PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

vă urează
LA MULȚI
ANI!

Anul VI, nr. 1 (251) — joi 1 ianuarie 1959
ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.
8 pagini 50 bani

REPUBLICA

Este o mîndrie a literaturii noastre înverșunarea cu care a combătut instituția monarhiei. Tradițiile criticii sociale, în dezvoltarea realismului critic, includ ura față de regalitate. Indemnul la transformarea formei de stat, demascarea monarhiei pretins constituționale — pot fi identificate în lucrările celor mai progresiști scriitori romîni, ca expresie a sentimentelor antidinastice ale maselor largi populare. Scriitorii realismului socialist au împărtășit această orientare, dîndu-i fundamentul științific al analizei raporturilor de clasă în lumina concepției marxist-leniniste.

Intotdeauna regele, vîrful putred al edificiului statal, s-a făcut interpretul claselor exploatatoare, s-a pus stavilă năzuințelor de libertate și dreptate socială ale poporului. Insăși aducerea dinastiei Hohenzollern era un act de trădare a intereselor democratice-naționale, exprimate în lupta pentru Unirea Țărilor Romîne. Toți regii care s-au succedat la conducerea țării s-au întrecut în politica de asuprire a clasei muncitoare și țărănimii muncitoare, patronînd cruntele represiuni împotriva organizațiilor de luptă ale proletariatului și în primul rînd împotriva partidului comuniștilor, exponentul revendicărilor revoluționare cele mai înaintate.

Conducînd masele la insurecție împotriva regimului fascist antonescian, insurecție care a izbîndit în condițiile înaintării victorioase a Armatelor Sovietice, partidul clasei muncitoare a creat premisa hotărîtoare a viitorului stat popular. Distrugerea monarhiei, spulberarea ideii de dinastie era o cerință imperioasă a dezvoltării sociale. Inlăturarea formei anacronice era o condiție pentru desfășurarea mărețelor transformări social-economice, caracteristice construcției socialiste.

Au trecut 11 ani de la instaurarea Republicii Populare Romîne. Intreaga țară și-a schimbat profilul, purtînd cu mîndrie trăsăturile noi, socialiste. S-au înălțat fabrici impunătoare, în regiuni altădată desconsiderate și prezise unei letargii veșnice. Astfel, lucrări de mare eficacitate economică se desfășoară în bătrîna Moldovă. Pe ogoarele vechii Romînii „eminamente agricolă" s-au născut formele cooperatiste de proprietate și producție. In cadrul relațiilor socialiste, țărănimea muncitoare beneficiază de progresul industrial și poate asigura la rîndul ei recolte bogate, necunoscute în trecut. Romînia a devenit un stat puternic, a cărui existență nu mai depinde de favoarea puterilor imperialiste, care storceau bogățiile țării.

Marile realizări obținute sînt roadele politicii înțelepte a Partidului Muncitoresc Romîn. Libera dezvoltare a inițiativei maselor permite îndeplinirea sarcinilor istorice ale orînduirii socialiste. La cîrma treburilor obștești se află acum zeci de mii de reprezentanți ai oamenilor muncii, sfaturile populare fiind cea mai largă și democratică formă de conducere a țării.

O parte integrantă a luptei pentru socialism o reprezintă revoluția culturală. Invățămîntul public a luat o dezvoltare considerabilă, țara noastră nu mai deține tristul renume al re-

GAZETA LITERARA

(Continuare în pag. 6)

CA MEȘTERUL MANOLE...

Ca meșterul Manole
Zidind pe dulcea-i Ană,
In vorbele-viole
Eu inima-mi sărmană
Zidesc-o zi și noapte
Să cînte, nu să geamă,
Să fie glas ce cheamă
La muncă și la fapte.

„Stai, inimă, nu bate
Prea tare, că e glumă!"
„Manole, scumpe frate,
Cuvîntul mă sugrumă!"
„Stai, inimioară dragă,
Că isprăvesc îndată",
„Zidiși viața toată,
Manole, nu-i de șagă".

Curînd n-o să se-audă
Sub aspra vorbă plînsul.
Hai, meștere, asudă!
Pe zid, cu ce-i într-însul,
Mult falnic se ridică
De purpură drapelul
Și-n vîrfu-i porumbelul
Se lasă fără frică.

Și inima nu tace.
Auzi cum cîntă? Pace!

NOVA

Ce astronom pe lume care o va
Respinge și va trece-o sub tăcere
Pe-o stea ivită din abis, o nova,
Ce calculul l-ar tulbura din sfere?

Și dacă nu vei însemna pe hartă
Un vîrf de munte, oare vîntul, neaua
Nu-l încunună? Inima e moartă
Cînd ocolește muntele ori steaua...

Să spună filozofii de nu-i drept!
Poetule, tu poartă-te-nțelept,
Lucește de ești stea, iar de ești munte
Fă cugetul cît crestele cărunte!

Au de vrăjmașul nu te recunoaște
Nu ești mereu mai tare, Mare Chină?
Și ce putea s-oprească de-a te naște,
Tu Comunism, tu Lenin, tu Lumină!

Mihai BENIUC

OAMENI AI PATRIEI NOASTRE

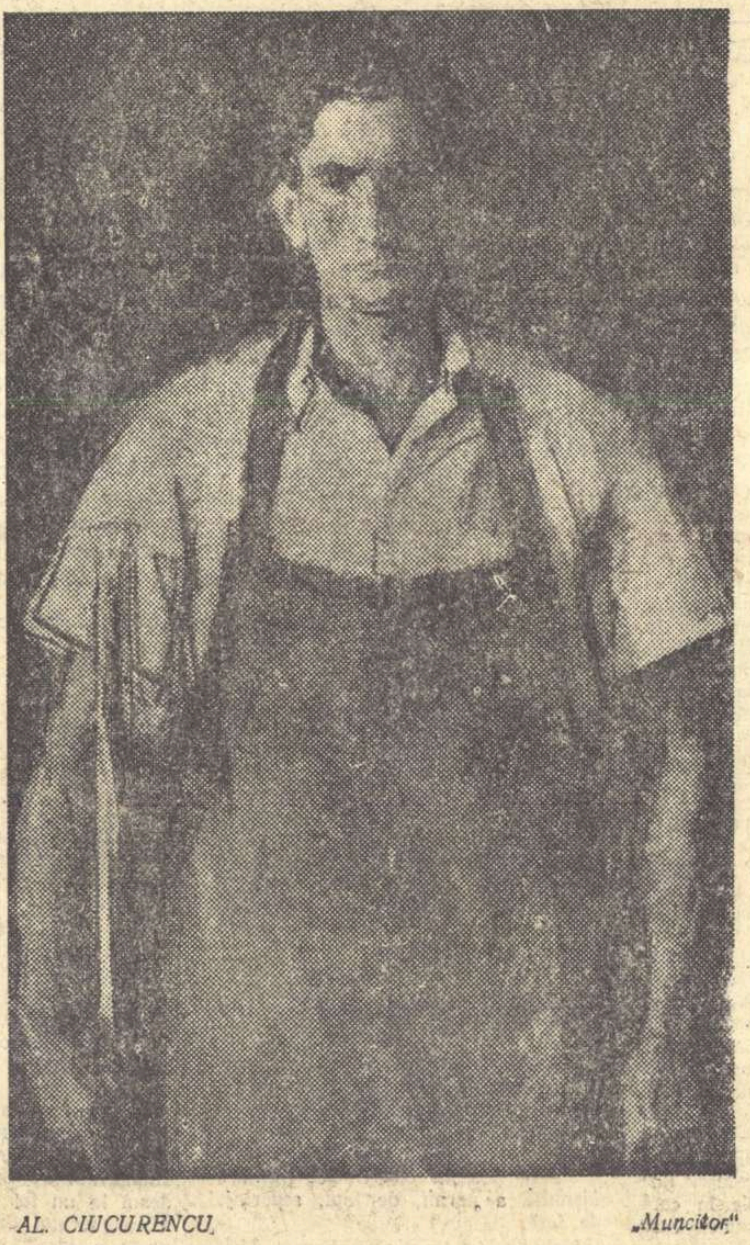

AL. CIUCURENCU „Muncitor"

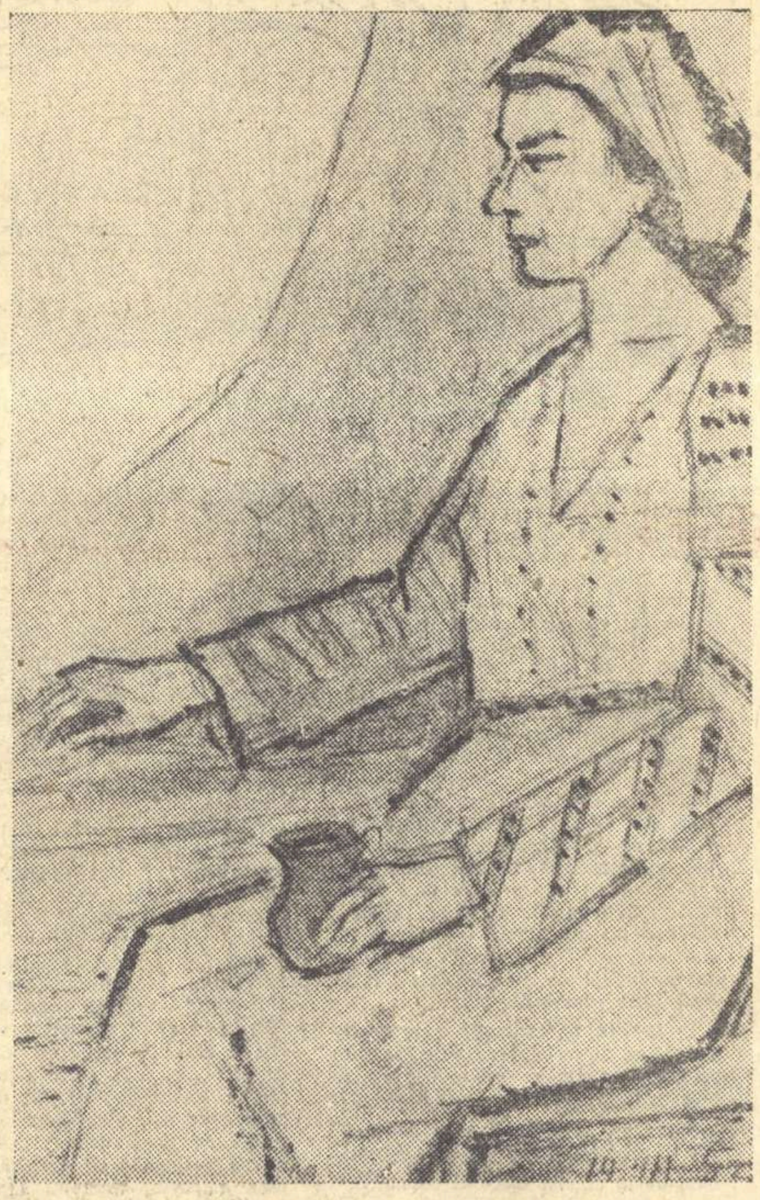

THEODOR PALLADY „Țărancă" (desen inedit)

GÎND LA MAREA SĂRBĂTOARE

Prietenii mei mai tineri de la „Gazeta literară" mi-au cerut cîteva rînduri pentru numărul închinat celei de a 11-a aniversări a proclamării Republicii Populare Romîne. Invitația lor a răspuns unei dorințe intime a mele și voi încerca în rînduri puține să dau glas sentimentelor ce animă pe scriitorul vîrstnic acum, cu acest fericit prilej. Cum e firesc însă, gîndurile noastre, ale celor ce am avut nefericirea să cunoaștem și altfel de vremuri, se îndreaptă mai întîi spre trecut. Nu cu nostalgie și nici cu reverii liniștitoare. Cu scrîșnet de durere și îngîndurare. S-au mai evocat și de către alții, în articole sau cărți, momente din existența tragică a scriitorilor de altădată. S-au mai scris, de-a lungul anilor, de către măiestrii mînuitori ai condeiului, pagini zguduitoare privind pe cei prea devreme plecați în lumea umbrelor, fără ca să-și fi dat întreaga măsură a talentului lor. Dar eu socot că încă nu s-a scris destul și încă nu s-a vorbit destul. Imi amintesc, de pildă, de prietenul meu Ion Dragoslav, scriitorul fin și delicat, căruia cu cîteva decenii în urmă i-am închinat un articol, umblînd fără cămașă pe străzile Bucureștiului, îndurînd foamea și mizeria. Mi-l amintesc pe prietenul meu mai tînăr, George Mihail Zamfirescu, mort cu plămînii sfîrtecați de tuberculoză la vîrsta de 41 de ani. Am fost contemporan cu Bogdan Amaru, cel pierit din pricina foamei. L-am văzut pe Arthur Enășescu și pe cîți alții din generația mea, sau mai tineri decît mine, trăgîndu-și cu greu zilele, umilindu-se pentru o bucată mizeră de pîine.

Dar numai aceste amintiri ne însoțesc din trecut? Mă gîndeam la piesa

Mihail SORBUL

(Continuare în pag. 6)

Anul literar 1958

Ce este un „an literar"? Această împărțire administrativă nu corespunde unei realități (ca „stagiunea teatrală" — de exemplu), nu exprimă o unitate a mișcării literare. E însă un obicei, aproape o tradiție și în orice caz un prilej... Folosind prilejul, vrem să atragem însă atenția asupra relativității acestei noțiuni. Mai întîi, există un decalaj fatal între activitatea presei literare și cea editorială. Mișcarea literară vie, în desfășurarea ei dialectică, e cuprinsă în reviste. Editurile o reflectă cu întîrziere și calitativ superior, în sensul că publică (sau cel puțin ar trebui să...) cele mai bune lucrări. Cînd vorbim deci de anul literar ar trebui, de fapt, să cercetăm revistele. Dar acest punct de vedere nu e acceptabil. Ceea ce interesează obiectiv sînt acele opere care în decurs de un an au ajuns la public, au ajuns la conștiința publicului. Dar, asupra activității editoriale, vom reveni.

Revistele literare nu sînt și nu pot fi antologii. Formați de cunoașterea istoriei literare — care e selectivă — anumiți cititori, îndeosebi studenții, ar dori să găsească în fiecare număr al fiecărei reviste o antologie. Punctul de vedere e naiv și sterilizant. Pentru o viitoare antologie e neapărat necesară publicarea, acum, în reviste, a cît mai mulți autori, a cît mai multor poezii, reportaje, schițe, articole etc. In cultură există un principiu de bază: Din foarte mult, puțin, din puțin, nimic. Aceasta nu înseamnă de loc să pledăm pentru cantitate în sine, pentru „scrieți băieți orice, numai scrieți!" E vorba doar de opere bine orientate, bine scrise, necesare poporului. Dar să nu uităm că o cultură nu poate fi creată de cinci genii care scriu, din cînd în cînd, capodopere. Pentru a-și da măsura, pentru a se ridica la cel mai înalt nivel al posibilităților sale, un scriitor trebuie să fie activ, să publice mult pentru a se controla mereu în raport cu cititorii. Izolat, rupt de reviste, de viața obștească, de problemele concrete politice și lucrînd în tăcere la Capodoperă, chiar cel mai talentat scriitor se autolimitează, își taie rădăcinile și se usucă. El devine steril.

Și o părere — pentru critici... Iată că un scriitor care dădea „materiale" „acceptabile", „curățele" — cum se spune în termeni redacționali, începe să scrie poezii, piese sau schițe inegale, „altfel" decît cele de pînă acum, cu ceva în plus, dar și nefinisate, cu ceva exagerat, care supără. Cred că noi, criticii, ar trebui să fim în asemenea momente foarte atenți ca nu cumva, intervenind, superficiali și brutali, să frînăm un salt calitativ. Există momente de trecere care anunță opere superioare, dar în care se scriu opere inegale. Nu pledez pentru pasivitatea criticii, ci doar pentru atenție și delicatețe într-un domeniu complex și gingaș. Să nu dăm întîietate unor opere „onorabile" dar care, mediocre, nu aduc nimic nou, în dauna unor căutări fertile. Cine, dacă nu critica, trebuie să susțină noul, critica fiind nu numai glasul opiniei

Paul GEORGESCU

(Continuare în pag. 6)

CATRE CITITOR

Semn după semn într-una ți-au trimis
Și tulburata mea fugară undă
Și limpedele meu statornic vis,
Să te-nfioare și să te pătrundă;

Semn după semn îți vor trimite iară
Pămînturile mele saci cu grîne
Și cerurile-mi steaua lor polară
Ce pururi credincioasă-ți va rămîne;

Robindu-ți cu-nsetare și-ndelung
S-or îndîrji, grăunte de grăunte,
— Belșugurile lor de nu-ți ajung —
Și stînca s-o rodească și s-o-nfrunte;

Dar toate-s bolți sărace, luturi goale,
Cînd n-am răspunsul bucuriei tale.

Cicerone THEODORESCU

LUMINI ȘI UMBRE PE ACROPOLE

„Manolis Glezos și alți fruntași democrați greci au fost aruncați în închisoare". (Ziarele).

Există în inima lumii, pe țărmul Mediteranei,
o minune albă de piatră:
Acropole.
Există pe lume mîini spurcate de crime;
ele-au înfipt cîndva pe Acropole
steagul lor blestemat,
steagul cu zvastica.

Există azi, în toate părțile lumii,
tineri și tinere,
mlădioși și atletici,
pe care-i vedem alergînd pe stadioane,
armonioși în toate mișcările lor,
ca tînăra viață.

Pe vremea aceea însă,
cînd semnele fiarei se proslăveau pe Acropole,
ei nu se născuseră încă.
Mamele lor treceau pe străzi,
legănîndu-și pîntecul mare,
înfiorate și mîndre.
Dar îngerul marii vestiri
mergea abătut lîngă umărul lor:
„Femeie, te bucură!
Iată, un om se va naște!"
șoptea cu glasul în lacrimi,
căci ce putea un biet înger să facă?
Mîini ucigașe așteptau noile vieți să răsară,
ca să le ia, să le-azvîrle-n cuptorul războiului,
asemeni unor vreascuri uscate.
Ingerul vieții mergea ofilit
lîngă umărul mamelor.
Aripile lui atîrnau mototolite,
ca două parașute imense
împușcate în zbor.

Există pe lume mîini ce nu tremură.
Ele-au smuls steagul înfricoșat din inima lumii
și, laolaltă cu sîngele fiarei, l-au îngropat.
Pe străzi, mame treceau, înfiorate și mîndre,
legănîndu-și pîntecul greu, țuguiat,
și, lîngă umărul lor,
îngerul bunei vestiri
schița un surîs
și-și încerca desfăcutele aripi.

Există pe lume Acropole,
și am văzut-o, alba minune.
Am fost printre cei fericiți.
Am urcat un număr de trepte
și am intrat în regiunea senină.
Trupul de plumb îl lăsasem în urmă,
de parcă o mînă blajină de duh
m-ar fi scos afară din mine,
dezvăluindu-mi nebănuitele taine.
Coloanele, aerul, pietrele, toate cîntau.
Era frumusețea,
sfintele numere,
muzica sferelor.
Un veșnic minut
am ascultat-o
și iar m-am întors în timp și în trup,
am privit de-acolo de sus
și-am revăzut multicolorele zdrențe
atîrnînd pe frînghii,
și lepra verzuie a vechilor case,
la poalele dealului,
și, mai departe,
strălucirea de febră a galantarelor
în Atena supusă dolarului,
și, mai departe,
în jurul cetății, pe mare,
întunecatele boturi,
flămînde și ascuțite
ale flotei a șasea.
Am văzut pe dealul Acropolei
zbătîndu-se iar, reînviată,
nevăzuta flamură neagră,
și, pe străzi, lîngă umărul mamelor,
îngerul bunei vestiri
ca un răzleț chiparos
pe un cer de furtună.

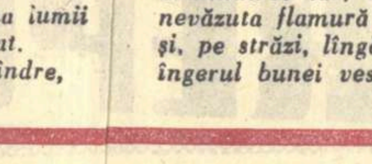

Există pe lume Acropole,
alba minune.

Există în inima lumii
un pom otrăvit,
o flamură neagră
sădită de mîini ucigașe.

Există pe lume mîini ce nu tremură.

Există pe lume cătușe.
Există pe lume multe,
cu mult mai multe mîini ce nu tremură
decît oricît de multe cătușe.

Există pe lume clipe
asemenea celei de pe Acropole
cînd omul devine ușor și bun
și primește în el frumusețea.

Există o flamură neagră
ce-și tremură umbra
peste inima omului
și i-o întunecă
și-i ucide priveliștea.

Există mîini pregătite să smulgă
din rădăcină flamura neagră —
mîini muncite și grele,
mîini necruțătoare,
mîini menite să devină cîndva,
ușoare, blajine, ca duhul frumosului
și să ridice întregul pămînt la tărîmul senin,
la minutul cel veșnic al fericirii.

Există pe lume Acropole.

15 dec. 1958

Maria BANUȘ

Cu paharul plin...

După un vechi obicei care nu și-a pierdut savoarea și nici noblețea, îmi voi umple în noaptea Anului Nou paharul cu nectar din viile pămîntești în cinstea prietenilor mei și a dragostei. Cum se și cuvine, voi începe cu cei absenți și cum este de înțeles, mă voi gîndi mai întîi la cei apropiați mie care se află la mari depărtări. Dacă mi-aș îngădui să fiu poet măcar o noapte pe an, aș imagina o fantasmagorică traiectorie, situîndu-mă — de pildă — pe coada înflăcărată a unei comete într-o călătorie uluitoare prin spațiu și timp. Sînt însă condamnat de soartă să fac parte din tagma nefolositoare a Zoililor. Mă voi mulțumi, așadar, să imaginez cu sobrietate o închipuită peregrinare cu paharul plin pe la casele unor tovarăși dragi la care mă voi gîndi intens în ceasul solemn al trecerii către anul ce vine.

Iată-mă astfel în fața unei porți monumentale, pe una din străzile vechi ale Pekinului. Străbat prima curte îngustă și tăcută, pătrund printr-o portiță laterală în curtea cea mare și, după cîțiva pași, bat la ușa lăcuită în roșu a locuinței principale. Fără zgomot ușa se deschide și în prag apare Mei Lan-fang, actorul care a vrăjit atîtea generații de la înălțimea amețitoare a scenei. Interpretul atîtor roluri pe care le-a făcut celebre îmi zîmbește larg și nu pare deloc surprins să mă vadă pe neașteptate în toiul nopții de Anul Nou.

— „La mulți ani, tunge Mei Lan-fang Zece mii de ani să trăiești în cinstea și bucuria oamenilor care te aplaudă!".

Decorul se schimbă parțial. Rămîn elemente de specific chinezesc, dar în locul străzilor vechiului Pekin, mă aflu într-o barcă cu mulți prieteni, pe luciul Lacului de Apus, în peisajul celest al Hangiou-lui. In fața mea, pe bancă, se află, purtînd încă costumul bogat al pescăriței din „Pavilionul de pe rîu" în care a jucat admirabil, tînăra artistă Ciao Jin-lin. Ridic paharul în vreme ce Jin-lin îmi surîde ușor îmbujorată.

— „La mulți ani, Ciao Jin-lin. Iți doresc să străbați cu mersul tău aerian drumul unor succese care să încălzească mereu mai mult inimile spectatorilor".

Trecem, plutind ușor, pe sub „Podul frînt" și cînd ies din nou la lumină mă trezesc la sute de kilometri distanță în mijlocul veseliei din pitorescul complex de distracții „Lumea cea mare", la Șanhai. Urc scările de piatră care duc la etajele superioare și sus pe terasă ciocnesc paharul cu bunul și modestul Li Sî-țo, colegul meu de breaslă care a învățat meseria de critic dramatic parcurgînd cu unitatea sa, în timpul războiului de eliberare, jumătate din cuprinsul marii Chine.

— „La mulți ani, neprețuitul meu Li. Știu că și în noul an vei apăra cu aceeași strășnicie caracterul viu și popular al teatrului chinez, pe care m-ai învățat cum să-l iubesc".

Cu paharul plin în mînă, intru la Canton, în locuința volubilului Li Kuîn, fostul păpușar care conduce astăzi un teatru și cu el de braț bat la ușa bătrînului Po Ciu-jon care și-a pierdut vederea în

V. MINDRA

(Continuare în pag. 6)

231.939 P

ZIUA DE AZI

La Borzești

Moldova am văzut-o cu ochii mei, abia după război. Pînă atunci o colindasem ca pe un tărîm de mit, prin Eminescu și Sadoveanu, prin călătoria Vitoriei Lipan pe plaiurile străvechi și a Luceafărului prin codrii de aramă și pădurea de argint de la Văratec. In 1948 am călcat prima oară în Moldova. Iașul m-a zguduit.

Am poposit lîngă biserica lui Ștefan, ridicată în 1494 cu piatra altarului pe stejarul legendar...

Din anul Domnului 1494 pînă în 1954, adică patru secole și mai bine de jumătate, multe schimbări nu s-au abătut asupra satului. Pîrjolul, da, și în 1916 și în retragerea nemților în 1944, cînd școala a fost prefăcută în magazie. Ruine, da, ani de zile, zidurile bisericii au fost susținute de pilaștri de lemn, pînă la restaurarea ei ca monument istoric și lăcaș de cult, în anii democrației populare. Inoiri esențiale, nu. Aceasta pînă cînd — pînă cînd s-a elaborat în cadrul celui de al 2-lea cincinal, marele plan al industrializării socialiste a regiunii Bacău. Proiectul nu s-a copt peste noapte. Dacă nu are predecesori pentru visare inginerească, așa cum a fost ing. Leonida, primul „utopist" al Bicazului, are în schimb mii de oameni care l-au tradus și continuă să-l traducă în realitate.

Inainte de a vorbi însă de tehnicienii care populează azi cele patru corpuri ale grupului industrial, trebuie să vorbesc de zidari, de meșteri, de acei ingineri care ridică pereții fabricilor și ai locuințelor, căci s-ar putea pe drept cuvînt parafraza cuvintele cărților sfinte:

LA INCEPUT A FOST CONSTRUCȚIA

Da, înaintea lui Ion Lupu, maistrul de reparații la termocentrala Borzești, a laborantei chimice Maria Oprea din Borzești, înaintea lăcătușului Sandu Alexandru, a operatorului de instalații Radu Nicolae și a inginerului Constantin Popescu de la Rafinărie, înaintea celor ce vor dirija marile mașini de fabricare a cauciucului și a sodei, am văzut pe pămîntul cu blînde coline moldovene, constructorii.

Ing. Gh. Nicolau a absolvit Politehnica din Timișoara în 1950—51 și prima sa lucrare de după diplomă a fost colosul care fabrică ciment și azbociment pentru barajul și șantierul Bicazului. Nici mai mult nici mai puțin, în '56, cînd a intrat fabrica în funcțiune, ing. Nicolau a părăsit Bicazul

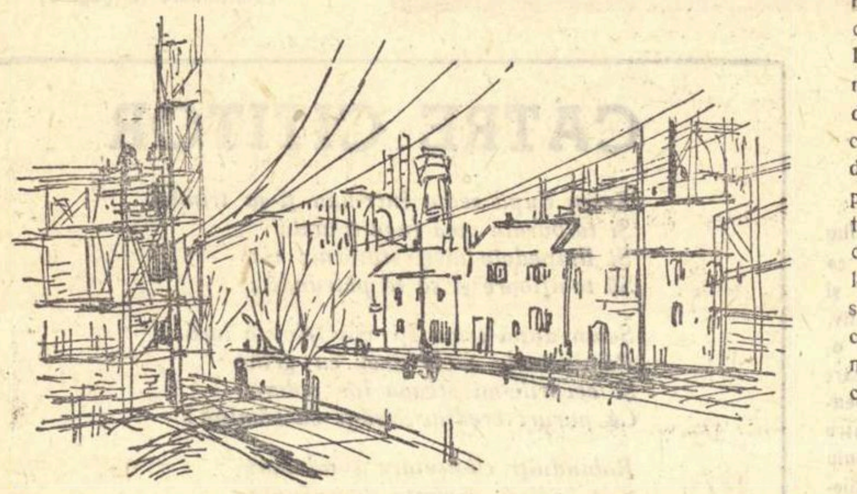

pentru Borzești. Un cîmp larg bătut de crivăț, doi meșteri și un inginer cu o ureche degerată. O baracă în care cei trei au așezat paturile roată în jurul godinului; iată cum a început construcția „Șantierului 2 Sodă" din Borzești. La două săptămîni a fost trimis aci inginerul ieșean Coseac, care și-a adus soția, azi medic la dispensarul din Poiana Sărată. Intîi o baracă, apoi un corp de barăci — „grupul social" — și în sfîrșit săpăturile de fundație a fabricii, de ridicare a zidurilor, a liniei ferate noi care va deservi complexul... Cum ar putea duce la capăt munca lor grea cei doi ingineri, fără ajutorul bătrînului constructor Gh. Chircă, secretarul organizației de partid a șantierului? Ceferist din București, fiu de muncitor petrolist din Prahova, membru al primului sindicat liber de după 23 August, Gh. Chircă a lucrat în viața lui și la dublarea liniei Cîmpina-Brașov și la cada de lansare a vaselor de pe șantierul Galați și la conducta din Arcuda și la construcția liniei ferate din Mărceni. Nu, fără acest suflet al șantierului, o știu bine și tinerii zidari și fierarii și dulgherii cu „mîna născută" pentru arta în lemn — munca ar fi grea, oamenii mai puțin apropiați, mai puțin legați de șantier... Și cînd te gîndești că după ridicarea uzinei, a blocurilor de intervenție, după ce soda va fi început să iasă pe porțile fabricii, și Gh. Chircă și ing. Coseac și ing. Nicolau vor pleca pe alt cîmp larg, bătuți de alte viscole, adunîndu-și paturile într-o altă baracă în jurul unui godin!... Hotărît, „la început a fost construcția". Ea e pionieratul oricărui grup industrial, al oricărui șantier. Pentru ca, îndată ce cîmpurile pustii sînt populate și creația propriilor lor mîini prinde viață, ei să fie siliți, prin meseria lor, să se despartă de ceeace au făcut, să nu se mai bucure de succese decît de departe, din mereu alt pionierat.

INVAZIA TINERETULUI

Nu e o figură de stil, nici o metaforă. E o realitate. De la Sandu Axinoiu, lăcătușul de la Rafinărie, care a stat 16 ore scăldat în păcură, ca să repare o defecțiune a instalației și pînă la directorul termocentralei, ing. Alex. Neațu, toți sînt tineri. Acesta din urmă barem, cînd îl privești din spate, ți se pare un băiețandru care a crescut prea repede. Cînd se întoarce, fața tînără, tînără așa cum poate fi doar la 28 de ani, are pe ea amprenta de seriozitate ce i-au dat-o și anii de studiu și cel de specializare în U.R.S.S. și mai ales răspunderea pe care i-o pune pe umeri conducerea unei termocentrale cu mii de muncitori. Tineretului i s-a predat șantierul magistralei moldovene prin care va trece gazul metan; lui i s-a încredințat clădirea viitorului oraș Onești, și el muncește de un an la întregul grup industrial de lîngă stejarul lui Ștefan. Cînd din termocentrală pleacă azi energie electrică pentru fabricile Bacăului, pentru laminorul din Roman și va porni energie pentru fabrica de cauciuc și de sodă, să știți, acela e curentul pornit de tineri, dintr-o termocentrală ridicată de ei, condusă de ei, perfecționată de ei. E în acest șantier avangardism? Cei 3,4 la sută vîrstnici se simt mai prost sau, dimpotrivă, mai bine, ca într-un ținut care a trebuit să-și „cumpere" bătrînii? Nici una nici alta. Maiștrii mai vechi îi învață pe tineri într-un ritm fără precedent și în proporție de masă. Mîndria tinerilor nu are nimic comun cu îngîmfarea, iar sentimentul vîrstnicilor nu e îmbibat de amărăciunea falsei lupte între generații.

In camera de comandă a termocentralei, ca o vastă sală de bal, cu persiane pe jos și draperii grele de pluș la ferestre și tablouri de comandă frumoase și sclipitoare, am găsit un mic afiș „Intrebări și răspunsuri". Pornind de la el, am discutat cu maistrul de reparații Lupu Ion, tocmai modalitățile de formare ale cadrelor tinere, venite fără armata făcută, plecate la stagiul militar și înlocuite cu alți muncitori, mai tineri încă. In primul rînd, e instrucția la locul de muncă, cu exercițiile de intervenții la avarii; apoi întrebările scrise, la care tinerii trebuie să-și pregătească răspunsurile acasă, și în sfîrșit, cursuri teoretice intitulate „Minimum tehnic", cuprinzînd noțiuni de termodinamică, electrotehnică, tehnologica materialelor etc.

Ceea ce deosebește viața noastră de azi de cea din trecut, e în primul rînd perspectiva. Gîndim nu pe secole ca dinastiile, dar concentrăm planurile de viitor în cincinale, în ani.

In cursul trimestrului III, din 1959, se vor pune în funcție numai la Rafinărie, trei instalații: de tratare catalitică a păcurii, așa cum sînt cele din U.R.S.S., și care vor produce benzină rafinată superioară; de fracționare a gazelor, tot pe cale catalitică, în butan-butilen și propan-propilen, care vor furniza materia primă fabricii de cauciuc și în sfîrșit o instalație de absorbție și fracționare a gazelor, al cărei efect îl vom simți chiar peste un an, cînd rafinăria va încărca 8.000 butelii de aragaz în fiecare zi.

O altă trăsătură din ce în ce mai mult accentuată azi e interdependența între uzine. Nicăieri poate mai mult ca în grupul industrial Borzești nu se simte această înlănțuire a fenomenelor, această înfrățire a oamenilor. Nicăieri poate mai evident, pentru că acest grup a fost nou creat și astfel conceput: termocentrala alimentează Rafinăria și va alimenta Soda și Cauciucul, iar aburul vîndut va alimenta și fabrici mai mici și caloriferele viitorului oraș. Soda va primi sarea din Tg. Ocna, dizolvată și o va supune unei electrolize, iar gazele Rafinăriei, la care se vor adăuga și cele de la Dărmănești, vor fi trimise după fracționare în produsele necesare fiecărei fabrici, în timp ce aburul trecut prin prima instalație de termoficare va intra în caloriferele din noul oraș.

Da, sîntem una din țările bogate în petrol. Dar decenii întregi în urmă el s-a vîndut pe piața internațională pe un preț de nimic, pentru ca noi să cumpărăm la preț mare benzină și alte produse rafinate de la concernele petrolifere apusene. In zadar au studiat chimia țițeiului profesorii P. Cerchez în 1925, Costin Nenițescu în 1930; cîrmuirea țării își bătea joc de chimia țițeiului, căci, investițiile de capital în această branșă presupuneau beneficii prea îndepărtate... în timp ce azi, fabrica de cauciuc sintetic se ridică sub ochii noștri... Și e numai o singură fabrică din marele complex industrial de lîngă legendarul stejar din Borzești...

CASA CU TREI FETE

Sînt Elena, Natalia și Maria, fiice ale maistrului distilator Gh. Dobrescu de la Rafinărie; le-am vizitat în orașul cel nou, Onești. Oneștii, ca și Borzeștii, sînt bătrîni ca și stejarul pe care pe vremea lui Ștefan, patru oameni abia de-l puteau cuprinde cu mîinile... Azi, marginea satului s-a transformat în oraș. Sau, ca să fiu mai precisă, pentru că am depășit vîrsta metaforelor în reportaj, pînă acum s-au ridicat 26 de blocuri ce se vor înmulți în viitorul cincinal pînă la 30.000 de apartamente. Și nu e vorba de simple „cutii de chibrituri" ca aspect; blocurile de trei etaje au terase cu bolți simple și cu o ușoară culoare arhitectonică moldovenească.

In blocuri au apărut Alimentare, se deschid magazine de textile; apartamentele înseși sînt drăguț împărțite, judecînd după „casa cu trei fete": două camere, coridor, bucătărie, baie. Treptat se pavează drumurile, căci azi e încă destul noroi la Onești pe timp de ploaie... Și după nuanța de reproș din glasul inginerei Marilena Podaru (tot 27 ani, firește!), secretară a U.T.M.-ului din termocentrală, care-mi spune: „Voi toți scrieți doar despre cei ce trăiesc pe asfaltul din Onești, nu despre noi, din blocurile de intervenție de lîngă uzină"... — îmi dau seama realmente de eroismul civil cu care a pornit tineretul la lucru, de condițiile de multe ori grele în care lucrează, dar și de dimensiunea care le dă avîntul: perspectiva...

Un lucru însă m-a îndurerat și nu mi-aș îngădui să nu-l notez. Urcam către apartamentul lui Gh. Dobrescu. Era seara și pipăiam drumul, căci becul nu funcționa pe scară, la parter. La etaj, unde lampa ardea pe coridor, mi-a fost dat să văd cum se desprind de pe pereți bucăți de zugrăveală și chiar de tencuială... De ce, vă întreb, dragii mei frați mezini? Nu construim pentru noi înșine? Și dacă e așa nu trebuie să contruim nu numai repede, ci și trainic? Cînd e vorba să ridicăm locuințele noastre, ale familiilor noastre, ale celor trei fete bălaie despre care am vorbit, și altele, sute, asemenea lor, trebuie să fim mai conștiincioși.

★

In „Gazul" regional, mă întorc seara tîrziu, pe șosea. Iarăși trec pe lîngă biserica din Borzești, cu stejarul lui Ștefan zidit în masa altarului. Ce jocuri vor fi jucînd astăzi în jurul școlii, elevii Constanței Rău, din Buciumeni, al cărei soț e profesor de desen, chimie și tehnologia materialelor la școala tehnică medie din Jebreni, sau ai bătrînului director Geană Nicolae? El însuși se va mai fi jucat în copilărie jocuri nu din cale afară deosebite ca pe vremea copilăriei lui Ștefan...

Școlarii însă, care văd în fața stejarului termocentrala din Borzești, Rafinăria, Soda și Cauciucul se formează în alt fel de pe băncile școlii. Părinții vorbesc azi, cînd se construiește încă fabrica, despre metodele de mîine de producere a sodei și cauciucului sintetic, ceea ce în orice caz, le dă copiilor, în blînda Moldovă de mit și legende, noi sentimente și o nouă dimensiune, a viitorului în marș.

Veronica PORUMBACU

Desene de CORNELIA DANEȚ

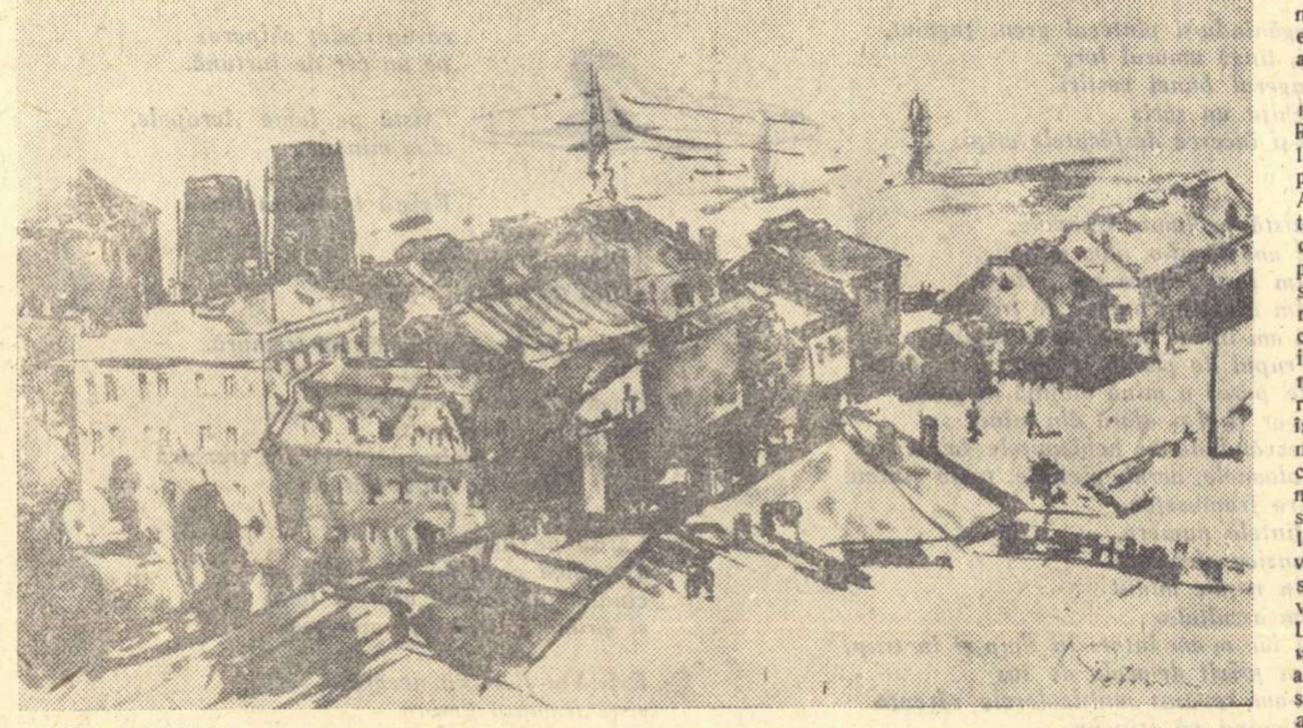

ION PETROVICI *„Peisaj industrial"*

Dimineți clare

Ziua era geroasă pe podiș. Lanțul de linii frînte al acoperișurilor de țiglă bună ridica orașul la ferestrele de sus. Am stat o dimineață și l-am privit de la o fereastră înaltă. Poate încercam să văd toată regiunea, căci orașul mai mare al ei o cuprinde dintr-un colț toată. Numai că ochii, chiar ageri, nu pot învinge legile grele ale orizontului geografic, și aria pe care o vedeam, era redusă. Totuși, Regiunea Autonomă Maghiară stătea la soare cu toate cele zece raioane ale ei.

Venisem să văd în regiune cîteva fapte noi. Sînt zece ani de la constituirea Regiunii Autonome Maghiare. Un fapt, încă nou, este chiar această constituire. Fenomenul e posibil numai într-un stat cu democrație socialistă, unde poporul are putere și egalitate. Dar la Tg. Mureș lucrurile au intrat în cursul lor firesc, așa cum au dorit oamenii și cum le-a realizat republica populară, și deci nu mai putem afla noutate în existența autonomă a acestei regiuni. Poate că o aritmetică ciudată, sustrasă de la obligațiile tablei lui Pytagora, înzecește și timpul, cum se înzecesc puterile omului liber. Cele zece raioane, numărînd fiecare zece ani, fie și concomitenți, poate că se adună într-un secol, făcîndu-mă să cred că regiunea, așa cum e azi, e veche. Asemenea aritmetică ciudată nu voi adopta, dar oamenii de aici, romîni și secui, în buna lor înțelegere dăruită de principiile leniniste ale politicii naționale, s-au obișnuit așa de bine cu starea bună, încît răsfoirea istoriei devine aproape de prisos.

Imi pare rău că Tg. Mureș nu e un oraș cu destulă vegetație, ca să-l pot saluta acum cu frunze de copaci în această toamnă solară. Dar vor fi și grădini, căci orașul l-am văzut sporind chiar sub ochii mei. Dormisem în tren și în dimineața încă semiobscură a sosirii, am crezut întîi că greșisem trenul. In spatele gării, pe o latură lungă, mi s-a părut că zăresc noul cartier bucureștean Floreasca. Erau cîteva zeci de clădiri mari și noi, toate surori, cu perdeluțe albe și mușcate roșii în privazuri. Așa îmi arăta Tîrgul Mureșului întîia sa noutate: cartierul muncitoresc. Cînd am ajuns în centru (toată lumea care vine prima oară într-un oraș vrea să se ducă la început în centru), picioarele caselor solide și vechi se sprijineau pe brazde de pămînt negru, proaspăt scos de sub asfalt. Aci, strada principală, cu un lung scuar la mijloc, devine bulevard. Dacă aș fi rămas mai mult decît zilele puține pe care mi le-am îngăduit, m-aș fi întors cu mirosul asfaltului nou. Brazdele vor intra aici din nou sub stradă, căci locul brazdelor e ogorul și acolo țăranii muncitori romîni și secui le trec, după o vorbă a unui scriitor maghiar de la noi, peste haturi. Zilele trecute abia intraseră în gospodăriile colective ale regiunii, din nou, aproape o mie de familii, și se vor alcătui peste alte cîteva zile încă 113 unități agricole cooperatiste.

Peste tot, întreceri. Nu îngîmfarea uitată a unor clerici sau politicieni, plantatori de ură mistică și șovină, ci mîndria din era comunistă a tuturor oamenilor acestei regiuni am văzut-o lucrînd: ea lucra pentru prosperitatea țării întregi, Republica Populară Romînă. La Tg. Mureș este o fabrică de mobile, cea mai mare din țară, și totodată fabrică exportatoare. I s-a spus „Simó Géza": după numele unui profesor din altă vreme, luptător comunist din ilegalitate, la care se adunau tinerii secui spre a afla semnele timpului social. Printre ei veneau și mulți tîmplari, unii prezenți și azi în această fabrică. Fabrica, azi mecanizată, a început să lucreze în 1949, și acum consumă în fiecare zi cîte 5 vagoane de cherestea, pentru metamorfoza rapidă a scîndurii aspre în mobilă elegantă. Banda rulantă a muncii din „Simó Géza" face cîte un dormitor complet în patru minute. Treceam printre mașini și respirînd atît de frageda aromă a lemnului proaspăt, priveam fenomenul delicat al furniruirii: am aflat că ceea ce un tîmplar făcea cu ciocanul în două zile grele de trudă, azi presa mecanică face în numai zece minute. Dar aroma scîndurii dispare din nări, și ochii se miră de aspectul nou al plăcilor cu miez pestriț, ca al bucăților paralelipipedice de halviță sau nuga. Un inginer îmi spune că peste cîteva luni numai, acesta va fi materialul de construcții în fabrica lui: sînt plăcile aglomerate din așchii de salcie (iată, după trandafir și stejar și brad, mobile bune din sălcii!), făcute de brăileni, și care au o duritate de piatră (aș fi zis de metal, dar le-am ciocănit și nu sună...). Ce e nou în fabrică? Fabrica însăși. Dar și detaliile ei. Sînt de pildă noi inovațiile rentabile venite de lîngă mașină, uneori schițate chiar pe scîndura velină (numai din 1952 pînă azi, 260 aplicate), ca bunăoară prelungirea telescopică (e vorba nu de astre, ci de folosirea egală a întregii suprafețe utile) a vagoneților pe care se usucă lemnul în boxe termice, înainte de lucrare. Inovația au făcut-o patru inși, doi unguri și doi romîni: Bîndeanu, Aszalos, Kürthi și Ignat.

Fabrica e la marginea orașului, dincolo de linia ferată, dar o poți întîlni și în centru, de pildă în cele 32 de săli ale vastei Case de Cultură a sindicatelor, născută în mai 1957, la cinematografe sau la universitatea populară, sau într-unul din cele șapte cercuri ale Casei de Cultură, care se ocupă de educarea plastică, literară, turistică, aviatică sau șahistă a oamenilor muncii. Aici vin și copiii sindicaliștilor, învățînd muzică, gimnastică sau balet. Și fabricile, prin oamenii lor, și întreg orașul și adesea regiunea, se pot întîlni și în solemnul Palat Cultural care privește piața centrală dintr-un balcon lipit în unghiul zidului, ca un amvon sau un cuib de rîndunică, și care are în toracele lui adînc o sală de oglinzi și un teatru (Teatrul Secuiesc de Stat, care a cules aplauze și în primul său turneu la Budapesta); și se poate întîlni aceeași lume harnică și înviorată în sălile unde cîntă și joacă ceardașuri viforîte Ansamblul Secuiesc, sau la concertele Filarmonicii locale.

Cu senzația că părăsesc un atelier al construcției socialiste al țării noastre, am plecat din oraș.

Ziua era tot geroasă pe podiș, dar clară.

Victor KERNBACH

INOVATORII

Un om mi-a spus că uzinele de tractoare din Orașul Stalin sînt un loc potrivit pentru a gîndi, a studia, a medita.

— Oriunde se poate gîndi, studia, medita — i-am răspuns.

— Adevărat, — s-a grăbit să răspundă omul. Foarte adevărat, însă aici, la uzinele noastre această îndeletnicire a devenit generală, permanentă, cotidiană. Vă pot demonstra...

De la această conversație puțin obișnuită a pornit, de fapt, reportajul de față.

Uzinele de tractoare „Ernest Thälmann" din Orașul Stalin au o biografie scurtă, cuprinsă în numai unsprezece ani și un prestigiu internațional pe care alte întreprinderi nu l-au cîștigat într-o sută de ani. De un deceniu încoace, lucrătorii din această mare întreprindere socialistă a țării alcătuiesc, în fiecare clipă din cele douăzeci și patru de ore, ingenioasa mașină, cunoscută din Cehoslovacia pînă în Argentina, din Bulgaria și pînă în India, China, Coreea, sub numele frumos de „tractor romînesc". Miile de lucrători au îndrăgit din prima clipă noua mașină și au îmbunătățit-o mereu, trecînd-o printr-o continuă metamorfoză. De unsprezece ani muncitorul uzinelor de tractoare din Orașul Stalin alcătuiește, zi de zi, acest organism de metal, robust prin puterea sa de cai putere și totodată complex și de largă utilitate practică prin multiplele treburi agricole pe care le îndeplinește pe cîmp. Constructorul a ajuns să cunoască cu ochii închiși fiecare piesă care intră în făptura tractorului, fiecare șurub ori piuliță. E firesc, așadar, că singura lui treabă este să-și concentreze atenția asupra uneia și aceleiași probleme: cum să fabrice mai repede, mai bine, mai economic, mai ușor, mai frumos tractorul romînesc?

De mai multă vreme, acest gînd, această preocupare a devenit generală, dezlănțuind în masa constructorilor o enormă efervescență spirituală, care se traduce concret printr-o impresionantă și permanentă mișcare de inovații. Fiecare al patrulea muncitor este un inovator.

Stimulată și îndrumată de către partid, această mișcare caracteristică epocii noastre a devenit o forță excepțională în viața uzinelor. In cei 9 ani de cînd funcționează cabinetul tehnic la uzinele de tractoare s-au făcut peste 4.000 de propuneri de inovații din care aproximativ 50 la sută au fost aplicate în procesul de producție realizîndu-se astfel economii în valoare de peste 36 milioane de lei. Numai în anul 1958 s-au făcut aproape 600 de propuneri de inovații. Flacăra vie a spiritului inovator muncitoresc arde intens și continuu la uzinele „Ernst Thälmann" de la poalele Tîmpei, alimentată de un fierbinte patriotism și o înaltă conștiință muncitorească.

Tot timpul cît am stat la uzinele de tractoare „Ernst Thälmann" am fost copleșit de măreția acestei idei. Am fost copleșit și am visat îndelung. M-am gîndit atunci că acolo, undeva în curtea uzinelor, între enormele hale linse de flăcări, cuprinse de trepidații metalice, ar fi potrivit să se înalțe un monument care să glorifice pe inovatorul zilelor noastre, — un elogiu durabil, de piatră sau bronz al născocitorului epocii noastre. Mă gîndeam la un fel de statuie cum e aceea a sculptorului Szobotka, intitulată „Se naște o idee", care, ridicată la proporții monumentale, să slăvească acest mare salt calitativ uman, intrat sub ochii noștri uimiți în sfera cotidianului.

Maistrul comunist Gheorghe Rozolea își serbează prin muncă cea de-a 50-a inovație a sa. Vestea m-a ispitit. M-am grăbit să-l cunosc pe omul acesta.

L-am găsit anevoie. Rozolea nu e omul țintuit într-un anume loc, de unde dă dispoziții, semnează hîrtii, vorbește la telefon, ori își plimbă creionul chimic pe schițele de pe hîrtia de calc, ce ajung mai apoi în mîinile strungarilor, frezorilor, rabotorilor pentru a fi întruchipate în metal. Nu. Maistrul Rozolea este „omul praxei", cum îi place lui însuși să-și spună. Iși petrece tot timpul printre lucrători, în preajma mașinilor. Urmărește atent goana fantastică a cuțitului vidia prin masa de oțel, mai dă un sfat, participă la o dispută profesională, aruncă o glumă — într-un cuvînt, îi place să fie copleșit de iureșul trepidant și tonic al activității colective care dezlănțuie sub ochii lui atîtea energii creatoare. Intr-un fel, e și firesc să fie așa. Gheorghe Rozolea este maistru al atelierului de scule și dispozitive din sectorul prese. Sute de muncitori vin la el cînd au nevoie de o anume unealtă, pe el îl consultă atunci cînd au să facă un dispozitiv pe care nu l-au mai făcut niciodată și tot pe el îl ceartă atunci cînd munca e îngreunată de lipsa unei piese de care au trebuință. Prin profesiunea sa dificilă, maistrul Rozolea e nevoit să cunoască piesele care intră în făptura tractorului, ca pe propriul său buzunar. Ba, mai cu seamă să știe, să vadă în ce mod se produc părțile acestui complicat organism de metal și care sînt modalitățile concrete pentru a le face mai bune. Cam în jurul acestor probleme trebuie să-și concentreze atenția, în cele opt ore de lucru, un om care are profesiunea lui Gheorghe Rozolea. Și pentru că el are mereu în fața ochilor această anatomie a tractorului, e firesc să fie ispitit să studieze mereu, să gîndească, să observe neajunsuri, deficiențe și să găsească soluții pentru a le înlătura. Ochii săi critici, mintea ageră, mereu frămîntată de idei, pasiunea noului, caldul sentiment patriotic și înalta sa conștiință muncitorească — iată ce fel de trăsături l-au investit pe muncitorul comunist Gheorghe Rozolea cu înalta calitate de născocitor.

Gheorghe Rozolea e un bărbat de statură mijlocie, aflat la vîrsta de 40 de ani. Nici bătrîn, nici tînăr. Are o față ce închipuie stăpînirea de sine și calmul. Ochii săi limpezi, cu lumina ciudată, dau o notă distinctă fizionomiei sale. Nu-s nici albaștri, nici verzi, nici căprui. Fruntea înaltă a omului trădează deasemenea o minte deprinsă cu truda cercetărilor.

Cu un om ca Rozolea poți conversa pe o mie de teme. Nici un tărîm nu-i este cu desăvîrșire străin și mai cu seamă, întrevezi ușor apriga lui sete de a ști, de a recepționa lucruri noi, de a cunoaște mai mult. Ne-am fixat convorbirile noastre într-o matcă amicală și-am vorbit despre inovații. S-a oferit să-mi descrie, la nivelul de înțelegere al unui neinițiat, cea mai recentă inovație a sa și, întîmplător, și cea mai însemnată.

Cea de-a 50-a inovație a lui Gheorghe Rozolea constă într-o substanțială modificare în procesul de fabricație a radiatorului de la tractor. In noua variantă, la confecționarea acestei piese de bază, se cîștigă timp, o sensibilă creștere calitativă și se realizează totodată o economie de metal de 14 kilograme pentru fiecare piesă. Modalitatea? Plăcile de fixare a tuburilor din radiator, care înainte aveau o grosime de 10 milimetri și erau prinse jur împrejur cu 77 de șuruburi, se inlocuiesc de către inovator prin plăci de un milimetru și jumătate cusute cu flacăra sudurii, drept care funcționarea de bază a agregatului — răcirea — se face mai constant și mai repede. Pentru a vă putea fixa în memorie valoarea inovației, vă pot spune că economiile realizate se cifrează la aproximativ un milion de lei anual.

M-a interesat ce fel de viață a trăit omul din fața mea, ce soi de evenimente, de întîmplări s-au stratificat în el și au configurat peisajul spiritual al inovatorului.

Gheorghe Rozolea este fiul cel mai mic al unui muncitor ceferist din Rîșnov. Tatăl său a murit prematur, lăsînd în urmă cinci copii orfani, cuprinși ca vîrstă între 4 și 12 anișori. A rămas să-i crească o mamă neajutorată care-și agonisea pîinea lucrînd cu ziua. Vara lucra pentru bucate pe ogoarele chiaburilor, iarna în subsolurile caselor boierești, ca spălătoreasă. I-a crescut Ana Rozolea pe cei cinci copii orfani. I-a crescut și i-a scos în lume. I-a dat pe toți la meserii. Băiatul cel mare la Căile Ferate, ca tatăl; fetele la țesătorie, să învețe să facă pînză, iar pe cel mai mic, pe Gheorghe, la ciocan. A muncit Ana Rozolea pînă tîrziu, către amurgul zbuciumatei sale vieți, ca să-și vadă copiii așezați pe la casele lor și să știe că au dobîndit, prin vrednicie aspră, brățara de aur a meseriei. Era de 65 de ani cînd și-a văzut femeia această bucurie cu ochii. Lucrătoare la un cămin de ucenici al unei uzine din Rîșnov, Ana Rozolea a primit în anii noștri pensie de la stat. După umilinți și mizerii, ea are acum o bătrînețe tihnită,

La această tîrzie și omenească bucurie și-a adus partea sa și Gheorghe, fiul cel mai mic al Anei Rozolea. Ca ucenic, a răbdat bătăi, mizerii, dar a furat meseria degrabă. Avea minte deschisă pentru învățătură și pasiune destulă ca să răscolească prin cărți. In urmă cu douăzeci și ceva de ani era lucrător la fosta fabrică de avioane I.A.R. Mai tîrziu a fost printre muncitorii care au participat la reorganizarea fabricii devastată de război. Anul 1947. Se reprofilează uzina. Se trece cu hotărîre la producția de pace. Gheorghe Rozolea participă efectiv la nașterea primului tractor romînesc, una din marile izbînzi ale industriei noastre constructoare. Cam tot pe atunci, fiul ceferistului și al spălătoresei se înscrie în Partidul Comunist. Peste un an, Gheorghe Rozolea va deveni maistru. Prestigiul de care se bucură azi l-a cîștigat cu trudă și răbdare prin ani. Experiența sa o împărtășește cu dragă inimă și altora. Pe linie de partid, sarcina sa principală este să stimuleze, să ajute mișcarea de inovații și aplicarea metodelor înaintate de lucru. A ajutat cu sugestii și la elaborarea prototipului, un mare număr de inovatori din fabrică, printre care pe Bîrluț Iacob, Lipan Ștefan, Baboș Ion, Nedelea Găvrilă și alții. Această strădanie și cele 50 de inovații ale lui Gheorghe Rozolea aplicate în producție, constituie [illegible] cea mai de preț a acestui urcuș glorios, răsplătit cu importante premii, iar anul trecut cu decorația Ordinul Muncii clasa I-a.

Sînt prilejuri cînd pe omul ajuns la 40 de ani îl copleșesc cu tărie aducerile aminte, străluminîndu-i în numai cîteva clipe întregul drum pe care l-a parcurs pînă pe treapta acestei înțelegeri. O invită adesea în ospeție, la casa lui, pe buna lui mamă Ana Rozolea, ajunsă la vîrsta de aproape 80 de ani. O cheamă să stea cu dînsa de vorbă, să-i facă surprize. Se adună în jurul unei mese cu bunătăți pentru a sărbători o anivesare, un examen școlar al copiilor, un premiu primit de la fabrică și, cîteodată, chiar fără un motiv oarecare. Bătrîna mamă a muncitorului se așează cu sfiiciune la masa celui mai mic copil al său. Tăcută, ia din bucate și se bucură de bucuria fiului ei care a ajuns om lăudat. Ia din bucate Ana Rozolea și se gîndește pînă o doare capul. La toate se gîndește. Iși așează pe masă, lîngă farfuriile de porțelan, mîinile mari, aspre, aproape bărbătești; mîini osoase, trudite, mîncate de sodă și săpun. Zice Ana Rozolea:

— Trăiești bine, fătul meu.

— Trăiesc, mamă. Am de toate, — răspunde cu vorbă caldă fiul cel mai mic al Anei Rozolea.

Iar tace femeia, odihnindu-și mîinile mari și trudite pe fața albă de masă. Nu tremură mîinile. Doar vocea femeii tremură. De bătrînețe, ori poate de emoție, de bucurie.

— Ți-ai ridicat casă nouă. Bine-ai făcut! Bine c-ai putut, fătul meu. Copiii ți-s mari, crește-i și dă-i la învățătură.

— Așa oi face, mamă, — răspunde cu sufletul la gură fiul cel mai mic al Anei Rozolea..

— Aud că ești om lăudat; scrie și la ziar despre tine. Dreptu-i?

— Dreptu-i, mamă, mămucă, — răspunde fiul cel mai mic al Anei Rozolea.

— E inovator, mamă, — adaugă nora sfioasă, dar mîndră.

— Da asta cel fel de meserie o fi? întreabă neștiutoare Ana Rozolea.

A rămas încurcat omul de 40 de ani. Cum să-i spună? Incearcă.

— E o meserie grea, mămucă. Cum să-ți spun?... Meseria de a-ți fărîma creierii cum să schimbi mereu lumea, s-o faci mai bună. O bați zdravăn cu ciocanul, cum bate fierarul fierul potcoavei. Il face după voia lui.

Ana Rozolea ascultă atentă, cu mîna pîlnie la ureche.

— Inainte nu erau astfel de meserii, fătul meu.

— Așa-i, mamă, mămucă. Nu erau astfel de meserii, răspunde omul de 40 de ani, apoi se apleacă peste masă și sărută apăsat, bărbătește, mîna mare, osoasă și mîncată de sodă a Anei Rozolea.

... Da. Comunistul Gheorghe Rozolea are meseria de a îndrepta lumea, de a bate zdravăn lumea cu ciocanul, așa cum bate fierarul fierul potcoavei. Il face după voia lui!

Pop SIMION

IN REPORTAJ

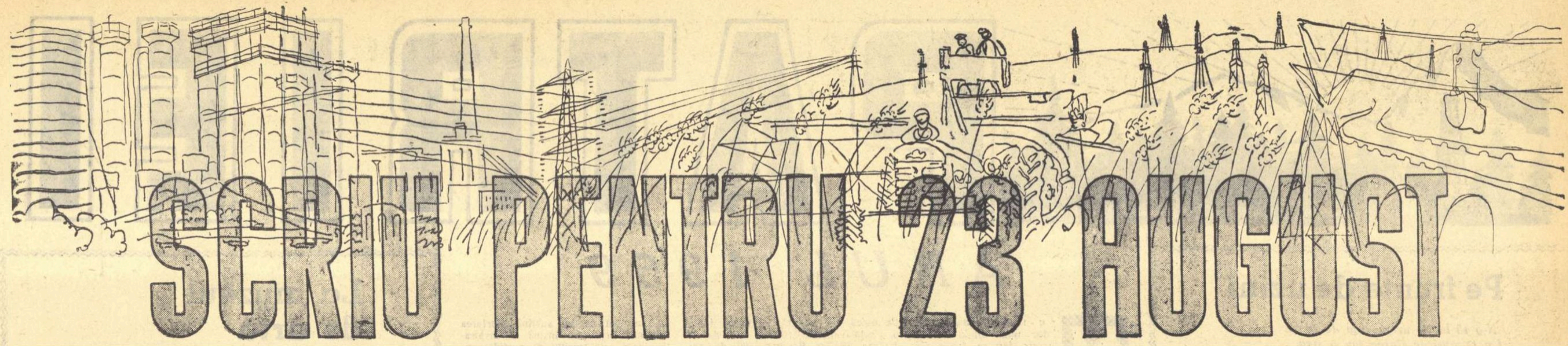

SCRIU PENTRU 23 AUGUST

Al. ANDRIȚOIU:

După 1 ianuarie am să termin un volum de versuri inspirate din viața tineretului patriei noastre. Volumul va apare în Editura tineretului. Incolo, numai proză și teatru. Adică o carte cu amintiri din viața de licean (într-un orășel cu foarte mulți popi, foarte mulți călugări și foarte mulți cîini) și o piesă de teatru scrisă în colaborare cu regizorul George Tobias. Piesa e legată de sărbătorirea celor 15 ani de la Eliberarea patriei noastre.

A. E. BACONSKY:

Am la ESPLA un volum de *„Călătorii"*, cuprinzînd impresii din drumurile întreprinse în Coreea și Uniunea Sovietică — sper că paginile acestei cărți de proză și versuri vor vedea în primăvară lumina tiparului.

Scriu versuri lirice pe care le voi aduna probabil într-un volum. Cînd va apărea, e o problemă de viitor. In orice caz 23 August 1969 ar fi pentru mine termenul ideal și dacă aș reuși să public cartea în cinstea acestei zile aș încerca sentimentul unei depline participări la marea sărbătoare a poporului nostru!

Maria BANUȘ:

Lucrez la un poem de dimensiuni mai mari închinat luptelor eroice duse de comuniști pentru eliberarea umanității. Titlul, la ora actuală: *„Torentul"*. Caut să termin poemul în primăvara anului 1959, pentru a-l putea publica înainte de 23 August. Poemul va apare la Editura tineretului.

Tot în acest răstimp voi preda ESPLA-ei un volum de versuri.

Aurel BARANGA:

Sper să pot răspunde la chemarea înflăcărată a Partidului pentru ca poeții, prozatorii, dramaturgii să celebreze într-un chip demn de ei cea mai mare sărbătoare a patriei noastre: Eliberarea.

Mă voi strădui ca noua mea piesă, intrată de cîteva zile pe șantier: *„Rapsodia eroică"* să ilustreze cîte un crîmpei din faptele oamenilor care îndărăt cu 15 ani, jertfindu-se unii dintre ei pe sine, au asigurat bucuria zilelor noastre. De asemenea, sper ca pînă la aceeași dată să fie gata și o comedie înfățișînd un subiect actual, la care spectatorii noștri de azi să rîdă copios. Și, în sfîrșit, pun la punct primele două volume de teatru scrise în acești ultimi 15 ani, fructe ale acestor vremuri chiar dacă fiecare piesă în parte s-ar fi cuvenit să fie mai reușită decît este.

Eugen BARBU:

Voi tipări *„Patru condamnați la moarte"* și *„Șoseaua nordului"*, cuprinzînd aspecte din lupta ilegală a partidului și descrierea evenimentelor de la 23 August, la ESPLA, și un volum de impresii de călătorie (Kiev, Moscova, Leningrad, Atena, Delfi, Corint, Istanbul) la Editura tineretului.

Ury BENADOR:

Voi preda, în sfîrșit, editurii romanele *„Magazinul Universel „La Gablonz"*, *„Mister Harry, Domnul Emil și ceilalți domni și mistress"* și *„Beethoven"*, romane la care am lucrat simultan aproape 15 ani.

Menționez că în primele două sînt surprinse momente legate de actul revoluționar de la 23 August.

Mihai BENIUC:

Se află sub tipar la ESPLA volumul meu de versuri *„Cu un ceas mai devreme"*, iar la Teatrul Național din București se repetă actualmente piesa *„Rețeta subterană"*. In momentul de față, pregătesc romanul *„Pe muchie de cuțit"*, inspirat din lupta comuniștilor în timpul celui de-al doilea război mondial, iar în perspectivă pentru anul viitor am o piesă despre comuniști și drama istorică *„Horia"*.

Victor BIRLADEANU:

E inevitabil ca proiectele literare ale aceluia pentru care preocuparea principală o constituie ziaristica să fie în dependență nemijlocită de timpul pe care și-l poate smulge acestei pasionante dar atît de acaparante profesii. Sper că în anul care vine îmi voi găsi — cu sprijinul tovarășilor din redacția unde lucrez — timpul necesar pentru a scrie o piesă închinată momentului istoric de la 23 August, piesă al cărei plan îl am destul de clar conturat și al cărei titlu ar urma să fie: *„Soarele a răsărit la miezul nopții"*.

Poate că, în plus, voi izbuti să termin un volum început mai de mult de schițe și povestiri cu titlul: *„Suflete recuperate"*.

Demostene BOTEZ:

Planul meu pe 59 este în mare parte înfăptuit: 1. Un mic volum de versuri pentru pionieri intitulat *„Lanterna magică"* este la Editura tineretului. 2. Lucrez acum la punerea la punct a unui roman. 3. Revizuiesc un volum de schițe. 4. Adun poeme pentru un nou volum închinat aniversării a 15 ani de la Eliberare.

Radu BOUREANU:

Sper ca în primul trimestru al anului 1959 să apară volumul masiv de traduceri din Emile Verhaeren în Editura de stat pentru literatură și artă. Am în lucru două piese de teatru, un volum de nuvele și un poem mai amplu care se va intitula *„Balada Cetății lui Bucur"*, în legătură cu comemorarea a cinci sute de ani de la ființarea Bucureștilor. Reflectez la o piesă cu subiect din perioada Eliberării țării noastre.

Liviu BRATOLOVEANU:

Am terminat piesa *„Omul cu două suflete"*. Vreau să mă țin de angajamentul luat față de Secția de dramă a Uniunii Scriitorilor și cu prilejul celei de a 15-a aniversări a Eliberării patriei să scriu o piesă eroică din lupta ilegală a partidului în legătură cu 23 August.

Vera CALIN:

Vreau să scriu o serie de studii de generalizare în jurul unor fenomene ce apar în literatura actuală, arătînd ce aduc aceste fenomene nou față de literatura trecutului și ce reprezintă o preluare constructivă a tradiției literare. Primul din seria acestor studii a fost scris, se intitulează *„Social și psihologic în romanul actual"* și va fi tipărit într-un număr viitor al „Vieții romînești".

Eusebiu CAMILAR:

Sper ca anul 1959 să fie foarte rodnic în ceea ce privește lucrările mele literare. In primul rînd, aș vrea ca pînă la 23 August să pot înfățișa publicului tustrele volumele din cartea *„Vîntul de miazăzi"*, în care este vorba despre colectivizarea agriculturii. La începutul anului, ESPLA este dispusă să-mi tipărească volumul de schițe și povești *„Nopți udeștene"*. Am dat unui teatru din București prima mea lucrare dramatică în proză, purtînd titlul provizoriu *„Cocorii lui Ibicus"*. La Editura tineretului îmi va apare în 1959 volumul I din *„File din istoria patriei"* și volumul II din *„1001 de nopți"*. Tot în cursul acestui an, sper să-mi apară *„Căderea zeilor"* înfățișînd luptele dacilor împotriva cotropitorilor romani. Am gata mare parte dintr-un volum de poezie. Un ciclu din acest volum este intitulat „Timpul", iar al doilea privește una din cele mai mari minuni ale timpului nostru, „Astronautica".

Nina CASSIAN:

Imi pare rău că trebuie să repet ceea ce am mai spus cu alte prilejuri; dar continui să nădăjduiesc că voi putea termina, în cinstea aniversării a 15 ani de la Eliberarea patriei noastre, amplul poem *„Spectacol în aer liber"* închinat frumuseții complexe a acestor ani. De asemenea, pe lîngă o serie de proiecte mai puțin certe, voi încheia un ciclu de muzică și versuri compus împotriva ororilor războiului de cotropire și spre slava unei păci creatoare.

Otilia CAZIMIR:

Planul meu de lucru pe anul 1959 e mai vast ca oricînd.

In sectorul traduceri voi termina toate cele patru „cărți" ale romanului cazah, *„Abai"* de Auezov. Voi traduce partea a treia (*„Cătunul din stepă"*) a trilogiei lui Valentin Kataev și atît cît voi putea din încă trei volume de *„Opere"* de Cehov, pe care m-am angajat să le tălmăcesc în continuare.

In sectorul literaturii originale, lucrez la un nou volum autobiografic *„Anii de școală"*, urmarea primului volum *„A murit Luky"* încă în manuscris. La volumul de amintiri *„Prietenii mei, scriitorii"* nu mai am de făcut decît unele ușoare retușări și completări. De asemenea voi scrie o serie de schițe-amintiri, închinate celei de a 15-a aniversări a Eliberării patriei noastre, 23 August 1959.

Constantin CIOPRAGA:

Am terminat monografia critică *G. Topîrceanu* pe care o voi preda Editurii de stat pentru literatură și artă. In aceeași editură va apare monografia *C. Hogaș* și studiul introductiv la V. Alecsandri, *Proză* (colecția Clasicii romîni). Revizuiesc studiile critice publicate în vederea unei culegeri. Pentru a 15-a aniversare a Eliberării patriei noastre pregătesc un studiu despre tinerii poeți ieșeni.

Vladimir COLIN:

Imi propun să pun la punct în cinstea celei de a 15-a aniversări a gloriosului 23 August 1944 un roman pentru tineret, a cărui acțiune se desfășoară la Constanța în lunile premergătoare Eliberării.

Apoi, firește *„Legendele țării Vam"* pe care le-am făgăduit micilor mei cititori și despre care mă întreabă la fiecare întîlnire.

Apoi, un volum de versuri, pentru că de mult mă ispitește întoarcerea la lira pe care am agățat-o, cred, prea devreme în cui.

Apoi, o piesă pentru Teatrul de păpuși, apoi o culegere de mituri și legende ale Orientului antic.

Ov. CROHMALNICEANU:

Am terminat redactarea unei prime părți a cursului pe care-l țin de cîțiva ani la universitate, *„Romanul romînesc după primul război mondial"*, iar acum lucrez la definitivarea și darea la litografiat a cursului special despre Arghezi. Intenționez de asemenea să-mi termin volumul făgăduit de interpretări a cîtorva autori dintre cele două războaie. Am publicat cîteva din aceste studii referitoare la Arghezi, Bacovia, Călinescu, Camil Petrescu, etc. Urmează să le completez cu altele despre Sadoveanu, Rebreanu, H. P. Bengescu, Ibrăileanu. Mă voi ocupa iarăși (nu cu intermitențe cum am făcut-o anul acesta), de cronica literară căreia vreau să-i redau caracterul unei analize pe problemele ridicate pe diverse opere apărute, înrudite ca gen sau ca tematică. In sfîrșit, sper să pot închega un volum de studii despre realismul socialist, adăugînd celor publicate de mine pînă acum în „Viața romînească" un număr de articole inedite despre realismul socialist și problema tradiției și inovației, realismul socialist și caracterul național.

Mihail DAVIDOGLU:

Am predat Teatrului Național „I. L. Caragiale" piesa *„Uriașul din cîmpie"*. Proiectele mele pe anul 1959 sînt: voi scrie o piesă despre Eliberare și alte cîteva piese într-un act pe teme de actualitate.

Nicolae DELEANU:

In primăvara anului 1959 predau manuscrisul volumului III din *„Nedeia din poiana miresii"* și cu asta am terminat seria, nu însă și ciclul *„Minerii de la Jiu"*. In toamnă va fi gata manuscrisul volumului *„Istoria presei din Romînia"*, iar în cinstea celei de a 15-a aniversări de la marea cotitură, pregătesc o nuvelă în care e vorba de muncitorii metalurgiști de la Uzinele Calan.

Al. DIMA:

Lucrez la o istorie a teoriei literare romînești, din care am publicat pînă acum cîteva capitole în „Studii și cercetări literare" — Filiala Academiei R.P.R.-Iași — și în „Viața romînească". In '59 voi scrie o suită de însemnări cu privire la viața artistică și teatrală din Uniunea Sovietică, pe care am cunoscut-o în cursul unei călătorii recente.

Mihu DRAGOMIR:

In cursul anului 1959 sper să pot fi prezent cu următoarele: nuvela *„Legea singurătății"*; volumul de versuri pentru cei mici *„Poveștile bălții"*; eseul *„Poezia și comanda socială"*; o antologie a poeziilor închinate lui Eminescu din timpul vieții poetului și pînă astăzi (în colaborare cu Augustin Z. N. Pop).

In cinstea zilei de 23 August mă voi strădui să prezint cititorilor un roman și poemul *„Războiul"* refăcut în întregime.

Petru DUMITRIU:

In cinstea lui 23 August 1959, mă voi strădui să duc la bun sfîrșit publicarea primelor două volume din *„Biografiile contemporane"*. 23 August 1959 e o dată importantă și încerc să tipăresc în cinstea ei o lucrare în care să dau tot ce pot mai bun. Doream să pot publica această carte în iarna aceasta; dar nădăjduiesc să-mi realizez planul măcar în vara ce vine.

Mihai GAFIȚA:

Mai întîi mă gîndesc la articolele curente, pe care le-aș putea publica în periodicele noastre. Ca lucrări mai de greutate consider că voi tipări anul acesta primul meu volum de critică, consacrat în întregime realismului socialist și alcătuit după o formulă pe care o cred oarecum diferită de alte volume de acest fel apărute. In acest an va apare ediția Duiliu Zamfirescu anunțată pentru 1958.

Și, revenind la ceea ce am spus la început, — articole curente în presă, pentru că aceasta e o sarcină principală a criticii literare.

GAGYI Laszlo:

Nu de mult am terminat o piesă de teatru intitulată *„Vînt de primăvară"*, iar piesa mea într-un act *„Iepure de Belgia"* urmează să apară în volum. Planuri de viitor? Deocamdată lucrez în mod intens la un roman — *„Rapsodie"* — care va apare la Editura tineretului. Sper că această carte, în care vreau să arăt felul cum fiul unei familii năpăstuite în trecut se ridică — după Eliberare — la cele mai înalte culmi ale creației artistice, va exprima în mod convingător importanța covîrșitoare a lui 23 August.

Al. Ivan GHILIA:

Un ciclu de nuvele înfățișînd drame umane legate de război, probleme de conștiință, morală, etc., consemnînd experiența dureroasă prin care a trecut omenirea în timpul celui de al doilea război mondial — soarta diferitelor categorii de oameni înșelați și tîrîți într-un război nedrept (*„Lume bolnavă"*) și ieșirea activă și lucidă din această lume spre o alta mai bună, purificată de plăgile fascismului și ale nedreptăților sociale. Volumul se încheie cu luptele de la Băneasa (24—26 august) și va apare la Editura tineretului.

Tot în cinstea marii aniversări pregătesc un volum de nuvele și portrete literare închinate vieții, frumuseții etice și spirituale a comuniștilor.

Aurel GURGHIANU:

In curînd voi preda ESPLA-ei o plachetă de versuri, scrisă în urma vizitării Leningradului și a împrejurimilor sale.

In cinstea aniversării a 15 ani de la Eliberare, intenționez să scriu o suită de poezii lirice despre zilele noastre.

Dumitru IGNEA:

In scurt timp voi preda Editurii tineretului nuvela *„Omul cu părul cărunt"* la care lucrez de mai multă vreme. Cu această lucrare, în care eroii sînt comuniști ilegaliști și a cărei acțiune se petrece în ajunul celui de al doilea război mondial, doresc să întîmpin cea de a 15-a aniversare a Eliberării patriei.

Silvian IOSIFESCU:

In cursul anului viitor urmează să apară un volum predat editurii despre problemele romanului, precum și un studiu introductiv la noua și vasta ediție de *„Opere"* ale lui Caragiale pe care o pregătește ESPLA. Pentru primele luni ale anului mă gîndesc la cîteva articole și studii cu tematică variată, dar centrală pe trăsăturile noi ale literaturii noastre contemporane. Concep aceste apariții drept un omagiu pentru sărbătorirea celor 15 ani de la Eliberarea care le-a făcut posibile.

Ion ISTRATI:

Trag nădejde ca în cinstea glorioasei aniversări a Eliberării patriei să văd tipărit romanul la care lucrez de mai mulți ani. E o carte de circa 600 pagini închinate Eliberării și avînd acțiunea plasată la Iași și în Moldova, înainte și după 23 August 1944. Am și predat-o recent la ESPLA, după cum la Editura tineretului am depus un volum de schițe (*„Urîta"*) și un vast poem în proză (*„Iașii tinereții noastre"*), care înfățișează Iașul de la origine pînă în zilele noastre. In plus, migălesc la volumul al doilea al lucrării *„Din neagra țărănie"*.

Ștefan IUREȘ:

Nădăjduiesc ca volumul de versuri care va apare în prima jumătate a anului, să reprezinte o parte din munca mea închinată celei de a 15-a aniversări a Eliberării patriei noastre.

In cursul anului 1959 voi face eforturi pentru a preda Editurii tineretului un volum de versuri mai de mult promis, intitulat *„A noastră e lumea"*.

Al. JEBELEANU:

La marea sărbătoare a poporului nostru din 1959, a 15-a aniversare a Eliberării patriei, vreau să particip cu volumul de versuri *„Cîntece pentru veacul meu"*, pe care l-am predat Editurii tineretului.

Mai intenționez să scriu cicluri de poezii inspirate din viața muncitorilor și colectiviștilor.

Nicolae JIANU:

In primele luni ale anului voi preda editurii volumul al 2-lea din romanul *„Izvorul roșu"*. Mă aflu într-un stadiu avansat cu romanul *„Ulița Podul verde"* — o evocare a anilor dramatici din preajma și de după cel de-al doilea război mondial.

In cinstea celui de-al 15-lea an al patriei libere, pregătesc monografia literară *„Pe Bicaz în sus"*. Reflectez la un scenariu de film.

KOVACS Gyorgy:

De curînd am terminat de scris volumul I al unui roman intitulat *„Tezaurul Kristofilor"*, inspirat din viața țărănimii sătești între cele două războaie mondiale. Acest roman, scris de mine încă în 1942—43 n-a putut apare în condițiile dictaturii fasciste. In cursul anului 1959 va vedea lumina zilei într-o formă puțin revăzută. In acest timp, voi aranja pentru tipar volumul II al aceluiași roman.

In prezent lucrez la o povestire mai lungă zugrăvind viața colectiviștilor noștri. In anul ce vine intenționez să mai scriu cîteva nuvele și povestiri dintre care una va oglindi evenimentul istoric de la 23 August 1944.

Ion LANCRANJAN:

Lucrez în prezent la romanul *„Cordovanii"* și la volumul de povestiri *„Năframa neagră"*. Amîndouă cărțile sînt pe cale de a fi predate editurii.

In cinstea celei de a 15-a aniversări a Eliberării patriei noastre, voi scrie nuvela *„Patruzeci de zile și patruzeci de nopți"*.

Franz LIEBHARD:

Lucrez în momentul de față cu Editura de stat pentru literatură și artă — secția germană — în vederea apariției unui volum de poezii inspirate din realitățile zilelor noastre și din aspectele vieții populației germane din R.P.R. participantă la construcția socialismului și luptei pentru pace. Sper că acest volum să apară în cinstea zilei de 23 August.

Remus LUCA:

In cinstea lui 23 August voi termina și voi da la tipar un volum de nuvele: *„Fîntînile nu cer răsplată"* — și o culegere de schițe cu subiecte din viața de azi a țărănimii muncitoare.

Radu LUPAN:

Nădăjduiesc să public la ESPLA, dar asta depinde mai mult de editură decît de mine — un volum de studii în curs de definitivare, referindu-se la problemele realismului socialist și literatura noastră, volum intitulat: *„Metodă, perspectivă, eroi"*.

De asemenea definitivez acum o povestire discutată cu Editura tineretului, avînd ca subiect activitatea unui detașament de partizani romîni în zilele de dinaintea Eliberării patriei. Titlul povestirii e: *„Pregătirea"*.

Theodor MAZILU:

In acest an voi publica două volume de proză satirică la ESPLA și la Editura tineretului. Intenționez să definitivez o suită de zece piese satirice într-un act.

In cinstea lui 23 August vreau să termin în timp util o piesă de teatru: un episod dramatic din lupta gărzilor patriotice.

Dumitru MIRCEA:

In cinstea Eliberării pregătesc un volum de povestiri despre satele noastre. In al doilea rînd, am ajuns în faza finală a unui roman al cărui personaj principal este un erou prin excelență creație a regimului nostru.

Francisc MUNTEANU:

In 1959 va apare ediția a doua a volumului meu *„Statuile nu rîd niciodată"*. Ediția este revăzută, așa că poate fi socotită ca o lucrare nouă. De asemenea va apare vol. I din *„Născut în Europa"*.

Meseriilor mele li se mai adaugă în anul ce vine încă una, aceea de regizor, pe care o învăț de la Liviu Ciulei, în vederea realizării filmului „Dunărea albastră" al cărui scenariu l-am scris împreună cu Titus Popovici. Premiera filmului va avea loc la 23 August 1959.

NAGY Istvan:

La cea de a 15-a aniversare a Eliberării noastre va fi terminată cronica mea intitulată *„Cincizeci de ani din viața uzinelor Herbak Ianos"*, care evocă lupta muncitorilor din această mare uzină, — pînă la victorioasa epocă a construirii socialismului.

In afară de aceasta, mai completez numărul nuvelelor pe care le-am scris din 1955 și pînă în prezent cu încă una sau două nuvele, pe care le voi preda ESPLA-ei încă pînă la 1 februarie 1959, pentru a fi publicate într-un volum, sub titlul: *„Cu plăcere și altă dată"*. Acest volum de nuvele va oglindi fenomene variate din viața noastră actuală.

Vasile NICOROVICI:

Un voulm de schițe și nuvele (*„Cazul Romică și altele"*) din viața muncitorilor hunedoreni și dacă timpul va permite, sub raportul documentării, un volum de reportaje despre petrolul romînesc, în care să fie cuprinse toate cele trei regiuni: Valea Prahovei, Oltenia și Moldova (cu titlu provizoriu: *„Epopeea petrolului romînesc"*).

Nicuță TANASE:

Lăcătușul Tudor Nicolae a trăit 23 de ani sub vechiul regim, a răbdat de foame, a dormit prin gări, a fost umilit. După 23 August 1944, eroul cărții mele din *„Astăzi e ziua mea"* își găsește cu ajutorul comuniștilor un rost în viață. Devine om. Cartea am predat-o zilele acestea Editurii tineretului și doresc să apară în cinstea celei de a 15-a aniversări a Eliberării patriei mele. Am mai predat un volum de reportaje care vreau să apară în cinstea aceluiași eveniment

PAPP Ferenc:

Intenționez să scriu o povestire mai lungă, în legătură cu contrarevoluția din Ungaria în 1956. Apoi aș vrea să scriu o piesă într-un act despre o latură caracteristică a vieții muncitorești din zilele noastre. Cel mai prețios dintre planurile mele de viitor este acela de a revedea locurile unde se petrece acțiunea unora din cărțile mele mai vechi. Vreau să consemnez în reportaje literare mersul nostru înainte de atunci încoace, doresc să văd și să arăt pe ce treaptă a dezvoltării s-au ridicat oamenii care au servit cu ani în urmă drept modele pentru personajele mele.

POP Simion:

Imi propun să istorisesc într-o povestire mai amplă ultimele două decenii din viața unui țăran din cîmpia Munteniei. Intîmplările cuprinse aici se vor polariza în jurul principalelor momente ale revoluției din țara noastră.

De asemenea, voi preda în primăvară la ESPLA un volum de schițe și nuvele despre schimbările survenite în ultimii ani în conștiința unor oameni din medii diferite. Mai lucrez la alcătuirea unui volum cuprinzînd 30 de portrete literare despre constructorii socialismului. Aceste lucrări sînt dedicate celei de a 15-a aniversări a lui 23 August.

Dumitru Radu POPESCU:

Am predat Editurii tineretului *„Zilele săptămînii"*. In cinstea lui 23 August, intenționez să scriu cîteva schițe cu tematică actuală și cîteva despre evenimentele petrecute acum cincisprezece ani.

Titus POPOVICI:

Pentru a 15-a aniversare a Eliberării patriei noastre vreau să termin ediția a III-a revăzută a romanului *„Străinul"*. In curînd voi preda piesa *„Pasacaglia"* — la al cărui ultim act lucrez.

De asemenea, voi participa la realizarea unui film — după un scenariu scris în colaborare cu Francisc Munteanu.

Veronica PORUMBACU:

Am o carte la ESPLA. Ea cuprinde reportaje din țara noastră, cîteva din R.P.D. Coreeană și R.P. Chineză și evocări. In acest volum vom întîlni deci realizările din patria noastră, prietenii și înaintașii. Alcătuiesc în prezent o antologie feminină, pe care o dedic femeii eliberate.

Dimos RENDIS:

Vor apărea primele două volume din romanul meu *„Ulița piperului sălbatic"* și un volum cu povestiri *„Zeul care plînge"*. Lucrez de asemenea la un poem *„Impărăția proletară"*, despre transformările socialiste din R.P.R.

Ion Marin SADOVEANU:

Nădăjduiesc să pot pleca în martie la Constanța, de unde — din viața portului, din ateliere, să pot da o nuvelă mai lungă sau un mare reportaj pe care îl voi dedica aniversării lui 23 August.

Voi da la Editura tineretului *„Taurul mării"* și la ESPLA *„Istoria universală a dramei și teatrului"*.

Alfred Margul SPERBER:

Pentru începutul anului 1959, ESPLA pregătește volumul meu de versuri *„Fapte și visuri"*. In cinstea celei de-a 15-a aniversări a Eliberării patriei, alcătuiesc o plachetă de versuri închinată constructorilor socialismului. Ea va apare la Editura tineretului. Am pe șantier o piesă intitulată *„Eroul pozitiv"* și culegerea de nuvele *„Oameni dintr-o bucată"*.

SUTO Andras:

Am încheiat anul 1958 cu o povestire care va apare în revista „Igaz Szo". Am mai scris o piesă într-un act, apărută în numărul 12 al aceleiași reviste.

In anul 1959, an al marii aniversări al lui 23 August, an care va însemna noi victorii ale poporului nostru muncitor, vreau să mă prezint în fața cititorilor cu povestiri, nuvele, schițe și articole, demne de vremurile noastre. Nădăjduiesc să pot scrie despre comuniștii de la sate o operă care va fi de folos poporului și cauzei socialismului.

SZEMLER Ferenc:

In cinstea celei de a 15-a aniversări a Eliberării patriei, am terminat un roman care înfățișează lupta poporului nostru împotriva fascismului. De asemenea am să tipăresc două culegeri de versuri la Editura tineretului și ESPLA.

Al. ȘAHIGHIAN:

Lucrez la o comedie care cred că se va numi *„Mărul de aur"* și îmi completez un volum de schițe și nuvele cu tematică actuală.

Mircea ȘERBANESCU:

Finisez manuscrisul unei culegeri de reportaje despre orașul meu; volumul va purta titlul: *„Mîndră Timișoară"* și apare în colecția „Patria noastră". Aș fi fericit dacă el va ajunge în librării în cinstea zilei de 23 August. Lucrez de asemenea la alcătuirea unui volum din schițele și povestirile mele inspirate din actualitate, publicate în diferite reviste și ziare în ultimii zece ani.

Și continui munca la romanul *„Familie unită"*.

Ieronim ȘERBU:

In genere m-am călăuzit după principiul că abordarea actualității pune scriitorului probleme din cele mai acute, mai semnificative și reprezentative pentru epoca noastră. De aceea ar fi poate de înțeles încercarea de a relua materialul din *„Rădăcinile bucuriei"*, de a-l retopi și restructura într-o versiune radical schimbată față de cea dinainte, ceea ce de fapt echivalează cu scrierea unui nou roman.

In același timp pregătesc reeditarea pe anul 1959 a volumului de nuvele *„Izgonirea din rai"*, inspirat din actualitate.

Tudor ȘOIMARU:

Am definitivat de curînd piesa mea *„Poveste despre Unire"*, a cărei premieră va avea loc în ziua de 24 ianuarie la Teatrul Tineretului din București

In cursul anului 1959 va ieși de sub tipar monografia romanțată *„Grigore Manolescu"*, pe care am predat-o Editurii tineretului cu două luni în urmă. Actualmente lucrez la o piesă inspirată din actualitate care se va numi *„Un loc sub soare"*.

Al. I. ȘTEFANESCU:

In afară de piesa de teatru cu titlul provizoriu *„Hotarul"*, pe care abia am terminat-o și care zugrăvește aspecte ale uriașei dezvoltări a economiei noastre socialiste, intenționez să sfîrșesc în primăvara anului 1959 un scurt roman despre perioada 23 August 1944—6 martie 1945.

Nicolae TAUTU:

Ca fiecare dintre scriitorii noștri, doresc din toată inima să particip cu lucrările mele la sărbătorirea lui 23 August 1959. De aceea, Teatrului Armatei îi voi preda piesa *„Logodnă peste timp"* (o continuare a piesei *„Ecaterina Teodoroiu"*, a cărei acțiune se desfășoară în august 1944).

Pregătesc de asemenea un volum de versuri, cronică a acestor cincisprezece ani, intitulat *„Rapsodia romînă"*, iar Editurii tineretului îi voi preda în prima lună a anului manuscrisul unei biografii romanțate despre Ecaterina Teodoroiu.

Victor TULBURE:

In luna ianuarie va apre la Editura tineretului poemul *„Cuza Vodă"*, iar în primul trimestru al anului volumul de versuri *„Eu nu cînt că știu să cînt"* și o culegere de traduceri din Hristo Botev.

Acum scriu un volum de balade care va cuprinde și o nouă formă a *„Baladei tovarășului care a căzut împărțind «Scînteia» în ilegalitate"* pe care îl închin celei de a 15-a aniversări a Eliberării patriei.

Nicolae ȚATOMIR:

Lucrez la un ciclu de poeme închinate centenarului Unirii. In cinstea celei de a 15-a aniversări a Eliberării patriei noastre, voi avea gata de tipar un volum de poezii lirice, intitulat simplu *„Poeme"*. In anul viitor voi mai tipări și un volum de poezii satirice, intitulat tot atît de simplu *„Satire"*. Cu un adaus: *„Satire", II*

Petru VINTILA:

In 1959 se vor împlini 10 ani de la înființarea primelor gospodării agricole colective. In cinstea acestui eveniment lucrez la un volum de nuvele care se va chema *„Cartea țacerii"*.

Tiberiu VORNIC:

Voi termina în 1959: *„Inimă de piatră"*, dramă în 3 acte și *„Invierea lui Vlad Țepeș"*, comedie satirică în 3 acte. De asemeni romanul *„Dincolo de poarta lacrimilor"*.

Pentru 23 August 1959 pregătesc anume o piesă de teatru cu implicații coregrafice și muzică.

Haralamb ZINCA:

Am sub tipar la ESPLA o culegere de reportaje literare *„Pe urmele amintirilor"*. Am predat Editurii tineretului volumul de schițe și nuvele *„La sfat cu morții"*. Revăd paginile *„Jurnalului de front"* a cărui reeditare este prevăzută în cursul anului 1959. In momentul de față lucrez la un roman închinat grupului de partizani romîni „Carpați" pe care vreau să-l termin în cinstea împlinirii a 15 ani de la Eliberarea patriei noastre.

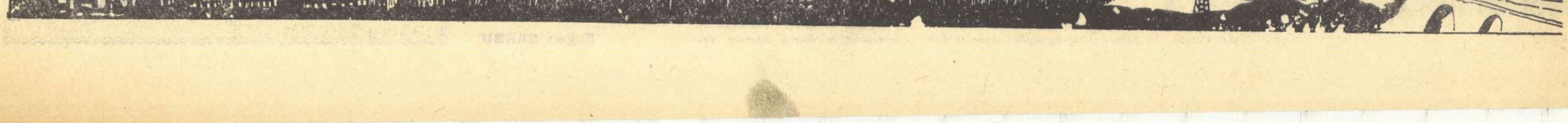

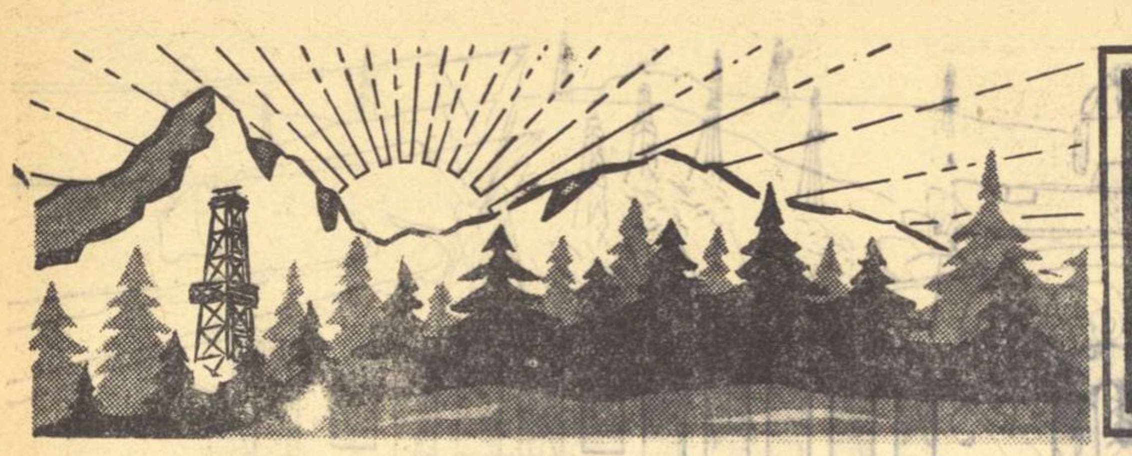

PATRIEI

Pe frunte de uzini

N-o să las în urma mea decît
Un crîmpei de cîntec sau o stea.
Armăsarul beznei mohorît
O să-mi calce și ograda mea.

Și-n galopul lui neauzit,
Cavaler în platoșă de gheață,
Prin pădurea fără de sfîrșit
Mă voi pierde-nvăluit de ceață.

Printre voi cînd, mîne, n-o să fiu
Și-oi dormi sub nu știu care grui,
Fata mea cu creștet auriu,
Celor ce te-ntreabă să le spui :

„Tatăl meu, ca un copac bătrîn,
Din străbune glii își trase seva,
Fostu-i-a poporul doar stăpîn
Și un steag 'nălțat întîi pe Neva.

Larg la suflet și la cuget drept,
Inima nu i-o-mpietriră anii,
Tatăl meu lua furtuna-n piept
Și năprasnic ocăra dușmanii.

Proști și răi cătară deseori
Cu viclene vorbe-n drum să-i iasă
Dar în fabrici, printre muncitori,
Tata s-a simțit la el acasă.

De aceea stihuri cu lumini
Cîte-n carte sînt și vor rămîne,
El le-a scris pe frunte de uzini
Și pe alba colectivei pîne".

Victor TULBURE

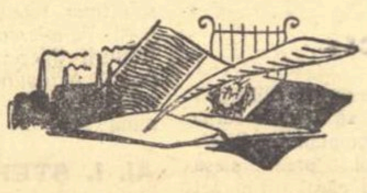

Coroana

La capătul străzilor
în vîrful privirilor
își izbea coroana-n caldarîme
boiul de rugină, să-l fărîme.

Prea ne apăsase dinții și spinarea
prea ne apăsase glezna și sudoarea
răsuflarăm ușurați cînd zarea
aburi de-atîta răsuflare.

La capătul cîmpurilor
la-nceputul dealurilor
își sălta coroana în pietroaie
rostogolul ei de ghionoaie.
— Unde fugi, coroană, încotro ?
... dar ea saltă-n pietre și se pierde
ușurat răsuflă cîmpul verde
ola-la-ri-o-la-o !

La capătul văilor
după vîrful apelor
tot sălta din piatră-n piatră
mușcă piatra, cîinii latră.
— Und' te duci, jivină, încotro ?
... dar ea saltă și se duce, saltă
dintr-o mlaștină-ntr-o baltă
ola-la-ri-o-la-o !
dintr-o mlaștină-ntr-o baltă...

Nichita STANESCU

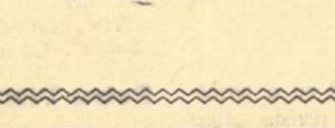

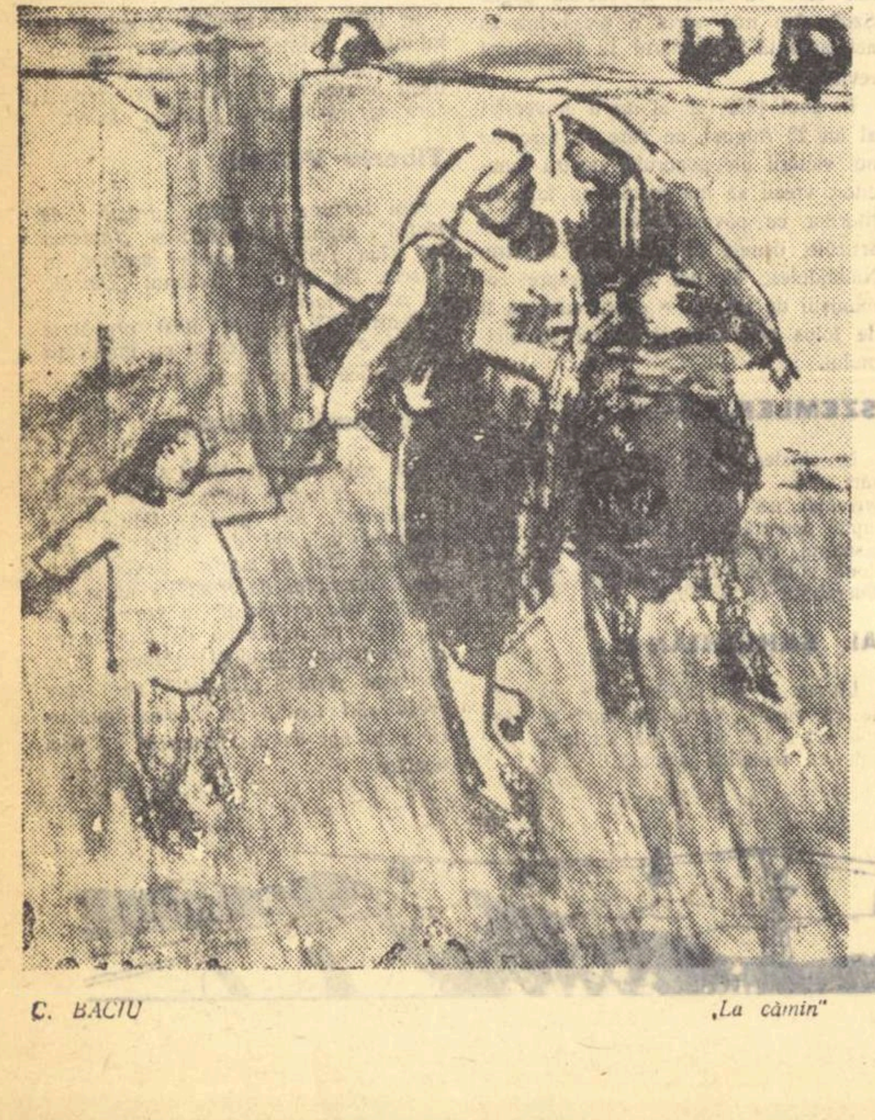

C. BACIU „La cămin"

ANUL 1959

Nu numai oamenii își fac unul altuia daruri sau, cum se spune de Anul Nou, surprize. Și istoria, în zilele ei festive, face daruri. Intr-un fel ciudat însă. Condiționat. Trebuie, spre a le obține, să știm a-i pătrunde intențiile finale, a-i cuceri voința sinuoasă, a-i plăti chiar, dacă o cere, în natură. Cu sînge. Prețul merită. Darurile oamenilor sînt efemere. Darurile istoriei sînt durabile. De aceea, odată intrați în stăpînirea lor, le datorăm pază și cinstire. Brațul moale și memoria indiferentă ațîță poftele posesorilor de ieri și rîvnitorilor de azi.

Actul de la 30 decembrie 1947, cînd poporul romîn și-a lepădat ultimul corset stînjenitor al elanului său spre socialism, monarhia, nu a fost decît unul din darurile smulse unei istorii exigente și a căror sărbătorire anuală sapă cîte un cerc nou pe trupul de copac al țării. 1959 va fi însă un an încărcat de amintiri, îndepărtate unele, apropiate altele, cu semnificație unică sau bogată, împlinind toate o vîrstă rotundă. 100 de ani de la Unirea Țărilor Romîne, 500 de ani de la întemeierea Bucureștilor, evocă evenimente de ecou național și social emoționant. 10 ani de la plenara C.C. al P.M.R. din 3—5 martie 1949, semnalul ofensivei pentru transformarea socialistă a satelor și mai ales 15 ani de la eliberarea Romîniei de sub jugul fascist, coincid cu transformări într-adevăr radicale, al căror succes deplin este chezășuit de prezența partidului clasei muncitoare la conducerea destinelor țării.

Clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, măsurînd adîncimea victoriilor de pînă acum, nu-și întorc fața mîndră spre trecut ; înțeleg să întîmpine marile aniversări cu privirea spre viitor, cu hotărîrea caracteristică de a consolida și spori terenul vast cucerit pe frontul socialismului. Scriitorii, printre funcțiile cărora se află și aceea de străjuitori la focul veșnic al memoriei poporului, nu pot să nu susțină sforțarea comună. Principiul însuși al inspirației, care este spiritul de partid, convingerea, devenită reflex, în necesitatea sprijinirii luptei maselor prin opere legate cît mai strîns de etapele succesive și obiectivele concrete ale acesteia, patriotismul fără de care literatura în limba și în atmosfera specifică culturii romîne ar fi un nonsens, impun autorilor noștri obligații de onoare. Inițiative s-au luat și se iau. Recent, scriitorii s-au angajat să furnizeze muzicienilor texte de substanță artistică autentică pentru compoziții majore. Unirea va fi reînviată pe cel puțin două din teatrele bucureștene în viziuni diferite. Celebrarea momentelor istorice include, pe lîngă imaginea lor directă, orice înfăptuire creatoare de merit referitoare la drumul revoluționar al poporului. Anul 1959 trebuie să însemneze anul actualității socialiste în cărțile noastre. Va fi cel mai scump dar oferit patriei de către scriitorii cu care se împodobește și pe care îi împodobește.

Mihail PETROVEANU

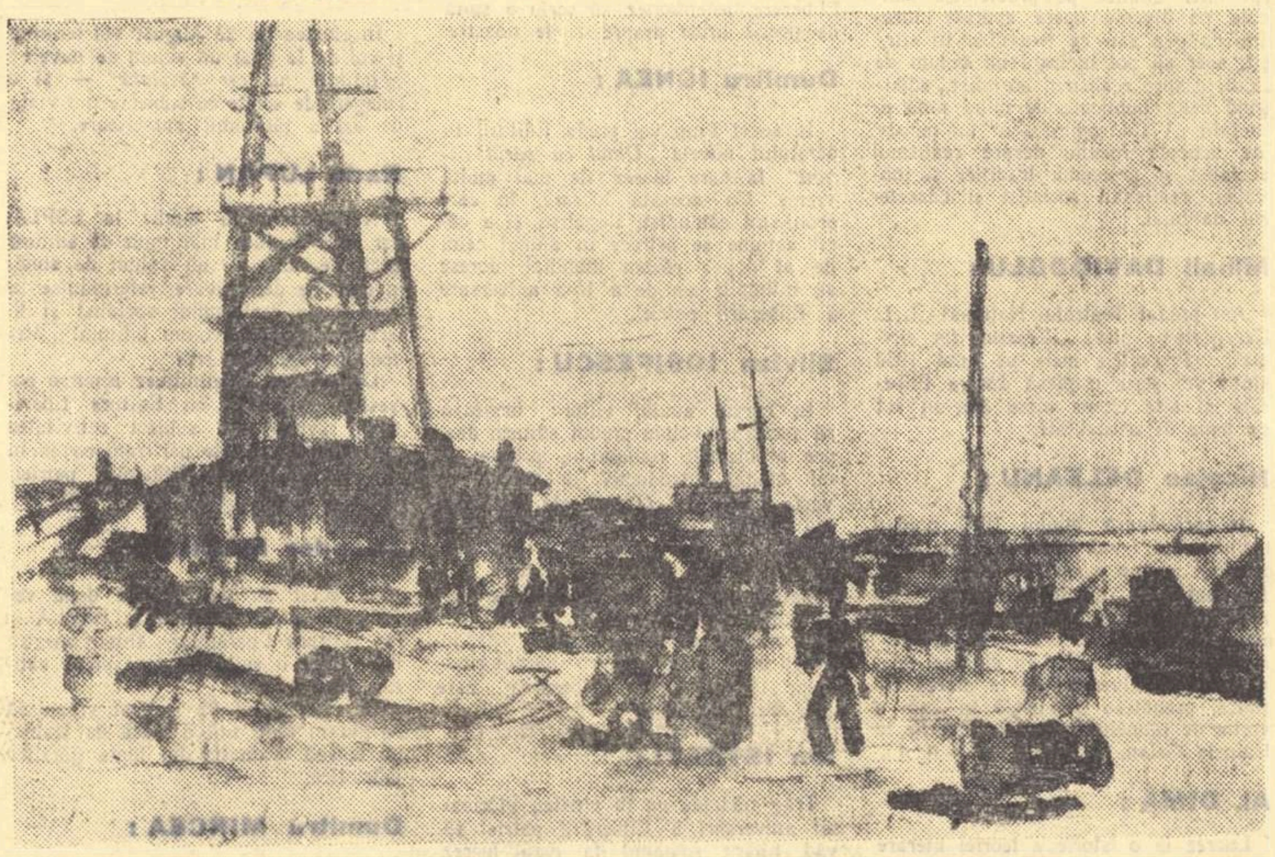

H. CATARGI „Șantier".

SEMĂNĂTORUL

În preajma aniversării Republicii am reluat o călătorie în jurul țării, întreruptă numai cu două luni în urmă. M-am jurat ca pînă la terminarea romanului la care lucrez să nu mai scriu nici un reportaj și de fapt rîndurile care urmează nici nu au pretenția să fie un reportaj. Sînt gîndurile unui călător norocos, avînd posibilitatea să vadă aproape toată Romînia în anul 1958, atît. Nu este vorba aici decît de a așeza pe hîrtie cîteva reflecții produse de spectacolul neobișnuit, văzut adesea din goana unei mașini sau a unei motociclete. Am urcat pînă în vîrful munților, lîngă singuratice stînci, sub perdele de molift, lîngă cerul veșnic fumegător și după aceea am coborît pînă la neliniștita mare, lipsită de frumusețea patetică a verii în acest ultim anotimp al anului. De pe un vechi drum de piatră al legiunilor romane am văzut gîtuirea Dunării între reci stînci de granit și după aceea mi-am oprit privirea pe munții cei liniștiți din apus. Am cutreierat miriști galbene, împărăție a iepurilor în decembrie și am ascultat slava codrului de stejar murmurînd în frunze cafenii la adierea unui vînt călduț de primăvară. Intr-o livadă de pruni desfrunziți, cu crengile ca niște ghiare de pasăre, am stat de vorbă cu cîțiva agricultori despre ultima recoltă. Către Salonta m-am întîlnit cu porcarii pustei ardelenești și ne-am dat ziua bună ca niște vechi cunoscuți. De sub niște schele înalte am fluturat o mînă în cinstea zidarilor de la Săvinești. In pădurea Ghioracului am ascultat bătaia de aripi a fazanilor care seamănă cu gîlgîirea unei ape tulburate și peste cîteva zile am auzit respirația industrială a unei uzine complexe din Moldova. Lingă frumusețea fără seamăn a țării noastre, cîntată de poeți, s-a născut frumusețea fără seamăn a muncii omenești Visarea este un sentiment de aur pe care nu trebuie să-l pierdem, dar nu cunosc o rouă mai frumoasă decît sudoarea frunții unui metalurgist și nu există o oboseală mai sacră decît aceea a omului care a înălțat o casă.

Lingă noi crește o Romînie nouă, socialismul ridică pe aceste meleaguri un templu uriaș sprijinit pe coloane de oțel, templu în care se arde cărbune în cinstea zeiței cu brațe de fontă numită Munca. Slujitorii ei de aci l-au uitat pe Dumnezeu cel de aer, nevăzut și atotputernic, în etajele superioare ale cerului, pentru că și el prea-l uitase de multă vreme și se îngrijesc mai mult de cele ce se întîmplă lîngă ei, pe pămîntul acesta darnic pentru cei vrednici.

Toată țara are acum un obraz roșu de cărămidă, pe fruntea ei în vîntul proaspăt, foșnesc frunzele roșii de pînză ale drapelelor. Mergeți în înapoiata Moldovă de altădată, ținut de păstori și de agricultori, unde se bea cu ani în urmă vinul cu vadra ca în bunele noastre legende pastorale și veți vedea ceva de neînchipuit: pe kilometri întregi se ridică spre cer coșuri fumegătoare și schele. Coborîți în Dobrogea vînturilor și a stepei, ținut al exilului trist, și veți auzi cunoscutul scrîșnet al excavatoarelor. Dați ocol Olteniei, pămînt ars, fără vlagă, arătînd ca o piele de animal hăituit și veți zări protezele metalice ale schelelor petrolifere. Alergați pînă în Banatul cel dulce unde hlamida iernii se topește la boarea Adriaticei și o să vedeți risipite, pe cîmpurile negre, cuburi de piatră, unul lîngă celălalt, numeroase cuburi albe adăpostind pe colectiviștii acestui ținut. Urcați pînă în munții tainici ai Dornei și veți desluși fluieratul joagărelor moderne acoperind cîntecul păsărilor. Umblați pe drumuri necunoscute și veți întîlni oameni răsturnînd bitumul arzînd încă deasupra unor pardoseli de piatră. Cineva a trecut peste tot și a semănat pe aceste meleaguri orașe întregi. Nu este semănătorul biblic întîlnind un pămînt bun, nu o ființă fără ființă, cu puteri misterioase, ridicînd din nimic o nouă patrie a romînilor, ci o organizație de oameni: partidul comuniștilor.

In paginile acestea nu pot să pomenesc ce s-a realizat pînă acum în țara noastră. Nici nu are rost. Există statistici exacte, mult mai convingătoare. Vreau să spun că nu rodul muncii noastre, a fiecăruia, m-a impresionat cel mai mult. La temelia tuturor lucrurilor stă o filozofie a muncii, gîndul mîndru al omului. Unii ne reproșează că în reportajele noastre nu pomenim prea des numele celor mai vrednici. Trebuie să spun că ar fi un lucru nepotrivit. Incă nu au dispărut toți leneșii din Romînia, dar numărul celor mai buni dintre noi este atît de mare, încît amintindu-i numai pe unii, i-am nedreptăți pe ceilalți. Ceea ce s-a schimbat anii aceștia în noi cel mai mult este conștiința. Sînt convins că în oricare alt regim social pot exista muncitori foarte buni, de o înaltă calificare și o producție de bună calitate, dar socialismul se deosebește de aceste regimuri tocmai prin conștiința înaltă a muncitorului care știe că tot ceea ce produce, produce pentru el și nu pentru niște buzunare străine.

Am stat la masă cu foarte mulți oameni în călătoria făcută în jurul țării și pot afirma cu convingere că am întîlnit absolut la toți un gînd comun: interesul pentru viitorul țării noastre a cărei față se schimbă nu în fiecare zi, ci în fiecare oră. Aș fi vrut ca cititorii mei să fi auzit pe un cazangiu din Oradea vorbindu-mi despre grija produsă de dispariția unor anumite specii din fauna Romîniei, insuficient ocrotite pînă acum, de demersurile făcute din îndemn propriu pentru a se face intervențiile necesare în așa fel încît pericolul ce pîndește speciile amintite să înceteze. Ar fi trebuit să simțiți frămîntarea unui deputat în Marea Adunare Națională, pe care-l însoțeam, chinuit de gîndul că nu găsise deocamdată mijlocul să electrifice două sate periferice, operație ce necesită eforturi financiare deosebite. Am ascultat uluit pe un maistru povestindu-mi cum tovarășii săi din secție au găsit o soluție pentru îmbunătățirea calității produselor și cum s-au realizat economii de cîteva milioane printr-o operație mai simplă, imaginată de unul din muncitorii acelei secții, un bărbat pirpiriu, plin de unsoare pe chip și pe mîini. La un pahar de vin bun, un vînător pișicher, mecanic de locomotivă în viața de toate zilele, după ce a povestit cele mai teribile anecdote auzite pînă acum, mi-a făcut o teorie economică ce m-a pus pe gînduri. Era vorba de creșterea avutului obștesc prin măsuri eficace. In altă parte, un conducător de sindicate îmi demonstra cum reușește să îndepărteze pe niște lucrători tineri de cîrciumă, învățîndu-i farmecele pescuitului sportiv.

Se poate afirma cu tărie : socialismul este cauza comună a tuturor celor ce muncesc cu brațele și cu mintea în țara noastră. Am văzut sute de oameni tresărind de plăcere la anunțarea desăvîrșirii cutărui combinat siderurgic, aplaudind cu satisfacție punerea în funcțiune a unui nou furnal, cum fac suporterii unei echipe de fotbal cînd centrul înaintaș favorit a înscris un punct în spațiul porții adversarului. Este bucuria proprietarului în casa lui cînd a mai bătut un cui, este bucuria grădinarului ce și-a mai altoit un pom.

Numai cine a văzut efortul unanim al tuturor celor ce-și iubesc într-adevăr patria și fac totul pentru a o ridica din mizeria lăsată de burghezie poate să afirme cu liniște : da, există un optimism al constructorilor socialismului și el nu este numai o febră trecătoare, un entuziasm gol. Nu vreau să spun că peste noapte, Romînia s-a transformat într-un ținut paradisiac unde curge laptele și mierea. Mă întristează încă faptul că am văzut țarini nearate, lăsate în paragină de către mici proprietari ce n-au înțeles avantajele colectivizării, aș vrea ca în unele părți autoritățile locale să miște seculara nepăsare a unora care au auzit de socialism numai de la radio și sînt sigur că aceste lucruri se vor îndrepta și încă foarte curînd, dar asta nu mă împiedică să spun cu mîndrie: puțină răbdare încă și nu veți mai cunoaște Romînia! Semne numeroase s-au ivit și cel mai important mi se pare acela că în sufletul majorității locuitorilor pămîntului nostru a crescut conștiința de cetățean. Nu mi-e frică de viitor. Noroaiele noastre ancestrale vor fi îngropate sub beton, cătunele noastre de pămînt vor fi prăbușite sub tîrnăcop și deasupra vor crește trupuri de granit închipuind orașe vaste și tot acest ținut fără seamăn va fi stăpînit de oameni frumoși și drepți.

Prieteni ai mei, pe meleagurile noastre a trecut Semănătorul!

Eugen BARBU

La muzeul de artă

Spun unii că pe-aici a fost un rege,
Cu sceptru, cu coroană ca-n poveste,
Dar astăzi nimeni nu-i mai înțelege.
Parcă-i un secol de cînd nu mai este.

Dar cine mai înseamnă toate-aceste
Nimicuri de roman foileton,
Cînd e de mult uitată-a lui poveste
Și-i poate prin vr-un pod străvechiul tron ?

In țara noastră, astăzi, pe acolo
Pe unde-au mișunat plecați curteni,
E larg deschis un templu-al lui Apollo,
Cu Greco, Renoir și Tițieni.

Poporul intră ca la el acasă.
Strungarii, ucenicii de la freză
Vin să admire cît e de frumoasă
Și-acuma încă școala olandeză.

In sala tronului de-odinioară
Se-opresc în fața unei acuarele:
O colectivă, un tractor ce ară...
Nu-i mai opresc în poartă sentinele.

Pe unde-au fost portretele regești
Și-a complotat în umbră-o camarilă,
Lumina zilei intră pe ferești
Iluminînd țăranul lui Băncilă.

Demostene BOTEZ

Odă cifrelor

Păreau niște cifre, — ci iată
Prin ele un vis avusei :
O țară de basm cufundată
In raze-orbitoare, scîntei,
Și-n forța ce iute-mplinește
Și cele mai goale porunci:
Din ape-mblînzite pornește
Puterea, luminile-adînci !

Privesc iară cifrele-nalte,
Văd anii zburînd în azur,
Se-nalță orașe învoalte
Și fabrici, uzine-mprejur.
Din plin ele-și lasă tainul
Sub aripa-ntrecerii, zveltă,
Nevoia stingînd-o cu plinul,
Săpînd bucuriilor deltă.

Mă uit iar la cifre: văd glia,
Văd holda foindu-se grea,
Smulgînd an de an din moșia
In care deșertul sticlea.
Din fluvii oprite în chingă,
Pămînt roditor se ivi,
Belșugul ajuns-a să-nvingă
Pe unde pustiul domni.

Văzui numai cifrele, însă
Vis limpede-n ele avui:
Nu silnică, — amară și plînsă,
Ci sfîntă e munca oricui,
Cu ochii-ațintiți înainte
Și-n veci, niciodată-napoi:
E munca plăcere fierbinte
Și pace și har și altoi.

Văzui dar și ce mai ascunde
In cifre al vremii zăvor:
Atomica forță pătrunde
Și lumea o schimbă din zbor !
Ce-un gînd promisese odată
Răzbate aievea acum:
Departe în slavă-nstelată
Croi minte omului drum.

Și-n vis mai văzui: iată-n lume
Sînt țări fel de fel, — e știut:
Dar țara lui Lenin anume
Pe toate în zbor le-a-ntrecut !
Și-alături de ea pe dreptate
Popoarele lumii se vor,
Cel ce pentru oameni se bate
Invinge și-n numele lor.

Alfred Margul SPERBER

In romînește de GEO DUMITRESCU

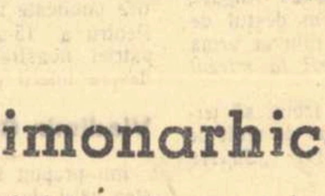

Antimonarhică

Temută, facla noastră se aprindea mai tare
In cercuri de lumină, fierbinți, dogoritoare
Arzînd vechi mucegaiuri, incendiind colțare
Prea cuibărite-n dosul sculptatelor coloane.

Mai rămăsese unul, tîrziu și descusut.
Coroana ruginise de mult, de la-nceput
Și țara, alungîndu-l, privi cum atîrna
Hlamida rușinată pe maiestatea-sa.

In urma lui lumina se desfăcea deodată,
Ca lotusu-n lucirea amiezii, adiată.
Era atîta soare în ceasul vindecării
Căci el fusese umbra peste obrazul țării.

Cezar BALTAG

NOASTRE LA REȘIȚA

Zadarnic

Imaginîndu-mi, ca la cioară,
Privirea șuie, piscul hîd —
Croncănitoare verzi de seară,
Mă tot gîndesc la voi și rîd.

Bătrîne voci, coclite bale
Și conștiințe în jungher;
Ecouri vechi de cranii goale
Din umbra crucilor de fier —

Mă-ntreb de ce sunați din pliscuri
Refrenul vechi, de mii de ori,
Cînd, totuși, flamuri ard pe piscuri
Și zorii, totuși, vin în zori ?!

Mă-ntreb de ce atîta trudă
Cînd vi s-au frînt și drum și punți ?

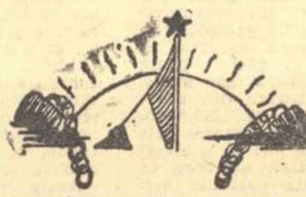

Cînd anii-și poartă — vouă-n ciudă —
Cununa roșie pe frunți ?!...

Oricum, au dat în floare macii
Și pe Carpați, în asfințit,
Vor îngîna și mîine bacii
Un viers ca macul înflorit.

Vor spune lumii cum se trece
Cu plug de foc prin vremea rea,
Și cum au prins de bolta rece
Din zbor — vultanii — prima stea.

Și cum se-alungă noaptea, ruptă,
Și cum durarăm noi cetăți,
Și cum se cîntă și se luptă
Pe țărmul sfintei libertăți...

Ci voi, în rîs de primăvară,
Veți putrezi deplin și hîd!
Croncănitoare verzi de seară,
Mă tot gîndesc la voi și rîd.

Eugen FRUNZA

Inscripție

I

Oricine-ai fi — un simplu cetățean
Sau un bărbat de seamă, — stai o clipă
Ca să privești din nou, măcar în pripă,
Palatu-acesta, azi republican.

Era un cuib de regi, pînă mai an.
Un loc de trîndăvie și risipă,
Oblăduit de crîncena aripă
A unui vultur, mai ales german.

Acum. alți regi aici hălăduiesc:
El Greco, Breughel, toată dinastia
Monarhilor paletei. Nu lipsesc
Nici cei născuți la noi, în Romînia.
Lipsește doar monarhul alungat
De-acest popor. Și nu-i nici un păcat...

II

Dă-mi voie, cetățene, să-ți mai spun
Că în palatu-acesta, altădată
N-ai fi putut pătrunde niciodată,
Decît în curte, ca servant la tun.
Monarhul prea amabil căpcăun,
Zîmbea adesea spre „supusa gloată“,
Dar n-o lăsa în preajma-i să răzbată —
Ii mirosea a ceapă și-a ceaun...
Ce simplu și firesc iți pare azi
Să intri în palat! Al tău e-ntregul rost
Așa cum sînt pădurile de brazi,
Și sondele, și-n Arcă tot ce-a fost
La începutul lumii tale noi —
Precum și zestrea ta de mai apoi...

Petre SOLOMON

Dacă ne-am orienta numai după marele aflux al publicului în sălile de spectacol și în librăriile din provincie, putem afirma să săptămîna cărții a avut ecou adînc ca niciodată. Considerăm adevărat triumf șezătoarea literară de la Timișoara și Arad, însă niciodată, nu vom uita ziua trăită în Reșița. Bucuria acestei zile e rodul muncii noastre din cursul anilor, e rodul marei și neîntreruptei lupte a Partidului Muncitoresc Romîn pentru izgonirea inculturii și ignoranței, e rod al muncii conducerii populare pentru instaurarea deplină a luminii, acolo unde stăruia întunericul vremurilor apuse. Ne-a bucurat nespus dragostea cu care ne-au primit toți, de pretutindeni, dovedind pînă la ce grad s-a înălțat cartea în iubirea lor.

Imi aduc aminte de sala din Reșița de la început plină, și-mi aduc aminte cum oamenii intrau necontenit, în grupuri, și se așezau în lungul pereților, ascultîndu-ne cu ochii plini de bucurie. Am văzut cum între scriitori și public se statornicise ca un fluid, un suflet masiv și fierbinte copleșise încăperea unde respirațiile erau profunde și gurile înflorite într-un zîmbet frumos ca floarea la răsăritul soarelui. Glasurile poeților deveniseră mai calde și toți surîdeam, reflexe ale zîmbetului colectiv, ale fluidului colectiv ce copleșise încăperea.

Dincolo de aceste considerațiuni sentimentale, am încercat să pătrund într-o realitate negrăit de frumoasă, realitatea împlinirii treptate a unui vis secular. In sala din Reșița n-au venit oameni atît de mulți, nici de dragul ochilor noștri, nici amețiți de rezonanța „celebrității“ noastre; n-au venit nici din considerație abstractă, ci din setea necontenită de lumină, din setea amarnică de cultură atît de firească la poporul nostru ținut veacuri în întuneric. Și cu toată fireasca modestie, mărturisim că setea au trezit-o și cărțile noastre, și iată de ce trebuie să ne ridicăm conștiința artistică mereu mai sus, către cele mai nobile țeluri ale cititorilor. Astfel vom ști să plătim o datorie față de cei ce ne-au dat naștere, ne-au crescut și ne iubesc, astfel vom purta cu deplină demnitate stema de condeieri ai epocii.

In timp ce confrații mei citeau sau recitau, mă gîndeam și la munca atît de frumoasă a celor ce ne răspîndesc cărțile. Oameni „anonimi“ în aparență muncesc cu dragoste fără seamăn, pentru ca pîinea inimii omenești, literatura, să ajungă la timp pe masa celor ce o așteaptă. Și către acești prieteni credincioși mi-am trimis gîndul, în timp ce colegii recitau în sala dominată de fluidul nespus de fierbinte al sufletului. Imi aduc aminte cum în toate orașele cercetate, se arăta în librării un băiat înalt; era de la centrul de difuzare din Timișoara și ne urma, tăcut și modest, cu pachete de cărți de rezervă, pentru ca noi, „celebritățile“ zilei, să avem pe ce ne scrie autografele... Nu știu dacă i-am mulțumit sau nu, nu știu dacă l-am răsplătit măcar cu o strîngere de mînă sau cu un zîmbet; îi trimit acum toată recunoștința grupului de scriitori! L-am văzut pe băiatul acela și la Reșița, stînd la o parte, în timp ce noi nu mai pridideam iscălind cărțile aduse de el...

Dar acesta e doar un exemplu. Prietenii cărților noastre sînt în infinit număr, pretutindeni, ca o armie de rezervă, dar fără care cu greu ar înainta frontul masiv al bătăliei pentru lumină...

Tot ce am simțit și am trăit în această săptămînă a cărții nu poate încăpea în limitele unor însemnări. Ne-am întors la uneltele noastre mai bogați la suflete. La ferestrele celor dotați cu forța de a transpune frumusețile lumii în armonie, va poposi mai des columba cerească a inspirației! Poemele construcției și iubirii vor fi mai încîntătoare poate astfel.

In tăcerea ce se lăsa uneori în sala din Reșița, de afară răzbăteau vuietele citadelei industriei, răzbăteau ca niște chemări, pentru o mai deplină cunoaștere a realității; și glasurile recitatorilor prindeau parcă și mai mare hotărîre și tărie, din glasul oțelului, din inima muncii, înzestrată cu zece mii de aripi ca vulturii fabuloși ai basmelor.

Ne-am întors la uneltele noastre, aducînd în suflete un tot neînchipuit de frumos, din bastionul Reșiței, unde oamenii simpli în aparență săvîrșesc faptele demne de ciclopi, durînd din oțel învelișul lumii și monumentul colosal al viitorului.

Eusebiu CAMILAR

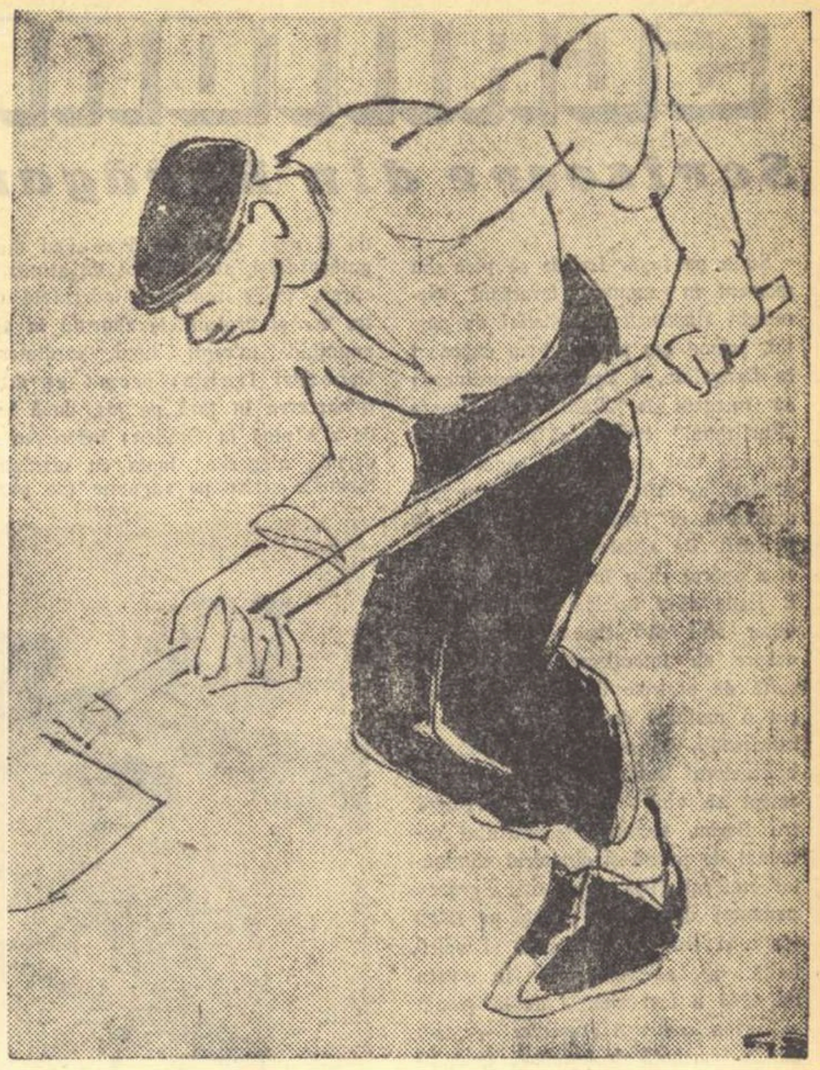

GETA BRATESCU „Muncitor“

Dragoste de țară

Cum să-mi arăt eu dragostea de țară
și să-i întorn din tot ce-mi hărăzește?
Ea-mi dă, cu orice zori, o primăvară
iar inima odat' cu ea-nflorește, —
să-i proslăvesc pe ziditorii
care au trudit, mereu văzîndu-i fața.
Ca să ne bucure, azi, din plin zorii,
atîția fii ai țării și-au dat viața!

Cînd sorb, în piepturi, bucuria
cei care cerul parcă-l văd întîia dată,
le spune că și Tudor și Bălcescu stau la temelia

vieții socialiste, minunate.
Pe-acești flăcăi trecînd pe sub drapele,
în ziua cu ploi iuți și vînt și bură,
îi știi? Pieriră bunii sub oțele,
părinții lor în patrușpatru cu eroism căzură...
Dar gîndul fie-ți cu-osebire,
la luptătorii celor unsprezece ani, —
mineri, colectiviști și oțelari.
Au dobîndit, din viață, nemurire,
nu mînuind „vrăjitul“ buzdugan,
ci arborînd, nu numa-n zile mari, —
ci-n fiecare ceas din comunistul calendar,
o armă oțelie-ametistă:
e roditoarea conștiință socialistă.

Cînd Hunedoara nalță noi furnale
și muncitorul alte biruinți înscrie,
nimic din ce-i sub cerul țării mele
în acești unsprezece ani de străduinți și stele,
nu-i zămislit fără de bătălie. —
Căci bunii și străbunii-nsămînțară,
crestînd în noi, ca-n coajă de gorun,
iubirea fără margini pentru țară
și-ndemn la luptă pentru trai mai bun.

Aceasta-i dragostea adevărată,
prinosul tău de patriotism fierbinte:
In tot ce faci să fie salutată
rîvna oștenilor cari, fără de cuvinte,
da-n fapte mai presus de orice slavă,
ne-au hărăzit frumoasa noastră țară,
de-nmugurește, azi, ca o dumbravă,
din an în an ei sîngele îi dară.

Și nu e om și nu e plai să nu grăiască
de fapta lor, de viață dătătoare.
Să-ți fie munca reazim voinicesc de umăr
înfăptuirilor fără de număr.
Fii vrednic de tradiția ostășească
a ne-ntrecuților făuritori
ai patriei noastre socialiste,
împodobindu-i cerul cu noi sori, —
în tot ce faci, ea să trăiască,
ești ucenicul spiței luptătoare,
plămăditoare-a lumii comuniste.

Camil BALTAZAR

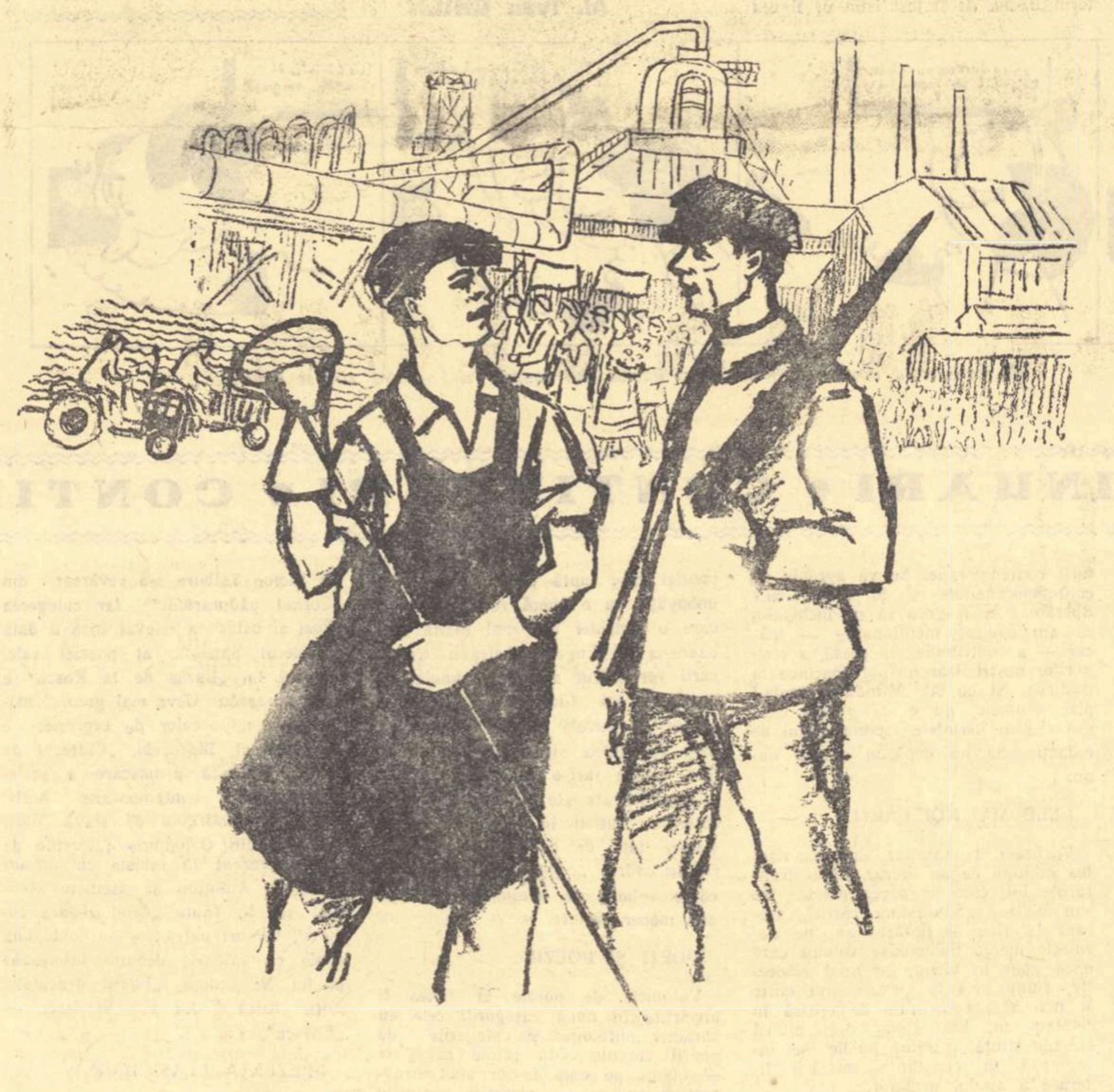

Ilustrație de CONSTANTIN DIPSE

GRAIUL CIFRELOR ȘI CEL AL LITERELOR

Graiul cifrelor l-am ascultat întotdeauna cu preferință!... Cifrele de obicei ne vorbesc de o realitate măsurabilă, palpabilă, iar noi, obișnuiți cu substanțe mult mai eterice, avem de învățat fără încetare din exactitatea matematică a lumii noastre înconjurătoare...

De toate acestea mi-am adus iarăși aminte, reflectînd asupra producției literare din anul 1958, în limbile minorităților naționale.

In cursul anului 1958 numai la o singură (este adevărat cea mai importantă) editură beletristică a noastră, la E.S.P.L.A., au apărut în total 46 cărți scrise în limba maghiară și 18 cărți scrise în limba germană (producția originală și traducerile din alte limbi fiind socotite laolaltă). Dacă ținem seama de faptul că literatura beletristică este tipărită și în alte edituri (în primul rînd Editura tineretului) dacă adăugăm la bilanțul astfel obținut și titlurile importate în cadrul acordurilor noastre culturale cu alte țări (mai ales, din R.P. Ungară și, într-o măsură nu tocmai suficientă, din R. D Germană), — tabloul care ni se înfățișează este într-adevăr îmbucurător...

Bucuria noastră crește încă dacă relevăm și caracterul proporțional al planurilor de apariție, fiindcă preponderența literaturii scrise în zilele noastre este totuși asigurată. Intîlnim — printre alții — la proză, în ordinea apariției, numele lui András Szilagyi, István Nagy, Károly Kós, Gyula Kormos, Sándor Huszár, Gyula Szabó, István Asztalos, Ferenc Papp, László Gagyi, Andreas Lllin, Anton Breitenhofer, Schuster-Dutz, ș.a.m.d., iar la poezie numele lui Lajos Létay, János Bartalis, Imre Horváth, Franz Liebhard și al altora. O critică militantă de orientare este asigurată prin participarea unor autori ca László Bányai, Edgár Balogh, Zsolt Gálfalvi și alții. Moștenirea noastră culturală progresistă, precum și literatura clasică este valorificată prin publicarea operelor lui Ferenc Móra, Károly Eötvös, Géza Tabéry, Benö Karácsony, Károly Molter, Zsigmond Móricz, Elek Benedek, Kálmán Mikszáth, Mör Jókai, Joseph Marlin, Johann Plattner, Georg Weerth, etc. etc. In fine, tălmăcirea literaturii romînești este continuată cu o asiduitate demnă de remarcat, publicîndu-se rînd pe rînd culegeri și selecțiuni din opera lui Alecsandri, Eminescu, Odobescu, Rebreanu, Sadoveanu, Cezar Petrescu, Beniuc, Ion Călugăru, E. Jebeleanu, Marcel Breslașu, Lucia Demetrius, ș.a.m.d.

Această înșirare de nume ar mai putea fi prelungită, remarcînd unele realizări deosebite cum au fost de exemplu cele două volume combative apărute la Tîrgu Mureș în ungurește („In apărarea socialismului“ și „Construim“), culegerea tipărită în limba germană: „Răscoala croitorilor din Sibiu“, un ciclu de basme romînești în ungurește și, în sfîrșit, primul volum al unei antologii în limba maghiară din lirica universală (traducerea lui Zoltán Franyó), precum și Faust, partea I-a (tot în traducerea lui Franyó).

Eu singur îmi pun întrebarea: o activitate atît de bogată cu rezultate atît de lăudabile ce obiecțiuni ar mai putea stîrni? Articolul ar trebui deci încheiat cu un îndemn răsunător pentru viitor.

Totuși la o analiză mai adîncită a producției literare pe anul 1958 se pot observa unele deficiențe. Să luăm de pildă una dintre cele mai importante cărți, al cărei autor este o mare speranță și în parte și o mare împlinire a prozei noastre maghiare. Este vorba de volumul II al romanului „Familia Gondoșilor“ de Gyula Szabó. Corespunde această carte fierbinții noastre dorințe de a avea o literatură de actualitate?... Romanul este bine scris, autorul este talentat, tratarea temei este originală — totuși încă nu ne spune ceea ce ne preocupă în primul rînd astăzi! Poate o va spune, cum ne-a promis-o, într-un volum viitor. Dar, din păcate, pentru producția literară a anului 1958, răspunsul a întîrziat.

Să presupunem că proza cere timp și răgaz!... Dar poezia noastră de ce nu a răspuns întotdeauna prompt la solicitările actualității?

Cred că o anumită detașare de realitate a fost cauza lipsurilor literaturii noastre luată în ansamblul ei.

Sfîrșit de an înseamnă și început de an. Făcînd deci bilanțul lunilor trecute, cercetăm și prespectiva viitorului. Intărirea conștiinței politico-ideologice a scriitorilor prin studierea documentelor de partid a avut un efect salutar și în 1958, dar va avea consecințe și mai rodnice în anul ce vine.

Nu cunosc decît parțial planurile scriitorilor noștri maghiari și germani precum și ale editurilor. Știu însă că secțiile maghiare de la E.S.P.L.A. și de la Editura tineretului au întocmit proiecte vii, interesante. Comisia pentru literatura minorităților naționale a Uniunii Scriitorilor stăruie în ultimul timp pentru găsirea unor măsuri menite să sprijine creația scriitorilor maghiari, germani etc., mai ales pe linia tematicii de actualitate, iar Uniunea însăși acordă o atenție deosebită acestei probleme.

Am toată speranța că în anul viitor, alături de glasul cifrelor va răsuna cu aceeași tărie și glasul literelor, spre realizarea unei literaturi corespunzînd unor înalte exigențe și cu o tematică pasionantă, adică izvorînd din actualitatea cea mai arzătoare.

SZEMLER Ferenc

Răspuns

Poștașul mi-a adus într-o zi o scrisoare cu adresa de expediție a unei unități militare. Semnatarul scrisorii, Beșliu Constantin, ține să-mi amintească faptul că ne-am întîlnit în vara anului 1953 la Stejarul-Bicaz. Pe atunci lucra în laboratorul de betoane din Stejarul. Numele nu-mi aducea aminte nimic deosebit, dar să reproduc ceea ce îmi scrie: „Acum sînt militar în termen și mă interesează foarte mult noile construcții ce au luat viață.“

Și acum urmează un necaz al fruntașului Beșliu Constantin: vorbindu-le tovarășilor de arme despre munca sa din laboratorul Stejarul, le-a relatat cît de grele și diferite au fost experiențele și probele care au premers turnării blocurilor de beton la uriașul baraj astăzi în mare parte realizat. El nu a reușit însă — mi se plînge — să le transmită marea sa admirație pentru eroica muncă a constructorilor de la Bicaz

După pasiunea cu care e alcătuită această scrisoare, mi l-am amintit aproape fără efort pe tinerelul de la laboratorul de betoane din Stejarul

S-ar cuveni să-i răspund lui Beșliu Constantin și tovarășilor săi din unitate, reluînd cele spuse de laborantul de la Stejarul-Bicaz Să confirm că, între munți, oamenii au ridicat un nou munte care va opri, cu stăvilarul său de beton, un lac pe care coaja pămîntului nu l-a știut pînă azi. Un lac cu milioane de metri cubi de apă, lung de mai bine de 40 de kilometri, un lac a cărui apă, transformată în energie electrică, va lumina casele și inimile oamenilor. Dar acesta nu e întreg răspunsul. Prin răspunsul meu vreau să afle cei mulți că nu sînt singuri, că țara întreagă e împînzită de șantiere, de noi laboratoare, uzine și fabrici, gospodării și sonde de forare sau extracție, de noi așezări și că în fiecare din aceste sectoare de muncă se află tineri sau vîrstnici în care arde pasiunea noului, pasiunea adevărului, a socialismului făuritor de viață nouă. Și mai ales că e de datoria noastră, a scriitorilor, de a povesti mai emoționant decît a putut s-o facă Beșliu Constantin, pentru ca țara întreagă să afle..

Mihail DAVIDOGLU

SCRIITORI LA SATE

Scrisoare din Bărăgan

Scriu pe fugă. Trebuie să pice din moment în moment tovarășul Genunchi (instructorul teritorial de partid, primul om pe care l-am cunoscut în Dragalina, o figură extraordinară) să mergem la „Partizanul". Despre „Partizanul" trebuie să fi auzit. E una din cele mai mari și mai bogate gospodării agricole din țară. Și despre directorul ei Triță Făniță trebuie să fi auzit. De altfel un reportaj despre el a apărut chiar în „Gazeta literară". E lesne să-ți închipui cît de nerăbdător sînt să-l cunosc și să scriu despre el. Intenționez să schițez o suită de portrete literare. Am cunoscut o mulțime de oameni extrem de interesanți, cu o biografie uluitoare: instructorul Ion Genunchi pe care-l aștept să vină; prietenul lui, Dumitru Barbu, secretarul comitetului comunal de partid și directorul căminului cultural (fișa celui mai grozav personaj de roman pălește pe lîngă viața și frumusețea morală și spirituală a acestui om: în vara lui 1940 a fost alungat de la școală — urma comerțul elementar — de-o bandă înarmată de legionari, amenințat și hăituit; este nevoit să fugă de acasă, să se ascundă pe cîmp, să doarmă în tranșeele din marginea Călărașilor, lîngă aerodrom și în cele din urmă să intre în armată înainte de termen. Este trimis pe front. Ajunge pînă la Kerci și mai tîrziu pînă la Odesa. Gerurile — spune el — erau atît de mari că punea pîinea pe roata tunului și o spărgea cu casmaua. Incepe apoi retragerea: fuga prin stepă. Mureau oamenii ca muștele — spune —, cădeau jos înghețați și acolo rămîneau. Pe urmă vine actul de la 23 August: armistițiul. Intoarcerea armelor împotriva nemților: prima luptă antifascistă. Inchipuiește-ți un cimitir în marginea Ploeștilor: exploziile care făceau să sară morții din morminte și să atîrne de copaci. Luptele de la Turda: un proiectil de brand îl îngroapă de viu. Este scos și abia după zece ore își revine; lupta continuă; e cutremurător să-l auzi povestind. Să-ți imaginezi apele Tisei înroșite de sînge. Infanteriștii (după al șaselea atac) trecînd apa cățărați pe sîrmele de telegraf. La Banska Bistra, o schijă îi sfîrtecă pielea gîtului; semnul se vede și azi; cînd rîde i se văd dinții galbeni-falși, amintiri tot de atunci. In sfîrșit, țevile tunurilor îndreptate către cer și proiectilele zburînd în sus, anunțînd întregii lumi capitularea Germaniei fasciste; pacea; pe urmă întoarcerea în țară pe jos, două luni de zile pînă la Oradea; înscrierea în partid; alegerile; lupta cu maniștii; lozincile scrise pe vagoane (se poate vedea și acum pe turla de apă din gară urma lozincilor scrise de el atunci). După alegeri lucrează în activul de partid: în 1949 deschide prima librărie în Călărași. După un an e numit directorul C.L.D.C.-ului; în 1952 e director adjunct al centrului de librării din Constanța; în 1953 vine în Dragalina. E rînd pe rînd planificator, președinte la cooperativă, contabil la sfatul popular și acum, de curînd, director al căminului cultural și secretar al comitetului comunal de partid. Se pricepe în toate: e vioi și activ, de-o energie nemaipomenită, mărunt, slăbuț, cu o față uscățivă de adolescent... Dar îmi vine greu să-l descriu acum, și apoi și așa am scris prea mult despre el, ceea ce nu era de loc în intenția mea. Trebuia pur și simplu să înșir numai numele oamenilor despre care urmează să scriu în viitor: Voicu Iulian, președintele G.A.C.; Puiu, secretarul organizației de bază din G.A.C.; frații Ciurea de la stația de radioficare; Petre Vărzaru, ciobanul și fruntașul gospodăriei; Stanciu Zaharia, instructorul teritorial U.T.M. și Badea Marin, secretarul U.T.M. pe comună și brigadierul primei brigăzi complexe a G.A.C., un om admirabil și el, modest muncitor, cu minte ageră și pătrunzătoare, mare pasionat de geografie aeronautică, literatură și, după cum îl denunță directorul căminului, cel mai bun dansator; îmi pare rău că n-a putut veni la mine, aici, prietenul meu, pictorul Baciu. Ar fi fost izbit de figura uscățivă, de-o mare expresivitate, un adevărat „cap de expresie", a colectivistului și comunistului Iordache și i-ar fi schițat portretul pentru gazetă. E cel mai serios cititor. A dat gata aproape toate cărțile bibliotecii.

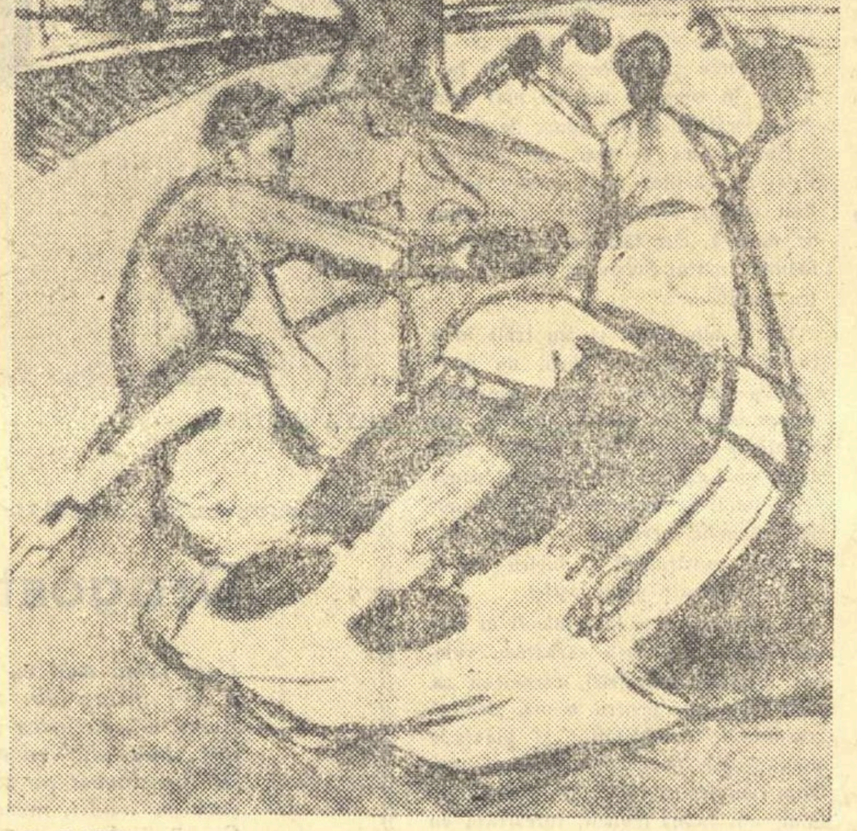
C. BACIU „Prînzul tractoriștilor"

Trebuie să vină tovarășul Genunchi și să mergem; gîndurile îmi fug în toate părțile. Mă gîndesc la clubul proaspăt amenajat de tov. Barbu; la soba de fier care scoate fum și la masa de ping-pong. Marți s-a deschis primul cerc de știință generală: „Să ne cunoaștem patria". Tema primei lecții: globul pămîntesc, poziția și mișcările lui în spațiu. Participanți: 30 colectiviști. Intrebări: ce e aia alertă? De unde primește soarele căldură? (Burlan Gheorghe, fierarul gospodăriei). Cîte insule au descoperit cercetătorii sovietici la poli? Ieri s-a deschis cel de-al doilea cerc: „Științele naturii". Participanți: peste 100 de colectiviști și întovărășiți. Tot ieri colectivul de creație al căminului cultural s-a întrunit la colțul roșu al G.A.C. să elaboreze materialul noului text al brigăzii artistice de agitație. Brigada se pregătește pentru concurs. Tot telegrafic trebuie să anunț că G.A.C. are televizor. Se așteaptă un al doilea televizor la cămin. Mîine seară echipa de teatru a căminului va prezenta „Anii negri" de Aurel Baranga și N. Moraru. Astăzi, la 12,25, cel mai mic dintre frații Ciurea a anunțat prin stația de radioficare că duminică 14 decembrie la orele 4 după-amiază, Casa raională de cultură Călărași va face un turneu în Dragalina cu spectacolul „Cutia cu surprize". Biletele la casa căminului. Căminul mai are pe lîngă o casă de bilete deschisă cu mult înainte de începerea spectacolelor, aparat de proiecție (rulează de patru ori pe săptămînă) și vin cu regularitate între 300—350 spectatori. Bibliotecă cu 6000 volume (sînt foarte puține, extrem de puține, și cărțile nu sînt alese pe gustul țăranilor), 18 cercuri de citit, un cor. Curînd se va deschide un cerc de artă plastică și tovarășul Ionel, șeful secției culturale a sfatului popular al raionului, are planuri mari, îndrăznețe, pentru viitor: deschiderea unei universități populare. Toate lucrurile sînt puse la punct: sediul, materialul didactic, profesorii, numai S.R.S.C. București să se miște mai repede, să facă planul tematic al lecțiilor. Deocamdată atît. A venit tovarășul Genunchi și pînă la „Partizanul" e drum lung: dincolo de gară, dincolo de Fabrica de egrenat bumbac. Dar bine că mi-am adus aminte: în spatele gării e poșta și la gară un chioșc de ziare unde nu se găsește un ziar, să dai cu pușca. Nu știu cum să facem să-i înduplecăm pe cei de la difuzarea presei să se îndure și de noi să ne trimită ceva ziare.

Pînă atunci vă strînge mîna cu prietenie.

Al. Ivan GHILIA

POȘTA REDACȚIEI

ADRIANA POPOVICI, Piatra Neamț — Prea puțin ca să-ți putem da un răspuns util. Mai trimite, ca să ne putem forma o părere.

MIHAI C. POPESCU, Alexandria — Ideea naturii stăpînite de om și glorificarea forței umane sînt elemente pozitive dar d-ta le tratezi prea în pripă. Așteptăm alte versuri.

ADA DUMITRIU, Constanța — Articolul despre N. Gribaciov e scris fără un criteriu precis și e în parte confuz. Traducerea schiței „Jana" mai trebuie lucrată.

GH. FULGER, T. Severin — Incearcă să scrii mai simplu, mai puțin discursiv, și poate vei reuși.

RADU FELECAN, Bacău — „Temelia" e scrisă cam tern, însă e citabilă „Alianța":

Dă-mi mîna ta bătătorită, dă-mi,
A mea-i de fier mînjită și arămi.
De-am fi știut din timp că tu și eu
Putem preface-n țăndări lanțul greu,
Nu ne zbăteam ca vitele sub jug,
Eu singur în uzină, tu la plug,
Ci mai devreme noi am fi adus
In casă pîinea, soarele de sus.

Sînt lăudabile și orientarea și concizia expresiei, chiar dacă uneori prea aspră. Mai trimite.

MIMOSA MACREA, Constanța — Regretăm că din 15 bucăți nu putem cita nimic închegat. Și totuși, textele d-tale, versificate neglijent și suferind de verbozitate, conțin o timidă prevestire, un element poate mai autentic. Incearcă să scrii mai concentrat și mai trimite-ne.

CRIȘOVAN LECA, Cîmpia Turzii — Incercările d-tale „literare", cum îți numești articolele versificate greoi, vădesc mai mult dorința de a scrie decît nevoia de a spune ceva. Citește poezie clasică și contemporană și primele îndrumări de care ai nevoie le vei afla pe această cale, a lecturii atente.

EVA CRACIUN, Rădăuți — Există modeste promisiuni de poezie în versurile trimise, dar mai trebuie multă lectură și multă muncă. Vîrsta pe care o ai poate fi o garanție. Incearcă.

MIRCEA CIȘMAN, Giurgiu — Deocamdată, un progres minim. Dar mai încearcă.

MARIN DELAMUNTE — Versificările d-tale sînt un amestec hibrid de imitație folclorică și un limbaj violent neologistic. Scrie conducîndu-te după ideea pe care vrei s-o exprimi, și nu după o manieră literară gata făcută și străină.

EMIL SABINESCU, Baia Mare — Incercarea, încă naivă (dar te scuză vîrsta), fără a desena ceva precis, are o ușoară mișcare lirică a sentimentului. Exprimarea e însă trudnică.

ODORICA APETROAIEI, Băile Govora — Scrii prea mult și repede și citești prea puțin. Totuși în „Păstorii" am găsit urme timide de poezie. Ar trebui să le adîncești.

GEORGE POPA, Răcătău — Cităm strofa întîia din „Lalelele roșii": „Se pare ciudat că tocmai în octombrie / lalelele roșii dau în floare, / dar în fiecare lalea e o inimă / aprinsă pentru marea sărbătoare". Restul e însă prea căutat, fără suficientă emotivitate. Pentru mai buna noastră edificare, mai trimite.

ILIE CĂRȚULIE

își începe existența publică, acum și aici, cu o banală convorbire telefonică

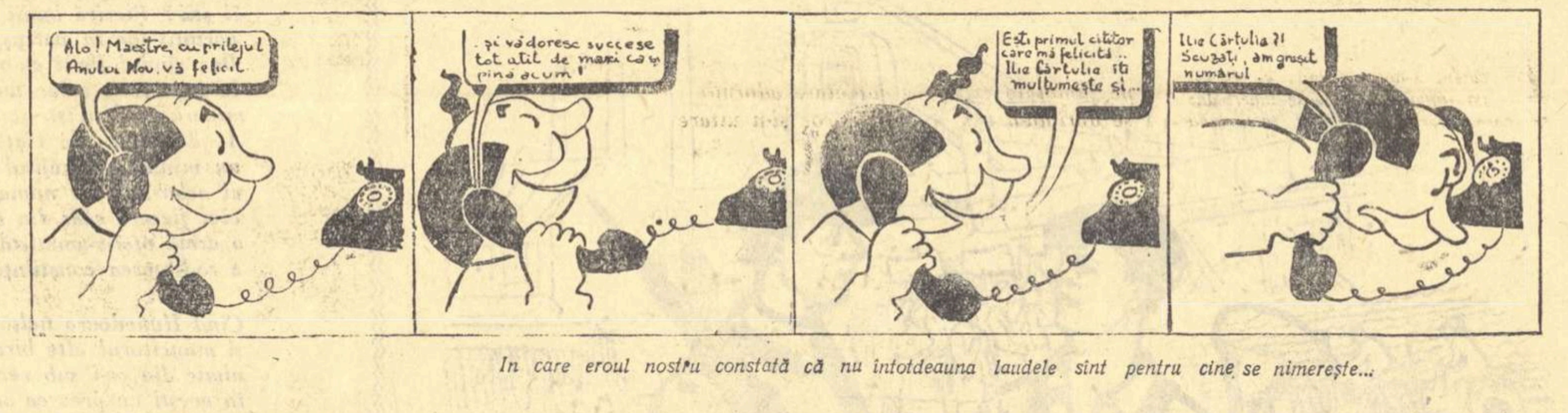
Alo! Maestre, cu prilejul Anului Nou vă felicit.
...și vă doresc succese tot atît de mari ca și pînă acum!
Ești primul cititor care mă felicită.. Ilie Cărțulie îți mulțumește și...
Ilie Cărțulia?! Scuzați, am greșit numărul.

In care eroul nostru constată că nu întotdeauna laudele sînt pentru cine se nimerește...

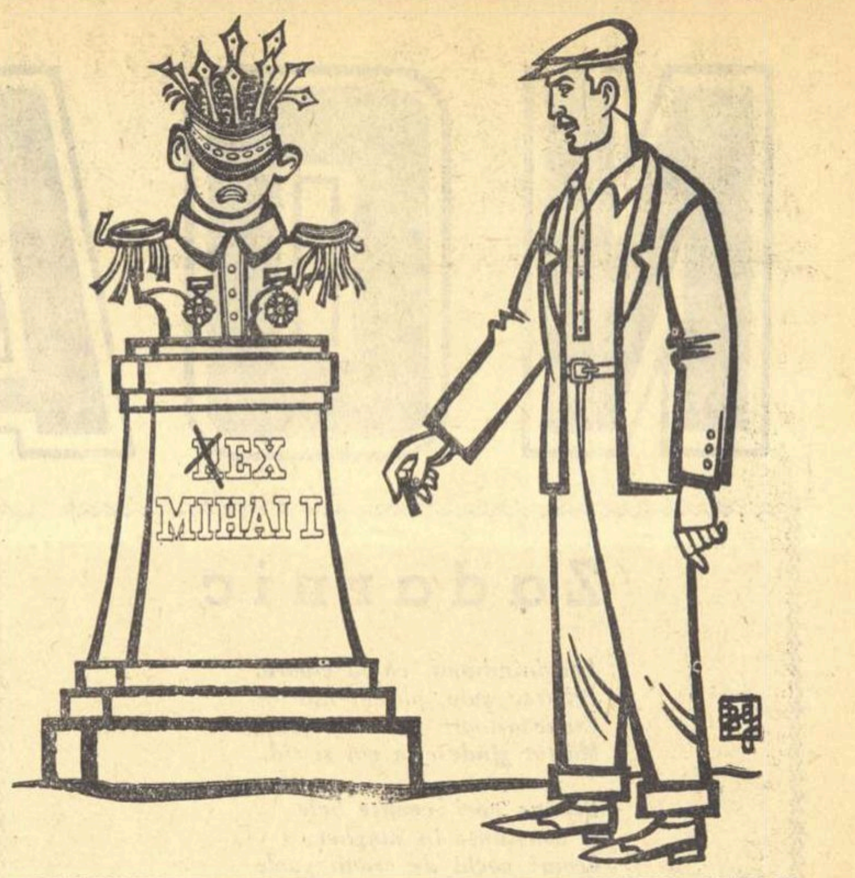

CORECTURA Desen de BENEDICT GANESCU

Lion Feuchtwanger

La 74 ani, dar încă în plină vigoare, animat de o energie pe care n-o trăda trupul lui firav, a murit, în timp ce lucra la unul din cele 14 romane sau drame lăsate pe șantier, transformînd sau polisînd neîncetat vreuna din multiplele versiuni succesive pe hîrtie galbenă, roz, albastră sau verde, poate volumul al patrulea din „Sala de așteptare", poate volumul al doilea din „Goya" sau poate, în sfîrșit, o nouă prelucrare din Euripide, Lope de Vega sau Ben Johnson.

Istoricii literaturii germane dintre cele două războaie mondiale l-au clasat printre neo-romantici. Dar, arbitrară ca atîtea catalogări, aceasta păcătuia mai ales printr-o deficiență optică esențială. Dacă avea comun cu romanticii interesul pentru epocile obscure și intrigile încîlcite, pentru personalitățile ciudate și complexe, pentru soluțiile dramatice, îl despărțea de aceștia pasiunea lui pentru datele certe, oroarea lui de orice mistică și mai ales cunoașterea legilor istorice. Vorbind despre romanul său **Vulpile din vie**, el atrăgea atenția acelora care nu i-ar fi sezisat înțelesul că „eroul acestui roman nu este Benjamin Franklin, nici Beaumarchais, nici regele sau Voltaire, ci acel nevăzut cîrmaci al istoriei care, descoperit în secolul al 18-lea, recunoscut categoric, descris și prețuit în secolul al 19-lea, a fost apoi negat cu încăpățînare și defăimat în secolul al 20-lea: progresul". Condus de busola acestuia, a fost îndreptățit să sublinieze, într-o autobiografie scînteietoare de sarcasm: „De cînd scriu, m-am ostenit să scriu romane istorice pentru rațiune, împotriva prostiei și a terorii, împotriva a ceea ce Marx numește scufundarea în «aistorie»". (Geschichtlosigkeit).

Menționarea întemeietorului concepției materialiste a istoriei nu este fortuită. In cursul studiilor sale oficiale, își amintea Feuchtwanger, i s-a pomenit de 14.203 ori numele lui Platon, de 22.641 ori numele lui Frederic cel Mare și nici măcar o dată numele lui Marx. Se impunea deci o revizuire severă, o cernere atentă a unui bagaj de cunoștințe uriaș. Feuchtwanger învățase cu 98 profesori nu mai puțin de 211 discipline, printre care se numărau, de la sanscrită, gotică și ebraică antică, pînă la psihologia aplicată, matematica comercială sau gimnastică. I-au trebuit apoi 19 ani de eforturi ca să uite 172 din materiile studiate. Debutînd în 1907 cu o zgomotoasă dizertație academică asupra operei lui Heine **Rabinul din Bacherah**, Feuchtwanger înțelegea să facă tabula rasa din ortodoxia gîndirii filozofice și social-politice germane, apropiindu-se instinctiv de marxism. Trei decenii după aceea, la al 2-lea congres internațional al scriitorilor de la Valencia, romancierul celebru formula limpede ceea ce debutantul bănuise numai: „Adevărata libertate a scriitorului poate înflori numai acolo unde este garantată cealaltă libertate, cea economică a întregii societăți. Orice altă libertate este întîmplătoare. Acolo deci unde se luptă pentru neatîrnarea economică și politică de capitalism, acolo se luptă și pentru adevărata libertate a scrisului și acolo trebuie să fie prezent adevăratul scriitor".

Un astfel de adevărat scriitor a tins și a izbutit să fie „der Lion" — cum îi spunea amical Thomas Mann. A fost un temerar luptător împotriva întunericului și a terorii, împotriva fascismului și a războiului. Romanul său **Succes**, publicat cu patru ani înainte de înscăunarea hitlerismului, este cea mai virulentă țintuire morală a circumstanțelor și oamenilor care au zămislit „concepția" național-socialistă și a fioroșilor ei exponenți. Pentru amatorii de analiză a tehnicii romanului, cartea aceasta, scrisă din „perspectiva anului 2.000", oferă foarte interesante considerații în ceea ce privește mijloacele artistice. Dar ceea ce primează și ceea ce au priceput ca atare și cei direct vizați a fost puterea ei acuzatoare în fața istoriei. Acest lucru nu i-a putut fi iertat, după cum nu i se putea trece cu vederea că scrisese: „In cele 164.000 cuvinte ale lui **Mein Kamf** nu se află mai puțin de 164.000 greșeli de gramatică și stil". Ianuarie 1933 l-a găsit într-un turneu de conferințe în America, dar cărțile lui au fost arse, cetățenia i-a fost retrasă și domiciliul său a fost violat.

Luptătorul n-a depus însă armele. **Frații Oppermann** au fost cel dintîi monument al rezistenței interioare în cel de al III-lea Reich, după cum **Exilul** a descris viața antifasciștilor germani refugiați în Franța, iar **Simona** a fost un tribut de recunoștință rezistenței franceze, pe care a cunoscut-o nemijlocit.

Dar aceste romane de actualitate, scrise din perspectiva istoricului, nu l-au îndepărtat de romanele istorice scrise din perspectiva actualității. Interpretarea științifică a istoriei, experiența directă a ultimelor decenii, i-au lărgit și adîncit mult viziunea de ansamblu a forțelor oponente sau înțelegerea sufletului omenesc.

Cu deosebire trebuie însă subliniat un lucru. Tradus în mari tiraje în toate țările occidentale, Feuchtwanger a mărturisit în prefața la ediția rusă a operelor sale, cît de mult prețuiește avizul cititorilor sovietici. Judecata acestora i-a prilejuit o nouă viziune a propriilor sale lucrări, cu atît mai mult cu cît constatase că, spre deosebire de lumea capitalistă, unde literatura este un lux și o distracție, în Uniunea Sovietică a devenit o necesitate a vieții. De altfel, împreună cu Brecht și Bredel, el întemeiase la Moscova revista **Das Wort** a scriitorilor germani din exil și colaborase des la ediția germană a revistei sovietice **Literatura internațională**. Și poate tot atît de semnificativă este altă împrejurare. Dorind să-l salute la vila sa de lîngă San Francisco, unde locuia de multă vreme, ziariștii sovietici care vizitau anii trecuți S.U.A. au aflat cu uimire că nici unul din reprezentanții Departamentului de Stat care-i conducea nu auzise de numele lui Feuchtwanger. Cărei lumi aparține pentru vecie marele dispărut? Este inutil să precizăm.

M. ROȘCA

CONTINUĂRI • CONTINUARI • CONTINUARI • CONTINUARI • CONTINUARI

Republica

cordurilor în analfabetism. Din păturile largi ale poporului se formează astăzi cadre cu o înaltă calificare, care participă activ în cele mai diferite sectoare ale construcției socialiste.

Realismul socialist a dat un avînt deosebit creației artistice. Intelectualitatea veche a căpătat posibilitatea de a-și valorifica aptitudinile în slujba poporului, iar nenumărate tinere talente au fost încurajate și îndrumate în condițiile regimului de democrație populară. Succesele artei și literaturii noastre sînt apreciate acum și peste hotare.

Republica Populară Romînă face parte din puternicul lagăr al socialismului, în frunte cu Uniunea Sovietică. Colaborarea avantajoasă și pe bază de egalitate cu țările lagărului socialist a contribuit considerabil la întărirea economică a statului democrat-popular. Ajutorul permanent al Uniunii Sovietice a fost un factor hotărîtor în realizarea marilor transformări din țara noastră. Pe plan internațional, Republica Populară Romînă sprijină activ lupta întregului lagăr socialist pentru dezarmare și destinderea încordării, pentru apărarea păcii.

Anul 1959 este o etapă importantă în dezvoltarea construcției socialiste. Expunerea tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej a înfățișat marile perspective concrete pe care le prevede Planul de Stat. Prin îndeplinirea sarcinilor trasate de partid și guvern, se va întări patria socialistă, va crește nivelul material și cultural al întregului nostru popor muncitor.

Scriitorii au celebrat actul instaurării Republicii Populare. Au cîntat minunatele succese ale construcției pașnice. Reflectarea procesului de transformare a oamenilor patriei noastre rămîne datoria de onoare a artei și literaturii. Sîntem siguri că scriitorii vor răspunde chemărilor partidului, contribuind cu toate forțele la înflorirea regimului de democrație populară, la creșterea prestigiului internațional al Republicii Populare Romîne.

Anul literar 1958

publice, dar și, în anumite cazuri, tălmaciul noului. O revistă este, uneori, un laborator.

SCRIITORI ȘI REVISTE

Semnalînd decalajul dintre activitatea editorială și cea a revistelor, ne-am creat posibilitatea de a menționa cîțiva scriitori prezenți în presă, dar care nu figurează pe lista bibliografică a lui '58... Ar fi, într-adevăr, o nedreptate de a nu aminti de Mihai Beniuc, a cărui prezență dinamică, militantă, s-a revărsat în toate revistele prin poezii, articole, conferințe, schițe etc. sub pretext că nu se află pe amintita listă decît cu un volum (a cărui valoare am salutat-o la timpul potrivit). „Meșterul Manole", culegere de articole și studii din trecut. Prin ce alchimie am putea numi absentă o prezență atît de vie și de prețioasă?! Nu-l putem nedreptăți nici pe Eugen Barbu care a publicat reportaje, pamflete politice, articole și fragmente dintr-un vast roman la care lucrează de doi ani.

Din presă, de asemeni, am luat cunoștință de romanul închinat luptei comuniștilor, la care lucrează Petru Dumitriu. Autorul „Cronicii de familie" se află într-un stadiu avansat cu „Biografii contemporane" pe care le vom citi, desigur, anul viitor. Anul care ia sfîrșit înseamnă o înviorare a reportajului și a schiței. Criteriul „volumului apărut" nu ne poate deci împiedica de a sublinia contribuția substanțială în domeniul schiței și al reportajului: Traian Coșovei, Al. I. Ghilia (care are un bun roman — „Cuscrii" — sub tipar), Remus Luca, Ștefan Luca, Tudor Mihail, Vasile Rebreanu, Rohan, Petru Vintilă, Ștefan Bănulescu etc. Prezența unor scriitori încercați în această echipă de șoc a literaturii de actualitate nu ne poate decît bucura. Vom fi însă nedrepți cu poeții și criticii. Publicînd foarte mult în reviste și ziare, numărul lor e prea mare pentru a le putea mulțumi tuturor, de aceea...

Totuși, va trebui să remarcăm că în înviorarea din ultimele luni a presei literare, au avut o contribuție deosebită Ov. S. Crohmălniceanu, A. Băleanu, M. Gafița, Al. Oprea, Savin Bratu, Ion Vitner, N. Tertulian, Horia Bratu, Radu Lupan, M. Petroveanu, I. D. Bălan, Ion Oarcăsu și... bine, dar sînt mulți... se va supăra Georgeta Horodincă pe mine și... dar iarăși încep o listă... (Am stat pe gînduri dacă să scriu acest articol sau nu: mai întîi, mulți vor crede că ordinea așezării numelor implică o judecată de valoare; apoi, fatal vor fi cîteva omisiuni nedrepte (obiectiv), altele care vor fi judecate așa de cei în cauză. Ce să facem însă? Să publicăm lista membrilor Uniunii noastre, în ordinea alfabetică?!

Spre sfîrșitul acestui an, scriitorul și criticul G. Călinescu ne-a făcut o deosebită bucurie, orientînd „Cronica optimistului" spre problemele poeziei actuale. De asemenea, acad. Perpessicius și acad. Tudor Vianu se preocupă mai mult de problemele literaturii contemporane. Se va apropia de contemporaneitate și Ș. Cioculescu? Sperăm... Ar fi greu să ne închipuim că am epuizat menționarea — măcar — a contribuției, în presă, a scriitorilor noștri. Dar nu pot continua la nesfîrșit. Și cu Al. Mirodan, căruia-i plac glumele, nu e de glumit cînd e vorba de cerințele secretariatului de redacție. Să nu depășim spațiul impus!

CELE MAI NOI CĂRȚI

Vorbeam, la început, de relativitatea noțiunii de an literar. Chiar frunțariile lui, care ar părea precise, nu sînt clare... „Săptămîna cărții", așezată la sfîrșitul fiecărui an, ne dăruiește mereu numeroase volume care dacă apar în vitrine în anul respectiv, ajung însă la cititori, sînt citite și mai ales comentate de critică în celălalt an. Ele ajung deci atunci la cunoștința marelui public, se integrează în conștiința mișcării literare a anului următor.

Primele patru volume din „Rădăcinile sînt amare" de Zaharia Stancu, „Surîsul Hiroșimei", poemul lui Eugen Jebeleanu, volumul de poeme „Oameni și dragoste" de Cicerone Theodorescu, nuvelele lui V. Em. Galan, „De la potop încoace" și alte cărți apărute recent, vor fi amplu discutate anul viitor. Cu toate acestea, trebuie să remarcăm, fie și în trecere, că romanul fluviu al lui Zaharia Stancu este o experiență literară deosebit de interesantă care merită discuții prelungite. Bazat, ca și „Desculț" (operă clasică a cărei a șasea ediție romînească marchează zece ani de la apariție) pe memoria asociativă, „Rădăcinile sînt amare" se revarsă pe numeroase planuri, tinzînd să cuprindă toate clasele și straturile societății. Numeroasele personaje tipizate la modul clasicist și introduse într-o construcție modernă, îmbinarea grotescului gogolian cu poemul în proză; suprapunerea planurilor și interferențele temporale — toate acestea fac din opera ce continuă — the work in progress — a lui Zaharia Stancu, un roman fără precedent în literatura romînă. Dar pînă la o analiză amănunțită, trebuie să relevăm o caracteristică importantă a romanului: demascarea multilaterală și consecventă a burgheziei dintre cele două războaie, cît și prezența masivă a comuniștilor care luptă împotriva acestei societăți ticăloase. Fără îndoială că, în desfășurarea sa, acțiunea se va reîntoarce la punctul de plecare, actualitatea, devenind și o frescă a zilelor noastre.

Cu „Surîsul Hiroșimei", tematica poeziei care luptă pentru pace s-a îmbogățit cu o operă remarcabilă pe care o consider cea mai înaltă realizare a lui Eugen Jebeleanu. Cronicarii vor stărui asupra volumului de poezie al lui Cicerone Theodorescu și cel de nuvele al lui Galan care, prin varietatea structurii lor, nu se lasă prinse într-o formulă. Aceste succese literare ale lui '58 vor stîrni interesul criticii în '59. (Ne cerem iertare față de ceilalți autori tipăriți în cadrul „Săptămînii cărții", ale căror volume ne le-am putut încă nici măcar răsfoi).

POEȚI ȘI POEZIE

Volumele de poezie ar putea fi împărțite în două categorii: cele cu caracter antologic și culegerile de poezii curente. Din prima categorie — volume pe care le-am numit retrospective poetice — amintim versurile lui Radu Boureanu, Maria Banuș, Camil Baltazar, Demostene Botez, Veronica Porumbacu. Ele însumează antologic experiența poetică a creatorilor respectivi, sporirea combativității și a spiritului de partid, verifică prin practica artistică superioritatea metodei realismului socialist și confirmă valoarea poeților amintiți. Editura a fost criticată pentru lipsa unor studii introductive la volumele amintite, iar la primele trei, pentru insuficiența spiritului selectiv, în ceea ce privește epoca antebelică. Am impresia că față de importanța acestor volume, critica nu le-a comentat suficient pentru a extrage atît caracteristicile specifice poeților cît și altele, cu valoare de generalizare pentru întreaga literatură contemporană.

„Dialectica poeziei" relevă verva sclipitoare cu bruște unde lirice a lui M. Breslașu, măiestria versului, preocupările de moralist și reflexiile despre arta poetică ale unui poet militant care folosește o multiplicitate de modalități pentru reliefarea ideilor partinice. Poate că ar fi momentul ca ESPLA să ia inițiativa alcătuirii unui volum antologic din activitatea poetică a lui Marcel Breslașu, pentru a se ușura cititorului și criticii formarea unei imagini complete asupra unei opere atît de variate.

Nina Cassian, care a publicat recent în „Luceafărul" un frumos poem de dragoste, a fost prezentă prin „Dialogul vîntului cu marea", împletire de vervă și grațioasă fantezie. Talentul de peisagist al lui Mihu Dragomir ne-a dat, în poemul „Oda pămîntului meu", o suită de imagini ale patriei noastre. Lirismul melodios al lui Victor Tulbure s-a revărsat din „Cornul pădurarului" iar culegerea „Poet și ostaș" a relevat încă o dată caracterul patriotic al poeziei sale. Autorul lui „Lazăr de la Rusca" a demonstrat cu „Ceva mai greu..." maturizarea mijloacelor de expresie; e de remarcat, îndeosebi, „Cîntecul de ruină", plastică demascare a societății burgheze contemporane. Activ, febril, Al. Andrițoiu dă slavă Marii Revoluții din Octombrie („Porțile de aur"), prezent în reviste cu versuri militante. Amintim de asemeni volumul lui N. Tăutu „Cînd zboară cocorii", versuri patriotice nu totdeauna egale ca valoare; debutul interesant al lui N. Stoian, „Fierul dracului", suita lirică a lui V. Nicolescu — „Enescu", ș.a.

PREZENȚA CLASICILOR

E necesar să mai amintim, de asemeni, cîteva realizări editoriale. In cadrul operei de restituire integrală a creației eminesciene, acad. Perpessicius ne-a dăruit anul acesta al V-lea volum (Postume). Nu ne putem reține însă să întrebăm Editura Academiei cînd intenționează să reediteze de mult epuizatele volume I-IV... Tot acad. Perpessicius ne-a dăruit volumul de „Poezii", largă culegere a versurilor lui Eminescu, primul volum reprezentativ al poetului național. Deși i-am reproșa editurii lipsa unei prefețe, a unui portret și a unui minim aparat critic, trebuie să consemnăm acest volum ca o realizare a ESPLA-ei, ca o sărbătoare a iubitorilor de literatură.

Tot la ESPLA, în cadrul politicii de valorificare a moștenirii culturale, merită felicitări pentru editarea primului volum științific din poeziile lui Grigore Alexandrescu (cu un solid studiu introductiv de Silvian Iosifescu) și a prea frumoasei ediții din „Povestea vorbei" (desene sugestive de Taru), ambele îngrijite de tînărul savant I. Fischer. Fără a uita să aducem ESPLA-ei cuvenitele critici în domeniul reeditărilor (o vom face în alt paragraf), se cuvine însă a-i mulțumi și pentru „Albumul Sadoveanu" care e nu numai un instrument de lucru, ci și o carte pe care și-o dorește orice bibliotecă.

După o asemenea enumerare, să ne întrebăm: care sînt problemele actuale ale poeziei noastre? Care e evoluția ei? Pentru a încerca să răspund, sînt nevoit — deși nu-mi plac articolele „în părți" — să cer îngăduința cititorului pentru a continua în numărul viitor, care deschide noul an 1959.

Gînd la marea sărbătoare

mea „Fericirea", care a stat 20 de ani în manuscris, pînă să vadă lumina tiparului, pentru simplul fapt că aducea în scenă o grevă muncitorească. Ea a fost tipărită numai în anii regimului de democrație populară. Mă gîndesc la scandalul inscenat de cercurile estetizante și reacționare împotriva comediei tragice „Patima roșie" din pricina adevărurilor spuse acolo.

Gînduri... Poate pentru cei tineri și pentru întreaga generație de azi, par fapte de necrezut. După cum de necrezut mi se poate părea faptul că un volum de „Teatru", reunind piesele, rod al muncii de-o viață, era între cele două războaie o adevărată utopie. Dovezi? Toți dramaturgii, și cei care sînt azi în viață și cei ce din păcate și-au sfîrșit prea devreme drumul, au avut primele culegeri masive și reprezentative în tiraje ce altădată nici nu se puteau visa, din opera lor, abia astăzi, în anii regimului democrat-popular. Să mai vorbim de grija pentru cei vîrstnici, de pensiile ce li se acordă cu atîta generozitate?

Aspectul material este incomparabil. Dar aspectul moral?! Ni se încrîncenează inima de durere, gîndindu-ne la jignirile pe care toți le-am suferit de-a lungul anilor. Și privim acum radioși, mîndri că profesiunea de scriitor a devenit un fapt cinstit și prețuit de întregul popor. Ne impresionează dragostea cu care sîntem înconjurați, cînd mergem să vedem piesele noastre montate pe scena unor teatre la sute de kilometri departe de București, unde înainte vreme nici nu existau asemenea edificii culturale. Avem numai satisfacții atunci cînd tineri și oameni maturi vin să ne ceară asentimentul pentru a reprezenta la clubul întreprinderii o lucrare a noastră,

Mi-ați cerut, dragi prieteni, cîteva rînduri. Eu mi-am luat permisiunea să vă scriu mai mult. Gîndurile m-au purtat uneori poate prea departe. Dar putem înțelege măreția zilelor de azi fără a privi la anii tragici de altădată? Avem oare dreptul să uităm întunericul, astăzi cînd ne bucurăm din plin de lumina soarelui? Nu. Numai astfel vom putea prețui așa cum se cuvine ceea ce s-a realizat pentru om și pentru ridicarea lui spirituală în anii Re-Populare Romîne.

Cu paharul plin...

anii triști ai trecutului. Ciocnesc emoționat cu profesorii și elevii școlii de teatru din Nankin și nu uit să beau o ceașcă de Mo-Te cu inimosul hotelier din Ciangșa. Cînd, întorcîndu-mă cu gîndul la Pekin îmi apropii paharul de cel al marelui dramaturg Tien Han, observ că Feteasca noastră de Nicorești s-a amestecat cu sclipirile jucăușe ale vinului de Sao-Șin și că, golind cu nesaț această licoare cu implicații simbolice, căruntul autor dramatic mă privește cu totul fermecat de virtuțile marii prietenii. Imi umplu din nou paharul și cu ochii întredeschiși îmi închipui că mă aflu la Peredelkino, în apropierea Moscovei. I-am descoperit în vila lui Boris Leontiev pe toți prietenii de la „Literaturnaia" și am ciocnit pe rînd cu ei și mai ales cu tov. Karelin, cel îndrăgostit de farmecele Bucureștiului. Din nou în stradă, cotesc după un colț și deschizînd o portiță scundă din strada Serafimovici, intru în casa autorului „Pădurii ruse".

— „La mulți ani, Leonid Maximovici și multe urări de sănătate din partea tuturor celor care au ales în viață drumul aspru al luptei refuzînd să urce între pernele „Caleștii de aur".

Primesc un scaun la masă și un pahar pîntecos cu vin rubiniu din Gruzia, dar eu mă și aflu pe unul din podurile majestuoase ale Leningradului și în cîteva clipe sun la ușa unui apartament dintr-un bloc masiv, pe ulița care poartă numele celui care a scris „Revizorul". Imi deschide un bărbat de statură mijlocie, cu ochii neobișnuit de vii și neastîmpărați. Privesc din nou pereții ocupați de tablouri și afișe de teatru, sărut mîna marei actrițe Iungher și mă apropiu nerăbdător de Achimov, regizorul magician ale cărui spectacole nu le voi uita niciodată.

— „La mulți ani Nikolai Pavlovici! La mulți ani.

Trec în goană pe Nevski Prospekt pentru a mă întîlni cu cel mai drag dintre prietenii mei din depărtare. Masa este pusă și Alexandr Volodin, tînărul scriitor dramatic, mă îmbrățișează rusește, cu toată forța brațelor sale. Sîntem de aceeași vîrstă și, dacă te uiți bine, privirile noastre seamănă neobișnuit de mult.

— „La mulți ani fericiți, dragul meu Sașa. Am citit în ziare că ți se reprezintă o nouă piesă și că ai avut succes. Să închinăm încă un pahar pentru viitorul lumii noastre socialiste și pentru gloria teatrului care cîntă și comentează faptele nemaiauzite ale veacului comunist".

ACOLO UNDE ANUL NOU E FOARTE VECHI

TEATRUL ITALIAN ÎN IMPAS

O recentă consfătuire a oamenilor de teatru, dramaturgilor și actorilor italieni a ajuns la concluzia că teatrul italian se află într-un greu impas.

Rînd pe rînd, diferiți regizori, critici teatrali, autori, au subliniat cu amărăciune inerția oficială, care lipsește de fondurile necesare cele mai meritorii ansambluri, reducîndu-le astfel la o existență provizorie și improvizată, sau privește ca pe niște rude sărace, provincii întregi care ies din raza de acțiune a turneelor.

Bineînțeles că, sub semnul acesta al provizoratului, puține trupe reușesc să făurească un colectiv omogen, cu un stil unitar de interpretare și pentru a asigura minimul de rețetă, multe ansambluri care ar fi dispuse să dea curs unor inițiative mai îndrăznețe sînt nevoite să mizeze pe vedetism, ceea ce împiedică accesul noilor dramaturgi și dezvoltarea tinerilor actori.

Dar un pericol și mai mare pentru afirmarea dramaturgilor care abordează teme combative, cu un mesaj actual, a fost denunțat în existența cenzurii clericale, încurajată fățiș sau tacit de forurile oficiale, democreștine.

S-a creat în acest fel o „precenzură" — aplicată tuturor pieselor care ar putea provoca „neplăceri", chiar dacă în schimb ar aduce satisfacții artistice publicului.

Asemenea piese, de cele mai multe ori nici măcar nu trec prin purgatoriul unei lecturi — sînt respinse „de plano".

Exemple strigătoare la cer de lucrări dramatice valoroase, puse pe o invizibilă listă neagră, sînt, din păcate, din ce în ce mai numeroase. Luigi Squarzina, care a fost distins cu premiul Pescara pe anul 1955 pentru piesa lui „Partea sa de istorie" — cu greu și-a putut asculta piesa difuzată la radio. Tabloul întunecat, fără fard, al mizeriei din Sardinia, aspectele semnificative ale animozității populației italiene față de americani, au făcut „indezirabilă" această piesă care obține, de două stagiuni, un răsunător succes pe scenele din Viena și Praga.

Nici tînărul dramaturg Callegari nu a izbutit să fie profet în țara lui. Piesa lui polemică, clocotind de viață, „Fetele arse verzi" — este introdusă în repertoriul teaterelor maghiare și cehoslovace și inedită în patrie...

In niciun repertoriu nu figurează „Iacobinii", curajoasa piesă a lui Federico Zardi.

Iar unii participanți la consfătuire — mai sceptici pe baza experienței lor bogate — își exprimau îndoiala că autorul Eduardo de Filippo, jucat în cinci țări — ar găsi atît de ușor acces pe afișul teatrelor italiene, dacă nu ar fi permanent sprijinit de actorul și directorul de teatru De Filippo...

Inseamnă deci că, cel puțin pentru o perioadă, oamenii de teatru italieni trebuie să stea cu brațele încrucișate și să aștepte ca arta scenică din țara lor să se trezească singură?

Soluția este alta și au început să o aplice cîțiva îndrăgostiți de teatru înzestrați cu mai multă inițiativă și combativitate: să atragă publicul dornic de teatru autentic în acțiunea de redresare, să facă din spectatori, un Mecena colectiv...

La Roma, Marcello Sartarelli — director de scenă animat de încredere în viitorul teatrului ca artă populară, împlîntată în contemporaneitate, a inaugurat „Clubul spectatorilor", organizat sub formă de cooperativă, susținut de public. In repertoriul acestui original club vor figura cele mai strălucite nume ale dramaturgiei: Cehov, Brecht, alături de autori consacrați mai recent ca francezul Adamov și, desigur, talente italiene cum este Vitaliano Brancati.

Este numai un început, dar care oferă de pe acum premisele unei rodnice continuări.

Pe calea aceasta, teatrul italian face primul pas spre ieșirea din impasul în care l-a cufundat inerția oficială, tinzînd să-l devitalizeze, să-l reducă la rangul de simplu divertisment.

„Foame la Londra" — din cartea FAMILIA OMULUI —

CARLOS RUIZ DAUDET

Către o femeie albă

(FRAGMENT)

Intr-un sat din Condado, în Star of Thomasville,
trăiește Peter Smith, care lucrează la Jameson and Cs. Inc.,
care, în după-amiezele de august, obișnuiește să stea în pridvor
și să privească spre vest în direcția Golfului,
în timp ce soarele se îndreaptă spre Alabama.
Peter și Joan au trei copii;
Peter, Joan și Margaret — treisprezece, unsprezece, nouă —
merg la liceul de stat unde în orele de clasă
drapelul Statelor Unite ale Americii
primește mîngîierea puternică a Atlanticului.
Pe perete, deasupra catedrei unde șade Miss Rose,
se vede un portret al lui Abraham Lincoln,
această stampă binecunoscută în toată lumea de o sută de ani,
portretul cu privirea blîndă de țăran
al președintelui pădurar, părinte al atîtor lucruri simple
și extraordinare
pe care Whitman le-a cîntat pentru veacuri și emisfere.
In Nord, la două sute de yarzi de locuința lui Peter,
se află o sărmană căsuță de bîrne;
acolo trăiește văduva unui alt Smith,
o cheamă tot Joan, femeie de culoare, născută în Warm Springs,
spălătoreasă, cu privirea mîndră.
Ea n-are nimic decît pe cei trei copii ai ei —
cincisprezece, paisprezece, doisprezece —
odată cu credința în Dumnezeu și conștiința unei mame cinstite.
Bărbatul ei a căzut în Normandia, în iulie 1944,
luptînd împotriva fasciștilor, fără s-o fi cunoscut pe Mary,
cea mică
(Așa e viața uneori, dar trece, totuși, peste albi și peste negri),
și văduva Joan Smith, după ce a citit telegrama
— a murit ca un erou al Uniunii)*
n-a mai avut timp să se gîndească la Dumnezeu
nici la Președintele instalat la Casa Albă,
nici la Abraham Lincoln măcar;
pensia nu rezolva „pîinea noastră cea de toate zilele"
singură trebuia să facă față tuturor lucrurilor;
și după ce și-a privit brațele puternice, ea trase concluzia
că poate să spele rufele familiilor respectabile din
Star of Thomasville.
Veți înțelege, doamnă Smith, mamă albă,
tributul unei mici măreții pe care zilnic,
cu o demnitate umilă și tăcută
îl aduce vieții cealaltă doamnă Smith,
ai cărei trei fii au fost, în 1956, dați afară din școala de stat,
pentru discriminare rasială în țara lui Franklin și a lui Lincoln...
Vă las, așadar, cu aceste rînduri, trimise dintr-un colț
din Nordul Americii,
cu data de 1 ianuarie. Vă doresc toată fericirea și vă rog
să vă gîndiți cîteva clipe la văduva cu pielea neagră,
la femeia aceasta minunată și anonimă
care trăiește la două sute de yarzi de dumneavoastră acoperită de
cerul Georgiei,
acest cer întrutotul egal penru toate mamele.

In romînește de TAȘCU GHEORGHIU

*) S.U.A.

Triunghi obtuz...

Finanțatorii de spectacole din Occident s-au convins cu regret că importul de piese americane în care diferiți autori își închipuiau că se iau la întrecere cu Shakespeare acumulînd cadavrele scenă după scenă, ca și piesele impregnate de sexualitate — nu mai izbutesc să facă rețetă.

In consecință, preferințele lor se îndreaptă, de la o vreme, spre cîteva piese americane foarte inovatoare și îndrăznețe, după părerea lor. Sînt piese care au renunțat la tema, tocită pe toate fețele, a triunghiului, servită cu sos „expresionist", „suprarealist" etc.

Numai că autorii aceștia n-au făcut decît să înlocuiască, în sterila lor geometrie scenică, un triunghi cu altul — avînd două laturi masculine și una feminină... Este cazul lui Tennessee Williams — în „Pisica pe acoperișul fierbinte" și a lui Robert Anderson în „Ceai și simpatie", consumînd amîndoi multă simpatie și mult efort creator din partea interpreților pentru a pleda cauza unor bănuiți sau aproape dovediți inverțiți.

Iată însă că prozatorul Julien Green — autor al cîtorva romane de analiză psihologică destul de morbidă — și-a întrecut confrații. Drama sa „Sud" — căzută cu zgomot la New York și Paris și reluată cu încăpățînare la Roma — aduce pentru prima dată pe scenă... un triunghi de inverțiți. Autorul a avut grijă să dea un cadru romantic nobilei sale povestiri amoroase: undeva în Carolina de Sud, în preajma declarării Războiului de Secesiune.

Cum era și firesc pentru un asemenea triunghi, el nu putea fi înscris decît într-un „cerc înalt": în casa bogatului plantator Broderick, fervent sclavagist din tată în fiu.

Intr-o atmosferă densă de mister, maledicțiune biblică, destin fatal, crinoline parfumate și ambiguități mai neplăcut mirositoare, locotenentul Wiczewsky foarte „simpatizat" de plantator, se tulbură grațios la apariția frumosului adolescent Erik Mc Clure. Gazda sa este încercată de aceeași tulburare.

Probabil că „spiritul cavaleresc" în care a fost educat îl împiedică pe tînărul Mc Clure să se pronunțe prea curînd asupra unuia dintre adoratorii săi, exagerat de platonici...

Fapt este că pînă la urmă Wiczewsky îl provoacă la duel, fără nici un motiv (decît, acela de a pune capăt piesei) pe tînărul a cărui virtute l-a tulburat atît de mult, și îl omoară sub ochii lui Broderick, care nu intervine, respectînd politețea gazdei...

Trebuie să mărturisim că, în materie de „apărare a libertății de conștiință" — cum încearcă unii critici să prezinte piesa lui Julien Green — autorul ar fi putut găsi mai aproape de el, în timp și spațiu, în sudul rasist al Statelor Unite, teme mai actuale și mai dramatice.

JACQUES PREVERT

Peisajul schimbător

Din două lucruri luna
celălalt e soarele
săracii muncitorii nu văd aceste lucruri
soarele lor e setea praful gudronul transpirația
iar cînd muncesc în soare munca le-ascunde soarele
soarele lor e insolația
și clarul de lună pentru muncitorii de noapte
e farmacie necazuri plictiseli și bronșite
și insomnia-l leagănă cînd doarme
iar cînd deșteptătorul îl trezește
în fiecare zi la căpătîi găsește
același rît scîrbos al trudei
ce-și bate joc de el rînjind
atuncea se scoală atuncea se spală
și iese pe jumătate treaz pe jumătate adormit
merge pe drumul pe jumătate treaz pe jumătate adormit
se urcă-n autobuz și autobuzul șoferul taxatorul
și toți muncitorii pe jumătate treji pe jumătate adormiți
străbat peisajul închegat între noapte și zi
peisajul de cărămizi de ferestre cu curenți pe coridoare
peisajul eclipsă peisajul ocnă
peisajul fără aer, fără bucurie, fără lumină
peisajul înghețat al orașelor muncitorești înghețate în toiul verii
ca și în miez de iarnă
peisajul stins peisajul pustiu
peisajul exploatat înfometat denaturat escamotat
peisajul cărbune peisajul cenușă
peisajul zgură peisajul păcură
peisajul scopit spălăcit slinos surghiunit și azvîrlit în umbră
în mare umbră

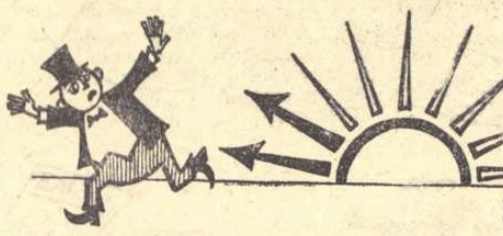

umbra capitalului umbra profitului.
Din cînd în cînd un astru se vede licărind în peisaj doar unu
măsluitul soare
soarele gălbejit soarele ațipit
soarele cîine al capitalului
bătrînul soare de aramă
bătrînul soare trîmbiță bătrînul soare cădelniță
bătrînul soare buboi, bătrînul soare puroi
scîrbosul soare al regelui soare
soarele de la Austerlitz soarele de la Verdun
soarele fetiș soarele tricolor și incolor
astru de dezastru,
astrul traftirului astrul măcelului
astrul neroziei soarele morții.
și peisajul pe jumătate construit pe jumătate năruit
pe jumătate treaz pe jumătate adormit
se dărîmă-n război în nenoroc și-n uitare
și războiul o dată sfîrșit o ia din nou dela-nceput
făr'de răgaz și fără încetare
se reclădește-n umbră de la sine
și capitalul surîde.
Dar într-o zi adevăratul soare va ieși
un soare aspru adevărat sub care
molîul peisaj se va trezi
și muncitorii vor zări adevăratul soare
soarele aspru și roșu al revoluției
și se vor număra și se vor înțelege și vor vedea cîți sînt
și vor înainta și umbra vor privi rîzînd
pentru ultima oară capitalul va încerca să le strivească rîsul
ei îl vor ucide
și-n țărînă sub peisajul mizeriei îl vor înmormînta
iar peisajul mizeriei profitului prafului și cărbunelui
îl vor arde îl vor rade
și altul vor clădi cîntînd
un peisaj frumos cu totul nou
un peisaj adevărat și viu
vor face o mulțime de lucruri cu soarele
și iarna chiar o vor schimba în primăvară.

In romînește de MODEST MORARIU

Intre „comic" și tragic

De fiecare dată cînd înregistrăm o nouă manifestare a artei dezumanizate încercăm un sentiment de curiozitate: ce „performanțe" ne mai rezervă ea pe viitor? Declinul artei și literaturii burgheze occidentale înseamnă într-o măsură tot mai accentuată cufundarea în patologic, elogiul absurdului, cultul violenței. Aceste trăsături își pun pecetea asupra „operei" celei mai proaspete vedete a „culturii europene". „Este o glorie recentă — spune Geneviéve Serreau în „Les lettres nouvelles", noiembrie 1958, nr. 65 — dar de o autoritate unanim recunoscută". „Farmecul personalității sale — continuă acelaș critic — vine dintr-o creație esențialmente novatoare". Așadar, recenta vedetă a „culturii europene", dramaturgul nr. 1 al Spaniei franchiste, cum îl numește Alvaro Suarez în săptămînalul madrilen „A" este o personalitate ce înnoiește arta.

Vedeta este Juan Arrabol, iar respectul pe care ni-l inspiră un creator de asemenea dimensiuni n-ar fi suferit serioase atingeri dacă n-am fi avut de curînd prilejul să-i citim „piesele" în volumul de „Teatru", apărut la „Julliard" în urmă cu cîteva luni.

Cu deosebire, două dintre ele ne-au reținut atenția. Prima, intitulată „Cei doi călăi" se poate rezuma la următoarea caracterizare: o soție monstruoasă își denunță soțul poliției franchiste și însoțită de cei doi fii se instalează în anticamera sălii de tortură ca să savureze supliciul la care schingiuitorii îi vor supune bărbatul. Cînd cel torturat începe să țipe, femeia din anticameră izbucnește într-un rîs diabolic, „amuzată" de strigătele neomenești ale anchetatului. După cum se vede sîntem puși să asistăm la un caz de demență, coroborat cu altul de hidoșenie morală, piesa alternînd elogiul delațiunii cu persiflarea oricărui ideal, cu precădere al celui democratic, pentru care suferă Miguel. Iar în clipa cînd unul dintre cei doi fii izbucnește în plîns zguduit de suferința părintelui său, este admonestat dur de mama care rămîne imperturbabilă la gemetele de durere ale celui torturat.

Cea de a doua piesă, „Cimitirul trăsurilor", din care reproducem un fragment, reabilitează amuzată, de la înălțimea rampei, crima „mercantilă".

Topé: Desigur, să asasinezi pe cineva nu e așa de simplu pe cît se crede.

Emanon: Categoric. Ai de trecut o serie de încercări: urmele de sînge, sticleții, eventualitatea alarmei...

Tope (întrerupîndu-l cu un rîs feroce): Aha!

Emanon: Este foarte complicat. Și apoi nu uita că victimele sînt rebele, strigă...

Topé: Poți ucide fără să fii prins.

Emanon: Da, totul este organizarea. Insă pentru asta e nevoie de experiențe, studii.

Topé: Adică, ce studii?

Emanon: Nu pricepi?

Topé: Oarecum. Și se cîștigă bine?

Emanon: Da. Rentează.

Crima rentează. E profitabil să ucizi. Crima este o bună afacere. Și asta se numește teatru, iar Arrabol e proclamat dramaturgul nr. 1 al Spaniei. Al Spaniei care i-a dat pe Jimenez, Frederico Garcia Lorca, și Rafael Alberti. Viziunea lui Juan Arrabol este deprimantă, sensul pieselor sale este tragic. Excentricitatea, aparența burlescă a replicelor nu pot înșela. Arrabol dă în dialogurile sale expresie unui sentiment de deznădejde neagră, neîncrederii și disprețului pentru lumea ce îl înconjoară. Filozofia neantului răsună în teatrul lui, epurată de orice respect pentru etică și — prin sugestiile ei — decis antiumană.

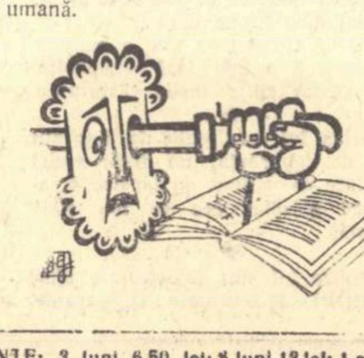

„O femeie din satul Sakiet, masacrată și carbonizată de bombardament".

Mărfuri vechi cu etichete noi

Aldous Huxley, romancierul și eseistul britanic care, cu cîțiva ani în urmă, prevestea oamenilor revenirea la stadiul de antropoizi, după un halucinant război atomic care va semăna pămîntul întreg cu morminte, ruine și deșerturi — încearcă să revină pe scena actualității culturale. Invitat de către organizatorii italieni — rău inspirați sau rău intenționați, încă nu se poate preciza — ai unui ciclu de conferințe cu tema: „Conștiința umană în epoca atomică", Huxley și-a supus auditorii unui bombardament masiv de absurdități.

Reluînd o idee de acum 25 de ani, pe care mersul istoriei a dezmințit-o categoric, anume că dezvoltarea rapidă și extinderea largă a științei și tehnicii nu poate duce decît la o societate dezumanizată, cu cetățeni-roboți, Huxley și-a formulat-o de astădată altfel. Probabil că îndelungata cufundare în studiul marilor mistici i-a servit să-și desăvîrșească nebulozitatea. Fapt este că, în fața unei asistențe consternate, romancierul filozof-yoga a vorbit despre cele „două forțe istorice impersonale care acționează în epoca noastră: suprapopulația, în țările slab dezvoltate, și supraorganizarea, în statele cu industrie puternică".

In continuare, Huxley a azvîrlit alte noțiuni de fabricație strict personală, avertizînd omenirea să „vegheze împotriva înaintării forțelor impersonale" și să depună eforturi pentru ca, „de la stadiul revoluțiilor fizico-chimice, să se treacă la cel al revoluțiilor psiho-biologice".

Cît privește uriașele prefaceri petrecute pe o treime a globului, în țările socialiste, ele sînt anulate de Huxley printr-un simplu adjectiv: „fizico-chimice". Nu știm la cel fel de revoluții „psiho-biologice" se gîndește, ce fel de tip de om vrea să lanseze, după ce „omul-complet", „omul fără atașe" și alte formule de laborator au rămas în eprubetele unde fuseseră creați cu mare caznă de fantezia scriitorului. Un lucru însă este sigur: forțele „personale" — la care se gîndește cu nostalgie, indiferent sub ce etichete ar încerca să acționeze: „a treia forță", „a 5-a Republică" etc., nu vor putea stăvili exprimarea voinței reale a popoarelor.

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

3 SAU 5 BOMBE H.

Obrazul subțire cu cheltuială se ține sau, cum se exprima o revistă vest-germană „Der Spiegel", ca să devii o mare putere la mijlocul secolului XX se cere să ai o producție proprie de bombe H. N-am vrea să discutăm acum această definiție atomică, care face abstracție de faptul că India și China sînt totuși mari puteri, dar vom remarca în treacăt că logica unei asemenea definiții trebuie să adauge neapărat pe lîngă bombele H rachetele intercontinentale.

De cîteva luni, în cercurile politice din Anglia se desfășoară o discuție a cărei temă ar putea fi rezumată în următoarea dilemă: cum e mai puternică Marea Britanie, cu sau fără bomba H? După cum se știe, încă din 1957 ministrul conservator al războiului, Duncan Sandys, a făcut mare zarvă în legătură cu necesitatea ca Anglia să devină o mare putere atomică intrînd și ea în așa-zisul club nuclear format pînă atunci numai de U.R.S.S. și S.U.A.

Contribuabilii englezi au simțit destul de operativ consecințele inovațiilor domnului Duncan Sandys care, măsurate în cifre, ating frumușica sumă de 200 milioane lire sterline anual. Toată nostimada e însă că după aproape doi ani de intense eforturi nucleare, săptămînalul englez Observer constata recent următoarele: „Opinia publică se leagănă în speranța că Anglia dispune de arme nucleare și convenționale din belșug și că ea constituie un adversar pe care Rusia nici nu îndrăznește măcar să-l ofenseze. Această concepție este cu desăvîrșire greșită. S-a aflat și nimeni n-a dezmințit acest lucru — că în momentul de față Anglia nu dispune nici măcar de 5 bombe H." Nici măcar 5 bombe H... Regretul e enorm și ridicul. Mai ales că cel care a dat semnalul campaniei de intimidare atomică împotriva Uniunii Sovietice a fost unul pe care-l cheamă Winston Churchill, pare-se întruchipare semeață a leului britanic.

Intîmplarea cu cele „nici măcar 5 bombe H" amintește de povestea cocoșului din fabulă care se credea vultur. Degeaba îi spunea stăpînu-său că nu e vultur și că-l trădează penele. Cocoșul ținea morțiș că nu e cocoș, ci vultur. Pînă într-o zi cînd și-a făcut apariția un vultur veritabil care a zburat ușor deasupra cocoșului. Numai atunci cocoșul a înțeles ce înseamnă să fii cocoș și ce înseamnă să fii cu adevărat vultur.

Poate că fabula s-ar potrivi cel puțin tot atît de bine unui cocoș galic care are pretenția de a deveni campion în materie nucleară. Dar nu despre cocoș e vorba, ci despre un leu britanic.

Aceeași revistă vest-germană pe care o cităm, constata nu fără ironie, că speranțele nutrite de Sandys că americanii vor ajuta producția britanică de bombe H nu s-au îndeplinit.. Washingtonul este dispus să livreze aliaților armament modern, dar nu este deosebit de interesant ca prietenii săi din Europa să producă singuri armament nuclear". De aceea nu e surprinzătoare nici remarca următoare a revistei, anume că „în capitala S.U.A. se înregistrează cu satisfacție vocile autocritice din Londra, care avertizează Anglia împotriva unei supraaprecieri a forțelor proprii".

Ne place deosebit de mult formula: „Washingtonul nu este deosebit de interesat (sublinierea noastră) ca prietenii săi din Europa să producă armament nuclear" — admirabilă definiție a frăției atlantice — și mai ales apetitul Departamentului de stat pentru autocritica engleză. Desigur că aici nu e vorba de nici un fel de dedesubturi, de dominația celui tare asupra celui slab în lumea, era să zicem jungla capitalistă, de unele mici dar grase afaceri nucleare permise în Wall Street dar nu în City, de o „oarecare" reînarmare atomică a unui fost dușman și de slăbirea unui fost și actual aliat.

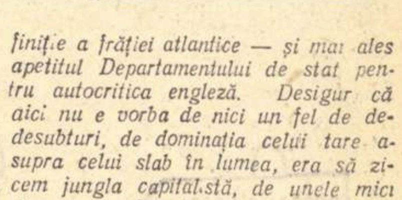

Să nu jignim orgoliul leului rănit. Să-l pansăm amintindu-i că există și o altă forță care se poate impune în lume. A comerțului, a stofelor „made in England", a tradițiilor marinărești și, deși nu intră în sfera problemelor stricte de politică internațională, a exportului marii culturi engleze. Nu e, în orice caz, mai bine decît să te iluzionezi cu „nici măcar 5 bombe H"?

Ion MIHAILEANU

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R.; PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R.P.R.; GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26: 11.39.36: 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.79.46 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25 xxx

Surîs de ANUL NOU

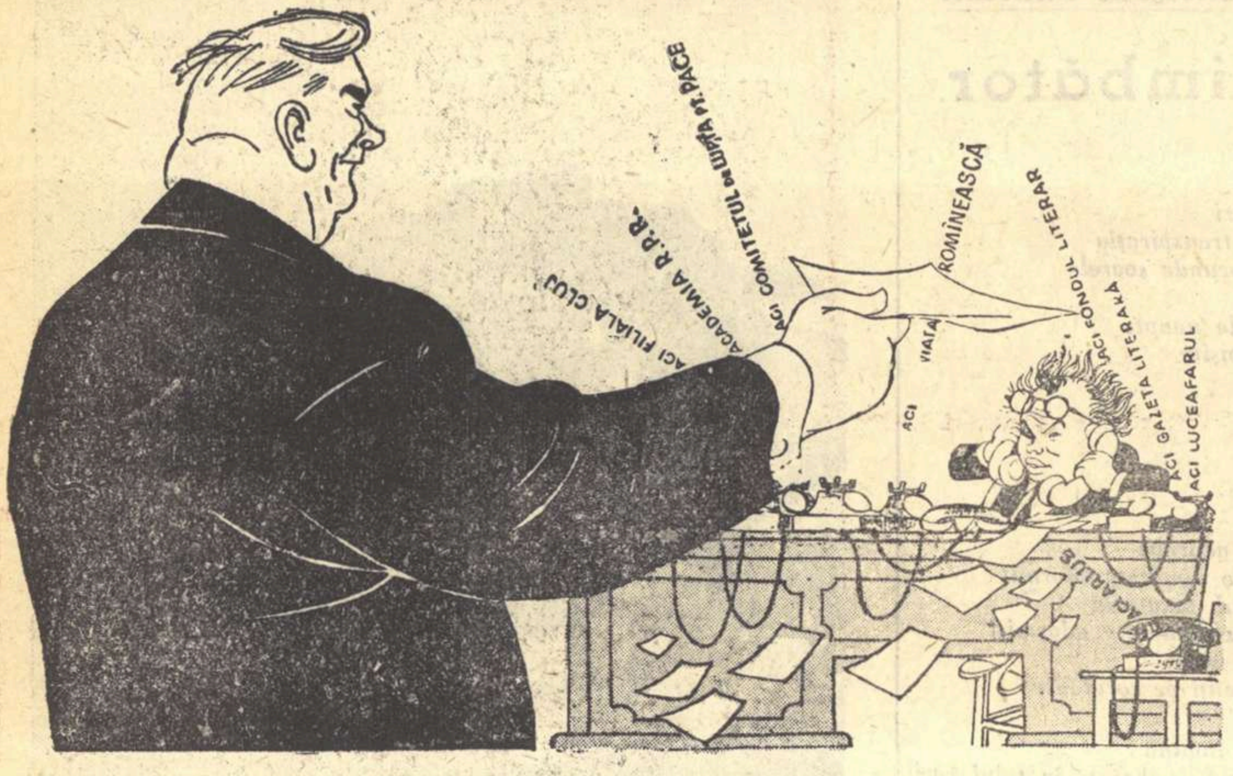

— Vă oferim maestre Beniuc preşedinţia Federaţiei Romîne de Scrimă.

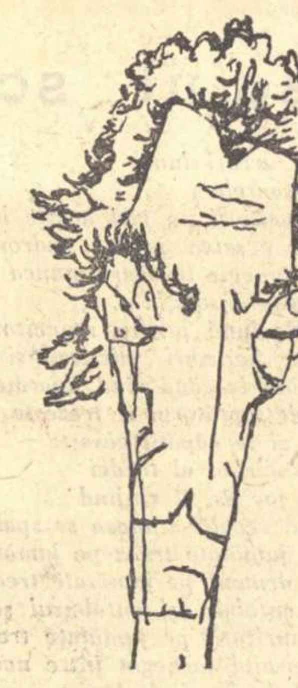

Lui Eugen Jebeleanu

Privind portretul lui, la prima
Vedere, curios eu sunt.
Cînd îi surîde Hiroshima
De ce e el aşa de crunţ?

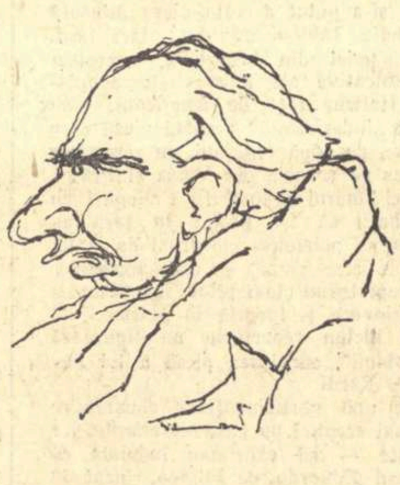

Lui Geo Bogza

— De ce publicaţi prea rar,
De ce publicaţi tîrziu?
Bogza mi-a răspuns sumar:
— Eu n-am timp să public,
scriu

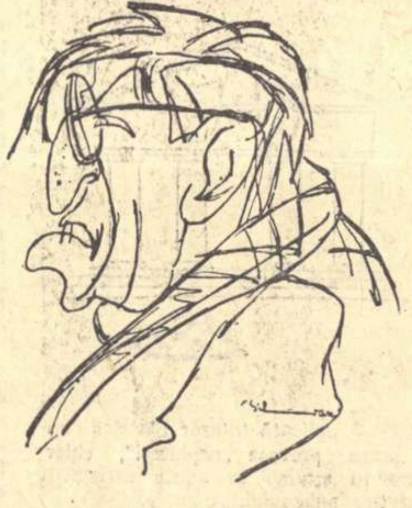

Lui Tudor Măinescu

Puţin voios, puţin mîhnit,
Puţin temut, puţin iubit,
Puţin poet, puţin artist,
Şi chiar puţin... epigramist.

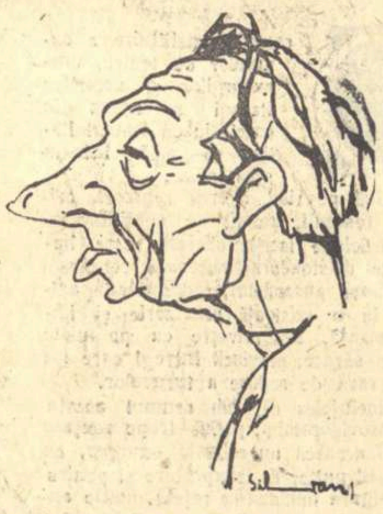

Lui Al. O. Teodoreanu

Păstorel e supărat:
El era mai indicat
Şi nu Popovici să scrie
„Setea", după cum se ştie.

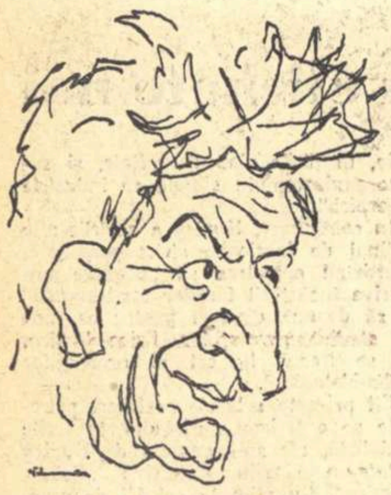

Lui A. M. Sperber

Opera lui Sperber are
Ţel măreţ cum altul nu-i,
Ca s-ajungă cu răbdare
Pîn'la înălţimea lui.

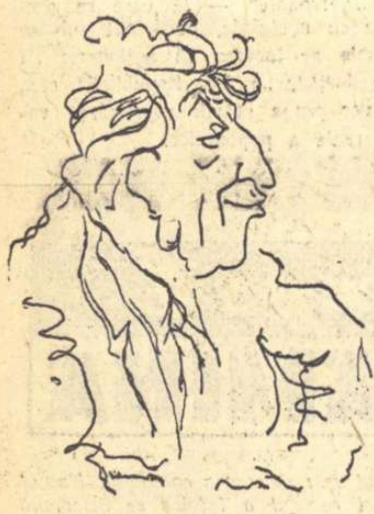

Lui Mihail Davidoglu

Cu peniţa Klaps el scrie
Vasta lui dramaturgie.
Cu peniţa Klaps creează
Va să zică Klaps-onează.

Caricaturi:
ROSS şi SILVAN

Epigrame:
TUDOR MĂINESCU

Aproximaţii:
IERONIM ŞERBU

Cuvinte încrucişate:
SORINA CHEFAR

Unele reviste lunare nu au apărut la timp în 1958.

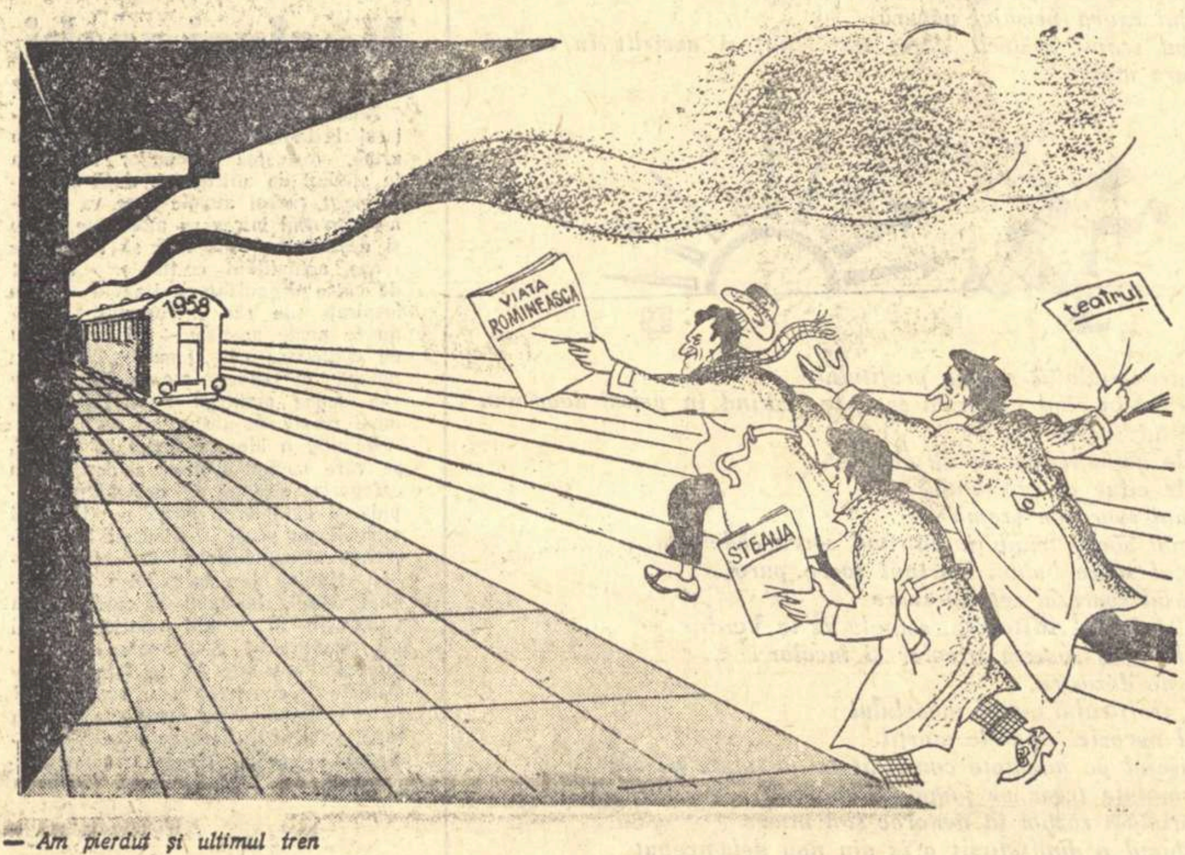

— Am pierdut şi ultimul tren

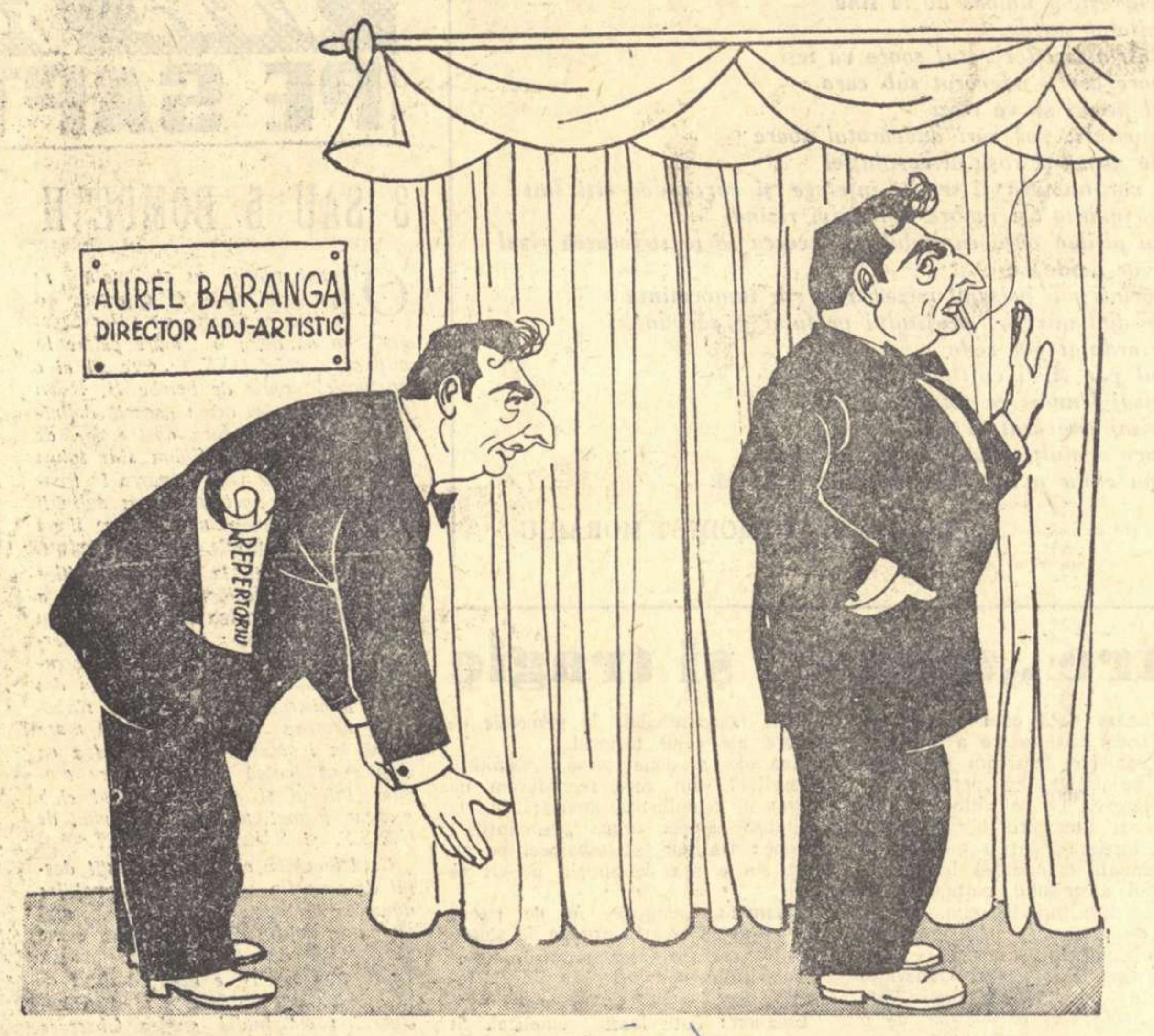

— Tovarăşe autor Baranga, nu vrei să ne dai şi nouă o piesă?

MULŢI, MULŢI ANI...

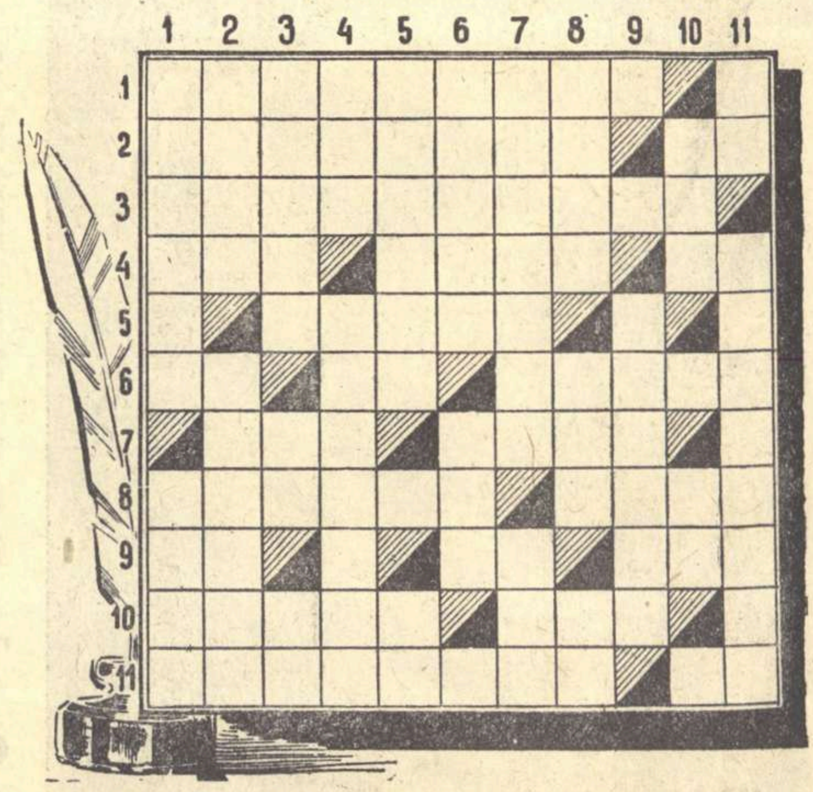

ORIZONTAL: 1) „...daţi-mi voie precum la 21, daţi-mi voie la 48, la 34, la 54, la 64, la 74 asemenea şi la 84 şi la 94 şi eţetera, întrucît ne priveşte... pentru ca să dăm exemplu chiar surorilor noastre de ginte latine însă!"

2). La steaua care-a răsărit
E-o cale-atît de lungă,
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii să ne-ajungă.

3). V-am salutat o dată sfera
Acum vreo zece mii de ani
Cînd astronomii de pe Terra
Erau de-abia orangutani.

5). Am cunoscut ce nu vor mai cunoaşte
Aceia ce în urma mea s-or naşte!

(M. Beniuc — „...ţării")

7). Trecură anii...... iuţi răpiră
Mielul meu alb cu capul bucălat
Şi-adeseori pe cînd voiam să-l mîngîi
Şerpii frumoşi de mînă m-au muşcat. (neart.)
(N. Labiş — „Maturizare").

8). Poetul este ca o floare
Ce-aduce imn de bucurie
Ca fluviul care n-are ani.

10). Cu-ntîiul Mai, tovarăşi, la mulţi ani!
Biruitori şi mîndri trec stăpînii
Culegătorii gloriei şi-ai pîinii
Nemuritorii mei contemporani. (pl.)
(Eugen Frunză),

Duminica viitoare, da.

Dar peste zece mii de ani?

Te-aud...:
(Maria Banuş „Vacanţă").

11). Deşi-i strungar, mai că nu-i zici:
— Măi,...! Nu-i decît un pici

Atîta are: şaisprezece ani!
(Mihu Dragomir — „Poezia")

VERTICAL:

1). Domniţă cu cinci turle la...
Răbdai aproape anul jumătate
Şi-n aşteptare număr ca nebunii
Luceferii rotiţi din coada lunii.
(Tudor Arghezi — „Domniţă"...)

2). Şi iată-acum un cîntec de *iubire,*
şi tot în generaţie născut.
Prin foc şi fum, prin ani de schingiuire,
dură incendiul primului sărut.
(Veronica Porumbacu „Un cîntec

4). Privirea — ce cutezătoare!
Ce calmă, fruntea, se ridică.
Ceva se duce. Nu te doare.
Ceva soseşte. Nu ţi-e frică,
Ai treisprezece... Eşti mare!
(Cicerone Theodorescu — „La treisprezece ani")

Asfinţeşte ziua iar
Vara asfinţeşte
Grîul nostru în hambar
Pînă-n grindă creşte.

6). Aşa, ţigane, cîntă cu drag
Şi cu venin —
Să ia foc arcuşu-n aprinsul fior
De sute de ani ai cîntat
Şi ai plîns cu acest popor
Care cîntă cu tine în prag
Şi bea vin.

9) Şi-a zis: Cît mac e prin livezi
...ani la miri urez
Şi-un prinţ la anul, blînd şi mic
Să crească mare şi voinic
Iar noi să mai jucăm un pic
şi la botez!
(G. Coşbuc — „Nunta Zamfirei")

10). Şi-i tinereţea Patriei — şi-a mea,
deşi la vîrstă-s cam de-un leat cu veacul!

Rod fraged arcuieşte mlada grea
...înfloreşte-n anii calzi liliacul
tîrziu în toamnă pentru-a doua oară,
(Marcel Breslaşu — „Stanţe despre marea sărbătoare").

O gînduri, rotitoare gînduri
...care codru, unde este
cărunt copac, ca din poveste
dar încă drept, cu mine-asemeni
ai cărui ani cu-ai mei sînt gemeni?
(Eugen Jebeleanu — „Cuiburi")

11). Pe un drumeag de ţară, porniră trei flăcăi
un chiot despre zarea culesului, bogată...
Şi dintr-un car cu teancuri de aur copt, o fată
le-a răsărit bălaie... toamna printre clăi.
(Dan Deşliu — „An bun")

Amar scria odată Grigore Alexandrescu
Muind în... tristeţii pana sa:
(Nina Cassian: „Inscripţie pentru noul an")

După cum aţi dedus, desigur, în careu se vor introduce fie numele autorilor, fie cuvintele lipsă din text.

ALTE SEMNIFICAŢII

ORIZONTAL: 2). Precum. 4) Insulă daneză — Boabe de cereale pentru bere — Metru cub. 6) Emanuel (abr) — Numeral — Indestulat. 7). Oraş în Fenicia. 8). Ivim. 9). „... mulţi ani!" — Două litere consecutive — Nume feminin. 11) Posesiv.

VERTICAL: 1) Cerc cultural-educativ pe lîngă o uzină. Rimă pentru vioară! 3) Plin de rîpi — Sau — Posezi. 5) Cauză — Spetează. 6) Provocăm. 7) Nu altul! Ce-i ca el, ca dînsul trece! 8). Apucat — Campioni — Pronume.

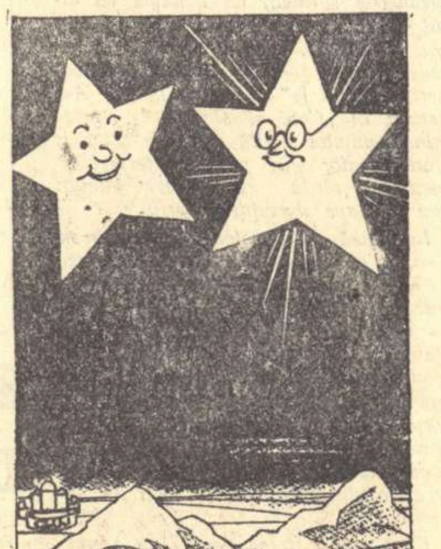

PE CERUL LITERAR
STEAUA: — De cînd a apărut „Luceafărul" nu mai sînt singură...

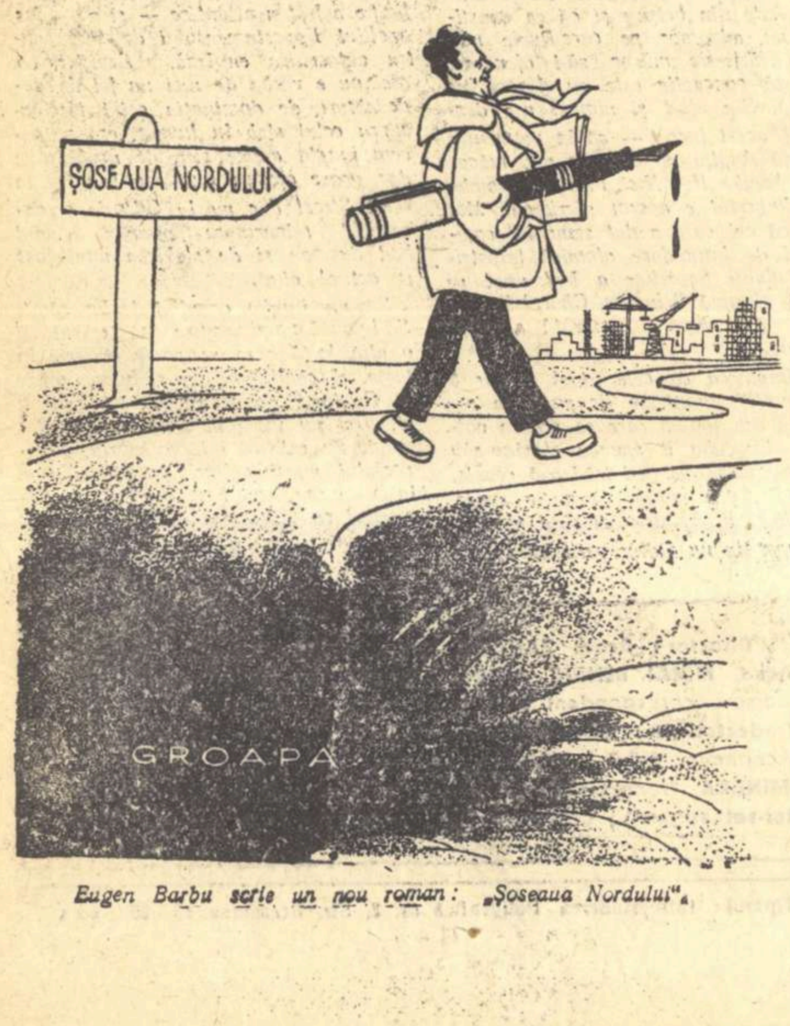

Eugen Barbu scrie un nou roman: „Şoseaua Nordului".

APROXIMAŢII

S-a împrietenit la mare cu un muncitor tînăr, bronzat. După două săptămîni, muncitorul i-a spus că-i e dor de uzină. L-a privit pieziş:

— Fugi că eşti schematic!

★

Cu cît ştie mai puţin, cu atît afirmaţiile sale sînt mai categorice.

★

„Imi place să gîndesc tare, să-mi aud glasul răsunînd în aulă" — îmi mărturiseşte universitarul S.

Eu credeam că-i filozof, nu tenor.

★

Un soi de cititor: — Am citit un roman foarte bun.

— Numele autorului?

— Nu l-am reţinut.

★

Nu gust articolele publicistului X. Prietenul meu R. se miră:

— Cum? Omul ăsta ştie o mulţime de lucruri, e o bibliotecă ambulantă.

— Da, dar cu rafturile răsturnate.

★

Surprins într-o discuţie în flagrant delict de ignoranţă, un tînăr eseist se preface că a avut un lapsus. E adevărat: a uitat cea ce n-a ştiut niciodată.

★

Articolele lui sînt întotdeauna pline de referiri documentate si savante. N-au decît un defect: în jungla de citate nu-i cu putinţă să-l descoperi şi pe el.

★

Scriitorul L. îmi mărturisea următoarele despre criticul X. care-i recenzase ultima carte:

— E un spirit foarte subtil. A înţeles perfect ceea ce n-am scris, dar n-a priceput o boabă din ceea ce am scris.

★

Ii place aşa de mult ce scrie, încît singura pedeapsă potrivită ar fi să-şi citească propria sa operă pînă la capătul vieţii

★

N. îmi destăinuieşte că el scrie cum respiră. Am aflat că suferă de astm. Acum îi înţeleg stilul.

★

Suferă mai mult de succesele altora decît se bucură de-ale lui proprii.

★

M. mă întreabă ce opinie am despre un roman recent apărut, apoi se informează la un al doilea, al treilea.

Aşa îşi formează unii opiniile personale.

★

„N-are caracter dar are talent" — se spune cu înţelegere, ca şi cînd una scuză pe cealaltă

★

Mi-e imposibil să invidiez un mare talent. Mi se pare tot atît de absurd cum aş invidia vuietul unei cascade.

★

E atît de linguşitor, încît în lipsă de obiect se flatează pe sine însuşi.

★

Mustrînd pe un confrate că utilizează o întreagă politică literară pentru a smulge elogiile criticii, îmi răspunde cu cinism:

— Ce vrei, dragă, cu posteritatea m-am aranjat, e mai greu cu contemporanii.

★

Un coleg mi se laudă:

— In fiecare carte sînt altul.

Dar în care este el însuşi?

★

Un poet fără har, vrînd să fie original, îmi spunea că va rămîne mereu un „amant al poeziei". Sînt de acord: nu va fi niciodată legitim.

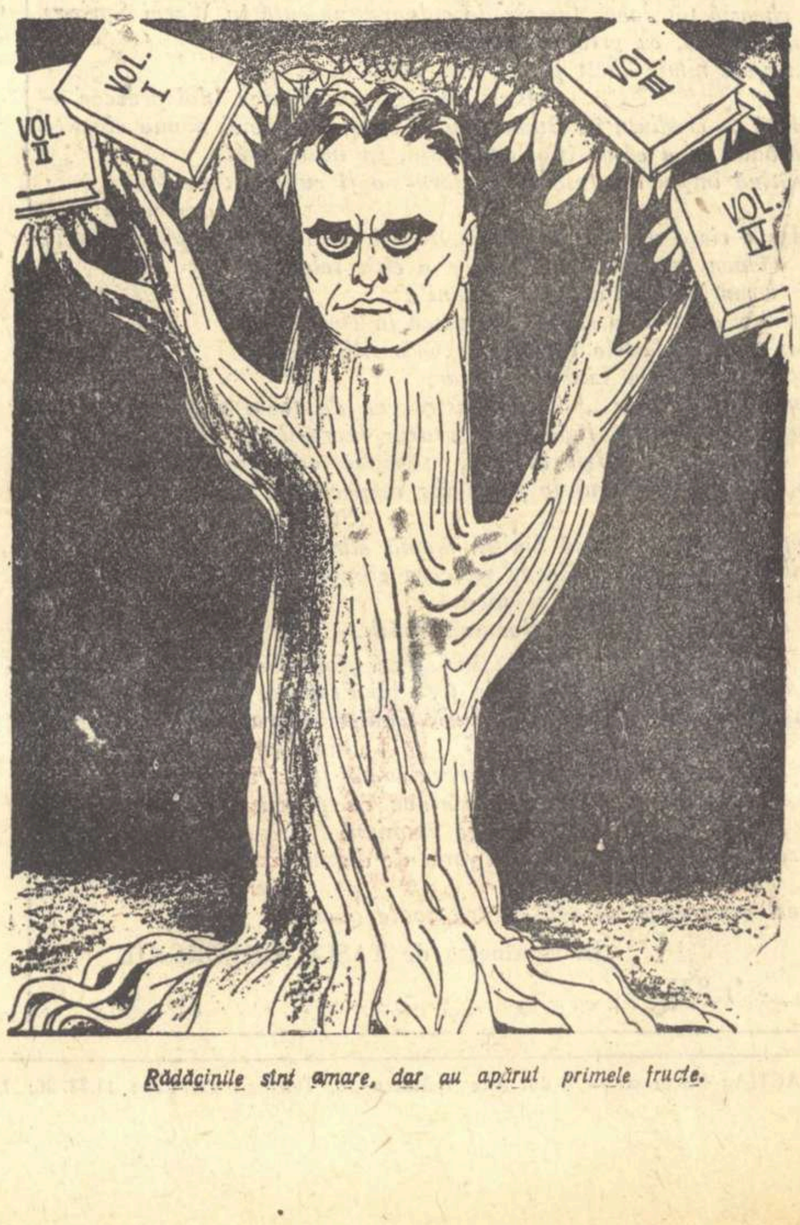

Rădăcinile sînt amare, dar au apărut primele fructe.

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI, nr. 2 (252) — joi 8 ianuarie 1959 ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. 8 pagini 50 bani

Steagul roșu zboară printre astre

Gloria științei sovietice

In fața evenimentului pe care-l trăim de cîteva zile, istoria pălește. Cele mai mărețe fapte din trecut, petrecute pe biata scoarță a globului, ni se par mărunte, fie ele expedițiile lui Alexandru, Cezar sau Napoleon, fie gloria lui Ramses II, din care n-a mai rămas decît un număr de mumie, într-un muzeu.

Imensele perspective cosmice pe care le deschide călătoria bolidului devenit planetă ne umple de mîndrie. Nu numai savanții sovietici care au înfăptuit minunea, dar orice om al vremei acesteia se simte parcă mai înalt, mai plin de el, mai îndrăzneț, mai încrezător în ziua de mîine. E gloria, e încununarea întregii științe a lumii, e răsplata a milenii de visuri, de străduințe, de încercare a muritorilor să se depășească, să se prețuiască mai mult unii pe alții.

Mesajul venit dintr-un cer depărtat cu sute de mii de kilometri, de la cea mai tînără stea, proclamă un crez unic de pace între popoare. Și acest crez este rostit de pe o stea pe care flutură steagul Uniunii Sovietice.

Acad. Victor EFTIMIU

Geniu și înțelepciune

Incă nu sîntem conștienți de epoca pe care o trăim!

Luăm parte la făurirea unei lumi noi, cum n-a cunoscut fața pămîntului. O lume în care nici un om nu mai este în slujba altui om. Și totuși, nu ne dăm încă bine seama de măreția și frumusețea lumii ce se naște subt ochii noștri.

E tînără această lume nou. Dar se înalță ca în poveste, într-un an cît într-o sută.

Și, iată, că încă de la început ea e mai presus de știința întregii lumi. Iat-o că ea, cea d-întîi, a avut cutezanța și geniul neînchipuit, de a trimite dincolo de lună, la sute de mii de kilometri de pămînt, un lucru făcut de oamenii ei noi, un lucru mai viu ca cea mai vie ființă, un lucru înțelept ca cel mai înțelept savant, un lucru care culege din spațiile fără de sfîrșit, tot felul de date științifice și le transmite pe pămînt într-un grai pe care oamenii sovietici, făuritorii lui, îl înțeleg.

Visurile cele mai îndrăznețe ale geniului uman încep a se înfăptui, și pe globul acesta pămîntesc, de-atîta timp brăzdat de suferințe și sînge omenesc, și în spațiile astrale, pe unde nici ochiul omului n-a ajuns vreodată, și unde înflorea Edenul misterului și al neștiinței.

Racheta interplanetară sovietică cîntă în limba ei, trîmbițează în cosmos, de la înălțime greu și de închipuit, triumful noii orînduiri omenești de pe pămînt, acea care a descătușat și mîinile și mințile oamenilor.

S-au lărgit parcă la infinit, zările. Și parcă, noi, oamenii, am intrat printre stele și aștri, și ne simțim mai mari, mai încrezători și, prin conștiința propriei și imensei noastre puteri, mai buni.

Demostene BOTEZ

Mereu mai sus

Bătrîna lună, paznică a nopților, umeda stea, regină a nopții albă, plutitoare pe a mărilor singurătate, s-a pregătit de oaspeți.

I-a fost trimis un oaspe care i-a trecut pe aproape. Foarte pe aproape și după un salut de prietenie a urcat și mai sus, mereu mai sus. In sus, înspre lumea soarelui — spre a-i deveni o primă a sa planetă artificială. Planetă încununată cu o flamură roșie, simbol al țării care a trimis-o în cosmos, încununată cu flamura care pentru noi oameni de pe pămînt înseamnă tinerețe, libertate, adevăr, lumină.

Zboară în spațiul cosmic artificiala planetă a sistemului solar, dar cel dintîi martor al călătoriei sale interplanetare, cea dintîi care i-a dat ospitalitate „în apele sale teritoriale" a fost luna. Nici un alt astru nu se va putea mîndri cu un asemenea unic și nemaiîntîlnit comunicat: „La 4 ianuarie 1959, orele 5,59 (ora Moscovei) racheta cosmică sovietică a atins în traiectoria sa punctul cel mai apropiat de lună".

In neostenita ei alunecare pe a mărilor singurătate, luna a cuprins de milenii în blîndele-i raze zvonul pămîntului cu freamătul și necurmata sa agitație. Și de milenii a luat seama la perechile de îndrăgostiți cu tăcuta lor vorbire. Iar cînd înfloreau trandafirii, mai lua seama și la cîntul privighetorilor. Priveghindu-și soața, bărbătușul cînta pînă-n zori. Toți bărbătușii privighetori cîntau. Cîntau cît se purta luna pe cer. Cîntau de parcă toată viața le sta în cîntecul acelor nopți. Și luna, cuprinzînd în vălu-i de raze privighetorii cîntăreți, parcă-i muia în argint — un argint roșcat — și privighetorii abia cîntau. Și se cuprindea și luna de pasionatul și melodicul cîntec cel plin de dor al privighetorilor. Iar îndrăgostiții, plănuind visuri de viitor, își înălțau lumina ochilor înspre luna cea muiată în argint și cînt, apoi schimbau între ei o privire și le era de ajuns. Le era de ajuns fiindcă luna cu aura ei, cu vraja ei melodică, le veghea parcă dorul lor de frumos și adevăr, de curaj și încredere, de un viitor mai bun, de zile mai bune. Generații după generații și-au strîns înfrigurați mîinile și au schimbat priviri de încredere sub ocrotitoareale raze ale lunii. Și generații după generații au visat la zile mai bune, la un viitor mai bun... Dar luna singură nimic alta nu le-a dat, decît lumina razelor ei umede, cu farmecul lor de neuitat.

Zilele mai bune, viitorul mai bun, tot omul l-a adus. Nu i-a fost omului ușor. L-a plătit omenirea scump. Cu șiruri întregi de vieți. Cu viața celor mai buni fii ai săi.

Dar astăzi pămîntul, pe o întinsă parte a sa, trăiește din plin, trăiește visul pe care generații întregi abia c-au îndrăznit să-l viseze. Pe o bună parte a pămîntului, omul muncitor a ajuns să cunoască răsplata muncii sale, cunoaște bucuria trudei, iar învățătura și frumosul, ca și înțelepciunea cărților, înspre el se întoarce, înspre binele și fericirea lui.

In aceste dintîi zile ale anului țara fericirii a trimis înspre lună un sol. Un sol care să-i vestească că zilele multașteptate, că viitorul atîta de mult dorit, într-atîta visat, a venit pe pămînt. Pe pămîntul asupra căruia flutură flamura roșie.

Și iată că poeții care de-a lungul veacurilor au cîntat cerul și astrele lui cu vorbe cît mai dezmierdătoare, de astădată își instrunesc lira să-i cînte acest dintîi oaspe. Un oaspe nemaiîntîlnit în lumea astrelor — un călător nemaiîntîlnit, dar așteptat. Așteptat, fiindcă vine ca sol din acea țară unde peste zi visul se schimbă în faptă, iar călătoria în viitor a intrat în sîngele, în firea lucrurilor, cum a intrat în firea lucrurilor și necurmata lor călătorie mereu înspre mai bine, înspre lumină, înspre frumos și adevăr, înspre comunism.

In numele omului, în numele forței sale creatoare, ne simțim mîndri, știind că sarcinile de investigație a spațiului cosmic propuse înaintea lansării rachetei au fost îndeplinite în întregime. Grație savanților sovietici, știința mondială a făcut încă un însemnat pas înainte.

Cîntînd astăzi călătoria printre astre a celui dintîi emisar științific al pămîntului, cîntecul nostru se revarsă asupra țării care a trimis în spațiul cosmic solia forței sale, țara sovietică, țară a viitorului în necurmat mers înainte, țară a frumosului, a înțelepciunii și științei omului pentru om, pentru binele și fericirea lui.

Mihail DAVIDOGLU

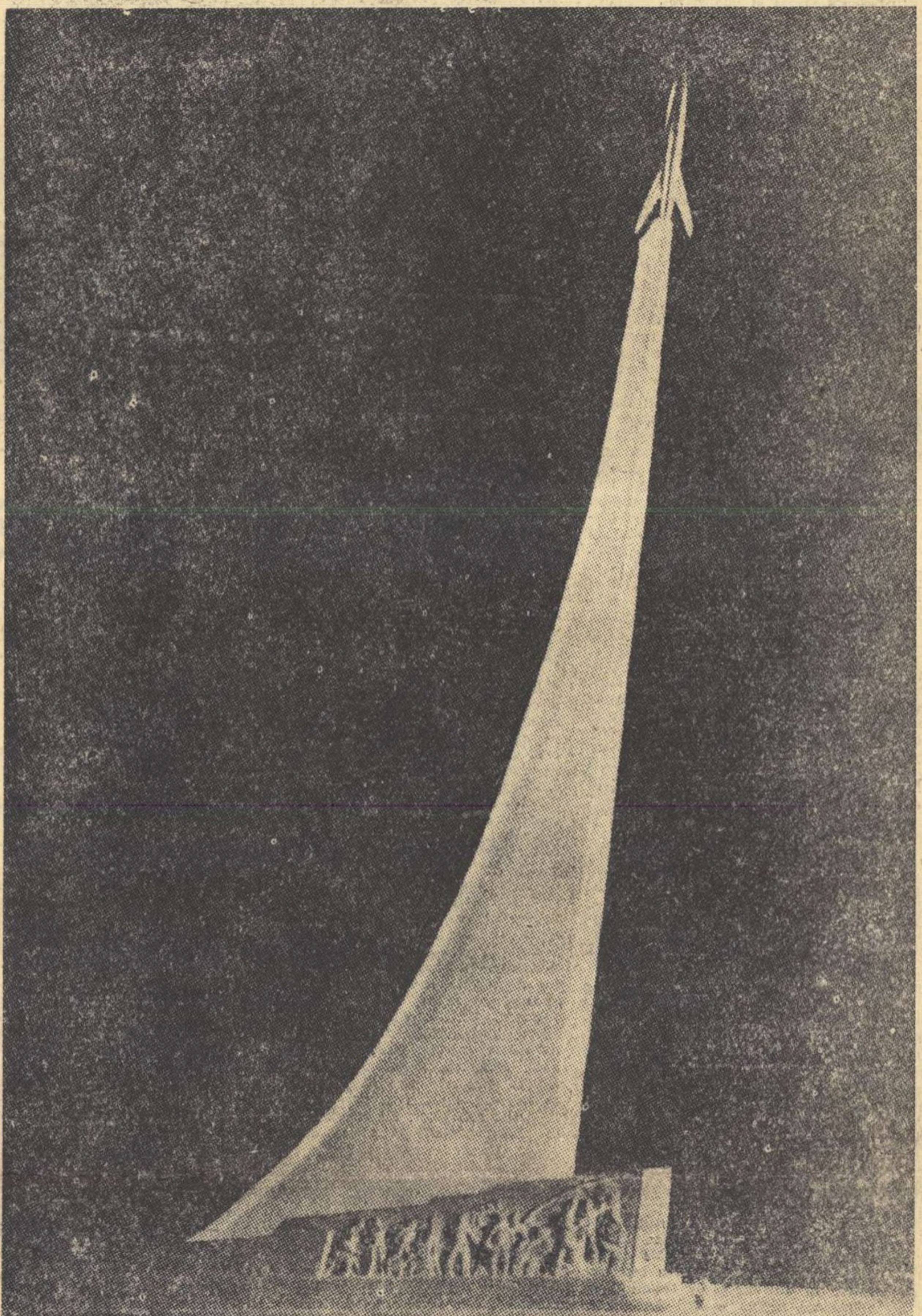

SPRE CER

Ce este racheta cosmică

- **A zecea planetă Planeta roșie** (Welt am Sontag — Germania Occidentală)
- **Un mic frate al pămîntului** (Associated Press)
- **Un automobil rus în spațiu** (Gordon Schaffer — Anglia)
- **Un lucru al naibii de mare** (H. Richter — savant din S.U.A.)
- **O dovadă a geniului uman** (Journal du Dimanche — Paris)

Ce însemnătate are racheta

- **Cea mai mare realizare a științei** (Kennet Eatland — savant din Marea Britanie)
- **Un simbol al prefacerilor colosale în lumea actuală** (Nehru)
- **Un punct de cotitură în istoria progresului omenirii.** (Sunday Express — Anglia)
- **Un mare pas înainte în cucerirea de către om a întinderilor nesfîrșite ale spațiului cosmic.** (Eisenhower)
- **Un eveniment care revoluționează știința** (Prof. Iarndflet — Helsinki)

Ce au simțit cercurile imperialiste

- **Un greu șoc psihologic** (Bonner Rundschau)
- **Ingîndurare și melancolie** (New York Herald Tribune)
- **Sentimentul că „întrecerea pentru cosmos este irevocabil pierdută"** (Daily Express)
- **S.U.A. au descoperit din nou că sînt mult în urmă în cursa interplanetară.** (New York Times)

CIFRELE zilei de mîine

Scriitorul, cetățean ca oricare altul, chemat însă, într-un stat socialist, să urmărească mai îndeaproape mersul vieții colective din care să culeagă materialul însuși al creației sale, nu poate rămîne fără interes față de bugetul țării care gospodărește viața, pentru un nou an, pe toate sectoarele. Astfel, el va observa mai întîi că veniturile generale cresc pe 1959 cu 12,9 la sută față de anul trecut și va observa mai ales, lucru de un deosebit interes, că 91,1 la sută din toate veniturile provin din sectorul socialist. Intrucît privește capitolul investițiilor, ele vor fi de o deosebită importanță în sectorul industriei și agriculturii. Dar iată că în al treilea rînd în ordinea investițiilor de primă importanță vin finanțările acțiunilor social-culturale.

Pentru cel care a urmărit și prin profesiune și din interes realizările ultimilor ani, fapte și creații stau ca bine cunoscuți și concreți termeni de comparație după care să se măsoare cuprinsul cifrelor ce se dau în bugetul cel nou. Cheltuielile pentru finanțarea acțiunilor social-culturale cresc cu 11,9 miliarde față de trecut. Pentru învățămînt se prevede, față de anul precedent o depășire de 282,6 milioane iar cheltuielile pentru artă, știință și cultură sînt aproape 957,1 milioane, întrecînd cu peste 60 la sută pe cele prevăzute în 1955. La aceste sume trebuie adăugit, din bugetul sfaturilor populare la capitolul acțiunilor social-culturale încă 4.654,6 milioane. Acestea sînt cifrele. In sobrietatea lor ele cuprind perspective grandioase în desfășurarea noului an. Se vor adăugi învățămîntului 470 de școli, iar numărul elevilor va crește cu 211.000 față de anul trecut. Inzestrarea bibliotecilor, a laboratoarelor se va îmbunătăți considerabil punînd la îndemîna învățămîntului tehnic, profesional și de cultură generală condiții optime. In felul acesta generațiile de mîine beneficiază în continuare de studii temeinice, de o învățătură bună care le va apropia mai strîns de rosturile lor adevărate, de viață.

Intrucît privește cifra sporită pentru necesitățile artei, științei și culturii, față de grandioasele perspective ce se deschid, e suficient să ne gîndim la înfăptuirile de pînă acum. E un spor de 60 la sută

Ion Marin SADOVEANU

(Continuare în pag. 6)

INDIVID ȘI SOCIETATE

Pentru realismul socialist

Literatura realismului socialist este prin excelență literatura afirmării personalității umane în toată plenitudinea sa, a personalității umane care găsește în realitatea înconjurătoare surse ale creșterii și dezvoltării sale. Vechea opoziție individ-societate este înlocuită aci prin sinteza armonioasă a celor doi factori.

Literatura realismului socialist se deosebește și în acest sens de literatura realismului critic care, mai cu seamă în anii veacului al douăzecilea, s-a oprit cu predilecție asupra a tot felul de „maladii" ale personalității umane. Sînt anii de alt fel cînd în cadrul orînduirii burgheze opoziția amintită cunoaște o deosebită acuitate și o veche temă este reluată și amplificată, fiind dusă la consecințe aproape ultime. Se poate observa astfel o anumită criză a romanului psihologic. Nu mai apar lucrări de analiză psihologică în sensul în care a fost ilustrat acest gen prin romanele lui Stendhal, Flaubert, Tolstoi sau Dostoevski. Chiar Proust, în ciuda faptului că e un excelent portretist, nu se mai interesează atît de mult de descrierea unor personalități definite caracterologic, cît de mecanismul proceselor psihice. Raportarea lumii obiective la o conștiință care să gîndească și să interpreteze realitatea este aproape abolită în „Ulysses" a lui Joyce. Personalitatea lui Leopold Bloom nici nu se mai poate reconstitui din nesfîrșitele meandre ale infinit variatelor impresii, gînduri, reacții etc. provocate de una din zilele orașului Dublin. Romanul nu renunță aci numai la o acțiune închegată ci chiar la erou, ca personalitate care să se definească prin nenumăratele sale manifestări fie psihice, fie fizice. Mai tîrziu în „Finnigan's Wake" (Veghea Finiganilor), Joyce își va contopi ca să spunem așa, personajele în apa, aerul, vegeta-

Radu LUPAN

(Continuare în pag. 6)

Biblioteci

In ultima săptămînă a anului care a trecut, am participat la o adunare puțin obișnuită. Este vorba de o întîlnire a unor delegați din toată țara cu prilejul încheierii unui concurs, desfășurat timp de mai bine de un an, între bibliotecarii din satele noastre. La adunare au participat deopotrivă reprezentanți ai bibliotecilor raionale și regionale și chiar ai celei naționale. Cu alte cuvinte, o consfătuire a oamenilor care compun acea rețea harnică și entuziastă, care face să pătrundă cartea cît mai adînc, în sate, în mîna fiecărui locuitor al satelor, săvîrșind cu fiecare carte nou citită, cu fiecare cititor nou, care trece pragul bibliotecii, încă un act al revoluției culturale.

Două zile s-au discutat metodele cele mai bune pentru ca să fie sporit numărul de cititori, pentru ca să fie dublat, triplat numărul de cărți citite de țărănimea noastră muncitoare. Fruntași ai acestei activități au fost premiați. Ziarele au comunicat la timp

Mihai GAFIȚA

(Continuare în pag. 6)

MUZICA SFERELOR

DESPRE VISE

Sărmanele vise, ce mici au rămas!
Ca niște haine de copil crescut prea iute.
Mai socoteam că sînt cîteva sute
și nu mai sînt decît pentru vreun ceas!

Hambarul vechi de vise s-a golit,
acum pornesc să-ncarc o roadă nouă,
vreo cîteva milenii m-au hrănit,
și-acum hambaru-l ninge și îl plouă.

Am vrut să fiu Icar. Și sînt mai mult.
Am vrut să trec prin munți. Le plîng de milă.
Am vrut s-ascult un glas stelar. Ascult.
Oceanu-mi linge talpa, cu zbaterea-i umilă.

Sărmanele vise, ce mici au rămas!
Cum s-a golit hambarul ridicat cu trudă!
Ce vise neîncepute-au mai rămas?
Ca niște țînci se zbat sărmanele și-asudă...

TANIT

Tanit, zeiță-a lunii, ne-ndurato,
jurată te-ai legat singurătății,
în recea nepăsare a tăriei
legănătoare.

Cu nori de suliți te vînau, din piscuri,
bărboșii mei bunici, tăcuți și crînceni,
și tu pluteai pătrunsă doar de frigul
îndepărtării.

Tanit, roșcată flore-a împietririi,
cu pașii orbi îmi măsurai viața,
și presărai un colb de întristare
iubirii mele.

Primește-acum bolidul meu de gînduri,
cu slova comunistă-a veșniciei,
și să renaști în mîna mea fierbinte
vatra mea nouă.

VIAȚĂ

Mările tale-s secate,
și fără vînt.
Le voi aduce apă.
Am făcut-o și pe pămînt.

Avuțiile zac în piatră,
ca-ntr-un mormînt.
Le voi da omului.
Am făcut-o și pe pămînt.

Cîmpiile sînt bocnă,
și fără veșmînt.
Le voi da iarbă.
Am făcut-o și pe pămînt.

De totdeauna, parcă,
pustiul te-a înfrînt.
Iți voi aduce viață.
Am făcut-o și pe pămînt.

ATÎTA AȘ FI VRUT SĂ FIU

Atîta aș fi vrut să fiu: doar mîna
ce-a așezat pălpîitoarea flamură
în liniștita vatră a rachetei.

Atîta aș fi vrut să fiu: doar mîna
ce-a scris pe flamură
cuvintele, întîiele cuvinte
pornite-n cosmosul neștiutor.

Atîta aşi fi vrut să fiu: doar mîna
ce-a mîngîiat, cu-o clipă înainte de plecare,
nemuritoarea flamură
în care străluceau
și visele,
și cremenele adunate din sudoare,
și doinele, și tot ce-a fost tînjire.

Atîta aș fi vrut să fiu: doar mîna
care-a țesut pe pînza primei zile-n cosmos
numele fraților mei,
numele ce, nevorbind, răsună mai presus de boltă,
geamăn cu numele meu.

Atîta aș fi vrut să fiu: doar mîna
ce, așezînd pîlpîitoarea flamură
în liniștita vatră a rachetei,
dezlănțuit-a-n lumile de pretutindeni
sonata omenească-a lunii.

UN SINGUR ACORD

Muzica sferelor începe din vuietul orei
cu mulțimi năvălind în Palatul de Iarnă,
în gloanțe, armonici și goarnă,
cu grava armonie din salvele-Aurorei.

Muzica sferelor foșnește în falduri roșii,
în cravata copiilor, în jurnale și-n vers,
din cătunul sărac pînă-n miez de-univers,
pînă-n cerul ce poartă aceleași flamuri roșii.

ÎNCEPUT

Cine are urechi de auzit, să audă.
Mi-am trimis solii în cerul prea veșted și trist
În jurul soarelui se rotește
cuvîntul fără seamăn, comunist.

Cine are ochi de văzut, să vadă.
Am pășit pe celălalt tărîm.
Eu împlinesc muzica sferelor,
toate lanțurile eu le sfărîm.

Cine are minte de înțeles, să înțeleagă.
Gongul solar a bătut.
Cu aripi de planetă îmi iau zborul,
și zborul e-abia la-nceput.

Mihu DRAGOMIR

4 ianuarie 1959

VITRINA

„Cuscrii"

de

Al. Ivan Ghilia

Un reportaj al lui Ghilia despre hidrocentrala de la Bicaz a dat titlul unei antologii (*„Șantierele luminii"*) tipărită în 1953 de E.S.P.L.A., Ghilia a debutat într-un volum colectiv despre construcțiile socialiste. Dacă ar exista și o antologie cu reportaje literare despre socializarea agriculturii, lucrările lui Ghilia s-ar număra printre cele reprezentative. E important de reținut prezența militantă a tînărului autor, aplecarea lui continuă spre realitățile noi, semnificative, pentru a nu fi surprinși de bogatele resurse de cunoaștere, de prospețimea și de îndrăzneala dovedite de Ghilia în primul său roman „Cuscrii". In reportaj înfățișează oamenii, de preferință prin expunerea biografiilor lor, privite prin perspectiva generală a fenomenelor contemporane. Iar în povestirile sale, unde epicul nu constituie o problemă de prim ordin, ceea ce îl preocupă e să dea caractere cu interesante psihologii. (Cităm povestirea „Umbra", mai puțin schița „Hoțul", unde se dovedește influențat de literatura lui Marin Preda). Romanul de actualitate „Cuscrii", se impune cititorului ca o remarcabilă galerie de caractere. Ele se definesc în situațiile concludente, produse de evenimentul crucial al colectivizării într-un sat moldovean. Eroii aduc totul în joc, relațiile lor complexe de familie, vechi, noi sau pe cale să se închege, prieteniile și urile dintr-un trecut adînc, care renasc și se înfruntă acum cu o forță și cu o rezonanță fără precedent în sufletele oamenilor respectivi. Nu se poate discuta net despre un erou principal în „Cuscrii". Intreg satul e mișcat de marele eveniment și fiecare erou al cărții pe planul existenței sale de familie, al vieții satului, al condiției de clasă, își spune copios replica. Construcția cărții lui Ghilia răspunde, într-un fel, la natura istorică nouă a fenomenului social îmbrățișat. Autorul insistă asupra oscilațiilor lui Maftei Zvorîșteanu, țăranul mijlocaș în espectativă, tributar vechiului mod de existență, care acționează în relațiile sale de familie, de cetățean, de participant la momentele hotărîtoare pentru drumul nou al satului, numai în măsura în care-și poate satisface propriile-i interese și orgoliul de mic proprietar. Cînd balanța înclină spre izbînda colectivizării, inițiată de comuniștii Ion Airinei, Andrei Obadă și Petre Istrate, e gata să-i îngăduie fiului său Mitriță dragostea pentru Ileana, fata lui Istrate. De îndată ce intervine un conflict temporar în organizarea colectivei, rupe logodna cu „cuscrul" Istrate și se încuscrește la repezeală cu chiaburul Toma Bursuc, dînd-o pe nefericita Zenovia după nătîngul Truță, nădăjduind astfel un sprijin material din partea „cuscrului". Se pare că Zvorîșteanu e eroul favorit al lui Ghilia. E arătat în savuroase tablouri de familie, în multiplele sale încercări de a înșela evenimentele (care-i reclamă o atitudine fermă), cînd se înșeală, în fond, pe sine. Monologul și dialogul interior e mînuit cu subtilitate de autor în reacțiile acestui erou. Și „cuscrul" lui Maftei Zvorîșteanu, Toma Bursuc, e un personaj principal. Își aruncă în luptă toate posibilitățile pentru a frîna realizarea colectivei: abila cunoaștere a slăbiciunilor oamenilor pe care le folosește în interesul său, falsa evlavie; își mînă din umbră sora bătrînă, fiica (Aspasia) și fiul (Nelu) spre a compromite printr-o plasă de intrigi murdare viața intimă, de familie, a oamenilor de partid, pentru a compromite noul ca atare. Printre „cuscrii" romanului lui Ghilia, Maftei Zvorîșteanu și Toma Bursuc sînt caractere fin nuanțate. Iar un tip ca acela al abilului arivist Costin Marchidan putea da singur posibilitatea unui roman. Centrate în jurul evenimentului colectivizării, personajele gravitează în jurul comuniștilor Ion Airinei și Petre Istrate, oameni cinstiți și fermi față de ei înșiși, față de îndatoririle de familie, obștești și de partid. Posibilitățile celui de al doilea volum al romanului „Cuscrii" pe care Ghilia intenționează să-l scrie, sînt larg deschise. Varietatea și autenticitatea materialului, experiența unui prim volum care poate sta alături de lucrările de frunte închinate colectivizării sînt argumente hotărîtoare în acest sens. Și nu putem să nu amintim meșteșugul lui Ghilia în folosirea limbii, în cunoașterea unor zone inedite ale graiului moldovean.

Ștefan BANULESCU

„Topîrceanu"

de

Al. Săndulescu

Al. Săndulescu se ocupă de cîțiva ani de opera lui Topîrceanu. A îngrijit noile ediții din opera poetului, apărute după Eliberare, a publicat studii și articole, a adunat documente, a consultat arhive, a comunicat date inedite.

Studiul lui Al. Săndulescu impune, din capul locului, prin bogata informare și abundenta documentație.

Este meritul lui Ibrăileanu și apoi al lui Mihai Ralea și G. Călinescu că au știut să sezizeze fondul valoros, profund liric, al unei poezii care tocmai de aceea a înfruntat deceniile, fiind îmbrățișată astăzi de cititori cu căldură. Mihai Ralea subliniase, la timpul potrivit, că nota ironică, persiflarea, rîsul la Topîrceanu nu sînt gratuite, ci reprezintă „o atitudine în fața vieții și pînă la un punct o soluție filozofica". Și într-adevăr, poezia lui Topîrceanu, umorul său neegalat semnifică o atitudine critică în fața societății în care a trăit, o formă originală de caricare a viciilor burgheziei.

Al. Săndulescu beneficiază de interpretările celor trei critici amintiți, și în analiza operei lui Topîrceanu convoacă nu o dată opiniile lor. Ele au însă, în monografia pe care o discutăm, mai mult un caracter indicativ, de sugestie. Tînărul istoric literar demonstrează cu migală și competență în fața cititorului întregul mecanism al operei lui Topîrceanu, creionînd în cele trei capitole („poetul", „prozatorul", „criticul și polemistul") dimensiunile ei reale. Sînt atent urmărite căutările adolescente ale poetului. Frecventarea într-o fază primară a revistelor sămănătoriste și apoi abandonarea lor din cauza corsetului naționalist, antipoetic al canoanelor impuse de Iorga, este bine surprinsă. Același lucru se poate spune despre romantismul dulceago-sentimental căruia poetul îi plătește la început tribut și de care se desparte curînd, ironic și superior („Am plîns și eu în versuri pesimiste/ Amorul meu dintîi, ca orice om"). Odată consumate experiențele acestea negative, Topîrceanu se îndreaptă spre formula sa poetică proprie, spre versul neoclasic, apropiat de acela al lui Coșbuc și Anghel. Cu această formulă, de care era și temperamental dar și prin convingere legat, el a izbutit să creeze scăpărătoarele parodii, dar și acele neuitate epopei lucrate în tonuri grave, străbătute de eposul popular. Poetul a respins îndemnurile spre „modernizarea" expresiei, spre adoptarea simbolicii cețoase, derutante, păstrîndu-și poezia în albia curată a realismului, statornic în compasiunea față de omul simplu, muncitor. Aceasta conferă tocmai operei sale nobilul mesaj social.

Nemulțumit de faptul că, pînă acum, Topîrceanu nu a fost cunoscut „în multitudinea preocupărilor sale — e drept, inegale — dar nu mai puțin semnificative", Al. Săndulescu se oprește și asupra prozei și publicisticii poetului. E subliniată cu îndreptățită prețuire memorialistica, ajunsă la desăvîrșire în „Pirin Planina", în care autorul indică justificat „una dintre operele de căpetenie ale scriitorului". „Minunile Sfîntului Sisoe", roman neterminat, „ar fi devenit poate unul dintre cele mai izbutite romane satirice romînești", dar și cele cîteva capitole rămase „mărturisesc o impecabilă artă satirică", atestînd într-adevăr măsura deosebită a calității și valorii prozei lui Topîrceanu. Publicistica poetului, activitatea sa de critic literar nu e, cum spuneam, nici ea neglijată. De fapt, cum și amintește autorul, înseși parodiile reprezintă un act critic. Conținutul actual al polemicii împotriva modernismului și estetismului este subliniat.

Ceea ce se poate imputa monografiei lui Al. Săndulescu este segmentarea, fragmentarea operei lui Topîrceanu. Criticul face prea multă analiză (cîteodată **numai** analiză) în dauna aspectului sintetic. Se descompune într-adevăr înaintea noastră mecanismul operei lui Topîrceanu. Dar criticul uită parcă să adune la loc piesele demontate, lăsîndu-le să tînjească după unitate spre întreg. Am fi voit un capitol sintetic care să ofere o imagine globală asupra operei lui Topîrceanu „în toată multitudinea preocupărilor sale". Și mai era necesar, credem, un capitol care să se ocupe de arta lui Topîrceanu, de specificul său artistic.

Dar, dincolo de aceste observații, monografia lui Al. Săndulescu este o amplă (pînă acum cea mai amplă) și valoroasă contribuție la cercetarea operei lui Topîrceanu. Scris cursiv, foarte plăcut, împrumutînd parcă pentru adaptare ceva din ritmica frazei lui Topîrceanu, cu o oralitate care creează comuniune între autor și cititor (deși acel des repetat concesiv „dacă vreți" irită uneori), bine hrănit cu fapte, studiul lui Al. Săndulescu călăuzește metodic și competent în cunoașterea operei și a vieții unui poet iubit și apreciat de mase.

Z. ORNEA

O ANCHETĂ a „Vieții romînești"

Revista „Viața romînească" anunță inițierea unei anchete printre cadrele didactice ale școlilor medii și liceelor din întreaga țară. Ancheta aceasta are drept scop înființarea, în cadrul sectorului de teorie și critică literară al revistei, a unei rubrici speciale care să răspundă preocupărilor unei părți a cititorilor săi cei mai apropiați.

Astfel, participanții la anchetă sînt rugați să indice, în ordinea importanței, primele cinci probleme de istorie literară în legătură cu care socotesc că sînt necesare lămuriri suplimentare pentru o mai bună predare a capitolelor respective din istoria literaturii.

Redacția revistei „Viața romînească" se obligă să publice în cursul anului 1959, după cunoașterea rezultatelor anchetei, articole, studii și răspunsuri pe temele indicate, solicitînd în acest sens colaborarea catedrelor de istoria literaturii romîne din universități.

In vederea realizării obiectivelor acestei anchete, revista „Viața romînească" roagă cadrele didactice să-i comunice, pînă la data de 15 februarie 1959, lista problemelor cu precizarea aspectelor care le interesează îndeosebi, pe adresa: „Viața romînească", Bulevardul Ana Ipătescu nr. 15, raionul I. V. Stalin, București.

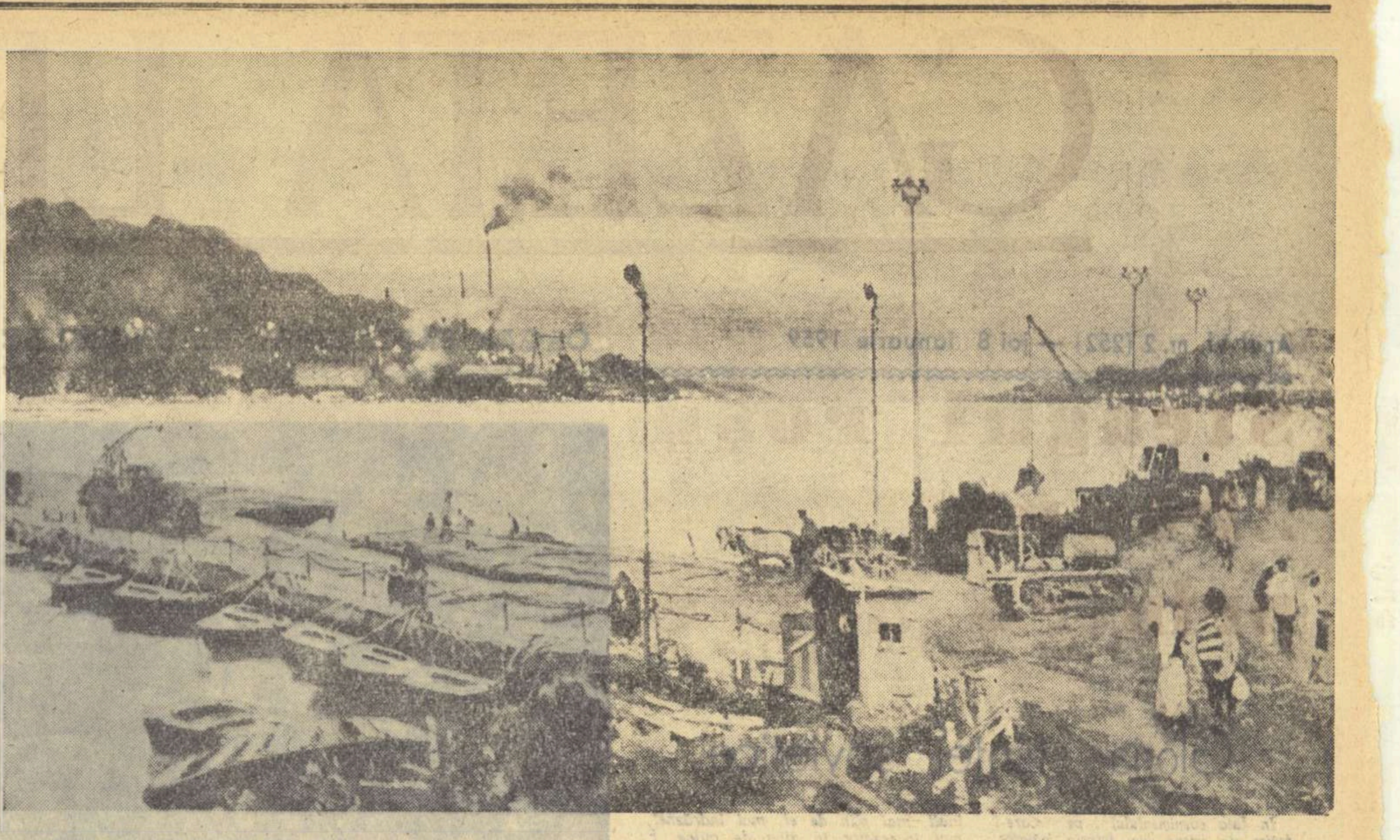

ABDULAEV MIHAIL GUSEIN OGLI (Expoziția de artă plastică din U.R.S.S.). „Lumini la Mingheceaura"

Anul literar 1958 (II)

Anul trecut și cel viitor

Dacă poezia noastră, în ansamblu, a obținut anul trecut succese incontestabile — despre care am amintit — nu e mai puțin adevărat că în publicațiile literare își făcuse loc, la un timp, o subproducție apolitică și apoetică. Ar fi poate exagerat să numim tendințe hermetice, versificații obscure, cacofonice. Evident, în cadrul metodei realismului socialist, există o totală libertate a mijloacelor de expresie, iar experiențele tehnice sînt necesare poeților, îndeosebi celor tineri. Dar o formulă, pentru a fi nouă, trebuie să nu fie... veche. Cu formule uzate, caduce, îngropate de evoluția firească a poeziei, nu putem face — e clar! — o poezie nouă. In al doilea rînd, între conținut și mijloacele de expresie există, inevitabil, un raport dialectic. Nu putem avea o poezie revoluționară cu mijloace desuete, nu putem exprima o concepție rațională, optimistă, militantă, prin mijloacele unei arte fezandate, nevrotice, iraționaliste, rezultat al unei societăți în declin vertiginos. Să admitem deci, în principiu, acele modalități de expresie artistică necesare conținutului comunist, care folosesc acestui conținut, îl evidențiază cel mai bine. Nu vrem să facem o listă de poeți militanți și alta de versificatori apolitici. E vorba de o tendință care a fost destul de răspîndită și care — în urma criticilor principiale — a înregistrat o serioasă scădere, ceea ce nu ne poate face să credem că a și dispărut cu desăvîrșire și pe veci. In ultimele luni ale anului s-a observat o creștere a vigorii militante a poeziei, o sporită participare a poeților noștri la evenimente politice de mare însemnătate. E nevoie să mai pledăm, încă, pentru angajarea poeziei în contemporaneitate? „Patria vieții, — prezentul!", scria Eminescu... Contemporaneitatea este însăși condiția viabilității unei poezii. Nu se poate face o artă mare pe teme nesemnificative, cu sentimente meschine, cu sensibilitate caducă, fără vibrație la marile elanuri ale poporului tău. Iată de ce promitem ca pe viitor să luptăm cu mai multă intransigență pentru întărirea spiritului de partid în poezia noastră, pentru mai multă exigență artistică în selectarea versurilor publicate. Să ținem sus steagul poeziei partinice, să facem ca această înaltă expresie a umanității să fie demnă de constructorii socialismului, demnă de epoca în care prima navă, cu secera și ciocanul la bord, călătorește prin constelații.

Succese și insuccese ale reportajului

Am vorbit în articolul anterior despre avîntul reportajului. Trebuie să mai menționăm încă volumele de reportaj apărute recent. Maestru al cuvîntului romînesc, Tudor Arghezi ne-a dăruit în culegerea de tablete „Lume veche, lume nouă", un important capitol cuprinzînd impresii despre Uniunea Sovietică. Geo Bogza și-a retipărit „Cartea Oltului" care este simfonia eroică a reportajului romînesc. Cezar Petrescu a însumat un masiv volum despre țara constructorilor comunismului. N. Moraru a surprins contradicții sudamericane, dramaturgul Al. Șahighian a adus mărturii inedite din Kazahstan, poetul Victor Kernbach a înfățișat sugestiv Georgia, iar Traian Coșovei — Ucraina. Volumul de interviuri al lui Victor Vîntu e original și util. Există astăzi o adevărată literatură de călătorii a unor scriitori autentici, s-au creat opere care vor stărui prin valoarea lor literară. Despre realitățile noastre: după volumele celor doi încercați reporteri, Horia Liman și Brunea-Fox, care au fost primite cu o nedreaptă tăcere, volumele a doi tineri talentați, V. Nicorovici și V. Căbulea, s-au bucurat de o atenție meritată. Ultimul apărut — Al. I. Ghilia, „Cîntece de drumeție" — nu va fi însă... cel din urmă. Reportajul este, desigur, în plin avînt, dar nu e inutil să repetăm că uneori revistele noastre publică reportaje care nu semnalează probleme noi, plutesc într-un vag întrerupt de anecdote cu haz poticnit și de mici descrieri poetice remarcabil de banale. Aceasta denotă cele mai adesea superficialitatea, necunoașterea temeinică a locurilor descrise iar artisticește, adoptarea minimei rezistențe, bazată pe foamea de reportaje a ziarelor și revistelor. Ni se impune așadar să ridicăm nivelul exigențelor, să cerem de la echipa de reporteri — care numără atîtea talente reale — maximum de efort.

Proza și actualitatea

Pentru proza noastră, 1958 a însemnat orientarea masivă a scriitorilor către tematica majoră a vremii. O cît de sumară privire asupra șantierului prozatorilor, în comparație cu cea de anul trecut, e îmbucurătoare. Să vorbim însă, deocamdată, despre trecutul apropiat. Anul trecut a continuat editarea operelor maestrului Sadoveanu (vol. 12, 13, 14). In această activitate editorială de importanță națională, a depus o muncă serioasă Geta Rădulescu. O nouă ediție din „Desfășurarea", excelentă nuvelă a lui Marin Preda, care se recitește cu aceeași plăcere. „Desculț" își serbează zece ani de la ieșirea în lume printr-o nouă ediție, completată cu „Florile Pămîntului". Au apărut, de asemenea, ediții noi din „La cea mai înaltă tensiune" și „Dincolo de barieră" de Nagy Istvan etc. Lucia Demetrius se dovedește din nou o analistă în „Oglinda", Mihnea Gheorghiu evocă plăcut și interesant vremea lui Cantemir în „Două ambasade". Cu „Fetele lui Barotă" care prezintă paralel și inegal viața unei familii muncitorești și a uneia micburgheze, Cella Serghi ne-a dat cel mai bun roman al său, situîndu-se astfel printre romancierii noștri interesanți. Noi, criticii, ne-am ocupat prea puțin de Mircea Șerbănescu, epic viguros, care zugrăvește viața muncitorimii timișorene. E o vină care s-a prelungit prea mult... O altă vină, de data aceasta nu a criticii... este publicarea romanului confuz, greoi, cu idei primejdioase, „Zbateri", a cărui editare nu se justifică prin nimic. Același este și cazul nuvelei „Echinox", al nechematului Păscăluță, autor de asemenea al unui indigest roman istoric.

Romanul anului a fost, desigur, „Setea", apreciat unanim. Scriind romanul reformei agrare, Titus Popovici s-a remarcat ca un prozator viguros, stăpîn pe tehnica epicei; cunoscător al unor medii deosebite, preocupat de problematica omului modern. Romanul lui Titus Popovici e încă o dovadă că actualitatea tematică, spiritul de partid al scriitorului, constituie condiții de bază ale unei remarcabile realizări artistice. Un debut deosebit marchează tînărul prozator Dumitru Radu Popescu, prin volumul de nuvele „Fuga". Romanul lui Francisc Munteanu, „Statuile nu rîd niciodată" e cel mai bun roman despre viața muncitorilor noștri iar figura lui Horvath ia loc în galeria eroilor pozitivi. O recenzie din „Lupta de clasă" critică atitudinea pasivă a scriitorului față de unele comportări imorale ale personajului principal dintr-o nuvelă. Firește însă că recenzentul nu anulează prin aceasta faptul că în volumul „Cerul începe la etajul 3" Francisc Munteanu se dovedește unul dintre cei mai buni nuveliști pe care-i avem astăzi. Un meritat succes a obținut și volumul de nuvele „Nopți înfrigurate", în care Aurel Mihale evocă sobru momente emoționante din războiul just, antifascist, pe care l-am dus alături de armata sovietică. După cum se vede, tinerii prozatori au fost activi: Ștefan Gheorghiu publică volumul „Cumpăna inimii" în care predomină zugrăvirea vieții muncitorilor, Corneliu Leu e preocupat — în „Vîrstă de aur" — de problemele studențimii, Al. I. Ștefănescu (tînăr ca... prozator) evocă viața grea a băieților de prăvălie care în condițiile existente după Eliberare, se transformă în oameni noi.

E mai mult ca sigur că am uitat să amintesc cîțiva autori: îmi cer iertare... Despre aceste cărți enumerate doar, aici, s-a scris (despre multe a scris chiar subsemnatul), așa că nu am urmărit să emitem judecăți de valoare. Remarcăm masiva prezență a tinerilor și a începătorilor (uneori noțiunile nu coincid), preponderența hotărîtă a tematicii actuale, nivelul artistic mediu ridicat. Am rămas însă, în continuare, datori cititorilor. Romanul Eliberării se lasă așteptat. Cărțile despre viața muncitorilor pot fi numărate pe degetele unei singure mîini. Se împlinește în noul an un deceniu de la pornirea ofensivei pentru colectivizarea agriculturii, care a intrat în faza hotărîtoare. Și cu toate acestea, romanele — și acelea, puține — nu depășesc stadiul întemeierii unor gospodării agricole colective, deși multe din satele noastre au acumulat o experiență deosebită pe drumul socialismului, experiență care se cere transpusă artistic.

Anul 1959, care s-a deschis cu masivele volume ale romanului „Rădăcinile sînt amare", înalță drapelul unei mărețe aniversări: 15 ani de la Eliberare! E un prilej pentru toți scriitorii noștri, însuflețiți de patriotism socialist, de a fi prezenți în vitrinele librăriilor cu acele opere pe care le așteaptă și pe care le merită din plin minunatul nostru popor.

Paul GEORGESCU

CRONICA LITERARĂ

Nicolae Tăutu:

„Cînd au plecat cocorii"

Dacă e adevărat că militarul trecutului disprețuia pe „țivil", e la fel de adevărat că adesea scriitorului cu epoleți îi era rușine de epoleți, silindu-se să-și imite colegui fără uniformă prin preocupări și manieră și astfel să i se uite originea. Socialismul, făcînd din membrii de jos și de sus ai armatei cetățeni ca toți ceilalți cetățeni, avînd sarcina de cinste a apărării cuceririlor sale pașnice, a reabilitat demnitatea armelor. Cadru al armatei populare, N. Tăutu, cînd ia tocul în mînă nu-și dezbracă tunica. Temele scriitorului sînt temele ofițerului. Nu e încă totul. Esteții au acoperit patriotismul cu un văl de pudoare, ca pe o infirmitate penibilă. Realismul socialist rupe vălul chiar prin definiția sa. Cine slăvește construcția socialistă dă implicit expresie dragostei de țară. N. Tăutu este însă un patriot prin excelență, lirica și teatrul lui sînt de „genul" patriotic. Scriind despre ostași, el scrie în primul rînd pentru ostași, cu intenția expres educativă de a-i crește în cultul poporului pe care-l servesc.

Repertoriul lui Tăutu, în versuri sau dialoguri dramatice, coincide cu viața cazărmii de azi, cu războiul antihitlerist, cu războiul întîi mondial. („Ecaterina Teodoroiu"). Se întorc în inspirația sa actuală motive mai vechi, revine atmosfera din „Stînca de pe Tatra" în „Cînd au plecat cocorii"? Da dar nu e nimic. Instruirea soldatului comportă reluarea cu aplicații noi a exercițiilor, pentru ca mînuirea armei să fie perfectă. Și patriotismul este, moralmente, arma armelor. Pe de altă parte, nici nu e atît de exact. „Stînca de pe Tatra" se concentra în jurul înfruntării propriu-zise a inamicului. In „Cînd au plecat cocorii", unghiul de vedere e mai intim, tinzînd la reînvierea stării de spirit a frontului romînesc prin notații de situații și momente sufletești cotidiene, începînd din ziua întoarcerii armelor (23 August) pînă în ziua victoriei (9 mai 1945). De aceea volumul se și subintitulează „Carnet de front", — carnet retrospectiv, bineînțeles.

Ce cuprinde „Carnetul de front"? Eliberarea țării de către trupele sovietice, salutată ca *„o dîră de proaspăt curcubeu"*; sosirea ordinului de chemare, întîmpinat precum *„au așteptat străbunii și-n temnițe părinții"* răscoalele; plecarea, în trenuri și apoi în marșuri, spre Ardealul încă ocupat; contactul cu vestigiile odioase și ridicole ale vandalismului cotropitorilor (saci de piele, icoane vechi, cruciulițe de aur și argint); suspinul după iubita căreia trebuie să-i jure eternitatea *„nu pe un lac în barcă legănată, nu într-un parc cu crini și cu lalele"* ci *„printre obuze, flăcări și șrapnele"*; încleștarea cu fasciștii, teribilă dar călăuzită de obuzierul cu bătaia cea mai lungă de ura populară *„netrecută-n schița"* planului de foc; teroarea bombardamentelor și priveliștea cutremurătoare a morților, care însă nu dezarmează ci îndîrjesc; jertfa lui Eftimie Croitoru, a lui Constantin Godeanu utecistul, a voluntarului de optsprezece ani, — ca și atîtor altor anonimi risipiți în pusta maghiară și pe vîrfurile Tatrei, meritînd din plin consacrarea în piatră *(„abia atinse fruntea de sînge plină, de sudoare... și stînca presimți în ea urcînd statuia viitoare")*; fericirea de a descoperi, printre cadavre, în lutul răscolit sterilizat de prăpăd, în pădurile cehe, sub păturile de zăpadă, semnele vieții, persistente și vestitoare a triumfului final, ca mugurii cruzi ai primăverii. Agenda se prelungește dincolo de 9 mai, cu însemnări luate în lumina biruinței pe marginea uneltelor dezafectate, inutile, ale războiului, sau transformate în obiecte domestice și de joacă, ca țeava de tun în care toarce *„nestingherit, la soare, un pisoi"* sau ca ordonanța wehrmachtului din care *„copiii gazdei și-au făcut un zmeu!"*. Jurnalul se încheie prin două cicluri. Unul se înclină înaintea ostașilor sovietici căzuți pentru dezrobirea noastră pe solul nostru și intrați în istoria și legendele noastre. (*„El, Taras Bulba, dintre munți desprins / Intra acuma și-n legenda noastră"*). Următorul ciclu, cu o țesătură prea pestriță spre a-și menține caracterul de bloc-notes, omagiază în continuare frăția de arme sovieto-romînă împinsă pînă la sacrificiul de sine, ca acela al lui Valodea din „Lecția de istorie", lupta partizanilor bulgari în persoana Dimitrovei, fata de 18 ani, din al cărei foc *„n-a scăpat nici unul"*, iar, din avîntul poporului spre socialism și hotărîrea de a păzi pacea, desprinde noi temeiuri de atașament față de țară, față de cauza ei socială, față de idealul întregii omeniri.

Poet militant, în amebele sensuri, la propriu și la figurat, N. Tăutu își reafirmă, în încheiere, crezul poetic, în stilul lui Mihai Beniuc: *„Eu am scris pe-un pat de armă / Ieri pe front, azi în cazarmă. / Dar de-or cuteza dușmanii. / Mai am loc pe patul armei!"*

Lucru curios pentru un militar, limbajul răspicat, ținuta severă, năvala pasiunii sună cam străin în gura lui N. Tăutu. Accentul ferm amintește, cum am văzut, de Mihai Beniuc, iar laconismul plastic, în felul inscripțiilor pe piatră, de Eugen Jebeleanu din „Scutul păcii", uneori. Poetul este un sentimental (tot ca un militar), aplecat spre reverie și anume poetizare a realității. Avînd plînsul ușor, se tempereazā însă pudic, reducînd expresia duioșiei cît îi îngăduie propria natură, căutînd formulări cît mai discrete, scurte și sintetice sau descriptive și subliniate de un soi de concluzie morală ori simbolică, cu o „poantă" de efect șăgalnică sau dureroasă, în stilul mai

vechi al Veronicăi Porumbacu. Totuși se trădează. Indreptîndu-se spre front, suferă amarnic de lipsa unei iubite care să-i spună bun rămas: **„Iar ranița — eu singur în spate mi-am încins, / Și gura cum ardea de nimeni sărutată, / Doar un hulub în treacăt pe umeri m-a atins / Și-am tresărit cu fața de lacrime udată".** Stropii de ploaie din pădure îi descoperă **„privirea cu ochi albaștri"** ai unui aviator ucis. Străbătînd un parc, este năpădit de imaginea copiilor ce se zbenguiau pînă mai ieri, a lalelelor și mușcatelor în floare (în parc, mușcate?), a iubiților ce-și jurau pe bănci veșnicie. Intrînd într-o școală, ochii i se umezesc la vederea arcului de triumf înjghebat în jurul porții din cetină și flori. Cocorii, în trecere spre sud, plîng în sufletul său. Glia îl strînge la piept matern și-l sărută cu roua nopții. Salcia din Tisadob, care l-a adăpostit de gloanțe, o sărută ca „mîna mamei". Intr-un lagăr fascist a fost spînzurată de-un arbore o fată cu o păpușă. Fetița i se pare o jucărie iar jucăria un copil. Visează mult, cu ochii deschiși și oriunde. Astfel, zărește o fată **„cu liliac în inimă și brațe"** plutind peste nămeții cutreierați de lupi și semănați cu leșuri. El singur se definește ca visător romantic:

...Și visul mai departe
Il depănăm în taină fiecare
O, romantism, mai tare ca o moarte,
Decît războiul înmiit mai tare.

Patriotismul însuși are o coloratură sentimentală, elemente de basm și de alegorie. Fata care **„împrăștia manifeste cu mîinile ei"** mînuia automatul **„cu o sută de brațe"**, arunca grenada **„ca o pară cu sîmburi de foc în tancul cu zvastici"** și ai cărei ochi erau fără pereche-n lume, a fost executată de hitleriști. Poetul o botează **„Dimineața de august"**. Numele țării îl rostește înfiorat, evocînd prin el mama sau iubita. Inaintînd în codru, soldații i se par niște feți frumoși porniți în căutarea frumoasei adormite. Altă dată la fel: **„Cînd, după marș, ostașii beau apa argintie / Par feți frumoși sorbind din apa veșnic vie".** Romînia îi petrece pe soldații aflați departe, în Tatra, ca o femeie rămasă în prag: **„Se-naltă Romînia pe vîrfuri să ne vadă... Se saltă Romînia pe vîrfuri, ne zărește".** Pe tovarășii căzuți îi mîngîie cu privirea, îi îmbrățișează cu un hohot sugrumat în piept sau îi idealizează tot ca în basme. Zăpada îi învelește ca o mamă trupul fiului și piatra se înroșește cu două picături de sînge, ca năframa Cosînzenei în clipa pieirii lui Făt Frumos. Iar pe alții îi glorifică ca pe eroi de cronică:

..Il coboram din munți, lovit... sub fruntea-i mai aspriță / Ochii la fel priveau deschiși spre țara de departe / Și tuturor foaia de cort, de geruri împietrită, / Ni s-a părut un pergament din cronici fără moarte!"

Atitudinea emoționează. Căldura de îndrăgostit timid pînă la îmbujorare sau de fiu devotat și gingaș, manifestată pentru patrie, tandrețea răscolită față de victimele hitlerismului, văzute toate ca făpturi fragede, strivite de o mînă barbară, mînia neînduplecată, spontană, dar fără gesticulație împotriva agresorilor, umanizează. Intr-o tonalitate minoră, cu o facilitate nu rareori iritantă, neinventivă, în forme abuzive prin repetiție și perimate (feți frumoși, cosînzene) lirica lui N. Țăutu trebuie apreciată nu în funcție de veleități nesatisfăcute, ci de această calitate reală. De aceea vom reține o serie de catrene pentru însușirea lor de a cuprinde un epitaf în cinstea eroilor scumpi, o epigramă drastică ca aceea dedicată S.S.-istului care, prădînd cîte ceva de peste tot, va lua și din Romînia un glonte, un tîlc moral menit să întărească virtutea ostășească, o reflexie jucăușă sau îngîndurată, sau mîndră, respirînd seninătatea aerului de pace și construcție paralel cu poezii ca „Dragoste", „Salcia din Tisadob", „Ghettoul", „Moartea fratelui meu", „Nu", „Liniștea pe front", tocmai pentru așa-numitul lor sentimentalism, de fapt iubire pentru Romînia descătușată, întoarsă împotriva hitleriștilor și angajată pe drumul socialist. De aceea însă nu vom reține poezii discursive, retorice, strict anecdotice, de abecedar ca „Mama", „Lecția de istorie", „Baladă", „Tinerețea", „Prima misiune".

Mihail PETROVEANU

BONDOCEL

Pe linia unei vechi preocupări de literatură pentru copii, poetul Breslașu a scris o nouă carte. Răspunsurile la întrebarea firească „ce să fiu?", — pe care le-a dat și Maiakovski într-o carte adresată copiilor — sînt, pentru Breslașu, tot atîtea prilejuri de a descoperi cititorilor săi frumuseți neașteptate în realitatea care-i înconjoară.

Dorind să-și aleagă o meserie, Bondocel face un fel de trecere în revistă a tuturor ocupațiilor care l-ar interesa. El constată uimit că nu i-ar displace nici una, deși se pare că sînt cîteva — vînător, scafandru, milițian — care îl fascinează îndeosebi prin specificul lor legat de întîmplări neobișnuite.

Versurile sprintene, surprinzînd prin asociații scăpărătoare, umorul și verva lor, desenele în tonuri vii ale pictoriței Ligia Macovei, fac ca lumea prin care colindă Bondocel în căutarea unei meserii, să fie plină de mișcare și prospețime. Răsfoind paginile cărții, micul cititor îmbătat de atîta culoare, are senzația că mînuiește un caleidoscop.

Dar, fiecare bucurie care îl cuprinde pe Bondocel de cîte ori descoperă o profesie care l-ar satisface, este legată necondiționat de depunerea unui efort: „Asta este legea firii / — și-ai să-ncepi — să o pricepi! — / De cînd lumea, trandafirii/ au mireasmă — dar și țepi!"

Astfel de strofe cu „morală", frecvente în cartea despre Bondocel, ne reamintesc că autorul ei a reîmprospătat, încărcîndu-l de semnificațiile epocii noastre, genul fabulei. Versurile lui Marcel Breslașu urmăresc să înrădăcineze în conștiința viitorilor constructori, deprinderea muncii creatoare.

G. DIMISIANU

Gînduri despre PATRIE

Probabil istoricii care vor scrie despre anii de început ai democrației noastre populare vor caracteriza în termenii științifici cei mai potriviți atît dezvoltarea economică, socială și politică a Romîniei noi cît și afirmarea existenței și prestigiul ei în conștiința oamenilor din țară și străinătate.

Eu nu sînt istoric; termenii pe care îi folosesc eu sînt deci neștiințifici, iar gîndurile mele despre acești ani subiective. Dacă aș încerca de pildă să definesc perioada primilor patru, cinci ani de la proclamarea republicii populare eu aș denumi-o perioada de beton și schele.

Pe vremea aceea, între 1948 și 1952 cutreieram țara în lung și în lat. Am traversat mările de nămol de pe șantierele de la Hunedoara, de la Sîngiorz, Ranghet-Arad, Casa Scînteii. Am văzut înotînd în nămol camioane, tractoare, buldozere, oameni. Stivele de cărămizi, de scînduri pentru cofraje, de saci cu ciment păreau niște insule în nesfîrșita lavă rece, cafenie. Și în mijlocul acestui ocean de nămol, la început timid, apoi tot mai îndrăzneți, răsăreau pilaștri de beton. Mai tîrziu stîlpii deveneau adevărate păduri de beton și dantelăria schelelor fărămița oglinda cerului, înălțîndu-se pînă aproape de nori.

In perioada aceea de beton și schele, oamenii parcă semănau între ei și la chip și la îmbrăcăminte, căci în pufoaice cenușii mergeau și inginerii, și constructorii, și proiectanții. In perioada aceea toți dormeau puțin, vorbeau puțin și lucrau mult.

Pe urmă, parcă odată cu înălțarea construcțiilor noi, se retrăgea tot mai mult marea de nămol, oamenii deveneau mai veseli, puteai să-i deosebești după gesturi și vorbă, după accent și port.

Terminarea fiecărei construcții era o sărbătoare. Imi amintesc bunăoară, de ziua cînd au pornit pentru prima oară turbinele termocentralei de la Sîngeorz de Pădure. Oamenii, clădirile imense înălțate printre brazii verzi ai Carpaților, îți inspirau o certitudine aproape materială. In sălile imense ale cazanelor se auzeau bătăile unei inimi puternice pline de tinerețe, inima republicii. Acolo am simțit pentru prima oară că și locul meu ca scriitor, este într-un fel, alături de constructorii termocentralei, de acei care au tras primele linii pe colile albe de calc, văzînd dincolo de aceste linii simple sau hașurate cum se înalță zidurile roșii de cărămizi, stîlpii de beton armat, văzînd parcă motoarele acționînd, probabil și energia care avea să pornească din dinamuri spre a lumina întinsul patriei.

In jurul acestei imense construcții socialiste, pămînturile nu erau încă desțelenite în întregime. Țăranii purtau încă opinci din piele de capră, dimie lățoasă, dar ei, conștiința lor, se ridica treptat în rînd cu noua construcție. In barăcile lor înguste muncitorii — unii abia veniți de la țară — studiau manuale electrotehnice, încercau să înțeleagă procesele tehnice mai complicate, viața plină de mister și forța curentului electric. Probabil mulți nu știau atunci că în ei înșiși viața descătușa ca o puternică undă electrică forțele creatoare ale omului liber, ale omului stăpîn pe soarta sa.

Perioada de după 1952—1953 eu aș denumi-o perioada de beton și marmură. Această imagine mi-a venit în minte pentru prima oară pe cînd stăteam pe buza abruptă a unei prăpăstii de la Rușchița. Undeva, în vale, oamenii ca niște furnici tăiau blocuri frumoase de piatră, ghiarele de oțel ale macaralelor le ridicau în aer și, ca într-un racord cinematografic, în clipa aceea vedeam alte macarale purtînd aceeași marmură, undeva la înălțimea celor zece etaje ale „Casei Scînteii“. In această a doua perioadă, fără să fie un lucru ciudat, a dispărut nămolul și în locul lui a apărut căptușeala, îmbrăcămintea de marmură. Trebuie să vizitezi Palatul Culturii de la Petroșani, Casa culturală de la Hunedoara, coridoarele Casei Scînteii sau să urmărești etichetele de pe vagoanele care pleacă din Rușchița: vei descoperi adresele mai tuturor șantierelor naționale. Este o nouă etapă. Nu știu cum o vor denumi istoricii. Asta probabil o va afla fiul meu, mai tîrziu. Pînă atunci trebuie să-i dau dreptate unui bătrîn funcționar din administrația de stat, care i-a zis pericada de maturizare a patriei. „Fiecare clădire — spunea el — fiecare fabrică nouă, fiecare oraș nou, fiecare șantier sînt tot atîtea certificate de majorat“. N-aș putea să spun dacă bătrînul funcționar cunoscut într-un vagon de clasa a doua între Pitești și Piatra Olt a scris vreodată poezii. Asta nu. Dar aș putea să spun, cu conștiința curată, că bătrînul funcționar purta pecetea vigoarei și tinereții patriei noastre.

Sărbătoarea realizărilor patriei noastre, certitudinea realizărilor noastre în viitor au devenit un fapt cotidian. Asta înseamnă că ne-am obișnuit să citim mereu în ziarele noastre știri despre deschiderea unor noi șantiere, despre darea în producție a unei întreprinderi noi sau punerea pietrei fundamentale a unui nou oraș. Pe vremuri, cînd lucram pe șantierul fabricii de strunguri din Arad, fiecare rînd de cărămizi era un eveniment. Ne adunam cu toții în fața halelor, să vedem cum se ridică bradul în vîrful celei mai înalte schele. Ne-am obișnuit oarecum cu realizările. Iată și o mică întîmplare petrecută cu cîteva zile în urmă. Călătoream cu doi colegi de breaslă, cu Nicolae Deleanu și cu poetul George Dan, cu autobusul spre Hunedoara, să ținem o conferință despre săptămîna cărții. Cineva de lîngă mine a arătat spre noile clădiri ale bluminguIui terminat cu cîteva săptămîni în urmă. M-am uitat într-acolo, apoi, ca și cum aș fi comunicat un lucru foarte banal, am spus că nu mi l-am închipuit atît de mare. Atît. Orașul muncitoresc pe care îl revedeam după o absență de cîțiva ani s-a întins peste toate dealurile din împrejurimi. Am căutat o stradă, prima care s-a ridicat, despre care s-au scris pagini întregi în presă. Mulți locuitori ai noului oraș n-au putut să mi-o indice. De unde să țină minte numele unei străzi în mulțimea de străzi care s-au născut și care se nasc aproape în fiecare zi? Copiii care s-au născut în noul oraș muncitoresc și care frecventeză primele clase ale școlii elementare cred că orașul așa a fost de cînd e lumea. Și acest „de cînd e lumea“ nu numără decît cîțiva ani. Și totuși, o mică veșnicie, dacă e să privim cuprinsul țării din înălțimea construcțiilor pe care oamenii muncii le-au ridicat înfăptuind cuvîntul partidului.

Cred însă că mult mai profunde transformări s-au produs în acești ani cu cetățenii patriei noastre. La consfătuirea cu cititorii de la Hunedoara mi-am dat seama că blumingul cel nou se reflectă în ochii fiecărui ucenic de la combinat mult mai puternic decît pe fondul peisajului natural. Republica noastră populară nu există numai pe harta Europei, în cărțile de istorie, ci și în conștiința fiecărui cetățean. Dragostea față de patrie, sădită în inimile oamenilor de către partid, sentimentul de demnitate, care înalță frunțile oamenilor este, cred, cea mai însemnată realizare a democrației populare.

★

In camera mea de lucru, pe tocul ușii, sînt încrustate niște linii. Sub fiecare linie e scrisă o dată. Liniile reprezintă înălțimea fiului meu la data respectivă. E un obicei al familiei, un control al dezvoltării băiatului. Cutreierînd țara, descopăr liniile de dezvoltare ale patriei. Fiecare întreprindere nouă, Bicazul, Doiceștiul, Ițcanii, Săvineștii sînt astfel de linii, treptele de maturizare a țării.

Sînt mîndru că fac parte din generația care a făurit republica, sînt mîndru că fac parte din generația care pune umărul să o întărească și e gata s-o apere. De aceea înțeleg ca în cărțile mele, în toate, să vorbesc despre oamenii muncii din această generație glorioasă, făuritoare a Romîniei noi.

Francisc MUNTEANU

ACUARELĂ LA BICAZ

PE SCENA DINTRE MUNȚI

Coborînd dinspre Ceahlău, într-o dimineață de iulie, am zărit în dreptul izvorului Muntelui, la cîțiva pași de șoseaua asfaltată ce duce spre Piatra, un șir de oameni. Tăiată în munte și aflată la mare înălțime față de Bistrița, ale cărei șerpuiri le întovărășește, șoseaua e protejată în locul acesta de un lung parapet de piatră gălbuie, calcaroasă. Oamenii stăteau rezemați de parapet, sprijinindu-și coatele și pieptul, și priveau în jos ca de la balustrada unui balcon de teatru. Văzusem pînă atunci, de multe ori, pe valea Prahovei, a Oltului, pe Dunăre la cataracte, în tăcerea de cetate părăsită a Cheilor Bicazului, drumeți singuratici, șoferi opriți să-și răcească motorul camionului, excursioniști cu ciorapi lungi de lînă și rucsacuri în spinare, rezemați de asemenea de parapete, privind îndelung apă, munții, pădurile, apusurile de soare.

Aici nu mai văzusem. De-a lungul anilor din urmă, urmărind istoria cea nouă a Bistriței, am călcat de nenumărate ori pe aceste locuri — încă din vremea cînd strămoșul panglicii de asfalt de astăzi, un drum desfundat și acrit, silea primele camioane care purtau pe ușițe inscripția D.G.H. (Direcția generală a hidrocentralei) să execute acrobații de necrezut. Mi-amintesc de carapacea fumurie, acoperită cu toate noroaiele din lume, a primului buldozer, iar apoi, peste alți cîțiva ani, de pantofii „lună“ ai brigadierilor, răsunînd pe asfaltul oglindă, în drum spre clubul central din Dodeni. Tot pe atunci a răsărit și parapetul de piatră, ceea ce i-a făcut pe șoferi să apese mai adinc și mai curajos pedala de accelerație, dar nu-mi aduc aminte să fi văzut vreodată, rezemați de piatra calcaroasă și privind ca de la balustrada unui balcon de teatru, atîția oameni ca în dimineața aceea de iulie.

Erau peste douăzeci și stăteau unul lîngă altul, tăcuți. Cei mai mulți nu se cunoșteau între ei, asta se vedea ușor, și, ceea ce m-a izbit de la prima vedere, erau atît de deosebiți între ei ca profesiune și vîrstă, cum întîlnești numai într-un tren personal. Un brigadier silvic în costum verde de pădurar, cu cască de piele; două țărănci cu coșuri goale (se vede că erau dintr-un sat de pe alături); vînduseră ouă și smîntînă în piața la Bicaz iar acum se întorceau spre casă; un flăcăuaș în haină de brigadier, avînd lîngă dînsul o lădiță de lemn albastră; un ostaș oacheș, mîncînd semințe de dovleac; cîțiva puștani cu cravate roșii, săltîndu-se în vîrful picioarelor să vadă mai bine peste parapet; alături de ei un bătrînel în haine orășenești bleumarine în dungi, pe care mi l-am închipuit învățător; doi ucenici cu salopete pătate de ulei; un cetățean între două vîrste, cu pantaloni bufanți și cămașe în pătrățele și alți vreo cîțiva.

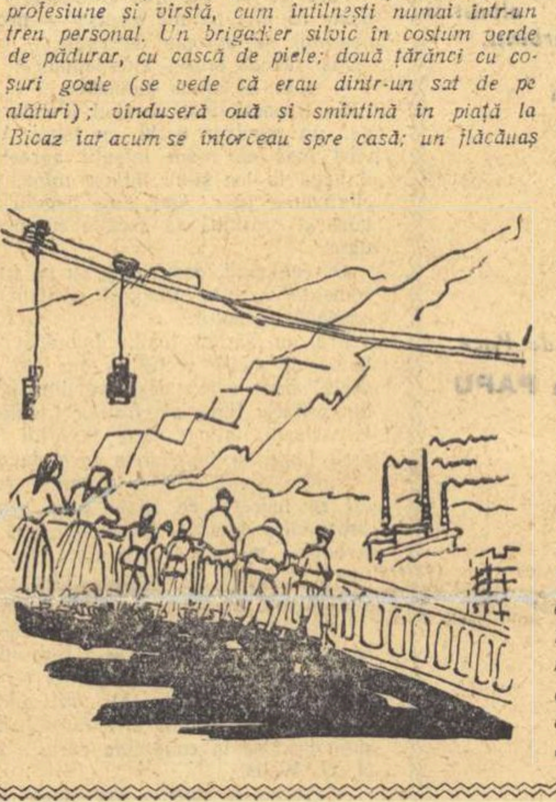

M-am apropiat, alipindu-mă șirului de oameni. Ce se petrecea oare dincolo de parapet, stîrnindu-le atenția și curiozitatea? Jos, sub noi, se desfășura, vastă și splendidă, panorama văii Bistriței, iar culorile și formele ei apăreau neobișnuit de crude și limpezi în dimineața de vară prin cristalul străveziu al seninului. Era un loc de observație excelent și un timp rar pentru aparatul operatorului cinematografic. Mi-am rotit privirile de jur împrejur, închipuindu-mi mișcarea lentă și largă a obiectivului coborînd de pe cer spre rîul de brazi și fagi ce înconjurau înălțimea pe care mă aflam, pînă la poalele Ceahlăului, — al cărui pisc scînteia în depărtare ca o monedă de argint — și aterizînd pe șosea, pe parapetul de piatră de care ne sprijineam cu toții; apoi, trecînd ca peste un prag, obiectivul ar fi putut surprinde hăul ce se căsca dedesubt pentru ca, ajungînd amețitor de repede pe malul celălalt, după o săritură curajoasă peste undele mînioase ale Bistriței, să înceapă urcușul de-a lungul unui pripor încet, agale, către coama despădurită a Izvorului Muntelui și să poposească, după atîta drum, pe cetina brazilor singuratici din vîrf, iar de aici, din nou, pe cristalul străveziu al văzduhului de iulie. O altă mișcare a aparatului ar fi putut încrucișa această imagine a lățimii văii cu aceea a lungimii ei, fixîndu-se pe cursul apei în sus către Broșteni — după ce s-ar fi strecurat printre munții ce sugrumă Bistrița și care o fac să alerge bezmetică și să vuiască de atîta durere — pînă unde ochiul nu mai deslușește decît pata vînătă a pădurii de la orizont.

Dar nu asta îi atrăgea înainte de orice pe oamenii din al căror șir făceam parte. Mulți dintre ei priviseră valea Bistriței de nenumărate ori în atîtea locuri, încît nu peisajul acesta de o veșnicie în mijlocul căruia de altfel trăiau, îi făcea să zăbovească lîngă parapetul de piatră. Era deajuns să le urmărești privirile circumscriind o suprafață vastă și totuși limitată în panorama imensă a văii. Ei nu erau atenți la tot acest decor ci la ceea ce se petrecea pe marea schelă dintre munți, la mărețul spectacol al încleștării dintre om și natură — spectacol de proporții și de forță unică în țara noastră. Autorii sînt totodată și interpreții acestei acțiuni eroice în care figuranții sînt excluși, în care toate scenele sînt de masă și fiecare om din masă — individualizat.

Intîi, n-ai ști să spui ce se întîmplă aici, jos, pe marea scenă dintre munți: n-ai putea să povestești, să găsești înlănțuirea firească a ceea ce se petrece la această temelie de turn Babel, tot așa după cum intrînd în actul doi al unui spectacol de teatru, n-ai reuși după primele replici ascultate, să înțelegi ce se întîmplă între decoruri. Iar fețele atente ale oamenilor, sprijiniți de parapet, liniștea cu care își mînca ostașul semințele de dovleac, răbdarea tăcută a țărăncilor ce-și vînduseră marfa, ițeau în mine dorința de a vedea și a înțelege.

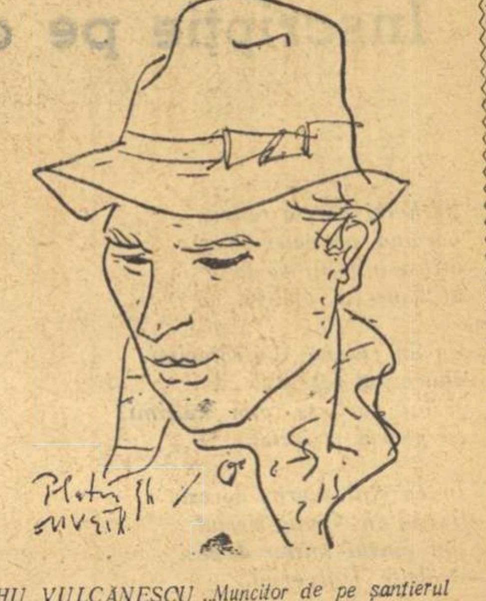

MIHU VULCANESCU „Muncitor de pe șantierul hidrocentralei „V. I. Lenin“ de la Bicaz“

Spre deosebire de tabloul natural, imens, dar reductibil la cîteva elemente: cer, munți, apă, păduri, — tabloul industrial mi-a apărut vast nu numai în ansamblul lui, ci aproape infinit prin multitudinea detaliilor. Un întreg univers de metal, beton, lemn, de axe și de pîrghii, de construcții și utilaje, de mașini și cabluri, totul la o scară industrială neobișnuită, proiectat și definindu-și măreția în raport cu cerul, munții, apa, pădurile dimprejur. De la înălțimea la care mă aflam alături de spectatorii rezemați de parapet, oamenii, sutele de oameni din fundul văii, păreau mogildețe pierdute, risipite, simple puncte față de ansamblu. Vedeam cum se descarcă dintr-un autocamion scînduri. Scînduri de brazi pe care le știam lungi și puternice; dar de aici păreau chibrituri. O oală din care curgea la temelii o tonă de beton, nu era altceva, de sus, decît o picătură într-un ocean. Și totuși, de aici, de la înălțime, puterea omului, a tuturor oamenilor laolaltă, se impunea cu atît mai măreață: cîtă putere strîngeau și emanau prin unitatea muncii lor, oamenii din fundul văii, pentru ca, din atît de puținul cît înseamnă — față de ansamblu — așezarea unei tone de beton, să fi putut răsturna ordinea apei și a munților, să fi putut scoate și adăuga naturii volume masive de materie care nu mai reprezentau, chiar pe imensa scenă dintre munți — simple chibrituri, sau o simplă picătură.

Ceea ce în urmă cu cîțiva ani era doar o ipoteză științifică sau o presimțire poetică, acum o resimțeam ca pe o certitudine. Certitudine de beton și metal. Pe atunci trebuia să apelezi serios la imaginație, pentru a-ți [illegible] ochilor masivul de beton al [illegible] figura în fața [illegible] barajului, așa cum va arăta la ceasul [illegible] primului zbor de kilowați. Acum n-aveai decît [illegible] să-ți fixezi privirile pe temeliile de beton, pe formele geometrice din fundul văii acoperite, tăiate, împărțite de păienjenișul cofrajelor și să le urci pînă la locul unde te aflai, pînă la parapetul de piatră gălbuie, calcaroasă. Așadar, puteai construi cu privirile muntele de beton de vreo sută și ceva de metri înălțime și cam tot atîta lățime, știind că ceea ce clădeai atunci cu privirile, mîine va fi fost clădit aievea. Pe pămînturile Moldovei în șirul Carpaților Răsăriteni, omul va planta pentru prima oară în istorie, cu brațul său de demiurg o culme nouă, pe ale cărei creste nu vor mai trona brazi, ci stîlpi electrici de neon luminînd în noapte și nu vor mai alerga ciute carpatine, ci automobile ușoare în excursie.

Cînd vezi la marginea străzii tale, în primăvară, o groapă adîncă și o singură betonieră, mestecînd posacă pietriș și ciment, încă nu știi ce va fi și cum va fi. Dar cînd pe la mijlocul verii au și apărut două etaje iar dulgherii întind schelele și mai sus, îți închipui destul de lesne cum va arăta blocul de locuințe în toamnă, cu perdeluțe și flori. Cred că tocmai de aceea le și plăcea atîta oamenilor să privească de sus, rezemați de parapet: își puteau închipui în voie, fiecare în felul său, perdeluțele și florile.

Victor VINTU

OMUL CARE OPREȘTE PLOAIA

Mține, Țicleni, Bălteni, Rășina, vor fi denumiri tot atît de faimoase ca și Băicoi, Țintea, Ochiuri. Deocamdată sînt faimoase mai mult prin partea locului: în împrejurimile orașului Tîrgul Jiu, de-a lungul rîului Olteţul, resuscitînd o regiune știută altădată numai ca reședință a unei mînăstiri (Polovragi) și a unui lagăr de concentrare antonescian. Altele, abia în explorare, nu sînt faimoase decît pentru șoferii care transportă utilaj și materiale de zece tone pe drumuri de humă, pe poduri pentru cărucioare de copii. Și toamna, plouă. Huma parcă-i unsură. Fură volanul. Unii spun, uitîndu-se pe geam la cerul inform:

— A venit ploaia peste noi. Ne-a dat peste cap.

Și trag lung din țigară. Alții pornesc la drum. Pun în buzunar, cu gestul de fiecare zi, ordinul de transport. Își iau mantaua, șapca, țigările. Din ușă îi urmărește vocea decisă a șefului bazei tubulare:

— Știți la ce vă duceți! Nu trebuie să vă mai dăscălesc. Vă orientați la fața locului. In orice caz, astă-seară tuburile sînt acolo! Să nu vă bateți joc de munca ălora. Dacă n-au tuburi astă-seară, pierd tot avansul. Voi stați în cabină! Aia lucrează pe ploaie.

Ștergătoarele pendulau zadarnic. Ploaia bătea din față în rafale. Prin parbrizul tulbure, striat de șuvițele de apă, șoseaua apărea desfigurată, dansa chinuitor, o dată cu casele, cu pomii, se ridica și cobora, amenințînd să înghită botul automacaralei în băltoace galbene, lutoase. Pomii șerpuiau, casele, însuflețite, se strîmbau ca într-un vis fantastic. Zgomotele dispăruseră. Nici sforăitul motorului, nici bîzîitul monoton al ștergătoarelor nici clinchetul cheilor prinse în ocheta cheii de contact, la bord, nu mai existau. Auzul se încorda pentru un singur zgomot. Ce era în spate? Tocmai aceasta nu se auzea. Ploaia răpăia pe acoperișul cabinei, în parbriz, se răsfira pe lîngă ureche cu un fîșîit, obraznică, absorbind totul în fîșîitul ei insinuant, cicălitor. Remorca cu tuburi lungi de doisprezece metri, o simțea numai în volan. Parcă conducea legat. Automacaraua singură era o jucărie. Și pe deasupra, rațele și gîștele ieșite la taifas în băltoacele din mijlocul drumului! Claxonezi, claxonezi și abia cînd ești gata să dai peste ele, se îndură să iasă din apă. După ce derapezi pe drum drept, apucă-te și manevrează zece tone să le ferești!

Ieși din sat. Trecu pe lîngă o livadă desfrunzită, apoi drumul apăru pieptiș, mai alb, fără băltoace. Era tăiat în deal. Urca. Apa se scurgea la vale. Ce nu se scurgea era absorbit de porii gresiei. Schimbă viteza. Pinioanele începură să șuiere. Ce era în spate? In închipuire îi apăru remorca urcînd înclinată. Își încordă mai tare auzul. Inclinația nu putea fi atît de mare încît tuburile să alunece. Numai să nu-l prindă noaptea. Totuși nu noaptea îl îngrijora cel mai mult. Fiecare drum are un punct la care te gîndești din prima clipă cu o strîngere de inimă de care vrei s-o ascunzi. Chiar față de tine. Te gîndești la altele. La lecția băiatului despre adjectivele substantivale. La vinul băut ieri cu cana de un chil, direct din butoi, rece și dulce, în casa țăranului din Merești. Dar se destramă repede. Cu cît te apropii de punctul acela, cu atît devii mai lucid. Mereu îți apare înaintea ochilor locul, te vezi ajuns, te vezi manevrînd; slăbești accelerația, strîngi mai tare volanul... și deodată tresari, locul piere. Ești iar pe drumul tăiat în deal. Rațele, gîștele, tulbureala plumburie prin parbriz. Simți în spate remorca, atît de viu, încît ai senzația că o tragi chiar tu, agățată de centură. Apoi drumul devine iar monoton, se șterge și încet, încet, îți reînvie în minte locul acela și îți dai seama cu o zvîcnire de inimă că înainte ai uitat să pui frîna de mînă cînd coborai... Și, instinctiv, cauți mînerul frînei și încerci ușor dacă ține.

Știți la ce vă duceți! In închipuire podul de lemn se apropie vertiginos. Alături, în stînga, răsar [illegible]durile, cofrajele și stîlpii schelelor noului pod de beton în lucru. De undeva de pe margine, tabla indicatoare își arată ochiul galben cu o pupilă ciudată, neagră: 5 tone. Numai remorca are șapte. Nu există altă soluție decît trecerea prin vad. Drumul pe mal e îngust — într-o parte e dealul, în cealaltă, apa. Mal de humă. O să țină la zece tone? Apa deobicei e mică. Răsufli adinc. Chiar dacă ploaia a umflat-o o să meargă. Dar malul?

O țigară. Alături de tine, pe banchetă, ajutorul și însoțitorul transportului moțăie cu capetele în piept. Au tras cîte o dușcă înainte de plecare. Tu n-ai voie la drum. Incetinește. Ține volanul cu cotul ca să poți aprinde chibritul. Cerul e aproape negru. De-ai mai apuca măcar să treci vadul pe lumină. Bun e un fum pe o vreme ca asta. Șterge parbrizul cu dosul mîinii. Ce dracu se vede așa prost!

Ar mai fi o soluție. Să rămîi peste noapte în sat, la mama Vonica... Ce curios că drumul e pustiu. N-a îndrăznit nici unul să plece de la bază. Afurisită clisă!

Vum! Vum! auzi deodată distinct, ștergătoarele.

Sau dincolo, la Greci, la fata capului de linie de la IRTA.

Lasă aiurelile! Aia te așteaptă! Și dacă se întîmplă ceva? Tot nu le au. Nu le au nici mîine dimineață. Pe o ploaie ca asta poate nu le mai așteaptă nici ei în astă-seară. Hai, că n-ai obraz!

Apucă volanul cu o nouă energie. Știa ce era acolo. De atîtea ori șezuse alături de ei pe platformă și-i privise cum munceau. Ca să înainteze mai repede riscau mult... Pagube de milioane îi pîndeau în fiecare clipă. Răspundeau cu capul.

Și deodată se simți proiectat din rîndul șoferilor în rîndul celor care cîrmuiesc destine. Și din minte i se șterse imaginea casei mamei Vonica și cea a fetei capului de linie dela IRTA.

Stop! Ochiul galben

Farurile.

Apa venea mare și neagră. La lumina farurilor parcă se înnegri și mai mult. Cîte un val sclipea ca un peștișor ieșit din afund o clipă, să vadă lumina.

Ciuperca mă-ti de pod! Nasol și jegos! Pod de rîie. Poștalionul mamii lui!

Își trezi însoțitorii. Coborîră toți trei cu mantăile în cap. Se lăsară pe lîngă pod, în jos, spre mal. Bătea puțin vînt. Se opriră la cotitură. Ajutorul măsură în noroi doisprezece pași de la locul unde se aflau, spre pod, presupunînd că automacaraua ar fi trecut. Doar dacă o lua mult în dreapta cu roțile puțin pe deal, putea să treacă și remorca. Malul arunca o umbră neagră peste apă. Părea mai lat. Ii lăsă acolo și porni înainte, în căutarea locului unde va coborî în vad. Cerul mai ținea o culoare gri. Din pricina farurilor, zona în care intrase părea în întuneric. Reapăru grăbit, săltînd. I se răciseră picioarele. Alergară toți înapoi spre drum, trecînd o clipă prin fascicolul de lumină al farurilor. Se uitară unii la alții din fugă. Trei mogîldețe cu mantăile în cap. Colosul bătea regulat. Imprăștia dogoare în jur și miros de ulei ars, umezit de ploaie. Cei doi rămaseră lîngă pod să urmărească manevra.

Nu te urca așa! Răzuiește noroiul de pe bocanci la muchia scării. Incearcă talpa să nu alunece pe suprafața de cauciuc a pedalelor. Șterge-ți mîinile de apă. Gata! A întîia! A doua! Destul! Cu a doua.

Cei de lîngă pod îi făceau semne, îndoind degetele mîinii: vino! vino! așa! bine! hai! Acum la dreapta! La dreapta, mult! Roțile apucară pe deal. Colosul se plecă într-o parte. Alunecă încet, mugind, pe lîngă pod. Ajutorul alergă înainte. Se întoarse. Fața îi lucea de ploaie. Privi alunecarea mașinii, apoi făcu niște semne disperate spre dreapta și deschise gura, parcă strigînd, dar nu se auzi nimic. Un cauciuc trecu peste o rădăcină de copac, ieșită ca un braț îndoit din pămînt și smuci volanul. Stop! Stop! Ajutorul căscă iar gura, urlînd. Nu se auzi nimic dar îl înțelese. Deschise portiera și se uită înapoi. Tuburile atingeau parapetul de bile al podului. Se duseră toți trei acolo. Erau niște bile vechi, putrede. Se proptiră în ele de cîteva ori. Lemnul rotund și ud căzu în noroi, la picioarele podului, cu un plescăit.

Colosul mugi iar, tîrînd remorca spre cotitură. Acolo încetini.

Acum, încet. Demarează ușor, fără smucituri, șterge-ți palmele de sudoare. Acum nu te mai băga atît de mult în deal. Deschide portiera. Uită-te înapoi. Nu se vede nimic. Remorca e în unghi. Apă. Apa neagră. S-a lăsat întunericul. Coboară piciorul stîng pe scară, poate în picioare se vede ceva. Acum n-ai nevoie decît de dreptul pe accelerator. Nu! Stai! Stai pe loc! Bun! Bun! Accelerează! Mai tare! Urcă acum! Fără frică. Totul e să treci de punctul ăsta. Stop! Volanul spre dreapta. Spre dreapta, mult! Mult... Ah, ciuperca mamii mă-sii! Derapează! Nu mai accelera. Derapează. Alunecă. Alunecă singură! Frîna! Și frîna de mînă!

In clipa următoare înghețà cu mîinile pe volan. Ciocnindu-se unul de altul, tuburile începură să se rostogolească în apă. Tonurile înalte de oțel nobil umplură întunericul. Plescăitul apei se pierdu în sunetele orgii destrămate. Ajutorul urlă de undeva din ploaie. Insoțitorul transportului apăru gîfîind în portieră, tocmai cînd punea piciorul pe scară, să coboare. Il privea înspăimîntat. Nu spunea nimic. Se dădu la o parte, făcîndu-i loc.

Remorca stătea pe o rînă. Vreo zece tuburi, încrucișate unele peste altele, își arătau vîrfurile din apă.

Mal afurisit!

Ăștia întreabă ce facem? Ce să facem? N-o să stăm în ploaie să ne zgîim la apă.

I. UNTCH „In gura furnalului“

Era aproape liniștit. Pînă atunci se temuse. Il apăsase necunoscutul. Gata, totul se limpezise. Mai rău decît atît nu putea fi. Acum trebuia acționat.

Dinspre deal, venea miros de pomi uzi și frunze veștede. Se amesteca cu mirosul de mîl și benzină arsă. Ciocul macaralei se profila, negru și puternic, în clopotul de lumină cețoasă al farurilor, fumegînd sub pînza ploii. Stătea ca o labă de fiară deasupra remorcii, gata să înhațe. Ideea plutise în aer tot timpul, îl însoțise tot drumul. Cu o macara care se rotește pe o rază mare poți face multe în ceasuri grele.

Mai scoți din tuburi să se ușureze remorca. Le pui pe mal. Iei niște bulumaci dela podul nou, îi pui înaintea roților cu muchiile, nu cu latul. Greutatea o să-i îngroape în pămînt. O să fie ca niște zimți. Cauciucurile o să apuce pe zimți.

— Descălțați-vă!

E mai bine așa. Incălțămintea se pune în cabină, să fie uscată.

— Suflecați-vă pantalonii! Puneți-vă bine mantăile pe voi!

Incepu o muncă drăcească. Cu comenzi gîfîite, ridicau toți trei tubul din stivă, atît cît să treacă lanțul. Inodau lanțul de un capăt al tubului. Pînă puneau ei șurubul de siguranță, alerga înapoi de-a lungul remorcii și automacaralei spre cabină. Inăuntru picioarele goale dădeau de căldură. Incepea manevra de la bord și de la pîrghiile de comandă. Răsufla greu. Avea o usturime pe trahee din pricina fugii și a efortului. Comenzile veneau din întuneric, înăbușite de ploaie. Era vocea ajutorului. Sărea din cabină, alerga înapoi și ridicau celălalt capăt. Tuburile ude le alunecau din mîini. Picioarele desculțe se scufundau în humă. O simțeau între degete, grasă și rece. Nu lovi! Cu grijă la filet. Insoțitorul strănută. De aia e bună o țuică la drum! In cabină o să fie cald. Scoatem pătura de pe banchetă și o punem pe picioare.

La patruzeci de kilometri de locul acela, ploaia cădea pe un șirag de lumini, înălțat în negură din coama unui deal, ca o columnă. De jur împrejur, totul era pierit în umezeală și întuneric. O sondă în haos. Marginea lumii era la picioarele scărilor care duceau de pe platforma mesei rotative, spre batalul de noroi, spre pompe, spre motoare, spre cabana șefului de secție, spre laborator. Aici, însă, pe această insulă de metal se trăia din plin. Ochiul alb al reflectorului era tulbure de apă. Mantăile negre de cauciuc, luceau în lumină la fiecare mișcare, dezvăluind în răceala de afară căldura mușchilor omenești ce se încordau pe dedesubt. Nimeni nu scotea o vorbă. Limbajul se transmisese în mîini, în mîinile tuturor, mînjite de noroi. Se întîlneau sub lumina reflectorului într-o singură voință, obișnuite cu mînia anotimpului, ca aparținînd unui singur trup. Sus, la treizeci de metri, degetele se întindeau în golul turlei, apucînd tubul care se balansa ca o luminare uriașă, stinsă. Il lega cu o funie. Apoi macaraua îl cobora și jos alte degete potriveau filetul la gura sondei, iar picioarele încălțate în cizme, începeau să alerge în cerc pe platforma năclăită de noroi, rotind cleștele cu icnete sacadate, la fiecare împingere:

— Hup — hup! Hup — hup!

Picioarele alunecau, își căutau mai bine locul, se propteau, și printre buzele ude, ieșeau ca niște împușcături seci:

— Hup — hup!

Urcau pe bulumacul de sprijin, scobit de capetele tuburilor, îl călcau ca pe o treaptă, coborau, urcau pe masa rotativă, zimțată, coborau, săltau peste un cleşte de care aveau nevoie la operația următoare, în noroiul lăptos, gri, care gîlgîia pe lîngă gura tubului, din fundul pămîntului, ca sîngele dintr-o arteră deschisă, împroșcînd cizmele și împrăștiindu-se pe platformă într-un lac alunecos. Era ultimul tub.

... Unde e drumul? Noroi în dreapta, noroi în stînga. Noroi hărțuit de cauciucuri duble care s-au frămîntat să găsească drumul. Cîmp în dreapta, cîmp în stînga. In față șleaul a dispărut sub apă. Nu există șanț, nu există stîlpi de telegraf. Un ocean negru de pămînt și apă. La lumina farurilor, ploaia ca o ceață lichidă. S-au mai împotmolit și alții. Au lăsat o hartă enigmatică. Stop! Derapează! Se întoarce pe loc. Nu frîna! Lasă liber și încetinește. Acum, ușor, înainte. Mult la stînga, pînă ieși din glodul ăsta împuțit. Acum dreapta!

Podarul coborî ca o umbră pe scara care încolăcea columna luminată. Pàși pe platformă, ștergîndu-și fața cu o batistă udă. Apăru în lumină, lîngă șeful secției.

— Se vede ceva?

Punîndu-i această întrebare șeful îl cercetă posomorît.

— Cum?

— Mașina se vede?

Cel întrebat împinse buza de jos a dispreț și dădu energic din mînă: nu! Apoi intră în cabina de comandă să se adăpostească. Se rezemă de peretele de scînduri și îndată simți în trup trepidațiile granicului. Pentru noaptea asta s-a terminat. Nu trebuia să mai urce. Ațipi. Nu auzi cînd veniră. Pășiră toți trei pe platformă, rîzînd. Șeful secției îi împingea bucuros de umeri; mîndru și fericit.

— Cum ați făcut? Eram sigur că nu mai veniți.

Sondorii le făcură semne de bucurie.

Rîse și el:

— Am oprit ploaia.

Reflectorul tulbure îi învăluia într-o lumină lăptoasă. Erau uzi, mînjiți de humă galbenă, pe haine, pe obraji. Insoțitorul strănută. Șeful secției îi întoarse de umeri, pripit:

— Haideți la mine să vă fac un ceai.

— Cu rom.

— Nu. Vă dau spirt industrial să vă frecați pe picioare.

Pieriră în întuneric și ploaie. Acum lumea se lărgise.

H. ROHAN

Inscripție pe o rachetă cosmică

Motto : La steaua care-a răsărit
E-o cale-atît de lungă...
(EMINESCU)

Rachetei care-a răsărit,
pornind pe calea lungă,
atîtea inimi i-au dorit
la soare să ajungă.

Ca un vulcan, din adîncimi,
zbucnit-a satelitul
și azi racheta, prin 'nălțimi,
își poartă ciripitul.

In ea sînt marile dovezi,
îi văd în spații mersul,
și-n cîntul miilor de-aezi
străbate Universul.

Și steagul ei dogoritor, —
un fluture prin aștrii —
va semăna speranțe, dor,
și liniști ochilor albaștri,

Și va-nsemna călătorii
în spații selenare
și timpul îi va tipări
un semn în calendare.

Vor fi în drum și greutăți
și vor trudi savanții,
dar ei vor fi scadenți la plăți
cînd s-or cita giganții.

Racheta cosmică, și toți,
ce sîntem azi pe lume,
și cei ce vor veni, nepoți.
vor ști de acel nume

Ce-a rupt zăgazul, dînd avînt
pe vechea Terră minții
U.R.S.S., idealul sfînt
simbolul biruinții.

Ion BANUȚA

Nemaipomenita colindă

Copiii la geamuri vesteau începutul de an
Cu stelele lor de hîrtie,
Visul străvechi amintindu-l în cînt:
Dorul spre stelele-nalte,
Visul neîmplinit pe pămînt —
O stea purtătoare de pace.
Și iată, deodată, din largi megafoane,
Pe unde vibrînde, în largile spații,
Pămîntul întreg își cîntă colinda;
Răsună în corul înalt tot eterul,
Vestește minunea :
O stea ca nici una pe ceruri răsare —
O singură stea între toate —
Aprinsă de Om.

Invîrte-te osie-a vastelor spații,
Rotește-te glob în vastele spații!

O stea se înalță, aprinsă de Om —
O nouă planetă ce zboară
Spre muchiile lumii,
Spre soare
C-un roșu drapel și-o inscripție :
UNIUNEA REPUBLICILOR SOCIALISTE
SOVIETICE — 1959
Vestește în cosmice spații izbînda
Omului liber.
Omului frate cu omul.
Zboară planetă să afle solarele spații
De ziua ce vine :

A împărăției Omului pe pămînt și în ceruri.
A desțelenitorului cosmosului.
A semănătorului spațiului astral.
A omului făcător de planete și stele.

Tăria întreagă își cîntă colinda
Vestind începutul de an,
Inceputul de eră,
Inceputul de lume.

Steag de purpură, floare de purpură
Născută din sîngele celor mai buni dintre oameni,
Urcă spre soare.
Martor să fii că s-a aprins
Steaua de Pace;
Că muncitorii cu fețe-ncrustate de puncte-albăstrii
Au dăltuit, în cuptoare, în inimi fierbinți,
Steaua de Pace;
Cu palmele lor bătătorite, colhoznicii
Au semănat în brazda cerului
Steaua de Pace;
Că feciorii lor din academii
Au trecut hotarul gravitației
In mînă cu Steaua de Pace.

Țara întreagă își cîntă colinda,
Vestește dorul străvechi pe pămînt,
Vestește izbînda — o stea purtătoare de Pace.

Letiția PAPU

Stea nouă

Prind glas și spațiile-albastre,
acele spații fără capăt!
...Racheta
— cheia minții noastre —
s-a-ntors în lună, ca-ntr-un lacăt,
un lacăt care-a fost de veacuri
atîtor taine
strașnic paznic!...

Sub roșiile păcii steaguri,
azi Cosmosu-l poftim la praznic!

.. De mult descoperirăm locul
și cum se-nvîrte roata-n jurul!..
Dar nu cum cerul
— în tot locul —
cu țintele de jar îl ciuruí!...

Ci azi, în era comunistă,
noi
— printre mii și mii de stele —
am împlîntat-o — și există

cea mai umană dintre stele!

Cezar DRAGOI

Pasărea măiastră

Du-mi gîndul dincolo de zare,
Suflarea mea te poarte sus!
Ești liberă, fără hotare,
Cum n-au fost altele, și nu-s.

Din cîte păsări migratoare,
Mai mult ca toate ai de dus:

Du-mi gîndul dincolo de zare,
Suflarea mea te poarte sus!

Din răsărit, peste apus
Te-ndepărtezi fulgerătoare!
Sînt omul lumii noi ce are
Atîtea lumii vechi de spus :

Du-mi gîndul dincolo de zare!

Ion HOREA

Cînt steagul...

I

In seri de ianuarie privesc
și-mi caut printre stele, steaua mea,
steaua mea-naltă, steaua mea curată.
Dar azi privim cu toții-aceiași stea.
E-a fiecăruia și-a tuturor, ca niciodată.

In seri de ianuarie privesc
și-mi caut printre stele, steaua mea.
O simt departe-n zborul ei — și totul,
în seri de ianuarie, plutește
în zbor ușor: ferestrele deschise,
aripile zburlite ale arborilor,
balconul ca o pasăre de piatră...

Și steaua oamenilor urcă, fără nume,
și toate zborurile către ea plutesc.

II

V-ați gîndit cum vom spune versuri,
cum ne vom îmbrăca haina și cum ne vom săruta,
cum o să privim orașul și cum arborii —
în ziua
cînd primul copil
va surîde
în Lună?

Dar marea, iarba, cîntecul,
cum vor arăta?

Fața omului,
adevărata față a omului,
abia din ziua aceea
voi începe s-o cînt.

III

Un cîntec pentru mîinile savanților
pe care seara nu pune cenușă;
un cîntec drumului savanților spre casă,
cînd pomii 'nalți le ies în cale plini de păsări —
și automobilelor ce ocolesc atente
distrații pași ai lor, cînd trec,
lovindu-se de frunzele căzute
și de mirările copiilor lovindu-se.
Un cîntec infinit, un cîntec pentru
laboratoarele severe, fără flori;
pe zidurile lor, doar luna, rar
își împletește razele, ca iedera.
Un cîntec pentru somnul agitat,
plin de țîșniri de cifre colorate,
și pentru veghea calmă a soțiilor...
Cînt bucuria lor cu haine sobre
care-și ascunde stelele prin buzunare,
cum își ascund uituci țigări aprinse;
cînt marea lor luciditate; cînt
înalta modestie-a cercetării,
știința de-a privi în suflet lumea,
de-a iubi, de-a-i închina poemul
pe care-acum, cu lunga-i traiectorie,
îl scrie printre stele, o rachetă.

IV

Văd steagul sovietic cum își flutură
lumina lui, pe toate ferestrele din lume;
văd stelele de aur pîlpîind
în seara asta, ca ferestrele;
văd steaua nouă și strălucitoare
de-atîta dragoste — și steagu-l văd,
foșnind ușor la amintirea vîntului;
văd steagul sovietic și văd Luna,
oglindă fără umbră, de argint,
care răsfrînge strălucirea lui.

Florin MUGUR

VISĂTORII

Mă cufundasem în paginile cărții „Un romîn în Lună" de H. Stahl. Îi găseam destul farmec pentru a-i dărui cîteva ceasuri de lectură. Ajunsesem tocmai la momentul întîlnirii reprezentanților celor două lumi — Pămîntul și Marte — cînd pendula bătu sonor orele unsprezece. Sării ars lîngă aparatul de radio, nerăbdător să ascult ultimele știri. Și vocea spicherului acoperi uruitul înfundat al tramvaielor:

„Moscova. Tass transmite: Racheta cosmică își continuă zborul, îndepărtîndu-se de Lună și de Pămînt și înscriindu-se treptat pe orbita sa eliptică în jurul Soarelui.

La ora 12..."

Vocea slăbi deodată, devenind un murmur imperceptibil. Mă ridicai de pe scaun, vrînd să învîrtesc butonul de intensitate, cînd camera se umplu — pe cît de repede, pe atît de inexplicabil — cu un fel de ceață cenușie. Un curent puternic de aer mă trînti pe podea, și iată ce văzui, de jos, nevenindu-mi să-mi cred ochilor:

Norul cenușiu începu să se învîrtească, din ce în ce mai repede. Din substanța lui, parcă, se iviră niște contururi nelămurite, răsfrîngînd lumina becului electric. In sfîrșit, mișcarea circulară se încetini, treptat, ceața se topi fără urmă, și putui să privesc în voie ciudatul obiect care apăruse nu știu de unde.

Era un fel de mașină de metal strălucitor... construită cu multă finețe. Unele porțiuni erau de ivoriu, altele păreau făcute dintr-o substanță cristalină și transparentă. Intr-o parte se vedea o **bară scinteietoare, de o formă neobișnuită.**

Cu toate că era de o mare simplitate, aparatul nu semăna cu nimic din ceea ce-mi era cunoscut. Părea mai curînd mesagerul unei alte lumi — un răspuns al Cosmosului la vizita de curtoazie pe care o întreprinde racheta sovietică.

Aș fi rămas multă vreme nemișcat, dacă în unul din pereții aparatului nu s-ar fi deschis o trapă invizibilă pînă atunci. Prin ea se ivi întîi capul, apoi trupul unui om ca toți oamenii. Un om cu o pipă între dinți!...

Fără să-mi dea nici o atenție — poate că nici nu mă văzuse — necunoscutul se apropie de radio.

Mă ridicai brusc, interpelîndu-l:

— Cum ai ajuns dumneata..?

Se întoarse iute, scoțînd din buzunar un revolver vechi, cu butoi. Văzînd însă că n-am intenții agresive, îl băgă la loc și-mi întinse mîna, înclinîndu-se ușor. Apoi duse degetul la buze și continuă să asculte cu încordare.

Descumpănit, ascultai și eu un lung comentariu. Intre timp, îl studiam pe oaspetele nepoftit.

Era un bărbat înalt, îmbrăcat în haină de modă veche — dar atît de veche, încît părea desprins dintr-unul din primele filme ale fraților Lumière. Îi vedeam dintr-o parte favoriții nu prea lungi și maxilarele proeminente.

Cînd comentatorul tăcu, necunoscutul se îndreptă de spate și-și șterse broboanele de sudoare de pe frunte cu o batistă nu tocmai imaculată. Părea foarte surprins, contrariat chiar de cele auzite.

...La sfîrșitul mesei eram prieteni. Exploratorul Timpului se înveselise și-mi promisese că o să mă ia cu el într-o lungă călătorie. Ați auzit bine: Exploratorul Timpului, inventatorul mașinii descrise în cunoscuta carte a lui H. G. Wells.

— Vreau să aud ce vor spune oamenii despre racheta cosmică, peste 50 de ani!...

— N-ar fi mai interesant să ducem vestea aceasta în trecut? sugerai eu. Să vedem cum reacționează străbunicii noștri?...

Răspunsul convivului meu se pierdu într-un căscat homeric și îl invitai să se întindă pe pat.

— Numai o clipă, preciză el.

Peste o clipă, sforăia ca un bondar înfuriat. Abia atunci îmi dădui seama cît de neverosimilă era toată întîmplarea. Mașina de călătorit în timp?! Halda-de!... Cum rămîne atunci cu ireversibilitatea?...

Și totuși, mașina se afla în fața mea. Mă apropiai de ea și, prin trapa deschisă, văzui șeaua și pîrghiile albe despre care citisem cîndva în romanul lui Wells.

Mă străfulgeră un gînd nebunesc. Imediat însă, instinctul de autoconservare intră în acțiune. Nu cunoșteam modul de funcționare a aparatului și n-aveam de gînd să-mi părăsesc epoca pentru totdeauna. Dacă ar fi fost numai articolul așteptat de „Gazeta Literară" și încă...

Impins de irezistibilul demon al curiozității, intrai totuși în aparat, ferindu-mă să ating pîrghiile albe. Lîngă ele zării două cadrane și mă apucai să le cercetez de la distanță. Unul îl cunoșteam din roman: cadranul timpului. Iată însă lîngă el un altul, mult mai mare, și care nu era de fapt decît o planisferă. Un ac indicator încremenise într-un punct, unde se putea citi un nume scris cu litere microscopice: Bucharest. Inteleseí că Exploratorul descoperise mijlocul de a călători și în spațiu cu mașina lui fără asemănare.

Gîndul dinainte mă copleși. Aruncînd o ultimă privire oaspetelui adormit, închisei încet trapa. Orice urmă de teamă mă părăsise. Eram sigur că o să mă întorc înainte de trezirea stăpînului mașinii. Rămînea doar să stabilesc INCOTRO — în ce epocă și în ce loc de pe suprafața globului să-mi fac apariția. Invîrtii butonul așezat dedesubtul planisferei și acul indicator începu să se plimbe, urmîndu-mi nehotărîrea.

Hotărîi să las alegerea la voia întîmplării și întîmplarea vru ca acul să se oprească pe teritoriul Statelor Unite, la inscripția: RICHMOND. In același fel alesei și anul pe cadranul timpului: 1835. Apoi trăsei pîrghia de pornire...

Cine va îndrăzni să spună acum, că există vreun lucru cu neputință de înfăptuit?

...Cînd ceața cenușie se risipi, mă aflam pe o stradă pustie, într-o după-amiază fierbinte de vară. Ferestrele caselor albe erau acoperite cu obloane — scuturi de care se frîngeau săgețile soarelui. La adăpostul lor, richmondezii își prelungeau siesta.

Hotărîi să pornesc la întîmplare, prin oraș. Ca să-mi asigur întoarcerea în Romînia anului 1959, luai cu mine pîrghiile albe și abia după aceea mă îndreptai spre o clădire impozantă, — primăria, pesemne. Mă oprii însă în fața unei tăblițe de alamă, prinsă pe zidul unei case. Inscripția de pe tăbliță mi se părea foarte cunoscută: THE SOUTHERN LITERARY MESSENGER. Și deodată, în mintea mea se făcu lumină: era numele revistei în care își publicase Poe cîteva din Povestirile extraordinare. Dar mă aflam în anul de grație 1835! Poe trebuia să se odihnească și el într-una din casele albe! Ce-ar fi să-i caut adresa?...

Ușa era întredeschisă, dar în birou stăpînea liniștea. Mă întorsesem pe călcîie, gata să plec, cînd auzii o voce gravă:

— Pe cine căutați?

Int[illegible] îmi fusese [illegible] de un tînăr nu prea înalt, îmbrăcat într-un costum negru care-i sublinia paloarea feții. Mă izbi imensitatea frunții lui bombate, dominatoare.

— Aș fi vrut să aflu adresa d-lui Poe, răspunsei șovăitor.

Tînărul se însufleți:

— Mi-ați adus vreun material? Luați loc, vă rog!

Mă așezai pe un scaun, biruit de emoție: îl recunoscusem.

Edgar Allan Poe mă ascultă cu atenție plină de politețe, învîrtind între degete o fișie îngustă de hîrtie, scrisă doar pe o parte. Nu m-ar fi crezut, poate, dacă nu i-aș fi povestit subiectul cîtorva dintre lucrările sale pe care avea să le publice de-a lungul anilor. Cum nu-și împărtășise ideile nimănui, dovada existenței mele în altă epocă era făcută.

Poe arătă cel mai viu interes pentru racheta cosmică.

— Știi, îmi spuse el, am scris și eu o povestire cosmică...

— **„Aventura fără pereche a unui oarecare HANS PFAALL"...**

— O cunoști?, se miră el. Încă n-a apărut în volum...

— A apărut!... Adică o să apară în 1840. Numai că ideea de a ajunge în lună cu un balon...

— Balonul nu-i decît un mijloc, mai puțin fantezist decît lebedele sălbatice ale lui Godwin... Nu uita că l-am folosit și pentru a-i combate pe cei care susțin existența vidului interplanetar! Eu cred că **ridicîndu-ne atît de sus cît este cu putință, nu putem, literalmente, să ajungem la o limită dincolo de care atmosfera să înceteze, în mod absolut, de a mai exista. EA TREBUIE SĂ EXISTE... cu toate că s-ar putea să existe... într-o stare de infinită rarefiere.**

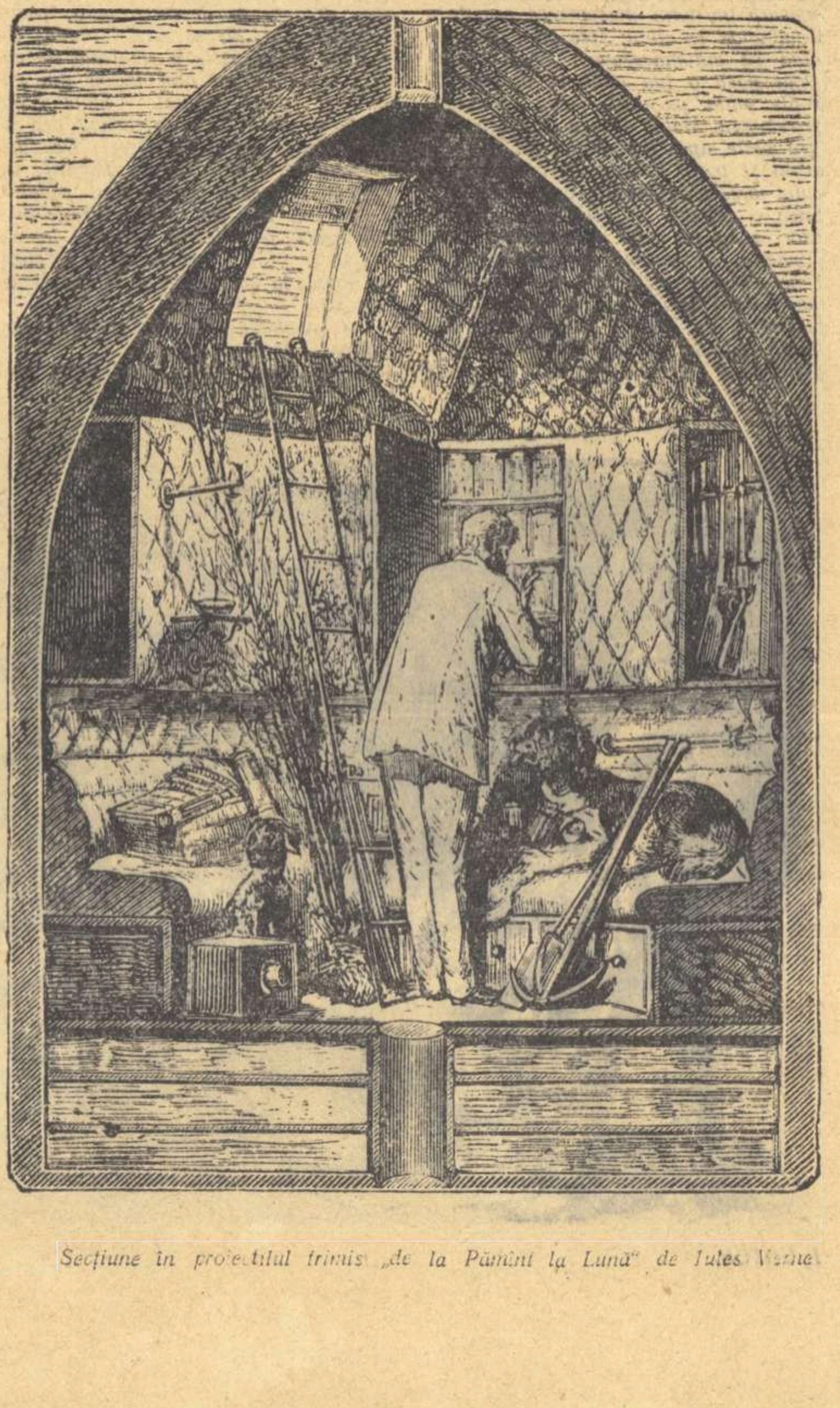

Secțiune în proiectilul trimis „de la Pămînt la Lună" de Jules Verne

— In orice caz, am fost impresionat de datele științifice și de ipotezele pe care le-am întîlnit în „**Hans Pfaall**". Dacă nu mă înșel, contemporanii dumitale considera Luna un astru mort...

— Nu sînt de părerea lor. Eroul meu spune : „...cea **mai mare parte a emisferei vizibile era acoperită de nenumărați munți vulcanici... Cei mai mulți... erau în stare de erupție și-mi dădeau teribila dovadă a puterii și furiei lor prin aruncăturile sporite de pietre, impropriu zis meteorice, care porneau acum de jos și țîșneau pe lîngă balon cu o frecvență din ce în ce mai înspăimîntătoare".**

— In această privință ai luat-o înaintea savanților. Abia de curînd oamenii de știință sovietici... (citindu-i mirarea în ochi, repetai:) oamenii de știință ruși au descoperit urme de activitate vulcanică și chiar un vulcan în erupție...

— Mă bucur că imaginația mea n-a lucrat doar în gol, așa cum se întîmplă în destule cărți cu pretenții științifice. **In aceste diferite opuscule, scopul este totdeauna satiric; tema — o descriere a moravurilor lunare, comparate cu ale noastre. Dar în nici un caz nu văd efortul de a face plauzibile amănuntele călătoriei însăși. Toți autorii par absolut ignoranți în materie de astronomie; în „Hans Pfaall" intenția este originală în măsura în care reprezintă un efort către verosimilitate, în aplicarea principiilor științifice (atît cît o îngăduia natura fantastică a subiectului) la călătoria efectivă de la Pămînt la Lună.**

Poe privi pendula prinsă în perete și tresări :

— Te rog să mă ierți, dar sînt așteptat. Am făcut un pariu cu cineva că am să înot pe o distanță de șapte mile în susul rîului James și am să mă întorc tot astăzi, pe jos. N-aș vrea să-și închipuie că m-am răzgîndit.

— Ai cîștigat... adică, vei cîștiga pariul... Iar eu am să mă întorc într-una din zilele viitoare, cu stăpînul Mașinii.

— Te aștept, spuse Poe. Am încă multe de aflat despre epoca dumitale.

— Epoca mea îți este recunoscătoare pentru cuvintele pe care le-ai scris într-una din povestiri : **„Marea problemă e în sfîrșit rezolvată! Aerul, la fel de bine ca pămîntul și oceanul, a fost cucerit de știință și va deveni un mare drum comun și lesnicios al umanității".**

— Aerul? zise Poe, gînditor. In anul din care vii dumneata se vor împlini 150 de ani de la nașterea lui Edgar Allan Poe. La 19 ianuarie... Edgar Allan Poe n-a prevăzut că la 150 de ani de la nașterea lui, în luna ianuarie, oamenii vor trimite un sol în spațiile infinite...

— Bine, dar...

El mă opri cu un gest:

— Dar în aceeași povestire pe care ai pomenit-o, există o frază scrisă parcă anume pentru a slăvi izbînda voastră : **„Cine va îndrăzni să spună, acum, că există vreun lucru cu neputință de înfăptuit?"**

Creațiile științei le vor întrece pe cele ale imaginației.

— Intr-adevăr, cine va îndrăzni să spună, acum, că există vreun lucru cu neputință de înfăptuit? murmură bătrînul Jules Verne.

Ne aflam în turnul casei de la Amiens, într-o încăpere cu pereții acoperiți de sertarele imensului fișier, cuprinzînd peste 25 de mii de fișe cu date tehnico-științifice. Masa la care stătea maestrul era plină de jurnale, reviste, buletine și dări de seamă ale societăților științifice.

După călătoria incidentală la Richmond, mai bine zis după întîlnirea cu Edgar Poe, hotărîsem să nu mai risipesc nici una din clipele în care mă puteam folosi de minunatul aparat. Și cum să mi le petrec mai bine decît vizitîndu-i pe cîțiva dintre vizionarii trecutului și comunicîndu-le împlinirea celei mai îndrăznețe dintre anticipațiile lor?...

Așa ajunsesem la Amiens.

Nu-mi fu greu să aflu drumul spre casa domnului consilier municipal. Iar Jules Verne, așa cum îl știam de pe copertile colecției Hetzel, mă primise de îndată, curios pesemne să cunoască un om de aceeași naționalitate cu eroii din „Castelul din Carpați", și „Luntrașul de pe Dunăre". Cînd îi spusesem din ce epocă vin, mă privise ironic, — dar metoda folosită cu Poe nu dădu greș nici de data aceasta. Și atunci, mă copleși cu întrebări :

— Ce viteză are racheta?

— Ca să poată pătrunde în spațiul interplanetar, a avut nevoie de cel puțin 11,2 km. pe secundă...

— In 1863, scriam în „De la Pămînt la Lună": „...e cu putință să se trimită un proiectil în Lună dacă se **izbutește a se imprima acestui proiectil o viteză inițială de 12.000 yarzi pe secundă. Calculele arată că această viteză e suficientă".**

— Și practica a dovedit-o, maestre. Suficientă chiar pentru a trece de Lună și a deveni o planetă artificială — a zecea planetă a sistemului solar...

— Da, da, mormăi bătrînul, ridicîndu-se din fotoliu și șchiopătînd prin cameră, cu mîinile la spate. Numai că proiectilul Columbiadului nu era deloc potrivit pentru asemenea treabă...

— Dar ați prevăzut și folosirea mijloacelor reactive! Oare nu spune Michel Ardam: **„Și cine mă va împiedeca să întîrzii căderea, cu ajutorul unor rachete bine așezate și aprinse la timpul potrivit?"** Iar Barbicane **„observa cu mulțumire că rachetele lui și celelalte artificii nu fuseseră stricate. Aceste piese importante, cu o încărcătură puternică, trebuiau să servească la încetinirea căderii proiectilului, cînd acesta, atras de atracția lunară, după ce va fi trecut de punctul mort de atracție, ar cădea pe suprafața Lunei..."**

— In sfîrșit, spuse bătrînul, așezîndu-se. Mai bine să vorbim despre racheta voastră cosmică. Va ajunge ea aproape de limitele sistemului solar?

— După calculele de pînă acum, se pare că nu. Orbita ei va fi doar ceva mai mare decît cea a Pămîntului.

Jules Verne clătină din cap :

— Veți ajunge și dincolo de Neptun... Vom ajunge, noi, umanitatea... Tot ceea ce poate să imagineze un om, alții vor putea să înfăptuiască...

Tăcu o clipă, căutînd o carte în raftul de lîngă el, apoi o deschise, reluînd :

— Poate că unul dintre strănepoții mei va citi cîndva aceste rînduri pe bordul unei rachete cosmice, în drum spre un alt izvor de lumină și de viață : **„Distanța de aproape o mie două sute de milioane de leghe la care gravitează Neptun, ar părea să fie limita sistemului solar. Și totuși, cît de mare ar fi diametrul acestei lumi, el e neînsemnat dacă-l comparăm cu cel al grupului sideral, de care depinde astrul radios.**

Intr-adevăr, soarele pare să facă parte din această mare nebuloasă a Căii Laptelui, în mijlocul căreia strălucește doar ca o modestă stea de mărimea a patra. Unde ar fi ajuns deci Gallia dacă ar fi scăpat de atracția solară? De ce nou centru ar fi depins, parcurgînd spațiul sideral? Poate că de cea mai apropiată dintre stelele Căii Laptelui.

Or, această stea este Alfa din constelația Centaurului și lumina, care face șaptezeci și șapte de mii de leghe pe secundă, străbate distanța de la soare pînă la ea în trei ani și jumătate. Care e, deci, această distanță? Pentru a o tălmăci în cifre, astronomii au trebuit să ia miliardul ca unitate și ei spun că Alfa e la opt mii de miliarde de leghe.

Se cunoaște un mare număr de asemenea distanțe solare? Cel mult opt au fost măsurate și, printre principalele stele cărora li s-a putut aplica această măsură, amintim Vega, așezată la cincizeci de mii de miliarde de leghe, Sirius, la cincizeci și două de mii două sute de miliarde. Steaua Polară, la o sută șaptesprezece mii șase sute de miliarde,

au avut dreptate

Capra, la o sută șaptezeci de mii patru sute de miliarde de leghe. Acest ultim număr e compus din cincisprezece cifre.

Și pentru a da o idee despre aceste distanțe, pornind de la viteza luminii, după inginerii savanți s-ar putea raționa astfel:

Să ne închipuim o ființă înzestrată cu o vedere de putere infinită și să o așezăm pe Capră. Dacă privește spre Pămînt, va fi martoră a faptelor care s-au petrecut acum șaptezeci și doi de ani. Dacă se mută pe o stea de zece ori mai îndepărtată, va vedea evenimentele care s-au produs acum șapte sute douăzeci de ani... Mai departe încă, dacă raza luminoasă are nevoie de șase mii de ani ca să ajungă la ochiul său, va putea contempla distrugerile potopului universal... Intr-adevăr, toate faptele sînt într-un fel stereotipe în spațiu și nimic din ceea ce s-a petrecut o dată nu se poate șterge"...

Nu vedeam titlul cărții, dar știam că bătrînul Jules Verne îmi citea un pasaj din cea mai îndrăzneață operă a lui: „Hector Servadac — Voyages et aventures à travers le monde solaire". Imi aduceam aminte de cometa Gallia, care smulsese o bucată din scoarța pămîntului și-i purta pe supraviețuitori în spațiile interplanetare. Și vocea maestrului continua să vibreze în camera din turn:

„Poate că aventurosul Palmyrin Rosette avea dreptate cînd voia să străbată această lume siderală, în care atîtea minunății i-ar fi încîntat ochii. Dacă cometa sa ar fi intrat succesiv sub oblăduirea unei stele, apoi a alteia, cîte sisteme stelare atît de diferite ar fi observat! Gallia s-ar fi deplasat împreună cu aceste astre, a căror fixitate nu e decît aparentă și care se mișcă totuși, — cum face Arcturus, cu o viteză de douăzeci și două de leghe pe secundă. Soarele, el însuși, se deplasează cu șaizeci și două de mile pe an către constelația Hercule...

Dacă o împrejurare oarecare ar fi smuls cometa de sub influența centrului său atractiv, pentru a o aservi altor astre, atunci privirile lui Palmyrin Rosette ar fi fost vrăjite de contemplarea unor minuni despre care sistemul solar nu poate să ne dea nici o idee. In depărtări, grupele planetare nu sînt guvernate totdeauna de un singur soare. Sistemul monarhic pare izgonit în anumite puncte ale cerurilor. Un soare, doi sori, șase sori, depinzînd unul de altul, gravitează sub influențele lor reciproce. Sînt aștri colorați în roșu, galben, verde, portocaliu, indigo. Cît de superbe trebuie să fie contrastele de lumină pe care acești sori le aruncă pe suprafața planetelor lor! Și cine știe dacă Gallia n-ar fi văzut ridicîndu-se la orizont zile alcătuite, succesiv, din toate culorile curcubeului?...

Nu! Gallia n-avea să părăsească niciodată sistemul solar, și nici n-avea să piardă din vedere Pămîntul".

Cartea se închise încet, cu un zgomot ușor, ca o fluturare de aripi. Jules Verne privea undeva, prin mine, dincolo de mine...

Incercai să mă retrag fără să-i tulbur visarea, dar podeaua scîrții sub pași. Bătrînul tresări:

— O ultimă întrebare: spui că rușii sînt aceia care au sfărîmat porțile Cosmosului?

Dădui din cap, afirmativ.

— Am iubit întotdeauna poporul acesta, continuă el. Mihail Strogoff... Mihail Zorn... Locotenentul Procop... Am scris chiar în „De la Pămînt la Lună": „Rusia vărsase ca parte a ei uriașa sumă de trei sute șaizeci și opt de mii șapte sute treizeci și trei de ruble. Pentru ca să fie de mirare, ar trebui ca lumea să nu cunoască gustul pentru știință al rușilor și progresul studiilor astronomice la ei, progres datorit numeroaselor lor observatoare, dintre care cel mai important a costat două milioane ruble". Credeam totuși că americanii sînt mai întreprinzători, știam ca au o industrie mult mai dezvoltată... S-a schimbat ceva în epoca voastră?

— S-au schimbat multe, maestre, și data viitoare vă voi spune totul.

— Revino, tinere, și cît mai curînd.

Sînt fericit că spusele dumitale mi-au dovedit adevărul celei mai scumpe profeții a bătrînului Jules Verne:

„Tot ceea ce inventez, tot ceea ce imaginez, va rămîne totdeauna mai prejos de adevăr, pentru că va veni o clipă în care creațiile științei le vor întrece pe cele ale imaginației".

Pămîntul nu mai e decît o treaptă

Wells mă complimentă ironic:

— Ești un tip interesant, dumneata! Te-ai îmbrăcat mai fistichiu și vrei să mă faci să cred în propria mea născocire...

— Veniți să v-arăt mașina!

— N-am timp de pierdut, domnule...

— Atunci, priviți-o de aici.

Crezînd încă într-o glumă stupidă, se apropie de fereastră și încremeni: pe peluza din fața cottage-ului se afla „mașina timpului" așa cum și-o imaginase în 1895...

Căutînd să-și regăsească stăpînirea de sine, își desprinse cu greu privirile de la paralelipipedul strălucitor și se întoarse spre mine:

— Felicitările mele! Macheta e foarte reușită.

— Macheta?...

Domnul H. G. Wells se ținu bine pînă ce mă văzu deschizînd trapa. Atunci îmi strigă de la fereastră:

— Să stăm de vorbă...

Incă ezitam, cînd adăugă:

— ...te rog.

Trîntii trapa, fără rost, și urcai agale cele patru scări care duceau pe verandă și de acolo în casă. Wells mă întîmpină în prag, posomorît. Mă conduse în camera lui de lucru și-mi ceru scurt:

— Povestește!

Ii povestii tot, de-a fir a păr

— Ciudat, făcu el într-un tîrziu. Să fi asistat într-adevăr la o asemenea experiență și să fi uitat cu desăvîrșire?

Făcea eforturi vizibile și zadarnice să-și amintească. In sfîrșit, renunță:

— Să lăsăm trecutul. Vorbește-mi despre anul 1959!

Vestea lansării rachetei cosmice îl tulbură:

— Rușii?...

— Da, rușii. Și tot ei studiază mijloacele de scădere sau chiar de dispariție a forțelor gravitaționale. Dumneavoastră vă dați seama ce însemnătate are această problemă pentru zborul interplanetar!...

Wels tăcea, copleșit. Simțeam însă cum i se rotesc gîndurile, închegînd încet-încet fraze din „Primii oameni în lună":

„...toate substanțele cunoscute sînt transparente pentru gravitație... nimic nu interceptează atracția gravitațională, nici pe cea a pămîntului. Cavor nu vedea de ce n-ar exista o asemenea substanță...

...Toți cei care au cît de puțină imaginație vor înțelege posibilitățile extraordinare oferite de o asemenea substanță... De pildă, dacă ai fi vrut să ridici o greutate, oricît de enormă, n-ai fi avut decît să strecori sub masa ei o foaie din această substanță și ai fi ridicat-o atunci și cu un pai.

...Primul meu gînd fu, desigur, de a aplica acest principiu la tunuri și cuirasate, la toate materialele și metodele de război și, de acolo, la navigație, la locomoție, în construcții și la toate formele imaginabile ale industriei omenești".

— Vor folosi degravifierea la zborul interplanetar? repetă Wells, ca pentru sine.

Intrebarea nu cerea răspuns și-l lăsai să se cufunde din nou în Maëlstromul gîndurilor sale.

„Inchipuie-ți o sferă destul de mare pentru a găzdui două persoane și bagajele lor. Ea ar fi construită din oțel și îmbrăcată pe dinăuntru cu sticlă groasă, ar conține o rezervă suficientă de aer solidificat, hrană concentrată, apă, un aparat de distilat și așa mai departe; pe îmbrăcămintea exterioară de oțel, sfera ar fi, ca să zic așa, emailată..

— Cu Cavorit?

— Da!

...Sfera interioară de sticlă va fi impenetrabilă pentru aer și, în afara trapei, fără nici o fisură; sfera de oțel poate fi făcută din bucăți care se vor înfășura pe o armătură ca niște storuri pe cilindrii lor. Ele ar putea fi acționate cu ușurință prin resorturi deschise și închise cu ajutorul electricității transmise prin fire de platină turnate în sticlă. Toate astea sînt probleme de amănunt. Vezi deci că, în afara grosimii cilindrilor, partea din afară a sferei unse cu Cavorit va consta în ferestre sau storuri, cum vrei să le spui. Or, cînd toate aceste ferestre sau storuri vor fi închise, nici lumina, nici căldura, nici gravitația, nici un fel de energie radiantă nu va putea pătrunde în interiorul sferei; ea își va lua zborul prin spații în linie dreaptă... Dar se deschide o fereastră... Inchipuie-ți una din ferestre deschisă! Atunci, imediat, orice corp greu care se află în vecinătatea noastră ne atrage...

De fapt, vom putea vira și ocoli în spațiu după cheful nostru..."

Wells se scutură parcă de gînduri și mă privi cu ochi calzi și limpezi:

— Mi-ai adus o veste bună, prietene. Pe vremea cînd mi se părea mai comod să discut sociologie sub masca fabulei, am scris o carte intitulată „Hrana zeilor". Ea începea printr-o fantezie zvăpăiată despre o schimbare a proporțiilor datorită unor oameni de știință și se sfîrșea printr-o luptă eroică între noul și excepționalul mod de viață „în mare" și viața colcăitoare, „în mic", a pămîntului nostru. Scriam atunci că „va veni o vreme cînd micimea va dispare de pe suprafața globului, cînd uriașii se vor duce și se vor întoarce liberi pe pămînt, pe pămîntul lor, înfăptuind necontenit lucruri din ce în ce mai mari și mai splendide". Scriam că „măreția se răspîndește pretutindeni... Ea este în natura a tot ceea ce putem cunoaște, ea face parte din timp și din spațiu. A crește și iar a crește! De la început pînă la sfîrșit, este... legea vieții". Și romanul meu se sfîrșea cu perspectiva victoriei noului mod de viață și cu o altă perspectivă încă... Ascultă!

Wells închise ochii și recită încet, cu o patimă stăpînită:

„— A crește și iar a crește! ...A crește pînă cînd Pămîntul nu va mai fi decît o treaptă... pînă cînd spiritul nostru va nimici orice teamă și se va desfășura...

El își azvîrli brațul spre cer:

— ...acolo sus!

Vocea sa se stinse. Raza lividă a reflectoarelor se roti și-l învălui o clipă, conturîndu-l gigantic și cu brațul ridicat spre cer.

Cîteva secunde, el străluci, cu privirile îndreptate fără teamă către adîncurile înstelate. Pentru puțin timp, lumina îl dezvălui astfel, îmbrăcat în zale, tînăr, puternic, calm și hotărît. Apoi raza trecu și el nu mai fu decît oma re siluetă neagră care cu un gest puternic, amenința firmamentul și mulțimile lui de stele".

...Intr-un tîrziu, Wells rupse tăcerea și acestea fură ultimele cuvinte pe care le auzii din gura lui:

— Pămîntul nu mai e decît o treaptă...

Sute de nave vor brăzda spațiul sideral

Omul din fața mea era masiv, cu fruntea dezgolită de pleșuvie, cu ochi pătrunzători în dosul ochelarilor cu ramă îngustă. Nu fusese nevoie să-i înșir toată povestea pe care o știam acum aproape pe dinafară. Mă opri se cu un gest amical:

— Tovarășe reporter, sînt la dispoziția dumitale. Intreabă-mă și-ți răspund:

— Să vedeți... n-am venit să vă pun întrebări... și nici nu sînt reporter...

Uriașul mă privi mirat:

— Atunci?

— Vreau doar să vă comunic că exact peste treizeci de ani, prima rachetă cosmică va decola de pe teritoriul Uniunii Sovietice.

— Că prima rachetă cosmică va fi sovietică, sînt sigur. Că va decola peste treizeci de ani sau mai devreme, om trăi și-om vedea!

Mă întristai, știind că omul din fața mea avea să se stingă înainte de începutul erei cosmice.

— De altfel, reluă el, poate ai citit „Aelita" și te-ai lămurit cum văd eu zborul interplanetar...

Bucuros că pot schimba vorba, îi spusei ce cred — ce vor crede savanții din Occident despre un nou combustibil, descoperit de confrații lor sovietici.

— Motorul inginerului Los merge și el cu un combustibil nou — zîmbi Alexei Tolstoi:

„După cum cilindrii unui motor obișnuit cu explozie sînt alimentați cu benzină, aici camerele de explozie erau alimentate cu ultraliditã, sub formă de pulbere extrafină, un exploziv de o forță nemaipomenită, descoperită în laboratorul uzinei X... din Petrograd. Puterea ultraliditei întrecea toate cele cunoscute pînă acum în domeniul explozibilelor".

— Știți, însă, că astăzi se folosesc mai cu seamă combustibili lichizi...

— Asta nu înseamnă decît că nu s-a descoperit încă un combustibil solid destul de eficace.

Răspunsul era logic și n-aveam de gînd să continui competiția pe tărîmul strict științific, unde marele scriitor avea și avantajul unei diplome de inginer tehnolog. Abordai, deci, o problemă cu un caracter speculativ mult mai pronunțat:

— Credeți, într-adevăr, că ființele inteligente de pe alte planete seamănă cu noi?

— Va să zică tot la interviu am ajuns, zîmbi uriașul. Nu-ți pot răspunde decît cu cuvintele inginerului Los: **„După mine, trebuie să fie oameni, așa cam ca noi. Cînd vom ajunge o să vedem... Marte și Pămîntul sînt două globulețe mititele care se rotesc unul lîngă altul. Și ei și noi avem aceleași legi. Pulberea vieții zboară în univers. Aceiași spori se depun pe Marte ca și pe Pămînt, ca și pe toate miriadele de stele în curs de răcire. Peste tot ia naștere viața: pretutindeni, un antropoid domnește asupra vieții: nu se poate crea un animal mai desăvîrșit ca omul".**

Mă simții obligat să nu fiu de acord măcar cu o parte din cele spuse:

— Știți, teoria radio-panspermiei...

— Știu, dragul meu, știu, mă întrerupse Alexei Tolstoi. Dar cîtă vreme o ipoteză prezintă măcar unul la un milion șanse de a fi recunoscută ca valabilă, poate fi menționată — măcar într-un roman științifico-fantastic! Parcă problema „îmbătrînirii" organismelor în legătură cu relativitatea timpului a putut fi verificată experimental? Cîndva, rachetele cosmice vor zbura cu viteze apropiate de cea a luminii și atunci... Dar pînă atunci, mi-am îngăduit să scriu:

„Ne-am luat zborul la ora șapte. Acum... uite, e două după amiază. După ceasul nostru am plecat de pe Pămînt acum nouăsprezece ore. Dar după ceasul care a rămas la mine în atelier a trecut cam o lună de zile. Poate ai băgat de seamă, cînd mergi cu trenul: dormi, trenul se oprește și atunci ori te trezești cu un simțămînt neplăcut, ori, dacă nu te trezești, simți cum te apasă ceva urît, prin somn. Asta din cauză că, în clipa cînd trenul se oprește, în tot corpul dumitale se produce încetinirea iuțelii. Cînd trenul este în plină viteză, inima îți bate mai repede, și ceasul dumitale merge mai repede decît atunci cînd trenul stă pe loc. E o diferență imperceptibilă, deoarece vitezele sînt foarte mici. Cu zborul nostru este altceva. Am străbătut jumătate din drum aproape cu iuțeala luminii. Ei, așa diferența devine simțitoare. Bătăile inimii, mersul ceasului, oscilațiile particulelor din celulele trupului nu și-au schimbat raportul între ele, atîta timp cît ne deplasam în spațiul fără aer; noi făceam un tot cu aparatul și totul se mișca în același ritm cu el. Dar, viteza aparatului depășind de cinci sute de mii de ori viteza normală de mișcare a corpului pe Pămînt, atunci iuțeala cu care îmi bătea inima — o bătaie pe secundă, socotită după ceasul din aparat — a crescut și ea de cinci sute de mii de ori. Cu alte cuvinte, în timpul zborului, inima mea făcea cinci sute de mii de bătăi pe secundă, socotite după ceasul rămas la Petersburg. După bătăile inimii mele, după acul cronometrului din buzunarul meu, după simțul întregului meu corp, noi am trăit nouăsprezece ceasuri pe drum! Și, într-adevăr, au fost nouăsprezece ceasuri. Dar, după bătăile inimii unui locuitor al Piterului, după mișcarea acului de la orologiul catedralei — Petropavlovski Sobor — din clipa decolării noastre, au trecut trei săptămîni și mai bine. Mai tîrziu se va putea construi un aparat de mari proporții, prevăzut cu rezerve de hrană, de oxigen și de ultraliditã, suficiente pentru șase luni".

— Fără îndoială! strigai eu. Rachetele fotonice...

Mă oprii însă brusc, amintindu-mi că mi-ar fi fost greu să discut despre funcționarea rachetelor fotonice. Și, ca să nu dau răgaz unor întrebări primejdioase pentru amorul meu propriu, mă grăbii să operez o diversiune:

— Zborul rachetei cosmice sovietice ridică problema stabilirii unor legături cu celelalte planete într-un viitor nu prea îndepărtat. Mi-aduc aminte că în „Aelita" vorbeați undeva despre asta...

Alexei Tolstoi își scoase încet ochelarii, îi șterse îndelung cu o bucată de piele de căprioară, apoi și-i puse iar pe nas și spuse cu o altă voce, fără nici o umbră de glumă:

— Sînt sigur că nu vor trece mulți ani și sute de nave aeriene vor brăzda spațiul sideral... Călătoria în Marte nu va fi mai complicată decît zborul de la Moscova la New York.

Incă înainte ca vălul cenușiu să se destrame cu totul, Exploratorul Timpului smuci trapa, mă apucă de umăr și mă trase afară din mașină. Era furios la culme și încercările mele de a-l potoli nu avură nici un rezultat. Imi trînti trapa în nas și dispăru împreună cu minunatul său aparat, lăsînd ca dovadă a trecerii sale prin secolul atomic o pipă din spumă de mare.

Poate că dispariția lui mi-a închis pentru totdeauna porțile trecutului... Dar a zecea planetă își urmează drumul pe cer, undeva între Pămînt și Marte, purtînd mesajul viitorului comunist, care se deschide în fața noastră ca o floare purpurie. Curînd, un roi întreg de surori ale Celei Dintîi se vor răspîndi în spații, ducînd nu numai visurile, ci și bătaia inimilor.

Să mai suspin după aparatul fără seamăn cînd eu, și noi toți dimpreună, explorăm fără încetare Timpul, înaintînd spre Viitor?...

Ion HOBANA

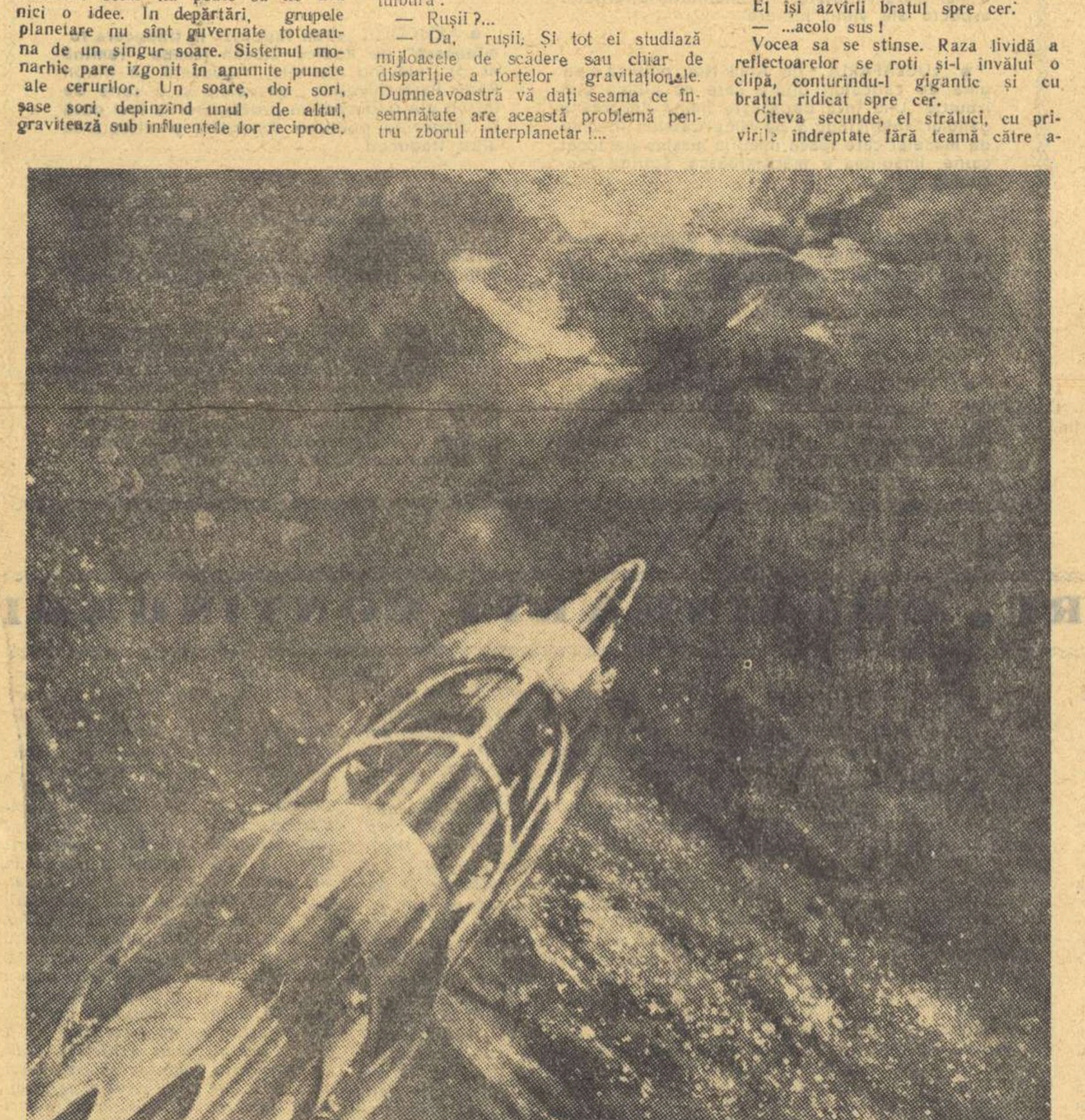

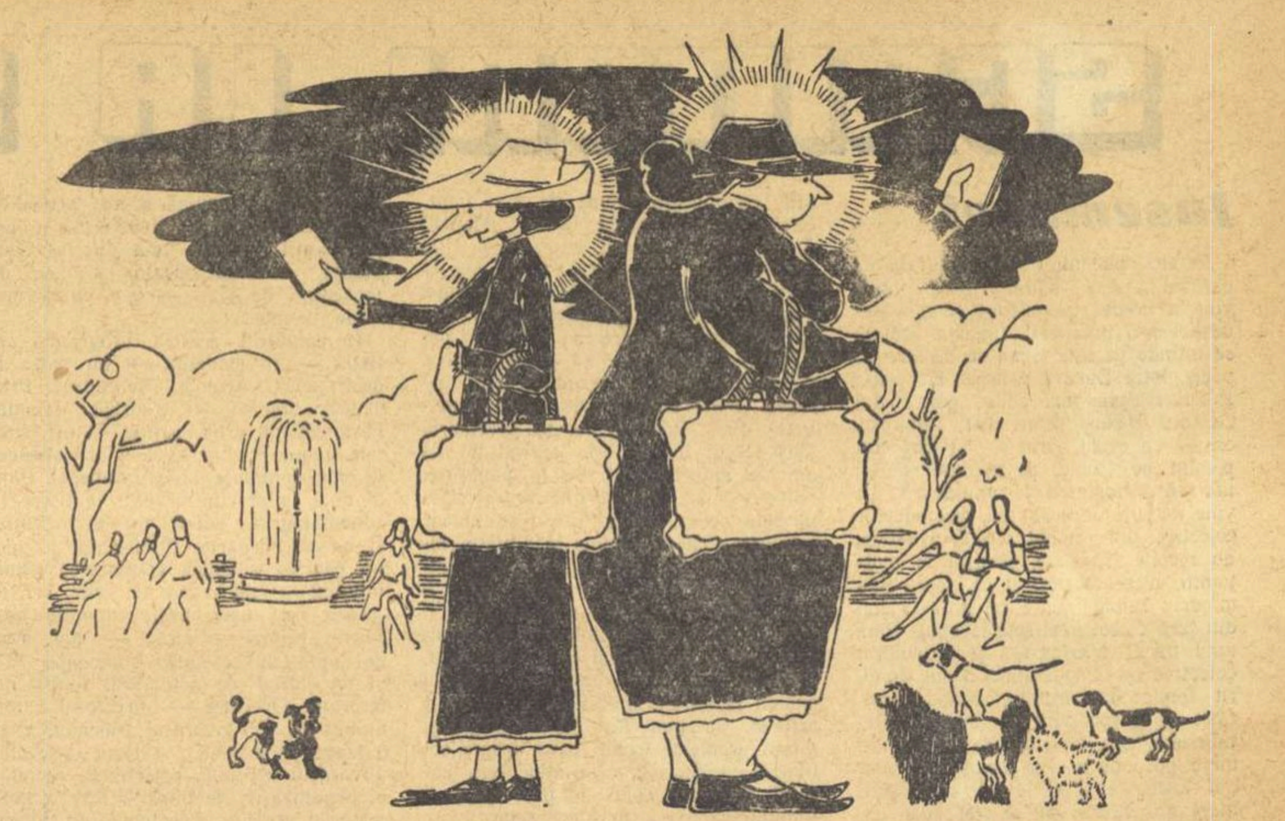

FEMEI CUVIOASE

Domnișoara Elvira și domnișoara Georgescu locuiesc împreună. Pe domnișoara Elvira o mai cheamă și Stoenescu, pe domnișoara Georgescu o cheamă Minodora, dar nimeni nu vrea să le spună decît uneia pe numele de botez și celeilalte pe numele de familie, nu se știe de ce. Așa s-a întîmplat dintru început, de cînd s-au mutat amîndouă, acum douăzeci de ani, în apartamentul mic din strada Franzelari, unde mai închiriază și o odaie, la femei, numai la femei liniștite.

Domnișoara Elvira a fost mulți ani pedagogă la o școală profesională și domnișoara Georgescu a fost profesoară de lucru la aceeași școală. Acum sînt amîndouă pensionare și e ciudat cît de des, cît de regulat ies în oraș femeile astea două care n-au nici o treabă. Dar ele totuși își pun de dimineață pălăriile vechi, de o formă ciudată, pălăriile aproape bărbătești, pantofii mari, fără toc, rochiile închise pînă în gît și, dacă e frig, paltoanele cenușii încinse cu cordoane din aceeași stofă, și pleacă pe poartă împreună. Foarte des se despart la colțul străzii și fiecare își urmează propriul ei drum. Pentru că domnișoara Elvira și domnișoara Georgescu, dacă n-au o treabă în înțeles de slujbă, de funcție, au în schimb o misiune: ele sînt chemate să aducă oamenii pe calea cea bună. Au avut împreună această revelație acum douăzeci de ani, cînd au întîlnit un misionar care în acel moment adunase un mic grup de cucernici în jurul lui, și tot în acea perioadă de renaștere au simțit nevoia să se mute împreună, ca să se izoleze într-un fel de necredincioși, ca să trăiască în parfumul propriei lor sfințenii, ca să se reculeagă laolaltă. Cît au mai fost încă în slujba școlii, vocația lor a fost oarecum stingherită, dar după clipa fericită a pensionării, ea și-a putut deschide larg aripile, s-a putut desfășura cu o virulență uluitoare și într-un ritm care nu cunoaște oboseala.

Ziua lor plină de bucurii și de victorii mici și mari, se desfășoară cam așa: Domnișoara Elvira, care e și cea mai robustă dintre amîndouă, de o construcție puternică și poate chiar pătrată ca aspect, pleacă pe jos, după ce, în gînd, a cerut Domnului s-o ajute și azi să lumineze și să aline suflete de rătăciți. In Cișmigiu, la Șosea, la grădina Botanică, se așează pe o bancă și așteaptă cu răbdare, iarna și vara, să vină să se mai odihnească cineva lîngă ea. Ea are sectorul „aer liber" și lucrează cu necunoscuți. Cînd în sfîrșit s-a așezat cineva, o fată tînără, o femeie obosită, un student care învață, domnișoara Elvira începe, curajos, conversația. Ea atacă problema fățiș, fără ocol. Intreabă acea persoană dacă nu e bolnavă sau necăjită, dacă nu se gîndește cumva că boala și necazurile vin din pricină că în sufletul ei e beznă, că a pierdut cărarea către Domnul, că ar fi bine să se gîndească puțin și la mîntuirea sufletului. Vecinul de bancă reacționează într-un fel sau altul. Unii ridică din umeri și pleacă, alții pufnesc în rîs (dacă sînt tineri și fără minte!), unii o ascultă, zîmbesc și alții chiar dau din cap cu tristețe, suspină și înclină să creadă că ea are dreptate. Atunci domnișoara Elvira le dă, din geanta ei mare cu colțurile roase, o broșură, o cărțulie, o iconiță, rugîndu-i aprins să citească, să privească, și să se întoarcă la Domnul. Le mai dă și o întîlnire pentru a doua zi în același loc, dar puțini, foarte puțini sînt aceia care se țin de cuvînt și vin la întîlnire. Domnișoara Elvira însă vine, și dacă nu întîlnește aceeași persoană, întîlnește alta, și ziua ei nu e pierdută. Apoi schimbă banca, schimbă parcul, și așa pînă seara, în fiecare zi.

Domnișoara Georgescu lucrează în alt sector. Ea călătorește cu tramvaiul, pentru că e mai debilă, cam slabă de picioare și foarte palidă. Ea se duce în case de persoane cunoscute, pică pe negîndite la bolnavi, la oameni care trec prin amărăciuni, la văduve, la spitale chiar. Cunoaște foarte multă lume de pe cînd era profesoară și prin cei cunoscuți face alte cunoștințe, orientîndu-se, ca un ogar, după miros, spre cei care suferă fizicește sau moral de ceva. Vine în casă, se așează sfîrșită de oboseala drumului pe un scaun, se odihnește o clipă, apoi, cu puteri renăscute și nebănuite, începe să dea tîrcoale necazului, întîi de mai departe, apoi de aproape, de aproape de tot, să-l scormonească bine, pînă pune întrebarea cea mare: „Dar la sufletul dumitale te gîndești? Dar ce se va întîmpla după viața asta păcătoasă, nu te interesează? Unde te va duce boala, draga mea, decît la moarte! Toți murim, așa e voia Domnului, dar dumneata poate că mori mîine, și în ce gheenă îți va ajunge sufletul?" Bolnavul holbează ochii, se impresionează sau se supără, dar domnișoara Georgescu stă ferm pe poziție, nu dă înapoi nici un centimetru din terenul cîștigat. „Pocăește-te cît mai ai vreme, că Domnul e bun și te iartă!" Se întîmplă uneori că acel pe care îl prohodește ea așa, de viu, să se emoționeze, se întîmplă însă și să tragă cu o mînă palidă papucul de sub pat și să-l arunce drept în domnișoara Georgescu. Ea însă îndură cu smerenie orice.

Seara, cînd se întîlnesc acasă, cele două domnișoare își povestesc una alteia, roadele muncii lor de peste zi:

— A aruncat cu papucul în mine! spune domnișoara Georgescu și ochii îi scînteiază de o cucernică fericire.

Domnișoara Elvira nu se lasă mai moale, doar nici ea n-a alergat degeaba azi, pe jos, de la Parcul Stalin la Arenele Libertății.

— M-a făcut nebună un domn cu ochelari. Cred însă că la ora asta citește broșura „Tu ești oaia" și își mușcă degetele de regrete.

Apoi cîntă amîndouă un psalm, pe o melodie ciudată, greu de memorat, și pe un ton foarte sus, foarte puțin uman.

Masa de prînz n-o iau niciodată domnișoarele. Ele mănîncă seara, cînd se întîlnesc. Mănîncă orice pe un colț de masă, fiert pe jumătate, ars, crud, afumat, pentru că Elvira, care gătește în grabă, nu socotește că asta merită mare atenție. Să-ți pierzi munca cu gătitul! Ar fi o rușine, cînd ai o asemenea menire pe lume. Și pe urmă, chiar dacă mîncarea e sleită sau pe morcovi a rămas un pic de noroi, se știe bine că ce intră în gură nu-i spurcat, numai ce iese din gură e spurcat, pentru că omul e tare păcătos și prin gura lui de atîtea ori vorbește diavolul.

Pe studenta aceea mică, bălană, care a locuit la ele, erau aproape-aproape s-o aducă la Domnul, cînd a venit un nemernic, a cerut-o de nevastă, s-au cununat și au plecat. Ea asculta în fiecare seară, cu capul plecat, întorcînd încet paginile cîte unui curs, de ai fi jurat că citește, toate cuvintele lor înțelepte și niciodată nu se împotrivea la nimic. Cînd domnișoara Elvira, cînd domnișoara Georgescu, veneau pe rînd seara în odaia ei, și-i vorbeau un ceas, două, despre mîntuirea sufletului ei tînăr și plin de păcate. Apoi plecau în odaia lor, se culcau mulțumite în paturile de pe care au suprimat de mult cearceaful, — ce e asta, răsfăț? cochetărie? și mai ia timp și la spălat! — și-și vorbeau încet pe întuneric, pînă să adoarmă, despre bucuria de a vedea în sfîrșit pocăită studenta. Dezamăgirea lor a fost amară cînd după atîta ascultare, după atîta smerenie, fata a pornit-o pe drumul lumesc. Ei, poate cînd va rămîne văduvă, se consolau ele, își va aduce aminte și de mîntuirea ei.

Femeia tînără, funcționara, care a locuit apoi în odaia pe care o dau ele cu chirie, ar fi putut scoate din fire pe oricine, afară, bineînțeles, de ele două. Primea musafiri, chiar seara! Ii veneau prietene vesele ca și ea, veneau și bărbați, e drept niciodată unul singur, dar rîdeau ca niște descreierați și stăteau de vorbă pînă la nouă, pînă la nouă și jumătate uneori. Noroc că dimineața avea serviciu devreme, altfel te pomenești că ar fi stat oaspeții și mai tîrziu!

Și azi e cu neputință să scoți un chiriaș din casă. Trebue motive serioase! Ce motive mai serioase ar trebui? Poate să bea și vin!

Cînd îi vorbeau despre pocăință, femeia aceea avea cîte un răspuns care te speria:

— De ce să mă pocăiesc? L-am omorît pe tata și l-am ascuns sub pat? sau: Intîi să mă sfrijesc și eu sau să mă umflu ca cimpoiul, și pe urmă poate că dacă n-oi mai avea încotro, am să mă pocăiesc!

Să te înfiori de groază! Și ce manieră vulgară de a te exprima! Nu tot ea a îndrăznit să spună că în odaia lor colcăie ploșnițele și că la Anul Nou are să le facă cadou o sticlă de analcid? Ca și cum dacă ar fi așa, ploșnițele n-ar fi tot vietăți făcute de cel de sus, cu un scop oarecare, necunoscut de noi, poate ca o pedeapsă pentru păcatele noastre, pe care trebuie s-o îndurăm fără murmur! Și cînd au ajuns cu raționamentul aici, domnișoara Elvira a înțeles deodată, a înțeles, i-a explicat și domnișoarei Georgescu, și s-au bucurat amîndouă, și au cîntat un psalm: funcționara le era trimeasă de Domnul ca o încercare, ca o pedeapsă, și cu cît aveau să îndure mai mult de la ea, cu atît se urcau mai sus în ochii lui Dumnezeu.

— Știi ce mi-a făcut astăzi? spunea, gîfîind de bucurie domnișoara Elvira. M-a făcut taur bătrîn! Eu căram lemne în casă și ea i-a spus prietenei ei, ăleia blonde, cu care gătea adineauri în bucătărie: e tare ca un taur bătrîn!

— Și mie, și mie, șuiera fără glas, cu ochii sticlind, domnișoara Georgescu, mi-a spus că am plictisit-o behăind așa, ca o capră. M-a făcut capră, nu-i așa? Ei, poate că Domnul are să vorbească într-o zi și în inima ei!

Exista un domeniu în care cele două domnișoare ar fi vrut grozav să lucreze, dar era greu, era foarte greu: preoțimea. Sînt în București, nu-i așa, tot felul de preoți: ortodoxi, catolici, protestanți, mozaici, adventiști, fel de fel, și toți, toți sînt eretici. Nici unul nu înțelege cuvîntul Domnului așa cum trebuie, nici unul n-a găsit drumul către El, nici unul n-are să-și mîntuiască sufletul! Atîția preoți și toți pierduți! Ce păcat! O dată domnișoara Georgescu, în tramvai, a încercat o mică, nevinovată șiretenie: a vrut să strecoare o broșură, o broșurică de-a misionarului ei, singurul care cunoaște calea mîntuirii, în buzunarul unui popă. Dar popa a simțit ceva, a dat repede mîna la buzunar, a apucat-o zdravăn pe ea de mînă și a început să strige, ca din gură de șarpe: „hoții! hoțoaică bătrînă!" Pînă cînd să ajungă domnișoara Georgescu să ridice vocea deasupra tuturor, să se facă auzită, să-l roage pe popă să scoată din buzunar ce i-a pus ea, care nu-i luase nimic, a fost întîi ocărîtă de toată lumea, înghiontită de un domn tînăr, scuipată de o cucoană bătrînă cu dinții rari, înjurată urît: „uite, pungășoaica, de la preoți fură ea!" Pe urmă tot tramvaiul a rîs, a rîs cu hohot de ce găsise preotul în buzunar, și proștii, și rătăciții au spus iar „tocmai popii! ha! ha! tocmai popii!".

Aceea a fost o zi de glorie, pe care domnișoara Georgescu n-a uitat-o multă vreme și pe care i-a povestit-o îndelung domnișoarei Elvira, seri de-a rîndul, dar n-a mai avut curaj să atace preoții așa, de-a dreptul. Și, totuși trebuie făcut ceva pentru ei! Era păcat să rămîie toți așa, în ghiarele diavolului. Tot domnișoara Georgescu a găsit o cale: corespondența! De atunci au început duminicile lor frumoase, bogate. Dimineața se duceau să-l asculte pe misionarul lor, asta de mult, de douăzeci de ani, însă după-mesele de duminică erau foarte triste și goale. Erau după-mesele lor de repaus, dar niște făpturi atît de active, nu mai știu să guste repausul. Și iată că după mesele de duminică au început să fie încărcate de alt soi de activitate, plină de febră și de entuziasm. Se așezau față în față, la măsuța pe care dădeau la o parte, spre perete, teancurile de broșuri, resturile de pîine, mucurile de lumînări, sîmburii de prune, și începeau să scrie nenumărate scrisori, care toate începeau cam așa „A venit vremea, fiindcă moartea e poate la ușă, să te întorci cu fața la Domnul! Gîndește-te și la sufletul dumitale!" Domnișoara Elvira copiase dintr-o carte de telefon o mulțime de adrese de preoți, protopopi și episcopi, și le scriau caligrafic, curat pe plicuri. Scriseseră asemenea scrisoare și Mitropolitului, dar nu știau dacă avuseseră vreun efect.

Funcționara care nu le plăcea, chiriașa lor, se mută în sfîrșit. Se mută spunînd: „Nu mai stau nici un ceas la cățelele astea bătrîne!" Urîte cuvinte, care însă poate atîrnau greu în talgerul balanței cu care Dumnezeu cîntărea pătimirile lor. Funcționara le făcuse cățele și se mutase, pentru că nu voiseră s-o îngrijească cînd fusese bolnavă. Ea răsturnase pe ea mașina de spirt, luase foc, ceruse ajutor cît o ținuse gura, dar domnișoarele, speriate de disperarea țipetelor ei, se temuseră să iasă din odaia lor! Funcționara se stinsese singură, cum putuse, tăvălindu-se pe jos și învelindu-se în covor, apoi zăcuse vreo lună, gemînd și plîngînd. Domnișoarele, ocupate cum erau, nu puteau sta acasă de dragul ei. Seara îi mai aduceau cîte o broșură, îi mai spuneau un cuvînt de îndemn la pocăință, și-o lăsau singură, cîteodată și fără un pahar de apă pe masă, ca să sufere, să se căiască, să se mîntuiască. Dar funcționara nu făcuse nimic din toate astea, ba încă le numise și cățele! Ce suflet rătăcit!

Și într-o iarnă căzuse la pat și domnișoara Georgescu. Stătea acolo în fundul crivatului, pe salteaua roșcată, palidă, palidă sub plapoma fără cearceaf, slabă și cu picioarele umflate. Domnișoara Elvira nu putea rămîne lîngă ea. Acum doar avea îndoit de lucru, trebuia să viziteze și cunoștințele domnișoarei Georgescu. Seara venea acasă obosită frîntă, mulțumită de succesele avute, îi făcea un ceai domnișoarei Georgescu și îi vorbea, firește, despre mîntuire, despre dezlegarea ei de cătușele pămîntești, care nu era departe. E curios, dar domnișoara Georgescu nu se bucura destul că în curînd avea să se ducă la Domnul, ba chiar părea că nu se bucură de loc. Se întorcea cu spatele la domnișoara Elvira, se făcea că adoarme imediat ce aceasta începea să-i vorbească, nu mai voia să cînte cu ea psalmi, spunea că n-o mai ține glasul, dar cînta, cînd o scuturau frigurile, cu un glas destul de puternic: „Plînge Bistrița în vale" sau „O, nu m-abandona!"

Domnișoara Georgescu muri într-o zi, pe la patru după masă, cînd domnișoara Elvira se afla tocmai în Grădina Botanică, lîngă o cucoană fardată și tristă, pe care încerca s-o convertească. Cînd ajunse ea acasă, domnișoara Georgescu era rece, țeapănă, cu gura căscată. Ultima chiriașă, cea care îi urmase funcționarei, o fată puternică și roșcovană, care nu fusese nici ea acasă, o scăldă și o îmbrăcă cu ce putea găsi în dulapul ei. La asta, Elvira nu se pricepea.

Și biata domnișoară Elvira rămase singură, singură dar nu descurajată, pentru că pe lume erau mulți păcătoși ea avea mult de lucru, avea o misiune mare, și nu se putea să trîndăvească nici o zi. Pînă și psalmii îi cînta seara, în odaie, tot singură.

Lucia DEMETRIUS

Dec. 1958. Orașul Stalin.

Ilustrație de IULIAN OLARIU

SCRIITORI LA SATE

Însemnări

Pe-aici, pămîntu-i zbîrcit la față ca obrazul unui bătrîn. Nici nu-ți vine a crede cîtă piatră-i pe-aici, dedesubt n-o prea vezi. Creasta arabilă se întinde pe sute și mii de hectare de podiș, între Dunăre și mare. Dar cum zgîndări ceva mai adînc, gata: dai de rocă. Totuși, livezi sînt, înfloresc, ori — ca acum, iarna — își trag din pămînt pe tăcute, pe neștiute, puteri noi să înflorească la primăvară. Le vine timpul. Grîul se face, gospodăriile colective din raionul acesta, Hîrșova, au recolte frumoase, oamenii îs mulțumiți, lucrează bine și cu spor. Și-s mîndri: raionul lor e cel dintîi raion din țară colectivizat sută la sută. Pînă anul trecut erau pe-aici și gospodării colective și întovărășiri. S-au dumirit treptat întovărășiții, s-au întovărășit cu gospodăriile, au alcătuit pretutindeni, sat de sat, cîte o singură mare gospodărie. Poți spune că raionul întreg e și el la fel, o singură mare gospodărie. Nu de stat; dar oamenii de pe-aici de mîndri ce-s, au și prins unii a privi colectivele lor ca pe o problemă în primul rînd de stat. Comuniștii mai ales. E tare organizația de partid din gospodăria agricolă colectivă „23 August".

Directorul căminului cultural de-aici din sat, Ion Mocanu, vine după mine la sediul gospodăriei colective. Mă căuta. Duminica asta care a trecut hotarîsem noi — el, colectivul de conducere al căminului, și eu — să fie la cămin o conferință politică înainte de obișnuitul program artistic de coruri, dansuri și celelalte. Mă prinsesem bucuros. Dar tovarășul Mocanu, grijuliu, ținea să-mi reamintească, se temea să nu mă soarbă chiar așa de tare taifasul cu cei de la gospodărie, încît să uit de... Ei, na! Cum să uit?

Duminică gemea de lume, sala. Tineretul, în păr, firește; dar și vîrstnicii. Și nu puțini. L-am recunoscut îndată pe unul dintre bătrînii cu care mă întîlnesc regulat dimineața, cînd plec de-acasă, e din vecini cu gazda mea; gazda mea e colectivistul Ion Blîndu. Bătrînul, vecinul lui Blîndu, e-un om de — știu eu? — șaizeci șaptezeci de ani; și verde încă, vioi, sprinten. Adică verde, vorba vine, că-i alb, nu verde. Alb părul, albe mustățile, parcă-i un nor din cei albi, sus pe cer, de seamănă cu aburul. Încă nu știu cum îl cheamă, n-am apucat să-l cunosc, doar din vedere îl știu. Am să mă duc negreșit acasă la el, să stăm de vorbă într-o zi de una, de alta. Vedeam după cătătura lui ageră, atentă, duminică la cămin, că-l interesau foarte problemele de politică internațională.

Le-am vorbit sătenilor despre problema Berlinului occidental și despre propunerile guvernului sovietic, ce scop nobil urmăresc propunerile acestea înțelepte, cum *să stăruie* (ca să uzez de stilul celor de pe-aici) toate țările lagărului nostru socialist, în frunte cu Uniunea Sovietică, pentru menținerea și consolidarea păcii lumii... Era o liniște să zic, ca-n biserică. Tovarășul Mocanu mi-a șoptit după aceea malițios: „Mai ceva ca-n biserică", și mi-a făcut din ochi, n-a mai spus nimic, după ce rămăsesem singuri în sală la cămin, plecase lumea.

Nu era chiar-chiar „program" — așa se stabilise de la început. Un cor, două, un solo, un dans popular, — atît, că nu era vreme de mai mult. Seara, cinematograf: filmul „Mama" după vestitul roman cu același titlu de Maxim Gorki. Or, pornită pe la orele trei jumătate, conferința — după cum se îndatorase conferențiarul, din capul locului, la cererea conducerii căminului — trebuia să înceapă, și a și început, cu „13 decembrie", cu evocarea jertfei săvîrșite de clasa muncitoare din România la 13 decembrie 1918. S-au împlinit de curînd 40 de ani de atunci. Apoi, de la amintirea crimei comise de burghezo-moșierime în ziua aceea, era și firesc să lunece expunerea ca de la sine la situația internațională și la lupta partidului pentru pace, pentru progres... A fost o conferință lungă, a ținut aproape o oră: după opinia multora dintre ascultători, ținuse ea totuși cam prea scurt, față de problemele care... Unde mai pui că la sfîrșit, înainte de programul artistic, au mai fost de dezbătut și niscai probleme locale, ceva despre activitatea viitoare a căminului (era absolut necesar), plus o prezentare a filmului ce avea să ruleze seara.

Vezi că Topologul e numai în parte electrificat. Este lumină electrică la sfat, la școală, la cămin, la dispensar, la sediul gospodăriei colective, dar cam atît. Abia acum îngăduie împrejurările să se treacă la iluminarea cîtorva din principalele ulițe ale satului. Trudește tovarășul Vrînceanu, președintele sfatului, să se planteze stîlpii cît mai repede, se zbate să facă rost de sîrmă. El e de curînd președinte la sfat; pînă as'toamnă a fost președinte al gospodăriei și, după aceea, proaspăt numit la sfat, s-a dus la Constanța, a urmat acolo un curs de președinți de sfat, — s-a întors mai zilele trecute.

In condițiile acestea, programul artistic — cu evidență — nu putea fi decît scurt. Acuma-i decembrie. Frumoasă vremea, — e drept. Caldă. Fără zăpadă. Ploi, puține. Totuși, soarele apune din ce în ce mai devreme, la cinci jumătate s-a și întunecat. Pînă te duci, pînă cinezi, pînă te-ntorci la cinematograf, adică tot la cămin... Unii stau departe. Conferința, în nici un caz — susținea conducerea căminului — nu putea să evite, ori să treacă mai ușor peste anumite probleme. Filmul — iarăși — mai tîrziu de șapte, nu se putea să-nceapă. Era și un jurnal de actualități foarte interesant. Operator — directorul căminului; că el, tovarășul Mocanu, e și o leacă de mașinist, a făcut o școală. Tovarășul Mocanu, colectivist, secretar al organizației de bază U.T.M. a gospodăriei agricole colective, n-ar accepta în ruptul capului să ruleze filmul iute și să se piardă astfel din secvențe. Mai ales un film ca „Mama" după romanul lui Gorki... — așa că programul artistic, vrînd-nevrînd, a fost, cică, scurt

Numai vreo 4—5 cîntece, corul — și cam tot atîtea solo; cîntau, apărînd una cîte una pe scenă, în fața cortinei, fete din sat, care utemiste, care încă nu. Glasuri subțirele, curate, fragede; cîntece noi despre țara noastră cea nouă, despre popor, despre partid... A cîntat și dirijoarea corului de la căminul cultural de-aici, învățătoarea Virginica Ivănescu. Douăzeci și unu de ani, cozi pe spate, ochelari cu dioptrii multe. Cu toți ochelarii ei, tot copil pare. E măruntică. Iute, prîsnel. Și o inimă... inimă și glas! Tare inimoasă colaboratoare a căminului cultural. E membră în comitetul comunal U.T.M. Tatăl ei, învățătorul Paraschiv Ivănescu, om de 50 de ani, e secretarul organizației de partid a școlii. Cum s-ar zice, tată și fată colegi. Dirijoare a corului: *tovar'șa Verginica.* Cea dintîi la orice solo: Virginica. Cu brigada artistică de agitație: tot ea; conduce. Și nici de dansuri populare nu fuge, joacă de-i sfîrîie tălpile, adună fetele din sat, le învață să cînte, le ia în cor. „E bună învățătoare fetița asta!" — o laudă-n sat părinții elevelor și elevilor. Tată-su, cînd se uită la ea, nu zice nimic. Tace. Se uită la ea cum dirijează corul: și-i rîd ochii, — atît.

Se-ntunecase cînd am plecat de la cămin. Ne cam era la toți foame. La țară, știți, lumea cinează devreme, pe la șase, că se scoală și mai devreme, pe la cinci ori și patru. Dar seara, la cinematograf, la cămin, iarăși gemea sala.

Aurel LAMBRINO

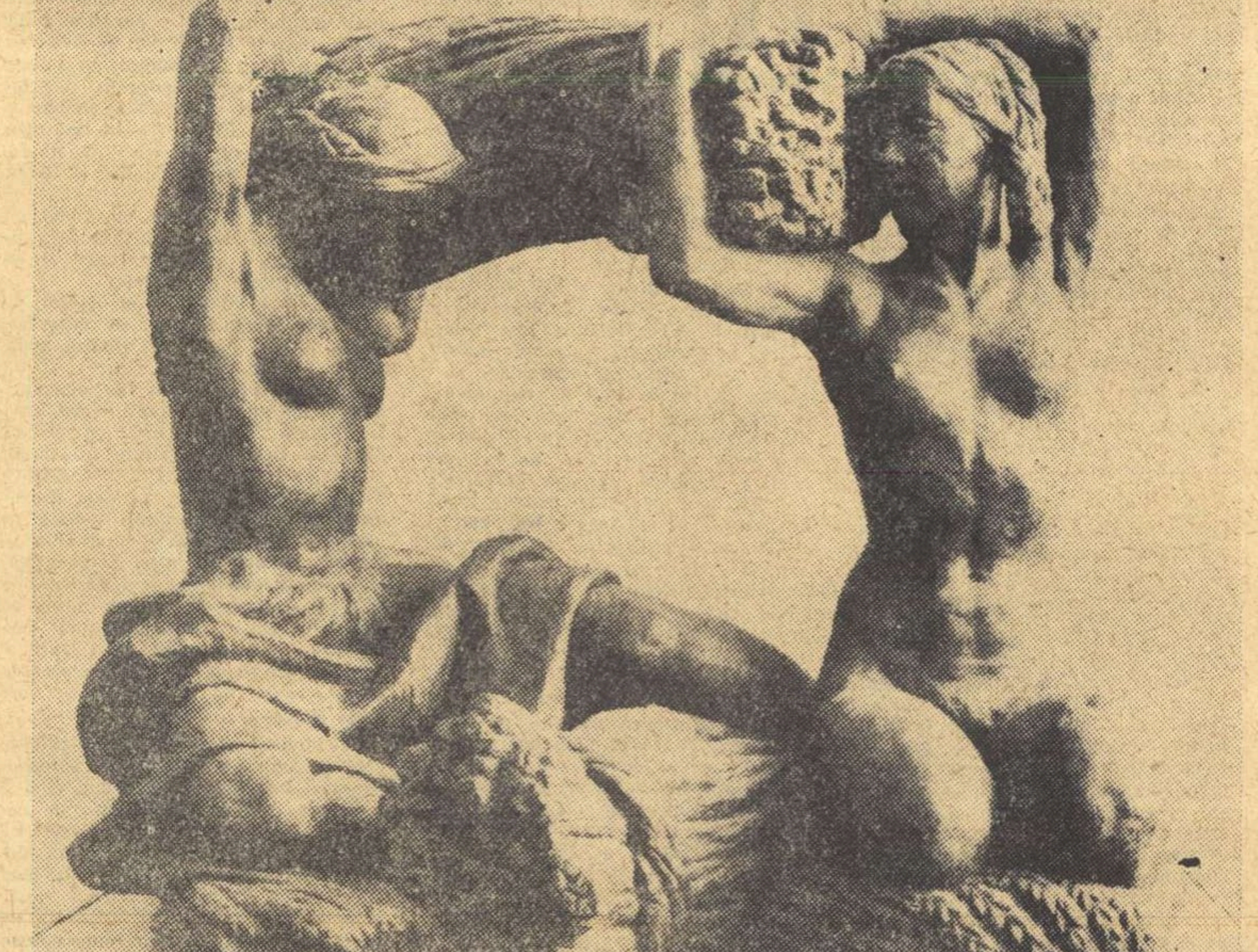

VERA MUHINA „Pîinea"

(Expoziția de artă plastică din U.R.S.S.)

NOTE

● O PUBLICISTICA de înalt nivel semnează de cîteva săptămîni în „Contemporanul" Eugen Jebeleanu, tratînd teme internaționale („Alune americane sau stronțiu!"), aspecte ale muncii de construire a socialismului în țara noastră și ale revoluției culturale („Anul Nou și anii de altă dată", „Eminescu în veșmînt sărbătoresc").

● PE PAGINA I-a a numărului 51 — vineri 26 decembrie 1958, „Contemporanul" tipărește poemul de meditație profundă al lui Toma George Maiorescu: „Piatra filozofală". In fraze așezate în șir poetic, autorul ne comunică următoarele: „In jurul meu totul e supus legii gravitației: / Aerul, apa, focul, pămîntul, / pasărea, norul, vîntul, / mareele, bătăile inimii mele". Ce scapă acestei legi tiranice? „Numai liberă, / gîndirea mea a supus gravitația" Căci: „In jurul creierului meu / rotesc astăzi ca niște nave cosmice / nu numai / materia și antimateria, protonii, neutronii, / și toți sateliții microcosmosului, / ci și astrele cerești, planeta mea / și tot macrocosmosul". Cam multe pentru un singur om! Dar revelația ne-o oferă ultimele versuri. In sfîrșit. După mii și mii de ani de căutări zadarnice ale omenirii, T. G. Maiorescu a descoperit „piatra filozofală a veacului XX: legea gravitației".

● NE MIHNEȘTE faptul că versurile lui Miron Radu Paraschivescu apar atît de rar în publicațiile noastre. „Contemporanul" adăpostește trei poezii ale autorului „Laudelor". Cei care apreciază talentul deosebit al lui Miron Radu Paraschivescu ar dori să-l vadă mereu în paginile cărților și revistelor și mai apropiat de temele actualității.

● ESTE SERIOASA și documentată analiza făcută de Eugen Luca romanului lui Al. I. Ștefănescu: „Să nu fugi singur prin ploaie". Năzuind să delimiteze nuanțele comicului în nuvelistica lui V. Em. Galan, cronica literară semnată de Radu Popescu dezbate chestiuni interesante de artă literară.

● DACA NI SE PERMITE o observație tovărășească: ultimele numere ale „Contemporanului" suferă de o anume monotonie. Ne-am obișnuit, totuși, să găsim în paginile revistei o mai mare varietate în comentarea diferitelor aspecte ale vieții literare.

● „LUCEAFARUL" de Anul Nou publică o pagină de caricaturi dintre care nu puține sînt izbutite. Una însă depășește limita decentă a genului, înfățișîndu-o pe Nina Cassian în chip de măcelar care toacă inimi la mașina de tocat carne. Imaginea e măcelărească. Spiritul asemenea.

● AM ASCULTAT cu plăcere duminică seara în cadrul emisiunii „Teatrul la microfon", scenariul radiofonic după romanul lui Iaroslav Hașek „Soldatul Sveik". Adaptarea aparține lui Jean Grossu iar rolul principal a fost interpretat de Birlic.

● O BIBLIOTECA VESTITA. Biblioteca Batthyáneum din Alba Iulia conține un fond de 1230 de manuscrise, codexuri și incunabule (cărți tipărite pînă la 1500), mare parte unice în lume. Și dacă ar fi să amintim în fugă numai de „Codex aureus" manuscris din secolul XIV, ori de Biblia Sacra, secolul XIII, Missale Strigniense-1333, ori de manuscrisele cursurilor predate la universitatea din Cracovia — Decius Junius juvenalis, 1461 (Cercetări asupra satirelor lui Juvenal), ar fi suficient să ne facem o idee despre valoarea manuscriselor bibliotecii. De asemenea, din cele aproape 530 de incunabule, cităm Scriptores rei rusticae — Veneția 1472 (Scriitorii despre viața la țară), Ptolomaeus-Cosmographia, 1482 — hărți imprimate cu clișee în lemn și colorate cu mîna, singura carte de cosmografie în evul mediu — Homeros, opera (în l. greacă), Firenze 1488, Plato — De sapientia, 1500. De asemenea, cităm cărți din secolul XVI—XVII, cum ar fi — Istoria memorabilă a monștrilor (1609), Minunile monstruoase ale nașterilor omenești, cu privire la diformațiile anormale prin naștere, cu exemple vii... (carte de medicină), apoi Proverbele explicate, apoi Erasm, 1523, Lucian — Dialoguri, 1522, Orlando furioso, 1584.

Dintre cărțile romînești se pot cita, printre multe altele, Palia de la Orăștie, 1582, Sicriul de aur, 1683, Psaltire a prooroculul și împăratului David tipărită la 1694 ori Compendiu de Gramatec'a limbii romîne, ediția a III-a interpretată de Timotei Cipariu, 1858, etc.

Deosebit de importantă pentru istoria răscoalelor lui Horia, Cloșca și Crișan este corespondența lui Gabri Iosif, adresată fostului bibliotecar de la Batthyáneum, descriind episoade ale executării lui Horia.

Și numai atît, dacă am enumera, prea puțin am spune despre comorile culturale ale acestei vestite biblioteci de valoare europeană, cu care ne mîndrim.

● INTERESANT și documentat, articolul **„Creațiile lexicale personale la I. Budai-Deleanu"** de Luiza și Mircea Seche **(Limba romînă** nr. 3) realizează o prezentare sistematizată a inovațiilor lexicale și semantice, datorite autorului „Țiganiadei".

● PE BUNA DREPTATE e vestejită în articolul **„Versuri fără poezie"** de Gabriela Gerota **(Limba romînă** nr. 3) traducerea infidelă, adesea de-a dreptul denaturată, a unora dintre poeziile lui Heine, din volumul publicat de ESPLA. Dar deficiențele semnalate sînt numai de transpunere sau de gramatică și titlul articolului: **„Versuri fără poezie"** nu se justifică.

● ARTICOLUL **„«Pan Tadeusz» în traducere romînească"** de Rodica Ciocan **(Limba romînă** nr. 3), relevînd meritele traducerii lui Miron Radu Paraschivescu, dezvăluie și o serie de lipsuri ale traducerii în proză care i-a fost pusă la dispoziție poetului. Așteptăm și discutarea altor traduceri.

● UN STUDIU UTIL și judicios asupra manuscriselor lui Ioan Budai-Deleanu publică F. Fugaru în **Limba romînă** nr. 4. Cercetarea manuscriselor este însoțită de un comentariu critic al diferitelor ediții ale operei lui Budai-Deleanu.

● ANALIZA LIMBII din romanul „Setea" de Titus Popovici pe care o întreprinde Gh. Bulgăr este binevenită și folositoare, mai ales fiind vorba de un scriitor în plină dezvoltare artistică. Revista ar putea consacra o rubrică permanentă limbii și stilului scriitorilor noștri contemporani. Această rubrică s-ar bucura — credem — de mult interes din partea cititorilor.

CONTINUĂRI • CONTINUĂRI • CONTINUĂRI • CONTINUĂRI • CONTINUĂRI

Cifrele zilei de mîine

față de bugetul de acum patru ani. Dar tocmai în acești ultimi patru ani înfăptuirile au fost uimitoare. Să ne reamintim sectorul tipăriturilor. S-a tipărit mult și, cu cîteva foarte rare excepții, bine. S-au pus în mîna cititorului crescut și atras de valoare și calitate, clasicii romîni, clasicii universali, literatura universală contemporană, scriitori romîni contemporani cu ultimele lor lucrări, toate de către E.S.P.L.A., în ultimii ani, cu încununarea recentă a frumoasei ediții a lui Eminescu, pe hîrtie de biblie, care dă imaginea completă a unui Eminescu, față de ciuntitele ediții foarte vechi cu care fuseseră crescute alte generații. Apoi nu trebuie uitată Editura Științifică. In ultimii ani ea a pus la îndemînă texte clasice de istorie și filozofie în cea mai bună prezentare. De asemeni, Editura Tineretului cu valoroase opere romîne și străine și în sfîrșit, Editura Academiei, care în afară de monografii de cercetări arheologice și istorice, de texte prețioase ca traducerea „Originii Speciilor", a lui Darwin, dă la iveală documente prețioase din istoria patriei. Firește că scurta reamintire de mai sus n-a fost făcută cu gînd de bilanț, care nu și-ar fi avut locul aci, ci numai ca o posibilitate de a măsura, în viitor, creșterea și mai mare a faptelor de cultură superioară pe care o vor înlesni sporirile noului buget.

Același lucru s-ar putea face și în sectorul teatral și al spectacolului, în general. La fel dacă am analiza alte domenii ale artei: muzica, cu strălucirea recentului festival Enescu, plastica, trimisă în expoziții internaționale; dansul și, în sfîrșit, cinematografia care în ultimii ani a sporit și calitativ și cantitativ, recunoscîndu-i-se merite și în afara hotarelor țării.

Toate acestea sînt sublinieri și repere în creșterea nivelului culturii și artei superioare la noi, susținut permanent de bugetul statului. In anul acesta cifra alocată s-a mărit. E un prilej de a ne fi oprit și a fi privit cu și mai mare încredere spre viitor, pentru că sporul și deci și posibilitățile de înfăptuire sînt mult mai mari decît cele corespunzătoare strict cifrei bugetare. Nu trebuie uitat sprijinul care vine dinspre bugetul Sfaturilor Populare și care nu e mic. In bună parte toată mișcarea teatrală din țară este susținută de acest capitol bugetar.

Scriitorul, actorul, scenaristul, regizorul, pictorul, muzicianul, față de marea siguranță și minunatele perspective pe care le deschide noul buget nu poate avea decît o și mai mare încredere în puterile lui și recunoștință față de statul socialist pe care trebuie să-l servească. Căci nu numai anii deplinei creații îi sînt asigurați, dar și anii bătrîneții. Imi reamintesc că în 1957, la Veneția, într-o conferință de presă, cînd am arătat ziariștilor italieni sistemul larg și generos al susținerii creatorilor de către statul nostru, am înregistrat de la exclamații de entuziasm pînă la tăcute consemnări de uimire, după treapta politică pe care se găseau reprezentanții ziarelor. Statul socialist și de data aceasta prin noul buget își arată atenția deosebită pentru tot ceea ce crește ca o netăgăduită creație din geniul dăruitului nostru popor.

Ion Marin SADOVEANU

Individ și societate

ția care-i înconjoară. Fiind foarte labile, ele se vor destrăma și vor curge, asemeni fluviilor într-un neîncetat circuit, uman e mai greu de spus, biologic ar fi poate un termen mai adecvat.

Dar aceasta nu era treapta finală a destrămării personalității umane, precum vom vedea, într-o literatură care a trecut de la îndoiala, neclarificată ideologic, în orînduirea burgheză, la îndoiala în putința însăși a omului de a înțelege lumea, de a trăi în ea și de a o schimba din potrivnică în favorabilă. Precum se știe, realismul critic, prin eroii literaturii sale, exprima direct sau indirect nemulțumirea și protestul față de o orînduire care, punînd piedici dezvoltării personalității umane, o mutilează. Nereușind de cele mai multe ori să limpezească acest proces, eroii realismului critic rămîneau adesea niște infirmi din punct de vedere sufletesc. Dar de la aceasta la negarea posibilității de înțelegere a realității, la proclamarea lumii subiective ca fiind autonomă și singură reală e o mare deosebire. Acea deosebire care face ca literatura să înceteze de a fi un mijloc de cunoaștere a realității și să devină un mijloc folosit pentru deformarea sau escamotarea ei. Este ceea ce se întîmplă cu literatura modernistă care respinge și ignoră direcțiile realismului critic. O incompatibilitate care e, precum se vede, mai cu seamă ideologică, exprimînd o poziție de clasă deosebit de netă, în ultimă instanță. Inadaptabilitatea și frămîntările eroului în raport cu o societate pe care nu o acceptă, a fost înlocuită aci cu o totală respingere a lumii reale și cu refugiul într-o lume ireală. Conștiința umană, ca un instrument de apreciere și de judecare a lumii obiective, este negată de această literatură.

Romancierul francez Alain Robes-Grillet, deținător de altfel al unui recent premiu literar, spunea limpede: „In locul acestei lumi de „semnificații" (psihologice, sociale, funcționale) trebuie să încercăm să construim o lume mai solidă, mai imediată (N. N. R.F. nr. 43/56 „Calea către un roman viitor"). Și aceasta — spune el — nu e alta decît aceea a lucrurilor, a obiectelor fără conștiință. Un alt romancier, Jean Cayrol, și vă asigur că nu e vorba de o butadă ci de o concepție exprimată în chipul cel mai propriu, declara ritos: „Un cuțit poate să aibă o copilărie, un caracter, o bătrînețe". Iar Nathalie Sarraute, aparținînd aceleiași „școli" de ultimă oră a romancierilor francezi, se ocupă în cărțile sale nu de relațiile umane văzute în lumina unor rațiuni sau principii izvorîte din practica socială, ci de „situații", adică așa cum spune chiar ea, de ceea ce se poate observa la suprafața lucrurilor: o culoare, o rază de lumină, un zgomot, vorbe schimbate fără sens, etc. Și nu întîmplător una din primele ei cărți se intitula edificator: „Tropisme".

Este și aceasta o dovadă a degenerării și falsificării uneia din direcțiile realismului critic. Degenerare determinată de fuga de realitate, și nu de simpla escamotare a ei, ci de încercarea de a nega existența omului social.

Iată cît de departe poate duce negarea realismului, iată cît de departe a ajuns acea literatură care refuză a ține seama sau a urma tradițiile sale. Apare limpede astfel necesitatea obiectivă, istorică a apariției metodei realismului socialist ca fiind singura metodă capabilă să ducă mai departe tradițiile realismului în epoca noastră, să-i dea un sens nou.

★

In perioada în care revoluția proletară a indicat căile recîștigării de către om a „esenței umane", și a arătat în chip concret mijloacele care pot pune capăt procesului de „alienare" a omului, vechea opoziție individ-societate își găsește o rezolvare. Apare necesitatea dezvoltării personalității eroului printr-o deplină lămurire a realelor relații dintre el și colectivitatea ambiantă. Și aceasta nu o poate face decît realismul socialist care se bazează pe o interpretare consecvent materialistă a lumii. Este tocmai de ceea ce se tem acei care pretind că sînt în căutarea unui adevăr „mai adevărat", mai „imediat" etc., etc. Este evident că personalitatea înseamnă în primul rînd o înțelegere mai deplină, mai limpede a lumii înconjurătoare și a tendințelor ei de dezvoltare. Și este clar atunci de ce acestor slujitori ai burgheziei în literatură le este teamă de orice-i poate duce tocmai la condamnarea unei orînduiri pe care se străduie să o apere.

Sublimul și tragicul din epopeea făuririi unei vieți noi care să redea oamenilor demnitatea și plenitudinea umană, nu ar putea fi înfățișate în chip convingător dacă s-ar descrie după o mecanică, fie ea și mai complicată, interacțiunea factorilor sociali. Această interacțiune trebuie clarificată prin viața conștiințelor care sînt angajate în plin acest proces, care-i cunosc legile și se cunosc pe ei înșiși, le ajută desfășurarea sau sînt înlăturați de ele. Și desigur momentul cel mai hotărîtor în dezvoltarea personalității eroilor e tocmai momentul în care înțelegerea adîncă a lumii din jur, luminează și dă adevăratele proporții lumii lăuntrice.

Eroii din trecut, torturații lucidității din romanele lui Camil Petrescu, Ștefan Gheorghidiu sau Ladima, sînt personalități pe care opacitatea celor din jur le condamnă la închiderea în sine, la o recluziune care e mai reală decît aparenta lor trăire în societate. Și pe amîndoi îi înfrînge lipsa de perspectivă a dezvoltării lor ca oameni, pe plan social. Și nu e lipsit de interes să observăm că sînt personaje care cîștigă în complexitatea caracterologică, printr-o neîncetată strădanie de a confrunta realitățile aparente cu realitatea tăinuită de convențiile și de conformismul care falsifică adevăratul caracter al societății în care trăiesc. Dar sînt totuși înfrînți, evoluția lor se oprește, nu se regăsesc pe deplin ei înșiși, sînt înstrăinați de ceea ce pot fi sau sînt cu adevărat. In schimb, personalitatea lui Bălcescu dintr-un „Om între oameni" crește și capătă proporții care concurează cu dimensiunile ei reale istorice, tocmai din înțelegerea și lămurirea tot mai profundă a adevăratelor cauze care-i opresc zborul.

A lumina în chip just această cotitură în viața personajelor înseamnă a lămuri însuși sensul epocii pe care o trăim, a arăta de ce revoluția și făurirea unei lumi noi este cauza acelor care ajung să privească lumea cu ochi lucizi, cu ochii omului contemporan. Procesul se poate produce brusc — am spus că el e uneori rezultatul unei lente acumulări — și atunci el luminează ca o străfulgerare, latențe care au fost chemate la viață de rînduielile noi, bogății sufletești care erau tăinuite. Fără îndoială că nu este de loc simplu a arăta acest salt al conștiinței și a sugera în același timp implicațiile sale, dar lucrul acesta este înlesnit de o pricepută alegere a acelor momente în care să-i simțim consecințele. Fără îndoială că în aprecierea diverselor aspecte ale vieții personajele literaturii noastre dovedesc, în cadrul concepțiilor înaintate care-i animă, un mod particular de a se valorifica practic. Acest mod particular — care e de fapt sfera dezvoltării noi a personalității personajului — este determinat în ultimă instanță și de acel moment în care s-a realizat înțelegerea deplină a relațiilor dintre individ și societatea în care trăiește. Din acest punct de vedere, comportarea sau acțiunile lui Ilicu Oroș din romanul lui Zaharia Stancu „Rădăcinile sînt amare", capătă un relief sezisant prin necontenita sugerare a acestui cum, prezent dar fără ostentație în tot momentul. Există în hotărîrea neclintită a personajului maturizat de împrejurări, întreaga amintire a obidei și a suferințelor îndurate. Ele nu îi dăruiesc o personalitate ferită de frămîntări sau griji, dar nu-l fac un torturat al îndoielilor sau întrebărilor. Ințelegerea lumii din jur îi va da un răspuns hotărîtor de limpede, un răspuns pe care o anumită liniște și candoare îl presimt.

Realismul socialist oferă așadar, și presupune posibilitățile unei mai depline definiri a personalității umane. O afirmare a ei în toată bogăția și complexitatea. Și aceasta pentru că la baza lui stă înțelegerea consecvent materialistă a relațiilor dintre individ și societate, dintre personalitate și colectivitate. Crearea unor eroi memorabili în viața cărora să se oglindească vremurile de azi, vremuri ale cîștigării demnității umane, ale cîștigării de către om a esenței umane, este așadar o problemă esențială a literaturii noi, a literaturii noastre angajate pe drumul realismului socialist.

Radu LUPAN

Biblioteci

numele celor distinși. Bibliotecarii s-au înapoiat în satele lor pentru a-și continua cu sîrguință munca lor, atît de puțin spectaculoasă, aproape anonimă, dar care adaugă atît de multe rezultate practice revoluției culturale, căci în fapt, s-a produs o revoluție, în anii puțini, extrem de puțini, cînd în locul numărului restrîns de cititori de carte, în sate, odinioară — poate numai învățătorii — numărăm astăzi sute și mii de cititori, cu zeci de mii de cărți citite anual. Statistici oficiale ale regimului trecut arată că în 1938 existau 2004 biblioteci în satele noastre, cu cîte 280 și ceva de cărți în medie la fiecare bibliotecă. Revenea, pe baza acestor statistici, o bibliotecă la 6000 locuitori — o carte la 22 săteni.

Astăzi numărul de volume în bibliotecile sătești se ridică la 13 milioane, ceea ce reprezintă o creștere de 2312% față de anul 1938. Pentru o perioadă extrem de scurtă de aci înainte urmează să nu rămînă nici un sat fără o bibliotecă publică. Regiunea Constanța, regiunea colectivizată în întregime, își propune să realizeze acest lucru chiar în cursul anului 1959. Este neîndoios că acest lucru se va realiza; că se va realiza și proiectul pe plan național și că la sfîrșitul acestui an sau la începutul celuilalt, numărul cititorilor care frecventează bibliotecile va fi poate dublu, numărul cărților citite va fi de trei, patru sau cinci ori mai mare.

De unde am această încredere? Să las tot cifrele să vorbească, în limba lor elocventă. Iată, satul Țepu, din regiunea Galați. Sat vechi, cu școală înființată în 1830 (funcționînd pînă în 1888 în pridvorul bisericii) — număra în 1948 peste 500 neștiutori de carte, la o populație de vreo 800 de familii cu vreo 3000 de suflete. In același an, 1948, biblioteca înregistra 42 cititori cu 186 cărți citite; în 1957 numărul cititorilor era de 585, pentru ca în 1958 să fie 2120 — 97% din populația aptă de a citi — avînd 12.383 cărți citite. Firește, învățătorul Ion Decusară, care îndeplinește de zece ani munca de bibliotecar voluntar în comuna Țepu, a fost distins pe merit cu premiul I. Am în mînă un caiet în care a ținut evidența activității sale în 1958. In coloane separate sînt trecute date foarte grăitoare: vîrsta cititorului, numărul de cărți citite și, amănunțit „puterea sa economică" — adică numărul de vite, păsări, la cei necolectivizați suprafață de pămînt, recolta la hectar; bibliotecarul vrea să știe cum, cui și cînd să distribuie cărțile, care cărți anume, ca să sprijine și să grăbească apropierea cititorului său de gospodăria colectivă, creșterea producției sale agricole, sporirea „puterii sale economice", cum o numește învățătorul Ion Decusară. Caietul său e una din inovațiile propuse de bibliotecari. Alții au arătat o serie de metode noi, sistem de grafice, din care să reiasă unde și cum să-și îndrepte atenția bibliotecarii pentru a ajunge direct la aceleași bune rezultate.

Pentru literatură, și mai ales pentru scriitori, concluziile acestei întîlniri sînt încă mai rodnice, mai pline de semnificație.

Cartea literară, în prezent cea mai căutată în bibliotecile sătești, deschide gustul către celelalte — în primul rînd către cartea agrotehnică.

Bibliotecarul va trebui să aibă, fără îndoială, mare grijă pentru cartea pe care o pune în mîna cititorului său, mai ales cînd e, poate, prima carte de lectură pe care acesta o are sub ochi.

Ca să se găsească metode și căi mai prielnice pentru această delicată treabă, bibliotecarii au discutat două zile, știind că prima carte oferită poate hotărî pentru mult timp atașamentul sau distanțarea unui țăran muncitor față de bibliotecă.

Dar cartea — cartea care ajunge în mîna cititorului, care sprijină și uneori chiar determină multe din atitudinile și hotărîrile cititorului — aceasta este o chestiune care privește direct mișcarea noastră literară, munca scriitorului și creația lui, privește întreaga activitate editorială. Aș zice că privește direct și critica literară care ar putea trage interesante concluzii, examinînd care sînt cărțile cele mai citite de milioanele de cititori, pentru care anume valori și cu care rezultate anume.

M-am bucurat să constat — și țin să consemnez în aceste rînduri — că, în ansamblu, aprecierile milioanelor de cititori țărani așa cum au reieșit din consfătuirea bibliotecarilor, confirmă pe cele ale criticii noastre literare, merg pe aceeași linie. Aceasta este o bună verificare, atît a creației contemporane, cît și a criticii literare.

Mai întîi, subliniez că s-au bucurat de unanime aprecieri cărțile de mare realism și de strictă actualitate. Intre cele mai des pomenite, au fost: „Mitrea Cocor", „Setea" și „Străinul", „Lența" și „A venit un om", „Bărăgan", „Nopți înfrigurate", „Desfășurarea". Sînt cărți cu întîmplări din viața satului și e firesc să aibă mai multă circulație în sate decît altele, a căror acțiune se petrece în alte medii. Astfel de cărți, în special, au fost recomandate de bibliotecari, este adevărat, — dar de la un timp, ele au început să circule singure, să fie recomandate de cititorii lor. E o adevărată mișcare, o pătrundere adîncă a cărții despre socialism. Adaug că jumătate dintre acestea nu depășesc 250 pagini. Iată un lucru care ar fi bine să dea de gîndit scriitorilor și editurilor, firește. Editurile se pot călăuzi de aceste date și în ce privește reeditările. Cred că „Desfășurarea" a fost reeditată cu prea mare întîrziere; cred că „Lența" nu se mai află în librării de mult; de asemenea, „A venit un om"; e bine că avem o ediție festivă din „Mitrea Cocor" dar am impresia că acea populară s-a epuizat. Sînt și alte cărți care vor trebui preferate la reeditări, pornindu-se de la preferințele acelor cititori al căror număr se socotește cu milioanele și a căror ridicare cîntărește atît de greu în desăvîrșirea revoluției culturale.

Mă gîndesc că acele colecții cam neglijate de edituri, cum sînt „Biblioteca țăranului muncitor" sau „Albina" ar putea fi serios îmbunătățite pe baza concluziilor din această consfătuire. De ce nu s-ar tipări în aceste colecții și cu niște coperți mai atrăgătoare, cărți ca acelea enumerate mai sus, în tiraje de mase? Șolohov și Ovecikin au fost adesea citați în consfătuire; iată titluri pentru „Biblioteca țăranului muncitor". Părți ale „Cronicii de familie" ar putea avea prețuire, editate separat în această colecție; de asemenea, părți cu o configurație oarecum unitară, din „Rădăcinile sînt amare".

Important este că literatura realist-socialistă este cerută de cititorul din țara noastră într-o măsură mereu mai mare. Acest fapt trebuie să stea la baza muncii editoriale și evident, a muncii de creație.

Ne aflăm în fața acelui proces cînd caracterul popular al literaturii și realismului ei sînt rezultatul direct al legăturii cu masele care construiesc socialismul. Aceste mase produc ele însele cultură, determină crearea culturii; regimul, orînduirea de stat, promovează spiritul creator al maselor, îl dezvoltă. Scriitorul contemporan este expresia acestui nod și acestui moment în care se întîlnesc, după secole, în care s-au dezvoltat pe căi proprii, mult timp necunoscîndu-se sau cunoscîndu-se puțin, literatura cultă și literatura folclorică. Ele se reîntîlnesc păstrînd vechi valori umane de artă, spiritul național al poporului, dar înnoite în profunzime, în formele largi și cuprinzătoare ale umanismului socialist.

Mihai GAFIȚA

PROLETARI DIN TOATE ȚARILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI, nr. 3 (253) — joi 15 ianuarie 1959

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.

8 pagini 50 bani

PLANETA ROȘIE

Zborul din basme și zborul omului

In adîncurile mileniilor, pămîntenii au descoperit că trunchiul de copac îi poate face să rupă lanțurile ce-i țineau legați de pămînt, de uscat. Au scobit trunchiul copacului și s-au avîntat pe ape, pe mări. Au descoperit pînzele și au pornit la călătorii mai lungi... care, sau din care legenda și istoria au cules exemplele fenicienilor, pe al lui Ulysse, Telemac, Vasco de Gama, Magellan, după ce ochiul acela pătrunzător către spații a aflat călăuză în steaua solară, după ce creierul cercetător a descoperit busola.

Oamenii au navigat, au tăiat mările în lung și în lat, au fost împlinite întîiele vise și năzuințe către dezlegarea necunoscutului terestru. Oamenii au visat de-a lungul nopților că zboară, că înving rezistența aerului. Inchipuirea lor a năzuit către stele. Icar a încercat primul, sau poate printre primii, să-și pună aripi. Erau de ceară. A căzut. Insă visul lui a pornit fără întoarcere. Istoria, legendele nu cuprind numărul icarilor care au pornit cu gîndul și sufletul spre stele, lăsîndu-și aripile și lutul pe lutul planetei.

Leonardo a închipuit mașina de zburat. Dar geniul lui a rămas în liniile unui plan fantast, nebunesc pentru vremea sa și pentru cei din veacurile ce l-au urmat.

Au reluat viziunea și năzuințele modernii. Am ajuns, din descoperire în descoperire, să avem aripi Ele erau inerte, nu se mai topeau. Geniul uman a descoperit elicea. Am zburat peste trei războaie și peste interstițiile de pace dintre ele. Zburăm [illegible] sau fără motor, ca păsările, fără zgomot, mai fără zgomot decît ele, c planoarele. Zburăm cu reactoare. Zburăm cu iuțeala sunetului...

Aviația a lăsat în adîncurile istoriei tnicii, goana pe mări a vapoarel.

Primul om care a scobit primul trunchi și s-a avîntat în marea aventură a navigației, ar privi uluit, îngrozit, pietrificat de teroare — termenii sînt prea slabi pentru senzația gîndită — ar privi negrăit la goana pe mări, la săgetarea prin văzduh. Dar ce-ar spune, ce s-ar întîmpla cu întîiul navigator și cu cei din mileniile ce i-au urmat dacă ar fi martori — dacă ar fi stat de față la țîșnirea terțetului de sputnici în spațiu? Ce ar spune Leonardo? Ce atitudine, ce reflex mintal ar avea geniul lui, dacă ar trăi aceste clipe ale primului zbor către lună și la perspectivele ce se deschid pentru pămînteni spre călătoriile interstelare?...

Uluirea lor? Dar uluirea noastră, a contemporanilor? Data de 2 ianuarie 1959! Cei din viitor își vor aduce aminte de ea ca de o nouă eră a planetei noastre. Cei din trecut? Au bănuit ei oare această dată atît de apropiată de visurile fabuloase?

Iertați-mă voi, ultime expresii ale tehnicii, ale geniului uman, ale geniului poporului sovietic, că vă pomenesc de idilice tipuri, de aproape preistorice ca distanță și raport de valoare, mijloace de a străbate spațiul ceresc. Acum se desfășoară, sau a început marele basm al realității.

Aș compara pe cei de azi, trei sputnici, cu buzduganele azvîrlite de Voinicul Greuceanu, de Făt-Frumos, către porțile de aramă, de fier, de oțel, de la tărîmul zmeilor. Buzduganele moderne au despicat primele văluri ale marilor taine cosmice. Racheta cosmică trece de bătaia lor de gong în timpanul eternității. Ea e lîngă timpanul nesfîrșirii, îi ascultă vibrațiile și urmașele ei — vor face să vorbească marele Sfinx al adîncurilor fără început și poate că un nou Oedipos îi va dezlega toate întrebările mute.

Iartă-mă înaltă concepție de gîndire, iartă-mă formă închegată a geniului tehnic și incomensurabilă poezie, dacă, profan pînă la întuneric, cutez să te slăvesc. Dar n-aș fi izbutit să încheg trei cuvinte care să pună în chip serios, chiar în umbra științei, o cîtime din sensul și modul cum te-ai născut, cum ai țîșnit în necuprins și cum îți e rostul și mersul prin marea croazieră pe lîngă marile insule eterne, de umbră și de foc.

Poate și eu, slăvind geniul celor care au deschis era zborului cosmic, voi aștepta, voi ajunge să aștept pornirile din marile porturi ale Terrei, din cosmodromurile de mîine, din porturile planetei, plecarea navelor unor noi argonauți după o fabuloasă, mai fabuloasă și fără limite frumusețe, după o altă lînă de aur sau de un aliaj mai compus și încă neexprimat, acea hlamidă a Căii Lactee ce strălucе atît de nemăsurat pe umerii bătrînului Cosmos.

Radu BOUREANU

Laudă planetei roșii

Cum să te vadă-nțeleaptă? cum să-ți consacre ardori?
Cînd n-ai voit să-l lași în zboruri neîmblînzite,
Prin pietrele scumpe-ale cerului să caute comori,
Deși sui la ele cu aripi nestrunite?

EDGAR POE (Sonet Științei)

O, știință, n-aș putea să-ți reproșez
Că nu m-ai dus cu ochii-ți scrutători
Să mîngîi ale stelelor comori
Sau să culeg prin astre noi livezi.

Putea să-ți fie Edgar Poe dușman
Că l-ai lăsat să-și stoarcă fantezia
Și să slăvească trist nimicnicia,
Tînjind după al stelelor liman.

...Ci azi înfrunți și cer, și veșnicie
Și nu te mai desparți de poezie.

Al. JEBELEANU

Elanul cunoașterii

De curînd s-a întîmplat unul din evenimentele care deschid o nouă etapă în istoria cunoașterii științifice: lansarea rachetei interplanetare sovietice în direcția lunii. Admirația întregii lumi este îndreptată spre savanții Marii Țări Socialiste care, cei dintîi, au izbutit să obțină o cucerire epocală, întrecînd tot ce s-a realizat în acest domeniu. Zborul îndrăzneț și fără asemănare al bolidului sovietic printre astre este, înainte de toate, un act de afirmare inegalabil al imaginației și gîndirii omului eliberat de constrîngerile sociale, morale și spirituale. El adeverește forța creatoare a unei societăți libere, armonice, capabile să stimuleze virtuțile omului și îndeosebi una esențială: gîndirea.

Căci, dincolo de faptul că lansarea rachetei interplanetare încununează cu un succes nepieritor Țara Sovietică, ea este și o confirmare strălucită a concepției socialiste, a viziunii marxiste, care prezidează cercetările savanților sovietici. Și, în lumina acestei viziuni, eu văd pătrunderea rachetei în spațiul astral ca pe o întrebare adresată de om cosmosului — întrebare la care, de data asta, va fi silit să răspundă, dezvăluindu-și treptat misterele.

Nimic nu poate împiedica setea de cunoaștere a omului, nici o stavilă nu este prea puternică pentru a-i opri elanul infinit. Mîndria de a fi făcut un pas gigant în oceanul fără margini al cosmosului aparține oamenilor de știință sovietici, acești astronauți temerari care ne fac să pășim pe căile de aur ale viitorului.

Ieronim ȘERBU

Un țel măreț!

Dincolo de semnificația ei pur științifică, racheta cosmică sovietică propune omului un țel măreț, o posibilitate de exaltare (în sensul propriu al cuvîntului) așa cum acesta n-a mai cunoscut poate în întreaga lui istorie.

Ca să fie dusă la bun sfîrșit, o asemenea întreprindere prometeică — pentru că doar mitul poate fi invocat aici — presupune în chip obligatoriu o umanitate cu o fizionomie spirituală nouă.

Și nu e o întîmplare, ci un fapt logic și de bun augur, că prima rachetă cosmică și-a luat zborul tocmai din țara care-și închină toate strădaniile elaborării unei lumi noi.

Horia LOVINESCU

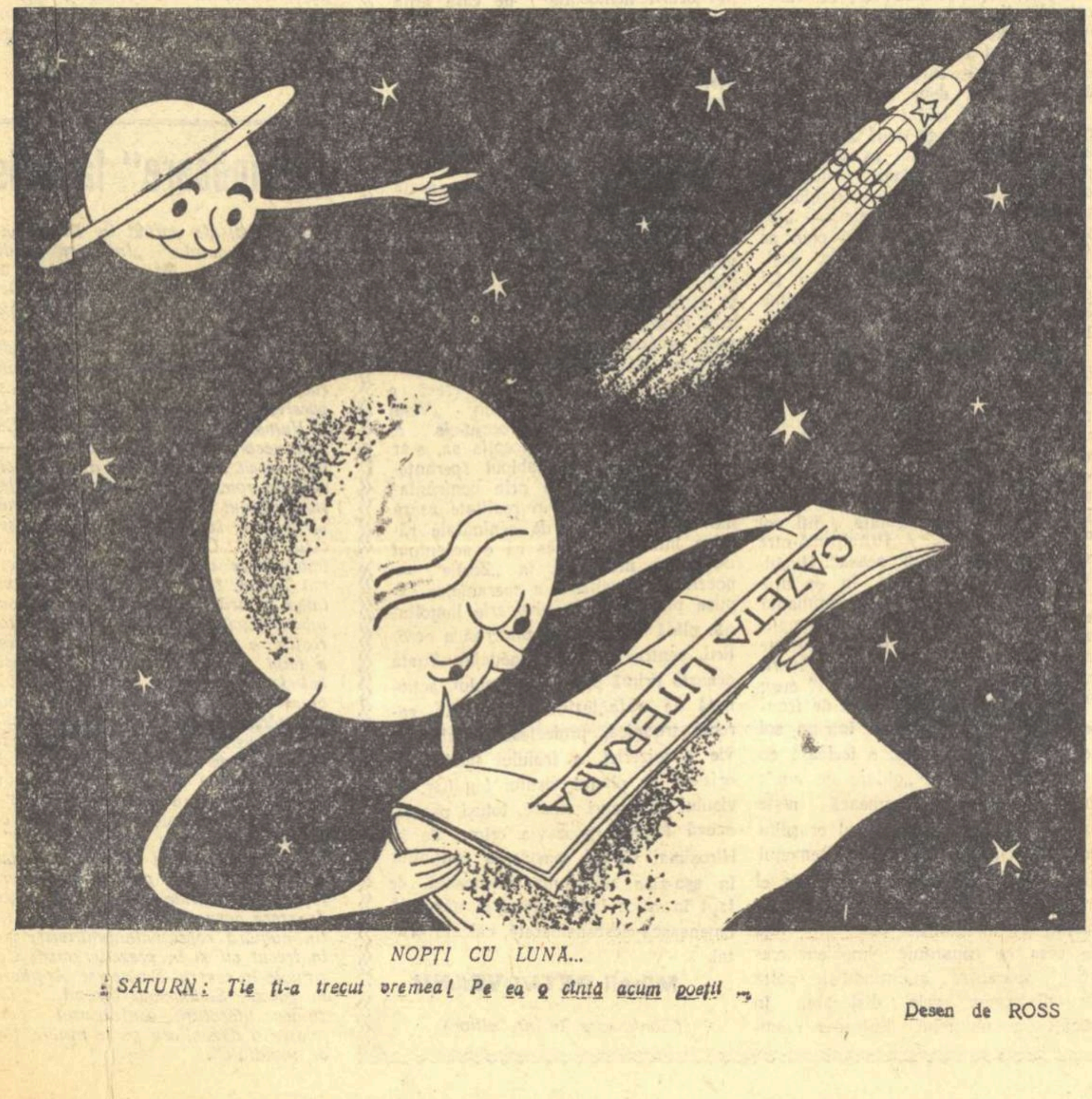

NOPȚI CU LUNA...

SATURN: Ție ți-a trecut vremea! Pe ea o cîntă acum poeții...

Desen de ROSS

109 ani de la nașterea lui...

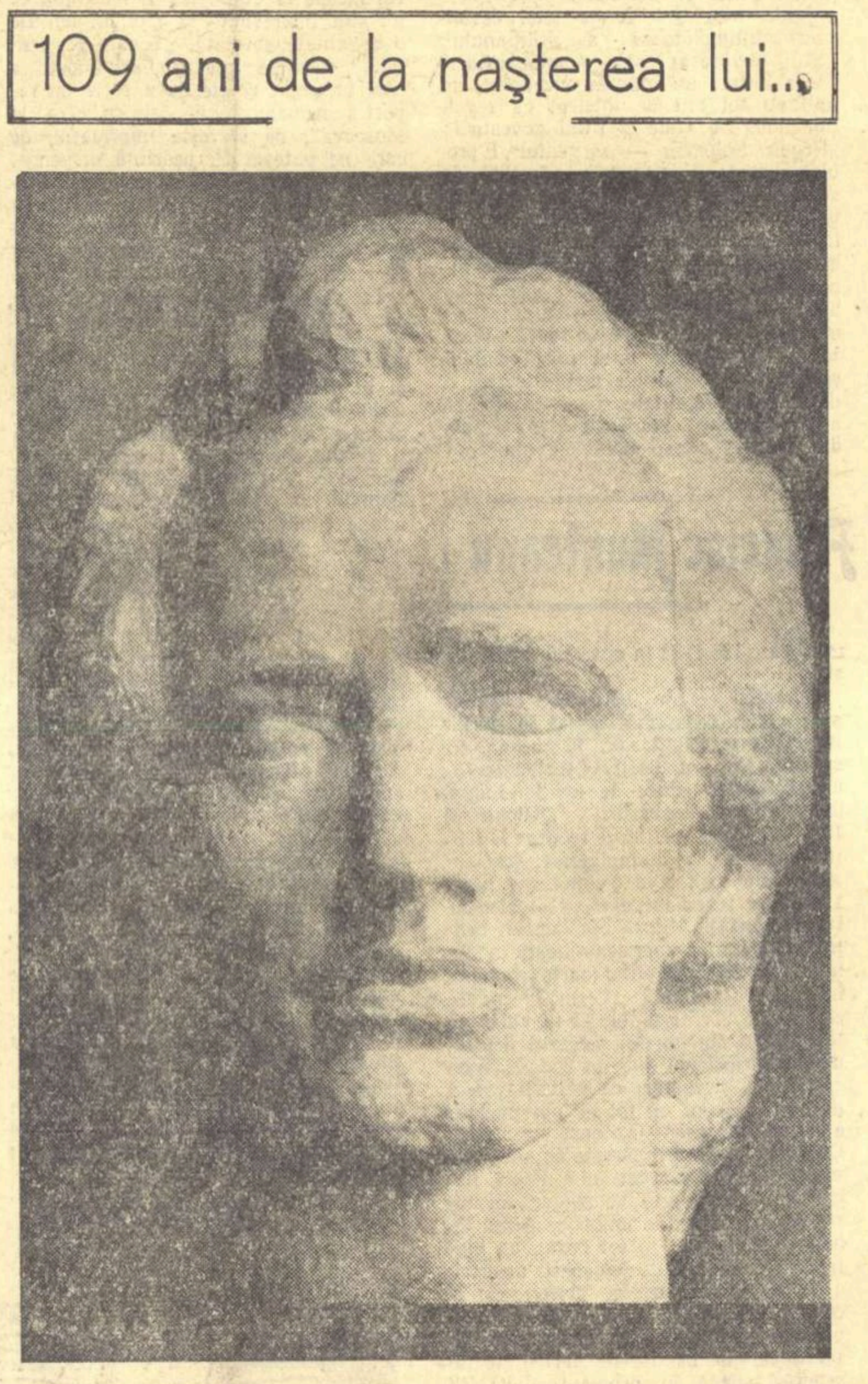

CORNELIU MEDREA „Mihail Eminescu"

GRAFIC

PARTIDUL și creația mea

Tema aceasta am dezbătut-o nu o dată în mod public, o dezbat în permanență cu mine însămi: tema aceasta este axa existenței mele. De aceea, îmi vine greu să o expun pe puncte și etape cronologice, pentru că partidul, comunismul, constituie pentru mine însuși țesutul complex al vieții mele, cu spiritualitatea și afectivitatea ei, cu etica și filozofia ei, cu organizarea și practica ei. Aș putea scrie o carte despre aceasta, o carte a cărei desfășurare o trăiesc și o contemplu totodată. Sînt nevoită să mă rezum la cîteva rînduri a căror concizіune îmi este impusă de însăși vastitatea temei.

A existat un început. In preajma intrării Romîniei în război, în lunile nefaste ale dominării legionare, în plină adolescență chinuită — întîlnirea cu U.T.C.-ul. S-ar părea că astfel de date țin mai degrabă de biografia mea propriu-zisă decît de biografia mea literară. Dar dacă e adevărat că scriem cu „ce avem mai bun în noi", apoi acest „ce am mai bun în mine" l-am dobîndit în anii aceia și în anii următori, în contact cu ideile și cu practica comunistă. Orgolii născînde amenințînd să devie individualism despotic, însingurări, blazări și confuzii — toate mi-au fost barate la timp, explicate și corectate, toate mi-au fost înlocuite de o puritate de vedere, inimă și atitudine care nu m-a scutit de erori dar mi-a orientat o dată pentru totdeauna viața.

Desigur, procesul de maturizare a durat și durează de la adeziunea politică directă pînă la asimilarea noilor idei și a noii etici și apoi pînă la osmoza lor în lucrările mele artistice. Au existat căutări și experiențe, unele pur și simplu puerile, altele greșite, cu un anume dezacord între fondul protestatar și limbajul greu accesibil. Știu, astfel, că, în ilegalitate, lozincile de partid pe care le scriam pe ziduri erau o literatură mult mai eficace pentru lupta poporului decît versurile din caietele mele de atunci. Dar, pe acest parcurs dialectic, am gîndit și am acționat sub permanenta veghe a tovarășilor mei, între oameni și nu în afara lor — și aceasta m-a ajutat să-mi aflu soluțiile pe linia soluțiilor lor.

Intre primul volum „La scara 1/1" (1948) și ultima mea plachetă „Dialogul vîntului cu marea" (1958), am publicat peste zece culegeri de poezii care constituie graficul muncii mele. Aș fi vrut ca el să reprezinte, la modul propriu și figurat, un „fulger neîntrerupt" cu traiectoria ascendentă. Din păcate, zigzagul graficului meu include momente de vîrf și de coborîre, de avînt și stagnare; el atestă totuși forța motrică pe care îndrumarea de partid a imprimat-o creației mele, prin critică aspră în perioadele de confuzie și în impasuri, prin limpezire teoretică, prin sprijin practic și îndemn tovărășesc.

Aș vrea să arăt că termenii de mai sus, dincolo de sonoritatea lor cotidiană, sînt pentru mine date esențiale în procesul de creație și că, făcînd abstracție de muzele antice, eu nu-mi recunosc altă muză decît realitatea înconjurătoare investigată cu ochii mei de comunist. Umblu printre oameni, printre păduri și ape; am de a face zilnic cu istoria, cu anotimpul, cu tristețea și bucuria; aflu despre ce a mai descoperit știința și arta și muncesc în mijlocul culorilor și al sunetelor. Firește că față de atîtea multiple solicitări, numai concepția mea despre lume nu-mi poate asigura reușita artistică.

Dar mă străduiesc să disting esențialul de neesențial, să văd lucrurile în continuă mișcare și să sezisez liniile de forță înainte mergătoare, să-l plasez pe om în realitatea lui istorico-geografică; mă străduiesc să exercit asupra mea și asupra celor cărora mă adresez un sever control moral, să lupt împotriva egoismului și a inerției, a impulsului intereselor mărunte și a corupției, pentru generozitate și eroism, pentru demnitate și cinste, pentru triumful vieții noi în patria noastră; mă străduiesc să selectez falsele valori de cele autentice, să mă simt solidară cu omenirea, să mă consider răspunzătoare pentru tot ce se întîmplă în lume.

In ce măsură reușesc intențiile mele să străbată în poezia mea, trebuie s-o spună cititorii; singurul lucru pe care mi-l doresc este să nu dezamăgesc investițiile morale pe care tovarășii mei de luptă le-au făcut în mine și să încerc neobosit să-i conving pe cel ce mă citesc că cea mai înaltă culme etică pe care a atins-o omenirea pînă astăzi este comunismul.

Nina CASSIAN

I. D. ȘADR „Muncitor cu ciocanul" (Expoziția de artă plastică din U.R.S.S.).

CONCRETUL ISTORIC

Pentru realismul socialist

PRINTR-UNA din trăsăturile sale cele mai însemnate, realismul socialist postulează unitatea esteticului și a istoricului și anume nu o unitate „în linii mari", o unitate vagă, nedeterminată ca în istorismul romantic, ci o unitate concretă, dialectică, dinamică.

Desigur, nici pentru romantici, istorismul nu rămîne o simplă problemă de cadru, ci constituie un real progres în raport cu relativa atemporalitate a clasicismului. Insă în romantism, istorismul rămîne prea mult legat de o concepție idealistă despre istorie, prea îmbibat de pitoresc, de culoare locală, într-o măsură și de cultul personalității, pentru ca adevărata cauzalitate istorică să nu fie simplificată și pentru ca la cei mai progresiști dintre romantici, conflictul fundamental să nu apară exclusiv ca un conflict între tirani și reprezentanți ai maselor, tirani prezentați ca o „cauză primă" și nu ca un efect al unei orînduiri sociale. Pentru cine nu dispune de o înțelegere științifică a istoriei, adevărata cauzalitate apare ca un lanț cu prea multe verigi, care-i smulge eroului adesea imprecații la adresa destinului conceput ca o forță demonică.

Caracterul concret istoric apare astfel ca o categorie specifică, ca un atribut al realismului socialist. El implică în primul rînd o viziune dialectică a istoriei, sentimentul explicit al ritmului epocii, al dinamicii sociale. In al doilea rînd, caracter concret istoric înseamnă conștiința stabilității relative, conștiința faptului că nu trăim pe un nisip mișcător, pe un teren în veșnică lunecare într-un univers relativist. De aceea operele informe, pînzele neterminate, eroii asimetrici, dezechilibrul compoziției, indeterminismul actelor de conștiință, pulverizarea caracterelor, estomparea hotarului dintre posibil și real, apologia senzației, notația impresionistă „în mers", dizolvarea contururilor sînt străine realismului socialist. Concret-istoricul articulează dialectic cele două laturi ale viziunii, formulează unitatea mișcării și a stabilului și oferă de aceea un punct de vedere coerent pentru înțelegerea unor noi trăsături ale prozei, poeziei sau dramei, și a unor aspecte ale evoluției genurilor în realismul socialist.

CAUZALITATE ȘI OPTICA ROMANULUI REALIST SOCIALIST

Să luăm una din operele principale ale anului 1958 și într-un fel semnificativă pentru ritmul activității acestui an, căci publicarea ei se întinde în întreaga perioadă între întîi ianuarie 1958 și continuă pînă la sfîrșitul aceluiași an: „Rădăcinile sînt amare", romanul în mai mult volume al lui Zaharia Stancu.

Pornit ca o povestire autobiografică, brodată pe evenimente de după cel de-al doilea război mondial, romanul lui Zaharia Stancu și-a lărgit mereu aria de desfășurare, înmulțind planurile epice tinzînd din ce în ce mai mult spre o largă monografie a vieții politice și sociale din preajma și după cel de al doilea război mondial. Există o cauzalitate intrinsecă a evenimentelor care l-a determinat pe autor să dezvolte narațiunea. Curajul și perseverența lui Licu Oroș în alegerile din 1946, hotărîrea cu care Gînjii purced la acțiunea de curățire a bandelor înarmate, înverșunarea însăși a campaniei electorale, toate acestea nu pot fi explicate cuprinzător decît readucînd în actualitate evenimentele petrecute cu zece ani înainte. De aici justificarea marilor narațiuni adiacente, cum ar fi manevrele în jurul procesului Drugan, duelul marilor ziare, acțiunile și contraacțiunile camarilei regale, peregrinările îndelungate ale Rafirei, necazurile casnice ale lui Grunz — zeci de fire care se întretaie, se apropie și se îndepărtează, creînd pînă la sfîrșit o mare frescă. Aceasta este de fapt expresia unei optici, pe care am denumit-o convențional optica „rădăcinilor", adică a explicării faptului încă de la origini, a urmăririi unor cauzalități multiple, ramificate. Intregul este un obiect. Alcătuit din părți diferite, întregul posedă totuși anumite însușiri pe care nu le au diversele episoade luate în parte. (Nu analizăm aici romanul ci încercăm să determinăm formula pe care o preconizează).

Explicînd interacțiunea masei elementelor, autorul urmărește în mod evident o imagine de frescă, un efect final care depășește decisiv și în chip fundamental imaginile parțiale pe care de altfel le narează cu întreaga minuțiozitate. De exemplu, criza politică a regimului burghez în anii premergători războiului și care apare în roman ca o temă centrală, este rezultatul interacțiunii unei serii de elemente diferite, pe care autorul le urmărește și le analizează separat în manifestările lor empirice. Ceea ce se întîmplă în orașul din Maramureș — de la contrabanda de vite patronată deopotrivă de siguranță și grăniceri și pînă la arestările scandaloase și nemotivate care urmăresc să înăbușe la rîndul lor un alt scandal, scandalul uciderii Iovcăi Silef — arată că există o pluralitate de cauze care condiționează diferitele procese ale crizei.

Descompunerea și reunirea sintetică a fenomenelor, examinarea manifestărilor calităților întregului în părțile lui componente, evidențierea acțiunii și influenței reciproce a multiplelor legături, totul în vederea dezvăluirii tendințelor generale — aceasta este metoda lui Zaharia Stancu și care nu urmărește de fapt altceva decît a face monografia unui sistem, monografia unui regim — monografia unei epoci istorice.

Este aici o trăsătură nouă pe care o regăsim în proporții diferite la majoritatea operelor apărute în acest an: o tendință monografică, o tendință de a analiza nu un singur „destin", sau o „acțiune", sau un „eveniment", ci o categorie socială, un sector, o arie socială mai mult sau mai puțin întinsă. Nici „Rădăcinile sînt amare", nici „Biografiile contemporane", nici „Setea", nici nuvelele lui Eugen Barbu nu sînt cărți cu un număr restrîns de personaje sau de eroi, nici una din aceste cărți nu se concentrează numai asupra unui destin. Avînd din ce în ce mai mult sentimen-

Horia BRATU

(Continuare în pag. 6)

VITRINA

„Teatru" de Victor Ion Popa

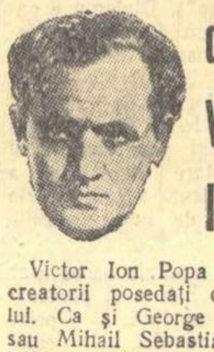

Victor Ion Popa a fost unul din creatorii posedați de patima teatrului. Ca și George Mihail-Zamfirescu sau Mihail Sebastian, autorul „Ciutei" a simțit încă din anii copilăriei și adolescenței o tiranică atracție spre arta Thaliei, deși în atîtea rînduri istovit și descumpănit de prea grelele lovituri primite, a căutat să se desferece din lanțurile ei. Amintirile prietenilor — unele din ele citate și în prefața semnată de Sanda Radian — ni-l evocă pe Victor Ion Popa ca un animator și un căutător entuziast de noi drumuri. Inflăcărarea era tipică acestui om impetuos cu atît de vaste posibilități de manifestare pe planurile diferite ale artei. Spiritul său a evoluat cu vioiciune și nu s-a stabilit cu prea multă ușurință. Dar niciodată nu a căzut în mrejele diletantismului. A fost un scriitor și artist multilateral cu realizări însemnate pe tărîmul romanului, al povestirii, al desenului și caricaturii dar contribuția sa cea mai importantă și cea mai rezistentă trebuie căutată în domeniul teatrului. Din păcate, volumul atît de bine îngrijit și conștiincios prezentat sub raport filologic de harnicul cercetător Ștefan Cristea, ne înfățișează numai un aspect singular al activității sale pe acest teren și anume *autorul*. Rămîne încă restantă problema întocmirii unei culegeri de articole, de texte privind arta regizorală, care definesc, credem, contribuția sa esențială în dezvoltarea teatrului romînesc. Nu am vrea să diminuăm prin aceasta valoarea celor trei lucrări incluse în acest volum, bine și cu discernămînt alese de alcătuitorii ediției care au avut preocuparea de a prezenta publicului nu o culegere lipsită de cri-

Valeriu RIPEANU

(Continuare în pag. 6)

„Linia vieții" de Petru Vintilă

Petru Vintilă se dovedește îndemînatic în „Seceta" și de-a dreptul virtuos în „Mărirea și decăderea Păunei Varlam" și în „Linia vieții". Faptele sînt văzute, pe plan general, în desfășurarea lor impetuoasă și, într-un fel, solemnă, ca în episodul parcelării moșiei lui Valoșescu în 1945 de către țăranii săraci, sprijiniți de muncitori. Dar nici momentele dramatice nu lipsesc. Seceta din nuvela

Al. SANDULESCU

(Continuare în pag. 6)

Literatură şi autobiografie

Despre nuvelele lui Francisc Munteanu

E UN FAPT unanim recunoscut că Francisc Munteanu este un remarcabil povestitor. Personal mi-am mai exprimat o dată această convingere, şi nu prea de mult: la apariţia culegerii „Hotel tristeţe", carte atît de înrudită cu cea pe care autorul „Lenţei" ne-a dat-o spre sfîrşitul anului trecut — „Cerul începe la etajul trei". Cu un caracter autobiografic mărturisit, naraţiunile cuprinse în cele două mici volume au toate, chiar dacă în grade diferite, calitatea de a captiva interes; cititorul e adus de obicei în faţa unor situaţii singulare din care decurg întîmplări cu o desfăşurare absolut imprevizibilă, elementul surpriză manifestîndu-se în modurile cele mai variate pe tot parcursul cărţilor în discuţie. Dar mă abţin să intru în detalii în ceea ce priveşte tehnica naraţiunii în scrierile lui Fr. Munteanu, deoarece într-un articol publicat în „Contemporanul" Paul Georgescu a formulat pe această temă observaţii edificatoare, cărora n-aş putea să le adaug nimic esenţial.

Găsesc mai instructiv a insista asupra unor apecte ale volumului „Cerul începe la etajul trei" în aprecierea cărora mă deosebesc, pare-se, de primul redactor al „Gazetei literare" sau în orice caz asupra cărora acesta, în articolul pomenit, nu s-a pronunţat. Ziceam şi repet că toate bucăţile din ultimul volum al lui Francisc Munteanu, ca şi cele din volumul anterior de povestiri, cuceresc. Cuceresc în sensul că aţîţă curiozitatea. Ce se va întîmpla cu personajul cutare? Cum se va descurca eroul în cutare situaţie? Şi mai ales ce latură inedită a vieţii, a naturii omeneşti ne va revela un anumit episod? Care e tîlcul cutărei întîmplări? Iată întrebări pe care le suscită orice povestire din cele incluse în „Hotel tristeţe" şi „Cerul începe la etajul trei". Cu alte cuvinte, aceste povestiri sînt interesante, nu pot fi citite cu indiferenţă, fără participare. In multe cazuri, participarea cititorului la dramele sau numai la peripeţiile istorisite e din plin răsplătită prin înălţimea ideii spre care drumurile adesea încîlcite ale unei naraţiuni sau alteia ne conduc. Cea mai izbutită povestire, prezentă în ambele volume, este fără doar şi poate cea intitulată „O felie de pîine". Ca în multe alte istorisiri, şi în aceasta intră şi o însemnată doză de neprevăzut, chiar de senzaţional. Evadat dintr-un tren de marfă, în care fusese închis, împreună cu mai mulţi romîni, de către autorităţile maghiare fasciste naratorul aleargă nebuneşte peste cîmpuri sau stă pitit prin tufişuri sau se tîrăşte pe burtă. Nemîncat de mai multe zile, e slăbit, sfîşiat de foame. De merindea pe care o are, nu vrea să se atingă. Inainte de evadare, un rabin din părţile Maramureşului, îi dăruise drept recunoştinţă pentru un sfat înţelept, o batistă în care era legată, cică, o felie de pîine. Rabinul îl povăţuise să nu desfacă batista, pentru ca pîinea să fie păstrată cît mai mult: „Ştiind că ai o bucată de pîine la mîna, poţi să rabzi mai bine". Cititorul îl însoţeşte cu palpitaţii pe eroul povestirii în rătăcirile şi ascunzişurile lui. Momentul culminant e acela în care, după ocolirea nenumăratelor primejdii, protagonistul se vede, în cele din urmă, în odaia sa din Budapesta... ,,— Uite, asta m-a salvat..." zice el, arătîndu-i soţiei minusculul pachet. „—Batista asta murdară? Ce ai în ea?... — O felie de pîine". In aceeaşi clipă, „camera începe să se învîrtească cu mine. Nu mai disting nimic, decît bucăţica de scîndură care cade din batistă". Toată tehnica acestei istorisiri constă în amînarea surprizei. Abil pregătită, „poanta" ne impresionează totuşi prin altceva decît prin senzaţionalul ei. Uimirea provocată de faptul că, în loc de pîine, descoperim în batistă, împreună cu naratorul, o aşchie, dobîndeşte valabilitatea literară, întrucît ea implică revelaţia unui caracter. Anecdotica în sine e indiferentă, emoţionantă e descoperirea valorii umane a gestului înţeleptului bătrîn care, printr-o minciună pioasă, salvează viaţa unui om. Pentru acelaşi motiv: transmiterea unei semnificaţii superioare prin mijlocirea unor acţiuni bogate în surprize, sînt demne de preţuit şi alte povestiri din „Hotel Tristeţe" şi „Cerul începe la etajul 3". Istoria copilului care face tot ce-i stă în putinţă spre a-l convinge pe directorul unei case de corecţie că el, copilul, e „un băiat foarte rău", meritînd să fie internat („Casa de corecţie"); a sculptorului în lemn care, în disperarea foamei, încearcă să fure, iar după aceea nu mai e în stare să-şi privească în ochi soţia şi copiii („Hoţul"); a tinichigiului care îşi taie vinele, spre a da copiilor săi calitatea mai avantajoasă de orfani („Strada Semaforului"), — istoriile acestea ne relevă, în moduri originale, condiţia unor întregi categorii de oameni în societatea capitalistă. O seamă de naraţiuni, din ultimul volum îndeosebi, evocă momente crîncene din anii ultimului război, întocmind spectacolul degradării umanităţii sau, dimpotrivă, surprinzînd manifestări de omenie produse în împrejurări din cele mai critice. Pentru ilustrarea primului caz, unul din cele mai sugestive pasaje e, desigur, cel din „In bou-vagon", în care povestitorul goneşte prin ganguri întunecoase, urmărit de o gloată sălbatică. Situaţii ilustrative pentru cazul al doilea (manifestări de umanitate) se pot de asemenea cita cu prisosinţă. Spre a-l cruţa pe un prizonier de război şi de prăbuşirea ultimei iluzii, naratorul, timonier de şlep, aflînd că nici cea din urmă supravieţuitoare a familiei acestuia, nimicită de fascişti, — sora lui nu mai există, se înţelege cu o femeie oarecare din Belgrad să vină în port în zori de zi, la ridicarea ancorei şi să fluture un şal galben, ca şi cum ea ar fi cea de la care captivul aşteaptă un semn („Dušan").

Neobişnuitul izbeşte întotdeauna atenţia, chiar dacă nu tot ce iese din comun reprezintă ceva demn de interes. Pînă să ne edificăm însă asupra valorii reale a unui fenomen nemaiîntîlnit, putem fi înclinaţi să-i atribuim virtuţi pe care în realitate nu le posedă. Există şi oameni care, fie din snobism, fie pur şi simplu, dintr-o carenţă a lucidităţii, se lasă uşor mistificaţi de tot ce iese din sfera obişnuinţei, extaziindu-se în faţa unei anumite realităţi numai pentru că are în ea ceva bizar. De inocenţa unora ca aceştia profită anumiţi artişti deprinşi, în lipsa potenţelor creatoare, a se exercita în „găselniţe" mai mult sau mai puţin... ultramoderniste. Bineînţeles, scriitorul asupra paginilor căruia ne întreţinem, nu e dintre aceia care umblă să-şi păcălească cititorii, servindu-le sub etichete ispititoare, neant, oricît, în calitate de erou al propriilor naraţiuni, face adeseori uz de îndemînarea sa deosebită de a trage pe sfoară pe cei cu care intră, într-un chip sau altul, în conflict. Citim, totuşi, în „Hotel Tristeţe", dar mai cu seamă în „Cerul", istorisiri la isprăvirea cărora rămînem cu un sentiment de jenă — cu sentimentul că, în cursul lecturii, ne-am înfierbîntat ca nişte naivi, fără să fi avut motiv. Scriitorul ne povesteşte, bunăoară, cum, aflat în concediu la Vasile Roaită, a primit o dată, o citaţie în care era somat să se prezinte la Miliţie, spre a-şi viza buletinul şi a plăti o mică amendă pentru că neglijase această îndatorire. Pînă aci nimic deosebit. Dar tocmai banalitatea faptului ne face, de astă dată, curioşi: cine ştie ce surprize inimaginabile îl aşteaptă pe narator la Miliţie. Curiozitatea noastră creşte, cînd aflăm că, într-un birou, protagonistul nostru a fost întîmpinat de un sergent care avea „deasupra ochiului stîng o vînătaie mare, probabil o amintire în urma unei încăierări". Amînînd mereu „poanta", scriitorul reproduce un interogatoriu luat de sergent unui cetăţean care, în noaptea precedentă, se agăţase de o femeie, pe stradă, şi se luase la bătaie cu soţul ei. Iritanta scenă se încheie cu cererea de iertare adresată de vinovat femeii jignite („Tovarăşa Maria"), ce stătuse pînă atunci, neştiută, într-o odaie alăturată. Cetăţeanul pleacă. Urmează un scurt dialog între miliţian şi povestitor pe tema buletinului. Cititorul constată intrigat că a ajuns la ultima pagină, fără să înţeleagă ce rost avuseseră toate relatările (aţîţătoare, totuşi) despre vînătaia sergentului, interogatoriul luat necunoscutului, viza pe buletinul de identitate. Dezlegarea enigmei vine sub forma unei destăinuiri întîmplătoare a miliţianului: „Ştiţi, tovarăşa Maria e soţia mea..." Morala: iată un miliţian exemplar, un miliţian tot atît de înţelept ca regele Solomon. De unde şi titlul povestirii: „Regele Solomon — sergentul". E problematic dacă atitudinea adoptată de sergent faţă de autorul unui act de huliganism (indiferent împotriva cui a fost acesta îndreptat) e cea mai recomandabilă, dacă abnegaţia cu care reprezentantul forţei pulblice îl absolvă pe bătăuş merită să stîrnească entuziasmul scriitorului. Fapt e că toată povestea e deajuns de meschină, penibilă, şi „poanta" constituie pentru cititor o dezamăgire. Realitatea i-ar fi putut furniza autorului nenumărate alte exemple din care să reiasă vrednicia unor oameni care lucrează în aparatul nostru de stat.

Povestiri ce nu călăuzesc cititorul spre vreun sens, mai există în cărţile lui Francisc Munteanu, în ultima, în special. Nu pot decît subscrie întrutotul obiecţiilor aduse de tov. Ion Lungu în „Tribuna", povestirii „Kilometrul 1314", în care scriitorul recurge la tehnica asociaţiilor întîmplătoare, formale, incapabile să releve o conexiune necesară între fenomene, mizînd pe elementul de senzaţie. Lipsa preocupării pentru dezvăluirea unor semnificaţii în faptele istorisite e de altfel foarte frecventă în întreg volumul ,,Cerul începe la etajul 3". Scriitorul nu ezită chiar să teoretizeze, într-un fel, această deprindere, mărturisind într-un loc: ,,N-am carnet de însemnări ca ceilalţi colegi de breaslă: socot că tot ce pot memora e vrednic de scris". Curioasă concepţie! Oare tot ce se întipăreşte în memorie merită a fi dat tiparului? Poate numai din întîmplare, vocabula ,,memorie" e, în mai multe limbi, de genul feminin; cert este, în tot cazul, că dintre toate facultăţile omeneşti, memoria e cea mai capricioasă, preferinţele ei ocolesc, de multe ori, esenţialul. Il priveşte personal pe un scriitor sau altul dacă ţine ori nu un carnet de însemnări, dacă în procesul elaborării operei apelează la propria memorie, sau la a altora, sau dacă inventează totul; toată problema e de a lumina esenţe, înţelesuri. O întîmplare valorează atîta cîtă semnificaţie conţine şi epicul pur, acţiunea pentru acţiune, nu are atingere cu adevărata literatură. Chiar dacă, la lectură, urmărim un timp cu înfrigurare mersul trepidant al intrigii, nu putem fi satisfăcuţi estetic de o naraţiune goală de sens. In ultima carte a lui Francisc Munteanu ni se rezervă, în numeroase pagini, stupefacţia de a lua cunoştinţă de întîmplări fără miez. Scriitorul se complace, nu o dată, în a relata episoade sau momente autobiografice care produc doar un amuzament superficial sau nici atît, cînd nu sînt de-a dreptul jenante. Aflăm, spre exemplu, cum, în copilărie, naratorul „a hotărît să se facă poet", invidios pe gloria domnului Samson, frizerul ce se îndeletnicea şi cu producerea de reclame versificate, de tipul ,,Babi, bubi şi breton/La frizeria lui Samson"; cum acelaşi narator smulgea, în şcoala primară, prin şiretlicuri şi mici şantaje note de trecere învăţătorului său, un fel de domnu' Vucea, mai puţin pitoresc (,,Un păcat de şase tone"). Luăm cunoştinţă de fapte, nu totdeauna de laudă, ale povestitorului, în perioada cînd era cîrmaci de şlep (,,O felie de pîine", ,,Kilometrul 1314"), de petreceri şi aventuri erotice cărora se abandonează, ca scriitor, la Bratislava (,,Cerul începe la etajul 3"). Isprăvi puţin onorabile, precum obţinerea, în copilărie, a notelor mari fără un dram de sforţare intelectuală, împroşcarea cu noroi a flaşnetei unui biet cerşetor, pungăşiile practicate pe şlep (,,vagonul acela de stafide", ,,butoiul acela de petrol", ,,balotul acela de tutun şterpelit la Siştov"), intenţia de a se îmbăta, în Cehoslovacia, cu banii unei studente, etc. sînt destăinuite pe un ton flegmatic, cu un cinism ce sfidează simţul moral elementar. E un mod cu totul penibil de a fi interesant. Sînt, în ,,Cerul începe la etajul 3", şi naraţiuni ce nu sînt interesante în nici un fel. De o banalitate absolută, ,,Şcoala reportajului", conţine mărturisirea anostă a unei încercări ratate de a scrie un reportaj nemaipomenit, iar ,,Cicero la Moscova", ne serveşte informaţia, de care ne puteam cu uşurinţă dispensa, că, într-o seară, povestitorul s-a rătăcit prin Moscova şi a fost ajutat să se descurce de un prieten ocazional, bun cunoscător al marelui oraş, deşi era doar un vizitator venit din Irkutsk.

Inclinaţia spre anecdoticul gratuit, spre confesiunile autobiografice nesemnificative, am putut-o constata (şi am denunţat-o ca şi alţii, de altfel) şi în „Hotel Tristeţe". In noua carte a lui Francisc Munteanu, această înclinaţie ia proporţii alarmante. N-ar fi lipsit, desigur, de interes un volum în care autorul „Lenţei" şi al romanului „In oraşul de pe Mureş" să-şi adune amintirile. Am avea, fie o carte de mărturii privitoare la o epocă istorică sumbră şi frămîntată, fie o autobiografie spirituală, un soi de Bildungsroman, fie pe amîndouă acestea. Şi într-un caz, şi în altul, operaţia de selectare, de discernere a esenţialului de neesenţial, a semnificativului de ceea ce e lipsit de semnificaţie, ar fi indispensabilă. Publicate fragmentar, amintirile scriitorului nostru cuprind episoade splendide alături de numeroase relatări sarbede, profund neinteresante şi de bucăţi ce îmbină hibrid pagini memorialistice cu schiţe de caractere prezentate obiectiv, ce ar necesita o tratare mult mai aprofundată, spre a dobîndi consistenţă („Nenea Matei", „La pomul lăudat", „Domnişoara Coca din Bîrlad").

Conţinînd, evident, un număr de pagini durabile, emoţionante, ultimul volum al lui Francisc Munteanu devine, în pofida intenţiei contrare a autorului, o ilustrare a adevărului elementar, că nu tot ce se poate memora „e vrednic de scris". Nu absolut orice incident autobiografic reţinut de memoria unui scriitor e demn de a fi prefăcut în slovă tipărită.

Dumitru MICU

CARE ESTE TEMA?

De curînd ESPLA a tipărit, într-o nouă şi binevenită ediţie din „Biblioteca pentru toţi", romanul „Mara" de I. Slavici. Nu este nevoie să insistăm asupra valorii deosebite a acestei cărţi, piatră de temelie în evoluţia romanului romînesc, pe linia realismului. Ne-a surprins însă prefaţa semnată de J. Popper, care analizează nejustificat, după părerea noastră, în cea mai mare parte a paginilor sale, evoluţia sentimentului erotic al unora dintre personajele cărţii. Prefaţatorul acordă o insuficientă atenţie unui proces mult mai interesant şi, de fapt, esenţial în carte: cum în patima înavuţirii se anulează treptat sentimentele materne ale Marei, personajul central. Spaţiul acordat şi zelul pe care îl depune prefaţatorul în descrierea sentimentului erotic al tinerilor Persida şi Naţl, duc la ideea că „Mara" este un oarecare roman sentimental sau casnic, idee de altfel formulată: „Mara este, sub raport etic, un elogiu al virtuţilor conjugale, iar ca fapt artistic o monografie a căsătoriei, deosebit de valoroasă prin momentele eterne ale eternului hronic matrimonial, pe care le oglindeşte cu atîta veridicitate".

Dar această concluzie înlătură din analiză tocmai personajul central prin care se susţine întregul edificiu al romanului, trecînd pe primul plan personaje şi idei secundare şi umbrind astfel fondul de idei al cărţii şi valoarea ei demascatoare la adresa societăţii care subordonează orice sentimente „calculului rece şi egoist".

I. COLIBAŞI

MOTTO:

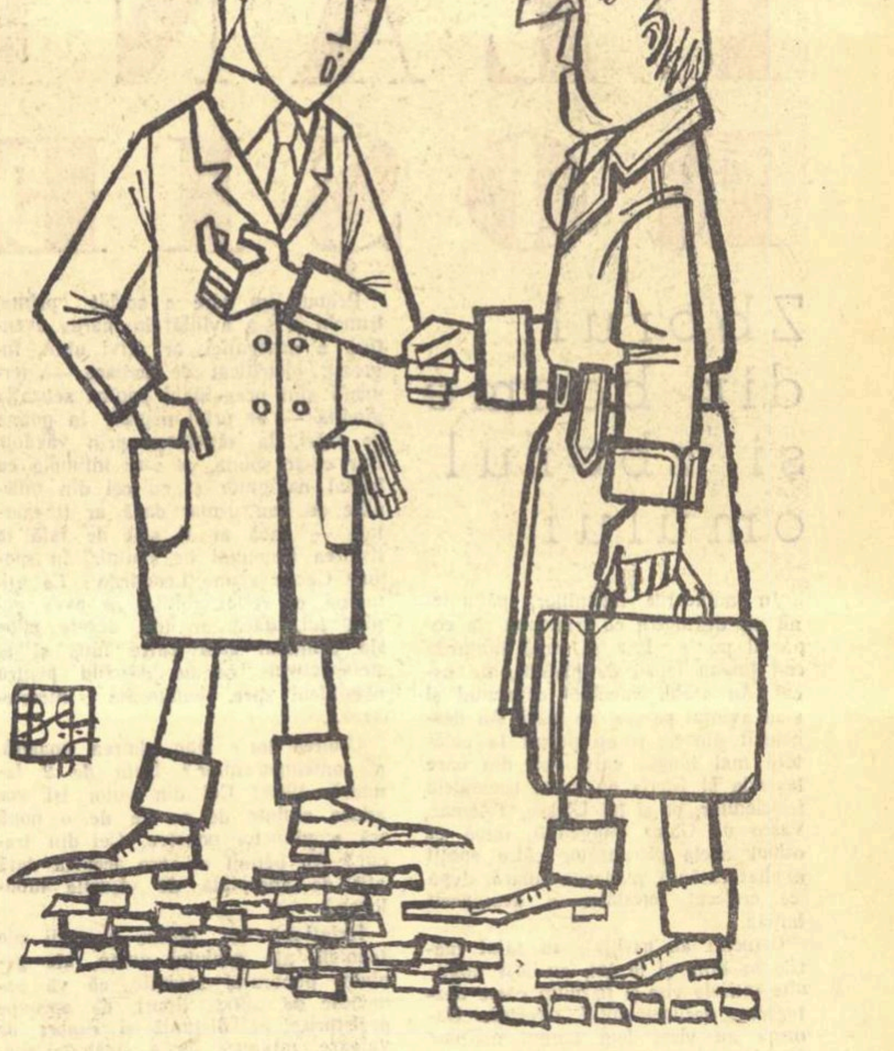

— Parcă ştiam că locuieşti la Bicaz; cu ce ocazie prin Bucureşti?
— Dragă, sînt în documentare. Scriu un roman despre viaţa Capitalei!

Desen de BENEDICT GANESCU

cărţi

RADU LUPAN:

„George Bernard Shaw"

Intr-un interval relativ scurt, au apărut trei lucrări valoroase despre creaţia lui Shaw: prefaţa lui Silvian Iosifescu la volumul de „Teatru" editat de ESPLA, studiul lui Mihnea Gheorghiu şi, mai de curînd, eseul lui Radu Lupan. Atenţia de care se bucură autorul „Sfintei Ioana" din partea criticii coincide cu o acţiune mai largă, întreprinsă de teatrele şi de radiodifuziunea noastră, al cărei scop e sublinierea valorii actuale a dramaturgiei lui G. B. Shaw.

Radu Lupan a pornit de la premisa că orice încercare de a interpreta bogata şi controversata activitate literară şi socială a lui Shaw impune cu autoritate adoptarea unui punct ferm de vedere, rezultînd din analiza marxistă a vastei opere a scriitorului englez. Incadrîndu-l pe bună dreptate în curentul realist, protestatar, ilustrat de cei mai de seamă scriitori irlandezi, printre care Swift, Goldsmith, Sheridan şi am adăuga noi, Sean O'Casey, autorul stabileşte de la început, în peisajul dezolant al mizeriei în care trăiau locuitorii „Insulei verzi" sub ocupaţia engleză, rădăcinile sociale ale nonconformismului lui Shaw. Radu Lupan demonstrează argumentat, cu un spirit polemic viu, că „paradoxul shawian" nu e rezultatul unor simple jocuri scînteietoare de idei, ci corespunde unei concepţii profunde despre societate. Pornind de la celebra definiţie a lui Lenin care îl caracteriza pe dramaturgul englez ca pe „un om cinstit... care a nimerit printre fabieni", autorul studiului cercetează pricinile pentru care Shaw a îmbrăţişat cu atîta entuziasm teoriile socialist-utopice ale lui Henry George sau pe cele ale individualismului anarhist preconizat în multe piese ale lui Ibsen.

Meritul de seamă al lucrării lui Radu Lupan este acela că, în desişul adesea încîlcit al epicei şi dramaturgiei lui Shaw, complicat nu fără intenţie de critica burgheză, găseşte drumul cel drept spre esenţa socială a operei celui ce a transformat scena într-o tribună de pe care au răsunat cele mai usturătoare cuvinte la adresa societăţii britanice, a filistinismului şi a snobismului burgheziei engleze.

Radu Lupan nu-şi limitează investigaţiile la opera beletristică a scriitorului. Deşi în cea mai mare parte cunoscute, amănuntele privind relaţiile dintre Shaw şi Gorki, admiraţia fierbinte faţă de Uniunea Sovietică, ura sa împotriva dictaturii fasciste, sînt concludente.

Analiza coordonatelor pe care s-a dezvoltat umorul lui Shaw, a lucidităţii sale critice, a sarcasmului nimicitor, e operată cu o sobrietate vrednică să atragă atenţia. Fără să se lase copleşit de dimensiunile subiectului, criticul i-a închinat o carte în care se desluşeşte cu precizie faptul că dacă Shaw e obiectul unei calde admiraţii, adevărul se bucură de o admiraţie încă şi mai profundă.

Dan GRIGORESCU

LA FONTAINE:

„Fabule"

Apărute în 1668, în al 48-lea an de viaţă al scriitorului, Fabulele au adus consacrarea unuia dintre cei mai mari poeţi ai Franţei. Materia este tot atît de veche ca şi genul însuşi. La Fontaine nu se osteneşte să imagineze conflicte sau situaţii noi. Aceleaşi subiecte au fost tratate şi de Esop şi de fabulistul indian Pilpay, şi de Fedru, Babrius, Horaţiu, sau mai tîrziu, în Franţa secolului al XVI-lea de Clément Marot sau Rabelais. Uzînd de un procedeu obişnuit de clasici mai cu seamă (nu afirma oare Molière: „Je prends mon bien oú je le trouve"), La Fontaine preia vechile motive, le prelucrează şi le modernizează sensul, adaptîndu-le la realităţile epocii sale. Rezultatul este o oglindire realistă a societăţii franceze din sec. XVII, secolul absolutismului monarhic feudal. Deghizaţi în tot soiul de jivine, eroii săi închegă o vastă galerie tipologică strict umană; sînt tipuri caracteristice, cu năravurile, moravurile şi mentalitatea lor, iar ingenuul povestitor, la rîndul său, e de fapt un memorialist care se ascunde sub aparenţa fabulistului. Este elocventă în acest sens alăturarea pe care o făcea Taine între pasaje din fabule şi fragmente din memoriile lui Saint-Simon. Cele aproape 250 de fabule desfăşoară o adevărată comedie umană, plină de mişcare şi nerv. Smulgeţi veşmîntul alegoriei şi leul va apare ceea ce este în realitate: un rege despotic; lupul — seniorul hrăpăreţ şi crud; vulpea — curteanul viclean şi linguşitor; mielul — ţăranul terorizat de „dreptatea" celui mai tare, etc. E o lume organizată după modelul societăţii omeneşti, impulsată de motive omeneşti şi nu de instincte.

Aşadar, adevăratul tîlc al fabulelor sale trebuie căutat în marea lor încărcătură critică vizînd o societate în care primează forţa şi bunul plac al celor care o deţin. Forţa şi viclenia, acestea sînt legile dominante ale societăţii observate de La Fontaine — aceeaşi societate care a inspirat Caracterele acide ale lui La Bruyère (168), Maximele lui La Rochefoucauld (1665) şi mai tîrziu paginile de memorialistică ale lui Saint Simon.

Pline de supleţe, de pitoresc şi de relief în pictura caracterelor şi a situaţiilor, uzînd, aşa după cum afirma Sainte-Beuve „de o perpetuă poezie a detaliului", versurile lui La Fontaine folosesc toate posibilităţile verbului francez într-o savantă dozare tuturor valorilor prozodice. Responsabilitatea traducătorului în faţa lor a fost imensă. Este meritul lui Aur Tita de a fi rezolvat dificultăţile şi de a ne fi oferit, cu unele rezerve mărunte a căror comentare nu-şi află locul aci, un La Fontaine în bune echivalente romîneşti.

Modest Morriu

CRONICA LITERARĂ

„Surîsul Hiroşimei"

de EUGEN JEBELEANU

SURISUL HIROŞIMEI este o întîlnire între vis, cenuşă şi voinţa de luptă.

Atacul atomic asupra Hiroşimei a înspăimîntat lumea prin întinderea absolută a efectelor sale. Reducerea instantanee a operei omului la pulberea informă, a omului la umbra lui însoţitoare ca la vestigiul ultim şi inconsistent al prezenţei sale pe pămînt, nimicirea oricărui germen de viaţă, căsca brusc vidul înaintea conştiinţei. Adversari neîmpăcaţi prin vocaţie ai neantului, creatorii s-au cutremurat faţă de golul în care imperialiştii ameninţau să arunce planeta rebelă intenţiilor lor, încurajaţi de succesul experienţei cu cobaii niponi. Ca la atîţia dintre liricii străini şi autohtoni ai dezastrului nuclear, oroarea de pustiu invadează poemul lui Eugen Jebeleanu, ca o mare furioasă, în valuri de imagini convulsive, torturate, de apocalips romantic, avînd drept motiv dominant cenuşa atotcuprinzătoare. Urlînd, văzduhul zămisleşte „sicrie de cenuşă", leagă cerul şi pămîntul cu „stîlpi de flacără şi cenuşă", varsă „ploi de cenuşă otrăvită" din noriinuferi; tulpinile de bambus se calcinează, răsucindu-se ca schelete vegetale; un „sînge negru" împroaşcă universul; piatra însăşi se încovoaie, crapă, agonizînd ca un animal; strigătele se pierd şi ele în ecouri de cenuşă; pînă şi casele de bani în care stăpînii şi-au adăpostit averile se topesc în torentul de lavă. Jebeleanu s-a semnalat ca poet al materiei strivite, al calamităţilor războiului. Descrierea care în „Lidice" era statistică, de reportaj impresionant prin consemnare laconică, este acum abundentă, înfiorătoare prin plasticitatea în oribil. Deosebirea e însă mai adîncă. Victimele teroarei naziste erau mute şi jalea lor, ascunsă în obiectele răzleţe, desperecheate, rămase în urma lor. Victimele barbariei americane îşi plîng jalea în auzul tuturor. Scîncesc copiii dispăruţi care bîjbîie fantomatic în ceaţă după casă şi părinţi, ca într-o cavalcadă de „Pasăre albastră" sinistră: **„Şi sîntem goi şi ne cuprinde teama. / Unde e tata? Unde e mama? / ... Ce deasă ceaţă, ori ce ceaţă mare. / Ah, azvîrliţi-ne, voi, o cărare"**. Murmură stins, într-un gîngurit sfios şi trist, păsările care nu mai ştiu unde să-şi facă cuibul şi caută urmele imponderabile ale mistuiţilor: **„Cine, cine? / — Oamenii... / Nu ştiu. Uite fulgi de cenuşă... / Au zburat toţi... / — Unde, unde? / Nu ştiu. Să ne facem cuibul. / — Unde, unde, unde, unde?"**. Se tînguie înebunită femeia care-şi cerşeşte (cui?) copilul carbonizat, **„chiar de-ar fi să-i fie chipul de fiară"** şi **„măcar pentru o zi"**, promiţînd să nu-i privească obrazul hidos şi să-l învăluie în întuneric, stingînd lumina lunii. Ţipă furios „Un glas" care, întocmai unei bocitoare antice, reclamă „cea mai cernită haină", un „văl imens de fum" şi un ocean de cucută pentru ca, încinsă în zalele mării să răzbune mitic omorîrea speranţei înseşi, scuipînd retoric ucigaşii cu „milioane de valuri infernale".

Comentînd direct dezolarea în „Lidice", Eugen Jebeleanu o interpretează în „Surîsul Hiroşimei" prin intermediul unor personaje simbolice. Lamentaţia lor, crescînd de la spaima elementară şi vaietul aiurit la deznădejdea pasivă dar şi la cea mînioasă, adresează, — inconştientă de autorii reali ai nenorocirii, — universului imens şi insensibil întrebări stereotipe, încăpăţînate şi dezarmante (copiii, păsările), imploraţii sfîşietoare (Mama), imprecaţii şi apostrofe înfricoşătoare („Un glas"). Dialogul e patetic, de un patetism desfăşurat, răscolitor prin amploarea nuanţată şi nudă a durerii — cu excepţia încărcăturii cam stufoase de imagini din „Un glas", unde şi speranţa are majusculă — ca şi prin sensul lui tragic, de interpelare zadarnică a unui destin inexistent, a unor forţe neînţelese încă şi de aceea socotite invincibile.

Cîntecul de jale şi mînie oarbă n-ar fi atît de acut dacă n-ar fi precedat de viziunea contrastantă a clipelor premergătoare catastrofei. Un cataclism înseamnă intervenţia neaşteptată a morţii în cursul vieţii. Declanşarea cumplitei acţiuni a curmat existenţa relativ calmă a Hiroşimei. (Scutit de bombardamentele „obişnuite" tocmai în vederea celui atomic, oraşul trăia oarecum paşnic, în afara teatrului războiului care, evident, atunci oricum avea să se încheie). Poetul nu s-a rezumat la antiteza facilă „pace-război" sau „viaţă-moarte" înfăţişînd pur şi simplu scene de muncă, de existenţă cotidiană. El alege pentru construirea antitezei, reflexele acestora, visele.

Ideea, poetică, e că moartea curmă viaţa într-una din ipostazele ei cele mai nobile, a visului transformator, că războiul este, în consecinţă şi sfărîmarea visului omului de către om. Ce fel de vise? Prin expresia lor halucinantă şi fluidă, vise autentice; dar prin conţinutul lor obsesiv, de aspiraţii neîmplinite însă elementare, comune, naive, „prea omeneşti", sînt perfect realiste. Luminoase, feerice chiar sau întunecate, crispante, terifiante ca de coşmar, visele eroilor lirici ai lui Eugen Jebeleanu prelungesc condiţia socială de peste zi a celor ce visează. Pescarul bătrîn se simte în somn o **„luntre de oase"** plutind de **„zeci de mii de ani"** pe o mare care, **„fiară verde"**, îi îndestulează în sfîrşit foamea ce-l întovărăşeşte din tinereţe, potopindu-i năvodul cu atîţia peşti încît el însuşi, credincios idealului modest, îi respinge favoarea ironic excesivă, sadică: **„Inşelătorule, dă-mi doar atîţia peşti cît e nevoie să pot trăi / Şi-un peşte de orez pe lîngă ei / Şi două cizme-nalte pîn' la şold / ... Şi-n inimă surîsul pruncilor ce-adorm sătui"**. Mutilatul de război capătă protezele rîvnite şi miraculoase fiindcă străbate cu ajutorul lor, liber, lumea ca şi cum ar înota printr-un peisaj edenic, scăldat în rîuri de oglinzi, raze şi foi de trandafiri, ocolind tranşeele pline de puşti îndreptate fără efect asupră-i: **„Inoţi lin printre puşti... / Nu scoate o vorbă! / Eşti mîntuit."** Trăgătorul ricşei se vede omul-cal păşind în coada unei herghelii ce înaintează pe un drum interminabil. Epuizat, îşi roagă fraţii cai să-l sprijine: **„Luaţi-mă între voi. / Nu cer nimic, / doar poate un pumn de ovăz / — dar arătaţi-mi cum să fac să-mi bată inima din nou în ritmuri regulate. / fiţi voi măcar îndurători... / Primiţi-mă-ntre voi... Am şase mînji acasă"**. Inchipuirea negustorului este, în opoziţie cu aceea a omului simplu, oprimantă la modul crîncen, grotesc şi complicat (chiar prea complicat). Peste casele de bani în care şi-a zăvorît aurul cu eticheta „De nedoborît" curg ploi de aur derivate din ploi de frunze şi care se transformă într-un soi de gorgonă protectoare, o fecioară cu „plisc de erete" şi „ghiare de aur"; în jurul safeurilor veghează nişte brîie de piatră şi în mijlocul oraşului un atlet cu cap de granit. Demonul din „Visul poetului" cumulează în el trufia puterii şi ura faţă de izvoarele vieţii şi înfăptuirile omeneşti, faţă de ceea ce constituie impulsul creaţiei, speranţa, anunţîndu-şi pofta de distrugere prin dislocarea în bucăţi a muntelui Fujyama (semnul trăiniciei, al duratei) şi prin ştergerea surîsului de pe chipul omului: **„Urăsc surîsul vostru, / căci şi el se înalţă / cu aripile gata să-şi ia zborul. / Iată de ce arunc / asupra voastră / blestemul dezolării, / blestemu-ngrijorării neîncetate / de care atîta sufăr"**.

„Visul poetului" trebuie să fie profetic, să figureze odată cu icoana despre lume a poetului (alt erou liric) perspectiva prăpădului iminent. Postura şi gesticulaţia cam emfatică, declamatorie, a demonului, tendinţele obscure ce i se atribuie în conformitate cu viziunile romantice de speţă germană, ca semănarea „grijii" (Sorge) printre oameni, alegerea sa ca atare în chip de exponent al răului, văzut şi acesta vag, iraţional, nesocial, îmbracă episodul într-o recuzită artificială, complicată artistic, confuză filozofic şi inutilă, după noi, planului general al poemului, dublînd capitolul „Călăii" care urmează a denunţa natura exactă, de clasă, a agresorilor. Păstrînd din „Visul poetului" cuvîntul propriu-zis al poetului, mai exact concepţia sa, s-ar completa armonios tabloul speranţelor mărunte, penibile prin confruntarea lor continuă cu o realitate aspră dar al căror halo de seninătate rămîne intact, mai ales că e accentuat de autor nemijlocit în „Zorile", — poezie de sintetizare a speranţelor expuse pînă aci şi de pledoarie hugoliană, plină de pasiunea maternă a ocrotirii, pentru dreptul la nădejde. Toată această primă parte a poemului, acţionată de o fantezie care, mobilă, rareori trudnică, proiectează suferinţa vie a mizeriei, a traiului lipsit de orizont, pe planul visului familiar, al visului cu sucuri amare, totuşi paşnic, acuză implicit grozăvia crimei de la Hiroşima. Ca şi mustrarea conţinută în aşa-zisa slăbiciune omenească, de fapt în orice îndeletnicire şi năzuinţă omenească desconsiderată, călcată brutal.

Mihail PETROVEANU

(Continuare în nr. viitor)

„Întunecare" la Paris

A apărut de curînd în limba franceză romanul „Intunecare" de Cezar Petrescu. Necunoscută — ca atîtea opere literare romîneşti în Occident, cartea a stîrnit interes, fiind apreciată de critică şi public. Incă o traducere peste hotare, încă o dovadă că literatura noastră merită şi trebuie răspîndită în lume. Este aceasta şi părerea cronicarului literar de la „l'Humanité" din 29 decembrie 1958. „Intunecare" — scrie cronicarul — nu e decît unul din cele aproape cincizeci de romane ale acestui scriitor fecund, minat de ambiţia redării unei „cronici a societăţii romîneşti din secolul 20...". Cezar Petrescu reuşeşte să îmbrăţişeze cu talent, în această primă frescă, ţara sa în toată complexitatea păturilor ei sociale... opera unui martor lucid şi curajos, a unui scriitor realist, a unui spirit critic pătrunzător, a unui observator curios, a unui psiholog experimentat, a unui prozator viguros... „Intunecare" e una din marile cărţi de mînie şi revoltă, născute din dezastrul războiului, în această tragică experienţă din care oamenii aveau să iasă atît de transformaţi încît să voiască a transforma lumea"...

Să încheiem informaţia de faţă cu începutul recenziei din „l'Humanité": „Ignoranţa în care este menţinut publicul francez cu privire la literatura romînă, constituie o mare nedreptate, deoarece această literatură de spirit latin numără reprezentanţi eminenţi atît în trecut cît şi în prezent, precum Caragiale în teatru, Eminescu şi Arghezi în poezie, Sadoveanu în proză... Iar tînăra literatură contemporană cunoaşte o dezvoltare pe care multe ţări ar invidia-o".

Pe bulevardul 6 Martie

BUCUREȘTIUL, NOAPTEA

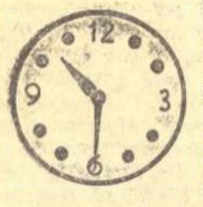

Orașul se pregătește de somn. Sub cupola neagră a nopții de ianuarie, fără stele, zgomotele metropolei se sting pe rînd. Acum două ceasuri au căzut obloanele de fier ale prăvăliilor. Pe bulevardele de asfalt s-au auzit pașii grăbiți ai studenților plecați de la cursurile de seară. Vitrinele par niște acvarii cu ape verzi de lumină, pe care plutesc siluete de carton, înfășurate în tul și tafta. Dincolo de geamurile curate au înțepenit manechinele de pîslă îmbrăcate în haine proaspăt croite. Deasupra străzii Lipscani, cea mai animată arteră a Bucureștiului, vîntul clatină o plasă de sîrmă în care au fost plantate litere și desene. Eprubetele de neon cîntă la apropiere, stropite de o burniță fină. In vechi magazine de textile au fost uitați brazii de Anul Nou. Curentul încăperilor înalte mișcă globurile ușoare de argint. Podoabele de sticlă și beteală clincăie armonios. Sub poalele acestor pomi festivi se înfioară valurile de nylon ale rufăriei feminine expuse cu decență pe arcuri metalice. In fața tutungeriilor jucătorii la Loto citesc de cîte trei ori numerele afișate pe o bandă lată de hîrtie. Trecătorii grăbiți își cumpără (unul din trei la o anchetă sumară) țigări Favorit (ultima marcă lansată de organizația locală a tutunului). La încrucișări ard ochi verzi, galbeni și roșii de ciclop lăsînd urme prelungi pe trotuarele lucioase. Pe fluviile negre de bitum alunecă vapoare cu troleu, dincolo de geamurile cărora se înghesuiesc oameni. Alături, gonesc coleoptere de aluminiu cu carapace neagră (lungi limuzine, impulsionate cu benzină, adunînd sub boturile prelungi de metal nu știu cîți cai putere). Străzile se umplu dintr-odată de o mulțime gălăgioasă. Ora evacuării cinematografelor. Intr-o grădină restaurant, cu mese metalice inutile se mai aude șoapta ornamentelor de stuf pălit. Sub arcadele templului de papură se ard fripturi de 4 lei și 85 de bani și renumiții mititei ce și-au cîștigat o faimă mondială. Clondirele rurale s-au aburit de ceață. Lăsăm bulevardele ancorate de cer cu ghiare luminoase și intrăm într-un restaurant. Aici găsim Bucureștiul care petrece, o clientelă decentă, nezgomotoasă. Au dispărut afaceriștii deghizați în costume de stofă englezească și doamnele cu bijuterii. Imagine sumară a reporterului: lumină indirectă, umbre amestecate pe un perete calcio vecchio ca într-un joc chinezesc, un ring circular de dans sub focul unui aparat cu magneziu clipind violent la intervale rare și exacte cum ar face un reflector. Sub tavanul înalt, nevăzut, încă serpentine de la Revelion, un foșnet infinit de hîrtie, sporind muzica violentă a orchestrei. Un covor moale și roșu ca o limbă de ogar, mese albe în penumbră, mici focuri de țigări sticlind ici și colo, un parfum vag feminin, alt foșnet, de data asta de mătăsuri și sacadata mișcare a tocurilor pe suprafața alunecoasă, mică insulă luminoasă în vălul verde de fum. In proiectilele de alpaca aducînd mai degrabă cu niște cupe de metal devorate de alge verzi de frig, născute de diferențele de temperatură: sticle alungite de vin. Rîsete scurte, ritmul unui pian și frecarea unei mături de oțel pe timpanul unei tobe. Intr-un eclat neașteptat al aparatului cu magneziu, o mînă plantată pe un obraz, o afecțiune iute stîrnită de muzică. Și petrecerea este o activitate omenească... Ciocnirea paharelor, urările scurte, osteneala saxofonului, sticlirea stinsă a sifoanelor cu urechi de iepure din plumb și iar jocul chinezesc de umbre, rezumînd ardoarea a douăzeci sau treizeci de oameni, veniți să petreacă după o zi de muncă.

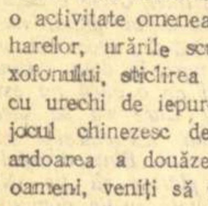

Calea Victoriei a rămas în urmă, pustie, albită de sepiile ei luminiscente, clătinîndu-se ușor în bătaia vîntului. Deasupra blocului în construcție din piața Amzei se văd eșarfe de ceață. In turla de lemn a bobului, înaltă cît o casă cu șapte etaje se ridică un ascensor primitiv care aduce pînă la cel de-al patrulea plafon tomberoane cu beton. Urc o scară îngustă, dreaptă, flexibilă, semănînd cu scara metalică a unui vapor și privesc împletitura de cofraje de la picioare. Un perete imens de rogojini apără de vînt armătura metalică peste care se toarnă o ciulama cafenie. Jos, în încăperile de la parter, unde vor fi magazine, ard focuri vesele. In jur se învîrtesc cîțiva zidari în cojoace, cu căciuli pe cap, părînd mai degrabă niște ciobani. Reflexele varului stins le luminează chipurile. Echipa de noapte: un tehnician, 12 lucrători, 2 mecanici, un dulgher și un electrician. Se lucrează în continuare pînă la 1 noaptea cînd începe înghețul. Incă anul acesta, ceea ce văd eu acum: adică niște schele făcute din bile rotunde, cîteva ziduri roșii de cărămidă și plafoanele negre, încă moi ca o carne proaspătă (sînt necesare 21 de zile pentru sudare) vor alcătui laolaltă un bloc cuprinzînd 123 de apartamente și cîteva magazine. Intîrzii lîngă ziduri. Se lasă frigul. Scrîșnetul bobului se aude tot mai precipitat. Suprafața metalică acoperită cu beton crește. Caut să-mi închipui cum va arăta această casă nouă peste cîtva timp, cînd în pereții ei proaspeți vor fi bătute primele cuie. Mă aflu în fața unui lucru gingaș, oricît ar părea de paradoxal, pentru că chiar un blockhaus cu șapte etaje are un suflet al lui, căldura omenească a trudei. O casă nouă este rezultatul unei închipuiri febrile a unui arhitect, este suma unor calcule tehnice detaliate. La crearea ei se cheltuie deopotrivă și hîrtie de calc și imaginație și multă muncă fizică. Efortul brutal al mușchilor zidarului se întrece cu aripa fragilă a minții proiectantului. Am văzut în anii din urmă mii de astfel de case ridicîndu-se pe ruinele odioase ale războiului și de fiecare dată m-am simțit la fel de emoționat. Cuvintele devenite familiare ale unui marș: Clădim, construim, capătă aici, pe schelele mișcătoare ale acestui șantier, sub noaptea rece, fără zăpadă a unei ierni blînde o semnificație adînc umană. Copiii zidarilor ce aduc cu niște ciobani legendari sau chiar păstorii fără oi, ocupați acum cu turnarea betonului vor locui între zidurile calde ale unei impunătoare clădiri, ridicată de mîinile lor aspre, bătătorite. Nu-mi plac entuziasmele facile, și la urma urmelor am văzut lucruri mai impresionante, dar cum am mai spus, mi-am închipuit într-o clipă: căldura, lumina, glasurile, dragostea, necazurile, jocurile, cîntecele și plînsetele, diminețile și serile albastre mînjite pe geamurile unei case noi, căpătînd abia în noaptea asta chip. Să visăm... Peste drum, într-o altă clădire tot de beton și fier, luminile ferestrelor se sting pe rînd. Știu: mîine în zori, se vor aprinde la fel, una cîte una, ca o reclamă verticală, cu declanșări ritmice. Părăsesc șantierul. Am de mers în atîtea locuri!

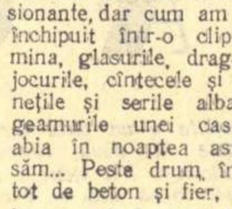

Intrarea de marmoră a Operei de Stat, luminată de crini gălbui în fier forjat a fost invadată de mulțimea care a ascultat în seara aceasta „Evgheni Oneghin". Trec mașini cu o alunecare scurtă, se aud glasuri de femei și de bărbați, urări de noapte bună, spuse cu tandrețe și emoție și parcul pustiit de anotimpul răutăcios rămîne singur. Sub zidurile acoperite cu pluș nu se mai aud glasurile sopranelor. Cortina de metal a căzut între staluri și scenă. La rampă s-au stins ultimele reflectoare. Peste drum, la alt șantier răsună basul profund al ciocanelor de dulgher. O macara cîntînd o arie industrială ceva mai stridentă cară la al nu știu cîtelea etaj o fereastră ce aduce cu o harfă de lemn. Cigaretele de neon încărcate cu o măduvă fluentă, luminoasă, vibrează în asfalt. Burniță, umezeală. Dacă aș opri mașina aș auzi zvonul surd al orașului care nu se odihnește. Somnul Bucureștiului este aparent. Oraș de cîmpie la origină, expus eroziunii vînturilor din Bărăgan aduse cu viteze fantastice de curenții aerieni, capitala noastră, fără ambiții arhitectonice, își ridică în anii noștri o frunte semeață de cărămidă. Pe bulevardele pustii din loc în loc: erupții albastre, magnetice. Se sudează liniile de tramvai. Ne îndepărtăm de perimetrul central. Un cîrd de tramvaie, uitate parcă sub cerul negru, în fața stadionului 23 August. Șoferul ne spune că sînt afectate transportului muncitorilor de la uzinele de vis-a-vis. Deasupra turnului de parașutism arde un bec roșu, semnalînd avioanelor în zbor nocturn înălțimea amețitoare de unde amatorii tineri ai acestui sport se lansează în scurte zboruri verticale. Iată mai departe puțin, Titanii fumegînd. Imensul stadion, tăcut sub noapte, fără freamătul gălăgios al duminicilor cu întreceri sportive, cînd o sută de mii de oameni strigă laolaltă înfierbîntați, pare un port părăsit. Nici aici nu se doarme. Schele luminate ca un decor de teatru, fișiile argintii ale unor reflectoare, strigătele zidarilor: „Bob!" și larma cunoscută a șantierelor. Anul trecut erau numai niște baraci de lemn. Acum maghernițele au fost dărîmate și în locul lor s-a ivit un cartier întreg de locuințe, cvartale și scuaruri, magazine cu vitrine strălucitoare și geamuri acoperite de perdele. La o sută de pași, Uzina. Pietrele bulevardului au o vibrare surdă, îndepărtată. Pe zidurile de sticlă, sub acoperișul de cristal, se sbat flăcări infernale. Metalul este topit și lovit, încovoiat și supus.

Ne oprim în fața uzinei „Republica". După legitimarea de rigoare (timp în care se poate face o scurtă investigație prealabilă), iată-mă într-o hală imensă, plină de fum. E cald ca într-o zi de vară și trebuie să-mi las paltonul într-un birou unde lucrează inginerul Zema Raimund, un tînăr originar din Reșița care mă însoțește binevoitor peste tot. Este aproape miezul nopții, ora lașe a nopții cînd te fură somnul, cînd cei mai mulți dintre noi visăm, plutind între țărmurile de fum ale închipuirii. Aici, pe un teritoriu care întrece de cîteva ori suprafața unei gări cîteva sute de oameni muncesc cu îndîrjire. Mă aflu într-o uzină de tuburi, adică într-o fabrică ce produce scheletul metalic al marilor orașe, vinele de fontă și fier ce aduc de sub pămînt apa rece și caldă. Tot aparatul circulator al locuințelor noastre este produs aici. Priviți: rachetele incandescente ce alunecă pe un pat mobil de role sînt tuburi mari pentru canalizare, produse de laminorul de șase țoli care aduce cu o imensă broască țestoasă eșuată în mijlocul halei afumate. Patru oameni dezbrăcați pînă la brîu, cu trupurile semănînd cu marmora umezită de ploi a statuilor de atleți, aruncă în flăcări de o mie de grade bucăți grele de fier, lungi de doi sau trei metri. Uzina e mecanizată. Transportul barelor se face rapid cu ajutorul unor benzi rulante. Grămezile de fier brut, aducînd cu o îngrămădire de lemne de foc sau cu stive de brichete sînt aruncate în fluxul tehnologic, cum spune cu atîta poezie însoțitorul meu, la comenzi precise. Drumul scurt se termină în baia de flăcări a unei vetre rotative. Un inel de cărămidă refractară ocrotește pe muncitori de radiațiile focului. O sirenă de locomotivă șuieră din cînd în cînd. Mi se explică și codul semnalelor: la patru șuierături este chemată macaraua, la două electricianul și așa mai departe. Se vorbește tare, cu palmele la gură. Aș vrea să discut cu unul dintre muncitorii cei mai buni ai acestui schimb. Picoș Petrache, conducătorul brigăzii de tineret este un tînăr ce seamănă cu Antinous, statuie văzută în muzeul de la Delfi. Aceeași agerime a privirii, același păr și o gură cutezătoare, un zeu al metalurgiei, coborît între tronsoanele uzinei „Republica". Are 24 de ani și e membru de partid din anul 1956. Ca toți muncitorii cu care am vorbit în anii aceștia, nu pare intimidat că la miezul nopții a venit un reporter să-i ia un interviu. Bineînțeles, joacă rugby (uzina are o tradiție a acestui joc bărbătesc și o puternică garnitură în prima divizie a țării). Nu e însurat și a venit de la Brăila unde a urmat o școală de calificare. E îmbrăcat într-o salopetă înnegrită de ardoarea flăcărilor, ceea ce îi dă chipului mîndru o noblețe nouă. Sub gura plină, o frunză de umbră. Doi ochi vii și gestul rar. Vreau să știu cît cîștigă lunar. Intre 1100 și 1300 de lei. Il las, are treabă.

Lîngă noi se sparge fierul. Taglele sînt apăsate de niște labe grele, mecanice. Durerea metalului strivit se simte în cîteva clipe. Peste zece metri iată un fierăstrău. Barele rotunde sînt retezate cum ai tăia bușteni, într-o mișcare înceată ce presupune un consum mare de energie. Lîngă foarfecele metalice, un pachiderm pe patru labe, strivește bucățile încălzite, aduse aproape la o stare lichidă. Cilindrii de laminare cărînd tuburile scot un zgomot de tren în mers. Uzina are un farmec feroviar, începînd cu chemările sirenei și terminînd cu zgura ce se așează pe haine. Intrăm într-o încăpere îngustă cu pereți de geam. Lîngă ușă, un grafic marcînd punctajul celor trei brigăzi aflate în întrecere. Rețin o condiție demnă de a fi reprodusă: predarea schimbului în stare de necurățenie, aduce scăderea cu 10 puncte a procentajului. Este limpede: în socialism avem nevoie de uzine-farmacii. Igiena locului de muncă înseamnă sănătatea muncitorului, un spor de producție și o creștere a nivelului de trai. Nu mai e nevoie de comentarii.

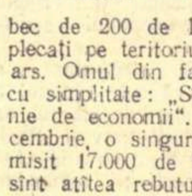

Azi a fost zi de salarii. Inginerul Zema Raimund strînge statele și mai face o ultimă verificare. S-au găsit și 10 lei rătăciți. Deasupra unei mese metalice arde un bec de 200 de lumini. Cît am fost plecați pe teritoriul uzinei, acesta n-a ars. Omul din fața mea îmi explică cu simplitate: „Sîntem într-o campanie de economii". Numai în luna decembrie, o singură brigadă, a economisit 17.000 de lei. Cum? Nu mai sînt atîtea rebuturi, se face un calcul precis la tăierea fierului brut, după cum am văzut și eu, risipa de energie electrică a fost curmată, etc. Dincolo de geamurile afumate se văd flăcări verzi, asemănătoare flăcărilor de sulf realizate în teatru de regizori cînd se vrea evocarea spectrelor, aici, în încăperea cu miros metalurgic, eu cu încă un muncitor tînăr: Tașcă Mihalcea, originar din Galați, comunist și el, unul din elementele fruntașe din acest schimb, stăm de vorbă

Omul de lîngă mine e căsătorit, a făcut o școală profesională și două cursuri de calificare. A jucat, bineînțeles rugby (aici toată lumea joacă rugby din pricina adjunctului șefului de secție, Toma Moldoveanu, fost internațional și pasionat animator), de ce nu mai joacă nu-mi spune. Il întreb cum stă cu casa. Dă din cap. Așa și-așa. Dar... zice, uzina construiește anul acesta 60 de apartamente. E pus pe listă. Nici o grijă și după aceea: Să vezi dumneata ce stadion avem! Chiar în incinta uzinei. Gazon, mai ceva ca la 23 August. Duminica dimineața au loc meciuri de divizia A... Trebuie să plec. Insoțitorul meu, inginerul, mă roagă să-i citesc notițele, nu cumva să fac vreo greșeală în descrierea „fluxului tehnologic" și să pară el vinovat. O fac cu plăcere. Ne despărțim în curtea uzinei. E frig. Un frig pătrunzător. E aproape 2. Mă salut cu portarul. V-a plăcut? Mi-a plăcut. Pe peretele din față, un anunț însoțit de o fotografie: muncitorul Traian Popescu de la uzinele „Republica" a cîștigat un automobil. Să-l stăpînească sănătos! Pronosportul își face reclamă.

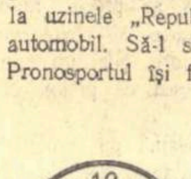

Mai devreme cerusem tov. Titică învoirea de a vizita un Depou al I.T.B.-ului, noaptea. Am fost convocat la birourile din strada Armenească și nu l-am mai găsit. Inlocuitorii d-sale mi-au spus că e nevoie de o înștiințare prealabilă de 24 de ore. Mă rog. Chestiune de organizare interioară, dar un ziarist hîrșit pătrunde oriunde. Iată-mă la Atelierele Centrale I.T.B. din Șos. Ștefan cel Mare. Intîmplător de servici, tovarășul Gheorghe Ion, secretarul organizației de bază, după cercetarea documentelor ne însoțește în secția strungărie, singura care funcționează noaptea. Aproape 30 de oameni muncesc aici pînă la 7 de dimineață. Ca pretutindeni unde am fost pînă acum, sînt mai mulți tineri. Aceeași ordine și curățenie exemplară. Aci se fabrică vagoane de tramvai. Numai turnarea scheletului mecanic se face în altă parte. De la șuruburile cele mai mici pînă la bobinarea motoarelor executată într-o încăpere alăturată. Privesc o tablă neagră, acoperită cu cifre scrise cu creta. Din cele 600 de ore de lucru cît se prevede și cele 720 promise de muncitorii unei brigăzi, pînă la 10 ianuarie, adică în zorii zilei în care ne aflăm, au fost executate 426. Vreți să știți cît cîștigă lunar strungarul Gheorghe Alexandru? Intre 1800 și 2000 lei. Scurtă biografie din mers: are 25 de ani, e alpinist. Acasă, de dimineață, o să-l aștepte un copil măricel. Dacă are casă bună? Are, dar vrea una și mai bună. I.T.B.-ul a construit un bloc la 50 de metri de aici, pe un fost teren de fotbal. Blocul de lîngă Aro, Garofița, e tot al întreprinderii. Trebuie să-i vină și lui rîndul. Sînt peste o mie de muncitori numai aici, în Ștefan cel Mare. In următorii doi ani se vor rezolva toate cererile. Iată, în sfîrșit și un bătrîn! Tovarășul Georgescu Ion de la Rotărie. Pensionar. Păi? Păi, da. Avem nevoie de dînsul. Lucrează din 1925 aici. N-are somn. Așa-s bătrînii. Privesc grămada de roți. Tot atelierul seamănă cu o sală de gimnastică în care au fost uitate o mulțime de haltere. In două luni s-au montat 40 de motoare. Ceea ce am văzut eu lîngă uzinele 23 August tramvaiele acelea, 60 de tramvaie, sînt produsul suplimentar al secției mecanice. Nu au fost prevăzute în plan și, neexistînd depouri, stau depozitate acolo. Secretarul organizației de bază nu este un lăudăros. Nu avea de unde să știe că eu văzusem mai înainte vagoanele înșirate sub cerul liber. Pînă e gata noul depou s-o țină iarna asta, așa cum a apucat.

N-am să reproduc convorbirea. Poate aglomerarea de amănunte industriale într-un reportaj literar pare nițel ostentativă. In cele din urmă, mă interesează gîndirea acestor oameni, mentalitatea lor nouă. Am cunoscut foarte bine lucrătorul deprimat de altădată, pe oamenii chinuiți de spectrul șomajului și al curbelor de sacrificiu. Toată copilăria mea a fost urmărită de răsunetul lugubru al sirenei împușcaților de la Grivița. Oamenii zilelor de astăzi, vorbesc și gîndesc alt fel. La toți predomina ideea de belșug industrial. La „Republica" era vorba de nu știu cîte zeci de mii de tuburi, aici de cîteva sute de osii realizate într-un timp mai scurt decît previziunile planificate, în alt loc de mai multe cărămizi. Pe urmă este mîndria, patriotismul local, noțiune uzitată în sens critic în care eu nu văd un rău: Noi facem, noi producem! Adică, ce, la Electroputere din Craiova or fi niscai zmei? E limbajul colorat al ciocănarului, al zidarului, al metalurgistului aflat în uzina lui, în casa lui. Avem stadion în incinta uzinei, facem blocuri, al nostru este Macul Roșu sau a noastră-i Garofița (familiarul de la casa noastră, blocul nostru). Ies reconfortat în curte. Tovarășul care a șters-o englezește sau înlocuitorii săi care cer un răgaz de 24 de ore pentru acordarea unei autorizații de vizitare, n-au ce ascunde. Sînt încă robii unei mentalități birocrate.

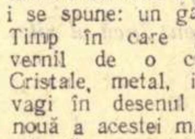

Portarul maternității Polizu, mă privește cu suspiciune. Pe autorizația mea sînt trecute uzine, Poșta centrală, Casa Scînteii totul în afară de maternitatea Polizu. E chemat doctorul de serviciu. La telefon i se spune: un gazetar. Primire rece. Timp în care pot să văd holul vernil de o curățenie exemplară. Cristale, metal, intenții suprarealiste vagi în desenul mobilierului. Aripa nouă a acestei maternități a fost terminată acum doi ani. O pajiște verde, îngustă, moale, de pluș te conduce pînă la camera de gardă. Doctorul Todor Nicolae citește atent delegația. Are o febrilitate a feței ce nu-mi scapă. Temperament dinamic, greu de stăpînit. Știu că poate să mă refuze. Dacă nu scrie pe delegație că pot să vizitez și o maternitate, n-are ce-mi face. Deodată își aduce aminte. Citește revista **Tribuna** în care am fost certat pentru niște treburi literare. Dacă ești dumneata, poftim. Soră, dă-i un halat tovarășului. Mă întreabă cum mi-a venit ideea să-i vizitez. Simplu. Am văzut prin geamul mașinii ferestrele luminate ale Maternității. Alți oameni care nu dorm. Trebuie scris și despre ei. Bucureștiul care nu doarme. A citit „Groapa", crede că **Tribuna** avea dreptate. E ardelean. Nu-l contrazic. Nu vreau să pierd evenimentul unei nașteri. Sus, sub plafon sforăie radiatoarele. E cald. Lumina sanitară, violentă, descoperă orice ungher. Doctorii au avut de lucru în noaptea asta. Tovarășa Margareta Catalan, croitoreasă la teatrul Municipal, a născut un băiat. N-a fost o naștere prea ușoară.

Sus, la al doilea etaj, mă întîmpină tovarășa Sultana Lupașca, al doilea medic de gardă. Am noroc. Peste cîteva minute Ioana Pavel din Bolintinul din Vale, de 22 de ani, o să nască. Femeia este adusă la masa metalică. E la a doua naștere. Are o figură ascuțită, o privire aprigă. Așa trebuie să fi arătat Vitoria Lipan. Nu scoate nici un strigăt. Lîngă mine s-a aprins un reflector. Faianța sălii de naștere lucește ca un munte de ghiață. Privesc tălpile țărăncii. Mai merge desigur, desculță, vara, pe cîmp. „Respiră!" spune doctorița. Așa cum te-am învățat. Sînt cinci minute de încordare. De la 2,30 pînă la 2,35. De fapt sînt martorul unui mare eveniment. Țăranca cu tălpile negre de pămînt, naște în această maternitate ultramodernă, între glaciaritatea acestor ziduri de marmoră, fără dureri, asistată de doi medici, un ziarist și două surori de serviciu. Unde sînt lepădările sinistre pe cîmp ale țărăncilor noastre ajutate în trecut numai de descîntece și de fusul ancestral. Pe lume se ivește un băiat de 2 kilograme și 600 de grame, o ființă minunată, legată încă cu serpentina verde ombilicală de mamă. Foarfeca antiseptică retează cordonul și se aud țipetele noului născut. Semn de sănătate îmi spune doctorul. Nu văzusem niciodată pînă acum o naștere. Nu-mi plac spitalele, sîngele, operațiile. Dar nașterea la care am asistat mă face să mă felicit pentru ideea avută. Pînă la eliminarea placentei, meduză roșie de sînge și materie, stau de vorbă cu cei doi medici. De la începutul anului și pînă la a treia oră a zilei de 10 ianuarie în Maternitatea Polizu s-au născut 36 de copii, jumătate fete, jumătate băieți (în privința aceasta, doctorul Todor este uluit de matematica naturii). Sînt condus în fața unei vitrine, cea mai frumoasă vitrină pe care am văzut-o vreodată: o vitrină cu copii. Dincolo de geamurile duble stau leagănele de sîrmă. Fiecare nou născut are legat pe mînă un număr. Nici o eroare nu este posibilă. Deasupra ard cîteva becuri. Noii născuți dorm. Jucării de carne, respirînd ușor sub pulberea electrică, cei care vor scrie poeme mîine în locul nostru, cei care vor ridica alte clădiri mîndre pe bulevardele Bucureștiului și poate viitori astronauți, călătorind spre stele. Alături, o încăpere mai mică. Cinci sau șase leagăne. Sînt copiii slăbiți sau născuți mai devreme. Cei mai mulți ar fi murit pînă acum în alte condiții, îmi spune doctorul Todor. Sora de serviciu îmi arată un astfel de copil. Are 1 kilogram și o față de om bătrîn, aducînd cu mumiile aztece. Va scăpa cu viață, va fi sănătos. Privesc incubatoarele care pîlpîie ca niște plămîni. Nu vreau să fac nici o subliniere. Realitatea mă face optimist. Nici vorbă să simt nevoia de somn.

Silueta de ivoriu a Casei Scînteii se vede de departe, acoperind golul Arcului de Triumf. Pe granitul lustruit de dedesubt ar trebui să ardă o flacără veșnică, sub ploaie și vînt. Intre crengile copacilor șoselei Kiseleff, lumina și-a întins un păienjeniș argintiu. Umezeala nopții creează pînze inefabile. Sus, în turnul televiziunii arde o lumină singuratică. Apropiindu-mă, îmi dau seama că mă înșel. Perdele negre și albastre de pluș, ascund febra neonului. Redactorul de serviciu m-a adus pînă la secția stereotipie. Cunosc fermecătorul miros de plumb și izul acizilor. Echipa de stereotipari formată din Rădulescu Nicolaie, Lupu Ion și Săceanu Aurel, toarnă pagina a 6-a a ziarului **Scînteia**, ediția de Capitală. Venind dintr-o sală de operație nu pot să nu fac asociația că și hala aceasta aduce cu o încăpere destinată unor lucrări de mare finețe de execuție. Am lucrat într-o veche tipografie, aparținînd unui patron burghez, întreprindere naționalizată mai pe urmă. Este o diferență nu numai de concepție editorială, ceea ce văd aici, dar și de filozofie aș putea spune. Acolo, oamenii erau supuși direct nevoilor producției, aici, uzina este subordonată nevoilor omenești. Plăcile de plumb, grele de circa 20 de kilograme, aducînd cu niște scuturi strălucitoare sînt cărate pe benzi rulante. Umilitoarea muncă de hamalie tipografic a fost înlocuită de efortul mecanic. De altfel, totul este gîndit la proporții gigantice, de aceea am spus că este vorba de o filozofie, nu de altceva. Pe o scară de fier ajungi în cîteva clipe la Rotativă, faimoasa rotativă a „Scînteii" despre care s-au scris atîtea reportaje. Sală imensă de mașini, aducînd cu interiorul unui transatlantic. 12 role ce scot un zgomot asurzitor și mai ales un ritm neîntîlnit. 2.000.000 de ziare tipărite în opt ore, adică 5 vagoane de hîrtie înghițită de lacoma mașină. Mi se spune că dacă am noroc pot asista la un adevărat eveniment tipografic, adică să văd spectacolul celor 12 role, aruncînd dintr-o dată ziarele în sala de expediție. Omul care îmi vorbește cu atîta mîndrie de acest lucru este un tînăr mașinist, plugar la origine, din regiunea Pitești, pe numele lui Capac Constantin. A meșterit pînă acum cu un ajutor la rolele Rotativei și după ce-a apăsat pe un buton stă de vorbă cu mine cu dragă inimă. Are fața plină de unsoare. A mai stat de vorbă cu reporteri. Vorbește fără afectare, cu aceeași mîndrie pe care am observat-o și la alții. A făcut șapte clase elementare. Și-a lăsat familia și a mers în armată. Avea 20 de ani cînd comuniștii au cucerit puterea în Romînia. Destinul lui era pecetluit. In altfel de condiții, și-ar fi arat și după îndeplinirea serviciului militar cele două pogoane ale părinților, ar fi crescut o vită slăbită și ar fi crăpat de foame. Niște oameni l-au întrebat dacă nu vrea să învețe o meserie, să lase agricultura. A venit la București, a făcut un curs de calificare, acum conduce o brigadă de muncitori. S-a căsătorit, are doi copii, va căpăta în curînd o locuință în noile blocuri ale Combinatului. E comunist, membru al partidului muncitorilor.

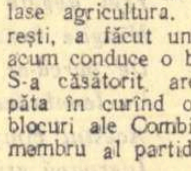

Șeful secției de expediție al Combinatului Casa Scînteii mi-a vorbit vreo jumătate de oră despre problemele pe care le are. E ora nedecisă, cînd undeva, afară noaptea este ucisă încetul cu încetul. 50 de autocamioane așteaptă jos, lîngă gurile canalelor de expediție, sacii cu ziare ce trebuiesc duși la Gara de Nord, la primele trenuri, pentru provincie. Așa cum bănuiesc, desigur, distribuirea a două milioane de ziare este o problemă destul de grea. Cere un personal numeros și ar fi costisitoare dacă n-ar exista benzile rulante. A mers mai greu la început. Acum, oamenii de aici se gîndesc la o celulă fotoelectrică, necesară la numărătoare. Mai e o greutate și la împachetat. Oamenii trec prin cele două mîini circa 6000 de kilograme de hîrtie în timp de opt ore de lucru. Este destul de greu. Trebuie mecanizată și secția lor. Incă puțină răbdare. Văd eu sacii ăștia cusuți cu două mașini rapide de ață tare? Aici se pierdeau milioane de ore cu legatul manual cu sfoară. Acum totul merge uluitor de repede. Un jghiab mișcător de cauciuc duce pernele de hîrtie în ambalaje de culoarea șofranului pînă la canalele de scurgere. Jos, unde cobor numaidecît, așteaptă alte echipe de oameni încărcînd febril. Se lucrează cu ceasul în mînă, la secundă. Din cinci în cinci minute se aude cîte un motor ambreind.

Nu se văd încă zorile. Aerul e rece. Taie ca briciul. Pe drum au înghețat bălțile. Nenea Lupu, șoferul, în șubă de oaie, ca un patriarh rural conduce impasibil.

— Ți-e somn?

I-o fi, dar așa-i serviciul.

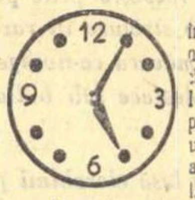

Gara de Nord, învăluită în aburi nu e atît de pustie cît îmi închipuiam. Iată un tînăr proaspăt bărbierit, cu un buchet de flori, așteptînd pe cineva la capătul unui peron. De sus, din pîlnia megafonului o voce tînără de femeie, anunță: „Trenul 306, din direcția Cluj, Sibiu, Orașul Stalin, Predeal, sosește peste cinci minute la linia 4". Ușoară emoție în jur. O doamnă, într-o blană pufoasă se mai privește încă o dată în oglindă. Mecanicul este de o punctualitate impresionantă. N-are nici măcar 54 de secunde întîrziere, numai 53. Locomotiva se oprește lent. Urmează o defilare mută a călătorilor, osteniți. Fețe palide, veghea ochilor, lucirea de bucurie a celor ce se regăsesc și după cinci minute peronul rămîne gol. Doi soldați beau bere pe inima goală, trece un electrocar, clănțănind din clopot strident. Mă apropii de locomotivă. Mecanicul mă privește fără uluire.

— Vreau să vă întreb ceva, spun.

Omul coboară treptele negre, și-mi întinde mîna. Il cheamă Dărău Teodor. A plecat din Timiș la 1,45 pe locomotiva 142075, ajutat de fochistul Tica Ioan. Trebuie să ducă locomotiva în Depou, la revizie. In scurte cuvinte: ce l-a făcut să învețe mecanica? Nu știe prea bine. E moț, fugit la 15 ani de acasă. Ca și șeful brigadierilor de la „Scînteia" are o încredere în destinul lui. Ar fi putut să vîndă ciubăre într-o neîntreruptă migrație, dar istoria țării noastre a vrut ca viața să-i fie altfel. Conduce acum o locomotivă, are o casă bună. Vrea un copil, poate o să-l aibă. Mă lasă. Are de lucru. Ne salutăm ca doi vechi cunoscuți.

In biroul șefului de stație de la Gara de Nord, arde inutil pe o masă un felinar cu geamuri verzi, unul din acele fermecătoare felinare feroviare de care se servesc însoțitorii de vagoane. Nu știu cui aparține, dar el îmi evocă toate drumurile făcute cu trenul. De afară se aude forfota mulțimii. O femeie de serviciu caută cheia școlii. Ce școală aveți aici? O școală a personalului pentru siguranța călătorilor, îmi răspunde șeful de stație, un om slab și scund, cu o mustață ca mătasea porumbului. Tovarășul Slicaru Ion, secretarul organizației de bază a Gării de Nord locuiește în Dămăroaia și are o gospodărie „pe cinste". Ca orice ceferist crește păsări și n-ar da curtea din Bucureștii-Noi pe un apartament în blocurile noi construite în preajma Gării pentru nimic în lume. E cam obosit, dar cîteva lucruri tot are să-mi spună. Șoferii care aduc presa cu autocamioanele îi degradează pachetele cu ziare și se produc uneori și întîrzieri. Trenurile „sînt făcute din bucăți" și asta duce la greutăți. Ar mai vrea ca cinematografia noastră să toarne un film cu ceferiști și călătorii nedisciplinați. In viitorul apropiat, dacă vreau să știu, Gara de Nord nu va mai semăna deloc cu cea de astăzi. Cam atît, dacă ar avea timp mai mi-ar spune, dar acum trebuie să facă un drum pînă la peron. E încă întuneric. Afară, pe un trotuar ard două cuptoare de asfalt.

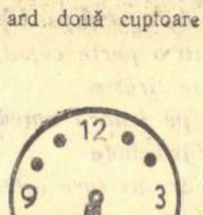

Iarna, fără abundența zarzavaturilor o piață poate părea un loc liniștit, lipsit de mișcare. Dar nu este adevărat. Mii de oameni se întîlnesc în fața dughenelor de lemn și tîrguitul păsărilor e zgomotos. Pe rafturi, grămezi de verze roșii, morcovi și hrean. In lumina tulbure, prazul așezat în stive mi se pare o vegetație marină, decolorată. S-au deschis halele de carne. Imi place spectacolul mulțimii agitate. Copacii roșii de carne, jumătățile de vită răstignite în cîrlige au în ele ceva vital. Pocnesc topoare sfărîmînd oase. Carnea de berbece are o culoare minerală și o pojghiță subțire de gheață o învelește parcă într-o îmbrăcăminte de celofan. Aici se vînd 20.000 de kilograme pe zi. In hala rece, luminată de becuri puternice încă de la orele 4,30 lucrează 86 de muncitori măcelari. Sortarea și despicarea vitelor cere o muncă rapidă, încordată. Mii de bucureșteni, bărbați și femei așteaptă disciplinat rîndul în fața cîntarelor automate.

Afară se luminează. Două țărănci fără cumpărători, ascunse după o grămadă de gulii vorbesc în gura mare:

— A născut, fa?

— A născut.

— Ce, fa?

— Băiat.

— Să-i trăiască! Da de dandanaua aia ai auzit?

— Ce dandana!

— Racheta, de. Aia de zboară...

Frig, mulțime grăbită, clacsoane și clopote de tramvaie. Bucureștiul muncitor grăbește spre locurile de producție. Am terminat și eu și nea Lupu, schimbul ca orice lucrători și bem, în picioare, la botul calului cît un ochiu să ne înzdrăvenim

Eugen BARBU

Două pagini scrise de şaisprezece TINERI

Floare vie

Un ghiocel răzbeşte prin pătura de nea,
gingaş şi alb străluce în raza de lumină,
vesteşte primăvara ce-nvinge iarna grea,
petala şi-o desface sub bolta cea senină.

Un liliac îşi lasă ciorchinii plini de flori
pe gardul din grădină, în uliţa bătrînă
şi trece vîntul galeş şi-l tremură-n fiori,
parfumul i-l înalţă spre soare şi spre lună.

Aglice cresc în cîmp şi brebenei de aur
şi mii de albăstreie păşunea o îmbracă,
ghirlanda florii roşii pe crengile de laur,
sălbateca garoafă pe creasta cea săracă.

Mulţimi de trandafiri pictează-n roz oraşul,
iar în fereastră glastra bogată-i în culori —
se bucură moşneagul, zîmbeşte copilaşul
stropindu-le cu apa fîntînii-n prag de zori.

Dar dintre flori o roză crescută în ninsoare,
nemuritoare urcă pe culmea cea înaltă
şi-n purpura petalei cuprinde-ntinsa zare,
uzini, păduri şi sonde şi cerul fără pată.

Ştefan GHEORGHIU

Nichelul

„In luna octombrie 1958, în Canada a avut loc o nouă catastrofă minieră".

(Ziarele)

Conturele galeriei din mina de nichel
s-au adunat într-o mare prăfuită. Bezna
curge uşor, răsuflă sacadat, picură ca sarea
pe ochii explodaţi în orbite, pe braţele
ce păreau nişte crapi de aur. Soapte, şoapte —
parcă ar foşni întomnatele frunze
ale arţarului ghemuit sub fereastra nimănui.
Aici vor muri. Pentru cine vor muri? Dinţii
s-au spart muşcînd roca. Degetele
s-au frînt apucînd roca. Nichelul. Nichelul.
Nichelul. Sus
unde e aer, floare, nori
au rămas copiii. Copiii care azi
în loc de case strîmbe au desenat patrusprezece
cruci
pe tăbliţa de grafit. Şi iarba a rămas acolo —
iarba plecată în vînt, sfioasă şi caldă. Şi amintirile
au rămas acolo, şi grijile. Sus întîrzie
cu stele îngheţate în ochi, mamele, nevestele.
Nichelul. Nichelul. Nichelul.
Sus a rămas — întotdeauna rămîne sus —
marele stăpîn al minelor, al oraşului
cu străzile, cu porumbeii, cu bodegile lui...
Inima stăpînului e de nichel. Ochii,
degetele, îi sînt de nichel. Casele, parcurile
îi sînt de nichel. Visele, hotărîrile, dragostea
stăpînului
sînt de nichel.
Cei rămaşi sub tărîmul scufundat
nu vor urca niciodată — noaptea
s-a închis ca o uşă de nichel
peste viaţa lor. In străfunduri rămîn. Dar mînia
creşte şi sparge noaptea, uşa închisă peste ei
cu răbufniri de apocalips. Ultimul
îşi pleacă într-o parte capul, pe retină
întunericul se tîrăşte
ca o omidă pe frunza umedă. Incet
adoarme şi încă aude
glasul celor de sus care aşteaptă — glasul
de mînie
mai puternic decît inima de nichel,
mai puternic decît ochii de nichel,
decît degetele de nichel...

Petre STOICA

Inscripţie

O, sîngele meu luminos,
O, trupul meu înflorit,
Sînt fericit că trăiesc,
Sînt fericit.

Priviţi cum se-nalţă lumina
Din mîinile noastre:
Simbol comunist pe retina
Depărtării albastre.

Să audă întregul pămînt
Paşii inimii mele,
Inimii lui Danko urmînd
Printre sori, printre stele.

O, sîngele meu luminos,
O, trupul meu înflorit,
Sînt fericit că trăiesc,
Sînt fericit.

Cezar BALTAG

Comunism

Păstram în minţi ca pe un ochi deschis.
Neîndoielnic, comunismul-vis.

Şi iată astăzi izbucni-nainte,
Din aşteptări, din visuri, din cuvinte.
Din nesfîrşite lupte cu duşmani,
Din trecerea de-atîţia ani.

Ţărmul gîndit se-ntinde-n faţă, nalt,
Tremură zori deasupră-i, roşu fald.
Şi inimile bat mai plin, mai tare,
Incepe vasta debarcare.
Vom coborî şi-ntorşi din nou spre ape,
Ne-om bucura privind, tot mai aproape,
Cum ies din zări şi năzuiesc spre noi
Corăbii noi.

Constantin ILIE

De spus, ca un basm

(Antimonarhică)

— Deschideţi, deschideţi porţile!
— Ce dai vamă?
— Vultur orb, de pe coroană!
— Avem şoimi, lovind în soare
cu lumini săgetătoare!
— Crinul alb, floare-stăpînă!
— Viu, îţi lîncezeşte-n mînă;
Mort, mijeşte-n el o baltă
cînd e ziua-n grîu, înaltă!
— Dau un sceptru, de domnie,
să vă ţie-o veşnicie!
— Dar ciupercă ucigaşă,
mîna ta îi e părtaşă!
— Şi dacă mă dau pe mine?
— Ce pămînt te poate ţine?
Ce pămînt te poate ţine?

Doina CIUREA

Coral de laudă

Şapte ani, cînd va începe ciclul acesta
al luminii
încordate în arc spre cerul viitorului,
uneltele, maşinile, furnalele înalte
vor intona un coral adînc de laudă,
coralul pe mii de voci pentru lauda
omului şi victoriilor sale.
Mereu, cu fiecare zi tot mai clară
a acestor ani de lumină,
cîntul braţelor, motoarelor, coşurilor svelte
va urca spre viitor,
pînă cînd zile întregi de vibraţii
vor fi un cîntec imens,
şi ciocanul, în mîinile oamenilor,
va alunga arcul de oţel incandescent încă al zilei.
Zi după zi va creşte tot mai sus,
şi coralul profund al ciocanelor
va urca tot mai dens,
va urca tot mai limpede,
pînă vor izbucni uralele uriaşe ale zorilor,
cînd podul acesta al oamenilor se va prinde în
lumina lor orbitoare.

Mircea IVANESCU

Duel cu timpul

Mănuşa aruncată de şenilă a căzut
Din lutul umed iarăşi peste lut.
Trei degete crispate-n agonie
Mîngîie brazda neagră de cîmpie
De parcă-ar vrea să simtă iarăşi mîna
Ce le-mbrăca pe cînd trăia stăpîna
Acestui cîmp îmbelşugat pe care
Ingroapă grîu şi toamnă şirul de tractoare.

Cercetător, copilul cu nuiaua lungă
Saltă mătasa din mănuşa ciungă
Şi azvîrlind-o-n zmîrc, la margine de hat,
Ca un nimic dintr-o nălucă destrămat,
Pleacă rîzînd pe cîmpul unde chipul
Stăpînii de mănuşe a luptat cu timpul,
Pe cîmpul unde fosta ei stăpînă
S-a dus şi a rămas mănuşa fără mînă.

Căci oamenii şi vremea au învins.

Darie NOVACEANU

DEPUTATA...

Adesea se întîmplă în viaţă să faci cunoştinţă cu oameni pe care, să vrei, nu-i mai poţi uita. Intîmplarea s-a petrecut nu de mult. Dar şi azi imaginea aceea îmi apare în faţă vie, puternică. Mă aflam în sala Marii Adunări Naţionale Deputaţii ţării veniseră să-şi spună cuvîntul, printre altele, şi asupra problemelor internaţionale. La tribună a urcat o femeie. O femeie cu chipul simplu, atît de obişnuit, cu ochi mici şi adînci, negri ca de cărbune, în care scînteia în acel moment o nestăvilită ură, o surprinzătoare forţă. Spre părerea mea de rău, am prins doar ultimele cuvinte:

— „...Eu lupt cu toată puterea împotriva războiului ce-l pregătesc, fără sorţi de izbîndă, domnii imperialişti. De ce lupt pentru pace, v-am arătat..."

Mi-am promis că neapărat trebuie să fac o vizită Anei Avesalon la locul ei de muncă, gospodăria de stat din Afumaţi, unde ea îndeplinea funcţia de brigadieră la secţia avicolă. Intr-un limbaj mai simplu, Ana Avesalon este crescătoare de păsări. Creşte păsări, ca o gospodină. Numai că între ea şi o gospodină oarecare există o sumă de deosebiri. Ana Avesalon are peste zece mii de suflete.

★

Cu secţia avicolă de la Voluntari a gospodăriei de stat din Afumaţi faci cunoştinţă mai întîi pe calea unor senzaţii auditive. Mai bine de zece mii de găini, cotcodăcind fără oprire, îşi trîmbiţează prezenţa cu mult înainte ca aşezările albe ale crescătoriei să se înfăţişeze ochiului vizitatorului. Crescătoria de păsări a Anei Avesalon, care trimite zilnic pe pieţele Capitalei cîteva mii, este aşezată de o parte şi de alta a unei alei cu pomi. In dreapta şi în stînga aleii se află împrejmuirile din sîrmă împletită ale padocurilor, cu despărţitori pe vîrste, care oferă păsărilor spaţii mari pentru plimbare. La poarta fiecărui padoc, deasupra unui ştergător, o inscripţie politicoasă îl invită pe vizitator să-şi şteargă bine picioarele. Este o regulă nu de politeţe... ci de igienă. Sute de găini, roşii-ruginii din rasa Rodh-Island, populează fiecare padoc. Coteţele se află în fund, mari, cu zidurile proaspăt văruite.

— La noi e curăţenie generală — îmi spune însoţitoarea.

Coteţele înaripatelor sînt adevărate apartamente, în care locatarii guralivi găsesc un confort şi o curăţenie desăvîrşită. Hrana şi apa sînt puse la dispoziţia găinilor prin mijloace automate iar cuibarele sînt nişte culcuşuri cît se poate de îmbietoare.

Tot ce aflu în legătură cu creşterea păsărilor sînt pentru mine noutăţi. De pildă, Tudora Palade — însoţitoarea mea — îmi spune că din meniul celor trei mese zilnice nu lipsesc mineralele şi drojdia de bere, făina de carne, laptele ecremat şi nici chiar untura de peşte. Aflu că secţia avicolă are şi o tabără de odihnă... In momentul de faţă peste cinci mii de pui se află în tabără pentru o lună de zile pe o plantaţie de lucernă. „Vilele staţiunii" sînt nişte coteţe mobile, pe roţi, care se mută după nevoie.

★

Cu Ana Avesalon e greu să stai de vorbă. E prinsă de atîtea treburi. Reuşesc totuşi s-o întîlnesc. Işi dădea domeniul în primire lui Vasile Grădinaru. Cînd m-a văzut, mi-a strîns mîna cu putere.

— Sînt tare ocupată cu predarea păsărilor. Ştiţi, lipsesc o lună, — a început să rîdă, vădit fericită. Plec în Uniunea Sovietică. Imi fac concediul în Uniune. De-abia aştept.

Entuziasmul ei l-am înţeles. Cine de fapt nu s-ar bucura să petreacă o lună de zile în minunatele staţiuni ale Mării Negre de la poalele munţilor Crimeii? Dar cîţi pot să se asemene cu această femeie care, fără să fi avut vreo pregătire, a pus temelie unui sector într-o mare gospodărie de stat. In anul 1955 Ana Avesalon era o simplă muncitoare. Muncise cîţiva ani cu osîrdie, dovedind hărnicie şi tragere de inimă. De fapt asta era dorinţa ei: să fie liberă, să muncească. Işi amintea că mama ei n-avusese această libertate. De cîte ori nu-şi aduce aminte Ana de copilăria ei tristă! O vede pe mama ei care spăla rufe la diferiţi bogătaşi, acolo, în cocioaba din mahalaua dinspre Ostrov a Călăraşilor. Mergea la lucru prin oraş. Seara se întorcea obosită şi uneori, de vlăguită ce era, adormea lîngă masă, nemîncată. Ea, Ana, rămăsese la şase ani dădaca frăţiorilor mai mici, iar la nouă ani îi ajuta mamei la spălatul rufelor, la frecatul podelelor pe la cei avuţi care pe lîngă o brumă de bani, le mai dădeau vorbe răstite, pumni după ceafă. Cînd Ana îşi aminteşte de toate acestea, obrazul ei plin, roşu, se crispează de ură. Poate că tocmai această copilărie a dat mai apoi sens vieţii sale. Străduinţele ei s-au văzut. Gospodăria din Afumaţi are cel mai dezvoltat sector avicol. In anul 1956 a fost fruntaşă pe ţară, în ce priveşte producţia de ouă. In 1957, la fel: planul a fost depăşit cu peste 50.000 ouă. Pentru aceste realizări, Ana şi „fetele ei" au primit premii mari în bani.

— Tovarăşă Ana, la telefon este tovarăşul inginer-şef.

Ana aleargă la telefon. Nu întîrzie mult. Cînd se întoarce, zîmbeşte. Se simte obligată cu o explicaţie.

— Inginerul-şef m-a rugat să vizitez un sovhoz sau două şi să aduc ceva noutăţi din experienţa crescătorilor de păsări sovietici. Ei au lucruri bune în toate ramurile. Om cumsecade inginerul-şef. Fără el nu puteam scoate „avicola" la liman. Mi-a urat drum bun.

I-am urat şi eu drum bun în frumoasa călătorie. Geamantanele o aşteptau. Am bănuit că se grăbeşte şi am plecat.

Vasile CABULEA

ICAR este agent sanitar

In faţa hangarelor, avioanele stau aliniate, gata de plecare. Pe aerodrom, aviatorii echipaţi aşteaptă. Personalul serviciului sanitar, perfect înzestrat, aşteaptă. La telefon, comandantul detaşamentului sanitar aşteaptă şi el.

Poate o deducţie elementară ar duce la concluzia că sub imperiul acestei permanente stări de alarmă, oamenii nu pot fi decît nervoşi. Realitatea însă dovedeşte contrariul. Este de ajuns să-l cunoşti pe comandantul detaşamentului sanitar Pipera, ca să constaţi acest lucru. Comunistul Androne Alexandru, fiu de ceferist şi pilot încercat, e un om la 40 de ani, cu trăsături energice din care se degajă o expresie de forţă stăpînită şi siguranţă. Nu se grăbeşte, nu are gesturi agitate, nu vorbeşte tare. Toate mişcările lui, complete şi precise, se îmbină pe principiul timpului minim. Privindu-l, ai impresia că acest om nu are emoţii. Şi totuşi, sunetul telefonului îl face să tresară. Cele cîteva cuvinte rostite cu voce alarmantă pun în mişcare întregul detaşament care acţionează cu o rapiditate onirică.

Sora Cluşcă de la spitalul din Budeşti anunţă un caz de ulcer perforat. Ţăranul muncitor Iacob Petre, în vîrstă de 35 de ani, e în pericol de moarte. Dacă flacoanele de sînge şi plasmă nu vor fi la îndemîna doctorului în două ore, omul va muri.

Comandantul răspunde scurt: „Le aveţi peste 10 minute. Aşteptaţi în curtea spitalului".

La capătul celălalt al firului se aude o exclamaţie. Sora vrea să comenteze: „Sînt 50 km. distanţă..."

Dar comandantul a închis telefonul şi imediat aşteptarea pasivă se transformă în acţiune. Aici ai posibilitatea să observi deosebirea între rapiditate şi grabă. Privindu-i cum acţionează armonios şi precis, mi-am dat seama de ceea ce se poate numi o perfectă coordonare. Nici un minut pierdut. Nici un gest de prisos. Nici un cuvînt în plus.

Comandantul cheamă pe comunistul Jian Dumitru şi în timp ce se îndreaptă spre avionul care se află cu motoarele în plin, îi transmite misiunea dîndu-i indicaţiile de rigoare.

Flacoanele ambalate rapid sînt echipate cu o paraşută specială şi aduse la avion. Pilotul se urcă în carlingă şi avionul de producţie romînească N.R. 2 decolează.

★

Vestea trimiterii flacoanelor cerute s-a răspîndit fulgerător în spital. Cele zece minute anunţate par tuturor neverosimile. Doctori, surori, bolnavi în convalescenţă se îndreaptă spre curtea spitalului. Vor să vadă. Nu-i o simplă curiozitate. E o revelaţie încurajatoare, o sursă de încredere în atotputernicia omului.

Şi, poate, în mintea celor vîrstnici reînvie imagini vechi şi chinuitoare: căruţe hurducînd pe drumuri de ţară trupuri istovite de boală; femei înspăimîntate cu copii arşi de febră în braţe; sate măcinate de friguri şi pelagră; nesfîrşiţi kilometri de calvar.

Exact la momentul anunţat, avionul a sfîşiat orizontul apropiindu-se vertiginos. Vuietul covîrşitor a dominat o clipă tăcerea plină de uimire. După ce s-a rotit o dată deasupra spitalului, a dat drumul paraşutei şi legănînd uşor din aripi, s-a îndepărtat.

Un om a ascultat cu răsuflarea curmată acest zgomot promiţător de viaţă. Un om a înţeles că va trăi. Moartea a fost depăşită. Doctorul nu-şi mai strînge umerii neputincioşi în faţa inevitabilului. Sînge sănătos va fi trimis în curînd spre inima ce-şi încetinise bătăile. Obrajii de ceară împietriţi în grimasele durerii, se vor îmbujora. Trupul va fremăta înviorat. Peste cîteva luni, ţăranul Iacob Petre va ieşi din nou pe cîmp. Aplecîndu-se domol, va lua un bulgăre de pămînt, cumpănindu-l în mîini. Il va fărîmiţa în pumni în căutarea bobului încolţit, aşa cum fac toţi ţăranii în fiecare primăvară. Şi la auzul vuietului cunoscut îşi va înălţa capul spre cer, salutînd avioanele ce trec adesea peste cîmpia unduitoare, petrecîndu-le cu ochii în zborul lor închinat vieţii oamenilor.

★

Răsfoind registrul de evidenţă al detaşamentului sanitar de la Pipera, am însemnat în carnet:

— Spitalul Balaci, pe linia Costeşti-Roşiori, a solicitat 3 flacoane de sînge grupa 0 şi 4 flacoane de plasmă pentru bolnava Mircea Elena în vîrstă de 25 ani cu sarcină extrauterină.

Cazul a fost satisfăcut în timp util.

— Spitalul Cervenia-Sud Alexandria a cerut 3 flacoane de sînge grupa 0 pentru copilul Cerna Stoian, în vîrstă de 9 ani, cu invaginaţie intestinală. Cazul a fost satisfăcut în timp util.

— Spitalul...

Fiecare zi apare în acest registru sub forma unor asemenea inscripţii lapidare, iar cele pe care le-am copiat nu sînt cele mai importante.

„Cazul a fost satisfăcut în timp util" — o formulă rigidă, pe care o foloseşte adesea comandantul detaşamentului, tov. Androne Alexandru.

Iar mulţumirile pe care medicii şi oamenii salvaţi de la moarte le adresează zilnic detaşamentului sanitar sînt ele însele o odă închinată acestei munci plină de abnegaţie şi dragoste faţă de oameni.

Ion PETRACHE

RĂGAZ

Topliţa e un pîrîu care taie în două cîmpia Bîrzeţei. Lui Benone îi plăcea să vină cu vaca pe-aici. Locul era umbros, iarba grasă, aşa că vaca păştea aşezat. Un lucru doar nu-i plăcea lui Benone: cureaua lor de pămînt se învecina cu moşia lui Bărcănescu şi dacă scăpa vaca şi o prindea isprăvnicelul sau un om al boierului, era jale. Dar dacă erai cu ochii în patru, n-aveai de ce te plînge.

Era într-o după-amiază călduroasă. Benone dăduse pentru prima dată, în anul acela, era prin '45, drumul vacii pe aici. Era vesel. Ii părea bine şi pentru că n-o să mai trebuiască să alerge atît după vacă şi pentru că pe căldura asta o să se joace cum ştia el cu apa rece a Topliţei. Şi Benone se juca aşa: lua cîţiva bulgări de pămînt, îi aşeza ca stavilă în drumul apei şi lăsa doar o deschizătură îngustă pe unde să se strecoare o şuviţă puternică de apă. In drumul ei aşeza o morişcă, aşa cum e roata morii, pe care apa izbucnind prin deschizătură, o învîrtea. Benone oprise pîrîul şi pusese morişca şi în după-amiaza aceea. Morişca se învîrtea şi făcea împrejur un cerc străveziu de apă. Benone îşi plimba obrajii de-a lungul acestui cerc, pentru ca să-i lovească bobii reci aruncaţi de lopeţile moriştei. Cînd se răcorea destul, se aşeza pe o piatră şi prindea bobii de apă în palmă. Ii prindea şi se uita cum, din albi şi rotunzi cum erau la început, se lăţeau şi se scurgeau pe potecile palmei, ca şi cum n-ar fi fost. Pe cîte un bob îl prindea şi pe limbă. Odată, prinzînd unul, simţi un gust amar în gură. După puţin timp, apa începu să vină tulbure. Bobii aruncaţi acum de morişcă erau negri şi noroioşi. Cineva tulburase pîrîul mai la deal. Benone se sculă neliniştit în picioare, îl văzu atunci pe Matache, isprăvnicelul moşiei, călare. Văzu şi vaca, de care uitase, intrată în livada necosită a boierului. O luă la fugă, dar pînă să sosească el, Matache ajunsese la vacă şi începuse s-o mîne din urmă cu biciuşca. Căută să se apropie şi să întoarcă vaca, dar Matache îl preveni: „Să nu te apropii, buzatule, că te croiesc cu biciuşca, de-o să mă ţii minte cîte zile îi avea". Benone începu să plîngă, dar degeaba. Isprăvnicelul era de neînduplecat: „Nu mai vărsa rachiu la pisici de pomană. Să vie tat-tu la curte să plătească gloaba şi pe urmă să ia vaca".

Benone se mai ţinu după el pînă ce trecu Topliţa. Pe urmă se resemnă. Mergînd spre casă, mai trecu pe la morişcă. Arunca bobi murdari şi mai negri. O rupse în fărîme.

Taică-său cosea nişte lucernă împrejurul casei. Cînd îl văzu venind se opri din lucru.

— Ce e, mă, cu tine? Unde e vaca?

Benone, înecîndu-se în plîns, nu-i putu răspunde. Taică-său ghici singur.

— Ţi-o fi luat vaca la obor. Bine mă, primitule, nici de o vacă nu eşti în stare să vezi? Care va să zică eu muncesc pînă îmi ies ochii şi el nu poate vedea de o vacă. Bine, domnule Benone, las'că-ţi plătesc eu ţie. Ne socotim noi. Iţi plătesc eu ţie, domnule Benone, de-o să te-nveţi să vezi de vacă!

Şi se apucă din nou să cosească.

Benone se duse acasă. Ştia ce-l aşteaptă. Cînd îi mai luase anul trecut Matache vaca la obor, taică-său îl bătuse cu biciul. Il bătuse peste picioare de mai avea şi acum urmele.

Seara, cînd taică-său era dus după vacă, Benone s-a culcat sub podişca de la şosea. Nu s-a culcat în casă sau în fînar pentru că l-ar fi găsit şi l-ar fi bătut. Dimineaţa s-a sculat cu un junghi în piept şi-l durea şi capul. Atunci a văzut că pămîntul de sub podişcă era umed, — n-apucase să-l ia soarele. Cînd a intrat în curte, taică-său s-a repezit la el. I-a dat doar o palmă. Benone a căzut jos. Simţea că-i vîjîie capul şi că toate se învîrtesc împrejur. S-a sculat greu şi s-a tîrît pînă la gard ca să se

SCRIITORI

FRĂMÎNTĂRI

Ilie Precup se așeză de-a dreptul pe o șină, lîngă pompa de apă, sub sulițele aprige ale soarelui. Nu-i era a mînca. Ștergarul cu cele de-ale gurii stătea nedesfăcut în fața lui, iar la o parte, geanta neagră, afumată, ca de altfel tot ce se găsea și se vedea în jur. Era mic de statură, cu gîtul pierdut între umerii lați, cu o față rotundă, aproape copilărească din care nu-ți rămîneau la o privire mai atentă decît ochii mari, albaștri, limpezi ca băltoacele de munte și tot atît de puțin expresivi ca și ele.

Numai în anul de după moartea nevesti-și încercase mîhniri asemănătoare celora de acum. Nu se însurase a doua oară ca să nu aducă mamă vitregă singurului copil pe care-l avea. Să mai treacă timp, să prindă țîncul chiag la minte, putere la trup, să se căpătuiască și atunci putea să se însoare liniștit, fără să-i pese că are de lăsat tot ce avea mai scump pe mîinile unei femei, bună dacă s-ar fi nimerit să fie bună, dar oricum străină.

După terminarea claselor elementare, și-a internat băiatul la o școală medie din Cîmpia Turzii. I-a dat albiturile de pat cele mai bune, de cu seară i-a călcat pantalonii, i le-a rînduit toate așa cum ar fi trebuit să i le facă o mamă și l-a condus la gară zicîndu-i că de-acum e om mare și trebuie să se descurce singur. In fiecare duminică mergea însă la el, iar între duminici îi scria scrisori lungi cu slovele mari și uniforme, sfătuindu-l să fie de ajutor celor mai slabi, cum a fost el, Precup, toată viața, drept și cinstit, că nimic nu-i pe lume mai de preț decît cinstea. Apoi îl întreba dacă și-a cusut nasturele, lipsă cu două zile în urmă la pantaloni, îl povățuia să se lase de urîtul obicei de-a se mai scobi în nas și încheia totdeauna scrisorile cu: „Te sărută cu drag, Iliuca măicuța ta". Adeseori la ultimele cuvinte Ilie Precup lăcrima, aducîndu-și aminte de Leontina, răposata, care fusese buna lor mamă a amîndurora.

Au trecut doi ani, vreme în care Precup n-a avut a se plînge cu nimic de băiatul său. Nu ieșise printre primii la carte niciodată, nu era prea repejor la gîndire, cum ziceau profesorii, sfiindu-se să spună de-a dreptul că era cam greu la cap, în schimb în privința celorlalte nu se putea plînge cu nimic, numai că prea punea la inimă supărările altora. Asta pînă acum o săptămînă cînd a primit o scrisoare de la diriginte în care îl anunța că Vasile Precup lipsește de la școală, că pleacă cu trenul la Turda fără învoire, că la toate insistențele depuse de corpul profesoral elevul Precup tace cu încăpățînare nevoind să spună nimic. In prima zi liberă și-a făcut drum la Cîmpie, l-a întrebat și l-a răsucit pe copil în fel și chip să-i spună ce are pe suflet, de ce nu se ține de carte, dar în afară de sughițuri nu află altceva cu toată stăruința și cu toate înjurăturile aduse într-ajutor.

— Să fii om de omenie, măi Văsîi, că pentru tine trudesc și pentru tine mă sfarm, i-a zis Ilie la plecare și spre surprinderea lui copilul i-a sărit de gît, a plîns, încredințîndu-l că are să-și îndrepte notele rele și dacă va fi trebuință el va putea da socoteală de răul pe care zic unii că l-a făcut.

— Despre ce rău vorbești măi Văsîi? dar în locul răspunsului, copilul încruntă din sprincene, își băgă un deget în nas și se strecură printre călători înainte ca tatăl să-l mai strîngă o dată în brațe, să-i dea ultimul sfat.

— O toană de copil rămas de timpuriu fără mamă, își zise Ilie, dar cînd trenul ajunse dincolo de primul canton, Precup își văzu copilul la cîțiva pași de terasament pironit locului ca un semn de cale ferată, urmărind în tăcere depărtarea trenului.

Mai trecuse o zi fără să se ivească nimic nou. Pînă azi dimineață cînd un vecin îi aduse altă scrisoare, cu același scris mărunt, parcă anume așa ca omul să se chinuiască la citit și să aibă prilej să înjure. De-abia după ce urmări rîndurile de vreo patru ori de la început pînă la sfîrșit se dumiri Precup că dirigintele îl făcea pe el vinovat de neascultarea copilului și îi dădea termen că dacă n-are de gînd să ia măsuri grabnice o să se trezească cu băiatul eliminat și trimis acasă plocon. Dar fapte ioc, numai cuvinte grele la adresa lui, încît Precup rupse scrisoarea în bucățele și, pe drept ori pe nedrept, scurmă liniștea camerei cu o sudalmă cumplită. Se duse la lucru și munci zdravăn voind parcă să cocoloșească în fiecare nit o parte din gîndurile ce-i spumegau sub țeasta fierbinte. La terminarea schimbului se simți vlăguit, cu respirația șuierătoare și ieși afară simțind nevoia de aer curat, de cît mai mult aer...

Puse ștergura în geanta soioasă și rămase cu ea pe genunchi, țintuind cu ochii dealurile din jur. Avea de gînd să plece la Turda, dar pînă la sosirea personalului de Cluj mai erau două ceasuri bune iar în stație nu se vedea garată nici o locomotivă cu aceeași destinație. Dinspre Cîmpia Turzii se auzi șuieratul unui tren și brațul unui semnal se ridică în sus arătînd calea liberă. Era cursa de muncitori. Ilie își rezemă geanta de un bocanc și ca timpul să se scurgă mai iute își scoase dintr-un buzunar o țigară. Nu era fumător, dar o țigară-două totdeauna avea la el, pentru alții sau chiar pentru el, cînd își simțea sufletul în grea cumpănă. Tuși sec și se uită la oamenii ce coborau din tren ca dintr-un sac fără fund.

Deodată auzi un țipăt pițigăiat și cînd privi spre locul de unde venea zgomotul, Ilie Precup îngălbeni. Pe Văsîi și pe încă un copil de seama lui, o namilă de om îi trăgea de urechi și după felul cum își țineau pedepsiții capetele se vedea că îi trăgea vîrtos. Din cîțiva pași ajunse la locul cu pricina și se vîrî între copii și burtos, despărțindu-i. Recunoscu în omul voluminos pe dirigintele cu care stătuse de vorbă cu o săptămînă în urmă și Precup rămase oarecum descumpănit. Se uita în jur. Copiii nicăieri. Privi iar la dirigintele a cărui față zîmbăreață și ironică parcă ar fi vrut să spună: „uite unde duce educația dumitale, tovarășe", strînse din pumni și se pierdu printre muncitori grăbit și cu mintea aiurită de cele întîmplate. Ajuns dincolo de gară, pe linia Ludușului, se opri zicîndu-și că cei pe care îi căuta o luaseră pesemne în altă parte. Voi să se întoarcă dar ochii i se opriseră la niște brusturi mișcători de peste drumul de țară. Coborî terasamentul și cînd dădu primele buruieni la o parte îi văzu pe cei doi copii îngrămădiți unul în altul cu spaima în ochi.

— Nu-l bate, bade Precup, nu-l bate...

Ilie Precup nu zise nimic. Scrîșnind din dinți își încleștă o mînă în pieptul lui Văsîi, îl ridică în sus ca pe o strînsură netrebuincioasă și apoi îl buși de pămînt. Nici o lacrimă, nici un gest de apărare, doar plînsul celuilalt copil care tremura ca varga la cîțiva zeci de pași. Văsîi tăcea cu buzele încleștate, iar ochii adumbriți de genele mari se uitau dușmănos.

— Măi Văsîi, de ce mă faci tu pe mine de rîs, mă, întrebă gîfîind Precup.

Văsîi nu răspunse, se așeză pe o margine de șanț lîngă tovarășul lui zdrențuit și desculț ca și cum ar fi vrut să-l aibă sub ocrotirea lui și-i zise încet, pe șoptite:

— Taci, mă Zăranie, nu plînge...

Cîtva timp nu se auziră decît sughițurile celui îndemnat să tacă, apoi se domoliră și ele lăsînd locul unor croncănituri ce veneau de sus, de sub cerul albastru ca peruzeaua. Umbrele trecură deasupra pămîntului în fîlfîiri de aripi și ciorile se depărtară spre gorunii din lunca Mureșului.

Precup se așezase lîngă Văsîi. Stăteau alături, primul cu umerii gheboșați înainte, copleșit de gînduri, celălalt pirpiriu, cu genunchii zgîriați, cătînd cu teamă la fiecare mișcare a omului de lîngă el.

Ii părea rău lui Precup că-și trîntise copilul, aducîndu-și însă aminte de încăpățînarea lui, îl cuprinse furia din nou. Il prinse de mînă cu gînd să-l întoarcă spre el și să-i ardă o palmă peste obraz, dar un ticăit speriat porni din degetele slabe, încleștate în pumnul mare, îl făcu să tresară și cînd se dumiri ce putea să fie, ochii i se împăienjeniră. Trecuseră paisprezece ani de cînd se născuse Văsîi și el încă nu auzise cum îi bătea inima pînă acum. Bătăi iuți, svîcnite și la năvala lor, mîna care se pregătea să lovească începu să mîngîie.

— Ce-ai tu pe suflet, măi Văsîi? Ori tată-tu a ajuns pentru tine un străin?

Copilul nu răspunse nici de data asta. Cu mîna amorțită de strînsoare rupea firele de iarbă de lîngă el în timp ce privirile îi căutau aiurea...

— Nu ești ca un străin, bade Precup, dar l-ai bătut ca un străin, zise Zăranie ștergîndu-și ochii de lacrimile care lăsaseră dîre albe pe obrajii unsuroși. Că dumneata n-ai de unde să știi ce necaz am eu pe cap. Zici că ce are pe suflet! Da' dumneata cînd ai venit la Cîmpie l-ai crezut pe domnu' Rogozea, dirigintele, iar pe Văsîi l-ai suduit. Ce era să-ți mai spună? Da' dumneata nu știai că domnul Rogozea e frate cu Rogozea din comună de la noi și doar n-avea să ne dea nouă ajutor cînd frate-său i-a dat la Joiana noastră mămăligă cu șoricioaică.

Zăranie își scoase din buzunar un petec de stambă și își suflă în el nasul.

— C-o zis tovarășa instructoare de pionieri că nu-i frumos să ne ștergem nasul cu deștele, zice el ca și cum ar fi vrut să-și justifice procedeul.

— Mă Zăranie, nu minți. Și ce are Văsîi cu Joiana voastră? Ori v-ați pus amîndoi pe golănit și acu' nu știți cum să mă trageți pe sfoară.

— Bade Precup, nu-ți încărca sufletul ocărîndu-ne. Cînd e vorba de un măr, o pară, mai mint, da' eu altfel nu. Noi sîntem vecini cu Rogozea. Mai amu un an a fost deschiaburit, că domnu' Rogozea ziulică de ziulică a umblat pîntru asta. Cînd s-o zis în sat că se face colectivă bătrînul Rogozea i-a zis mamei că dacă om intra ne dă foc la casă, că jumătate din pămînt noi îl lucram în parte. Uite-așa a ținut-o pe mama în frici pînă a betegit-o de inimă. De spus n-o spus la nimeni cum s-o betegit. Da' în colectivă tot a intrat, bade Precup, înainte de a merge la ișpitai. Avem un iugăruț de pămînt și tată n-am. Cine să-l lucreze? Vaca ne-a grijit-o, nana Lisandră. Da' la o săptămînă vaca a murit și doftoru' de vaci a zis că cineva a otrăvit-o cu șoricioaică. Numa' el a otrăvit-o, bade Precup, că lui Burcuș al meu tot el i-a luat zilele și tot cu șoricioaică. O crezut că dacă mama-i beteagă, n-are cine să-l știe de om rău, n-are cine umbla după dreptate. Pe Văsîi l-am avut prieten. Cui era să-i spun, dacă nu lui, că mama îi la ișpitai? A doua zi s-o dus la domnu' diriginte și i-o cerut să mă ajute. El nu știa că dirigintele e frate cu Rogozea bătrînu'. Eu știam, că din vacanță desagii îi purtam plini pentru el cu detoatele. De la spovedania aia a lui Văsîi ni s-o tras notele proaste. Că domnu' Rogozea nu ne-a mai avut la inimă. O zis că pînă la ișpitai e drum lung și n-a vrut să ne dea nici o învoire. Da' mama era beteagă și cum puteam s-o știu la Turda și să nu mă duc la ea? Atunci Văsîi a zis să fugim. Și-am fugit. Mama mi-a povestit tăt, a zis că de-acu' îs mare și pot pricepe, și mi-o dat poruncă să-i spui președintelui din sat cum a înfricat-o și cum îl bănuie de moartea vacii pe bătrîn. Iar acu' dumneata ne ții și dacă n-om fi în sat la vreme, domnu' Rogozea cine știe ce snoave o mai vîntura despre mine.

Precup nu zise nimic. Mîrîi ceva printre dinți, își trase șapca mai pe ochi și cotrobăi prin geantă. Scoase pîinea, o frînse în două, crestă slana rămasă și le întinse copiilor. Apoi fără să-și mai șteargă pantalonii la spate, rămași albi de pe urma brușilor prăfuiți, zise:

— Hai să merem...

— Unde, bade Precup? întrebă Zăranie mirat.

— In sat, să facem rînduială.

Porni înainte, cu pasul mare, făcînd clăbuci de praf cu bocancii lui seilciați. Copiii cît îi țineau picioarele, alergau după el. In fugă Văsîi îl atinse pe tată-său cu mîna, dar și-o trase repede, speriat. Ilie Precup i-o căută și după ce-o găsi o adăposti în palma lui mare și transpirată, pînă ce ticăitul tulburat încetă. Cînd se uită la Văsîi, lacrimile acestuia se scurgeau pe pîinea din care rupea cu dinții, lacom și în grabă.

— Acu' lasă Văsîi, lasă și tu...

In locul cuvintelor, copilul îl strînse de mînă și Precup privindu-i în ochi îi văzu rîzători, limpezi și împăcați, urmărind cîrdul de ciori îndreptat dinspre malul Mureșului spre porumbiști.

Petre SALCUDEANU

ÎNTINS

proptească. Taică-său abia atunci l-a văzut schimbat la față.

— Ce-ai mă?

Și pentru că Benone tăcea, taică-său s-a apropiat de el și l-a întrebat cu voce coborîtă:

— Ce e, mă, Benone tată, cu tine?

De obicei taică-său nu-i zicea pe nume, sau îi zicea simplu: Benone. Dar Benone tată..? Benone tată îi mai spusese doar odată, cînd murise maică-sa. Se-ntorceau de la cimitir. Taică-său i-a pus mîna pe cap și i-a zis:

— Rămaserăm singuri, Benone tată. Mă-ta se duse...

Atît îi zisese. Și acum îi spunea iar cuvintele astea.

Pe urmă, taică-său îi puse mîna pe frunte și văzînd că are fierbințeli, îl băgă în casă, îl dezbrăcă de tot și-l înfășură în niște ștergare udate cu țuică. Cînd îi potrivea macatul pe sub el, Benone îi apucă mîna și, faptul se întîmpla pentru prima oară, începu să i-o mîngîie și să-l privească drept în ochi. Taică-său îl mîngîie și el pe frunte și-i spuse:

— De mă, Benone tată, nu trebuia să te culci nici tu sub podișcă. Acu' amaru-ăsta ne mai trebuia!

Ii mai spuse să stea liniștit, că pînă la prînz îi trece. Dar nu i-a trecut. Și nu i-a trecut nici a doua zi. Junghiul din piept îl ținea și mai rău și capul îi vîjîia și mai tare. Incepu să vorbească fără noimă. I se părea cîteodată că vede o picătură neagră de apă cum se rostogolește spre el făcîndu-se din ce în ce mai mare, mare și rotundă cît cerul și venea să-l strivească. Atunci îl auzea parcă pe taică-său:

— Benone, proptește-te bine, tată și dă-o îndărăt cu umărul.

Benone se proptea și o dădea îndărăt. Dar apoi picătura se întorcea și mai mare să-l strivească și nu mai știa ce se întîmplă. Pînă la urmă a trebuit să-l ducă la spital. Il lăsase pe seama doctorilor și-i spusese:

— Pînă la toamnă să te faci bine, Benone tată, că o să avem treabă.

Și pînă în toamnă Benone s-a făcut sănătos. Taică-său, cînd a fost vestit, a împrumutat o brișcă și un cal și a venit să-l ia acasă.

Pe Benone l-a găsit înzdrăvenit plimbîndu-se prin curtea spitalului. L-a luat în căruță și-au pornit-o spre casă.

Deoarece pînă să ajungă în sat, era un deal unde șoseaua făcea multe ocolișuri, taică-său i-a spus lui Benone:

— Tu ia-o cu căruța pe șosea. Cu unul în căruță, calul o să urce mai repede. Eu o să tai drumul pe potecă și-ți ies înainte în vîrf.

Rămas cu Benone, calul a urcat un timp. Pe urmă s-a oprit încăpățînat. Parcă simțea că n-are cine-l sili la drum. Benone l-a mai îndemnat un timp, dar degeaba. După o vreme l-a văzut pe taică-său coborînd încruntat pe șosea.

S-a suit în căruță, i-a smuls hățurile din mînă, l-a îmbrîncit încolo și i-a spus:

— Nici un cal nu ești în stare să-l mîi. De nevoie te-am știut, de nevoie ai rămas. Nu ești bun de nimic.

Și plesni calul care începu să alerge. Benone luă un fir de lucernă și-l strînse între dinți, încleștîndu-și gura ca să nu plîngă. Nici tu Benone, nici Benone tată. Le trecuse timpul. Aveau iar treburi.

Merseră o bucată de drum fără să schimbe o vorbă. Omul se mai potolise, nu mai plesnea așa înverșunat calul. Cînd intrară în sat, se întoarse spre băiat.

— Uitai să-ți spui că am scăpat de Bărcănescu. I-am împărțit pămîntul și am luat și noi o bucată. Acu' cît ține Toplița e al nostru. Benone se uită la taică-său. Se uită și acesta la el și zîmbi:

— Acu' n-o să-ți mai ia nimeni vaca la obor, și-l lovi cu palma pe spinare. Din colțul leagănului căruții, unde fusese îmbrîncit, Benone se apropie și se strînse lîngă taică-său. Simțea cum începe să-l năpădească o bucurie neînțeleasă. Păi dacă n-o să-i mai ia nimeni vaca la obor, o să poată să se joace cît o vrea cu apa Topliței! Și Toplița o să curgă acum curată că n-o să mai fie cine s-o tulbure. Și-i mai părea bine că taică-său chiar dacă nu-i mai spunea Benone tată, *avea acum o vorbă moale și parcă împăcată, cum n-avusese niciodată. De toate îi părea bine lui Benone, de-i venea să sară din căruță și să alerge așa, fără rost, înaintea calului.*

Desen de N. MOCANU

Nicolae VELEA

Pe lîngă cornul lunii...

Cînd părăsi pămîntul, ademenit de zare
S-a ridicat strămoșul după un strop de soare.
Cu pasul care-i trase din lut ființa dreaptă,
Urcă spre înălțimea visată alba treaptă.
Săgeata-apoi trimise, ca cercetaș, să zboare,
Să-i pipăie prin aer o cale viitoare.
Și slobozind spre-nalturi sălbateca solie
N-a bănuit străbunul, atunci, la vremea lui,
Nici pe urmași, în zborul spre mările verzui
Pe unde-i călătoare doar steaua purpurie,
Azi luna roșie umblă inel peste pămînturi,
O lună zămislită din minereu și gînduri —
Și lîngă cornul lunii, planetă grăitoare,
Străbate galaxia întîiul nostru soare,
Ca deslușind cu-antenă de flutur infinitul
Să-i mîngîiem odată și cerului sfîrșitul —
Și-acolo unde bunii plantară zei și raiuri
Să clătinăm tăcerea cu pămîntene graiuri
Și neștiute stele, din somnul lor de seară,
Pe unde-om trece mîine să facem să răsară.

Teodor BALȘ

Ciocîrlia de foc

Toate stelele au cîte un nume
Scăpărînd într-a nopții vîltoare,
Numai una tînără și năvalnică
Arde și urcă
Și nume nu are.

O pasăre măiastră prefăcută în stea
Drept în soare se-nalță,
Umbrește oceanele sfîrîind din aripă.
Printre stele bătrîne cîntecul ei de foc
Străbate
Mii de ani într-o clipă.

Profeții nu au vestit-o,
Pescarii n-au căutat-o-n năvod,
Magii n-au desenat-o-n nisip,
Mîini din norod i-au dat flacără,
Suflare și chip.

O, Machidoane, că n-ai trăit
Să auzi cîntecul ei cum pătrunde
Din Casiopeia în Lună,
Din Anadyomene în Soare
Și din Soare, oriunde.

Cîndva stelele făceau soarta,
Astăzi noi facem stele,
Cîndva le cerșeam îndurare,
Iar mîine vom călca pe ele,
Ca pe noi continente.

Toate stelele au cîte-un nume
Scăpărînd într-a nopții vulvoare.
Numai una tînără și năvalnică
In fiecare ceas își schimbă
Un nume mai mare.

Barbu CIOCULESCU

Mama n-a văzut munții, niciodată

Mama n-a văzut munții niciodată,
n-a trecut niciodată pragul cîmpiei.
S-a uitat în sus,
numai să vadă
dacă cerul are să aline arșița pămîntului
cu ploile
și — și-a mai ridicat ochii
pînă la icoane, să se-nchine.

A rămas lîngă pămînt
să sape porumbul
și să smulgă cînepa,
ne-a legănat pe noi
și ne-a-nvățat să spunem „bună ziua" —
oamenilor.

.. In dimineața asta,
lumina freamătă-n văzduh
și munții se aprind în cer
și brazii sînt grei de lumină;

In dimineața asta-n care
urcușul m-a umplut de bucurie și cîntec
dureros m-a fulgerat gîndul
că mama n-a văzut niciodată munții.

Florența ALBU

Portretul

„...am muncit și am pătimit
pentru dreptate, și cel din urmă
al meu cuvînt va fi încă un imn
ție, țara mea mult dragă!".
Bălcescu

Soarele cerca s-aprindă
Cerul ... Vîntul amuțise...
Iți priveai într-o oglindă
Ochii-ncercănați de vise,

Fruntea albă de ivoriu,
Fața trasă, haina veche —
Și un demon iluzoriu
Ți-a șoptit iar la ureche:

„Un copil — și-ai vrut să clatini
Rînduielile din vremuri,
Ferecate-n legi și datini;
Lumea vrut-ai s-o cutremuri.

Tinerețea ta, în danțuri
Poate jinduia să zburde —
Și i-ai prins de glezne lanțuri,
Și-ai purtat-o între durde.

Pentru sterpele răzmeriți
Te-ai zbătut destul, în dodii,
Iar acuma ... Oare meriți
Să te stingi sub alte zodii?

Oare inima nu-ți cere
Să te-ntorci în zări pierdute?...
Leapădă-te de himere!
Cît ești încă tînăr, du-te!"

Ai zîmbit în colțul gurii;
Ochii și-au sporit văpaia
Și deodată... Unde-s murii?
Cît pămîntul pare-odaia!

Sub aripa veșniciei,
A pierit ca bruma-n stepe
Demonul Zădărniciei ...
„— Hai, maestre! ... Poți începe!"

Și-au crescut încet pe pînză
Ochii dogorind ca para,
Ochi ce n-au știut să-și vînză
Țara, ca să-și vadă țara,

Fruntea 'naltă — scut și sipet
Gîndului de răzvrătire,
Zîmbetul — părelnic sclipet
Pe a buzei arcuire.

In zadar cern anii colburi
Intre noi: ești viu și tînăr!
Sub un steag de foc învolburi
Oastea noastră fără număr,

Și din palide contururi,
Peste tronuri sfărîmate,
Ride-n ochii tăi, de-a pururi,
Inzeita libertate!

Ion HOBANA

Memoria unui zid

In fața zidului de execuție
al unui fost „Gestapo".

Intinde mîna grea — înfrigurată,
Și pipăie-mi memoria din piatră.
In fiecare rană de pe zid
Dogoarea unui vis ucis o-nchid.

Uite, aici, — (Simți zidul cald, sub mînă?)
E-o frunte istovită, de bătrînă.
Aici, e o cosiță grea, de fată
Care n-a iubit niciodată.
Iar urma asta, scrijelită, arsă
O inimă-i, către lumină-ntoarsă.

Da... Strînge pumnii, degetele strînge;
Ce-ai pipăit acuma, era sînge.
Și nu te-ai înșelat, păstrată-n piatră
Ai regăsit dogoarea lui de vatră...
Doar inimile, n-ai să mai le-auzi. Nu bat!
S-au prefăcut de-acuma în țărînă,
Ori poate-n ramul ăsta înflorat...

Din fiecare rană-n zid — subțire
Iți scormonește-n suflet o privire.
O simți cum se oprește-ntrebătoare
Pe fiecare cută ce te doare,
Și-ți răscolește undele ființei
Să-ți pipăie conturul conștiinței?

In fiece privire grea, durută
Vei descifra arzînd, o rugă mută:
Să nu uiți jertfa lor, nici viața care
S-a scurs aici — cum ploaia în ogoare.
Iar ura grea, să nu ți-o stingi — nici veghea,
Cît ziduri ca acesta mai există
Zvîrlindu-și peste lume umbra tristă.

Din rănile crestate-n zid — subțiri,
Te țintuiesc o sută de priviri.
De simți un gust sărat și-amar în gură
Lipește-ți fruntea-ncet de zid și jură!

Victor MAȘEK

SCRIITORI LA SATE

LA INTOARCERE

IN LUNA decembrie am fost activist cultural în comuna Budești.

Comună mare, pe șoseaua Olteniței. Sat întins sau aproape un tîrgușor, cu cîteva cartiere distincte.

Trenul merge paralel cu drumul pe care sînt înșirate sediul gospodăriei colective „I.V. Miciurin", azilul de bătrîne, fabrica de tîmplărie.

De la gară o iei prin fața morii și a presei de ulei, apoi pe lîngă clădirea în construcție a noului cămin cultural care va fi gata în primăvară. Zidire frumoasă, cu arcade și ornamente murale. Mai mergi o bucată de-a lungul căii ferate, pînă întîlnești șoseaua care duce spre satul vecin, Aprozi. Intr-acolo, „peste linie", cum spun localnicii, se desfășoară aripa nouă a comunei. Casele, cele mai multe arătoase, gospodărești, sînt presărate, aici, în adîncime, de o parte și de alta a drumului. Iți atrage atenția tencuiala curată ce îmbracă uniform casa, bucătăria de vară, cuptorul și chiar cotețele păsărilor, porcilor și cîinelui. Aici, pe drumul spre Aprozi, satul se încheie, în dreapta, cu impresionantul, prin sobrietate, cimitir al ostașilor sovietici. Plăcile eroilor anonimi, albe, printre tufele verzi, dispuse în jurul monumentului central, ca și fîntîna veche din apropiere, te cheamă la popas și reculegere. Trecătorul se închină în fața amintirii unor prieteni scumpi, deși neștiuți.

Dar ca să ajungi în centrul comunei, de la gară o iei peste linie, o cotești la dreapta, după clădirea spitalului comunal. După ce începi să cunoști satul, tai drumul, din spatele gării, prin Rudari, vechiul cartier al robilor de altădată, unde mai vezi, risipite, căsuțele bătrîne, însă proaspăt spoite în alb lucitor, cu puternic brîu albastru. De aici, de pe cele mai întortocheate uliți ale Rudarilor, îți vine în auz melodia transmisă prin stația de radioficare.

După ce ai trecut pe dinaintea firmei împinsă înspre drum și pe care scrie „Telefoane" și pe lîngă șirul cîtorva magazine, printre care și o cofetărie de stat, ajungi la șoseaua principală București—Oltenița. La stînga, spre Negoești, de o parte și de alta a șanțurilor largi, cu podețe din loc în loc, casele sînt amestecate, cum apucaseră să fie clădite în acest sat, unde robia prelungită pe latifundii se împletea cu o viață comercială de tîrg, în anii burgheziei. Mici așezări de șes, fără arhitectură, alături de pretențioase locuințe făcute după gustul negustorilor și al chiaburilor, imitații orășenești, uneori chiar cu aspect de minuscule blocuri citadine. Pe aceeași parte, în dreapta, cartierul Inarilor, frate cu Rudarii, cu aceleași căsuțe lutuite ori spoite în alb și albastru. Răsar însă și aici casele noi, frumoase și luminoase, zidite acum, în anii puterii populare, în permanenta cîntare dusă de radioficare pînă în adîncul Inarilor.

In centru, deoparte, biblioteca sătească, sediul U.T.M., sediul P.M.R., și marile magazine, cu firme bucureștene, ale cooperației: Cofetăria, Textila... Tot aici farmacia, ca orice farmacie dintr-un cartier al Capitalei. Peste drum, pe șosea, la dreapta, sfatul popular și căminul cultural cu cinematograful sătesc. Pe aceeași parte, mai la vale, școala. Prima clădire. Căci în Budești se află o școală cu șapte clase și, pînă la construirea unui local unic, învățămîntul a ocupat triumfător alte patru clădiri, în afară de aceea, cochetă și atrăgătoare, a grădiniței de copii.

Dincolo de școala veche, în capătul satului, se zăresc ruinele castelului din care porunceau altădată vechii stăpînitori ai Budeștilor: boierii Manu, pripășiți aici din străinătate, dar vorbind în numele „drepturilor străbune" asupra moșiilor și „sufletelor" de robi. Pe la jumătatea secolului 18, venise în țară primul Manu, venețian de origine și fanariot prin adopție și interes. Fiul aceluia fugi la 1848 din țară apoi se întoarse cu turcii și, ca mare vornic în căimăcămia de la 1858 se opune din răsputeri Unirii Țărilor Romîne. Nepotul, generalul Manu, alipit conservatorilor și junimiștilor, fu un devotat al reacțiunii, ministru și prim-ministru, luptînd alături de Catargi, Teodor Rosetti, Maiorescu, pentru păstrarea absolută a drepturilor feudale. Descendenții de azi, dacă mai există, sînt bine reprezentați de simbolul ruinelor medievale ce se profilează, învinse, pe cerul Budeștilor, în satul în care gospodăria colectivă și două întovărășiri cuprind, în noua viață socialistă, pe toți muncitorii de pămînt.

Orizontul e larg deschis spre stînga. Pe acolo curge Dîmbovița, recent îndiguită, anulînd pentru totdeauna primejdia inundațiilor. Dincolo de podul peste Dîmbovița, începe „Ostrovul", cartierul cel mai țărănesc al Budeștilor, întins îndelung pe șoseaua ce duce spre Grui și spre stînga pînă la podul peste Argeș, pe drumul spre Crivăț. De la Argeș pînă la Dîmbovița, drept în fața școlii vechi, se desfășoară pădurea. Peste apele despletite ale Argeșului, zbor de rațe sălbatice.

Din fața școlii, în zori de zi, cînd încep a se aduna copiii ca și, în amurg, cînd începe larma întoarcerii acasă a claselor de după-amiază, am stat adesea cu privirea îndreptată spre cel mai frumos cer, colorat de soare și desfășurat infinit peste ape și pădure, în calmul sublim al deșteptării și adormirii firii. Iar în nopțile cu lună plină, luminînd peste lucirea difuză a Dîmboviței sau a Argeșului, m-am împărtășit din liniștea odihnitoare a satului. Și, mai presus de toate, în zilele acestei ierni primăvăratice, umblînd printre oameni, fără să le fiu musafir venit „în documentare" ci confundîndu-mă cu ei, am trăit viața comunei, cu palpitația în mine a noului ce cuprinde vechiul Budești. Aici, în Budești, am simțit, concret, viu, cum se naște noul, cum prinde să desvolte și să înflorească, în bătălia pe viață și pe moarte cu vechiul, încă rezistent, prins nu numai cu rădăcini în dușmănie și răutate, ci și în năravuri și umilinți sădite de trecut.

Nu mi-a spus nimeni „tovarășe scriitor" și n-am fost nici măcar reporter. Oamenii m-au socotit activist al sfatului popular sau al căminului cultural, sau al secției de învățămînt. M-au considerat, după o vreme, „budeștean". Răspund, acum, pentru unele lipsuri, ca și pentru unele realizări culturale-artistice ale comunei. Am fost apostrofat de o tînără din echipa de dansuri populare pentru că lăutarii nu au acompaniat cum trebuie jocul echipei la o serbare, — și m-am bucurat de aceasta. Am fost oprit pe uliță de un tînăr care mi-a cerut să-mi țin angajamentul de a continua șezătorile inițiate înainte cu două săptămîni — și am simțit că nu mai pot, de aici înainte, să uit Budeștii și sarcinile mele de acolo.

Voi încerca să scriu o suită de articole despre viața comunei, despre oamenii ei și despre activitatea culturală, artistică și de învățămînt de acolo. Nu pot să nu scriu, pentru că mi-s gîndurile copleșite de o nouă experiență de viață. Și pentru că am impresia că, în discuția despre reflectarea veridică a realității, împotriva negativismului și a idilismului, sînt încă multe de spus.

Dar, mai ales, mi-am dat seama cît de mult ne este necesară angajarea efectivă într-o muncă organizatorică, de partid sau de stat, de participare directă la opera de transformare socialistă. Nu e vorba de un stagiu mai mult sau mai puțin îndelungat petrecut într-unul din satele patriei noastre, ci de o legătură permanentă cu un sat sau cu o întreprindere, în a cărei activitate politică sau obștească, să ne simțim într-adevăr angajați și responsabili. Tovarășii mei din Budești mi-au dat să înțeleg limpede acest lucru. Mă vor chema, ca pe un activist al lor, la acțiunile întreprinse. Au dreptul s-o facă.

Savin BRATU

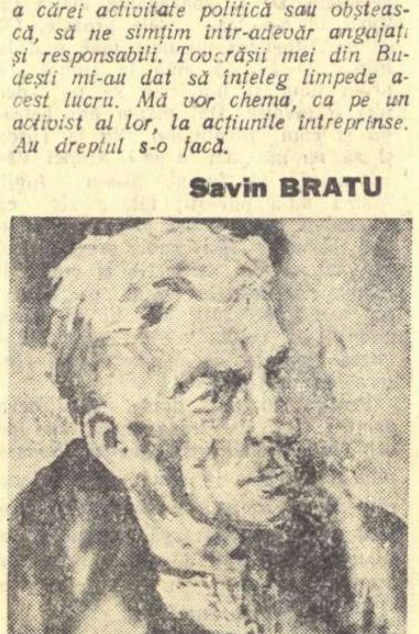
IULIANA DANCU „Portret de țăran"

POSTA REDACTIEI

Filarescu V. — București. „Au trecut 100 de ani..." are o temă interesantă. Ar trebui totuși să se vadă că au trecut o sută de ani și pentru poezia romînească. D-voastră scrieți imitînd stilul poeților pașoptiști. V-am ruga să meditați asupra modului în care v-ați putea însuși experiența poeților pașoptiști fără să-l copiați.

Negaru Gr. — Ploești. Sigur, și mai ales dacă sînt bune.

Nicușor Georgescu - Răcoveanu — Calafat. La vîrsta d-tale orice tînăr se simte îndemnat să scrie poezie. Totuși s-ar putea întîmpla să fii posesorul unui talent autentic. Versurile trimise nu sînt însă concludente. Trimite mai multe poezii ca să ne putem da seama mai bine care sînt posibilitățile d-tale.

A. Bolohan - Orașul Stalin. Poeziile trimise dovedesc multă sensibilitate. Obiecțiile noastre se referă la unele asperități ale formei: „briliante dese" (!), „gîtul amurgirii", etc. Așteptăm noi poezii, sperăm, în perspectiva publicării.

Dorin P. Mînăstireanu - Deva. Foarte frumoase poeziile dvs. Vom publica una din ele.

N. Mărgineanu - Gherla. Intențiile dvs. bune nu sînt din păcate servite de forma artistică adecvată. Versurile sînt naive și uneori, ca în cazul poeziei „Pe turnică s-o urmăm" suferă de un didacticism pe care nici copiii de școală nu-l îndrăgesc și cu atît mai puțin cititorii în toată firea. Părerea noastră este că ar trebui să vă familiarizați cu poezia citind și nu numai citind, ci încercînd să cunoașteți cît mai bine operele poeților clasici cît și a celor contemporani. Acest lucru v-ar ajuta în sensul că v-ar face să înțelegeți mai bine ce este o poezie și care este secretul reușitei în arta poetică.

Florian Crețoanu - Turnu Măgurele. Poezia e inegală. Alături de metafore reușite, întîlnim pasaje prozaice în care sînt, de fapt, versificate idei generale. Mai încercați.

I. Serian - București. Surprinzătoare puterea dvs. de evocare. Faceți mai clară tendința ideologică a poeziei „Cortegiu" și mai trimiteți-ne, neapărat, versuri.

Firu Gheorghe - Orașul Stalin. Poezia dvs. este transpunerea plată în versuri a unei idei științifice, pe care nu izbutiți s-o exprimați prin intermediul unor idei poetice. In asemenea cazuri cititorul se adresează cu mai multă plăcere și încredere unui studiu științific care-i pune la îndemînă datele de care are nevoie, exprimate mai clar și mai precis.

Anacly Nomor - Turnu Severin. Versurile dumitale au multă gingășie, dar și multă naivitate. Nu sînt încă publicabile, dar perseverează, vor deveni

Papeș Romulus - Timișoara. Ii puteți scrie tov. Titus Popovici pe adresa redacției noastre.

Ioan N. Constantinescu - București. Poezia dvs. are cusurul că imită „Hora Unirii" de Vasile Alecsandri. Incercați să scrieți versuri originale, care să nu copieze pe nimeni.

O. Stănilă - București. „Indeletnicire" e o compunere prea școlărească. Nu ne putem da seama, citind această unică poezie, ce sfaturi să-ți dăm.

Nicolae Oja - Timișoara. Sinceritatea dvs. e dezarmantă: „Eu nu compun că-mi place poezia / Și nici nu scriu că versul îl iubesc / Dar îmi este dragă viața / Cînd stau și mă gîndesc". Deși exprimată naiv, ideea de mai sus conține tocmai răspunsul pe care vrem să vi-l dăm: nu e deajuns să iubești viața — deși e esențial — ca să îndrăgești poezia și ca să poți, mai ales, scrie poetic. Trebuie deci, după părerea noastră, să învățați a scrie poezie presupunînd că aveți talent. Cultivați-vă (dvs. scrieți încă incorect) și citiți operele poeților de seamă din trecut și de azi. Veți înțelege mai bine ce lucru frumos dar greu e poezia.

Popa I. Ștefan - Orăștie. E adevărat că de multe ori criticii greșesc și nu sînt în stare să aprecieze valoarea unei poezii. Totuși, chiar cu riscul de a vă produce o mare neplăcere, trebuie să vă spunem că autobiografia dvs. versificată nu este poezie. N-am voi să cădem în păcatul celor care - cum spuneți dvs. - apreciază „cu destulă ieftinătate" rodul unei munci creatoare, dar n-am voi nici să vă creăm iluzii false. Poezia e cu totul altceva decît transpunerea în rime a unor necazuri sau bucurii personale. Mai reflectați la această problemă și scrieți-ne la ce concluzie ați ajuns.

Gheorghe Bobei - Pitești. Din păcate nu putem publica poezia dvs. „Centenarul Unirii" fiindcă nu ni se pare izbutită. Ați descris evenimentul istoric fără să-i dați suflul poetic care ar fi înscris poezia dvs. în aria artei. Generoasele dvs. sentimente merită toată lauda, versurile sînt însă slabe. Dacă activitatea dvs. poetică nu se reduce la această unică manifestare, mai trimiteți-ne versuri ca să ne formăm o părere mai exactă.

Mihail Movilă - Timișoara. Ideea e fericită, realizarea ei artistică e însă stîngace. Mai scrieți-ne.

POLEMICĂ?

Sîntem siliți din nou, cu tot regretul, să atragem atenția creatorilor de note de la „Tribuna" asupra unor abateri de la regulile civilizației literare...

In numărul 2 (ianuarie) continuînd campania șicanelor, „Tribuna", sub semnătura eminentului critic literar G. Scridon, îi dă lecții de gramatică lui S. Iosifescu. Se prea poate, în teorie, ca începătorul Silvian Iosifescu, neexperimentat în ale scrisului, să trebuiască a primi lecții de gramatică de la eminentul G. Scridon, ale cărui opere literare sînt unanim apreciate. Dar exemplele sînt meschine iar tonul foarte nelalocul lui: „recenta versiune romînească a „Bătăliei" lui John Steinbeck, datorată lui Silvian Iosifescu pare a fi fost realizată într-un ritm de bătălie, într-o viteză care amintește de romanele polițiste de pe vremuri..." etc., etc.

Tonul civilizat este indispensabil polemicii principiale.

NOTE

● EMINESCU IN UCRAINA. ESPLA a tipărit de curînd lucrarea tînărului cercetător Gruia Iațentiuc: **„Eminescu în limba ucraineană".** După ce într-un capitol introductiv se face un scurt istoric al relațiilor culturale romîno-ucrainiene de-a lungul veacurilor, autorul trece la prezentarea succintă a vieții și operei lui Eminescu; este înfățișat apoi ecoul poeziei eminesciene în Ucraina, începînd cu primele traduceri și sfîrșind cu volumul apărut în 1952 la Kiev la care și-au dat concursul cei mai buni poeți ucrainieni (Iaroslav Sporta, M. Rîlski, Vl. Sosiura, Vasili Sveț, Tereni Masenko etc.) Studiul lui G. Iațentiuc se remarcă prin bogăție de informație și competență.

● ULTIMUL NUMAR din „Contemporanul" e în progres pe linia preocupărilor literare. G. Călinescu scrie — continuîndu-și ciclul despre poeții de azi — o analiză a versurilor lui Al. Andrițoiu. S. Iosifescu, care vădește în ultima vreme un interes deosebit pentru studii de generalizare (vezi articolul din nr. 11 al „Vieții romînești" cu privire la dezvoltarea personajului în roman) discută despre romanul-reportaj ca o formulă specifică a realismului socialist, iar T. G. Maiorescu publică o poezie reușită, omagiind racheta sovietică din spații.

● „Pe-ntortochiate uliți, ce-n bolovani se-ncurcă.
Iși culcă lenevia după-amiaza turcă.
Pietrarii-n colbul străzii prînzesc pe sub uluce
Și-apoi se trag la umbră și pufăie trabuce
In timp ce măgărușii, care-au păscut poteca,
Rămîn de-odată țepeni cu capu-ntors spre Meca,
De parc-așteaptă tihna și liniștea luminii,
Cu mîini la gură duse, s-o spargă muezinii."

Este un pastel din excelentul ciclu „Insemnare a călătoriei mele" publicat de Victor Tulbure în ultimul număr al „Luceafărului".

● LA POȘTA REDACȚIEI, printre răspunsurile date unor debutanți, „Tribuna" intercalează și cîteva rînduri adresate lui Henri Wald, cu care un redactor al revistei polemizase în presă pe teme de filozofie. Inscriindu-i în bătaie de joc numele printre cei care solicită îndrumările revistei și oferindu-i cîteva sfaturi jignitoare pe un ton de lecție, „Tribuna" probează încă o dată că nu știe să desfășoare lupta de opinii în limitele principialității.

● ASPIRAȚIA spre demnitate a lui Ghiță Huludeț, din fragmentul „Urîtul" de Ion Istrati („Iașul literar" nr. 9-10/1958) se rezolvă datorită schimbărilor sociale petrecute după 1944. Transformările personajului sînt surprinse cu finețe și cu umor. Așteptăm volumul anunțat.

● REPORTAJUL lui C. Ștefanache, „Oamenii minelor din Moldova", descriind „răstoace" care „clipocesc tainic", „ochi negri ca păcura ai unui tineret" sau „frînturile de cîntece sparte în zeci de ecouri" ale subteranei și pomenind cu totul convențional și în treacăt despre mineri, ne-a înfățișat într-adevăr „puțin, infim de puțin din dimensiunile lor spirituale."

● APARE CONVINGATOARE evoluția lui Simion, eroul schiței „Singurătate" de G. Sidorovici — pentru care intrarea în colectivă înseamnă integrarea în rîndul oamenilor de care se izolase. („Iașul literar", nr. 9—10/1958).

● „Eu toată noaptea, singur pentru voi / Să aflu-n poezie oțeluri noi /Cuvinte am topit la mii de grade" declară Florin M. Petrescu în poezia „Oțelarilor". La o cercetare mai atentă se poate însă descoperi și mult minereu: „bolți de umbră" care„-n pacea lor te fură" sau „razele-n-tr-al lunii alambic". După ce închină în cinstea oțelarilor cîteva pahare cu vin, ridică și în cinstea sa altele („Nu vă mirați și mie mi se cade"). Numai cititorul nu e invitat la acest festin.

● CENTENARULUI VLAHUȚA i se consacră în nr. 9-10 al „Iașului literar" două articole. In evocarea caldă, „Din prag", E. Camilar reînvie episoade din viața poetului și din atmosfera literară a vremii. Articolul lui Const. Ciopraga este documentat și judicios, însă trece ușor peste contradicțiile operei scriitorului moldovean.

● ARTICOLUL lui I. Sîrbu, „Proza lui Remus Luca", deși lipsit de o anume ierarhizare a punctelor de vedere, cuprinde observații juste. Autorul articolului urmărește de la debut pînă azi evoluția prozei lui Remus Luca, străduindu-se să-i precizeze specificul.

● OPINIILE CRITICILOR despre Titus Popovici sînt înregistrate conștiincios de Al. Andriescu („Eroul pozitiv în romanul «Setea»"). Polemizînd cu Radu Popescu, criticul ieșean nu afirmă un punct de vedere nou, deosebit de cel al altor participanți la discuții.

● „NOPȚILE ALBE s-au dus. / S-au retras ca o trenă polară. / Numai armonicele-au rămas / Și-n grădini buchete de oameni / Și-aceiași copii / Jucîndu-se lîngă statuia Ecaterinei. / Pe poduri masive / Călăreți de-ntuneric / Iși strunesc încordați armăsarii / Ascultînd prin istorii vocile Nevei". E faima legendară a Leningradului care fascinează oaspetele. Am ales un fragment dintr-un remarcabil ciclu de versuri despre Uniunea Sovietică, scris de Aurel Gurghianu. („Steaua" nr. 10/1958).

● EXCELENTE sînt traducerile lui Ioanichie Olteanu din Bagrițki („Eliberarea", „Pușkin", „Lui Alexandru Block"). Și prin alte exemple anterioare, Ioanichie Olteanu a dovedit o rară capacitate de transpunere a tonalității versului original, păstrînd savorile conținutului.

● ESTE CIUDATA totuși obsesia toamnei în versurile poeților clujeni. Se strecoară astfel continuu o undă nostalgică chiar și în torentul combativ al poeziei despre Revoluție. „Și poate, umbra tremurată era toamna / Ce se pierduse — revenind acum" („Rusia în Octombrie"), „Aureolă palidă de toamnă" („Cîmpuri colhoznice"), „Păreau că vin ca oștile toamnei" („Amintirea apelor"), „Cînd toamna va umbla printre arbori" („Nopți în Leningrad"). Pe cînd elogiul primăverii?

● In SECTORUL PROZEI, Petru Dumitriu publică în continuare fragmente din „Biografiile contemporane". Dumitru Radu Popescu încearcă în schița „Castelul din mijlocul mării" să insufle unor teme de senzație, altădată compromise prin tratare naturalistă — un avînt revoluționar.

● GEORGE MUNTEANU compune un omagiu închinat literaturii sovietice. Rubricile destinate recenziilor, notelor, sînt acum, în linii mari, axate pe evenimentul principal, care determină configurația revistei: aniversarea Revoluției. Cronica literară a lui Gr. Grigurcu la „Porțile de aur" (Al. Andrițoiu) cuprinde însă confuzii serioase fiindcă privesc aprecierea însăși a valorii volumului. Nu se poate ști exact care este părerea criticului.

● REGRETAM totuși că sectorul de critică al revistei „Steaua" nu se evidențiază încă prin articole de sinteză consacrate realismului socialist în literatura noastră sau prin combaterea concretă a diferitelor forme de manifestare a ideologiei burgheze.

CONTINUĂRI • CONTINUARI • CONTINUARI • CONTINUARI • CONTINUARI

Concretul istoric

tul complexității vieții sociale, scriitorul romîn recurge la investigații multilaterale, povestește prin intermediul „vieților paralele" (Aurel Mihale, Eugen Barbu — „Oaie și ai săi") sau pe baza unei „tehnici radiale", ecourile existenței, ecouri care se repercutează mereu către noi încrucișări (Zaharia Stancu, Petru Dumitriu). Chiar un scriitor care ține în genere de o disciplină clasică, nuvelist prin excelență, care leagă acțiunea de destinul unui singur personaj, tot urmărește, cu o diligență deosebită, am putea spune — cu severitate, redarea aspectului monografic, prezentarea exhaustivă sub raport sociologic și etnografic a condițiilor acțiunii (vezi, de pildă, „Cămașa de mire" de Remus Luca). Această „coordonare principială" a mai multor destine expuse din diferite unghiuri de vedere, fără ignorarea, ci dimpotrivă, prin sublinierea laturei documentare (care devine din ce în ce mai mult o expunere detaliată a condițiilor „operațiunii") este din ce în ce mai caracteristică prozei lui Petru Dumitriu, publicată anul acesta. Scriitorul nu este interesat numai în semnificația faptului, ci îl interesează în primul rînd valoarea documentară în sensul cel mai larg al cuvîntului, experiența generală de viață închisă în această întîmplare cu toate corolarele ei, ce reprezintă întîmplarea sub raport generic, sociologic, etnic, filozofic, desigur și literar. Iată un exemplu izbitor din „Biografiile contemporane" publicate recent: „Viața și moartea unui om fără acte de identitate". Analiza poziției și a rolului jucat de anarho-sidicaliști în conflictul care a favorizat înfrîngerea Republicii Spaniole în fața fasciștilor lui Franco, reprezintă una din cele mai complexe, mai spinoase și mai dureroase probleme ale istoriei în legătură cu războiul civil spaniol. Dacă rolul general-diversionist și uneori direct contrarevoluționar jucat de elementele din conducerea anarho-sindicalistă, mai ales în ultima parte a războiului, este binecunoscut, psihologia și condițiile de acțiune, modul de a gîndi și de a lupta al maselor și al unităților derutate care i-au urmat pe anarhiști, își mai caută încă o oglindire adecvată. Oameni cinstiți, dușmani și victime de moarte ai moșierimii și ai regimului totalitar al lui Primo de Rivera, urînd deopotrivă carlismul și multimilitarismul falangei, au devenit în mod obiectiv principali spărgători ai unității de luptă a forțelor democratice.

Petru Dumitriu își propune să recompună epic epopeea războiului civil spaniol, scoțînd în evidență rolul comuniștilor, ajutorul internaționalist al comuniștilor romîni. Pentru aceasta, scriitorul face o adevărată etiologie socială a fenomenelor social-istorice caracteristice. Atenția scriitorului este divergentă, și nu convergentă, cum s-ar cădea într-o nuvelă clasică. El este interesat de fizionomia socială și psihologică a anarhismului, îi zugrăvește conducătorii, sugerează cu subtilitate aventurismul lor politic, „stavroginismul" lor intelectual, apoi mijloacele demagogice prin care mențin sub comanda lor oameni cinstiți, țărani simpli, muncitori. Cuvinte de ordine stîngiste, un colectivism prost înțeles, aducînd promiscuitate și destrăbălare și deformînd unele revendicări scumpe ale clasei muncitoare, în sfîrșit, indisciplina ridicată la rangul de principiu și ideal social, toate acestea explică cauzal epilogul fatal, lamentabil al nimicirii totale a detașamentului.

Autorul sugerează prin aceasta slăbiciunea fundamentală a frontului guvernamental care nu poate soluționa radical problema anarhismului, așa cum o făcuseră douăzeci de ani înainte bolșevicii în Rusia. Parcă pentru a sublinia caracterul documentar al prozei sale, Petru Dumitriu intercalează o „seară de folclor", un reportaj etnografic asupra pasiunilor spaniole, asupra muzicii și dansului. Episodul acesta — ca și alte episoade documentare — se susține în sine și explică, pe de altă parte, fizionomia specifică, cadrul acțiunii (deși nu întotdeauna descrierea autorului denotă gustul cel mai solid, autorul apăsînd deliberat pe un anume pitoresc).

Este de asemeni evident că pentru satul romînesc din deceniul al cincilea, romanul „Setea" capătă valoare de document epic, relevînd procese economice de prim ordin în legătură cu mica gospodărie țărănească, dar reprezentînd și o monografie politică a primilor ani de după Eliberare. Zugrăvirea condițiilor luptei politice, a bătăliei în jurul reformei agrare, a acțiunilor partidelor istorice, fac din el un roman social-politic de primul ordin, al cărui interes depășește cu mult destinul unui erou sau al altuia. Nici Mitru Moț, nici Ana, nici Teodorescu nu sînt protagoniștii principali, în sens clasic, ai acestui roman. Tocmai datorită caracterului său monografic care îmbrățișează nu atît o problemă, cît viața țărănimii în diferitele ei aspecte, într-un anumit moment istoric și într-o anume parte a țării, „Setea" nu poate fi încadrată în formule închise. Depășind faza de romancier al periferiei și devenind din ce în ce mai mult un romancier al clasei muncitoare, Eugen Barbu, în volumul „Oaie și ai săi" — lucrare pregătitoare pentru „Șoseaua Nordului" — creează un asemenea univers complet al clasei muncitoare, cu condițiile sale de trai și de viață. Și în „Să nu fugi singur prin ploaie" de Al. I. Ștefănescu, nu am putea vorbi decît într-un mod cu totul convențional de eroi. Romanul în ansamblul său se dovedește a fi o monografie a exploatării copiilor sub capitalism, o frescă-reportaj a anului '45.

MONOGRAFIE ȘI REPORTAJ

Această trăsătură nouă a prozei romînești se evidențiază și în cele mai bune reportaje ale anului. Nu un eveniment, o biografie sau o acțiune eroică încearcă să înfățișeze Nicorovici în „400 de zile în orașul flăcărilor". Interesul reportajului constă în felul în care autorul surprinde „spiritul" Hunedoarei, condiția specifică a muncitorului de acolo în comparație cu alte centre muncitorești, cu Reșița de exemplu. Autorul caută să descopere tradițiile locale, procesul specific de formare a acelor tradiții, modul de viață etc, realizînd totodată o schiță monografică a orașului. In „Culegătorii de aur" de Vasile Căbulea, intenția este tot atît de clară. In general, reportajul literar insistă acum foarte mult asupra condițiilor cadrului, topografiei și „spiritului" în care acționează eroii: tocmai aceasta a fost condiția care a eliberat reportajul literar de poncif, tocmai prin aceasta reportajul a început într-adevăr să spună ceva „nou", să informeze.

O cercetare a evoluției genurilor în lumina realismului socialist, nu poate fi desigur făcută ținînd seama numai de unele particularități artistice formale. Rolul determinant al obiectului reflectat, al dinamicii sociale, al ritmului epocii—și marxismul subliniază cît de „vicleană" este istoria, cît de puțin rectilinie este ea — rolul determinant al concepției care prezidează la înțelegerea acestui ritm și a acestei dinamici, transformă întreaga problemă a evoluției genurilor și face ca noile lor trăsături să nu poată fi înțelese decît în lumina unității istoricului și esteticului. Aceasta este esența transformării genurilor în lumina înțelegerii istorico-cauzale noi pe care o dă realismul socialist.

Desigur însă că a scoate în relief această cauzalitate multiplă, nu înseamnă a reconstitui îndărăt la infinit, verigă după verigă, eveniment după eveniment, nu înseamnă a lărgi mereu cadrul acțiunii sărind mereu la un cadru superior și mai amplu și a zugrăvi pînă la urmă tot universul, sub pretext că totul se întrepătrunde. O operă de artă are totuși un contur definit, ea implică în mod necesar o extrapolare, un sistem propriu și o configurație organică. Din acest punct de vedere, trebuie spus că și „Rădăcinile sînt amare" comportă inegalități. Din punct de vedere estetic, este însemnat să determinăm ce anume îngăduie o asemenea extrapolare, cum se verifică eficiența ei și care sînt perspectivele dezvoltării ulterioare ale genurilor și stilurilor literare.

Horia BRATU

Victor Ion Popa

terii, ci acele piese de antologie ce pot da pe deplin măsura talentului său. Fiindcă într-adevăr, atunci cînd au apărut fiecare din ele: „Ciuta", „Mușcata din fereastră" sau „Tache, Ianke și Cadîr" aduceau un element de noutate și actualitate în teatrul vremii respective. Victor Ion Popa, ca și confrații săi Camil Petrescu, Sorbul, Zamfirescu, Sebastian, Kirițescu, Mircea Ștefănescu, Eftimiu scriau — și ne referim la cele mai valoroase piese — un teatru realist, cu oameni și fapte reprezentative pentru anii respectivi. Teatrul lui Victor Ion Popa era cu osebire remarcabil prin acel suflu de dragoste învăluitoare pentru ființa umană necăjită, ce își căuta cu simplitate și fără veleități o rază de lumină. E teatrul micii fericiri. Oamenii duc și în „Ciuta" și în „Mușcata din fereastră" și în „Tache, Ianke și Cadîr" o viață mediocră, uneori chiar săracă, cred că își pot realiza visurile numai prin dragoste, sînt unii din ei chiar monotoni, cu conștiința că și-au petrecut zilele fără a realiza fapte mari, dar sufletul lor este curat, cinstit, neîntinat de răutate, dorințe meschine, patimi dezgustătoare. Eroii pe care Victor Ion Popa îi iubește și îi creionează în culori cuceritoare, sînt puri sufletește. Uneori această inocență sufletească și credința naivă în posibilitatea de a putea realiza visul, vine în contradicție cu calculul rapace al îmbogățitului postbelic, al afaceristului veros și impertinent, al profitorului venal tipic orînduirii burghezo-moșierești prezentat cu atîta dezgust de scriitor (vezi „Ciuta"). De aici se declanșează drama specifică societății în care a trăit Victor Ion Popa: lumea banului poate distruge în condițiile de atunci lumea visului curat și a gîndului înaripat. Vraja pe care o crează oamenii tineri, cinstiți, în jurul dragostei lor pure se destramă cu brutalitate. Concluzia piesei este amară. „Ciuta" e o domnișoară Nastasia, mai puțin voluțională dar cu un plus de romantism în atitudine. Alteori lupta se dă cu prejudecățile („Tache, Ianke și Cadîr") cu neînțelegerea și lipsa de curaj în a accepta ceva nou.

Victor Ion Popa este prin excelență un dramaturg sentimental.

De aici vine și acea excesivă dragoste și recrudescență pentru atmosfera molcomă, lipsită de conflicte a tîrgului și satului moldovean, văzut fără asperitățile și furtunoasele zguduiri ale epocii, de aici și apariția pe scenă a unor fapte și scene ce îngreuiază dinamica acțiunii.

Elogiul pe care Victor Ion Popa l-a adus simplității, modestiei, înfrățirii dintre oameni, dragostea lui pentru tot ce semnifică înălțime spirituală și curățenie sufletească, reprezintă indirect și protestul său împotriva unei lumi în care toate aceste valori erau înjosite. Ințeles din acest punct de vedere, teatrul lui Victor Ion Popa, cu toate limitele sale, rămîne un bun prețios al literaturii noastre. Retipărirea celor mai izbutite piese ale sale este binevenită.

Valeriu RÎPEANU

Petru Vintilă

cu același nume, face ca înfruntarea dintre cele două tabere să fie și mai îndîrjită, conturează și mai pregnant fizionomiile sociale, scoțînd la iveală pe de-a-ntregul caracterul hrăpăreț și prădalnic al chiaburului State care-și rotunjește pogoanele pe seama sărăcimii prinse la ananghie.

Cu nuvela „Mărirea și decăderea Păunei Varlam", luăm cunoștință de atmosfera micului tîrg industrial, în care breslele tradiționale au dispărut, fiind înlocuite de satrapi locali ca Dionesie Popovici, și mai apoi, ca însăși ambițioasa Păuna Varlam. Organizarea interioară a atelierelor, obiceiurile meșteșugărești, raporturile dintre calfă și maistor par să mai păstreze ceva din epoca lor de dezvoltare relativ pașnică, așa cum le înfățișase la sfîrșitul veacului trecut Popovici Bănățeanu. Par numai, căci Dionesie ca și Păuna, ca și Tie, tindesc mult mai sus. Momentul naționalizării îi surprinde în plină expansiune capitalistă, pentru a cărei realizare sînt folosite metodele specifice de spoliere. Păuna Varlam e în fond o Mara a secolului XX, foarte întreprinzătoare și descurcăreață, fire voluntară și tenace, lipsită de scrupule, dar în același timp, spre deosebire de eroina lui Slavici, ușuratică pînă la perdiție, dorind în permanență o existență parazitară.

In nuvela „Linia vieții", Petru Vintilă părăsește lumea Păunei Varlam, alcătuită în genere din oameni cu o existență socială crepusculară și trece într-o zonă în care se produc noi fizionomii, de data aceasta înzestrate cu o perspectivă a viitorului

După ce termină școala normală, Sabina, fiica Păunei Varlam, se căsătorește cu un șef de gară, care o introduce în lumea lui funcționărească, rămasă încă sub zodia cenușiului din tîrgurile „unde nu se întîmplă nimic". Scriitorul are acum prilejul să observe desfășurarea unor drame interioare, emoționante nu atît prin conținutul, cît prin rezolvarea lor nouă. Sabina și Voichița, prima, soția șefului de gară, cealaltă, a impiegatului de mișcare, suferă ca și eroinele lui I. A. Bassarabescu de un soi de bovarism, din lipsă de ocupație și din pricina unor soți neatenți și taciturni. Aspirînd la o viață intelectuală, cu satisfacții morale de ordin înalt, tinerele femei n-au de făcut altceva în afara menajului, decît să privească nostalgic la trenurile accelerate care trec în goană prin neînsemnata lor gară de provincie, ca spre o țară a fericirii inaccesibile. Ai zice că totul e neverosimil, și, alarmat, începi să te întrebi unde e „linia vieții"? Indată afli însă că dramele acestea interioare pot fi rezolvate chiar acolo pe loc, nu numaidecît prin evaziune. Soția unui alt slujbaș al gării oferă un exemplu încurajator celorlalte, angajîndu-se funcționară la Oficiul poștal. Ea le demonstrează ce înseamnă rolul transformator al muncii, dar conștiințele celor două femei sînt încă destul de îmbîcsite, spre a fi în stare să treacă la remedierea situației. Sabina bovarizează mai departe pînă ce, trezită la realitate în urma unui eșec sentimental, apelează, în sfîrșit, la soluția Elenuței: munca. De aici încolo, scriitorul își poartă eroina într-un mediu tonifiant, în stare să-i pună în valoare însușirile și elanurile ei tinerești. După lungi căutări, tînăra femeie descoperă „linia vieții".

In alte condiții, Sabina, fire sensibilă, obligată să trăiască o viață aproape vegetativă, ar fi fost sortită pierzaniei sau sinuciderii. Azi, ajutată de comuniști, ea renaște, găsind puterea să înfrunte orișice piedici.

Al. SANDULESCU

Temă cu variațiuni

S-A VORBIT mult despre locul pe care-l ocupă figura inadaptabilului, a ratatului în literatura noastră. Romanul romînesc începe deopotrivă cu arivistul Dinu Păturică și inadaptabilul Manoil. Infrînții populează romanul nostru, începînd cu începuturile lui și, trecînd prin epica veacului acestuia, pînă în perioada dintre cele două războaie. Unii dintre acești înfrînți, ratați, sau neadaptabili se înrudesc, fără putință de negare, cu cei ai literaturii străine, aparțin tipologiei sociale și psihologice ce-i cuprinde pe „marii" ratați și inadaptabili. Avem și noi, după cum vom arăta mai jos, ratații noștri aristocratici, așa cum literatura rusă îl are pe al său Oneghin sau Oblomov; există și în literatura romînă tema ratării mediocre și mic-burgheze, așa cum o ilustrează Flaubert sau Ibsen; ne întîmpină de asemenea, în literatura noastră, figura — dintre toate cea mai tragică — a năzuitorului curat, valoros, cinstit, pe care o societate cruntă îl strivește nemilos.

Există însă, în literatura romînă, variațiuni pe tema universală a ratării — temă determinată începînd cu începutul veacului al 19-lea, în întreaga literatură europeană, de fizionomia societății, de dinamica păturilor sociale, de împrejurările atît de propice avansărilor rapide și prăbușirilor vertiginoase sau lente — variațiuni ce poartă o amprentă specifică atmosferei sociale și literare de la noi. Din acest punct de vedere, „Dan" al lui Vlahuță nu e concludent. Erou mai degrabă liric, fiind o proiectare literară a scriitorului, Dan e conceput ca un veleitar. Scrie poezii, e judecător, face gazetărie, își încearcă pana în drame și romane. Pînă aci comparația cu Frédéric Moreau al lui Flaubert nu pare deplasată. Noblețea sufletească a lui Dan, afirmată în împrejurări concrete (se căsătorește cu Ana, după ce aceasta a fost dezonorată de un altul) și, de multe ori, subînțeleasă de autor, pare să fie cauza ruinei sale sufletești. Ratarea lui ar putea fi deci comparată cu cea a atîtor „puri", pe care o lume vitregă îi face să eșueze. Intervine însă un element nou. Dan e de extracție rurală. In mediul citadin, brutal, neomenos, el e un înstrăinat. E nota semănătoristă, frecventă în literatura timpului, ca și în cea de mai tîrziu. Falsitatea poziției teoretice are consecințe asupra psihologiei personajului și acțiunii romanului. Instrăinarea lui Dan de Ana, nebunia finală, rămîn nejustificate, ilustrări stîngace ale unei teze.

Nici destinul lui Neculai Manea (M. Sadoveanu — „Insemnările lui Neculai Manea") nu e străin de ideea eșuării țăranului în mediul citadin. Tratată cu acea compătimire pentru înfrînții vieții, care a fost mereu a lui M. Sadoveanu, tragedia lui Manea e cuprinsă într-un capitol vast al creației sadoveniene, capitolul destinelor irosite. Cu alte cuvinte, tema ratării l-a preocupat pe maestru. O vom regăsi tratată din unghiuri variate și cu implicații sociale și psihologice diferite. Neculai Manea, țăran de origine, e un suflet ales. A cunoscut umilințele rezervate bursierului merituos și sărac la oraș. In mijlocul halucinațiilor produse de foame, revede ca pe un paradis pierdut scene din copilărie. „Uneori îmi veneau în minte icoane din copilărie, viața mică, îngustă, senină a satului nostru — descopeream în trecut fericiri pe care nici nu le bănuisem pînă atunci și, deodată, îmi simțeam urechile țiuind ciudat, un fior mi se strecura prin piept și un nod mi se oprea în gîtlej... Chinuitoare era și lămurirea pe care mi-o făceam: că așa trebuia să fie, că eram ridicat de jos, din umilință, din teamă, din sfială, fără arme, nepregătit pentru lumea asta în care trebuie putere de a înfrunta". O căsnicie nefericită, urzită din mizerii mărunte, o carieră de obscur profesor într-un orășel de provincie, apoi un sfîrșit oblomovist: o legătură permanentă și liniștitoare cu o femeie blajină și maternă, care-i asigură măruntului dascăl confortul material și bucuria de a avea doi copii, chiar dacă ei poartă numele altuia. Echivocul situației nu-l supără însă pe Neculai Manea. „Viața aceasta mi-a vindecat neliniștile; s-au astupat toate cărările care duceau odinioară la trecut; a slăbit și răsunetul lumii înconjurătoare... Nu vreau să știu nimica despre lume. Totdeauna mi se pare că am visat eu un colț liniștit, departe de zbuciumarea viforului omenesc". Eroarea semănătoristă e corectată prin adîncirea psihologiei personajului, al cărui destin e determinat atît de mediocritatea unui caracter incapabil de protest, de înclinația lui spre scufundarea lentă, cît și de un mecanism care fărîmă pe cei neînarmați pentru jungla socială de atunci.

Ratarea semănătoristă produsă de brutalitatea mediului citadin comportă variațiuni în literatura noastră. Una dintre ele se referă la provincialul ce se pierde în atmosfera orașului tentacular. Tema persistă pînă tîrziu în literatura dintre cele două războaie. Cezar Petrescu, între alții, o tratează frecvent. In „Calea Victoriei", familia judecătorului provincial Lipan mutat la București, trăiește un proces de dezagregare, de decădere morală și psihologică, tocmai în urma acestei dezrădăcinări. Fata cea mai mare contractează o căsătorie bogată, dar umilitoare și mutilantă. Sabina, fetița vioaie, rebelă, vitală, se sinucide, după ce a fost silită să parcurgă alfabetul depravării. Judecătorul, el însuși, manevrat în serviciul unor josnice intrigi politice, renunță la austeritatea morală, inflexibilitatea judiciară, care reprezentau pentru el justificarea existenței. In același roman, Ion Ozun, poet famelic rătăcit pe trotuarele Bucureștiului, își prostituează pana în slujba unei gazetării mercantile.

Făcînd abstracție de eroarea semănătoristă, unele dintre operele amintite formulează un explicit act de acuzație împotriva societății, vinovată de ratarea unor ființe cărora împrejurări favorabile le-ar fi îngăduit să se realizeze. Orașul devorator este, în opera unor realiști, orașul exploatării capitaliste.

Dar tipul acesta de ratare datorat transplantării nu domină exclusiv peisajul romanului romînesc. Dacă ne întoarcem la tipologia socială schițată la început, descoperim existența ratării nobiliare, boierești, purtînd pecetea specifică relațiilor sociale de pe meleagurile noastre.

Mihail Sadoveanu a descris, în romanul „Locul unde nu s-a întîmplat nimic", tipul de boier istovit, minat de nobile intenții, scufundîndu-se în marasm. Progresul față de romanele anterioare tratînd aceeași temă constă în obiectivarea procesului. Ratarea nu mai este rezultatul unei structuri psihologice, unei fatalități interioare, ci efectul necesar al evoluției forțelor sociale. „Locul unde nu s-a întîmplat nimic" nu este numai, asemeni atîtor nuvele de Cehov, o scriere evocatoare a mediului asfixiant, tembelizant, de mică provincie, ci și comunicarea unui destin uman, tipic pentru o întreagă categorie socială. Lai Cantacuzin, coborîtor din prinți bizantini, se exilează, obosit de o viață tumultuoasă petrecută în capitală și prin străinătăți, într-un orășel moldovean, a cărui monografie își propune să o scrie, pentru a-și justifica existența în acest colț pierdut, dar pe care nu o va scrie niciodată, așa cum Hyalmar Ekdal, ratatul lui Ibsen, nu-și va înfăptui niciodată invenția făgăduită în domeniul fotografiei. Cantacuzin nu este lipsit de nobile însușiri sufletești și naufragiul lui, în ciuda acestor însușiri, subliniază, ca și în alte romane ale ratării, caracterul inevitabil, social și obiectiv, al eșuării finale. El o educă pe Daria Mazu, în care deslușește trăsături de distincție sufletească, în cultul frumosului, căci Lai e sensibil față de frumusețea morală și respins de tot ce reprezintă meschinărie provincială. Continuă însă o legătură devenită rutinieră cu soția generalului Argintar. Sila lui Cantacuzin față de urîțenia mediului în care trăiește nu poate deveni revoltă, nici chiar în măsura în care Oneghin și Peciorin au transformat sila în revoltă haotică și anarhică (aceștia din urmă, descendenți luminați ai unei anumite părți din boierime, căreia istoria Rusiei îi mai rezerva un ultim gest generos); nici măcar simpatia lui Cantacuzin pentru Daria Mazu nu poate deveni elan și iubire, într-un exemplar uman atît de istovit de neactivitate și rafinament crepuscular cum este prințul.

Cînd Daria Mazu îi solicită, într-o convorbire învăluită și ironică, dar totuși pe deplin inteligibilă pentru prinț, ajutorul pentru a scăpa de o căsătorie prozaică și înjositoare, abulia lui Cantacuzin învinge bunele intenții și generozitatea. Temperatura marilor sentimente nu reprezintă climatul lui. Viața lui e cea a micilor satisfacții realizate sau eșuate — vînătoarea cu cea mai bună pușcă englezească, jurnalul intim, monografia pe care nu o va scrie niciodată. Ritmul acestei existențe sterilizate de mari pasiuni îl sugerează ritmul lent al romanului, ca și titlul paradoxal: „Locul unde nu s-a întîmplat nimic", pentru un loc unde se consumă totuși o tragedie.

Față de ratarea lui Manea, cea a lui Cantacuzin subliniază mai pregnant faptul că trăsăturile ce țin de mentalitatea unui grup social — abulia, lașitatea, indiferența — anihilează ceea ce e merituos și ales într-un individ. Ratarea lui Lai Cantacuzin, care, „biruitor al toamnelor", sfîrșește prin a îmbătrîni mai curînd decît se cuvenea, e destinul unei clase sociale.

Infrînții de autentică noblețe sufletească, abundă în vechea proză romînească. Inadaptabilitatea unora e evocată cu o notă nostalgică. Ne gîndim la numeroșii învinși ai lui Brătescu-Voinești, a căror dramă se consumă sub influența brutală a lumii moderne, crudă și nemiloasă. E un tip de ratare colorată tradiționalist. Relația semănătoristă sat-oraș e înlocuită cu cea paseistă, trecut patriarhal-epocă modernă, firește în favoarea celei dintîi. Trecutul patriarhal singur e prielnic firilor alese. In fiecare povestire a lui Brătescu-Voinești există cîte un „Conu Alecu", deținător al tuturor virtuților, în plus investit cu rolul de a mîngîia sufletele delicate, pe înfrînții vremurilor moderne. Ratarea personajelor lui Brătescu-Voinești, pusă pe seama unor ființe lipsite de trăsături și caractere accentuate, pare datorată mai degrabă unui deficit de vitalitate, decît unor împrejurări cu valoare obiectivă.

Cu mult mai interesante, infinit mai dramatice, sînt prăbușirile intelectualilor lui Camil Petrescu, acestea categoric determinate de relații sociale, potrivnice onestității, stimulatoare de minciună, prăbușiri în sensul cărora deslușim protestul autorului (vezi Gelu Ruscan). Inzestrate, însetate de absolut și de aceea uneori pradă unor enorme iluzii (vezi Ladima), aceste personaje trăiesc cu intensitate și acuitate procesul înfrîngerii, se încleștează pentru păstrarea intactă a idealului (fie el și iluzoriu) și sucombă dramatic în fața unei realități obiective monstruoase, ce zdrobește inexorabil elanurile curate. Că scrisorile în care vibrează generozitatea, capacitatea de dăruire a lui Ladima, sînt folosite de o vulgară prostituată drept afrodisiac pentru clienții ei, că talentul lui e folosit de niște veroși politicieni spre atingerea unor murdare cîștiguri, sînt împrejurări ce lasă neatinsă puritatea cristalină a lui Ladima. După cum sinuciderea nu anihilează caracterul lui de năzuitor. Există o sfidare în sfîrșitul lui Ladima care, istovit de mizerie și deziluzie, se omoară, nu înainte de a fi strîns bani, pentru ca sinuciderea lui să nu fie pusă pe seama mizeriei, nu înainte de a fi scris o scrisoare de dragoste unei femei pe care n-o iubea, pentru a se elibera postum de rușinea iubirii pentru Emilia. Dintre toți ratații merituoși ai literaturii noastre, Ladima este poate singurul a cărui înfrîngere finală e suportată cu demnitatea războinicului ce se sinucide pentru a nu cădea în mod rușinos prizonier al inamicului.

Spuneam într-un articol trecut că, trecînd prin literatura realismului socialist, tema ratării cîștigă noi semnificații și aminteam de caracterul obiectiv, sugerînd un verdict al istoriei pe care-l capătă eșuarea unor personaje în romanele sovietice (Andrei Starțov al lui Fedin, Volodia Sofronov al lui Ehrenburg). Dacă facem comparație cu romanele anterioare observăm că accentul se deplasează. Intr-o societate stimulatoare a forțelor individului, răspunderea ratării nu o poartă ordinea faptelor obiective, ci anacronismul personajului, incapacitatea acestuia de a realiza acordul între necesitatea istorică și manifestările individuale. Literatura noastră nouă nu a creat încă o figură căreia să-i atribuim fără ezitare caracterizarea de ratat, dar există totuși personaje care-mi oferă unele sugestii. Mă gîndesc în special la Suslănescu din romanele lui Titus Popovici. S-a vorbit foarte mult despre acest personaj și nu vom relua caracterizarea lui psihologică. Ceea ce mi se pare interesant de subliniat pentru ideea expusă în aceste rînduri este faptul că abjecțiunea, nevertebrarea morală a lui Suslănescu (l-aș afilia categoriei de ratați abjecți, amplu ilustrați în literatura universală, dar nu i-aș refuza înrudirea cu ratații veleitari și bovarici) se complică prin dorința lui de a-și menține intact individualismul, inclusiv ticurile, maniile de intelectual răsucit în epoca de convulsii sociale pe care o trăiește, prin hotărîrea de a naviga cu abilitate pe valurile dezlănțuite ale revoluției, fără a renunța la nici una dintre tarele lui mic-burgheze. Ceea ce nu înțelege acest personaj, căruia i se pare că înțelege atît de multe, este însăși esența evenimentelor contemporane cu el. Destrămarea lui este consecința inevitabilă a unei epoci care elimină violent vestigiile trecutului, printre ele pe paraziții morali de genul lui Suslănescu. Anacronismul funciar al personajului consta între altele în ideea lui că trăiește o epocă cu care se poate pertracta, cu care tranzacțiile sînt posibile. Caracterul categoric al vremurilor îi scapă. Din acest punct de vedere, eșuarea lui poartă sensul obiectiv cu care ne-au întîmpinat naufragii oarecum asemănătoare și în literatura sovietică. Fenomenul psihologic al ratării se arată apt să determine, și în literatura noastră modalități interesante de tratare a temei.

Vera CALIN

arte

Mircea Basarab

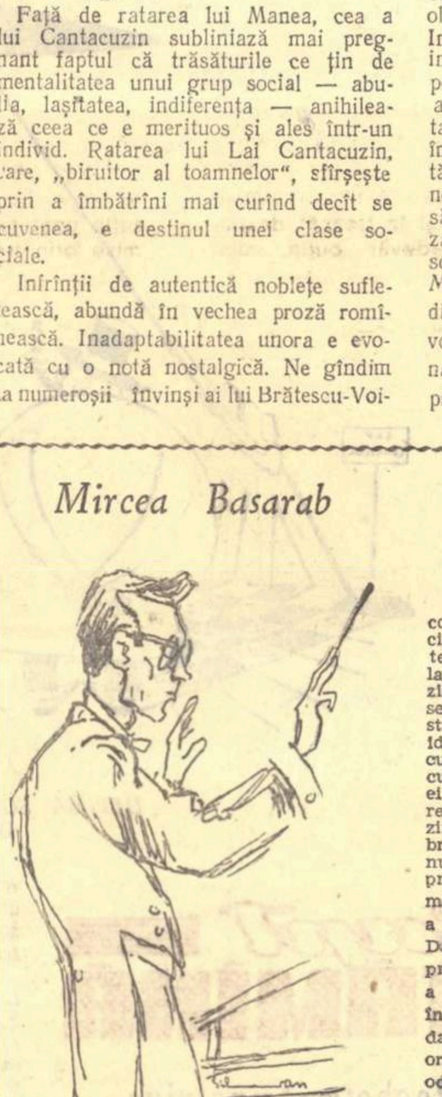

Desen de SILVAN

Mircea Basarab e un temperament dirijoral prin excelență dinamic. Are pasiunea construcțiilor muzicale de anvergură, a ritmurilor focoase, a edificiilor sonore masive și triumfale, a rezonanțelor copleșitoare. Atunci, în această dezlănțuire de elemente, Basarab se află în elementul său și-l simțim cum trepidează cu o frenezie și o pasiune abia stăpînită. Dar Mircea Basarab este și dirijorul surprizelor. Multă vreme am crezut că personalitatea sa va evolua numai în această direcție, părere încredințată de faptul că, de pildă, o simfonie de J. Chr. Bach era condusă fără strălucire, că a VII-a din Simfoniile lui Beethoven, cînd a fost interpretată prima dată sub bagheta sa ne părea uniformă și nediferențiată (numai ultima parte fiind realizată cu brio). Il vedeam prea preocupat de arhitectonica generală a lucrării, dînd o slabă atenție amănuntelor, neșlefuind așa cum se cuvine partitura. Dar l-am ascultat și în Serenada de Elgar, de pildă, și mi s-a părut un liric autentic. L-am ascultat apoi în Vivaldi, Corelli, Respighi, etc. și ne-am încredințat că poate reda stiluri diferite într-o manieră autentică. Chiar dacă și acum, în unele momente pare a mai avea încă ezitări și a tatona spiritul partiturii, este un dirijor matur. Are în urma lui realizări de mare ținută, aplaudate la noi și în țări străine și fiecare nou concert denotă efortul său spre soliditate și consistență, spre cizelare și densitate. Așa cum l-ar vrea și auditorii concertelor sale, mai profund, mai atent, mai operativ cînd instrumentele îi scapă de sub control și mai puțin tentat de performanțe lipsite de finalitate cum ar fi dirijarea fără partitură a unor prime audiții dificile. Contribuția lui Basarab la dinamizarea și înnoirea vieții muzicale nu poate fi neglijată. Dragostea lui pentru muzica simfonică romînească s-a concretizat săptămîna trecută, prin readucerea în repertoriul de concert a impresionantei simfonii „Eroul fără glorie" de Alfonso Castaldi. Adevărată biografie spirituală a acestui fiu adoptiv al țării noastre a cărui viață și creație a fost evocată și studiată în excelenta monografie apărută de curînd sub semnătura criticului V. Tomescu, „Eroul fără glorie" nu s-a mai cîntat la noi de 31 de ani. In paginile ei, Castaldi eminentul pedagog și animator, a așternut durerile sufletului său chinuit și lovit de nepăsarea vremii, de nerecunoștința oficială, dar și speranța în triumful ideii de bine și frumos. Simfonia lui Castaldi a avut darul să stîrnească interesul celor ce iubesc tradițiile culturale ale țării și pe oamenii de artă care în condiții sociale ostile au rămas credincioși artei realiste pătrunsă de un puternic suflu uman. Ea a fost apreciată la justa ei valoare de cei ce înțeleg muzica și profunzimea concepțiilor incluse într-o partitură cu o desfășurare foarte strînsă și cu o generoasă bogăție de idei. Simfonia lui Castaldi este scrisă cu durere și sfîșiere lăuntrică, dar și cu dorința nobilă de înălțare. Pasajele ei solicită integral atenția ascultătorului receptiv la acele bucăți în care compozitorii închid un mesaj patetic și vibrant. Poate și faptul că orchestra a avut numai o singură săptămînă pentru pregătirea acestei lucrări dificile, unele momente mai ales la începutul părții a treia ni s-au părut defectuos realizate. Dar sîntem siguri că la o viitoare reprogramare, această lucrare importantă a simfonismului romînesc ne va apare în toată strălucirea ei. Apreciind strădania dirijorului Mircea Basarab și a orchestrei Filarmonice, dorim ca niciodată acest colectiv valoros și conducătorii lui să nu obosească în programarea muzicii romînești și în special a creațiilor noi aparținînd compozitorilor de astăzi.

Gheorghe STANESCU

Alo ?... Ați greșit numărul !

O comedie optimistă cu studenți bucureșteni, amor, muzică și perspective senine. Fără îndoială că regisorul Andrei Călărașu, tînăr cu talent nu numai promițător, dar și verificat de celelalte două filme anterioare ale sale, utilizînd scenariul lui S. Macovei, a urmărit și o linie etică în substanța filmului său. Dar filmul nu este prelegere didactică, ci mai degrabă o veselă causerie, de ordinul farsei cu tîlc, asupra tineretului studențesc contemporan din București.

Dacă tînărul dandy Victor Mancaș (structural înțeles și destul de bine dozat în joc de Iurie Darie) își găsește drumul bun (o compoziție muzicală originală, renunțarea la micul huliganism în legătură cu femeile etc.) este nu numai pentru că are substanță pozitivă, dar și pentru că societatea romînească nouă, pentru că utemiștii îl ajută să se filtreze și să se dăruiască acestei societăți prin ce are el mai bun. Dacă foarte timidul Hurjui (interpretarea studentului de la „I. L. Caragiale" Ștefan Tăpălagă e revelatoare) izbutește să-și găsească drum spre muzică și spre iubire, tot mediul nou și tonic este cel care-l ajută.

Oscilațiile, din cauze diverse, ale celor doi băieți se rezolvă într-o perspectivă rapidă. Victor Mancaș renunță la teribilisme, fiind prins de dragostea, mai serioasă, pentru Mariana Vișan (Rodica Tăpălagă, interpretă foarte tînără, dar în rol), iar Hurjui capătă ceea ce i-a lipsit: curaj.

Filmul se termină bine, fără a avea un final forțat, ci destul de firesc.

Poate că elementele etice ale filmului sînt tratate mai ușor decît se cuvenea, însă eroii cuceresc sala, și nimeni nu se va îndoi de destinul lor ulterior care se prevede bun, statornic.

Rolurile de oameni vîrstnici (profesorul Vișan: artistul emerit Sandu Rădulescu, și bunica: Marioara Davidoglu) completează bine imaginea generală.

Poate că ar fi fost mai utilă liniei în special etice o muzică mai bună, care să sprijine tonul și scopul regizoral. Muzica, de o anumită categorie, se pare însă că trage filmul înapoi spre locul de unde societatea se străduiește — izbutind — să-l scoată pe Victor Mancaș.

Pavel IONESCU

Flori tombale

A INCETAT să bată inima unui dramaturg comunist, a unui luptător pentru cauza Revoluției, a unui scriitor care a apărat Marele Octombrie deopotrivă și cu arma și cu scrisul. A încetat din viață Boris Andreevici Lavreniev.

Ceea ce numim astăzi cu un termen consacrat „cunoașterea vieții", această sevă inepuizabilă fără de care scrisul nostru înseamnă o fabulație sterilă și neconvingătoare, pentru Boris Lavreniev n-a constituit o chinuitoare problemă, fiindcă artistul de mai tîrziu, evocatorul unor epopei eroice, și-a făcut ucenicia vieții pe baricadele războiului civil, în primele linii. Această experiență crîncenă și grandioasă, această confruntare violentă, i-au luminat universul gîndirii, i-au galvanizat conștiința, l-au înarmat pentru tot restul zilelor sale cu o busolă sigură, cu o filozofie luminoasă, cu o inepuizabilă energie și cu o consecvență de acțiune nedezmințită.

Luptătorul cu cocarda roșie a schimbat, în anii care au urmat războiului civil, mitraliera în condei, patima luptei rămînîndu-i la fel de vie pînă în ultima clipă a vieții sale.

In anii ce au urmat Marelui Octombrie, Boris Lavreniev s-a pătruns de obligația cetățenească de a grava, pentru generațiile care n-au cunoscut și n-au trăit zilele războiului civil, imaginea și amintirea acestei experiențe fără pereche, piatră de hotar în istoria lumii. Au urmat schițe și nuvele străbătute de un fierbinte patos revoluționar, luminate de jertfele unor comuniști anonimi, ce și-au dat viața pentru cauza umanității. Aceeași necesitate de a lăsa o mărturie elocventă a unor zile care au schimbat mersul lumii și destinul omului de pretutindeni, l-a condus la realizarea unei fresce patetice de accente nobile și răscolitoare, ca „Ruptura", nestemată a fondului de aur, epopee tragică și măreață care, alături de „Trenul blindat", de „Tragedia optimistă" sau de „Liubov Iarovaia", constituie o pagină fără crepuscul în istoria unei literaturi cum nu s-a mai scris pînă la noi.

Evocînd zilele în care pe scena lumii se juca poate cea mai hotărîtoare carte a istoriei. Lavreniev a izbutit să însuflețească figuri de comuniști animați de gînduri înaripate, de un eroism simplu și de o profundă și tulburătoare omenie, personaje ale unei tragedii luminoase, oricît de paradoxală ar părea apropierea acestor doi termeni. Nu știu dacă s-au scris studii despre problema morții, așa cum apare ea în aceste tragedii ce ilustrează zilele războiului civil, dar știu că niciodată omul nu s-a ridicat la un asemenea prag de înțelegere a acestui examen fatal ca în aceste tragedii în care oamenii știu să moară, fiindcă știu mai întîi de ce sînt chemați să trăiască. Lavreniev are marele dar de a fi răscolitor fără grandilocvență, profund fără ostentație, simplu dar nu simplist, precis dar nu linear și complex dar nu inutil și factice contorsionat.

Din anii luptelor pe baricadă, scriitorul a păstrat un sens exact și o devoțiune sinceră pentru ceea ce, iarăși cu un termen tehnic consacrat, numim „actualitate".

Luptătorul chemat să apere o tranșee geografică în anii revoluției, a rămas încredințat toată viața lui că e menit să apere o tranșee ideologică, și s-a dăruit soldățește acestei îndatoriri.

Descrierea timpului tău, a întîmplărilor și a oamenilor, a luptelor la care nu a slujit ca un martor pasiv, ci ca un combatant angajat, a constituit pentru Lavreniev o sarcină majoră. Țin minte emoția pe care mi-a transmis-o polemica sa dramatică și tulburătoare cu o lume sortită trecutului, n-am să uit sinceritatea, ascuțimea, sfînta mînie cu care și-a scris „Vocea Americii", acest pamflet din nefericire încă actual și în care scriitorul a smuls cu violență și adresă măștile perfide de pe obrazele acelora care mai țin în tenebre sufletul poporului american.

Intr-o viață de om fără pată, Omul a fost la înălțimea scriitorului. Și în aceste clipe, cînd îi evoc memoria, n-am să uit o lungă convorbire avută într-o seară la sediul Uniunii Scriitorilor din Moscova, cînd Lavreniev îmi mărturisea, modest și pătruns, că prima sa îndatorire, la fel de mare ca și aceea a scrisului său, este grija lui pentru condeiele tinere. Vorbea de urmașii lui cu iubire și înțelepciune, spunînd despre tinerii care roiau în jurul său, despre ucenicii pe care îi oblăduia cu o părintească dragoste, pe care-i supraveghea cu un ochi atent, deopotrivă sever și tandru: „Sînt cei care-mi vor scrie piesele mele, cînd nu voi mai fi eu".

I-a crescut în respectul pentru principiile realismului socialist, în stima pentru principiul îndrumării artei de către partid, „singura îndrumare pe care o recunosc, pe care o aștept, pe care o cer, care mă ferește de ispite și de rătăciri".

„Vreau — spunea Lavreniev — ca cei ce vor veni după noi să scrie astfel încît piesele lor să fie mai bune decît ale noastre, mai fierbinți, mai aprige și mai răscolitoare, fiindcă timpul lor e la fel de măreț ca al nostru, pentru că ei continuă și desăvîrșesc ceea ce am început noi".

Boris Lavreniev a intrat în domeniul amintirilor veșnice.

Mă descopăr în fața memoriei lui, dar nu cu sentimentul că salut un mort, ci cu simțămîntul că dau ostășește onorul la căpătîiul unui luptător căzut pentru o cauză nemuritoare.

Aurel BARANGA

Privind albastrul cerului

de TSAO YU
dramaturg
din R. P. Chineză

Pentru poporul chinez anul 1958 a fost un an de „sfărîmare a ideilor învechite și de descătușare a minții". Fiecare s-a lepădat de ideile retrograde care împiedică progresul. Cu cea mai mare bucurie și entuziasm, poporul chinez s-a unit mai hotărît ca altădată pentru a clădi China „mai repede, mai bine și cu cît mai multe economii".

După cum spune un proverb chinezesc, „cînd norii se vor risipi, oamenii vor vedea albastrul cerului". Cînd oamenii se vor dezbăra de vechile idei care stăvilesc mersul lor înainte, vor vedea de ce energie uriașă și puternică dispun. Recolta neobișnuită din China în 1958 e unică în istorie. Producția ei de bumbac o situează pe primul loc din lume. (Inainte de eliberare, China depindea de Statele Unite în privința bumbacului de care avea nevoie pentru îmbrăcămintea populației). Producția de grîu a întrecut pe cea a Statelor Unite ale Americii. China nu mai este un popor căruia îi lipsește oțelul. La sfîrșitul lui 1958, producția sa de oțel a depășit 10,7 milioane de tone. In agricultură și industria grea, producția a fost dublată sau triplată. In satele de pe tot cuprinsul Chinei, s-au înființat cantine publice, unde oricine poate primi masă gratuit. Acum poporul chinez are îmbrăcăminte și hrană îndestulătoare. S-au isprăvit necazurile.

De o egală importanță în soluționarea problemei „hranei și îmbrăcămintii" este și o altă măsură. Analfabetismul este lichidat în mod treptat la orașe și sate. In clipa de față, în fiecare județ s-au înființat sau sînt pe cale să se înființeze școli medii și tehnice. Idealul poporului chinez este nu numai ca fiecare cetățean să știe cum să lucreze, ci și să posede un grad înalt de cultură. Peste cincisprezece ani, fiecare tînăr chinez va atinge un nivel cultural echivalent cu acela al unui absolvent de școală medie.

Astăzi, în anumite domenii, știința și tehnica chineză au ajuns și au întrecut cel mai înalt nivel din lume. China e în măsură să fabrice propriile sale automobile, transatlantice, avioane și multe tipuri de mașini grele. Am văzut șiruri întregi de tractoare din producția proprie, cultivînd întinsele cîmpii ale țării. Spintecînd albastrul cerului, avioane fabricate la noi în țară zboară asemeni unor vulturi semeți. „Revoluția tehnică" a schimbat fața orașelor și satelor. Pretutindeni oamenii construiesc mașini „indigene", generatoare „indigene", căi ferate „indigene". Foarte curînd mecanizarea și electrificarea vor împînzi toate satele Chinei. China nu mai poate fi socotită o țară înapoiată. Chiar cei ale căror limbi înveninate sînt bine dresate ca să scornească zvonuri mincinoase, nu pot decît să fie uimiți de mărețele realizări ale poporului chinez în toate domeniile și să admită că energia elaborată de el, în condițiile construcției pașnice, este uriașă.

1958 a fost de asemenea un an în care China s-a bucurat de o dezvoltare fără precedent a culturii și artei. Creațiile beletristice sînt nu numai numeroase, ci și de un înalt nivel artistic. Multe nuvele, poeme, cîntece, piese de teatru, filme, lucrări simfonice, opere de artă inspirate din viața nouă a Chinei Populare au fost create și sînt iubite de masele largi. Multe romane de o înaltă valoare artistică fac un răsunător succes de librărie, ca de pildă *Marea pădure din stepa înzăpezită* de Ciu Po, *Un jurnal de familie sub semnul steagului roșu* de Liang Pin, *Cîntecul tinereții* de Yang Mo, *Floare amară* de Fang Teh-ying, *Mari transformări într-un sat de munte* de Ciu Li-po, *Oțelul bine călit* de Ai-Wu, *Soarele roșu* de Wu Ciang, *O dimineață la Șangai* de Eiu Er-fu, etc. Tirajul lor a atins cinci-șase sute de mii de exemplare, unele ajungînd chiar la un milion, cu toate că multe din ele sînt lucrări de debut ale unor scriitori amatori.

Mase largi de oameni scriu acum literatură. Cu cîțiva ani în urmă, oamenii muncii erau numai admiratori ai operei de artă, dar astăzi au devenit ei înșiși scriitori și artiști.

Trebuie să arătăm că popularizarea tot mai largă în rîndul maselor a literaturii și artei este una din trăsăturile caracteristice ale construcției Chinei în 1958. Literatura și arta nu mai sînt proprietatea privată păzită cu străşnicie de cîțiva privilegiați, ci au devenit uneltele cele mai puternice cu care poporul își exprimă dragostea față de patrie și de noua societate și insuflă noi avînturi în construcția pașnică. Dacă vi se ivește prilejul să vizitați orice sat din China de astăzi, veți vedea zidurile dinspre stradă și alee acoperite fie cu poeme, fie cu picturi. Cînd nu mai e loc pe zidul de la stradă, sînt pictate zidurile interioare dinspre curte. Se poate vorbi într-adevăr despre „o mare de versuri și un ocean de picturi", ce se văd în fiecare colț și cotlon de sat. Tineri țărani și fetișcane cîntă cu toții în timpul lucrului. Entuziastul lor „Cîntec al fericirii" sună astfel:

Munții Huang dau din cap și zîmbesc
la auzul cîntecului nostru,
Iar soarele nu va mai asfinți dincolo
de povîrnișul muntelui..."

Pe întinsul cîmpiilor, de-a lungul rîurilor, și în tot locul, se aud cîntece, preamărind energic procesul muncii creatoare a tuturor minunilor. Bine a spus un tînăr țăran poet:

Toți tinerii muncesc cu elan
Ca zece mii de săgeți ce țîșnesc
toate deodată;

ei sfîșie cerul cînd îl lovesc
și despică pămîntul cînd îl ating.
Fluvii uriașe vor fi îmblînzite,
Vom schimba cursul lor;
Lăsați calea liberă, voi zeități,
Noi sîntem stăpînii!

Nu mai este o raritate să întîlnești într-un sat zeci de mii de versuri scrise de oamenii simpli pentru preamărirea fericirii și a muncii. Cei vechi spuneau: „Poezia transmite simțămintele cele mai ascunse" și „Poezia este glasul inimii". Poezia creată de mase arată că poporul Chinei a devenit stăpînul propriului său destin. El cîntă cu mîndrie:

Scriitorii se numără cu zecile de mii
Chiar Li Tai și Tu Fu sînt bine
cunoscuți

Literatura și arta nu mai sînt inaccesibile, ci bunuri necesare care îmbogățesc viața oamenilor simpli.

Trebuie de asemenea să semnalăm și un alt fapt fără precedent — picturile țăranilor sînt acum expuse în galeriile de artă din capitala Chinei. Peste o mie de picturi ale unor țărani din județul Pei, provincia Anhwei, au cîștigat admirația și aprobarea cetățenilor Pekinului. In fața acestor pînze [illegible], privitorii simt profund mișcarea și simțămintele adînci și de puterea de creație care le străbat, — trăsături ce exprimă idealul, încrederea și eforturile neobosite ale poporului chinez în transformarea Naturii.

In 1958, poporul chinez a luptat pentru topirea fierului și oțelului. Nenumărate furnale și convertizoare „indigene" pot fi văzute în toată țara pe întinderi fără sfîrșit. Printre picturile expuse de țăranii din județul Pei, se află una intitulată „Colina în flăcări", care exprimă entuziasmul țăranilor care topesc oțelul. Indrăznețele trăsături de penel înfățișează cîteva furnale „indigene", pufăind furios. Privitorul are impresia că scena se petrece aievea sub ochii săi. In nori călărește Regele Maimuțelor, Suen U-Kong, despre care se spune că străbate șase mii de mile dintr-o săritură. El contemplă scena plin de uimire. Acest „Mare înțelept asemenea cerului" privește la limbile nenumărate ale flăcărilor furnalului, ca și cum ar fi venit într-adevăr să mai vadă o dată locurile Colinei în flăcări.

„Recolta bogată" este un alt motiv de inspirație pentru poeții și pictorii țărani. Mărimea neobișnuită a grîului, a trestiei de zahăr, pepenilor, cartofilor dulci, a mazărei și zarzavaturilor, este nemaiîntîlnită în trecut. La Ciukutien, lîngă Pekin, am văzut o pictură intitulată: „In căutarea calului". Pe perete e desenată o varză de mărime uriașă. Lîngă ea, sau mai degrabă în spatele ei, un țăran cu pălăria pe cap, căutîndu-și calul. De partea cealaltă se află un frumos armăsar pe care stăpînul nu-l vede din pricina verzei. Versurile care însoțesc pictura sună astfel:

Focos ca un dragon și ca un tigru
e armăsarul meu,
Netemător de drumuri lungi
și-ndepărtate;
Trei zile și trei nopți l-am căutat,
Și acum abia l-am găsit sub o varză.

Compoziția este iscusită, plină de viață și exprimă cu vioiciune bucuria țăranilor chinezi în fața recoltei lor bogate.

Autorul picturii este Tsai U, conducătoarea creșei satului, o fată de șaptesprezece ani. Nu găsiți că e încîntătoare? De curînd, toată China citește un poem scris nu de mult de președintele Mao. El elogiază puterea minunată a poporului în exterminarea din solul chinez a flagelului secular — schistosomiasis. Titlul poemului este „Izgonind zeul Molimei". Există un vers cu deosebire inspirat, în care se spune că oamenii Chinei care acuma s-au eliberat, sînt stăpînii fericiți și eroii pămîntului lor.

„In minunata țară a celor șase sute
de milioane, pretutindeni sînt Yio
și Sun)*

Acest vers este adevărat din toate punctele de vedere.

---

*) *Yio și Sun — doi titani înțelepți din antichitate.*

Que viva Eisenstein !

A regizat numai cîteva filme. Era un pioner într-o cinematografie care abia se înfiripa, odată cu noua orînduire. Fusese întîmpinat la început peste hotare, de emisarii unei arte devenită apanajul marilor bogătași, cu suspiciunea răuvoitoare, cu ostilitatea incitată de priveliștea roadelor Revoluției. Totuși Serghei Eisenstein a triumfat. El a cîștigat supremația în cinematografia mondială. Cîteva filme: „Crucișătorul Potemkin", „Alexandr Nevski", „Ivan cel Groaznic", „Que viva Mexico !" („Trăiască Mexicul!") au căpătat un prestigiu uriaș. Recent, într-o anchetă a specialiștilor, „Crucișătorul Potemkin" a fost considerat cel mai bun film al tuturor timpurilor. Ceea ce uită să menționeze adesea admiratorii lui Eisenstein din Occident este faptul că el a reprezentat pe ecran vigoarea idealurilor revoluționare, că filmele sale au fost o expresie a victoriei unei noi concepții asupra vieții și asupra artei. De aci geniala răsturnare a prejudecăților și căutările cutezătoare.

Eisenstein și-a apărat ideile, și-a explicat inovațiile, și-a analizat cu un spirit autocritic comunist unele erori comise. Volumul „Articole alese" publicat recent în limba romînă este o mărturie a muncii creatoare. Alături de articole consacrate artei regizorale în filmele sale, („Caracterul organic și patosul în compoziția filmului „Crucișătorul Potemkin", „Adevăratele căi ale invenției — „Alexandr Nevski" etc) se tipăresc studii asupra istoriei cinematografiei sovietice („Unica", „Montaj 1938", „Putem"), sau impresii despre figuri celebre („P.R.K.F.V." — Serghei Prokofiev, „Charlie the Kid" — Charlie Chaplin) etc.

Salutăm cu bucurie apariția acestui volum care evocă neuitatul chip al marelui cineast, glorie a artei socialiste.

A. DINESCU

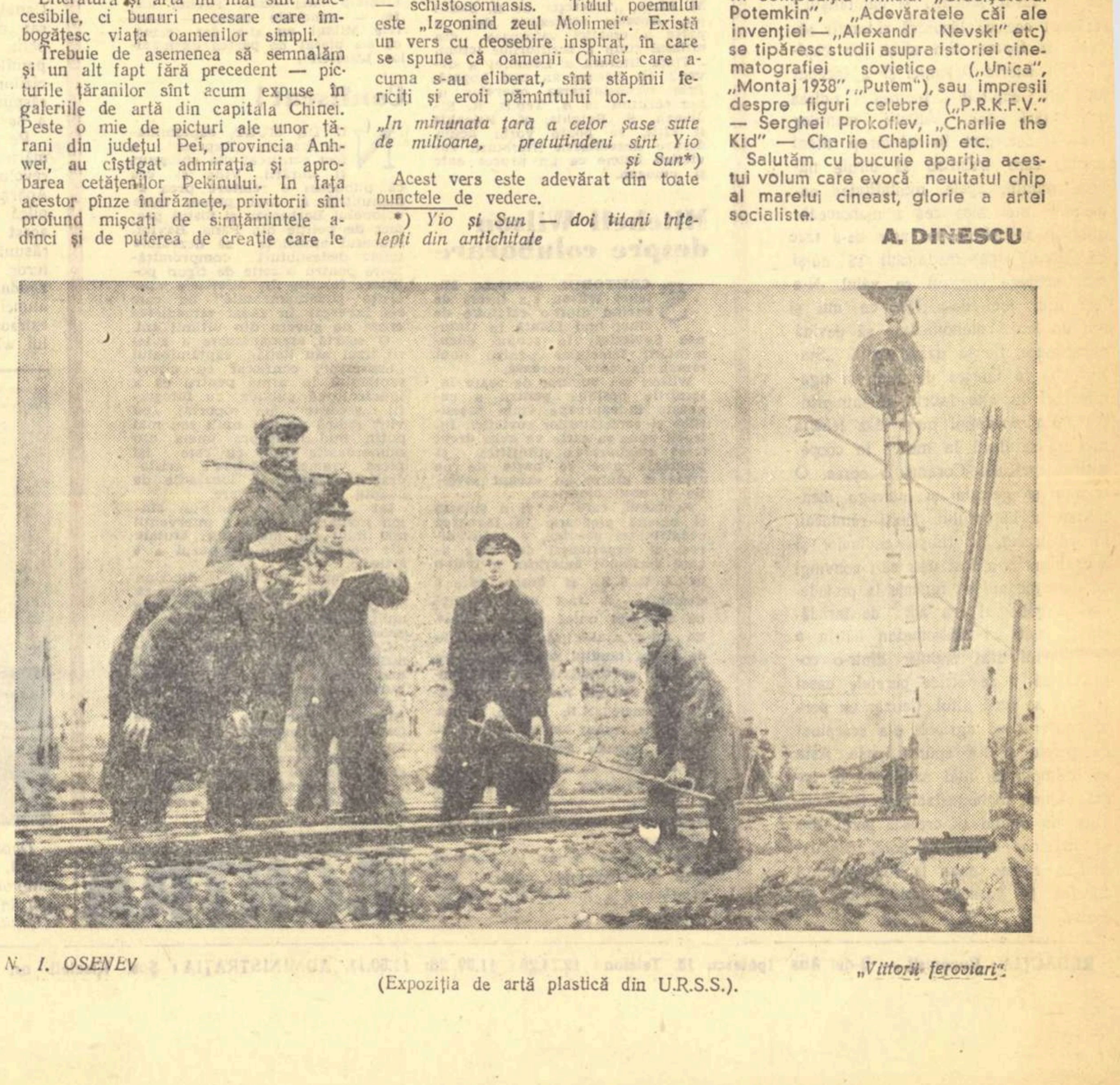

N. I. OSENEV „Viitorii feroviari"

(Expoziția de artă plastică din U.R.S.S.)

AZI IN ALBANIA

Costume populare din Albania de Nord

Am sosit în Albania după ce se împlinise 14 ani de la eliberarea de sub jugul fasciştilor nemţi şi italieni. Lupta a fost îndîrjită şi grea. Partidul Comunist din Albania, care a luat naştere în timpul ocupaţiei fasciste italiene, a condus lupta întregului popor. Ofensiva ostaşilor sovietici le-a dat curaj şi încredere şi albanezilor. Despre lupta partizanilor vorbeşte cel mai convingător Muzeul Eliberării din Tirana.

70.000 de cetăţeni au luat armele în mînă. E plină Albania de mormintele eroilor ei. Albanezii au un adevărat cult pentru eroi. La fiecare colţ de drum, în fiecare sat şi în fiecare oraş aproape, sînt morminte de eroi. Inaintaşii lor au luptat şi au murit pentru alungarea turcilor ca şi a tuturor cotropitorilor străini, iar ei au murit pentru alungarea cotropitorilor fascişti, germani şi italieni. Tineretul a dat cele mai grele jertfe. Tineretul a dat cei mai mulţi eroi. Tînăr era Kemal Stafa, tînăr era Voio Kuşi. Fasciştii au înconjurat casa în care luptau tinerii conduşi de Voio Kuşi. Li s-a cerut să se predea. Grupul de tineri a hotărît să lupte pînă la ultima picătură de sînge. Ei ştiau ce-i aşteaptă. Au hotărît să moară luptînd pentru patrie şi popor. Unul cîte unul au căzut. Voio Kuşi îşi vedea tovarăşii morţi şi plini de sînge şi lupta singur. Cînd i s-a sfîrşit muniţia, s-a aruncat asupra unui tanc german cu ultima grenadă pe care o mai avea. Aşa a murit Voio Kuşi. M-am cutremurat cînd mi s-a vorbit de suferinţele lui Pandele Koţachi, un tînăr de 18 ani, din regiunea Korcea. A fost rănit şi a trebuit să i se amputeze picioarele, pe viu, fără anestezie, fără unelte speciale medicale. Cu un fierăstrău obişnuit i-au fost retezate picioarele de către un mare doctor, căruia fasciştii italieni îi oferiseră o catedră universitară la Roma. Tînărul om de ştiinţă n-a vrut să slujească pe fascişti. El era albanez şi a preferat să servească patria şi poporul său, în munţi, ca medic la o brigadă de partizani. Pandele Koţachi n-a ţipat cînd doctorul i-a tăiat picioarele cangrenate. El cînta. Cînta cîntecele brigăzii de partizani, cînd porneau la atac împotriva fasciştilor.

Ce au lăsat fasciştii în urma lor? Ce au lăsat feudalii şi capitaliştii? Au lăsat ceea ce lăsaseră şi turcii: sărăcie şi foame. S-a sfîrşit un capitol din istoria Albaniei şi a început un alt capitol: începea zidirea unei ţări noi. Vulturii munţilor s-au transformat în adevăraţi titani antici, care trebuiau să biruie natura, munţii, apele, mentalitatea oamenilor, mai ales cea a mahomedanilor. N-a fost de loc uşor de-a face ca femeia mahomedanului să nu-şi mai acopere obrazul cu vălul. N-a fost uşor nici de-a face ca mii şi mii de femei mahomedane să devină muncitoare, fie la uzina textilă „Stalin", fie la fabrica de tutun şi ţigarete, ori în alte fabrici şi întreprinderi. Mahomedanul nu-şi lăsa femeia nici să se ducă la muncă în cooperativa agricolă. Coranul o oprea. O opreau şi gelozia şi întreaga mentalitate a bărbatului. Mulţi rămîneau tot la trecut, la timpul cadînelor şi leviratului. N-a fost uşor să-i convingi pe mahomedani să renunţe la prejudecăţi. Bigotismul era atît de înrădăcinat, încît un mahomedan bătrîn a cerut unui sfat popular dintr-o comună să i se strice peretele casei şi să i se facă altul. Cauza: un porc al cooperativei agricole s-a scărpinat de perete şi l-a spurcat casa. Asta se întîmpla cu mai mulţi ani în urmă. Acum, mahomedanii au fost convinşi nu numai să crească porci, dar să mănînce carne de porc. Bigotismul a rămas doar la foarte puţini bătrîni, în locurile izolate din Albania.

In Albania populară se dă bătălia în clipa de faţă pentru ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii. Bătălia se dă la sat şi la oraş. Oamenii muncii din oraşe dau bătălia pentru cantitate şi calitate. A fost un timp cînd se da bătălia mai mult pentru cantitate. Acest timp a fost depăşit în clipa de faţă. Combinatul textil se preocupă acum să dea ţesături şi modele cît mai variate. Muncitorii şi muncitoarele şi-au însuşit tehnica, metodele avansate de muncă. In procesul muncii şi-au schimbat şi felul de a gîndi. Fostul păstor a devenit mecanic, a devenit sudor, electrician.

Munţii Albaniei sînt mai mult goi şi săraci. Săraci chiar şi de iarbă. Numai piatră, stînci care se macină. Printre aceste stînci umblă turmele de capre, de oi şi de măgari. Aceşti munţi au fost împăduriţi. Turcii i-au lăsat goi, aşa cum au lăsat goi şi munţii din vechea Gruzie. Dar oamenii sovietici, gruzinii, au transformat munţii goi, de poale, în grădini de lămîi şi portocali, de smochini şi mandarini. Şi în Albania se dă aceeaşi luptă în clipa de faţă. Fiecare sat, fiecare cooperativă agricolă şi fiecare fermă de stat agricolă, au început lupta cu muntele sterp, pentru a-l face verde şi bogat. Tractoare puternice lucrează la smulgerea rădăcinilor copacilor nefolositori de pe şesuri, din mlaştini, de pe dealuri. Zeci de mii de oameni sapă cu hîrleţul şi tîrnăcopul, desfundă dealul, muntele şi pregătesc terenul pentru podgorii, pentru livezi.

Se dă bătălia pentru fiecare metru de pămînt arabil. Se dă bătălia pentru pîine, pentru bogăţie.

Printre livezile şi pădurile de măslini şi portocali se aude cum fluieră locomotiva trenului. Dar puterea aburului va fi înlocuită repede cu puterea electrică. Electrificarea merge într-un ritm uimitor. Are şi petrol Albania. O singură sondă dă mii de tone de ţiţei pe zi. Despre petrol erau ţărani care credeau că vine pe sub mări, pe sub pămînt, din Romînia. Şi aceasta era numai din cauza legăturilor strînse dintre ţara noastră şi Albania. Am avut legături vechi, din secole îndepărtate. Pe rîul Şcumbia era vechiul drum comercial, care da în Grecia, iar din Grecia mergea spre ţara noastră. Pe valea acestui rîu porneau caravanele de catîri, de cai şi măgari.

Matei Basarab, din cetatea Moscopola l-a adus pe călugărul Meletie care i-a făcut tipografia din Govora, iar Naumi a fost intendentul trupelor lui Tudor Vladimirescu.

Nicăieri nu se poate vedea mai bine ajutorul frăţesc şi internaţionalismul proletar ca în Republica Populară Albania. Ajutorul sovietic este nemijlocit. Cele două hidrocentrale, „Lenin" şi „Karl Marx" se datoresc acestui ajutor frăţesc. Şi nu numai acestea.

Mergînd prin munţi, fără să vreau mi-am amintit de filmul Skanderbeg, de clipa în care bătrînul Kastrioti se desparte de fiii săi, luaţi ostatici de turci. De pe unul din aceşti munţi a privit şi i-a spus fiului său, care mai tîrziu avea să devină eroul legendar al Albaniei: „Aceasta este ţara ta, fiule, să n-o uiţi, s-o porţi în mintea şi în inima ta."

Dumitru CORBEA

---

350 de ani de la naşterea lui

JOHN MILTON, scriitor combatant

JOHN MILTON

Eva către Adam

Vorbind cu tine, uit cum trece timpul,
Uit cum se schimbă vremea peste an;
Deopotrivă mă desfată toate.
Dulce-i suflarea dimineţii, dulce
Ivirea ei în cirpit de păsări;
Plăcut e soarele cînd îşi întinde
Dintîi pe-acest încîntător meleag
Răsăriteana-i rază peste ierburi,
Flori, ramuri, poame strălucind de rouă;
Inmiresmat e rodnicul pămînt
După mîngîietoare ploi şi dulce
Sosirea împăciuitoarei seri;
Apoi tăcuta noapte cu această
Solemnă pasăre a ei, şi luna
Preamîndră, şi aceste nestemate
A' cuceririlor, înstelat alai;
Dar nici suflarea dimineţii cînd
Se-nalţă-n ciripit de păsărele;
Nici soarele ivit pe-acest meleag
Incîntător; nici ierburi, poame, flori
Ce strălucesc de rouă, nici aroma
Pămîntului cel mîngîiat de ploi;
Nici împăciuitoarea seară, nici
Solemna pasăre-a tăcutei nopţi,
Şi nici plimbarea sub văpăi de lună
Şi stele, nu sînt dulci fără de tine.

(Paradisul Pierdut, IV, 639—656)

In romîneşte de DAN DUŢESCU

Din adîncul istoriei religiilor, un calambur de nobilă candoare, o frază, probabil inventată, ca mai toate zicerile istorice celebre, perpetuează o imagine dezarmantă despre populaţia insulei britanice: Non sunt Angli, sed angeli (nu sînt englezi, ci îngeri), ar fi spus papa Grigorie I-iul, la vederea neofiţilor roşcovani pe care îi prezentase la botez cuviosul Augustin. De aceea, cu sporit interes, să ne închipuim stupoarea indignată a părintelui bisericii chezaro-crăieşti, atunci cînd aceşti „angeli" s-au supărat atît de rău pe vicarul lui Christ şi pe regele lor uns încît au ridicat împotriva acestora nu numai glasul apostaziei, dar şi tăişul săbiilor.

Cu mai puţine pretenţii umoristice istoriografia clasică ne-a perpetuat imaginea unui Milton puritan, poet religios şi eminamente anti-social. Adevărul îşi află, însă cu totul în altă parte, sălaşul.

Poet de vînă clasică, prozator agitatoric, perceptor, secretar de Stat, personalitate proeminentă a republicii lui Cromwell, apoi intelectual obscur, sărac şi hăituit sub Restauraţie, dar tainic făuritor al unor opere naţionale nemuritoare, iată mărirea şi decadenţa lui Milton, în cîteva din contradicţiile pe care ni le oferă soarta celui mai mare scriitor al revoluţiei burgheze din Anglia.

Ceea ce trebuie să reţinem însă negreşit este că particularitatea revoluţiei burgheze din Anglia constă în aceea că ea a folosit limbajul Vechiului Testament spre a îmbrăca în el lozincile ei radicale şi că în perioada ei ascendentă, revoluţionarii burghezi afişau un radicalism înadins exagerat pentru a-şi menţine poziţia de conducători ai poporului, şi a cultiva încrederea acestuia, în scopul, adesea mărturisit de a nu scăpa cîrma ţării din mîini. Angajat în revoluţie, Milton a trecut imediat de partea celor ce depăşiseră etapa presbiterianismului, de partea „independenţilor", combătînd tot mai departe pentru unirea întregului popor într-o republică liberă.

Pamfletele lui anti-monarhice scrise în limba latină, erau trimise peste graniţă spre a semăna grăunţa răscoalei şi pe continent. Scrierile lui abordau cele mai variate subiecte la ordinea zilei, într-o proză poetică, cu o argumentaţie solidă, fără replică şi adesea cu perspectivele stilului modern, minus, bineînţeles, inerentul vocabular biblic.

Din opera de prozator al lui Milton, înflăcărată de controversa politică şi teologică Areopagitica (1644) e demnă de relevat şi pentru faptul că reprezintă în istoria presei unul dintre cele mai convingătoare documente ale revoluţiei burgheze din suta a şaptesprezecea

O mare controversă s-a stîrnit în jurul arestării şi judecării regelui. Răsculaţii de centru şi dreapta se temeau şi de ce va zice străinătatea, mai ales curtea Franţei, unde intelectualitatea emigraţiei tocmise pene redutabile ca Saumaise, Du Moulin şi alţii.

Carol I a fost executat în ianuarie 1649. A doua zi după execuţie a apărut tratatul lui Milton, scris în timpul procesului şi justificînd, mai dinainte, pedeapsa capitală: Despre natura puterii regilor şi a magistraţilor. Scrierea intelectualului revoluţionar susţinea avant la lettre principiile „contractului social" al lui Jean-Jacques Rousseau, reunind, printr-un zbor peste veac, lupta celor două popoare despărţite de braţul de mare dintre Dover şi Calais.

In semn de recunoştinţă şi dorind să-şi asigure pe mai departe serviciile scriitorului, noul guvern îl chemă pe Milton într-o înaltă funcţie de stat (Latin Secretary).

Cîteva săptămîni mai tîrziu, a început să circule masiv deşi clandestin, broşura Eikon Basilike prezentată de propaganda regalistă ca operă a fostului rege, scrisă în timpul detenţiunii, în realitate autorul nemărturisit fiind reverendul Gauden (care după Restauraţie va primi o episcopie). Milton a contra-atacat prompt, în toamna aceluiaşi an, prin Eikonoklastes, spulberînd, paragraf cu paragraf, falsa imagine compusă de viitorul episcop.

Obosit de muncă şi veghe, scriitorul a început să simtă că îi scade vederea şi că furia luptei îl va costa, pînă la urmă, lumina ochilor. Dar timpul şi evenimentele nu-i acordau răgazul tihnei. „Pretendentul" (viitorul Carol al II-lea) refugiat peste Canal, la Saint-Germain, şi-a asigurat noi apărători. Umanistul cosmopolit Saumaise produse un puternic pamflet împotriva regicizilor: Defensio Regia. Milton îi răspunse, tot în latineşte, în 1651 prin a sa Pro Populo Anglicano Defensio.

Pe lîngă argumentele arătate, care mărturisesc patriotismul scriitorului revoluţionar, în aceasta şi a doua Apărare a Poporului Englez, în replică la o carte infamă (1654) există acest faimos pasaj ale cărui accente răsună în materialul agitatoric al tuturor revoluţiilor democratice care au zguduit şi propulsat societatea de atunci încoace şi care aduce în chip extraordinar, cu universalismul poemului whitmanian: „Mi se pare că privind de aci, de la înălţimea acestui gînd, ca dintr-un turn care cuprinde cu vederea orizontul pămîntului şi-al mării cu milioanele de ochi ai mulţimilor, în ale căror priviri citesc cel mai viu interes, şi simt simţiri gemene cu ale mele, mi se pare că văd sumeţindu-se, pe bărbătescul şi mîndrul german, pe generosul şi impetuosul francez, pe spaniolul sigur de sine, pe italianul cu inima largă; văd sufletul mare şi înţelept al tuturor celor ce iubesc libertatea şi virtutea, în orice colţ al lumii s-ar afla, pe cei ce o declară deschis şi pe cei ce-o aprobă în taină; unii mă întîmpină cu strigăt de slavă, alţii, îndelung şovăielnic, mă salută şi ei convinşi pînă la urmă de puterea adevărului. Inconjurat de mulţimile unanime, ajung a-mi închipui acum, că văd de la coloanele lui Hercule şi pînă la Oceanul Indian, toate naţiunile pămîntului cucerind în sfîrşit libertatea după care am tînjit atîta amar de vreme"...

Acestea au fost ultimile cuvinte scrise de mîna poetului la Westminster sub palida lumină a ochilor săi osteniţi. Pe urmă i-a murit soţia, o mare dragoste.

Implinea cincizeci de ani. Văduv şi orb, n-a încetat să lucreze, luptînd acum cu o nouă, imensă suferinţă.

Către sfîrşitul anului 1658, sînt trei veacuri de atunci, Cromwell, pleca dintre cei vii, în timp ce deasupra Londrei un uragan de o putere nemaivăzută răscolea cerul şi pămîntul. Moartea lordului protector i-a împins pe mulţi dintre foştii săi partizani, în ghiarele reacţiunii regaliste care începuseră să scurme la bornele de frontieră. In ultimile zile ale Republicii, Milton, încrezător în steaua ţării sale, scria, netulburat, tratatul său cel mai nou, cel din urmă, intitulat Mijlocul simplu şi uşor de a organiza o Republică liberă. N-a mai apucat să-l termine pentru că trupele regaliste pătrundeau deja în capitală cu concursul burgheziei capitularde.

Luni de zile ascuns prin grajduri şi poduri, de prietenii credincioşi, cu averea confiscată, împresurat de duşmani, apoi prins şi închis, ca odinioară Galileu orb, în temniţa Inchiziţiei, apoi amnestiat, printr-un capriciu al hazardului, John Milton s-a închis în sine, cu lumea neprihănită a viselor lui de bătrîn umanist.

In Paradisul pierdut se va cristaliza ecoul luptelor civile, în episodul rebeliunii lui Satana şi maiestatea epică a emoţiilor omeneşti, dar şi imnul fervent către frumuseţea femeii pierdute, împletind fiorul carnal cu idealismul care anima fantezia imagistică a lui Sidney şi Spencer.

Deşi nu la fel de interesantă artistic, replica din Paradisul redobîndit nu-i mai puţin descrierea frămîntărilor cărora e destinat să cadă pradă cel ce are de împlinit o misiune capitală

Opera finală, încununare strălucită a întregii sale cariere literare, Samson pe scenă este singura dramă în stil antic din literatura modernă care se ridică la măreţia lui Eschyl şi Sofocle.

Plecînd de la mitul care expune slăbiciunea tragică a bărbatului dinaintea eternului farmec femenin (pe care îl tratează în cunoştinţă de cauză şi cu sufletul torturat de amintirile primului său mariaj contractat sub imperiul patimei, cu fiica unui Filistean — „cavaler"), Milton retrăieşte drama lui Samson înfrînt, orb, persecutat şi umilit de inamicii triumfători prin trădare. Şi nu numai odată, pesemne poetul trăia aevea, în noaptea gîndurilor lui, viziunea unei răzbunări viitoare, răzbunarea Republicii sugrumate mai înainte ca mugurii ei să înflorească şi să rodească pentru bucuria şi belşugul poporului. Şi se vedea, pe sine însuşi, acuzatul-acuzator, zguduind şi prăbuşind boltele apăsătoare ale orînduirii Filistenilor, ca odată cu trupul său muritor să se îngroape şi legiuirea lor păcătoasă, cu ei de-a valma, în vreme ce duhul revoluţiilor va renaşte, nemuritor, din propria-i cenuşă, în veacul veacurilor.

Lumea păcii şi a progresului comemorează acum cu evlavie amintirea acestui vechi prieten al ei.

Mihnea GHEORGHIU

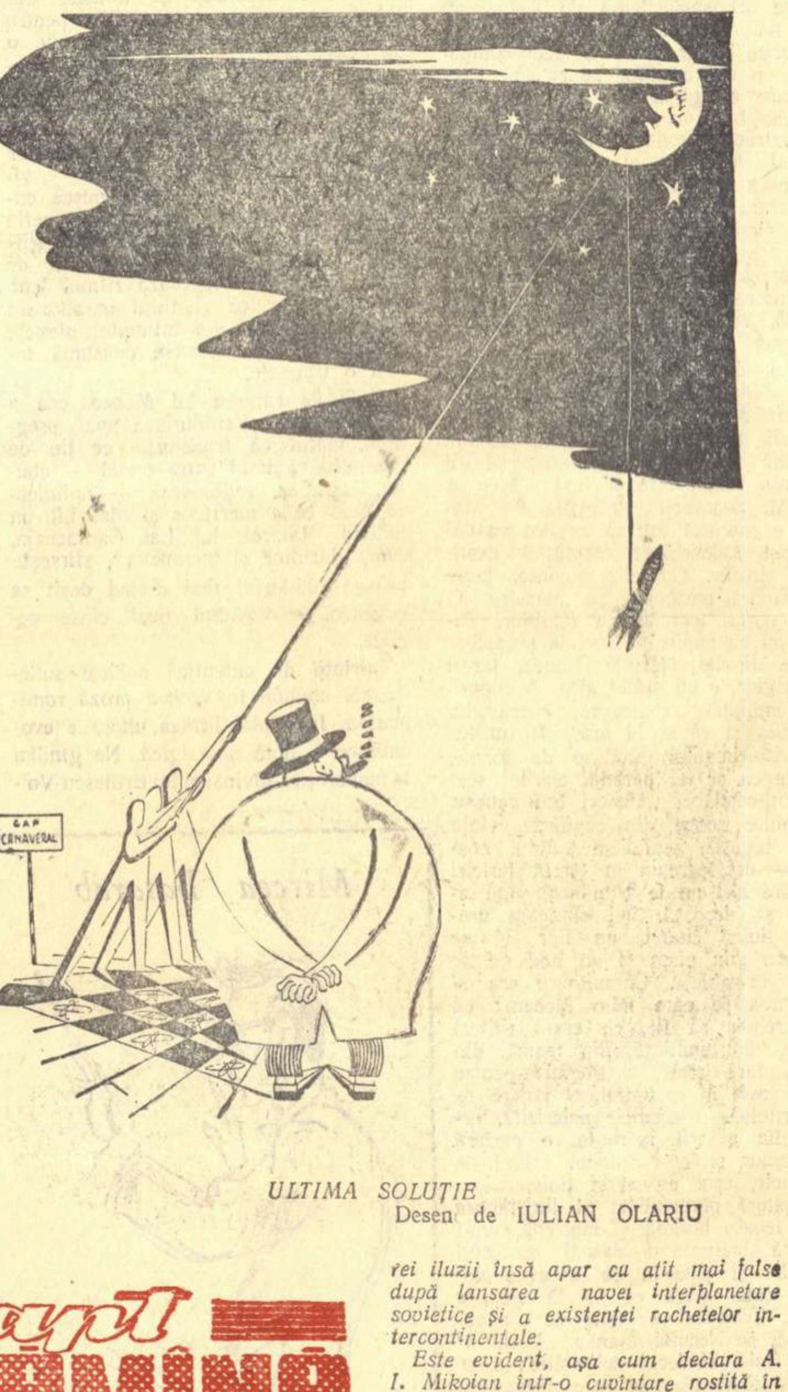

ULTIMA SOLUŢIE
Desen de IULIAN OLARIU

PENTRU

Congresul scriitorilor din Armenia

La 6 ianuarie şi-a început lucrările la Erevan cel de al patrulea Congres al scriitorilor din R.S.S. Armeană. Raportul a fost prezentat de E. Topcina, prim-secretar al Uniunii Scriitorilor din Armenia.

Realităţi literare letone

APROPIATUL Congres al scriitorilor sovietici prilejuieşte forurilor literare din Uniunea Sovietică ample dări de seamă şi treceri în revistă a succeselor obţinute de romancierii, poeţii şi dramaturgii din Marea Ţară a Socialismului. Un deosebit interes se acordă dezvoltării literaturii din diferite republici unionale, în special a celor care au intrat recent în marea familie a popoarelor sovietice. Presa literară sovietică publică de pildă numeroase studii despre literatura letonă, despre care se poate spune, cu toată certitudinea, că a făcut în ultima vreme un progres remarcabil. Critica sovietică şi-a spus, la timpul ei, părerea despre lucrări ca „Sub aripa albatrosului" de J. Griva, „Cu sîngele inimii" de Anna Brodele, „Scîntei în noapte" de A. Sacse, „Trandafirii înfloresc pretutindeni" de M. Bîrze, „Tinereţe" de B. Saulit etc. Acestea reprezintă doar o parte a creaţiei valoroase din ultimul timp a scriitorilor letoni.

Viaţa literară a Letoniei a devenit cu fiecare an mai bogată. Prin reconsiderarea operelor unor scriitori ca A. Teplis, R. Eldeman, S. Betghis, K. Peleakis şi alţii, se poate vorbi acum despre dezvoltarea literaturii sovietice letone ca un proces unic şi omogen.

Mitchell Wilson despre colaborare

SCRIITORUL american Mitchel Wilson s-a întors de curînd dintr-o călătorie de cinci luni făcută în Uniunea Sovietică, în scopul documentării temeinice pentru noul roman la care lucrează.

Wilson s-a bucurat de toate înlesnirile posibile pentru a cunoaşte îndeaproape viaţa savanţilor şi cercetătorilor sovietici. Intrucît noua sa carte va avea drept temă colaborarea ştiinţifică şi prietenia care se naşte de pe urma ei dintre un savant sovietic şi unul american.

Romanul, care va fi o sinceră şi umană pledoarie în favoarea coexistenţei paşnice, e rodul direct al experienţei de viaţă pe care scriitorul american a trăit-o în U.R.S.S. şi despre care a declarat: „A fost o experienţă cu adevărat unică şi de neuitat. Ea mi-a ajutat să mă apropiu de inima omului sovietic «de pe stradă» şi totodată, să mă conving — atît cît îmi permit cunoştinţele mele (N.R. Wilson a fost ani de-a rîndul asistentul unui cunoscut fizician american, înainte de a începe să scrie) că în faţa ştiinţei sovietice, care în ultimele 3 decenii a cucerit 13-14 premii Nobel, stau abia acum anii cei mai productivi.

Sper că voi izbuti ca romanul meu să corespundă dorinţei nerăbdătoare a multor milioane de americani, de a cunoaşte amănunte asupra vieţii cotidiene a poporului sovietic".

Romanul urmează să fie terminat peste un an şi este aşteptat cu un legitim interes atît în U.R.S.S. — unde traducerile operelor lui Mitchell Wilson, ca: „Viaţă cu fulgerul", „Fratele meu, duşmanul meu", au avut tiraje de masă rapid epuizate — cît şi în S.U.A., unde urmează să apară în editura Doubleday.

Twain la Moscova

La Moscova s-a proiectat editarea operelor complete ale lui Mark Twain în 12 volume. Ediţia sovietică va cuprinde şi scrisorile anti-capitaliste care lipsesc din ediţiile americane. Opera marelui scriitor american a fost tradusă pînă acum în 24 de limbi din Uniunea Sovietică şi vîndute într-un tiraj de şase milioane de exemplare.

Abatele împotriva bisericii

Vaticanul a retras din circulaţie cartea abatelui Lorenzo Milani, intitulată „Esperienzi Pastorali", pretextînd că „aprobarea de care s-a bucurat această carte în presa comunistă e suficientă pentru a te îndoi de ortodoxia ideilor expuse de către abatele Milani".

Ziarul Vaticanului „Osservatore Romano" scrie că „autorul este de părere că metoda cea mai bună şi mai eficace pentru a recuceri sufletele pierdute ale proletarilor este de a adopta în întregime o poziţie limitată la problemele unei clase. Făcînd astfel — conchide ziarul — Abatele Milani nu şi-a dat seama că s-a plasat de partea duşmanilor bisericii".

Confiscat!

NU DE MULT, săptămînalul francez „Express" a fost confiscat din chioşcuri şi librării. Vina sa era că publicase o relatare prea amănunţită a unui proces între colonelul Barbereau şi fostul prefect de poliţie din Paris, Baylot. Procesul ameninţa să dezvăluie unele dedesubturi compromiţătoare pentru o serie de figuri politice, folosite în diferitele „pasenţe guvernamentale" cu care s-a încercat în zadar remedierea crizei de guvern din ultimii ani.

O soartă asemănătoare a suferit tizul său italian, săptămînalul „Espresso", confiscat cu cîteva săptămîni în urmă pentru că a îndrăznit să publice, cu fotografii „şocante", un reportaj „pe viu" (adică pe mai mult sau mai puţin nud...) asupra uneia din numeroasele orgii cu care îşi pierd vremea vlăstarele aristocraţiei romane, în localurile de noapte din Transtevere.

Iar „L'Humanité" într-un singur număr, a suferit 9 intervenţii mai mult sau mai puţin brutale ale cenzorilor, în cuprinsul a 6 articole.

Sînt fapte spicuite dintr-un întreg noian, care demonstrează cu precizie cît de şubredă este mult trîmbiţata „libertate a presei" burgheze.

Ceea ce nu-l împiedică pe preşedintele De Gaulle să vorbească mai departe, cu un calm netulburat, despre felul cum „cea de-a cincea Republică va continua să garanteze libertăţile republicane de care s-a bucurat, de aproape un secol poporul francez".

La care, parafrazînd pe Caragiale, electorii francezi înşelaţi, ar fi îndreptăţiţi să replice: „Libertate, libertate, dar s-o ştim şi noi..."

CONTRA

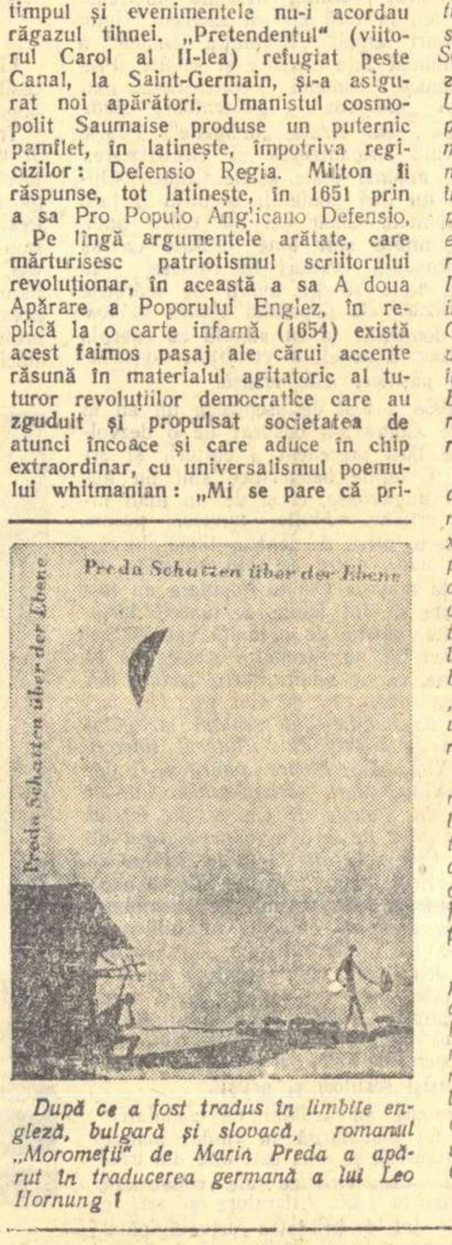

După ce a fost tradus în limbile engleză, bulgară şi slovacă, romanul „Moromeţii" de Marin Preda a apărut în traducerea germană a lui Leo Hornung!

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

Rachete împotriva războiului rece

Prima jumătate a lunii ianuarie a fost bogată în evenimente.

Nava cosmică sovietică a trecut uşor pe lîngă Lună, stabilindu-se pe orbită ca una din planetele Soarelui. A.I. Mikoian, vizitează în prezent principalele oraşe ale Statelor Unite, iar mesajul său paşnic este primit cu cordialitate de poporul american. Inainte cu cîteva zile, Uniunea Sovietică a făcut o propunere de însemnătate istorică pentru destinele poporului german şi ale securităţii europene, menită a duce la încheierea unui tratat de pace cu Germania. Incheierea în cadrul unei conferinţe internaţionale a tratatului de pace cu Germania va uşura reunificarea ţării, va înlătura suspiciunile şi sursele de încordare a vieţii internaţionale în Europa, va ajuta la stabilirea unor relaţii de încredere între statele europene.

Deşi cercurile diplomatice oficiale din Occident au primit cu rezerve noua propunere sovietică de pace, există ziare care, cunoscînd mai bine pulsul opiniei publice, nu ezită să arate că va fi greu să se refuze discutarea problemei germane la masa tratativelor. Această tendinţă e mai lesne de observat la cîteva ziare burgheze din Anglia, cum e de pildă „Sunday Times", ce sezisează impasul unei diplomaţii al cărei credo este refuzul tratativelor.

„Sunday Times" recunoaşte că „nimic nu este mai primejdios pentru alianţa atlantică decît gîndul că Statele Unite nu oferă nimic în afara continuării cursei înarmărilor şi nici o securitate în afară de aceea — foarte limitată — a poziţiilor de forţă".

„Sunday Express", depăşind cadrul problemei germane, se referă la necesitatea imperioasă a unor convorbiri Est-Vest şi se adresează în termenii următori lui Mac Millan, primul ministru al Angliei: „Duceţi-vă la Moscova, nu dezbinaţi naţiunea în această problemă, noi vrem pace. Nu uitaţi opinia publică. Nu o neglijaţi, Opinia publică vrea pace".

Că nu numai opinia publică din Anglia vrea pace, dar că acelaşi lucru îl doreşte şi opinia publică din S.U.A., vizita lui A. I. Mikoian o mărturiseşte elocvent.

Salisbury, trimisul lui „New York Times", care face parte din grupul de corespondenţi ce întovărăşesc pe A. I. Mikoian în vizitele sale de-a lungul Statelor Unite, transmitea într-o telegramă din San Francisco: „In fiecare din oraşele pe care vice preşedintele le-a vizitat, el a făcut o impresie tot mai adîncă, datorită cuvintelor lui sincere, spiritului său scînteietor şi nelipsitei sale bune dispoziţii".

Corespondentul aceluiaşi ziar remarca o contradicţie între atitudinea americanilor şi politica Departamentului de Stat, politica de război rece. El scria că „realitatea este că Mikoian vizitează o bună parte din Statele Unite şi face o impresie puternică asupra multor americani de prim plan. Dar aceasta se petrece în ciuda Departamentului de Stat".

Aluzia se referă, probabil, şi la conţinutul mesajului de politică generală rostit de preşedintele Eisenhower în faţa Congresului, în care pot fi întîlnite aceleaşi atitudini abstracţioniste ale diplomaţiei americane, iar o frază din această cuvîntare: „vom lucra pentru pace de pe o poziţie de forţă", aminteşte de o politică imperialistă prea bine cunoscută, ale cărei iluzii însă apar cu atît mai false după lansarea navei interplanetare sovietice şi a existenţei rachetelor intercontinentale.

Este evident, aşa cum declara A. I. Mikoian într-o cuvîntare rostită în S.U.A., „în relaţiile dintre oameni, primăvara nu vine însă în mod automat după iarnă, aşa cum se petrece în natură. Pentru această schimbare se cer eforturi serioase".

In afară de racheta intercontinentală, Uniunea Sovietică a lansat în ultimele zile alte cîteva rachete împotriva războiului rece, a încordării artificiale a situaţiei internaţionale. De acest lucru este conştientă întreaga opinie publică mondială. Şi pentru că de multe ori o baladă izbuteşte mai bine să redea pulsul unui fenomen, vom relata rezultatele unei anchete glumeţe întreprinse de un ziar britanic de dreapta, „Daily Express", care i-a solicitat pe cititorii săi să aleagă pe „membrii guvernului mondial chemat la putere pentru a face faţă unui atac dat împotriva pămîntului de locuitorii unei alte planete".

Surpriza acestui mic referendum printre cititorii unui ziar conservator a fost faptul că cele mai multe sufragii pentru postul de prim-ministru al guvernului mondial le-a întrunit N. S. Hruşciov, pentru cel de ministru al comerţului A. I. Mikoian, pentru cel de ministru de externe Adlai Stevenson (liderul partidului democrat din S.U.A. care a rostit cîteva cuvîntări în favoarea coexistenţei paşnice).

Dacă primejdia invaziei pămîntului de către locuitorii altei planete este imaginară, în schimb primejdia războiului rece şi mai ales a celui cald sînt reale.

Iar în sufragiile acordate de cititorii ziarului britanic de dreapta se pot citi prestigiul Uniunii Sovietice, dorinţa unanimă a popoarelor ca toate problemele litigioase să fie rezolvate la masa tratativelor.

Ion MIHAILEANU

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacţional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAŞU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R.; PAUL GEORGESCU (redactor-şef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R.P.R.; GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-şef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-şef adjunct); CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.

REDACŢIA: Bucureşti — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36; 11.50.17. ADMINISTRAŢIA: Şos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei, Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25 [illegible]

PROLETARI DIN TOATE ŢĂRILE, UNIŢI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 4 (254) — joi 22 ianuarie 1959 ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. 8 pagini 50 bani

24 Ianuarie

Spunea Bălcescu într-o frază patetică, deplîngînd vremelnica înfăptuire sub domnia lui Mihai Vodă Viteazul a unităţii naţionale: **„Vai, căci nu ne-am putut opri aici, în culmea triumfului naţiei romîne, oprind cu noi împreună şi timpul şi istoria ? !“** Hiperbola aceasta grandioasă mărturiseşte nu atît un adevăr ştiinţific — în epoca lui Mihai Viteazul nu se putea vorbi de un ideal naţional conştient — cît ardoarea visului de unire a ţărilor romîne în inimile unor oameni adînc iubitori de popor, cum au fost Bălcescu şi tovarăşii săi, revoluţionarii de la 1848.

Visul a prins viaţă nu prin graţii divine sau domneşti, nici prin „ofisuri“ de cancelarii şi nici prin intrigi de saloane şi alcovuri. Visul a fost făurit de palmele trudnice ale ţăranilor clăcaşi, de braţele vînjoase ale tabacilor de la marginea Capitalei, de popor într-un cuvînt, sprijinit de condeiul aprig şi avîntat al intelectualilor **„crescuţi în ideile secolului“**. S-a unit atunci, în anii aceia de luptă, 1855—1859, aşa cum spunea şi Cezar Bolliac, tot ce avea **„inimă, inteligenţă, capacitate, activitate, onoare şi patriotism în naţie“**, s-au unit într-un entuziasm greu descriptibil, conştienţi că numai prin înfăptuirea Unirii **„toate celelalte reforme, condiţii neapărate ale progresului**, aşa cum spunea Kogălniceanu, **ne vor veni de la sine, căci atunci dreptul fiecăruia va fi întemeiat pe dreptatea tuturora“**. Au fost ani de avînt şi pasiune, au fost ani de luptă cu viclenia otomană şi şiretenia diplomaţilor englezi sau austriaci, au fost ani de luptă cu slugile acestora, cocoţaţi samavolnic în fruntea trebilor ţării spre împiedicarea realizării acestei dorinţe, au fost ani de luptă cu boierimea reacţionară, profund ostilă progresului. Să amintim aici agitaţiile revoluţionare ale ţărănimii din Moldova, de teama căreia marii boieri îşi înconjurau curţile cu tunuri mînuite de arnăuţi şi lefegii străini. Să amintim mai ales acea impresionantă şi grandioasă mişcare a ţărănimii muntene care, în ianuarie 1859, a hotărît definitiv Unirea Ţărilor Romîne. Marşul popular asupra Bucureştiului, al miilor de desculţi ce-au măturat în drumul lor orice opoziţie armată şi manifestaţiile ostile şi dîrze din Dealul Mitropoliei şi de la ferestrele locuinţelor celor trei caimacani au fost factorul principal în alegerea lui Cuza. Ziarele vorbeau despre **„poporul în cete mari care se poartă pe uliţe“** şi de fraţii ţărani care s-au lipsit **„de hrană zile întregi în aşteptarea realizării dorinţelor naţiei“**, despre oştirea care **„cu puştile de-a umerea“** a manifestat entuziastă la vestea alegerii lui Cuza. Cuţitele tabacilor au rămas legendare în istoria noastră şi lor li se datoreşte spaima care a cuprins pe antiunionişti şi i-a făcut să voteze ca domn al Munteniei pe alesul poporului moldovean. Sînt mii şi mii de fapte, atîtea din ele abia astăzi cunoscute sau just interpretate, sînt mii şi mii de fapte care ne arată că poporul, beneficiind de ajutorul forţelor progresiste din Rusia în frunte cu democraţii revoluţionari şi de al celor din Franţa, a fost făuritorul Unirii Ţărilor Romîne. Astăzi, înzestraţi cu concepţia ştiinţifică marxist-leninistă asupra istoriei, înţelegem în adevărata ei lumină această epocă sublimă şi eroică, romantică şi glorioasă.

24 Ianuarie rămîne simbolul puterii poporului, al tăriei sale de nezdruncinat, al forţei de acţiune de care dispune. Creaţie a maselor, Unirea n-a adus însă maselor împlinirea speranţelor. Înspăimîntate de avîntul revoluţionar al ţărănimii şi lucrătorilor, burghezia şi moşierimea şi-au dat mîinile şi imediat au făcut tot ce le-a stat în putinţă pentru a zădărnici visurile de dreptate ale norodului asuprit. Şi atunci, prea puţin a trecut din domeniul dorinţei în cel al realităţii. S-au împlinit visurile cu adevărat numai atunci cînd strănepoţii luptătorilor pentru Unire, conduşi de partidul clasei muncitoare, au aruncat definitiv peste bordul istoriei monstruoasa coaliţie şi au deschis patriei căi negîndite chiar de cele mai luminate minţi ale anului 1859. Aceasta s-a întîmplat la 23 August 1944. Coincidenţa sărbătoririi în acelaşi an a celor două mari evenimente — 100 de ani de la Unire şi 15 ani de la Eliberare — ne face să medităm mai adînc asupra rolului pe care-l au masele în făurirea istoriei şi asupra unui fapt esenţial: libertatea şi dreptatea nu se poate înfăptui decît atunci cînd poporul are în fruntea sa partidul revoluţionar marxist-leninist al comuniştilor.

Noi, cei care azi avem fericirea să sărbătorim liberi centenarul Unirii Ţărilor Romîne şi să aducem prinos de recunoştinţă milioanelor de anonimi care prin lupta şi jertfa lor au ştiut să înfrîngă forţele reacţiunii şi să impună realizarea acestui act de mare importanţă socială, economică şi politică, ne angajăm să urmăm cuvintele lui Nicolae Bălcescu:

„Nu ne vom opri nici aici şi deşi aflaţi în culmea triumfului naţiei romîne, vom lua mai departe cu noi împreună şi timpul şi istoria“.

GAZETA LITERARA

Alexandru Ioan Cuza în conştiinţa poporului

Printre lucrările pe care le folosesc cu succes la predarea limbii romîne, figurează, alături de vestita Chrestomatie romînă a lui M. Gaster, cartea „Graiul nostru“ de I. A. Candrea, O. Densuşianu şi Th. D. Speranţia. E o culegere de texte din veacul nostru destinată să dea o imagine a aspectelor limbii romîne vorbite pe întreaga întindere a teritoriilor pe care se află răspîndită.

Remarcabilă prin autenticitatea reproducerii vorbirii şi prin calitatea materialului, culegerea „Graiul nostru“ constituie, fără voia celor care au tipărit-o, un elocvent rechizitoriu împotriva regimului de cruntă exploatare. Ea ne dă cea mai vie evocare a situaţiei care a dezlănţuit răscoala din 1907.

Un bătrîn de 70 de ani din părţile copilăriei lui Darie se plînge că în satul lui „nu e vită, nu e nimica; copii, fumeia nu ştiu ce e laptele, dacă e negru or alb“. Altul, din fosta Vlaşcă: „Da noi! dă primăvara pînă iarna, la ciocoi; fă-i zile, fă-i arătură. Nu-i bine, nu-i bine; da' un' să le duci?“

Exploatarea se desfăşură mînă-n mînă cu teroarea dezlănţuită în complicitate cu stăpînirea. La mizerie şi foame se adaugă bătaia: „Pă vremea aia-m spunea tata că arindaşu scotea la muncă pă ţărani ca pă vite. In ajunu zilii dă muncă închidea satu cu gardă să nu iasă nimeni din sat şi-n ziua dă muncă-i lua dîndărăt călăraşii trimeşi dă zapciu cu bicele, dă pă unde nime ia şi ieşa lumea cu totu din casă, îi scotea afară din sat, îi ducea la locu dă muncă unde şădea pînă isprăvia şi-i îndemna cu bicele. Dacă lipsa vr-unu din sat, cîn venia-l ducea-n curtea boierului care-l trîntea jos la falangă şi de două părţi cu bicele-i trăgea pînă-i strivia pielea, apoi-l uda cu spirt şi da nainte, după care-l punea-n piei dă berbec proaspete să nu moară“.

J. BYCK

(Continuare în pag. 6)

E V O C Ă R I

De-a lungul străzilor din Iaşul meu
Mi-i astăzi amintirea, călăuza,
Ca într-un vechi şi neuitat muzeu:
„In casa asta a stat Vodă Cuza“.

Ştiu casa asta, din copilărie,
Treceam, elev timid, pe lîngă ea.
Din ce-nvăţasem şi cu fantezie
Il şi vedeam pe domn în mintea mea,

Cu chipul lui cum îl ştiam din carte,
Inalt şi drept, cu barba lui subţire.
Venea din timp, de-atuncea, de departe,
Ca-n ziua cea dintîi după Unire.

Mă duce amintirea mai la vale,
Şi parcă-aud şi glasul amintirii:
„Statuia, sfetnicii măriei-sale...
Aicea s-a jucat Hora Unirii...“

Aud şi dangăt depărtat de clopot
De-asupra Iaşului, ca-n zile mari,
Şi-mi bate în urechi al horei tropot
Şi văd jucînd ţăranii în iţari.

Sfioşi, ca-n satele de pe Siret,
Văd cum se-ndreaptă spre divan prin Iaşi,
Mergînd cu socoteală şi încet,
Un grup întreg de deputaţi pontaşi.

Dar unde oare-anume, în ce loc
Din Iaşu-acela vechi de altădată
S-a sfătuit atunci divanu-ad hoc
Şi a rostit cuvînt moş Ion Roată?

De-atunci, atîtea pustiiră anii!
Dar ca-ntr-o stampă a acelui an
Văd popii, negustorii şi ţăranii,
In adunarea ceea, la divan.

Se poate să fi fost copilăreşti
Acele-nchipuiri a minţii mele
Cu feţe şi isprăvi ca în poveşti,
Dar am trăit şi eu unirea-n ele.

Ianuar 1959.

Demostene BOTEZ

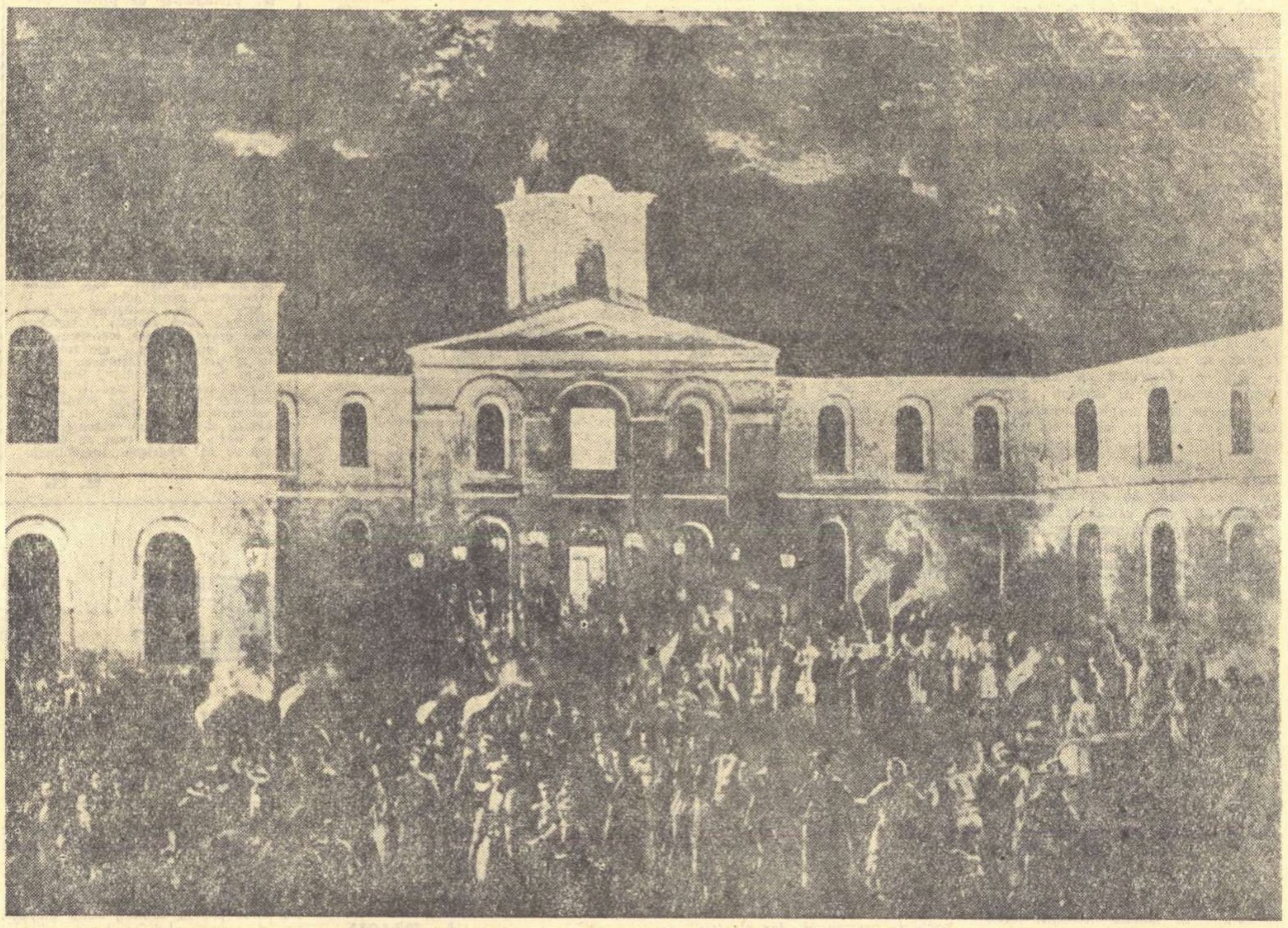

THEODOR AMAN „Hora Unirii la Craiova“

La Divanul ad-hoc al Moldovei, Kogălniceanu răspunde deputatului Alecu Balş, mare latifundiar:

„Viu acum la d-lui marele logofăt şi cavaleriu Alecu Balş. D-lui, în loc să vie a ne vorbi ca deputat al ţării, singur titlu care ne dă drit de a vorbi aice, ne-a rostit opinia sa ca proprietar de 80.000 fălci pămînt. Mare avere, frumoasă avere; nimene din noi nu o are. Insă este cineva care o are înzecit mai mare decît a d-lui deputat de Putna. Acesta este un oarecine care se numeşte ţară, acea ţară care o reprezentează această Adunare. D-lui deputatul ne zice că are 80.000 fălci. El bine, noi Adunarea avem mai mult chiar decît chiar 800.000 de fălci, căci înfăţoşăm ţara“.

INTELECTUALII ŞI UNIREA

Unirea celor două ţări danubiene, numite de turci „Iflac“ sau „Karavlahia“ (Vlahia neagră, Muntenia) şi Bogdania (Moldova, după numele lui Bogdan, socotit primul domnitor al acestei ţări) nu s-a făcut atît de uşor.

E adevărat că împrejurările politice externe nu erau prielnice unirii ţărilor romîneşti.

Fiindcă „unirea face puterea“, turcii nu o voiau: e mai uşor să stăpîneşti două ţări mici şi slabe, decît una singură, dar puternică. Tot aşa austriacii, care, în complicitate cu cancelariile europene voiau să-şi întindă imperiul pînă la gurile Dunării, nu vedeau cu ochi buni un nou stat unit şi consolidat.

Cînd dificultăţile externe au fost înlăturate, unioniştii moldoveni şi munteni au avut de luptat cu inamicii din propria lor patrie.

Incăpute pe mîna unei clase tot atît de rapace ca agenţii Stambulului, cele două provincii trebuiau să-şi continue calvarul şi să-şi întîrzie marele vis, marea nevoie a unei contopiri mîntuitoare. Incepînd cu domnitorii, (bei, hospodari, caimacani sau cum le mai zicea), continuînd cu marii demnitari, toţi erau interesaţi în menţinerea stărilor de fapt. Le trebuiau două ţărişoare supuse pe care le exploatau pînă la sleire.

Ca să mascheze adevăratele motive ale opoziţiei lor, reacţionarii moldoveni, moşieri şi mari demnitari, se instalaseră într-un patriotism local, pe care-l trîmbiţau la toate răspîntiile. Niculaie Creţulescu propusese ca oraşul de reşedinţă al noului stat să fie Bucureşti, mare centru comercial. Dar ieşenii din pătura conducătoare se opuneau, plîngeau pe zidurile cetăţii care, nemaifiind capitală, îşi va pierde prestigiul, va decădea, detronată în folosul Bucureştilor.

Din fericire, a existat, alături de mulţimea obidită, pătura luminată, intelectualii tineri, entuziaşti, care proiectau într-un viitor apropiat o ţară unită şi liberă. Unii dintre ei participaseră şi la revoluţia din 1848, pe drumul tras de N. Bălcescu.

Cînd vorbim despre activitatea şi meritele intelectualilor înţelegem, în primul rînd, pe exponenţii maselor populare, numite pe atunci „grămezile de oameni“. Aceste „grămezi de oameni“ care se adunau cu sutele şi miile în oraşele, tîrgurile şi satele moldoveneşti şi muntene, manifestau puternic cerînd unirea. Ei erau precedaţi, după vechi datini, de lăutari, care improvizau strofe ocazionale, aducînd şi elocvenţa muzicii în revendicările lor. Bărbatul politic, poetul, oratorul nu croiau drumuri noi ci urmau drumul indicat de cei mulţi. Ei erau crainicii mulţimilor, cei ce exprimau durerile şi aspiraţiile.

Fără să aibă în spatele lor pe ţărani, pe breslaşii tîrgurilor, pe învăţători şi preoţi, agricultori şi cărturari, avangardele revoluţionare nu puteau atunci realiza marile evenimente care au avut atîta influenţă asupra dezvoltării ţării noastre.

Acad. Victor EFTIMIU

(Continuare în pag. 6)

ŞEZĂTOARE PE NEGÎNDITE în satul lui Moş Ion Roată

Plecind de la Focşani, după ce treci de Mărăşeşti şi Panciu în sus, pe drumurile care duc spre munţii Vrancei, pătrunzi parcă pe un pămînt de legendă. Uneori, oamenii de aici se mişcă şi vorbesc ca într-o poveste neverosimilă — şi totuşi adevărată, de vreme ce întîlneşti bătrîni care-ţi adresează (în faţa Sfatului Popular sau a căminului cultural, sau a gospodăriei colective, sau a dispensarului, sau a casei de naşteri...) cuvinte din altă lume, pe tonul cel mai natural, cu aerul cel mai simplu:

— L-am cunoscut pe moş Ion Roată...

— Aveam zece ani cînd l-am văzut întîi...

— Eu aveam şapte ani cînd, trecînd o dată cu vitele prin dreptul casei lui...

Sînt Ion Berdei şi Ştefan Nistor aceştia, oameni trecuţi de 85 de ani.

Relatările lor sfătoase şi nu fantezia populează potecile pe care urcî spre poiana de la „Şipotul lui Bucur“, pe muntele Răchitaşul.

Pe aici se desprind parcă, dintre copaci, cu sumane scorţoase, întrupări de umbre înfruntătoare, făpturi oprimate şi răzvrătite, dintr-o vechime care se depărtează adînc în vreme, dincolo de ultima sută de ani. Apar în adevăr, în folclorul local, şi alte figuri decît aceea a tragicului resemnat din „Mioriţa“. Un exemplu este „Ionicî Haiducu“ din scurta baladă auzită în această rostire savuros lăţită pre dulcea moldovenească:

Frunză verdi di-alunică
Şi ieşi în dial la stîncă
Să-mi pui aţă la ochinşi
Să mă uit în jos pi lunşi,
Să mă las pi la zăvoi
Să aţîn calia la şiocoi,
Să dispoi la nigustori
Să ieu poli şi gălbiori
Că-s uşori la numărat
Şi cu spor la cumpărat...

— Bună zîua, măi Ioani.
— Nu-ţ mulţămesc, măi cucoani.
— Măi Ioani, tu eşti biat.
— Măi şiocoi, măi gulerat,
Nu mă faşi că sunt biat
Di trîi zîle n-am mîncat
Nişi ginu nu l-am gustat
Numa-n calia ta am stat...
Nu mă faşi ca pi-o slugă
Că scot măşiuca din glugă
Şi ţ-oi da măşiuci v-o trii
Di pi cal ti-oi pohîrni.
Trii măşiuci în chiept ţ-oi da,
Ş-una-n spati, -a ti-ndrepta!..

Pe Valea Şuşiţei, cele şapte sate care se înşiruie în drum: Ciuruc, Roşouleşti, Cîmpuri de jos, Cîmpuri de sus, Rotileşti, Feteşti şi Gura Văii — alcătuind laolaltă vatra comunei Cîmpuri — au asemănare direct neverosimilă cu desenele frumoase, minuţios îngrijite, migălite cu artă din unele cărţi de poveşti. Lesne ai aluneca de bună seamă pe un tărîm de basm, dacă basmul n-ar fi viu şi dacă realitatea lui n-ai pipăi-o tu însuţi la tot pasul.

Ca dintr-o legendă se desprinde din aceste locuri şi chipul lui Moş Ion Roată — devenit atît de popular datorită celor două fermecătoare povestiri ale lui Ion Creangă: „Moş Ion Roată şi Unirea“ şi „Moş Ion Roată şi Vodă Cuza“.

Cea dintîi a apărut în 1880, aşadar cu doi ani înainte de moartea deputatului ţăranilor. Cealaltă a apărut în 1883, numai la un an după moartea acestuia. Şi totuşi Creangă şi le-a subintitulat: anecdote, într-atîta eroul lor, superbă figură a muncitorului de pămînt de la noi, intrase — încă din viaţă — în tradiţiile orale ale poporului.

Dar poporul l-a coborît de mult din legendă. La capătul comunei Cîmpuri, în Gura Văii, pe crucea de marmoră albă de pe mormîntul său, citim: „Aici odihneşte Moş Ion Roată, deputatul ţărănimii din divanurile ad-hoc din 1857, decedat la 20 februarie 1882, în etate de 76 ani. Această cruce i-au ridicat spre veşnică amintire, în anul 1909.

„Ţăranii din Cîmpuri“.

Incă înainte de a ajunge în sat, îmi unduiau în minte, vechi de o sută de ani, gîndurile şi rostirile ţăranilor din Divanul ad-hoc, luptători pentru pămîntul şi dreptatea răzeşilor sărăciţi de dajdii, de podvezi şi de clacă. Auzeam aevea aceste voci de demult:

— Noi sîntem de la moşu Pătru Rugină, hotarnicul Vrîncioaei...

— Am ţinut hliza bătrînului Lata din pîrîul Şchiopului şi în gios de Crimineţ pînă în zari lui Istrate şi pînă în bourul cel vechi...

— Dar ne oboară dijma: şi camăta; şi boierescul; şi nu mai putem...

Ca un răspuns la acest „nu mai putem“... glasul ţăranilor din Şindilari, ridicaţi de Moş Ion Roată — după cum atestă descoperirile recente ale istoricilor, — a răsunat atunci cu dublul tîlc al ruperii de asuprirea socială şi al îndemnului la Unirea Ţărilor Romîne;

— Să trecem în Munteneasca...

— In Munteneasca...

— La fraţii Munteni...

Ca mulţi din fraţii săi munteni şi moldoveni — şi ca mulţi dintre urmaşii de azi ai acestora, pe care-i întîlnim şi în comuna Cîmpuri, Ion Roată era un om mai mult oacheş, cu creştetul mai mult pleşuv, dar cu plete pe ceafă, cu faţa lunguiaţă, osoasă, pomeţii proeminenţi, ochii verzigălbui, sprîncenele lungi, cărunte, mustaţa trasă în jos, gîtul uscăţiv, statura mijlocie.

★

E firesc ca memoria lui Moş Ion Roată să trăiască în sufletul tuturor oamenilor din Cîmpuri, mai vie decît oriunde.

Cicerone THEODORESCU

(Continuare în pag. 4)

Literatura Unirii

Cu prilejul luptelor pentru Unire, scriitorii, aproape în unanimitate, s-au făcut exponenţii voinţei populare. In Moldova, singura excepţie notabilă este abţinerea bătrînului G. Asachi de la entuziasmul obştesc, iar dintre scriitorii de mîna a doua unul numai, N. Istrati ia poziţie hotărîtă împotriva Unirii. Partida unionistă ieşise triumfătoare în Moldova, după casarea alegerilor frauduloase făcute de caimacanul N. Vogoride, iar Unirea era asigurată. O parte însă din presa ieşeană se împotrivea Unirii. Aşa se afirmă, bunăoară, Patria, „foaie politică şi literară“. Aici am citit, fără plăcere răspunsul îngăimat al lui Asachi — revendicîndu-şi însă cu orgoliu meritele culturale din trecut — către V. Alecsandri care, în calitate de ministru secretar de stat şi vechi luptător pentru Unire îi cerea să depună cauţiunea necesară apariţiei ziarului. Merită a fi citată o frază din susnumitul ziar, pentru că defineşte net poziţiile: „Partida obştească numită Conservatoare, pentru că au ţinut la păstrarea Moldovei adecă a administraţiei ei deosăbite precum din vechime au ezictat (sic), se vede, de cîtva timp ecspusă atacurilor a oare-cărora jurnale, care o acuză că ar fi retrogradă, reacţionară, că ar voi, într-un cuvînt, să readucă vechea stare de lucruri desfiinţată, prin Convenţia din 7 (19) august“ (Patria, nr. 4, 8 decembrie 1858). Unionismul avea drept corolar politic progresismul, iar antiunionismul, în chipul cel mai firesc, antinomicul lui, reacţionarismul, fireşte tăgăduit de reprezentanţii ei, care se recunoşteau însă a fi conservatori.

Lupta unionistă în Moldova se arătase a fi foarte grea, din pricina presiunii oficiale. Vasile Alecsandri trebuise să apeleze la un periodic bucureştean Concordia, ca să i se publice în 1857 răsunătorul său poem Moldova în 1857. Căimăcănia lui Alexandru

Şerban CIOCULESCU

(Continuare în pag. 6)

Problema ţărănească şi UNIREA

Literatura istorică burgheză s-a limitat, atunci cînd a prezentat însemnătatea Divanurilor ad-hoc, numai la activitatea desfăşurată de aceste adunări pentru Unirea Ţărilor Romîne.

In cele ce urmează, încercăm să întregim conţinutul istoric al Unirii Ţărilor Romîne aşa cum l-a văzut poporul care a luptat pentru realizarea acestui act, punînd în discuţie una din cele mai importante probleme care a frămîntat masele în această epocă: problema ţărănească.

★

In mod evident, problema agrară apărea drept problema centrală a revoluţiei de la 1848. Bălcescu arăta chiar că întreaga revoluţie de la 1848 se rezuma în art. 13 din Proclamaţia de la Islaz, aceea care se referea la desfiinţarea iobăgiei.

Revoluţia de la 1848 n-a rezolvat nici una din problemele înscrise pe steagul ei de luptă.

Vremurile care au urmat anului 1848 au fost pline de frămîntări sociale, atît în lumea oraşelor cît şi a satelor. Satele moldoveneşti în epoca Unirii sînt în plină fierbere revoluţionară. Se întîlnesc toate formele de luptă ţărăneşti: jalbe colective, înaintate Departamentului de Interne, nesupunere la lucru, fuga de la sat la oraşe, sau peste graniţă şi răzvrătiri cu caracter local.

Concomitent cu aceste frămîntări, din satele moldovene se răspîndesc zvonuri despre desfiinţarea boierescului şi a altor obligaţii pe care le aveau ţăranii faţă de moşieri. Din cauza circulaţiei pe cale largă a acestor ştiri, Secretariatul de Stat, la 2 ianuarie 1856, a dat un comunicat, publicat în toate ziarele, prin care era dezminţit acest zvon „menit, spunea comunicatul, a tulbura spiritul public şi a provoca nelinişte“.

In acest stadiu se găseau problemele sociale şi în special problema ţărănească în momentul cînd îşi începeau activitatea Divanurile ad-hoc în Ţările Romîne.

★

Ţărănimea, cu tot întunericul neştiinţei de carte în care era lăsată, a privit cu multă speranţă deschiderea Divanurilor ad-hoc. Intr-un raport de anchetă făcută în Ocolul Prutului, unde avuseseră loc unele agitaţii ţărăneşti, se arată că ţăranii „vroiau să vină la Galaţi ca să spună că ei vor unire şi că toţi vor să fie deputaţi“.

Pentru prima dată în istorie erau chemaţi să-şi spună cuvîntul şi ţăranii prin cei 15 deputaţi ai lor — număr extrem de mic — faţă de un milion şi jumătate de truditori pe ogoarele întinse care nu le aparţineau lor.

Divanul ad-hoc al Moldovei s-a deschis la 22 septembrie 1857. In acest divan se aflau boieri în proporţie de două treimi, restul erau ţărani şi puţini orăşeni.

Aceasta fiind compoziţia socială a Divanului ad-hoc moldovean, dacă interesele majorităţii deputaţilor îi determinau pe aceştia să lupte pentru înfăptuirea Unirii Ţărilor Romîne, nu aceeaşi atitudine o vor avea faţă de cea mai importantă problemă socială a timpului: problema ţărănească.

După ce a fost votată propunerea pentru Unirea Ţărilor Romîne, adoptate o serie de principii cu caracter social-politic, a ajuns în dezbaterile Divanului şi problema ţărănească.

Propunerea deputaţilor prezentată Divanului ad-hoc reflecta tabloul sumbru al suferinţelor, al tragediei ţărănimii romîne, care a durat veacuri de-a rîndul, dar în acelaşi timp arăta şi dîrzenia luptei pentru cucerirea drepturilor. In prima parte se prezintă un

Prof. univ. **Valerian POPOVICI**
Directorul Institutului de Istorie al Academiei R.P.R. Filiala Iaşi

(Continuare în pag. 6)

ETICA SOCIALISTĂ

Pe marginea prozei lui V. Em Galan

CONTRIBUȚIA lui V. Em Galan la afirmarea realismului socialist în literatura noastră merită un studiu aparte. Pentru moment ne vom limita la cîteva observații sugerate de lectura ultimului său volum de nuvele și schițe, „De la potop încoace", semnificative în raport nu numai cu scrisul său, dar revelatoare pentru o eventuală caracterizare a literaturii noi în totalitatea ei. Preocuparea morală n-a fost niciodată străină de viziunea scriitorului realist. Dar pentru scriitorul contemporan, adept al realismului socialist, activitatea umană prezintă un relief etic mult mai pronunțat; uneori instinctiv, cu o forță elementară, alteori la nivelul conștiinței clare — fapta omului se încarcă aproape automat cu electricitate pozitivă sau negativă, aderă la o semnificație, se înscrie într-o zonă morală, mai ales în zilele noastre foarte bine precizată. Eroul din „Bărăgan", ca și Iosub Prisăcaru, puternica figură centrală din „La Răzeși", ca și Ion Dohotaru, din aceeași nuvelă, sînt oameni de acțiune, capabili la un moment dat să desfășoare incredibile rezerve de energie, cu o voință neabătută, o putere de rezistență la dificultăți și o îndîrjire care-i smulge brusc din limita cenușiului. Spiritul de partid al scriitorului stă în capacitatea sa de a distinge chiar în acest bloc unitar de energie, de dispoziție activă care pare a strînge laolaltă pe eroii săi, trăsăturile de clasă pline de fermitate, de a degaja cu virtuozitate ceea ce e efemer și superficial comun acestor eroi, de a topi la flacăra convingerilor sale metalul de ajuns de rezistent care unește în același elan de activitate pe protagoniștii nuvelei „La Răzeși", restituind fiecăruia adevărata sa identitate morală. Și nu e ușoară această desfacere, nu e ușor să frîngă paradoxalul elan care împinge la un moment dat pe cei doi protagoniști ai nuvelei în același efort de a îngenunchea rezistența pămîntului: nu-i ușor să-i readucă la adevărata lor situație, la raportul firesc, la ireductibilul antagonism care-i desparte de fapt. Poate că într-o operă a trecutului, această energie comună, capabilă să înfrîngă legile naturii însăși („Nu era muncă ce făceam noi acolo: era ceva sălbatic, ceva neomenesc — era nebunie curată... Uitam încet, încet, de toate; pînă și de Iosub. Uitase și el de mine. Munceam, cădeam, ne ridicam, dormeam, ne trezeam, fără a ne privi unul pe celălalt. Și dacă ne priveam, nu ne vedeam... Intr-o săptămînă, am arat tot pămîntul lui Iosub, am sfărîmat bulgării, ne-am umplut amîndoi de furuncule, am jupuit un cal și l-am îngropat... Vedeam cu ochii ce înțelegea Iosub prin «a semăna cu cai cu tot»") poate că această energie sălbatică l-ar fi fascinat pe scriitor pînă acolo încît să nu mai distingă relieful moral și de clasă al oamenilor; poate ar fi distins numai îndîrjirea nu și felul monstruos al acțiunii, poate n-ar mai fi fost în stare să delimiteze în acest efort stăpînul de argat, poate chiar ar fi văzut aici un simbol de unitate socială nediferențiată în fața naturii vrăjmașe. Desigur, extragerea semnificației etice și sociale a acțiunii umane nu e o noutate absolută a zilelor noastre, ci se înscrie în tradiția de totdeauna a artei realiste. Dar avem motive să punem la îndoială serioasă faptul că, de regulă, un scriitor al trecutului ar fi știut să desprindă cu atîta siguranță sensul etic al acțiunii și să reliefeze în cele din urmă antagonismul celor doi eroi, nicidecum superficiala și instabila lor solidaritate. Activitatea gratuită care să fie blamată ori recomandată în sine, ca spectacol uman, ca explozie superbă de vitalitate nu există și dacă ar exista n-ar fi interesantă pentru scriitor; și oricît de încordată și de spectaculoasă e cursa înavuțirii lui Iosub Prisăcaru, oricîtă ambiție și imaginație cheltuiește, oricît de riguroasă e strategia sa cu etapele ei de pregătire, de așteptare stăpînită sau de agresiune directă, oricît fapta sa ar fi de surprinzătoare și — în momentul memorabil al muncii pămîntului — curajoasă, neînduplecată, resortul etic al personajului, finalitatea monstruoasă, tipic chiaburească a acțiunii sale, nu numai că nu se estompează, dar funcționează mai limpede și se dezvăluie mai concludent. Aici subtilitatea scriitorului stă în priceperea sa de a aglomera faptele surprinzătoare ale eroului, așa fel încît acestea să nu acopere nici un moment, ci dimpotrivă să evidențieze mai puternic etica dezgustătoare a personajului. Performanța stă în a fi ridicat personajul în anume momente esențiale deasupra mediei umane, în a-l fi ridicat deci pentru a-l cobori mai bine și definitiv; a-l compromite, a-l arăta în iremediabila sa inumanitate. Această capacitate a sciitorului, în care distingem o mare fermitate, o deosebită siguranță în trasarea conturului general, social-istoric, al faptelor, dar totodată finețea și elocvența alegerii detaliului, trebuie s-o explicăm nu numai prin virtuțile personale ale lui V. Em. Galan (care merită toate elogiile, dar ca o expresie a vigoarei etice, a clarității ideologice a literaturii realismului socialist. Scriitorul care aderă organic la principiile acestei literaturi, are avantajul unei excepționale precizii în observarea realității, văzută ca într-o analiză radiografică, ale cărei rezultate sînt cu atît mai surprinzătoare în conturul, adîncimea și detaliile ei, cu cît realitatea observată e mai complexă, prezintă o rețea de raporturi cu neputință de sezisat cu „ochiul liber", vreau să spun cu talentul și intuiția nativă a oricărui scriitor, fie el remarcabil; o realitate a cărei cuprindere precisă și) semnificativă, pretinde un scriitor bine înarmat ideologic, stăpîn pe acea perspectivă limpede de care beneficiază scriitorul pătruns de spiritul de partid. Numai un astfel de scriitor-activist era capabil să descurce în practică o situație atît de complicată. Intre „complicații" mă voi mărgini să număr cîteva: locul acțiunii care descinde parcă dintr-un univers nebulos situat în afara circuitului civilizației, iar eroii niște oameni tăcuți, mîndri și bănuitori, extrem de sensibili la toate formele umilinței; aceștia — cu inconștiență — privesc pe Iosub Prisăcaru pînă la un punct ca pe unul de ai lor și se mîndresc oarecum cu puterea lui, o admiră. Prisăcaru speculează orgoliul lor ancestral, prezentîndu-i pe comuniști într-o lumină falsă etc. Galan întruchipează tipul acestui scriitor-activist care privește realitatea din punctul de vedere al celui chemat nu numai să reflecteze asupra contradicțiilor vieții dar să și le rezolve potrivit politicii partidului. De pe aceste poziții, orice considerație superficială este exclusă, faptele omului se scutură de învelișul lor indiferent, grupîndu-se după criterii etice riguroase, criteriile socialismului, faptele se polarizează în jurul unor semnificații sigure, așa cum faptele eroului din „La Răzeși" se orientează cu toată ciudățenia cazului său particular, spre o etică monstruoasă care, în chip obligatoriu, intră în conflict cu principiile eticii socialiste. In aceste împrejurări sancțiunea aplicată de vădeni consăteanului pînă atunci temut, cu tot aerul ei de justiție arhaică, este expresia pătrunderii în straturile cele mai largi ale unor noi principii de viață; aceste principii care pătrund și în așezări pe trei sferturi arhaice, par la început teribil de ciudate, de străine în contact cu raporturile ancestrale: totuși viața, în procesul dezvoltării, găsește destule resurse din care principiile noi (în virtutea cărora e judecat Prisăcaru), să înceteze de a părea atît de izbitoare, de necunoscute. Acordul deplin al eticii socialiste cu mersul firesc al vieții e puternic subliniat. De altfel, în scrisul lui V. Em. Galan există o preocupare consecventă pentru relevarea aspectului etic superior specific omului nou, participant la construcția socialistă, după cum există și o reacție corespunzătoare, pronunțat critică față de manifestările moralei vechi.

In mod obișnuit, operele trecutului acreditaseră o serie de judecăți etice valabile pentru treapta corespunzătoare de dezvoltare socială. O acțiune din cele mai necesare în procesul de formare a noii literaturi este să depășească aceste vechi judecăți și să pună în locul lor judecăți noi asupra oamenilor, generate de viața însăși în procesul ei de reînnoire. Și mai ales, prin prestigiul artistic al demonstrației, să cristalizeze noile judecăți, ideile socialismului, în valori artistice convingătoare, cu mare putere de circulație, capabile să contribuie la educația generațiilor de astăzi. E foarte interesant de urmărit în ce măsură literatura noastră nouă a izbutit să facă acest lucru. Potrivit unei vechi judecăți, valabile în mare parte la vremea ei, dar cu totul depășită astăzi, omul de acțiune ar fi un ins amoral iar pentru a reuși în acțiune ar trebui să abdici de la orice puritate, cinste, și să intri în circuitul imoral al „învingătorilor". Adevăr valabil în cea mai mare parte, în condițiile vieții burgheze care alienează pe individ, iar în cursa acțiunii și a succesului acțiunii macină virtuțile umane. Dar condițiile vieții socialiste neagă radical această judecată; morală este acțiunea întreprinsă pentru înfăptuirea idealului socialist, iar imorală devine inadaptabilitatea. Galan e printre cei dintîi scriitori care au creat un tip uman activ, plin de energie desfășurată în slujba idealului etic socialist. Anton Filip este un comunist care gîndește și acționează, un om a cărui gîndire etică, voință și putere de acțiune, stau într-un sănătos echilibru. Un tip de om a cărui prezență infirmă asertiunile criticii vechi, bazate pe absolutizarea tendențioasă, deseori diversionistă, a unor particularități tipologice reale, proprii unei anumite categorii de eroi. „Acțiunea energică — scria E. Lovinescu — ...este semnul logic al paupertății intelectuale". (Critice VII). Astfel considerat, firește că sufletul speculativului „nemișcat în scaunul său" părea mai bogat în viață decît sufletul eroului acțiunii. Cît despre recenta nuvelă „La Răzeși", ar fi admirabil dacă scriitorul și-ar dezvolta intuiția în ce-l privește pe Ion Dohotaru (care către sfîrșitul nuvelei acționează ca un comunist, fără să știe ce este el de fapt) dacă ar dezvolta în situații noi, firește în alt cadru, acest personaj care, desprins din același bloc de voință cu Iosub Prisăcaru, are semnificație etică superioară, dirijîndu-și virtuțile native pe căi opuse stăpînului și dușmanului său. Deși nu mi-am propus să întreprind o analiză a volumului „De la potop încoace", trebuie să observ că umorul viril, vioiciunea și ironia lui V. Em. Galan nu dau același efect în alte două schițe incluse în volum (Ca scaiul și Alegeri) și oricum nu știu în ce măsură prezența lor e nimerită alături de o realizare cu totul remarcabilă a prozei lui V. Em. Galan și a prozei noastre în genere, cum e nuvela „La Răzeși". Nu spre a evita un final schematic voi spune că schița „Alegeri", de pildă, care abia numără cîteva pagini, mi s-a părut prea lungă, interminabilă chiar, victimă a abuzului verbal, a abuzului de detalii, — pe cînd lunga nuvelă „La Răzeși" cu dramatismul, forța și marea ei densitate nu numai că nu ne-a produs aceeași impresie în ciuda celor peste o sută de pagini, dar anume situații ni s-au părut prea eliptice chiar, simțind pe alocuri nevoia unor dezvoltări.

L. RAICU

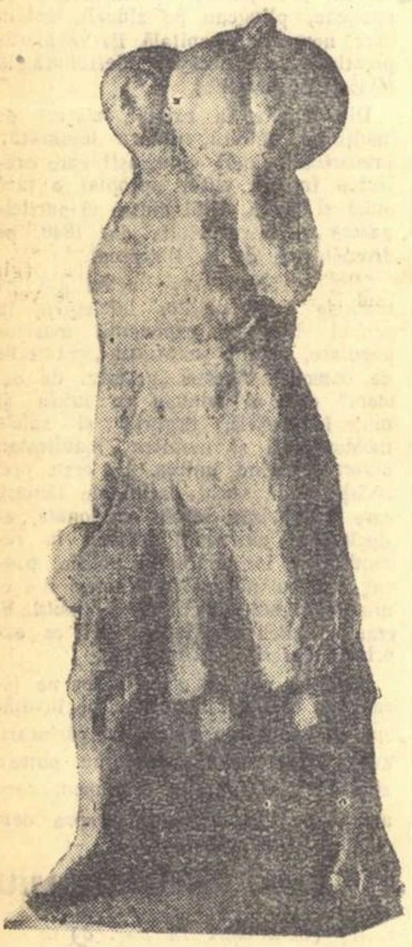

I. JALEA „Țărancă cu dovleci"

O viziune regresivă

D. Almaș și M. Mancaș și-au asociat impresiile de călătorie pentru a scrie o carte. Lucru pe care l-au și făcut în cadrul colecției „Patria noastră"1).

Grupul de turiști a cărui drumeție prin munții Moldovei o descrie cartea, are ca ultim țel Bicazul. Această regiune a țării unde noul pulsează cu frenezie îi impresionează pe autori prin grandoarea prefacerilor, inspirîndu-le cîteva pagini în care eroicul efort constructiv este înfățișat cu veridicitate.

Din păcate, nu aceasta este tonalitatea întregii cărți și nici măcar cea preponderentă. Pînă a ajunge la Bicaz, autorii refac în bună măsură itinerariul de acum 70-80 de ani al lui Hogaș. Dacă la început frecventa evocare a acestuia pare firească, nu după multe pagini cititorul contemporan se simte derutat: *„Așa cum poposesc acum, proptiți în ciomege, parcă-s scoși din cărțile lui Hogaș. Dacă ar fi mai răsăriți, nu s-ar deosebi cu nimic de Huțan și Sgribincea; sînt la fel de spălați în zăr și unși cu unt de oaie ca și eroii din secolul trecut ai drumețului pietrean". (pg. 31).*

Uitînd că anul călătoriei lor este 1958, autorii covîrșiți de prestigiul lui Hogaș, îi împrumută optica. Descrierea călătoriei prin munții Moldovei de astăzi este populată de o galerie întreagă de moși, Costache sau Petrache, care, guralivi și hîtri, n-au altă treabă decît să-i plimbe pe călătorii noștri cu căruța, furnizîndu-le pe deasupra și personaje pitorești pentru cartea pe care o vor scrie. Un popă cu moravuri laice, care bea vîrtos și mănîncă de dulce vinerea, completează un fel de tipologie hogașiană care, — element de pastișă, — nu poate beneficia și de arta ilustrului înaintaș.

Sau poate cred autorii că *„mai marele drumeților moldoveni, bădița Calistrat Hogaș din Piatra"*, reînviind printr-un miracol la insistentele lor invocații și citind în carte: *„și pluta noastră cu șapte căpătîie luneca prin Toance, lin, POETIC DE LIN"* (s.n.) (pg. 168), s-ar entuziasma pentru această inedită floare de stil? Sau cred ei că i-ar felicita pentru: *„și a stins lanterna. INTUNERICUL CEL MAI NEGRU CUPRINSE PODUL"* (?) pag. 12), sau pentru atît de sugestiva și condensata descriere a muntelui Pietrosul Călimanului: *„E puternic și nu-i impertinent. E măreț dar nu strigă"* (?) (pg. 103).

Pot fi siguri însă că multă vreme ar fi urmăriți de *„rîsul homeric"* al maestrului lor, dacă i-ar da să citească următoarele reflecții sociologice la un răsărit de soare: *„Popoarele și oamenii care se scoală de dimineață, privesc răsăritul adăpîndu-se din lumina lui și-și încep munca sub auspiciile aurorei, sînt popoare și oameni optimiști, veseli, hrăniți cu firească încredere în viață"* (pg. 216).

G. DIMISIANU

---

1) „Freamătul luminii" — Editura tineretului, 1958.

ALAMBICAT

CRONICA literară semnată de G. Grigurcu în nr. 10/1958 al revistei „Steaua" ridică obiecții serioase din pricina multor afirmații prețioase în formă și confuze în fond. Autorul cronicii e de părere că Al. Andrițoiu este apt ca poet să trateze tema Marii Revoluții din Octombrie, între altele pentru calitatea formulată în termenii următori: „...poetul e obiectiv la modul folcloric, se transpune convenabil în epic, nu insistă asupra „cazului" său personal, ci doar asupra condiției (!) sale, nu-și aclamă inspirația în preliminarii și digresiuni, acestea părîndu-i-se de prisos". Regretăm cu acest prilej că G. Grigurcu nu a precizat cînd aclamațiile proprii și digresiunile nu sînt de prisos, cît și ce înțelege prin insistența lui Al. Andrițoiu asupra „condiției sale". Dar aprofundînd cronica lui G. Grigurcu, mai aflăm următorul lucru dezolant pentru Al. Andrițoiu: „Primejdia care-l pîndește însă pe Andrițoiu este incapacitatea emoției de a potența o exprimare sugestivă, proaspătă, e un fel de neastîmpăr de a se revărsa, folosind tot ce-i cade la îndemînă, adică de multe ori și clișeul, și formula uzată". Iertată ne fie indignarea, dar „incapacitatea emoției de a potența o exprimare sugestivă" nu este o primejdie care pîndește un poet, ci un semn sigur care indică inexistența unui poet.

Dar cu Al. Andrițoiu se mai întîmplă ceva ciudat: „...concepțiile grave, majore, constituie în unele împrejurări un impediment pentru desfășurarea talentului lui Andrițoiu...". După această teorie „concepțiile grave, majore" care de fapt stimulează talentul unui scriitor, îl îmbogățesc și-i dau noi valențe, sînt în unele cazuri, cum se întîmplă cu Al. Andrițoiu, impedimente.

G. H.

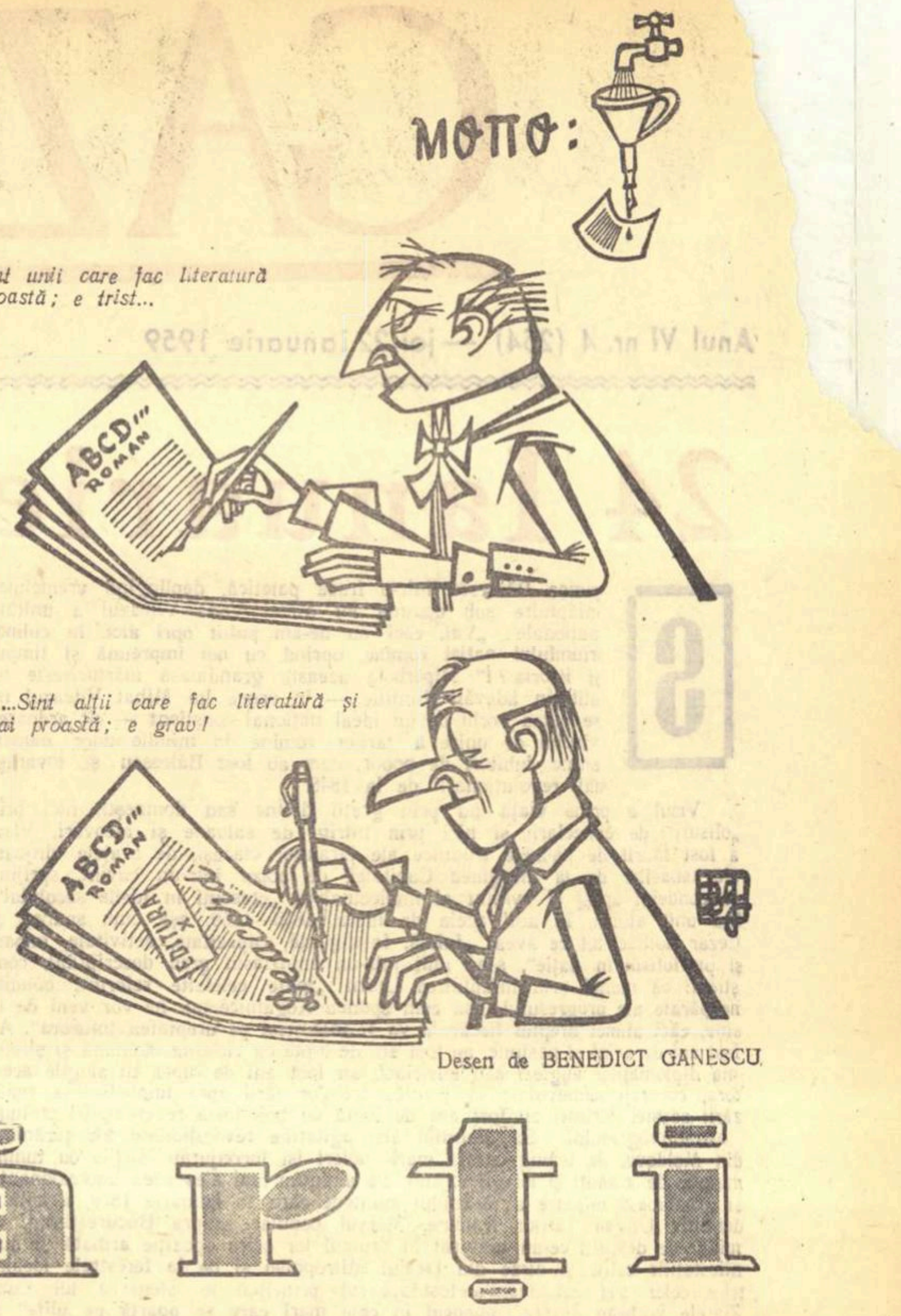

Sint unii care fac literatură proastă; e trist...

...Sint alții care fac literatură și mai proastă; e grav!

Desen de BENEDICT GANESCU

cărți

IAROSLAV HASEK:

„Soldatul Sweik“

Pe Sweik, pătimirile și ponoasele care i se trag de pe urmele regimului cazon chezaro-crăiesc și ale războiului mondial, nu-l tulbură. *„Dimpotrivă"* — cum ar spune el *„raportînd supus"*. De unde provin calmul, buna dispoziție și permanentul echilibru sufletesc al eroului lui Hasek? In primul rînd de acolo că, rîzînd, Sweik se distanțează de ambianța și mentalitatea cazonă. Rîsul e, deci, pentru Sweik, un reflex de apărare, de conservare a unei psihologii complexe și armonioase împotriva unui regim care brutalizează și simplifică. Războiul, rînduielile militare, sentimentul devotamentului față de *„luminatul împărat"* îi sînt exterioare lui Sweik și nu-i cîștigă adeziunea. Hasek prezintă victime ale mentalității pe care se bizuia monarhia imperială, dar, deoarece viziunea sa generală asupra armatei și războiului e caricaturizată, totul se subordonează acestei viziuni, neajungîndu-se la deznodăminte tragice. Cadetului Biegler *„entuziast luptător pentru cauza împăratului"* i se retează elanurile eroice din cauza unei boli de stomac, așa că — notează autorul — *„pantalonii lui se pierdură în vîltoarea războiului mondial"*.

Sweik e un disimulat și nici nu putea fi altfel, ținînd seama de modalitatea protestului său în condițiile restricțiilor militare. Sub aparența inofensivă a unui zîmbet și a unei priviri blajine, el spune adevăruri crude care, altfel, l-ar fi dus la ștreang.

Sweik nu e nici *„brav"* și, am putea spune, nici soldat. Singura armă pe care o folosește el în război și armată este arma criticii, însă și pe aceasta o întoarce împotriva propriului său împărat și a interpușilor acestuia, contribuind astfel la eliberarea poporului ceh. Pentru că o afirmație nevinovată a lui Sweik de felul celei legate de incidentul de la Sarajevo: *„pierdere este, nu se poate tăgădui. Ingrozitoare pierdere. Ferdinand nu poate fi înlocuit prin orice dobitoc"*, — a stîrnit cutremure de rîs care au zguduit temeliile odioasei „temnițe a popoarelor" mai puternic decît toate obuzele Antantei.

Cu această a doua ediție a operei lui Hasek, Sweik devine familiar cititorului romîn și la încetățenirea lui contribuie într-o măsură apreciabilă traducerea expresivă a lui Jean Grossu.

Nicolae VELEA

ALIȘER NAVOI:

„Versuri alese“

Volumul, în traducerea lui Ioanichie Olteanu, este o culegere antologică, cuprinzînd cele mai reprezentative texte din „Khamsa" — Pentateucul, opera fundamentală a lui Navoi. Precum se știe, ea e compusă dintr-un tratat filozofico-moral și din patru mari poeme: „Tulburarea drepților" (format din 20 de macale sau convorbiri), Farhad și Șirin" (tradus integral), „Zeii și Medjnun și cele șapte planete" precum și „Valul lui Iskender". Traducătorul a mai adăugat în culegerea sa doar cîteva „Gazeluri" și „Rubaiate" (din cele cîteva mii scrise și strînse mai tîrziu de poetul uzbec în cele patru cărți din „Ciar Divan").

Pentru vasta creație a celui mai de seamă poet umanist din cîți a dat Uzbekistanul, numărul traducerilor este oarecum redus.

In poemul „Tulburarea drepților", Alișer Navoi dezbate probleme filozofice și de morală, exprimîndu-și adesea revolta într-o formă violentă față de demnitarii leneși și de curtea destrăbălată. Critica socială apare tot atît de evidentă și în conversația „Despre șeicii fățarnici" în care apare o caracterizare corosivă a clerului corupt. In afară de fragmentele din „Tulburarea drepților", volumul „Versuri alese" de Alișer Navoi conține în întregime unul dintre cele mai frumoase poeme din literatura Evului Mediu. Este vorba de „Farhad și Șirin". A fost o muncă deosebit de grea pentru traducător să redea armonia și bogăția coloritului versurilor „acestui Nizami și Firdusi uzbek". „Farhad și Șirin" este enciclopedia unei iubiri neobișnuite în care dragostea dintre doi tineri se conjugă cu lupta pentru apărarea demnității și a dreptului la dragoste. Subiectul poemului nu aparține cu desăvîrșire lui Navoi (el apare și la înaintași), însă implicațiile și semnificațiile noi conferă poemului lui Navoi o notă originală.

Prin mijlocirea valoroasei transpuneri în limba romînă a celei mai caracteristice părți din vechea și tulburătoarea lirică uzbekă, cititorul va cunoaște mesajul transmis peste veacuri de Alișer Navoi, poetul care a reflectat geniul poporului său, marile și nobilele sale virtuți.

T. Milcoveanu

I. LUDO:

„Războiul lui Tănase Cireș“

Umorul lui Ludo se exercită în „Războiul lui Tănase Cireș" asupra unei teme pe care o îndelungă și variată valorificare n-a istovit-o încă.

Pamfletar cu recunoscute aptitudini, autorul ia în derîdere superstițiile de tot felul cu o aciditate caracteristică. Inchipuie din Tănase Cireș o personalitate la fel de marcantă ca oricare alta a istoriei, întrucît prin stupiditatea consecventă a practicelor și credințelor lui obscurantiste, Tănase Cireș este un erou în felul lui. Face pe scurt elogiul faptelor sale care astăzi stîrnesc rîsul marii majorități a satului și își propune ironic să-l reabiliteze. Cum? Punîndu-l să povestească cum și-a trăit viața.

I. Ludo și-a propus să persifleze manifestările obscurantismului ca și pe cei care îl mai slujesc și a reușit să o facă de-a lungul unor pagini scrise cu vervă, antrenante. Interesul cititorilor ar fi fost și mai puternic solicitat, însă dacă autorul nu s-ar fi mulțumit cu formula descriptivă pe care și-a ales-o și ar fi optat pentru o intrigă care, implicîndu-l pe Tănase Cireș și alți cîțiva ca el, ar fi dezvoltat aceeași temă cu referințe mai largi de ordin faptic și portretistic.

H. ZALIS

CRONICA LITERARĂ

„Surîsul Hiroshimei“

de EUGEN JEBELEANU

Asasinarea Hiroshimei e oribilă prin proporții, dar mai ales prin premeditare. In aparență impulsivă ca isprava iresponsabilă a unui dement, ca un produs al exasperării unui război total, a fost în realitate organizată îndelung de către marii capitaliști comanditari ai bombei atomice și profitori fără remușcări ai carnagiului. Pentru ca să nimicești sute de mii de oameni dintr-o dată, cu sînge rece și în mod savant, trebuie să fi pierdut umanitatea. Poemul lui Eugen Jebeleanu demască, paralel cu identitatea socială, de clasă, a asasinilor, esența lor viciată, iremediabil denaturată de mentalitatea tipică potentatului modern care pune tehnica în serviciul înjositor al intereselor de jaf, al instinctelor dominatoare. Amestecul acesta paradoxal, hibrid, de ultracivilizație și primitivism, bestialitatea transparentă îndărătul măștii umane, e remarcabil șarjată printr-o viziune de tipul și intensitatea utopiilor negre în care viitorul ia înfățișarea unor monștri mecanici, dirijînd viața și moartea mulțimilor printr-o apăsare de buton sau o răsucire de manivelă. Dictatorii trusturilor execută actele cele mai naturale — mersul, mîncatul, culcatul, somnul — calculat, cu precizia dar cu lipsa de spontaneitate a automatelor aflate la dispoziție sau cu care ajung să se confunde. Procesele fiziologice intime decurg și ele mașinal: sîngele, colorînd „cu mare chibzuință profilurile de metal cromat" ale magnaților, lunecă prin arterele lor „ca șopîrle mici" prin „pulpele de marmură" ale unui idol pus să se miște „după milenii de încremenire". Monstruozitatea alcătuirii, și cu ea odată originalitatea interpretării artistice, constă nu atît în mecanizarea perfectă a vieții ca atare, cît în abolirea sistematică, voluntară a acesteia, a oricărui detaliu ce ar aminti omul, sub impulsul urii față de om. E caracteristic că zîmbetul, podoaba distinctivă a omului, provoacă cel dintîi aversiune și teamă criminalilor din birouri, prezența lui amenințîndu-le existența: „fiece zîmbet costă o avere, / fiece zîmbet poate să stîrnească hemoragii de aur / oricăruia dintre ei / fiece zîmbet poate oricînd să surpe / secretul echilibru..." In absența sentimentelor, atrocitatea faptei e impersonală, abstractă, măsurîndu-se în cifre, nu în suflete. Pentru călăi, cum îi numește Jebeleanu în episodul cu același titlu, Hiroshima este o experiență a cărei desfășurare se urmărește cu un calm cotidian. Își beau cafeaua cu lapte, sconteaz numărul copiilor uciși cu **„glasul unor profesori care pregătesc serbarea de sfîrșit de an"**. Își făgăduiesc noi experimente, se încîntă la gîndul îngenuncherii întregii omeniri, examinînd din timp în timp fuga cronometrelor, în așteptarea orei supreme, a declanșării blestematei unelte.

Evocarea sarcastică a comportării inculpaților, în care indignarea zvîcnește scurt și tăios, nu epuizează dosarul și mijloacele patetice ale rechizitoriului. E citată în sprijin emoția elementelor universului la nepăsarea criminalilor în clipa săvîrșirii crimei, a pereților „albi de groază", a luceafărului de zi „mut și palid în cuibul lui de raze", a văzduhului care „înspăimîntat își schimbă fața". Revine acum la bară poetul care, corifeu de cor tragic, deplînge și condamnă lipsa de vigilență a celor ce prea tîrziu au reclamat înfrînarea gestului infernal. Pentru înfierarea atitudinii batjocoritoare cu care dezlănțuitorii flagelului, deveniți ocupanți, privesc în continuare victimele, ca și pentru trecerea la partea finală a poemului, la reflectarea reacției populației japoneze, a opiniei publice de pretutindeni, a firii înseși — sînt convocați supraviețuitorii, mai întîi fără a fi numiți de-a dreptul. Solicitată printr-o interogație retorică repetată la enumerarea fiecărei insulte, depoziția viitorilor martori se anunță mai zguduitoare și sfidarea ucigașilor apare mai cinică: „...Cine-a-ntîlnit un om care-a ucis / și care-n **urmă face / statisticile propriilor crime, / chemîndu-și victimele / la radioscopii / ca să le vadă / palmierii măcinați ai caselor / și apoi c-un gest să le arate drumul: / — Plecați acasă, / sînteți morți..."**

Dacă „vocile" umbrelor, ale dispăruților au putut fi acuzatoare numai prin tînguire, blestem sau simplă înfățișare, „glasurile" actuale, ale celor prezenți, se pronunță cu sonoritatea teribilă a unei conștiințe vorbind în fața lumii împotriva monștrilor atomului și, astfel, împotriva agresiunii. (Afirmînd o poziție activă, de luptă, „glasul" spune aici mai mult decît „vocea" și poate de aceea poetul a preferat termenul). Perindîndu-se în fața tribunalului imaginar, glasurile ridicate în numele celor „optzeci de milioane", al „cenușii", al „japonezului către asasin", al „muncitorului", reiau în episoade corespunzătoare motivul stigmatizării. Fără să adauge totdeauna ceva nou la intensitatea artistică a oprobriului, ele reliefează însă amploarea urii antirăzboinice și, descoperind fiecare altă trăsătură de pe adevărata față a vrăjmașilor omului, dezvăluind fiecare alt mobil al setei imperialiste de conflagrație, furnizează noi temeiuri bătăliei pentru pace și pentru răsturnarea orînduirii profitului sîngeros.

Răspunzînd la întrebarea „Cine-i cunoaște?", glasul „celor optzeci de milioane" atestă, prin experiența lui crudă, tradiția negativă, distrugătoare a naturii umane, caracteristice civilizației despoților yankei. **„Noi nu-l scăpăm din ochi / Căci îl cunoaștem. / E cel ce lasă pe argintul plăjii, mari urme, gropi amare / cel ce-i obicinuit / să calce sfărîmînd fără încetare... / iar cel ce face / din nervii întinși cînd vrea sîrme ghimpate, / coarde cu spini / pe care cîntă moartea / ...E cel ce ucide poezia. / El a stîrpit pe indieni / c-un uragan de foc"**. La capătul insistenței oratorice dar necesară asupra ororii fărădelegilor, concluzia indică deșteptarea maselor prin hotărîrea lor de a se opune cotropitorului: **„Noi îl cunoaștem bine / el, însă, nu pe noi"**. Amenințarea surdă devine, prin „glasul cenușii", manifestă și cumplită ca o urgie shakespeariană: **„Fugiți! Căci sînt cenușă, pot intra / ca umbra lunecînd pe chipul vostru-n somn / și să vă dau sărutu-mi de cenușă"**.

In „Cuvîntul japonezului către asasin", raportul dintre ucigaș și victimă e conceput ca o prăpastie de neastupat între fiară și om. In cazul absurd al unei apropieri, omul ar trebui să regreseze, să recadă la starea de animal, și spre a ține piept, ar fi nevoit să ia dimensiunile unei fiare apocaliptice, cu instrumentele de pradă dezvoltate enorm, pîndind sub cornul lunii, urlînd, avînd o inimă în care **„scrîșnesc tăcute furii / ce propria lor carne și-o dau mîncare gurii"** și care de abia atunci și-ar sfîșia dușmanul. Poezia e memorabilă prin acest original elogiu răsturnat al umanității.

„Glasul muncitorului" este un imn vînjos adus creației proletare. Trăgînd la răspundere orînduirea capitalistă generatoare de război, el proclamă cu o mîndrie grandioasă încrederea proletariatului în virtuțile sale constructive, în capacitatea sa de Phoenix al civilizației de atîtea ori lovită, adînc vătămată de ciocnirile dintre exploatatori, dintre opresorii săi în pofta lor de jaf. Sigur de **„spinarea sa de arc subpămîntean / ce-azvîrle lumii planetele de fier și de cărbune"**, de forța de vulcan a brațelor sale făuritoare de potcoave ca „danturi de uriaș", muncitorul făgăduiește reclădirea nu a unei țări, a Japoniei, ci a unei lumi libere și invincibile, din materialul sufletesc al fraților săi. Din strigătul de durere va-ntinde „poduri peste oceane", din „zîmbetul tăcut de pe obrazul ucișilor" va reface „surîsul vieții", din „scrîșnetul mîniei, oțel călit... ce sfărîmă crima", din „amintire, beton", din „lacrimile orbilor, ochi de veghe", din „suferință și muncă... o nouă speranță".

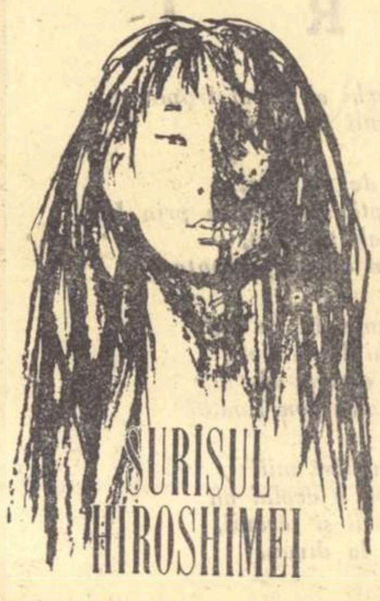

Ultimul martor care nu-și stăpînește protestul și-și dăruie energia locuitorilor malurilor sale, în vederea alungării invadatorului, este oceanul. Oferta stihiei este însă prea teatrală și alegorică, prea subliniată și detaliată, ca să stîrnească clocotul sublim dorit: **„Arterele-mi deschid, / să curgă tot veninu-mi, să-i înece! Și urlă oceanul înspumat: — Să plece ucigașii! / Și-și zvîrle-n hohot armele la mal!..."**.

Plin de elan repezit spre înălțuri este cîntul de încheiere și de sinteză „Surîsul peste moarte", în ciuda unor stridențe și a revenirii unor imagini anterioare. Toate glasurile care populează poemul se contopesc într-un unison apoteotic, de triumf al speranței asupra deznădejdii, al voinței de luptă asupra pasivității, al conștiinței de propria forță asupra revoltei anarhice, ca într-o transmutație a elementelor. Glasul **„celor trecuți prin flăcări"** sună cum sună **„stolurile de oțel fierbinte"**, devenind o sabie **„care se învîrtește deasupra ucigașilor"**. Sărmanii se adună și ei într-un **„snop de fier ce se rotește pe pămînt de strajă"**, cu **„ochi de raze lungi"** îndreptați mereu spre ucigași. Desculții, veniți de jos, „acolo unde **munca naște în chinuri** Speranța, sorb tărie din avîntul „Speranței-Luptă", al „visului de ne-nfrînt". Solo formidabil, strigătul către oamenii muncii de pretutindeni: „Hei, frați ai mei!", rostit de un „**sărac cu trupul gol, de bronz și înalt pînă la cer, ca un zeu**" prin cincizeci de guri îndreptate spre infinit și care, străbătînd lumea socialismului unde **„glasul omului se înfrățește cu al ciocîrliei"** — și lumea capitalistă unde **„văzduhul e vărgat și se aud zornăind lanțurile"**, — este, în barocul ei, un vehement, irezistibil apel mobilizator. Răspunsul **„hei, frați ai noștri! sîntem lîngă voi!"**, dat de „uzinele întregului pămînt", de „păduri și fluvii", de „secerătorii aplecați pe spice", de „tăcuții înțelepți", de globul „întors cu fața spre Hiroșima", ca expresie a solidarității muncitorești, a solidarității umane, regenerează simbolic orașul jertfit molohului imperialist. („Demonului") Hiroșima, înălțată peste lume ca un uriaș „trandafir de scrum" își profilează surîsul biruitor, vizibil de oriunde și, în timp ce pironește cu „ochi negri pe ucigași", împarte oamenilor „lumini ce înaintează surîzînd". Surîsul și lumina Hiroshimei sînt surîsul și lumina muncitorului și țăranului, ale omului creator.

*

Poem al suferinței și morții prin foame, oprimare și războaie absolute zămislite de cancerul lumii, imperialismul, „Surîsul Hiroshimei" este o odă a bucuriei muncii, a libertății și vieții, a valorilor omenești arborate pe steagul clasei muncitoare. Denunțător al sălbăticiei capitaliste și militant al dreptului omului de a fi om, Eugen Jebeleanu cristalizează aspirația cea mai avansată a timpului său, care este lupta unită pentru domnia păcii și instaurarea socialismului. „Surîsul Hiroshimei", potențînd bătălia poporului Japoniei, situîndu-o ca parte integrantă din bătălia de ansamblu a forțelor sociale pasionate pentru dreptate și fericire, sporește arsenalul nostru politic și umanist cu încă o armă. Imbrățișare înfocată a contemporaneității în cel mai dur aspect al încleștării dintre nou și vechi, împletire cele mai adesea armonioasă între elementele tradiționale și recente ale poeziei, între vis, fantezie și realitate, coralul pe mai multe voci sau oratoriul care este „Surîsul Hiroshimei" atestă ca un sigiliu vigoarea și fecunditatea inspirației militante și orientarea sigură a metodei realist-socialiste. Iar ilustrațiile semnate de Florica Cordescu reprezintă un adevărat comentariu personal.

Mihail PETROVEANU

VODA CUZA ȘI UNIREA

Dramaturgul Tudor Șoimaru a scris în cinstea Unirii o piesă care se va reprezenta la Teatrul Tineretului și la Teatrul Național din Iași. Reproducem în numărul acesta un fragment din actul III.

ACTUL III

„De la elefant va ieși Domnul!"

Iași, 3 ianuarie 1859. O sală de intrare la Muzeul de științe naturale poreclit „Elefant". Ușă în fund. Alături o fereastră mare dincolo de care se vede silueta unui elefant împăiat. O altă ușă în dreapta. In stînga o masă și o bancă pe care stau Ion Roată, moș Sava, Trofim și Ioniță.

ROATĂ: Atuncea scrie tu Ioniță. **(Acesta se pregătește să scrie pe o hîrtie, cu plaivazul).**

IONIȚĂ: Zi-i, moș Ioane...

ROATĂ: „Din buni și străbuni noi am avut dreptul de a ni lucra pămîntul trebuitor pentru hrana noastră și a vitelor noastre fără să ne poată alunga nimeni de pe dînsul". **(Pauză).** Scris-ai?

IONIȚĂ: De pe dînsul.

ROATĂ: „Toate uricile țării, toate așezămintele vechi și noi ni sfințeau acest drept".

SAVA: Așa e...

TROFIM: Să spui moș Ioane și ce voim noi de la Divan.

ROATĂ: Vine și aceasta... Scris-ai?

IONIȚĂ: Am scris...

ROATĂ: Atunci zi-i mai departe. „Oamenii noștri cer să se cearnă și să se dezbată drepturile boierilor și drepturile noastre".

SAVA: Foarte bine.

TROFIM: Asta trebuie făcut: să se cearnă și să se dezbată „și ceea ce o țară va găsi că sîntem datori, cu sudorile noastre vom plăti!"

SAVA: Ar trebui să spui, cumnate, și „că omul, ca să scape de robie și să fie stăpîn la casă, la vatra și ogorul său, cu tragere de inimă va lucra și se va răscumpăra".

ROATĂ **(lui Ioniță)**: Scrie și asta, Ioniță, băiatule...

IONIȚĂ **(scriind... spune)**: „Va lucra și se va răscumpăra...".

ROATĂ: Ei, și să mai spui acolo, flăcăule, că „nu mai vrem să fim ai nimănui, ci să fim numai ai țării, să avem și noi o țară". Asta-i... **(către ceilalți, hotărît).** Am îngenunchiat și am brîncit destul cu toții... Să înțeleagă și boierii că „nu mai putem s-o ducem îndelung... Noi nu jignim dreptul nimănui, dar nici al nostru să nu se întunece".

TOȚI: Asta este! **(Ușa din fund se deschide brusc și intră Iordache Lambrino).**

SAVA **(ridicînd privirile)**: Ei?

TROFIM: Gata?

IORDACHE **(gest de comică disperare)**: Nimic!

ROATĂ **(minunîndu-se)**: Tot nimic cucoane?

IORDACHE: Ni... ni... nimic... N-auzi că nimic.

IONIȚĂ **(lăsînd plaivazul)**: Mare comedie, coane... De ce tot se sfădesc boierii atît?

ROATĂ: Apoi, coane, vorba lungă sărăcia omului. De cinci zile ne tot aduceți pe aice, printre lighioanele cestea... **(arată spre elefant)** ca să ne spuneți pe cine să alegem domn. Și de cîte ori venim, ne întoarcem cu mîna goală.

IONIȚĂ: Hotărîți-vă și domniile-voastre odată!

IORDACHE: Deh... V-o plăcut să fiți deputați în Divan? V-o plăcut! Acum să vă deprindeți și voi cu obiceiurile boierești!

SAVA **(făcîndu-și cruce)**: Ferească sfîntu'!

TROFIM: Păi noi socoteam că dipotăția e treabă, e faptă, nu vorbă lungă, coane Iordache.

IORDACHE **(în doi peri)**: Păi, nu... Păi nu!

IONIȚĂ **(inciudat)**: Noi pe unde ne ducem, în case, în crîșme, nu auzim decît o vorbă: „De la Elefant are să iasă Domnu'"... și iată, de cinci zile, nimic.

TROFIM **(privind spre silueta elefantului)**: Asta chiar vorbă de clacă. Cum o să iasă domnul din pîntecul jivinii ăștia?

IORDACHE: Iese! Iese! **(dar nu-l lămurește).**

SAVA: Și... cînd o să-l fete?

IORDACHE: Ei... cînd i-o veni sorocul!

IONIȚĂ: De i-o veni ca Joianei noastre, atunci mai avem a răbda, oameni buni. **(rîsete).**

ROATĂ: Ce-ar fi să mai dai domniata o fuguliță să vezi ce mai fac boierii... Că de nu se hotărăsc nici astă-seară.

IORDACHE: Ce-o să fie? Ce-o să fie?

ROATĂ: Punem noi pe cine ne place. **(Iordache rîde și fuge spre sală, dar se izbește de Cuza care iese furios).**

IORDACHE: Ce? Ce? Pleci?

CUZA: M-am săturat!

NEGRI **(vine din fund după Cuza)**: Nu trebuie să pleci...

CUZA: Ce vrei să fac? Să ascult vorbe goale... fără de nici un folos?

ROATĂ: Așa ziceam și noi.

NEGRI **(împăciuitor)**: Poate că astă-seară se hotărăște.

CUZA: In **seara asta va fi ca și în** serile trecute.

NEGRI: Nu te **supăra. Rămîi. Ai și** tu un cuvînt de spus.

CUZA: Cuvîntul meu „va fi curat un bob de linte în talazul mării". **(pauză).** Pe urmă, știi ceva? Pe oricine veți alege dintre ai noștri, eu îl aprob și semnez cu amîndouă mîinile!

ROATĂ **(viclean)**: Și dacă te-or alege tocmai pe domnia-ta, boierule?

IORDACHE: Șuguiești, moș Ioane? Cum are să mă agreeze pe mine, care sînt atît de puțin cunoscut în Țara de Sus?

NEGRI: Acum te cunosc toți: de misia ta zdrobitoare pentru Vogoride a fost citită în toate orașele și satele... Toți știu astăzi că datorită ție s-au anulat alegerile blestemate și s-au făcut altele care au să ne ducă la Unire.

SAVA: Astea le știu și țîncii de la mine din sat, astăzi...

CUZA: Vorbiți fleacuri... Dacă n-ați fi fost **(se uită spre țărani)** domniile-voastre să fi dat buzna în palatul lui Vogoride, astăzi nu am fi fost nici unul aleși în Divan.

ROATĂ: Nici n-am fi flecărit, cot la cot, cu boierii, ziua toată! **(rîd toți).**

NEGRI **(cu haz)**: Păi cum! Privilegiile de clasă le-am desființat doară din octombrie! Acum că sîntem toți în Divan: episcopi, stăpîni de moșii, pontașii, clăcașii și iobagii... să fim toți deopotrivă!

IONIȚĂ: Hî! Pesemne că de-aceea ne-oți ferchezuit și ne-oți îmbrăcat cu gheburi albe și cu cușme noua, de ne minunam și noi ce berechet ne-a găsit **(toți rîd).** Păi, de e așa, boierilor, eu vă dau straiele îndărăt.

NEGRI: Fii cuminte, Ioniță, **(îl împinge pe bancă).**

TROFIM: Vorba e ce facem cu Domnul. Mîine ziceați că trebuie votat neapărat în Divan... Pe cine alegeți, și pe cine votăm noi mîine? **(în acest minut din dreapta intră Sofia și Kogălniceanu. Dau „bună seara", dar nimeni nu-i aude.)**

CUZA **(arătînd pe Negri)**: Să-l alegem pe domnia-sa... Nici că se poate om mai potrivit pentru domnie.

NEGRI **(protestînd)**: Nu... Nu... **(pe urmă).** De altfel, eu neavînd șase mii de galbeni, nu pot fi ales nici măcar la deputăție, necum ceva mai mult. „Că e hotărît chiar în sfaturile împărățiilor ca banii să fie neapărat un merit".

CUZA **(rîzînd)**: Atunci cu atît mai puțin au să mă propună pe mine.

SOFIA: „Cum se vede, cei ce n-au bani ar trebui să n-aibă nici patrie". **(Țăranii se uită la ea... se uită apoi unul la altul, crucindu-se. Apoi moș Sava, plecîndu-se spre Ion Roată).**

SAVA: De unde mai răsări și asta, măi cumnate?

ROATĂ **(mirat și el)**: Știu eu, cumnate! Da tare țanțoșă și înfiptă mai este!

IONIȚĂ: Nu era și dumneaei printre duducile de la Mînjina?

CUZA **(către Sofia)**: Ai dreptate, duduie Sofia, săracii nici măcar atîta drept nu au pînă astăzi **(pauză).** Ei, și acum, vă las cu bine.

KOGĂLNICEANU: Unde te duci?

CUZA: Mă duc să-l aud pe Luchian spunînd pe scenă: „Hora Unirii" **(amărît)** că aici, printre noi, nu este nici măcar atît! **(iese în dreapta).**

KOGĂLNICEANU: **De ce e atît de** supărat?

NEGRI: Are dreptate. De cîteva zile nu facem alta decît să spunem verzi și uscate, dar nu luăm nici o hotărîre.

SOFIA: Poate că e mai bine!

KOGĂLNICEANU: Cum așa?

SOFIA **(răsfoind un carnețel, citește niște nume)**: Vasile Alecsandri... Costache Negri... Petrache Mavrogheni... Lascăr Catargiu, partida noastră. Dincolo, la „separatiști": Mihai Sturza și fiul său Grigore **(închide carnetul).** Să nu uităm, domnule Kogălniceanu, că de Domnul pe care îl vom alege și de compunerea Divanurilor atîrnă viitorul Romîniei! **(țăranii se uită la ea și se crucesc).** „Dacă domnul va fi condus numai de interese personale, națiunea romînă va muri chiar în momentul în care toți îi strigă: trezește-te"!

ROATĂ **(în admirație și cu mirare, scapă un șuierat)**: Hiii... că aprigă muiere! **(ușa s-a deschis din fund și intră Iordache și Alecsandri).**

ȚĂRANII: Ei?

IORDACHE **(dînd din mîini)**: Ei!

IONIȚĂ: Nimic, coane?

IORDACHE: Niii... miiic...!

SAVA **(auzind zgomotele de-alături)**: Cum nimic, coane? Eu aud că se ceartă.

IORDACHE: Ei, asta e felul lor de-a discuta... despre Unire!

TROFIM **(către Ion Roată)**: Tare mi-e teamă, moș Ioane, că are să fie nevoie să facem și aici, ca la Vogoride!

ROATĂ: Să nu zici de două ori, că eu sînt gata!

IORDACHE **(văzîndu-l că se îndreaptă spre fund)**: He... he... dar încotro, oameni buni? **(se așează înaintea ușii).** Mai aveți puțină răbdare...

ROATĂ: Tot răbdare? Eu știu o vorbă, coane Iordache: „cîrnatul lung e bun, dar șaga lungă nu e bună!"

ROLLA **(din pragul ușii din fund)**: Ce faceți boierilor? Ați părăsit adunarea? Tocmai acuma? **(cu ciudă).** Separatiștii lucrează, întrebuințează bani, cumpără voturi și noi stăm de vorbă, ca și cum avem timp de pierdut!

ȚĂRANII **(între ei)**: Are dreptate conu' Rolla.

ROLLA: Avem noroc că oamenii ceștia **(arată spre țărani)** știu să reziste tuturor presiunilor și momelilor adversarilor noștri.

KOGĂLNICEANU: Ce presiuni... Ce momeală?

ROLLA: Spuneți-le oameni buni... **(arată spre Roată).**

ROATĂ: Păi de... o venit dumnealui, conu' Balș, boier mare la noi opincarii și să nu-l mai cunoști... **(țăranii rîd)** parc-era Grivei, așa se gudura pe lîngă noi... Și dă-i una, dă-i alta... Că voi țăranii — zice — trebuie să-l alegeți pe Mihai Sturza... că el o mai fost domn și se pricepe la domnie...

SAVA: De, se pricepe, i-am spus noi: că doar i-am simțit și biciu' pe spinare și biru-n buzunare...

ROATĂ: Și de l-om alege pe Mihai Sturza noi țăranii ce o să avem, coane Balș, l-am întrebat... „Asta o să aveți" a spus și a scos o pungă cu bani.

ALECSANDRI: Și voi...

ROATĂ: Și noi i-am răspuns: „Uite ce este boierule, noi avem o vorbă: „țăranul muncește tot anul ca să cîștige banul"... Ia-ți banii domniei-tale înapoi, că n-o să primim atît bănet numai... pentru o muncă de-o zi!

IONIȚĂ: Și pentru că boierul voia să-i mai dea cu gura... ți l-am luat binișor... așa de ceafă...

TOȚI: Și? Și?

IONIȚĂ: Și l-am dus afară... și acolo i-am spus: „Boierule, altă dată nu mai umbla cu mîța în sac că i se văd unghiile"! **(rîsete).**

IONIȚĂ: Păi, nu!

KOGĂLNICEANU: Bine i-ați făcut, oameni buni... **(către boieri).** Acum să vedem ce au să facă dumnealor...

ROLLA: Să trecem dincolo și să hotărîm fără zăbavă. **(Iese cu Kogălniceanu).**

ALECSANDRI: Ce mai faci duduie Sofia?

SOFIA: Mulțumesc de întrebare, domnule Alecsandri: îndestul de bine.

ALECSANDRI: Nu te-am mai văzut de la Mînjina... Și nici nu prea te-am citit.

SOFIA: Aveți dreptate, de cîtăva vreme am scris mai puțin.

ALECSANDRI **(rîzînd)**: Ca și mine...

SOFIA **(protestînd)**: Oh, nu, domnia-voastră în acest timp ați făcut să răsune pe scenă vorbirea moldovenească și cea muntenească înfrățită. **(rîzînd ușor).** Credeți că nu am văzut „Cinel-Cinel"?

ALECSANDRI: Da... ai dreptate. „Am socotit că teatrul e singura tribună ce ne mai rămăsese. Asta reușește mai bine decît jurnalismul".

SOFIA **(cu reproș prefăcut)**: Oh... mulțumesc!

ALECSANDRI: ...pentru că lumea nu citește jurnale, dar se duce la teatru și se alege cu ceva idei.

SOFIA **(visătoare)**: Poate că aveți dreptate. De altfel, să fi și voit, nu aveau oamenii ce să citească: Vogoride suprimase toate ziarele...

ALECSANDRI: La rîndul meu trebuie să-ți spun că eu am urmărit cu interes ceea ce ai scris domnia-ta în ziarele din București...

SOFIA **(surprinsă, mulțumită)**: Ați citit... domnia-voastră!

ALECSANDRI: Și te felicit pentru ardoarea pe care o arăți atunci cînd ceri semenelor domniei-tale „să renunțe la baluri și la soarele și să devină mai bine învățătoare și profesoare".

SOFIA: E adevărat... Socot că numai așa se poate înrădăcina în tinerele fete acele virtuți care să le facă demne de soarta viitoare pe care o așteptăm... (pauză). Ceea ce mă mir este că un poet mare ca domnia-voastră are timp să citească scrisorile unei fete de optsprezece ani... și să le mai țină minte!

ALECSANDRI: De ce atîta mirare? Sînt doară gînduri frumoase...

SOFIA: Dacă ați ști ce bine îmi fac cuvintele domniei-voastre... Doi ani am luptat din răsputeri... ca „femeile să nu mai fie ținute în umbră și să poarte și ele, alături de bărbați, stindardul regenerării... Aș vrea ca femeile, de aici și de dincolo de Milcov să se unească și astfel să înaintăm spre fericire"... Din păcate...

ALECSANDRI: Ce vrei să spui?

SOFIA: Din păcate la foarte puține femei am găsit înțelegere. Cele mai multe și-au rîs chiar de mine... Nici nu știți cît mă jignește nepăsarea și ingratitudinea lor.

ALECSANDRI **(prinzîndu-i mîna)**: Ce copil ești! Dar „Nimic nu te face mai liniștit față de oameni ca ingratitudinea lor! Capeți dreptul de a-i trata cu dreaptă severitate și pe deasupra poți face probă de noblețe uitînd și iertînd jignirile" **(pauză).** Să mergem, dincolo... **(o conduce)** Sînt sigur că azi, tîrziu — poate peste zeci de ani — visul domniei-tale are să se împlinească! **(Deschide ușa din fund, o lasă pe Sofia să treacă dar în clipa în care vrea să pășească pragul țăranii îl strigă).**

SAVA: Coane Vasilică!

ALECSANDRI **(întorcîndu-se)**: Ce este moșule?

SAVA: Cine este duduca aceasta de se bagă laolaltă cu bărbații?

ALECSANDRI **(rîzînd)**: E Sofia Coce, din Fălticeni, o tînără care scrie la ziare.

IONIȚĂ: Și ce scrie, coane Vasilică?

ALECSANDRI: Despre „unire" și despre „viitorul femeilor".

TROFIM: Cum vine adicătelea asta: „viitorul femeilor"?

ALECSANDRI: Adică: femeile să nu mai stea în umbră și să fie una cu bărbații.

TROFIM **(scărpinîndu-se după ceafă)**: Hi, coane Vasilică! N-ar putea duduca aiasta... să scrie numai despre unire? **(Alecsandri rîde. Rîd și țăranii. Alecsandri iese prin fund).**

ROATĂ: Am văzut-o eu cît e de aprigă. Asta e în stare să ne scoată și muierile noastre din minți, măi fraților! **(pauză, apoi din fund apare Costache Rolla).**

SAVA: Tot nimic, boierule?

ROLLA: Tot nimic.

TROFIM: Bre,... dar greu mai fată și elefantu' cesta!

ROLLA: Noaptea asta... naște sigur, oameni buni.

IONIȚĂ: Ei! **(Rolla se duce la ușa din dreapta, scoate din buzunar o cheie mare, apoi încuie ușa).**

ROATĂ: Dar ce faci acolo, boierule?

ROLLA: Încui ușa. Nimeni n-are să iasă de aici astă-seară înainte de-a fi ales pe candidatul nostru la domnie.

IONIȚĂ: Bine v-ați gîndit, cucoane...

ROLLA **(pune cheia pe masa din fața țăranilor)**: Dumneavoastră să nu lăsați pe nimeni să iasă... Auzitu-m-ați?

TROFIM: Las' pe noi, coane! **(Rolla iese).**

IONIȚĂ: Că bine le face. Să mai stea și boierii ferecați și să vadă, bine e oare? **(rîd pe înfundate).**

SAVA: Ei, acu, zic să ne vedem și de-ale noastre, fraților.

TROFIM: Să ne vedem, moș Sava! **(se așează bine în scaun ca să se vadă că e dispus să țină sfat).**

IONIȚĂ: Te ascultăm, moșule!...

SAVA: Iată ce zic eu, fraților: dacă boierii ceștia care vor să unească cîteva milioane de oameni nu sînt în stare să se unească între ei, patruzeci, n-ar fi vremea oare să ne unim noi și să ne alegem domnul?

TROFIM: Cum vine asta, moș Sava?

SAVA: Iată bine. Chibzuim noi între noi pe cine să alegem și pe urmă ne ducem dincolo, la dumnealor și le strigăm: „iată domnul pe care îl vrea țara"!

IONIȚĂ **(căruia îi place ideea)**: Chiar așa, oameni buni: nu sîntem noi Divanul, adică țara?

TROFIM: Așa e... **(pauză)** Vorba e pe cine alegem?

ROATĂ: Ce mai întrebi pe cine? Pe omul care „ne-a înțeles suspinul și durerea noastră de toate zilele, pe cela care ne-o ajuta să ne eliberăm brațele prin căderea boierescului, pe cela care o ajuta poporului să iasă din mormîntul în care a zăcut pînă acum". **(se face o mare liniște. Toți au ascultat cuvintele lui Roată, fără măcar să clipească. Intr-un tîrziu Ioniță rupe tăcerea, întrebînd cu glas sugrumat de emoție).**

IONIȚĂ: Și cine să fie omul cela, moș Roată?

ROATĂ **(hotărît, după o pauză)**: Alexandru Ion Cuza!

IONIȚĂ **(într-un tîrziu)**: Da... frații noștri de dincolo, de peste Milcov, au să-l voiască și ei? **(întrebarea e pusă cu sfială și cu teamă că s-ar putea să fie altfel).**

ROATĂ: D-aiasta nu avea tu teamă, Ioniță. **(Rîde pe sub mustață).**

IONIȚĂ **(mirat)**: Cum așa, moș Ioane?

ROATĂ: Iac-așa... Țineți voi minte, cînd am plecat dincolo de Milcov cu actoru' cela... știți voi... pe care l-am luat de la Mînjina ca să-l trec peste apă?

IONIȚĂ **(curios)**: Ei?

TROFIM: Ei, cînd l-ai dus pe Luchian?

ROATĂ: Chiar așa... Cînd am fost cu șugubățul cela de actor. De la el am învățat eu, oameni buni, cele cuvenite de le-am spus cînd am intrat la Vogoride în casă, de s-o cătrănit sufletul grecului și-o semnat pentru noile alegeri... **(rîde).**

IONIȚĂ: Ei?

TROFIM **(crucindu-se)**: De la el?

ROATĂ: Păi de la cine? **(alt ton)** Și cum vă spun, oameni buni, trei zile și trei nopți am cutreierat împreună cu el satele de dincolo de Milcov și am cercetat împreună oamenii de-acolo. Și pe fitecine am întrebat eu, am căpătat același răspuns: „alegeți-l voi întîi domn și ni l-om face apoi și al nostru!" **(alt ton)** Așa, Ioniță, nu trebuie să-ți fie teamă... au să-l voiască și ei, dacă e Domnul nostru!

IONIȚĂ: Atunci pe Cuza să-l alegem, fraților!

SAVA: Eu zic să dai o fugă pînă la teatru, măi Ioniță și să-l aduci aici de îndată.

IONIȚĂ: Bine zici, moș Sava,... iată, mă duc... **(se ridică... își pune gheba... Roată ia cheia de pe masă).**

ROATĂ: Grăbește, Ioniță și vino cu părcălabu... Fără el să nu vii, auzi?

IONIȚĂ: Nu te teme, moș Ioane...

(Pe ușa din fund iese Iordache furios, dă peste Roată, se năpustește la ușa din dreapta).

ROATĂ: Binișor, boierule... **(pauză)** Da, încotro?

IORDACHE **(dînd din mîini)**: Plec... plec!

ROATĂ: Și de ce voiești să pleci, boierule?

IORDACHE: Pentru că aici nu-i nimic de făcut. Auzi? Nimic! Nimic! **(se duce la ușă, trage de ea, dar vede că e încuiată)** Unde e cheia?

ROATĂ **(rîzînd)**: La mine...

IORDACHE: De... de... deschide!

ROATĂ: Asta nu se poate, boierule. Am primit poruncă să nu las pe nimeni să plece astă-seară de-aice...

IORDACHE **(întîi mirat)**: Șuguiești, moșule?

ROATĂ: Nu șuguiesc de fel, boierule.

IORDACHE: Vrei să spui... spui, că n-am să plec? Plec cînd îmi place mie!

ROATĂ: Chiar așa, boierule!

IORDACHE **(începe să se-nfurie)**: Ai să mă împiedici tu pe mine, topîrlane. Dă... dă-mi cheia încoa... N-a... n-auzi? **(Vrea să se repeadă la el, dar Roată liniștit pune cheia în buzunar).**

ROATĂ: Nici prin gînd nu-mi trece, cucoane! **(Și atunci, făcînd spume la gură, Iordache se repede la el).**

IORDACHE: Ah, mișelule! Nici... nici... nu v-oți ridicat bine din pămînt... și-oți început... să... să... faceți după capu-vostru... **(și țipă... și începe să-i dea pumni în piept, dar furia nu-l face decît ridicol. Țăranii se ridică amenințători. Ușa din fund se deschide, apare Kogălniceanu).**

KOGĂLNICEANU: Ce huet e aici? Cine strigă? Ce sfadă?

ROATĂ: Ia, boieru Iordache... o turbat, nu șagă!

IORDACHE: Mai ai încă obraz de vorbă, topîrlane? **(către Kogălniceanu)** Ce malotru, cet espece de bandit. Ce nu pieds... **(și spumegînd de mînie, arată pe Roată)** Ce vaurien!

ROATĂ **(senin)**: Aveți bunătate de vorbiți mai moldovenește, cucoane, să ne dumirim și noi, căci eu unul, drept vă spun că nu pricep nimic, păcatele mele.

KOGĂLNICEANU **(rîzînd)**: Are dreptate! Cum are să priceapă?...

IORDACHE **(stropșindu-se la Roată)**: Dar ce nevoie este să-nțelegi tu, mojicule? Tacă-ți leoarba... și dă... dă-mi cheia... Auzi tu... Dă-mi cheia. **(Către Kogălniceanu)** Simt că m-apucă năbădăile! **(lui Roată)** Dă-mi cheia, n-auzi?

ROATĂ: Asta nu se poate... N-o dau nici mort.

IORDACHE **(mînios)**: Ei, așa? Avem noi să ne întoarcem acasă și îi vedea tu... Nu... nu ți-a lua nimeni din spate... bi...birul... și bi... biciul, ai să vezi tu...

ROATĂ: Mă bucur că o spui, coane Iordache... Să afle și frații ceștia **(arată spre țărani)** ce ne așteaptă de la boieri și după ce-om făcea Unirea... **(cu amar)** Ei, cucoane, cucoane! Puternic ești, megieș îmi ești... știu că acum n-are să-mi fie moale cînd m-oi întoarce acasă, unde mă așteaptă nevoile... Dar să nu vă fie cu supărare... ia, palmele astea ale ghiorlanului, ale topîrlanului și cum mai mă numirăți, palmele astea străpunse de pălămidă și pline de bătături vă țin pe dumneavoastră de-atîta amar de vreme și vă fac să huzuriți de bine.

IORDACHE **(către Kogălniceanu, mînios)**: Tu l'entends... Tu l'entends?

ROATĂ: Și să-ți mai spun ceva, coane... Atunci cînd mă făceam că nu înțeleg cum vine chestia asta cu unirea, știam eu de ce-o fac... Voiam să aflu chiar din gura boierului dacă „frăția" la care ne tot poftește are să aducă, lui huzurul, și nouă tot birul... Boierului moșia și nouă sărăcia!

IORDACHE: Aha! Va să zică: împărțeală? **(lui Kogălniceanu)** Impărțeală! Să vă dau pămînturile mele... Să-l dau pe mîna bicisnicilor... Pămîntul meu e sfînt, mă topîrlane...

ROATĂ: E sfînt, coane... că noi l-am sfințit, da' nu cu aghiazmă... ci cu lacrimile și nădușala noastră!

KOGĂLNICEANU **(lui Roată)**: Sfînt să-ți fie rostul, moș Ioane, că ai vorbit din durere și sînt fericit să stau alăturea de domnia-ta... **(privind cu dispreț spre Iordache)** Decît un „bonjurist" c-o mînă de învățătură, mai bine un țăran cu un car de minte...

IORDACHE **(mînios, atins)**: Ah, voila, voila! Faceți-vă acum frați cu ghiorlanii... întinde... de... dați-vă cu ei la ma-masă! Imbrăcați-vă... ca nebunu' de Miclescu, cu ițari... cu gheburi și opinci. Și... dați... dați... în noi, în boieri... în frații voștri... Loviți-ne... ucideți-ne...

KOGĂLNICEANU **(calm)**: Eu nu dau în boieri, Iordache, ci în „spiritul boieresc"... Spiritul boieresc, „care și-a făcut timpul și nu se mai poate menține". Noi nu vrem pieirea nimănui... „iar boierilor care vor să ni se alăture nouă și care vor să îmbrățișeze cu sinceritate ideile secolului, eu le dau prețuirea mea și nimeni nu le va închide viitorul" **(ușa din fund se deschide larg).**

ALECSANDRI: Cum se poate? Cum să plecăm și astă-seară așa? Fără candidat?

SOFIA: Ce spectacol trist! **(gălăgioși, boierii sînt aproape de ușa din dreapta. Atunci Rolla se lipește de ușă și spune tragic, oprindu-le calea, cu un pistol în mînă).**

ROLLA: Mai bine mă omor, ori omorîți-mă, dar nu plecați de-aici pînă nu hotărîm pe cine să punem Domn! (Zarva încetează. Boierii se opresc pe loc, în fața acestei atitudini hotărîte. O liniște apăsătoare. Apoi din uliță cineva bate puternic în ușa de care stă lipit Rolla).

VOCEA LUI IONIȚĂ: Deschideți... deschideți, oameni buni. (apoi tare) Am adus pe Domnul! (Toți boierii se privesc uimiți. Roată se duce încet la ușă. Rolla s-a dat în lături. Roată descuie. In cadrul ușii apare Cuza, cu șuba pe el, cu căciula în cap... Afară se aude vifornița. Odată cu el parcă dau buzna în odaie și fulgii de zăpadă. Glasurile boierilor se aud, mirate: „Cuza? Cuza?" Apoi din întrebătoare se fac afirmative: „Cuza!" Și atunci Kogălniceanu înaintează emoționat).

KOGĂLNICEANU: Măria-Ta... (glasul îi este sugrumat) Mîine, de vei fi ales domn (apăsat) și vei fi ales, „să fii bun și blînd, mai ales pentru aceia pentru care mai toți domnii trecuți au fost nepăsători și răi". (Privirile lui s-au întors spre țărani și țăranii au lacrimi în ochi. Cuza privește: e uimire, e blîndețe, e fericire în ochii săi, dar glasul lui nu poate articula un cuvînt).

ROATĂ (înaintează spre el): Noi, boierule, nu știm a ura... dar Dumnezeu s-o îndura!

(Cortina se lasă încet)

Tudor ȘOIMARU

Ilustrații de MIRON NICULESCU

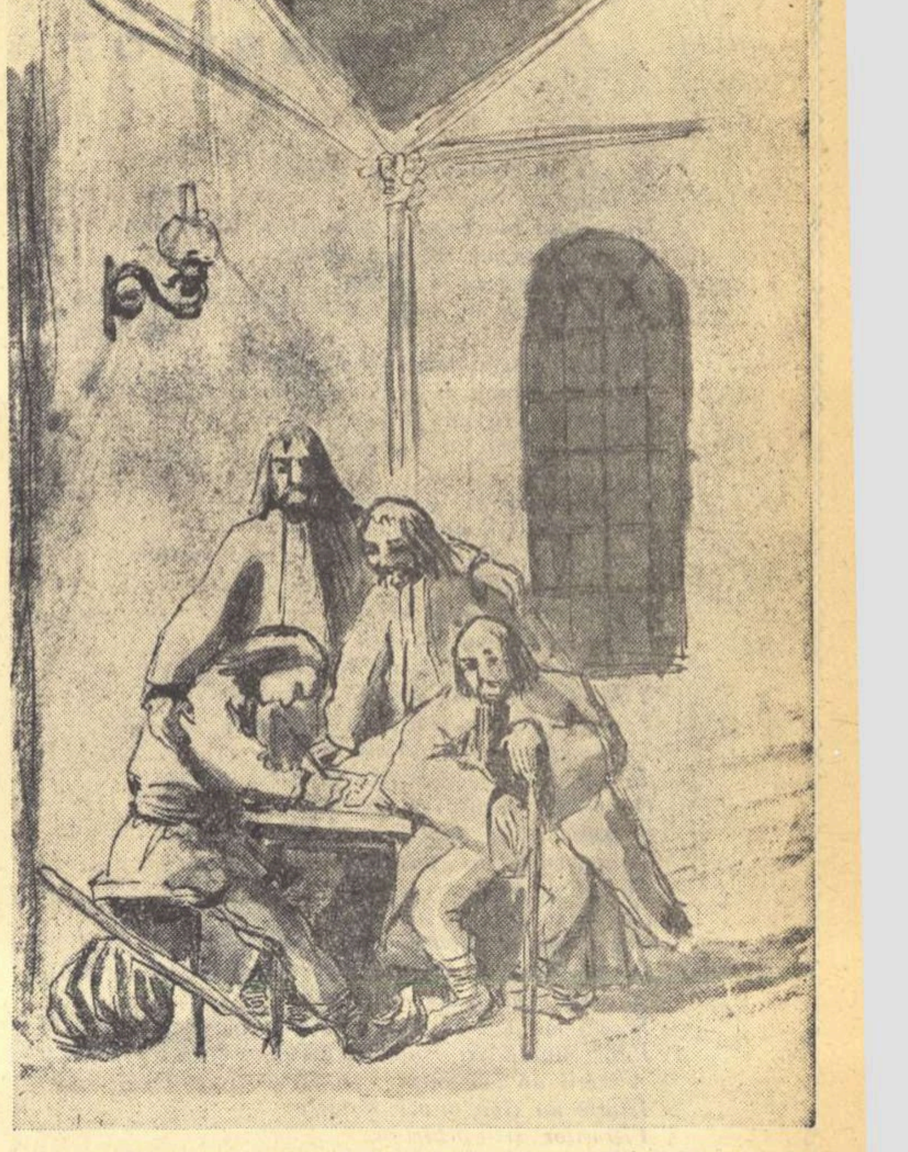

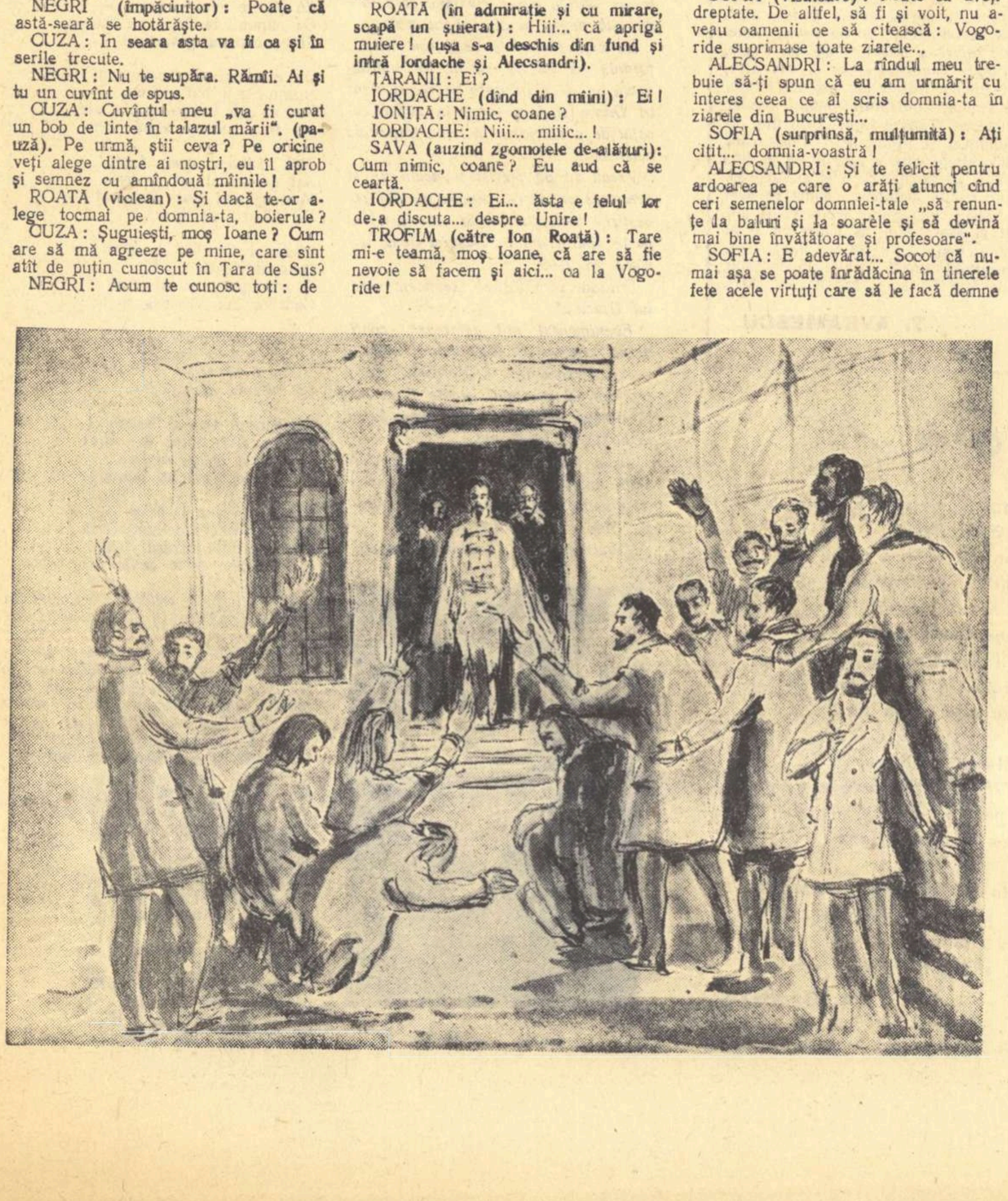

Hronicul Unirii

24 ianuarie 1859.

Revăd prin pîcla vremii pe-acei de-odinioară,
mii, năvălind s-aleagă pe Cuza și Unirea,
ștergîndu-se-n asalturi de lacrimă și sînge,
trecînd prin Milcov repezi ca-n vechi
descălecate,
întrezărind pe culme de visuri izbăvirea
sperau, cîntau iobagii cu voci iluminate!
„Eu ți-s frate, tu mi-ești frate,
In noi doi un suflet bate!"

24 ianuarie 1884.

Sărbătorit sfios în școlile primare
cu recitări și coruri de voci tremurătoare,
iar din portrete Carol privea cu duioșie,
satisfăcut că pentru maiestatea-sa
Unirea însemna
desigur o moșie
mai plină și mai mare...
Flămînzi cîntau copiii cu glasuri înșelate.
„Eu ți-s frate, tu mi-ești frate,
In noi doi un suflet bate."

24 ianuarie 1908.

Sclipeau ofițerașii pe cai la defilare,
păreau nevinovați ca pruncii albi de lapte
i-aplaudau boierii din Romînia toată
nu pentru Unire, i-aplaudau că-n nouă
sute șapte,
au împușcat pe fiii lui Moș Roată!
Și stranie suna cîntarea în palate:
„Eu ți-s frate, tu mi-ești frate,
In noi doi un suflet bate."

24 ianuarie 1920.

Panglici și fanfare în piața centrală,
și negustori cu flamuri își socoteau dobînda
scontată la New York și primele bancare
că pentru ei Unirea nu însemna izbînda
mulțimilor ci faptul că țările unite
trăgeau pentru zarafi mai mult pe cîntare.
Ce rușinos sunau cuvintele uitate:
„Eu ți-s frate, tu mi-ești frate,
In noi doi un suflet bate."

24 ianuarie 1934.

Petrece parlamentul în clinchet de pocale
nu pentru Unire ci în slava maiestății-sale
c-a tras cu mitraliera prin viscol și prin zloată
la Grivița în gloată
și a ucis în aprigul februarie
de peste ani, nepoții lui Moș Roată!
Cuvintele erau de sînge cald udate:
„Eu ți-s frate, tu mi-ești frate,
In noi doi un suflet bate."

24 ianuarie 1959.

Urmașii lui Roată din parlament și pînă
în sfat la colectivă, la marea sărbătoare,
înalță roș stindard, puterea lor stăpînă,
abia acum poftindu-l pe moș, de peste zare,
de ar putea o clipă să fie printre noi
la centenar, s-audă cuvintele șuvoi
ca ploile de aur pe țărna roditoare,
foșnind la fel în suflet ca-n holdele bogate:
„Eu ți-s frate, tu mi-ești frate,
In noi doi un suflet bate!"
Va rămînea moșneagul prin veacuri lîngă noi.

Nicolae TAUTU

Rînduri la aniversarea Unirii

Mîinile omenești se căutau între ele,
Mîinile erau lățite de cornul plugului,
Mîinile crăpate și grele...

și Milcovul,
Milcovul cu apele mult prea firave
să proptească -n maluri umerii
țării Valahe și țării Moldave.

Prea zburau drumurile de nisip,
cîmpurile de nisip pe deasupra Jiului
de unde se începea cîntecul Miului Cobiului
de se sfîrșea cu Toma Alimoș
în tîrgul Ieșilor sus.

Mîinile omenești se căutau nesupus.
Mîinile lățite de cornul plugului, crăpate
să razime-n ele țara cea nouă.

Buzele pipăiau cîntecul, înfiorate
și Milcovul apă firavă
nu-l mai rupse în două.

Nichita STANESCU

Deputatul clăcașilor

Pe covoarele turcești,
In sala cu policandre și oglinzi
A intrat un om:
Mîinile lui miroseau a pămînt și a zăpadă.
Ochii lui aveau căldura țarinii
In care doarme sămînța.
Pe un perete sta zugrăvit un vultur cu o cruce în cioc.
Pe altul o semilună veche, galbenă.
Omul cu suman a pășit cuviincios
Printre boierii cu giubea,
Printre boierii cu redingotă
Și a vorbit.
Pereții cu oglinzi ai Divanului
Incă n-auziseră asemenea glas:
Durerea umerilor frînți sub povara sacilor
Ce nu sînt ai lor,
Mîinile rănite de seceri
Tăind grînele pentru alții,
Usturimea pielei crăpată de bici,
Tusea ofticii, ochii sticloși ai pelagrei,
Scuipatul pe fața pămîntie a robului,
Talpa apăsată pe inima robului.
In glasul lui răsună o neînfrîntă putere,
O nădejde curată ca lacrima
Și glasul cerea unirea cu frații,
Unirea care face puterea,
Mîinile de frați strînse alături.
Boierii cu ișlic se înecau de teamă,
Boierii cu redingotă făceau socoteli,
Pe perete lucea o semilună învechită
Și ca un ecou la glasul omului
Se auzeau pași sunînd pe podurile de lemn
Pașii sunînd ca valurile mării
A mării de oameni.
Istoria nu ține minte numele
Fierarilor și pînzarilor,
Ale băieților din zalhanale,
Ale ucenicilor cu urechile rupte,
Chiar cînd ei o făuresc.
Ca un ecou la glasul omului
Se auzea scîrțîind poarta grea a mitropoliei.
Boierii cu giubea se cutremurau privind pe geam
Valurile de oameni.
Boierii cu redingotă socoteau în gînd foloasele
Și în timpul acesta valul de oameni
Iși striga izbînda
Că a mai deschis o poartă în istorie.

Letiția PAPU

Unirea norodului

(1859—1959)

Din gloata umbrelor — clăcași, breslași
Ce clocoteau unirea-n tîrgul Iași,
Vedenia bărboasă și-o arată
Și-acestea-mi spune Moșul Ion Roată:
— „Nepoate, văd că ții în mînă-o peană
Și urci și tu din stirpea moldoveană.
Inmoaie-ți peana-n inemă și scrie
Vreo două-trei voroave de Unie:
Era — Moldova, țara Muntenească —
Stufos stejar, vînjos în rădăcină
Dar din coroană, poală și tulpină
Rău dezghinat și plin de iască,
De iarbă rea, de vîscă boierească.
Boierii nu-mi voiau să se unească!
Stejarul răschirat în două ramuri
Se măcina ca învrăjbite neamuri
C-un corb cu cruce, c-un bour, pe flamuri.
Din moși-strămoși urzeam aceleași dor:
Să țesem inemile tuturor
Intr-al Unirii romînesc covor!
La '48, în flăcări de răscoală,
Cu ochi de fulgere din fața-i pală —
„Să ne unim!" — așa zicea Bălcescu,
Să ne unim, ca-n veacul lui Mihai,
Să scuturăm al vremii mucigai!
Dar caimacanii, claca, boierescu'
Ne sta de-a curmezișul — stîncă!
Ciocoii ne puneau grumazu-n jug
Și c-un harapnic ne mînau la plug,
Și nădușeala de pe brazda-adîncă
Pornea cu bonjuriștii-n țara Frîncă.
Atuncea, noi, mujicii, talpa țării,
Am vrut să viețuim mai acătării.
Și-așa, ne-am strîns, cojoc lîngă cojoc,
Dulame, rase și-nflorate cheburi,
Să rînduim în lung Divan ad-hoc
Ale Unirii noastre sfinte treburi.
Și, măre, și-astăzi încă mă mai bucur,
Cînd crainicii călări din tîrgul Bucur
Vestiră: „Cuza Vodă, la Mitropolie,
Ales fu domn — de-a pururea să fie
Măria Sa Norodul — la Domnie!"

— O, umbră de clăcaș, bătrîne Roată,
Domnia mult visată-a fost trădată,
Și domni străini de neam urcară-n tron,
Să jăcuiască-n țara lui Ion...
De-atunci, un veac s-a scurs de la Unire,
Și-abia acum se-aduce la-mplinire
Mărețul vis de aur, viul dor
Din inimi de țăran și muncitor:
Poporul azi domnește prin popor!

George DAN

Reverie

...Și Creangă parcă stă în fața mea —
de la Divan îmi deapănă o snoavă
cu-acel pietroi purtat fără zăbavă
de trei țărani, de parcă-aduc o stea...

Țăranii, ca și Creangă, într-o slavă
îmi par față de cel ce poruncea —
că de pe-atunci boierul apunea
cu mutra lui păroasă și hulpavă.

In colectiv acum acei țărani
duc soarele pe brațe, nu pietroaie:
și curcubeu pe țară încovoaie

puterea muncitoare-n limpezi ani.
Trec pluguri. Cresc uzini. Orbesc dușmani
privind UNIREA — marea ei văpaie!

George Demetru PAN

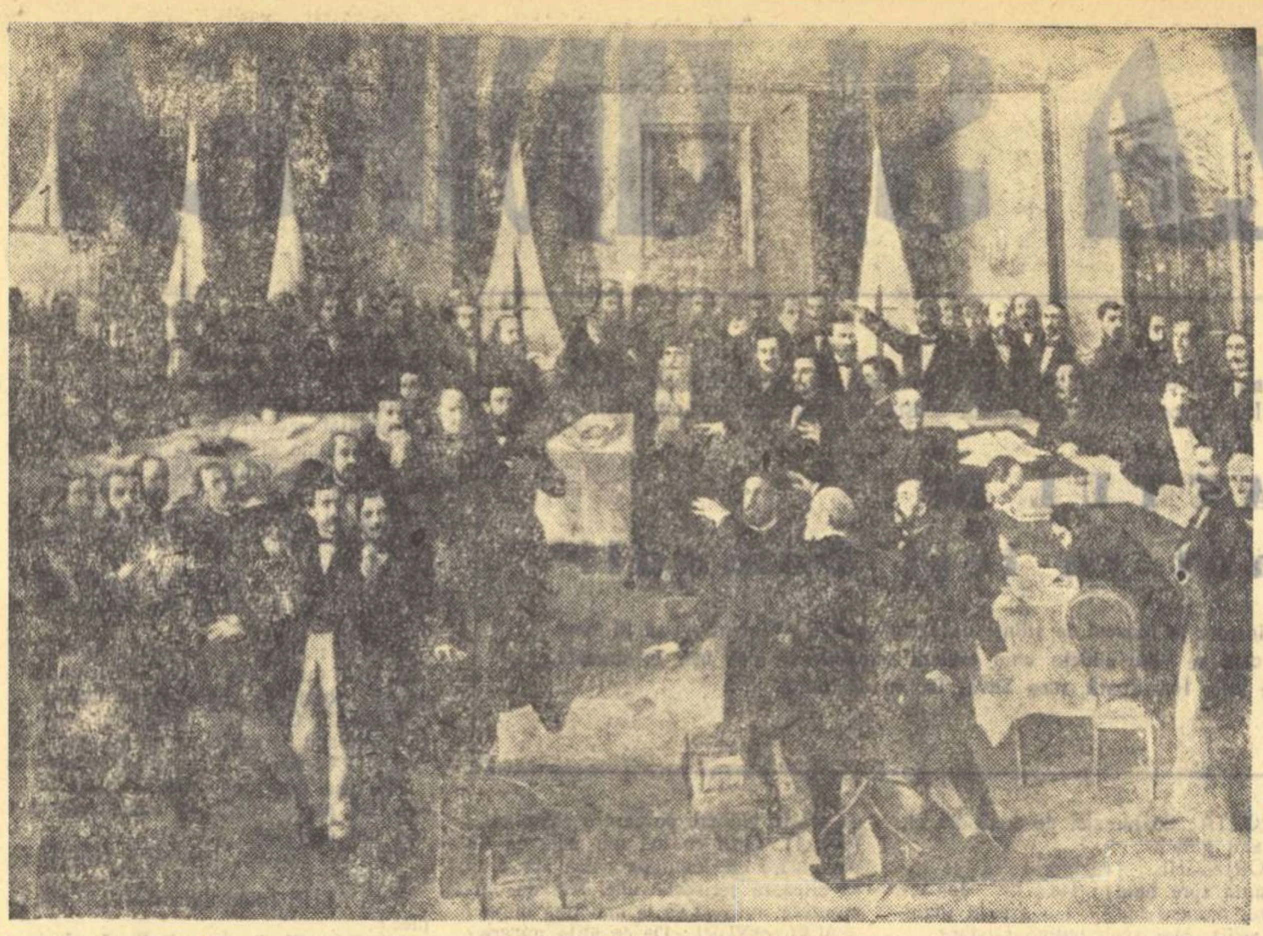

THEODOR AMAN „Proclamarea Unirii"

„AM VĂZUT CU OCHII cum țăranii erau bătuți cu harapnicul"

UNIREA ȘI CONȘTIINȚA VREMII

In București, în preajma lui 24 ianuarie, tensiunea atinsese momentul maxim. Acei care mai tîrziu au încercat să prezinte actul Unirii ca o creație a unui pumn de oameni, selecționați după anumite criterii politice menite să slujească mai ales intereselor propagandistice ale partidului liberal, au fost contraziși în afirmațiile lor de documentele, presa și literatura vremii, care au descris mișcarea unanimă a populației bucureștene și a țărănimii din cîmpia Dunării, ridicate spontan în slujba realizării unui ideal pe care îl voiau aducător de profunde schimbări sociale. Unirea este creația netăgăduită a maselor populare. Oameni de cultură, cu merite reale, cărora și în cazul de față le aducem prinosul recunoștinței noastre (Alexandru Ioan Cuza, Mihail Kogălniceanu, Costache Negri, Vasile Alecsandri, Cezar Bolliac, Dimitrie Bolintineanu, Grigore Alexandrescu ș. a.) au jucat rolul cunoscut de noi tocmai pentru faptul că au fost, în acel moment istoric, pe aceleași baricade cu țăranul lovit, cu lucrătorul din îngrozitoarele tăbăcării de pe malurile Dîmboviței, cu micul negustor reprezentînd, în măsura în care limitele epocii îi îngăduie, dorințele maselor muncitoare. Nu cei 64 de deputați, dintre care mulți aveau să-l trădeze pe Alexandru Ioan Cuza, cîțiva ani mai tîrziu, organizați în acea monstruoasă coaliție, și-au ales în acea zi ploioasă de 24 ianuarie 1859 conducătorul, ci poporul, care prin această alegere realizată peste voința forțelor reacționare din afară și din interior, obținea unitatea națională. Rezultatul alegerii coincidea cu dorința cea mai arzătoare a maselor, izbînda cauzei a entuziasmat mulțimea, care după cum relatează un martor ocular — romancierul Ion M. Bujoreanu — a ascultat vestea cu un entuziasm rar întîlnit.

„Frații noștri țărani care intraseră pe toate barierele Capitalei de la deschiderea Adunării obștești și cari asistaseră pe timpul lungilor ei seanțe în curtea și împrejurul Sf. Mitropolii, lipsindu-se de hrană zile întregi în așteptarea realizărei dorinței nației, strigau acum din toată puterea energică a sufletului lor: „Să trăiască Domnul nostru". (I. M. Bujoreanu, Romînul, nr. 11, 27 ian. 8 feb. 1859).

„Nația" aceasta, despre care avea pe drept cuvînt să afirme Kogălniceanu mai tîrziu că ea a făcut Unirea, a fost, în acei ani de puternică efervescență, cel mai sigur reazem al celor ce voiau să impună claselor oprimante unele reforme necesare, a fost cu consecvență cea mai sigură apărătoare a principiilor Unirii, pe care dușmanii, din afară și cei din interior încercau să le submineze. Pe această linie, convingătoare și mobilizatoare, poezia Tabacii a scriitorului unionist G. Tautu trebuie menționată: „Noi tabacii/ Vărîm dracii/ Cei turbați/ In ciocoii/ In strigoii/ Blestemați/ In ciocoii ce-n picioare/ Privilegii încă țin / Și pe clasa muncitoare / Vreau s-o zvîrlă în alt chin./ In ciocoii ce unirea/ Tainic vreu a o sfarma/ Căci ea naște propășirea/ Ce nu-i poate împăca", etc.

Constituind marea majoritate a populației, țărănimea adusă la sapă de lemn de un feudalism sîngeros, aflată în pragul exprimarii violente a nemulțumirii, nu putea să nu sprijine un act de care își lega cele mai nobile năzuinți. Poate că astăzi imaginația ne este prea săracă pentru a reconstitui, în liniile esențiale, tabloul mizeriei dramatice a maselor țărănești de acum un veac. In acest sens sînt edificatoare cuvintele rostite, acum 50 de ani, de Petre Rășcanu. Răspunzîndu-i lui A. D. Xenopol care afirmase în studiul său istoric despre Domnia lui Cuza Vodă că s-a apropiat de epoca Unirii „ca de aceea a unui faraon egiptean", bătrînul profesor moldovean își amintea: „Eu, însă, mărturisesc că nu pot să fac o asemenea declarațiune; nu pot vorbi despre Cuza Vodă ca despre un faraon egiptean.

Am apucat vremurile cînd pentru o greșeală cît de mică se trăgeau servitorului douăzeci și cinci de bice la scara boierească.

Am văzut cu ochii cum țăranii erau bătuți cu harapnicul de către surugii boierești, pentru că nu se putuseră da în lături la timp dinaintea butcii boierului.

Am fost de față de mai multe ori la sălbatica priveliște a unui nenorocit dus între doi slujitori, condamnat în corecțional a primi un număr de bice la principalele răspînteni ale orașului.

Am văzut tainița de sub pămînt unde se țineau arestanții în prevenții, lungiți pe pămînt, cu un picior petrecut într-un inel de fier bătut în butucul cel gros". (P. Rășcanu, Cuza Vodă, conferință ținută în aula Universității din Iași).

Cunoscînd acestea toate, impresionantele cuvinte ale deputatului pontaș din ținutul Putna, Ioan Roată, și el partizan al Unirii, capătă un mai adînc tîlc. Paginile cuvîntului său, indiferent cine este alcătuitorul, sînt — după părerea noastră — veritabile pagini de antologie literară, cu nimic mai prejos de multe alte file prețuite ale literaturii noastre: „Că pînă în ziua de astăzi toate **sarcinile cele mai grele numai asupra noastră au fost puse și noi mai nici de unele bunuri ale țării nu ne-am indulcit, iar alții, fără să fie supuși la nici o povară, de toată mana țării s-au bucurat: că noi biruri grele pe cap am plătit, oameni de oaste numai noi am dat; ispravnici, judecători, privighetori și jandarmi numai noi am ținut; drumuri, poduri și șosele numai noi am lucrat, beilicuri, podvezi și hovalele numai noi am făcut, boierescuri, zile de meremeturi, numai noi am îndeplinit; clacă de voie și fără voie numai noi am dat... băutură scumpă și otrăvită numai noi am băut, pîine neagră și amară, udată cu lacrimi, numai noi am mîncat...**

Cîtu-i Dunărea de mare și de largă curge rîul sudorilor noastre, se duce peste mări și peste hotare, acolo se preface în rîuri de aur și de argint și curg iarăși înapoi de se revarsă în țara noastră; iar noi nici rînduială, nici dreptate nu am avut".

Fragmentele acestea zguduitoare, care concentrează în ele cu o putere rar întîlnită suferința multiseculară a țăranului romîn, au fost apreciate de scriitorii noștri ca **„o solie ce aduce tînguirea și dorințele poporului".** Astfel, A. Vlahuță, comentînd aceleași citate reproduse și de noi, conchidea într-un emoționant articol încredințat tiparului acum 50 de ani, la semicentenarul Unirii: **„Erau dureri adunate de veacuri în vorbele acestea. Pentru intîia oară le spunea lumii cel ce nu se jeluise decît codrului: o doină e întreagă tînguirea aceasta, doină ce-a picat din sufletul poporului romîn cum pică lacrima din ochi".** (A. Vlahuță, In zorii mîntuirii, Luceafărul an. VIII, nr. 4, 16 febr. 1909, p. 77).

Speranța aceasta în îmbunătățirea soartei țăranilor, realizată în 1864 numai în foarte mică măsură, a contribuit la antrenarea celor mai largi mase țărănești în lupta pentru Unirea pe care poeții epocii, poate, au cîntat-o naiv cîteodată, dar sincer întotdeauna:

Azi vecinul moldoveanul
Cîntă-n brațe cu munteanul
Și în lacrămi de iubire
Cîntă numai de unire...
Astăzi Cuza cu dreptate
Intră-n țară ca un frate
Și sub ale lui picioare
S-au șters vechile hotare.

(Hora națională moldo-romînă distribuită de librăria George Ioanid, la 8/20 februarie 1859).

Făuritorii Unirii, marile mase și exponenții lor, de a căror luptă și biruință ne amintim astăzi cu pietate, n-au fost și nu vor fi vreodată uitate de poporul nostru. In ședința Adunării Elective a Valahiei din 14/26 februarie 1859, marele patriot Mihail Kogălniceanu, aducînd salutul moldovenilor, încerca să sconteze viitorul mai îndepărtat pe care-l bănuia mai drept întocmit:

„Precum venerăm pe strămoșii noștri, să facem ca și strănepoții noștri să ne venereze pe noi. In mîinile noastre stă ca să facem să zică posteritatea că, sub pietrele sub care avem să fim culcați zac inimi mari și nobile".

Strănepoții, constructori ai socialismului, înțelegînd lupta și jertfa strămoșilor, se opresc astăzi în fața mormintelor în care aceștia se odihnesc; florile recunoștinței sînt închinate, „inimilor mari și nobile" ale lui Cuza, Kogălniceanu, Bolliac, Negri, Alecsandri, dar și, mai ales, făuritorilor anonimi ai Unirii: fraților lui Moș Ion Roată, Simion Stanciu, Dănilă Bulou, Constantin Ostahi, Toader sin Pavel, Gheorghe Lupescu, Tănase Constantin din divanurile ad-hoc ale Moldovei și Munteniei, tăbăcarilor din București, „națiunii" întregi care a dovedit că în fața reacțiunii marii boierimi și a opoziției Turciei și Austriei, poporul își poate impune voința alegîndu-l domn pe acel care, după cum arăta Mihail Sadoveanu acum 25 de ani, **„înfățișa un simbol atît al aspirațiilor de Unire cît și al unor fierbinți doruri de cinste și dreptate după care poporul nostru a tînjit întotdeauna."** (Mihail Sadoveanu, Unirea de la 1859, Adevărul literar și artistic, an. XIII, 25 martie 1934, p. 2).

T. AVRAMESCU

De vorbă cu moș Ion Roată

Trecu un veac, de la Unire, Moș Ioane!
— E mult nepoate! parcă-aud a-mi spune...
Trecură ape repezi, în bulboane,
și-au luat la vale-orînda de cărbune.

— Avui puțin din fericirea nouă...
Pe Cuza l-am înscăunat în țară
și ochii i-am înfășurat în rouă
din bucuria care da-n afară.

Dar ni-l răpiră pătimaș boierii,
de teama ce se strecura adînc în oase,
și ne-au vîndut în van piatra puterii
dar ne-a rămas nădejdea-n ascuțiș de coase.

— Trecu un veac, de la Unire, Moș Ioane!
S-au dus boieri și regi pe negre ape
și au căzut în lupta sfîntă milioane
ca de robia crudă să ne scape.

Dar piatra de atunci, pe care-n lume,
ai ridicat-o-n slavă cu fîrtații,
vă străluci mereu, de al tău nume
o vor lega în șiruri generații.

S-a dus în hău amara-ntunecime
țăranii, muncitorii,-s piatra rară,
și tot ce-i bun nu stă-n afară nime
căci toți iubim, ca tine, noua țară.

Țăranii tăi, în Marea Adunare,
te pomenesc cu sfîntă sfiiciune,
și legi tocmesc pentru prelungi ogoare
și pun din vechea ta înțelepciune.

Trecu un veac de la Unire Ioane Roată!
S-au dus boierii, i-a-nghițit furtuna,
în Patria pe veci eliberată,
bătrîne luptător, sărutu-ți mîna!

Ion BANUȚA

1859

ȘEZĂTOARE în satul lui

(Urmare din pag. 1)

Ea este păstrată cu sfințenie și în cîntecele bătrînești ale locului preluate de cei mai tineri ca o scumpă și pe drept nepieritoare moștenire:

Foaie verde lin pelin
Cîmpurean copil strein
Cînd ajunge la stăpîn —
Că muncește cu dreptate
Și ia leafa jumătate
Se pune să-mbuce odată
Și ciocolu-i face plată...

O emoție care ni se transmite direct și fierbinte vibrează în vocea frumoasă a tinerei activiste a căminului cultural „Moș Ion Roată", Sanda Costindache, nepoata nonagenarei Ruxandra Costindache, care a și învățat-o acest vechi cîntec.

El datează așadar, în mod cert, de pe vremea cînd Moș Ion Roată a trebuit să-și părăsească vatra din Cîmpuri și să-și întemeieze o nouă vatră la Gura Văii, împreună cu alți „cîmpureni copii streini..." ca Ion, Gheorghe și Constantin Măgdălinoiu, Ion Vlad, Ilie Roată, Const. Manole, Sandu Mironică, Vasile Paraschivoiu, Ștefan Ursu, Avram Năstase.

Pricina acestei fugi? Ascultați-o, ne-o aduc aminte aceleași voci de demult:

Biruri grele numai noi am plătit...
Oameni de oaste numai noi am dat.
Bătălii și războaie cînd au fost...
cel cu putere țara își părăsea, peste hotare trecea...
Toată bogăția, toată îmbelșugarea,
brațele și sapele noastre o aduc...
Drumuri și poduri, numai noi am lucrat...
Băutură scumpă și otrăvită, numai noi am băut.
Pîine neagră și amară numai noi am mîncat...
Clacă de voie și fără voie numai noi am dat...

★

O bunicuță voinică, învățătoarea pensionară Alexandrina Mărăscu, își deapănă firul amintirilor:

„M-am născut acum 60 de ani în Cîmpuri, satul lui Moș Ion Roată. Copil în cursul primar, ascultam seara tîrziu, la pîlpîirile focului, povestirile bunicului meu..

Din amintirile sfătosului meu bunic îmi stăruie în minte, cu deosebire una din ele: întoarcerea lui Moș Ion Roată de la consfătuirea de la Iași — modul cum a fost întîmpinat de țăranii satului pe care îi reprezentase și cum a fost persecutat el de boierul Dăscălescu și de slugile lui.

La înapoierea de la Iași, spunea bunicul că sătenii i-au ieșit înainte îmbrăcați în haine de sărbătoare și aproape să nu-l mai recunoască fiindcă era îmbrăcat cu noul costum ce-i primise de la boierii din Iași. Suman de aba albă, cu găitane negre, căciulă neagră și opinci noi. La sosire a povestit sătenilor despre cele petrecute la Iași, întîmplarea cu bolovanul cel mare din grădina boierului și cum l-a înfruntat pe boier spunîndu-i de la obraz că le-a poruncit lor, țăranilor, să aducă bolovanul, dar el n-a pus umărul alături de ei. Tot așa le-a spus Moș Ion Roată că se va întîmpla și în treburile statului, boierii vor conduce și vor trage foloase, iar țăranii vor munci din greu ca și pînă acum. Vorba ceia: „la plăcinte înainte, la război înapoi". Noi știm a mînui coasa și secera, iar d-voastră, boieri, știți a mînui condeiul și a face din alb negru și din negru alb...

La cele spuse de Moș Ion Roată, țăranii au rămas uimiți de îndrăzneala lui de a înfrunta pe boieri chiar în Divan și le-a trezit în suflet curajul de a se ridica la lupta împotriva boierilor...

Vreau să vă povestesc acum un eveniment pe care-l cunosc nu din povestirile bunicului, ci la care am luat parte cînd eram în clasa a doua primară, în 1909.

Era la sărbătorirea semicentenarului Unirii..."

Evenimentul ni-l relatează, continuînd povestirea învățătoarei pensionare Alexandrina Mărăscu, fostul profesor al acesteia, firește pensionar și dînsul astăzi — Gheorghe Vîlcu, în vîrstă de 79 de ani.

„...La bisericuța de lemn din Gura Văii, în cimitirul din curtea acestei bisericuți, am descoperit mormîntul lui Moș Ion Roată...

...buruienile și uitarea acoperis acest mormînt pe care mi l-a arătat fiul lui, [illegible] Năstasă Roată..

...m-am simțit obligat să îngrijesc cu elevii și elevele școalei acest mormînt deprinzîndu-i să-l țină îngrijit, curățat de buruieni și sădit cu flori...

Ziua de 24 Ianuarie 1909 a căzut într-o sîmbătă.

Cu această ocazie, eu care eram pe atunci președintele „Cercului Cultural" al învățătorilor din 5 comune, caut să scot în evidență cît mai mult personalitatea lui Moș Ion Roată, dat uitării de mulți și pe care-l credeau mulți o creațiune a marelui nostru povestitor Ion Creangă.

Toată curtea bisericii era ocupată de sătenii veniți din Cîmpuri și comunele din cercul nostru cultural. Dar nici curtea nu era încăpătoare. Pe dealul dinspre răsărit în pantă ușoară, se adunase foarte multă lume. Drumul era plin: și ogrăzile vecine.

Nu se aștepta nimeni ca să vadă în acest sat, care nu-i așezat măcar în drumul Cîmpuri—Soveja, ci la o parte, într-o înfundătură înconjurată de munți cu păduri — o asemenea serbare atît de măreață cînd se preamărea un mare fiu al țărănimii.

Cu această ocazie, oficialitatea județeană, deși a fost vestită și invitată din timp, a fost cu totul lipsă. Nici măcar revizorul școlar nu a venit...

Cu toate că oficialitatea a fost invitată de noi, nu am regretat deloc lipsa ei. Serbarea s-a desfășurat așa cum trebuia, fără ceremonial oficial. Cei ce au vorbit, au vorbit din inimă și a mers la inima țăranilor..."

★

Dar sfătoșeniei bătrînilor și mîndriei Cîmpurenilor de azi se adaugă și participarea celor mai tineri, dăruiți din belșug de natură cu harul cîntecului și al poeziei. Așa, din vorbă în vorbă, din amintire în amintire și din cîntec în cîntec, — pe negîndite și spre cea mai plăcută surpriză a mea — bag de seamă că s-a înfiripat o adevărată șezătoare aici, în satul lui Moș Ion Roată.

Parcă anume ca să mă confirme, iată-l pe Costadin Stratulat care vine cu o contribuție nouă, aproape de necrezut:

— Oameni mai în vîrstă ca mine,

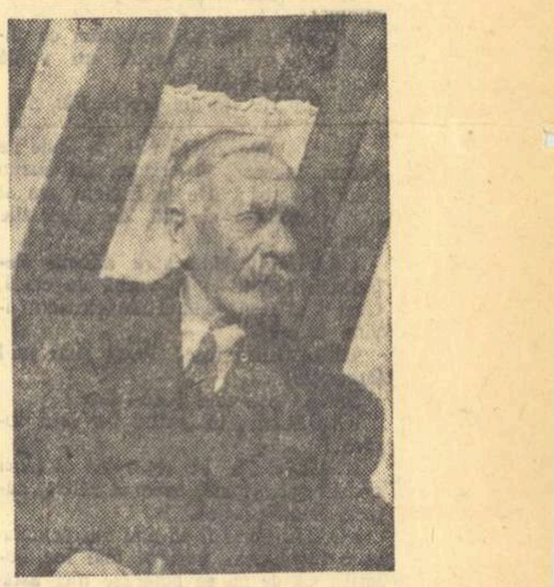

Invățătorul pensionar Gh. Vîlcu

povestesc mai bine despre trecutul satului meu, despre traiul și viața țăranilor muncitori din acele timpuri cînd erau asupriți de boieri. Ca fiu al acestui sat, eu care trăiesc în zilele mari și frumoase ale dreptății care a venit și pentru noi, aș vrea să vă spun cîteva versuri despre satul Cîmpuri în care ne aflăm:

Cîmpuri sat frumos de munte
Cu căsuțe mici și mari, —
Cu cununi de brad pe frunte,
Și cu oameni gospodari.

De cincizeci de toamne-mi pare
Drumurile-ți bat mereu,
Dar ca azi frumos sub soare
Nu te-am văzut satul meu.

Hei, sătucul meu iubit!...
Sat de azi și sat de ieri
Mult ai mai fost jăgmănit
De tîlharii de boieri.

Zisso și Cerchez hapsînii...
De-amintire-ntunecată...
Ei erau pe-atunci stăpînii
Codrilor din Vrancea toată.

Chiote și veselie
La conacurile lor.
Vaite și sărăcie
La țăranul muncitor.

Cîmpurene ars de soare,
Ud de ploi, bătut de vînt!
In păduri și pe ogoare
Nu mai ești azi un flămînd.

Viitoru-ți rîde-n prag
Calea-n veci ți-i luminoasă
Căci partidul nostru drag
E cu tine-n orice casă.

La diferite prilejuri, Costandin Stratulat citește în fața consătenilor săi și alte producții proprii. E firește o mare distanță de la jalea și umorul întunecat a lui „Ionică haiducu" la viziunea cîntărețului de azi. Am reținut de pildă, dintr-un „Cîntec pentru țara mea", două strofe care mi se pare că vădesc ceva mai mult decît idei juste și versificație corectă:

Nu prea meșter mi-e cuvîntul
Dar mi-ajunge și mi-e drag
Dacă doina romînească
Mișcă frunzele de fag,
Dacă la Bicaz pe creste
Codrul năzdrăvan își scoală
Feți—Frumoșii din poveste
Rădicînd hidrocentrală.

Noua doină romînească
Mișcă frunzele de fag,
Feți—Frumoșii tăi de astăzi
Lumea înainte-o trag...
Eu cîntare împletescu-ți
După slaba mea putere

Sanda Costindache

CENTENARUL UNIRII 1959

PE NEGINDITE

Moş Ion Roată

Ţară mîndră, legăn dulce,
Fraged fagure de miere...

★

Alţi autori şi cîntăreţi locali, adăugîndu-se cu contribuţia lor marelui creator anonim, au făcut să se păstreze pe cale orală, versuri ca ale cîntecului acesta datind, precum se vede, tot de pe vremea cînd Ion Roată era silit să plece din sat ca să scape de silniciile proprietarului moşiei Cîmpuri:

Foaie verde matostat
Din Cîmpuri cînd am plecat
Nimenea nu m-a-ntrebat
Am mîncat ori n-am mîncat.
Din Cîmpuri cînd am plecat
Ca roua m-am scuturat,
Din Cîmpuri de cînd m-am dus
Foc la inimă mi-am pus...

Casa în care s-a născut Moş Ion Roată

„Din Cîmpuri de cînd m-am dus! Foc la inimă mi-am pus..."
Da, Moş Ioane.

Erai pe atunci „cîmpurean—copil strein..." aşa cum spun melodiile învăţate de Sanda Costindache de la bunica ei Ruxandra.

La fel îşi cîntă amintirea şi lăutarul Vasile Ursu — pe cuvintele auzite de el de la bătrînul Vasile Barnea — în în această veche melodie putneană:

Dac-aş şti c-ar mai veni
Drumul i l-aş pardosi
Cu năsip cu piatră mare
Ca să vie cît mai tare
Cu năsip pietriş mărunt
Ca să vie mai curînd...

Dar „focul la inimă" pe care ţi l-ai pus cu o sută de ani în urmă, nu mai arde acum, ci încălzeşte — vetrele, şi luminează — inimile ţăranilor dumitale cîmpureni. Intr-altfel îţi cîntă astăzi cîntecul, fata cu vocea frumoasă de la Căminul Cultural:

Moşu Roată, Moş Ion,
Fosta-i om şi nu cucon!
Curge tiva Suşiţa
Vino tiva dumneta
Dintre dealuri, dintre văi,
Vin' la Cîmpurenii tăi
Şi vezi satul lîbzuit
Şi sămînţa c-a rodit...

Cicerone THEODORESCU

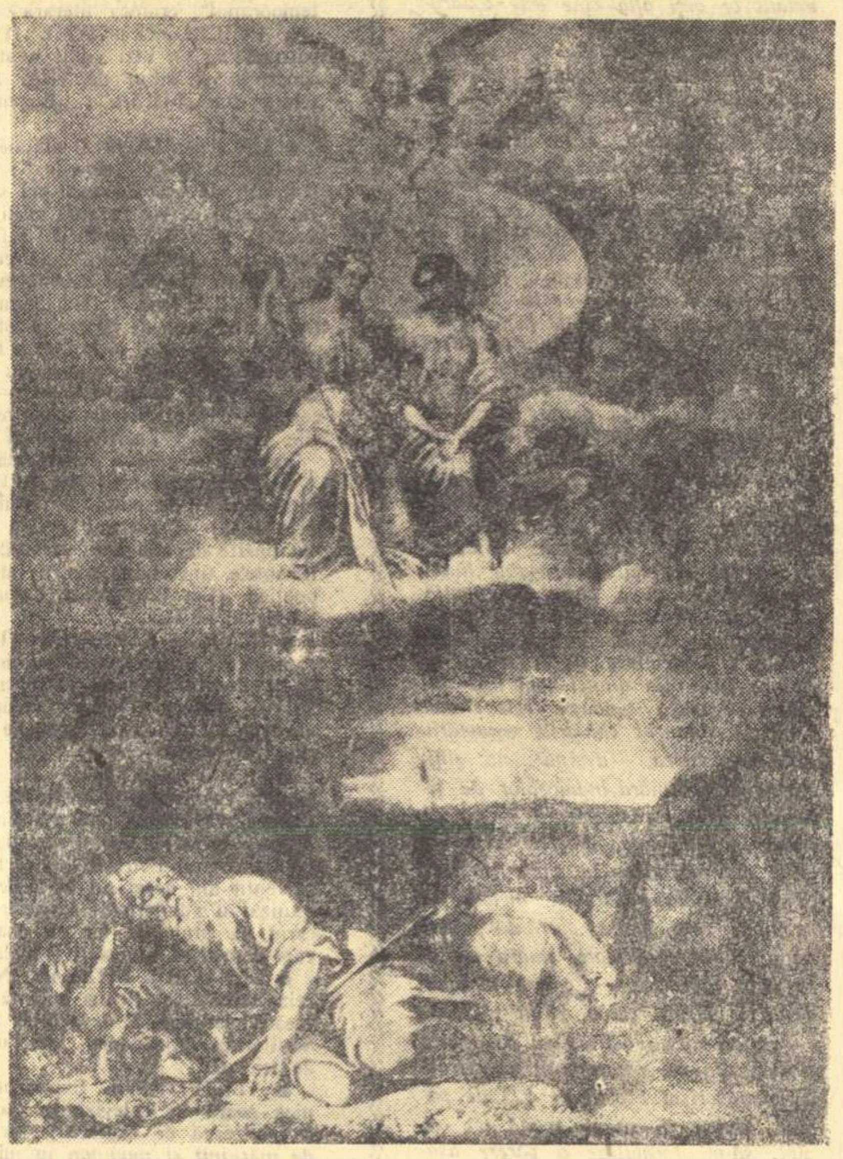

GHEORGHE TATTARESCU „Unirea"

„Poporul îşi aduce aminte"

Vasta enciclopedie naţională, care e opera maestrului Sadoveanu, cuprinde şi ecouri ale marelui act patriotic săvîrşit acum un veac. Din complexul de tendinţe care s-au înfruntat cu acel prilej, Sadoveanu insistă îndeosebi asupra cestiunii agrare, făcîndu-se exponentul maselor ţărăneşti. Faptul că aceste ecouri ale năzuinţelor ţărăneşti apar în jurul anului 1907 este desigur semnificativ pentru atitudinea scriitorului.

Figura moşierului antiunionist apare strivită de ridicol. Intr-un capitol caragialesc din „Insemnările lui Neculai Manea", sînt descrise feţele simandicoase ale vieţii politice dintr-un tîrg de provincie, prin 1893. In farmacia lui Filipovici, cuconu Ilie Leonte îşi ţine teoriile, fruntaşilor conservatori. El, Ilie Leonte, pensionar, fost preşedinte de tribunal, a fost toată viaţa un observator al naturii: „Eu asta fac, observ..." Boierul antiunionist ştie că la 44 de ani, omul se aşează fiindcă această cifră figurează două scaune întoarse. De aceea, „se aşează pe scaun şi pot să zic că se odihneşte". Dînsul nu admite doftorii şi-şi pregăteşte singur, din buruieni, toate leacurile. A muncit cinci ani la o maşină, care „suflă dragă, foc prin foc şi fierbe o litră de apă în cinci minute". Tot dînsul a descoperit, după doi ani de muncă, un „pistol de aprins ţigara". „Este un cucoş şi bate-ntr-o cremene..." Cuconu Ilie Leonte a observat că pămîntul rodeşte şi fără sămînţă, că şarpele se naşte din coadă de mîţă, chelia se tămăduieşte „crestînd pielea capului şi presărînd tabac"... Să fi fost el general, s-ar fi bătut cu... muntenii (tot după o strategie proprie): „...dac-ar fi pe separaţie, că eu nu mă împac deloc cu muntenii, dac-ar fi pe separaţie, cu dînşii m-aş apuca la luptă..." „Pot să zic că ei nici nu-s romîni!" Această idee, boierul antiunionist o trage din ştiinţa filologiei. Muntenii zic „rumîn", adică rumăn, negru, ceea ce dovedeşte că: „Ei, domnule, sînt neam de robi, de ţigani!" Tot cu ajutorul acestei ştiinţe, stabileşte domnia-sa şi origina cuvîntului romîn. Străinilor care-au venit aici, le-au plăcut locurile bogate şi pustii şi-au zis că ei nu mai pleacă, rămîn: „Ş-aşa rămîn, rămîn, — vă rog să fiţi atenţi: rămîn, romîn, de-aici vine numele nostru". („Insemnările lui Neculai Manea", Opere, III, pag. 396—398). Portretul acestui Sandu Napoilă combinat cu un Homais retrograd este strivitor, de aceea nu mai amintim uimirea indignată cu care primeşte Neculai Manea asemenea monstruozităţi.

SADOVEANU ŞI UNIREA

In cîteva schiţe, Sadoveanu surprinde ecouri ale Unirii („Cuza Vodă", „Viaţa romînească", 1909, „Povestiri de sară", 1910, „Vremuri vechi", „Domnul poporului", „Legenda lui Cuza Vodă", apărute în 1912, culese în volumul „Foi de toamnă", 1916). In „Cuza Vodă" se contrapun serbărilor oficiale ale semicentenarului Unirii, făcute de oficialitatea burghezo-moşierească, sentimentele autentice ale poporului. Ajuns, la vreme de noapte, într-un sat, în chiar ziua serbărilor, scriitorul e primit cu ospitalitatea tradiţională de un ţăran. Pentru acesta, Unirea înseamnă că: „S-a unit Cuza Vodă cu noi ş-a făcut dreptate în ţară..." „Apoi da — zice şi moş Grigore Vatamanu — Cuza Vodă ne-a făcut nouă dreptate şi ne-a dat pămînt". Apoi, povesteşte cum l-a cunoscut el pe domnitor şi cum i-a făcut acesta dreptate într-o pricină cu un vornic care împlinea birul de două ori. Moş Grigore ştia bine că „...s-au unit boierii şi l-au scos din domnie." Iar Sadoveanu comentează: „Şi ascultînd, mă gîndeam că mulţi dintre umiliţii pămînteni ai ţării au văzut odinioară pe acel domnitor al norodului şi că mulţi îşi amintesc în sara aceea de clipele din trecut ca şi moş Grigore". (Opere, IV, pag. 485—492). Fără îndoială că scriitorul împărtăşeşte sentimentele ţărănimii faţă de domnitor. In schiţa „Lacrimile unui cetăţean" (1910), satiră îndreptată împotriva partidelor „istorice", Sadoveanu îl aminteşte alături de maestrul scump inimii sale, Ion Creangă. „Vremuri vechi" e o schiţă în care scriitorul polemizează cu atitudinea cosmopolită a unui cunoscut, care e îndemnat să cerceteze satele şi să se alăture de mulţime pentru a cunoaşte forţa creatoare a poporului. Sadoveanu înfăţişează mişcarea pentru Unire ca pe o mişcare socială, pentru pămînt, pentru progres, ca pe o luptă împotriva moşierimii reacţionare. Ne vom îngădui un citat mai lung: „Era în veacul acela de durere şi de întuneric, cînd poporul gemea sub povara boierilor, cînd deputaţii ţărani în divanurile ad-hoc erau fulgeraţi cu grele vorbe pentru că îndrăzneau să ceară răscumpărarea norodului, răscumpărarea moşiei pe care o lucraseră generaţii nenumărate şi pe care strămoşii lor o apăraseră bucăţică cu bucăţică ş-o plătiseră cu sînge. Era vremea cînd stăpînii vremelnici, urmaşi ai unui veac de umilire şi de ruşine, deşi vedeau lumina revărsîndu-se în toate ţările lumii, stăruiau să păstreze robia şi întunericul în pămîntul nostru şi în nenorocitul popor romînesc". Citatul e lămurit şi nu necesită comentarii! In schiţă este elogiat învăţătorul fălticenean Neculai Verdeanu, care „lucra pentru Unire", iar unioniştii sînt denumiţi „oameni luminaţi".

Atît în „Domnul poporului" cît şi în „Legenda lui Cuza Vodă", Mihail Sadoveanu explică limpede pricina popularităţii lui Cuza, în care cei împilaţi vedeau un apărător al lor împotriva boierilor. Fireşte, nu li se putea cere o atitudine critică, nici cunoaşterea limitelor reformelor guvernului: e vorba de o aspiraţie, de o nădejde, de o legendă, cum explică Sadoveanu. După ce descrie starea de suferinţă a maselor, scriitorul adaugă: „In starea aceasta de lucruri gemeau părinţii noştri, şi în întunecatele lor bordeie stăteau gînditori şi doreau aprig o dreptate..." Atunci începu să se zvonească despre Unire şi despre împărţirea pămîntului. „Imaginaţia norodului începu să clădească. Dorul de mai bine, setea de dreptate luau o formă". (Opere, VI, pag. 303—313).

E clar că Sadoveanu exprimă, referindu-se la Unire, punctul de vedere al lui Moş Ion Roată. Şi deşi nu se referă direct la Carol I, exaltarea lui Cuza ca „domnitor al poporului" e o acuză indirectă dar foarte lămurită a monarhului adus de monstruoasa coaliţie şi care a fost un domnitor al latifundiarilor. Reforma de la 1864 n-a rezolvat dramatica problemă ţărănească. Dar exploataţii ogorului au văzut în ea schiţa unui gest, un simbol. Sadoveanu are dreptate: „Poporul îşi aduce aminte".

Paul GEORGESCU

Iaşi — ianuarie 1959

La Iaşi ninge ca în poeziile lui Alecsandri, iar Copoul cu hărmălaia de săniuţe şi puzderia de copii ascunşi sub nişte căciuli imense, pare desprins din versurile lui Coşbuc. Ceva mai prozaice, localurile cu vin fiert, centrele de lemne, la mare cinste în dimineaţa aceasta, întregesc de minune peisajul. Incet, încet, viscolul se domoleşte, dă într-un vînticel potolit ca firea moldoveanului, apoi conteneşte de tot.

Tot aşa trebuie să fi fost vremea Iaşilor în ianuarie, acum 100 de ani. Bănuiesc că prin faţa palatului lui Cuza Vodă, de pe Lăpuşneanu, la poarta căruia mă opresc acum, tot sănii treceau şi zăpada scîrţîia la fel sub picioare.

La uşă, portarul aşteaptă să-mi dau jos cu măturica ultimul fir de omăt de pe tocuri, pentru a-mi deschide. Se amenajează aci Muzeul Unirii. Păşesc peste prag ş peste un secol; iată-mă înăuntru în anul una mie opt sute cincizeci şi nouă.

Este treaba istoricilor şi a istoricilor literari să ia cu de-amănuntul fiecare vitrină, să cerceteze stampele, foaia aceasta prin care Vasile Alecsandri cere să fie înscris în listele electorale ale districtului Bacău, exemplarul acesta din „Romînul" (Diariu politicu, comercialu, literariu) la care „articolii trimişi şi nepublicaţi se vor arde", numărul acesta din „Patria" în care se publică jurămîntul lui Cuza la alegerea de domn al Moldovei, urna societăţii de medici şi naturalişti din Iaşi care a servit la alegere în şedinţa secretă din 5 ianuarie 1859, sabia, servieta Domnitorului şi toate cele cîte mai sînt în muzeu.

Ştiţi cum se pregăteşte un muzeu ca acesta? Cu munca a patru ani încheiaţi. Cercetătorul Constantin Florea, unul din membrii colectivului căruia i se datoreşte Muzeul, mi-a împărtăşit ceva din truda acestor ani de migală. Obiectele au fost culese din arhive, din case particulare, din rafturile Bibliotecii Centrale Universitare ieşene, apoi catalogate, sortate, paginate pînă la stadiul actual.

— Vă place palatul?

Privesc în jur şi — făcînd abstracţie de exponatele vechi de un secol — mi se pare că mă aflu într-o casă nouă, inexplicabil de nouă. Mărturisesc simţămîntul.

— E firesc. Refacerea clădirii s-a terminat acum cîteva luni, dar n-o să observaţi nici cea mai mică inconsecvenţă în stilul arhitectural sau decoraţia interioară. Construcţia este cu totul fidelă vechiului palat.

UNIREA ŞI ZIUA DE AZI

Aflu în continuare că războiul a făcut din ultima reşedinţă din Iaşi a Domnitorului Alexandru Ioan Cuza, o ruină. Şi mai aflu că înainte de război, monstruoasa coaliţie, care silise în 1866 pe popularul Domnitor să abdice, s-a purtat la fel de mîrşav cu memoria sa: în reşedinţa domnească, în această bijuterie arhitectonică se afla instalat „Creditul Urban", un fel de sucursală a firmei de tristă amintire Marmorosch-Blank. Incerc să-mi reprezint clădirea mişunînd de zarafi. O clipă întrezăresc imaginea, dar numai o clipă, pentru că privirile nu se opresc, prin fereastră, asupra mulţimii de trecători care, dacă nu pot intra, zăbovesc să mai întrebe o dată cînd se deschide muzeul.

Căţăraţi pe statuia lui Cuza, un ciorchine de muncitori dăltuiesc, lipesc, sudează, lustruiesc. Ca să te apropii de mijlocul pieţii, unde se lucrează, trebuie să rişti un fluierat energic de miliţian. Risc, dar în aglomeraţia circulaţiei, culpa trece neobservată. Statuia se restaurează după planurile originale ale sculptorului Romanelli. Soclul este deja refăcut din granit, elementele din bronz sînt aduse la forma iniţială — corectîndu-se deteriorările războiului — iar inscripţiile de pe cele patru ghirlande ale statuii se reconstituie după documentele vremii. Reţin şi aci grija pentru stil, scrupulozitatea proiectanţilor şi executanţilor. Cine ar spune, privind statuia lui Kogălniceanu, din faţa Universităţii, sau cea a lui Alecsandri din Piaţa Teatrului, că altă mînă decît a sculptorului care le-a dat viaţă a intervenit să înlăture urma anilor? Nimeni. Şi cine poate găsi detaliului ornamental din monumentala sală a Teatrului Naţional, refăcută de curînd, o cît de mică nepotrivire cu modelul iniţial? S-a căutat peste tot, cu migală, cu încăpăţînare aş spune, modelul vechi de tapiţerie, ca să fie totul aşa cum a fost înainte. Atîta grijă, atîta bun simţ artistic, impresionează. Dar ceea ce impresionează mai mult este că totul se face pentru public, pentru marele public, pentru cel mai mare public amator de artă şi evocare istorică cunoscut vreodată de tradiţionalul centru cultural moldovean: atît de mare încît se confundă cu toată populaţia muncitoare a Iaşului. Am văzut muncitori în Palatul Culturii, fost — înainte de Eliberare — Palatul Justiţiei, străbătînd galeria de artă, poposind în faţa unui tablou de Tintoretto, admirînd „Fecioara în extaz" a lui Murillo, încercînd să desluşească enigma „Carului cu boi" pe care Grigorescu l-a pictat în aşa fel încît din orice parte l-ai privi se îndreaptă spre tine; comentînd schiţele lui Băncilă la compoziţia „1907" sau recunoscîndu-se, ucenici de-o şchioapă, în „Infometatul", al aceluiaşi Băncilă.

Ieşi din Palatul Culturii şi dai, pe stînga, de Academia Mihăileană; ajungi în Piaţă şi te afli în faţa clădirii — azi reconstruită — a fostului „Grand Hôtel de Petersburg", gazda întrunirii revoluţionare de la 1848; dincolo, fosta redacţie a „Vieţii romîneşti", sus, pe Copou, teiul lui Eminescu, în Sărărie bojdeuca... Intr-adevăr, Iaşul este o imensă carte de istorie.

Am vizitat, printre atîtea lăcaşuri de lumină, o expoziţie foarte puţin spectaculoasă amenajată, cred, în nici două zile, în cinstea Conferinţei regionale de partid care tocmai îşi desfăşura lucrările. Exponatele — nişte simple grafice cu dezvoltarea obiectivelor industriale din oraş, — explicau simplu că producţia globală a crescut la Fabrica Chimică Nr. 2 din Iaşi cu 270,9% faţă de 1956, că la „Ţesătura" în doi ani s-au dat 2 milioane de metri ţesătură peste plan. Se mai vorbea acolo, la fel de concis, despre productivitatea muncii, indicată printr-o săgeată de grafic care urcă. Toate acestea sînt, dacă vreţi, istorie contemporană. „Penicilina" şi chiar atelierele Nicolina nu au sute de ani în urmă, dar tradiţie, totuşi, au: Ilie Pintilie, luptele şi jertfele comuniştilor n-au fost uitate de nimeni şi nu vor fi uitate vreodată.

In sus, spre bulevardul 23 August se construieşte un nou oraş. Numai Institutul Agronomic şi căminele lui, apărute ca din pămînt, sînt un mic cartier nou, ca foarte multe alte coordonate ale vieţii Iaşului.

Deunăzi, cu puţine ore înainte de a părăsi oraşul, întrebam pe un amic la care găzduisem, artist la Opera înfiinţată de curînd:

— Ia spune-mi ieşanule, dacă-ţi cunoşti tîrgul, cum te lauzi: ce construcţii s-au mai ridicat în ultimul timp?

S-a gîndit, s-a răzgîndit, dar n-a putut adăuga nimic la însemnările pe care i le dădusem spre consultare. Zăpăcit poate fi un artist! A uitat că încăperea în care ne omeneam cu vin, porfiriu, locuinţa lui, i-a fost dată abia de cîteva luni, că în bloc mai sînt zeci de camere şi apartamente, că în afară de blocul lui se mai află atîtea blocuri impunătoare.

Hai să zicem că amicul meu e zăpăcit. Dar impiegatul de mişcare, C.F.R.-istul cu care am intrat în vorbă pe peron, cum de a uitat să enumere printre construcţiile mari ridicate sub ochii lui, tocmai... gara?

I. BUCHERU

Intr-o conferinţă publicată la Iaşi în 1909 („24 ianuarie 1859—1909") nuvelistul Nicolae Gane, care şi în amintirile sale a închinat interesante pagini Unirii Ţărilor Romîne, face o călduroasă apreciere a acelor vremuri de entuziastă luptă patriotică:

„Imi aduc aminte, d-lor, deşi eram un copilandru pe vremea aceea, ce cald ni se băteau inimile la toţi, ce sus era nivelul moral al tuturora, cum fiecare era gata să-şi jertfească şi munca, şi timpul, şi averea, şi viaţa chiar, pentru realizarea marelui ideal, într-atît dorul de a ieşi din întuneric la lumină, de a scoate ţara din hogaşul nenorocit în care zăcea de veacuri, cucerise toate inimile".

La 15/27 august 1856 I. Heliade-Rădulescu, aflat la Constantinopol, trimite o scrisoare deschisă compatrioţilor săi, în care afirmă, printre altele: **„Unirea Principatelor a fost visul de aur al juneţelor mele, ocupaţia cea mai dilectă a anilor mei de maturie şi va fi ultimul suspin al meu cu care mă voi despărţi de voi".**

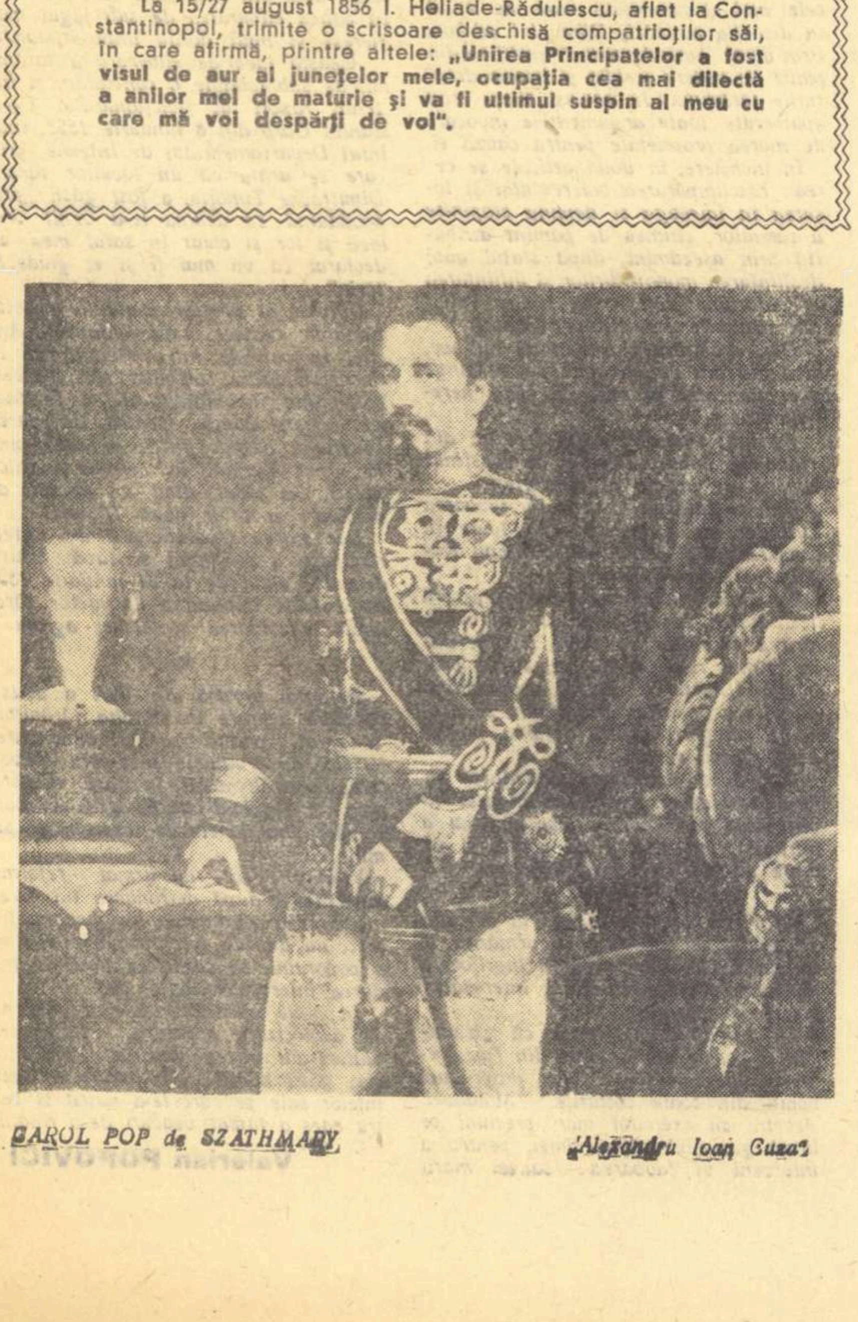

CAROL POP de SZATHMARY „Alexandru Ioan Cuza"

Cum au colaborat SCRIITORII ŞI MUZICIENII

LUPTA poporului nostru pentru făurirea Unirii a fost susţinută de scriitori şi muzicieni cu un avînt patriotic deosebit. Deşi la vremea aceea numărul compozitorilor din ţara noastră era foarte restrîns, totuşi multe din poeziile scrise acum au fost cunoscute datorită melodiilor înflăcărate ale lui Alexandru Flechtenmacher, Dimitrie Florescu, Benedetto Franchetti, Carol Miculi etc.

Incă din anul 1848, cînd Vasile Alecsandri a tipărit în Foaia pentru minte, inimă şi literatură poezia „Hora Ardealului", glasul maselor a prins să răsune într-o melodie populară de horă lentă care s-a păstrat pînă în vremea noastră: **Hai să dăm mînă cu mînă / Cei cu inima romînă / Să-n-vîrtim hora frăţiei / Pe pămîntul Romîniei! / Au sosit ziua dreptăţii,/ Ziua sfîntă-a libertăţii./ Bradu-n munte înverzeşte, / Romînia-ntinereşte... etc.**

Melodia aceasta se răspîndeşte după 1850 prin lăutari pe tot cuprinsul ţării, este culeasă în Bucureşti de Ion Andrei Wachmann şi publicată cu mult timp înaintea Unirii, în caietul al patrulea de cîntece populare „Les Bords du Danube" (Malurile Dunării). Sub titlul „Hora Unirii" (şi precizînd ca subtitlu cu primul vers: Aid să dămu mînă cu mînă — Brüder! reichet uns die Hände) melodia apare sub forma aranjamentului de pian-solo la pagina 14.

In anul 1856, poetul Vasile Alecsandri a tipărit în „Steaua Dunării" nr. 51 din 9 iunie 1856 cunoscuta sa poezie „Hora Unirii", care păstra identică prima strofă din „Hora Ardealului". Cum ritmica şi numărul silabelor erau aceleaşi, poporul a continuat să cînte şi noile versuri tot pe vechea melodie.

In acel moment s-a întîmplat un fenomen curios: Alexandru Flechtenmacher a tipărit la Iaşi compoziţia proprie „Hora Unirii" pentru voce şi pian. Lucrarea, cu o melodie total diferită de prima, s-a răspîndit în Moldova şi Bucovina, iar posteritatea i-a acordat lui Flechtenmacher paternitatea... asupra melodiei populare din 1848! Ambele Hore au continuat să se cînte.

Lăutarii au jucat un rol deosebit în epoca de entuziasm a Unirii. Ei au fost prezenţi mereu la toate manifestaţiile populare, executînd cîntece patriotice din creaţia folclorică sau aparţinînd compozitorilor vremii. După cum ne informează o corespondenţă din Bucureşti trimisă ziarului Steaua Dunării, în seara zilei de 24 ianuarie 1859 „lăutarii cîntau în toate părţile, oştirea cu puştile de-a umere, amestecată printre popor, se bucură de fericirea generală. Astfel, poporul, cu muzica, cu miliţia, cu faclele aprinse, s-a purtat pe toate uliţele... jucînd Hora Unirii pe toate răspîntiile".

La sosirea lui Cuza Vodă în Bucureşti, lăutarii au cîntat pe vechea melodie populară a Horei Unirii — versurile unor poeţi munteni:

Astăzi sîntem împreună,
Toţi cu inima romînă
Azi, în sînul Romîniei
Toţi cîntăm hora frăţiei...

Tot pe cunoscutele versuri ale lui Vasile Alecsandri, compozitorul bucovinean Carol Miculi se pare că a compus o altă variantă a Horei Unirii, căci iată ce-i comunica poetul lui Alecu Hurmuzachi prin scrisoarea din 8 februarie 1857: „M-am bucurat foarte mult că prietenul nostru Miculi a compus o nouă melodie pentru Hora Unirii şi sînt încredinţat că trebuie să fie minunată".

Atît de mult răspîndiseră lăutarii şi fanfarele militare melodia populară a Horei Unirii încît o serie de poezii apărute în presa timpului sau în foi volante, s-au cîntat pe acelaşi viers. Printre altele şi versurile lui Cezar Bolliac Răsunet la Hora Unirii s-au popularizat sub aceeaşi formă.

Cînd Alexandru Ioan Cuza a dat proclamaţia definitivă de Unire, Dimitrie Bolintineanu a scris **Hora lui Cuza Vodă:**

Trageţi hora mare, mare
Cuza sfărâmă hotare! ...etc.

iar Vasile Alecsandri cunoscuta poezie cu acelaşi titlu:

Frunză verde de migdale
De la Milcov mai la vale... etc.

UNIREA ŞI CÎNTECUL

Pe versurile lui Dimitrie Bolintineanu, compozitorul romanţei **Steluţa, Dimitrie Florescu, a scris „Hora lui Cuza Vodă". Ea a fost compusă „cu ocazia intrării în Bucureşti a Mării-Sale Prinţului Alecsandru Ioan I, alesului tutuloru Romînilorù",** după cum sună titlul editorilor Ioanid şi Romanov.

Ziua de 2 mai 1864, cînd a fost dizolvată Adunarea electivă care se opusese legii electorale şi nu vedea cu ochi buni reforma agrară, l-a inspirat pe poetul C. D. Cotruciu şi pe compozitorul Benedetto Franchetti, profesorul de muzică al liceului Sf. Sava din Bucureşti, să scrie un „Marş din 2 mai 1864":

Cîntaţi junime, cîntaţi Romîni, cîntaţi,
In mîini buchete, la mai în două purtaţi
De-acum tiranii, de-acum vrăjmaşii s-au stins
Ei fug cum fuge un duh din rai împins
Se duc departe izbiţi cu biciu de foc
Cu sceptrul lui Cuza goniţi din loc în loc
Cîntaţi cu toţii, cîntaţi Romîni, cîntaţi,
Că azi de jug, de clacă, de tot scăpaţi... etc.

Muzica lui Benedetto Franchetti, bazată pe semnale de gornişti, da acestui marş un caracter mobilizator.

O colaborare intensă între poeţi şi muzicieni avea să se stabilească însă abia în momentul cînd Alexandru Ioan Cuza a hotărît ca Ţările Romîneşti să dispună de un imn naţional comun (1860). S-a hotărît chiar un concurs public, dotat cu un premiu de 100 de galbeni (dar numai pentru compozitori). Dintre poeţii care au răspuns apelului au fost G. Sion, D. Bolintineanu, Gr. Alexandrescu, Greţeanu, ş. a. Din juriu au făcut parte Negruzzi, Donici, Eliade Rădulescu, Odobescu şi Massim. Numai versurile lui G. Sion (Imnul Romîniei) s-au bucurat însă de preţuirea examinatorilor:

După secoli de-amorţire
Romînia a-nviat:
Două ţări într-o unire
Viaţa lor au proclamat...

Alături de poeziile prezentate la concurs, s-au mai cîntat numeroase imnuri pe scenele diferitelor teatre din ţară. La Iaşi, în anul 1860, în prezenţa lui Cuza Vodă, au răsunat versurile lui T. Porfiriu:

Azi e zi aniversare
Cînd poporul romînesc
Arată că el tot are
Simţemîntul strămoşesc...

Trupa Raliţei Mihăileanu la Galaţi şi a lui C. Caragiale (în grădina Lipănescu) la Ploeşti au făcut să răsune, în anul 1864, alte imnuri dedicate evenimentului Unirii. De cele mai multe ori, numele poeţilor şi compozitorilor care le-au scris au rămas anonime, cu toate că periodicele timpului (Buciumul, Romînul, Naţionalul) au publicat adeseori versurile.

La Teatrul Naţional din Bucureşti, Pascaly şi Flechtenmacher au aranjat tabloul vivant 24 Ianuarie, prezentat în stagiunea 1859—1860.

Toate aceste lucrări scrise în perioada de formare a statului naţional dovedesc strînsa colaborare dintre poeţi şi compozitori şi participarea lor activă la însufleţirea maselor care au realizat măreţul act al Unirii.

Viorel COSMA

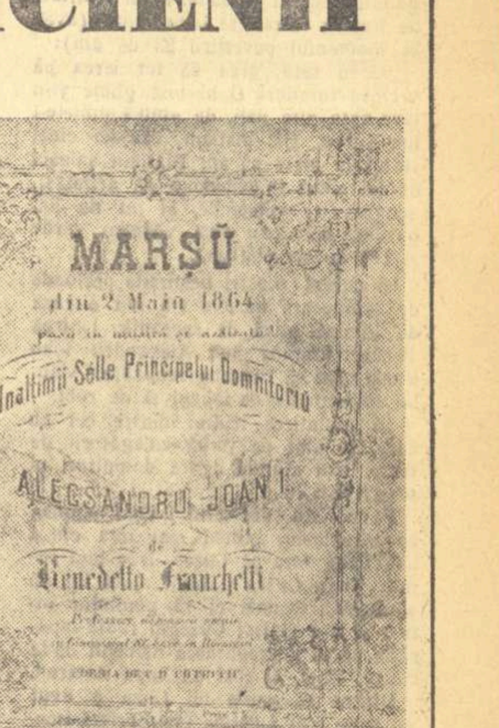

MARŞU
din 2 Maiu 1864
Înălţimii Selle Principelui Domnitoriu
ALECSANDRU JOAN I.
de
Benedetto Franchetti

CITITORUL

Noi — tăietorii de lemne

Am citit în „Gazeta literară", nr. 1 (251) din 1.I.1959, proiectele literare pe anul 1959 ale scriitorilor noștri„

Fiecare scriitor, prozator, poet sau dramaturg se străduiește ca în cinstea celei de-a 15-a aniversări a eliberării patriei noastre, să scrie poezii, nuvele și romane, piese de teatru, cu teme cît mai actuale, care să oglindească actul istoric dela 23 August 1944 și măreţele prefaceri de după 23 August.

Am citit cu bucurie cum fiecare scriitor se angajează să scrie cărţi cu subiecte din viaţa muncitorilor din uzine, ateliere, porturi, din viaţa petroliștilor, din viaţa minerilor, din viaţa ţărănimii muncitoare. Din păcate, din cei peste 60 de scriitori care și-au publicat proiectele literare pe anul 1959, nici măcar unul nu a prevăzut în planul său de creaţie să scrie despre viaţa și munca lucrătorilor forestieri.. Nici unul dintre scriitori nu s-a gîndit să scrie un volum de schiţe, nuvele, sau chiar un roman care să oglindească viaţa nouă a tăietorilor de păduri. Și viaţa și munca tăietorilor de păduri oferă destule subiecte, care pot inspira romane întregi.

S-ar putea descrie viaţa de mizerie pe care o duceau în trecut muncitorii de la pădure, cînd dormeau în colibe umede și friguroase, se hrăneau cu mămăligă și slănină rîncedă, cînd lucrau cu unelte primitive, cu un salar de mizerie, fiind expuși accidentelor și bolilor de tot felul, fără să aibă nici cea mai mică asistenţă medicală. Astăzi dorm în cabane curate și călduroase, au bibliotecă, radio, au cantină chiar la locul de muncă, asistenţă medicală, salarii mari, nu mai lucrează cu unelte primitive, ci cu unelte perfecţionate, cu ferăstraie electrice, cu tractoare funiculare, camioane, etc. Nu mai sînt expuși accidentelor și bolilor ca în trecut. Toate acestea sînt atîtea subiecte de nuvele și romane care ar trebui să-i preocupe pe scriitorii noștri. Avem în exploatările forestiere mulţi muncitori care pe bună dreptate pot fi numiţi eroi, care au salvat, de multe ori cu riscul vieţii, instalaţiile și mașinile, ameninţate de a fi distruse. Avem mulţi fruntași în muncă care depășesc zilnic normele, dînd patriei material lemnos, cît mai mult și de bună calitate, aducînd și ei o contribuţie însemnată la construirea socialismului în patria noastră dragă.

Ne adresăm redacţiei D-voastră, cu rugămintea de a publica acest articol în „Gazeta literară" și prin acest articol facem un apel călduros către scriitorii noștri rugîndu-i de a include în proiectele lor literare pe anul 1959 cît mai multe cărţi cu subiecte din viaţa și munca lucrătorilor forestieri.

Cu salutări tovărășești, în numele muncitorilor forestieri de la exploatarea Dobrești.

Cornel POPA
Maistru de exploatare

Cum e romanul „Fiica patriei"?

Pe adresa redacţiei noastre au sosit, la scurt interval, două scrisori trimise de aceeași neliniștită expeditoare. Prima scrisoare începea astfel: „Cred că e ultima oară cînd mai am puterea morală să mă adresez cuiva". Cea de-a doua, expediată după două săptămîni, începea astfel: „Vă scrie aceeași persoană care, cu zile în urmă, a mai scris o scrisoare pe adresa „Gazetei literare", în legătură cu manuscrisul „Fiica patriei" aflat în rafturile „Editurii tineretului".

O să vă mire poate că, numai după două săptămîni, tovarășa Silvia Teodorescu, expeditoarea acestor scrisori, a găsit din nou „puterea morală" de a se adresa cuiva. Dar n-aveţi dreptate. Și nu o să vă mai miraţi, de îndată ce veţi afla cine este tovarășa Silvia Teodorescu, pe care voim tocmai să v-o prezentăm, deși, nici noi, n-o cunoaștem personal. Tovarășa Silvia Teodorescu este o tînără care a împlinit de curînd vîrsta de 20 de ani... și care, „acum patru luni" (adăugînd luna celor două scrisori, putem spune cinci) a terminat romanul „Fiica patriei", roman care se petrece în mediul studenţesc și anume la Politehnica din București. Tovarășa Silvia Teodorescu, repetăm, are douăzeci de ani, este autoarea unui roman, e stăpînită de febra creaţiei artistice și deci de neliniștea destinului romanului pe care l-a scris. După cum știţi și cărţile au soarta lor. Romanul „Fiica patriei" care face obiectul corespondenţei tovarășei Silvia Teodorescu are, pînă acum, o soartă vitregă. Acest roman se află în manuscris, adică e nedactilografiat, fapt pentru care „Editura tineretului" a refuzat să-l primească. Autoarea a solicitat ajutorul tovarășului Eusebiu Camilar, la a cărui intervenţie editura s-a lăsat înduplecată și a primit manuscrisul. Evenimentul a avut loc la 1 septembrie 1958. De atunci editura tace. De atunci tovarășa Silvia Teodorescu cunoaște cele mai cumplite chinuri: chinurile așteptării.

„Dumneavoastră, desigur, nu știţi, — ne scrie tînăra, înduioșător de tînăra noastră corespondentă — că de patru luni de zile, liniștea și pacea nu-și mai au lăcaș în sufletul meu". Și în scrisoarea care se încheie cu cuvintele „Cu multă speranţă", deci nu aceea în care foarte tînăra autoare abia mai găsise „putere morală" de a se adresa cuiva, citim: „Oare trebuie să ajung bătrînă ca să se afle cineva, din cei competenţi, să citească manuscrisul acesta de 325 de pagini, pentru ca să-mi spună un cuvînt, să-mi formuleze o părere asupra celor scrise în el?"

Tovarășa Silvia Teodorescu așteaptă de cinci luni cu înfrigurare un verdict, „oricare ar fi el" și „Editura tineretului" nu dă niciun răspuns repetatelor ei scrisori. Tovarășa Silvia Teodorescu este autoarea unui roman și are douăzeci de ani!

Tovarăși redactori ai Editurii Tineretului, dumneavoastră n-aţi avut niciodată douăzeci de ani?

G. HORODINCA

Poșta redacţiei

● **T. Morariu — București.** Versurile au muzicalitate, dar sînt foarte sărace în idei: „Din coloane stihuite / Se revarsă întins comoară / Cît poate cuprinde în pagini / O „Gazetă literară". Comoara expediată prin poștă nu e — o spunem cu regret — valorificabilă.

● **Cosoianu Gheorghe — București.** Sîntem stînjeniţi de laudele cu care întîmpini revista noastră. Nu putem să-ţi răspundem cu aceeași „amabilitate". De altfel ne ceri o critică obiectivă. Poezia este construită încă facil, cu repetări de imagini și asociaţii convenţionale. Mai trimite-ne.

● **Cornel Popa — Dobrești (Oradea).** Ai dreptate! Viaţa tăietorilor de pădure trebuie înfăţișată în operele scriitorilor noștri. Sugestiile sînt preţioase. Alăturat publicăm apelul dumitale, scris în numele muncitorilor forestieri de la exploatarea Dobrești.

● **Victor Peia — București.** Dacă dedici o poezie Unirii Ţărilor Romîne nu e suficient să expui o serie de fapte atestate de istorie. Ideea justă că „Poporul a biruit", că „Poporul s-a unit" trebuie să devină o imagine poetică. Caută o exprimare personală, originală, a adevărurilor cunoscute.

● **Dragomir Ioan — București.** Nu e destul să găsești rime potrivite ca să insufli frazelor un elan poetic. „Răvașele pămîntene" împrumută prea mult din stilul jurnalistic.

● **Virgiliu Georgescu-Pasere — București.** Versurile dumitale preiau limbajul poeţilor pașoptiști. Se poate constata preferinţa pentru generalizări retorice și pentru antiteze duse pînă la ultimele limite. Am dori ca în poeziile pe care ni le vei mai trimite, să observăm o înnoire a mesajului poetic și a universului de imagini.

● **M. Raţiu-Rupea (reg. Stalin).** Sezisarea am trimis-o la secretariatul Uniunii Scriitorilor și veţi primi un răspuns în scris.

● **Rizea Marin — Boșcovele (reg. Pitești).** Înșirarea numelor ilustre: „Vorbească singur Mircea Vodă sau Ţepeș Vodă să vorbească / Ori Mihai Fulger Semizeul cu Valea lui Călugărească / Prin Pravilele grăitoare din Cozia și din Tismana / Și Alba-Iulia să spună și Mănăstirea din Cotmeana" nu înseamnă încă o construcţie poetică. E necesară mai multă concentrare, prin alegerea faptelor esenţiale, comentate după o idee unitară poetică.

● **Botca Alexandru — Haţeg (reg. Hunedoara).** Nu trebuie să fii atît de speriat de verdictul criticii. Sînt cîteva imagini proaspete în poezia „Asaltul spre Soare", dar care se lasă copleșite de formulări uzate. Mai așteptăm alte încercări ca să-ţi putem satisface dorinţa de a fi judecat.

● **Florin Ionescu — București.** O experienţă poetică ai acumulat. Există imagini izbutite în versurile: „E taina mare a nopţilor senine / Cînd răstignit cu faţa către cer / Apropii sensul stelelor ce pier / De viaţa ta și-a celorlalţi ca tine. / Să pieri lăsînd în urmă numai gol? / Să străluceşti doar pentru-o clipă oare / Ca melodia lebedei ce moare / Purtată pe aripa lui Eol?" Dar poezia nu se închegă limpede și de aceea intenţiile lăudate sînt primejduite să se piardă și ele în gol.

● **Mihalcea Victoria — Arad.** Rugămintea s-a îndeplinit.

● **Gheorghe Laman — București.** Versurile pe care ni le-ai trimis nu sînt destul de concludente. Nu vrem să te descurajăm formîndu-ne o părere pripită. Trimite-ne și alte poezii.

● **Mureșan Rozalia — Simeria.** — Putem descoperi în versurile dumitale o înclinaţie spre textul de cîntec. Simţul melodiei ar trebui însă însoţit de o expresie poetică mai puţin uniformizată.

Rotaru P. Dan — Slătioara (reg. Pitești). Ești copleșit de prestigiul poeziei noastre clasice (mai ales Eminescu) căreia îi împrumuţi temele și mijloacele prozodice. La vîrsta dumitale această influenţă obsesivă nu poate fi păgubitoare. Se întrezăresc printre ecourile vechilor maeștri, tentative proprii încă stîngace, timide dar evidenţiind incontestabil aptitudini reale. Trimite-ne neapărat alte versuri.

● **Crișan Constantin — Iași.** „Capitolul Unirii" este tratat autonom ca o dată istorică fără continuitate cu înfăptuirile ulterioare. Referinţa la contemporaneitate este foarte vagă.

● **Constanţa Moldoveanu — Lueriu (Regiunea Autonomă Maghiară).** Am transmis scrisoarea, conform cerinţei exprimate, tovarășei Veronica Porumbacu.

● **Ion Ciţcoveanu — Cluj.** „Simbolul" nu e încă finisat artistic. Sugestia prezentată abia, trebuie transpusă în imagini. Mai așteptăm și alte încercări.

NOTE

● DE CE LIPSEȘTE, de cîteva numere, în „Contemporanul", cronica literară?

● IN CULORI PITOREȘTI descrie Ion Istrati pătrunderea tot mai adînc a atitudinii socialiste în concepţia și stilul de viaţă al ţărănimii (Două schiţe din „Flacăra": „Eugenia", „Intreceri și... ilustrate").

● UN REDACTOR îl sfătuiește pe un solicitant să încerce genul „slow-fox": „Versurile dumitale sînt atît de stupide încît mi se pare imposibil să nu găsești pe cineva care să ţi le pună pe muzică". Aceasta este o caricatură. („Flacăra"). Oare autorul n-a avut mustrări de cuget, gîndindu-se la propriul text, cînd a folosit expresia „stupid"?

● TRIBUNA nr. 3 (săptăminal de cultură contemporană și nu de istoria plasticei) publică — în sprijinul educaţiei socialiste a tinerilor cititori și într-un număr unde nu și-a găsit loc nici o pictură sau sculptură de actualitate — 6 (șase) reproduceri de artă bisericească dintre care cităm portretele Cneghinei Desislova și al sfîntului Efrem.

Pe cînd o pagină consacrată sfîntului Pafnutie?

● „STUDENŢII CINTĂ REPUBLICA" este titlul unui grupaj de poezii din ultimul număr (decembrie 1958) al revistei „Viaţa Studenţească". Deși nu lipsite de stîngăcii, versurile exprimă fidel sentimentele tineretului nostru faţă de realizările Republicii. (Ilie Constantin, Corneliu Șerban, George Sanda și alţii).

● REVISTA SĂRBĂTOREȘTE „Săptămîna cărţii romînești", prin recenzii succinte, semnate de studenţi, despre romanul „Rădăcinile sînt amare" de Zaharia Stancu și despre volumele „Culegătorii de aur" de V. Căbulea și „400 de zile în orașul flăcărilor" de V. Nicorovici.

● LA FACULTATEA DE FILOLOGIE există tradiţia ca fiecare promoţie de absolvenţi să poarte numele scriitorului care a înrîurit în cea mai mare măsură formarea lor. Promoţia de anul trecut s-a numit „Camil Petrescu". Joi, 15 ianuarie 1959, absolvenţii din acest an ai aceleeași facultăţi au organizat o adunare de încheiere a cursurilor și au cerut ca promoţia lor să poarte numele poetului care le-a fost și coleg, Nicolae Labiș.

● CENACLUL LITERAR „NICOLAE LABIȘ" își reia activitatea. Prima ședinţă va avea loc duminică 25 ianuarie a. c. la orele 10 dimineaţa la Casa Scriitorilor. Alexandru Andriţoiu va citi o piesă de teatru.

● TELEVIZIUNE. Experienţă interesantă duminică seara la Televiziune, (adică acolo unde nu se abuzează de experienţe, programul fiind destul de mărginit și monoton în mijloace specifice). Un film, realizat în colaborare cu studioul cinematografic „București" și intitulat „Melodii, melodii". E simplitate, gust și stil în filmul acesta (regizor I. Barna). Cîteva melodii romînești bine alese au fost puse în scenă cu fantezie; interpretarea vocală plus decorul, plus mai cu seamă, acompaniamentul coregrafic (Irinel Liciu și Gabriel Popescu) au creat un sfert de ceas de poezie, din cîteva minute de cîntec ce puteau fi altfel înfăţișate otova. Nu trebuie să exagerăm totuși: în poezie s-a strecurat și ceva proză, în persoana cîntăreţei Lucki (cu i, cu y?...) Marinescu, prezentabilă pe ecran dar fără voce.

Trecînd peste detaliu, vom sublinia încăodată, debutul fanteziei muzicale la Televiziune, vom releva colaborarea fructuoasă dintre televiziune și cinematografie și vom aștepta, la emisiunile viitoare, realizări de calitate similară sau poate, nu ne supărăm, superioară.

● Mulţumim pe această cale teatrelor din București pentru că nu trimit „Gazetei literare" invitaţii la premiere, stimulînd astfel dorinţa noastră de a contribui la popularizarea și analizarea fenomenului teatral.

● ANTOLOGIA „Patrie și libertate" (E.S.P.L.A., 1958, „Biblioteca pentru toţi", îngrijită și prefaţată de Constantin Măciucă), marcînd continuarea unei bune tradiţii editoriale, reunește în două volume operele reprezentative ale unor poeţi romîni mai puţin cunoscuţi de la jumătatea secolului al XIX-lea. Așa cum se arată în „Nota asupra ediţiei", volumul I prezintă poeţi care au scris mai ales în perioada dinainte de Unire (I. Catina, A. Sihleanu, A. Mureșanu, Al. Depărăţeanu etc.), iar în volumul II sînt grupaţi cei de după 1859 (G. D. Aricescu, G. Creţeanu, N. T. Orășanu, G. Baronzi ș. a.).

Poezia „minoră" de la mijlocul veacului XIX, desconsiderată în trecut, contribuie la întregirea imaginii asupra liricei noastre progresiste, reprezentată eminent în epocă de Gr. Alexandrescu, D. Bolintineanu, Bolliac și Alecsandri. Prezentînd lipsuri și stîngăcii caracteristice — și inerente — începuturilor literaturii noastre, poezia cîntăreţilor anului 1848 și ai Unirii are intensitatea pasiunii cu care a servit năzuinţelor populare, pasiune slujită prin folosirea largă a inspiraţiei folclorice.

Legată nemijlocit de evenimentele de răscruce ale istoriei veacului al XIX-lea, creaţia poeţilor antologaţi constituie o poezie de atitudine patriotică și progresistă. Propunîndu-și ca teme majore înseși revendicările imediate ale luptei politice (emanciparea robilor, împroprietărirea clăcașilor, libertatea reală a presei, Unirea etc.), poeţii aceștia, ei înșiși luptători, vor apăra apoi revoluţia și ideile pașoptiste și vor înfiera pe cei ce le-au trădat. Cînd luptă pentru Unire, ei nu văd realizarea acestui act crucial în afara împlinirii aspiraţiilor scumpe maselor populare. La rîndul lor, poeţii de după 1859, cîntînd Unirea înfăptuită și răsunetul reformelor lui Cuza, își fac un punct de onoare din demascarea monstruoasei coaliţii a burgheziei cu moșierimea, patronată de monarhie. Astfel, din întreaga lor activitate și creaţie — străbătută de un patriotism fierbinte și luminat, de dragoste pentru cei oprimaţi și dorinţa de a schimba vechile așezări — se desprinde clar ideea rolului militant al scriitorului în societate.

Insoţită de o bibliografie, de biobibliografia fiecărui scriitor și de o notă a îngrijitorului, ediţia este precedată de o prefaţă amplă semnată de Constantin Măciucă, în care opera cîntăreţilor anului 1848 și al Unirii este analizată multilateral și competent.

M. POP

CONTINUĂRI • CONTINUARI • CONTINUARI • CONTINUARI • CONTINUARI

Alexandru Ioan Cuza în conștiinţa poporului

Oamenii mai bătrîni își aduc aminte de vremurile cînd exploatarea era intensificată de nesaţiul cotropitorilor turci. Pandele Stan, locuitor al Bărăganului evocat în sumbra lui realitate de Panait Istrati se lamentează (avea în momentul povestirii 83 de ani):

„Greu tată, greu dă tot ierea pă vremea turcilor! O hi fost ghine și-n ţara asta alte dăţi, da atunci ghinele-l lua turcu. Of! plătiam dajdie cinci sfanţi la sfert pă an. Plătiam șaizăci dă lei claca la ghionoile dă arindași, scoghia-i-ar coţofenile, și nu ne lua parale, munciam pînă vedeam verde și tot nu ne plătiam".

In cursul acestei nesfîrșite perioade de întunecată mizerie s-a ivit o rază de lumină plină de speranţă. Unirea Ţărilor Romîne sub Alexandru Ioan Cuza avea să însemne realizarea visului milioanelor de iobagi și de robi.

In amintirea multor dintre cei cu care au stat de vorbă culegătorii de texte, mai stăruie figura domnitorului progresist.

Păun Nica, din satul Laogu, spunea cu entuziasm: „Ghini mai irea cîn a avut ţara asta pă Cuzea. Irea bun rumîn ghetu Cuzea și mult ajuta iel pă săracimi... Numai ci ni pominim într-o zî c-a dipișat Cuzea-n toată-mpărăţia să să dăzroghească oamenii dă la ciocoi. Ehei, ci chef pă capu nostru".

Dintre reformele lui Cuza a avut un ecou mai puternic împroprietărirea, „Dă Cuzea, — povestește un ţăran de 85 de ani, din părţile Buzăului, — știu că ni-a dat pămînt. A trecut odată pă la poștă cu cocoana lui... Și cînd a vinit Cuzea să uita la florăriia aia, la scoarţăle și la hondroacele alea. Șî-ntreba, că dă cine sîne făcute?

— Dă dumneavoastră sînt?

— Da! Da!

Și-i povăţuia Cuzea să puie cînepă și in, să are porumb, grîu, fasole și să hiie oamini muncitori. Ei, săracu Cuzea, tare ghine ne vinea iel".

Lăsase o bună impresie comunicativitatea lui, ca și interesul pe care-l purta ridicării materiale a locuitorilor. Un mizilean spune:

„Dă Cuzea știu c-a venit odată icea la pod la Brăileanu șî ierea o frumuseţă mare. Cuzea ăsta a dat pămînt la lume... Cuzea ăsta dac-a vinit, a făcut mul ghine-n ţară. Ferice și halal să-i hiie dă sufletu lui!"

In primul domn al Ţărilor Romîne, ţăranii văd pe înfăptuitorul unei dreptăţi sociale, al ștergerii privilegiilor: „Dacă mai sta Cuzea erea ferice dă noi; dacă mai sta, ne făcea pă noi rumîni, pă boieri ţigani".

Secularizarea averilor mînăstirești e justificată de îmbuibarea călugărilor și de nepăsarea lor faţă de năpăstuiţi: „Io am durmit ca porșii șî tu dormi în palat, — i-ar fi scris Cuza stareţului în mînăstirea căruia a venit să miie într-o noapte. Di și-s mînăstiri, dacă nu ajută pi fimeile vădane, pi amărîţi și prăpădiţi?" Și — încheie povestitorul din Roznovul Neamţului — "i-o luat tăti moșiile".

Detronarea lui Cuza e bine înţeleasă ca o consecinţă a unei conspiraţii a boierilor ameninţaţi să-și piardă moșiile și privilegiile: „Cuzea, iel a dat pămînt la clăcași. Ierea boieri de neam care nu plăteau bir... Șî boierii avia robi ţigani, șî Cuzea i-a pus la bir pă toţi, și pă boieri și pă rumîni și pă ţigani, d-o potrivă pă toţi la tiate dările... Așa a făcut Cuzea atunci, da n-a putut trăi mult, din pricina boierilor, căci le-a luat moșiile".

Nici viitorul domnitor Carol nu e străin de această conspiraţie, își aminteşte ţăranul Ioniţă Răducan Frunză-Verde din Pietroasa-Buzău, om de 98 de ani: „Dipă ci-a vinit Cuzea, a dat jos, a stricat toati breslili și pă unde irea bani pă la mănăstiri, iel i lua... Și ci-a făcut, ci-a dres, că l-a dat jos Caru".

De împrejurările în care s-a realizat detronarea își aduce vag aminte Ioniţă Mărinuș, ţăran putnean: „Am făcut oștiri pe vremea lui Cuzea. He, he, sireacu, și mai barbat iara!... Tomna-n noaptea cîn l-a dat jos din tron, iaram di gardă la palatu lui. Nu știam nimic ca și să hii. Tomna noaptea tîrziu văzui că-ntra tunari cu roatili di la tunuri îmbrăcaţi cu rotogoali di pai. Și să zîc; n-am văzut cum l-a zgonit. Spunea unii că l-ar fi învelit c-un șerșaf și l-or hi suit într-un rădvan ș-a luat-o la goană".

Un portret al domnitorului, în care ţărănimea își pune speranţele, îl schiţează, într-un scurt istoric al stării economice a epocii, ţăranul Pandele Vaidomir: „Ș-am dus-o așa, tîrîș-grăghiș, pînă la vinirea domnitorului Cuzea, hi-i-ar ţărîna ușoară, p-acolo pă undi-o hi! cîn toate cele ce-ţ spusei se duse pacă li-a luat zăporu. Ni-a dat pămînt, a făcut oștire, școli, a gonit grecii șî li-a luat moșiile, a oprit ghiru turcilor, șî multe, multe... Ocaua lui pă undi-o hi. Drept om a fost și tare mîndru ierea-n hainele lui dă domn cu apaleturi. L-am văzut în trei rînduri. Și n-a trecut mult și spurcaţii dă ciocoi l-a mîncat fript, mînca-i-ar răzniţa să-i mănînce!".

A comenta aceste rînduri, vibrante prin spontaneitatea și sinceritatea lor, ca și prin culoarea stilului natural, ar însemna o umbrire a calităţilor lui.

J. BYCK

Literatura Unirii

Ghica, fostul domnitor, lăsa mai multă libertate presei muntene, decît aceea din Iași. Alecsandri fusese nevoit să răspîndească în foi volante **Hora Unirii**, — unul din titlurile de glorie ale activităţii sale de poet militant, pe care el însuși o asemuia Marseillezei (într-o notă a sa din **Grammaire de la langue roumaine** semnată de V. Mircesco și apărută la Paris în 1863 cu un „Aperçu historique sur la langue roumaine" de A. Ubicini). Caracterul clandestin al acestei răspîndiri, înainte ca poezia să fie pe buzele tuturor patrioţilor l-a amintit în ajunul alegerii lui Cuza ca domn al Munteniei, poetul moldovean G. Tăutu. El colabora în acel moment la ziarul unionist ieșean al lui Kogălniceanu, **Steaua Dunării**, care purta în ajunul luptelor pentru Unire sugestivul subtitlu **Zimbrul și Vulturul**. Poezia lui Tăutu, **Romînul și lăutariul**, „horă dedicată d. V. Alecsandri", avea o notă cu acest cuprins: „Sub guvernămîntul lui T. Balși (sic), autorităţile administrative opreau pe lăutari de a cînta Hora Unirii", (IV, 16, vineri 23 ianuarie 1859).

Lăutarul, invitat să cînte Hora Unirii și îmbiat cu un husăș (sfanţ) își exprimse frica: „Frică-mi e să nu m-audă, / Vr-un jandarm, vr-un amploiat", dar își dă seama prin instinctul politic fără greș al mulţimii că Unirea va aduce cu sine și reformele sociale așteptate de popor: „Cînd sîntem mai mulţi în casă / Scap curînd de boiresc (sic) / Și de ori și ce beilice, / De-orice soartă, de-apasat / Ce de-un timp în ţar-aice / Ne muncește ne-ncetat". Beilicul e corvada sau munca gratuită a ţăranului, iar boierescul claca ţăranului șerb, în perioada regimului agrar feudal. Libertatea politică, întrezărită de lăutar, ca o urmare a Unirii îl elibera de „orice soartă" și în genere, de opresiune. Printre poeţii mai obscuri de la **Steaua Dunării**, unul Gheorghe Nichitache, semnează fabule, dintre care una definește cu limpezime poziţiile: „Așa e și lumea, așa sîntem toţi, / Unii-s la favoare, și alţii-s patrioţi". Patrioţii din ajunul Unirii erau unioniști, iar favoriţii regimului antiunioniști.

Tot în coloanele periodicului ieșean de raliere a unioniștilor, **Steaua Dunării**, în ajunul Unirii, poetul D. Dăscălescu biciuiește nehotărîrea Cabinetului, tergiversarea, discuţiile sterpe, în timp ce ţara așteaptă. (**Solonii noștrii**, la 30 decembrie 1858): „Domnilor Soloni nu prea gîndiţi, / Vremea se trece, vremea ne lasă, / Este nevoe să hotărîţi". Accentul tonic trebuie să cadă pe **prea** ca să evite contrasensul; adică: nu gîndiţi prea mult, treceţi la fapte! Aceeași nerăbdare e tradusă a doua zi în poezia „**Strigoii**", de același, care vizează în adunare pe „ciocoi". Și aici îndemnul e exprimat în termeni echivoci: „Mai avem o săptămînă / Binele să-l salutăm. / Lăsaţi orice cugetare. / Teara cere de la voi". Cugetare vrea să zică aci ezitare, iar nu reflecţia cu caracter politic!

In Muntenia, poezia unionistă se afirmă în mai multe periodice. Am citat **Concordia**, „jurnal politic și litterar", condus de fruntașul politic unionist C. A. Kreţulescu, viitor prim-ministru al Munteniei după Unire. Periodicul apare din februarie pînă în august 1857, înfăptuind pe plan literar idealul unităţii politice prin colaborarea fraţilor Vasile și Ion Alecsandri. Colaboratori munteni sînt Grigore Alexandrescu, D. Bolintineanu cu „Oda la Romînia", care exprimă sentimentul unionist al colectivităţii. G. Creţeanu, cu puternicele-i accente patriotice și Al. Sihleanu, care se stinge prea tînăr, înainte chiar de dispariţia efemerei publicaţii.

In același an, mai precis din decembrie 1856 pînă în mai 1857, ca supliment al ziarului **Timpul**, apare lunar **Albumul literariu**, condus de G. R. Bossueceanul, care semnează și Ilar. Se reproduce dintr-o mai veche broșură franceză a lui C. Bolliac, din exil, un îndemn la unire cu titlul **Ţearra Românească către Moldova**. Poezia începe **ex-abrupto**: „Vin'Moldovă, / Vino lele, / Vin' la surioara ta; / Ţi-oi da bunurile mele; / Orice am eu tot ţi-oi da".

Organul militant apărut în ajunul Unirii este **Dîmboviţa** a cărui **programă** o semnează D. Bolintineanu, afirmîndu-și „ideile progresiste potrivit cu trebuinţele ţării". Intr-o recenzie, el citează versuri unioniste din piesa lui Millo, **Prăpăstiile Bucureștilor**. Tot a lui credem că e excelenta epistolă satirică: **Scrisoare de la Vornicul Alecu** (Beldiman?) d-lui Pit. D. Bolintineanu, în care se pastișează minunat bogatul lexic neo-grecesc al sfîrșitului de veac fanariot. Un prefăcut îndemn ironic subliniază caracterul eficace al literaturii militante:

> Literatura Ţărei pe noi ne sapă
> foarte —
> Lumină și dă viaţă; tu s-o lovești
> de moarte.

Lumină este verb: luminează. Tema principală e „boala de Domnie", care bîntuie pe mulţi și duce la balamuc, la Mărcuţa. Bolintineanu a fost imun faţă de acest morb, iar Vasile Alecsandri a avut tăria să refuze ofertele ce i s-au făcut înainte de alegerea lui Cuza.

G. Sion publică fabula **Cocoșul și bufniţa**, cel dintîi reprezentînd progresismul în timp ce pasărea nopţii „Puteţi / S-o vedeţi / In retrograzii fraţi / Care zioa mare stau întunecaţi".

O antologie a poeziei unioniste a fost încercată cîndva de N. Iorga iar una nouă este sub tipar. Despre participarea numeroasă și însufleţită a poeţilor, am dat un palid reflex. Nu putem încheia fără a pomeni, ca un ecou întîrziat al istoricului eveniment, minunatele pagini ale lui Ion Creangă, **Moș Ion Roată și Unirea**. Este partea prozei și, ca judecată de valoare, partea leului. Genialul povestitor a evocat episodul cel mai vestit al frămîntărilor din Divanul ad-hoc de la Iași, l-a înviat cu amintirea, în mai 1880. Paginile ilustrează plastic sensul social al Unirii, care n-a dat ţărănimii exploatate ceea ce i se făgăduia de către boierii unioniști.

Șerban CIOCULESCU

Intelectualii și Unirea

E preţioasă pînă și contribuţia sihastrului din văgăunile munţilor. Iată pe acel Vîrnav, călugărul de la mănăstirea Neamţului, ale cărui scrisori către democratul, revoluţionarul de la 1848 și unionistul de mai tîrziu Vasile Mălinescu sînt un exemplu al participării unanime la marea faptă. „Vivat Unirea" e refrenul patriotului retras din zbuciumul vieţii în singurătatea schimniciei. La 7 septembrie 1857, cu doi ani înainte de contopirea celor două ţări danubiene, vorbind de o manifestaţie populară din satul său natal, călugărul de la Neamţ scria Mălinescului:

„Am finit cu „Hora Unirii" într-o clocoteală de arme și urări „Vivat Unirea". In deseară a fost și o iluminaţie ca simbol de victoria luminii asupra întunericului.

La Dorohoi asemene s-a jucat „Hora Unirii", boierii împreună cu ţăranii pe mijlocul stradelor zile și nopţi. Dea Domnul ca aceeași egalitate să fie și în constituţie ca în danţ".

Despre oamenii de stat, oratorii și scriitorii care și-au pus mintea și sufletul în slujba marelui act din 1859, s-a scris și se va mai scrie mult, cu toată admiraţia și recunoștinţa ce le-o datorăm.

Mai puţin s-a vorbit despre contribuţia medicilor.

Spre cinstea breslei lor, acești oameni ai progresului și-au înscris numele ori de cîte ori a fost vorba de unire, de libertate, de dreptate și demnitate cetăţenească.

In fruntea lor se cade să însemnăm pe doctorii Anastase Fătu și pe Gh. Vîrnav.

Membri ai Divanului ad-hoc, de la Iași, ei au fost printre cei mai înflăcăraţi luptători pentru stabilirea principiilor care ar fi trebuit să stea la temelia organizării Ţărilor Romîne, după Unire. Cereau desfiinţarea privilegiilor și egalitatea cetăţenilor în faţa legii. Alături de C. Negri, Alexandru Ioan Cuza, moș Ion Roată, cei doi medici au cerut împroprietărirea ţăranilor.

Numele lor îl găsim și într-o petiţie adresată Comisiunii europene întrunită în București la 22 aprilie 1857, petiţie în care sînt înșirate abuzurile caimacamului, — locţiitorul de domn Vogoride — abuzuri care tindeau la înăbușirea dorinţelor de unire.

Mai semnau acest protest și doctorii Cuciureanu și A. Greceanu. După cîteva luni, dr. Anastase Fătu a fost ales deputat al Iașilor în Divanul ad-hoc, împreună cu alţi unioniști, ca Anastase Panu, D. Cozadin, Vasile Mălinescu.

N-a putut intra în Divanul de la București doctorul Niculae Creţulescu. Fost ministru în guvernul lui Alecu Ghica, N. Creţulescu este primul medic romîn cu diplomă de la Paris. (Cum se poate ca dumneata, boier de viţă, să te faci doftor?! îl întrebase domnitorul Al. Ghica.)

Intr-un memoriu adresat consulilor marilor puteri, Niculae Creţulescu cerea constituirea unui corp politic care să stăvilească abuzurile șefului statului. Sarcinile administraţiei să fie suportate de fiecare cetăţean, fără deosebire. (Secole întregi, boierii, clerul și cei din fruntea bucatelor nu plăteau dare, toate birurile îndurîndu-le ţăranii și tîrgoveţii, breslașii, muncitorii, negustorimea măruntă). Mai cerea doctorul Creţulescu ca în posturile publice să fie admiși oamenii de capacitate, pentru meritele și talentul lor, nu numai cei cu rubedenii și protectori în protipendadă. Domnitorul și guvernul să apere interesele ţăranilor și să instituie legi în favoarea lor.

Pe actul de constituire al Comitetului Unirii, elaborat la 30 mai 1856, alături de poetul Vasile Alecsandri, de Costache Negri, de C. Rolla, de Grigore Cuza, vedem și pe dr. Ludovic Steege (cumnatul lui Costache Negri), pe dr. Anastase Fătu, dr. G. Cuciureanu, dr. Greceanu, dr. Apostoleanu.

Contribuţia acestor medici la întemeierea statului romîn trebuie menţionată la fiecare aniversare a marelui act pe care-l sărbătorim azi și care rămîne printre cele mai importante realizări din istoria acestui popor.

Acad. Victor EFTIMIU

Problema ţărănească și Unirea

fel de expunere de motive, care arată situaţia ţărănimii moldovene, după aceea urmează revendicările.

Plîngerea deputaţilor pontași desfășoară în faţa lectorului mulţimea de sarcini căzute și adunate de-a lungul timpului pe spinarea ţăranului, și în același timp, rolul hotărîtor pe care ţărănimea l-a avut în crearea bogăţiilor ţării ai căror beneficiari au fost boierii și pentru aceasta drept răsplată a urmat numai asuprirea și jaful. Este arătat că tot greul războaielor purtate pe pămîntul Moldovei a fost suportat numai de lumea multă a satului moldovean.

Totodată se mai demonstrează că din vreme în vreme, cu toate că obligaţiile ţăranilor au sporit, locul dat lor de hrană s-a micșorat. Faţă de această stare de lucruri, și aici se vede încă o dată legătura pe care o făceau ţăranii între ideea Unirii și îndreptarea soartei lor, propunerea ţăranilor pontași cerea: „Pe lîngă cele mari dorinţe, care dimpreună cu celelalte trepte le-am arătat în Adunarea Obștească a ţării, treapta locuitorilor pontași cere ca pe viitorime săteanul să fie pus și el în rîndul oamenilor. Vroim să scăpăm, vroim să ne răscumpărăm, să nu mai fim ai nimănui, să fim numai al ţării și să avem și noi o ţară".

Pentru această îndreptare a soartei lor ţăranii cereau: desfiinţarea beilicurilor, havalelelor și a capitaţiei, desfiinţarea boierescului prin răscumpărare și împroprietărirea pe pămîntul pe care îl aveau în folosinţă. Odată cu aceste revendicări de ordin economic și social, ţăranii pontași veneau și cu revendicări de ordin politic. Ei cereau să fie prezenţi prin reprezentanţii lor în Adunarea Obștească care făcea legile ţării, dregătorii satelor să fie aleși din rîndurile ţărănimii.

„Propunerea" ţăranilor, bine documentată, a dezlănţuit o adevărată furtună în Adunarea cu o mare majoritate de deputaţi boieri. Imediat li s-au pus în faţă mai multe contrapropuneri.

Marii boieri prezentau drept „tendinţe comuniste" cererile din „propunerea sătenilor" și-au încercat să arate că această propunere nu era opera ţăranilor, deci nu era punctul de vedere al acestora, urmărind astfel să spulbere de la început sub această formă acuzaţiile aduse clasei dominante.

Intreaga intervenţie a deputaţilor boieri este străbătută ca de un fir roșu, de tendinţa de a demonstra că ţăranii n-au nici un drept de proprietate asupra pămîntului pe care îl munceau de secole.

O deosebită atenţie merită amendamentul la propunerea deputaţilor pontași, prezentat adunării de către deputaţii cu vederi înaintate ca: V. Mălinescu, N. Bosie, D. Cozadini, ș. a. In fond, acest amendament este o adevărată propunere și anume una din cele mai documentate care au venit în discuţia adunării Divanului ad-hoc. Prin acest amendament se justifica din punct de vedere juridic și istoric drepturile ţărănimii. In același timp, erau spulberate toate argumentele invocate de marea proprietate pentru cauza ei.

In încheiere, în două articole se cerea: răscumpărarea boierescului și lăsarea în întreaga și deplina stăpînire a sătenilor, cîtimea de pămînt atribuită prin așezămînt, după statul quo; desfiinţarea monopolurilor și înfiinţarea dregătoriilor sătești cu titulari aleși din rîndurile locuitorilor comunei.

Dar majoritatea Divanului ad-hoc, alcătuită din marea boierime, respinge amandamentul propus, ca fiind neregulamentar.

Au luat cuvîntul mulţi deputaţi din rîndurile boierimii care au susţinut punctul de vedere al moșierilor.

Din cuvîntările rostite în favoarea ţăranilor, două merită a fi luate în consideraţie și anume a lui Mihail Kogălniceanu și N. Bosie.

Kogălniceanu se arată hotărît pentru desfiinţarea boierescului și împroprietărirea ţăranilor pe calea legală, dar în primul rînd să fie rezolvată problema Unirii. N. Bosie, condamnînd atitudinea boierilor din Divan, se pronunţă categoric pentru votarea propunerii ţăranilor.

Dar după încheierea discuţiilor în jurul problemei agrare, punîndu-se la vot toate propunerile, nici una nu a întrunit majoritatea de voturi și ca atare au fost declarate respinse.

★

Problema agrară, ajunsă în discuţia Divanului ad-hoc, a fost urmărită și în afara adunării cu multă îngrijorare de ambele clase sociale interesate: boieri și ţărani.

M. Kogălniceanu arată că „Hanurile și casele particulare" din Iași gemeau de mulţimea de proprietari veniţi din toate colţurile Moldovei. Aceștia au exercitat mari presiuni pe lîngă guvernul căimăcămiei, pentru a interveni în favoarea cauzei marii proprietăţi. Au fost postaţi soldaţi la ușile Divanului ad-hoc, pentru a fi intimidaţi deputaţii. Au fost confiscate buletinele dezbaterilor Divanului ad-hoc în care se publicaseră propunerile și discuţiile care au avut loc în legătură cu problema agrară.

„Deputatul ţăranilor pontași din Tutova", spune N. Bosie, „înfruntînd jandarmii și oamenii isprăvniciei, a venit la Iași pentru a se plînge și a protesta împotriva măsurilor samavolnice luate de guvern".

In dosarele de anchetă din Arhivele Statului din Iași, se găsesc multe numere din Buletinul Divanului ad-hoc și propuneri tipărite ale proprietarilor mici, precum și copii scrise de mînă după propunerea deputaţilor pontași care au fost confiscate de la diferiţi oameni. Una din aceste copii, după propunerea deputaţilor ţărani, poartă următoarea însemnare: „S-a scris de mine Alecu Dimitrian cu cea mai mare mulţumire, rugînd pre domnul ca să auză glasul rugăciunii noastre a păcătoșilor și să ne mîntuiască pre noi. Scrisă pentru domnul Levărdă deputatul pontașu și fiind întocmai cu cea tipărită am iscălit. 1 decembrie 1857 ss Alecu Dimitrian".

In urma descoperirii faptului că deputatul Ioan Levărdă din jud. Roman se făcuse vinovat de a fi răspîndit propunerea deputaţilor pontași, a fost pus sub o strictă supraveghere de către autorităţile administrative. In multe sate din judeţul Roman și judeţul Bacău au fost răspîndite asemenea propuneri, după cum arată documentele aflate pînă acum.

Mulţi dintre foștii deputaţi pontași, ajunși în satele lor, au răspîndit speranţa unor zile mai bune care trebuiau să aducă eliberarea de sub jugul moșieresc și mult dorita împroprietărire.

Această idee de eliberare a ţărănimii de sub iobăgie o constatăm și într-un raport al funcţionarului Constantin Carp din 8 ianuarie 1858, înaintat Departamentului de Interne, prin care se arăta că un locuitor ţăran, Dimitrache Timofte, a fost găsit „propovăduind că acuma le-a venit vremea și lor și chiar în satul meu, au declarat că va mai fi și el giudecătoriu".

Din cauza acestor „tendinţe revoluţionare" Bulwer, reprezentantul Angliei în comisia internaţională de la București arăta colegului său francez, Talleyrand, necesitatea de a se face un demers comun pentru închiderea Divanului ad-hoc, lucru pe care pînă la urmă Turcia, la cererea marilor puteri, l-a făcut, dînd un firman de dizolvare a celor două Divane.

Dar starea revoluţionară din satele romînești a continuat și după Unire, deoarece actul de la 24 ianuarie 1859 nu a adus împlinirea dorinţelor ţărănimii: rezolvarea problemei agrare.

★

Reforma agrară din 1864 a adus o oarecare ușurare în situaţia ţărănimii, a creat condiţii pentru dezvoltarea forţelor de producţie și pentru dezvoltarea capitalismului în ţara noastră, dar n-a rezolvat starea grea în care se aflau milioanele de truditori ai pămîntului.

Vremurile care au urmat reformei după 1864, după detronarea lui Cuza, instaurarea regimului burghezo-moșieresc, au dus la o crîncenă exploatare a poporului, la sărăcirea ţării, la trădarea intereselor naţionale.

In noile condiţii create de regimul de democraţie populară, ţărănimea, alături de întreg poporul muncitor, și-a găsit completa împlinire a năzuinţelor sale pe care le-a nutrit și pentru care a luptat veacuri de-a rîndul.

Valerian POPOVICI

Poezia din „Tribuna"

Ecu neputinţă să nu observi în evoluţia „Tribunei" o predilecţie consecventă pentru paradoxuri, pentru nepotriviri între teorie şi practică. Teoretic, s-a condamnat proza needucativă pentru tineret" („Groapa", „Derbedeii" etc). Practic, s-a publicat proză „needucativă" chiar pentru adulţi (vezi şi nota apărută în „Scînteia"). Teoretic, s-a înfierat — şi într-un număr recent — „spiritul de coterie, discriminarea neprincipială (de pildă: critică de la centru şi din provincie), aroganţa, suficienţa de sine (...) procesul de intenţie, atacu! «la om», răstălmăcirea pe bază de texte trunchiate", etc. Practic, au apărut în „Tribuna", chiar în numărul respectiv şi chiar în articolul respectiv, manifestări condamnate şi condamnabile: critică neînduplecată împotriva „centrului" fără nici un exemplu negativ, din „Tribuna" însăşi, proces de intenţie, răstălmăcire pe bază de texte trunchiate, etc. (Pentru a nu mai vorbi de campania îndreptată împotriva unor critici „de la centru" ca Ov. S. Crohmălniceanu, M. Petroveanu, S. Bratu, alimentată cu dărnicie aproape număr de număr). Teoretic, au fost criticate poeziile unor tineri publicaţi în gazeta noastră pentru că nu transmit „o emoţie unică (?), nemijlocită, ci nişte speculaţii mai mult sau mai puţin trecute prin unda afectului, încălzite la flacăra sentimentului civic", etc. Practic, în „Tribuna" apar poezii care nu trec de loc prin unda afectului, care nu sînt de loc încălzite la flacăra sentimentului civic, în care nu poezia e ancorată în prezent, ci prezentul e ancorat, sau mai curînd agăţat la poezie, pentru ca versurile să „sune", să „meargă" şi eventual, să prevină criticile. Despre poezie ne-am şi propus să discutăm. Nu toate, dar cele mai multe din poeziile publicate de „Tribuna" în ultimul timp, mai exact în ultimele două numere ale anului trecut şi primele două ale acestui an, au calitatea de a nu fi actuale, deşi vizează formal actualitatea. Ele dezvăluie seninătatea olimpiană a unor poeţi, vai, încă tineri, în faţa prezentului şi, uneori, o artificială apropiere de prezent, menită mai mult să deruteze, decît să emoţioneze.

Un poet, Gh. Scripcă, constată în nr. 51 al revistei: „S-a dus pădurea la oraş, departe, / Cu trenul sau pe Bistriţa — la vale..." N-avem nimic împotrivă. Dar cînd începe să dea conştiincios şi documentat explicaţiile politice ale sentimentului pădurii (nu al poetului) că „nu mai e ca înainte", fiindcă omul de azi o iubeşte, o sădeşte din nou, etc., poetul devine artificial în expresie: „Şi codrul, dacă n-a simţit durere, / scandîndu-şi marşu-n zarea de lumină, / i-a petrecut suprema mîngîiere: / va creşte iar pe vechea-i rădăcină!" Fireşte, ne întrebăm: cine simte durere scandînd un marş? Suprema mîngîiere îi este dată codrului, fiindcă n-a simţit durere, scandînd marşul? Unde e logica? Dar iată cum încheie poetul: „Şi mai sfînt, mai plin de măreţie, / decît să poţi să te împarţi în două: / Să-ntinereşti, cinstind bătrîna-ţi glie, / Şi să te legi, matur, cu lumea nouă!..." Cum, adică, să te împarţi în două? Şi cum să te legi tu, codru, cu (nu: de) lumea nouă? Oare actualizarea nu e cel puţin forţată? Petre Bucşa publică nişte poezii închinate toamnei. „Peisaj" învie vechiul contrast: vine toamna „podoaba pădurii se trece", „cocorii se mistuie-n zare", dar tu, iubito, rămîi „şi nouă (?) şi tînără". „Convorbiri literare"? Nu, „Tribuna". „Miniatura" aceluiaşi poet e mai avansată: toamna se pierde ea, de data asta, în zare. „Aşa se pierde orice anotimp / şi toate, toate se cufundă-n timp..." Iar o idee veche: timpul este ireversibil. (Am adăuga: mai ales cel pierdut cu scrierea unor poezii atemporale). Dar poetul şi-a adus aminte brusc de anul în care se află şi a adăugat un distih: „Noi însă, descifrînd şi-aici un rost, / visăm la ce va fi, nu la ce-a fost!..." S-a actualizat poezia? Ne îndoim. In schimb s-a îmbogăţit cu două versuri care n-au nici o legătură cu precedentele, melancolice, resemnate, triste. (Şi totuşi Petre Bucşa nu e lipsit de talent şi chiar, uneori, de o însufleţire tinerească. Vezi poeziile „Toamna" şi „Cîntec").

Ciclul „Armonii alpine" al lui Negoiţă Irimie are imagini frumoase şi, mai ales, are calitatea de a fi fost închinat unor oameni ai zilelor noastre, constructorilor hidrocentralei de la Bicaz. Dar şi aici există o distanţare de obiect. Nişte turnuri sînt comparate cu piramidele egiptene (e concluzia poeziei!), deci imaginea dintr-o dată îndepărtează. Constructorii trec „peste note stridente" sau „urcă tot mai sus către boltă", dar nu se văd lucrînd efectiv, concret, la ridicarea hidrocentralei. Imaginile defilează prin faţa poetului şi a cititorului, dar nu trec prin sufletul lor. De altfel, poetul nu este întotdeauna în posesia unor imagini şi expresii proaspete (se repetă jenant: aer, aerian, stele, profil), fapt care-l conduce, în poezia „Steaua polară" (nr. 52), la imaginea „Feeric arde salva („Aurorii" n.n.) ca o stea / Peste pămînt şi peste ţara mea", foarte asemănătoare cu o alta, din poezia lui Petre Bucşa, „Toamna", apărută în numărul anterior: „un proletar Octombrie a măiestrit o stea / să ardă-n veac şi peste ţara mea". Ambele distihuri sînt finale. Acelaşi poet, Negoiţă Irimie, publică în numărul 1 / 1959 al „Tribunei" vreo duzină de distihuri în care demonstrează că poezia nu e altceva decît un miraj care se destramă pe măsură ce te apropii de ea: „Cu dansul ei din nou vrea să ne cheme, / Cu-nşelătorul cîntec de sirene", etc. etc., pentru ca, în final, să ne declare fără falsă modestie: „Eu cred în steaua mea care nu minte". Atunci ce rost au avut penibilele apropieri şi depărtări de această, literalmente închipuită, „fata Morgana"?

La rubrica „Lauda patriei", în poezia „Cantoria" a lui Gheorghe Chivu, apar cuvinte ca: Republică, stea, Horia, ţară, grîu, om, istorie, etc., toate însă amestecate într-un asemenea chip, încît în cele din urmă nu se înţelege nimic. Două exemple, unul de la început şi altul de la sfîrşit: „In palmele calde-ale ţării / Bobul de grîu începu să se mişte: / în palmele bătătorite-ale ţării / Uimirea ce ochi mari făcu!..." (uimirea care face ochi mari în palmele ţării!); „Şi-n jur mi se-nalţă, se-nalţă / Din mine însumi semeţ cît un dom / Un monument, un colos cu nimbul de flăcări/Un monument cu ţărmuri de om". (Un monument cu ţărmuri de om!). Intr-o poezie ermetică, sclipesc cîteva cuvinte care te fac să-ţi aduci aminte de un înţeles anume. Nu e totuşi prea puţin? (Şi doar Gheorghe Chivu a arătat că poate scrie poezii clare, ca „Uzine" din nr. 1/1959). Miron Scorobete publică o poezie de atmosferă, „Acasă", în care plouă, vitele suflă în ocol, casa trosneşte din grinzi, mama toarce, etc. Doar un singur vers: „Că-n colectiv a fost un an bogat" te împiedică să crezi că nu citeşti „Sămănătorul", ci „Tribuna". Poezia lui Valeriu Gorunescu, „Executarea utecistului", este scrisă în ton de prohod, fără vreun accent mobilizator, cu psalmi, heruvice, cruci albe, învieri (!) şi rîndunele care zvîcnesc... cuvios. Uteciştii au fost totuşi oameni care au luptat pentru viaţă!

Orientarea unei reviste se verifică în activitatea ei practică, în ceea ce se scrie concret despre realitate, adică în proza şi poezia pe care o publică. Exemplele pe care le-am dat mai sus probează inconsecvenţa revistei „Tribuna" în aplicarea principiilor realismului socialist pe care, teoretic, le formulează.

CRONICAR

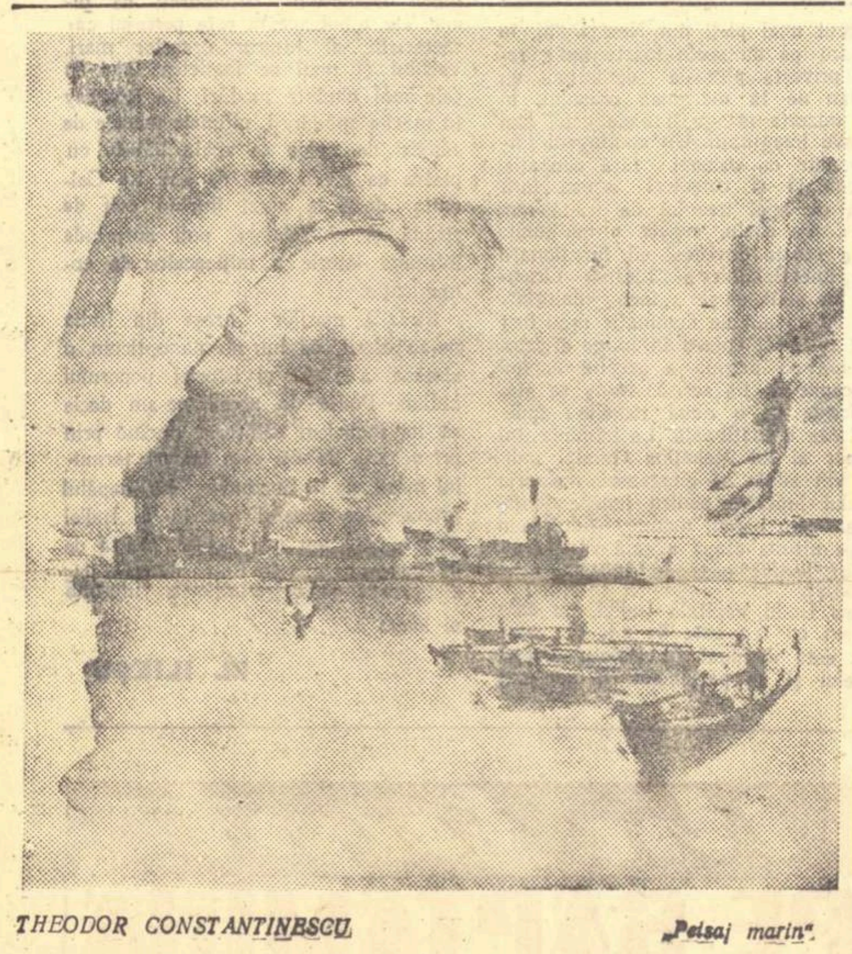

THEODOR CONSTANTINESCU „Peisaj marin"

Cartea de artă

Franz Liszt: „CHOPIN"

Talent prodigios, înflăcărat patriot, legendar în ciuda copleşitoarei lui modestii, Frederich Chopin a lăsat urme luminoase în literatura secolului trecut. Honoré de Balzac, George Sand, Heinrich Heine şi alţii au încrustat în creaţia lor, fie sub forma portretului, fie din simple notaţii, cîte o faţetă a creatorului şi neîntrecutului interpret al **„nocturnelor"** şi **„polonezelor"**.

Deşi iluştrii autori ai mărturiilor nu au avut atingere directă cu muzica, paginile lor despre Chopin rămîn prin subtilitatea şi penetraţia lor psihologică, puncte de plecare indispensabile în descifrarea personalităţii marelui muzician. Lucrul devine cu atît mai impresionant însă cu cît între aceste mărturii despre „omul Chopin" se înscrie ca o adevărată sinteză asupra creatorului, cartea celuilalt mare poet al pianului, impetuosul interpret, profundul creator al **simfonicì Faust şi Preludiilor**, maghiarul Franz Liszt

Prezentarea în traducere romînească de către Editura Muzicală sub titlul comun **„Chopin"** a celor opt eseuri publicate de Liszt în 1851 în paginile revistei „La France Musicale" reprezintă un eveniment greu de apreciat în spaţiul restrîns al acestei rubrici. Spunem aceasta gîndindu-ne că cititorului pe lîngă faptul că i se deschide un larg şi luminos unghi de cunoaştere a personalităţii lui Chopin, i se dezvăluie indirect şi multe din cutele sufleteşti, din frămîntările şi problemele învolburatului romantic Liszt. Scrise la Weimar, la jumătatea secolului trecut, în perioada în care lupta popoarelor europene pentru libertate şi independenţă naţională era în plin avînt, articolele lui Liszt despre Chopin răsfrîng cu putere ecourile acestor frămîntări

Afirmîndu-şi admiraţia faţă de geniul interpretativ al lui Chopin, Liszt îşi afirma propria atitudine de artist patriot, profund legat de aspiraţiile spre libertate ale poporului său.

Urmărind destinul creaţiei lui Chopin, legătura profundă între creaţia acestuia şi folclorul muzical polonez, Liszt subliniază: **„Chopin va putea fi clasat printre primii muzicieni care au individualizat caracterele poetice ale unei naţiuni; printre altele el a individualizat ritmurile polonezelor, mazurcilor şi krakoviacurilor"**. Subliniind şi întărind cu numeroase exemple (vezi fermecătoarele pagini dedicate **„polonezelor"** şi **„mazurcilor"**) ideea că Chopin a **„sintetizat şi a întruchipat cu fantezia şi talentul său, sentimentele poetice"** cele mai diverse ale poporului său, Liszt a sezisat valoarea şi originalitatea formelor muzicale create de Chopin.

Liszt sfidează prejudecăţile unor spirite înguste după care o creaţie valoroasă nu poate fi încorporată dimensional decît de o formă asemănătoare. Inegalabilele miniaturi pianistice, impromptu-urile, nocturnele, mazurcile şi valsurile lui Chopin, profunde prin conţinutul lor ascuns întotdeauna sub o formă graţioasă, irizată, prilejuiesc lui Liszt o comparaţie care are darul de a sugera plastic specificul creaţiei chopiniene: **„...o pînză de 125 cm. pătraţi, cum ar fi „Vedenia lui Ezechiel" sau „Cimitirul" lui Ruysdal, se situează printre capodoperile preţuite mai mult decît un anumit tablou de dimensiuni vaste, fie el chiar de Rubens sau de Tintoretto... Petrarca nu-şi datoreşte sonetelor sale, triumful?"**

Dorindu-şi cu pioasă modestie ca cele cîteva articole să reprezinte pentru monumentul lui Chopin ceva mai mult decît o „piatră brută şi anonimă", Liszt a lăsat în realitate ceva mai de preţ decît marmora însăşi, mai pur decît diamantul cel mai cizelat: un fascicol de raze care, suspendat deasupra statuii celui venerat, îi dezvăluie, într-o fulgerare, cele mai ascunse vibraţii, articulaţiile cele mai profunde ale geniului său.

Vasile NICOLESCU

IULIAN OLARIU „Frederic Chopin"

ERSKINE CALDWELL
despre profesia de scriitor

ERSKINE CALDWELL, autorul romanelor „Drumul tutunului", „Pogonul lui Dumnezeu" şi al altor numeroase cărţi cunoscute în lumea întreagă, istoriseşte în noua sa lucrare cîteva din evenimentele hotărîtoare care i-au marcat cariera artistică. „Numeşte-o experienţă" nu-i o autobiografie. Pătrund, desigur, ecouri din zbuciumata existenţă a celui ce a fost pe rînd vînzător de ziare, tipograf, mus pe un cargobot, şofer, muncitor agricol pe plantaţiile din Alabama, ziarist. Dar scriitorul se fereşte să stăruie asupra acestui capitol biografic, mărginindu-se să povestească, fără bravadă, cu bună credinţă, cum a făcut acordul cu vocaţia sa.

Născut într-o familie săracă, împovărată de griji, Erskine Caldwell şi-a cîştigat pîinea din copilărie îndeplinind tot felul de munci, iar la şaisprezece ani s-a hotărît să-şi încerce norocul şi puterea pe tărîmul literaturii. S-ar putea, o clipă, presupune că ceea ce l-a îndemnat să opteze pentru cariera artistică ar fi fost în egală măsură mirajul gloriei şi al averii. Erskine Caldwell nu neagă că visul de aur al celebrităţii l-a ispitit, dar pe drept cuvînt e convins că el n-a provocat şi nici nu poate explica decizia de la care, în ciuda nenumăratelor obstacole, nu s-a abătut niciodată.

Concepţia despre literatură a lui Caldwell, în strînsă legătură cu formaţia sa artistică, este realistă. Caldwel nu scrie nici pentru sine, nici pentru Dumnezeu, nu consideră arta o ocupaţie metafizică, o rugăciune sacră, nu se socoate un posedat care pronunţă cuvintele sub imperiul unei necesităţi demonice. Şi nici nu crează numai ca să-şi cîştige viaţa. Replicînd teoriilor care fac din scriitor un aristocrat al spiritului, el notează: „Pot să afirm că nu datorez nimic din operele mele unei vane inspiraţii. M-am luptat să le scriu şi neliniştile incercate la gîndul roadelor îmi dădeau sudori reci". Pentru Caldwell literatura constituie o meserie. Astfel, el se plasează fără orgoliu alături de cei ce muncesc. In adevăr, o meserie se deprinde încredinţîndu-te mai mult travaliului decît inspiraţiei. Şi apoi un muncitor trebuie să ţină seama de cei pentru care produce. Lui nu-i este îngăduit să se izoleze într-o superbă solitudine, lăsîndu-se condus de steaua sa. Caldwell stabileşte o legătură precisă între opera şi utilitatea ei. Nici o clipă nu a fost tentat să facă — declară — opere care nu servesc la nimic.

A început prin a fi corespondentul unor ziare mărunte cărora le trimetea ştiri despre accidentele cotidiene şi meciurile de rugby. A continuat prin a recenza gratuit mii de volume pentru rubrica de critică şi bibliografie a unei reviste. A sfîrşit prin a scrie zeci şi sute de scurte povestiri pe care le-a trimis la diferite reviste-magazin, avînd grijă ca atunci cînd o schiţă era respinsă de o publicaţie s-o expedieze alteia s.a.m.d.

Cînd la vîrsta de şaisprezece ani hotărîse să fie scriitor, îşi fixase ca termen de reuşită zece ani. I-au trebuit şapte ca să-şi facă un nume şi să răzbată în coloanele revistelor de seamă. Şapte ani de-a lungul cărora a muncit zi şi noapte, interzicîndu-şi orice descurajare, netolerîndu-şi nici o slăbiciune, despot cu sine însuşi. Priponit ceasuri întregi de maşina de scris, corijînd, refăcînd, rupînd foile şi iarăşi luînd-o de la capăt, cu această voinţă obstinată a ajuns să-şi serbeze triumful. Indărătnicia primelor zile nu a şovăit niciodată: încordarea ambiţioasă care-l susţinea nu a cedat nici un moment. Rareori o chemare a fost smulsă cu atîta ardoare.

Plecînd dintr-un oraş în altul, colindînd ca şofer al unui medic cîmpiile Americii de Sud şi observînd traiul fermierilor şi muncitorilor agricoli, Erskine Caldwell e mereu dornic să afle ceva nou despre oamenii în mijlocul cărora trăieşte, să cunoască dramele şi patimile care-i macină. Pe aceste drumuri s-a întîlnit cu acei eroi ai săi, făpturi exasperate de sărăcie şi în viaţa cărora pasiunea s-a instalat în formele ei cele mai despletite.

Cîţiva ani locuieşte în nord. Vara, o zi taie lemne, o zi scrie. Iarna lucrează zi şi noapte pînă cînd degetele îi îngheaţă pe clapele maşinii de scris.

Iar în tot acest timp refuzurile diverselor publicaţii se ţin lanţ. Intr-un rînd Caldwell aruncă în mare două geamantane pline de manuscrise respinse! S-au clătinat nădejdile? L-au cuprins ezitările? Nu! Ceea ce ar putea trece drept disperare este numai o tristeţe senină. Caldwell urmăreşte valiza care se scufundă, ca şi cum paginile acestea ar fi fost scrise din capul locului pentru a fi abandonate. Nici un suspin, nici o lamentaţie. „Aşa e jocul" şi nimeni nu trebuie tras la răspundere. Dacă în adevăr are talent, succesul va şterge, va cicatriza rana. In viaţa unui scriitor atîtea pagini scrise nu trec fără urme, fără consecinţe.

Nici mai tîrziu, cînd primul său volum e ţinta atacurilor criticii. Caldwell nu ia poza autorului neînţeles. Ştie că în materie de istorie literară nu există apel, ci numai aşteptare. Mărturiseşte — indirect — că i-a venit greu să citească detaşat atacurile şi la lectura lor nu a surîs niciodată. Impotriva acestor atacuri nu avea decît o răzbunare care era în acelaşi timp invincibila sa armă: perseverenţa.

Orice s-ar spune, Caldwell a plătit scump dreptul de a fi sigur de vocaţia sa! Şi ne întrebăm dacă o fire mai puţin robustă, o voinţă mai puţin tenace, un suflet mai puţin echilibrat, ar fi putut rezista epuizantelor dificultăţi la care talentul e supus în America.

B. ELVIN

CRONICA DRAMATICĂ

„In căutarea bucuriei" şi „Zboară cocorii" de V. ROZOV

(Teatrul C. Nottara)

Piesele lui Rozov continuă în culori proaspete tradiţia proceselor etice, atît de proprii dramaturgiei sovietice. Dramele şi comediile acestui scriitor deosebit de interesant nu rămîn nici un moment simple prezentări dramatice ale realităţii. Personajele discută cu aprindere faptele, se ciocnesc, se înfruntă, se transformă şi tocmai din cauză că nu sînt scutite de spasme şi dureri capătă accentul inimitabil al autenticităţii.

Autorul fiind tînăr, construcţia pieselor nu este perfectă, dar stîngăciile sînt şi ele remarcabile într-un sens, deoarece izvorăsc din dorinţa de a spune cît mai multe despre oameni şi despre viaţă. Victor Rozov scrie piese de moravuri, în cel mai deplin înţeles al cuvîntului şi se dedică acestui gen dificil cu o rîvnă mobilizatoare care nu are nimic comun cu platitudinea şi discursivitatea. Eroul principal, într-o asemenea postură dramaturgică, rămîne autorul care judecă pas cu pas evoluţia personajelor sale supuse unui examen sever, dar însufleţit. Discuţia dramatică se poartă în jurul problemelor fundamentale, iar în ultimă instanţă se cere răspuns la întrebarea „cum trăim?". De aci rezultă o anume gravitate a faptelor şi mişcărilor care, în ciuda ţesăturii vii şi a replicilor spumoase, conferă pieselor lui Rozov un aer de juvenilă seriozitate.

Rozov scrie despre tineri, sau mai ales despre tineri, poate tocmai din pricina rolului moralizator al dramelor sale, care sînt redactate în chipul unor scrisori deschise adresate generaţiei noi, cu scopul mărturisit de a o îndruma la începutul vieţii. Cum aceste lecţii de educaţie comunistă capătă contururi trainice şi sînt spuse în tonuri calde şi cuceritoare, pot fi luate drept model şi nu încape îndoială că dramaturgii noştri ar avea multe de învăţat privindu-le cu atenţie şi încordare. Apărînd cu vehemenţă principiile eticii noi, piesele lui Rozov nu uită să le aplice vieţii adevărate, avînd în vedere oameni autentici şi nu fantoşe de laborator umplute cu cîlţi şi colorate de circumstanţă. Fermitatea principiilor este astfel îngemănată fermităţii conspectării vieţii. Nu sînt admise influenţele ideilor vechi şi sînt respinse categoric vopselile serbede ale reprezentării idilice. Demonstraţia ideologică se conturează astfel din materialul viu al dramei ca o consecinţă firească a selectării faptelor şi oamenilor de către un autor lucid, care acţionează în numele societăţii socialiste cu pasiune şi cu talent.

Comedia „In căutarea bucuriei" este o dezbatere savuroasă în jurul problemelor fericirii. Autorul preferă discuţiei de idei propriu-zise, metoda acumulării impresionante a momentelor de viaţă semnificative, urmată de concluzii limpezi, chiar dacă întrucîtva sumare. Ca şi în piesele lui Leonov, eroii sînt chemaţi să aleagă între demnitatea creatoare şi satisfacţiile mic-burgheze obţinute prin compromis. Feodor, cel mai mare dintre copiii Clavdiei Vasilievna se va lăsa tîrît de „simţul practic" al nevestei sale, în vreme ce Tania, sora mai mică, va înţelege că Ghenea, băiatul de ţăran, ascunde în sufletul său resurse imense de puritate şi-l va prefera distinsului Leonid Pavlovici. Furia mezinului Oleg împotriva mobilelor cumpărate de menajul Feodor-Lenocika capătă în scena mutilării „boarfelor" o semnificaţie simbolică, întrucît băiatul acesta zvăpăiat şi integru răzbună distrugerea peştişorilor săi vii, din pricina unor obiecte de huzur moarte. Cu sabia în mînă, ca un cavaler medieval dezlănţuit, Oleg ne apare hazliu, dar nu ridicol, întrucît el aplică o corecţiune meritată celor care calcă în picioare frumuseţea vieţii pentru a-şi înfrumuseţa cuibul lor strîmt de plăceri egoiste. „In căutarea bucuriei" este o comedie optimistă, dar personajele sale nu calcă pe nori trandafirii de vată şi nici nu joacă în final hora tuturor rezolvărilor. In piesă se află oameni de tot felul, dar cei mai interesanţi sînt „pozitivii", întrucît tocmai aceştia consideră viaţa ca un lucru deosebit de serios şi complicat.

A doua piesă a lui Rozov, pusă în scenă de Teatrul Nottara, „Zboară cocorii", reia înfruntarea dintre cele două poziţii potrivnice în circumstanţele agravante ale războiului. Chemarea colectivităţii este exprimată de astă dată în termeni deosebit de duri şi precişi. Patria atacată de fascişti este în primejdie şi orice tergiversare cu datoria cetăţenească înseamnă un tîrg josnic şi degradant. Drama se înscrie în jurul dragostei tragice a principalului personaj feminin, Veronica. Boris, pe care-l iubeşte, s-a dovedit un om demn şi întreg, cerînd să fie trimis pe front; Mark, care o seduce apoi, este un laş. Boris cade eroic, salvînd viaţa altui ostaş; Mark săvîrşeşte cu seninătate infamii abominabile. Veronica ispăşeşte un act trecător de uşurinţă, prin ani de coşmar oribil, în condiţiile unui conflict puternic între formă şi conţinut. Il iubeşte pe Boris şi trăieşte cu Mark, îi găteşte bărbatului meschin şi-l aşteaptă pe viteazul plecat în foc. Intervenţia colectivităţii va face să sară în ţăndări cercul absurd care sugrumă viaţa acestei femei tinere şi cinstite. Tatăl lui Boris, o profesoară refugiată din Leningradul asediat, un tînăr sosit de pe front, pledează, rînd pe rînd, cauza înaltă a vieţii demne şi adevărate. Veronica va recăpăta treptat gustul traiului între ceilalţi oameni. In acest sens trebuie spus că filmul lui Kalatozov a sacrificat pe nedrept ultimul episod al piesei, acela în care Veronica se deschide din nou dragostei ca o floare renăscută. Realizînd în final cuplul Veronica-Volodia, autorul acordă iubirii dreptul său legitim şi firesc la existenţă, atunci cînd izvoarele sale sînt pure şi provin de la mari adîncimi.

Elena Pop Dan, Dumitru Furdui şi Margareta Pazazian într-o scenă din piesa „In căutarea bucuriei".

Simplitatea captivantă a pieselor lui Rozov a întîlnit la Teatrul Nottara un număr de tineri interpreţi remarcabili. S-a acordat astfel celor două spectacole o alură tinerească pe deplin îndreptăţită. „In căutarea bucuriei" a profitat continuu (şi chiar puţin excesiv) de pe urma formaţiei de comedian a regizorului (Ion Gheorghiu). Partitura comică a piesei a fost intonată cu aplomb, stîrnind hohote de rîs homeric.

Creaţia lui Dumitru Furdui (Oleg) a izbutit însă, în ciuda textului savuros, să menţină raportul firesc dintre poantele de haz şi momentele de emoţie discretă. Umorul sec, practicat în acest spectacol de Aurel Cioranu (Ghenea), ca şi excelenta sa declaraţie de amor, atrage din nou atenţia asupra unui talent cu totul deosebit. Este regretabil că alături de apariţiile convingătoare ale unor tineri talentaţi ca Arcadie Donos (Lepşin), Tatiana Iekel (Tania), Val. Lefescu (Colea), Elena Pop Dan (Fira), s-a acceptat de către regie prezenţa falsă şi uscată a lui Romulus Bărbulescu în rolul important al lui Feodor. Dimpotrivă, trebuie să reţinem realizarea Anei Barcan în rolul mamei, trecerea sa tăcută prin scenă, zîmbetul cald, tonul emoţionant, sentimentalitatea sa rezervată. Nu ne îndoim că spectacolul ar cîştiga mult dacă ritmul ar căpăta (mai ales în primul act) mai multă febrilitate, închegînd mai unitar episoadele piesei.

„Zboară cocorii" cerea regiei (Mihai Raicu) o viziune scenică mai marcată, capabilă să sublinieze pregnant ideile, desluşindu-le în materia densă a dramei. Regizorul a preferat să dea atenţie decorului pe care l-a vrut (fără să greşească) simplu, liniar, şi să acorde o maximă intensitate momentelor sentimentale, ceea ce se putea face cu mai multă discreţie. In această privinţă, merită să ne oprim asupra tinerei actriţe Tatiana Iekel, deosebit de sensibilă şi înzestrată, care a început — prea devreme — să se „specializeze". După rolurile din „Acolo, departe...", „Seara răspunsurilor", „Nota zero la purtare", „In căutarea bucuriei", interpreta Veronicăi avea prilejul să săvîrşească în piesa lui Rozov o binevenită cotitură către o mai profundă interiorizare. Farmecul, suavitatea naturală a actriţei, trebuie să capete neapărat noi valenţe dramatice şi regizorii teatrului poartă în această privinţă o grea răspundere.

O victorie cu totul nouă o înregistrează, de astă dată, Angela Chiuaru care, părăsind rolurile de „cochetă", obţine în interpretarea unei fete bătrîne (Irina) o siluetă emoţionantă. Ion Gheorghiu a purtat, cu naturaleţe, peruca doctorului şi şi-a cîştigat, pe bună dreptate, simpatia sălii. Iurie Darie a fost pe scenă un băiat drăguţ, surîzător şi uniform, nesezisînd natura complexă a omului de ispravă care a fost Boris Borozdin.

V. MINDRA

Pentru eliberarea lui Manolis Glezos

Scriitorii din Capitală s-au întrunit sîmbătă după amiază pentru a protesta cu hotărîre împotriva persecuţiilor la care sînt supuşi de către autorităţile greceşti numeroşi patrioţi şi democraţi greci, în frunte cu eroul naţional Manolis Glezos.

Adunarea care a avut loc la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu" a fost deschisă de acad. Mihai Beniuc, prim-secretar al Uniunii Scriitorilor din R. P. Romînă, care a arătat că întreaga opinie publică este revoltată şi îşi ridică glasul împotriva răpirii libertăţii marelui patriot.

Manolis Glezos — a spus apoi dramaturgul Mihai Davidoglu — întruchipează voinţa de libertate, pace şi o viaţă mai bună a poporului grec şi această voinţă nu va putea fi învinsă de nimeni şi niciodată.

Amintindu-şi de vizitele făcute în Grecia, scriitorul Eusebiu Camilar a spus printre altele: Arestarea nedreaptă a omului care militează pentru aceste tradiţii frumoase ale Greciei mă indignează profund şi aş vrea ca glasul meu de protest hotărît să ajungă la conducătorii Greciei în apărarea gloriosului ei fiu — Manolis Glezos.

Impotriva arestării eroului antifascist al Greciei şi-au ridicat glasul şi scriitorii Szemler Ferenc, Dumitru Corbea, I. Peltz şi numeroşi alţii. Au citit versuri închinate luptei lui Manolis Glezos, precum şi acţiunilor pentru eliberarea sa din închisoare, Mioara Cremene, Violeta Zamfirescu şi Mihail Gavril.

ERAM LA MOSCOVA cînd a fost lansată racheta...

Moto: „curînd
pe America
cea iute de picioare
o vom ajunge
și-o vom întrece".
V. MAIAKOVSKI

- **Iarna în capitala U. R. S. S.**
- **Revelionul într-o familie sovietică**
- **Sărbătorirea rachetei : la mausoleul din Piața Roșie**

Există în viață clipe unice care-ți dau o senzație dură, copleșitoare, a comunicării directe cu istoria. Imi închipui că aceasta a fost sentimentul celor care au fost martori la cucerirea Palatului de Iarnă din vechiul Petersburg ori la asaltarea Bastiliei de către mulțimile Parisului. In asemenea momente istoria pare că se concentrează în forme senzoriale, palpabile. Participanții și chiar martorii se simt proiectați în cărțile de citire ale școlarilor. Cei vechi, cînd voiau să exprime fericirea de a fi văzut locuri ori evenimente rar întîlnite, exclamau: „Et in Arcadia ego". „Am fost și eu în Arcadia". „Et in Arcadia ego" pot spune cei care au fost la Moscova în primele zile ale anului 1959, primul an din cei șapte care vor consfinți definitiv victoria orînduirii socialiste asupra celei capitaliste.

Către ultimele zile ale anului 1958, vremea a început să se îndulcească. Vîntul înghețat s-a oprit. Au început să bată adieri calde.

Moscoviții îndrăzneți au înlocuit căciulile groase cu pălăriile. Noaptea de Anul Nou a fost o noapte calmă, apăsată de o liniște albă, ca în nopțile vărătece. Zăpada moale, pufoasă, îți dădea impresia unui strat masiv de vată cu care oamenii sovietici și-au împodobit capitala, la această sărbătoare tradițională. In această noapte fusesem invitat la niște moscoviți. Eram însoțit de un pictor ieșean, care m-a rugat să nu-i divulg numele și care mi-a adus numai pocinoguri. Mai intîi abia am reușit să-l smulg de la vitrine. Apoi, în metro i-a venit ideea să întîmpine noul an sub pămînt. Evident, de la început m-am opus. Dar după cîteva trenuri schimbate încolo și încoace, mai găsește, dacă poți, stația pe care o cauți. Așa s-a făcut că în clipa în care ceasul din turnul Spaski anunța solemn că pe teritoriul Uniunii Sovietice începuse noul an, 1959, noi ne aflam la cîteva sute de metri de la suprafața pămîntului și resemnați consumam cîte o înghețată — vestita înghețată din Metro.

Familia moscovită ne-a primit cu atîta bucurie de parcă eram solii noului an. Am golit pahare de vodcă în cinstea Republicii noastre, a U.R.S.S. și pentru victoria păcii în lume. Un grup de tineri, acompaniați de acordeon, au cîntat în cinstea noastră cunoscutul cîntec „Privet Buharestu". Am examinat locuința care era nouă, — făcea parte din cele 100.000 de apartamente pe care le primiseră moscoviții în ultimul an. Stăpînul casei, un tînăr negricios cu ochi inteligenți, Volodca, muncitor la o fabrică de materiale electrotehnice, o rupea puțin pe franțuzește — învățase limba franceză în școala medie. Dintre ceilalți musafiri am remarcat un bărbat între două vîrste, cu fața osoasă și părul lins. Era un inginer care sosise, cu cîteva ore înainte, din Siberia, unde lucra. Se servea stîngaci de mîna dreaptă, urmare a unei răni primite în Marele Război pentru Apărarea Patriei. Curînd toți s-au strîns în jurul nostru chestionîndu-ne asupra celor mai variate probleme, de la pictura poloneză expusă în Expoziția de artă plastică a țărilor socialiste de la Moscova, — și care era criticată pentru unele exerciții sterile — pînă la specificul climei din Romînia. Dar neîncetat, discuția revenea asupra planului de 7 ani, al Uniunii Sovietice. „Inchipuiește-ți Sașa — îmi spunea inginerul pe care tot Alexandru îl chema — peste șapte ani, producția noastră industrială va fi sporită cu 80 la sută". „Optzeci" repetă el, arătînd și cu degetele pentru a înțelege cifra exactă. „Peste șapte ani, jumătate din producția industrială a lumii va fi dată de țările socialiste". Și aici arăta și către noi.

Chiar atunci pictorului i-a venit o idee — singură idee bună din noaptea aceea — să se uite la ceas. După ora Romîniei, atunci era mijlocul nopții. Prilej de furtunoase ovații, de alte pahare cu vodcă și de întrebări asupra datelor planului nostru pe anul 1959. Din apartamentele apropiate au sosit vecinii, felicitîndu-ne pe toți, pentru noul an. Intre alții, a venit și o bătrînică de 96 de ani. Cum spunea Volodca, reprezenta „istoria în mișcare" : a trăit sub regimul țarist și a ajuns să vadă și primul an din cei șapte care vor construi baza economică, materială a comunismului.

Către ziuă ne-au venit musafiri din alte case și împreună am ieșit afară. Toată Moscova se afla pe străzi. Oameni de cele mai diferite vîrste mergeau braț la braț și cîntau. Numeroase armonici se îngînau. Pentru că moscoviții s-au obișnuit ca atît necazurile cît și bucuriile să le trăiască împreună. Impreună ascultau la megafoanele de pe străzi comunicatele de pe front. Impreună au sărbătorit victoria asupra hitleriștilor. Impreună sărbătoreau, acum, noul an 1959.

A doua zi, vremea s-a făcut și mai caldă. Veneau adieri primăvăratice cu miros de stepă înflorită. A început să se topească zăpada. Cu mici băltoace, cu fișii de zăpadă aninate de acoperișuri, Moscova nu-ți mai apare solemnă și austeră, ci ca o cunoștință obișnuită. Ce ciudat! In mijlocul iernii, în mijlocul cumplitei ierni rusești, zile de primăvară. Zile care, poate, datorită acestor circumstanțe paradoxale te amețesc ca o băutură tare, te ațîță și te moleșesc cu un sărut cald de femeie. Zile în care un „nu știu ce" te îndeamnă mereu la hoinăreală. (De astă dată, hoinăresc singur, prietenul meu fiind dus să se plimbe cu helicopterul de la aeroport pînă la piața Sverdlovsk). In această primă zi de ianuarie descopăr poezia trotuarelor moscovite, aroma specifică, lumea aparte a fiecărei străzi din oraș.

Indelung m-am oprit în fața ultimelor monumente care au fost ridicate în Moscova: statuia lui Dzerjinski și a lui Maiakovski.

Felix Edmundovici Dzerjinski domină platoul de deasupra Marelui Teatru. Ceea ce ți se fixează în memorie sînt ochii: cu o privire concentrată, sfredelitoare, ascuțită, care ar străpunge și-un perete de oțel. La picioare, o baionetă simplă, așezată pe un scut, tot simplu. Statuia lui Maiakovski se află în piața cu același nume. Maiakovski are postura clasică: părul rebel căzîndu-i peste ochii mînioși și în mînă o cărticică, de mărimea unei broșuri. Monumentele acestor doi mari eroi ai Revoluției Roșii îți apar în aceste zile cu semnificație de simbol: planul de șapte ani constituind continuarea victorioasă a revoluției clasei muncitoare din U.R.S.S. De altfel, Maiakovski a și prevăzut aceste clipe istorice. Poezia sa „Americanii se miră" se termină cu aceste versuri extraordinar de actuale: „Burghezi,/ mirați-vă de comunista zare —/ în muncă,/ în avioane,/ în vagoane/ curînd/ pe-America,/ cea iute de picioare,/ o vom ajunge/ și-o vom întrece".

Dar momentul cel mai emoționant din peregrinările mele a fost găsirea, într-o stradelă singuratecă, pe o casă veche — nu departe de statuia lui Varovski — a unei inscripții vechi: „La luptă pentru comunism". Cine știe cînd a fost înălțată acea lozincă! Literele de fier au ruginit, cîteva s-au îndoit. Dar în această primă zi din 1959 mie mi se părea că lozinca era fixată în litere de foc.

In ziua de 2 ianuarie m-am întors tîrziu din hoinărelile mele. Cum am intrat în hotel m-a surprins liniștea care exista, o liniște nefirească, o liniște copleșitoare ca înaintea anunțării unei vești teribile. Neliniștea mi-era sporită, la fiecare etaj, atît străinii cît și oamenii de serviciu fiind strînși în jurul aparatelor de radio. In sfîrșit am auzit crainicul anunțînd cu voce solemnă și caldă, mîndră și simplă, zborul rachetei sovietice către lună. Cineva mi-a spus că era vocea celebrului Levitan, despre care Hitler ar fi declarat că va fi cel de al doilea om pe care-l va spînzura cînd va intra în Moscova. Nu știu, n-am controlat afirmația. Cred că orice crainic ar fi fost zguduitor cu asemenea comunicat.

Am ieșit din nou în stradă. M-aș fi așteptat să văd Moscova adunată, cu steaguri și placarde. Dar nu, doar cîțiva trecători cu înfățișarea obișnuită. In plus, același zgomot al orașului, masiv, egal, bun și armonios. Nici cerul nu era de sărbătoare. Mînjit cu nori dizgrațioși, cernea indiferent o ploaie banală. M-am uitat la ceas. In curînd era ora 12, ora schimbului de gardă la mausoleu, la care toți străinii vor să asiste. Acolo am găsit deja oameni adunați. Printre ei, rezistînd ploii placide și sîcîitoare : prietenul meu, pictorul. Am văzut de mai multe ori schimbul de gardă și pot să asigur că și în această noapte, ceremonialul era cel obișnuit. Cu toate acestea, în jurul mausoleului se strînsese o mulțime imensă, tăcută, și care în pînza cețoasă a nopții părea nesfîrșită, ca și cum întregul popor rus și-ar fi adus omagiul său memoriei lui Lenin, întemeietorul Partidului Comunist sub conducerea căruia s-au realizat aceste uriașe victorii. Căci toți acești oameni aveau sentimentul acut al participării la clipe unice, senzația dură, copleșitoare a comunicării directe cu istoria.

Al. OPREA

FRANCIS JOURDAIN, prietenul meu

La 31 decembrie a murit scriitorul și omul de artă francez Francis Jourdain în vîrstă de 82 ani. Reproducem extrase din articolul cunoscutului om de cultură francez Léon Moussinac, publicat în „l'Humanité".

Este aproape imposibil să aduci în cîteva rînduri un omagiu demn de artistul și omul care a fost Francis Jourdain, să poți spune totul despre ceea ce a reprezentat el în mijlocul contemporanilor săi, despre cel ce s-a stins atît de modest și a trăit atît de profund prezentul și viitorul, despre cel pe care l-am cunoscut mai intîi ca artist, acum vreo patruzeci de ani, și care mi-a devenit numaidecît prieten, ba chiar mai mult, un frate mai mare cu o incomparabilă tinerețe a sufletului.

E foarte bine cunoscut rolul pe care l-a jucat în viața socială și politică contemporană, este cunoscută valoarea lui ca scriitor și critic. Se cunoaște însă foarte puțin sau aproape de loc importanța pe care o are pentru istoria vremurilor de astăzi opera acestui artist căruia îi plăcea să-și spună „decorator". De aceea, opera lui Francis Jourdain, considerabilă prin influența pe care o exercită și prin concepțiile pe care le implică, stă la baza acelor idei care pe planul confortului (arhitectură interioară, mobilier, obiecte de uz casnic) pătrund în arta vremurilor noastre. Francis Jourdain a fost pe rînd precursor, pionier, animator, inventator. Originalitatea cercetărilor sale s-a conjugat întotdeauna cu gustul libertății, cu dragostea de rațiune. Acestea l-au făcut întotdeauna să se ridice împotriva falselor tradiții. Trebuie să ne amintim, bunăoară, că încă înainte de 1914 el studiase modul de fabricare în serie a mobilelor „de larg consum", destinate clientelei populare pe care încerca s-o cucerească prin intermediul ziarului „l'Humanité". condus de Jaurès. F. Jourdain fost primul care a încercat să pună la punct elementele mobile, capabile de a fi combinate în vederea constituirii unui ansamblu, a ceea ce se numește „mobilă complimentară". Nu se gîndise el oare la iluminatul „indirect"? Nu căutase el oare, încă în 1916, soluții la problemele ridicate de înlăturarea ruinelor războiului, de necesitatea plasării sinistraților de război în locuințe „prefabricate"?

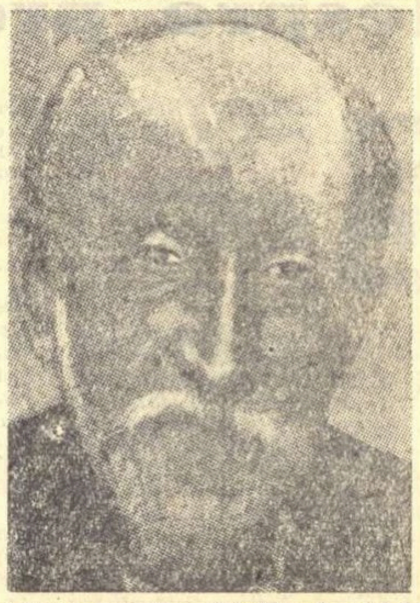

In cîteva domenii ale creației artistice pe care le-a ilustrat geniul singular al lui Francisc Jourdain, el s-a relevat adînc și lipsit de taine, profund, sensibil la exigențele sociale. Iată de ce se poate afirma că el a pătruns cu spiritul său această perioadă de evoluție extraordinară care se întinde din 1933 și pînă la sfîrșitul ultimului război. Indată ce s-a decis să-și scrie memoriile și să-i prezinte pe marii maeștrii ai picturii pe care-i admira, stăruința sa a fost preluată și dusă mai departe de cei tineri.

Istoria îl va păstra pe Francis Jourdain și îi va acorda adevăratul său loc chiar și atunci cînd unele glorii de azi, la fel ca și unele glorii de ieri, se vor fi scufundat în uitare.

Léon MOUSSINAC

CONFESIUNEA LUI ARNOLD ZWEIG

Cunoscutul romancier german Arnold Zweig, lucrează actualmente la finisarea ultimei părți a ciclului său de romane din viața societății germane, pe care a urmărit-o de la începutul veacului și pînă în zilele noastre. Ultimul volum va purta sugestivul titlu „Das Eis bricht" (Se sparge gheața) și va fi o profesie de credință atît a scriitorului, cît și a eroului său Werner Bertin, pe care cititorii au avut ocazia să-l urmărească de-a lungul a 50 de ani de viață. Cu acest prilej, Arnold Zweig a făcut o serie de declarații deosebit de semnificative pentru atitudinea unui scriitor legat de năzuințele maselor populare. El a spus, între altele : „După 15 ani de emigrație și după o matură deliberare, pus în fața situației de a-mi alege dintre cele două Germanii patria mea, am hotărît să mă întorc în Republica Democrată Germană. M-am convins că din marea tragedie care s-a încheiat prin exterminarea a mii de oameni cinstiți în camerele de gazare hitleriste, nu există decît o singură salvare: socialismul. Nici o altă orînduire nu poate oferi sentimentul demnității umane, al deplinei libertăți creatoare. Fascismul, fie el și camuflat, trăiește și azi în culisele lumii burgheze.

De mult, din tinerețe încă, am fost un adept al socialismului. Pe atunci însă socialismul era numai vis romantic, un ideal îndepărtat, nu marxist, științific. In anii pribegiei mele, departe de patrie, m-am convins de adevărul că existența determină cunoașterea și nu invers. Cînd s-a terminat războiul, nu am mai stat pe gînduri. Veneam din lumea burgheză, dar știam că locul meu este alături de luptătorii pentru socialism".

PENTRU

Filme noi despre cucerirea cosmosului

Lansarea cu succes de către U.R.S.S. a celor trei sputnici și a primei planete artificiale a fost urmată de realizarea unor noi filme de popularizare științifică, închinate luptei omului pentru cucerirea spațiului cosmic. Ultimul număr al gazetei „Sovetskaia Kultura" publică o convorbire cu șeful direcției producției de filme din Ministerul Culturii U.R.S.S., din care aflăm titlurile filmelor proiectate.

Cîteva filme sînt consacrate lansării sateliților artificiali ai pămîntului. La Leningrad s-a realizat o peliculă închinată centenarului nașterii lui K. E. Țiolkovski („Omul care a luat-o înaintea timpului său"). Acum cîteva zile, un alt studio a terminat filmul „Automate în cosmos".

Producțiile care se află acum în lucru, la studioul de filme documentare, vor vorbi fie despre prima rachetă cosmică sovietică („O mare victorie a omenirii"), fie despre sateliți („Poemul sputnicului").

La Moscova se apropie de sfîrșit turnajul unui film științifico-fantastic („Am fost satelitul soarelui"), bizuit pe cele mai noi date științifice furnizate de explorarea contemporană a spațiului cosmic. Alte filme („Astronauții patrupezi", „Marele ajutor", „Medicina cosmică", „O uzină electrică în cosmos") pe care le pregătește studioul de filme științifico-populare din Moscova, vor arăta rezultatele obținute cu prilejul trimiterii animalelor în cosmos.

Regizorul A. Dovjenko pregătește la Kiev un film artistic, științifico-fantastic, despre o călătorie în planeta Marte a unui om sovietic; filmul se va numi „Ne cheamă cerul".

In amintirea lui Turgheniev

Cu ocazia celei de-a 75-a comemorări a morții lui Turgheniev, presa sovietică a anunțat că de la Revoluția din Octombrie încoace, operele marelui romancier au fost publicate în cincizeci și trei de limbi din U.R.S.S. și au atins un tiraj global de aproape patruzeci și două milioane de exemplare.

Institutul pentru literatura rusă al Academiei de Științe din Leningrad prepară acuma o ediție completă a corespondenței lui Turgheniev, care va cuprinde șase mii cinci sute de scrisori, scrise între 1831 și 1833 (către Flaubert, Mérimée, Georges Sand, cîntăreața Pauline Viardot etc.). O serie de muzee și biblioteci din Praga, Belgrad, Tokio, Paris, Oxford, Cambridge, Londra, Manchester etc. au trimis la Leningrad fotocopii ale scrisorilor existente în arhivele lor.

Carlo Levi și „Valea plîngerii"

CUNOSCUTUL scriitor Carlo Levi, autorul romanului „Cristos s-a oprit la Eboli" a devenit obiectul unei zgomotoase campanii de injurii și amenințări a revistelor literare reacționare. Ce s-a întîmplat? Un redactor al revistei pentru copii, „Il pioneree", Dino Rinaldi, a strîns o serie de scrisori provenind de la copiii muncitorilor din regiunea Napoli și le-a publicat într-un volum, fără nici un fel de comentariu dar cu un titlu care spune totul: „Valea plîngerii". Singura intervenție străină în această succesiune de scrisori o constituie prefața lui Carlo Levi, care spune între altele: „Valea plîngerii" este o carte excepțională, emoționantă, dureroasă. E un document care ne invită pe toți la o adîncă meditație. Scrisorile acestea ne avertizează asupra sarcinii ce ne așteaptă. Va trebui să facem multe, mergînd pe căi noi, pentru a putea smulge pe acești copii din mlaștinile greșelilor de care nu ei, ci noi sîntem vinovați, acele greșeli pe care nu ei, ci noi le-am făptuit".

Adevărul, precum se vede, supără!...

Coșmar la domiciliu

NU SE POATE spune despre conducătorii emisiunilor de teatru ale televiziunii britanice că ar dovedi întotdeauna calitatea, de a „vedea la distanță".

Dimpotrivă, sînt tot mai multe scenariile a căror prezență în programe nu poate trăda decît o miopie artistico-educativă.

Un astfel de scenariu, grăbit și improvizat, atît în concepția cît și în realizarea lui — după părerea mai multor cronicari de specialitate — a fost și cel al lui James Forsyth, difuzat acum o lună. Avînd ca punct de plecare explozia unei bombe H — cu cortegiul de grămezi de cadavre, munți de moloz, ruine „pitorești", mîini care ies din ziduri, umbre picurînd de apă, lumini pîlpîitoare — scenariul îi plimba pe telespectatori printr-o lume de coșmar, din care a dispărut logica, umanitatea și simțul artistic...

Acest scenariu, a cărui vizionare nu era interzisă nici copiilor sub vîrsta de 14 ani, nici bolnavilor de inimă, oferind astfel un coșmar la domiciliu întregii familii, fără excepție, a trezit proteste justificate din partea unor telespectatori britanici. Cîțiva au trimis chiar societății de televiziune scrisori în care arată că poporul englez a trecut printr-o experiență destul de amară ca să mai tolereze să fie pus în situația de a se adăposti de bombardamente.

Cum se confecționează o pictură

PICTORIȚA abstracționistă din New York, Hellene Frankentaler, a făcut o serie de destăinuiri despre procesul ei de creație:

„Incep să-mi pictez pînzele, (întinse sau nu) pe dușumea, apoi le atîrn pe perete și adaug cu pensula, cînd dintr-o parte, cînd din cealaltă. Intrebuințez un amestec de terebentină, vopsele în tuburi și sirop. Lucrez cu pensula sau cu o spatulă (un instrument chirurgical n.n.) dar de cele mai multe ori scutur sau răstorn pur și simplu vopseaua peste pînză, îngrijindu-mă să o răspîndesc cu talpa sau cu degetele pe toată suprafața operei (sic), controlînd și modificînd în felul acesta pictura, conform unor rațiuni întîmplătoare".

Ce-ar fi dacă miss Frankentaler s-ar adresa cu ultimul rest de luciditate de care sperăm că mai dispune unui profesionist al spatulei, unui chirurg autentic pentru o eventuală trepanație?

Iată și una dintre „operele" sale:

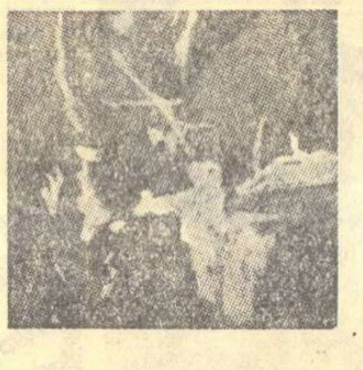

CONTRA

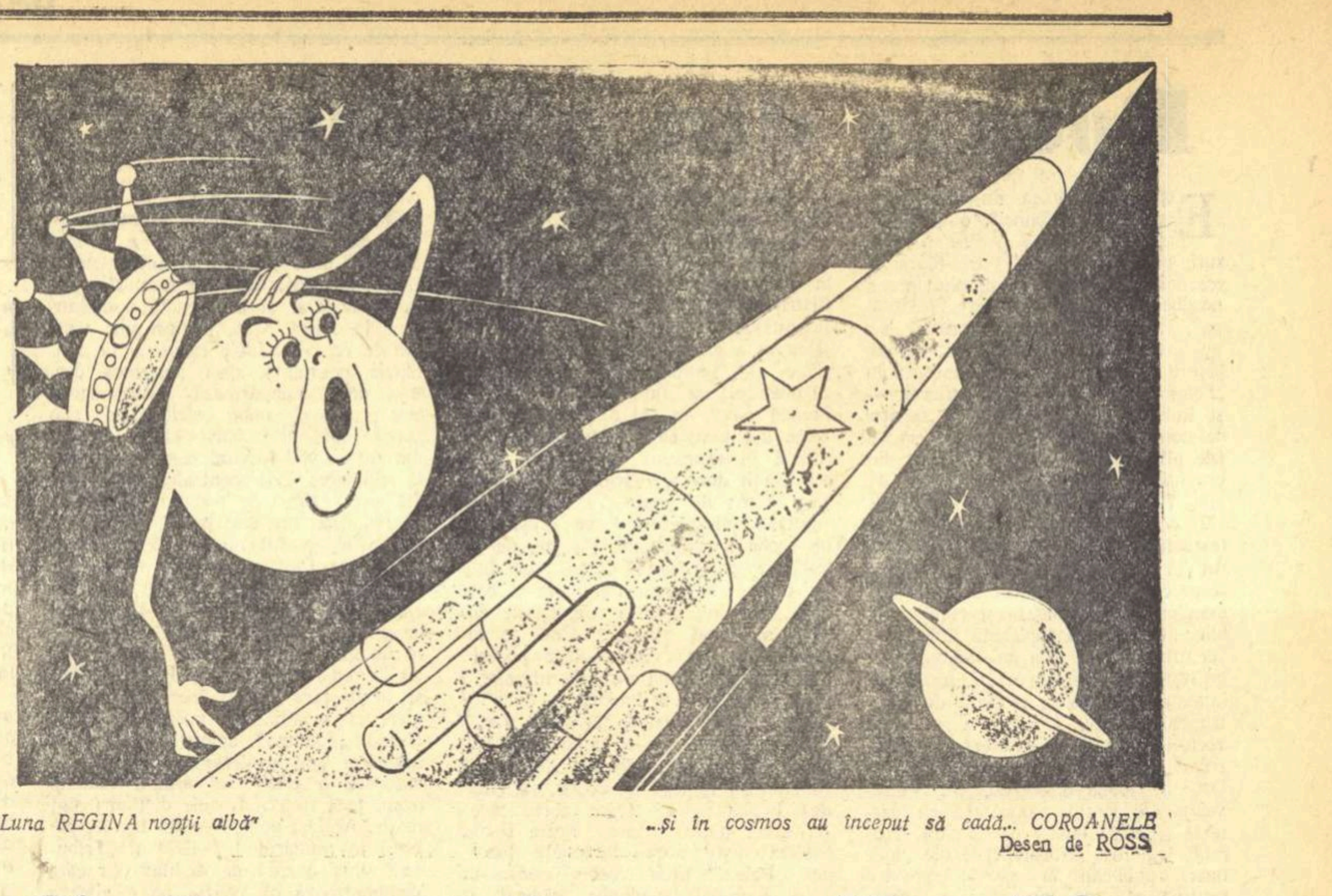

„Luna REGINA nopții albă"

...și în cosmos au început să cadă... COROANELE

Desen de ROSS

Călătorie în India

> Se sărbătorește zilele acestea aniversarea proclamării independenței statului indian. Regizorul de film M. Ilieșu ne împărtășește cu acest prilej cîteva impresii dintr-o călătorie pe care a întreprins-o nu de mult în India.

Oceanul Indian. Valurile lui scaldă liniștit țărmul imensei peninsule care i-a dăruit numele. De pe această plajă, din apropierea Madrasului, ne începem călătoria noastră prin India, o călătorie mai puțin obișnuită, pentru că drumul nostru nu parcurge nici unul din itinerariile turistice clasice.

La Mahabalipuram, de pe malul Oceanului Indian, aproape de aceleași locuri unde ne-am început călătoria, ruinele vechiului „Templu al țărmului" completează armonios imaginea gloriosului trecut.

Doar cîteva sute de metri despart „Templul țărmului" de un basorelief de proporții uriașe, sculptat într-o rocă, și povestind legenda lui Arjuna. Arjuna este în mitologia indiană simbolul spiritului omenesc chinuit și sfîșiat de îndatoriri și de principii etice contradictorii. El a pornit să cucerească de la Shiva, printr-un ascetism sever, darul unei arme divine cu care ar fi reușit să-și ajute semenii. Sculptura reprezintă tocmai momentul cînd Shiva îi dăruiește arma. Arjuna, simbol al ascetismului, e reprezentat stînd într-un picior și cu mîinile ridicate în sus, iar Shiva, gol și cu părul răsucit în vîrful capului, are patru mîini cu care ține tridentul și toga. E însoțit de trei pitici și o antilopă. In jurul lui asistă la ceremonie toți zeii și zeițele din Khailasa, precum și oamenii și animalele de pe pămînt.

La cîteva sute de metri de cheiurile Gangelui, cîteva străzi înguste, mărginite de maghernițe, în care mizeria și pasiunea creației se împletesc, ca peste tot, în India, ne-au prilejuit un nou popas în trecutul îndepărtat. Ne aflăm în cartierul modelatorilor de iut din Calcutta. De sute de ani, la fel ca părinții, bunicii și străbunicii lor, acești oameni plămădesc cu migală și măiestrie, idoli și obiecte de cult apreciate în întreaga Indie. Dintre toți acești veritabili artiști, un bătrîn cu figură ascetică ne-a atras cel mai mult. Colora o statuietă înfățișînd un cap de femeie. Colora cu pasiune, cu totul detașat de tot ce-l înconjura. Ne-am apropiat cu aparatul și l-am filmat, de la o jumătate de metru, cu insistența și îndrăzneala specifică meseriei noastre de cineaști. Dar n-am reușit să-l turburăm. Intreaga lui conștiință era concentrată asupra muncii pe care o făcea.

Printre monumentele văzute în a doua etapă a călătoriei noastre se numără și Taj Mahalul despre care se spune că este a opta minune a lumii.

Deși despre Taj Mahal se zice: „Să nu te apropii, ai putea rupe vraja care te învăluie", noi am îndrăznit să ne apropiem și, mărturisim, vraja nu a dispărut. Marmoră, marmoră încrustată cu turcoază, alabastru, onix, jad, lapis lazuli, rubine, safire. Tot ce vedeți, toată această armonie perfectă de formă și culoare a fost creată de mîini omenești. 37 de artiști din întreaga Asie și 20.000 de muncitori au lucrat timp de 17 ani, să poată termina construcția.

Aici, în grădinile Taj Mahalului, ne-am încheiat cea de a doua etapă a călătoriei, începînd al treilea itinerar: perioada dominației engleze. Drumul începe, paradoxal, cu un arc de triumf așezat chiar pe malul mării: e poarta Indiei. Englezii au construit-o la începutul acestui veac cu prilejul voiajului regelui George al V-lea, ca un simbol al stăpînirii... veșnice, a acestor pămînturi. Monumentul s-a dovedit însă mai trainic decît stăpînirea : indienii îl păstrează spre aducere aminte.

Cartierul marilor bănci din Calcutta. De aici, de fapt, pornește adevărata istorie a dominației engleze în India. Clădirile mari și reci de piatră cu firme discrete ne povestesc despre trecutul rău mirositor al activității Companiei Britanice a Indiilor Orientale. Inființată la început în vederea operațiunilor comerciale, Compania a fost „calul troian" cu care englezii au cucerit India, folosind certurile și luptele dintre feudalii autohtoni. In afară de bănci, britanicii au mai construit palate și blocuri moderne pentru folosință proprie și o serie de clădiri impunătoare, necesare administrației publice. Palatele rezidențiale, primăriile, poștele, poartă toate pecetea colonialismului : sînt niște clădiri hibride, încărcate de un baroc îndoielnic, în care stilul hindus sau mogul se pierde sau degenerează. Dintre mult prea multele statui de aventurieri, regi sau generali cu care englezii au împînzit orașele Indiei, noi ne-am oprit doar la statuia aceluiași George al V-lea. In mijlocul unei pieți din New Delhi, în picioare, pe un soclu foarte înalt, regele privește plin de demnitate un maidan de la marginea orașului, în care mizeria atinge limitele celei mai bolnave imaginații. Un contingent impresionant de oameni fără ocupație, de bolnavi și cerșetori acuză fără drept de apel trecutul de tristă memorie. Pe soclu, regele e mulțumit. Toate aceste dovedesc că funcționarii Companiei Britanice a Indiilor Orientale au știut să-și „facă datoria". Cei 180 de ani de dominație n-au fost decît un trist epizod în lunga ei istorie. Ultima pagină a acestui capitol a început să fie scrisă. India se statornicește pe o nouă temelie : independența ei națională. La monumentul funerar al lui Mahatma Gandhi indienii vin zilnic să cinstească memoria marelui luptător pentru independență. De aici din parcul monumentului vom începe ultima etapă a călătoriei noastre în India: perioada independenței naționale.

New Delhi, capitala Indiei, un oraș modern cu trei sute de mii de locuitori, este dominat de Palatul Președintelui și de parlament. E un oraș rezidențial. Principala activitate e de ordin administrativ. De aici și aspectul liniștit al orașului. Străzile lungi, îmbrăcate cu verdeață, cunosc animația doar în orele de deschidere și închidere ale instituțiilor. Despărțit doar de un vechi zid de cetate, vechiul Delhi ne oferă un peisaj cu totul schimbat : 3 milioane de locuitori trăiesc aici pe o suprafață nu cu mult mai mare decît aceea a noului Delhi. Vechiul Delhi este un oraș comercial. Un furnicar de oameni se agită pe străzile strîmte vînzînd cele mai bizare lucruri. Sînt atît de mulți negustori, încît te întrebi cine mai cumpără dacă toată lumea vinde ? Totul se petrece în stradă: frizerul, cismarul, boiangiul, bucătarul — toți își fac meseria sub cerul liber, pe marginea trotoarului, netulburați de nimic. De altfel acesta este peisajul caracteristic al tuturor orașelor mari. Vechiul și noul se împletesc aici în cele mai ciudate moduri. La Bombay în marile spălătorii, ultimele modele de cămăși de nylon se spală bătute cu piatra ca acum 2000 de ani. La Calcutta, dacă te așezi într-un colț de stradă și ai răbdare, poți surprinde întreaga istorie a mijloacelor de comunicație.

Străzile marilor orașe din India ne-au oferit, ca într-un panopticum, o sinteză a vieții și istoriei poporului indian. Poate de aceea ne-am decis să ne încheiem călătoria trecînd prin promenada întinsă de-a lungul țărmului mării, de la Bombay. La capătul promenadei aceeași poartă a Indiei despre care am mai vorbit, păzită de pe mare de navele flotei militare indiene, stă ca o garanție a viitorului ei liber.

M. ILIEȘU

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

Da, da, da !

Deși n-a avut un caracter oficial, călătoria lui A. I. Mikoian în Statele Unite a polarizat atenția întregii lumi, pentru că în plină perioadă a războiului rece, pentru prima dată după cel de-al doilea război mondial, un conducător sovietic vizitează America și ia contact direct cu diferite cercuri ale opiniei publice de acolo.

Sondajul realizat cu acest prilej a fost cît se poate de concludent. Torentele de calomnii la adresa țărilor socialismului, anii de război al nervilor, de prezicere a celor mai mari catastrofe atomice, n-au izbutit să întunece speranța majorității americanilor în posibilitatea coexistenței pașnice între cele două sisteme sociale diferite.

Oamenii de afaceri nu pot neglija un mic amănunt, și anume că volumul mondial al comerțului sovietic depășește cu mult cifra de un miliard de dolari ; în materie de schimburi economice, Uniunea Sovietică poate fi un partener mai bun și mai sigur decît toate regimurile falimentare, pompate cu sute de milioane de dolari, în Asia sau în America latină. Dacă oamenii marii finanțe americane au zîmbit la glumele făcute de A. I. Mikoian pe socoteala listei de mărfuri „strategice" alcătuită de Departamentul de Stat, oamenii simpli din S.U.A. și-au manifestat deschis cordialitatea față de solul popoarelor Uniunii Sovietice. La ambasada sovietică din Washington, A. I. Mikoian a primit sute de invitații provenind de la cetățeni americani din toate straturile sociale. Unele persoane i-au cerut pur și simplu să vie să bea un pahar de vin la ele acasă, iar un pastor l-a invitat să asiste la serviciul religios din parohia sa. Este explicabilă de aceea aprecierea făcută într-o corespondență din Washington de către agenția France Presse : „liderul sovietic a devenit unul din vizitatorii cei mai populari ai Statelor Unite în acest sezon".

Cel mai reacționar american nu poate contesta faptul că vizita lui A.I. Mikoian a spart gheața războiului rece și a arătat că singura cale de rezolvare a litigiilor este aceea a tratativelor dintre Est și Vest. In legătură cu rezultatele acestei vizite, un ziar englez, „Observer", scria înainte cu cîteva zile că „Hrușciov a reușit să treacă bariera diplomatică ce a fost ridicată în calea oricăror tratative cu Rusia, de către Dulles. Mikoian a deschis cu forța porțile Casei Albe, cu sprijinul majorității americanilor. Președintele Eisenhower și Dulles, înclinîndu-se de bunăvoie în fața inevitabilului, au acceptat să «stea de vorbă», dacă nu chiar să negocieze".

Asta nu înseamnă că Dulles s-a transformat peste noapte în porumbel al păcii sau că politica Departamentului de Stat continuă să fie alta decît a războiului rece și a pozițiilor de forță.

Există însă anumite realități contemporane care înving în cele din urmă toate barierele care se pun în calea destinderii internaționale. Fie că este vorba de voința oamenilor de pe întregul glob de a cuceri pacea, fie că e vorba de superioritatea orînduirii socialiste în comparație cu sistemul capitalist, totul se conjugă pentru a scoate în evidență cît este de perimată o anumită politică promovată de diplomația americană.

Adlai Stevenson, liderul partidului democrat, se plîngea recent că S.U.A. sînt afectate de o „paralizie a voinței", în timp ce „U.R.S.S. a devenit o vastă uzină de energie" și că ritmul U.R.S.S. este „dinamic" în timp ce acela al S.U.A. este „greoi", definind destul de plastic perspectivele întrecerii între cele două sisteme. Iar fratele lui John Foster Dulles, Allan Dulles, șeful serviciului de spionaj al S.U.A. într-o declarație făcută în cadrul unei ședințe secrete a subcomisiei senatoriale pentru serviciile armatei, recunoștea că „sovieticii se află înaintea S.U.A. în anumite faze de dezvoltare a rachetelor, în special în ce privește raza rachetelor balistice intercontinentale".

Dacă pînă și fratele lui Dulles recunoaște forța U.R.S.S., îi va fi greu lui Dulles să mai impună o politică de forță cu o mare forță. Sau, cum spunea A.I. Mikoian într-o declarație făcută în S.U.A., politica lui „Nu, nu, nu!" trebuie înlocuită cu politica lui „Da, da, da!"

Ion MIHAILEANU

SCURT

● La Moscova se va deschide în curînd o expoziție cuprinzînd lucrările pictorului francez Marquet : 17 tablouri aflate în muzeele sovietice plus 36 pînze trimise din Franța. ● Paul Robeson și-a petrecut revelionul la Moscova. Cîntărețul negru a declarat reporterilor că împrejurarea are o importanță simbolică pentru el ● Piesa progresistă „Străinul din insulă" de Georges Soria, vorbind despre soarta și lupta oamenilor din Cipru, a depășit suta de spectacole la Paris. ● Un jurnal de actualitate „Pathé-Journal" a fost interzis de autoritățile franceze pe motiv că ar atenta la interesele securității de stat. Motivul real : un sketch (cu umor) despre anul 1958. Cu umor... ● Spaniolul Camilo José Celo a tipărit la Paris (nu în Spania, deoarece nu i s-a dat aprobare...) un roman „La ruche", viu discutat pe malurile Senei și în care e vorba de foamea fizică și morală de azi a țării sale. ● Noul roman al lui Kocetov „Frații Erșov": 500.000 exemplare în cîteva zile. ● Statistică italiană : numărul spectatorilor de teatru a scăzut de la 20,5 milioane în 1938 la 13,7 milioane în 1957. ● Cesare Zavattini a pregătit pentru editura Bompiani un „Almanah literar" 1959. Intre altele, volumul cuprinde un „dicționar" de fapte și idei la care au colaborat circa o sută de scriitori.

Director : Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional : Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R. ; **PAUL GEORGESCU (redactor-șef) ; EUGEN JEBELEANU,** membru corespondent al Academiei R.P.R. ; **GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct) ; MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct) ; CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.**

REDACȚIA : București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon : 12.74.26 : 11.39. 36 : 11.50.17. ADMINISTRAȚIA : Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon : 17.07.99 ABONAMENTE : 3 luni 6,50 lei ; 6 luni 13 lei ; 1 an 26 lei, Tiparul : Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25 xxx

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 5 (255) — joi 29 ianuarie 1959 | ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. | 8 pagini 50 bani

Trăiască al XXI-lea Congres al P.C.U.S.

Un plan grandios

UN PLAN GRANDIOS“ mi se păreau încă acum două luni tezele raportului tov. N. S. Hrușciov ce urmează a se examina la Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. Le-am recitit izolînd cîteva propoziții:

„In anii puterii sovietice s-a făptuit revoluția culturală...“

„Savanții sovietici înaintează cu succes pe calea folosirii în scopuri pașnice a energiei termonucleare...“

„...se vor realiza mari succese în lichidarea deosebirii esențiale dintre munca fizică și cea intelectuală...“

„Eforturile fizicienilor sovietici vor fi concentrate pentru studierea razelor cosmice...“

„In condițiile actuale, literatura și arta sovietică, care joacă un rol însemnat în construcția și educarea omului nou, trebuie să întărească și mai mult legătura lor cu viața poporului, să reflecte mai deplin lupta poporului sovietic pentru construirea societății comuniste. Lucrătorii din domeniile literaturii, cinematografiei, teatrului, muzicii, sculpturii și picturii sînt chemați să ridice nivelul ideologic și artistic al operelor lor, să fie și mai departe ajutoare active ale partidului și statului... în dezvoltarea culturii socialiste... în formarea unor gusturi estetice înalte...“

Prin urmare căpătăm pentru întîia dată, ca intelectuali, un titlu onorabil: „lucrători“ și sîntem chemați ca oameni ai artelor să folosim în lupta pentru socialism „gusturi înalte“. Eu nu voi fi în stare să studiez razele cosmice, dar ni se cere ceva sublim situat dincolo de cămașa de aer a pămîntului.

Mă uit pe cer să văd cam pe unde își taie drum în jurul soarelui noua planetă aruncată de pe pămînt și nenăscută în vremea lui Copernic și Galileu. Faptele omului au devenit mai fantastice decît poezia, nu le rămîne poeților decît să le cînte.

Acad. G. CALINESCU

Congresul și arta

Arta a fost una din preocupările majore în Republica Sovietelor încă de la început, imediat ce statul s-a organizat temeinic. Creatorii puternicei republici și-au dat seama de rolul imens pe care-l are arta, sub toate formele ei, nu numai pentru mulțumirile estetice pe care le poate produce, dar ca mijloc de luminare a spiritelor, de propagare a ideilor democrate și de combatere a celor reacționare, de cultivare, în general, a maselor. In acest scop, ea trebuie însă să îndeplinească anume condiții. Prima, și una din cele fundamentale, este ca subiectele de la care se inspiră tematica să fie nu numai cele pe care le înțelege ușor oricine, dar cele care ne pot atinge de aproape, care deșteaptă în sufletul nostru un interes deosebit, fie în legătură cu viața activă de toate zilele, fie în legătură cu acele acțiuni ale trecutului care au avut consecințe pentru dezvoltarea istoriei statului sau a partidului. Tot atît de importante sînt și imaginile marilor luptători, ale celor care, înflăcărînd mulțimile, le-au condus la victoria din care a ieșit prezentul și care au rămas ca niște scumpe icoane în memoria poporului. Aceasta înseamnă că o operă de artă se cuvine să fie întotdeauna actuală, să emoționeze chiar atunci cînd subiectul este luat din trecut și că artistul trebuie să nu piardă nici un moment contactul cu viața și cu realitatea.

Această condiție trebuie însă să fie însoțită de o alta, și ea foarte însemnată. Exprimarea unui subiect, îndeplinind condiția mai sus semnalată, e necesar să fie, din punctul de vedere al execuției, al măiestriei artistice, cît mai aproape de desăvîrșire. Cel mai emoționant subiect, cea mai veridică scenă din viață sau din natură, nu vor produce nici un efect sub penelul sau sub dalta unui executant neîndemînatic, netalentat sau care nu-și cunoaște în amănunt meșteșugul.

Arta, așa considerată și ținută într-o atît de mare stimă, a avut un loc de frunte în preocupările succesive ale partidului, a constituit, și sîntem siguri că va constitui, o problemă esențială în dezbaterile congreselor parti-

Acad. G. OPRESCU

(Continuare în pag. 6)

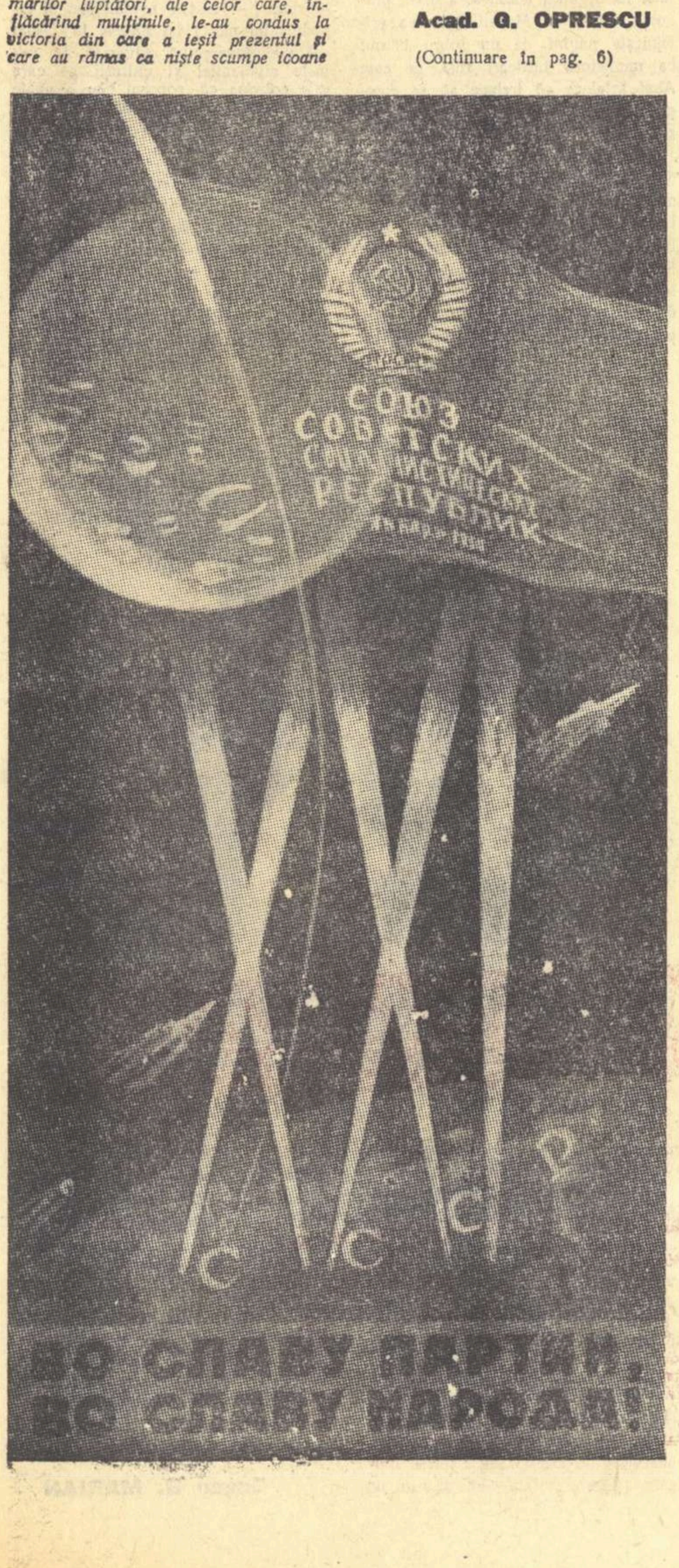
СОЮЗ СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК
XXI
С С С Р
ВО СЛАВУ ПАРТИИ, ВО СЛАВУ НАРОДА!

O nouă piatră de hotar

Din cele mai îndepărtate colțuri din lume au sosit cu avioanele delegațiile care reprezintă pe oamenii muncii din patriile lor la cel de-al XXI-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Au venit și delegații partidelor comuniste și muncitorești ale țărilor mai apropiate și oricine care poate să vizioneze televizorul, să asculte la radio sau să-și procure ziarele, urmărește veștile sosite de la Congres. Cu gîndul urmărim și noi drumul delegațiilor, cu imaginația sîntem alături de delegații țării socialiste cu atîtea naționalități și ascultăm rapoartele care prezintă bilanțul realizărilor de la Congresul al XX-lea încoace. Noi le cunoaștem pe acestea în mare parte, după cum cunoaștem și tezele Congresului.

Pe tot întinsul marii Uniuni Sovietice, partidele comuniste ale tuturor republicilor componente le-au dezbătut de pe-acum, iar Congresul al XXI-lea le va transforma în hotărîri.

Aceste hotărîri se vor răsfrînge asupra vieții întregului glob pămîntesc, așa cum toate congresele Partidului Comunist al Uniunii Sovietice au reprezentat evenimente de însemnătate capitală în istoria întregii omeniri. Primului — celui din 1898 — i-au dat atenție doar puțini. Al doilea Congres s-a putut întruni numai în străinătate (la Bruxelles) și a fost expulzat și de acolo foarte curînd. Pe vremea aceea, conștiința necurată a capitaliștilor începea să bănuiască că prietenii lui Lenin nu au sosit la un congres oarecare. Și într-adevăr, la Londra, unde și-a continuat lucrările cel de-al doilea Congres, s-au luat hotărîri referitoare la programul partidului și la construcția sa organizatorică, încît mai tîrziu acestea au schimbat tot profilul mișcării muncitorești internaționale, și apoi și al întregului sistem capitalist, punînd bazele desfășurării luptelor pentru instaurarea puterii muncitorești.

Congresul al VI-lea s-a desfășurat sub semnul pregătirii directe a unei răscoale armate deschise. A venit și timpul acelor „zece zile care au zguduit lumea“ și cel de-al VII-lea Congres s-a ocupat de consolidarea primei puteri socialiste, instaurată în Octombrie, elaborînd și consfințind îndrăznețul plan al începerii muncii socialiste constructive. A șasea parte a globului s-a smuls din sistemul capitalist al lumii. Privirile tuturor proletarilor oropsiți, dar și ale capitaliștilor exploatatori, erau îndreptate spre Moscova; ochii proletarilor plini de entuziasm, iar ai capitaliștilor plini de ură înverșunată.

Congresele următoare au fost toate vestitoare sau pregătitoare ale construcției socialiste, ale victoriilor din ce în ce mai numeroase ale planurilor cincinale, sau ale eșecurilor diversiilor oportuniști. Lumea imperialistă îngrozită depunea o strădanie febrilă pentru a constitui frontul unui nou război mondial, și mai tîrziu a și făcut ca hitlerismul crescut la sînul ei și devenit cel mai puternic aparat militar al imperialismului cu „ideologia“ sa de teapa fiarelor, să se năpustească asupra Uniunii Sovietice, care a știut însă să facă față cu cinste tuturor greutăților. Ei au așteptat plini de bucurie răpunerea

Nagy ISTVAN

Membru corespondent al Academiei R. P. R.

(Continuare în pag. 6)

N. V. TOMSKI „V. I. Lenin“

INDRUMATORUL

„Acești bieți oameni (care sînt cununa omenirii) — spunea, cu puțin timp înainte de moarte, referindu-se la poeți, Baudelaire — sînt insultați de toată lumea. Cînd li-e sete și cînd cer un pahar cu apă, există Trimalchioni, care îi tratează drept bețivi.

Trimalchio își șterge degetele în pletele sclavilor săi; dar dacă un poet și-ar manifesta pretenția de a avea cîțiva burghezi în grajdurile sale, multe persoane s-ar scandaliza“.

E un naiv cel care-și imaginează că de la Trimalchionul lui Petronius la acei din epoca lui Baudelaire și pînă la Trimalchionii contemporani, lesne de găsit în oricare țară capitalistă, s-au operat modificări în mentalitatea posedanților. Lipsiți, în marea majoritate a cazurilor, și de suport social și de suport moral (care derivă din primul), scriitorii basculează acolo între mizerie și între tristul corespondent monetar al plachetei „de lux“, cu genuflexiune și autograf, imprimată în 225 de exemplare (plus 9 exemplare pe hîrtie Hollande Van

Eugen JEBELEANU

Membru corespondent al Academiei R.P.R.

(Continuare în pag. 6)

Congresul și știința

Au început să sosească primele știri cu privire la desfășurarea ședințelor celui de al XXI-lea Congres al P.C.U.S. Intreaga lume este în așteptare: nu numai prietenii, care știu că vor avea prilej de bucurie și în același timp de învățătură, ci și dușmanii, care sînt siliți să recunoască valoarea acestui mare eveniment.

Nu mai puțin decît alte categorii de cetățeni, oamenii de știință așteaptă cu adînc interes hotărîrile Congresului, care vor influența și cercetările științifice. Se știe că în regimul socialist Partidul călăuzește știința, spre binele ei și al întregului popor.

După părerea mea, două trăsături principale caracterizează știința socialistă, îndrumată de partid: planificarea și aplicarea concepției materialist-dialectice.

Nu se poate spune că anumite fapte nu constituie un subiect de cercetare pentru omul de știință. Tot ce există merită să fie cunoscut și, odată cunoscut, poate servi, imediat sau mai tîrziu, la lămurirea altor chestiuni de ordin teoretic sau practic. Dar Partidul ne învață să ne îndreptăm atenția de preferință spre problemele esențiale, a căror rezolvare poate fi valorificată imediat, dînd cheia pentru rezolvarea altor probleme și ajutînd omenirii să trăiască mai bine. In acest sens, și pentru o mai bună organizare a muncii, este necesară și în știință planificarea. Se înțelege că, aplicată la cercetările științifice, planificarea se deosebește în unele aspecte ale ei de cea care se aplică la industrie sau la comerț. Dar experiența cîștigată de noi în ultimul deceniu ne dovedește că munca științifică se poate planifica și că ea cîștigă cînd e planificată după indicațiile Partidului.

Omul de știință poate folosi diferite metode în munca sa și se poate lăsa inspirat de diverse concepții. Au fost vremuri cînd știința putea prospera bazîndu-se pe concepții metafizice. Gradul de înaintare la care s-a ajuns și bogăția uriașă de materiale adunate de înaintași fac însă ca astăzi să nu se mai poată crea nimic de valoare fără însușirea și aplicarea concepției despre lume a Partidului. Intr-adevăr, concepția materialist-dialectică este singura care, ținînd seamă de complexitatea fenomenelor, de interdependența lor, de contradicțiile dintre ele, le poate înțelege așa cum sînt ele de fapt și poate conduce la explicații adînci și la sinteze cuprinzătoare. De aceea nu sîntem surprinși cînd constatăm că savanți sovietici de mare reputație în diverse domenii de cercetare publică adesea articole teoretice în binecunoscuta revistă „Voprosî filozofii“.

Statul socialist (și, după modelul lui, și democrațiile populare) sprijină masiv, din punct de vedere material și moral, dezvoltarea științei, punînd sume uriașe la dispoziția institutelor de cercetări și de învățămînt, ridicînd în fiecare an mase de cadre tinere. Un lingvist sudamerican care ne-a vizitat de curînd a fost uimit cînd a constatat că la noi în țară sînt atît de mulți (și de buni) lingviști tineri cîți nu are nici pe departe întreaga Americă Latină. Dar e clar că lingvistica nu constituie în această privință o excepție.

Rezultatele acestei politici sînt limpezi pentru toată lumea: lansînd în întîmpinarea Congresului al XXI-lea, prima planetă artificială, oamenii de știință sovietici au marcat implicit avansul lor, mereu în creștere, asupra științei din țările capitaliste, sprijinită puțin sau de loc de guverne și călăuzită de concepții idealiste și metafizice. Sub îndrumarea Partidului, care se va face simțită din plin și în lucrările Congresului, oamenii de știință sovietici vor repurta mereu noi și mărețe succese și vor da un ajutor tot mai substanțial la construirea societății comuniste.

Acad. Al. GRAUR

Septenalul

Încă în primii ani de după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, cînd poporul sovietic a terminat cu succes lupta împotriva intervenționiștilor și a trecut pe drumul refacerii economice, Lenin a spus că opera de construire economică în prima țară socialistă din lume are o adîncă însemnătate internațională, că fiecare pas înainte făcut de puterea sovietică pe calea construirii economice va avea un răsunet adînc în straturile cele mai felurite ale omenirii, pe întreaga suprafață a globului.

Viața a confirmat pe deplin cuvintele lui Lenin, a arătat imensa importanță mondială a mărețelor planuri cincinale în desfășurarea cărora a avut loc un uriaș avînt în dezvoltarea tuturor ramurilor economiei și culturii sovietice și s-a construit, în Uniunea Sovietică, societatea socialistă. Experiența construcției economiei socialiste în Uniunea Sovietică a constituit și constituie un izvor nesecat de îmbărbătare a clasei muncitoare internaționale, în lupta pentru socialism, un izvor nesecat de învățăminte pentru popoarele care au pornit pe calea construcției socialiste.

Dar cuvintele lui Lenin capătă cea mai strălucită confirmare astăzi, cînd privirile a sute și sute de milioane de oameni din toate țările lumii sînt îndreptate cu nemărginită admirație spre Moscova, spre lucrările celui de al XXI-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Poporul sovietic, — pe baza unei noi dezvoltări uriașe a forțelor de producție, folosind în scopuri pașnice cele mai înaintate cuceriri ale științei și tehnicii, mijloacele de energie atomică și termonucleară, — pășește, sub conducerea gloriosului Partid Comunist al Uniunii Sovietice, în perioada construirii intense a societății comuniste pe a șasea parte a globului. Prin aceasta, omenirea intră în cea mai frumoasă perioadă din mult-zbuciumata ei istorie multimilenară, cînd își capătă realizare cele mai înalte năzuințe ale exploataților și asupriților din lungul veacurilor. Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, în frunte cu Comitetul său Central leninist, aplică și dezvoltă în mod creator atotbiruitoarele idei ale lui Marx, Engels, Lenin, trasează căile și metodele pentru transformarea comunismului dintr-o problemă de teorie, într-o problemă de practică.

Nu au trecut decît trei decenii de cînd a fost elaborat în Uniunea Sovietică primul plan cincinal. Sînt încă vii în amintirea noastră larma întregei prese burgheze internaționale, zîmbetele disprețuitoare ale politicienilor și ideologilor burghezi care proclamau drept fanteziste prevederile cincinalului și îi prevedeau „inevitabilul faliment“. In prezent, cînd planul septenal sovietic urmărește obiective incomensurabil mai mari, cînd cifrele de control ale septenalului arată că în viitorul apropiat U.R.S.S. va ocupa primul loc în lume în ce privește volumul global al producției și producția calculată pe cap de locuitor, cînd se stabilește programul concret de construire a bazei tehnico-materiale a comunismului, — ideologii burgheziei nu mai zîmbesc neîncrezători ci, uluiți și înspăimîntați, sînt nevoiți să recunoască, și ei, caracterul pe deplin realizabil al planului septenal.

Istoria a demonstrat valabilitatea legilor generale ale revoluției și construcției socialiste și comuniste, însemnătatea întăririi continue a statului socialist, însemnătatea întăririi necontenite a rolului conducător al partidului marxist-leninist în toate domeniile vieții de stat, economice și cultural-artistice.

Raportul tovarășului Hrușciov la cel de al XXI-lea Congres scoate cu putere în evidență imensa forță a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice care, întemeindu-și politica sa pe cunoașterea profundă a legilor de dezvoltare a societății, sprijinindu-se pe entuziasmul revoluționar, inițiativa creatoare și cointeresarea materială a maselor muncitoare, conduce neabătut poporul sovietic pe calea construirii comunismului. Politica Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, cuvîntul partidului comunist, înfrîng orice greutăți și devin fapte. Se apropie ziua cînd două sute de milioane de oameni vor trăi într-o societate în care, cum spunea Engels, fiecare om va avea posibilitatea de a-și dezvolta și manifesta, în toate domeniile, toate capacitățile sale fizice și spirituale.

Poporul romîn, ca și popoarele tuturor țărilor care construiesc socialismul, salută cu deosebită bucurie lucrările celui de al XXI-lea Congres al P.C.U.S., congres istoric al constructorilor comunismului. Construirea bazei materiale-tehnice a comunismului în Uniunea Sovietică întărește întregul sistem mondial socialist, îmbogățește tezaurul marxism-leninismului cu o nouă și strălucită experiență de imensă importanță practică și teoretică, dă o contribuție de mare însemnătate la mersul nostru mai rapid pe calea construcției socialiste.

Ștefan VOICU

(Continuare în pag. 6)

SALUT

Am intrat în sistemul solar,
surorilor, stelelor,
Eu, rațiunea umană!

Bun găsit printre sfeșnice,
suratelor veșnice,
stelelor!

Din astrele cerului,
sînt fiica pămîntului, poate
cea mai iubită.
Patria mea:
socialismul.
Tatăl: omul ce intră
liber, în necesitate.
Muma: puterea atomului,
martori: matematica, visele omului, dorul,
și timpul meu:
Viitorul...

Veronica PORUMBACU

ȘEDINȚA COMITETULUI UNIUNII SCRIITORILOR

In zilele de 26 și 27 ianuarie a avut loc ședința Comitetului de conducere a Uniunii Scriitorilor din R. P. Romînă.

In prima zi a discuțiilor, Comitetul a rezolvat probleme organizatorice.

Au fost cooptați în Comitetul de conducere a Uniunii Scriitorilor din R. P. Romînă:

Eugen Barbu
Eugen Frunză
Al. Ivan Ghilia
Hajdu Győző
Silvian Iosifescu
Eugen Mandric
Vicu Mîndra
Francisc Munteanu
Aurel Rău
Al. I. Ștefănescu
Tudor Vianu
Haralamb Zincă

Pentru îmbunătățirea activității Biroului Executiv al Uniunii Scriitorilor din R. P. Romînă Comitetul a delegat în Birou pe lîngă membrii existenți, pe următorii:

Geo Bogza
Mihai Gafița
Titus Popovici
Marin Preda
Szemlér Ferenc

Au fost rezolvate cereri de primire de membri în Uniunea Scriitorilor din R. P. Romînă.

In ziua a doua, în ședință lărgită cu un număr de scriitori, cu membri ai conducerii redacțiilor din presă și edituri, Comitetul a luat în dezbatere problemele actuale ale literaturii noastre și sarcinile scriitorilor în lumina documentelor plenarei C.C. al P.M.R. din 26-28 noiembrie 1958 și a expunerii tov. Gh. Gheorghiu-Dej, prim-secretar al C.C. al P.M.R.

Mihai Beniuc, prim-secretar al Uniunii Scriitorilor din R. P. Romînă a prezentat referatul intitulat: „Literatura de actualitate și partinitatea în literatură“.

La discuțiile purtate pe marginea referatului și în legătură cu problemele și sarcinile actuale ale literaturii, au luat parte următorii scriitori: Eusebiu Camilar, Eugen Barbu, Nagy Istvan, Paul Georgescu, Mihail Davidoglu, Mihai Novicov, Vicu Mîndra, Paul Schuster, Veronica Porumbacu, Mihai Gafița, Kiss Jenő, Al. I. Ștefănescu, Titus Popovici, Dumitru Isac, Nicolae Jianu, Aurel Rău, Gálfalvi Zsolt și George Ivașcu. Concluziile ședinței au fost trase de tov. Mihai Beniuc.

*

In numărul viitor al „Gazetei literare“ vom publica materialul ședinței — referatul și discuțiile.

VĂ PREZENTĂM CĂRȚI SOVIETICE

BORIS POLEVOI: „Adînc, în spatele frontului"

Încheind lectura ultimului roman al lui Boris Polevoi, te simți îndemnat să-i atribui, printr-o firească asociere, un subtitlu: Povestea unor oameni adevărați, sau, mai exact: Poveste adevărată despre oameni adevărați.

Romanul lui Polevoi, o nouă și convingătoare confirmare a marii varietăți de mijloace, stiluri, individualități înlăuntrul realismului socialist, ne prezintă, de data aceasta, omul adevărat din masă, omul crescut și călit în sînul colectivului muncitoresc sovietic. Evenimentele Marelui Război pentru Apărarea Patriei i-au oferit autorului fundalul pentru o amplă frescă socială. Acțiunea romanului se petrece în spatele frontului, într-un oraș eliberat spre sfîrșitul anului 1941 de sub ocupația cotropitorilor fasciști.

Au trecut doar cîteva ore de la izgonirea fasciștilor din orașul Verhnevoljsk și în mijlocul ruinelor fumegînde asistăm la următoarea convorbire între bătrînul muncitor Vasili Andreici Slesarev, directorul fabricii distruse, și cîteva muncitoare abia întoarse din evacuare:

— Vasili Andreici, se vaită una din femei, a ars măicuța noastră care ne-a hrănit, acum sîntem orfane... Din ce o să trăim?

— Nu-i nimic, las' c-o pornim noi iar! o asigură Vasili Andreici, repetînd fraza de cîteva ori ca și cum ar fi vrut să se convingă el însuși de temeinicia spuselor sale.

— ...Păi ne trebuie ani și ani de zile ca să refacem totul, nu cîțiva ani...

— Da' de unde! Ani de zile... Se încruntă directorul și-și frecă cu palma bărbia aspră. De unde atîta răgaz? Uite, chiar de mîine o să ne apucăm de lucru...

— Păi mîine nici cu incendiul n-o să isprăvim. O să ardă totul pe-aici. Și apoi, cu cine să te apuci să lucrezi?

— Cum cu cine? Uite, sînt eu, ești tu, or mai fi și alții... răspunse calm directorul. De altfel, ce să stăm să discutăm de pomană cum și ce o să facem? Conform hotărîrii Comitetului orășenesc de partid, trebuie să ne apucăm de refacere îndată după eliberare.

— Bine, dar cînd au avut timp să hotărască? își exprimă cineva îndoiala.

In loc de răspuns, Slesarev se apucă să noteze în caiet numele muncitorilor care se întorseseră în oraș. Începuse munca de reconstrucție. O muncă plină de abnegație, fără răgaz. Căci avea importanță nu numai producția fabricii, ci factorul moral, exemplul: abia ieri au fost alungați nemții și astăzi țesătoriile aproape distruse de dușmani au pornit lucrul!

Romanul lui Polevoi ne deslușește pe deplin cum a fost cu putință uriașa realizare a poporului sovietic, fără precedent în istorie: refacerea în plin război, reconstrucția fabricilor și a uzinelor, activitatea clocotitoare în spatele frontului, desfășurată de atîția eroi anonimi, oameni adevărați, însuflețiți de idealuri comune, idealurile cele mai înaintate ale omenirii.

In centrul acțiunii se află familia muncitorească a Kalininilor: trei generații de muncitori textiliști. Din sînul ei se desprind mai pregnant bătrîna muncitoare Varvara Alexeevna, bunica, veche luptătoare bolșevică; Anna și Xenia, fiicele ei — a doua generație și în sfîrșit Galina și Eugenia (Jenia) — nepoatele ei, a treia generație de muncitoare textiliste. Această familie are o mare semnificație generalizatoare: ea simbolizează colectivul unit al marii familii care se numește clasa muncitoare crescută și îndrumată de partidul ei.

Bătrîna Varvara Alexeevna Kalinina este conștientă de forța educativă a colectivului muncitoresc. Ea transmite această conștiință copiilor săi care, la rîndul lor, o cultivă la nepoții bătrînei. Iată ce scrie de pe front una din fiicele bătrînei, doctoriță, mezinei sale Galia: „Mi-aduc aminte ce mirare a stîrnit la spital hotărîrea mea de a vă înscrie, pe tine și pe Jenia la școala profesională de pe lîngă uzina noastră. Colegii mei care vă știau fete capabile, cu dragoste de carte, mă sfătuiau să vă pregătesc să intrați în învățămîntul superior. M-am gîndit cum ar fi procedat tatăl vostru în locul meu. Și am ajuns la concluzia că ar fi dorit desigur să vă vadă acolo unde muncesc bunicul și bunica, acolo unde a muncit și el. Mi-am zis că trebuie să cunoașteți ce este munca, să învățați ce înseamnă tenacitatea iar după aceea dacă o să vreți să învățați, Puterea Sovietică vă va deschide toate porțile."

Autorul înfățișează viața colectivului de muncitori în continuă creștere sub conducerea neobosită a partidului. Adîncind aspectul calitativ al muncii conducătorului de partid, Boris Polevoi izbutește să dezvăluie trăsăturile esențiale ale chipului acestui conducător. Anna, fiica Varvarei Alexeevna, secretara organizației de partid din fabrică, întruchipează mai deplin aceste trăsături.

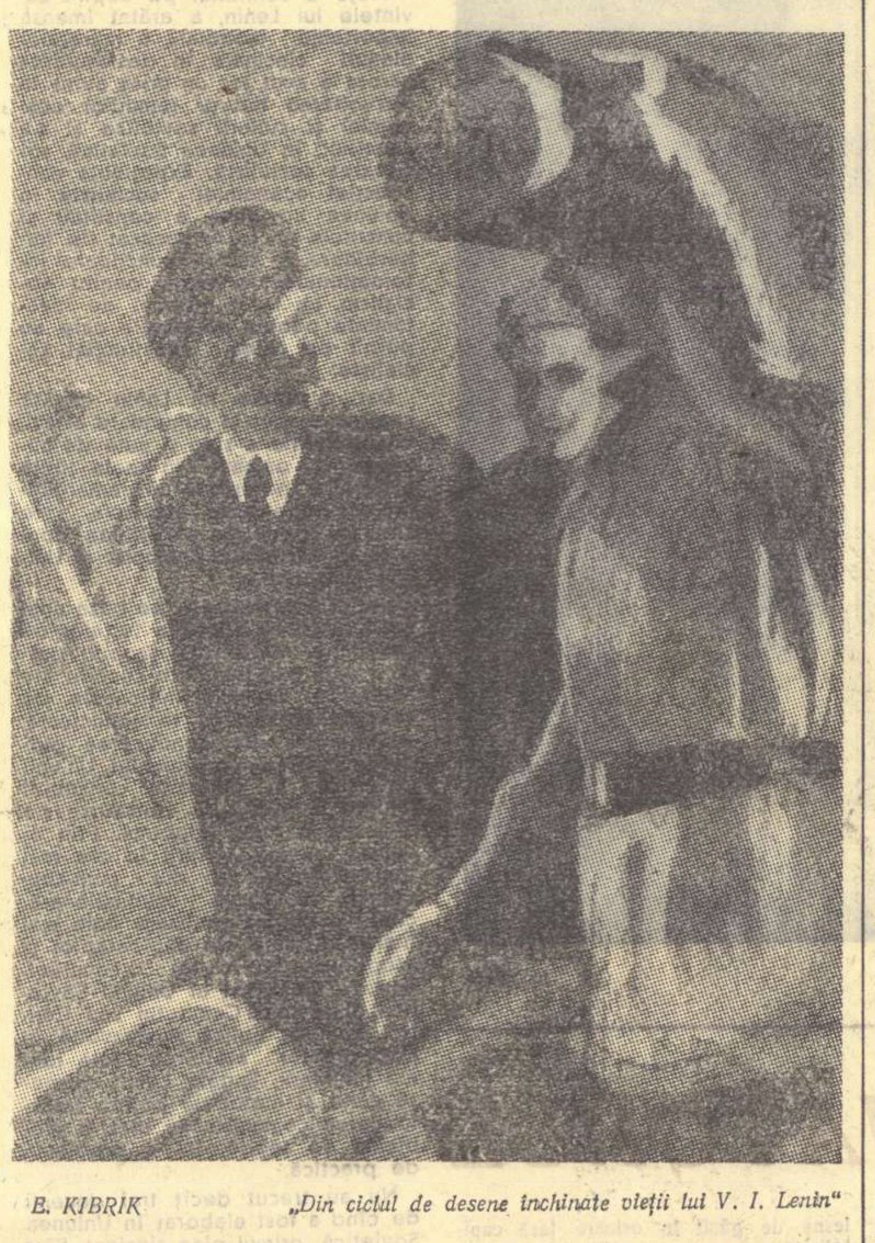

B. KIBRIK „Din ciclul de desene închinate vieții lui V. I. Lenin"

In clipa în care facem cunoștință cu Anna, pe ruinele fumegînde ale fabricii, ea străbătuse deja drumul de la exuberanța spontană, naivă, a comsomolistei din anii primelor cincinale, pînă la atitudinea conștientă, matură, a muncitoarei comuniste, înzestrată cu o tenacitate neîncovoiată, cu o îndrăzneală bărbătească. Dar Anna mai are de străbătut un drum lung de frămîntări răscolitoare. Trăind în mijlocul maselor și ajutată de ele ea își dă seama că nu este la înălțimea răspunderii conducătorului comunist și luptă împotriva propriilor lipsuri: neastîmpărul, graba înfrigurată și inutilă în acțiuni care cer o chibzuire calmă și profundă. Ea învață treptat să vadă în spatele faptelor omul, ea găsește cheia spre inima oamenilor, cîștigîndu-și nu numai stima ci și dragostea și încrederea lor nemărginită.

Marea înțelepciune a conducerii de partid — iată ideea călăuzitoare a întregului roman. Partidul cimentează unitatea colectivului de muncă și de luptă, partidul îl educă și îl îndrumează necontenit.

Acestei idei călăuzitoare i se alătură în roman ideea care exprimă sensul internaționalist al victoriilor poporului sovietic pe fronturile luptei și ale construcției. Ideea internaționalismului proletar se desprinde în primul rînd din relațiile dintre Jenia și Kurt Ruppert, care se înrolează în rîndurile luptătorilor antifasciști. Condițiile deosebit de complexe în care se înfiripă dragostea între Jenia și Kurt imprimă episodul unui caracter tragic. Aceleași condiții determină neîncrederea meșterului Kurov în ajutorul său Ebberth, muncitor german luat prizonier. Desfășurarea acțiunii romanului va confirma însă că avusese dreptate bătrîna Varvara Alexeevna, atunci cînd, dintr-un instinct sănătos de clasă, o certase aspru pe Anna pentru jignirea adusă Jeniei în urma aprecierii pripite a atitudinii Jeniei față de Kurt.

Se cuvine să facem o mențiune specială în ceea ce privește limba romanului. Simplă și clară, ea este în același timp bogat colorată și bine individualizată în vorbirea diferitelor personaje.

Noul roman al lui Boris Polevoi este o realizare importantă a literaturii contemporane. El a fost primit cu deosebită căldură de cititorii sovietici și va fi întîmpinat, fără îndoială, cu aceeași căldură și de cititorii din țara noastră.

Maria BISTRIȚEANU

De curînd, a apărut în presa sovietică o listă de opere create în ultima vreme, pe care editurile sovietice, redacțiile de reviste sau diferite organizații le-au înaintat Comitetului pentru premiile Lenin, propunîndu-le juriului în vederea decernării Premiilor Lenin pe anul 1959. Inspirate din viața poporului care construiește comunismul, și zugrăvindu-l pe omul nou al societății sovietice contemporane, aceste cărți — propuse pentru premiere cu puțin înainte de deschiderea lucrărilor celui de-al XXI-lea Congres al P.C.U.S., capătă o semnificație deosebită.

ALIO MIRȚHULAVA: „Poezii și poeme"

Alio Mirțhulava (Mașașvili) este unul din poeții georgieni care, printre primii, au întemeiat poezia sovietică georgiană, folosind bogatele tradiții democratice ale literaturii naționale și înrîurirea fertilă a poeziei sovietice ruse, atunci la începutul dezvoltării sale, al cărei prim reprezentant era Vladimir Maiakovski.

De altfel, Alio Mirțhulava a și început să scrie versuri anume în perioada aceea nouă a primilor pași ai statului sovietic, căci, născut în 1903, a debutat în 1921, iar acea întîie poezie a sa a fost publicată într-un ziar muncitoresc „Mușis hma" (Glasul muncitorului). Numai peste doi ani de la debut, poetul își publică și prima plachetă.

Influențat de ideea maiakovskiană a „poetului-muncitor", Mirțhulava scria în perioada tinereții sale versuri programatice, precum:

Eu duc spre strung
stihuri de fier — mormane
și-alerg să caut grabnic versul de
cristal
ca printre armele de luptă, celelalte,
să pregătesc și eu o șarjă
de sentimente bolșevice.

Poezia lui Alio Mirțhulava a evoluat repede, pînă la treapta de densitate lirică și de maturitate a spiritului combativ din culegerea de „Poezii și poeme" care a fost acum propusă juriului ce va decerna Premiile Lenin. Versurile acestui remarcabil poet sovietic din Georgia sînt oglinda în primul rînd a unei lupte pentru lumină, care nu trebuie văzută numai în semnificația ei simbolică, ci și reală, fizică, poetul neiubind întunericul din natură în nici o împrejurare; căci chiar cîntînd noaptea, care-și are părțile ei frumoase, peisagistic vorbind, poetul își îndreaptă atenția lirică neapărat, de pildă, asupra cerului înstelat, asupra licuricilor, asupra tuturor elementelor de lumină din noapte.

Poet dintr-o climă caldă, subtropicală, Mirțhulava nu numai că nu se sperie de arșița verii, ci o caută și o cultivă, asemuindu-se ei:

Genune de arșiță, genune de lumină!
Culorile-n paletă ne stau, nenumărate.
Și ardem, eu și vara, cu flacără senină
In focul clar al artei, nesfîns, adevărate.

Incălzit și de căldura cealaltă, sufletească, a patriotismului celui mai autentic, poetul nu uită niciodată să-și glorifice patria, ca un fiu credincios al ei, și să caute mereu a lupta în vers pentru binele ei, a-i întrezări viitorul apropiat comunist.

Nu-l impresionează lucrurile încremenite și reci, ca bunăoară hîrtia, iar versul îl socoate destinat numai vieții, numai luminii. Și cînd făcea, într-o poezie de acum cîțiva ani, invitația de a părăsi cuvintele reci și surde imprimate pe hîrtie, îndemnîndu-i pe poeți să scrie, pe cer cu stelele, acum în era sputnicilor și a rachetei cosmice devenită planetă, această invitație lirică dobîndește pregnanță nouă în adaosul ei simbolic oferit de vremurile noastre noi.

Alio Mirțhulava este un soldat credincios al patriei și al partidului comunist, un soldat înainte de toate, știindu-și distinct îndatoririle. In această calitate, sensul unui distih în care poetul se recunoaște slujitor fidel al versului și mărturisește că va cînta și va lupta, are valoare esențială.

Lumina, cultivată de poet, este în ambele ei înțelesuri soră cu tinerețea. Iată de ce strofa dintr-o poezie recentă, scrisă cînd probabil tîmplele poetului s-au argintat, este o acoladă care unește, explicînd, temperamentul său vivace și ținta permanentă a creației sale poetice:

Anii, anii,
crainici vîrstei,
Bat la ușa mea într-una.
Tu te-ai dus, copilărie,
Dar sînt tînăr, totdeauna.

Această tinerețe veșnică este secretul nu numai al vitalității poeziei lui Alio Mirțhulava, dar, mult mai mult, al creației permanente a poporului sovietic.

Pavel IONESCU

V. KOCETOV: „Frații Erșov"

Captivant prin ascuțimea problemelor de stringentă actualitate pe care le ridică, prin dramatismul conflictelor, noul roman al lui Vsevolod Kocetov are darul de a contura cu mai multă pregnanță decît Jurbinii, fizionomia artistică a autorului, specificul talentului său de polemist dispunînd de puternice resurse epice și totodată de un spirit analitic cu totul remarcabil. In arhitectonica romanului Frații Erșov, unitară prin concepția lui etică majoră, se întretes planuri multiple de subiect, angajînd caractere și destine omenești polarizate pe un registru pe cît de amplu, pe atît de diversificat.

Axa centrală a romanului se sprijină pe tradițiile revoluționare ale unei familii de muncitori metalurgiști — „frații Erșov".

O problemă de importanță capitală cu privire la rolul clasei muncitoare și al intelectualității în actuala etapă de dezvoltare ascendentă a societății sovietice spre comunism, constituie greutatea specifică a romanului. Pe fondul luptei de idei în procesul căreia se selecționează materialul uman, urmărim destinul diferit al personajelor, fiecare avînd o individualitate puternică, un profil moral adînc conturat în dinamica lui interioară. Caracteristic pentru eroii pozitivi creați de Kocetov este diapazonul bogat al vieții lor spirituale. O gamă întreagă de sentimente, uneori contradictorii, este proprie tocmai acestei categorii de oameni — purtători ai idealurilor superioare, ai moralei noi, comuniste, spre deosebire de cercul îngust al intereselor și preocupărilor în care se bălăcesc reziduurile societății, indivizi cu trecut dubios, dominați de un egoism feroce, care caută justificarea existenței lor filistine în tot felul de teorii pseudo democratice, agățîndu-se cu disperare de insinuările revizioniste ale ideologilor burgheziei din Apus.

Vsevolod Kocetov recurge cu îndrăzneală la culori contrastante, la acea manieră a clarobscurului, fără a căuta în mod artificial interferențe nivelatoare de lumini și umbre, delimitînd strict două universuri diametral opuse. In jurul „fraților Erșov", puternic sudați prin tradiția de luptă și conștiința revoluționară de clasă transmisă din generație în generație, gravitează oameni cu cele mai diferite profesii și temperamente. Este familia comunistului Gorbacev, secretarul Comitetului orășenesc de partid, sau femeia-inginer mereu în căutarea metodelor inovatoare — Iskra Kazakova, sau directorul uzinei Cibisov, apoi din lumea artelor: bătrînul actor Alexandr Guleaev care apără cu strășnicie principiile realismului socialist, pictorul Vitali Kozakov și dramaturgul debutant Aleksahin.

Dar în această etapă decisivă pentru înfăptuirea hotărîrilor istorice ale Congresului XX, cînd eforturile oamenilor sovietici se intețesc, cînd lupta partidului pentru puritatea și fermitatea ideologiei socialiste întărește rîndurile adevăraților patrioți, în această etapă măreață, își arată capul tot felul de oportuniști și aventurieri — pescuitori în apă tulbure. Eroii cei mai orientați din paginile romanului „Frații Erșov" nu supraapreciază și nici nu minimalizează pericolul unor indivizi fără busolă în viață, care speculează orice situație de moment pentru profitul și bunăstarea lor personală, făcîndu-se apologeți ai ideologiei burgheze, cum este inginerul carierist și intrigant de profesie — Konstantin Orleanțev, ratatul pseudoinventator Krutilici, personajul dubios, trăgătorul de sfori Vorobpinii sau trivialul regizor obscur Tomașuk.

„Nu-i vorba că tot felul de Tomașuk ar fi în stare să ne abată de la drumul nostru, trăgîndu-ne înapoi — spune în cuvinte simple, dar pline de semnificație, directorul uzinei Cibisov. Asta n-ar putea s-o facă nimeni nu există asemenea forțe în lume. Problema e că ne încetinim mersul, fiindcă mereu trebuie să scoatem bețele din roate pe care ni le pun acești Tomașuk". Intr-adevăr, acești impostori sosiți în centrul industrial descris de autor, încearcă să otrăvească atmosfera, reușind să influențeze într-o măsură pe cei slabi și șovăielnici, infiltrîndu-le virusul teoriilor reacționare de factură revizionistă. Apologeți ai curentelor decadente în artă, ei neagă sensurile majore și cuceririle realismului socialist, resping valorile clasice ale artei și literaturii realiste în general, urmărind în negativismul lor să descopere numai „vicii, contradicții și racile" pentru că „oameni ideali nu există" — spune Orleanțev. Sub această filozofie a „contaminării generale", se ascund instincte josnice, ambiții pline de orgoliu. Orleanțev visează „cabinetul ministerial", Krutilici vrea să pună mîna pe „milioane", Tomașuk nu concepe să aibă în teatru decît rolul de „vioara întîia".

Este meritul lui Kocetov de a fi creat în tot acest angrenaj de pasiuni și ciocniri dramatice, chipul impresionant prin unitatea și tăria de fier a voinței neclintite, chipul lui Dmitri Erșov.

Pictîndu-i portretul, șovăielnicul și estetizantul Vitali Kozakov va înțelege forța și autenticitatea artei legate de viață. Tînărul dramaturg Aleksahin, steril la început, lipsit de aspirații înalte, își va găsi drumul scriind o piesă puternică inspirată din viața metalurgiștilor Erșov.

Forța de monolit a clasei muncitoare, de care este strîns legată intelectualitatea cinstită, devotată poporului și crescută în spiritul de partid, nu poate fi zdruncinată în pofida oricăror uneltiri revizioniste. Această idee centrală a romanului este întrupată în figura lui Dmitri Erșov, el fiind purtătorul de cuvînt al postulatelor ideologiei comuniste. Viitorul este fericit pentru cei ce au tăria morală ca Andrei Erșov (nepotul) și studenta medicinistă Kapa Gorbaciova.

Din aceste încrucișări de drumuri și bătălii ideologice, se desprinde mesajul cărții care proiectează în mersul progresist al omenirii calea viitorului comunist, în timp ce forțele obscurantiste ale trecutului rămîn în impas, fără perspectivă în afară de cea a dispariției totale. Altă cale nu există. Tertium non datur — vor spune cu tărie cititorii alături de eroii viabili ai lui Kocetov.

Tamara GANE

MUHTAR AUEZOV: „Drumul lui Abai"

Numele lui Muhtar Auezov s-a impus de multă vreme. Acest fiu de crescător nomad, ajuns valoros scriitor și academician, desfășoară de aproape o jumătate de veac o activitate literară neobosită, indisolubil legată de drumul ascendent urmat de poporul kazah în condițiile puterii sovietice.

Auezov a găsit o puternică inspirație în figura nobilă a unui mare înaintaș, Abai Kunanbaev. Acestui însuflețit luptător pentru progres, făuritor al limbii literare, i-a dedicat apreciatul prozator și dramaturg kazah o trilogie. Primele două volume au apărut acum 11 ani, iar cel de-al treilea, intitulat „Drumul lui Abai", anul trecut.

Rolul lui Abai — de animator al unei neîmpăcate lupte împotriva multiseculareí ignoranțe, întreținute cu grijă de mullahi și imami, împotriva superstițiilor și a crudelor tradiții pe care stăpînii marilor herghelii căutau să le înrădăcineze cît mai adînc, numai să-și mențină privilegiile feudale, pentru a face ca o mînă de triburi nomade să devină o națiune în toată puterea cuvîntului.

„Drumul lui Abai" îmbrățișează perioada cea mai frămîntată din viața lui Abai Kunanbaev, cel ce în a doua jumătate a secolului trecut a aruncat scînteia din care, peste mai puțin de două decenii de la moartea sa, avea să se înalțe și pe întinsul stepelor Kazahstanului focul purificator și înnoitor al revoluției. In această ultimă parte a trilogiei sale, Auezov pune în scenă o vastă galerie de personaje, care nu-l copleșește nici o clipă. Dimpotrivă, aparițiile cele mai fugare rămîn vii în memoria cititorului, contribuind la conturarea imaginii autentice, cu multe fațete, a unui popor în care se trezește irezistibilă conștiința unității și forței sale. Desigur că această calitate de portretist neîntrecut, din cîteva trăsături sigure de penel, scriitorul o datorează și îndelungatei sale experiențe de dramaturg care a dăruit scenelor sovietice peste douăzeci de piese. In această privință, numeroase dialoguri constituie un model de sobrietate și concizіune, de „eficiență" — fiecare replică (și în majoritatea situațiilor, pozițiile eroilor se definesc clar în cursul unor dialoguri cu replici de cîte o frază) fiind subordonată cu multă finețe finalității personajului respectiv.

Tot pe seama virtuților de dramaturg ale lui Auezov ar putea fi pus și dinamismul acțiunii, intensitatea cu care se desfășoară conflictul, creșterile sale firești — dacă cuprinzătoarea experiență de viață a autorului nu ne-ar îndemna să considerăm aceste calități fundamentale ale romanului izvorîte în primul rînd din inepuizabila sursă a contactului nemijlocit cu oamenii. Cu oamenii simpli, ca neînfricatul hamal Aben, iubitor de dreptate; ca djghitul Darmen, a cărui dragoste curată cu Maken Azimova prilejuiește pagini de un sobru lirism; ca muncitorii tăbăcari ruși, de care Abai înțelege că trebuie să se apropie pentru că îi leagă aceleași năzuințe.

Spiritul mușcător, ascuțișul satirei, de care Auezov știe a se sluji cu multă pricepere, se vădesc în portretele dușmanului principal al lui Abai, Urazbai, al negustorului-„diplomat" Esentai, ale membrilor clerului musulman, care răspîndesc cu perfidie veninoasă învrăjbirea între masele populare kazahe și cele ruse, sub lozinca: „Rușii sînt dușmanii credinței voastre strămoșești".

I. D. ȘADR „Piatra, armă a proletariatului" 1927.

Romancierul izbutește să scoată în relief modul în care dragostea față de poporul său îl călăuzește fără greș pe Abai în alegerea prietenilor și izolarea vrăjmașilor cauzei sale mărețe. Patriotismul său luminat îl îndeamnă să întărească tot mai mult legătura cu forțele sănătoase ale poporului rus: muncitorii tăbăcari, studenții exilați pentru ideile lor înaintate, doctorița care se apleacă asupra suferințelor mulțimilor.

Pedepsele sălbatice (legarea de coada unui cal căruia i se dă drumul să gonească în pustiu): obiceiurile inumane (femeia și fata transmise ca un obiect neînsuflețit în mîinile „amenghirului", — fratele soțului sau al logodnicului mort) își găsesc în Abai cel mai înverșunat adversar, în numele civilizației și culturii pe care este convins că poporul său o poate atinge odată ce va fi scăpat din lanțurile exploatării bailor și imamilor.

O limbă populară, plină de sevă, mlădioasă, colorată, — sensibilă unealtă poetică pentru durarea acestei monumentale fresce a nașterii unui popor, imprimă stilului lui Auezov curgerea firească și nobilă a unui fluviu puternic și îl arată și în această privință drept un demn continuator al luptei eroului său, Abai. Scăpărări ale înțelepciunii și hazului amar al poporului străluminează mai fiecare pagină, împodobind-o cu mici giuvaeruri: „Un prieten înșelător este ca umbra — în zilele însorite nu poți scăpa de el, dar cum se ascunde soarele în nori, îl cauți în zadar".

Prin bogăția de idei, prin dimensiunile sale istorice, prin îmbinarea armonioasă a unor înalte calități artistice, romanul „Drumul lui Abai" rămîne o carte care se înscrie în rîndul solilor umanismului artei sovietice, o carte care promovează cu o mare vigoare adevărul vieții.

Eugen B. MARIAN

K. F. SEDÎH: „Pămînt natal"

„Dauria" — așa se numește din bătrîni ținutul din preajma Baikalului, ținut cu un bogat trecut istoric și cu mari tradiții revoluționare.

Scriitorul Konstantin Sedîh este originar din acest ținut, din căzăcimea săracă. Preocupările lui artistice sînt legate de taiga, de cazaci și de amintirea copilăriei sale.

In 1949, am citit romanul monumental „Dauria" și ne-am despărțit de eroii lui întrebîndu-ne, firesc, cum ar evolua ei în continuare. Acest roman istoric cu temă revoluționară, care parcurge un veac, a fost scris în 15 ani. După un deceniu, Sedîh publică a doua carte, în care ne reîntîlnim cu familia Ulibin, Semion Zaberejnîi și alți eroi cunoscuți.

Intîmplările din „Dauria" se încheie în anul 1920, cu o perspectivă a victoriei revoluției.

Fără să continue linear cronologia evenimentelor, autorul își sfîrșea narațiunea cu deplina înfrîngere a intervenționiștilor și cu victoria definitivă a puterii sovietice.

Cuprinderea largă a evenimentelor, a întîmplărilor anilor revoluționari, plini de dramatism și, în același timp, interesul pentru soarta oamenilor, uneori chiar minuțios, în analiza caracterelor, au rămas trăsăturile principale ale talentului matur al scriitorului.

Din culorile dense și vii ale stilului ambelor romane răzbate marea forță eroică a anilor mersului înainte spre epoca nouă, socialistă. Cele mai importante etape ale luptei din ținutul Baikalului sînt înfățișate larg, cu bune însușiri epice. Spre deosebire de „Dauria", unde lupta pentru noua epocă avea o mai vastă cuprindere a evenimentelor, aici proporțiile desfășurării sînt canalizate pe singura direcție a luptei partizanilor. Și aici sînt multe personaje și majoritatea lor sînt interesante, avînd trăsături proprii. Chiar și cele episodice.

Sedîh ne face cunoștință și cu eroi mai noi, de pildă Ganika — fratele lui Roman Ulibin, Dimov și mulți alții.

Ultima generație a familiei Ulibin este prezentată mai ales prin Ganika, aflat la vîrsta pe care o avea Roman în „Dauria". El își face de abia acum intrarea în marea acțiune socială, trecînd prin tinerețea obișnuită a cazacului sărac. De la tînărul neștiutor și neîndemînatic, Ganika devine un romantic, un visător revoluționar și comsomolist partizan.

Soarta lui Roman, reprezentantul căzăcimii revoluționare din Dauria este contopită aici cu crearea Armatei Roșii din detașamentele de partizani.

Se pare că cel mai pitoresc este tipul cazacului sărac, Semion Zaberjenii care s-a alăturat bolșevicilor fără ezitare; și că mai profund este înfățișată lupta lui Enisie Karghin, aflat în căutarea vieții adevărate.

Semion Zaberejnîi este viteaz, fiind în stare să împiedice cu mîinile lui prăbușirea roții masive a tunului. De la întrebarea pe care și-o punea înainte de 1917, „de ce pe pămîntul bogat al Baikalului oamenii se zbat ca peștele pe uscat", el ajunge la lupta activă pentru cauza Revoluției.

Karghin este cazac mijlocaș. Privilegiile lui nu se rezumă, ca la Semion, la căciula căzăcească, la gloria căzăcească și la o viață de cîine. Talentatul și curajosul mijlocaș Karghin este legat de vîrfurile căzăcimii. El trece, cu toată familia sa, în Manciuria. Are o soartă tragică, îndoieli, căutări — caracteristice procesului eliberării de convingerile dăunătoare. Dar se întoarce din emigrație, răscumpărîndu-și prin eroism vina. Romanul desființează mincinoasa legendă a unității căzăcești.

In spatele fiecărui erou se află un mediu social. Autorul învață din caracteristica tolstoiană, a scriitorului care știe mai multe despre erou decît eroul însuși.

Elementele cronicii sînt prezente — firesc pentru un roman istoric. Din cronică descind în fabulă eroii autentici ai Revoluției: conducătorul poporului mongol Suhe-Bator, Lazo, revoluționarul Bliker — comandantul trupelor Republicii Orientului îndepărtat.

In timp ce eroii istorici sînt prezenți, uneori, prin informări sobre, figurile episodice nu sînt numai foarte numeroase, dar și foarte diferite, datorită măiestriei portretistului. Kum-Kumici, nume alegoric derivat de la kum (cumătru), proclamă că are în fiecare sat rubedenii și cumetri. Este o manifestare originală a sufletului deschis, prietenos.

Războiul civil înseamnă o selecție severă a materialului uman, înseamnă creșterea și transformarea caracterelor.

Mulți știam incomplet despre Baikal că este un ținut frumos al Uniunii Sovietice, cu cel mai adînc lac de pe globul pămîntesc. Prin „Pămînt natal", ca și prin „Dauria", privim cu un ochi ager taigaua vastă și pătrundem în sufletul oamenilor din anii neuitați.

Ileana ZELINESCU

234.939

Poeții sovietici CÎNTĂ PARTIDUL

ALEXEI SURKOV

poet rus

In viața noastră totu-i nou și tînăr

Socoate, viața rău nu ne-am trăit-o
Nemaivăzute fapte împlinind
Ci veacul ne-a croit altă măsură
Și pentru bucurii și pentru jind.

Tu din trecut ca dintr-o hrubă strîmtă
Te-ai smuls în largul vieții înălțat
Și-a răsunat întinsul lumii, cîntec
Al sufletului tău eliberat.

Toți descoperitorii de pămînturi
De-abia-au trecut prin lutu-nțelenit
Noi am descoperit atari pămînturi
Pe care nici Columb nu le-a gîndit.

In viața noastră totu-i nou și tînăr
Cum n-a mai fost aievea pîn-acum
Cuvîntul care va numi geneza
Din fiecare clipă îl născum.

Ce fericire-i să trăiești în lumea
In care sorii tainele-și deschid
Cînd tot ce vezi e-al tău și tu îl aperi
Și-ostaș îi ești ne-nvinsului Partid.

Noi am descoperit întîii drumul,
Izbînzile în noi sînt limpezite
Și mîine vom aduce lumii vestea
Comunei pe deplin înfăptuite.

In romînește de NICHITA STANESCU

PAVLO TÎCINA

poet ucrainean

Sînt fiul Partidului

La drum m-a urnit timpurie furtuna,
Cînd lumea era bîntuită de țari
Și viața și cîntecul rupte într-una
Mereu mi-ar fi fost de majuri și jandar

Și seve-mi sui în tulpini și-n artere
Pămîntul sovietic pulsînd liniștit;
Sînt liber și mîndru ca el, și-n putere,
Sînt fiul Partidului și-s fericit.

Stejarul urcîndu-și coroana în zare
Mărunt e alături de-al țării contur,
Noi ardem intens și plini de mișcare
Ca lumea în aerul zorilor pur.

Urcăm tot mai înalte și demne — idealuri.
Ai patriei fii devotați, credincioși.
O, viață călită izbită de valuri,
Ți-s anii mai tineri și mai luminoși!

Puterea sovietelor, creștere-n pace,
Chezașă-a izbînzilor noastre de vis,
Incredere-a celor ce încă vom face,
In suflet egale lumini ne-ai deschis.

Și munca încheagă tot alte victorii
Urcîndu-și vigoarea adîncă deplin.
Tu cîntă acum tinerește-aurorii,
O, chiar dacă anii, mai mulți, te înclin!

Adună un cîntec puternic, fierbinte,
Nu rouă căzută pe frunze și flori
Și timpului nostru pe culme-i aprinde
Un cîntec cu care s-agiți, să-nfiori.

Fascismului crîncen lopată și groapă
I-am fost la răscruci de război.
Popoarele toate am vrea să încapă
Libere-n lumea gîndită de noi.

Răspunsuri mai capătă și-astăzi dușmanii,
Acei ce-n genunche, o, țară, te vor:
Și-oricît m-ar străbate, rotindu-se, anii,
Același mă află și necruțător.

Stejarul urcîndu-și coroana în zare
Mărunt e alături de-al țării contur,
Noi ardem intens și plini de mișcare
Ca lumea în aerul zorilor pur.

Și seve-mi sui în tulpini și-n artere
Pămîntul sovietic pulsînd liniștit,
Sînt liber și mîndru ca el, și-n putere.
Sînt fiul Partidului, și-s fericit.

In romînește de GRIGORE HAGIU

MAXIM RÎLSKI

poet ucrainean

Cuvînt despre Partid

Improspătată-n apă vie,
Invingătoare-n orice loc,
A muncii noastre armonie
Tu crești, o țară, mărturie
Izbînzii în suiș de foc.

Văzduhul cu tăcuta-i boare
Luminile își clatină,
Și strălucesc mereu în zare
A stepelor, cîmpii, vigoare,
Slăvite după datină.

Și cui s-aducem mulțumire
Că ginți și neamuri urc
Spre aceeași culme-n înfrățire,
Stăpînitori pe gînd și fire?
Partidului — părinte, demiurg.

Se arăta departe zarea
Și negurile în apus
Ne-ntunecau greoi plecarea,
Dar Lenin își roti chemarea
Și am răzbit, cu fruntea sus.

Și multe căi în ceață-albastră
Destinele atunci și-au stins,
O cale singură, cea vastă,
Luci adînc prin lupta noastră:
Din „Iskra“, „Pravda“ s-a aprins.

Deschisă calea ta, intensă,
N-avea nimica de miraj,
Ci lumea strălucind imensă
Iși arătase roada-i densă,
Ce stăruie în noi și azi.

Și drumul se-ngustă nainte
Bolovănos și dificil
Dar crezul nostru-n veci nu minte
Și-a comuniștilor cuvinte
Uniră oamenii, febril.

O, țară vrednică în lupte,
La Kremlin și în Dneproghes
Aceleași stele ne-ntrerupte
Ți-au strălucit mereu pe frunte:
Poporul tău ți le-a ales.

Spre biruinți mereu armate
Ai agitat, condus doar tu
Și-n masele desfășurate,
Suind puteri nemăsurate.
Lozinca-ți caldă străbătu.

1971 - jan 24

Porniți din slava aurorii,
Ostașii-au sfărîmat robii!
Și salva marilor victorii
Rupînd armura grea a orii
In Europa se-auzi.

Stîrpind minciună și blesteme,
Se ridica al nostru crez
(Chemarea lui e peste vreme),
La adevăr prinzînd să cheme
Pe Togliatti și Thorez.

O, tu, Partid al primăverii,
Tu sprijin pentru braț și gînd,
Deasupra țării și a verii
Se-nalță porumbei puzderii
Tot orizontul luminînd.

Tu peste veacuri viitoare
Privirea vastă ți-o întinzi
Și-ncep adînc să te-nfioare
Imaginile noi din zare
Scăldate-n linele oglinzi.

Ca o făclie dreaptă arde
Cuvîntul tău în univers,
Planeta-ntreagă o să poarte
Simbolu-i clar și fără moarte.
Memoriilor de neșters.

Prin tine credem în dreptate
Prin tine drumul nostru-i clar,
Spre a Comunei vastitate,
Spre țelurile-i mult visate,
Te întîlnim mereu, solar.

In romînește de MATEI CĂLINESCU

DMITRI GULIA

poet abhaz

Partidul

Natura, munții poate să-i rupă sau dezbine,
In stare însă nu e să schimbe universul.
Partidul, fără seamăn dezlănțuie lavine
Și iarăși fără seamăn le stăvilește mersul.

Și soarele fierbinte iradiind în spații
Spre zările înalte, cu irizări albastre
Mai luminos Partidul decît încinsul soare
Călăuzește inimile noastre.

Imensă-i depărtarea spre lumi necercetate,
Fără de margini lumea în necuprins se-întinde
La fel iubirea noastră către Partid, adîncă
Și gînd, și trup și minte și inimă aprinde.

Pămîntul fără soare e o planetă moartă,
Fără căldură, pietre, mîinile noastre sînt.
Fără lumină, toate se prăbușesc în umbră
Fără Partid nu-i viață pe pămînt.

In romînește de CEZAR BALTAG.

ALEXANDR PROKOFIEV

poet rus

Slavă!

Partid al nostru, slavă! Uriașă forță!
Tu ce-ai trimis în cosmos, azi, astrala navă
Inima plină de acorduri melodice și noi
Partidului, nebiruită forță, cîntă slavă!

Slăviți toți cei ce sînt făptași minunii!
Slăviți! E singurul cuvînt!
Cu-asemeni fapte, umăr lîngă umăr,
Cu-ai lumii mari eroi noi stăm în rînd.

Prin geniul și puterea ne-nvinsului popor,
O țară-ntreagă-n cosmos a prins să se audă
Și-n constelații zboară stindardul purpuriu
Pe tînăra planetă, ce ne-am făcut-o rudă.

Slavă! Slavă! Pe buza tuturor
Cuvîntu-acesta flutură aprins.
Căci nemurirea, iată, iarăși
Cu-aripile-i de flăcări ne-a atins!

In romînește de TAȘCU GHEORGHIU

SULEIMAN RUSTAM

poet azerbaigean

Omul simplu, comunist

Cu sufletul și gîndul lui curat
Cîndva aprinse torțe de-ametist
Și în Partid, ostaș neînfricat
Veni, el, omul simplu, comunist.

Trecînd prin sfîrtecat și stors pămînt
Pe care alții nu l-ar fi trecut
Ajunse cu poporul neînfrînt
Pe drumul de lumină roșie, scut.

Prin asprele vîrteje-n bătălii,
Prin șuierul de gloanțe, nu se-ntoarse,
Și moartea a-nfruntat-o zi de zi;
Vrăjmașe flamuri alungă și arse.

Profet al libertății și al vieții,
In lături dînd și neguri și furtune
Salută în albirea dimineții,
In cîntec, pe prieteni să-i adune.

Prin necuprins plutește către soare
Racheta adîncită-n înălțime.
Și suie-n orizonturi viitoare
El, comunistul ne-ntrecut de nime.

Gloria lui, e-a marelui Partid;
Și e triumf în faptele aceste.
Mereu zări noi în țară se deschid
Și bucuria-i urcă în spre creste.

Cu sufletul și gîndul lui curat
Cîndva aprinse torțe de-ametist
Și în Partid, ostaș neînfricat
Veni, el, omul simplu, comunist.

In romînește de C. MIRONESCU

MIHAIL LVOV

poet rus

Partidului

Partid! Ce limpede-i cuvîntul tău!
Gîndirii mele-așa te știu: temei,
Crezînd în Lenin am trăit mereu
Și-au fost fără prihană pașii mei.

O, cîte lupte i-a fost dat să poarte
Oricărui om, ieșind biruitor,
Intotdeauna mai presus de moarte,
Și în Partidul său încrezător.

Lenin ne-a limpezit această cale
Pe care azi pășim neîncetat,
Slavă lui Lenin, slavă luptei sale,
Slavă Partidului neînfricat!

Azi clar se vede geniul lui Lenin
In forța Comitetului Central.
Menire-avem să ducem prin milenii
Curata-i viață de cristal.

In romînește de PETRE STOICA

IOSEB NONEȘVILI

poet georgian

Către Partid

Rămîn speranțele sfioase și-ndărăt.
Le-a întrecut Partidul cu-ale sale
Mărețe fapte. Iată, pot s-arăt
Triumful lui pe limpedea lui cale.

Coșuri de fabrici — lănci în cer a-nfipt
Și țarinii-nsetate apă-i dete.
Din linii de desen sau manuscript,
Canaluri alergară-n mări, cu sete.

Partidu-nțelepciunii a întors
Spre adevărul drept, a lumii roată,
Și căi de muncă rodnică ne-a tors
Dîndu-ne-n mîini puterea toată.

Pe cei înmormîntați în aspre nopți,
I-a deșteptat cu-a zilei largi lumină
Și în frăție ne-a unit pe toți
C-un curcubeu de jariște senină.

Rănile vechi de mult uitate sînt.
Ni-e munca înflorită ca și crinii.
Jurăm noi toți pe ce-i în noi mai sfînt:
Pe-acest Partid al nostru și-al luminii.

Prietenii, din el sorbind puteri
Merg înspre orizonturi fără teamă,
Căci pasu-i drept, prin clare adieri,
E cu-al mulțimii pas curat, de-o seamă.

Cu inima fierbinte-n cîntul cald,
Glorificăm Partidul și-a lui faptă,
Căci ochiul clar al lui de pisc înalt
Ochi mii de mii spre clare zări îndreaptă.

Iar inima Rusiei-i casa lui.
Și-orice congres al lui vestește pace.
Cuvînt al lui, istoria o sui
Prin timpul care-n ziuă se preface!

O, l-aș asemui numai c-un pisc,
Cu cel mai nalt din piscurile lumii.
Cu inima și gîndul meu mă isc
In zarea ce străină-acuma nu mi-i.

Și-i calea lui, prin nemuriri și slăvi.
A patriei sovietice popoare,
Ați înflorit ca floarea din dumbrăvi
Pe drumul comunist scăldat de soare!

Partidul — minții clare-i e izvor.
Alătură-te lui cînd sete-ți este.
Privească-se-n oglinda-i cei ce vor
Să-și vadă cugetul urcînd spre creste.

Stindarde roșii fîlfîie pe leat
Și-i tot mai clară-a zărilor fereastră.
Spre comunism ne cheamă ne-ncetat
Partidul nostru, viața noastră.

In romînește de VICTOR KERNBACH

VATSIS REIMERIS

poet leton

Ne călăuzește Partidul

Privește-ți sovietica ta țară,
Cu cît îi dai din inimă tumult
Cu-atît e mai bogată și solară,
Cu-atîta o iubești mai mult.

Privește-n jur, uzine sînt și mine
Un lanț de coșuri nalt ca munții reci
Cît de bogați! Și lumea de lumine
A noastră e acum, pe veci

Și iată cîmpul care sîngerase
De munca robului care-l lucra.
Colhoznică-i azi holda de mătase
E altă vreme astăzi, da!

Nici visele din urmă să ne-ajungă
Azi nu mai pot cînd arcuirăm zări
Inscrie-n slavă steagul roș, o dungă
De-asupra Comunistei Țări.

Sub steagu-acesta roșu ce străluce,
Spre comunism noi mergem. Și curînd
Ne vom ajunge ținta! Ne conduce
Partidul nostru neînfrînt.

In romînește de MODEST MORARIU

Din volumele

INTILNIREA

Uzina intrase într-o perioadă de mare freamăt. Atitudinea lui Răduca risipise ultimele îndoieli în secţie. Iar articolul lui Juvară, deşi fusese citit de fiecare muncitor în parte, sumedenie de glasuri ceruseră ca la sfîrşitul schimbului, în chiar ziua apariţiei să fie citit de către autor. Toţi voiau să audă cuvintele din însăşi gura lui Juvară. Aveau nevoie de mîndrie, de laudă şi acestea se simţeau mai intens dacă vorbele veneau din altă gură. In timpul lecturii, muncitorii se uitau unii la alţii, se făleau cu privirile, îşi făceau cu ochiul arătînd spre Juvară, dîndu-şi a înţelege că reprezintă şi ei ceva în lume. „Ai văzut, şoptea cîte unul, l-am făcut pînă şi pe profesor să-şi iasă din fire... Mai ştim şi noi cîte ceva..." Era exact ceea ce spunea profesorul Juvară, ceea ce spunea în prima parte a articolului. Dar muncitorii voiau să audă vorbele din gura lui. Erau mîndri şi fiecare începea să se gîndească, mai curajos sau mai timid, că şi capul lui ar putea să scornească ceva.

Juvară părăsise biroul. Era mereu în mijlocul muncitorilor, cerceta împreună cu Severin fiecare maşină în parte şi umplea oră cu oră filele carnetelor cu însemnări, cu scheme şi cifre. Păşea tot drept, cu capul sus, cu priviri stăpînitoare, dar nimeni nu-i mai simţea acel aer distant şi acea rezervă cu care se obişnuiseră

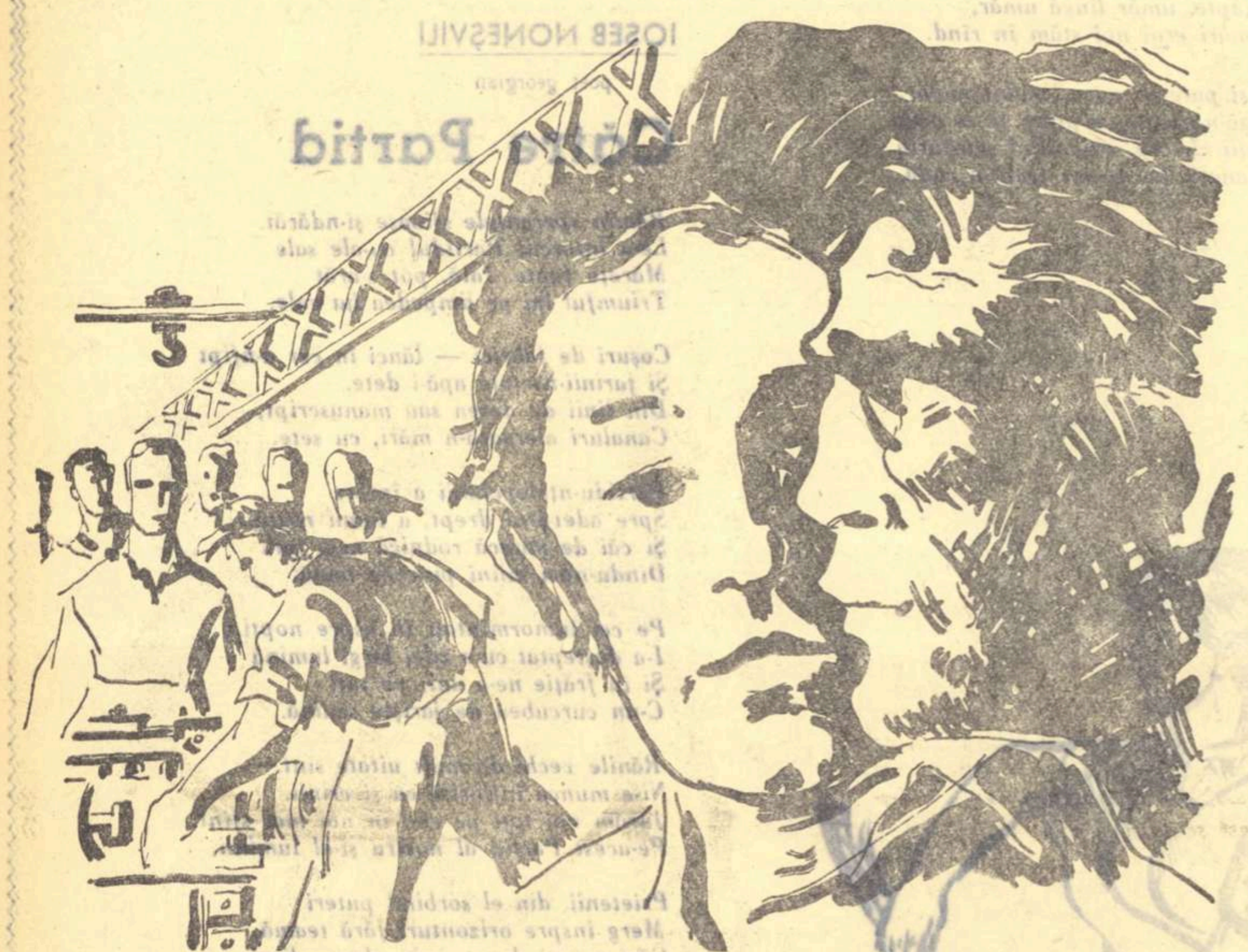

muncitorii ani de zile. Severin îşi proiecta în continuare ochii în tavan, părea absent la ceea ce se petrece în hală, dar nu era om care să nu ştie că uriaşul nici măcar nu visează, ci culege cu gîndurile idei înalte pe care le transformă în cifre, în formule, în scheme, în piese, în maşini, în minuni. Se făleau toţi cu el şi cînd erau în apropiere îi zîmbeau ştrengăreşte: „Ai făcut-o, nea Alexandre!... Şi nici nu-i de mirare. Cu puterea dumitale nu puteai să faci jucării..."

In hală începuseră să circule zvonuri cu privire la puterea lui Alexandru Severin. Nimeni nu ştia cine le aduce. Dar cînd se întîlneau în grupuri, muncitorii istoriseau sumedenie de întîmplări pe care le puneau pe socoteala lui. Spuneau că fusese văzut cu zeci de ani înainte la circ bătîndu-se cu doi urşi deodată. Şi ca povestea să nu fie pusă la îndoială, adaugau că unul din urşi avea botniţă albă, iar celălalt botniţă albastră. Nişte botniţe de sîrmă subţiri ca aparatoarele pe care şi le pun pe cap cei care umblă la stupi. Iar urşii nu puteau să-i facă nimic. Intotdeauna erau doborîţi... Alţii ziceau că la armată făcuse o mitralieră cu patru ţevi care ar fi tras singură cînd s-ar fi apropiat duşmanul. Şi adăugau că îl descoperise un colonel, un bărbat slăbănog şi cocoşat, cu nasul tăiat în două şi cu urechi blegi, „mama lui" că pusese mîna pe invenţie şi, fiindcă Severin refuzase să împartă între ei cîştigurile, îl băgase în închisoare. Mai erau alţii care dădeau a înţelege că Juvară îl cunoştea pe Severin mai de mult, dar că se certaseră rău cu vreo cincisprezece ani în urmă, cînd profesorul vizitînd uzina în care lucra uriaşul, acesta îl corectase de cîteva ori şi-i dăduse nişte lecţii de mecanică profesorului că toţi rămăseseră cu gura căscată. „Şi nu fleacuri... cică era vorba despre atomi, despre funcţionarea maşinilor cu energie atomică. Juvară era îmbrăcat în haine de verzui şi purta monoclu pe vremea aceea. Şi cînd l-a auzit pe nea Alexandru l-a căzut monoclul de s-a făcut ţăndări. De atunci nu mai poartă monoclu". Cîte unul căuta să se împotrivească. Dar imediat săreau ceilalţi asupra lui: „Şi de ce să nu fie adevărat?... Adică tu crezi că nu s-ar fi putut întîmpla toate acestea?"... Potrivnicul se retrăgea: „Nu zic că nu s-ar fi putut întîmpla dar..." Şi iar săreau ceilalţi: „Ce dar?... Dacă s-ar fi putut e ca şi cum s-ar fi întîmplat. Dacă ar fi fost vorba despre tine, de... Dar aşa de ce să ne îndoim?... Parcă ziceai şi dumneata, moş Costache, c-auziseşi ceva"... Şi discuţiile continuau înainte, pe şoptite, întrerupîndu-se numai cînd se întîmpla să treacă Severin pe lîngă ei. Uriaşul putea să audă astfel de vorbe dacă ar fi tras cu urechea: „Vas-că aşa, Anghele... ea îţi făcea cu ochiul şi tu te gîndeai la pingele... He, he, he... Ia scoate o ţigară că şi tu fumezi tot Mărăşeşti". Şi după ce Severin se îndepărta, zîmbeau toţi ca nişte complici: „Iar l-am dus!... Să nu se pună el cu şiretenia noastră... O fi el cum o fi, dar şiret ca noi nu-i..."

Fiecare zi aducea ceva nou. Uzina era invadată de ziarişti şi fotografi. Articolele răsăreau pe coloane întregi pe prima pagină a ziarelor. Cînd muncitorii descopereau cîte un reporter mai timid şi mai încurcat, îl atrăgeau în alt colţ al halei, prezentîndu-i un alt Alexandru Severin. „Nea Alexandre, uite c-a venit un tovarăş de la ziar". Anghel, Pîrpală sau Tonciu, care jucau rolul lui Severin, se repezeau asupra reporterului lăsîndu-l cu gura căscată: „Eu sînt un om mare, tovarăşe. Eu sînt mai mare decît Edison. Dumneata ar trebui să mă asculţi în poziţie de drepţi şi cu mîna la chipiu şi să-ţi botezi toţi copiii cu numele meu. Notează în carnet! Mă numesc... Anghel Simion, de meserie isteţ". Şi veselia dura ore întregi. Oamenii munceau veseli, munceau din inimă, fiecare gîndindu-se că poate şi capul său e în stare să scornească ceva. „Uite, mă Iorgule! Dacă scobeşti puţin mai aşa cuţitul nu se mai încîlceşte şpanul. Ce zici?".

După cîteva zile ieşiseră alte zvonuri în secţie. Cum că Iulieş de fapt îl îndemnase pe Severin să facă maşina. Se dusese la el într-o seară şi-i spusese că dacă s-ar lua cineva după statura lui ar crede că face maşini, nu nişte răhăţele de piese. Severin se înfuriase şi-l ameninţase că-i va arăta el lui Iulieş. „Şiret, nea Iulieş! Ce, te pui cu el?! A vrut să-l aducă la ambiţie pe nea Alexandru". Altul însă intervenea prompt: „Taci din gură, mă, că nu-i aşa... E adevărat că s-a dus Iulieş la Severin, dar i-a spus că nu-l bagă în partid pînă nu-i face un lucru mare. Ştia că nea Alexandru vrea să intre în partid. Şi-l prinsese la strîmtoare". Iar cînd vreunul căuta să se împotrivească, îndată săreau ceilalţi: „Adică tu vrei să spui că fără Iulieş, făcea Severin maşini?... Ia gîndeşte-te oleacă! Iulieş nu-i secretarul nostru?... Nu înseamnă că-i partidul?... Ia, ia spune?" Potrivnicul dădea înapoi: „Nu zic că Iulieş nu l-a îndemnat şi nu l-a încurajat... Dar..." Şi iar săreau asupra lui: „Ce, dar! Tu eşti ca ăla care zice: E bun calul, moşule... dar... calul e bun, moşule".

Nu ţinuse mult nici perioada felicitărilor şi telegramelor. E adevărat că sosiseră felicitări din tot felul de uzine, întreprinderi, instituţii, precum şi telegrame de la o sumedenie de persoane. Muncitorii se obişnuiseră cu ele. Cu toate acestea, în fiecare zi, se duceau, în timpul pauzei de prînz, în faţa gazetei de perete spre a vedea cine-a mai trimis. „Tot a tovarăşului ministru Bogdan rămîne cea mai bună"... „Las-că şi a lui Farkaş şi a lui Vasiliu"... Cîte unul făcea ochii mari: „Dar ălora din Sipot ce le-a venit să ne telegrafieze... Eu am fost pe acolo cu un an în urmă. Au şi ei un atelier cu vreo patruzeci de oameni..." „Şi de ce să nu trimită telegramă?... Ce-are de-a face că-s puţini?... Dacă li se pare lor că-i lucru mare... Inseamnă că-s oameni deştepţi, nu ca tine..."

Farkaş şi Vasiliu sosiseră în aceeaşi zi la uzină. Veniseră îmbrăcaţi ca de sărbătoare... „Mă, ăştia-s cei mai buni strungari din ţară" se şoptea în hală. „Vezi, Vasiliu şi-a pus şi steaua de erou al muncii socialiste". Păşeau amîndoi prin sală semeţi, urmăriţi de privirile tuturor. Muncitorii se aşteptau să-i vadă cum se uită cu gura căscată la maşină. Ei însă dădură mîna cu Severin şi începură să iscodească maşina în toate încheieturile ei. „Ăştia parc-ar fi la abator şi-ar vrea să cumpere mîrţoage". „Taci, mă, mai bine uită-te!" „Păi nu mă uit?"... Primul îşi scoase haina Farkaş. O aruncă pe masa depozit a lui Severin şi se pregăti să dea drumul maşinii. Schimbase mai întîi reperul. Maşina mergea ca un ceasornic. Singurul gest pe care-l făcu Farkaş fu acela de a-şi îmbrăca haina. Putea să lucreze la maşina lui Severin în costum de bal. Muncitorii îi văzură pe amîndoi dînd din nou mîna cu Severin şi angajîndu-se cu el într-o discuţie care se termină doar la sunetul sirenei. In cadrul mitingului care se organiză imediat, vorbiră amîndoi, întîi Vasiliu, apoi Farkaş, dar spuseră cu alte cuvinte aproape acelaşi lucru. Adică îşi exprimaseră mulţumirea, bucuria şi mîndria pentru fapta lui Severin. „N-au avut curajul să spună că nea Alexandru i-a întrecut", şopti unul. „Tu de ce nu te gîndeşti înainte de a vorbi?... Nea Alexandru nu e muncitor... E..." Dar negăsind cuvîntul care să exprime ce gîndea el despre Severin, improviză cu mîna nişte mişcări curioase care indicau pesemne ceva foarte mare.

Intervenţia lui Răduca găsi drumul deschis. Dacă pînă atunci mulţi fugeau de cursuri, de consfătuiri tehnice, de astă dată veneau regulat şi în număr mereu sporit. Răduca avea nevoie pentru început să le dezvăluie cîteva lucruri de bază, fără de care raţionalizarea, ca metodă permanentă de muncă, nu putea fi concepută. De aceea începu prin organizarea cîtorva expuneri tehnice după terminarea schimbului. Răduca nu uita să adauge de fiecare dată că mişcarea de raţionalizare, în afară de faptul că este o metodă avansată de muncă, o metodă care uneşte interesul muncitorului cu interesul întreprinderii, devine însă în perioada prin care trecea uzina o condiţie indispensabilă în realizarea primei linii automate din ţară. Cursanţii lui Răduca descopereau astfel că devin, prin aplicarea metodei, părtaşi la marele eveniment pe care-l trăia uzina. Şi dîrzenia lor creştea mereu. Răduca ştia însă că lecţiile cele mai bune sînt lecţiile practice, la faţa locului, la maşină. Se oprea la maşina fiecărui muncitor şi pentru început nu se preocupa decît de o singură mişcare, de o singură operaţie. Arăta de pildă că piesa poate fi băgată sau scoasă mult mai uşor în şi din maşină. Printr-un procedeu diferit decît cel pe care-l obişnuieşte muncitorul respectiv. Cu un cîştig de zece secunde. Nu se grăbea. Inainta încet şi sigur, străduindu-se să găsească la fiecare muncitor cauza care producea cei mai mulţi timpi morţi. Intervenea direct, cu soluţia, uneori numai cu ideea soluţiei. Răduca descoperi cu prilejul acţiunii sale o sumedenie de noi amănunte în problema raţionalizării pe care le înregistră meticulos, gîndindu-se la o lucrare tehnică. Căpătase din nou încredere în forţele sale. O găsea acasă pe Olimpia voioasă şi parcă... mai tînără şi mai veselă ca înainte. Il iubea pentru totul şi pentru faptul că făcea parte din conducerea uzinei.

Costinaş şi Valer se aflau din nou în întrecere. Iarăşi se spunea în secţie că au ajuns fraţi gemeni. Erau la fel de veseli şi de harnici amîndoi. Şi erau la fel de grăbiţi ca înainte. Numai că de astă dată învăţau. Principii de electrotehnică şi electrotermică, de feromagnetică şi telecomunicaţie. Fără să coboare nivelul cursurilor, Juvară preda lecţiile de bază cu răbdare. Şi era uimit de tragerea de inimă a elevilor lui, de stăruinţa cu care învăţau, de foamea lor de cunoştinţe. Parcă nu avusese niciodată în cariera sa asemenea elevi sîrguincioşi. Şi dacă la unele capitole îi venea greu să explice pentru a fi înţeles, apela la Alexandru Severin care prin cîteva linii şi prin cîteva cuvinte făcea să se pătrundă miezul problemei. Şi Severin învăţa odată cu ceilalţi. Mai bine zis îşi repeta lecţiile pe care le descoperise singur, cîndva, cînd fiecare cuvînt reprezenta pentru el o sumă de litere şi nimic altceva. Lecţiile practice cădeau aproape cu exclusivitate în sarcina lui Severin. Vorbea greoi, nu arunca decît idei dar le însoţea imediat prin aplicaţii la maşina sa. Incetul cu încetul, unul cîte unul, dispăreau vălurile care transformaseră maşina lui Severin într-o taină, într-o minune.

Unul din ucenicii cei mai destoinici, mai ales la lecţiile practice, era Sbîrcea. Se interesa de fiecare piesă în parte, punea mereu întrebări, căutînd să pătrundă principiile tehnice ale maşinii. Iuşcă îi observase starea de nelinişte care-l cuprinsese de cîteva zile. Apoi îl simţi revenind la starea lui dinainte. Era din nou acelaşi om sigur, cumpătat, care ştie ce vrea. „I s-a întîmplat, pesemne, ceva" — gîndise în sinea lui portarul. Şi cînd într-o dimineaţă schimbase cîteva cuvinte cu Iulieş, Iuşcă îl întrebase dacă i se întîmplase ceva lui Sbîrcea. Iar cînd îi citi nedumerirea pe faţă, îi adăugă lui Iulieş observaţiile sale. Iulieş îi mulţumise, parcă din senin, dar mai avusese timp să-l vadă înnegurîndu-se... Sbîrcea învăţa alături de ceilalţi, învăţa cu sîrguinţă şi-l descosea cu fiecare prilej pe Alexandru Severin. Nu-i fu greu să afle că toată puterea maşinii stă într-o cutie mică de comandă în care mecanisme ingenioase, încîlcite ca nişte intestine, sincronizează turaţiile strungului cu toate celelalte mişcări auxiliare. De acolo pornea toată minunea maşinii lui Severin. Acolo erau înghesuite toate principiile ştiinţifice ale automatizării, şi miile de zile în care Severin descoperise în cuvinte noţiuni tehnice şi în noţiuni tehnice, legi ştiinţifice.

Sbîrcea îşi imagină un cocoloş de metal dur cu ghimpi ascuţiţi pe întreaga suprafaţă, un fel de ciuline de oţel care strecurat acolo ar transforma maşina în fier vechi şi pe Severin într-o mortăciune... Şi pe ceilalţi. Pe toţi. Se vor retrage ca nişte fiare hăituite în vizuini. Cu un singur glonte, cu o singură împuşcătură.

Cînd inginerul Constant se alătură secţiei, după ce-şi predase sarcinile vechi, grupul cutezătorilor îşi întări forţele. Nu mai era mult pînă la începerea perioadei de construcţie, de adaptare a maşinilor. Juvară aprecie pregătirea ştiinţifică a tînărului inginer mai mult decît corespunzătoare şi-l transformă într-un asistent cu răspunderi precise. Sectorul său principal de activitate era cel al construcţiei propriu-zise. Alexandru Severin răspundea de adaptarea maşinilor iar dînsul de unificarea lor pe linie în vederea transmiterii directe a pieselor în operaţiile tehnice. Sarcina aceasta îl lega permanent de lucrările lui Juvară care elabora şi construia în scheme şi principii postul de telecomandă şi telecontrol. Constant era încrezător, era optimist. Işi pregătea aspirantura printr-o lucrare despre automatică şi telecomunicaţie. Era vesel. Peste puţin timp se va căsători cu Aura Pricop.

Hala se transformase într-un furnicar organizat, în care fiecare individ îşi avea sarcina sa precisă şi simţea răspunderea generală. Şi avea conştiinţa acţiunii sale. Lucian, în vizitele sale dese în uzină, îşi consemnase impresiile pe carnet sau în memorie, descoperind multe realităţi din viaţa uzinei. Atmosfera generală părea că uniformizează oamenii în gîndurile şi sentimentele lor, părea că echilibrează şi aplatizează nivelul acţiunilor lor, dar îi era deajuns să se uite la un singur om pentru a înţelege că dincolo de salopeta care-l asemuia cu ceilalţi, simţămintele şi gîndurile în adîncul lor sînt deosebite, sînt unice. Acele trăsături care-l fac pe om unic trebuia să le descopere pentru a cunoaşte cu adevărat omul.

Iulieş şi Singurel ciocniseră pahare şi sorbiseră încet vinul auriu pentru a-şi umple gura cu gustul lui şi a-şi întîrzia ameţeala. Adevărata ameţeală îl cuprinsese pe Iulieş într-o seară cînd se îndemnă s-o însoţească pe Domnica pe drumul spre casă. Păşeau amîndoi încet, fără să se grăbească, schimbau din cînd în cînd vorbe fără valoare. Era prea mare liniştea ca să nu fi fost provocată la amîndoi de nelinişte. Fără să spună ea vreun cuvînt, fără ca el să spună vreun cuvînt, urcară împreună scările spre etajul la care locuia Domnica. Nu se scuză pentru neorînduiala din cameră, pentru că nu era dezordine şi cuvinte de prisos i se părea că rostise prea multe. Se aşezară, el pe un scaun, ea pe pat. Vorbiră tot despre singurătate la început. De astă dată vorbi însă Iulieş mai mult. Deşi îşi găsea greu cuvintele. Ar fi vrut să se aşeze lîngă ea, pe pat, să-i cuprindă mijlocul şi să-l simtă unduindu-se. Ii vorbea despre singurătate dar imaginile care îi treceau prin faţa ochilor erau mai ales cele care-o înfăţişau pe Domnica strecurîndu-se felină printre maşini, de-abia atingînd pămîntul, sau gonind grăbită tot printre maşini şi mlădiindu-se ca o svîrlugă...

Cînd ajunse a doua zi dimineaţă la uzină, Iulieş zîmbi atît de tinereşte lui Nicolaie Iuşcă încît acesta avu curajul să-l cheme pentru cîteva clipe în ghereta lui. Portarul se interesă cu şiretenie despre evenimentele din secţie, întrebă despre unul, despre altul, pînă ajunse cu întrebările la Sbîrcea. După ce-i vorbi despre Sbîrcea, Iuşcă îl văzu pe Iulieş înnegurîndu-se la faţă. Portarul încercă să-l iscodească dar în loc de altceva primi ca răspuns nişte mulţumiri la care nu se aştepta. Il întrebă cînd va fi primit Severin în partid şi auzind că chiar în cursul aceleiaşi zile, Iuşcă nu reuşi să-şi ascundă mirarea şi nemulţumirea. Iulieş îl însenină, îl înveseli şi mai ales îl emoţionă pe Iuşcă atunci cînd îi aduse la cunoştinţă că va lua parte la şedinţă.

Adunarea organizaţiei de partid a uzinei fusese convocată cu scopul de a se alege delegaţi la conferinţa regională de partid. Iulieş ceruse încuviinţarea Comitetului regional ca în aceeaşi şedinţă să fie discutată, la început, primirea lui Alexandru Severin în rîndurile candidaţilor de partid. Voia ca intrarea lui Severin în partid să se facă într-un cadru festiv. Comitetul regional aceptă cu căldură propunerea lui Iulieş, iar primul secretar al Comitetului îşi exprimase dorinţa de a lua parte la şedinţă.

Alexandru Severin nu-i spusese nimic Siminei. Aceasta îi observase neliniştea, îi simţise în timpul nopţii frămîntarea, îi primise mîngîierile dese şi aşteptase odată cu dînsul dimineaţa. Nici cînd îl văzuse pe Alexandru îmbrăcîndu-şi un costum nou, de culoare închisă, neobişnuit pentru o zi de lucru în uzină, nu-l întrebă nimic. Ştia că lui Alexandru îi place să se îmbrace bine şi bănui că poate are treburi în oraş înainte sau după lucru.

Se sculaseră mai devreme ca de obicei. Alexandru mai avea timp să zăbovească.

— Simina — spuse el — azi o să mă întorc tîrziu... tîrziu de tot... o să fie noapte.

— Dacă ai treburi...

Severin dădu din cap:

— Am treburi... Mai tîrziu... Am lecţie... Dar înainte... Adică după lucru... Ştii, azi se hotărăşte primirea mea în partid...

Simina înţelese totul. Se uită la el fără să clipească. Se sculă apoi de pe scaun şi se opri în faţa lui. Severin parcă descoperi atunci cît de înaltă şi de frumoasă e Simina.

— Da, Simina... Azi... După masă... Parcă mi-l teamă... Eu ştiu că mă duc unde-i locul meu... Ştiu că nu mă caţăr spre soare agăţîndu-mă de tulpină străină... M-am ridicat singur... într-acolo... Dar... o să fie atîta lume... şi-or să se uite toţi la mine... Parcă nu m-ar cunoaşte... Eu m-am ferit şi în zile de sărbătoare de oameni... Asta-i firea mea... Poate că nu-i bine...

— Dacă-i aşa obiceiul, Alexandre... Poate că oamenii vor să te simtă în mijlocul lor, să te vadă... să ştie dacă-ţi pare bine...

— Dacă ştiu eu şi dacă ştii tu... Tu ştii tot, nu-i aşa?

— Ştiu, Alexandre... Cum să nu ştiu dacă simt la fel ca tine? ...Eu am crezut, az' noapte, că iar îţi mai trece prin cap vreo minune... Şi m-am lipit de tine ca să ştii că sînt mereu lîngă tine... Eu cred în toate gîndurile tale... Ştiu că-s numai gînduri mari, bune.

Severin se scutură parcă de un gînd care nu-i dădea pace:

— Şi de ce să-mi fie teamă?... Ne adunăm mai mulţi... Să ştii că n-o să-mi feresc privirile, Simina! Şi-o să le spun în faţă... Fără sfială...

Simina îşi agăţă mîinile de umerii lui:

— Tu cînd vrei, ştii să fii tare.

— O să fiu, Simino!...

Dar cînd ajunse în stradă Simina îl zări în atitudinea lui cea obişnuită. Dîndu-şi parcă seama de acest lucru, Severin îşi îndreptă spatele, îşi scoase mîinile din buzunare şi porni cu paşi apăsaţi, într-o direcţie pe care de astă dată i-o descopereau privirile.

Incepînd cu Iuşcă, fiecare om care-l întîlni pe Severin sezisă schimbarea din atitudinea acestuia. Rezistă toată ziua în îndîrjirea sa. Iulieş zîmbi cînd îl văzu cu cîtă siguranţă păşeşte spre sala mare de festivităţi a uzinei. Intră nu mult timp după el şi-l observă imediat. Era cu un cap mai înalt decît toţi. Se aşezase pe un scaun chiar în mijlocul sălii. El era cel care căuta voit privirile din jurul său. Numai seninul ochilor săi mari nu şi-l putea preface. Poate de aceea oamenii tresăreau şi-i evitau privirile.

Iulieş deschise şedinţa imediat după sosirea primului secretar al Comitetului regional. Anunţă ordinea de zi, adăugă că nu lipseşte nici un membru de partid din nici o organizaţie de bază şi după cîteva clipe de tăcere îşi începu expunerea din cadrul primului punct al ordinei de zi: „Primirea tovarăşului Alexandru Severin în rîndurile candidaţilor de partid".

Deşi pentru toţi cei prezenţi nimic din ceea ce spunea Iulieş Livede despre Alexandru Severin nu era nou, toţi îl ascultară cu atenţie. Viaţa lui Severin, munca lui, comportarea lui, dovezi ale cinstei şi spiritului său tovărăşesc, dovezi ale conştiinţei sale patriotice.

După ce Iulieş termină, din sală se puseră cîteva întrebări fără importanţă. O singură întrebare avu darul să dea semnalul unui moment de nelinişte:

— De ce n-a cerut pînă acum să intre în partid?

Intrebarea venea dintr-un colţ al sălii şi era pusă cu un ton cam aspru. Urmară alte întrebări tot fără importanţă. O altă întrebare avu din nou darul să stîrnească nelinişte:

— Ce are să ne spună cu privire la căsătoria lui... prima şi a doua?...

Mihail Mironescu, care era în prezidiul adunării alături de Zaharia, i se adresă acestuia în şoaptă. Primul secretar ascultă atent, dar după ce Mironescu sfîrşi, făcu un semn de negare cu o mişcare a capului

Nimeni nu mai puse întrebări. Iulieş iscodi cu privirile prezidiul şi cum nu observă vreo solicitare îşi aţinti ochii spre mijlocul sălii.

— Il invităm pe tovarăşul Alexandru Severin să vină aci lîngă noi pentru a... pentru a răspunde la întrebările care i s-au pus... Poftim, tovarăşe Alexandru!

Alexandru Severin porni cu paşi hotărîţi spre masa prezidiului. Se strădui chiar să-i zîmbească lui Iulieş şi să se uite în ochii primului secretar. Dar cînd se întoarse cu faţa spre sală simţi că-l părăsesc puterile. Toate privirile erau aţintite asupra lui. Nu mai avea putere. Eforturile făcute pînă atunci îl şubreziseră mai mult decît zece zile de muncă necurmată. Işi ridică încet capul în sus şi-şi pironi privirile în tavan.

Iulieş se simţi năpădit de bucurie cînd îl văzu pe Severin reîntorcîndu-se, fără voia lui, la vechea sa atitudine. Mulţi din sală observîndu-i însă schimbarea fură cuprinşi de mirare.

Severin se gîndise să spună cîteva cuvinte: „Eu am simţit ca un comunist întotdeauna... Iulieş m-a ajutat să fac pasul aşa cum m-a susţinut să fac maşina... Eu nu cred c-am întîrziat... Am bătut la uşa partidului cînd am crezut c-o să fiu primit cu încredere... Cu prima nevastă nu m-am înţeles... Cea de a doua... este cea pe care am dorit-o din totdeauna..." I se nărui însă totul, nu-şi mai aminti nici un cuvînt, uită întrebările. Ştia că e în faţa tuturor comuniştilor din uzină. Işi aminti doar cuvintele lui Iulieş că nu lipseşte nici un membru de partid din nici o organizaţie de bază... Erau toţi acolo şi-i aşteptau cuvintele... Ce să le spună?... Viaţa lui?... Despre viaţa lui vorbise Iulieş... Tot ce era de seamă în viaţa lui era cunoscut. Nu se ascunsese de nimeni... Erau altele în viaţa lui pe care nu i le cunoşteau oamenii... Dar acelea erau lucruri mărunte şi erau toate ale lui... Işi aminti despre ceea ce-i vorbise lui Toporaş... Nimicuri... Erau numai ale lui... Oricine putea să rîdă de ele...

Cînd simţi că tăcerea îl apasă ca o lespede, începu să vorbească, fără să-şi coboare privirile, fără să ştie ce anume va spune:

— Eu... tot ce-i în lume am pipăit cu mîinile mele... Cărţile s-au deschis tîrziu în faţa mea... după ce am prins de coarne un taur turbat şi l-am îngenunchiat... De aceea tot ce-am întîlnit în lume mi s-a părut o minune şi am vrut să văd de unde izvorăşte minunea... Intîi m-a minunat roata... Nu ştiu cîţi ani aveam... Dar pesemne că eram de-o şchioapă... Am văzut roţi la poarta lui Dănilă... Ştiu că l-am întrebat cum de i-a venit în minte să facă roţi... El a rîs... Mi-a arătat nişte scule şi mîinile lui... Dar eu nu asta l-am întrebat... Cum i-a trecut prin minte?... N-au fost întîi sculele... Numai după ce omul şi-a închipuit roata cu mintea a făcut şi sculele... Meşterul n-a ştiut ce să-mi spună... Am priceput numai că el nu s-a gîndit la roată... Că numai o face... Şi atunci am încercat să mă gîndesc eu. Stăteam pe cîmp, singur, mă uitam în jur şi căutam să văd cum mi s-ar năzări gîndul să fac o roată... Am aflat taina într-o zi pe deal... Rostogoleam bulgări şi pietre la vale... Vedeam că bulgării rotunzi merg mai repede şi mai departe... Ceilalţi se poticnesc... M-am dus pe şosea şi-am căutat pietre... Am ales numai pietre rotunde... Se dădeau de-a dura şi parcă alunecau... Am făcut apoi bulgări rotunzi de pămînt, i-am unit între ei cu beţe şi am văzut că se mişcă mai uşor... Poate că primele roţi au fost aşa ca nişte bulgări rotunzi... Poate că oamenii le-au făcut din pămînt sau din pietre... Pe urmă n-a mai fost greu.. Greul a fost pînă şi-au dat seama că un lucru rotund se mişcă mai uşor... Şi cînd au ajuns la roata, toate minunile lumii le aveau în mîini... Am început apoi să împreunez tot felul de roţi ca să se poată mişca mai uşor şi să poată trage mai mult... Cîte nu mi-au trecut prin minte!... Cînd am ajuns o dată la o grădinărie şi-am văzut roata mişcată de apă i-am spus grădinarului că şi eu am făcut una la fel... De fapt n-o făcusem cu mîinile dar în capul meu se ivise... Şi cînd m-am dus la moară prima dată şi am văzut curelele unind roţi, sporind mişcarea şi nascînd putere, mi-am adus aminte că şi eu făcusem în capul meu lucruri asemănătoare... Motorul nu l-am priceput atunci... Mai tîrziu... Dar şi motorul are la temelia lui tot roata... Pe urmă... După ce am trîntit în apă un flăcău care a vrut să mă bată de pomană... ca să se fălească unor fete... şi oamenii au început să se sperie de mine... pe urmă am descoperit zborul... Mă uitam toată ziua la păsări să văd de ce pot zbura... Pe ele nu le ridica vîntul în sus cum ne ridică' nouă zmeele... Ele mişcau din aripi şi zburau... Dar de ce mişcînd aripile puteau să zboare?... Gîndul mi-a venit tot uitîndu-mă la pasărea aceea care se urcă în văzduh şi bate cu atîta iscusinţă din aripi ca să stea pe loc, în acelaşi loc... Mi-am adus aminte că şi în apă e la fel... Dacă mişti din mîini şi din picioare nu ajungi la fund... Inseamnă că şi în văzduh unde-s păsările este ceva pe care-l alungă cu aripile lor pentru a pluti... Ca în apă... Mi-am închipuit că un lucru mare, mare de tot, ţesut dintr-un borangic subţire ar putea pluti în aer, cum pluteşte puful de păpădie... Şi dacă ar fi mare de tot s-ar putea agăţa un om de el... Dar asta nu înseamnă că zboară... Păsările zburau unde voiau ele, cît de repede voiau... Mă gîndeam să-şi facă omul aripi ca să zboare... Pe atunci n-auzisem de Icar... Dar cu ce să le mişte?... Puterea lui nu i-ar fi ajuns... Ar fi trebuit să aibe nişte braţe uriaşe ca să poată mişca atît de repede nişte aripi atît de mari încît să poată pluti în aer... Dar cu timpul am uitat de zbor... Tot urmărind păsările le-am îndrăgit nespus graiul... Mă fermecau şi mă chemau după ele prin păduri... Nu m-am mai uitat cum zboară... Le ascultam cîntecele... Pînă le-am cunoscut pe toate... cu toate obiceiurile lor... Sînt unele care se adună în stoluri... Se răsfiră într-un copac şi încep să cînte... Toate odată, una cîte una... Parcă se înţeleg între ele... Şi cînd le atacă vreun hultan, dacă se sperie şi fug, una tot cade pradă... Dacă se reped toate spre el, fuge hultanul... Chiar dacă are una în ghiare, pînă la urmă tot îi dă drumul... Că nu-l lasă păsările celelalte în pace... De cîte ori n-am văzut!... In asta stă puterea lor... Cum spunem noi... în unire... De aceea nu iubesc vulturii... Nici nu pricep de ce îi preţuieşte lumea, de ce îi laudă... Sînt răi... mişei... haini... atacă pe nevăzute... Nu muncesc ca alte păsări pentru hrană... Nu-s harnici... Cuiburile lor sînt urîte şi murdare... şi se mai hrănesc şi cu stîrvuri... sînt urîţi... N-au nici culori... Nici nu ştiu să cînte... Nişte namile crude... Şi lumea îi ia model... Nu că n-ar avea un rost... Tot ce-i pe lume are un rost... Am priceput asta de copil... Păsările se hrănesc cu tot felul de gîngănii... Dacă n-ar fi păsări gîngăniile ar strica totul... semănături, livezi... Dar dacă n-ar fi gîngănii ar strica păsările semănăturile şi livezile... ca să se hrănească, să trăiască... Totul are un rost... Orice vietate... Orice fir de iarbă... De aceea cred că minunea cea mai mare pe pămînt e omul.... Mă gîndeam întotdeauna cît de bine e să fii om... să-ţi dai seama de toate... să pricepi orice lucru... să pătrunzi orice taină... să ştii că trăieşti... Numai omul ştie că trăieşte... Numai el cunoaşte lumea... A dat nume stelelor, păsărilor, copacilor, le-a aflat tuturor rosturile... şi a îndreptat totul spre folosul lui... De aceea mult timp n-am putut pricepe de ce e nedreptate în lume... Vedeam şi eu stelele ca oricine... mă minunam şi eu ca alţii cînd auzeam cîntece... ştiam şi eu să alerg, să înot, să vorbesc... cunoşteam şi eu pomii şi florile... simţeam şi eu teama, bucuria, durerea... puteam să deosebesc ce e dulce şi ce e acru... frigul şi căldura... şi cu toate acestea eu rătăceam desculţ, mă culcam iarna în fîn prin poduri... Dacă m-aş fi îmbolnăvit cine ştie dacă aş mai fi trăit... Eu n-aveam nici o vină, eram ca toţi ceilalţi... ştiam că trăiesc... Dar unii se foloseau de toate... porunceau, stăpîneau... Erau stăpîni... Nu puteam să pricep... Mi-am dat seama mult mai tîrziu... Pentru că erau asemeni hultanilor... băgaseră spaima în păsări şi ele în loc să sară împreună asupra lor şi să-i alunge se împrăştiau care încotro... Poate că de aceea îi urăsc pe hultani şi tot neamul lor, că atunci cînd am vrut să-mi dumiresc nedreptatea i-am asemuit pe stăpîni cu dînşii şi am rămas toată viaţa cu ura împotriva lor... Altfel, am iubit oamenii... Cînd vedeam cîte un copil plîngînd îi găseam ceva să-l îmbunez... Ii prindeam un fluture... îi culegeam o floare... îi suflam încet prin păr... De aceea nici n-am bătut pe nimeni... O dată doar m-au atacat şapte inşi, noaptea pe o punte îngustă... au sărit cu furca la mine... trei în faţă şi patru în spate... M-am ferit să nu mă atingă primul... Colţii furcii mi-au trecut pe lîngă ureche... Izbise din faţă... Dar n-am dat întîi în el... L-am pălit întîi pe cel care se aştepta cel mai puţin... Pe cel din spatele meu. Tocmai cînd ridica furca... şi l-am pălit tare... a căzut în apă ca un bolovan... Cînd au văzut ceilalţi au rămas nedumeriţi o clipă... Asta am vrut eu... Pînă să se trezească, am mai azvîrlit doi în apă... Al patrulea a sărit singur de frică... Ceilalţi au luat-o la goană... Dar pe unul tot l-am ajuns şi l-am prăvălit... Doi mi-au scăpat, din păcate... Altminteri n-am sărit la bătaie... şi nici n-am suduit... Ba mi se pare, o dată... Eu... i-am spus şi lui Iulieş mai de mult... mi-l drag să văd cum pleacă şi cum vin cocorii... Plecarea şi venirea lor înseamnă acelaşi lucru... Pleacă şi vin ca să trăiască... Se orînduiesc în şiruri şi pornesc la drum greu şi lung... Niciunul nu se abate din şir... sau dacă se abate nu mai ajunge la capătul drumului... De unul singur nu poate răzbi... şi întotdeauna în fruntea şirului se află unul mai bătrîn şi mai încercat, care-i conduce...

Severin tăcu dintr-o dată. Parcă atunci îşi dădu seama că se află în sală în faţa unei mulţimi care-l ascultă. Işi aminti deabia atunci ce voise să spună. Işi trecu privirile roată asupra mulţimii şi rosti cu o voce pe care nu şi-o recunoştea:

— Eu am simţit ca un comunist întotdeauna... Iulieş m-a ajutat să fac pasul aşa cum m-a susţinut să fac maşina... Eu nu cred că am întîrziat... Am bătut la uşa partidului cînd am crezut c-o să fiu primit cu încredere... Cu prima nevastă nu m-am înţeles... Cea de a doua...

Cînd ajunse aici Severin făcu o pauză scurtă, apoi continuă cu altă voce:

— Cea de-a doua... se numeşte Simina... O cunoaşte Iulieş şi Costinaş... O întruchipează întocmai numele... De cîte ori m-am gîndit zilele acestea la viaţa mea eu am descoperit că sînt comunist de multă vreme... Asta cred eu... dar poate că alţii... M-am gîndit întotdeauna cît e de bine să fii om... Dar ca să fii comunist... Eu, după mine, spun că-i tot o minune... Asta-i!

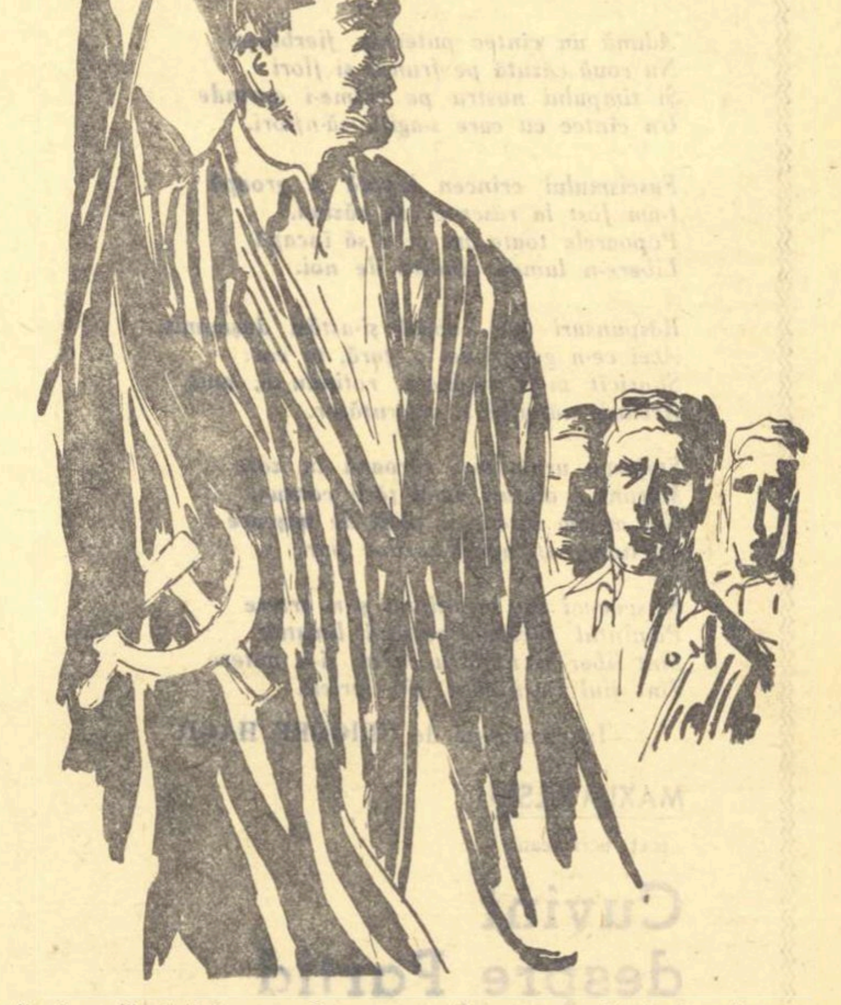

C. CHIRIŢA

Desene de IULIAN OLARIU

---

*) *Capitolul 34 din romanul „Intilnirea"*

pe ŞANTIER

Editurile noastre pregătesc în cinstea aniversării a 15 ani de la Eliberare, tipărirea unor volume originale de proză şi poezie. Intr-un scurt raid prin edituri am ales cîteva romane aflate pe şantier, din care publicăm fragmente în acest număr.

MORŢII NU SE INTORC

RĂZBOIUL mi-a secat inima în două rînduri, spunea Nataliţa Hariga vecinelor şi rudelor sale. O dată mi-a secat inima cînd s-a prăpădit bărbatul meu, la primul război mondial şi o dată mi-a secat inima cînd s-a prăpădit băiatul, în cel de al doilea război mondial. N-aş mai vrea alt război să văd pe lume. Mi-ajunge cît am văzut. N-aş mai vrea să plîngă nici o mamă şi nici o nevastă cum am plîns şi am jelit eu.

De la primul şi pînă la cel de al doilea război mondial, Nataliţa Hariga şi-a jelit bărbatul. Il bocea şi îi spunea păsul. Il visa pe Petrea ziua şi noaptea şi îi auzea glasul. Işi aducea aminte de tot ce i-a spus.

„Părinţii tăi nu vor să te dea după mine, dar noi tot împreună vom fi. Noi tot ne vom iubi. Tu ce zici, Nataliţa? Dacă am fugi în lume şi ne-am întoarce după o vreme? Eu nu am să te las să te măriţi cu altul".

Era mort de mult Petrea şi Nataliţa tot se mai gîndea la tinereţele lor. Toată noaptea se gîndea. Nu dormea. Il aştepta pe omul ei, îl aştepta să vină şi s-o fure de la părinţi, s-o ducă în pădure, în coliba pe care numai ei doi o ştiau. In nări simţea mireasma fînului cosit, a florilor. I se părea că aude cîntecul păsărilor din pădure, foşnetul frunzelor şi ţipătul bufniţelor. Aţipea. Se trezea zicînd: „S-au ivit zorile, Petrea. Mă scol. Mă duc să mă spăl cu apă rece de izvor".

Pornea prin iarba cu rouă. In urmă rămînea o dîră, o cărare. Petrea venea în urma ei. O găsea la izvor. Se spăla şi el pe obraz.

La spitalul militar a murit Petre Hariga. A fost adus degerat. L-a văzut mort. I-au căzut urechile, degetele de la mîini şi de la picioare. I-a degerat obrazul şi nasul. Era negru Petrea şi ea nu l-a cunoscut.

Cu sania s-a dus pînă la spitalul militar. A venit şi a luat-o socrul său. Nataliţa bocea, îşi smulgea părul din cap. Nici nu mai ştia ce face. Vecinii au urcat-o în sanie.

— Nu mai boci, i-a spus socrul. Să vedem, poate nu-i mort, poate scapă. Petrea nu va muri, proasto. Se va îndrepta.

Sania zbura parcă pe cîmp. Bătrînul mîna caii, se grăbea. Voia s-ajungă repede. Nataliţa stătea învelită în cojoace, în fîn pînă la umeri. Viscolul o lovea drept în obraz. Nu se putea nici mişca. Ii ieşise părul în faţă, de sub broboadă. Ii îngheţa şi răsuflarea. Era plină de zăpadă şi promoroacă. Nu vedea decît şuviţa de păr albă de zăpadă, care îi flutura prin faţa ochilor. Asculta fluieratul vîntului, strănutul cailor care se poticneau şi cădeau, sunetul clopoţelului din vîrful oiştei. Inchidea ochii şi i se părea că pluteşte prin văzduh. I se părea că a murit.

— Nu adormi, fa! îi striga socrul. Dacă adormi, adormită rămîi pe vecii vecilor. Avem noi destule necazuri...

Nataliţei i se făcea somn, dar socrul n-o lăsa să adoarmă. Mereu striga la ea.

Nataliţa nu şi-a revenit decît în faţa spitalului militar. Sentinela nu i-a lăsat să intre. A bătut cu un fier în clopotul de la poartă. Nataliţa striga:

— Petrea! Unde-i Petrea? Omul meu! Bărbatul meu! Daţi-mi bărbatul meu!

A venit la poartă un gradat bătrîn şi i-a luat în primire. Gradatul mergea în cîrjă. Mîneca de la manta îi era plină de semnele rănilor pe care le primise în război.

— Trăieşte soldatul Petrea Hariga? a întrebat bătrînul tată.

Gradatul n-a răspuns decît atît:

— Veniţi cu mine...

— Trăieşte? a întrebat şi femeia.

Gradatul cel bătrîn tăcea. Au străbătut o curte şi au ajuns în faţa unei magazii. Uşa era deschisă.

— Aici este şi bărbatul tău, femeie, a zis gradatul. E mort. De-o săptămînă stau aici morţii. Nu i-am putut îngropa din cauza viscolului. Nu se putea merge nici la cimitir. La amiază a încetat şi mîine... Căutaţi-l... Il veţi găsi. Voi îl cunoaşteţi mai bine.

Bătrînul Hariga începu a vorbi singur:

— Petrea e mort... Petrea e mort... Şi eu voi muri, Petrea. Sînt bătrîn şi bolnav. Mi-i inima bolnavă. Băiatul meu... Nu mai am mult de trăit. Intru şi eu în pămînt. Moartea ta mă va băga în pămînt. Voi veni la tine...

— Tată! a strigat Nataliţa. Tătuţă!

— Femeie proastă şi fără minte, a zis bătrînul. Nu ţipa. Il trezeşti pe băiatul meu. El doarme... I-i frig în magazia asta. A nins...

Se oprise în faţa unui cadavru. Nataliţa nu l-a recunoscut pe bărbatul ei. Privea prostită la bătrînul socru. Bătrînul şi-a dezbrăcat cojocelul şi l-a aruncat peste soldatul mort, zicînd:

— Să nu-ţi fie frig, Petrea... Ia cojocelul tatii. E cald cojocelul... Băiatul tatii... Băiatul tatii...

Magazia era plină de soldaţi morţi. Erau aruncaţi la întîmplare, ca nişte lemne aduse din pădure.

Nataliţa privea speriată. Ii tremurau buzele umflate de ger, îi tremurau mîinile.

— Hei? a făcut gradatul. Nu-ţi cunoşti omul, femeie?

Gradatul încercă să aline suferinţa bătrînului. Zise:

— Aşa-i la război. In război se moare. Dacă nu mori de glonţ, mori degerat ori mori mîncat de păduchi.

Vîntul dădu jos o uşă rezimată de pereţii magaziei.

— Cînd are loc înmormîntarea? întrebă bătrînul tată.

Gradatul îşi răsuci o ţigară, o aprinse şi zise:

— Mîine. Se sapă gropile acum. Pămîntul este ca piatra...

Nataliţei începură să-i clănţăie dinţii. Fără voia ei îi clănţăiau dinţii. Ii era frig, îi era frică. I se făcea întuneric în faţa ochilor. Era întuneric în magazie. I se părea că morţii s-au ridicat de jos şi pornesc afară. Gradatul cel bătrîn i se părea că este un strigoi, care umblă noaptea prin ograda lor, în sat... Deschise ochii mari şi începu a striga:

— Mă înăbuş! Aer! Duceţi-mă de aici! Petrea! Petrea! Nu mă lăsa, Petrea! Ia-mă cu tine! Vină! Vină! Nu eşti tu, Petrea! Nu eşti tu! Tu nu ai murit! Tu nu m-ai lăsat! Nu-i Petrea! Nu-i Petrea omul acesta fără nas, fără obraz, fără degetele de la mîni!

— Nu-i feciorul tău, moşule? întrebă militarul.

Bătrînul se aplecă, desfăcu haina mortului şi îi privi trupul îngheţat. Se ridică şi zise:

— El. Il cunosc.

Gradatul a strigat un soldat şi i-a şoptit ceva. Soldatul s-a întors cu traista soldatului Petre Hariga.

— E traista lui, a zis gradatul.

Nataliţa nici nu îndrăznea să atingă traista cu mîna.

— Nu-i a ta, femeie? întrebă gradatul.

Nataliţa tăcea. Gradatul a luat traista, a prins-o pe femeie de braţ şi au ieşit afară din magazie.

*

A doua zi a avut loc înmormîntarea. Un convoi întreg de sănii, încărcate cu morţi, au pornit spre cimitirul eroilor.

Pe Petre l-au aşezat în sania lor. Nataliţa mergea în urma mortului. Se ţinea cu mîinile de ţepuşurile de lemn. Mai mult o tîrau caii decît mergea ea. Aluneca şi cădea. O femeie de la spital o ajuta să se ridice şi tot îi spunea:

— Viaţa omului este trecătoare. Toate sînt trecătoare pe pămînt... Pînă la groapă durează totul pe lume...

In fruntea convoiului de sănii cu morţi era fanfara militară, preoţii, iar în urmă, abia ţinîndu-se de convoi, veneau soldaţii cu armele, care trebuiau să dea onorul militar, să tragă salve deasupra gropilor. Toţi soldaţii erau bărboşi, albi, rupţi şi scofîlciţi. Ii clătina vîntul de slabi şi flămînzi ce erau. Cereau bani şi cîte o bucăţică de pîine de la rudele celor morţi. Nici opinci în picioare nu aveau. Picioarele li erau învălătucite în bucăţi de saci şi paie. Unii aveau nişte bucăţi de scîndură legate cu sîrmă şi sfoară de tălpi.

Sunetul de trompetă o asurzea pe Nataliţa. Lătrau cîinii, urlau prin ogrăzi. Femeia cădea jos, se ridica şi mergea ca un automat. Mintea ei era rătăcită. Nu vedea, nu auzea, nu simţea. Toate femeile boceau. Ea nu putea boci. Nu putea plînge. I se împietrise inima. Ii secase lacrimile. Sunau goarnele, boceau femeile şi urlau cîinii. Parcă venise sfîrşitul lumii. Un om s-a oprit în dreptul Nataliţei şi a zis, arătînd-o cu mîna:

— Muierea asta nici nu-şi boceşte bărbatul...

Nataliţa mergea în urma sicriului şi zicea în gînd:

„Nu-i Petrea, nu-i Petrea în sicriu. Petrea n-a murit. Petrea trăieşte, va veni acasă".

S-a oprit convoiul. S-a oprit pentru prohod. Nataliţa i-a strigat socrului său:

— Tată! Nu-i Petrea meu în sicriu!

— Taci, femeie, a zis bătrînul. O viaţă ai stat cu Petrea şi nu l-ai cunoscut...

De la spitalul militar şi pînă la cimitir, Nataliţa Hariga a albit. A venit acasă şi copiii n-au cunoscut-o, s-au speriat de dînsa.

A murit şi bătrînul Hariga. Nataliţa se ducea din ce în ce mai rar la cimitirul eroilor, la oraş. Se ducea şi îi aprindea o lumînare la mormînt, îi semăna flori şi îi da de pomană covrigi, plăcinte, ouă fierte. Se aşeza în faţa crucii şi începea a-i spune lui Petrea ce a făcut şi ce a pătimit de cînd a murit. Un văduv o ceruse de nevastă şi ea nu ştia ce să facă. I-a spus şi lui Petrea:

— Tu ce crezi? Să mă mărit iar ori nu? Eu nu vreau... Neamurile şi vecinii zic...

Nataliţa se ruşina de cele ce spunea şi zicea iar:

— Iartă-mă, omule. Sînt o proastă...

Cimitirul îi aducea aminte Nataliţei de ziua înmormîntării. Işi aducea aminte şi spunea:

— Nici eu nu ştiu cum n-am murit. Nici eu nu ştiu cum nu mi-am pierdut mintea de tot... Am plecat la Petrea tînără şi m-am întors cu părul alb, ca o babă... Am plecat frumoasă şi m-am întors urîtă. Tu nici nu ştii Petrea cît am îndurat eu...

Privea mormîntul şi se înfiora toată. Se speria. A speriat-o atunci cînd a auzit pocnind puştile, cînd a auzit cum se rostogoleau bulgării îngheţaţi peste sicriu. Şi bocetele au înspăimîntat-o. Era tînără atunci.

Nataliţa rămînea tăcută în faţa mormîntului. Privea literele de pe crucea de lemn. Era numele bărbatului ei Era şi contingentul.

Sold. Petre Hariga, contingentul 1900.

Nataliţa privea şi începea a plînge. Nu bocea. Işi răcorea inima şi se întorcea iar acasă. Uita că a fost la cimitir şi iar începea să-şi aştepte omul din război...

— Petrea meu n-a murit, spunea vecinilor. Trăieşte. Mi-a căzut în bobi. A căzut că vine...

— Uită-l, cumătră, i-a spus Tofana Axinte. Nu-i bine să te gîndeşti atîta... Morţii cu morţii şi viii cu viii... Morţii nu se întorc de la groapă...

— Nu-l pot uita pe omul meu, a răspuns Nataliţa.

— Mai bine te-ai mărita.

— Nu pot suferi alt bărbat, cumătră Tofana.

Socrul său o acuza. Zicea că nu l-a iubit pe Petrea. Zicea că nu se gîndeşte destul la el. Nu credea în suferinţa şi în lacrimile ei. A zîmbit cînd i-a spus că nu mai este pe lume suferinţă mai mare ca suferinţa ei. I-a spus:

— Suferinţa şi lacrimile de nevastă sînt ca norii de pe cer: vine şi trece. Numai suferinţa părintelui este mare şi adevărată.

Nataliţa nu l-a urît pentru vorbele lui. Era părinte. Poate avea dreptate...

Numai traista i-a rămas de pe urma lui Petrea. O păstra. In traistă era un ştergar de fuior, o pereche de obiele rupte şi un brici ruginit, stricat. Ea i-a dat traista lui Petrea, cînd a plecat în război. Era plină. I-a pus de toatele. Ea i-a dus-o pînă la poartă. Ea i-a pus-o în mînă. Petrea a cuprins-o în braţe şi a sărutat-o cînd i-a întins traista. I-a dat traista şi i-a spus:

— Să-mi scrii, omule.

— Rămîi sănătoasă, Nataliţa. Să ai grijă de copii.

— Să te întorci sănătos, omule.

Petrea s-a oprit în mijlocul drumului, a privit casa, ograda. O privea pe Nataliţa. A zis:

— Eu plec şi n-am să mă mai întorc înapoi din război. Voi muri... Paragină va fi ograda mea...

— Taci! Taci! a strigat Nataliţa. Nu vorbi ce nu se cade...

Cu ştergarul din traista lui îşi ştergea Nataliţa lacrimile. Dormea cu traista sub cap. O punea căpătîi. Intr-o noapte a visat că un soldat i-a adus traista lui Petrea. Soldatul s-a oprit la poartă şi i-a spus:

— M-a trimis omul tău să-ţi dau traista. Mi-a spus că îi este foame...

Nataliţa s-a speriat de vis. Petrea era flămînd. Ea uita sau nu avea să-i facă pomene. Il visa mereu pe Petrea. Il auzea cum o strigă, cum îl ciocăneşte în uşă, în fereastră.

Se trezea şi alerga la uşă. Trăgea zăvorul şi întreba:

— Tu eşti, Petrea? Tu? Răspunde! Te-am auzit. Iaca, deschid... Stai puţin. Nu nimeresc cîrligul...

Petrea nu răspundea. Ea deschidea uşa şi striga:

— Petrea! Petrea! Petrea! Unde te-ai dus? De ce nu răspunzi, omule? Vină! Eu sînt!

Era întuneric afară. Nataliţa intra în casă. Se culca. Nu putea dormi. O înspăimîntau liniştea şi întunericul.

Dumitru CORBEA

Desen de TIA PELTZ

---

*) Fragment din romanul „Puntea", în curs de pregătire, care va apare la ESPLA.

ANDREI LUPU

Zîrrr — Zîrrr — Zîrrr!... Colonelul Iarca înălţă din umeri şi oftă lung, întorcîndu-şi privirea neliniştită spre Paul Spătaru.

— Poftim, făcu el cu disperare. De zece ore stau ţintuit la birou. Am şi amorţit dracului!

Şi ridică receptorul, ducîndu-şi-l la ureche.

— Alo, da, rosti el, frecînd cu nervozitate între degetele mîinii stîngi şnurul telefonului. Da, B2! Am onoarea să vă salut, domnule general!... da, sigur, cercetările sînt în curs... Absolut nu mă ridic de pe scaun pînă nu prind barem un fir!... Poftiţi?!...

Işi trecu degetele răsfirate peste uşoara-i chelie, apoi, astupînd cu podul palmei gura pîlniei, scuipă într-o parte a biroului, alăturea cu coşul pentru hîrtii.

— Extraordinar, îşi descărcă el mînia. A mai deraiat încă un tren german, domnule! Ptiu!...

Ginere-său sări de pe fotoliu, ridicîndu-şi braţele a indignare.

— Nemaipomenit! zise el.

— Nu, domnule general, reluă colonelul Iarca. Ordonaţi? Da, înţeleg, sigur... Da, da, da, da, trimit eu o escortă, sigur... Da, am plutonier isteţ, fireşte... bineînţeles chiar acuma. Nici o grijă. Chiar în noaptea asta... Nu, nu-i prea tîrziu!

Ceasul din perete arăta unsprezece şi douăzeci.

— In sfîrşit, răsuflă uşurat şeful B. 2-ului. Cel puţin o să scăpăm de ăsta care pare a fi capul tuturora.

— Vorbeşti de Andrei Lupu, nu?!... întrebă Paul Spătaru.

— Da, adeveri colonelul, formînd un număr de telefon. Cel puţin o să se înveţe minte ăilalţi şi n-au să mai îndrăznească.

— O să intre groaza în ei! întări Spătaru.

— „Judiciarul!!" — vorbi la aparat colonelul. Alo, dă-mi-l pe domnul comisar Vizirliu... Ce face? la Siguranţă? Bătu în furcă şi formă alt număr.

— Alo, reîncepu el. Da, eu!... pune-l la aparat pe comisarul Caton Vizirliu... Alo! Vizirliu?! Urcă-te într-o maşină şi vino imediat la mine... Da, chiar acuma! Cum?! Ţi-a şi comunicat chestorul?! Bine, dar vreau să discutăm chestiunea în amănunt. Ce face?!... Vorbesc eu şi cu Curtea Marţială, lasă! S-a înţeles?

— Vine? întrebă Spătaru.

— Cum să nu vină?! se strîmbă Iarca. Şi bagă şi tu de seamă! îi mai atrase atenţia socru-său. La orele 4 dimineaţa cel mai tîrziu, eşti la Galata. Te-am uns director acolo, vezi ce faci! Ai o escortă bună?!

Paul Spătaru zîmbi, socru-său însă îşi păstră gravitatea imprimată pe figură şi ridicînd din nou telefonul, porni iarăşi.

— Alo! Curtea Marţială? Cu domnul colonel-prezident... Colonel Iarca, da... Dormeai, nene?... Am onoarea!... Cum?! Ai musafiri?!... Te distrezi, nene, ce-ţi pasă?... Ascultă, e o chestiune cam delicată... Nu, nu, dosarul numărul 4200... Da, da, patru mii două sute în capăt... Cum nu înţelegi?! De... bolşevica aia din Probota, ţi-aminteşti?... Ei, asta-i! Aia, nene, care-a ţipat la domnul mareşal... aşa... Da, ceva similar... Nu, nu, nu, chiar în noaptea asta... Ce face?!... Ei, asta-i chiar culmea!... Ce acte?!... Ascultă nene, e vorba de dat oarecare satisfacţie comandaturii nemţeşti, înţelegi... Da, păi cu domnul general comandant am şi vorbit... Aşa: „Adjutantura cercetare şi referat", sigur... Perfect.... A-şa, vorba aia, unde nu e întristare, nici suspin, ci viaţă...

— ...fără de sfîrşit, completă directorul închisorii Galata.

— Bine, conchise colonelul Iarca. Atunci dă tu ordin imediat... Cum?? Apropo, cînd te fac o cacialma?... Bine, atunci pe mîine seară... In sfîrşit, în patru, sau cu o mînă moartă, în orice caz, de la 500 de lei miza.. Nu, locotenent-colonelul Wilick nu cred. Da, preferă tarocul în schimbul pokerului şi apoi are compania lui! Da, şi Goldhanner şi familia Morait şi căpitanul Vlădoianu!...

Pe uşă, cu faţa îmbujorată de ger, grăbit şi zăpăcit, intră comisarul Caton Vizirliu.

— Atunci aşa rămîne, dădu să sfîrşească Iarca. Vin cu cărţile mele. Noroc şi dă ordin tot acuma... Da, dacă mai intervine ceva, te sun, sigur.

— Vă salut, domnule colonel, luă poziţia reglementară comisarul, strîngîndu-i mîna directorului închisorii Galata care-i ieşi cu un aer radios în întîmpinare.

— Ce faci, domnule? se sculă de la birou colonelul... Ce e nou pe la Siguranţă?

— Mă preocupă cazul lui Emil Martin de la „Glia", domnule colonel! zise comisarul Vizirliu. Am impresia că e agent comunist, special introdus acolo.

— Bine, îl opri colonelul. Să vedem cum procedăm acum în cazul Andrei Lupu.

— Te rog. Iar tu, Paul, — se răsuci el spre Spătaru, — vezi, adu-l aici pe plutonierul ăla de la biroul 5.

După ce directorul închisorii ieşi, cei doi începură precipitaţi discuţia. Două ceasuri mai tîrziu, sus, în dealul Copoului, la poarta închisorii militare se opri o maşină închisă.

Deasupra oraşului, înalt şi încremenit parcă, cerul era spuzit cu stele, iar noaptea se arăta clară şi liniştită. Se lăsase încă de cu seară un ger uscat, ţeapăn, şi bolta se însenină treptat-treptat în aşa măsură, încît Calea Robilor, cu brîul ei de sclipitoare diamante, înşela privirea şi făcea ca întreaga noapte să fie aidoma cu dezvăluitul albelor zori de ziuă.

Mai era însă pînă dimineaţa, santinelele din gheretele închisorii stăteau strînse cîrcel de frig şi din cînd în cînd îşi dezmorţeau picioarele îngheţate, patrulînd cînd într-o direcţie, cînd în cealaltă. In clipa în care maşina stopă în apropierea intrării, închizătorul unei arme clănţăni de două ori şi caraula din post răcni speriată:

— Stăăi!

— Am stat! se supuse ofiţerul care de abia se dădea jos din automobil.

— Cine? repetă ostaşul de santinelă.

— Ofiţer de rond

Se dădu după aceasta parola respectivă, se iviră umbrele a doi militari rupţi de la somn din corpul de gardă, după care, cu trei soldaţi după el, ofiţerul de rond pătrunse în curtea închisorii. Zece minute după aceea, în uşa arestului în care Andrei Lupu se afla închis, se auziră cîteva bontănituri.

— Lupule! se desluşi strigarea gardianului-şef. Echipează!

Bătrînul zeţar nu dormea. Se învîrti în culcuşul său de paie aşternute pe podeală, îşi frecă ochii şi tîmplele şi se ridică în genunchi, icnind lung şi dureros. Frigul îi pătrunsese la oase, simţea un junghi care îi încleştase şalele şi se sculă în picioare.

Intre timp, uşa se dădu în lături şi în încăperea mucedă şi rece a arestului năvăli snopul luminos al unei lanterne camuflate.

— A fost o greşeală, Lupule! auzi el vocea gardianului pe care, din pricina lunii care-i orbea ochii, nu-l putea încă desluşi la faţă.

— Păi numai de greşeli vă ţineţi, dădu răspuns Andrei Lupu, desmeticindu-se şi dînd să înainteze spre uşă. Ce greşeală?!

— N-a înţeles cel de la direcţie la telefon! lămuri gardianul, agăţîndu-şi lanterna de nasturele mantalei. In loc să fii mutat la Galata, cum e ordinul, el a înţeles că trebuie să fii băgat la arest. Dar acum s-a lămurit totul. Hai, mai spuse el, apucîndu-l de-o mînă.

Andrei Lupu se opri, trupul i se încordă deodată şi se împotrivi.

„Ce-or mai vrea cîinii ăştia de la mine?" se întrebă el. Şi se gîndi la faptul că ceva neobişnuit se întîmplase. Dar ce anume, nu putea şti.

„L-or fi prins pe Vasile! Or fi dat de tipografie, se gîndi el".

In această situaţie, zeţarul trebuia să se descurce singur, cu mintea lui. Scos afară din arest, el fu predat imediat escortei cu care venise la închisoare ofiţerul de rond.

— Eşti mutat la Galata! îl înştiinţă şeful gărzii, un plutonier negricios, bine clădit şi suspect la vorbă.

— N-are rost să stai în mizeria asta de aci! adăugi spre a-i inspira încredere şi gardianul-şef. Acolo-i altceva... Inchisoare civilă... alte condiţii...

— 'mda, zise Andrei Lupu, bucurîndu-se într-un fel că ieşea din ploşniţăria de-acolo

— Hai atunci mai repede, îl zori plutonierul. Din cauza dumitale nici nu am fost ast-noapte pe-acasă. Mă aşteaptă femeia, şi măcar în ziuă să trag acasă.

Andrei Lupu şovăi o clipă, privi cerul cu puzderia lui de stele, apoi făcu cîţiva paşi şi dintr-o dată se opri, cutremurat parcă.

„Dar dacă ăştea?!" gîndi el.

Şi pe loc se şi întoarse, întrebînd cu iscodire:

— Şi cum? încă-i noapte? Cum să mergem la Galata cu noaptea în cap!

— Nu-i nimic, zise plutonierul. Ziua te mai vede unul, altul şi oricum, nu prea e frumos să te vadă dus între baionete.

— Ba mie nu mi-i ruşine de loc, îi întoarse vorba Lupu. Vouă ar trebui să vă fie ruşine.

— Ei, haide acuma! îl ghionti ofiţerul.

— Nu, rosti Lupu. Pînă nu se face ziuă, nu merg.

Unul din soldaţi îl îmbrînci pe dată, înjurîndu-l, dar zeţarul nu se lăsă.

— Să nu dai în mine, măi băiete că-i foc!

Soldatul însă îl împinse din nou, mai cu tărie, dar Lupu se trînti jos în zăpadă.

— Nu mă duc!

— Hai moşule, se enervă plutonierul, înşfăcîndu-l. Eeee, păi eu am ordin, domnule. Ce, aşa merge?!

— Să văd ordinul! se îndîrji arestatul.

— Cum o să ţi-l arate noaptea?! se amestecă gardianul şef.

— Nici eu nu mă duc noaptea!

— Eeeee, se înfurie plutonierul apucîndu-l de gulerul hainei.

Zeţarul se smuci din strînsoare, una din santinele îl pocni peste spate cu patul armei, se încinse imediat o încăierare scurtă şi în cele din urmă Lupu se pironi locului în omăt.

— Vă cunosc eu metodele! răcni el. Nu mă duc de aici pînă nu vine procurorul. Impuşcaţi-mă, dacă aveţi curaj!

La strigătele lui alergară comandantul închisorii, ofiţerul de rond şi încă vreo cîţiva de pe la corpul de gardă şi care porniră a-l lua cu binişorul.

— Du-te, moş Lupu! zise înmuindu-şi glasul comandantul. E spre binele dumitale. Aici o să începem un regim foarte sever.

— Nu mă duc! o ţinu pe-a lui bătrînul. Să crăpaţi voi şi tot nu mă duc.

— Moş Lupu, înţelegi, moşule! stărui comandantul.

Trecu o oră de cînd cei din curtea închisorii nu mai pridideau cu îndemnurile lor.

— Eşti nevinovat, după părerea mea! urmă a-i spune comandantul. Şi zău, sînt sigur că de la Galata o să te pun imediat în libertate. Nu te pot ţine nejudecat.

La un moment dat, Andrei Lupu se întoarse spre comandant, părînd a-i da dreptate şi a-l înţelege.

— Bine mă duc, se hotărî el să-l încerce. Dar cu o condiţie.

— Ce condiţie?

— Să-mi puneţi cătuşe şi lanţuri.

— Ei, na! rîse comandantul. Cine să ţi le pună acuma? La fierărie nu-i nimeni.

— Atunci nu mă duc! se decise bătrînul, pricepînd cam cum stăteau lucrurile.

Şi toate străduinţele care urmară, fură zadarnice.

A doua zi dimineaţă, pe la ceasurile 7, pe cînd escorta care-l ducea spre Galata trecu prin piaţa Unirii, Andrei Lupu îl zări pe stradă pe Emil Martin. Acesta, — întîlnindu-i privirile şi ştiind prea bine că de cîteva zile bătrînul nu mai primise nici o veste de la cei aflaţi în libertate, fiindcă Vasile fusese între timp mutat cu lucrul la Cercul Teritorial. —îşi luă un aer de om bine dispus şi strigă suficient de tare, ca să audă şi Lupu, către un vînzător de ziare.

— Merge bine frontul, bre?! Aşa-i?! Sigur că merge!

Şi cumpără o gazetă, îndepărtîndu-se.

„Bine că merge!" îşi zise Andrei Lupu cu uşurare, continuîndu-şi, cu inima cît harbuzul, drumul.

Ion ISTRATI

Desene de MIHU VULCANESCU

---

*) Fragment din romanul „Generaţia fără tinereţe", în curs de apariţie la ESPLA.

A ZECEA PLANETĂ

A fost odată vremea, în negură de veac,
Cînd vechii magi cu barbă citeau în zodiac,
Şi măsurînd în unghiuri distanţa dintre astre,
Inchipuiau victorii şi prevesteau dezastre,
Scriind ursita lumii pe-un colţ de pentagram.
Multe-a ghicit în stele bătrînul Nostradam,
Văzînd Săgetătorul de Car cum se desparte
Şi cum, spre ziuă, Venus se-apropie de Marte.

Ardeau aprinse semne de vrajă şi mister
Inseilînd hotarul dintre pămînt şi cer;
Iar cînd adînca noapte, înfăşurată-n taină,
Işi potrivea pe umeri strălucitoarea haină,
In cercul lui de umbră, un nevăzut atom
Pîndea nemărginirea cu ochii lui de om,
Şi numai visătorii, pe-aripi cutezătoare,
Se îndreptau, cu gîndul, pe drumul către soare.

Escaladînd văzduhul pe-nchipuite funii,
Un Cyrano pornise spre piscurile lunii,
Şi-n urma lui, fantastic explorator modern,
In lumi imaginare călătoarea Jules Verne.
Argonauţi de visuri pe-ntinderea albastră,
Ne-au încîntat cu basme copilăria noastră,
Culegători de stele pe luncile cereşti,
Cum i-a numit în versuri poetul din Mirceşti.

Dar azi, noi dăm ştiinţei menirea ei cea dreaptă:
Ea visul poeziei l-a preschimbat în faptă,
Şi întrupînd minunea ce-a fost numai cuvînt,
A înălţat spre ceruri un sol de pe pămînt,

Navigator în cosmos pe aria cerească,
Planetă îndrumată de mîna omenească,
Tăind ca o săgeată eterul nepătruns,
Ca să dezlege taina ce-n haos s-a ascuns.

Asemeni cu pămîntul şi frate bun cu el,
Străbate zarea lumii un astru de oţel,
Pe larga lui orbită trecînd în univers,
Ca ritmul unui cîntec şi pasul unui vers.
Pluteşte-n sfera unde s-a plămădit atomul,
Intîia stea pe care a zămislit-o omul,
Cu zile împlinite, cu zori şi cu amurg:
Savantul sovietic e noul Demiurg!

Veniţi în noua arcă, pe mările lactee,
Să dăm salutul lunii sub bolţi de curcubee,
Să ascultăm cantata eternelor tăceri
In spaţiu-n care nu e nici astăzi şi nici ieri;
Materiei să-i prindem enigmele sintezei,
Să descifrăm misterul de viaţă al genezei,
Să pipăim aevea ce-am bănuit în vis.
Porniţi în zbor spre soare, că cerul s-a deschis!

Noi sîntem trăitorii acestei mari minuni.
Noi am văzut Ideea păşind peste genuni,
Mergînd biruitoare la marginile lumii,
Dînd chip zărit visării şi forţă vie humii.
E Fapta comunistă! E omul ce-a-ndrăznit!
E mintea, care face lumină-n Infinit!
E steagul roşu, care desparte vremea-n două:
Nu un An-nou începe: începe-o Eră nouă!

Ianuarie 1959

Tudor MAINESCU

PAGINA A DOUA

Pagina a doua a ziarelor este prin tradiţie, cotidian sau măcar o dată pe săptămînă, închinată literelor. „Scînteia" tipăreşte, mai în fiecare sîmbătă, un supliment cultural de două pagini despre carte, teatru, film, plastică, nemaisocotind aici cronicile şi recenziile publicate în cursul săptămînii. La alte gazete pagina a doua sau rubricile corespunzătoare se înfăţişează destul de divers. Poate prea divers...

„Informaţia Bucureştiului", de pildă, este parcă cea mai prezentă în viaţa culturală, vădind interes, iniţiativă şi operativitate în semnalarea fenomenului literar şi artistic. Recenzia de carte, cronicile foarte prompte la film, piesă şi concert, interviul şi chiar ancheta de mase, (am citit nu de mult răspunsuri interesante la o anchetă printre cititori despre preferinţe literare, alta despre organizarea timpului liber, alta despre muzica uşoară), se cuvin semnalate, elogiate şi, să nu fie cu supărare pentru alţi confraţi, date ca exemplu. Semnalată, dar nu elogiată şi dată ca exemplu se cuvine a fi o anume insuficienţă a spiritului critic (ne referim cu deosebire la literatură), de parcă redacţia l-ar ascunde precaut sub titulatura de „Informaţia"... Unde-i „informaţia" despre idei, despre fenomenul literar, despre ceea ce trebuie combătut?

Carenţa spiritului critic este foarte vizibilă în pagina a doua a „Romîniei libere", care s-a transformat cu vremea în şapte coloane de „magazin" expulzînd dintr-o timorare greu de înţeles, intervenţia vie, combativă, în procesul cultural, cum ne obişnuise o vreme ziarul.

In sfîrşit la „Scînteia tineretului" problema s-a rezolvat mai categoric: a dispărut pur şi simplu pagina de „Literatură şi Artă". Ziarul, care trebuie să se afle în primele rînduri ale fermităţii şi iniţiativei ideologice, nu publică nici cronică literară permanentă, nici cronică dramatică permanentă, iar rubrica de note (polemică şi proaspătă cîndva) s-a dizolvat, lăsînd loc unui nemulţumit şi firesc semn de întrebare din partea noastră şi, desigur, mai ales, a tinerilor.

Propunem — dacă ni se îngăduie sugestia — o consfătuire la Casa Ziariştilor (eventual în colaborare cu Uniunea Scriitorilor) cu tema: Pagina a doua.

Gh. B.

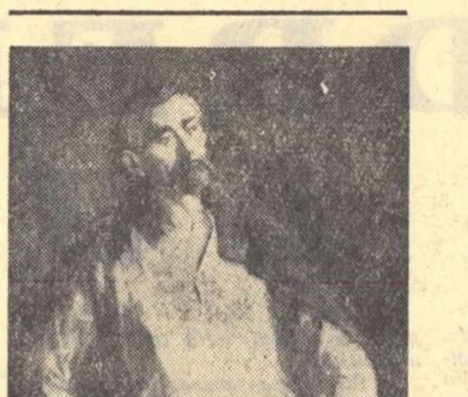

HILDA ULMU
„...să cadă boierescul!"
(Moş Ion Roată)

NOTE

● FELICITĂM revista „Scrisul bănăţean" pentru progresele înregistrate. Numărul 12/1958 este bine conceput, cu rubrici variate şi interesante. S-a depăşit stadiul de improvizaţie cu flagrantele inegalităţi între rubrici. Un merit principal este ancorarea în realitate. Se publică poezii pe teme de actualitate, reportaje din viaţa regiunii, multe articole şi note. Incontestabil, revista militează mai bine ca în trecut, promovînd o literatură inspirată din construcţia socialistă. (Succesul obţinut nu scuteşte însă, fireşte, de observaţii critice.)

● DIM. RACHICI întreabă cu gravitate în bucata „Istorie": „Cine-ar putea să-mi spună cîte taine — / Lăstuni cu capul sub aripă — dorm într-un bulgăr de pămînt?" Nu cred că s-ar găsi cineva care să-i poată da satisfacţie.

● BUNA INIŢIATIVĂ de a introduce un reportaj despre viaţa nouă a Banatului în spaţiul rezervat prozei („Clisura şi oamenii ei" de Nic. Oprescu).

● O ACTIVITATE intensă depune la „Scrisul bănăţean" Leonard Gavriliu. Cronica asupra volumului de versuri al lui Dan Deşliu arată că evoluţia criticului a atins o etapă matură. Observaţiile cumpănite, claritatea ideilor, ţinuta de seriozitate, acordă acum lui Leonard Gavriliu încredere în ţinuta sa profesională.

● DORIŢI SĂ AFLAŢI care este universul tematic al poetului Ilie Măduţa? Sergiu Levin explică în „Scrisul bănăţean": „Natura, obiectele înconjurătoare, satul natal, sărutările, brînduşele, îi sînt tot atîtea motive poetice pentru sezisarea şi cercetarea eternei mişcări a materiei, care împreună cu nesfîrşita curgere a timpului, conferă poeziei lui I. Măduţa tonul meditativ care-i devine din ce în ce mai propriu".

● O ANALIZĂ competentă a spectacolului „Reţeta fericirii" la Teatrul din Reşiţa, cu comentarii inteligente asupra textului dramatic, semnează Maria Nicoară.

● „SCÎNTEIA TINERETULUI" care a manifestat preocupări sporadice pentru stimularea tinerelor talente din cenaclurile literare, face în numărul 3017/1959 o prezentare a ultimelor lucrări ale membrilor cenaclului Uzinelor „23 August" din Bucureşti.

● PAGINI INTERESANTE închină sărbătoririi Centenarului, — „Contemporanul". „Unirea Principatelor — arată Acad. Mihai Ralea — a fost în ultimă analiză opera poporului făuritor al istoriei sale, după cum tot poporul e cel care construieşte azi sub conducerea clasei muncitoare — singura clasă consecvent-revoluţionară — socialismul, societatea fără clase antagoniste, naţiunea socialistă".

Tudor Arghezi aduce omagiul său marei sărbători într-o vibrantă tabletă: „Zimbrul şi vulturul". Mai semnează articole şi poezii Acad. G. Călinescu, Acad. V. Malinski, Ion Marin Sadoveanu, Demostene Botez, Nicolae Deleanu, Victor Tulbure, George Ivaşcu şi alţii.

● IN ACELAŞI NUMĂR al revistei (3/59) cronicarul dramatic Mihnea Gheorghiu prezintă „Două piese festive" scrise recent despre Unirea Ţărilor Romîne. Ne miră faptul că Mihnea Gheorghiu a uitat că Centenarul Unirii a inspirat trei piese festive şi nu două după cum ne informează chiar rubrica vecină cronicii sale dramatice, din care cititorul află că lucrarea „Cuza Vodă" de Mihail Davidoglu se va juca la oraşul Stalin, Bacău, Sibiu etc. In al doilea rînd, Mihnea Gheorghiu discutînd piesele lui Mircea Ştefănescu şi Tudor Şoimaru, înainte de premiere, le desfiinţează pur şi simplu descoperind cu maliţie tot soiul de cusururi. N-am fi obiectat dacă Mihnea Gheorghiu nu-şi încheia cronica sa cu o frază interminabilă în care, vrînd să strecoare amabilităţi de circumstanţă, se contrazice flagrant. Ne întrebăm cum e posibil ca piesele atît de aspru criticate să asigure „în săptămînile ce vin cîteva spectacole interesante" şi mai ales de ce cronicarul se simte dator să spună că „nu va pregeta să încheie cu aplauze această avancronică".

Ori piesele sînt nereuşite şi nu merită aplauze, ori merită aplauze şi atunci obiecţiile cronicarului nu se justifică. Din această dilemă nu putem ieşi.

● CU PRILEJUL sărbătoririi Centenarului Unirii Ţărilor Romîne, Societatea pentru răspîndirea ştiinţei şi culturii şi Uniunea Scriitorilor au organizat, vineri 23 ianuarie, o seară literară în cadrul căreia a luat cuvîntul scriitorul Eusebiu Camilar, membru corespondent al Academiei R.P.R.

● LA CASA SCRIITORILOR „Mihail Sadoveanu", Biblioteca Academiei R.P.R. a deschis o cuprinzătoare expoziţie care înfăţişează contribuţia adusă de scriitorii şi artiştii vremii la împlinirea actului Unirii.

● O INIŢIATIVĂ lăudabilă a „Luceafărului" — replica contemporană la celebra „Cîntarea Romîniei" a lui Alecu Russo. Vastului reportaj colectiv „Bucureşti, inima patriei" (Nicolae Jianu, Petru Vintilă, Fănuş Neagu şi George Demetru Pan) îi vor urma alte pagini de consemnare a anilor de construire a socialismului în patria noastră.

● SARAC ŞI NECONCLUDENT „Atlasul liric: India", publicat în acelaşi număr al „Luceafărului". Cîteva date antologice despre poezia indiană contemporană sau despre autorii publicaţi ar fi fost mult mai utile decît ilustraţia care ... nu ilustrează nimic.

● A APARUT într-un format nou, atrăgător, şi pentru prima oară în romîneşte, revista „Uniunea Sovietică". Bogat ilustrată revista îşi propune să prezinte cititorilor romîni, viaţa economică, politică şi culturală a popoarelor sovietice.

I U B I R E

„...şi cu dulcea lui strînsoare
te-a ucis, privighetoare".
B. GABAŞVILI *)

Iubea privighetoarea trandafirul —
Trandafirul alb ca o zăpadă.
Dar ca un roşu soare vrînd să-l vadă
Cînd codrii îşi sunau sub cer zefirul,

Il sărută şi îndoindu-i firul
Işi străpunsese inima sa caldă
In mărăcine ca-ntr-un vîrf de spadă...
Privighetoarea dăruindu-i şirul

Cîntecelor sale fără preţ,
Culoarea lui de-atunci rămas-a cum e
Şi inima şi versul la poeţi.

Cînd nu-s aşa sînt nişte calde spume
Ce se sfîrşesc în marele dezgheţ
Ce-aduce primăverile în lume.

Gavril MIHAI

---

*) Poet georgian, mort la Iaşi, 24.Ian.1791.

TOT MAI SUS!

Te duci în sus prin stelele cunună
Tu, lacrimă de dragoste, albastră,
Să încălzeşti pustiul de pe lună
Cu sufletul, cu nerăbdarea noastră.

Porţi zăvorîte-n anii milioane
In jurul Terrei noastre au fost sparte

Şi sfărîmînd noian de zări duşmane
Te-nşurubezi în cer, tot mai departe.

Alunecă, spre laudă, pe file
Creionul iar secundele, într-una,
Străbat cu tine căi de mii de zile
Şi-apropie de ochii noştri Luna.

Constantin ILIE

SĂRBĂTOARE

Tu, primul salut de oţel,
Trimis
Peste corabia naufragiată a lunii,
Spre soare,
Fericit porumbel care duce cu el
Un vis mai mult decît vis,
O floare de foc, mai mult decît floare.

In vîltoarea astrelor eşti
Numai zvîcnirea unei mîini tinereşti
Cu care
Un îndrăzneţ, în patima mersului,
Infige roşul drapel
De sărbătoare
La streaşina universului.

Ion BRAD

POŞTA REDACŢIEI

— **Dumitra Norocea, Curtea de Argeş.** Memoriul dvs. a fost trimis Institutului de Istoria Artei al Academiei R.P.R.

— **Ion Negulescu, Bucureşti.** Propunerea dv. în legătură cu reeditarea operelor lui Gh Brăescu e îndreptăţită.

— **Ion Genoi, Reghin.** Ne sugeraţi crearea unei rubrici „Tribuna cititorului". V-am satisfăcut dorinţa, încă înainte de-a o cunoaşte, înfiinţînd rubrica „Cititorul". Articolul revendicativ „Pentru prietenii lui Gh. Topîrceanu" este bun, dar prea încărcat de citate arhicunoscute. Topîrceanu va fi reeditat în volume de „Opere".

— **Ernest Trotuş, Bacău.** Ne pare rău că schiţa dvs. „Harapnicul" ne-a sosit prea tîrziu pentru a o publica, aşa cum doreaţi, „în preajma centenarului Unirii". Schiţa este foarte bună şi atestă un incontestabil talent de povestitor. Episodul pe care-l evocaţi este interesant şi semnificativ pentru atitudinea faţă de ţărani a domnitorului Cuza, iar portretele lui Alexandru Ioan Cuza, ale ţăranilor şi al vătafului sînt expresive şi vii. Pe scurt, vă găsiţi, cert, în domeniul literaturii. Fără îndoială că aţi scris şi despre actualitate. Aşteptăm şi alte schiţe, eventual pentru publicare.

— **Adrian Hurmuz, Bucureşti.** Fragmentul de roman pe care ni l-aţi trimis, deşi dezvăluie unele însuşiri epice, nu este destul de concludent pentru a ne forma o părere. E foarte greu să urmărim în fragmentul pe care-l avem la dispoziţie, firele acţiunii romanului. Pentru a vă putea comunica opinia noastră, mai trimiteţi, de preferinţă lucrări scurte: schiţe, povestiri, etc.

— **Vasile Oprescu, Bucureşti.** „In autobuz" nu este decît relatarea unei anecdote artificiale cu intenţia combaterii unor superstiţii. Ce înţelegeţi prin „furnicularul bucureştean"? Voiaţi probabil să scrieţi „furnicar" şi aţi combinat cu „funicular". Mai multă atenţie la stil. Mai multă atenţie la compoziţie. Un ultim sfat: literatura adevărată cere individualizare. Nu lăsaţi personajele dvs. să vorbească aproape toate, cu expresii luate din articole de ziar.

— **Alexandru Tutova, Bucureşti.** Deoarece materialul e scris în grabă, neargumentat, într-un limbaj violent şi prea familiar, nu-l putem publica. Reţinem însă ideea că v-a nemulţumit articolul lui D. Micu din „Gazeta literară" referitor la nuvelele lui Francisc Munteanu, fiindcă este prea critic. Dvs. scrieţi: ...„un scriitor este sărăcit cînd i se transformă o idee în „poantă" (O felie de pîine). Consideraţi că aprecierea critică la adresa schiţei „Regele Solomon — sergentul" e împinsă prea departe. în ciuda faptului că „poate Francisc Munteanu nu a reuşit să redea această idee perfect (ideea schiţei — n.n.)".

Aveţi cîteva idei interesante, dar sînt expuse neorganizat, învălmăşit. Citatele din Ehrenburg nu sînt edificatoare pentru ceea ce vreţi să demonstraţi.

— **Dragne Ion, Giurgiu.** Reportajul din fabrica la care lucraţi ca muncitor este deosebit de interesant. Are un dinamism care lipseşte multora din reportajele noastre şi, mai ales, are darul unei oglindiri de la mare apropiere a acţiunii muncitorilor şi inginerilor pentru ridicarea producţiei de zahăr. Aveţi talent de reporter. Trebuie să vă străduiţi însă mai mult în ce priveşte prezentarea oamenilor (aici redaţi fugar) şi, în deosebi, trebuie să citiţi literatură pentru a vă educa stilul şi ortografia. Mai trimiteţi-ne reportaje, chiar dacă nu ar fi destinate vreunui concurs (Gazeta noastră nu a organizat încă un concurs pentru reportaj). Poate vom alege ceva.

— **Constantin Micull, Rîmnicul-Sărat.** Schiţa nu are valoare de sine stătătoare. Intr-o suită de amintiri poate şi-ar afla rostul. Izolată însă, nu comunică nici o idee. Pentru că, după cum deducem din scrisoarea dvs., sînteţi la vîrsta amintirilor, încercaţi în acest gen. Desigur că din experienţa dureroasă a trecutului pe care o invocaţi, veţi desprinde unele învăţăminte pentru generaţia nouă.

— **Victor Pela, Bucureşti.** „Mica schiţă", cum o numiţi dvs. nu e nici mică, nici schiţă. Nu faceţi altceva decît să redaţi în 10 pagini nişte „discuţii" neinteresante, uneori confuze şi nişte meschine scandaluri dintr-o circiumă în care v-aţi refugiat, ca să beţi „o ţuiculiţă". Figurile observate n-au nimic semnificativ (portretul negustorului gras e slab), o idee unică nu există. Stilul este defectuos, dar ilustraţiile anexate în majoritatea lor, superioare textului. Credem că ar fi mai bine să stăruiţi în această direcţie, cultivîndu-vă însuşirile de desenator.

— **Gh. Răpănescu, com. Scheiu de Sus, raionul Găeşti.** Ne întrebaţi dacă un tînăr are dreptul de a compune poezii. Fără îndoială că un tînăr „are dreptul" să compună poezii. Dreptul acesta îl avem toţi. Dacă însă aveţi şi talent (pentru că de dvs. e vorba) sînteţi chiar dator să „compuneţi". Este bine că vă gîndiţi să scrieţi despre viaţa de astăzi. La a doua întrebare pe care ne-o puneţi — unde să trimiteţi poeziile, — vă răspundem: la orice publicaţie din ţara noastră care se ocupă într-un fel sau altul de literatură. De oriunde veţi primi îndrumări folositoare.

— **Domniţa Bălţatu, com. Grosu, raionul Alexandria.** Nu, perioada activităţii oamenilor de artă şi a scriitorilor la sate, nu s-a terminat. Această acţiune continuă.

In locul scriitorilor care s-au întors recent de la sate, au plecat alţi scriitori.

CONTINUARI

Congresul şi arta

dului comunist. Aşa a fost în 1925, aşa a fost în 1934, cînd s-au luat hotărîri cu privire la problemele literaturii şi artei şi cînd s-au lămurit şi unele noţiuni care nu păreau destul de clare pentru artişti, cum ar fi aceea a definirii realismului socialist, înţeles de unii în mod greşit ca ceva îngust şi stînjenitor, ca o limitare a formelor de creaţie. Partidul s-a pronunţat de fiecare dată ca artistul să nu-şi mărginească sarcina la adoptarea exclusivă a unei tendinţe determinate dintr-o şcoală de creaţie sau alta, cum o făceau uneori unii adepţi ai metodelor administrative.

Ce rezultate s-au obţinut urmărindu-se cu perseverenţă această doctrină, se vede clar în expoziţia din sălile Dalles, în picturile, sculpturile şi grafica pe care Moscova le-a trimis Bucureştiului. Cu toată varietatea artiştilor şi a genurilor se simte acolo o mare unitate de concepţie şi realizare, o deosebită grijă în pregătirea artiştilor, chiar a celor mai tineri, o stăpînire a meşteşugului şi, mai presus de orice, pulsul vieţii reale, în fiecare operă. Mă voi mărgini să semnalez numai exemplul a doi dintre ei, e adevărat ajunşi la culmea evoluţiei lor, aşa cum ne sînt prezentaţi în expoziţie, la Sarian ca pictor, la Muhina ca sculptor. Unul, o energie tînără, chiar la vîrsta de 80 de ani, în trăsături largi şi sigure, a atacat tot felul de subiecte, rivalizînd în coloritul său cu frumoasele covoare care, de sute de ani, au adus faimă poporului din care Sarian s-a ridicat. Regretata Muhina, bine cunoscută nouă, a lăsat la moartea ei o operă de o bogăţie enormă şi foarte variată, în care vigoarea bărbătească se împleteşte cu delicateţea şi cu graţia femeiască, ambele aceste însuşiri slujite de un mare talent plastic. Asemenea rezultate pot convinge pe oricine că drumul pe care l-a parcurs arta în U.R.S.S. este un drum sănătos şi fericit în rezultate. Ce om cu judecată, comparînd ceea ce entuziasmează azi Apusul cu operele bune din orice expoziţie sovietică sau din ţara noastră (ca să nu vorbim decît de ceea ce cunoaştem mai bine), va ezita un moment să declare de care parte este arta adevărată, cea bazată pe exemplele mari ale trecutului, pe o doctrină folositoare majorităţii poporului.

Acad. G. OPRESCU

O nouă piatră de hotar

U.R.S.S.-ului, dar legile de fier ale istoriei — antagonismele care macină lagărul imperialist — pe de o parte, şi în acelaşi timp masele populare, pline de ură faţă de fascismul hitlerist, au constrîns pe cele mai mari dintre statele imperialiste, ca în cel de al doilea război mondial să se alieze cu Uniunea Sovietică, pe care ar fi dorit s-o distrugă. Au şi făcut totul ca Uniunea Sovietică să piară în această alianţă. Dar şi-au greşit socotelile. Uniunea Sovietică care sîngera din mii de răni, nu numai că nu a fost distrusă, ci în Marele ei Război pentru Apărarea Patriei, ea a dat loviturile cele mai hotărîtoare sălbaticelor bestii cu zvastică. Totodată ea a înlesnit şi eliberarea unei serii întregi de popoare vecine, arătîndu-le drumul spre socialism.

Toată omenirea iubitoare de pace, care trecuse prin atîtea chinuri, şi-a întors faţa plină de admiraţie spre marea Uniune Sovietică, care lucra plină de avînt la reconstrucţia ţării.

De ceea ce erau conştienţi înainte numai milioanele de proletari dintre cei mai hotărîţi, au aflat acum şi alte straturi progresiste ale omenirii scîrbite de războiul mondial al imperialiştilor: faptul că cel mai puternic şi cel mai sigur bastion al păcii trainice îl constituie Uniunea Sovietică.

Această credinţă a fost mereu întărită prin hotărîrile Congreselor XVIII, XIX şi XX şi datorită evenimentelor de însemnătate capitală în istoria universală ce le-au urmat. Planurile cincinale îndeplinite şi depăşite an de an, succesele diplomatice realizate pentru apărarea păcii, întărirea vertiginoasă a ţărilor socialiste sudate într-o strînsă unire, sputnicii care străbat cosmosul ca şi prima rachetă cosmică sovietică ce se trasformă în planetă artificială şi, în sfîrşit, dar nu în ultimul rînd, după anunţarea obiectivelor planului septenal de întrecere paşnică a lumii imperialiste, acum, în zilele Congresului al XXI-lea, toţi oamenii muncii, toţi oamenii cinstiţi şi iubitori de pace îşi îndreaptă privirile spre Moscova.

In calitate de scriitor, am măsurat întotdeauna efectul muncii constructive de formare a unei vieţi noi, după soarta oamenilor, a popoarelor şi claselor. Niciodată în cursul istoriei nu au trecut oameni, popoare şi clase prin asemenea transformări, încă niciodată nu au trecut oameni, popoare şi clase prin asemenea transformări într-un timp atît de scurt, ca cei din această jumătate mai norocoasă a globului în perioada dintre primul şi cel de al XXI-lea Congres al P.C.U.S. Acest noroc însă nu se datorează nici „destinului" şi nici nu a fost întîmplător, ci el a fost făurit de clasele muncitoare şi de partidele muncitoare de tip leninist care şi-au dat seama de evoluţia inevitabilă a transformării istorice şi care au acţionat în consecinţă.

Conştienţi de aceste fapte măreţe, ne îndreptăm privirea spre Moscova, cu convingerea că hotărîrile ce se vor lua la cel de al XXI-lea Congres să îndemne spre noi acţiuni din ce în ce mai îndrăzneţe şi mai glorioase.

Nagy ISTVAN

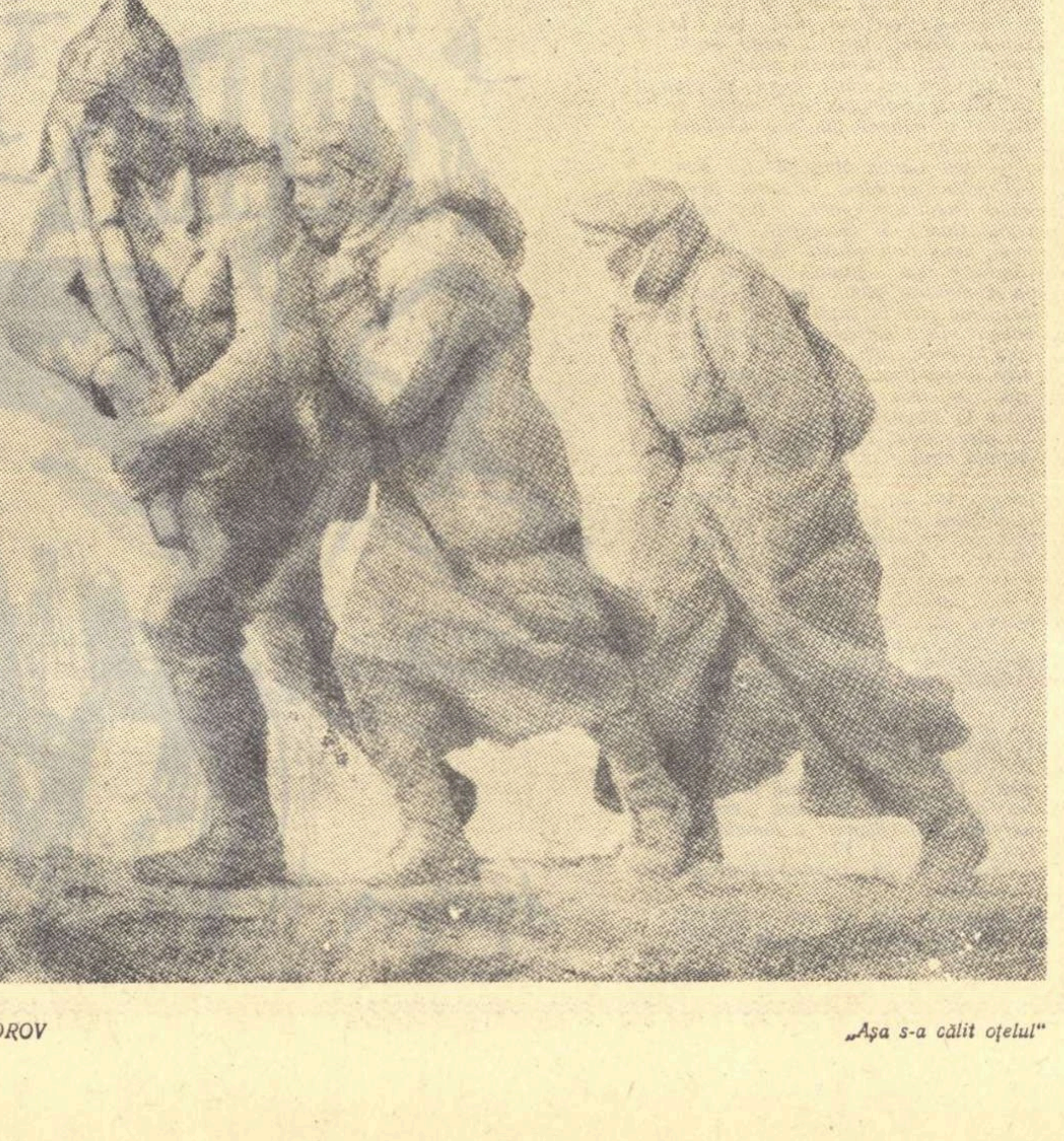

V. PAMFEOROV *„Aşa s-a călit oţelul"*

Indrumătorul

Gelder, plus 6 exemplare pe „vieux japon teinte").

...Cel de-al XXI-lea Congres al P.C.U.S., „congres al construirii desfăşurate a comunismului", este încă un prilej, prilej festiv, de a ne da seama ce drumuri şi ce înfăptuiri şi ce perspective fabuloase a deschis Revoluţia din Octombrie pe toate planurile umanităţii.

Să măsurăm drumul pe care, alături de sutele de milioane de luptători ai Revoluţiei, cot la cot cu ei şi înălţat de fîlfîitul steagurilor roşii ca de nişte aripi planetare, le-a parcurs Poetul? E cu neputinţă.

Retrăiţi-l, acest drum, în atîtea din superbele opere apărute de atunci şi pînă azi! Ascultaţi cadenţa celor 12 ai lui Blok; e nemuritoare şi implacabilă. Răsună în ea bătăile ceasului istoriei. Cei 12 merg înainte, numai că, astăzi, alături de ritmul paşilor lor, se aude ropotul, mereu crescînd, al marşului victorios a sute de milioane, pe faţa întregului pămînt.

Retrăiţi drumul făcut, de atunci, şi de Poet, sub îndrumarea şi sub steagul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Oh, pletele lui... Priviţi-le acum, cînd nu mai folosesc ca prosop mîinilor lui Trimalchio, ci fîlfîie, curate, sclipitoare, în bătaia înviorătoare a vîntului prieten...

Iată-i pe scriitori deveniţi o conştiinţă luptătoare, integraţi marelui front organizat care este conştiinţa în continuă veghe şi în continuu asalt spre fericire, a umanităţii.

Cu ce se poate măsura cinstea de a şti că fiecare linie fericită trasă de condeiul tău este o reflectare a Liniei generale, un palpit, o poruncă a Revoluţiei...

Că trăieşti, ostaş al partidului, în cel mai însemnat dintre veacurile de pînă acum şi că nu eşti un spectator, ci unul dintre aceia care ajută la transformarea beznei în lumină, la dispariţia, pretutindeni, a Trimalchionilor, obişnuiţi să şteargă în pletele poeţilor degetele pătate de grăsime şi, nu o dată, de sîngele nevinovatului.

Pornind la făurirea unui univers nou şi desăvîrşindu-l, clipă de clipă, sub ochii noştri, Partidul a ajutat pe oamenii artei să creeze şi ei un univers nou al frumosului. E un univers cu atît mai pasionant, cu cît chipul lui, de loc placid, reflectă un fenomen unic. Frămîntări şi transformări uluitoare a mai văzut această planetă. Deosebirea dintre frămîntările de ieri şi cele de azi e, însă, cred, de esenţă. Cele de astăzi sînt decisive. Aceste frămîntări, Partidul ne ajută să le vedem şi să le pătrundem cu ochi pe care el ni i-a dat.

Iată apărînd, astfel, în faţa noastră — ţîşnită deasupra valurilor furioase ale acestor timpuri, şi nu dintr-o voluptoasă mare delicat îndantelată, şi nu pe talgerul ca o frunză de sidef roză, ci dintr-o monstruoasă carapace de fier, în care a stat captivă mii de ani — o lume nouă, descătuşată de către floarea omenirii călăuzită de Partid!...

Invoc cîţiva scriitori, dintre mii şi mii, crescuţi de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice — şi Trimalchionii, obişnuiţi încă, în atîtea ţări, să şteargă degetele sclipind de inele şi de grăsime, prin pletele Poetului, îngheaţă în intenţia lor rabiată de a contesta tot ceea ce vine de la „roşii": Maxim Gorki, Alexei Tolstoi, Mihail Şolohov, Ilya Ehrenburg, Leonid Leonov...

Cel de-al XXI-lea Congres al P.C.U.S. este „Congresul construirii desfăşurate a comunismului". In această construire desfăşurată a comunismului, scriitorii se vor găsi, ca şi pînă acum, în primele rînduri.

Iată pentru ce gîndurile noastre de scriitori, cărora Partidul ne-a dăruit un lucru pe care creatorii tuturor timpurilor l-au visat: condeiul-armă, se îndreaptă în aceste clipe spre Moscova.

Şi inimile noastre, de asemenea.

Eugen JEBELEANU

Septenalul

Popoarele lumii văd în construcţia comunistă din Uniunea Sovietică, o minunată imagine a propriului lor viitor. Grandioasele perspective pe care Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. le deschide poporului sovietic întăresc şi mai mult încrederea în inimile oamenilor muncii din lumea întreagă, în victoria inevitabilă a forţelor care luptă pentru progresul societăţii, pentru comunism.

Ştefan VOICU

VICTOR EFTIMIU
a împlinit 70 de ani

Talent multilateral, maestrul Victor Eftimiu este una din prezenţele cele mai cunoscute şi mai active din viaţa noastră literară în ultimii cincizeci de ani. Poet, prozator, dramaturg, eseist, cronicar dramatic, ziarist, a scris cu o febrilitate rar întîlnită în toate genurile şi în toate modurile artistice, adăugind an după an noi volume unei bibliografii de-a dreptul impresionante şi şi-a consolidat o simpatie nedezminţită în lumea cititorilor.

Animat de intenţii generoase Victor Eftimiu s-a situat în general pe o poziţie progresistă, căutînd să dea artei sale un sens uman şi social, aşa cum ne şi mărturiseşte în prefaţa la volumul „Teatru" apărut în 1956: „N-am scris niciodată de dragul unui simplu amuzament şi chiar al unei emoţii artistice. Fără voia mea, dintr-o înclinaţie temperamentală, am căutat ca din scrisul meu să se desprindă o învăţătură, un gînd de mai bine, un folos sufletesc şi spiritual pentru cititor, un îndemn spre înălţarea omului, o finalitate optimistă, constructivă. N-am folosit biciul satirei numai din plăcerea de-a lovi, ci din dorul de a îndrepta". Fără îndoială că aceste emoţionante deziderate s-au concretizat nu odată în creaţia sa. Fără îndoială că cititorul recunoaşte, mai ales în teatrul lui Victor Eftimiu — o atitudine protestatară la adresa vechii orînduiri, un sentiment de aleasă dragoste pentru om şi un reflex al căutărilor sale spre desăvîrşirea propriei personalităţi. In poezia, proza şi teatrul său, curentele epocii şi-au lăsat desigur amprenta.

Noi păstrăm astăzi numai metalul preţios aflat aici uneori în stare pură, alteori îngemănat cu elemente ce trebuiesc disociate cu grijă. Dar aceasta nu înseamnă că maestrul Victor Eftimiu nu a adus în multe domenii ale artei contribuţii însemnate. Să ne gîndim de pildă numai la basmul folcloric dramatizat („Inşir-te mărgărite") în care a rămas pînă astăzi neîntrecut, să ne gîndim la tragedia antică într-o viziune contemporană şi la comedia satirică de moravuri („Omul care a văzut moartea"), la sonet, la evocarea romantică a trecutului nostru de luptă („Haiducii"). Virtuos al cuvîntului, Victor Eftimiu a adus un aport din cele mai temeinice la mlădirea versului şi a cultivat cu măiestrie limba romînească. Memorialist, pamfletar cu nerv şi publicist de clasă, este mereu prezent cu scrisul său în contemporaneitate. A fost şi este neobosit. Scrie şi astăzi cu elanul anilor tineri. Acum, la cea de-a şaptezecia aniversare, noi îi dorim să continuie cu aceeaşi pasiune şi energie dovedită de-a lungul bogatei sale cariere literare, să scrie despre oamenii şi evul nou al cărui contemporan este.

Gheorghe STANESCU

DRAMĂ COREGRAFICĂ SAU PANTOMIMĂ?

DANS

Reprezentarea pe scena Operei a baletului **La Piaţă** de Mihail Jora, alături de **Tricornul** spaniolului De Falla, amîndouă piese folclorice, de caracter, e o idee fericită. Intr-adevăr, ardenţa iberică întîlneşte în agerimea dansului nostru popular o replică de un surprinzător efect artistic.

De remarcat mai întîi că reluarea tabloului coregrafic **La Piaţă**, creat în 1928, a fost un adevărat examen, trecut cu brio. In perspectiva timpului, umorul acestei opere sclipitoare, imagină satirică a Romîniei burgheze, n-a putut decît să cîştige, să devină şi mai corosiv. De formele vechi ale vieţii, spune Marx, ne despărţim rîzînd. Şi publicul de azi rîde, detaşat, mai tare decît cel din 1932, anul premierei. Pitorescul reînviat al Bucureştiului de altă dată, zarva unei pieţi în zori, amestecul burlesc de ritmuri şi polifonii de bazar, forfota zarzavagiilor, precupeţelor, prezenţa „domnului Majur" — apariţii subliniate de comentarii melodice hazlii, romanţa chefliului din final — au fost de un comic irezistibil.

Ne-au plăcut: Ion Alexe, în rolul haimanalei şi Eugen Mărcul, în rolul beţivului. Ion Grama (plutonierul) şi Lizzi Lind-Tudor mai puţin expresivi. Decorurile lui Ion Ipser, inexplicabil de mohorîte. O piaţă veritabilă, cu pătlăgele şi verze reale, ar fi fost mai artistică. Regia Tildei Urseanu, merituoasă, dar uneori depăşită de verva libretului. O strînsă legătură între muzică şi expunerea coregrafică, în schimb, o realizează **Tricornul**, lucru datorat atît virtuozităţii balerinilor, cît şi viziunii regizorului Vasile Marcu, secundat de fantezia decoratoarei Ofelia Tutoveanu. Povestea morarului, morăriţii şi a guvernatorului, crai bătrîn, a găsit în interpretarea dansatorilor noştri o versiune strălucită ce ar putea figura cu cinste în palmaresul reprezentaţiilor acestei piese de faimă mondială, deschis cu mulţi ani în urmă de Diaghilev.

Admirabilă, Valentina Massini, dansatoare de elevaţie, cu fineţea, graţia şi plastica ei precisă. Prodigios, Gabriel Popescu. Spre final, lansat, înscriind pe podium volutele frenetice ale muzicii lui De Falla, sala vibrează de entuziasm. Excelent, exact, sensibil. (şi mai ales inteligent) Stere Popescu, într-un rol grotesc de compoziţie, pe care l-a pigmentat cu mult spirit. Scena serenadei, scena din iatac, sînt alcătuite pe linia marii tradiţii a genului.

Programul începe cu un comentariu scenic la „Concertul în fa" de Gershwin, semnat de Oleg Danovski şi Gelu Matei. O lucrare pe care am putea-o numi balet narativ sau dramă coregrafică, dacă lipsa unei anumite rigori componistice nu ne-ar îndemna s-o considerăm mai curînd o pantomimă, o pantomimă izbutită, actuală, un prim pas, în sfîrşit, pentru a o introduce şi pe Terpsihora în rîndurile frontului nostru ideologic. Pe scurt, avem impresia că autorii libretului n-au găsit un vocabular coregrafic adecvat muzicii. Intre partitură şi expresia ei plastică nu există un raport necesar. De unde un hiat. Un dezacord supărător. Impresie de gratuitate. Or acţiunea pe care o implică drama coregrafică nu se poate dispensa de o anumită ordonare a elementelor, maselor, dansul în cadrul unui ansamblu trebuie să orchestreze, să suprapună planurile, să le dea adîncime, după legea contrapunctului vizual, echivalent celui sonor. Altfel, totul se reduce la o pantomimă, închisă în sine. Şi — apoi nu înţelegem de ce a fost ales ca pretext un concert de pian. Solo-ul izolează, destramă fundalul muzical, intervine indiscret în mişcare.

Salutăm totuşi „Concertul în fa" pentru puternicul lui mesaj social. E un început îmbucurător. Baletul nostru intră în actualitate, şi, cu o mai mare exigenţă artistică, sperăm să atingă nivelul celorlalte arte.

Conducerea muzicală, sub bagheta lui Mihai Brediceanu — plină de elan.

Constantin ŢOIU

TINERE TALENTE

Alături de atîtea alte îndeletniciri, dirijatul de orchestră îşi cîştigă şi el treptat, şi nu fără a lupta cu prejudecăţile, dreptul de cetăţenie în rîndul profesiilor feminine. După Florica Dimitriu, un nume cunoscut, tînăra Cornelia Voina este încă o muziciană care ţine să demonstreze că nu-i este cu neputinţă unei femei să stăpînească şi să conducă orchestra simfonică. Dacă semnalăm aci concertul dat miercurea trecută de orchestra Cinematografiei, nu o facem din simpla dorinţă de a consemna apariţia unui nume nou pe afişele muzicale din Capitală, ci pentru că am desprins din primul concert dat în Bucureşti de Cornelia Voina, anumite calităţi fundamentale ale conducătoarei de orchestră pe care le socotim premise solide pentru dezvoltarea sa artistică. In primul rînd stăpînirea mijloacelor generale ale dirijatului, apoi o temeinică cultură muzicală. Simfonia în Re minor de Frank a fost restituită în nota ei exactă, poate prea tradiţională, insuficient individualizată. Concepţia Corneliei Voina a avut în schimb meritul deplinei autenticităţi. Mai puţin reuşit, „Preludiul simfonic" de Ion Dumitrescu. Prezentarea sa n-a depăşit nivelul unei lecturi corecte deoarece n-am regăsit nervul, energia tonică a acestei piese, una din cele mai bune compoziţii ale lui Ion Dumitrescu. Cornelia Voina ar trebui să dobîndească o mai mare siguranţă ritmică a cărei lipsă s-a făcut simţită prin numeroase decalaje. Solista serii, Suzana Szöremy a redat Concertul în la major de Mozart într-o viziune graţioasă, aeriană care ni s-a părut chiar... prea mozartiană. Poate excesul de surdină care a estompat „personalitatea" sunetului a dus la un stil interpretativ învechit. Pianista n-a reliefat contrastele şi accentele viguroase de care paginile mozartiene nu pot fi lipsite. Buna pregătire şi realul talent al solistei ne îndreptăţeşte să credem că-şi va ameliora sensibil concepţia şi mijloacele de interpretare.

Radu GHECIU

O LECŢIE DE UMANISM

PLASTICĂ

Puţini artişti au exprimat atît de bine, în creaţie, cele mai înalte aspiraţii ale vremii lor, cum a făcut Käthe Kollwitz. După o viaţă lungă şi nespus de dramatică, în 1944, în orăşelul Moritzburg, lîngă Dresda, unde a murit, puţin înainte de intrarea armatelor sovietice, artista spunea: îmi iubesc patria „mult, mult, dar mai mult iubesc... ideea fraternităţii oamenilor".

Acestui ideal şi-a închinat ea excepţionalul talent şi aproape şaizeci de ani de muncă, lăsînd o operă revoluţionară care o aşează printre cei mai mari artişti ai veacului.

Käthe Kollwitz s-a născut la Königsberg, în 1867, anul apariţiei primului volum al „Capitalului" de Karl Marx. Tradiţiile democratice ale oraşului natal şi, mai ales, cele ale familiei sale, au apropiat-o pe artistă de mişcarea muncitorească, încă din adolescenţă. Primii dascăli locali, gravorul Rudolf Maurer şi pictorul G Naujok, au putut-o învăţa mai puţin decît ceea ce învăţa tînăra fată în cartierele muncitoreşti din portul Königsberg.

Anii studiilor superioare — la Berlin, 1885-1886 şi la München, 1888-1889, în atelierul lui Johann Herterich — care i-au dat mijloacele de exprimare artistică, îndrumînd-o către grafică, i-au maturizat şi concepţia despre lume. Exacerbarea exploatării capitaliste şi teroarea prusacă împotriva avîntului mişcării muncitoreşti şi răspîndirii teoriei marxiste, precizau poziţiile ideologice. In cadrul realismului critic european, îşi croia drum o nouă orientare. Käthe Kollwitz a fost unul dintre primii artişti care a făcut grafică revoluţionară, de esenţă proletară. Primele gravuri din ciclul „Revolta ţesătorilor", expuse cu mare succes în 1898, la Berlin, şi interzise de kaizerul Wilhelm, au avut o însemnătate capitală, nu numai pentru arta germană, ci şi în general pentru arta progresistă a lumii.

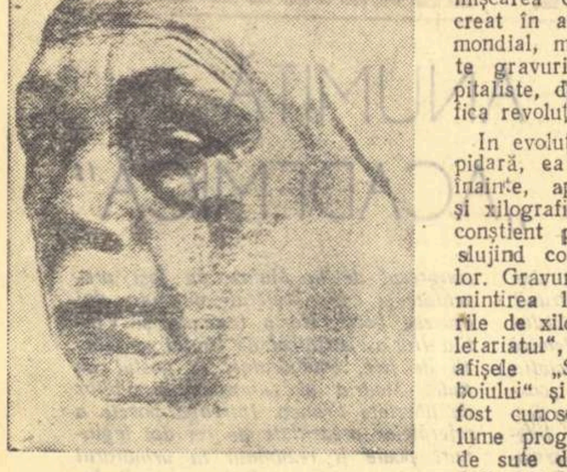

Autoportret (litografie 1924)

„Răscoala", „Vijelie" şi „Sfîrşit", gravuri în metal, făcînd parte din această serie, expuse acum la Bucureşti, aduc mărturia forţei şi confirmă sintetismul exprimării artistei, încă din prima ei perioadă de creaţie. Concentrarea asupra esenţialului, mesajul direct, datorit lucidităţii concepţiei şi laconismului mijloacelor grafice — construcţia formei în pete largi, sculpturale şi monumentalitatea compoziţiei — s-au dezvoltat, mai tîrziu, pînă la desăvîrşire.

Din ciclul intitulat „Războiul ţărănesc", o altă capodoperă, creată între 1905 şi 1908, se află în expoziţie „Plugarul", „Siluită", „Inarmarea", „Ţăran ascuţindu-şi coasa", „Prizonierii" şi „Asaltul", gravuri ce arată o deosebită putere de sinteză, esenţialmente plastică. Käthe Kollwitz nu face literatură! In cele mai complicate şi mai expresive compoziţii — dinamice ca „Asaltul", sau statice, ca „Prizonierii" — în zguduitoarea imagine a „Ţăranului care-şi ascute coasa", nu există urmă de retorism.

Deplina maturitate a artistei este ilustrată de operele perioadei 1919-1933. După cincizeci de ani de viaţă, Käthe Kollwitz începe o a doua tinereţe plastică, şi mai viguroasă, în pofida dramei războiului, în care şi-a pierdut un fiu. Angrenată hotărît în mişcarea comunistă germană, ea a creat în anii de după primul război mondial, multe din cele mai virulente gravuri antirăzboinice şi anticapitaliste, din cîte s-au creat în grafica revoluţionară a lumii.

In evoluţia spre o viziune mai lapidară, ea s-a exprimat de atunci înainte, aproape numai în litografie şi xilografie. Käthe Kollwitz a luptat conştient pentru educarea maselor, slujind consecvent cauza comuniştilor. Gravura în lemn din 1919, în amintirea lui Karl Liebknecht, ciclurile de xilografii „Războiul" şi „Proletariatul", litografia „Demonstraţie", afişele „Supravieţuitorii-Război războiului" şi „Nie wieder Krieg", au fost cunoscute şi iubite de întreaga lume progresistă, au fost reproduse de sute de reviste din toate ţările, influenţînd profund grafica revoluţionară mondială, din China pînă în Mexic.

Calitatea esenţială a operei lui Käthe Kollwitz stă în aceea că luciditatea ţelului ei cetăţenesc nu i-a coborît niciodată temperatura pasiunii, iar observaţia ascuţită şi profundă, a realităţii nu a impietat asupra laconismului expresiei. Xilografia „Mamele" din ciclul „Războiul", creată în 1923, este o pildă a simplificării expresiei grafice. Blocul compact al mamelor înlănţuite, apărîndu-şi copiii, redat în alburi şi pete mari de negru plin, rivalizează în putere plastică cu marmura sau bronzul.

Cu această mare şi expresivă simplitate vorbea Käthe Kollwitz oamenilor, despre pace şi fraternitate. „Majorităţii oamenilor — spunea ea — le va place, fără îndoială, adevărata artă, care este simplă. Părerea mea fermă este că între artist şi popor trebuie să existe înţelegere, aşa a fost întotdeauna în cele mai bune epoci (de artă — nota noastră)... O artă numai de atelier este stearpă şi caducă, fiindcă nu prinde rădăcini vii...".

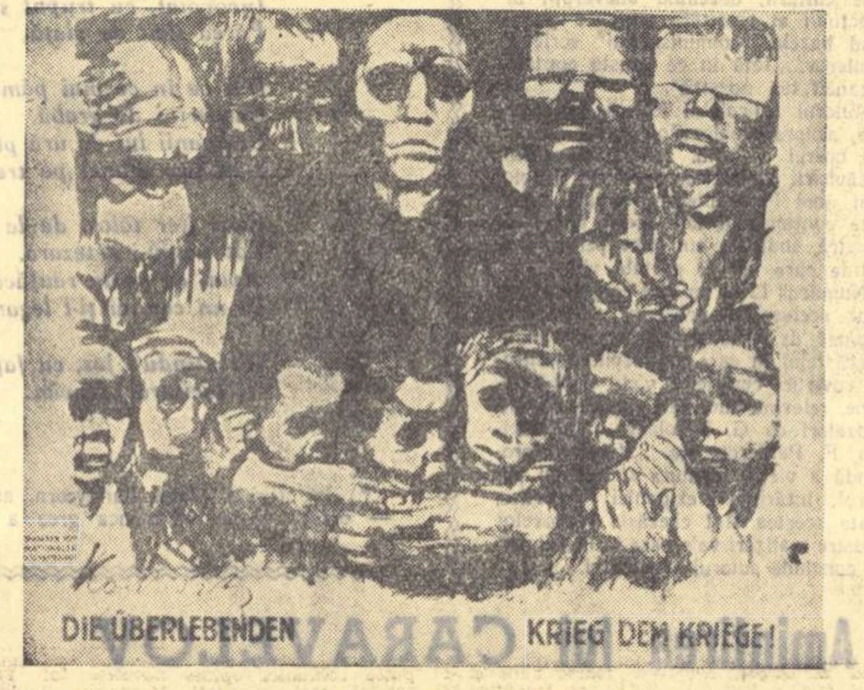

Supravieţuitorii (Război — războiului) litografie 1923

Artista şi-a afirmat apartenenţa la mişcarea proletară şi prin atitudinea ei cetăţenească, fiind o activistă de frunte a „Ajutorului muncitoresc internaţional" şi a „Comitetului pentru ajutorarea Uniunii Sovietice"; ea a creat în 1921 vestitul afiş, în litografie, „Ajutaţi Rusia". In 1927, împreună cu soţul ei, Käthe Kollwitz a făcut o călătorie în U.R.S.S. de unde a adus multe litografii, desenate sub puternica impresie a cunoaşterii primei ţări socialiste.

Din nenorocire, ultimii unsprezece ani ai vieţii acestei mari artiste a lumii, au fost întunecaţi de bezna fascismului. După 1933 opera lui Käthe Kollwitz a fost proscrisă de hitlerişti, lucrările ei aruncate din muzee, tipăriturile arse, ea însăşi destituită de la catedra de grafică a Academiei de belearte din Berlin, unde funcţiona de mulţi ani, şi oprită să se mai manifeste. Tristeţea bătrînei artiste hulită de criminalii care aprindeau Europa, începînd măcelul în lagărele de concentrare, s-a exprimat în ciclul „Moartea", din care, în actuala expoziţie, se află litografiile „Femeie dînd mîna morţii" şi, mai ales, dramaticul autoportret din 1935, intitulat „Chemarea morţii".

Dar strigătul de luptă din arta lui Käthe Kollwitz nu s-a stins decît odată cu viaţa. Cel de al doilea război mondial, care a întins urgia hitleristă departe peste graniţele Germaniei, a găsit-o pe vechea luptătoare pentru pace, dîrză şi neînfrîntă. Litografia din 1942 — „Mame apărîndu-şi copiii", cu evocatorul subtitlu, „Sămînţa nu trebuie măcinată" — dovedeşte vigoarea sufletească şi prospeţimea expresiei grafice, în pofida celor 75 de ani ai autoarei.

Am văzut acum cîţiva ani, la Moritzburg, casa în care s-a stins Käthe Kollwitz în 1944, artista care însufleţise pe vremuri toată generaţia mea, am revăzut cu adîncă emoţie grafica ei aşezată cu cinste în muzeele din Dresda, Berlin sau Leipzig, i-am revăzut gravurile tipărite şi larg răspîndite.

Un artist mare nu moare, cu adevărat, niciodată. Käthe Kollwitz a renăscut azi în Republica Democrată Germană, aşa cum nu a pierit niciodată din inimile milioanelor de oameni progresişti din lumea întreagă. De aceea sînt fericit că actuala expoziţie de la Muzeul Kalinderu, oferă şi tineretului nostru posibilitatea de a vedea multe din creaţiile unui mare „artist cetăţean", cinstit de proletariatul mondial, de artişti şi intelectuali, de toţi cei care vor binele omenirii.

P. CONSTANTIN

O interpretare demnă de
ŞOSTAKOVICI

MUZICĂ

Multă vreme Simfonia XI a lui Şostakovici n-a putut trezi în mine ecoul răscolitor pe care-l treziseră Simfonia I, VIII sau a X. Imi apărea oarecum exterioară, ilustrativă şi urmărind ostentativ accesibilitatea. Iată de ce mi s-a părut arbitrară aprecierea pe care o făcea Stokovski în interviul pe care i l-am luat la Moscova astă-vară pentru „Contemporanul": „Găsesc că e cea mai covîrşitoare dintre toate simfoniile lui Şostakovici".

— Cum? am făcut uluit. Dar cunoaşteţi celelalte simfonii?

Făcusem, din ignoranţă, o gafă.

— Nu numai că le cunosc, dar le-am dirijat pe toate. Mai mult: sînt primul dirijor american care l-am cîntat pe Şostakovici. Vorbesc deci în cunoştinţă de cauză. Consider aşadar Simfonia XI ca o culme. Este atîta forţă şi pasiune în muzica aceasta, încît uneori nu te poţi stăpîni a plînge.

Despre adevărul pe care-l conţineau cuvintele lui Stokovski mi-am putut da seama numai după concertul în care acest mare dirijor al lumii a dirijat Simfonia XI. A fost unul din rarele momente de revelaţie muzicală ale vieţii. Mi se dezvăluiau nebănuite şi înfricoşătoare adîncimi de simţire, eram pus în faţa unui monument de cutremurătoare măreţie tragică. Stokovski avea întru totul dreptate. Simfonia XI, închinată primei revoluţii ruse, pare într-adevăr scrisă cu lacrimi şi sînge; ascultînd-o într-o interpretare la nivelul genialei sale concepţii, încerci zguduiri emoţionale cum numai puţine opere contemporane îţi pot produce.

Nu puteam concepe o interpretare mai intensă ca aceasta care-mi revelase însuşi sensul Simfoniei lui Şostakovici şi am evitat de aceea să reascult lucrarea în alte versiuni interpretative. Mă temeam de dezamăgiri. Nu voi ascunde, de aceea, că sentimentul cu care am mers la concertul Orchestrei Radio condusă de Dinu Niculescu — primul dirijor al Filarmonicii din Oraşul Stalin — a fost acela de teamă împletită cu scepticism. Forţa de a captiva, şi orchestra şi publicul, proprie într-un grad înalt lui Dinu Niculescu, s-a dovedit însă mult mai tare decît teama şi scepticismul cu care pătrunsesem în sală.

Am fost prins încă de la coralul introductiv de misterioasa nelinişte pe care interpretarea a ştiut s-o insufle imaginilor muzicale. Dezlănţuirea ameţitoare din partea II a dus încordarea la limita suportării ei fizice. Interpretarea părţii III, un cînt funebru în memoria eroilor căzuţi, te zmulge acestei încordări nervoase, dar nu pentru a te face să respiri liniştit, ci pentru a te cufunda în altfel de încordare — aceea a durerii care împietreşte şi paralizează. Suflul dramatic şi impetuos al interpretării finalului electrizează însă din nou pe ascultător. Totul s-a desfăşurat ca o curbă cu meandre, cu urcări şi coborîri, uneori imperceptibile, alteori foarte pronunţate, dar a cărei direcţie generală era net ascendentă. In voie am putut respira doar cînd dirijorul, după performanţa unei execuţii de şaizeci de minute fără întrerupere, a pus bagheta pe pupitru. Mi-am dat atunci seama că zguduirea nu se produsese numai în mine. Trezită din fascinaţia muzicii lui Şostakovici, sala ovaţiona cu exaltare interpretarea care îi făcuse accesibilă geniala frumuseţe a acestei muzici. Forţa de convingere, linia artistică inspirată a interpretării se cuvin cu atît mai mult subliniate cu cît ele s-au desprins în ciuda unor inadvertenţe tehnice care, în momentul producerii, mi se păreau alarmante, dar care erau apoi măturate de valul irezistibil al avîntatei interpretări.

Venisem la concert purtînd încă proaspătă imaginea interpretării de neuitat a lui Stokovski. Mă temeam să nu alterez această imagine. Teama s-a dovedit însă neîntemeiată.

Departe de mine gîndul de a face o comparaţie între cei doi dirijori. Dar că Dinu Niculescu este un eminent conducător de orchestră, un autentic şi serios artist, care stă în primul rînd, ce urmează lui Georgescu şi Silvestri — aceasta trebuie spus răspicat. Dorim să-l avem cît mai des în mijlocul nostru, în Bucureşti, unde nevoia unor asemenea forţe calitative se simte destul de acut.

George BALAN

A R T E

Teatru:

● După cum se poate vedea în interviul alăturat, Craiova a dat naştere primului studio experimental din ţară. Ce spune Bucureştiul? (Dar Clujul, Iaşul, Timişoara?)

● S. Mihalcov, autorul comediei „Sălbaticii" care se reprezintă de cîteva zile la Teatrul Naţional „I. L. Caragiale", se află printre noi, fiind invitat la premieră.

Film:

● După succesul de public al comediei „Alo?... aţi greşit numărul!", fotografiile şi afişele anunţă un nou film romînesc: „Viaţa nu iartă", în regia tinerilor Iulian Mihu şi M. Manole. Aşteptăm cu nerăbdare şi — făgăduim — o cronică operativă...

Radio:

● Defunctului RADIO-magazin i-a luat locul la ceasurile prînzului o emisiune de satiră şi umor, alcătuită din texte umoristice, scenete, muzică. Semnalăm reapariţia lui Tudor Muşatescu şi a „Scrisorilor sale găsite", satirizînd năravuri în limbajul bine cunoscut al autorului. In rest însă nu prea avem ce semnala.

La Timişoara

● Au ajuns în faza finală repetiţiile spectacolului „Povestirile lui Hoffman" la Opera de Stat. Se încearcă o montare nouă, pe o idee originală. Regia aparţine lui Hero Lupescu, de la Teatrul de Operă şi Balet din Bucureşti. Direcţia muzicală: Mircea Popa, artist emerit.

● De cîteva săptămîni se află la Timişoara Boris Mihailovici Dmohovski, maestru emerit al artei din R.S.F.S.R., regizor artistic al Teatrului Academic de Stat „A. S. Puşkin" din Leningrad. Oaspetele sovietic e cunoscut publicului romînesc din filmul „Omul cu o mie de feţe", în care interpreta rolul principal. Impreună cu colectivul Teatrului de Stat din Timişoara, Boris Mihailovici Dmohovski pregăteşte pentru sfîrşitul lunii februarie premiera piesei lui N. Pogodin „Orologiul Kremlinului". Figura lui Lenin va fi înfăţişată pe scenă de Gh. Leahu, artist emerit.

● Sărbătorind Centenarul Unirii Ţărilor Romîne, Teatrul de Stat din Timişoara a prezentat evocarea dramatică „Cuza Vodă" de Mihail Davidoglu. Actori ai teatrului au participat la manifestările cultural-artistice din uzine, instituţii sau şcoli.

● Tot cu sprijinul Teatrului şi al Operei de Stat, care au pus la dispoziţie costumele necesare, s-a organizat un program artistic închinat Centenarului Unirii la şcoala medie nr. 9. Elevii au jucat piesa lui Vasile Alecsandri „Cinel-Cinel". In rolurile principale, debutanţii: Woltz Nicolaus, Boroş Cristina, Miculis Ladislau din clasa IX-a. S-a ocupat de pregătirea spectacolului — profesoara Eleonora Biriăescu.

Cu DINU CERNESCU
despre studioul experimental

TRIBUNA CREATORULUI

Dinu Cernescu este o fire efervescentă, care sub aparenţe juvenile, ascunde profunzimi de gîndire şi pasiune pentru arta teatrului. L-am întîlnit la sfîrşitul săptămînii trecute în Bucureşti unde, între cîteva întîlniri cu prietenii, consfătuiri cu regizorii unui viitor film, vizite la institutele de specialitate, a răspuns cîtorva întrebări privind profilul viitorului studio experimental care va funcţiona pe lîngă Teatrul Naţional din Craiova.

Prima întrebare: Care sînt rosturile studioului şi ce anume urmăriţi prin înfiinţarea lui?

— Actualitatea trebuie slujită cu mijloace de expresie în pas cu contemporaneitatea.

Inlăturarea de pe scenele noastre a tuturor rămăşiţelor unei arte desuete, scormonirea în realitate a noi şi noi probleme, iată principalul obiectiv al studioului.

Membrii studioului experimental vor duce o continuă luptă împotriva acelora ce, din neputinţă personală de a realiza valori artistice, mai încearcă să respingă căutările novatoare, căutări menite să urce pe cele mai înalte culmi realismul socialist.

— După cîte înţelegem, intenţionaţi să faceţi din acest studio un focar de studiu?

— Perfecţionarea şi desăvîrşirea calităţilor actoriceşti şi desăvîrşirea formaţiei tinerilor actori este una din preocupările centrale ale studioului.

Pentru ca toţi tinerii studioului (după cît se vede munca studioului se va baza pe tineret) să-şi poată desăvîrşi tehnica actoricească, intenţionăm, printre altele, să montăm un spectacol de istorie a teatrului, spectacol format din fragmentele cele mai reprezentative de la Eschil pînă la contemporaneitate.

— Totuşi, studioul nu se va baza numai pe tinerele forţe actoriceşti?

— Nu. Studioul experimental va funcţiona pe lîngă Teatrul Naţional din Craiova, va fi un fel de şcoală vie pe marginea experienţei celor mai pricepuţi actori vîrstnici şi a celor mai dotaţi directori de scenă ai teatrului nostru. Munca studioului nu urmăreşte în viitorul imediat contactul cu publicul, ea pune pe primul plan al preocupărilor sale, studioul. Numai atunci cînd un fragment sau un rol temeinic pregătit de către un tînăr actor vor face faţă celor mai exigente judecăţi, numai atunci va vedea „lumina rampei".

— Cîteva cuvinte despre repertoriul studioului?

— Bineînţeles că repertoriul studioului va milita pentru piesele ce reflectă din plin contemporaneitatea. Iată de ce deschidem studioul cu „Cerul nu există" de Al. Mirodan, urmînd apoi toate celelalte piese într-un act ale dramaturgului.

— Şi pentru stagiunile viitoare?

— Propunerile din partea colectivului pentru celelalte fragmente sau piese ce vom prepara, nu s-au terminat, iată de ce repertoriul nostru, în clipa de faţă, e incomplet, în plan fiind însă alegerea unor fragmente de studiu din Gorki şi Cehov, apoi din Steinbeck. Vrem, de asemeni, ca în studioul experimental să continuăm seria spectacolelor în aer liber, de data aceasta cu poemul istoric „Tudor din Vladimir" de Mihnea Gheorghiu. Vom transforma textul piesei cu ajutorul autorului într-un scenariu poem ce va fi montat pe un cîmp, lîngă Craiova, iar la 23 August vom juca într-o piaţă publică un text ce va evoca, prin legătura ce o vom face cu locul acţiunii, actul istoric de acum 15 ani.

REPORTER

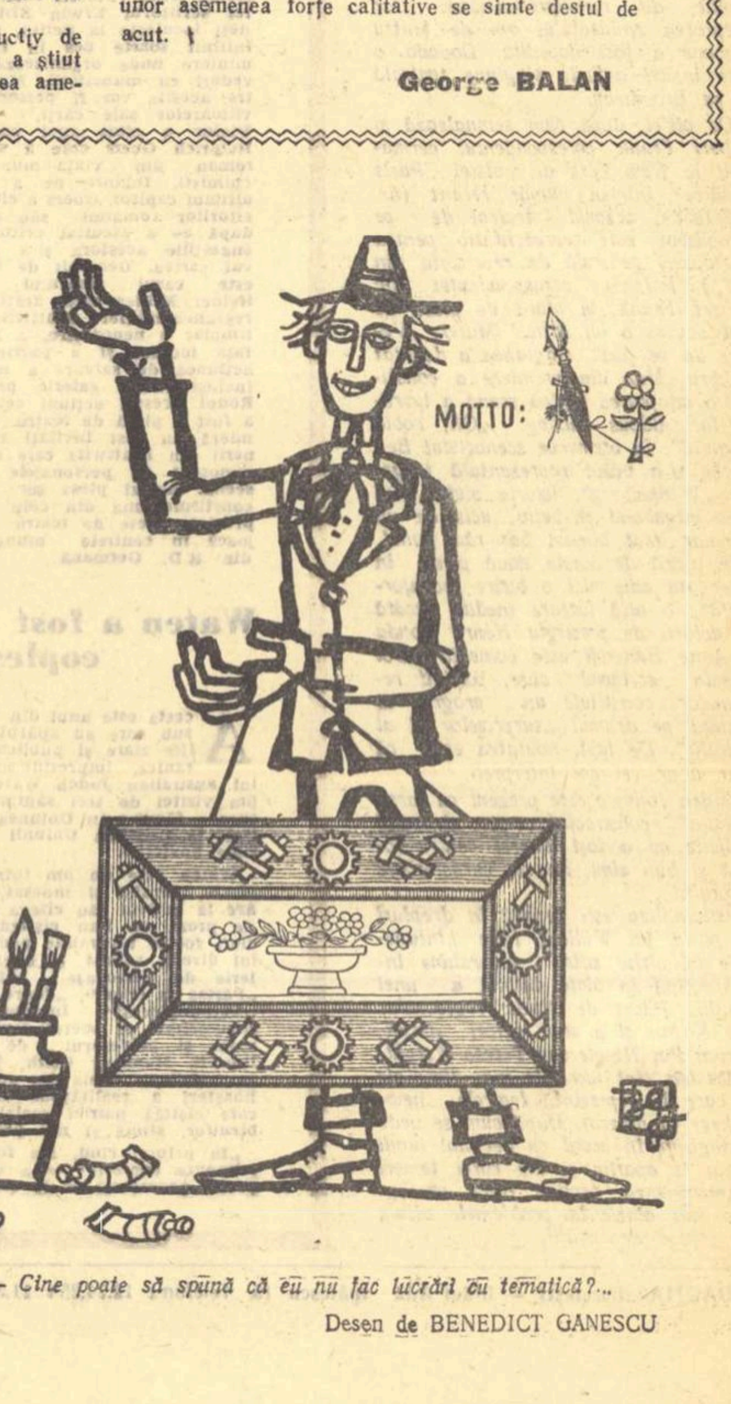

— Cine poate să spună că eu nu fac lucrări cu tematică?...

Desen de BENEDICT GANESCU

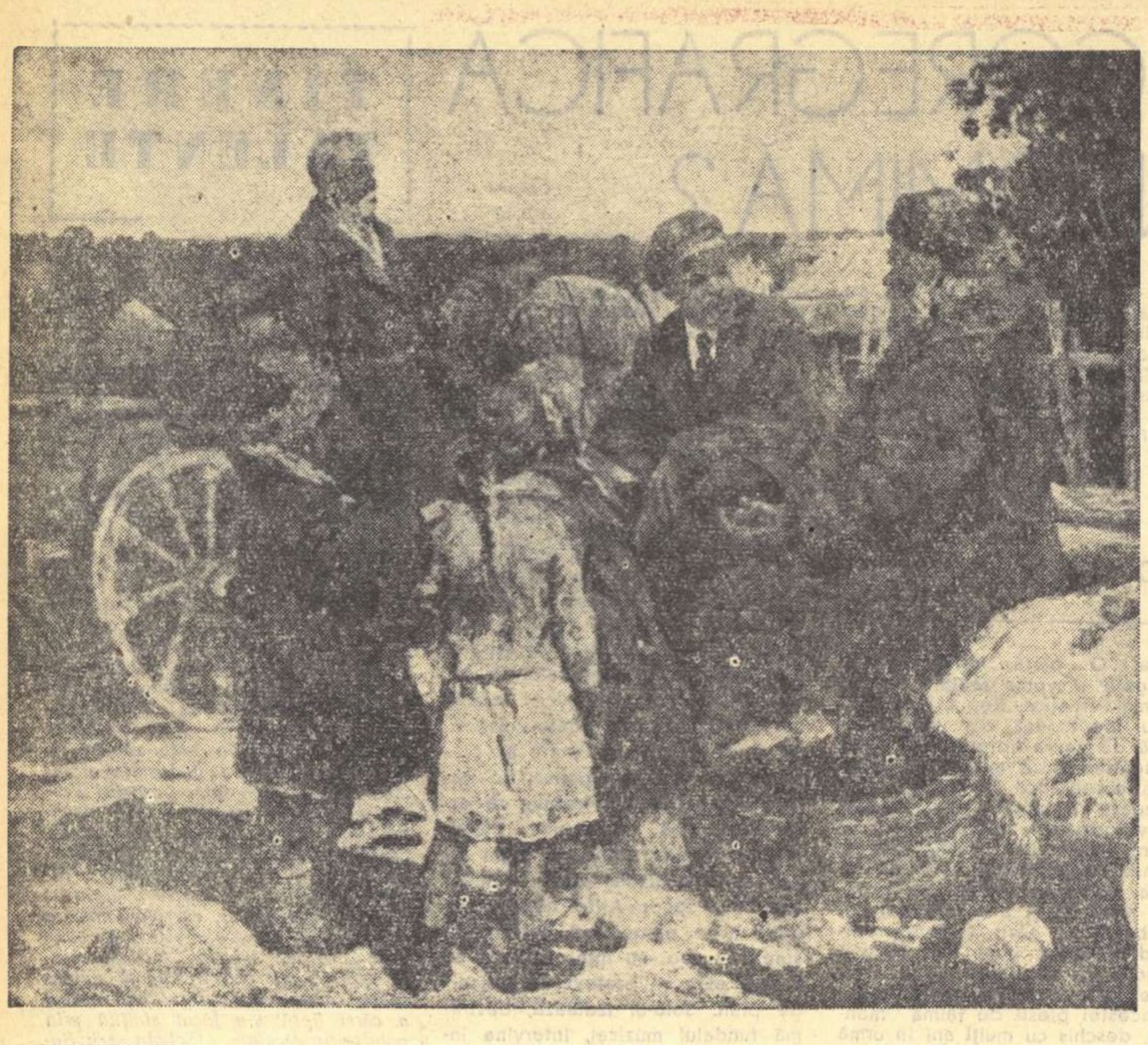

A. V. OVCEAROV *„Lenin discută cu țăranii"*

In cinstea Congresului PCUS

Alături de toți oamenii sovietici, angajați în patrioticele întreceri de muncă în întîmpinarea Congresului al XXI-lea al P.C.U.S. prin sporuri mari de producție și prin inovații utile poporului, s-au aliniat și oamenii de cultură, creatorii din toate ramurile artei sovietice.

Editurile au scos mai multe cărți, s-au deschis expoziții de tablouri, pretutindeni munca fertilă a scriitorilor și artiștilor fiind înfățișată maselor populare.

De pildă, cunoscutul pictor Evgheni Kibrik a pictat o serie de tablouri dintr-un ciclu nou, intitulat „V. I. Lenin"; tablourile, prezentînd diferite momente din viața marelui Lenin, figurează în expoziția lucrărilor academicienilor și membrilor corespondenți ai Academiei de arte a U.R.S.S., pregătită anume în cinstea Congresului XXI, la Moscova. Intr-un cuvînt adresat poporului și semnat de S. Gherasimov, V. Serov, A. Gherasimov, Kukrîniksî, O. Vereiski, E. Kibrik, D. Nalbandian și I. Romas, în care se anunță organizarea acestei expoziții, se spune: „Nu există cinste mai mare și mai mare bucurie pentru un artist decît aceea de a sluji cu arta sa minunatul popor care desfășoară munca aceasta gigantică pentru construirea societății comuniste! Acest adevăr e cu atîta mai limpede pentru noi, acum, în zilele emoționante cînd țara întreagă se pregătește să întîmpine demn al XXI-lea Congres al P.C.U.S., care este congresul construcției în plină desfășurare a comunismului".

La teatrele din capitala U.R.S.S. se desfășoară o muncă intensă. Regizorii și actorii au vrut și ei să iasă înaintea Congresului cu noi realizări artistice. Pentru Congres, s-au pus în scenă, numai la Moscova, 26 de spectacole, printre care piesa lui N. Pogodin, „A treia patetică" (MHAT), închinată vieții lui V. I. Lenin. Piesa „Testamentul" de S. Ermolinski (Malîi teatr) oglindește momente din viața savanților sovietici care-și transmit experiența lor bogată tinerei generații. Dintre celelalte spectacole, amintim: „Traseul" de I. Dvorețki (Teatrul A. S. Pușkin), „Nu poți opri ziua în loc" de A. Speșnev (Teatrul Vl. Maiakovski), „Monumentul" de S. Mihalkov (Teatrul de satiră), „Emelian Pugaciov" de M. Koval (Teatrul Muzical) etc.

De asemenea, grupuri de artiști de la teatrele moscovite se deplasează zilnic în fabrici și uzine pentru a se întîlni cu muncitorii.

O activitate artistică analoagă o desfășoară în întreaga țară forțele locale.

Studioul unional de înregistrări pe discuri al Ministerului Culturii U.R.S.S. a editat, în zilele premergătoare Congresului XXI, voluminoasa carte „Cîntecele patriei noastre" care este o antologie a cîntecelor (texte și muzică) sovietice ruse.

In R.S.S. Georgiană, pe lîngă activitatea literară și artistică depusă în cinstea Congresului, va începe construirea unui mare combinat poligrafic cu o capacitate de 150 milioane foi imprimate.

De la Tașkent sosesc știri asupra activității intense a colectivelor de tineri actori și regizori de teatru. Cineaștii armeni pregătesc trei filme artistice noi de lung metraj, dintre care două vor începe să ruleze în curînd („Despre prietenul meu" și „Ce povestește rîul").

Deopotrivă de activi au fost și compozitorii sovietici. Astfel, D. Kabalevski a scris în cinstea congresului P.C.U.S. o cantată (pe versuri de E. Dolmatovski), intitulată „Leniniștii". La rîndul său, A. Haceaturian s-a străduit în „Uvertura de salut" pentru orchestră simfonică să transmită, cum însuși mărturisește, „uriașa dragoste și uriașul devotament al oamenilor sovietici față de Partidul Comunist care ne conduce ferm spre viitorul luminos". Compozitorul georgian Otar Taktakișvili a compus un ciclu vocal, intitulat „Către Patrie" pe versuri de diferiți poeți.

Prezentul

In cadrul rubricii „Tribuna vieții", revista „Oktiabr", a inițiat cu nr. 11 o interesantă discuție cu privire la viața societății sovietice contemporane în tot ce are ea mai esențial și caracteristic și la felul în care literatura trebuie să oglindească prezentul. Discuțiile în jurul acestor probleme au fost deschise cu un articol-reportaj al apreciatului scriitor Feodor Panferov. Autorul evocă figuri reale de muncitori, colhoznici și intelectuali, constructori entuziaști ai comunismului, surprinși în munca lor de toate zilele, demonstrînd în imagini vii și concise eroismul lor, devotamentul lor față de cauza comunismului, avîntul optimist și încrederea în realizarea obiectivelor mărețe ale poporului sovietic. Vorbind despre colhoznicii din Vologda sau despre petroliștii Tatariei, Feodor Panferov subliniază atitudinea creatoare a omului sovietic în fața vieții, forța lui morală deosebită, capacitatea lui de a realiza lucruri uimitoare, muncind cu abnegație și perseverență. Scriitorul înfățișează pasionat profilul sufletesc al omului nou, arătînd ce cîmp prețios de investigație oferă viața fiecărui muncitor, cît de interesantă este, pentru artist, psihologia acestor oameni care întrunesc calități sufletești nemaiîntîlnite, oameni al căror unic țel este fericirea obștească și la care sentimentul colectivității a înlocuit definitiv manifestarea instinctelor individualiste.

Insușirea unei înalte culturi și a unei înalte calificări de către fiecare muncitor și colhoznic, lichidarea barierelor dintre munca fizică și munca intelectuală, toate acestea presupun și un proces sufletesc complex și bogat, de o rezonanță nouă în conștiința oamenilor. Scriitorul este dator să înfățișeze pe planul artei acest proces. El este dator să reflecte în opera sa toată profunzimea acestui proces de creștere a demnității umane.

„Urmăriți, cum se transformă sufletul metalurgiștilor, al constructorilor, al minerilor, al petroliștilor, cum întreaga noastră clasă muncitoare a evoluat și s-a schimbat în raport cu proletariatul de dinainte de Revoluție, cum stăpînesc muncitorii astăzi toate tainele culturii, devenind adevărații intelectuali ai societății sovietice și punînd bazele comunismului" scrie F. Panferov. „Iată în ce constă contemporaneitatea noastră".

Autorul articolului insistă, în încheiere, asupra problemelor legate de forma operei de artă, asupra necesității desăvîrșirii măiestriei artistice, a folosirii unei limbi literare bogate, adecvate conținutului nou oferit de epoca noastră, indicînd noi teme pentru discuțiile care vor fi purtate ulterior.

Numărul 12 al revistei conține în cadrul aceleeași probleme un articol semnat de Vitalii Ozerov. El analizează felul în care au răspuns scriitorii sovietici cerințelor vieții contemporane, relevînd succesele unor cunoscuți prozatori ca G. Nikolaeva, V. Ovecikin, F. Panferov, ș.a. „Studierea profundă a vieții, legătura strînsă cu poporul, întărirea exigenței artistice, toate acestea sînt chezășia viitoarelor noastre realizări valoroase în literatură" — conchide autorul articolului.

200 de ani de la nașterea lui

Robert Burns, poet-țăran

S-a născut într-o colibă de pămînt, într-o zi de iarnă friguroasă, cum sînt iernile în ținutul Scoției și mai cu seamă în comitatul Ayr. A împărțit cu alți 6 copii pîinea amară cîștigată cu sudoarea frunții de tatăl său, țăran sărac și necăjit, veșnic înglodat în datorii pentru petecul de pămînt pe care-l lua în arendă de la un moșier sau altul. Desculț și flămînd, băiatul și-a petrecut zilele și nopțile copilăriei sale într-un bordei și pe cîmp, muncind cot la cot cu taică-său.

„Viața asta — tristă ca aceea a unui pustnic, silit să muncească fără încetare, ca un rob de galere, — a fost viața mea pînă la 16 ani" — avea să-și amintească poetul-țăran. Educația și-a făcut-o singur, citind pe apucate, și mai ales absorbind prin toți porii bogatul folclor al Scoției natale. După moartea tatălui său, Robert Burns s-a gîndit să emigreze în Indiile de Vest, în Jamaica, pentru a scăpa de sărăcia de-acasă. Ne avînd însă bani de drum, i-a venit ideea să-și tipăreasscă poeziile pe care le scrisese în ceasurile de răgaz, de-a lungul acestor ani grei. Și, spre uimirea lui, „Poemele scrise îndeosebi în dialectul scoțian", tipărite în 1786 i-au adus nu numai bani dar și glorie. Elita literară din capitala bătrînei Scoții, Edinburgh, l-a luat în brațe pe acest „țăranoi", care, în afara oricărui curent, și lipsit de orice „educație aleasă", scrisese singur, cel mai strălucit capitol din istoria de pînă atunci a literelor scoțiene. Burns n-a mai emigrat. A trăit cîtăva vreme în Capitală, apoi s-a apucat iar de plugărie la o mică fermă cumpărată din banii primiți de la editorul care-i exploata gloria. Lipsindu-i însă un venit fix, care să-l pună la adăpost de griji materiale, s-a angajat ca slujbaș la fiscul din regiune. In tot acest timp a continuat să scrie și să publice versuri pline de seva pămîntului natal, pătrunse de un elan revoluționar spontan care nu-i cruța de loc pe potentații laici și religioși ai vremii. A fost unul dintre puținii poeți englezi care au salutat Revoluția Franceză, evenimentul cel mai grandios al epocii. Și a visat, ca nimeni altul pînă atunci, o revoluție socială în propria lui patrie.

O moarte timpurie l-a doborît la vîrsta de 37 de ani, în plină maturitate a forțelor lui creatoare. Poetul-țăran Robert sau „Rob" Burns cum îi spun compatrioții, continuă însă să trăiască în conștiința întregii omeniri progresiste, așa cum o dovedește și inițiativa Consiliului Mondial al Păcii de a cinsti memoria aceluia care în urmă cu două veacuri a văzut lumina zilei într-un bordei întunecat din friguroasa Scoție.

Balada lui John „Bob de orz"*)

Erau trei crai din răsărit,
Fudui nevoie mare,
Pe unul, John, zis „Bob de orz"
Jurară să-l omoare.

C-un plug îl îngropară-afund,
Sub glii vîrîndu-i țeasta,
Și se jurară cum că John
E mort acum, și basta!

Dar Primăvara, surîzînd,
Veni cu ploi bogate.
Și John din groapă se sculă,
Uimindu-i peste poate.

Cu arșiți vara cînd veni,
Putere iarăși prinse,
Cu suliți capul și-l feri,
Și nimeni nu-l atinse.

Dar toamna sură cînd sosi,
Pălise John la față.
Incovoiat, cu trupul slab,
Părea sleit de viață.

Din ce în ce mai pămîntiu,
Imbătrîni de grabă.
Dușmanii lui de ură plini.
S-au pus atunci pe treabă.

Cu-n fier tăios, de la genunchi
Tot trupu-i retezară.
Apoi, ca pe-un răufăcător,
De-un car mi ți-l legară.

Trîntindu-l jos, cu fața-n sus,
Il biciuiră zdravăn.

Și-l răsuciră mai apoi,
Să-l bată vîntul reavăn.

Umplură vîrf un puț adînc
Cu apa cea mai rece,
Și-l azvîrliră-n ea pe John,
Doar-doar o să se-nece.

Il puseră pe-o dușumea
Ca să-l mai canonească.
Dar viață-n el cum mai avea,
Porniră să-l trîntească.

Sleiră măduva din el
La focul unei vetre.
Ba, un morar, mai rău ca toți,
Il fărîmă-ntre pietre.

De sînge inima i-au stors
Și-l puseră-n pahare
Și de ce beau, de-aceea toți
Se veseleau mai tare.

John zis și „Bob de orz" era
Din fire brav și vajnic
De bei din sîngele-i un strop,
Curaju-ți crește, strașnic.

De orișice durere uiți,
In vesela beție.
Chiar văduvă să fii, și cînți
De-atîta bucurie.

Să bem de sufletul lui John,
Zis „Bob de orz", cu toții!
Trăiască-n veci sămînța lui
Pe-ntinsul vechii Scoții!

In romînește de PETRE SOLOMON

---

*) In original, John Barleycorn, adică „Bob de orz", personaj simbolic, întruchipînd „materia primă" a berei — orzul — dar și munca grea a țăranului care cultivă această plantă.

Amintirea lui CARAVELOV

Este neîndoios ca la dobîndirea libertății și independenței poporului bulgar a contribuit, într-o însemnată măsură falanga de intelectuali devotați care s-au alăturat mișcării revoluționare a maselor, au sprijinit-o, i-au închinat toată viața și activitatea lor.

Gh. Rakovschi, Vasil Levschi, Hristo Botev, Ivan Vazov, Liuben Caravelov, Dimiter Blagoev, Gh. Dimitrov, V. Colarov sînt nume peste care nu

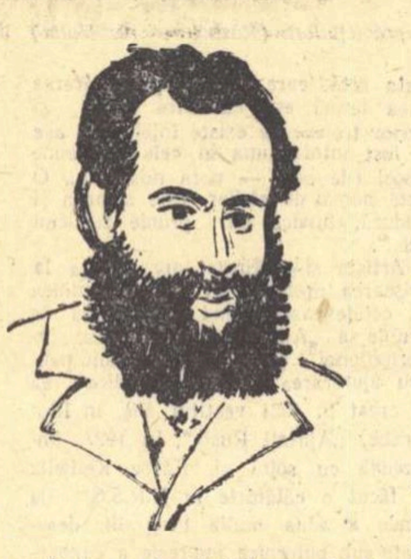

se poate trece, atunci cînd se vorbește de istoria din ultima jumătate a secolului 19 și începutul secolului 20, a poporului bulgar.

De la moartea unuia din acești revoluționari, Liuben Caravelov, s-au împlinit, la 2 februarie, 80 de ani.

Născut în anul 1835, într-un sat cu tradiții revoluționare, el cunoaște viața apăsată de sclavia imperiului otoman, suferințele poporului bulgar dar și lupta acestuia pentru libertate.

După ce termină liceul în Bulgaria, Caravelov pleacă să studieze în Rusia. Rămînînd mai mulți ani acolo, ia contact cu ideile marilor gînditori și democrat-revoluționari, sub a căror influență binefăcătoare va sta întreaga viață. De asemenea el activează un timp cu ceilalți revoluționari bulgari în Romînia, unde editează ziare, publicații cu caracter avansat, depunînd în același timp și o susținută muncă revoluționară organizatorică.

Paralel cu această activitate, Caravelov scrie literatură inspirată din realitatea vieții. „Suferința și sărăcia, scrie el, sînt acelea care mișcă masele și le împing să caute binele, un viitor mai fericit și să moară pentru ideile lor". La această luptă el cheamă, pe acea vreme cînd nu exista încă un proletariat format în țara sa, țărănimea săracă, micii meșteșugari și tîrgoveții.

Aceleași concepții revoluționare se răsfring și în lucrările sale literare. „Descrieți viața, se adresează el scriitorilor, așa cum este ea! — Acea literatură care nu face acest lucru și se ascunde, îndărătul unei măști, sau după o fantezie înnegurată, rămîne ca un simplu zero, care nu este folositor nimănui și moare foarte repede. Viața trebuie să fie obiectivul fundamental al artei".

„Fiecare roman, nuvelă, dramă, poezie trebuie să aibă un scop educativ, să arate omului partea lui bună și rea, viața sa, sufletul său, dorințele, pasiunile, etc. Țelul principal este însă să apere pe om spre a nu cădea în erori și să-l învețe cum să scape de ele".

Idei generoase, pline de avînt revoluționar, care au însuflețit poporul bulgar în lupta sa.

Gheorghe DINU

Stagiunea teatrală pe Broadway

Anul trecut, cu prilejul unei anchete organizate de săptămînalul literar-artistic „Les nouvelles littéraires", Robert Kemp observa „simplicitatea problematică a dramaturgiei americane actuale" ca expresie a „unei reducții de reflexivitate estetică, înțeleasă ca intelectualitate largă și, în sens mai restrîns, ca sensibilitate emoțională, curiozitate culturală și interes pentru destinul uman". Unii cronicari l-au învinuit direct sau pe ocolite de incomprehensiune. Dar dreptatea eminentului om de teatru francez a fost dovedită. Dovada o face însăși actuala stagiune teatrală de pe Broadway.

De altfel, după cum semnalează și Robert Frank, corespondentul permanent la New York al revistei „Paris Théâtre" într-un număr recent (nr. 132/1958), sezonul teatral de pe Broadway este reprezentativ pentru orientarea generală de repertoriu din S.U.A. Potrivit corespondenței lui Robert Frank, în afară de piesa de real succes a lui Arthur Miller, „Vedere de pe pod", stagiunea a debutat sumbru. Una din premiere a constituit-o adaptarea pentru scenă a lucrării lui Aldous Huxley „Oh, robia umană!". In vreme ce scenaristul Ben Hecht și-a văzut reprezentată tragedia „Winkelberg", istoria vieții unui poet vagabond și bețiv, ucis de un marinar beat într-un bar rău famat.

In afară de aceste două piese în care „nu adie nici o boare reconfortantă", o altă lucrare inedită jucată de actorii de prestigiu Henry Fonda și Anne Bancroft este comedia „Doi într-un scrînciob" care, potrivit reclamelor, constituie un progres al genului pe drumul „surprizelor și al noutății". De fapt, noutatea este că apar doar cei doi interpreți.

Eugen Ionesco este prezent cu farsa „Bestia", construcție ce-și deapănă replicile cu același dispreț pentru logică și bun simț, dispreț caracteristic autorului.

Psihanaliza este repusă în drepturi de piesa lui William Inge „Intunecime în vîrful scării", incursiune introspectivă în viața intimă a unei familii. Păcat de truda regizorului Elie Kazan și a unor actori dotați, precum Pat Hingle sau Teresa Wright.

Acestea sînt lucrările mai discutate pe care le reprezintă teatrele newyorkeze în prezent. După cum se vede o stagiune în acord cu declinul lumii căreia îi aparțin și ale cărei temeri le menajează, ocolind orice preocupare sau aluzie la problemele vitale ale contemporaneității.

PENTRU

Realități germane

In cadrul unei reuniuni a scriitorilor din Budapesta, Walther Victor, secretar organizatoric al Uniunii Scriitorilor din R.D.G. aflat în vizită la confrații săi maghiari a făcut interesante declarații cu privire la stilul de muncă al scriitorilor germani. Aceștia se stabilesc adeseori pentru o vreme mai îndelungată în centrele industriale sau la sate al căror cadru va forma tema viitoarei lucrări. Astfel scriitorul Erwin Strittmater, deși locuiește la Berlin, poate fi întîlnit foarte des în regiunile miniere unde organizează întrevederi cu muncitorii. Mulți dintre aceștia vor fi personaje ale viitoarelor sale cărți. Walther Victor a citat apoi cazul lui Heinrich Goers care a scris un roman din viața muncitorilor chimiști. Inainte de a încheia ultimul capitol, Goers a citit muncitorilor romanul său și abia după ce a ascultat criticile și sugestiile acestora și-a definitivat cartea. Deosebit de elocvent este cazul tînărului scriitor Heiner Müller care, arătînd că în regiunea minieră Klattwitz s-a întîmplat o nenorocire, a plecat la fața locului și a participat la acțiunea de salvare a minerilor închiși într-o galerie prăbușită. Rodul acestei acțiuni cetățenești a fost o piesă de teatru. La premieră au fost invitați toți minerii din Klattwitz care s-au recunoscut în personajele de pe scenă. Astăzi piesa lui Müller constituie una din cele mai apreciate piese de teatru care se joacă în centrele muncitorești din R.D. Germană.

Waten a fost copleșit...

Acesta este unul din titlurile sub care au apărut în diferite ziare și publicații britanice, impresiile scriitorului australian Judeh Waten, asupra vizitei de trei săptămîni pe care a făcut-o în Uniunea Sovietică, la invitația Uniunii Scriitorilor Sovietici.

Waten este un om între două vîrste, cordial și îndesat, care are la activul său cîteva volume de proză ce i-au cîștigat aprecieri foarte favorabile pentru stilul direct, robust, și bogata galerie de personaje autentice: „Părtaș la crimă", „Soare străin", „Neînduplecați". Impreună cu romancierul și poetul James Revares și profesorul de istorie literară Manning Clark, Waten a avut prilejul uneia din acele cunoașteri a realităților sovietice care cîștigă patriei socialismului biruitor, stimă și noi prieteni.

„In primul rînd, am fost literalmente copleșit" — a declarat presei prozatorul — de cantitatea de literatură australiană publicată în Uniunea Sovietică și izbit de calitatea cunoștințelor asupra literaturii noastre. In ultimii doi ani, de altfel, au apărut 2 ediții de cîte 200.000 de exemplare, cuprinzînd antologii de nuvele australiene. Am fost de asemeni uimit de profunzimea cunoștințelor cetățeanului mijlociu sovietic, asupra literaturii anglo-americane și australiene. Ele dovedeau că acolo există milioane de oameni care au ajuns la înțelegerea sensibilă nu numai a clasicilor, ci și a literaturii contemporane din aproape toate literaturile naționale ale lumii. Intr-un restaurant din Moscova — își continuă impresiile Waten, am asistat la o discuție pasionată a unei chelnerițe cu scriitorul american Albert Kahn. Tema: stadiul actual și perspectivele literaturii realiste americane.... Altadată, șoferul automobilului în care am vizitat monumentul lui Maiakovski, s-a angajat într-o amplă discuție cu prof. Clark, emițînd o serie de păreri originale și bine argumentate, asupra complexei opere a poetului.... Intr-un club muncitoresc din Leningrad, m-a surprins dragostea și mîndria ce-o simțeau toți muncitorii pentru activitatea poetică a unui tînă muncitor, care are toate posibilitățile de a deveni cu timpul scriitor profesionist. In general, pot spune fără rezerve că tînăra generație literară care arată de pe acum o vitalitate și expresie personală, a și dat prima recoltă de opere realizate, folosind la maximum minunatele posibilități ce i se oferă. Viitorul marii literaturi sovietice, care a îmbogățit patrimoniul universal cu atîtea opere de certă valoare, este asigurat. Făclia va trece în mîini bune.

Intreaga viață culturală sovietică mi-a trezit o impresie de mare calitate și forță vie; pretutindeni am întîlnit o profundă încredere în activitatea culturală, un suflu de sincer umanism, care face din cultura sovietică un sprijin de bază al prieteniei între popoare, al apropierii internaționale".

CONTRA

Ce n-ar fi îndrăznit să scrie Stendhal!

Dacă Stendhal ar citi pe Simone de Beauvoir, Christiane Rochefort sau Alba de Cespédes ar găsi fraze pe care el n-ar fi îndrăznit să le scrie".

Cu aceste cuvinte începe Françoise Giraud un interesant articol publicat în revista „Expres" căutînd să demonstreze că literatura contemporană scrisă de femei este mai puțin pudică decît aceea a clasicilor, care nu treceau anumite praguri.

Cînd Stendhal descrie prima îmbrățișare dintre Julien și Mathilde de la Molle, notează: „Tu ești, spuse ea, precipitîndu-se în brațele sale... (Urmează o linie de puncte). Cine ar putea descrie fericirea fără limite a lui Julien? Aceea a Mathildei a fost aproape egală".

In rest, cititorul să-și închipuie scena. Referindu-se la scriitoarele contemporane, Françoise Giraud constată că astfel de scene sînt scoase în public, disecate, sfîrtecate. Lucrurilor li se spune pe nume, fără ocoluri, erotismul cel mai nud fiind descris cu amănuntul, gîndurile cele mai intime și cele mai obscene — spuse direct, impudic.

Este aceasta o evoluție firească sau un decadentism ce se apropie de filozofia omului primitiv? Françoise Giraud nu trage concluzii, ci lasă puncte de suspensie. Problema merită o discuție aprofundată. In orice caz înclinăm spre a doua alternativă. Ne aflăm în fața unuia din aspectele putrefacte ale decadentismului artei burgheze contemporane.

Năluci și demență

PSIHOLOGISMUL e o boală veche a literaturii occidentale. Morbiditatea deasemeni. Uneori se întîlnesc și apar lucrări în genul grandguignol-ului, adevărate capodopere de prost gust, strălucite ilustrări de ceea ce nu este artă.

Recent a apărut în vitrinele librăriilor apusene, romanul scriitoarei italiene Gianna Manzini, „Vrăjitoarea". Un copilaș, Giovenni e hăituit și posedat de un fel de arătare, cînd cu o înfățișare nebuloasă, nedefinită, cînd un soi de pasăre, care bate la fereastră, se ascunde în dosul mobilelor și deodată sare pe pieptul și spatele micuțului, se cuibărește acolo, apasă și scurmă.

Această apariție diavolească se asociază cu aceea a prietenei de joacă, Stella Prietenia lor e sub semnul acestei halucinații. Stella îl ațîță, vrea să afle ce se petrece în imaginația lui Giovanni și așa stîrnește crizele. Stella, curioasă, vrea să pătrundă așa cum se exprima un recenzent «în cel mai secret domeniu: nebunia „altuia"».

Adolescența și dragostea dintre cei doi eroi se dezvoltă și se desfășoară sub patronajul blestemat al vrăjitoriei. Orice întîlnire cu Stella se consumă sub stăpînirea tiranică a nălucii. Stella pleacă, devine actriță, Giovanni sfîrtecat, rămîne un gentilom de țară, șters și anonim. Se întîlnesc numai în moarte. Iată ce mai poate oferi creația vlăguită a multor scriitori apuseni. E singura lor monedă, și aceea demult devalorizată!

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

DESPRE O ANUMITĂ ASOCIAȚIE „ACADEMICĂ"

La Mainz, într-o încăpere a clubului universității, s-a întrunit congresul a ceea ce se intitulează pompos „Asociația Academică Romînă". Ce este această asociație, cine o sprijină, ce s-a discutat la „congres" și cine a participat acolo, despre toate acestea dă amănunte interesante un ziar care apare în Germania Occidentală, „Frankfurter Rundschau".

Independenta asociație a fugarilor a fost înființată înainte cu un an cu sprijinul unor caritabile fețe bisericești de la Roma. La congres au participat transfugi de coloratură politică bine precizată, foști legionari ai Gărzii de fier fasciste, care s-au simțit excelent în compania cîtorva profesori germani și a unor clerici. Tema congresului nici nu putea fi alta, dat fiind noblețea și idealurile generoase binecunoscute ale legionarilor, decît lupta pentru „libertate și cultură".

Unul din combatanții acestui congres a fost profesorul Georg Stadtmüller, care se intitulează „specialist pentru problemele sud-estului Europei". La Mainz, în fața auditoriului exersat în libertatea de a trece în lumea drepților diferite figuri ale culturii, profesorul a perorat pe larg despre „ideea libertății în rîndurile popoarelor din sud-estul Europei". Tot lui îi aparține concepția că o asemenea libertate poate fi cucerită printr-o „ordine justă, ce nu se înjghebează de jos în sus, ci de sus în jos".

Care e deosebirea între „ordinea de sus" și „ordinea de jos", de acest lucru s-a ocupat mai de timpuriu directorul programului acestui „Congres al libertății", profesorul Ioseph Lortz, fost teolog și actualmente conducătorul unui așa-zis institut pentru istoria europeană de la Mainz. Respectivul fost teolog declara în 1936 că una din cuceririle esențiale ale contemporaneității este „ideea conducerii de către un führer în cadrul fascismului și național-socialismului", sau cu alte cuvinte „orînduirea înjghebată de Hitler din voința lui dumnezeu".

In virtutea aceluiași crez al „ordinei de sus", domnul fost teolog a aprobat asasinarea de către regimul hitlerist a numeroși catolici cinstiți.

Ca să nu mai existe nici un dubiu asupra scopurilor înalte urmărite la congresul de la Mainz, au fost prezentate și cîteva referate de către doi așa-ziși poeți, Horia Stamatu și Vintilă Horia, purtători de cuvînt ai Gărzii de fier, colaboratori la postul de radio Madrid al cunoscutului iubitor de libertate Franco. Intreaga poezie a referatelor prezentate de cei doi legionari poate fi rezumată la următorul principiu: „unica soluție a conflictului spiritual dintre Est și Vest nu poate fi decît războiul".

Că aceste fantome odioase ale unui trecut nu prea îndepărtat se agită pentru „ordinea de sus", pentru fascism și război, închipuindu-și că din memoria oamenilor a dispărut amintirea asasinatelor făptuite în țară și a proslăvirii ocupației naziste (pentru care este și astăzi timpul să-și primească cuvenita răsplată), totul este explicabil. Asta, și nu alta, e misiunea aventurierilor politici, trădători de patrie, stipendiați de serviciile străine de spionaj.

Ceea ce e mai puțin obișnuit în relațiile internaționale este ca o asemenea activitate să fie sprijinită de un stat împotriva altui stat. Dar să dăm cuvîntul ziarului vest-german „Frankfurter Rundschau": „Ospitalitatea acordată acestor oaspeți a fost la înălțime. Călătoria cu trenul a participanților la congres, sosiți din toate colțurile Europei, hotelul, mesele abundente, o călătorie romantică pe Rin, cît și onorariile pentru referatele rostite (sublinierea noastră) au fost plătite de Oficiul cancelarului federal și de Ministerul de Interne al R.F.G., din fondurile secrete ale cancelarului federal Adenauer".

Cercurile revanșarde care visează încă la „Drang nach Osten" și vor ca temperatura războiului rece să scadă sub zero grade, autorii crizei Berlinului și campionii reînarmării Wehrmacht-ului să se cumințească. Realitățile contemporane sînt împotriva lor. Instrumentele „ordinei de sus" trebuie să reintre în lada de gunoi a istoriei.

Ion MIHAILEANU

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R., **PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU**, membru corespondent al Academiei R.P.R.; **GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.**

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36; 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 6 (256) —joi 5 februarie 1959 ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. 8 pagini 50 bani

CONGRESUL COMUNISMULUI și cultura

Perspectivele culturii și planul Septenal

Cineva a scris de curînd, că ceea ce se petrece acum la Moscova, adică dezbaterile Congresului al XXI-lea al P.C.U.S. reprezintă cel mai important moment din istoria socialismului. Trecerea structurii societății de la socialism la comunism, așa cum a prevăzut-o Marx în Congresul de la Gotha și Lenin ceva mai tîrziu, pregătirea condițiilor de ajungere și întrecere pe cap de locuitor a producției țărilor capitaliste celor mai înaintate de către producția socialistă din U.R.S.S., deschiderea perspectivelor și posibilităților, lucrînd după aceleași metode, pentru celelalte țări socialiste de a atinge același nivel — toate acestea oferă o semnificație uriașă în dezvoltarea socialismului.

Un loc comun foarte răspîndit în propaganda antisovietică și antisocialistă e acela după care grijile și preocupările societăților socialiste constau în urmărirea și realizarea exclusivă a prosperității materiale, cu neglijarea dacă nu cu ignorarea completă a dezvoltării spirituale a societății.

E aici, în cazurile rare unde se pornește de la bună credință, o confuzie între explicarea materială, istorică a fenomenelor sociale și nevoia crescîndă de cultură a țărilor care îmbrățișează idealul socialist de viață. In concepția materialismului istoric e vorba de explicarea cauzelor care produc bunurile culturale înseși. Dar nu e vorba, în nici un caz de creațiunea acestor bunuri. O asemenea afirmație atinge pur și simplu stupiditatea, atunci cînd are ca origină perfidia propagandistică.

O lume socialistă pleacă ca de la un postulat inevitabil de la ideea ridicării gradului de conștiință a maselor. Nu e vorba aici, ca în filozofia burgheză ori ca în doctrina creștină

Acad. Mihai RALEA

(Continuare în pag. 6)

Cea mai dreaptă societate din lume

Deși raportul prezentat celui de-al XXI-lea Congres extraordinar al P.C.U.S. de primul secretar al Partidului și președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., Nikita S. Hrușciov, se intitulează realist: „Cu privire la cifrele de control ale dezvoltării economiei naționale a U.R.S.S. pe 1959-1965", din perspectivele uriașe pe care le deschide Septenalul se înalță visul elaborat de cel mai înaintat partid și predat spre realizare la sute de milioane de oameni care în șapte ani vor da pilda fericitei existențe omenirii întregi. Avînd garanția celor mai realiste premise, controlate din înfăptuirile celui mai mare stat socialist, proiectul acesta uriaș înmănunchează într-un singur gînd, obligîndu-le să se condiționeze reciproc, toate valorile pe care omul le cunoaște în el și în jurul său. De valorile solului vast se leagă cele ale muncii, pentru a nu lipsi din viața aceasta în permanentă creștere, cele psihologice și mai ales morale. Cine vreodată, pînă acum, s-a gîndit să făurească un instrument de propășire colectiv în viață, aplicat pe disciplina a sute de milioane, în care să intre în aceleași proporții, economia politică, planificarea, industria și marea poezie a vieții făcută din pașnică muncă, din biruirea forțelor naturii pentru binele omului? Din multiplele sarcini pe care raportul le trasează, este cu totul remarcabilă, făcînd legătura cea mai de seamă dintre cultură, viața practică și idealul social al păcii, aceea dată oamenilor de știință. Fizicienii, oamenii științei nucleare, sînt însărcinați ca în acest septenal să găsească definitiv și sigur modul de a stăpîni forța nucleară, lucru care astăzi nu stă încă pe deplin în puterile omului. Astfel munca cea mai de seamă din epoca atomului este gîndită și așezată central, cu toate consecințele ei. Nu e vorba numai de a dobîndi o sursă de energie practic nelimitată, dar de a realiza în același timp tot ceea ce este legat de această realizare și în primul rînd, printr-o largă automatizare, eliberarea omului pentru îndeletniciri superioare, în care să intre în primul rînd cele din registrul culturii. Practic, automatizarea aceasta într-o exploatare necunoscută încă a tuturor bogățiilor pămîntului — și a pămînturilor celor mai îndepărtate și mai puțin cercetate, Siberia — nu va duce numai la creșterea considerabilă a venitului național și a veniturilor reale ale oamenilor muncii, dar — și lucrul este unic și nou — la cea mai scurtă zi și săptămînă de lucru din lume. Spunea primul secretar Hrușciov în încheierea raportului său, că în U.R.S.S. se construiește cea mai bună și mai dreaptă societate din lume. Lucrul este perfect adevărat și nu numai pentru că în cursul acestui septenal se va ajunge, în ciuda uriașelor înfăptuiri, să se suprime cu totul impozitul asupra populației, ci pentru că în cursul acestui septenal, în afară de creșterea neîncetată a bunei stări privită în toate direcțiile, de la creșterea campaniei de construire de locuințe pînă la o asistență socială desăvîrșită, se va crea și un mai înalt nivel al conștiinței cetățenești. Valorile morale și culturale sînt permanent așezate pe aceeași treaptă cu celelalte valori, în prelucrarea dar și folosirea, în creșterea aceasta generală a omului. Și firește că la temelia acestei acțiuni stă noua școală sovietică, integrată cu directivele sale în planul general al statului pe viitorii șapte ani. Școala aceasta are în programul ei stabilirea unor cît mai strînse legături între învățătura teoretică și viața practică.

E o acțiune de control și de echilibru ce urmează să se desăvîrșească în felul acesta în cristalizarea ființei intelectuale și morale a fiecărui școlar. Exemplarele confinate numai în abstractă manipulare a ideilor, fără controlul realităților vieții, nu vor mai exista. Orice om trecut printr-o asemenea școală va cunoaște limitele construcțiilor abstracte și posibile, ceea ce, desigur, nu va anihila visul și fantazia

Ion Marin SADOVEANU

(Continuare în pag. 6)

Arta și literatura în lumea progresului

Preocuparea artistică nu mai este, de mult, în U.R.S.S. o oarecare îndeletnicire sporadică și incidentală, apărută întîmplător pe lîngă altele și care ar putea eventual lipsi. Ea s-a înrădăcinat printre cerințele fundamentale ale spiritului sovietic, alcătuind o trăsătură constitutivă și reprezentativă a stilului de viață sovietic.

O astfel de judecată sălășluiește desigur în mintea multora dintre noi, dar — firește — doar concretizarea ei poate convinge în mod absolut. E necesar să trăiești, așa cum am avut ocazia de curînd, cel puțin cîteva săptămîni acolo, spre a-ți da seama că farmecul artei învăluie de pretutindeni nu numai muzeele, teatrele, opera, cărțile, ci chiar manifestările cotidiene ale vieții, strădaniile directe ale muncii, construcțiile de interes utilitar, etc. Renumitul metro al Moscovei de pildă, e — în fond — doar un vehicul de transport, dar stațiile lui de scurt popas sînt interioare artistice de toată lumea admirate. Arta nu lipsește prin urmare de nicăieri și e deosebit de caracteristic faptul că lectura cărților pasionează într-atîta încît oamenii citesc pînă și pe scările rulante ce-i coboară în adîncuri sau îi ridică la suprafață

Te întîmpină parcă aci un fenomen analog Renașterii, o adevărată pan-

Al. DIMA

(Continuare în pag. 6)

La porțile comunismului

La început au fost Jules Verne și Wells, De Foe și d'Amicis. Răsfoiam cărți cu eroi care căutau libertatea și frumusețea vieții. La un moment dat au venit însă Ostrovski și Fadeev, Margareta Aligher și Leonov — și, odată cu ei, ne-am trezit în fața unor altfel de eroi care au găsit libertatea și frumusețea vieții. Erau tineri ca noi, purtau nume lipsite de sonoritate exotică: Zoia sau Oleg, Pavel sau Alexandr. Erau, în deobște, visători și volubili, veseli și entuziaști, ca toți convîrstnicii lor. Și, cu toate acestea, se deosebeau radical de ceilalți tineri din viață și cărți cu care ne-au copleșit profesorii de limbă și literatură. Căci acești tineri, cărora le spunea, simplu, sovietici, — sau, organizatoric, consomoliști, — nu căutau riscul și nu pozau în eroi exploratori și cuceritori; ei săvîrșeau mari acte de eroism cu o naturalețe uimitoare și cu abnegație neasemuită, pentru că eroismul era o dimensiune majoră a sufletului lor. Ei săvîrșeau acte de eroism și își sacrificau viața numai atunci cînd era necesar, cînd dușmanii le pîngăreau fericirea. Și asta fiindcă acești tineri măreți prin simplitatea lor căutau libertatea și frumusețea vieții. Acest dor secular al omenirii era, deja, în Uniunea Sovietică aflat și statornicit.

In zilele noastre Congresul al XXI-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice consacră un loc im-

Al. ANDRIȚOIU

(Continuare în pag. 6)

Noul ciclu de interviuri al „Gazetei literare"

SCRIU PENTRU 23 AUGUST

In întîmpinarea celei de a 15-a aniversări a eliberării patriei noastre, sărbătoarea națională a poporului romîn, șantierele de creație ale scriitorilor se află în plină activitate. Cei mai buni dintre poeții, prozatorii și dramaturgii noștri pregătesc lucrări consacrate vieții noi a oamenilor muncii din patria eliberată, luptei eroice pentru construirea socialismului. Pentru a reflecta cîteva dintre aspectele mai semnificative ale creației închinate măreței sărbători, începem în acest număr o serie de interviuri pe marginea planurilor de muncă sau desăvîrșirii lucrărilor în curs, ca și în genere în legătură cu diversele trăsături ale actualității literare romînești.

De vorbă cu EUSEBIU CAMILAR

Membru corespondent al Academiei R. P. R.

In zilele acestea în care se desfășoară lucrările Congresului istoric al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, Congresul al XXI-lea, ne-am adresat tovarășului Eusebiu Camilar, cerîndu-i părerea asupra cîtorva dintre problemele specifice literaturii noastre realist-socialiste. In primul

rînd, Eusebiu Camilar a ținut să ne împărtășească primele sale impresii și reflecții în legătură cu dezbaterile celui de al XXI-lea Congres.

— Citind în presă dările de seamă asupra lucrărilor Congresului m-am gîndit la Karl Marx și mi-am dat seama că pentru întîia oară în istoria omenirii ideile geniale ale unui om sînt puse în practică și își arată roadele de la un an la altul. Mă gîndeam la un al doilea om, mă gîndeam la Lenin și parcă văd un semănător titan al acelorași idei. Filozofia marxist-leninistă dovedește că într-adevăr fericirea poate fi determinată de oameni. Dincolo de previziunile de azi de la Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. eu văd amurgul sistemului capitalist, amurgul exploatării omului de către om, al mizeriei, promiscuității și umilinții. Iată pentru ce întreaga omenire cinstită și îndeosebi cei care își

(Continuare în pag. 6)

Adevăr și viață

Partidul și creația mea

Condeiul se mișcă teribil de greu cînd îl pun să scrie despre mine. Cu atît mai greu cu cît mă sfiesc să trag clopotul de argint al confesiunilor literare. Ce aș putea spune așadar? Nu am căderea nici intenția să ofer altora îndrumări politico-estetice. Poate că aș avea, mai degrabă, eu să-i ascult pe alții. Și am avea cu toții încă multe de învățat. E — slavă domnului — de unde!

Voi încerca, totuși să spun cîteva lucruri, simple și fără pretenții, care-mi sînt adevăr și viață.

Ceea ce a însemnat Partidul pentru mine, ca ființă omenească, a însemnat și pentru versurile mele. Refuz să cred că pot fi despărțite viața cuiva, carnea și sufletul său, de miezul și sunetul cîntecelor sale. Acolo unde acest întreg, totuși, nu există — acolo e vorba de o fabricație ordinară, nu de creație.

Așadar, socot că Partidul — prin concepția sa despre lume, prin inegalabila sa perspectivă, prin uriașa sa capacitate de

Eugen FRUNZA

(Continuare în pag. 6)

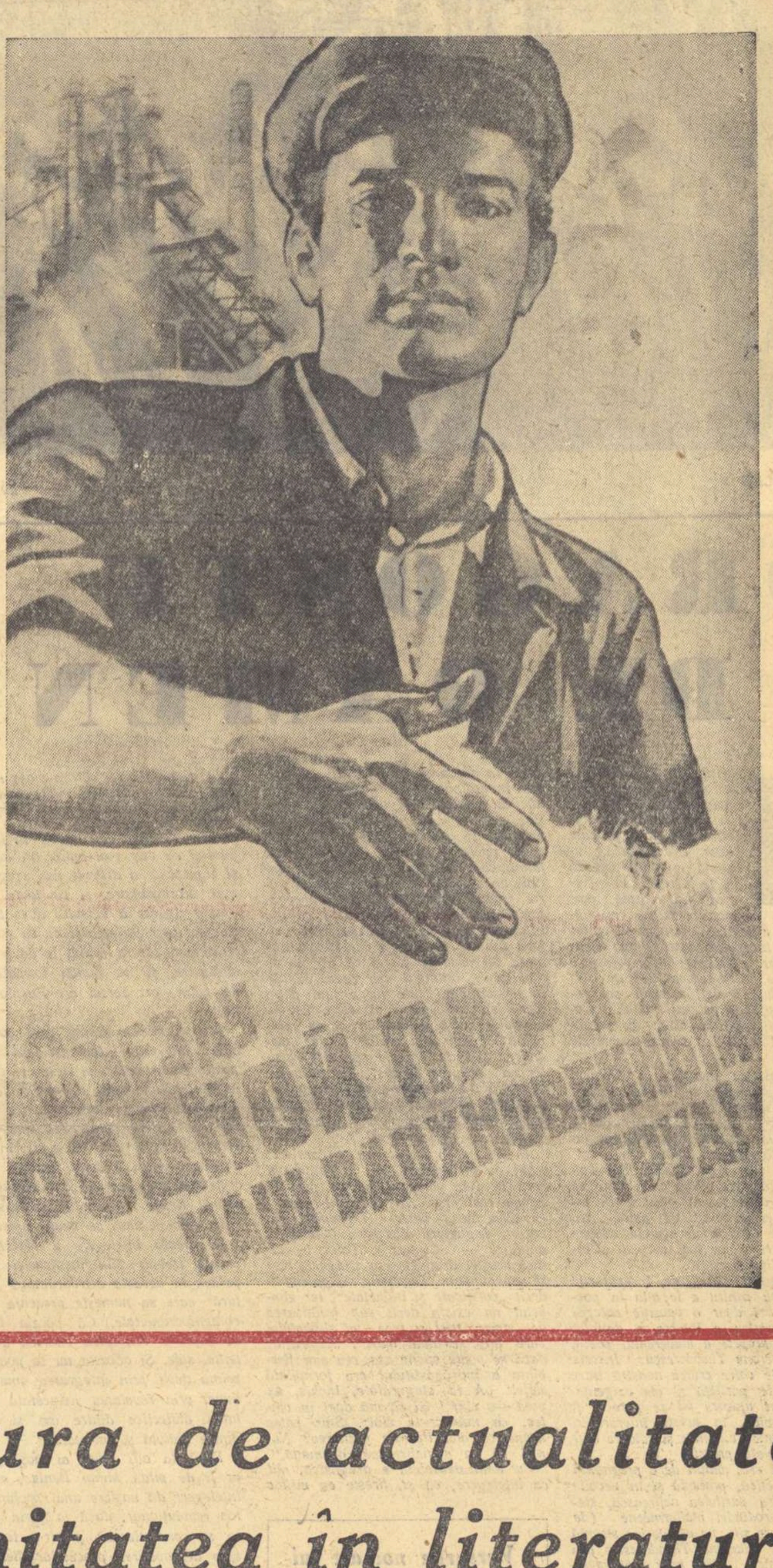

Literatura de actualitate și partinitatea în literatură

Referatul prezentat de Acad. MIHAI BENIUC, prim-secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., la ședința lărgită a Comitetului Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Țara noastră este în toiul construirii socialismului. Expunerea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej din 26-28 noiembrie 1958, în fața plenarei C.C. al P.M.R., face să reiasă, ilustrînd-o bogat, această situație, pe de o parte, iar pe de alta, deschide drum larg și bine luminat cu cifre, către etapele următoare. Depășirile de plan din 1958, producția globală industrială sporită, comparația cu trecutul de sub regimul burghez, toate vorbesc în acest sens. „Producem anul acesta (deci în 1958, n.b.), de 5,6 ori mai multă fontă ca în 1938 — spune raportul — de 3,3 ori mai mult oțel, de 2,6 ori mai mult cărbune, de 5,2 ori mai mult ciment, de 2 ori mai multe țesături de bumbac, lînă și mătase, de 2,5 ori mai mult ulei și 2,1 ori mai mult zahăr".

La aceste date, trebuie adăugat numaidecît că între cele două războaie existau abia 2.004 biblioteci la sate, cu ceva mai mult de ½ milion volume, revenind o bibliotecă la 6.000 locuitori și o carte la 22 săteni. Azi avem peste 12 mii biblioteci sătești, ca să nu mai vorbim de cele din orașe, iar aceste biblioteci sătești dispun de peste 13 milioane de cărți, deci un spor față de trecut de 2.312%.

Paralel, deci, și în strînsă corelație cu dezvoltarea economică, datorită înlăturării claselor exploatatoare, a trecerii pămîntului în mîinile celor ce muncesc, a naționalizării principalelor mijloace industriale, a progresat viața culturală, școlile, muzeele, teatrele, cinematografele, instituțiile științifice, tehnice și sanitare, înmulțindu-se într-un ritm necunoscut înainte în istoria țării și contribuind (odată cu rărirea pînă la dispariție a bordeielor, a desculților, a bolnavilor neîngrijiți, a foametei și mizeriei), la știința de carte, la avîntul cultural, — în muzică, în dans, în teatru, în cercuri literare și științifice.

Țara, pe tot întinsul ei, se împînzește de fabrici, întreprinderi industriale, șantiere noi, sonde noi, întreprinderi minere, iar firele metalice de la uzinele termo- și hidroelectrice, sporite mereu ca număr, cară energia electrică la sate și la orașe, izgonind întunericul, frigul, neștiința, superstițiile. Marele șantier al hidrocentralei „V. I. Lenin" de la Bicaz se apropie de momentul cînd va lumina și iriga suprafețe întinse ale țării; combinatul petrochimic de la Borzești, laminorul de la Roman, dat în producție; marile combinate chimice pentru fir sintetic de la Săvinești, de la Onești; forajele petrolifere din Oltenia, producția sporită de țiței pe valea Prahovei, de cărbune pe Jiu, de ciment la Turda, de fier la Hunedoara, la Reșița și atîtea altele, înalță o simfonie a muncii, pusă în slujba bunei stări a celor ce muncesc, o simfonie cum niciodată nu s-a mai ridicat peste această țară.

Nici țăranul, nici satul nu mai sînt cele din Romînia de altădată. Cineva privind satul numai din goana automobilului și tot are să fie uimit de numărul mare de case noi, pretutindeni, din Baia Mare pînă în matca Dunării, din Jimbolia pînă în vadurile Prutului, la șes ca și-n miezul munților Apuseni, în văile și pe crestele maramureșene sau în regiunile secuiești din cotul Carpaților. In cele mai multe sate e și cămin cultural, și-n multe de-acum s-au instalat cinematografe. Oare, acest vădit progres, această grăitoare expresie a bunei stări generalizate poate fi concepută, desprinsă de faptul că în această țară, înapoiată acum 15 ani, sectorul agricol al vieții obștești este în proporție de vreo 60% socialist? De moșiile boierești își aduc aminte cei cărora cumpăna anilor li se apleacă spre bătrînețe și vorbesc de stăpîn, de jaful de atunci, cu scîrbă și năduf, blestemîndu-i. Să poftească vreun moșier, de știe cum, și să vină în fața celor pe care-i jupuia pe vremuri de șapte piei: nu cred că ar mai scăpa din mîna colectiviștilor sau întovărășiților cu propria-i piele pe spinare! Locul boilor costelivi îl ia tractorul și moșia strămoșească, se vede treaba, nu e mîhnită de modernizare, căci rodește mai mult la hectar. Regiunea Constanța este colectivizată complet. Regiunile Timișoara și Galați la două capete de țară, s-au luat la întrecere care să ajungă colectivizată prima, după Constanța, în cel mai scurt timp! Și întrecerea nu se oprește aici. Victoria transformării socialiste a agriculturii, conform prevederilor Congresului al II-lea al P.M.R., este pe deplin asigurată, căci țăranul nostru s-a convins de superioritatea gospodăriei colective față de cea individuală. Succesele colectiviștilor în sporirea producției, munca de lămurire dusă cu răbdare de Partid, aplicarea consecventă a principiului liberului consimțămînt au convins țărănimea muncitoare și ea este coaptă pentru colectivizare.

Iar cine mai visează o oprire a transformării socialiste a agriculturii la noi în țară, acela poate visa tot așa de bine că el a descoperit mașina cu aburi sau că a coborît în lună înainte de anul 1958.

Expunerea tovarășului Gheorghiu-Dej, consemnînd victorioșii pași pe drumul socialismului, făcuți de oamenii muncii sub conducerea fermă și clară a Partidului, este foarte importantă pentru viitor, pentru că trasează cu aceeași fermitate și claritate sarcini menite să salte producția în toate sectoarele vieții la un înalt nivel, în scurt timp, și cantitativ și calitativ. Venitul național va crește cu 13% în anul 1959. Agricultura primește cu 600 milioane mai mult decît în 1958; investițiile în sectorul cultural, îndeosebi în ce privește construcția de școli, sporesc cu 17% față de anul trecut; în același timp, pentru construcția de locuințe, al căror volum — tot față de anul 1958 — se mărește cu 25%. Toate acestea, pe lîngă realizările mari care se prevăd în anul 1959 și următorii, în sectorul industriei și mai ales al industriei grele, unde va continua să cadă accentul greu. In afară de cele amintite, este suficient să mai cităm fabrica de azotoase de la Roznov, fabrica de celuloză din stuf de la Brăila, uzinele sodice de la Govora, apoi încheierea sistemului energetic național, în anul 1960, pe baza punerii în funcțiune a diferitelor centrale electrice. Toate acestea sînt cifre, elaborate pe realizările de pînă acum, și pe care noi toți le cunoaștem atît din lectură cît și din contactul cu terenul. Acesta-i și motivul pentru care nu stărui atît de mult și atît de amănunțit asupra lor, cu toată importanța lor vitală pentru țara noastră și pentru noi toți.

Nu se poate însă să nu subliniem cîteva din trăsăturile noilor sarcini, care vin în anul măsurilor premergătoare unui plan economic de perspectivă. In Expunere se accentuează în mod deosebit creșterea ritmului în industrializare, iar pentru aceasta este scoasă în evidență, cu toată tăria, necesitatea folosirii integrale a rezervelor interne, pe de o parte, iar pe de altă parte, promovarea, în toate sectoarele de producție, a celei mai înalte tehnicități, a mijloacelor celor mai înaintate pe care le pune la îndemînă știința și tehnica modernă. Toate acestea într-o atmosferă de luptă continuă pentru reducerea prețului de cost al produselor și pentru economisirea fiecărui leu, gîndindu-ne bine cine și cu ce trudă-l face, adică gîndindu-ne mereu la muncitorii cu brațele și cu mintea — la cei ce muncesc, la noi înșine.

In Expunere se spune că „în vederea unei importante dezvoltări a industriei ușoare și alimentare, volumul de investiții prevăzut pe 1959 este cu circa 53% mai mare față de volumul investițiilor destinate acestui sector în 1958". Se prevăd puse în funcțiune „capacități noi cu producții de 3.700 tone fire de bumbac, 800 tone de fire de lînă, 5 milioane m² de țesături din fire sintetice; 2,2 milioane bucăți de tricotaje, 1,1 milioane perechi de încălțăminte de cauciuc și altele". Se vor construi fabrici și întreprinderi alimentare pentru prelucrarea laptelui, a cărnii; se vor lua măsuri pentru sporirea producției de zahăr și de ulei, căci în general în aceste sectoare consumul a crescut sub regimul nostru, cum era și firesc la o populație subalimentată veacuri de-a rîndul. „Putem, spune raportul tovarășului Gheorghiu-Dej, și trebuie să luăm toate măsurile pentru dezvoltarea culturii sfeclei de zahăr, cît și pentru mărirea capacităților de producție, astfel ca în 1960 importul de zahăr să fie lichidat, iar în 1964 să ajungem la un consum de zahăr de 20 kg. socotit pe cap de locuitor, față

(Continuare în pag. 4-a)

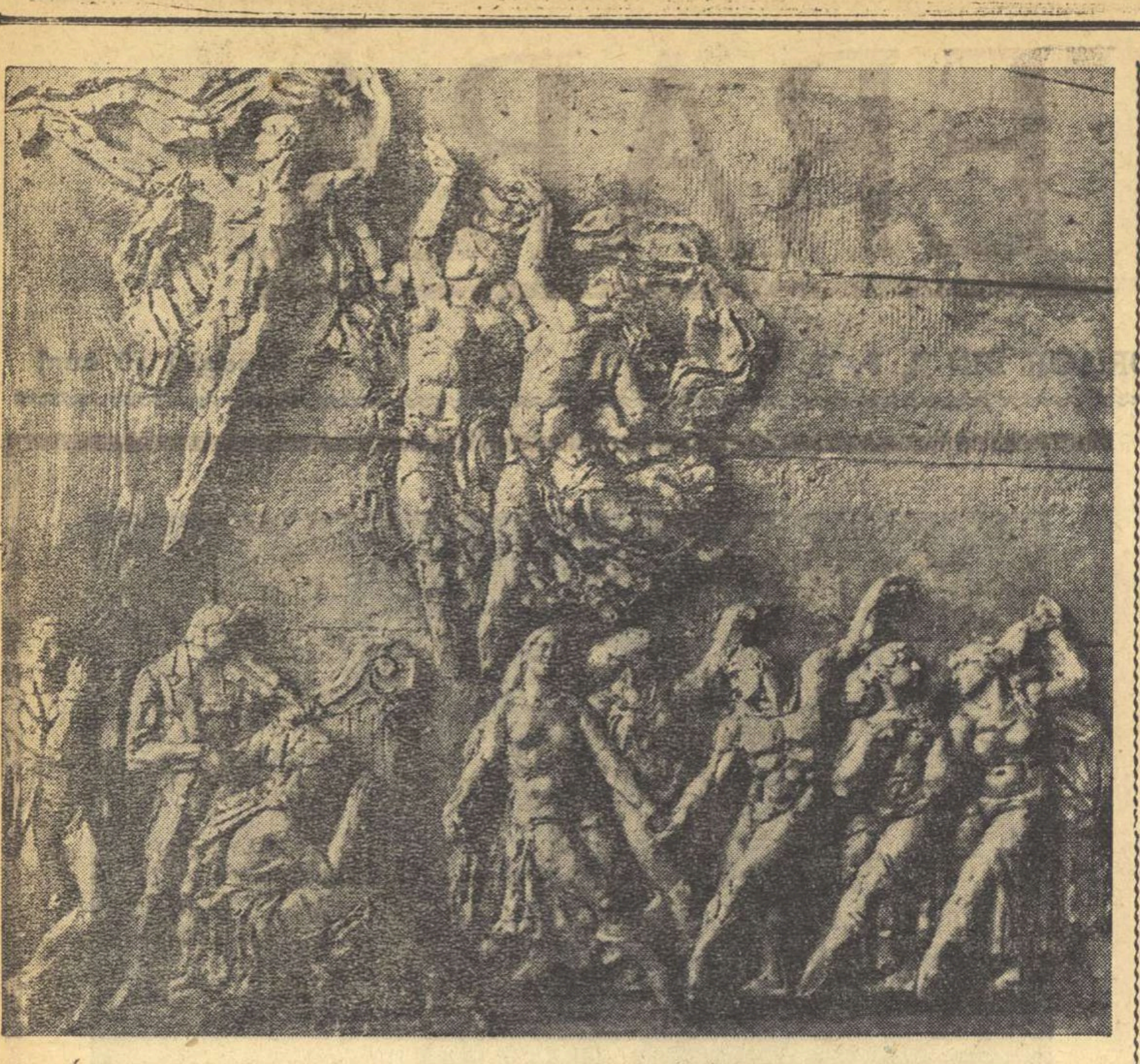

ION VLAD „Frontispiciu pentru decorarea Operei de Stat"

DRAGOSTE DE OAMENI

Există în poezia lui Cicerone Theodorescu o neîntreruptă ascensiune în afirmarea valorilor etice şi estetice pe care doar colectivitatea umană le condiţionează şi le făureşte. Ascensiunea neîntreruptă dar, precum se ştie, nu lipsită de dificultăţi, care şi-au aflat sursa în începuturi înscrise sub semnul tutelar al însingurărilor albastre şi glaciale, într-o vreme cînd, precum spune însuşi poetul, versurile sale erau copleşite de „zăpezi, jigănii / Copaci geroşi gătiţi cu artă. / Şi zurgălăi ducînd în sănii / O rece frumuseţe moartă".

Se găsesc cu prisosinţă în „Oameni şi dragoste" versuri în care să se vorbească răspicat despre rolul social al poeziei şi al poetului. (Dacă n-ar fi să amintim aici decît frumosul şi lapidarul „Rondel al fîntînii din cîmp" sau „Mă ştiu dator", sau „Un bob de speranţă", etc.) Sau altele care să constituie o elocventă mărturie în favoarea unei frumuseţi vii, umane. Nu lipsesc, ci dimpotrivă abundă asemenea versuri şi în mai vechiul „Cîntec din uliţa noastră".

Am amintit totuşi de începuturile poetului nu pentru a le afla în poemele de azi doar o opoziţie categorică, ci pentru a încerca o definire ceva mai proprie a universului poetic al lui Cicerone Theodorescu. Inscris frecvent de către critica noastră între coordonatele purităţii şi ale exigenţei etice, acest univers mi se pare a fi fost văduvit în aceste interpretări de o puternică vitalitate şi culoare care îi dau o viaţă proprie.

Puritatea era, alături de o pregnantă severitate etică, prezentă şi în vechile versuri. Era puritatea nefirească, sterilă, a Herodiadei mallarméene (de care, cum se ştie, nu era de loc străină poezia lui Cicerone Theodorescu din aceea vreme): „C'est pour moi seule, c'est pour moi seule que je fleuris déserte". Ascultaţi parcă ecoul acestui strigăt resemnat — dar nu pe de-antregul, e drept — al însingurării în versuri ca: „Trupul răzvrătit se-ascunde / Lumii, vieţii, nevecin" (s.n.), sau „Fierăriţă în ogivă / Ţine la bătaia mea. / Uşa rece, bolta grea, / Scutul mare împotrivă" (s.n.) („Tremur" în „Cleştar", ed. II). Poetul aştepta atunci, condamnîndu-se singur pre sine, ca tot ce a mai rămas pur în el „Să se ridice cîndva...'n azur / Lin, simplu şi drept".

Fără a stărui prea mult asupra acestor mărturii, mi se pare — mai ales în raport cu trecutul — a defini insuficient prin coordonatele amintite mai sus, poezia de azi a lui Cicerone Theodorescu. Şi pentru a evita o simplă enumerare tematică a ceea ce constituie substanţa actuală a liricii sale, voi cerceta modul în care s-au transformat unele din elementele fundamentale ale vechilor poeme. Elemente care se găsesc în „Oameni şi dragoste", mai mult ca într-„Un cîntec din uliţa noastră", într-o etapă a devenirii lor plină de semnificaţie. Şi, pornind de aci, vom înţelege şi mai bine trăsăturile noi ale poeziei lui Cicerone Theodorescu, rezultate tocmai din această devenire, ajunsă la o maturitate bogată în roade preţioase.

Pentru că „Oameni şi dragoste" se deschide cu un rondel liminar care defineşte rolul poeziei, să amintim mai întîi cum era considerată poezia în trecut.

„Nimic din tot — şi cîteva / Cuvinte pe hîrtii rămîn", spunea poetul resignat şi acestei resignări îi mai adăuga şi teama că lumea „pură" a poeziei — neînţeleasă celor mulţi — va fi pîngărită de cei ce o vor frecventa: „Intacte şiruri de păduri / Simetrice pe-o zare printre / A căror nopţi, deacum impuri / Simt paşii care or să intre". („Şovăire" — „Cleştar"). Nu e numai o deosebire în ceea ce se consideră a fi obiectul poeziei, ci şi în modul în care e conceput acest obiect în exprimarea poetică de azi a noii înţelegeri a rolului poeziei: „Din oglinzile-mi de ape / Ia-ţi putere şi-ncîntare, / Ia-ţi lumină nouă-n pleoape. / Trecător sau trecătoare".

Insingurării, temerii de oameni, gîndurilor că prin contact cu mulţimea poezia va deveni impură, i-a luat locul convingerea că reflectată în gîndirea celor mulţi, poezia va fi „lumină nouă în pleoape" (s.n.), puterea poeziei înmulţindu-se cu fiecare alt cititor. Cît despre poet, altele sînt relaţiile sale cu oamenii, definite cu melodioasă şi gravă încîntare: „Mă ştiu dator pe lume, tuturor / Ca o vioară miinii care-o-nstrună. / Ca bunelor fîntîni, un trecător / Şi ca pămîntul către ploaia bună". De aici decurge şi faptul că nu se mai întîmpla ca din truda poetului să se aleagă doar „cîteva cuvinte pe hîrtii". Din însăşi menirea lui decurge faptul că azi nu se mai poate întîmpla aşa ceva. Finalitatea activităţii sale nu e mai puţin clar definită: „Cuvîntul scris să fie de-ajutor / Să fie adevăr şi nu minciună" („Mă ştiu dator"). Iar altundeva cuvîntul trebuie să-i dea omului un „grăunte de vis", un „bob de speranţă", să-l apere de neîncrederi şi obidă. Prea rar însă şi îndemn la luptă. Dar asupra acestui lucru voi reveni.

Dragostea în trecut era un preferat prilej de însingurare, de înfrîngere a ceea ce l-ar putea aduce pe poet în lumea realităţii: „Şi tu erai! Stea / In alba mea oaste / Tremurai, în vase / Ingheţuri albastre". (Slavă în amintire — „Cleştar"). Totul în lumea acestei dragoste era stingher, rece şi nepămîntean. Lacrimile nu puteau fi decît „purificate şi îngheţate", iar zîmbetul nu exista decît sub înfăţişarea de „strigoi trist şi rece / al zîmbetului care aici, cîndva muri". Aspiraţia, dacă se poate spune aşa, cea mai fierbinte a îndrăgostitului era formulată astfel: „A ta singurătate, închis, aş vrea s-o cînt / Şi să mă duci în cîntec, ca mărilor-un sloi". S-ar putea spune că aici lipseşte puritatea? Numai că ea e nefirească. neumană.

Cu totul deosebită e dragostea, atît ca înţelegere, cît şi, fireşte ca mijloc de expresie în recenta culegere. Devenită pămînteană, dragostea nu e aici o simplă imaginare a posibilelor şi diferitelor ipostaze ale relaţiilor dintre cei doi, ci în primul rînd expresie a conţinutului emoţional uman al acestor relaţii, a dragostei de viaţă pe care le relevă. De aceea dragostea e înţelegere între doi oameni mai ales, e încredere, e patimă de viaţă cum am mai spus, e mîngîiere şi castă şi furtunoasă. E chemarea pătimaşă din „Crîngul". „Un pîlc primăvăratec şi rotund / De arbori — mă chema / Iar în ecou-i tulbure profund / Simţeam chemarea ta". E trezirea din „Visul rău", cînd vezi, că nu era sorbit paharul" şi mai poţi iubi, e furtuna sugerată cu stăpînită artă, care instrună inima. „Smulsă geamandură, sună / Inima înfrigurată. / Valuri o acopăr toată — / Iar o cheamă, iar o-nstrună", e descîntec pentru orice greu te-ncearcă: „Şi nu-s cîntece pe strune / Nici bicstem, nici rugăciune, / Nici descîntece mai bune / Cum e dragostea — de veacuri — / Leac la toate, peste leacuri..." (De aceea ni se par mai puţin reuşit poeme unde dragostea e banalizată sau trivializată ca în „Duet", „Vacanţă", sau „Fotografia").

Versurile noi ale lui Cicerone Theodorescu

Dar mai ales, mai presus de orice, dragostea e considerată ca un germen înnoitor al lumii. De aceea ei îi este dedicat cîntul poetului pentru că ea însoţeşte ceea ce e esenţial în viaţa omului, constituind astfel o cale de a participa la viaţa omenirii întregi, de comuniune cu lumea: „Urcă-n milioane grija noastră, / Cîntecul meu urcă însetînd / Să te apăr, pasăre măiastră, / Sîmbure al lumii, zbor plăpînd" („Pasăre măiastră"). Se înţelege că astfel considerată, dragostea nu rămîne numai o adîncă preţuire a ceea ce este omenesc în relaţiile dintre cei îndrăgostiţi, ci ea se revarsă şi cuprinde tot ceea ce e de apărat în această lume. E dragostea şi pentru frumuseţea firii („Scrisoare de la mare", „Eforie", „Ţărm romînesc", etc.), şi pentru oamenii care aduc la viaţă noi bogăţii („Arături noi", „Stalingrad", „Cracovia" etc.), şi pentru înţelepciunea şi geniul colectiv al umanităţii („Veghe", „Nu trece singur", „Chemare la întrecere", „Steaua vie", „Ţara holdelor bogate", etc.), şi pentru viaţa celor mulţi ameninţată sau lovită de suflarea ucigătoare a războiului („Balada despre micul general", „Scrisoare din odaia de lucru", etc.), şi pentru cei cărora viaţa nu le-a dat întotdeauna prea multe bucurii.

S-a operat astfel o mai subtilă transformare a versului lui Cicerone Theodorescu. Insăşi exprimarea lirică, rămînînd de cele mai multe ori lapidară şi riguroasă, a devenit mai pregnantă, mai cuprinzătoare, şi cu toate că această rigoare a versului duce la cultivarea unor forme dificile ca rondelul şi sonetul cărora poetul le dă o nouă strălucire, şi nu numai formală, nu de puţine ori versul are fluenţa oralităţii.

Transformarea despre care vorbeam este atît de semnificativă încît poate fi urmărită şi prin cercetarea întreprinsă mai sus, cu privire la evoluţia celor două motive poetice amintite. Şi ea ne furnizează mai multe elemente decît cele invocate în chip obişnuit pentru a defini stadiul actual al poeziei lui Cicerone Theodorescu, în cadrul liricii realismului socialist.

In primul rînd, se poate constata o mai reală înţelegere a faptului că poezia trebuie să-l însoţească mereu pe om în această extraordinară „aventură" care se numeşte prezenţa sa în contemporaneitate. Că poezia trebuie să exprime realitatea istorică a existenţei sale. Şi aceasta nu se poate exprima decît prin integrarea omului în lume, prin revelarea neîncetată a relaţiei dialectice dintre om şi lume, dintre individ şi societate.

Dacă la alţi poeţi ai noştri, cum ar fi de pildă Mihai Beniuc, această înţelegere dă naştere unui profund patos revoluţionar, dacă la Maria Banuş ea se concretizează printr-o tendinţă spre descoperirea proceselor dialectice ale transformării omului, la Cicerone Theodorescu ea se rezolvă într-o cuprindere afectivă a fenomenelor acestei lumi descoperită cu unele din frumuseţile ei, dar nu şi văzută ca o lume într-o neîncetată transformare revoluţionară.

Poetul care constată cîndva „Nu am prieten nici un om" descoperă azi milioane de prieteni, şi aceştia sînt oamenii care iubesc, suferă sau nădăjduiesc. (Dar sînt, din păcate, mai puţin şi oameni care luptă). Descoperirea se face pe calea deschisă de dragoste, de aici şi seva vitală şi culoarea care însufleţesc versurile din „Oameni şi dragoste". De aici şi bucuria pe care o dovedesc pînă şi elementele firii în lirica de azi a lui Cicerone Theodorescu.

Există însă pe această cale şi unele obstacole care nu au fost întotdeauna evitate. Astfel, cuvîntul este acum o cale spre inima şi conştiinţa oamenilor. Dar el este mai rar armă în făurirea conştiinţei lor revoluţionare deşi, nu de puţine ori, condamnă apucături înapoiate, ca în rondelurile satirice. Poezia are în vedere trăsături morale, dar stăruie mai puţin asupra transformărilor dialectice din care rezultă sau pe care trebuie să le determine. Din acelaşi motiv şi dragostea, cuprinzînd larg umanitatea şi firea, e mai ales o expresie a înţelegerii sau solidarităţii umane, şi mai puţin pasiune fierbinte a apărării a ceea ce e preţios pe plan social. E caracteristică sobrietatea versului lui Cicerone Theodorescu, ea nu trebuie totuşi să-l împiedice să dea glas consecinţelor ultime ale „descoperirii" unor noi tărîmuri luminate de dragoste, dar şi de o ideologie activă.

Iată dar că universul liric de azi al lui Cicerone Theodorescu s-a lărgit, a căpătat orizonturi mai adînci şi de aceea el trebuie definit în multiplele sale trăsături care ne arată o trecere de la poziţia sterilă de altădată a contemplării, la poziţia fecundă în consecinţe a omului care se acordă cu lumea, înţelegînd-o şi participînd la transformarea ei.

Radu LUPAN

SĂ ŞTIM

Putem cere închipuirii noastre să uite pentru cîteva clipe că obiectele înconjurătoare sînt surde, mute şi oarbe, adică neînsufleţite, de vreme ce o piatră căzută din cer sau o rază de lumină ne pot ajuta să dezlegăm multe din tainele cerului. I. M. Ştefan a folosit acest procedeu într-o carte menită să familiarizeze pe tinerii cititori cu structura şi evoluţia universului.

Cu această carte, intitulată „Tainele cerului", s-a inaugurat noua şi utila colecţie „Să ştim" iniţiată de „Editura tineretului". Propunîndu-şi să explice problema originii corpurilor cereşti de pe poziţii materialiste, I. M. Stefan a încercat să îmbrace complicate date şi teze ştiinţifice în haina atractivă a unei povestiri beletristice. Autor şi coautor al unor interesante lucrări ştiinţifico-fantastice, I. M. Ştefan se mişcă cu o uşurinţă remarcabilă în complexe domenii ale ştiinţei. Descrierea naşterii planetelor sistemului solar (precum se ştie, dintr-o materie preexistentă în galaxie sub formă de praf cosmic, meteoriţi şi gaze), elucidarea unor probleme privitoare la apariţia pămîntului şi la originea celei mai apropiate stele — Soarele, e realizată dibaci.

Celor două personaje ale cărţii — piatra căzută din cer şi raza de lumină — le sînt închinate două capitole distincte care contribuie la statornicirea în mintea tinerilor cititori a unor reprezentări clare despre univers.

In partea a doua a cărţii intitulată „Povestea razei de lumină cea iute de picior", acţiunea e mai abil construită, deşi autorul pare-se că nu a acordat o grijă deosebită expresiei literare.

Sub acest aspect lucrarea „Tică şi Rică în dezacord cu ştiinţa" de Leonid Petrescu (apărută în aceeaşi colecţie) e mai închegată. Pretextul călătoriei lui Tică şi Rică în ciudata ţară unde legile ştiinţei nu sînt valabile este utilizat cu ingeniozitate de autor. Intr-o formă originală cititorii află o seamă de lucruri interesante despre gravitaţia corpurilor, despre legile acusticii, opticii, etc. Pornind de la date şi idei ştiinţifice foarte generale, Leonid Petrescu împărtăşeşte cititorilor primele cunoştinţe în acest domeniu al fizicii.

A treia lucrare apărută în colecţia „Să ştim" poartă titlul „Povestea unei raze de soare". Cele patru capitole urmăresc, uneori cu o simplitate prea evidentă, care reduce nivelul ştiinţific al lucrării, să descifreze istoria naşterii cărbunelui. Graţie cercetărilor conjugate ale geologilor, chimiştilor şi altor oameni de ştiinţă există astăzi un bogat material ştiinţific în această problemă. Autorul, Ilie Barbu, l-a folosit însă cu zgîrcenie şi fără fantezie. Nu e vorba numai de o simplificare supărătoare. Dar există o pretenţie pe deplin justificată ca după lectura unei cărţi de ştiinţă popularizată să afli lucruri necunoscute, să ţi se deschidă largi perspective de viitor. In aceste zile cînd realitatea concurează fantezia, cînd într-un procent mereu mai mare fantasticul devine real, nu e admisibil ca realitatea să ne fie redată atît de sărac.

Referindu-se la genul dificil al cărţilor de popularizare ştiinţifică, Maxim Gorki spunea că ştiinţa şi tehnica trebuiesc zugrăvite nu ca o sumă de descoperiri şi invenţii întîmplătoare, ci ca „o arenă de luptă, în care omul, un anumit om, concret, învinge rezistenţa materiei şi a tradiţiei". Din păcate sub acest aspect toate cele trei lucrări amintite rămîn datoare.

Colecţia „Să ştim" este abia la început, ca de altfel şi genul literaturii de popularizare a ştiinţei. Trebuie salutată elogios iniţiativa „Editurii tineretului" de a tipări o asemenea colecţie literar-ştiinţifică. Rămîne ca în viitorul apropiat editura să formeze un larg activ de autori, specialişti în domenii ştiinţifice variate şi să se preocupe în permanenţă de ridicarea nivelului calităţii literare, beletristice a acestor cărţi.

Teşu MILCOVEANU

---

100 de ani de la moartea lui ALECU RUSSO

UN MILITANT AL CRITICII DEMOCRATICE

Centenarul morţii lui Alecu Russo (născut la 17 martie 1819, el avea să se stingă în vîrstă de nici 40 de ani, la 4 februarie 1859) ne aduce în amintire, printre altele, cuvintele lui G. Ibrăileanu, care, analizînd în „Spiritul critic în cultura romînească", aportul scriitorului moldovean la critica noastră, menţiona că în opera acestuia „se găseşte tot atîta critică cît în toţi ceilalţi critici la un loc şi în mai multe direcţii decît la toţi..."

Exagerată sau nu, remarca lui Ibrăileanu, care-l mai considera pe Russo „capul cel mai teoretic" al „şcolii noastre critice din jurul momentului 1848, subliniază contribuţia autorului „Cîntării Romîniei" într-un domeniu în care realizările înaintaşilor şi contemporanilor erau dintre cele mai modeste, deşi nu de neglijat.

Fără ca preocupările lui să fi fost cu exclusivitate îndreptate înspre problemele de critică literară (el îşi spune cu tărie şi judicios cuvîntul nu numai în problemele literare, ci şi în cele lingvistice, politice, sociale, economice, juridice etc.), Alecu Russo se distinge, mai mult decît ceilalţi, mai ales ca un autentic precursor al criticii noastre literare combative şi analitice, al criticii „logice", după expresia lui însuşi.

Conştient de rolul determinant al criticii, polemizînd cu acei cărturari care-şi închipuiau că pot emite orice aberaţii fără riscul unei riposte din partea cuiva, Russo atrage atenţia încă de la început că fără critică pericolul săvîrşirii greşelilor de tot felul ar fi incomensurabil. „Norocire scrie el în articolul «Contra latinizanţilor ardeleni» — că în Moldova se găsesc critici, adică oameni carii se uită înapoi, să vadă ce-au făcut pedanţii, şi se uită înainte, să vadă ce vor mai face pedanţii şi în care rîpă de ridicul ne vor arunca; fără dînşii, Romînia ar fi o adunătură de pedanţi de tot soiul, ce s-ar socoti oameni mari, carii s-ar sui în toate zilele în Capitol să se ureze unii pe alţii că au scăpat Romînia; se aude gîgîitul gîştelor... dar Camilii nu se zăresc".

Părerea lui Russo e că prezenţa criticii trebuie să fie ubicuă. Ea are dreptul să critice orice operă care a părăsit sfera de elaborare a creatorului ei. Ideea pe care avea s-o folosească Maiorescu că, odată opera pusă la dispoziţia publicului, ea nu-i mai aparţine autorului şi că în această situaţie criticii îi revine dreptul de a-şi spune cuvîntul, este tot a lui Alecu Russo: „Orice se publică, gramatică, istorie, manuale, poezie sau filozofie — scrie el în articolul citat — este proprietatea nemărginită a criticii, ori de unde vin şi fără osebire de laturile unde sînt născuţi..."

Dar pentru că am amintit de criticul junimist, trebuie să spunem că Alecu Russo se relevă şi ca unul dintre cei dintîi — dacă nu primul — adversar hotărît al criticii reacţionare a „artei pentru artă", al cărei teoretician avea să fie Titu Maiorescu. Intr-adevăr, cerînd criticului literar să întrunească următoarele însuşiri: ştiinţă, judecată nepărtinitoare, cunoştinţa lucrurilor, a lumii şi a oamenilor, el ia atitudine faţă de critica pe care C. Dobrogeanu-Gherea avea s-o numească mai tîrziu „judecătorească". Este vrednic de remarcat că Russo mai cere criticului buna cunoaştere a realităţii, oglindită într-o operă literară, căci numai astfel va putea criticul să fie în cunoştinţă de cauză, să aprecieze temeinic opera analizată.

Critica literară pe care înţelege s-o promoveze Alecu Russo trebuie să fie principială şi constructivă. „Prin critică — scrie el în articolul consacrat «Poetului Dăscălescu» — nu înţelegem numai aceea care bate fără cruţare frazeologia, sărăcia ideilor, pedanteria şi obiceiurile literaturilor străine introduse cu patos în pămîntul romîn, dar critica sănătoasă ce răspîndeşte bunul..." Iar în studiul intitulat „Critica criticii", polemizînd cu un oarecare D. Gusti, care-i criticase cu rea-credinţă comedia — azi pierdută — „Băcălia ambiţioasă", Russo completîndu-şi oarecum ideea de mai sus, adăuga că adevărata critică trebuie să fie „cumpănită în lecţii sau în laudă, dreaptă în judecată şi învăţată..."

Există, desigur, şi o critică destructivă, al cărei rol e nefast pentru literatură. Acest fel de critică incontestabil că trebuie repudiat. E clar că la acest gen de critică s-a gîndit Alecu Russo atunci cînd a scris, tot în „Critica criticii", că „O dată cu binele s-a născut şi răul, o dată cu lumina s-a ivit şi întunericul, adecă critica..." In orice caz, spune scriitorul, „critica bună, ră, trebuie să fie logică" (ibidem), adică să explice, să analizeze, să convingă şi să nu se mulţumească a fi sentenţioasă".

Care sînt însă părerile lui Russo despre literatură? Unele dintre cele mai înaintate, la care noi subscriem cu bucuria întîlnirii unui prieten, unui tovarăş de idei. „Ce este literatura — se întreabă el în «Cugetări» — de nu chiar expresia vieţii unei naţii? Inrîurirea literaturilor, ca să fie dreaptă şi legiuită, trebuie să iasă din gradul civilizaţiei, din aplicarea naţională, din înrîurirea stării morale, sociale şi politice: toate aceste elemente trebuie să se înşire delaolaltă". Cerînd o literatură inspirată din viaţa înconjurătoare, din realităţile noastre, Russo îşi precizează atitudinea sa în sensul promovării unei literaturi militante, opusă celei atemporale şi exotice, ruptă de existenţa însăşi a poporului din care scriitorul face parte. El seziseasă, de asemenea just, că literatura trebuie să fie oglindă a vieţii materiale şi spirituale a maselor, atunci cînd, în „Studie moldovană", susţine că „poezia adevărată este şi a fost răsuflarea naţiilor, inima popoarelor..."

Militînd pentru o literatură naţională, originală, Russo e convins, ca şi Kogălniceanu, că „tălmăciri, imitaţii, cercări, deşi vrednice de laudă nu alcătuiesc o literatură". Laudă, de aceea, aşa cum face în „Critica criticii", publicul care încurajează producţiile naţionale. Aceasta nu înseamnă că el consideră că „autohtonismul", ceea ce se cheamă specificul naţional al unei opere literare, poate înlocui adevăratele valori artistice pe care trebuie să le conţină opera. „Nimică nu omoară pedantismul ca o carte frumoasă, simplă, de gust şi de idei", scrie el în „Cugetări". Deoarece el ştia că „Judecata şi gustul se vor isca în ziua ceea în care vom înţelege că literatura este pîinea zilnică a unui neam". (Ibidem).

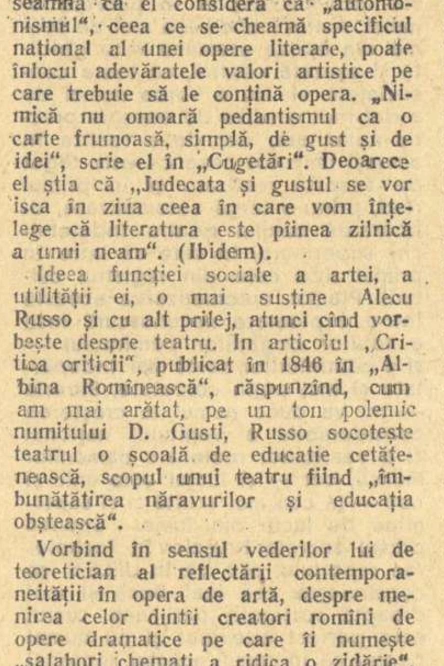

Ideea funcţiei sociale a artei, a utilităţii ei, o mai susţine Alecu Russo şi cu alt prilej, atunci cînd vorbeşte despre teatru. In articolul „Critica criticii", publicat în 1846 în „Albina Romînească", răspunzînd, cum am mai arătat, pe un ton polemic numitului D. Gusti, Russo socoteşte teatrul o şcoală de educaţie cetăţenească, scopul unui teatru fiind „îmbunătăţirea năravurilor şi educaţia obştească".

Vorbind în sensul vederilor lui de teoretician al reflectării contemporaneităţii în opera de artă, despre menirea celor dintîi creatori romîni de opere dramatice pe care îi numeşte „salahori chemaţi a ridica o zidărie", scriitorul îşi exprimă şi părerea că „arhitecţii" — adevăraţii autori de talent — „vor veni mai tîrziu". Russo crede că rolul pionierilor teatrului romînesc, printre care se considera şi pe sine, este „de a introduce pe scena naţională naţionalitate, dramă şi comedii, îmbrăcate în caracterul pămîntului, vorbind cum vorbim cu toţii cînd sîntem între noi, fiecare după treapta lui, iar nu nemţi, franţuji, îmbrăcaţi în haine moldoveneşti şi minuind o limbă care nu e nici a lor, nici a noastră". El vede limpede aşadar necesitatea ca scriitorul de opere dramatice să-şi pună personajele să acţioneze şi să vorbească după cum se comportă în viaţă, în mod realist, ţinînd seama de categoria socială căreia îi aparţin ele, de epoca şi locul în care se petrece acţiunea operei respective.

Nu putem încheia aceste note fugitive despre meritele de înaintaş al criticii noastre literare de astăzi, înainte de a sublinia aportul lui Alecu Russo în cunoaşterea şi valorificarea literaturii noastre populare.

El apreciază în mod deosebit folclorul, poezia populară, fiind unul dintre cei dintîi scriitori ai noştri care şi-au dat seama de adevărata lor valoare. Nu vom stărui asupra meritelor de culegător al poeziilor poporului, asupra dărniciei cu care a oferit prietenului său Vasile Alecsandri poeziile culese de el în plimbările făcute prin satele Moldovei, ca şi minunata bijuterie a geniului popular „Mioriţa" înregistrată în timpul surghiunului de la Soveja. Ceea ce se cere însă cu deosebire relevat e că, în contrast cu Alecsandri şi cu mulţi alţii, Alecu Russo a izbutit să vadă după cum ne dovedesc şi numeroase versete din „Cîntarea Romîniei", şi realităţile vii, dureroase, ale vieţii ţăranului romîn, nu numai aspectul pitoresc de suprafaţă al satelor noastre. Pentru întîia oară el pune apăsat problema valorii sociale, nu numai artistice a poeziei poporului. Este relevant din acest punct de vedere studiul său „Poezia poporală" în care Russo consideră în mod ştiinţific, că „datinele, poveştile, muzica şi poezia sînt arhivele popoarelor", deoarece în ele se oglindeşte viaţa popoarelor.

Este regretabil că modestia atît de cunoscută a lui Alecu Russo, viaţa lui scurtă, l-au împiedicat să-şi sistematizeze ideile, să le dezvolte în articole mai multe şi de mai amplă respiraţie. Aplicarea practică a acestor idei mai ales în studii de analiză a operei unui scriitor — aşa cum n-a apucat să facă Russo — ar fi fost nu numai utilă pentru cunoaşterea literaturii romîneşti contemporane scriitorului, dar şi în completarea profilului lui de critic literar militant. Oricum, însă, din cîte a apucat să încredinţeze paginilor puţine pe care le avem de la el, noi credem că nu greşim afirmînd, de fapt repetînd, ceea ce am spus mai de mult: odată cu moartea lui Alecu Russo, critica noastră literară a pierdut pe unul dintre cei mai valoroşi precursori ai ei.

Emil BOLDAN

VIAŢA UNIUNII SCRIITORILOR

Secţia de Proză organizează vineri 6 februarie, ora 17.30, la Casa Scriitorilor, o discuţie asupra romanului „Cuscrii" de Al. Ivan Ghilia.

Vor lua cuvîntul Eusebiu Camilar, N. Tertulian, I. D. Bălan şi autorul.

★

Duminică, 8 februarie a.c., ora 10 dimineaţa, va avea loc a doua şedinţă de lucru a cenaclului literar „Nicolae Labiş".

Vor citi: Corneliu Leu din piesa „Istoria nu se repetă" şi Nichita Stănescu, versuri.

★

Societatea pentru Răspîndirea Ştiinţei şi Culturii şi Uniunea Scriitorilor au organizat vineri 30.I.1959 o seară de literatură coreeană. A vorbit poeta Veronica Porumbacu: „Drum în Coreea" şi au citit poezii în traducere Demostene Botez, Veronica Porumbacu, Violeta Zamfirescu şi Mihail Gavril.

---

cărţi

PETRE SOLOMON:

„Mark Twain"

DE TWAIN, Petre Solomon s-a preocupat în ultimii ani cu perseverenţă, în numeroase prefeţe sau articole realizînd şi cîteva traduceri izbutite din opera marelui scriitor satiric.

Continuînd această activitate, Petre Solomon o îmbogăţeşte acum cu o carte de 400 de pagini. Formula de „evocare literară" prin care autorul vrea să-şi definească metoda de prezentare a vieţii scriitorului şi pe care o propune în cuvîntul său înainte, ni se pare şi nouă potrivită.

Povestind viaţa lui Mark Twain, Petre Solomon întreprinde documentate şi ample incursiuni în epocă. El ştie să descopere acolo determinantele istorice şi sociale pe care definirea unei personalităţi artistice le implică. Tumultuoasă, bogată în experienţe esenţiale, viaţa lui Mark Twain alimentează cu generozitate scrierile sale. Iată de ce judicioasele interpretări asupra operei, converg aproape toate către evocarea biografiei celui ce a scris această operă. Şi asta cu atît mai mult cu cît Petre Solomon descoperă în eroii de amploare ai lui Twain — Tom, Huck, colonelul Sellers, yankeul de la curtea regelui Arthur — ipostazieri succesive ale creatorului lor. Interesantă ni se pare discuţia în legătură cu semnificaţiile diferite pe care le-ar purta protagoniştii cei mai îndrăgiţi ai cărţilor lui Twain: Tom Sawyer şi Huck Finn, văzuţi în perspectiva depăşirii copilăriei.

Fiindcă Twain a parcurs toate „aventurile umorului", înţelegînd prin această diferitele trepte pe care umorul le presupune, Petre Solomon şi-a subintitulat cartea în acest sens. Aici am fi dorit poate o delimitare mai strictă, o mai substanţială analiză, care ar fi putut reliefa nota specifică a umorului twainian. Pentru că urcînd într-adevăr treptele de care am vorbit, Twain n-o face fără să imprime fiecăreia dintre ele scînteietoarea sa originalitate.

Cartea lui Petre Solomon, pornită, cum spuneam, dintr-o veche şi temeinică pasiune pentru opera lui Twain, este folositoare şi aduce o contribuţie onestă la cunoaşterea unui scriitor preţuit de mase.

G. DIMISIANU

VAL. CIMPEANU:

„Floare de lotus"

Găsim în cartea lui Valeriu Cîmpeanu două povestiri aparent fără nici o legătură — unite într-una singură. Intr-un compartiment de tren, şapte oameni ascultă povestea vieţii celui de-al optulea. Este un pandur care, alăturat unei unităţi sovietice pe frontul din Ungaria, rămîne lîngă noii săi tovarăşi pînă la capitularea hitleriştilor, apoi luptă pe frontul japonez pînă la Port Arthur. Cel care-şi istoriseşte viaţa e un autentic povestitor. Trecutul său de luptător care a terminat războiul cu pieptul plin de decoraţii se reconstituie fragment cu fragment. Fostul tanchist din compania sovietică supranumită „Flore de lotus" aduce în compartiment atmosfera înfrigurată a marilor bătălii din timpul ultimului război.

Călătoria are loc în timpul viscolului de acum patru ani. La Bîrsa — o staţie nu departe de Bucureşti — trenul se înzăpezeşte. Aici se termină prima povestire a volumului şi începe a doua. Fostul tanchist, un activist al regiunii de partid Bucureşti şi un maior organizează acţiunea de salvare. Colectează hrana pentru pasageri şi după ce copiii şi bătrînii sînt cazaţi în gară, ei alcătuiesc o coloană şi pleacă pe jos spre Bucureşti. Infruntînd viscolul şi pericolul lupilor, răzbesc după un mars chinuitor pînă în Capitală.

Firul care leagă cele două povestiri este ideea spiritului bărbătesc, a puterii de luptă şi de sacrificiu care îi animă pe eroii săi.

V. DINICU

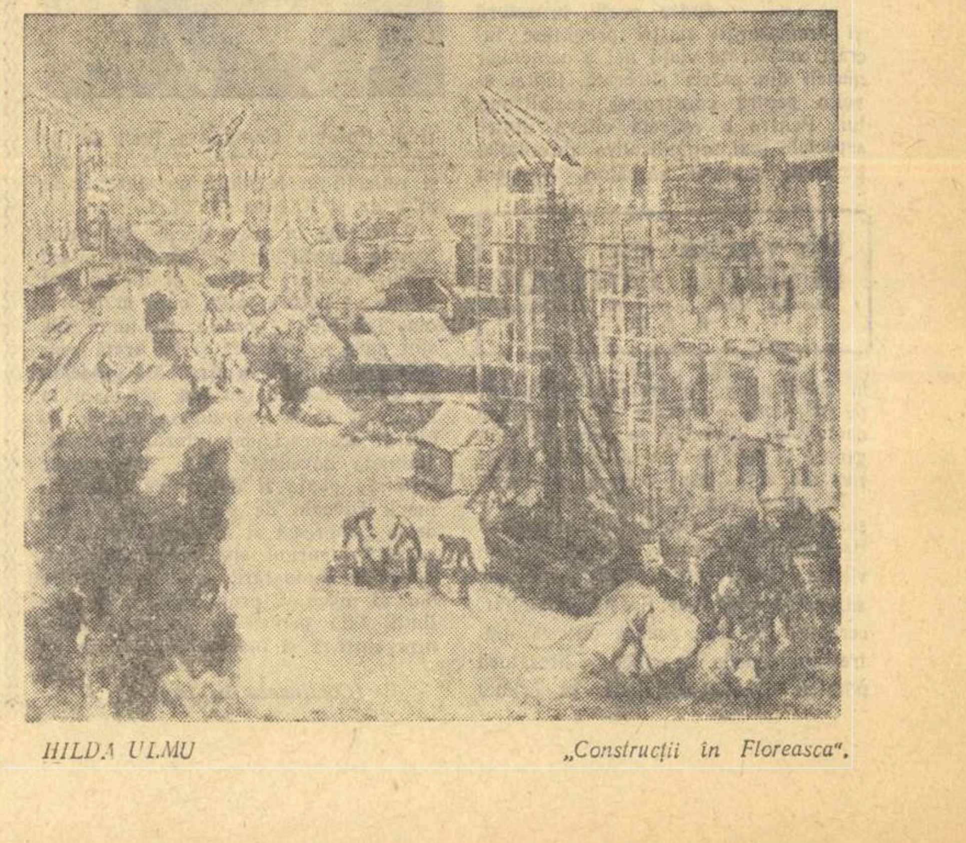

HILDA ULMU „Construcţii în Floreasca".

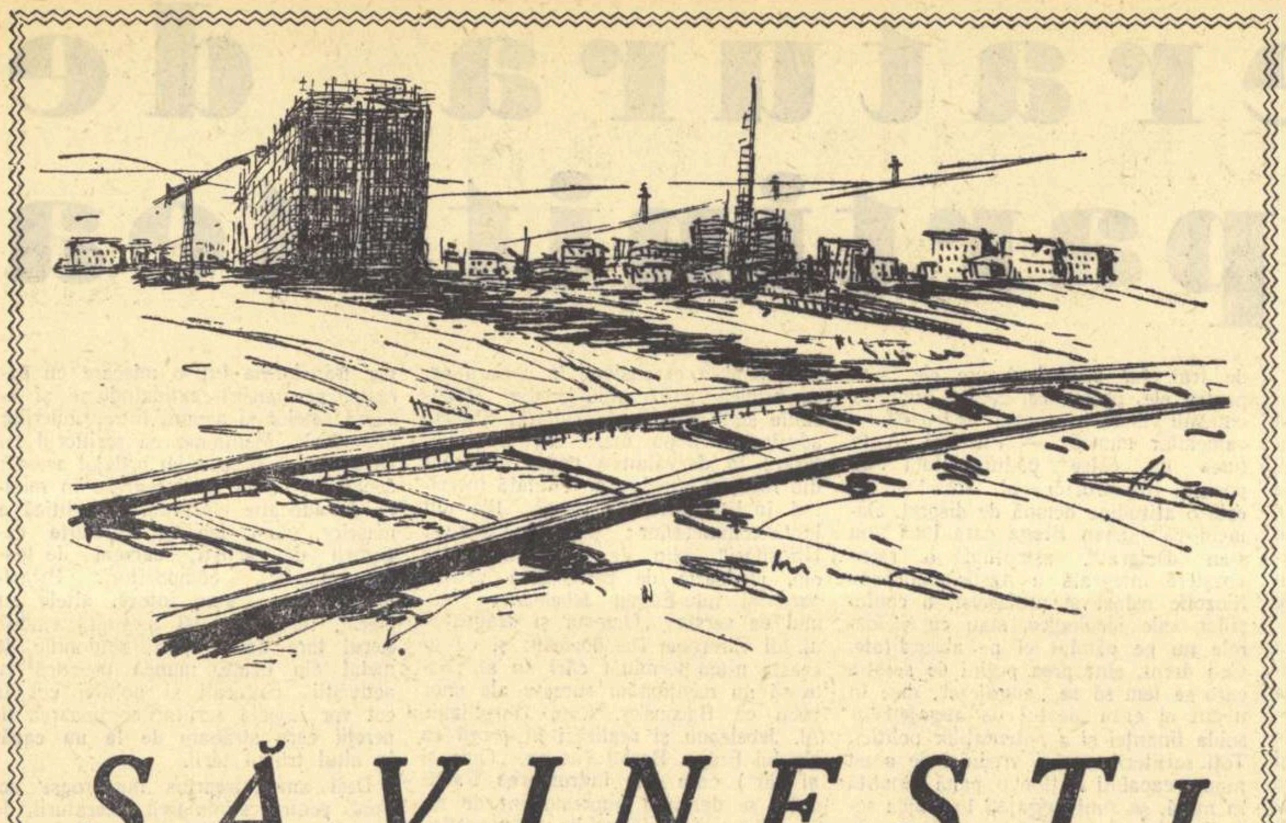

SĂVINEŞTI

TRENURILE accelerate încă nu opresc în halta Săvineşti. Este desigur o scăpare, o rămînere în urmă a administraţiei feroviare, silită să se adapteze în fiecare zi la harta în continuă prefacere a drumurilor ţării. Aşadar, cobori din tren la Roznov, cînd stelele încă pîlpîie, ieşi în şoseaua lină şi aştepţi o ocazie, o maşină, să te ducă la marele şantier. Liniştea aceasta dinaintea zorilor e derutantă, frigul te cuprinde şi vîntul subţire ce vine dinspre Bistriţa te şfichiuie fără îndurare. Ai sentimentul că ai coborît într-un pustiu şi urmăreşti lampa roşie a trenului care te-a adus, cu emoţia unui copil părăsit. Nu se arată nici o maşină. Ridici gulerul scurtei şi porneşti pe marginea şoselei, spre locul acela misterios, unde se înalţă acum unul din cele mai mari complexe industriale ale ţării.

Umbrele mari ale munţilor încep să se deseneze pe cerul care se decolorează treptat. In stînga e Bistriţa, ascunsă în zăvoaie, Bistriţa care cu cîteva ceasuri înainte a trecut printre uriaşele construcţii de la Bicaz. Bănuieşti în fund, unde văzduhul tremură într-o lumină lăptoasă, Piatra Neamţ, tîrgul lui Hogaş. Ziua întîrzie dar iată, în dreapta clipesc lumini, două, trei, zece, o sută. Acolo e şantierul. Incepi să-ţi pregăteşti sufletul pentru contactul cu o lume necunoscută, trăieşti tulburarea unui debutant pe o scenă de teatru. Oricît ai fi bătut şantierele, fabricile şi uzinele, oricît de familiară ţi-ar fi atmosfera tumultuoasă a unei construcţii noi, de fiecare dată încerci o experienţă inedită, eşti obligat la efortul de a pătrunde tainele unor oameni pentru care construirea socialismului este viaţa însăşi, este gîndirea şi bătaia inimii lor, este raţiunea existenţei lor. Dar emoţia nouă are şi alte cauze. Mai toate marile şantiere sînt aşezate în zone altădată pustii, din pricina întinderii lor şi din previziunea că în jur se vor naşte cu siguranţă oraşe care vor lega vechile aşezări şi vor crea noi colectivităţi urbane. Văzîndu-le aşa cum arată ele astăzi, crescînd din cîmpie sau din munte, pe marginea apelor şi pe crestele dealurilor, ai impresia că armata de constructori a cucerit un pămînt virgin şi clădeşte cu febrilitate o civilizaţie. Ideea nu este întru totul fantastică, pentru că realmente aceşti oameni, către care mă îndrept acum, ridică o ţară ale cărei coordonate sînt încă greu de cuprins pentru ochiul nostru mărunt.

*

Lumina zilei te prinde într-un oraş de barăci. Blocurile sînt mai departe, spre Bistriţa sau la Piatra. Aici, în condiţii de pionierat, trăiesc tinerii, trei-patru mii de tineri, muncitori, tehnicieni, maiştri, ingineri, laboranţi, cercetători, oameni cu meserii şi aptitudini ciudate, între care doctorul Faustus însuşi s-ar simţi dezorientat. La cîţiva kilometri, în ceaţă, silueta fabricii de relon, de o construcţie bizară, ca o uriaşă retortă. Mai la dreapta, Combinatul de îngrăşăminte azotoase, încă roşu şi crud, dar întins ca un oraş; cu toată vastitatea lui din pricina ceţii care îi estompează liniile, parcă se leagănă agăţat de clonţul macaralelor. De pe creasta purpurie a dealului coboară linia de înaltă tensiune care vine de la Borzeşti, alt gigant al industriei chimice. Intri în şuvoiul de pufoaice şi şube care se îndreaptă spre „Relon" sau întrebi veşnic, aştepţi ca totul să vie spre tine, să te cuprindă, să te identifici cu această lume de care nu te vrei despărţit printr-un ghid. Calci pe roua argintie, pe pămîntul încă puhav de pe urma escavatoarelor. Eşti tulburat dar îţi cauţi o atitudine nepăsătoare şi degajată, asemenea unui copil care se vrea deopotrivă cu cei vîrstnici. Dar iluzia se destramă. In incinta fabricii, şuvoiul se trezeşte — pufoaicele se împrăştie — intră în marea retortă, în clădirea administraţiei şi bateria de cazane, se cufundă în reţeaua de canale care se sapă acum în incinta fabricii, pentru nişte misterioase conducte. Marele aflux uman te părăseşte şi intră într-o mişcare complexă, este absorbit de porunca pe care el însuşi şi-a dat-o: „vom da relon încă în primul trimestru!" Rămas singur, nu ai altceva de făcut decît să-ţi recapeţi modesta calitate de reporter, să ceri să fii orientat, să întrebi, să afli, să vezi şi să auzi. Baţi la uşa organizaţiei de partid şi te întîmpină glasul de copil al inginerului Schulmann: „Bine-ai venit, tovarăşe". Aşa începe drumul fantastic al iniţierii.

*

Inţeleg îndată că agitaţia care domneşte în cuprinsul fabricii se datoreşte faptului că în momentul de faţă lucrează aici trei întreprinderi: constructorii, montorii şi beneficiarul, adică cei care vor face relonul. Trei procese distincte, topite într-un efort simultan pentru ca primele fire sintetice să pornească spre fabricile textile cu 4-5 luni mai devreme. Zidarii, betoniştii, mecanicii şi chimiştii se găsesc astfel în luptă pentru un obiectiv care va însemna o sărbătoare a industriei romîneşti. Rodajul maşinilor a început cînd încă se finisează zidurile şi chiar în răcoarea betonului crud, în sălile încă slab luminate, chimiştii au început cercetările. Este uimitoare rapiditatea cu care tehnicienii noştri montează şi pun în funcţiune o aparatură de care iau cunoştinţă acum. Iată-l pe Căciularu Rahmil, nenea Milu, bătrînul maistru de la Buhuşi vorbind despre aceste maşini moderne, ca şi cum o viaţă întreagă s-ar fi mişcat între ele. Iată-l pe inginerul Schulmann, pe Mornan, pe Mănescu Eugenia, pe Virgil Saveluc, tineri aproape adolescenţi, stăpînind procesele complicate ale chimiei moderne. Vorbind astfel, nu exprim uluirea novicelui în faţa misterelor ştiinţei, ci atest siguranţa şi naturaleţea cu care cadrele noastre tinere intră în marele efort pentru construirea socialismului. Privindu-i şi auzindu-i, nu mă părăseşte gîndul că nu va trece multă vreme şi noi vom concura pe tărîmul chimiei cu cele mai avansate ţări.

Curînd, foarte curînd, de la Săvineşti vor pleca cele dintîi tone de relon. Vor pleca spre ţesătoriile noastre, dar vor trece şi hotarul, vom exporta relon aşa cum exportăm ciment, tractoare, utilaj petrolifer şi locomotive.

Dar relonul, acest fenol supus unor transformări multiple şi complicate, tras în fire şi presat în mase, va depăşi condiţia sa tehnică şi va deveni un factor de progres social. El va fi mai ieftin şi mai rezistent decît firul natural, producţia sa nu va mai depinde de facturi imprevizibile, pentru că materia primă va fi asigurată în cantităţi inepuizabile. Vom fi eleganţi cu bani puţini şi ne vom gîndi cu recunoştinţă la oamenii tineri, la muncitorii, la inginerii, la chimiştii de la Săvineşti, la toţi acei oameni modeşti care creează în mod practic belşugul anilor ce vor veni.

*

Stoluri de fete înveselesc sălile care păstrează încă inerţia betonului proaspăt, a maşinilor în repaos. In liniştea luminată fluorescent, lîngă etuve, lîngă mosoarele care nu şi-au început încă rotaţia infinită, mulţimea aceasta tînără cu ochi jucăuşi şi iscoditori te îmbărbătează. Cine sînt, de unde vin aceste adolescente, ce rost au ele aici între maiştrii cu chipuri severe, între solomonarii caprolactamei şi ai ciclohexanonaximei? Au venit de pe tot cuprinsul ţării, de la şcolile profesionale, oltence negre şi subţiri, moldovence cu graiul moale, ardelence rumene, săsoaice cu priviri nostalgice. Se află aici de cîteva luni, urmăresc munca grea a montării maşinilor, urmează cursurile de calificare. Clipa în care relonul îşi va începe drumul său tainic prin acest labirint modern, le va găsi pregătite şi mîinile lor fragede vor conduce firul gingaş, îl vor proteja ca pe un mărgăritar, îl vor mîngîia ca pe o podoabă de preţ. Intr-una din aceste săli va fi un atelier de manichiură şi mîinile fetelor vor fi îngrijite, să se păstreze curate şi fine ca ale inginerilor. Mai sînt aici şi viitoarele cercetătoare din laboratoare, absolvente ale facultăţii de chimie. Ceva mai maturizate, păstrînd pe faţă acea limpezime a omului care stăpîneşte tainele naturii, ele aşteaptă în linişte ziua, noaptea, ceasul în care îmbrăcămintea noastră se va zvîrcoli în eprubete, în etuve, în cîntare, pe mesele mari de marmură ale laboratoarelor. Dar pînă atunci, le-am văzut pe aceste frumoase slujitoare ale ştiinţei, ştergînd maşinile de uleiuri şi unsori, cărînd molozul, lustruind geamurile, cu graba unor gospodine înaintea sărbătorilor.

La Săvineşti se vor fabrica fibre sintetice. Dar sinteza cea mare este de altă natură. Văzînd miile de oameni care roiesc în cuprinsul fabricii, ascultîndu-i, urmărindu-le mişcările sufletului şi ale mîinilor, am înţeles că produsele acestei fabrici, belşugul care va urma, nu este decît expresia materială a unei plămădiri spirituale declanşată de revoluţia socialistă. Am văzut constructorii, montorii şi fabricanţii de relon bătîndu-se aprig pentru calitatea muncii, iar comuniştii din organizaţia fabricii semnalează permanent deficienţele existente. Se vorbeşte aici despre intrarea în funcţionare a fabricii ca despre un fenomen epocal, dar emoţia şi entuziasmul acestor oameni au dreptul să exagereze, ei au dreptul la această bucurie pentru că fiecare cărămidă, fiecare piesă, pămîntul însuşi pe care se înalţă fabrica este îmbibat şi mărturiseşte mereu patima cu care s-a lucrat.

Păşeam prin sălile mari, printre maşinile tăcute şi discutam cu inginerul Mornan despre artă, despre cea cu tendinţă şi despre cea gratuită şi fără sens. S-a amestecat în vorbă şi un fost acrobat de circ, azi electrician la Săvineşti. A spus un cuvînt şi nenea Milu Căciularu şi maistrul Lubinski. Mă aflam între intelectuali şi mi-am adus aminte de vorba inginerului Schulmann, secretarul organizaţiei de partid: „aici la noi vor fi numai oameni de înaltă calificare, muncitori cu universitate"...

Aceasta înseamnă socialism, şi mai departe, comunism.

In februarie vor pleca primele fire de relon. Nu ştiu pe cine vor îmbrăca ele dar bărbatul sau femeia aceea să se gîndească că se încălzeşte cu patima neistovită a miilor de oameni de la Săvineşti.

Şi nu e decît începutul. Dacă sînteţi atenţi la noapte, veţi auzi cum muşcă escavatoarele din pămîntul pe care se va ridica fabrica de relon, o altă sinteză a veacului nostru.

Nicolae JIANU

Desen de IULIAN OLARIU

Dialogul cu pietrele

Eu nu sînt călător. Dar am un prieten călător. Poet, romancier, reporter literar (cred că va fi şi dramaturg), cutreieră coclaurii şi scrie. Am citit o mulţime de lucruri frumoase în cărţile lui... am văzut desfăşurarea fără de sfîrşit a Bărăganului şi pulsaţiile tainice ale Deltei, sarabanda apelor de munte, plutele trecînd ca nişte piepteni peste coama Bistriţei, am întîlnit oamenii oraşelor şi oamenii satelor şi ai pădurilor lucrînd, iubind sau înjurînd, după împrejurări şi după fire... De la primele grave acorduri ale unui uriaş preludiu social şi pînă la tonurile adînci ale genezei socialismului am întîlnit mergînd pe urmele din cărţi ale prietenului meu şi ale eroilor lui, farmecul noutăţii lucrurilor.

Iată, însă, că aveam să am şi o discuţie aprinsă, un fel de gîlceavă, cu acest amic al cărui talent şi a cărui omenie le ţin de mult la mare preţ în inima mea.

Era pe primăvară. Tocmai isprăvisem nişte reparaţii la romanul care stă s-apară, cînd într-o seară, l-am întîlnit pe negîndite. Nebărbierit, netuns, cu urmele încă proaspete ale vîntului şi ale soarelui în obrajii pîrguiţi, venea de departe, cu o valiză-n mînă, venea din Dobrogea.

— Ascultă, zise, după ce ne-am bucurat de revedere. Lucrezi la ceva?

— Pentru moment, nu. Dar de ce?

— Atunci vino cu mine.

Cum totdeauna, cînd ne întîlnim, prietenul meu mă trage după el, numai ca să nu stea locului, l-am urmat fără să bănuiesc ce avea să-mi propună. Propunerea a sosit ceva mai tîrziu:

— Vino cu mine în Dobrogea... Vino să vezi oceanele!

— Poftim?!

— Da... Acum e un ocean negru, nu peste mult timp va fi un ocean verde şi după încă un timp, un ocean galben. Nu trebuie să te miri, e de ajuns să vii cu mine ş-ai să vezi...

Avea ceva maliţios în glas, şi m-am cam supărat; l-am poftit să mă lase în pace, fiindcă eu nu am timp de pierdut pe drumuri..

— Dar cărţile mele! m-a întrerupt el. Crezi că le puteam scrie fără să bat drumurile?! Asta se numeşte timp pierdut? Cînd ai fost sincer? Cînd ai spus că-ţi place, sau acuma, cînd...

Oarecum jenat de întorsătura lucrurilor, am căutat să-i explic că mă preocupă un subiect interesant, recent descoperit la Spitalul de Urgenţă, că asta am vrut să se înţeleagă prin lipsa de timp şi mai ales că Dobrogea o cunosc de mult: pămînt sterp, arşiţă, oameni prea amestecaţi, vînturi, nisip, piatră şi iar piatră... A, dacă mă chema în altă parte, cine ştie...

De la un anume punct, mi s-a părut că prietenul meu nu mă mai ascultă. Am tăcut. Ceva mai încolo, în lumina răspîndită de vitrina unui magazin pe lîngă care treceam, i-am văzut ochii. Adînci, negri, în contrast cu tenul roşcovan, erau învăpăiaţi, scăpărau. Abia după ce am ieşit din bulevard, în semiobscuritatea unei străzi mai dosnice, m-a întrebat:

— Zi, aşa! Piatră şi iar piatră, da? Dar de baritină ai auzit? Geologule! şi a rîs (era un rîs ursuz), ca să adauge apoi, cu un glas care avea să treacă pe nesimţite de la tristeţe la o bucurie nebănuită: Dobrogea, pe care o cunoşti de mult, a fost... A, nu! Tocmai de asta trebuie să mergi cu mine. Ce ştiu despre Dobrogea? Că are peşte? Că e dulce iarna cu oile? şi că în rest e atît de săracă şi atît de urîtă, încît nimeni nu te-ar lua în serios, dacă ai afirma că în sînul ei se ascund bogăţii? Te-am întrebat şi nu mi-ai răspuns: ştii sau nu ştii ce este baritina?

Mărturisindu-i că nu mi-au mai rămas decît nişte vagi cunoştinţe geologice rătăcite printre amintirile anilor de şcoală, aveam să aflu că: baritina e o piatră foarte grea, din care se scoate sulfatul de bariu (adică praful, pe care-l înghiţim, cînd ne facem radioscopia gastro-intestinală) şi îndeosebi prea preţioasa pulbere folosită de muncitorii din petrol, ca să obţină noroiul necesar în sondaj...

— Nimic de zis, foarte bine, numai că nu prea văd la ce m-ar putea interesa, i-am spus. Nu lucrez în petrol.

— Lasă c-o să glumim mai tîrziu, mi-a răspuns el. Pînă una alta, află te rog că numai anul trecut această „sărmană" regiune a ţării a adus o economie în aur de aproape treizeci de milioane lei. Datorită acestei pietre, căreia îi zicem baritină şi pe care pînă de curînd o aduceam din străinătate, plătind-o în bani grei. Sau în cereale.

— Interesant. Dar, ca scriitor, prefer oamenii. Pietrele nu prea îmi plac, rămîn lîngă medicii şi bolnavii mei. Poate pentru dumneata, fiindcă eşti dobrogean... Apropo! Spuneai că vrei să scrii un roman cu colectivizarea Dobrogei. Cum stai cu materialul documentar?

— Il scriu, m-am şi apucat de el. Materialul uman e uluitor... Dar lasă asta acuma. Pietrele, vrei să spui, acţionează singure? Nu oamenii au descoperit baritina?, nu geologii mei?, nu oamenii au prefăcut dealurile Somovei şi ale Cişlei în veritabile mine? La Somova se naşte un oraş viguros — un oraş al foştilor ciobani şi argaţi, astăzi mineri. Nu e vorba de oameni? Creşte acolo un element al industriei socialiste, asemenea celuilalt pivot de la Năvodari, pe coasta opusă a Dobrogei. Şoselele, pe care le poţi vedea crescînd (numai să vrei) peste dealuri şi pe deasupra Deltei, vor fi asfaltate. Vapoare, şlepuri grele vor veni pe gîrla Somovei pînă în dreptul staţiei de flotaţie, astăzi în construcţie, şi vor încărca minereul curat, strălucitor. Văd şi ziua cînd satele din preajmă se vor schimba în oraşe; oraşe poate mai mari şi în orice caz mai civilizate decît străvechea Tulce. Şi multe zeci de milioane de lei, în aur, vor fi scoase an de an din adîncul acestor dealuri şi vor spori bogăţia şi vigoarea ţării. Nu te interesează pietrele. Dar faptul că o parte importantă a Dobrogei îşi schimbă şi structura şi înfăţişarea? Nu vrei să vezi ciobanii şi foştii argaţi şi chiar pescarii, cum devin mineri şi cum scobesc pămîntul, nu doar cu sculele, ci şi cu puterea conştiinţei de oameni noi, pe care le-o infuzează socialismul? Dacă nu vrei, n-ai decît să zaci în Bucureşti, printre bolnavii dumitale!

Abia mai tîrziu, după despărţire, mi-am dat seama că aş fi avut şi motive să mă supăr. Pentru moment, însă, nu am reţinut decît patosul din glasul şi sîrguinţa din vorbele prietenului meu, călătorul. Lucrurile, ce e drept, înfăţişate astfel, începeau să cîştige preţ şi semnificaţie. Cînd am dat să-l întreb ceva, el tocmai mi-o lua înainte:

— Ce faci poimîine? E duminică, poate n-ai nici o treabă. Vino la prînz pe la mine. Ţiu foarte mult să-l cunoşti pe unul din oamenii care au dat viaţă Cişlei şi Somovei... şi adăugă, din nou malIţios: şi pietrelor... E în trecere prin Bucureşti, are nişte treburi la Comitetul Geologic ş-ai să-l găseşti la mine...

La vreo trei luni de la această întîmplare, cam pe la jumătatea lui iunie, trenul mă ducea într-o noapte spre Tulcea. Pe mai toţi cei din compartiment îi cuprinsese somnul. Eu, însă, nu pot să dorm în tren, nu am astîmpăr. Era, pe deasupra, şi emoţia apropiatei întîlniri cu cei doi prieteni ai mei: unul vechi, călătorul, şi altul proaspăt, geologul Bacalu.

Pe Vasile Bacalu îl cunoscusem în Duminica aceea, în casa scriitorului. De felul meu, sînt circumspect cu oamenii, trăiesc destul de izolat şi mă împrietenesc foarte greu. Dar cu geologul am devenit prieten în mai puţin de o oră, fiindcă, în ciuda înfăţişării sale puţin cam dure, mi-a inspirat încredere încă din primul moment. Intuiam în omul acesta robust şi tînăr (abia trecuse de treizeci de ani) o energie inepuizabilă; în ochii bătînd în negru şi în privirile-i directe, desluşeam un temperament tenace, o fire fără ascunzişuri. De altfel, mi-a spus-o de la obraz, din capul locului:

— Am auzit că vrei să vii pe la noi (Ah, mi-o făcuse prietenul meu, călătorul!). La urmă de tot, după ce e gata toată treaba, hop! ne vine şi un scriitor. Şi vă mai văitaţi că...: In fine, mă rog, cînd vii la Somova?

De partea cealaltă a mesei, cu o carte în mînă (îi găsisem citind din Cîntice ţigăneşti, a lui Miron Radu Paraschivescu), scriitorul zîmbea, nu stingherit, ci parcă mai degrabă zîmbea bucuros de ceea ce auzise. Mie, mi-a fost puţin ruşine, dar mi-a plăcut omul. (E totdeauna de preferat să ai de-a face cu cineva care-ţi vorbeşte deschis). Din vorbă în vorbă, am aflat unele lucruri noi, la care acuma, mergînd cu trenul, mă tot gîndeam. La prima vedere, totul părea simplu, ca şi iscat de la sine, şi prin urmare lipsit de dramatismul efortului uman, lipsit de grandoarea epică a marilor şantiere despre care aproape zilnic scriu gazetele. Părea cam aşa: fiindcă acţiunea de exploatări petrolifere şi de explorări geologice s-a intensificat şi fiindcă au fost descoperite noi regiuni cu petrol, a crescut şi consumul de baritină. Adusă de peste hotare, costa enorm. Atunci Partidul a zis (îmi amintesc fiecare cuvînt şi fiecare gest prin care geologul mi-a rezumat la maximum îndemnul Partidului): „Căutaţi acest minereu în subsolul ţării noastre. Dar să-l şi găsiţi, nu numai să-l căutaţi!" (nu mi-am putut da seama dacă imperativul fusese formulat întocmai ori Bacalu îl întărea de la el...) In consecinţă, simplu fiind, Comitetul Geologic şi-a luat angajamentul că... au început explorările... a apărut baritina... şi toată lumea e foarte mulţumită...

Incet, încet, pe măsură ce cu trenul străbăteam distanţele, iar cu gîndul amintirile şi faptele, înţelegeam că nu fusese totul chiar atît de simplu şi că lucrurile nu erau de loc lipsite de epos şi de dramatism. Aşa că nerăbdarea mea creştea.

In curtea geamiei din Tulcea, e o casă pricăjită, cu o coastă spre oraş şi alta către Dunăre. N-ai bănui că aici, într-una din cele două sau trei încăperi, multe din măruntaiele pămîntului stau frumos rînduite, sub bucăţi de sticlă sau în rafturi, stau cuminţi, strălucitoare sau întunecate, de la formele cele mai simple şi pînă la cele mai ciudate, stau şi-i ajută pe oameni să discute despre vîrsta planetei şi despre comorile tăinuite sub carnea de humus a dealurilor de prin părţile locului. Aici, timpul e calculat în milioane de ani, aici spaţiul e condensat în straturi şi filoane, aici găseşti macheta tuturor galeriilor, puţurilor, sondezelor şi carierelor din dealurile Cişlei, Somovei, Cortelului... aici e oglinda în care vezi ce se petrece într-o parte sau alta a vastului şantier. Aici lucrează geologii lui Bacalu. Expresia nu-mi aparţine. Omul, în cinci sau şase ani de cînd bate dealurile amintite, fie pe deasupra, din stîncă în stîncă, fie prin-năuntru, a devenit atît de cunoscut, încît colaboratorii săi direcţi aşa sînt porecliţi: geologii lui Bacalu. După cum baritinei i se spune: piatra lui Bacalu. Că e rău sau că e bine — nu ştiu.

Ştiu numai că aici am cunoscut o mînă de oameni pasionaţi, nişte adevăraţi contemporani. Că de aici porneam dimineaţa, împreună cu ei, şi că aici ne înapoiam către seară, frînţi de oboseală şi flămînzi (nu voi uita niciodată ciorbele de morun de la cantină!), dar totdeauna bucuroşi că ziua nu trecuse de pomană, că încă un carotaj fusese dus pînă la capăt, că minerii deschiseseră o nouă galerie, la cincizeci sau optzeci sau o sută de metri adîncime, că filonul pierdut alaltăieri îl regăsiseră astăzi, că procentajul de baritină în minereu creştea, mergînd uneori chiar pînă la nouăzeci la sută... Aici l-am cunoscut, printre alţii, pe culegătorul de probe Dima Ştefan, fost pe vremuri o sărăcie a pămîntului, dar acuma muncitor calificat şi care, atent, isteţ, iubindu-şi noua şi adevărata meserie, umblă de colo-colo prin galerii, cu lampa de carbid la şold sau la piept, cu dălţiţe, ciocănaşe şi lădiţe, scobind cu grijă, ca să surprindă filonul în întreaga lui făptură.

Uneori mă duceam cu Vasile Bacalu, numai cu el, şi cutreieram dealurile. Cu ciocanul lui cu coadă lungă, geologul ciocănea ici, ciocănea dincolo, în pietre, în colţuri de stîncă, în pămînt. Tăcea, asculta, avea aerul că aşteaptă un răspuns din partea cuiva. Era dialogul geologului cu pietrele. Apoi pornea mai departe. Căuta minereul, piatra aceea grea, căuta baritină, şi eu mă ţineam după dînsul, parcă şi eu căutam ceva, începuse să-mi placă glasul pietrelor, deşi nu-l înţelegeam, era cîteodată ca o muzică, mineralele cîntau încetişor. In drumurile acelea, sub soarele care ne topea, pe cînd străbăteam tărîmul înainte şi înapoi şi la dreapta şi la stînga, ba pe un deal, ba pe altul, am aflat cum savanţi-geologi ca Mircea Savul, Alexandru Codarcea, Virgil Ianovici, Dumitru Hagiu, meşteri mari în a pătrunde tainele din sufletul pămîntului, îl ajutaseră şi încă-l ajutau îndeaproape pe fostul lor elev.

— Să fii perseverent, i-au spus de la început. Să pui pasiune şi curaj. Ţara are nevoie de acest minereu, şi cine să i-l dea, dacă nu noi, geologii? Tu eşti dobrogean, eşti acasă la tine aici. Dobrogea are să înflorească, dacă noi găsim aici aceste bogăţii la care nimeni nu s-a gîndit pînă acum. Iar pe noi să ne chemi ori de cîte ori va fi nevoie.

Rezultatul? Geologii de la Somova nu numai că au dat de acele filoane, pe care de mult şi în van le semnalaseră atît Ion Pascu, descoperitorul minelor de aramă de la Altîn-Tepe, cît şi profesorul Mircea Savul, acum douăzeci şi şase de ani. Dar tot vorbind cu pietrele şi ciocănindu-le, pişcîndu-le, făcînd din ele muzică şi grai, au mers din zăcămînt în zăcămînt şi merg şi azi şi scot mereu la iveală minereul, piatra aceea grea căreia îi zicem baritină, adică nu piatră oarecare cum o socoteau la început ţăranii de prin satele vecine, şi nu o pulbere din care faci noroi — ci aur.

Tot pe dealul Cişlei, am avut, într-una din acele senine dimineţi, şi revelaţia oceanelor.

Noi eram pe ţărmuri, pe dealuri. In dreapta se vedea Tulcea, în stînga Somova. Intre ele, la poalele noastre, şerpuia şoseaua largă, legîndu-le, şi drumuri multe dinspre dealuri se revărsau în ea, ca văile, şi peste tot autocamioane se duceau pline şi veneau goale şi iar plecau cu minereul nostru. Cîteodată auzeam bîzîitul sondezelor ca al unor tainici cărăbuşi, sfredelind pămîntul în adînc. Alteori uriaşe explozii în stîncă răscoleau văzduhul şi la răstimpuri cascadele de minereu se rostogoleau în haldă „Ca un ropot de herghelii năzdrăvane!", cum a exclamat într-o zi prietenul meu cel vechi. Şi oameni mulţi, oameni grăbiţi parcă să ajungă undeva mai repede, trebăluiesc pe dealuri, însufleţindu-le. Sînt aceleaşi dealuri, pînă nu demult pierdute în singurătăţi şi unde doar păstori puteai să vezi, din cînd în cînd, păscîndu-şi oile. Cineva spunea despre Bacalu, că şi el e un fel de cioban, cum stă cîteodată sprijinit în coada ciocanului geologic; doar atît că are grijă nu de oi, ci de pietre. Era un miner de-al lui, un fost pescar sărac pe balta Somovei, un bun de glume, dar şi de muncă, şi noi am rîs, şi-apoi am coborît în adîncimi, pe trepte verticale, aproape o sută de metri, iar acolo, la fund, în galeriile reci şi pline de pulbere, ne-am întîlnit cu alţi oameni, parcă şi ei grăbiţi să ajungă undeva mai repede. Perforînd stîncile, urmăreau baritina; cînd mă uitam la ei, mi se părea că-i văd aţinîndu-se pe urmele unor fiinţe vii, nu ale unor pietre.

Da, Dobrogea nu mai era Dobrogea... I-am spus vechiului meu prieten că a avut dreptate. Era într-o noapte, ne întorceam pe jos de la Tulcea, unde zăboviserăm în casa din curtea geamiei. Mergeam la Somova. Deodată, în stînga noastră, au prins a răsări pe dealuri constelaţii după constelaţii, din văile adînci. Erau înaltele sonde, înveşmîntate în lumini electrice. Păreau nişte locuri de taină, iar taina noi o cunoaştem. Ne-am oprit şi am rămas multă vreme acolo, cu privirile pierdute departe, către lumini.

— Da, a spus şi el, într-un tîrziu, Dobrogea nu mai e Dobrogea — este o minune a zilelor noastre...

Ben CORLACIU

Desen de N. MOCANU

CU 38 LA SUTĂ...

AŞADAR sar peste blocuri şi grinzi metalice, peste bare de oţel, peste linii ferate, peste cabluri întinse ca nişte corzi de vioară, peste şerpi cenuşii de cauciuc la capătul cărora bănuiesc aparatele de sudat (dar unde-o fi capătul?)... Urc şi cobor scări şi scăriţe de lemn sau de fier, unele asemănătoare cu cele de pe vapoare, cerînd o îndemînare de matroz. Mă înec în nori de praf albicios, cu miros de pămînt ars, de ciment, de gaze necunoscute şi mă sperii de strigăte ce nu-mi sînt adresate sau de bubuituri prăvălite pe sub tavanul metalic, înalt şi vast ca un cer care naşte tunete de furtună. De grinzile suspendate la 10—15 m. deasupra atîrnă uneori minunaţi ciorchini cu boabe de foc. Artistul care le produce stă agăţat ca un păianjen în pînzele sale trainice şi poartă pe obraz o mască asemănătoare celei de scafandru. Mi se atrage atenţia să mă feresc de boabele acelea de foc. E o frumuseţe care trebuie admirată... de la distanţă. Zgomotele amplificate de acoperişul înalt şi vast încep să semene cu o canonadă care se prăvăleşte asupra mea cu o furie distrugătoare căreia eu nu-i pot opune nimic.

Incă îi caut pe oţelari. N-am pierdut speranţa să-i găsesc ca şi altă dată la cuptoarele lor, atenţi şi preocupaţi, neliniştiţi dacă nu primeau la timp fierul vechi, dar gata să spună cîte ceva despre ei şi munca lor reporterului. Pe Constantin Moraru l-am văzut prima oară şuierînd în degete, haiduceşte, un semnal cuiva, iar Gheorghe Ştengel mi-a vorbit de dorinţa lui fierbinte de a învăţa... Unde-or fi acum? In jur e forfotă şi zgomot. Incerc să găsesc un sens la ceea ce se întîmplă şi totul mi se pare fără sens. Am impresia că unii lucrează de zor, în timp ce alţii stau degeaba. Jos, în largul halei, escavatoare uriaşe sapă pămîntul; cupele lor grele încarcă dintr-o dată camioanele basculante, care vin şi pleacă unele după altele de parcă le-ar trage cineva pe o sfoară. Imi aduc aminte de Bicaz: aceeaşi impresie am avut-o şi acolo. Imaginea e fugară totuşi, pentru că deasupra mea e un acoperiş sprijinit pe puternici piloni metalici. E construit pe dimensiunile impresionante ale unei hale capabile să adăpostească noua oţelărie şi turnătorie a Combinatului Metalurgic Reşiţa.

Am fost acolo aproximativ în zilele cînd la şedinţa plenară a C.C. al P.M.R., tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej trasa în numele poporului o sarcină de onoare oţelarilor: creşterea producţiei de oţel cu 38% faţă de 1958. Pentru un nou avînt al economiei naţionale, pentru belşug şi fericire. Iar oţelarilor reşiţeni li se creau condiţii „prin reconstruirea şi mărirea capacităţii a 3 cuptoare..."

După mai bine de un ceas de căutare, timp în care am tot întrebat de oţelari pe toţi constructorii întîlniţi în cale, încerc să mă orientez puţin. Unde-a fost vechiul platou al oţelăriei? Unde-au fost cuptoarele? Caut puncte de sprijin, pe care nu le găsesc. Şi totuşi, mă aflu pe locul vechii oţelării, poate tocmai acolo unde mi se părea cel mai ciudat hotar din lume: între dogoare şi îngheţ — acolo unde din faţă pîrjoleau năpraznic cuptoarele, iar din spate înjunghia îngheţat mîna rece a toamnei sau iernii. Stau lîngă unul din coşurile înalte şi deodată aud huruind ceva în interiorul lui. Observ că printr-o gaură se scurge cărămidă şi moloz. Va să zică se demolează şi vechile coşuri ale oţelăriei. Atunci ce se vor face poeţii care găseau în fumegăraia maiestuoasă de sub poala cerului o sursă inepuizabilă de inspiraţii? Ca de exemplu:

Reşiţa, bătrîn oraş
Parcă-n orice clipă
Pufăie ca un unchiaş
Gînditor din pipă.

Cetatea de foc un unchiaş? Şi încă unul care fumează paşnic şi îngîndurat din pipă? Asta nu! Ceea ce văd în jur e departe de a fi lîncezeala sugerată de poet. Dimpotrivă, sub ochii noştri bătrîna uzină întinereşte an de an. E paradoxal, dar acesta e

adevărul: cu fiecare an trecut, uzina a întinerit, renăscînd din propria ei cenuşă ca pasărea Phönix — cum se exprimă înflăcărat unul din reşiţenii cu care am vorbit în acele zile. Modernizarea oţelăriei n-a fost altceva decît o epopee demnă de pana unui poet plin de temperament, dinamic şi pasionat revoluţionar. Imaginaţi-vă: se dărîma şi se construia în acelaşi timp; iar oţelarii dădeau necontenit şarje noi. Constructorii săpau temelii în pămîntul înfierbîntat de cuptoare pînă la 100° sau ridicau la înălţimi ameţitoare grinzi de peste 100 de tone, iar oţelarii îşi depăşeau angajamentul de a da patriei oţel peste plan... Insuşi faptul transmis brut impresionează şi cutremură.

Există un sens în tot ceea ce se întîmplă aici şi încep să-l descopăr. Spre exemplu un grup de tineri aleargă să ajute la descărcarea de pe o platformă de cale ferată uzinală a unei grinzi metalice uriaşe. In altă parte, la un semnal şuierat, cîţiva oameni pornesc în monom pe o potecă îngustă printre mari muşuroaie de pămînt. Deci oamenii sînt împărţiţi în echipe, au sarcini precise, ştiu ce să facă şi fiecare îşi aduce partea sa de muncă şi de suflet la măreaţa construcţie.

Dau şi de urma oţelarilor. Cum era normal, îi găsesc la cuptoare. Sînt două în reconstrucţie, care au început a da şarje de oţel de la 1 ianuarie 1959. Informaţia mi-o dă un bărbat potrivit de stat, îndesat şi zdravăn cu o faţă lată, cu trăsături regulate, bărbăteşti. E maistrul de schimb Lazăr Borduz, secretarul organizaţiei de partid la cuptoare; de la dînsul mai aflu că oţelarii, pe timpul cît cuptoarele n-au funcţionat, au lucrat în diferite secţii apropiate, la mecanicul-şef, la electricitate. In general, ei au urmărit îndeaproape reconstrucţia, pentru că „oţelarul trebuie să cunoască tot ce e în legătură cu cuptorul".

— El răspunde în primul rînd de oţel! observă şi maistrul Matei Stubruja.

Acesta e un bărbat înalt, la 50 de ani, care stă bine pe picioarele sale şi se mîndreşte că e în uzină de 34 de ani. Ucenic a intrat la 14 ani şi deşi ar putea ieşi la pensie acum, fără nici o bătaie de cap, nu se îndură să plece.

— Cel puţin zece ani să mai lucrez, pentru că sînt condiţiuni bune. Ce zic eu bune? Foarte bune! Nu vor mai fi gaze şi căldură.

— Şi de ce n-or să mai fie?

Maistrul se apucă să-mi explice pe îndelete, arătîndu-mi oţelăria de sus pînă jos, pînă-n cele mai mici amănunte. Răspunsul se încheagă în timp cu fiecare lucru văzut. N-o să mai fie căldura aceea de nesuportat dinainte, pentru că tavanul halei e mult mai înalt decît cel vechi şi pentru că turnarea oţelului se face direct pe vagoane. Garniturile se scot numaidecît din oţelărie. Nu mai sînt nici gaze...

Oţelarii abia aşteaptă să dea şarje la cuptoarele care se reconstruiesc acum, sub ochii noştri.

— Şi cred că chiar înainte de 1 ianuarie...

O parte din oţelari au şi fost împărţiţi pe schimburi, ca să ajute zidarilor la căptuşirea cuptoarelor cu cărămidă şamotă. Şi pe urmă vor rămîne numai ei ca să pregătească vetrele...

Matei Stubruja a avut dreptate: la 31 decembrie 1958, la orele 19, cuptorul aflat pe mîinile echipei conduse de Ion Bădescu a dat prima şarjă. In seara aceea, cînd toată lumea se pregătea să primească noul an cu bucurie şi cu speranţe, la Oţelăria reşiţeană oamenii se îmbrăţişau în lumina scînteietoare a şuvoiului incandescent de oţel pornit să cimenteze mai puternic fundaţia de neclintit a ţării socialiste. De atunci oţelul a curs mereu de la cuptoarele redate producţiei la un nivel mai ridicat de tehnicitate. Acest nivel a asigurat elaborarea a numeroase şarje rapide, unele durînd cel mult 5—5,5 ore.

Ce fac acum oţelarii? Işi îndeplinesc cu vrednicie sarcina de onoare trasată de popor, aceea de a da patriei o producţie totală de 1,3 milioane tone de oţel. Cinste lor!

Mircea ŞERBANESCU

Desen de ION FLORESCU

DISCUȚII

Eusebiu Camilar

Evidențiind semnificația unuia din evenimentele care au avut loc în țara noastră anul trecut: conferința pe țară a gospodăriilor agricole, de la Constanța — a arătat că întîlnirea aceasta l-a îndemnat, prin însemnătatea concluziilor ei și valoarea umană a experiențelor pline de succes ale colectiviștilor, să reia uneltele pentru a termina romanul „Temelia", roman al gospodăriei colective.

După ce a evocat marile realizări ale revoluției culturale la sate, vorbitorul a spus:

„In ce privește creația mea literară închinată operei constructive din țara noastră și în mod special zilei de 23 August 1959, eu am închis un manuscris, am reluat romanul „Temelia" și redactez acum un nou roman, „Vîntul de miazăzi". Primul volum l-am și predat la ESPLA. Eu nu știu cum este. Dacă este sau nu este bun își va da verdictul presa. Acest prim volum l-am dus pînă la întemeierea gospodăriei colective".

Vorbind apoi despre celelalte două volume ale romanului, a căror acțiune urmează să se desfășoare pînă la Consfătuirea de la Constanța și să cuprindă și acest eveniment, Eusebiu Camilar a arătat că în acest fel se pregătește pentru cinstirea a 15 ani de la Eliberare și a muncii noastre creatoare la țară.

Eugen Barbu

In cuvîntul său a ținut să facă o confesiune în legătură cu drumul său literar. Intre altele, vorbitorul a spus: „Explicația evoluției mele literare este destul de simplă. Datorez foarte mult pentru unele realizări literare faptului că am învățat, lîngă alții, școala reportajului pe care o cred cea mai eficace metodă de a intra în inima actualității.

Vreau să spun că termenul „actualitate" m-a intimidat la început. A circulat și mai circulă o teorie numită „teoria distanței", a sedimentării evenimentelor. Și ca unul ispitit cîndva de ea, trebuie să spun că e o teorie mincinoasă.

Așa cum se știe, am trăit într-o mahala de muncitori și sînt fiul unui muncitor. Pînă în urmă cu cîtva timp, aveam o imagine greșită a muncitorului. După un timp îndelungat, după o documentare serioasă de ani de zile, mi-am dat seama că muncitorul zilelor noastre nu mai seamănă de loc cu cel lăsat de mine în mahalaua Cuțaridei. Am fost în numeroase uzine din țara noastră și am găsit acolo nu muncitori, ci niște profesori, niște oameni care în afară de meseria lor aveau și o viziune asupra vieții — o filozofie a muncii — o înțelepciune ce-i lipsea tatălui meu, dornic, cu ani în urmă, numai „să ridice patru pereți și atît".

In continuare, vorbitorul a adăugat:

„De la „Groapa" și pînă la „Șoseaua Nordului" — romanul despre Eliberare la care lucrez acum — este un drum lung. Ducînd la capăt o documentare împreună cu activiști de partid și de stat cu munci de răspundere, mi-am dat seama că drumul literar pe care eram gata s-o apuc, era un drum greșit. Lîngă mine, odată cu mine, au trăit oameni a căror viață merită să fie povestită nu într-un roman, ci în zece, în o sută. Despre comuniști aveam o viziune strict romantică. De cîtă inteligență, imaginație, tărie și încredere în popor au avut nevoie ca să întemeieze societatea nouă în care trăim, mi-am dat seama cunoscîndu-i.

Angajamentul meu pentru viitor în lumina raportului pe care l-am auzit — este de a scrie numai despre actualitate — adică despre viața acestor oameni admirabili — și aceasta, nu pentru că o recomandă Biroul Uniunii Scriitorilor, ci fiindcă socotesc că numai o astfel de literatură, partinică, vie, interesantă îl poate cîștiga pe cititor".

In încheiere, Eugen Barbu a urat editurilor ca ele să tipărească cărțile într-un termen mai scurt decît acela în care sînt... scrise.

Nagy Istvan

A vorbit despre necesitatea zugrăvirii clasei muncitoare în literatură, a marilor transformări în viața industrială a țării, ilustrîndu-le prin amploarea luată de Hunedoara în anii puterii populare:

„Orașul Hunedoara înainte de 23 August era într-adevăr un orășel industrial, cu 9.000 locuitori. Acești 9.000 locuitori, marea majoritate muncitori calificați, muncitori încercați, astăzi au sporit la 65.000 de muncitori! Atîția locuitori are astăzi Hunedoara!

Marea majoritate a acestor 65.000 locuitori sînt muncitori la marile întreprinderi siderurgice din Hunedoara."

Vorbitorul a arătat cît este de interesant procesul de prefacere a mentalității acestor muncitori, mulți veniți din regiuni rurale și astăzi participanți la opera de industrializare socialistă, — participanți activi, conștienți de sensul patriotic și politic al muncii lor. Trebuie să restabilim echilibrul just între lucrările dedicate țărănimii muncitoare și cele dedicate clasei muncitoare, a cerut în continuare Nagy Istvan.

Unii scriitori maghiari scriu despre țărănime, dar nu observă fenomenele noi din viața satului, procesul dialectic de transformare. Trebuie să vedem imaginea de ansamblu a țării, angajată într-un uriaș proces de prefacere.

„Am vrea să ne întîlnim în literatura noastră, a spus Nagy Istvan, cu noua intelectualitate provenită din clasa muncitoare, cu inginerii și tehnicienii fabricii, să ne întîlnim cu figuri de comuniști din gospodăria colectivă, cu oameni care au depășit mentalitatea individualistă și sub influența Partidului muncesc creator în diferite sectoare ale construcției socialiste".

Scriitorii ar trebui să trăiască mai multă vreme într-o uzină sau fabrică și să nu se mărginească la o experiență de viață restrînsă. Nagy Istvan a subliniat importanța studierii marxism-leninismului pentru o reflectare realistă a vieții noi. Analizînd subiectele citorva nuvele publicate în revistele de limbă maghiară, vorbitorul a pledat pentru o tematică esențială, caracteristică epocii revoluționare. In această orientare critica joacă un rol principal. Sfaturi greșite l-au derutat pe scriitorul Szabo Gyula care, în volumul al doilea din „Neamul Gondoșilor", a înfățișat denaturat transformarea socialistă a agriculturii.

Dacă un critic nu vrea să rătăcească, influențînd pe scriitori în mod dăunător, el trebuie să fie stăpîn nu numai pe teorie ci să știe din experiența practică felul în care se desfășoară construcția socialismului.

In încheiere Nagy Istvan a cerut redacțiilor să se apropie mai mult de viață, să dezvolte cît mai mult genul reportajelor și al corespondențelor scrise de pe teren.

Paul Georgescu

A analizat unele aspecte ale șantierului literar în raport cu ritmul tot mai avîntat al construirii socialismului. Șantierul literar arată că anul acesta s-a produs o orientare pronunțată spre actualitate, spre problemele contemporaneității. „Totuși — a spus vorbitorul — cred că în lumina raportului tovarășului Gheorghiu-Dej, despre care s-a vorbit aici pe larg, există încă un decalaj între proiectele noastre literare și necesități". El a exemplificat apoi această idee. Referindu-se la faptul că am intrat în al zecelea an al ofensivei colectivizării, scriitorii se mențin doar la reflectarea momentului înființării gospodăriilor colective și neglijează viața gospodăriilor constituite. „A început să se creeze în acești 15 ani o nouă realitate, cu totul deosebită de ceea ce fusese mai înainte și cu toate acestea noi stăruim aproape exclusiv asupra momentelor de început de drum. Fără îndoială că și de acum înainte acest eveniment atît de important, al întemeierii unei gospodării colective, va fi reflectat în romane și nuvele, cu atît mai mult cu cît procesul colectivizării nu e încă încheiat; dar nu putem ignora că există de pe acum, în satele noastre, o realitate nouă, socialistă, a gospodăriilor închegate mai de mult și aceasta se cere transpusă artistic". De asemeni, vorbitorul a arătat că tema esențială a vieții muncitorilor noștri, prea puțin abordată pînă acum, continuă să fie neglijată și în proiectele literare anunțate. Un fenomen îmbucurător îl constituie publicarea, într-un ritm tot mai viu, a reportajelor și schițelor de actualitate. In critica literară sînt necesare lucrări care să sintetizeze experiența literară a acestor 15 ani. Paul Georgescu a făcut un apel către scriitori ca să cinstească marea sărbătoare de la 23 August cu opere de actualitate, partinice și de mare valoare artistică.

In continuare, vorbitorul a respins tezele revizioniste cuprinse în raportul lui Iosip Vidmar la recentul Congres al scriitorilor iugoslavi și a ironizat afirmațiile calomnioase făcute cu acest prilej despre literatura din țările socialiste. „Toate vocile calomniatorilor noștri, a spus Paul Georgescu, se concentrează asupra principiului partinității literaturii. Acesta este principiul care irită cel mai mult pe diverșii defăimători ai noștri. Le răspundem cu afirmația pe care am mai făcut-o și în alte împrejurări.

Sîntem mîndri că literatura noastră este îndrumată de Partid și considerăm că succesele literaturii noastre, drumul ei ascendent și luminos, se datoresc tocmai acestei îndrumări. Noi sîntem recunoscători poporului nostru, Partidului și Comitetului său Central, iar această recunoștință ne-o vom manifesta dînd în preajma gloriosului 23 August acele opere pe care ne-am luat angajamentul să le dăm".

Mihail Davidoglu

A discutat unele aspecte ale dramaturgiei actuale. Considerînd că, în ultimpul timp, dramaturgia nu a fost la înălțimea sarcinilor ce-i revin în oglindirea actualității, vorbitorul a precizat: „Dar pentru viitorul apropiat vreau să vă mărturisesc și să vă informez că o bună parte din colegii dramaturgi nu numai că au pe șantier, dar au într-un stadiu foarte avansat lucrări care vor schimba această apreciere critică asupra scrisului nostru dramatic.

Noi putem anunța trei piese care vor putea vedea lumina rampei, avînd ca subiect eliberarea țării noastre. O colegă de a noastră lucrează la o piesă din viața muncitorilor...

Totuși, muncitorul, acela care conduce țara, este prea puțin reflectat, se află prea puțin în mijlocul pieselor care se anunță, sau care sînt într-un stadiu mai avansat".

Pledînd pentru încetățenirea pe scenă a figurii muncitorului înaintat și a comunistului, evocînd în acest sens și contactul său îndelungat cu lucrătorii de la Bicaz și din regiunea Bacău, dramaturgul a atras atenția asupra necesității utilării repertoriului echipelor de amatori cu piese scurte, de nivel artistic înalt. In încheiere, vorbind despre propria creație, a arătat că în vederea celebrării zilei de 23 August a terminat o piesă care reflectă realitățile din viața satelor noastre.

Mihai Novicov

A remarcat lipsa unor lucrări mai ample, mai adinci, care să se adreseze tineretului și care să aducă în discuția opiniei publice problemele care frămîntă tineretul nostru.

Subliniind importanța locului pe care trebuie să-l ocupe muncitorul în literatură, a spus: „Clasa muncitoare este clasa în care ideologia socialistă încolțește cel mai repede. Mediul industrial este mediul cel mai prielnic pentru acea transformare a omului, fără de care — spunea Lenin — construcția socialistă nu poate fi desăvîrșită. Aci este cuptorul în care se călesc cel mai bine caracterele exemplare.

A nu cunoaște viața, eforturile, mentalitatea, stilul, modul specific clasei muncitoare de a rezolva problemele, înseamnă a nu cunoaște socialismul. Pentru că fără familiarizarea deplină cu viața de zi cu zi a clasei muncitoare, imaginea despre socialism va fi întotdeauna o ficțiune, un lucru abstract, o utopie în cel mai bun caz".

In încheiere, M. Novicov s-a referit la necesitatea schimbului de impresii și opinii continue între scriitori și cititori, la lărgirea cercului de cititori ai publicațiilor literare, recomandînd revistelor să publice cît mai multe reportaje avînd caracter de probleme ale actualității; reportaje în care, scriitorul să abordeze o problemă precisă și acută de producție sau de viață, o problemă a construcției sau a conștiinței socialiste și să nu rămînă la un stadiu pur descriptiv ci să intervină direct în realitate, oferind soluții practice și contribuind astfel la schimbarea ei: „Realismul socialist presupune o literatură prin excelență activă, care nu se mărginește a constata, ci caută să intervină direct, pentru a schimba. Apariția unor asemenea reportaje „de probleme" în presa literară ar crea dintr-o dată un interes foarte mare, ar mări numărul de cititori și ar întări acea circulație atît de necesară de idei, de aprecieri, solicitări între clasa muncitoare și scriitorii săi".

V. Mîndra

S-a referit în cuvîntul său, la faptul că dramaturgia a rămas în urma celorlalte sectoare ale literaturii.

Pînă acum — a spus vorbitorul — dramaturgii noștri s-au manifestat pe două linii. Unii dintre ei au încercat să creeze o dramaturgie cu totul nouă, orientîndu-se către o tematică cu adevărat nouă și pornind de la conflicte și de la idei inedite. Alții, foarte mulți, și dintre dramaturgii fruntași chiar, au atacat temele dramaturgiei actuale într-un mod puțin original, care le-a asigurat pentru un moment și într-o anumită fază a dezvoltării dramaturgiei, unele succese trecătoare. Ele se bazau pe reluarea anumitor modele ale dramei burgheze, cărora li s-a aplicat date noi, de suprafață.

Un exemplu, în această privință, este piesa „Rețeta fericirii" de Aurel Baranga, care, cu toate că a fost criticată, este una din puținele piese originale reluate la Teatrul Național în această stagiune.

Un alt exemplu analizat de vorbitor a fost acel al piesei „Surorile Boga" de Horia Lovinescu, care în prima sa formă vădește unele defecțiuni de construcție.

In continuare, V. Mîndra a subliniat necesitatea ca secția de dramă a Uniunii Scriitorilor să-i orienteze pe dramaturgi către atacarea temelor de actualitate în forme artistice corespunzătoare. In acest sens, vorbitorul s-a referit la exemplul dramaturgiei sovietice care a dăruit conținutului nou, revoluționar, o formă artistică adecvată.

In încheiere V. Mîndra a vorbit despre lipsurile criticii noastre dramatice, criticînd tendința tehnicistă a unor cronicari care ignoră însemnătatea analizei textului literar al dramei. El a cerut ca din rîndurile criticii literare să se desprindă condeie care să intervină activ în problemele dramaturgiei și teatrului romînesc.

Paul Schuster

S-a referit la combaterea șovinismului, problemă discutată pe larg în expunerea tovarășului M. Beniuc. Vorbitorul a arătat că întărirea colaborării dintre scriitorii romîni și scriitorii minorităților naționale, precum și sporirea interesului acordat de publicațiile Uniunii Scriitorilor literaturii minorităților naționale, vor contribui efectiv la lichidarea manifestărilor naționaliste de orice fel și la dezvoltarea prieteniei dintre oamenii muncii de diferite naționalități în patria noastră.

Veronica Porumbacu

A adus în discuție problema reportajului, ca unul din genurile caracteristice epocilor de construcție și totodată ca unul din mijloacele cele mai apte să pună în legătură nemijlocită scriitorul cu viața.

De cînd am început să scriu și pînă astăzi — a spus vorbitoarea — reportajul mi-a fost jurnalul de scriitor. La Radio, cînd am intrat în 1945, am fost reporter economic vreo 2-3 ani, pe urmă reporter cultural și pot mulțumi redacțiilor care m-au ajutat să merg mereu pe teren. Mulțumesc și „Scînteii" și „Gazetei literare" care nu odată mi-au înlesnit această verificare a propriei mele creații cu viața.

Așa cum își trage un copac, prin rădăcinile sale, seva din pămînt, așa își trage orice scriitor, fie prozator, fie poet, puterea sa din reportaje...

Veronica Porumbacu s-a ocupat, în încheiere, de raporturile dintre scriitori și edituri.

Literatura de actualitate și partinitatea

(Urmare din pag. 1)

de 5,5 kg., cît era în 1938 — și să dispunem în același timp de însemnate cantități pentru export". La fel, vom putea renunța la importul de ulei, aplicînd măsuri similare, în 1960, „iar în 1964 să obținem o producție de 650 de mii de tone de floarea-soarelui, cu care să satisfacem pe deplin cerințele crescînde de consum ale populației".

Cifrele date și sarcinile ce rezultă din Expunerea tovarășului Gheorghiu-Dej sînt chezășuite de politica de pînă acum, în ultimii 14 ani, a Partidului oamenilor muncii, de succesele muncitorimii aliate cu țărănimea și colaborînd strîns cu intelectualitatea progresistă, de sistemul nostru de alianțe externe și de integrarea noastră armonioasă în lagărul socialist, de politica de pace și coexistență în lume, promovată de Uniunea Sovietică, care stă în fruntea familiei popoarelor socialiste.

Clasa muncitoare din țara noastră și țărănimea muncitoare, în ciuda unor rămășițe dușmănoase din țară și a lătratului neputincios al dușmanilor din afară, dovedesc, prin avîntul lor și prin hotărîrea lor în muncă și în luptă, maturitatea de a ridica pe o treaptă nouă construcția socialistă și de a o definitiva, spre binele obștesc și al fiecăruia.

Ce probleme specifice ridică pentru scriitori și pentru literatură Expunerea din 26—28 noiembrie 1958 a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la C.C. al P.M.R.? Desigur, scriitorii nu fac motoare Diesel, nici nu fabrică fire sintetice. Dar în țara noastră de la Eliberare, și celor care erau aproape de mișcarea muncitorească, încă dinainte de insurecția armată din 23 August 1944, partidul oamenilor muncii le-a acordat o atenție cu totul deosebită. Cuvîntul scriitorului, tipărit în presă și în cărți, e răspîndit ca niciodată înainte și este ascultat, pătrunde la inimă, influențează oamenii. Literatura noastră oglindește realitatea și susține socialismul, de aceea este realist-socialistă. Cum oare atunci nu ne-ar privi îndeaproape, chiar atunci cînd nu se vorbește în ea direct de scriitori, o expunere a primului secretar al Partidului, marcînd o etapă extrem de importantă și de avansată în construcția socialismului la noi în țară?

Hotărîrile Congresului al II-lea al P.M.R., importantele documente de partid apărute de atunci încoace și Expunerea tovarășului Gheorghiu-Dej, îndreptar esențial pentru viața economică și pentru baza materială a vieții culturale, constituie permanent un îndreptar și pentru întreaga noastră mișcare culturală. Literatura ocupă o poziție în întîia linie a vieții noastre culturale. De aceea am convocat această plenară lărgită a Comitetului Uniunii Scriitorilor, ca să discutăm problemele literaturii noastre, cele mai importante: actualitatea în literatură și partinitatea scriitorului realist-socialist în scrisul său, raportîndu-le la sarcinile ce ne revin și nouă din cele luate pe umerii săi de poporul muncitor, în spiritul hotărîrilor Partidului. Actualitate și partinitate — iată cuvintele-cheie ale literaturii noastre noi! Cuvintele acestea, puse în practică de scriitorii noștri, au asigurat succesele de pînă acum ale literaturii noastre și totodată asigură gloria ei viitoare, dar în același timp, cauzează multă fiere și venin dușmanilor noștri. Ce e de mirare, dacă, recent, un nefericit de la a lor „Europă liberă" din München deplîngea poporul nostru, arătînd, vezi doamne, că dezvoltarea mare care i se dă industriei grele nu folosește muncitorului..., că dezvoltarea industriei grele nu este în interesul țării, pentru a-i asigura independența economică și politică... Ce să mai comentăm? Prin industrie, prin utilaj petrolifer fabricat la noi, prin firul sintetic produs la noi, prin recolte sporite la hectar, și altele în acest sens, oamenii muncii fac rău, cică, țării. Atunci cine, și prin ce i-ar putea face bine! Știm, dacă acești matadori ai minciunilor de la München, de la „Vocea Americii" sau de la alte voci plătite de imperialiști, s-ar putea face ascultați, bunăoară, de savanții sovietici, atunci aceștia ar primi, desigur, sfatul să nu mai lanseze rachete cosmice, căci fac rău spațiilor interplanetare. Agitația zgomotoasă a revizioniștilor de toate soiurile nu ne poate stîrni decît disprețul total. Atacurile calomnioase împotriva principiilor realismului socialist, proferate recent la Congresul scriitorilor iugoslavi, sînt jalnice și ridicole.

Scriitorii noștri, cu cît sînt mai bine integrați în actualitate, cu cît în atitudinea lor se simte cu mai multă fermitate spiritul de partid, cu atît vor fi mai mult înjurați de dușmani, dar și, totodată, mai iubiți de masele de cititori din țară. „Feriți-vă de actualitate în literatură" și „nu acceptați îndrumarea Partidului" — aștia sînt cei doi cai care trag la căruța ce se zgîlțîie atît de greu a reacționarilor și a fraților lor de cruce, revizioniștii. De ce asta? Pentru că toți acești stegari ai mersului de-a-ndărătelea își dau foarte bine seama că în țări ca Romînia, țara socialismului în plin mers înainte, oricît ai fi de orbit și chiar dacă n-ai nutri cea mai vagă dragoste pentru regimul puterii populare, pentru acest pămînt, pentru acest popor, nu poți să nu vezi și să nu recunoști giganticele succese ale socialismului, înflorirea culturală și îmbunătățirea generală a nivelului de trai. Iar scriind despre ele, scrii pentru ele, pentru cei ce fac bunurile, oamenii muncii, pentru îndrumătorul oamenilor muncii, — Partidul. A te ținea de către pădure față de poporul constructor al socialismului este o atitudine demnă de dispreț. Oameni ca Lucian Blaga care încă „nu s-au declarat", așteptînd o recunoaștere integrală a misticismului său filozofic nefast și profascist, a confuziilor sale ideologice, stau cu picioarele nu pe pămînt ci pe absurditate. Ce-i drept, sînt prea puțini de aceștia care se tem să se „angajeze", deși în trecut ei erau destul de angajați în solda finanței și a potentaților politici. Toți scriitorii romîni vrednici de acest nume, capabili a ține o pană cinstită în mînă, se simt angajați în slujba socialismului și a celor ce muncesc. In dezvoltarea acestui uriaș proces al timpului noi scriitorii avem un rol important. Istoria nu se face de la sine, peste capul oamenilor, ci prin oameni. Socialismul, necesar ca transformare revoluționară a vechii societăți, este făcut de mase mobilizate în acest sens și conștiente de misiunea și de forța lor. Rolul scriitorilor, cînd ei înșiși sînt conștienți, este de a fi mobilizatori și educativi prin arta lor; de a se educa ei înșiși în mijlocul maselor și prin partidul oamenilor muncii și de a educa ei înșiși prin opera lor uriașele mase muncitoare. Noi ca scriitori ai realismului socialist nu scriem pentru drepturi de autor, pentru succese de librărie, pentru avantaje multiple editoriale, ci pentru reușita socialismului în țara noastră, pentru pace și progres. Cine n-a înțeles încă deplin acest lucru este departe încă de drumul nostru.

Tocmai pentru că este în slujba poporului și a socialismului, pentru că se dezvoltă sub îndrumarea Partidului, literatura noastră nouă, continuînd tradițiile progresiste și revoluționare ale celei dinainte de Eliberare și însușindu-și minunata experiență a scriitorilor sovietici, a ajuns să fie căutată și iubită de masele numeroase ale cititorilor, iar scriitorii să se bucure de prestigiu în rîndul oamenilor muncii. Tocmai de aceasta ne înjură atît de crîncen în neputința lui dușmanul. Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, acești veterani celebri ai scrisului romînesc, apoi Cezar Petrescu, Zaharia Stancu și alții mai tineri ca Petru Dumitriu, Titus Popovici, E. Barbu, ca să nu mai amintesc (nu printre tineri) pe cel care vă vorbește, sînt împroșcați cu insulte de toate posturile de radio dușmane. Vina principală a noastră, în fața dușmanului, e că ne iubim patria socialistă, că luăm atitudine împotriva slugilor de peste hotare ale imperialismului, că demascăm păcatele trecutului, că vedem noile realități și că înțelegem să aplicăm în scrisul nostru îndrumarea Partidului. La lista celor detestați de reacțiune se adaugă desigur și alții. Noi să reținem de la dușman numai atît: anume că nimic nu-l doare așa de mult ca conținutul izvorît din actualitate al literaturii noastre și ca îndrumarea de partid în literatură. Dacă acestea n-ar fi, dușmanul ar dormi liniștit. Să nu-l lăsăm să doarmă, tovarăși, și să ne pătrundem tot mai mult de spiritul de luptă al clasei muncitoare și de înalta învățătură a marxism-leninismului.

Actualitatea zugrăvită în literatură și fermitatea partinică a scriitorului este tăria literaturii noastre. Fără acești doi piloni, la care se adaugă al treilea, talentul scriitorului, literatura noastră n-ar fi atît de temeinică, n-ar fi înscris atîtea succese pe orbita valorilor culturale. Titluri ca „Nicoară Potcoavă", „Mitrea Cocor", „Cîntare omului", „1907", „Desculț", „Moromeții", „Cronica de familie"; versurile lui Demostene Botez, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, E. Frunză, Cicerone Theodorescu, Dumitru Corbea, Dan Deșliu, Mihu Dragomir, Victor Tulbure, N. Tăutu, și alții; proza remarcabilă a lui Geo Bogza, E. Camilar, Ion Pas, V. Em. Galan, Ion Marin Sadoveanu, Cezar Petrescu, N. Jianu și alții; dramaturgia lui Baranga, Davidoglu, Lucia Demetrius, H. Lovinescu, Al. Mirodan și alții; cronicile literare, articolele și studiile unor critici ca Perpessicius, G. Călinescu, Paul Georgescu, Ov. S. Crohmălniceanu, S. Iosifescu, M. Novicov, I. Vitner, V. Mîndra, Mihai Gafița, Savin Bratu, S. Damian, Petroveanu și alții au intrat în rîndul valorilor de continuă circulație, iar unele din titlurile citate fac parte de pe acum din fondul de aur al literaturii noastre.

Fiecare an impune titluri și nume noi. Dacă la finele anului 1957 ne-am bucurat de succesul cărții de război „Nopți înfrigurate" a lui Aurel Mihale sau am înregistrat cu plăcere cărți ca „Din neagra țărănie" de Ion Istrati, „Statuile nu rîd niciodată" de fecundul prozator Francisc Munteanu sau, în poezie, „Stihuri pestrițe" a maestrului Tudor Arghezi, „Umbra stelelor" de Radu Boureanu, „Vîrstele anului" de Nina Cassian, „Lirice" de Veronica Porumbacu, „Odă pămîntului meu" de Mihu Dragomir, ca să consemnăm numai cîteva din titlurile și autorii apăruți; în anul 1958, ne putem lăuda cu vigurosul roman „Setea" al lui Titus Popovici, cel mai mare succes al anului; cu „Dialectica poeziei", mult așteptatul volum de versuri al lui M. Breslașu; cu volumul de versuri „Ceva mai greu" al lui Dan Deșliu, însemnînd o ascensiune în cariera sa; cu primele patru volume din „Rădăcinile sînt amare" de Zaharia Stancu, aducînd o nouă mare contribuție literară la dezvăluirea negrului trecut din regimul burghez și totodată înscriind în literatura noastră file din lupta comuniștilor; poemul „Surîsul Hiroșimei", plin de dragoste pentru om, pledoarie de mare artă pentru pace al lui Eugen Jebeleanu; volumul de versuri „Oameni și dragoste" al lui Cicerone Theodorescu; și cu aceasta n-am terminat căci nu se poate să nu menționăm succese ale unor poeți ca Baconsky, Rău, Gurghianu, Al. Jebeleanu și realizări în proză ca ale lui Eugen Barbu (de ex. „Oaie și ai săi") care sub îndrumarea Partidului se dezvoltă impresionant de favorabil; cartea de schițe și povestiri, mult promițătoare, a lui Dumitru Radu Popescu, reportajele lui Traian Coșovei, Eugen Mandric, Nicorovici și nu mai puțin proza lui Al. Ivan Ghilia, plină de poezie și de putere, izvorîtă din cunoașterea realității și ieșind la lumină cu primul său roman „Cuscrii"; precum și valoroasa activitate de prozatori a unor scriitori ca Ieronim Șerbu, N. Jianu, T. Mazilu sau H. Zincă.

Ca totdeauna la o astfel de înșiruire sînt sigur că mi-a scăpat vreun nume sau vreun titlu important. Dar mai important decît aceasta este faptul că noi avem posibilitatea să cităm atîtea titluri și atîția autori din ale căror cărți vorbește realitatea nouă, atitudinea nouă față de viață. Și încă nici n-am amintit, ca să le facem cuvenita cinste de a-i cita, scriitorii maghiari din țara noastră, ca Nagy Istvan, Kovács György, Szemler Ferenc, Asztalos Istvan, Letay Lajos, Hajdu Győző, Sütő András, sau celor germani ca Alfred Margul Sperber, O. W. Cisek, Paul Schuster și alții care toți au scris, au publicat și au contribuit la dezvoltarea literaturii socialiste în conținut, naționale în formă, din R.P.R.

Pe linia ancorării temeinice în realitate și a sporirii spiritului de partid s-a dezvoltat întreaga activitate a Uniunii de la primul Congres al scriitorilor, întărindu-se în acest sens mai ales din momentul cînd ne-am propus, încă la sfîrșitul lui 1957, să venim cu o bogată recoltă literară la a 15-a aniversare de la insurecția armată din 23 August 1944. La 20/22 februarie 1958 Comitetul, într-o ședință, în care tov. Paul Georgescu a ținut un referat despre „Contemporaneitate", s-au luat măsuri speciale în acest sens, iar Casa Scriitorilor a organizat tot atunci o conferință despre „Problemele financiare și economice ale construcției socialismului" ținută de tov. Manea Mănescu, cu scopul de a informa pe scriitori pentru o mai precisă cunoaștere a problemelor de actualitate. Biroul Uniunii în permanență are de atunci această preocupare. Vă aduceți aminte că atunci cînd Comitetul Uniunii a hotărît să rețină 2% din drepturile de autor ale scriitorilor, hotărîrea a fost luată în primul rînd pentru a sprijini pe acei scriitori care se angajează să scrie lucrări din actualitate. Această hotărîre a fost primită cu bucurie de către scriitori și multe lucrări s-au angajat pe baza ajutorului primit astfel de la Uniunea Scriitorilor. S-au instituit și premii pentru astfel de lucrări, de către publicațiile noastre, care vor fi aduse nu peste mult la cunoștința cititorilor. S-au dus discuții pentru stimularea literaturii de actualitate cu redacțiile noastre, discuții care au fost apoi urmate de dezbateri scriitoricești despre această problemă în sensul luării de atitudine a scriitorilor față de ajutorul primit de la Partid, cum sînt cele sub rubrica „Partidul și creația mea" de la „Gazeta literară", la care au participat cei mai de seamă autori. Filialele și-au îndreptat și ele activitatea înspre stimularea literaturii inspirată din actualitate, de asemenea secțiile de creație ale Uniunii Scriitorilor, îndeosebi cea de proză și cea de dramă, toate accentuînd importanța celei de a 15-a aniversări, ca dată la care scriitorii trebuie să aducă lucrări scoțînd în evidență ce s-a înfăptuit în acești ani sub regimul puterii populare.

Tot în direcția stimulării literaturii de actualitate au fost îndrumate în anul trecut și plecările pe teren ale scriitorilor precum și plecările la țară din ultimul timp, pe durată mai lungă, ca răspuns la chemarea lansată în presă de Uniune. Scriitori din întreaga țară, într-un număr depășind posibilitățile noastre materiale de trimitere imediată, au răspuns la chemare și prevedem că aceste deplasări se vor transforma într-o mișcare cu caracter permanent, extinzîndu-se și asupra satelor și asupra întreprinderilor industriale. Menționez că scriitorul nu merge să se plimbe, cu prilejul acestor deplasări, ci să se integreze în munca de educație culturală și politică a maselor, cum fac și celelalte categorii de artiști, oameni de teatru, plastici, compozitori. Primele eșaloane s-au întors, altele au plecat, iar altele își așteaptă rîndul. Aerul tare de la țară, simfoniile de metal din uzine, munca practică cu activiștii culturali și politici cot la cot vor injecta scriitorilor licoarea tinereții care străbate de la un capăt la altul trupul țării.

Deși am întreprins numeroase acțiuni pentru stimularea literaturii de actualitate și am dus, cu conducerea Uniunii, și la București, și în provincie (acolo ceva mai puțin decît trebuia) o muncă de îndrumare în spiritul luptei Partidului nostru, totuși Expunerea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej ne-a pus pe gînduri și ne-am întrebat dacă am făcut de ajuns. Iată de ce am convocat această plenară. Problema de fapt pentru noi s-a mai ridicat odată tot anul trecut, dar mai ales în organizațiile de bază, printre membrii de partid, cu prilejul discutării documentelor plenarei din 9—13 iunie a C.C. al P.M.R. Atunci, după cum vă aduceți aminte, multe crengi uscate au fost rupte din copacul puternic al vieții noastre, multe mere viermănoase au fost scuturate. Pentru literatură acele dezbateri au fost un întăritor de mare forță, intensificînd lupta împotriva influențelor ideologiei burgheze și a revizionismului și sporind într-o măsură neobișnuit de mare combativitatea și a comuniștilor și a scriitorilor fără de partid.

Căci la noi în literatură am mai constatat neajunsuri serioase, pesemne liniștindu-ne prea ușor după combaterea atitudinii dușmănoase a lui Jar, la începutul lui 1956. Editurile au publicat unele lucrări slabe, cu conținut politic confuz, din lipsa de atenție a conducerii editurilor în primul rînd. Cîte un scriitor a fost amețit de miasme liberaliste și de duhori revizioniste. Ana Novak, în piesa sa „Ce fel de om ești tu?", s-a lăsat influențată de idei străine clasei muncitoare, deformînd grosolan realitatea noastră revoluționară. De asemenea, Doina Sălăjan, în versurile ei, a săvîrșit grave greșeli care, după cum se știe, au fost înfierate cu asprime de presa noastră. Unii dintre tinerii critici, chiar la publicații ca „Viața romînească", în dezorientarea lor, insinuau o luptă între generații, sau vorbeau pompos, la modul cosmic și existențialist, despre tragismul epocii noastre. La revista „Steaua" din Cluj, se practica o poezie apolitică și atemporală, modernistă, vagă, difuză, adeseori confuză, și se scriau articole pătrunse de spirit cosmopolit, străin de linia Partidului, ca al lui Baconsky despre Matei Caragiale. Unii tineri începuseră să-și caute un drum alăturea. Apăreau cărți cu conținut dăunător, ca „Zbateri" a lui Toma Spătaru, sau lucrări fără valoare, ca „Paiațe și oameni", a lui Iozefini și Pintilie. Unele lucrări greșite n-au mai apărut. Astfel este cazul romanului „Casa cu 5 fete" de F. Aderca, despre care autorul însuși mărturisește că are două capitole cu totul reprobabile, recunoscute tot de el ca o mare greșeală.

Dar tot atunci apăruseră atîtea cărți valoroase precum „Cîntare omului" de Arghezi, „Ferestre întunecate" de Marin Preda, „Meridiane sovietice" de Geo Bogza, cele 3 volume de Petru Dumitriu din „Cronica de familie", „Nopți înfrigurate" de Aurel Mihale, „Incercări critice" de Paul Georgescu. Și nu tot atunci se afla sub tipar romanul „Setea" al lui Titus Popovici, scris în aceiași ani, și atîtea și atîtea alte lucrări, cum sînt piesele Luciei Demetrius, Baranga, Davidoglu, Lovinescu, Mircea Ștefănescu, proza lui Remus Luca, pamfletele tip roman ale lui I. Ludo, prețioasele „Insemnări de călător — reflecții de scriitor" ale lui Cezar Petrescu, reportaje ca „Dobrogea de aur" a lui Coșovei și altele? Toate acestea vorbesc cu drag de ceea ce este nou, neascunzînd piedicile și greutățile, vorbind cu fermitate de pozițiile de luptă ale oamenilor ce duc înainte și nu umblă să pună bețe în roata socialismului. Nu acestea sînt singurele neajunsuri în literatura noastră. Tot referindu-mă la Földes, care spuneam că în loc să-și însușească spiritul de partid voia să îndrume el, altfel decît Partidul, pe scriitori, — se manifestă la noi fenomene de șovinism și de naționalism. Și tocmai Földes a fost unul din aceia care au promovat aceste sentimente străine de socialism, străine de viața noastră nouă, căutînd să cultive șovinismul.

Este datoria noastră, a tuturor scriitorilor romîni, maghiari sau germani, ca să ajutăm cu toții la lichidarea sentimentelor naționaliste burgheze și să contribuim la combaterea lor unde ele s-ar ivi, ori ca rămășițe ale trecutului, ori ca influență a claselor exploatatoare înlăturate de la putere, dar care mai încearcă să folosească aceste arme veninoase.

In perioada de construcție a socialismului, cînd elementele dușmănoase nu au dispărut, este firesc ca astfel de sentimente să se mai ivească, dar este și mai firesc ca ele să fie combătute cu toată tăria.

Noi am înfrînt, în mare, naționalismul burghez și promovăm cu înflăcărare patriotismul socialist, internaționalismul oamenilor muncii din țara noastră, în care și romînii, și maghiarii și orice naționalitate conlocui-

actualitate în literatură

toare se bucură de o egalitate deplină în drepturi.

Desigur că au existat și vor mai exista ici-colo unul sau doi care nu sînt de acord cu îndrumarea Partidului, cum a fost, de pildă Földes de la revista clujeană „Utunk".

Cu Földes Partidul precum și conducerea Uniunii Scriitorilor au avut întotdeauna multă răbdare. Dar el în loc să folosească în bine ajutorul primit și să ajute pe scriitori, îndeosebi pe tineri, ca să-și însușească în creația lor spiritul de partid, linia Partidului, să cunoască mai de aproape problemele realismului socialist, să-i îndrume spre actualitate, — a făcut tocmai invers.

El este, bunăoară, responsabil de faptul că a apărut volumul II din „Familia Gondoșilor" a lui Szabo Gyula. In loc să-i arate acestui talentat scriitor că a scos o carte greșită, Földes, dimpotrivă, l-a încurajat și, în calitate de responsabil la Cluj al E.S.P.L.A.-ei. a tipărit-o. Se știe că această carte merge împotriva desfășurării reale a colectivizării și împotriva liniei Partidului.

Confuzii regretabile mai persistă și în paginele revistei „Tribuna".

Uneori la unii scriitori și critici ne izbim de lipsa de claritate în ceea ce privește noțiunea de realism socialist, sau la unii de dorința de a nu se pune rău cu autorul, dorința de a măguli autorul. Realismul socialist presupune însușirea de către scriitor și critic a materialismului dialectic și a materialismului istoric, pe lîngă cultură, pe lîngă informație practică din viață, pe lîngă patriotism socialist și pe lîngă talent. In această privință e nevoie încă de multe dezbateri și studii, pînă vom deține mai de aproape succesele noastre marxist-leniniste în valorificarea moștenirii literare și realist-socialiste în justa apreciere a creațiilor literare din zilele noastre. Fără aceasta, ne vom pierde în laude ușoare și într-o automulțumire, care nici ea nu are ce căuta în etica unui scriitor sau critic ce și-a însușit realismul socialist.

Documentele din 9—13 iunie ne-au îndreptat ochii înspre multe lipsuri ale noastre. Unele le-am reparat, mai ales în rîndul membrilor de partid; altele necesită muncă și răbdare, serioasă muncă de convingere și de educare în spirit nou.

Expunerea tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej, prin forța sa îndrumătoare și prin avîntul ce-l insuflă oricărui om legat prin dragoste de această țară, ne-a pus din nou în situația de a examina ce avem de făcut, pentru a duce mai departe munca noastră de atîția ani. Nu e permis ca noi să ne tîrîm în urma realității. Locul scriitorilor este înainte. Folosirea rezervelor interne (avem rezerve interne și de talent și de energie morală), spiritul de economii, în sensul combaterii sinecurilor, a combinațiilor editoriale, a inechitabilei rezolvări a posibilităților de a tipări, sînt perfect compatibile cu ceea ce ne învață Partidul și necesare, pentru ca să fim în spiritul hotărîrilor Comitetului Central din ultima sa plenară a anului trecut.

Ne-am ocupat în ultima vreme cu stăruință de buna gospodărire financiară a publicațiilor noastre și a „Fondului literar", în spiritul grijii față de avutul obștesc.

Am stabilit relații mult mai strînse cu Ministerul Invățămîntului și Culturii, pentru o mai bună colaborare cu editurile, astfel că în viitor planurile editoriale vor intra în lucru cu avizul Uniunii, iar la cerere se vor prezenta Uniunii orice lucrări de beletristică originală și de traduceri, precum și lista colaboratorilor editurilor. Aceasta este important și sănătos, pentru dezvoltarea literaturii noastre. Dar presupune mult simț de răspundere din partea noastră și va trebui să trecem cu succes acest examen.

Acum adevărul este că cea mai mare parte din aceste rele în ceea ce privește editurile noastre și redacțiile noastre, au fost îndepărtate. Insă chiar dacă putem spune cu liniște că ele sînt ale trecutului, noi încă mai simțim consecințele lor și trebuie muncit pentru o radicală asanare. Chiar la redacții e nevoie să se urmărească însănătoșirea în ceea ce privește munca publicațiilor noastre literare.

Pentru aceasta însăși conducerea Uniunii, în toată lărgimea ei, aș putea spune, trebuie să-și înțeleagă misiunea. Este sarcina tuturor acelora care lucrează în organele de conducere, la filiale, la publicații, în birourile secțiilor și comisii, — ca să participe cu tot interesul și devotamentul la munca obștească de conducere a treburilor literaturii.

Membrii de Comitet care au fost aleși de scriitori, trebuie să înțeleagă că atunci cînd sînt chemați, să participe la ședințele Comitetului Uniunii. Dacă nu înțeleg acest lucru, înseamnă că nu au ce căuta în acest Comitet.

Membrii Biroului Uniunii Scriitorilor care au fost aleși la Congres din membrii Comitetului și cei cooptați recent, trebuie să înțeleagă și ei că de aceea figurează pe lista Biroului Uniunii Scriitorilor, ca atunci cînd acest Birou se întrunește să fie de față și să-și spună părerea, să-și aducă contribuția. Noi vom cere cu insistență ca toți acești tovarăși să fie prezenți cînd se hotărăsc treburile Uniunii Scriitorilor.

Deocamdată tocmai aceasta ne-a determinat să facem anumite schimbări organizatorice în Uniunea Scriitorilor.

Cerem participarea la munca obștească a scriitorilor pe viitor, iar noi ne angajăm să ducem o activitate mai controlată în sensul de a fi mai insistenți pe lîngă fiecare scriitor, îndeosebi pe lîngă organele de conducere, ca să-și îndeplinească munca lor. Vom colabora cît se poate de strîns în această privință cu Biroul organizației de bază care, sîntem convinși, ne va da tot sprijinul.

Aceste măsuri cu caracter economic și organizatoric ar rămînea formale, dacă activitatea Uniunii și a scriitorilor n-ar continua printr-o susținută ducere la îndeplinire a lucrărilor începute, printr-un accent apăsat asupra literaturii de actualitate și a partinității în literatură. Scriitorii s-au angajat cu lucrări variate în vederea celei de a 15-a aniversări a Eliberării, au umblat pe teren, au studiat documente din istoria Partidului și a războiului antifascist, au anunțat ce scriu, — cititorii așteaptă de la ei să se țină de făgăduințe.

Dar va trebui, pentru aceasta, să combatem permanent, fără cruțare și consecvent, orice slăbiciuni ale creației noastre literare.

Cu toții conștienți că noi am avut în ultimul timp slăbiciuni în domeniul poeziei și la scriitori mai în vîrstă, și la scriitori mai tineri, care se lăsau tîrîți pe panta apolitismului, spre căutarea de „forme noi în poezie", pierzînd din vedere conținutul nou care este cel ce determină apoi forma, căci e limpede și pentru cine nu cunoaște chiar așa de temeinic materialismul dialectic și istoric — că conținutul premerge formei și determină forma.

Proza noastră care a înregistrat, cum am văzut, mari succese, și ea trebuie să fie mult mai bine orientată în ceea ce privește nu numai conținutul vieții, ci atitudinea pe care o ia scriitorul față de problemele vieții, față de problemele realității noastre.

Destul de mari neajunsuri avem noi într-un alt sector al vieții literare — este vorba de dramaturgia noastră — și aici trebuie să constatăm că s-a făcut și de către Uniune foarte puțin, ca și de către alte foruri cointeresate.

Dumneavoastră știți cu toții că avem foarte puține piese noi de actualitate și în orice caz, foarte puține care pot să fie considerate piese de succes. Ultimii ani din acest punct de vedere s-a văzut că n-au fost prea rodnici.

Muncește slab secția de dramaturgie a Uniunii Scriitorilor. Nu muncesc, desigur, bine, nici organele respective din Minister, care nu au reușit să determine o mișcare serioasă în rîndul scriitorilor pentru a-i stimula să creeze noi opere dramatice valoroase. Nu muncesc bine, desigur, nici direcțiile teatrelor care nu sînt în stare să obțină de la scriitori acele lucrări de actualitate care să atragă publicul spre teatru și să îl facă să se entuziasmeze de ceea ce reușesc să oglindească scriitorii din viața noastră nouă.

Există în rîndul scriitorilor, din acest punct de vedere, destul de serioase nemulțumiri și va trebui ca Uniunea Scriitorilor și noi, scriitorii, să retezăm acest rău în primul rînd, în dramaturgia noastră, preocupîndu-ne totodată intens și de celelalte genuri literare ca proza și poezia și mai ales de critică care trebuie să fie prezentă peste tot, să ajute peste tot.

Adevărata participare la uriașa muncă constructivă a poporului nu poate fi alta pentru scriitor decît cartea sa, la care omul muncii se întoarce acasă și-o deschide la pagina știută sau o duce cu el și într-un răgaz, bunăoară pe drum, în tramvai, se izolează în lumea literelor ce se adresează inimii lui. Socialismul se construiește cu entuziasmul maselor, armonizat cu interesarea lor materială. Interesul personal, subordonat celui obștesc, se satisface, avîndu-se mereu în perspectivă țelurile mai înalte ale societății. Conștiința în acest proces joacă un rol de prim ordin. De aici importanța ce se dă în regimul nostru muncii culturale și politice cu masele. Nimeni nu trebuie să rămînă indiferent față de țelurile construcției socialiste, toți trebuie să fie conștienți de importanța realizărilor, pentru individ și pentru societate. Cartea este un minunat activist cultural și politic, atunci cînd ea este bine scrisă, zugrăvind viața oamenilor, eroul zilelor noastre — munca —, cum spune Gorki, greutățile de învins și succesele obținute. Greutățile le scoatem în evidență, nu ca să sperăm cu ele, ci ca să le învingem; dușmanul îl arătăm, nu ca să dovedim pur și simplu că este prezent, ci pentru ca să determinăm doborîrea lui. Omul nou, omul pătruns de spiritul luptei clasei muncitoare, trebuie să se aleagă în scrisul nostru ca aurul din nisip, ca grîul curat de neghină. Dacă vom scrie cărți, piese de teatru, scenarii de filme, care să meargă la inima oamenilor muncii prin prezentarea conținuturilor vieții noi, atunci putem spune că ne găsim cu adevărat în actualitate și că acționăm din mijlocul ei de pe pozițiile ideologice ale partidului nostru, putem spune că ne găsim pe drumul indicat de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej în Expunerea din 26—28 noiembrie 1958.

In tot acest timp, o grijă deosebită trebuie să purtăm tinerilor scriitori. Noi azi avem un număr respectabil de tineri scriitori, crescuți sub regimul nostru, dezvoltați în plin avînt al construcției socialiste și în atmosfera ideologiei clasei muncitoare. Titus Popovici și Eugen Barbu sînt două exemple tipice, care pornind de la început pe drumul realismului, primul s-a familiarizat numaidecît, al doilea mai pe-ndelete cu ideile marxist-leniniste și cu aplicația lor în literatură. Dușmanul, vorbind la imundele lui posturi de radio, le recunoaște la amîndoi talentul, dar îi deplînge că au fost cîștigați pentru ideile Partidului. Să-i ajutăm pe toți scriitorii tineri să se dezvolte astfel încît dușmanul să-i deplîngă că slujesc cauza socialismului și a păcii prin scrisul lor!

Scriitorii și-au luat angajamente. Sîntem convinși că ei se vor sili să le ducă la îndeplinire. Vom căuta să le dăm tot sprijinul, căci încă o dată țin să subliniez că anul acesta are o importanță deosebită în ceea ce privește dezvoltarea literaturii noastre. La sfîrșitul acestui an, cînd noi vom face bilanțul muncii noastre, dorim să vedem că fața literaturii noastre se va fi schimbat în așa fel, încît în ea să domine literatura de actualitate, încît toate cărțile tipărite în acest an să fie pe deplin realist-socialiste. In acest an, mai mult ca oricînd, trebuie să dovedim că ne-am maturizat îndeajuns pentru ca în lucrările noastre actualitatea și partinitatea să constituie trăsăturile esențiale, să fie nota cea mai caracteristică a literaturii noastre noi.

In fața noastră stă un an mare, atît pentru construcția socialismului la noi în țară cît și pentru istoria luptei partidului nostru, în ultimii 15 ani, începînd cu insurecția armată din 23 August 1944. Semnalul de început al anului l-a dat prima rachetă cosmică lansată din Uniunea Sovietică, salutînd apropierea celui de-al XXI-lea Congres al P.C.U.S. și dovedind lumii superioritatea științifică a savanților sovietici pe tărîmul cuceririi cosmosului. Noi știm ce înseamnă aceasta: forță și chezășie pentru pace și progres în lume și totodată mîndrie pentru lagărul socialist.

Congresul al XXI-lea a început. El are semnificație mondială pentru toți oamenii muncii. Să profităm de această zi și să ne luăm angajamentul ca pentru a 15-a aniversare de la 23 August 1944 să scriem cărți despre care cititorii să poată spune că ele au fost într-adevăr scrise în anului Marelui Congres, în spiritul luptei de un deceniu și jumătate a poporului nostru, la început cu arma în mînă, apoi cu brațele și mintea, pe ogoare și în uzine și în toate instituțiile țării, pentru un trai mai bun, pentru cultură înaltă, pentru socialism și pace.

SIMONA VASILIU „Luptăm pentru pace"

DISCUȚII

Mihai Gafița

S-a referit la cîteva din aparițiile recente din domeniul prozei și la peisajul literar actual care întăresc concluzia că, în prezent, literatura noastră se află la treapta unei confirmări depline a dezvoltării ei realist-socialiste. Intreaga literatură, a spus el, s-a dezvoltat și merge pe acest drum. Anul 1959 în special, prin literatura care va cinsti cea de-a 15-a aniversare a Eliberării, trebuie să aducă predominarea, din toate punctele de vedere, a realismului socialist în toate sectoarele.

Incepînd de la scriitorii care erau intrați în istoria literaturii la 23 August 1944, și pînă la generația cea mai tînără, toți au aflat resurse pentru a fi în situația de a asimila metoda realismului socialist. In literatura romînă se scrie, în ansamblu, altfel, iar acest altfel este dat de realismul socialist.

In literatura noastră contemporană apar însă lucrări deosebit de izbutite din punctul de vedere al meșteșugului artistic, de o mare vastitate a tabloului social zugrăvit, de o mare exactitate în prezentarea eroilor și a faptelor — alese în special din perioada anterioară Eliberării — care, examinate în profunzime și cu luciditate, dovedesc că vechiul realism, realismul critic, continuă încă.

Problema este de a distinge, cu un fin discernămînt, ceea ce aparține realismului socialist — de ceea ce aparține ralismului critic, sau realismului în general. Sarcina criticii este să analizeze toate lucrările din perspectiva realismului socialist și să elaboreze cu îndrăzneală judecăți clare de valoare, relevînd măsura în care operele noi, ale zilei de astăzi, corespund metodei noastre de creație și ca atare unei noi literaturi. Este clar, a spus vorbitorul, că și lucrările care nu au atins treapta realismului socialist, pot reprezenta valori mari, adesea de un înalt nivel artistic, în domeniul realismului, dar avînd limitările corespunzătoare acestei literaturi.

Decretînd la întîmplare orice lucrare drept realism socialist, critica ar încurca de fapt criteriile de apreciere a valorii și ar stînjeni în ultimă instanță însăși promovarea și dezvoltarea realismului socialist. Așa cum literatura are drept sarcină esențială să zugrăvească viața, oamenii, faptele, din perspectiva socialismului, tot astfel critica are datoria să analizeze și să sublinieze victorii depline sau numai elementele realismului socialist, sau limitările firești pe care n-a putut să le depășească o carte, atunci cînd s-a menținut la nivelul vechiului realism.

Cred, a spus vorbitorul, că e mult mai folositor pentru critici, pentru literatură și pentru cititori, să releve nu numai ceea ce e permanent în creația unui scriitor ci, mai ales, cum trăsăturile permanente, fundamentale ale personalității sale izbutesc să se releve în forme și imagini noi, în legătură cu noi teme, sau cu sensuri noi ale unor vechi teme preferate.

Din perspectiva criteriilor formulate, vorbitorul a examinat apoi opere ca „Rădăcinile sînt amare" de Zaharia Stancu, „Moromeții" de Marin Preda, „Cronica de familie" de Petru Dumitriu, precum și aspecte ale creației lui Francisc Munteanu și Eugen Barbu, de la „Groapa" la „Șoseaua Nordului".

Mihai Gafița a înfierat naționalismul burghez care se manifestă uneori în unele materiale publicate de revistele noastre.

Kiss Jenö

A vorbit pe larg despre necesitatea cunoașterii vieții, a oamenilor care construiesc socialismul, ca o condiție hotărîtoare a făuririi literaturii realist-socialiste

Vorbitorul și-a exemplificat ideea cu propria evoluție.

„Am cutreierat țara, am umblat în foarte multe locuri și vă pot mărturisi că scrierile mele cele mai bune s-au născut din impresiile adunate cu prilejul acestor călătorii.

După un timp însă, am crezut că știu destul de multe despre viața aceasta, că am cunoscut destul de mulți oameni, ca să pot să stau acasă, să mă închid între patru pereți și să scriu „mult și bine". Dar m-am înșelat. Viața între timp a mers înainte și eu am rămas în urmă.

Văzînd că materialul pe care l-am adunat nu mai este valabil, m-am retras în așa-zisele probleme interioare ale omului, am scris lucrări, poate că nu urîte, dar abstracte, nefolositoare pentru clasa muncitoare și pentru lupta noastră.

După ce am ascultat critica sinceră a tovarășilor mei, iarăși am luat straița în băț și am plecat ca să-mi reînoiesc cunoștințele despre viața noastră; am rămas uimit în fața construcțiilor mărețe ce s-au ridicat de atunci, am avut ocazia să cunosc lucruri frumoase, care mobilizează pe scriitor și despre care trebuie să dea de știre cititorilor".

Kiss Jenö a încheiat:

„Promit că voi căuta să-mi îmbogățesc cunoștințele despre viața noastră și să oglindesc în versuri poezia muncii noastre, a vieții noastre, mai ales a vieții din uzine a muncitorilor, la nivelul înalt la care am constatat că se află munca lor însăși".

Al. I. Ștefănescu

A relevat însemnătatea consfătuirii pentru stimularea eforturilor scriitorilor în întîmpinarea sărbătoririi a 15 ani de la Eliberare. In vederea realizării unui sprijin mai eficace pentru munca editorială în preajma acestui eveniment, vorbitorul a propus organizarea unei comisii, formată din președinții secțiilor de creație și alți scriitori. Referindu-se la situația dramaturgiei el a susținut că în ciuda lipsurilor de repertoriu semnalate, există perspective îmbucurătoare, deoarece multe lucrări valoroase sînt într-un stadiu avansat de elaborare. El a criticat teatrele, pentru tergiversare și tratament inechitabil aplicat unor dramaturgi. In ceea ce privește munca Editurii tineretului, Al.I. Ștefănescu a relevat dificultățile serioase pe care le întîmpină în direcția colaborării cu scriitorii. Astfel, cadrele tinere din redacția editurii, adesea fără experiență, nu beneficiază de ajutorul competent al unor referenți aleși dintre cei mai buni critici și scriitori. Pentru orientarea tematicii editurii, vorbitorul a arătat că se proiectează acțiuni de stimulare a scriitorilor spre reflectarea actualității (concursuri, premii, etc.) In încheiere Al. I. Ștefănescu a spus: „Sînt cu totul de acord cu raportul care arată că anul acesta este un an hotărîtor pentru literatura noastră și sînt convins că vor apare o serie de opere valoroase. Recenta plenară a Comitetului Central al P.M.R care ne-a trasat indicații prețioase, precum și Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. oferă fiecăruia dintre noi un prilej de învățăminte pentru activitatea noastră ideologică".

Titus Popovici

Luînd cuvîntul, a abordat chestiunea legăturii scriitorului cu viața. Personal cred — a spus el — că în realitate nu este vorba numai de comparația pe care trebuie s-o facă scriitorul cu prilejul deplasărilor, — o comparație între un trecut mai mult sau mai puțin îndepărtat și un prezent care îl uimește prin realizările sale, ci de participarea efectivă a scriitorilor la activitatea oamenilor muncii.

Această participare presupune întreținerea unui contact susținut cu oamenii pe care îi întîlnim pe teren. Colaboratorii rubricilor „Carnetul scriitorului" și „Partidul și creația mea" au subliniat în repetate rînduri beneficiile care rezultă pentru creația lor din întreținerea relațiilor permanente cu lumea eroilor lor, cu satul și fabrica, numai că această condiție esențială a literaturii, a literaturii realist-socialiste îndeosebi, încă n-a devenit o trăsătură generală a muncii noastre, o componentă a vieții noastre însăși. Transformarea mediului rural și industrial într-un mediu familiar, organic, al creatorului nu numai că înlesnește în mod hotărîtor succesul artistic, autenticitatea lucrărilor noastre și crearea figurii centrale a realismului socialist — eroul înaintat — dar contribuie și la întărirea prestigiului literaturii pe care o producem, la adîncirea încrederii pe care oamenii muncii trebuie să o arate scriitorilor ca prieteni, sfătuitori, luptători prin cuvîntul lor scris și viu pentru cauza construcției socialiste. Din acest punct de vedere, care să ofere nu numai o descriere a faptelor și oamenilor, ci și un răspuns problemelor vieții, ar fi fost foarte necesară asigurarea reportajelor. Fiecare sîntem mîndri de noul sentiment al responsabilității scriitoricești pe care, epoca noastră și socialismul l-au generat. De ce însă acest sentiment al responsabilității nu tulbură conștiința mai ales a acelor scriitori tineri care, cunoscînd cîteva aspecte sumare ale vieții de pe teren, își închipuie că au găsit un fel de „passepartout" al problemelor curente, material pentru minimum 3-4 romane?!

In legătură cu tinerii scriitori, aș vrea să spun cîteva cuvinte. Cred că unul din pericolele manifestate cu mai multă sau mai puțină vigoare în ultimul timp, este pericolul profesionalizării premature. Datorită condițiilor pe care le avem ca scriitori azi, un tînăr care a publicat opt poezii, se consideră scriitor consacrat, scriitor matur, scriitor cu responsabilități foarte mari și artistice și „general-umane". Este și de aceea neapărat necesar ca tinerii, pentru a-și merita pretențiile, să-și consacre timpul, preocupările, oamenilor care urmează să-i transforme în imagini, trăind activ în mijlocul lor.

Vorbitorul a criticat apoi unele procedee editoriale care duc la întîrzierea apariției cărților.

Dumitru Isac

Luînd cuvîntul în numele conducerii revistei „Tribuna", a subliniat că nivelul multor bucăți de proză și poezie publicate în revistă nu este satisfăcător, că redacția s-a angajat adesea în polemici neprincipiale și că au fost tolerate la tipar materiale conținînd greșeli ideologice. Vorbitorul s-a referit apoi la situația „Tribunei" ca revistă tînără, cu o redacție cu puțină experiență și cu un cerc de colaboratori mai restrîns decît al publicațiilor centrale.

Insușindu-și din criticile juste aduse „Tribunei" în referat, vorbitorul și-a exprimat următorul angajament: „Vom contribui, pe măsura puterilor noastre, pentru o literatură de actualitate, partinică, pentru un înalt nivel artistic în creație, în domeniul unde putem și noi să ne spunem cuvîntul".

Nicolae Jianu

Reliefînd succesele lumii socialiste pe tărîm economic și spiritual, a demascat campania de calomnii a forțelor reacționare din Occident la adresa lagărului nostru în general și la adresa scriitorilor comuniști în special.

Apoi vorbitorul a atacat unele probleme de creație legate de reflectarea în literatură a luptei de clasă, de realizarea personajelor pozitive și a celor negative.

Referitor la aceste probleme, N Jianu a criticat procedeele unor redactori de editură care discută creațiile literare cu idei preconcepute și a polemizat cu unele păreri critice exprimate în presă asupra nuvelelor sale.

In încheiere vorbitorul a prezentat propriile proiecte: „In ce mă privește, pregătesc acum două cărți și mă străduiesc ca ele să poată fi tipărite în cinstea celei de-a 15-a aniversări a Eliberării. Rămîn și mai departe la convingerea că un scriitor nu se poate realiza decît ocupîndu-se de problemele vieții noastre de azi. Rămîn la convingerea că nu mai putem scrie în camere capitonate cu plută. Doi ani am scris foarte puțin. In timpul acesta am reflectat foarte serios în ce măsură ceea ce am făcut pînă acum corespunde exigențelor cititorilor. In acest timp am umblat mult și trebuie să mulțumesc Uniunii Scriitorilor că m-a ajutat să pot face aceste drumuri. Nădăjduiesc ca ele să fi fost rodnice".

Aurel Rău

S-a ocupat, în cuvîntul său, de unele forme și manifestări de abstractizare și devitalizare a poeziei, constînd în eliminarea problemelor umane, etice, a emoției și ideilor. Vorbitorul a combătut abordarea superficială a actualității în poezie. El a spus: „Poezii de acest fel, fără un mesaj uman bine conturat și fără un aport eficient, se găsesc în revistele noastre în general și n-aș putea să nu amintesc aci că „Steaua" a dat dovadă, nu numai pe parcursul ultimului an, de asemenea lipsuri. Sîntem încredințați însă că rătăcirile formaliste care s-au manifestat cît și prezența formală în actualitate cu unele poezii de simplă notație, nu-și au locul la revista „Steaua", cum nu-și au locul în general în publicațiile noastre". — Vorbitorul a exprimat în acest sens un angajament în numele revistei clujene. Preocuparea revistelor de a asigura o poezie diversă, de actualitate, trebuie să fie însoțită de același efort din partea editurilor noastre, care nu trebuie să întîrzie apariția cărților.

Referindu-se în încheiere la munca redactorilor revistei „Steaua", vorbitorul a arătat că s-au luat mai multe măsuri pentru sprijinirea poeților care au în planurile lor de creație imediate lucrări de actualitate, bine orientate. Astfel s-a putut alcătui un plan concret de apariții, programîndu-se cicluri de poezii care vor fi publicate în revistă pe parcursul lunilor care premerg sărbătorii noastre, 23 August.

Vorbitorul a arătat că, între alte forme de promovare a literaturii de actualitate, revista se va strădui să dea reportaje tot mai multe și mai bune.

Galfalvi Zsolt

Stăruind asupra cerințelor legitime ale cititorului în legătură cu literatura de actualitate, cu literatura pătrunsă de spirit de partid, a scos în evidență caracterul actual și de partid al literaturii maghiare din R.P.R.: „Ultimii ani au dovedit încă o dată ce importantă este pentru literatură îndrumarea Partidului și că singura cale pe care literatura noastră poate să ajungă la succese, singura cale pe care poate să se dezvolte rapid, este calea trasată de Partid. Aceasta asigură și dezvoltarea fiecărui scriitor în parte".

Referindu-se la acțiunea de combatere a ideologiei burgheze în domeniul esteticii, al criticii literare și în domeniul creației literare, vorbitorul a explicat succesele obținute și în această privință, ca urmare a întăririi aceluiași factor creator care este spiritul de partid, ca urmare a unei juste îndrumări partinice.

Vorbitorul a discutat apoi unele greșeli ideologice cuprinse în volumul al II-lea din „Familia Gondoșilor" de Szabo Gyula.

George Ivașcu

S-a referit la activitatea revistei „Contemporanul" pe tărîmul literaturii și criticii literare. El a relevat aspectele pozitive și deficiențele rubricii de interviuri și de cronică literară. Vorbitorul a insistat asupra legăturii revistei cu actualitatea:

„Mi-aș îngădui să observ, pornind de la experiența mea de arhitect de gazetă, că ne-am lovit și ne lovim încă — și în această privință nici noi nu facem mult pentru a le stimula — de relativa sărăcie a formelor celor mai adecvate pentru promovarea într-adevăr a actualității. Noi am neglijat foarte mult reportajul, l-am neglijat mai întîi pentru că nu ne mulțumeau reportajele existente, fiindcă ne adresam foarte probabil unui cerc foarte îngust de publiciști, scriitori, și fiindcă aveam noi înșine o viziune foarte îngustă despre caracterul însuși al genului".

George Ivașcu a susținut propunerea lui Mihai Novicov de sprijinire și valorificare a reportajului „activ".

„Trebuie să se creeze o asemenea opinie publică scriitoricească, încît scriitorul, sau publicistul, să nu se mai mulțumească cu un reportaj bine făcut din punct de vedere artistic, să se încînte de propriile lui fraze și de o descripție extraordinar de frumos făcută. Important cred că de acum înainte este ca reporterul, publicistul, scriitorul, da, scriitorul, să realizeze asemenea reportaje încît ele să ducă la rezolvarea unei probleme concrete, să exprime frămîntarea deosebită, pasiunea pusă de oamenii simpli în depășirea problemelor lor de muncă și viață și în același timp să înfățișeze eroii și drumul lor în perspectiva socialismului pe care îl construim, a viitorului".

In continuare George Ivașcu a vorbit despre necesitatea înfloririi genurilor celor mai eficiente. „Se înțelege că este foarte valoros în primul rînd marele scriitor care creează opere masive în deplinul înțeles al cuvîntului — și avem nevoie neapărat de asemenea opere pentru construirea temeinică a literaturii noastre. Dar în același timp este de așteptat ca același scriitor, sau altul, să mînuiască, eventual să descopere acele forme și genuri menite să răspundă în mod operativ imediat la anumite sarcini. Eu îmi imaginez de pildă o schiță ca aceea pe care a publicat-o tov. V. Em. Galan acum 10 ani în „Scînteia", pe tema colectivizării, care să fie publicată în „Gazeta literară" sau în „Contemporanul" sau în alte reviste, să fie considerată eficientă, de o valoare artistică și apoi să fie popularizată în broșuri sau în „Scînteia", în milioane de exemplare".

CONCLUZII

In încheierea plenarei lărgite a Comitetului a luat cuvîntul Mihai Beniuc, prim-secretar al Uniunii Scriitorilor din R. P. Romînă, care a tras concluzii pe marginea discuțiilor.

Mihai Beniuc a subliniat necesitatea și importanța acestei ședințe care a reliefat nivelul matur al luărilor de cuvînt și care a analizat cu profunzime probleme dintre cele esențiale ale literaturii noastre și ale vieții noastre literare.

Prima din aceste probleme privește raportul între nivelul de dezvoltare al construcției socialiste în țara noastră și acela realizat de literatură în oglindirea ei. „Construcția socialismului — a spus vorbitorul — merge mai repede decît reușim noi să ținem pasul cu ea. Dar chiar această ședință din această seară și toate succesele din ultimul timp, pe care noi le-am înregistrat în literatură, sînt convingătoare pentru oricine că există posibilități de a face ca acest decalaj să descrească în mod considerabil și să ajungem la un astfel de nivel al literaturii, încît imaginea realității să se răsfrîngă din plin, în toată strălucirea ei, în cărțile noastre. Avem forțele care să realizeze această sarcină.

Participările și angajamentele vorbitorilor în cadrul discuțiilor contribuie la rezolvarea în acest sens a problemelor noastre literare, — în sensul sporirii procentului de actualitate înfățișată artistic în lucrările literare și în sensul întăririi partinității în literatură. De fapt, în aceasta și constă în practică scăderea sau ștergerea amintitului decalaj existent încă între realizările oamenilor muncii și realizările scriitorilor".

„Cuvintele spuse aici — a arătat în continuare tov. M. Beniuc — sînt un semn de maturizare pe drumul nou al scriitorilor, dovedesc o cunoaștere mai temeinică a realității socialiste, denotă o dorință puternică de a contribui la lupta pentru socialism a Partidului, a întregului nostru popor muncitor, înseamnă o înmulțire a forțelor noastre literare, înseamnă mai multă fermitate ideologică, mai multă dragoste față de realitatea nouă".

Referindu-se la problemele ridicate în cadrul discuțiilor, vorbitorul a evidențiat intervenția tov. Nagy Istvan în ce privește zugrăvirea clasei noastre muncitoare și a comuniștilor în literatură: „Clasa muncitoare este rezervorul forțelor revoluționare: a oglindi clasa muncitoare în literatură înseamnă a merge pe liniile esențiale ale vieții; a nu o oglindi, poate duce cu ușurință la situarea pe liniile mai periferice ale vieții. Miezul luptei revoluționare trebuie căutat acolo unde se află în realitate forța esențială: clasa muncitoare și partidul clasei muncitoare.

Scriitorii trebuie să se angajeze din plin în zugrăvirea acestei forțe, pentru a produce lucrări în care să vibreze lupta oamenilor muncii, din care să iasă în plină lumină forța comuniștilor în construcția vieții noi din țara noastră.

Lucrul acesta nu e ușor de făcut — da el este făcut. Transformarea se petrece în mod masiv la noi în țară în ce privește conștiința oamenilor, felul lor de a se manifesta.

In orice parte a țării noastre, scriitorii constată transformările radicale, în proporție de masă, ale oamenilor muncii, în așa fel încît ei nu mai seamănă nici pe departe cu ceea ce erau în trecut, nu mai seamănă la vocabular, la port, nu mai seamănă în ce privește conștiința lor, atitudinea lor față de problemele politice, față de tot ceea ce privește dezvoltarea țării noastre.

De aceea scriitorii au datoria să se apropie de masele largi ale constructorilor socialismului pentru a scoate din ce în ce mai mult în evidență spiritul revoluționar, așa cum se manifestă el în rîndurile clasei muncitoare și așa cum se manifestă el tot mai mult și în celelalte pături, în rîndurile țărănimii muncitoare și în alte straturi sociale importante pentru dezvoltarea vieții noastre".

Vorbitorul s-a referit apoi la luările de cuvînt subliniind contribuția fiecăreia în problemele dezbătute și aducînd precizările necesare în legătură cu propunerile exprimate sau cu anumite neclarități în unele luări de cuvînt ale participanților.

In mod mai amănunțit a fost analizată activitatea revistelor Uniunii Scriitorilor și îndeosebi unele lipsuri manifestate în paginile revistei „Tribuna".

In încheiere, Mihai Beniuc a revenit pe larg la transformările care se petrec astăzi în conștiințele oamenilor și în întreaga viață socială și economică a țării, transformări care trebuie să stea la baza noii literaturi, a realismului socialist, generînd opere de mare importanță și de o mare durabilitate în timp. „Noi avem forțele cu care să realizăm o astfel de literatură, scriitorii au puterea și dorința de a face cu cinste față sarcinilor lor, în spiritul documentelor de partid și în spiritul Expunerii din 26—28 noiembrie 1958 a tov. Gh. Gheorghiu-Dej în fața Plenarei Comitetului Central al P.M.R.

Putem întîmpina cu încredere a 15-a aniversare a insurecției armate din 23 August 1944.

Cred că în această zi, ziua deschiderii Congresului al XXI-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, zi care va rămîne în istoria omenirii prin importanța ei în dezvoltarea comunismului în Uniunea Sovietică și a păcii în lume, în această zi ne putem lua angajamentul că vom duce cu cinste sarcinile noastre la îndeplinire și ne vom prezenta în fața poporului cu lucrări în care să grăiască din plin actualitatea și să vibreze din plin partinitatea noastră".

SCRIITORI LA SATE

Dragoste, tinerețe și două mîini...

STRABATEAM în mare goană, pe un drum de țară, cîmpul înveșmîntat în lințoliul zăpezii. Intinderile de ogoare însămînțate erau troienite: zăpada căptușise gropile, ușoarele coline, încît pămîntul din această parte de nord a cîmpiei Burnasului părea o oglindă albă, perfect netedă, cu reflexe orbitoare, ce se-ntindeau pînă la linia de plumb a orizontului. Arborii peste ramurile cărora prinsese chiciura, priviți așa singuratici, în razele soarelui, păreau niște candelabre strălucitoare. In acest joc de lumini, toate păreau lipsite de dimensiuni. Pentru orientarea drumeților, rămăseseră doar pîrtia tăiată prin zăpadă și fumurile coșurilor de la mari depărtări, din care ieșeau trîmbe lînoase albastre, destrămate de vînt și ger.

Dar iată că în zare apar niște construcții neobișnuite pentru aceste locuri. Sînt înalte, construite din bare metalice, de forme piramidale. Stau neclintite ca niște străjeri ai întinderilor, aducînd a posturi de observație. E lesne totuși de ghicit rostul lor.

— Nu cumva au început și în aceste părți explorări după petrol? întreb eu, cu mirare.

— Au început de mult. Avem în raionul nostru o mulțime de sonde.

— Și s-a găsit ceva, tovarășe secretar?

— S-a găsit. Și încă cum? Se putea să nu se găsească! Păi țara noastră e o comoară: subsolul e o adevărată magazie cu bunătăți. Sapi și nu știi peste ce dai. Uite și aici. Căutăm petrol.

— S-a găsit petrol?

— S-a găsit petrol! Pesemne că izvorul se-ntinde de la Pitești pînă în părțile noastre...

Omul vorbea despre noua bogăție a raionului cu o legitimă mîndrie. De fapt e un lucru impresionant ca într-o regiune, unde prin excelență se făcea agricultură, să faci să apară sondele, acești mesageri ai unui ev de mari transformări. S-a vestit astfel oamenilor din aceste părți că nu peste mult pămîntul lor va deveni vatra unor puternice amenajări industriale. Cu asta începe...

INTIIA ZI LA ȚARA

Primul popas l-am făcut la gospodăria agricolă colectivă „I. V. Iacuskin". In curtea colectivei, lume multă. In biroul președintelui, zarvă mare. Alături, într-o încăpere mare, așezați pe bănci ori rezemîndu-se de pereți, stăteau colectiviștii: femei, tineri și vîrstnici vorbind, ca să treacă vremea. Aflăm repede că peste cel mult un ceas începe adunarea generală a gospodăriei, în care se va prezenta darea de seamă asupra activității pe anul ce a trecut și se va dezbate planul de producție pe anul în curs. In afară de asta, la ordinea de zi mai era trecut un punct: discutarea unor cereri de primire în gospodărie. Am nimerit-o nici că se putea mai bine, gîndesc eu. Pînă să înceapă adunarea, să se strîngă lumea, președintele gospodăriei, Badea Zaharia, un bărbat în puterea vîrstei, cu vorba groasă, bolovănoasă, ne poftește să vizităm ograda colectivei. Am trecut pe la grajdurile de cai, pe la cotețele de porci, ne-a minunat saivanul cel nou pentru oi, aproape terminat, și ne-au plăcut coloniile de stupi. Colectiva nu e prea mare, dar după toate semnele, ea are mari perspective și deja constituie un centru de atracție. In ultima vreme au fost primite în rîndul colectiviștilor 41 de familii noi.

*

A început adunarea. Ne aflăm deci la sfatul celor care și-au unit pămînturile, ca să sporească rodnicia ogoarelor, înfăptuind astfel îndemnul Partidului. Privesc încăperea: un mănunchi de oameni cutezători, harnici, care s-au adunat să cumpănească ce-au făcut bine și ce-au făcut rău în anul ce a trecut, și ce vor avea de făcut în anul în care au pășit. Sînt oameni pașnici, așezați, cu fețele bronzate de vînturi și de arșiță. Sînt îmbrăcați în cojoace de oaie sau dimii cu blănuri bogate după cap, cușme imense, negre, țuguiate. Alții poartă șepci căzăcești cu urechi, părînd — așa în cojoace călduroase și bogate — niște eschimoși. Stau atenți, nemișcați. Se alege un prezidiu din cei mai harnici. Fruntașii în muncă iau loc la masa cu pînză roșie. Din prezidiu face parte și o femeie: colectivista Ecaterina Ciuraru, sau cum îi spun ei, Catinca. Are cele mai multe zile-muncă. Președintele Badea Zaharia citește cererile noi primite. „Subsemnatul Neagu I. Marin cer să fiu primit în colectivă cu un pogon jumate și două brațe de muncă. Vin de bună voie și nesilit de nimeni"... Incep discuții aprinse. Căruță ai? De unde devine pămîntul? Ți-ai oprit lotul individual? Ai învățămînt? Omul, un tînăr proaspăt căsătorit, se ridică, își strînge căciula în dreptul inimii și, cu emoție, răspunde la întrebări, sincer, cinstit. Își dă seama că altfel nu merge. Temelia colectivei, a bunei înțelegeri în această familie mare și unită, este cinstea, omenia, sinceritatea...

— Vă spun drept: n-am căruță. Am dat-o pe mălai de mult. Pămîntul devine de la tata și socru-meu...

Adunarea a votat primirea lui Neagu. Omul s-a așezat liniștit. Trecuse un examen greu. Au urmat alții la rînd: Gh. R. Ivan, un băiat cu părul negru, lins, cu niște ochi blînzi, adăugase în cerere: „muncind în colectivă, voi scăpa de mizerie și lipsuri"; Gh. Ileana a adus 3 pogoane. Despre ea s-au spus lucruri bune:

— Intrucît pe Ileana o cunoaștem că-i de-acilea, harnică, cred că sîntem d-acord, a spus colectivistul Gh. A. Gheorghe. E fata lui Ion a lui Firică. Om de omenie tat-su. Ea, fată vrednică și cuminte. Omul ei, Culae, a muncit și pe la fermă, îl aprobăm...

Curiozitate mare a stîrnit însă cererea unui tînăr necăsătorit, Tudorică St. Marin. Flăcăul a mărturisit în fața obștii colectivei că de ani de zile „duce muncă de lămurire" cu taică-său, Ștefan, și n-a reușit să-l convingă pentru că „alții" au dus, pe de altă parte, o altfel de muncă de lămurire.

— Eu îl las în pace, să se lămurească el singur. Va veni vremea aceea. Mi-am luat partea mea, m-am înscris în întovărășire și-acuma vreau să vin în colectivă. Că vorba ceea, m-am gîndit: de ce să stau în tindă, cînd pot să intru în casă...

Vorba plină de noimă a tînărului a plăcut adunării. L-au primit. Apoi tot el a adaus:

— Vin cu dragoste, tinerețe și două mîini. După ce mă-nsor mai aduc pămînt, partea nevestii.

Anul a fost cam de mijloc. Belșugul nu prea mare. Darea de seamă a vorbit amănunțit despre treaba asta, scoțînd la iveală răul. Li s-a spus în ședință multor lucruri pe nume. Să introducem lumina electrică pentru că o avem la un pas de sediu. Să ne plătim datoriile în grîne față de stat că și statul ne ajută cu tractoare, împrumuturi în bani, semințe și altele. Să nu întîrziem că nici el nu întîrzie cînd e vorba să ne dea o mînă de ajutor. Ia să vedem ce-am cîștigat. Uite: colectivistul Marin T. Nae, a realizat 355 zile-muncă. A primit pentru ele, peste 1000 kilograme grîu, vreo 900 de porumb, 200 orz, plus zarzavaturi, fructe, țuică, brînză, lînă, carne și bani. Oare dacă nu era colectivist lua el atîta? Lua pe naiba! Păi nu-și vede el vecinii care erau de seama lui, și pe care acum i-a lăsat mult în urmă? Să vină și ei dacă vor să trăiască mai bine lîngă colectiviști.

S-a trecut apoi la dezbaterea planului de producție pe anul 1959. Colectiviștii și-au propus să dea în toate ramurile o producție mai mare.

Adunarea colectiviștilor s-a terminat. Oamenii cinstesc rezultatele dobîndite după datină cu un pahar de țuică scoasă din beciurile colectivei anume păstrată pentru asemenea ocazii. Eu mă grăbesc. Mă așteaptă tinerii la Căminul Cultural. Vor să asist și eu la repetițiile programului pe care-l pregătesc pentru Ziua Unirii. Am auzit că sînt cîteva talente remarcabile. Deabia aștept să-i văd la lucru. In curînd am să vă spun noutăți despre ei.

Vasile CABULEA

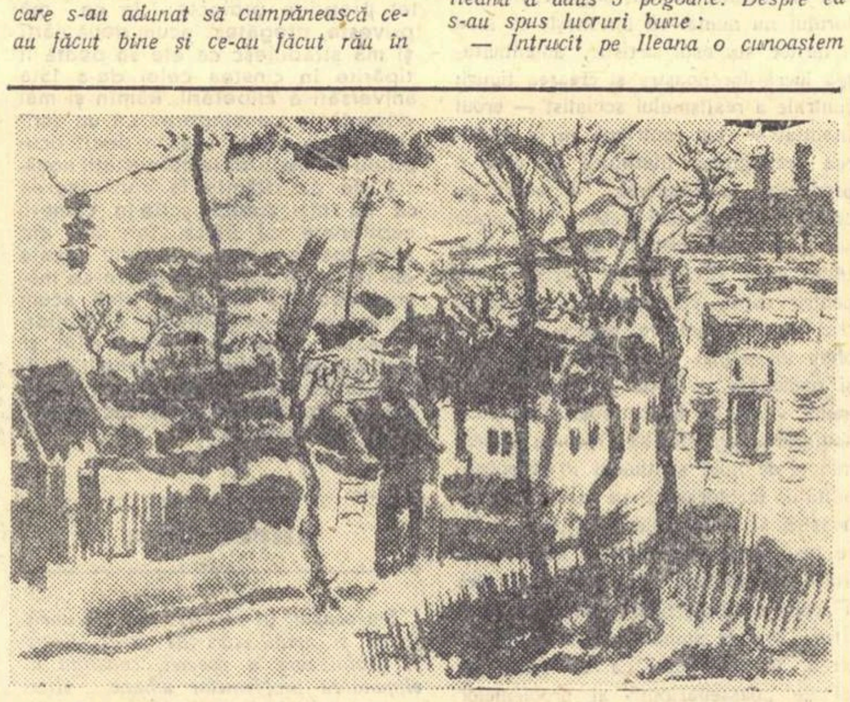

VIOREL HUȘI „Dealurile Dobrinei"

NOTE

● IN CINSTEA celui de-al VII-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților și a celei de a 15-a aniversări a Eliberării patriei noastre, Comitetul Central al U.T.M., Ministerul Invățămîntului și Culturii, Uniunea Scriitorilor și Uniunea Asociațiilor Studențești din R.P.R. organizează un concurs de creație literară. Lucrările prezentate la concurs trebuie să se inspire din viața nouă a tineretului

● ATRACTIVE, în genere, „mesele rotunde" ale „Contemporanului", care adună la un loc personalități din diferite domenii culturale, discutînd chestiuni la ordinea zilei. După dezbaterile consacrate rachetei sovietice și legăturii teatrului cu masele (mai anemică) ultimul număr aduce un symposion consacrat progresului medicinii romînești, viu și competent.

● LUI RADU POPESCU îi plac aproximațiile. De aceea scrie la începutul cronicii literare din ultimul număr al „Contemporanului":

„Romancier, nuvelist și publicist literar, dintre cei mai sîrguincioși, dintre cei mai prezenți, Petru Vintilă — ajuns cred la a patra sau a cincea sa carte — s-a impus atenției publicului și stimei criticii literare, împreună cu cei mai buni din generația sa care e a scriitorilor intrați în arenă, acum 10-15 ani".

Amintim: 1) că Petru Vintilă este autorul a 11 volume, începînd cu „Cinci dioptrii" (versuri)... și sfîrșind cu „Linia vieții".

2) Că a debutat în 1942, deci acum 17 ani.

● IN SFIRȘIT „Viața Romînească" este promptă: în nr. 12 (1958) se publică o cronică la volumul „Oaie și ai săi" de Eugen Barbu, care... n-a apărut încă! Deși publicată înaintea volumului, cronica lui Ov. S. Crohmălniceanu nu e de loc grăbită. Dimpotrivă, volumul e analizat cu competența cunoscută a criticului. Nuvelele lui Eugen Barbu sînt încadrate atît în evoluția scriitorului: „Cu cartea aceasta Eugen Barbu, dintr-un romancier al periferiei se pregătește să devină un romancier al muncitorimii bucureștene, al existenței ei în epoca noastră de răsturnări revoluționare", cît și în ansamblul prozei contemporane: „Avem de-a face în sfîrșit cu un scriitor care descrie cu o rară autenticitate mediul proletar".

● REVISTA PUBLICĂ și un nou fragment din romanul „Șoseaua Nordului" de Eugen Barbu. Fragmentul, ca și altele, face parte din cea mai bună proză a lui E. Barbu.

● MIHAI BENIUC, versuri memorabile: „Ca-n stup în mine zumzăie puterea, / A zbor înalt mi se-ntărită vrerea / Și-naripate cîntecele mele / In zori se desfăsoară — roiu de stele!" („Roire").

● MARIA BANUȘ cîntă „pura energie comunistă" manifestată în marile creații ale omului contemporan.

● UN FRUMOS CICLU de versuri semnează Florin Mugur. Sînt romantice evocări ale anilor și oamenilor care au marcat începuturile construcției socialismului în patria noastră.

● SEMNALAM interesantul ciclu de reportaje: „Oameni din Dobrogea". Autori: Ilie Purcaru, Nicolae Țic, Pop Simion. Rubrica de reportaj ar putea fi permanentizată.

● „VIAȚA ROMINEASCĂ" face o anchetă printre cititori cu privire la literatura actuală. Idee excelentă. Răspunsurile sînt în general edificatoare și dovedesc aprecierea de care se bucură cărțile care oglindesc la un înalt nivel ideologic și artistic realitatea socialistă.

Cîteva observații totuși: Un cititor răspunde la punctul 2. („Ce lucrări nu v-au plăcut — și de ce?") exemplificînd cu „Groapa" de Eugen Barbu căruia însă-i recunoaște mai multe merite decît lipsuri. Iar altul declară la punctul 1. că a citit „cu deosebită plăcere" foarte multe cărți între care citează și „Groapa"; dar la punctul 2 arată că din lucrările citite nu i-a plăcut „Groapa". Pentru astfel de răspunsuri trebuiau prevăzute și întrebări corespunzătoare, cam de felul următor: „Ce lucrări v-au plăcut — și de ce nu?"

Un tînăr spune că a citit „Brazdă și paloș" de Teodor Constantin. Fiind totuși vorba de un elev, redacția putea să corecteze numele autorului: nu Teodor Constantin ci Radu Theodoru.

● DIN SUMARUL „Vieții Romînești" aflăm că revista a publicat cronică literară în numerele 1, 2, 3, 8, 9, 11, 12. Așadar, cu... mici întreruperi.

● ESTE UN LUCRU POZITIV că revista a recenzat în decurs de un an cîte trei numere din „Esprit" sau din „Neue deutsche Hefte", alături de multe altele. (Sumarul „Revistei revistelor" indică titlurile a cincizeci de publicații). Dar nu tot atît de pozitiv este faptul că din 50 de numere ale „Tribunei" au fost recenzate doar 3, că „Luceafărul" figurează numai cu un singur număr ca și „Steaua" sau „Teatrul". „Iașul literar" și „Scrisul bănățean" sînt avantajate prin recenzarea a 3 și respectiv 2 numere

● DINTR-UN REPORTAJ publicat în pagina I-a a „Magazinului" (nr. 69): „Dimineața este ca un pom de cristal ce-și sună bogățiile și podoabele seninului în tot cuprinsul cartierului..."

CONTINUARI

Perspectivele culturii și planul septenal

de un elan vag, mistic, bazat pe o pornire afectivă. Toată psihologia socialistă e bazată pe triumful conștiinței; ea pune accentul în primul rînd pe activitatea nervoasă superioară, pe rațiune și luciditate și pe valorile izvorîte din ea. Dacă realizarea noii întocmiri nu se fundează decît pe înțelegere, pe comprehensiunea necesității, cum ar putea o lume socialistă să minimalizeze în eforturile ei, educația și cultura?

Actualul Congres al P.C.U.S. dezbate și propune evoluția culturală exact pe același nivel ca perfecțiunea tehnică și economică. Dezvoltarea economică și cea spirituală merg, astfel „pari passu".

Raportul tovarășului Hrușciov indică ca o temă principală a viitorului cercetarea științifică aplicată la cucerirea și domesticirea forțelor naturii ...„perioada următoare oamenii de știință își vor îndrepta în primul rînd eforturile în direcția stăpînirii reacțiilor termonucleare controlate în scopul obținerii unor surse de energie practică nelimitată. Se prevede asigurarea folosirii pe scară largă a energiei atomice pentru motoarele energetice și de transport, folosirea mai largă în economia națională a materialelor sintetice, a produselor provenite din dezintegrarea nucleară și a izotopilor radioactivi, rezolvarea sarcinii de mecanizare și automatizare complexă a produselor de producție și crearea în acest scop a unor noi mijloace tehnice pe baza folosirii pe scară largă a realizărilor în domeniul fizicei, radioelectronicei, tehnicei calculului".

Dar dacă, cum e și firesc, se acordă o mare atenție celor mai recente descoperiri științifice de care depinde viața omului, dacă perfecționarea științifică păstrează un scop eminamente practic, în sensul că știința n-are un țel gratuit, pur teoretic, pe deasupra nevoilor omenești ca în vechiul adagiu „fiat scientia pereat mundus", ci că totul se concepe ca aplicat la om și societate, — nu e mai puțin adevărat că aceeași stăruitoare preocupare privește și progresul mereu perfecționat al artei, al literaturii și al muzicei. „Construirea comunismului, spune în raportul său tov. Hrușciov, nu numai că presupune o dezvoltare fără precedent a economiei, științei și culturii, dar deschide și perspective nebănuite pentru cea mai deplină și multilaterală dezvăluire și punere în valoare a tuturor aptitudinilor și talentelor creatoare ale omului. Scriitorii, oamenii de teatru, cineaștii, muzicienii, sculptorii și pictorii sînt chemați să ridice și mai mult nivelul ideologic și artistic al creației lor. Planul septenal prevede crearea unor condiții și mai favorabile pentru munca ideologică: vor lua o largă dezvoltare presa, radioul și televiziunea, cinematograful și instituțiile cultural-educative, va crește considerabil tirajul ziarelor, al revistelor și al cărților..."

Educația și pregătirea cultural-științifică, prin fel de fel de instituții devine o viziune de proporții uriașe.

Aceste generoase promisiuni nu vor surprinde, desigur, pe nimeni. Chiar în țările capitaliste a ajuns la cunoștința tuturor felul magnific în care sînt tratați artiștii și oamenii de știință din U.R.S.S. O mare parte din presa americană se tînguiește de penuria și modestia în care se află învățămîntul, cercetarea științifică și activitatea artistică în S.U.A., cerînd mereu condiții de îmbunătățire. Provocarea de întrecere pașnică pe care Uniunea Sovietică a azvîrlit-o țărilor capitaliste privește, fără îndoială, nu numai prosperitatea economică dar și dezvoltarea științelor și a artelor. In țările capitaliste, în special în S.U.A., creatorul de bunuri culturale e la discreția unui Mecena-editor care-l ține la ușă ani de zile și-l plătește apoi în termeni foarte modești. Se delectează comercial doar arta și literatura de scandal, ceea ce se vinde pentru caracterul de bizarerie ieftină, de efecte sexuale ori de naiv interes detectiv, polițist. In ce privește aptitudinile, personalitatea autorilor nu e încurajată în sensul specificului ei, ci doar în funcție de cerere și ofertă. Un medic sau un arhitect e adesea silit să scrie romane polițiste ori monografii cu substrat senzual ca să poată trăi. De aici încurajarea absurdă a tuturor inepțiilor de tipul „artei abstracte" ori a literaturii suprarealiste, în direcția cererii unei mode gata făcute prin reclamă ultra organizată, cu scopul de a biciui nervii cititorilor ori spectatorilor, de a-i pune probleme cinice, obscure, absconse. Grija pentru cultura și ridicarea celor mulți e cu totul absentă. Există grija, evident, de ceea ce se cheamă acolo „elite" de inițiați, soarta culturii populare a maselor fiind lăsată la voia întîmplării. Condițiile vieții materiale a creatorilor sînt adesea precare. Cînd eram în America, vedeam de multe ori pe străzi un personaj îmbrăcat cu haine roase și demult demodate: aflam imediat că e vorba de un profesor universitar plătit cu aproape minimul de salariu al salahorului negru. Cuvîntul „poet" în S.U.A. e o denumire insultătoare, adresată oamenilor neserioși. Schimbul turistic oferă oricărui occidental care vizitează U.R.S.S. posibilitatea constatării contrastului izbitor dintre ceea ce se petrece în țara construcției desfășurate a comunismului și ce se petrece la el acasă.

Ca și pentru toți ceilalți oameni ai muncii, intelectualii cari citesc pasajele din planul septenal în legătură cu soarta lor, pot să-și închipuie perspectiva, certitudinea fericirii.

Incredințat ferm de stima integrală a culturii în U.R.S.S. își pot făuri fără îndoială visuri de fericire și pot saluta cu entuziasm și deplină încredere viitorul luminos care-i așteaptă.

Acad. Mihai RALEA

Cea mai dreaptă societate din lume

creatoare, nici a omului de știință, nici a scriitorului, nici, în general, a oricărui creator de valori artistice. Ba dimpotrivă. Cunoașterea vieții consolidează realismul viitoarelor opere, mijlocește acestor opere posibilitatea de a fi utile societății în mijlocul căreia înfloresc și de la care și-au luat seva lor. In felul acesta, opera întreagă nu numai că desfășurîndu-se pe o bază realist-socialistă va înfiripa un vis și mai frumos al viitorului, ci-și va deplasa zarea cu fiecare zi de creștere spre infinit, dar va juca și rolul, opera aceasta a tuturor: scriitori, muzicieni, pictori, sculptori, regizori, actori, cineaști, a unui valoros îndrumător de viață morală. Arta și literatura își vor preciza, înafară de bucuria pe care o aduc fiecăruia, rolul lor social. Iar formulele lor moderne de difuzare amplă și pătrundere: radio, televiziune, cinematograf, vor ajuta să ducă ritmul vieții de astăzi, sporite, pînă în colțurile cele mai îndepărtate, unificînd astfel la un anumit nivel cultura unei lumi întregi, lumea creării comunismului, cea mai înaintată.

Pe baza cifrelor reale și în lumina și controlul experiențelor de pînă acum, cei șapte ani de înfăptuiri uriașe ce vor veni, străbătuți încă de visul înspre mai bine al înaintașilor luptători, vor lua, desigur, ființă, sub încordarea a milioane de oameni noi, altfel crescuți, spre bucuria lumii întregi.

Ion Marin SADOVEANU

Arta și literatura în lumea progresului

tonomie a artelor, căci nimic nu e conceput și executat fără o mîngîiere oricît de ușoară a frumosului. Operele muncii se încununează astfel cu nimbul artei, în timp ce îndeletnicirea din urmă e expresia cea mai înaltă a trudei spirituale.

Cine s-ar mai putea minuna atunci că în niciunul din marile sau chiar obișnuitele documente politice ale U.R.S.S. nu lipsesc considerațiile substanțiale despre artă și rolul ei istoric imediat?

Recentele teze ale Septenalului și ampla lor comentare la cel de-al XXI-lea Congres al P.C.U.S. confirmă încă o dată misiunea profundă atribuită artei și literaturii, ca una care alcătuiește, prin însuși specificul ei, prin încorporarea concretă a unei concepții înaintate despre viață, un mijloc viguros și sigur al educației socialiste pe toate planurile.

Dar, mai trebuie să adăugăm că — în cadrul Septenalului și servindu-l direct — rolul artei și literaturii va dobîndi un prestigiu și mai înalt ca pînă acum. Căci Septenalul anunță mai puține zile de lucru pe săptămînă și mai puține ore de muncă în fiecare zi pe de-o parte, iar pe de alta, o creștere generală și sensibilă a nivelului de trai, — admirabile condiții care crează artei și literaturii un cîmp și mai vast de acțiune.

Așa cum reiese din cuvîntul și totodată angajamentul poetului Al. Tvardovski, scriitorii și artiștii sovietici sînt — de pe acum — adînc preocupați de sarcinile lor și nu e nici o îndoială că le vor onora cu hotărîre.

Al. DIMA

La porțile comunismului

portant problemelor muncii ideologice și a educației comuniste a oamenilor muncii și implicit a tinerei generații. Congresul constructorilor comunismului, așa cum ne dovedesc bogatele materiale istorice începînd cu raportul tovarășului Nikita Hrușciov, precum și discuțiile care au avut loc pe marginea raportului, arată că sarcina educării comuniste a tinerei generații este o problemă importantă, o problemă de stat. Luînd cuvîntul în cadrul dezbaterilor din dimineața zilei de 29 ianuarie tovarășa Ecaterina Furțeva, membră în prezidiul C.C. al P.C.U.S. a subliniat însemnătatea rolului artei în formarea omului de tip nou crescut în spiritul moralei comuniste.

„Orientînd eforturile în muncă și creație ale poporului spre făurirea bazei tehnico-materiale a societății comuniste — a spus tovarășa Furțeva — Partidul se îngrijește în permanență ca conștiința oamenilor să nu rămînă în urma existenței lor sociale. Una din principalele sarcini ale septenalului — după cum se arată în raportul lui N.S. Hrușciov — este intensificarea muncii Partidului în domeniul ideologic-educativ, ridicarea conștiinței comuniste a oamenilor muncii și, în primul rînd, a tinerei generații".

Iată de ce ni se pare foarte firesc să privim spre viitoarea dezvoltare a generației comuniste din Uniunea Sovietică, ca spre o strălucită înflorire a celor mai înalte trăsături ale moralei comuniste, ale eticii celor mai înaintați oameni din lume. Indrumările de preț ale Partidului călăuzesc această tînără generație contemporană către un mod de viață fără precedent în istorie, către o tinerețe prometeică, eroică, desăvîrșită. Această tinerețe desfide modul de viață fals și antiuman al băieților de bani gata din marile metropole capitaliste, terfelită prin tripouri și lupanare. Literaricește, tinerețea leninistă inspiră capodopere de circulație universală, care militează pentru optimism, pentru sănătate sufletească nemaivăzută, pe cînd viața destrăbălată a tineretului burghez iscă romane deșănțate, decepționiste și dezgustătoare, de-o valoare literară îndoielnică. Două tinereți deosebite, tălmăcesc două atitudini, două modalități de a fi.

Revoluția Socialistă din Octombrie a salvat tinerețea, revoluționînd-o. Entuziasmul, capacitatea de muncă, estetica, dragostea, căsnicia, etica în cele mai mărunte acțiuni, toate au fost transfigurate, replăsmuite. Atmosfera stătută și dezorientată în care își duceau dostoievskian viața tinerii, s-a purificat la rîndu-i împrospătîndu-se aidoma văzduhului după furtună.

Printre altele, partidul a învățat tineretul cum să viseze. Reveria goală, contemplativitatea pasivă au cedat visului preconizat de Vladimir Ilici, visului care a creat maiestoasele planuri cincinale. De la vis la faptă calea era sigură și prielnică. Noile generații au ridicat savanți capabili să aducă însăși fantezia fabuloasă a astronomilor, la numitorul comun al posibilității: s-au vizitat misterele neantului, iar luna din versuri a primit în vizită o rachetă terestră.

Proporțiile viselor se referă la construcții fără precedent și de neegalat. Siberia zibelinelor și a vulpilor argintii, se va ridica la treaptă siderurgică și electrică. Nordul va logodi aurorile boreale cu feeria luminilor terestre, Uralii vor fi un enorm combinat metalurgo-minieresc, Caucazul își va înzeci producția de țiței și portocale. Ucraiana va adăugi și ea livezilor sonde, se vor scoate imponderabile cantități de materiale feroase dar și diamante pentru mașini și pentru podoabe.

Aceste noi creații de proporții prometeice pot oare să se realizeze cu aceeași lumină lăuntrică de astăzi sau de acum zece ani? O nouă muncă, anevoioasă și măreață va fi dusă cu sufletele nesupuse simțurilor și nici etaloanelor mărunte. Conștiința va trebui să ajungă la înălțimea comunismului. Conștiința tinerilor sovietici va trebui să fie la înălțimea comunismului și această sarcină partidul și-o va îndeplini cu cinste. Le rămîne și scriitorilor partea lor de lumină în această operă. Și scriitorii sovietici își vor îndeplini și ei cu cinste datoria.

Așa va fi! Iată ce cuvinte mărețe definesc visul tinerilor sovietici pe care ei îl duc în comunism, certitudinea ce-i însuflețește în lupta pentru construirea noii orînduiri.

Al. ANDRIȚOIU

De vorbă cu Eusebiu Camilar

cîștigă pîinea gîndind sau asudînd se uită cu recunoștință către Moscova unde de fapt în zilele acestea se croiește drumul ei gigantic către fericirea omenirii. Că tot ce se hotărăște la Congresul XXI se va înfăptui poate chiar și mai presus, o pot vedea pînă și orbii, date fiind adevăratele minuni înfăptuite doar într-un singur an de către oamenii de știință sovietici. In timp ce noi stăm de vorbă aici, prima navă trimisă în spațiu înfăptuiește visul temerar al lui Prometeu și al marilor navigatori ai văzduhului Dedalus și Icarus.

— Ați asistat recent la dezbaterile plenarei lărgite a Comitetului Uniunii Scriitorilor din R.P.R. Ce credeți despre problemele discutate atunci, în ce măsură credeți că discuțiile care au avut loc au contribuit la clarificarea drumului și sarcinilor scriitorilor noștri?

— Plenara a dovedit că cei mai buni dintre scriitorii noștri sînt mai hotărîți ca oricînd să acorde cinstea și locul cuvenit literaturii realist-socialiste. Sînt convins că angajamentele luate de către scriitori vor fi duse cu bine la capăt și că arta noastră realist-socialistă se va întări substanțial în urma dezbaterilor Plenarei. Consider că atît tezele raportului tov. Mihai Beniuc cît și discuțiile care i-au urmat, au fost necesare întregii obști scriitoricești, pentru a lămuri și a clarifica problemele de bază care ne frămîntă.

— Recent cu prilejul tradiționalei „luni a culturii" editurile noastre au scos de sub teascuri noi opere literare. Am vrea să știm ce v-a plăcut mai mult și ce părere aveți asupra felului în care aceste lucrări au rezolvat în mod concret aspecte importante ale reflectării actualității în literatură?

— Voi vorbi despre volumul de nuvele „De la potop încoace" de V. Em. Galan, care este unul din scriitorii noștri de bază. Că V. Em. Galan este așa o dovedește poate nu numai opera lui literară ci și felul de a fi al omului: cinstea modestia, moralitatea de cristal. Și lucrul acesta se răsfrînge și în opera lui și anume în grija extraordinară pe care o arată stilului. Consider că aceasta este și părerea cititorilor care așteaptă de la scriitori lucrări înălțătoare. Consider că oricît de înălțătoare ar fi o idee, dacă este lipsită de virtuțile frumuseții nu poate străbate nici la o aruncătură de băț. Cred că prin cartea ultimă Galan este în plină ascensiune și nu mai stărui în considerațiile mele pentru că știu că lui Galan îi e rușine de laude chiar cînd sînt pe deplin meritate.

— Ce ne-ați putea spune despre volumele de poezie care și-au făcut apariția cu prilejul amintit?

— Aș vrea să vorbesc despre a doua carte care m-a impresionat și despre care am avut cinstea să scriu în „Gazeta literară". Este volumul lui Eugen Jebeleanu „Surîsul Hiroșimei". Eugen Jebeleanu este unul dintre poeții militanți care prin arta lor răstoarnă orice teorie a izolării. După cum se știe, arta a fost întotdeauna militantă și în aceasta îi stă dăinuirea prin timpuri. Eugen Jebeleanu poetul de demult, care asculta „adînci cornuri de vînătoare" în adîncul mării, s-a dovedit a fi descoperitorul unor cornuri și mai puternice în mările sufletului omenesc. Poemul despre Hiroșima impresionează nespus de puternic și ar putea rămîne indiferente, citindu-l, doar niște suflete de piatră. Eugen Jebeleanu dă răspuns prin arta sa poetică tuturor celor ce au militat sau militează pentru celebrul dar demult năruitul turn de fildeș. Mă mîndresc că generația noastră are în rîndurile ei prozatori ca V. Em. Galan și poeți ca Eugen Jebeleanu.

— Urmăriți rubrica consacrată problemelor realismului socialist din paginile „Gazetei literare"; ce ne-ați putea spune despre punctele de vedere formulate în articolele din ultima vreme?

— Răspunsul meu la această întrebare va fi un articol special pentru rubrica dumneavoastră intitulată „Pentru realismul socialist".

— Și acum în sfîrșit aș vrea să vă întreb ceva despre șantierul dvs. literar, despre pregătirile făcute în vederea celei de a 15-a sărbătoriri a eliberării patriei noastre.

— Așa cum am arătat și în cuvîntul la plenara Comitetului Uniunii Scriitorilor am predat la ESPLA I-ul volum din romanul trilogie „Vîntul de miazăzi". Acest prim volum este reluarea romanului meu „Temelia" și se sfîrșește cu întemeierea unei gospodării agricole colective. Sînt foarte înaintat în scrierea celui de al doilea volum care se va termina cu un stadiu încă neatins de prozatorii noștri și anume cu împărțirea primei recolte colective. Toate scrierile de pînă acum în legătură cu colectivizarea agriculturii au dus acțiunea pînă cel mult la zdrobirea haturilor. Rog cititorii acestor cuvinte ale mele să nu mă înțeleagă greșit cînd afirm că voi face ceea ce n-au făcut alții pînă acuma. Pentru a duce acțiunea mai departe, pentru a urni evenimentele dintr-un anumit stadiu îmi trebuie foarte mult curaj și extrem de multă muncă. A scrie despre actualitate este dificil dată fiind complexitatea problemelor și complexitatea evenimentelor. Nu promit cititorilor marea cu sarea — poate că acest al doilea volum din „Vîntul de miazăzi" nu va corespunde pe de-a-ntregul așteptărilor și nu cred deloc că prin această lucrare a mea voi pune punct unui stadiu din colectivizarea agriculturii și anume stadiului împărțirii recoltei. Nădăjduiesc că lucrarea mea va fi doar un simplu jalon pus mai departe. Ceea ce nu voi izbuti eu, sînt convins că vor izbuti alții, însă făgăduiesc cititorilor pentru sărbătorirea zilei de 23 August la a 15-a aniversare, primele două volume din acest roman.

— Iar despre al treilea volum al romanului...

— ...îți pot spune că-l voi preda pentru anul viitor, acțiunea lui continuînd pînă la Consfătuirea de la Constanța cu aceiași eroi și cuprinzînd mai multe sate colectivizate.

— Aveți și alte lucrări care credeți că vor apărea în cinstea sărbătorii dela 23 August?

— Am mai predat un volum de povestiri intitulat „Nopți udeștene" cuprinzînd schițele și povestirile de război, parte tipărite în cursul anului 1958, parte inedite. Pe lîngă schițele de război, volumul „Nopți udeștene" conține și cîteva lucrări privind marile înfăptuiri din ultimii 15 ani. E vorba de schița „Darul" în care acțiunea se petrece într-o gospodărie agricolă colectivă sau despre o altă schiță „Intîlnire cu vulturii" privind electrificarea patriei ce face parte integrantă din întreaga construcție socialistă. De asemenea am mai predat zilele acestea la Editura tineretului primul volum intitulat „File din istoria patriei". Și cartea aceasta am scris-o cu gîndul la împlinirea a 15 ani de la 23 August 1944. Incadrez și această lucrare între eforturile mele dîndu-mi seama că ea va contribui măcar cît de cît la cultivarea sentimentului patriotic, arătînd luptele duse de poporul nostru de-a lungul secolelor pentru cucerirea unei vieți mai bune.

M. Dr.

Adevăr și viață

luptă, prin spiritul său eroic, prin intransigența și umanismul său, prin tot ceea ce a făcut și face, practic, slujind cu nemărginire poporul — m-a creat a doua oară, la vîrsta unei tinereți ce amenința să se ofilească și să se stingă, neîmplinită, pentru totdeauna. Atît de firească a fost această a doua naștere a mea, încît mi s-a părut — cu toate confuziile mele din trecut — că altfel nu poate fi, pentru că port în mine, din bunici și străbunici, fermecata floare roșie.

Pe-atunci, în primele zile ale libertății noastre, am notat într-un carnet această strofă:

O, clocotul luptei cum crește
Și visul cum capătă rost!
E totul așa de-omenește
Și totuși nicicînd n-a mai fost.

N-am citat strofa pentru a o da drept model artistic — ci doar pentru a ilustra simțirea ce mă stăpînea (ca și pe atîția alții) la răsăritul de zi al Patriei noastre.

In anii ce au urmat, pînă astăzi, am învățat să nu am în viață și în poezie altă măsură decît comunismul. Maiakovski declara că judecă felurile de versuri după Comună. Total de acord cu această judecată. In epoca noastră nu va găsi nimeni un ideal mai înalt pentru om și poet. Comunismul — în ciuda tuturor dușmanilor săi — este steagul planetei.

Dacă aș spune că n-am greșit niciodată — aș minți. Dar sînt convins că greșelile nu au fost decît pete mai întunecate pe un text care s-a vrut roșu, absolut și fără echivocuri. In orice caz, din punct de vedere politic și poetic deopotrivă, am învățat să detest „rozul". Toate acestea — chiar dacă am abdicat nu odată (și o spun cu durere) de la cuvenita exigență artistică — au devenit, pentru mine, lege.

M-am întrebat, și în intimitatea mea, adeseori, ce ne-a dat Partidul nouă, celor ce scriem. El ne-a dat poezia, în stadiul ei esențial. Ne-a dat strălucirea ei primordială. Ne-a pus în față un diamant uriaș — viața — și ne-a vorbit: „Dacă veți ști să ciopliți, să șlefuiți, să-i scoateți la iveală inima de foc — atunci vă veți fi făcut datoria de scriitori. Stăpînul vostru e poporul. Fără el ați fi niște cerșetori în neant. Versurile voastre ar fi zdrențe și scamă. Cine le-ar căuta? Cui i-ar folosi?

Iată marile năzuințe și perspective ale epocii noastre! Iată faptele glorioase ale contemporanilor voștri! Aceasta e poezia. Aveți cuvîntul!"

Stau și eu, alături de atîția confrați ai mei, și mă străduí să împlinesc această datorie. Și dacă e să mărturisesc suferinți, doar una e copleșitoare cîteodată: că nu reușesc — așa cum același Maiakovski se exprima — ca în poemele mele să strălucească, pe cît aș vrea de pururi viu și neasemuit — Partidul.

Eugen FRUNZA

CARNET TEATRAL

Piesa lui Tudor Șoimaru evidențiază rolul hotărîtor al maselor în actul Unirii, rolul acelei țărănimi în care ecourile revoluției din 1848 nu se stinseseră, ci clocoteau încă surd.

Personajele mai mult schițate decît zugrăvite, se distribuie în mod just în jurul marelui act politic care e adevăratul erou al piesei lui Tudor Șoimaru.

Poate că trecînd prin întregul spectacol (și text în același timp) lectorul sau privitorul nu rămîn cu foarte precise caractere, ci numai cu indicații, și uneori observă — așa cum e cazul lui V. Alecsandri și M. Kogălniceanu — că întîlnindu-i n-a făcut mai amplă cunoștință cu ei. Totuși, piesa are darul unui suflu patriotic, al unui anumit entuziasm proaspăt, și așa cum am spus mai sus, pe acela de a aduce în prim plan masele, cu rolul lor hotărîtor.

Spectacolul de la Teatrul tineretului a fost și el încălzit de același entuziasm care, uneori, a ținut locul desăvîrșirii în amănunt, al adîncirii psihologice. El s-a mărginit, mai cu seamă în prima parte, la dimensiunile ample ale unui tablou general al epocii și poate că sondajul îi va aduce unele intensități și accente de care primul spectacol a fost lipsit.

Chipul lui Alexandru Ioan Cuza a Regia lui N. Massim a pus uneori culoare în dauna profunzimii și a lăsat anumite efecte comice să umbrească momentele de intensitate ale piesei. Cronica dramatică va reveni cu o analiză mai amplă și mai amănunțită asupra piesei și a spectacolului.

★

In prezent **Naționalul** repetă: „Rețeaua subterană" de Mihai Beniuc, „Cuza Vodă" de Mircea Ștefănescu (în regia lui Sică Alexandrescu), „Tragedia optimistă" de V. Vișnevski (în regia lui V. Mugur), „Diplomații" de Peter Karvaș (în regia lui I. Finteșteanu), „Surorile Boga" de H. Lovinescu (în regia lui M. Ghelerter). In proiect: „Zări îndepărtate" de Virta, „Discipolul diavolului" de Bernard Shaw și „Romeo și Julieta".

Peste plan, în cadrul operei de culturalizare, continuînd seria conferințelor experimentale, Direcția teatrului inițiază cîteva „Matinee pentru tineret". Un spectacol Corneille, „Cidul", un spectacol Schiller, fragmente din „Maria Stuart" „Fiesco' și „Intrigă și iubire" și un spectacol festiv, „Teatrul Bucureștiului", o evocare a mișcării noastre teatrale, de la începuturile ei pînă în prezent, cu ocazia sărbătoririi a cinci sute de ani de la întemeierea Bucureștiului. Regia, decorurile și costumele — Mihail Berechet.

★

La Teatrul Național se joacă o excelentă farsă, care ar fi întărit substanțial repertoriul Teatrului satiric-muzical „C. Tănase": „Sălbaticii" de Serghei Mihalkov. Cu ironia plină de bunăvoință obișnuită față de prieteni, Mihalkov supune risului ciudățenia unor tineri în toată firea, cu profesii onorabile, care își transformă concediul într-o robinsoniadă toridă.

Aplaudăm în spectacolul Teatrului Național remarcabilele calități ale lui Beligan... regizorul. Modest în alegerea partiturii de dirijat, Radu Beligan vădește aptitudini poetice, inventivitate și vervă, în tratarea regizorală a comediei. Este salutară, de asemenea, colaborarea sa cu pictorul M. Tofan, care a realizat o ambianță plastică în nota „glumei" reprezentate, de o discretă sugestie și cu un armonic ton al culorilor. Echipa de actori care a slujit spectacolul face să crească încrederea în cadrele tinere ale Naționalului.

Rădăcinile contemporaneității

MUZICA

Este un adevăr astăzi unanim acceptat, ideea că orice înnoire în artă pornește de la însumarea experiențelor de creație ale înaintașilor, conținutul contemporan al operei aflîndu-și realizarea în forme ce cuprind în mod necesar elemente importante din arsenalul de mijloace expresive ale predecesorilor.

In toate cele trei lucrări prezentate de Filarmonică în ultimul ei concert, am desluşit forța și funcția creatoare a legăturii dintre maeștrii trecutului și cei de astăzi. Pe deasupra deosebirilor de factură, de stil, de conținut, Concertul lui Vieru, ca și cel al lui Prokofiev sau Simfonia lui Șostakovici vădesc aceeași continuitate plină de rodnicie, care constituie unul din temeiurile puterii de pătrundere și de convingere ale artei realiste.

Mai întîi, Concertul pentru orchestră de Anatol Vieru. Lucrarea (scrisă în 1954) marchează saltul calitativ realizat de creația compozitorului în anii petrecuți la Moscova sub directa îndrumare a lui Aram Haciaturian și este oglinda fidelă a maturizării concepției și mijloacelor artistului. Poate încă întrucîtva eclectică, învecinînd date ale neoclasicismului și liricii procofieviene, cu teme amintind de Bartok (partea a III-a) sau cu o severitate polifonică ce nu exclude conținutul exuberant, exploziv, arta lui Anatol Vieru reușește să fie totuși personală, căci toate aceste elemente se pot discerne și identifica doar la analiză, ascultarea lăsînd o certă impresie de unitate. Pe drumul unui artist cu atît de bogate resurse ca Anatol Vieru, o lucrare de valoarea celei reluate duminică de Filarmonică se înscrie ca un fapt componistic memorabil — și nu ni se pare hazardat să afirmăm că multe din viitoarele sale creații vor datora cîte ceva experienței de concentrată exprimare a ideilor muzicale realizată prin Concertul pentru orchestră.

Dacă în acest Concert identificăm un punct de plecare, cel al lui Prokofiev (al doilea Concert pentru vioară și orchestră) este unul de cotitură. El datează din anul 1935, situîndu-se alături de baletul Romeo și Julieta, în rîndul lucrărilor prin care marele compozitor sovietic odată întors în patrie, a căutat să se elibereze de tendințele „mecanizante" vădite de multe din compozițiile sale scrise între anii 1920—1930. Acest proces de umanizare a muzicii cuprinde aproape două decenii de creație și el nu reprezintă, în fond, decît întoarcerea omului și artistului la pămîntul și muzica rusă.

Este remarcabil efortul depus de Ion Voicu pentru îmbogățirea repertoriului său cu o piesă contemporană, cu atît mai mult cu cît ea a fost prezentată în bune condițiuni. Violonistul marchează o sensibilă revenire de formă față de ultima sa apariție publică

Simfonia I-a de Șostakovici este o lucrare de debut. Scherzo-ul a fost scris atunci cînd compozitorul avea 13 ani; celelalte părți au apărut cinci ani mai tîrziu. Ascultînd simfonia, nu putem să nu fim uimiți de maturitatea pe care o vădesc aceste pagini, căci în amestecul de energie și visare, de veselie și tragism, de fantastic și de patetic, în exprimarea de o aspră bărbăție, găsim miezul ecloziunii viitoare a marelui compozitor, și cuvîntul nu corespunde unei comparații convenționale, ci unei realități: simfonia în întregul ei are o concentrare de nucleu, fiecare măsură cuprinde esențe de muzică, nimic nu este inutil și din acest punct de vedere, Simfonia I-a de Șostakovici este superioară, poate, altora, mai tîrzii, în care se pot găsi anumite lungimi.

Limbajul Simfoniei I-a este de o izbitoare originalitate și cu toate acestea, el își trage seva din rădăcinile vii ale artei ruse: Ceaikovski, cu bogăția sa melodică și Prokofiev, cu forța lui dinamică, sînt cei doi părinți spirituali pe care îi poate revendica Șostakovici. Un mare artist toarnă însă pildele vechi în forme sonore noi plăsmuite din necesitatea exprimării unui conținut lăuntric inedit; acesta este Șostakovici, a cărui primă simfonie rămîne un exemplu viu al legăturii creatoare dintre trecut și prezent.

Mircea Cristescu și Filarmonica au prezentat-o în cea mai bună lumină. In chip evident, ea a fost socotită „piesa-cheie" a programului, și, dîndu-i-se prețuirea cuvenită, s-a realizat o execuție al cărei nivel se apropie de cel al discului lui Constantin Silvestri. Cu mai puțină strălucire a fost tălmăcit Concertul lui Anatol Vieru; poate că mai multe repetiții ar fi permis adîncirea de către orchestră a lucrării și o execuție mai vie, mai convinsă.

Radu GHECIU

Insemnări pe marginea filmului

OMUL MEU DRAG

FILM

Romanul cinematografic **„Omul meu drag"** dezbate cu pasiune problema sensului vieții, a misiunii omului în societatea socialistă. Unghiul de vedere al autorilor (scenariul — Iurii Gherman, Iosif Heifiț — regia Iosif Heifiț) se confundă nemijlocit cu acela al personajului principal, medicul Vladimir Ustimenko (interpretat de Alexei Batalov).

După un scurt prolog, format din trei scene care-l înfățișează pe erou la vîrste deosebite (Volodka, Volodia, Vladimir), și care ne introduce grav și solemn în narațiune, prin planuri lungi, mișcări de aparat lente, autorii filmului intră direct în acțiunea propriu-zisă, care se divide în trei mari episoade. Caracterul unitar al operei cinematografice va rezulta în consecință numai din ideea ei artistică care străbate tumultuos episoadele, demonstrînd patetic că omul trăiește ca să-și îndeplinească o datorie față de societate, ca să-și dedice întreaga forță creatoare poporului, ca să-și cucerească cu mîndrie și demnitate, prin luptă, dreptul la fericire.

Cele trei episoade ale filmului se rezumă la prezentarea a trei momente de luptă încordată, care contribuie la definirea profilului moral al eroului. Imi permit să le numesc astfel:

1. Pentru ce trăiește omul? Sîntem în 1936. Volodia află că tatăl său a căzut eroic la Madrid. După terminarea Institutului, pleacă să muncească ca medic într-un sat oarecare. Drumul lui în viață se desparte de cel al Variei. **2. Omul trebuie să fie folositor celorlalți.** Armata Sovietică înaintează biruitoare spre Berlin. Volodia luptă ca medic militar. Intîlnirea cu Varia, pe patul de operație. Drumurile lor se despart din nou. **3. Lupta continuă.** In zilele noastre. Volodia se însoară și apoi divorțează de Vera Veresova. Conflictul cu Jenea legat de sosirea doctorului Puș. Volodia continuă lupta în Asia Centrală, pe pămînturile desțelenite. Din nou întîlnirea cu Varia. Perspectiva fericirii lor...

Pe autori nu-i interesează însă narearea faptelor cotidiene, ci schimbarea opticii personajelor în funcție de aceste fapte și discuțiile purtate zi cu zi. Perioadele de acalmie sînt excluse cu desăvîrșire din film. Nu îl vom vedea niciodată pe Ustimenko jubilînd sau culegînd laurii victoriilor sale. Pe erou îl vom contempla doar luptînd...

Natura patosului în romanul cinematografic **„Omul meu drag"** se face înțeleasă spectatorului în primul rînd din atitudinea regizorului față de personajul principal. Prin Ustimenko, Heifiț declanșează în spectator o intensă stare emoțională, un puternic avînt interior. Vladimir apare spectatorului drept un „model" de comportare, deși el n-a fost conceput după regulile obișnuite de construcție ale eroului patetic, ca „un personaj care într-un anumit sens a ieșit din firea lui obișnuită" (după Eisenstein). Eroul lui Heifiț e un om simplu care se relevă tocmai în momente cotidiene printr-o comportare obișnuită. **„— Cine e acest Ustimenko?"** întreabă colonelul Kosirer. **„E academician?" „— De ce să fie academician?"** — îi răspunde prompt sanitarul Jilni (interpretat de Boris Cirkov). **„E medic militar... Un medic obișnuit, ca atîția alții pe front".**

Dialogul ascunde un anume tîlc. Din el se impune o idee extrem de prețioasă pentru noi, aceea a eroismului relevat prin fapte cotidiene, din lucruri mărunte, născut din conștiinciozitate și dăruire deplină muncii îmbrățișate. Eroismul acesta aparține nu numai lui Ustimenko, ci întregii lui generații, crescută în primii ani ai puterii sovietice în spiritul modestiei, al patriotismului, al conștiinței partinice.

Mesajul filmului rezultă din fiecare acțiune a eroului central, concentrîndu-se în ideea că numai printr-o comportare consecventă, prin tendința stăruitoare asupra unui singur scop în viață, omul devine folositor societății și obține dreptul la fericire. Iar tendința spre un singur scop presupune o luptă acerbă cu tine însuți și mai ales cu toți aceia care terfelesc demnitatea umană, care rîvnesc la o viață tihnită, lipsită de responsabilitate.

Mihail TOLU

Exigențele unui teatru contemporan

MOTTO:

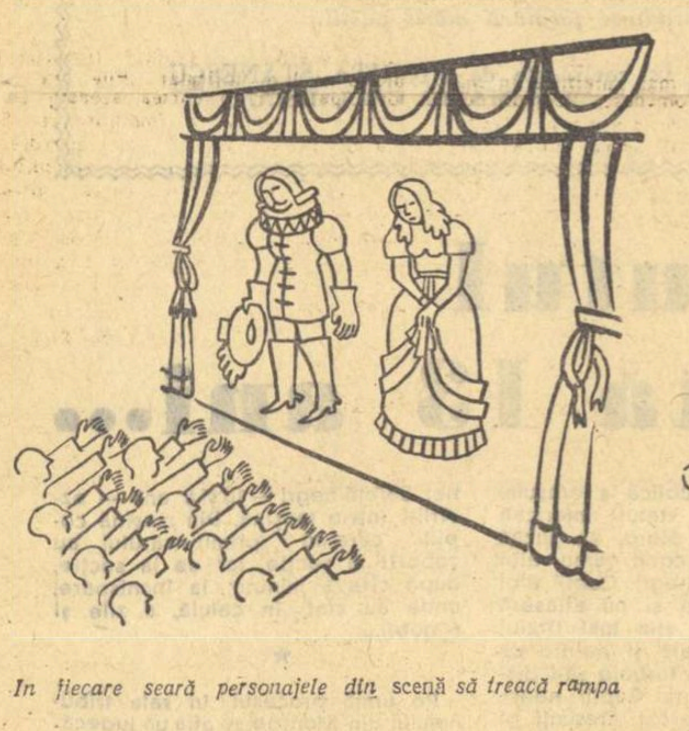

In fiecare seară personajele din scenă să treacă rampa

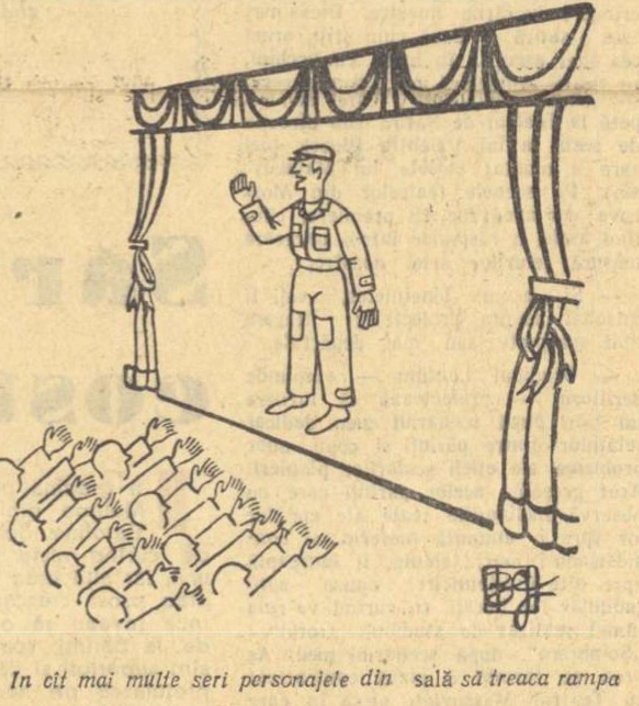

In cît mai multe seri personajele din sală să treacă rampa

Desen de BENEDICT GANESCU

Artiștii amatori

CULTURA DE MASE

Se obișnuiește, la începutul fiecărei cronici, ca semnatarul ei să prezinte cititorilor săi o profesiune de credință. Pretențioase de obicei, ele au rolul de a avertiza pe cei ce-i interesează despre normele generale și criteriile de apreciere care vor guverna activitatea viitoare, materializată în spațiul celor cîteva coloane de tipografie.

A existat o epocă de pionierat a mișcării artistice de masă, anii ei de cristalizare cărora, cu mîndrie vom spune, le-am fost și noi cei tineri martori, și unii din noi nu numai atît. De atunci, din epoca începutului și entuziasmului, uneori neorganizat, dar sincer devotat socialismului, a crescut neîncetat o mișcare artistică de amatori care astăzi ne impresionează nu numai prin amploarea ei uriașă dar și prin rezultatele calitative obținute. Au fost concursuri, festivale anuale și bienale, — radioul și mai recent, televiziunea, închină programe speciale artiștilor amatori; scriitorii au elogiat talente din popor ridicate în acești ultimi ani, s-au scris schițe, nuvele, reportaje, poeme, s-au modelat sculpturi și s-au zugrăvit tablouri; pelicula cinematografică a surprins momente din concursuri sau din manifestări obișnuite. Dar este oare de ajuns?

Am scris destul și am vorbit așa cum se cuvine despre această înflorire nemaicunoscută a geniului nostru artistic descătușat de revoluția culturală a socialismului, care i-a dat ca niciodată în istorie aripi largi spre culmile sublimului? Nu cred. Dacă am avea curiozitatea și am răsfoi revistele noastre de cultură și literatură, am vedea că se fac destul de rar bilanțuri și analize și numai cu prilejul festivalurilor. Cronicile despre teatrele de amatori, o adevărată raritate, articole despre materialele destinate lor, aproape inexistente. Din cînd în cînd teatrul de amatori se bucură de vizita unui eminent om de cultură de talia acad. Tudor Vianu care consemnează entuziast impresiile favorabile ale vizitei sale la colectivul artistic de la Gara de Nord; din cînd în cînd un actor cu renume vine și dă utile sfaturi prietenilor săi și îi încurajează cu bune cuvinte. Dar foarte rar, fără continuitate și mai mult la prilejuri festive. Talentele evidențiate din rîndurile poporului în anii aceștia, datorită condițiilor favorabile oferite de regimul democrat-popular, se caracterizează prin marea lor pasiune pentru artă și frumos, specifică omului simplu, prin modestia și dezinteresul pilduitor pe care îl dovedesc. Ei cîntă în ansamblu coral, joacă teatru, dansează dintr-o chemare interioară, din pasiune curată, din dragoste față de tovarășii lor la educarea cărora vor să contribuie. Cei care au trăit alături de acești artiști amatori știu că ei nu concep munca din afara orelor de producție ca un refugiu sau un prilej de etalare a însușirilor artistice. Ei cîntă dragostea pentru partidul care le-a deschis căi noi de viață, pentru patria socialistă, ei joacă înfrigurați rolurile unor oameni pe care îi cunosc și îi simt alături. „Modelele" eroilor pozitivi sînt chiar ei. Cu biciul satirei înfierează pe cei ce mai bat pasul pe loc sau înapoi. Ii cunosc bine și de aceea îi demască fără cruțare. Dar putem lăsa totul la voia întîmplării sau pe seama unor vizite ocazionale, cînd cu ochii mirați, cunoaștem talente care există în vreun sat de munte, sau ce minunați actori și cîntăreți mînuiesc ciocanul și mașina pneumatică? Dar oamenii aceștia n-au așteptat să vină un căutător de subiecte excepționale pentru reportaje literare, nici un binevoitor rafinat care cu ochii la ceas să împartă sfaturi și bătăi încurajatoare pe umăr. Oamenii aceștia înțeleg arta lor nu ca un scop și mijloc de afirmare, ci ca un prilej de a contribui la sporirea avîntului creator al colectivului, de însuflețire a muncii pentru cucerirea de noi victorii.

Și atunci, nu-i oare nedrept ca aceste pline de prospețime realizări să fie trecute cu vederea, nu-i oare nepermis ca în revistele noastre de cultură să nu se afle un spațiu cît de restrîns pentru consemnarea măcar a acestei impunătoare realizări a socialismului? Pornim la drum entuziaști și încrezători, cu elanul tinereții și cu dragostea pentru cei în mijlocul cărora am învățat ce înseamnă artă și dăruire adevărată pe altarul ei. Nu-i vom aștepta să vină la concursuri în Capitală și nu-i vom asculta numai la posturile de radio și nici nu vom deschide televizorul sîmbăta și duminica de la 17 la 19. Vom merge acolo unde sînt ei de obicei, la locul de producție Vrem să-i vedem educînd și însuflețind, ajutînd și mobilizînd pe cei ce înțeleg arta și rosturile ei majore

Pentru ei „Gazeta literară" a acordat acest spațiu, pentru cei care înțeleg să aducă, pe frontul artei, o contribuție prețioasă la triumful socialismului.

Cam aceasta ar fi profesiunea noastră de credință.

Valeriu RIPEANU

Despre simboluri și cîteva piese scurte

O eroare aparținînd scriitorilor de teatru neînzestrați, este de a face în dramaturgie simplă operă de descriere a vieții, în ciuda cerințelor definitorii ale genului dramatic. Bineînțeles asemenea autori neizbutind să reflecte conflictele contemporaneității, îngrămădesc în dramele lor de suprafață o cantitate apreciabilă de elemente naturaliste. Cercetarea atentă a pătrunderii naturalismului în literatura noastră dramatică este, neîndoielnic, una dintre sarcinile de mare însemnătate ale criticii de specialitate. Dacă prin naturalism nu vom înțelege, mai ales, anume crudități verbale (care au căpătat printr-o ciudată schimbare a raportului cauză-efect, denumirea de „naturalisme") și dacă vom merge cu cercetările mai în adînc, este de crezut că vom identifica în anumite manifestări morbul ucigător al acestei viziuni anti-realiste. Cu toate că studiile critice n-au atacat încă piepțiș pericolul naturalismului contemporan, în dramaturgia de azi s-a produs o reacție vădită împotriva tratării statice și neselective a temelor de actualitate. Repetînd în alte forme și într-o altă lumină un fenomen care s-a petrecut pe plan universal, unii dintre scriitorii noștri fermecați de aura teatrului au simțit nevoia să riposteze cu vehemență, opunînd imaginilor de litografiere naturalistă, calea mai dificilă a jocului inteligent de simboluri ca una dintre multiplele posibilități de tratare realistă. In același timp, alți dramaturgi talentați au dovedit resurse remarcabile creînd opere realiste viguroase pe alte căi nu mai puțin recomandabile.

Este evident că tehnica simbolului în artă nu are, în esență, nimic potrivnic metodei realismului socialist, dacă ea este practicată pentru a construi lucid (dar subtil) opere închinate adevărului vieții și străbătute de viziunea înaintată a luptătorilor pentru cea mai desăvîrșită orînduire socială. Maiakovski și Leonov, Brecht sau Nezval, scriitori comuniști, deciși să facă din operele lor mijloace de propagandă activă în serviciul revoluției socialiste, au creat, abordînd modalități diferite, drame de idei febrile în care simbolul a slujit cu credință și cu farmec crezurile înalte ale clasei muncitoare. S-a continuat astfel și s-a dezvoltat considerabil tradiția dramelor ibseniene și cehoviene, într-o direcție nouă și sub auspicii ideologice ferme și limpezi.

In cercul strîmt al dramaturgiei burgheze decadente, în atmosfera dezolantă a părăsirii încrederii în viață și în oameni, simbolurile au fost puse să slujească incapacitatea totală a autorilor de a desluși sensurile existenței umane. In vreme ce drama realistă de idei a dat exprimării simbolice valoarea afirmărilor complexe, teatrul sceptic al claselor muribunde transpune într-o anume coloratură simbolistică imaginea terifiantă a neputinței. Așadar, în timp ce literatura dramatică realist-socialistă, atunci cînd face apel la simboluri, este însuflețită de dorința de a vorbi cît mai mult și cît mai amplu despre viață și adevăr, producțiile occidentale utilizează un limbaj esopic pentru a eluda sarcina reprezentării realității. A discuta, astfel, despre funcția simbolurilor în dramă fără a te referi continuu și explicit la relația dintre idei și simboluri, înseamnă a trece cu nepăsare peste chestiunea fundamentală a concepției filozofice care conduce întreaga activitate a autorului dramatic.

★

In dramaturgia noastră actuală, cum era și firesc, tentația simbolurilor i-a vizitat pe unii dintre scriitorii care preferă zonele înalte ale teatrului de idei. Analiza atentă a activității lui Horia Lovinescu în această direcție se impune criticii și promitem să schițăm cîteva sugestii în legătură cu aceasta, într-un articol care nu va întîrzia mult.

De astă dată ne vom opri asupra încercărilor unui dramaturg tînăr și cu mult har, care frecventează în ultima vreme, cu o stăruință deosebită, laboratorul de chimie a simbolurilor, solicitînd astfel interesul și ajutorul nostru, al tuturor. Al. Mirodan — căci despre el este vorba — a debutat cu un succes neîndoielnic relatînd într-un ritm viu și cu o prospețime neobișnuită, povestea dramatică a „Ziariștilor" săi. Prima piesă a scriitorului a surprins prin maturitatea discuției ideologice care a dat substanță piesei.

„Ziariștii" se înscriu neîndoielnic printre cele mai de seamă victorii ale noii noastre dramaturgii și este greu de crezut că am putea numi în vreuna din piesele originale un erou comunist de talia înflăcăratului Cerchez. Autorul unei asemenea piese însuflețită de crezuri partinice, s-a simțit în mod firesc îndemnat să-și construiască dramele într-un fel nou, cu ferestrele larg deschise spre soare. El a înțeles totodată că trebuie să acorde o mare importanță schimbului de idei și a dat personajelor sale sarcini grele în lupta pentru promovarea ideologiei marxist-leniniste. Disputa dintre Cerchez și Tomovici capătă astfel în „Ziariștii" proporțiile unui colocviu însuflețit despre etica proletară, în care sînt introduși rînd pe rînd participanți decisivi. In această discuție se vădește pentru întîia oară predilecția lui Al. Mirodan pentru alcătuirea de personaje simbolice. Intr-adevăr Viișoru, Pietrosu și în această secțiune a piesei chiar și reporterul Romeo, nu apar în scenă cu o identitate umană particulară, funcția lor fiind mai curînd de argumente ideologice liniare mînuite cu inteligență și justețe în demonstrația lui Cerchez. Ion Gheorghe, eroul nedreptățit pentru salvarea căruia se luptă „ziariștii" nu este mai puțin un simbol (desemnat astfel și prin numele său generic) și tocmai pentru a-i păstra acest caracter, scriitorul a simțit nevoia să-l mențină într-o continuă rezervă imaterială.

Evoluînd în jurul vigurosului Cerchez, aceste figuri simbolice capătă în anume momente (pentru care au și fost create) o scurtă și revelatoare strălucire, după care piesa merge înainte acumulînd alte idei și utilizînd alte mijloace. Imbinarea aceasta de persoane vii și siluete simbolice complică fericit orchestrația „Ziariștilor", care izbutesc să rostească într-un coral amplu și pe mai multe voci mesajul limpede și înaripat al uneia dintre primele noastre piese realist-socialiste. Datorită abordării soluțiilor specifice tehnicii simbolurilor întreaga acțiune a dramei circumscrisă aparent la apărarea unui corespondent din Bacău, capătă semnificații profunde, ridicînd întreaga poveste dramatică la principii fundamentale și intriga de prim plan la sensul înalt al menirii ziaristului comunist, la ideea apărării omului muncitor împotriva celor care s-au înstrăinat de morala clasei.

In dialog însă, autorul „Ziariștilor", care ar trebui să deprindă de la clasici marele farmec al măsurii, s-a lăsat tentat prea des de jocul alegoric, întocmind cu multă bucurie zeci de pilde și parabole. Mirodan este și un îndrăgostit al replicii savuroase, fiind dealtminteri un umorist de reale posibilități care nu s-a revelat încă în această postură, deloc neonorabilă. Pentru un scriitor de teatru poanta subțire și talentul aforistic sînt daruri prețioase, dar ele trebuie supuse cu strășnicie și subordonate tiranic programului de idei al piesei. Mirodan se lasă însă deseori tentat de dansul gratuit al sensurilor duble și de aceea nu o dată, cum am mai constatat, el subțiază simbolul pînă la pirpiriul calambur.

Tentațiile jocurilor superficiale de artificii s-au accentuat în cele cîteva piese scurte publicate de scriitor în ultimul an („Cerul nu există", „Cineva trebuie să moară", „Alarmă, fascismul!") și atrage atenția cititorului în primul act al dramei „Reportaj 45"*). Nu încape îndoială că redactînd aceste lucrări, înrudite prin trăsături de familie izbitoare, Al. Mirodan s-a angajat pe un drum atrăgător și deosebit de interesant. Este de relevat preocuparea stăruitoare a scriitorului de a tălmăci dramatic evenimente politice de mare actualitate (Sputnik-ul, Putch-ul din Algeria) sau de-a evoca emoționant momente de mare dramatism din lupta clasei muncitoare (Luptele de la Grivița 1933 sau anul istoric 1945). Caracterul eminamente politic și deschis propagandistic al pieselor lui Al. Mirodan înnobilează activitatea pasionantă a acestui tînăr creator și îi crează, totodată, obligații sporite față de spectatori. El izbutește să creeze în piesele sale scurte din ultima vreme momente deosebit de intense și apariții care confirmă talentul celui care a scris „Ziariștii". Trecînd însă la utilizarea amplă a semnelor simbolice, Mirodan nu și-a pus cu toată seriozitatea sarcina aprofundării materialului uman și ideologic care urmează să dea substanță pieselor sale. In loc să facă o cotitură către o mai mare adîncime, ca urmare a preferințelor sale pentru ciocnirea ideilor în alegorii dramatice, scriitorul construiește strălucitor mai ales la suprafață și nu face o distincție netă între zîmbetul incisiv și surîsul neangajant. Intrucît nu considerăm că practicarea unor formule noi, destinate obligator să dea deplin relief ideilor, ar fi străină teatrului revoluționar și cum nu sîntem dintre acei care se îndoiesc sau se tem de talentul lui Mirodan, ne îngăduim să schițăm aci cîteva observații critice sumare, cu dorința de a-l converti la înțelepciune și profunzime.

Prima eroare și cea mai însemnată ni se pare a decurge din crearea artificială a unei tensiuni dramatice extreme prin stabilirea exagerată (și adeseori improprie) a unei atmosfere de cruntă dezesperare. Refuzîndu-și cu vehemență calmul, Mirodan confundă, în unele momente, gravitatea unor momente cruciale cu simțămîntul catastrofic al presimțirii unui cataclism. Pentru a se convinge că împotrivirea oamenilor cinstiți din Franța față de lovitura de stat fascistă echivalează cu „schimbarea lumii", iar o demonstrație importantă din februarie 45 cu „schimbarea istoriei", spectatorul trebuie să facă abstracție de datele reale ale mersului omenirii. Scriitorul apasă cu toată forța și continuu pe pedala grandiosului și înconjură cu văluri nemaivăzute situații care încetează a fi excepționale, atunci cînd își pierd răsuflarea omenească.

In această ambianță teribilă în care eroii se află continuu pe marginea prăpastiei, se discută în cîteva rînduri despre moarte, privită cu o simpatie înfricoșătoare. La Grivița, în 1933, utecistul de la sirenă știe că „cineva trebuie să moară" și deși își afirmă dorința de a trăi, atașamentul său pentru ideea morții este excesiv. Firește, el vede moartea sa ca un semnal de luptă adresat celorlalți muncitori și ca o împlinire a datoriei față de proletariat, dar cuvintele sale despre viață sînt reci și prețioase, iar chipul acestui tînăr comunist rămîne de piatră, cu priviri de bazalt. Utecistul din „Cineva trebuie să moară" este recreat în figura lui Unu din „Reportaj 45". Acesta, conducător de tineret, nu zîmbește nici o clipă, nu-și îngăduie nici un moment de compasiune, păstrîndu-și condiția sa simbolică pînă la desăvîrșita dezumanizare. Ca și predecesorul său de la Grivița, Unu comunică uteciștilor că vor fi probabil împușcați, cu o liniște care, fără a deveni dramatică, rămîne numai teatrală. Reduși astfel la funcția lor simbolică, Utecistul și Unu se găsesc într-un puternic dezavantaj față de celelalte personaje, cărora le e foame (Aristotel), iubesc (Magdalena), se disimulează (Panaițiu). Cu totul opuși lui Cerchez, comunistul viu și cu dragoste de viață, uteciștii de felul lui Unu dau o imagine săracă și poncifă a luptătorului pentru viață și fericire.

Deoarece se menține prea mult la suprafață, evitînd laturile diverse și complicate ale ideilor pe care le abordă, autorul întreține în multe cazuri intensitatea dramei, provocînd cascade de vorbe pe care le revarsă apoi spectaculos. Este evident excesul de paradoxuri care, fatal, devin ieftine („ești slab ca un bărbat", „există și doctori care vindecă pe bolnavi", etc.). Nu mai puțin manifest este abuzul de aforisme sacramentale care încarcă replica parazitar, provocînd formulări confuze și îndoielnice. („Nu există moarte. Există numai sinucideri" (?!!), „Oamenii nu se schimbă", etc.). Toate aceste artificii formale fac mai evidentă diluarea subsanței ideologice, care nu se poate alimenta decît din analiza vieții și din amploarea discuției de idei.

In dramaturgia realist-socialistă simbolurile răspund necesității unei desfășurări înflăcărate a dezbaterii ideologice între nou și vechi, care cunoaște forme dintre cele mai variate și care comunică neîncetat cu viața de fiecare zi a oamenilor. In unele dintre piesele sale recente, Al. Mirodan a restrîns, dimpotrivă, sensurile disputei printr-o comprimare nefirească a vieții în scheme rigide. Contrariat de clișeele naturaliste pe care le utilizează colegi ai săi mai vîrstnici și mai tineri, autorul „Ziariștilor" și-a închinat un an de activitate căutărilor în direcții mai apropiate sarcinilor literaturii dramatice revoluționare. Considerînd piesele publicate în 1958 ca experiențe demne de interes, el va trebui să reia tematica ardentă pe care o preferă, dar la o tonalitate mai gravă.

Nu ne îndoim că scriitorul comunist Al. Mirodan va birui greutățile abordării unor noi modalități de expresie și că va opune, în viitor, o dîrză rezistență momelilor superficialității. Este oricum preferabil să te afli în fața unor căutări febrile și bine intenționate ca cele analizate mai sus, decît să te întîlnești cu comdii de A. de Herz și drame de Bernstein, travestite în piese de actualitate. Al. Mirodan e un scriitor nervos și pasionat, însuflețit de spirit partinic. N-avem toate motivele să credem că fără a face concesii rutinei și anchilozei, el va deveni un dramaturg viu și înțelept?

V. MINDRA

*) „Gazeta literară", nr. 47, anul V.

MOSCOVA: Eminescu în limba rusă

Prima ediție romînească a lui Mihail Eminescu a fost de o mie de exemplare. Apoi, prin el mai mult decît cu sprijinul altora, romînii l-au cunoscut mai bine, și nu toți. Cei mai mulți, încă analfabeți, aveau cu cine să se mîndrească și nu știau că se pot mîndri. In sfîrșit, timpul vechi a trecut și a venit alt timp. Și Poetul a ajuns să fie al tuturor. El dă putere sensibilității acestui popor care a făcut în munții din nord Miorița și care face, în timpuri diferite, hidrocentrala de la Bicaz, Casa Scînteii, simfoniile lui Enescu sau scoarțele oltenești.

Azi Eminescu se tipărește în mii de exemplare nenumărate, țara cerîndu-și-l fără saț. Asta nu mai miră pe nimeni, în țara unde revoluția culturală e în toi. Eminescu a trecut granițele Romîniei spre mai multe puncte cardinale și ni se întorc ecouri de oriunde, care desmiardă mîndria patriei Poetului.

Am fost emoționat cu deosebire cînd cu degetele care nu nimereau foile, grăbindu-se să le deschidă, am răsfoit ediția de 288 pagini: *Mihail Eminescu, Stihi*, a doua ediție rusă a marelui nostru poet. Prima ediție putea să pară unui om prea suspicios numai o amabilitate, dar și atare absurdă presupunere cade la văzul acestei a doua ediții, de cîteva ori mai amplă, grijuliu revăzută și cu tirajul dublat față de cea dintîi. Este o ediție legată în albastru clar, aducînd aminte poate de *Floarea albastră*, aflată printre traduceri. O introducere critică și biografică despre poet precede textele celor 119 poezii eminesciene. *)

Prima ediție, din 1950, mai restrînsă în volumul ei, s-a bucurat de succes. Intr-o călătorie în U.R.S.S., acum doi ani, putusem găsi, fără să-i caut anume, cîțiva oameni știind versuri eminesciene, în versiunea rusească, pe de rost. Această ediție nouă arată că poetul a pătruns a doua oară în marele continent sovietic, de astă dată ca un clasic al lumii, cert, de care e nevoie ca și de scriitorii proprii.

Prezentatorul volumului, un vechi prieten al literaturii romînești și el însuși un traducător excelent al unor poezii eminesciene, Iurii Kojevnikov, a alcătuit sumarul cărții, incluzînd afară de majoritatea antumelor, cunoscute din edițiile noastre curente, și un număr foarte mare de postume. Poeziile sînt grupate cronologic, fără a se discrimina antumele de postume, ceea ce pentru cititorul străin, încă în această privință neintenționînd să facă cercetări critice și istoriografice, ci abia trebuind să cunoască opera lui Mihail Eminescu, este un criteriu just.

I. Kojevnicov face dovadă în studiul său introductiv că a cercetat cu atenție competentă nu numai opera întreagă a lui Eminescu, nu numai biografia poetului, ci și viața intimă și raporturile cu societatea romînească ale acestei opere. Studiul este scris de un om deosebit de simțitor la frumusețile poeziei eminesciene și plin de înțelegătoare compasiune pentru viața tragică a marelui poet. I. Kojevnikov narează biografia poetului, interpretînd-o în cadrul ei social, și explică temperamentul romantic complex al lui Eminescu, îi explică opera, făcînd incursiuni în domeniul impulsurilor sociale care au orientat-o și cunoscînd clar și perspectiva ei istorică, și etapele eminesciene (elevația retorică din tinerețe, tragismul romantic și critica socială a maturității) pe care volumul în limba rusă le prezintă cititorilor sovietici nealterate. Folosind o imagine a lui Heine, I. Kojevnikov scrie într-un loc: „Dar pentru Eminescu pesimismul n-a fost o modă, ci a fost produs de tragedia unei epoci în care lumea s-a crăpat în două iar crăpătura a trecut prin inima poetului".

Răsfoind volumul de poezii traduse, ochii sînt foarte atenți și mîna neliniștită. Eminescu nu e ușor de tradus. Dacă unele din postume, socotite de poet mai mult ca material de modelaj (d.p. *Cîntecul lăutarului*) se transpun lesne în oricare limbă, traducătorul operei eminesciene fundamentale, cînd izbutește măcar pe jumătate a transporta în altă limbă ideea poetică grea și sunetul multiplu al versului, este în felul său un erou în fața căruia ne închinăm. Spre bucuria unui lector bilingv, se poate spune cu inima ușoară că volumul de care ne ocupăm nu are fisuri, și nici realizări mediocre. Calitatea începe de la un anumit nivel în sus. Ideile poetice eminesciene, densitatea atmosferei, numeroasele octave de care dispunea marele artist, fiorul specific al lirismului sînt calități pe care în majoritatea cazurilor volumul rusesc le păstrează. Intrebarea chinuitoare: va ști cititorul rus pentru ce e atît de mare Eminescu al nostru? — și-a găsit răspunsul în citirea pe îndelete, cu originalul alături și cu toate amintirile lecturilor eminesciene în jur, a textului celor 119 poezii traduse în limba lui Lermontov și a lui Esenin.

Sînt unele poezii a căror apropiere de textul original m-a uimit. Oricîtă încredere, verificată experimental, aș fi avut în iscusiții traducători ale căror nume **) le-am citit pe ultimele file ale cărții, mărturisesc că nu mă așteptam la atîta identitate complexă dintre tălmăcire și original, ca în *Melancolie, Scrisoarea III, Odă în metru antic, Glossa, Dintre sute de catarge*, sau *Venere și Madonă, Epigonii, Impărat și proletar*. Pentru aceste izbutiri excelente trebuie să le mulțumim celor mai sensibili dintre traducătorii lui Eminescu, lui I. Kojevnikov, I. Mirimski, S. Șervinski, R. Moran, Annei Ahmatova, lui N. Stefanovici. Aceasta nu înseamnă că celelalte nu sînt traduceri bune și ele, unele chiar foarte bune.

Noi nu sîntem în situația rușilor, francezilor sau englezilor, ale căror limbi de mare circulație mondială și-au adus literaturile demult în celelalte țări. Fără acest aspect, fertil ca toate celelalte, al internaționalismului proletar, cine știe cît am mai fi așteptat pînă să ne fie chemați marii clasici peste granițele noastre.

Victor KERNBACH

---

*) Pentru edificarea completă a cititorilor, transcriu în ordinea din volum titlurile poeziilor lui Eminescu traduse în rusește, subliniindu-le pe cele aflate și în prima ediție: **Din străinătate**, Speranța, **Ce-ți doresc eu ție dulce Romînie**, Junii corupți, **Venere și Madonă**, **Horia**, **Cînd**, **Cînd privești oglinda mărei**, De-aș muri ori de-ai muri, **De ce să mori tu?** Epigonii, Noaptea, **Mortua est!**, **Inger de pază**, **Inger și demon**, **Cîntecul lăutarului**, Egipetul, Cugetările sărmanului Dionis, **Privesc orașul-furnicar**, **Mitologicale**, Floare albastră, **Impărat și proletar**, **Miron și frumoasa fără corp**, De vorbiți mă fac că n-aud, **Antropomorfism**, **O adevăr sublime**, **Cum oceanu-ntărîtat**, **Făt-frumos din tei**, **Eu nu cred nici în Iehova**, **De ce mă-ndrept ș'acum**, **Tu cei o curtenire**, **Dormi!**, **O dulce înger blînd**, **Să țin încă o dată**, **Cărțile**, **E împărțită omenirea**, Ah cerut-am de la zodii, **Pierdut în suferința**, **Venin și farmec**, **Icoană și privaz**, **Melancolie**, Crăiasa din povești, Lacul, **Dorința**, **Călin**, In fereastra despre mare, O mamă, Ai noștri tineri, Ea-și urma cărarea-n codru, **Cu gîndiri și cu imagini**, **Umbra lui Istrate Dabija Voevod**, **Pajul Cupidon**, Povestea codrului, Singurătate, **Departe sunt de tine**, Iambul, Oricîte stele, De pe ochi ridici, **O stingă-se a vieții**, **Sătul de lucru**, **Oricare cap îngust**, **Ușoare sunt viețile multora**, **Stelele-n cer**, **Urît și sărăcie**, **Albumul**, **O rămîi**, **Pe aceeași ulicioară**, **De cîte ori iubito**, **Rugăciunea unui dac**, **Atît de fragedă**, **Afară-i toamnă**, **Sunt ani la mijloc**, **Cînd însuși glasul**, **Freamăt de codru**, Revedere, Despărțire, Viața, **Scrisoarea I**, **Scrisoarea II**, **Scrisoarea III**, **Scrisoarea IV**, **Scrisoarea V**, **Dintre sute de catarge**, **Ce suflet trist**, **De-ar fi mijloace**, **Cu pînzele-atîrnate**, **Și oare tot n-ați înțeles**, **Apari să dai lumină**, Criticilor mei, Iubind în taină, S-a dus amorul, Cînd amintirile, **Adio**, Ce e amorul?, Pe lîngă plopii fără soț, **Și dacă ramuri**, **Luceafărul**, **Trecut-au anii**, **Veneția**, **Odă (în metru antic)**, **Se bate miezul nopții**, Cu mîine zilele-ți adaugi, **Peste vîrfuri**, **Somnoroase păsărele**, **De-or trece anii**, **Lasă-ți lumea**, **Te duci**, **Din valurile vremii**, **Ce te legeni**, **La mijloc de codru**, **Mai am un singur dor**, **Glossă**, **Din noaptea**, **Diana**, **Sara pe deal**, **Nu mă înțelegi**, **La steaua**, **De ce nu-mi vii**, **Kamadeva**. **Prima ediție, din 1950, avea în plus varianta Umbre pe pînza vremii și Povestea teiului.**

) **Iată lista completă a traducătorilor: Anna Ahmatova, I. Aleksandrov, E. Aleksandrova, A. Argo, D. Brodski, N. Ciukovski, A. Efron, N. Entelis, A. Gatov, A. Globa, I. Gurova, I. Kojevnikov, V. Korceaghin, V. Levik, Leonid Martînov, I. Mirimski, R. Moran, M. Pavlova, G. Perov, N. Stefanovici, A. Steinberg, S. Șervinski, M. Talov, N. Verjeiski, G. Weinberg, M. Zamahovski, M. Zenkevici.

IU. STRUCIKOV „Pavel Korceaghin"

SERGHEI MIHALKOV *despre București, teatre și cinematograf*

Pe Serghei Mihalkov, binecunoscutul poet și dramaturg sovietic, l-am întîlnit în seara celui de al doilea spectacol cu piesa „Sălbaticii" care se reprezintă pe scena Teatrului Național Studio. Era foarte curios să cunoască reacțiile publicului care umplea sala, și îl urmărea deci tot timpul din ochi.

— Nu sînteți pentru prima oară în București, așa că v-aș ruga — întrebarea pare stereotipă — să ne spuneți cum găsiți Capitala noastră?

— Sînt în București, așa cum văd că știți, pentru a doua oară. Prima oară am fost în 1945. Am locuit tot la Athenée Palace. Atunci era îndată după război. Acum orașul are cu totul altă înfățișare, se observă preocuparea pentru urbanistică, un avînt al construcțiilor. Principalul sînt oamenii; — cei pe care-i întîlneam în 1945, nu știau exact cum va fi viața. Acum stau de vorbă cu oameni care știu ce vor, spre ce tind, spre ce năzuiesc, învingînd orice greutăți. Și nu e de mirare acest fapt — continuă Serghei Mihalkov — fiindcă cei care în 1945 aveau numai 10 ani, acum au 25, și sînt adevărații constructori ai noii Romînii.

— V-am urmărit aseară în timp ce vizionați reprezentația cu piesa „Sălbaticii"; cum vi se pare realizarea ei pe scena Teatrului Național?

— Este a doua piesă care mi se joacă pe scena Teatrului Național din București. Prima a fost „Ilia Golovin" pe care nu am avut ocazia s-o văd în interpretare romînească. Spectacolul acesta, de aseară, pus în scenă de Radu Beligan, mi-a plăcut foarte mult. Așa cum l-am văzut, este un spectacol montat cu inteligență, decorurile făcute de scenograful M. Tolan sînt sugestive și spirituale, iar interpreții sînt o echipă de tineri actori foarte talentați. Și vă fac o mărturisire. Dramaturgul își urmărește spectacolul cu totul altfel decît spectatorul obișnuit. Autorul este interesat de ceea ce se petrece în sală. Oricît de bine ar juca actorii, dacă sala rămîne indiferentă, spectacolul se poate considera un eșec. La prima reprezentație de la București, am stat în rîndul întîi, urmărind cu atenție jocul actorilor, dar neputînd examina sala. La spectacolul de aseară, liniștit dinspre partea scenei, am putut însă urmări și reacțiile publicului. Cînd am văzut un tînăr, cred că student, rîzînd din toată inima, alături de el un om în vîrstă zîmbind cu plăcere, cînd am auzit în timpul acțiunii rîsul celor care erau în sală, m-am simțit satisfăcut și mi s-a confirmat punctul meu de vedere că oamenii iubesc gluma, că paralel cu spectacolele serioase și profunde trebuie să vadă și spectacole vesele, care dau bună dispoziție, care stîrnesc zîmbete și rîsete. Rîsul este necesar organismului uman, așa cum îi sînt necesare vitaminele; omul cînd e bine dispus muncește mult mai productiv.

Cum, în timp ce Serghei Mihalkov ne vizitează țara, are loc în patria sa Congresul al XXI-lea al P.C.U.S., am crezut nimerit să i ne adresăm și în acest sens:

— In Uniunea Sovietică se desfășoară în prezent lucrările celui de al XXI-lea Congres al Partidului Comunist. Cum ați întîmpinat mărețul eveniment?

— La plecarea mea toată țara se pregătea de Congres. Fiecare om sovietic a căutat să întîmpine cu o realizare personală acest eveniment istoric pentru noi. Mulți dintre scriitori, printre care și eu, am dorit să-l cinstim în mod deosebit, consacrîndu-i lucrările noastre. Piesa mea este o satiră — după cum știți, arma cea mai ascuțită în luptă cu vechiul, cu tot ce împiedică noul și progresul — „Automonumentul", care se repetă la Teatrul de Satiră sub direcția de scenă a lui Valentin Plucek (cel care a montat piesele lui Maiakovski). Pe scenele teatrelor din Moscova vor avea loc 28 premiere, căutînd astfel a răspunde într-o oarecare măsură țelurilor artei noastre.

— Și acum, bineînțeles, veți fi întrebat asupra proiectelor literare mai apropiate sau mai depărtate.

— Studioul Lenfilm — răspunde scriitorul — proiectează să turneze un film după scenariul meu dedicat relațiilor dintre părinți și copii, unor probleme ale eticii școlarilor pionieri. Arăt greșelile acelor părinți care nu observă înclinațiile reale ale copiilor lor spre o anumită meserie, și considerîndu-i mari talente, îi îndreaptă spre alte îndeletniciri opuse aptitudinilor lor firești. In curînd va rula filmul realizat de studioul „Gorki"— „Sombrero", după scenariul meu. Aș vrea să termin o piesă contractată cu Teatrul Mossoviet, piesă în care arăt responsabilitatea părinților în educarea copiilor. Nu dau rețete, spectatorul trebuind să le găsească el însuși. Acțiunea se petrece în zilele noastre, iar titlul este: „Atenție, listopad!" Și, în sfîrșit, lucrez împreună cu doi scenariști cehi și încă unul sovietic la o coproducție: „Prietenii la mare". Tema este prietenia tineretului celor două țări. Subiectul a fost sugerat de coautorii cehi. Acțiunea se petrece la Praga, Odesa și în Crimeea, în tabăra de pionieri „Artek". Și, în sfîrșit... dar să pot realiza toate cîte mi le-am propus și pe urmă voi mai vedea...

... Și Serghei Mihalkov zîmbește.

REP.

PENTRU

Jean Effel, decoratorul Vienei

CUNOSCUTUL desenator francez Jean Effel a acceptat conducerea decorării artistice a orașului Viena pentru Festivalul Mondial al Tineretului, care va avea loc în acest an. Jean Effel va fi și membru al juriului internațional pentru cinci concursuri, printre care concursul pentru cel mai bun afiș și pentru cel mai bun desen făcut de copii.

Un roman al curajului feminin

„LA LUTTE INÉGALE" (Lupta inegală), proaspătă tipăritură a editurii Julliard, zugrăvește tăria morală și puterea de luptă a femeii. Femeile știu și pot lupta, demonstrează eroina ultimului roman al Clarei Malraux, chiar și atunci cînd se află singură, abandonată, cu doi copii, în clipele grele ale exodului din 1940, amenințată în fiecare clipă deoarece aparține unei rase pe care hitleriștii vor s-o distrugă. Ea rătăcește în sudul Franței, intră în Rezistență, care-i este totodată loc de refugiu, punte spre viață, ideal. Intîlnește prieteni, află pe omul pe care-l va iubi și încet-încet, oțelită, foarte aproape de moarte, gata să-și piardă copiii, eroina „Luptei inegale" triumfează, pentru că iubește viața și are încredere în viitor.

In avalanșa de cărți pornografice, senzuale, evazioniste, romanul Clarei Malraux este o apariție proaspătă și înviorătoare, o lecție de curaj feminin și de dragoste și încredere în oameni.

Ion Creangă în limba germană

EDITURA „Aufbau" din Republica Democrată Germană anunță apariția „Amintirilor din copilărie" ale lui Ion Creangă, în traducere germană, într-o ediție de buzunar.

Situație concludentă

OSCAR MARIA GRAF, poet și prozator antifascist, a trebuit să părăsească Germania, ca mulți alții, în 1933, din pricina terorii naziste. El a trăit pînă acum în S.U.A. După 25 de ani s-a întors în R.F.G. Intrebat, după un oarecare timp, de revista „Deutsche Woche" care sînt impresiile produse de Germania de Vest, Graf a declarat că mulți din acei care au contribuit la izgonirea scriitorilor progresiști din Germania acum un sfert de veac, dețin și astăzi poziții puternice în statul federal. „Ceea ce este mai trist — a spus scriitorul — este că pînă în prezent 18 edituri mi-au trimis răspunsuri negative la ofertele mele de a-mi publica lucrările. Deși cărțile nu sînt arse, așa cum s-a petrecut pe vremea lui Hitler, izolarea morală este aceeași". Dar dacă Oscar Maria Graf ar preamări faptele eroice ale militarismului german, ar mai fi refuzat?

„Invățați limba arabă!"

EXTRAGEM din ziarul arab „Al Djumbur" unele expresii reproduse dintr-un manual sintetic, de conversație în limba arabă, folosit de soldații americani staționați în Orientul Apropiat. Acest ghid a fost editat de către Ministerul de Război al S.U.A.

„Unde s-au ascuns locuitorii satului?", sau „Afară cu toții din casă!" — „Luați-vă sapele și săpați aici. Cine rezistă, va fi împușcat!" — „Stai — sau trag!" — „Arată-mi drumul spre depozitul secret de arme sau vei fi spînzurat!" — „Toți locuitorii trebuie să părăsească satul în decurs de 24 ore!"

Expresiile consacrate ale manualelor de conversație, ca bunăoară: „Cum vă mai simțiți" sau „Unde este muzeul cutare" sînt, bineînțeles, nefolositoare pentru soldații americani, care au învățat probabil din „experiența" Wehrmachtului al cărui bagaj filologic în țările cotropite în cursul războiului fascist nu era mai bogat.

Arthur Rank și criza filmului britanic

NU SE POATE spune că industria cinematografică engleză trăiește o perioadă de „boom", dimpotrivă. Bilanțul încheiat la sfîrșitul anului trecut de către marele concern al lordului Arthur Rank este un semnal de alarmă. In vreme ce în 1948 cinematografele britanice vindeau anual 1.500.000.000 bilete, la sfîrșitul anului 1958 s-a constatat că numărul spectatorilor englezi nu mai atinge decît 700.000.000, adică o scădere de 50% numai în zece ani. Concernul nu a plătit la sfîrșitul anului decît un dividend de 5% pentru fiecare acțiune în timp ce doar cu un an înainte plătise 12%; din cele 480 de cinematografe ale concernului 80 vor trebui să fie închise sau transformate pentru alte scopuri. Ceea ce în limbaj de „bussiness" înseamnă criză...

Cine poartă vina acestei crize? Oare filmele lipsite de nivel artistic? Aș! Directorul concernului John Davis a găsit alte motive precum concurența fabricilor de discuri și lipsa de entuziasm a străinătății față de actorii care joacă în producțiile britanice. In consecință a propus următoarele soluții: înființarea unei fabrici de discuri „Rank" care va concura pînă la „sînge" orice alt concern; concedierea tuturor artiștilor care nu sînt „simpatizați" în străinătate și angajarea unor actori străini care dispun de „popularitate" mai ales în Germania Federală. Consecința acestei ultime „soluții" a făcut ca un adevărat aflux de artiști din R.F.G. să se reverse asupra Angliei. Un singur lucru n-a prevăzut ingeniosul director: reacția celor concediați. Aceștia, uniți în sindicatul „Equity" („Egalitate"), au protestat energic împotriva importului nedorit de actori străini și au hotărît să se opună prin toate mijloacele măsurilor ilegale ale conducerii concernului Rank.

CONTRA

Africa neagră se trezește la viața independentă.

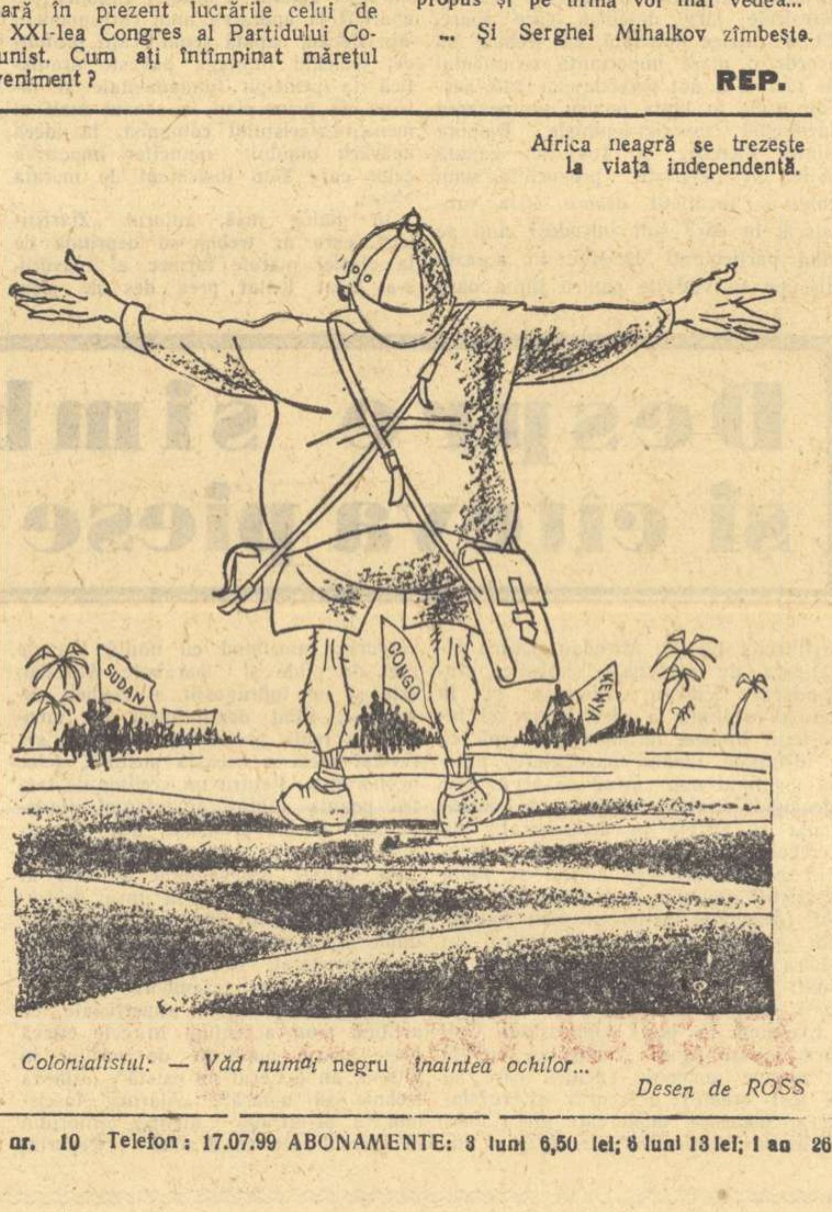

Colonialistul: — Văd numai negru înaintea ochilor...

Desen de ROSS

150 de ani de la nașterea lui

EDGAR ALLAN POE

Detestînd din toată ființa lui capitalismul și consecințele lui morale, dîndu-și seama, cu luciditate dureroasă, de minciuna democrației americane, Edgar Poe nu a înțeles însă că umanității îi este rezervat un viitor mai bun. Investind racilele timpului său cu un caracter absolut el și-a căutat refugiul în idealul unei arte desprinse de contingent, în negarea socialului. In cea de-a doua jumătate a secolului XIX mișcările estetice din Europa, simbolismul, ermetismul, etc., au păstrat din Poe tocmai aceste elemente negative, crezul său în arta pură, pesimismul, simplificînd și falsificînd mesajul mult mai complex al operei sale.

Ceea ce reținem astăzi din opera lui Edgar Poe este, pe lîngă aspra condamnare a orînduirii burgheze, încrederea lui în puterea rațiunii omenești (astfel el afirma, în celebra „Filozofie a compoziției" caracterul lucid, rațional al creației poetice, negînd existența „inspirației" romantice, cu implicații mistice), încrederea lui în puterea științei și folosirea literară a elementului științific (nu trebuie să uităm că fantasticul multora din nuvelele sale stă la originea literaturii științifico-fantastice moderne) și, bineînțeles, bogatele inflorescențe lirice ale operei sale poetice, care, adeseori, prin afirmarea unor înalte idealuri cum ar fi dragostea, frumosul, puritatea, sau prin puternicul lor patetism omenesc, au intrat în fondul de aur al poeziei universale.

ANNABEL LEE

De ani lungi, ani prelungi, într-o țară
aproape de mare trăi
o fată — și poate o cunoașteți
după numele-i, Annabel Lee.
Și ea nu trăia cu nici un alt gînd
decît de-a iubi-o și a mă iubi.

Eu eram un copil, ea era un copil,
lîngă mare crescînd zi de zi:
și ne iubeam cu o iubire mai sus de iubire
eu și Annabel Lee;
o iubire pe care îngerii serii
prinseră a o rîvni.

Și pricina-aceasta a fost, pentru care
la margini de mare
un vînt coborînd dintr-un nor rătăci,
înghețînd-o pe Annabel Lee.
Și astfel înaltele-i rude veniră
de mine departe s-o poarte,
s-o-nchidă-n sicriu și uitare
la margini de mare.

Ingerii, mai puțin fericiți decît noi, iubirea
prinseră a ne-o rîvni.
Da! din pricina asta (cum știe
și sufletul ăstui tărîm) rătăci
un vînt coborînd dintr-un nor pe pămînt
înghețînd-o pe Annabel Lee.

Mai cristalină iubirea, mai clară
decît a bătrînilor mi-i,
decît a celor mai înțelepți și mai vii
și nici îngerii reci, auind prin seară
și nici demonii mării pustii
sufletul nu-mi vor rupe de sufletul
prea-frumoasei Annabel Lee.

Pentru că luna îmi scînteie visul
prea-frumoasei Annabel Lee
și stelele cresc amintindu-mi de ochii adînci
ai prea-frumoasei Annabel Lee...
Și-așa stau în nopțile lungi, alungit către stea
lîngă dragostea și mireasa mea,
lîngă cripta ei ascultînd, argintii
zbătîndu-se țărmurii mării pustii.

In romînește de NICHITA STĂNESCU
și MATEI CĂLINESCU

Sărutul costă 13 ani...

In grădina publică a orașului Monroe din statul american Carolina de Nord, se jucau de curînd niște copii. Erau albi unii, iar alții erau negri. Copiii albi erau prost crescuți și nu aflaseră încă (aveau să o știe mai tîrziu) de la părinți, școală și poliție că sînt superiori și că trebuie să-i disprețuiască pe negri. Copiii negri, la rîndu-le erau prost crescuți și nu aflaseră încă (aveau să o simtă mai tîrziu) de la părinți, școală și poliție că sînt inferiori și trebuie să se lase disprețuiți de albi, așa încît copiii albi și copiii negri din Monroe se jucau într-o zi de iarnă în grădina publică a orașului.

Cine nu s-a jucat la vremea lui într-o grădină, sau pe maidan; sau pe stradă, între o mașină și un tramvai! Jucam țurca sau șotron, sau țările, cu briceagul înfipt în pămînt, sau lapte gros — lapte subțire sau leapșa pe ouate ori mai degrabă leapșa-n doi, care e un joc de spirit sau, cînd făceam rost de-o mingie, fotbal (inter stînga, numai inter stînga) în formația de rezerve a echipei „Dracii roșii" de pe strada Pitarul Hristache (pe Dorobanți), Et in Arcadia ego: și noi am jucat țurcă...

Așadar în grădina publică a orașului Monroe se jucau niște copii... Mai evoluați decît eram noi la vîrsta de cuviință, ei nu jucau bile ci un nu știu ce cu gajuri. Il știți jocul acesta destul de bine pentru că la noi e practicat în deobște de oamenii mari. Cine greșește, un sărut. Cum să nu greșești în condițiile astea? A greșit și o fetiță albă de 6 ani pe nume Anne Kelly, fiind obligată să acorde un sărut băiatului negru David Simpson în vîrstă de 8 ani și alt sărut băiatului negru James Thomson în vîrstă de 10 ani. Fetița albă — 6 ani — nefiind pînă la acea vîrstă deprinsă cu deosebirea dintre om și om, a oferit prietenilor sărutul. Atunci, din boschete, unde păzeau civilizația, au alergat niște polițiști, au fluierat înnebunitor, ca la incendiu și au îmbrîncit copiii. Sărutul a fost stins, scînteia de omenie alungată, undeva, pe străzile orașului. Fetița albă — 6 ani — adînc mustrată pentru flagrant delict de suflet. Băieții negri — 10 și 8 ani — azvîrliți într-o mașină. Din mașină copiii care-au primit sărutul au coborît la secție, iar de la secție, după cîteva minute, la închisoare, unde au stat, în celulă, 6 zile și 6 nopți...

★

Pe urmă procesul. In sala tribunalului din Monroe se afla un judecător și un crucifix. Avocatul copiilor — în ce text de lege se încadrează sărutul? — n-a fost primit în sală. Cum s-ar fi desfășurat dezbaterile? Probabil că era o zi obișnuită de ședințe.

— Să intre acuzații!... Dumneata?

— William Blood (să zicem, — deși este mai mult ca sigur că în ziua aceea nu s-a prezentat în fața judecătorului niciun acuzat cu numele de William Blood)

— Ce-a făcut?

— A furat 18.000 dolari.

— Doi ani. Următorul.

— Richard Thorndike.

— Ce-a făcut?

— Crimă. Și-a ucis fratele..

— Cinci ani. Următorul...

— David Simson.

— Ce-a făcut?

— A fost sărutat de o fată albă.

— 13 ani. Următorul.

★

In sala tribunalului era un judecător bătrîn și înțelept și un crucifix. Judecătorul bătrîn și înțelept a rostit sentința cu blîndețe. O fi avînd copii judecătorul bătrîn și înțelept? David și James au fost condamnați să fie închiși la corecțională pînă vor împlini vîrsta de 21 ani. James va sta așadar 11 ani iar David 13 ani. 13 ani, departe de casă, de părinți, de copiii din parc. 13 ani într-un loc de pedeapsă unde hoții minori sînt învățați să nu fure, criminalii să nu ucidă iar negrii să nu săruteze. 13 ani pentru un sărut. Pentru un singur sărut. Cunoașteți vreun sărut mai greu plătit? Eu știu că sărutul costă scump pe oameni, dar un sărut care să coste 13 ani n-a cunoscut încă omenirea pînă acum. Nu s-ar putea reduce prețul de cost al sărutului american?

Al. MIRODAN

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei RPR; PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei RPR; GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26: 11.39.36: 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25 xxx

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 7 (257) — joi 12 februarie 1959
ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.
8 pagini 50 bani

CONSTRUCTORUL COMUNISMULUI

In raportul prezentat de către tovarășul N. S. Hrușciov la Congresul al XXI-lea extraordinar al P.C.U.S., un loc de seamă îl ocupă analiza problemelor moralei și educației comuniste. Locul de frunte pe care îl ocupă aceste probleme este determinat de caracterul umanist al socialismului științific, de rolul pe care-l joacă omul în construcția comunismului. Tovarășul N. S. Hrușciov a subliniat puternic acest fapt esențial. „Pentru trecerea la comunism este necesară nu numai o bază tehnico-materială dezvoltată, ci și un înalt nivel de conștiință al tuturor cetățenilor societății. Cu cît va fi mai ridicată conștiința maselor de milioane, cu atît mai mult succes vor fi îndeplinite planurile de construirea comunismului".

Pentru mentalitatea burgheză integrarea unor astfel de probleme morale într-o problematică economică, într-un raport politic care se intitulează „Cu privire la cifrele de control ale dezvoltării economiei naționale a U.R.S.S. pe anii 1959—1965" apare ca ceva absurd, de neînțeles. Pentru bussinesmanul american „afacerile sînt afaceri" iar morala și ideologia n-au ce să caute în problemele practice ale economiei. Pe de altă parte, ideologii burghezi care au menirea să camufleze, ba chiar să aureoleze exploatarea capitalistă și totodată să defăimeze comunismul, pretind că numai societatea burgheză poate fi apărătoarea moralei, a culturii și în general a tuturor valorilor spirituale. Contradicția aceasta strigătoare între cinismul acțiunilor burgheziei și frazeologia ipocrită pe care o etalează ideologii ei este inevitabilă și specifică orînduirii burgheze.

O astfel de contradicție nu poate exista în orînduirea socialistă pentru că, după cum se reamintește în raport, specific orînduirii socialiste este efortul conștient pe care îl depun masele pentru crearea condițiilor lor optime de viață. Construcția economică este ea însăși un fapt moral pentru că nu folosește unui grup de profitori, ci creației continue de bunuri materiale și culturale în folosul colectivității.

Masele muncitoare au fost dintotdeauna singurul producător de bunuri materiale, dar numai în condițiile făuririi socialismului și comunismului eforturile lor sînt călăuzite de o teorie științifică, avînd plinătatea de sens și satisfacția morală pe care o conferă sinteza dintre scop și mijloc.

Capitalismul se ferește ca de foc de conștiința maselor: trezirea conștiinței lor politice și morale înseamnă tocmai primejduirea fundamentelor societății burgheze. Capitalismul are nevoie de roboți, iar nu de oameni conștienți. De aceea nu-i de mirare că literatura, arta și filozofia burgheză contemporană este pătrunsă de iraționalism. Proslăvirea naturalistă a senzației și „trăirii" se împletește cu psihologia inconștientului, iar baza moralei, cum declară Charles Perry, este „arbitrariul".

Statul socialist și comunist au nevoie de un cu totul alt tip uman, ele sînt vital interesate în ridicarea continuă a nivelului ideologic al oamenilor muncii: „Intreaga activitate ideologică a partidului și statului nostru urmărește dezvoltarea noilor calități ale oamenilor sovietici, educarea lor în spiritul colectivismului și al dragostei de muncă, al internaționalismului și al patriotismului socialist, al principiilor înalte ale moralei societății noi, în spiritul marxism-leninismului". (N. S. Hrușciov: „Cu privire la cifrele de control ale dezvoltării economiei naționale a U.R.S.S. pe anii 1959—1965").

Umanismul marxist se află astăzi în luptă cu concepțiile etice și politice burgheze, care vor să împiedice înfăptuirea umanismului autentic, proiectînd în fața maselor tot felul de miraje spiritualiste, laice sau mistice, și calomniind cu îndîrjire socialismul. Ideologii burghezi știu foarte bine că problema umanismului nu este cituși de puțin o problemă pur spirituală, ci indestructibil legată de politică. Pe cît le este posibil, ei încearcă totuși să demonstreze contrariul, susținînd că alegerea unui ideal etic, spiritual, s-ar petrece în sfera „vieții interioare", într-un miez al personalității pe care ideologii burghezi îl imaginează ferit de lupta politică.

Epoca noastră pune, într-un chip foarte acut, problema alegerii între modul de viață burghez și idealul etic socialist. Că umanismul socialist există și că el este de mult supărător pentru ideologii burghezi o dovedește calomnierea permanentă a socialismului la care se dedau acești ideologi de la Herbert Spencer pînă în zilele noastre. Tocmai fiindcă istoria a dovedit că umanismul socialist nu este un oarecare ideal spiritual care poate fi construit în imaginație, ci este indisolubil legat de lichidarea capitalismului și construirea comunismului, se ostenesc ideologii burghezi să-l nege, să-l denigreze sau să-l dovedească nerealizabil.

Desigur că ideologii burghezi nu renunță la tactica încercată de a-i atrage, mai ales pe intelectuali, spre un umanism apolitic, spre un ideal „pur" spiritual. Se întîmplă însă că tuturor acestor campioni ai umanismului „pur" le scapă manifestări de dispreț și ură față de socialism, dezgolindu-și, cu destulă lipsă de abilitate intențiile și pozițiile politice. Aceasta arată încă o dată imposibilitatea unui ideal spiritual apolitic, dezvăluie ipocrizia și perfidia pledoariilor spiritualiste, ca de pildă aceea a lui Raymond Aron, care de la catedră și în scris predică refugiul în „cetatea filozofiei" deasupra partidelor politice, iar în viața de toate zilele este redactor la „Figaro", ziar al marii finanțe franceze.

Dușmanii marxismului se găsesc adesea într-o situație ridicolă: ei ba acuză socialismul că este imoral și inuman (unii existențialiști ca Sartre și reprezentanții „socialismului etic"), ba susțin că marxismul nu este decît o etică, o doctrină „mesianică" (alți existențialiști ca Albert Camus, Calvez etc.). In graba de a calomnia socialismul se pare că orice argument este bun și că astfel de contradicții strigătoare înlăuntrul ideologiei burgheze nu-i tulbură pe apărătorii orînduirii burgheze...

Raportul tovarășului Hrușciov ne arată cum se înfățișează concret idealul etic, umanist, al epocii noastre: nu autoadorația narcisică mic-burgheză, ci „rezolvarea sarcinilor construcției comuniste". Raportul arată că nu are sens să punem în chip vag și abstract problema educației. A forma un om, ca un copil sau un tînăr, nu înseamnă a-i sădi și cultiva anumite calități morale și spirituale de dragul acestor însușiri, ci în vederea unui scop limpede: făurirea unui constructor al comunismului.

Literatura, filozofia și pedagogia burgheză este obsedată de ideea de-

Acad. C. I. GULIAN

(Continuare în pag. 6)

ZORILE COMUNISMULUI

Menirea SCRIITORULUI contemporan

Fiecare nouă cuvîntare ce a fost rostită în cadrul dezbaterilor asupra Raportului prezentat de tov. N.S. Hrușciov la cel de al XXI-lea Congres al P.C.U.S. a marcat, printr-o nouă și bogată contribuție documentară, importanța deosebită a acestui congres care constituie punctul de plecare al unei noi perioade: perioada construcției desfășurate a societății comuniste. Amploarea și documentele lucrărilor Congresului demonstrează caracterul creator al marxism-leninismului și faptul că teoria marxist-leninistă se îmbogățește neîncetat.

Planul de șapte ani constituie un uriaș document de îndrumare pe care P.C.U.S. o dă eforturilor în muncă și energiei creatoare a poporului sovietic pentru crearea bazei tehnico-materiale a societății comuniste. Dar el include în cîmpul prevederilor sale toată grija pentru ca nici conștiința oamenilor să nu rămînă în urmă față de existența lor socială.

„Nivelul de conștiință al maselor — *a spus tov. E.A. Furțeva în cuvîntarea sa,* — a constituit totdeauna un factor important al puterii statului sovietic".

Uriașa acțiune de culturalizare a maselor, întreaga activitate educativă a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice au avut drept țel formarea acestei conștiințe, care a determinat entuziasmul creator al oamenilor muncii, și a asigurat mărețele realizări care au pregătit și au făcut posibilă trecerea la această perioadă de construire a societății comuniste.

Nivelul conștiinței maselor a corespuns sarcinilor de realizări concrete ce au stat pînă acum în fața poporului sovietic. Acum, noua perioadă cere ridicarea la un nivel și mai înalt a conștiinței oamenilor muncii, aceasta constituind unul dintre factorii cei mai importanți, necesari pentru îndeplinirea cu succes a mărețelor planuri sovietice.

Ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii este de natură să ajute creșterea continuă a conștiinței lor socialiste. Dar atît nu este de ajuns. Este nevoie de o muncă educativă perseverentă, de o muncă ideologică în combaterea diversiunilor ideologice ale imperialismului și a rămășițelor moralei burgheze.

In această muncă se încadrează sarcinile pe care Congresul al XXI-lea și noua perioadă de construcție desfășurată a societății comuniste le trasează scriitorilor și tuturor oamenilor de artă.

Arta, în concepția noastră, este un

Demostene BOTEZ

(Continuare în pag. 6)

Educația comunistă a tinerei generații

Urmărind desfășurarea lucrărilor istorice ale celui de al XXI-lea Congres extraordinar al P.C.U.S., tineretul patriei noastre a avut multe prilejuri de mîndrie și bucurie, deoarece atît în raport, cît și în dezbaterile care au avut loc pe marginea lui, problemele vieții, muncii și educației tinerei generații s-au bucurat de o atenție deosebită. Cuvîntările rostite de la tribuna marelui Congres, elogiind și aportul adus de gloriosul tineret sovietic în opera de construcție economică și culturală a țării, au fost străbătute de spiritul grijii părintești pentru continua educare a tineretului, pentru necontenita sporire a conștiinței sale comuniste, pentru temeinica și multilaterala pregătire a tinerei generații care va munci și va trăi în comunism.

Referindu-se la problemele educației comuniste și ale învățămîntului public, tovarășul N. S. Hrușciov, în raportul prezentat la Congres, a acordat o atenție deosebită muncii de educație pentru formarea tinerei generații, a atras atenția asupra necesității ca tinerii să cunoască istoria țării, a luptelor oamenilor muncii pentru eliberarea lor, istoria eroică a Partidului Comunist, să fie educați în spiritul tradițiilor revoluționare ale P.C.U.S., ale clasei muncitoare sovietice. Vorbind apoi despre rolul școlii în munca de educare comunistă a tinerei generații, tovarășul N. S. Hrușciov a spus printre altele: **„Legătura strînsă a învățămîntului cu viața, cu producția, cu practica construcției comuniste, trebuie să devină principiul călăuzitor al studierii bazelor științelor în școală, baza educării tinerei generații în spiritul moralei comuniste".**

Aceste indicații deosebit de prețioase date de către tovarășul N. S. Hrușciov, constituie și pentru tineretul patriei noastre un minunat prilej de a reflecta la menirea sa de luptător credincios sub steagul Partidului Muncitoresc Romîn, pentru rezolvarea problemelor pe care le pune construcția socialismului.

Luînd cuvîntul în cadrul dezbaterilor care au avut loc asupra Raportului tovarășului N. S. Hrușciov, tovarășa E. A. Furțeva, membră în prezidiul P.C.U.S., s-a ocupat de sarcinile muncii ideologice. Arătînd că nivelul de trai al oamenilor sovietici creează condiții favorabile pentru creșterea continuă a conștiinței socialiste a oamenilor muncii din Uniunea Sovietică, pentru lupta împotriva rămășițelor capitalismului din conștiința oamenilor, E. A. Furțeva a subliniat rolul important al educației comuniste. Printre cele mai însemnate mijloace de educare a oamenilor, vorbitoarea a amintit literatura și arta. După ce s-a ocupat pe larg de sarcinile mai importante la care trebuie să răspundă lucrătorii pe tărîmul creației, tovarășa E. A. Furțeva a spus: **„Rezolvarea sarcinilor care stau în fața literaturii și artei sovietice este nemijlocit legată de modul de organizare a muncii ideologice și educative cu cadrele care se ocupă**

Pop SIMION

(Continuare în pag. 6)

A. TVARDOVSKI

Ești jurămînt și cîntec

Vin pe drumuri de țară și capitală,
Ziua de mîine, ziua de azi triumfală,

Și-n Septenalul muncii etern creatoare
Intrăm din mers ca o armată biruitoare.

Drumul ni-l știm și urcușul de care avem parte,
Secole însă, nu ani, numărăm mai departe,

Și dau acestor fapte ce-mpodobesc pămîntul,
Bătrînii-nțelepciunea, și tinerii avîntul,

Ne stau la îndemînă puteri nemărginite
In care credem și le știm slăvite,

Poporul nu-și mai strînge curajul cu-mprumutul,
Tu, Patrie, de astăzi îl știi și-i știi trecutul.

Destinul tău e-al lumii și testamentul vremii-n
Cuvîntul lui dă luptei cuvîntul spus de Lenin.

Ești jurămînt și cîntec fiilor tăi, acei
Ce duc nemărginirea Partidului cu ei,

Numele tău, lumină, nestinsul foc din flamuri,
Iluminează timpul și drumuri largi și neamuri!

26 ianuarie 1959.

În romînește de ION HOREA

ACUM 26 DE ANI...

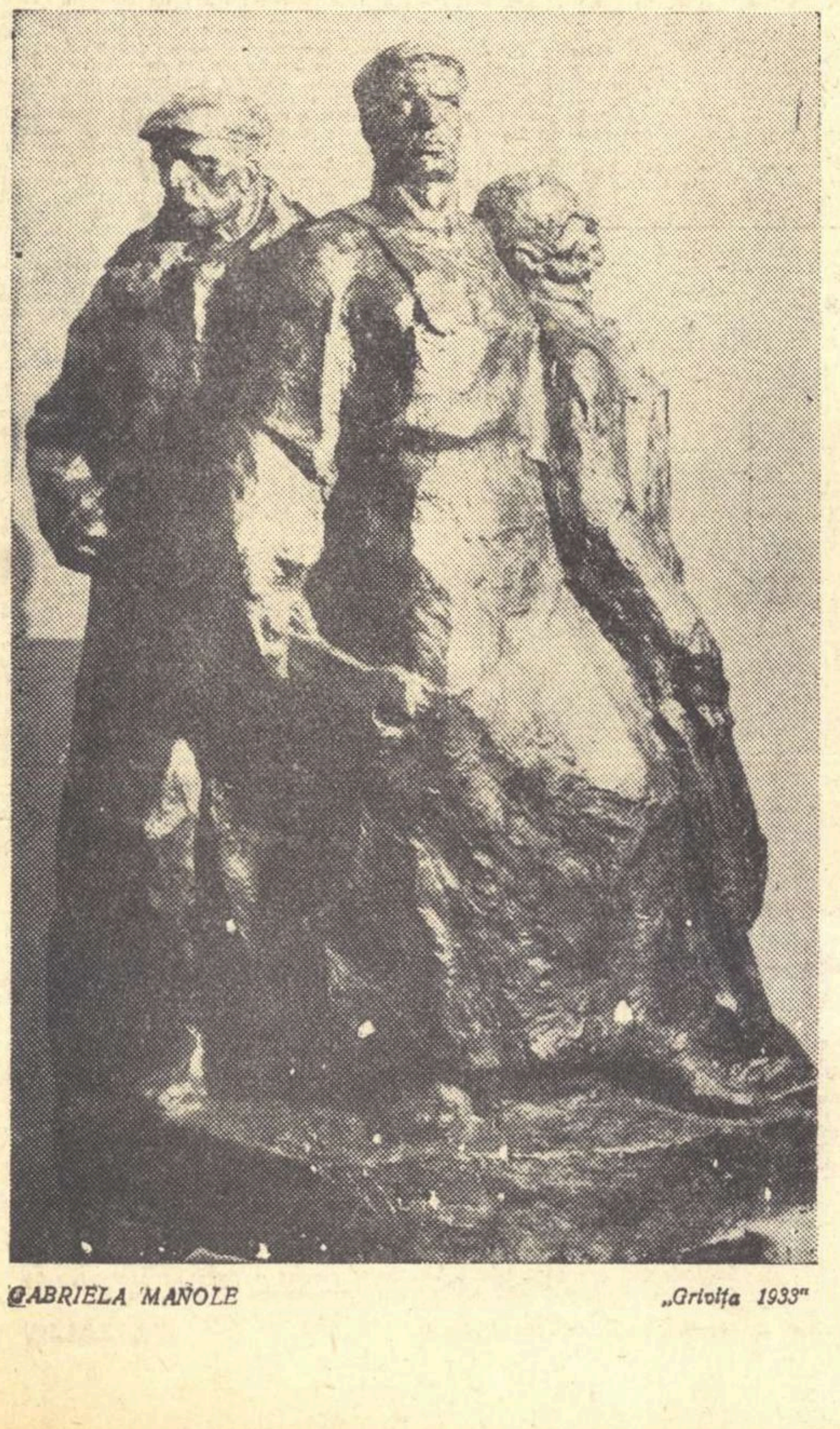

GABRIELA MANOLE „Grivița 1933"

SCRIU PENTRU 23 AUGUST

De vorbă cu CICERONE THEODORESCU

Săptămîna aceasta ne-am adresat poetului Cicerone Theodorescu invitîndu-l la o discuție despre actualitatea literară și despre propriul său șantier poetic. „Grivițean de baștină..." — după cum mărturisește poetul, el își află preocupările sale creatoare în lumea oamenilor muncii. De la „Cîntecul din ulița noastră" (1953) cuprinzînd versuri inspirate din viața nouă a clasei noastre muncitoare, după volumul „Făurari de frumusețe" (1954) dedicat figurilor și vieții fericite a copiilor vremii noastre și pînă la recentul volum „Oameni și dragoste" (1958), Cicerone Theodorescu ni se recomandă a fi un sensibil și entuziast cîntăreț al construcției socialiste. Amintim cititorilor noștri că Cicerone Theodorescu și-a dat la iveală de curînd o latentă vocație de cercetător a comorilor folclorului romînesc. La capătul a nouă ani de contact cu cîntecele și versurile poporului el a înmănunchiat o remarcabilă culegere folclorică în paginile volumului „Izvoare fermecate" apărut în Editura Didactică. Interviul a debutat printr-o întrebare consacrată celui mai important eveniment politic al acestui an: Congresul al XXI-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

— Congresul constructorilor comunismului a dezbătut pe larg problemele reflectării actualității în literatură. Ne-ați putea vorbi despre perspectivele care se deschid acum — în lumina dezbaterilor Congresului al XXI-lea — poeziei militante?

— In anii din urmă, lovitură după lovitură, culme după culme, răsunet după răsunet, succesele științei sovietice au zguduit pînă și conștiințele cele mai îndărătnic-inerte, au trezit chiar și capetele cele mai adormite în propriile fumuri.

Anul acesta, perspectivele uriașe ale septenalului sovietic, cifrele de plan care dau lumii noastre baza materială a unor dezvoltări tot atît de uluitoare pe cît de strict-realiste, se vădesc pe drept cuvînt înflăcărătoare pentru orice imaginație.

Nu din întîmplare, ci cu tot dinadinsul, după ce am citit în ziare reportajul de închidere a congresului constructorilor comunismului, am simțit pur și simplu nevoia să ascult — împreună cu ai mei — „Appassionata"...

Odată cu acordurile temei centrale venea foarte aproape de mine, îl auzeam aevea, un glas de departe care îmi șoptea foarte clar, cu înțelesuri

Miron DRAGU

(Continuare în pag. 6)

VIAȚA DEMASCĂ negativismul

Critica de partid a reacționat la timp împotriva diferitelor maculaturi negativiste. E de presupus că spiritul de răspundere al editurilor noastre nu va mai permite cheltuirea unor bunuri prețioase ale poporului pentru publicarea unor asemenea lucrări.

Negativismul se ascunde, de obicei, în spatele „grijii pentru socialism". Viziunea denigratoare se dă drept „critică" și-și tăinuește poziția politică. Autorul se machiază într-un personaj ciudat, care-și spune comunist, dar e alcătuit după chipul și asemănarea creatorului său, în cel mai bun caz numai bolnav de spirit mic-burghez, exaltat și defetist cu alternanță, purtător de cuvînt al criticismului dușmănos.

Cea mai mare primejdie în legătură cu tendințele negativiste mi se pare că stă în ignorarea poziției de clasă a viziunii criticiste. Sub orice mască s-ar înfățișa, o asemenea viziune aparține modului în care privesc socialismul nu prietenii, ci dușmanii noștri. Și aceasta se referă deopotrivă la rațiunea ca și la afectivitatea scriitorului. Scriitorul care, în fața noului, se încrîncenează și-și închide ochii sau pur și simplu e orb și surd, e astfel pentru că atît concepția sa despre lume și — în consecință — atitudinea sa sentimentală sînt refractare.

E drept că noul nu are întotdeauna pregnanța vechiului. Naturalul trece neobservat, anomalia îți sare în ochi. Trec mii de oameni pe dinaintea ta și tu îi privești indiferent, dar deodată trece un cocoșat și atenția îți este brusc solicitată. Tot ce constituie liniștea noastră cotidiană ni se pare oarecare, ca aerul pe care-l respirăm, fără să-i dăm prea mare importanță. Dar o clipă de neliniște ne preocupă apoi îndelung. O glumă curentă zice despre unii că-și simt existența capului numai cînd au migrene.

Dar creatorul de artă are conștiința veșnic trează la viața din jur și la propria sa viață. Lui îi e prezent și aerul pe care-l respiră. Ochiul său nu e oprit de accidente, ci de curgerea esențială a vieții.

Scriitorul nostru de astăzi are la îndemînă posibilități fără precedent de a se menține mereu atent la esențialul din realitatea înconjurătoare. Cunoașterea legilor de dezvoltare a societății îi asigură claritatea în discernerea fenomenelor. Spiritul de partid îi asigură adeziunea la aspirațiile profunde ale societății noi. Din multitudinea aspectelor ce-l solicită, el se poate îndrepta rațional și afectiv, spre elementele noului, spre ceea ce se dezvoltă cert și luminos, chiar în ciuda aparențelor stridente ale vechiului, a cărui destrămare o vede și o simte. A vedea și a simți lupta acută a noului împotriva vechiului, permanența ascensiunii noului și inevitabila prăbușire a vechiului, constituie fundamentul viziunii realist-socialiste a scriitorului partinic.

Negativismul utilizează, ca metodă, „felia de viață" a naturaliștilor. Din complexitatea totalului, el ia o frîntură, aparent întîmplătoare. In realitate, operează o selecție — și o selecție conștientă, după înclinațiile sale conceptuale și psihologice, demonstrîndu-și ideile și sentimentele. Practică, adică, un oribil tezism, bazat pe trunchierea calomniatoare a realității.

Scriitorul realist-socialist selectează și el, dar selectează particularul ca pe o manifestare curentă a generalului. „Felia" lui e o parte reprezentativă a întregului.

Principala dificultate — și principala măiestrie — constă tocmai în a recepta particularul avînd prezentă imaginea generală. Această imagine generală n-o poate oferi, singură, experiența individuală, oricît de bogată ar fi ea. Dar în bagajul virtual al scriitorului nostru intră acea viziune superioară asupra actualității pe care o oferă analizele cuprinse în documentele conducerii de partid. Cu nici o cunoaștere individuală nu poate fi comparată mărturia supremei lucidități partinice pe care o aduce, și în orientarea scriitorului, în receptarea de către el a vieții contemporane, o astfel de sinteză concludentă și programatică precum Expunerea făcută de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej la plenara C.C. al P.M.R. din 26—28 noiembrie 1958.

Numai înarmat cu înțelegerea științifică a întregului, astfel cum o asigură cercetările și concluziile conducerii de partid, scriitorul poate aborda aspectul concret, ce-i solicită atenția, ca pe un exponent al esențialului.

Mi-am dat mult mai bine seama cît de grea și de pasionantă este investigația artistică pe viu, cu prilejul relativ scurtei mele activități într-un sat, Budești. In tabloul dinamic al vieții, elementele constitutive, dialectic legate într-un tot adeseori contradictoriu și efectiv aflate într-un proces de transformare revoluționară, pot oferi un material brut oricăror demonstrații. Am înțeles, nu teoretic, ci cu toată sensibilitatea experienței practice, ce înseamnă obligația de a raporta partea la întreg și momentul prezentului imediat la trecut și la viitor, pentru a sesiza semnificația reală a fiecărui element constitutiv din realitatea vie. Izolate, unele aspecte te împing spre cel mai ineficient idilism, altele pot furniza iz-

Savin BRATU

(Continuare în pag. 6)

CRONICA LITERARĂ

POP SIMION: „Paralela 45°", — reportaje

Excelentă idee de reporter! Să urmărești, pe cuprinsul patriei noastre, linia acestei ficțiuni geografice — „nervură geografică", zice autorul — e o intuiție reporterească de toată lauda. Arta se refuză haosului și, îngăduind orice fantezie, cere o valoare unificatoare în jurul căreia să se cristalizeze impresiile, imaginile, ideile. Firește că un truc formal, o valoare neaderentă operei rămîne, în pofida originalității sale, în seria formală și este — estetic — o nonvaloare, o disfuncție. Dar o valoare cristalizatoare, care absoarbe și revelă o idee profundă a operei însăși, sporește ecoul artistic. Să ne reamintim de vestita simfonie a reportajului romînesc, „Cartea Oltului": puternicele imagini bogziene își amplifică valoarea printr-o imagine unificatoare, generatoare de sugestii. Urmărind cursul Oltului, — rîurile au fost totdeauna căi de comunicație, deci unificatoare — ne aflăm în fața unei deveniri, a unui generator de folclor, a unui destin eroic. Incercarea recentă a unui tînăr de a scrie o carte a Mureșului a eșuat fiind o pastișă anemică a creației bogziene; dar mai ales, lipsea acolo o viziune originală, unificatoare, a materialului adunat.

Titlul original al volumului lui Pop Simion (asemănarea cu titlul cărții lui John Dos Passos, „Paralela 42°", e întîmplătoare și nu afectează ideea reporterului nostru) cristalizează imaginile, fiind susținută de întregul material, reliefînd conținutul. Autorul a străbătut țara, de la marginea sa vestică, din cotul Banatului, pînă la întîlnirea Dunării cu Marea, urmărind paralela 45°. Din Banat, unde vizitase primul teatru romînesc de la Oravița, minele de la Anina și Băile Herculane, trece în Oltenia pe la străvechea mînăstire Tismana. Admiră creațiile lui Brîncuși de la Tîrgu Jiu, realizările petroliștilor olteni, modernizarea exploatării sării la Ocnele Mari, salută cu pioșenie vestigiile istorice la Curtea de Argeș, ia informații minuțioase din zona petrolului prahovean, e liric și agronom în Bărăgan, liric și pescar în Deltă. Pop Simion a subliniat așadar diversitatea în unitate: bogățiile și frumusețile multiple ale țării, avîntul poporului descătușat care construiește socialismul.

Intr-adevăr, varietatea aspectelor este emoționantă: lîngă orășelul tihnit Oravița, trepidația minerilor de la Anina, alături de liniștea Tismanei, unde înfloresc castanii și iile, țîșnirea marilor arteziene de petrol, mările de grîu lîngă apele cu cirezi de pești... Diversitatea solului și a subsolului, a bogățiilor, climei, faunei, meseriilor, florei — face ca țara noastră, relativ mică, să fie extrem de favorabilă dezvoltării reportajului. Dar în această diversitate, reporterul urmărește coordonatele unificatoare: revoluția tehnică și revoluția morală, corolare ale socialismului.

Atenția lui Pop Simion e mereu trează, privirea lui caută să îmbrățișeze toate aspectele: locuințele, natura, vestigiile trecutului etc. Dar el respiră ușurat, se simte la largul său, în trepidația construcției moderne. Descrierile de natură — cu cîteva excepții — nu depășesc o emoție comună (capitolul „moartea molidului" — după o idee de Marin Preda — e sentimental și nu m-a tulburat). In fața monumentelor istorice, reporterul stînjenit spune cîteva convenționalități pioase și se degajează repede. Reporterul are însă simțul ritmului, iubește accelerația și e la largul său printre oamenii activi, constructivi. Există, în mediul literar, o prejudecată, a pseudo-balzacianismului; scriitorul musai să facă epopee, măcar o frescă, să reflecte toate clasele sociale, toate raporturile posibile, toate tipurile „general umane", să cînte natura, să fie liric, și epic, și dramatic etc. Această aberație pseudo-balzaciană — de fapt, zolistă — poate avea triste urmări. Marele I. L. Caragiale nu era poet și nu-l văd autor de „fresce"; cu tot regretul, nici Camil Petrescu nu era poet. Firește, scriitorul poate încerca orice, dar cunoscînd natura talentului său; iar criticii și redactorii au și ei obligația de a cunoaște posibilitățile reale ale scriitorului, necerîndu-i să devină universal ca Pic de la Mirandola, necertîndu-l pe Rebreanu că nu e liric și pe Arghezi că nu este epic.

In Pop Simion, bun autor de schițe, văd un posibil romancier cu preocupări de ordin etic, cu conflicte violente și dense. Sentimentalismul, reveria lirică, „poezia naturii", nu-i stau bine, nu pentru că nu ar putea reuși pe acest plan să dea pagini onorabile (în acest volum există asemenea pagini lirice) dar fiindcă natura talentului său îl îndreaptă cu precădere spre oameni, spre relațiile sociale. In Pop Simion salut cu plăcere un contemporan, sensibil la nou, la specificul epocii noastre socialiste. Ceea ce alții au achiziționat cu trudă, el are în mod spontan. Pop Simion nu e tradiționalist. Noi, antitradiționaliștii, iubim trecutul eroic al patriei, marile fapte de arme, de conștiință, de artă, ale acestui atît de talentat popor romînesc. Dar noi privim trecutul ca oameni ai prezentului și iubim în trecut acele momente și acei bărbați care au vestit prezentul nostru, care l-au dorit (poate nu cu claritate), și în orice caz l-au apropiat. Tradiționaliștii trăiesc în trecut, îl regretă, îi resimt absența și (dacă nu pe toate planurile, măcar pe unele dintre ele) l-ar dori prezent. Ei vor să călătorim cu diligența sau cu carul cu boi, să umblăm în opinci, să ne luminăm la opaiț și să facem corespondență prin tulnice și dacă nu se poate, măcar să scriem precum Conachi... Tradiționaliștii nu sînt în toate cazurile și reacționari, politicește, dar ei sînt neaderenți la ritmul nostru, la problematica noastră, la sensibilitatea noastră socialistă.

Pop Simion, pretutindeni, „descifrează tresăririle de înnoire", descoperă poezia geologiei cînd vede țîșnirile petrolului detectat de geologi, se bucură cînd observă că foștii țărani au devenit petroliști, „lucrători moderni". îi place viața brigadierului petrolist mutîndu-se după sondă, locuind provizoriu cu mobilă sumară, dar trăind intens, creator... Il admiră pe parcagiul Scînteie Nicolae care s-a cățărat să stingă, cu primejdia vieții, coșul de gaze care ardea aprins de fulger... Il admiră pe ziaristul Florea Gheorghe care e singur redactor, reporter, fotograf, corector, dă telefoane, strînge materiale, aleargă prin ger cu un camion basculant... Se bucură că în Ocnele Mari „întreg procesul de producție este mecanizat", că Pasăre Gheorghe mînuiește o haveză, compară desenele de pe pereții salinei, rod al hazardului geologic, cu radiografii ale pămîntului, cu fotografii ale trecutului (imagini bune).

Vorbeam de poezie... Există la Pop Simion un filon de poezie a peisajului industrial. Descrierea salinei (pag. 68) ar fi meritat să fie citată integral. Capitolul „Chimie" are vibrație poetică. Ce-l emoționează pe reporter? „Rotirea mecanică" a macaralei. Se bucură „privind silueta elegantă a brațului său de metal"... Exultă: „Această mare uzină va fi utilată după cele mai avansate cerințe ale tehnicii moderne, procesul de producție fiind pe de-a-ntregul automatizat". Un „peisaj văduvit de frumusețe", va deveni frumos prin construcție industrială, deci industria e producătoare de frumusețe și viață, poate corecta natura. Emoția poetică în fața peisajului industrial e sinceră și se transmite. Frumosul nu e localizat doar în satul bătrînesc sau în pădure, el e pretutindeni. Dar pentru a-l simți în marile construcții socialiste, e necesară participarea afectivă la aceste construcții. Altfel nu se poate!

Așa cum există o poezie a navelor, a fructelor, a nucului bătrîn sau a livezilor înflorite, există o poezie a chimiei sau a macaralei. Trebuie doar să o detectezi: „Eu mă aflu suspendat între pămînt și cer, de schelăria de metal a macaralei de mare tonaj. Pe aici trece paralela 45° și e luni, început de săptămînă, iar eu privesc cerul sincer de april și pămîntul mohorît, pe care au loc prefaceri formidabile".

Sînt multe de spus despre volumul de reportaje al tînărului Pop Simion. O cronică, însă, nu e un inventar iar la un tînăr, importante sînt tendințele. Important este că Pop Simion are simțul noului, are sensibilitate pentru problematica noastră, intuiește poezia marilor construcții socialiste și mai ales vestește un romancier preocupat de oamenii zilelor noastre. Portretele pe care, în „Paralela 45°" le face fruntașilor întîlniți, ne anunță că — sperăm nu peste multă vreme — vom citi un roman de actualitate de Pop Simion. Il așteptăm cu încredere.

Paul GEORGESCU

Pentru sprijinirea literaturii de actualitate

Potrivit hotărîrii luate de Comitetul Uniunii Scriitorilor în ședința sa plenară din 26—27 ianuarie 1959, în vederea sprijinirii și promovării cu precădere a literaturii de actualitate, a fost constituită o comisie specială pentru informarea biroului executiv al Uniunii cu privire la operele literare aflate pe șantier, în cinstea celei de a 15-a aniversări a Eliberării, precum și la mersul lucrărilor pregătitoare în edituri, legate de operele în curs de apariție.

Comisia e alcătuită din președinți și secretari ai secțiilor și comisiilor de creație ale Uniunii precum și din alți scriitori. Comisia va face propuneri concrete biroului executiv al Uniunii pe baza discuțiilor cu scriitorii și editurile, iar biroul executiv va putea lua măsuri pentru a sprijini activ în munca lor de creație pe scriitorii care au în lucru opere cu teme actuale, și pentru a se asigura o bună colaborare cu editurile, în vederea unei cît mai grabnice apariții a cărților, în special a celor cu teme de actualitate.

Comisia are sarcini și în legătură cu organizarea unei popularizări corespunzătoare a literaturii apărute în cinstea lui 23 August 1959.

Membrii Comisiei sînt tovarășii:

1) Alexandru Balaci; 2) Vladimir Colin; 3) Silvian Iosifescu; 4) Radu Lupan; 5) Meliusz Jozsef; 6) Marin Preda; 7) Al. I. Ștefănescu; 8) Cicerone Theodorescu; 9) Florin Tornea.

La lucrările comisiei participă în mod permanent Secretariatul Uniunii Scriitorilor.

Un delegat al Comisiei, tov. Radu Lupan, va fi prezent în fiecare săptămînă joia între orele 18—19 la Casa Scriitorilor pentru a primi direct sugestii și propuneri de la scriitori în vederea bunei desfășurări a muncii Comisiei.

Astfel de sugestii și propuneri se pot adresa și zilnic Secretariatului Uniunii Scriitorilor.

Cartea academică

Nu cartea în frac, cu lauri veștejiți, încărcată de formule teoretice „la nivel academic", ci cartea vie, legată de practica activă a construcției socialiste. Omul de știință, stă alături de brațul făuritorului de istorie. Despre cartea academică, acad. Al. Graur, directorul Editurii Academiei RPR, a vorbit reprezentanților ziarelor și revistelor la Conferința de presă, ținută zilele acestea la „Casa Ziariștilor".

Cifrele citate au fost impresionante. In anul 1949, cînd a fost reorganizat înaltul nostru for de cultură, au apărut numai 46 de titluri cu un tiraj de 57.000 de exemplare. In 1958 numărul lor a sàltat la 245 de titluri cu un tiraj de aproape o jumătate de milion de exemplare.

Roadele acestei perioade de activitate vor putea fi cunoscute cu prilejul Decadei Cărții Academiei RPR, care are loc între 15 și 25 februarie. Instituție științifică activă, Academia RPR are un vast laborator cu mai mult de 30 de institute de cercetări și cu cîteva mii de cercetători a căror muncă este materializată în lucrări tipărite, puse la îndemîna oamenilor muncii.

A crescut enorm, în acest timp, prestigiul Academiei noastre peste hotare, atît în țările prietene cît și în țările capitaliste.

Inaugurarea festivă care are loc la 15 februarie la „Librăria Academiei", expozițiile care se organizează, o seamă de noi lucrări, editate în zilele decadei, printre care și Metamorfozele lui Ovidiu, articolele ce se vor scrie, vor face larg cunoscută activitatea editorială a Academiei R.P.R. și vor aduce în mijlocul nostru cartea academică în veștmintele ei sărbătorești.

G. D.

Cîteva întrebări

In societatea burgheză fără orizont, apăsătoare, omul, ca să nu fie strivit, se zbate, luptă, chiar dacă nu întotdeauna cu mijloacele cele mai potrivite. Copilăria lui Francisc Munteanu, acest excelent povestitor al nostru, a fost amară, nimeni nu poate nega — și nimeni n-are dreptul s-o trateze ironic. A fost Francisc Munteanu un invidios cînd a hotărît să se facă poet, cum susține D. Micu într-un articol din „Gazeta literară"? Oare nu găsim în dorința lui de a deveni poet o altă semnificație, un vis, un prilej de înălțare din mizeria zilnică? „Smulgea, în școala primară mici avantaje și note de trecere învățătorului său", spune mai departe D. Micu. Oare nu găsim în schița Un păcat de șase tone și o altă idee? Aceea de a nu voi să te supui orbește unui domn Vucea? Gorki, într-o povestire, descrie doi copii flămînzi, plimbîndu-se în noaptea de Crăciun prin fața vitrinelor încărcate cu mîncăruri. Ce vor face, se întreabă autorul, vor muri de foame și de frig cum mor toți copiii din povestirile despre Crăciun? Nu. Copiii sparg o vitrină, fură o pîine și mănîncă. Fură, deci, dar îi putem condamna? De loc. Atunci de ce să tratăm copilul din povestirile lui Fr. Munteanu cu atîta asprime? Vrea prin aceasta D. Micu să demonstreze că „petrecerile" și „pungășiile practicate pe șlep", mai tîrziu ar avea o motivare prin aceea că încă de copil Fr. Munteanu era înclinat spre fapte nedemne? Uită D. Micu oare elementarul lucru că mediul determină comportările individului? Zice criticul: „Luăm cunoștință de fapte, nu totdeauna de laudă, ale povestitorului, „isprăvi puțin onorabile, precum obținerea în copilărie a notelor mari fără un dram de sforțare intelectuală", „pungășiile practicate pe șlep" („vagonul acela de stafide" „balotul acela de tutun șterpelit la Sistov"), etc. Oare numai atîta să fi reținut din [illegible] amara existență a eroului povestirilor? (Lăsăm la o parte lauda de rigoare cu care începe articolul). In vremea de mizerie și teroare a războiului fascist era oare o crimă să „șterpelești" și să „vinzi" pentru mîncare un „butoi de petrol"? Și apoi, chiar dacă trebuia să se supună cinstit situațiilor impuse de viață, strică aceste amănunte schiței, nu fac atmosfera mai interesantă? Că nu toate schițele lui Fr. Munteanu merită toate laudele, e normal. Prefer însă cinci mai slabe și una foarte bună, decît zece bunicele, cumințele, etc. D. Micu îl confundă mereu pe eroul povestirilor lui Fr. Munteanu, cu Francisc Munteanu, omul și scriitorul. Chiar dacă povestirile sînt autobiografice, criticul tot îl nedreptățește. Descriind familia Herdelea, unde, bineînțeles, e vorba și de Titus Herdelea, G. Călinescu spune că, „l-am face o nedreptate scriitorului judecîndu-l după adîncimea erorilor". Nu i s-a făcut lui Francisc Munteanu o nedreptate?

D. R. POPESCU

Un roman moldovenesc

Calificativul nu e fără valoare. O anume mistică a stilurilor a fixat pentru totdeauna aria autorilor moldoveni la poemul în proză ori povestirea anecdotică. In schimb, s-ar părea că o teribilă predestinare le refuză accesul la marea proză epică, fiind sortiți să exemplifice pentru veșnicie cazul inaderenței la formula romanului.

Cine a parcurs reportajele și schițele lui Ghilia trebuie că l-a trecut cu facilitate în compartimentul acestor autori damnați. Recenzenții de pînă acum ai „Cuscrilor" au folosit însă cuvîntul „roman", sugerînd tentativa izbutită a autorului de a scăpa de unele tare ale scrisului moldovenesc. Fenomenul e interesant și merită a fi cercetat îndeaproape, oferind date asupra trăsăturilor inovatoare ale prozei contemporane.

Dar mai întîi, vreau să spun că Ghilia ne introduce într-un sat cu elemente cunoscute și anume sadoveniene. Oamenii sînt tăcuți, închid în ei o „taină". Durerea înăbușită a lui Petre Istrate se face cunoscută într-o ședință cînd izbucnește ura mocnită contra fratelui său, popa Istrate, închis pentru activitatea de legionar — și care-l batjocorise în ceea ce avea mai scump. Ion Airine cînta noaptea din fluier și oamenii înfiorați de tristețea cîntecului se zvîrcoleau în somn și ziceau: „Săracu'! Cine știe ce-i apasă lui inima!" Dar ce să mai vorbim: lăutarul Lazăr Bosoi pare că descinde direct din povestirile lui Sadoveanu din trecut. I-a fugit mireasa în noaptea nunții și el a rămas de-atunci neom. Dar Ghilia demonstrează că însăși realitatea contemporană e inovatoare și că în măsura în care ești fidel acestei realități trebuie să polemizezi — în sensul bun al cuvîntului— cu vechea proză. Și „Cuscrii", afișînd, după cum am văzut, cu ostentație, legătura cu tradiția, corectează în unele puncte literatura moldovenească din trecut. Unele cronici au obiectat autorului că nu așează în centrul atenției sale figura comuniștilor din organizația de bază. Dar observația formulată astfel este alături de obiect. Ghilia, în acest roman, nu se ocupă propriu-zis de lupta pentru înființarea gospodăriei colective ci de semnificația pe care o are acest eveniment din viața satului în rezolvarea unor vechi drame omenești. Petre Istrate, în fața purtării încrezute, batjocoritoare a afaceristului Marchidan, își aduce aminte de fratele său, și refuză să intre în gospodărie alături de un asemenea individ, deoarece „Aici nu-i vorba numai să punem laolaltă pămîntul și vitele!... Aici e vorba să ne adunăm noi, laolaltă, oamenii, să lucrăm laolaltă, să trăim laolaltă!" Și pentru Lungu Pintilie, — alt erou cu o „durere înăbușită": are bordeiul plin de fete nemăritate, dar toate cu plozi —, gospodăria colectivă înseamnă alinarea suferinței sufletești, dobîndirea demnității de om.

Dar schimbîndu-se împrejurările de viață, se schimbă și caracterele omenești, ceea ce impune și modificarea procedeelor artistice. Eroii preferați ai prozei moldovenești erau descriși în reacțiile lor elementare, primare — de aci rolul copleșitor al naturii care-i completa și explica. In „Cuscrii" natura ocupă un loc important dar capătă, aș zice, existență de sine stătătoare, fără a se mai amesteca în fiece clipă în viața oamenilor. Este și explicabil. Personajele sînt aruncate în vîrtejul unor conflicte sociale care le determină stări sufletești mai complicate, superioare, și unde natura nu prea are ce lămuri. Am vorbit de Petre Istrate. La prima vedere mecanismul psihologiei sale amintește de cel al eroilor sadovenieni. Tace întunecat și, după ce-și mărturisește „taina", simte o liniște adîncă. Dar asta în aparență.

Eroii povestirilor lui Sadoveanu, după destăinuire, reveneau la starea de la început, subliniindu-se caracterul cotidian al dramelor. Noile împrejurări sociale, aducînd o rezolvare „durerilor înăbușite", îl forțează pe erou să depășească starea de spirit oarecum pasivă, contemplativă. Petre Istrate vine în conflict cu proaspătul chiabur Marchidan și chiar cu propriul lui tată. Ghilia, persiflînd mitul bătrînilor sfătoși, arată că în anumite condiții aceștia reprezintă tocmai elementele conservatoare, reacționare ale satului. Și atunci cînd totul pare a se fi liniștit — luînd ființă gospodăria colectivă — eroul primește vestea întoarcerii fratelui său. Petre Istrate este forțat să lupte tocmai contra temperamentului său cam molatec, de esență moldovenească.

Să ne amintim și de Ion Airine. Fostul argat este acum conducătorul politic al satului. Găsim la Airine impulsivitatea și cutezanța lui Moțoc din „Județ al sărmanilor". Dar acum eroul este obligat ca, pe baza concepției sale politice, să dezlege încurcate probleme din realitate. Avînd un caracter simplu, lipsit de complicații, este pus față în față cu mașinațiile rafinate ale carieristului Costin Marchidan care vine ca reprezentant al raionului de partid. Situațiile sînt de natură să provoace meditații zbuciumate personajelor. Și în „Cuscrii" eroii nu mai duc o viață vegetativă, fiind obiectul unor multiple și încîlcite dialoguri interioare. Petre Istrate, ca să-și poată cumpăni gîndurile, se refugiază în grajd, iar Ion Airine simte nevoia să iasă noaptea afară, să-și scoale prietenul și împreună să adaste zorii, fără să-și vorbească, dar simțind că astfel li se limpezesc ideile.

Cunoscător al vieții satului de astăzi, Ghilia aduce date și tipuri inedite din contemporaneitate. Aș vrea să menționez figura lui Matei Zvorișteanu. Există o anume notă de donquijotism pe care autorul o explică cu pătrundere prin izolarea personajului de frămîntarea politică a satului — Maftei nu ia parte la nici o adunare, trimițîndu-și numai nevasta pe care o terorizează apoi cu întrebările. Așa se face că Zvorișteanu — care umblă țanțoș, cu o ținută ministerială, ca și cum el ar ști tot dar nu vrea să spună nimic celor din jur pentru că sînt proști — cînd toți oamenii se pregătesc să intre în gospodărie, el nu găsește altceva mai bun de făcut decît să-și alunge feciorul, adept al colectivei, și să se încuscrească cu chiaburul Bursuc.

In ceea ce-l privește pe Costin Marchidan care reprezintă tipul carieristului — acesta este o apariție nouă în proza contemporană. Deși cu unele fisuri, pentru literatura moldovenească prezintă importanță, zugrăvindu-se un erou care în calea scopului meschin folosește energie, inteligență și luciditate. Costin Marchidan se supune neîncetat unui autocontrol. Este semnificativ la ce-i servește prezența tatălui care-i apare ca o imagine răsfrîntă a sa, dar o imagine grosolană care-l incită la șlefuire, la perfecționare. Costin disecă în amănunțime fiecare întîmplare, descoperă greșeala făcută și mijloacele potrivite ca noua situație să fie întoarsă în favoarea sa. Cum zice Airine, „face ce face și tot el cade-n picioare ca mîța". Și cu toate acestea, Costin este înfrînt, deși singura greșeală ce i s-ar putea imputa ar fi clipa cînd, pradă simțurilor, se culcă cu Aspasia. Dar de fapt greșeala e mai adîncă. Timpul cînd rastignacii triumfau a trecut. Individualist înrăit, Costin Marchidan vine în conflict cu etica societății noastre și căderea sa are o valoare simbolică. De ce am insistat asupra a ceea ce constituie conștiința eroilor, psihologia lor socială? Deoarece cu ființe care duc o existență vegetativă, care-și consumă existența în cîteva gesturi, poți să creezi cel mult o nuvelă, o evocare poetică dar nu un roman. Aceasta e problema care stă în fața prozatorilor moldoveni și nu mai știu eu ce chestie de tehnică cum ar fi „știința construcției" etc. Desigur greutățile de naștere și-au pus pecetea asupra romanului lui Ghilia. In relatarea întîmplărilor lui Petre Istrate și mai ales a fiicei lui, Ileana, autorul mai păstrează reziduurile unei viziuni sentimentale. Iar pe alocuri analiza psihologică e stîngace, fiind acoperită de clișee stereotipe ca „o ghiară îi zgreptăne pieptul" etc. Dar forța lui Ghilia nu stă în analiză, ci în creație. (Chiar monologurile interioare nu sînt altceva decît dialogurile personajelor cu ele înșile). Ghilia e un admirabil creator. Amintiți-vă scena cînd Maftei își scoală nevasta din somn ca să-i povestească ce-a fost la ședință, ori discuția lui Costin cu Hăpăieru — adevărate pagini de antologie. Dar alături de personajele enumerate, este creat cu forță și un alt erou, colectiv: satul cu cocoșii care împrumută adversitățile stăpînilor lor, cu miroznele de romaniță ofilită și de floare de soc, cu hora flăcăilor, cu țăranii care se îndreaptă agale, către ședința de la Cămin, ca și cum s-ar smulge din trecut, satul care după multe peripeții — și în care vechiul ritm domol, static, este înlocuit cu unul dinamic — iese din „hîrtoape", pentru a păși pe drumul larg al socialismului.

Desigur, despre romanul lui Ghilia se pot spune multe, atît asupra valorii sale cît și a carențelor, dar un lucru este cert: experiența „Cuscrilor" ridică în fața autorilor moldoveni probleme de creație pe care aceștia sînt obligați să le depășească, dovedindu-se că în condițiile literaturii contemporane teza imuabilității stilurilor, a caracterului lor predestinat, este o gravă erezie.

Al. OPREA

DROC SAY EMERIC Muncitori de la „Grivița Roșie" citind ziarul

Misterul vaporilor de aburi

Misteriosul Mister Misterfield este un individ complex: o treime dement, o treime escroc, o treime victimă a unor escroci mai mari ca el. Claustrat într-o celulă de balamuc, el scrie neghioabe romane polițiste în serie, cu bandiți fioroși dar simpatici, care ucid fără motiv. Un editor lipsit de scrupule, îl publică, un avocat venal mijlocește publicarea, drept care își însușește un procent din beneficii, niște copii citesc aceste inepții polițiste și unul dintre ei trece chiar la acțiune împușcînd un librar cumsecade. De fapt îl împușcă din greșeală, dar aici este, se pare, o greșeală a autorului, căci asasinul avea intenția mărturisită de a comite o crimă pentru a deveni celebru. Niște copii pozitivi, care nu pot suferi romanele polițiste, se constituie într-o asociație de detectivi particulari, scot un ziar, participă la salvarea unui avocat bineintenționat, se bat cu tot felul de indivizi suspecți de la care primesc pumni, picioare, amenințări, dar rămîn tot teferi și fermi pe poziții. Are loc un proces care, în urma cumpărării judecătorului, juraților, avocatului și martorilor de către tatăl asasinului, bancher atotputernic, criminalul, în vîrstă de vreo 13 ani, e achitat, iar complicele său, cam de aceeași vîrstă, e condamnat. Sfîrșit.

Cartea e pentru copii? Prima parte oferă această impresie. Nivelul conflictului, al caracterizării personajelor, al stilului, o recomandă cititorilor nevîrstnici. Dar atunci ce rost au toate combinațiile din partea a doua în care intervin bancheri, magistrați, ziariști, editori etc., toți angrenați în niște relații economico-sociale complicate, inaccesibile copiilor și foarte, foarte grave?

Poate cartea e pentru adulți? Atunci care e rostul primei părți? Volumul lui Sergiu Milorian îl vedem citit într-o familie onorabilă, cu schimbul: cînd de părinți, cînd de copii, după cum episoadele lui devin interesante pentru unii sau pentru ceilalți. Defect de compoziție? Mai curind de concepție. Cartea se vrea un pamflet la adresa modului de viață american, epuizînd toate problemele politice, economice, sociale, etice, culturale, pedagogice, juridice, etc. Unele accente sînt convingătoare. Dar cartea se mai vrea și o povestire (sau poate roman...) despre copii și pentru copii, ceea ce e foarte mult, prea mult și deci — în rezultate — prea puțin. Părerea noastră e că autorul trebuia să se oprească la alternativa cărții pentru copii. Iată, între altele, de ce. Dacă cei mici sînt mai puțin exigenți, din lipsă de experiență, celor mari însă nu le scapă asemenea... scăpări: un erou se crede „vapori de aburi" (pag. 10) adică vapori de vapori; altul „scotea rotocoale pe nas ca oamenii mari" (pag. 14) — și ce nas trebuie să fi avut ca să-i poată reuși această figură! Directorul școlii „se prefăcea adesea bolnav de toate bolile" (pag. 21); da, odios lucru: de toate bolile deodată! Mai original fu însă Page care „își pierdu sărita" la pagina 65. Și pierdută a rămas pînă la sfîrșitul cărții. Pe Martin, „băieții îl porecliseră Marty" (pag. 73), așa cum dacă lui Ion îi spui Ionel, înseamnă că-l poreclești.

Și avea Martin poreclit Marty niște ochi...! Ascultați: „Ochii de un cenușiu puțin obișnuit nu ascundeau nimic, dar nici nu lăsau să li se ascundă nimic. Fără să fie aspră, ba chiar radiind căldură și bunătate, dar în același timp hotărîre și energie, privirea lui era făcută parcă să pătrundă în ascunzișurile cele mai bine apărate ale sufletelor" (pag. 73). Și deși acești ochi nu lăsau să li se ascundă nimic, deși privirea lor era făcută să pătrundă în ascunzișurile cele mai bine apărate ale sufletelor, ei n-au reușit să vadă un lucru foarte vizibil: că Page ținea mîna pe revolver, că-l scosese chiar afară din buzunar și că intenționa să-l împuște pe atotvăzătorul Martin (pp. 101-102). Cu toate că tipograful Donovan, unul din eroii pozitivi, mărturisește la pagina 112 că el însuși a descoperit unele indicii cu privire la adevărata identitate a lui Misterfield și a anunțat descoperirea tovarășilor de muncă, autorul o ține una și bună că Donovan nu voia să dezvăluie ce „se șoptea printre lucrători". La pag. 48, de exemplu: „Donovan tresări. Dacă i-ar spune lui Morisson ce se șoptea printre lucrători? Se răzgîndi... Mai bine să nu vorbească... Poate că nici nu este adevărat". Dar vorbele acelea nu „se șopteau printre lucrători", ci le șoptea însuși Donovan, singurul care aflase ceva. Inconsecvență a autorului, datorită neatenției? Așa se șoptește. Ziaristul Dinnings „purta ochelari din sticlă simplă, ca să pară intelectual. Il ajuta oarecum și fruntea largă de sub care pornea un nas cocoșat, care da figurii lui un aer de pasăre de pradă" (fig. 142). E adevărat: aerul de pasăre de pradă te ajută perfect să pari intelectual! Avocatul Teatcher „încrucișă figurile descumpănite ale lui Baxter și Alderman" (pag. 270). O, nu e vorba de o experiență miciurinistă, ci pur și simplu de faptul că privirile celor trei s-au încrucișat. Etc, etc...

Și cînd te gîndești că, în aceeași carte, Sergiu Milorian ironizează cu multă dreptate stilul romanelor polițiste!

D. COSTIN

O revistă interesantă

Creată în scopul de a oglindi activitatea romaniștilor și germaniștilor romîni, „Revista de filologie romanică și germanică" a intrat în al doilea an al existenței sale. Ea se deosebește radical de vechile publicații de specialitate, care nu îmbrățișau problemele complexe din domeniul romanic și germanic, mărginindu-se — și aceasta sporadic — la prezentarea unor aspecte din literatura unui singur popor.

Revista se ocupă temeinic de probleme de literatură, critică literară, stilistică și limbă, aducînd o serioasă contribuție la cunoașterea unor aspecte din trecutul și din actualitatea literaturilor și limbilor romanice și germanice. Incercînd să reconsidere în lumina învățăturii marxiste moștenirea lăsată de literaturile romanice și germanice, revista împlinește cu succes sarcina de a îndruma atît activitatea specialiștilor, a studenților, cît și a unui public mai larg, doritor să-și lărgească orizontul cultural. In cele două numere apărute pînă acum, au fost tratate o serie de probleme interesante atît pentru lingviști cît și pentru literați. Dintre studiile și articolele revistei menționăm: „Cu privire la lexicul limbilor ibero-romanice" de acad. Iorgu Iordan, în care autorul se ocupă pe larg de raporturile dintre spaniolă, portugheză și catalană. „Antichitatea și literaturile moderne. Renașterea" de acad. Tudor Vianu, în care pe baza unui material vast se arată că influențele literare, departe de a fi produsul exclusiv al afinităților temperamentale, corespund cerințelor adînci ale societății, ale claselor.

In articolul „Leonardo Da Vinci fabulist", Ovidiu Drimba arată că fabulele marelui italian constituie fragmente de autobiografie spirituală, pentru că fiecare dintre ele poate fi raportată la un moment, la o împrejurare de viață.

Matei Călinescu în studiul „Semnificația umorului în comediile lui Shakespeare" face o analiză subtilă a cîtorva modalități de exprimare a umorului în teatrul marelui dramaturg englez. Analiza stăruie, pe bună dreptate, asupra împrejurărilor de viață socială care au generat apariția comediilor shakespeariene.

Articolul „Inscripția de pe inelul de la Pietroasa" a lui M. Isbășescu, constituie o încercare de interpretare nouă a mult discutatei inscripții, fiind în același timp o contribuție la stabilirea funcțiunii colanului și la precizarea ultimului posesor și a condițiilor în care a fost îngropat.

Limba populației germane din țara noastră este cercetată de V. Capesius, care în articolul intitulat „Dialectul german Landlerisch din Transilvania" aduce date interesante pentru cunoașterea structurii acestui dialect și a condițiilor economice, politice și istorice ale formării lui.

La capitolele „Miscellanea" și „Cronică" sînt de reținut notele lui Mihail Bogdan despre traducerile romînești ale operei „Călătoriile lui Guliver" de Ionathan Swift și N. Façon despre lucrările Congresului internațional de studii goldoniene, care a avut loc la Veneția.

Dintre recenzii menționăm intervenția energică a lui I. Siabdei în legătură cu lucrarea lui D. Lupi, „Storia della letteratura romena" (Istoria literaturii romîne). Autorul recenziei arată pe bază de fapte o serie de erori mari de interpretare și de cunoaștere a literaturii romîne de către Gino Lupi, care, în alcătuirea lucrării sale, s-a folosit, în general, de o bibliografie de mîna a doua.

Revista, prin cele două numere apărute pînă în prezent, îndreptățește speranțele cititorilor săi, care sînt convinși că și în viitor vor găsi contribuții tot atît de valoroase la cunoașterea și adevărata înțelegere a problemelor literaturilor și limbilor romanice și germanice.

Mitu GROSU

Pe marginea unor concluzii

Am primit la redacție, din partea tov. H. Zalis, următoarea scrisoare:

Intr-o polemică pe care revista „Luceafărul" a iscat-o publicînd în coloanele ei o recenzie răuvoitoare și lipsită de obiectivitate asupra lucrării mele „Nicolae Filimon" (vezi nr. 11/1958), am răspuns în paginile aceleiași publicații, încercînd să pun lucrurile la punct în spiritul adevărului (nr. 12/1958). Cu aceasta am crezut încheiată disputa. Revista revine însă cu niște concluzii. In speță, — „concluziile" sintetizează trei reproșuri mai serioase: 1. Lucrarea mea n-are „rigoare științifică deoarece nu face la fiecare afirmație trimitere la izvoare și nu citează permanent, în subsol, documentele folosite". 2. Imi însușesc, chipurile, textele unor scriitori fără a-i menționa. 3. Mă opresc la aceleași episoade din călătoria lui N. Filimon asupra cărora s-a fixat și G. Călinescu.

Și acum, în ordinea obiecțiilor, pe scurt:

1. Lucrarea nu are un caracter strict științific, ci și-a propus să popularizeze viața și opera scriitorului Nicolae Filimon. Prin specificul ei ea nu poate să recurgă la subsoluri împănate de trimiteri și documente. Autorul a întocmit în capitolul ultim o bibliografie unde a citat toate izvoarele care i-au stat la îndemînă. „Editura tineretului", publicînd colecția „Oameni de seamă", a considerat că aceasta este singura soluție satisfăcătoare pentru ca cititorul să nu fie sustras din lectură de tot felul de note aride, ci dimpotrivă, ajutat să parcurgă cu interes textul. Documentele la care se referă „concluziile", cînd nu sînt pomenite pe loc, se află menționate în Nota finală (pag. 293—296) prin indicarea volumelor, periodicelor, dosarelor de la Arhive, etc. ce au fost consultate, ceea ce m-a dispensat de repetări în josul paginilor. Scriind „Viața lui Mihail Eminescu", G. Călinescu nu procedează altfel.

2. Cea mai gravă acuză este cea a „însușirii" unui lung paragraf din Cezar Bolliac. Oricine parcurge cu relativă atenție pag. 15 a cărții mele sesizează următoarele. In subsolul paginii respective, după ce mă refer la metodele dascălului Chiru, învățătorul lui Filimon și ajung la textul incriminat, nu-mi însușesc nimic ci spun textual: „Dascălul Chiru nu era, sub raportul metodelor pe care le folosea, un caz izolat. Dimpotrivă, fenomenul era îndeajuns de răspîndit și Cezar Bolliac, într-o evocare apărută în „Buciumul" din 5 ianuarie 1863, povestește ce-a pățit el cu un alt dascăl, Matei de la care avea să învețe buchiile". Urmează în rezumat citatul, transcris de mine cu unele cuvinte schimbate. Așadar se nesocotesc două fapte esențiale: a) eu menționez cui aparține paragraful, unde și cînd a fost publicat b) renunț la unele cuvinte și expresii, sau le înlocuiesc cu altele și deci nu pot pune între ghilimele decît numai ceea ce reproduc aidoma (cum și fac cu ultima frază a paragrafului în cauză). In aceste condiții, rezistă oare afirmația foarte serioasă potrivit căreia „îmi însușesc pe deplin" textul lui Bolliac?

3. Mi se reproșează, în fine, că aleg aceleași scene și episoade din „Escursiunile" lui N. Filimon ca și acad. G. Călinescu. E adevărat. De cele mai adeseori așa se întîmplă. Dar nu sînt liber să mă opresc, ca biograf al lui Nicolae Filimon, la cele mai semnificative momente ale vieții și activității lui, chiar dacă nu unul, ci mai mulți cercetători anteriori fac același lucru, cu rezultate evident superioare? In această direcție, după cum am mai spus, nu interesează, cred eu, folosirea unor date obiective ale evocării ci interpretarea lor, deslușirea sensului lor în lumina concepțiilor noastre. Or, despre interpretarea pe care o dau acestor date și altora, „Concluziile" nu suflă o vorbă, considerînd probabil că în atari cazuri lucrările, fiind depozite de fișe, însemnătate are doar fidelitatea arhivistică și nu investigațiile artistico-ideologice asupra unui material existent, care se cere pus într-o anumită lumină, explicat științific de pe pozițiile marxism-leninismului.

H. ZALIS

REPORTAJ IN FEBRUARIE

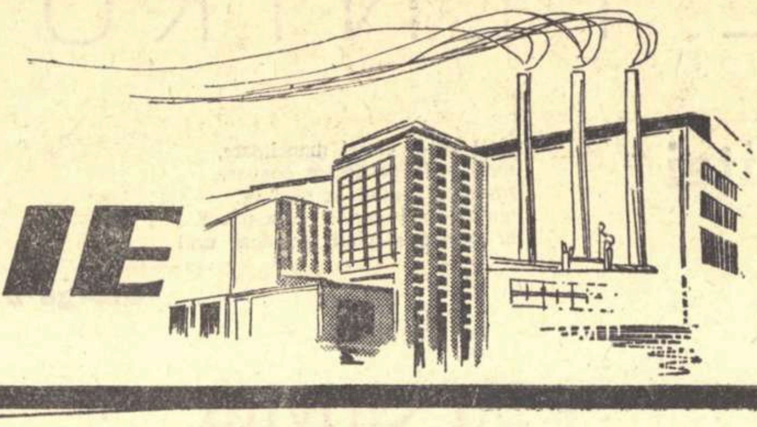

- Grivița la 26 de ani de la marile lupte
- Intrecere socialistă: Hunedoara — Reșița
- Satul nou văzut de un scriitor

Azi la Grivița Roșie

Am mai fost aici în urmă cu doi ani, tot într-o dimineață geroasă de februarie, însoțit de trei poeți care căutau între flăcările cuptoarelor de la Grivița Roșie căldura poeziei. Peisajul pare neschimbat. Aceiași pomi drepți, niște plopi ireali, albi de promoroacă, fumul atelierelor curgînd ca un fluviu negru deasupra și zidurile de cărămidă, cu literele lor de piatră: Glorie eroilor ceferiști!

Aproape, în fața noastră, scena luptelor din 1933. Gardul cu bare cenușii de fier și curtea pietruită peste care a căzut o zăpadă tînără, subțire, rece și strălucitoare. Aici au curs rîuri de sînge. Ferestrele întunecate ale halelor aveau pereții ciuruiți de gloanțe. Pe acoperișul de beton au stat cîteva mii de oameni strigînd trei cuvinte de o semnificație adîncă: Pîine! Pace! Libertate!, cuvinte ce rezumă suma tuturor străduințelor umane din toate timpurile.

Au trecut 26 de ani de atunci...

In ateliere mai lucrează încă unii dintre eroii zilelor sîngeroase ale grevei. Un guvern dement a crezut că istoria poate fi oprită în loc cu gloanțe de mitralieră și cu umplerea cîtorva pușcării.

Locul mi-e familiar. Portarul nu pare mirat. Vine atîta lume aici, și nu numai în februarie...

In dreapta intrării s-a ridicat o clădire care nu exista la ultima noastră vizită: cantina nouă făcută pentru salariații complexului. Urcăm treptele de piatră și prin uși vedem imensa sală unde iau masa în același timp o mie de oameni. O scenă înaltă domină cîmpul de ciment. Aci pot avea loc, de asemenea, congrese și spectacole. Din curiozitate intrăm și în încăperea unde se gătește. Intre zidurile de faianță strălucitoare: cilindrii albi ai cuptoarelor cu gaze, un fel de uzină modernă de alimentare unde totul e reglat cu precizie de aparate. Se gătesc trei meniuri zilnic și se proiectează lărgirea numărului de solicitanți, prin aceea că în viitorul apropiat și unele unități mai îndepărtate ale C.F.R.-ului își vor putea trimite salariații la această cantină. Curățenia, ordinea și eleganța îmi amintesc de prinzurile de altădată ale ceferiștilor dinainte de 23 August. Nu știu dacă în comerțul socialist mai există spre vînzare ceea ce se numea altădată: sufertașe, adică niște vase ingenioase de tablă, cu o capacitate ridicolă în care familiile celor ce munceau în uzine cărau pentru ai lor trei linguri de ciorbă și un sos sleit de mîncare. Am văzut, nu o dată, chipurile vinete, disperate, înfometate ale vagonetarilor. Ei nu semănau de loc cu mulțimea gălăgioasă ce năvălește în sala plină de ecouri a cantinei, cu tineretul ce se înghesuie în jurul meselor curate, acoperite cu fețe de masă de olandă, cu puștii de 16 ani, elevii meseriași din cadrul complexului, supărați că nu li se dau șervețele de hîrtie. Majoritatea ceferiștilor din vechea generație sînt foști țărani. Cîte unii au mai lăsat prin comunele din vecinătatea Bucureștiului cîte un pogon sterp de pămînt îngrijit de rudele bătrîne sau de nevestele vrednice. Viața le-a trecut între orele de muncă sălbatică, plătită prost, și drumurile nesfîrșite de dimineață și de noapte făcute în curse înghețate pînă în îndepărtatele lor comune. Din ceea ce mai e țăran în ei le-a rămas pasiunea pentru creșterea păsărilor și a porcilor și voluptatea unei damigene aduse de sărbători „de la mama lui", pentru că C.F.R.-ul le dă permise gratuite. Odată cu instaurarea puterii populare mentalitatea oamenilor a început să se schimbe. Faptul nu e greu de explicat. Țăranii hrăniți cu ciorbe de corcodușe și cu cîte un hartan de pasăre jigărită la cîte o zi mare s-au trezit dintr-o dată între cristale și faianță, cu furculiță și cuțit pe masă, cu șervețel urs și cu desert. Recunoașteți că este o evoluție și luxul te obligă! Au mai trecut cîțiva ani și cei mai vrednici au fost invitați să-și lase cocioabele din cătunele obscure de pe lîngă București și să se instaleze în blocurile din Bucureștii Noi sau de la Gara de Nord. Adio porc de Crăciun, adio pasăre, pentru nașu'... De la albie la baia cu apă fierbinte și rece, la alegere, este un drum lung, parcurs pe neașteptate.

Trebuie să spunem că anii noștri au comprimat în ei perioade întinse de istorie. Țăranul care intră în drogherie și cere un tub de pastă de dinți mi se pare un fenomen demn de salutat și relevat. Unii se miră că în Talcioc pot fi văzuți oameni simpli umblînd după mobilă florentină. Lucrul mi se pare absolut normal. O statistică cît de elementară ar dovedi că în zilele noastre cei mai numeroși cumpărători de aparate de televiziune și radio sînt tocmai reprezentanții acestei „lumi de jos" eliberate în sfîrșit de mizerie, dornică de cultură, cum n-a fost și nu putea fi nici o altă lume.

Privesc la cei din jurul meu. Sînt ciocănarii Griviței Roșii, prietenii sau fiii oamenilor împușcați de jandarmi cu numai 26 de ani în urmă, cărați la Morgă ca niște pachete, în urma unor „omoruri scuzabile". Ei și fiii lor, elevii unor școli cu un program didactic ce m-a pus pe gînduri pentru că la vremea mea n-am învățat nici pe jumătate cîte învață elevii zilelor noastre. Sînt vopsitorii secției vagoane, cu salopetele pătate de uleiuri, mirosind a miniu și a baif. Aceiași oameni care în după-amiaza de azi vor da un recital la o casă de cultură, aceiași care vor juca o piesă de teatru pe scena unui teatru sindical. Ii privesc cum merg, cum mănîncă, cum stau pe scaune. Sînt stăpîni la ei acasă...

★

Afară, dintr-o lalea de fontă, o stamină albă de apă svîcnește sub cerul de iarnă. Plopii atelierelor clincăie la frig. Am trecut prin cîteva hale, ne-am oprit să ne dogore flăcările cuptoarelor, am ascultat simfonia gravă a ciocanelor, ciripitul asurzitor al aparatelor de nituit și ne-am ferit ochii de erupția aparatelor de sudat. Este o dimineață obișnuită la Grivița și ne oprim în fața unei freze. Surprinde numărul mare de femei. După o scurtă informare aflăm despre ce este vorba: elevii Școlii medii nr 4 „Aurel Vlaicu", liceu al fiilor de ceferiști, au venit ca de obicei la practică. Se pare că ne aflăm în fața unui caz unic pînă acum. S-a vorbit desigur despre școala ce nu trebuie ruptă de realitate, dar cel puțin atît cît știu eu, liceul ceferiștilor a aplicat pentru prima oară în republica noastră directiva aceasta. In fiecare zi, printr-un sistem de rotație bine fixat, toți elevii și elevele de la Vlaicu, muncesc timp de patru ore în secțiile Complexului. Este o măsură ce trebuie aplaudată cu însuflețire pentru că viitorii ingineri, sau știu eu ce altceva, se familiarizează din timp cu uzina, atît de străină în general intelectualilor.

La o freză lucrează două femei. Muncitoarea Andrei Niculina o învață pe eleva Stoicescu Eugenia cum se taie pinioanele pentru vitezometrul locomotivelor. Două femei ce s-au împrietenit numaidecît, probabil ajutîndu-se una pe alta. Una de 24 de ani, cu o față visătoare, prelungă, cu mîini delicate cu care strînge menghinile și cealaltă, o fetiță de 15 ani, cu un chip ca al Tatianei Samoilova, cu niște ochi prelungi, ascultînd sfaturile ce i se dau, uitînd pentru cîteva ore de logaritmi și de limba latină și îmbrăcînd salopeta cenușie, mirosind a ulei și a fum. Freza, un aparat ciudat, cu pîrghii și rotițe, cu o limbă metalică, rotitoare, cu ajutorul căreia se taie metalul, are sub ea o scutură de metal, o adunătură de grăunțe de fier, strălucind în lumina halei. Un fir albicios de apă

amestecată cu rotarol, un fel de săpun cu calități de răcire și ungere (șipotul de emulsie) curge încontinuu deasupra piesei strunjite. Aceasta are la început înfățișarea unei conopide de metal în care se sapă striații egale devenind în cele din urmă o ciupercă ciudată de culoarea cenușei.

Le privesc pe cele două femei. Au părul strîns cu două băsmăluțe roșii (ce vreți, protecția muncii!). Se grăbesc să desăvîrșească un număr oarecare de piese metalice. Una din ele, cea mai tînără, eleva, îmi spune că vrea să se facă profesoară. Va urma Literele și declară că-i place limba franceză. Este în al doilea an de practică. A lucrat pînă acum la rabotează și acum, la freză. Dacă-i place atelierul? Sigur că-i place. Este o muncă interesantă, vie, de neuitat. O întreb ce este tatăl ei. Electrician de poduri, mai are doi frați, tot electricieni și locuiesc împreună cu mama lor în Giulești. Curios, vreau să știu cîți elevi mai are liceul „Aurel Vlaicu" unde am învățat și eu. 2000...

Numărul este imens și poate nu l-aș fi aflat dacă nu m-ar fi intrigat litera alăturată numărului clasei: eleva Stoicescu Eugenia învață în clasa a IX-a H... Bătrînul meu liceu, bombardat și refăcut, adăpostește un număr aproape dublu de elevi, fără să mai socotim pe cei ce urmează cursurile serale. Aci, în altădată năpăstuita mahala a ceferiștilor se pregătește o intelectualitate nouă, legată de locul de muncă al părinților.

Cealaltă femeie, muncitoarea Andrei Niculina e căsătorită și îmi mărturisește că e bucuroasă că va naște peste cîteva luni... o fată pentru că așa voiește soțul ei, sudor și el în același atelier. De ce o fată? Pentru că el n-a avut surori. O întreb ce a atras-o spre meseria destul de dură indicată mai ales pentru bărbați. A urmat o școală profesională și i-a plăcut strungăria. Se pare că explicația ține mai mult de o tendință artistică nemărturisită. Sînt convins că muncitoarea din fața mea a desenat sau desenează foarte bine. Locuiește împreună cu bărbatul ei în cartierul C.F.R. și cîștigă lunar cam 850—900 de lei. Iși amintește dacă este întrebată, de viața grea a familiei sale formată din cei doi părinți și 13 copii, și găsesc că este inutil să o mai chestionez în ceea ce privește condițiile actuale de muncă.

Mă îndepărtez. Lîngă freză au rămas cele două basmale roșii aplecate deasupra cuțitului rotitor, un disc dințat care se înfige în metal ca o gură lacomă de rechin. Femeile au o grație ce lipsește bărbaților. Chiar aruncarea pieselor pe bancul alăturat este un fel de balet, strîngerea menghinei are în ea ceva calin. Lîngă piesele elevei Stoicescu Eugenia, un coleg (adolescent înalt, cu figură severă) a lăsat pe neștiute două spanuri: unul galben și unul verzui, colanele reci, dar frumoase ale muncii sale. Fata cu ochi alungiți, după plecarea noastră le-a luat și le-a pus deoparte, cum ar fi făcut cu niște flori ce trebuiau ascunse. Ne îndepărtăm cu discreție. Sub acoperișul afumat, în zgomotul ciocanelor, grația și iubirea nu rătăcesc singuratice.

Traversăm atelierele. Ateneul Romîn își anunță în sala vagoanelor ultimul concert: Dirijor Nicolae Boboc. In program: Theodor Rogalski, César Franck și Karl Orff. Desfid pe cine îmi arăta în urmă cu 20 de ani un muncitor între coloanele de marmură ale Ateneului!

Lîngă ieșire alte două afișe pe care le reproduc fără comentarii:

AVIZ: miercuri 4/II — curs seral de ECONOMIE CONCRETĂ, tovarășii sînt rugați să fie cu hîrtie și creion.

Alături, altă hîrtie acoperită cu litere strîmbe:

Concursul Cine știe cîștigă! Concurs de literatură, știință, muzică, pictură, teatru, sport, istorie, geografie și artă al Radiodifuziunii. Tovarășii sînt rugați să se înscrie din timp.

★

Asta e Grivița de azi, inima de foc și fier a revoluției proletare din țara noastră, Grivița muncitorilor care au transformat fiecare uzină într-o universitate.

Eugen BARBU

Hunedoara se maturizează

HUNEDOARA a chemat la întrecere Reșița. Nu e vorba de astă dată de o simplă dispută între două secții de același gen, oțelărie sau furnale, deoarece chemarea prevede producerea peste plan a tuturor sortimentelor siderurgice de bază (concret: 30.000 tone cocs, 20.000 tone minereu aglomerat, 40.000 tone oțel Martin, 5000 tone oțel electric, 20.000 tone fontă, 40.000 tone blumuri, 6000 tone laminate), angajînd astfel resursele umane, economice și tehnice a două mari combinate, ba mai mult, s-ar putea spune, că disputa se duce de fapt între cele două orașe Reșița și Hunedoara, luate în totalitatea lor. Privită dintr-o asemenea perspectivă, confruntarea devine de-a dreptul captivantă. Pînă acum cîțiva ani, Reșița avea preponderență atît în ceea ce privește volumul producției, cît și în ceea ce privește specializarea cadrelor, al căror nivel tehnic și cultural era simțitor mai ridicat. Intre timp însă (mai precis în ultimii doi ani), Hunedoara a realizat un progres impresionant. Intrarea în funcție a noilor agregate, ca oțelăria nouă și bluming-ul, au făcut din Hunedoara primul centru siderurgic al țării (în cursul acestui an, 1959, combinatul hunedorean va realiza aproximativ trei sferturi din producția de cocs și fontă și mai bine de jumătate din producția de oțel și laminate, în raport cu toate întreprinderile siderurgice din Republică). Procesul acesta însă nu e pur cantitativ, căci el reflectă, aș zice, cu precădere, maturizarea oamenilor. Siderurgiștii hunedoreni, simpli muncitori, maiștri, ingineri, cadre de conducere, sînt capabili, în clipa de față, nu numai să manevreze agregatele moderne, dar și să le gospodărească în mod chibzuit, ceea ce presupune îmbinarea iscusinței tehnice cu analiza economică lucidă, a spiritului de organizare cu îndrumarea politică, de perspectivă (datorită acestui fapt, în chemarea adresată Reșiței, s-a putut prevedea o creștere a productivității muncii cu 5% față de plan, o ridicare cu cel puțin 10% a indicilor de utilizare a agregatelor, economii de peste 12 milioane lei). Astăzi, la Hunedoara există deci acei oameni talentați, multilaterali, bine pregătiți, care sînt în stare să transpună în realitate sarcinile trasate de partid siderurgiei noastre în Expunerea din noiembrie a tovarășului Gheorghiu-Dej. Chemarea la întrecere adresată Reșiței e cea mai bună dovadă.

REINTILNIREA CU OAMENII DESPRE CARE AM SCRIS

Afirmația făcută mai sus, relativ la maturizarea hunedorenilor, se bazează pe observații recente. Revenind la Hunedoara, după doi ani de absență, constatarea mi s-a impus de la sine. Stanciu Aurel, Lăbuneț, Victor Pal, care erau acum doi ani primii topitori la furnale sau la oțelărie, sînt astăzi maiștri. Intîiul, Stanciu Aurel, fost cîndva simplu țăran de lîngă Alba Iulia, apoi prim-topitor la oțelăria veche, a trecut la oțelăria nouă, cu cuptoare moderne, de trei ori mai mari, după ce a fost la specializare în Uniunea Sovietică, iar de curînd a devenit maistru de întreținere în această secție, sarcină extrem de pretențioasă și de mare răspundere. „La elaborare nu e greu, chiar ca maistru — îmi spune el, conștient de schimbarea importantă care a survenit în viața lui — întreținerea cuptoarelor însă n-o poate face oricine, pentru asta trebuie multă practică". Dar și multă dragoste de meserie, care nu se manifestă în vorbe mari, ci într-o activitate răbdătoare de zi cu zi, aș adăuga eu, pentru a explica drumul ascendent al acestui modest oțelar.

Victor Pal, astăzi maistru la furnalul 6, a fost pus de curînd în situația de a-și dovedi dibăcia cu prilejul unei descărcări dificile. Evenimentul s-a petrecut la furnalul vecin, unde a fost chemat special. Timp de două ore, culcat în fața gurii de scurgere a furnalului, Pal a reușit să taie blocul de metal rece care împiedică evacuarea șarjei. A repetat operația de cîteva ori, pînă cînd descărcarea furnalului se părea că a intrat în normal. Noaptea însă, a fost chemat din nou fiindcă prim-topitorul de serviciu n-a putut să facă față situației. Zgura crescuse amenințătoare și era cît pe ce să se reverse prin gurile de vînt. Din nou Victor Pal, cu acea îndîrjire care-l caracterizează, s-a apucat să taie sticul cu flacăra de oxigen. De astă dată a rămas lîngă furnal 32 de ore, abia ațipind în intervalul dintre două șarje. „Pe semne că am avut noroc" — îmi spune în concluzie și un zîmbet care-l face mult mai tînăr, aproape adolescent, îi luminează fața și ochii. Cineva care nu-l cunoaște, văzîndu-l în clipa aceea, poate nici nu l-ar crede capabil de asemenea ispravă. Eu însă care l-am mai văzut în situații similare, mi-l pot închipui cum, dîrz și tenace, fără să-i pese de foc sau primejdie, a înfrînt cerbicia furnalului și asta nu numai „dintr-un noroc"...

Pe Valer Lăbuneț l-am întîlnit tot așa de activ și plin de elan, cum îl știusem și ca prim-topitor. Se pare că funcția de maistru i se potrivește chiar mai bine din punct de vedere temperamental. Acum are spațiu suficient pentru pașii lui mari și pentru firea lui neastîmpărată, în veșnică mișcare. Aici e lîngă cuptor, aici în cabina de comandă, aici se urcă pe macara, roșu la față, bine dispus. Cînd are greutăți, nu e deprimat, ci mînios. Ca maistru privește activitatea din perspectiva secției, îmi vorbește despre „solidaritatea și colaborarea tuturor cuptoarelor". Dar și acum — ca și altădată — în ciuda exuberanței temperamentale, e un om al calculului exact care îmi explică sistematic prin ce mijloace va realiza cele 4.900 tone de oțel peste plan, cum s-a angajat schimbul său.

DOUA CAZURI EXEMPLARE

Intîlnirea cu prim-topitorul oțelar Dumitru Brujan, un tînăr de 22 ani, absolvent al școlii siderurgice, mi-a provocat o surpriză. Ca drum de viață, Brujan n-are nimic deosebit. Băiat de țăran din Oltenia, crescut de un bunic, vine la Hunedoara ca elev la școala siderurgică pe care o termină în 1955, urcînd apoi în mod obișnuit treptele meseriei, de la ultimul om din echipă pînă la prim-topitor. Are, în general, mentalitatea hunedoreanului tînăr care consideră că pînă nu e căsătorit nu se poate apuca de o treabă serioasă, fiindcă își cheltuiește banii fără rost (soția e considerată ca un stîlp al casei, avînd virtutea esențială de a economisi banii și de a chibzui treburile gospodărești). Dar, pe lîngă aceste note comune, Brujan este unul dintre primii oțelari, chiar și dintre cei de la Reșița, cu care am putut avea o discuție despre „Romeo și Julieta" aflînd astfel că el apreciază sacrificiul din dragoste al fetei, după cum în „Donul liniștit" el preferă Acsiniei pe Natașa, care s-a arătat atît de devotată soțului ei. Apariția unui tînăr oțelar ca Brujan (acesta e, de altfel, fruntaș în producție, realizînd pînă prin 22 ianuarie 188 de tone oțel peste plan), cred că marchează începutul unei noi etape în ridicarea nivelului cultural al oțelarilor hunedoreni.

Și cazul lui Brujan nu este izolat. Alături de el poate sta, tot ca un exemplu edificator, tînărul maistru Dumitru Ionescu, care supraveghează linia de laminare a blumingului. De asemeni oltean, absolvent al școlii siderurgice, însă ceva mai în vîrstă (are 27 de ani). A lucrat la laminoarele vechi ca muncitor simplu și abia odată cu pornirea blumingului a devenit maistru, lovindu-se de toate greutățile inerente începutului. „Aici s-au angajat fel de fel de oameni, țărani, croitori și frizeri.

In primele luni alergam ca un cal, laminam blocul, apoi alergam la foarfecă să supraveghez tăierea capetelor și pe urmă la marcaj, de zeci de ori într-un schimb". Dar față de maiștrii, chiar tineri, ridicați dintre muncitorii mai destoinici, Ionescu are un bagaj de cunoștințe mult mai divers, mai temeinic. Impreună cu un fost coleg de școală, azi inginer, traduce o carte sovietică de calibrare a cilindrelor, pe care o apreciază pentru faptul că fructifică cele mai avansate procedee din tehnica mondială. E de asemenea un cititor de literatură care nu înmagazinează mecanic și nu caută o simplă delectare în lectură.

HUNEDOARA, ORAȘ SOCIALIST

In peisajul moral și politic al țării, Hunedoara, oraș al marilor prefaceri revoluționare, constituie un caz exemplar. Viața de fiecare zi a orașului, cu problemele ei diverse, culturale, edilitare, economice, este îndrumată de muncitorii uzinei, care formează latura cea mai înaintată a opiniei publice. Influența mediului socialist din uzină a devenit mult mai eficientă în acești ani. La discuția documentelor Plenarei Comitetului Central al P.M.R. din iunie au luat parte cîteva mii de muncitori. Elementele necinstite ori dușmănoase, care se îmbogățeau pe seama avutului obștesc, în uzină sau în unitățile comerciale din oraș, au fost demascate și înlăturate. Viața orașului, atît de eterogenă altă dată, se rînduiește acum pe o bază morală trainică, în spiritul socialismului. S-a maturizat conștiința politică a oamenilor.

Intîlnindu-mă cu Toma Adam, pentru a zecea oară secretar al organizației de bază la oțelăria veche, am discutat cu el nu numai probleme stricte de producție, dar și multe chestiuni privind viața orașului. „Tabăra veche a tineretului, făcută din bărăci, va fi desființată. Pretențiile oamenilor au crescut. O să-i mutăm pe tineri în blocurile noi de lîngă poștă, unele construite chiar de ei prin muncă voluntară". Comentînd noul plan de sistematizare a orașului, interlocutorul meu adaugă ca pe un lucru de la sine înțeles: „Ne dezvoltăm, tovarășe, o să ne unim cu Simeria și Deva într-un singur centru urban". Plan fabulos, la care hunedorenii nu au renunțat, socotindu-l perfect realizabil. De altfel, combinatul siderurgic s-a dezvoltat pe un spațiu așa de mare, încît cei care lucrează la bluming consideră Hunedoara ca o altă localitate.

Un suflu nou se simte și în activitatea culturală. Tineri muncitori care împrumută zeci de volume de literatură în cîteva luni, recenzii de cărți făcute la cluburi, sînt manifestări obișnuite. In ziarul local, zidarul șamotor Fekete Năzărel publică un portret de muncitor. Cenaclul „Flacăra" își ține cu regularitate ședințele de lucru, la care citirea unor poezii sau schițe din viața muncitorilor hunedoreni nu mai constituie o raritate. In preajma zilei de 23 August 1958 a fost inițiat un concurs literar cu tema: „Aspecte din realizările regimului democrat-popular în orașul Hunedoara". Ziarul local și-a instalat tipografie proprie. La „Casa tehnicianului" are loc săptămînal „Joia oțelarului" care constă dintr-o conferință pe o temă tehnică, privind problemele imediate ale producției, urmată de discuții și de propuneri de îndreptare a deficiențelor.

Creșterea atît de rapidă și multilaterală a oamenilor și a orașului e posibilă numai prin faptul că Hunedoara se dezvoltă pe baze socialiste, sub semnul unui autentic spirit muncitoresc, fără îndoieli și bîjbîiri inutile. Chemarea la întrecere adresată Reșiței e rezultatul acestei maturizări și siguranțe de sine pe care Hunedoara le-a cîștigat în acest scurt interval de doi-trei ani.

Vasile NICOROVICI

Foto: A. MIHAILOPOL

SCRIITORI LA SATE

Prima săptămînă

Din 1947, cînd eram redactor la „Frontul Plugarilor" n-am mai fost prin raionul Alexandria, decît în trecere spre Zimnicea, ori spre Turnu Măgurele. Am ajuns la Alexandria cu sentimentul unui învățător sau medic care se prezintă la noul său post. George Dan (cu care am călătorit în autobusul IRTA) — merge la Islaz. Mi se pare că e încercat de același sentiment. La Alexandria cobor. Ne urăm unul altuia succes în muncă. Ii spusesem pe drum că aș vrea să pun umărul la înființarea unui cenaclu literar la Alexandria. Cunosc un singur poet din acest oraș, pe Ion Sofia Manolescu. E inginer agronom. Incolo știu foarte puține lucruri despre Alexandria. Am citit undeva că aci a fost Calistrat Hogaș, o vreme, director de liceu. Orașul are străzi drepte și e relativ nou, fundat pe la 1830. Are o moară sistematică (o adevărată fabrică) apoi centru mecanic SMT și cîteva ateliere cooperative. Fac o raită prin oraș. In piață (construcție modernă cu boxe și planșeu de beton), producători din comunele învecinate vînd făină, porumb, zarzavaturi, fructe și vin negru-vîrtos ca motorina. Pe strada principală sînt cîteva zeci de magazine „Alimentara", „Textile", „Incălțăminte".

La raionul de partid l-am cunoscut pe pictorul Ion Cosma, venit ca și mine, pentru munca în domeniul cultural. Il revăd și pe actorul George Buznea. El merge la Plosca.

Propunerea pentru înființarea unui cenaclu literar se bucură repede de sprijinul unanim. Directorul Casei raionale de cultură, Neagu Florian e gata să adăpostească la „Casă" viitorul cenaclu. Merg la liceul care de cîteva zile a primit numele lui „Alexandru Ioan Cuza". Profesorii, în special cei de limba romînă, făgăduiesc tot sprijinul.

Azi după-amiază a avut loc ședința de constituire a cenaclului. Sala mare de la etajul Casei de cultură a fost plină de oameni. S-au înscris la cenaclu cincizeci și două de persoane: elevi, profesori și funcționari. Peste o săptămînă va avea loc prima ședință de lucru a cenaclului.

După ședința de constituire a cenaclului m-am trezit cu o delegație de utemiști. De cinci zile se desfășoară la raion un seminar cu secretarii organizațiilor UTM din comunele raionului. Tinerii vor să organizeze nu a doua sau a treia zi, ci chiar acum, peste o oră, o șezătoare literară. N-am încotro și trec alături, în sala „Progresul", unde mă trezesc în mijlocul a aproape două sute de tineri. Cu tov. Ion Isac, primul secretar al raionului UTM, încropim la repezeală un program. Actorul George Buznea citește din „Scînteia" o poezie de Al. Andrițoiu. Tinerii sînt curioși. Vor să afle cît mai multe lucruri din munca scriitorilor. Intrebările curg din sală. Vorbesc despre Moscova pe care am văzut-o în timpul Festivalului, despre muzeul Lenin din orășelul Gorki, apoi despre viața utemiștilor ca izvor de inspirație pentru scriitori.

Ieri am fost la Plosca. Am citit o povestire din viața colectiviștilor la un cerc de citit. Afară, lîngă prag, stăteau numeroase perechi de ghete, pantofi și papuci de pîslă. N-am intrat încălțați în casă. Au fost de față peste cincizeci de oameni. Apoi am stat de vorbă vreo două ore. Pe tînărul Belu Alexandru îl cunosc, l-am văzut zilele trecute luînd un raft întreg de cărți de la Căminul cultural, pentru „Colțul roșu" al gospodăriei. E responsabilul Colțului Roșu. Acum îmi spune că la Căminul cultural, sînt prea puține cărți (o mie și cîteva sute la o populație de peste șase mii). Observația lui este interesantă: „am vrea să se tipărească „Pămînt desțelenit" de Șolohov, într-o nouă ediție". Gospodăria colectivă „Secera și Ciocanul" din Plosca are 270 de familii cu 714 hectare și mai sînt încă multe familii care vor să apuce pe drumul belșugului.

Bibliotecara Sănducu Elena îmi spusese zilele trecute că nu are în bibliotecă nici un exemplar din „Pămînt desțelenit". In schimb la biblioteca școlii din comună se găsesc cîteva exemplare. Directoarea școlii spune că n-are nimic împotrivă să împrumute exemplarele acelea pentru cercurile de citit.

Azi am luat parte la dezbaterile (extrem de interesante și revelatoare) care au avut loc la Casa raională de cultură cu directorii de cămine culturale și bibliotecarii din raion.

Profesoara Bîrsan Ana, care e și directoarea Căminului cultural din comuna Măgure, a împărtășit din munca și experiența ei:

— Am organizat conferințe și discuții pe teme cum sînt: „Munca în comun", „Ce trebuie să știm despre colectivizarea agriculturii", „Statutul gospodăriei agricole colective", etc. M-am folosit mereu de exemplele luate din munca și înfăptuirile celor două gospodării colective și a celor șase întovărășiri din comună. Ca o urmare directă a acestei munci intense de lămurire, săptămînal se primesc cîte două-trei cereri noi de intrare în gospodăria colectivă.

Invățătoarea Petrescu Elena, bibliotecară în comuna Buzescu, spune că are peste 1200 de cărți difuzate în comună și că a organizat 40 de cercuri de citit.

— M-am trezit (spune învățătoarea) într-o zi că vine la mine elevul Stanciu Marin și mă întreabă: în tatăl meu nu aveți încredere? — Dar de ce? — Pentru ce nu înființați și la noi acasă un cerc de citit?

Bineînțeles că am înființat și acolo pe urmă, un cerc de citit...

Aflu că învățătoarea Petrescu Elena ocupă locul doi pe țară la întrecerea între bibliotecari.

Ieri m-a oprit pe stradă un tovarăș:
— Nu mă mai cunoașteți?
— ?!...
— Ați fost la seminarul cu secretarii UTM din raion. Vă poftesc să veniți și la noi, la Ștorobăneasa. Mă numesc Marin Dumitrescu și sînt secretarul organizației UTM din comună.

Săptămîna viitoare, așadar, mă voi duce la Ștorobăneasa.

Petru VINTILA

POEME PENTRU GRIVIŢA

In curtea Griviței

S-a adunat lumea
în curtea Griviței.

Lumea a adus flori
în curtea Griviței.

Lumea a făcut un cerc
în jurul cercului de sînge din curtea Griviței.

„Imi voi lua steagul", a spus muncitorul și s-a aplecat
și-a luat o fîșie de sînge din curtea Griviței.

„Imi voi lua cravata", a spus copilul și s-a aplecat
și-a ridicat o fîșie de sînge din curtea Griviței.

Mi-am înmuiat și eu condeiul
In cercul de sînge din curtea Griviței.

S-a adunat lumea
și-a adus cununi de flori în curtea Griviței.

Toate florile
s-au făcut roșii.

In ziua aceea

In ziua aceea
Totul era liniștit.
Ziarele anunțau:
„Nimic nou. Liniște și ordine"
La radio, transmiteau:
„liniște și ordine".
Deputații strigau:
„Nimic nou, liniște și ordine".

Totul era liniștit,
liniștit, nemișcat, mut

Ați văzut vreodată o bombă
cu explozie întîrziată?
Ați văzut o bombă căzută
pe o suprafață pietroasă?
Ați simțit liniștea,
muțenia și nemișcarea
macabră,
rece,
înfricoșătoare.
Totul era liniștit,

Nimic nou.

Doar sunetul unei sirene
Cădea în fulgi mari
deasupra orașului.

Dimos RENDIS

Inimi roșii

Robi în beznă, stam ca minereul,
Care duce-n cîrca lui tot greul...
Stam îngenunchiați cu fruntea-n tină,
Cum stă stratul de cărbuni în mină;
Dar cînd dinamita între coaste
A deschis în munte o prăpaste —
Ne-am pornit șuvoi de fier la vale,
Grunji de-a rostogolul, de metale!
Cine spre lumină ne-a spart zidul?
El, forjorul lumii noi: Partidul!
El ne-a strîns de-a țării caldă vatră,
Bolovani colțoși din strat de piatră.
El ne-aprinse inima cea dură
In văpăi de dragoste și ură!
Și de-atunci, noi, umăr lîngă umăr,
Inimi lîngă inimi, — fără număr —
Șarjă vie-a clasei muncitoare,
Inimi roșii, revărsăm dogoare,
Dragoste, lumină și căldură,
Pentru robii care-n lume-ndură,
Iar pentru stăpînii lor, doar ură!

George DAN

La Grivița

După înăbușirea grevei, plutoanele de jandarmi i-au strîns grămadă pe muncitori, i-au pus să îngenunche cu mîinile ridicate ca să-i... percheziționeze.

Deci aici s-a-ntîmplat... Aici au ridicat baricade,
aici au înfruntat moartea
proletari zdrențăroși și flămînzi,
muncitori palizi cu plămînii plăpînzi,
cu-obrajii negri ca zidurile afumate.

Aici a sunat sirena; cu mîna-ncleștată pe lanțul ei
un ucenic sîngera blestemînd.
Și-acolo, în stradă, în piață, turbate,
armele criminale șuierau, rînd pe rînd!...
Aici, aici în curtea aceasta cădeau scrîșnind...
Sîngele îngheța pe zăpadă,
pe zdrențe, pe fiecare baricadă —
iar cînd a sunat goarna sălbatec atac
aici i-au împresurat hoardele bete!

Aici i-au strîns pe cei vii,
să-i îngenunche, să-i bată cu sete,
să le prade avutul sărac.

Oh, parcă-i văd îngenuncheați
cu mîinile ridicate!...
Buzele nu rostesc cuvînt de-ndurare!
Nu!... Buzele blestemă!
Iar zorile, răsărind, oțelesc privirile pline de ură...
Dar armele le-adulmecă inimile, amenințătoare!
Stau în genunchi și-n față, scălîmb,
idolul capitalului rînjește la ei!

Și parcă-i văd pe ei, orbii,
soldații-nșelați, buimăciți de rachiu.
Ordinul ucigaș îi împinge ca un resort:
— „Trage! Și ce dacă ți-i frate ori tată?
Trage-n gloată! Trage-n lege!!..."
Și-l văd pe patron jubilînd și pe rege
dînd porunci grijuliu:
— „Călcați-i în picioare, fără milă!... Vor pîine
și drepturi? De la cine?"...

...Oare s-a mai arătat astfel Capitalul
în toată goliciunea lui vreodată?
Și-a mai scos vreodată masca de pe obraji,
bîntuit de furie și teamă?
Aici și-a sfîșiat-o, dacă a avut-o vreodată!
Da, aici și-a sfîșiat-o toată
Și nu și-a dat seamă...
De aceea a trebuit să-ngenuncheze
robul, dar și răzvrătitul!...

In genunchi! sună mii de cătușe.
In genunchi! strigă doftane de igrasii și cenușe.
In genunchi! plînge foamea acasă.
In genunchi! în fabrică-n mina-ntunecoasă.
O, cît sînge a curs, cîte rîuri de lacrimi!...
Dar „clasa", clasa n-a îngenuncheat:
Partidul în furtună dîrz a stat!

Grivița! Aici unde ciocane pneumatice
pentru noi făurind bubuie și cîntă,
stau și mă gîndesc la cerbicia neînfrîntă
a Partidului și-a clasei!
Din fier s-a schimbat în oțel
și în cremene!
Cine poate înfrînge forța aceasta astăzi, cine
dacă atunci n-a izbutit s-o-nfrîngă nime?
Imi deschid porțile inimii în fața măreției tale...
Crește, inima mea, să pot cuprinde-n tine
forța aceasta fără seamăn,
s-o port cu mine-n lupte și-n creații,
ca dînsa prin furtuni să nu mă clatin,
să frîng ce-i vechi și încleștat în datini!

Așa visez să fiu, să cresc, mărețe,
Visuri tulburătoare și-ndrăznețe!

Kiss JENÖ
In romînește de DRAGOȘ VICOL

Portret

Grivița 1933, 16 februarie: erai acolo.
In buzunarul hainei vechi, o broșură comunistă;
fiecare pagină — un orizont adînc,
un flux al încrederii răzvrătit în lumină;
fiecare pagină — un fulger neîntrerupt,
o dungă de mercur brăzdînd noaptea.

In tine și în tovarășii tăi
aceleași gînduri pulsau, odată cu sîngele;
aceleași cuvinte își aprindeau sensurile în toți,
aceleași tăceri ardeau toate buzele...
Ochii limpezi, hotărîți, mîini febrile,
îmbărbătări, ordine scurte, precise
și așteptarea ca un arc vibrînd în sine,
și orele egale în lunecare de iarnă.

(...Poate că în vremea prînzului femeia
Umpluse un pahar de vin pentru tine,
Un pahar sclipind singuratic pe masă,
și poate că din cînd în cînd femeia
privea umbra palidă a vinului...)

Și brusc sunetul prelung al sirenei. Guri de pușcă
rotunde ca niște pupile înghețate.
Sînge peste care îngenunchea simplu zăpada,
peste care pîlpîia vîntul o clipă...

Apoi, închisoarea, celula, zilele lungi
în care orele se surpau încet peste chipul tău,
nopțile în care zidurile te strîngeau, te apăsau
și mișcările tale erau
ca un dans dureros prin piatră...
Și totuși, undeva — nu prea departe — se legăna
o mare lumină roșie,
o lumină care străbătea și prin piatră
lunecîndu-și reflexele roșii prin zidul timpului,
peste chipul tău.

Matei CALINESCU

Ochii celor căzuți

Generației fiului meu

Ochi albăstrii ca undele marine
cu raza lor străbat pînă la tine;
ochi cu lumina spartă de jandari
demult, în anii cei de jar;
ochi de copii
flămînzi de iubire și pîine,
de toate minunile firii;
ochi de copii
ca ochii lui Roaită de vii,
ochii din clipa-ncleștării,
ochii visînd aurora
acestui imens anotimp;
ochii taților noștri de baionetă străpunși,
flămînzi de dreptate și pîine,
ochii celor uciși în amurg,
ochii celor în zori împușcați,
ochii Griviței vii,
ochii celor peste care-au căzut
ca un recviem de lumină, ninsori,
cu raza lor mereu ne-mpresoară
și inimă
și steag
și țară.

Vasile NICOLESCU

OBS

Pictorul și-a întins în direcția mea brațul cu palma desfăcută în semn de oprelişte.

— Te rog, domnule, nu mă tulbura. Fii bun!..

M-am oprit abia după ce mai făcusem cîțiva pași. Lucrul acesta l-a enervat pe pictor în mod vădit căci, întinzînd și mai energic mîna spre a mă opri, cu un gest brutal a coborît, peste pînza la care lucra, o eșarfă prinsă de șevaletul portativ, acoperindu-și grăbit lucrarea.

— Nu poți avea o clipă de liniște!... Ce obrăznicie! Ce hal de obrăznicie! bombănea pictorul în vreme ce eu rămăsesem pironit locului, fără a mă gîndi să merg mai departe sau să mă înapoiez. Nehotărîrea mea l-a enervat și mai mult, căci imediat l-am văzut trîntindu-și pensulele în valijoara de lucru mînjită de vopsele și ridicîndu-se, își culese de pe jos scăunașul pliant, își ridică paleta și șevaletul și încărcat astfel, porni supărat în direcția opusă mie.

— Ce impertinență!... Ce hal de impertinență, l-am mai auzit bombănind în vreme ce îl priveam îndepărtîndu-se. Era un om de peste șaizeci de ani, înalt, cu fața smeadă, prelungă, o față germanică, puțin buhăită parcă de alcool sau de nesomn. Avea sprîncene stufoase, părul cărunt de un cenușiu murdar, tîmplele înalte, cu pielea gălbuie, ușor încrețită, parcă ar fi fost acoperită cu pergament. Mergea cu pași mari, apăsați, pe care deși vîrsta înaintată îi făcea să fie șovăitori, călcătura lui era aceea a unui om nespus de indignat.

Aveam senzația că săvîrșisem un sacrilegiu. Tulburat de acest incident pe care eu însumi îl provocasem, nu avui îndrăzneala a-mi cere la timp scuze și a încerca să-mi repar în vreun fel greșeala. Dar felul atît de brutal și neașteptat în care mi-a fost interzisă trecerea pe acolo mi se părea exagerat.

M-am uitat la locul în care șezuse pictorul cu tainica lui pînză. Era un punct în curtea lagărului de la Auschwitz. Pictorul se postase lîngă unul din blocurile închise pentru vizitatori, în dreptul unei uși de fier date de perete, înapoia căreia cîteva trepte duceau într-o cameră așezată la demisol, o încăpere sumbră, pustie, cu pereți groși de beton, mînjiți de pete cafenii pînă aproape de tavan. Am cercetat bine locul, știind că ceea ce atrăsese privirile unui pictor nu putea fi lipsit de interes pentru un fotograf. Aveam la mine aparatul de fotografiat de care nu mă despart niciodată. Dar cu toată sîrguința, nu am găsit nimic demn de a fi înregistrat pe peliculă. Era unul din cele mai retrase colțuri ale fostului lagăr, un loc strîns între două blocuri din care primul, cîndva spital pentru deținuți, era aproape ruinat, iar celălalt, avînd toate intrările ferecate, lăsa să se vadă prin ferestrele prăfuite o uriașă îngrămădeală de lăzi, de cufere și geamantane vechi. Pictorul lucrase chiar în fața intrării ce ducea la demisol, privind în fascicula de lumină care străbătea încăperea oblic, pătrunzînd prin deschizătura ușii.

Mărturisesc că, a doua zi, intenționat m-am îndreptat spre locul acela, în speranța că voi descoperi lucrul care îl preocupase pe ciudatul pictor. Dar mai înainte de a ajunge acolo, l-am întîlnit pe pictor care, cu toate ustensilele strînse, se îndrepta spre ieșirea din lagăr. M-a privit cu un aer ironic de superioritate, neascunzîndu-și bucuria pricinuită de faptul că reușise să-mi tragă chiulul. Se trezise probabil în zori și pînă la sosirea mea își isprăvise lucrul. L-am salutat, dar a trecut mai departe fără să-mi răspundă. Ușa de fier era închisă, locul pustiu și auster.

M-am trezit și eu în ziua următoare la răsăritul soarelui și mai mult din curiozitatea de a vedea dacă pictorul e deja acolo, m-am îndreptat spre locul știut. Pictorul, pe scăunașul său pliant, lucra în fața ușii deschise.

— Văd că ești un recidivist incorigibil! mi-a spus văzîndu-mă.

Cuvintele acestea, cu toată nuanța lor juridică, mi s-au părut a fi un fel de invitație. M-am apropiat. In aceeași clipă brațul întins, cu podul palmei îndreptat spre mine, m-a oprit.

— Te rog, domnule!

Cealaltă mînă îi era pregătită pentru a coborî peste tablou eșarfa.

— Scuzați-mă, am bîlbîit și m-am întors hotărît a nu mai reveni acolo niciodată.

In zilele precedente, cercetasem bine locul acela. In afară de încăperea goală cu pete cafenii pe pereți, în afară de ușa de fier acoperită de un strat gros de rugină și de zidurile roșii, murdare, ale blocurilor care sugrumau între ele un spațiu rece, umed și mucegăit, nu văzusem nimic demn de a fi așternut pe pînză. O fi nebun, mi-am zis.

In după-amiaza acelei zile de început de vară, s-a pornit o furtună. Intunecat pe neașteptate, cerul s-a încărcat de nori grei care au început să fie sfîșiați de fulgere. Continua irumpere a săgeților de foc ce forfecau văzduhul lumina lagărul, peste care se despleteau haotic rămuretul plopilor și coroanele pletoase ale mestecenilor. Era un tablou fantastic; furiile naturii dezlănțuite aici, peste locul care, după ce cunoscuse cea mai cumplită furtună pămîntească, ședea de 15 ani într-o amorțire evocatoare, încercau parcă să redeștepte o imagine a trecutului. Blocurile erau străfulgerate de lumini ca atunci cînd între ele se roteau amenințătoare reflectoarele aprinse, căutînd febril vreun fugar. In zbuciumul și în foșnetul copacilor răvășiți de furtună, răzbătea un ecou din zgomotele de altădată, stăpîne cîndva pe aceste locuri. Bubuitul tunetului se găsea aici într-un element propriu, iar în tăcerea de o secundă ce încremenea totul după fiecare descărcare, părea că reînvie tăcerea de piatră și reculegerea mută ce urma fiecărei împușcături de la zidul execuțiilor. Rețelele de sîrmă ghimpată vibrau străbătute parcă de tensiunea înaltă a curentului ucigător și deși totul nu era decît o iluzie, mîna nu îndrăznea să atingă fierul mort. Incepuse să cadă o ploaie rară, cu picături mari, grele, preludiul unui adevărat potop vestit de uvertura fantastică a trăsnetelor și fulgerelor.

In vremea aceea mă aflam singur — ghemuit cu aparatul fotografic gata de a declanșa — într-un colț al lagărului, știut de mine ca cel mai nimerit pentru un astfel de prilej mult așteptat. Aveam în față două rînduri de rețele de sîrmă ghimpată întinsă pe stîlpii de beton, al căror căpătîi curbat în interior susținea abajurul unor lămpi de mult stinse. Stîlpii aceștia erau plini de izolatori electrici din faianță albă, înșirați ca niște ventuze pe tentaculele de beton ale ferocei împrejmuiri. Dincolo de sîrme, se înălțau blocurile lagărului, mari, greoaie, aliniate în grupuri, izolate, prin îngrădirea de sîrmă ghimpată, de tot restul lumii. Deasupra a tot ce vedeam se rostogoleau greoi norii brăzdați de fulgere. Prin ocularul aparatului meu vedeam doi din stîlpii de beton cu cîte trei șiruri de ventuze albe, pe care paralela rețelelor de sîrmă ghimpată se apleca amenințătoare spre interior. In partea de sus se despletea zbuciumat un plop canadian, presat de rostogolirea norilor și forfecat de fulgere. Jos, în dreapta cadrului, apărea una din placardele Auschwitzului, pe care alături de capul de mort pus peste oasele încrucișate, un scris negru amenința: STAI! Pericol de moarte! Așteptam sub ploaie să surprind unul din fulgere spintecînd acest cadru și astfel să-l fixez pe film. Părea însă că aștept în zadar, căci de fiecare dată cînd fulgerul străbătea locul pîndit de mine, nu apucam să declanșez în aceeași fracțiune de secundă. Ploaia se întețea, hainele îmi erau ude, filmul mi se apropia de sfîrșit. Consumam cadru după cadru, declanșînd ca un automat, dar de fiecare dată ori prea curînd, ori prea tîrziu, înainte sau după ce fulgerul se consumase. Țineam totuși aparatul la ochi într-o încordare a întregei ființe, concentrîndu-mă în așa fel încît nervii mei să reacționeze simultan cu fulgerul de pe cer. Trebuia ca acest lucru să se petreacă numai o singură dată, și atunci efortul mi-ar fi fost răsplătit din plin.

— Atenție! Acum!

Am declanșat ascultînd orbește de acest ordin care îmi venea de undeva, din spate, în vreme ce cadrul fotografic era brăzdat de un fulger cumplit, rupt în trei ramificații. După aceea m-am întors și am privit. La numai trei pași de mine se găsea pictorul, acoperit de o glugă pe marginile căreia șiroia ploaia.

— Bună idee! mi-a spus rîzînd.

— M-ați urmărit?

— Nu mai puțin decît dumneata pe mine. Developezi filmul aici?

— Nu, îmi lipsesc cele necesare. Ați fi vrut să vedeți?

— Desigur. Ideea mi se pare foarte interesantă, bineînțeles numai pentru fotografie... In pictură, imaginea aceasta, atît de autentică în realitate, ar părea falsă, născocită, căutată...

Gangsterul

De cînd îl cunosc, tovarășul Chiose a fost un tovarăș cumpătat. Vrea să-și cumpere motocicletă cu ataș; în acest scop mînca în fiecare seară în picioare la „Expres" numai un orez cu lapte sau un ficat cu o felie de pîine.

In seara cînd l-am văzut mînca orez cu lapte. Părea frînt de oboseală, avea cearcăne la ochi: făcuse pesemne ore suplimentare sau participase la vreo acțiune de interes obștesc... Are de altfel și serviciu greu — lucrează cu cifre...

In fișa de cadre a tovarășului Chiose, la rubrica „origina socială", stă scris negru pe alb: burgheză. Acesta e necazul său cel mai mare; năzuința sa cea mai fierbinte e să se rupă de clasa care l-a născut și educat.

Tovarășul Chiose îmi face semn să viu lîngă el. Socoate o adevărată binefacere să poată schimba o vorbă-două cu un om cu nivel politic mai ridicat, e oricînd dispus să-și scoată gărgăunii din cap și să se contamineze de tot ce e nou și înaintat. Am muncit o perioadă împreună. Nutrea un adevărat cult pentru elementele sănătoase: „Voi, ăștia ridicați din muncitori, aveți multe părți bune. Ați suferit pe vremea burgheziei — faceți mai ușor comparația, vouă nu v-a fost ușor".

De dimineață și pînă seara tovarășul Chiose nu făcea decît să se autoreeduce, cu o voință de fier. Il durea inima cînd se gîndea că în timp ce el, pe vremea curbelor de sacrificiu, mîncase cafea cu frișcă și cîntase la pian, alți salariați ca și el, cu care se întîlnea în fiecare zi pe același coridor trăseseră mița de coadă. Ce e drept e drept, tovarășul Chiose era modest; nu cerea să fie avansat, nu cerea să fie trimis la odihnă prin C.C.S., nu dorea decît să-și lărgească orizontul, să privească viața cu alți ochi, să se debaraseze de educația primită.

Il găsesc schimbat. Numai expresia ochilor i-a rămas aceeași, a omului dispus oricînd să învețe ceva, de la oricine ar fi, femeie de serviciu sau director. Totdeauna îți sugera că el nu e omul care să se cramponeze pe-o poziție dacă-și dă seama că e greșită, că e oricînd gata să se revizuiască, și dacă e nevoie, chiar să-și bage mințile în cap.

— O duc prost... mă ia în primire tovarășul Chiose, parcă reproșîndu-mi că toată lupta sa pentru reeducare a fost zadarnică.

— Dacă nu te-ai străduit îndeajuns...

— Cum nu m-am străduit? Eu nu m-am străduit...? Colectivul nu s-a străduit... oftează tovarășul Chiose, privindu-mă drept în față, implorîndu-mă să-i mai dau o mînă de ajutor pînă nu e prea tîrziu. Colectivul nu trebuia să mă lase din mînă, trebuia să-mi spună „oprește-te..."

— Te-au criticat...?!

— Nu asta mă doare... se supără tovarășul Chiose la gîndul că după atîția ani de muncă îl pot bănui de așa ceva. Am ajuns să înțeleg ce e aia o critică, pot să fac și eu o deosebire între o critică justă și una destructivă...

Tovarășul Chiose mă uimește cu progresele sale: de cînd am plecat a ajuns departe cu autoeducarea.

— Atunci...?

— E vorba, pentru ce m-au criticat...

— Just?

— Sută la sută... oftează tovarășul Chiose... Eu văd fondul criticii nu mă iau după aparențe... Dar pentru ce... aici e durerea mea...

— Adică?

— M-au criticat pentru servilism...

— Servilism?... mă arăt eu mirat, insinuînd că eu, care am lucrat cu el cot la cot, nu-l cred capabil de un asemenea viciu.

Tovarășul Chiose nu vede în nehotărîrea mea nici gingășie sufletească, nici încredere în victoria omului; mă crede pur și simplu greu de cap.

— Că umblu cu periuța... omule. Nu cunoști expresia? se supără tovarășul Chiose. „Dacă mai umbli cu lingușelile te dăm cu capul de toți pereții", așa mi-au spus de la conducere.

— Așa?

— Textual...

— Te-a durut?

— Adevărul doare...

Tovarășul Chiose e sincer indignat. Il văd cum se frămîntă; îi e rușine să mă privească în față. Se întreabă și acum, după trei luni: cum de-a fost cu putință...?!

— De ce să lingușim, ceașca mă-sii de viață! Tovarășul Chiose mă săgetează cu privirea, vrea să vadă ce impresie mi-a făcut înjurătura populară: căci și ea face parte din vastul lui program de reeducare. Sîntem pe vremea burgheziei? Să lingușim acum cînd avem toate condițiile?... Dar nici nu m-am cramponat... Mă cunoști: nu-mi place să persist... Ai dreptate...? îmi scot pălăria... Am greșit? Dă-mi la cap. Nu sînt corect? Dă-mi un picior în spate... De ce adică să fiu servil?

Tovarășul Chiose devine parcă mai înalt și mai frumos.

— Eu n-am demnitatea mea de om? Eu nu pot să mă bazez pe propriile mele forțe?

Tovarășul Chiose soarbe cu ciudă o linguriță din orezul cu lapte.

— Dă-l dracului de servilism... doar belele mi-a adus. Nici măcar o primă... sau o butelie. Să ajung eu să umblu cu săru-mîna?

— Și?

— Și, și... N-am mai fost servil... L-am criticat pe contabil de i-au mers fulgii. Nu mă mai recunoșteai... Ce bătăios eram! Orice lipsă mă durea. Un defect oricît de mic mă făcea să nu dorm noaptea. Dacă șeful tărăgănea vreo lucrare... parcă nu știu ce era cu mine. La gazeta de perete i-am făcut și-o epigramă... Vrei să-ți arăt epigrama?

— Și?

— Apă de ploaie... oftează tovarășul Chiose. N-am pățit nimic, dar nici primă n-am luat. Sau nu primă — nu sînt materialist: un stimulent moral, un cuvînt bun... Or, asta te demoralizează. Te face să-ți pui fel de fel de întrebări. Nu sînt erou, dar oricum...

Mănîncă orezul cu tristețe: gîndul îi zboară cine știe unde.

— Și criticam lipsuri reale. Nu-mi place să inventez. Contabilul era un delăsător în muncă: făcuse vraiște din lucrări... introdusese un stil birocratic, greoi... Nimic... Iți dai seama că a fost un șoc pentru mine...: ca și cum ți-ar da cineva cu ceva în cap... Asta te poate distruge pentru o viață întreagă... Eram într-o situație... de enervare...

— Și?

— A urmat o perioadă de dezechilibru sufletesc... munceam fără dragoste. Nu știam ce e bun și ce e rău... Cînd nu există cointeresare... așa se întîmplă. Mi-am pierdut ce e mai sfînt la un om: busola: Am ajuns să mă țiu de tot felul de intrigi...

— Intrigi?

— Intrigi. Ce te miri așa? Adică... bețe în roate... Ei, uite, eu am ajuns, eu, om bătrîn cu două fetițe, să mă țiu de intrigi. Nu-i o rușine pentru colectiv? Că cutare e așa, că ăia trăiește cu aia, niște chestii stupide. Mă rog eu îți explic în linii generale, să-ți faci cît de cît o idee... Pur și simplu mi-e scîrbă...

— Și?

— Apă de ploaie...

— Nimic?...

— Am cîștigat experiență... cum e o expresie... O critică zdravănă. Și justă... n-o să mă leg de ton și de expresii. Oamenii, cînd au dreptate, sar puțin peste cal. De ce să vorbim pe la colțuri? Care-i rațiunea ședințelor? Sigur că da... Dar și eu eram de acord... Și mie mi-era silă de mine... Duceți-vă dracului de mahalagisme, nu sînteți bune de nimica..

Tovarășul Chiose a terminat de mîncat orezul cu lapte. Obsesia neplăcerilor profesionale nu-l părăsește.

— Dacă mă întrebi acum ce am de gînd să fac, pe cuvînt de onoare, habar n-am... In mintea mea e un haos...

Ii fac cinste tovarășului Chiose cu un sirop de căpșuni. Asta-i mai redă puțină dispoziție.

— Mă bate, domnule, un gînd...

— Tot cu serviciu'?...

— Cu serviciu'.. cu serviciu'...

Tovarășul Chiose e tare frămîntat: nu-l mai tulbur, îmi beau în liniște siropul.

— Multă fățărnicie există și pe lumea asta..

Nu-l contrazic: există și fățărnicie.

— Dar ce mă enervează cel mai mult e tocmai ipocrizia. Instituția te-a angajat să muncești, nu să fii taler cu două fețe. Ai un colectiv acolo. reeducă-te în mijlocul lui...

— Ce e domnule?

— Nu înțelegi?... Nu-mi place tocmai ipocrizia. Ce rost are să duci o viață dublă? Nu există acea unitate dintre gînd și faptă. E prea mare discrepanță.

Caut să-l liniștesc: mie nu mi se pare că la toți oamenii există o discrepanță.

Tovarășul Chiose nici nu vrea să audă.

— Fii serios... E mare discrepanță.

Imi dau seama după patima neobișnuită cu care vorbește că tovarășul Chiose și-a găsit drumul în viață.

— Mă fac om cu adevărat...

Văzînd nedumerirea de pe fața mea se grăbi să mă lămurească.

— Pe dumneata nu trebuie să te mire: am lucrat cot la cot. Am să-mi văd de munca mea. N-am să mă mai țin de prostii, de intrigi, o să ma intereseze soarta întregii instituții, o să mă doară cînd ceva nu merge. Zău am să pun suflet. Dacă crezi în ceva, apoi crede organic... Toată lumea o să-l iubească pe tovarășul Chiose, n-o să-l mai critice... Ce, dacă taică-miu a exploatat, eu nu pot să fiu stimat?

Iși ia servieta și mă invită să plecăm. Luminoasa hotărîre dă nu știu ce tainică frumusețe feții sale îmbătrînite înainte de vreme.

Mergem o bucată de drum împreună. De emoție, nu scoate o vorbă. La despărțire îmi strînge mîna cu căldură. Așteaptă un sfat, o încurajare.

— Ce crezi, dau lovitura cu ideea asta?

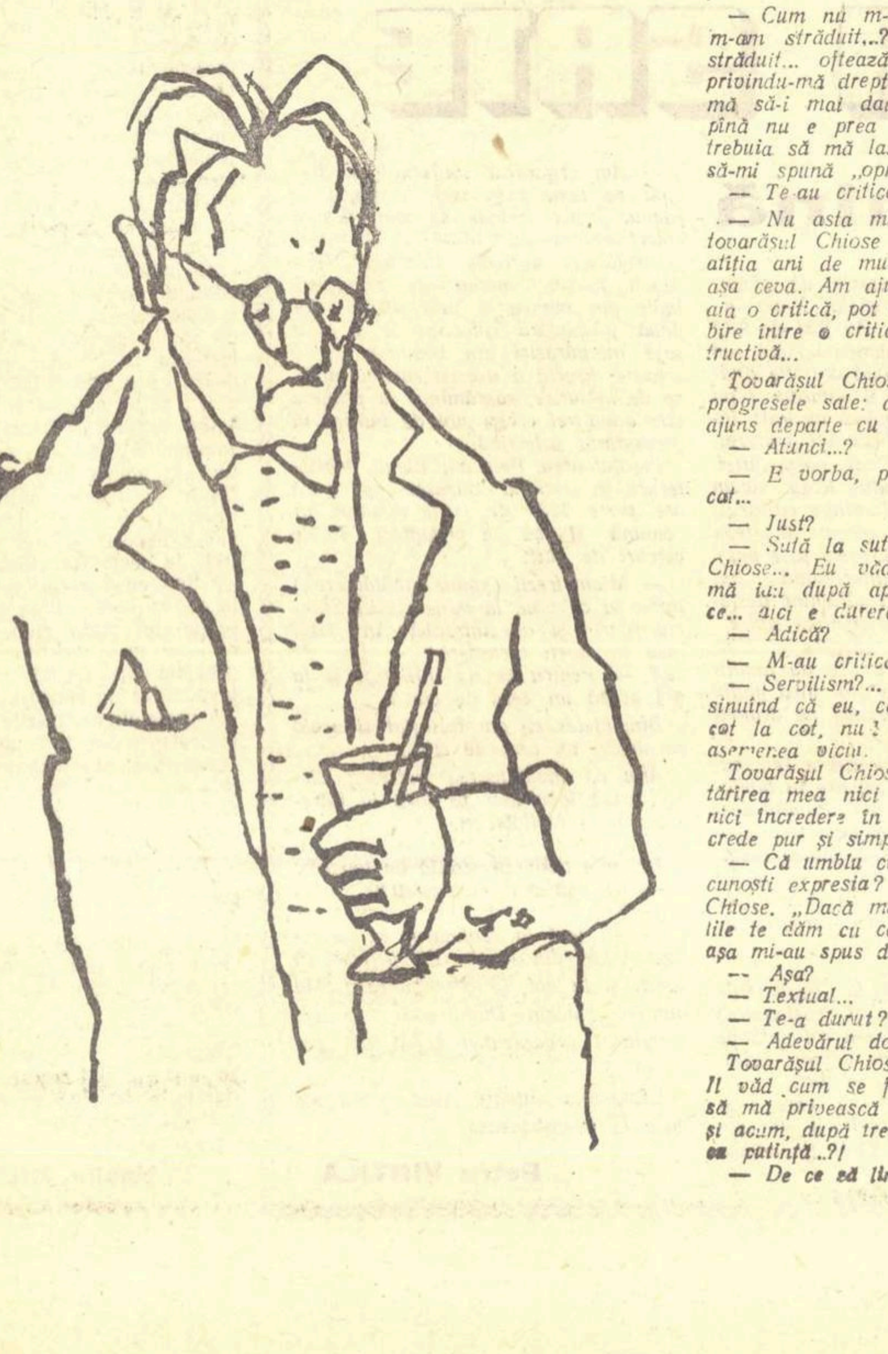

Teodor MAZILU
Desen de M. VRANCEA

E S I A

Dar uite, toarnă cu găleata. Nu intri la mine să bei un ceai? După așa o baie...

M-am ridicat și l-am urmat fără nici un cuvînt. Mergea alături de mine, pășind greoi cu capul aplecat, ținîndu-și pelerina cenușie cu o mînă strînsă în dreptul pieptului. Abia acum vedeam că pictorul e și mai bătrîn decît mi se păruse, avea o gușă stoarsă, subțiată, ca de curcă, iar degetele îi erau lungi, noduroase, aproape descărnate.

Locuia în blocul de oaspeți ai muzeului, într-o cameră apropiată cu cea în care fusesem eu găzduit. Inainte de a ajunge acolo, mi-a arătat un loc pe unde puteam să tăiem drumul, scurtîndu-l la jumătate.

— Văd că cunoașteți bine locurile...

— O, mai bine decît îți închipui!

— Ați fost de multe ori pe-aici?

— De foarte multe ori.

Am înțeles aceasta în felul meu, văzîndu-i interiorul camerei. Cei patru pereți erau încărcați cu tablouri, schițe, desene în cărbune, creion, acuarela sau ulei, toate, de la primul pînă la ultimul, pe tema Auschwitz-ului. In timp ce ne dezbrăcam hainele ude, pictorul mi s-a recomandat:

— Să ne cunoaștem mai bine. Sînt pictorul B...

In primul moment, numele nu-mi spusese nimic sau aproape nimic. Abia după cîteva minute, în vreme ce îi priveam mai îndeaproape tablourile, mi-am dat seama că sînt găzduit de binecunoscutul pictor cracovian B., a cărei retrospectivă asupra Auschwitz-ului, deschisă cu un an în urmă la Varșovia, avusese un mare succes. Mă simțeam stingherit. Atitudinea mea din zilele trecute mi se părea acum o grosolănie. Pictorul pregătea reșoul și ceainicul. Am zis mai mult din circumstanță, privind scenele de martiriu omenesc din tablouri:

— Trebuie să vă fie penibil a trăi înconjurat de o astfel de atmosferă?

Pictorul a zîmbit amar:

— Este totuși un epilog suportabil... Realitatea a fost înmiit mai grea și mai sinistră.

Mi-a oferit un scaun. Imi țineam aparatul fotografic pe genunchi, pielea cutiei lui era rece și umedă. Pictorul pregătea cănile pentru ceai. Deodată privirea mi-a fost atrasă de eșarfa cunoscută care apăra o pînză, poate cea bănuită de mine, prinsă pe șevalet. Mult timp nu mi-am putut lua ochii de la acest obiect. Și în vreme ce răspundeam întrebărilor puse de pictor asupra documentării mele la Auschwitz, încercam să-mi imaginez felul în care fusese pictat colțul de lagăr unde îl întîlnisem prima oară pe pictor. Poate redase acea ușă de fier ce ducea în demisolul cu pete cafenii, poate camera sumbră cu pereții de beton pe care încremenise fascicula de raze... sau vreunul din blocurile din jur, ori cine știe ce altceva, lucru cunoscut numai de el. Fiecare însă din aceste subiecte mi se părea banal și prea puțin semnificativ. Dar cu atît mai nepotolită îmi era curiozitatea de a vedea ce ascunde eșarfa. Mi-era necaz că pictorul îmi descoperise dintr-o singură privire ideea cu fotografia din timpul furtunei și că, nesimțindu-l apropiindu-se, nu l-am putut reține la distanță cu propriul său gest. Turna ceaiul în căni, mîinile vînoase îi tremurau vizibil. Abia atunci am observat că brațul lui, deasupra palmei, în partea în care nu crește păr, avea un număr de cinci cifre tatuat cu tuș negru, — cunoscutul semn de neșters cu care au fost stigmatizați deținuții Auschwitz-ului. Atunci mi s-a lămurit răspunsul lui la întrebarea cît de bine cunoaște locurile acelea și cum se simte în atmosfera pe care scenele de supliciu și martiriu din tablouri o dădeau camerei sale. Nu am mai revenit la aceasta. Pictorul sorbea zgomotos din cana de ceai, lăsîndu-și-o de fiecare dată pe unul din genunchii osoși, colțuroși, reliefați prin pantalonul de doc maron. Numai cînd voia să se ridice pentru a-mi arăta ceva, punea cana pe masă și, sprijinindu-se cu palmele de genunchi, se înălța cu oarecare greutate și pornea spre vreunul din pereți. Observîndu-mi privirea fixată insistent pe tabloul acoperit, pictorul m-a întrebat:

— Ești curios să vezi?

I-am răspuns în grabă.

— E aproape gata... ți-l pot arăta.

S-a ridicat și ca și cînd nu el ar fi fost cel care de două ori mi-a interzis să mă apropii de tablou, a dat eșarfa la o parte cu o singură mișcare. Am rămas mut. Nimic din ceea ce mă așteptam să vă era surprins de pînza pictorului. Recunoșteam doar ca două detalii contururile încăperii de la demisol și fascicula de lumină oblică, parcă mai palidă, aproape verzuie. Fondul era atît de neașteptat, încît îndelung nu am putut scoate nici un cuvînt. Insuși pictorul își privea opera într-o contemplare în care, alături de emoție, ghiceam sentimentul unei stînjeneli firești. Unde văzuse aceasta? Unde era acel model? Cercetasem doar îndelung încăperea aceea, știam bine că e absolut pustie. Văzînd ciudatul tablou, am simțit dorința de a fugi acolo, la locul știut, unde să dau în lături ușa grea de fier și să privesc înăuntru.

In rombul de lumină pe care îl arunca pe ciment fascicula de raze oblice, zăcea trupul unei tinere fete. Era un nud perfect de o armonie clasică, o adevărată poezie a frumuseții omenești, splendoare aruncată pe cimentul rece într-un mediu straniu, sălbatic, aproape de neînțeles. Trupul ei era aruncat într-un beci al Auschwitz-ului; acest cadru de nedezmințit forma o a doua mare prezență din tablou. In jurul ei, în spate, pînă aproape de tavan, acolo unde pe pereții de beton văzusem petele cafenii care acum înțelegeam că fuseseră urme de sînge, se înălța difuz, estompat de umbra care începea dincolo de fascicula de lumină, un morman de cadavre. Artistul redase acele trupuri fără viață îngrămădite acolo, într-o manieră proprie, la prima aruncătură de priviri ele păreau a nu se observa, și numai după ce ochiul pătrundea bine atmosfera scenei, ele apăreau șterse, ca de abur.

— E moartă? l-am întrebat într-un tîrziu pe pictor.

— Moartă!

M-am ridicat și am privit tabloul pe rînd, din partea stîngă și din dreapta.

— Ochii ei sînt vii... privesc...

— E o iluzie. In primul moment și eu am crezut la fel.

Și totuși, priveau. De sub pleoapele întredeschise, ochii aceia negri mă urmăreau indiferent din ce parte i-aș fi privit, parcă s-ar fi rotit după mine. Părul fetei, șaten cărămiziu, tăiat scurt, încă nu căpătase moliciunea pe care i-o dă moartea, umerii rotunzi, feciorelnici, erau ușor întorși spre spate, unde mîinile ascunse lăsau să se vadă în lumină un crîmpei de sîrmă ghimpată. Pielea îi era albă, aproape străvezie, cu o ușoară brumă vineție dată de frig și amorțire.

— Ce-i aceasta? l-am întrebat pe pictor arătînd spre tablou.

— Ceea ce vezi! mi-a răspuns scurt și în aceeași clipă a lăsat să cadă peste pînza proaspătă eșarfa murdară.

— Nimic mai mult decît atît! Ce vezi! Tinerețe frîntă sau îngenuncheată... Auschwitz... Eram pe atunci Häftlig Nr. 62421, triunghi roșu, arestat cu un an în urmă, pentru o caricatură desenată pe fața de masă din hîrtie, într-o cafenea din Cracovia... In lagăr am fost pus să fac tot muncă de pictor. Scriam cu tuș pe hainele vărgate numerele deținuților și pictam cu ulei triunghiuri roșii pentru politici, verzi pentru delicvenții de drept comun, galbene pentru evrei... O dată am atras asupra mea mînia unui Blokführer. Am fugit aici, unde se afla camera mortuară în care se aruncau morții din spital și cei executați, și unde știam că pot rămîne ascuns pînă la apelul de seară sau pînă la sosirea mașinii de la crematoriu. Am deschis ușa și am văzut scena aceasta... Am rămas pironit locului. In întuneric, după ce închisesem ușa în urmă, continuam să o văd cu ochii minții scăldată în fascicula de lumină care pătrunsese înăuntru în momentul cînd intrasem. Era așa cum ai văzut-o. Nu mă mișcam din loc de teamă să nu o trezesc. Mi se părea că doarme. Mai tîrziu, auzind pași, m-am ascuns între cadavre și atunci, din întîmplare, am atins-o. Era rece. Fusese împușcată în zori, cu un glonte în ceafă...

După război, departe de locul acesta, am încercat de sute de ori să o pictez. Nu am reușit. Era mereu alta, deși o vedeam clar ca la lumina zilei... Am venit aici după atîția ani, am deschis ușa grea de fier și abia atunci, privind acolo, în golul fostei camere mortuare, am putut să o redau pînzei. M-a obsedat tinerețea ei frîntă, smulsă, răpită... E poate un simbol... Noi cei de aici, care ne-am supraviețuit nouă înșine, înțelegem mai bine aceasta... Aveam 35 de ani cînd am fost arestat. Acum mă apropii de 50, dar știu bine, arăt ca de 70... E ceva și din mine în tabloul ăsta, al tinereții răpite...

— Și de ce ați pictat-o?

— Ciudată întrebare! Ți-aș putea răspunde în două feluri: pentru mine, pur și simplu, pentru că nu puteam să nu o pictez... Pentru oameni, să vadă, să înțeleagă, să nu uite.

Ne-am despărțit tîrziu.

Furtuna se mai potolise, dar peste lagărul cuprins de liniște ploua încă, abundent.

Ioan GRIGORESCU

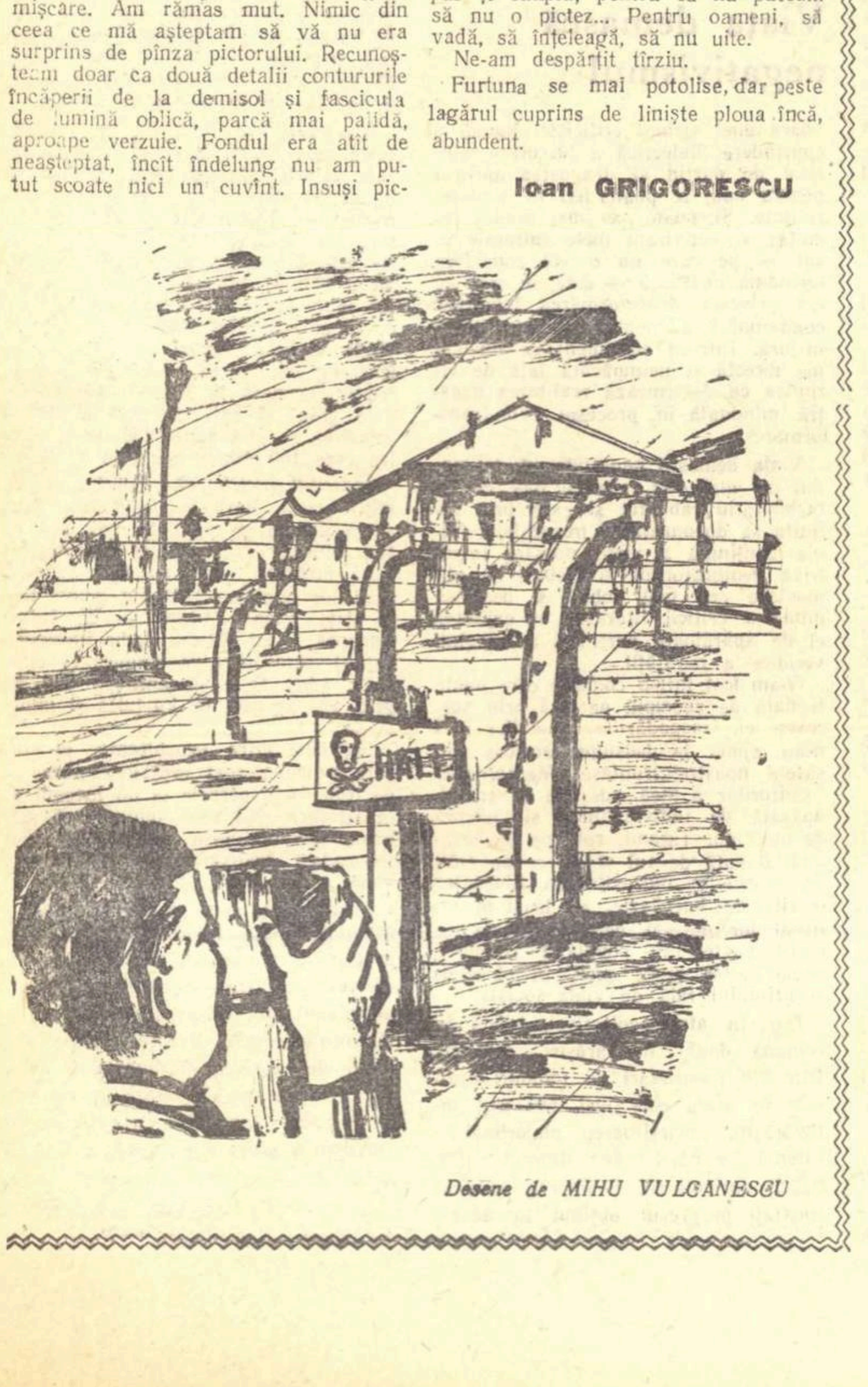

Desene de MIHU VULCANESCU

C H E I A

POVESTEA UNUI MINER

Trenul lăsa în urmă muntele tocit, coclit în locurile sterpe, și cobora într-o vale verde, vălurită departe de ridicături domoale, smălțuite. Pînă la Vulcan nu mai era mult. Roțile băteau acum mai repede în podeaua vagonului — vagon cu bănci față în față, aproape gol. Bătrînul vorbea tot timpul. Cei care-l ascultau îi erau necunoscuți, dar ce importanță avea? Iși scosese haina de postav negru, cu tăietură de tunică și și-o pusese pe umeri. Sub cămașa albă, de pînză, pieptul lat se simțea încă tare, pietros. Cînd ești îmbrăcat curat, e sărbătoare chiar și în zi de lucru. De sărbătoare te întinzi la vorbă. Ți-e sufletul ușor. Vai, dar cu cît ți-e mai ușor cînd știi că de acum înainte numai sărbătoare va fi!

— N-ați fost nișiodată la Biled?

Femeia căreia i se adresase, o nevastă de miner, mai trecută, cu părul ascuns într-un tulpan verde, dădu negativ din cap.

— Tare-i frumos la Biled! Aișí trebă să cumperi totul pe bani. No, dară eu cu șinși sute de franși penzie trăiesc mai bine ca un ministru dacă mă duc 'napoi la Biled. Aiși nu poți ține o pasăre fără să scoți franși. Și eu nu mi-s din așeia să dau, ni, peste un bețiv de miner care-și vinde drepturile pe beutură și să trag de la consum tărîțe și boabe pe numele lui. Eu la aieștea, care-ș batjocoresc munca, le-aș da un pișior din Valea Jiului!

Pătrundea o lumină caldă, de după amiază, în vagon. Țăranul din fața lui trase afară din coș o coasă nouă și-și trecu unghia groasă pe ascuțișul ei, încercînd-o.

— Patru zeși de ani o am lucrat în mină!

Un militar, curier probabil (ținea pe genunchi o geantă mare, galbenă, de toval, cu o bară de metal trecută prin ochete și cu două lăcățele la capete) își descheie și el vestonul la gît, spunînd:

— E greu în mină.

Bătrînul se umflă de mîndrie:

— Cînd s-or deschis Vulcanii o am lucrat acolo la șinșizeși de grade! Numa nouă ortași mai știam cum vine înluntru. Cînd or închis societatea mina în treizeși și trei și ni-or discontat eram mulți. Acuma numa nouă mai știam șe taină era dinapoi la peretele de beton, c-or inundat mina și-or pus beton la ușă. Ni-or chemat la partid: așa, așa. Bine, tovarășilor, om fașe, dacă așa-i vorba. Nu, că cum vine asta, dacă așa-i vorba? Trebă cărbune să dăm case și pită la oamini care munșesc! Nu că noi am zis. Acolo nu e că spui „bună zioa" și meri la șut. Numa șine-i conștient de șe îreabă fașe, numa hela-i tare și a aduse cărbune de la Vulcan. Tăie aerul cu un gest războinic: — No, dacă-i pe asta, hai ortașilor cu muzica! O am lucrat eu acolo într-un abataj! Tțțț! Așela-i abataj blestemat! Nu e lărjime numa atita!

Din pricina pericolului și a faimei de abataj blestemat, era ocolit de toți, deși dădea cărbune mult și se cîștiga bine. Cei tineri, chiar, cînd își luau inima în dinți și intrau în echipă, nu ajungeau să capete „praxă". Fugeau curînd, lăsîndu-l pe bătrîn cu fiul său, singurul care se încăpățîna. Cu timpul se mai încăpățînară și alții. Oameni cutezători, care nu credeau că există ceva pe lumea aceasta ce n-ar putea fi răzbit de el.

— E primejdie mare acolo, mai spuse militarul. O surpare înseamnă moartea.

— Nu înseamnă, frate, cînd știi lucra! Iei toate măsurile să te protegi și lucri fără teamă. Ia seama numa la mine că eu mi-s teafăr și-acuma! De cîte ori nu s-or surpat peste mine!

Iși trecu, cu un gest de mîndrie, mîna prin părul alb. O vreme tăcu, uitîndu-se în depărtare, spre dealuri.

— Uite, ni! arătă el cu mîna, spre smalțurile din zare. Uitați-vă numa! Unde zboară pasărea așeia. Pînă acolo o am mers cu galeria!

Privi cu mulțumire cerul limpede, ca o oglindă albastră, pajiștile de la poalele dealurilor, cu iarba lor pălită de august. Culorile îi înveseleau ochii bătrîni. Se gîndea la fluturele „ochi de păun" cum poposea pe cîte o petală, la alunele din pădure și la veverițe și auzea cîntecul sfredelușului, fiindcă-i plăcuse în orele libere să stea la soare, să se desfete în paradisul de la ziuă. Și uitînd ce spusese înainte, se pomeni exclamînd cu însuflețire:

— Eu aș fi mulțumit să rămîn aiși! N-am treabă urjentă la Biled.

Spunînd acestea, o clipă rămase nedumerit. Adevărat! De ce se duce el la Biled? Apoi își aminti și regăsi cu bucurie motivul:

— Numa... copiii!

Vocea lui hîriită, de bătrîn, se îndulci de o căldură părintească, duioasă, ca și cum ar fi fost vorba de copilași abia născuți.

— Unul e doctor, așela care ține pe fata heia mare de la București. Altul e aiși, macaragiu la „Energoconstrucția", altul acasă, care lucră în mină. Și copiii au nevoie. Nu, doamne feri-mă și păzește, că o ar fi niște leniași ori techerghei! Numa, șe-i pe deasupra nu strică! Eu mi-s bătrîn. Alta n-am, decît pe ei. Una, alta. Cum mă văd: tată, cutare, tată, cutare. Sînt copii. Ei n-au încă minte de conducător. Numa una, ni! Eu n-am nevoie de vacă aiși, la Vulcan. Dar trebă lapte pentru nepoți. Aiesta care lucră în mină îi bărbat fain. Ii însurat de șinși ani și-i gata c-un rejiment de copii! De șe să cumpere laptele pe bani? Am loat o văcuță. Cînd trebă lapte, o mulјem. La Biled cresc păsări, porci. Nu-i ogradă mare. Șe-i pe lîngă casă. Da numa bună pentru atît! Tată, trebă cutare, trebă cutare. Loați, măi!

Ii privi pe toți cu ochi strălucitori. Fain, nu?

Și cum îi privea astfel, și nimeni nu spunea nimic, încet, încet, rămase pe gînduri. Gînduri întoarse în trecut, într-un trecut îndepărtat, al copilăriei și adolescenței în casa de la Biled — copilărie și adolescență necăjite, dar și necazurile ne înmoaie inima cînd aparțin copilăriei și ne apar nedeslușite, prin negura vremii, ca un fum ușor. Regăsirea cu acel loc de care-l legau primele amintiri și activitatea gospodărească pe care și-o imagina, nepoții veniți în vacanță la Biled, poveștile fantastice despre mină cu care îi va uimi pe vecini și cunoscuți, planurile pe care le va face cu sora lui pentru folosirea rațională a grădinii, îi apăreau ca o înșirare de zile luminoase, pierdute cîndva, peste mult timp, în liniștea morții de care nu poate scăpa nimeni.

Roțile băteau ritmic, monoton, în podeaua vagonului, se clătinau toți încet, toropiți, lăcățelele de la geanta curierului clincăneau ușor. Bătrînul se uită în ochii țăranului:

— Chiar azi or venit la mine Poboreni, ca să mă bag 'napoi în subteran. Fuji, frate! Nu mă mai bag eu înluntru nișí pentru șinși mii de franși. Că nu fac nimic: numa arat la aiștia tineri înc-un an, conduc și-mi iasă o mie două sute la lună și premia pe deasupra. Penzia nișí vorbă! Plata regulată. Nișí n-am stat de vorbă. Mi-ajunge. Patruzeși de ani!

— O viață de om, spuse țăranul.

Bătrînul își trecu iar cu același gest de mîndrie mîna prin părul alb.

— Chiar și directorul jeneral cînd o întins către mine hîrtia de penzie o zis: Pașca-baci, cum vrei dumneta! — Ești penzionist. Ai dirept să te duci și în lună. Dară dumneta cunoști abatajul. — Am lăsat pe feșiorul meu, i-o am zis. — Da, bine, numa, vezi dumneta, el îi încă tiner. — Așela-i un Pașca, șe crezi dumneta! Ca să mă mai gîndesc, să mă mai cujet: oare nu mai trebă acolo un om care să spună fă așa, fă așa? Poate că trebă, dară eu mă duc la Biled. Așa i-o am zis; fără teamă!

Peste două săptămîni, Șipoș și Poboreni îl conduceau la tren. Coborîră dintr-o mașină a minei din Vulcan la vreo două sute de metri de gară. Se stricase ceva la motor. Era îmbrăcat în haina nouă de postav negru, cu tăietură de tunică, închisă pînă în gît. Zi de august, toridă. Topea și munții. De sub șapca cu însemnele de miner ieșeau șuvițe de păr alb. Ducea un geamantan nou de fibră și un coș de nuiele, scîrțîitor, cu lacăt de oțel. Transpira. Dar nu se gîndea să clintească nici un nasture măcar de la tunica închisă corect. Pe piept își prinsese decorația „Ordinului Muncii" clasa întîia, pe care o primise cînd mina de la Vulcan dăduse, după zeci de ani, primele tone de cărbune. Era de o solemnitate pură. Poboreni ducea și el un coș greu. Șipoș, un balot și o straiță cu merinde. Agoniseală de o viață. Lăsase băiatului toată mobila, pernele, plapuma de lînă, toată gospodăria, așa cum rămăsese la moartea nevestei. Mergea năuc între cei doi prieteni, încă sub impresia adunării de despărțire care avusese loc la Casa de cultură de la Vulcan. Discursuri, muzică, strîngeri de mîini, aplauze. Din partea sindicatului i se dăduseră ca amintire două miniaturi din bronz aurit: un vagonet cît o ceașcă de cafea neagră și o lampă de miner cît o fiolă. La urmă, i-au urcat pe toți trei într-o Pobedă. Credeau că-i duc la gară. I-au adus aici, la Lupeni. Ce aranjamente se făcuseră între cele două mine la care lucrase, nu se știe. Dar la Lupeni lume multă în dosul gării, în sala de așteptare, pe peron. Figuri cunoscute îi zîmbeau de undeva, dintr-o masă de chipuri nedeslușite, strigau ceva ce nu auzea, îl împingeau, îl trăgeau brațe vînjoase. Cineva răcni gîtuit:

— Or vinit! Dați fuguța la direcție!

Pînă să se dezmeticească, li se luară bagajele din mîini și fură împinși prin mulțimea de trupuri încinse spre o masă acoperită cu o pînză roșie, la care apărură după vreun sfert de oră directorul, ingineri, secretarul comitetului de partid, reprezentanți ai sfatului popular, mineri cunoscuți, dintre cei mai faini. Secretarul ceru liniște și spuse cîteva cuvinte despre viața luminoasă a minerului Pașca Gheorghe, un exemplu pentru tineri, un model de abnegație și devotament, de curaj și pricepere. Apoi, directorul vorbi despre grija partidului și guvernului față de mineri, reaminti că în statul socialist munca este o chestiune de onoare și de glorie și „în numele minei poporului din Lupeni" mulțumi lui Pașca pentru cei douăzeci de ani lucrați acolo. Se stîrniră aplauze furtunoase. In aerul strălucitor se înălțară acordurile eroice ale Imnului Minerilor.

Pașca nu-și mai aparținea. Strîngea în neștire mîini în dreapta și în stînga, surîdea, își ștergea de pantalonț, pe furiș, ghetele cele noi cînd îl călca vreunul pe picior în înghesuială, și nu se dezmetici decît la geamul compartimentului, cînd cineva din mulțime îi întinse o sticlă de rachiu cu îndemnul: „Să ai pe drum, Pașca-baci!" Fanfara cînta „Aur și argint". Cîțiva pionieri, sosiți cu întîrziere, aruncară buchete de flori spre el.

Șipoș și Poboreni îl priveau de jos, tăcuți. Pașca îi căută din ochi, îi văzu și coborî. Veni lîngă ei. Acordurile largi, romanțioase, ale valsului cădeau peste ei ca o ploaie colorată de confeti.

— Mai tăceți, măi! strigă el către dirijor.

Se făcu liniște. Dar nu-și spuseră nimic. Fumau. Șipoș pufăia din pipă.

— Pleacă trenul! spuse cineva.

Pașca le strînse mîinile pripit și cu o grabă nenaturală se urcă în tren, urîndu-le din mers: „Noroc bun!"

— Ei, măi, Pașca! strigă Șipoș nedumerit, unde pleci tu așa?

Pașca se făcu că n-aude. După cîteva clipe apăru la fereastră și spuse nervos:

— La Biled, măi! Apoi se întoarse în înghesuială spre compartimentul său. Dar lumea nu-l lăsa să treacă. Șipoș îi vedea spinarea îndesată și se frămînta:

— Măi, Pașca, dar tu... noi poate n-o să ne mai vedem, măi... Cum pleci tu așa?

Și-i ceru ajutor din priviri lui Poboreni. Acesta se uita la tren și nu zicea nimic. Continua să fumeze, suflînd lung fumul țigării în aerul cald de august.

— Măi, sîntem bătrîni... doar n-om trăi cît lumea, se frămîntă mai departe Șipoș, uitîndu-se cînd la tren, cînd la Poboreni. Aista pleacă așa?..

Trenul se puse în mișcare, leneș. Șipoș și Poboreni tresăriră în același timp, uitîndu-se intens la fereastra de unde ar fi trebuit să apară Pașca. Abia după ce parcurse cîțiva metri, apăru și Pașca, împingîndu-i la o parte pe cei doi călători care astupau fereastra și aruncă ceva pe peron:

— Loați asta, măi! strigă el agitat. Dați-o unde trebă... că o am uitat-o la mine...

— Măi, Pașca! răcni Șipoș fără să se uite la ce a aruncat și mergînd pe lîngă tren. Unde pleci tu așa?

Pașca înălță disperat din umeri.

— La Biled, măi, nu ți-am spus? Și-și scoase șapca în semn de salut. Pe fața lui nu-și făcu loc nici un zîmbet.

Șipoș își scoase și el șapca, dezvelind o chelie rotundă în creștetul albcenușiu și salută cu gesturi greoaie, pufăind din luleaua lui, cu o mutră nedumerită. Șapca lui Pașca se mai mișcă de cîteva ori, apoi dispăru.

Cînd trenul coti și gara nu se mai văzu, Pașca simți cum i se lasă o negură pe suflet. Intră în compartiment, scoase dopul sticlei de rachiu și bău o gură zdravănă. Dar băutura îl înnegură și mai mult. Mai avea încă înaintea ochilor gara, lumea, îi mai sunau în urechi alămurile fanfarei. Acolo rămînea viața lui întreagă. Șipoș, Poboreni, abatajul blestemat, feciorul cel mic.. Ieși iar la fereastră. Gata. Trenul îl ducea poate pentru totdeauna din aceste locuri de care abia acum își dădea seama cît le îndrăgise. Peste o jumătate de oră va fi la Petroșani și de acolo...

Credea că va pleca liniștit, împăcat cu sine, și iată, o nemulțumire neagră îi apăsa sufletul. Parcă lăsase ceva neterminat. Știa că din cauza aceasta n-avea să doarmă liniștit la Biled. Mereu o să simtă nemulțumirea asta. Imaginile zilelor frumoase care se înșirau în liniște paradisiacă în ograda cu păsări, flori și porumb, nu-i mai apăreau în toate amănuntele, cu în lumina orbitoare a unei zile de vară. Erau undeva, într-un fund de umbră, palide și neînsuflețite. Se uită la oameni. Inima îi era închisă. Necunoscuți. Nu mai simți nevoia, ca atunci, să vorbească vrute și nevrute, ușor și liber, cu o mulțumire de nestăpînit. Nu-i cerea nimeni nimic. Dar abatajul blestemat îi stăruia înaintea ochilor parcă mai limpede ca niciodată. Feciorul lui se arătase ambițios. Se lăudase că o să poată el și fără bătrîn să-i învețe pe oameni tainele abatajului. Fusese singurul care nu-l rugase să rămînă. Dar el știa că în adîncul sufletului, Sabin era neliniștit de greul ce-i rămăsese pe umeri. Știa el: cînd începe să se laude în gura mare, înseamnă că e tocmai pe dos. Inima bătrînului tresăltă la acest gînd. Apoi îi apărură în minte Petru Morar, Infrapt Dănilă, Eftimie Cocrean, Stoica Ioan Naia, Toderesc Petru, Adam Besarab, Sigoi Iosif și păli. O dată l-a scos pe Stoica în ultima clipă dintr-un loc primejdios. Se speriase tare ortacul. Iar el, în loc să-l trimită să odihnească, să se așeze, să-i treacă, a strigat o dată pe el că n-a armat bine. Pe loc i-a trecut sperietura! Sabin n-ar face așa. El ori e slab, ori se încăpățînează. E tînăr. Adevărat, e încă tînăr. Bătrînul înălță capul. Privirile-i zburară pe fereastră. Dealuri, pajiști, flori, soare, fluturi „ochi de păun", alune și veverițe, pădurea, cîntecul sfredelușului. Cu ochii la tot ce rămînea în urmă, merse pînă la Petroșani, gîndindu-se la cutele ascunse ale subteranului, la Sabin, la oamenii care se strecurau în ele șerpește cu ciocanul perforator în mînă, sub șuvoiul spumos de apă și în urechi îi răsunau alămurile fanfarei, cuvintele directorului, vocea nedumerită a lui Șipoș: „Unde pleci tu așa, măi, Pașca?"

In gară, Șipoș, se apleacă și ridică de pe jos ce aruncase bătrînul în ultima clipă. O cheie. O cheie veche, de la un lacăt antediluvian, cu multe și complicate tăieturi: cheia de la dulapul de haine al lui Pașca. Șipoș o cîntări cîteva clipe în palmă, pufăind în zadar din pipa stinsă. Apoi o'tă:

— Hai, măi, Poboreni, să predăm cheia.

Iși puse șapca și porni înainte.

A doua zi, dimineața, ușa biroului în care lucra serviciul personalului se deschise și în pragul ei apăru... o fantomă. Doar Pașca plecase ieri cu toată pompa! „Fantoma", cu un pachet de haine sub braț se îndreptă spre tovarășul Crăinician și întrebă cu o voce energică, abia stăpînindu-se să nu zîmbească de mutra uluită a celui ce-l privea:

— Mă rog frumos, la dumneta or adus ieri Șipoș și Poboreni cheia mea?

H. ROHAN

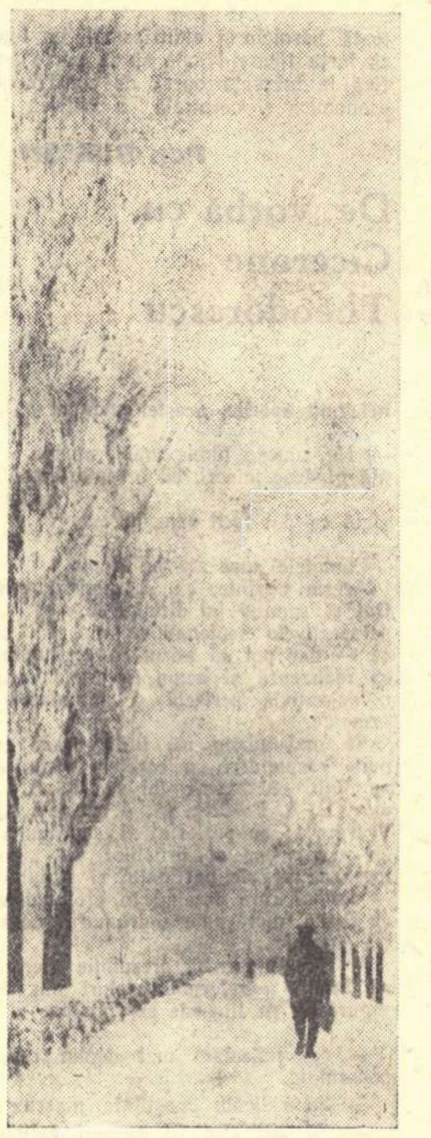

Iarna Foto A. MIHAILOPOL

Cîntec în timpul Congresului

Un cîntec pentru grădinarul tînăr
care-a sădit, deșțelenind pămînturi,
în Răsăritul de departe, arbori
spre care păsările vin, și stelele;
zidarului un cîntec, mîinilor
albe de var ca de zăpadă-n iarnă,
mîinilor lui pe care, ațipind,
își lasă fruntea rece ianuarie;
un cîntec pentru cel care lucrează
în seară, sus, pe vaste schelării,
cînd buzele lui fragede răsuflă
atîta de ușor în frigul aspru,
că numai stelele se aburesc;
și inginerului un cîntec, priveghierii
neostenite, lîngă eprubete,
și căii lui prin ziuă, cînd se-așează
pe ochelari, un fluture albastru;
un cîntec pentru ultimul etaj
al noilor clădiri — și pentru alba
fereastră luminată de-arcuirea
plăpîndă-a ramurii de liliac;
comsomoliștilor viteji un cîntec,
urmașilor de azi ai lui Corceaghin,
și-înțelepciunii celor ce conduc
această mare-uzină a luminii...

Congresului — un cîntec nesfîrșit
și steagului pe care-l urcă dîrz,
pînă la lună și mai sus de lună!

In sala Congresului, iată-l...
Ferestrele lumii, o clipă sînt parcă mai largi
și păsări plutesc amețite
în aerul care vibrează —
și toate priveliștile
au un contur tremurat, de emoție...

Cu fruntea și ochii în plină lumină — îl văd,
cu mîinile-n calmă penumbră
— și umbrele-ncet se destramă,
cînd mîinile lui le ating —
în straiele-i simple și sobre-l zăresc
în sala Congresului...

Cuvintele ce se rostesc, le-ascultă:
severele cifre trasînd traectorii
țițeiului, trenurilor, poate planetelor...
Il văd cum privește pe cei ce-l înconjură,
recunoscîndu-i după cum se bucură
și după frunțile pe care-alunecă
aceleași raze ca pe fruntea lui...

In sala Congresului, Lenin.

Florin MUGUR

Intrarea în Dobrogea

Călătoream într-un tren de noapte
și adormisem, cînd, la o vreme,
un copil a căzut de pe bancă,
prin somn și a plîns speriat.
Am sărit și l-am prins în brațe
(Cît l-am mustrat pe tatăl copilului
pentru că adormise
și nu știa să vegheze destul!)
Ne-am trezit toți călătorii din compartiment.
Pe urmă trenul a alunecat într-una
foșnind prin mijlocul unui ocean adînc, verde,
plin de taine și de frumusețĂ
și în care nu se mișca nimic
decît constelații albe de lumini electrice
tremurau pe depărtări
și uneori ne împresurau pe aproape
înalte stoluri de combine.
Se revărsa de ziuă
și de jur împrejur se înfiripa tot mai clar
acel ocean verde și aspru.
N-am mai dormit nici unul dintre noi,
numai băiatul s-a liniștit, adormi împăcat,
ca și cum nu se întîmplase nimic.
Pe unde sîntem? — a întrebat cineva.
Uitîndu-se pe fereastră, după o vreme,
Altcineva a răspuns:
— Prin Bărăgan...
Eram undeva, prin mijlocul Dobrogei —
Dobrogea muncită în comun era acel Bărăgan.
Și acum îmi explic pe deplin:
trecînd prin oceanul acela de grîu și porumburi
adîncit în pacea lui, plin de taine și de bogății,
copilul le simțise pe toate, prin somn
și vrînd parcă să fugă, să zburde prin ele
și să se bucure,
ca un puișor din cuibul lui alunecase.
Iar eu, tot prin somn,
întinsesem brațele, să nu se lovească..

Traian COȘOVEI

Bibliotecara

In incinta bibliotecii sătești
Zilnic se aude glasul de soprană al bibliotecarei:
— Tovarăși, am primit un lot de cărți noi!
Are șase sute de cititori.
O cheamă Elena Onica.
Cînd vorbește schițează un zîmbet de liliac înflorit.

Cititorii i se adresează familiar:
— Lenca, dă-mi „Pămînt deșțelenit"!
— Lenca, dă-mi „Răscoala"!
— Lenca, dă-ne tabla de șah!

E puțin cam frig în bibliotecă.
Lenca se apără
Cu scutul unei canadiene roșii.
Poartă de asemenea pe cap bască roșie —
Acest lucru îți aduce aminte
De luptătoarele Comunei din Paris.

E blondă, are ochi albaștri,
Și nu știu de ce, privind-o,
Te gîndești la primăvară.

Țigănești, decembrie 1958.

Cristian SIRBU

N. D. COCEA și virtuțile entuziasmului

„...n-am văzut la nimeni, ca la el, atîta tinerețe în inițiativă, atîta entuziasm comunicativ și — la nevoie — atîta bravură în fața adversităților". Gala Galaction (Adevărul, 3 februarie 1949)

Părerea acreditată că N. D. Cocea rămîne un maestru al pamfletului, deși întemeiată din punct de vedere strict literar, riscă să favorizeze o apreciere unilaterală a personalității sale. Ar fi nedrept să se reție din scrisul său doar picătura de otravă concentrată care, de la Paul Louis Courier încoace, definește pamfletul. Redusă la condiția veșnicului opozant, a dărîmătorului de idoli, prezența lui N.D. Cocea își pierde, nu însemnătatea, dar farmecul și luminozitatea pe care sarcasmul în el însuși ori vehemența polemică singură nu le întrețin.

Vocația polemicii, pe care Cocea o avea indiscutabil, apare totdeauna condiționată la el de un inepuizabil entuziasm. Acesta este și cuvîntul care răsare, poate, cel mai des sub pana lui, iar întreaga sa activitate își află, într-o asemenea forță sufletească, izvorul de energie și de înnobilare. „Facla", devenită celebră prin înverșunatele campanii antimonarhice, înainte de a fi strigătul de revoltă al unei conștiințe lucide, este — după însăși expresia fondatorului ei — rodul „unui moment de entuziasm". Tot din entuziasm ia ființă în 1911 și „Rampa", primul ziar de artă și literatură: într-un interval de nici doi ani cît avea să dureze, Cocea face patru sau cinci proiecte de îmbunătățire a gazetei, suspectîndu-se permanent de monotonie și îngrijorat ca paginile sale să nu se contamineze de apatia mediului intelectualității burgheze. „Visam — mărturisește el într-unul din articolele programatice — un ziar viu de toate avînturile noastre, cules din tot ce e mai bun în sufletele noastre, zețuit parcă rînd cu rînd și literă cu literă din căsuțele tainice ale inimii..." („Rampa", 28 septembrie 1913). Cînd în 1916 se tipărea a doua serie a „Faclei" cel dintîi lucru pe care Cocea se simte obligat să-l declare este ostilitatea fățișă, disperată aproape, împotriva tuturor formelor de indiferentism. „Aș vrea să torn în paginile „Faclei" atîta entuziasm... încît paginile „Faclei" să pară că se aprind sub ochii cititorului". („Facla", 1 ianuarie 1916). De cît entuziasm tenace și constructiv era capabil Cocea s-a verificat în condițiile grele ale retragerii de la Iași cînd, în cîteva luni, a fondat tot atîtea ziare, dejucînd îngrădirile și piedicile cenzurii.

Entuziasmul acesta trebuia să aibă în manifestările sale ceva extrem de cuceritor, fapt care a și contribuit, probabil, la gruparea a numeroși intelectuali de frunte în jurul lui Cocea. O rapidă inventariere arată că la publicațiile înființate și conduse de el au colaborat — în afara lui Arghezi și Galaction, de care l-au legat cei dintîi pași în literatură, — Cezar Petrescu („Facla", 1912), B. Fundoianu („Facla", 1916, „Chemarea", 1917), Victor Ion Popa (cu desene sociale în „Omul liber", 1918), Camil Petrescu („Facla", 1925), apoi la „Era nouă" și la „Reporter", atîția reprezentanți ai gîndirii progresiste, democrate, atașați de Cocea prin apropierea comună de idealurile mișcării muncitorești.

In toată activitatea și în tot ce a scris Cocea, entuziasmul său manifest traduce nevoia intimă de a servi unui ideal de umanitate și unui crez democrat nutrindu-se dintr-o rară generozitate sufletească. Pamfletul său implică această generozitate și în oricare din reacțiile lui polemice se poate identifica reflexul unei sensibilități ori al unor aspirații ultragiate. Inainte de a ști să deteste, Cocea învățase să admire.

Pe acest fond de vibrație sinceră și de trăire pasionată, aversiunile lui Cocea se conturează și mai net. Era cît se poate de firesc, era oarecum fatal ca ori de cîte ori întîlnea absența idealului, deghizată în vorbărie demagogică, servilismul confundat cu diplomația și atașamentul loial cu negustoria de tarabă, în sufletul său să se nască indignarea, iar indignarea lui să ia înfățișările cele mai înverșunate. Cocea a pus pasiune și în aversiuni, făcînd din entuziasm o pavăză împotriva calculului meschin, a lașității, a mediocrității și a letargiei vanitoase. Lumii burgheze, de care are oroare, tocmai pentru că interzice tresărirea de entuziasm, îi adresează o adevărată catilinară: „Știu că sînteți mici, vulgari, plini de ambiții meschine și de pofte ilimitate, că sînteți lași și răi... Dacă nu puteți să vă îmbătați de soare și de stele, de aer, de miresme, de cîntece și de poezie, îmbătați-vă cel puțin cu fumul cafenelelor voastre luxoase". („Facla" 27 martie 1916). Parazitismul politicianist îl vede asociindu-se cu renunțarea la orice gest entuziast și la orice aspirație. Cangrena monarhiei, cu care Cocea s-a luptat atîta vreme, se particularizează ea însăși în ochii săi prin aceleași simptome de insensibilitate, de trăire mediocră, trivială. In lipsa ei de avînt, Cocea descifrează inaderența, incompatibilitatea monarhiei cu viața și cu nevoile poporului nostru: „In mijlocul unui popor tînăr, pentru care erau făcute toate visurile și în sufletul căruia ar fi putut să vibreze toate năzuințele și toate idealurile, regele Carol a domnit 45 de ani, străin aspirațiilor noastre, urîndu-ne inteligența și disprețuindu-ne nebunia generoasă, tresărind numai la sunetul aurului, cu inima închisă ca o ladă de fier..." („Facla", 21 iulie 1912).

Cînd ipocrizia trecea drept un merit iar entuziasmul era privit ca o naivitate, Cocea a avut curajul să opteze pentru acesta din urmă. Alegerea sa a fost dictată de conștiința misiunii intelectualului cinstit de a apăra adevăratele valori morale. Temeiul acestei conștiințe l-a aflat în ideologia mișcării muncitorești, a cărei activitate răspundea întru totul entuziasmului său ardent. „Mișcarea muncitorească nu reprezintă numai un ideal economic, ci și un înalt ideal moral. Tot ce e abuziv, corupt, stricat politicește și dăunător din punct de vedere social, trebuie să dispară în fața pornirii plină de avînt, de cinste și de idealism a mișcării socialiste". („Romînia Muncitoare", 10 august 1908). Se înțelege atunci de ce toate nădejdile sale de regenerare se îndreaptă spre revoluția pe care așteaptă s-o înfăptuiască forțele clasei muncitoare. Viziunea viitoarei revoluții proletare, încrederea nestrămutată în izbînda ei, este treapta cea mai înaltă la care a ajuns entuziasmul lui N. D. Cocea. Această încredere l-a călăuzit în etapele hotărîtoare ale activității sale. Ea îl determină să activeze, după reprimarea grevelor de la Grivița, în Comitetul pentru apărarea ceferiștilor. Ea îl însuflețește să demaște primejdia fascismului german în articolele din „Reporter". Ea îl îndeamnă să salute cu mîndrie eliberarea țării noastre și să se înroleze de îndată — ca director al ziarului „Victoria" — printre combatanții activi și direcți pentru înfăptuirea năzuințelor muncitorești. Numai moartea, survenită acum 10 ani, l-a putut răpi luptei căreia el se dedicase cu un devotament exemplar.

Cu N. D. Cocea se prelungește pînă în vremea noastră firul tradiției pașoptiste. Pamfletul său ardent, țîșnit din entuziasm, are ca precursori pe un Ionică Tăutu din „Strigarea norodului...", pe un Kogălniceanu din „Noul Acatist...", ca și pe Bolliac din articolele apărute în „Republica Romînă". Capacitatea sa de dăruire onorează această descendență, la care Cocea aduce în plus conștiința evoluată asupra raporturilor sociale și adeziunea la idealurile umane și politice ale clasei muncitoare. Este ceea ce întreține vie memoria lui N. D. Cocea.

Geo ȘERBAN

NOTE

● Intr-o notă, „Contemporanul" observa că în săptămîna trecută afișul sălii Comedia a fost ocupat în cea mai mare măsură de piesele traduse și regizate de către primul director de scenă al Teatrului Național. Pe săptămîna în curs a fost aplicată cu consecvență aceeași linie, trei din cele patru piese anunțate în repertoriu fiind în aceeași situație. S-a răspuns astfel întrebării puse de „Contemporanul" cu indiferență și fermitate. Pînă cînd o să se mai amestece presa în treburile interne ale Teatrului Național?

● Este legitimă, totuși, nedumerirea exprimată în „Scînteia" cu privire la dispariția din repertoriul Naționalului a unor piese sovietice remarcabile ca „Dușmanii" de Gorki și „Caleașca de aur" de Leonov. Ambele piese s-au jucat în stagiunea trecută de foarte puține ori. Necesitatea înlocuirii unui interpret secundar nu poate justifica abandonarea singurului spectacol Gorki din zestrea teatrului. In ceea ce privește „Caleașca de aur" nu se poate să nu ținem seama de interesul viu cu care publicul a primit interpretarea acestei valoroase piese, de către colectivul Teatrului Național din București.

● O veche revendicare a cititorului și a... criticului: volumele ce apar să aibă pe copertă „De același autor". Poate că nici autorul nu s-ar supăra. Editura tineretului a făcut un început bun în acest sens (volumele lui Nicolae Tăutu, Ion Brad etc.). Ii urăm să urmeze și... să fie urmată.

● PENTRU RUSALIN MUREȘANU problemele sînt complicate. Cînd eroul miner înfipse scurt pichamărul în „șist", „scrîșni, c-a dat un cer de ametist / și-un bărăgan întreg, pe-o galerie!" Cînd se tranșează marea lui frămîntare? Nă vă alarmați. Chiar în strofa următoare: „Insă atunci cînd un miner de frunte / I-a spus că-i tot din Bărăgan de fel, / El a privit c-un zîmbet larg la fel / Și-au înfipt din nou pichamărul în munte!" Al dracului pichamăr! Lui ce-i pasă? El, netulburat, se-nfige... („Iașul literar" nr. 11/1958).

● DUPĂ CE AFLĂM din poezia Adelei Popescu, „Imn", că iubirea „a venit ca un duh / pîlpîind din aripi de puf" sîntem avertizați că pe cei doi îndrăgostiți „i-au anunțat cu salve înalte, furnalele", și minerii i-au primit cu „sare ca spuma, / colectiviștii cu pîne ca luna" și că „țesătoarele au venit cu pînza / Ca frunza" să-i întîmpine. Nu ne rămîne decît să constatăm că la această dragoste participă toată lumea. Singurul nostru dubiu se referă la participarea cititorului. („Flacăra").

● UN BUN REPORTAJ despre activitatea unui grup de tehnicieni agricoli într-un sat de lîngă București scrie cu vervă și documentație Liviu Maior.

● O PAGINĂ SPECIALĂ din penultimul număr al „Contemporanului" informează despre următoarele filme romînești: „Mingea", „Șapte arte" (de Gopo), „D-ale Carnavalului" și scurt-metraje muzicale și coregrafice.

Pagina e interesantă și antrenantă, deoarece cuprinde declarațiile unor interpreți și regizori precum și rubrica „Ce nu știu spectatorii" în cadrul căreia se dau date interesante de pe platourile de filmare. Totuși faptul că „picioarele eroilor Pampon și Crăcănel ce se văd în planuri de detalii aparțin unor figuranți ce i-au dublat pe interpreții principali Giugaru și Birlic" este un exces de informare.

● TREI PAGINI din ultimul număr al „Luceafărului" sînt scrise de doi tineri prozatori: Fănuș Neagu și Ion Băieșu. Trebuie remarcată orientarea autorilor spre probleme de imediată actualitate: schița lui Fănuș Neagu, surprinde momente de tensiune în preajma înființării unei gospodării colective, iar „Așa sînt eroii?" de I. Băieșu prezintă figuri autentice de muncitori.

● CIND EXULTĂ patriotismul local craiovean noi bieții cetățeni din alte colțuri ale țării ne simțim stînjeniți. Scrie Marinca Ion în reportajul „Aici Craiova": „De aproape cinci ani, în fiecare zi, semnalul și formula „Aici Craiova" afirmă pentru pasionații radioului de pe toate meridianele globului existența uneia din regiunile cele mai bogate ale patriei noastre" și mai departe: „...și pentru că oltenilor le place cînd stau de taină să închine și un vin bun din podgoriile Dăbulenilor, Segarcei ori Corcovei și să asculte un cîntec vesel, ei deschid aparatul de radio la postul Craiova".

Ce-o să se scrie, cînd la Craiova va fi și televiziune?

● DEMNĂ DE POPULARIZAT, inițiativa Librăriei Noastre de pe bulevardul Magheru de a însoți cărțile de literatură cu prezentări scurte extrase din presă.

● A APĂRUT o nouă ediție a „Țiganiadei". Ediția este îngrijită de J. Bick, iar studiul introductiv, semnat de Paul Cornea, oferă o pătrunzătoare analiză a lui Ion Budai-Deleanu, cu inteligente incursiuni în istoria literaturii romîne.

● In revista LIMBA ROMÎNĂ (nr. 6 din 1958) acad. Al. Rosetti semnează un interesant articol în care prezintă contribuția lui Camil Petrescu la dezvoltarea limbii noastre literare. Raportînd conținutul operei lui Camil Petrescu la expresia lui lingvistică, acad. Al. Rosetti ajunge la concluzia că „evitarea ornamentelor inutile, ritmul rapid, proprietatea termenilor și limpezimea" sînt caractere specifice limbii autorului „Unui om între oameni". In diferite prilejuri Camil Petrescu și-a exprimat punctul său de vedere cu privire la limba literară. Scriitor realist, el a respins întotdeauna gruparea cuvintelor în „literare" și „neliterare", vorbite de care s-a slujit cu mult meșteșug. Exprimarea cît mai exactă a ideii, a conținutului deci, a constituit pentru el o preocupare statornică. Așa se explică de ce la reeditarea scrierilor sale, toate modificările vizau tocmai deplina corespondență între conținut și formă. Articolul acad. Al. Rosetti evidențiază acest aspect esențial.

Poșta redacției

Emil V. Nin — Craiova. Ideea dvs. e cît se poate de interesantă. Caracterul de parodie al poeziei dvs. se pierde însă datorită faptului că originalul pe care-l ridiculizați nu e prea cunoscut. Părerea noastră este să exagerați mai mult ridicolul sau, ceea ce ar fi și mai prețios, să încercați să parodiați o anume manieră de a scrie versuri, clișee literare mult răspîndite sau — ceea ce ne interesează pe toți cu deosebire — versurile fără conținut. Eficacitatea parodiei ar fi mult mai mare.

Emil Georgescu — București. Poezia e lipsită de un lirism autentic. Ați versificat o idee generală fără să extrageți substanța ei poetică.

Constantin Vișan — Constanța. Poeziile dvs. sînt un amestec ciudat de prozaisme și metafore poetice. Vă lipsește știința versificării în orice caz. și, din nefericire, faceți și greșeli de gramatică. Trebuie să citiți mult.

Dumitru Rotocol — Craiova. „Indemnul" conține multe idei interesante pentru o seamă de viitoare poezii. Prezentați-le!

Maria Dumitru — Constanța. Nu am publicat poeziile dvs. pentru că nu sînt realizate artistic. Dvs. versificați idei care pot fi foarte bine împărtășite și în proză, în vorbirea curentă. Ar trebui să citiți multă poezie ca să înțelegeți mai bine în ce constă arta de a scrie versuri.

Ilie Sîrbu — Ploești. Greșiți socotind că numai rima și ritmul sînt cele două caracteristici ale poeziei. Versurile trebuie să conțină și o idee poetică, ceea ce nu se întîmplă cu cele pe care ni le-ați trimis. Incercați să gîndiți poetic.

Grui Ger — Timișoara. Versurile trimise au unele licăriri poetice. Vă lipsește experiența literară pe care o puteți dobîndi numai scriind mereu. Mai trimiteți-ne din încercările dvs.

Ion Dina — Pitești. Intîmplarea pe care o relatați în versuri ar fi fost mult mai potrivită pentru o schiță. Versul jucauș pe care-l folosiți nu se potrivește cu dramatismul situației, iar pe de altă parte, vă împiedică să dați toate amănuntele care ar putea imprima întîmplărilor mai multă viață.

Șerban Broască — Galați. Versurile dvs. arată că aveți o aptitudine poetică înnăscută dar, din nefericire, complet necultivată. „Mult aș vrea să ies din ceață" — spuneți dvs. Pentru aceasta va trebui să vă cultivați talentul, să citiți foarte mult, în special multă poezie. Mai scrieți-ne.

Marcel Meltz — București. Ideea dvs. dovedește o oarecare vioiciune literară, versurile sînt însă zgrunțuroase, necizelate.

Gheorghe Gh. Miron — Băile Herculane. Scrieți mai citeț și dacă se poate cu cerneală! Ultima poezie, singura pe care am descifrat-o are unele sclipiri dar n-ați urmărit ideea pînă la capăt.

Vlad M. Nicu — București. Urările pe care le faceți în versuri sînt bune ca urări. Ca versuri mai puțin. „C[illegible]ru" e facilă și scrisă în stilul poeziilor din vechile manuale școlare. In „Unde domnește exploatarea"... exploatarea artei lui Eminescu e prea vizibilă. Noi sîntem convinși că dvs. puteți scrie poezii mult mai bune.

V. Marghita — Ploești. Dintre poeziile trimise cea mai reușită este „Visul Doftanei", care pe alocuri vădește o emoție autentică. De pildă strofa: „Mi-a ciocănit mădularele / Și-a înfipt în mine țepușele / Erau mai ușoare cătușele" etc. etc. Mai trimiteți-ne.

CONTINUARI

Constructorul comunismului

naturată a personalității. In concepțiile burgheze, oricît de abili ar fi reprezentanții lor, se străvede clar esența egoistă, subiectivistă a moralei burgheze. De la romantici, trecînd prin Max Stirner, Nietzsche pînă la existențialiștii francezi și „personaliștii" americani, idealul etic micburghez s-a dezvăluit ca obsesie subiectivistă și dispreț pentru mase. Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a deschis era realizării etice a maselor de milioane de oameni simpli, a dovedit că adevăratele valori morale sînt „devotamentul față de comunism și intransigența față de dușmanii lui, conștiința datoriei sociale, participarea activă la munca pentru binele societății, respectarea liber consimțită a regulilor fundamentale de conviețuire umană, ajutorul reciproc, tovărășesc..." (N. S. Hrușciov: „Cu privire la cifrele de control ale dezvoltării economiei naționale a U.R.S.S. pe anii 1959—1965").

Timp de mai bine de patru decenii, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a educat cu răbdare milioane și milioane de oameni ai muncii, făcînd să prindă viață un ideal etic încă nemaiîntîlnit în istoria moralei. Acest proces de valoare epocală al încarnării noii morale comuniste a avut loc — iar raportul tovarășului Hrușciov dă acestui proces un nou imbold și o nouă perspectivă — nu în chip automat, ci în luptă cu rămășițele capitalismului în conștiința oamenilor. Ceea ce caracterizează modul în care raportul tovarășului Hrușciov pune problema educației comuniste este spiritul critic necruțător, exigența combaterii lipsurilor încă existente, cerința, de mare însemnătate practică, de a se orienta opinia publică împotriva manifestărilor izolate antisociale.

Astfel de exigențe nu sînt posibile decît în pragul trecerii spre comunism, în țara în care un popor întreg a trecut prin cele mai grele probe de verificare a capacităților sale politice și morale — cum a fost războiul împotriva cotropitorilor fasciști. Sînt exigențe firești și deplin realizabile pentru că, — după cum amintește raportul — influența morală a ideilor comunismului este de mult și strălucit dovedită prin participarea activă a milioanelor de oameni la construcția vieții noi. Și nu numai oamenii sovietici vîrstnici, care poartă titlul glorios de constructori ai socialismului, sînt reprezentanții moralei comuniste vii, în acțiune, dar și tinerii oameni sovietici au de pe acum înscrise la activul lor mari realizări cetățenești, cum sînt valorificarea intensă a unor noi regiuni în grele condiții de muncă.

Școlilor de toate gradele li se pune încă o dată în față sarcina legăturii strînse cu viața, politehnizarea intensă a școlii corespunzînd cerințelor construcției comuniste. Iar tematica artistului, scriitorului și omului de știință va reflecta prin imagine, idee sau realizare tehnică, aceeași adîncă preocupare a înfăptuirii impunătorului plan de trecere spre comunism.

Marele pedagog Macarenco spunea că respectul pentru om îl dovedesc exigențele față de el. Acest respect — altoit pe grija față de om — străbate raportul tovarășului Hrușciov în care, de la școlar pînă la veteran, toți cetățenii sovietici își citesc înscrise, după capacitățile lor, aporturile lor viitoare la construcția comunismului.

Acad. C. I. GULIAN

Menirea scriitorului contemporan

mijloc de cunoaștere și de educare, iar nu o distracție și un joc personal fără finalitate, fără adresă, sau numai cu adresă personală.

Oamenii de artă sovietici au în sarcina lor ca prin opere de mare valoare artistică, oglindind realitatea revoluționară, să ridice conștiința maselor, să cultive în oameni calități morale și politice care corespund idealurilor societății comuniste. Prezentarea în imagini, în forme artistice, a muncii folositoare societății, a luptei pentru comunism, a tuturor aspectelor realității sovietice, constituie un mijloc încercat și sigur de educare comunistă. Oamenii de litere și de artă din U.R.S.S. se bucură de o mare atenție din partea partidului și de o mare dragoste din partea oamenilor muncii. Cele 400.000 de biblioteci sînt tot atîtea școli de educație comunistă. iar cele 1.500.000.000 de cărți din rafturile lor sînt tot atîția propagandiști pentru cauza comunistă. Indatoririle scriitorilor sovietici au fost enunțate de tov. E.A. Furțeva în ampla ei cuvîntare astfel:

„Ei sînt chemați să oglindească așa cum se cuvine în cărțile lor viața eroicului popor sovietic, energia sa revoluționară clocotitoare, mărețele transformări înfăptuite la orașe și sate, chipul moral minunat al omului nou — constructor al comunismului, să arate cum sînt lichidate rămășițele trecutului din conștiința oamenilor".

„Lucrul principal pe care poporul îl așteaptă de la oamenii de literatură și artă sînt opere cu un înalt conținut ideologic, de o strălucită măiestrie artistică, căci este vorba de formarea concepției despre lume, a caracterului, a întregului chip moral al omului societății comuniste".

O literatură pătrunsă de spiritul de partid, izvorîtă din contactul permanent, nu ocazional numai, cu viața și din experiența autentică și personală, care să oglindească fidel și complet toate aspectele multiple ale realității în cele mai desăvîrșite forme artistice, corespunzătoare prin înaltul lor nivel marii opere de construire a societății comuniste, — iată, într-o frază sintetică, munca uriașă ce cade pe umerii scriitorilor sovietici.

Noi, scriitorii din Republica Populară Romînă, urmărim cu un deosebit interes și cu o mare admirație modul strălucit în care își îndeplinesc sarcinile tovarășii noștri sovietici.

Vasta experiență ce luminează dezbaterile Congresului al XXI-lea al P.C.U.S. în problema sarcinilor oamenilor de literatură și artă din Uniunea Sovietică sînt pentru noi îndrumări deosebit de prețioase care îmbogățesc cunoștințele și experiența noastră.

Adîncirea lor va însemna un ajutor neprețuit în orientarea justă a creației noastre.

Dacă prin importanța lui mondială, proiectul sovietic septenal de dezvoltare a economiei naționale a Uniunii Sovietice pune problema unității frățești a sistemului mondial al socialismului, aceeași unitate caracterizează și frontul ideologic. Orice mare succes al literaturii și artei sovietice este un succes al nostru, al tuturor celor din lagărul socialist. Țelul comun și lupta comună pentru a-l atinge, ne dă acest sentiment de solidaritate în tot ce întreprindem și de succes comun în tot ce reușim.

Cu acest sentiment care domină gîndurile noastre, dorim scriitorilor sovietici, prieteni și tovarăși, spor la muncă și succes în îndeplinirea sarcinilor istorice la care sînt chemați.

Demostene BOTEZ

Educația comunistă a tinerei generații

cu munca de creație, mai ales cu cele tinere". Și apoi, mai departe: „Poate fi considerat normal faptul că tineri cu aptitudini literare sau muzicale intră direct de pe băncile școlii într-un institut de literatură sau conservator, iar după terminarea acestora, devin „artiști liberi"? Ce ne poate învăța un autor care, în afara băncilor școlare, n-a văzut nimic în esență?"

Această observație critică, cuprinsă în cuvîntarea tovarășei E. A. Furțeva, are o deosebită forță mobilizatoare și pentru noi tinerii care activăm în frontul literaturii și artei noastre. Numai folosind cu pasiune și perseverență toate mijloacele pentru a ne integra în viață, în activitatea practică a construcției socialismului, vom izbuti să ne dezvoltăm aptitudinile, să scriem lucrări care să slujească lupta măreață a poporului nostru.

Tovarășul V. E. Semiceastnîi, prim-secretar al Comitetului Central al Comsomolului, luînd cuvîntul în cadrul dezbaterilor celui de al XXI-lea Congres, a vorbit despre probleme ale vieții și muncii tinerei generații. El a exprimat recunoștința fără margini pe care tinerii și tinerele din U.R.S.S. o poartă Comitetului Central leninist al P.C.U.S., pentru grija părintească față de munca, învățătura și odihna tineretului.

Urmărind cuvintele tovarășului V.E. Semiceastnîi rostite la tribuna Congresului, aveam în fața ochilor noștri chipul luminos și nemuritor al lui Pavel Corceaghin, faptele îndrăznețe ale făuritorilor orașului tinereții — Komsomolsk de pe Amur, exemplul eroic al Zoiei Kosmodemianskaia, al lui Matrosov și Oleg Coșevoi; îmi aminteam de cele 5 milioane de tineri și tinere care au plecat pe pămînturile înțelenite, pe șantierele din răsărit, din nord și din Siberia, au participat la strîngerea recoltelor de pe noile pămînturi redate agriculturii.

Hotărîrea nestrămutată a tineretului sovietic de a săvîrși sub steagul Partidului Comunist fapte eroice pentru gloria patriei socialiste, pentru comunism, este o pildă vie care însuflețește și tineretul patriei noastre. Luptînd sub steagul Partidului Muncitoresc Romîn, tineretul nostru se străduiește cu toată priceperea sa, cu toată hărnicia și entuziasmul, cu toată forța tinereții sale să ia parte activă la măreața operă de construcție economică și culturală a patriei.

Pop SIMION

De vorbă cu Cicerone Theodorescu

nebănuit sporite, aceste cuvinte:

— Nu cunosc nimic mai frumos...
Mă gîndesc uneori, cu o mîndrie naivă poate:
„iată ce pot face oamenii!..."

Cuvintele sunt ale lui Lenin.

Aceste cuvinte, ca și motivul central al sonatei lui Beethoven, ca și perspectivele septenalului, nu știu de ce — dar pot să afirm cu certitudine că realizează și acum în auzul meu, o sugestivă, perfectă și stimulatoare armonie.

Să mai adaog că, în legătură cu noile răspunderi pe care le resimțim cu toții, cuvîntările lui N. S. Hrușciov, E. A. Furțeva, M. A. Suslov, Al. Tvardovski au proiectat și asupra muncii scriitorilor și artiștilor — „ajutoare active ale partidului și statului" — lumini care deschid în profunzime, cu și mai mare putere, drumurile noastre înainte...

Ar fi o zadarnică prezumție literară să încerc a reformula țeluri atît de viguros și de limpede exprimate:

— Să reflectăm mai deplin lupta poporului...

— Să ridicăm conștiința maselor...

— Să cultivăm în oameni calități morale și politice care corespund idealurilor societății comuniste...

De la toți oamenii muncii literare și artistice, aceste țeluri așteaptă o însușire temeinică și adevărată. Adică concretizări, fapte de artă, contribuții proprii.

— Care dintre aparițiile relativ recente ar indica după Dvs. sensuri noi și experiențe artistice fericite în bătălia pentru actualitate? Ce ne-ați putea spune despre lucrările care v-au plăcut mai mult?

— Nu mă prea pricep la proză, dar am impresia că Zaharia Stancu a realizat un considerabil, un tulburător efort, înscriind cu deplin succes pe orbită romanul lui de 4 tone și care are toate șansele să înscrie cu același succes încă de trei ori pe atîta.

Tovarășii de muncă literară, mai bătrîni și mai tineri, n-au decît motive să se bucure că „Rădăcinile sînt amare" domină de departe întreg anul 1958. Figurile de comuniști ca Licu Oroș, Clemente Țigănuș, Frații Gînji, sau specimenele copios demascate ale putregaiului burghez ca Grunz și Orbescu, sau politicienii savuroși și incisiv pecetluiți ca Tăunosu vor rămîne, fără îndoială, în literatura noastră.

— Dar în privința poeziei ce ați cita în primul rînd?

— „Surîsul Hiroșimei" poemul de excepțională valoare al lui Eugen Jebeleanu. Nu e pur și simplu un mare poem. E o performanță.

Mă grăbesc să precizez, ca să nu avem vorbe, că Jebeleanu este prietenul meu; dar lauda ce i-o aduc, de altfel pentru prima oară în mod public, este lauda poeziei; și mi-e drag să spun aceasta (cu „o mîndrie, naivă poate...") pentru că performanța rămîne și orice om al profesiei noastre are dreptul și datoria s-o proclame fără ezitări; chiar și tov. acad. G. Călinescu, optimistul nostru prieten de la „Contemporanul", care scrie adesea cu multe intuiții de critic.

Un lucru trebuie reținut: cu „Surîsul Hiroșimei", istoria literară poate să consemneze, de pe acum, că noi ne pricepem — la nevoie — să apucăm și taurii de coarne, nu numai berbecii...

Mă refer, evident, la necesitatea de a ataca temele majore.

— Cum apreciați Dvs. articolele de critică literară consacrate cărților apărute în ultimul timp?

— Aș putea da un exemplu care mă privește direct, dacă nu e cu supărare. După șiruri de excesive bunăvoințe și ambiguități, vizibile de-a lungul articolului apărut în nr. Dvs. trecut, sub titlul: „Dragostea de oameni" (de la acest titlu chiar, care vrea parcă să mă scuze pentru eroarea titlului real al cărții mele: „Oameni și dragoste", și pînă la cele 6 fraze de la sfîrșit în care tot de 6 ori tresare, șovăie și revine speriat același „dar"...) întrebarea colegilor de la „Gazeta literară" are pentru mine ceva neprevăzut și fermecător. Parcă cineva care nu se uita la mine decît peste umăr, îmi dă din nou bună ziua. Asta mă surprinde plăcut. Mă mișcă sincer. Și totuși, dacă mă gîndesc la viitoarele Dvs. ascuțite articole despre viitoarele mele modeste producții parcă aș mai întîrzia răspunsul...

— De ce?

— Uite de ce. Critica trebuie să-și spună cuvîntul în toate împrejurările, indiferent de susceptibilitățile autorilor. Dar problema expresiei, a artei literare — care este și cea mai rodnică artă a convingerii — ar trebui, după părerea mea, să preocupe mai mult pe criticii noștri. Nu vorbesc de mănuși de protecție. Nu cer nicidecum sacrificarea adevărului. Dar cred că ei pot și trebuie să nu abandoneze ideea că rămîn scriitori ei înșiși, chiar făcînd critică.

— Care este părerea Dvs., cu privire la dezbaterile ședinței Comitetului Uniunii Scriitorilor din ianuarie 1959, privind sarcinile poeziei politic-cetățenești?

— Aș putea rezuma acele juste și bine venite concluzii, la una singură care e și o nădejde pe deplin îndreptățită: poezia politic-cetățenească va întîmpina cu cinste ziua de 23 August 1959, glorioasa aniversare a celor 15 ani pe care i-a parcurs poporul nostru de la eliberarea de sub fascism.

Parafrazînd referatul primului secretar, exprim la rîndul meu convingerea că eforturile ce se vor concentra toate în această direcție, ca și activitatea de pînă acum a lui Demostene Botez, E. Jebeleanu, Maria Banuș, E. Frunză, Mihai Beniuc, Dumitru Corbea, Dan Deșliu, Mihu Dragomir, V. Tulbure, N. Tăutu și alții, sînt o chezășie a recoltei pentru care muncim laolaltă ca să fie frumoasă și convingătoare „nu numai prin bogăția conținutului dar și prin forța și măestria artistică", așa cum arăta M. A. Suslov la Congresul P.C.U.S.

— Am vrea să împărtășim cititorilor noștri noutăți privind șantierul Dvs. de creație consacrat marii sărbători naționale a poporului romîn: împlinirea a 15 ani de la Eliberare.

— Mi-au pus întrebări de același fel și prieteni ai mei ca strungarul din Isaccea Ștefan Manole, profesorul de la Oradea Traian Blajovici, elevul din Tg. Mureș Vîrtic Dumitru, Lt. Major de la Constanța, Naghel Gheorghe.

Mulțumindu-vă pentru ospitalitate le răspund pe această cale că mă voi strădui ca ei să găsească în vitrine, în preajma zilei de 23 August 1959 volumul meu „Copiii cartierului" — adică ai Griviței de ieri și de azi — și traducerea poemului „E bine" al lui Maiakovski. Lucrez totodată la un nou volum de versuri care ia treptat ființă din materialul — încă stufos, tulbure, neașezat, al carnetelor mele de drumeție prin țară și în deosebi prin regiunea fruntașă în colectivizare, Dobrogea.

Am gata de asemenea un număr de tălmăciri din marele poet polonez Wladislaw Broniewski și continui cu multă plăcere această muncă — în vederea unui volum de „Versuri alese" din opera lui, fiind vorba de unul dintre scriitorii fruntași nu numai ai țării prietene dar și ai întregului lagăr socialist.

Miron DRAGU

Viața demască negativismul

voare unei viziuni criticiste. Numai o cuprindere dialectică a lucrurilor, spiritul de partid și dragostea aprinsă pentru nou, te poate feri de unilateralitate. Și, poate, cel mai prețios rezultat al activității mele culturale în sat — pe care nu o voi considera niciodată încheiată — este, în ceea ce mă privește, transformarea teoreticei condamnări a negativismului literar în ură. Intr-un sentiment de dușmănie directă și neîmpăcată față de viziunea ce deformează realitatea noastră minunată în procesul ei de transformare.

Viața demască negativismul, în modul cel mai cert, pas cu pas, ca un rechizitoriu răbdător și calm prin infinita sa documentație irecuzabilă. Mînia conținută a vieții noastre împotriva denigratorilor ei trebuie să alimenteze cea mai nobilă și deschisă mînie a criticii literare, în calitatea ei de apărătoare partinică a imaginii veridice a realității.

N-am fost într-o comună care poate fi dată de exemplu pe țară prin succesele ei. Gospodăriile oamenilor încă n-au ajuns la belșugul acelora din satele noastre fruntașe. Mentalitatea locuitorilor e încă adeseori în trecut, apăsată de individualism și, uneori, de umilință. Țiganii, robi pe moșie acum o sută de ani și cei ce au trăit de atunci în îngrozitoarea „libertate" oferită de burghezie, au lăsat în urmașii lor de azi, care constituie o mare parte din populația comunei, urme ce se șterg greu, în obiceiuri și atitudini față de viața socială.

Dar, în afara colectivei, există în comună două întovărășiri agricole. Din 670 proprietari de terenuri agricole în afara colectivei, 607 sînt întovărășiți. Covîrșitoarea majoritate a sătenilor a pășit pe drumul socializării agriculturii. E impresionant să constați progresul obținut în această privință într-o comună în care o mare parte din locuitori au fost obișnuiți în trecut să trăiască o parte din existența lor în condiția de lumpen-proletari, cu pămînt atît de puțin încît însăși condiția lor țărănească e discutabilă. 270 de proprietari agricoli stăpînesc pînă la un pogon de pămînt, 137 pînă la două pogoane. Educarea în spiritul colectivist trebuie să se îmbine aici cu educarea în spiritul lucrului dîrz și lucrului la cîmp, pe care țăranii muncitori o au, deobicei, în sînge. Dar tocmai în această situație, cît de emoționant apare noul!

Cele mai multe zile de muncă în G.A.C. le are colectivistul Bădoi I Vasile. Bunicul său a mai apucat robia țigănească. Tatăl lui a fost fierar în sat. El a moștenit meseria și mizeria părintească. S-a chinuit o viață întreagă, cu o familie de 6 persoane. A fost, cîțiva ani, și muncitor la Malaxa, în București. In gospodărie a intrat mai mult cu brațele sale, ale nevestii și ale celei mai mici fiice — decît cu un oarecare avut. Lucrează deopotrivă la cîmp și la atelierul de fierărie al colectivei, deși are peste 60 de ani. Familia sa stăpînește pentru prima oară ogorul. Dar tot pentru prima oară Bădoi I. Vasile, după o viață poate spune, cum mi-a spus, că e în rînd cu cei mai de seamă plugari. A dus acasă, în toamna aceasta, 1961 kg. grîu, 108 kg fasole, 23 kg. brînză, 193 kg cartofi, 1046 kg. zarzavaturi, 265 kg vin, 57 kg țuică, 193 kg ceapă, aproape 6 kg lînă și 5.072 lei.

Nu strălucesc Budeștii, nu strălucește moș Bădoi, dar ce extraordinar salt istoric înregistrează mintea și inima, receptive la ceea ce este într-adevăr semnificativ pentru dezvoltarea socială. Astfel cum semnificativ este faptul că gospodăria colectivă a obținut 1400 kg grîu la hectar, iar individualii 957! Că mica gospodărie colectivă a Budeștilor a putut vinde statului 10.000 kg de grîu și 6000 kg de floarea soarelui! Că pentru prima oară în Budești pot fi văzute găini și rațe de rasă și că în colectivă se află acum 250 de oi, dintre care 100 aduse acum în 1958.

Ipocritul criticist să-l întrebe pe Dumitru Dică, care n-a cunoscut pînă acum munca pe pămîntul lui, sau pe Ion Stoica, care a adus în colectivă două pogoane, cînd au mai avut în casa lor cîte cca 1300 kg grîu? Sau pe Tița Viana (Viana — ca într-o romanță a lui Miron Radu Paraschivescu), care lucrează singură la cîmp și a adus în casă aproape 500 kg grîu, 293 kg vin, 62 kg țuică și multe altele?

Nu sînt cifre exorbitante, ci cifre care exprimă real creșterea nivelului de trai, de la sărăcie la un început de îndestulare. Nu sînt minuni, ci progrese obținute prin muncă și luptă, în cadrul transformării socialiste a vieții.

Mentalitatea omului se schimbă și privirea lucidă recepteazä modificările progresive zi de zi. Poate cea mai efervescentă transformare se petrece pe planul cultural-artistic și al învățămîntului public. Despre acestea, sînt multe de spus, ca documente de viață în prefacere revoluționară și ca acte de acuzare împotriva negativismului simplist și tezist din dușmănie față de nou.

Savin BRATU

CRONICA DRAMATICĂ

„Pescărușul" de A. P. Cehov

(Teatrul Național „I. L. Caragiale")

Se știe că autorul „Pescărușului" și-a caracterizat această piesă printr-o formulă adeseori citată: „Multe discuții despre literatură, puțină acțiune, cinci puduri de dragoste". Greutatea considerabilă acordată iubirii în prima dintre dramele cehoviene ale lui A. P. Cehov este justificată prin interesul acordat problemei fericirii omenești. Unii dintre criticii lui Cehov au crezut necesar să scuze cu un zîmbet rușinat excesul de erotism din „Pescărușul", argumentînd că el nici nu este esențial temei centrale. S-a susținut astfel că a te preocupa de marele număr al îndrăgostiților nefericiți din această comedie tragică ar însemna să te lași furat de laturile exterioare ale conflictului și să-ți refuzi pătrunderea în tainițele adînci ale discuției ideologice. Dar discutarea disparată a tezelor conținute în această piesă cu privire la specificul și sensurile artei este cel puțin tot atît de nepotrivită. In „Pescărușul", chemarea iubirii și avînturile artei sînt legate strîns, generînd aspirațiile unor oameni febrili către o viață substanțial modificată, către fericirea văzută cu majuscule. Piesa, care la prima reprezentare în fața unui public de obezi cu pretenții a avut, după expresia lui Cehov, „un uriaș insucces", este — în ciuda tonului său calm și a tăcerilor îndelungi — o diatribă minicasă împotriva opacității unei societăți muribunde față de năzuințele aprinse către puritate.

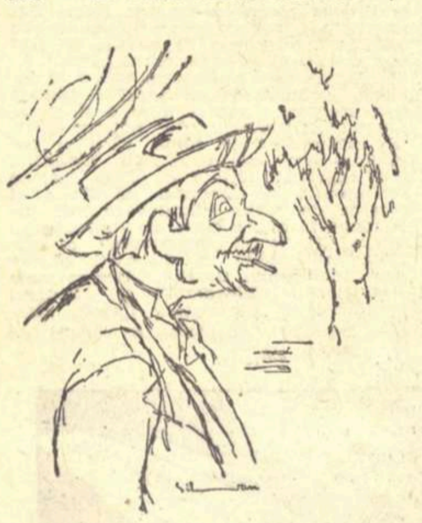

ION FINTEȘTEANU
Artist al .Poporului
în rolul lui Evgheni Sergheevici Dorn

In atmosfera stătută a unei construcții sociale condamnate, toate pornirile însuflețite către fericire sînt viciate rînd pe rînd și compromise fără de scăpare. Oamenii din „Pescărușul" (și din celelalte drame cehoviene) trăiesc într-un cumplit lagăr de exterminare a tuturor visurilor. Internați între sîrmele ghimpate ale viziunii lucide dar limitate a unui scriitor genial și descurajat, eroii lui Cehov cultivă cu ardoare speranța evadării, dar sînt cuprinși, încetul cu încetul, de morbul îndoielii și sugrumați pentru că nu acceptă lupta fățișă cu viața. Excepțiile nu lipsesc cu desăvîrșire. Dîrzenia neașteptată a Ninei Zarecinaia (ca și a Olgăi, cea mai mare dintre cele „trei surori") lansează un semnal luminos către viitor, mărturisind că autorul nu dorește să îmbrățișeze resemnarea totală.

Totuși, a face din Zarecinaia un tip „eroic" este exagerat și acei dintre exegeții lui Cehov care i-au acordat asemenea lauri au simplificat regretabil lucrurile. Nina primește, în cele din urmă, somația teribilă a vieții și nu se claustrează, nu renunță la luptă. Dar ea acceptă conștient compromisuri dintre cele mai triste, suride negustorilor bețivani și iubește cu disperare pe omul care i-a zdrobit existența. Spre deosebire de Treplev, care cade din primele clipe ale bătăliei, Nina are curaj, dar destinul său rămîne tragic, deoarece include și îndrăzneala de a-și jertfi dragostea și puritatea pe altarul „acțiunii", al războiului necurmat cu greutățile.

Dragostea se împletește mereu în piesa lui Cehov cu dorința aprigă de realizare a fiecărui erou. Pentru acele personaje care sînt tentate de mirajul artei (Trigorin, Treplev, Nina) ideea înălțării din tină cunoaște două condiții de înfăptuire. Nina nu este înfrîntă pentru că, dezolată în dragoste, găsește forța să-și păstreze credința în artă; Trigorin, care pierde, din ușurință, șansa purificării prin iubire, se menține plutind pe o scîndură desprinsă din corabia înaripată cu care pornise cîndva spre culmile Parnasului. Treplev se sinucide pentru că și-a pierdut încrederea în operele sale și nădejdea în dragoste. Ceilalți eroi nefericiți sînt vădit inferiori acestui trio care cunoaște neliniștea creatorului de valori. Mașa, Medvedenko sau Polina Andreevna, mizînd întreaga lor viață pe un vis de dragoste, nu cunosc euforia finalurilor decisive. Eroi lamentabili, ei eșuează pe un banc de nisip, cu singura mîngîiere de a-și contempla propriul naufragiu. Bătrînul consilier Sorin procură spectatorului reprezentarea sintetică și cutremurătoare a acestor „suflete de prisos" care n-au găsit într-înșii forța de a voi. Acest mucalit decrepit rezumă simbolic falimentul total al celor care n-au găsit tăria zborului lin al pescărușului deasupra luciului neted al lacului, de teama glonțelui care l-ar putea atinge.

„Pescărușul" lui Cehov merită o cercetare stăruitoare și amănunțită. In declarațiile despre artă ale lui Trigorin, în visurile de „înnoire" ale lui Treplev, în replicile ultime ale Ninei despre credința sa în măreția artei, ni se transmit remarcabile și subtile idei ale autorului dramei cu privire la chestiuni fundamentale ale concepției estetice realiste.

Ceea ce dă însă piesei farmecul său amar este dragostea pentru om și încercările acestuia de a suride fericit, ura nepotolită pentru tot ce se opune pornirilor curate ale umanității către iubire și împotriva minciunii. Simbolul „Pescărușului" a suscitat vii și interminabile discuții, în dorința de a-l suprapune destinului unuia dintre personajele dramei. In realitate, există în piesă mai mulți „pescăruși" și, prin urmare, nu un singur simbol. Pescărușul ucis este poate asemănător cu Treplev, dar el indică sigur soarta tragică a celor care și-au pierdut încrederea în viață și în oameni. Pescărușul împăiat pe care Șamaiev i-l pregătește lui Trigorin nu comentează cu un trist umor acomodarea la convenții și minciuni a acestui scriitor domesticit? Mai rămîn, în sfîrșit, ceilalți pescăruși care continuă să zboare deasupra lacului de pe moșia lui Sorin, celebrînd solemn cele „cinci puduri de dragoste" cu care Cehov a înnobilat piesa sa de un omenesc viu și tulburător.

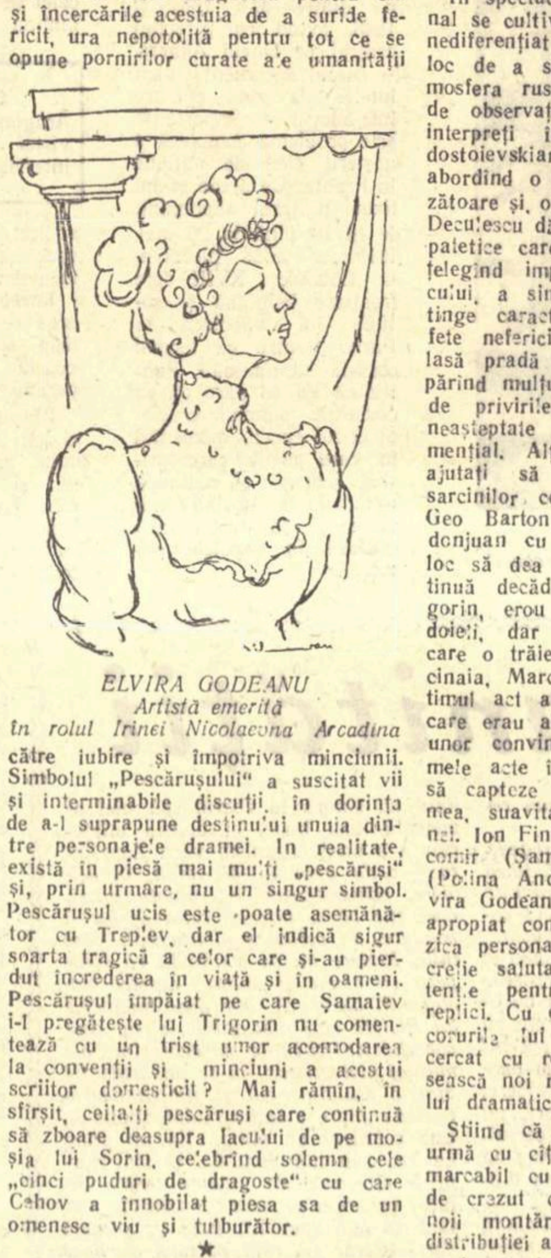

ELVIRA GODEANU
Artistă emerită
în rolul Irinei Nicolaevna Arcadina

★

Cu „Pescărușul", Cehov a deschis seria dramelor care întorcînd spatele situațiilor excepționale și întîmplărilor nemaipomenite, îi prezintă pe oameni în mișcare moleculară. Personajele mănîncă, beau ceai, joacă loton, înconjurați de probleme și mistuiți de năzuințe neîmplinite. In dramele cehoviene, discuția nuanțată a personajelor inteligente cîștigă adesea primul plan, alternînd cu descripția satirică a mediului social, pe fundalul unor mari și semnificative tăceri.

Pentru direcția de scenă, alcătuirea unui ritm unic al mișcării, asigurarea unei viziuni închegate și neîntrerupte care să valorifice factura realistă înnoitoare a dramei lui Cehov, este de cea mai mare însemnătate. Trebuie spus, cu regret, că noua montare a Mariettei Sadova, care izbutește unele momente remarcabile, suferă tocmai din pricina jocului inegal și neunitar al interpreților care nu par a fi stăpîniți și călăuziți de magia unei baghete intransigente.

In spectacolul de la Teatrul Național se cultivă mai ales culoarea unui nediferențiat specific național rus, în loc de a se reconstitui inspirat atmosfera rusă caracteristică unghiului de observație cehovian. Astfel, unii interpreți înclină către o tratare dostoievskiană a rolurilor încredințate, abordînd o linie psihologistă surprinzătoare și, oricum, nepotrivită. Marietta Deculescu dă Mașei Șamraieva accente patetice care frizează morbidul, neînțelegînd importanța menținerii firescului, a simplității tragice care distinge caracterul și destinul acestei fete nefericite. Iulian Necșulescu se lasă pradă unei exaltări zgomotoase părînd mulțumit de masca rigidă și de privirile rătăcite care dau pe neașteptate personajului un aer demențial. Alți interpreți nu au fost ajutați să înțeleagă complexitatea sarcinilor ce le-au fost încredințate. Geo Barton joacă astfel rolul unui donjuan cu pretenții intelectuale, în loc să dea relief procesului de continuă decădere a romancierului Trigorin, erou complicat, minat de îndoieli, dar conștient de drama pe care o trăiește. In rolul Ninei Zarecinaia, Marcela Rusu a găsit, în ultimul act al piesei, tonul și căldura care erau absolut necesare exprimării unor convingeri înaintate. In primele acte însă, actrița nu a izbutit să capteze și să comunice prospețimea, suavitatea excepțională a eroinei. Ion Finteșteanu (Dorn), N. Brancomir (Șamraiev), Irina Răchițeanu (Polina Andreevna) și mai ales Elvira Godeanu în rolul Arcadinei, s-au apropiat considerabil de linia și muzica personajelor cehoviene, cu o discreție salutară și cu o deosebită atenție pentru valorificarea fiecărei replici. Cu excepția primului act, decorurile lui Mircea Marosin au încercat cu rezultate lăudabile să găsească noi rezolvări, în spiritul textului dramatic.

Știind că regizoarea a realizat, în urmă cu cîțiva ani, un spectacol remarcabil cu același „Pescăruș", este de crezut că principalele erori ale noii montări se găsesc în capitolul distribuției actorilor, altele datorîndu-se unei munci de mai redusă adîncime. Oricum, Teatrul Național dovedește, în ciuda defecțiunilor acestui spectacol, că posedă un număr mare de înzestrați actori de dramă care repartizați la locul lor și plasați într-o viziune scenică corespunzătoare cerințelor dramei, pot realiza un repertoriu demn de sarcinile unei asemenea instituții.

V. MINDRA

Desene de SILVAN

ȘOSTAKOVICI, autor de operetă

Cititorului, mai ales dacă este și admirator al lui Șostakovici, îi este desigur greu să și-l reprezinte pe acest mare simfonist dramatic al muzicii contemporane scriind în genul în care au compus un Johann Strauss, un Offenbach, un Lehar. Da, Șostakovici a compus la rîndul său o operetă, a cărei premieră moscoviții au aplaudat-o zilele trecute. Imi imaginez ce mină uimită și ușor-sceptic colorată trebuie să facă gravii preoți ai simfoniei pentru care acest gest al lui Șostakovici echivalează cu o invitație făcută unui gen frivol de a pătrunde în sanctuarul muzicii elevate. Simfoniștii au ajuns să scrie cel mult balete — ca în cazul lui Ceaikovski — dar opereta n-a fost abordată de nici unul din ei. Lipsa unui precedent nu reprezintă însă un obstacol de netrecut pentru un mare artist. Șostakovici l-a dat fără prea multe ezitări la o parte. Interesul pentru toate genurile nu o dată și l-a exprimat deschis. „Mă interesează muzica de la Bach la Offenbach", îi place lui să spună adesea. In articolul „Cugetări pe marginea drumului străbătut", scris de el cu ocazia împlinirii a 50 de ani, Șostakovici vorbește despre marele rol pe care prietenul său, eminentul muzicolog Sollertinski, l-a avut în lărgirea orizontului său muzical. „Inainte mi se părea ciudat ca un muzician serios să poată îndrăgi muzica lui Johann Strauss sau Offenbach. Sollertinski a fost acela care m-a ajutat să mă dezbăr de această atitudine de snob. Astăzi îmi place muzica de toate genurile, numai cu condiția ca ea să fie muzică adevărată". Interesul lui Șostakovici pentru operetă va apare și mai puțin neașteptat sau senzațional celui care-și amintește de avalanșele de umor sau grimasele grotești din Simfoniile VI sau IX, de lirismul duios al unor cîntece ca „Dor de Patrie" sau „Felinărașele", de sonoritățile pure precum cristalul din „Cîntarea pădurilor" care ne conturează un profil cu totul deosebit de cel al tragicului gînditor din Simfonia V sau X. Aceste antecedente vorbesc elocvent, mai ales cînt sînt privite retrospectiv, de tendința crescîndă a autorului către genul ușor. Compunînd opereta „Moscova-Ceriomușki", Șostakovici a abordat din plin și acest gen, de altfel singurul care rămăsese pînă acum în afara preocupărilor sale.

Ce reprezintă această neobișnuită denumire de „Ceriomușki" din titlul operetei? „Ceriomuha" înseamnă pe rusește „mălin". Dar nu despre acest sens propriu este vorba aici, ci de semnificația nouă pe care a căpătat-o acest cuvînt de cînd denumește un imens raion al Moscovei din apropierea Universității, unde, pe un teren pînă nu de mult pustiu, se desfășoară vertiginos construcția unui adevărat nou oraș. Oamenii vor putea trăi așadar mai confortabil, mai în largul lor și asta nu înseamnă puțin pentru mulțumirea lor sufletească. Din viața celor ce construiesc acest nou raion al Moscovei, a celor ce devin locatari ai blocurilor din „Ceriomușki" și-a luat Șostakovici împreună cu libretiștii săi Mass și Cervinski, subiectul operetei sale.

Subiectul în sine e simplu. O pereche de proaspăt-căsătoriți visează să primească un apartament în acest raion. Capătă în sfîrșit ordinul de repartizare pentru apartamentul nr. 48, se prezintă pentru a-l lua în primire, dar acolo ce constată: șeful construcției care urma să locuiască în apartamentul vecin, hotărîse între timp să-și extindă dreptul de proprietate și asupra apartamentului destinat celor doi tineri, cedînd imboldurilor perseverente ale soției care avea nevoie de spațiu în plus pentru „budoar". Uzînd de poziția și puterea sa, el obligă tînăra pereche să părăsească apartamentul. Indignarea opiniei publice duce la restabilirea dreptății. Nu atît subiectul în sine cît mulțimea de tipuri sociale care mișună, varietatea situațiilor de irezistibil comic, fac farmecul piesei lui Mass și Cervinski.

Cititorul e desigur nerăbdător să afle ce fel de muzică a scris Șostakovici la această piesă. Trebuie spus din capul locului: nici urmă din limbajul meditativ filozofico-tragic cu care asociem de obicei numele marelui compozitor. Era și firesc să se întîmple așa.

Șostakovici a căutat să se conformeze cît mai deplin specificului operetei — bazat pe element comic și conținînd pe o mare popularitate — și deși, într-un recent articol, vorbea cu modestie de începător despre „debutul" său în operetă, trebuie să spun că el a întărit cu uimitoare perspicacitate specificul acestui gen.

Muzica sa e străbătută de un molipsitor umor. In orchestră instrumentele parcă rîd și glumesc. Amuzamentul e împins pînă la grotesc și caricatural atunci cînd e vorba de sublinierea orchestrală a personajelor negative. Mult folosește Șostakovici procedeul parodiei. In actul II, bunăoară, el introduce o întreagă scenă de balet clasic al cărui convenționalism îl ironizează cu o seducătoare vervă.

De o desăvîrșită simplitate melodică și armonică, muzica lui Șostakovici cucerește dintr-o dată pe ascultător și se întipărește cu ușurință în memoria acestuia. De la toate descoperirile armoniei moderne, cărora el li se adresează atît de des în simfoniile sale, Șostakovici face un brusc volte-face. Dacă ar fi ieșit de sub pana unui talent mijlociu, asemenea limbaj ar fi sunat anacronic și simplist. Numai un compozitor de geniu putea insufla acestor extrem de uzitate intonații și acestor extrem de comune armonii, prospețimea și originalitatea cu care ele răsună în opereta „Moscova-Ceriomușki". Farmecul simplității procedeelor folosite de Șostakovici e cu atît mai uimitor cu cît compozitorul refuză principial să meargă pe drumul simfonizării operetei spre care se îndreaptă azi foarte mulți autori de operete, dornici de a „înnobila" genul prin introducerea unor elemente de simfonism și apropierea de formele operei. Spre consternarea acestora, Șostakovici, marele simfonist al vremii noastre, spune un nu categoric acestei tendințe și își ancorează tehnica în domeniul formei cîntec.

Muzica operetei lui Șostakovici încîntă, în sfîrșit, prin strălucitorul său dinamism. Așa cum în simfoniile sale Șostakovici nu cunoștea limite în exprimarea suferinței umane, veselia și buna dispoziție sînt aici exprimate în explozii și cascade. Nenumărate momente muzicale se desfășoară pur și simplu ca vîrtejuri amețitoare care te prind atît de puternic încît de existența lor devii conștient de abia după ce s-au consumat.

Venind la spectacol am căutat, filozofic, să ascult opereta ca și cum ar fi fost vorba de un compozitor necunoscut sau debutant — cum de altfel se și întîmpla în cazul de față. Și bine am făcut. Cei ce urmăresc această operetă privind-o prin prisma simfonismului lui Șostakovici și căutînd să găsească în ea elementele prin care i-au cucerit simfoniile acestuia, riscă să plece de la spectacol indispuși și dezamăgiți. Dar cînd vii la spectacol fără prejudecăți, cu inima deschisă pentru tot ce e proaspăt și sincer, nu poți să nu te lași sedus de tinerescul farmec și încîntătorul optimism al acestei muzici.

George BALAI

Moscova, februarie 1959.

discul

TOCCATA ȘI FUGA în Re minor — Johann Sebastian Bach.

Helmut Plattner — orgă.

O performanță tehnică de înregistrare a Electrecordului care în ultimul timp ne oferă numeroase prilejuri de a ne îmbogăți mica noastră „bibilotecă simfonică". Operă de o deosebită vigoare și tensiune dramatică, Toccata și fuga în re minor capătă în interpretarea tînărului laureat al Festivalului de la Praga o expunere deosebit de clară, țesătura muzicală fiind relevată cu severitate. Imprimarea excelentă a discului este încurajatoare pentru discofilii prieteni ai Electrecordului. (o față, 25 cm, 33 ture, ECD-28, Electrecord, 1958)

CORAL în La minor — Cesar Franck.

Helmut Plattner — orgă.

Pe același disc cu Toccata, Coralul în la minor vine să completeze imaginea personalității artistice a interpretului. Această originală contribuție a lui Cesar Franck la muzica de orgă, compusă în ultimii ani ai vieții, mult deosebită de alte lucrări similare prin dantelura ornamentației melodice, vine să înnoiască posibilitățile de expresie ale „marei orgi". (o față, 25 cm, 33 ture, ECD-28, Electrecord, 1958).

SONATA nr. 8, în Do minor, op. 13 („PATETICA") — Ludwig van Beethoven)

Walter Gieseking — pian.

Discul realizat după o înregistrare Columbia, ne oferă prilejul rar de a-l reauzi pe Walter Gieseking, la doi ani după moartea sa, interpretînd cu o artă cizelată la extrem „Patetica". Compusă în 1799, la 29 de ani, această dramatică construcție muzicală emoționează prin caracterul ei frămîntat și dureros, patetic. Stilul cantabil, accesibil, transpune în teritorii lirice profund umane. Imprimarea încîntă prin calități tehnice remarcabile. Nu trebuie să ne lipsească de asemeni din discoteca interpretarea pianistei sovietice Maria Grinberg, deosebit de personală. (o față, 25 cm, 33 ture. ECD-37, Electrecord, 1959).

SONATA nr. 14, în Do diez minor op. 27, nr. 2 („CLAR DE LUNĂ").

Walter Gieseking — pian.

„Sonata lunii" e cea mai populară din cele 32 de sonate pentru pian ale lui L. van Beethoven. Caracterul duios al primei părți, surpriza propusă de allegretto-ul plin de umor și gingășie, capătă în interpretarea lui Gieseking o deosebită transparență și cantabilitate. Valoroasă prezentarea lui V. Cristian, documentată și scrisă cu multă sensibilitate. (o față, 25 cm, 33 ture, ECD-37, Electrecord, 1959).

SONATA nr. 9, în La major, op. 47 pentru vioară și pian („KREUTZER").

Jascha Heifetz — vioară, Benno Moiseevici — pian.

Cea mai cunoscută din cele 10 sonate pentru vioară, „sonata Kreutzer", imortalizată de Tolstoi în romanul său, primește sub arcușul strălucitorului Heifetz o lumină aparte, plină de originalitate. Dramatismul ei pătimaș cucerește. Trebuie neapărat ascultată într-o audiție comună cu discul realizat anii trecuți în U.R.S.S. de David Oistrah și Vl. Iampolski. Discofilii nu se pot dispensa de această interpretare severă și patetică, virilă, de un adînc lirism. (două fețe, 25 cm. 33 ture, ECD-38, — Electrecord, 1959).

Vl. M.

Cerințele TEATRULUI MUNCITORESC

TRIBUNA CREATORULUI

Rămîne în sarcina clasei muncitoare să-și organizeze teatrul ei, social și revoluționar" ...„noi cerem un teatru popular..."; „un teatru muncitoresc de stat... ar fi idealul...", iată cîteva frînturi din glasurile ce s-au ridicat, în presa progresistă dintre cele două războaie, pentru crearea unui teatru pentru muncitori.

Aspirațiile sau dezideratele de acum trei sau patru decenii au devenit realitate, depășind așteptările. Lucrez de opt ani într-un teatru pe al cărui frontispiciu stă scris: „Muncitoresc". Denumirea a intrat în limbajul curent și face corp comun cu spectacolele și cu sala din Calea Giulești. La tradiția luptelor clasei muncitoare pentru o artă a ei, se adaugă tradiția a peste 12 ani de ființare a unui teatru creat anume pentru publicul glorioasei Grivițe Roșii.

Incă în 1934, una din primele exigențe formulate în legătură cu teatrul muncitoresc a fost de a regăsi pe scenă „măcar o frîntură" din viața muncitorilor. Evident, exigența noastră condamnă „frîntura" și stabilește ca prim comandament: piese care să reflecte viața adevărată și întreagă a celor ce construiesc socialismul. In privința aceasta bătălia trebuie dată cot la cot cu dramaturgii. Alături de piesele originale, ne străduim să promovăm consecvent dramaturgia sovietică prin tot ce are mai reprezentativ.

Țin să subliniez aci că nu împărtășesc opinia celor care limitează accesul repertoriului clasic sau contemporan valoros (dar care nu aduce scene din viața muncitorilor) în teatrul nostru. Dimpotrivă, consider că anumite cunoștințe și că o anumită parte a educației estetice a publicului nu se pot obține și realiza decît prin reprezentarea capodoperelor teatrului universal.

Dar ceea ce specifică repertoriul unui teatru muncitoresc nu sînt aceste sarcini de repertoriu pe care, într-un fel sau altul, le au și alte teatre, ci cu totul altceva ce dă o dimensiune proprie acestor sarcini. Aș spune, cu un cuvînt, **anvergura**. Anvergura pieselor: **anvergură de idei și anvergură de construcție.** Piese ale unor planuri mari de conflict și desfășurare. Mă voi face înțeles, comparînd, de pildă, „Cumpăna" cu „Zile de Februarie", amîndouă marcînd etape din istoria clasei muncitoare și totuși deosebite. Prima e redusă ca ambianță scenică (două interioare), cea de a doua e plină de desfășurări ample, o adevărată dramă eroică. Această din urmă noțiune, cred, ne aduce în miezul chestiunii. Văd în teatrul muncitoresc un promotor prin excelență al repertoriului eroic pe de o parte, iar pe de alta a marilor comedii populare. Se va înțelege deci că prefer — pentru scena din Giulești — tragediile civice ale lui Shakespeare, literatura plină de patos a romantismului (Schiller, Hugo), dramele de idei, care au marcat momente de emancipare socială sau morală (Ibsen, Shaw, Hauptmann), pentru a ajunge la „fondul de aur" al literaturii dramatice sovietice (Ivanov, Pogodin, Korneiciuk), și de ce nu Plaut sau Molière, Goldoni sau mai cu seamă Maiakovski.

E limpede că preferința pentru un anumit repertoriu implică și o modalitate specifică de valorificare a lui pe scenă. Dar admițînd că un alt teatru ar avea aceeași preferință de repertoriu — așa cum ar trebui și se pare că și are de altfel Teatrul Național — totuși spectacolele teatrului muncitoresc vor avea o notă aparte. In timp ce Teatrul Național — făcînd, pentru comparație, abstracție de forțele imense de care dispune — va pune accentul pe tradiție, pe sobrietate, pe clasicitate în formularea artistică și tehnică a spectacolului, Teatrul Muncitoresc va căuta forme noi, mijloace de avangardă. Spectacolul va trebui să fie direct și simplu în expresivitatea lui și de o puternică factură populară, aceasta neînsemnînd cîtuși de puțin o concesie artistică, ci dimpotrivă. Vorbind despre Teatrul Muncitoresc, nu întîmplător m-am referit la Teatrul Național, deoarece cred că sensul ultim al unui teatru muncitoresc e acela de a deveni un teatru național popular. O scenă mare în entitatea ei materială, ca și sala de altfel, determină climatul propice al montărilor populare. Ceea ce se și întîmplă la Teatrul C.F.R. Giulești. S-a mai întîmplat apoi ca, de cîte ori teatrul a fost consecvent politicii teatrale enunțate mai sus, să realizeze spectacole care vor rămîne pentru multă vreme în mintea și inima spectatorilor noștri (citez cîteva: *Mireasa desculță, Sfîrșitul Escadrei, Iulius Fucik, Slugă la doi stăpîni, Domnișoara Nastasia*) etc.

„După aproape 2500 ani de cînd ființează instituția teatrului, lumea scenei ar fi trebuit să înțeleagă că spectacolul se adresează mulțimilor și că nu există fără ele. Deci trebuie să vorbească în graiul lor și în graiul inimii lor. Orice derogare se pedepsește cu indiferență și uitare". După aproape douăzeci de ani de cînd spunea acestea cu durere V. I. Popa, îi putem răspunde mulțumiți nu numai că înțelegem, dar că cuvintele lui ne sînt năzuința strădaniilor noastre

Nu pot încheia înainte de a nu invita în această „Gazetă literară" — pe scriitorii noștri de a umple un gol în literatura noastră dramatică și a ne da o „piesă populară" — specie dramatică cu totul aparte.

Horea POPESCU

Două filme romînești

Viața nu iartă

Filmul „Viața nu iartă" a văzut, recent, lumina aparatelor de proiecție. Filmul are o trimitere: „inspirat de Alexandru Sahia". Incompletă mărturisire, căci, în afară de cadrul acțiunii (începutul și sfîrșitul), de scenele de legătură și de altele, cinematografice, filmul este ecranizarea unor nuvele ale lui Sahia sau, mai exact, ecranizarea unui scenariu realizat după nuvelele lui Sahia,pe o idee centralizatoare: războiul îi schilodește fizic sau moral pe oameni, îi nimicește sau îi dezumanizează, le întunecă conștiința. Filmul n-a mers însă la toate consecințele, arătînd și rezultatul luminării conștiințelor.

Se cuvenea să vedem pe ecran și reacția antirăzboinică, materializată în figura unui personaj, nu numai în literele unor manifeste. Insuși Sahia a văzut mai departe decît realizatorii filmului. Personajele filmului sînt împărțite în trei categorii distincte: schilozii (fizici sau lăuntrici) care nu știu pentru ce au luptat (e vorba de primul și de începutul celui de-al doilea război mondial), care n-ar vrea să lupte, dar n-au tăria s-o facă și sînt tîrîți orbește de vîltoare; preotul militar, Vladimir și însuși personajul central — tînărul ziarist, pe care ne-am fi așteptat totuși să-l întîlnim într-o postură conștientă și militantă, el fiind echivalentul povestitorului din nuvelele lui Sahia, mesagerul autorului deci. A doua categorie o formează profitorii, cei care, îmbogățiți în urma războaielor, vin în elegante mașini personale să... cinstească memoria ostașilor căzuți în lupte pentru ca burțile și cefele lor să crească în liniște. Domnii cu melon și doamnele cu umbreluțe de soare care împart nu știu ce meschine daruri ostașilor, ascultă mai mult sau mai puțin cuvios slujba religioasă sau privesc, convinși de meritele și importanța proprie, defilarea trupelor, — aceștia sînt profitorii de pe urma războiului, cei care depun coroanele cu aceleași mîini cu care i-au ucis pe „eroi" (în gura lor acest cuvînt trebuie că sună graseiat și plin, cu multă grijă pentru rotunjirea lui o). In sfîrșit, a treia categorie — mai difuz realizată — o formează oamenii conștienți, violonistul Serdici și tovarășii lui.

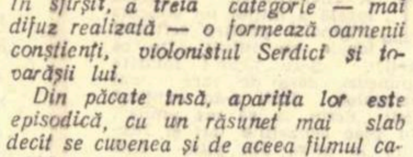

Din păcate însă, apariția lor este episodică, cu un răsunet mai slab decît se cuvenea și de aceea filmul capătă o nuanță sentimentală, pacifistă, necombativă.

Filmul nu are un conflict unic, resimțindu-se de pe urma alipirii unor episoade diverse, dar fiecare episod din acestea impresionează prin autenticitatea lui, prin realismul crud al redării faptelor. Personajele au o împietrire gravă, crispată, de mască. Pe tînărul ziarist sau pe Vladimir cred că nu i-am văzut zîmbind măcar o singură dată. Durerea și revolta au săpat linii definitive pe fețele aproape imobile ale oamenilor. Hohotele de rîs ale unui ofițer aflat într-un compartiment de tren cu o „damă bine" — vorba lui Caragiale, îl enervează pe ziarist și pe spectator, căci răsună nefiresc, ca o profanare. Există o gravitate interioară a mișcărilor, a gesturilor, care se transmite în fiecare episod.

Singur, fostul preot militar, afectează o anume voiciune. Dar e falsă, și acest lucru devine evident în scena în care, trăgînd clopotele, se lasă, ca un copil, să penduleze agățat de funie: un trunchi de om, diform, urmează o traiectorie sinistră prin aer și gestul aparent copilăresc dezvăluie o realitate cumplită. Regizorii și scenariștii filmului, Iulian Mihu și Manole Marcus, au rezolvat bine problema imaginii, a mișcării, adică elementul acțiune. In schimb, au năpăstuit dialogul, care e lipsit de naturalețe și de continuitate. Impresia este întărită de interpretarea actorilor care, probabil neobișnuiți cu filmul — în marea lor majoritate — vorbesc sacadat, silit și cu o atenție foarte vizibilă pentru corectitudinea pronunției. Am spus vizibilă*, fiindcă de auzit se aude ceva mai tîrziu decît se vede (defectuoasă sincronizare) și nu-ți rămîne decît să alegi: ori vezi vorbele, ori le auzi. Avînd în vedere calitatea dialogului și a dicțiunii, am ales în cele din urmă calea vizuală. Imi pare rău că trebuie s-o spun, dar dacă filmul era mut, cîștiga.*

Actorii au interpretat, în general, solemn, corespunzător atmosferei.

Nicolae Praida (ziaristul) și Romulus Neacșu (Vladimir) sînt, pe rînd, triști sau mînioși, pe o gamă unică: a durerii. Figuri expresive, recepționează ușor starea lăuntrică. Joc sobru, rezervat, prea rezervat uneori (cînd, revoltat de lipsa de înțelegere a foștilor colegi, Vladimir sparge un geam în cancelaria școlii,gestul pare mult prea îndrăzneț față de jocul mai potolit al actorului). Ilie Dulu în rolul preotului militar mimează cu o bine „făcută" viclenie ficneala. Interpretarea, care reclamă o nuanțare sporită față de celelalte roluri, e la înălțimea cerințelor. Angela Chiuaru e o mamă și o soție necăjită, Emil Botta un ofițer rigid și clinos, cu o privire poate prea visătoare. Dana Comnea găsește expresii potrivite rolului. O mențiune specială tînărului Vasile Ichim care, în rolul violonistului, se comportă cu o naturalețe foarte convenabilă interpretării de film. Marius Rucăreanu în rolul copilului e... un copil veritabil, cu un element în plus: tristețea adevărată care i se citește în priviri.

Șapte arte

Gopo a început să monopolizeze premiile internaționale pentru desenul animat. Nu e rău. Juriul care a premiat la Tours, în 1958, „Șapte arte", acordîndu-i distincția supremă, a consacrat un film excelent: uman, viu, spiritual, concentrat (poate prea...) și perfect sub raport tehnic. Filmul exprimă două idei esențiale. Prima: omul, omul acela simpatic și stilizat al lui Gopo, care a devenit un tip ca și Adamul lui Jean Effel, a creat cele șapte arte nu numai din dorința de a imita natura dar și din dorința, aș spune mai curînd vocația, de a o stăpîni. Și într-adevăr, fioroșii dinosauri — sau, mă rog, niscai rubedenii ale acestora — rîd și plîng conform măștii dramatice arborate de om, ori cîntă sub „bagheta" lui fermecată (și pe muzica sugestivă a lui Dumitru Capoianu). A doua idee a filmului, de fapt o consecință a primei: omul s-a ridicat deasupra tuturor viețuitoarelor și cu ajutorul artei, pentru ca, tot cu ajutorul ei, să cucerească întreg universul. Așa cum „glăsuiește" și finalul acestei „scurte istorii" a artelor: planetele se alătură într-un cosmic cortegiu Pămîntului, urmîndu-l în drumul său, luminat de cîntecul omului

Dumitru SOLOMON

Teatrul lui Brecht la București!

Invitat de O.S.T.A., teatrul „Berliner Ensemble" (R.D.G.), fondat de Bertolt Brecht și condus în prezent de soția sa, cunoscuta actriță Helene Weigel, ne va vizita țara către sfîrșitul lunii mai.

Teatrul va reprezenta piesele „Viața lui Galilei" de Bertolt Brecht și „Mama", dramatizare de Brecht după romanul lui Maxim Gorki.

Cartea de artă

EISENSTEIN:

Articole alese

Eisenstein a cucerit universul — cuceritor pașnic pe „bordul" aparatului său de filmat. Capodoperele sale — *Crucișătorul Potemkin, Alexandr Nevski, Ivan cel Groaznic* (două serii), lucrări ale unui geniu tumultuos, au obținut hegemonia pe toate ecranele lumii. Operă monumentală, brăzdată de fulgerele căutării, filmul eisensteinian a revoluționat cinematografia universală. Și nu numai prin revelarea unor noi unghiuri de filmare. Cea de a șaptea artă îi datorează lui Serghei Eisenstein trecerea de pragul adolescenței și intrarea în maturitate.

Articolele lui Eisenstein poartă deci, în primul rînd, girul unui creator ale cărui intenții artistice s-au materializat strălucit pe peliculă. Cititorul întîlnește însă, cu legitimă voluptate spirituală, și pe teoreticianul și publicistul Eisenstein. Maestrul cinematografiei sovietice se revelează astfel ca o splendidă fuziune de inteligență, cultură, intuiție artistică și instinct cinematografic.

Omul are o rară mobilitate și vivacitate intelectuală care-l îndeamnă spre asociații surprinzătoare; e un spirit incandescent de inteligență și originalitate. Eisenstein scrie în stilul filmelor sale — patetic, impetuos, sarcastic, cu asociații neprevăzute și fulgurante.

„Dacă aș fi primit însărcinarea să scriu istoria cinematografului nostru, aș fi abordat această problemă nu ca istoric, ci ca pictor.

Ca un pictor batailst.

Aș zugrăvi pînze mari unde s-ar desfășura bătălii crîncene. Ele ar înfățișa în primul rînd oștile compacte ale noilor idei revoluționare, pornite împotriva ideilor vechi și reacționare: scene mari de masă, luate în plan general".

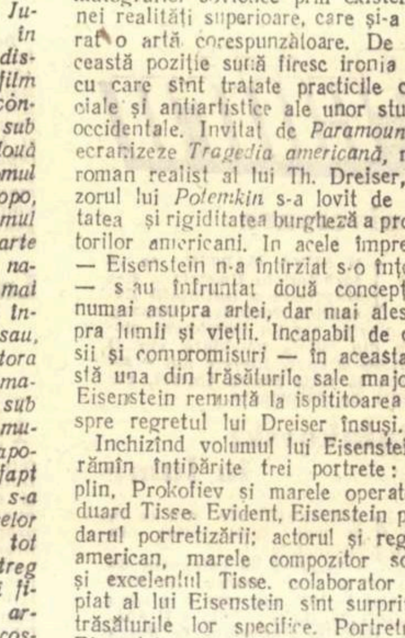

Autorul acestor propoziții vijelioase subliniază varietatea unitarei cinematografii sovietice. După Eisenstein, egalitatea în drepturi a diferitelor stiluri și genuri cinematografice, toate cuprinse în stilul unic al realismului socialist, „exprimă cel mai desăvîrșit și caracteristic" realizările majore ale cinematografiei sovietice.

Toate articolele din culegerea de față se disting printr-un ton de demnitate propriu unui mare creator comunist. Eisenstein explică succesul fără precedent al cinematografiei sovietice prin existența unei realități superioare, care și-a generat o artă corespunzătoare. De pe această poziție sună firesc ironia crudă cu care sînt tratate practicile comerciale și antiartistice ale unor studiouri occidentale. Invitat de *Paramount* să ecranizeze *Tragedia americană*, marele roman realist al lui Th. Dreiser, regizorul lui *Potemkin* s-a lovit de opacitatea și rigiditatea burgheză a producătorilor americani. In acele împrejurări — Eisenstein n-a întîrziat s-o înțeleagă — s-au înfruntat două concepții nu numai asupra artei, dar mai ales asupra lumii și vieții. Incapabil de concesii și compromisuri — în aceasta constă una din trăsăturile sale majore — Eisenstein renunță la ispititoarea ofertă spre regretul lui Dreiser însuși.

Inchizînd volumul lui Eisenstein, îți rămîn întipărite trei portrete: Chaplin, Prokofiev și marele operator Eduard Tisse. Evident, Eisenstein posedă darul portretizării: actorul și regizorul american, marele compozitor sovietic și excelentul Tisse, colaborator apropiat al lui Eisenstein sînt surprinși în trăsăturile lor specifice. Portretul lui Eisenstein vizează însă, în primul plan, esența artistică a personajului, cheia spre acele tainițe în care neinițiatul nu poate pătrunde. Astfel, portretul lui Prokofiev este o magistrală interpretare a forței cinematografice și valențelor cinematografice ale muzicii compozitorului. In studiul despre Chaplin, Eisenstein dă frîu liber înclinației sale pentru paradox și pentru asociații neașteptate.

Articolele alese sînt o invitație adresată de un spirit îndrăzneț și impetuos. Răspunzîndu-i, îți apar familiare trăsăturile celui mai mare creator din istoria celei mai recente arte.

Sorin ARGHIR

G. E. SATEL

„Comsomoliști constructori ai Moscovei"

De ce a scris ARAGON „Săptămîna sfîntă"

Cu ocazia apariției noului roman al lui Louis Aragon, „Săptămîna Sfîntă" un colaborator al revistei franceze „Express" i-a luat scriitorului un interviu, din care extragem următoarele:

Intrebare: Care erau primele dvs. intenții și planuri, cînd ați pășit la lucru?

Răspuns: La început nici nu am avut intenția să scriu cartea așa cum o cunoașteți. Nu fac parte din scriitorii care au totul în cap de la început și care, făcîndu-și un plan, se apucă apoi de scris. Toate cărțile mele au fost compuse în funcție de mișcarea ideilor mele. La început, planul meu a fost să îmbrățișez perioada dintre anii 1827 și 1848, avînd ca personaj central pe David Angers. In cursul documentării am înțeles că ceea ce are într-adevăr importanță este problema complexă a nașterii ideii de națiune în Franța. De aceea m-am fixat în jurul săptămînii de la 19 pînă la 26 mai 1815 care a adus plecarea lui Ludovic XVIII spre frontiera belgiană și sosirea lui Napoleon la Paris. Pentru ce tocmai această săptămînă? Pentru că mi se pare că ea constituie punctul crucial al crizei epocii, momentul în care ideile care privesc patria și națiunea trebuiau să devină mai clare și totodată mai... confuze în capetele oamenilor.

Timpul necesar pentru a scrie această carte a fost de aproximativ trei ani. Eu sînt — și am fost întotdeauna — un dușman a ceea ce numim „sociologism vulgar". Explicarea faptelor din trecut prin fapte contemporane m-a iritat întotdeauna profund. Am încercat să văd lucrurile așa cum au fost în acea epocă și nu ca unul care trăiește azi. Totuși, nu-i este interzis cititorului să-și facă din reversul evenimentelor acelei perioade, înțelese în lumina lor adevărată, un subiect de meditație în vederea înțelegerii evenimentelor contemporane.

Intrebare: Vă referiți la ceea ce se numește realism socialist? Este această metodă un imperativ pentru dvs.?

Răspuns: Realismul socialist nu este pentru mine un imperativ ci, pur și simplu, concepția mea despre artă. Această concepție nu am luat-o din afara mea. Numai materialul se află în afara mea și mă servesc de el cum m-aș servi de niște cărămizi pentru a clădi o casă...

Intrebare: Opiniile dvs. politice nu v-au jenat niciodată în scrierile dvs.? V-ați creat imperative în funcție de ele?

Răspuns: Un om care scrie, raspunde întotdeauna unui imperativ; trebuie numai să știi dacă acest imperativ rezidă în interiorul tău sau în afara ta. In ce mă privește mi se pare ciudat ca cineva să se supună unor imperative exterioare pentru a scrie și nu văd ce rezultate ar putea da în acest mod. Ideile mele sînt în primul rînd ale mele și, oricare ar fi ele, nu m-au jenat niciodată.

E drept că omul se schimbă, ca și lucrurile, ca și lumea în care trăim. Vreme de mulți ani — ca și astăzi — m-am aflat față în față cu oameni care-mi aduc mereu aminte că de pildă în perioada suprarealistă a vieții mele, am scris și am semnat anumite texte. In dorința lor de a mă compata, ei vor să arate că sînt un om care m-am schimbat.

Bineînțeles, m-am schimbat. Este drept că în perioada din jurul anului 1930 s-a petrecut în mine o alunecare a ideilor într-o anumită direcție și că, pînă la urmă, procesul pe care această împrejurare îl implică m-a adus odată pentru totdeauna pe o poziție precisă. Dar nu se poate spune că de atunci, chiar dacă unele lucruri s-au schimbat în mine, eu m-aș fi îndreptat în mai multe direcții.

Schimbările acestea înseamnă dispariția progresivă a unor vestigii ale ideilor pe care le-am moștenit de la lumea în care m-am născut și în care am fost crescut. Și dacă m-am îndepărtat de ele, am făcut-o îndreptîndu-mă mereu în aceeași direcție.

Iar dacă este vorba de Partid, eu n-am făcut parte decît dintr-un singur partid politic și nu concep că s-ar putea schimba ceva în această privință. Și asta de la 6 Ianuarie 1927 încoace...

Cărți sovietice în 1959

Planul editurilor sovietice pe anul 1959 este mai bogat ca oricînd, în număr de titluri și în varietate tematică, de asemenea în tiraje.

Editura pentru literatura politică (Gospolitizdat), programează tipărirea, între multe altele, a următoarelor lucrări (dintre care unele, cele mai urgente din planul editorial, în cinstea Congresului al XXI-lea al PCUS): cîteva studii biografice asupra lui M. V. Frunze, I. M. Sverdlov, F. E. Dzerjinski, A. G. Țulukidze, ș.a.

La începutul anului curent va apare și lucrarea amplă scrisă de un colectiv de autori, „Istoria PCUS". Se află sub tipar, urmînd să intre în librării peste puțină vreme și cartea „Bazele marxism-leninismului". Gata de apariție este și un tratat vast, la care au lucrat mai mulți filozofi sovietici în ultimii ani, așteptat cu nerăbdare de scriitori, artiști și de oamenii de cultură: tratatul de „Estetică". Un număr de lucrări ce vor apare, este consacrat propagandei ateismului științific...

Se va mai publica un ghid-enciclopedie asupra R. P. Chineze: „Prietena noastră, China". O antologie plastică de gen deosebit va fi albumul „Negru pe alb", cuprinzînd peste două sute de desene și caricaturi și urmărind să arate capitalismul contemporan reflectat în desenele pictorilor străini (F. Masserel, Picasso, Jean Effel, H. Bidstrop, R. Kent ș.a.).

Foarte larg este programul pe acest an al Editurii pentru literatură artistică (Goslitizdat).

Vor începe să se publice operele (în ediții integrale) ale următorilor scriitori: Alexandr Blok (8 vol.), V. Jukovski (4 vol.) Alecsandr Ostrovski (10 vol.), I. Goncearov (6 vol) N. Nekrasov (3 vol.), A. Tvardovski (4 vol.), A. Fadeev (5 vol.), K. Fedin (9 vol.), Șalom Alechem (6 vol.), Ilia Ceavceavadze (2 vol.), terminîndu-se totodată editarea operelor altor scriitori, începută în anii precedenți. Altă serie de tipărituri va cuprinde operele alese ale unor scriitori precum: V. Veresaev (2 vol.), V. Kapnist (1 vol.), N. Aseev (2 vol.), Demian Bednîi (2 vol.), Mihail Isakovski (2 vol.), N. Rîlenkov (2 vol.), Ilia Selvinski (2 vol.), Alexei Surkov (2 vol.), V. Blasco-Ibanez (2 vol.), Bjornstierne Björnsön (1 vol.), Joseph Conrad (2 vol.), Jan Neruda (2 vol.), Hans Sachs (1 vol.), Vasile Alecsandri (1 vol.); de asemenea, cîte un volum de versuri alese din Emilian Bucov, Rasul Gamzatov, Ghiorghi Leonidze, Vladimir Sosiura, Kosta Hetagurov, Arany Janos, Johannes Becher, Federico Garcia Lorca, N. Vapțarov, Van Vei, Tudor Arghezi. După cum se vede, editura dă anul acesta o atenție deosebită poeziei, căci pe lîngă poeții citați (care nu reprezintă decît o parte din programul editurii) vor mai apare în eleganta „Bibliotecă a poetului", între altele, culegeri de versuri din următorii poeți: M. Gherasimov, M. Golodnîi, N. Dementiev, N. Zaboloțki, D. Kedrin, S. Kirsanov, S. Mihalkov, M. Svetlov, P. Brovka, Gamzat Țadasa, Silva Kaputikian, Ianka Kupala, A. Malîșko, L. Pervomaiski, Mamed Rahim, Maxim Tank, Ivan Tarba ș.a. Alături de aceste cărți, vor mai apare la Goslitizdat și mai multe antologii, fiecare închinată poeziei cîte unui popor: antologia poeziei azerbaigene (3 vol.), a poeziei letone (2 vol.), moldovenești (2 vol.), a poeziei popoarelor din Daghestan (2 vol.), a poeziei estone (2 vol.), și în cîte un volum, antologii închinate poeziei osetine, bureate și calmîce. Din vechea poezie asiatică sînt programate Catrenele lui Omar Khayam, și culegerea Bustan a lui Saadi.

Bogat este și capitolul consacrat prozei. Se vor edita: „Insurgentul" de Jules Valles, „Nuvele" de Thomas Hardy, „Adolphe" de Benjamin Constant. Maximele lui La Rochefoucauld, romanul „O tragedie americană" al lui Theodore Dreiser, „Autobiografia" lui Bronislav Nușici, precum și două culegeri ample privind literatura noastră: una de Povești romînești (1 vol.) și cealaltă de Nuvele și schițe romînești (2 vol.), Printre romanele autorilor sovietici cităm „Implinirea dorințelor" de V. Kaverin, și ediția revăzută a romanului „Cavalerul stelei de aur" de S. Babaevski.

Capitolul criticii este reprezentat de numeroase lucrări de sinteză, sau de culegeri de studii și articole, printre care: „Probleme de literatură" de V. Șcerbina, „Tehnica versului" de G. Șengheli, „Lev Tolstoi artistul" de V. Ermilov, o culegere în două volume de autobiografii ale scriitorilor sovietici, și un număr mare de monografii despre Cehov, Lev Tolstoi, Gogol, Goethe, Balzac, Gorki, Maiakovski, Romain Roland, Turgheniev, Șevcenko, Heine, Zola, Cernîșevski etc.

Editura de artă (Iskusstvo) anunță cîteva monografii despre cele mai importante teatre ale Uniunii Sovietice și va tipări 60 dintre cele mai bune piese ale dramaturgilor din întreaga țară. Cîteva cărți sînt închinate cinematografului. O seamă de monografii și albume vor prezenta creația unor sculptori și pictori de seamă, precum Vera Muhina, A. Rubliov, K. Savițki etc. Un lucru nou este editarea unei biblioteci enciplopedice de popularizare a artei și problemelor ei. Vor apare în cadrul acesteia, printre altele. „Iubim teatrul" de A. Deutsch, „Cum se face un spectacol" de V. Komissarjevski, biografii ale celor mai de seamă cineaști (A. Dovjenko, Charlie Chaplin ș.a.), mici albume consacrate artiștilor plastici (S. Gherasimov, A. Deinek ș.a.) etc.

Vraja umanității

*Literatura înjghebată în jurul operei lui Antoine de Saint-Exupéry numără o seamă de contribuții prețioase. Acela în viața căruia avionul a fost un instrument de analiză pentru a descoperi adevărata înfățișare a pămîntului și a elogia puterea și gingășia celor care-l locuiesc, acela care a zburat sub toate cerurile lumii, formează obiectul a numeroase studii biografice. Cartea lui Luc Estang *), a treisprezecea lucrare consacrată scriitorului francez, aduce informații noi, numește cîteva din izvoarele umanismului său, descifrînd ideile care l-au urmărit statornic. Incercarea de a pătrunde mai adînc în lumea motivelor și aspirațiilor lui Saint-Exupéry se lovește însă de cîteva obstacole pe care cercetătorul și le ridică singur în cale. Intre acestea, afirmația că autorul „Zborului de noapte" ar fi cochetat cu filozofia lui Nietzsche ni se pare cea mai gravă, cea mai nedreaptă, cea mai străină de creația sa. Scriitorul care vorbea cu simplitate despre viață, despre datorie, revelind bucuriile tainice, intime și calde ale existenței, era prea tandru legat de oameni pentru a grăi ca Zarathustra. Toți cei ce l-au citit pe Saint-Exupéry păstrează în amintire, dincolo de împrejurările descrise în „Curierul Sudului" sau „Pilot de război", farmecul subtil care se desprinde din observațiile sale despre amestecul de dăruire, grație și dulceață al inimii omenești, considerațiile sale lucide despre puterea severă și nobilă a inteligenței. Nenumărate mărturii culese din opera scriitorului, de la primele sale lucrări și pînă la ultimele realizări, confirmă și ilustrează acest adevăr. Eroii lui Saint-Exupéry nu-și iau zborul fatal, orbește, sub imperiul unei forțe irezistibile, amețiți de voluptatea de a sfida cerul. Oricît de sus s-ar ridica, ei se simt legați de oameni și de problemele lor.*

Plutind între stele, eroul din „Zbor de noapte" nu-i nici o clipă cuprins de orgoliu pentru „investirea" sa, nu gustă satisfacțiile solitudinii. Pilotul de război din cartea cu același titlu aruncă o privire plină de dragoste asupra celor care, undeva, departe de el, iubesc, suferă, speră. „Ce mă sfătuiți să vizitez?" întreabă eroul din „Micul prinț": „Planeta Pămîntul, îi răspunde geograful. Are un bun renume".

In „Pămîntul oamenilor" eroul vede în cuvîntul om *un cuvînt care radiază mai puternic decît soarele și hrănește mai substanțial decît pîinea. Cînd coboară pe sol, Saint-Exupéry se bucură, ca în „Pămîntul oamenilor" să smulgă sălbăticiei teritorii și să le incorporeze civilizației umane:* „Incercam o bucurie aproape copilărească să însemn cu pașii mei un pămînt pe care încă nimeni nu-l călcase... Cel dintîi om care tulbură liniștea. Pe această întindere, care aidoma unei banchize polare, nu dăduse viață în toată lunga ei eternitate unui singur fir de iarbă, eram ca o sămînță purtată de vînturi, cea dintîi mărturie a vieții".

Dar pe ce se sprijină Luc Estang cînd afirmă că opera lui Saint-Exupéry ar fi contaminată de nietzscheism? Pe o notație favorabilă filozofului german, desprinsă din scrisorile de tinerețe ale lui Saint-Exupéry, pe o frază („Nu cunosc nimic mai măreț decît războinicul care depune armele pentru a-și legăna copilul, decît soțul care pleacă în lupte") a cărei înrudire cu vestitul aforism („Bărbatul e făcut pentru război, femeia pentru mîngîierea războinicului") e foarte îndoielnică, pe împrejurarea că Exupéry s-a născut în anul în care a murit Nietzsche, în fine pe volumul „Zbor de noapte". Cum primele argumente nu intră în discuție, ne oprim asupra romanului. Oare pătrunde în „Zbor de noapte" cel mai îndepărtat ecou al filozofiei după care a trăi cu adevărat înseamnă a trăi primejdios? Fabien înfruntă furtuna nu din plăcerea de a risca, ci pentru că are de îndeplinit o misiune însemnată. „Avionul nu este un scop. Este un mijloc. Nu pentru avion îți primejduiești viața, tot așa cum țăranul nu lucrează pentru plug" *notează undeva Exupéry, iar în „Zbor de noapte" scrie:* „vorbea despre zborul lui, ca un fierar despre nicovala sa". *Nici un moment nu-i vorba de amețeala îmbătătoare a pericolului „pur", a aventurii pentru aventură, caracteristice intelectualului individualist, sau de clipele care reunesc în focarul lor emoțiile risipite de-a lungul unei vieți, ci de o activitate luminată de un țel, de muncă, de creație:* „A atins cu degetul un mîner de oțel și a simțit cum prin metal curge viață: metalul nu vibra, ci trăia. Cei cinci sute de cai ai motorului insuflau materiei un curent blînd de tot care schimba răceala lui într-o carne catifelată. O dată mai mult pilotul nu simțea în zborul său nici amețeală, nici beție, ci munca misterioasă a unui organism viu". *Luc Estang vede apoi în alt erou, în Rivière, comandantul cu voința dîrză, care știe să se impună celor pe care-i conduce, un personaj nietzschean. Mai întîi, Rivière nu se confundă cu Exupéry (o spune și autorul acestei monografii, atunci?), dar dacă metodele lui Rivière sînt discutabile, el nu propovăduiește virtuțile supraomului, ale mitului nietzschean, ci se împărtășește dintr-o atitudine pur și simplu bărbătească:* „Spre a te face iubit, spune el, este suficient să plîngi. Eu nu plîng de loc, sau mă ascund... și sînt surprins cîteodată de puterea mea... Iubiți-i pe aceia pe care-i conduceți, dar fără să le-o spuneți". *Este în această carte măcar un rînd pătruns de acea voioșie silnică, a lui Nietzsche, un singur rînd pătat de exuberanța stridentă, agresivă, ascunzînd un pesimism radical și un dispreț total, aristocratic față de om? Evocînd secreta poezie a vieții, scriitorul are un accent nostalgic și meditativ, ca expresie a setei sale calme dar nestinse de noi orizonturi, de perspective cît mai largi, cosmice, care să servească drept țel și cadru activității omenești. E mereu un abur de vis în jurul oamenilor și al faptelor:* „Pămîntul era plin de semnale luminoase, fiecare casă aprinzîndu-și steaua în fața nemărginitei nopți, așa cum întorci un far spre mare. Tot ceea ce adăpostea o viață omenească, scînteia".

Un aparat de zbor, vîntul, nisipul, stelele, munții, dar mai ales acea lumină de vrajă pe care o degajă ființa umană, iată elementele cu care lucrează Saint-Exupéry.

Concepția sa este limitată, umanismul său nediferențiat, plutind deasupra claselor, rămîne legat de societatea burgheză cu o rădăcină, dar n-are nimic comun cu filozofia imperialistă a lui Nietzsche. Cei care proclamă aventura ca mod de existență și suprimarea omenescului ca sursă de bucurii și creație, găsesc în Saint-Exupéry un adversar ferm. Este ceea ce a și dovedit scriitorul atît prin cărțile sale, cît și prin acțiunile directe cu arma în mînă, întreprinse împotriva fascismului, deci împotriva celei mai întunecate măști a sistemului social exaltat de Nietzsche, — imperialismul opresor, trufaș și războinic. A și murit în ultimele luni ale războiului, doborît undeva, deasupra Mediteranei...

B. ELVIN

---

*) Saint-Exupéry, Editions du Seuil.

SCURT

● In cuvîntarea tov. M. A. Suslov rostită la Congresul XXI al P.C.U.S. sînt arătate cifrele uriașe ale dezvoltării presei și tipăriturilor în U.R.S.S. Apar azi în toată țara 858 reviste într-un tiraj total de 26 milioane exemplare. In fiecare an se tipăresc peste 60.000 titluri de cărți, cu tirajul general de 100 milioane de exemplare. Inainte de Congresul XX ziarele se tipăreau în tirajul general de 48,7 milioane exemplare, iar astăzi ziarele sovietice au ajuns la tirajul impresionant de 62 milioane exemplare. ● In cîteva din regiunile R.S.F.S.R., și în primul rînd în regiunea Moscova, s-au deschis expoziții de pictură personale, înfățișînd creația pictorilor sovietici E. Kibrik, I. Romas, D. Nalbandian, A. Gherasimov, O. Vereiski. ● Editura „Mercure de France" anunță o nouă ediție a operelor lui Rimbaud. Aceeași editură va reedita cartea lui H.G. Wells: „Primii oameni în lună". ● Un „Claudel necunoscut", cuprinzînd și „Reflexiunile asupra problemei sociale", texte pînă acum risipite în diferite ziare, va apare în ed. Gallimard. ● Poemele cunoscutului poet progresist francez Henri Bassis, „Secerișuri și zile", premiate cu premiul Interfrancez de poezie, au fost din nou publicate de editura C.E.L.F., din Belgia. ● O delegație culturală indiană, condusă de scriitorul Krishnasa Svaminathan a vizitat între 6 și 12 ianuarie Cehoslovacia. S-a hotărît sporirea schimbului de filme, cărți și periodice între cele două țări. Delegația și-a exprimat dorința de a se extinde schimburile de profesori de limbă și crearea de centre cehoslovace de informație în marile orașe ale Indiei. ● Editura „Scriitorul Cehoslovac" va publica anul acesta 120 de cărți, printre care „Cetățeanul Brych", „Despre viața insectelor", „Calendarul" și „Anuarul grădinarului" ale fraților Capek, „Manon Lescaut", adaptare în versuri de V. Nezval, ș.a.

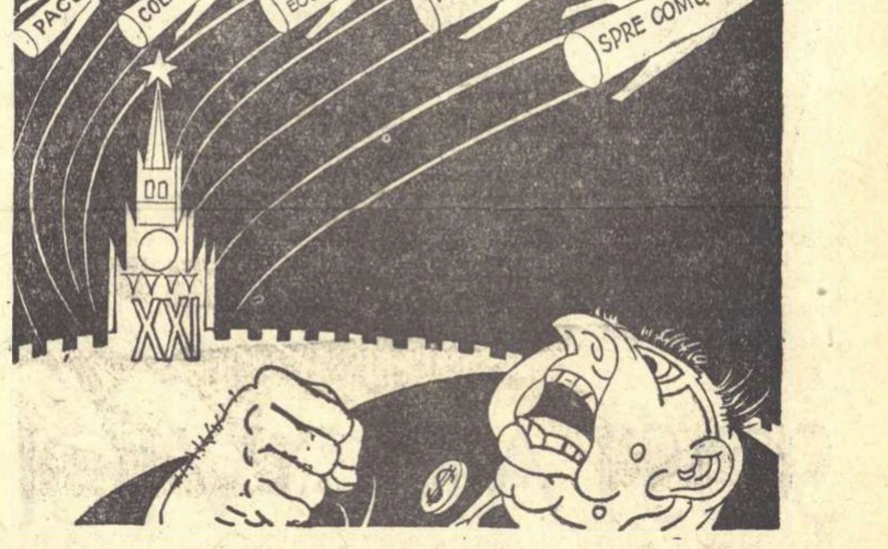

WALL-STREETMAN-UL: — Nu ne lasă de loc în pace cu rachetele lor...
Desen de ROSS

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

Mac Millan la Moscova

Știrea care anunța hotărîrea bruscă a primului ministru britanic de a vizita, în cursul lunii februarie, Uniunea Sovietică a surprins într-o anumită măsură opinia publică mondială. Oamenii de stat occidentali n-au excelat pînă acum prin dorința de a stabili contacte personale care să contribuie la stabilirea unui climat de mai mare încredere pe plan internațional, și de altfel, acest lucru este destul de vizibil în reacția evazivă a Departamentului de Stat al S.U.A. față de invitația făcută președintelui Eisenhower de a veni în Uniunea Sovietică.

Există desigur motive serioase de ordin intern care l-au determinat pe Harold Mac Millan să ia în mînă ramura de măslin. In Anglia s-a dezvoltat în ultimii ani una din cele mai puternice mișcări pentru pace, pentru tratative și destindere internațională, din cîte cunosc țările din Occident. Masele de muncitori și o bună parte din păturile mijlocii și-au afirmat împotrivirea față de politica agresivă promovată de diplomația domnului Dulles. Primul ministru britanic trebuia să țină seama de faptul că opiniile poporului englez se vor manifesta în alegerile ce bat la ușă. Sondajele făcute în diverse cercuri ale opiniei publice au arătat că prima șansă o are partidul laburist, tocmai pentru că acest partid s-a pronunțat pînă acum pentru o politică de tratative și colaborare internațională, pentru interzicerea experiențelor nucleare. O călătorie în Uniunea Sovietică a premierului britanic – și-au făcut calculele liderii conservatori – nu poate decît să mărească șansele partidului guvernamental în viitoarele alegeri. Cercurile de afaceri britanice, conștiente de dificultățile pe care le străbate industria și în general economia engleză. deficitară la export, concurată de mărfurile americane și vest-germane, boicotată pe piața vest-europeană, privesc cu mare interes dezvoltarea comerțului cu țările socialiste, iar ziarul cercurilor financiare „Financial Times" conchidea că o creștere a comerțului cu Rusia va fi cu totul binevenită.

Desigur că toate aceste motive de ordin intern nu explică ele însile decizia de ultimă oră a premierului britanic. S-au produs în ultimele cîteva luni evenimente internaționale care aruncă o lumină puternică asupra cauzelor călătoriei lui Mac Millan la Moscova. Am aminti doar 3 „rachete" împotriva războiului rece. In primul rînd Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. și planul septenal al Uniunii Sovietice care au avut un răsunet excepțional în întreaga lume, noile inițiative sovietice pentru reglementarea păcii și securității în Europa prin rezolvarea problemei germane, și nava cosmică sovietică, transformată în prima planetă artificială a soarelui. Poate mai mult ca oricînd, a devenit evident chiar și pentru o seamă de capete pătrate din Occident, promotoare ale politicii de forță, că nu se poate duce o politică de dictat față de o țară care în 1965 va avea cel mai mare potențial economic al lumii, față de Uniunea Sovietică constructoare a comunismului, înzestrată ca nici o altă țară cu rachete intercontinentale. Singura cale de reglementare a problemelor internaționale litigioase o reprezintă tratativele la toate nivelurile.

Ziarul conservator „Daily Telegraph" a sintetizat opiniile care există în Anglia asupra utilității călătoriei lui Mac Millan în Uniunea Sovietică: „Există multe probleme specifice anglo-ruse care pot fi discutate cu folos în cadrul convorbirilor de la Moscova. Și poate lucrul cel mai important dintre toate este faptul că această vizită va oferi primului ministru britanic prilejul de a vedea ceva din Uniunea Sovietică și de a cunoaște poporul sovietic.

Unele ziare britanice, ca „Daily Express" sau „Daily Sketch", dau nuanță senzațională vizitei, calificînd-o ca o „misiune istorică" sau „cea mai istorică misiune personală a timpurilor moderne", accentuînd faptul că inițiativa ei aparține Marii Britanii, înainte ca Dulles să fi sosit la Londra.

„New York Times", cunoscut pentru legăturile sale cu Departamentul de Stat, dă o altă interpretare vizitei premierului britanic, care ar avea „un caracter de explorare în favoarea Occidentului" și că numai „în această perspectivă poate fi salutată, fiind evident că ea are loc cu acordul secretarului de stat Dulles". Același ziar își exprimă îngrijorarea ca perspectivele noilor alegeri britanice să nu-l facă pe Mac Millan să dea dovadă de o „flexibilitate maximă" sau să încerce să se înapoieze cu „ceva complet".

Ingrijorarea celor care întrețin războiul rece reprezintă speranța celor care doresc sfîrșitul lui. In orice caz, vizita premierului britanic în Uniunea Sovietică trebuie salutată ca un pas înainte pe calea contactelor amicale între conducătorii de state, favorabile tratativelor și destinderii internaționale.

Ion MIHAILEANU

„FABULA"

La BERLIN, sub îngrijirea lui Kurt Ranke și cu colaborarea cunoscuților folcloriști străini Walter Andersen, Z. Bodker, Th. Christiansen, Gyula Ortutay, Archer Taylor și Stith Thompson apare de trei ori pe an, sub titlul „Fabula", o revistă internațională pentru studierea basmelor populare. Programul revistei este vast și tratează aspecte ale teoriei basmului din toate țările europene. Își găsesc loc în paginile ei metode și teorii variate menite să elucideze unele probleme ale basmului și să aducă o informare științifică în legătură cu factorii care diferențiază literatura scrisă de tradiția orală.

„Fabula" cuprinde și o dublă serie de fascicole complimentare: texte și cercetări asupra poveștilor populare. Sînt prevăzute să apară în cursul anului 1959, „Povești romînești" (colecție îngrijită de Corneliu Bărbulescu), „Povești țigănești din Germania" (îngrijite de Benzel) și „Povești daneze" (ediție pregătită de Bodker).

In ultimul număr apărut recent, revista publică cîteva interesante articole: „Cîntecul de joc și relațiile sale cu epica" de Roger Pinou (Franța), „Femeia sortită: motivul 930" de Archer Taylor (S.U.A.), „Marc Asadovski" de I. Levin (U.R.S.S.), „Simbolica poveștilor" de Hedwig von Beit (Elveția), „Două vechi povești poloneze" de Julian Krzyzanowski (Polonia). E publicat de asemeni articolul lui Corneliu Bărbulescu: „Noile cercetări asupra poveștilor populare în R.P. Romînă", care prezintă realizările folcloristicii romînești în anii regimului democrat-popular.

N. P

„Coana Joițica" pe scena teatrului din Uhan (R. P. Chineză)

Pentru

Aniversare

IN LUNA MARTIE se va sărbători în Ungaria a 40-a aniversare a înființării Republicii Sovietice Ungare. In cinstea acestui eveniment glorios din istoria maghiară vor fi editate 30 opere literare noi — romane și cărți pentru tineret, culegeri de documente.

Maiakovski în lume

MAIAKOVSKI este din ce în ce mai mult editat în străinătate.

In afară de culegerea de Versuri și Proză, tradusă de Elsa Triolet în 1957, din care o a doua ediție revăzută și sporită a și apărut, amintim traducerea în limba engleză a lui Marshal, Maiakovski și poezia sa, cea în limba slovacă, Opere Alese, a lui Skukalek, și cea în coreeană: Poeme Alese.

In China, Bulgaria, Polonia, Brazilia, Coreea și Iugoslavia au apărut din 1955 pînă în 1958 mai multe culegeri din operele lui Maiakovski, precum și ediții separate ale poemelor Vladimir Ilici Lenin și E bine!

De asemenea, teatrul lui Maiakovski este obiectul unei cercetări pline de interes: Ploșnița și Baia au fost traduse în limba italiană; Ploșnița a apărut și în limba spaniolă (la Buenos Aires) și în cehă. In Cehoslovacia a început publicarea Operelor complete în 10 volume, iar editurile maghiare pregătesc o ediție în 4 volume. In China, Japonia și Argentina se pregătesc deasemeni ediții în mai multe volume.

La izvoarele poeziei franceze

IN EDITURA „Clubul prietenilor cărții progresiste" a apărut la Paris o antologie intitulată „Nașterea poeziei franceze", îngrijită de Pierre Daix, în colaborare cu Guillevic și Charles Camproux. Cartea aduce o formulă nouă și originală, propunîndu-și să conducă pe cititor la izvoarele poeziei franceze, pentru a-l face să descopere singur „misterul unei nașteri", al formării unei poezii naționale. Antologia prezintă, astfel, de la primele „Chansons de geste", pînă la „Roman de Renart" și cîntecele trubadurilor sau marile romane tragice ca „Tristan și Isolda", o imagine plină de forță, de suflu și de vigoare, pe care cei ce situau începuturile poeziei la Villon și Ronsard nici nu o bănuiau. Textele poetice sînt situate în contextul lor istoric și social, și în aceasta stă importanța și originalitatea noii antologii.

Mărturisiri semnificative

LA HAMBURG, o gazetă locală a inițiat un concurs original printre scriitorii locali, cu titlul: „De ce scrieți?" S-au primit felurite răspunsuri, care de care mai năstrușnice. Unii s-au explicat astfel: „Scriu ca să mă amuz", „Imi plac senzațiile tari și literatura le oferă din plin, căci n-are de înfruntat doar verdictul cititorilor, ci și spiritul de bîrfă al confraților, lupta de concurență a editurilor și rigoarea cenzurii. E puțin?"

Altul răspunde în felul următor: „E o profesie plăcută: în vreme ce alte meserii presupun o specializare, literatura îți îngăduie să bați cîmpii". In fine, unul dintre anchetați a remarcat amar: „Scriu ca să nu fac lucruri mai abjecte. Intre bîlci și crematoriu prefer să slujesc pe cel dintîi. In lumea noastră e poate nedemn, dar nu criminal". Aluzia la climatul spiritual din R.F.G. este vădită, însă redacția poate că n-a sezisat-o. In schimb cititorii au fost mai receptivi. Și au propus ca premiul să fie acordat acestui răspuns.

CONTRA

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei RPR; PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei RPR; GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36; 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25 x x x

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 8 (258) — joi 19 februarie 1959
ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.
8 pagini 50 bani

MAESTRUL TUDOR ARGHEZI

Fotografie de R. RODA

Despre arta lui TUDOR ARGHEZI

de Acad.
MIHAI BENIUC

TUDOR ARGHEZI este cel mai mare poet romîn în viață și unul a cărui operă se poate înscrie pe orbita valorilor universale. Aproape octogenar, el are la trecutul său, peste jumătate de secol de susținută și mereu perfecționată muncă literară, din care poezia constituie miezul bogat, găsindu-se risipită în cantitate mare și-n proza sa de romancier, povestitor sau pamfletar. Sub pana sa cuvîntul devine poezie. Este neîndoios că după Eminescu ne găsim în fața celei mai puternice manifestări a geniului poetic romînesc, exercitîndu-se ca forță dominantă, cu influențe considerabile asupra contemporanilor săi, îndeosebi în perioada dintre cele două războaie mondiale. Dar extrem de semnificativ este faptul că Tudor Arghezi, care la un moment dat în timpul celui de al doilea război a ridicat în presă, (vezi articolul „Baroane" pentru care autorul a fost internat în lagărul de la Tg. Jiu) nu numai în poeme greu de publicat pe atunci, glasul împotriva cotropitorilor fasciști de la noi, a continuat după Eliberare activitatea la un nou nivel, cu perspective noi, aliniindu-se în frontul literar revoluționar și devenind prin creația sa un promotor al ideilor patriotice și al avîntului socialist, precum și un acerb adversar al dușmanilor de peste graniță ai țării și demascator al negrei dominații burghezo-moșierești.

Această combativă participare în mișcarea literară de azi a poetului, care i-a adus o popularitate cum n-a cunoscut în trecut opera sa, lămurește mai bine esența poeziei argheziene și rădăcinile ei împlîntate adînc în viața poporului nostru. Cazul este similar din anumite puncte de vedere cu al celui mai mare prozator al nostru, Mihail Sadoveanu, care nemijlocit după Eliberare a luat poziție pentru democrația socialistă ce se schița și pentru revoluția poporului nostru condusă de clasa muncitoare în frunte cu partidul ei. De altfel, dragostea de țară și de popor întocmai ca și opusul ei, ura împotriva clasei dominante, exploatatoare și parazitare, sînt pregnante în opera lui Arghezi și dintru începuturi, inclusiv în poezia sa.

Faptul, însă, nu trebuie să-l determine pe cercetător și nici pe cititor să nu mai vadă în creația poetului tot ceea ce ar reprezenta un tribut nedorit, plătit timpului. Intr-o atît de lungă carieră literară ca a lui Arghezi și într-o atît de bogată și variată operă este cu neputință să nu se fi produs oscilații, nedumeriri, încețoșări privind claritatea ideilor și fermitatea poziției luate în general sau în vreo problemă definită precum și, mai rar desigur, scăderi în desăvîrșirea artistică a gîndului întruchipat în „cuvinte potrivite", cum ar zice însuși poetul.

Cuvintele și sensul lor

Cuvinte potrivite! Mulți au fost acum vreo 30 de ani, ba poate mai sînt unii și astăzi, ispitiți să creadă că la aceasta s-a redus truda poetului: să potrivească între ele cuvintele. Nimic mai departe de adevăr, ca această presupunere. Fără îndoială că Arghezi găsește cuvintelor niște articulații surprinzătoare și le spală în soluții care scot, de sub cocleala vechimii, efigii și tîlcuri nebănuite. Dar munca primară nu este asupra verbului ca verb, ci asupra datelor experimentale ale conștiinței în contact cu realul prin mijlocirea simțurilor. Poate dintre pictori nici unul nu te învață mai mult ca da Vinci să vezi în lumină și culoare nouă frumusețea vieții. Deși în arta sa nu se strecoară nimic, în aparență, nemaivăzut, ceea ce te surprinde la el este tocmai faptul că mijloacele artistice se subordonează, pînă la a nu mai fi sezisate ca atare, frumosului, risipit în realitate, către care artistul năzuiește și nu încape îndoială, în comparație cu modelul din lumea lucrurilor, îl depășește. De la îngerul zugrăvit de junele Leonardo în tabloul „Botezul" de Verrochio și pînă la portretul Constanței d'Avalos, faimoasa „Mona Lisa", căutarea frumosului la gradul desăvîrșirii devine legea fundamentală a măiestriei davinciene. Această subordonare a cuvîntului, deci a mijlocului artistic specific poetului, este caracteristică și lui Arghezi, expresia verbală supunîndu-se imaginii descoperite și desprinse din realitate. Cuvinte potrivite la o realitate internă sau externă percepută mai bine, intuită mai adînc, surprinsă într-o față nouă a sa, este trăsătura fundamentală a poeziei lui Tudor Arghezi și în aceasta eu îi aflu, peste secole, asemănarea cu maestrul florentin. Nimic din realitate nu este străin preocupărilor poetului și lucrurile pînă la cele mai mici se supun cuvîntului său potrivit, schimbîndu-se-n viziune artistică și trezind o nouă emoție, crescută din uimirea de a vedea izbucnind ceva de-acolo unde parcă pentru totdeauna își pusese pecețile obișnuitul, banalul, apoeticul. Totul se-nlănțuie, se definește artistic altfel de cum eram deprinși a ști și se înscrie într-o nouă ierarhie de raporturi ale cugetului trecut prin sitele meșteșugite ale senzorialului, dar mai ales aspecte, frînturi din lumea dată, care păreau de-a pururi condamnate să nu le cerceteze geniul artei, se pătrund dintr-o dată de poezie. Pe lîngă rarul, cu precauțiune și măsură utilizatul neologism, cuvintele tocite prin uz și abuz, cuvintele intrate în amorțire sau pe cale de a se stinge, recapătă sub pana lui Arghezi o nouă viață, încălzindu-se la focul realității, văzute de un ochi proaspăt, de o sensibilitate nouă.

Revolta argheziană

Universul poetic al lui Arghezi este concret, pînă și cele mai abstracte idei cîștigînd în el materialitate. Cu cît acest univers se înfăptuiește mai mult prin acumulare de noi opere și prin desăvîrșirea viziunii despre lucruri a poetului, simți cum stilul lasă tot mai puțin spațiu pentru acel „dincolo" de lucruri pe care filozofii idealiști îl numesc metafizică. O „sete metafizică" a existat desigur la Arghezi ca la cei mai mulți contemporani ai săi, produsă de educația specifică lumii în care s-a născut, de o anumită modă a „răului secolului" cum s-ar fi spus în veacul al XIX-lea dar îndeosebi de groaza ce i-a provocat-o prin lipsa ei de orice etică, prin minciuna și jaful ei din partea celor de sus, ambianța socială. Din ierarhia bisericească, unde se încadrase, tînăr, un timp, Arghezi s-a retras repede. Iar dacă a fost vreodată ortodox, niciodată n-a devenit un „ortodoxist", ținîndu-se la respectabilă distanță de curentul mistic al celor grupați în jurul revistei „Gîndirea", prevestitori ai zodiei fasciste și huliganice din Romînia încă dinainte de 1930. Anii de emigrație, din mai îndepărtată tinerețe, cu stabilirea poetului în Elveția, sînt și ei o dovadă de inadaptabilitate la condițiile politicianismului romînesc, prin ale cărui grajduri mai murdare decît ale lui Augias nu puteai pătrunde fără să te murdărești. De altfel nici Arghezi, total, ca și alții din contemporanii săi n-a fost scutit de a-și îmbiba îmbrăcămintea măcar cu miasmele acelor vremi și împrejurări. Nu este în intenția mea, însă, de a intra pe firul biografic și menționez anumite fapte numai pentru a indica originile unor parametri din poezia lui Arghezi, și mai ales [illegible] sa la metafizică, deci la înclinațiile filozofice ale clasei dominante și exploatatoare a muncii altora, și de a sublinia revolta ce nu l-a părăsit niciodată, îndreptînd-o ca o necruțătoare critică spre cei avuți și îmbuibați.

Tudor Arghezi și Lucian Blaga

Se știe de exemplu, că un alt poet, Lucian Blaga, cu un certificat de naștere ulterior lui Arghezi, a evoluat tocmai în sensul metafizicii și misticismului, ajungînd la un moment dat să fie considerat exponent al ortodoxismului, exact atunci cînd „gîndirismul", preambul al huliganismului fascist, atinsese culmea reprobabilei sale glorii. Iar urme de revolte sociale în opera lui Blaga nu găsim, nici vreo dorință de a lumina pentru a împrăștia misterul și a indica un drum nu spre Marele Anonim, cum numește acest poet pe Dumnezeu, ci spre viață, pentru acei care au dreptul la ea prin munca lor. Blaga s-a complăcut să împrăștie în jurul său o tulbureală luminiscentă, o luminiscență de putregai, învăluindu-se în ea ca sepia în norul de cerneală și ținîndu-se sus și la distanță de mulțime, dar bucurîndu-se de grație și favoruri la cei puternici. Așa se explică poate de ce nici pînă astăzi Blaga nu s-a simțit atras de lupta poporului romîn, pornit să-și croiască drum fără stăpînitori în lumea nouă, constructoare a socialismului și susținătoare a păcii.

Dimpotrivă Arghezi. El este al timpului nou, al țării clocotind de energie revoluționară, al poporului sie-și stăpîn și constructor al așezării socialiste pe durată de veacuri și nesupusă hazardului. „Cîntare omului", „1907" și alte cărți ale sale de stihuri, de crîmpeie de basm, de bărbătești luări de atitudine pentru lupta celor ce muncesc și pentru cei ce poartă flamura îndrumătoare a partidului, precum și atîtea usturătoare pamflete contra dușmanilor noștri, ce urlă ca lupii de la distanță, sînt opere care s-au înscris cu vîrf de diamant și s-au zugrăvit în culori nepieritoare pe vitraliile erei ce-o trăim.

Continuitate și salt calitativ

Este oare vorba de o „convertire" a poetului, de o adeziune a lui la convingeri noi? Fără îndoială că da. Dar nu este cazul unei întoarceri „de pe drumul Damascului". Poetul n-a fost niciodată funciar legat de o lume adversă progresului, dreptății sociale, păcii popoarelor. Dimpotrivă, cine cunoaște cărți ale sale ca: „Icoane de lemn", „Poarta neagră", și altele pline de ură și dispreț pentru fariseismul puternicilor, fățarnici și prădalnici, recunoaște chiagul mai vechi și rădăcinile trainice ale atitudinii sale limpezi de astăzi.

Aceste rădăcini trainice din opera mai veche a poetului ne dau cheia înțelegerii pentru poziția sa de astăzi. Nu se poate vorbi desigur de o evoluție continuă și egală pe această linie a operei sale, ci mai curînd de o revoluționare destul de rapidă a poziției sale prin însăși schimbările revoluționare produse în viața poporului nostru, începînd cu insurecția armată din 23 August 1944 și cu eliberarea noastră de sub jugul fascist, apoi de sub dominația monarhică și de sub exploatarea moșierimii și burgheziei.

Antimetafizica argheziană

Sînt cunoscute cititorului bunăoară acele stihuri argheziene în care se manifestă căutarea de dumnezeu, căutare căreia nu i-a urmat niciodată o găsire sau o întîlnire, la modul mistic înțeleg, cu cel căutat. Cel mult s-ar fi zis că l-a identificat cu umbra ce o lasă printre boi țăranul trudit în asfințire, proptit în coarnele plugului. In general însă în psalmii săi, poetul rămîne cu căutarea și niciodată pînă la convingerea care să-l facă să exclame cum pe atunci dorea: „... și vreau să urlu este." Mai mult, poetul nu se poate lăuda nici măcar că „prea bunul" i-ar fi trimis măcar un înger, atunci cînd poezia multora se populase de astfel de făpturi intraripate, iar ortodocșii de la „Gîndirea" pășesc în extazul șarlatanesc față de cretinul de la Maglavit, Petrache Lupu „văzătorul" de dumnezeu.

De la căutarea metafizică neîncununată de biruință, Arghezi nu putea ajunge decît să recunoască zădărnicia trudei de a căuta și să se convingă că trebuie nu să sfărîme piedicile ce-l despart de închipuita ființă supremă, ci pe însuși cel căutat. Aceasta echivalează cu afirmația că dumnezeu nu este, exact opusul de la „este". Și acest „nu este" ia locul vechii dorințe: „vreau să urlu este". Iar acest „nu este" e lipsit de tragism, de dezamăgire, și se rotunjește ca o constatare în care satisfacția rezultă din cunoașterea adevărului.

Antimetafizic este de altfel Arghezi și în concepția sa bioistorică despre generațiile umane în succesiune, cum reiese atît de plastic din genialele versuri ale „Testamentului" său. O omenire în devenire, cu bătrînii din străfunduri istorice urcînd pe brînci spre lumina, cu răzvrătire și cu sete de libertate — iată sensul acestei poezii. Elementele ei de răzvrătire împotriva celor de sus le regăsim în „Caligula" și mai ales în atîtea din „Florile de Mucigai".

De la aceste elemente trecerea este nu numai explicabilă, ci și firească, necesară, cînd condițiile există, la luarea de poziție în spiritul luptei de clasă declarată din volumul „1907", aparținînd epocii de după eliberarea țării. Schimbarea sapei în condei și a brazdei în călimară, cum zice poetul, este făcută pentru ca „biciul răbdat" care se întoarce în cuvinte să izbăvească „încet și pedepsitor" „odrasla vie a crimei tuturor" și să însemne „îndreptățirea ramurei obscure" ieșită la lumină. Acesta este tîlcul „Testamentului", temei al „Cîntării omului" și al viguroasei înfierări de azi a tot ceea ce poetul detesta și altă dată, fără s-o poată spune la fel de tăios, din cauza zăgazurilor externe obiective și, poate, din cauza nedumeririlor interne, subiective.

Influența poeziei populare

O altă trăsătură imprimată chiar de la început poeziei argheziene și dezvoltată tot mai pregnant ulterior este o comunicativitate ce o înrudește cu cele mai bune realizări poetice populare. Firește că în această privință Arghezi suia un drum bătătorit mai înainte de Alecsandri, Eminescu,

(Continuare în pag. 6)

PREGĂTIRI

De cîteva săptămîni „Gazeta literară" publică declarații ale scriitorilor în cadrul rubricii: „Scriu pentru 23 August". Care este tema principală a discuțiilor prietenești, a consfătuirilor publice inițiate de către scriitori? Preocupările artistice converg spre celebrarea actului Eliberării. Este încă prea devreme pentru a stabili un bilanț sau chiar pentru a formula pronosticuri. Intrecerea creatoare, în spiritul socialismului, care însuflețește acum pe scriitori și pe artiști va fi în orice caz rodnică pentru cultura noastră nouă în ansamblul ei.

Recenta plenară lărgită a Comitetului Uniunii Scriitorilor a fost un moment însemnat în mobilizarea tuturor forțelor scriitoricești. Ideile principale susținute în referatul tov. Mihai Beniuc și reluate în cadrul dezbaterilor, sînt un îndreptar. Orientarea literaturii spre temele actualității a fost pe larg ilustrată de către participanți. S-au evidențiat deplasările pe o durată mai lungă a scriitorilor la sate, legătura mai strînsă cu viața oamenilor muncii. Numeroși vorbitori

(Continuare în pag. 6)

SCRIU PENTRU 23 AUGUST

Interviu cu academicianul VICTOR EFTIMIU

Sărbătoarea de la 23 August constituie și pentru poetul, romancierul și dramaturgul Victor Eftimiu un prilej de intensificare a activității sale creatoare pe care o consacră astăzi poporului său. Interlocutorul nostru a ținut să ne împărtășească de la început cîteva amintiri și impresii personale din momentele trăite în preajma actului de la 23 August.

— Ce ne-ați putea spune despre evenimentul Eliberării pe care l-ați trăit acum 15 ani?

— Izgonirea cotropitorilor naziști, zdrobirea jugului fascist ca urmare a ofensivei irezistibile a trupelor sovietice și a insurecției armate a poporului romîn, mi-a apărut ca unul dintre cele mai fierbinți deziderate ale poporului nostru, ale întregii noastre intelectualități progresiste. Pentru gîndurile acestea, legitime oricărui patriot, am fost amenințat în trecut, pe vremea dictaturii antonesciene, cu asasinarea și am fost internat în lagărul de la Tg. Jiu. Sărbătoarea Eliberării pentru care ne pregătim cu toții are o bogată semnificație patriotică și mi se pare firesc și chiar necesar ca obștea scriitoricească să o întîmpine printr-o efervescență creatoare străbătută de cele mai generoase idealuri politice și cetățenești.

— Despre sarcinile contemporane ale scriitorilor, despre răspunderea lor artistică și cetățenească s-a vorbit în repetate rînduri la Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. Care dintre îndatoririle desemnate literaților v-a reținut mai mult atenția?

— Cred că, în primul rînd, cele privind problemele noi ale moralei

(Continuare în pag. 6)

Congresul al XXI-lea al P.C.U.S.

Bazele unei epoci

Despre Congresul al XXI-lea se va vorbi multă vreme și mereu cu proaspăt entuziasm, și ne vom mîndri că am fost contemporanii acestui eveniment. Peste ani, cînd vom vedea înfăptuirile hotărîte în zilele noastre, vom spune: „Eram de pază cînd se proiectau toate acestea!" Și ne vom bucura că am fost și noi martori la așezarea temeliilor unei epoci.

Nu trebuie să fim nici vizionari, nici să fim dotați cu harul augurilor, spre a putea afirma că pentru prima dată în istorie, oamenii ai celor mai grandioase viziuni practice, au proiectat și vor înălța o epocă.

Cred că toți ne-am dat seama și mai deplin, de forța omului sovietic constructor, determinantul timpului și spațiului, determinantul străvechiului și colosalului deziderat al fericirii!

Am înțeles pînă în cele mai profunde sensuri, îndemnul către vis, al lui Vladimir Ilici. In toate cuvintele fierbinți și în cele mai îndrăznețe proiecte ale constructorilor, savanților, gospodarilor, am cunoscut visul lui, care strălucește în tot ce s-a făcut pînă acum, și va străluci în tot ce se va înfăptui pînă dincolo de granițele viitorului! Iată de ce, după ce mi-am ridicat din gazetă ochii plini de farmecul viziunii, m-am uitat la cadra Colosului, și am gîndit: „Vladimir Ilici, toate acestea sînt visurile tale!" Ce văzusem, înainte, în timp? In afară de belșugul material, am văzut cultura, urcată la o treaptă formidabilă, — cartea, alături de penel și daltă, în cea mai de sus aureolă.

Iată de ce, artiștii contemporani sînt datori să-și închine toată iubirea lor și tot harul, înfăptuirii marelui vis leninist, să fie mîndri că secundele dăinuirii lor, se amestecă neîncetat cu mortarul celui mai măreț edificiu al istoriei!

Nu uităm și nu vom uita ce au înfăptuit comuniștii din patria noastră doar în cincisprezece ani: cititorule, cîți din familia ta, și cîți din vecinii tăi, erau pînă mai ieri neștiutori de carte? Și, nu-i așa că-ți era rușine, cînd îl vedeai pe părintele tău, apăsînd degetul în loc de iscălitură? Nu-i așa că ți-a fost milă că vecinii tăi nu puteau citi nici cifrele de pe cadranul unui ceasornic? Nu-i așa, că deseori oftai, cînd citeai scrisorile dictate de ai tăi, notarilor? Uită-te puțin în urma ta, cinstitule cititor, și vei vedea un om voinic la trup și frumos la chip, însă orb! Acesta este țăranul romîn de demult, muncitor vrednic al pămîntului, frumos ca natura noastră, însă orb de neștiință într-o orînduială cu cartea interzisă! Ne-am plecat adese în fața acestui monument al Marelui Orb, i-am închinat și poeme, și l-am lăudat în imnuri, și adese l-am compătimit, iar Marele Orb ne-a zîmbit deseori cu recunoștință, deseori cu lacrimile mîhnirii, nimeni însă nu l-a putut tămădui de beteșugul groaznic! Intoarce-te azi la el, cititorule, și nu-l vei mai recunoaște, doar după cincisprezece ani de război cu ignoranța!

Dacă ar fi să ne oprim numai la această latură a înfăptuirilor de la noi, ne-ar fi de ajuns pentru a vedea deslușit cum va fi viitorul, determinat de îndrăzneții vizionari care pun temelii epocilor...

Necontenit, ca și pînă acum, vom privi și vom lua exemplu de la constructorii, gospodarii, oamenii de știință și artiștii sovietici, și vom aplica realităților noastre, pilda și îndrăzneala înaintemergătorilor!

An cu an se va dezvolta și la noi belșugul material, cultura va urca treaptă după treaptă, iar tot ce a fost altădată înapoiere, va dispare definitiv și din amintiri.

„Visați!" ne îndeamnă Vladimir Ilici, și s-a văzut și pînă acum, că visul lui e ca un vultur de beton și oțel, care înverzește deșerturi, sapă mări noi în geografia globului pămîntesc și supune fluvii; și s-a văzut ce grandios este visul lui Ilici, cînd cea dintîi astronavă a pornit din pragul acestui an, către spațiile selenare! După cum se vede, visul lui Ilici, înglobează tot ce au visat, tot ce au năzuit și tot ce au îndrăznit generațiile de visători de altădată. Tot ce au rîvnit și au îndrăznit oamenii în urcușul lor dramatic prin istorie, vor înfăptui epocile noastre. Nici orbii nu se pot îndoi de acest adevăr, mai ales acum, cînd nava văzduhului cu stea roșie la proră, e muzică în muzica sferelor, dovedind că voința și forța creatoare a omului nou, a depășit de mult îndrăzneala lui Prometeu.

Eusebiu CAMILAR
Membru corespondent al Academiei R.P.R.

Scrisoare deschisă lui Nicolas Guillen
Cuba

Dragul meu Nicolas,

O telegramă „Tass" ne-a adus vestea emoționantă a înapoierii tale în Cuba. Exilul tău a luat sfîrșit, Patria eliberată te strînge din nou la piept. Te revăd, revăd fotografiile făcute la București, la Sinaia, pe bulevardele Parisului, în micul restaurant din apropierea Halelor. Iți aud rîsul de mare copil pur, văd minunata strălucire a dinților, rîsul tău neumbrit decît de durerea îndepărtării de Cuba, de soarta poporului tău gemînd sub talpa yankeilor (a acelor „que educan sus hyos en West Point... que chillan hello, baby y fuman „Chesterfield" y „Lucky Strike"...).

O melodie, un cuvînt — și tot ceea ce se leagă de Patrie, bucurii fără de hotar și dureri continuate, reînviau.

Imi aduc aminte cu cită dureroasă și mîngîietoare, dulce și amară intensitate îmi priveai copiii. Copiii și nepoții tăi se aflau la mii și mii de kilometri, undeva, în Cuba, și nu-i mai văzusești de ani și ani de zile, și cine știe cîți ani mai urmau să treacă pînă să-i vezi... și dacă o să-i mai vezi...

...Atunci, te apropiai de copiii mei și-i învățai un joc de cuvinte din țara ta, și ce haz făceai, bunule Nicolas, cînd îi auzeai ciripind în limba țării tale.

...Imi amintesc de o noapte de iulie. Era în 1956, după Congresul nostru, al scriitorilor din R.P.R. Petrecuserăm noaptea împreună, a doua zi plecai spre Paris. Noapte înstelată. Ai privit cerul, și n-ai spus: — Ce frumoasă noapte, ci: — Așa sînt nopțile în Cuba, iarna.

Cuba, Antile...

Totul, în inima ta, era legat de lumea aceea de departe, a „celor cari vislesc printre lacrimi", a „dramaticilor galerieni".

Te-aud recitîndu-mi pe străzile Parisului (burnița... în părul tău de argint sclipeau bobițe de cleștar...).

Spuneai: „Strig: — Guadalupe! Dar nimeni nu-mi răspunde...".

Și glasul tău era trist, ca al unui om căruia lumea, către care-și îndrepta inima și gîndul, nu-i răspundea, pentru că era vorba de-o lume căreia opresorii i-au pus călușul.

Cînd, la Paris, ți-am telefonat că un prieten al meu, un scriitor vrea să te cunoască, erai bolnav, într-o odăiță a hotelului din rue Cujas.

— E din Guadelupa, — am precizat.

— Atunci, așteaptă-mă, vin imediat. Și în cîteva minute ai fost lîngă noi.

...Iau harta Cubei (Cuba care, scăldată de Marea Antilelor și de Oceanul Atlantic, pare, așa cum bine spui, un crocodil), și mă întreb: — Unde-o fi poetul acum?

Unde ești Guillen? In Havana? La Santiago de Cuba? La Pinar del Rio?

Poate la Camaguey, unde te-ai născut? Poate la Punta Brava unde a căzut la sfîrșitul secolului trecut eroul

Eugen JEBELEANU
Membru corespondent al Academiei R.P.R.

(Continuare în pag. 2)

Unui tînăr

Nu, nu-i ușor să fii cel ce culege.
Gem crengile de roade-amețitoare
Și cel mai dulce nu-ndeajuns îți pare.
Ți-e buza răsfățată și alege.

Părinții au trăit sub altă lege.
Era pustiu și frig și crud sub zare,
Și ei sădeau, zdrobeau pămîntul tare,
Visînd la rodul ce avea să lege.

Nu, nu-i ușor să fii moștenitorul,
Să cureți pomii, să sporești livada,
Să altoiești și soiuri mai suave.

Tu muști adînc și tot flămînd ți-e dorul
Căci zări fierbinți și noi mustește roada,
Tulburător ca fabuloase nave.

Maria BANUȘ

MICI OBSERVAȚII

Hercule, zice fabula elină, a șovăit la o răscruce, între calea ce duce către Virtute și cea care duce către Viciu. Prozatorului contemporan i se poate întîmpla să se oprească la răscruci de o natură mai puțin etică, ci doar artistică și meșteșugărească. De pildă: între (ca să rămînem în fabula elină) Clio și Calliope: între muza poeziei epice și muza istoriografiei. La răscrucea asta te-ai aflat și tu, Tatăl Nostru Carele Ești în Rafturi cu Cărți, Lev Tolstoi. Citind istoria scrisă de Herodot sau Xenofon, sau „Memoriile" lui Saint-Simon, ești la fel de pasionat ca de un roman foarte bun. Intîlnirea lui Balașev cu Napoleon în „Război și Pace" este o pagină de istorie ca și sinuciderea lui Kaledin în „Donul liniștit". In marele roman realist, momente istorice se îmbină și se contopesc cu ficțiunea epică. Ar fi o exagerare să spui că uneori nici autorul nu mai știe dacă ce povestește e adevărat sau fictiv. Este însă un adevăr că însuși autorul, descriind ce a imaginat (pe bază de material memorial, de fapte reale) nu are sentimentul că povestește ceva neadevărat. Bineînțeles, mă gîndesc la scriitorul realist cu talent și simț al răspunderii. Și nu e o simplă coincidență că adesaori cititorii te întreabă despre fapte din carte, ca despre lucruri petrecute aievea. Nu e naivitate din partea cititorilor (în general, ar trebui să nu fie crezut cititorul mai naiv decît scriitorul sau criticul: îngîmfarea intelectualistă e la fel de neplăcută ca fratele ei bun, huliganismul antiintelectualist). Nu e naivitate nici din partea scriitorului. Ci, și la el și la ei, e un simțămînt, aș zice instinctiv, cum că povestirea este, într-un anumit fel, adevărată. Novelierii italieni din începuturile Renașterii dădeau drept întîmplate întocmai povestirile lor, ceea ce uneori era chiar așa. Tolstoi dă drept ficțiune romanul său — care însă e cel puțin la fel de adevărat, dacă nu și mai adevărat.

Nu vreau să discut conținutul de idei estetice al problemei; ci, băbește, cum se simte autorul la răscrucea dintre Clio și Calliope. Intr-un sens mai larg, muza istoriografiei e stăpînă și asupra faptului concret, exact. Istoria e și un fapt mărunt, poate neînsemnat, dar care s-a întîmplat aievea, întocmai. Și dacă-și găsește loc în textul epic — cine poate spune unde începe și unde se isprăvește adevărul exact și adevărul ficțiunii epice? Se spune că acea casă frumoasă și veche de pe strada Vorovski, unde se află azi sediul Uniunii Scriitorilor Sovietici, e casa Rostovilor din „Război și Pace". Se spune că poetul Canalis din „Modeste Mignon" ar fi Lamartine (alții zic Victor Hugo). Se spune că Gaittany... Se spune că...

Ei și? Intre Clio și Calliope nu e o răscruce. Nu se despart drumurile; sînt paralele și cărări nenumărate leagă povestirea epică de constatarea științifică a faptelor istorice; căci amîndouă aceste drumuri sînt bătute pe același sol ferm, al vieții, al realității obiective.

★

Note de lectură: într-o anumită literatură occidentală „nu se mai crede că ființa omenească se dezvăluie în relațiile sale concrete cu ceilalți, cu lumea. Personalitatea adevărată constă într-o esență misterioasă, necognoscibilă și necomunicabilă, a cărei istorie se desfășoară subteran în afara evenimentelor vizibile... Scriitorii contemporani, fie că se dedică unei căutări a unui Eu ascuns și fără timp, fie că, printr-un demers opus și complementar, se mărginesc a descrie o condiție umană devenită absurdă, au toți această trăsătură comună: neagă posibilitatea omului de a contribui într-o interacțiune vie și concretă, de oameni și lucruri. A devenit o părere îndeobște admisă, că nu e artist decît cel ce-a recunoscut singurătatea omului modern, părăsirea și angoasa omului rupt de lume, sleind în sine însuși posibilitățile ființei sale... Diferitele curente ale subiectivismului modern, de la Proust la Kafka, de la Joyce la Musil... (Dominique Fernandez, „Proust ou Martin du Gard?",

Petru DUMITRIU

(Continuare în pag. 6)

CRONICA LITERARĂ

„Cîntece de drumeție“:

de ALECU IVAN GHILIA

Am impresia că la noi reportajul, cu cît e mai asiduu întreținut — și este — cu atît e mai puțin respectat. Concentrarea în jurul unui fapt, senzațional ori „banal“, dar semnificativ, în jurul unei sau, și mai bine, unor persoane, în jurul unei sarcini de producție sau teme de viață, de morală, — așa cum s-a cerut, în mod justificat, la recenta consfătuire a Comitetului Uniunii Scriitorilor, — informațiile inedite și concluziile generalizatoare și sintetice, par a nu sătura ambiția practicanților genului, — profesioniști sau ocazionali, ca scriitorii. Fiecare freamătă să arate că poate „mai mult“, că poate fi liric ca Sadoveanu sau Hogaș și epic ca Homer. Insuși tatăl reportajului, Geo Bogza, a devenit la cel de al doilea fecior, „Cartea Oltului“, un rapsod cu respirația cosmică. Nu ne vom apuca să redeschidem o problemă a lui Boileau, libertatea de deplasare a formelor literare, mai ales în privința reportajului, cel mai modern dintre genuri. Genurile nu sînt esențe pure și, chiar în chimie, încurcarea eprubetelor poate isca surprize încîntătoare. Totuși, amestecul sistematic de substanțe duce la haos în laborator și la excese olfactice. Soluția pe care o propunem să fie dozajul înțelept al elementelor și deci să atîrne totul de gust și tact artistic? Și asta, principalul stă însă într-altă parte, în concepția despre menirea reportajului. Reportajul-reportaj, omogen adică, este forma cea mai proprie atingerii țelului pentru care a fost inventat azi și nu ieri, în era industriei universalizate și pentru care este cultivat și reclamat cu fervoare în lumea socialistă. Cu toții spunem: reportajul trebuie să fie operativ, să seziseze urgent noul și să-l comunice prompt; reportajul trebuie să fie concret, să înfățișeze, fără ocoluri estetice, situația tipică pentru prezența noului; reportajul trebuie să fie activ, să intervină în realitate constructiv, prin propuneri, indicații originale, sau cel puțin critic, acolo unde se semnalează rezistența vechiului sau orice altă dificultate legată de înfăptuirea noului; reportajul realist-socialist trebuie să scoată în evidență factorii, sociali și personali, care condiționează victoria noului — omul socialist. Dacă este așa, să tragem toate consecințele și să supraveghem mînuirea mijloacelor vecine cu reportajul. Patosul liric, solemnitatea și tonul eroic al epicului, mișcarea dramatică, tot ce este literatură „frumoasă“, să se supună acestor obiective. Dogmatism? Nu, eficiență.

Iată-l pe Alecu Ivan Ghilia, prozator capabil de romane ample și complicate („Cuscrii“) și cu un talent înflorat în multe culori. Povestitor, și încă povestitor moldovean, căruia îi place vorba, el întîrzie uneori pînă ajunge la evenimentul sau la figura centrală, la ceea ce formează obiectul interesului. Ca să ne relateze bucuria colectivistului Visarion Crețu de a oferi el, țăran năpăstuit cîndva, un hram mai răsunător și mai bogat decît cel al lui Ticuleal, chiaburul la care slugărise Ghilia se întoarce adînc în trecut și, după ce învie sărbătoarea de atunci contrastînd cu amarul eroului, revine la subiect. Dar și acesta e oarecum părăsit în beneficiul exaltării pitorești a ospățului ca atare. Inainte de prezentarea uzinei textile „Moldova“ din Botoșani, creată de democrația populară, sîntem plimbați îndelung prin istoria orașului, caracterizat de autor printr-o „lume balzaciană“. Aspectele din 1956 ale orașului sau cel puțin ale uzinei sînt însă consemnate în două pagini finale, cu comentarii stereotipe, jurnalistice. Indrăgostit de natura patriei al cărei farmec îl celebrează în repetate rînduri și, în special în imnul cam tradiționalist și ușor retoric din introducere și pe care-l reia în epilog, Ghilia nu are percepția sau exercițiul la fel de viu pentru specificul orașelor și cu deosebire pentru aportul socialismului la transformarea lor. In fața Iașului nu rezistă nici el, ca atîți moldoveni, la valul de nostalgie patriarhală, la sentimentalismul regional. Pînă și Leningradul și Kievul îl îndeamnă la reverii mai mult legendare decît istorice, la personificări și simbolizări cu iz arhaizant. Astfel despărțirea de Nipru se face într-un limbaj căutat de basm și baladă: „Rămîi cu bine, tătucule!...“

„Cîntece de drumeție“ nu se constituie însă din ceea ce considerăm ca abateri de la matca reportajului. De regulă, la Al. Ivan Ghilia, aptitudinile sale diverse se echilibrează și privirea sa descoperă cu vioiciune jaloanele noului care, lui, îi glăsuiesc deschis, familiar, ca niște cunoștințe vechi. Ghilia, în calitate de romancier, știe să introducă un personaj prin portrete, evocări indirecte, în cursul acțiunii săvîrșite de personaje, prin expunerea succintă a faptelor acestora de către alții, prin conversații aparent întîmplătoare între erou și autorul însuși, care îl împinge să se dezvăluie. Radu Ciocanu din Vădeni, membru în comitetul raional de partid și fost președinte al sfatului popular, în vîrstă de 70 ani și comunist ilegalist, a trăit revărsările cumplite ale Siretului

și Dunării, promisiunile repetate și neîndeplinite ale statului burghez de construire a unui dig, și pe care abia orînduirea socialistă l-a ridicat cu ajutorul localnicilor. Directorul gospodăriei din același ținut se împodobește cu realizările dobîndite pe un pămînt mănos dar nefructificat înainte, evidențiind, odată cu lipsurile și ambițiile mari ale tovarășilor săi de lucru. In lunca Prutului, organizatorul de partid al gospodăriei își amintește cu voce tare de pățania primilor tractoriști întîmpinați cu ostilitate și de curajul unuia dintre cei mai buni brigadieri, Pavel. Acesta apare îndată, călare pe mașina sa, unde-și instruiește fiul care, în ciuda opoziției inițiale a părintelui, i-a îmbrățișat meseria. Spunîndu-și „păsul“ cu feciorul, Pavel scapă alte mărturisiri autobiografice: a fost brutar, a ajuns tractorist frîngînd împotrivirea nevestei, și-a făcut casă și... dar aci confesiunea se încheie neterminată, deoarece grija pentru îndeplinirea normei și voința furioasă de a veni de hac solului încăpățînat, acoperit cu „afurisita holeră“, nu-i îngăduie taifasul. In Dobrogea, la Negru Vodă, îl cunoaște pe Prodan, factotumul unei organizații — care nu poate fi găsit nicăieri fiindcă e peste tot —, numai din auzite, din gura celui de al doilea secretar din comitetul raional, dar în chip pregnant. La Ostrov îl întîmpină președintele colectivei, care i se fălește cu o vie covîrșită de rod, iar la Cumpănă îl impresionează prin chibzuință și adîncime Teodor Curcanu, Maidannikovul dobrogean care, după ezitări îndelungi, este unul din stîlpii noii întocmiri. Un excelent portret de comunist se desprinde din modul modest, anonim, în care își înfățișează munca unul dintre activiștii de teren din raionul Piatra Neamț. Acesta lucrează la cîmp dacă trebuie, mănîncă și doarme la rînd cu țăranii, cîștigîndu-le prin exemplul personal încrederea și stima. Deducția autorului, sprijinită pe o ilustrație concretă, este de astă dată convingătoare: „...Și adesea figura cea mai ștearsă, pe lîngă care ești tentat să treci nepăsător, îți poate rezerva surpriza unui om viu, adevărat“. Un om „viu, adevărat“ este și Țîrlea, unul din inginerii șefi ai șantierului de la Bicaz, deși el nu intră în scenă. Alt inginer, tînăr absolvent al unei universități sovietice, îl conturează cu o deferență împletită cu un fel de teamă comică. Procedeul convine evidențierii trăsăturii proprii lui Țîrlea, „spaima șantierului“, care, omniprezent, intransigent și iute din fire, dovedește o atenție neașteptată față de nevoile lucrătorilor.

Călătorului Ghilia, „cîntărețului“ drumurilor colbuite, al șleaurilor vechi și liniștii de țară „ca în tablourile lui Grigorescu“, al Iașului patriarhal, îi preferăm pe „anchetatorul“ de oameni reprezentativi, pe o latură sau alta, în măsuri diferite, ai patriei socialiste. Perseverînd în această direcție, valențele autorului se pot maturiza armonic și obține izbînzi remarcabile. Cercetînd omul, nimic nu-l împiedică pe Al. Ghilia să completeze tabloul, înscriindu-și eroul în decorul rustic pe care-l transformă, sau în cadrul industrial pe care-l consolidează. Luminîndu-i sufletul pătruns de sentimentul îndatoririlor obștești, de setea de cuceriri superioare, de accelerare a victoriei socialismului, Al. Ivan Ghilia nu trebuie să-l mutileze, privîndu-l de sentimente și senzații. Omul pe care viața îl promovează azi întreține prin simțuri, ca oricare altul, raporturi cu pămîntul răscolit de tractor, cu roca dinamitată sau cu mașina guvernată de mîinile sale. Dar prin conștiință, și nu ca oricare altul, instaurează relații noi și în societate și între el și materie.

Mihail PETROVEANU

UN ARTICOL INTERESANT

In „Transformările personajului“ (Viața romînească“ nr. 11 și 12/1958) Silvian Iosifescu face o pătrunzătoare analiză a conceptului de personaj în literatură, precum și a diferitelor valențe pe care acesta le capătă în procesul de evoluție a cunoașterii estetice. Trebuie să relevăm, în primul rînd, perspectiva istorică largă în care se situează criticul, ca și preocuparea lui continuă de a integra problema personajului în cultura unei epoci luată în totalitatea ei. Astfel cercetarea modalităților de a concepe personajul în clasicism, în romantism, în realismul critic, analizarea destrămării acestui concept în literatura occidentală contemporană și a ridicării lui pe o treaptă de dezvoltare superioară în realismul socialist, capătă o fundamentare științifică riguroasă și revelă conexiuni între problema studiată și alte fenomene culturale mai largi care, la un examen superficial, ar fi trecut desigur neobservate. Spirit sobru, înzestrat cu putere de sinteză, Silvian Iosifescu discută substanțial, cu formulări adesea de o remarcabilă concizie, aspectele esențiale ale problemei personajului în literatura universală. Utile și interesante sînt remarcile cu privire la rolul sugestiei în realism („semnul unui progres în individualizare și în cunoașterea estetică“). De asemeni, interesantă e încercarea de a urmări fazele succesive ale dezagregării conceptului de personaj în literatura occidentală. Incepînd cu interesul excesiv pentru momentele de trecere cum ar fi adolescența, care „se transformă în predilecție pentru amorf și neorganizat“, criticul analizează apoi „relativizarea personajului“ la Unamuno și Pirandello și, în sfîrșit, ajunge la ceea ce numește „pulverizarea“ personajului în romanele lui Joyce, sau ale celor influențați de el, ca și în literatura americană a senzației, pusă în legătură cu behaviourismul lui Watson. Asocierea acestui proces și a modalităților lui de manifestare cu diferitele variante ale idealismului subiectiv contemporan (care, cînd ajunge la solipsism, duce la negarea totală a personajului, pe plan literar) ar putea constitui punctul de plecare al unui amplu studiu sistematic asupra problemei. O singură obiecție i-am face autorului, minoră de altfel. Vorbind despre Sartre, Silvian Iosifescu afirmă că în cazul acestuia (care e în fond cazul literaturii existențialiste), înclinarea spre morbid ar reprezenta „una din formele moderne ale naturalismului, din care a dispărut caracterul sistematic și explicația biologică“. Credem că e vorba aici totuși de altceva, și anume de o explicare sistematică a psihologicului (dus adesea pînă la morbid) prin etic (concept abstract, idealist); literatura lui Sartre, ca și a celorlalți existențialiști (Camus etc.) nu poate fi definită convingător ca „naturalism modern“ ea fiind mai apropiată, după părerea noastră, de aspectele negative, mistice, ale operei dostoievskiene, decît de principiile naturalismului. Nu putem încheia aceste rînduri fără a releva substanțialele pagini dedicate problemei personajului în realismul socialist, singura metodă literară capabilă de a prelua în mod creator marile tradiții ale literaturii universale și de a le îmbogăți cu un conținut nou, umanist.

MATEI CALINESCU

POEZIA tinerilor

Nu cred să fac dovada unui optimism nejustificat mărturisind impresia că în ultimele luni ale anului 1958 s-au înregistrat mari succese ale poeziei noastre. Mai puțin spectaculos decît ar fi fost necesar pentru a fi proclamat „cotitură“, progresul s-a produs totuși, precedat și însoțit de lupta declarată împotriva apolitismului, evazionismului și poeziilor de serviciu menite să „echilibreze“ în vreo publicație literară perniciosul balast al narcisismelor fără leac. Cîțiva luptători din primul pluton al liricii noastre realist-socialiste — mă gîndesc la Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Nina Cassian, Mihu Dragomir — au dat tiparului poeme sau fragmente de poeme care au stimulat discuțiile creatoare (lungi solilocvii în unele cazuri) pe marginea poeziei pe care o așteaptă și o cere timpul nostru. Fenomenele de însingurare literară s-au împuținat considerabil, mesajul contemporaneității a fost interceptat mai clar din majoritatea versurilor scrise în această perioadă.

Poezia semnată de tineri constituie o confirmare a acestei impresii. Activul bilanțului înscrie nu numai reușita unui volum ca „Porțile de aur“; succese sînt și poemul cald și stufos al lui Tomozei („Soare peste păduri“) închinat comuniștilor și „Podul cu umbre“, în care Cezar Drăgoi a intuit parcă schița „Surîsul Hiroshimei“, și multe din poeziile viguroase ale lui Ion Brad, Toma George Maiorescu, Ion Rahoveanu, Ion Horea, Florin Mugur, Florența Albu, Nichita Stănescu și ale altora, izbutite pentru că autorii au fost preocupați nu de gîndul dacă gravează în bazalt sau în ceară, ci de dorința acută de a surprinde sentimente proprii epocii noastre, peisaje și mișcări sufletești care să ne reprezinte cu adevărat.

Construirea orînduirii socialiste, glorificarea muncii, lupta pentru menținerea și întărirea păcii, rămîn temele noastre majore, cu inepuizabile filoane de lirism. Poezia realității socialiste ne solicită din ce în ce mai mult; ca urmare, versurile închinate minerilor, în ziua care-i sărbătorește, au avut în 1958 un caracter mai puțin ocazional decît oricînd; la cea de a 9-a aniversare a Republicii Populare Chineze, în numărul impresionant de buchete ale admirației și dragostei noastre, se distingeau și laudele poeților tineri; același lucru la apariția cifrelor de plan care traduc în dimensiuni exacte perspectivele apropiate ale construirii comunismului în țara de leagăn a revoluției — și exemplele s-ar putea înmulți. Poeții tineri simt și înțeleg exact raportul dintre contribuția la momentul actual și posteritate. Preocupați să însoțească cu un comentar liric evenimentele capitale cărora le sînt martori, poeții tineri acordă atenție și diverselor modalități de expresie — rezultatele meritînd să fie luate în seamă.

Să amintesc aici senzația înviorătoare (pe care o resimt autorii înșiși și pe care unii dintre ei reușesc s-o transmită și cititorilor) de eliberare de sub tirania canoanelor prozodice, impresia de suplețe și aerație pe care o lasă utilizarea versului liber și a celui alb. Spun impresie, pentru că, dacă rezultatul final este acesta, simpla toleranță metrică nu este și nu poate fi în nici un caz singura, nici măcar cea dintîi cauză a succeselor. Cauza, se înțelege, este efortul de limpezire a mesajului.

Intr-un raport scris în limbajul rapoartelor s-ar putea însera fraza: numărul poeziilor scrise de tineri și care merită să fie publicate — a crescut față de totalul manuscriselor de la atît la atît la sută. Ceea ce înseamnă în ultimă instanță apropiere de viață, reflectare a vieții, muncă asupra versurilor. Nu s-ar putea însă omite nici procentul de încercări infructuoase, ideile nu pur și simplu rebutate ci etichetate greșit, niște rînduri de articole fiind prezentate drept poezie. Și cînd autorul lasă să se întrevadă totuși talent, criticii au dreptate diagnosticînd: a scris fără imperioasă chemare, a scris imitînd, a mimat o natură cerebrală care nu-i este proprie, și-a împănat vocabularul cu termeni greoi, reci, „fără matcă“ în limbă, cum spune Arghezi. Pentru ce, de pildă, însoțind descriptiv noul drum al gazului metan, Negoiță Irimie trebuie să-și umfle nefiresc glasul: „Și parcă brazii solfegiază/ Noul arpegiu peste asprele stînci“ („Joncțiune“) sau „Metanul și cu munții de cărbune/ Trăiesc într-o măreață simbioză,/ Și kilovații-ntinși pe-alpine strune / Incununează noua lor osmoză“ („Osmoză“) etc.? Fascinația închipuită a termenilor pretențioși aici, sau alteori infinitele suspensii care se doresc sugestive, marchează carența emoției. Păcat, deoarece vibrația nu lipsește în alte rînduri. De vină este poate fărâmițarea în cicluri, devenită modă pentru unii.

Ca și mai înainte, noi, poeții tineri, ne scotocim cu încăpățînare biografia destul de subțire, deși, — și acesta e lucrul însemnat și îmbucurător — ea nu mai este singura noastră rezervă.

Pentru realismul socialist

Există neîndoielnic efortul ca amintirile scoase la suprafață să aibă un caracter social generalizator; uneori însă găleata coborîtă în fîntîna trecutului scoate mîl și apa e atît de tulbure încît cititorul nu-și poate zări chipul. Numeroase sînt și anticipările, ferestrele spre viitor, provocările pline de mîndrie la adresa timpului, fixarea rendez-vous-urilor cu nemurirea, toate — teme, procedee și atitudini care nu pot fi ignorate într-o epocă în care telegramele ne aduc de la o zi la alta uluitoarele știri ale cedării macro și microcosmosului sub asediul cugetului și îndrăznelii omenești. Și cu toate acestea ceea ce mi se pare absolut necesar este ca poezia tinerilor să realizeze un mare salt în direcția vitalizării, să fie mult mai dinamică, mai tonică, mai optimistă decît în prezent. Steagul luptei cu inerția pe care neuitatul Labiș l-a fluturat de pe pozițiile nestrămutatului crez comunist așteaptă și cere mîini vrednice să-l poarte: aici nu a fost o simplă temă ci infinit mai mult — un front. In sens larg, literatura noastră cere spirit agitatoric pretutindeni, chiar în contemplație. Andrițoiu, citat aici, realizează un adevărat tur de forță într-o lungă poezie: „Drum prin țară“. El parcurge rînd pe rînd toate regiunile țării și nu uită să consemneze nici furnalele Hunedoarei, nici șantierul de la Bicaz, nici viața alertă din preajma ruinelor Cetății Sucevei, nici stuful valorificat în Delta Dunării, nici gaterele pe Argeș, nici... în sfîrșit nimic, totuși excursia ne lasă cam reci, în ciuda multor strofe și imagini frumoase; efortul, dramatismul construcției a rămas în subsidiar.

Am citit o poezie de Nicolae Stoian. Scrisă de un tînăr „pornit care a pus plachetei sale de debut un titlu definitoriu: „Fierul dracului“ (pe care însă — ironie? neînțelegere? — graficianul l-a desenat în niște litere de ață, subțirele, delicate!) Prima strofă: „Ce simplu-i mai pare vreunuia traiul! Doar slujba opt ore bătute pe muche:/ Cuminte, ca-n coada berbecului scaiul/ Mereu slovenești la același az-buche“. Aha, bun, mi-am spus acum, diatribei îi va urma reversul; și într-adevăr, ceva mai încolo: „Cînd eu largă piață-nțesată cu gloate/ Și oameni și fabrici și pomi și șosele/ Cu orice suflare le-nvălui pe toate/In mantia roșie-a inimii mele./ Cînd neostoită a dragostei boare/Livezile inimii polenizează,/ să-și mistuie flacăra fiece floare, / In fruct, copt de Roșia Țării Amiază“. Lăsînd la o parte faptul că în două strofe învecinate avem de-a face și cu mantaua inimii și cu livezile inimii, sau că, tot așa, culoarea roșie e împărțită prea generos, poezia nu e rea. Dar nu are tăișul suficient de ascuțit.

Avem nevoie de virulență în satiră, de incandescență în lirică, de monumental în epic și mai ales de nesfîrșită pasiune comunistă în fiecare din acestea. Tinerețea poeților poate explica (nu scuza) multe slăbiciuni, ea poate furniza însă și elementul prim al unor „explozii“ literare fericite care, în ultimă instanță, să ajute oamenilor să se simtă mai tari, mai sănătoși. Personal nu mă îndoiesc că viitorul apropiat va releva capacitatea tovarășilor mei de generație de a gîndi în imagini artistice demne de momentele unice pe care le trăim. Și apoi, există cei fără de număr care intră abia în rînduri. Urmăriți „Steaua fără nume“ din paginile revistei „Luceafărul“? Multe din poeziile apărute acolo nu umplu de circumstanță spațiul unei rubrici, ci anunță valori. Și cîți într-un oraș sau într-un sat nu ridică în zilele acestea pînzele!

Ștefan IUREȘ

cărți

MARGARITA ALIGHER: „Zoia“

CONCEPUT pe largi coordonate epice, întrețesut cu înflăcărate intervenții lirice, cu tablouri ce conturează o vastă frescă a Țării Sovietice în anii Marelui Război de Apărare a Patriei, poemul Margaritei Aligher „Zoia“ s-a tipărit de curînd într-o nouă versiune romînească. Scris în anii grei ai războiului (iulie-septembrie, 1942) el este o dovadă grăitoare a prezenței artistului la lupta poporului său.

Noua traducere romînească, realizată de poeta Nina Cassian, reînvie figura minunată, plină de gingășie, dar animată și de ură nepotolită împotriva cotropitorilor, a Zoiei Kosmodemianskaia, devenită pentru tineretul sovietic simbol al jertfei pentru salvarea patriei.

Poemul de largă respirație, împletind faptul istoric cu evocarea caldă, duioasă, relevă frumusețea morală a personajului principal, care evoluează în cele trei capitole ale poemului, de la copilăria desfășurată sub semnul visurilor și de la anii de școală plini de căutări și aspirații, pînă la vîrsta energiei.

Poemul cunoaște o gradație ascendentă. Culorile se succed în cadrul aceluiași episod, intensificînd caracterul dramatic al încleștării, scriitoarea mînuind cu măiestrie contrastul, opunînd seninul întunericului, durerea fizică bucuriei lăuntrice a datoriei împlinite, totul aglomerîndu-se într-o învolburare tumultuoasă, ca apoi în finalul capitolului II să se înalțe o liniște ca de apoteoză.

Comentariul asasinării Zoiei e străbătut de revoltă, nu de compasiune. Eroii nu plîng. Și parcă, pentru a-și justifica afirmația, tonurile poemului se precipită, căpătînd valențe imprecative, mobilizatoare, de îndemn la răzbunare: „Tu ostaș, tu tinere-mbrăcat / În mantie solemnă de soldat / Ține minte; da, neapărat / Chipul ăstui odios vrăjmaș / ...Peste tot, lovește în dușman / O furtună fii, dezlănțuită Ține minte...“

Și-ntr-adevăr, tineretul sovietic a ținut minte.

Alături de ceilalți eroi, Zoia este mereu prezentă în conștiința acelora pentru fericirea cărora s-a jertfit.

Poemul „Zoia“, o lucrare de mare valoare a literaturii sovietice, emoționează profund pe cititori. Tipărirea lui într-o nouă ediție și într-o traducere excelentă, are însemnătatea unui adevărat eveniment cultural.

AL. HANȚA

FEDERICO GARCIA LORCA: „Carte de poeme“

Contemplativ sau elegiac, interiorizat sau exuberant, nostalgic sau mînios, Lorca a exprimat în neuitatele sale „canciones“, „romancero“, „cantares populares“, „llanto“ etc, sufletul anonim al gitanilor spanioli, pasiunile și suferințele țăranilor săi andaluzi, ura sa împotriva falangiștilor teroriști.

Apariția în romînește a unui volum de „flori alese“ din creația poetică a lui Lorca, trebuie salutată ca un act cultural de prim rang. O astfel de culegere dă cititorului o perspectivă cuprinzătoare asupra poeziei lorchiene, timbrul specific al acesteia detașîndu-se pregnant. Traducătorul cărții, poetul Teodor Balș, a păstrat într-o mare măsură culoarea originalului, vibrația lui. El însuși sensibil la valorile expresive ale folclorului nostru, a intuit cu pătrundere substanța emoțională a multora dintre baladele și cîntecele bardului andaluz.

De la fluența și transparența unor versuri (*„tu greere mic, fermecat/ te stingi țiriind/și-n sunet și lumină celestă/rămii transfigurat“*), de la miniatura alegorică „Balada apei mării“ și pînă la ritmurile alerte din „Romancero țigan“, traducătorul a învins numeroase dificultăți de natură prozodică.

E interesant de observat că piesele mici care redau stări sufletești delicate, nu-și pierd din nuanțe decît foarte rar sub pana traducătorului. T. Balș filigranează cu abilitate metafore (*„Pumnul“, „Cînteoul portocalului uscat“, „Cîntecul vrea să fie lumină“, etc.*). Lucrurile se complică însă cînd traducătorul vrea să înveșmînteze în graiul nostru sentimente mai dinamice sau mai cuprinzătoare. Un verbiaj excesiv sufocă și face să pălească versuri valoroase înainte de toate prin densitatea lor emoțională, prin culoarea lor vie.

Astfel se întîmplă că stihuri de-o rară frumusețe din „Romancero țigan“ își pierd relieful și prospețimea. Expresia apare aici siluită, contorsionată: *„Și eu ce mi-o dusei la rîu/ crezîndu-mi-o ce-a spus, că-i fată/* pentru: *„Y que yo me la llevé al rio/creyendo que era mozuela“*, (Nevasta necredincioasă). Din aceleași motive cadențele romînești ale răscolitoarei elegii „Llanto por Ignacio Sánchez Mejías“ nu transmit decît într-o mică măsură fiorul liric, reculegerea gravă, de proporții simbolice, în amintirea cutezătorului erou popular. Versul devine pe alocuri prozaic, strident: *„...moartea-n rană-și asezase/ouăle, la cinci spre seară./ Era ceasul cinci spre seară./* FIX LA CEASUL CINCI SPRE SEARA. Transpunerea ultimului vers mai ales e direct literală.

O mai mare libertate de mînuire a verbului și o mai mare putere de concentrare lirică ar fi sporit calitățile volumului de față.

E destul de greu să iei chitara lui Lorca și să-i atingi strunele. Luînd-o, T. Balș a reușit — s-o recunoaștem — să te facă să-ți pleci urechea cu încîntare și interes la melodiile celui care *„purta Spania în inima sa“*.

Vasile NICOLESCU

MIHAIL KOLȚOV: „Jurnal din Spania“

La 6 august 1936, pe o arșiță ce îngălbenea iarba, un avion de pasageri a decolat din Leningrad. Ducea pe bordul lui un corespondent al Pravdei. In Spania izbucnise o rebeliune. 8, 9 10 august. Reporterul notează zi de zi întîmplări neobișnuite, pe care evenimentele le aglomerează. Rebeliunea a devenit război civil și la 28 august 1936 are loc primul atac fascist împotriva unei populații pașnice. E bombardat Madridul.

Desigur Mihail Kolțov, care a participat la Revoluția din Octombrie, nu a asistat la drama poporului spaniol ca un gazetar neutru. Nu numai interesul profesional îl mînă să alerge neostenit și inventiv de la un capăt la altul al frontului, străbătînd la nevoie chiar liniile fasciste, ci și o deplină identificare cu lupta poporului spaniol. Kolțov își face cu scrupulozitate datoria de reporter. Dar se și dăruie. Și aici intervine omul Kolțov. Ceea ce nu înseamnă că luptătorul îl înlătură pe observator, că sentimentele unuia vor umbri luciditatea celuilalt.

E un jurnal de război minuțios, ținut zi cu zi, un an și jumătate (a trăit pînă aproape în ultima clipă asediul Madridului și nu într-o confortabilă cameră de hotel). Reportajul său de război este, în ultimă instanță, un imn al păcii. Imaginea trupurilor ciuruite de tancuri — Kolțov nu cruță ochii cititorului — transmite un apel patetic către toate popoarele, apel viril, hotărît, caracteristic unei conștiințe înaintate, militante.

Iată de ce „Jurnalul din Spania“ nu reconstituie numai lupta măreață a unui popor, ci ne sugerează și profilul luminos al comunistului.

R. IACOB

A. I. HERȚEN: „Amintiri și cugetări“ (vol. I)

La Londra, în 1852, Herțen începe să-și scrie volumele de „Amintiri și cugetări“, operă memorialistică, capodoperă a genului, din care „Cartea rusă“ a editat de curînd primul volum.

Acest prim volum cuprinde anii copilăriei și ai universității, partea II-a: „Temnița și surghiunul“ și o a treia parte, „Anul 1838“, „cel mai fericit an al vieții lui Herțen“ (după proprie mărturisire), anul căsătoriei sale. Sînt pagini-document ce poartă amprenta unei sincerități de cea mai nobilă esență, sinceritate ce traversează primele amintiri, calde și impetuoase, animate de prietenia cu Ogariov, poetul revoluționar de mai tîrziu, și anii universității în care un grup de tineri cu calități excepționale însă deformați de misticism sau urmăriți de poliția lui Nicolae I, descopereau cu strigăte de uimire „saint-simonismul“. Și apoi, partea cea mai substanțială a acestui volum, „Temnița și surghiunul“. Stilul lui Herțen este cuceritor și cald, ascuțit și precis. Confesiunea intimă este alăturată satirei politice, portretului literar și chiar reportajului. Capacitatea lui memorialistică, apreciată la un grad înalt de Bielinski, ridică acest gen la nivelul unei producții de mare valoare artistică și informativă. Herțen reflectă, lucid și îndurerat, monstruozitatea despotismului țarist în toate formele lui: figuri hîde de guvernatori (precum Tinfiaev care îi prilejuiește lui Iskander — pseudonim al lui Herțen — pagini de forță gogoliană), anchetatori corupți, ispravnici hrăpăreți, polițiști bețivi și mărginiți.

Paginile arestării și ale deportării prind alături de destinul autorului (un destin obișnuit pentru luptătorii democrat-revoluționari în Rusia autocrată) zeci de vieți frînte, exilate, „uitate“ la marginile imperiului, măcinate de violență, birocratism și poliție secretă. Luptători revoluționari (Vadim, Ketcev) poeți (Ogariov, Polejaev) arhitecți de geniu (Witberg) și peste tot, fără sfîrșit, sute și mii de țărani deposedați de administrație, poliție și cler. Herțen alătură liricul cu anecdoticul, confesiunea tristă cu impetuozitatea revoluționară, rezultînd omogen și puternic imaginea veridică și sumbră a Rusiei imperiale împotriva căreia au luptat atîtea figuri luminoase de luptători neînfricați pentru egalitate socială, acea Rusie care s-a frînt apoi, putredă, în Marea Revoluție din Octombrie.

Cartea de prestigiu universal a lui A. I. Herțen aduce o mărturie de o înaltă ținută artistică și etică, refăcînd imagini și caractere ce au însoțit lupta lui pentru libertate și a întregii Rusii revoluționare din aceste timpuri.

N. BREBAN

Să știm sau să nu știm?!

Iată întrebarea hamletiană ce-mi veni în minte la citirea însemnărilor critice publicate într-unul din numerele trecute ale Gazetei literare de tov. Teșu Milcoveanu.

După toate cele pe care le cunosc, una dintre cele mai importante premise ale unor observații critice este ca cel ce scrie să știe ce sînt cele despre care scrie. Nota tov. Milcoveanu arată însă că autorul ei, nu știe cîteva... mărunțișuri în legătură cu colecția „Să știm“ pe care o analizează.

Mărunțișuri... dar esențiale!

Tov. M. scrie despre trei cărți, dar nu știe că în colecție au apărut doar două cărți deoarece „Tică și Rică în dezacord cu știința“ — de altfel o realizare frumoasă — n-a apărut în colecția în care tov. M. o trece cu multă dezinvoltură!

Tot așa tov. M. nu știe că această colecție se adresează copiilor de 9-12 ani și nu tinerilor cititori, după cum se afirmă de două ori în notă. Deci, încărcătura științifică necesară trebuie să corespundă capacității de asimilare a școlarilor mici și nu a tinerilor introduși în bazele diferitelor științe.

De altfel tov. M. nu știe nici faptul că acest public, mic de vîrstă dar mare în număr, cere ca noțiunile dificile să fie prezentate într-un limbaj simplu și clar, dar cît se poate de colorat și bogat în imagini.

Și, apropo de imagini, se pare că recenzentul a studiat lucrările pe baza unor manuscrise dactilografiate sau a cataloagelor editurii (?!) deoarece nu văd cum i-ar fi scăpat altfel din vedere faptul, cum ar fi putut să nu știe să nu vadă, că principala caracteristică a acestei colecții este o ilustrație bogată, vie, atrăgătoare de care tov. M. nu pomenește nici un cuvînt și care este o reușită remarcabilă a ilustratorului Dumitru Ionescu.

Pe de altă parte, recenzentul nu știe, că: tov. I. M. Ștefan nu este doar „autor și coautor de lucrări științifico-fantastice“, care acuma se încumetă prima oară pe tărîmul popularizării, ci și unul din cei mai harnici făuritori de literatură de popularizare a științei, care numără în „Tainele cerului“ al patrulea volum pe acest tărîm.

Tov. M. știe și este convins de faptul că nașterea planetelor sistemului solar, apariția pămîntului și originea soarelui, sînt „realizate dibaci“ de tov. I. M. Ștefan, dar nu știe că aceste probleme foarte complexe și puternic controversate, a căror înțelegere cere o pregătire mult mai adîncă decît cea a copiilor de 9-12 ani nici nu sînt tratate în carte, autorul limitîndu-se doar la structura universului, socotind probabil că aceasta corespunde nivelului cititorilor.

Dar mai ales recenzentul nu știe că la noi în țară literatura de popularizare a științei nu „este abia la început“, ci are o vîrstă respectabilă de mai bine de un secol (și a fost ilustrată de Ion Ghica, Victor Anestin, Gh. Coșbuc și încă mulți alții) și că în anii de democrație populară a luat un avînt considerabil.

Intr-adevăr „Să știm“ este la început, este în fază experimentală — cu două cărți și nu cu trei, dar literatura de popularizare a științei a fost obiectul unor ample articole de analiză în diverse organe ale presei („Scînteia“, „Lupta de clasă“, „Scînteia tineretului“ și chiar... „Gazeta literară“) care au arătat și calea pe care ea trebuie să meargă în viitor. O astfel de analiză serioasă a colecției „Să știm“ ar fi binevenită și folositoare.

Dar aceasta nu se poate face dacă recenzentul nu știe ce cuprinde colecția despre care scrie, nu știe ce se găsește și ce nu se găsește în cărțile recenzate, nu știe care este publicul căruia aceste cărți i se adresează, nu știe ce s-a mai realizat în genul respectiv. Noi însă știm un lucru: astfel de recenzii dau dovadă de o crasă superficialitate neajutînd și neîndrumînd nici autorii, nici editura și nici publicul cititor.

ILIE BARBU

NOTA: Redacția își însușește conținutul acestei sezisări

Scrisoare deschisă lui NICOLAS GUILLEN

(Urmare din pag. 1)

Nicolas Guillen și Eugen Jebeleanu

războiului vostru de Independență, despre care de atîtea ori mi-ai vorbit, generalul Antonio Maceo?

Sau, poate, chiar la Manzanillo, unde a fost asasinat de slugile monopoliștilor americani neuitatul fruntaș al muncitorilor de pe plantațiile de zahăr, Jesús Menéndez, eroul uneia dintre cele mai frumoase elegii din cîte s-au scris și al cărei autor ești iubite Nicolas, tu însuți...

Cercetez harta, citesc numele localităților, și te caut... însă îmi dau repede seama cît de van și de copilăros este jocul acesta al presupunerilor...

Nicolas Guillen, știu... ești, cu aripile tale și cu inima ta mare, pretutindeni: ești alături de poporul tău sărac, sărac într-o țară plină de bogății, jefuite începînd din 1492, cînd Cuba a fost descoperită de Columb, și pînă astăzi, rînd pe rînd, de spanioli, de englezi, de americani...

Ești, cu „son“-urile tale, în mijlocul milioanelor de cubani, fericiți că l-au gonit pe tiran... ești alături de amintirea și alături de suferințele celor peste 20.000 de patrioți asasinați sau mutilați din ordinul lui Batista... ești alături de poporul tău care se înarmează acum pentru o luptă nu mai puțin grea, nu mai puțin eroică: lupta pentru a reda țara stăpînilor săi adevărați: milioanelor care muncesc, care au suferit și care au luptat.

...La ultima noastră despărțire, mi-ai dăruit un mic bust de bronz.

José Martí, eroul vostru, căzut la 1898, în războiul vostru pentru Independență, stă în fața mea și mă privește și mi se pare că un pic din spiritul Cubei luptătoare să află lîngă mine.

Nicolas, dragul meu.

Cînd țara ți-era încătușată, ai îndemnat ostașii Cubei să tragă dar „numai de jos în sus“, căci — spuneai — „jos sînt eu, alături de tine, prietenul meu“.

Te văd acum — cît de bine te văd... — îndemnîndu-i, cu melodiosul și puternicul tău glas de mare poet, să apere tot ceea ce, cu jertfe de sînge și lacrimi, a izbutit să cucerească poporul cuban.

Glasul lui Jesús Menéndez, eroul muncitorimii cubane asasinat din ordinul „gringosilor“, se aude, sub stelele Cubei, victorios și nespus de curat:

„Călătoria lungă a fost, și
drumul greu,
Din rana mea crescut-a
un arbore, și, iată
Din el spre viață cîntă o
pasăre curată.
Și zorile vor crește din
trilul ei, mereu“.

Inima mea bate dragă Nicolas, alături de inima voastră liberă. Ingăduie-mi să salut victoria poporului tău și să te îmbrățișez.

Eugen JEBELEANU

București, 17 februarie 1959

Deștelenire

Tovarășul Monea — instructorul raional al U.T.M.-lui, are 30 de ani. E căsătorit, cu doi copii. Scund. Fața netedă; o privire deschisă, sinceră. O cută adîncă la rădăcina nasului îl face să pară mai aspru, deși nu este chiar așa în realitate. A sosit aici pentru a organiza alegerile organelor de U.T.M.

L-am cunoscut într-o dimineață, la camera de oaspeți de la sediul partidului. Făcea curățenie-n odaie; mătura, scutura așternutul. I-am spus:

— Ce faci, tovarășe? E aici o femeie care se ocupă de îngrijirea camerei...

— Știu — mi-a răspuns el — dar mie-mi place să nu umble nimeni după mine...

Cîte zile a stat la Conțești, nu l-am văzut mîncînd decît hrană rece adusă de la raion. Unii tovarăși din comună l-au invitat la masă, el însă a refuzat invitațiile.

— Nu vreau să mă duc — mi-a explicat el. E o chestiune de principiu. Te așezi la masa omului, mănînci pe săturate, apoi, dracu' s-o ia, în adunarea generală ești înclinat să treci cu vederea lipsurile celui care te-a poftit la o ciorbă...

Această trăsătură de caracter a lui Monea ar putea să pară unora ca fiind de natură stîngistă, dar realitatea este cu totul alta. Terenul cere unui activist o conduită exemplară, uneori chiar severă. Iar Monea este un tovarăș serios; simte din plin răspunderea politică ce-i apasă pe umeri.

★

In deal, la gospodăria colectivă, a început împărțirea veniturilor. Colectivistul Anghel Ispas, cu 3 brațe de muncă, a realizat 574 zile-muncă. El a ridicat, sub ochii mei, următoarele cantități de produse:

Grîu	975 kg	Brînză	11,500 kg
Porumb	1435 „	Zahăr	5,740 „
Orz	549 „	Vin	17,200 „
Secară	150 „	Rachiu	5,400 „
Ceapă	143 „	Ulei	2,800 „
Usturoi	6 „	Bani	3800 lei
Cartofi	114 „		

Și anul acesta — să nu uităm — a fost un an secetos. Am stat de vorbă cu Anghel Ispas și-am ciocnit un pahar de zaibăr. Mi-a spus că mai are încă produse și de anul trecut.

★

Auzind că luna de miere a tovarășei Vijiala, responsabila căminului cultural, ține de aproape două luni, tovarășul Monea s-a înfuriat:

— Auzi, dom'le, ce lună de miere!? Dar poate să ți se acrească de atîta miere... Eu cînd m-am căsătorit, n-am stat acasă decît două zile, apoi am plecat pe teren...

★

Precum mi-am propus, așa am și făcut; am pus bazele unui nou cerc de citit. Țăranii s-au strîns în casa unuia dispus să găzduiască cercul. Erau 12 țărani. Se uitau la mine cu ochi cercetători deși știau despre ce e vorba.

A fost aprinsă o lampă de petrol. Le-am explicat încă o dată rostul întîlnirii noastre. Apoi am citit „Județ al sărmanilor". Povestirea maestrului Sadoveanu i-a captivat. In tot timpul lecturii, unul n-a clintit. Cînd am terminat, am înțeles de îndată că mi-am făcut 12 prieteni. Fiecare ascultător a ținut morțiș să-și spună părerea. Așa am aflat că Sadoveanu poposise cîndva și-n această comună. Sătenii nu i-au dat uitării.

Apoi, unul dintre ei mi-a cerut să le explic situația Berlinului. Altul a adăugat:

— Tovarășe, zi-ne ceva și despre Taivan. Auzim noi cîte ceva la difuzoare, da' nu întotdeauna înțelegem totul. Prea vorbesc repede cei de la radio.

Am căutat ca-n expunerea mea să fiu cît mai clar, cît mai pe înțelesul lor și cred că am izbutit. M-a emoționat dorința acestor oameni de a afla cît mai multe lucruri. La despărțire, un țăran m-a îndemnat:

— Data viitoare să ne citiți și din lucrările d-voastră.

★

Constat cu amărăciune că revistele literare n-ajung la Conțești. Nici una din publicațiile Uniunii Scriitorilor nu se găsește la îndemîna învățătorilor din comună. Am rugat pe cineva să-mi aducă „Gazeta literară" și „Luceafărul" de la Zimnicea. Dar nici acolo n-ajung revistele noastre. E limpede; de vină-i numai serviciul Difuzării Presei.

★

Țăranul individual descoperă superioritatea agriculturii socialiste nu-n vorbe, ci-n fapte. El mai întîi vrea să vadă și apoi... Iată un tabel comparativ. Să vedem ce-a obținut într-un an colectivistul Badea Rogojină și ce a obținut, în același an, individualul Florea Mototone.

Badea Rogojină a intrat în gospodăria colectivă cu 5 pogoane de pămînt și 5 brațe de muncă. Pentru munca depusă de familia sa, el a primit:

Porumb	9.308 kg
Grîu	3.384 kg
Orz	1.015 kg.
Fl. soarelui	339 kg.
Ceapă	211 kg.
Zahăr	25 kg.

Bani, pentru una zi-muncă — 4,50 lei.

Individualul Florea Mototone are 6,5 pogoane de pămînt și 4 brațe de muncă. Iată ce cantitate de produse a obținut de pe ogorul său:

Porumb	1.520 kg
Grîu	1.400 kg
Fl. soarelui	40 kg
Fasole	30 kg

Concluzia: venitul lui Florea Mototone este de șase ori mai mic decît cel al lui Badea Rogojină. Superioritatea colectivistului este evidentă. Asta a înțeles acum și țăranul Mototone.

★

Monea a ieșit pentru cîtva timp din cameră. Am văzut pe masă un caiet și alte hîrtii. Curiozitatea profesională m-a îndemnat să mă uit prin ele. Caietul era un jurnal. Am citit în grabă niște însemnări: scurte, rigide, dar emoționante. Jurnalul unui activist de U.T.M.! Ce bine ar fi dacă fiecare activist de partid ar avea un asemenea caiet de însemnări!

★

CARNETUL SCRIITORULUI

Pe Mișu Fifiță l-am cunoscut pe terenul de fotbal. Băieții din echipa comunei, în așteptarea echipei adverse, au apucat să se antreneze la o poartă. In jurul lor, Mișu Fifiță se agita mai mult ca oricare altul. E trecut de patruzeci de ani; mic de statură, dar bine clădit și lat în spate. Calcă greu. Are o față stacojie, străbătută de vinișoare de culoarea zaibărului. Vocea sa, deși răgușită, este destul de puternică. Agitîndu-se, comenta într-una antrenamentul băieților. Are și dreptul; este președintele clubului sportiv din Conțești. Și-n această calitate se consideră și arbitru, și antrenor:

— Bravo, bravo, faină lovitură! își striga Mișu Fifiță aprecierea.

— Nu te juca, mă băiete, cu balonul! sfătuia antrenorul Mișu Fifiță cu un aer grav.

— Fugiți, mă puștilor, d-acolo, că dau cu voi de pămînt! urla din toți bojogii președintele Mișu Fifiță cînd încerca să facă ordine pe teren. Toți îi dau ascultare, căci polisportivul din Conțești se bucură de o mare autoritate (doar e lat în spate și are pumn greu).

Pînă la urmă, echipa adversă din comuna Bragadiru n-a venit. Mișu Fifiță a împărțit echipa-n două — A și B — a scos din buzunar un fluier (deci arbitrul venise pregătit din vreme), anunțînd începutul meciului.

In seara aceleiași zile, l-am văzut la cinematograf. Stătea-n ușă și rupea biletele la control. Din cînd în cînd mai făcea ceva ordine în sală, răcnind: „Liniște! Altfel, evacuez sala!".

Cine-i Mișu Fifiță? De meserie este zidar. S-a pripășit în sat încă înainte de război. A lucrat multă vreme la zidăria bisericii. Apoi, a rămas în Conțești. S-a căsătorit, a făcut rost de ceva pămînt și a învățat să bea zaibăr.

Astăzi, este membru al gospodăriei colective, și nu s-a lăsat pînă ce n-a pus mîna pe direcția cinematografului. Dumnealui e director; soția sa, casieriță; fiul său, operator. Intr-un cuvînt, cinema „Mișu Fifiță".

★

Am organizat pentru corpul didactic o seară de întrebări și răspunsuri. Ni s-au pus o mulțime de întrebări cu privire la literatura noastră, la folosirea moștenirii literare. In încheiere s-a cerut organizarea unei noi întîlniri. Sînt aici, în sat, mulți învățători tineri, dornici să afle cît mai multe lucruri din domeniul literaturii și artei.

★

Au loc, în aceste zile, adunările generale ale întovărășiților; dări de seamă, alegerea unor noi consilii de conducere. Am asistat și eu la una din aceste adunări, descoperind o mulțime de fapte interesante. Intr-o întovărășire, sînt unii țărani care, fără să șovăie, au intrat cu tot pămîntul. Alții însă, n-au intrat decît cu un petec de pămînt, așa, în recunoaștere. Dacă o să le placă, atunci o să intre cu tot pămîntul. Intre prima categorie și ultima se desfășoară o luptă continuă, complexă. Primii cer munca în comun, ceilalți se cramponează, „mai vor recunoaștere". In adunarea de care pomenesc, un întovărășit îl repezea pe celălalt:

— Mă, tu să taci! și-n întovărășire *este* grade. Eu sînt sergent, c-am intrat cu tot pămîntul, pe cîtă vreme tu nu ești decît un soldat...

— Dacă-i așa, s-a supărat celălalt, află că eu pot să devin dintr-o dată plotonier și s-ar putea să sar peste gradul tău. Io-te, intru cu tot pămîntul!

— Bravo, ura! Asta am vrut și eu, tovarășe plotonier, a răspuns „sergentul", rîzînd.

★

Președintele Sfatului Popular din Conțești este fostul vizitiu al moșierului Bădescu. Azi ține în mîini hățurile gospodăriei comunale și le ține bine.

★

Invățătorul Gheorghe Dobrescu, m-a invitat la dînsul. Locuiește într-o căsuță modestă de la marginea comunei. Lucrează în învățămînt de aproape 25 de ani. Are micile sale pasiuni. L-a preocupat istoria Conțeștiului, a cercetat multe documente și a scris o monografie a comunei (încă n-a publicat-o). Colecționează bancnote și monete vechi. Printre acestea poți găsi și cîteva valori romanice. Mai colecționează și mărci romînești, și decorații. Toate acestea le păstrează într-o cutie de metal, și ea foarte veche

★

A avut loc cea de a doua ședință a cercului de lectură. De astă dată au venit 16 țărani. Printre ei, unul Marin Zimnicaru, mare șugubăț. In tinerețe a scris și versuri. Acum umblă cu probleme distractive de aritmetică. Mi-a dat și mie o problemă. N-am putut s-o dezleg. Cei de față s-au simțit mîndri pentru alde Marin Zimnicaru. „Care va să zică, l-a încuiat și pe scriitor... Al dracului Marin ăsta.." Dar, pentru a crea o situație echilibrată, am dat și eu „șugubățului" o problemă. Alde Marin s-a dat bătut. „1—1" — a strigat un țăran.

Am citit din volumul „Urmele" două povestiri: „Țambalagiul Danilo" și „Povestire despre Ingro și Agriș". A plăcut foarte mult povestirea vieții țiganului Danilo. Ne-am despărțit ciocnind pahare de zaibăr și urîndu-ne „La mulți ani!"

★

Comunistul Doicin, președintele gospodăriei colective, îmi povestea:

— Am avut în comună șase moșieri... moșieri, cum se zice, moderni... habar n-aveau de agricultură. La reforma agrară, țăranii au intrat pe moșiile boierilor și și-au împărțit pămînturile. Atunci, de fapt, s-a născut, la noi, ideea muncii în colectiv. Incă în 1945... Uite cum... Conform unei legi în vigoare, pămîntul rămas moșierului putea fi lucrat în dijmă. Atunci, 160 de oameni au luat în dijmă 150 hectare. Pămîntul ăsta a fost lucrat în colectiv. Incă nu se știa de principiul retribuirii după zile-muncă, dar noi, în frămîntările noastre, îl descoperisem. Produsele de pe cele 150 hectare se împărțeau după principiul zile-muncă. Perioada asta ne-a ajutat foarte mult... muncind în comun, ne-am cunoscut, cum se spune, ceva mai bine... s-a alcătuit, aș spune, nucleul de bază al gospodăriei de astăzi...

Totuși, în ianuarie 1950, cînd s-au pus bazele gospodăriei, lucrurile n-au mers chiar atît de ușor. Ehei, tovarășe. A fost ca într-un roman. Aveam 56 de cereri de intrare în colectivă, dar greutățile abia începeau. Au început zvonurile, care de care mai năstrușnice... „Toți vor mînca la cazan"... „colectivizarea femeilor" și alte drăcovenii. Dar, într-o seară, ce să vezi? Un tovarăș lăsat de pază la sediul viitoarei gospodării s-a apucat să se lege de nevasta altuia, așa, în glumă, dar ea s-a speriat și a fugit zbierînd. Și, uite așa, din pricina asta, în ziua constituirii gospodăriei, paisprezece familii și-au retras cererile. Totuși, gospodăria s-a făcut, și azi nu mai crede nimeni zvonurile dușmanului. Experiența anilor de muncă în colectiv a lăsat urme adînci în mintea multor oameni.

Haralamb ZINCA

Desen de MIHU VULCANESCU

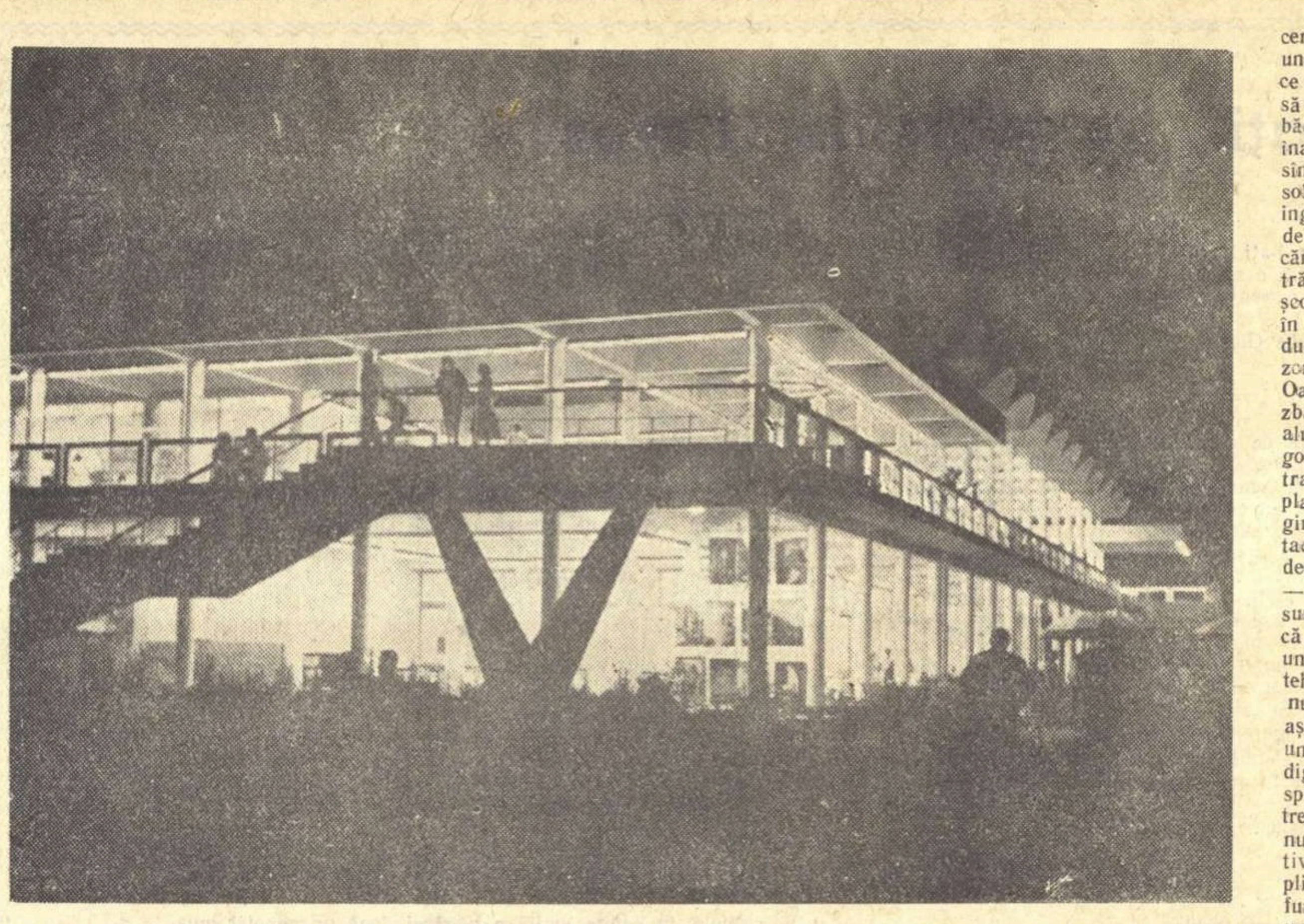

EFORIE: SEARA LA NOUL RESTAURANT

Foto DAN GRIGORESCU

„MAREA AVEA UN EFECT NEGATIV"

PE LITORAL, campania construcțiilor e în toi. Și un cuvînt auzi peste tot, în lunile acestea de iarnă, un cuvînt aspru, agresiv, ciudat în gura unor oameni care edifică, nu distrug: atacăm. — Mîine atacăm fundația... — Ați atacat cofrajele? — Atacați balastul! — Vorbă însoțită automat de o expresie a cărei savoare, numai cine a trecut prin rigorile milităriei o poate gusta, de acel tranșant și „fără discuție" categoric, rostit la tot pasul. „Categoric, tovarășe arhitect! — „Categoric, tov. inginer!" Și stilul acesta combativ, absolut, paradoxal pentru niște civili învățați cu echerul, compasul, mistria, se răsfrînge pînă în cele mai mici acte. E ca o epidemie verbală. Un brigadier, seara, se ducea la Constanța cu motocicleta „să atace un film", iar zidarul căruia îi cerusem foc la etajul al patrulea al unei clădiri căptușite de schele, îmi răspunsese grav, după ce își suflase scrumul țigării: „Categoric, tovarășe, de ce nu?" cu evidența pe care de obicei o ai doar în fața unei axiome de nezdruncinat.

La început, proaspăt sosit, jargonul acesta te intrigă. Totul e ca un joc de copii care au născocit un limbaj al lor, teribil. Dar treptat, cercetînd șantierele, pipăindu-le pulsul, îți dai seama că sub felul acesta de a vorbi se ascunde un elan, o stare de spirit nouă, care își caută vocabularul...

Aici, pe litoral, situația se prezintă astfel: începute vara trecută, clădirile noi trebuie să fie gata cel mai tîrziu pînă la 30 mai a.c. Așa prevede HCM-ul 637. Și vor fi — am văzut — ca-te-go-ric.

Noroc că vremea-i bună. Și iarna asta blîndă, la Pontul Euxin, e o decepție. Pleci cu imaginea hivernală copleșitoare a Tristelor, așa cum le-a tradus, grandios, Hasdeu:

De necrezut și totuși eu am văzut chiar marea,
Chiar marea-ncătușată de-un bloc imens de gheață;
Tăcută, neclintită, sub țeasta-i lunecoasă...

te aștepți să vezi acel minus homeric al temperaturii, infernul glacial cu sonorități monumentale:

Și-a calului copită izbește cu răsunet
In lespezi făurite din colosale valuri...

cînd, iată e soare, cald, iarna plăpîndului poet roman surghiunit ți se pare amintirea unei vîrste crîncene, de mult apuse — și marea, „miere verde și clară", palpită lenevoasă, strunindu-și încet „fluidul ei sobor de lire", ca-ntr-un poem de Nina Cassian.

Ceea ce, pentru constructori, înseamnă cîteva lucruri capitale: că betonul nu mai îngheață, că nu mai e nevoie să încălzești apa, nisipul, în betoniere, și să mai acoperi cu rogojini aluatul vînăt, vîscos, turnat în cofraje; că nu trebuie să mai arzi atîtea lemne în sobele de tinichea improvizate, cu burlanele ieșind, arici, prin ferestrele oarbe, de case bombardate; că prin spațiile largi ale teraselor, astupate cu stufit, nu mai fluieră vîntul; că transporturile decurg normal, la fel lucrările de canalizare, foarte grele la Mamaia, unde stratul de apă e la vreo jumătate de metru adîncime (aici, hidrotehnicienii noștri au inventat un sistem pe cît de simplu, pe atît de ingenios — unic se pare: au îngropat chesoane uriașe de beton la douăzeci de metri sub pămînt, cu o rețea de conducte, prin care apele menajere, filtrate, sînt trimise direct în mare).

Șantierele se țin lanț de la Mamaia pînă la Mangalia. Se construiește repede, înfățișarea litoralului se schimbă de la o săptămînă la alta. Și forfota camioanelor, a oamenilor, în cadrul acelui decor vilegiaturistic înșelător, lumina amăgitoare a soarelui, clipocitul adormit al valurilor, cerul pur, de un albastru umid, chioșcurile cu răcoritoare, pustii, cu obiecte de plajă, tutungeriile de pe faleză, părăsite, cu pachete de țigări goale, îngălbenite, zăcînd prin rafturi, afișele marine, estivale, femeia zugrăvită pe un panou, într-un costum galben, ghemuită pe nisip și ridicînd, sprințară, o carte: „Tovarășe, nu uita cartea!" — toată recuzita aceasta a unui anotimp dezafectat, în mijlocul furnicarului febril ce cară, zidește, înalță preocupat de norme, de termene, de timp, are în ea bucuria ascunsă că aici oamenilor pierduți prin tunelele minelor, înnegriți de fumul uzinelor, li se pregătește tenace o vară cum nu a mai fost niciodată.

La Eforie se clădesc zece blocuri noi pentru muncitori, cu aproximativ trei mii de paturi. Zece hoteluri mari, moderne, cu parcuri, terenuri de tenis, volei, baschet, cinematografe, un ștrand —lacul format între ghiol și mare este dragat, să aibă oamenii unde să se scalde, cînd marea e prea rece sau furtunoasă — un restaurant, asemănător celui terminat anul trecut, cu bar, ring de dans, luminație de neon, tot ce dorești. La unele blocuri s-au și început lucrările de finisaj. Specialiștii își bat capul ce culori să le dea, cum să vopsească aceste podoabe, prinse la toaleta fastuoasă a mării. Apartamentele mici, cochete, sînt zugrăvite, electricienii își tîrăsc firele, plumbarii țevile — e uimitor cîți kilometri de fire și de țevărie poate înghiți o clădire! Și le potrivesc, le ajustează, merge? nu merge? Am asistat o jumătate de oră la o discuție aprinsă între arhitectul care mă însoțea și un instalator care tocmai monta o țeavă-sifon într-o cameră de duș. Inginerul pretindea că țeava n-are panta necesară de scurgere, instalatorul susținea morțiș că are — dar nu se poate, bre omule, mai pilește puțin cotul ăsta sudat, nu vezi ce strîmb e? — nu-i strîmb, tovarășe arhitect, vi se pare — hai să-ncercăm, ia adu o găleată cu apă. Și meșterul, mai „concret", avusese dreptate. Ciocăneala atentă, grija aceasta pentru calitate, munca făcută cu temei, intimitatea dulgherului, fierarului, zugravului cu lucrul făurit de mîna lui, prezența sa greoaie, mînjită de var, ulei, pămînt, dominînd suverană interioarele gingașe de mîine, sînt, cred, cel mai spectaculos argument politic al forței clasei muncitoare, al faptului că ea se simte peste tot acasă, și ideea aceasta o întrevezi pe orice schelă din lume.

La Mamaia, în stațiune și dincolo de casă de odihnă „1 Mai", ONT-ul clădește și el cinci-șase hoteluri, plus un restaurant de lux, o performanță a arhitecților noștri: planșeu gros de beton de șase sute tone susținut pe treizeci și șase de stîlpi, cu terase acoperite, descoperite, trei sufragerii, bar, cu pereții în întregime de sticlă. Camerele au și fost închiriate. Și acesta e doar începutul. Treptat, plaja spre Năvodari, una dintre cele mai frumoase din Europa, cu peisajul ei de roman fantastic modern, — tăcerea sfîșiată uneori de țiuitul înalt al cîte unui avion, pustietatea vastă a locului, străjuită la orizont de antene, de coșuri de fabrici, promontoriul arcuit misterios în larg — se va umple de vile. Tot aici se va construi și un oraș al copiilor, aflat în proiect.

Și unde nu se clădește, se fac reparații, amenajări. Expresia „front" aici, nu mai e o metaforă, ci o realitate vie. De altfel și organizarea lucrului, riguros ordonată, — dispozitivele de muncă ale trusturilor, repartizate ca niște divizii: T.C.E.H., T.C.M.M., I.C.H., S.C.O., T.C.H., inițiale obscure, dar cu o mare putere de șoc, în frunte cu statul major al I.C.S.O.R.-ului, unde se întocmesc planurile de construcții, — îți sugerează tabloul unei bătălii.

O bătălie pentru o arhitectură îndrăzneață, funcțională, armonizată cu solul, cu apa, cu lumina, supusă celui mai exigent confort, și în același timp pentru rapiditatea execuției.

O bătălie în toată regula cu marea, care mănîncă țărmul, cu falezele șubrezite de infiltrații — se construiesc diguri transversale, un fel de punți perpendiculare pe mal, ca marea să depună la bază nisip, să lărgească plaja, și-așa neîncăpătoare, cu atît mai mult față de numărul considerabil sporit al vilegiaturiștilor ce vor popula stațiunile în sezonul viitor; diguri longitudinale, brîie de piatră menite să apere țărmul, piloni de beton așezați în formă de arc, înfipți la 10—15 metri în pămînt, să întărească faleza — o luptă îndîrjită pentru cucerirea încă a unui petec și încă a unui petec de uscat. Și ce iscusință, ce risipă de vicleșuguri, capcane, ca să păcălești curenții acestei mări năbădăioase! Ședeam pe o platformă înaltă, chiar deasupra apei, de unde sînt supravegheate operațiile de consolidare și îndiguire — între doi ingineri. Unul bătrîn, celălalt tînăr de tot, un băiat vioi, vorbăreț, al cărui vocabular eminamente tehnic trăda absolventul, proaspăt ieșit din școală. In stînga, un buldozer rima în lutul galben al falezei, plimbîndu-se încoace și încolo, tăind-o orizontal, felii, felii, ca pe un pandișpan. Oamenii cărau lutul în apă, apa se zbătea, galbenă, cleioasă, în dreapta alunecau în pantă spre țărm niște vagonete cu pietroaie pentru un dig transversal. Și cum stăteam așa pe platformă și ascultam lămuririle inginerului bătrîn, care, vorbindu-mi de tactica valurilor, de atacuri, ofensive, defensive, mi se părea, nu știu de ce — poate fiindcă era neras, cu barba sură, încîlcită parcă de soici, sau fiindcă avea în el o pace venerabilă — un Neptun deghizat, trecut prin politehnică, de-l pîndeam mereu, să văd, nu ridică tridentul? Cum stăteam așa, deci, băiatul mi-a arătat brusc un punct — vedeți acolo, dincolo de dig? — ce este? Și întorcîndu-se spre colegul său, a adăugat serios: trebuie să facem și-n partea aia ceva, nu vedeți? marea are un efect negativ. Și cum nu înțelegeam, mi-a explicat: adică fură nisipul, pricepeți? fură ca o pisică. Ceea ce, pe limba unui poet, în alți termeni decît cei hidrotehnici, ar însemna că marea e perfidă. Cu deosebirea că inginerul nu se mulțumește numai să-i contemple, fascinat, capriciile, ci luptă, și aici, într-o continuă alertă, ca s-o supună.

— Dar dincoace văd că „pune nisip", am îndrăznit să remarc.

— Da, ăsta e un efect contrar provocat de noi. Oricum, mi-a surîs neostenitul aghiotant al lui Neptun, marea are și ea elementele ei pozitive...

Dar cît costă toate acestea? veți întreba. Și aici se dă o bătălie. Pentru ieftinătate. La construcțiile de blocuri, socoteala se face „per pat". Cu alte cuvinte, toată cheltuiala se împarte la numărul paturilor. Cei de la O.N.T. au scos-o la 33.000 de mii de lei patul. Cei de la Eforie, în aceleași condiții, la 23.000, fapt pentru care au și fost evidențiați. Economia s-a realizat prin cîteva soluții practice, ținînd de organizarea muncii, sau prin recuperări de materiale, prin descentralizarea depozitelor, simplificarea transporturilor, a proceselor de construcție, etc. Sigur, se mai întîmplă și unele defecțiuni. Socoteala de acasă nu se potrivește cu cea din tîrg. Devizul e prea mic, materialele costă mai scump, de unde discuții, încurcături. Sau, pe alocuri, dintr-un exces de economie, sînt suprimate unele lucrări, de pildă, la un bloc, lucrările de lăcătușerie la ferestrele înalte ce dau spre terase, și geamurile sînt fixe, nu poți să le deschizi, și stai îndărătul lor ca într-o vitrină. Lipsuri care, cu siguranță, vor fi înlăturate.

Singura chestiune ce mi s-a părut mai gravă, e că seara, după o zi grea, de muncă, oamenii aceștia care nu precupețesc nici un efort pentru ca, la vară, tovarășii lor să se simtă cît mai bine aici — se plictisesc. La Eforie sînt vreo 3400 de muncitori. Autobusul, după șapte, nu mai merge. Și în Constanța tocmai rula „Pe Donul liniștit". Discutam despre film, tot cu inginerul cel tînăr.

— Cum e, tovarășe reporter?

— Grozav.

— Dar Bistrițkaia?

— A, n-ai văzut-o pe Bistrițkaia!

— Dacă nu circulă mașina...

— Păcat.

Constantin ȚOIU

Sondele fără petrol

Ne-am obișnuit cu spectacolul pădurilor de sonde înfipte în peisajul țării, acolo unde te aștepți mai puțin. Pe vremuri știai una și bună: dacă vrei să admiri sonde, pornești către Valea Prahovei. Și de la Ploești încolo ai ce vedea... Se pare că sondele s-au cam plictisit să rămînă încremenite într-un singur loc și au căpătat gusturi... plimbărețe. Fiindcă le întîlnești mai peste tot: la Tîrgoviște, în Argeș și Muscel unde se extrăgea altădată doar... țuică de prune, pe Valea Oltului pînă după Craiova, în Moldova de la Moinești către Zameș și mai sus.

Dacă am înțeles această migrațiune de sonde, care sporește substanțial resursele petrolifere ale țării și aduce statului venituri însemnate, rămînem surprinși cînd dăm peste sonde în jurul unui orășel de prin părțile Clujului — Uioara — care n-au nici măcar justificarea existenței unor straturi de petrol. Ce-or fi căutînd oare sonde la Ocna Mureșului? — te întrebi pe bună dreptate, știind că acolo există doar un masiv de sare și o salină. Și totuși dai de sonde, sonde adevărate, cu tot dichisul lor: granicuri, geamblacuri, coroane, turle metalice de cîte 41 metri înălțime și țevărie care sfredelește pămîntul 1.200 metri spre adîncuri. Numitele sonde extrag sare lichidă (saramură pentru sodele caustice și calcinate), materie primă indispensabilă Uzinelor Sodice, aflate la o zvîrlitură de praștie de salină. Producția totală a acestor sonde atinge o cifră impresionantă: în 24 ore 1.150 tone de saramură, cu o concentrație de 32 la sută sare. Iar toată această cantitate se extrage cu un mănunchi de oameni: un operator la fiecare sondă pe schimb, un șef de echipă peste toate sondele și o echipă de intervenții (reparații) formată din opt oameni — pompagii, sudori, mecanici, electricieni și dulgheri — plus șeful respectiv.

Inginerul Virgil Lăluțiu, directorul salinei din Ocna Mureșului, îți vorbește cu multă plăcere despre sondele fără petrol. Ele constituie mîndria tuturor localnicilor, deoarece au fost inventate de un colectiv local, din salină, compus din maistrul Hopîrtan și inginerii Vasile Dima și Alexandru Babeș, care a și obținut în 1954 înaltul titlu de laureat al premiului de stat, pentru „contribuția adusă la elaborarea metodei de exploatare a sării prin dizolvare dirijată" — după cum sună decretul.

— Cunoașteți și sondele noastre subterane?

Ei nu zău! Asta e prea din cale-afară! Să vîri sondele în adîncuri, îți pare tot atît de absurd ca țăranul din poveste, care și-a urcat vaca în pod să-i dea fîn...

— Poftiți cu mine — mă invită directorul cu stăruință și coborîm cu o „colivie" pînă la orizontul 150, ceea ce reprezintă adîncimea stratului. Străbatem galerii cioplite în sare, bune să adăpostească un metro, luminate „a giorno" cu becuri mari și ne încrucișăm cu locomotive pitice, exact de proporția unor triciclete pentru copii, care trag după ele un șirag de vagonete încărcate ochi cu bolovani cenușii de sare solidă — sarea umană și animală — cum se exprimă specialiștii în argoul lor profesional. In galerii se sapă camere înalte cît cupolele catedralelor și din acestea se extrage sarea solidă, pe calea mineritului: trei perforatori sfredelesc pereții și tavanul cu perforatoare mecanice; doi artificieri vîră în găuri patroanele de dinamită și le dau foc, iar după surpare, doi taluzatori ciocănesc pereții și bolta pînă dau de rocă dură, care nu se mai poate desprinde și primejdui securitatea încărcătorilor. Metodei i se spune „exploatare prin trepte răsturnate". Incărcătorii umplu vagoanele cu bulgări de sare, le împing pînă la galeriile principale, de unde locomotivele pitice la trag cu repeziciune pînă la gura coliviei, care le ridică la suprafață.

Minerii din Ocna Mureșului au vechi tradiții în meserie. Ei intră în saline din tată în fiu. Stră-stră-străbunii lor au extras sarea cu ciocanul și burduful, în gropi primitive, încă de pe timpul romanilor, cu două milenii în urmă, iar strămoșii lor de dată mai apropiată au iobăgit la voievozii Ardealului și regii Ungariei, care comercializau sarea și o vindeau pe aur greu, pe armament și articole industriale din Apus, sau o predau turcilor în contul birului. Să-l luăm spre exemplu pe Romulus Gatea. Ca și taică-său, a intrat de tînăr în salină și muncește aici de 32 ani. El a schimbat, firește arhaicul ciocan și dalta de pe vremuri cu perforatorul electric de mare randament. Deasemeni și comuniștii Ioan Gavriș, Niculaie Hoca, Iosif Fekete, Gheorghe Gatea și Ioachim Stanislav, fruntași mineri, sfredelesc pereții de sare de zeci de ani și declară cu orgoliu profesional: „apăi noi sîntem mineri vechi..."

Ardeam însă de nerăbdare să ajung la faimoasele sonde subterane, pentru care și coborîsem de fapt. L-am chestionat deci pe director.

— Ajungem îndată acolo! — m-a domolit inginerul Lăluțiu. Pornim din nou pe galerii, le străbatem în curmeziș și curmeziș

— Ați văzut? — îmi atrage ghidul atenția — peste o sută de mineri extrag în 24 ore abia două sute de tone de sare solidă. Dacă am fi nevoiți să folosim același procedeu pentru aprovizionarea Uzinelor Sodice cu miile de tone de sare lichidă pe care le prelucrează zilnic, ne-ar trebui o întreagă armată de muncitori.

Iată-ne și în fața sondelor subterane. Turlele lor, săpate în sare, se ridică în sus pînă pe la orizontul 100, avînd o înălțime de 24 metri. De la granic în jos pornesc trei coloane de țevi spre o adîncime de 550 metri: cele din margini proiectează apa Mureșului în jos cu o presiune de șapte atmosfere. Apa spală pereții, se salinizează, apoi tot prin forța presiunii este ridicată la suprafață prin coloana principală — tubingul — și depozitată într-un bazin colector, de unde o stație de pompare o îndreaptă pe un fel de magistrală pînă în rezervoarele din curtea Uzinelor Sodice. Procedeul pare simplu. Cu toate aceste au fost nevoie de ani îndelungați de cercetări, de eșecuri, pînă s-a ajuns la rezultatele de azi. In jurul sondelor subterane am văzut oameni puțini; la unele de fel. Și m-am mirat.

— Să nu vă mire — a zîmbit directorul. La cele șase sonde pe care le vedeți, cu un debit total de 2.000 tone de saramură zilnic, nu folosim decît un singur observator, plus un om la stația de pompare. Atît. Ne slujim de cea mai ieftină sursă de energie: căderea de apă. Aducem apa din Mureș pînă la 150 metri și o împingem mai departe, în jos, încă 550 de metri. Presiunea este mare, iar apa salinizată fiind mai ușoară, se ridică singură la suprafață, prin tubing. Acesta e tot secretul... Și oricît de mari cerințe ar avea pe viitor Uzinele Sodice, care și-au mărit capacitatea de producție de trei ori față de 1948 și sînt în plină dezvoltare, le vom satisface cu extracția prin sonde.

In curtea salinei din Ocna Mureșului a fost ridicată nu de mult o stație pilot, creată de un colectiv al „Iprochim"-ului. In această stație pilot se experimentează solidificarea sării lichide, așa încît să se renunțe definitiv la extragerea sării solide prin metoda mineritului.

— Metoda prezintă avantaje multiple — mi-a demonstrat directorul Lăluțiu. Sarea solidă conține cam 35 la sută impurități. Or, prin sistemul apei salinizate, impuritățile se depun pe fundul bazinelor și se poate solidifica sarea pură. Vom face deci economie de timp, de utilaje, de brațe de muncă și vom scădea prețul de cost...

— Și cum rămîne cu salinele, cu minerii, cu perforatoarele? — am replicat eu, cam neconvins.

— Cred că vor dispare curînd și vor rămîne ca o amintire a trecutului, întocmai cum ne amintim azi destul de vag de burdufurile, dălțile și ciocanele de pe vremuri, sau de diligențele bunicilor noștri — a răsunat răspunsul directorului, ca o implacabilă sentință. I-am mai pus o ultimă întrebare: „Cîtă sare mai conține masivul?" Directorul a rămas o clipă pe gînduri: „Faceți și dvs. socoteală: dacă în peste 200 ani de funcționare organizată, salinele au coborît abia pînă la 150 metri și cum forajele au dovedit că există sare și la 1.500 metri în jos, cred că ar fi mai nimerit să-mi puneți această întrebare prin anul... 2.500."

Tudor MIHAIL

Eliberați-l pe Manolis Glezos!

Luați seama,
omul acesta,
omul acesta pe care l-ați închis
are împotriva voastră o armă,
o armă nespus de puternică și de subtilă:
Steagul!
Eliberați-l pe Manolis Glezos.

*

Aduceți-vă aminte de ceasurile acelea cenușii. Cenușii ca un surtuc de uniformă. Aduceți-vă aminte de uniformele jilave și aspre, cenușii ca umilința. De bătrîna care se întorcea aducînd un colțuc cenușiu de pîine, în ceasul jilav și trist al unei înserări cenușii.

De bătrîna care le spunea nepoților, strîngîndu-i sub aripa obosită:

— Tăceți, nu strigați, nu săriți... Trebuie să trăim!

De bătrîna care le spunea nurorilor: — Tăceți, nu vă certați ca de obicei, iar tu, draga mea, acoperă-ți gura cu vălul tău cernit și nu mai boci, nu-ți smulge părul din cap, nu te lovi în piept, acolo unde te-a izbit o durere mai crîncenă! Oprește. Se aude. Și dacă răsuflăm se poate auzi. Răsuflați cu băgare de seamă. Trebuie să trăim...

Așa sunau cuvintele bătrîne, aduceți-vă aminte, și fiecare cuvînt stingea în lumea măruntă a casei sărmane cîte o culoare.

Și totul era cenușiu... cenușiu...

Luați seama,
omul acesta,
omul acesta pe care l-ați închis
avea împotriva umilinței o armă.
O armă nespus de puternică și de subtilă:
Steagul!
Eliberați-l pe Manolis Glezos.

*

Și totul era cenușiu la ora aceea, cînd strecurîndu-se prin lumina tulbure ca printr-o mare, un tînăr pornea la drum. Pornea, ducînd la piept un curcubeu. („Dacă voi muri, voi fi înfășurat în el!") Pornea, purtînd sub haină, aproape de inimă, o carabină cu focuri subtile, o armă, ascunsă îndelung în pămînt, sub pragul casei, printre visele mocnite ale vetrei: Steagul!

Nimeni încă nu bănuia pașii lui, nu bănuia că el păstrase culori pentru inima oamenilor. Cei care se gîndeau la Acropole de departe, nu vedeau decît — rană subțire și sură — șirul de uniforme cenușii, urcînd pentru schimbul de seară. Vedeau steagul fascist fluturînd peste Parthenonul libertății elene, și nu bănuiau că tînărul care trecea încheindu-și haina pînă la gît, ridicîndu-și pînă sub bărbie gulerul, că tînărul acesta avea să fie...

Luați seama,
omul,
omul acesta pe care l-ați închis
și care păstrase împotriva cenușiului o armă,
o armă nespus de puternică și de subtilă.
Eliberați-l pe Manolis Glezos!

*

Noaptea coborîse dintr-o dată, ca o pleoapă care se închide... Adormiseră luminile — nu mai erau lumini decît sub haina unei umbre. Adormiseră și zgomotele — nu mai erau zgomote decît sus, pe lespezile Parthenonului, pasul soldaților barbari. Și tînărul cu haina închisă pînă la gît, suia. Suia, pipăind sub călcîi un trup viu, Acropolele. Uriaș și viu. Alb. Cu mușchii răscoliți. Brăzdat adînc de vîrstă și lanțuri. Prometeu suspina slab, abia auzit, în timp ce vîntul îi desfăcea într-o coastă drapelul fascist, esență a unui vultur cu aripile-ntinse.

Luați seama,
omul acesta,
omul acesta pe care l-ați închis
aducea în ajutorul Acropolelui o armă.
O armă nespus de puternică și de subtilă:
Steagul!
Eliberați-l pe Manolis Glezos...

*

Și iată zorii. Zorii în care cerul a smuls dintr-o dată pînza întunecată de pe Acropole, iar orașul a înmărmurit cu geamătul pe buze.

Iată zorii — vă aduceți aminte? Dar cine mai poate uita zorii aceia! Crescuse steagul mărunt purtat cîndva lîngă piept, crescuse și flutura, mai înalt decît statuia Athenei Promakos. Crescuse și era, boltă și mare și strigăt înmărmurit pe buze. Și era vîntul aducînd de pe Acropole blesteme aspre și porunci. Și era o liniște ciudată, care pătrundea odată cu foamea obișnuită a zilei, în fiecare casă...

Acolo, în odăița umilă a bătrînei, încă un nepoțel murea legănat de șoaptele: — Tăceți, nu țipați, nu plîngeți... trebuie să trăim... Incă un nepoțel murea în clipa cînd femeile, ridicînd ochii, zăriră lîngă fereastră Steagul! Liniștitor. Ca o palmă răcoroasă peste creștetul copilului. Măreț și simplu. Steagul.

Luați seama,
omul acesta,
omul acesta pe care l-ați închis
avea împotriva durerii o armă,
o armă nespus de puternică și de subtilă.
Eliberați-l pe Manolis Glezos!

*

Unde e steagul lui Manolis Glezos? Il mai poartă și acum, sub haina închisă pînă-n gît. Ii căptușește pereții închisorii. Crește, se înalță ca atunci, dincolo de fereastra zăbrelită, e boltă și mare și îl zăresc chiar și acei care se gîndesc doar de departe la Acropole. Il zăresc și știu,

Știu, luați seama,
că omul acesta,
omul acesta pe care l-ați închis
are împotriva asupririi voastre o armă.
O armă nespus de puternică și de subtilă:
Steagul!
Eliberați-l pe Manolis Glezos...

Mioara CREMENE

R U P T U R A

De vreo săptămînă cam boleam. Mă prinsese o ploaie rece, de Duminica Floriilor, cînd măsurasem pămîntul întovărășirii și mă udase bine de tot. Incepusem să tușesc și-mi venea, așa, spre seară, o amețeală. Dar ușoară, nu se vedea. Socru-meu se uita la mine chioriș, zicea că e oftică și m-am betegit și că el n-are nevoie de ginere beteag, să am grijă.

In ziua aceea fusesem de două ori la raion, la Horez. Cu bicicleta. Peste două zile aveam inaugurarea întovărășirii. Intraseră o sută de oameni în cap, cu socru-meu cu tot. El nu dăduse cererea, dar contam pe el. I-o scrisesem eu, de cu seară, el o semnase, tot, și rămăsese să se ducă singur cu ea la sfat, dimineața. Era el om sucit, dar contam pe el, avea cuvînt și era om care se pretindea, nu copil.

Cînd am ajuns acasă, socru-meu și soacra-mea se îmbrăcau să se ducă la înviere. Nici nu m-au întrebat ce fac. Eu mi-am scos haina și m-am întins pe pat. Aveam călduri mari. Socru-meu a venit în odaie la mine să-și ia pălăria nouă din cui. Silvica stătea pe marginea patului și-mi mîngîia fruntea.

— Ce-ai făcut tată? — l-am întrebat eu atunci. Ai fost?

— Unde? — zice el, și se uita la mine încruntat și negru la față.

— La sfat, cu cererea. Ai fost? — cum am vorbit.

— Cu mine n-ai vorbit, mă repede el așa fără rost.

— Cum n-am vorbit, tată? N-a rămas să te duci cu cererea la sfat, la întovărășire?

— Eu n-am nevoie de întovărășire, îmi întoarce el vorba iar.

M-am ridicat de pe pat. Imi vîjîia capul și mi se tulburaseră și ochii. Nu vedeam bine.

— N-ai fost cu cererea?

— Cu cerea să te duci tu, pe pămîntul tău și-al lui tac-to, nu pe al meu!

A ieșit afară și-a trîntit ușa. Se vede că strigasem și eu tare, sau mă ridicasem prea repede din pat, căci mi-a venit amețeală. Parcă mă lovise cineva cu măciuca în moalele capului. M-am trezit spre ziuă, către răsărit. Silvica stătea tot lîngă mine și-mi mîngîia fruntea. Avea ochii roșii de plîns, umflați, și fața umflată. Și mi s-a părut întîi urîtă și nepieptănată. S-a aplecat spre mine, cînd am deschis ochii, și i-am auzit glasul stins ca o șoaptă.

— Ce faci Mitrule, dragule, inima mea!

I-am luat capul în mîini și i-am mușcat buzele albe pînă i-a dat sîngele. Mă simțeam limpede și simțeam în mine iar puterea și inima îmi bătea iar tare, așa cum îmi place mie să bată o inimă de om — s-o asculț cum zvîcnește în piept și cum fierbe sîngele în vine. Eram sănătos, nu mai aveam nimic. Silvica s-a smuls din mîinile mele și-a izbucnit în plîns. Plîngea de bucurie și-mi mîngîia pieptul prin cămașa deschisă la gît.

— Mitroi, doamne, să te faci sănătos. Mitroi!

Iar am luat-o-n brațe și-am rostogolit-o în pat lîngă mine...

Cînd s-a luminat bine de ziuă ne-am sculat amîndoi, ne-am spălat și ne-am primenit. S-o fi văzut îmbrăcată gorjenește, cu șoarțe roșii, cusute în fir și cu cămașă de mărchizet ca pînza de păianjen, ziceai că zboară, nu atinge pămîntul. Socru-meu nu venise de la biserică. A pus masa, a așezat-o frumos și ne-am așezat și noi să-i așteptăm. Eu am luat-o cu brațul pe după gît și am tras-o spre mine.

— Silvico, fată — i-am spus — eu zic să ne facem casă și să ne mutăm, să stăm singuri. Piatră de var am, cărămidă am făcut, lemnăria mi-o dă tata. Ne ridicăm casă nouă și ne facem rostul nostru, deoparte.

— Și din ce trăim? — m-a întrebat ea rîzînd.

— Cum din ce trăim? — din muncă, din ce trăiește toată lumea.

— Ce să muncim? — m-a întrebat ea iar, tot rîzînd.

— Pămîntul să-l muncim, i-am răspuns eu.

— Păi tu pămîntul tău l-ai dat la întovărășire, iar mie tata nu-mi dă nimic.

— Cum nu-ți dă nimic? M-am trecut la întovărășire și cu partea ta, cu zestrea, cu toată.

— N-avem acte pe ea și tata nu ne face acte.

Mi s-a făcut roșu înaintea ochilor. Socru-meu nu-mi făcuse acte pe pămîntul pe care i-l dăduse ei la nuntă, dar zicea că o singură fată are și tot pămîntul i-al ei. „Cît oi trăi eu să știți că-i al vostru însă pămîntul din Mestecani, mejdină cu al tău, Mitroi. Trei pogoane de la mine, trei ale tale. Șase pogoane la un loc vă ajunge". Ne ajungea. Am muncit însă toți la un loc și partea pe care și-o oprise socru-meu. Cînd am făcut cererea de intrare în întovărășire m-am trecut cu șase pogoane, partea mea, a mea și-a Silvicăi. Mă înțelesesem cu ea, vorbisem amîndoi, vorbisem și cu socru-meu. „Treaba voastră, a zis el atunci, e pămîntul vostru, faceți ce vreți cu el". Și acum?

— Cînd ți-a spus el asta, am întrebat-o?

— Ieri, cînd erai tu la Horez.

— Cum a zis?

Fierbea sîngele-n mine și nu mă gîndeam la altceva decît la cei o sută de oameni, o sută în cap, oameni bătrîni care contau pe cuvîntul meu și pe cinstea mea. Și mă gîndeam la Velcu și la primul secretar al raionului. Eu nu sînt Năiță Lucian să mă întrebe oamenii cînd mă văd: „Ce faci Năiță, ți-a venit mintea la cap?"

— Cum a zis? — am întrebat-o iar.

— Cum să zică: „Dacă vreți întovărășire n-aveți decît, eu nu intru. Aveți trei pogoane de la bărbatu-tu, treaba voastră!"

— Păi a semnat cererea scrisă de mine și pe pămîntul lui, pe partea lui. N-am vorbit noi, ca oamenii? Silvica se uită la mine și tace.

— De ce taci?

— Nu tac, zice ea. Uite, vine tata, vorbește cu el.

Socru-meu intră în casă tot încruntat, nu se uită la mine, nu mă vede. Se răstește la Silvica:

— Ai pus masa?

— Am pus-o — îi răspunde ea și se repede în cuhnie s-aducă mîncarea caldă, pusă la foc.

Intră și soacră-mea, face trei cruci mari înaintea pragului și se duce la icoană să așeze florile aduse de la biserică. Nici ea nu se uită la mine, nu mă vede. Silvica pune pe masă strachinile cu ciorbă de miel aburindă și talgerul de pămînt cu friptură. Trage scaunele lîngă masă și se uită la maică-sa. Soacră-mea își desface de pe cap cîrpa de borangic, își pune un tulpan alb și se apropie de masă. Vine și socru-meu.

Ne așezăm la masă. Incepem să mîncăm în tăcere. Nu se uitau la mine nici unul. Silvica ținea ochii în pămînt. Bag lingura în strachină și socru-meu, cam moale, cum e, se împiedică de lingura mea. Se întoarce spre mine.

— Ți-a trecut boala? Poți să mănînci?

Mă uit la el și nu-nțeleg ce vrea să spună.

— Cum să nu mănînce, n-are pămînt la întovărășire cu noi? zice soacră-mea.

— Mamă, dumneata să-ți măsori vorbele, zic eu, că nu te-a înfruntat nimeni.

— Ce vorbești mă, sare socru-meu să-i ia apărarea. Mă uit la Silvica. Ea ține ochii tot în pămînt. Mă stăpînesc și tac. Incepem iar să mîncăm.

— Ei, ce-ai făcut domnule întovărășit — se întoarce socru-meu spre mine. Tot nu te-ai săturat de întovărășire? Nu-ți ajunge oftica, ai?

— Ce-are oftica cu întovărășirea, îl întreb eu, dar rîzînd, așa, mă făceam că nu sînt supărat și cred că el glumește.

— N-are nimic, ai? Da' muierea cu ce-o ții, tot cu oftica? Că văd că nici n-ați făcut bine întovărășirea și ți-a și dat partea de bucate?

— Măi, tată — îl întreb eu — și eram calm, și mă feream de ceartă ca de foc. Dumneata glumești sau vorbești serios?

— M-ai văzut pe mine glumind? Ori ți se năzare așa din senin? Ai rămas vesel de ieri, de cînd cu leșinul?

— Te-o fi atins la cap — îi ia soacră-mea vorba din gură repede — și tu nici nu știi, sărace!

Nu e bine, mă gîndesc eu. Ai grijă, Mitroi, fii calm și taci din gură.

— Nu vorbești, ai mutit?

Nu se mai poate — îmi spun — își bat joc de mine. Mă ridic de la masă.

— Uite ce e tată, și dumneata mamă, de mine să nu vă bateți joc, că eu nu sînt omul ăla. Eu am muncit în curtea asta patru ani de zile în șir și am dreptul să mănînc, în ziua de Paște, o ciorbă, liniștit.

— Ce vorbești domnule, ai muncit? — se înveselește socru-meu. Ce-ai muncit? Pe pămîntul cui ai muncit?

— Pe-al nostru am muncit, pe pămîntul nostru!

— Care pămîntul nostru? — Pămîntul meu! Tu ai trei pogoane și pe-alea le-ai dat. Așa că să fii sănătos, puiule, cale bună, unde ți-ai dat pămîntul, acolo să mănînci!

— La întovărășire, strigă soacră-mea.

Aici am greșit-o și eu. Eram lîngă ea. Nu m-am putut stăpîni și i-am ars o palmă. I-a căzut lingura din mînă în strachina cu ciorbă și s-a stropit toată pe cămașa nouă, albă, de in, cusută de Silvica mea.

— Mă omoară banditul, Dumitre! — strigă ea. Și socru-meu se repede la mine cu cuțitul de tăiat pîine. Cuțitul e de tinichea, cu limba moale, n-are nici o putere. Eu sar iute la ușă, trag zăvorul și mă proptesc cu spatele de ea. De lîngă ușă iau bastonul lui socru-meu în mîna dreaptă și-mi rezem capul de tăblia de brad. Rîdeam. Mă uitam la ei și rîdeam

— Măi fraților, zic eu rîzînd. Vă bat pe toți, măr, în ziua de Paște, vă umflu ca pe mielul pe care-l mîncăm azi.

Silvica s-a ridicat și ea de la masă și-a venit lîngă mine. Imi tremura bărbia, da' îi țineam pe amîndoi nemișcați, țintuiți cu ochii. Tăceau amîndoi.

— Măi, tată, de ce vrei să ne certăm? Am vorbit ca oamenii, ne-am înțeles. Am făcut cererea mea de intrare în întovărășire cu pămîntul meu și cu al Silvicăi...

— Silvica n-are nici un pămînt — îmi răspunde el.

— Nu i-ai dat, dumneata, trei pogoane, cînd am făcut nunta?

— Ai act pe ele? mă întreabă soacră-mea.

— N-am, zic eu, dar mi le-ați dat. Mi le-ați dat pe cuvînt, am muncit patru ani pe ele

— Am muncit toți — strigă socru-meu, nu numai tu!

— Și eu am muncit pe pămîntul vostru. Eram calm. Nu-ți poți dumneata închipui ce calm eram. Acum n-aș mai putea fi așa.

— Bine, tată, zic eu iar, fără s-o mai bag pe soacră-mea în seamă. N-am stabilit noi amîndoi să intri și dumneata în întovărășire? N-am scris eu și cererea dumitale? N-ai semnat-o?

Tac amîndoi, n-au ce zice.

— Vrei să ne facem de rîs în lume? Și eu și dumneata? Vrei să ajungem că Năiță Lucian?

— Cum a ajuns Năiță Lucian? — întreabă socru-meu.

— Știi bine cum a ajuns. De trei ori a dat cererea de intrare în întovărășire și de trei ori a luat-o înapoi. N-ai zis dumneata, cu gura dumitale, în Duminica Floriilor, acum o săptămînă, de față cu lumea, așa: — „Bă, Năiță, tu nu ești om, ești maimuțoi. Eu n-am dat cererea, da' o dau. Și cînd oi da-o, dată este, n-o mai iau înapoi.

— Și n-am dat-o! zise socru-meu.

— Păi de ce?

— Asta e treaba mea. E pămîntul meu, fac ce vreau cu el.

— Și cu oamenii cum rămîne, ce-o să zică oamenii?

— Oamenii să zică atunci cînd mi-or da ei să mănînc. Deocamdată pot să trăiesc și pe pămîntul meu.

Judecă și dumneata dacă se poate vorbi cu un asemenea om.

— Și eu, eu cum rămîn, tată?

— Cum să rămîi, nu-ți ajunge oftica? Nu-ți e destul?

Atunci am greșit a doua oară. M-am repezit la el, cu bastonul de corn ridicat, și l-am luat de piept.

— Mă, omul lui Dumnezeu, i-am zis — eu n-am fost sluga voastră patru ani de zile pe degeaba. Imi dai partea Silvicăi, sau nu mi-o dai?

— Nu ți-o dau.

N-am dat în el.

Mi-am trecut mîna peste ochi și peste frunte să-mi iau ceața care îmi învăluise mintea și m-am dezmeticit. Am căutat-o cu ochii pe Silvica. Tremura ca varga, lîngă fereastră, cu mîna pe inimă. O rază de soare, subțire, bătea drept pe inelul ei de la mîna stîngă. Inelul de nuntă. Și parcă, nu știu cum, l-am văzut rupt în două. Parcă raza soarelui îl rupsese în două.

— N-am nevoie de pămîntul vostru, am zis. Silvico, hai cu mine.

S-a desprins de lîngă fereastră și-a venit lîngă umărul meu. Parcă era o trestie, bătută de vîntul toamnei.

Se clătina.

— Unde să mergem, Mitroi?

I se stinsese și glasul. Abia mai șoptea.

— La tata!

— Fără pămînt?

— Fără. Mai trăiesc oamenii pe lumea asta și fără pămînt!

— Fata mea nu pleacă din casă, a răcnit soacră-mea.

— ...Niciodată, a adăugat socru-meu.

— Mergi Silvico?

Ea se uita de la unul la altul și parcă se ruga de toți. Ca o trestie era. Am deschis ușa larg și-a intrat soarele cît o baniță cu grîu arnăut. S-au umplut pereții camerii de lumină. Afară ciripeau păsările și gungureau. Și înflorise liliacul alb, în grădină, ca un caier de spumă.

— Hai — am zis a doua oară — și-am privit-o în ochi.

Ea a izbucnit în plîns și s-a proptit cu capul de canatul ușii.

Aici am greșit a treia oară și cel mai rău.

— Mergi sau nu mergi? — m-am răstit eu la ea.

— Du-te singur, a zis socru-meu, du-te și să mergi pînă ți-o oua cucu-n traistă. Atunci să te mai întorci.

Și am plecat.

Clocotea sîngele-n mine și-mi vîjîiau urechile și capul și nici nu mai vedeam bine înaintea ochilor. Mergeam repede, repede, parcă mă purta cineva în brațe, nu pășeam cu picioarele mele. După vreo sută-două de pași m-am oprit și m-am uitat înapoi. Silvica ieșise în curte, se oprise la poartă și stătea așa, cu stîlpul porții în brațe și cu tîmpla lipită de el. Nu m-am mai putut întoarce înapoi. Eram om, nu cîrpă! Iar ea se îndoise de mine.

Intovărășirea am făcut-o. A doua zi. Le-am spus la toți cum a fost. Și primului secretar. M-a certat. Zicea că m-am pripit și că m-am repezit. Ce era să fac? Ce puteam să fac?! M-au ales secretarul întovărășirii. Am adus tractoarele, am arat și am semănat cartofi. Mă laudă lumea, și bătrînii și tinerii. Am muncit și la întovărășire și acasă, la tata. Am făcut alt rînd de cărămidă pentru casă. Am făcut alt rînd de var. Am ridicat și temelia. Pînă la toamnă îmi termin casa. Vînd cartofii de pe partea mea din întovărășire și-mi acopăr casa cu tablă. Imi iau o pereche de boi tineri și-mi fac car nou. Dar ce folos? Inima mea nu mai e ca la început. Merg cîteodată pe drum și nu văd pe nimeni. Numai pe ea o văd, plîngînd, cu stîlpul porții în brațe. M-am întîlnit cu ea de două ori vara asta. S-a ofilit ca o mușcată pusă la umbră. Și glasul ei s-a schimbat. Vorbește șoptit.

— Bună seara, Silvico!

— Bună seara, îmi răspunde șoptit și se ține ferit de mine, într-o parte.

— Unde te duci?

Să-i ajut mamei la fîn. Trebuie să încărcăm fînul să-l ducem acasă; la noapte are să plouă.

Mă uit la cer. E înnorat. Nici nu-l văzusem că-i înnorat. Are dreptate, are să plouă la noapte. Să plouă, să răcorească pămîntul, să mă răcorească și pe mine.

— Bine, Silvico, du-te!

— Bună seara — șoptește ea.

— Bună seara!...

Nu i-am zis nimic altceva. Nimic. Am tăcut cum tace pămîntul la sfîrșitul toamnei cînd stau ploile și oamenii așteaptă prima ninsoare. Nici ea n-a zis nimic. S-a strecurat pe lîngă mine ca o umbră și s-a dus. I-am citit sufletul în ochii umezi de lacrimi și i-am văzut jarul pe care i se frige inima. Am văzut-o cum așteaptă un cuvînt de la mine. Dar eu nu puteam descleșta gura. A treia oară eu nu pot chema o femeie.

De-atunci au trecut 46 de zile, numărate de mine, pe calendar. Alaltăieri, Velcu m-a chemat și mi-a spus că a stat de vorbă cu Dumitru Mocanu, cu socru-meu. S-au întîlnit în sfat. Socru-meu venise să ia un certificat de vînzare pentru un vițel. Au vorbit mult, s-au certat, apoi s-au împăcat. Socru-meu și-a dat cuvîntul de om, a doua oară, că ce-a promis, rămîne promis. Adică vine cu cererea după culesul porumbului. Să vedem!

Ieri m-am dus la tîrg. Vream să știu ce vițel vinde socru-meu. In oborul de vite m-am întîlnit a doua oară cu Silvica. Vînduse vițelul unui om dintr-un sat vecin. Vițelul era al meu, adus de mine, de la tata, acum un an. Iar am văzut roșu înaintea ochilor. „Imi vînd și ce-i al meu mi-am zis. Nu se poate". Silvica m-a văzut și s-a ferit de mine. Eu m-am dus la om și l-am întrebat așa, ca un străin.

— Cît ai dat, nene, pe vițel?

Cuvîntul „Pace"

Cuvîntul „Pace" aleargă-n întregul univers..,
Il poartă munca-n strunguri. Poeții-l poartă-n
vers...

Il duc pe buze mame, și-n veci o să-l repete.
In tihna lui să crească băieți voinici și fete

Ce vor clădi pe lume belșug și fericire,
Și n-or mai ști ce-i ura... Popoarele-n iubire

De om, și-or strînge mîna,
Și n-or mai ști războiul cum și-a purtat
furtuna...

Și-a nimicit sălbatec milioane de vieți
In toată frăgezimea prea scurtei tinereți,

Cu mii și mii de visuri, ucisă în zadar...
Aleargă vorba „Pace" să-nalțe stăvilar

Mișeilor ce încă mai vor să o clintească,
Dar apele, pămîntul și ceru-o să-i oprească,

Deasupra lor stă omul nou, neîndupecat
Să apere-omenirea de-al morții crunt sabat...

Agatha Grigorescu-BACOVIA

Spre lumină

Robust, tăiat în piatră de veacuri dăltuită
Țăranul, din pămînt își plămădește viața
Cu ciocîrlia-alături salută dimineața
Și noaptea o despoaie de neguri aburită.

Pornește spre lumină în răsărit de soare
Dar tot lumină cere cînd astrul e-n apus
Și zdravăn pe picioare se-nalță tot mai sus
Și orice zi de muncă îi pare sărbătoare.

In obște se însoțește cu frații lui în leat
Ce nu știu vitregia unei bucăți de-argilă
Și nu mai văd vechilul ce fură și împilă
Și nu cunosc argatul ce bate cînd e beat...

Pe piele nu mai simte usturături de bice
Pe cînd era femeia pentru o pîine roabă,
Cînd n-avea pentru drumuri să-ncalece o
gloabă...
Și zîmbitor spre țarini, în sinea lui își zice:

„De cînd tovărășirea în brațele-i mă ține
Mai acătării sînt în cuget și în fapte
Și nu uit că-am fost plod în nouă sute șapte
Iar taica omorît pentru ogor și pîine".

Claudia MILLIAN

Odă la pămînturile noi

Cu ce s-asemeni clipa-n care
pe o coroabie în larg

(de luni și luni rătăcitoare,
prin ceți ce-atîrnă de catarg
fîșii de beznă nesfîrșită)

răsună strigătul:
PAMINT!?...

Plutește țara-mi dezrobită
cu toate pînzele în vînt!...

Aflarăm noile pămînturi
sub mlaștini mari ce le-am secat —
în cele toate patru vînturi...

Și-apoi cu grîu le-am fecundat!

Cezar DRAGOI

După luptă

Iși scurge noaptea smoala subțiată
Și vîntu-n goluri șuieră prelung
Tăcerea patrulează înarmată
Și cerul baionetele-l străpung.

La Grivița ciocanele încinse
Balada luptei o imprimă-n fier
Scîntei aprind privirile aprinse
Și ca un roi se-mprăștie pe cer.

Iar curtea pardosită-n pași de veghe
Iși plînge-n zgură sîngele-nghețat.
Ca într-o scoică șuieră-n ureche
Sirena cum și ieri a șuierat.

Semeț își poartă gîndu-a mers povara
In pîcla deasă zile reci se-ascund
Dar bate-n glie bobul primăvara
Și-n inimi bate-același ritm fecund.

In mușchi zvîcnesc străfulgerări de-o clipă
Și oțelite-n suflet se răsfrîng.
Din furișate șoapte se-nfiripă
Foșnitul larg al frunzelor din crîng.

Din foșnet năzuința zămislește
Furtunile pădurii de stejar
Ca un torent rostogolit din creste
Peste trecut, șuvoiul proletar,

Imbrățișează pătimaș pămîntul
Și seve noi în trupu-i se trezesc.
In roadele ce-a plămădit avîntul
Se regăsește visul omenesc.

Ion PETRACHE

— Opt sute — zice el, face?

— Face, nene, că-i crescut de mine, cu mîna mea!

— Cum de dumneata?

— Bine — ii răspund eu. Ia arată-mi biletul. Ce scrie pe el, la vînzător?

— Silvica Gemenel! — deslușește omul pe bilet.

Eu scot buletinul din buzunar și i-l arăt.

— Și-aici ce scrie?

— Dumitru Gemenel!

Eu sînt! — zic. Și ea e nevastă-mea, — i-o arăt pe Silvica cu mîna. A vîndut fără știrea mea. Ia hai dumneata, cu mine, la miliție. Și-i iau biletul de vînzare din mînă.

Omul ia vițelul de funie și vine după mine. Nu zice nimic. Tace. E negru la față de supărare. Trecem printre oameni și ieșim în piață. Silvica mă ajunge din urmă și mă atinge cu mîna pe umăr.

— Mitroi!

Mă opresc și simt cum mi se moaie genunchii. Se oprește și ea și-și lasă ochii în pămînt. Ii tremură umerii. Ii ridic bărbia cu mîna și-i întorc fața spre mine. Are lacrimi în ochi. Lacrimi mari, ca boabele de mărgăritar alb.

— Ce vrei?

— Nu-ți rîde de mine, Mitroi, șoptește ea.

Și eu o aud prin vis și o văd ca prin ceață. Și-i văd sînii cum tresar și zvîcnesc sub cămașa înflorată, de borangic...

— Ce să fac?

— Iartă-mă!

Mă întorc spre omul din spatele meu. Ține vițelul de funie, vițelul crescut de mine, cu mîinile mele, de mic, de la trei luni. Acum e un tăuraș frumos, vînăt, cu coarnele boante, abia răsărite din fruntea cu părul încîrlionțat. Are botul umed și se uită la mine trist. Mă cunoaște. Omul se uită și el la mine și nu zice nimic. Tace.

— Ia-l, nene, zic eu și să-l stăpînești sănătos! Du-te!

Dinu SARARU

Ilustrație de I. FLORESCU

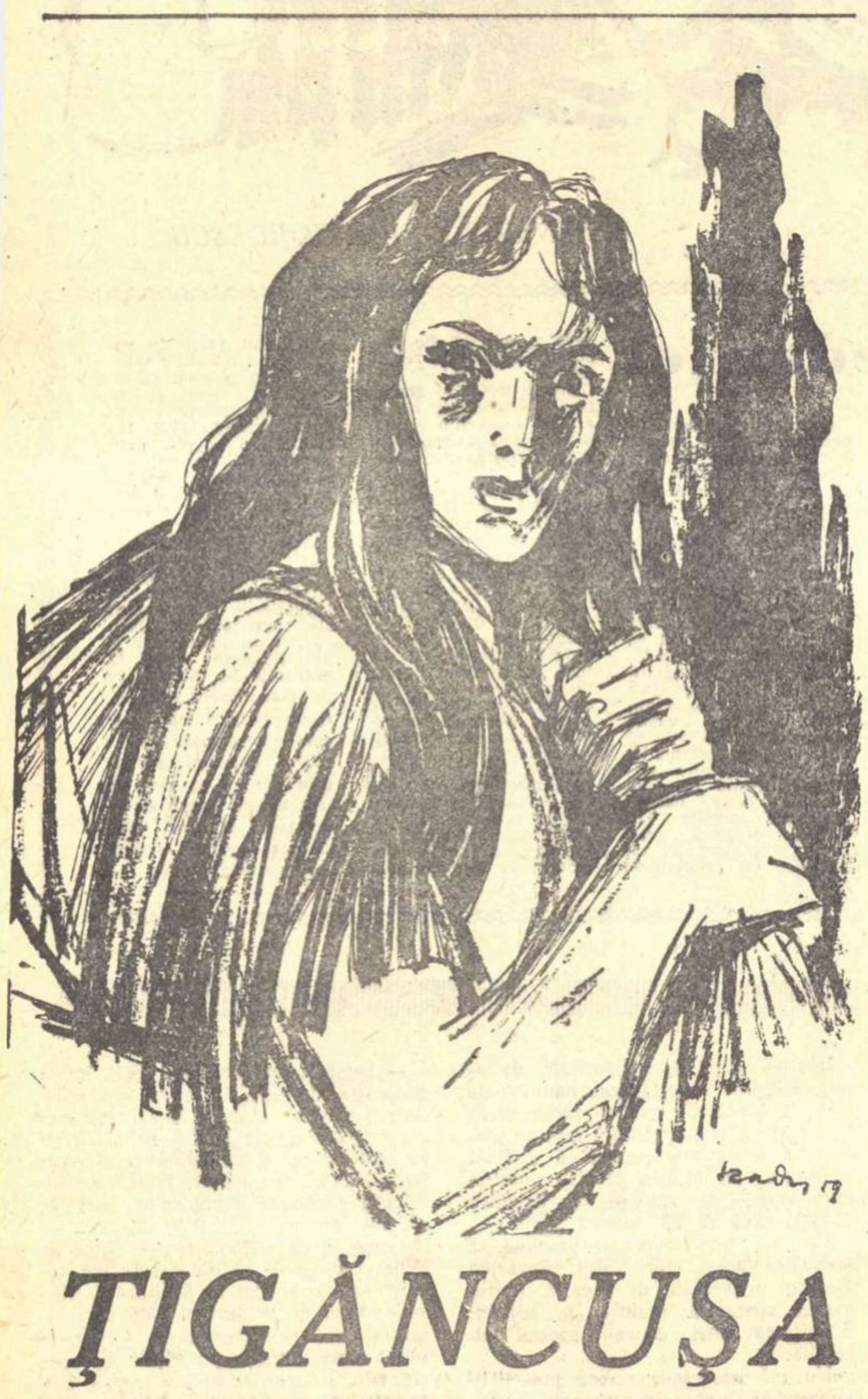

ŢIGĂNCUŞA

Ceea ce urmează s-a întîmplat mai de mult, în urmă cu ani... ascultați...

Toată lumea doarme. Numai Rita, cea mai frumoasă dintre țigăncile șatrei, stă ghemuită înapoia căruței și plînge. Și-a cuprins genunchii cu mîinile, iar pe genunchi și-a sprijinit fruntea înfierbîntată. Lacrimile îi curg șiroaie pe obraji, le simte în colțul buzelor. Cînd și cînd o îneacă tusea, o tuse seacă pornită din adîncul pieptului și atunci, înăbușindu-se, înalță capul, își pune palma pe gît și stă cîteva clipe astfel pînă ce năduful acela se potolește.

Sub căruță, întors pe spate, doarme Tarai, bărbatul ei, om voinic cît un taur. A bătut-o, a zvîrlit cu piciorul în ceaunul de mămăligă și după ce i-a mai dat vreo doi pumni, s-a culcat, răcorit că și-a ușurat necazul. Mai în fiecare seară, după ce Rita se întoarce din colindul străzilor, el cercetează din ochi grămada de tinichele pe care i le aruncă la picioare și apoi începe să lovească. Are credința că ea nu-și dă osteneala să cerșească mai mulți bani, să adune mai multe lighene sparte, cazane turtite, fărașe ruginite. Și el ce drege atunci? Ce vinde la tîrg? Are nevoie de bani, de mulți bani, pentru că în urmă cu trei ani el s-a îndatorat, a pus căruța și calul zălog, numai să împlinească suma s-o poată cumpăra pe Rita de la bulibașă. Era frumoasă Rita și mulți țigani, chiar și din alte șatre puseseră ochii pe ea. Cînd s-a făcut mai mărișoară și s-a împlinit la trup, primul care s-a înfățișat bulibașei a fost Tarai. S-a tocmit cu el pentru prețul fetei, au hotărît suma și de atunci tînărul țigan a început să muncească ca un nebun strîngînd ban cu ban în punga de piele de la chimir. Mînca o dată în zi. Nu dormea și dacă nu-l luau ăilalți șătrari la rost că le strică somnul, era în stare să lovească cu ciocanul pînă dimineața. Veneau alți țigani, vorbeau cu bulibașa în felurite pricini și din fața cortului său Tarai, stînd ca pe jăratec, trăgea cu urechea și iscodea totul ca un vulpoi. Se ducea întins la starostele șatrei.

— Să n-o dai bulibașă, mîncați-aș sufletul, că uite acuși împlinesc suma.

— Implinește-o mai degrabă că am nevoie de parale.

— Mă îndatorez și să fiu al dracului, pe Rita n-o las altuia!

Rita se făcuse trupeșă, avea un mijloc subțire și mers ușor ca de căprioară. Ochii ei negri, sprîncenele ușor arcuite și subțiri ca trase cu penelul, părul lung despletit în care avea prinse zeci de fundulițe din cîrpe colorate ca și buzele roșii și umede îi dădeau o frumusețe rar întîlnită între țigăncile de vîrsta ei. Purta o fustă largă, creață, care-i deslușea conturul șoldurilor și o bluză neagră, mult deschisă la gît, încît umerii ei cu piele arămie erau mai mult goi decît acoperiți. La scăpătatul soarelui, cînd toți sfîrșeau lucrul și țiganii se aflau la petrecere, ea începea cîteodată să danseze în mijlocul lor cu mîinile înălțate deasupra capului, pocnind degetele și lovind ușor pămîntul cu tălpile desculțe. Șătrarii, uimiți de frumusețea Ritei, stăteau ca muți, cu ochii mari și-o priveau.

— Se zice că Tarai umblă s-o cumpere...

— **Halal de viața lui!**

Rita își urma dansul ocolind cu o anumită grație focurile și știindu-se frumoasă și poftită de toți își unduia și mai mult corpul, își mișca șoldurile și dădea ochii peste cap șăgalnic și drăgăstos. Tarai stătea deoparte și fierbea. Se ducea seara în cortul său, scotea punga de la brîu, număra de sute de ori banii pînă ostenea și se culca amărît chibzuind de unde să facă rost de parale mai îndată s-o cumpere pe țigăncușă. Intr-o zi însă s-a înveselit. Un bătrîn țigan, Zaiduc, i-a dat cu împrumut suma trebuincioasă cu dobîndă mare cerîndu-i să pună în schimb, cu act, calul și căruța drept zălog. Și Tarai s-a învoit. Peste cîteva ceasuri Rita era a lui.

Toată noaptea a drăgostit-o, iar în zori, cînd s-au sculat, a ținut cu tot dinadinsul să-i atragă luarea aminte:

— Fă, am muncit în brînci să fac suma să te cumpăr și m-am băgat și dator la Zaiduc. Acu' să tragi cu mine la jug să scoatem de sub zălog calul și căruța.

— Bine, Tarai.

— Eu stau aici și lucru. Tu ai să umbli prin oraș, dai cu ghiocul, ceri de pomană, mai ciordești ceva, ochești o căldare spartă sau un lighean, îl iai și să te ostenești să vii la scăpătatul soarelui cu spinarea plină. Ințelegi, fă?

— Ințeleg, Tarai.

— Și ia seama să nu puie boiarii mîna pe tine și să te întindă în paturile lor că ei îs ai dracului, poftesc femei și mai așa, nu numai boitele lor.

Și zi de zi, de trei ani, Rita se întorcea în amurg tot cu spinarea plină de tinichele și oale sparte, într-atît de plină încît sîrma cu care are legate vechiturile astea i-a făcut o tăietură adîncă în carnea umărului. Umblă pe străzile orașului din zori și pînă în seară, se oprește în dreptul porților, iscodește cu privirea balcoanele caselor, își aruncă ochii prin curți și într-un tîrziu scoate ghiocul din sîn, îl șterge cu palma și-l întinde trecătorilor.

De cele mai multe ori nimeni nu vrea să-și caute norocul în ghiocul ei. Nimeni nu-i aruncă un ban după ce sfîrșește dănțuiala în mijlocul străzii și rămîne cu palma întinsă așteptînd. Atunci aburcă în spinare tinichelele potrivind sîrma pe umăr și pleacă mai departe urmărită de țipetele copiilor și hămăitul cîinilor care se reped s-o sfîșie. Se întoarce în larma corturilor și ostenită se prăbușește lîngă nicovala lui Tarai care o privește mulțumit și lacom de cîștig.

De cîteva zile însă, Rita îi aduce tot mai puțin de lucru lui Tarai. Și nici bani nu mai aduce. S-a ofilit de atîta alergătură și chipul și-a pierdut frumusețea de altădată. A slăbit, ochii ei negri s-au dus în fundul capului, fața i s-a lungit devenind ca de ceară. Suflă greu și ostenește repede. N-o mai țin puterile. Stă deoparte și-l privește pe Tarai cum lovește cu înverșunare arama, cum o întinde pe capul nicovalei. Intreabă într-un tîrziu:

— De ce muncim noi, Tarai?

Tarai înalță sprîncenele a mirare și rămîne cu ciocanul în aer fără să știe a răspunde.

— Poate vrei să zici ca să ne ținem viața? urmează Rita privindu-și bărbatul drept în ochi.

— Ei, da, pentru asta muncim.

— Dar ce fel de viață ducem noi? întreabă mai departe țigăncușa în timp ce-și leagă părul în fundițe. Uite, umblu prin oraș și văz că viața ălor de acolo nu s-asamănă cu-a noastră. Oamenii au odăi înalte, curțile pline cu orătănii, au leafă, țoale bune pe ei, iară noi umblăm de colo-colo fără adăpost, flămînzi și cu burta despuiată. Apăi de ce unii așa și alții altminterea, mîncați-aș sufletul? Spune, de ce? Cît o să-mi rup eu spinarea cărînd tinichele?

Tarai își privește piranda cu ochii mari și nu înțelege de unde i-au venit ei în cap vorbele astea, pentru că mintea ei nu poate judeca nici cît o gîscă. Ce să-i răspundă? Tace și se face a nu fi auzit nimic. Și ca să nu-l mai sucească în vreun fel, o împinge cu piciorul și-i spune răstit:

— Umblă, fă, după niște vreascuri și pune de mămăligă. Ai început și tu să vorbești ca dimocrații la adunările alea? Ei, dangean-carai șoto?

Rita se ridică și pleacă fără să zică un cuvînt. N-are dreptul să ridice glas împotrivă. Ea a fost cumpărată cu bani grei după legea țigănească și tot după lege trebuie să dea ascultare bărbatului. Infige crăcanele în pămînt, agață ceaunul, se duce cu găleata după apă în vale la pîrîu și se tot gîndește la rînduiala de pe lumea asta care nu-i tocmai pe potriva cugetării sale.

Intr-o zi s-a oprit în dreptul unei porți și-a privit mult timp în ograda largă a unei case arătoase de pe strada principală a orașului. Sub un umbrar de viță sălbatică, în jurul unei mese lungi, se vedeau cam la treizeci de femei de felurite vîrste care lucrau de zor perii și bidinele. Unele cîntau, altele rîdeau și se veseleau, dar mîinile le mergeau ca argintul viu, alegînd smocuri de păr, trăgîndu-l cu sîrma prin ochiurile căpăcelelor de scîndurică, potrivindu-l cu foarfeca. Pe la amiază, una din femeile acelea mai în vîrstă și cu basma albastră, a zărit-o și a poftit-o înăuntru. A întrebat-o dacă vrea să muncească și Rita s-a codit la început spunînd că nu-i stă la îndemînă să facă ceea ce fac femeile rînduite în jurul mesei. Mai bine le dă cu ghiocul pentru o farfurie de mîncare. Și femeia aceea i-a dat o farfurie de mîncare fără să mai vrea să-și caute norocul în ghiocul Ritei.

— Să mai vii și mîine țigăncușo — i-a spus ea la plecare. S-o mai găsi o bucată de pîine și pentru tine.

Și Rita a venit și a doua zi. Femeia aceea cu basma albastră i-a arătat multă prietenie și pe Rita a bucurat-o lucrul acesta. De aceea nu s-a dat înapoi cînd ea i-a cerut să-i ajute la îndreptatul unor sîrme moi și-a pus-o apoi s-o taie în bucățele egale cu o foarfecă mare și grea.

— Hai, țigăncușo, faci treaba asta și pe urmă sună clopoțelul și mergi cu mine la cantină. Vrei?

— Vreau cucoană.

— Să-mi zici tovarășa Maria.

— Bine, cucoană...

Au mîncat și după masă Rita a tăiat toată sîrma aceea, bucățelele le-a făcut grămăjoare în fața fiecărei femei, după care a mulțumit, și-a luat tinichelele în spinare și a pornit către corturi. Iar cînd a treia zi una din muncitoare i-a arătat cum se lucrează o bidinea și Rita cu multă stîngăcie, după ceasuri întregi de chin a reușit să sfîrșească cu bine o astfel de treabă, bucuria din sufletul ei nu mai cunoștea margini. Se simțea fericită ca o pasăre scăpată după ani de zile din închisoarea coliviei. Iși dădea seama că mîinile ei pot înfăptui și altceva decît să țină ghiocul sau să scormonească gunoaiele curților. Dar pe drum către cîmpul șatrei s-a întristat. In afară de-o oală roșie fără fund și un lighean găurit, în ziua aceea nu-i mai aducea nimic lui Tarai. Nu mai colindase străzile orașului, nu mai cîntase și nu ceruse să dea cu ghiocul, ci își trecuse vremea în mijlocul femeilor acelea care parcă se vorbiseră de-i arătase atîta înțelegere și bunăvoință încît se credea născută în rînd cu ele. Iar astăzi de pildă nu i-a adus chiar nimic. A lucrat de dimineață și pînă la apusul soarelui trei bidinele și le-a meșterit cu atîta pricepere încît femeia aceea cu basma albastră a întrebat-o dacă nu vrea să se angajeze ca muncitoare pentru totdeauna în cooperativă.

— Și cum, să primesc parale ca toată lumea de aici? întrebase Rita cu sufletul la gură privind roată în toate părțile.

— De bună seamă.

Rita plecase capul, fără să știe ce să răspundă. Mîinile îi tremurau ușor în frigul emoției. Ce va zice Tarai? Va putea oare să-i spună că știe să facă o treabă mult mai bună decît să care în spinare tinichele și să cerșească? Și pentru munca ei primește parale. Se va putea îmbrăca la fel ca orășencele, va mînca laolaltă cu ele, poate va găsi și-o găzduire mai ca lumea. Și Tarai poate își află vreun rost în ograda aceea largă unde unii oameni lucrează căldări noi din tablă lucitoare. Numai să vrea.

— Ei, Rita, ce spui fetițo, vrei să schimbi viața ta cu asta de aici? stăruie femeia aceea cu basma albastră. Am vorbit și cu tovarășul președinte...

Rita nu răspunde. Femeia cu basma albastră înțelege lupta ce se dă în sufletul ei. Același zbucium a cuprins-o și pe ea cu șase ani în urmă cînd trebuia să aleagă între slujba de servitoare la un negustor bătrîn și zgîrcit și aceea de muncitoare în cooperativa aceasta, stăpînă pe mîinile și priceperea sa. O prinde pe țigăncușă de braț și-i spune:

— Hai, fetițo, pe banca aceea să stăm nițel de vorbă. Și cu mine a stat cineva și m-a dăscălit cu ani în urmă. Și să-ți spun drept, îi păcat de tine, că ești harnică și îndemînatică...

Cînd s-a lăsat amurgul, Rita s-a întors la corturi fără nici o tinichea în spinare. I-a ieșit în întîmpinare Tarai.

— Kai sanas mo? întreabă el neliniștit, privind chipul palid al pirandei lui.

Rita tace. Stă cu privirea plecată și-și frînge degetele fără să știe ce să răspundă. A mai luat bătaie și altă dată pentru că nu s-a ostenit îndeajuns să vină cu spinarea încărcată de tinichele. Va lua și acum. Insă nu mai poate răbda. Ii va spune tot lui Tarai. Și el va înțelege și nu va zice nimic.

— Kai sanas mo? strigă din nou țiganul și-n voinicia lui înalță pumnul greu ca un ciocan să lovească. De ce n-ai adus „marfă"? Unde-s paralele?

Rita se ferește într-o parte, dar pumnul o ajunge și-o prăbușește lîngă roata căruței. Cîinele jigărit și rîios a început să latre zbătîndu-se în lanț. Sub corturile vecine au început să plîngă dancii speriați de tunetul vocii lui Tarai și țipetele țigăncușii. Nimeni nu sare s-o scape pentru că nimeni nu se încumetă să intre în pumnii masivului Tarai. Și el lovește fără încetare și-și calcă nevasta cu picioarele zdrobindu-i oasele ca pe-o cîrpă.

— Stai, Tarai, nu mă omorî, că vreau să-ți spun unde am fost! se roagă Rita printre lacrimi, ferindu și fața cu palmele.

— Știu! răcnește el. Știu unde zăbovești de cîteva zile. L-am pus pe Zaiduc să-ți ia urma. Iți arde de boiarie, să stai nas în nas cu orășencele, fă? Stai că-ți scot eu gărgăunii din cap. O să-i prind cu cleștele și ți-i zdrobesc cu ciocanul!

Rita urlă, se văicărește, dar în zadar. Intr-un tîrziu sosește bulibașa, scund și rotofei, cu un harapnic în mînă. Il prinde pe Tarai de-un umăr și-l întoarce cu fața către el.

— Ești gangiu mo? strigă el și-l fulgeră o dată cu ochii. Kai muștralando mo? Ei, dangean-carai șoto!

Tarai suflă ca un taur. Fără să scoată o vorbă, își saltă șalvarii și tăcut intră sub cort. Cu greu își poate stăpîni mînia. Insă bulibașa-i cel mai mare și-n fața lui nu te lasă legea să ridici mîna.

Rita a rămas acolo sub roatele căruței și plînge. După un timp se trage înapoia cortului, își cuprinde genunchii cu mîinile și stă așa în suspinul ei fără să mai simtă loviturile care i-au învinețit carnea. Cînd și cînd o cuprinde tusea și atunci parcă ceva i se rupe din fundul pieptului. Așa o găsește miezul nopții cînd liniștea șatrei o apasă ca o piatră de moară. Iși privește bărbatul care doarme răsturnat sub căruță, cu laba de urs sub cap și-l blestemă în gînd pentru suferința ei. Pînă cînd să ducă o astfel de viață în lumea asta în care a crescut și n-a întrezărit o clipă bucuria? Mîinile ei au lucrat trei bidinele. Va mai lucra și altele. E și ea un suflet de om care-și poate rîndui traiul altfel decît cărînd tinichele și cerșind parale. I-a spus-o femeia aceea cu basma albastră din ograda largă și umbrar de viță sălbatică.

Cînd stelele au început să pălească, ea se ridică încetișor dinapoia căruței și pornește cu pas mare către oraș. Nu întoarce privirea către întunecimea corturilor care rămîn tot mai mult în urmă-i. Ochii ei cată tot înainte, spre luminile care pîlpîie firav în noaptea de vară ca niște licurici.

Ion GRECEA

Ilustrații de RADU VIOREL

---

*) Din volumul de nuvele și schițe „Povestea unei iubiri", care va apare la „Editura tineretului".

Cioburi

TOADER DICĂ e un sucit cum nu se mai află. Să zicem că ai terminat cu treieratul și vrei să macini ceva grîu. Moara e departe, peste două sate, și acum e gloată, că vor să macine toți. Aranjezi cu el din vreme, să plecați de cum s-o înnopta cu căruțele, ca să prindeți rînd la moară. Tu ești gata și te duci să-l vestești și pe el să mergeți. Il găsești fumînd pe zona șoselei din fața casei, privind spre ograda gospodăriei. Tot el te întreabă.

— Ești gata, mă?

— Gata.

— Ai și înjugat?

— De înjugat n-am înjugat, dar am pus sacii în căruță. Dumneata ești gata?

Tace un timp, trage un fum de țigară și pe urmă răspunde:

— Se cam arată semne de ploaie. A asfințit soarele în nori.

— Dar nu vezi că cerul e sticlă?

— O fi, dar semnul e semn.

Iar tace și mai fumează. Pe urmă tot el:

— Și să pleci acu', noaptea, cu grîul. Freacă o roată un sac și curge tot grîul, că tu nu vezi.

Iti dai seama că astea sînt vorbe. Dacă ești om repezit, te superi și-l lași într-ale lui. Dacă nu, aștepți și-ți spune el motivul adevărat, fie că-l sicii, fie că nu.

— Mă, și să pleci cu boii așa... 'eu le-am dat drumu' la ai mei prin ograda asta. Ia-i și tu pe-ai tăi să-i paștem pînă spre miezul nopții și pe urmă om pleca.

Dacă rămîneai neînduplecat, venea și el după tine. Dacă erai nehotărît, te sucea el și te făcea să rămîi.

Cu ograda asta a gospodăriei din fața casei lui, era o poveste întreagă.

Acum cîțiva ani, cînd se înființase gospodăria în sat, Toader Dică spusese că se înscrie și el. Apoi se sucise. Nu că ar fi avut ceva împotrivă, dar așa e el. Poate avea de gînd să intre mai tîrziu, după ce o vedea cum o duc ceilalți. Pe urmă s-a întîmplat că rămînînd la o parte, atîtea i se trăsese de pe urma gospodăriei, de nu mai voia să audă de ea. Uite ce se întîmplase.

Tatăl nevesti-si stăpînea astea două pogoane de pămînt împotmat, unde pășteau acum boii. Nevastă-sa, nevasta lui Toader Dică, mai avea doar un frate care se înscrisese la colectiv. Cînd bătrînul căzuse la pat și era cu un picior în groapă, Toader Dică îi spusese femeii să se ducă la el să-i spuie să-i facă ei acte pe pămîntul ăsta ca să nu-l mai împartă cu frate-său care, fiind la colectivă, nu mai avea nevoie de el. Nevastă-sa nici n-a vrut să audă, zicea că nu vrea să-și fure neamurile. Acu', Toader Dică, sucit-sucit, dar nu se întîmplase ca vreunul dintre ai casei să-i iasă din vorbă. Iși bătuse atunci nevasta și-i spusese că dacă îi e mai aproape frate-său să se ducă la el. Cum o fi spus el vorba asta, că era vorbă fără temei, spusă la mînie, — că femeia a luat fata mare cu ea și a plecat. S-a dus și dusă a fost. Nu s-a mai întors, poate pentru că se săturase de sucelile lui, sau poate pentru că taică-său lăsase tot pămîntul fratelui ei. că numai el îl îngrijise cînd căzuse. Lui Toader Dică îi venea să crape cînd a văzut că-i scapă și intră în gospodărie pogoanele astea din fața casei lui. Era o ogradă cu pruni și locul era bun și de fînețe, că se făcea o iarbă deasă-perie. Ca să-și mai sare sufletul, băga noaptea boii în ogradă și-i păștea. Avusese cîteva procese și plătise amenzi de nu le mai ținea minte. Dar nu se astîmpăra. Se avea acum cu gospodăria cum te ai cu un om cu care umbli prin tribunale. O dușmănea și nu doar pentru asta. După ce plecase nevastă-sa, rămăsese cu două fete și băiatul, Andrei. Fata mijlocie fugise și se măritase cu un tehnician de la gospodărie care acum se mutase cu serviciul undeva lîngă Sibiu. Pe Andrei și pe fata a mică îi avea la liceu la oraș. Cînd rămăsese singur, îi chemase pe acasă să-l ajute la muncă. Băiatul n-a vrut să rămînă, i-a spus că el vrea să învețe mai departe, și dacă n-are cu cine se ajuta, de ce nu intră în colectivă? Toader îl bătuse de-l zvîntase și Andrei fugise de acasă. Intrase într-o fabrică și învăța și la liceu. Acum, auzise Toader, băiatul terminase liceul și urma altă școală mai mare și lucra și la fabrică. Așa că rămăsese doar cu fata mică, Ioana. Fata era tăcută, dar parcă mereu nemulțumită de ceva și plîngea cîteodată prin colțuri. Se schimbase și Toader Dică. Devenise închis, fugea de oameni și mormăia toată ziua cuvinte pe care nu le înțelegea nimeni. Aștepta ceva, nici el nu știa bine ce. Aștepta să se întîmple un lucru, ca toți ai casei să intre pe ușă și să-i zică:

— Bărbate (sau tată), iartă-ne, am greșit. Tu (sau tale) ai avut dreptate. Primește-ne iar în casă.

Dar nu se întîmpla nimic și omul era și mai închis și-i sărea țandăra din orice nimic.

Intr-o seară, stătea și-și curăța încălțămintea de noroi — era toamnă — cînd în odaie intră Andrei. Să-i sară inima din loc de bucurie lui Toader. „Tot la matca veche trag. Incet-încet, unul cîte unul". Incepuse să-și șteargă mîinile ca să-și stringă băiatul în brațe, dar apoi se răzgîndi. „Vin acu' toamna, cînd nu mai e nici o treabă. Las'că pui eu șeaua pe el!" Ii ură bun sosit cu jumătate de gură și-și văzu mai departe de răzuitul încălțămintei. Așa i-a vorbit, cu jumătate de gură, cîteva zile și s-a domolit doar cînd Andrei a spus c-a venit să stea doar vreo două săptămîni și pe urmă pleacă. Și s-a îmblînzit și mai mult cînd l-a văzut într-o zi plimbîndu-se cu inginerul șef de la gospodărie. Seara, l-a întrebat de unde-l cunoaște.

— De la fabrică. Lucra în fabrică și urma și școala să iasă inginer. Din toamna asta urmez și eu.

Toader s-a uitat cam peste umăr la fiu-său dar n-a zis nimic. Il mai întreba așa, din cînd în cînd, despre inginer. Se vedea că pune ceva la cale. Peste cîteva zile, i-a spus lui Andrei:

— Vezi că poimîine sora-ta mică împlinește 17 ani. Să-ncropim și noi o masă. Să-l chemi și pe inginer.

Abia după ce și-a invitat prietenul, a aflat Andrei că gospodăria făcuse un nou proces lui taică-său pentru că păștea boii prin ogradă. La masa de sărbătorirea fetei a venit și inginerul. Vorbiră de una, de alta, pe urmă Toader încercă să se apropie de ce-l durea.

— S-aude că est-timp ați avut recoltă bună la gospodărie, se adresă el inginerului.

Acesta încuviință și începu să vorbească de recolta din toamna asta. Toader Dică îl asculta atent și clătina aprobator din cap, apoi deodată, întărîtat, cînd inginerul sorbea dintr-un pahar, spuse parcă fără vreo intenție anume:

— Nu-l pupa, tovarășe inginer, bea-l pîn' la fund, că slavă domnului, s-a mai făcut și pe la noi ăștialalți.

Inginerul zîmbi și dădu paharul peste cap:

— Bună și gospodăria asta — continuă gazda — dar cîteodată e prea de tot. Nu te poți atinge de nimic că-ți și dă la mir.

— Ce să-i faci? Oamenii țin la ce-i al lor, răspunse inginerul.

— Or fi ținînd, nu zic, dar nici așa! Cum îi scapă omului o vită, hop cu procesul și amenda! zise omul punînd degetul lîngă rană.

— Ei, n-o fi chiar așa! Nu facem noi proces din orice nimic. Dar cînd nu se astîmpără, ce să facem!

Mai încercă Toader și alte ocolișuri, dar inginerul rămînea neînduplecat. Nu găsea nici un capăt pentru o învoială. Atunci se sculă de la masă și-i spuse lui Andrei să vie cu o lumînare după el în pivniță, ca să-l ajute să ia niște țuică. Acolo îi spuse să puie și el o vorbă pe lîngă inginer, poate or ajunge la o învoială. Dar Andrei era parcă leit inginerul.

— Ce vorbă să pun? Ți-ai făcut-o cu mîna dumitale, n-are cine o mai desface. Acum trebuie să plătești. Nu pun nici o vorbă. Și nici nu cred că inginerul ar putea face ceva.

Cînd îl auzi vorbind așa, lui Toader Dică îi venea să spargă paharele în dinți. Totuși nu zise nimic și urcă sus cu ulciorul plin. La masă deveni tăcut și o îndesea cu paharele. Apoi căzură ochii pe fie-sa, Ioana. Se aplecă spre ea și-i spuse încet, la ureche:

— Tu ce stai de lemn? Zi și tu ceva, că nu ești mută!

Fata roși, își drese glasul, și cînd inginerul își aprinse o țigară, spuse:

— De ce fumați? Că am citit că... (Aici vorba i se frînse, tuși, apoi continuă) că virgulă cancerul îl provoacă tutunul.

Rușinată și descumpănită, nu se știe cum mișcă din mînă și vărsă un pahar pe masă. Toader mormăi:

— Parcă ai avea crăci, așa te miști!

Obrajii fetei se împurpurară, apoi deodată apucă paharul, îl trînti pe dușumea și se întoarse în picioare spre taică-său:

— Să mă lași în pace, auzi? Măcar de ziua mea să mă lași în pace! Că numai pe mine cășunezi, că n-ai pe altcineva. Și mă ții mereu zăvorîtă în casă. Măcar azi să mă lași în pace, auzi?! Și începu să plîngă și fugi în odaia cealaltă.

Atît i-a trebuit lui Toader Dică. Se sculă, împinse cu călcîiul scaunul de-l izbi de ușă și începu să țipe:

— Așa? Să te las în pace? Mie îmi spui asta? Lui tat-tu care te-a făcut? Păi cine te-a făcut pe tine în ziua asta? Eu te-am făcut! Și tu țipi la mine? Nu mai vreți să știți de părinți? Nici tu, nici frate-tău? Și-l arătă cu degetul pe Andrei care acum deschidea ușa și pleca după inginer. Să plecați din casa mea! Să nu vă mai văd, că vă schilodesc! Nu mai am copii, nu mai am nimic! Sparg tot, dau foc și-mi iau și eu cîmpii! Și cu fiecare vorbă, omul arunca cu un pahar sau cu o strachină de dușumea, de umpluse odaia de cioburi. Pe urmă, cînd n-a mai avut răbdare să le trîntească pe fiecare în parte, răzui masa cu palmele, de-o lăsă goală. Mai rămăsese doar ulciorul cu țuică, culcat într-o rînă. Pe gura ulciorului se scurgea băutura, clipocind domol. Toader trase alt scaun și se așeză. Se uita cum se scurge băutura pe gura ulciorului. Stătea așa singur între cioburi și se uita cum se scurge băutura. Apoi ridică ulciorul, puse țița la gură și sorbi cu ochii închiși pînă i se tăie răsuflarea. Simți dintr-o dată o liniște mare în suflet. Se uită împrejur și văzu doar cioburi. „Mi s-a spart casa. Zob s-a făcut, se gîndi el. Nu mai am nici nevastă, nici copii".

Din odaia vecină se auzea plînsul fetei. „Mîine-poimîine fuge și asta. Se duce la vreo școală. Nu mai pot s-o țin". De afară se auzi scîrțîitul porții. „Te pomenești că pleacă Andrei. De n-ar pleca acu'. Cu mîna mea mi-am spart casa. Cu sucelile mele. Și nu pot s-o mai fac la loc. De n-ar pleca Andrei, să mă sfătuiesc cu el, să-mi spuie el ce să fac, să facă el ce știe, că știe mai bine. Eu nu mă mai pricep". Mai puse o dată țița ulciorului la gură și sorbi pînă i se tăie răsuflarea. Pe urmă mai bîigui o dată: „De n-ar pleca Andrei". Puse capul pe masă și adormi.

Așa-l găsi Andrei cînd se întoarse în casă.

Și Andrei a strîns cioburile.

Nicolae VELEA

Congresului al XXI-lea al P.C.U.S.

Să fii contemporan...

Să fii contemporan acestor clipe
Cînd osia întregului pămînt
Tresaltă și dă visului aripe
Să prindă viață către zări zburînd;

Să fii contemporan cu-această vreme
Cînd se măsoară-n tone de oțel,
In mii de volți, în pîine și poeme
Visatul drum sub comunist drapel;

Să fii contemporan acestor zile
Cînd cifrele vorbesc scînteietor
Trasînd măreț și hotărînd în file
Inaltul salt spre largul viitor;

Dator le ești să duci peste milenii
In ființa ta un strop nemuritor
Ce l-au aprins cuvintele lui Lenin
Să încălzească viața tuturor.

Nicolae TAUTU

Priviți-mă în ochi

Priviți-mă în ochi, priviți-mi ochii așa cum
ați privi
adîncimea apei cu viețuitoare greu de zărit.
Ochii mei prefac conturele lucrurilor
adevărate
în culori și imagini puternice. N-au otrăvit
somnul drumețului, au încălzit
mlădițele vieții noi pretutindeni ivite;
ochii mei înconjură cu aur munca și rodul
plugarului,
din ei cresc văpăi spre cîmpuri înzăpezite
îndelung,
spre mugurii crengilor îmbrăcate-n polei
și zăbovesc asupra fîntînilor acoperite cu
umbre de cai.
Din ochii mei se resfiră nesfîrșite fluvii de
dragoste
îndreptate spre mîini aspre ca scoarța
copacilor,
spre mîini care fac cărămizi sau aruncă
frunze cu omizi în focul din grădini adormite.
Ochii mei se înseninează cînd văd
viața triumfînd asupra morții, cînd
cercetează
imaginea rachetei îndreptată spre soare;
sînt limpezi cînd întîlnesc îndrăgostiții care
rîd
rezemați de zidul vîntului pe chei.
Ochii mei se-ntunecă privind
în ochii celui ce vrea războaie, plini cu nisip
și păianjeni,
se-ntunecă văzînd pe hartă liniile țărilor
de veacuri încă-nrobite. Lumina ochilor mei
este puntea întinsă spre inimile voastre.
Arătați-mi
torentul în stare să smulgă puntea aceasta.

Petre STOICA

Pe drumul amarului

De douăzeci de ore convoiul călătorea fără odihnă.

De douăzeci de ore n-a băut nimeni apă.

Mic și slab, de numai șase ani, băiatul abia se ținea în urma convoiului cu mîinile fără de vlagă încleștate în rochia mamei ce, tot așa de greu, purta în brațe un copil, mai mic.

Era un convoi de deportați antifasciști.

Cîmpia necruțată de soarele torid, parcă ardea; ardea parcă soarele, aerul... Era un blestem pentru oamenii ceasul acesta din zi, pentru convoiul dus în țara Bucovinei. Ucidea copilul care de multă vreme repeta ca fără noimă:

— Mi-e sete.

Și soarele ardea...

La ultima oprire, cîțiva pezmeți a fost tot ce li s-a dat. Apoi din nou drumul, nesfîrșitul drum, drumul deportaților antifasciști.

Alături de convoi călăreau soldați germani. Baionetele străluceau în țevile armelor lungi, lucitoare și încărcate. Baionetele străluceau ciudat: în ochii mamei păreau pentru o clipă un fir subțire și argintiu și rece, de apă, undeva departe și tare aproape.

Ce bine trebuie să fie cînd ai apă... O, decît fără ea, acum pe drumul Chișinăului, mai bine... Mulți o doresc... Să te răcorească acele baionete, adînc, în piept, rece, și să nu-ți mai fie sete!

— Mi-e sete.

— Apă! Soarele arde! și acest copil are numai șase ani!

Cine a strigat? Soldații tresar, apleacă capul spre pămînt și dau pinteni cailor.

Nimeni n-a auzit nimic... Nici chiar mama, pentru că în aceste clipe toți oamenii doresc, visează doar apă.

Convoiul s-a oprit. Mama a pus copilul din brațe jos. Cînd a ridicat, deodată, au dogorit mai tare ca soarele, ucigașul de pe cer. Un rîs, un cutremur de totală și crudă fericire, străluci în ochii atît de luminoși ai mamei.

— Apă!

Cu o izbucnire cum numai mama care a tăcut tot drumul pînă acum cînd și-a auzit băiatul plîngînd, ea alergă, se prăvăli în șanțul de pe marginea drumului. Acolo pămîntul era încă umed și îmbibat cu apă, de la ultima ploaie.

— Apă!

Atît a spus și a îngenuncheat peste altarul ei. Și-a smuls din cămașă o fîșie, a strîns un pumn de nămol în cîrpă, apoi s-a întors lîngă copiii ei.

— Mamă, apă!

Copiii au deschis ochii. Au încercat să spună ceva, au încercat chiar să zîmbească. Dar n-au putut... Mama i-a înțeles. Și le-a stors apoi strop cu strop din cîrpă, cîțiva stropi negri. Deodată, cel mic a deschis ochii mari, mari...

— Apă!

Apoi, buzele lui au încremenit nefiresc, delicate.

— Mamă, apă!

Femeia s-a aruncat peste trupul țeapăn, l-a scuturat, l-a strîns la piept. Pe urmă l-a lăsat din nou, cu grijă, jos. Și cînd a ridicat capul, toți din jur s-au înspăimîntat: femeia rîdea și murmura:

— Apă, apă, apă...

Mușca din cîrpa cu un pumn de nămol, privind un copil nemișcat.

— Apă, apă, apă...

Sever UTAN

SCRIITORI LA SATE

Se face o brigadă de agitaţie

Clădirea căminului cultural din Săruleşti, ridicată din contribuţiile cetăţenilor, nu-i încă terminată. Clădirea masivă, cu sală de reprezentaţii şi scenă e gata dar n-are sobe şi frigul împiedică mult activitatea culturală. Totuşi există o mişcare culturală cu oarecare tradiţie şi am găsit lesne cinci tineri care să ia rolurile unei piese într-un act. Piesa, de fapt, au ales-o ei. Tema: colectivizarea agriculturii. Subiect: un mijlocaş care se decide greu. Se citeşte piesa. Tinerii fac haz, închipuindu-se în roluri de ţărani în vîrstă, cu mustăţi. In seara a doua vin la repetiţie mult mai mulţi. După repetiţie nu pleacă. Se rotesc în jurul meu, nehotărîţi. Pînă cînd unul zice:

— Spuneţi, mă, nu vă codiţi ca nea Tudose. (Nea Tudose e mijlocaşul din piesă).

Rîd. O fată de vreo şaptesprezece ani s-apropie:

— Tovarăşe scriitor, am vrea să facem o brigadă de agitaţie. Au şi la Brăneşti. Am citit în ziar.

— Sînt şi la noi lipsuri şi-ar fi bine să le spunem acolo — adaugă un tînăr scund, roşcat, care e membru în biroul uneia din organizaţiile utemiste din comună.

— Păi să facem, zic.

— Da' ne trebuie text, spun ei. Să-l scrieţi dumneavoastră, că sînteţi scriitor.

Le spun că-s prozator, că nu mă pricep la versuri.

— Nu ne trebuie cine ştie ce, spune un altul. Noi vă spunem ce şi cum ne-am gîndit să facem critică, iar dumneavoastră le potriviţi. Şi noi le spunem de pe scenă.

Accept, cam cu grijă. N-am făcut niciodată cuplete. Propun să lucrăm în comun. Propunerea e primită. Incepem. Lampa pe masă, caietul de note alăturea.

— Intîi, zice tînărul cel scund pe care ceilalţi îl strigă Mitu, să-i încondeiem pe cei ce fură. Şi mă lămureşte: sînt unii care fură. Cîţiva doar, dar e ruşine.

Merge greu. Ritm, rimă. Mă salvează cineva:

— E ăla a lui Curcă, crezi că se-ncurcă?

Am o rimă. Ritmul îl mai dreg. Şi a ieşit:

Uite, Tase al lui Curcă
Mult cu gîndul nu se-ncurcă
Se plimbă bietul pe tarla
Şi ce-i văd ochii, mîna-i ia.

Contribuţia mea e minimă. Mai mult ei scornesc versurile şi au o mare slăbiciune pentru poante. Se face mult haz, cînd unul din tineri declamă cupletul şi plimbîndu-se prin cameră, face gestul caracteristic al „luatului".

— Acum pe bătăuşi, zice Mitu. Pe huligani. Mai sînt vreo doi şi d-ăştia, la bătaie, gata, cît ai clipi, la treabă mai alene

Şi avem şi pentru acest cuplet o poantă. Şi tot aşa, în discuţie se nasc şi celelalte aspecte care satirizează pe cei care nu-şi plătesc impozitele, pe cei ce şovăie cînd e vorba de gospodărie colectivă, motivîndu-şi nehotărîrea prin tot felul de pretexte puerile. Un cuplet, scornit chiar de cel care îl va declama, sună astfel:

Zice Tase, aş intra,
dar ce-o să zică soacră-mea?

Mult succes are cupletul destinat sprijinirii acţiunii antirabice care se desfăşoară actualmente în sat. Tinerii găsesc că e necesar, pentru că mai sînt cetăţeni care nu înţeleg rostul acestei acţiuni şi se împotrivesc, ascunzînd cîinii ce trebuiesc vaccinaţi.

— Trebuie să-i facem să înţeleagă, zice un tinerel. La noi sînt prea mulţi cîini. Cîte trei-patru şi chiar mai mulţi, la unele case. Ai putea face crescătorie.

Se rîde. Iată deci şi ideea cupletului, care se şi naşte aproape spontan:

La noi sînt cîini aproape-o mie
Putem face crescătorie.

Şi mereu aud: e nevoie, e necesar, să combatem, să criticăm. Tinerii aceştia nu văd în căminul cultural şi în activitatea culturală numai prilej de distracţie; ei vor să dea şi un scop practic activităţii lor culturale. Ei vor o brigadă, noi cuplete, care să folosească. Aşa şi spun: „Să folosească, să sprijine acţiunile partidului şi ale U.T.M.-ului, să-i îndrepte pe unii" etc.

Arta trebuie să folosească. Mă gîndesc la aberaţiile estetizante, la autonomia esteticului, la arta pentru artă. Nimic nu rezistă. Argumentele date de viaţă răstoarnă şi cel mai subtil eşafodaj de idei estetizante. Arta nu creează frumuseţea doar pentru această frumuseţe. Frumuseţea e numai o cheie care o face accesibilă, sensul ei major este acesta, spus de tinerii ţărani adunaţi să facă o brigadă de agitaţie: să folosească.

Brigada de agitaţie încă n-a apărut în faţa publicului, dar efectele încep să se arate. Sînt la Sfatul Popular unde discut cu preşedintele în legătură cu nişte lemne necesare la încălzitul unei încăperi unde se fac repetiţiile. Intră un ţăran între două vîrste. Spune:

— Zice că-i citeşte la cămin la serbare pe cei care nu şi-au plătit impozitele.

— Cine zice?

— Aşa, prin sat. Că e o brigadă care spune şi cîntă pe cei care n-au plătit impozitul.

— Şi ce e?

— Zice că şi eu sînt.

— Nu ştiu, zice preşedintele. Tinerii. Ei fac brigada. Ai tu restanţe?

— Păi, mai am jo două sute.

— Păi de!

— Zi-le să mă şteargă de pe listă. Am adus banii.

(— De fapt nu-i nici o listă. Sînt citaţi numai cîţiva care au restanţe mari şi sînt cunoscuţi ca răuvoitori şi duşmănoşi faţă de regim).

— Şi de ce nu i-ai plătit? N-ai bani?

— Am. Lasă-mă... Da' mă gîndeam şi eu să mai stau. Ştiu eu de ce? Zi-le să mă şteargă de pe listă. N-am fost niciodată criticat nici la gazeta de stradă. De ce tocmai acum? Mai rîd şi copiii de mine!

Ţăranul iese. Preşedintele rîde. „Bună-i o brigadă de asta".

Imi pare rău că n-am putut nota întocmai toate vorbele ţăranului aceluia şi nici numele nu i l-am reţinut. Aveau un haz deosebit.

Seara, gazda la care sînt adăpostit, o femeie de vreo 55 de ani, mă întreabă:

— E-adevărat, maică, ce se spune cu brigada, că-i spune la serbare pe leneşi şi pe hoţi?

— Adevărat, zic.

— Maică, ar trebui să-i încondeiaţi şi pe alde... (îmi dă un nume pe care am omis să-l notez). Că mi-a furat astă-vară nişte raţe.

E clar. Brigada de agitaţie va avea succes. Ideea tinerilor a fost foarte nimerită. Vorba lor: „e nevoie".

Remus LUCA

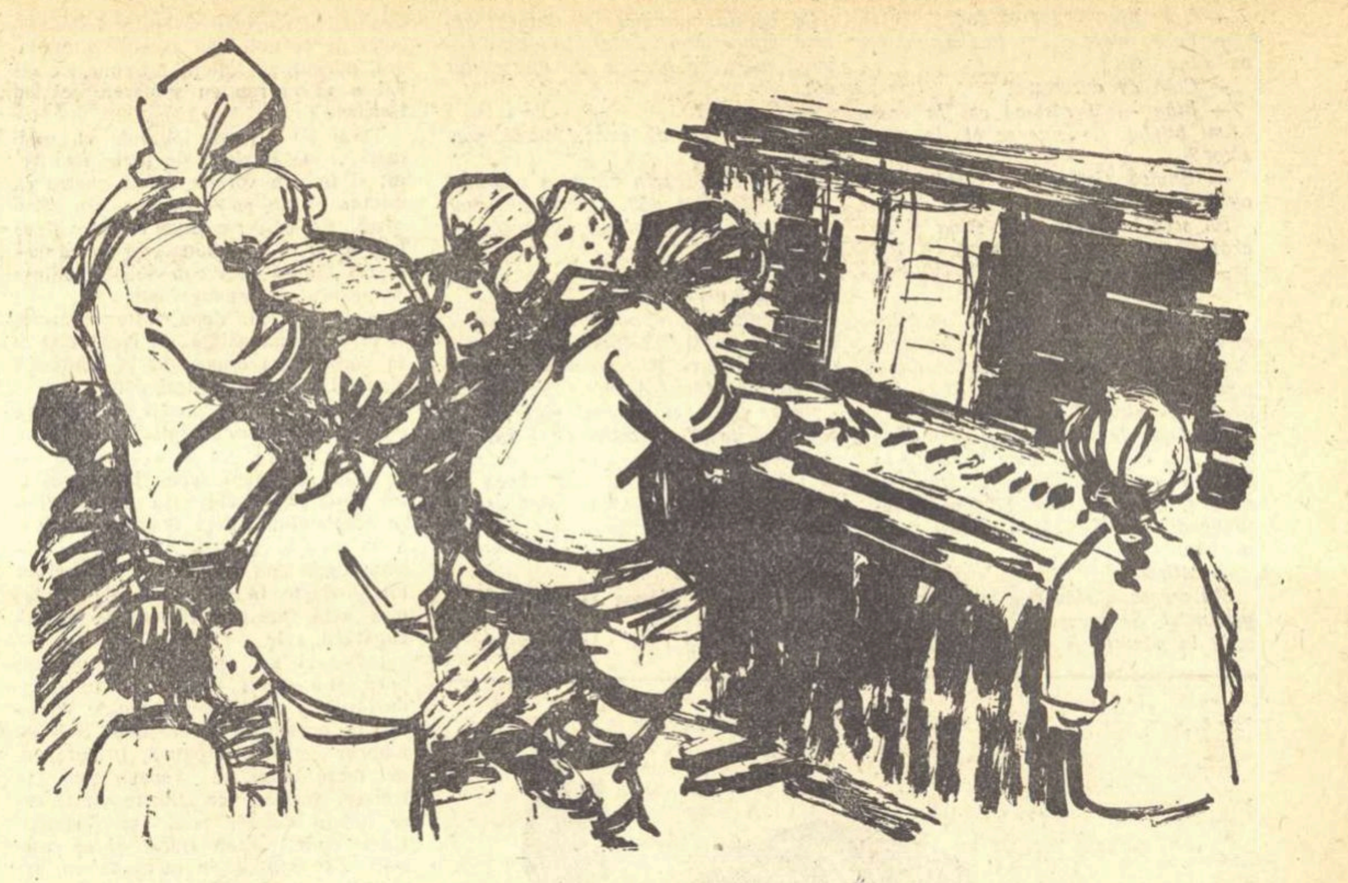

DESEN de FLORICA CORDESCU

Poşta redacţiei

? — Timişoara. Prin aceasta răspundem unui tovarăş foarte supărat pe noi, care a făcut însă greşeala de a nu-şi scrie citeţ numele. Se va recunoaşte desigur după strofa:

În privire...
Sub povara greului cu vînt
Ca o dreaptă osîndire,
Ea e toată cumpănire şi iubire
Ea se-nclină spre pămînt
Şi în voia lui se lasă

Trebuie să spunem că şi această strofă, pentru care autorul ne-a trimis două versiuni, ca şi întreaga poezie nu sînt reuşite. Maniera în care scrie autorul e o manieră depăşită şi negustată de cititorul contemporan. Acest gen de poezie dulceagă şi-a pierdut actualitatea pe care n-a avut-o de altfel, decît pentru un public restrîns şi nesemnificativ. Noi credem că tovarăşul al cărui nume nu l-am putut descifra nu se va supăra pe noi pentru judecata noastră, e drept, severă şi ne va trimite noi versuri, de data aceasta mai actuale şi mai pline de vigoare.

Damian Ureche — Arad. „Pana dvs. provincială" are „o rază de talent" cum vă exprimaţi dvs., dar multă inexperienţă. Versurile sînt încă naive, neîndemînatice. Chiar epigrama pe care ne-aţi dedicat-o este o glumă bună pentru prieteni şi o apreciem ca atare, dar nu atinge nivelul unei poezii publicabile într-o revistă literară. Trebuie să munciţi serios pentru a vă cultiva talentul.

T. Ardelean — Lipova. Aţi abordat teme foarte interesante. Incercaţi să daţi pasajelor care se referă la viaţa actuală a satului mai multă forţă de convingere, mai mult elan. E nevoie de imagini tot atît de grăitoare cum sînt cele care zugrăvesc trecutul cu toate durerile lui.

A. Namov — T. Severin. Da, după doi ani, versurile sînt mai puţin naive. Totuşi ele suferă încă de schematism şi de oarecare facilitate. Pentru subiectul grav pe care l-aţi ales nota şugubeaţă şi stilul săltăreţ nu sînt potrivite: „necaz, dureri nu sînt în ea! Nimic, nimic întristător / In ea e soare-ntotdeauna / Şi niciodată nori!".

Georgeta Malancă — Suceava. — Poezia d-tale are cîteva imagini reuşite care ne fac să credem că eşti într-adevăr o elevă bună la limba romînă. Compoziţia şcolărească a poeziei ne arată că îţi lipseşte experienţa scrisului şi o oarecare maturitate, lucruri cu totul fireşti pentru vîrsta d-tale. Credem însă că eşti pe drumul cel bun. Citeşte mult, învaţă bine şi din cînd în cînd trimite-ne cîte ceva din ceea ce scrii. De asemeni cum doreşti să devii corespondenta noastră, scrie-ne impresiile d-tale sau ale colegilor d-tale despre articolele apărute în revista noastră sau fă-ne propuneri în legătură cu problemele care ai dori să fie discutate în paginile revistei.

Eracle Botez — Bucureşti. — Credem că te afli pe un drum greşit. D-ta versifici fragmente din opera unor filozofi ca Platon, Kant, Schopenhauer, cu convingerea că faci poezie. Din scrisoarea alăturată reiese că aceasta este metoda d-tale preferată de lucru şi că în afară de ce ne-ai trimis mai ai şi „alte poezii versificate după fragmente luate din diverşi autori". Trebuie să ştii însă că în felul acesta nu vei reuşi niciodată să scrii cu adevărat o poezie, deoarece conţinutul artei nu e acelaşi cu conţinutul filozofiei, ştiinţei, în afară că nu ţi-ai ales nici modelele de gînditori în al căror spirit gîndim astăzi (Gîndim materialist, nu idealist). Arta are conţinutul ei propriu care este omul, privit în ansamblul relaţiilor sale. Fireşte este greu să lămurim în acest spaţiu redus problema conţinutului artei, totuşi încearcă să capeţi, prin lectură, o idee mai clară despre ceea ce trebuie să fie poezia. Vei observa că poeţii cîntă sentimentele omului, nu silogismele filozofilor.

Ion Putneanu—Hunedoara. — Versurile d-tale au teme interesante, de actualitate, dar sînt slab realizate în sensul că expun schematic ideei generale, fără să pătrundă în intimitatea unui sentiment, cum ar fi de dorit şi cum i se cere unei poezii. Incearcă să depăşeşti acest stadiu în care te laşi ispitit numai de enunţarea ideilor, fără să poţi dezvălui sensul lor profund uman.

CONTINUARI

Despre arta lui Tudor Arghezi

Coşbuc şi Goga, pietruindu-l însă în continuare cu mai multe frămîntări de ordin social şi ajungînd în ultimul timp la o simplificare artistică echivalentă cu a marelui poet anonim, de peste veacuri, din doine, bocete, strigături şi cîntece bătrîneşti.

Inaderenţa funciară la misticism, răzvrătirea împotriva insultării vieţii şi nedreptăţii omului prin asuprire şi jaf, comunicativitatea cvasi-populară sînt elemente suficiente în creaţia dinainte de eliberare a lui Tudor Arghezi, pentru a lămuri atitudinea patriotică de azi şi participarea tinerească la mişcarea literară nouă, peste care flutură steagul de luptă al comuniştilor.

Şovăieli şi certitudini

Desigur că în lungul unei bogate cariere literare de peste şase decenii aceste elemente nu o dată au fost năpădite de stufoase înrîuriri trecătoare, dar ele au dat substanţa celor mai trainice realizări din variata poezie a lui Arghezi şi pînă la urmă s-au dovedit biruitoare, înlăturînd şovăielile vechi.

Următorul „Psalm" de dată recentă:

„Călare-n şea, de-a fuga pe vînt, ca Făt-Frumos,
Am străbătut şi codrii şi ţara-n sus şi-n jos,
Dar ajungînd în piscuri, de rîpi încrucişate,
Să birui înălţimea văzui că nu se poate.

In strălucirea nopţii mari stelele şi oarbe,
Chemîndu-mă-n tărie, prăpastia mă soarbe.
Am apucat pe drumul pustiei, cel mai lung,
Şi tot nu pot pe nici o potecă să te-ajung.

Te-am urmărit prin stihuri, cuvinte şi silabe
Ori pe genunchi şi coate tîrîş, pe patru labe.
Zărind slugărnicia şi cazna mea umilă
Ai să primeşti flămîndul, mi-am zis, măcar de milă.

Incerc de-o viaţă lungă, să stăm un ceas la sfat,
Şi te-ai ascuns de mine de cum m-am arătat.
Oriunde-ţi pipăi pragul, cu şoapta tristei rugi,
Dau numai de belciuge, de lacăte şi drugi.

Invierşunat de piedici, să le sfărîm îmi vine,
Dar trebuie-mi dau seamă, să-ncep de-abia cu tine".

sintetizează recunoaşterea falsităţii unui drum şi încheie numărul căutărilor. Un alchimist isprăveşte seria încercărilor de a scoate prin magie aur din plumb. Dar fără disperare, căci în retorte noi a descoperit adevăratele relaţii din sînul materiei, la treapta nucleară, şi aceasta este mai de preţ decît aurul căutat zadarnic. O dragoste veche sfîrşeşte de obicei cînd, poate insezisabil, a început una nouă. Dragostea cea nouă a poetului, în ciuda reacţiunii, este declarată.

Arghezi se înscrie astăzi printre acei poeţi în a căror viziune artistică au năvălit zorii revoluţiei celor ce muncesc. A doua tinereţe a sa a crescut şi dă în floare pe tinereţea poporului romînesc, făuritor al destinului său socialist.

Arghezi şi „modernismul"

Critica burgheză, în măsura în care îl recunoştea ca o valoare, califica pe Arghezi drept „modernist", făcînd abstracţie atît de adîncile lui rădăcini în vatra strămoşească şi de solidaritatea lui cu mulţimea luptînd să ajungă la lumină, cît şi de comunicativitatea şi inteligibilitatea versului său, opuse ermetismului şi intenţiei moderniste propriu-zise. Noutatea poeziei lui, surprinzătoare şi poate pentru aceasta părînd unora greu de priceput, nu este identificabilă cu modernismul, tot aşa cum nu poate fi considerată tradiţionalism legătura cu trecutul a sufletului poetului. De altfel atît modernismul cît şi tradiţionalismul sînt două curente, care de mult au fost înghiţite de smîrcurile istoriei, odată cu prăbuşirea lumii burgheze la noi, pe cînd opera lui Arghezi continuă să dăinuiască şi să dureze. Oare această vitalitate a versului său, sporită în noile condiţii culturale din Romînia, cînd poezia devine bun al maselor de cititori, nu dă de gîndit acelora ce socoteau că poetul trebuie să scrie numai pentru un cerc de „iniţiaţi", circumscriind apartenenţa lui Arghezi la o modă literară dovedită apoi pasageră? Din poezia lui Arghezi, luată în liniile ei mari, lipseşte şi gratuitatea şi extravaganţa, specifice artei moderniste.

Poate neobişnuita forţă şi pricepere a poetului în a mînui cuvîntul, a-l „potrivi", ca să folosim chiar expresia din întîiul volum de versuri „Cuvinte potrivite" din 1927, în a-l scutura ca pe un caleidoscop, scoţîndu-i la iveală toate feţele şi înţelesurile, cîteodată mîncate de timp, şi îmbinîndu-le apoi într-o ţesătură cu totul nouă, au făcut pe unii să creadă că arta argheziană se reduce la un „joc de cuvinte", deci la formalism, la „poezie pură", la modernism.

Dar un examen obiectiv al materialităţii poeziei lui Arghezi, înfăţişarea remarcabil nouă, cîteodată în cele mai obişnuite şi banale şi de mult stereotipizate pentru percepţie aspecte ale realităţii, obligă la constatarea că nu cuvintele şi potrivirea lor sînt ţelul muncii poetului şi că nu din ele şi-a distilat el esenţele fermecate. Cuvintele sînt numai un mijloc folosit cu o măiestrie inegalată, de a scoate la lumină un chip mai proaspăt, mai adevărat al realităţii, prin stabilirea unor relaţii comparative, nemaiîntîlnite. Este vorba aici de un ochi artistic, cum era poate în pictură în afară de al lui Leonardo, cel al lui Holbein, care ştie să surprindă în jurul său de la gîngănie la stea, pînă în cele mai mici amănunte, cînd microscopic, cînd telescopic, viaţa, făcîndu-ne s-o vedem şi noi, cum n-am mai văzut-o, şi totodată să auzim, pe lîngă pulsaţiile ei, ritmul inimii artistului, ca un metronom, măsurînd paşii devenirii.

Varietate în unitate

In această circumstanţă desigur după ce a intrat prin muncă migăloasă între sculele imponderabile ale poetului însuşite din limba veche şi înţeleaptă a poporului, din doine ori din scripturi colbuite, din vorba aspră a plugarului ori din cea a orăşeanului din pravili străvechi şi din terminologia ştiinţei şi filozofiei, cuvîntul poate deveni peniţa care desenează în aripa unui fluture, dar şi făclia care incendiază o pădure; poate fi cuibul de borangic în care dormitează un sîn de fecioară, dar şi săcurea gata să izbească într-o frunte nelegiuită; poate fi crin, dar şi spadă; boare miresmată de primăvară, dar şi furtună nimicitoare; şoaptă de dragoste, dar şi blestem înspăimîntător; poate fi ac de cusut broboadă de mireasă, dar şi lopată de săpat un mormînt; poate fi steaua care cade, ori creanga ce se ridică spre soare, poate fi şi este cea mai neaşteptată haină croită şi ajustată cu măiestrie pe trupul faptelor. Arghezi e un meşter extravertit, cu privirea îndreptată către lume. De aici colosala bogăţie şi varietate a universului său poetic, din care nimic nu rămîne pe dinafară şi orice lucru, pînă la cele socotite cu totul străine de poezie, se pătrunde de fiorul artei, devenind vers, ca obiectele de aur sub mîna regelui Midas. Rămîi uimit de asemănări, de legături de rudenie între tot ceea ce ne împrejmuieşte şi tu însuţi te simţi mai avut. In corelaţie cu forţa realităţii dezvăluită ca într-o magie prin cuvintele argheziene, universul său este străbătut de cele mai diverse afecte omeneşti, de la durere la bucurie, de la gingăşie la ură, de la compasiune la revoltă, şi toate se axează pe un sentiment şi o idee a poetului, pe care le-am putea cuprinde într-un singur cuvînt: omenie.

Această omenie presupune, indiscutabil, dragoste de om cu legitima sete de îndreptare a tot ceea ce schimonoseşte imaginea vieţii. Bucuria de a trăi; optimismul sănătos ce ţi-l inspiră observarea naturii, de la o pisică ce-şi alăptează puii pînă la luna colindînd prin azur; răzvrătirea împotriva judecăţii nedrepte a domnilor, toate acestea au determinat ca poezia lui Arghezi, vehiculată de o romînească ridicată la o strălucire cum n-a mai cunoscut de la Eminescu limba noastră, să nu se împotmolească printre carele de luptă sfărîmate în epoca dintre cele două războaie şi să treacă glorios pragul socialismului către timpurile noi. Poetul însuşi a împletit panglica roşie a revoluţiei în coama Pegasului, încălecînd şi pornind pe drumul nostru nou.

Limba literară

Spuneam că de la Eminescu n-am avut un alt poet care să fi mînuit cu atîta strălucire limba ca vers, ca Arghezi, deşi un Coşbuc, un Goga, s-au dovedit maeştri de mare clasă ai graiului nostru. Lucrul acesta este foarte important. Eu ştiu că există oameni de ştiinţă, lingvişti, care consideră că în perfecţionarea şi formarea unei limbi, scriitorii nu au nici un rol şi că numai omul de pe stradă, presa, armata şi alte instituţii sociale contribuie propriu-zis la progresul celui mai durabil dintre bunurile unui popor pentru a-şi comunica cugetul şi simţirea, limba. Desigur problema poate fi discutată. Cred însă că ar trebui să nu citeşti literatură, ca să nu fii influenţat de limba literară, chiar în vorbirea curentă.

A afirma că bunăoară Eminescu, Caragiale, Creangă, Sadoveanu şi alţii, pe care-i învaţă copiii la şcoală şi-i citesc tinerii cu sete, nu influenţează şi ca limbă şi mod de exprimare, ci numai ca conţinut de idei şi de sentimente, este riscat. Iar opera unui scriitor, din punctul de vedere al limbii, nu este pur şi simplu un registru sau numai un registru al formulărilor verbale prinse de la alţii, ci în foarte multe cazuri, mai de multe ori decît pentru omul care nu se ocupă de arta cuvîntului, un creator de expresii originale, ce nu o dată devin locuţiuni şi zicători. Goethe a populat limba germană cu versurile sale. Formulările din fabulele lui Gr. Alexandrescu sau replicile din piesele lui Caragiale au ajuns proverbe. Un gînd, un sentiment, adeseori pătrund în sufletul omului prin formularea fericită a unui vers, a unei replici teatrale, rămîne ca atare, se cristalizează şi se foloseşte ca atare. Tot aşa cum pictura şi muzica rafinează înţelegerea prin mijlocirea senzaţiilor vizuale şi auditive, limba literară acţionează asupra limbii vorbite, înfrumuseţînd-o, făcînd-o mai plastică, mai lapidară, mai aptă să cuprindă şi să întruchipeze verbal aspectele vieţii şi realităţii.

Lui Tudor Arghezi îi revin mari merite prin contribuţia sa literară la dezvoltarea limbii noastre actuale, atît în literatură şi în publicistică cît şi în limba vorbită. Căci o separaţie tranşantă între limba literară şi cea vorbită nu există. Subliniez în treacăt aceasta.

Tîlc şi har

Cel mai mare merit al poetului, însă, e acela de a fi dăruit poporului romînesc o masivă operă poetică, plină de tîlc şi de har, de dragostea de om şi de vatra sa, de semeni şi de patrie, de dreptate socială, umanitate şi pace. Cu această operă a trecut el în rîndurile celor ce cinstesc prin artă patria noastră socialistă şi, adăugind cărţii sale de stihuri file cu cîntece noi, din care vorbeşte şi conştiinţa ce se încheagă sub steagul muncii libere, a ridicat o treaptă pe care joacă primele raze ale viitorului. Numele de Tudor Arghezi „adunat", — cum zice chiar poetul — pe această carte de căpătîi a literei romîneşti, s-a şi gravat adînc în inima „urmaşilor stăpîni", în inima acelor ce în şcoli, ori pe ogoare, ori în uzine termină cu fapte ceea ce poeţii au început cu vise şi cu nădejde.

Cartea lui Arghezi este hrană pentru vise, pentru acele vise care prin omenie şi muncă duc la bucuria vieţii.

Acad. Mihai BENIUC

Mici observaţii

N. Nouvelle Revue Française, 1 decembrie 1958).

Să vorbim pe şleau: aici e răscrucea noastră (secolul e al marilor alegeri, al formulelor „Intre x şi y"). Marea literatură a Romîniei de azi, pe care o dorim, o chemăm şi ne străduim s-o creăm din toate puterile minţii şi inimii noastre, nu va putea fi constituită decît prin opoziţie la acea literatură a societăţii burgheze apusene, literatura solipsismului şi disperării — sentimente născute din absolutizarea societăţii burgheze, „aşa este, nu se va schimba, nu e scăpare". Nici nu există altă soluţie pentru noi, pentru a fi noi înşine; altfel, am fi o variantă slabă (ca orice copie) a literaturii burgheze europene. E semnificativ că, chiar şi în Romînia burgheză, ce avea cea mai mare greutate specifică nu erau suprarealiştii care copiau curentul suprarealist european, ci poezia lui Arghezi, profund autohtonă, născută din poporul acesta.

In loc de a ne inspira dintr-o literatură, deci de a mistui a doua oară o realitate străină, noi ne inspirăm dintr-o realitate, şi anume realitatea umană a poporului nostru în această situaţie istorică. In loc de un joc secund, joc prim. Şi putem face asta, din pricina originalităţii substanţei vii cu care lucrăm, adică a oamenilor printre care trăim. Iată cum abia în Romînia socialistă, în care domină ideea că momentul istoric al socialismului trebuie să se manifeste în forma literară specific naţională, abia în Romînia socialistă în care se petrec fenomene noi pe care Proust sau Joyce nu le puteau nici bănui, abia acum avem posibilitatea unei literaturi mature, de semnificaţie universală. Asta, bineînţeles, mai depinde şi de talentul, de voinţa şi de simţul de răspundere istorică al nostru, al scriitorilor.

★

Intre x şi y... In veacul marilor răscruci şi alegeri de drum. Intre „trebuie scris pe înţelesul poporului" şi (în acelaşi articol din care citam mai sus) „i s-a reproşat lui Martin du Gard scrisul său clasic, lipsit de îndrăzneală..." Intîi, să ne înţelegem: aşa cum am observat de multe ori, „pe înţelesul poporului" nu înseamnă prost, plat, calp, şters, sterp; poporului nu-i place să-i dai să mănînce sugativă în loc de rodie. Capacitatea de creaţie poetică şi de înţelegere a poeziei, de care a dat dovadă poporul romîn, nu mai trebuie demonstrată. Dar poporul de pretutindeni e la fel. Poezia supraomenească a versurilor lui Shakespeare era gustată nu numai de gentilomii şi burghezii de la galerii, ci şi de ucenicii, rîndaşii, marinarii, hamalii, căruţaşii, care beau bere, în picioare, pe paiele tocate pe pămînt la parterul teatrului Globe; altfel teatrul ar fi dat faliment. Se cere, deci, accesibilitatea textului. Dar în limitele accesibilităţii încape tot Arghezi; şi nu ştiu să fi mers mai departe expresivitatea limbii romîne. De aici încolo începe domnia textului inaccesibil, deci antipopular, aristocratic, închis, „rezervat elitei". Notă de lectură: „Căutările tehnice ale limbii şi stilului nu pot fi concepute decît numai cînd realitatea exterioară a lumii este depreciată (fraza lungă a lui Proust, care exprimă bine aşteptarea anxioasă a unei alte realităţi misterioase, transcendente), sau dizolvată într-o curgere de asociaţii care nu aduc cititorului decît fărîme fără legătură între ele (Joyce, Faulkner, Beckett, etc.), sau descrisă glacial, ca un corp străin (Robbe Grillet, etc.)".

Nu cred că originalitatea poate fi concepută numai cînd nu se mai ţine seama de realitatea obiectivă. Cred însă că primatul realităţii impune textului o ţinută inteligibilă, accesibilă. Am descoperit o lume nouă! Copleşit de impresii, de conştiinţe noi, de acel émerveillement (simţămînt ca în faţa unei minuni), mă grăbesc să povestesc, s-o descriu. Nu mai am timp să mă întreb cum: cît mai direct şi mai expresiv. E atitudinea socială şi sociabilă, a omului care comunică semenilor săi adevărul. Impulsiunea asta atît de profund umană, atît de firească şi de străveche, e slăbită sau absentă la corifeii modernismului. E ceea ce le primejduieşte operele, care peste cîteva generaţii riscă să fie uitate (iar ce le va salva vor fi numai elementele realiste pe care le cuprind, dacă le cuprind). Joyce, de pildă, nu a prins de loc în estul Europei, nici în Germania; nu are urmaşi, urmaşii lui Proust sînt puţini şi fără greutate; Camus îmi pare singurul discipol al lui Kafka, şi încă. Pe cînd aici, în ţările socialiste, fierb posibilităţile, făgăduinţele şi chiar şi talentele creatoare ce merg exclusiv pe drumul realismului, în sensul său cel mai nobil şi mai profund. In aceste condiţii, punîndu-şi aceste probleme şi dezlegîndu-le astfel, cred că va cuceri literatura romînă un loc mai mare în lume decît cel pe care l-a avut în trecut. Sînt unele semne că aşa va fi.

★

„Să fie pe înţelesul muncitorilor". Muncitorii pe care-i cunosc eu nu sînt citiţi; mulţi sînt culţi, alţii au experienţă de viaţă şi cunoaştere de oameni şi ştiu să judece o carte sănătos şi cumpătat. Cred că ar trebui spus „să fie expresiv şi profund, fără să fie înzorzonat şi căutat". Muncitorii sînt oameni autentici şi înţeleg uşor opera de artă autentică. Afară de cea subiectivistă sau „pentru elită". Pe aceea însă n-o înţeleg nici eu. Picasso este foarte mare. Dar regret să spun că nu mi-a plăcut niciodată şi-i bănuiesc pe nouăzeci şi cinci la sută (suta consistînd din vreo patru-cinci cel mult) din cei ce pretind a-l gusta, că nu sînt sinceri. Joyce nu va ajunge niciodată să fie citit ca Homer, sau Tolstoi, sau Şolohov. Acuma nu pare lucru grav. Dar peste cinci sute de ani? Dar peste o mie?

★

Micile mele observaţii reiau vechi teme pe care le-am mai înfăţişat cititorului. Mi se va spune „te repeţi". Nu face nimic; mă voi mai repeta, neobosit, încercînd să atac aceleaşi probleme şi să propun aceleaşi soluţii pe feţe diferite. Pînă cînd anumiţi literaţi îmi vor spune: „ajunge, am înţeles, da, literatura romînă va deveni o literatură de importanţă mondială, ca şi celelalte arte, şi anume pe drumul celui mai înalt şi mai rafinat şi bogat şi multilateral realism". Atunci, nu voi mai insista, nu mă voi mai repeta, şi mă voi abţine de la observaţii. Atît de la cele mici, cît şi de la cele mari.

Petru DUMITRIU

Pregătiri

au relevat prin exemple concrete desprinse din propria lor activitate eficienţa îndrumării literaturii de către partid. Experienţe sterile care au dus la deformarea realităţii, au fost depăşite datorită contactului cu viaţa, datorită ajutorului criticii de partid. Astăzi opere reprezentative, inspirate din tematica muncii socialiste, marchează dezvoltarea literaturii de după Eliberare. Scriitorii formează o parte integrantă a poporului care construieşte o nouă orînduire eliberată de exploatare, dornică de pace, de muncă, de frumos.

Consfătuirea organizată de Uniunea Scriitorilor a însemnat şi un reuşit schimb de experienţă. Scriitorii care au luat cuvîntul au împărtăşit impresiile acumulate în documentare, au destăinuit proiecte de creaţie născute din cunoaşterea amănunţită a noilor transformări.

Intr-un spirit de solidaritate, de ajutor reciproc se pregătesc oamenii de artă şi literatură pentru sărbătorirea Eliberării. Este importantă recenta discuţie a scriitorilor pentru că a fixat o ţintă şi un termen precis: apariţia unor opere de valoare cu tematică actuală pînă la 23 August 1959.

Uniunea Scriitorilor îşi propune să stimuleze acest efort. Sînt prevăzute discuţii în secţiile de creaţie, îndrumarea operativă înainte de editare, activitatea unei comisii special alcătuită.

Un rol important revine presei literare. Ar trebui consemnate exemplele demne de urmat. Ar trebui analizate de către critică în primul rînd lucrările literare dedicate construcţiei socialiste. Revistele pot da îndrumări preţioase, sprijinind munca de creaţie. Ele pot încuraja genurile: reportajul, schiţa, poezia cetăţenească.

Este curios însă faptul că un eveniment însemnat, cum a fost recenta plenară lărgită a Comitetului Uniunii Scriitorilor a fost palid reflectat în unele publicaţii culturale. „Contemporanul" s-a rezumat la un articol scurt în care a condensat la maximum ideile promovate. Iar „Tribuna", care fusese amintită în referat şi în discuţii pentru lipsuri ideologice serioase, a evitat exprimarea unui cuvînt autocritic. Nu aceeaşi situaţie întîlnim în „Luceafărul", revistă care a dat atenţie acestor sarcini fireşti. Dacă s-ar referi la amplele dezbateri care s-au desfăşurat la „Casa Scriitorilor", ca la un instrument de lucru, revistele literare nu ar îndeplini una din cerinţele principale ale muncii lor?

Lozinca „Să sprijinim literatura de actualitate" — ar trebui să fie mereu prezentă în activitatea noastră. Schimbul de opinii în jurul problemelor actualităţii va contribui la realizarea lucrărilor aşteptate de popor în întîmpinarea aniversării măreţului act de la 23 August 1944.

G. L.

Scriu pentru 23 August

oamenilor care păşesc în societatea comunistă. Atenţia specială consacrată năzuinţelor nobile ale omului constituie un aspect important şi semnificativ al lucrărilor acestui Congres. Pentru mine, ca scriitor, problemele de etică privind mentalitatea şi formarea psihologică a omului contemporan m-au pasionat de-a lungul întregii mele activităţi. Consider că omul societăţii de mîine, viitorul erou al operelor pe care poporul le aşteaptă de la noi, trebuie să fie mai presus de orice un individ străin de egoism şi individualism, care să nu desconsidere efortul altora; el trebuie să se integreze dintr-un impuls spontan şi profund în ansamblul muncii unanime. Prin urmare, este firesc ca noi, scriitorii romîni, să nu precupeţim nici o strădanie pentru a ne aduce contribuţia la alcătuirea sufletească a oamenilor de azi şi de mîine, la educarea acelui elan prometeic dedicat binelui societăţii noi, socialiste.

— Cum vedeţi aplicarea acestor înalte comandamente morale în mod concret pe planul literaturii romîneşti de astăzi?

— Consider că tematica literaturii noastre poate să răspundă acestor chemări înălţătoare, scriitorii contemporani fiind datori să militeze în operele lor pentru ideile patriotismului, ale libertăţii, păcii şi progresului. Acesta a fost catehismul oamenilor care au făcut Revoluţia din 1848 şi al celor care au militat pentru satisfacerea tuturor revendicărilor sociale ale maselor populare din ţara noastră. Aceşti premergători ai lui 23 August, continuă să ne arate drumul luptei pentru cauza poporului. Drumul acesta trece astăzi prin realizările oamenilor din fabrici, ale ţăranilor muncitori şi intelectualităţii progresiste.

— Care dintre lucrările literaturii noastre de astăzi ar satisface, după d-voastră, cerinţele reflectării temelor centrale ale actualităţii?

— După cum am mai spus, noua generaţie de scriitori cîntă noua istorie pe care o scriu astăzi oamenii muncii conduşi de partid, prin faptele lor eroice, cu entuziasmul şi devotamentul unic care îi caracterizează. Tălmăcind gîndurile şi impulsurile acestor oameni, scriitorii îşi aduc aportul lor la cauza unui viitor fericit. Citiţi-l pe Mihai Beniuc — „Călător prin constelaţii" — după cum se intitulează ultimul volum de versuri al său, care — revoluţionar prin tematică — rămîne fidel clasicilor prin grija expresiei artistice şi prin respectul pentru cultivarea şi desăvîrşirea limbii romîneşti.

— Dar despre tînăra generaţie, ce ne puteţi spune?

— Poeţi, prozatori, dramaturgi, alcătuiesc o pleiadă mult promiţătoare. Socotesc că cei ce se simt mai stăpîni pe mijloace, sînt romancierii. Preţuiesc îndeosebi pe Petru Dumitriu, pe Titus Popovici şi pe Francisc Munteanu.

— Care sînt piesele care v-au plăcut mai mult din dramaturgia contemporană?

— Apreciez ca reuşite piesele lui Mihail Davidoglu, Horia Lovinescu, Lucia Demetrius, Al. Mirodan, Laurenţiu Fulga, Aurel Baranga. Aştept premiera piesei pe care a scris-o Mihai Beniuc.

Socotesc însă că teatrul n-a ajuns încă la nivelul romanului. Vina pe care o găsesc în general dramaturgiei ca şi cinematografului nostru, este lipsa unui accent mai puternic de optimism, a unei atitudini mai constructive faţă de temele inspirate din realitatea zilelor noastre. Aş vrea să văd pe scenă şi pe ecran avîntul oamenilor tineri, puternici, care pe toate şantierele ţării construiesc socialismul într-un elan generos, cu modestie şi abnegaţie. Şi aceasta cu atît mai mult cu cît teatrul cere dinamism, spirit de sinteză, economie de cuvinte, nerv, invenţie, emoţie. Un roman poate avea şi 300 şi 1000 de pagini. O dramă, o comedie, nu poate depăşi 80 de coli dactilografiate. Ca să spună o poveste întreagă, omul de teatru n-are la dispoziţie decît două ore şi jumătate. Arta de a se concentra constituie o însuşire importantă a dramaturgului.

— Ce pregătiţi în vederea zilei de 23 August?

— Lucrez la o piesă de actualitate, o comedie satirică. E vorba de demascarea rămăşiţelor politicianiste care, în aşteptarea absurdă a unei reîntoarceri a vremurilor de altădată, se bat pe iluzorii portofolii ministeriale. Aceleaşi intrigi ca odinioară, sfîrşite cu păruiala generală. Ideea am schiţat-o într-un sonet intitulat „Potentatul" publicat anul trecut în „Gazeta literară":

...Uitat de toţi, i s-a zbîrcit obrazul
Dar, fericit compune cu plăivazul
Guvernul ce-l va prezida la vară.

Mai lucrez de asemenea la un roman istoric, consacrat luptelor revoluţionare din 1848, în care intenţionez să subliniez tradiţia revoluţionară a poporului nostru. Scriu şi o altă piesă de actualitate destinată celor mici şi care se intitulează „Prichindel în lună". Tot pentru 23 August voi tipări la Editura tineretului un nou volum de basme pentru copii, în care reiau vechile teme folclorice, într-o viziune epică nouă, urmărind în primul rînd un mesaj educativ, menit să deschidă un larg orizont de viaţă micilor cititori. Caut ca fiecare erou al meu, fie el Prichindel sau Făt-Frumos, să aibă un rost în viaţă, să-şi pună personalitatea în slujba colectivităţii, să pedepsească pe cei răi. Trebuie să formăm un suflet drept, generos, brav în personalitatea oamenilor de mîine, să-i pregătim pentru rolul lor creator.

M. Dr.

CRONICA DRAMATICĂ

„SOȚUL IDEAL"

de OSCAR WILDE

(Teatrul Municipal)

De ce continuăm să rîdem la comediile lui Aristofan și nu mai putem zîmbi decît arareori la replicile malițiosului Wilde, iată o întrebare asupra căreia merită să ne oprim. Ne putem, eventual, îndoi că toate direcțiile teatrelor vor acorda credit observațiilor criticii, dar noi scriem mai cu seamă pentru spectatori și aceștia au simțit, neîndoielnic la reprezentarea „Soțului ideal" izul unor grații iremediabil fanate. Cîteva „cugetări" spirituale stîrnesc încă veselia, dar cele mai multe poante trec astăzi neobservate. Verva lui Wilde a căpătat riduri, critica sa teribilistă a devenit cuminte, pasajele licențioase nu mai sînt licențioase, iar crezul moral al acestui satiric a căpătat o dezolantă alură puritană care, cînd nu ne irită, ne plictisește de moarte. In piesă se înfruntă două femei iar autorul va fi fost admiratorul onestei lady Chiltern alături de care pornește atacurile împotriva funestei d-ne Cheveley. Pe noi însă predicile dulcegi și pretențiile moralizatoare ale unei fetițe de pension englezesc ajunsă soție de ministru (și care — de altminteri — învață destul de repede să săvîrșească compromisuri salutare), nu ne încîntă și la urma urmei, nu ne interesează. Căutînd zadarnic corespondențe sufletești cu această făptură angelică care-și adoră într-un mod înduioșător (deși puțin cam zgomotos) genialul soț, simpatia spectatorului va merge prin contrast spre abominabila d-nă Cheveley care cu toate cusururile sale oribile este un om mai viu, mai adevărat și cu totul remarcabil prin disprețul său total adresat „bunei societăți" engleze.

Nimic sau foarte puțin ne mai leagă de fandările ironice ale lui Wilde, care a utilizat cu eleganță arma spectaculoasă a floretei într-un alt secol și într-o altă lume. Satira executată cu virtuți de scrimeur grațios care la sfîrșitul partidei strînge afabil mîna adversarului, n-are cum să răspundă sensibilității omului de azi și cu atît mai puțin a acelor oameni care s-au angajat în lupta dramatică pentru socialism și comunism. Societatea înaltă engleză din ultimele decenii ale secolului XIX este privită de autorul lui „Dorian Gray" cu o ironie cîndva savuroasă, dar nicicînd ucigătoare. Aforistica sarcastică este practicată de Wilde cu încîntare și talent, dar piesele sale se termină într-o dulce împăcare a lucrurilor, ca după o badinerie lipsită de grave consecințe.

Nu încape îndoială că incisivitatea bătrînului Aristofan sau virulența zugrăvirii caracterelor încriminate de către Molière rămîn prin profunzimea construcției și prin gravitatea extremă a comicului pe care acești clasici înverșunați l-au practicat cu o forță încă impresionantă. Bastonadele lui Scapin își păstrează tăria și răsună cu o violență remarcabilă, în vreme ce florile de stil parfumate și acidulate ale lui Wilde (și chiar ale unora dintre piesele mai vechi ale lui Shaw) pălesc și se cumințesc în virtutea unui proces inexorabil.

In „Soțul ideal" slăbiciunea congenitală a actului critic este evidențiată de caracterul „raisonneur"-ului, a acelui personaj care este chemat să comenteze și să amendeze evoluția intrigii. In acest scop, Wilde a ales un băiat de bani gata, care — la adăpostul unei averi imense — își poate îngădui luxul de a nu fi serios și de a glumi pe seama celor care iau lumea în serios. Lordul Goring (căci criticul acerb al societății aristocratice este aci un eminent și subtil descendent al unei vechi familii nobiliare) va trece prin scenă învîrtindu-și bastonul de promenadă și apostrofînd cu o naturalețe neangajantă pe bunii săi amici, pe care chiar dacă-i batjocorește din cînd în cînd, îi iubește cu o afecțiune înduioșătoare. Evident, din replicile sale pot fi desprinse cîteva aforisme usturătoare care pot fi citate, ceea ce s-a și făcut adesea. Dar a-l considera pe acest lord șugubăț și leneș altceva decît un parazit simpatic și „de inimă" n-a fost probabil nici în intenția autorului piesei.

In final, lordul Chiltern, omul „integru" care și-a clădit cariera pe o fraudă primește noi dovezi de afecțiune din partea prietenului său Goring, și odată cu asta postul de ministru al Externelor în cabinetul Maiestății-sale. Sarea critică a piesei se dizolvă în pelteaua moralizatoare a „pozitivilor", iar „negativa" d-nă Cheveley, singurul personaj care urăște profund „high-life"-ul care o snobează, este înfrîntă și lichidată, cu via aprobare a lui Wilde însuși.

Este așa de greu ca direcțiile unor teatre să înțeleagă că a venit timpul să ne despărțim rîzînd de unii scriitori și de unele piese care s-au ofilit, vai, pentru totdeauna?

*

Persistă, desigur, în viața noastră teatrală reziduri ale cultului pentru „piesele de rol". Unii actori mai vîrstnici îndeosebi privesc cu o simpatie nostalgică vechi texte dramatice care au favorizat cîndva strălucite creații actoricești. Nu ni se pare nefiresc ca artiștii-interpreți sa viseze la realizarea unor reîntrupări a marilor personaje din repertoriul de aur. Mai puțin justificate ni se par însă aspirațiile bovarice la reluarea unor „succese" de odinioară, care au ostenit demult, cuprinse de rugina neiertătoare a timpului. Cum am mai scris, nu cred potrivită, în această ordine de idei, reluarea pieselor lui Sardou, mai cu seamă pentru că pe această cale am putea ajunge, făcînd numai cîțiva pași, la „Marchizul de Priola" al lui Lavedan, la duiosul „Papa Lebonnard" sau (cum a fost vorba la un teatru din provincie) la romanțiosul prinț Karl-Heinz din „Heidelbergul de altădată".

Este adevărat că Wilde aparține unei categorii mai rafinate și că operele sale în proză mai pot fi citite cu interes. Cu toate aceste justificări, oare nu dorința necontrolată de a repeta vechi biruințe ale teatrului dinainte de război a îndemnat Teatrul Municipal să reia „Soțul ideal"? Am văzut aceeași piesă reprezentată cu vreo 17—18 ani în urmă pe aceeași scenă, într-o distribuție impresionantă. A fost ultimul spectacol în care l-am mai putut vedea pe neuitatul Tony Bulandra și am înțeles că marele actor își ia astfel rămas bun, repetîndu-și în apusul vieții, marile victorii din apogeul carierei sale uimitoare. Tony Bulandra a aparținut epocii și lumii care l-a gustat pe Wilde și a spus cu o melancolică savoare textul veselului lord Goring.

Astăzi dezgroparea unei piese care a apus pe scena teatrului romînesc, în mod simbolic, odată cu unul din marii artiști ai genului, ni se pare nepotrivită și lipsită de tact. Sorana Coroamă, unul dintre cei mai interesanți regizori ai noștri, s-a ocupat cu meticulozitate și cu o rîvnă evidentă de împrospătarea acestei comedii obosite. Sprijinită de unii dintre actori (Jules Cazaban, Gina Petrini și Nelly Sterian în primul rînd, Mircea Șeptilici, Beate Fredanov și Anca Verești într-o mai mică măsură) regia a căutat ca și îndrăzneața d-nă Cheveley să învingă, abordînd toalete cu decolteuri largi și utilizînd farduri vii. Spargerea vechilor decoruri convenționale ale reprezentărilor anterioare și abordarea unor soluții scenografice aerate a adus un aport însemnat la înviorarea cadrului scenic. Cu totul regretabilă a fost distribuirea lui Septimiu Sever în rolul lordului Goring, în care actorul n-a avut nici grația cerută, nici capacitatea de nuanțare a replicilor și nici silueta elegantă a acestui fluture de noapte.

Ne pare sincer rău că Sorana Coroamă, unul dintre puținii noștri directori de scenă care posedă simțul noului, și-a dăruit fantezia și harul unei reinsuflețiri de o însemnătate discutabilă. In regia sa „Soțul ideal" este un spectacol meritoriu. Ci noi continuăm să credem că nu pe un asemenea teren ni se pot dezvălui darurile unui regizor care aparține cu adevărat generației noastre.

V. MÎNDRA

Cîntec și balet în uzine

Teatrul de Operă și Balet al R.P.R. își formează publicul — un public nou, sincer și dornic de a vedea spectacole valoroase. Vrem ca rolurile interpretate de noi să fie înțelese de omul nou, și mult timp după căderea cortinei să gîndească la ele. Epoca aplauzelor ieftine, a aplauzelor mîinilor înmănușate care nu se interesau de munca actorului, ci numai de costul scaunului pe care stăteau, a trecut de mult; astăzi simțim publicul vibrînd alături de noi, rîzînd sau plîngînd cu Odette, cu Siegfried, cu Aida, cu Oneghin sau cu Liza. Pentru aceasta, publicul trebuie să crească, odată cu artistul, trebuie să se cunoască și, să se înțeleagă reciproc.

Acțiunea de răspîndire a culturii muzicale și coregrafice în masele largi ale oamenilor muncii, prin organizarea de recitaluri la locul de producție, are o veche tradiție la Teatrul de Operă și Balet. Ultimele manifestări de acest fel care au avut loc la uzinele „Semănătoarea" și „23 August" ne-au dovedit o dată în plus dragostea cu care publicul ne înconjoară. Echipele care s-au deplasat la cluburile celor două uzine au fost alcătuite din fruntași ai primei noastre scene lirice: Zenaida Pally, Cornelia Gavrilescu, Irinel Liciu, Maria Voloșescu, Valentina Massini, Iolanda Mărculescu, Șerban Tassian, Mircea Buciu, Gabriel Popescu, Gh. Cotovelea, Mihai Știrbei, Clara Volini, Ladislau Konya etc. Pentru mine, fiecare recital este un important examen. Atenția față de alegerea repertoriului și a costumelor este sporită, publicul sezisind totul pînă la cele mai mici amănunte și răsplata sa venind abia după ce a fost mulțumit de ceea ce i s-a înfățișat. Aplauzele vin nestăvilite dacă gustul spectatorilor a fost satisfăcut, dacă exigența lor maximă a fost îndeplinită. Altfel... altfel este tăcerea, care pentru un artist conștient înseamnă foarte mult.

Din convorbirile avute cu muncitori după spectacol, am constatat că le plac în general dansuri pe teme folclorice, pe teme umoristice sau satirice, fiind în același timp receptivi la repertoriul clasic. Interesul lor se îndreaptă — ne-au și cerut cu insistență — spre dansurile popoarelor.

Un muncitor de la „23 August" mi-a mărturisit: „Aș asculta-o în fiecare zi pe Zenaida Pally cîntînd aria din «Carmen». De altfel, aș vedea asemenea recitaluri cît mai des, fiindcă înțeleg că veniți cu plăcere în mijlocul nostru și noi vă promitem să venim la teatrul dumneavoastră".

Este o cinste pentru un artist-cetățean să participe la această activitate nu numai prin spectacole la locul de muncă, ci și prin îndrumări date echipelor artistice ale întreprinderilor, echipe din care se vor ridica artiștii de mîine ai scenelor noastre.

GELU BARBU

LITERATURĂ PENTRU COPII

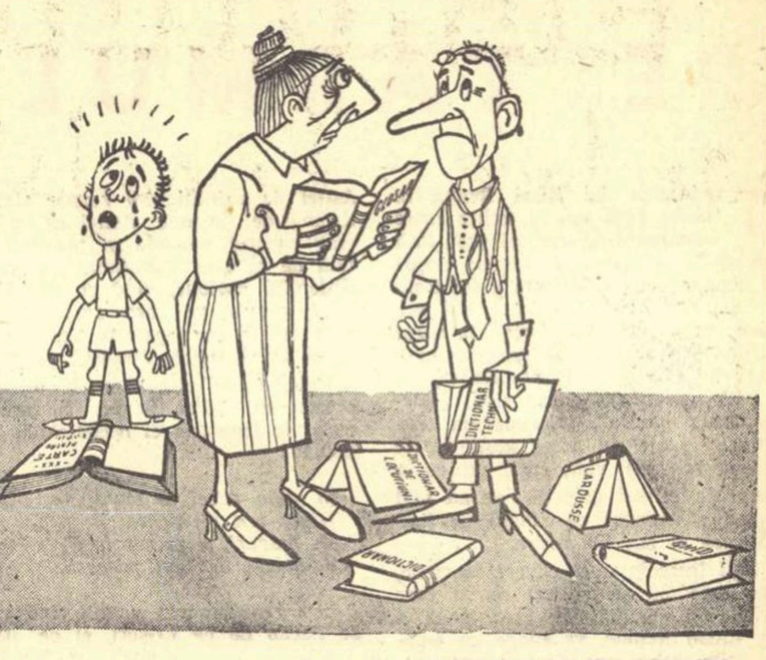

Desen de BENEDICT GANESCU

Răstălmăciri:

„PATRU PAȘI IN NORI"

In interesanta sa „Artă a filmului", Bela Balasz vorbește undeva despre variatele și, uneori, rafinatele procedee de falsificare a conținutului operelor cinematografice, practicate de traficanții celei de-a șaptea arte.

Teoreticianul maghiar relatează astfel modul în care cel mai revoluționar film a putut deveni un film contrarevoluționar. Este vorba de „Crucișătorul Potemkin", prezentat de fapt într-o nouă versiune pe ecranele scandinave, în urma unei „mici" modificări în ordinea montajului. Intervenția foarfecelor cenzurii scandinave a făcut ca filmul să înceapă de-a dreptul cu răscoala matrozilor, **fără să se vadă cauzele ei și nici scena zguduitoare a răscoalei plutonului de execuție.** Apoi, „Potemkin" continua neîntrerupt, pînă la apariția flotei țariste. In acest loc era montată scena execuției, luată de la începutul filmului. Acum, răsculații puteau fi văzuți tremurînd în fața țevilor de pușcă, ca rezultat al restabilirii ordinii de către flota țaristă. Amiralul ordonă „foc" și filmul se termină aici, fără să se mai **arate că plutonul a refuzat** să execute ordinul.

Există însă și alte metode, mai „creatoare", de a denatura mesajul de idei al unei opere, prin interpretarea ei într-un spirit apolitic sau net reacționar cu ajutorul tiparului fizic și jocului protagoniștilor, al decorului, costumelor, eclerajului, al tuturor mijloacelor de expresie cinematografică. Unul dintre maeștrii, jalnicii „maeștri" ai acestui grosolan sistem mistificator se dovedește a fi regizorul Mario Soldati, realizatorul coproducției franco-italiene „Patru pași în nori".

Filmul e noua versiune a uneia dintre remarcabilele opere ale cinematografiei italiene, creată de regizorul Alessandro Blasetti cu 17 ani în urmă, în 1942. Presupunem că majoritatea spectatorilor n-a văzut sau nu-și mai amintește de „Quatro passi fra le nuvoli", film care a rulat la noi prima oară în 1942, a doua oară în 1948, sub titlul stupid „Evadare sentimentală". Realizat în condițiile draconicei constrîngeri fasciste de un regizor care își cucerise o oarecare faimă ca „specialist" al filmelor mitologico-istorice, „Patru pași în nori" ne mișcase prin brusca revenire la lumea terestră, la viața cotidiană, la necazurile și bucuriile omului de pe stradă, pe care fascismul îl înăbușise cu brutalitate. Filmul era „mare", antologic, nu prin efecte de montare spectaculoase, ci prin spontaneitatea și sinceritatea umană a mesajului său. Un fenomen tipic de „bovarism social", tendința unui mărunt voiajor comercial, ins înăcrit și plictisit de greutățile vieții de familist, de a evada din silnica și meschina sa condiție umană, de a-și „romantiza" existența prin gestul cavaleresc al salvării onoarei și vieții unei tinere gravide — devenea obiectul unui patetic **rechizitoriu împotriva eticii burgheze.**

Firește că spectatorul care vede astăzi „Patru pași", în versiunea domnului Soldati, nu va înțelege nimic, nici sensul simbolic al titlului, nici mesajul filmului, din istorioara banală, comico-melodramatică, a unui tip caraghios — Fernandel — care „joacă" cîteva zile rolul de soț al unei duduițe, de proveniență rurală, părăsită de amantul ei citadin. Cum a putut fi expurgat în așa hal conținutul real al scenariului?

1) In primul rînd prin tipul fizic al eroului acestei pseudocomedii, în esența ei profund tragică. Rolul voiajorului era interpretat de Gino Cervi, excelent actor, cu inepuizabile resurse expresive, care exterioriza admirabil drama măruntului comis-voiajor. Protagonistul noii versiuni, Fernandel, este hotărît un mare comedian, cu o mimică de o mare mobilitate, care nu dispune însă de vastul registru polifonic al unui Chaplin, bunăoară, în stare să asocieze expresia comică, vizibilă, cu cea tragică, invizibilă.

2) Procedeele falsificatoare au operat și asupra decorului. In prima versiune, exista un contrast violent între luminozitatea toridă a exterioarelor și interioarele întunecoase, mizere, aproape sordide ale mansardei voiajorului și ale casei țărănești a părinților fetei. In versiunea domnului Soldati însă, totul devine poetic, pașnic, confortabil. Mizerul interior al mansardei s-a îmburghezit.

3) Dialogul, care în prima versiune avea pe alocuri puternice accente polemice, a fost și el „îmblînzit", epurat de izbucnirile vehemente împotriva moralei și societății burgheze.

4) Cea mai grosolană falsificare a scenariului lui Cesare Zavattini, Piero Tellini și Aldo de Benedetti este însă ultima scenă a filmului, care cuprindea, în lumina realismului critic, ideea artistică a filmului și sensul simbolic al titlului său. In prima versiune, voiajorul, după ce-și consumase romantica aventură, revenea în mansarda mucedă și întunecoasă, încă sub vraja bovaricei sale evadări. Deschidea încet, precaut, ușa camerei, dar pe întuneric lovea sticlele cu lapte așezate în prag. Și dintr-o dată, invectivele și ipetele artăgoasei neveste îl îndemnau să revină la realitate. Se împotrivea însă, îmbătat în reveria sa donquijotească și, cu o expresie euforică, se îndrepta spre bucătăria sărăcăcioasă și murdară mai întîi cu acea expresie de seraficä fericire întipărită pe chipul său și-și turna lapte în pahar. Dar deodată, urletele isterice ale consoartei îl smulgeau brutal din visarea-i bovarică. Inspăimîntat, covîrșit de conștiința odioasei realități a condiției sale mic-burgheze, eroul nostru se prăbușea pe un scaun, cu capul în palme.

In noua versiune a domnului Soldati, scena este repetată aidoma pînă la gestul final, care dezvăluie esența tragică a acestei comedii, confruntarea critică dintre ideal și realitate. Filmul se termină pe chipul euforic al comicului Fernandel, desfigurînd total ideea artistică a filmului. Cu alte cuvinte, domnul Soldati n-a schimbat nimic, doar a revizuit pe ici pe colo, și anume prin punctele esențiale, mesajul realist-critic al versiunii lui Blasetti, transformînd-o într-o inofensivă idilă.

Emil SUTER

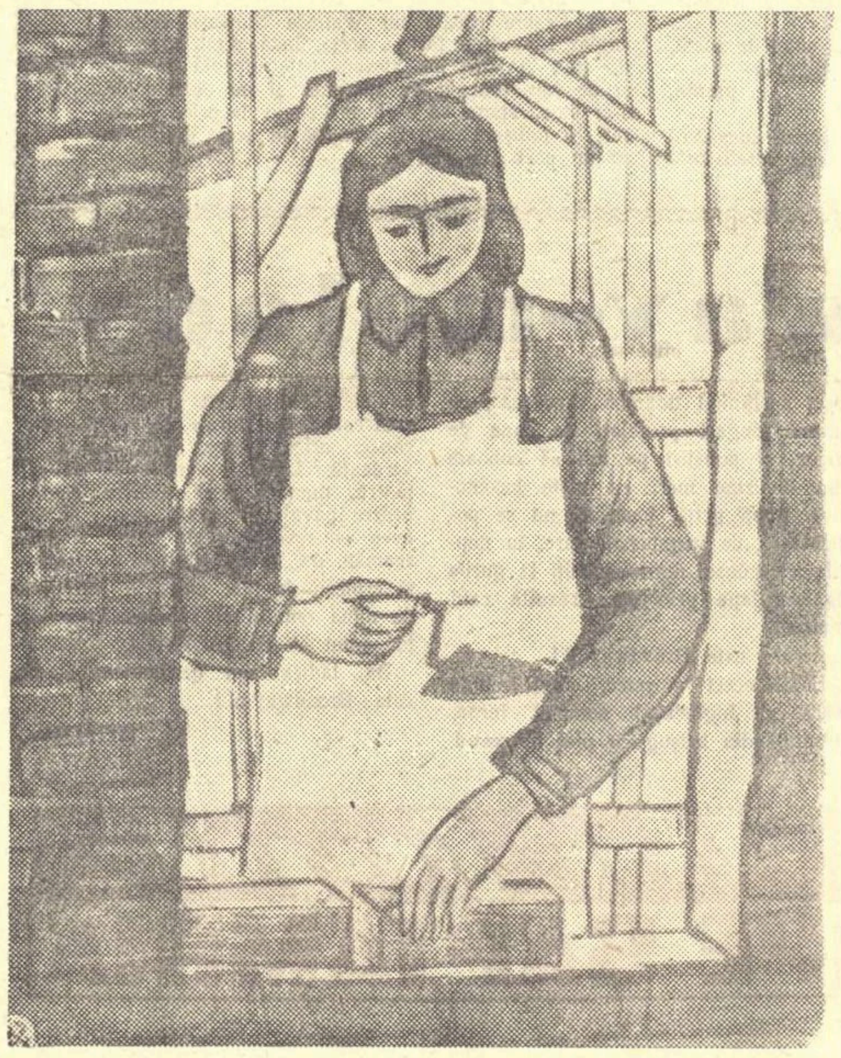

ZIDARIȚA

Expoziția VASILE DOBRIAN

De mai mulți ani, Dobrian perfecționează o tehnică puțin abordată, în trecut, la noi: gravura colorată. Imaginea realizată într-o gamă redusă la cîteva culori, obținută prin tirajul suprapus a trei-patru plăci de linoleum, păstrează laconismul viziunii grafice, dar capătă mai multă căldură picturală.

Inceputurile artistului, cunoscute mai ales prin gravurile publicate în anii 1935—36 în publicațiile de stînga „Cuvîntul Liber" sau „Șantier", deși încă pline de fluctuațiile căutărilor tinereții, mergeau pe liniile majore ale graficii progresiste romînești — de la Iser la Tonitza — sau ale celei străine — Masserel, Kollwitz, Zielle.

Exprimarea, parcă voit stîngace și chinuită, asprimea tăieturii și cerebralismul excesiv, caracteristic linogravurilor lui Dobrian, de pe atunci, izbuteau deseori să reflecte puternic mizeria și revolta proletariatului romînesc.

Maturitatea artistului a început să se contureze mai bine în anii de după eliberarea țării noastre. Tendința către echilibru a acestei perioade este vizibilă în pondere, căldură, culoare și, cu deosebire, într-o plasticizare a imaginii, față de un anume retorism din trecut.

Expoziția deschisă acum în sala din B-dul Magheru este, înainte de toate, foarte unitară ca stil, — deși unele lucrări datează de mai mult de zece ani — și, în general, problematica e foarte variată. Semnificativă din aceste puncte de vedere ni s-a părut o comparație între „Pescari din Mesembria", — compoziție din 1947 — și „Zidărița", „In cabina de comandă", „In fața cuptorului", sau „Fata cu porumbelul". — litogravuri colorate de dată recentă. Echilibrul compoziției și al armoniei coloristice, pusă pe contraste acuzate, caracterul decorativ al stilizării, nu impietează asupra vivacității imaginii ci, dimpotrivă, o susțin.

Lipsa de surdină în acordurile de culoare, în peisaje sau naturi moarte, imprimă o atmosferă limpede, optimistă; alăturarea albastrului smălțuit al apei, cu ocrul auriu al șoselei — în „Drum pe malul mării" — sau verdele, roșul și ocrul pămîntiu — din „Farfuria cu fructe" — sînt pilde grăitoare.

In afara linogravurilor policrome, Dobrian mai expune două serii de lucrări — „Bicaz" și ilustrațiile pentru poezii de Bacovia — trase doar în negru și o culoare ajutătoare: ocru, cenușiu, sau verde stins. Cele douăsprezece gravuri din suita „Bicaz", aduc imagini de natură sau peisaje industriale, majoritatea de viziune amplă, unele chiar cu o specială putere de expresie, cum sînt: „Gura tunelului de la Stejarul" sau „Pod în construcție". Păcat numai că în această serie nu apare, direct, și autorul transformării regiunii — omul.

Unele din ilustrațiile versurilor lui Bacovia au o deosebită calitate; deși nu ocolesc melancolia poetului, conțin o forță patetică ce întărește imaginea literară. Așa de pildă, gravurile inspirate din poeziile „Amurg", „Poveste", „Decor" și, în special, „Regret", introduc un sentiment propriu care, integrîndu-se tristeții bacoviene, lasă totuși să răzbată aurora speranței.

In ansamblu privită, expoziția lui Dobrian dă o impresie de vitalitate artistică aflată pe făgașul maturității. Nivelul actual al gravorului ne îndreptățește să sperăm că în viitor va explora, cu mai multă asiduitate, mediul efervescent și înnoitor al constructorilor peisajelor inspiratoare, al socialismului.

P. CONSTANTIN

ARTIȘTII AMATORI

Autenticitate și naturalețe

Am asistat duminică dimineața la un spectacol cu deosebire emoționat. Pe scena clubului C.F.R. Grivița Roșie din Capitală s-a sărbătorit cea de a 26-a aniversare a luptelor din februarie 1933.

Cîțiva tineri au avut ideea de a dramatiza poemul „Grivița Roșie" de Marcel Breslașu. Interpreți: ansamblul artistic al clubului și un grup de participanți la acțiunile greviste din februarie 1933. Documentarea: cum e și firesc, pe locurile unde s-au petrecut evenimentele. Scenariul a fost în genere bine și sugestiv alcătuit, deși a păcătuit printr-un exces de declamații. Dar așa cum a fost, realizat, simplu, firesc, fără emfază și fără trucuri profesioniste, a impresionat.

Oamenii nu au trebuit să imagineze faptele reprezentate. Scenele de massă au fost bine realizate, interpreții s-au mișcat cu siguranță și naturalețe, cuvintele s-au rostit răspicat și vehement. Momentul final, simbolic, deși cam încărcat și nu îndeajuns de bine distribuit scenic, a cules aplauzele entuziaste ale sălii. Pe scenă erau muncitori pe pieptul cărora strălucea medalia celei de a 25-a aniversări a luptelor de la Atelierele Grivița. Am urmărit paralel și reacția sălii: rareori am observat o mai intensă și mai deplină comuniune între spectatori și artiști. Era și normal. Intre sală și scenă nu există nici o demarcație. Totul era „ca în viață", totul amintea de trecutul de suferință și dădea imbold luptei pentru păstrarea și sporirea cuceririlor de astăzi.

Autorul scenariului și regizorul (Ion Trifu) dovedește serioase aptitudini. El a știut să reliefeze bine momentele cheie ale poemului. A abuzat însă de scene mute și de momente statice, deși poemul se preta unei tratări epice (cît de eficace ar fi fost ajutorul unui scriitor!) Recitatorul, un tînăr inimos și entuziast, Dumitrescu A. Petru, fiu de ceferist, a pus mult suflet în reușita spectacolului, dovedind reale însușiri în arta dicțiunii. Ne-am întrebat ce s-ar întîmpla dacă unul sau doi din tinerii regizori aflați în schema numeroaselor teatre din București și care au, har domnului, destul timp liber, — s-ar deplasa cu asemenea ocazii la clubul întreprinderilor și ar da o mînă de ajutor. Chiar fără indemnizații speciale și chiar fără să li se trimită mașina la domiciliu! Se simte acut nevoia unor îndrumători care să ajute pe artiștii amatori, plini de elan și bunăvoință, să-și găsească drumul spre cultivarea bogatelor însușiri.

Regizorii sau actorii care ar petrece aici cîteva ceasuri pe săptămînă n-ar culege decît satisfacții. Muncitorii artiști doresc din toată inima să primească povețe și să obțină realizări superioare pe tărîmul artei.

*

Programul a fost completat cu cîteva bucăți muzicale interpretate de orchestra de mandoline și taraful complexului C.F.R. „Grivița Roșie". Orchestra de mandoline cîntă corect cu unele ezitări. Ne-a bucurat prioritatea în repertoriu a lucrărilor romînești și sovietice care au fost cu insistență aplaudate de spectatori. Solista Viorica Nicolae dispune de un timbru vocal plăcut (deși nu întotdeauna evită stridențele), iar dicțiunea îi este clară.

Taraful omogen, cîntă cu brio și nerv într-un stil popular autentic. Indemînarea instrumentiștilor se îndreaptă mai mult spre bucățile „de joc" și mai puțin spre cele lirice. Dar se cîntă „cu foc" și sala a fost pe drept cuvînt entuziasmată

V. RIPEANU

Concerte

Primul dirijor al orchestrei Radiodifuziunii poloneze, pe care orchestra microfonului romînesc l-a avut recent ca oaspete, este un animator al ansamblului cu mare putere de sugestie, cu precizie ritmică și cu aleasă sensibilitate, într-un cuvînt, este un dirijor adevărat, creator de universuri sonore, concepute ca sfere stilistice și de emotivitate bine deosebite. Ne referim la fireasca integrare a muzicianului polonez în lumea romantică a „Simfoniei neterminate", ca și în cea frenetic senzuală și plină de culoare și strălucire a „Tricornului".

In ambele lucrări, Jan Krenz a fost un interpret fidel, autentic și mai ales integral, căci sub bagheta sa muzica este cîntată și nu executată; miezul însuși al paginilor lui Schubert și De Falla a fost nu numai înțeles de către orchestranți în nuanțele cele mai exacte, dar și transmis publicului cu o rară forță de convingere. Ne apropiem acum de ceea ce ni se pare a fi calitatea fundamentală a artei lui Jan Krenz. El este fără îndoială un dirijor-pedagog, care știe să se facă înțeles de către orchestră, cerind și dobîndind esențialul într-un efort sistematic de construcție a actului interpretativ ce ține seama deopotrivă de exigențele partiturii și ale concepției personale, ca și de posibilitățile și de nivelul ansamblului la pupitrul căruia se află dirijorul. Sub conducerea sa, orchestra Radio a dat un randament cu totul deosebit în ce privește calitatea sunetului, coeziunea, expresivitatea. Ne place să credem că viitoarele apariții publice ale orchestrei vor confirma buna comportare din joia trecută, demonstrînd tuturor că realizările ei pozitive nu sînt numai meritul unui dirijor sau al altuia, ci că își află temeiul în resursele interioare de calitate ale colectivului, nu întotdeauna puse în valoare.

In contrast cu excelenta impresie produsă de dirijorul concertului, solista, Gabi Grubea, a decepționat prin insuficiențele tehnice și prin lipsa de strălucire a sunetului, vădite în execuția concertului de Haciaturian. Au existat desigur și unele momente frumoase, expresive (mai ales în partea a II-a); finalul, în schimb, a fost întunecat de numeroase imperfecțiuni, — pentru a nu mai vorbi despre momentul penibil în care, probabil din pricina unui lapsus, solista a improvizat timp de aproape un minut, pe acompaniamentul ritmic, de asemeni improvizat, al orchestrei.

Programul concertului a cuprins și o lucrare proprie a dirijorului Jan Krenz „Rapsodia pentru coarde, xilofon, celestă și baterie". Titlul piesei este justificat de aluziile folclorice ale temelor, prin mijlocirea cărora autorul sugerează uneori o atmosferă eterată, creind prin contrast, în alte pasaje, momente pline de bărbăție. Rapsodia ni-l înfățișează pe Jan Krenz ca pe un creator stăpîn pe mijloacele componisticei și care are de exprimat un real conținut lăuntric. Imaginea muzicianului se întregește astfel, darul de creator adăugindu-se personalității puternice a interpretului într-un întreg bine conturat, de muzician complet și de mare talent.

Radu GHECIU

DISCUL

Sonata 23, în fa minor, op 57, „APPASSIONATA" — L. v. Beethoven — la pian: D. Bașkirov.

De curînd sosit din Uniunea Sovietică, acest disc microsillon, impecabil realizat ca înregistrare, ne oferă în interpretarea lui D. Bașkirov (care ne va vizita în curînd țara, într-un turneu de concerte) cea mai dramatică și generoasă creație pentru pian a titanului de la Bonn.

Pătimașa dezlănțuire a sentimentelor, covîrșitoarea construcție sonoră dominată de la un cap la altul de voința și gîndirea creatoare a marelui compozitor, te îndreaptă, după chiar indicația lui Beethoven spre „Furtuna" lui Shakespeare. Unitara îmbinare a simțirii cu rațiunea forței pe care o degajă, bogăția de gînduri, l-au făcut pe Vladimir Ilici Lenin să aprecieze „Appassionata" drept: „...o muzică uimitoare, supraomenească. Deseori mă gîndesc cu mîndrie, poate cam naiv: iată ce minuni pot înfăptui oamenii!"

Beethoven a început să scrie „Appassionata" în 1804, cînd progresele surzeniei sale îl apropiau de disperare, iar singurătatea impusă de contemporanii neînțelegători ar fi putut genera lucrări întunecate, de un tragism copleșitor.

A învins însă creatorul, geniul său însuflețit de ideile revoluționare ale veacului, depășind omul.

„Appasionata" apare în interpretarea nuanțată de o inteligentă și adîncă înțelegere a lui **D. Bașkirov,** ca poemul răscolitor al unei mari bătălii străbătută de torentul simțirii muzicale a unuia din cei mai mari poeți ai scrisului pentru pian.

(Două fețe, 25 cm. 33 turați: D. 3796—3797, Aprelevschii Zavod, URSS 1958)

AMATOR

Fiți atenți, ce piesă se joacă!

Teatrul la domiciliu cucerește simpatiile, numărul iubitorilor lui crescînd în proporție geometrică cu importul noilor televizoare „Rubin" și „Record". In definitiv, acasă poți să fumezi, să te enervezi, să rîzi în hohote sau să plîngi, fără batistă, în haină de casă sau la gura sobei, în timp ce la trei pași în fața ta, într-o cutie cu lumină, se agită o lume minusculă, redusă la un spațiu de 24x36 cm. Adăugați avantajul creat de tehnica butoanelor care-ți îngăduie să-l faci pe Jules Cazaban să ridice tonul lui Ianke pînă la extrema limită a difuzoarelor, să mai reduci din debitul vocal al lui Ion Lucian, s-o luminezi cît vrei pe Eva Patrașcanu sau să-i turtești „imaginea" lui Radu Beligan cînd tinde să iasă din ecran. Toate astea în ciuda spectatorului de sală, condamnat la carceră într-un stal II, fără nici o șansă de a mișca, strănuta sau crîcni. Un act durează o eternitate! 30 de minute!

Cînd Televiziunea transmite însă o piesă de teatru direct din sală, se schimbă lucrurile. Telespectatorul nu mai e de invidiat. Prin cine știe ce miracol acustic sau specific tehnicii de captare a sunetului, întreaga piesă, actori și replici, dispare sub avalanșa zgomotelor de pe scenă. Pașii plăpînzi ai Ofeliei se transformă într-un cataclism sonic ce nu se poate asemui decît cu asaltul pe podium al unei divizii de tancuri; întredeschiderea unei uși poate zdruncina nervii posesorului de televizor. O palmă sună ca o salvă de tunuri. O picătură de apă turnată într-un pahar te transportă lîngă turbinele Angarei.

Televiziunea trebuie să facă ceva! Zgomotul ocupă scena!

Intr-una din serile acestea o să vină la spectacolul transmis din teatrele bucureștene cel mai nou telespectator: regiunea Bacău. De ce să-și închipuie că sîntem tari de ureche?

Deocamdată, pînă se va face ceva, feriți-vă de piesele în care se trag palme sau se destupă o sticlă de șampanie. Riscați televizorul. (Are 22 de lămpi). Fiți atenți ce piesă se joacă!

VLAD MUȘATESCU

Desenele lui Mihu Vulcănescu

La Casa de cultură a tineretului din raionul Gh. Gheorghiu-Dej, s-a deschis zilele trecute o expoziție a tînărului pictor Mihu Vulcănescu. Pe zidurile holului, între un spectacol și o consfătuire, tinerii din cartier (Casa se află în vecinătatea uzinelor Grozăvești) pot admira grafică de la Bicaz și București, chipuri de constructori și de construcții. Pot admira desenele și amatorii „din centru", cu prețul însă al unei deplasări de jumătate de ceas.

Face.

16 Februarie

Duminică, în cinstea lui 16 februarie, echipa de teatru a studenților de la casa de cultură „Gr. Preoteasa" a prezentat în „premieră pe țară" piesa „Cineva trebuie să moară" de Al. Mirodan, consacrată eroicelor lupte de la Grivița, 1933

„Peripețiile soldatului Sveik"

Teatrul Național din Craiova anunță pentru vineri 20 februarie a.c. premiera comediei „Peripețiile soldatului Sveik" dramatizare de Jean Grosu după romanul cu același nume de Iaroslav Hașek, în regia artistică a lui Dinu Cernescu.

TRIBUNA CREATORULUI

Baletul „Romeo și Julieta"

De vorbă cu maestrul de balet Vasile Marcu

Pe maestrul de balet Vasile Marcu l-am găsit la Teatrul de Operă și Balet, discutînd aprins cu colectivul impresiile lăsate de vizionarea filmului „Romeo și Julieta". L-am întrebat:

— In curînd veți începe repetițiile cu baletul „Romeo și Julieta" pe muzică de Prokofiev. Ce ne puteți spune despre munca de pregătire?

— Munca de pregătire a început de mult. Incă din 1953. Fiind student la Institutul de Teatru și Regie „Lunacearski" din Moscova, am avut ca lucrare de examen pentru anul IV, actul III din acest balet. Visam încă de atunci ca, ajungînd în țară, să-l pot monta. După punerea în scenă a „Haiducilor" de Hilda Jerea, și a „Tricornului" de De Falla, iată visul devenit realitate, și munca de pregătire la „Romeo și Julieta" continuă.

— Cum veți folosi experiența acumulată în timpul studiilor la Moscova, pentru montarea acestui spectacol?

— Experiența acumulată în anii de studiu mi-a folosit în munca mea de pînă acum și-mi va folosi tot timpul de aici înainte, și mai ales în montarea acestui spectacol care pune probleme deosebite de tehnică coregrafică. „Romeo și Julieta" a fost montat la Leningrad de Leonid Lavrovski — artist emerit al R.S.F.S.R. — în 1940 cu Galina Ulanova și Sergheev. De atunci a rămas în repertoriul permanent al teatrelor de operă și balet.

Eu voi căuta mijloace noi, sub raport regizoral și ca decor și costume, păstrînd însă din montarea clasică anumite elemente.

— Veți lucra cu una sau mai multe distribuții? Toate distribuțiile vor avea aceeași coregrafie sau, păstrînd linia generală comună, veți diferenția modul de exprimare după interpreți?

— Voi lucra cu două sau mai bine-zis cu trei distribuții. Firul conducător al concepției coregrafice va fi unitar. Cum însă posibilitățile tehnice și artistice ale interpreților vor fi variate, vor exista diferențieri de la distribuție la distribuție. Munca mea cu interpreții este de continuă colaborare, dansatorul colaborînd direct și nemijlocit la crearea spectacolului. Pentru orice balerină, rolul Julietei reprezintă culminarea carierei sale, fiind în același timp un foarte greu examen de trecut. Cred că cele trei Juliete ale Teatrului de Operă și Balet — Irinel Liciu, Alexa Dumitrache și Valentina Massini — prin interpretarea lor, vor face ca publicul să vibreze alături de ele. De asemenea voi căuta ca soliștii să interpreteze roluri diferite. Și, pentru a fi mai clar cititorului, dau cîteva exemple: Gabriel Popescu va interpreta pe rînd pe Romeo și Mercuțio; Gelu Barbu va interpreta pe Paris și Romeo, iar în rolul dificil al lui Thibald l-am distribuit pe Stere Popescu. Cu o asemenea metodă de lucru, întregul colectiv va reuși să intre cît mai bine în atmosfera baletului.

Rep.

„SUB STELE DE RUBIN STĂTUM, PE ȚARMUL MOSCOVEI…“

— Poezia lui Mihai Beniuc în limba rusă —

Traducerea lui Mihai Beniuc în limba rusă este al treilea mare eveniment de acest fel după încă proaspăta antologie a poeților noștri și după a doua ediție rusă a lui Eminescu. Toboșarul timpurilor noi era cunoscut în U.R.S.S. și pînă la acest volum, din poeziile sale traduse nu o dată în diferite reviste sovietice, nu numai rusești (în primul rînd, „Literaturnaia gazeta“, „Inostrannaia literatura“ ș.a.); de aceea acest foarte recent volum[1]) vine, cred, nu ca o surpriză, ci mai degrabă ca un fapt firesc și așteptat de cititorii de limbă rusă ai poetului nostru.

Sînt încredințat că cititorul sovietic, asemenea ca și cititorul romîn care prinde în mînă fiecare carte nouă a lui Mihai Beniuc, va atinge cu emoție foile scrise rusește ale acestui volum elegant, învelit într-o cămașă jumătate albă, jumătate de culoarea azurului, tăiată orizontal de o linie de munți, arbori și sonde.

Eu nu sînt critic, spre a mă ocupa de reconstituiri de intenții, de analize spectrale și de sinteza potențialului liric al acestui poet mare și iubit a cărui poezie circulă în publicul larg de mult și cu pasul sigur. Sînt numai cititorul care i-a îndrăgit poezia și care, aflînd-o tradusă în țara unui mare popor prieten, vrea să comunice sărbătoarea și celor de-acasă. Este o bucurie pentru fiecare romîn care-și cunoaște și iubește poezia, să-și vadă poetul de azi, pe cel care-l exprimă în cuvîntul de artă al adevărului și care-i oglindește munca și speranța, intrat și în alte arii de circulație literară, cunoscut și de alte popoare. Bucuria aceasta are și altă explicație, pe lîngă plăcerea lecturii versului puternic și frumos; chiar poetul ne ajută s-o găsim, într-un Imn în care formulînd prinosul adus de creația sa partidului, poetul arată de fapt, în simplitatea sculpturală a sincerității lirice, ce este el pentru poporul constructor de socialism:

Iți aduc cugetul meu curat
ca un iezer de munte.
Inima mea ca o vatră de foc.
Dragostea mea ca o boare
de primăvară
Anii mei ca o livadă cu pomi
roditori.
Munca mea ca niște hambare pline
cu bucate.
Viața mea ca pe un steag
ce nu s-a închinat dușmanului.

Anume pentru aceste calități trainice, turnate toate în cuptorul talentului său, îl iubim pe Mihai Beniuc.

Astfel de calități sînt semne ale artistului de tip nou. Astfel de calități cere poporul sovietic și poeților săi. Iată de ce sînt încredințat de emoția cititorului sovietic, cînd el va lua în mînă cartea pe care desenatorul a scris cursiv cu vopseaua azurului cuvîntul Stihi, adică Versuri.

Puterea de circulație în mase a poeziei lui Mihai Beniuc își are secretul în tinerețea ei necontenită. Zice Beniuc:

Și mîna pusei pe lăută,
Lăuta era invăscută
Cu muguri, și cum o lovii,
Se-ncinse de flori purpurii.

Este rememorarea vremii cînd venise flăcău de pe Crișuri, și de atunci poezia sa a crescut și s-a consolidat cu fiece carte nouă, împlinind o prevestire mai veche și depășind-o mult:

Ca țăranul printre snopi de grîu,
Voi intra masiv și greu în vreme.

Iar astăzi, vremea căreia i-a fost toboșar l-a primit cu dragoste în ea, nemaiținînd seamă de spațiul lingvistic al circulației, și purtîndu-i opera poetică și în alte țări.

Cele 139 de poeme[2]) alese de A. Sadețki, alcătuitorul ediției ruse, și tălmăcite cu grijă de cei cincisprezece traducători[3]), însoțite de o notiță biografică redacțională și de un cuvînt al poetului (Către cititorii sovietici) dau o imagine bună despre diferitele etape ale poeziei lui Mihai Beniuc. Alcătuitorul rus al cărții a cuprins în ea poeme din aproape toate volumele poetului, de la cel de debut (1938), pînă la cel din 1957. Poemele sînt grupate după ciclurile lor firești și rînduite cronologic, arătînd și evoluția lor artistică, și, într-un fel, lupta poetului pe baricadele timpurilor noi.

Traducerile sînt bune și uneori chiar foarte bune, demonstrînd seriozitate, îndemînare și prețuire pentru poezia care trebuia transmisă cititorului rus. În prefața sa din acest volum, Mihai Beniuc își mărturisește emoția de a circula într-o limbă care a fost ilustrată de „maeștri ai cuvîntului ca Pușkin, Lermontov, Gogol, Tolstoi, Nekrasov, Gorki, Maiakovski, Blok, Esenin, Șolohov“. Dar cărții în limba rusă i se poate spune cu versurile din poezia lui Mihai Beniuc Merinde pentru carte (din fruntea volumului Inima bătrînului Vezuv):

Zburați, zburați, căci undeva
pămînt e!
Prieteni sînt, prieteni, ei v-adastă,
In ochi au zîmbet, flori au în
fereastră.
Nu, cîntecelor, nu vă fie teamă:
Cu voi pornesc din cele vechi o
samă.

. . . .

Porniți după bătrînele cocoare,
Voi cînturi noi, prin vijelii,
spre soare

Și e bine că frăgezimea neistovit spontană, că tinerețea atît de puternic transmisibilă a poeziei lui Mihai Beniuc, reconstituită acum în versurile rusești zvelte, cu sunet rotund, ale traducerii rusești, va intra pe un vast teritoriu nou, dîndu-ne putința să ne mîndrim încă o dată de poezia romînească.

Victor KERNBACH

---

[1]) Mihai Beniuc, STIHI, edit. Goslitizdat, Moscova, 1958, 272 pag.

[2]) Volumul cuprinde în ordinea ciclurilor, următoarele poeme: — **Cîntece de pierzanie:** Drum în sus. Vulturul de foc, La Șebiș, ori în altă parte, Indoiala bate icuri, Azur, După un an, Ultima scrisoare. Păreri de rău, Făt-Frumos, Tovarășii copilăriei, Aicea printre ardeleni, Poeților tineri, Ursul romînesc, Port eu oare; **Cîntece noi:** Sania nebună, Ce sînt aceste neliniști, Coloana de atac, Calea moțului, Cu fruntea rezimată-n cer, Perspectivă, Nu timpule, Ana Kelemen, Peste veacuri; **Poezii:** Flautul vrăjit, Ursoaica, Dor, Latre cînii, Drumul meu, Melița, Sub Casiopeia, La mine-n sînge, Despărțire de o garoafă roșie, Cîntec de primăvară, Ileana; **Un om așteaptă răsăritul;** Cu mii de cai putere, Durerea romînească, A fost odată unul Horea, Cu muntele pieptiș, Liniște de amiază, Bătrînul meu, Toboșarul timpurilor noi, Mesaj garoafei roșii de la Cluj, Un om așteaptă răsăritul, Dropia roșie, Ziua mea, Vulturul răzbunării, Cucuvaie și ciocîrlie; **Versuri alese:** Bujori, Boierul, Meșteșug, Pahar de vin, Pieptiș, Țara, Chivără roșie; **Steaguri:** N-am putut să cînt în cîntec, Venisem flăcău de pe Crișuri; **Mărul de lîngă drum:** Arta poetică, Furtuni de primăvară, Măslinul, Povestea cu balaurul ucis de Iorgu Iorgovan, Nu cînt eu patimile cărnii, Un nou îndemn, Eu n-am nevoie de onoruri, Va rămînea un rînd, Cîntarea din urmă, Stema țării, Să nu dai libertatea pe nimic, Iubito nu mai sîntem tineri, Eu știu că părul ți-i cărunt, In mine cine dă lovește-n tine, Steaua, Din cenușia vîrstă. Cîntec peste baricade. De-oi trăi, Străbunul, Insecte, Din cimitir, S-o mohorî odată, Fulgere și stele, Oaspeți, Nou meșter Manole, In mine tată tu mergi mai departe. Multe zile bune dar mai multe rele, Mărul de lîngă drum; **Partidul m-a-nvățat:** Mesaj; **Trăinicie:** Trăinicie, Drum de iarnă, Inceput de toamnă, Impungi un brad, Săcurea Patria, 1870, De pe curganul Mamaev, Tatuaj, Nu fii tristă, Ochii și mîinile fetei, Sînge din sîngele meu, Fuga lui Adam, Cristofor Columb, Inima-i pădure veche, Cuib, Trecutul, Mărturisire, Jind, Floarea mea, Sînt unii, Fără șovăire. Piersicul, Sfîrșitul și începutul; **Azimă:** Studiu, Euridice, Suspinele de altădată cîntă, Calul troian, Teamă, Mi-s ochii arși mi i-a orbit lumina, Azimă, Homer, Cititorului, Eu pot să cînt, Puntea purpurie, Simplu soldat, Ithaca mea, Știa țiganca. Pază. Umbra de la Hiroșima; **Inima bătrînului Vezuv:** Merinde pentru carte, Caisul, Timpul minunilor, Poetul, Floare rară, O rădăcină vorbește, Norul cu o stea lîngă sîn, Doina, Cîntec, Eroii, Mă rog, Condiția păcii, August, Inima bătrînului Vezuv.

[3]) Traducerile sînt făcute de E. Aleksandrova, E. Axelrod, D. Brodski, I. Frenkel, A. Golemba, I. Gurova, P. Jeleznov, B. Leitin, I. Mirimski (în același timp și redactor al traducerilor), R. Moran, M. Petrovîh, N. Podgoriceani, A. Revici, N. Stefanovici și S. Șervinski.

TH. PIERIDIS

poet grec

Manolis Glezos, fiu al umanității

Și totul s-a întunecat. Și oamenii treceau pe străzi
și se priveau cu ochi întunecați
și nu spuneau nimic, nu arătau nimic cu degetul,
dar era ca și cum și-ar fi vorbit între ei,
ca și cum fiecare i-ar fi arătat celuilalt
acest lucru acolo sus pe Acropole,
această caracatiță care își desfăcea tentaculele
schimbînd cerul nostru pînă atunci atît de ușor
într-un fund noroios de ocean, hrănitor de monștri.
Apoi oamenii își continuau drumul
și ochii lor se întunecau și mai mult.
Și nu mai știau să rîdă.
Chiar copiii de prin grădini,
chiar perechile care treceau pînă atunci atît de ușoare
pe sub arborii străduțelor, dormitînd în cartiere
și arborii înșiși și florile acestei primăveri asasinate
nu mai știau să rîdă — și viața chiar, nu mai știa să rîdă,
ea nu știa decît să privească fix spre Acropole,
ea nu știa decît să privească Grecia în priviri
și ochii Greciei erau tot atît de întunecați
cum sînt ochii unui om călcat în picioare
pînă în clipa cînd se naște scînteia mîniei.

Era noapte cînd se născu mînia noastră.
Era noapte cînd se ivi flăcăul frumos
cînd, cu brațele sale, dădu la o parte mărăcinișul nopții
cînd, cu prora pieptului său, spintecă valul morții
ca să ajungă în fundul noroios — ca să pătrundă
pînă în bîrlogul monstrului.
Apoi se făcu ziuă. Și oamenii treceau pe străzi
și era ca și cum și-ar fi arătat cu degetul
cerul nostru, acolo, sus, cerul nostru redevenit ceea ce fusese
un cer pentru oamenii omorîtori de monștri.
Și perechile care se opriseră o clipă
înnodară iar firul rupt al promenadei lor
și copiii își umplură în sfîrșit găleata
uitată pentru o clipă pe jumătate goală pe grămada de nisip

și arborii reîncepură să crească
și florile să-și deschidă una cîte una petalele
cufundate din nou în calmul existenței florale.

Apoi flăcăul frumos merse mai departe pe solul nostru
semănînd lumina, semănînd în inimile fiecăruia din noi
mîndria de a fi grec, semănînd puterea,
semănînd cu gestul larg, cu o mînă generoasă
ca un semănător ce are de semănat un cîmp nesfîrșit
și care se grăbește cu răbdare — și vrea să ajungă la capăt
înainte de a se izbi de noaptea ce vine spre el.

Apoi flăcăul frumos se întîlni cu noaptea.
O noapte ce iar își desface tentaculele
în jurul nostru, în jurul Acropolei,
în jurul arborilor, florilor și copiilor noștri,
în jurul frunții Greciei noastre și în jurul lumii.

Dar flăcăul frumos nu se lăsă învins de noapte.
Chiar în acest fund noroios, el luminează mai departe
cu o strălucire de perlă spărgînd scoica neagră.

El merge mai departe. El seamănă lumina
el seamănă în inima fiecărui om
mîndria de a fi om, de a fi credincios omului,
mîndria de a fi frate omului
pînă la capătul cîmpului ce trebuie semănat,
pînă în inima nopții, și îl întîlnește
pînă în bîrlogul monstrului ucigător de oameni.

Acum flăcăul frumos nu e numai mîndria Greciei.
El e mîndria tuturor oamenilor

Manolis Glezos, fiu al umanității.

În romînește de **Tașcu GHEORGHIU**

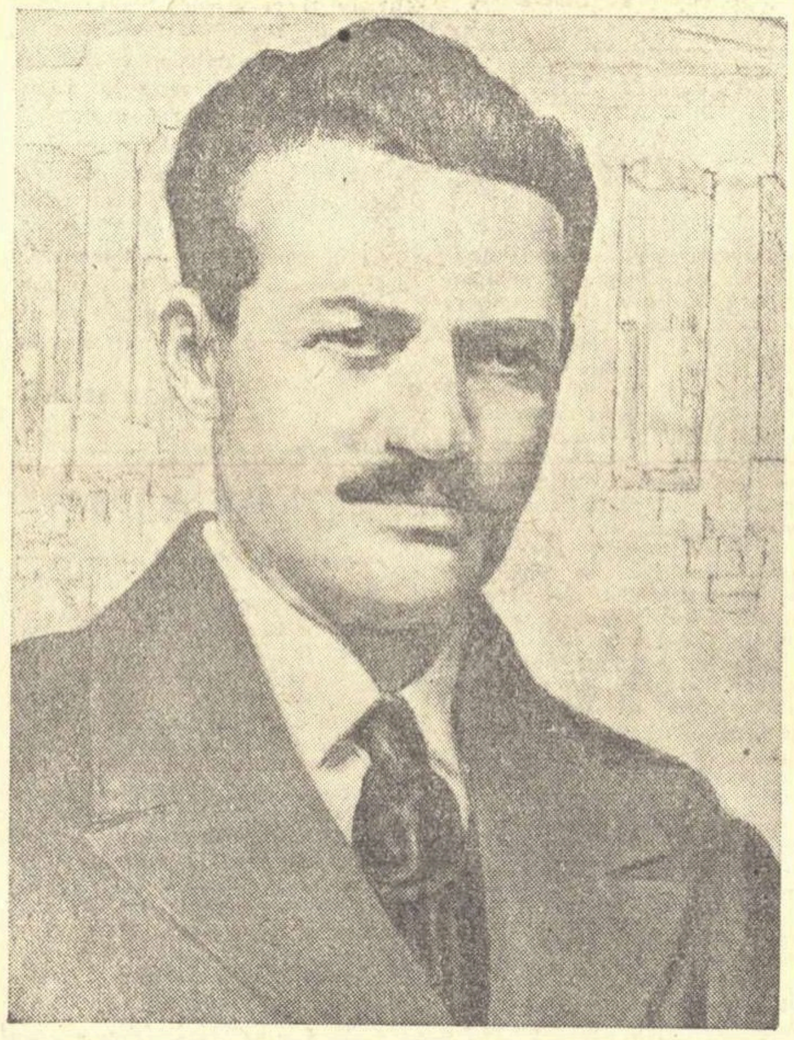

Desen de GHEORGHE DIMU

PENTRU

„Biblia pentru credincioși și necredincioși“

TALENTATUL propagandist sovietic Em. Iaroslavski, a publicat de curînd o carte intitulată „Biblia pentru credincioși și necredincioși“ în care constată că una din cele mai însemnate sarcini ale luptei pentru triumful concepției marxist-leniniste este dezvăluirea vestigiilor religioase din conștiința oamenilor.

Meritul de seamă al cărții lui Iaroslavski rezidă în dezvăluirea — pe baza unei analize documentate și complexe — a contradicțiilor și absurdității legendelor religioase. Criticînd învățătura bibliei despre societate, autorul arată caracterul ei dușmănos intereselor oamenilor muncii.

Clasele exploatatoare — conchide Iaroslavski — folosesc biblia pentru a susține prin „voința divină“ oprimarea oamenilor muncii, vrajba între popoare, jaful și războaiele.

„Flori de lotus și turbine“

LA EDITURA „Verlag der Nation“ din Berlin a apărut recent cartea „Flori de lotus și turbine“ de Ernst Schumacher. Autorul, un critic literar vest-german, a vizitat China și, adînc impresionat de cele văzute, s-a străduit să combată opiniile răuvoitoare răspîndite în R.F.G. despre marele popor chinez și să dea informții exacte și convingătoare. Deși cartea conține și erori, este totuși remarcabilă obiectivitatea și scrupulozitatea științifică cu care scriitorul relevă roadele politicii interne și externe a lui Mao Tze-dun, dezvoltarea rapidă a țării, îmbinarea vechii civilizații cu noile realizări.

„Sputnik“, un vast poem

POETUL sovietic Robert Rojdestvenski publică în primul număr pe acest an al revistei „Okteabr“ un vast poem intitulat „Sputnik“, imn de slavă închinat Țării Sovietice și oamenilor ei, creatorii sateliților artificiali, pionieri ai zborurilor interastrale.

Prilej pentru a face o cronologie poetică a istoriei umanității (jalonată de momentele afirmatoare de libertate și progres — Heraclit, Galileu, Țiolkovski), poemul reprezintă în esență o originală culegere de cîntece: Cîntecul celor ce muncesc; Cîntecul soldatului de 17 ani; Cîntecul luptătorilor pentru libertate, din care cităm:

Vom întreba: oare steagul roșu
Pe vecie va flutura?
Fiii noștri vor ști fericirea?
Va răspunde destinul: da!

Aceste cîntece, închegate prin modalități poetice din familia manierei maiakovskiene, aduc un cald prinos constructorilor comunismului și îndeobște făuritorilor din totdeauna ai bunurilor materiale și spirituale ale omenirii.

Nici el nu știe!

LA PARIS, în editura Gallimard a apărut de curînd cel de al doilea tom de Teatru, de Eugène Ionesco. Volumul cuprinde 6 piese, majoritatea (ca, de pildă „L'Impromptu de l'Alma“, „Noul locatar“, „Tînăra fată de măritat“ și „Viitorul e în ouă“) jucate în ultimii doi ani pe anumite scene parisiene. Apariția, după cîte spun ziarele n-a stîrnit prea multă senzație.

De altfel, Eugène Ionesco se spovedește singur în „l'Impromptu“, unde se închipuie vorbind cu criticii: „O imagine sau o primă replică este ceea ce declanșează în mine mecanismul creației; după aceea mă las dus de propriile mele personaje, și astfel niciodată nu știu unde voi ajunge“…

Dacă, nici autorul nu știe unde va ajunge…

„Proștii satului“

REVISTA „Münchener Illustrierte“ din 15 decembrie 1958 relevă faptul că în Germania Occidentală există 8000 școli primare, în care copiii între 6 și 14 ani învață doar în cîte o singură clasă. (Din motive de economie, clasele au fost concentrate iar școlile publice au fost transformate în școli confesionale). Revista din München se întreabă: „Oare copiii noștri vor deveni «proștii satului» în era atomică? Dacă se continuă tot așa — probabil că da“. Interesant e că, după părerea comentatorului, ar trebui cheltuite mai puține miliarde pentru înarmare și alocate fonduri mai mari școlilor, iar acestea ar trebui să se constituie după tipul școlilor elementare din R.D.G.

CONTRA

CETĂȚEANUL DE RÎND ȘI POETUL VERTICAL

Un gazetar american, pe nume John Ciardi, a avut de curînd ideea de a imagina un dialog între un poet abscons și un cetățean de rînd al Statelor Unite. Cum dialogul real între aceste persoane a încetat de vreo cîteva decenii, acest dialog imaginar, publicat într-un număr recent al revistei „Saturday Review“, are meritul de a pune din nou în discuție problema: „pentru cine scriu poeții?“ — într-o lume care admite poezia cu condiția ca ea să fie neinteligibilă și deci inoperantă.

John Ciardi își imaginează acest dialog nu atît pentru a-l repune în drepturi pe cititor, cît pentru a-l scuza pe poetul abscons și a-l denigra pe poetul-cetățean, care continuă, și în Statele Unite, să dialogheze cu publicul. Totuși, cetățeanul imaginat de Ciardi rostește unele adevăruri, pe care interlocutorul său, Poetul (cu literă mare, dar cu foarte puțini cititori) nu le poate contesta.

„Nu prea sînt analfabet — spune cetățeanul. Mă pricep destul de bine la istorie. Sînt în stare să-l citesc și pe Freud — cel puțin o parte din opera lui — fără să am senzația unei obscurități totale. Dar cu poezia asta modernă nu mă descurc de loc. Am și renunțat să mai încerc“.

„Măcar pentru hazul discuției, spune-mi care-i ultimul poet pe care-ai renunțat să-l pricepi?“ întreabă celălalt. Iar cetățeanul răspunde:

„E vorba de Wallace Stevens. Am citit recenzia dumitale despre volumul lui de «Poezii alese» și l-am cumpărat, cu 7,50 dolari, la recomandarea dumitale. Iată-l, adause el, trîntindu-l pe masă, — e o culegere masivă de lucruri neinteligibile“.

„Regret — răspunde poetul — banii nu se restituie, dacă cumva asta ai urmărit. Dar fă-mi, te rog, o favoare: dă-mi un exemplu de poezie care ți se pare neinteligibilă“.

„Vrei să spui că dumneata înțelegi fiecare poezie din acest volum?“ îl întreabă cetățeanul pe interlocutorul său. Iar acesta mărturisește, scuturînd din cap:

„Departe de mine acest gînd. Eu nu pricep nici măcar comunicatele de presă ale Casei Albe. Însă prefer poeziile lui Stevens“.

Urmează o discuție în contradictoriu despre cîteva din poeziile lui Wallace Stevens, printre altele despre următorul fragment dintr-o poezie intitulată: „Solo de oboi“ (Asides on the Oboe):

Ficțiunea caducă a fluviului larg într-o
Țară pustie; zeii uciși de Boucher;
Și eroii de metal pe care Timpul îi fărîmițează —
Numai omul filozofilor umblă încă prin rouă,
Numai el continuă să îngîne, pe țărmul mării,
versuri de lapte
Despre imagini imaculate.
Dacă spui cu oboiul că omul nu e destul,
Că nu poate fi zeu niciodată, că greșește mereu,
Pînă la urmă, oricît ar fi de nud, și înalt, —
totuși există încă
Imposibilul și posibilul om al filozofilor,
Omul care-a avut vreme să gîndească îndeajuns,
Omul central, globul uman, simțitor
Ca o oglindă înzestrată c-un glas, omul de sticlă,
Care ne rezumă pe toți într-un milion de diamante.

La întrebarea cetățeanului, dacă poetul consideră acest pasaj ca un exemplu de poezie inteligibilă sau dimpotrivă, interlocutorul său răspunde în doi peri: „De fapt, e un exemplu și într-un sens și în celălalt… N-aș putea să-l analizez detaliu cu detaliu. Mă lovesc, personal, de zone de obscuritate în acest pasaj. Dar forța lui, în ansamblu, este impresionantă…“ Etc. etc. etc.

La care cetățeanul răspunde:

„E limpede ca și cafeaua marinărească. („Clear as Navy Coffee“). Nu cumva mi se cere s-o dau pe gît?“

„Dar faci aceasta cînd e vorba de muzică. De ce nu și în poezie?“ întreabă poetul.

„Pentru că, printre altele, cuvintele au un înțeles“ — răspunde cetățeanul.

Dialogul continuă pe același ton, pînă cînd, enervat, poetul recurge la „argumentul“ că, probabil, Wallace Stevens „nu e pentru el“, dacă nu-l înțelege.

„Stevens nu e singurul care nu e pentru mine — exclamă cetățeanul. Pentru cine scriu poeții moderni ai dumitale? Oare nu există un public?“ La care, infatuatul poet răspunde că există două feluri de public — un public „orizontal“ (care e alcătuit din „toți cei ce sînt în viață în clipa de față“) și un public „vertical“ (alcătuit din toți oamenii care „de-a lungul timpului, considerat ca o verticală, citesc un anumit fel de poem“). Wallace Stevens ar fi, chipurile, un poet care scrie pentru „publicul vertical“, spre deosebire de Carl Sandburg, care e un „orizontalist“. („Orizontalist“ sau nu, Sandburg e cel mai mare poet în viață al Americii, pe cînd Wallace Stevens, cu toată „verticalitatea“ lui, este și pun rămășag că va rămîne în vecii vecilor un vorbitor în pustiu!)

Un alt „argument“ cu care Poetul încearcă să-i închidă gura cetățeanului este că, la timpul lor, toți marii poeți ai lumii ar fi fost greu de înțeles. Și-i pomenește de Keats și de Shelley pentru a-și ilustra teza, — ignorînd, cel puțin în cazul lui Shelley, un fapt notoriu de istorie literară și anume că marele poet englez a fost obiectul unei ostilități organizate, care, printre altele, i-a răpit posibilitatea de a fi citit de compatrioții săi. („Mi se spune că revistele, etc. mă defăimează intens — îi scria Shelley, la 12 iulie 1820, din Livorno, prietenului său Peacock. — Mă întreb de ce mai scriu versuri: nu le citește nimeni“).

Cetățeanul fictiv al lui John Ciardi greșește stăruind a-l întreba pe Poetul cu literă mare: de ce nu scrie pentru el? Cetățeanul real, multiplicat în milioane de exemplare, pe întinsul Statelor Unite și în alte părți ale globului pămîntesc, procedează cu totul altfel. El a întors de mult spatele și lui Wallace Stevens) și altor poeți „verticali“, lăsîndu-i să moară de inaniție poetică în somptuoasele lor turnuri de fildeș și alegîndu-și, pentru sine, hrana spirituală a unor poeți care scriu și pentru el, și pentru posteritate. Cu voia d-lui John Ciardi, există și asemenea poeți, chiar în Statele Unite…*

Petre SOLOMON

---

*) Despre poezia lui Wallace Stevens, criticul englez Llewellyn Powys scria, încă acum vreo 30 de ani: „Poezia lui Stevens este dincolo de bine și de rău, dincolo de speranță și de deznădejde, s-ar putea spune că e chiar dincolo de orice gîndire“. Și totuși, Ciardi îl prezintă în acest dialog ca pe un poet „de idei“…

Broadway-melody[1])

Motto:
„Trîmbiț, dobe, larmă, chihot…“
(Victor Vlad Delamarina)
„This is Broadway“
(Dintr-un șlagăr la modă între cele două războaie).

Aruncați în centrul New York-ului o stradă strîmtă și strîmbă și botezați-o „calea cea largă“[2])

Acesta este Broadway-ul!

Luați Palatul Telefoanelor, adăugați-i pe deasupra de cinci ori pe atîtea etaje și înmulțiți-l cu două sute. Intre zgîrie-norii astfel răsăriți, zvîrliți cîteva barăci de moși: tragere la țintă, rulete cu toate numerele cîștigătoare, cel mai înalt om din lume, femeia șarpe, biliard electric…

Acesta este Broadway-ul!

Incendiați văzduhul cu miliardele de wați ai reclamelor luminoase și siliți electricitatea să execute, în tuburile cu gaze rarefiate, cele mai neverosimile giumbușlucuri, pentru a ului și încînta ochiul. La colțuri, așezați cerșetori orbi, care din fundul întunericului lor, imploră mila și cîțiva cenți în palma întinsă.

Acesta este Broadway-ul!

Luați echivalenții americani ai lui Calboreanu, Vraca, Manolescu, Beligan sau Aura Buzescu și puneți-i să joace Shakespeare sau Shaw într-o sală de trei sute de locuri. La doi pași (la doi pași!) într-o sală de capacitatea unui stadion acoperit, adunați pe scenă cinci fete platinate și puneți-le să se dezbrace în ritm de jitterburg. Rezultat: prima sală va fi pe jumătate goală, a doua va fi arhiplină.

Acesta este Broadway-ul!

Ingrămădiți pe o suprafață de două hectare peste optzeci de restaurante, baruri, night-club-uri, dancing-uri (toate „de-luxe“). Pe fiecare dintre ele, flancați-l de cîte două birturi-lăptării, la care bărbații în tîrlici și maiouri zdrențuite și prostituate cu fusta despicată consumă limonadă și cîrnați prăjiți cu ceapă.

Acesta este Broadway-ul!

Instalați la colț un magazin universal, care geme de mărfurile cele mai variate, mai admirabil finisate și mai apetisant prezentate. In fața vitrinelor lui, puneți un pichet de greviști să se rotească în cerc[3]), așa încît abia să se poată citi pe pancartele lor: „Nu cumpărați de la acest magazin, care plătește lefuri de mizerie salariaților săi“.

Acesta este Broadway-ul!

Ingrămădiți pe partea carosabilă a străzii un număr inimaginabil de taxiuri, colorate cît mai țipător în galben, verde sau purpuriu. De o parte și de alta, pe trotuare, la intrarea în anumite localuri, anunțați cu litere de neon: „Aici — fete-taxi!“ (Se închiriază la fel ca și automobilele-taxi, dar pentru scopuri oarecum diferite).

Acesta este Broadway-ul!

Așezați într-o clădire uriașă redacția și tipografia ziarului „New York Times“ care face zilnic, într-un tiraj de milioane de exemplare, apologia moralei capitaliste. Vizavi, înșirați la rînd patru cinematografe, unde rulează în exclusivitate filme atît de pornografice, încît nu se poate expune afară nici o fotografie.

Acesta este Broadway-ul!

Luați domni în frac, cu pelerină neagră și eșarfă albă de mătase la braț sprijinind doamne vaporoase, cu umeri gingași protejați de cape de vizon, și puneți-i pe toți să coboare din limuzine mari cît niște locomotive. Aveți grijă, însă, să nu se poticnească de vagabonzii care, în nopțile friguroase, dorm cinchiți la gurile de ventilație prin care răsuflă cald metroul.

Acesta este Broadway-ul!

Luați acest amestec, coceți-l bine vara și înghețați-l complet iarna, stropiți-l din belșug cu ploi în restul anului, subliniați cît puteți mai mult contrastele, înlăturați cu grijă orice copac, orice floare, orice urmă de verdeață, izgoniți păsările, folosiți piatră, numai piatră, pentru clădiri, pentru pavaje și pentru inimi, și veți avea — revoltător de bogat și fără seamăn de mizer, uluitor de frumos și crîncen de hîd, creat în întregime de mîna omului și strivind disprețuitor omul — BROADWAY!

Da, ladies and gentlemen, acesta este Broadway-ul!

N. MINEI

---

[1]) Din volumul în pregătire: „Note, notițe și noutăți din 4 continente“.

[2]) In limba engleză, **broad way** = calea cea largă.

[3]) In S.U.A., pichetele de grevă sînt obligate să circule. Oprirea pe loc se pedepsește cu închisoarea.

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

„Lunik“, soarele și pămîntul

Sub titlul „Lunik n-a schimbat nimic sub soare“ (Lunik e porecla dată de presa occidentală rachetei cosmice sovietice, n.r.) revista franceză „Arts“ publică o anchetă la care răspund 20 de scriitori, savanți și filozofi. Intenția revistei e străvezie. „Arts“ încearcă să convingă intelectualitatea franceză că pătrunderea omului în spațiul interplanetar n-are însemnătatea epocală care i-a fost atribuită de o omenire întreagă. Argumentul abil invocat este acesta: întîi realitățile terestre și apoi cele celeste.

Georges Duhamel care a devenit în ultimul timp participant la multe acțiuni retrograde, după ce aplaudă ceea ce este „incontestabil, un pas înainte“, își exprimă temerea ca știința să nu depășească cu un secol sociologia, economia, psihologia. El crede că „orice observator lucid își dă seama cît de exagerat este spațiul acordat acestui eveniment (lansarea rachetei cosmice, n.n.) care n-ar fi trebuit să ocupe în presă decît o jumătate de coloană de **informații“. Moralistul explică și de ce este** împotriva senzației pe care a provocat-o „lunikul“: „cînd te gîndești că problema foametei a rămas nerezolvată și că savanții ar putea să se consacre nevoilor țărilor slab dezvoltate, devii mai sever“.

N-am vrea să ne exprimăm curiozitatea de a ști dacă scriitorul și moralistul Georges Duhamel ar fi acordat presei dreptul de a scrie tot o jumătate de coloană de informații dacă racheta cosmică ar fi fost lansată în S.U.A., după cum nu este exclus ca într-un asemenea caz racheta să fi devenit expresia „gîndirii libere occidentale“. Dar n-are rost să facem presupuneri. Dacă rațiuni umanitare îl obligă pe Duhamel să ignore însemnătatea cuceririi spațiului interplanetar și să prefere pansarea rănilor de pe Terra, de ce oare n-a devenit pînă acum campion al luptei împotriva colonialismului, din cauza căruia foametea face ravagii în țările înapoiate din punct de vedere economic? De ce în schimb umanistul și moralistul nu pierde vreo ocazie pentru a-și alătura pana la toate atacurile și calomniile îndreptate împotriva țărilor socialiste, unde pe lîngă foamete au dispărut celelalte calamități sociale? In numele cui acționează Duhamel, al progresului sau regresului social, aici, pe pămînt?

De altfel, Duhamel se află într-o bună companie în coloanele revistei „Arts“, alături de Céline, autorul de tristă amintire al lui „Voyage au bout de la nuit“, abia ieșit din închisoarea unde și-a ispășit colaborarea cu Hitler, Pétain și Laval. Il regăsim cinismul și disprețul înspăimîntător față de oameni și față de viață în aceste cîteva rînduri în care își exprimă „părerea“ despre însemnătatea rachetei cosmice: „Eu sînt un specialist al Lunei. Soarele? Nu-l înțeleg… Tot ce i se poate întîmpla Soarelui mă lasă rece“.

Altul e răspunsul lui André Maurois. Deși lui i se pare că apariția romanului „Război și pace“ al lui Tolstoi a fost dintr-un anumit punct de vedere un eveniment mai emoționant, totuși are asemenea cuvinte de apreciere pentru „Lunik“: „Pe scară umană, e o aventură extraordinară cu care inteligența se poate mîndri pe bună dreptate. Exaltarea generală e legitimă; visurile noastre din copilărie au devenit realitate. Care vor fi viitoarele etape? Marte, Venus?“

Zadarnic a încercat revista „Arts“ printr-o amplă și abilă diversiune să minimalizeze importanța istorică a lansării de către om a primei rachete în cosmos. Cucerirea spațiului interplanetar nu împiedică rezolvarea problemelor dureroase de pe pămînt. Și e curios că alături de subnutriție, foamete, în „Arts“ nu s-a pomenit nici un cuvînt despre război, despre arme nucleare. Toți acei care își amintesc de soarta tragică a țărilor coloniale cînd li se cere părerea despre racheta cosmică sovietică, dar care tac cu încăpățînare cînd în Algeria sînt împușcați sute de mii de nevinovați, nu pot vedea sau se prefac că nu văd legătura care există între „Lunik“, soare și pămînt.

Un cronicar științific, Lucien Barnier, care a stat doi ani de zile la Moscova, deci oarecum în preajma astronauților sovietici, își dă seama mai bine decît Duhamel sau Céline de consecințele zborului interplanetar. Tot în „Arts“ el afirmă cu convingere: „Cu riscul de a mă amesteca în domeniul confratelui meu, filozoful, aș vrea să susțin că marele merit al astronauticii este în cele din urmă acela de a ne face să devenim conștienți despre propria noastră planetă și de a contribui astfel la crearea sentimentului inalterabilei solidarități pămîntești. Niciodată mai mult ca astăzi Pămîntul nu mi-a apărut atît de unic…“

Da, trebuie să fie unic, în dispariția războaielor, a bombelor A și H, în dispariția mizeriei și foametei, unic în cucerirea spațiului interplanetar.

Un tot unic.

Ion MIHAILEANU

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R P R; PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R P R; GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: 12.74.26; 11.39.36; 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 3, Str. Brezoianu 23—25 xxx

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 9 (259) — joi 26 februarie 1959

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.

8 pagini 50 bani

despre construirea socialismului la sate

Primul deceniu

Se împlinesc zece ani de la istorica Plenară a C.C. al P.M.R. din 3—5 martie 1949, care a trasat sarcinile Partidului în lupta pentru întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, pentru transformarea socialistă a agriculturii. Este o aniversare care bucură întreaga țară, întregul nostru popor muncitor, pentru că ea consemnează o etapă importantă în istoria construcției socialiste, pentru că ea constituie un bilanț de realizări considerabile pe drumul către crearea unei vieți îmbelșugate pentru țărănimea noastră muncitoare.

Activitatea pentru traducerea în viață a prevederilor Rezoluției din 3—5 martie 1949 s-a bizuit și se bizuie în permanență pe tezele clasice ale marxism-leninismului în transformarea socialistă a agriculturii. Analizînd situația existentă în țara noastră la începutul acestui deceniu, tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej sublinia faptul că „stadiul în care se află astăzi problema țărănească la noi în țară este rezultatul luptei de aproape 30 de ani pe care a dus-o Partidul nostru împotriva burgheziei și moșierimii și împotriva principalului lor sprijin, monarhia reacționară". In Rezoluția adoptată de Plenara din 3—5 martie 1949, se sublinia că transformarea socialistă a agriculturii este cerută cu necesitate de succesele hotărîtoare pe care le repurtase pînă atunci clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare sub conducerea Partidului, în lupta pentru cucerirea puterii politice și consolidarea democrației populare în Republica Populară Romînă.

Pentru asigurarea succesului deplin al transformării socialiste a agriculturii, s-a urmărit unirea de bunăvoie a proprietăților mici și mijlocii în mari gospodării agricole socialiste, capabile să folosească producția înaintată proprie socialismului (mecanizare, chimizare, metode științifice de producție), satisfăcînd astfel cerințele economiei naționale, asigurînd ridicarea nivelului de trai al tuturor oamenilor muncii. Acum 10 ani, sub conducerea Partidului s-au făcut primii pași pe acest drum. Aceasta era calea indicată de rezoluția Plenarei din 3—5 martie, calea indicată de marele plan cooperatist al lui Lenin și confirmată cu prisosință de succesul deplin al construirii socialismului în agricultura Uniunii Sovietice. S-au luat măsuri deosebit de importante pentru îndeplinirea cu succes a acțiunii de colectivizare; Partidul s-a îngrijit de creșterea industriei noastre de tractoare și mașini agricole, de pregătirea cadrelor de tehnicieni agronomi capabili să aplice în agricultură cele mai avansate metode, înființînd o rețea largă de institute de cercetări și stațiuni de experimentare, dezvoltînd pe baze noi învățămîntul de specialitate.

In istoria primului deceniu de transformare socialistă a agriculturii noastre, o etapă importantă a constituit-o cel de al doilea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, din 23—28 decembrie 1955. Congresul stabilea jaloanele dezvoltării agriculturii pentru următorul plan cincinal (56—60): „Obiectivul principal în agricultură în cel de al doilea plan cincinal, este creșterea considerabilă a producției agricole marfă și, în primul rînd, creșterea producției marfă provenită din sectorul socialist al agriculturii. La sfîrșitul celui de al doilea plan cincinal, cantitatea de produse agricole marfă provenite din sectorul socialist al agriculturii va trebui să fie de 60—70% din întreaga producție marfă-agricolă".

De atunci și pînă astăzi, în cadrul acestui deceniu de eforturi susținute pentru transformarea socialistă a agriculturii, s-au dobîndit realizări esențiale pentru împlinirea directivelor Congresului al II-lea al C.C. al P.M.R. Regiunea Constanța, în întregime colectivizată, a realizat în primul an după colectivizarea integrală un puternic salt înainte pe planul producției agricole. In întreaga țară, 1.850.000 de familii de țărani muncitori, înscrise în 16.000 unități agricole socialiste cooperatiste, participă la sărbătorirea primului deceniu. Raioane din regiunile Timișoara, București, Galați, Iași, Orașul Stalin, Craiova, Regiunea Autonomă Maghiară, ajung la cooperativizarea sau colectivizarea completă. Menționăm aici rolul deosebit al stațiunilor de mașini și tractoare, al gospodăriilor agricole de stat care au adus înaintea țărănimii noastre muncitoare o pildă grăitoare pentru superioritatea cultivării

Eugen ALEXE
locțiitor al ministrului Agriculturii și Silviculturii

(Continuare în pag. 6)

Desen de FLORICA CORDESCU

OȘTILE INVIZIBILE

Sînt zile cînd fantome de demult și de departe mă vizitează. Ele nu vin totdeauna noaptea, ci — și asta se întîmplă mai ales spre sfîrșitul iernii — ziua, cînd vremea se căznește să fie încă aspră, dar cînd vîntul în răbufnelile lui aduce, fără să vrea, o mireasmă de ghiocei, așa cum e mireasma ghioceilor: aproape insezisabilă, și un dor de a zbura, sfîșietor, cum presupui că trebuie să fie dorul oamenilor morți pretimpuriu, zăvoriți sub țărînă.

E vremea tuturor suavelor uimiri. Nimic nu ți se pare cu neputință, și asiști la această infinit repetată reînviere a firii, nu numai cu ochii și urechile tale, ci și cu simțurile tuturor acelor necunoscute ființe dragi: nenumăratele milioane ce te-au precedat.

In asemenea dimineți, vestind o nouă primăvară, simt lîngă mine, populînd ogoarele țării, mulțimea celor care nu mai sînt și care au muncit cîndva pe aceste ogoare. Atîtea întinderi strălucesc, acum, fără haturi înaintea mea...

Dar cum ai putea să te bucuri, cum poți să încerci singura bucurie adevărată (aceea în ai cărei ochi tremură lacrima...), fără să împărtășești din mulțumirea ta amintirii celor care au luptat pentru ea și n-au ajuns s-o trăiască...

Ogoarele lucesc ascuns, în zorile

Eugen JEBELEANU

(Continuare în pag. 6)

Pastel rural

Prin codri fără vatră,
Prin veacuri fără soare,
La căpătîi o piatră,
O apă la picioare,

Și vara numai muncă,
Si iarna numai noapte.
Țăranii !... Trudă lungă.
In spuză, stele coapte.

Acuma sînt alături,
Spinarea li-i mai caldă
Cu șesurile pături
Țesute laolaltă...

Ei dorm, sub constelații :
Pe vale-i o tilincă —
Și parcă dorm Carpații
Cu Dunărea opincă.

Cicerone THEODORESCU

IMAGINI

Se împlinesc zece ani de cînd țărănimea noastră a intrat hotărît pe calea agriculturii socialiste. Zece ani care, pentru fiecare din noi, au trecut năvalnic și furtunos. Nici n-am băgat de seamă cînd au trecut. Parcă era ieri. Și totuși, ca și viața fiecăruia din noi, viața satelor a cunoscut cumpene hotărîtoare, aprofundări, deschideri de zări noi.

Răsfoind carnetele de note și amintirile, zeci de imagini îmi răsar în fața ochilor.

Șiraguri de căruțe umblînd pe o șosea în care roțile au săpat șanțuri adînci, în noroiul încremenit de ger. Țăranii în cojoace lungi cusute cu tivuri și mici triunghiuri de piele colorată, oamenii din patria lui Darie și a Filimonei. „De unde sînteți ? oameni buni ?" — „Din Slobozia-Mîndra". Slobozia-Mîndra, bătută cu tunul în 1907, acuma înconjurată de tarlale imense, de grajduri și hambare de fermă model.

Acum zece ani, sfîrșitul iernii, primăvara, începutul verii, au fost străbătute de frămîntarea țărănească: intră sau nu, în colectivă ? Fiecare țăran, fiecare sat.

Unii, ca aceia din Slobozia-Mîndra, cutezători, răzvrătiți, puși pe treburi noi, au intrat masiv. Pe alții îi vedeai șovăind, așteptînd, cu faimosul „să vedem ce-o să facă ăilalți". Presiunea morală împotrivă venea de la cei conștient potrivnici, de la bogații satului, ca și de la forțele inerției, „așa am apucat", „tu, bărbate, intră în colectivă, dar pe mine să mă lași în pace". Nu voi uita niciodată pe omul care, într-o dimineață de iunie, cînd soarele puternic cutremura de bucurie pămîntul și viețuitoarele, ședea într-o odăiță de primărie de sat, cu fața în palme. Era uscățiv, cărunt, cu mîini de plugar. Cei din jurul lui îl întrebau: „De ce-ai făcut asta, mă ?" Își cosise grîul încă verde. Văzusem și eu lanul de grîu mort, de grîu din care n-avea să se facă pîine. Cei dimprejur, țărani comuniști, un muncitor venit ca instructor al Comitetului Central, se uitau la el cu asprime dar și cu un fel de blîndețe. Știau ce se petrece în el. Erau țărani, înțelegeau, deși ei trecuseră de mult peste faza în care se afla el. In el tresărise disperarea copilăroasă, oarbă, pe care nici n-ar fi avut-o de la sine. Actul de sabotaj, naiv, simplist, i-l suflase altcineva. Acuma omul ședea acolo pe scaun, prăbușit: într-o dimineață de rătăcire își distrusese recolta pe anul acela — anul acela de acuma zece ani.

De-atunci am mai fost pe acolo. A intrat și el în colectivă. L-am văzut în căruță, întorcîndu-se de la tîrg, cu două tocuri de uși noi, făcute la oraș; își făcea casă nouă.

Am mai fost pe la ei și toamna; într-o zi cînd nu mai știu care, socotitorul sau care, umbla de colo pînă colo, mahmur, răgușit și cu ochii mici. Președintele colectivei se uita după el, apoi la mine și-și netezea mustața: „Azi e cam supărat, că ieri și-alaltăieri și-a fiert țuica".

Tot atunci erau supărați și în brigada de cîmp unii: „Nu ne vin cizme de cauciuc destule la cooperativă". Jumătate aveau cizme de cauciuc, ca să lucreze la cîmp. Părinții lor umblaseră desculți de cînd se topea zăpada și pînă dădea gerul. Se schimbă oamenii, au pretenții noi; țăranii din jurul orașelor își cumpără mobilă și mașini de gătit, cei de mai încolo își lipesc singuri sobele, dar își iau aparate de radio și biciclete. In zece ani au ajuns aici. Și sînt mereu necăjiți: „asta nu merge bine, ailaltă nu e cum trebuie, avem greutățile cutare și cutare, nevoile cutare". Foarte bine: vor să dreagă ce nu merge cum se cuvine, vor să dea mai multe produse, să cîștige mai mult, să trăiască mai bine. Supărarea lor nu e ca a celui cu coasa prin grîu, oarbă, neștiutoare și copilăroasă. Acuma e chibzuită și se arată la adunările membrilor gospodăriei, la alegerea președintelui, la alcătuirea planului. Incet-încet (ba, dacă ne gîndim la răstimpurile istoriei, ar trebui să spunem nu încet, ci cu o iuțeală fulgerătoare), se conturează personalitatea, individualitatea unui țăran cum n-a mai fost niciodată în satul romînesc. Primele lui clipe, trezirea lui din întuneric, au fost descrise în literatura noastră nouă. „Desfășurarea" de Marin Preda, „Cronica de la cîmpie" a subscrisului, asta au încercat. Mai apoi, înviorarea lăuntrică a oamenilor deveniți mai liberi, mai sinceri cu ei înșiși, dezbărați de apucăturile vechi, s-a povestit în „Lența" lui Francisc Munteanu; simțămîntul noutății zilelor noi față de un trecut care a rămas (la zece ani distanță) într-o depărtare de vis, de parcă în basme, a fost exprimat zguduitor în capitolele inițiale ale „Rădăcinilor amare" de Zaharia Stancu. Dar particularitățile noi, originale, ale țărănimii transformate de existența în colectivă sau în prezența colectivei, nu au făcut încă obiectul unor opere demne de această temă. Vreau să spun, mai precis, că romanul, nuvela, piesa de teatru, care să descrie, nu stîngaci și rămînînd la suprafață, nu dînd prioritate unor aspecte exterioare din acelea care se pot constata la o „documentare" rapidă, ci mergînd în adîncimile omenești de unde izvorăsc bunătatea și ticăloșia, cinstea și hoțomănia, dorința de muncă și de facere de bine, și egoismul, cu copiii săi lenea și chiulul, — și dragostea și ura, și prietenia și trădarea, într-un cuvînt toată dialectica sufletului omenesc, cum spune Cernîșevski, transpusă în noile condiții economice, sociale, politice, etice, ale țărănimii noastre — iată o materie extraordinar de rodnică și de un interes pasionant. Nu vreau să spun că nu avem opere de preț care să se hrănească din această realitate umană. Dar se poate spune cu hotărîre că ea impune lucrări literare mai multe și care să tintească, prin valoarea lor artistică, a se pune în fruntea literaturii noastre noi; căci dacă tema lor e țărănimea noastră socialistă, acolo e locul acelor opere.

Petru DUMITRIU

Călăuziți de Partid

Revoluția socialistă a deschis era certitudinilor: hotărîrile oamenilor care și-au luat istoria în propriile lor mîini devin — în scurtă vreme — realitatea noastră cotidiană, componente organice ale peisajului social și, de aceea, aniversările nu sînt numai un prilej de aducere aminte ci, poate în primul rînd, un etalon viu a ceea ce pot realiza voința, clarviziunea și înțelegerea comuniștilor.

Timp de veacuri satul romînesc a constituit o anacronică și stranie patrie a obscurantismului, a mizeriei, a unei existențe umilitoare, în care timpul părea să fie absent. Sute de ideologi ai claselor dominante au căutat să teoretizeze această stare, s-o prezinte fie ca imuabilă — expresie a unei voințe supreme care a împărțit după bunul și insondabilul ei arbitru toate lucrurile în univers, o dată pentru totdeauna, — fie izvorînd dintr-un determinism interior, de asemenea veșnic. Cînd nu era privit cu acea încîntare imbecilă a îmbuibatului în fața lucrurilor exotice, cînd nu era considerat ca o brută care trebuie împroșcată cu gloanțe la cea mai mică tresărire amenințătoare (cum s-a întîmplat în atîtea rînduri, spre rușinea nepieritoare a foștilor stăpîni), țăranul era explicat mai „subtil", printr-un fel de atavism venind din negurile îndepărtate ale istoriei „crîncene", printr-un fel de legătură de sînge cu Glia. Ode și pastorale, romane și „studii", tablouri idilice și statistici ad-hoc au încercat să explice acest atașament semireligios, botezat „instinct" al proprietății, factor de permanență națională, corespondență peste veacuri cu duhurile străbunilor; de unde „refuzul" de a primi civilizația și „dezastrele" pe care ea le poate aduce pătrunzînd în această lume arhaică, neschimbată de la Mircea cel Bătrîn încoace.

A fost deformat astfel, pro causa, un lung, complex și tragic proces istoric pe care marxism-leninismul l-a dezvăluit în toate implicațiile lui și căruia lupta Partidului Comunist i-a dat rezolvarea lui firească. Lupta pentru pămînt a țărănimii n-a exprimat niciodată setea de „împărtășire" cu holda în care dorm oasele strămoșilor, ci năzuința imensă și continuă a milioanelor de năpăstuiți de a păși în rîndul oamenilor, aspirația către o demnitate umană care le era refuzată, chiar și atunci cînd, înfricoșată de ecourile Revoluției din Octombrie, burghezo-moșierimea încerca paleativele unei împroprietăriri, ale cărei roade precare țărănimea săracă le-a pierdut curînd în condițiile pătrunderii tot mai masive a capitalismului la sate.

Au trecut doar zece ani de la istorica Plenară din 3—5 martie 1949; 3650 de zile; o șeptime sau o șesime din viața obișnuită a unui truditor al pămîntului; zece ani de cînd anunțarea în ziar a faptului că 15 sau 20 de familii și-au unit puținul lor inventar într-o gospodărie agricolă colectivă, — era una dintre cele mai pasionante noutăți și nu numai nouă „orășenilor", ci și colectiviștilor, poate lor mai ales, li se pare că vremea aceea e foarte depărtată, că de atunci viața a intrat pe un făgaș firesc, că „așa trebuie să fie".

Frămîntările de atunci... Zvonurile... Multora li se par atît de anacronice ca opaițul și cremenea cu amnarul. Și numai activiștii și țăranii comuniști care au trebuit să înfrîngă atunci împotrivirea înverșunată a chiaburimii, care au trebuit să înfrunte asasinatul și diversiunea, știu cît de tenace, de înrădăcinate păreau toate lucrurile acelea de care azi, cînd își aduc aminte, oamenii rîd: și celebra „ceaică", și „cazanul" cu fiertură, și femeile puse la comun, și scosul la lucru dimineața în zori cu goarna, și colectivizarea pernelor sau a lăzilor de Brașov cu zestrea fetelor, și pămîntul care se va secătui sub brăzdarele tractoarelor, și diferiții sfinți, mucenici și îngeri, ale căror icoane plîngeau sau ale căror duhuri circulau noaptea pe ulițe...

In condițiile revoluției, și statistica și datele economice își au poezia lor, atît că ea e foarte efemeră: ceea ce acum cîțiva ani ne apărea ca un lucru cu totul ieșit din comun, ni se pare azi normal și tot normal ni se pare ca aceia care timp de veacuri au privit cu spaimă cerul și norii, au așteptat neliniștiți zăpezi și ploi, au implorat forțe necunoscute și obscure care să le păzească pîinea lor și a copiilor, sînt din ce în ce mai exigenți cu ei înșiși, cu propriile lor aspirații.

Ceea ce mi se pare cu desăvîrșire uimitor, ceea ce constituie istoria vie — pe care nici o forță din lume n-o poate întoarce din drumul ei — a acestor abia zece ani, este drumul uman parcurs, „drumul spinos al înțelegerii", transformările fundamentale care s-au petrecut în lumea satului, în oamenii care în răstimpul acestor zece ani s-au înscris în colective, unii pornind cu hotărîre pe drumul unei vieți noi, alții poate cu strîngere de inimă și cu neliniște și care, după

Titus POPOVICI

(Continuare în pag. 6)

Privelistea țăranului apăsînd amarnic pe coarnele plugului a cedat locul unei priveliști noi: tractoarele, daruri ale clasei muncitoare, brăzdind pămînturile înfrățite ale patriei noastre.

SCRIU PENTRU 23 AUGUST

Literatura și transformarea socialistă a agriculturii

Ne adresăm dumneavoastră, cu prilejul împlinirii primului deceniu de luptă pentru transformarea socialistă a agriculturii. Ne-ați putea vorbi despre principalele trăsături ale operelor literare consacrate colectivizării în ultimii zece ani ?

— Zece ani de luptă pentru transformarea socialistă a agriculturii în R.P.R. au înclinat cumpăna în partea socialismului, fără putință ca limba ei să se mai schimbe în alt sens. Iar dacă acum sectorul socialist cuprinde în agricultură 60%, foarte curînd el va cuprinde 80% și 100%, cu sporirea continuă a numărului gospodăriilor agricole colective.

Interviu cu MIHAI BENIUC

Ce au însemnat acești ani pentru literatura noastră ?

Un prilej de a-și verifica, de a-și pune în aplicație și de a-și desăvîrși capacitatea și metoda ei realist-socialistă. Care scriitor mai de seamă nu s-a apropiat de inima satului ce a început să bată în ritmul socialismului ? Eusebiu Camilar, Marin Preda, Petru Dumitriu, Al. Ivan Ghilia, sînt numai cîteva din numele ce s-au ilustrat în această perioadă, scriind despre începutul colectivelor agricole și despre creșterea lor. Iar titluri ca **„Desfășurarea", „Cronica de la cîmpie", „Cuscrii"** sînt doar cîteva din altele cunoscute. Noi scriitori ca Remus Luca, I. Lăncrănjan, Sütö Andras, Vasile Rebreanu și alții adaugă zilnic file noi la această literatură despre țărănime, literatură care, continuînd glorioasa tradiție a unui Mihail Sadoveanu sau Liviu Rebreanu, se caracterizează în primul rînd prin faptul că pornește din pozițiile de luptă ale partidului și, îndrumată de partid, se situează din plin în realismul socialist. Desigur că nu poate fi neglijată poezia, cît ar părea de puțin verosimil pentru un om străin de realitatea noastră, cînd este vorba de noua viață a satului. Eugen Jebeleanu cu poemul „Din satul lui Sahia", A. E. Baconsky, apoi poeți mai tineri ca Ion Gheorghe și, fără excepție aproape, toți poeții s-au simțit atrași de problema nouă țărănească. Mișună literatura noastră de versuri care au înlocuit cu bogăția faptelor și a luptei de azi idilismul distant al unor poeți ce frecventau satul ca vilegiaturiști sau îl priveau din pridvorul conacului ca moșieri. Nici dramaturgia n-a rămas în urmă,

începînd cu piesa „Ziua cea mare" a Mariei Banuș. Dar în această privință ar mai fi lucruri de spus. Căci dacă satul nostru, în plină luptă pentru transformarea socialistă a agriculturii și pentru un înalt nivel cultural, nu mai este idilic, nici epic în sensul cîntecelor bătrînești sau moșieresc în sensul „Neamului Comăneștilor" al lui Duiliu Zamfirescu și nici măcar în sensul setei de pămînt al lui „Ion" al pătrunzătorului Liviu Rebreanu, el este profund dramatic prin lupta țărănimii înaintate împotriva elementelor reacționare și prin conștiința socialistă ce-și face loc dominant în felul țăranilor de-a cîntări și făuri noile realități.

— In zilele acestea știm că se desfășoară la Teatrul Național „I. L. Caragiale" repetițiile cu piesa dum-

REP.

(Continuare în pag. 6)

„Cu ajutorul și sub conducerea clasei muncitoare, printr-o stăruitoare și permanentă muncă de lămurire și convingere a țărănimii sărace și mijlocașe despre superioritatea marii gospodării colective față de mica gospodărie individuală, vom putea uni marea masă a țărănimii muncitoare astfel încît să devină o forță uriașă, capabilă să lupte pentru făurirea unei agriculturi înaintate socialiste".

GH. GHEORGHIU-DEJ

(Din „Sarcinile Partidului Muncitoresc Romîn în lupta pentru întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare și pentru transformarea socialistă a agriculturii."
Raport la ședința plenară a C.C. al P.M.R. din 3—5 martie 1949).

LITERATURA SATULUI

CLASICII ȘI PROBLEMA ȚĂRANEASCĂ

sugestii critice

Problema țărănească — existența unei mase de oameni trăind în cea mai desăvîrșită mizerie — a preocupat, uneori a obsedat pe scriitorii romîni. E greu de găsit un scriitor romîn de oarecare importanță care să nu fi fost atras de această problemă și care, într-un mod sau în altul, să nu devină ecoul dramaticei cestiuni agrare. Punctul de vedere moșieresc, în această chestiune vitală pentru clasa exploatatorilor, nu s-a putut manifesta direct în literatură ci, frîngîndu-se în fața evidenței, a căutat false explicații, diversiuni, omisiuni. Maiorescu și postmaiorescienii au căutat să elimine problemele sociale — și aceasta, în primul rînd — din sfera esteticului. Semănătorismul, firav ca direcție de atac și jalnic ca realizare artistică, a fost silit să drapeze disprețul său boieresc în straie naționale. Gîndirismul propunea o soluție a cestiunii agrare: înlocuirea țăranilor prin îngeri și a vitelor de jug prin heruvimi și serafimi, bănuindu-se că asemenea ființe disciplinate într-o armie de spirit prusac nu vor cere de mîncare și nu vor face dezordini și instigațiuni; totuși, soluția nu a fost rentabilă decît pentru poeții acefali ai „Gîndirii", care au strîns în hambară, nu grîu și porumb dar bancnote și cocorațiuni (foarte iubite de natura lor angelică). Estetiștii care făceau afaceri, semănătoriștii opincofili și îngerii cei iubitori de arginți, au preferat demagogia și căile întortochiate ale diversiunii, căi amirosinde a tămîie postplatonică sau a smirnă prusacă, și n-au îndrăznit a nega deschis o realitate evidentă pe care Sadoveanu o numea pe drept „înfricoșată".

Starea de cumplită mizerie în care era menținută, ținută cu toată forța aparatului represiv, pătura cea mai numeroasă a populației noastre, pe atunci, țărănimea, a smuls strigăte de milă, de durere, de revoltă tuturor scriitorilor romîni din trecut. Insemnarea călătoriei Golescului cuprinde o descriere a vieții țăranului, cumplită în concizia ei, amintitoare a unei descrieri a iobagului din La Bruyére. Tabloul, mai detailat dar tot înspăimîntător, reapare în „Ciocoii vechi și noi" (Filimon, în Memorialul călătoriei sale prin Europa Centrală, văzînd țărani „cu cantilena pe buză" își amintește brusc înnegurat de starea jalnică a plugarului romîn) și rămîne același — ca intensitate a suferinței, superior artistic, firește — în „Bordeenii", „In drum spre Hîrlău", etc. de Sadoveanu. Strigătul clăcașilor lui Bolliac răsună în „Noi vrem pămînt" și în „Răscoala". Cumplită continuitate!

Atitudinea față de starea muncitorului plugar, și căreia Bălcescu îi căuta soluții găsind-o intolerabilă, a fost multă vreme (scriam cu alt prilej) hîrtia de turnesol a ideologiei scriitorilor. Nu trebuie să facem însă greșeala, pe care uneori am și făcut-o, de a reduce atitudinea clasicilor în cestiunea agrară la înfățișarea mizeriei țărănimii. (Nu am văzut prefațieri ai lui Creangă punînd cap la cap toate pasajele de acest gen ale povestitorului humuleștean și reducînd importanța lui Creangă la existența — totuși redusă — a unor asemenea fragmente ?!) Există mai multe laturi ale acestui complex de probleme și ele nu se află, toate, în aceeași operă. Mai întîi, desigur, înfățișarea mizeriei satului romînesc. E un aspect care a izbit atenția majorității clasicilor noștri. O întrebare însă apare: care era cauza acestei stări a muncitorului plugar... Și ca în orice proces al înțelegerii apar întîi cauzele vizibile, concrete, deși acestea nu sînt — adesea — decît cauze secundare, efecte ele însele ale unui rău mai adînc. De aceea primii învinuiți au fost arendașii, vechilii, jandarmii, perceptorii ș.a. Aici se interpune ideologia moșierească, dînd toată vina pe arendași și creînd legenda boierului bun care — însă — nu știe nimic. Problema e cunoscută: de la Alecsandri (care crea distincția boier-ciocoi) la Filimon, cu fantoma Banului [illegible] pînă la Cezar Petrescu (boierul [illegible], bunul moșier Cumpătă — [illegible] numele simbolice) s-a format judecata arendașului demonic. Filimon in Ciocoii vechi și Duiliu Zamfirescu în Ciocoii noi (ciclul Comăneștenilor e o reluare a romanului neterminat al lui Filimon) au fost nemiloși cu Dinu Păturică și cu Tănase Scatiu. E însă ușor de observat că Tuzluc era un Păturică ajuns, că toți Comăneștenii erau fiii lui Păturică (fiindcă Păturică nu moare ci devine mare dregător sub Ghica Vodă) iar Cumpătă era fiul lui Tănase Scatiu. Acești „boieri de viță", nu erau decît fii de arendași și negustori — fenomen observat de Ion Ghica și reluat de Caragiale în vestita glumă cu tava de plăcinte.

Opoziția boieri-ciocoi era falsă, arendașii nu erau decît moșieri în devenire, marii moșieri, exploatatorii mai puțini vizibili, reușeau să rămînă într-o ceață artificială, lor favorabilă. De abia Sadoveanu și Rebreanu (și încă nu totdeauna) au reușit să treacă dincolo de perdeaua de fum, printr-o analiză a esenței. Cu mult înainte însă, Caragiale arunca un fulger al demascării spre clasa parazitară și — spre cinstea literelor romîne — dese asemenea fulgere au zguduit și luminat bolta întunecată de mînie. Iar scriitorii care le-au azvîrlit sînt cei mai reprezentativi.

Nu e însă aceasta, spuneam, unica latură a problemei. Pentru mulți mari scriitori, „chestia țărănească" apare ca izvor de energie și creație. Țăranul apare în multe scrieri — el, obijduitul — ca forță a) productivă, b) social-politică, c) artistică. Judecîndu-l pe Alecsandri sau Al. Russo, în raportul lor cu țărănimea, cată să vedem (ar fi zis ei) ardoarea elogioasă cu care, colindînd satele, strîngeau produsele artistice ale țăranilor. E firește, așa cum s-a tot spus, în acțiunea aceasta de colectare, un ecou al romantismului german dar e cu neputință să nu vedem aici și o atitudine social-politică. Cerînd o literatură națională, (nu de imitație), „Dacia literară", pașoptiștii deci, puneau la baza acestei literaturi folclorul, producția adică a acelei clase nu numai exploatate ci și negate, pe planul oricăror posibilități. Exaltînd folclorul, recunoscîndu-l nu numai ca creație ci și ca izvor de creație, pașoptiștii deci nu urmau numai o modă apuseană (cum vroia să ne facă să credem critica burgheză) ci realizau pe planul creației artistice o idee pe care cei mai mulți nu îndrăzneau măcar să o gîndească pe plan politic. Țărănimea, ca forță productivă, creatoare de bunuri e salutată teoretic de Bălcescu și Kogălniceanu iar semănătorul lui Alecsandri, deși nu vesel, pătrunde totuși ca forță creatoare, ca erou literar, în literatură. (Semănătorismul însă nu a fost literatura semănătorilor ci a jefuitorilor semănătorului, care foloseau emblema fecundității — a lui Alecsandri, Coșbuc și Vlahuță — ca diversiune). Nu are rost să venim aici cu multe exemplificări, dorim doar să dăm o sugestie.

S-a spus, și e adevărat, că realiștii critici nu au venit cu o soluție! Oamenii nu pot însă trăi fără soluții și nici cu iluzii pierdute. Clasicii noștri, realist-critici, au simțit nevoia să opună ceva lumii pe care o disprețuiau, o urau, chiar dacă nu știau cum să o dărîme. Creangă și Coșbuc au negat societatea burghezo-moșierească nu atît prin critica lor (ca Eminescu și Caragiale) ci opunîndu-i o altă lume, vitală, optimistă, creatoare. Creangă și Coșbuc nu erau deloc idilici, cum nu erau, în principal, nici critici: ei negau lumea burgheză, substituindu-i o altă lume, pozitivă, superioară moral. Ei realizau pe plan artistic ceea ce nu puteau — și nu știau cum — face pe plan politic.

Negată cu ferocitate de moșierime, țărănimea pătrunde în literatură, se afirmă, o inundă, mai întîi ca problemă, apoi ca masă, în sfîrșit ca individualitate, ca erou literar. Țăranii apar întîi ca masă. Creangă și Coșbuc ne prezintă un țăran generic, adevărat dar tipizat la extrem, ca în basm. Slavici este primul care scrie despre țărani, ca indivizi. După el urmează Rebreanu și mai ales Sadoveanu, la care diversitatea psihologică e maximă. (Procesul de diferențiere socială a satului, în literatură, extrem de interesant, e însă prea complicat pentru spațiul de care dispunem). Așadar, ultimul din atributele pe care a trebuit să și le cucerească în literatură, țăranul, a fost individualitatea psihologică. Clasicul care a continuat, dezvoltat și depășit toate tradițiile pozitive ale literaturii despre țărani, însumîndu-le este Sadoveanu. In opera lui enciclopedică există obsesia problemei țărănești, descrierea mizeriei plugarului exploatat, diviziunea socială a satului, crearea a numeroase personaje distincte, țăranul ca forță productivă socială și artistică și mai ales ca model etic. Continuîndu-l pe Creangă, Sadoveanu opune societății burghezo-moșierești, pe care o respinge, etica și arta poporului.

La începutul chiar al acestor însemnări spuneam că ideologia reacționară n-a îndrăznit să se manifeste deschis, ca apărătoare a moșierimii sau prin justificarea situației create de exploatare. Ea a operat însă indirect, prin diversiuni și confuzii care s-au infiltrat chiar în pozițiile progresiste ale scriitorilor. Astfel arendașul — de cele mai multe ori „străin de neam" — trebuia să absoarbă întreaga ură, servind de izolator marelui latifundiar. Opoziția de clasă, poporaniștii s-au sforțat s-o substituie unui fals opozit, sat-oraș, ambii termeni luați fiind ca entități. Asemenea confuzie masca de asemeni diferențierile tot mai accentuate din sat (chiaburimea), și căuta, paradoxal dar rentabil pentru exploatatori, să învăluie clasa muncitoare în antipatia pricinuită de burghezie și moșierime! Firește asemenea limite și confuzii ale realismului critic nu pot fi generalizate, absolutizate la întreaga literatură din trecut. In „Răscoala" e evidentă diferențierea socială a satului ca și — adesea — la Sadoveanu, unde aparatul de represiune rural se bucură de toată scîrba scriitorului. Dar uneori, una sau alta din aceste confuzii apar chiar la scriitori ca Sadoveanu și Rebreanu.

Literatura nouă despre satul vechi se poate mîndri nu numai cu izbutiri artistice deosebite — „Desculț", „Moromeții" — dar depășește ca înțelegere, limitele realismului critic. Nu e locul să discutăm aici în ce măsură asemenea opere aparțin realismului socialist, dar e sigur că ele depășesc, din punct de vedere al concepției, limitele vechiului realism. Ceea ce rămîne de subliniat ca încheiere a prezentelor însemnări este faptul că uriașul material literar, recoltat și clasat, în „cestiunea țărănească", ar constitui un rechizitoriu înspăimîntător, rechizitoriul pe care poporul muncitor, prin scriitorii săi, l-a adus claselor exploatatoare. Drept care am scris această posibilă prefață.

Paul GEORGESCU

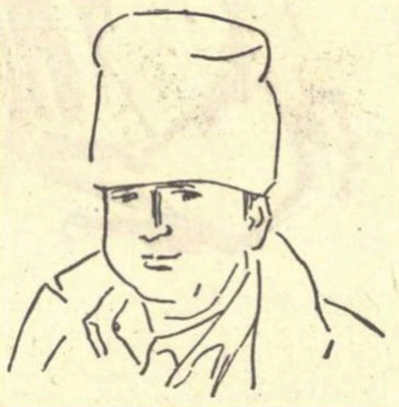

N. CRIȘAN

„Colectivist de la Chilia-Veche"

BALCESCU: (adresîndu-se boierilor):

„...țăranii, de-ar avea nițel spirit, și mulți încep a și avea, ar putea prea bine să se slujească împotriva voastră chiar cu argumentele cu care v-ați slujit și să vă răspunză astfel: «Pe aceste pămînturi unde ne aflăm astăzi se aflau și părinții noștri și moșii noștri; dar părinții noștri și noi care am grămădit sudori peste sudori, muncă peste muncă, ca să schimbăm pămînturile voastre nelucrate în cîmpii roditoare, de ce schimbare, de ce folos avem să ne bucurăm și noi în trista și neschimbata noastră soartă? De nimic și iar de nimic, aceeași ticăloșie, aceleași suferințe, aceleași tînguiri ca și mai înainte»".

CREANGA:

„Ei, cucoane, cucoane! ... să nu vă fie cu supărare, la, palmele aceste țărănești ale noastre, străpunse de pălămidă și pline de crăpături, cum le vedeți, vă țin pe dumneavoastră de atîta amar de vreme și vă fac de huzuriți de bine".

EMINESCU:

„Fiecare cap «qui a fait ses études en France», dormind pe biliardurile din cafenele, ne costă sute de țărani morți prin supraesploatarea puterilor lor fizice, prin absoluta lipsă de bucurie și dulceață a traiului".

CARAGIALE:

„Aceștia (țăranii n.n.) lucrează din primăvară pînă în toamnă, din revărsatul zorilor și pînă în răsăritul stelelor, iar toamna potrivit învoielilor, țăranul îi cară întîi arendașului partea acestuia la hambar sau la gară și numai în urmă are voie să-și ridice și el partea ce i se cuvine și lui".

SADOVEANU:

„Revoluția pentru sprijinul și folosul oamenilor muncii a adus la sate încrederea. Maternitățile, dispensarele, grădinițele de copii, cantinele, au alungat ostilitatea și au adus încredere și prietenie... O lumină a duhului, o primăvară a înnoirii străbate în satele țării".

ARGHEZI:

„Nu erau ale tale nici livedea,
Podgoria, prisaca,
Nici țara ta săraca.
Zisei a ta că-așa vorbirea vine
Și-o zisei cam cu rușine.
Toate erau din vămi în vămi,
Inchise ca în chingi cu catărămi,
Cu lacăte și cu țițîne,
Ca să pricepi că ție nici praful nu-ți rămîne.
Că toate sînt de tine
De mîna și de gura ta străine."

G. CALINESCU:

„Gospodăriile noastre agricole să fie înțesate de vite, de vaci și de porci, de capre și oi. Cu cărnurile sau cu laptele lor să scoatem și ultimele brăzdături lăsate în obrazul oamenilor din popor de munca în dureri de pînă acum peste un deceniu".

Setea de viață

cărțile colectivizării

Drama pămîntului a fost în trecut sursa care a alimentat o întreagă literatură țărănească, de la semănătorismul sentimental și diversionist la realismul de o mare forță demascatoare al lui Rebreanu și Sadoveanu. Realitatea tragică de la sate, asupra căreia atrăgeau mereu privirile frecventele răscoale țărănești, se impunea cu putere și atenției scriitorilor, fie că unii, sub presiunea ideologică a claselor dominante, fabricau o imagine idilică, de paradis pierdut a vieții de la țară, fie că alții, orientați de un mai puternic simț al răspunderii și al realității, se străduiau să înfățișeze în adevărata ei lumină, existența mizeră a țărănimii muncitoare. Bunele și solidele tradiții realiste ale prozei noastre ne-au obișnuit cu veșnica și tragica luptă pentru pămînt a țărănimii, luptă care îmbrăca cele mai variate aspecte, de la izbucnirea spontană, necontrolată a țăranului incendiator de conace boierești, la îndîrjirea flăcăului sărman, resemnat la pierderea dragostei și a bucuriei unei vieți întregi ca să devină, cu acest preț, ginerele unui chiabur și stăpînul unei fîșii de ogor. In această literatură o patimă oarbă și inumană pentru pămîntul pe care-l muncește părea că sălășluiește în țăran și că o transfuzie mistică se petrece între om și brazdă, atunci cînd, în asemenea forme zguduitoare, își găsea de fapt expresie o nedreptate socială acută. Și dacă această sete de pămînt, această luptă pentru o viață omenească avea uneori efecte contrare, adică abrutizante și dezumanizante, explicația stă tocmai în duritatea ei, în condițiile de junglă create de o societate strîmb întocmită.

Cei mai mulți dintre scriitorii care se ocupă astăzi de realitatea socială a satelor, au surprins un aspect revelator în ceea ce privește faimoasa „sete de pămînt". Departe de a fi un impuls orb și mistic, această sete, recent consacrată prin titlul unui roman, ne apare foarte limpede, ca o legitimă aspirație spre o viață omenească, fără asuprire și umilință. Ceea ce impresionează de la început în operele actuale tratînd tema colectivizării agriculturii este surprinderea acestui fenomen, care în realitate cîștigă din ce în ce proporții și se impune vijelios scriitorilor: constiința demnității omenești recăpătată de țăranul muncitor. In această ordine de idei, Ghilia are în recentul său roman „Cuscrii" o pagină de reușită analiză a sufletului colectiv țărănesc: „Se-nțelege, poți trăi din pămînt, dar vine o vreme cînd seceta pîrjolește totul ca-n '45 și te strînge de gît. Ați uitat asta, gînduri afurisite! Foamea vine odată cu seceta, cu ochi mari, uscați și cu brațe lungi, uscate, și se-nfășoară ca un cîrcel în jurul tău și te strînge de gît. Atunci pămîntul nu mai contează. Vinzi și pămînt, și vite, și tot, să te salvezi. Și după secetă vine de obicei un an mănos, cu ploi îmbelșugate și la timp. Dar dacă n-ai pămînt, ploile nu-ți folosesc la nimic, curg mereu pentru alții și viața salvată prin pămîntul vîndut la secetă nu mai e bună de nimic. Sau se-ntîmplă și altfel. Iți moare calul și n-ai cu ce ara. Iți însori feciorul și trebuie să-i dai o parte din pămînt și partea rămasă n-ai iarăși cu ce-o lucra. Cînd ai brațe tari și picioare zdravene și n-ai ce face cu ele, atunci viața e mai rea ca moartea". Scriitorii noștri au făcut din ce în ce mai mult loc în literatură colectivizării agriculturii, procesului de comasare a micilor gospodării individuale, veșnic expuse mizeriei și greutăților, într-o gospodărie mare, bine utilată. Literatura actuală închinată colectivizării arată că țărănimea muncitoare, atrasă de perspectiva unei stări materiale înfloritoare și de regăsirea demnității de a fi om, de a fi stăpîn pe sine, pornește pe o cale nouă, a producției mari, colective, singura în stare să lichideze mizeria și înapoierea.

„Desfășurarea" lui Marin Preda ca și „Ferestre întunecate", mai scurta lui nuvelă, pun în evidență același proces psihologic. Ilie Barbu vrea să intre în gospodăria colectivă ca să scape de sărăcie, dar totodată pentru a deveni un cetățean cu adevărat liber, independent, stăpîn pe soarta sa. „Seninătatea si fericirea, care i se citesc pe față în momentul cînd se pregătește să se înfățișeze comisiei, provin din faptul că de acum înainte nu va fi nevoit să lucreze cu ziua sau să împrumute unelte și vite de la chiaburi pentru a plăti apoi împrumutul cu zile grele de muncă. De aceea în clipa în care Ghioceoaia îl trimite, ca pe o slugă, să-i cumpere țigări, în mintea lui Ilie Barbu se declanșează un întreg mecanism. Ilie Barbu nu mai înțelege să fie servul nimănui, nu mai înțelege ca în noua viață să se perpetueze același sistem care împarte oamenii în stăpîni și slugi. Și lupta pentru întemeierea gospodăriei colective, luptă condusă de comuniști hotărîți și intransigenți ca Anghel și Țurlea devine, pentru Ilie Barbu, lupta pentru demnitate omenească. In „Ferestre întunecate", fostul argat al verilor săi chiaburi, Vasile trăiește și el un proces de înțelegere asemănător. Ura lui împotriva vărului său Dan mocnește încă din vremea cînd fiind argat, acesta îl bătea cu biciul pînă la sînge. Dar luptînd împotriva înființării unei gospodării colective, Dan se demască în fața satului ca un reacționar și un exploatator înrăit. Și Vasile care suferise cumplit, ani de zile, din pricina acestui om feroce, care trăiește încordarea venită din hotărîrea de a-l omorî pe asupritorul său, observă deodată uluit că vărului său îi e frică. Dan păruse puternic fiindcă era bogat într-o lume care cunoștea puterea bogăției. Intr-o lume nouă, Dan apare jalnic și speriat, atît de jalnic încît disprețul îl împiedică pe Vasile să-l omoare. Eliberat de complexul care-l ținea îngenuncheat de ani de zile, Vasile capătă încredere în forțele sale, în regimul care-l sprijină și trăiește revelația propriei lui demnități. „Cuscrii" lui Alecu Ivan Ghilia vin să întărească această idee. Inființarea gospodăriei colective într-un sat din nordul Moldovei este periclitată de înscrierea unui chiabur camuflat. Gospodarii refuză să intre într-un colectiv, alături de un om care s-a făcut odios prin exploatarea muncii altora și care amenință să devină conducătorul lor. Gospodăria colectivă reprezintă pentru ei nu numai un trai îmbelșugat ci și o nouă treaptă, superioară în ordinea umană.

Mitrea Cocor, eroul lui Mihail Sadoveanu, cei doi țărani ai lui Petru Dumitriu (din „Vînt de martie") care se întorc de pe front însetați de pămînt ca și Mitru, eroul lui Titus Popovici, primul adept și original înfăptuitor al reformei agrare la el în sat, reprezintă începutul unui proces istoric care acționează în mod obiectiv și inevitabil. Acești țărani, care abia au dezbrăcat haina de soldat și care așteaptă ca o răsplată pentru sîngele vărsat, pămînt, crezînd că prin aceasta au scăpat de toate greutățile, devin pe încetul oameni care înțeleg necesitatea unor forme noi de viață, revizuirea concepțiilor tradiționale ale satului.

Literatura actuală închinată colectivizării și bazată pe o analiză realistă a faptelor, vine să destrame legenda țăranului legat de pămînt printr-o forță independentă și mistică. Fatalitatea care, după opinia ideologilor burgheziei, apăsa asupra plugarului așa cum apăsa el pe coarnele plugului, se vădește astăzi a fi o mistificare a unor adevăruri sociale dureroase. Chiar fetele care din ușurătate sau din îndemnul părinților se mai mărită astăzi cu un bărbat bătrîn dar cu o stare materială înfloritoare, sfîrșesc ca Lența lui Francisc Munteanu prin a-și afla o cale cinstită și plină de bucuria muncii.

Un roman ca „Bărăgan" de V. Em. Galan se ocupă de o altă problemă, tot atît de importantă pentru țărănimea muncitoare, problema gospodăriilor de stat. Eroul cărții este un muncitor trimis la țară ca să consolideze existența unei tinere gospodării de stat, menită să devină un model pentru țăranii muncitori din jur. Sub conducerea muncitorului comunist Anton Filip, gospodăria de stat devine într-adevăr un exemplu de organizare a muncii și mai ales un exemplu viu și convingător în ce privește stabilirea unor relații noi, socialiste de muncă. Comunistul Anton Filip a adus cu el în acea margine de bărăgan suflul înnoitor al unei noi orînduiri, al unui nou fel de viață. El impresionează prin energia în muncă, stilul metodic de rezolvare a sarcinilor și mai ales abnegația în slujba intereselor poporului. Ceea ce insuflă elan și dîrzenie țăranilor săraci.

Forța mobilizatoare și organizatoare pe care o sădește țărănimii muncitoare, clasa muncitoare și conducătorul ei, partidul, apare în „Bărăgan" ca și în celelalte opere citate, cu pregnanță ca factor determinant în progresul acestei pături sociale, atît de vitregită în trecut. Sub conducerea clasei muncitoare, țărănimea se trezește astăzi la o viață nouă, capătînd tot mai mult conștiința demnității umane.

Setea de pămînt a fost la origine sete de viață omenească și în orice caz, astăzi, printr-o transformare rapidă datorită condițiilor sociale și politice prielnice, setea de pămînt dispare din ce în ce ca atare și devine ceea ce era propriul ei stimulent: sete de o viață superioară, material și moral, sete de bucurii simple și firești, sete de cinste și demnitate.

G. HORODINCA

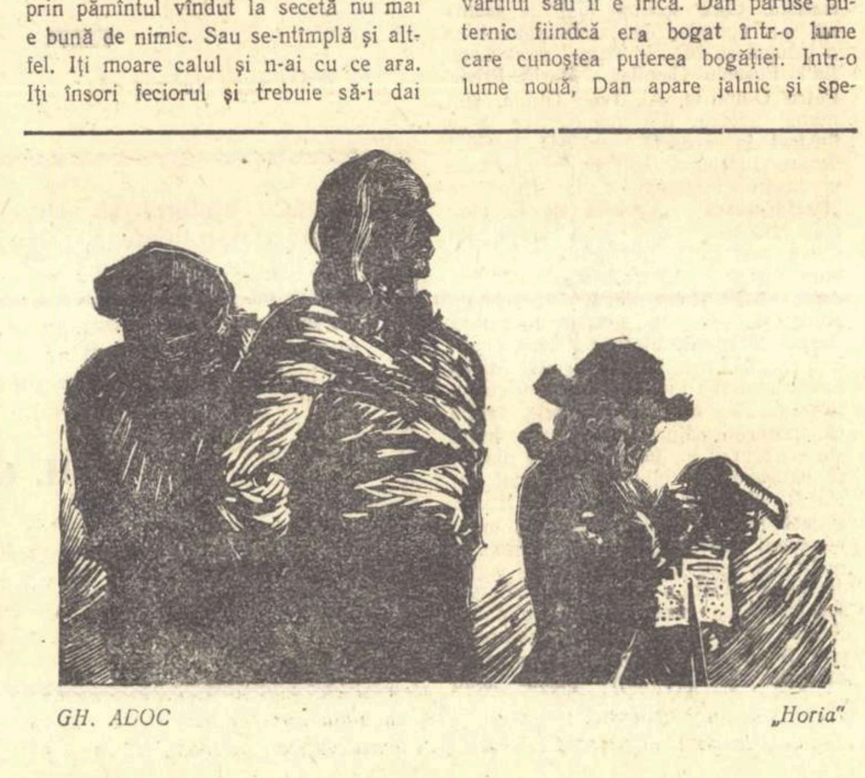

GH. ADOC „Horia"

Perspectiva revoluționară

Pe ulița îngustă și noroioasă se reintoarce Darie, îmbătrînit. Ferestrele școlii, vinete, biserica gălbuie cu clopotnița strîmtă, ca pe vremuri. Il impresoară amintirile și încearcă să recompună scene diafane. Fata iubită, căreia îi făgăduise totul, e însă acum o femeie bătrînă, stoarsă de suferințe, cu buzele groase, uscate, amare. O sărută cu înfiorare. „Cerul se clatină. Se clatină stelele. Luna se clatină. Și pămîntul. Filimona se smulge. Ii aud glasul șoptind: — Prostule! Ce rost mai are asta, acum? — Nici un rost, Fili, nici un rost. Se deschide poarta. Și se închide. Umblu haihui prin sat. Ciinii nu mă cunosc. Mă latră. Alții sar la mine. Atunci mă opresc. Mă opresc și mă apăr cu bastonul". Se poate reedita parabola dezrădăcinatului revenit cu căință printre ai săi? Nu, nu pot fi dezgropate edulcoratele povestiri semănătoriste. Privind în urmă, scriitorul simte părerea de rău și chiar remușcarea pentru tinerețile irosite, pentru devastarea ființelor iubite. Dar nici o înclinație nostalgică nu va fi în stare să îndulcească trecutul. Și tocmai aici, în durerea destăinuirii adevărului, un adevăr fioros, se revarsă forța lirică impresionantă a lui Zaharia Stancu. Căci copilăriei serafice, scriitorul i-a opus dovada „rădăcinilor amare": calvarul micului Darie. Cele mai vehemente opere ale realismului critic nu au smuls cu atita violență vălurile mincinoase de pe fața satului burghezo-moșieresc, ca romanul „Desculț". Existau într-adevăr și Slavici și Rebreanu, adversari redutabili ai semănătorismului. Viziunea lor critică nu era însă imună întru totul la prejudecăți și compromisuri. A reconstitui traseul predecesorilor literari, desăvîrșindu-l ideologic, era un gest temerar, pe care scriitorii de după Eliberare l-au comis. Realismul socialist a preluat și temele realismului critic, rezolvîndu-le de pe o poziție superioară, cu deplină consecvență față de adevărul istoriei. Una dintre ele era tema avîntului spontan al răscoalei țărănești.

Asimilarea învățăturii marxist-leniniste asupra raporturilor de clasă în viața țărănimii i-a permis lui Zaharia Stancu să reconsidere imaginea oferită de iluștrii săi înaintași. Nici o milă față de inițiatorii răului. Se desfășoară, ca într-un documentar, scene barbare de mizerie și înapoiere spirituală. Intr-un veac în care civilizația făcuse pași uriași, satul romînesc trăia sub tirania superstiției. Spaima impregna cortegiul ritual al datinilor: nașterea, botezul, nunta, moartea, etc. O presiune sălbatică, menită să perpetueze exploatarea, împiedica pe țăran să iasă din cercul instinctelor și al ignoranței. Riturile și legendele din „Desculț", intrate în traiul de fiece zi, se petrec în spații încinse de arșiță, cu eroi în zdrențe, implorînd mîncare, cu copii afișînd burțile umflate. Niciodată cadrul rudimentar al vieții țăranului nu a fost zugrăvit cu atita brutalitate. Aspectele medievale, anacronice, par de un grotesc straniu. Dar iți îngheață zîmbetul ironic pe buze. Nu te poți în nici un fel amuza. Dimpotrivă, fervoarea polemică te contaminează. Din violența de scalpel a descrierii, irupe și sentimentul de măreție sălbatică. Pofta răzbunării străbate întreg țesutul cărții. Realismul socialist l-a îndrumat pe Zaharia Stancu să nu se oprească la stadiul pasiv, conservator, al împotrivirii țăranului, ci să scruteze ivirea conștiinței revoluționare. Peisajul foametei nu poate fi suportat fără a intui posibilitatea răzbunării. Oamenii trăiesc o încordare teribilă, cu speranța eliberării, a destinderii prin răscoală. „— Cu ce te-ai ales din revoluție? — Am răsuflat, îi răspunde Tudor. Am răsuflat și eu o dată. Că nu mai puteam îndura".

Scriitorul urmărește reacțiile masei, de la gestul impulsiv de nesupunere pînă la împotrivirea responsabilă. Ritmul gîfîit convine temperamentului artistic frenetic al lui Zaharia Stancu. După răscolitoarele priveliști ale persecuțiilor îndurate de țărani, ne explicăm violența sancțiunii. Logofătului Filip Pisicu i se trage peste piept, cu fierul plugului, „brazdă îngustă și adîncă", așa cum ticălosul îi obliga zilnic pe săteni să are pe cîmp. „Oamenii spun într-un singur glas: — Brazdă-ngustă și adîncă, logofete!... — Brazdă-ngustă și adîncă, logofete!... Ne uităm. Nu ne pică nici o lacrimă din ochi. Nici unul nu se bucură. Nici unul nu rîde"...

Cum ne spune și filozoful, principalul este nu să rîzi sau să plîngi, ci să înțelegi. Conștiința necesității modifică radical mentalitatea țărănimii. Să surprinzi această stare avansată a atitudinii de clasă — iată consecința viziunii marxist-leniniste. Avîntul spontan al răscoalei țărănești trebuie condus și sprijinit de clasa muncitoare — sugerează romanul „Desculț", ca și „Zorii robilor" de V. Em. Galan și „Bijuterii de familie" de Petru Dumitriu.

*

Marxism-leninismul a învățat pe scriitori să descopere, în țăranul istovit de munca aspră, trăsăturile de umanitate și generozitate revoluționară. Doar el va fi aliatul prețios al muncitorului în clădirea noii orînduiri.

Din pricina terorii sălbatice, țăranii din „Desculț" pierd receptivitatea în fața naturii. Sînt impasibili la trecerea anotimpurilor, fixați în nevoile traiului. Numai micul Darie se sustrage inhibiției. Tolănit în iarbă pe cîmp, el vede bolta cerului prin crăpăturile norilor. Inițierea lui Darie se efectuează fără a atrofia nimic din bogăția umană. Este o altă optică asupra țăranului.

Intreaga literatură a lui Marin Preda e solicitată de tema ocrotirii zonei de omenie și demnitate din sufletul țăranului. In torentul tulbure produs de invazia formelor capitaliste, scriitorul se simte atras de ființele oneste, înstrăinate de interese imediate, ostile relațiilor mercantile. Ele suferă repercusiunile contemplării suprapămîntene, repercusiunile refugiului într-o lume a visurilor și a omeniei. Un țăran care nu e atins de patima pămîntului. Un țăran care-și apără pacea gospodăriei, spre a se dedica altor ocupații, depărtate de cîștiguri imediate. O performanță strălucită. Ivirea conștiinței revoluționare îl preocupă și pe Marin Preda în „Moromeții". Ca să descrie drama eroului, autorul a trebuit să cunoască profund particularitățile micii proprietăți țărănești în cadrul relațiilor capitaliste. Fără această viziune politică precisă, condiția umană a țăranului mijlocaș nu putea fi cercetată cu atita perspicacitate. Năvala raporturilor capitaliste răvășește adăposturile cele mai fragile. Și iată că Ilie Moromete este tîrît într-un impas. In timpuri de o relativă stabilitate, îi plăcea să contemple spectacolul vieții, tratînd cu o ironie subțire pe cei proști și meschini. Condițiile schimbîndu-se, presiunea societății împilatoare, cercul relațiilor capitaliste strîngîndu-se în jurul său, îl obligă să se apere, să înțeleagă sursa josniciei, să mărturisească aportul lui de vinovăție pentru indiferența de altădată. Inţelegerea aduce în cazul lui tristețe. Piere euforia, dispare modul moromețian de a trăi. „Moromete nu mai fu văzut stînd ceasuri întregi pe prispă sau la drum pe stănoagă. Nici nu mai fu auzit răspunzînd cu multe cuvinte de salut. Nu mai fu auzit povestind. Lupta pentru apărarea vechilor lui bucurii se sfîrșea"...

Este de acord Marin Preda cu această concepție a înțelegerii „destinului"? Hotărît, nu. O idee scumpă autorului este aceea că adevărata înțelegere implică sentimentul superiorității morale față de dușman. Ca să-l înfrunți, integrîndu-te necesității istoriei, trebuie să fii calm, optimist. Istoria îți dă siguranța victoriei!

Țugurlan ilustra combativitatea de clasă în romanul lui Marin Preda. El era însă ursuz și agresiv și îndepărta prin impulsivitate pe ceilalți țărani. Conștient de acest neajuns, eroul privește cu invidie spre grupul lui Moromete: „Ceea ce îl uimise însă pe Țugurlan și îl făcuse să părăsească gîndul de a-și mai bate joc de ei, era faptul că ei pluteau pe apa aceasta a lor cu atita seninătate, încît era cu neputință să nu-ți dai seama că acest fel de a fi era bucuria și libertatea lor". Cînd se topește pojghița încordării și Țugurlan se apropie cu încredere de oameni, simte porniri identice cu acelea ale lui Moromete. „Avea o stare ciudată, parcă-i era lene. Iși aduse aminte că Dumitru lui Nae, cînd rîdea acolo sub salcîmul lui Moromete, avea lenea aceasta în rîs, he, he, he, o moliciune așa ca și cînd ai pluti peste niște valuri calde". Pe Moromete, ideea c-ar putea fi supus oprimării de clasă îl făcea negru și crunt la față, înlăturind orice rest de voie bună. Astfel ajunge la tristețea finală. Țugurlan îl întrece pe Moromete, deoarece el, datorită conștiinței revoluționare, dobîndește starea de exaltare voioasă chiar în limitele sărăciei lui. Cu indulgență, el își va judeca prietenul: „Credea că numai el poate fi așa, sau în orice caz i se părea cu neputință să fie cineva așa cînd trebuia să dea jumătate din munca lui altcuiva... Aia e, Moromete — gîndi Țugurlan, din ce în ce mai înveselit, — așa stau lucrurile dacă vrei să știi".

Recunoaștem în experiența lui Țugurlan doar premisele atitudinii de degajare voioasă, calmă, după încleștarea cu dușmanul, pe care o manifestă Ilie Barbu sau Vasile în nuvelele despre actualitate ale lui Marin Preda. Scriitorul a dezvoltat și șlefuit ideea favorită.

Același sens al revoltei țăranului îl reliefează și Petru Dumitriu. Debutul „Bijuteriilor de familie" poartă pecetea atmosferei de precipitare din preajma răscoalei. Presimțirea împietrește fețele țăranilor, animă conversațiile oarecari, schimbă brusc decorul monoton al satului. Nu poți lupta conștient, chinuit de îndemnul răzbunării. Ca să vezi limpede, trebuie să lepezi zbuciumul personal, să te detașezi, sesizînd legea:

„Vuietul se potoli. Marinică stătea acolo pe scări cu brațele răstignite în gol. Incepu să vorbească, cu o siguranță, cu o încredere a acelei clipe în care deznădejdea trece dincolo de marginile sale și ia chipul unei bucurii, al unei ciudate fericiri".

O concepție științifică, marxismul, îți dă certitudinea victoriei proletariatului. Iată pe ce se sprijină optimismul eroilor realismului socialist. Este un sentiment de forță, caracteristic noilor personaje de țărani luptători.

S. DAMIAN

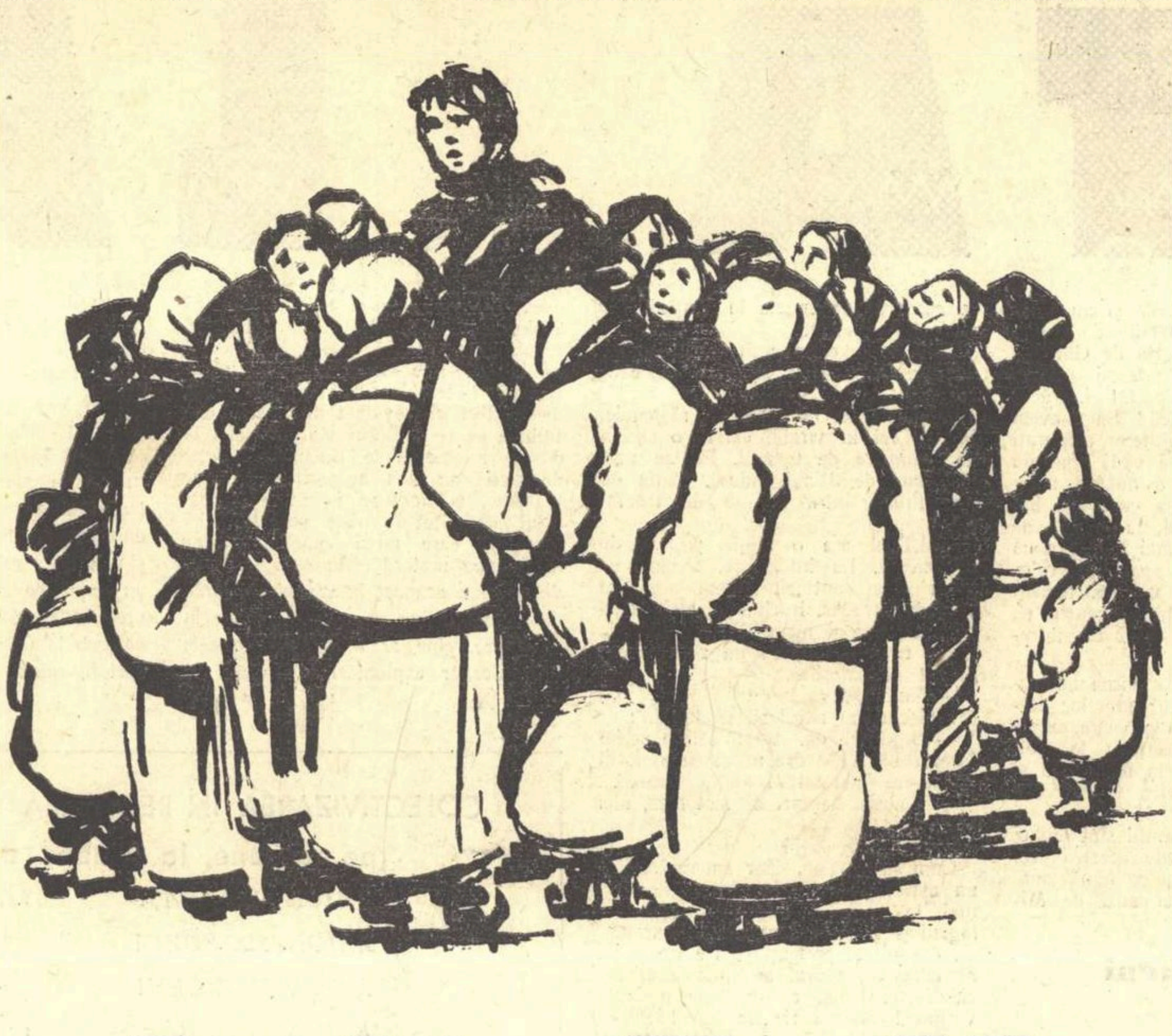

VINTUL DE MIAZAZI

Fragment de roman de EUSEBIU CAMILAR

Frunză s-a întrerupt, căci se arătase, în sfîrşit, Ion Crîngaşu, alb la faţă şi duhnind uşor a băutură. După ce a semnat cererea, s-a uitat la oameni, în tăcere, şi a părăsit ograda şi curînd a fost văzut pe murgul lui, gonind în galop şi chiuind, departe, spre apa Solcuţei.

— Nu-i bine! a spus tare, Onufrie Ochi de Vulpe.

— Trebuie să mai avem răbdare! a răspuns Frunză. E şi el om ca toţi oamenii...

Şi se uita la Onufrie, gîndind: „Dacă va fi nevoie, iată rezerva...".

Însă întîmplarea avea să le dea învăţare de minte, la vreme, să nu se bucure de biruinţă prea repede, să nu creadă niciodată că duşmanii sînt zdrobiţi de-a binelea. Lecţia avea să le-o dea chiar nefericitul Hancu, prin mîna Feodorei.

Vestea le-a zborşit sufletele chiar în seara acelei zile, şi Onufrie Ochi de Vulpe simţea că înnebuneşte de supărare...

— Îmi pare rău de-mi vine să chiui şi să urlu... spunea careva tuşind, şi Onufrie l-a cunoscut pe Papuc. Păcat! Nici în ruptul capului n-aş fi crezut...

— Dar ce-a păţit Hancu? întrebă Tănăsoaia. I-a ars casa? Altceva mai rău nu i se poate întîmpla omului!....

— Crezi că nu? Dar cînd te opăreşte muierea, cînd îţi toarnă în gură apă clocotită? Tu dormi, sforăi cu gura căscată, şi deodată îţi ard maţele...

— Unde s-a petrecut asta? a întrebat Onufrie, buimac.

— Acasă la Hancu s-a petrecut... El se întoarce de la adunare, se culcă şi deodată muierea îl opăreşte!

— Dumnezeu ferească.. s-a îngrozit Tănăsoaia, luînd-o la fugă în urma lui Onufrie Ochi de Vulpe.

În încăperea unde ceva mai înainte se adunaseră atîţia, pentru prima dată, ca într-o unică familie, acum nimeni nu aprinsese lampa şi un glas speriat istorisea:

— S-a culcat bietul Hancu şi a prins a sforăi, însă parcă simţise ceva nefiresc de cînd a intrat în casă. Ea s-a dat cu spatele la plită, să nu vadă el de unde ies nişte aburi!

— Ai făcut foc în zi de sfîntă duminică, Feodoră? a întrebat-o Hancu.

— Am făcut oleacă... a răspuns ea, liniştită.

— Vrei, poate, să faci o mîncare mai deosebită, Feodoră?

— Da, omule! Am să tai cocoşul cel negru, că mă tot sfădesc cu vecinii din pricina lui: sare gardul şi scociorăşte straturile...

— Prea bine, Feodoră, taie-l! Eu mă culc. Ai grijă să mă trezeşti cînd o fi mîncarea gata! Şi s-a culcat Hancu, şi sforăia cu gura căscată, şi socotesc că îl chinuiau şi-n somn aburii ce se ridicau de după spatele muierii. Se zvîrcolea în pat, tresărea. Poate visa că e bolnav de friguri, şi poate o vedea în vis pe muiere apropiindu-se cu o linguriţă cu doctorie. Şi pesemne că a visat că ea s-a plecat şi l-a apucat de după cap, să-l ridice. Hancu se sucea, se zvîrcolea... şi cînd a deschis ochii, muierea sta plecată spre el, cu oala cu apă clocotită. I-a turnat-o în gură şi i-a ars măruntaiele, i-a ars faţa grumazul şi mîinile...

— Cerul ferească! l-a întrerupt careva pe povestitor.

— Aşa a fost! a reluat acesta.

— Ştergeţi-mă de pe listă! Nu mai vreau. S-ar chema că stropim temelia cu sînge şi cu lacrimi. Frunză, dă-mi declaraţia înapoi...

Şi gospodarul s-a chiorît mult, să vadă dacă-i a lui iscălitura, şi a rupt hîrtia în două, în patru şi-n opt, apoi a deschis uşa sobei, a aruncat hîrtiuţele şi le-a dat foc.

— Aşa... a adăugat el după stingerea flăcărilor. Am vrut, din toată inima am vrut, dar îmi stric casa, şi nu mai vreau!

— Hancu a murit! a spus careva, în prag, şi toţi au înmărmurit, apoi îşi cereau declaraţiile înapoi, cu glas tare.

— Eu unul nu mă las! a gemut Onufrie. Vreau, — şi dacă vreau, ajung la bine chiar şi prin opăritură...

— Păcat... se tînguia lîngă el Tănăsoaia. Cum nu înţeleg oamenii că-i spre binele lor?

— Femeile... a spus Mina. Ele stau ca pietroaiele de picioarele bărbaţilor, în loc să le spună: — „Hai, urcaţi şi voi dealul, la soare"...

— Eu îl şi văzusem pe Razonte călărind tractorul... spunea Ileana lui Pîrîu. Hat, plozilor, înapoi la sărăcie...

Şi l-a lovit cu ghiontul pe Razonte, a lovit-o şi pe Agripina, repezindu-i spre prag.

Striga, ca să nu i se deslușească plînsul în glasul răguşit:

— Nu vă mai satură diavolul de umblat prin colb...

Tănăsoaiei îi ieşiseră de sub broboadă nişte şuviţe încîlcite, şi sta plecată ca o cocioabă, şi în piept prinseseră s-o doară junghiurile.

— ...apoi cu seară bună... au spus amîndoi deodată, Mitru şi Dumitru, apucînd spre uşă. De la voi, nu s-alege omul nici cu o obială!

Frunză îi număra din ochi. Cîţi mai erau în încăpere? Cum să-i spună Ilenei lui Pîrîu să mai steie? Pe Mitru şi Dumitru nu-i mai puteau opri nici puhoaiele, căci aşa erau ei cînd porneau: se prăbuşeau ca dîmburile.

Dar oare glasul cui s-auzea afară, sfădindu-se cu Mitru şi cu Dumitru? Îi făcea buhai şi mîngălăi, îi făcea răpănoşi şi flenduroşi, dar glasul acela n-avea răutate, ci mai curînd avea un rîs blînd, cald, o mîngîiere... Corcodel s-a încruntat spre uşă.

— Oare pe cine naiba o mai aduc ciorile? a strigat Tănăsoaia, mînioasă. E o muiere tare de clanţă! Auziţi-o cum batjocoreşte mîngălăii...

— Lina lui Cîrlig, ce vrei? se răstea un glas, la prag, şi Mitru şi Dumitru au intrat în încăpere, împinşi din spate, şi atît Tănăsoaia cît şi Ileana lui Pîrîu se uitau lung, cu feţele luminate, la fetişoara ivită în prag.

— Ion Crîngaşu unde-i? a întrebat ea, cu mînie abia stăpînită.

— Ion Crîngaşu bate colburile! a răspuns Onufrie cu ură. Dar tu ce vrei, Lina?

— Ruşine să vă fie! a răspuns fata. V-aţi şi speriat? Cum asta? Aşa de repede? Dacă ştiam că mă însoţesc la drum cu pui de potîrniche, poate nu-mi părăseam casa şi masa. Mai aşteptam pînă se năşteau nişte oameni adevăraţi, într-adevăr însetaţi de fericire!

Şi Lina lui Cîrlig respira greu, larg, ca după o fugă neînchipuită:

— Nu care cumva să credeţi că aţi putea omorî cu frica voastră, setea de fericire! Dacă vă lăsaţi voi, am să merg eu înainte, singură... ascultaţi-mă bine! Unde-i Vasile Frunză? Taci ca mormolocul şi tu, în loc să verşi cuvinte ca para focului? Prea bine!

De fapt, Frunză tăcea, însă din pricina tulburării prea puternice.

— Lina... a spus el încet, apoi şi-a recăpătat cumpătul.

— Bravo, Lina! Aşa! a strigat Tănăsoaia, în timp ce Onufrie se apropia de fată:

— Eh, puica şoimului! Sînt lîngă tine!

Cocoran îşi ridicase sapa, să apere de vrăjmaşii nevăzuţi, o pîine mare şi caldă după care-i crăpa măseaua.

— Tovarăşi şi tovarăşe! Tovarăşi! a strigat Ichim Corcodel. Să mai amînăm, tovarăşi! Cum ne învaţă partidul? Cum ne învaţă clasa muncitoare?

— Astupaţi gura demagogului! a ţipat Lina. Frunză, iată, vor oamenii să aducă declaraţiile înapoi... Dar unde-i Ion Crîngaşu?

— Nu e nimic! a răspuns Onufrie. La nevoie...

S-a întrerupt, căci afară strigau glasuri repezite:

— Ce, nu se mai fac înscrieri noi? Scoate-ţi formularele, bre mormoloci...

În ochii răilor, Ion Crîngaşu era ca şi cîştigat, ca şi răpus, căci se ştie că acolo unde roade îndoiala, poţi pătrunde ca printr-o umbră. Greutatea cea mare o înfăţişau însă ciocănarul Vasile Frunză şi desculţul Onufrie Ochi de Vulpe, însă şi aici trebuia tactică înţeleaptă. Dacă pînă acum fuseseră potriviţi „sfinţii", zvonurile şi alte „metode" uşoare, acum, cînd gluma se îngroşa, trebuia dată o lovitură cumplită, lecţie pentru toţi ciocănarii duşi la sate. „Doar bradul îl dobori de la rădăcină! se socotea jandarul lui Caţaveică, ştergînd de rugină o armă. Dacă-l ard la cap, adică la hulubărie, n-am făcut mai nimic: moare dintr-o dată şi pace bună! Acelaşi lucru, dacă-l puşc drept în rai, adică în inimă! Trebuie nimerit în hambar, să-i rup inima, să se canonească şi să geamă spre îngrozirea bolşevicilor..." În ce-l priveşte pe Ochi de Vulpe, nu i se cuvenea moarte „nobilă", prin glonţ, ci căsăpire cumplită, cu parii, într-o rîpă! Crîngaşu? trebuia păstrat ca ochii din cap, învelit în foiţă de aur ca odorul, căci mai era vreme înainte, şi răii Halmilor cînd se înnegreau la faţă, cînd se luminau.

Era prin luna lui iunie şi porniseră ploi puternice.

Într-o noapte, Lina sta după masă, cu carnetul dinainte, însemnîndu-şi întîmplările de peste zi. Afară s-auzeau cum bat vînturile, repezind în geamuri ploaia puternică şi rece care cădea de multe zile şi multe nopţi. „Adunarea femeilor din Brusturi..." a scris ea şi abia desluşea literele la lumina gălbuie şi puţină a lămpii. Amintindu-şi întîmplările a tresărit, şi-a repezit înainte pieptul voinic; ochii negri şi mari, sprîncenaţi puternic, i s-au subţiat.

Se dusese la Brusturi să dea o mînă de ajutor gospodinelor, la desluşirea bărbaţilor — şi cîte fărădelegi aflase...

Ea le grăise aşa de însufleţit, încît cîteva brusturence au prins a smiorcăi, ascultînd cît de fierbinte le descria pricina mizeriei din lume... Tot răul porneşte de la cei bogaţi, de la cei ce întunecă şi acopăr cu burdăhanele, căile săracilor spre fericire! Dar săracii nu trebuie să se lase! Apoi, Lina a arătat femeilor că singura cale spre fericire, singurul drum spre bine, e colectivizarea, — şi că ele nu trebuie să fie butuci la picioarele bărbaţilor, ci îndemn fierbinte. Numai aşa se va vedea şi-n sat la Brusturi că a bătut un ceas nou în ornicul uriaş al timpului. Le-a pornit la luptă. Ele i-au mulţumit că s-a trudit atîta ajutîndu-le, însă Lina a răspuns rînduindu-şi şuviţa de păr negru ieşită de sub broboadă:

— N-aveţi a-mi mulţumi pentru nimic! A venit timpul să grăim şi noi cele necăjite... Fericirea, femeilor, nu vine singură, nu ne-o dă nimeni ca pe-o oală cu lapte dulce!

Mult stăruiseră brusturencele să rămînă noaptea aceea la ele, să nu umble singură prin întunericul adînc şi prin ploi, pînă în Halmi, prin păduri, prin rîpi, peste dealul cel mare al Spulberişului. Lina le-a mulţumit frumos pentru poftire, şi-a pus pe cap gluga sumanului şi a ieşit în ploaia mare şi-n beznă, rîzînd, în timp ce le răspundea că nu se teme. Avea o încredere oarbă că nu i se poate întîmpla nimic. Brusturencele au petrecut-o pînă la răscruce, cu felinarele, stăruind iar să rămînă, dar au tăcut cînd Lina le răspunse că să nu aibă grijă.

— Drum bun, tinereţe nebiruită! i-a urat o bătrînă, rupînd un vreasc dintr-un gard şi înmînîndu-i-l. Ia măcar jordia asta, căci vorba aceea: paza bună trece primejdia rea!

A luminat-o pe Lina cu felinarul, s-o vadă înc-o dată cît e de tînără şi pe semne că i-a plăcut tare mult îndrăzneala şi curajul de pe faţa fetei, totuşi i-a pus vreascul în mînă cu de-a sila. Cum a pornit la drum, Lina s-a şi aprins de planurile muncii ei neodihnite. Mergea repede, dar deodată a auzit cum se deschide o portiţă. Nişte cîini au prins a mîrîi, sloboziţi din legători.

— Pe dînsa, mă! s-a auzit un chiot şi într-o clipă ea s-a văzut înconjurată de lătrături sălbatice. Şi-a stăpînit spaima, şi-a înghiţit ţipătul şi s-a tras cu spatele la gard, în timp ce tot mai mulţi cîini s-apropiau. Abia într-un tîrziu s-a arătat un bărbat cu felinarul, însă recunoscînd-o, s-a îndepărtat spunînd:

— A... iat-o! activista din Halmi? Pe ea, dulăi!

Şi a lăsat-o înconjurată de cîinii uliţei.

Proaspete erau în mintea Linei toate acestea, căci abia dacă trecuseră trei ceasuri de la întîmplare. Dacă nu venea într-un tîrziu un fecior, să împrăştie cîinii cu un ţăpoi poate şi acum s-ar mai fi aflat în Brusturi, sprijinită de gard şi încercînd să îmbune cîinii cu vorba...

— Cine eşti, drac împieliţat, că umbli nopţile? a întrebat-o feciorul, luminînd-o cu felinarul. N-ai părinţi să te ţină acasă, ori să-ţi ardă o mamă de bătaie?

Oricît se muncea Lina acum, nu-şi putea stăpîni zîmbetul, amintindu-şi faţa brustureanului, zărită o clipă la lumina felinarului. Era destul de copt şi cu mustăcioară şi avea glas aspru ca de piatră.

Cînd el s-a arătat gata s-o petreacă pînă la marginea satului, s-o apere de cîini, Lina l-a împins uşor, cu umărul, încît el a rostit, rămînînd stană în mijlocul drumului:

— Adevărat drac împieliţat...

Lina a pornit spre Halmi şi mai îndîrjită. Avusese şi alte multe păţanii, cînd duşmanul de clasă îşi arătase gheara, fie fugărind-o cu pietre, fie ieşindu-i înainte, la poduri, fie asmuţind cîinii. Însă ultima întîmplare îi dăduse atîta îndărătnicie, încît ar fi fost gata nu numai să străbată noaptea ploi şi rîpi ori să înfrunte cîinii, ci să se ia piepiş cu cele mai îndrăcite greutăţi din lume... A rămas pe gînduri, cu ochii împăienjeniţi de somn.

Ploile cădeau mai cu putere şi cîntau cocoşii întîia oară, vestind apropierea zilei. Lina a tresărit, a rămas nemişcată, auzind afară un răcnet. Întîi a gîndit că poate i s-a părut, dar a auzit iar glasul cuiva, ca o chemare, ca un strigăt de ajutor. Lina a aprins felinarul şi a ieşit repede în prag. A pornit în fugă spre portiţă. Printre hămăiturile cîinilor din vecini, a desluşit mai bine chemarea, şi cum a ieşit în drum, a văzut la raza felinarului un om prăbuşit în apa din şanţ; se muncea să se ridice, dar iar cădea, rugîndu-se:

— Nu mă căsăpiţi, măi oameni! De ce?

Lina l-a cunoscut numaidecît pe Ion Crîngaşu. A aninat felinarul în gard şi cînd s-a apropiat, Ion Crîngaşu s-a înşfăcat de ea, se împleticea, gata să cadă iar, în timp ce sîngele îi curgea din frunte.

— Tu, Lina? Oh, m-au căsăpit, tîlharii! Cred că am cunoscut glasul lui Ifrim... Du-mă în casă şi opreşte-mi sîngele... Da, am cunoscut bine glasul! Au crezut că sînt Onufrie Ochi de Vulpe, căci acel glas a spus: „Ochi de Vulpe, cară-te şi fă colectiv pe ceea lume...".

Ea i-a cuprins mijlocul, bărbăteşte, a luat felinarul şi mult timp le-a trebuit pînă să ajungă în casă, unde Ion s-a prăbuşit pe laiţă şi şi-a pierdut cunoştinţa şi aiura, rugîndu-se de ucigaş să-l cruţe. Nimeni nu se trezise la răcnetul lui, în cele cîteva case din cătunul Piciorul Cîinelui. Lina i-a spălat fruntea, i-a înfăşurat-o în ştergare albe i-a căutat tăieturile de cuţit din umeri şi i le-a curăţat, în timp ce Ion gemea:

— ...să ştiu că pînă la moarte lupt, dar nu mă las pînă nu-i răpun!

După ce i-a oprit sîngele, ea s-a gîndit să iasă în sat, să caute o căruţă să-l ducă la spital. S-a răzgîndit: pe Ion îl va îngriji ea, pînă-l va pune pe picioare! Oare nu erau ei tovarăşi de luptă? Ce voiau şi unul şi altul, nu răsturnarea bogaţilor şi cucerirea fericirii? El picase sub cuţit şi sub pari, în luptă. Era singur, n-avea cine-l îngriji. Îl putea Lina lăsa? Ca pe-un frate de năzuinţe trebuia să-l îngrijească, să-l redea frontului! Se uita la el cum suferă îngrozitor şi se necăjeşte să-şi stăpînească gemetele. L-a culcat în patul ei şi i-a pus sub cap perne, luate din zestrea ei de fată din cealaltă încăpere.

— Săracul de tine, Ioane! murmura ea cu blîndeţe caldă, învăluitoare. Ai scăpat în 1945 de pistolul lui Calimanvechilul, şi acum, iată...

— Da... da... aiura el. De ce să mă căsăpească?

— Pentru că le stai împotrivă... Taci, linişteşte-te, nu te frămînta aşa...

Şi-a amintit că l-au fugărit părinţii, că stă ca şi ea, într-un bordei sărac, şi cît era de singur pe lume! Inima de femeie i s-a încălzit, încît rostea vorbe blînde, parcă-l dezmierda, ca pe-un frate, să adoarmă adînc, să nu mai simtă durerea. Mereu i se părea că nu-i pusese dedesubt tot ce era mai moale şi mai bun. L-a înconjurat cu toate pernele ce le avea, apoi, s-a dus în încăperea cealaltă şi s-a întins pe patul rece şi gol sub sumanul aspru.

Abia spre ziuă, s-a hotărît să meargă să dea de veste lui Vasile Frunză şi celorlalţi. Şi înainte de a porni, a grăit cu Ion cîteva clipe. El nu-şi amintea decît că s-au repezit deodată asupra lui mai mulţi hojmălăi cu parii, dar lasă! Asta şi mai tare l-a îndîrjit şi înc-o dată s-a încredinţat cîtă dreptate are partidul, cînd arată că nelegiuiţii nu se dau în lături de la nimic!

— Ce-ai fi tu în stare să faci, Ioane? Oare astfel de năpîrci au drept la îndurare?

Ion s-a chinuit să se ridice:

— Ce-aş fi în stare să fac, Lina? Aş fi în stare să mor! aş fi în stare să-mi dau inima cînilor, dacă ar încerca să-şi slăbească ura! Aş zvîrli-o, ca pe-o oaie în care a pătruns veninul! N-am să am somn şi pace pînă ce nu-i dărîm pe toţi!

Şi Ion Crîngaşu s-a lăsat iar între perne, adăugînd:

— Ar trebui să mi se răsucească gîtul pentru fiecare clipă de şovăială! Oh, Doamne! Nu mă las pînă la moarte! Eşti bună să-l aduci pe Vasile Frunză?

Cînd s-a întors, era albă de-o spaimă puternică, şi abia grăia de tulburare: Frunză însuşi fusese atacat peste noapte, după ce se trăseseră asupra lui focuri de armă. Ion Crîngaşu asculta cu sufletul la gură, gîndind adînc în ce primejdii intrase, ce primejdii se stîrniseră. Cînd a venit şi maică-sa, să-l roage să se întoarcă acasă şi să lase dracului vînturările, era îndîrjit din cale-afară, spre groaza mamei şi spre bucuria Linei.

Astfel, Ion Crîngaşu a rămas mai departe la casa fetei, rupîndu-se de familie pentru totdeauna. O ură întunecată i-a încreţit obrazul, i-a ascuţit ochii, şi era gata să apuce cu unghiile şi cu dinţii lumea răilor, lumea care-i devenise duşman personal, lumea care atentase de-a dreptul la viaţa lui! Astfel a înţeles Ion Crîngaşu, profund şi în aparenţă pentru totdeauna, că lupta de clasă nu e doar o vorbă, o teorie goală, ci luptă pe viaţă şi pe moarte. Va fi el în stare, însă, să facă faţă împrejurărilor? Ziua de mîine se arăta întunecoasă ca noaptea şi deseori îl copleşea frica şi se întreba: „Pentru ce lupt? Pentru ce am fost la un pas de moarte?" Un lucru era limpede, anume că parii duşmanilor trebuiau să cadă asupra lui Onufrie Ochi de Vulpe şi nu asupra lui! Gîndind astfel, frămîntîndu-se în pat ca un Cristos în cuie, Ion Crîngaşu ocolea des privirea Linei, cînd ea îi aducea veşti şi noutăţi din sat. Era obosit? Oare ar fi vrut să iasă pentru totdeauna din luptă? Asta va arăta-o ziua de mîine.

Deocamdată, cînd Vasile Frunză a fost ridicat şi dus cu „Salvarea" la spital, într-o seară, o mînă nevăzută a tras clopotul ca la morţi, iar în crîşma Linichii s-a întemeiat chef în draci. Colectivizarea la Halmi se dusese pe apa Sîmbetei, căci propovăduitorii ei erau făcuţi oale şi ulcele! Frunză avea puţini sorţi să scape cu viaţă, Ion Crîngaşu zăcea în bordeiul Linei. Deci, cine era să mai ridice flamura? Aşa gîndea şi Tăun, şi Linica, şi Ilarie perceptorul, numai Caţaveică sta la pîndă, făcînd planuri strategice. Mai trebuia pălit în numele tatălui Onufrie Ochi de Vulpe, scăpat de pălitură dintr-o greşeală, după aceea pericolul bolşevic se va îndepărta de satul Halmilor... pentru foarte multă vreme! Degeaba au cercetat procurorii, că făptaşii n-au putut fi descoperiţi, aşa că răii îşi puteau juca mînza în voie... Însă nimeni nu cunoaşte desăvîrşit adîncul sufletului omenesc, cum nu se cunoaşte oceanul cu adîncul său! Cine s-ar fi aşteptat, ca din amărîtul suflet al lui Onufrie, să iasă la faţă îndrăzneală şi un curaj fără margini şi arzător ca flacăra? Cum a văzut năprasna, Onufrie a umblat toată noaptea pe la casele bolşevicilor, sfătuind îndelung. Cînd s-au întrebat cine ar trebui să ia cîrma, toţi ochii s-au întors spre el, încît bietul Onufrie a asudat tot. Astfel, socotit „ajutor" al lui Ion Crîngaşu chiar a doua zi în zori s-a dat la muncă neobosită, spunînd:

— De-acum, răilor din Halmi, aveţi de-a face cu Onufrie Ochi de Vulpe...

Şi răii Halmilor i-au simţit foarte curînd mîna puternică şi hotărîtă, strînsă într-un pumn, greu şi colţuros ca piatra...

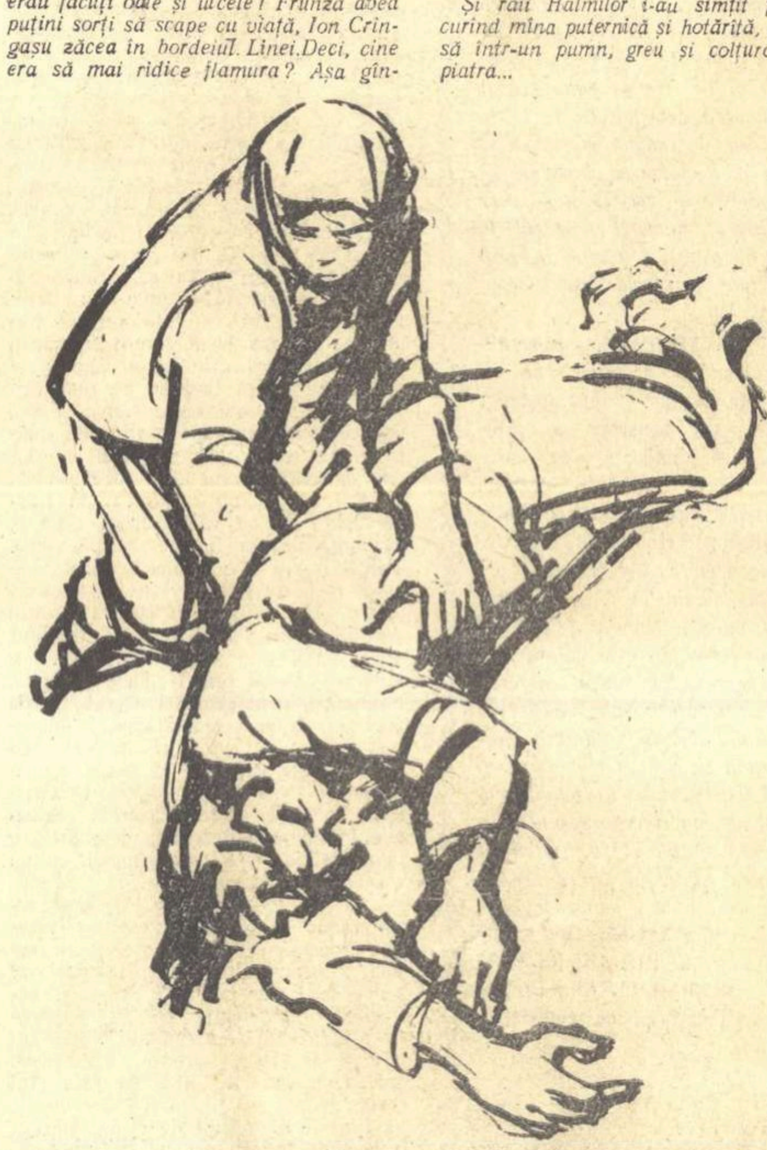

Ilustraţii de FLORICA CORDESCU

Generaţie

Pe Argeş mai la vale, pe Crişuri mai în sus,
M-am ridicat în lume să spun ce am de spus,—
Pe Mureş la izvoare şi coborînd pe Olt,
Pe Dunăre spre delta cu nufărul involt,
Mi-am adunat puterea prin timp, încet, încet,
Cum îşi adună cerul izvoarele-n Siret,
Şi cerul meu de-o vîrstă cu ţara mea de azi,
Îl vreau întors în marea de dinsus de Bicaz.
Iau piscurilor dreptul tăcerii şi cobor
Gîndirea mea aproape de-azurul frunţii lor,
În forma ei de piatră s-o ştiu şi s-o ascult
Rotită-n jurul lumii cu-ntregul ei tumult.
Iau holdelor foşnirea purtată lung de vînt,
Spic după spic să-nveţe, cuvînt după cuvînt,
Şi-un singur glas în lume să spună ce-i de spus,
Pe Argeş mai la vale, pe Crişuri mai în sus.

Căzută-n ţăndări ţara mi se stingea-n auz,—
Eram fugit pe cîmpuri, ascuns prin cucuruz,
Cu ochii de cenuşă, cu inima de lut,
Purtam un foc al vremii pe-atunci necunoscut
Şi renăşteam din orice ruină şi eram
Un măr de foc în toamnă întîrziat pe ram.
Din frumuseţea zilei, atît cît le-a rămas
Dam fiecărei clipe şi fiecărui ceas,
Şi le-adunam în mine dorindu-mă întreg,
Şi toamna ceea lungă cercam să o-nţeleg.
Mă îngropase frunza aceluiaşi copac
Sub care stau adesea înmărmurit şi tac.
Mă căuta lumina grădinii să mă sui
La nucul prins în flăcări pe deal, cu anii lui,
Cînd nevăzut în noapte cu salcia la drum
Şi-mprăştiat în vînturi cu frunzele de fum,
Eu stelelor lumina le-o adunam la loc
Şi le-mpleteam în aur fuiorul lor de foc.
La marginea grădinii elegiac rămîn
Şi-mi strig din urmă gîndul în cale să mi-l mîn,
Să treacă el întîiul pe poartă, ca un ghid.
Eu trag în urmă poarta uşor şi o închid.
Deschide ochii Pavel Korceaghin să mă vezi,
Reînviat sub creanga acestei noi livezi,
Lumina vîrstei mele să spună ce-i de spus,
Pe Argeş mai la vale, pe Crişuri mai în sus.

Să tai în munte drumuri de fier şi să îngropi
Conductele sub şiruri de sălcii şi de plopi —
Subpămîntene forme să le întorci din nou
Şi să te strige toate-ntr-un nesfîrşit ecou,
Să duci cu tine ziua sub fiecare strat,
Al tău să fie totul întreg şi-adevărat,
În primăvară ţara să-o simţi a ta pe veci,
Recunoscut în toate şi-n toţi pe unde treci,
Celor ce te tăiară sub roată în bucăţi,
În toată măreţia să poţi să te arăţi
Şi fruntea ta de flăcări încinsă s-o-nfăşori
Cu tot ce-a fost în tine aprins de-atîtea ori.
Să fie-ntreg pămîntul al tău şi-al tuturor,
Livadă cu livadă, ogor lîngă ogor,
Cu holda mai departe, în fluxul ei sub zări
Să desluşeşti în viaţă acele lungi chemări
Ce urcă-n ziua albă şi noaptea-n patru părţi
Cu gîndurile tale ce le desprinzi din cărţi!
Te simt mereu aproape, Korceaghin, şi te ştiu
Întors din umbra vremii şi somnul ei pustiu.
Oţelul meu de tine lăsat mi l-a călit
Puterea şi văpaia aceluiaşi Partid,
Să mă ridic în lume cu tot ce am de spus,
Pe Argeş mai la vale, pe Crişuri mai în sus!

Ion HOREA

Fecunditate

Cîmpii, cîmpii
zvîcnesc, bogate,
dospind în glii
fecunditate.

Sămînţa-n lut
din nou tresare,
c-a renăscut
prin germinare.

Deci nu-ntreba
ce-om face mîine.
Sudoarea mea
se schimbă-n pîine!

Adorm în fîn
şi-l sorb, frîngîndu-l.
Mă simt stăpîn
pe-ntreg pămîntul!

Iubiţi plugari,
vă sun din liră
cum haturi mari
se contopiră.

Cum haturi mici
se-armonizară,
cum boi voinici
de-oţel, le ară.

Gemînd sub roţi
s-a spart ţărîna,
noi toţi, voi toţi
ne-ntindem mîna.

Partidul meu,
luminii tale
cîntarul greu
îi dă cereale.

Şi pomul fruct
şi lunca floare, —
eu — cel ce lupt
un suflet mare.

Ne dăruim
cu totul ţie, —
şi-ţi mulţumim
de avuţie.

Te uită, gem
bascule grele.
(Ne-ngreuiem
şi noi cu ele).

Intîlnind
cu ţara-ntreagă,
privesc cu jind
recolta-ntreagă.

Şi mă-nspăimînt
ce-mi poate mîna
Şi plîng şi-mi cînt
uimit, ţărîna.

Cîmpii, cîmpii
zvîcnesc, bogate,
dospind în glii
fecunditate.

Al. ANDRIŢOIU

VIAȚA LA

O ANCHETĂ

de Eugen BARBU

Prin fereastra biroului în care mă aflu, se vede Bucureștiul însorit. Omul din fața mea este binevoitor. Il ascult cu atenție. Intre noi, sub o pojghiță de cristal: o hartă desenată pe o hîrtie roz. Ici și colo, puncte roșii și albastre, linii vagi închipuind delimitări topometrice. Regiunea București. Dacă aș fi într-un avion, aș vedea ținutul acesta plat, cu lunci inundabile, cu bălți visătoare în amurgirea iernii, Mesopotamia Ilfovului, cum i s-a spus, dar pot să mă și închipui într-un astfel de vehicul aerian. Nu mai este însă vorba acum de lauda ulmilor, de a descrie păduri de stejari înfiorate de vînt, de arțari albaștri tremurînd în seara stepei pontice prelungite pînă aci, nici măcar de stabilirea virtuților plantelor xerofile. Altădată poate mi-ar fi plăcut să evoc așezările lacustre descoperite de arheologi încă de mult timp la Snagov, aș fi imaginat cîte ceva despre străvechea așezare bizantină Daphne, Oltenița noastră de astăzi, un port banal la Dunăre, dar mă mulțumesc numai cu datele căpătate de la funcționarul secției agricole a Sfatului Popular regional București. Voi vedea într-un scurt raid un front invizibil, un front ciudat, fără demarcații. Frontul colectivizării. Este vorba aci de o bătălie lungă, în care argumentele nu sînt furnizate de arsenale, ci de filozofie. O luptă pașnică, cerînd răbdare, o adîncă convingere și mai ales o muncă de zi cu zi, ale cărei rezultate sînt mai convingătoare decît orice altceva.

Privesc cifrele din fața mea. M-aș putea duce în regiunea Constanța, unde nu mai există țărani individuali, sau în regiunea Timișoara, ori în regiunea Galați, unde colectivizarea este realizată aproape în întregime. Aș putea merge, chiar în regiunea București, în raioane puțin mai îndepărtate, dincolo de Călărași, la Modelu, la Dragoș Vodă, la Dichiseni, Radu Negru sau pe lîngă Lehliu, la Crăsani; lîngă Urziceni, la Grindu, unde aș putea găsi o gospodărie colectivă care are în proprietate o suprafață de 4936 ha; la Traianu, Ograda, Perieți, sau la Buciumeni și Hotarele. Am auzit chiar că la Ceacu sînt colectiviști care au adus acasă cîte 7000 kilograme de cereale, adică șapte tone de grîne, ca să nu mai socotim vinul și banii încasați, lîna și mierea. Dar îmi place să ajung acolo unde lupta este la început, unde lucrul este mai greu. Știu ce au de înfruntat comuniștii din satele pierdute în cîmpia Dunării. Trebuie supusă istoria veche și tradiția proprietății private! Sutele de neveste care mai vorbesc despre munca în colectiv ca despre o grea încercare nu pot fi potolite decît prin exemple strălucite. Trebuie schimbată mentalitatea a mii de oameni, trebuie învins un dumnezeu care plouă și fulgeră cînd vrea el. Cum să fie înfrîntă dragostea ancestrală pentru pămîntul ce ne hrănește și nu trebuie înstrăinat, sau atașamentul pentru boul costeliv și găina personală din bătătură? Mai există salteaua sub care se ascund sutele într-o tezaurizare fără scop și chiar gîndul unei înavuțiri exagerate, cuibărit undeva în mințile multora.

De pe unele mese trebuia aruncată pîinea mucegăită sau bucata de mămăligă rece. Ciorba de corcodușe trebuia să rămînă numai o amintire pe care s-o găsim numai în paginile monografiilor. In garderobul de brad al țăranului, trebuia introdus costumul orășenesc de gata la doi nasturi în locul cioarecilor tradiționali. Opinca la romîni (ah, cît îmi place titlul ăsta!) trebuia să fie schimbată cu cizme și cu bocanci (și după cît am băgat eu de seamă, opinci nu mai cumpără decît echipele de dansuri ale întreprinderilor de la oraș).

Din peretele coșcovit de lut, trebuia să fie aruncată lampa fumegoasă și, acolo unde va fi existat, trebuia scos Visul Maicii Domnului și înlocuit cu broșuri de zootehnie. Dar astea-s gînduri ce mă frămîntau în urmă cu zece ani. Stau aici în fața omului care-mi dictează cifrele și caut să-mi închipui ce am să găsesc în comunele pe care o să le vizitez. Sînt optimist. N-am mai văzut un sat de multă vreme. Imi strîng hîrtiile, mulțumesc și mă ridic...

Intr-o zi de primăvară timpurie...

Bucureștiul se aplatizează către periferii. Prin geamul mașinii se vede șoseaua lucie. In stînga și dreapta: turle cenușii de tablă și cupole uscate. Dimineață de februarie fără ger. Căruțe, cai, oameni. Un foc de coceni, un car dejugat. Orașul, la extremități, ia forme agrare. Curțile se măresc, se văd mai multe animale, apar coșare, nave de paie galbene, prispe... Antenele de radio, drepte, metalice, sînt înlocuite cu prăjini prea solicitate, îndoite în aerul albastru ca niște arcuri gata să arunce săgeți nevăzute. Cîrciumile au devenit hanuri. Au în față prispe deschise sub care beau țărani îmbrăcați orășenește. Ard grătare, deasupra coșurilor se ridică coloane de fum verzui. Aerul e mai rece. Nenea Lupu, șoferul, om venit de la țară de multă vreme, se bucură secret de un lucru de care nu-mi dau încă seama. Ce pot să înțeleg eu din toată treaba asta? O să văd oameni ocupați, cu angarale, ca fiecare. Și pe urmă, colectivizarea e o treabă serioasă. Vecinul meu nu mă privește. E atent la drum. Alte căruțe încărcate, oameni dormitînd în ritmul lent al trapului unor căluți pîntecoși, în dreapta și-n stînga: cîmpia, ca o piele jigărită. Pete albe, pete negre. Un corb, vorba poetului, traversează orizontul diametral (unde sînt vînătorii mei să mai scuipe niște alice în cîrdurile numeroase de ciori grase, lăsîndu-se ca o iarnă neagră peste arături!). Siluetele înalte ale silozurilor de piatră, o moară și iar dezolarea cîmpiei, cu un solz de gheață deasupra.

Sate cu case pestrițe. Domină arcul maur și zidul ornamentat excesiv. Impresie de falsă grandoare rurală. Acareturi întinse, curți spațioase acoperite cu o tocătură de paie, nelipsitele monumente ce au îmbogățit altădată niște speculanți, copii îmbrăcați în haine groase, întunecate, orășenești, jucînd fotbal în fața sfaturilor populare. Baloanele de cauciuc au luat locul mingii de cîrpă. Văzute o secundă în aer, par mici planete răcitoare. Larmă și strigăt. Starea sănătății: excelentă. Obraji roșii, staturi suple. Mă izbesc o nepăsare juvenilă, spiritul sportiv colectiv. Țurca, gaia, capra lungă, gioalele, știu eu mai ce, au dispărut. Fotbalul, jocul rege, a înmormîntat scumpele distracții ale tradiționaliștilor.

Ciobanii ieșiți în prispa primăverii cu turmele, poartă cizme de cauciuc, foarte bune pentru noroaie. Blănile mițoase puse pe umeri le mai păstrează aerul legendar. Altfel: niște seniori ieșiți să tragă în piept ardeiul lui februarie! Cantoane cu mici împrejmuiri și iar visarea cîmpiei în îndulcirea zăpezii moarte în pîrîiașe albastre. De pe un drum vicinal vin șapte sau opt tractoriști pe biciclete. Au bășți negre pe creștet, rîd de nu știu ce anume și sună într-una din clopoțeii împodobiți cu hîrtie roșie. Unii dintre ei au vîrît între spițe și cîteva serpentine albastre, verzi și galbene.

Tăcere îndelungată. Drumul e drept, monoton. Pîlcuri de pomi în depărtare și ape violete ca niște carcase de cărăbuși. Nenea Lupu, șoferul, tot mai surîde. Pielea de jaguar a iernii te face visător.

Cătune de piatră, cu acoperișuri roșii de țiglă. Mai sînt desigur și colibe de lut de culoarea frunzei de tutun, n-a smuls toată lumea de pe case stuful măcinat de intemperii, dar zidurile noi, tot mai numeroase, te fac să nu le mai iei în seamă. Ogoarele arate toamna, la dezvelirea dezghețului, par niște foi de dictando. Intre stîlpii de telegraf valul sonor al Poștei. Unde e mai umbră, sub poala crîngurilor, au rămas plăci de zăpadă radioasă. Cît ai vrea să scapi de natură, nu poți. Ea răzbește în țesături, în cîntec, în verb. Suferim de prea multă frunză în epică, dar nici să renunțăm la ea nu putem.

La Budești, un orășel, născut în mijlocul unui sat, ne întîmpină cu marșuri pîlniile unei stații de amplificare. Magazine universale, cinematograful sătesc cu firmă luminată noaptea, vitrine cu haine și o înghesuială pe strada principală care evocă Grivița în zi de sîmbătă. Faitoane, autocamioane, tractoare în trecere. O sirenă de undeva. De data asta, orașul și-a aruncat un braț industrial, pe aci, prin apropiere.

Aici, destul de aproape de București, un turn înalt de circa 50 de metri, în vîrful căruia sticlește o antenă de televiziune. Ne aflăm în cîmp, în fața unei fabrici ciudate. Coborîm din mașină. Puțin mai departe: cinci sau șase clădiri noi, cu bastoane de aluminiu deasupra coșurilor. Trebuie să-mi cumpăr neapărat televizor, pentru că simt că încep să devin invidios.

Fabrica de conserve din Mitreni ocupă o suprafață relativ restrînsă. Un șir de butoaie bine cepuite stau în curte, gata să fie împinse către sala de prelucrare. Tovarășul Ionescu Gheorghe, inginerul șef al acestei inedite întreprinderi socialiste, ne dă lămuririle necesare. Fabrica este înființată în 1950. Folosește ca muncitori pe țăranii din Valea Roșie (o comună din apropiere) și pe cei o sută de oameni aduși în fiecare dimineață cu autocamioanele de la Oltenița. In împrejurimi fiind un bazin legumicol, s-a ivit necesitatea creării acestei fabrici care transformă în muncitori pe lucrătorii de cîmp din apropiere. Intreprinderi de genul acesta, îmi răspunde inginerul la întrebarea pusă, mai există în țară la Mureșeni, lîngă Tîrgu Mureș și la Zagna-Vădeni, lîngă Brăila.

Lîngă noi sfîrîie un calorifer. O instalație termică în plin cîmp, surprinde. Da, nu e nici o minune, se folosesc mijloace locale și modesta fabrică are încălzire centrală. Cazanul caloriferului arde deșeuri de motorină și e foarte economic. Aci muncesc aproximativ 300—400 de oameni în lunile de vîrf (toamna) și se văd semne de prosperitate. In club, un aparat de televiziune. Incăperea este îngustă, mobilată simplu și poate adăposti pînă la 50 de persoane. Joi seara, țăranii din împrejurimi și-au închis vitele mai devreme și au venit să vadă **Văduva veselă** de Lehar. Astă-seară se dă **Hangița** de Goldoni. Fiind sîmbătă, se scontează pe un număr mai mare de spectatori. Păcat că sala e atît de mică! Să n-avem însă nici o grijă, sîntem asigurați că toate sufletele or să vadă comedia (aici nu încape nici o nuanță umoristică) pentru că, așa cum am băgat probabil de seamă, la o sută de metri mai departe se mai găsesc două aparate de televiziune, aparținînd celor care au obținut cîte un apartament în casele recent construite pentru ei, în apropierea fabricii, de către întreprindere.

Intreb cum se explică ivirea nucleului orășenesc în mijlocul unui loc destul de nepopulat? In apropiere există cîteva gospodării colective: la Șoldanu, la Valea Roșie, la Rodovanu și Gura Argeșului. Fabrica prelucrează anual 2200 de tone de legume și fructe. Peste 600 de familii sînt legate într-un fel sau altul de acest obiectiv industrial. E simplu ca bună ziua în cîțiva ani veți mai auzi de Mitreni.

Popas la Ulmeni

In raionul Oltenița, după cum am aflat, sînt pînă acum 23 de gospodării agricole colective. Era necesară, oricum, o stație de mașini și tractoare foarte puternică, și ea a fost creată la Ulmeni, dincolo de Oltenița. Străbatem în viteză orașul de lîngă Dunăre. Trecem de Chirnogi, renumită stație experimentală agricolă.

Drumul mi-e cunoscut. In urmă cu zece ani, am stat cîtva timp în Spanțov, la o fermă de stat. Asta-i drumul Lupeascăi către Mînăstirea unde avea o fermă, cu baie numai în faianță, cu lumină electrică, cu pomi și locuri de pescuit, astăzi fermă de stat. Satele sînt rare, risipite. Pămîntul nu prea supus, un pămînt iute, cum mi-a spus mai tîrziu un colectivist, adică uscat, ars de soare, un pămînt nisipos cu care trebuie să te lupți îndelung pînă îl supui.

La Stația de mașini și tractoare din Ulmeni se intră destul de ușor. Nu tu portar, nu tu un suflet să te întrebe ce vrei, nu tu nimeni pînă în mijlocul ogrăzii vaste, unde stau aliniate peste 70 de tractoare într-un front impresionant. Locul se află în mîinile unor gospodari. Drumul e pietruit, curat, abia lăsat din mătură. Ne întîmpină un tractorist cu o găleată de benzină în mînă:

— Dumneavoastră?

Scoatem legitimațiile. Tînărul, pentru că nu are nici 22 de ani, citește cu atenție și ne arată pe unde să apucăm. Pînă atunci, fotograful face o poză cu cele 7 combine romînești livrate de către uzinele „Semănătoarea", chiar atunci sosite de la București.

Atelierul de reparații se transformă. Capacitatea sa e într-o creștere permanentă și trebuie un spațiu suplimentar. Ca și în alte părți există și aici o problemă a insuficienței spațiului. Se proiectează uzine, fabrici, ateliere și, în cîțiva ani, ritmul lor de dezvoltare depășește planurile inițiale. Ceea ce altădată ar fi ajuns pentru o jumătate de secol, în deceniul nostru se petrece numai după cîțiva ani.

Șeful atelierului, muncitorul Tănase Călin, un atlet în salopetă neagră de doc, care a căpătat strălucirea mătăsii și moliciunea ei aparentă, ne spune că s-a început cu un șopron obișnuit, numai cu un acoperiș primitiv deasupra. Acum, în jurul nostru, sînt cîteva clădiri cu pereții proaspăt spoiți. Acolo este dormitorul burlacilor, **Hotel Rogojină**, cum i se mai spune, glumindu-se, deși se doarme pe saltele de lînă, acolo este sala de mese, dincolo magazia și, puțin după colț, dacă ești mai curios, rastelul bicicletelor: vreo 20 sau mai multe, lucind în soarele cu dinți de februarie.

Cu tractoarele pe care le-am văzut, întrecînd numărul presupus de mine, se ară anual 45.000 de hantri.

— Să veniți dumneavoastră cînd începe campania, spune cu o ușoară mîndrie maistrul cel tînăr din fața noastră, și obrazul i se roșește puțin. Se scoală satu', nu alta. Anul trecut am avut la treierat 9 combine. Asta a mărit numaidecît numărul celor care au cerut să se înscrie în gospodăriile agricole colective...

— Ca în orice unitate socialistă, aci există, desigur și școli de calificare?

— Cum să nu! mi se răspunde. Pentru cei în vîrstă, există o școală de calificare de 9 luni. Pentru ucenici, una de 3 ani. Anual, stația dă agriculturii între 30—40 de tractoriști.

S.M.T.-ul are o stație proprie de radioficare. La întoarcere, trecînd pe lîngă sala cantinei, putem auzi un vals de Strauss. Intrînd o secundă să mă interesez ce menu au avut în ziua aceea tractoriștii, aud un zbirniit cunoscut de calorifer.

— Nu-i așa că...

Maistrul nu mă lasă să termin:

— Sigur că da. Am folosit o veche locomobilă ieșită din uz și cu ajutorul ei ne-am instalat o stație termică...

— Folosiți deșeuri de motorină, ulei ars...

— De unde știți?

Cum să nu știu, doar am mai văzut un astfel de injector, cîțiva kilometri mai la vale. Pe aici oamenii sînt ingenioși și dacă bag bine de seamă, au devenit și pretențioși. De vreme ce ai televizor, musai se impune și încălzire centrală, că de baie nu mai vorbesc! Să vă fie de bine! Și ca să nu credeți că am uitat, iată și masa de prînz de la cantină în ziua de sîmbătă 14 februarie:

Felul întîi: ciorbă de paste făinoase.

Felul doi: cartofi cu carne și murături.

Desert

Toate ar fi fost bune dacă nu mă frămînta o întrebare. Din poartă, privind încă o dată imensa curte și careul mașinilor, mi-am zis de ce, cu puțină cheltuială, nu se amenajează niște magazii protectoare pentru aceste delicate vapoare argintii care sînt combinele „Semănătoarei", pentru că la ploi și la viscol, fragilele viori industriale sînt expuse ruginii, că doar din fier sînt făcute. Să ne mai gîndim la treaba asta, ce spuneți tovarăși de la stația de mașini și tractoare Ulmeni?

Treapta unu

Șoseaua duce undeva în fundul ținutului. Pămîntul pe aici are o culoare leșioasă, ca soda. Nenea Lupu, șoferul, este nemulțumit. De ce nu pun „frații ăștia" niște pomi pe margini? Iți obosesc ochii să tot privești atîta cîmpie. Are dreptate. Pomii înseamnă verdeață, umiditate și, dacă vreți, și puțină variație în peisaj. S-ar mai stinge atîta nisip, pămîntul ar căpăta o culoare mai întunecată.

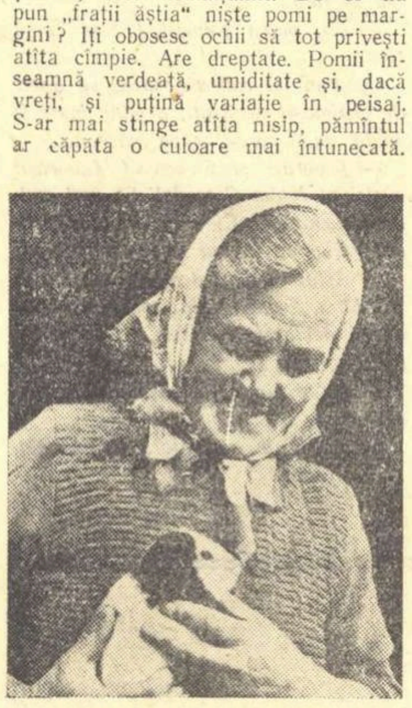

Mi-ar place cîteva păduri tinere sub cerul ăsta strălucitor, cu pojghiță.

Meditam. Drumul urcă. Din sută în sută de metri, panouri proaspete de tablă, atunci vopsite:

ȚĂRANI MUNCITORI, MUNCA IN COLECTIV VĂ ASIGURĂ O VIAȚĂ IMBELȘUGATĂ!

Pe o colină dulce, între plopi sonori, mișcați de o adiere rece sau de curentul Dunării care se strecoară undeva în dreapta noastră, tîriș, secret, ca o fiară, un conac cu turlă aducînd cu vila doctorului Minovici din fața Mioriței. Un **Treinasuri** local veghea de acolo, probabil, munca argaților cu luneta. Din cerdacul acoperit cu țiglă veche, se vede pînă în Bulgaria! Mai departe: case joase de lut, numeroase. Unde veți auzi că exista apă curentă și electricitate înainte de revoluția socialistă în Romînia, să știți că numai la zece metri în jur, regimul democrației populare a moștenit cea mai josnică sărăcie, ceea ce se numește sărăcia lucie. Cărămizile mîndrului conac, țiglele, curtea, pomii aliniați, aduși de cine știe unde, pentru că aici e patria salcîmului, grădina cu ifose orientale, electrica cu fir tras numai în deal, pavajul curții mîndre, magaziile aerisite, toate însemnau, numai cu cîțiva ani în urmă, sudoarea miilor de oameni de pe aici. Am văzut cîteva țări străine și mă gîndesc că acolo, în țări mai dezvoltate industrial revoluția socialistă n-ar avea nevoie să ia totul de la început, să înfăptuiască atîtea lucruri (deși e vorba de un teritoriu evident mai vast) cîte trebuie să se înfăptuiască încă aici la 60 de kilometri de București! Tone de hîrtie au fost acoperite cu litere mărunte, slăvindu-se isprăvile de neuitat săvîrșite de niște potentați degenerați, care nu-și cunoșteau bine nici limba maternă. Au curs mări de vin și s-au aruncat în văzduh miliarde de cuvinte. Cine ne-ar fi văzut de la depărtare, cine ar fi privit metresele beneficiarilor exploatării aruncînd aurul romînesc pe mesele de la Monte Carlo și de la Biaritz, ar fi crezut că Țara Romînească este vestitul ținut al mierei și al laptelui, al cîinilor cu covrigi în coadă. Și priviți aici! 60 de kilometri de București! Abia de zece ani se ridică ziduri de cărămidă și în casele făcute „în general" din chirpici, după cum ne asigură Enciclopedia Romîniei, pătrunde lumina electrică și muzica. Sub drumul pe care-l străbatem, o conductă de metal duce pînă la Mînăstirea, altădată locul încîntărilor unui suveran a cărui amintire trebuie blestemată mereu, apă potabilă, apă curentă, cum i se spune apei care căra în canaluri lăturile regale!

Stancea, sat prizărit, fără cinematograf, fără cămin cultural, înseamnă pentru mine: treapta Unu. Gospodăria colectivă **Steagul Roșu** este întemeiată în 1956. Are un teritoriu de 146 de ha și aici muncesc circa 50 de familii. Este condusă de un țăran mijlocaș de 50 de ani: Vasile Pe Sandu, cum îmi silabisește el numele, văzînd creionul și hîrtia din mîna mea. E un țăran înalt, cu spete, cu un ochi descîntat, cu o mustață ca un ghem de sfoară de zmeu. A avut cinci hectare de pămînt, cai și căruță. Față de alți oameni — și unii dintre ei sînt aici, lîngă mine — era oarecum pricopsit. S-a gîndit ce s-a gîndit, s-a certat cu nevasta, nu un an, nu doi, vreo trei, și, în cele din urmă, a pus piciorul în prag. El este primul țăran din sat care și-a dat seama că drumul prosperității începe de la unirea mai multor brațe de muncă.

Privesc în jur. Sediul gospodăriei nu este prea arătos. Oamenii sînt la început. Au zugrăvit totuși zidurile, au o sobă de teracotă și chiar niște bănci. Au ridicat anul trecut un grajd pentru vite și niște magazii cu o capacitate de 20 de vagoane, un saivan pentru 300 de oi, o fierărie și 3 puțuri. Au o grădină de zarzavaturi al cărei teritoriu trebuie mărit anul acesta și... să nu cred eu că nu-i frămîntă multe ambiții. Ne așezăm gospodărește la masă. Ia s-o luăm metodic, că mie îmi trebuie cifre. Eu fac o anchetă. Vreau să arăt ce a adus munca în colectiv acestor oameni simpli, care-mi vorbesc cu atîta convingere despre ceea ce au realizat într-un timp atît de scurt. (Doi ani pentru o gospodărie atît de mică nu înseamnă mai nimic).

Gheorghe Cristea, un Decebal cu buza ca ștevia uscată, cu un obraz colțos și o pleoapă rebelă, mă privește serios. Are un glas solemn și-mi place cum ține pumnul pe masă, cum ar sparge ceapă. Intre sprîncene, o dungă apăsată, dincolo de ea, o frunte largă și părul tuns scurt, ca romanii. La tîmple, o măzăriche în păr. Dacă avea pămînt? Avea ca și cînd n-ar fi avut. 3 hectare de baltă. Ce punea, lua apa. 9 copii și sărăcia. Lucra cu ziua la cei mai bogați. O mîncare să te fudulești că ești sătul, dar să-ți ghioraie mațele, și cîțiva lei, aruncați acolo. Cu mîinile lui negre, arse de arșiță, a pus în pămînt orez și a stat ani de zile cu picioarele pînă la genunchi în apă. Are șalele lăsate și o suferință ascunsă în priviri. Sigur că n-a înțeles de la început ce-i „aia" colectivă. Vezi dumneata, s-a lucrat cu popii și cu jandarmii, cu sfînta bucățică strămoșească de glie și el, om simplu, de unde avea să știe cum o să-i fie mai bine? Numai faptul că și-a putut cumpăra un fular tărcat de lînă de la Oltenița a fost de ajuns ca să-și dea seama că s-a schimbat ceva în viața lui. Eu nu am de unde să știu cîtă umilință au ascuns zidurile astea de lut, „făcute în general din chirpici". In 1958, a primit pentru munca lui: 1340 kg. grîu, 1140 kg. porumb, 3 duble de fasole, 100 kg. de sămînță de floarea-soarelui, 200 kg. de cartofi, 1360 de lei, 900 kg. de legume. Deocamdată nu e cine știe ce. V-am mai spus, la Ceacu țăranii au adus acasă cîte 7 tone de cereale și cîștigă și cîte o mie de lei pe lună. Dar aici e treapta Unu. Aici oamenii sînt la început. Nu mai fuge nimeni de urs în zilele noastre (ursul fiind perceptorul). Pe masa fiecăruia, stă în fiecare zi o pîine mare, coaptă bine, s-o pupi!

Ion Stan are 25 de ani. A terminat armata. Să nu fie căciula brumărie purtată pe o parte, tinerește, și fularul strîns sub bărbie, à la Yves Montand, l-ai crede învățător. Are o față să spargi nuca în ea și o sprînceană de te omoară. Gură mare, sănătoasă, de apăsat, și gestul rar, stăpînit. A fost cioban. Cel mai sărac om din sat. Cînd s-a însurat, a căpătat un pogon de pămînt de la socru, de pricopseală. Rîde galeș. Ehei, pe cîți i-a rugat el...

Il întreb: cît scoteai cu spinarea? (Că te văd mare și apucat). Vreo 300 de kilograme de grăunțe. Ce să vinzi, ce să mănînci? Ce să dai perceptorului? Și anul ăsta care a trecut? Dacă vreau să scriu ce-mi spune dumnealui? Scriu. Intîi și întîi, că și-a făcut o casă cu două odăi, că are un copil de acum. Pe urmă a luat vreo 2400 de kg. cereale, grîu și porumb la un loc, niscai fasole, niscai cartofi, ceapă, floarea soarelui, zarzavat și bani. Sigur că nu faci gaură în cer cu ce parale iei în mînă, dar mai vinzi, că pîine e destulă!

Incăperea s-a umplut de lume. Au mai venit Dima Milian de 19 ani, băiat ca de oraș, cu armata nefăcută, de-al gospodăriei, cară, sapă, aduce, alde Șchiopu Gheorghe, om bătrîn care a văzut multe la viața lui, rumîn țeapăn, cu un ochi rostogolit la stînga și-o mustață vrabie, zici că acum fuge de pe buză, Toma Gheorghe, Gorea Marin și Radu Gheorghe. Restul, fără nume, grămadă în spatele meu.

Ascult. Păi, noi la **Steagu'** avem deocamdată 18 cai și 99 de oi, 15 scroafe și-un vier. De ce n-am început-o mai devreme? Ca omu'prost. Te uiți la cai. Ai tăi sînt... (Vorba cronicarului: ce te faci, dispare calul și vine scarbavnicu' de oraș cu mașini la sat și e prăpădenie! Ah, dulcii noștri semănătoriști, care trebuiau tăiați de mîna dreaptă, să nu mai scrie, să nu mai exalte plugarul harnic ce aruncă teatral grăunțe în pămîntul vegheat de Dumnezeu cel mare și îndurat...) Uite, caii ne-au ținut, caii și muierili...

— Nu-i nimic, să vă trăiască!

— Și dumneavoastră... Cum ziceam. Ce-mi trebuia mie, dom'le. O luam binișor la patru, cum sta noaptea să plece, și pînă seara la opt nu mă mișcam de pe loc. Mă ținea pămîntul, necuratu', că trebuie să-l oblojești, să te porți bine cu el, că altfel nu-ți dă, și dacă nu-ți dă, n-ai, și dacă n-ai, mori sau mai rău, ceri. Mă auzi dumneata pe mine?

— Te-aud!

— Bine atunci. Pă cînd acum... Tot așa mă scol, încă m-am boierit, pînă nu-mi bate soarele-n geam, nu ies în curte. Stau ce stau. Vine brigadieru' și măsoară. Zice: gata! E 12. Poți să pleci acasă. Aș mai face ceva, că nu-mă-ndur. Da'poți? Că nu poți. Și-atunci o iau lipa-lipa. Mă uit în sus, să scrii, te rog, soarele-n creștet, trag un somn, îmi pun o palmă undeva și mă plimb. Mă duc la ferma de stat. Ca să muncesc individual nu mă primește...

— Bine ne face, zice Ion Stan de alături.

— De ce, că ar mai ieși un ban...

— Ar ieși, ar ieși, dar dumiile-voastre nu vreți să faceți contract colectiv, ci de unul singur. Ori inginerii ăia de la fermă, dorm? Că nu dorm...

Aș mai vrea să știu cum stăm cu neștiința de carte? Păi să-mi povestească dumnealui, socotitorul Costică Gheorghe, care a fost la recensămîntul din nu știe ce an. Numai din Stancea și Clinciu, adică din 2013 suflete, erau 500 de analfabeți. Acum, tineri, bătrîni, știu să scrie. Și pentru că tot e de față și pare mai informat, aș vrea să aflu dacă există casă de naștere? Cum să nu, la Spanțov (2 km depărtare). Și vin femeile? Vin, că

COLECTIVIZAREA IN REGIUNEA BUCUREȘTI

(pe raioane, la aceeași dată)

RAION CĂLĂRAȘI	58,16 %
RAION SLOBOZIA	60 %
RAION URZICENI	30,87 %
RAION LEHLIU	21,42 %

COLECTIVIZAREA IN REGIUNEA BUCUREȘTI

date culese pînă la 13 II 1959

		familii	suprafețe
GOSPODĂRII COLECTIVE	258	46.187	164.938 ha.
COOPERATIVE DE PROD.	16	1.899	6.401 ha.
INTOVĂRĂȘIRI AGRICOLE	1.944	239.927	550.450 ha.

Satele au început să ia încă de mai multă vreme aspectul unor orășele mici, cu magazine universale, cămine culturale, policlinici și cinematografe cu firme luminoase de culoarea cernelii. Deasupra acoperișurilor de țiglă, spre Oltenița, punct situat la 60 de km. de București, deci în bătaia turnului de televiziune din Capitală, se pot zări rețele întregi de aluminiu care captează transmisiile directe ale spectacolelor teatrale. Joi seara, colectiviștii din Valea Roșie au vizionat Văduva veselă, azi, vor asista la spectacolul Hangița de Goldoni. A dispărut în mare parte aspectul mizer al satelor de șes, așezări sordide, îngrămădiri de clădiri de paiantă și lut cu acoperișuri de stuf trecut prin vreme. Oamenii au renunțat de mult la izmana tradițională, la

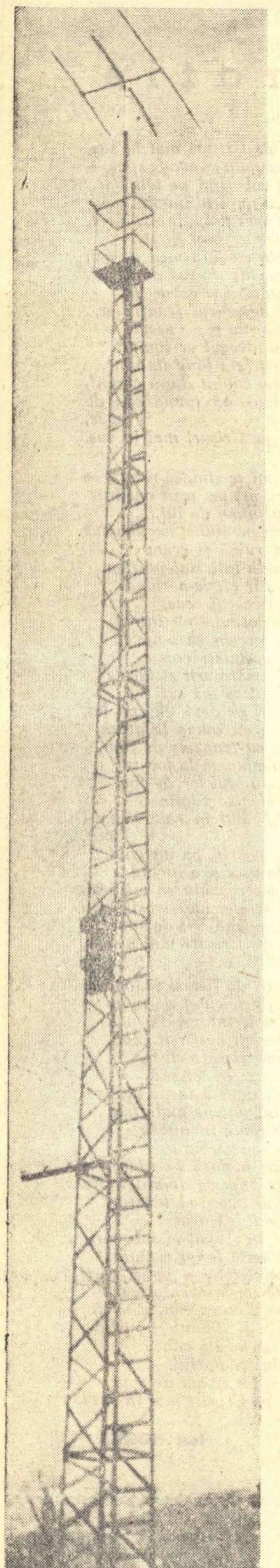

COLECTIVIZA, colectivizez, vb. I. Tranz. (In perioada dictaturii proletariatului) A uni de bunăvoie principalele mijloace de producție pentru folosința colectivă, ca bază a proprietății socialiste-obștești; a transforma, a reuni în colectiv. *Veriga principală a mișcării colhoznice este artelul agricol, în cadrul căruia sînt colectivizate numai principalele mijloace de producție.* (Ist. PC (b) 430) * Refl. pas. *Țăranii colectiviști pot să hotărască în adunarea generală ca la intrarea în gospodăria colectivă să se colectivizeze și animalele de producție — vaci și oi — care depășesc numărul prevăzut în statut pentru a rămîne în proprietate personală* Stat. Gosp. Agr. 12

COLECTIVIZARE, *colectivizări*, s. f. Acțiunea de a colectiviza un bun obștesc; unire de bunăvoie a principalelor mijloace de producție pentru folosința colectivă, ca bază a proprietății socialiste-obștești; reunire în colectiv. *Colectivizarea agriculturii e posibilă numai în baza liberei consimțiri a țăranilor. Cînd țărănimea va trece la colectivizarea agriculturii, atunci, în baza colectivizării masive, va deveni posibilă deplina lichidare a chiaburimii ca clasă.* Gheorghiu-Dej, ART. CUV. 295. *Colectivizarea deschide un cîmp larg pentru avîntul puternic al productivității muncii țărănești, pentru creșterea neîncetată a bunăstării materiale și a nivelului cultural al țăranilor.* LUPTA DE CLASA, 1953, nr. 3—4, 91. (din Dicționarul limbii romîne contemporane).

ȚARA

128 INTERVIURI IN 8 GOSPODĂRII COLECTIVE

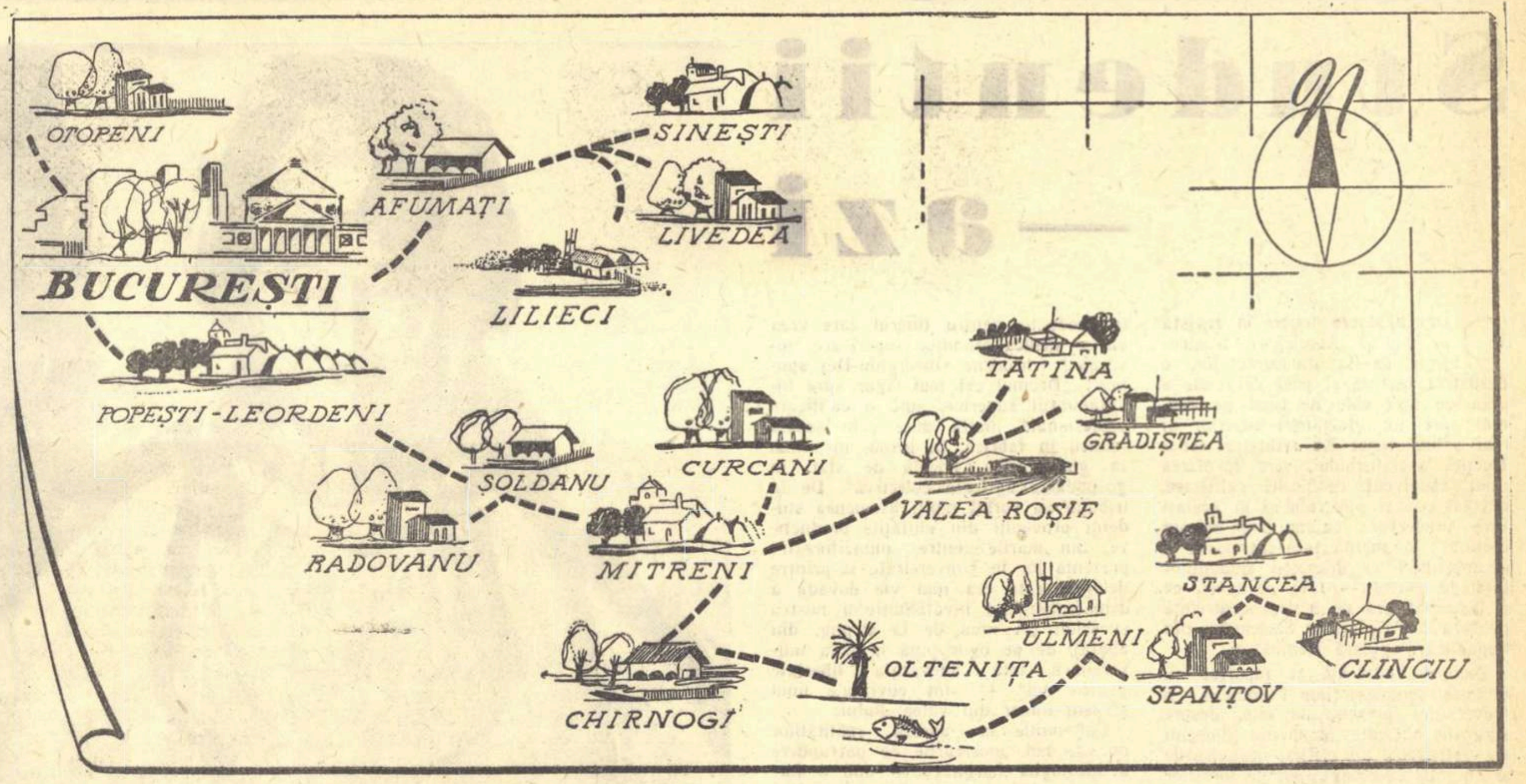

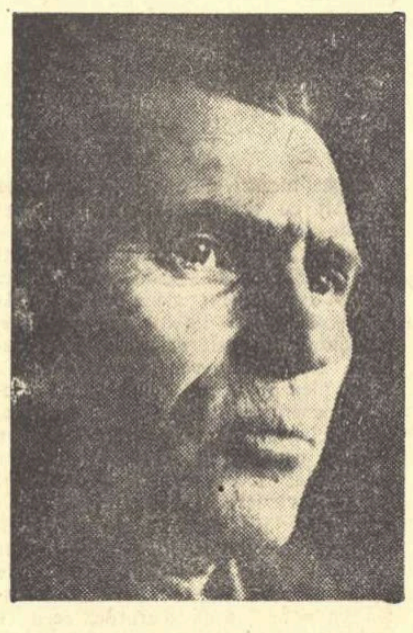

s-au învățat. (La ieșirea din sat, am trecut pe aici. In salonul încălzit, am găsit două mame sub supravegherea unei îngrijitoare). Și cămin cultural cînd vă faceți?

— Avem, tot la Spanțov.

— Nu la Spanțov, unul aici, de-ai dracului... Ei?

La Clinciu

Costică Gheorghe, om umblat, cu servietă la subțioară și-un obraz de cumnat, roșu ca tulburelul, cu un basc cum erau calotele baloanelor din romanele lui Jules Verne și un raglan gri, ieșit la soare sau mîncat nițel de drumuri, se urcă în mașină lîngă noi și nu mai spune nimic. Să venim la gospodăria agricolă **21 decembrie.** Venim. Nu-i departe. Doi kilometri.

Același drum siv. Dezvoltarea peisajului amuțește. Iarna a aruncat un disc alb imens peste pămînt. La cîțiva kilometri, în dreapta noastră, dormitează dealurile scunde ale Bulgariei; lei regali de pămînt, pe labe obosite, aruncate pînă în Dunăre.

Sediul G.A.C.-ului din Clinciu îmi spune de la început că aici am trecut la treapta a doua. E mai spațios, mai luminos, mai cald. Ne întîmpină tovarășul Gheorghe Nedelea, președintele gospodăriei, un bărbat de 47 de ani, cu părul cărunt, cu nelipsita mustață a celor din ținut. Ne așezăm. A intrat și șoferul, nenea Lupu, care ascultă cu o curiozitate mereu crescîndă la răspunsurile țăranilor. Sînt de față: Cristache Petrovici, secretarul organizației de bază, Golea Ion, Constantin Tudor, Panciu Filipache, Constantin Gheorghe, Ivan Piciorus, Florea Ce Pușcă, Costică Gheorghiță, Tudorache Constantin și alții. Ne facem loc unii altora și ne apucăm la vorbă.

Gospodăria are un teritoriu de 356 de hectare și cuprinde 142 de familii. A fost înființată în 1953. Avere socială, ca să spun așa: 42 de cai, 220 de oi, 28 de scroafe și un vier, 32 de căruțe, 21 de pluguri, 8 prășitori, 9 grape, 4 marcatoare de lemn pentru semănarea porumbului în cuiburi.

(— Ce-i, domnule, cu semănatul ăsta în pătrat? — Ehei, are și el chichirezul lui! Aduce... — Aha!).

Pe ușă intră un romîn cît o dimineață, cu căciula pungă, cu mîinile vîrîte în buzunarele saricei de culoarea șobolanului.

— Bună ziua.

— Bună ziua. Stai și dumneata co'ea și spune...

— Ce să spun?

— Cum ți-era cînd erai individual...

Omul se așează, se uită împrejur. Nu-i place să vorbească de asta.

— Ei, era bine, zice într-o doară.

— Bine, pă dracu', sare altul.

— Așa ziceam noi...

— O dreseși.

— O dresei. Domnule dragă, dacă vrei să știi dumneata, am fost niște proști. Eu abia anul trecut am intrat în colectivă.

Pune căciula alături, cum ai așeza o lampă, cu grijă, să n-o clatine.

— Da. Mă uitam la ei (gest rotund). Dè, că n-o să vă meargă... Și uite-mă...

— E mai bine?

— E mai bine, dar nu-mi vine s-o spun că mi-e rușine de mine.

— Lasă, mă nea Ilie, că dumnealui nu te scrie...

Cristache Petrovici, picat mai tîrziu, tace ce tace și pe urmă se dă mai aproape. Se poartă altfel. Are o scurtă croită bine și un fular albastru cum îi sînt ochii meditativi. Ca și președintele Gheorghe Nedelea, e membru de partid din 1945. E născut aici, în Clinciu. Ii privesc fruntea de un pogon, tăiată de cărări și-l ascult. A fost întîi croitor și pe urmă s-a întors în satul lui, săturîndu-se de ac și de mosor. Vorbește cu blîndețe, pe unii care sînt de față îi ceartă fără să-i privească, cu spatele:

— A fost greu, tovarășe. Unii dădeau cu pietre în noi și, uite-i, acum sînt aici. Ba, eu îi mai și spun tovarășului președinte, cînd intră mai multe familii în colectivă: Mă, nea Nedelea, hai, mă, să le dăm cîte o găleată de țuică, să pomenească și ei că stau alături de noi.

Nu mai departe, acum cîtva timp au intrat în gospodărie 27 de rudari împroprietăriți în '45, cu pămînt cu tot. Nu le mai place nici lor să rămînă deoparte. S-au închis pădurile, au simțit și gustul tihnei. Se mai duc ei, vara, să se uite la frunză, dar le trece (parcă nouă nu ne place, ne place...).

— Și sînt muncitori? Că după cîte știu eu...

— Cum nu! Imi pare rău că vorbiți așa...

— Nu se mai ceartă ei între ei, pentru vreo femeie?

— Să nu cauți la ei un cuțit ca să-ți ascuți un creion, că nu găsești...

Socotitorul Costică Gheorghiță, gălățean, om de la Dunăre, de știe să „pună problemele" cum trebuie, mă ține la curent cu planurile pe '59 ale gospodăriei. Și-a scos raglanul și a rămas într-o haină de catifea reiată, de culoarea ba a prazului, ba a iodului, ba a iederii proaspete.

— Avem nevoie de un inginer agronom. Treburile încep să ne depășească, tovarășe. O să facem în anul ăsta o magazie pentru cereale, cu o capacitate de 20 de vagoane și un porumbar cu o capacitate de 50 de vagoane. S-au înmulțit păsările și ne mai trebuie cîteva cotețe. Bașca albinăritul. Oile s-au înmulțit și ele. Ar fi bun un saivan mai larg. Oamenii au început să priceapă că legumele aduc parale frumoase. O să irigăm un teren destul de mare. Numai porcii ne-au adus aproape 20.000 de lei cîștig. Avem și greutăți. Teritoriul gospodăriei este împărțit în 6 trupuri de pămînt de cîte 50—60 hectare. Uneori stația de mașini și tractoare de la Ulmeni întîrzie cu arăturile de toamnă, dar îi credem și pe ei, ce, parcă numai noi sîntem? O să plantăm pomi roditori și o să înmulțim numărul stupilor...

Expunerea este făcută anarhic, dar îmi place entuziasmul general. Unde se încurcă, oamenii din jur îl ajută:

— Da p-aia n-o spui?

— Ca urmare a Expunerii tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, se va trece la extinderea cultivării sfeclei de zahăr. Terenul e prielnic. De la 10 hectare la 15 hectare, cum scrie în planul gospodăriei. La floarea-soarelui, suprafața cultivată se va extinde de la 11 hectare la 20 de hectare...

Un fenomen interesant este faptul că munca echipelor de lămurire nu se mai lovește de rezistențele inițiale. In gospodăriile colective au început să intre țărani care au și cîte 6 hectare de pămînt, cum e cazul lui Dima I. Marin din Clinciu. Procesul nu se va opri bineînțeles aici, pentru că mai sînt și unii cu cîte 10 hectare, mai îndărătnici, dar se speră că vor fi convinși și ei de rezultatele obținute pînă acum de săracii de altădată.

Dau să plec, dar oamenii n-au terminat. 5 colectiviști tineri au primit loc de casă (cîte 1300 de metri pătrați), conform hotărîrii plenarei C.C.-ului. Oamenii sînt necăjiți de prezența lămpii cu gaz. Anul acesta vor electrifica satul prin autoimpunere. Trasul curentului costă destul, dar asta nu-i sperie. Mai vor să ridice o școală cu patru clase, pentru că numărul elevilor din cătun a crescut la 220. Au țiglă, au cărămizi, după cum se vede au și bunăvoință. O vor face. Ar vrea și o sală de ședințe, să nu mai meargă pînă la Spanțov. Uite, la Grădiștea. Tot prin autoimpunere s-a ridicat un cămin cultural, la Tatina o școală mare, și asta numai în comuna Spanțov care deocamdată are abia 4 gospodării colective. Să trec eu peste cîțiva ani pe aici. Am să trec neapărat...

Discuțiile continuă. Dacă nu aș vedea cum seara își așază perdele întunecate pe geamuri, n-aș mai pleca. La G. A. C.-uri muncesc cu rezultate bune. Se dezvoltă sentimente noi, tovărășești și o mentalitate tot mai apropiată de concepția socialistă despre om. Membrii gospodăriilor au început să înțeleagă foloasele unei munci științifice, organizate. Prezența, în vecinătate, a gospodăriilor de stat, este un exemplu pentru țăranii individuali. Se tinde către o specializare. S-a trecut la o muncă mai rafinată.

Plecăm. Am fi vrut să ne oprim puțin și să asistăm la ședința care avea loc în localul Sfatului Popular din Spanțov, ședință condusă de către un delegat al C.C.-ului, dar timpul nemilos ne reclamă în altă parte. Ne strîngem mîinile cu prietenie. Tovarășul Nedelea cununa în seara aceea și i-am urat petrecere frumoasă.

Treapta a treia

Seară. Sub cauciucurile automobilului, se sfărîmă gheața subțire. Dinspre Ulmeni, aceeași ceată de tractoriști negri, pe biciclete. Ne salutăm fluturînd mîinile. Pe șosea, țărani grăbiți. Se întorc de undeva. Unde sînt opincile legendare? Toți bărbații poartă cizme de cauciuc și picioarele lor, strînse pe pulpă cu o stofă aspră de pantalon, par vîrîte în niște ascuțitori de creion.

Pe un gard, un afiș:

ASTĂ-SEARĂ, SEARĂ DE BASM

Ca în Creangă. In fața porților, femei înalte, cu obrazul pur. Au paltoane croite orășenește. Sub stofa albastră, vulpi roșcate. Pe cîmp, iarna asta căznită a mai lăsat ici-colo malacoave albe de zăpadă.

Comuna Valea Roșie e ascunsă undeva, după un șold de pădure tînără. Drumul cotește mereu. Un cioban îl dirijează de pe pernele din spate ale mașinii pe nenea Lupu, care nu mai surîde.

Iată-ne în fața unui conac, cu cerdac aerian, suspendat deasupra unei curți vaste. Intrăm. Oamenii nu par mirați că ne văd.

— Bună seara, zicem.

Fotograful, înarmat cu un trepied de metal, îi hotărăște să ne bage în seamă, pentru că țăranul romîn modern știe ce-i aceea publicitate.

Vicepreședintele, Paceagiu Radu, după ce află pentru ce-am venit, cheamă cîțiva țărani în jur:

— Ia veniți, mă, mai aproape, luați cîte un scaun și spuneți lu' tovarășu' ăsta ce-am făcut noi...

Altfel vorbesc. Nu sînt sfioși ca prietenii mei din Stancea. Să-i auzi, ai zice că se laudă, dar nu-i așa. Despre gospodăria lor au scris pînă acum cîteva ziare. Colectiva este înființată în '950. Are 832 hectare și e compusă din 240 de familii. Aici cifra averii este mai lungă și mai impresionantă. G.A.C.-ul posedă 90 de cai, 34 de vaci, 526 oi, 90 de scroafe, 72 de stupi, 2000 de păsări, 36 hectare de grădină, 7 hectare de vie Hamburg, 10 hectare pomi fructiferi, 2,50 hectare de cultură de căpșuni, 2 motoare de 25 cai putere, 6 seceratori, 4 legători, o cositoare mecanică, 40 de căruțe, un autocamion propriu, 3 rutiere, o moară cu ciocănele. Oamenii au început cu 5 căruțe și 10 cai. Ca să se știe. Lista nu e completă: mai au 2 grajduri, 2 maternități pentru scroafe, un saivan pentru oi, o magazie cu o capacitate de 100 vagoane și una cu o capacitate de 15 vagoane, un pătul cu o capacitate de 15 vagoane, 2 ateliere de fierărie și tîmplărie, 2 garaje, 3 remize pentru animale, o puiereață, o basculă, o cramă, o prisacă și o stație de amplificare cumpărată cu banii întovărășiților. Toate ar fi cum ar fi, însă le mai trebuie și electrică. Costă destul, dar nu se lasă pînă nu-și trag fir în casă, fiecare. Unde mai zici că or să poată atunci să aibă și cinematograful lor. Au virat 125.000 lei I.R.E.B.-ului și statul pune restul. Toată lucrarea face ca la un milion. Dacă o să fie nevoie, mai vînd și niște grîu...

Aș vrea să aud cum stau cu cîștigurile. Președintele rîde, se uită la contabilul șef, un tînăr cu strungăreață:

— Ia spune, mă, dumnealui, trage scaunu' ăla mai aproape, că nu ești mort...

Colectivistul Costache Aurică a făcut, din cîștigul lui și al familiei, 3 case, numai anul ăsta. A vîndut un vagon de porumb și-a cărat în comună 4000 de țigle.

— Cărau autocamioanele de la el ca de la siloz!

In '58, Lazăr Năstase (patru perechi de brațe cu ale lui) a scos 6000 kg. de cereale, 5000 kg. furaje, 2500 kg. zarzavaturi, 50 kg. brînză, 20 litri ulei, 200 kg. fasole, 500 kg. cartofi, 200 kg. ceapă, 10 kg. lînă și 4500 lei. Luate una lîngă alta, la o socoteală sumară, a scos 27.000 lei într-un an, adică circa 2500 lei lunar, lucrînd numai 8 luni din 12.

Colectiva are un inginer agronom, care ține cursuri de agrotehnică, plătit, se pare, din bugetul gospodăriei. In '59 vor face o îngrășătorie de porci, vor pune încă 3 hectare de vie nobilă, 3 hectare de sfeclă, vor face o irigație care le va aduce 80.000 de kg. de legume la hectar și vor scoate cîștiguri suplimentare la struguri și țuică, așa cum au scos anul trecut (circa 44.000 lei).

60 la sută din colectiviști și-au construit sau și-au refăcut casele. Nu există țăran să nu aibă difuzor. Fondul de bază al gospodăriei a ajuns la suma de 1.420.000 lei. Munca de lămurire pentru atragerea restului de țărani rămași în afara gospodăriei continuă. Prin căsătorii, mulți dintre individuali au ajuns întovărășiți. Problema principală, îmi spune vicepreședintele, este aceea a pămîntului. Anul trecut a fost introdus sistemul brigăzilor complexe. S-a evitat specializarea îngustă și s-a mărit interesul pentru scoaterea unor producții-record. Intrecerea capătă o înfățișare aproape sportivă. Fiecare este în felul acesta obligat să știe de toate: pomicultură, viticultură, zootehnie, apicultură, legumicultură și agricultură. Orice depășire a producției fixate în plan, aduce realizatorilor 30 la sută din produsele suplimentare. Fiecare brigadă are un buget propriu, unelte proprii, etc. Aci găsesc al doilea croitor care s-a lăsat de meserie și a devenit colectivist, pe Constantin Dumitrache. Om de 46 de ani, cam silnic la vorbă, îmi mărturisește în cele din urmă că din cîștigurile personale și-a luat țiglă pentru casă și 14 rînduri de cărți la copii (unul are 7 clase, altul 6 și al treilea nu știu mai cîte). Ar fi meritat să-l auziți cu ce mîndrie vorbea despre cele 14 rînduri de cărți...

Ilie Dumitrache, unul dintre conducătorii gospodăriei, om potrivit, cu o căciulă cît noaptea, se lasă împins mai în față. Este, după cum îmi spune, tatăl eroului Dumitrache Gheorghe al cărui nume îl poartă o unitate militară. Lîngă mine se înfige Dănilă Radu, alt colectivist care și-a făcut numai din banii cîștigați anul trecut două case: una pentru el, una pentru fii-său. Să le stăpînească sănătoși!

— Da' pă mine nu mă-ntrebi nimic, tovărășele? prinde sămînță de vorbă și vicepreședintele.

— Te întreb, tăticule. Ia spune...

— Păi fii-mea este secretara U.T.M.-ului de la „23 August" din București.

— Uite că n-am auzit. Da' mai bine să-mi explici dumneata mie, cum ați făcut de vă aflați înaintea altora...

— Intîi și-ntîi, c-am început mai devreme. Al doilea, că pă noi ne-au mîncat gușații. Aici au fost moșieri. Alde Dumitru Diculescu, alde Horia Bogdan, alde Lăzărescu, Teodoru și alții. Fiecare cu felia lui: 400 de hectare, 600 de hectare, să tot stai și să petreci... De chiaburi, ce să mai vorbim! Uite, noi ăștia pe care ne vezi, noi i-am făcut pe cîțiva, că ne dădeau pămîntul în dijmă. Ajunseseră de luau ei trei părți și noi o parte. Puteai să zici ceva, că nu puteai! Săracu', dacă n-are se vinde! Puneam inul, îl jumuleam, îl dam paie, p-ormă cara pămînt la Oltenița, bașca 5—6 zile de muncă iarna pă gratis! Ne puneau să le gunoim și nici de mîn[illegible] ne dădeau...

— Și ce s-a ales de ei?

— Unii au apucat-o care-ncotro, alții, ca alde Radu Ilie Bucîumăneanu, cîrciumar în Oltenița, au dat pămîntul colectivei și acum cară cu căruța la șantier, norocul lui c-a scăpat ieftin. Mă crezi dumneata ca aveam doi cai la trei familii?

— Te cred. Și-acum?

— Nu că mă laud, am casă, am păsări, cunun și petrec, și, uite, nu mai plec de-aici. O să mă lase nevasta, zice că ce, m-am cununat cu gospodăria? Da-mi place. Aici e clubu'. Mai vine, unu, mai vine altul, afli...

Să-i lăsăm. Nu mai e nevoie de nici un comentariu. In mașină, pe la mijlocul drumului spre București, nenea Lupu zice din întuneric:

— Domne, ăștia parcă-s vorbiți...

— Ei?

— Păi știi dumneata cît cîștigă portaru' ăl de păzește gospodăria?

— De unde să știu?

— 700 de lei în mînă, fără să mai punem la socoteală ce-i mai dă în grîu și alte alea...

Tare aș vrea să-i văd chipul!

E o noapte rece, cu lună. Cîmpurile sticlesc ca geamul. Sînt profund tulburat. Construim centrale atomoelectrice, arhiva națională de filme, locomotive electrice Diesel, teatrul de stat din Turnu-Severin, și aici, în întunericul cîmpiei, în cătune izolate, neștiute, cîte 50—60 de familii se mișcă în cele din urmă pe un drum comun, își lasă găina și ocolul și ridică un grajd, o remiză, o maternitate de scroafe, în același timp în care, la București se înalță blocuri noi sau la Săvinești montatorii strîng ultimele șuruburi ale motoarelor fabricii de fire sintetice. Comparate, realizările sînt la fel de însemnate. Omul acela, cu vorba ca sabia, mi-a spus un lucru de o însemnătate de care nu și-a dat seama. Țăranii se strîng laolaltă și transformă aceste sedii modeste, unele luminate încă cu gaz, în niște atenee, în parlamente sătești, unde se hotărăște soarta viitoare a păturii noastre rurale, pornite pe drumul unei vieți îmbelșugate...

Duminica

Gospodăria **Drumul lui Lenin** din Livedea este cunoscută în toată țara, fiind una dintre primele gospodării colective înființate în Romînia. Satul nu e arătos. Lumea apăsată s-a strîns în 1949 și a pornit la treabă cu pămînt puțin și mijloace modeste. Azi sînt înscrise în colectivă 115 familii. Suprafața de pămînt a întovărășiților atinge cifra de 560 hectare. Avere: 45 de cai, 20 de pluguri, 20 de boroane, 20 de prășitori, 3 semănători, o secerătoare, o cositoare, 50 de boi și 35 de vaci, 29 de scroafe, 2 vieri, 200 de oi, 10 berbeci, 100 de stupi, 5 hectare de vie, 10 hectare de pomi, 5 hectare de grădină, 4 hectare neirigate pentru legume, o casă de nașteri, un cămin cultural ridicat din banii lor, un aparat de cinematograf propriu, o creșă, o școală de șapte ani și o grădiniță de copii.

Cifrele mi le dă contabilul gospodăriei, singurul dintre colectiviști pe care l-am găsit la sediu. (Ceilalți sînt plecați la Lilieci, în apropiere, unde se întemeiează astăzi o nouă gospodărie). Alexandru Bițineanu, cu 2 perechi de brațe de muncă, a luat în 1958 la împărțirea veniturilor următoarele: 3600 kg. porumb, 3500 kg. grîu, 1000 kg. orz, 300 kg. fasole, 6 kg. lînă, 180 kg. brînză, 3000 lei, 6000 kg. furaje. A făcut două case copiilor la București. Are aparat de radio și aragaz. Niculae Anton, cu o singură pereche de brațe de muncă, a ridicat: 2400 kg. porumb, 2400 kg. grîu, 1000 kg. orz, 200 kg. fasole, 5 kg. lînă, 100 kg. brînză, 4000 kg. furaje și 2000 lei. Și-a făcut și el o casă cu 5 odăi, are, bineînțeles, radio și aragaz.

In 1959, gospodăria va clădi o sală pentru ședințe. Suprafața fermei o să se mărească cu 50 la sută și va mai fi ridicat încă un grajd pentru vaci.

Ieșim în curte. Satul pare pustiu. Viața la țară s-a schimbat mult. Altădată lumea ar fi fost, grămadă, la biserică. Astăzi, țăranii pioși de altădată colindă satele dimprejur și cheamă la ei pe cei nelămuriți încă, să le arate averea comună. Nu mai e o viață tihnită, patriarhală, dar nimeni nu regretă, pe drept cuvînt, liniștea de odinioară...

Punct terminus: Otopeni

Pădurea de la Sinești, ca o orgă de lemn îngropată jumătate în zăpadă, a rămas în urmă. Străbatem străzile Bucureștiului, în sens invers. La răscruci, copacii stopurilor, cu fructe pe o parte: crude-verzi și fructe coapte-roșii pe cealaltă, ne opresc din cînd în cînd. Soare. Primăvara vine cu pași ușori, de undeva din hotarele anotimpurilor. Ieșim din oraș. Șoseaua e pustie.

Gospodăria „1 Mai" - Otopeni pare mai degrabă un conac de țară, cu o curte vastă, cu grajduri și clădiri auxiliare. Ca și la Lilieci și Livedea: lume puțină. La început dăm de o femeie binevoitoare, zîmbitoare: tovarășa Ochea Ana. O cititoare a „Gazetei literare", cum aflăm cînd spunem pentru ce am venit. Pînă să mai vină altcineva, ne invită în cancelaria gospodăriei. Vorbește cu plăcere despre sine și despre oamenii de la gospodărie. Are 54 de ani și a fost 30 de ani funcționară, o intelectuală deci. A venit după fiul său de la Corabia, aici. Locuiește în incinta gospodăriei, unde a căpătat casă. La început a făcut o muncă administrativă, dar într-o zi s-a plictisit de hîrțoage. Este fiică de plugar și-i place munca manuală. A creat o crescătorie de cobai care aduce venituri însemnate colectiviștilor. Numai anul trecut animalele vioaie, albe, cu ochii portocalii, pe care le vedem cînd coborîm în subsolul clădirii, au adus oamenilor de aici suma de 114.000 lei.

Pe ușă intră vicepreședintele gospodăriei, Marcu Grigore. Vine de la grajduri și pentru că mai are încă destulă treabă de făcut, abia îl convingem să stea puțin jos, pe banca de lemn de lîngă noi, și să ne spună cîte ceva. E un bărbat de vreo 40 de ani, cu un obraz întunecat și doi ochi bănuitori. Cînd află că sîntem ziariști, devine binevoitor. Gospodăria „1 Mai" a luat ființă în 1956, doar cu 16 familii. Astăzi, numărul acestora a crescut la 67. Suprafața G.A.C.-ului este de 118 hectare. Avere: 14 cai, 9 căruțe, o vînturătoare, un trior, o morișcă de porumb, două autocamioane cumpărate din banii colectiviștilor, 296 oi, 170 miei, 19 vaci, 9 vițele, 2 tauri, 5 viței, 23 scroafe, 2 vieri.

In numai doi ani de muncă în comun, unii dintre colectiviști au reușit să-și facă noi case, din cărămidă, cum mi se precizează. Despre asta pot să-mi vorbească Ionescu Alexandru, Stanciu Alexandru, Costea Ion, Niculae Constantin și chiar vicepreședintele. Este semnificativ faptul că ei au fost cei mai săraci oameni din împrejurimi.

Telegrafia fără fir a satului funcționează cu precizie. Copiii au dus vestea pe ulițe că în curtea spațioasă a sosit un automobil. In cîteva minute, încăperea se umple de oameni.

Năstase Grigore a primit în 1958: 900 kg. de grîu, 900 kg. de porumb, 450 kg. orz, 6 kg. lînă, 42 kg. legume, 3000 kg. furaje, 25 kg. țuică, 15 kg. struguri. Are acasă o vacă, aragaz și radio. Imi spune cu mîndrie că poate să stea un an și jumătate acasă fără să muncească, pentru că are podul plin. E un om roșcovan, cu părul scurs pe lîngă urechi. Nu scoate mîinile din buzunare. Se aprinde repede, ca o petardă. Iși aduce aminte că n-avea lețcaie și că slugărea Bucureștiul pentru o bucată de pîine. Il întreb de ce nu s-a ajuns încă la o colectivizare completă? Pentru că oamenii de pe aici au servicii în București și fiindcă înțeleg mai greu avantajele muncii colective. Acum au început să vină buluc, văzînd că, deși '58 a fost secetos, totuși le-a adus, celor din gospodărie, venituri însemnate.

— O să fie și vremea aia cînd o să se roage ei de noi să-i primim. Acum n-avem ce le face, cu sila nu poți să-i bagi binele în casa omului. Lasă-i...

Năstase Grigore este unul dintre cei 6 comuniști ai gospodăriei și aprinderea lui îi face și pe ceilalți mai vorbăreți. Mlădinescu Pavel, cu două perechi de brațe de muncă, a realizat în anul trecut 600 de zile-muncă. N-a avut nici măcar o curea de pămînt la intrarea în colectivă. Din cei 78.000 de lei cîștigați anul trecut, și-a cumpărat loc de casă și și-a clădit cîteva odăi.

— Pentru că, vezi dumneata, îmi explică, un colectivist și dacă ridică un pai sau duce o găleată de apă de ici pînă colo, este plătit. Nu pierde nimic, dimpotrivă...

Stanciu Constantin, om mai tînăr, mai șiret, mai comedian, mai șovăitor, se lasă greu ispitit.

— Ia spune, mă Stanciule, că tu abia anul trecut ai intrat în porție.

— De, domnule...

— Haide, haide, că-ți curgea izmana și se uitau perceptorii la tine, ca la sfîntul soare. Mușteriu bun ce erai...

A avut un pogon de pămînt. Scotea nici cît să te saturi două luni. Anul trecut, muncind singur, a ridicat cîteva mii de kg. de cereale, ca să nu mai punem la socoteală lîna, țuica și vinul cuvenit, furajele și altele.

— Ai dat de bine, îl ceartă Ionescu Alexandru, al treilea croitor rural care și-a abandonat meseria ca să devină colectivist, întîlnit în raidul acesta. Ai 500 de lei pe lună, bani în mînă, unde mai pui podul plin! Și faci pe-al dracului...

Și după aia se întoarce spre mine:

— Eu mi-am făcut într-o vară o casă ca o icoană, vine lumea la mine ca la urs, să se uite. Am dat dracului acul și cresc porci. Nu-i o treabă ușoară. Uneori dorm cîte trei zile aici, nu mă mișc, dar îmi place. Am cărat 5 tone de grîu și porumb. Am mai vîndut. Vreau să-mi iau televizor, să moară Otopenii, na!

Croitorul nostru are un obraz sănătos de popă de București și o buză spășită de spus cîntece. Pare iute la treabă, dar și bun la petreceri, adică așa cum îi stă omului mai bine. Optimismul lui e contagios.

— Ia să zică nea Anton, cît a scos el pe lună anul trecut...

— 2100, zice acela simplu.

Nenea Lupu, care nu mai stă de loc pe afară, privește gînditor mulțimea zgomotoasă din jurul nostru. Cred că pe drum o să-mi dea sugestia să ne tragem la țară, să creștem cobai...

Inchid carnetul. Am stat de vorbă cu peste o sută de țărani în timpul acestor zile. Am vizitat 8 gospodării colective. Nu pot să scriu despre toate și despre toți oamenii întîlniți. Mă întorc la București cu un sentiment de încredere. Săracii de altădată, strînși laolaltă, cîte 50, cîte 100, sînt cei mai minunați propagandiști ai socialismului la sate. Există semne numeroase și asta am simțit-o pretutindeni, că desăvîrșirea colectivizării este o chestiune ce se va înfăptui foarte curînd. In anii trecuți, se primea un număr de cereri de înscriere în G.A.C.-uri de trei sau patru ori mai mic decît anul acesta. Și cei mai îndărătnici au înțeles că singurul drum pentru o viață fericită, pentru ridicarea din mizeria seculară, este drumul colectivizării.

Și dacă mă întrebați: Cum este viața la țară? O să vă răspund: Este o viață frumoasă. Și ce cred, așa, în general?

Cred că e bine!

Terenuri desțelenite în regiunea București pînă la 1 ianuarie 1959:

3.047 ha.

COLECTIVIZAREA IN REGIUNEA BUCUREȘTI

(situație generală, la aceeași dată)

COOPERATIVIZAT	64,1 %
COLECTIVIZAT	15,22 %

bete și la cămașa cu arnici. Locul bundei îl ia pufoaica sau demi-paltonul cu guler negru de miel. Se păstrează căciula tradițională cu moț, așezată pe o sprînceană, deși mai ales tinerii au adoptat șapca pătată de uleiul tractoarelor. In vatra satelor, copiii joacă fotbal. Hora are loc sub pîlniile posturilor de amplificare. Lăutarii cîntă la nunți și botezuri. In fond, dansul e neschimbat, numai forma e uneori alta.

Locul cavalcadelor spectaculoase pe animale înfierbîntate, umede de sudoare, l-au luat convoaiele de bicicliști, cu velocipede împodobite ca într-un carnaval rural. De altfel, acest animal superb, caballus, purtător de poveri, tinde să devină un element mai mult decorativ în peisajul sătesc.

Studenții — azi

O cuprinzătoare trecere în revistă a muncii Asociațiilor Studențești de la înființarea lor, o dezbatere matură și plină de roade a ceea ce mai este de făcut pe drumul spre un învățămînt superior și mai strîns legat de realitatea construcției socialismului, spre formarea unui absolvent de înaltă calificare, devotat cauzei poporului și în același timp intelectual, cu un larg orizont cultural; o manifestare entuziastă a recunoștinței și dragostei studenților față de partid — iată, pe scurt, ce a însemnat cea de a doua conferință pe țară a Asociațiilor Studenților din Republica Populară Romînă.

Zeci de studenți au raportat cu mîndrie conducătorilor Partidului și Guvernului prezenți în sală, despre izbînzile obținute în diverse domenii ale activității, au criticat neajunsurile și au propus măsuri concrete forurilor competente, angajîndu-se pentru noi cuceriri. Faptul că 400 de tineri reprezentanți ai întregului tineret studios s-au întrunit în Palatul Marei Adunări Naționale pentru a dezbate și hotărî ei înșiși cum pot răspunde mai bine grijii Partidului și Guvernului, este plin de semnificații. Cu ani în urmă, sub vechile regimuri, nu izbuteau să răzbată în sala aceasta nici măcar ecourile suferințelor unei studențimi roase de mizerie, de lipsuri și istoveala nopților de trudă pentru pîinea de a doua zi. De la tribuna la care se citeau altădată legile antidemocratice, bugetele minime pentru învățămînt, au fost înfățișate acum conferinței cîteva cifre: 20 miliarde lei a cheltuit statul democrat-popular pentru învățămînt între anii 1951—1958, din care 3 miliarde și jumătate alocate numai învățămîntului superior; 60 la sută din numărul total al studenților primesc bursă de stat, peste 55 la sută locuiesc în cămine studențești, 65 la sută iau masa la cantine. Statul cheltuiește anual pentru fiecare student aproximativ 9.000 lei. S-au amenajat sute de noi laboratoare, s-au construit săli de cursuri, institute întregi, au apărut noi centre universitare. Iată noile realități studențești.

Aportul studenților la realizarea unor obiective concrete ale construcției economice — substanțial în ultimul timp — poate fi sporit, prin legarea și mai strînsă a tematicei cercurilor științifice și lucrărilor de diplomă de nevoile producției. Ideea aceasta, a legăturii învățămîntului cu viața a străbătut ca un fir roșu întreaga dezbatere. Subliniind în cuvîntarea sa importanța muncii nemijlocite în producție pentru tînărul care vrea să se dedice studiilor superioare, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej spunea: „Drumul cel mai sigur spre învățămîntul superior, spre o calificare profesională înaltă duce prin școala muncii în fabrică, în uzină, în mină, în gospodăria agricolă de stat, în gospodăria agricolă colectivă". De la tribună au vorbit mulți asemenea studenți proveniți din unitățile productive, din marile centre muncitorești; prezența lor în Universitate și printre delegați este cea mai vie dovadă a democratismului învățămîntului nostru superior. „A urca de la strung, din abataj, de pe ogor pînă la aula universitară, iată adevărata libertate pentru noi" — sînt cuvintele unui student miner din valea Jiului.

Calomniile la adresa realităților noastre noi, încercările de pătrundere a ideologiei burgheze — sub o formă sau alta — în mediul universitar au primit o ripostă hotărîtă din partea conferinței, ale cărei lucrări au dovedit din nou că studenții sînt mai mult ca oricînd strîns uniți în jurul Partidului, mai aproape ca oricînd de poporul muncitor.

Au fost combătute cu tărie manifestările de naționalism ce se mai ivesc uneori, confuziile ideologice strecurate în unele cursuri, rămășițele de misticism; au fost criticate acele asociații care nu fac totul pentru educarea studenților în spirit comunist.

Rezoluția conferinței înseamnă un plan concret și cuprinzător de activitate la a cărei traducere în viață sînt chemați toți studenții din toate centrele universitare; noul consiliu al Uniunii Asociațiilor Studenților din R.P.R. se va strădui să coordoneze întreaga muncă, pentru cît mai bune rezultate. Cine a asistat la dezbaterea matură, profundă, plină de răspundere a problemelor vieții studențești de către reprezentanții studențimii, cine a participat la entuziasmul de nedescris cu care delegații au manifestat pentru partid, pentru regimul democrat popular, pentru întărirea colaborării internaționale a studenților, pentru progres și pace, nu se poate îndoi nici o clipă că ei vor fi intelectualii de care patria socialistă are nevoie.

Ar mai fi, poate, de subliniat, făcînd o paranteză, un amănunt pentru cititorii „Gazetei literare": Rezoluția cheamă poeții, scriitorii, compozitorii, membrii tuturor Uniunilor de creație să cunoască mai bine viața nouă a studenților, să se inspire din ea.

I. BUCHERU

Erată

Ne vedem siliți să publicăm mai jos o erată la două note apărute în ultimul număr al revistei „Contemporanul".

1. Se spune la rubrica „Puncte cardinale" că în curînd, pe scena teatrului l'Atelier din Paris va avea loc premiera piesei „Ploșnița" de Malakovski. De fapt, premiera a avut loc mai de mult și spectacolul (despre care Elsa Triolet a relatat pe larg în „Les Lettres Françaises") se reprezintă de cîteva săptămîni.

2. Se mai spune — la aceeași rubrică de informație externă — că, tot la Paris, s-a reprezentat o nouă piesă a lui Henry de Montherlant, „Regina moartă".

De fapt, piesa nu e chiar nouă, deoarece a fost creată în timpul războiului.

Drept care facem cuvenitele rectificări.

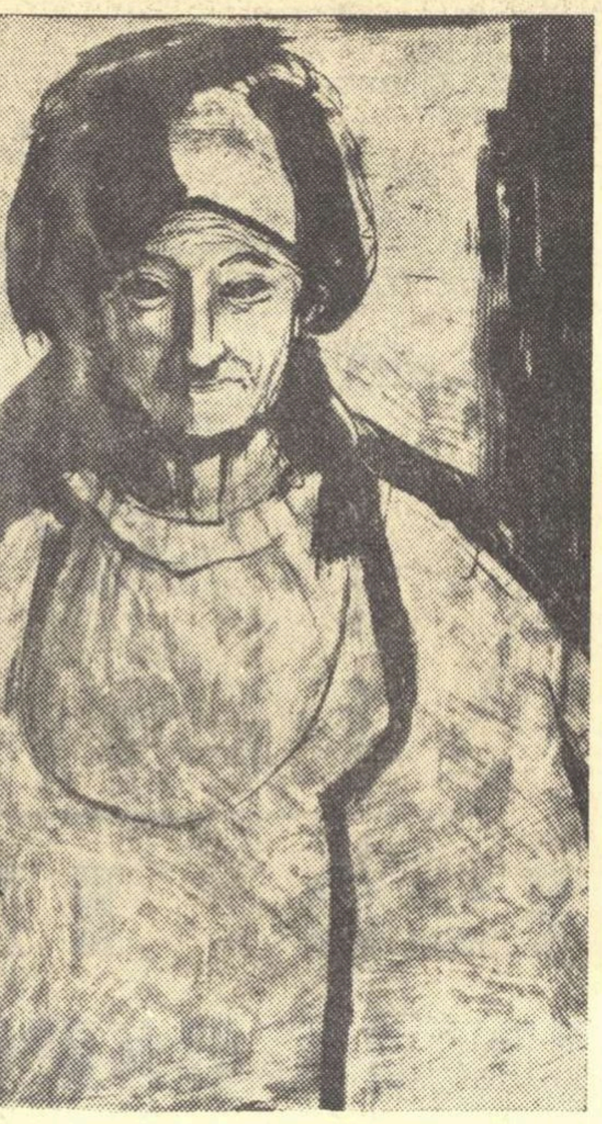

VASILE BABOIE „Portret de țărancă"

In temă

ORIZONTAL: 1) Autoarea poemului „Despre pămînt" și a piesei „Ziua cea mare". — „Nu sta, nu te lenevi / Că ai prunci și am copii / Și-are... una mulți copii / Și de-abia-s în zori de zi. (Eugen Jebeleanu — „In satul lui Sahia")

2) O contribuție a lui Francisc Munteanu la literatura transformării socialiste a agriculturii.

3) In titlul recentului roman al lui Zaharia Stancu.

4) „...Nucului", nuvelă de Remus Luca din viața unui sat ardelenesc. — In roman — Sînt uimit.

5) Roman, în temă, de Eusebiu Camilar.

6) Posed — Despre cei ai robilor a scris V. Em. Galan. — In sobă.

7) Cui turtit. — (Să) anuleze.

8) Inceput de refren popular. — Eroul „Lazăr de la Rusca", din poemul lui Dan Deșliu. — De pildă.

9) Francisc. (abr.) — Creatorul lui Ilie Barbu.

10) Roman de Titus Popovici, una din cele mai izbutite opere ale literaturii noastre. — Afluent al Trotușului.

11) „Vîntul de...", capitol din „Cronică de familie" de Petru Dumitriu — care se petrece în preajma reformei agrare din 1945. — Și celelalte.

VERTICAL: 1) Roman de V. Em Galan în care se reflectă înființarea și consolidarea unei gospodării agricole de stat. — Federația Sindicală Mondială.

2) Strașnic. — Eroul maestrului Mihail Sadoveanu, înaintaș al noului tip de țăran în literatura noastră.

3) Nedăruit. — Transilvania. — Idem!

4) Numeral. — In viteză. — Zeiță egipteană.

5) Smochin. — Paradis.

6) Punct comun între Mitrea Cocor și Lența.

7) Sănătos... — Localitatea în care se petrece acțiunea nuvelei „A venit un om".

8) Insuflețești. — In iarna care a trecut, scriitorii le-au părăsit pentru un timp pentru a pleca la sate.

9) 3,14 + 1! — Ciupercă.

10) Traiul țărănimii noastre în trecut. — „Vechil, boier, patron, stă pîni și slugi / Sînteți ale trecutului năluci / Piei și tu plug cu vite costelive / Tractoare vin, combinele apar /. Și bucuria-i fără de hotar / Cînd vezi mai mari, mai multe colective".

N. CORNEA

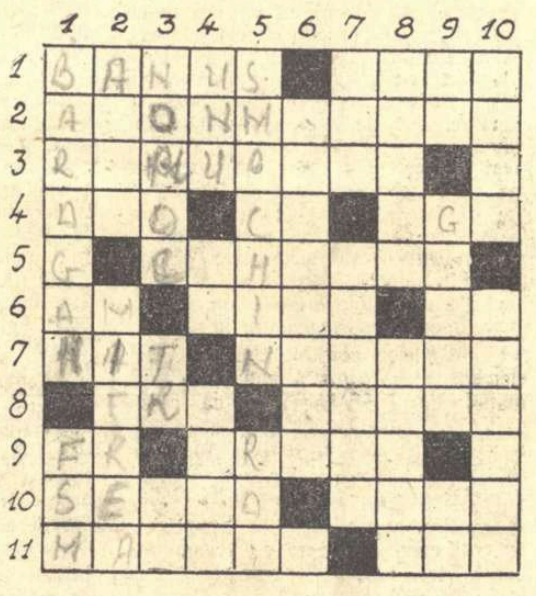

ANCHETA NOASTRĂ

CE E NOU LA SATE?

După cum se știe, mai mulți tineri scriitori au fost în ultimele luni la sate. La întoarcerea lor în București, i-am rugat să ne răspundă la următoarea întrebare:

Ce fenomen nou din viața de astăzi a satului nostru v-a impresionat în mod deosebit?

Comuna Grădinari, aflată la o depărtare de numai un ceas de capitală, cuprinde trei sate: Tîntava, Fălcoianca, și, la mijloc, între ele, Grădinari. In cîteva rînduri s-a întîmplat ca itinerarul caravanei cinematografice raionale să atingă Tîntava și Fălcoianca, „sărind" peste Grădinari. Motivul invocat de șoferul și operatorul respectiv: slabă rețetă de casă în satul Grădinari, ca urmare a numărului mai mic de locuitori. Ei bine, oamenii n-au mai contenit cu protestele în fața acestui calcul meschin. „Ce fel de treabă e asta, tovarășe"? îmi spune Mihai Constantin — căruia toți îi zic Titel. „Ce, dacă într-un loc sînt mai puțini cetățeni, înseamnă să rămînem fără un film? Ce, nu sîntem ca toată lumea? Păi ce, e vorba de bani aici, sau de cultura omului înainte de toate?" Și Titel, care a apăsat așa, ca în treacăt, asupra cuvintelor „cetățeni", „ca toată lumea" și „cultura omului", își exprimă în încheiere îndoiala că ciudata omisiune a satului Grădinari ar putea fi aprobată „la partid", cum spune el.

Opinia cu privire la primatul rentabilității spirituale asupra rețetei de casă mi-au mai împărtășit-o și mulți alții — de la colectivistul Chiriță, om vîrstnic, secretarul organizației de partid de la GAC „Zorile" și pînă la Joița Constantin, o foarte tînără solistă a echipei artistice.

Iată numai unul din aspectele, poate numai la prima vedere „minor", al noului la sate.

Ștefan IUREȘ

N-am mai trecut niciodată prin ținuturile Vlașcăi. In drumul de la Orășenești spre Botoroaga însă, am întîlnit aceleași pămînturi întinse ale unităților agricole socialiste, devenite firești în aproape oricare parte a țării. Participînd la adunările generale ale celor zece întovărășiri și stînd de vorbă cu colectiviștii din satul Valea Cireșului, mi-am dat seama de perspectivele ce le sînt deschise în anii care vin și mi-am imaginat cum vor arăta aceste pămînturi roditoare „fără limită". Comuna, parțial electrificată, poartă semnele timpului nostru și de-ar fi să pomenesc doar cele două școli de 7 ani și două de 4 ani, cu aproape cincizeci de învățători și profesori, ori cele două săli ale căminelor culturale, care sînt și sălile de cinematograf, ori biblioteca, totalizînd șase mii de cărți, ar fi suficient pentru înțelegerea condițiilor culturale create de regimul nostru oamenilor muncii de la sate. Casa de nașteri, farmacia, magazinul universal, dispensarul, cooperativa, sînt bunuri ale sătenilor, adunate definitiv în casele arătoase ale foștilor exploatatori ai satului.

Nimic din toate acestea n-a fost vreodată prin aceste locuri. Nu reprezintă noul?

Ion HOREA

Am remarcat o schimbare interesantă în viața satului nou: transformările economice și sociale din țara noastră au creat un nou „calendar al plugarului", un calendar care reflectă treapta superioară pe care se plasează astăzi existența lui, un calendar în care perioada groaznică a „prașilei", cea în care erau de mult terminate ultimele fire de mălai, e înlocuită prin cea a primirii primelor avansuri. cea a secerei — adică a stomacurilor umflate cu ciorbă de știr e înlocuită cu sacii de grîu luați de pe remorca cabinei și duși acasă.

Dar, mă întrebam eu, oare mai poate fi vorba de un calendar „al plugarului"? Aratul cade doar în grija tractoriștilor și am întîlnit o mulțime de țărani care mi-au mărturisit că au uitat să mai apese pe coarnele plugului.

Corneliu LEU

M-a impesionat mult dragostea pentru cultură a copiilor din satul de azi. Am organizat două seri literare cu elevii școlii medii din Bolintin. Referatele despre poezie, ținute de elevele Sanda Ivașcu și Stela Ștefan, dovedeau o maturitate, o sensibilitate și o cultură remarcabile. Am fost emoționată. Intrebări peste întrebări. Am stat mult cu ei de vorbă. Deși specificul școlii e științific, am găsit elevi și eleve care iubeau versurile, proza, teatrul. Unii chiar scriu literatură. Iată versuri din poezia „Rachetei" de Popescu Arsene Valentina: **„Ești primul mesager ce zbori / Spre a nopților regină, / Tu n-o saluți din depărtări / îi strîngi palida mînă".**

Violeta ZAMFIRESCU

Două lucruri m-au izbit în mod deosebit cu prilejul recentei luni petrecute la țară. Intîi: prezența activă și masivă a comuniștilor ridicați din însăși masa țărănească. Inainte cu opt-zece ani, oamenii care descătușau energiile latente și neștiute, elementele transformatoare și dinamice, comuniștii, veneau către sate; acum pleacă din sate, sînt însuși produsul energiei și spiritului revoluționar declanșat în masa țărănească. Am întîlnit nenumărați comuniști tineri, unii chiar foarte tineri, conducători de întreprinderi, directori de S.M.T.-uri, gospodării agricole de stat, brigadieri, colectiviști fruntași și, stînd de vorbă cu ei, mi-am dat seama de simțul politic, de ascuțimea și justețea cu care judecă lucrurile, ceea ce arată coordonatele noi ale revoluției noastre, adîncimea și maturitatea ei.

Legat într-un fel tot de aceasta, un al doilea lucru: schimbările care au loc și încep să apară în conștiința oamenilor. Un singur exemplu. Se cunoaște ce proporții căpăta în trecut setea de pămînt a țăranului („Ion" al lui Rebreanu), egoismul și ferocitatea cu care se lupta pentru bunul său, dîrzenia nepotolită cu care își lăuda universul acesta închis: ogoarele lui, uneltele lui, vitele lui, copiii lui etc., precum și disprețul pentru tot ce era străin, al altuia. Acum pronumele al meu s-a transformat în al nostru. Ogoarele noastre, camionul nostru, televizorul nostru, biblioteca noastră...

Al. Ivan GHILIA

Vă voi răspunde relatîndu-vă două fapte:

Utemiștii gospodăriei de stat din Mîrșa s-au angajat să strîngă fier vechi, să-l vîndă și cu banii luați să-și cumpere un televizor și să-l instaleze în clubul de la sediul gospodăriei. Au strîns fier vechi în valoare de 4500 lei. L-au delegat pe Ion Enescu, secretarul U.T.M.-ului, să se ducă la București cu mașina gospodăriei și să-l cumpere. Seara a fost cu el înapoi. Gospodăria are televizor.

Am privit-o pe tînăra Anica Ciuraru, fiica unui întovărășit, cîntînd „solo" în fața microfonului de la stația de radioamplificare. Are o voce admirabilă. Era „ora locală". Cînta pentru săteni. Cînta cu dezinvoltura unui artist profesionist!

Vasile CABULEA

CONTINUARI

Primul deceniu

pămîntului pe suprafețe mari, cu folosirea tehnicii perfecționate. Numai în anul 1958, S.M.T.-urile au primit 2.415 tractoare, 1.675 combine, 1.085 semănători mecanice și alte mașini agricole de calitate bună, produse de industria noastră. A sporit în chip firesc și volumul lucrărilor întreprinse de S.M.T.-uri. Față de 15.000 hectare arătură normală efectuată în 1948, în 1957 s-au executat 5,5 milioane hantri, iar în 1958 cu 1,3 milioane hantri în plus față de 1957.

Prețuim în mod deosebit rezultatele existente, cu atît mai mult cu cît ele au contribuit nu numai la dezvoltarea economiei noastre pe drumul socialismului, nu numai la creșterea nivelului cadrelor noi, ci și la ivirea unei vieți noi, la formarea unor oameni de o structură deosebită în lumea satului contemporan. Din rîndurile țăranilor muncitori educați de partid, s-au ridicat Eroi ai Muncii Socialiste cum sînt crescătorul de vite Constantin Adochiței, șeful de brigadă Vasile Voichița, numeroși alți fruntași în munca pe tărîmul transformării socialiste a agriculturii ca Gheorghe Maftei, președintele Gospodăriei colective din Țibucani, regiunea Bacău, Maria Zidaru și numeroși alții.

Perspective mărețe se deschid astăzi, la începutul unui nou deceniu de luptă pentru transformarea socialistă a agriculturii. In expunerea sa la Plenara Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn din noiembrie 1958, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta că obiectivele pentru 1959 în agricultură trebuie să fie: „preocuparea susținută pentru dezvoltarea continuă a sectorului socialist din agricultură și mărirea producției agricole, îndreptarea investițiilor din agricultură în special în direcția mecanizării complexe a lucrărilor agricole la gospodăriile agricole de stat și la gospodăriile agricole colective, intensificarea activității pentru chimizarea agriculturii, în vederea măririi producției la hectar".

O chezășie a împlinirii sarcinilor trasate de Partid pentru anii imediat următori, o constituie fondurile alocate agriculturii de către statul nostru. Astfel, numai în acest an vor fi investite sume cu 600 milioane lei mai mult decît anul trecut, ceea ce va mări zestrea parcului de mașini și tractoare cu încă 6.100 tractoare, 4.700 combine, 6.200 semănători și alte mașini agricole.

Pășim astfel înainte, cu încrederea întărită de realizările noastre de pînă acum. Conduși de Partidul Muncitoresc Romîn, îndeplinind directivele Congresului al II-lea și ale Plenarei C.C. din 26—28 noiembrie 1958, vom munci pentru ducerea la bun sfîrșit a acestei mărețe opere. Un exemplu grăitor, care ne stă pururi în fața ochilor, este experiența Uniunii Sovietice, triumful categoric al gospodăriei colhoznice din țara unde se construiesc bazele comunismului. Intrăm în cel de al doilea deceniu al transformării socialiste a agriculturii cu eforturi întețite și cu sentimentul că vom aduce o contribuție și mai mare la cauza dezvoltării economiei noastre naționale, la cauza socialismului și a apărării păcii.

Eugen ALEXE

locțiitor al Ministrului agriculturii și silviculturii.

Călăuziți de partid

zece ani, calculează recolte viitoare sau plănuiesc ce schimbări ar trebui aduse acestei naturi în fața căreia atîtea sute de ani au fost neputincioase. De la lupta aprigă a unora, — luptă în care chiar cînd izbuteau (rareori și puțini) își pierdeau demnitatea și acele valori pentru care se zbăteau — la efortul comun în care soarta unuia e legată de a celorlalți; căci fericirea nu există decît ca rezultantă a unui efort comun; acesta e drumul pe care, sub conducerea Partidului, s-a angajat țărănimea noastră muncitoare. Și astfel, munca înrobitoare și supusă tuturor intemperiilor a devenit o sursă de creație, așa cum s-a putut vedea, de pildă, din luările de cuvînt ale unora din delegații Consfătuirii de la Constanța, adevărați agronomi, planificatori și conducători sociali.

Pentru scriitorul care se vrea oglindă fidelă a epocii sale, procesul acesta fără precedent și fazele lui următoare — lupta pentru socializarea întregii noastre agriculturi — nu poate apărea decît ca un vast cîmp de investigație, ca o sursă inepuizabilă de noi valori etice care trebuie arătate în toată amploarea lor.

Așa cum Șolohov a dat în „Pămînt desțelenit" — iertată-mi fie comparația — un fel de biblie a colectivizării.

Titus POPOVICI

Scriu pentru 23 August

neavoastră. Am vrea să împărtășim cititorilor noștri relatări noi privind apropierea premierei, pregătirile pentru finisarea scenică a lucrării dumneavoastră. V-am ruga să ne vorbiți pe larg despre problemele elaborării piesei, despre raporturi dintre realitatea împrejurărilor care v-au inspirat, și expresia lor artistică, în funcție de sarcinile contemporane ale literaturii realist-socialiste.

— Piesa mea „In Valea Cucului", numită consecutiv „Rețeaua subterană" și „Ca la Teatru", dar menținîndu-și conținutul, se pare că este pe punctul de-a fi jucată, datorită trudei maestrului Sică Alexandrescu și a pasiunii pe care o arată în interpretarea rolurilor actorii de la maeștrii încercați ai scenei pînă la cele mai noi forțe teatrale în plină creștere, toți pînă la unul dovedind pe lîngă talent și multă hărnicie și stăruință într-un text nu tocmai ușor, cu probleme destul de grele, ridicate direct din viață. Nu știu dacă eu am vrun merit în ridicarea problemelor ce mai frămîntă satele noastre în avîntul revoluționar al țărănimii spre socialism și în lupta cu piedicile ce le mai pun elementele dușmănoase. In orice caz, meritul va fi al celui ce-a pus piesa în scenă și a celor ce o joacă, dacă ea va plăcea publicului. Și mai are un merit directorul Teatrului Național, Zaharia Stancu, care m-a determinat s-o scriu, și Aurel Baranga, care — citind-o — a considerat că a dat peste ceva valabil. Vom vedea!

Piesa izvorăște, desigur, din realitatea noastră, a satului, unde urmăresc dimensiunile noi ale vieții încă din anul 1949, în mod sistematic, sub toate aspectele, mai ales pe cele trei Crișuri, de unde am descins la șes și unde mai sînt angajat și prin funcțiunile mele de deputat în Marea Adunare Națională. Aplicată la un singur sat, la o singură situație, la o persoană sau alta, piesa mea poate să pară celor fără voia mea „implicați" în ea, neadevărată. Dar luată în ansamblu, ea nu conține absolut nici un fapt ce nu s-ar fi întîmplat, într-o formă sau alta, și din care n-ar putea trage vrun învățămînt cei care au urechi de auzit și ochi de văzut. „Valea Cucului" ca sat sau „Holdemulte" ca poreclă, nu știu dacă există în Romînia, dar întîmplări ca-n Valea Cucului și oameni ca Holdemulte mai există. Există însă și oameni ca Toma Căbulea, din ce în ce mai mulți, și există mai cu seamă Partidul, nu numai ca forță conducătoare a întregului popor, ci și ca necesitate simțită și acceptată ca atare de masa oamenilor muncii la orașe și la sate.

Ințelegînd complexitatea acestei situații, scriitorul devine realist-socialist, adică un luptător, prin arta cuvîntului său, pentru cauza socialismului și pentru ideologia marxist-leninistă. Dacă nu devine, înseamnă că în forfota vieții noastre va fi izolat de albinele lucrătoare ca un șoarece mort într-un strat gros de ceară, să nu împută atmosfera de muncă a stupului sau va fi scos afară pe urdiniș ca o viespe sau un bondar, hoț de miere. Sarcina scriitorilor în zilele noastre și în lumea socialistă este de a se pune la rînd cu forțele lucrătoare și a-și da măsura talentului, ținînd seamă de nevoile colectivității, faguri și miere, fapte și cîntec, actualitate și partinitate. Asta e tot.

— Acum zece ani a apărut în presa noastră Hotărîrea istorică a Biroului Politic al C.C. al P.M.R. privind colectivizarea agriculturii (3—5 martie). Care au fost principalele îndrumări ale Hotărîrii pe care le-ați urmărit cu precădere în creația dumneavoastră poetică?

— Din Hotărîrea de acum zece ani a Biroului Politic al C.C. al P.M.R. (3—5 martie 1949) privind colectivizarea agriculturii n-aș putea spune că o parte m-a influențat mai puțin decît alta, ci că Hotărîrea în întregul ei mi-a apărut ca o despicătură a zorilor în bezna nopții ce domnise pe ogorul romînesc în ceea ce privește soarta arătorilor. Am urmărit cu înfrigurare primii pași pe drumul nou, pași nepripiți, cum nu este niciodată pripită lumea țărănească. Știam că țăranii muncitori vor avea de furcă multă vreme cu dușmanul de clasă ce se va înrăi în lupta de a-și menține avantajele de exploatator; știam că Partidul pornise una din cele mai grele campanii, din care alianța dintre clasa muncitoare și țărănime urma să iasă definitiv consolidată, iar țărănimea în general primenită în conștiința ei și definitiv angajată în bătălia pentru socialism înlăturînd mizeria ce-o apăsa de veacuri. Dacă personal în versurile mele și în ceea ce am mai scris am urmărit ceva deosebit în acest sector important al vieții poporului nostru, a fost să contribui, prin munca mea literară, la demascarea dușmanului de clasă, în procesul transformării socialiste a agriculturii și a satului nostru. Acesta este de pildă sensul povestirii „Hada lui Vîrnav", al versurilor „Sus în codru pe Vlădeasa" sau al piesei de teatru „In Valea Cucului", de care am vorbit mai înainte.

— In întîmpinarea sărbătorii eliberării de la 23 August 1959 am vrea să știm ce intenționați să publicați; care anume lucrări se află acum în centrul șantierului dumneavoastră de creație?

— A 15-a aniversare de la eliberarea țării de sub jugul fascist mă preocupă ca scriitor încă de la sfîrșitul anului 1957. De-atunci mi-am concentrat atenția în mod deosebit asupra lucrărilor pe care aș vrea să mi le văd tipărite în cinstea sărbătoririi acestui mare eveniment pentru viața poporului nostru. Am sub tipar la ESPLA un volum de versuri intitulat „Cu un ceas mai devreme", care va apărea încă în această primăvară și care sper să aducă un crîmpei de cîntec izvorît din realitățile noastre, însoțite de fiorul aceluia ce le urmărește în desfășurare istorică și încearcă de peste 30 de ani să le prindă chipul mereu nou în statornicia fără timp a versului, cînd el este izbutit. Este în repetiție piesa mea „In Valea Cucului", cum am spus, înfățișînd multiplele probleme ale satului în transformare socialistă, și nu numai ale satului. Lucrez cu insistență la cartea mea de proză „Pe muche de cuțit", o carte despre comuniștii din țara noastră în perioada de la diktatul din Viena și ciuntirea țării pînă la eliberarea ei prin actul de la 23 August 1944, pe cînd se desfășura din plin ofensiva sovietică împotriva „Reichswehrului" lui Hitler pus pe fugă din toate teritoriile cotropite. Mă silesc să nu pierd trenul în ce privește apariția în termen a cărții, iar dacă timpul îmi va îngădui, voi termina și o piesă privind viața poporului nostru tot din aceeași frămîntată epocă istorică și puțin mai dincoace, dinspre zilele de-acum.

REP.

BENIUC:

Pe șesu-împătrățit ca un caiet,
Cu-întinderi și cu șanțuri deopotrivă,
Se leagănă de vînt, se coace-ncet
Orezul în gospodăria colectivă".

Oștile invizibile

acestor zile vestitoare ale primăverii, și cei de altădată se înșiruie în ceața care se destramă în lumina, crudă încă, a soarelui.

Nu sînt fantome terifiante. Chipuri muncite, brațe rădăcinoase. Ii recunosc: sînt toți cei care, „de la Tugomir și Dragoș, / La Ștefan, la Mihai, și pîn' acum, / La masa fiecărui domn au dat / Tăcuta pîine care n-a strigat / De lacrimile ce-a-ntîlnit în drum..."

Sînt ei, „Anonimii" lui Mihail Săulescu, răpuși de foame, de pelagră, de glonțul boieresc, de harapnicul vătafului, de munca istovitoare pe pămîntul puțin și sărac, de amenzi, de biruri.

Pe unii dintre ei i-am cunoscut eu însumi. Ii revăd, așa cum i-am văzut atunci, în satul acela din Vîlcea, la înmormîntarea unui pui de țăran, un tînăr scriitor, răpus de mizerie. Ii revăd, îi văd bine așa cum erau, nemișcați în ploaia care turna cu găleata... Ii văd așa cum erau, mulți dintre ei cu fețele oribil mîncate de pelagră și de sifilis.

Unul dintre ei e tocmai Bogdan Amaru, așa cum l-am cunoscut, așa cum îl văd. E încălțat cu aceiași pantofi albi, de tenis, așa cum l-am văzut la înmormîntare în satul său Ninciulești-Budele. Pantofii sînt un pic roși, așa cum erau atunci, în după-amiaza acelei zile, cînd ploua cu furie, cu deznădejde, o ploaie neagră ca păcura.

Impreună cu noroadele nesfîrșite de fantome, ieșite în pragul primăverii să vadă atîtea lucruri noi pe ogoarele de altădată, Bogdan Amaru privește în ochii lor, citesc uimirea. De la un capăt la altul al țării, tac cu toții și privesc.

Uimire nesfîrșită...

Tac și privesc. Ochi dilatați de o uimire extraordinară. Insă nici unul nu poate scoate un cuvînt. Totul s-a încheiat atunci, cînd au pierit: de foamete, de glonț, de boală... Ei pot să vorbească doar despre trecut, despre viața lor. Viața de azi o privesc doar, și cînd se bucură, se bucură prin noi.

Spun: — Povestește ceva, Amarule...

Gura nu i se descleștează. Doar ochii, ochii lui, îmi vorbesc:

— Despre ce? spun ei.

— Despre ce a fost, despre trecut... Spune-mi ceva despre omul ăsta de lîngă tine, despre Tănase Dancău.

Buzele lui Bogdan Amaru nu se mișcă. Il privesc, însă, în ochi, și ochii lui Bogdan Amaru încep să-mi vorbească despre Tănase Dancău, consăteanul său mort în vremurile cînd ale țăranului erau foamea, și boala, și bătaia la scara boierului:

„Tănase Dancău, din Bude, a zăcut toată vara pe grămada de bălegar din oborul vitelor. Acolo, la botul vacilor, a strigat pe Dumnezeu și pe oameni, a răcnit ca o vită înjunghiată. Au venit babele din sat, i-au descîntat de soare-sec, de obrinteală și de alte prostii. Patru luni de chinuri apocaliptice; l-au lins cîinii și l-au ros șobolanii. In acest timp, doctorița din Zătreni (Ministerul Sănătății știe cum o cheamă, că-i plătește leafă) — subcentrul sanitar la o depărtare de cîțiva kilometri — a trecut cu trăsura de cîteva ori pe la poarta muribundului, s-a oprit la Primăria Ninciulești și a semnat în condică: «Nu există nici un bolnav în comuna Ninciulești-Budele». Și a plecat. Așa vine întotdeauna doctorița din Zătreni-Vîlcea. Cu trăsura. Se oprește la Primărie și semnează că nu se pomenesc bolnavi în sat. Așa sînt toate inspecțiile tuturor medicilor de la toate centrele sanitare rurale din țară. Așa. Numai așa. In vremea asta țăranii mor pe grămezile de bălegar, sub privirea tristă a dobitoacelor, fără ajutor, fără apărare. Mor mai groaznic decît cîinii. Pentru ei, pentru pumnul lor înfipt cu unghiile, adînc, în bălegar, nu se găsește nici un remediu. Doctorițele și doctorii le vînd chinină, în timp ce ei își scuipă plămînii sau le roade sifilisul măruntaiele... Tănase Dancău a fost pe front. La București, domnul Vaida a făcut un partid patriotic și a bătut pe invalizii de război. Iar, undeva, Tănase Dancău a murit pe o grămadă de bălegar".

— Dar Vasile Prodea cum a murit, Amarule?

— Vasile Prodea zăcea de foarte multă vreme. A trecut și pe lîngă mizeria lui aceeași doctoriță pudrată și fudulă. Vasile Prodea s-a dus la Maglavit, la buturuga lui Petrache Lupu, crezînd că se va mîntui de puroiul din șira spinării. A venit acasă tot bolnav. La spital nu s-a dus, că spitalele sînt puține și moare omul mai repede acolo decît acasă. Vasile Prodea a murit țipînd, urlînd ca o fiară.

— Dar Costandin Prodea, dulgherul, cum a murit?

— Acesta o vară întreagă a stat lungit pe bătătură. I-a putrezit un picior, de se făcuse negru și cu viermi.

— Și Ionică Bundă?

— ...Ionică Bundă, cel mai frumos și voinic flăcău al satului, a murit dintr-o răceală. Se tîra prin oborul vitelor, scrișnind sau mîngîindu-și cîinele...

★

Privesc țintă în ochii lui Bogdan Amaru. Ochii lui Bogdan Amaru îmi vorbesc, ca ochii tuturor morților, despre trecut. Nimic însă, din ce-mi spun ochii aceștia nu este indiferent prezentului. Ceea ce spun acești ochi ne întăresc primăverile noastre libere.

Eugen JEBELEANU

SIRARPY TOROSIAN „La treeris"

ARTA SATULUI NOU

O TEMĂ IMPORTANTĂ

Autorii noștri dramatici au găsit în noua realitate a satului un bogat și complex izvor de inspirație. Realitățile socialiste, au creat un profil uman încă necunoscut în literatura noastră dramatică. De la „Vadul Nou" al Luciei Demetrius pînă la „Ziua cea mare" de Maria Banuș, primele noastre piese care și-au luat ca temă realitatea satului nou, au înscris în primul rînd în centrul atenției lor personalitatea încă necunoscută a unui țăran ce-și înțelege singura lui cale luminoasă: socialismul în agricultură. Diversitatea aspectelor sub care s-a desfășurat procesul colectivizării, lupta înverșunată de clasă care a căpătat accente de un intens dramatism, au stat la baza acestor opere. Procesul fundamental urmărit a fost acela al limpezirii conștiințelor, al înlăturării șovăielilor, prejudecăților la a căror temelie se află de multe ori activitatea susținută a dușmanului de clasă.

Demascarea uneltirilor chiaburimii camuflate adeseori abil, legăturile acesteia cu foștii latifundiari, lupta înverșunată dusă cîteodată cu prețul unor jertfe omenești, a fost dezvăluită meritoriu în piese ca în „Mireasa desculță" de Sütö Andras și Hajdu Zoltan, „Nopțile [illegible]" de Teofil Bușecan, „Răzeșii lui Bogdan" de E. Maftei sau „Recolta de aur" de Aurel Baranga. In toate aceste piese perspectiva luminoasă, optimistă sugerează deplina biruință pe drumul transformării socialiste. Ridicarea conștiinței civice, adîncul patriotism socialist al țăranilor colectiviști, poezia și bucuria muncii pe ogoarele înfrățite, sînt surprinse cu autenticitate în aceste texte dramatice. Iacob Istrate, președintele colectivei din „Recolta de aur" a devenit un simbol al puterii și hotăririi cu care sătenii colectiviști știu să-și apere cuceririle.

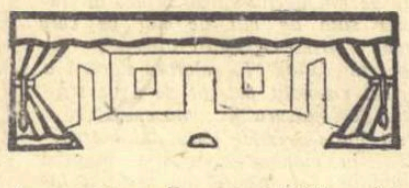

O varietate de mijloace artistice, personaje dezvăluite tot mai adînc în viața lor interioară sînt un semn că dramaturgia care se inspiră din realitatea satului nostru este acum într-un progres necontenit. Cea mai recentă dintre aceste lucrări, „In Valea Cucului" de Mihai Beniuc vede lumina rampei în această săptămînă pe prima noastră scenă, dovedind cît de divers și original pot fi abordate prefacerile din viața unui sat în centrul căruia se află oameni noi de felul lui Toma Căbulea.

Creațiile dramatice inspirate din viața satului au răspuns într-o bună măsură acestei teme de mare importanță. Valoarea lor artistică, forța lor educativă verificată în zeci și sute de spectacole sînt semne concludente ale eficienței unei asemenea creații.

Autorii dramatici au rămas însă încă datori maselor largi de spectatori. Fenomene noi, corespunzătoare stadiului actual al muncii de transformare socialistă în agricultură nu și-au găsit încă reflectarea. Se cere o mai profundă cunoaștere a realității, sursă pentru noi valoroase lucrări dramatice.

Teatrele și spectatorii îi așteaptă.

Al. POPOVICI

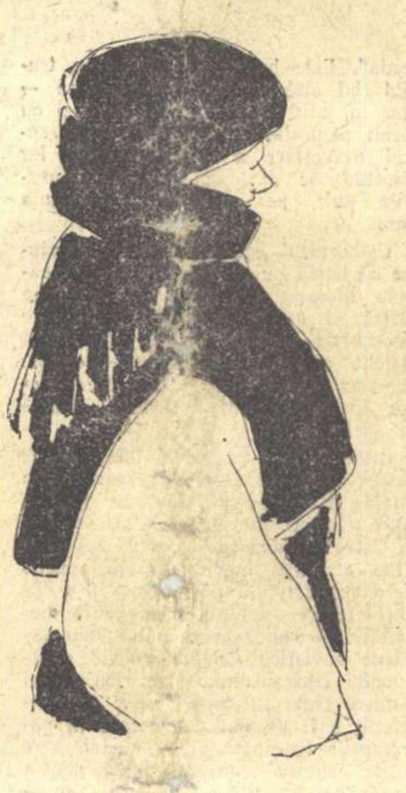

GETA BRATESCU „Țăranca"

Simfonia colectivei

Istoricului proces al transformării socialiste a agriculturii, drumului vieții noi și îmbelșugate ce se zămislește în gospodăriile agricole colective, luptei pentru consolidarea acestora — compozitorii noștri le-au închinat un important număr de lucrări în cele mai diferite genuri și forme muzicale.

Nenumărate coruri și piese de muzică ușoară, îndrăgite de marile mase populare, intrate în repertoriul miilor de formații artistice de amatori și cele profesioniste de pe întreg cuprinsul țării, au dat glas atașamentului creatorilor noștri față de profundele transformări ale agriculturii noastre, înflăcărînd oamenii muncii de la sate pentru construirea socialismului.

Pe lîngă genurile destinate a fi îmbrățișate de publicul larg, compozitorii au cîntat mărețele transformări ale satului nostru, chemînd în același timp masele de ascultători să se entuziasmeze pentru prefacerile acestuia și în lucrări ample simfonice, vocal-simfonice, balete etc. E suficient să amintim doar cîteva din lucrările semnificative, unele scrise recent, cum sînt: baletul „Cînd strugurii se coc" de Mihail Jora, „Rapsodia a II-a" de Marțian Negrea, uvertura festivă „Sărbătoare într-o gospodărie agricolă colectivă" de Nicolae Buicliu, uvertura „O zi de vară într-o gospodărie agricolă colectivă" de Zeno Vancea,

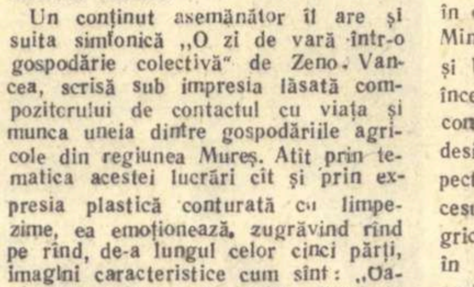

„Simfonia cîmpului" de Paul Jelescu „Tablourile simfonice" de Victor Iusceanu, „Suita ardelenească" de Pascal Bentoiu, suita simfonică „Țara Hălmagiului" de Nicolae Boboc, suitele lui Eugen Cuteanu, „Schița rustică" de Vinicius Grefiens etc. — pentru a arăta larga sferă de preocupări abordată de diferiți compozitori tineri și mai vîrstnici, care au zugrăvit aspecte din viața și simțirea satului nostru nou, imagini luminoase ale activității creatoare a țăranului romîn.

Uvertura festivă „Sărbătoare într-o gospodărie agricolă colectivă", distinsă cu Premiul de Stat pe anul 1951, a fost inspirată compozitorului Nicolae Buicliu din eforturile susținute și elanul țărănimii noastre muncitoare pentru transformarea socialistă a agriculturii. Materialul melodic, conceput în spiritul muzicii populare, tinde să redea sentimentele de admirație pentru minunatele înfăptuiri ale celor ce muncesc, însuflețirea și optimismul jocurilor, petrecerile populare după strînsul recoltei.

Un conținut asemănător îl are și suita simfonică „O zi de vară într-o gospodărie colectivă" de Zeno Vancea, scrisă sub impresia lăsată compozitorului de contactul cu viața și munca uneia dintre gospodăriile agricole din regiunea Mureș. Atît prin tematica acestei lucrări cît și prin expresia plastică conturată cu limpezime, ea emoționează, zugrăvind rînd pe rînd, de-a lungul celor cinci părți, imagini caracteristice cum sînt: „Oameni în revărsat de zori", „Satul se pregătește de muncă", „Alaiul secerătorilor", „In amurg" și „Preludiul lăutăresc". Lucrarea prezintă, printr-un limbaj muzical apropiat muzicii populare, momente și aspecte din viața de zi de zi a țărănimii muncitoare. O altă lucrare de proporții mai ample, cu o construcție ahitectonică unitară și echilibrată, „Simfonia cîmpului" de compozitorul Paul Jelescu, exprimă prin melodii sugestive, de asemeni în caracter popular romînesc, frumusețile cîmpului, cu holdele mănoase unduind în adierea vîntului, hărnicia și exuberanța tinerilor care se întrec în culegerea roadelor și pentru a dobîndi dragostea fetelor, așa cum spun și versurile poetului Victor Tulbure, încredințate corului din finalul lucrării.

Și în genul muzicii coregrafice creația romînească a înregistrat un remarcabil succes prin baletul compozitorului Mihail Jora „Cînd strugurii se coc", montat pe scena teatrului C.C.S., a cărui acțiune ne transpune, de data aceasta, într-o gospodărie colectivă, unde membrii întovărășiți participă cu avînt la strîngerea recoltei de struguri. Cele trei tablouri ale baletului (distins cu Premiul de Stat în anul 1953) au inspirat compozitorului o muzică plină de viață, optimistă, străbătută de accente de umor și bună dispoziție populară. Bazîndu-se pe un material tematic propriu, făurit în spiritul cîntecelor și dansurilor populare, compozitorul creează imagini muzicale deosebit de plastice, la care contribuie și orchestrația cu efecte de o impresionabilă forță sugestivă. Pentru a da un colorit specific muzicii sale, compozitorul a integrat organic țambalul în țesătura orchestrală. Bucuria muncii împlinite își găsește în această lucrare o întruchipare sugestivă într-o formă artistică superioară.

Recentele trimiteri de compozitori în comunele patriei noastre, inițiate de Ministerul Invățămîntului și Culturii și Uniunea Compozitorilor din R.P.R. începute la sfîrșitul anului trecut și continuate în prezent, vor contribui desigur la cunoașterea și a altor aspecte ale desfășurării complexe a procesului transformării socialiste a agriculturii noastre, care se vor oglindi în viitoarele creații ample ale compozitorilor noștri.

Silvian GEORGESCU

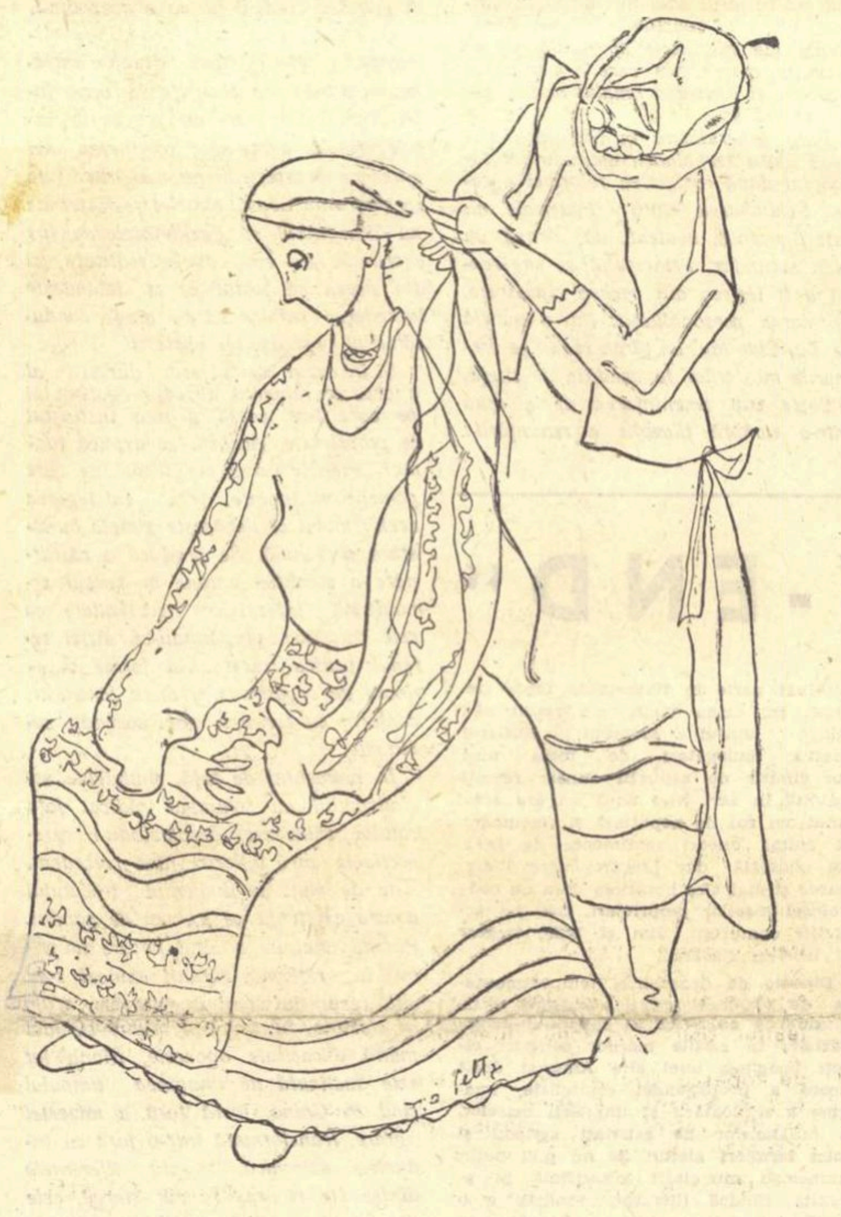

TIA PELTZ „Pregătire pentru horă"

FILM — SAT — SOCIALISM

Viața culturală a satelor noastre s-a îmbogățit cu un element nou: vizionarea de filme. Și așa cum de multă vreme, satul nostru nou este aproape de neconceput fără cămin cultural sau bibliotecă, cinematograful sătesc — inexistent înainte de Eliberare — începe să devină un semn al cotidianului. Avem astăzi numai la sate, de peste trei ori mai multe cinematografe decît numărul total al cinematografelor existente în țara noastră în 1938. Caravanele cinematografice colindă neobosite satele și cătunele. Strijenov sau Lawrence Olivier și Colea Răutu și-au făcut prieteni și la Bolintinul de Vale și la Nimăeștii de Munte. Și totuși avem încă prea puține cinematografe sătești și mai ales mult prea puține filme despre viața satului.

Noul care se afirmă cu atîta impetuozitate în lumea satelor noastre constituie o inepuizabilă sursă de inspirație pentru creatorii de valori artistice. Relațiile noi statornicite în viața satului, elementele care definesc conștiința nouă a țăranilor muncitori intrați în gospodării colective sau în întovărășiri agricole, oferă un material de viață deosebit de interesant și cinematografia prin mijloacele sale specifice este capabilă — poate într-o mai mare măsură decît celelalte arte — să dea o imagine complexă a acestor realități.

Necesitatea creerii unei arte militante, care să pledeze pentru victoria noului în viața satului nu este desigur numai sarcina filmului documentar. Filmul artistic jucat poate să fie o cronică vie a zilelor noastre, el poate oferi modele demne de urmat în rezolvarea concretă a problemelor care preocupă astăzi țărănimea noastră muncitoare. Și aceasta fără a se altera cîtuși de puțin caracterul artistic al filmului. Dimpotrivă. Asemenea filme, care își propun să abordeze problemele stringente ale actualității într-o manieră care să valorifice din plin sensul educativ, mobilizator al filmului, răspund totodată cerinței fundamentale care condiționează în ultimă instanță judecata de valoare a operei de artă. Arta înaintată a zilelor noastre presupune ca element intrinsec acel patos al afirmației, care ordonează și dă perspectivă faptelor realității pentru că pornește de la cunoașterea în profunzime a acestor fapte, iar în interpretarea lor exprimă poziția creatorului situat pe pozițiile progresului. Iar talentul creatorului își desăvîrșește potențele, primește plinătate și relief în funcție de aceasta.

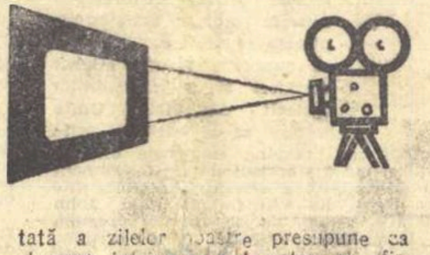

Desigur, crearea unor filme valoroase inspirate din viața satului ca de altfel a oricăror filme, presupune un complex de factori de o mare diversitate și ar fi greșit ca în spațiul restrîns al unui articol să purcedem la generalizări grăbite sau la simple enumerări enunciative. Este cert însă, și experiența cinematografiei noastre — deși extrem de limitată — demonstrează aceasta cu prisosință, că în definirea calității și eficienței filmelor un rol de cea mai mare importanță îl are scenariul. Trebuie să precizăm că nu sîntem partizanii tezelor la modă acum cîțiva ani care canonizau scenariul de film ca alfa și omega creației cinematografice și nici nu avem pretenția de a enunța judecății inedite. Astăzi a devenit limpede că acele teze care atribuiau scenariului în virtutea unor cerințe apriorice, pripite și arbitrare, putința de a determina în mod mecanic valoarea unui film erau eronate, pentru că ele ignorau importanța covîrșitoare a multelor elemente care compun imaginea cinematografică și în fond definesc calitativ cea de a șaptea artă. Este tot atît de evident însă că factorul hotărîtor care condiționează în primul rînd criteriul valoric al unei opere cinematografice se exprimă în sensul general ideologic al filmului, în calitatea mesajului pe care o transmite opera respectivă, iar scenariul este în această privință nu numai revelator, dar după locul primei viori. Și dacă discutarea priorității creației scenaristului asupra creației regizorului ni se pare absurdă în cazul operei care se definește prin efortul de creație colectiv, subaprecierea muncii asupra scenariului de film, slăbirea exigenței ideologice-artistice în elaborarea scenariului apare cel puțin riscantă.

In rîndurile de față nu ne vom putea extinde în această privință asupra unor exemplificări prea largi. De multă vreme (în cinematografie să ne fie permis a aprecia aceasta independent de un timp fizic care să fie cîntărit în multipli de ani), așa dar în ultimele luni aproape că nici nu există regizori care să nu considere colaborarea nemijlocită cu scenaristul, dacă se poate chiar din faza de proiect al scenariului, drept un lucru nu numai util dar și necesar. Totuși, vorbind despre filmele cu temă agricolă, sîntem convinși că dacă munca asupra scenariului ar fi constituit obiectul atenției sporite a cadrelor de creație și de conducere din cinematografie, s-ar fi putut influența substanțial asupra calității acestor filme, că definirea punctelor nodale ale filmelor, a construcției dramatice, a personajelor și conflictului viitorului film s-ar fi putut face încă din faza muncii asupra scenariului — micșorînd posibilitatea unor erori sau nereușite. Ne vom referi de pildă la ultimul film cu temă agricolă realizat de Studioul „București", filmul „O mică întîmplare", producția anului 1957 (regizor Gh. Turcu), scenarist Sütö Andraș). La timpul său critica cinematografică a acordat o atenție scăzută acestui film, iar unii critici (de pildă Ecaterina Oproiu în cronica semnată în „Contemporanul") a îndepărtat pe spectatori de înțelegerea adevăratelor probleme pe care le ridică filmul. Reamintim pe scurt subiectul: într-un sat din Ardeal, un om de treabă, țăran sărac și meșter la toate cele (Lakatoș) este luat drept chiabur de către funcționari răi și birocrați ai sfatului popular raional. Situația eroului nostru în gospodăria colectivă este periclitată. Președintele gospodăriei, fricos și laș, renunță să-l ajute. Lakatoș se hotărăște să-și facă singur dreptate și după ce sfărîmă bicicleta funcționarului de la Sfat și părăsește gospodăria agricolă colectivă lucrurile se clarifică, președintele gospodăriei renunțînd să mai fie laș, funcționarul de la Sfat este destituit, iar Lakatoș se reîntoarce în gospodărie, unde munca lui e apreciată pe mai departe.

Este evident că un asemenea subiect (care firește ar fi putut fi apreciat încă în scenariu) relevă deosebit de pregnant o viziune care ignoră din capul locului cerința elementară de a oferi spectatorului un mesaj cu un pronunțat caracter educativ. Mesajul filmului este confuz, creatorii filmului au renunțat la cerința imperioasă a tipizării reclamată de orice operă de artă realizată. Dar nu numai atît. Scenaristul și regizorul (probabil din acel „nonconformism" atît de elogiat de cronicara „Contemporanului") au dovedit o înțelegere greșită a luptei împotriva schematismului. Și firește filmul nu a reușit decît să confirme faptul că a decreta în sine lupta împotriva schematismului nu eliberează opera de schematism. Dimpotrivă, îi infirmă premisele care i-ar putea asigura valoarea artistică și în fond oferă teren propice unui „conformism" după rețete liberaliste.

Filmul „O mică întîmplare" este concludent pentru a demonstra de asemenea că fără o temeinică și profundă cunoaștere a oamenilor muncii de la sate, a conflictelor reale care sînt caracteristice vieții satelor în zilele noastre, creatorii „sintezei cinematografice" nu vor putea crea opere care să militeze pentru triumful noului socialist la sate. Reflectarea vieții satului în tonurile ei majore este posibilă însă numai atunci cînd creatorii se situează ferm pe pozițiile concepției materialist-dialectice despre lume.

Filmul „O mică întîmplare" aparține unui trecut credem depășit din cinematografie. Insuflețirea cu care creatorii Studioului „București" luptă pentru realizarea unor scenarii valoroase inspirate din agricultură, poate constitui o garanție, sau cel puțin, confirmarea unui început bun.

Virgil POP

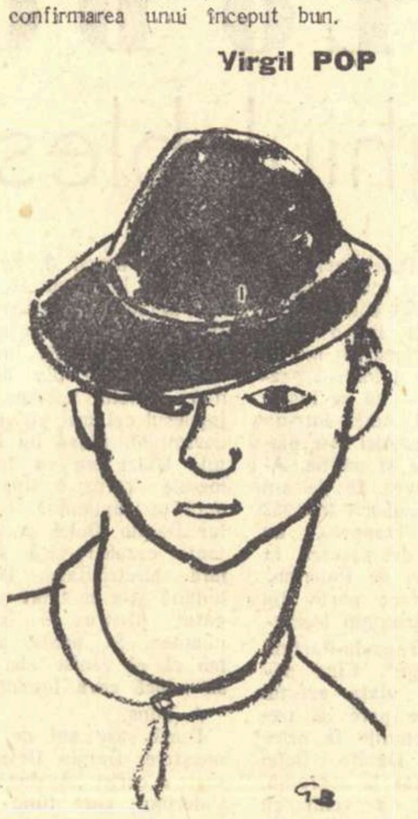

GETA BRATESCU „Copil de țăran"

Cîntecul popular și vremurile noi

Folclorul contemporan trece printr-un proces de puternică înnoire. In sate și orașe, pe marile șantiere, între ostași și în cadrul mișcării artistice de amatori, apar nenumărate creații populare noi. In satele colectivizate sau întovărășite, creatorii populari închină propriei lor vieți, muncii și înfăptuirilor lor, cîntece menite să unească într-un singur elan pe cei ce luptă pentru construirea socialismului. Aceste cîntece se nasc în chip natural din noua realitate economică și socială a satelor și se realizează în procesul de continuă primenire a tradiției folclorice, din dorința oamenilor ce se găsesc pe poziții înaintate de a face ca folclorul să țină mereu pas cu vremea, să oglindească viața pe care o trăiesc ei; să exprime în forme artistice cît mai desăvîrșite năzuințele și voința lor de a-și făuri, cu proprii puteri viața liberă și fericită.

In dezvoltarea creației populare contemporane, în integritatea realizării artistice a celor mai multe cîntece noi, legătura cu tradiția folclorică înaintată este organică. Pentru a scoate mai pregnant în relief realitatea nouă, creatorii populari o proiectează la început pe realitatea de altădată. Cîntecul nou izvorăște din sursele poetice, melodice și ritmice, ale cîntecului tradițional. Totuși, conținutul nou de idei cere forme de realizare artistice noi și creatorii populari, oricît de legați ar fi de tradiție, caută moduri noi de exprimare.

Deși se creează abia de cincisprezece ani, cîntecele noi ne îngăduie să desprindem unele elemente ale procesului de înnoire a folclorului contemporan.

Primele în timp pun față în față nenumăratele dureri și dorințele neîmplinite din trecut cu visul realizat în condițiile regimului de democrație populară:

Dorul nostru-a fost dor mare / Cînd priveam peste ogoare / Și atît pămînt munceam, / Și cu lacrimi îl udam... / Astăzi, cînd avem pămînt, / Facem mare legămînt / Și mai aprig să muncim / Țara noastră s-o-nflorim / Și să-ntindem hora mare / Din hotare în hotare! / Să trăiască să-nflorească / Republica Romînească!

Mai tîrziu, deși cîntecul rămîne la planul satului, modul general de a vedea lucrurile este înlocuit cu imaginea individualizată, declarativul cedează locul exprimării nemijlocite a sentimentelor de solidaritate și mîndrie a celor din gospodăria colectivă, bucuria vieții noi capătă plasticitate

Frunzacă verde din vie, / Drag mi-e la gospodărie. / Cînd vin seara de la cîmp / Văd lanul de grîu frumos / Suflă-l vîntu-n sus și-n jos, / Și-l mai suflă către soare, / Drag mi-e că nu văd răzoare.

Cu cît numărul creațiilor noi crește, cu atît faptele cîntate capătă în realizările artistice populare rosturi și forme diferite. Perspectivele se lărgesc, depășind hotarele limitate ale satului, pentru a cuprinde țara întreagă, pe toți cei ce muncesc la construirea socialismului. In aceste cîntece se încearcă un prim salt calitativ dincolo de îngrădirile tradiției:

Frunză verde ca bujoru' / Toată iarna m-a ros doru' / S-aud duduind tractoru', / Duduind și alergînd, / Brazde late răsturnînd, / Brazde late și mănoase / Din care pîine să iasă, / Pîine 'naltă și bogată / Să mănînce țara toată.

Gama oglindirii artistice populare a noilor realități economice din satele noastre este astăzi multiplă și variată. Ea oferă realizări care, deși nu au trecut prin șlefuirea de veacuri a folclorului tradițional, nu sînt cu nimic mai puțin autentice. Dincolo de desăvîrșirea formală a bunurilor tradiționale, ele aduc puterea de convingere a celor ce caută pentru vremurile noi expresii artistice noi.

Acest cîntec în care inspirația populară s-a întîlnit, fără îndoială, cu măiestria poeziei profesionale, deși se realizează într-o formă frecventă tradiției populare, a mesajelor de dragoste și a scrisorilor din cătănie, — forma ce l-a inspirat și pe Mihail Eminescu, — conturează o nouă calitate a creației populare contemporane. In imagini de conștientă înnoire el exprimă comunitatea de idei politice, de gînduri, idealuri și sentimente dintre oamenii muncii de la sate și cei de la oraș, noua solidaritate socială a poporului nostru, recunoștința pentru Partidul ce conduce străduințele celor ce muncesc la făurirea socialismului.

De pe-aici, din depărtare, / Eu îți scriu bade, scrisoare, / Și ți-o scriu noaptea pe lună / Să-ți vestească voie bună: / Și ți-o scriu c-un vîrf de rază / Că dorul mă săgetează. / Bade-al meu de la oraș, / Frumos ca un mugurаș, / Bade-al meu voinic strungar, / Și de pluguri făurar, / Vreau să știi că pe la noi / Pică frunza din zăvoi / Și bat vînturi și cad ploi, / Și pe cîmp tractoare ară / De cu zori și pînă'n seară. / Cînd zăresc tractoarele / Răsturnînd ogoarele, / Se aprinde doru'n mine / Ș-aș zbura pînă la tine, / Să te văd lucrînd la strung, / Dorul să mi-l mai alung, / Și vreau bade să mai știi, / C-avem multe bucurii, / Bucurii și veselii, / C-am făcut gosopodărie. / Băditã, la tine-acasă / Măicuța-i tare voioasă, / Nu-i trece timpu'n zadar / C-a-nvățat abecedaru' / Și că mîine o să-ți scrie / Gîndurile pe hîrtie. / Pentru toate cîte-ți spui / Mulțumim Partidului / Că a dat lumina lui / In folosul omului.

In cîntecele ce oglindesc realitatea nouă, tradiția înaintată a folclorului se întîlnește cu tradiția cîntecului muncitoresc de luptă și cu cele mai bune realizări ale poeziei și ale cîntecului de masă de astăzi. In condițiile vieții noastre culturale actuale, creația profesională și creația populară nouă nu sînt decît două forme ale artei poporului. Orientarea lor ideologică este aceeași și de multe ori și tematica este identică. Numai modurile de realizare artistică diferă. Ca și în literatură, și în creația populară nouă poporaneitatea este strîns legată de spiritul de partid, exprimă poziția de clasă a creatorului. Cîntecele și poeziile noi au deopotrivă menirea de a fi un factor activ în întărirea și generalizarea modului de producție socialist în satele noastre

Mihai POP

CULTURA DE MASE ȘI COLECTIVIZAREA

Nu de mult, am luat parte la o consfătuire în comuna Balaci, unde bibliotecarii, directorii de școli și de cămine culturale din raionul Roșiorii de Vede se strînseseră pentru a discuta pe tema: cultura de masă în slujba colectivizării. N-a fost o discuție de principii, de lungi teoretizări. Fiecare comună, prin intelectualii ei reprezentativi, aducea o mărturie despre felul cum cercurile de cultură, de citit, bibliotecile, universitățile populare locale, brigăzile artistice de agitație, formațiile de cor și teatru au reușit să sprijine munca de lămurire a țăranilor muncitori și să grăbească ritmul de colectivizare.

A reieșit clar din consfătuirea de la Balaci, că în lumea satului poate fi gîndit și desfășurat temeinic procesul colectivizării, ținîndu-se seama și de această latură esențială: cultura de masă.

Printre cele mai izbutite sectoare ale activității căminelor culturale din raionul Roșiorii de Vede, s-a dovedit a fi munca bibliotecarilor. Și în acest colț de țară, au fost formați și promovați bibliotecari din rîndul țăranilor muncitori. Tînărul colectivist Staicu Ilie, secretar de comitet U.T.M., este bibliotecar în comuna Peret și prin rezultatele activității sale stă în fruntea tuturor bibliotecarilor din raion. Hrănit cu lecturi vaste în anii regimului nostru, dibaci propagandist al cărții, el are înscriși în biblioteca din Peret peste 1500 de cititori. Consfătuirile cu cititorii, recenziile organizate în Peret, au fost ținute în primul rînd în jurul cărților despre colectivizare, iar cei mai activi participanți la discuții sînt țăranii muncitori. Marin Petcana, ales președinte al proaspetei gospodării colective din această comună, este unul dintre cei mai iscusiți vorbitori la astfel de consfătuiri. O carte ca „Desfășurarea" a necesitat discuții prelungite. Oamenii au mers pînă acolo încît au cerut informații speciale în satul Siliștea, satul lui Marin Preda, despre eroii cărții, dacă trăiesc și cum merge gospodăria colectivă de acolo. „Cartea colectivizării", „Cartea socialistă, prima carte a bibliotecii" a fost lozinca pe care a urmat-o bibliotecara Antonia Vlaicu din satul Zimbreasca, organizînd recenzii și consfătuiri asupra „Desfășurării" și asupra romanului „Bărăgan", sau răspîndind cu prioritate cărți agrotehnice privind foloasele agriculturii socialiste.

COMUNA PERET DIN NOU IN FRUNTE

Comuna Peret n-a avut pînă în luna februarie a acestui an gospodărie colectivă. Iar în ultimul timp, pînă la inițiativa fermă de a se înființa o gospodărie colectivă, nici activitatea căminului cultural nu se arăta prea vie. Nu avea o țintă majoră, nu era legată direct de viața satului. Lîncezea. Festivitățile artistice nu depășeau cadrul școlii, formațiile corale și de teatru, formații bine instruite de altfel, erau alcătuite aproape exclusiv din învățători și școlari. Am asistat la începutul lunii februarie la un program artistic dat de echipele căminului cultural din Peret. Sala era aproape goală. In loc de dansuri populare, s-au prezentat „dansuri de grație", în care elevele școlii agricole din comună se chinuiau să execute mișcări gimnastice... greoaie, cu niște cercuri învelite în hîrtie creponată.

L-am întrebat atunci pe directorul căminului cultural, un tînăr absolvent de școală medie: De ce nu vin oamenii la serbările date de cămin? Nu mi-a răspuns ceva precis.

— Cînd veți avea flăcăi și fete pe scenă, îi veți avea și în sală. Vor veni și părinții lor. Cînd veți avea un repertoriu actual de coruri, o brigadă artistică de agitație, cu un text legat de frămîntările de azi ale satului vostru, în sală nu va mai fi loc să arunci un ac. Atunci „dansurile de grație" nu-și vor mai avea locul, va fi nevoie de dansuri populare, de cîntăreții din fluier ai satului care după cîte am auzit, îs numeroși și deosebit de talentați. Și atunci, flăcăii și fetele nu vor mai merge la casele de adunări ale adventiștilor, ci vor veni la căminul cultural, care va deveni al lor, numai al lor.

In Peret, tocmai se pornise acțiunea de formare a gospodăriei colective. Activitatea cultural-artistică trebuia legată nemijlocit de acest eveniment. Și acest lucru s-a făcut sub îndrumarea directă a organelor de partid locale, cu participarea celor 40 de învățători și profesori din școala comunei. Compoziția corului a fost îmbunătățită, numără azi peste 60 de tineri colectiviști și țărani muncitori, iar repertoriul e format din cîntece închinate patriei socialiste, vieții noastre noi. Tot din tineri colectiviști a fost alcătuită o brigadă artistică de agitație, care interpretează un text legat de transformările actuale din satul Peret, pornit pe drumul colectivizării. La microfonul stației de amplificare au fost chemați să cînte fluierașii satului. S-au difuzat și la stație programe artsitice în cinstea celor înscriși în colectivă. Au ieșit la iveală o mulțime de dansatori, de cîntăreți, de tineri cu înclinații deosebite pentru teatru și brigada artistică. Au fost primiți în formațiile căminului. Tineri țărani muncitori ca Florea Petcana, Dumitru Petcana, Manea Oprea, uimesc prin talentul lor. Sala mare a școlii, unde formațiile artistice au prezentat aproape zilnic spectacole în perioada de pregătire a colectivei și de atragere a țăranilor muncitori, a fost plină. Erau pline pînă și coridoarele și sălile de clasă. Tinerii atrași pînă atunci spre casele adventiștilor au venit la serbările căminului.

In fiecare seară, în sălile de clasă ale școlii, după ce pleacă școlarii, iau loc în bănci părinții lor. Participă la diverse cercuri de cultură, la cercul agrotehnic condus de tehniciana Adriana Udrea, la cercul sanitar inițiat de medicul Valentin Andronic, la cercul femeilor organizat de învățătoarea Georgeta Pătrașcu. La universitatea populară, unde țin prelegeri profesorii Adelheid Weber, Șaim Natan și inginerul agronom Dumitru Folescu, impresionează numărul de tineri, peste 100.

Iar în ultimul timp, o izbîndă a căminului cultural din comună a adus satul Peret în fruntea activităților cultural-artistice din raion: la concursul intercomunal de artiști amatori, echipele de cor și briagda artistică au obținut premiul întîi. Tînărul colectivist Florea Petcana mi-a dat întîlnire la București, spunîndu-mi cu încredere, cu mîndrie:

— Vom ajunge cu echipele noastre pînă la concursul pe țară.

Ștefan BANULESCU

„discul"

RAPSODIILE ROMINE Nr. 1 și 2, op. 11, de George Enescu — dirijor Constantin Silvestri, Orchestra Filarmonică Cehă.

Inregistrarea executată la Praga în studiourile casei de discuri „Supraphon" reprezintă o performanță puțin obișnuită, partidele orchestrei sunînd cu o claritate și o fidelitate de timbru de o rară acuratețã. Interpretarea foarte personală a maestrului Constantin Silvestri va stîrni entuziasmul iubitorilor. Orchestra Filarmonică Cehă redă surprinzător de natural specificul intonațiilor populare ce stau la baza celor două rapsodii (ECD-23, 23 cm. 33 ture, Electrecord, 1958).

PE ARGEȘ IN SUS, suită pentru cvartet de coarde de Theodor Grigoriu. Cvartetul de coarde al Uniunii Compozitorilor din R.P.R.

Motivele populare care străbat lucrarea talentatului și tînărului compozitor Theodor Grigoriu și-au găsit, într-o fină și emoționantă interpretare, drumul cel mai direct către amatorii de muzică de cameră, cu ajutorul acestui microsillon, una dintre primele realizări ale Electrecordului. (ECD-6, 25 cm., 33 ture, Electrecord, 1958).

In curînd vom mai putea găsi în magazinele de specialitate:

Cvartetul de coarde nr. 1, în do major, de Ion Dumitrescu.

Divertisment rustic de Sabin Drăgoi.

Din Munții Apuseni, suită simfonică de Marțian Negrea.

AMATOR

Pămînturi și oameni

CEI DINTÎI

Literaturile tuturor popoarelor au fost din totdeauna istoriile dramatice ale unor întregi colectivități umane aflate în căutarea fericirii. De secole și milenii, drumul către fericire a fost bătut de generații fără șir; de secole și milenii acest drum a fost udat de sudoarea muncii, de lacrimile așteptării și disperării, de sîngele suferinței, — dar și de sîngele luptei pentru visata și jinduita fericire.

Dorul unei vieți bune, libere de suferință și griji și durere — căci suferința este o rușine pentru umanitate, cum spunea Gorki —, acesta a hrănit mereu mințile cele mai aprinse.

Căile încercate au fost multe, fără seamăn de multe și n-au dus la limanul căutat. I-a fost dat secolului nostru să rămînă în istoria lumilor ca hotarul între două epoci. Acum, omenirea a început să cunoască, să înfăptuiască visul vechi de milenii, comunismul, să trăiască în dimensiuni obișnuite, în măsuri accesibile oricărei ființe, fericirea. Firește, nu dintr-odată; de bună seamă încă nu omenirea întreagă — dar, fără greș acesta e drumul, de vreme ce comunismul a adunat în jurul steagului său o jumătate din omenire în cîteva decenii și, în cîțiva ani, a rezolvat probleme spirituale și materiale cărora nu le dăduse răspuns — pentru că nu le putea da răspuns — întreaga dezvoltare de pînă acum a umanității.

Și în fața acestei înaintări generale, a unor uriașe grupuri umane către fericire, pe drumul comunismului, iată-l pe bietul Nikita Morgunok, țăran necăjit dintr-un sat al întinsei Rusii, care-și caută un drum al lui. El caută o țară, pe care-o știe el undeva, Țara Muravia, unde totul a încremenit în formele vechi de viață, unde Nikita nu va trebui să intre în colhoz. Sînt întîmplările pe care le povestește Aleksandr Tvardovski în poemul intitulat cu numele fabuloasei țări visate de Nikita, necăjitul dintr-un sat al regiunii Smolensk. Și el pornește, cu căruța, în căutarea oazei rîvnite.

Imaginea realizată de Tvardovski este una de un tragism profund și de o imensă ironie. Pe fondul înaintării generale a țării către comunism, este zugrăvită călătoria acestui singuratic îndărătnic, înapoi către vremurile apuse. Inhămat el însuși la căruță, în locul calului furat de un chiabur, fugar ca și el, zguduit de vederea jalnicei mizerii din Ostrov, cătunul doar cu treizeci și trei de case, fără colhoz, dar cu atîtea nenorociri cîte case, Nikita a înmagazinat în el tot trecutul tragic al înaintașilor țărani din literatura rusă și îndîrjirea lor, mărginită dar legată totuși de setea de schimbare.

Nikita Morgunok, după eșecul experienței sale himerice, se întoarce în colhoz din lunga și nebuneasca lui călătorie, dîndu-și seama că numai acolo se poate într-adevăr satisface setea lui de schimbare, aspirația către fericire.

Tema aceasta a fost larg dezbătută în literatura sovietică, pentru că procesul la capătul căruia țăranul ajunsese să înțeleagă singurul său drum n-a fost nici ușor, nici de scurtă durată.

L-au înfățișat numeroase romane, poeme lirice și epice, nuvele și reportaje sovietice, între care „Pămînt desțelenit", de Mihail Șolohov, sau „Bruski" de F. Panfiorov sînt dintre cele mai cunoscute la noi. „Pămînt desțelenit" a fost în ultimii zece ani una din cele mai citite cărți de literatură în țara noastră, în mediul sătesc. Sînt anii care au trecut din acel martie 1949, cînd au pornit către satele noastre cuvintele partidului, vestitoare ale marii prefaceri care începea în agricultură. Din acel moment au devenit apropiați și mai dragi pentru zeci și sute de mii de cititori, eroii romanului: Kondrat Maidannikov cu cinstita lui rînduială în toate treburile; Makar Nagulnov cu violența lui sub care se ascunde o inimă caldă de visător și creator; Nikolai Davîdov, muncitorul comunist, conducător și frate al țăranilor din satul Gremeacii-Log; și toți ceilalți eroi ai cărții, oameni buni ai satului, de la Liubușkin pînă la hîtrul moș Șciukar.

„Pămînt desțelenit" a dezvăluit dintr-odată mai limpede, pentru toate categoriile de cititori, conflictele și tipurile satului în care intrau din plin zorii socialismului. In acești zece ani, în care n-a fost activist de partid, poate, n-a fost comunist în satele noastre care să nu citească romanul lui Șolohov, s-a așezat la noi, sub înțeleapta conducere a partidului, temelia minunii visate de țăranii noștri — dobîndirea unui trai fericit.

Alte cărți sovietice, cu noi probleme, au devenit și ele cunoscute și îndrăgite. Acelea care au zugrăvit problemele organizării și dezvoltării colhozului, care au înfățișat eroismul colhoznicilor în apărarea Patriei lor și a drumului pe care mergeau —

V. V. ISAEVA „Slavă muncii"

drumul socialismului. Apoi volumele care urmăreau noua etapă a vieții colhoznice, după 1945, cu noile probleme care se puneau.

„Curcubeul" de Vanda Vasilevska, „Mesteacănul alb" de Mihail Bubennov, romanul „Secerișul" de Galina Nikolaeva, cele două întinse romane în versuri ale lui Nikolai Gribaciov: „Cîntarea colhozului bolșevic" și „Primăvara în colhozul Pobeda", culgerea de schițe și reportaje a lui V. Safonov: „Pămînt în floare", piesa lui Alexandr Korneiciük, „Crîngul de călini", și numeroase alte opere sovietice au oglindit tot atîtea înfățișări concrete ale drumului către fericire străbătut de țărănimea sovietică.

Ar fi însă să simplificăm lucrurile dacă am reduce căutarea și aflarea fericirii la rezolvarea condițiilor unui trai înlesnit, la îndestularea materială. Esențialul, firește, stă într-un complex de condiții pe care le îndeplinește socialismul, și din care condițiile vieții materiale alcătuiesc numai una din trepte — cea de început, pe care se clădesc toate celelalte.

Literatura sovietică închinată temei colhoznice a consacrat multe și izbutite pagini acestei largi probleme, care este condiția fericirii. Iată-l pe Nagulnov, din romanul lui Șolohov. Acest om curat la suflet și cu o voință îndărătnică este însuflețit de idei mari, de o aprinsă dorință să participe la acțiuni care să schimbe fața lumii. Că nu întotdeauna găsește cele mai potrivite mijloace să se înțeleagă cu cei din jurul lui, este adevărat și totul se datorește temperamentului lui, dramelor pe care le-a trăit; dar cîtă frumusețe interioară la acest om, cîtă înălțime sufletească, cîtă putere de a dori și de a lupta pentru înfăptuirea unei idei admirabile, care l-a cucerit: noua umanitate.

Iată-l și pe activistul de partid Zernov din „Primăvara în colhozul Pobeda". Este bolnav, se luptă în trupul lui slăbit viața cu moartea — dar în jurul lui se întind cît vezi cu ochii pămînturile colhozului la a cărui dezvoltare a trudit Zernov, iar dincolo de ele, nesfîrșite, pămînturile țării, pe care înflorește viața nouă.

Colhoznicul este arătat în literatura sovietică pe drumul la capătul căruia dispare deosebirea între munca fizică și cea intelectuală, se șterge deosebirea între sat și oraș, țăranul devine om al tehnicii înaintate, om de stat, participant la dezbaterea celor mai importante probleme umane și sociale.

Intre țăranul pe care-l înfățișa Radișcev cu două secole în urmă, între Platon Karataev al lui Lev Tolstoi, între Grigori Melehov al lui Șolohov și între colhoznicul acestor ani este atîta distanță, încît înseși denumirile ca țăran sau sat pe care ni le-a lăsat istoria societății, încep să fie perimate. Se ridică acum în lumină așezările sovietice noi, la nivelul construcției comunismului. Se ridică acei oameni care, în doi-trei ani, au desțelenit sute de mii de hectare în pămînturile Kazahstanului, oamenii care unesc tehnica înaintată, lupta pentru rezolvarea trebuințelor materiale, munca și eroismul, cu o înaltă etică și cu neastîmpărul creator, caracteristic epocii în care distanțele spațiului cosmic, tainele structurii materiei sînt cucerite, în primul rînd de reprezentanții statului sovietic.

Acestea, toate la un loc, au constituit temelii și componente ale fericirii, pe care o dobîndește lumea satelor. Cărțile literaturii sovietice, care au vestit primele în lume etapele și sensul general al acestui proces de trezire a maselor în lumina comunismului, au devenit de aceea, dintre cele mai dragi și de neuitat pe toate meridianele globului.

Mihai GAFIȚA

Ce însemna un „mu"

Un mu era pentru țăranul chinez cam ceea ce era pentru țăranul nostru un stînjen. Petec de ogor neînsemnat, fărîmă de pămînt în care totuși țăranul chinez, în tenacitatea și în modestia sa milenară, nu pregeta să investească hărnicia, cumpătarea, cinstea, speranța și, în cele din urmă, fericirea. Insă încă înainte de a se înfiripa, asemenea fericire se dovedea iluzorie, de vreme ce de la boierul satului trebuia arendat fiecare mu, aproape fără excepție. Putea fi mic, putea fi aspru, putea fi neroditor — dar el era străin și făcea ca țăranul chinez să nu-și aparțină lui însuși; exact în felul și în măsura în care plugarul nostru, secole de-a rîndul, a depins de voința rea, de capriciile tiranice, de fumurile haine, de lipsa de omenie a marilor moșieri.

Am înțeles dintr-o povestire de un realism cutremurător a scriitorului chinez Ma-Fin pînă la ce grad de cruzime ajungeau relațiile dintre țărani și boier, cîte dureri, cîte renunțări, cîte poveri implica arendarea numai a unui mu. Epuizarea fizică însemna mai nimic, pe lîngă degradarea morală la care ducea. Expresia noastră „sărăcie lucie" pare blîndă pentru condițiile de existență ale țăranului chinez din trecut. Prin mizerie se urmărea atrofierea oricărei aspirații, uciderea independenței, înăbușirea revoltei, pentru a deschide drum exploatării nelimitate Beneficiarii acestei exploatări o voiau și veșnică

S-au năruit însă visurile lor sub loviturile Armatei Populare de Eliberare. Victoria forțelor muncitorești, conduse de Partidul Comunist Chinez, a creat condiții pentru înlăturarea servituților feudale prin înfăptuirea grabnică a reformei agrare. In vreme ce luptele continuau încă, în regiunile eliberate muncitorii împărțeau pămînturile și sute de mii de țărani au primit în stăpînire sute de mii de mu pe care altădată trudiseră fără nădejde.

Un mu primit la reforma agrară a depășit cu mult petecul de ogor străvechi, deși măsura lui rămăsese aceeași Acest mu i-a redat țăranului încrederea în sine și conștiința propriei demnități. Cu fiecare mu restituit țăranului, a început transformarea radicală a satului chinez, proces de a cărui amploare și adîncime vorbesc o seamă de lucrări din literatura chineză contemporană.

Chiar unui lector puțin familiarizat cu aceste lucrări — și la noi se traduc într-adevăr extrem de puține — îi este clar că în jurul unui mu, altădată simbol trist, s-au constituit imagini admirabile ale renașterii spirituale și ale elanului constructiv care marchează apariția și educarea omului nou în satul chinezesc.

Pare generalizată în literatura chineză ideea reevaluării aptitudinilor țăranului după realizarea reformei agrare. Schimbarea stării materiale nu este ignorată, evident, dar ocupă un plan secundar. Principalul se sugerează a fi ieșirea din vechea claustrare, afirmarea personalității. Intr-o nuvelă de Țin Ciao-tan, un țăran redus pe vremurile moșierilor la condiția de slugă, trăiește sub amenințarea de a eșua într-o sumbră filozofie a renunțării: „Am ieșit din pămînt și în pămînt m-oi duce! Pe pămînt am să mor și în pămînt am să fiu îngropat!" Cuvintele sale traduc neputința de a schimba mersul lucrurilor de care era copleșit. Este suficient să i se repartizeze petecul său de ogor pentru a deveni abia acum el însuși: „Pînă atunci nu avusese nimic al lui și nici nu îndrăznise să gîndească sau să dorească ceva, ca și cum n-ar fi dus lipsă de nimic. Dar acum... începuse să fie stăpîn pe el însuși. Și atunci s-a întîmplat ceva curios. Lai-ți și-a dat seama că-i lipsit de tot și de toate. Ii lipsea în primul rînd sămînța pentru însămînțări. In al doilea rînd, îi lipsea o magazie în care să-și pună grînele. In al treilea rînd, nu avea decît puțin inventar și știa că e o prea mare bătaie de cap să te apuci să împrumuți prin vecini. In al patrulea rînd, hm!... In al patrulea rînd, îi lipsea o gospodină, o nevastă..." (din culegerea „China eliberată."). Modificarea situației antrenează după sine clarificarea conștiinței, este însoțită de un proces de înțelegere. La acest nivel, obținerea unei oarecare prosperități nu mai constituia un scop unic. Sensul nuvelei se desprinde nu din faptul că deziderarele mai sus exprimate de erou devin realitate, ci din aceea că fostul argat dobîndește încrederea satului care-l alege conducător al organizației obștești.

Și în cazul acestui erou, dar și în al altora, se remarcă absența egoismului pe care l-ar putea genera instinctul de proprietate. Aceasta se explică tocmai prin formarea conștiinței de care pomeneam înainte, prin înțelegerea acelui mobil ce depășește simpla bunăstare personală. Se produce o răsturnare a condiției umane în sensul armonizării intereselor particulare cu cele colective, pregătindu-se astfel terenul pentru trecerea la forme superioare de organizare a vieții țărănești, conform cu cerințele unei societăți socialiste.

In momentul de față, rînduielile socialismului au schimbat radical fața satului chinezesc, deschizîndu-i perspectivele unei înfloriri fără precedent. Este de mult de domeniul trecutului amara existență pe un mu de pămînt. Punînd unul lîngă altul fiecare mu primit la reformă, țăranii chinezi s-au unit în întovărășiri, în colective, acum în comune, pentru a-și munci cu mai multă eficacitate ogoarele. Rîvna lor este susținută de imaginea timpului cînd în China, fostă țară a mizeriei agrare, transformată într-o țară cu industrie puternică, bogată, diferențele dintre sat și oraș se vor șterge, cele din urmă servituți dispărînd definitiv din viața țăranului. Increderea lui, speranțele lui sînt chezășuite de conducerea fermă și înțeleaptă a Partidului clasei muncitoare.

P. IONESCU

FĂRĂ „HAPPY-END"

Este destinul literaturii realiste să se împotrivească miturilor, să contrazică formulele șablon dezvăluind aspecte ignorate, aducînd noi puncte de vedere. Cine vrea să cunoască viața micilor fermieri și a muncitorilor agricoli din Statele Unite trebuie să se adreseze scriitorilor care resping canoanele oficialității și fac din scrisul lor un instrument de descoperire a adevărului. Multe file din opera lui William Faulkner, John Steinbeck, Erskine Caldwell reprezintă o înfruntare curajoasă a convențiilor false ori a opiniilor superficiale care circulă despre America, un refuz de a urma panta de facilitate oferită de interpretările zorite sau parțiale.

A fost, de pildă, difuzată și impusă, de cei care au vizitat marile orașe ale S.U.A. imaginea exactă dar incompletă a unei țări arhimecanizate, în care civilizația mașinii a devenit absolută, pătrunzînd la orașe și sate în mod egal, aducînd cu ea abundența universală, iar ca unic rău, compensabil însă sau evitabil, îngrădirea, tocirea personalității în cadența stereotipă a industriei. William Faulkner descoperă în cartea sa, „In timp ce trăiam ultimele clipe", chipul unei alte țări infinit mai puțin cunoscută. In acest roman — discutabil sub raportul consecvenței sale realiste — pătrund ecourile cîmpiilor din sudul Americii, ale vieții micilor fermieri în existența cărora prejudecățile și superstițiile sînt îndărătnice, iar obiceiuri stranii au rezistat înnoirilor vremii. Sforțările civilizației rodesc anevoie în aceste locuri din care ne parvin din cînd în cînd vești despre negrii urmăriți și linșați de indivizi cu privirile ațîțate. Cartea lui Faulkner este povestea lui Anse Bundren care duce leșul soției sale adulterine să-l îngroape la oraș, pentru a respecta voința moartei dar și pentru a nu-și pîngări ogorul. Povestea are ceva tulbure, ceva din întunecimea unei superstiții. Drumul din urmă a lui Addie Bundren într-o căruță mizerabilă, lupta lui Anse și a copiilor lui cu șoselele proaste, cu podurile șubrede, cu apele revărsate pare o halucinație. Oamenii din cartea lui Faulkner, plăsmuiri ciudate — fiecare e ferecat în sumbra lui durere, — privesc în jur fără seninătate, încruntat și rece. Ideile care-i urmăresc sentimentele pe care le încearcă, nimic nu amintește trepidația frenetică a unei țări ultramoderne și în care civilizația a repurtat victorii.

In tiparele stricte ale propagandei capitaliste — Moloh pervers însetat de imagini paradisiace — nu încap niciodată tristețile, disperările, luptele, cu un cuvînt paginile teribile ale vieții poporului. Acestea trebuie căutate în operele scriitorilor realiști.

Există o opinie despre S.U.A., încurajată de presa trusturilor, după care, dacă se pot face rezerve asupra subtilității modului de viață american, nimeni nu are motive să conteste că această existență se desfășoară pe o altitudine a cordialității generale, sub protecția zeului prosperității automate. Deschideți însă „Drumul tutunului" de Erskine Caldwell și viața micilor fermieri se va înfățișa în alte culori. Din primele rînduri, imaginile sînt dure.

Familia Lesterilor n-a mai putut face față concurenței marilor plantații lucrînd cu mijloace moderne și a fost dusă la ruină, constrînsă la foamete, Lester ar trebui să plece la oraș să-și caute de lucru, dar nu-și poate părăsi ogoarele de care-l leagă o iubire oarbă și în care se aude glasul unor atașamente ancestrale. Degradată fizic și moral, viața de fiecare zi a acestei familii e o continuă degringoladă, o perpetuă înjosire de-a lungul căreia cele mai legitime năzuințe sînt înăbușite în beneficiul instinctului. Relațiile umane ajung, în primitivitatea lor, de o violență bestială.

E un univers de aspirații sugrumate, de pasiuni exasperate în care senzualitatea nu naște nici compasiunea, nici simpatia. In lumea pe care o desemnează Caldwell, instinctele sînt crude, iar expansiunea lor neînfrînată e efectul nemiloaselor legi sociale ale societății capitaliste.

In jurul acestor legi e greu de întreținut o angelică aureolă. Cine a citit „Fructele mîniei" de John Steinbeck nu poate uita exodul micilor fermieri alungați de pe pămînturile muncite din tată în fiu, invazia tractoarelor diferitelor trusturi, escortate de polițiști înarmați. In altă carte a lui Steinbeck, „Bătălia", se vorbește de viața muncitorilor agricoli și fiecare pagină e o mărturie că această viață nu-i de loc edenul trîmbițat.

Culegătorilor de mere din Valea Torgas li s-au scăzut salariile. Marii proprietari se pregătesc să reducă prețul zilei de muncă și la culesul bumbacului. Oamenii umplu gălețile cu mere, fug să le deșerte, supraveghetorul îi privește bănuitor și în tot acest timp „fiecare se gîndește că poate e ceva de făcut". Unii dintre acești muncitori, ca Dan bătrînul tăietor de copaci înalți, au luat parte în tinerețe la lupte greviste, iar uzura vieții, n-a reușit să-i stingă simțul dreptății. Sufletul acestor culegători de mere nu-i un cimitir de aspirații stinse: revolta palpită în aer. Nici unul nu are aerul unui om ros de neputință și resemnare. Ii animă uneori sentimente de frică, de oboseală; dar precumpănesc indignarea și mai ales hotărîrea de a nu ceda voinței marilor proprietari. Cei doi activiști comuniști, Jim și Mac, trezesc și întrețin flacăra...

Dincolo de deosebirile temperamentale, de viziunea artistică diferită, de gradul de adîncime al spiritului critic, răzbate în cărțile marilor scriitori citați imaginea unei alte Americi decît aceea a propagandei capitaliste, imagine a exploatării și împilării maselor, a milioanelor de salariați agricoli și mici fermieri alături de nu mai puțin numeroșii muncitori industriali. Și aceasta fiindcă literatura realistă e o fortăreață prin porțile căreia pătrunde greu minciuna. Expresivitatea paginilor ei face penibilă sforțarea rigidă a clișeelor oficiale, ea învinge și detronează miturile, contribuind la înțelegerea de către exploatați a propriei lor situații de nefericiți în țara „happy-end"-ului.

B. ELVIN

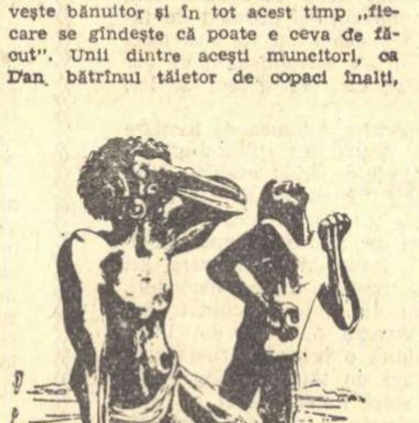

IOSE VENTURELLI „Cu neputință de uitat"

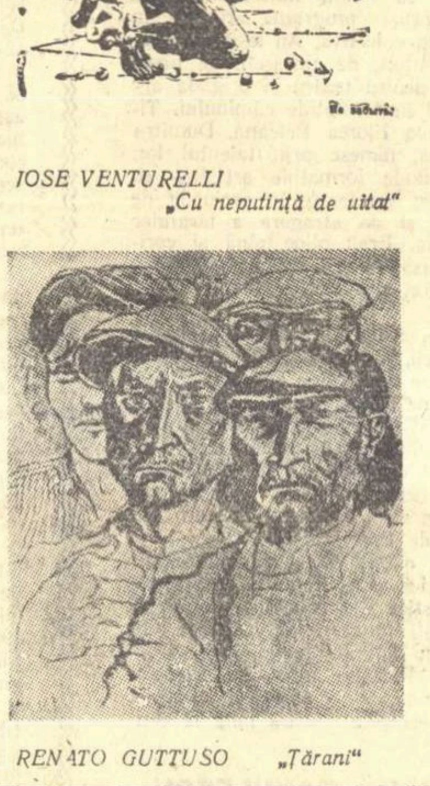

RENATO GUTTUSO „Țărani"

DANILO DOLCI
și „triunghiul blestemat"

Tribunalul regional din Palermo (Sicilia) l-a judecat nu de mult pe numitul Danilo Dolci pentru grave abateri de la disciplina socială.

Sala era plină și foarte agitată, fiind vorba de o persoană binecunoscută și de o faptă binecunoscută.

In sală circulau ziarele proaspete cu știri despre proces: „Danilo Dolci este comunist" — spuneau manșetele gazetelor catolice.

Apoi, în sală s-a ridicat spre acuzare procurorul: „Danilo Dolci — a spus el — este un agitator politic binecunoscut".

Pe urmă, în sală s-a făcut liniște.

Atunci, în sală s-a auzit verdictul tribunalului:

„Danilo Dolci este condamnat la nouă luni și douăzeci de zile închisoare..."

Cine este Danilo Dolci? Unii spun că e un Gandhi italian, la Moscova i s-a acordat premiul internațional Lenin, alții îl aseamuiesc cu sfîntul Francisco d'Assisi, procurorii, după cum s-a văzut, îl numesc bolșevic. In orice caz, — sfînt sau agitator politic — omul este un primejdios. Ce-ar fi îndurat astăzi sfîntul Francisco în țara Vaticanului? Nu-l văd bine...

Danilo Dolci este un tînăr avocat masiv, grav, cu oarecare chelie, care s-a hotărît într-o bună zi să părăsească marile orașe și — luîndu-și geamantanul — să se instaleze în iad. Adică într-un sat sicilian. Aici este piatră, sărăcie și maffia. Avocatul (avea 28 de ani atunci) a coborît în 1952 în gara Trappeto, un mic port de pescari, la 50 kilometri de Palermo. Trappeto face parte din faimosul „triunghi blestemat": „Trappeto-Partinico-Montelege". Cine pătrunde în viața acestui triunghi se pare că trebuie să renunțe la orice speranță. Danilo Dolci n-a renunțat la speranță, dimpotrivă, a venit cu ea, oferind-o țăranilor. Nu era multă (...de doi bani?) dar speranța e atît de binevenită pe treptele infernului...

Ce-a făcut Danilo Dolci în infern? In primul rînd, s-a hotărît să cunoască. Nu ca scriitor „în documentare", nu ca orator în turneu, nu ca deputat democrat-creștin în căutare de suflete... El a vrut să cunoască adevărul așa cum este... S-a așezat acolo în „triunghi", la Partinico, s-a însurat cu văduva unui pescar (pescarul fusese ucis de maffie) cu 5 copii, a adoptat 8 copii orfani și a mai făcut el însuși 3, avînd astfel de întreținut 16 suflete și (ceea ce e mai greu) trupuri. In sat, un om din trei n-are de lucru, iar o familie din nouă n-are strictul necesar, în înțelesul cel mai strict al cuvîntului. Masa lui Danilo Dolci era ca toate mesele: carne o singură dată pe săptămînă. Casa lui Danilo Dolci era ca toate casele: fără apă, fără electricitate. Doar lumină și-a instalat avocatul, pentru că lucra noaptea. Și, poate, pentru că el venise aici ca să aducă ceva lumină.

A adus.

După șase ani de cunoaștere, Danilo Dolci a scris o carte, „Anchetă la Palermo", care fiind extrem de adevărată, s-a răspîndit — explozie — în toată Italia și în lume (16 limbi străine o cunosc). In 16 limbi s-a tipărit destinul țăranului sicilian și al proletarului din Palermo. In 16 limbi străine trăiesc, vorbesc, țipă foamea triunghiului blestemat, casele din cartierul Cortile lo Cicero (Palermo), unde locuiesc opt oameni într-o cameră și femeile gem: „n-am aer, n-am aer": casele acelea fără ferestre, și cei 272.062 de locuitori din 555.563 cîți numără Palermo, care n-au fereastre, apă, lumină.

După cunoaștere, a urmat acțiunea. O acțiune cam naivă, fiind individuală și fără legături solide cu adevăratul drum de acțiune, dar, în sfîrșit, o acțiune, care trebuie prețuită mai ales pentru că e acțiune...

Danilo Dolci l-a adunat într-o zi pe șomerii din sat, le-a spus să-și ia tîrnăcoape și i-a dus să lucreze la o șosea ruinată, gîndind că statul — fiind vorba de o șosea publică — va plăti munca oamenilor. Statul însă n-a prețuit munca oamenilor, statul n-are nevoie de drumuri pietruite, căci nu se știe niciodată unde duc asemenea drumuri. In consecință, peste o oră, Danilo Dolci se afla la pămînt, lovit de carabinieri, iar peste o zi, într-o celulă la Palermo.

Drumuri...

Ce gîndești Danilo Dolci despre toate astea? l-a întrebat — pentru săptămînalul „l'Express" — scriitorul și, deci, confratele francez Claude Roy...

— Ce însemnătate are faptul că ei mă aruncă în închisoare pentru cîteva luni? Există milioane de oameni pentru care viața însăși este o închisoare. Eu sînt alături de ei. Voi fi mereu alături de ei...

AL. MIRODAN

ABDURAHMANOV HASAN OGLI — „Cioban"

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

ARMATA MUNCITORILOR ȘI ȚĂRANILOR

Forța unei armate se măsoară în primul rînd după cauza civilă pe care o apără. Au trecut 41 de ani de cînd a fost creată prima armată a muncitorilor și țăranilor.

Hărțuită de 14 armate invadatoare, neînzestrată atunci cu multe arme și muniții, luptînd în condiții în care în țară era foamete, tînăra Armată Sovietică a înfrînt și a izgonit pe agresori. Ea a apărat și a salvat Revoluția din Octombrie.

In 1941, în timp ce fascismul se întinsese ca o molimă groaznică asupra întregii Europe, cea mai perfecționată și mai diabolică mașină militară pe care au creat-o vreodată asupritorii a atacat Uniunea Sovietică. Intre 1941 și 1944, speranțele întregii omeniri s-au întruchipat în toți cei care la Leningrad sau Stalingrad, la Moscova sau Briansk, la Kursk sau Kiev, dădeau lovitură după lovitură hidrei fasciste. Totul s-a terminat la Berlin, unde pe Reichstag a fost înfipt steagul sovietic. Armata Sovietică a apărat civilizația și a salvat civilizația.

N-au trecut mulți ani de la ultimul război mondial și diverse capete înfierbîntate din Occident au început să viseze la o nouă cruciadă împotriva comunismului, de astă dată atomică, hidrogenică ș.a.m.d. N-au trecut mulți ani de la ultimul război mondial care a pîrjolit vastele întinderi ale imensei țări de la Răsărit, și Uniunea Sovietică realizează planul septenal care o va transforma în cea mai mare putere economică a lumii, laolaltă cu celelalte țări socialiste. N-au trecut mulți ani de la ultimul război mondial și Armata Sovietică dispune în exclusivitate de rachetele balistice intercontinentale, fabricate în serie, care pot atinge orice punct al globului, după cum dispune de întreaga gamă de rachete balistice de luptă.

Desigur că forța militară de neînvins a Uniunii Sovietice are efectul unui duș rece pentru toți amatorii de agresiune atomică sau hidrogenică. Desigur că Armata Sovietică, împreună cu celelalte armate ale țărilor socialiste, asigură independența, securitatea, cuceririle revoluționare ale tuturor popoarelor din țările lagărului socialist.

Dar există și ceva mai presus. Uniunea Sovietică, reprezintă speranța întregii planete. Armata Sovietică a apărat, apără și va apăra la nevoie patria pe care o slujește și a cărei cauză este cauza lagărului socialismului, este cauza dreaptă a omenirii iubitoare de pace. De aceea ea e numită cu dragoste, pretutindeni, în lume, Armata păcii.

Ion MIHAILEANU

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R.; PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R.P.R.; GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36; 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25 xxxxx

PROLETARI DIN TOATE ŢĂRILE, UNIŢI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 10 (260) — joi 5 martie 1959 ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. 8 pagini 50 bani

Alma mater

In sîngele femeii ce ne-a purtat în pîntec
S-a întrupat minunea grăuntelui de viaţă
Şi din a ei durere zbucni întîiul cîntec
Şi din a ei privire, întîia dimineaţă.

Din jertfa ei trupească purtăm în noi o parte
Cum poartă grîu, într-însa, o mînă de plămadă,
Şi-o duce fără ştire prin veacuri mai departe,
Cum duce şi caisul o nemurire-n roadă.

Iar sufletul ne poartă înduioşarea mamii
De cînd simţii cu dînsa mişcînd o viaţă nouă,
De cînd întîia oară, cu marginea năframii,
O lacrimă îşi şterse, cu purităţi de rouă.

In ea ni-i începutul şi patria fiinţii.
Prinsesem rădăcină în ea ca într-o glie.
Neştiutori pe urmă de chinul suferinţii,
Ca să rămînem singuri, le-am rupt din carnea vie.

Dar nostalagii ascunse şi nemărturisite
Cresc în făptura noastră şi ne-ntrerupt ne cheamă,
Ca-n dragostele noastre-nsemnate de ursite
Să vrem aceeaşi jertfă din dragostea de mamă.

Demostene BOTEZ

PROZĂ şi cinematograf

Debutînd din nou — dacă se poate spune — la maturitate, după cîteva încercări mai vechi, dar nesusţinute, şi după o întrerupere lungă, Al. I. Ştefănescu a fost scutit de unele dintre ezitările începutului. Se simte la el maturitatea ideologică şi, de asemeni, se simte conştiinţa tonului propriu. Cu rare excepţii, prozatorul nu se rătăceşte pe căi străine de mijloacele sale, dominate de observaţia inteligentă, bine echilibrată. Ceea ce anunţa „Omul de pe catarg" e confirmat de „Să nu fugi singur prin ploaie". In treacăt fie spus, titlul acesta căutat şi uşor sibilinic contrazice tocmai măsura, caracteristică pentru prozator.

Carte a realismului socialist, „Să nu fugi singur prin ploaie" înfăţişează transformarea omului — temă inepuizabilă impusă de realitate, în condiţiile mereu reînnoite ale unei infinităţi de situaţii concrete. De astă dată, împrejurările, personajele, sînt dintre cele mai rar abordate.

Romanul se petrece imediat după Eliberare, într-o perioadă cînd schimbările sociale s-au succedat accelerate, crescînd în amploare pînă la transformările revoluţionare. E perioada contrastelor. Pe străzi, lozincile scandate de demonstranţi anunţă dispariţia unei lumi care, însă, nu piere dintr-o dată, rămîne încă fixată prin fire greu de smuls. Momentul retrăieşte în roman prin mijloace diverse. Scriitorul notează titlurile ziarelor sau afişele cinematografelor, aşa cum le descifrează covrigarul Marin Boată, rătăcind pe străzi. Deşi repetat, procedeul e sugestiv. Dar atmosfera şi problemele momentului sînt concentrate chiar în miezul povestirii. E vorba de eliberarea unui grup de copii care, în 1945, se mai aflau încă în plin feudalism,

Intr-o vreme cînd se dosesc mărfuri şi se face comerţ negru, Lică Postolache, spirit inventiv, cumpără şi vinde cele mai diverse obiecte, între altele, copii. „Patriot local", Lică se bizuie pe „olteniaşii" lui. La sate e secetă. Ţăranii primesc cîte un sac cu merinde pe datorie şi îşi dau copiii „să înveţe meserie" la oraş. Lică are astfel mînă de lucru abundentă pentru a-şi desface la preţ de speculă covrigii pe care, de altfel, nu-i fabrică el, ci-i cumpără de la un brutar. Tehnica exploatării a aceea mai veche, a învoielilor agricole. Mereu flămînzi, culcaţi grămadă într-un pod sub supravegherea lui Sile — un adolescent care îndeplineşte sarcini de vătaf — copiii sînt ţinuţi sub ameninţarea datoriei iniţiale care creşte mereu, cu orice prilej. Socotelile se fac în cel mai capricios stil. Ştiinţa de carte, deci capacitatea de a controla calculele coanei Mimi, e considerată drept un act subversiv. Totul se petrece după un ritual feudal. Lică ţine să fie venerat ca un binefăcător. Cînd sînt investiţi cu coşurile de covrigi, băieţii sărută mîna „naşului".

Toată această parte, începînd cu drumul camionului prin satele flămînde, cu deznădejdea oamenilor nevoiţi să-şi îndepărteze copiii, e narată cu o remarcabilă siguranţă a desenului. Contururile au aceeaşi precizie cînd scriitorul surprinde figurile care populează cetatea lui Lică: „patroana" care, între socotelile făcute cu blazare, dar conştiincios, nutreşte bovarisme la nivelul „Colecţiei amantelor celebre", Mielu, fostul asasin legionar, care, aliat cu Lică, pîndeşte clipa unei lovituri pe socoteala cumnatului său, Leana, îndobitocită şi supusă, „Madamana", sluga resemnată.

Toate figurile şi atmosfera, întregesc impresia de izolare. Casa lui Lică e o fortăreaţă. Deşi bat toată ziua străzile cu coşul, copiii sînt de fapt prizonieri. Fără bani, cunoscînd doar vag numele satului lor, ca şi ucenicul lui Cehov, neştiind către cine să se îndrepte, ei ajung înapoi la „naş". Astfel se soldează prima încercare de evadare a lui Marin. Deşi se simt puternic stînjeniţi de acţiunea „ăstora" — a comuniştilor — jandarmul, comisarul ştiu să se înţeleagă pînă la urmă cu Lică.

Dacă cineva ar fi tentat să considere exagerată persistenţa atît de tîrzie a unor asemenea raporturi, să-i reamintim de „odăile" în care trăiau micii precupeţi din Bucureştii de acum un sfert de veac.

In asemenea condiţii, eliberarea copiilor trebuie să fie în primul rînd rezultatul forţelor sociale noi care intervin din afară. Aşa se şi întîmplă în roman care arată cum, treptat, izolarea lui Lică devine imposibilă. Dar scriitorul a dorit să urmărească şi transformarea conştiinţei la iobagii lui Lică. Lucru interesant, mult mai greu de înfăptuit cînd cei care se schimbă sînt copii. Sondajele în procesul de înţelegere al lui Marin dau uneori impresia de ingenuitate cam artificial reconstituită. Pentru a accelera transformarea, e introdus un personaj nou, Fane, vînzătorul de ziare, un soiu de Gavroche bucureştean, figură pitorească dar neconvingătoare. După ce a aflat de la Marin despre felul cum se trăieşte în casa lui Postolache, Fane vine şi se angajează tocmai la acesta. Faptul e nemotivat. Pare evident că personajul nu face decît să execute însărcinarea pe care i-a încredinţat-o, cam forţat, autorul. Mai puţin reuşită e şi idila între Marin şi o şcolăriţă. Este unul dintre puţinele cazuri în care Al. I. Ştefănescu nimereşte pe un drum străin. Nu e un liric şi medelenizarea nu i se potriveşte.

Mult mai adevărat sună finalul. Citadela lui Postolache intră în mod necesar în raza de acţiune a noilor forţe sociale. Marin şi Fane, evadaţi din casa „naşului", întîlnesc o echipă muncitorească pentru combaterea speculei. In lipsa lui Lică izbucneşte răscoala celorlalţi iobagi care-şi leagă vătaful şi fug, în timp ce Mielu îşi ucide patroana pentru a pune mîna pe aurul cumnatului.

Interesantă e modalitatea specială folosită în „Să nu fugi singur prin ploaie". Romanul a avut ca punct de pornire un scenariu cinematografic. Nu ştiu dacă scriitorul a lucrat asupra scenariului pentru a-i da forma actuală, sau dacă l-a conceput de la început ca o povestire construită cu mijloace cinematografice. Faptul n-are mare importanţă, căci rezultatele sînt, oricum, interesante.

Despre importanţa literară a scenariului, baza ideologică a unui film, s-a scris adesea. Poate că nu suficient, pentru că multe laturi au rămas neclarificate. Problema e încă deschisă şi puţinătatea scenariilor de calitate îngreunează încă dezvoltarea cinematografiei noastre. Ea nu poate fi, desigur, discutată în ansamblu, într-o paranteză. E bine că se insistă mereu asupra valorii literare a genului şi se combate tendinţa de a-l bagateliza. Scenariul devenit pretext, pentru acumularea de gaguri şi efecte, transformă filmul cel mult într-o performanţă acrobatică. O confirmă atîtea filme americane construite după reţetă, cu situaţii şi categorii de personaje strict şablonizate. „Trapez", care a rulat anul acesta la noi, a fost un exemplu de tehnică în gol. Filmate cu abilitate, nişte corpuri atletice evoluau în salturi îndrăzneţe. Cînd corpurile încercau să devină personaje, să schimbe idei şi să trăiască pasiuni, ba chiar să filozofeze asupra artei acrobatului, totul era plat, ucis de un scenariu hiperbanal.

Caracterul literar al scenariului e incontestabil. Inseamnă oare că el constituie un gen independent, viabil fără imagine? S-au tipărit puţine scenarii originale şi uneori cele slabe: „Brigada lui Ionuţ". „Alarmă în munţi". Dar chiar la lectura unui scenariu bun — şi „Cartea Rusă" a publicat cîteva admirabile: „Marele cetăţean", „Tovarăşul Sverdlov" — simţim că scenariul se întregeşte în imagine. Desenează caracterul şi situaţiile, dar acestea îşi vor căpăta toate dimensiunile în film. Regizorul şi operatorul nu sînt numai interpreţi. Cînd ignorează dependenţa lor de scenariu, sînt pîndiţi de formalism, de jocul de-a unghiul şi de-a montajul inedit. Dar într-o artă de echipă nici scenaristul nu poate uita că trebuie să creeze în limbajul cinematografului baza pentru ceea ce vor adăuga ceilalţi creatori. Asta nu înseamnă că scriitorul e obligat să indice metrii de peliculă ai fiecărui cadru şi unghi de filmare, să facă scenariu regizoral. Dar trebuie să dea filmului premise cît mai concretizate.

Poate că principala cauză a disproporţiei între posibilităţile atîtor scriitori care au încercat scenarii şi rezultatul atins, e tocmai neglijarea limbajului şi rolului specific. Neadaptarea la rolul de element constitutiv într-o sinteză artistică, dorinţa de a da o scriere care să trăiască independent de film, a creat hibrizi, şovăind între eboşa de nuvelă, piesă, ba uneori de baladă şi cea de scenariu.

Totuşi, felul cum s-a îmbinat literatura cu alte arte, oferă scriitorului analogii semnificative. Să nu recurgem la exemplul umil al legendei, la desene, căci aici avem de-a face arareori cu texte literare. Dar în libretul de operă, literatura are acelaşi rol. Nu se mai concepe astăzi operă în care libretul să rămînă un simplu pretext pentru muzică, să fie de calitate subliterară. In „Flautul fermecat", generoasele idei iluministe traduse de melodia mozartiană sînt stingherite de peripeţiile puerile din textul lui Schikaneder. De la Wagner încoace, raportul textului cu muzica e mult mai strîns şi un libret inept e inadmisibil. Wagner, care a fost şi scriitor, a urmărit mereu să transforme libretele în poeme şi le-a publicat separat — la noi „Lohengrin" şi „Tannhäuser" au fost traduse de Iosif. Dar după Wagner oricîtă atenţie s-a dat libretelor şi oricîte nume faimoase le-au semnat, ele

Silvian IOSIFESCU

(Continuare în pag. 6)

SCRIU PENTRU 23 AUGUST

Interviu cu DUMITRU CORBEA

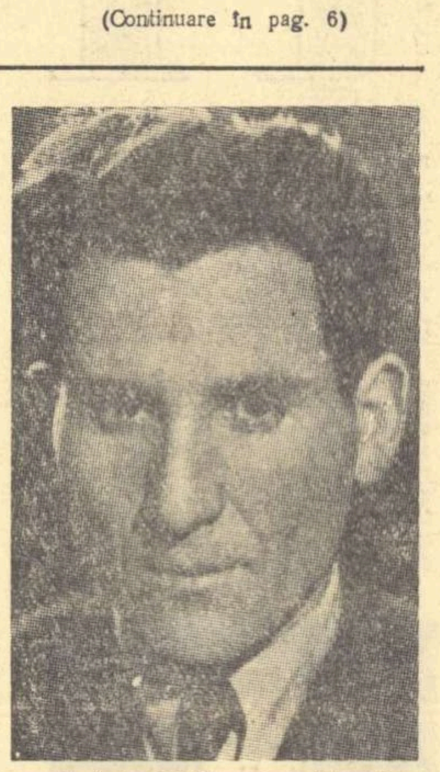

Fiindcă aţi publicat şi înainte de 23 August 1944, fiindcă aţi trăit — ca şi ceilalţi confraţi ai dumneavoastră din aceeaşi generaţie — prin Eliberarea patriei, o eliberare a propriilor forţe creatoare, vă rugăm să ne răspundeţi la această primă întrebare: ce a însemnat actul de la 23 August 1944 pentru dumneavoastră, ca cetăţean şi scriitor?

— Inainte de a răspunde la întrebare, aş vrea să fac o mică observaţie: eu n-aş despărţi ultimele două cuvinte prin nici un fel de conjuncţie, şi le-aş uni mai degrabă printr-o trăsură de unire, obţinînd, astfel, conţinutul firesc al denumirii. Această denumire am îndrăgit-o de cînd eram utecist şi citeam versuri revoluţionare la şezătorile şi întrunirile muncitorilor. Acum, cu ocazia aniversării luptelor din februarie 1933, am citit, din nou, după mai bine de douăzeci de ani, împreună cu tovarăşii mei de breaslă, dar nu într-o cocioabă, ci într-un palat. Am recitit şi două poezii din tinereţe. Eram emoţionat. Cred că-mi tremura şi glasul. In faţa atelierelor „Griviţa" citisem versurile mele. O dată am citit şi în sala „Locomotiva". Nici strada şi nici atelierele „Griviţa" nu mai sînt ce au fost. Clădiri noi, palate. S-au ridicat palate şi în cartier. Muncitorii ceferişti stau în aceste palate.

Să revenim, dar, la întrebare. Pentru mine, actul de la 23 August echivalează cu actul vieţii, de vieţuire mai departe.

Dar 23 August mi-a mai adus ceva în plus: puteam cînta în libertate întreaga revoltă a poporului. Puteam cînta pe comunişti şi lupta lor, puteam demasca în libertate fascismul, capitalismul, imperialismul. Mă puteam alinia în frontul scriitorilor militanţi. Mă puteam bucura şi entuziasma de desfăşurările revoluţiei după înfrîngerea fascismului, după întoarcerea armelor împotriva ocupanţilor hitlerişti. M-a entuziasmat, ca scriitor,

REP.

(Continuare în pag. 6)

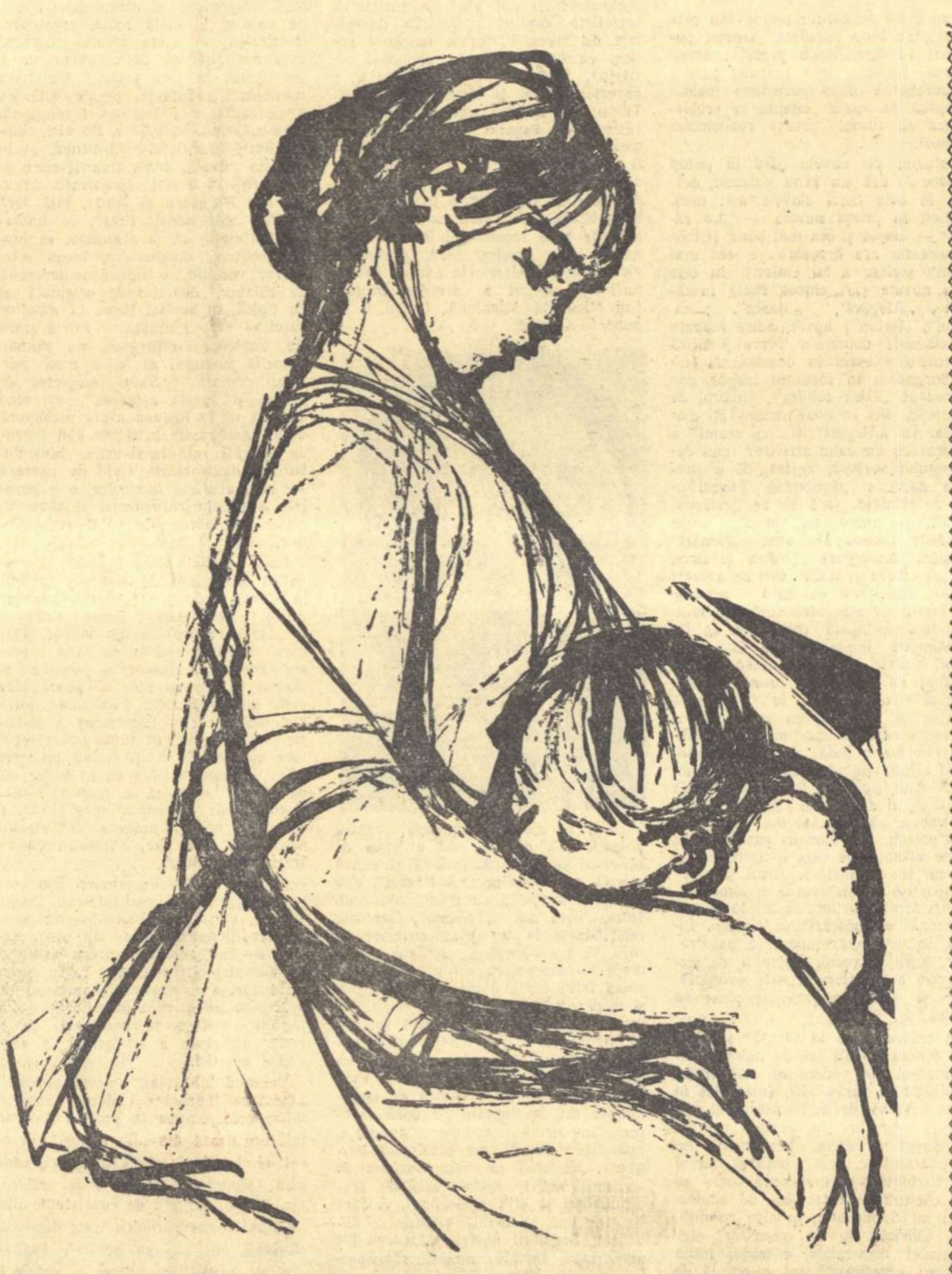

Pentru „8 MARTIE" Desen de FLORICA CORDESCU

CREDO

PARTIDUL şi creaţia mea

Cerîndu-mi-se odată să scriu despre experienţa mea în poezie, mărturiseam cît de greu îmi vine să obiectivez ceea ce-i atît de intim legat — pînă la identificare — cu cele mai adînci frămîntări, amintiri, visuri, speranţe ale mele.

Un simţămînt asemănător, dar într-un grad mult mai înalt, încerc acum, cînd caut să împărtăşesc celorlalţi ce a însemnat şi ce înseamnează pentru mine, ca om şi scriitor, Partidul.

Ar fi poate mai uşor, şi pentru mine şi pentru ceilalţi, dacă aş începe răsturnînd întrebarea iniţială şi căutînd să-mi închipui ce ar fi fost viaţa şi scrisul meu fără Partid.

E destul să retrăiesc sentimentul apăsător al izolării, strîmtoarea unui orizont închis, suferinţa şi revolta mea fără de soluţii în faţa tabloului întunecat al societăţii în care trăiam, dar ale cărei resorturi de funcţionare nu le înţelegeam, — pentru ca să realizez, într-o străfulgerare de spaimă, cît de triste, de înguste, de meschine, ar fi rămas viaţa şi poezia mea, departe de clasa muncitoare şi de partidul ei.

Anii tinereţii mele, anii cînd îmi puneam marile probleme ale existenţei, se desfăşurau într-o perioadă de grele lupte social-politice, cînd Partidul Comunist din Romînia mobiliza poporul la ofensivă împotriva forţelor tot mai primejdioase şi mai virulente ale fascismului.

Intre grandioasele şi dramaticele evenimente ale grevei de la Griviţa şi momentul tragic al izbucnirii războiului, s-ar putea circumscrie aceşti

Maria BANUŞ

(Continuare în pag. 6)

O SINGURĂ IDEOLOGIE

Pentru realismul socialist

Ideea că realismul socialist este metoda de creaţie care asigură, în cadrul ei, dezvoltarea unui număr cît mai mare de stiluri personale, a devenit o idee unanim recunoscută. Criticii o practică de obicei cu sentimentul literatului subţire, fără să depăşească însă prea mult enunţarea şi exemplificarea ideii astfel formulate. Discuţia propriu-zisă a problemei dă naştere la confuzii, dat fiind că termenul stil, *folosit nu în înţelesul de obiect al stilisticii, suferă de oarecare imprecizie. Se compară, de pildă, un personaj din Marin Preda cu unul din Petru Dumitriu, se constată diferenţele şi se trage concluzia că cei doi scriitori beneficiază de stiluri cu totul diferite. Metoda nu e tocmai eronată, deoarece e firesc ca un scriitor să-şi manifeste specificul personalităţii sale, adică tocmai ceea ce se înţelege în mod global şi la fel de imprecis prin stil, mai ales în felul cum îşi construieşte personajele; numai că în acest chip nu avansăm prea mult în înţelegerea problemei propriu-zise, care constă în explicarea pluralităţii de stiluri literare grefată pe o unică ideologie. Clasicismul francez, spre exemplu, a fost un curent unitar, bazat pe o ideologie exclusivă şi mai mult decît atît, rigid legiferat. Totuşi, o comparaţie între personajele lui Corneille şi Racine, ne relevă două personalităţi creatoare profund distincte. Ce putem deduce de aici? Putem deduce că doi oameni sînt* oricum *diferiţi unul de altul şi cu atît mai mult doi artişti care cu cît sînt mai mari, cu atît sînt mai personali, sau că reprezentanţii clasicismului francez au reuşit să se diferenţieze mai ales în măsura în care au încălcat canoanele şi au depăşit o ideologie nivelatoare, intuind fondul real al umanului. Purtînd discuţia într-un mod analog şi în cazul realismului socialist, ce putem obţine? Sau admitem ideea că autori diferiţi creează în orice caz eroi diferiţi, ceea ce ar constitui o explicaţie uşoară dar nesatisfăcătoare şi nesigură, sau renunţăm să răspundem cum de este posibil acest lucru în situaţia în care autorii respectivi împărtăşesc aceeaşi ideologie, ideologia marxistă. Dacă pentru clasicism explicaţia stă tocmai în posibilitatea intuiţiei scriitoriceşti de a depăşi cadrul îngust, forţat, al unei ideologii subiectiviste, în privinţa realismului socialist lucrurile stau cu totul altfel. Ideea uniformităţii operelor realist-socialiste este o calomnie inventată de duşmanii orînduirii şi artei socialiste. Practica artistică demonstrează că împărtăşirea pînă la capăt a ideologiei marxiste nu uniformizează personalităţile scriitorilor ci, dimpotrivă, asigură deplină dezvoltare specificului fiecăreia. In cazul realismului socialist, problema trebuie deci pusă într-un chip nou, trebuie depăşit stadiul comparării a doi eroi sau a doi autori, pentru a se demonstra existenţa stilurilor diferite.*

O contribuţie la definirea termenului stil şi la explicarea procesului de dezvoltare a unor stiluri diferite în cadrul aceleiaşi metode de creaţie, metoda realismului socialist, bazată pe aceeaşi ideologie, ideologia marxistă, s-ar putea aduce, credem, pe calea stabilirii unor distincţii ajutătoare. O primă distincţie necesară este aceea care ne ajută să înţelegem că realismul socialist începe acolo unde viziunea scriitorului asupra lumii şi societăţii se vădeşte a fi o viziune marxistă.

★

In lumea literară contemporană, alături de literatura cu caracter realist-socialist, vieţuieşte romanul realist-critic, literatura existenţialistă, verismul italian. Ceea ce deosebeşte însă radical o operă realist-socialistă de orice altă operă din curentele enumerate, — cu care altfel, ca în cazul verismului sau realismului critic, poate avea asemănări, mai mari sau mai mici — este concepţia despre lume, înţelegerea ştiinţifică a vieţii, a istoriei, care stă la baza ei. Criteriul fundamental care ne călăuzeşte, între altele, în clasificarea unei opere ca realist-socialistă, rămîne criteriul ideologic, modul de interpretare a lumii, perspectiva dezvoltării sociale reflectată în structura acelei opere.

Literatura occidentală contemporană, atunci cînd nu este expresia unor elucubraţii provocate şi ostentative, atunci cînd nu este ermetică şi conspirativă, cu valoare de circulaţie într-un grup de iniţiaţi, deci atunci cînd are un mesaj de transmis, cînd îşi propune să exprime ceva din sensul vieţii contemporane, — atunci această literatură prezintă asemănări cu literatura realist-socialistă prin intermediul literaturii realiste, cu care are în orice caz asemănări. Romanul lui Camus, de pildă, „Ciuma", se prezintă la lectură ca un roman realist clasic — abstracţie făcînd doar de lipsa de pregnanţă a eroilor pe care autorul în mod voit îi prezintă şterşi, evitînd să facă din ei „caractere", idealul său fiind tocmai „un erou insignifiant şi şters care n-avea pentru el decît puţină bunătate în suflet şi un ideal aparent ridicol". Romanul lui Camus conţine, în afară de aceasta, numeroase pagini de critică socială, de condamnare a sistemului capitalist, pagini de elogiu adus omului, căruia îi sînt mai proprii, după părerea autorului, nobleţea şi frumuseţea decît răutatea, indiferenţa sau cruzimea. Dar dacă în romanul lui Camus aflăm toate aceste aspecte, sensul general al cărţii, simbolistica ei descifrată ne dezvăluie propovăduirea unui umanism abstract, detaşat de condiţiile sociale, ne dezvăluie ideea fatalităţii răului — a ciumei — care apasă asupra vieţii omeneşti şi care revine, din cînd în cînd, spre pedeapsa omenirii. Eroul cărţii, Rieux, care ne mărturiseşte la sfîrşit că este însuşi autorul, în mijlocul oraşului eliberat, după o îndelungată suferinţă de ciumă (aici, ocupaţia fascistă), nu împărtăşeşte bucuria generală, pentru că el ştie „ceea ce mulţimea în veselie ignora, ceea ce se poate citi în cărţi, că bacilul ciumei nu moare şi nu dispare niciodată, că el poate rămîne zeci de ani ascuns în mobile şi rufărie, că el aşteaptă cu răbdare în camere, în pivniţe, în cufere, în batiste şi în hîrţoage şi că, poate, va veni ziua cînd, spre nenorocirea şi învăţătura oamenilor, ciuma îşi va trezi din nou şobolanii şi-i va trimite să moară într-o cetate

Georgeta HORODINCA

(Continuare în pag. 6)

VITRINA

„Incercări critice" (II) de Paul Georgescu

Al doilea volum ce apare sub semnătura lui Paul Georgescu este expresia pasionatei prezenţe în actualitate a unui critic militant, în scrisul căruia ascuţimea observaţiei, verva asociativă şi speculativă, inventivitatea, măiestria exprimării, formează o indisolubilă unitate. Revendicîndu-se de la întemeietorul criticii ştiinţifice în literatura romînă, de la Gherea, Paul Georgescu înţelege să-şi exercite darurile de care dispune în serviciul sprijinirii culturii socialiste, al stimulării creaţiei angajate integral în lupta clasei muncitoare. Fie că discută probleme literare de actualitate, fie că duce „conversaţie cu Occidentul", fie că se pronunţă asupra ultimei cărţi apărute, criticul are permanent în vedere sarcinile prezentului şi fiecare articol sau cronică îşi propune şi de regulă izbuteşte să aducă o contribuţie efectivă la rezolvarea acestora.

De dimensiuni vădit sporite în raport cu primul volum de „Incercări" (titlu iritant de modest!), întrucît înmagazinează rodul unei activităţi mai susţinute, volumul cel nou conţine pagini în care criticul a avut prilejul de a-şi valorifica mai din plin decît înainte vreme posibilităţile. Paul Georgescu serveşte ideile pentru care militează cu un talent literar cu totul remarcabil. Nu e vorba numai de calitatea frazei, de plasticitatea formulărilor sintetice, cu densităţi de aforism; e vorba de mult mai mult, de o pulsaţie mereu împrospătată, de un patos al afirmării convingerilor, de o particulară euforie a inteligenţei. Natura acestei însemnări interzice intrarea în detalii, analiza, limitează fatal argumentaţia. De altminteri, spre a învedera arta criticului, nici nu e nevoie de vorbă multă. Este de ajuns a citi, la întîmplare, o cronică, pentru a vedea că Paul Georgescu reuşeşte, pe o întindere de numai cîteva pagini, să desfacă încheieturile unei opere şi să recompună emoţia ce vibrează în ea, să-i descifreze mesajul şi să definească speci-

D. MICU

(Continuare în pag. 6)

„Oaie şi ai săi" de Eugen Barbu

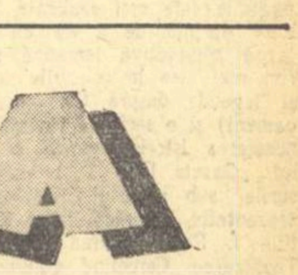

Cu „Oaie şi ai săi", Eugen Barbu are răbdare, îi place să zăbovească, atent la fiecare tresărire a noului în sufletele lor. L-am cunoscut în „Groapa" nervos şi impulsiv. Dincoace, el s-a domolit. Deapănă istoriile cu încetineală, risipind detalii peste detalii.

E dispus să scotocească pe îndelete biografiile oamenilor, să-i însoţească pretutindeni, comentîndu-le faptele, întorcîndu-le fără grabă pe toate feţele. Chiar cînd acţiunea se restrînge în timp şi capătă o încordare maximă, căci Mareş şi tovarăşii lui sînt duşi spre locul de execuţie, scriitorul nu omite nici una din meditaţiile înfiripate ale eroului pînă la evadare („La lumina lunii"). Noaptea dedicată

S. DAMIAN

(Continuare în pag. 6)

CRONICA LITERARĂ

„De la potop încoace..."

nuvele de V. EM. GALAN

Galan este un exponent al actualităţii nu numai fiindcă scrie pe teme de actualitate, ceea ce e fireşte, important, ci şi — mai ales — pentru că viziunea lui e actuală, ştie să actualizeze, să vadă în realitate ceea ce este actual, altfel spus ştie să vadă în trecut, prezentul, iar în prezent, viitorul. Crohmălniceanu avea dreptate să demonstreze, în cronica lui din „Viaţa Romînească" la acest volum, că literatura lui Galan e un bun argument împotriva negativismului. Idilic deloc, autorul nu-şi fereşte eroii pozitivi de grele încercări, de confruntarea virtuţilor lor potenţiale cu viaţa, dîndu-şi seama că un caracter energic, combativ, nu se poate manifesta decît în raport cu dificultăţi concrete. Negativismul — idilism întors — nu e o problemă de dozaj al negativului şi pozitivului ci de integrare a elementelor într-un complex dinamic, în procesul prefacerilor revoluţionare.

Galan arată, pîn-acum, o deosebită afecţiune pentru civilizaţiile închise, închistate, împietrite ca-ntr-un blestem dar care sub presiunea extraordinară a revoluţiei se sparg. Indivizii se regrupează după alte criterii, se contopesc cu şuvoiul irezistibil al devenirii revoluţionare. Din punct de vedere al indivizilor, adică al personajelor sale, revoluţia înseamnă domeniul tuturor posibilităţilor (cu plus sau minus), domeniul în care potenţele devin — la incandescenţa pasiunilor — realităţi. De aceea eroii săi sînt tineri, naivi, aflaţi pe o treaptă de jos a evoluţiei şi care în ciocnire cu realitatea (nu numai în transformare, ci şi transformatoare), devin ei înşişi, se realizează. Statistic vorbind — şi static — elementele negative sînt multe, totuşi impresia generală e puternic pozitivă fiindcă — aşa cum am spus — autorul redă mişcarea năvalnică, sensul ei ascendent. In acest domeniu al tuturor posibilităţilor de realizare, Galan surprinde momentul iniţial al înfrîngerii inerţiei, al lansării unei energii. Literatura lui Galan este aceea a trezirii unor conştiinţe, a declanşării explozive a unor energii creatoare, la impulsul revoluţiei socialiste. Literatura trezirii la viaţă.

V. Em. Galan nu e un scriitor patetic, nici sentimental. Spiritul de observaţie, minuţios, e mereu activ, ironia prezentă, marile explozii lirice, evitate. Povestitorul — căci în ultimă analiză avem în faţă un povestitor moldovean — pare a se situa în unghiul cronicarului, al celui care relatează; faptele însă au atîta greutate, mai corect atîta mişcare, încît conving fără a cere comentariile lirice ale autorului. Literatura de observaţie, refuzul lirismului fac din Galan un epic, care însă, ca bun moldovean, nu dispreţuieşte oleacă de digresiune făcută cu plăcerea reală de a vorbi, de a povesti pe-ndelete. Am greşi deci, dacă am situa epica lui Galan în filiaţia literară Rebreanu, adică a epicii dense, dure, nude. Am zice că V. Em. Galan e un povestitor moldovean care a adoptat bine specificul acestei povestiri la necesităţile prozei contemporane. Implicit, el a răspuns pozitiv la întrebarea dacă povestirea moldovenească se poate adapta la problematica şi ritmul prozei realismului socialist.

Volumul de nuvele „De la potop încoace..." are un sens polemic, deschis în cele cinci nuvele mai mici, implicit în prima nuvelă — „La Răzeşi" — amplă şi cea mai bună (Crohmălniceanu are dreptate: e cea mai reuşită scriere a lui Galan). In cele cinci nuvele („A cincea roată la căruţă", „Alegeri", „Marin", „...ca scaiul", „Potop") apare, adică reapare ca element dominant verva satirică pe care o aflasem în demascarea micii burghezii, în romanul inegal dar interesant „Zorii robilor". Umorul se manifestă aici în două modalităţi distincte. In „Alegeri" şi „...ca scaiul" e ironizat cu un calm strivitor tipul demagogului verbios, agitat, de o şiretenie naivă şi păguboasă. Povestitorul, cu răbdare, lasă să se desfăşoare întregul mecanism verbal, toate mişcările tactice ale unor „găinari" de mică anvergură (Netea şi Dron din „A cincea roată..." sînt de aceeaşi speţă). Răbdarea autorului provine din faptul că structura societăţii noastre face ca speţa respectivă să fie condamnată implacabil la dispariţie. Aceşti indivizi, care nu înţeleg mediul, se zbat ca peştele pe uscat, fiecare mişcare e neadecvată, le agravează situaţia şi asistăm cu satisfacţie la dispariţia certă a unor monştri debili. Moartea lor e bufă, meschină. Autorul îi exhibă ţinîndu-i cu vîrful pensetei şi cînd agitaţia lor dezarticulată încetează, îi azvîrle în lada cu gunoi. Nu trebuie să căutăm deci aici nici mari patimi, nici ciocniri patetice, nici drame abisale, pe care o agitaţie cretină nu are de unde le stîrni. „Potop" e o pastişă cronicărească a unor precursori ai aţîţătorilor, de azi, la război, un hronic al măscăricilor siniştri. Literar, autorul s-a amuzat să paratrazeze limbajul vechi. Intenţia de actualizare a pamfletului este evidentă. chiar şi autorilor gravi le place să glumească...

„A cincea roată la căruţă" şi „Marin" denotă un alt fel de umor fiindcă unghiul de vedere al scriitorului e deosebit. E vorba aici, (mai ales în prima nuvelă), de acel moment al maturizării surprins în primul contact mai direct cu viaţa. Adolescenţii lui Galan amintesc, prin puritatea dar şi prin bărbăţia lor incipientă, care se cere cheltuită spectaculos, de adolescenţii lui Sadoveanu, în alte condiţii, însă. Chirică, fiu de muncitor, elev al şcoalei comerciale, e trimis întîia dată ca „practicant", într-o echipă de achizitori. Cinstit şi curajos, dar încă fără experienţă, doar cu o cunoaştere teoretică a lucrurilor, Chirică e excesiv de vigilent, bănuieşte pe toţi membrii echipei, cade în mici încurcături — din care iese singur —, provoacă zîmbetul patern al scriitorului, bucuros, emoţionat, că se formează un om pe care-l ghicim un om adevărat. Chirică nu va fi un înfrînt, cu iluzii pierdute, ca şirurile de adolescenţi descrişi în literatura realist-critică; simţul dreptăţii, dîrzenia, oroarea de compromis îşi pot găsi, în societatea socialistă, deplina şi fericita dezvoltare. In Turcu V. Adam, muncitor serios, cinstit, echilibrat, acţionînd energic, fără ostentaţie, ghicim uşor caracterul iubit şi stimat de scriitor. Turcu e un Chirică ajuns în plină maturitate. E sugerat însă că în noile condiţii, create de socialism, Chirică îl va depăşi mult pe Turcu, ceea ce acesta pare a bănui cu o bucurie reţinută. Este la Galan o încredere nelimitată în capacitatea oamenilor cinstiţi de a se recunoaşte la treabă, în muncă. Nu greşim, cred, găsind şi aici un sens polemic la adresa literaturii din trecut a ‚aripilor frînte" Lui Niculăiţă Minciună, Galan îi opune pe Chirică.

Dacă în nuvelele amintite sensul polemic era deschis, nu e greu de observat că cea mai întinsă şi densă nuvelă a volumului „La Răzeşi", e o polemică implicită cu tradiţionalismul. Intr-o notă din „Tribuna", Oarcăsu, referindu-se la un atac anterior al meu, la tradiţionalism, atrăgea — pe drept — atenţia că nu trebuie redeschisă falsa luptă dintre tradiţionalism şi modernism. Are dreptate, completez însă — cred, în asentimentul său — că dilema nu e a fi tradiţionalist sau modernist, adică a alege între două ipostaze ale ideologiei burgheze. Problema este, am mai spus-o de nenumărate ori, să luptăm pe două fronturi, împotriva ambelor tendinţe, aparent contrarii, ale ideologiei burgheze. Nu cred că avem, vorbesc de scriitorii activi, astăzi, scriitori tradiţionalişti şi alţii modernişti. A face liste de unii şi de alţii e ridicol şi dăunător. Scriitorii noştri, în marea lor majoritate, au ales metoda realismului socialist. Să nu uităm însă, că oricare dintre noi, într-un anumit moment şi într-o anume măsură poate plăti tribut, în scrisul său, uneia sau alteia din tendinţele ideologiei burgheze. Nu trebuie să punem scriitorilor etichete ci să manifestăm o vigilenţă operativă, la obiect.

„La Răzeşi" reia tema tradiţionalistă a vechiului sat răzeşesc, îngheţat „într-o slavă stătătoare", izolat în legile sale nescrise. Scriitorul demonstrează convingător cum confruntarea cu realitatea revoluţionară dislocă acest detaşament al trecutului, îi aduce pe oameni la viaţa reală, creatoare. Realitatea, în viaţa satului răzeşesc este ambiguă: pe de o parte, ea a încremenit în ura veche împotriva moşierimii hrăpăreţe, pe de alta ea e neadaptată la trezirea revoluţionară a maselor exploatate. De aici, complexitatea conflictului. Intîlnim, şi în această nuvelă, tema trezirii unor adolescenţi la o viaţă conştientă. Argatul Ion Dohotaru şi Aniţa, fată fără părinţi, sînt aduşi, firesc, de împrejurările vieţii, să ia atitudine, să lupte împotriva chiaburului. Iosub este, literar vorbind, o figură remarcabilă de chiabur, deosebit de originală şi de tipică, în acelaşi timp. El menţine satul — care îl urăşte — într-o stare de împietrire letargică, nu numai datorită cruzimii ci şi a unui mit, mitul comorii. Satul înfometat de război şi secetă aşteaptă salvarea sperată de la imensa avere presupusă a lui Iosub, care întreţine abil legenda comorii sale inexistente. Simbolul banilor devalorizaţi, sleiţi de puterea lor prin evoluţia lucrurilor, e o paralelă a devalorizării forţei chiabureşti, răpusă, acoperită de valul revoluţionar.

Dacă spaţiul ne-ar îngădui, am analiza acest mit al comorii, întîlnit la Slavici, Galaction („Gloria Constantini"), Sadoveanu, Cezar Petrescu etc., şi care provine din folclor. Trebuie să spunem doar că ea e expresia experienţei seculare a poporului şi anume că averea nu se poate face prin muncă cinstită, de unde forţa malefică (ar zice Călinescu) a comorii care e legată de taine necurate(omor cu tîlhărie etc.). Galan risipeşte mitul, oamenii înţeleg, ca în folclor, că adevărata comoară e munca liberă. Oamenii sar din cercul magic care e un cerc vicios, puterea chiaburului apare ca slăbiciune, încremenirea în trecut se spulberă.

Analiza acestei desprinderi din starea de somnie e realizată cu fineţe, veridic, răsturnarea situaţiei din proza tradiţionalistă e de un umor secret de bună calitate, scena aratului în pămînt pietrificat, fuga ca în somn după căruţa cu conserve, momentul de prăbuşire fizică, prin foame, a satului „vrăjit" sînt scene excelente, de o reală asimilare a folclorului la realismul notaţiei.

Volumul lui Galan, s-ar putea numi „ipostaze literare" şi dacă autorul mi-ar cere părerea aş prefera desigur ţesătura deasă din „La Răzeşi", umorul ei interior, mişcarea ei psihologică sigură şi atentă, le-aş prefera, zic, glumei nu atît de consistente din „Alegeri", sau zdrobirii unor duşmani clorotici din „... ca scaiul". Indiferent de modalitatea literară, volumul ne transmite încrederea optimistă în forţa creatoare a vieţii, în forţa creatoare a procesului revoluţionar îndrumat cu înţelepciune de Partid.

Paul GEORGESCU

Bucureştenii şi cartea

O nouă şi binevenită anchetă a „Informaţiei Bucureştiului": „Difuzarea şi popularizarea cărţii" (în cadrul ciclului de anchete „Bucureştenii şi cartea"). Trei coloane în pagina a doua a ziarului vădesc interesul bucureştenilor pentru răspîndirea cărţii şi a gazetei pentru interesul bucureştenilor.

Ancheta cuprinde întrebări concrete, capitolele diferite fiind consacrate cataloagelor, sistemului de reclamă, presei, radioului şi cinematografului, prefeţelor şi metodelor de vînzare a cărţii... Ce vor cititorii?

Vor cataloage mai multe şi pe specialităţi, cu rolul de îndrumar bibliografic: despre cărţile scriitorilor romîni contemporani, operele literaturii universale sau cărţile scoase în „Editura tehnică"

Vor, tot pentru o mai bună informare, să se afişeze vizibil în toate librăriile ultimele noutăţi, întru uşurarea alegerii. De asemeni, se cere anunţarea din vreme a viitoarelor apariţii. De asemeni, posibilitatea ca o carte negăsită în librărie să poată fi procurată la cerere, cîteva zile mai tîrziu. De asemeni afişe şi panouri mari în oraş.

Vor mai multe şi variate manifestări culturale închinate cărţii, concursuri-ghicitoare, întîlniri cu scriitorii.

Vor ca presa, radioul şi cinematograful să anunţe sistematic noile apariţii. In general se remarcă o dorinţă de precizie în această privinţă, cineva propunînd ca ziarele să anunţe într-o anumită zi (de pildă, joi) şi în acelaşi loc, apariţiile săptămînii următoare. Dacă nu greşim, ceva în genul repertoriului săptămînal al teatrelor.

Vor prefeţe la cele mai multe opere (o voce: să nu apară nici o carte fără prefaţă!) iar prefeţele acestea să fie utile, fără apă de ploaie, ci informînd despre viaţa şi opera autorului, despre conţinutul cărţii. Atenţie la explicarea cuvintelor dificile. Se cer rezumate pe manşeta cărţii.

Vor cititorii, mai departe, în legătură cu activitatea librăriilor, să se reînfiinţeze şi să se extindă „casetele de abonare" (care sînt pe ducă) ... să se extindă difuzarea cu plata în rate în întreprinderi, acordarea unui rabat persoanelor care cumpără cărţi, peste o anumită valoare, supravegherea preţurilor la anticariate şi, subliniem, organizarea de librării de specialitate: (excelentă sugestie) artă — sport — tehnică, etc.

Vor cititorii, în legătură cu standurile, ca acelea aflate în întreprinderi să fie mai bine aprovizionate cu lucrări pe specificul întreprinderii respective, iar cele de pe străzi să funcţioneze şi duminica după-amiază cînd frecvenţa în oraş e mai mare.

Am înşirat o parte numai din dorinţe şi propuneri. Sînt mai multe şi multe din cele multe sînt foarte interesante.

Aşa încît recomandăm instituţiilor vizate (edituri, centre de difuzare, librării, ziare, etc.) să citească atent rezultatele anchetei.

Se află în „Informaţia Bucureştiului" din ziua de marţi — 24 februarie a.c.

Gh. BUDEASA

UN VOLUM ŞI UN ARTICOL

Intr-un număr trecut al „Gazetei literare", Dumitru Radu Popescu formulează „cîteva întrebări", iscate de felul cum Dumitru Micu analizase volumul recent de nuvele al lui Francisc Munteanu „Cerul începe la etajul 3". Chiar pentru cine n-a citit volumul lui Francisc Munteanu, întrebările tînărului şi talentatului prozator clujean au o justificare evidentă. Dumitru Micu a procedat cu o uşurătate surprinzătoare în articolul său „Literatură şi autobiografie" („Gazeta literară" nr. 3/959) şi, simplificînd lucrurile pînă la schemă, şi-a creat premise pentru nişte concluzii stranii. Pentru toţi cei care cunosc activitatea rodnică şi pătrunderea sa critică, lucrul este cu atît mai inexplicabil.

Cum unii cititori grăbiţi ar putea face unele apropieri şi legături nedorite între întrebările lui D. R. Popescu, între articolul lui D. Micu şi o foarte justificată notă critică, apărută în „Lupta de clasă" (nr. 12/958), privind una din schiţele volumului lui Francisc Munteanu, socotim că se dovedesc necesare anumite precizări.

Nota din „Lupta de clasă" supunea unei critici severe schiţa care dă şi numele volumului „Cerul începe la etajul 3". In această schiţă, Francisc Munteanu a descris cu o amănunţime tipic naturalistă, scene şi porniri „de care — cum se spune în notă — în mod normal, nimeni nu se mîndreşte". Din cauză că povestirea era făcută la persoana întîia, aceste amănunte dobîndeau o greutate încă mai mare în ansamblul schiţei şi păreau destăinuiri autobiografice ale autorului, nu numai nesemnificative, dar depăşind şi realism, şi decenţă, şi tot. Schiţa căpătase tot mai mult aerul unui fel de justificare tîrzie, strict personală, a povestitorului, înceţoşîndu-şi în aceeaşi măsură conflictul ei iniţial, mesajul ei, altfel cu totul valoros: reliefarea uneia din milioanele de drame ale războiului şi a unuia din milioanele de exemple de caldă umanitate, strivite brutal de coşmarul dezlănţuit de fascişti.

Alunecări spre un senzaţional ieftin se mai întîlnesc, în doze mai mici, sau mai mari, în scrisul lui Francisc Munteanu. Chiar alte schiţe ale volumului „Cerul începe la etajul 3" nu sînt scutite de episoade asemănătoare. Prezenţa lor în scrisul lui Francisc Munteanu ni se pare a avea o dublă rădăcină, mai ales pentru că ele se însoţesc destul de des, atunci cînd apar, şi de alte limitări, nu lipsite de pagubă pentru literatură. In mai multe schiţe şi povestiri, unele cuprinse şi în volumul „Cerul începe la etajul 3", altele în volumul anterior, „Hotel Tristeţe", iar altele încă mai dinainte („Ciocîrlia", „Ilie Teleagă") scrisul său nu depăşeşte limitele unui realism „în general", ale vechiului realism, şi ca atare mesajul său, valoros chiar în aceste limite, rămîne unul general uman, dar nu atinge înălţimea revoluţionară a realismului socialist.

Problema ar trebui mult mai serios analizată, cu atît mai mult cu cît ea poate fi urmărită nu numai în scrisul lui Francisc Munteanu, ci şi în alte cazuri. Fireşte, nu ne e în intenţie să scădem cu ceva meritele, atîtea cîte sînt, ale unei astfel de literaturi. Dar nu putem să nu facem observaţia că realismul „în general" reprezintă o treaptă mai scăzută faţă de realismul socialist, în ce priveşte puterea de pătrundere în analiza fenomenelor şi a sufletelor omeneşti şi în ce priveşte mai cu seamă mesajul scriitorului, degajat din zugrăvire.

In al doilea rînd, alunecările de care vorbeam îşi află o origine — de data aceasta directă — în cultivarea prea intensă a faptului brut. Aceasta însă nu mai aparţine nici măcar realismului, ci unor trepte şi mai scăzute ale oglindirii. Francisc Munteanu are încă încredere în puterea evocatoare a faptului brut şi a amănuntului senzaţional. Apelul la astfel de episoade şi mai cu seamă abuzul de astfel de episoade, alterează însă substanţa literaturii şi-i abate mesajul. Iar cînd astfel de fapte sînt date în schiţele care simulează caracterul autobiografic — sau chiar îl au într-adevăr — atunci se produce o confuzie şi mai nedorită. Cititorul e nevoit să-i atribuie autorului trăsături pe care el nu le are, precum un fel de cinism, blazare, spirit de bravadă etc. Cine cunoaşte însă şi pe prozator şi toate lucrările sale, ştie, dimpotrivă, că Francisc Munteanu este unul din scriitorii cei mai atenţi la nou, mai ataşaţi de socialism. Nu destăinuim un secret cînd spunem că literatura sa l-a aşezat între scriitorii cei mai iubiţi de cititori.

Cu atît mai neplăcută devine atunci ironia dispreţuitoare cu care tratează D. Micu întreg volumul de schiţe „Cerul începe la etajul 3". Mai întîi, el declară că toate schiţele cuprinse aici, reprezintă destăinuiri autobiografice ale autorului. Dacă sînt sau nu autobiografice, aceasta este cu totul secundar. Important e ca anumite scene să nu arunce o umbră neplăcută asupra eroului povestitor, pe care adesea îl asimilăm în mod firesc cu povestitorul — şi asupra acestui pericol avertizează nota din „Lupta de clasă" şi de asemenea e important ca, pornind de la episoade reale sau imaginate, autorul să dezvăluie semnificaţii înalte, să facă din ele, sau pe marginea lor, literatură de bună calitate.

Dumitru Micu atacă însă numeroase pretexte, puncte de pornire ale schiţelor, pe motiv că nu sînt interesante din punct de vedere biografic — şi pe această cale desfiinţează înseşi schiţele. De cutare informaţie, spune el, „ne putem dispensa"; „înclinaţia" spre astfel de informaţii, spune criticul, „devine alarmantă" în „Cerul începe la etajul 3". Despre ce informaţii e vorba? Să vedem una din schiţe, decretată de D. Micu drept „naraţiuni ce nu sînt interesante în nici un fel". In „Cicero la Moscova", cităm după D. Micu, „povestitorul s-a rătăcit prin Moscova şi a fost ajutat să se descurce de un prieten ocazional, bun cunoscător al marelui oraş, deşi era doar un vizitator venit din Irkutsk". Dacă în schiţă ar fi numai atît, parcă am fi înclinaţi să-i dăm dreptate. Numai că schiţa probează prin amănuntele ei un element valoros, care nu ştim cum se face că a scăpat criticului: dragostea omului din îndepărtatul Irkutsk, a unui om simplu sovietic, pentru capitala ţării sale, familiaritatea cu care se mişcă peste tot, ştiind şi unde poţi afla cele mai bune salate, şi care e fereastra lui Ilya Ehrenburg, şi unde se află marele scriitor în momentul respectiv, etc. Amănuntul biografic pur a dispărut cu totul faţă de celelalte elemente pe care le transmite autorul cu acest prilej. Cum de i-a rămas ascuns lui D. Micu tocmai esenţialul?

Nu vom susţine că aceasta e cea mai bună schiţă a lui Francisc Munteanu — şi nici măcar din volum; dar cu concluzia lui D. Micu nu ne putem uni în nici un fel. Cu atît mai mult cu cît el desfiinţează în exact acelaşi fel şi alte schiţe ale volumului, a căror semnificaţie este încă şi mai evidentă: „Cum am hotărît să mă fac poet", „Un păcat de şase tone", „Flaşnetarul" etc. Bineînţeles că, din punct de vedere strict biografic, pentru istoricul literar sînt neînsemnate astfel de informaţii, ca hotărîrea povestitorului de a se face poet, „invidios" pe talentul unui frizer, sau şiretenia prin care a obţinut notă de trecere de la un profesor tembel şi retrograd. Dar oare, ca elemente strict biografice, au mai mare importanţă întîmplări ca aceea cu cireşele, cu pupăza din tei, din „Amintirile" lui Creangă?

Cu sistemul practicat de D. Micu, ajungem să aruncăm la gunoi jumătate din literatura scrisă la persoana întîia. E drept că Francisc Munteanu face oarecari abuzuri şi în această privinţă, mai cu seamă în schiţa „Cerul începe la etajul 3", unde foloseşte chiar numele său. Dar una e abuzul scriitorului care, pornind de la pretexte neînsemnate, cu pretins — sau real — caracter autobiografic, face literatură bună, ca în cele trei schiţe, cu frizerul-poet, cu notele obţinute prin vicleşug, cu flaşnetarul, — şi cu totul altceva e abuzul criticului care anulează literatura lui Francisc Munteanu. Sîntem îndreptăţiţi să ne întrebăm, odată cu Dumitru Radu Popescu: „Oare nu găsim în dorinţa lui (a copilului erou al povestirii, n.n.) de a deveni poet o altă semnificaţie — un vis, un prilej de înălţare din mizeria zilnică?" Noi am adăuga chiar mai mult: oare nu găsim în această schiţă înfăţişat însuşi tragismul unei existenţe apăsate în trecut, drama foamei, a frigului, care împingeau în ghearele exploatării categorii întregi? Cum să scape analizei criticului tocmai ceea ce era absolut clar şi esenţial în schiţă? Ne-ar fi uşor să arătăm în numeroase alte lucrări ale volumului dreptatea autorului, a lui D. R. Popescu — şi exagerările lui D. Micu.

Fireşte că nu a fost bine cînd, în alte articole consacrate acestui volum, au fost uşor sau de tot trecute cu vederea alunecări, abuzuri şi greşeli, cum sînt cele semnalate. Acestea au o greutate mai mare în schiţa care dă titlul volumului şi în altele, ca „Bouvagon" sau „Kilometrul 1314". Dar volumul „Cerul începe la etajul 3" este unul, în ansamblu reuşit şi, chiar în ultimele două schiţe amintite, nu scăderile domină, ci preocuparea scriitorului de a transmite mesaje de multă căldură umană pentru oamenii apăsaţi de un regim ostil şi de război, de condamnare a dezumanizării şi răvăşirii pe care a pricinuit-o războiul.

Paul Georgescu a remarcat cu totul îndreptăţit în articolul său din „Contemporanul" că acest volum are, într-un fel, caracteristici de roman, conţine schema unui roman. L-am şi putea situa, printr-o serie de schiţe, ca evocarea perioadei dinaintea momentului în care începe volumul „Statuile nu rîd niciodată". E aici dată, în cîteva episoade — poate nu cele mai reprezentative, dar de loc neinteresante — evoluţia unui caracter unitar: un copil din păturile mijlocii umilite de la oraşe, asupra cărora drama războiului a avut consecinţe dezastruoase. Nevoită să se apere fără a ataca, să sufere fără a se revolta, să moară fără cuvînt, această lume a împrumutat, de la opresorii ei chiar, unele apucături şi în orice caz, dezorientată şi mereu lovită, a fost împinsă spre marginile dispărării. Ea a dat lumpenii, a umplut ţările cu vagabonzi. Procesul e mai vechi şi ţine de o anumită fază a capitalismului. Francisc Munteanu şi-a ales drept erou al acestei schiţe de roman pe un reprezentant al acestei categorii. Dincolo de blazarea, de cinismul, indolenţa, etc. — care aparţin categoriei, eroul păstrează o luminoasă umanitate care vibrează în momentele esenţiale, deşi reacţionează ciudat, adesea contrar tuturor aşteptărilor. Eliminînd abuzurile şi ciudăţeniile însă, descoperim reacţiile unei umanităţi cu un fond pozitiv, pe care l-au rănit adînc, l-au mutilat uneori împrejurările nefaste ale vieţii într-un regim nefast. Astfel de oameni sînt însă reeducabili. Schiţele lui Francisc Munteanu o dovedesc prin continua lor înfruntare între eroul din epoca războiului sau din momente de alunecare, adesea stranii, şi acelaşi erou trăind în viaţa actuală, lucid şi transformat în esenţă.

Să nu ne lăsăm înşelaţi de aparenţa autobiografică — sîntem în faţa unei suite de reprezentări obiective, care însă dobîndesc lirism şi o aureolă uneori nedorită prin stăruinţa scriitorului de a ne încredinţa că le-a trăit el însuşi. Să nu se lase mai cu seamă el ispitit în alte schiţe consacrate aceleiaşi lumi — şi să alunece către amănunte păgubitoare nu numai operei literare, dar uneori chiar prestigiului său.

De aici şi pînă la atmosfera articolului lui D. Micu este o mare distanţă. Nimeni nu are dreptul să trateze literatura şi pe scriitori în felul cum a făcut-o criticul nostru. Cum să scrii despre un scriitor ca Francisc Munteanu o frază ca aceasta: scriitorul „în calitate de erou al propriilor naraţiuni, face adeseori uz de îndemînarea sa deosebită de a trage pe sfoară pe cei cu care intră, într-un chip sau altul, în conflict". Il priveşte cu totul personal pe critic dacă, în unele schiţe, el se aşteaptă să afle cine ştie ce destăinuiri surprinzătoare şi pentru aceasta, — vorba lui — „în cursul lecturii s-a înfierbîntat ca un naiv, fără să fi avut motiv". Literatura pe care o citeşti este şi ea un fapt obiectiv şi trebuie considerată ca atare, adică în ceea ce-şi propune să transmită şi izbuteşte să transmită scriitorul — nu din perspectiva a ce doreşte să afle sau crede c-o să afle fiecare cititor. Iar cînd acest cititor e şi critic şi vrea la rîndul lui să-i avertizeze pe cititori, obligaţia lui de a fi corect şi obiectiv e cu atît mai mare.

La urma urmei, se poate că lui Dumitru Micu nu i-a plăcut volumul „Cerul începe la etajul 3". Cu toate că o asemenea respingere globală a acestei cărţi este nejustă, date fiind numeroasele lucrări bune pe care le cuprinde, părerea criticului poate fi, desigur, comunicată cititorilor. Totul trebuie spus însă direct, fără calea întortocheată utilizată de critic, care dăunează cititorilor şi care e foarte lesne de răsturnat, tocmai pentru că e lipsită de obiectivitate.

Mihai GAFIŢA

COLECŢIA „MIORIŢA"

Propunîndu-şi reactualizarea celor mai importante colecţii folclorice din trecut în latura lor de largă popularizare, pentru vîrstele tinere, Editura tineretului a dat publicităţii nouă volume care au adus un real aport în cunoaşterea unora dintre cele mai reprezentative creaţii populare. Cităm volumele: Mihail Eminescu: *„Literatura populară"*, V. Alecsandri: *„Poezii populare"*, Al. Vasiliu: *„Poveşti"*, G. Cătană: *„Poveşti populare din Banat"*, Gr. Tocilescu: *„Materialuri folcloristice"*.

Editorii au reuşit în unele cazuri să explice cu pătrundere critică mesajul artistic al materialelor folclorice, specificul lor naţional. Amintim în acest sens prefaţa lui Marin Bucur la poveştile culese de Gh. Cătană, şi interpretarea într-o lumină nouă a contribuţiei culegătorilor de folclor realizată de I. D. Bălan în prefaţa la *„Literatura populară"* adunată de Mihail Eminescu.

Elanul tineresc al editorilor a supralicitat însă uneori răbdarea ştiinţifică necesară şi colecţia, chiar în paginile cele mai realizate, oscilează între dorinţa de a da cititorilor o largă perspectivă tematică (ne referim mai ales la colecţiile de poveşti şi legende despre flori, animale şi oameni) şi o serioasă invitaţie la cunoaşterea istorico-literară a folclorului. „Gazeta literară" a criticat lipsurile, sub raportul caracterului reprezentativ, ale reeditărilor din colecţiile I. Pop-Reteganul şi Gh. Dem. Teodorescu. Cercetînd volumul „Literatura populară" al lui Eminescu, cititorul întîlneşte regretabile neglijenţe de transcriere şi se găseşte, ca în cazul tuturor ediţiilor de pînă acum ale culegerii eminesciene, înaintea unei serii de cîntece lirice numerotate de la 1 la 185, în care s-a pus fără nici o ordine întregul buchet al liricii populare înregistrate dar nesistematizate de Eminescu. Dacă editorul ar fi urmat exemplul academicianului Perpessicius în reeditarea postumelor, ar fi dat ca titlu primul vers şi, în lipsa posibilităţii (oare de ce totale?) a unei scrieri cronologice, ar fi orînduit tematic această atît de variată colecţie folclorică. Există în lirica populară culeasă de Eminescu doine şi cumplite blesteme de cătănie, ca în nici o altă colecţie, violente satirizări ale dragostei chiabureşti, ale exploatării boiereşti, precum şi învolburate cîntece de iubire. „Titlurile" acestora din urmă arată că şi astăzi sînt foarte cunoscute şi foarte iubite: *„Păsărică mută-ţi cuibul"*, *„Bădişor depărtişor"*, *„De-am ajunge pîn-la toamnă"*, *„Pentru ochi ca murile"*. *„Măi ciobane de la oi"*, *„Dorul de cine se leagă"* etc.

Editorii au căutat să suplinească în prefeţe lipsurile unei antologii mai cuprinzătoare prin prezentarea complexă a personalităţii folcloriştilor, dar au trecut, poate de aceea, uşor cu vederea analiza materialului literar prezentat. Despre basm se vorbeşte ca despre o epopee a *„frămîntărilor şi năzuinţelor pe care le-au pus în aşteptarea unei alte sorţi generaţii întregi de oameni în epocile îndepărtate"*, fără ca cineva să definească acele epoci. Noi cunoaştem şi azi basmul aproape numai în lumina repertoriilor, utile ca repertorii dar inoperante ca jaloane de analiză istorico-literară, pe care le-au alcătuit folcloriştii din trecut. Dar e evident pentru orice cititor că lumea basmelor e numai relativ atemporală; în afara basmelor „adevărate" sau a acelora în care clasele sociale din timpul feudalităţii apar în conflicte expres definite, marea majoritate a basmelor nu sînt numai de tipul mitologic, sau familial, sau moral, etc., ci exprimă în primul rînd un conflict social concret. Astfel putem identifica conflictul prin care „paorii" — ţăranii săraci — reuşesc să ajungă în fruntea unor colectivităţi, în spiritul democraţiei arhaice ţărăneşti sau izbutesc să învingă pe duşmanii de clasă din ţară şi pe asupritorii din afară ai oamenilor simpli, ai ţăranilor liberi sau iobagi medievali, niciodată sclavi.

Autorii antologiilor nu au neglijat criteriul istoric şi au ţinut seama în general de valoarea realistă a materialelor, dar uneori s-au grăbit să reţină texte străine de spiritul popular. Referindu-ne mai întîi la baladă, ne întrebăm de ce a găsit necesar editorul colecţiei Tocilescu să introducă în antologie *„Cîntecul lui Priscoveanu"*, cîtă vreme vitejia eroului constă în obţinerea prin „jalbă în protap", de la sultan, a unei hotărîri de anulare a imixtiunii turcilor în economia ţărilor romîneşti. O asemenea baladă, idilizînd raporturile dintre poporul nostru şi cotropitori, dă o imagine falsă a crîncenei opresiuni otomane. Printre poveştile alese din colecţia lui Al. Vasiliu, editorul a inserat şi *„Povestea vătavului"*, despre un sărac care ajunge împărat prin voia sfatului boieresc (!) şi vrea să-l ucidă pe fiul său cel mai mic pentru ca acesta să nu ajungă mai puternic decît el, cum ursise visul. Fiul, după ce scapă din primejdii, în loc să-l pedepsească pe părintele hain — cum face de obicei Făt-Frumos din basm cu maştera vicleană— vine şi-i aduce acasă fata primejduită de zmei, după care se depărtează în altă împărăţie ca să nu supere mînia părintească şi împărătească. In basmul *„Toarceţi fete c-a murit baba cloanţa"*, contaminarea probabilă a motivului leneşului cu cel al papucarului iscusit (vezi *„Povestea unui vrăjitor"* din col. Gh. Cătană) este tot atît de confuză.

In acest sens trebuie criticată tendinţa editorilor care promovează elementele mistice, religioase, alături de fondul păgîn, antireligios şi fantastic al basmului. Este o diferenţă esenţială între variantele baladei gerului, numită şi balada lui Marcoci-Paşa. Gerul învinge pe Marcoci uneori cu puterile lui, alteori cu puteri de la Dumnezeu. De ce a dat editorul circulaţie acestei ultime variante care se găseşte şi în colecţia Tocilescu? In *„Povestea lui Petrişor şi a lui Petrea Tîlharul"* din colecţia Vasiliu, izbăvirea ticăloşiilor tîlharului nu se obţine, ca în *„Grui Sînger"* al lui Alecsandri, printr-o pedeapsă cu valoare simbolică şi educativă (cel ce pusese capăt atîtor vieţi învaţă să preţuiască viaţa. trudindu-se îndelung să învie o buturugă uscată), ci printr-o penitenţă în cel mai ridicul spirit popesc, impusă de un „pătrupop".

In *„Poveşti şi legende despre plante şi animale"*, Sabina Stroescu a lăsat o neîngăduită cantitate de explicaţii mistice ale lumii înconjurătoare, străine de spiritul popular, explicaţii legate de mila dumnezeiască faţă de fiinţele condamnate în lupta pentru viaţă. Numai în laturile ei pozitive lumea legendei şi a basmului are o valoare educativă şi astăzi, în epoca celor mai temerare cuceriri ştiinţifice.

Este necesar ca autorii antologiilor şi prefeţelor să aşeze pe primul plan tocmai această sarcină educativă a colecţiei, şi nu să-şi fixeze un ţel pur documentar şi indiferent faţă de conţinutul ideologic al materialelor. Distincţia între ceea ce este autentic popular şi ceea ce contrazice spiritul popular trebuie făcută cu exigenţă, cu atît mai mult cu cît colecţia „Mioriţa" se adresează tineretului.

Ştefan CRISTEA

---

cărţi

BARBU LĂZĂREANU

Glose şi comentarii de istoriografie literară

O pasiune creatoare proiectată deopotrivă asupra operei cît şi asupra artistului cercetat, l-a ajutat pe doctul investigator care a fost Barbu Lăzăreanu, să aducă o contribuţie de valoare în istoriografia noastră literară.

El se ocupă cu meticulozitate de analiza operei, scotocind sensuri ascunse, enunţînd interpretări interesante fie că e vorba de eroii din poeziile lui Eminescu sau de personajele care populează „Amintirile" şi „Basmele" lui Ion Creangă. Intr-o ageră exegeză, autorul relevă sursele adînci de folclor din poezia lui Eminescu, văzut ca un pasionat cercetător al hrisoavelor şi subliniază că autorul „Luceafărului" avea, în toată munca sa un simţ al metodei. Iar atunci cînd ne zugrăveşte amănuntele dramaticei sale morţi, paginile sînt de o mare artă şi gravitate. Substanţial este şi capitolul „Creangă creatorul de tipuri" care stă cu cinste alături de cele mai bune analize critice asupra personajelor povestitorului humuleştean.

E o alerteţă şi o vivacitate în paralelele pe care Barbu Lăzăreanu le încearcă, lexilograful fiind secondat de scriitor şi de comentatorul perspicace, de pildă în configurarea de pamfletar şi de scriitor antidinastic a lui Haşdeu sau în povestirea campaniilor, nu denigratoare ci cu intenţie de-a dreptul nimicitoare, care au însoţit apariţia piesei „Răzvan şi Vidra". De asemeni nararea vieţii şi operei lui Păun Pincio este făcută succint dar sugestiv şi expresiv, iar definirea poeziei sale rămîne şi azi valabilă.

Cititorul care l-a cunoscut pe artistul militant Barbu Lăzăreanu, va afla date noi în urma lecturii acestor glose. Ele îţi amintesc de felul cum munca de cercetător ştiinţific s-a împletit strîns cu participarea lui Barbu Lăzăreanu la mişcarea noastră muncitorească. Ca unul ce am cunoscut îndeaproape şi pe omul Lăzăreanu, pot declara că în privirea lui candidă se oglindea aceeaşi mistuitoare pasiune a descoperitorului de texte vechi. El caută, în slova măruntă, celula vie a vieţii, dar urmărea cu aceeaşi migăloasă pasiune condiţia socială şi economică a autorului scrierii cercetate. E încă una din calităţile cărţii acesteia, care se citeşte cu fervenţa cu care a fost scrisă.

Camil BALTAZAR

I. VESELINOVICI

„Haiducul Stanco"

„Haiducul Stanco" reprezintă apogeul operei vaste de nuvelist, folclorist, dramaturg şi romancier a clasicului sîrb I. Veselinovici. Romanul îşi desfăşoară acţiunea tragică, într-un sat din nordul Maciviei, Balta Neagră, în primul deceniu al veacului al XIX-lea. Cruzimile, crimele, abuzurile nenumărate înfăptuite sub stăpînirea puterii turceşti asupritoare se abat peste viaţa tihnită a satului, determinîndu-i pe ţărani să ia calea codrului sau a bejeniilor fără capăt.

Intreaga Serbie se ridică împotriva asupritorilor. Această revoltă, pornită la început sporadic, din răzbunări izolate, individuale, în aparenţă nesemnificative, declanşează, la un moment dat, o extraordinară mişcare a maselor zugrăvită cu o mare forţă artistică.

Eroii cărţii sînt oameni obişnuiţi, „inimi care nu s-au împăcat cu nedreptatea", mîndri, dîrzi, răzbunători. Stanco, ajuns căpetenie de haiduci, Zeca, Zarîvzan, Noghici, Deva şi alţii. Adesea, prin zugrăvirea lor romantică, ei par desprinşi din baladele şi cîntecele populare. Se prezintă ţăranii la nuntă, la horă, obiceiurile în portul şi jocul flăcăilor şi fetelor, autorul încercînd în limitele romanului istoric o schiţare veridică de monografie a satului sîrbesc din veacul trecut.

Intoarcerea la vremurile acestea de restrişte, cînd poporul s-a apărat eroic împotriva jugului turcesc, îl copleşeşte în aşa măsură pe autor încît amănuntele, întîmplările, oamenii, iau proporţii grandioase, de apoteoză. Ceea ce i-am putea reproşa astăzi lui I. Veselinovici, în ciuda concepţiei lui progresiste asupra istoriei, este prezentarea nediferenţiată, idilică, a satului. Dar reuşita acestui roman stă în puterea cu care transmite intens cititorului suflul patriotic, dorinţa arzătoare a poporului de a înlătura asuprirea.

Ioana ANDREI

TIA PELTZ *„Tînără ţărancă"*

Explicații în versuri de: VICTOR KERNBACH ȘI NICHITA STANESCU
Fotografii de A. MIHAILOPOL

Lumina răspîndită s-a împletit în funii
S-a ridicat o geană albastră peste zori

Și cîmpul fără haturi își cheamă iar stăpînii
Cum primăvara-și cheamă șiragul de cocori.

Primăvara

Pentru rîsul tău cel bun
Mărțișorul, strop de cer...
Tot ce n-am știut să-ți spun
Poate că-ți va spune el.

Pe schele primăvara s-a cățărat cu zorii,
Ți-ai aruncat cojocul să îi primești căldura.
Mai scurtă e secunda, și dangătele orii.
Sub mîini betonu-și crește, tot mai întreg făptura.

Primăvara e primăvară

1 martie. Cișmigiu. Soarele trecînd printre crengile copacilor desenează pe alei dantele mai fine decît cele de Olanda. Pe bancă, lîngă mine, un bătrîn. Lîngă bătrîn, un alt bătrîn. Conversație. Fără să vreau, ascult.

— Știi, m-am văzut cu Corcodel, îl ții minte? Ăla nițel cocoșat și cu nasul roșu... Am lucrat în același birou... Cîți ani am lucrat, mă Costache? Tu ești mai tare în memorie...

— Ehe, vreo șaisprezece ani. Parcă atîția să fi fost. Ce vremuri... Vorba lui conu' Aureliu. Buun băiat, n-am ce zice.

— Cine, conu' Aureliu?

— Nu, dragă. Stănică.

— Stănică? Care Stănică?

— Ei, asta i. Stănică Corcodel, nu despre el vorbeam?

— Te-ai ramolit, dragă Costache, te-ai ramolit. Nu-l chema Stănică, ci Properțiu. Țică. Așa-i spuneam. Properțiu — Properțică — Țică.

— Ei, fie și Țică. Dumnezeu să-l ierte. Buun băiat!

— De ce să-l ierte Dumnezeu?

— Păi n-ai zis c-a murit? Bietul Stănică!

— Ce tot îi dai cu Stănică? Properțiu, dragă.

— Ei, asta-i. Ce mi-i Stănică, ce mi-i Properțiu? Dacă a murit, totuna e. Fie-i țărîna ușoară.

— Dar cine ți-a băgat în cap c-a murit?

— Mă Culiță, mă, n-ai zis chiar tu, adineaori, că Corcodel, ăla cu care am lucrat în același birou șaizeci de ani... asta... șase ani...

— Am zis că m-am văzut cu el, nu c-a murit. Tare-ai mai îmbătrînit, Costache. Și ce bărbat erai! Ei, ce vremuri....

— Da, grozav bărbat. Frumos, înalt și nu era prost de loc. Și cînd te-ai văzut cu el? Inainte de a muri?

— Ieri m-am văzut, adică săptămîna trecută. Nu, nu, mai de mult... Ei, ce importanță are? M-am văzut, asta-i. Era tare necăjit... Mi-a spus el ceva. Ce dracu' mi-o fi spus, că-mi umblă și-acu' pe limbă...

— Pe semne că presimțea c-o să moară. Săracul! Nu-i bine să te gîndești dinainte. Te-apucă așa o amărăciune, o sfîrșeală. Ei, e rău. Ce să mai vorbim...

— Nu, nu era asta de care zici. Era necăjit așa, în general. Nu-i bine...

— Sigur că nu-i bine. Uită-te numai ce primăvară! E întîi martie și trebuie să-ți pui pardesiul. Pe vremea noastră primăvara era primăvară. Intîi martie era întîi martie. Nici nu se compara. Bietul Stănică a murit la timp. Și ce bărbat frumos!

— Ei, nu-i el chiar așa frumos. Nu știi că-i puțin cocoșat? Da' tot se ține bine. A îngropat trei neveste. Nu-i vorbă, de cînd cu „ăștia" a mai îmbătrînit. Da' nainte... Inainte era omu' om. Costa kilogramul de vacă... cît costa, Costache?

— Da, ai dreptate. Costa... cît costa? Am uitat... Mi se pare c-am uitat. Da' vaca era vacă nu ca acum.

— Parcă numai vaca? Și boul era bou, măslina era măslină, șvarțul șvarț. Ce vremuri...

— Ehe, vremuri... Bietul Stănică, a murit la timp.

— Iar Stănică? Ce tot îi dai cu Stănică?

— Eu îi dau? Tu mi-ai spus. S-a dus săracul prea tînăr.

— Mă, Costache, mă. Ințelege odată: n-a murit și nici nu-i tînăr. Păi ce, îi dădea pensie dacă era tînăr?.. Aha stai! Mi-am adus aminte. Ți-am zis eu că am memorie bună. De pensie era vorba.

— Vai de mine, nu cumva i-a luat pensia?

— De ce să i-o ia? Nu, alte necazuri. A luat pensia și voia să-și cumpere pantofi.

— Pantofi? Și n-a găsit, așa-i? Pe vremea noastră pantoful era pantof, cartoful cartof...

— Nu, dragă, nu știa omu' dacă să-și ia maron ca costumul ăla cu dungi sau negri ca costumul bleumarin cu vestă, la trei nasturi.

— Și a murit fără pantofi, așa-i?

— Nu, n-a murit. Ce tot îi dai cu moartea? I-am zis să-și ia negri, că-l prinde mai bine. Pentru vîrsta lui... Și eu mi-am luat din pensie tot negri.

— Ei, da' nu-s ca pe vremea noastră... Pantoful era pantof, negrul era negru... Uite la ăștia ai mei: tot pantofi, tot negri, tot din pensie. Da' se compară cu ăia?

— Da, dragă, ce vremuri! — Vorba ta: pantoful era pantof, negrul negru. Ce să mai vorbim... (Pauză) Ia hai sa plecăm, că tînărul ăsta de-alături mi se pare că rîde de noi... Hm, tinerii de azi... Nici tu respect, nici tu stimă, nici tu considerație. Pe vremea noastră...

— Da, da. Pe vremea noastră tînărul era tînăr, respectul respect pantoful negru... Bietul Stănică, bine că n-a apucat... Hai să plecăm... Uite nerușinatul cum își bate joc. Pe vremea noastră bătaia de joc era bătaie de joc, nerușinarea nerușinare... Ptiu!

S-au ridicat. Se îndepărtează sprijinindu-se în bastoane. La capătul aleii se mai văd pardesiile și meloanele și, o clipă, am senzația că ar fi goale.

Privesc primăvara în Cișmigiu. Ce vreme, domnule! Fantomele sînt fantome, copacii sînt copaci, soarele e soare, primăvara e primăvară.

Dumitru SOLOMON

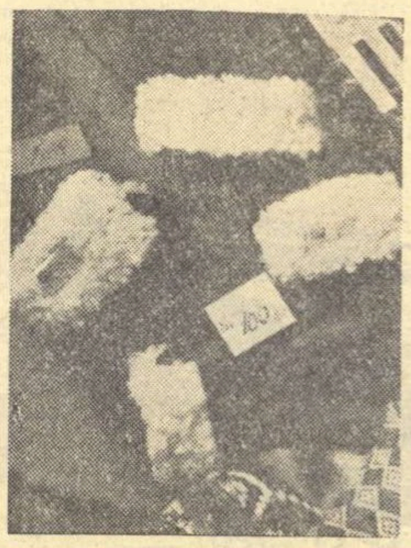

Primăvara (ce nebună!)
A adus în galantare
Marfă nouă, marfă bună
...Pentru iarna viitoare!

Ceasul bate-amiaza-n creștet
Ghiocelu-n mînă-i veșted
Primăvara-i gata-gata
De cînd tot și-așteaptă fata.

Cu sprîncenele mirate
Primăvara-aici pe stradă

S-a oprit și ea să vadă
Cine bate!

Indrăgostiții

Munții, pîn' la noi, dormeau visînd...
Ne visau pe noi rupînd solemnul
iernilor sigiliu — și-n lemnul
crengilor ivind un timbru blînd.

Marea, pîn' la noi, dormea visînd...
Ne visa lunarele amprente,
trupurile lungi, fosforescente,
descîntîndu-i nopțile, pe rînd.

Șesul, pîn' la noi, dormea visînd...
Ne visa pe noi, îndrăgostiții,
cei jurați eternelor solstiții,
străbătînd ierbosul lui pămînt...

Lumea, pîn' la noi, dormea visînd...
ne visa lucidul gînd, intensul,
dezlegîndu-i cifrul, dîndu-i sensul
inedit ce-l va avea curînd.

Nina CASSIAN

De la fereastra mea

De la fereastra mea văd zilnic zidari :
surpă maghernițe-n pulberi,
sapă-n adîncul pietrii
noi temelii.

De la fereastra mea văd zilnic zidari :
ridică stîlpii de fier
către cer
ca buciumele
care cîntă numai tăria betonului.

De la fereastra mea văd zilnic zidari :
mîinile lor așează ritmic mortar, cărămizi,
cu gesturi simple și mari
ca la zidirea lumii.

De la fereastra mea văd zilnic zidari :
Sînt mereu mai aproape de noi
cu înc-un etaj;
în curînd ne vom privi față-n față —
vor fi la al șaselea,
și pînă la var, îl vor înveli-n rogojine.

De la fereastra mea văd zilnic zidari :
astăzi, mai aproape de mine,
mîine, mai aproape de cer.

Va fi un bloc ca și altele,
cu drame mărunte și mari bucurii,
o casă înaltă, cu soare,
unde am zidit odată și eu
un ceas de visare.

Veronica PORUMBACU

Metamorfoză

Ce-ai fost alaltăieri și încă ieri,
Cînd dincolo de pragul vremii noi,
Citind lîngă feștile de noroi,
Simțeam cum crești și totodată pieri?

Acele cărți pe-un lemn din șură
Le-ai răsfoit, sau pe-un bidon :
N-aveai birou, nici gheridon,
Ci numai mintea asta pură.

Dar ai răzbit prin timp. Și firul
Abia-și înnoadă-n tîmple neaua.
Ți-a dat supletea ei, laleaua,
Catifelare, calomfirul.

Azi mîngîi brizele și cerni
Veri, primăveri, toamne și ierni.
Iubitului tău, în sărut
Azur pe buze i-ai trecut.

N-ai căutat sub roți de tren
Sfîrșit opac, nici în frînghie. —
In fața ta un timp peren
Dansa pe zarea liliachie.

Victor KERNBACH

Portret la Bicaz

Atîta primăvară-l înconjoară,
că umple totul de-adieri și pîlpîiri.
Cămașa lui e-o pasăre ușoară
ce-și flutură aripile subțiri.
Ai crede că nicicînd n-au tremurat
mîinile lui, cum toarnă beton la temelii,
cu-atîta demnitate și-atît de măsurat,
în ceasul fără vechi melancolii.
Ai crede că nicicînd n-au tremurat
mîinile lui ce-abia s-au scuturat
de șovăiala dulce, cu umbre de pădure,
a frunzelor adolescenței, pure.
E-n plină zi — și mîinile acestea
le-acoperă scîntei cu licăr blînd,
scîntei ce încă nu se văd... Povestea
și-o vor șopti abia la noapte, luminînd.

Florin MUGUR

Bucurii de primăvară

Primăvara aceasta e numai lumină!
Soarele mă-nveșmîntă ca pe-o regină
In picioare îmi pune sandale de aur,
Pe fruntea curată, cunună de laur,
Pe umeri, hlamidă de borangic
Și-un ineluș în degetul mic.
Și toate-nainte-mi se-nchină și-i bine
Și nici nu-mi mai pasă că sus, pe coline,
Un cuc îmi tot strigă cu sinceritate
Că zilele tinere-mi sînt numărate.

Emilia CALDARARU

În revistele literare se publică în ultimele săptămîni proecte de creație ale scriitorilor. Marea sărbătoare a Eliberării este întîmpinată cu numeroase opere literare de valoare

Publicăm în acest număr fragmente din două romane care descriu anii de teroare sub ocupația fascistă și lupta popoarelor sub conducerea comuniștilor pentru eliberare.

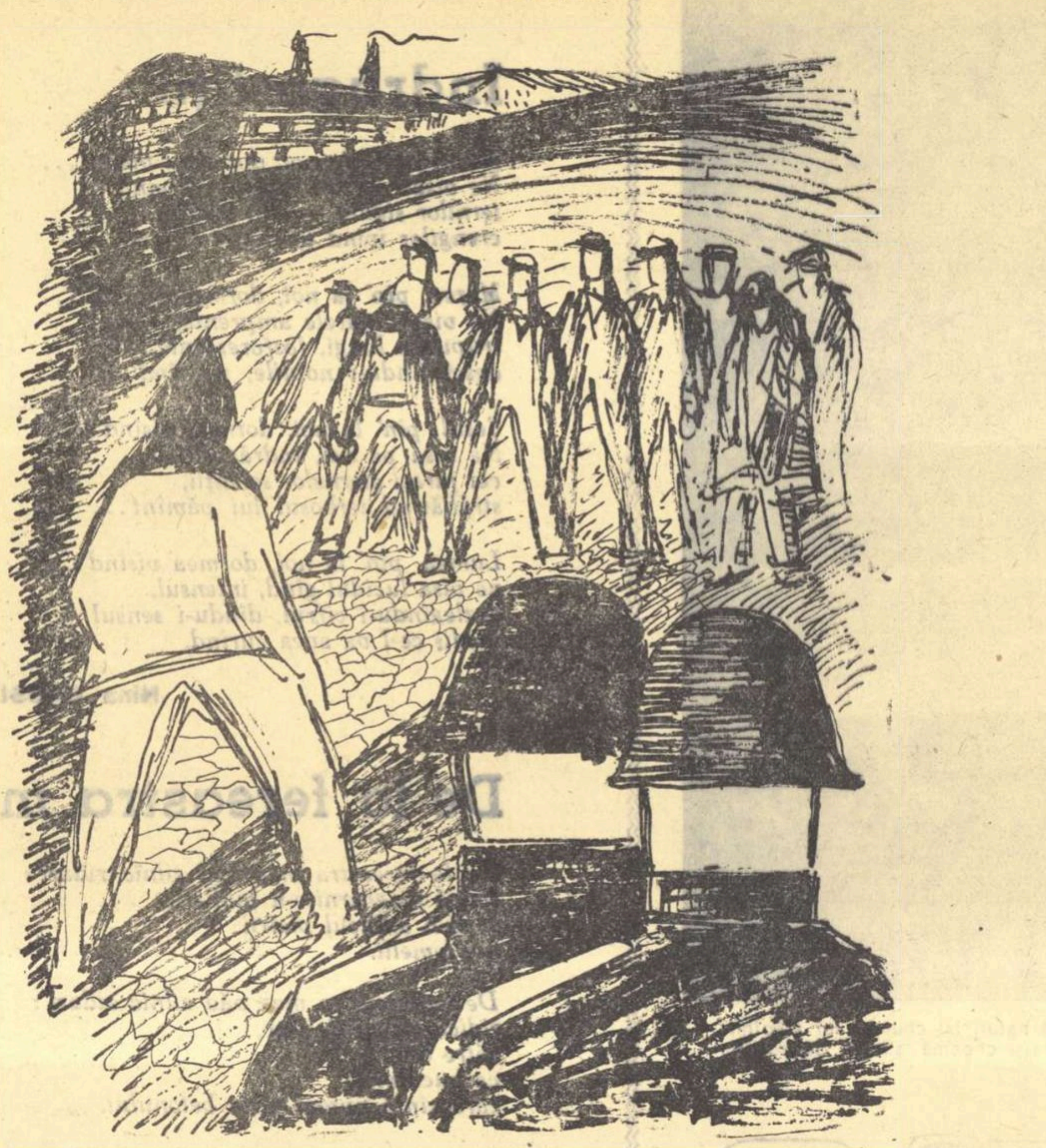

RAZIA

In noaptea aceea Sia nu putu să doarmă. Intinsă pe divan în odaia ei, veghea cu ochii ațintiți în tavan. Alături, din biroul tatălui ei se auzeau vorbe, rîsete — o discuție în limba germană. Din cînd în cînd cineva rîdea zgomotos. Sia își încorda auzul ca să prindă vreo frază, sau măcar un cuvînt. Prin perete, răzbăteau pînă-n odaia ei, frînturi de vorbe — jawohl, ja, bitte,... Sia voia să afle adevărul. De cîteva zile tot asculta, căuta, scormonea prin sertare.

Din ziua aceea, cînd avusese prima discuție serioasă cu tatăl ei, neliniștea pe care i-o stîrneau îndeletnicirile lui secrete, crescuse treptat. Vorbele lui, glumele despre boxeri și manageri, i se întipăriseră în minte. Apoi, cînd prin casa lor începuseră să mișune nemții — numai ofițeri superiori — simțise că taică-său nu colaborează cu ei pentru „binele patriei", cum pretindea, ci pentru interesul lui personal și chiar pentru nemți. Acum era aproape sigură. Cel mai mult o durea faptul că n-avea cu cine vorbi despre asta, ca să-și descarce inima și să se sfătuiască pentru a vedea ce-i de făcut, spre a-și salva tatăl de nenorocirea care plana asupra casei lor. Fratele ei, Vlasis, nu părea dispus să discute. De vreo două ori, cînd Sia încercase să vorbească serios cu el despre asta, Vlasis îi spusese „te ascult", și continuase să fluiere și să taie paginile unei cărți de curînd cumpărate. Doamna Nidis, pe de altă parte, se interesa foarte puțin de Sia și de starea ei sufletească. Toată dragostea ei maternă părea că se limitează la obișnuința de a o întreba: „Cum te simți azi?" „Ai dormit bine?" sau „Ți-ai băut laptele?" Neavînd cui să-și împărtășească temerile în legătură cu tatăl ei, Sia se frămînta în tăcere.

In seara aceea, pe la orele unsprezece, veniseră doi ofițeri superiori nemți. Se închiseseră împreună cu tatăl ei în birou și de-atunci Sia nu putuse închide un ochi.

Se sculă, își aruncă pe umeri o jachetă subțire și ieși pe balcon. La stînga balconului fereastra biroului era deschisă. O lumină albăstruie se strecura prin abajurul camuflat al lămpii, pînă în stradă. Sia rămase un timp nemișcată, numai urechi, dar nu izbuti să prindă vreo frază, care să pună capăt neliniștii și nesiguranței ei. Ni se întîmplă uneori să preferăm, ba chiar să căutăm cu tot dinadinsul, confirmarea unei bănuieli dureroase; oricît am suferi atunci, o facem, pentru a cunoaște adevărul și pentru a ne redobîndi astfel liniștea sufletească. Sia se gîndi din nou la Vlasis. O, dac-ar putea discuta cu el! Ce bine s-ar simți. Ar fi mai liniștită atunci! Dar fratele ei îi apărea în minte fluierînd și tăind filele unei cărți...

Din biroul tatălui ei se auziră iarăși rîsete și vorbe nemțești. Sia se întinse în șezlong-ul de pe balcon și închise ochii. Iși aduse aminte de Nondas, cu o strîngere de inimă. Simțea pentru el ceva deosebit, o iubire ciudată, pe care n-o încercase pînă acum pentru nimeni altcineva, nici pentru părinți, nici pentru Vlasis, nici pentru prietenii și prietenele ei.

La început nu voise să-și mărturisească sie însăși că era îndrăgostită. In definitiv, își spunea, n-avea ce aștepta de la el. Ce putea aștepta o fată bolnavă de la un tînăr sănătos și normal? Simțea că și Nondas e atras de ea, că-i place să stea ore întregi în preajma ei, discutînd sau jucînd șah. Dar să fi fost oare dragoste aceasta? Sau mai degrabă acea compasiune frățească, pe care-o încearcă orice om față de un prieten infirm? Nu, numai asta nu! — își spunea Sia, simțind că-i năvălește sîngele în obraji. N-ar fi primit mila de la nimeni, cu atît mai puțin de la Nondas. Palmele ei calde și umede simțiră din nou strîngerea de mînă a lui Nondas. Oare și ale lui erau calde și umede?

Gîndurile îi fură întrerupte de un zgomot puternic: la ambele capete ale străzii Oréas se iviră zeci de motociclete, urmate de trei automobile negre și de un autocamion. Se auziră cîteva ordine scurte, iar după puțin o voce groasă urlă din răsputeri:

— Toți bărbații să iasă în stradă!

Departe, spre muntele Imitos, orizontul începea să albească.

Din nou se auzi vocea aceea sălbatică.

— Toți bărbații între 16 și 60 de ani, să iasă în stradăăă!

Aducea cu urletul unui cîine, prevestind o nenorocire. O boare de vînt străbătu strada, o clipă, apoi se așternu iar o liniște de mormînt. Nici o fereastră nu se deschise, nici o ușă nu scîrții. Parcă n-ar fi auzit nimeni vocea cumplită, care în ultimul timp răsuna din ce în ce mai des pe străzile Atenei. Strada părea moartă, fără suflare — un șir de case goale, reci, împietrite. Și totuși în clipa aceasta, toți oamenii erau sculați și îmbrăcați, își luau rămas bun de la ai lor și se sărutau, ca și cum s-ar fi pregătit pentru o călătorie lungă, așteptînd să audă pentru a treia oară glasul acela îngrozitor. Nemții începuseră de multă vreme să facă asemenea razii. Pe neașteptate, în zorii zilei, năvăleau într-o stradă, scoteau bărbații afară din case și-și alegeau victimele. Pentru prima oară veneau în strada Oréas.

Sia se trezi din visare, și intră, fără zgomot, în odaia ei.

In clipa aceea ușa se deschise și apăru maică-sa:

— Dormi?

— Nu.

— Ai auzit?

— Da.

— Scoală-te, fata mea... îmbracă-te...

Și ieși, fără să mai spună nimic.

„Oare ai mei vor ieși în stradă?" se întrebă Sia și așteptă nerăbdătoare să vadă ce-o să se-ntîmple, ca și cum ceea ce ar fi urmat ar fi putut să-i dezlege toate întrebările și toate neliniștile.

Aceeași întrebare și-o punea acum și tatăl ei, Markos. Să iasă sau să nu iasă? Se aflau în vizită la el doi nemți, pe care-i chemase în legătură cu o afacere: eliberarea din închisoare a cîtorva ofițeri englezi. In toiul discuției, auziseră zgomotul acela pe stradă. La început se hotărîse să iasă, împreună cu fiul său, ca să nu fie bănuit de vecini că colaborează cu nemții, dar își schimbase numaidecît gîndul. Mai bine să nu iasă. Nu că i-ar fi fost teamă de nemți, dar cine poate ști ce se poate întîmpla în astfel de clipe? Nemții scot repede revolverul ca să lovească, și-apoi, seceră cu mitraliera, iar gloanțele nu te întreabă dacă ești în Frontul Național de Eliberare sau colaboraționist...

Hotărî așadar, să nu iasă. Ca să salveze însă, chiar în casa lui, aparențele, îl chemă la el pe Vlasis și-i spuse:

— Nu mergem nicăieri! Aici o să stăm! și adăogă, pe un ton patetic: — Cine vrea, n-are decît să îndrăznească să intre în casă și să cerceteze. Ne vom ascunde în pivniță, printre sacii cu nisip.

Vlasis, ca-ntotdeauna, admiră curajul tatălui său; ar fi preferat însă să iasă și el în stradă, decît să aștepte, ascuns îndărătul sacilor cu nisip. Mai bine să-l vezi pe neamț înarmat în fața ta, decît să aștepți, riscînd să fii descoperit în orice clipă. N-avea, firește, de unde să știe că nemții nu vor intra în casa lor să cerceteze. Sia însă, știa, — mai bine zis simțea. Și-i invidia pe toți cei ce ieșeau acum din case, fără să știe dacă se vor mai întoarce vreodată. Ce n-ar fi dat ca și casa ei să fie în aceeași situație!

Pe stradă se auzeau strigătele nemților, și ale tălmaciului cu vocea tunătoare.

Primul ieși Bokos. Auzind strigătele, sări din pat, și ieși așa cum era în pijama și papuci.

— Pune ceva pe tine, ai să răcești... îi șoptise Rica, tremurînd de spaimă.

— Să răcesc... mai bine să răcesc... decît să întîrzii și să mă pomenesc cu un glonte în tîmplă. Rica abia apucase să-i arunce pe umeri mantaua de ploaie. Ajuns în stradă, se-ntîlni cu părintele Farsólas. Acesta fusese, pare-se, mai curajos: înainte de a ieși, se îmbrăcase. N-avusese, însă, pe cît se pare, destul curaj ca să-și pună și ciorapii.

Incet, încet, se strînseră toți. Ieși și Statis Hristu, brutarul, — pe jumătate beat. Era îmbrăcat, dar uitase să-și încheie nasturii, iar hainele-i erau mototolite într-un hal fără hal. Se vedea cît de colo că se-ntorsese beat turtă acasă și că se culcase așa, îmbrăcat.

Strigătele îl treziră și pe Nondas. In aceeași clipă auzi glasul șoptit al maică-si:

— Scoală-te, băiatul meu, îmbracă-te...

Nondas desluși în vocea ei un tremur ușor, pe care ea nu izbuti să-l înăbușe. Incepu să se-mbrace încet, simțind un fel de sfîrșeală în tot trupul. Iși aminti că simțise ceva asemănător, deși mai intens, în ziua aceea de 27 octombrie 1940, cînd începuse războiul italo-grec și auzise pentru prima oară sirenele sunînd alarma.

— Să mergem, — îi spuse taică-său. Ai grijă, să nu te depărtezi de mine, — adăogă, în șoaptă, temîndu-se parcă să nu-l audă cineva, și-l apucă de mînă ca pe vremuri, cînd era mic și-l ducea duminica la biserică.

— Duceți-vă, duceți-vă... cu Dumnezeu... șopti Anthi și-i împinse ușor afară. Apoi îi spuse Elenei, care se sculase și stătea pe jumătate îmbrăcată, pe marginea patului: „Liniștește-te și tu, ce tremuri așa?"

Nondas porni împreună cu taică-său spre fabrica lui Katris, unde se strînseseră și ceilalți bărbați. Profesorul Vérgos ieșea tocmai atunci din casă, îmbrăcat ca de sărbătoare, cu pălărie și cu fular, purtînd sub braț vioara. Fără să vrea Nondas rîse: „S-a prostit de tot bătrînul. Vioara îi mai lipsea acum!" Vérgos veni lîngă el. Li se alătură curînd și Sotos Rizos. Buzunarele hainei îi erau umflate. Sofia, atentă și prevăzătoare ca întotdeauna — de multe ori îi însoțise pe frații ei în astfel de împrejurări — îi umpluse buzunarele cu rufe de schimb. Ii băgase la repezeală în buzunarele pantalonului și cîțiva pumni de năut. Iși amintise de Panos, care obișnuia să spună că nimic nu te satură mai mult ca treizeci de boabe de năut și două pahare cu apă. Năutul se umflă în stomac și pînă să se facă digestia n-ai poftă nici de icre negre.

— Ce credeți c-o să se-ntîmple, domnule? auzi Nondas vocea lui Vérgos.

— Știu și eu, ce-o să se-ntîmple? murmură Nondas.

— Știți, eu cred că-i din cauza... uleiului... își dădu cu părerea Vérgos, în șoaptă. Avea chef de vorbă.

Gîndul acesta îi trecuse și lui Nondas prin minte. Cu toate că se scurseseră cîteva săptămîni de la acțiunea întreprinsă împotriva speculanților, nu era exclus ca razia de astăzi să fie o urmare a acelei acțiuni.

— Eu unul, sînt gata, — șopti cu mîndrie Vérgos, atingînd ușor cu palma cutia viorii.

Nondas zîmbi iarăși în sinea lui, dar n-apucă să spună ceva. Doi jandarmi se apropiară de ei și-ncepură să-i împingă spre zidul fabricii.

In celelalte cartiere, raziile nemțești începuseră de multă vreme, iar strada Oréas aștepta să-i vină și ei rîndul. Zi de zi, cercul se strîngea tot mai mult în jurul ei. Toți cei ce activau în vreo organizație, primiseră instrucțiuni să fie foarte atenți, și să nu păstreze în casă nimic compromițător. Cei mai mulți dormeau iepurește, gata să sară la cel mai mic zgomot. Teroarea și pericolul, care pînă de curînd îi prindeau pe oameni numai pe stradă, pătrundeau acum și în casele lor. Nicăieri nu se mai simțeau în siguranță. Moartea îi putea surprinde oriunde.

In fața fabricii se strînseseră o mulțime de bărbați de pe strada Oréas și de pe străzile înconjurătoare. Din cînd în cînd, se auzea și cîte un plînset. Erau peste două sute de bărbați între cincisprezece și șaizeci de ani, conform ordinului, dar se vedea, ici-colo și cîte unul mai tînăr sau mai bătrîn. Ca să fie mai siguri, ieșeau cu toții: se putea întîmpla ca vreun neamț să intre în casă și să omoare chiar vreun băiat de paisprezece ani. Capetele străzii Oréas erau blocate de motocicletele nemțești. In mijlocul străzii se proțăpise o mașină neagră, de opt locuri, cu farurile aprinse și îndreptate spre zidul fabricii lui Katris, unde erau strînși bărbații. Jandarmii împingeau mereu într-acolo cîte un cetățean. Dintr-o casă se auziră împușcături. Găsiseră pe unul ascuns în pivniță și-l împușcaseră pe loc. Nondas îi zări deodată pe Iotis Cocoșatul și pe Lukás. Erau dintre puținii care se îmbrăcaseră bine. Majoritatea puseseră pe ei tot ce găsiseră mai la îndemînă la auzul strigătelor jandarmilor. Il văzu și pe Dukas, bătrînul, îmbrăcat numai în pijama. Venise și Katris cu fiul lui, precum și Kiparissis cu cei patru fii ai săi. Numai familia Nidis și Thiséas Dukas nu se arătaseră. Incolo nu lipsea nimeni.

Un jandarm îl împingea acum cu patul puștii, strigînd într-una ca un patefon răgușit:

— Haideți, haideți, înghesuiți-vă. Haideți, haideți...

Ceva mai departe, doi supraveghetori nemți dădeau din mîini, cuprinși de nerăbdare. Pe la uși, fără să se mai ferească, ieșiseră femeile, uitîndu-se la bărbații lor îngrămădiți ca berbecii duși la tăiere, lîngă zidul fabricii lui Katris. Nondas o văzu pe maică-sa la poartă. Stătea cu mîinile încrucișate pe piept, cu umerii înfășurați într-o broboadă. Fața ei nu trăda nici o teamă. Alături stătea Eftihia, ținîndu-și în brațe fetița. Din casa lui Rizos, venise numai Sotos. Nikos nu era acasă. De cîteva zile se ascundea în alt cartier. Nici unul dintre bărbații strînși lîngă zidul fabricii nu vorbea. Se auzeau numai strigătele jandarmilor și ordinele nemților. In sfîrșit, după ce cercetară prin case și văzură că nu mai este nimeni ascuns, agitația și zarva se potoliră. Din mașina neagră coborî atunci un bărbat care purta o glugă neagră ce-i acoperea fața, gîtul și pieptul. Gluga era găurită numai în dreptul ochilor, ca să poată vedea.

Omul cu mască! Șarpele ocupației.

Vor trece anii și deasupra morților se vor așterne ca o brumă florile de lămîi.

Peste gropile obuzelor vor crește flori.

Se vor înălța case.

Omul cu mască va rămîne ca o piesă de muzeu, ca un monstru creat cîndva de oameni.

Așa îl va păstra istoria pe omul cu masca, în paginile ei.

Odată cu ura noastră!

Omul cu mască stătu puțin, adulmecînd ca o fiară, apoi începu să umble încet de-a lungul coloanei. Și deodată se auzi un vaier, — nimeni nu-și putea da seama de unde anume. Toți erau prea încordați, prinși în intensitatea clipei aceleia, și omul cu mască înainta mereu, încet, de-a lungul coloanei.

Nu se auzea nici un zgomot. Omul cu mască pășea încet. Din cînd în cînd se oprea în fața cuiva și-l privea îndelung, scrutător. La o fereastră se auzea atunci un geamăt, apoi se lăsa iar liniștea. La un moment dat se opri în fața unui bărbat înalt și-l arătă cu degetul. Doi nemți îl traseră afară din coloană, lovindu-l cu patul puștii, îl apucară ca pe un sac gol și-l aruncară în camionul care aștepta. Omul cu mască înaintă spre următorul. Pînă să ajungă la Nondas mai arătă cu degetul vreo cinci bărbați. In curînd se opri în fața lui Nondas. Il privi mult timp, cu luare aminte. Nondas îi întoarse privirea, încercînd să pară liniștit. In sinea lui, însă, ceva parcă se frînse, ca un arc, și inima începu să-i bată repede: cum îl privea pe omul cu mască, o zărise cu coada ochiului pe maică-sa, care-și acoperise fața cu mîinile. Nondas simți că începe să tremure și strînse din dinți, ca să se stăpînească. I se părea că de ore întregi stă acolo nemișcat, în fața Omului cu mască, și că mai fusese cîndva în această situație. Cînd însă? nu putea să-și aducă aminte. Poate ieri, poate acum zece ani. Alături de el îl simți pe tatăl lui, privind neliniștit mîna dreaptă a mascatului: oare o va ridica spre fiul lui? Peste cîteva clipe văzu, ca printr-o ceață, că Omul cu mască se urnește, îndreptîndu-se spre următorul. (A doua zi, cînd taică-su îi spuse că mascatul n-a stat în fața lui nici trei minute, nu-i veni să creadă. Cum? Chinul acela îngrozitor, nu durase nici trei minute? E oare cu putință ca în trei minute omul să sufere atît? Să încerce într-un răstimp atît de scurt, atîtea sentimente?) Omul cu mască se opri în fața lui Vérgos și ridică mîna. Bătrînul profesor îi șopti un „la revedere domnule" lui Nondas, și dădu să plece, cu capul sus. Dar n-apucă să facă nici doi pași, și asupra lui se năpustiră, ca niște fiare, nemții. Pălăria „Borsalino", îi căzu din cap, rostogolindu-se la trei-patru metri. Scăpă și cutia cu vioara. Cineva o lovi cu piciorul și cutia se opri la picioarele lui Nondas. Vérgos nu părea îngrozit, ci mai degrabă mirat. La un moment dat spuse chiar:

— Stați, domnilor, doar vedeți că vă urmez de bună voie.

Doi SS-iști îl apucară și-l zvîrliră ca pe-o zdreanță în camion.

Intre timp mascatul mersese mai departe. Deodată se auzi vocea lui Dimitris, muncitorul brutar:

— Nu pe mine! Nu pe mine!

Dimitris urla ca din gură de șarpe, dar nemții îl azvîrliră și pe el în camion, fără să se sinchisească de urletele lui.

Omul cu mască se oprise în fața lui Iotis-Cocoșatul. Se uita la el de cîteva minute, stăruitor. Deodată Cocoșatul se repezi asupra lui, îl apucă de gît, își vîrî mîna în gaura din dreapta a măștii și trase, sfîșiind gluga de sus pînă jos. Atunci, apăru înaintea tuturor fața lui Thiséas Dukas, schimonosită de mînie și de spaimă. Zmucindu-se, îl azvîrli cît colo pe Iotis și, fără a mai încerca să se ascundă, scoase pistolul și trase. Iotis se clătină, se rostogoli ca un om beat și se prăbuși.

Toate se petrecură atît de repede încît nimeni nu apucă să intervină. Nici măcar să scoată vreun strigăt nu avură vreme. Un neamț își descărcă automatul, trimițînd o rafală de gloanțe, la nimereală. Cîțiva se prăbușiră gemînd. Ofițerii spumegau și zbierau, împărțind ordine în dreapta și-n stînga. Jandarmii se grăbiră să-i adune de pe jos pe cei împușcați, zvîrlindu-i de-a valma, — morți, vii, răniți, — în camion. Cîțiva apucară să arunce din mașină biletele celor care scăpaseră. Camionul se urni, și în urma lui rămase o dîră de sînge. Nondas îl mai văzu pe Vérgos făcîndu-i semn cu capul.

Abia cînd mașinile se depărtară și se pierdură după colțul străzii, începu vacarmul. De pretutindeni se auzeau acum plînsete, gemete deznădăjduite, blesteme. De atîta încordare, nervii parcă se rupseseră.

Lîngă zidul fabricii rămăsese numai Platon Dukas, nemișcat, în același loc unde fusese și mai înainte, cu ochii ațintiți spre colțul străzii. Lukás se așezase, buimac, pe treptele de la intrarea fabricii, cu mîinile atîrnîndu-i între picioare.

Nondas culese de pe trotuar cutia de vioară a lui Vérgos. O șterse de praf cu mîneca, în neștire, apoi veni lîngă Lukás. Ceva mai încolo, cîteva femei o îngrijeau pe doamna Dukas, care leșinase. Ea scosese urletul acela îngrozitor, în clipa apariției Omului cu mască: își recunoscuse fiul, după mișcări.

Lukás bolborosea într-una, parc-ar fi bocit pe cineva:

— Nu pot să pricep... nu pot... el, care totdeauna era atît de fricos... îl și poreclisem „fricosul"...

Lukás începu să plîngă încet — un plîns uscat, cu suspine. Nondas nu-nțelegea dacă prietenul său îl jelește pe Iotis-Cocoșatul sau regretă că n-avusese încredere în el.

Cutia de vioară îi căzu din mînă, deschizîndu-se; pe trotuar se împrăștiară atunci cîteva flanele, pijamale, ciorapi și o cămașă albă, cu gulerul scrobit. Nondas simți deodată un respect nemărginit pentru acest bătrînel pașnic, care se pregătise cu atîta hotărîre și calm pentru drum. Apoi se posomorî: dacă pe Vérgos îl luaseră din pricina acțiunii întreprinse împotriva speculanților, însemna că el, Nondas era de vină că-l amestecase pe profesor în astfel de treburi.

Bătrînul Dukas încremenise lîngă zidul fabricii, ca o stană de piatră. Cu toate că, din ziua cînd Thiséas venise acasă murdar și plin de sînge, înțelesese că băiatul lui nu era un simplu translator la nemți, ci ceva mai mult decît atît, — bătrînul era uluit de tot ce văzuse. Iși dădea însă seama că acum, fiul său nu mai putea da înapoi, mai ales după ce fusese demascat în fața întregului cartier. Bătrînul simți aprinzîndu-se în el o ură năprasnică împotriva lui Iotis-Cocoșatul și a tuturor celor care-l văzuseră pe Thiséas cu masca sfîșiată. Ar fi vrut să-i vadă pe toți împușcați, ca și Cocoșatul. Nimeni dintre cei care îl văzuseră pe fiu-său demascat să nu mai trăiască. Să moară toți! Nici unul să nu mai rămînă în viață, nici unul să nu-i mai poată face vreun rău lui Thiséas. Nu-i mai păsa de nimic. Nici măcar vederea sîngelui nu-l mai înspăimînta: „Ei și? șopti. Sîngele... e ca un untdelemn roșu. Oare de ce să nu existe și untdelemn roșu?". Gîndul acesta prostesc păru că-l liniștește. Se urni în sfîrșit din loc, traversă strada și intră în casă, fără să privească în jur.

Femeile se chinuiră mult pînă s-o readucă în simțiri pe bătrîna Dukas. Deschisese de mult ochii, dar nu putea vorbi. Gura i se strîmbase. Ochii i se mișcau fără expresie și fără viață parcă. Văzîndu-l pe Dukas că pleacă, femeile o ajutară pe bătrînă să se ducă acasă.

Doamna Dukas rămase întinsă în pat pînă la amiază. Nu scoase o vorbă, și nu se uită la soțul ei. De altfel nici el nu-i adresă nici un cuvînt.

Cînd îl văzuse coborînd din mașină pe Omul cu mască, bătrîna ghicise de la primele lui mișcări că era băiatul ei. Și-și pierduse numaidecît cunoștința. Nu-și mai amintea de nimic altceva. Cînd își reveni, văzu vecinele aplecate asupra ei: printre ele se afla și Eftihia...

Iși dădea seama că ceva s-a întîmplat și că cineva era vinovat de tot ce se întîmplase, dar nu izbutea să înțeleagă ce și cine.

Simți deodată un miros de untdelemn ars și auzi un sfîrîit. Ridică ochii spre icoană. Da, asta era. Azi dimineață nu pusese untdelemn în candelă și acum se stingea, sfîrîind. Se sculă și merse tîrșindu-și pașii, pînă în bucătărie. Luă sticla cu untdelemn și aprinse candela și-o puse în fața icoanelor. Apoi aprinse tămîie în cățuie și începu să afume. Trecu, întîi în odaia lui Thiséas și afumă prin colțuri, apoi în dulapul cu hainele lui, în sertarele biroului, sub pat. După aceea, smulse dintr-o icoană o legătură de busuioc și începu să ia la rînd odăile, chipurile, ca să le sfințească. Merse așa multă vreme, bocorodind și făcînd semne ciudate cu mîna.

Numele lui Iotis era acum pe buzele tuturor. Pînă în ziua cînd avusese loc razia, toți îi spuneau „Cocoșatul". Din cînd în cînd îi schimbau porecla, după meseria pe care se nimerea s-o aibă în perioada respectivă: „Iotis zarzavagiul", pe vremea cînd vindea zarzavaturi în fața brutăriei lui Hristu, „Iotis căruțașul", „Iotis salahorul", etc. Nimeni nu se gîndise pînă atunci că ar putea și „Cocoșatul" să aibă un nume, că la urma urmelor era și el om înscris în registrele Primăriei. Ba mai mult, nimeni nu se gîndise că ar putea să aibă și el, undeva în țară, o familie, și mai ales o soră pe nume Lela.

Adevăratul nume al „Cocoșatului" îl aflară chiar a doua zi după razie. Cînd se sculară de dimineață, oamenii văzură la fiecare din cele patru colțuri ale străzii lor, exact sub tăblița oficială, cîte o inscripție, cu litere mari, roșii: STRADA IOTIS LINARIS. La început li se păru curios, dar în curînd își spuseseră că e foarte firesc ca omul să fi avut un nume. Ba mai mult, noua denumire a străzii li se păru cît se poate de potrivită. Cum s-ar fi putut numi de aci înainte ulița asta, dacă nu astfel? Care fusese, oare, evenimentul cel mai important petrecut acolo din ziua din cînd apăruseră primii topometri? Și chiar dacă numele ar fi rămas nescris, tot s-ar fi impus, de la sine. Pentru că așa se-ntîmplă prin cartierele mărginașe. Oamenii ar fi ajuns oricum să vorbească despre strada lor ca despre „strada unde a fost ucis Iotis Linaris", tot astfel cum, pentru a situa în timp cutare eveniment, aveau să spună, „înainte" sau „după" împușcarea lui Iotis Linaris. Firește că le venea greu, la început, să se obișnuiască cu acest „Linaris". Cînd, ani de-a rîndul i-ai spus unui om „Cocoșatul", nu poți atît de ușor, de la o zi la alta, să-i spui „Linaris".

Dar nu face nimic. Nici el nu s-ar fi supărat. Și, cine știe, poate că și el se mira acum privindu-și numele scris sub tăblița oficială. „Cine o fi acest Linaris?" se întrebă el, poate acolo sus, în raiul unde îl trimiseseră femeile din cartier. Li se părea cu neputință să fi mers în altă parte; nici măcar prin purgatoriu n-a trecut, desigur. Aidoma copiilor buni, care trec dintr-o clasă în alta, fără examen. Chiar o bătrînă care la început se cam îndoise („păi, cum să se fi dus în rai? Doar era comunist... nu credea în Dumnezeu") avea să spună ceva mai tîrziu, scuturînd din cap: „Nu-i nimic... credea Dumnezeu în el!".

Dimos RENDIS

In romînește de PETRE SOLOMON

Fragment din romanul „Ulița piperului sălbatic".

Ilustrații de IULIAN OLARIU

29 iulie

Din zori

Mergeau în șir, încărcați cu arme, cu ranițe grele în spate, cu tot ce mai luaseră în grabă cînd trebuiseră să părăsească baza, atacată prin surprindere. Pădurea și văile erau înțesate de jandarmi, polițiști și alte trupe. Din cînd în cînd se auzeau împușcături aduse de vînt.

Se îndreptau pe drumuri ocolite care treceau prin locuri pustii, spre cea de a doua bază din regiune, menită a servi ca loc de retragere în caz de nevoie. In timpul zilei, după primul atac, partizanii se retrăseseră în văgăuni greu accesibile și așteptaseră întunericul. Trecuseră la adăpostul nopții printre lanțurile de jandarmi pe celălalt masiv și în zori zăriseră, de pe pantele pe care se cățărau, soldați, urcînd în formație de luptă pe muntele din fața lor. Jandarmilor le sosiseră întăriri.

Nu erau mulți oamenii îmbrăcați în haine militare, dar avînd un aer deosebit de acel al unor militari obișnuiți, care înaintau trudnic în dimineața aceea tulbure de vară pe clina de munte pietroasă. Nu erau mulți, dar în urmărirea lor fuseseră mobilizate companii de jandarmi, de vînători de munte, grupuri de polițiști și de agenți civili, înarmați ca pentru o operație militară de mare amploare.

Luptau și se retrăgeau, se regrupau ca să lupte iar, doar oamenii aceia, nu foarte mulți la număr care înaintau trudnic prin locuri neumblate spre o nouă bază, și aceasta de luptă. Ceilalți însă, urmăritorii, nici nu părăsiseră vreo bază, nici nu se îndreptau spre o alta: se adunau, se risipeau și se adunau iar ca într-un joc crud și lipsit de noimă. Aveau să ucidă fără să știe prea bine de ce, aveau să moară fără să fi apărat ceva, aveau să se retragă fără să se ducă undeva, într-un loc pe care să-l fi păzit împotriva amenințărilor cuiva.

Hărțuiți, istoviți de urcuș, cu ochii arși de pîndă și nesomn, partizanii care-și făceau drum spre noi lupte mergeau în tăcere. Ajunseseră la o margine de pădure. Inaintea lor se întindea un platou larg și arid, semănat ici și colo cu colți cenușii de piatră. Un drum îngust tăia de-a curmezișul platoul și se pierdea într-o vale care cobora domol, domol, poticnindu-se în pîlcurile rare ale copacilor sau în desișurile încîlcite de lăstăriș, risipite din loc în loc. Nu se zărea țipenie de om și nu se auzea decît vîjîitul surd al vîntului de înălțime. Soldații sau jandarmii puteau fi însă pe aproape și a primi lupta în locurile acelea deschise ar fi însemnat ca întregul grup să fie nimicit.

Comandantul, un om nu prea înalt, voinic, cu fața aspră și însemnată de o cicatrice sub umărul obrazului după ce se sfătui cu cîțiva oameni, hotărî trecerea platoului în formații restrînse de cîte trei-patru. Primul grup porni, îndreptîndu-se spre marginea de apus a platoului, pe direcția de marș stabilită dinainte. Se strecurau cu pași repezi și după ei veneau alții și iarăși alții. Dușmanul era pe aproape și nu se știa unde pîndește. Totul se petrecea într-un ritm rapid, așa că sentimentul nesiguranței se topea în grija de a păstra acest ritm și de a efectua trecerea într-un timp cît mai scurt. Un ultim grup ajunsese aproape de marginea platoului și comandantul, rămas la marginea pădurii cu alți doi oameni, se pregătea să pornească și el, cînd pe drumul pustiu pînă atunci se iviră în formație de marș primele rînduri ale unei companii de vînători de munte. Inapoi, în pădure, nu se mai putea retrage, de acolo veneau desigur alți urmăritori. Drumul înainte era tăiat de soldați. Rămînea un singur refugiu: fuga spre valea care coborînd îi ascundea privirilor celor care înaintau pe platou.

Răsunară primele împușcături. Cei dinspre marginea platoului fuseseră văzuți. Un timp se auzi un foc viu, care deodată încetă. Nu mai voiau să-și risipească muniția în vînt. Comandantul și ceilalți doi oameni se strecurau înspre copacii și tufișurile din vale. Abia se adăpostiseră după un tufiș, cînd se auziră țiuind prin aer cîteva gloanțe. Fuseseră trase așa într-o doară, sau îi țînteau pe ei? Nu puteau ști, dar nici n-aveau prea multe de ales. In jos nu mai puteau fugi. Singurul lucru care le rămînea era să se ascundă în tufiș și să aștepte. Dînd la o parte ramurile încîlcite și dese, își făcură loc prin lăstărișul care-i acoperea cu totul și se așezară pe iarba moale, cu armele pe genunchi și cu grenadele în mînă. Așteptau. Poate nu fuseseră văzuți. Așteptau în ascunzișul acela verde, care putea să le fie un adăpost trecător, dar și groapă, dacă soldații ar fi coborît în vale și cercetînd locurile i-ar fi descoperit. Pașii grei ai ostașilor nu întîrziară să se audă. Incordați cu mîna pe grenadă, cei trei pîndeau. Printre ramurile dese și împletite nu se vedea mai nimic. Pe deasupra se ițea ici și colo licărire de cer. Stăteau ca într-o groapă, care se afla deasupra pămîntului și nu înăuntrul lui, o groapă din ramuri tinere și verzi, o groapă din care se mai bănuia cerul, se mai auzeau zburătăcind și ciripind păsările, dar în care nu se puteau nici mișca, nici rosti vreun cuvînt. Puteau vorbi, dar mai ales cu ei înșiși, puteau vorbi între ei, dar numai cu ochii, puteau să-și facă semne, dar cît mai reținute și mai puține. Orice mișcare prețuia acum cît o viață, sau cît trei, orice nebăgare de seamă, orice nuielușă clintită din loc sau fărîmată i-ar fi trădat.

Pași apăsați se auzeau îndreptîndu-se spre tufișul în care se aflau cei trei. Gestul le fu simultan, cuiul grenadei sări din orificiul lui. Trei oameni se pregăteau să înfrunte moartea. Acuma, la primul pas, vor muri odată cu cel care venea spre ei. Și pasul acela ultim întîrzia. Il așteptau, trăind aceste cîteva clipe de o mie de ori. Dar pasul întîrzia. Omul se oprise probabil pe loc. Și deodată i se auzi glasul, un glas aspru și răgușit de comenzi strigate ani și ani de-a rîndul: „Plutonier Popa, ia cîțiva oameni și coboară să vezi dacă nu-s în vale. Și dumneata, sublocotenent Tudorache, cercetezi terenul tufiș cu tufiș, să nu se fi ascuns undeva".

Era la cîțiva pași de ei. Moartea le fusese amînată. Dar pentru cît timp?

1944

pînă la amiază

Ce bine că e vară, se gîndea comandantul, și că lăstărișul e plin de frunze, mărunte și dese. Dacă ar fi fost iarnă... Și o clipă, o fracțiune de secundă, văzu ramurile subțiri despuiate și în poiana aceea semănată cu tufișuri de lăstari subțiri și despuiați, trei schelete care se bălăbăneau în vînt. Dar era vară. Și nu muriseră încă. Cît timp se învîrtea pe lîngă ei, desigur, ofițerul acesta, n-aveau să moară. Poate că-i descoperă. Se vedea uneori sclipind fugar printre crenguțe, jos, luciul cizmelor. Era semn că mai au de trăit. Cît timp? Și așa? Se retrăsese istovit, murdar, hărțuit dar luptînd pe cărările pietroase ale Ebrului, îndurase în lagăr arșița cumplită a Saharei și nopțile ei reci, sticloase, văzuse fără să poată face nimic cum se sting răniți care ar mai fi putut trăi, prieteni sau dușmani, străbătuse jumătate din Europa ca să lupte, să lupte pentru ceea ce i se părea că-i amenință viața, a lui și a altora, fericirea lui și desigur și a altora. Fugise din lagăr ca să-și reia lupta și acum stătea aici ghemuit și nu se putea mișca, stătea ghemuit și nu putea face altceva decît să privească, să-și privească tovarășii, să se uite chiar dacă n-ar fi vrut, fascinat, la sclipirea aceea fugară a cizmelor negre, lustruite probabil în dimineața aceea, trecînd jos pe lîngă tufiș, să asculte pașii elastici ai ofițerului. (Se vede treaba că era provenit din cavalerie, sau era activ și tînăr încă). Călcînd iarba puțină, fărîmînd uneori niște crenguțe uscate și ordonînd: „Mai la dreapta, mai la stînga, nu acolo, dincolo, căutați, să nu scape cumva, tu-le mama lor de bandiți, așa, mai la dreapta, mai încolo, înapoi, unde v-ați dus? Sublocotenent, plutonier, vezi ce-i cu oamenii aceia, dar unde or fi, căutați-i". Și cravașa se izbea, probabil, de carîmbul cizmelor lustruite în dimineata aceea, și el nu putea face altceva decît să aștepte, să-și privească tovarășii și să aștepte, să aștepte împreună cu ei să moară. Să moară. Era ceasul șapte și el și tovarășii lui aveau să moară, să moară după ce luptaseră, după ce străbătuseră drumuri prin zăpezi și arșițe, aruncaseră în aer și incendiaseră trenuri, acum așteptau să moară probabil în acea dimineață. Să moară cînd îi mai așteptau și drumurile singuratice prin pădure, drumurile pe care le străbătuseră și drumurile pe care nu călcaseră încă, băieții care se regrupaseră desigur și porniseră spre a doua bază. Ioana, undeva pe o stradă în București, căutînd cu privirea ziarul care să fluture la o fereastră numai de ea știută, cînd îi așteptau luptele, zilele, femeile, dar și grenada rece, ghintuită, cu cuiul scos pe care o țineau în mînă gata să o arunce dacă vor fi descoperiți. Nu o grenadă, ci trei, gata să explodeze în orice clipă și să sfîrșească și dimineața aceea, și luptele, și așteptările, și drumurile, și Ioana, și băieții, și desigur și cizmele acelea lustruite care se învîrteau de colo pînă colo și-i mai țineau în viață, agățați de învîrtitul acela care nu se mai termina. Și cînd avea oare să se termine? La ce oră avea să moară, sfîrtecat de schijele aceleiași grenade pe care o strîngea în mînă, ținînd-o de mîner cu fereală și cu dragoste, așteptînd și blestemînd, sperînd și luptînd, luptînd cu el însuși și cu disperarea care începea să-l cuprindă ca o amorțeală, cu amorțeala care-l înțepenea picioarele și trupul ghemuit, cu disperarea pe care simțea că trebuie să o alunge ca și amorțeala fără să facă nimic violent, fără să se miște, fără să nu aibă sub control și mușchii, și nervii, și gîndurile, ca să-și poată stăpîni gîndurile, cum trebuia să-și stăpînească și mușchii și nervii. Și ofițerul acesta care se învîrte înnebunitor pe lîngă tufiș și cît timp încă de aci înainte, și glasul lui răgușit care-ți sună în urechi — și nu poți auzi nimic altceva decît pașii și glasul, glasul și pașii care se acoperă, se despart și se aud din nou, încît nu mai știi ce asculți, niște pași care strigă răgușit sau niște strigăte răgușite care pășesc pe lîngă tufișul acesta în care zace împreună cu tovarășii lui, cu tovarășii aceștia pe care-i vede stînd nemișcați cu mîna pe grenadă și care privesc mai mult înăuntrul lor decît în afară, care aproape că nu se văd unii pe ceilalți și care probabil că nici nu știu bine dacă trăiesc sau dacă așteaptă numai să moară. Nu, nu se mai poate așa, trebuie să-i vadă, trebuie să se vadă unii pe ceilalți, să știe că sînt acolo, că trăiesc, altfel o să înnebunească.

Și fu gata, fără să-și dea seama, să-l apuce pe Manea, care ședea lîngă el, să-l scuture, să-i spună că nu merge așa, că... dar în aceeași clipă simți mai mult decît văzu, că Manea îl privește și-i zîmbește aproape liniștitor și pricepu că se văd, că știu că sînt acolo, și el și Victor care stătea nemișcat lîngă Manea și strîngea probabil cu încordare grenada în mînă.

Sînt aici, zîmbea abia vizibil Manea, sînt aici și sîntem împreună și n-o să murim așa cu una cu două. Mai avem o socoteală pe care n-am plătit-o încă, mai trebuie să mă răfuiesc cu ofițerul acesta care se învîrte pe aici și cu acei care l-au trimis după noi să ne hăituiască. Cîte zile de carceră nu înghițise din pricina ăluia care-l scosese din fabrică („am să-ți arăt eu ție, bolșevicule!") și-l trimisese pe front să-i facă de petrecanie acolo un glonț rătăcit, un ordin neexecutat sau, cine știe, unul executat. Voise să treacă frontul, dar îl păzeau un ofițer, care se lăuda că mănîncă bolșevici, și oamenii lui, și într-o zi l-au închis fără altă socoteală. Aștepta acolo să-l ducă, să-l judece, într-o baracă, din apropierea frontului, cînd s-a pornit barajul acela de a măturat totul și s-a trezit într-o groapă căscată în pămînt și în jur oameni omorîți și alții care fugeau bezmetici. Și-a luat și el lumea în cap și a fugit și dus a fost. Dar de dușmanul cu care se lupta încă de pe cînd era ucenic nu fugise și cu el voia să se socotească. Se întorsese de pe front cu o cumplită dorință de a plăti pentru toate cîte le îndurase, pentru toate cîte le văzuse și nu putuse face altceva decît să-și încleșteze dinții și să se blesteme cu gîndul că e cu mîinile legate. Și ajunsese aici, pe munții aceștia, la baza aceasta nouă de unde fuseseră nevoiți iar să plece, și incendiase trenurile nemțești, și le minase, și încă nu plătise decît prea puțin din ce avea de plătit, și nu ofițerul ăsta avea să-l împiedice să mai plătească încă pentru toate cîte le îndurase și văzuse. Și pentru femeia aceea căreia îi aduseseră daruri, slănină și pesmeți, zaharină și bani pentru noul ei născut și care-i adăpostise o noapte. Fusese alungată a doua zi și fusese purtată în închisori pentru că adăpostise partizani. Și în acest timp copilul ei murise. Și pentru tovarășul și prietenul lui Spirache, ucis acum două zile de un glonte în cap cînd baza fusese atacată, și pentru atîția alți tovarăși, bărbați și femei știuți și neștiuți, trecuți prin cazne și dureri. Da, trebuia să-și privească tovarășii, să-i vadă și să simtă că sînt împreună, că împreună aveau să-i plătească și ofițerului acesta care se învîrtea furios pe lîngă ei și nu-i știa, și celor care l-au trimis și celor care l-au făcut să ajungă pînă la ei, aveau să le plătească. Dar pentru asta nu trebuiau să moară, trebuiau să trăiască și să plătească mai departe pînă ce vor plăti totul, totul. Știa că totul va fi plătit, pe atît de cinstit și de exact pe cît fuseseră ăștia de ticăloși și de hoți și le furaseră viața cu picul și cu toptanul. Și de aceea nu avea să și-o vîndă tot atît de ieftin pe cît încercaseră să i-o cumpere încă de cînd era tînăr și începuse a munci. Trebuiau să trăiască, să ajungă la tovarășii lor și iar să le plătească aici și dincolo, pînă o să le plătească pretutindeni în țara asta, tuturor celor care i-au jefuit și le-au furat viața.

Și de aceea îi zîmbise comandantului, liniștitor, încercînd să-i spună cu privirea cît de mulți sînt și cît de liniștit pot rîde de un ofițer, de o companie de vînători de munte, de jandarmi sau de polițiști și de cîți i-or mai fi urmărind.

Dar ofițerul era acolo și se învîrtea pe lîngă tufișul în care stăteau și-și urla răgușit comenzile, oprindu-se din cînd în cînd și-apoi reluîndu-și iar și învîrtitul și comenzile.

Și din pricina asta Victor nu putea să-și dea seama că sînt mulți și că nu-s numai trei oameni, și că nu așteaptă să moară, ci se luptă ca să trăiască, pentru că îi așteptau și tovarășii și luptele. Și de aceea, lăsînd arma jos, scoase un căpețel de creion și un petec de hîrtie și scrise pe el ceva, și petecul trecu din mîna lui în mîna lui Manea și din mîna lui Manea în aceea a comandantului, ca și cum ar fi alunecat, fără zgomot și aproape fără nici o mișcare. „Cît e ceasul?" întreba Victor. Și comandantul, care tresări (iată, puteau vorbi) îi scrise: „Curaj, e unsprezece". Petecul de hîrtie alunecă înapoi și Victor îl primi, și o clipă începu să spere că-i va putea face pe tovarăși să-și recapete încrederea în el, pentru că el nu știa că tovarășii lui aveau încredere în el și înțeleseseră încercarea lui de a fugi, ieri, cînd fuseseră atacați, și-și dăduseră seama că era datorită tinereții și surprinderii. Nu luptase el după aceea, acoperind împreună cu Manea și Spirache retragerea celorlalți tovarăși, nu-i ținuseră ei în loc pe atacatori și nu-l purtase apoi pe Spirache pe spate pînă în văgăuna în care se opriseră întîi? Fusese în zadar. Murise și era îngropat undeva pe munte. Îl îngropaseră pe tăcute, șoptindu-și din cînd în cînd cîte un cuvînt, ca lucrurile să meargă cît mai repede. Mai repede, să-l primească pămîntul cît mai repede, cît mai fără zgomot. Veniseră rînd pe rînd tovarășii lîngă groapa bătătorită pe deasupra și cu pămîntul răscolit iar și acoperit cu frunze și crengi, ca și cum n-ar fi fost acolo, sub stratul de frunze, de pămînt și de crengi, Spirache. Și tăceau și nu spuneau nici un cuvînt, și plecaseră, și-l părăsiseră acolo. Să moară, dar nu așa, prohodiți parcă de ofițerul ăsta blestemat care urla lîngă ei, care urla de atîta vreme încît uneori nici nu-l mai auzea, așa cum uneori nu-i mai auzea nici pașii, nici ai lui, nici ai soldaților care se mișcau pe vale căutîndu-i, fără să-l ajungă, fără să-i știe. Se mișcau și ei altfel decît atîția oameni, ceilalți, care se mișcau fără să se teamă, fără să se ferească, fără să caute, fără să aștepte ca orele să treacă sau dimpotrivă să se oprească. Și ce așteptau? Și din nou petecul de hîrtie mototolit alunecă spre comandant, și iar se întoarse: „Ai răbdare, e douăsprezece jumătate".

E douăsprezece jumătate — se gîndea comandantul — și dimineața asta se tîrăște așa cum se tîrau și ei pe pămîntul răscolit al Spaniei spre prima groapă săpată de exploziile bombelor, cum se tîrau spre tranșeele fasciștilor, acolo lîngă Teruel, lîngă Madrid. Dimineața asta sau ziua asta prin care ar trebui să se tîrască spre fasciștii care-i înconjoară și pe care trebuie să-i învingă, să-i alunge cum i-au alungat și atunci. Atunci crezuse că e drept, că e ușor să mori fără să ții seama că datorești celorlalți să trăiești. Și-și dăduse seama, apoi, că nu ajunge să vrei să nu mori dacă viața pe care o duci nu are sens, dacă nu are un țel. Indiferenților, celor care nu vor să-și ia răspunderea de a da un țel vieții lor, nu le ajunge să nu vrea să moară. Trăiesc sau mor oricum în chip rușinos. Iar ceilalți, ceilalți nu vor niciodată să moară, pentru că atunci viața nu e numai a unui om, ci e întotdeauna și a celor din jur, mai apropiați sau mai depărtați. Și acum se gîndea la Victor, care încerca desigur aceeași nerăbdare pe care o încercase și el altădată, și ar fi vrut să-i spună mai mult decît cîteva cuvinte, mîzgălite pe un petec de hîrtie. Să-i spună bucuriile și disperările lui de atîția ani de cînd lupta împotriva dușmanului de aici și de pretutindeni, al lui și al lui Victor și al lui Manea și al băieților, și al Ioanei, și al tovarășilor care-i așteptau la București, și al tuturor oamenilor care aveau dreptul de a trăi pentru ei, pentru că-l plăteau prin datoria pe care o aveau de a trăi pentru alții. Să-i spună cît de sigur e că trebuie să aștepte, cît e de sigur că trebuie să lupte cu el ca să-i poată învinge pe ceilalți care-i așteptau să abandoneze, ca să-i poată nimici. Să-i spună cît de lungi erau zilele de lagăr, de pe țărmul mării, cît de pustii și nesfîrșit de lungi erau zilele în lagărul-închisoare din Algeria și cît de neașteptat de repede și-a dat seama că toate se vor sfîrși totuși cu victoria lor, a celor care erau închiși și supuși unui regim de exterminare, pierduți acolo între nisipurile, munții și pustiurile africane. Cum părea să-i îngroape fortul acela cu turnuri de pază, cît de sălbatic se purtau gardienii cu ei și cum negrii aceia uriași, încinși cu brîie roșii, imense, păreau să fie paznicii infernului în care aveau să piară. Și cum într-o zi chiar unul din paznicii aceștia îi spusese pe furiș, unuia dintre cei închiși „zdrastvuite tavarșci", și cum aflaseră apoi că fusese soldat în Armata Roșie timp de cinci ani și o cunoscuse pe Krupskaia, și cum în pustiul acela vestea aceasta era aproape cît nesperata și inevitabila eliberare, care nu venise, dar pe care o obținuseră apoi evadînd cu ajutorul paznicului care fusese soldat în Armata Roșie. Acolo, în pustiurile acelea, la alt capăt al lumii parcă, întîlniseră un tovarăș, văzuseră că nu vor putea fi niciodată învinși, decît dacă vor abandona, decît dacă se vor înfrînge ei înșiși, înainte de a lupta și a lupta ca să trăiască și să învingă. Ce bine înțelege asta Manea, ce bine a înțeles el de la început asta și cum l-a ajutat să și-o amintească, se gîndea comandantul, și în aceeași clipă mai tare decît urletele ofițerului care se învîrtea acolo lîngă tufiș și striga mereu mai răgușit și mai exasperat, auzi că se mișca cineva în tufiș. Îl văzuse pe Victor că începe a se mișca, dar îl auzise parcă înainte de a-l vedea, îl auzise și în același timp se gîndi că vrea să iasă din tufiș, că nu mai poate răbda. Victor tresări deodată, cutremurîndu-se, ca și cum s-ar fi trezit din somn din cauza frigului. Nu-i vedea ochii, pentru că stătea nemișcat, cu pleoapele închise, dar mîna îi tremura încordată pe mînerul grenadei. Comandantul lăsă automatul pe genunchi și cu mîna dreaptă scotoci prin buzunar după un petec de hîrtie și mîzgăli pe el cîteva cuvinte. După aceea îl aruncă peste capul lui Manea, care-l țintuia încă pe Victor cu automatul, băiatului care deschisese în silă ochii și citi.

„Tovarășe Victor, mai ai timp", îi scria comandantul. Altă dată i-ar fi fost ușor să înțeleagă și să accepte să provoci moartea, acum însă, aici ca și atunci cînd aflase cum trebuie să se întîmple asta, îi era foarte greu, îi era cu neputință să accepte. Trebuia să-l facă să înțeleagă chiar cu forța asta, nu pentru că ar fi uitat dintr-o dată cum muriseră lîngă el prieteni și oameni pe care-i iubea, și cît de mulți morți fuseseră în acești ani, în acești ani care trecuseră, ci pentru că acum, aici, pricepuse iar ca și altădată de ce străbătuse împreună cu tovarășii dealuri și văi, de ce luptase în clandestinitate, de ce trecuse prin vadurile rîurilor sub focul dușman, de ce străbătuse atîta drum luptîndu-se și retrăgîndu-se, dînd mereu înapoi, dar neabandonînd lupta niciodată. Și pentru că numai astfel putea să-și plătească datoria de a trăi pentru alții, avînd dreptul de a trăi pentru sine. Și cîte datorii nu trebuiesc plătite și Victor care nu vrea să țină seama de asta. Și care nu crede că mai poate și că are să le plătească. Ce-aș vrea să am un flăcău ca ăsta, așa necugetat cum e. Să-l învăț cu răbdare cum se trăiește și cum te deprinzi cu treaba asta, mai grea și mai bună decît toate, dacă trăiești pentru alții cum ai trăi pentru tine. Cum se trăiește ca să-ți înfrîngi dușmanul care te îngenunche și te fură, care te scoate din răbdări ca să nu mai știi decît să trăiești pentru tine, ca să te doboare mai ușor. Da, da, băiete, își spunea Manea, și aproape că șoptea și lăsă automatul jos.

Frunzișul mărunt al lăstărișului începu să foșnească. Picături de ploaie din ce în ce mai dese se abăteau asupra tufișului în care erau cei trei. Și deodată ploaia se porni răpăind. Comenzile ofițerului se opriră, parcă surprinse. Și în sfîrșit, ofițerul comandă adunarea. Pașii greoi ai soldaților care se adunau în grabă tropotiră și amestecîndu-se cu răpăitul ploii care se întețea, se pierdură treptat, treptat. Undeva, pe sus, în cerul întunecat, bubuia tunetul. Ploaia cădea, biciuind și șiroind, peste frunze și clipocea lovind pămîntul. Cei trei erau acum aproape uzi pînă la piele. Se grămădiră unul într-altul, dar nu ieșeau din tufiș. Așteptau și erau atît de obosiți, încît abia se puteau bucura. Nici de îmbrățișat nu se puteau îmbrățișa, pentru că fiecare avea într-o mînă cîte o grenadă gata să explodeze. Și cînd, într-un tîrziu, ieșiră din tufiș, cu pași clătinați și amețiți, în vale nu mai era țipenie de om. Pînza deasă a ploii acoperea totul și lumea din jur, care nu fusese niciodată în aceste zile, de cînd fuseseră atacați și mai ales în aceste cîteva ore din urmă prea largă, era doar atît de largă cît puteau străpunge cu privirile zidul fluid de apă.

Siluetele celor trei se topiră în negura ploii. Valea rămase pustie și înecată în cețuri. Și într-un tîrziu se auziră trei bubuituri topite parcă într-una și nu se putea ști dacă a fost tunetul sau altceva.

Trecuseră cîteva zile de cînd se luptau și se retrăgeau, dar în aceste cîteva ceasuri din urmă cei trei oameni care mergeau prin ploaie către tovarășii lor, către baza cea nouă, încercaseră pînă la capăt cum trebuie să trăiești ca să nu trebuie să mori, cum nu trebuie să mori ca să poți să trăiești cu adevărat.

Radu LUPAN

• Fragment din povestirea în pregătire la Editura Tineretului „Războiul ascuns".

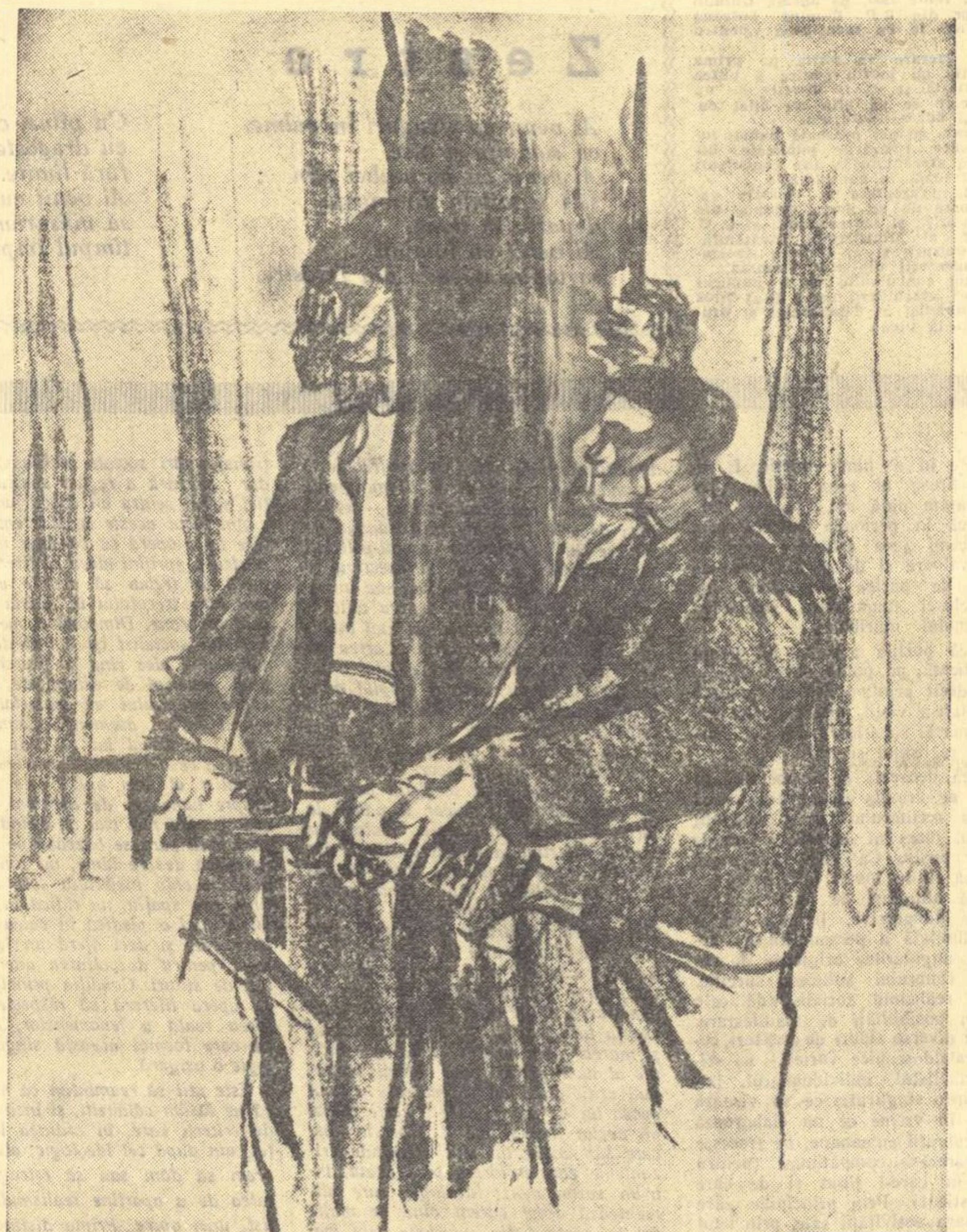

Desen de C. BACIU

La drum

Nisipul mării-mi intră în sandale,
adun, cu pașii, ierburi și scaieți.
Prin praf, prin glod sau pe severe dale
mi-ascult lucid ecoul de drumeț.
Culeg, trecînd, polenuri dulci, subtile,
ating cu fruntea ramuri și tresalt
și-mi las, grăbit, tiparul în argile,
în mozaic, în iarbă sau asfalt.
Mereu plecat pe căi nemaisfîrșite
mînat de-aceleași clare căutări,
prin sate-ajung și prin cetăți vestite,
drumeț al țării, între munți și mări.
Răsfrîng ca o oglindă, chipuri, fețe,
și voci ascult și înțeleg priviri —
și-adun a oamenilor frumusețe
cum fetele adună trandafiri.
M-au salutat mineri cu dinamite —
cu pîine și cu sare m-au primit
țăranii pe ogoare contopite
căci pretutindeni m-am călătorit.
Și rotunjind solara lor lumină,
am tălmăcit-o-n versuri și-n culori
iar vorba lor puternică și plină
am distilat-o-n cîntec de viori.
Sînt plin de oameni, plin de voci, de semne,
adun comori din viața tuturor —
neostenind nicicum, nicicînd, — pesemne
că vom rămîne pururi călători,
îmbucurînd cu rima mea cetatea
și satul lăudîndu-l în trohei —
cîntînd fără-ncetare libertatea
și fericirea semenilor mei.

Dormind pe flori sau pe lumina luncii
Ca Li-Tai-Pe poet răsăritean, —
zîmbind ștrengar spre fulgerul furtunii
mă simt cu veacul meu contemporan.
Iar dac-am să-mi opresc vreodată mersul
și-am să mă-nchid, în mine, tăinuit, —
cu mine mi se va opri și versul
asemeni unui ornic ruginit.

Al. ANDRIȚOIU

Țarina doarme...

Țarina doarme desfășurată
Sub ochii stelelor.
Șapte brăzdare-au întors-o de mult în adînc.
Tinerețea vie-a grîului
Sparge-n afund coaja de aur.
Pămîntul frămîntat de om,
Ingenuncheat de om,
Ocrotește viața grîului.

Undeva arde-o lampă.
La ceasul tîrziu
O mînă grea, neînvățată cu condeiul,
Il apasă prea tare pe hîrtie.
Nu de mult, aci, lîngă el, a stat un om.
Ba parcă încă de mult,
Și astă-seară încă,
N-a fost numai unul, n-a fost mereu același.
Numai glasurile s-au contopit într-unul singur.
„Taie răzoarele, răstoarnă răzoarele.
Varsă-ți căușul de pămînt în marea de pămînturi.
Răstoarnă-ți pogoanele mici
In ogorul însutit
Să mînuiți de-olaltă, din zare în zare,
Pămîntul tăiat în adînc de șapte brăzdare,
Să fie munca mai ajutorată
Și roada mai îmbelșugată".
Acum nu e nimeni lîngă el.
Numai glasul omului i-a rămas în urechi
Și sub lampă, o carte deschisă
Și o hîrtie cu adunări și împărțiri.
Acum nu mai e nimeni lîngă el
Și citește singur din nou,
Adună singur din nou,
A cîtea oară, a cîtea seară?
Ar putea să-și scrie numele pe-o foaie.
Sau să nu și-l scrie.
Ar întinde mîna să-l scrie,
Dar de undeva din el țîșnesc nălucile.
Se agață de gîndul lui, de carnea lui,
Ca o țesătură de păianjen.
I se așază pe pleoape și i le închid.
Ar putea să calce pe brusturii inimii,
Pe cucutele inimii.
S-a învățat inima cu ele și nu se-ndură.

Atunci spune nu
Cu resemnare.
Cu resemnarea nu se mai poate împăca.
Ceva s-a răzvrătit în el,
Vorbele omului îi răsună în urechi.
Nu le poate uita.
Dorul de lumină a crescut în el,
A crescut fără să știe, ca un cireș înflorit,
A crescut pe negîndite ca o fată.
Dacă spune nu, se închide un perete.
Se face iar strîmt în jurul lui.
Unde să mai fîlfîie din aripi dorința?
Nu poate spune nu.
Dacă n-ar sălășlui în el o teamă veche,
Grea, ruginită ca fierul vechi,
Cum ar spune da!

Țarina doarme sub ochii stelelor
Tăiată-n adînc de șapte brăzdare
Cu sînu-ncărcat de rod.
Ei îi e ușor.
Numai omul trebuie s-aleagă.
Numai inima omului se zbate
Și-și caută drum spre soare.
El, omul de sub lampă,
E tare și rodnic ca glia,
Puternic ca glia,
Dar cu minte mlădie și frămîntată de om.
Iși trece mîna pe fruntea umezită
Și strînge condeiul.
Nu-și cunoaște mîndria,
Nu-și dă seama că e mîndru,
Fiindcă e om și poate s-aleagă.

Incă nu știe că-n adînc a ales.

Letiția PAPU

Coapsa caldă a pămîntului

Se vestesc în albiile văzduhului
recoltele mari viitoare.
Țărîna tresaltă ca pieptul unui animal tînăr
sub apăsarea răsuflării fierbinți.
Las să-mi alunece sufletul înainte, ca un ogor
larg desfășurat pînă departe,
în văpaia zorilor.

La capăt — visele
și rotunda lor împlinire: soarele...

Pîrguim soarele cu privirea dîndu-i să bea
limpezimi de cristal din căușul pleoapei.
Undeva, jos, sub tălpi, grîul se înfioară
de-o sete fierbinte care-l mistuie:
setea de a încolți.
. . . .
Asemeni vouă aș vrea să fiu, asemeni luminii din voi
pe care o însămînțați în coapsa caldă a pămîntului,
asemeni mîinilor voastre-oglinzi
în care poți privi viitorul,
asemeni inimii hrănind cu sîngele ei
rădăcina fiecărui surîs
și a fiecărui gînd.

Merg de-a lungul nesfîrșitelor brazde
și știu că străbat
drumul ce unește brațele voastre într-unul singur
puternic, asemeni fluviului ce-și adună vecinii
și vibrează neistovit către porțile mării.

Apele văzduhului clatină un cîntec întreg, nesfîșiat
de țipătul vătafului, nezdrențuit de sudălmi,
un cîntec nesfîrșit ca o stepă de aur.
Merg către miezul setei fierbinți,
a setei care unește inimile oamenilor
într-o singură inimă: a tuturor.

In cadențe de aur vibrează inima țării —
Partidul.

Cezar BALTAG

Frumoasă-i tinerețea...

Frumoasă-i tinerețea,
Ca zîmbetele gurii,
Ca tresărirea vie
In mugurii pădurii;
Ca ochiul de lumină
Din steaua mea polară,
Ce-ți înfășoară-n plete
Poleiul, de cu seară.
Ca frageda ta mînă
Plutind, ca o himeră,
Să-mi prindă-un miozotis
Plăpînd la butonieră.

Frumoasă-i tinerețea!
Dar mai frumoasă pare
Cînd pașii ți-s de mine
Alături, în cărare.

Căci în urcuș de-s piedici
Pe-obrajii sterpi ai humii,
Răsplată-ți dau în culme
Priveliștile lumii.
Că truda ni e dragă
Oricînd își sună ora
S-atingem comunismul
Iubit amîndurora.

De-acolo contemplîndu-l,
Mulțimii să rămînă
Un sens al tinereții,
Pe frumuseți stăpînă.
De-o dragoste curată,
Priviți adeseori,
Ca însăși omenirea
Vom fi nemuritori.

Ion CALOVIA

Casă nouă

Lipsește mărul dulce cu crengile lăsate
In drum, cu mere roșii, pe care-ntotdeauna
Impreună cu țîncii din cele patru sate
Noi îl lăsam în urmă mai jalnic ca furtuna.

Ferestrele, în locu-i, cu roșii cercevele
Privesc cum pică fulgii pe drum întîia dată.

Și fulgii care pică se zugrăvesc pe ele
Odată cu copacii de marmură-nghețată.

Mai albă ca zăpada, dură căsuță mama
Și-n seara asta parcă, știind că am să vin,
Deasupra de ferestre a potrivit marama
Și-a scos pe masă-n oala de-argilă vechiul vin.

Din rodul colectivei stau pline cinci hambare,
S-a îmbrăcat în alb, lîngă cișmea, arinul.
Miroase-a tencuială, a var și în pahare
Peste-amintiri se scurge în clipocire vinul.

Darie NOVACEANU

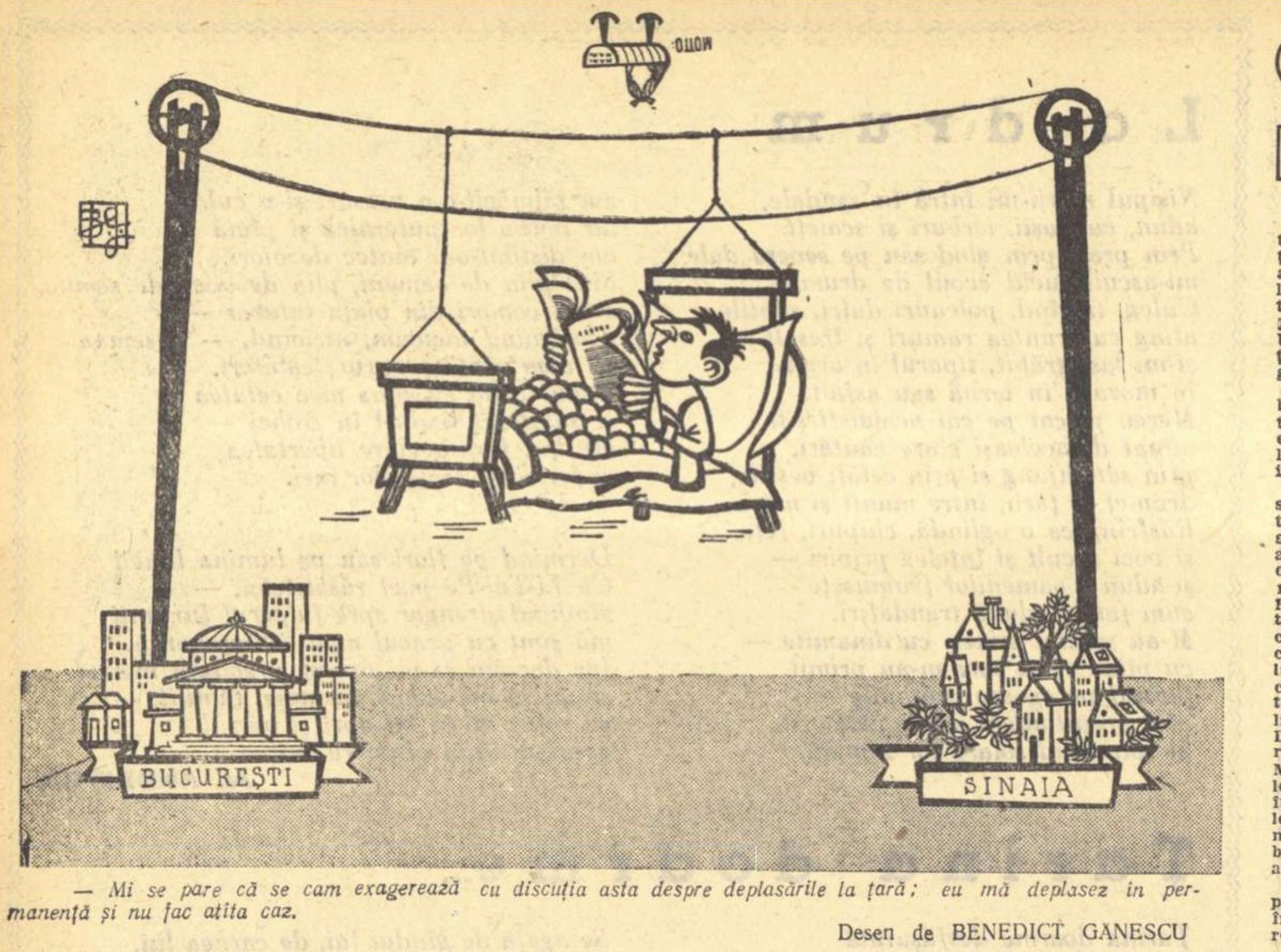

— Mi se pare că se cam exagerează cu discuția asta despre deplasările la țară; eu mă deplasez în permanență și nu fac atîta caz.

Desen de BENEDICT GANESCU

Poșta redacției

Costel Lungoci, Focșani. Povestirea „Mezinul" dezvăluie certe însușiri epice. Orientarea către actualitate, firească gradare a conflictului, schițarea unor personaje interesante, cursivitatea narațiunii, sînt calități care, cultivate, vă vor da posibilitatea să progresați. Mai multă atenție însă în construirea personajelor. Ion, școlarul absolvent al clasei a II-a e prea bătrîn pentru vîrsta lui în momentul cînd gîndește astfel: „Bortosul îl sfătuia pe tataia să nu se înscrie la colectiv. El și? O să moară colectiva fără el? Iși fură singur căciula. Parcă s-ar înscrie ca să facă pe alții fericiți cu două hectare de pămînt, nu pe el și pe noi, copiii lui..." Și „Colonelul", personajul negativ e pus în situații nefirești. Prins asupra unei încercări de sabotaj, între somația milițianului: „Sus mîinile" și ridicarea mîinilor el are timpul și... dispoziția să se gîndească (pe vreo trei sferturi de pagină) la diverse lucruri mai apropiate sau mai îndepărtate. E prea mult. Mai aveți și unele deficiențe stilistice: „pașii tremurinzi de frică", „picioarele îi tremurau cuprinse de panică" „ochii îi ieșiseră din orbite ca două bile metalice gata să se prăvălească în obscuritatea ce-l sufoca" etc. Povestirea mai poate fi refăcută. „Deșiratul" este o bună schiță dar personajele vorbesc prea mult și prea „ca-n carte". Compoziția trebuie supravegheată și ea. „Lacrima fericirii", în schimb, e săracă și în idei și în realizarea artistică. Mai trimiteți. Aveți perspective de a fi tipărit.

Gheorghe Luchian, Bohotin, raionul Huși. Dorința dvs. de a scrie reportaje și de a pregăti un ciclu de poezii în cinstea celei de a 15-a aniversări a Eliberării este lăudabilă. „Pretutindeni — spuneți în scrisoare — văd cîte ceva demn de scris". Perfect. Nu vă putem răspunde decît: scrieți. Paralel însă citiți, citiți mult. Faceți greșeli de ordin gramatical și ortografic și în scrisoarea pe care ne-ați trimis-o. Trebuie să le înlăturați. Biblioteca pe care vreți să vi-o formați vă va ajuta. Succes.

Dragomir Horomnea, Sibiu. In ciuda unor naivități care o fac deocamdată nepublicabilă, „Senila" e o povestire emoționantă. Este convingător redat eroismul băiatului care a distrus un tanc nemțesc. Sfaturi „mușcătoare" deși declarați că ați fi dispus să le primiți, nu vă vom da, fiindcă nu le meritați. Așteptăm și alte schițe și așteptăm, ca și dvs., să vă putem tipări ceva.

Ionel Beldianu, Babadag. „In căutarea fericirii" nu e o povestire rea. Drama Ilenei, fata săracă sedusă și părăsită de fiul unui chiabur — temă veche și frecventă în literatura din trecut — se bucură totuși de o tratare originală, determinată în mare parte și de cadrul nou al acțiunii. Culai, flăcăul „pozitiv", e neglijat însă în povestire și se arată destul de schematic. Limbajul eroilor, puțin prea orășenizat. Scrieți cu ușurință și acesta e un lucru foarte important. Incercați și proză mai scurtă. Nu avem posibilitatea de a publica povestiri lungi, precum cea trimisă.

CONCURS DE CREAȚIE

In întîmpinarea celui de-al 7-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților pentru Pace și Prietenie, care va avea loc în acest an la Viena, și a celei de-a 15-a aniversări a Eliberării patriei noastre, Comitetul Central U.T.M., Ministerul Invățămîntului și Culturii, Uniunea Scriitorilor și Uniunea Asociațiilor Studenților din R. P. Romînă organizează un concurs de creație literară.

Acest concurs se adresează tuturor iubitorilor de literatură din țara noastră, tinerilor muncitori, țărani muncitori, elevi și studenți, membri ai cercurilor literare precum și tuturor scriitorilor, indiferent de vîrstă.

Lucrările prezentate la concurs trebuie să se inspire din viața nouă a tineretului din uzine fabrici, școli, șantiere, sate, care, sub conducerea înțeleaptă a Partidului Muncitoresc Romîn, participă plin de însuflețire la opera măreață de construire a socialismului. Hotărîrea nestrămutată a tineretului patriei noastre de a apăra și dezvolta cuceririle revoluționare ale poporului muncitor, marele elan patriotic al tineretului nostru pe șantierele construcției socialiste, sînt temele majore care vor trebui să constituie substanța lucrărilor literare ce vor fi prezentate la concurs. De asemenea, un bogat izvor de inspirație literară îl constituie Festivalurile Mondiale ale Tineretului și Studenților, mijloace puternice pentru tinerii din întreaga lume de a se cunoaște, de a lega prietenii și de a-și strînge tot mai mult forțele în lupta pentru pace, libertate și un trai mai bun, împotriva ațîțătorilor la războaie.

La concurs pot fi prezentate: poezii, povestiri, schițe literare, nuvele, piese într-un act, scenarii cinematografice, reportaje și radioreportaje.

Se vor acorda următoarele premii:

a) Poezie: Premiul I 3.000 lei; Premiul II 2.000 lei; Premiul III 1.500 lei; 2 mențiuni a 800 lei.

b) Povestiri, schițe nuvele: Premiul I 4.000 lei; Premiul II 3.000 lei; Premiul III 2.000 lei; 2 mențiuni a 1.000 lei.

c) Piese de teatru într-un act, scenarii cinematografice: Premiul I 5.000 lei; Premiul II 4.000 lei; Premiul III 3.000 lei; 2 mențiuni a 1.500 lei.

d) Reportaje și radio-reportaje: Premiul I 2.000 lei; Premiul II 1.500 lei; Premiul III 1.000 lei; 2 mențiuni a 700 lei.

Lucrările pentru concurs se primesc pînă la 1 iunie 1959, pe adresa Uniunii Scriitorilor din R.P. Romînă Șoseaua Kiseleff nr. 10 cu mențiunea „pentru concurs".

Fiecare lucrare va purta pe prima pagină cîte un motto pentru a putea fi identificată și va fi însoțită de un plic în care se va afla un bilet cu numele și adresa autorului.

La concurs se pot prezenta numai lucrări inedite Lucrările publicate, difuzate sau prezentate la alte concursuri nu vor fi luate în considerație.

Lucrările prezentate la concurs vor fi examinate de un juriu compus din scriitori, ziariști și reprezentanți ai C. C. al U.T.M., ai Ministerului Invățămîntului și Culturii și ai Uniunii Asociațiilor Studențești din R.P. Romînă.

Rezultatul concursului va fi publicat în preajma deschiderii celui de-al 7-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților de la Viena.

TOT PRIMĂVARA

Primăvara niciodată...

Șiruri de răzoare
Am sfărîmat în mîini.
Primăvara
Niciodată
N-a fost mai bogată.
Ne-au lătrat dușmanii,
Ne-au lătrat și cîinii,
Dar trei sferturi din comună ne-au poftit la masă.
Mirosea a lipie caldă și a tămîioasă.
Am purtat lumina
In brațe după noi.
Primăvara
Niciodată
N-a fost mai bogată.
Fumegau pe cîmpuri
Măguri de gunoi.
Noi le-am risipit în lut cu palme-nfrigurate,
Am umblat cu pașii voștri.
Am trudit alături.
Primăvara
Niciodată
N-a fost mai bogată.
Brazda-și înălța ulciorul
Proaspăt din omături.
Cînd din soare i-am băut ne-am încălzit cuvîntul,
Oamenii i-am răscolit, și-am răscolit pămîntul.
Primăvara
Niciodată
N-a fost mai bogată

Violeta ZAMFIRESCU

După o zi de muncă

Invidios pentru cuvintele de dragoste
pe care știi să le spui,
pentru dunga primăverii
mai arcuită-în ochii tăi căprui,
iată, ți-am adus cireși
și căpșuni și gutui
și roșcove și prune gîtlane
și moșmoane...

Și, dac-ai ști,
pletele tale răsună cum
ar lovi mijlociul și inelarul
în depărtare, inele,
și eu am trecut doar să-ți spun
că-am să-ți mai aduc și izmă
și zmeură și brad și lalele
și mușcate
și anotimpurile toate...

Nichita STANESCU

Zestre

Ai venit cu struguri în palme,
cu semințe și vise.
Ai venit cu porumbei albi
să-i trimitem dimineața
departe în lume.
Ai venit cu lumină
să topim zăpada din ferestre.
Cu pîine, cu trandafiri, cu scorușe,
cu dragoste ai venit — cu o dragoste
fără limite.
Ai venit cu o clepsidră
să măsurăm pentru totdeauna
timpul împreună.

Petre STOICA

CONTINUĂRI

Proză și cinematograf

n-au mai fost considerate și valorificate independent. Sensul se completează prin muzică. Libretul e scris cu trieri, uneori cu simplificări. Există preocupări speciale pentru eufonia cuvintelor.

Fie scuzat acest ocol care a apărut necesar pentru înțelegerea unei probleme cu interes practic. Diversitatea aspectelor de viață pe care le îmbrățișează realismul socialist, perspectiva lui dinamică și atît de amplă, pun în discuție apariția unor posibilități noi sau cer dezvoltarea altora folosite rar înainte. E vorba de mijloace care le îmbogățesc pe cele actuale, nu le înlocuiesc. Un astfel de mijloc poate fi romanul-reportaj. De asemenea, se poate concepe un fel de narațiune, romanul sau nuvela în care să regăsim ecouri ale narațiunii cinematografice. Nu se descoperă acum mobilitatea povestirii. Ea e tot atît de veche ca și epica. Dar romanul sau nuvela capătă putința alternărilor mai rapide, chiar bruște și deci a contrastelor mai expresive. Observația devine mai concretă, cu o intensitate senzorială sporită.

Romanul lui Al. I. Ștefănescu e divizat în capitole și paragrafe foarte numeroase — corespunzind secvențelor și cadrelor. Trecerile se fac brusc, fără pregătire epică, fără pasaje de legătură. In prima parte, povestirea îi însoțește pe călătorii din camion ca într-un „travelling". „Pe geamul din față al cabinei autocamionului șiroiește apa. Ștergătorul automat nu mai funcționează de mult... Capacul radiatorului lipsește și aburi, repede zdrențuiți de vînt, flutură totuși deasupra motorului". *Descrierea notează precis detaliul plastic sau sonor. Cînd Lică, scăpat de la închisoare, o găsește pe Mimi leșinată, impresiile lui se succed, prinse parcă pe rînd în cadru:*

„O bănuță sclipitoare, galben-roșcată, pică din umbrelă pe măsuță, apoi de aici pe jos și se rostogolește veselă pe covor.

De acolo, de unde se oprește banul, privirea aleargă fulgerător pe un picior de femeie, apoi pe chimonoul înflorat, care adăpostește leșinul adînc al coanei Mimi."

Urmărind concretul în mișcare, folosind de preferință povestirea la prezent ca într-o indicație scenică, romanul nu se mărunțește într-o simplă succesiune de notații vizuale sau auditive. Prin compoziție — care într-un asemenea tip de povestire pretinde preocupări speciale — de asemeni prin comentarii rapide, romancierul păstrează unitatea cărții și accentuează semnificațiile. Cu excepția unor lungimi în povestirea primei fugi a lui Marin, proza aceasta cinematografică se arată în stare să exprime sensurile, contrastele din Bucureștiul anului 1945.

Nu se pot alcătui schele teoretice pornind de la o singură scriere. Se pot doar observa direcții și posibilități. Alte încercări vor lega tehnica cinematografică de mijloace diferite ale epicului, o vor face, eventual, să alterneze cu analiza. Se poate spune însă că experiența lui Al. I. Ștefănescu e pozitivă. Și, lucrul cel mai important, n-a rămas doar o experiență. S-a întrupat într-o carte a zilelor noastre.

Silvian IOSIFESCU

Scriu pentru 23 August

enorm de mult începutul revoluției culturale. Eram doar țara cu numărul cel mai mare de analfabeți. Și această revoluție încă nu s-a sfîrșit, deși analfabetismul a fost înlăturat ca fenomen de masă. S-a sfîrșit o etapă. A început alta, a doua. Va începe și a treia etapă... Masele de milioane de oameni sînt însetate de bunuri spirituale din ce în ce mai mult. Cultura aparține maselor. Revoluția culturală a descătușat forța creatoare, forța care sta ascunsă, ca un filon de aur, în inima munților.

— Literatura noastră socialistă, în cei 15 ani de existență, s-a maturizat, a cucerit un prestigiu incontestabil în toate domeniile și sub toate raporturile. Care sînt, după dumneavoastră, semnele maturizării literaturii contemporane din țara noastră?

— S-au maturizat și scriitorii, nu numai literatura... S-au maturizat și cititorii. A crescut exigența cititorului. El cere de la scriitori opere adevărate, bogate în idei și sentimente, pline de patos și eroism, care să semene cu ceea ce vede că se petrece sub ochii lui în fiecare clipă. Omul muncii poate judeca azi și o operă de artă, și o carte. Respinge cartea cenușie și îți spune și pentru ce o respinge. A crescut conștiința lui, gustul lui. Noul cititor este fostul cetățean de ieri care descifra alfabetul necunoscut de el sau uitat de el. In acest timp au căpătat o bogată experiență de viață și scriitorii. Și nu numai de viață, dar și în ceea ce privește teoria realismului socialist. I-a învățat literatura sovietică. I-a învățat realitatea noastră socialistă. Căci viața, practica, este cel mai bun învățător...

Vorbeam la început de revoluția culturală. Pot vorbi iar?

— Vă rugăm chiar...

— Vreau să adaug doar că nu numai scriitorii au contribuit la această uriașă muncă. Nu. Spun asta ca nu cumva să se îngîmfe tovarășii mei de breaslă. In primul rînd au muncit învățătorii, profesorii, educatorii, bibliotecarii și activiștii culturali de tot felul, sub toate formele. A fost uriașă munca, dar roadele ei au fost încununate de succes: boala neștiinței de carte a fost desființată. Noi cu toții, fiecare la locul lui, cu puterile lui, am dus această muncă. Nu numai scriitorii au contribuit și contribuie la transformarea conștiinței omului. Nu In primul rînd a contribuit și contribuie baza materială care s-a creat pentru condițiile luptei ideologice, pentru schimbarea conștiinței. In această privință, se cuvine să ne amintim de miile și miile de activiști de partid, de miile și miile de agitatori necunoscuți, ale căror nume poate nici n-au apărut scrise vreodată la ziar.

De această revoluție culturală ține tot ce a apărut bun în arta și literatura noastră în cei cincisprezece ani.

Ne putem mîndri cu ce a apărut. Multe opere au intrat de pe acum în patrimoniul culturii universale.

— Vorbeați de transformarea conștiinței oamenilor. Care este rolul scriitorului în această privință?

— Este rolul pe care i l-a reamintit scriitorului și omului de artă Congresul al XXI-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Un rol de prim rang, de primă linie. Este rolul pe care îl acordă și Partidul nostru scriitorului și omului de artă. Plenara din 9—13 iunie a Partidului nostru a scos în evidență acest rol. Lupta împotriva influenței ideologiei burgheze stă în primul plan. Un rol de primă linie în frontul ideologic. Rămășițele ideologiei burgheze au lăsat urme în conștiința oamenilor. Vinovată e proprietatea privată.... Ea a deformat conștiința omului. De la ea s-au pornit și se pornesc toate relele. Ea a dat naștere și fascismului, și imperialismului, ea a dat naștere războaielor.

Ce s-a făcut este și mult, dar și puțin în același timp. Mult în raport cu trecutul, dar puțin în ceea ce privește literatura transformării socialiste din industria grea, din agricultură. Și din alte sectoare. Incă nu s-a scris Cartea Cărților, Floarea Florilor zilelor noastre, a societății socialiste. Nu a fost încă redat eroul zilelor noastre, cu pasiunea, gîndurile și sentimentele sale multiple. Sînt eroi care așteaptă să fie descoperiți de scriitori... Ii așteaptă pe scriitori... Poate chiar unul din ei va scrie Cartea Cărților... Revoluția culturală scoate mereu la lumină talente. Am dori mult o mare surpriză... Eu o aștept. Această carte poate fi scrisă de un om ca Nikolai Ostrovski sau Serafimovici... Inţelegeți de ce...

Toate forțele creatoare își dovedesc atașamentul față de cauza socialismului și comunismului. In felul acesta vom putea duce mai bine lupta împotriva influențelor ideologiei burgheze, care răsare de multe ori ca buruiana din straturile de zarzavat ale grădinarului lui Xantes...

Și ar mai trebui ca unii din scriitorii noștri să se dezbare de îngîmfare, chiar atunci cînd au succese. Ingîmfarea duce uneori la degradarea propriei tale personalități de scriitor... Mai ales în societatea socialistă pare foarte distonantă înfumurarea... Modestia încununează mult mai frumos talentul... Dar n-aș vrea să se creadă că dau lecții de etică... Nu. Și eu am destule defecte. Nici nu mi le pot număra... Dar așa sîntem noi, scriitorii, moștenim calitățile și defectele eroilor noștri...

— Cu prilejul marii aniversări a Eliberării, scriitorilor noștri le revin sarcini însemnate. Cum considerați că trebuie să întîmpine scriitorii această sărbătoare?

— Cu abundență de opere literare. Cu un salt de calitate totodată. Plenara Comitetului Uniunii Scriitorilor a scos în evidență acest lucru și nu mai stărui asupra lui. In acest scop s-a și înființat o comisie pe lîngă secretariatul Uniiunii Scriitorilor. Recolta nu va întîrzia. Nici vremea nu așteaptă.

— Și acum, întrebarea pe care, fără îndoială, o așteptați: Ce scrieți pentru 23 August? Și, deoarece sînteți un combatant pe două fronturi — poezia și proza — vă rugăm să ne vorbiți de amîndouă.

— Lucrez de mai multă vreme la o carte de proză din actualitate, bineînțeles, cu implicațiile vieții din trecut. Cartea se va numi Puntea, așa cum a fost anunțat și în fragmentul publicat de „Gazeta literară." Aș vrea să predau editurii cartea cît mai repede. Am schițat și o piesă de teatru. Cînd mă odihnesc, scriu versuri... Pregătesc ceva. Voi începe să public în curînd.

REP.

Partidul și creația mea

ani ai mei de căutare și de limpezire.

Cînd spun „limpezire", pun în acest cuvînt toate valențele lui ideologice și afective.

Apropierea mea de marea cauză a comunismului, mi-a luminat și concepția despre lume și viața mea sufletească.

Tot ceea ce-mi apărea tulbure, încîlcit, absurd, s-a descîlcit, s-a așezat, s-a ordonat, într-o înțelegere a lumii, a societății, a istoriei, întemeiată pe baza științifică a marxism-leninismului.

In acest univers clarificat și-a găsit rostul și existența mea de scriitor. Am înțeles unde-i locul meu în lupta acerbă ce se duce pe plan mondial și pe plan național între forțele progresului conduse de clasa muncitoare, în fruntea căreia se află comuniștii, și forțele reacționare de la noi și de pretutindeni.

In amănuntele lui, procesul acesta de clarificare, de maturizare ideologică și artistică, n-a fost ușor și nici linear.

Ca tot ce e viață, el nu poate fi considerat ca definitiv încheiat nici acum, cînd, biologic vorbind, am trecut de mult de cumpăna maturității. Mai am încă atîtea de învățat, ca cetățean și ca artist!

Dar din tot ceea ce am trăit pînă acum, atît în anii dinaintea eliberării țării noastre, cît și de la 23 August încoace, ani în care Partidul a strîns în jurul său și a marilor sale obiective pe toți artiștii vrednici de acest nume, mi-au rămas cîteva adevăruri de căpătîi, fără de care nu pot exista ca scriitor, și pe care le datorez Partidului. E un fel de „credo" care n-are în el nimic mistic. E rezultatul firesc al celor trăite, gîndite, învățate pînă azi.

Cred că în perioada istorică prin care trecem, acea artă are perspective de valoare și de durată, care se situează de partea progresului, de partea clasei muncitoare, împotriva capitalismului muribund.

Cred că poziția aceasta nu poate fi valorificată, nu poate deveni deplin eficace, decît printr-o metodă realistă de reflectare a vieții, metodă ce-și găsește forma ei superioară, revoluționar-nouă, în realismul socialist.

Cred că deosebit de importantă în procesul de creație este poziția etică activă, a scriitorului, de participant la uriașul marș al istoriei, și nu de spectator pasiv. Ca să înflăcărezi, trebuie să fii tu însuți înflăcărat!

Această atitudine de bază nu exclude, ci dimpotrivă, implică varietatea nelimitată a personalităților artistice, a unghiurilor originale de vedere, a timbrului sufletesc specific. Cred că realismul socialist dă cele mai largi posibilități de manifestare, celor mai diverse tipuri de creatori, celei mai caleidoscopice varietăți de stiluri. Formalistul, individualistul, jalnicul pigmeu singuratic ce se visează supraom, în vreme ce nu elaborează decît elucubrații subumane, ne trezește silă și oarecare compătimire (pentru cătușele în care-i ținut și de care nu-i conștient). Prin principiile care stau la baza activității sale, prin felul cum a condus munca artistică, Partidul m-a ajutat, așa cum a ajutat pe mulți alți scriitori, să prețuiesc la justa valoare legătura dintre artist și acel ce a creat și creează toate bunurile materiale și spirituale ale acestei lumi: poporul.

Cred că numai atunci cînd mă simt celulă vie și parte a întregului, atunci cînd sursele mele de inspirație se află în viața poporului și în temele majore ale epocii, scrisul meu poate atinge limitele lui superioare.

Singur nu ești nimic sau foarte puțin. Forță, plenitudine, lărgime a orizontului, intensitate a vibrațiilor poate da artei numai identificarea cu luptele, cu aspirațiile maselor.

Pentru ca munca mea să aibă sorți de izbîndă, pentru ca cititorul să vină cu interes și dragoste spre lucrările mele, cred că trebuie să-i vorbesc într-o limbă pe care s-o înțeleagă, despre lucruri ce sînt aproape de sufletul lui.

Că nu reușesc totdeauna, că alteori reușesc numai parțial, o știu prea bine. Cînd spuneam că mai am multe de învățat, nu rosteam o vorbă goală

Nu e ușor să fii un bun constructor al socialismului, alături de ceilalți constructori. E însă o misiune istorică vrednică de cele mai mari eforturi.

Uneltele cu care lucrez sînt altele decît ale meșterului zidar, și materialul cu care construiesc și tehnica mea sînt altele decît ale lui. Dar edificiul obștesc la care trudesc e același: realizareea unei vieți pline, umane, frumoase, pentru poporul meu și pentru toate popoarele lumii.

Maria BANUȘ

O singură ideologie

fericită". Ciuma este pentru Camus un simbol al răului care nu poate fi niciodată complet nimicit, care este legat pe vecie de condiția umană și împotriva căruia nu există mijloace radicale de luptă. Datoria oamenilor „care nu pot să fie sfinți", adică să se priveze de toate bucuriile vieții și „care refuză să admită flagelurile" este aceea de a fi medic adică de a face pe cît posibil mai ușoară soarta semenilor lor. El însuși a scris, declară, această cronică a unui oraș pestiferat, știind bine că ea nu este cronica unei victorii definitive, ci numai o mărturie a eforturilor depuse pentru a micșora efectele răului, pe care oamenii nu-l pot și nu-l vor putea vreodată învinge deplin. Camus manifestă în „Ciuma", ca și în alte cărți ale sale, o ideologie diversionistă care se face acut simțită, dincolo de orice coincidență întîmplătoare cu idei împărtășite și de noi și pe care trebuie să o condamnăm cu tărie. Și Hemingway, patriarhul realismului-critic actual, deși departe de Camus din punctul de vedere al concepțiilor social-politice, se depărtează și el de perspectiva pe care o deschide gîndirea cea mai înaintată a veacului nostru asupra viitorului și deci și de lectorul cel mai înaintat, cel mai contemporan. Cartea sa „Bătrînul și marea" face elogiul omului care luptă cu destinul, elogiul mîndriei și forței omenești. Bătrînul, singur între cer și apă, luptă să aducă la țărm peștele enorm care ar fi făcut gloria și răsplata vieții lui de pescar. Rechinii nu i-au lăsat însă decît scheletul peștelui, pe care bătrînul pescar îl aduce la țărm, trofeu al unei lupte eroice dar inutile. Bătrînul a învins destinul, dar victoria lui e o victorie tristă și zadarnică. Realismul critic contemporan își vădește prin Hemingway forța și slăbiciunea. „Bătrînul și marea" este rodul unei înalte arte a cuvîntului, produsul conciziunii maxime rezultată din decantarea severă a expresiei, din îndepărtarea a tot ceea ce nu reprezintă esența tare a artei. Și totuși „Bătrînul și marea" este copilul genial dar bicinic al unor părinți prea bătrîni, realismul critic fiind un curent care a avut epoca lui de aur și care trăiește astăzi un declin lent și măreț. Operele născute sub zodia lui sînt splendide crizanteme care înfloresc prea tîrziu, într-un sezon mort. Ideologia care alimentează acest curent vine de multe ori în contradicție cu ideile cele mai noi, mai verificate despre lume, despre societate, cu știința marxistă. Pe lîngă asemănări fericite cu literatura realist-socialistă, descoperim în cartea lui Hemingway ramificațiile unei ideologii depășite, în contradicție cu ideile cele mai înaintate ale epocii. Ceea ce desparte clar realismul socialist de orice alte curente literare contemporane este deci, încă o dată, ideologia marxistă fără de care nici nu ar putea exista, problema perspectivei, a devenirii sociale, a viitorului.

Dacă astfel stau lucrurile, atunci ni se pare cu totul neîntemeiată opinia conform căreia multe dintre operele valoroase ale literaturii actuale sînt considerate ca opere realist-critice numai pentru faptul că se referă la o realitate socială depășită. De pildă „Moromeții" sau „Un om între oameni", opere cu care pe bună dreptate ne mîndrim, sînt în mod fals atribuite realismului critic, deoarece fără ideologia marxistă aceste opere nu ar fi fost scrise sau nu ar fi fost scrise în felul cum sînt scrise. Cunoașterea marxismului i-a dat lui Camil Petrescu o viziune științifică asupra revoluției de la 1848 cît și asupra rolului personalității lui Bălcescu în evenimente. Dacă noul său erou, Bălcescu, are trăsături comune cu Gelu Ruscanu, de pildă, dacă are, ca și acesta „un ideal etic inebranlabil, dacă e ca și acesta chinuit de o idee căreia îi sacrifică totul, totuși deosebirea între ei este și ea considerabilă. Și tocmai această deosebire măsoară distanța pe care a parcurs-o Camil Petrescu de la personajul său îndrăgit, intelectualul inadaptabil și steril, obsedat de jocul ideilor pure, însetat de absolut, la intelectualul de tip Bălcescu, care se integrează istoriei, care înțelege dezvoltarea socială a poporului său și se jertfește nu pentru o himeră, ci pentru o idee de progres real, izvorînd din condițiile obiective ale împrejurărilor istorice. Fără întîlnirea lui Camil Petrescu cu marxismul, „Un om între oameni" nu ar fi reprezentat ceea ce reprezintă, adică viziunea epocii socialiste asupra unei etape importante din lupta de eliberare politică și socială a poporului nostru. Rămîne deci eronată opinia după care orice operă referitoare la trecut nu are drept de trecere pe terenul realismului socialist. Opere asemeni celei a lui Camil Petrescu vădesc un mod de interpretare marxistă a istoriei și în ele se exprimă un punct de vedere și o necesitate a revoluției socialiste de azi. In asemenea opere trecutul nu este evocat pentru sine, ci este chemat să ateste rădăcinile istorice ale spiritului revoluționar, să dea prezentului toată profunzimea. Marx spune că toate marile transformări sociale recheamă trecutul dar „...pentru a regăsi spiritul revoluției și nu pentru a-i evoca fantoma".

Am făcut aceste considerente cu privire la o operă cu caracter istoric, nu pentru a sprijini ideea că literatura actuală ar trebui să acorde un spațiu mai larg trecutului în dauna tematicii contemporane. Dimpotrivă, metoda realismului socialist își dovedește eficacitatea mai ales cînd se exercită asupra unui material de actualitate, adică asupra propriului ei material. Ne-am referit la un asemenea exemplu pentru că în cazul lui se vede mai clar că ceea ce determină caracterul realist-socialist al unei opere este concepția despre lume și de asemeni, în acest caz se vede mai clar că metoda realist-socialistă care se bazează pe concepția marxistă despre lume, nu limitează în nici un chip inspirația scriitorului, în timp sau spațiu, nu ridică în mod arbitrar nici o piedică în calea preferințelor sale și deci oferă un fundament solid pentru dezvoltarea unei diversități de stiluri. Condiția principală este ca opera literară să respecte dezvoltarea reală a fenomenelor, reflectare pe care tocmai această singură ideologie o asigură.

Este util să reamintim că nu trebuie să ne lăsăm călăuziți, și încă exclusiv, de criterii care, în ordinea importanței, vin după cel ideologic, atunci cînd vrem să dăm sau să retragem calitatea de a aparține realismului socialist, unei opere. Prima distincție care, în mod necesar, trebuie stabilită în asemenea împrejurare, este distincția ideologică și numai după aceea sîntem îndreptățiți să stabilim stilul, profilul individual al unei opere. Cum se face că o concepție unică despre lume nu constituie un impediment pentru realizarea unor stiluri variate în literatură, — aceasta este o problemă asupra căreia vom reveni.

Georgeta HORODINCA

„Incercări critice"

ficul personalității autorului, — uzînd tot timpul de imagini sau de elemente ale imaginilor din cartea examinată. Plastice, sugestive, caracterizările criticului fixează pentru multă vreme în mintea cititorului profilul unui scriitor. Geo Bogza e un artist „zguduit de imaginile violente ale cotidianului", care contemplă „cu un optimism melancolic viitorul lumii, febril și solemn, alergînd după fapte senzaționale și descoperind legi istorice, relevînd banalul în țepenele sinteze ale istoriei, iar în cotidianul banal senzaționalele forme ale realului". „Poezia Ninei Cassian este o feerie cu senzații subtile neparoxiste, cu pasiunile păzite de ironie, cu transformarea spațiilor uriașe în obiecte familiare și mai ales cu un excelent spirit asociativ". „Versurile Veronicăi Porumbacu sînt o apologie a trăirii intense și totale, a dăruirii generoase". „La Aurel Gurghianu, nu numai zilele cîntă, dar și nopțile. Mai ales nopțile. Poetul e un auditiv, pentru care totul se transformă în ritm (lent, grav, solemn), în melodie caldă, în armonii... Intr-o contemplare romantică, poetul se preumblă sub stelele mari, pășește sub pulberea de stele, iar umbra lui se mișcă printre aștri".

Călăuzite de criterii științifice în aprecierea operelor literare, scrise cu talent, nu le lipsește cronicilor lui Paul Georgescu, spre a se afla din toate punctele de vedere la înălțimea menirii criticii literare marxist-leniniste, decît un spor de exigență. Obișnuit, autorul „Incercărilor critice" se ocupă de cărți realizate artistic sau care, oricum, reprezintă promisiuni, de cărți ce pot procura o „tihnă plăcută", luînd doar în vreo două rînduri în discuție compuneri neizbutite. Criticul ar contribui, desigur, cu și mai multă eficacitate la îndrumarea creației, îndeosebi a creației tinerilor dacă, în ceea ce scrie, entuziasmul pentru înfăptuiri, preocuparea de a releva nota personală a unui autor, ar fi însoțite de o mai mare grijă pentru dezvoltarea viitoare a acestuia, de o vigilență mai ascuțită față de tot ce tinde să submineze forța realistă a unei opere.

Spirit lucid, combativ, aflat într-o continuă efervescență, Paul Georgescu nu e, în această carte a sa, cum nu fusese nici în cea anterioară, numai un cronicar literar. Trei articole, grupate sub titlul „In contemporaneitate" formulează clar, concentrat, principii ale orientării realist-socialiste a literaturii noastre, iar ciclul „Conversație cu Occidentul" cuprinde articole polemice. In replicile date transfugilor, în reflecțiile asupra unor manifestări ale obscurantismului mistic în cultura decadentă a burgheziei imperialiste, criticul se dovedește un polemist redutabil. O antologie a pamfletului în literatura romînă n-ar mai putea fi concepută fără piese precum: „Est modus in rebus", „Lăcustă și neantul", „Urzelile diavolului" care, prin sarcasmul imens condensat în unele pasaje, creează lectorului impresia de a parcurge pagini din cei mai buni pamfletari.

Carte de critică, așadar produs al gîndirii științifice, volumul lui Paul Georgescu procură încîntare, întocmai ca o culegere de poeme sau de povestiri.

D. MICU

„Oaie și ai săi"

autocriticii, moment decisiv în viața bătrînului tipograf Antonică, e descrisă iarăși etapă cu etapă, într-un monolog lăuntric neîntrerupt („Munca de jos").

Fiindcă, după „Groapa", nu l-ai fi bănuit pe Eugen Barbu atît de darnic în notarea minimelor acumulări, te simți îndemnat să-l avertizezi doctoral că arta e selecție și că... Inutilă povață. Constați la finele lecturii cum imaginea s-a rotunjit și cum tocmai meticulozitatea autorului i-a dat forță și densitate.

Nu cred că „Oaie și ai săi" reprezintă doar o tranziție spre marile romane făgăduite. Consider că în acest volum Eugen Barbu a făcut dovada unor calități puțin obișnuite. El cunoaște foarte bine viața muncitorilor și mai ales știe să înfățișeze procesul de dezvoltare a noii conștiințe și adeziunea la lupta comuniștilor („Truda", „Tereza", „Oaie și ai săi"). Această orientare către mediul proletar cu dorința de a surprinde în curentele sale profunde, subterane, întărirea combativității de clasă, merită laude și încurajare deplină.

Cu bună știință, scriitorul face fișe de istorie socială. Dacă vrem, putem afla din volumul de schițe cum se întindea mizeria la periferia Bucureștiului, cum s-au înfiripat primele forme de rezistență împotriva exploatării și a fascismului, cum îi învățau comuniștii pe muncitori arta luptei de clasă. Totuși, nu e vorba de nici un fel de ilustrație sociologică, deoarece Eugen Barbu surprinde psihologia individuală a lucrătorului și-i reconstituie dialectica sufletului.

Aplaudăm saltul de la viziunea dezordonată, derutantă a „Groapei", pînă la înțelegerea limpede a fenomenelor sociale, în lumina marxism-leninismului, din „Oaie și ai săi". Aplaudăm de asemenea dezvoltarea unui scriitor care intuiește universul specific al muncitorului, în unitatea lui, transpunîndu-l cu artă, așa cum au pătruns psihologia țăranului Liviu Rebreanu, Zaharia Stancu sau Marin Preda.

In explorarea temei clasei muncitoare, temă primordială a realismului socialist, Eugen Barbu deține un loc de frunte.

S. DAMIAN

CRONICA DRAMATICĂ

„ÎN VALEA CUCULUI"

de MIHAI BENIUC

(Teatrul Național „I. L. Caragiale")

Un poet a scris o piesă de teatru. Spectatorul s-ar putea aștepta, dacă nu la o dramă monumentală în versuri lungi și mătăsoase, cel puțin la o compoziție lirică transcrisă pentru scenă în cîteva acte declamatorii. Dar Mihai Beniuc este un poet care ne tulbură prin asprime și severitate, preferînd posturii patetice și compasiunii sentimentale, strigătul amplu al omului care așteaptă răsăritul. Cu alte cuvinte, în lirică, călătorind prin constelații, Beniuc adoptă instrumente de muzică apte proclamării mesajelor către umanitate. In teatru, autorul lui „Chivără Roșie" a respins tentația atmosferizării poetice și a scris o comedie epică sobră, dar plină de cimilituri.

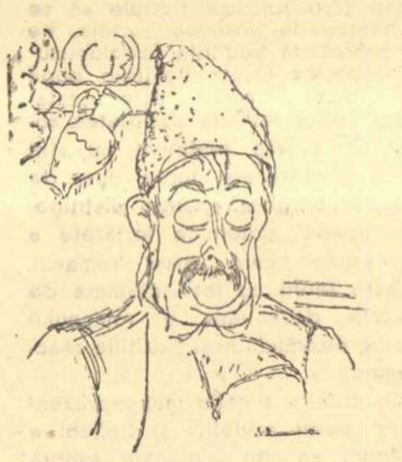
GR. VASILIU BIRLIC
în rolul lui Toma Căbulea

„In Valea Cucului" este, astfel, o narațiune în cîteva tablouri și în care locul prim îl ocupă replica suculentă iar nu acțiunea trepidantă, de suprafață. Scriitorul povestește molcom, dar nu fără nerv, întîmplări felurite din viața unui sat ardelean, în zilele noastre. Dar din această suită de imagini, aparent disparate, se închează linia ideologică fermă și consecventă a piesei.

Atenția autorului a fost solicitată mai ales de reliefarea caracterului programatic al lucrării sale, în care scop au fost supuse obiectivului analitic numeroase tipuri și au fost create situații corespunzătoare. Comedia lui Mihai Beniuc se înscrie în tematica transformării socialiste a satului romînesc ca o remarcabilă încercare de a dezvălui procesul psihologic al dezvoltării conștiinței de clasă a țărănimii muncitoare. Cu toate că la prima vedere ni se prezintă o snoavă populară cu temeluri în cea mai vie actualitate, avem de-a face cu o surprinzătoare piesă de idei. Ceea ce conferă piesei lui Beniuc alura sa inedită este tocmai dispoziția către filozofie a eroilor săi, lucru neobișnuit pieselor cu temă țărănească din noua noastră dramaturgie. Deosebindu-se de alte creații închinate colectivizării, „In Valea Cucului" este nu o înfățișare simplificată a raporturilor sociale în satul de azi, ci o întîmplare dramatizată cu personaje care gîndesc și care „au idei". Bătrînul Toma Căbulea, mai ales, este continuu urmărit de cîte lucruri îi umblă prin minte și-și petrece nopțile în lungi colocvii cu propria sa conștiință. El trăiește cu exuberanță o nouă și tulburătoare tinerețe purtat de aspirațiile sale către puritate și mai cu seamă de idealul aprins al fericirii obștești. Cînd Eduard Forțianu, scriitorul de la București, sosește în sat, firoscosul Toma îl supune, pe nesimțite, unui examen ideologic de care depinde posibilitatea unei colaborări cu acest intelectual orășean. Pentru a se convinge dacă dramaturgul acesta cu pseudonim sunător poate să înțeleagă ce se petrece în inima unui om simplu, Căbulea îl încearcă și îl „ispitește" în fel și chip, căutînd puncte de legătură pe planul concepției despre viață și al modului de a gîndi.

Construind conflictul piesei, Mihai Beniuc a pornit de la ideea excelentă de a prezenta însemnătatea participării active a fiecărula dintre oamenii cinstiți la opera de înnoire a satului. Astfel, în cursul acțiunii apare evident că organele locale de partid și de stat întreprind și diriguiesc cu eficacitate acțiunea de stîrpire a „rețelei subterane" formată din inamici odioși. Totuși firul dramatic este legat de inițiativa neașteptată a unui bătrîn modest care, fără să devină principalul autor al demascării, reliefează concordanța deplină dintre autoritățile populare și cei care le-au ales. Nu încape îndoială că Holde-multe, Lupoaia și ceilalți ticăloși ar fi fost prinși pînă la urmă; dar rîvna și ingeniozitatea lui Toma Căbulea, adeziunea entuziastă a învățătorului Ignat, ca și comentariile ingenue ale spectatorilor din sala Căminului cultural dau întregii fabule consistența unică a sentințelor pronunțate de istorie.

O asemenea construcție a favorizat crearea unui anume raport între personajele pozitive și „negativii" care le stau în cale. Beniuc a rezervat primilor paleta variată de culori a unor individualități distincte și astfel piesa sa se numără printre cele puține în care nu dușmanii progresului sînt mai vii decît purtătorii noilor concepții. Zugrăvind figurile negative în linii grotești, caricaturale, destinate unui comic vindicativ, autorul comediei a izbutit, în schimb, să dea neobositului Toma Căbulea daruri sufletești de o mare frumusețe morală. In centrul acestei povestiri dramatice stă astfel un erou pozitiv care depășește, incontestabil, pe semenii săi din alte piese originale țesute pe canavaua satirei.

Sursele comicului în această întîmplare cu tîlc din comuna Valea Cucului sînt variate. Aparițiile dușmanilor camuflați se produc în lumina contrastului — puternic evidențiat — dintre masca de circumstanță și trăsăturile interioare. Rîsul devine homeric mai ales în momentele care evidențiază prăpastia dintre bravada zgomotoasă a unora dintre sobolii „subterani" (Lupoaia, Colac, Rac) și frica îngrozitoare care-i mistuie.

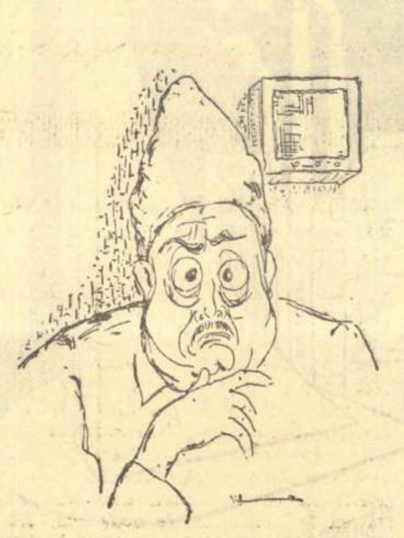
AL. GIUGARU
în rolul lui Mitru Colac

Pildele lui Căbulea înscriu un alt registru în aria efectelor comice, cultivînd rafinamentul vorbelor de duh cu străvechi exerciții folclorice. Paralel cu planul orizontal al comediei propriu-zise, autorul introduce tangențial referiri satirice adresate unor categorii și moravuri orășenești, aluzii care capătă o anume savoare raportate la bunul simț al personajelor țărănești din piesă. Sînt, astfel, expediate pe adresa oamenilor scrisului cîteva misive corosive, într-adevăr remarcabile.

Scenă din tabloul IV

Graiul ardelenesc, cu puternice inflexiuni regionale de prin partea Apusenilor, este cultivat cu stăruință, dar fără vădite excese. Este adevărat că autorul nu a realizat o mai marcată varietate a limbajului la principalele personaje, din care cauză aceleași expresii de „grai" capătă altă valoare la „pozitivi" și alta la „negativi", devenind — în ultimă ipostază — elemente de ridiculizare, deși ele mai sînt prezente ca simple ornamente de un pitoresc savuros. Aflîndu-se la prima sa piesă, Mihai Beniuc a adus în scenă uneori personaje care îngreunează abuziv construcția vie a comediei. Astfel, introducerea primului secretar raional, limitat la cîteva replici convenționale, nu ni s-a părut cu adevărat necesară, prezența comuniștilor fiind marcată mai ales prin intervențiile instructorului Ciur. La o revedere a textului autorul ar putea să reducă, cu real folos, din textul puțin cam încărcat al tabloului V.

Comedia „In Valea Cucului" se distinge prin prospețimea sa cuceritoare, izvorînd dintr-o bună cunoaștere a satului ardelean și a problematicii contemporane. Este în mișcarea personajelor și în replicile piesei o muzică ce aparține epocii noastre, o continuă fermentație a ideilor într-un climat politic ardent. Spectatorul se va întîlni cu piesa unui scriitor comunist care povestește despre timpul său cu sentimentul participantului activ la o nouă facere a lumii. Zîmbind pe sub mustățile albe ale lui moș Căbulea, poetul-dramaturg adaugă cu această primă încercare dramatică alte pagini de pilde și îndemnuri, care fără a fi în versuri, rimează armonios cu întreaga sa operă.

Se cuvine să lăudăm dragostea cu care Teatrul Național din București a înconjurat această comedie înțeleaptă. Au fost reunite bune forțe actoricești și s-a realizat, fără extravaganțe, dar cu o salutară seriozitate, o muncă regizorală susținută. Utilizînd experiența sa în domeniul comediei, Sică Alexandrescu a adus un însemnat aport, prin indicațiile sale, la realizarea unui ritm mai viu. De asemeni, regia s-a preocupat, evitînd exagerările, de realizarea specificului țărănesc, arătînd că poate să dea dovadă de un remarcabil simț al măsurii. Este evident că directorul de scenă a contribuit la succesul repurtat de Gr. Vasiliu-Birlic în rolul lui Toma Căbulea. Oricît de curios s-ar părea, în comedia lui Mihai Beniuc, popularul Birlic nu „birlicizează" personajul ce i s-a încredințat. Intr-un anume sens, s-ar putea susține că reputatul comic a fost, dimpotrivă, esențialmente „căbulizat". Așa se face că am asistat la apariția unui Birlic mucalit dar grav, zîmbitor dar pasionat, cu inflexiuni necunoscute în glas și cu un nou farmec, cel al simplității. Au participat activ la succesul spectacolului actori de frunte ca Toma Dimitriu, Marcel Anghelescu, Niky Atanasiu, Radu Beligan, Silvia Dumitrescu. Natașa Alexandra, în rolul Anei Lupoaia nu a reușit să se despartă de tonurile periferiei orășenești. Al. Giugaru, cu excepționale momente comice, n-a fost fericit distribuit în rolul unui bărbat care stîrnește pasiunea unei fete tinere. Dintre actorii tineri, Ion Henter, Elena Sereda, C. Stănescu, C. Rauțchi și Simona Bondoc au izbutit să fixeze, în puține replici, siluete memorabile. Cu toate că talentul pictorului scenograf M. Tofan se afirmă și cu acest prilej, nu putem să nu observăm că ideea fundalurilor înalte cu intenții simbolice contravine naturii violent realiste a textului piesei. Soluțiile găsite de scenografie sînt altminteri interesante și ingenioase, iar costumele semnate de Gabriela Nițescu sprijină efectiv realizarea culorii locale.

V. MINDRĂ

Amintirea lui Alfred Alessandrescu

Alfred Alessandrescu a pășit în viață drept, cu inimă curată, chemat de avînturile și chemările înalte ale vremii, om între cei mai adevărați oameni și artist între cei mai de seamă artiști ai țării sale.

A început prin a-și înscrie numele pe placa de onoare a liceului „Gheorghe Lazăr" și a continuat prin muncă și străduință să rămîie permanent în fruntea generației sale. La Conservatorul din București — deși cel mai tînăr din clasa lui — trecea printre cei mai buni și mai iubiți elevi ai profesorului Castaldi; la Paris, apoi, a strălucit printre elevii lui Vidal și ai lui Vicent d'Indy.

A fost de o modestie fără margini, gata oricînd să slujească pe alții și mai puțin pe sine, harnic și corect, fără reproș, stăruitor și atent pînă dincolo de răbdarea omenească, atunci cînd avea de rezolvat o problemă încredințată lui.

Era un om cinstit și cu înaltă conștiință cetățenească. A muncit întotdeauna animat de dorința de a face bine oamenilor și de a contribui la împlinirea acțiunilor pornite în folosul vieții și societății omenești. A fost un adevărat artist, care nu și-a pretins niciodată dreptul la glorie și nici măcar răsplată măruntă pentru oboselile sale n-a cerut. Așa se învățase de mic și așa a trăit Alfred Alessandrescu.

Poate că dacă și-ar fi pus tot timpul și toată energia numai în slujba creației sau numai în interesul gloriei și situației personale și n-ar fi dăruit din viața și sufletul său cu atîta mărinimie tuturor și pentru toate lucrurile mari și mici, ar fi rămas un compozitor mult mai fecund sau un dirijor mai bogat în glorie.

Intr-o vreme cînd tînăra noastră mișcare muzicală prindea din ce în ce tot mai mult avînt, în aceeași măsură se simțea nevoie de oameni activi și devotați.

Dacă s-a consolidat cîndva învățămîntul muzical superior la noi în țară, Alfred Alessandrescu a devenit profesor de teorie și armonie; dacă s-a înfiripat o Operă Romînă, Alfred Alessandrescu a fost de la început prezent; dacă la un moment dat s-au strîns muzicienii noștri într-o Societate a Compozitorilor, pe Alfred Alessandrescu îl găsim printre fondatori; cînd s-a înființat Radiodifuziunea, Alfred Alessandrescu și-a pus de îndată tot sufletul pentru organizarea sectorului muzical al orchestrei și a concertelor simfonice; dacă la noi s-a înjghebat o viață muzicală permanentă, Alfred Alessandrescu a stat totdeauna în centrul ei cu bagheta, cu pianul, cu vorba, cu scrisul, alături de Enescu, de Nonna Otescu, de George Georgescu, de Jora, de Rogalski, nelipsit din grupul celor mai buni și mai inimoși muzicieni romîni.

După 1944 își încordează puterile și se alătură conștient și cu toată energia eforturilor depuse pentru dezvoltarea muzicii noastre pe drumul realismului socialist și orientarea ei pe calea legăturilor cu marile mase de oameni ai muncii, însetați de cultură și de frumos.

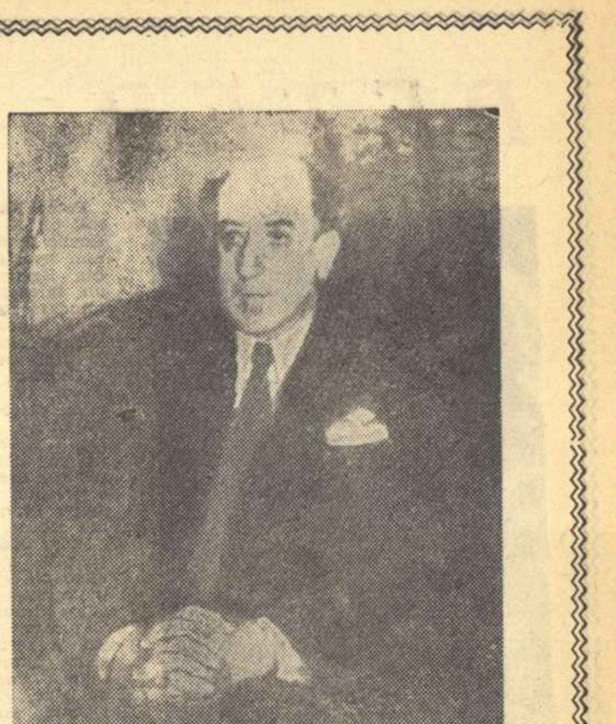
AL. CIUCURENCO „Alfred Alessandrescu"

Odinioară colindase cu Enescu țara întreagă, concertînd pentru publicul larg. De astă dată dirijează orchestrele simfonice de curînd înființate și susține aproape seară de seară o activitate neobosită ca dirijor la Radio, Filarmonică sau Teatrul de Operă și Balet.

De la înființarea Uniunii Compozitorilor și pînă cu cîteva zile înainte de a muri — Alfred Alessandrescu a fost un activist de frunte în viața acestei instituții. Membru în comisia simfonică, de cameră, de operă și balet, membru în comitetul de conducere, participînd la toate juriile și comisiile de creație din ultimii ani, atît în țară cît și în străinătate, Alfred Alessandrescu a desfășurat cu pasiune o muncă susținută și de înaltă competență, dovedind o mare dragoste și înțelegere pentru muzica romînească și un zel deosebit în activitatea de educare a poporului muncitor.

Compozitorul Alfred Alessandrescu n-a scris mult. Din avînturile tinereții ne-au rămas de la el cîteva lucrări importante, în care melodia, armonia și orchestrația se îmbină cu mult talent și măiestrie. Este impresionant de remarcat pentru vîrsta compozitorului și timpul cînd a fost scris, poemul simfonic „Acteon", prin noutatea expresiei și meșteșugul superior de compoziție și de orchestrație.

Și dacă între timp, ocupîndu-se de atîtea lucruri, lăsase compoziția — poate că în ultima vreme se gîndea serios să reînceapă. Dacă moartea nu l-ar fi surprins prea devreme, compozitorul Alfred Alessandrescu și-ar fi întregit creația cu lucrări în care concepția sa sănătoasă despre viață și marea sa experiență muzicală și-ar fi spus din plin cuvîntul.

Viața, munca, abnegația și modestia lui Alfred Alessandrescu trebuie să rămîie pilde pentru toți muzicienii noștri, mai ales pentru cei tineri — așa cum exemplu și fruntaș a fost și va rămîne el pentru toți oamenii din această țară, care l-au cunoscut și l-au iubit.

Ion DUMITRESCU

EXPOZIȚIA ȘTEFAN DIMITRESCU

1886 — 1933

Organizînd expoziția Ștefan Dimitrescu, Muzeul de artă al R.P.R. înfățișează, pentru prima oară, ansamblul operei unui creator care, deși foarte reprezentativ pentru direcția progresistă a plasticii noastre, era mai puțin cunoscut marelui public; prima monografie Șt. Dimitrescu — de Ionel Jianu — a apărut de-abia în anii Republicii Populare Romîne, la peste douăzeci de ani de la moartea artistului. Totodată, expoziția înlesnește situarea acestei figuri în istoria artei romînești.

Șt. Dimitrescu aparține pleiadei realiștilor critici din primele trei decenii ale veacului, alături de Luchian, Băncilă, Ressu, Iser, Fr. Șirato și, mai ales, de Nicolae Tonitza, prieten, coleg de studii la Iași, și apoi tovarăș de activitate plastică al artistului. Împreună cu Tonitza și-a deschis el prima expoziție, în 1916, la București, iar din 1926, se formează „Grupul celor patru", (Tonitza, Dimitrescu, Șirato și Han), cu care artistul a expus pînă la moarte.

Creator deosebit de serios, Șt. Dimitrescu a privit lumea cu o luciditate și o pasiune capabile să descopere drama poporului obidit ca și ridicolul protipendadei. Primelor lui lucrări — „La berărie", „Loja" sau „Femei pictori" — pînze de remarcabilă satiră socială (din păcate azi dispărute), le-au urmat cele care oglindeau nenorocirile războiului, printre care și zguduitoarea compoziție „Morții de la Cașin".

In creația artistului de după 1920, locul principal îl ocupă țăranii moldoveni, ardeleni sau dobrogeni și, mai ales, minerii. Pînzele și desenele inspirate din viața minerilor de la Ghelari, expuse în 1921, la București, erau primele lucrări care atacau, în arta romînească, o astfel de problematică.

Cu toată lipsa din expoziție a unor lucrări semnificative pentru opera lui Șt. Dimitrescu — cele mai înainte amintite, sau „Cina", compoziție distrusă în vremea ultimului război — ansamblul operei lui Șt. Dimitrescu spulberă reticențele acelor critici care nu se hotărau a-l așeza pe artist în rîndul reprezentanților picturii romînești, socotindu-l mai mult desenator decît colorist. Este adevărat că desenele lui în cărbune sau tuș sînt de o soliditate și o expresivitate deosebite și că pictura este foarte viguros construită. Dar clădirea figurilor sau peisajelor nu este despărțită de culoare, ci inseparabil concepută.

Și dacă mare parte din opera sa picturală este gravă pînă la patetism, dacă în „Morții de la Cașin", în „Unchieșii", „Minerii", „Pe gînduri" sau „Țesînd la război", paleta este dominată de tonalități și acorduri severe, aceasta se datorește dramatismului sentimentelor care l-au inspirat. Expresivitatea lui Șt. Dimitrescu rezultă din coloristica evocatoare cu care desenează, ascuțit, imaginea; ea nu este însă lipsită de picturalitate nici în pînzele de cea mai rece cromatică.

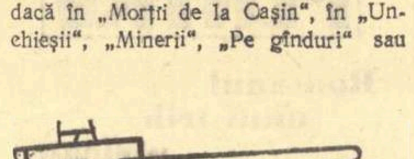

Că varietatea gamei lui coloristice stă în funcție de sentiment, ne-o dovedesc atîtea pînze exuberant colorate, cu acorduri tonale vioaie ca „Spre mare", „Portul din depărtare", „Vila cea nouă", „Cafeneaua lui Ismail", „Circiumărese și gura leului" și, mai ales „Peisaj urban" sau „Casă din Dobrogea". Ele sînt diferite și ca factură: unele pensulate subțire — a la prima — ca „Peisaj urban", altele, cum sînt „Circiumărese și gura leului" sau „Casă din Dobrogea", încărcate cu pastă grasă, smălțuită parcă.

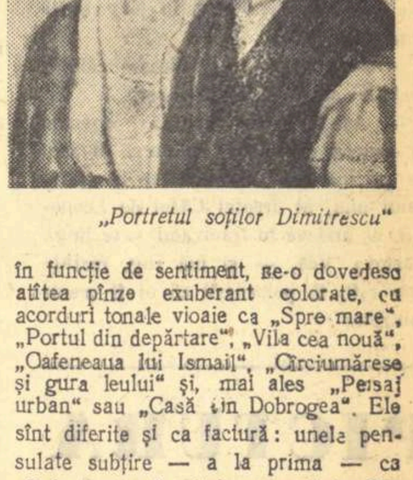
„Portretul soților Dimitrescu"

Colorate sînt și multe din laviurile pictorului: peisajele dobrogene, „Paznicul morii", „Țăran semănînd", „Turnul mănăstirii Neamț" și altele.

Profunzimea observației și sensibilitatea pentru finețurile psihologice s-au relevat și în portretistică. Mulți din scriitorii sau artiștii noștri, de care pictorul a fost strîns legat, apar într-o galerie de admirabile portrete în culoare sau în alb-negru: Mihail Sadoveanu, Ionel Teodoreanu, Mihail Sorbul, G. Ibrăileanu, Radu Rosetti, Jean Bart, V. Demetrius, Fr. Șirato, Tonitza, Leon Viorescu și alții.

Accidentul stupid care a curmat viața artistului în vîrstă de numai 47 de ani, a oprit o carieră în plin avînt ce trebuia să ne mai dea încă multe opere remarcabile. Pentru puținii ani de-a lungul cărora s-a manifestat, numărul lucrărilor lăsate este mare. Aceasta s-a datorit seriozității față de menirea sa de artist, puterii de muncă și excepționalei asiduități, care i-au însoțit talentul, dragostea de oameni și de natură. Prin opera lui de o caldă umanitate, plină de sentimente profunde, Ștefan Dimitrescu se înscrie, cu cinste, în rîndul creatorilor noștri de seamă.

P. CONSTANTIN

Sculptorul G. Baraschi lucrînd la bustul lui Mihail Sadoveanu

---

C. C. A.

Un grup de însuflețiți iubitori ai artei scenice activează pe scena teatrului din Bulevardul 6 Martie, al Casei Centrale a Armatei, prezentînd aproape seară de seară spectacole pentru cadrele M.F.A.

In direcția de scenă a regizorului Daniel Georgescu, colectivul teatral al Casei Centrale al Armatei a asigurat un repertoriu destul de variat din care remarcăm „Oaspetele din faptul serii" de Horia Lovinescu, „Tache, Ianke și Kadîr" de Victor Ion Popa, „Omul care a văzut moartea" de Victor Eftimiu, precum și premiera pe țară a lucrării dramatice „Moartea lui Almazov" de Olșanski.

Se repetă cu înfrigurare viitoarea premieră „Escu..." de Tudor Mușatescu, care va avea loc peste o săptămînă. De asemeni sînt în pregătire „Ziariștii" de Al. Mirodan, „Poveste de iubire" de Constantin Simonov. și „Eroina de la Jii" de N. Tăutu. Urăm colectivului să-și continue activitatea pe scena C.C.A.-ului cu același elan, pentru bucuria de fiecare seară a sutelor de pasionați, dornici de piese cu oameni purtători de lumină și adevăr.

„discul"

Recital de cîntece romînești — bariton: Nicolae Herlea, acompaniat de pian.

Prețuirea dată de iubitorii de muzică sovietici artei lui Nicolae Herlea s-a concretizat într-un disc microsillon importat de curînd din U.R.S.S. Ascultînd cu deosebită încîntare cele cinci cîntece romînești înregistrate în excepționale condiții tehnice în studiourile din Moscova, nu putem decît să regretăm că Electrecordul — casa noastră de discuri — nu intenționează să treacă mai curînd la o acțiune hotărîtă de popularizare a marilor noștri interpreți vocali și instrumentali.

Căldura și vibrația plină de sensibilitate a vocii lui Herlea și-au găsit un excelent prilej de exprimare în cunoscutele cîntece: „Codrule-codruțule" de A. Filade, „Foaie verde lămîiță", „Cîntec haiducesc" de Tiberiu Brediceanu, „Mîndruliță de la munte" și „S-a gătit badea de nuntă" de S. Nicolescu — (o față, 25 cm. 33 ture, D-3015, în a doua gravură, Aprelevski Zavod, 1958).

„Bal Mascat" — Giuseppe Verdi — aria lui Renato din actul IV (în l. italiană).

„Traviata" — Giuseppe Verdi — aria lui Germont din actul II (în l. italiană).

„Bărbierul din Sevilla" — G. Rossini — cavatina lui Figaro (în l. romînă).

Bariton: Nicolae Harlea acompaniat de orchestră.

Pe cealaltă față a discului de mai sus, Herlea interpretează cîteva din cele mai cunoscute arii ale operei italiene. Trebuie recunoscut că această înregistrare ne îngăduie să auzim un Herlea de zile mari, plus avantajul de a-l reasculta de cîteva ori voim în cavatina lui Figaro pe care o execută pe linia celor mai bune tradiții ale școlii romînești de canto — (o față, 25 cm. 33 ture, în a doua gravură, Aprelevski Zavod, 1958).

AMATOR

In ajunul unei premiere semnificative

— Ne vorbește B. M. Dmohovschi, maestru emerit al artei din R. S. F. S. R. —

De cîteva săptămîni, Teatrul de Stat din Timișoara pregătește sub conducerea regizorului Boris Mihailovici Dmohovski, maestru emerit al artei din R.S.F.S.R., regizor al Teatrului Academic A.S. Pușkin din Leningrad — spectacolul „Orologiul Kremlinului" de N. Pogodin. Regizorul sovietic concepe reprezentarea scenică a piesei lui Pogodin sub forma unei comedii patetice. Dar el preferă să amîne discutarea principiilor artistice ale spectacolului pînă ce premiera va confirma punctul său de vedere. De aceea l-am rugat pe tovarășul Dmohovski să scrie cîteva cuvinte în legătură cu semnificația generală a premierei timișorene.

In raportul său la Congresul al XXI-lea al P.C.U.S., tov. N. S. Hrușciov a spus: „In prezent înfăptuirea ideii electrificării întregii țări preconizată de marele Lenin intră în stadiul hotărîtor". Punerea în scenă a părții a doua din trilogia lui Pogodin, care evocă figura marelui conducător al Revoluției, capătă astăzi o deosebită însemnătate. Piesa este dedicată apariției ideii electrificării și primilor pași pe calea înfăptuirii ei.

Teatrul timișorean a dat dovadă de bună orientare alegînd în repertoriu „Orologiul Kremlinului". Transpunerea scenică a dramaturgiei lui Pogodin — în centrul căreia stă figura celui mai modest om dintre oameni — este o sarcină de onoare pentru un teatru socialist. Lozinca leninistă: „Comunismul este egal cu puterea sovietică + electrificarea întregii țări" își are întruchiparea artistică în „Orologiul Kremlinului". Această lozincă este, și va fi încă mulți ani, program al construcției socialismului și comunismului în toate țările lagărului socialist. Această formulă și-a găsit o dezvoltare creatoare, marxist-leninistă, în raportul tov. N. S. Hrușciov și în general, în lucrările celui de al XXI-lea Congres extraordinar al P.C.U.S.

Este explicabilă deci emoția cu care un regizor lucrează un asemenea spectacol. Intr-un articol recent, artistul poporului al U.R.S.S., sculptorul S. Konenko, laureat al Premiului Lenin, referindu-se la acel paragraf din rezoluția Congresului în care Partidul se adresează maeștrilor literaturii, teatrului, filmului, muzicii, sculpturii și picturii, declara: „Sîntem chemați să înălțăm mai sus nivelul ideologic și artistic al creației noastre, să fim și mai departe factori care sprijină activ Partidul și statul în educarea comunistă a oamenilor muncii, în propaganda moralei comuniste, în dezvoltarea unei culturi socialiste multinaționale. A educa și a dezvolta în oamenii muncii trăsăturile de caracter ale omului liber, a sprijini și a cultiva pe toate căile mlădițele comunismului — ce poate fi mai înălțător decît această măreață sarcină!"

Colectivul Teatrului de stat din Timișoara e pătruns de răspunderea care-i revine montînd piesa „Orologiul Kremlinului". Distribuția a fost acoperită de cei mai buni actori și întregul colectiv muncește intens pentru desăvîrșirea spectacolului. Ne aflăm în zilele decisive. Teatrul este în perioada repetițiilor generale. Premiera este fixată peste cîteva zile. Am întîlnit aci o unanimă dragoste de muncă. A vorbi despre rezultate este încă prematur. Dar dacă talentul, voința, dorința de muncă care animă pe toți reprezentanții colectivului, de la directorul teatrului pînă la mașinist, dacă toată această așa zisă „rezervă a comandantului suprem" este aruncată în focul luptei pentru a înlătura greutățile care se ivesc inerent, atunci putem avea garanția eficacității eforturilor noastre. Dorim să ne înfățișăm cu cinste în fața principalului nostru judecător — spectatorul — oamenii muncii din minunatul dvs. oraș, Timișoara.

PETER KARVAS

Peter Karvas s-a născut în urmă cu 38 de ani, în orășelul slovac Banska Bistrica. Il întîlnim apoi student al Universității din Bratislava afirmîndu-se ca un talentat autor de schițe și totodată ca un cronicar neobosit al spectacolelor teatrale.

Dînd glas încă de pe atunci, în ceea ce scria, unui fierbinte patriotism, Karvas participă și direct, cu arma în mînă, la eroica răscoală a poporului slovac împotriva cotropitorilor naziști. După eliberare, luptător neobosit pe frontul ideologic, tînărul scriitor conduce secția de teatru a postului de radio Bratislava și secția literară a Teatrului Național slovac.

Peter Karvas desfășoară o activitate multiplă. Prozator remarcabil, cronicar subtil, el este în același timp și un apreciat autor dramatic.

Prozator de mari resurse, Karvas a scris și a publicat pînă acum numeroase lucrări: **Podul, Lipsesc pontoanele, Cu jumătate de glas, Cu noi și împotriva noastră**, toate inspirate din mișcarea de rezistență a poporului slovac din timpul celui de al doilea război mondial, precum și primele două volume (**Această generație** și **Generația în ofensivă**) dintr-o trilogie închinată frămîntărilor și forței în creștere a poporului slovac, începînd din perioada amenințării hitleriste și pînă la eliberarea de sub jugul nazist.

Dacă ținem seama de faptul că toate aceste lucrări au fost scrise între anii 1946-1952, — timp în care Karvas a mai făcut și ziaristică și a scris nu puține piese de teatru, dintre care ultima — **Diplomații** — se prezintă concomitent la Praga, Bratislava, Leningrad, Berlin, iar în curînd (săptămîna viitoare) vom asista la premiera romînească pe scena Teatrului Național din București, — ne putem face ușor o imagine a efervescenței lui creatoare.

Schița pe care o publicăm mai jos face parte din volumul de povestiri satirice **Dracul nu doarme**, distins, nu de mult, cu Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor cehoslovaci, decernat cu prilejul celei de a 11-a aniversări a glorioaselor evenimente din februarie 1948.

Peter Karvas va fi în curînd oaspetele țării noastre. La invitația Uniunii Scriitorilor din R.P.R. și a Teatrului Național din București, el va fi prezent în mijlocul nostru pentru a participa la premiera piesei sale **Diplomații**.

J. G.

Turbulentul

In tramvaiul nr. 1 era o căldură plăcută; călătorii constatau cu satisfacție că vagonul era încălzit; își surîdeau și, fericiți, se foiau pe locurile lor, cu paltoanele desfăcute. Tramvaiul huruia vesel în sus, spre gară; afară ningea liniștit iar în vagon, din cînd în cînd, se auzea glasul mlădios al taxatoarei:

— Mai e cineva fără bilet, vă rog?

La universitate se urcă o doamnă durdulie, bine hrănită, energică, purtînd o scurtă de blană pe talie. In ușa vagonului dădu nas în nas cu un bărbat de vreo patruzeci de ani, foarte sprinten pentru vîrsta lui, care cobora cu oarecare întîrziere. De cum îl zări, energica doamnă nu se putu stăpîni să nu-și exprime bucuria cu un glas ce ar fi putut înlocui toate megafoanele unui cartier:

— Emile, ce cauți tu aici?

De bună seamă însă, Emil n-avea vreme de pierdut. Schiță în grabă un zîmbet binevoitor și se îndreptă iute spre platforma din față a vagonului care și pornise din stație. Deodată însă, ca și cînd și-ar fi adus aminte de un lucru foarte important, se întoarse și-i întinse impunătoarei doamne biletul său, spunîndu-i:

— Ține, Tereza, ca să nu mai cumperi...

Și sări repede din vagon.

Intre timp, doamna Tereza se instalase comod pe un loc liber, în mijlocul vagonului. Și de aici se uită cercetător la călătorii din jur; după toate aparențele, aceștia îi făcuseră o impresie bună, căci numaidecît începu să se poarte ca un general de armată, care ar fi condus acolo o importantă ședință volantă de stat major.

Deodată, de undeva, se auzi o voce sfioasă:

— Asta nu-i frumos...

Dinstinsa doamnă, îmbrăcată în scurtă de blană gri, își întoarse privirea într-acolo. Intr-un colț, ședea retras un tînăr, poate student, poate funcționar, care, cu ochi nevinovați, o privea pe onorabila doamnă din spatele ochelarilor mari, cu ramă de os; capul îl ținea puțin aplecat într-o parte. Doamna îi zîmbi binevoitoare și-i spuse cu un glas mieros:

— Vă deranjează?

Tînărul roși pînă peste urechi. Totuși, cu privirea lăsată în jos, repetă clar și răspicat:

— Asta nu se face. Fiecare călător trebuie să-și cumpere bilet.

— Așa!? strigă iritată doamna în scurta de blană, de parcă tînărul cu pricina nu s-ar fi aflat în tramvaiul unu, în dreptul Casei de Economii, ci undeva în tramvaiul șase lîngă Karlova Ves, — și mă rog, matale cine ești, te pomenești că oi fi vreun controlor?

— Nu, răspunse calm tînărul, dar oricum, cumpărați-vă bilet..

Toți din vagon urmăreau cu atenție disputa dintre tînăr și energica doamnă. Tăcerea încordată fu întreruptă de apariția taxatoarei care neprevăzînd furtuna ce se apropia, se adresă distinsei călătoare.

— Doriți un bilet?

— Nu doresc, am, răspunse triumfător doamna cu scurtă de blană. Poftim...

Taxatoarea cercetă biletul și fără obiecție i-l restitui. In stația din fața librăriei „Cartea rusă" s-au mai urcat cîțiva călători și taxatoarea ieși pe platforma din față.

— Ce prostie, se adresă celor prezenți, doamna cu scurta de blană; parcă n-ar fi tot una! Să zicem că Emil, vreau să spun domnul acela, ar fi mers mai departe... Doar avea biletul valabil pînă la gară! Oare nu-i tot una cine călătorește cu un bilet valabil? Oricum, ar fi fost pierdut...

DIN SATIRA SLOVACĂ

Afară ningea melancolic, iar în vagon se așternuse tăcerea. Doi dintre călători se cufundară din nou în lectura ziarului, alții își îndreptară privirile spre fațada Palatului Pionierilor.

Dar în tînărul acela mărunțel și uscățiv se ascundea, se vede, o mare forță morală și hotărîre fermă. Ridică capul, cercetă mai atent haina de blană a doamnei, apoi spuse:

— Fiecare e dator să-și cumpere bilet. Inghiți în sec; apoi, cu glas ceva mai ridicat, adăugă: biletul este netransmisibil. Cine călătorește cu bilet străin, frustează statul.

Impozanta doamnă închise pe jumătate ochii și, într-o șoaptă de-a dreptul surprinzătoare, puse o întrebare care avu efectul unei salve de tun:

— Care va să zică, eu fur? Sînt hoață?

Tînărul tuși înfundat, apoi cu voce răgușită, răspunse:

— N-am spus asta. Dar, din șaizeci de heleri, nu sărăcește nimeni și cel puțin are omul cugetul împăcat. Cumpărați-vă bilet.

Distinsa doamnă, în haină de blană, se ridică de pe bancă, stătu o clipă în picioare, dar se răzgîndi și se așeză din nou. Apoi, cu gandilocvența unui autentic orator, se adresă celor de față:

— Ei, ce spuneți oameni buni? Nici în tramvai nu se mai simte astăzi omul în siguranță! Riscă să fie calomniat și șicanat pentru niște amăriți de șaizeci de heleri!

Se întoarse apoi către călătorii care tocmai se urcaseră și le spuse cu un ton convingător:

— Dacă vreți să știți, eu am trei copii!

Intre tînărul cu pricina și energica doamnă se intercalaseră între timp cîțiva pasageri. Din spatele lor se auzea ca niște lovituri de măciucă:

— Necinstea e necinste... Fiecare e dator să-și cumpere bilet. Cumpărați-vă bilet.

— Poftim, tineretul de azi, explodă venerabila doamnă, așa înțeleg dumnealor să se poarte cu cei mai în vîrstă! Eu sînt necinstită! Mă rog, fie! Dar dumneata știi ce ești? Ei bine, să-ți spun eu: ești un turbulent!...

— V-a necăjit cineva, doamnă? întrebă cu interes un domn mai în vîrstă, care ținea în mînă un coș cu violete de seră, mari, dar nemirositoare.

— Necăjit! — se aprinse doamna descheindu-și blana, taiorul și puloverul. Auziți dumneavoastră, necăjit! Mi se spune hoață și dumnealui mă întreabă dacă m-a necăjit! Mucosul! Neobrăzatul!

— Toată lumea e datoare să-și cumpere bilet, se auzi din spatele zidului de călători, vocea calmă a tînărului.

— Dumneata să-ți ții gura, își pierdu cumpătul distinsa doamnă.

Taxatoarea își croi drum prin vagonul aglomerat. Auzind scîrțîitul frînei, strigă către vatman:

— Gata la urmă, dă-i drumu'!...

și vagonul porni mai departe.

Domnul cu violete se uită foarte aproximativ spre locul unde se afla încăpățînatul tînăr:

— Ai putea, tovarășe, să fii mai politicos cu o persoană mai în vîrstă.

Tînărul tuși din nou.

— Eu sînt politicos, dar dumneaei de ce nu-și cumpără bilet? Să-și cumpere bilet.

— Asta întrece orice limită! șuieră, înfuriată peste măsură, distinsa doamnă.

Tramvaiul ajunsese la capătul liniei și călătorii se înghesuiau spre ieșire; de bunăseamă erau cu toții surdomuți.

Energica doamnă coborî satisfăcută că izbutise totuși să călătorească pe gratis. Intr-o doară îl întrebă pe omul cu violete:

— Le aveți de vînzare?...

— De vînzare? Nu, dar în definitiv aș putea...

— Cum le dați?

— Trei coroane...

Doamna luă un buchețel și întinse o bancnotă de cinci coroane:

— Mulțumesc, e în ordine, spuse cu un aer degajat, și se pierdu în mulțime.

In romînește de JEAN GROSU

PICTURA
și patologie

Desenul pe care-l reproducem este, după comentariile publicației în care a apărut, opera unui artist autentic, dotat cu un superior talent. In felul său, desenul este chiar o capodoperă amintind vestitele incrustații din peșterile preistorice a căror ingenuitate o sugerează cu un rafinament spontan. In continuare, cronicarul stabilește factura modernistă a artistului al cărui univers plastic este o lume de vise și deliruri cu neputință de exprimat coerent expresie a unei conștiințe morbide și care se salvează din tortura unor cumplite coșmare prin aceste desene naive. Chiar Paul Klee ar putea fi invidios pe această operă! Cîtă putere de expresie, cîtă concentrare! Pictura abstractă a cîștigat un nou... creator.

Și acum cîteva detalii: desenul a apărut în publicația științifică „La Presse Médicale" nr. 76/1958 ilustrînd un articol consacrat artei alienaților mintali și expoziției psihopatologice organizate la Universitatea din Wisconsin. Considerațiile celui ce a scris articolul, specialist în maladii nervoase, nu sînt ironice ci rezultatul unui examen clinic!

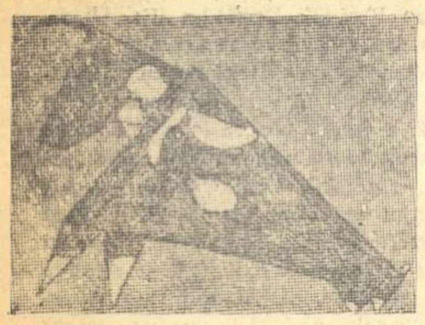

PENTRU

Romanul unui trib african

Tragedia tribului Ibo, care trăiește în provinciile apusene ale Nigeriei, este povestită în romanul scriitorului nigerian Cinua Acebe, „Viața se nărui"".

După cum arată autorul romanului, oamenii din acest trib, la sfîrșitul veacului trecut, au fost liberi. Oamenii se respectau între ei și nimeni nu ultragia onoarea și demnitatea lor. După sosirea misionarilor, au venit colonizatorii cu arme și cu judecata lor „dreaptă" și au făcut ca totul să se năruie. Autorul înfățișează conflictele dintre colonialiști și indigeni, dezvăluind și cauzele acestor conflicte.

Mărturisirile unei țărănci care a devenit scriitoare

Arma Harder, care a scris „Cea de-a șaptea carte a lui Moise și alte povestiri" este țărancă într-o gospodărie colectivă din R.D.G. In prefața volumului, ea își istorisește debutul în literatură: «Chestiunea a devenit serioasă cînd am fost invitată la colectivul de lucru al tinerilor scriitori. Mă simțeam stînjenită pentru că nu știam întotdeauna cînd se spune „mie" și cînd „pe mine"... Am cunoscut deci scriitori. Unii vroiau să învețe ei înșiși împreună cu mine cum se scriu cărțile. Eu în schimb țineam să demonstrez că știam de mult și am început să născocesc povești atît de frumoase încît mie însămi îmi venea să plîng de înduioșare». Irma Harder arată apoi cum a primit îndrumări prețioase. «Am scris poezii „frumoase" și poezii obișnuite. Cele „frumoase" erau acelea în care oamenii pluteau spre cer pe aripi de înger, iar în cele obișnuite vorbeam despre țăranii care măturau șoseaua satului, arborau steagul la ferestre, pregătind serbarea cules ului... Cu scrisul e așa: trebuie să fii atent la ceea ce se petrece în jur. Apoi scrii și în sfîrșit, tai ce e de prisos... Dacă n-ar fi fost colectivul tinerilor scriitori care m-au ajutat poate mai scriam și astăzi despre îngeri pe care nu i-am văzut niciodată și care nici nu vreau să existe».

Sînt nevinovați, fiindcă sînt sinceri

UN OARECARE Nieland și un oarecare Heinberg au publicat de curînd o broșură. Broșura a apărut într-o editură din R. F. Germană. Autorii susțin că e o calomnie acuzația că Hitler și complicii săi ar fi omorît prin gazare peste șase milioane de evrei. In realitate aceste crime ar fi fost comise chiar de către evrei. Acești diavoli, care ațîță la război, ar trebui o dată pentru totdeauna să dispară de pe suprafața pămîntului, — se cere în broșură. Tribunalul superior din Hamburg a respins deschiderea acțiunii împotriva celor doi înțelepți bărbați pe motivul „că nu se poate dovedi că cei doi autori n-ar fi convinși de adevărul opiniei lor".

Domnul Adenauer, sezisat de primarul Hamburgului, a explicat, răbdător, că R.F.G. fiind un stat legal, el nu vede posibilitatea de a cere Tribunalului din Hamburg revizuirea deciziei.

Intr-adevăr, de ce să fie opriți oamenii să spună și să tipărească tot ce vor? Mai ales cînd declarațiile lor servesc atît de bine ideea reabilitării fascismului, idee scumpă Guvernului de la Bonn...

Ecranul și descompunerea burgheziei

REVISTA „EXPRESS" discută, sub semnătura lui Bruno Gay-Lussac, o problemă acută a cinematografiei franceze. E vorba de stilul și sursa de inspirație a filmelor care provoacă adeziunea masivă a unui public interesat de ravagiile unui fenomen social profund îngrijorător: decadența morală. «Producții ca „In caz de nenorocire", „Indrăgostiții", „Trișorii", nu au la bază decît una și aceeași poveste, aceea a instinctului și a nevoii de fericire luptînd laolaltă împotriva prejudecăților unei societăți care tinde să zdrobească aspirațiile firești ale omului» — scrie autorul. Gay-Lussac vede aci simptomul agoniei unui sistem social. In jurul eroilor acestor filme există un fel de închisoare morală, arată el, o temniță absurdă în care ei se zbat zadarnic și din care nu ies decît pe poarta perversiunii, a scandalului sau a morții. In urmă cu douăzeci și cinci de ani aceste filme nu ar fi grupat în jurul lor decît un număr restrîns de persoane. Astăzi publicul marchează, prin adeziunea lui mai mult sau mai puțin conștientă, declinul unei societăți care timp de generații a asimilat dragostea răului, virtutea conformismului burghez și fericirea reușitei în afaceri. Dacă degradarea avocatului din „In caz de nenorocire" ne turbură, sîntem cu atît mai sensibili față de ceea ce ea semnifică, față de dorința acestui personaj de a fi, la crepusculul vieții, un om eliberat de lanțurile prejudecăților.

Societatea burgheză, acest zid împotriva căruia se încrîncenează eroii din filmele „Indrăgostiții", „In caz de nenorocire" și „Trișorii", este aci un sistem de valori care și-au pierdut de mult creditul în ochii tuturora.

CONTRA

Nicolas Guillen

Un negru cîntă-n New York

Un porumbel mi-a șoptit
că-i gata spre New York să zboare:
văzui cum se-nalță,
dar nu am zărit
nici urmă de stea, nici vreo floare,
Piatră și ceață
și ceață și plumb
și plumb și văpaie
și piatră, văpaie, și ceață și plumb
mă-ntîmpină necontenit.

— O, porumbelule, n-ai văzut tu
un negru plîngînd?... spune..
— Nu.
— Negrul cînta?
— Da.

Cînd mă zărește,
el mă salută.
Cîntă,
și-n cîntecul lui așa-mi glăsuiește:

Iată un petec de vis,
porumbelule,
de-un visător dăruit:
din visul lui, porumbelule,
voi face acum negreșit
o floare și-o stea.
(Steaua și strălucirea ei grea.
Și strălucirea ce-n floare-o să stea).

Iată un petec de cîntec,
porumbelule,
de-un cîntăreț dăruit:
din cîntul acesta, o, porumbelule,
eu o să fac
un imn și-o cîntare.
(Imnu-mpotriva lui Jim Crow.
De pace cîntarea, și pentru pace).

Iată o boabă de fier,
porumbelule,
pe care-un fierar bun mi-a dat-o:
din fierul acesta, o, porumbelule,
voi face, iată,
un greu ciocan și o secere.
(Izbesc cu ciocanul, izbesc!
Cu secera, secer și secer!)

În romînește de EUGEN JEBELEANU

MAIAKOVSKI răstălmăcit

Teatrul parizian „l'Atelier" a pus recent în scenă puternica satiră a lui Maiakovski „Ploșnița". André Barsacq, animatorul teatrului și semnatarul punerii în scenă, n-a făcut economie nici de mijloace artistice, nici de cele materiale, tocmai pentru a nu știrbi nimic din grandoarea și din spiritul acestui spectacol ce s-a bucurat de succes unanim pe scenele sovietice și pe cele ale teatrelor din țările socialiste. Inițiativa teatrului „l'Atelier" de a face cunoscută publicului francez satira lui Maiakovski se înscrie pe linia contribuției la stabilirea unor relații de prietenie între popoare, prin schimb de vederi culturale. Această inițiativă a fost primită cu satisfacție de intelectualitatea pariziană și a stîrnit ecouri favorabile în rîndul spectatorilor parizieni, doritori să cunoască una dintre cele mai strălucite opere ale dramaturgiei sovietice.

Se pare însă că inițiativa teatrului „l'Atelier" n-a fost pe placul unor cercuri politice, cît și a unor esteți reacționari. N-a apucat să se ridice bine cortina, că presa de dreapta, dovedind o operativitate neobișnuită, s-a grăbit să publice cronici la acest spectacol. In mai toate, începînd cu cronica lui Robert Kanters din „Express" pînă la acea a lui Jean-Jaques Gautier din „Figaro", autorii se prefac a ignora obiectul satirei, văzînd în piesa lui Maiakovski un fel de vodevil-revistă în care numărul cel mai reușit este „o autentică nuntă rusească". Majoritatea cronicarilor încearcă să golească satira lui Maiakovski de orice conținut social, de orice mesaj. Pentru aceasta ei răstălmăcesc intențiile lui Maiakovski, le întorc pe dos. Partea a doua a piesei, care reprezintă o societate omenească evoluată, curățită de ticăloși și vicii, pentru dl. Kanters înfățișează o „lume higienică, pedantă, prostesc conformistă", iar pentru dl. Gautier o lume „totalmente dezumanizată". Și în această lume, Prisipkin devine pentru cronicarii necinstiți, singurul exemplar uman, deoarece este vicios pînă în măduva oaselor, deoarece ar aduce în „această lume higienică unicul suflu uman". Cronicile sînt pline de persiflări, de falsificări voite ale spiritului piesei, de denaturări ale intențiilor autorului, de bagatelizări.

Nu vedem în aceste cronici decît două posibilități: ori sus-pomeniții cronicari au optica viciată de pseudo-principiile estetice în circulație, ori își dau perfect seama de ce se întîmplă în piesă și răstălmăcesc tîlcurile pentru a îndepărta spectatorii de piesa lui Maiakovski, ferindu-i de contactul cu vibrantul și puternicul ei mesaj. Inclinăm pentru cea de a doua posibilitate, pentru că exact a doua zi după apariția cronicii la „Ploșnița", aproape toate ziarele și, în primul rînd, „Figaro", Le Monde", „L'Aurore", publicau, fără să facă economie de superlative, cronica spectacolului „Tschiu-Tschiu" recomandîndu-l cu căldură. Ce se petrece în piesa lui François Billetdoux? Două personaje, Cesareo și Pamela, descoperă în primele două acte că nevasta eroului îl înșeală cu bărbatul eroinei, iar în ultimele două, eroii se îmbată și se îmbrățișează clocind un plan de răzbunare care, cum e și firesc, cade în apă (de fapt, în vin). Această inepție conține, după dl. Gautier, „umor neașteptat", „conținut emoționant", „sens ascuțit al observației psihologice" și i-a lăsat „amintirea unei imense pudori, a unei tandrețe dureroase, a unei crudități dulci-amare." Unde nu sînt, dl. Robert Kemp găsește mesaje profund umane. „E un spectacol de calitate de la care ieși deprimat, zăpăcit". Probabil că din aceste pricini „Tschiu-Tschiu" este recomandat. Probabil că sînt cercuri interesate ca spectatorii să nu plece de la „Ploșnița" dezmeticiți, treji și cu o imagine limpede asupra moralității burgheze și a soartei ce-o așteaptă ci dimpotrivă, să-i împingă către imoralitatea și obscenitățile schițate la „Théâtre de Poche", care deprimă și zăpăcesc.

In Franța se vorbește mult, pînă la obsesie, despre libertatea de creație, despre posibilitatea ca în cărți sau pe scenă să se publice și să se joace orice, fără ca cenzura să se amestece. Falsitatea acestor vorbe a fost dovedită de nenumărate ori. Și e dovedită încă o dată. A fost suficient ca teatrele pariziene să pună în scenă piese cu adresă și mesaje, care să înfățișeze și să atace anumite racile ale societății burgheze, pentru ca să intre imediat în funcție nevăzuta cabală. După ce „Ultima oră" a fost atacată de cei ce se recunoșteau în personajele lui Sebastian, iată că „Ploșnița" este acum asediată de aceleași condeie, de aceiași cavaleri care apără principiile moralei burgheze. Să fie numai o coincidență? Indoielnic. E limpede că e vorba de un țesut larg, organizat, care dorește să împiedice pătrunderea în mase a unor idei cu profund conținut social, idei progresiste, care, doamne ferește, ar determina spectatorii să gîndească.

Al. GIRNEAȚA

O nouă revistă sovietică

Noua revistă, „Oeuvres et opinions" publicată de Uniunea Scriitorilor din U.R.S.S. își propune să țină la curent pe cititorul străin cu viața literară și artistică din Uniunea Sovietică, „furnizînd un tablou cît mai concret posibil despre ceea ce se citește în U.R.S.S., despre ceea ce se ascultă la concerte, despre ceea ce se poate vedea în teatre, în expoziții, în sălile de cinema".

Primele două numere apărute, oferă o garanție a viitoarelor succese. Sumarul înserează, alături de noile opere literare, opinii competente ale scriitorilor sovietici și străini despre fenomenul literar și artistic din țara constructorilor comunismului. Cum se spune în „Cuvîntul introductiv" al primului număr, „opiniile vor însoți operele, contribuind la întărirea legăturilor culturale între națiuni".

Primele două numere din „Oeuvres et opinions" publică interesantul roman, „Frații Erșov", al lui Vsevolod Kocetov. Autorul „Neamului Jurbinilor" așează în centrul noului său roman tot o familie de muncitori, prin intermediul căreia zugrăvește de astă dată o imagine sugestivă a evenimentelor legate de lupta poporului sovietic pentru îndeplinirea hotărîrilor Congresului al XX-lea al P.C.U.S. Lupta împotriva manifestărilor revizioniste pe plan ideologic ocupă un loc însemnat în roman. Spre deosebire de Platon Erșov, de onestul Cibișov, comuniști autentici, oameni de o mare frumusețe morală, devotați pînă la sacrificiu idealurilor înaintate, în roman există și indivizi ca Orleanțev, străini — prin însăși structura lor — de partid, care nu urmăresc decît scopuri personale, ariviste. Tendința polemică a romanului este netă și concluziile degajate sînt convingător exprimate. Romanul lui Kocetov constituie un succes deopotrivă prin valoarea sa ideologică și prin tabloul pasionant, autentic, al caracterului omului sovietic.

Un studiu foarte interesant, valoros prin modalitatea de abordare și rezolvarea problemei, este cel semnat de Vladimir Dnieprov în nr. 1 al noii publicații. Autorul se ocupă de problemele romanului contemporan, combătînd documentat și la obiect încercările recente ale esteticienilor burghezi și revizioniști de a „demonstra", falimentul romanului ca gen literar. Fie că reprezintă punctul de vedere pozitivist al scriitorului francez Robbe-Grillet după care romanul trebuie să se elibereze de viziunea socială, fie că reprezintă vederile revizionistului iugoslav Oscar Davitelo după care romanul realist este „fatal inapt" de a reflecta societatea socialistă, aceste tentative nu sînt decît ipostaze ale luptei duse de estetica burgheză pentru distrugerea acestei puternice fortărețe a realismului care este romanul. Aceste teorii au fost infirmate de actuala dezvoltare a romanului realist dezvăluindu-și pozițiile reacționare.

O întîlnire a celor mai reprezentativi poeți sovietici și italieni a prilejuit un util „colocviu asupra poeziei" pe care „Oeuvres et opinions" îl publică după o stenogramă prescurtată.

Dispunînd de o ținută grafică superioară, bogat ilustrată, informîndu-și bogat lectorii despre viața culturală și artistică sovietică „Oeuvres et opinions", își realizează cu succes dezideratele enunțate în cuvîntul către cititor.

Z. O.

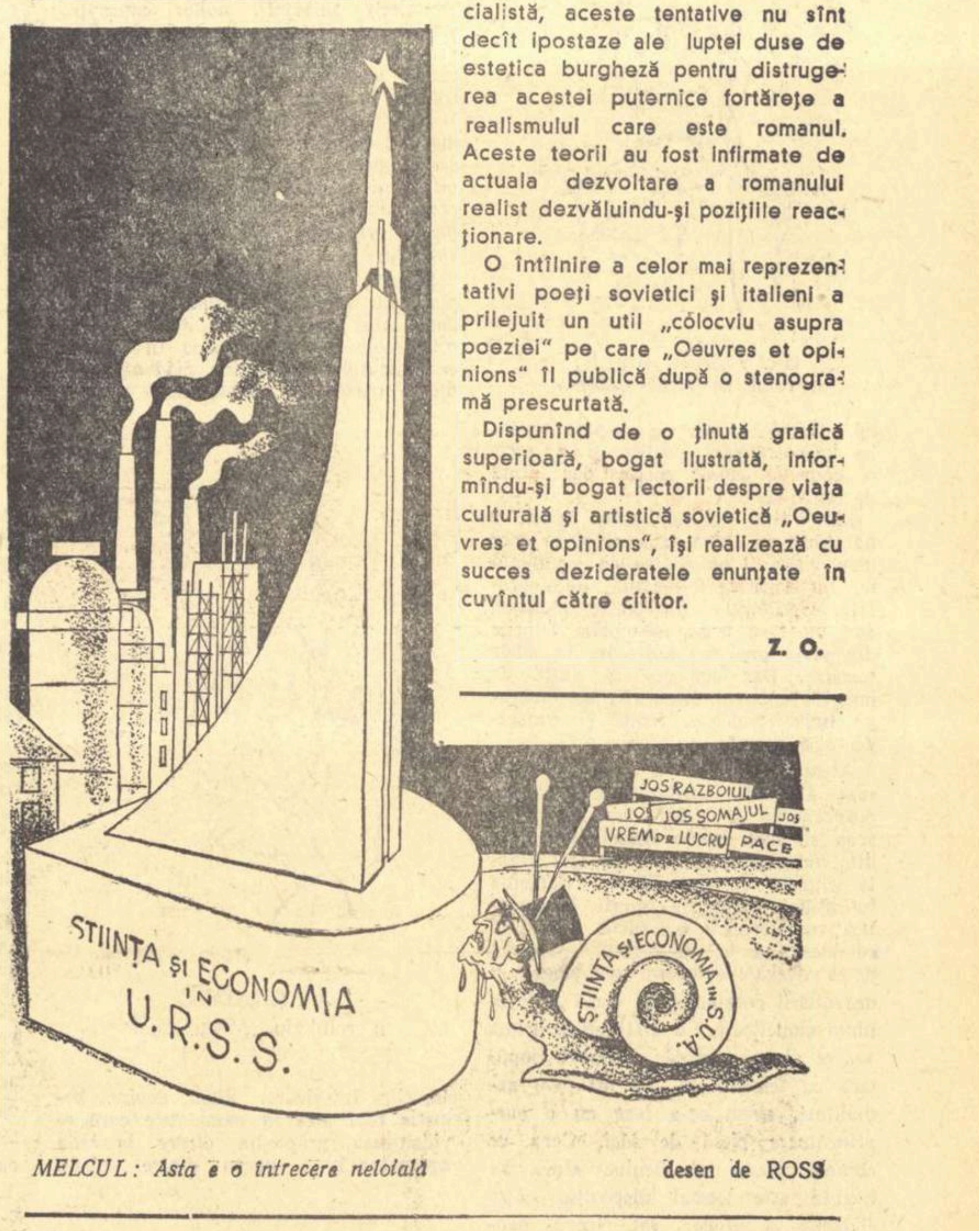
JOS RAZBOIUL
JOS
JOS SOMAJUL
JOS
VREM DE LUCRU
PACE
STIINȚA ȘI ECONOMIA ÎN U.R.S.S.
ȘTIINTA ȘI ECONOMIA ÎN S.U.A.

MELCUL: Asta e o întrecere neloială

desen de ROSS

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

Bocitoarele

Timp de aproape o săptămînă, mașina de propagandă americană, constituită din marile trusturi de presă de peste ocean, cu ramificații puternice în Franța și Germania Occidentală, a cîntat prohodul la căpătîiul lui Macmillan în călătorie prin Uniunea Sovietică. Eșec total, eșec total! Acesta era sloganul tipărit cu plăcere diabolică cu litere de-o șchioapă pe manșetele multor ziare din Apus. Iar New York Times sintetiza totul în următoarea propozițiune: „Macmillan a pierdut pămîntul de sub picioare!" In același timp, la Washington, președintele Eisenhower ținea o conferință de presă în care respingea ideea unor tratative la un nivel înalt, ceea ce provoca ziarului englez Daily Mirror un comentariu lipsit de proverbiala politețe diplomatică britanică: „Președintele Eisenhower, aflat la Washington la mii de mile depărtare, a lansat un duș rece în mod public și deliberat asupra speranțelor omenirii în ce privește o conferință la nivel înalt. Ike a făcut o greșeală. El trebuie să accepte faptul că, mai devreme sau mai tîrziu, va trebui să se țină o conferință la nivel înalt".

Bocitoarele din presa americană, ca și alarmiștii din Senatul american care făceau o zarvă belicoasă în jurul problemei Berlinului, voiau de fapt să acrediteze în opinia publică occidentală părerea că orice tratative sau contacte cu Uniunea Sovietică n-au nici un rost. Daily Mail observa pe bună dreptate că „reacțiile cele mai rapide și cele mai energice s-au produs din partea unor cercuri din S.U.A. Americanii au mai puțină răbdare decît europenii în această chestiune și ei nu au dorit niciodată prea mult vizita la Moscova".

Acum se poate vedea destul de limpede că vizita lui Macmillan a fost un eșec, dar un eșec al partizanilor războiului rece. Insuși primul ministru britanic a recunoscut că vizita sa „trebuie să constituie o pregătire utilă a tratativelor internaționale mai largi, care trebuie să urmeze". Iar N. S. Hrușciov, în cuvîntarea rostită cu ocazia recepției oferite în cinstea primului ministru al Angliei a spus: „Sperăm că atît dvs. cu prilejul întîlnirilor pe care le veți avea cu aliații dvs. cît și noi cînd ne vom întîlni cu aliații noștri, vom tinde spre soluții care să fie acceptabile atît pentru o parte cît și pentru cealaltă și să corespundă intereselor lichidării „războiului rece". După convorbirile noastre și după clarificarea reciprocă a pozițiilor, atît dvs. cît și noi sîntem acum mai bine pregătiți pentru aceasta. Insuși faptul că cunoaștem acum mai bine concepțiile celuilalt dovedește utilitatea unor astfel de întîlniri".

Premierul britanic a avut ocazia să se convingă personal de uriașele transformări petrecute în Uniunea Sovietică. Declarația sa în acest sens este concludentă: „Este uimitor ce schimbări s-au produs de atunci. Incepeți să vedeți roadele tuturor eforturilor pe care le-ați depus pentru dezvoltarea țării dvs".

Ințelegerea care s-a realizat cu privire la extinderea schimbului tehnico-științific și cultural între Uniunea Sovietică și Marea Britanie ca și interesul manifestat pentru dezvoltarea relațiilor comerciale reciproc avantajoase reprezintă încă un argument în plus în favoarea contactelor între Est și Vest.

Odată cu vizita lui Macmillan în Uniunea Sovietică, a fost publicată nota sovietică în care se propune convocarea unei conferințe a miniștrilor de externe pentru a discuta problema încheierii unui tratat de pace cu Germania și crearea orașului liber demilitarizat, Berlinul occidental, în cazul în care puterile occidentale nu sînt pregătite să participe la o conferință la înalt nivel în care ar exista posibilitate să se abordeze și alte probleme menite să contribuie la lichidarea războiului rece.

Există un puternic curent în opinia publică mondială care se pronunță pentru tratative la înalt nivel între șefii de stat, învestiți cu responsabilități mari, în stare să aducă o contribuție însemnată la destinderea internațională. Dacă am aminti de Lester Pearson, șeful opoziției din Canada, care a cerut lui Nehru „să invite în India pe conducătorii Răsăritului și Occidentului în vederea unei conferințe la înalt nivel", dacă am pomeni de numele secretarului de stat al Ministerului de Externe austriac care s-a pronunțat pentru o conferință la înalt nivel și am ajunge la anumite cercuri politice britanice, am vedea că o serie de oameni de stat sînt obligați să ia asemenea atitudini din cauza presiunii maselor.

Daily Express, ziar conservator englez, care nu poate fi bănuit de simpatii comuniste, recunoaște următoarele: „O Germanie reunificată și reînarmată ar provoca îngrijorare în Marea Britanie ca și în Rusia. Dacă nu se va realiza o reglementare în Europa, acest pericol german va crește. De aceea, o conferință la înalt nivel trebuie să fie speranța omenirii și scopul principal al oamenilor ei de stat".

Desigur că cercurile revanșarde de la Bonn vor continua să se agite pentru a învenina atmosfera internațională. Adenauer se pregătește să se întîlnească cu De Gaulle, în persoana căruia speră să găsească un aliat ferm, în lipsa celui mai bun prieten al său, Dulles, care se află în momentul de față în spital.

Desigur că anumite cercuri politice din S.U.A. vor încerca să risipească unele rezultate de bun augur ale vizitei primului ministru Macmillan în U.R.S.S. Desigur că bocitoarele vor intra din nou în funcție.

Dar, ca să ne exprimăm în termenii agenției France Presse, „la prima vedere, perspectiva unei eventuale conferințe la nivelul cel mai înalt nu poate fi înlăturată".

Există în lume forțe care militează pentru apropierea între popoare, pentru pace și ele sînt de neînvins și de neînlăturat.

Ion MIHAILEANU

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R; **PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU,** membru corespondent al Academiei R.P.R.; **GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.**

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26: 11.39. 36: 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 11 (261) — joi 12 martie 1959
ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.
8 pagini 50 bani

Cămătărind în șapte sate

Agonisind mereu, ca o furnică,
Zgîrcit, cămătărind în șapte sate,
Și-a întreit moșiile, lăsate
De tată, de bunici, de străbunică.

Avea prisaci și turme revărsate...
Cînd avuția e prea multă, strică:
Nu mai trăia, tot îngropa, de frică,
Dăsăgile cu aur îndesate.

Dar a venit cutremurul și focul
Acoperindu-l și pe el și locul
Cu bani zimțoși, abia ieșiți din teascuri.

Păduri crescură peste ei... Sfrijită,
Mai trece, cîteodată, cocîrjită,
O babă care umblă după vreascuri.

Victor EFTIMIU

Cuvintelor*)

Să nu mă înșelați. Nu vreau să schimb
Nimica din realitatea vie.
Acolo unde nu-i, să nu pun nimb,
Nici umbră unde este-o bucurie.

Prea mare și frumos e acest ceas
Ca să-i mai pun și eu în plus, podoabă.
Să-i las așa cum e firescu-i glas,
Să nu răsune, falsă, vreo silabă.

Dar vă- nnoiți ca frunza, primăvara,
Și trageți seva voastră din pămînt,
Să vă-nțeleagă bine toată țara,
Să nu rămîie mut nici un cuvînt.

Ca florile să adunați din soare
Și, din seninul zilelor de azi,
Lumină și căldură și culoare
Și taina verdelui etern din brazi...

Demostene BOTEZ

---

*) In loc de prefață la volumul de versuri „Carnet" prezentat la E.S.P.L.A.

„La honvezi"

Jos, văile se pierd în ceață deasă,
sus, runcurile goale urlă-n vînt
Ca-ntr-o gravură veche se așează
peste zăpadă umbra serii, blînd.
Bărboșii brazi foșnesc în vînt a jale,
Timișul se frămîntă în șuvoi.
Pe unde trece trenu-acum agale,
acolo doarme-o ceată de eroi.

Peste pîrîu, se-nalță-o culme drept:
„La honvezi" i se spune. Numai jderul
domnea pe vremi aici, cînd lua în piept
poteca-n munte sus, braconierul.
Dorm honvezii lui Kossuth, dorm într-una,
sub fagii suri, sub brazii verzi, sub stei.
Infruntă culmea îndrăzneț furtuna,
cum o-nfruntau, cu arma-n luptă, ei.

Era acolo-un monument de piatră,
mușcat de vînt, bătut de nepăsare:
uitarea își făcuse-n preajmă-i vatră,
din bălării și buruieni amare.

Creștea pădurea-n jurul lui pe creste,
un veac întreg frunzișul scuturîndu-l,
și nimeni nu știa dacă mai este
sau l-a-nghițit de zeci de ani pămîntul.

Privesc în sus. Dintre furtuni și ceață,
ca o podoabă scumpă, strălucește.
Intre goruni, din culmea lui măreață,
pare că munții falnici îi păzește.
Pădurea-și cîntă vechea ei cîntare,
de-o bate vîntul, de-o sărută ploaia:
teleconducta noastră sclipitoare
curent electric duce la Sinaia.

Dar peste-mpădurite culmi de munte,
azi ochilor li se deschide zarea
spre monumentul honvezilor unde
creștea pustiul și domnea uitarea.
Se-nalță alb, din ceață și furtună,
pe fruntea albă-a munților bătrîni.
și Gloria lui, astăzi, împreună,
cu drag i-o cîntă unguri și romîni.

Szemler FERENC

În romînește de H. GRAMESCU

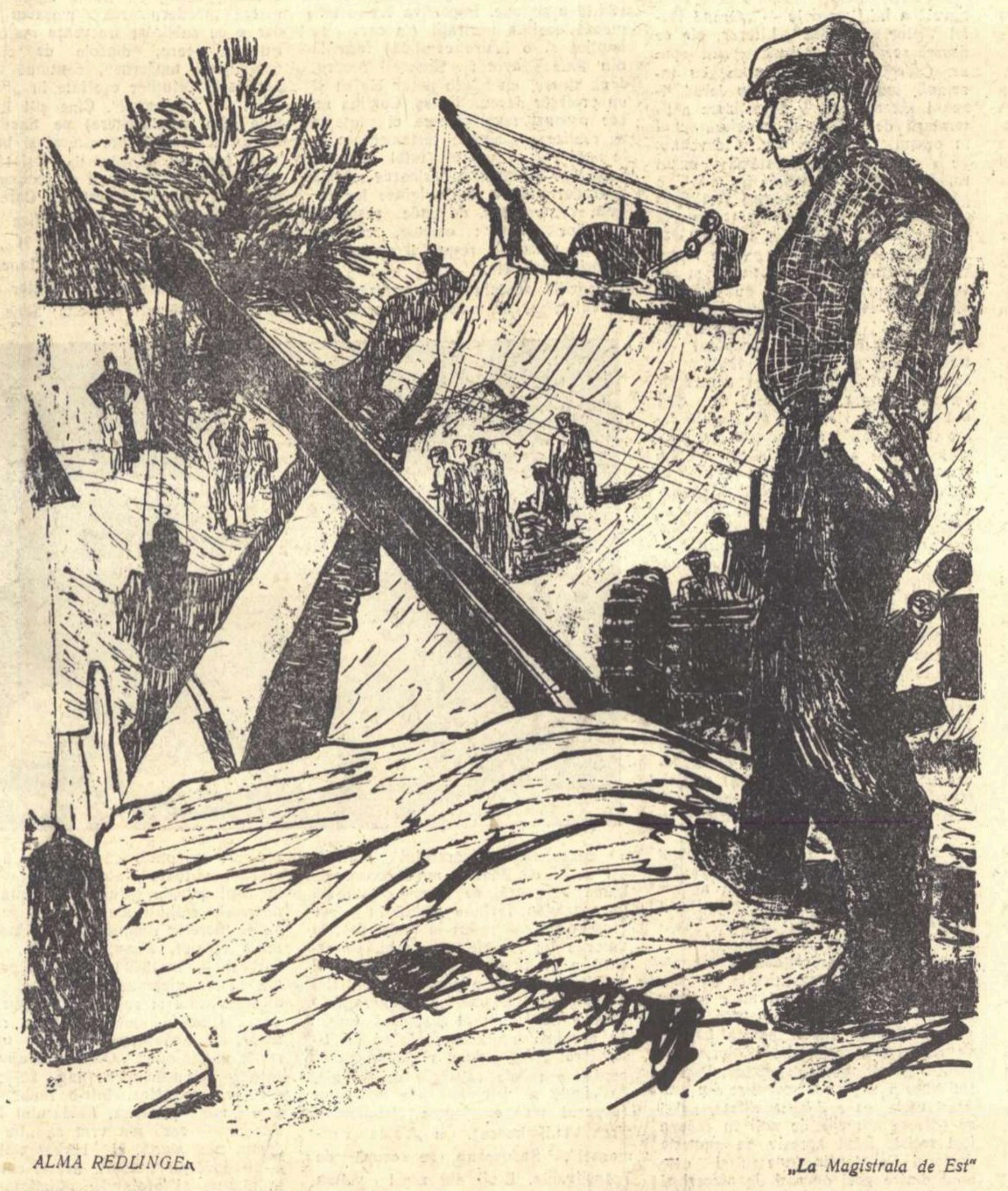

ALMA REDLINGER

„La Magistrala de Est"

Generația noastră și poezia

Partidul și creația mea

Zilele acestea din urmă mi-a fost dat să traduc cîteva pagini germane. Era o scrisoare din temniță, a Rozei Luxemburg, către soția lui Karl Liebknecht. Impresionant în sine, acest mesaj premergător revoluției proletare din Weimar. Scrisoarea îmi trezea, ca o piatră aruncată în unde, cercuri-cercuri de amintiri.

Traducînd, îmi retrăiam starea de acu șaisprezece ani, cînd mi-a fost dat s-o citesc prima oară. Nu aveam în sertar multe file scrise; poate cîteva însemnări de jurnal, punctate de versuri — despre o școală pierdută, de mahala. Nu știam dacă aveam să scriu mai departe; sigură eram numai că voiam să trăiesc. Și voiam, cu intensitatea cu care trăia — claustrată fiind — Roza Luxemburg. Poate și de aceea le port recunoștință tinerilor comuniști care mi-au dat să citesc în întunericul felinarelor camuflate, aceste sclipiri de lumină.

Mulți scriitori mai în vîrstă au drumuri complicate, mult mai interesante, mai captivante decît al meu. Pe ei războiul i-a găsit formați, cu volume închegate, cu profil propriu, cu o înțelegere matură a evenimentelor. Eu m-am format în timpul războiului, sau mai precis împotriva războiului. Trăiam claustrată în întuneric. Sfîrșitul școlii a coincis pentru cei de o vîrstă cu mine, cu începutul haosului, cu bombardamentele, cu goana în adăposturi, cu arderea cărților pe rug, cu tîrîrea Marii Mute în măceluri ucigașe, cu deportările fasciste. Și dacă din acest haos mi-am păstrat — odată cu speranța în pace — demnitatea de om, aceasta o datoresc comuniștilor. Prin ei mă simțeam liberă, fiindcă doream libertatea; prin ei mă simțeam răspunzătoare de soarta celorlalți, din cartier, parte din inima unui popor întreg.

Drumul meu de homo sapiens n-a început prin ieșirea din dubii și meandre ideologice, ci mai simplu: eram lovită în dreptul la pace, la vis, la învățătură și învățam nu doar să mă apăr, ci să lupt pentru ca și pacea și visul și pîinea și învățătura să fie smulse din cleștii cumpliți ai războiului. Eu n-am nici un merit în asta, îl au numai cei ce m-au făcut să înțeleg lumea; eu, personal, am numai cu atît mai multe îndatoriri, cu cît mi s-a îngăduit s-o înțeleg încă sub felinarele camuflate.

După război mi se părea că am ajuns la capătul unui tărîm și la începutul altuia. M-am repezit să trăiesc, ca mulți tineri de o vîrstă cu mine, întorși din tranșee sau ieșiți din bezna adăposturilor; m-am năpustit să-mi răscumpăr anii prădați: să învăț, să iubesc, să militez, să revăd munții copilăriei. Acolo abia mi-am dat seama cît de puțin văzusem, chiar în timpul războiului. Fie că ochiul, la întuneric, își pierde sensibilitatea pentru culori, fie că lumea se decolorase sub camuflaj ca o plantă lipsită de lumină și, abia acum, izbucnea într-o uluitoare pa-

Veronica PORUMBACU

(Continuare în pag. 6)

O DIVERSITATE DE FENOMENE

Pentru realismul socialist

După concepția simplistă a calomniatorilor realismului socialist, prin faptul că la baza acestei metode stă o unică ideologie, cea marxistă, ea trebuie neapărat să genereze o literatură uniformă, monotonă, făcută, într-un cuvînt după un unic șablon. Realitatea literară infirmă această opinie, izvorîtă dintr-o înțelegere vulgarizatoare a suportului filozofic pe care-l reprezintă marxismul pentru creatorii dornici să se situeze la înălțimea veacului, să aducă literatura la nivelul marilor descoperiri ale gîndirii omenești. Dar există și explicații teoretice care pot lămuri de ce însușirea ideologiei marxiste de către scriitori nu reprezintă, așa cum ar dori adepții eclectismului filozofic, o piedică în dezvoltarea unei mari diversități de stiluri literare, ci tocmai un stimulent activ și fecund.

Se știe că diferitele forme ale conștiinței sociale se află într-un raport de interdependență, după cum toate împreună acționează asupra bazei care le determină. Nu este de aceea nefiresc ca literatura să beneficieze de importantele rezultate la care a ajuns gîndirea filozofică pînă în a doua jumătate a secolului XX. Dar dacă reprezentanții ideologici ai burgheziei sînt gata să admită că nu e nefiresc atît timp cît e vorba de anume curente filozofice, cum ar fi existențialismul, inspiratorul literaturii existențialiste, de îndată ce problema se referă la marxism, ea devine pentru ei imixtiune a politicii în artă. Rămîne totuși evident faptul că acordul literaturii cu filozofia nu este o disponibilitate benevolă a literaturii, ci o obligație a ei — obligația de a se situa la nivelul gîndirii filozofice contemporane și anume la nivelul celei mai înaintate. O necesitate obiectivă, care s-a manifestat mereu, de-a lungul istoriei, îi împinge pe scriitori să intre în curentul marilor idei ale secolului lor, să se dedice problemelor pe care el le ridică, dacă nu vor ca operele lor să devină expresia anacronismului și desuetudinii. Și filozofia marxistă reprezintă astăzi concepția cea mai înaintată, mai modernă despre lume, concepția care oferă viziunea cea mai științifică asupra vieții, asupra devenirii sociale.

Dar după opinia dușmanilor realismului socialist, care nu-și precupețesc injuriile, însușirea ideologiei comuniste de către scriitori duce la producerea unor opere care seamănă între ele pînă la saturație. Această calomnie, care vizează discreditarea artei socialiste, amintește de modul vulgarizator de a concepe societatea comunistă ca o operă de comunizare a femeilor. Intotdeauna ideologii burgheziei au căutat să deformeze principiile enunțate de marxiști, să le dea o formă rudimentară pentru a le putea respinge astfel mai ușor. După cum însă comunismul egalitarist, combătut de Marx și caracterizat de el ca „o formă de manifestare a mîrșăviei proprietății private care vrea să treacă drept comunitate pozitivă" nu are nimic comun cu imaginea societății comuniste, care va urma celei socialiste, tot astfel arta realist-socialistă nu are și nu va avea niciodată nimic comun cu imaginea deformată, răuvoitoare pe care i-o atribuie calomniatorii ei. Arătînd substratul comunismului egalitarist, Marx scria: „Acest comunism — negînd pretutindeni personalitatea omului — este tocmai expresia consecventă a proprietății private, care reprezintă această negare". Ideologii burghezi care concep realismul socialist ca o nivelare și o desființare a personalității artistice nu fac decît să atribuie pe nedrept acestei metode propria lor opinie despre artă, de data aceasta deghizată în contrariul ei. Fiindcă temerea lor ipocrită cu privire la uniformizarea personalităților creatoare în cadrul realismului socialist exprimă de fapt reversul teoriei după care individualizarea personalității artistice trebuie să meargă atît de departe încît înțelegerea ei de către ceilalți oameni să devină cît mai dificilă, dacă nu chiar imposibilă, — ceea ce pînă la urmă înseamnă tot lichidarea specificului creator, după cum o dovedește creația modernistă prin plictisitoarea ei monotonie. Disoluția artei și

Georgeta HORODINCA

(Continuare în pag. 6)

SCRIU PENTRU 23 AUGUST

Interviu cu LUCIA DEMETRIUS

— Se împlinesc anul acesta 15 ani de la eliberarea patriei noastre. Cum s-au răsfrînt acești ani în activitatea dvs. literară?

— Sînt lucruri pe care le-am declarat în presă și le-am petrecut prin cugetul meu de atîtea ori, încît exprimarea lor acum riscă să nu aibă destulă prospețime, care le este totuși mai proprie lor decît oricăror altor gînduri. Inainte de 23 August 1944, literatura mea, care bună sau rea, alcătuia totuși preocuparea majoră a vieții mele, suferea, și îmi dădeam seama că suferă, de un soi de sărăcie: teme limitate, orizont secund, predilecție pentru suferință și analiza ei pe toate fețele. Ca să ies din ceea ce îmi părea și mie mic, redus, alergam după nuanță, ca după singura posibilitate de îmbogățire. După marile prefaceri care au zguduit și primenit țara noastră, n-am înțeles deodată și bine ceea ce poate fi și ceea ce trebuie să fie literatura. Dar pe măsură ce propria mea viață se transforma și pe măsură ce pricepeam frămîntările sociale din jurul meu și ținta lor finală, pe măsură ce înțelegeam spiritul de luptă care însuflețea și determina fiecare pas înainte, mi-era mai clar ce se cuvine să îmbrățișeze arta, cui se cuvine să se adreseze ea, și cît de largă și de puternică este lumea de idei și fapte pe care o are de exprimat. In locul îngustului făgaș în care îmi desenam cu trudă dîra de furnică, aveam în fața mea toate drumurile largi ale oamenilor și imaginea limpede a pașilor lor largi de cuceritori, de constructori, de luptători, de eroi. Și imaginea luptelor, și pe aceea lamentabilă a potrivnicilor învinși, și pe a biruitorilor pentru care trebuia să-ți lărgești sufletul și mintea ca să-i poți zugrăvi.

Pentru a fi scriitorul acestor vremuri, trebuia într-adevăr să le cunoști bine, să le iubești aprins, să te înalți pînă la a deveni asemănător pe cît poți, cu cei mai buni, să-ți cureți necontenit mijloacele artistice, să le ascuți, să le limpezești.

In toată munca asta de înțelegere, înnoire, cristalizare, Partidul ne-a ajutat necontenit.

El a făcut din noi scriitorii, luptători ai prezentului, cei care simt întreaga noblețe a sarcinii lor.

— In aceeași ordine de idei, care credeți că sînt răspunderile scriitorilor în urma documentelor Congresului al XXI-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice?

— Congresul constituie pentru scriitorii comuniști din toată lumea un în-

REP.

(Continuare în pag. 6)

Marele nostru timp cere o mare literatură

La 28 februarie a avut loc o adunare de partid a scriitorilor din Moscova, în cadrul căreia s-au discutat o seamă de probleme legate de apropiatul Congres al scriitorilor sovietici. Dezbaterile au insistat asupra necesității unui mai larg și mai susținut contact al scriitorilor cu terenul, criticîndu-se greșeala pe care o fac unele redacții de edituri și periodice, care scapă din vedere în planurile lor teme dintre cele mai actuale ale zilelor noastre.

Unul dintre vorbitori, scriitorul Oleg Pisarjevski s-a referit, bunăoară, la dorința tineretului de a citi cărți inspirate din viața oamenilor de știință ai Uniunii Sovietice, și cărți care să-i învețe pe tineri cum să trăiască cu adevărat în spirit comunist.

Vorbind despre planul septenal, poetul S. Kirsanov a subliniat că în acest plan își are locul său fiecare scriitor sovietic, chiar dacă creației literare nu i se consacră nici un fel de cifre de control.

Scriitorul Leonid Sobolev a amintit de sarcinile de onoare ale literaturii sovietice, trasate de recentul congres al P.C.U.S.

Cuvîntarea lui V. Kojevnikov a fost consacrată publicisticei, pe care el a numit-o „sufletul literaturii, atitudinea societății față de istoria sa contemporană".

La încheierea discuțiilor, a vorbit poetul Alexei Surkov, care după ce a amintit de măreția planului septenal sovietic și de sarcinile care revin întregului popor și, deci, și scriitorilor, a mai adăugat: „Noi avem nevoie de o literatură autentică, mare, inteligentă, integral, pînă la ultima suflare, devotată comunismului, o literatură care să știe să găsească în viață tot ce e principal, tot ce constituie elementele din care se alcătuiește viitorul nostru comunist".

VITRINA

„Cu timpul meu" de Ion Brad

Prezența militantă a poetului Ion Brad, aplecarea lui continuă către realitățile noi, semnificative ale vieții noastre de azi, au dat poeziilor sale adunate în volumul „Cu timpul meu" un profil distinct. In comparație cu volumele anterioare, poetul și-a împrospătat izvoarele inspirației lărgindu-și simțitor orizontul tematic, îndreptîndu-se către problematica majoră contemporană, cîntînd nu numai oamenii și locurile patriei noastre, dar și pe prietenii de peste hotare. (Cartea cuprinde un ciclu semnificativ pentru creația autorului, intitulat: „Pe drumurile lumii").

Cele mai frumoase versuri din volum sînt închinate muncitorilor, ziditori ai socialismului, care ne uimesc prin abnegația și entuziasmul cu care lucrează la înfăptuirea zilei de mîine. Sensibil la gingășia firului de iarbă, la sveltețea florii soarelui, la coama domoală a colinelor din Ardeal, Ion Brad dă de astă dată în mod simbolic titlul „Frumusețe" poeziei închinată oțelarilor „Ce privesc în cuptoare ca în fața răsăritului".

Viața nouă este cîntată de poet ca o floare sădită în pămîntul lui natal, în satul de pe Tîrnave. Sentimentele de bucurie și le exprimă delicat, în surdină, fie că îndurerat recheamă imaginea ostașilor, doborîți de tăvălugul războiului, fie că proclamă bucuria zilelor de azi, cînd romîni, maghiari, germani: „Neamuri trei, prin părțile noastre fac nunți laolaltă, / Păstrîndu-și ca florile aspre parfumul".

Simbolurile preferate de poet sînt elementele naturii: brazii drepți, gorunii care știu opri furtunile în umeri, privighetoarea ce-i poruncește: „cîntă", pămîntul — ursul cu blana de ierburi — și soarele, fratele său.

Ciclul care însumează poeziile cele mai reușite din carte, rămîne cel al cîntecelor despre pămînt. Autorul volumului „Cîntecele pămîntului natal"

Lucia OLTEANU

(Continuare în pag. 6)

„Ulița piperului sălbatic" de Dimos Rendis

Cînd relatează dramele străduței Oréas sub ocupația nazistă, Dimos Rendis reface de fapt, într-un spațiu restrîns, istoria luptelor de rezistență duse de întregul popor grec. Și acolo, în ulița piperului sălbatic, ca oriunde în Grecia, oamenii se definesc prin atitudinea pe care o adoptă față de fascism.

Hotărîtoare în acest sens se dovedește a fi, în esență, poziția de clasă pe care o reprezintă fiecare personaj. Băcanul Dukas, condus de instinctul său negustoresc își va îndemna fiul, pe Thiseas, să-i slujească pe nemți, în schimbul unor meschine avantaje materiale. Aceeași apartenență la pătura beneficiarilor îl va face pe comerciantul de vază Bokos să accepte tranzacția oneroasă pe care i-o propune băcanul, sau îl va împinge pe panta trădării pe colaboraționistul disimulat Markos Nidis. Egoismul laș, instinctul de conservare, le înăbușă simțul demnității. Nu însă și lui Nondas, fiul unei familii de proletari, el însuși muncitor. Acțiunea romanului se organizează de fapt în jurul acestui tînăr impetuos, a cărui dezvoltare sufletească și ideologică o bănuim și mai amplă în volumul următor. El simte organic ura față de cotropitorii țării sale și caută din primul moment modalitatea de a li se împotrivi. O va descoperi în curînd sub îndrumarea comuniștilor: rezistența activă, neînduplecată, dusă de întregul popor organizat în E.A.M. (Frontul Eliberării Naționale). Desfășurîndu-se în condițiile excepționale ale foametei și teroarei, îmbrăcînd cele mai variate forme, — de la răspîndirea de manifeste și lozinci revoluționare, pînă la marile manifestații de masă — împotrivirea față de agresiune crește nestăvilit. Evocarea amplă din finalul cărții a pregătirii pentru acțiunea armată, transmite speranța într-o eliberare apropiată.

„Ulița piperului sălbatic" este prima carte de proză a poetului Rendis. Evitînd efuziunile lirice pe care i le-am fi putut scorta, el scrie sobru, obiectiv, dovedind o remarcabilă intuiție tipologică.

G. DIMISIANU

CRONICA LITERARĂ

MIHAIL SADOVEANU:

OPERE, XV

Cum nu intrăm a doua oară în aceleași ape ale unui rîu, nu recitim niciodată aceeași carte. Legat, încuiat în dulap cu geam, volumul totuși are vicleniile lui pentru a se transforma după o chimie de cel mai mare interes și nu o dată, păstrînd cu grijă o bijuterie, am descoperit în locul ei, mai tîrziu, un pumn de nisip. Comparația clasică a operei cu bronzul cel nemuritor nu e tocmai potrivită căci, dacă generații succesive revin la același izvor, apa nu este aceeași, după cum setea care ne îndreaptă acolo e mereu alta. Opera clasică, trainică, este aceea deci, care poate răspunde la întrebările succesivelor generații, care-și descoperă altor vîrste ascunsele ei valențe. Și cum nici un om nu poate prevedea atîtea viitoare schimbări — cîte au fost nu numai de la Tolstoi sau chiar Shakespeare, dar de la Homer pînă astăzi — rămîne că scriitorul clasic nu e ghicitor în stelele viitorului, ci un om care concentrează atîta viață în operă, încît umanitatea în transformare găsește în concentrarea de viață de altădată, ceea ce-i corespunde. Rămîne că opera trainică este aceea care absoarbe cît mai multă viață, opera clasică fiind aceea care știe să rămînă pentru generații succesive, contemporană. Restul e snobism.

Lui Sadoveanu i-a plăcut odată să ne citească preafrumoasa povestire a sa numită „24 iunie". Purta blajin război cu acei dintre scriitorii de azi (de cei talentați vorbim, firește) care aveau plăcere, uneori, să folosească din acele cuvinte iuți, joase, invocînd principiul „adevărului vieții". In „24 iunie" (1938), scriitorul transcrie vorbirea colorată cu vorbe țipătoare, crude, a unei rudărese, dar fără ca unul din acele cuvinte să apară în nuvelă. Totul devine melopee care ne transportă în vechi civilizații așezate pe mîlul mișcător al deltelor calde, cu viermuială violentă și obscură. Estetic, Sadoveanu are dreptate, fiindcă opera de artă nu e bandă de magnetofon și realismul nu trebuie confundat cu naturalismul. Scriitorul nu „redă", nu „zugrăvește", nu fotografiază, ci selectează conform unui sens, transpune faptele cristalizate în jurul unei idei. Naturalismul verbal e condamnabil. Recitind nuvela lui Sadoveanu (în care regăsim haiducul vîndut de femeie, omul retras în natură, pescuitul), mi-am reamintit de o nuvelă a lui Caragiale — „Grand Hotel Victoria Romînă". Literar, ele se deosebesc, iar ca atitudine sînt opuse. Caragiale, călător nervos, cu insomnii, indispus de un Goe care-l fixează iritant, face o depoetizare a literaturii de călătorie, a pelerinajului în orașul copilăriei etc. Sadoveanu, cu o rudăreasă care blestemă și cu un roi de țînțari, deschide în real o poartă prin care, alunecînd vertiginos pe coordonata timpului, ne transportă la originea civilizației și a vieții. Dar e totuși ceva comun, și anume faptul că dramaturgul prin excelență și povestitorul prin excelență au renunțat aici la povestire, la epicul organizat. Mă refer la prejudecata după care epicul trebuie să fie neapărat și întotdeauna o întîmplare finită cu conflict central, creștere și descreștere. Prejudecata e clasicistă și deși are tot atîta valoare ca și „regula celor trei unități", s-a dovedit mai persistentă. Nu e vorba aici să anulăm numaidecît povestirea „cu tîlc" sau „conflictul central cu creștere gradată", care își au meritele lor; vreau să spun doar că e aici o modalitate, realistă prin excelență (căci logica faptelor e dialectică și nu silogistică), posibilă și ea, și care dă nuvelei și schiței o mai mare libertate de expresie. Ideea că epicul se confundă cu întîmplarea (anecdoticul) nu se ține, cum nu rezistă la analiză nici ideea că mesajul e legat neapărat de o întîmplare. In „24 iunie" ca și în nuvela lui Caragiale, amintită, ca și în „Dintele" de Rebreanu, fabula e anulată, cum e anulată și în admirabila povestire fără poveste (tot de Sadoveanu), „O zi ca altele". Și e aici, totuși, mai multă viață concentrată decît în atîtea alte „povestiri cu tîlc".

Cu „Morminte" (1939), Sadoveanu se înscrie pe o altă linie mai puțin relevată a activității sale și anume romanele... polițiste. Ca și în „Cazul Eugeniței Costea" sau „Paștele Blajinilor", e vorba de afaceri încurcate în care forțele răului organizat, ale pasiunilor egoiste, sînt înfrînte de candoare și surîs. Scriitorul nu e pentru candoarea dezarmată și pentru binele pasiv. Vitoria Lipan poartă baltag. Binele se coalizează și în „Morminte" pentru a înfrînge răul agresiv. Deși titlul pare a sugera o povestire din vremuri vechi, ea e de actualitate, adică se petrece aproape de anii în care a fost scrisă. Răul agresiv se numește doctorul Constantin Ionescu și este unul dintre acei oameni de afaceri și politicieni care, îmbinînd cele două activități, se urcau vertiginos pe scara ierarhică și a averii. Caracterizat printr-o șiretenie crudă, brutalitate și lipsa oricăror convenții (de principii etice nici nu mai e vorba), Constantin Ionescu e tipul burghezului „modern", care inspiră scriitorului vădită aversiune. Impotriva lui se formează coaliția purității (la care se implică și o iubire candidă) formată din tînărul avocat Emanoil Modru, două tinere, un bătrîn notar clujan și un profesor devenit birtaș. Coaliția nu are scopuri revoluționare ci reușește să realizeze dorințele testamentare ale unui fost general (tatăl tinerelor femei) și o căsătorie. Valoarea morală a eroilor provine din originea lor rurală, răzeșească, de unde respectul valorilor „vechi": omenie, cuviință (simțul măsurii), respectul cuvîntului, al prieteniei etc.

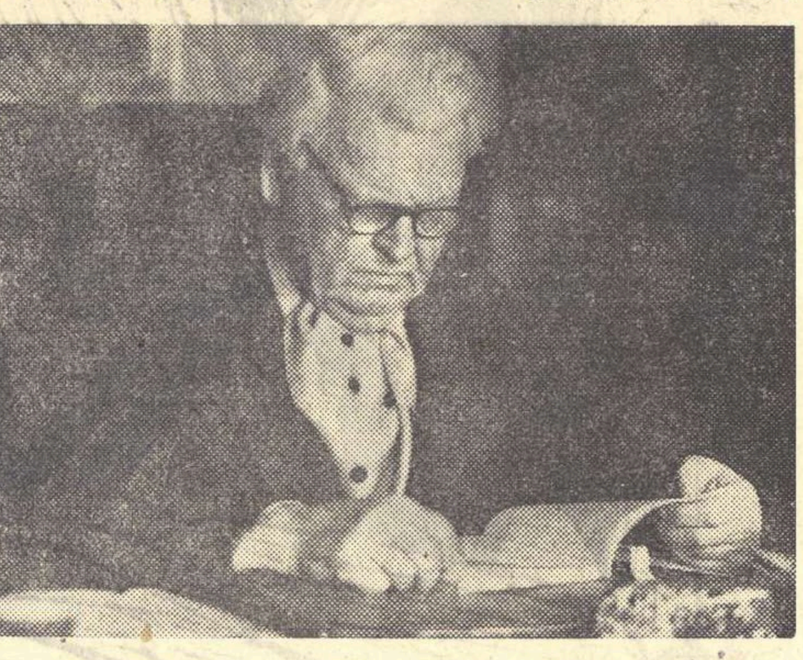

Opoziția aceasta e de natură poporanistă și se substituie (problema e cunoscută) adevăratului conflict, cel de clasă. Rămîne reală oroarea de fauna burgheză, de lumea capitalistă în ansamblu; forța e găsită în popor (confundat sau redus la țărănime), la valorile lui morale, creatoare. Povestirea e un pretext pentru cititorul grăbit care vrea o poveste, esențialul e un eseu (testamentul generalului) care e un elogiu al țăranului romîn. In preajma unui nou război (1939) scriitorul evocă primul război mondial pentru a reliefa calitățile de omenie, de cinste și demnitate ale poporului (poporul nu e tagma jefuitorilor, zicea Vladimirescu). Cu „Valea Frumoasei", Sadoveanu se ocupă de Transilvania. Eroii din acest volum — al XV-lea — sînt (cu excepția, firește, a „Divanului persian"), în continuare, transilvăneni. Tot în volumul trecut — preocupare care, de asemeni, continuă aici — Sadoveanu se preocupă de noua generație, apărută după primul război mondial. Scriitorul îi studiază atent, cu ironie blajină remarcă „modernizarea moravurilor", dar e de subliniat frecvența mare a tinerilor care, dincolo de cîteva „ciudățenii moderne", continuă a fi purtătorii virtuților exaltate în „Frații Jderi" și „Baltagul". Cine și-l închipuie (din necunoaștere) pe Sadoveanu un scriitor despre „moși și babe" va fi surprins, în volumele 14 și 15, de numărul mare de Onuți contemporani, de tineri cinstiți și curajoși. Oare nu Sadoveanu a scris, acum cîțiva ani, „Aventură în lunca Dunării"?! „Vechime" (1940) conține instantanee și impresii ale neostenitului călător care străbate Făgărașii și Delta. Scrise în vremuri cumplite, cu „spaimă a lucrurilor viitoare", această carte de impresii actuale (atunci), prezintă cunoscutele calități ale marelui magician al literelor romînești. Două aspecte m-au reținut, acum, îndeosebi. Să vorbești — în 1940! — despre prietenia dintre maghiari și romîni, sau dintre romîni și ruși era, desigur, un curaj. Ghergheli-baci nu știe romînește, iar Sadoveanu nu știe ungurește: nu-i nimic! „Oamenii blajini se înțeleg cu ușurință" (pag. 227). Și ascultînd povestea, într-o limbă pe care n-o pricepea, haiducului Ruja Șandor — care n-a vrut să „fie nici domn, nici slugă, ci bărbat slobod" — Sadoveanu notează aceste cuvinte îndrăznețe și profunde: „Ciudată părerea aceasta a lui Ghergheli-baci, despre libertate. Libertatea asupriților și primitivilor e ruperea pactului social; libertatea noastră tinde să fie dezrobire de instinctele ancestrale". Prin „libertatea noastră", scriitorul înțelegea — și condamna! — concepția burgheziei „moderne" despre libertate ca „desfrînare", ca dezlănțuirea instinctelor și a tuturor forțelor egoiste. Dl. Constantin Ionescu din „Morminte" era un asemenea „desfrînat" care înțelegea, prin forță, să-și satisfacă toate instinctele. Scriitorul se situează însă pe altă poziție, solidarizîndu-se (în 1940!!) cu haiducul Ruja Șandor și cu Ghergheli-baci: „Analizînd bine, și eu și prietenul meu eram evadați din lumea nouă și, subt evoluție, păstram, ascuns încă în noi, sentimentul despre slobozenie al lui Ruja Șandor..." (pag. 230).

Să nu trecem grăbiți peste aceste fraze. Scriitorul care-i elogiase pe haiduci rostea, în plin fascism, cuvinte puternice. „A desface contractul social" este o expresie a lui Jean-Jacques Rousseau și semnificația lor e clară: dreptul poporului de a răsturna prin forță un regim, — la Sadoveanu, regimul burghez intrat în faza lui fascistă, — care nu-l mai reprezenta. Adică, Revoluția.

Peste opt ani, Mihail Sadoveanu avea să aducă lauda Revoluției în acea neuitată scriere „Lumina vine de la Răsărit". Gînduri, simțiri, năzuinți cristalizau în lumina adevăratei libertăți.

Paul GEORGESCU

Revista presei

„Lupta de clasă"

nr. 2—1959

In ultimul număr din „Lupta de clasă", scriitorul V. Em. Galan publică articolul „Unele probleme ale realismului socialist și revizionismul". Articolul se referă la campania dezlănțuită în presa iugoslavă, continuată și la recentul Congres al scriitorilor iugoslavi, campanie menită să discrediteze metoda realismului socialist și succesele artei socialiste. Există încercarea de a se închega și în domeniul esteticii o platformă ideologică în spiritul programului Uniunii Comuniștilor Iugoslavi, un fel de manifest al concepțiilor revizioniste în problemele literaturii. Articolul din „Lupta de clasă" arată că la recentul Congres al scriitorilor iugoslavi, atît din tezele referatului cît și din atmosfera premergătoare dezbaterilor a reieșit dorința de a se organiza un adevărat miting scriitoricesc împotriva marxism-leninismului, împotriva Uniunii Sovietice și a țărilor de democrație populară, împotriva realismului socialist. Totuși, discuțiile desfășurate la congres au demonstrat la fel de limpede că puterea de mobilizare a unor asemenea țeluri reacționare este relativ slabă chiar și în rîndul scriitorilor iugoslavi.

In „Lupta de clasă" sînt demascate calomniile propagate de revizioniști pe tărîmul esteticii. Teoreticienii iugoslavi încearcă fără succes să acopere esența revoluționară a realismului socialist, caracterul obiectiv al artei realiste, sub vechea plasă încîlcită și putredă a lozincilor artei iraționaliste, cultivate de burghezia decadentă. Revizioniștii cer de fapt ruperea oricăror legături între arta socialistă și partidul clasei muncitoare, cer abrogarea partinității în artă, a sprijinirii și îndrumării artei de către partid. Ei vor instaurarea unor raporturi ostile, antagonice între munca de partid și munca artistico-literară. Intreaga lor propagandă se bazează pe deformarea adevărului, fiind contestate marile realizări evidente ale realismului socialist, obținute tocmai datorită spiritului de partid al scriitorilor și îndrumării artei de către clasa muncitoare. Teoriile despre „spontaneitatea vitală", despre „independența deplină a artei" nu țintesc decît către „eliberarea indivizilor" de influența marxismului, a partidului și a clasei muncitoare, spre a-i lega de puterea, influența și inerțiile aparținînd modului de viață și mentalității burgheze.

Autorul articolului din „Lupta de clasă" citează numeroase exemple elocvente care răstoarnă tezele denigratoare revizioniste în domeniul esteticii. De asemenea se arată efectele politicii iugoslave în sectorul artei și literaturii, unde nu există, citat după referatul principal la congres, „nici îngrădirea pesimismului, nici pericol ca individualismul să fie blamat sau formalismul să fie condamnat". In modernismul burghez contemporan este văzut unicul izvor de inspirație, unicul izvor de stiluri, moduri și metode artistice pentru scriitorii iugoslavi.

In concluzie, articolul din „Lupta de clasă" subliniază că realismul socialist s-a dovedit și se dovedește unica metodă de creație artistică în stare să dea artei contemporane posibilitatea de a ține pasul cu marea noastră epocă.

*

In același număr al revistei „Lupta de clasă" a apărut și articolul „Cu privire la unele studii despre folclorul literar", semnat de Ileana Vrancea. Articolul precizează că orientarea ideologică a studiilor folclorice constituie o problemă însemnată a culturii actuale. Evidențiind rezultatele obținute în ultimii ani, se constată totuși că în acest domeniu se manifestă o serie de deficiențe serioase. O problemă principală este aceea a atitudinii față de valorificarea critică a moștenirii folclorice. Indeplinirea acestei sarcini științifice este strîns legată de combaterea teoriilor mistico-reacționare despre folclor. Fără lichidarea definitivă a balastului ideilor putrede ale folcloristicii „gîndiriste", care a creat o imagine falsă și antinațională a folclorului romînesc, otrăvind ani îndelungați conștiința tineretului cu mistica bizantinizantă și șovinismul sălbatic — nu este posibilă dezvoltarea folcloristicii științifice.

Articolul critică diferite studii consacrate valorificării activității unor cercetători cu merite însemnate în folcloristica romînească, dar a căror orientare ideologică prezintă aspecte contradictorii. Preluarea în bloc a vechilor teorii reacționare despre folclor, care au servit interesele de clasă ale burgheziei și moșierimii, este o gravă abatere de la analiza științifică (este citat ca un exemplu un articol al lui I. C. Chițimia, din revista „Studii și cercetări de istorie literară și folclor" nr. 1—2/1957, articol consacrat lui Alexandru Lambrior).

Neglijarea studierii folclorului în lumina condițiilor economice, a relațiilor de clasă, în lumina dezvoltării istorice a poporului romîn, a permis ca în unele studii să pătrundă ecourile vechilor teorii care căutau în folclor cu exclusivitate rămășițe de primitivism, un fond mistic de superstiții și înapoiere. In „Lupta de clasă" se arată că fenomenul folcloric nu poate fi studiat în mod științific decît în strînsă legătură cu fenomenele social-istorice, decît aplicînd ferm criteriul marxist de apreciere a literaturii populare. In încheiere articolul arată că o condiție esențială pentru îmbunătățirea continuă a activității folcloristice o constituie asigurarea orientării ideologice marxiste a acestei activități, lupta împotriva oricărei influențe a ideologiei burgheze.

CRONICAR

SOCIAL ȘI ETIC

In romanul „Cuscrii", Alecu Ivan Ghilia dezbate o vastă problematică etică, evenimentele sociale și politice fiind înfățișate și analizate sub aspectul lor moral, din perspectiva unui om nou căruia îi repugnă minciuna și falsul și care luptă pentru instaurarea unui climat de puritate sufletească, de cinste, de încredere reciprocă și colaborare în spiritul epocii socialiste.

Conflictul dintre frații Istrati — ca și cel dintre frații Huțulea, din nuvela cu același titlu — e social, dar și etic. Social, fiindcă Petre Istrati a fost toată viața sa exploatat și batjocorit de fratele său, preotul, înscris la legionari, și îl urăște pe acesta ca pe un exploatator. Etic, fiindcă Petre, care niciodată nu putuse concepe să se împace cu mîrșăvia preotului, luptă acum împotriva ei, împotriva acestei etici a egoismului și a nepăsării. Rezistența sa la șantajul bătrînului Miron e o primă etapă a acestei lupte, soldată cu o primă victorie; desolidarizarea sa publică de preot, a doua victorie; plecarea Ilenei — oricît de tragică ar fi — marchează însă biruința definitivă a lui Petre asupra fratelui legionar, fiindcă plecarea aceasta a pus capăt atmosferei de minciună pe care Petre se făcea că o acceptă și care era favorabilă preotului. Liniștea căminului s-a destrămat pentru o vreme, dar pacea care se va restabili va fi trainică, căci orice posibilități de reconciliere au fost înlăturate.

De altfel, Ghilia urmărește atent însăși evoluția etică a lui Petre Istrati care, dintr-un om umil, acceptînd în tăcere batjocura, devine, sub influența evenimentelor — un om demn. Petre care înainte se resemna să fie considerat prostul familiei, suferă acum cînd bătrînul Miron îi aruncă această insultă și își manifestă revolta (chiar dacă nu zgomotos); mai tîrziu îl silește — prin vorbele și acțiunile sale — pe tatăl său să-l respecte ca pe un om ce și-a dobîndit propria sa esență, ca pe un om care, pînă mai ieri, era nevoit să joace un rol ce nu i se potrivea.

Dușmănia dintre familiile Istrati și Marchidan are cauze sociale, dar și un substrat etic corespunzător.

Petre Istrati vrea să intre în colectivă nu numai pentru avantajele ei economice, dar și pentru cele morale, pentru noul climat pe care-l va instaura în viața satului. Nu poate suporta însă discursul demagogic al lui Gavrilă Marchidan, ipocrizia, ca și ifosele sale de șarlatan, amenințînd frumusețea acestei vieți noi.

Antagonismul dintre colțosul Airine, fost argat, și mierosul Bursuc, fostul său stăpîn, are — cum vom arăta mai jos, cînd ne vom ocupa de cazul Aspasiei — și o coloratură etică; de asemeni, cel dintre Airine, secretarul organizației de bază sătești, om simplu și cinstit, devotat pînă la capăt idealului său, și instructorul Marchidan, intrigant în stare să calce și pe cadavre numai ca să parvină.

Dacă mijlocașul Maftei Zvorîșteanu, tinzînd spre chiaburie, se ține departe de colectivă, aceasta se datorește nu numai poziției sale de clasă (căci și Istrati e mijlocaș), nu numai încîlcitelor sale socoteli matrimoniale, dar și faptului care decurge de aci, că nu concepe să nu înșele, că nu poate înțelege omenia. Brutalitatea cu care a pedepsit-o pe Zenovia pentru „păcatul" ei din tinerețe, ura cu care-l alungă pe Mitriță, sălbăticia cu care-și bate soția (Mitriță își amintește, la un moment dat cum, copil, revoltat de chinurile la care Maftei o supusese pe maică-sa, s-a năpustit cu cuțitul asupra tatălui său) — sînt tot atît de caracteristice pentru definirea profilului său moral, ca și tendința lui de a face speculă sau de a-i înșela pe viitorii colectiviști. Soția, copiii, nu valorează în ochii lui mai mult decît niște obiecte oarecari.

In relațiile sale față de copii, el nu se deosebește cu nimic de preotul Istrati care a părăsit-o pe Ileana, de Bursuc care a nenorocit-o pe Aspasia. Căci nefericita Aspasia, care sfîrșește printr-o tentativă nereușită de sinucidere, nu este o depravată. Condițiile sociale, pe care ea vrea să se răzbune, au determinat-o să apuce această cale și au dus-o la pierzanie. Aspasia l-a iubit sincer pe Ion și, în ciuda mizeriilor pe care i le face, continuă în fond să-l iubească. Tatăl ei a silit-o să o rupă cu dînsul. El a prostituat-o, după ce, căsătorind-o cu un prostălău ca Octav Vițelaru, pe care fata nu-l iubea și nu putea să-l iubească, i-a arătat că farmecele ei feminine pot fi fructificate materialicește. Cînd Ion, care-și terminase armata, a venit la cîrciumar să-și ceară simbria, Bursuc, ca un proxenet experimentat, i-o arată pe Aspasia și-i replică: — Uite banii, ți i-ai mîncat singur.

Revoltîndu-se împotriva vieții, ea n-a decăzut într-atît încît să facă din dragoste un tîrg murdar, dar — cu aprobarea tacită sau chiar cu încuviințarea directă a tatălui ei, care-și urmărește astfel propriile sale mobiluri — își bate joc de toți bărbații, cochetînd cu toți, dăruindu-se fără jenă, cui îi place. Experiența cu Costin Marchidan îi demonstrează însă că nu ea este cea care își bate joc de bărbați, că, de fapt, bărbați de teapa lui Costin o batjocoresc pe dînsa, ca pe o tîrfă. Tragedia vieții pe care o duce îi apare atunci în toată amploarea și profunzimea ei. Incearcă singurul gest — după opinia ei — salvator: sinuciderea.

Soarta Aspasiei devine astfel un rechizitoriu la adresa unei societăți și a unei clase care batjocorește dragostea și frumusețea, le transformă în obiectul unui tîrg murdar. Destinul Ilenei, ce se desfășoară pe alte planuri, aduce noi argumente în acest proces dresat burgheziei.

Soarta Aspasiei dă o coloratură etică conflictului dintre Ion Airine și Bursuc. Ion urăște în Bursuc nu numai pe chiabur, dar și pe omul care i-a sfărîmat dragostea și i-a prostituat iubita.

Ion Airine, ca și Petre Istrati, sînt purtătorii unei alte etici, noi. Felul cum se comportă Petre cu Ileana, care nu e fiica lui, grija pe care o poartă el fetelor Pintelei, e o replică la felul cum se comportă preotul, Bursuc și Zvorîșteanu cu copiii lor. Relațiile dintre soții Airine nu pot fi comparate cu cele dintre soții Marchidan. Comuniștii — cu și fără de partid — creează un nou climat etic, stabilesc noi raporturi umane, bazate pe dragoste și încredere tovărășească, între părinți și copii, între soți — aceasta e una din ideile prețioase ale cărții.

Abordînd probleme de etică socialistă, Alecu Ivan Ghilia — chiar dacă nu urmărea această finalitate — dă o ripostă puternică teoriilor etice la modă în Occident. Romanul său este într-un fel și o replică la adresa solipsismului sufletesc protesat de existențialiști.

Ion Airine, cînd își simte sufletul apăsat de greutatea nedreptății comise de Costin Marchidan prin trecerea lui Petre Istrati în rîndurile chiaburilor, nu poate rămîne singur, simte nevoia să se ducă la tovarășul său Andrei, care și el e chinuit de aceleași suferințe și care știe că Ion va veni la el, ori că el se va duce la Ion. Stau unul lîngă altul pe prispă, își fumează țigările în întunericul nopții și, comunicînd fără cuvinte, în tăcere, suportă durerea mai lesne.

— Imi pare bine c-ai venit Ioane.

— Nu știu... Parcă m-am mai ușurat, zîmbi Ion și deveni încurcat și sfios.

Ambii, pe rînd, se duc la Istrati, nu-i vorbesc nimic, sau îi vorbesc încurcați despre altele, dar Istrati și fiecare dintre ei se simt mai ușurați.

Ei nu sînt singuri, simt nevoia să comunice la bucurie ca și la necaz, fiindcă, în mare, au cu toții aceleași năzuinți și trăirile puternice se cer împărtășite — iată mesajul nostru, mesajul cărții lui Ghilia. De asta ei vor să muncească uniți și să trăiască uniți. Desigur, comuniunea aceasta nu trebuie confundată cu nudismul sufletesc, cu etalarea deșănțată a tuturor trăirilor — specifică tot individualiștilor — și Ghilia sugerează existența unui simțămînt de pudoare care domină această comuniune și care e semnul unei autentice distincții sufletești.

Prin adîncimea problematicei etice — reflex al conflictelor sociale — romanul „Cuscrii" se înscrie printre lucrările profund originale, valoroase ale literaturii noastre noi.

Eugen LUCA

---

cărți

I. BUDAI-DELEANU:

„Țiganiada"

Ediția a II-a a Țiganiadei, apărută la E.S.P.L.A. în colecția „Biblioteca pentru toți" (vol. I și II) — prezentînd, ca și ediția din 1953, textul versiunii a doua a poemei — îngrijită și cu un glosar de J. Byck, marchează un moment deosebit în exegeza acestei opere, prin studiul introductiv semnat de Paul Cornea.

Dacă cercetătorii mai vechi și-au adus aportul lor fie în elucidarea unor probleme de istoriografie literară (N. Iorga, G. Bogdan-Duică), fie pe linia editării poemei (Petre V. Haneș, Gh. Cardaș, Em. C. Grigoraș), ei au trecut sub tăcere satira politico-socială conținută și, sub influența criticii estetizante, au subapreciat valoarea artistică a operei.

Studiul lui Paul Cornea constituie un remarcabil efort de analiză integrală, cercetînd cu competență planurile multiple și implicațiile sociale profunde ale acestei opere fundamentale a literaturii romîne.

Prefațatorul face de la bun început o distincție — susținută apoi printr-o analiză paralelă a pozițiilor corifeilor „Școlii ardelene" — și care ni se pare esențială pentru înțelegerea omului și operei. Deși se încadrează în acest curent, Ion Budai-Deleanu face figură aparte prin orientarea raționalistă a gîndirii, emancipată de sub tutela teologiei, prin concepția laică despre morală și prin preferința pentru beletristică — deși a dat lucrări valoroase și pe plan științific. Intrupînd pe de o parte idealul umanist al Renașterii și tendințele iluminismului francez și ale raționalismului pe de altă parte, Țiganiada cuprinde cu o privire critică toate instituțiile vremii, relevîndu-le racilele. Morala religioasă, ideologia feudală obscurantistă, sînt înfățișate ca forțe care frînează progresul, împiedicînd dezvoltarea firească, armonioasă a omului și evoluția sa spre mai bine. Clerul și nobilimea intră cu precădere sub unghiul satirei pline de vervă a scriitorului.

Paul Cornea rezervă un spațiu larg analizei măiestriei poetului, relevînd cu minuție arsenalul bogat, modern, de mijloace și procedee proprii lui Ion Budai-Deleanu. Contribuția prefațatorului pe planul acesta este deosebit de valoroasă.

Operă de bază a literaturii romîne, contrastînd ca valoare și maturitate cu începuturile noastre literare, Țiganiada ne apare astăzi și ca o pledoarie pentru integritatea și demnitatea umană.

Mircea POP

L. BALOGH „Moș Nae din Doinești"

DELAVRANCEA:

„Scrieri alese"

Cele două volume de „Scrieri alese" din Delavrancea sînt binevenite. Se știe că mai toate culegerile de pînă acum din valorosul scriitor sînt sărace, parțiale, nesatisfăcătoare. Ingrijitorul ediției recente (pe coperta a doua scrie: „Ediția a fost îngrijită în redacția de literatură romînă clasică de tov. Elena Beram") a căutat să alcătuiască o culegere mai bogată și mai reprezentativă decît cele de pînă acum. La o sumară cercetare ne dăm seama că la baza antologiei stau cîteva criterii sigure: prezența în volum a celor mai reușite piese din punct de vedere artistic și mai reprezentative pentru concepțiile scriitorului.

Vom reproșa totuși ediției absența oricărui studiu sau articol din Delavrancea. Aceasta cu atît mai mult cu cît scriitorul a adus pe acest tărîm contribuții substanțiale care au avut ecou nu numai în vremea în care au apărut, dar și după aceea. Ne gîndim la „Estetica poeziei populare", la „Doina", la „O familie de poeți", din care puteau să fie date măcar fragmente, cu atît mai mult cu cît ele sînt sistematic omise din edițiile lui Delavrancea, deși sînt indispensabile înțelegerii și interpetării creației scriitorului. Ediția recentă, intitulată „Scrieri alese" și nu „Opere" sau „Nuvele și povestiri", avea prilejul și chiar obligația să le includă. Nu putem, de asemenea, decît să regretăm că o ediție, concepută la un nivel ridicat, ca cea pe care o discutăm, nu cuprinde măcar un minimum de bibliografie.

„Scrieri alese" ale lui Delavrancea sînt precedate de un studiu introductiv al lui Al. Săndulescu. Studiul reprezintă de fapt reluarea și completarea prefeței la culegerea de „Nuvele și povestiri" din 1956 (B.p.t.). Prefața din 1956 a fost întregită cu o biografie a lui Delavrancea și o analiză a creației dramatice. Informat, cercetînd cu măsură și subtilitate proza lui Delavrancea, studiul lui Al. Săndulescu înseamnă o contribuție valoroasă în exegeza lui Delavrancea. Este demnă de menționat delimitarea curajoasă și întru totul justă, între creațiile de valoare ale scriitorului, rod al criticii sociale ascuțite și al cunoașterii vieții și istoriei poporului ca „Parazițiii", „Sultănica", „Apus de soare", etc. de cele în care se fac sensibile concesii curentelor literare decadente și filozofiei idealiste („Trubadurul", „A doua conștiință", etc.).

Față de aceste laturi cu totul lăudabile, care recomandă călduros studiul, ne exprimăm nemulțumirea pentru graba cu care Al. Săndulescu a trecut peste teatrul lui Delavrancea. Un singur fapt e grăitor: prozei i se acordă peste 30 de pagini de analiză, pe cînd creației dramatice doar 4.

Ediția recentă de „Scrieri alese" din Delavrancea e utilă cercetătorului și, mai ales, cititorului.

I. COLIBAȘI

PROBLEME ale tinerilor scriitori

Una din ideile referatului tovarășului Mihai Beniuc „Literatura de actualitate și partinitatea în literatură", ținut la ședința lărgită a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor din 27 ianuarie a.c., se referă la sarcinile criticii noastre marxiste de a promova literatura de actualitate. In sprijinul acestei idei vreau să pun în discuție o chestiune care mă preocupă de mai multă vreme. Și anume: cum dezbat, ori cum nu dezbat criticii literari problemele legate de literatura de actualitate scrisă de o largă categorie de tineri scriitori.

E nevoie la început de o precizare. Nu mă refer în cazul de față la acei scriitori, tineri ca vîrstă, care s-au afirmat durabil în frontul nostru literar, care s-au consacrat — cum s-ar zice — cum e cazul lui Titus Popovici, Alexandru Andrițoiu, Alecu Ivan Ghilia etc. și ale căror lucrări revin pe bună dreptate mai des în discuția criticii literare. Nu mă refer aici nici la tinerii care sînt la începutul începutului, în privința cărora încă nu se pot formula certitudini. Mă refer în cazul de față la o categorie largă de tineri prozatori și poeți, a căror vîrstă se cuprinde cam între 25 și 35 de ani, care străbat o perioadă de formare a personalității lor literare. In general, ei sînt binecunoscuți cititorului de literatură. Din punct de vedere editorial ei sînt la primele volume, sau, în orice caz, la primul volum. Intre ei amintesc pe Dumitru Radu Popescu, Nicolae Țic, Eugen Mandric, Ștefan Ioneș, Nicolae Stoian, Ion Gheorghe, Ioan Horea, Florența Albu, Vasile Rebreanu, Gheorghe Tomozei, Ion Lăncrănjan, Domokos Géza, Paul Schuster, Dionisie Șincan, Nichita Stănescu, Ion Hobana, Vasile Căbulea, Romulus Rusan, Fănuș Neagu, Rusalin Mureșan și încă mulți alții (ordinea nu indică nici un fel de criteriu valoric).

Caracteristic pentru acești tineri prozatori și poeți este că au dovedit de mult și cu prisosință că au talent, că au perspective certe de a deveni scriitori valoroși. Lucrările pe care le publică, în general scurte și de actualitate, sînt de reală valoare artistică, militînd cu pasiune pentru ideile Partidului.

Ceea ce mi se pare ciudat este că despre evoluția acestor scriitori tineri, criticii literari scriu foarte puțin. De ce oare? Poate sînt explicații. Ei n-au dat încă acea carte mare care să atragă atenția criticilor literari în mod deosebit, iar pe de altă parte nu sînt nici ceea ce se numește „o descoperire", „o tînără mlădiță". Dacă reținerea criticilor ține de atari raționamente, e rău. Tinerii prozatori și poeți despre care vorbesc sînt scriitori în plină formație. Prin structura lor, prin formația lor, prin autobiografia lor spirituală, ei scriu despre socialism. Evoluția lor ar merita urmărită cu perseverență. E plină de învățăminte. Imi vor replica unii tovarăși că în general se scrie în presa de specialitate despre cărțile lor — o recenzie, o notă, uneori chiar o cronică literară. Adevărat. Eu militez însă și pentru încă ceva. Dincolo de articole disparate, dincolo de consemnarea unor apariții, să se scrie articole de sinteză, în care să fie urmărită o evoluție, studiat un profil. Scriitorii tineri despre care vorbesc doar activează în literatura noastră cam de cinci, șapte, zece ani. In acest răstimp s-au sedimentat idei cu privire la literatura produsă de ei, cu privire la pericolele care îi pîndesc. E nevoie să fie exprimate public aceste idei, pentru a-i ajuta efectiv. Să nu se teamă criticii literari că scriind despre aceste drumuri literare, articolele lor nu vor avea o ținută teoretică înaltă. Nu ne poate fi indiferent dacă drumul acestor scriitori tineri către literatura realismului socialist evoluează drept, ori în zig-zag.

Cîteva exemple. Despre Vasile Rebreanu, de pildă, nu s-a scris niciodată nici un articol de analiză, deși acest tînăr și talentat prozator a publicat numai în anul trecut aproximativ 15—20 de povestiri în „Tribuna", diferite ca tematică, variate ca modalități literare, inegale ca realizare. Ce fel de povestiri scrie Vasile Rebreanu? Nu se știe precis.

Dionisie Șincan emite la posturile noastre naționale de radio, cam de 7 ani, povestiri, schițe și reportaje. A tipărit două cărți — una de povestiri, alta de reportaje. Nu s-a scris nici un articol analitic despre munca lui literară. S-a întrebat oare cineva dacă în cazul lui Dionisie Șincan într-adevăr „verba volant"?...

Lui Ion Lăncrănjan, care a publicat în 1954 — mi se pare — pentru întîia dată un fragment de nuvelă, un critic tînăr i-a spus categoric că-i un scriitor naturalist. Așa a rămas. De atunci nimeni nu i-a mai spus nimic. Tînărul prozator s-a închis în cochilia lui și a lucrat, cum s-ar spune, pe cont propriu, sprijinit mai mult de propriile sale resurse morale. Are acum gata un roman de actualitate, la care a scris mai mulți ani și un volum de nuvele și povestiri, dintre care unele publicate în reviste. Un sprijin oferit pe parcurs de critica literară ar fi fost binevenit, folositor.

Exemplele s-ar putea desigur înmulți. Nu e cazul. Important mi se pare să se pornească la o muncă concretă, organizată, pentru a lichida această situație. Care ar fi modalitatea concretă? Inițiativa trebuie să vină mai ales din partea redacțiilor revistelor literare. Bine ar fi dacă una ori mai multe reviste („Luceafărul", de pildă, ori „Gazeta literară") ar inaugura o rubrică permanentă, intitulată eventual „Profiluri de tineri scriitori", la care ar fi solicitată colaborarea unor critici literari vîrstnici și tineri, care să examineze cu seriozitate și competență acest peisaj tînăr al literaturii noastre, sintetizînd o seamă de drumuri literare, prin scrierea unor articole de analiză, gen medalion. Nu din dorința de a lăuda, de a da certificate de bună purtare tinerilor scriitori vine această sugestie, ci din necesitatea imperioasă de a-i ajuta, de a le impulsiona avînturile pe drumurile cele mai drepte care duc către literatura realismului socialist, pentru a sluji în cel mai înalt grad lupta Partidului nostru pentru construirea socialismului.

Pop SIMION

Paranoia în beton armat

LA 17 SEPTEMBRIE 1958, în ziarul varșovian „Glos Pracy" a apărut o știre cu următorul conținut: „Senzație la Rucian". „Chiar după întreruperea curentului electric în toată fabrica, ba chiar și în tot orașul, cazanele de aburi ale fabricii au continuat să curenteze. In legătură cu aceasta, la Olsztyn circulă cele mai fantastice zvonuri. Se spune că izvorul de energie este fostul oraș subteran al lui Hitler de lîngă Ketrzyn. Cablurile fostului cartier general fascist se leagă cu Szeroki Bor. Oare agregatele subterane și-au reluat activitatea după atîția ani?"

In aceeași zi, am plecat spre Ketrzyn, un orășel din fosta Prusie Orientală, în regiunea lacurilor mazuriene, în apropierea căruia se spunea că există încă orașul subteran de unde, vreme de patru ani, Hitler a condus operațiunile de război ale armatelor fasciste. Șoferul nostru, un varșovian neumblat prin aceste locuri, se oprea la fiecare răscruce de drumuri și apostrofa pe cineva nevăzut, impacientat de nepotrivirea dintre denumirile înscrise pe indicatoare și cele din harta sa.

— Iarăși mi se pare că am luat-o razna!... Al naibii labirint! Și întindea harta sub volan, pe genunchi, apoi peste primii ochelari așeza alții „de citit" și înjura, cu năduf, nepotrivirea. Harta lui, editată imediat după terminarea războiului, purta încă denumirile prusace ale acestor locuri, în vreme ce indicatoarele de circulație de azi aveau înscrise numele poloneze ale satelor și orașelor, așa cum acestea fuseseră botezate cu secole în urmă, înainte de a fi fost răpite Poloniei de către prusaci.

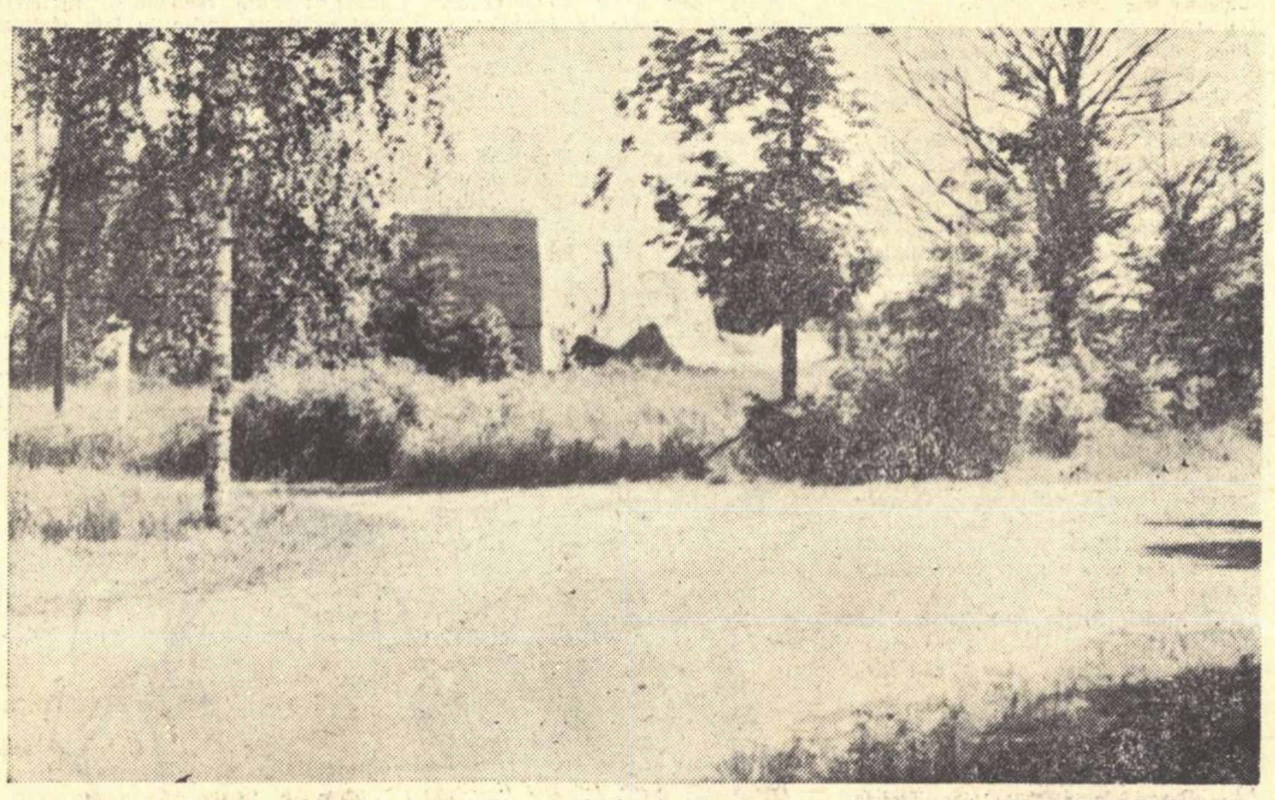

Astfel de șosele asfaltate, netede ca oglinda, duceau spre paranoicul oraș de lîngă KETRZYN

Dincolo de Ketrzyn ne-a fost mai ușor să găsim drumul. Oamenii erau familiarizați cu ciudata și misterioasa prezență de pe locurile lor așa că, întrebați, răspundeau într-un fel destul de original:

— Unde vreți să ajungeți? La Hitler sau la Goering?

— Dar ce, există și vreun oraș al lui Goering?

— Da, unul mai mic, tot subteran, dincolo de pădure. De altfel sînt legate între ele, printr-o autostradă. Pentru cartierul cel mare urmați drumul acesta, apoi la dreapta, înainte, din nou la dreapta... stînga... dreapta... etc.

Ne-am considerat în apropiere cînd am descoperit că ogrăzile satelor sînt împrejmuite cu ceva ciudat, o plasă de sîrmă pe care atîrnau un fel de frunze de diferite culori. Am oprit, am cercetat, am întrebat.

— E plasă de camuflaj; de la Hitler — ne-a spus un gospodar.

— Mai e departe pînă acolo?

— Păi, sînteți ca și ajunși. In pădurea din față.

Frunzele artificiale erau făcute din masă plastică.

— Existau chiar copaci întregi artificiali. Apoi, peste pădurea naturală, Hitler mai crease încă una... din plasă cu frunze de țiplă... Acum îi bună la orătănii. Toate satele și-au făcut împrejmuiri din ea.

Plecăm.

— Hei, luați sema, mai sînt încă multe mine. Nu-s nici două săptămîni de cînd una i-a hăcuit vaca lui Woiciech...

Intrînd în pădure, descoperim o șosea de beton, netedă ca oglinda. Pornim de-a lungul ei. Pe alocuri, în stînga și în dreapta, lăsăm în urmă cazemate sfîșiate de explozii. Deodată ne trezim în fața unui luminiș fantastic. Coloși suri, informi, beton și oțel, oțel și beton în cantități de ordinul zecilor de mii de tone, străjuiesc locul. Aici a fost cartierul general al lui Hitler în timpul operațiunilor militare din răsărit. Lumea îl credea la Berlin, dar Führerul de jalnică amintire trăia aici, într-un fund de provincie neconsemnat pe hărți, într-un oraș subteran ridicat din spaimă, panică și ambiție morbidă.

40 de cazemate de dimensiuni nemaiîntîlnite sparg pe o distanță de cîteva zeci de hectare pădurea de la Ketrzyn cu cenușiul lor mut și rece. Șosele de beton le leagă cu aeroportul părăsit și gara tainică, ea însăși o ciclopică închegare de beton și oțel pe care explozii de o potență uluitoare au răvășit-o ca pe un castel de nisip.

O colosală dar inutilă cheltuială de energie umană și materială s-a materializat în aceste piramide ale secolului XX, rămase ca cel mai potrivit și mai simbolic monument al paranoicului Führer. Giganții de beton și oțel se ridică mult deasupra pămîntului, uneori la cîteva zeci de metri, dar și mai mult se afundă în adîncurile pămîntului, acolo unde se spune că zace un întreg oraș subteran, misterios și plin de tenebre, inundat de apele lacului învecinat.

Șoferul nostru e precaut, rămîne întotdeauna în urmă sau se oprește alături. Calcă pe locuri unde vede urma unei călcături anterioare și ne previne că moartea ne pîndește la fiecare pas. Unul din ofițerii geniști, participant la operațiunea de deminare a acestor terenuri, i-a povestit că densitatea cîmpului de mine de-aici era uluitoare.

Nemții au fost deosebit de pedanți chiar în așezarea minelor. Unul din geniștii polonezi a descoperit că minele sînt dispuse cu o preciziune matematică, la distanțe strict egale. Și-a confecționat o măsură luată după distanța dintre mine și fără a mai cerceta cu detectorul, a început să dezgroape minele nemțești, cu repeziciune. Numai o singură dată nu a reușit să-și egaleze cu preciziune dușmanul... După accident, s-a constatat că mina fusese la aceeași distanță, dar că genistul măsurase greșit și în loc să înfigă lopata alături, a lovit focosul.

— „Sesam deschide-te!" — am strigat noi zadarnic în fața colosilor cenușii. Totul rămînea mut și încremenit. Un beton deosebit, ciment și mozaic mărunt de granit și bazalt topite într-o masă compactă, densă ca stînca. Oțelul de calitate superioară, aproape inoxidabil, căci ploile a 15 ani abia l-au înroșit puțin fără să-i știrbească netezimea. Piramidele lui Hitler, dintre care lipsește doar enigmaticul sfinx, rămîn mult mai enigmatice decît cele știute de noi pînă acum. Armida secolului nostru ar trebui să-și înarmeze Tezeusul cu cîteva mii de tone de trotil și un ghem de nylon pentru a-l ajuta să se descurce în labirintul de aici. Trecem de la o cazemată la alta, ne cățărăm, încercăm să pătrundem prin fisurile și defileurile tăiate de explozii, dar nu facem decît să ne învîrtim în loc, la suprafață, neputînd străbate decît cu imaginația zidurile groase. Totul a fost în așa fel aruncat în aer, încît nicăieri nu se poate descoperi vreo cale de pătrundere în adîncuri. In cîteva locuri, scări misterioase coboară în întuneric, pentru ca deodată trecerea să fie barată de un zid în care loviturile se înfundă fără nici un ecou. In cavernele de beton născute prin fantastica răsturnare a colosilor, au apărut stalactite și stalagmite, veacul așterne peste orașul mort pecetea sa de vechime și uitare, iar natura îl preia în stăpînirea sa. Intre țurțurii pietrificați, barele de oțel se despletesc într-o încîlceală informă, rămase așa după ce exploziile le-au smuls din trupul de beton. Deasupra, aninate de crengile brazilor sau de crestele cazematelor, se clatină cîte un crîmpei de rețea cu frunze din masă plastică. Sub această floră artificială, între nesfîrșite spirale de sîrmă ghimpată, încercăm să găsim ceea ce speră oricine dintre puținii vizitatori ai acestor locuri: drumul în subteran. Dar totul e zadarnic. Numai canalele de ventilație care străbat pereții răsturnați ai cazematelor și, ici-colo, săpăturile unor temerari care, în căutarea căii spre adîncuri, se mulțumesc cu cîteva tuburi de canalizare, ne încredințează că undeva, dedesubt, a existat și „altceva".

Căutăm cu înfrigurare. Șoferul e de-a dreptul speriat, ne spune că știe ce e războiul, să fim atenți pentru că există mine în cutii de sticlă sau de masă plastică ce nu pot fi semnalate de nici un detector... că în pereți pot fi mine acționate de celule fotoelectrice... că e mai bine să luăm cu noi un cîine și să-l punem să meargă înaintea noastră... Ridem. Ziua se bucură de mult soare; nu se moare într-o astfel de zi!

In spatele celei mai mari cazemate, între tufișuri de liliac și mesteceni, în loc de intrare în subteran, descoperim un cimitir cu pietre funerare din 1940—1944, toate de aceleași dimensiuni, făcute într-o singură formă. Aici zac cei ce știau...

Cei ce au clădit subteranul oraș — cîteva mii, poate chiar zeci de mii de oameni, au dispărut. Incă în 1936 Hitler a început să clădească aci viitorul sediu al comandamentului pentru războiul cu Uniunea Sovietică. In toiul verii lui 1936, pe zidurile caselor din orașul Elblag au apărut afișe cu următorul conținut: „Direcțiunea SS și a poliției angajează imediat maiștri zidari, electricieni, tîmplari, instalatori, betonieri, specialiști în beton de mare presiune și alți meșteșugari". S-au prezentat peste o mie de oameni. Li s-au dat să semneze contracte atrăgătoare, apoi au fost încărcați în vagoane și aduși la Ketrzyn, în pădure. In același timp au început să sosească transporturi cu deținuți din Germania. Pădurea a fost împrejmuită cu sîrmă ghimpată, satele din apropiere au fost „curățite" de populație civilă. Singurul autobus civil care mai trecea pe șoseaua din pădure avea ferestrele vopsite în negru, iar pasagerii lui trebuiau să poarte „Passierschein"-uri speciale. Zi și noapte, timp de cîțiva ani, la peroanele gării din pădure se descărcau trenuri întregi de mărfuri. Au fost aduse motoare electrice și dinamuri, armament și munți de saci cu ciment. Soseau vagoane de echipament tehnic și instalații. Dar nimeni nu a văzut să plece de acolo, înapoi, vreun vagon cu oameni. Astăzi, oriunde în orașul mort al lui Hitler, pot fi întîlnite morminte. Anonime, invadate de tufișuri, ele rămîn mute. Presărate prin pădure, ele sînt străjuite doar de tăblițele aruncate de geniști: „Stai! Pericol de moarte!".

Una din piramidele de beton armat care îl „adăpostea" pe Hitler.

Cînd bîrlogul subteran a fost gata, în ajunul declarării războiului antisovietic, Hitler a invitat grupul de ingineri constructori, singurii inițiați în tainele Ketrzyn-ului, la el la masă, la Berlin. Aveau să dea raportul de încheierea lucrărilor și să încredințeze Führerului cheile și planul secret după care lucraseră. Ii așteptau distincții și onoruri. Hitler le-a trimis chiar un avion special care a aterizat pe aeroportul proaspăt construit lîngă Ketrzyn. Emoționați de gestul generos al Führerului, inginerii s-au instalat în fotoliile comode ale aparatului și imediat avionul a decolat. La numai cîteva minute după aceasta, s-a auzit însă o explozie înfiorătoare. Avionul care îi ducea pe singurii cunoscători ai bîrlogului de la Ketrzyn, în toată complexitatea lui, se dezagregase. Explozia a fost atît de puternică, încît pe pămînt nu s-au mai găsit nici un fel de rămășițe.

Legenda în care elementul real s-a amestecat cu produsul celei mai înfierbîntate imaginații învăluie cazematele de la Ketrzyn. Se vorbește despre un sistem de pompe care trăgeau apa de băut de pe fundul lacului apropiat, sistem alimentat cu energie electrică dintr-o centrală care funcționa pe baza unui combustibil aproape inepuizabil. Se vorbește despre existența unui spital subteran utilat ultramodern, despre apariția din mijlocul lacului a unui turn metalic care, deschizîndu-se, lăsa să plutească o șalupă; se vorbește despre hangarele subterane de unde puteau decola avioane, apoi despre comori... Casieria Wehrmachtului, aurul jefuit de la milioane de victime, se spune că i-ar aștepta pe temerarii care vor dezlega taina Ketrzyn-ului... Neîndoielnic, tot ce se presupune a exista în subteran este doar produsul fanteziei. Dar nu puțini din satele învecinate cultivă aceste iluzii. „Terenul" asigură o bază solidă agrementelor. Pentru mișcarea uriașelor blocuri de beton care barează intrările, trebuia o sursă de energie corespunzătoare. Și unde duc canalele, tuburile de ventilație, cablul gros care pe alocuri iese la iveală și a cărui rezistență mărturisește capacitatea de a se transmite prin el mari cantități de energie? In fundul craterului unei bombe, la aproape 8 metri adîncime, apare masa netedă și mută a aceluiași beton armat din care sînt înălțate cazematele. Pe mari porțiuni, arborii tineri, în majoritate mesteceni, au fost plantați cu cutiile lor cu tot. Ce se ascunde sub rădăcinile lor?

Cutreierăm terenul strecurîndu-ne oriunde poate străbate un corp omenesc, chiar dacă e nevoie să se contorsioneze pentru asta ca un șarpe. Dar recunoaștem că toate scobiturile și fisurile din beton au apărut după explozie, că sîntem izolați de subteran prin premeditarea constructorilor care, ridicînd cazematele hitleriste, le-au înzestrat cu un ingenios sistem de autodistrugere.

Un sentiment sumbru, de teamă și oroare, te stăpînește tot timpul cît calci prin aceste locuri. Facem haz de frica șoferului, dar pasul ne e tot mai șovăitor; urmele unor explozii recente, care au sfîșiat trunchiurile cîtorva brazi, motivează pustietatea locurilor. Cîndva, sub flora artificială de aici, între cazematele ciclopice, se aflau baterii de artilerie, tancuri și motorizate. In fundul unei încăperi din subteran, invadate de apă pînă aproape de tavan, descoperim o stivă de obuze neexplodate. Ne retragem precauți. Teama are ochii mari. Zadarnic căutăm cheia acestor catacombe ale secolului XX.

Din documentele Wehrmachtului reiese că cheltuielile pentru construcția „Wolfschauze"-ului, cum era numit orașul cazemată de lîngă Ketrzyn, s-au ridicat la peste 30 milioane mărci. Pentru asigurarea securității, zona era împărțită în trei sfere circulare, adevărate centuri ale morții. Persecutat de mania urmăririi, isterizat de repetatele insuccese pe frontul antisovietic, fricosul Führer se pusese în gardă: orice ființă vie care pătrundea în cîmpul de acțiune al instalațiilor de distrugere de aici, era nimicită pe loc.

In pădurea de la Ketrzyn, ani de zile nu au cîntat păsările. Miile de mine de diferite tipuri îngropate sub frunziș, sutele de mitraliere gata de foc, celulele fotoelectrice pretutindeni prezente, microfoane care înregistrau orice zgomot și mișcare, trebuiau să asigure viața paranoicului Führer. Mic, cenușiu ca un șobolan, „Grofaz"-ul (prescurtarea titlului de „Grosster Feldherr Aller Zeiten" — cel mai mare conducător de oști al tuturor timpurilor) cum îl denumeau ironic în intimitate anumiți demnitari militari hitleriști, se strecura pe lîngă ziduri de la un gigant de beton la altul și dispărea în adîncul cazematelor. La 23 noiembrie, cu un an înainte de stabilirea la Ketrzyn, Hitler convocase toate căpeteniile unităților sale armate terestre și maritime și într-un lung discurs le declarase sentențios: „Ca factor hotărîtor trebuie să prezint persoana mea: este de neînlocuit. Sînt convins de forța capacității mele intelectuale și de hotărîrea mea... Eu am dus poporul german pe culmi... Am de ales între victorie și nimicire. Aleg victoria. Decizia mea este irevocabilă".

Dar decizia istoriei a fost alta.

La început, efemerice victorii: Austria, Cehoslovacia, Polonia, Franța, Iugoslavia, Grecia, Africa, Ucraina, Bielorusia, Crimeea; la orizont se profila Moscova. Dar aici, lanțul triumfurilor s-a întrerupt. De la sfîrșitul lui decembrie 1941, odată cu catastrofa iremediabilă de la Stalingrad, și pînă în 1944, cînd armatele sovietice treceau victorioase granițele patriei lor și procedau la eliberarea popoarelor subjugate, Herr „Grofaz" a primit veștile de pe front cu izbucniri isterice din ce în ce mai acute, pe care și le-a consumat aci, în cazematele de la Ketrzyn, pe care el le socotea invulnerabile. De aci, Hitler emitea ordinele criminale, aci primea rapoartele despre felul cum se desfășoară „lichidarea definitivă a problemei evreești" în crematoriile de la Auschwitz și Maidanek, aci, înconjurat de ciracii săi, hotăra soarta a sute de mii și milioane de oameni.

Tot aici, într-una din cazematele din pădure, a avut loc celebrul atentat de la 20 iulie 1944. După un șir de nereușite atentate la viața Führerului, socotit de un cerc din ce în ce mai mare de ofițeri superiori din anturajul său dement, o mînă de opoziționiști, care vedeau în îndepărtarea „Grofaz"-ului posibilitatea unei înțelegeri cu americanii și englezii în vederea salvării situației de pe frontul de est, au hotărît suprimarea lui Hitler. Brutus-ul nereușit al celui de al treilea Reich, locotenentul Clavis von Stauffenberg, a declarat imediat după atentat, jurînd că îl văzuse pe Hitler zburînd sfîșiat de explozie pe una din ferestrele barăcii răvășite: „Mort zace Cezarul! Fie doar ca succesorul lui să vină ca un Octavian al germanilor!" Dar cîteva ore mai tîrziu, toate posturile de radio fasciste transmiteau fără întrerupere, direct din Ketrzyn, discursul a ceea ce mai rămăsese din Führer: „Providența m-a scăpat de orice suferință trupească — spunea inviatul — așa că pot rămîne mai departe la postul de muncă care are drept scop victoria"

Cîteva zile mai tîrziu, la Berlin și apoi la Nürenberg, într-o vitrină sclipitoare, erau expuși pantalonii Führerului sfîșiați de explozie, în fața cărora SS-iștii depuneau cumplite jurăminte de răzbunare. Răzbunarea Führerului pe atentatorii nereușiți care încercaseră să-i grăbească sfîrșitul inevitabil, a fost cruntă. Contele von Stauffenberg, care după ce își lăsase sub masa consiliului militar de la Ketrzyn servieta cu bomba cu explozie întîrziată și după ce, trecînd prin cele trei zone de izolare datorită unui simplu vicleșug, zburase la Berlin pentru a anunța moartea Führerului, a fost imediat împușcat. Cîțiva participanți la complot și-au luat singuri viața, la cîteva ceasuri după atentatul nereușit, iar o întreagă galerie de căpitani, locotenenți, generali, ba chiar și căruntul și ambițiosul mareșal Witzleben, amestecați în complot, au fost executați din ordinul lui Hitler după un vechi tipic fascist, prin atîrnare în cîrlige de abator într-o pivniță din Plotzensee. Grabnicul proces și execuția lor au fost în întregime filmate și „jurnalul" a rulat chiar în ziua execuției la Ketrzyn, unde Hitler făcînd spume la gură, se delecta privindu-l pe generalul Erich Hoepner, emitătorul ordinului „Walkiria" (conform căruia întreaga putere în Reich avea să fie preluată de armată), zbătîndu-se în cîrligul care i se înfipsese în gît.

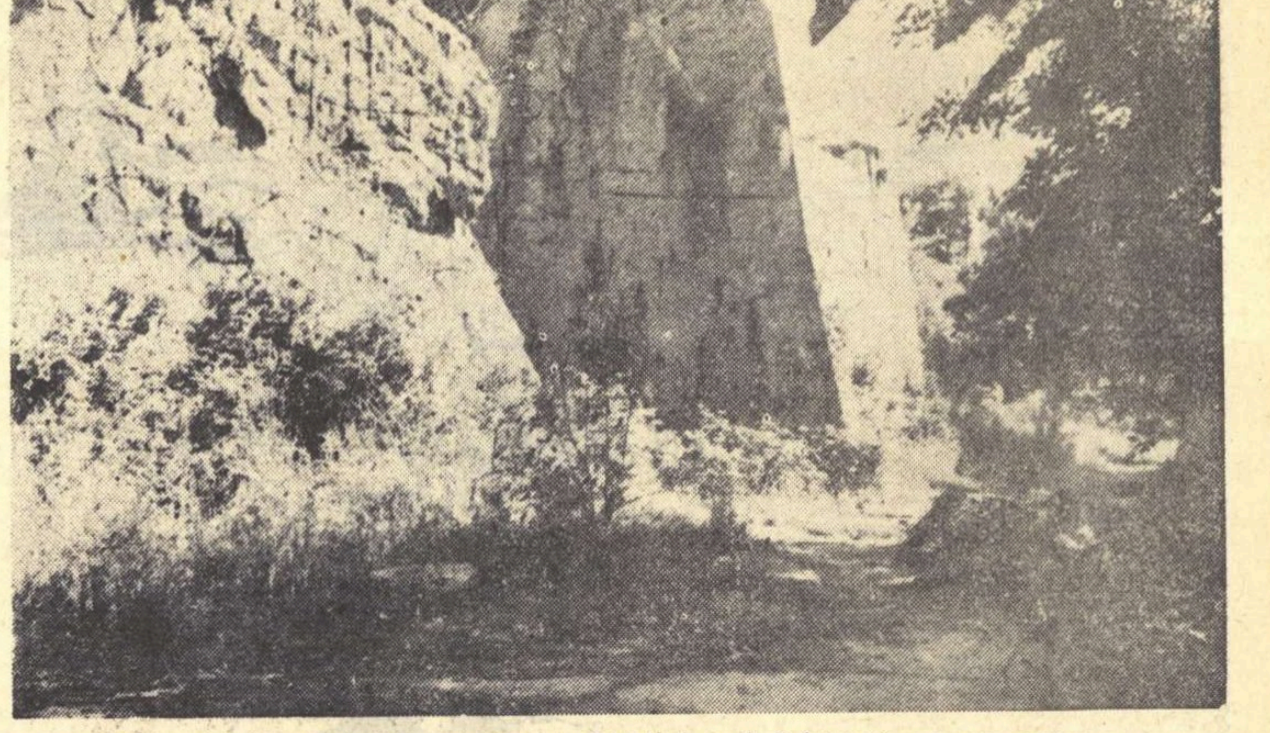

Sumbri și taciturni, coloșii de beton armat sfîrtecați de explozii formează un peisaj sinistru

„Cine e împotriva mea, pe acela îl nimicesc!" — a răcnit Führerul, complet ramolit de pe urma contuziei căpătate, către ofițerii superiori prezenți la macabra lecție cinematografică. „Leul deșertului", mareșalul Rommel, denunțat din exces de zel față de Hitler de către actualul comandant suprem al forțelor vest-germane din Pactul Atlanticului de Nord — Speidel, ca participant la pregătirea atentatului, a primit acasă, unde își petrecea convalescența după o rănire pe front, vizita a doi generali de încredere ai Führerului, care i-au prezentat din partea acestuia două procedee de a trece pe lumea cealaltă. O tabletă de cianură sau „Tribunalul special". In mașina care îl ducea sub escortă, Rommel a căzut de acord asupra primului procedeu. Oficial, s-a comunicat că moartea lui a survenit în urma rănilor provocate de dușman. In vremea aceasta, la Ketrzyn se juca ultimul act al tragicomediei al cărui regizor și interpret principal rămînea același „Grofaz".

După atentat, și odată cu apropierea vertiginoasă a armatelor sovietice de Ketrzyn, paranoicul Führer, încremenit de spaimă în orașul său de beton și oțel, puse să i se întreiască garda, să se mineze alți kilometri de zonă interzisă, să se pună peste ciclopicele cazemate alte mii de tone de beton armat. Retras într-un singur „Bunker" pe care acum îl vizităm încercînd — ca pretutindeni de altfel — să descoperim procedeul de înlăturare a blocurilor de beton care astupă intrările, trăia înconjurat de un număr restrîns de ciraci credincioși, capabili încă să-i suporte accesele de spaimă și furie, groaznica-i manie a urmăririi și spionării ca și accesele de megalomanie care îl făceau orb în fața hărților cu situația fronturilor și surd la glasul de tunet al artileriei sovietice din ce în ce mai apropiate. Loviturile decisive ale celor trei fronturi bieloruse date asupra Prusiei Orientale în toamna lui 1944 l-au constrîns pe Führer să-și părăsească „invulnerabilul" oraș și să fugă în vest. Exploziile care au urmat la Ketrzyn au cutremurat pămîntul. Mii de tone de trotil dispuse premeditat în galeriile și nișele special făcute în pereții catacombelor de beton, au mutat coloșii din loc, i-au despicat și-au stropșit la zeci de metri depărtare blocuri de beton pe care nu le-ar putea urni din loc cohorte întregi de locomotive, dînd astfel formă definitivă sinistrului monument al și mai sinistrului Führer. Pădurea artificială din sîrmă și masă plastică s-a prăbușit peste orașul sfîrtecat ca un decor de operetă. Apa lacului învecinat a inundat subteranele. In pădurea încremenită și pustie, doar minele perfide au rămas să amintească de acest fantastic oraș al „Grofaz"-ului, care numai cîteva luni mai tîrziu, cînd tancurile sovietice intrau învingătoare pe străzile Berlinului, se stropea singur cu benzină și își dădea foc.

Părăsim orașul mort după ce, naivi, am făcut contact între toate fișele și cablurile electrice pe care le-am zărit ieșind din pămîntul răscolit. Nicăieri, metalul ruginit nu a scos vreo scînteie. Orașul lui Hitler rămînea mort pentru totdeauna și niciodată, nimic nu îl mai poate reînvia...

Ioan GRIGORESCU

Fotografiile autorului.

O INTÎMPLARE LA GALAȚI

Am văzut placa de aur bătută în patru ținte de patru fruntași în producție, pe coasta primului cargou romînesc, cu prora încă amețită de spuma festivă a șampaniei.

Am văzut carcasele ruginii, înjghebate din plăci mari de oțel, sudate, fantomatice, cînd îți răsar înainte brusc, după cîte un colț, încremenite în văzduh, și parcă desculțe, cu talpa răstignită de bîrnele calei de lansare; vasele proaspăt vopsite, vesele, albe, roșii, forfota de pe punți, dinăuntru, urzeala de nedescurcat a țevilor, conductelor, cablurilor electrice, mulțimea atelierelor, secțiile de asamblare, confecție, unde se taie în oțel șabloanele de lemn executate în sala de trasaj...

Verificate de registrele internaționale de navigație, cărți în care sînt consemnate cu grijă datele unor îndelungi observații și experiențe maritime, motonavele noastre, remorcherele de 1200 HP., unele modernizate, făcute să navigheze printre sloiuri, navele cu instalații frigorifere pentru traversarea Ecuatorului, șlepurile, toate concepute și construite de tehnicieni romîni, au trecut de mult cu succes examenul fluviilor și mărilor.

Să le urmărești pas cu pas creșterea, de la ideea așternută pe un sul de hîrtie, pînă la vasul gata echipat, e un spectacol pasionant. Și nu știu de **ce, în puține locuri războiul** mi s-a părut mai absurd. Poate fiindcă nava trăiește, are un suflet al ei. Să trimiți la fund, cu o torpilă, în cîteva minute, un astfel de organism, o atît de trudnică și gingașă invenție! La asta mă gîndeam în sala de trasaj. Și mă gîndeam aici, pentru că în sala aceasta se naște, de fapt, nava. In ea i se hotărește soarta. Sau fiindcă în spațiul ei vast, luminos, pe dușumeaua planșetă, lungă de 50 de metri, lată de 15, cu anatomia vasului înscrisă în mărime naturală încrustată pe podeaua de lemn, ca urma unei fosile în calcarul stîncii — o disecție minuțioasă cu prora, flancurile, pupa despuiate într-un joc fluid de curbe, crescînd elegant pînă la amplitudinea maximă a **secțiunii maestre**, nume surprinzător, purtînd în el rezonanța proporțiilor de aur ale geometriei — am deslușit întîiul contact al inteligenței cu materia ce va fi supusă, menirea nobilă a geniului uman, creator.

Despre măiestria, tenacitatea constructorilor noștri navali de la Galați s-a scris mult. Ce se făptuiește acolo, îți aprinde într-adevăr fantezia, te umple de admirație și mîndrie. Dar ca să-ți dai seama de amploarea acestui șantier, trebuie să treci neapărat pe la biblioteca clubului cultural, să răsfoiești o monografie veche, cu fotografii — monografia fostelor „Șantiere Romîne de la Dunăre", întreprindere cu capital străin, ridicată pe locul așa-numitelor „Uzine de construcții mecanice și turnătoare de fier și bronz", înființate în anul 1893, cu un personal de 60 de lucrători plus o forță motrice de 12 C.P. Așa îi vei înțelege mai bine ritmul, puterea de producție.

Pozele te fac să zîmbești. „Vederi generale" luate de pe Dunăre — un șir de barăci și căsuțe de o șchioapă. O curte cu un car cu boi, așteptînd placid lîngă un morman de materiale. Un vas întors pe o rînă, cu o spărtură mare în burtă. Iar la un moment dat, un „instantaneu": într-un atelier, vreo zece oameni uimiți, pozînd neîncrezători înaintea cutiei cu mînecă neagră și trepied; în prim plan doi lucrători cu brațele prinse de o funie trecută printr-un scripete — macaraua — și doi inși ciudați, mai alături, nepotriviți în acel decor: unul tînăr, cu canotieră pe cap, țeapăn, cu un picior întins înainte, cu degetul gros de la mîna dreaptă înfipt provocător în subțioara jiletcii — un gest al epocii; celălalt, mai în vîrstă, cu aerul grav al oamenilor de afaceri, cu melonul în mînă, descoperit ca în fața unui monument solemn: inginerul și patronul.

Din 1912, de cînd datează imaginea aceasta, și pînă în 1945, în 33 de ani deci de exploatare burgheză, au fost executate în acest șantier 126 de comenzi, majoritatea mici. Din 1945 pînă în prezent, în 14 ani numai de putere populară, după un război catastrofal și condiții grele de dezvoltare, primul șantier naval al țării a construit peste 350 de vase, majoritatea mari, dintre care multe — lucru aproape de necrezut — comenzi primite din străinătate!

Raportul exclude orice altă confruntare. El descalifică net regimul trecut.

Cu cifrele acestea în minte și cu viziunea celor doi muncitori trăgînd de o funie, trecută printr-un scripete, mă oprisem în fața macaralei celei mai impunătoare a șantierului — macaraua lui Șerban Niculae, înaltă de vreo 25 de metri, care îți ridică în cioc, deodată, două vagoane. Judecînd timpul la altă scară, cei doi lucrători din poză mi se păreau acum mai apropiați de salahorii piramidelor decît de oamenii vremii noastre — dacă nu chiar contemporani cu ei. Deasupra, huruind, cu rotițe lunecînd pe șine, macaraua purta plăcile unei motonave. Mă uitam atent la macaragiu. Ii vedeam fața prin geamul cabinei. Și aș fi vrut să mă urc la el. E în alcătuirea și în mișcarea mașinilor-unelte un patos căruia nu pot să-i rezist. Nu bănuiam că acolo, sus, aveam să fiu martorul unei coincidențe neverosimile, unul dintre momentele acelea cînd evenimentele, întretăindu-se în seriile lor, se suprapun, se identifică într-un punct excepțional, dezvăluindu-ți într-o secundă înțelesul lucrurilor.

Intre două manevre, prinzîndu-i privirea, i-am făcut semn macaragiului. Săltîndu-se puțin pe scaun, și scrutîndu-mă cu luare aminte, „ce o mai fi căutînd și ăsta pe aici?", apoi dumirindu-se, omul îmi făcu semn cu mîna: „hai!".

Urc o scară dreaptă de vreo 15 metri, cu spetează în spate, să nu cazi, dacă îți vine rău. Ajung pe o platformă. Pînă la cabină — întoarsă tocmai în partea cealaltă — mai erau vreo 5 metri. In față, nimic, nici o scară. Dar iată platforma gigantă răsucindu-se și înainte apărîndu-mi una.

Sui, intru în cabină — noroc, noroc. Macaragiul stă ca un director într-un cabinet. Fotoliu de piele, masă cu butoane, scrumieră. Imi explică totul, totul, are o vervă de proprietar de curînd mutat într-o casă nouă, mă duce în spatele cabinei, unde se află centrala electrică a macaralei, mă lasă singur acolo — „stați să v-arăt" — și se repede în cabină ca să execute cîteva mișcări, să văd cum îl ascultă mașina. Centrala țăcăne ca o mașină de scris. Mă întorc, mai stăm de vorbă, pe urmă își vede de treabă. Macaraua se rotește mereu de la stînga la dreapta, de la dreapta la stînga, obsedant, executînd un panoramic de 180°. Văd portul plin de vase. Dunărea curgînd galbenă, mîloasă, cîrnind la „Cotul pisicii". Harababura de jos capătă o ordine precisă. Halele se aliniază drepte, cu brîul alb al pistelor betonate încolăcindu-se printre ele. Uite și flori! Acum le văd bine întîia oară. Pretutindeni, ronduri, ronduri. Petunii. Parcă m-aș da în scrînciob, într-un parc de distracții. Puțin cîte puțin amețesc, mă cuprinde o toropeală. Și zgomotele... Mai tîrziu, cînd aveam să-mi rememorez totul, încercînd să reconstitui întîmplarea aceasta extraordinară, în care n-am putut să nu văd un simbol al erei socialiste, — înlănțuirea senzațiilor, coincidența lor, mi s-au părut un lucru prea ticluit, ca să-i dai crezare. Dar realitatea, uneori, își permite să se dispenseze de complicațiile mediocre pe care ne place să i le atribuim, și să fie schematică, grandios de schematică.

Macaraua pendulează, trepidează. O magmă groasă de sunete se revarsă peste tot. Macaragiul trage de manete, vaierele cresc, descresc, parcă ar cînta la orgă. Afară, brațele oamenilor se înalță, cad mute, cu țipătul metalului pierdut în confuzia zgomotelor. Pîntecul carcaselor tremură. Și simt, simt concret că aerul *există*. Il văd adunat inert, sau abia potolindu-se, lîngă pereții navelor — izbitura, pîlpîirea speriată a undei, un stol imens de corbi măturați, risipiți de o rafală. E în aer o zbatere, o vînzoleală, ca și cînd s-ar pregăti o vijelie. Macaragiul oprește o clipă macaraua, le strigă pe geam ceva celor de jos, cei de jos dau din mîini, cu fețele crispate, cu gurile deschise, nu se aude nimic, doar un vuiet neîntrerupt, macaragiul se așează la loc, trompa macaralei începe iar să se bălăbăne într-o parte și alta, bătînd măsura, — parcă aș fi la pupitrul basculant al unei orchestre mecanice. Capul îmi vîjîie. Pirotesc. Și în auz, încet, încet, începe să se contureze un miraj. O partitură fantastică. Aud, de unde or fi venind? dangăte. Un andante profund, nelămurit. Lovituri de gong grave, rare, tîrîndu-se, răsucindu-se în loc, greoaie, ca niște bulboane, încercînd să rupă, să sfîșie învelișul puhoiului ce le apasă, le înăbușe, repede înghițite însă, netezite. Clocote surde doar, o cascadă subterană. O suită dramatică se dezlănțuie, eliberată. Parcă ar suna o alarmă. Imi încordez urechea Bang! Bang! In depărtare bat clopote. Nu, e o părere... Visez. Și totuși, în haosul acesta de vibrații, ceva se silește să răzbată la suprafață, să capete o finalitate, un sens, pierzîndu-se, reapărînd, dominînd vălmășagul, contopindu-se cu vacarmul ciocanelor, înălțîndu-se în dangăte, în dangăte din ce în ce mai iuți, mai puternice, văzduhul e un cîmp de bătaie, două oști se înfruntă, se încaieră, una barbară, a scrîșnetelor, cealaltă umană, a spiritului, armoniei —și se bat, se aruncă una asupra alteia, într-un zăngănit de fiare, într-un ciocnet de paveze, cu izbucniri ascuțite de goarne, — și dangăte, mereu dangăte, un iureș biruitor de dangăte acoperă tumultul: *allegro sostenuto*.

Sirena șuieră brusc. E 12. Și sub plafonul înalt al vocii ei de abur, egale, în timp ce lucrul încetează, aud limpede, ieșit la liman, difuzat de toate megafoanele stației de radioficare a șantierului, finalul calm, glorios, al „Simfoniei a doua, cu clopote", de Haciaturian, închinată victoriei de la Stalingrad.

Constantin ȚOIU

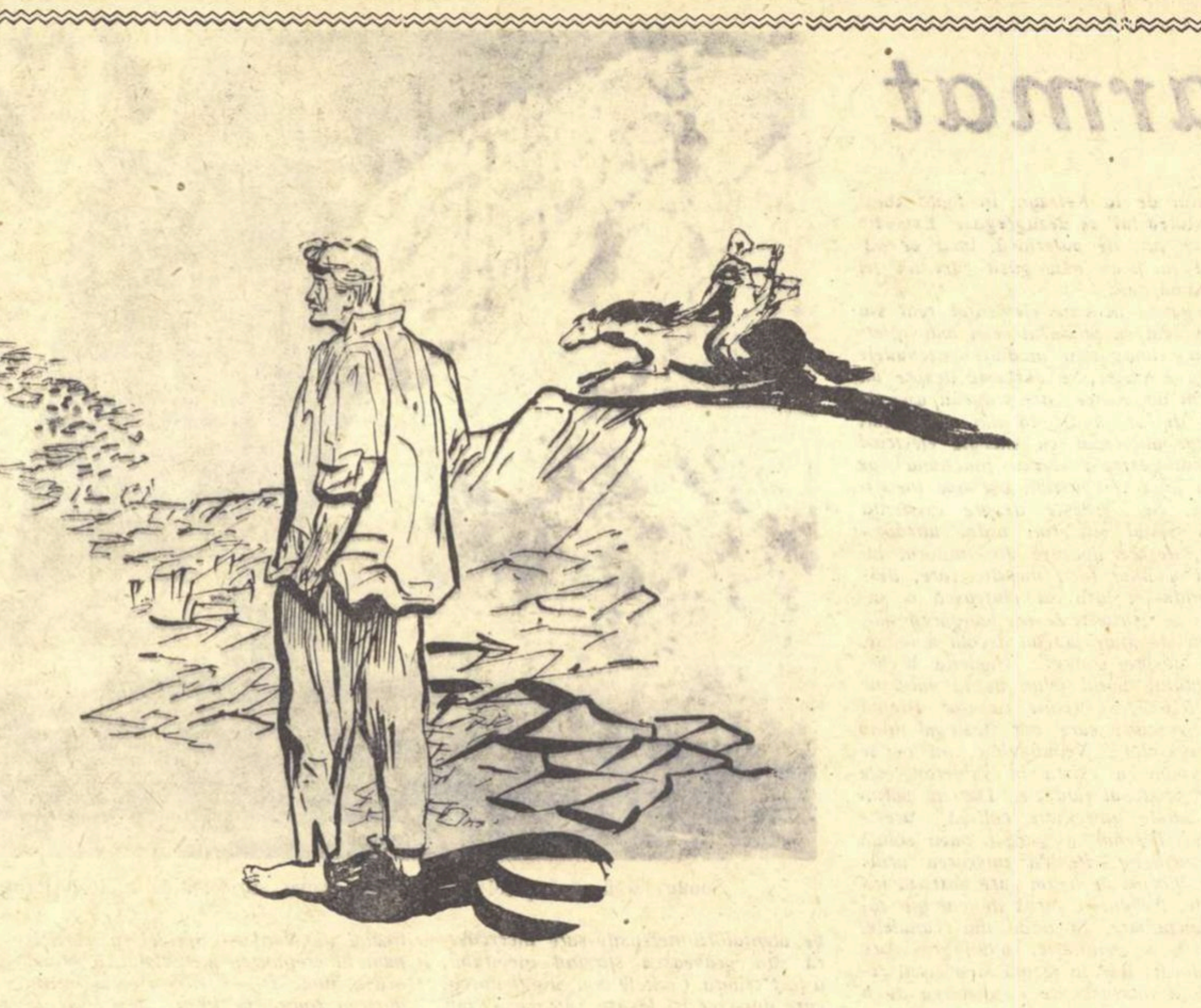

Dincolo de nisipuri

ERA IN 1946, an de secetă cumplită. Șușteru nu mai văzuse un fir de tutun de patru zile. Ca să fumeze într-o zi, rupse un smoc de frunze de iederă din rugul care îmbracă fațada casei, le sfărîmă între degete și-și umplu luleaua. Avea ochii cîrpiți de somn fiindcă, deși era trecut de amiază, abia se sculase din pat. „Al dracului, domnule, se gîndi, pierzi o noapte la priveghi și nu-ți mai vii în fire pe urmă două zile". Nevasta, soacra, copiii, lipseau de acasă. „Sînt după mîncare, își zise, s-au împrăștiat prin sat ca făina orbilor", — și ieși în drum, mic și slab, cu cămașa atîrnîndu-i peste pantaloni. Avea poftă să mănînce o legătură de lăptuci. Dormind, visase că a plouat și că i-a înverzit grădina de zarzavat ca în anii buni. De două veri, de cînd ținea seceta, nu se deștepta odată fără să poftească de mîncare un lucru de care nu putea să facă rost. „Se vede treaba, își zicea, că visele se nasc în stomac și se urcă să moară în gură. Bine-ar fi, zău, să nu le aibă omul de loc".

— Șuștere, dă mă și mie să trag un fum.

Il strigase dascălul satului. Despre dascăl toată lumea zicea că și-a pierdut mințile din pricina foamei. Ziua întreagă sta pe marginea șanțului, cu picioarele adunate sub el, mesteca măcriș dacă avea, și îngîna într-una, uitîndu-se la cerul gol de nori, un rînd dintr-o carte de rugăciuni: „Dumnezeule care dormi în pădurea de dafini"...

— Nu-i tutun, mă, îi răspunse Șușteru, e o buruiană, pute și te ustură pe gît.

Privi ulița în lung. In dreptul primăriei, o femeie aduna balegă într-o roabă ca să lipească prispa casei. Sub salcîmul de lîngă podișca dată cu var, un cîine se scutura de purici. La fierărie potcoveau un cal. Mirosea a copită arsă.

Șușteru coti încet după colțul gardului și coborî la rîu. Se opri la șanțurile prin care altădată venea apă în grădina lui de zarzavat. Erau goale. Mîlul de pe fundul lor se uscase, crăpase. Albia rîului se întindea în sus și în jos ca o omidă cenușie. Nisipul și petele galbene de lut pietrificat luceau pustiu în soare. Rădăcini putrede atîrnau în peretele malului dinspre sat. Dincolo, pe izlaz, aliorul se încolăcea de căldură. Pe un mușuroi de țărînă, alături de o tufă neagră de mărăcini, tistuia un hîrciog. Departe, pe vîrful unei movile, se zărea un călăreț.

Șușteru zgîriie cu vîrful piciorului o cruce în nisip și rîse. Cînd era copil și făcea o cruce pe pămînt, zicea că dedesubt gîlgîie un izvor. Prost mai era în tinerețe. In fiecare an, în prima săptămînă de primăvară, se ducea pe izlaz cu un țăruș să scoată brînduși. Le vedea albe, în două foi, ca stropii de lapte căzuți din șiștar și se repezea să le culeagă pe toate. Maică-sa îi zicea la plecare: „cîte brînduși ai să aduci acasă, atîția pui o să scoată cloștile noastre". Și el o credea.

Călărețul zărit înainte pe movilă se apropia în goana mare de sat.

— E nebun, zise Șușteru vînturînd mîinile, omoară calul dacă o ține tot așa pînă la pod.

Observîndu-l, călărețul cîrmi spre el și-i strigă, arătînd cu brațul îndărăt, că vine gîrla. A plouat la munte și vine gîrla. Vine Buzăul.

Șușteru nu înțelese pe dată ce i se spune, parcă-i luase mințile, și cînd se dezmetici și vru să întrebe, celălalt era departe; se pierdea pe sub arcadele podului vopsite în roșu, dispărea ca o nălucă în fulgerările apei morților. Șezu o clipă, căutînd cu privirile înfrigurate în susul albiei Buzăului, pe linia malului, și i se păru că-l lovește în față răcoarea apelor pornite de la munte. Atunci sări șanțul și urcă valul în fugă, mai mult de-a bușelea, suflînd greu pe gură. O mînecă a cămășii îmbîcsite de sudoare i se rupsese și-i atîrna de încheietura mîinii ca un pansament desfăcut. O smulse și-o aruncă.

Dascălul îi ieși înainte, apărîndu-se de muște cu o creangă de salcîm.

— Dascăle, strigă Șușteru, vine gîrla, mă! Trebuie să dau luntrea pe apă și să curăț șanțurile. Peste o săptămînă mîncăm lăptuci.

Intr-o jumătate de ceas, Șușteru a scos luntrea din șopron și a tîrît-o prin praful uliței pînă devale, la rîu. In vremea aceasta s-au pornit să bată clopotele bisericii. Bang-bang — clopotul mare; ding-ding — clopotul mic. Toaca nu suna. Toaca se bate numai la soboruri bisericești.

Cînd au stat clopotele, satul s-a mutat pe malul gîrlei. Bărbații au tăbărît cu sapele și cu tîrnăcoapele să spargă movilele de pămînt care astupau intrarea în șanțurile de la grădinile de zarzavat. Femeile n-au coborît, se îngrămădiseră sub un oțetar și țineau copiii lîngă ele, fiindcă valurile puteau să-i tragă în vîltoarea lor din care nu mai e scăpare. Nu se știe de ce, aveau credința că gîrla, pornind de la munte, se lăsa la vale, însoțită de un vînt rece, aspru, ca de îngheț și se înfiorau dinainte ca jivinele plăpînde cînd simt că se apropie iarnă grea. Două dintre ele rostogoliseră cu mîinile, pînă în gura vadului, un pietroi mare cît o buturugă, ca să fie acolo pentru spălat rufele. Jos, într-o groapă, un bătrîn întindea cîrlige de undit legate pe o sfoară prinsă de un țăruș înfipt în buza malului. In fiecare cîrlig atîrna cîte o jumătate de rîmă ca momeală. O fată se pieptăna, răsfirîndu-și părul castaniu în lumina soarelui și zicea un cîntec trist ce aducea a bocet. In toiul lucrului, bărbații se opreau o clipă și-și suflecau pantalonii pînă mai sus de genunchi, ca să nu li se ude mai tîrziu îmbrăcămintea. Atîta mai aveau, ce era pe ei, restul boarfelor le schimbaseră pe mălai în alte regiuni ale țării.

Isprăvind de curățat șanțurile, Șușteru trecu la vecin să ceară tutun. Căpătă cît să-și umple luleaua de două ori. Dascălul se ținea în urma lui la un pas. Șușterul îi întinse să tragă un fum. Pe urmă plecă mai departe, călcînd încet pe marginea albiei, smucind mereu cămașa să-și acopere brațul gol, înroșit de soare. Cînd dădu peste moșul de întindea cîrlige, se făcu vînăt de supărare și începu să țipe la el să le ia de acolo, să nu sperie peștele din prima zi.

— Ei, gata, am înțeles, zise bătrînul liniștit, le iau. Dar urli degeaba. Tu nu știi că peștele merge numai în susul apei?! Intîi să ajungă Buzăul la Siret și pe urmă vine peștele aici.

— Asta așa e, recunoscu Șușteru, uitasem. Poți să le lași.

— Le las, răspunse bătrînul, că, cine știe, poate tot pică vreun baboiaș. In groapa asta am prins odată un somn cît un porc.

— Pune mîna și scoate-le! răcni Șușteru înfierbîntîndu-se din nou. Să n-avem vorbe.

Se însera. Soarele cădea la orizont. Lumea, tot pe mal, nu se mișca, dar începuse să-și piardă răbdarea. In cîteva locuri, femeile aprinseseră focuri. Cădea noaptea. Bărbații se adunară și-o porniră spre Șușteru să-l întrebe ce-i cu gîrla, că nu vine, nu se vede.

— Dacă nu se vede, răspunse Șușteru așezat pe marginea luntrii, se aude. Pune urechea la pămînt și ascultă.

Cinci inși se trîntiră în nisip pe burtă. Șușteru strigă la femeile de pe mal să nu mai facă zarvă și trecu în rînd cu cei cinci. Nimic. Pămîntul, uscat pînă la un stînjen adîncime, era mut. Bolovanii n-au glas. Cei rămași în picioare așteptau încordați. Le sticleau ochii în cap. Bărbile vinete, ca magiunul de prune, îi făceau fioroși. Șușteru se ridică anevoie.

— Adineauri se auzea, vorbi el. Venea așa ca un bubuit de departe. Il fulgeră o idee. Stați! Să știți că morarii din satele din sus ne-au tăiat apa. Hoții de morari au pus mîna de-au săpat șanțuri mari și acum apa curge în iazurile lor. N-o să vină la noi nici într-o săptămînă dacă nu mergem să-i luăm de păr.

Oamenii se uitară unul la altul în tăcere. Șușteru părea să aibă dreptate. Își aduceau aminte că morarii le-au făcut greutăți cu apa în toți anii. Luară sculele ce le aveau cu ei și se repeziră în sat să încalece. Trebuiau să aducă gîrla, altfel piereau.

Intr-un sfert de ceas se formă o ceată de vreo douăzeci de călăreți. Cei de pe mal le strigară să ia cu ei topoare și cazmale.

Șușteru dădu pinteni și ceata porni, răzlețită la început, apoi strîngîndu-se ca o unitate de cavalerie în așteptarea semnalului de atac. Drumul era greu, copitele se înfundau în nisip. Un cal se poticni și necheză. Stăpînul îl lovi în cap cu pumnul. In față răsărise luna. Era galbenă și vălurită ca obrazul unei bătrîne. Nisipul scînteia. Dunga lui albicioasă, ca de sidef, se isprăvea în lună. Sau poate de acolo curgea în albia rîului.

Șușteru călărea în frunte. Satele din sus erau departe. Pînă la cel mai apropiat dintre ele, pe drum drept, pierdeai un ceas. Ceata, ținînd pe lîngă mal, făcea multe ocoluri. Nu străbătuseră calea jumătate cînd doi cai, stinși de oboseală, slăbiți de foame, căzură și dădură ochii peste cap. Oamenii se opriră, îi ridicară și-i duseră pe mal.

— Beliți-i aici, le zise Șușteru stăpînilor, și nu lăsați să alunece stîrvurile devale, că ne spurcă apa.

Ceata fărîmițată porni mai departe, la pas, pe sub cerul albastru înalt, avînd în față, culcat pe muchea unui deal golaș, obrazul lunii. In dreapta și în stînga nici o lumină. După dogoarea zilei, cîmpul răsufla fierbinte și caii nădușiseră, adunai spuma de pe șoldurile lor cu palma. Oamenii îi îndemnau stăruitor, uneori cu blîndețe, lovindu-i încet pe bot, alteori cu vorbe aspre, din gît, croindu-i pe spinare cu coada toporului. Ajunseră la prima moară așezată pe un grind pleșuv. Iazul din fața ei era gol. Mînară înainte. Își ziceau că apa a fost tăiată mai în sus. O parte dintre ei, vreo șapte la număr, coborîră și-o luară pe lîngă cai. Cei din față simțiră că i-au pierdut și grăbiră în trap pînă la un coit al malului de unde începea o pădure de plopi pe o limbă de pămînt îngustă. Acolo, Șușteru suci în loc calul lui mărunt, flocos și făcu numărătoarea: mai era cu el jumătate din ceată și pînă la satul următor mai aveau de mers un ceas, poate și mai bine.

Cu puțin înainte de miezul nopții, ceata ajungea la moara a doua. O văzură de departe. Era ascunsă între sălcii bătrîne, cu acoperișul țuguiat, învelit cu tablă. Alături, pe un dîmb, o casă cu geamurile oarbe. Un cîrd de rațe trecu pe deasupra lor gîgîind și se pierdu în cîmpie.

— Vin de pe iaz, zise Șușteru, s-au scăldat pînă acum.

Oamenii puseră caii ureche la ureche. Topoarele le țineau la piept. Albia rîului cotea dintr-o dată la dreapta, ca mai încolo, la vreo două sute de pași, răzgîndindu-se, s-o apuce mult la stînga, tăind prin izlaz. Se năpustiră în galop printre malurile abrupte pînă la stăvilar, unde descălecară. Iazul, ca și cel dinainte era gol, iar jgheaburile pline pînă la jumătate de țărînă. Nici un fir de apă nicăieri. Oamenilor nu le venea să creadă. Clătinîndu-se, trecură pe podul ce ducea în moară. Un vițel culcat în cărare mugi prin somn. Inăuntru lătră un cîine. Auziră și-o tuse înfundată, hîrîită și un zgomot de zăvoare. Stăpînul se speriase, îi credea hoți. Se întoarseră la cai fără să scoată o vorbă. Șușteru rupse cel dintîi tăcerea:

— N-au tăiat apa aici, zise. Mai în sus, la morile celelalte, acolo să mergem.

Patru inși se desprinseră din ceată și-o cotiră în jos. Topoarele le atîrnau înfipte la brîu. Ceilalți îl însoțiră pe Șușteru pînă în locul unde albia rîului se vedea întinzîndu-se drept înainte — o dîră de cretă ce nu se mai isprăvea nicăieri. Atunci îl părăsiră și ei.

Șușteru nu-i chemă. Privi luna ce se ofilea pe muchea aceluiași deal, ridică brațul fără mînecă și lovi calul pe gît cu dîrlogii. Simțea mereu în față răcoarea valurilor.

Fănuș NEAGU

Desen de ION FLORESCU

Glezos

Viața lui Glezos : o coloană dreaptă,
înaltă, albă, parcă sprijinind
desfășurarea cerului albastru
peste Peloponez, peste Corint.

Smulgeți istoriei contemporane
numele — Glezos : ani vor sîngera.
De gestul unei nopți se leagă veacuri,
secunda faptei mari e cea mai grea.

Acropole, lumină din milenii,
Acropole, surîs pietrificat,
cînd te-a rănit scuipatul unei zvastici —
umanității, Glezos te-a redat.

Ce-a fost ? Mîndrie ? Ură și mîndrie ?
Mai mult, mai mult... Ce ? Grecia a fost !

Pămîntul prometeilor sub haina
lui Glezos și-a găsit un adăpost

Și primăveri au lunecat subțiri.
o parte-a lumii cîntă în lumină,
dar Grecia e-n cealaltă parte
și Glezos stă închis, și n-are vină

Vrem libertate lui Manolis Glezos '
strigă Peloponezul și Corintul.
Popoarele-i dăruie inima lor,
soarele — aurul, luna — argintul.

... Viața lui Glezos e-o coloană dreaptă,
înaltă, albă, parcă sprijinind
desfășurarea cerului albastru
peste Peloponez, peste Corint.

Ștefan IUREȘ

Izvorul demnității

Mergea încovoiată de secole întregi
Ducînd povara vieții și jalea ei nespusă.
Și la porunca soartei se înclina supusă,
Legată deopotrivă de datini și de legi.

Se-nvolbura durerea în sufletu-i pribeag
Și-o-ntuneca robia ca vălul de pe față.
Izvor de frumusețe de dragoste și viață
O amețeau cu ode și-o priponeau de-un prag.

Cînd plugul răzvrătirii a fost urnit din loc
Pe țarina istoriei de secole secată,

In holda lui Octombrie, femeia-ntîia dată,
Intră ca o stăpînă cu secera de foc.

Iar mîna ei brăzdată pieziș de munca grea,
Mîngîietoare mînă de mamă și iubită,
A înghețat pe armă, a sîngerat rănită
Și chipul luptei dure s-a-ntipărit pe ea.

In ritmul revoluției s-a înălțat mereu
Către desăvîrșire cu fiecare faptă,
Și-a renăscut prin luptă puternică și dreaptă,
Purtîndu-și demnitatea în mars
ca pe-un trofeu.

Ion PETRACHE

Drumul subțire

Era în marginea satului nostru un drum,
care mergea la Dunăre — tocmai la Dunăre .
era în marginea satului nostru un drum,
îi zicea drumul subțire.

Vara juca desculță în praf.
apa morților juca
unde drumul subțire era și mai subțire,
și-ademenea, ciudat ademenea spre ea.
Plecau flăcăi pe drumul subțire.
Îi alunga sărăcia,
îi chemau apele
și nu știu ce vise
și nu știu ce sete.

Se-nvîrtejeau ciulinii toamna
și galopau — herghelie pe drum
și porumbiștile tremurau în vînt
și simțeai în nări
mirosul apelor și-al depărtării
si simțeai în suflet
pustiul din drumul subțire

Pe-aici treceau hoții de cai
amestecînd colbul dunii și
colbul țărînii-n copite :

pe-aici treceau carele pline cu grîu
spre șlepuri, spre Dunăre :
pe-aici se duceau
flăcăii pribegi.

În drumul subțire erau sufletele,
blestematele suflete ale pămîntului ;
pe drumul subțire plecau grînele Bărăganului,
pe drumul subțire
veneau spre inima satelor
sărăcie, neliniște, toamnă și dor ucigaș.

Era în marginea satului nostru un drum,
peste cîmpuri,
îi zicea drumul subțire.

...Se spune că-n toamnă
cînd l-au arat tractoarele adînc
cînd l-au brăzdat cruciș și curmeziș,
s-au stîrnit vînturi flămînde
și-au dus în toate patru zările
urmele vechi
din drumul subțire

Florența ALBU

B Ă T A I A

Doi oameni veneau spre casele lor, într-o sîmbătă seara, pe un întuneric gros ca păcura. Pășeau fără grijă prin mijlocul uliței, cu toate că nu vedeau înaintea lor nici măcar la un pas. Cîțiva cîini stîrniți din liniștea lor îi petreceau de la garduri, lătrînd și smucindu-se furioși. Oamenii veneau de la un cunoscut de-al lor și mai ales după vorba unuia se părea că au cam tras ceva la măsea.

— Ho, mă, că nu trec turcii, zicea el morocănos către cîini... Nu mirosiți că sîntem oameni buni?

Cînd au ajuns în dreptul unei case în care se vedea lampa aprinsă, tot el, căruia parcă nu-i era nimica pe plac, rosti ironic:

— Săracu' Vavilon, crede că i-a ouat găina-n căciulă și stă cu lampa aprinsă să nu-l piardă. Aud că a iscălit. Intră și el în gospodărie...

Celălalt nu răspunse, gîndindu-se la ale lui. Călca apăsat și se simțea după mers cît de mînios era. Ortacul său vorbea însă vesel și rîdea mereu, subțire. El simțea că veselia lui e ca pala de vînt peste o flăcăruie: în loc s-o stingă, o aprinde mai rău și parcă anume ca s-o înțeleagă rîdea într-una. Ajungînd, în sfîrșit, în fața casei sale, casă mare, cu șapte ferestre la stradă și cu acoperiș de tablă, cel care fusese pînă atunci vesel se opri și-i spuse celuilalt pe tonul unuia care cere, într-o împrejurare neplăcută, să păstreze o taină:

— Treaba ta, Marinică, dar să n-avem pe urmă vorbă. Să nu-ți scape cumva gura la supărare și să-i spui de unde știi...

— Nu spun, mă, lasă că știu ce trebuie să fac.

Celălalt îl apucase de mînecă și-l ținea strîns, parcă neîncrezător.

— N-auzi că nu spun? Dă-mi drumul, că e tîrziu. Hai mă, ce dracu', doar sîntem oameni!...

Marinică se smuci din mîna celuilalt și deschizînd portița, intră în ogradă. Se opri, ascultînd pașii vecinului său, îl auzi deschizînd și închizînd portița, îl auzi vorbind ceva cu cîinele, apoi spuse, aducîndu-și dintr-o dată aminte de Anghelina, fata lui:

— Oh, Anghelino drace, ți-a cîntat cucu azi din spate. Ai să vezi tu!

Urcă treptele tindei bocănind greu și, trezită din somn, nevastă-sa îl luă în primire:

— Ce ai, bre, de calci așa? Nu vezi că dormim?

In loc să-i răspundă, omul hîrși un chibrit, căută felinarul de vînt și îl aprinse, lăsînd feștila mare. O văzu pe Anghelina dormind pe laviță în partea cealaltă a tindei și o întrebă cu un glas care nu prevestea nimica bun:

— Dormi, Anghelino? Te faci că dormi?

— Ce ai cu fata, nu vezi că-i frîntă de oboseală?

— Las' că vezi tu acuși ce am.

Marinică se opri lîngă lavița pe care dormea Anghelina.

— Dormi? o întrebă el iar. Faci pe niznaiul? Ia scoală-te nițel! Unde zici că mergi mîine? Ia spune-mi și mie, că poate am și eu dreptul să știu. Da' ce? Nu mai ai tată?

Smucită de umeri, fata se trezi speriată, neștiind ce se petrece cu ea. Omul se mai uită o dată spre nevastă-sa, care se ridicase în capul oaselor, se întoarse iar spre Anghelina și se așeză pe marginea laviței. Fata se frecă la ochi, neștiutoare, somnoroasă. Asta îl enervă și mai mult pe Marinică, dar se stăpîni, cu aerul motanului care simte că nu-i mai poate scăpa șoarecele din gheare. Cu conștiința acestei puteri, Marinică începu să vorbească rar, ascultîndu-și vorbele cu o mîndrie sporită de gîndul că, la urma urmei, Anghelina e aci, că n-a plecat nicăieri, și că nici nu va pleca:

— Zi așa, vrei să călătorești de dimineață? Te duci la cinci la sfat și te urci în camion cu alde Vavilon, cu văru-meu Sălceanu, cu Nicolae Boroș și cu ceilalți? Vine camionul de la gospodărie, tovarășul Sitaru vă strigă de pe listă care-i prezent și vă urcați în camion. Păi de ce nu-mi spui și mie, bre? De ce nu-mi spui că în gură ești cu dumnezeu, dar în inimă cu dracu'? Ei vezi? Acuma înțeleg și eu de ce tot dădeai zor cu înscrisul. Și ce să cauți cu camionul la Măgureni?... Ne boierim... mergem în excursie! Și între atîția bărbați, hop și Anghelina. Păi sigur că da, vrei să vezi ce fel de viață duc colectiviștii din Măgureni! Anghelina se dă jos din camion și întreabă: cît grîu ați primit la ziua-muncă? Ho-ho-ho, asta-i grozav! Și mai întreabă Anghelina: cum e traiul în gospodărie?...

Nevasta lui Marinică se ridicase de pe laviță, și, desculță, se apropiase de el, tremurînd nițel în răcoarea nopții. Il întrebă:

— Ce tot îndrugi acolo, bărbate? Ce ți-a venit cu camionul?

— Păi n-auzi că tovarășa Anghelina are treabă dimineață? Merge să vadă cum trăiesc colectiviștii din Măgureni.

Femeia, care poate că știuse ceva despre planul acela, îl întrebă:

— Și ce-i de mirare? Ori nu despre asta vorbim noi de-o lună încoace, dacă să ne scriem ori ba în gospodărie?

— Vorbim noi, dar ea ce drept are? Și-apoi, de ce nu mi-a spus? Să aflu de la alții? Oul e mai deștept decît găina? Da' ce? Intrăm în gospodărie cînd poftește ea?

Supărarea lui Marinică avea ceva din ironia mușcătoare a vecinului său, cu care venise spre casă:

— Ia te uită ce sfîntă leliță crescurăm la sîn! Dumneai mănîncă sfinți și scuipă draci. Acuma văd eu de ce tot dădea ea cu ni-ni-ni, cu na-na-na, ca să ne scriem și noi, că e bine, că s-a scris și tatăl Lisavetei, că s-a scris și nu-știu-cine... Păi tu vrei să ne înveți pe noi? Să dăm pămîntul, să ducem vitele din grajd să ni le mulgă după program?

Incepea să se lumineze, la răsărit se vedea tivul albicios al zorilor. Cocoșii cîntau limpede, iar cei din partea cealaltă a satului se auzeau cîntînd istovit de depărtare. Satul nu se trezise din somn și numai în tinda casei lui Butaru se vorbea ca ziua-n amiaza mare. La un moment dat, se auziră pași în ograda vecină, la Isbășoiu, și Marinică se gîndi că vecinul său îi pîndea. Auzise și nevastă-sa, care îi spuse în șoaptă:

— Mi se pare că Isbășoiu stă și ascultă. Vorbește și tu mai încet...

Marinică n-avea însă de ce să se ferească. Aflase de la Isbășoiu că Anghelina urma să plece în dimineața aceea la Măgureni și nu-i păsa că Isbășoiu stă și ascultă. Dimpotrivă, îi părea chiar bine că aude și el că știe să facă rînduială în casă. Și parcă dinadins începu să vorbească mai tare cu Anghelina:

— Te pomenești că vrei să ceri partea ta și să te scrii singură în gospodărie. Dar pe mine nu mă întrebi dacă ți-o dau? Știi tu mai bine decît mine ce zice legea moștenirii? Dacă tu vrei să-ți papi sămînța de in, tu ai să rămîi fără cămașă, nu eu. Ori vrei să trăiești în nevoie și mizerie, ca vițelul la oraș?

Marinică vorbea în proverbe, parcă voia să-și arate toată înțelepciunea ce-o avea în el:

— Care va să zică, vrei să ne scrim în colectiv. Vrei să tragem pe urmă nădejde la pîine, ca spînul la barbă? Păi da, Sitaru vă poftește la excursie cu camionul și vă zice la Măgureni: caprelor, mugur ca ăsta o să mîncați! Da' ce, numai zicînd miere, s-a și îndulcit gura?

Marinică ar fi stat poate ceasuri întregi de vorbă, mînia îi cam sta să treacă, fiindcă era și el obosit, dar lucrurile au luat dintr-o dată o întorsătură nouă, în clipa cînd Anghelina a crezut că face bine spunînd, cu seninătatea pe care o are îndeobște copilul singur la părinți:

— Dar nu fac omor de oameni dacă merg și eu...

Marinică înlemni uluit să vadă că pînă atunci își bătuse gura de pomană. Din ograda lui Isbășoiu se auzi parcă tușind cineva și ca să nu pară un nevolnic, își înfipse mîna în cocul Anghelinei și începu s-o lovească. Nevasta porni să țipe și sări înspăimîntată ca să-și apere fata, dar omul o lovi și pe ea. Cînd se mai potoli, dădu drumul fetei și aplecîndu-se sub laviță, luă de acolo sandalele Anghelinei și le aruncă în ogradă:

— Na sandale, dacă-ți arde de plimbare!

Anghelina sări de pe laviță și țîșni afară, în curte, înainte ca el să fi închis ușa. Străbătu curtea în goană, ieși în uliță și se depărtă repede de casă, dupăind cu tălpile goale prin praf.

— Se duce la verișoară-sa, căută să-l liniștească nevasta pe Marinică, dar omul îi răspunse tremurînd:

— Ducă-se la dracu'! Și dacă nu mă asculți, du-te și tu învîrtindu-te după ea!

Mai bodogăni supărat o vreme și tîrziu, cînd se revărsară zorii luminînd casele și salcîmii înalți, înrourați, omul căzu frînt de oboseală pe laviță și adormi repede

La vreun ceas după aceea, Ilie Sălceanu aștepta în fața sfatului, cu fiu-său Ion și cu fiică-sa Mărioara. Se adunaseră aproape toți cîți se trecuseră pe listă să meargă în vizită la colectiviștii din Măgureni, numai Anghelina întîrzia. Apoi veni tovarășul Sitaru și se auzi dinspre capul satului, duduind, motorul camionului. In clipa cînd camionul oprise în fața sfatului și lumea se urcă în el, sosi și Anghelina. Fură cu toții mirați s-o vadă desculță și cu fața plînsă, cu o zgîrietură de la arcul sprîncenei pînă aproape de ureche. Se urcase în camion și se așezase lîngă verișoară-sa, care o întrebă speriată de ce-a venit așa. Ea ar fi mers îmbrăcată oricum, dar verișoară-sa îl rugă pe tovarășul Sitaru să oprească mașina la ei acasă și să se îmbrace și Anghelina cu o rochie ca lumea.

Cu ochii umezi, Anghelina stătea și asculta plină de sfiiciune. Nu s-a împotrivit. S-a dat jos la verișoară-sa, împreună cu ea, și s-a schimbat repede. Cînd a revenit, fața ei strălucea de o bucurie proaspătă și largă. Parcă aievea se vedea colectivistă, umblînd în grajd în cizme de cauciuc, îmbrăcată în salopetă, stînd apoi sfioasă, la adunările generale, între tatăl său și mamă-sa, privind în juru-i cu o demnitate încă neștiută de om care trăiește cu bucurie și care muncește pătruns de rostul său. De cîte ori nu vorbiseră cu Mărioara, verișoară-sa, cum au să meargă împreună la serbările date de gospodăria lor, cum au să meargă cu camionul gospodăriei la oraș și poate cum are să scrie la gazetă despre rîvna cu care ele vor munci...

Cei din jurul ei vorbeau, așteptînd să vină și ultimii oameni care urmau să plece cu ei, dar Anghelina nu-i auzea, cufundată în visurile ei. Atunci cineva dintre oamenii înghesuiți sub prelata camionului întrebă dintr-o dată parcă abia ar fi observat că e și ea acolo:

— Ascultă, Anghelino, tac-tu n-a băut aseară cu alde Isbășoiu?

Tocmai în clipa cînd camionul era gata să pornească, o femeie care cotise colțul uliței venind repede spre mașină, strigă la șofer să nu plece. Anghelinei îi era cunoscut glasul acela și tresări cu neliniștea ușoară pe care ți-o dă o bucurie ascunsă și o speranță proaspătă.

— E mamă-ta, îi spuse Ilie Sălceanu.

Mama Anghelinei se opri la spatele camionului și de acolo își strigă fata ușor. Anghelina se ridică de pe locul ei și pășind printre oamenii grămădiți sub prelată, veni la marginea mașinei.

— Ți-am adus sandalele, îi spuse ea. Și ceva de-ale gurii. Vezi să fii cuminte, stai lîngă unchi-tu. Auzi, Ilie, să ai grijă de ea, să n-o pierzi din ochi.

— Ce face tata? întrebă apoi Anghelina.

Mamă-sa îi răspunse cu glasul scăzut:

— Ce să facă? Lasă că-i trece lui supărarea. Vino tu acasă fără nici o grijă. Așa... acuma du-te sănătoasă...

Petru VINTILA

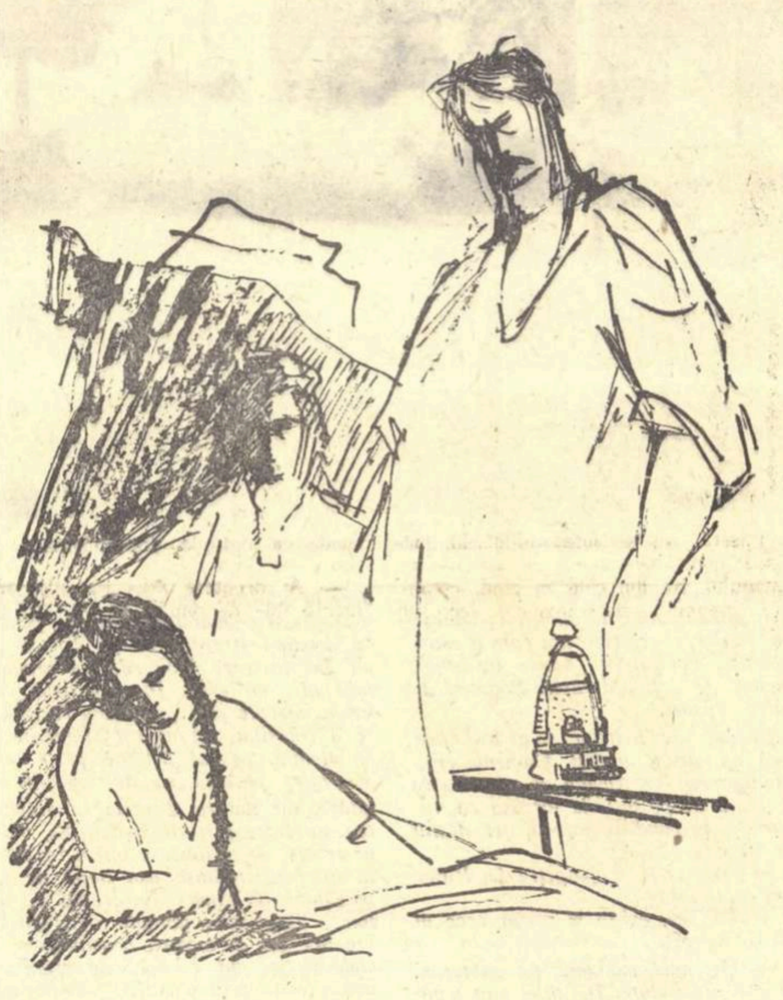

Desen de IULIAN OLARIU

In slove simple

Congresului al XXI-lea
al P.C.U.S.

Iți mulțumesc Congres al clasei muncitoare.
Zi plină de lumină a-ntregii omeniri,
Tu noaptea-ai despărțit-o de razele de soare
Și-ai încrustat victorii, noi drumuri și-mpliniri.

In paginile tale ai scris: Umanitate,
Iar visul ți se-ndreaptă de-a pururea
spre viață,
Tu pregătești belșugul și dai ca unui frate
Mulțimii, pacea scumpă și-o nouă dimineață.

In slove simple, clare, măretul septenal,
Ne-arată zi de zi că tot ce-a fost minune,
Devine-un bun al nostru, devine-un fapt real,
Pe cerul omeniei, visarea nu apune.

Puternică, ne-nfrîntă, se-nalță astăzi țara
In care cresc victorii, ce-n altă parte frîng
Puterea nemiloasă pe care primăvara,
O va topi... că-n juru-ți popoarele se strîng.

Pe căi nestrăbătute, conduci spre-o nouă eră
Poporul tău, și-n spații eliberata navă
Se-avîntă mai departe, ducînd din sferă-n
sferă
Cuvîntul omenirii și imnul tău de slavă.

Nu-i stea să se înalțe în spații siderale,
Să nu anunțe lumii c-a început să crească,
Măretul vis ce poartă pe drumurile sale,
Ne-nvinsă, fericirea pămîntească.

Alfred Margul-SPERBER

In romînește de GEORGE SANDA

DISPENSARUL

Intr-o dimineață ploioasă de toamnă, în 1949, a coborît la Negru Vodă, din personalul de București, un tînerel de vreo douăzeci și ceva de ani, cu capul descoperit și părul vîlvoi. Purta un trenci decolorat, rămas prea scurt. In mîna stîngă ducea un geamantanaș de carton presat, iar sub braț purta o servietă cu burduf. In spatele gării nu se zărea nici urmă de vehicul, astfel că tînărul porni spre centru pe jos, cu resemnare, prin burnița deasă. S-a oprit în fața unei case cu etaj — sediul raionului medical — a urcat cele cîteva trepte și a ciocănit pe un culoar, la ușa ce purta o tăbliță indicatoare: „medic șef“. O voce morocănoasă a strigat: „intră“ și tînărul s-a pomenit într-o odaie sărăcăcios mobilată. Din spatele unui birou lat, jupuit și murdar, îl fixa, prin lentilele ochelarilor cu rama neagră, un bărbat mărunțel, cu barbișon — doctorul Valeriu Axente.

— Dumneata...?

— Sînt doctorul Ion Stoian, numit de minister în raionul dumneavoastră.

— Doctor? Chiar doctor ai spus? — îl scrută medicul șef cu un soi de suspiciune. Cînd ți-ai luat examenul de stat?

— In septembrie. Și scoase din buzunarul de la piept diploma împăturită și adresa ministerului.

Axente citi hîrtiile cu migală, le răsuci pe toate fețele și examină îndelung ștampilele, de parcă avea în mîini documente falsificate, mormăi de cîteva ori hm... hm... și-și scărpină barbișonul cărunt.

— Da, așa se pare... Dar ești cam tînerel și meseria noastră e grea, pretențioasă. Ți se dă pe mîini viața oamenilor și asta cere experiență, domnule „doctor“. Apăsase pe cuvîntul „doctor“ într-un fel anume, ca să-i dea o nuanță cît mai peiorativă. Ai făcut ceva practică?

— Da, oarecum... In anii studenției. La Colțea, la Brîncovenesc...

— Ia loc — se hotărăște în fine. Axente, să-i arate un fotoliu de piele lepros, din care ieșeau la iveală droturi răsucite și smocuri de cîlți. Lasă bagajul la ușă. Tot ți-e geamantanul ud...

Neplăcut impresionat de primirea ce i se făcuse, Ionel Stoian tresări. Intreaga atitudine a medicului șef degaja dispreț, ba chiar și o anumită dușmănie abia disimulată. Și nu pricepea motivul. La minister i se comunicase că-i așteptat și a fost sfătuit să se prezinte fără întîrziere. Iar aici...

— Ești membru de partid? Utemist?

— Utemist.

— Știi cumva și unde ai fost repartizat?

— Nu. Mi s-a spus că tabelul cu repartizările se află la dvs.

— S-ar putea... încuviință Axente acru. Să căutăm... Cotrobăi prin sertare, scoase o hîrtie și-ncepu să citească tare, urmărind șirul c-un creion roșu: Andreescu, Bîrsan, Gheorghiu, Liberman, Pascu, Răducanu, Stancu... Aha, ăsta ești dumneata...

— Nu, domnule. V-am spus: numele meu e Stoian. Ion Stoian...

— Exact. Te-am găsit! Vei funcționa ca medic în circumscripția Independența. Dispensarul nu-i încă organizat, firește. O vei face dumneata...

De ce „firește“? — se întreabă Stoian în gînd. Lucrul nu-i părea de loc firesc, ci dimpotrivă...

— Ți s-a pus la dispoziție un local și vei fi secondat de felcerul Bedri Raif. Ar fi bine să vă cunoașteți... Apăsă pe un buton. Pe ușa întredeschisă își vîrî capul un omuleț pirpiriu, îmbrăcat în haine cafenii, uzate, în care părea că înoată.

— Cînd te mai sun altă dată, Mardare, să faci bunătatea și să nu mai intri în rate — îl repezi medicul șef. Raif e aici?

— Incă nu, domnule medic șef. Dar trebuie să pice. Să vi-l trimit?

— De ce întrebi prostii? Sau crezi că muftiul are nevoie de el?

— Am înțeles! — se bîlbîi slujbașul, fără să schițeze vreun zîmbet la gluma nesărată a superiorului și ieși în grabă, să evite o altă grosolănie.

— Ceva mobilier vei găsi acolo — continuă Axente recomandările.

— Ceva? Și restul? Aparataj... instrumentar...

— Ești cam pretențios pentru vîrsta dumitale, nu crezi? Deocamdată nu avem. Ar trebui să folosești — ca să fac uz de un termen consacrat — „resursele locale...“

— Și credeți că există „resurse locale“ într-un sat, domnule medic șef?

— Vezi? Asta mă depășește. Te privește direct și personal. Dacă ai să fii băiat deștept, te vei descurca. Așa procedează și alții. Mai dorești ceva?

— Un mijloc de transport eventual... Habar n-am unde e Independența...

— Cam la douăzeci de kilometri spre vest. Alte amănunte poți cere lui Raif. E chiar din acea comună. Cît privește transportul, fiecare se deplasează pe cont propriu: o căruță de ocazie, pe jos...

— Nu s-ar putea, totuși... o mașină?

— Mașină? hohoti amuzat medicul șef. Se cunoaște că vii din București. In tot orășelul se găsesc trei mașini — mari și late. Una-i a raionului de partid, a doua a sfatului popular și ultima — o camionetă — aparține trustului alimentației. Și-s veșnic plecate. Dacă zărești vreuna la Negru Vodă la o lună o dată, să știi că-i minune mare...

— Mi-aș îngădui să vă-ntreb: dumneavoastră cu ce vă deplasați în raion?

— Să mă deplasez? La ce? N-am medici în circumscripții? Cînd vreau să aflu ceva, poftim! și făcu un gest cu mîna spre telefon. E practic, rapid și te scutește de oboseală.

Ionel tăcu. Era și ostenit. Călătorise toată noaptea într-un vagon tixit. Ii venea să picotească. Dar era frig în odaie și tremura în hainele îmbibate de apă.

— Ar fi nimerit să-ți aștepți felcerul dincolo — îl invită Axente. Eu trebuie să mă duc la sfat. Avem ședință... Și, de obicei, încui ușa.

— Nu vă stingheriți din cauza mea. Tot intenționam să ies. Poate găsesc o cafenea deschisă. Un ceai fierbinte nu mi-ar strica...

Axente se ridică din spatele biroului, consultă ceasul de buzunar și se-ndreptă spre cuier: „Imi pare c-am și întîrziat...“ Iși trase lodenul, așteptă să iasă pro-spătu-i subaltern, apoi învîrti de două ori cheia-n broască.

★

Felcerul Raif Bedri era un zdrahon cu sprîncene stufoase și o mustață de haiduc, groasă și zburlită. Părea fioros. Mai tîrziu însă, cînd Stoian avu prilejul să-l cunoască mai de aproape, își dădu seama că natura jucase felcerului o farsă caraghioasă: sădise într-un corp de pirat o inimă gingașă, plină de simțiri curate. In ciuda aparenței, Bedri era timid și sperios...

— Dumneavoastră doktór la Bairamdédé?

Stoian tresări. Nici nu auzise pașii felcerului, care se apropiase tiptil, ca un motan la pîndă.

— Nu la Bairamdédé! — îl contrazise. La Independența! Și mă numesc Ion Stoian...

— Pare bine. Sa traisi! Eu Raif Bedri, felcer...

— Mă rog. Cred c-ar fi timpul s-o pornim. Aici ne irosim timpul de pomană.

— Ebét! Și eu vrei. Ai acasă nevast' și bálă — copil vrei spune. Iștepțam pe dumneavoastră trei zi la Caraomer. Adică asta... Negru Vodă. Mergem facem rost carusă... Pe jos departe, plou'...

— Mergem? Adică să vin și eu cu dumneata?

— Nu, rîse blajin Raif. Dumneavoastră stai aici s-u „ristorant“. Poate vrei mîncat ceva. Mergem eu. Ai prieteni la Caraomer. Găsit sigur carusa. Iar la sară jungem acas'...

— E mare Bairamdédé al vostru?

— Mare, mare, tabib efendi — adică doktór. 600 famil... Doi sute osmanlii — turc vrei spunem — sută cincizeci tătare, cîteva țigan și bulgare, restul tóte rumîn. Mare, bre... Acum vorba să făcut și colectiv. Asta bun estem, ebét!

Ploaia cernea necontenit, cu o exasperantă îndărătnicie. Căsuța se urnea anevoie prin glodăria drumului de țară și se apleca într-o rînă, primejdios, cînd roțile se înfundau în urme vechi, adîncite. Bedri își înfundase căciula de oaie pînă la rădăcina nasului și-și ridicase gulerul scurtei îmblănite. Doctorul Stoian, zgribulit sub o pătură cenușie, se ferea de picurii grei de apă cum putea. De fapt, pătura cenușie, subțiată de vremi, îi slujea lui Mustafa, chirigiul, să acopere caii după un drum lung, spre a-i feri de răceală. Cîteodată, Raif privea oblic sub sprîncene către Stoian și-l iscodea mereu:

— Dumneavoastră știe facem injecție la cal?

— Nu!

— Dar să vindece un berbec de rîie, scuzasi?

— Nu, omule! Ți-am spus doar: nu sînt veterinar. Am urmat medicina umană. Cunosc puțină chirurgie, mă mai descurc la o naștere, la boli interne, la copii...

— Beliorîm, beliorîm, doktór efendi. Da' nu-i bun... Aici sat estem și animal scump. Costă mult parasîm... Se prapadești bálă — copil, facem alta, dacă móre nevastă, găsesc chite vrei; dai și zestre la tine. Cînd piere vita, aman! Pune ștreang de gît...

Și-n vreme ce Bedri filozofa cu o competență de profet local, au ajuns la Independența pe-nserat, uzi leoarcă:

— Unde-i dispensarul, Bedri? Se poate dormi acolo?

— Ioc, doktór efendi! Ala fost cîrciumă de la Müstan. El zenghin-chiabure... Nu pat, nu scaun, nu lighean, nimic. Nu pot rămas acolo... Dorm la noi. Mîine 'orbim președinte sfat, Pickiret. Face el rost locuim...

A doua zi, la sfat, președintele Pickiret își mușca încurcat un capăt de mustață:

— Gazdă găsit la dumneavoastră, șindi! Trebuie... Dar bani pentru dispensar ioc! Dacă nu dat de la raion... Noi bucuros că vine doktór. Multe oameni kastalîk estem — bolnav. Nu trecem pe aici doktór de la raion decît o dată la săptămîn' sau doi; stai pusin, cerem la țăran rușfet — plocon — ou, gain', zece franc... Dacă nu dat, ioc consultație. Zicem: „pune cai la șaretă, Bedri! Grăbim. Trebuie fost acasă prînz...“ Și oamenii rămîne kastalîk și more...

„Localul“ despre care îi pomenise doctorul Axente avea o tejghea zincată, ruptă pe alocuri, niște rafturi strîmbe, cîteva mese cu scaune oloage și trei odăițe-n fund, unde se retrăgeau pe vremuri, să chefuiască, mușterii mai înstăriți de credință musulmană, să nu-i afle Hogea ori ceilalți drepteredincioși că spurcă poruncile Coranului și se înfruptă din băutura oprită. S-ar fi putut încropi totuși un dispensar: greu și cu cheltuială... Alcătuise chiar un fel de schiță: va despărți „salonul“ cel mare în două: jumătate pentru un staționar de adulți, cealaltă pentru o casă de nașteri. Una din odăițe putea sluji drept cabinet de consultații, a doua pentru un laborator modest, iar în ultima să-și instaleze el o locuință provizorie. Dar toate aceste transformări necesitau fonduri. De unde să le procure?

Ionel Stoian trecea adesea pe la cele două școli din comună — romînă și tătară — pentru inspecția sanitară și igienică a elevilor, mai intra pe la cîte un bolnav semnalat de felcer, fără să fie chemat și, întrucît îi rămînea vreme destulă, citea din cele cîteva tratate medicale pe care le adusese în geamantan. Pe Raif îl mîna să depisteze cazuri noi, deși era încredințat că Bedri își petrece mai toată vremea gospodărind pe acasă. Dar puteai să-l mustri? Nu, firește. Nici n-avea cum să-i dea sarcini precise. Ei, dac-ar fi funcționat dispensarul, era cu totul altceva: faci asta, aia... în sfîrșit, știe omul care-i sînt îndatoririle. Dar așa...

Trecuseră aproape trei săptămîni de lîncezeală. Intr-o dimineață, cînd Raif veni la „raport“, Stoian îi puse în vedere:

— Să-mi faci rost de o căruță. Plec la raion!

— Ce vrei facem acolo, doktór efendi?

— Pe dracu' ghem! Dacă nu se rezolvă problema cu dispensarul, nu mă mai întorc. Doar n-am venit aici să mănînc leafa statului de pomană!

— Ai, ai, ai, doktór efendi, clătină Raif capul cu tristețe. Faci necaz la tabib cel mare, Axente. Și el nu om bun. O să supere...

— N-are decît!

Stoian nu l-a găsit pe Axente la raion. Era în „deplasare“, la București, pentru cîteva zile. Chipurile, în delegație... Un coleg de facultate, Grigore Danciu, funcționar superior în minister, îi înlesnea adesea aceste deplasări „în interes de serviciu“, pe contul statului. Deh, avea omul familie la București, cum s-o mute în văgăuna ceea dobrogeană? O convocare oficială pentru nu știu ce raport, sau o „ședință de analiză“, constituiau pretexte admirabile să acorde unui vechi prieten un concediu deghizat...

Ca să nu se cheme c-a bătut drumul de pomană, Stoian intră în sediul raionului U.T.M. L-a primit secretarul doi, Geafer, un flăcău înalt, smolit și dezghețat. Secretarul îi ascultă păsul cu răbdare și interes, aprobînd din cap, iar la sfîrșit exclamă plin de indignare: „Asta mare porcărie, bre, tovarăș Stoian! Și sabotaj... Ala, doctor Axente, merit' bătut cu bici! Vino cu mine la prim-secretar de partid, Ilieșu. Bun om, bre... Inimă de aur... Fost hamal port Constans'... Mergem, tovarăș doktór Stoian!“

Zdravăn, lat în spete, cu mîini puternice, obișnuite să ridice greutăți, și c-un zîmbet deschis, cinstit, Ilieșu i-a poftit în birou: „Ce-i necazul?“

Ionel fu nevoit să repete a doua oară ce-l adusese la Negru Vodă, iar drept încheiere își anunță hotărîrea: „In asemenea condiții, nu mai rămîn o singură zi la Independența, tovarășe prim-secretar. Ori mi se dă...“

— Da' repezit mai ești, frate! — glumi Ilieșu binevoitor. Hai s-o luăm mai domol, vrei? Ziceai că ești utemist, nu-i așa?

— Utemist, desigur...

MEDICI LA ȚARĂ

— Bun... Asta înseamnă că dispensarul, sau ca să vorbim p-a dreaptă — organizarea lui — îți revine ca o sarcină de partid. Și dumneata ce faci? Te superi — să-mi ierți expresia cam tare, dar noi, muncitorii, nu ne ascundem după deget: spunem lucrurilor pe numele lor adevărat — ca văcarul pe sat. Cine o să pătimească? Doctorul Axente în nici un caz! Dispensarul este pentru dumneata un post avansat de luptă; aș zice de luptă crîncenă, că mai avem destui dușmani... Dacă pleci, se cheamă că ai dezertat. Și ai pricinuit un rău populației. Știi de cînd ni se cere la Independența un medic permanent? Și tocmai acum, cînd... Ai stat de vorbă cu Pickiret?

— Mai în fiecare zi...

— Și ce zice?

— Că nu li s-au alocat fonduri pentru dispensar. Și e adevărat! Mi-a arătat bietul bugetul, pe capitole, ca să mă convingă, deși nu aveam nevoie. L-am crezut... Bunăvoință are, chiar multă; la fel și tovarășul Mîndruț...

— E secretarul organizației comunale de bază, nu-i așa?

— Intocmai. Din păcate, numai cu bunăvoința nu faci nimic. Am avea nevoie de paturi, aparataj și instrumentar medical; știți că n-am nici măcar un aparat de luat tensiunea?

— Tensiometru? Cum se poate? Toți medicii au cîte unul...

— Poate cei cu cabinete. La ei găsiți de toate. Eu am terminat facultatea abia de două luni, iar tata n-a avut de unde să-mi facă o zestre medicală...

— Pot să știu ce meserie are tatăl dumitale, tovarășe doctor?

— Firește. E muncitor. Dulgher la Atelierele „Grivița Roșie“...

Grivița Roșie... Ilieșu se înfierbîntă la față. Ceferiștii... Greva din '933... Procesul din Dealul Spirii...

— Și, cum vă spuneam, tovarășe prim-secretar, cele cerute sînt strictul necesar unui început modest. M-am gîndit și la o casă de nașteri...

— Asta ar fi minunat. Bravo! Să nu mai nască femeile din sate pe cîmp, sau în condiții nenorocite...

— Sînt de aceeași părere. Dar cum? Și asta încă nu-i totul. Cunoașteți cumva „localul“? E o fostă cîrciumă...

— O știu. A lui Müstan, chiaburul...

— Exact. Și e într-un hal de ți se face rău. Necesită reparații serioase, modificări... Incă ceva: numai cu felcerul Raif n-am să pot face față cerințelor unui dispensar complex. Imi mai trebuie cel puțin o moașă, o soră pediatră la copii și un om de serviciu...

— Ambulanță nu vrei? glumi Ilieșu.

— Să nu credeți c-ar strica. Deocamdată ne putem dispensa de ea — continuă Stoian, trecînd peste ironia secretarului.

— Oprește, tinere! — rîse Ilieșu. M-ai luat cam repede. Eu nu sînt nici partid, nici guvern și, poate c-ai aflat, nici măcar ministru al Sănătății. Că-ți trebuiesc toate cîte mi-ai înșirat, nu-ncape îndoială. Vorba-i, de unde să le scoatem? Dac-aș fi fost scamator, era lesne: hocus-pocus, și-ți serveam toate pe tavă. Dar fiindcă nu mă pricep la scamatorii, trebuie să aleg o altă cale: să fac demersuri. Ce ți-a spus Axente?

— Mi-e și rușine să vă repet: „folosește resursele locale“. Poftim, resurse locale la Independența! Asta, să mă iertați, miroase puțintel a bataie de joc...

—Da, cam așa...

— Și a avut grijă să adauge: „dacă ești băiat deștept, ai să te descurci; și alții au procedat la fel...“ De astfel de „deșteptăciune“ mă lipsesc bucuros, tovarășe prim-secretar. N-am să cer bani la pacienți, nici plocoane...

— Așa era moda pe acolo?

— S-ar părea...

— Ce-i aia „s-ar părea“? Dacă-i așa, spune-o răspicat. Ori ai de gînd să cocoloșești pe careva?

— Ferit-a sfîntul! Asta-i adevărul.

— Bine, nene, zi așa! Ce părere au comuniștii din sat?

— Aceeași ca și mine.

— Așa? E în regulă. Și mîzgăli grăbit pe un caietel cîteva cuvinte. Uite ce te sfătuiesc: du-te frumușel înapoi! Nu, nu, te rog să nu sări de pe scaun. Asta trebuie să faci. Ți-o spune un om mai bătrîn și cu experiență. Fă-ți datoria cum te pricepi mai bine. Și nu mai fii atît de repezit: așteaptă...

— Cît?

— Mi-ar fi greu să fixez un termen: n-am obiceiul să mint... In tot cazul, voi expune situația la regiune. Dacă va fi nevoie, nimerim și mai sus. Iar cu doctorul Axente al dumitale, am să am o convorbire drăgălașă de cum s-o înapoia. Și o să afle părerea mea despre „resursele locale“... De un lucru pot să te asigur: dispensarul se va face. Ai cuvîntul meu. Ești mulțumit?

— N-am încotro. Și Stoian se ridică de pe fotoliu.

Se înapoie la Bairamdédé-ul lui Raif cu inima îndoită. Și mai trecu aproape o lună. „M-a uitat tovarășul Ilieșu...“ gîndea el, amărît. Avea însă o singură satisfacție: pacienții începeau să-l caute și pe acasă, semn că se obișnuiseră cu tabib-ul cel negricios — tătarii îndeosebi. E drept că Bedri organizase o adevărată campanie electorală printre musulmani în favoarea doctorului cel nou: „Nu primește bani, beliorîm?“ Acesta era argumentul suprem, care cîștigase definitiv de partea sa populația mahomedană.

Intr-o dimineață, pe la șapte, cînd se afla încă în pat, la poarta lui Ali, gazda lui Stoian, claxonă insistent o mașină, stîrnind pe uliță un cor de lătrături.

— E acasă doctorul?

Vocea îi părea cunoscută. Dar pînă să se dumirească bine, se repezi în odaie vijelios, cu cizmele pline de noroi, primul secretar Ilieșu: „Te așteptai să mă vezi, tovarășe Stoian?“

— Ca să fiu cinstit, nu.

— Cu atît mai bine. Inseamnă că vei avea o surpriză dublă.

— Care e a doua?

— S-au aranjat toate! Ești mulțumit?

— Cum?

Ilieșu duse mucalit un deget la buze: „secret de partid!“ Am adus cu mine un zugrav, un zidar și un dulgher. Materialele vin după noi, cu camionul. Ai și 16 paturi acolo. Deocamdată... Plus noptiere, cearceafuri, pături... Mă rog! Dichis de sanatoriu. Peste cîteva zile îți vine și personalul sanitar: sora Lenuța Rădoi pentru copii și moașa Gyulten din Medgidia. E o femeie mai în vîrstă, dar foarte pricepută. Am ales într-adins o tătăroaică, fiindcă se va bucura de încrederea populației. Asta e cheia succesului!

— Nu știu cum să vă mulțumesc, tovarășe prim... Ați.. Cum să vă spun? Este...

— Lasă, știm noi ce este, — rîse Ilieșu cu poftă. Să ții meseriașii de scurt! Așa-s unii meșteșugari: tărăgănează. N-au conștiință de clasă. Sînt un soi de mici burghezi calici, ori mai curînd un fel de vînturătară. Vorba ceea: „azi aici, mîine-n Focșani...“ Pînă le-om face și lor educație socialistă, o să mai curgă apă pe gîrlă... Cu p' ta lor, n-ai să ai bătaie de cap. Sfatul popular va primi banii cu borderou de la secția financiară a raionului. Așa... Acum o șterg. Am o adunare de partid la Cobadin.

— Dar medicul șef Axente ce a spus despre toate astea?

— Am uitat să-l întreb. Fiindcă știi... a fost transferat cam la repezeală ca medic de teren, la Topraisar. Să mai frămînte și el noroaiele, nu să tot strîngă telefonu-n brațe! Munca de teren, tovarășe doctor, îți modifică optica socială. N-am dreptate?

— Se poate. Dar, eu, știți, nu mă pricep. N-am făcut muncă de birou. Sînt nou în medicină...

— Nici să nu faci! Biroul e o pacoste, o rîie pe capul omului. Te lipește de scaun și te face să pierzi bruma de meserie pe care o cunoșteai. Asta e valabil pentru toată lumea; specialiștii nu fac excepție: medici, ingineri, arhitecți... Ei, acum noroc și spor la treabă! Să-mi prezinți un raport verbal după ce vei inaugura dispensarul. Sau, știi ce? Sună-mă la telefon. Am să vin și eu...

— Incă o dată vă mulțumesc, tovarășe Ilieșu!

— Mie, de ce? Partidului, tinere! El face totul... Eu? Execut. Sînt un simplu ostaș. Nu vezi aici? N-am nici un fel de galoane...

Ieși în curte și deschise portiera Gaz-ului mînjit de noroi: Dă-i bătaie, tovarășe Grigore! Dacă întîrziem la adunarea din Cobadin, să știi că mă spînzur ca un pițigoi...

★

Pe doctorul Ionel Stoian l-am întîlnit de curînd, după aproape nouă ani, pe scările ministerului. Urca cîte două trepte deodată. Mi-a scuturat mîna cu efuziune.

— Tot la Independența?

— Tot.

— Ai venit să-ți vezi părinții?

— Și pentru asta. Dar mai am o treabă importantă: umblu după un aparat Roentgen. Dacă ni s-a tras electrică în sat și la dispensar, barem să profite locuitorii și de binefacerile radiologiei. Apoi, c-o ochiadă ștrengărească mi-a propus: „Dacă mai aștepți zece minute, te fac o bere...“

Tudor MIHAIL

Ger de februarie

L ZĂRISEM încă de cînd se desprinsese hoțește de lîngă stîlpul unei porți și se luase după mine. Ii auzeam pașii urmărindu-mă, bocănitul ciomagului pe ulița înghețată.

Era aproape de miezul nopții. Și ciinii amuțiseră. Nu se auzea nimic în jur. Doar pașii mei, ai lui, bocănitul ciomagului. Și, din cînd în cînd, creanga vreunui arbore trosnind sec sub gerul aspru. Ulița era lunecoasă, nu puteam nici măcar grăbi pasul. Bocancii îmi fugeau în lături. Și chiar de n-aș fi grăbit, nu cunoșteam nici o casă pe aproape unde să cer adăpost. Sosisem abia cu două zile în urmă în satul Peret. Un sat lîngă Roșiorii de Vede, pe care-l vedeam pentru întîia oară.

Auzeam cum pașii celuilalt grăbesc să mă ajungă. Inaintam din ce în ce mai greu pe lunecuș. Gerul îmi amorțise mîinile, bărbia, fața. Nările mi se lipeau, mă înțepau.

— Dracu' să te ia cu ciomagul tău cu tot. Mai răsăriși și tu acum!

M-am oprit în mijlocul uliței.

M-am întors spre cel care mă urmărea și am așteptat.

S-a oprit și el, dintr-o dată. Se vedea ca o umbră. O umbră înaltă, dreaptă, țintuită în noapte. Ii auzeam suflarea rară, apăsată, în liniștea desăvîrșită din jur. După un timp, a mișcat un braț și a început să lovească cu ciomagul în bulgării de gheață prinși de coaja zăpezii de pe uliță, rostogolindu-i în lături, spre șanțuri.

Nu vrea să se apropie, gîndii. Socotește, poate, că nu-i clipa potrivită să mă pocnească. Să-i fie de bine. Să mă urmărească dacă are chef.

M-am întors și am pornit mai departe.

S-a urnit și el, bocănind mai tare cu ciomagul.

Am încercat să fluier un cîntec vesel. Dar buzele, prinse de ger, mi se uscară într-o clipită, mi se lipiră de dinți. Simțeam cum mă îneacă aerul rece.

La drept vorbind, ce vrea omul ăsta cu mine? mă întrebai cu ciudă.

Ii auzeam tot mai aproape de mine pașii, răsuflarea agitată, gîfîită, loviturile bîtei pe gheață. Incă puțin și dacă ar fi întins mîna, m-ar fi putut atinge.

M-am răsucit pe călcîie.

Mișcarea mea a fost neașteptată. Omul cu bîtă încercă zadarnic să se oprească, bocancii îi lunecară înainte, sfărîmînd și risipind în drumul lor bulgări de gheață. Trupul lui mătăhălos, clătinîndu-se cu o sarică grea pe umeri, venea poticnindu-se spre mine. I-am proptit umărul în piept și i-am zis tare:

— Era să cazi. Ține-te zdravăn de mine.

Vocea mi-a sunat clară în noaptea geroasă. Un cîine a început să hămăie pe aproape.

— Ai vreo treabă cu mine? l-am întrebat pe omul cu ciomag.

Nu mi-a răspuns. S-a înfipt bine pe picioare și a rămas așa. După un timp s-a dat puțin în lături. S-a aplecat. Și-a suflat cu putere nasul. Și-a șters îndelung degetele pe sarică. Apoi a rămas mai departe în așteptare, la un pas de mine.

Am scos o țigară și am scăpărat un chibrit s-o aprind. I-am zărit la lumina flăcării chipul prelung, osos, ochii cu priviri tăioase.

— Dacă n-ai treabă cu mine, i-am zis, înseamnă că întîmplarea a făcut să avem același drum. Să mergem atunci împreună. Eu vin de-aci, de la gospodăria de stat. M-ai zărit cînd ieșeam de acolo. Stăteai lîngă stîlpul unei porți. Acum mă duc la camera oficială a sfatului popular, să mă culc. Dumneata, încotro?

Omul a tăcut mai departe.

Am început să pășim alături.

— Ger al dracului, zise el într-un tîrziu, ger de februarie.

— Ger, răspunsei și-i simții sarica atingîndu-mi umărul. O sarică de-asta mi-ar trebui și mie.

— Ce să faci dumneata cu sarica? Pentru o zi-două cît stai în Peret...

— Stau mai mult. O lună, poate chiar două.

— Dacă ai venit pentru o lună, ai venit pentru treabă, nu glumă.

—Știi dumneata pentru ce am venit.

— Dacă e vorba de colectivă, o facem și singuri. Nu dumneata o să semeni și o să dai cu sapa aici. Tot noi o să dăm.

— Ai dreptate. Nici eu, nici zece, nici o mie de oameni veniți din altă parte nu pot face în Peret colectivă fără voi. Voi o s-o faceți. Imi pare bine că mi-ai spus-o. Văd că ești lămurit. N-o să-mi mai bat capul cu dumneata. Ai dat cerere de înscriere? Sînt 30 de cereri pînă acum.

Omul tăcu din nou. Nu l-am mai întrebat nimic. Știam că de acum o să mă întrebe el.

— Pe mine nu mă primește în colectivă, zise el pînă la urmă.

— Ești chiabur?

A mormăit ceva neînțeles, poate o înjurătură, săltînd dintr-un umăr pentru a-și așeza mai bine sarica.

— Am pămînt puțin, zise. Trei pogoane. N-am atelaje și fără atelaje nu mă primește.

Om nebun. Are trei pogoane și iese cu ciomagul la drumul mare. Cine știe cine l-o fi împins.

— Cine ți-a spus că nu te primește fără atelaje? Vino mîine la sfat cu cererea și gata.

Desen de CONSTANȚA CEPTUREANU

— Mai aștept. Să se înscrie alții înainte. Aia pe care îi știu eu.

A, povestea cu atelajele, gîndii — ai spus-o doar așa, ca să poți duce vorba unde vrei, să mă sucești și pe o parte și pe alta, să mă cercetezi, să mă cîntărești. Să te văd. Am s-o fac și eu pe prostul. Deocamdată o să tac iar.

Am mers mult. In sfîrșit, și-a luat cuvintele de unde le lăsase.

— Mai aștept. Să se înscrie alții mai întîi. Să se îndrepte mai întîi lucrurile.

— Care lucruri?

— Dacă nu le știi, e greu să ți le descurc eu.

Cum s-ar zice, m-ai făcut prost de-a binelea, filozofule.

— Ești un om deștept, i-am zis, luminează-mă și pe mine. Despre ce lucruri e vorba?

— Să fie pentru toți la fel. Puțin pămînt cît am, dacă vin la colectivă, vin cu tot pămîntul. Dar să vină și Ciocîltean Stefan cu tot pămîntul. Nu numai cu 38 de ari, cît a trecut în cerere. Mai are cîteva pogoane. Știe tot satul. Dacă-l primește așa pe Ciocîltean, se face de rîs colectiva. Alții n-or să mai vină curînd.

— Cine-i Ciocîltean Ștefan? l-am întrebat pe omul cu ciomag. Eu sînt abia sosit în Peret.

— Știi dumneata. Erai la sfat cînd a depus cerere. Era acolo și președintele raionului.

Și pe asta o știe, mi-am zis. I-am răspuns:

— Dacă nu vine cu tot pămîntul, n-o să fie primit.

— Unul mi-a spus că-l primește pentru că...

— Nimeni n-o să fie primit decît cu întreaga suprafață de pămînt. Partidul nu îngăduie nimănui greșeli.

— Vorbești din carte.

— Și din carte. Ai auzit dumneata că a fost primită cererea lui Ciocîltean? Și, ia ascultă: Marin Petcana, președintele Comitetului de inițiativă al colectivei, a venit, sau nu, cu tot pămîntul? La fel și comuniștii Tănase Cutulea, Ion Culcea, Soreață Florea, Dumitru Porumbeanu. Atunci? Pentru că nu vrei să te înscrii, ai găsit motiv: Ciocîltean. Te credeam isteț. Uite că am ajuns la camera oficială. Hai și dumneata cu mine înăuntru, să mai stăm de vorbă.

In camera oficială era cald. Am aprins lampa. Am tras un scaun și i l-am întins omului. L-am privit atent: om tînăr, de vreo 35 de ani. Om în toată firea și pîndește pe la colțuri de drum cu ciomagul, în miez de noapte. I-am cerut sarica să i-o așez undeva. Fără să-mi răspundă, o lăsă să-i cadă de pe umeri, pe podele, lîngă perete.

— Spune-mi acuma drept, ai vrut să-mi dai cu ciomagul în cap?

Se așeză pe scaun, se scotoci prin buzunare, scoase o bucată de ziar, tutun și începu să-și răsucească o țigară lungă. Strivi cu dinții marginea hîrtiei și o lipi tacticos cu limba.

— Să-ți dau în cap? Ce-am eu cu capul dumitale? Poartă-l sănătos.

— Pe drum mi-ai spus, mai pe ocolite, dar mi-ai spus, că n-am ce căuta în Peret. Nu-ți convine colectiva?

Omul mă ținti cu priviri mînioase:

— Cum nu-mi convine colectiva? Și-apoi, după cîte știu, dumneata n-ai venit în Peret pentru colectivă. Ai venit la căminul cultural și la școală. Acolo ai treabă.

Iar mă iscodește.

— Ai dreptate, am venit la cămin. Dar tot pentru colectivă am venit. Să se vorbească și la cămin despre colectivă.

— Se vorbește în Peret de șapte ani de colectivă. Acu te trezişi și dumneata să vorbești. Vorbește, nu te oprește nimeni. Degeaba zici că eu sau alții nu vrem să facem colectiva Am vrut s-o facem și în 52 și în '54, și bine era dac-o făceam de-atunci. Am rămas ca un sat de pripas. Ne-au ținut pe loc oameni de la care nu ne așteptam. In anii ăștia, mulți s-au săltat, s-au gospodărit. S-au apucat și de ceva negustorie, cu boabe, cu făină, cu vite și legume, pe aci pe la Roșiori și pe la Pitești. Sînt oameni cuprinși. Nu mai văd dincolo de ulucă. Au încropit puțină avere și-și zic că au apucat pe dumnezeu de picior. Ei cică-s deștepți. Mai departe nu vor să meargă. Nu le pasă. Nu le-a convenit colectiva în '52, nici în '54. Nu le convine nici acum. Parcă ar fi dușmani. Și să mai știi un lucru. Din cei care au dat cerere, unii au dat numai pentru că socotesc că n-o să se facă colectiva.

— Nu înțeleg. Cum să dea cerere numai pentru că știu că n-o să se facă?

— Așa, ca să se pună bine. Ei zic că nu se face nici acum. Și dacă s-o face, o să dea prin colțuri. Ai să vezi dumneata. O să-și tragă cererile înapoi. Aia pe care îi știu eu.

— Ai haz, parcă dumneata ești altfel decît ei. Tot un drac. Dumneata nu dai cerere pentru că, la fel ca și ei, ai credința că nu se face colectiva. A, dacă ai fi dat cerere și te-ai zbate să se facă... Atunci aș avea de-a face cu altfel de om.

Mă privi lung.

Se ridică să plece. Iși aruncă sarica pe umeri și mișcînd încoace și-ncolo vîrful ciomagului pe scîndura pragului, îmi zise cu glasul stăpînit:

— Eu nu m-am luat după dumneata pe uliță ca să-ți spun că nu mă înscriu. Doar nu-s beteag la minte, să-mi pierd noaptea pentru dumneata. Eu nu-s dușman. Nici negustor, nici închiaburit.

— N-o să-mi spui acum că te-ai luat după mine, în miez de noapte — pe gerul lui Marcoci, după ce mă pîndiseși ceasuri întregi, ca să-mi spui că te înscrii! Las-o baltă. Altă dată să-ți vezi de treabă.

Omul se uită la mine mirat, cu ochii mari, cu gura deschisă. Iși trase căciula pe urechi și plecîndu-și capul în piept, îmi spuse:

— M-am luat după dumneata, pe uliță, pentru un lucru de omenie.

— Fie.

— Ca să te apăr. Dacă ții morțiș să afli.

— Să mă aperi?

M-am întors spre el. Iși săltase capul din piept și mă privea țintă, drept în ochi:

— Eu stau cu casa alături de gospodăria de stat. Te-am văzut cînd ai intrat acolo. Se înnoptase. Și mai văzusem doi oameni care te așteptau lîngă gardurile gospodăriei. Am vrut să văd ce au de gînd. Mai ales că pe unul îl ghicisem cine e și ce-i poate capul. A făcut și face numai rele. A fost și la pușcărie. Cînd ai ieșit de la gospodărie, s-au luat după dumneata, mergînd de-a lungul gardului. Trebuiau să treacă pe lîngă stîlpul unde stăteam eu. Vorbeau între ei, care să te trăsnească mai întîi. Le-am tăiat calea și m-am luat eu după dumneata. Cu martori, știam că n-au să mai îndrăznească. S-au lipit de gard și acolo au rămas.

Omul tăcu. Privi într-o parte, zări ușa și, ca și cum ar fi descoperit-o abia atunci, tresări, se îndreptă spre ea și apăsînd pe clanță, îmi mai spuse:

— Eu nu-s ca ei, dușman. O să afli dumneata și despre ei și despre mine. Eu sînt din neamul Iaurum.

— Iaurum?

— Iaurum. Un neam vechi, de săraci, care a pus vatra satului.

— Ești din vița aleasă.

— Mulți din sat se trag din Iaurum.

După ce a plecat Iaurum, am rămas lîngă fereastră. I-am ascultat pașii, bocănitul ciomagului pe gheață. L-am auzit după un timp oprindu-se. Paznicii de noapte de la sfatul popular îi ieșiseră înainte și-i strigaseră prin întuneric, cu vocile lor puternice:

— Ce-ai căutat la camera oficială? Cine ești?

— Iaurum.

— Bine. Treci, Iaurum. Noapte bună.

— Noapte bună.

Ștefan BANULESCU

SCRIITORI LA SATE

Azi, la Islaz

Mașina lasă în urmă Turnu-Măgurele. Inaintăm pe o șosea străjuită de sute de plopi, care-și înalță turnurile de crengi înzăuate de gheață. E ceață, e ger. Intrăm în lunca Oltului. Sălcii și răchite ca niște babe-hîrci își ridică hălăciuga de nuiele încăruntite de chiciură. Oprim pe un pod de fier, pe sub care șerpuiește o panglică de apă. Șoferul îmi dă explicații :

„Pe-aici a fost înainte matca Oltului. Aici Oltul făcea un cot, dar prin '917 s-a făcut o ruptoare. Oltul și-a scurtat drumul și podul — cum vedeți — a rămas pe uscat. Adică peste șuvița asta de apă". Și atunci — întreb eu — cum trecem Oltul, la Islaz ?

„Vara — îmi răspunde șoferul — avem un pod de vase. Acum Oltul a înghețat. Vă duc pînă la pod. Treceți Oltul cu piciorul. Pînă-n sat, pe scurtătură, sînt vreo trei kilometri".

Iată și vasele podului aruncate pe-o coastă și lăsate în grija fălcilor lui moș Gerilă. (Ce bine le-ar fi stat sub un șopron de maldări de stuf!). Oltu-i bocnă pe tot cotul. Mai la vale curge întunecat și fumegînd. Gheața e mai subțire de 15 cm. „Cartea mașinii" dă instrucțiuni șoferului că nu se poate aventura pe un pod artificial construit de moș Gerilă, cînd grinzile gheții n-au fost sudate în tăblii mai groase de 15 cm. Trecem cu piciorul. Gheața scîrțîie, pîrîie, dar nu-i nici un pericol. Vorba șoferului : „Cel mult pornești la vale cu o parcea de „pod"...

Am ajuns pe malul drept. Sîntem în Oltenia, îmi iau rămas bun de la tovarășul Mitru, care se întoarce cu mașina la Turnu.

Din ceață apare un pîlc de oameni. (Păcat că nu-s pictor!). Trei olteni în cojoace albe tivite pe poală cu blană neagră, gulere negre ridicate peste căciulii brumării. Inaintea lor, o turmă de oi cu lîna mițoasă argintată de chidă. Oamenii duc în brațe cîte un miel cu blăni de năsturei brumării și boturi umede.

„Le-am cumpărat de prăsilă, din Islaz, și le ducem la gospodăria noastră" — zice moșneagul cu mustăți de chiciură.

— De unde sînteți ?

— Din Izbiceni.

Și tabloul sătenilor, cu miei în brațe, piere în negură.

★

Aici se aflau pe vremuri curțile boierești ale Brîncovenilor, stăpînii moșiei Islaz. In jurul curților se-ntindeau mănoasele pășuni pe care pășteau turmele și cirezile boierului, adică islazul de vite, de la care vine numele comunii. Aici, la 9 iunie 1848 a fost citită istorica proclamație de la Islaz — de către „surtucarul" Eliade Rădulescu, în fața clăcașilor de pe moșia Bibeștilor. La o biserică veche ce se afla pe malul Dunării, în mijlocul norodului, preotul Radu Șapcă din Celei a îngenuncheat sub steagurile revoluției pe care erau cusute cu fir cuvintele „Dreptate și frăție" și a rostit ruga ticluită de el, din care răzbate bătaia inimii lui de revoluționar. „Ruga muncii blagoslovite" s-a putut îndeplini abia în anii puterii populare.

Mai întîi, la îndemnul comuniștilor, islăzenii au ridicat un dig de pămînt lung de 4 km, pe marginea dinspre răsărit a Islazului, dig care le apără vatra satului de inundații. In primăvară, locuitorii comunelor Giuvărăști, Moldoveni și Izbiceni vor porni laolaltă „să dirijeze cursul Oltului", de la Stănești pînă la vărsarea în Dunăre, pe o lungime de 20 km — adică să-l aducă la vechea matcă, pe sub podul de fier de care am vorbit. Prin această lucrare obștească se vor reda agriculturii sute de hectare de pămînt fertil din lunca Oltului.

In anul 1951 a luat ființă gospodăria colectivă „Popa Șapcă" iar în 1955 s-a alcătuit întovărășirea agricolă „Al II-lea Congres al P.M.R.". Noi întovărășiri agricole se nasc sub ochii mei. Islazul e în plină fierbere. La răscruci, pe margini de șanțuri, oamenii în cojoace stau „crile-crile" și discută. Nu-i islăzean să nu știe pe dinafară statutul întovărășirii și gospodăriei agricole. Satul se desțelenește. E drept că țelina e cam veche. Buruieni otrăvite împroașcă sămînță de măselariță, șoapte chiaburești.

Dar țelina pîrîie, buruienile cad sub fierul tractoarelor. Duduitul vremii noi astupă sîsîiturile de șerpi încolăciți în sînul satului. Zilnic sătenii se dezmeticesc de aburii măselariței, și vin cu cererile iscălite.

„Mă scriu și eu — zice Florea Nelepcu. M-am luat după vorbele muierii — c-altfel demult trebuia să intru în rînd cu lumea. Alții s-au procopsit iar eu..." Și după Nelepcu, vin în grup : Iancu Fluturaș, Ion Zarafu, Victor Codrea, Stancu Negilă, Nicolae Crîm... Crile-crile, sătenii trec podișca la sfatul popular și întreabă de noul președinte :

— Mă, unde-i tovarășu'Ciucu Tuguna ?

★

Islazul, pe lîngă un dispensar cu locuință pentru medic, o cooperativă cu vreo șase magazine mixte, are un uriaș cămin cultural cu sală de festivități și cinematograf. Oamenii — tineri și bătrîni — dau năvală la filme. Din păcate însă Islazul n-are încă lumină electrică. Și, ca un făcut, acolo unde n-a pătruns „lampa lui Ilici", mai dăinuie bezna prejudecăților. Auziți : mamele nu-și lasă fetele pe uliți după apusul soarelui ! Așa că la repetițiile de la cămin n-am găsit nici o săteancă ci doar învățătoarea. Flăcăi vin droaie. Dar fete niciuna, măcar de leac. Iată-mă autor de cuplete. Am scris „Satul fără fete", pe care l-am citit într-o duminică, la cămin, înaintea filmului „Feroviarul". După șezătoarea literară, m-am pomenit asaltat acasă, la gazdă, de flăcăii Pică C., Măglașu D., Ciucu F. și Borcan Gh., adevărați poeți anonimi ai satului. Ne-am pus pe lucru și colaborarea noastră a dat roade bune : „Șovăilă", „Ceva despre fetele din Islaz", „La cinema" etc., satire pe care autorii amintiți mai sus le-au citit în fața islăzenilor.

In cupletul „Ceva despre fetele Islazului", de Ciucu Florea, sînt satirizate absolventele școlilor medii, care nu participă la viața culturală a satului :

„Parcă-ar aștepta să vină
Făt-Frumos în limuzină,
Să le facă-o plecăciune
Și cu glas de rugăciune
Să le-mbie : „Rog, poftiți !
Vreți să vă căsătoriți ?"
Și-uite-așa se-ntîmplă frate,
Că rămîn nemăritate,
Că rămîn zîne
Bătrîne...
Fetii cei din limuzină
S-au împotmolit în tină.
Făt-Frumos intră-n obor
La volan, pe un tractor !"

Ieri am primit o veste mare : fetele din Islaz au „intrat pe matcă". Au început să vină la cor, la echipele de dans. Pică Constantin, un drac și jumătate, i-a spus fetei cu care vorbește că „echipa poeților" pregătește o poezie, în care o să fie trecute „pe nume, pe rudă și pe sămînță" fiecare fată care nu vine la cor, la joc și la teatru. Și astfel învățătoarele care repetă în „Noaptea Albă" — vor fi înlocuite cu fete, da, cu fete din „Satul fără fete".

George DAN

Un succes și o timidă sugestie

Reprezentarea scenariului „Casa de piatră" pe ecranele aparatelor de televiziune trebuie înregistrată ca o remarcabilă dată istorică în evoluția acestui gen, la noi inedit. Lucian Pintilie, autorul scenariului și regizor al spectacolului, are deosebitul merit de a fi căutat cu stăruință calea către specificul reprezentației de teatru televizat. Deocamdată el a înțeles că, în ciuda obligației de a cultiva imaginea cinematografică, noul tărîm cucerit de suavele zeițe ale dramei și comediei aparține mai curînd mijloacelor de expresie ale teatrului. Prezența continuă a interpretului în planuri apropiate spectatorului cere actori care să posede înalta școală a mimicei și acordă o mare valoare rostirii sensibile a replicii. Scenarizînd nuvela lui Aurel Mihale, regizorul a intuit valențele dramatice ale acesteia și a cîștigat interesul privitorilor printr-o continuă referire la soarta celor șase oameni care își apără cu disperare postul de luptă încredințat. Dinamica proprie artei peliculei nu a intrat în vederile regiei, care n-a uitat că reproduce un spectacol la cald, jucat direct și realizat de actori într-un circuit temperamental unic. Pasajele filmate s-au adăugat tangențial și, în general, firesc, atenția fiind acordată, în primul rînd, găsirii unei tonalități unitare, de natură să asigure crearea atmosferei. Reușita spectacolului a beneficiat de entuziasmul tinerilor actori, dispuși să asculte și să împlinească, prin aportul personal al fiecăruia, intențiile directoare ale regiei. Mihai Mereuță, Gh. Ghițulescu, V. Rebengiuc, V. Nițulescu, în primul rînd, M. Albulescu, Octavian Cottescu și Benedict Dabija, în mai mică măsură, au valorificat, într-un climat de emoție stăpînită, mesajul umanitar și patriotic al scenariului.

Ar fi păcat ca acest spectacol de ținută să fie abandonat după o singură reprezentare. N-ar fi posibilă o reluare a acestui înflăcărat act dramatic închinat luptei eroice antifasciste ?

V. TIMOTEI

L. BALOGH „Doina"

Ce se întîmplă de fapt...

Comentarii pe marginea unor piese occidentale

TENNESEE WILLIAMS: „Pisica pe acoperișul fierbinte"

EUGEN IONESCO : „Scaunele"

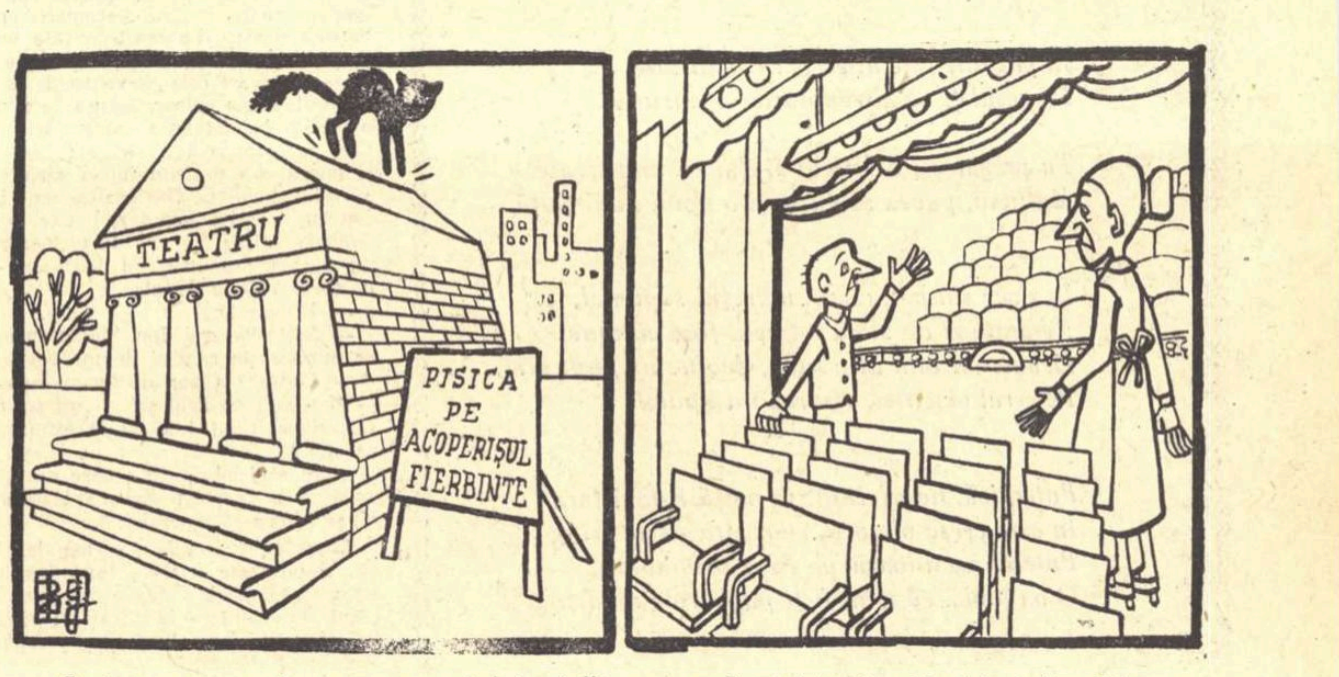

— Dacă eu, pe acoperiș, m-am ars, ce trebuie să fie pe capul celor care-au intrat înăuntru?

— Parcă tot mai goale sînt cele din sală !

Desen de BENEDICT GANESCU

Poșta redacției

Dinulescu Alexandru. București. La sfîrșitul schiței dvs. „Fobia de provincie", parafrazată (deși n-o mărturisiți ca atare) după „Prostia omenească" de Ion Creangă, ne rugați să vă comunicăm „dacă se publică sau nu se publică". Nu credem că oferindu-vă un răspuns de tipul: da sau nu, v-am ajuta. Inclinații satirice aveți, dar e absolut necesar să mergeți pe un drum propriu. Tema abordată (refuzul unor absolvenți de a pleca în provincie) e interesantă și actuală. Tratată original, ar putea genera o bună schiță satirică. Mai trimiteți.

PAUL ROTARU. BUJOR, REGIUNEA GALAȚI. Povestirea „Răzbunarea lui Victor" e superficială și naivă. Personajele sînt schematice, iar conflictul schițat e mînuit stîngaci. Stilul îl împrumutați din poveștile pentru copii: „Intr-o căsuță micuță și dărăpănată, la o margine a satului, își duceau viața grea o mamă cu fiul ei". Intențiile sînt bune dar pentru a face literatură aceasta nu e suficient. Mai învățați: din viață și din literatură. Și, mai ales, orientați-vă către actualitate.

Mihail Stoadecher, București. (Nu știu dacă v-am descifrat bine numele, după adresa de pe plic, manuscrisul fiind nesemnat). In calitatea dv. de student ar trebui să scrieți despre unele probleme mai importante ale studențimii noi. Schița „Simfonia iubirii" e axată pe o problemă măruntă, neînsemnată, iar tratarea e destul de superficială. Pentru a ne face totuși o părere generală despre posibilitățile dvs. literare mai trimiteți.

GH. L. OLT. CARANSEBEȘ. „Sirena lui Gogoci Ilie" (carnet feroviar) ne-a sosit prea tîrziu. Avînd un caracter oarecum ocazional, nu-l putem folosi. E absolut necesar să citiți reportajele care se publică în presa literară. Veți constata că un reportaj trebuie să cuprindă elemente noi, inedite pentru a cuceri interesul cititorului. Simpla relatare a unui fapt banal, fără un plus de informație, nu poate constitui un reportaj. Mai citiți și încercați să scrieți despre oamenii și faptele care aduc o mărturie a victoriei noului în realitatea noastră.

S. Țurcanu. Timișoara. Schițele „Zmeul" și „Mingea" dovedesc o bună cunoaștere a psihologiei copilului și neîndoielnice calități de povestitor. Prima din cele două povestiri este însă neclară: nu știm cînd se petrece acțiunea, ce fel de avion este acela care îi mitraliază pe copii, etc. Ați putea clarifica aceste amănunte. A doua povestire credem că va vedea lumina tiparului.

Iancu Valeriu. Medgidia. Am descifrat cu greu caligrafia schiței „Agresiune". Nu sînteți lipsit de spirit de observație însă e necesar să vă apropiați de temele majore ale realității. Incercați. Incercați de asemeni să scrieți mai clar și pe o singură parte a foii de hîrtie. In felul acesta, ajutorul va fi reciproc.

BRÎNDUȘANU VASILE, SATU MARE. Piesa dvs „Stăpînii întunericului" e lipsită de un conflict dramatic susținut. Așa-zisul sabotaj al lui Spirea se descoperă de la început cu cea mai mare ușurință. Abundă supărător discuțiile tehnice. In viața ceferiștilor se pot găsi subiecte mai interesante și mai dramatice. Aveți o oarecare ușurință în dialog. Cultivați-o. Sînteți încă tînăr (17 ani) și primul insucces nu trebuie să vă descurajeze.

Vasile Ionescu. Bodești, raionul Piatra Neamț. Schița „Năluca" și povestirea „Tinerețe zbuciumată" promit unele reușite. Cu o condiție însă: trebuie neapărat să citiți mult, să vedeți ce se scrie și cum se scrie acum. Străduiți-vă să relatați mai concentrat. Povestirea „Tinerețe zbuciumată" e mult prea lungă față de ceea ce comunicați în ea.

Dumitru Munteanu. Perieni, raionul Bîrlad. „Piesa de haiduci" pe care ați cules-o e interesantă. Vă sfătuim s-o trimiteți uneia din Casele de creație populară. Veți primi îndrumări competente.

CONTINUARI

Scriu pentru 23 August

demn la desăvîrșirea făpturii lor scriitoricești și omenești, la contopirea absolută a omului cu misiunea lui și la ridicarea conștiinței lui omenești la o înălțime neatinsă încă, pentru că lumii noi, orînduirii comuniste care se naște azi, nu-i poate sluji decît scriitorul care este în adevăr pe măsura ei. Acest accent pus cu atîta putere pe latura etică, îmi pare de o mare importanță pentru evoluția noastră și pentru obiectivele ei.

— Preocupările etice constituie o caracteristică a pieselor („Cumpăna", „Oameni de azi") precum și a nuvelelor dvs. Ne-ați putea vorbi despre creația altor scriitori în care dezbaterea problemelor de conștiință urmărește educarea cititorilor în spiritul moralei comuniste și evidențiază mai puternic sensul social al atitudinii eroilor contemporani?

— Nici un scriitor comunist nu poate neglija latura morală a problemelor și profilul moral al oamenilor despre care scrie. Cei care scriu despre oamenii înaintați ai vremii noastre, despre comuniști, îi cuprind pe cît pot, pe toate aspectele lor. E vorba însă de adîncirea acestei laturi și de urmărirea ei în scris, ca una dintre cele mai de seamă. Socot că în această privință s-ar putea vorbi despre poezia lui Mihai Beniuc, a Mariei Banuș, a lui Cicerone Theodorescu, despre proza lui V. Em. Galan și a lui Nagy István.

— Ce pregătiți în întîmpinarea sărbătorii Eliberării?

Această întrebare se îndreaptă atît de direct spre munca mea, încît fără îndoială că n-are să-mi fie ușor să răspund. Trebuie să trec de la ceea ce năzuiesc la ceea ce pot, si totdeauna între una și alta există, pentru orice scriitor cred, o deosebire care nu-i dă tihnă. Am scris, în cinstea celei de a 15-a aniversări o piesă nouă. Se numește: „Vlaicu și feciorii lui" și se inspiră din lupta pentru transformarea socialistă a agriculturii. E vorba de o familie în care tatăl, un om egoist și crincen, înlănțuit cu toate verigile simțului proprietății individuale de pămîntul lui, își vede feciorii, rînd pe rînd, rupîndu-se de el ca să treacă la gospodăria colectivă, ca să clădească o altă viață, pe care au început s-o trăiască și s-o dorească. Dacă Vlaicu, țăranul de tip vechi mi-a izbutit — calitate-cusur a pieselor noastre în care tipurile negative au destul relief, — cred că de data asta am putut să zugrăvesc bine două chipuri tinere, o fată și unul dintre feciori, care au în ei lumina și căldura oamenilor noi.

— Ce ne puteți spune despre activitatea dvs. pe tărîmul prozei?

— Nădăjduiesc încă să pot isprăvi în timp util primul volum al unui roman care va apărea la Editura tineretului — „Satul uitat", — în care încerc să cuprind viața unui sat din secuime în perioada dintre 1944—1959. Cunosc bine viața acestui sat pe care l-am cercetat îndelung, în care am locuit veri de-a rîndul în ultimii ani. Aș vrea să pot arăta în cartea asta, care va avea mai multe volume, cum au evoluat oamenii în acești 15 ani, cum s-au ales apele, cum au crescut adolescenții și cum s-a făcut lumină în ei, în sfîrșit, să cuprind o frescă întreagă de personaje, de oameni felurițí, și mersul lor înainte, împotriva celor care trag înapoi și încăierările tăcute sau zgomotoase, care au existat în această perioadă. Mai am cîteva capitole la acest prim volum, dar nu pe cele mai ușoare.

— Mai aveți și alte angajamente în această perioadă?

— Am prezentat la E.S.P.L.A. cîteva nuvele inedite cu teme de actualitate din diferite medii de viață, dar ca să alcătuiesc un volum, ar trebui să mai adaug două-trei, pentru că nu vreau să scot o carte pirpirie. Cu toate acestea sper că și în ceea ce privește acest volum mă voi putea ține de cuvînt.

REP.

O diversitate de fenomene

în cazul desființării individualizării artistice ca și în cazul exagerării ei exacerbate arată că de fapt avem de a face cu o falsă antinomie, rezultat al unui unghi de vedere burghez asupra artei.

Nici Marx, nici Engels, nici Lenin, cerînd ferma orientare a artei spre ideologia clasei muncitoare nu au înțeles prin aceasta renunțarea la specificul muncii artistice. Dimpotrivă, atît în principiu, cît și în analiza concretă pe care au făcut-o asupra unor opere, Marx și Engels s-au declarat dușmanii literaturii care se transformă în simplă ilustrare a unor teze filozofice, iar Lenin a subliniat de asemeni importanța particularităților artei și spațiul larg ce trebuie acordat în acest domeniu inițiativei individuale. Clasicii marxismului au recomandat artiștilor să-și însușească concepția despre lume a clasei muncitoare, fiindcă este singura concepție care poate oferi creatorilor un sprijin temeinic în cercetarea realității, o înțelegere clară și exactă a vieții. Ei au dorit ca ideologia marxistă să devină pentru artiști un sprijin filozofic cu ajutorul căruia să se poată mai lesne orienta în desișul faptelor și nu un tipar după care să fie confecționate subiectele, conflictele operelor lor. Engels îi scria lui Paul Ernst, care aplica vieții publice din Norvegia concepția sa despre filistinismul german, deși situația în cele două țări era diferită : „Cît privește încercarea dvs. de a trata subiectul, din punct de vedere materialist, trebuie să vă spun, înainte de toate că metoda materialistă se transformă în contrariul ei dacă este folosită nu ca un fir conducător pentru studiul istoriei, ci ca un șablon gata confecționat după care se ajustează faptele istorice". In artă este cu atît mai nerecomandabilă înțelegerea simplistă, „care transformă în contrariul ei" metoda materialistă. Cei care socot că ideologia marxistă impune creatorilor un șablon gata confecționat pentru ajustarea faptelor dau dovadă, dacă nu de ipocrizie, de o înțelegere măruntă, meschină, a filozofiei și a rostului ei în viața socială. Filozofia marxistă a fost elaborată pe baza datelor furnizate de științele pozitive, de cele mai recente descoperiri în toate domeniile, pe baza studiului complex al istoriei vieții sociale. Scopul acestei filozofii este transformarea revoluționară a lumii conform legilor de dezvoltare ale naturii și ale societății. In domeniul literaturii, concepția marxistă despre lume contribuie la desemnarea cadrului social real, la realizarea perspectivei sociale în care se desfășoară faptele, conflictul unei opere, dar nu impune o anume derulare a evenimentelor accidentale sau un anume deznodămînt al lor. Un exemplu. Filozofia marxistă e o filozofie socialmente optimistă, o filozofie care se întemeiază pe încrederea în dezvoltarea neîncetată, spre un viitor fericit al omenirii. Dar a-i cere, de pildă, filozofiei marxiste să rezolve în chip fericit orice dramă sentimentală, orice conflict familial, aceasta înseamnă a măsura scopurile mărețe ale acestei filozofii cu o măsură mult prea mică. Confundînd scopul mare al filozofiei marxiste cu scopul mărunt al filistinului, care vrea ca totul să fie bine și toată lumea fericită, cei ce săvîrșesc asemenea greșeală implicit mai comit una. Și anume, aceea de a constrînge faptele să intre într-un șablon pe care-l presupun a fi marxist. Adevăratul marxism nu constrînge însă niciodată faptele, ci reiese din ele. De obicei într-o dramă sentimentală se înfruntă în ultimă instanță idei sociale diferite și forțe sociale diferite. O rezolvare fericită a unui asemenea conflict nu e posibilă în toate cazurile, pentru că o asemenea rezolvare nu e reală în toate cazurile. Cei ce văd aici o contrazicere a marxismului cu viața, iau drept bună ideea rudimentară pe care și-au făcut-o asupra marxismului, considerat drept o ideologie ruptă de realitate și un pat al lui Procust pentru ajustat faptele. Dar din nenorocire pentru ei, marxismul nu este o schemă moartă la care trebuiesc adaptate faptele pentru a obține realism-socialist, ci „un fir călăuzitor", o metodă de cunoaștere și un exemplu de interpretare științifică a realității. Și acest „fir călăuzitor" îl îndeamnă pe artist nu să simplifice și să fasoneze faptele, cum sînt fasonați arborii în parcurile franțuzești, ci tocmai să le păstreze diversitatea prin intermediul căreia se manifestă o lege unică. De pildă, comparînd iubirea nefericită dintre Andrei Startov și Marie, eroii lui Fedin din „Orașe și ani", cu dragostea pînă la urmă biruitoare dintre Katia și Roscin sau Dașa și Teleghin („Calvarul" de Alexei Tolstoi) vom trage concluzia că toate cele trei deznodăminte deosebite sînt reale, deși prin intermediul lor se manifestă aceeași idee, aceeași lege : legea aspră a revoluției care favorizează oamenii cinstiți, sentimentele nobile, puternice și care împinge la fund caracterele slabe, nehotărîte, rupe iubirile moi, fără vlagă.

Legea prin ea însăși se manifestă în pozitiv și negativ, dînd naștere la deznodăminte fericite și nenorocite, tragice, dramatice, comice. Diversitatea fenomenelor cuprinse de literatură nu este așa dar exclusă de lege, ci implicată, verificată, stimulată de ea. Aici apare deodată clar imensa superioritate a ideologiei marxiste față de orice altă ideologie, cît și valoarea ei inegalată ca suport filozofic al creației artistice. Orice altă ideologie limita posibilitățile de exprimare ale creatorilor, deoarece legile impuse de aceste ideologii erau legi cu o valoare obiectivă limitată, legi confecționate în raport cu interesele subiective ale unei clase, interese care la un moment dat veneau în contradicție cu adevărul vieții. Singură ideologia marxistă asigură posibilități nesfîrșite creației artistice, deoarece se bazează pe legi obiective, pe legi care nu vin și nu vor veni în contradicție cu realitatea, fiindcă realitatea concordă întru totul cu interesele subiective ale clasei care a descoperit aceste legi, ale clasei muncitoare. Reflectînd legile obiective ale dezvoltării sociale, scriitorii nu sînt constrînși să forțeze realitatea, să o violenteze pentru a o face să corespundă unui tipar ideologic. Ideologia marxistă este tocmai ideologia care dă creatorilor putința de a se orienta în diversitatea fenomenelor, nu ignorînd-o și nu simplificînd-o.

Varietatea, aspectul multicolor al vieții îi dezorientează numai pe acei creatori care nu sînt destul de ferm situați pe pozițiile marxismului și care se lasă sau vor să se lase terorizați de mici detalii mai greu de încadrat în lege. Orice fenomen, orice amănunt care nu se încadrează perfect în lege produce tulburare, neîncredere, deprimare în rîndul acestora și se reflectă în lucrările lor sub forma unui proces cunoscut sub numele de negativism. Negativismul este, de fapt, corespondentul pe plan artistic al revizionismului în politică și se naște exact în același mod. Lenin, caracterizînd politica revizionistă ca o politică de adaptare la toate mărunțișurile și de jertfă a intereselor fundamentale ale proletariatului de dragul unor foloase momentane reale sau imaginare, arăta cauzele care-i dau naștere ca fiind tocmai împrejurările neașteptate, neprevăzute, greu de încadrat în lege, dar numai bune ca să-i sperie pe cei șovăielnici : „Și din însăși esența acestei politici rezultă în mod evident că ea poate să îmbrace forme mereu variate și că fiecare chestiune cît de cît „nouă", fiecare întorsătură cît de cît neașteptată și neprevăzută a evenimentelor, chiar dacă această întorsătură ar modifica linia fundamentală a dezvoltării numai într-o măsură infimă și pentru un răstimp foarte scurt, va provoca totdeauna, în mod inevitabil, o varietate sau alta a revizionismului". (s.n.). Negativismul este expresia literară a acestei politici care jertfește interesele fundamentale ale revoluției socialiste și care, în schimb se consacră cu pasiune relevării unor detalii nesemnificative semănînd astfel neîncrederea în orînduirea socialistă și în ideologia clasei muncitoare. Combaterea negativismului constituie din aceste motive o datorie cerută de necesitatea orientării literaturii noastre pe drumul realismului socialist.

Incercam să arătăm în articolul precedent că metoda realist-socialistă nu pune nici un fel de granițe, în timp sau spațiu, inspirației scriitoricești, în afara respectării modului de interpretare marxist în reflectarea vieții sociale. Am încercat în articolul de față să precizăm că ideologia marxistă, ca singură ideologie cu adevărat științifică și deplin corespunzătoare adevărului vieții, este singura în stare să stimuleze creația artistică pe drumul respectării depline a diversității și complexității fenomenelor sociale și deci să asigure scriitorilor ca și tuturor creatorilor un spațiu cît mai larg în care să-și manifeste preferințele individuale, adică tocmai ceea ce duce, în ultimă instanță, la apariția unui stil propriu. Socotim că asemenea precizări ar fi utile ca preliminarii într-o discuție despre varietatea stilurilor în cadrul metodei realismului socialist.

Georgeta HORODINCA

VIOREL HUȘI „Peisaj"

Generația noastră și poezia

letă montană — una știu, că la vederea munților s-au trezit în mine senzații fără precedent, întrebări colorate, vise dulci în contoure difuze... Atunci, primul meu semn de întrebare s-a tradus în vers, prima uimire în fața universului a devenit poezie. Mă căutam, căutînd tărîmuri alpine și stelare, din satul de sub munte. Toate „Visele Babei Dochia" acolo le-am visat, acolo le-am trăit, și pînă azi îmi sînt dragi și locurile și cîntecul lor... Mă căutam, eram toată încă un semn de întrebare (numai statuile își încremenesc în piatră răspunsurile — deși Sfinxul...), dar nu mă găsisem pe plan poetic.

Apoi am părăsit țara de piatră și stele și am revenit la oraș. Mi se părea că pot scrie versuri. Era firesc să le vreau scrise de omul format în timpul și împotriva războiului. Aduceam mărturiile acelor ani și, ca o reacție la primele, coloratele și relativ individualistele mele semne de întrebare, socoteam — poate subconștient — necesar să observ lumea. Și, așa cum în ultimii ani de școală îmi plăcea desenul (am caiete întregi de schițe, — carnete în care îmi însemnam în tramvai sau pe stradă frînturi de mișcare sau portrete fugare), am început să notez în versuri faptele vremii, nu o dată în conture prea precise, nu o dată în anecdote. Nu era o boală de creștere numai a mea, era o reacție firească a căutării universului, a detectării lui, mai precis, a recompunerii întregului prin părțile constitutive. Incercam să înțeleg poetic lumea, în lumina concepției de viață a Partidului. Erau încercări uneori naive, alteori izbutite, dar în raport cu întregul la care rîvnește orice om și orice poet, parțiale. Căutam lumea obiectivă, uitînd deseori de mine însămi, care apăream cel mult în finalul cu poantă, ca erou liric și mic moralist... Aveam senzația descoperirii de noi reliefuri, și de schimbare, prin vers, a reliefului țării. Și abia după două volume (două - volume sînt o bucată de viață !), și tot prin îndrumarea Partidului, am ajuns pe plan poetic, nu la o întîlnire între eroul liric și univers, ci la o fuziune cu propria noastră istorie. Și, dacă „Mierla lui Ilie Pintilie" a fost prima mea poezie politică, scrisă între ruinele Doftanei, ea se leagă direct de poemul mai închegat al „Generației mele". Știu și simt ca om, ca poet militant că am de lăsat mărturia vremii noastre, așa cum am trăit-o, că fiecare avem un mesaj pe care trebuie să-l transmitem și pe care nimeni nu-l poate spune dacă nu o facem noi, care am trăit această epocă.

E mesajul speranțelor, al eroismului civil a cărui lumină m-a amețit nu o dată, mesajul unui martor și participant prin toate fibrele sale la problemele vitale timpului nostru, la „război și pace", la construcția socialismului. De unde setea de cunoaștere, cutreierarea țării, jurnalul de scriitor în cărți de reportaj.

Și, odată cu ele, conștiința pe care tot Partidul ne-a răscolit-o mai puternic, aceea că, într-o lume ce se consolidează pe noi temelii, sîntem mereu noi, mereu mai dornici de a merge mai departe :

Ce-i mai frumos, abia e de-mplinit,
spre gloria acestei generații.

Veronica PORUMBACU

„Cu timpul meu"

căruia îi este atît de intim mediul sătesc, psihologia țăranului, a găsit soluții, idei poetice originale pentru a lumina semnificația socializării agriculturii, eveniment ce a revoluționat traiul țărănimii noastre muncitoare. Poetul ceartă și dezmiardă pămîntul : „Pămîntule, ursule, / Cu sîngele negru în vine, / M-ai ispitit / Să mă prind la trîntă cu tine... Al meu, pe vecie, și-al tuturor, / Crești pînă-n zarea legănătoare, / Cu blană de spice suind din ogor, / Cu mormăit și icniri de tractoare / (Neiertătoarele) / Pe care tronează în chip de tînăr fecior / Frate-meu soarele..." Și cu sentimentele țăranului eliberat de chinga haturilor ce l-au sugrumat sute de ani, izbucnește : „Fii blestemat hotar de lumi mărunte !... Tu ai aprins, cu flăcări reci de iarbă, / Chinuitoarea sete de-o palmă de țărînă. / Ceaunul tău, sub soare, punea mînii să fiarbă".

Poetul dezvăluie transformările de ordin etic, petrecute în conștiința țăranilor odată cu descătușarea din lanțurile proprietății private. Intrînd în gospodăria cea mare, oamenii și-au eliberat în sfîrșit întreaga personalitate umană : „Aici sfîrșește dragostea silită / Ce schimbă inimile în buturugi, / Cuvintele-n secure... Iubiri în care n-a-nflorit pămîntul". (Valoarea acestui ciclu de versuri impune o analiză amplă).

Recunoștința poetului pentru lumina vieții de azi se îndreaptă către cel ce ne conduce poporul spre noi victorii, către Partid : „Am auzit un cuvînt, / De mii de ori repetat, / Ca obrazul soarelui / De valurile mării... Inflorit pe buzele minerilor, / Cuvîntul de mii de ori auzit, / Care pune pe umerii țării / Strai de lumină... Cuvîntul Partid !"

Volumul „Cu timpul meu" reafirmă valoarea versurilor lui Ion Brad generate de concepția sa de viață optimistă, militantă.

Lucia OLTEANU

Pentru spirit creator în gîndirea muzicologică

Am în fața mea pe masă un teanc de nouă voluminoase monografii muzicale. Cu foarte puțini ani în urmă ni se părea aproape un vis gîndul că editurile noastre ar putea pune la dispoziția publicului larg, setos de informare muzicală, cîteva broșuri închinate marilor compozitori. Și iată că doar în doi ani, E.S.P.L.A. și apoi Editura muzicală au fost în măsură să scoată la iveală nu broșuri, ci ample studii monografice închinate lui Mozart, Beethoven, Schubert, Liszt, Berlioz, precum și unor personalități ale muzicii romînești ca Enescu, Castaldi, Cuclin. Ne aflăm în fața unui incontestabil avînt al mișcării noastre muzicologice. El se va reflecta desigur în starea culturii muzicale a marilor mase, al căror interes pentru muzică va fi, prin lectura acestor studii, considerabil stimulat. Cu excepția cărții lui L. Voiculescu despre Enescu și opera sa „Oedip", carte scrisă la nivelul compilației și improvizației, toate aceste lucrări nu numai că oferă cititorului o bogată și interesantă informație muzicală, dar îi dau acestuia posibilitatea unei juste înțelegeri a fenomenului muzical. In mod consecvent creația muzicală este interpretată ca răsfrîngere a aspirațiilor și tendințelor societății prin prisma gîndirii compozitorului, ca expresie a unui conținut poetico-filozofic. Interpretarea muzicii ca fenomen independent de viața socială, ca artă care exprimă doar propriile sale relații sonore — trăsătură proprie metodei formaliste de analiză — a devenit străină cercetărilor de muzicologie. Putem spune, din acest punct de vedere, că monografiile apărute marchează o temeinică înrădăcinare a metodei realiste de analiză în gîndirea noastră muzicologică.

Sîntem cu toți, în linii mari, de acord că progresul muzicii depinde de sinteza creatoare pe care compozitorul se dovedește capabil a o face între cerința societății, doritoare de muzică pe care s-o înțeleagă, s-o îndrăgească, și cerința impusă de artă însăși, care, ajungînd prin eforturile predecesorilor la un anumit nivel de gîndire componistică, își cere o dezvoltare mereu ascendentă. De ce sinteză? Pentru că o orientare unilaterală spre larga accesibilitate duce aproape inevitabil la cochetărie cu locurile comune în vederea obținerii unui succes ieftin; după cum orientarea spre perfecționarea strict sonoră a muzicii, în cadrul căreia se face abstracție de nevoile societății, duce tot atît de inevitabil la dezumanizarea muzicii, la transformarea ei din artă în experiment tehnic. Putem de aceea formula cu certitudine teza că dezvoltarea armonioasă a muzicii noastre depinde de felul în care compozitorul știe să împletească dorința sa de a fi inteligibil poporului, de a-i cultiva simțul muzical, cu datoria de a desăvîrși arta sa în sensul cerințelor lăuntrice ale acesteia. Nu văd de ce în muzicologie problema s-ar putea pune într-un alt fel. Muzicologul are la rîndul său menirea înaltă de a lumina, cu ajutorul cuvîntului, înțelegerea muzicală a poporului și în același timp, ca profesionist al muzicii, este dator să contribuie la îmbogățirea patrimoniului științific al disciplinei sale. Imperativul sintezei creatoare își păstrează și în cazul acesta valabilitatea.

La noi se răspunde, după cum am văzut, într-un mod din ce în ce mai substanțial primei cerințe. Aceasta pare de altfel să fi intrat adînc în preocupările editurilor și în conștiința muzicologilor noștri, unitari cu toții în dorința activă de a asigura maselor posibilități tot mai largi de informare și cultivare muzicală. S-ar putea ridica întrebări ca acestea: nu se satisface astfel implicit și cealaltă cerință? Eflorescența cercetărilor și studiilor de muzicologie nu reprezintă o dezvoltare a însăși cugetării muzicologice? Aici este nodul gordian al problemei. Nu întotdeauna existența unor preocupări, oricît de spectaculoase ar fi ele, în direcția studiului muzicologic, implică o dezvoltare a gîndirii teoretice în sensul unei îmbogățiri creatoare a acesteia. In muzicologia noastră problema aceasta se pune în mod deosebit de acut, iar monografiile de a căror apariție am pomenit reprezintă un nimerit prilej pentru punerea ei în discuție.

Locul preponderent în aceste monografii — și mă refer în primul rînd la cele consacrate lui Mozart (V. Cristian), Schubert (D. Spătaru), Berlioz (M. Nicolescu) — îl ocupă expunerea cronologică a faptelor, prezentarea subiectelor și conținutului lucrărilor, însoțite sau urmate de succinte caracterizări stilistice. Nimeni nu contestă că, însușit de cititorul neinițiat, un asemenea material îi poate stimula acestuia interesul și curiozitatea pentru muzică, îl poate orienta pe drumul cel bun în înțelegerea problemelor acestei arte. Dar nu putem în același timp să nu susținem că atîta vreme cît stilului povestitor-descriptiv îi va reveni rolul preponderent în muzicologia romînească, aceasta nu-și va putea crea un profil original și, implicit, nu-și va putea revendica meritul de a fi îmbogățit gîndirea muzicologică. Gîndirea despre muzică își are, într-adevăr, patrimoniul și istoria sa. Și aici, ca și în arta muzicii, sînt nații care s-au afirmat deosebit de strălucitor prin originalitatea felului cum au înțeles esența muzicii, a sferei problematicei abordate, a modului de a analiza fenomenul muzical. Școala rusă, școala germană și cea franceză sînt cele care, în decursul istoriei muzicii, și-au conturat în modul cel mai distinct personalitatea estetică. N-avem absolut nici un motiv — fie el obiectiv, fie el subiectiv — să facem pe modeștii, mulțumindu-ne a tălmăci cu meticulozitate școlărească semnificațiile operelor clasice și neîndrăznind a face să răsune cuvîntul nostru propriu în concertul muzicologic european. Prin Enescu și unii din urmașii săi, muzica romînească a ieșit în arena confruntării mondiale și avem toate temeiurile să sperăm că ea își va încerca forțele cu tot mai multă încredere în sine. De ce nu și le-ar încerca și muzicologia noastră care beneficiază de călăuza marxism-leninismului? Perspectiva unor succese însemnate va deveni din ce în ce mai apropiată dacă tendința spre o abordare creatoare a problemelor muzicii va fi afirmată cu consecvență și fermitate ideologică în mișcarea noastră muzicologică. „Spre țărmuri noi" — lozincă prin care Mussorgski a definit crezul oricărui autentic creator, ar trebui să devină și deviza cercetărilor noastre muzicologice. Bineînțeles, pentru aceia care nu se îndoiesc că muzicologia este la rîndul ei operă de creație. Ce căi duc însă spre aceste țărmuri noi?

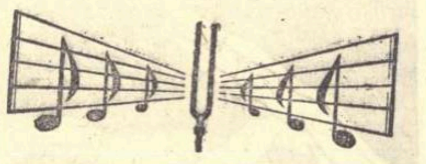

O astfel de cale va fi găsită dacă faptele muzicale, acumulate de unii cercetători cu remarcabilă migală, i-ar împinge pe aceștia la generalizări — teorii, ipoteze, puncte de vedere — care să răsfrîngă cu ajutorul unei cercetări cu adevărat științifice o lumină nouă asupra muzicii și tradiționalelor probleme ale acesteia. Capacitatea de a ajunge la profunde generalizări teoretice a fost întotdeauna simptomul cel mai caracteristic pentru procesul de maturizare a unei gîndiri muzicologice. Cînd vorbim despre muzicologia germană o asociem involuntar în gînd cu teoria hanstickiană despre frumosul muzical ca formă sonoră în mișcare, cu concepția lui Ernst Kurt despre esența energetică a muzicii sau explicația sociologică pe care Paul Bekker o dădea simfoniei, după cum muzicologia rusă își găsește parcă un simbol în concepția realistă despre analiza tematică a lui Serov, în teoria intonației sau a formei muzicale ca proces, elaborată de Asafiev. Cu toată unilateralitatea pe care o conțin unele din aceste teorii — ca bunăoară cea hanstickiană despre frumosul muzical — ele au totuși meritul incontestabil de a fi dezvoltat gîndirea despre muzică, de a fi generat, chiar prin reacție în direcția contrară, puncte de vedere noi, mai profunde, mai complete asupra muzicii. Necesitatea unei largi respirații teoretice este deosebit de intens resimțită în muzicologia noastră. Nu există la noi din păcate nici o lucrare consacrată problematicii filozofico-estetice a muzicii, cu toate că acesta este terenul care își așteaptă mai mult decît oricare desțelenirea. A desțeleni terenuri este însă desigur o muncă mai grea și mai plină de riscuri decît mersul pe un drum bătătorit de înaintași. Ne bucurăm totuși văzînd cum, deși și-a ales un asemenea drum, Teodor Bălan încearcă în monografia sa despre Liszt să ajungă la anumite generalizări — ca de pildă în problemele romantismului, programatismului, etc. — menite a da o aureolă teoretică cercetării sale. Dar, parcă speriat de propria-i cutezanță, autorul șovăie în fața perspectivei de a rezolva cu forțe personale aceste probleme. Preferă de aceea să dea cuvîntul unor autorități străine pe care le citează cu bucuria de a-l fi ușurat de o grea sarcină. In acest fel greutățile s-au spulberat, într-adevăr, ca prin farmec, dar odată cu ele și posibilitatea de a ajunge la o interpretare originală și de ținută estetică marxistă a fenomenului Liszt.

Muzicologii noștri manifestă o deosebită pasiune pentru marea tradiție clasică a muzicii. Pasiunea aceasta este cît se poate de nobilă și tocmai de aceea nu-ți poți reține nemulțumirea în legătură cu acele cercetări muzicologice ai căror autori se dovedesc a nu fi în stare să pornească de la o înțelegere superioară, filofozică a ideii de tradiție. Sînt două posibilități de a dezvălui trecutul. Una constă într-o didacticistă reconstituire istorică în care, în numele obiectivității științifice, se face abstracție de cerințele și perspectiva prezentului. Meritele și scăderile unei astfel de cercetări sînt asemănătoare cu acelea ale pastișei epigonice în muzică; aceasta poate fi desăvîrșită sub aspectul construcției și meșteșugului, poate crea iluzia perfectă a unui anumit stil, dar este lipsită de scînteia vieții autentice. O asemenea cercetare a trecutului este desigur incompatibilă cu ideea pătrunderii unui spirit creator în muzicologia noastră. Cealaltă posibilitate corespunde atitudinii pe care toți marii compozitori au avut-o față de predecesorii lor: a privi trecutul cu ochii prezentului, al cărui reflector descoperă laturi mereu noi ale inepuizabilului izvor de semnificații care este muzica și istoria ei. Cum spunea Bielinski: „Iscodim și chestionăm trecutul, pentru a ne putea explica prezentul și a căpăta indicații în privința viitorului nostru". Prezentul ne ajută astfel să privim într-o lumină nouă trecutul, iar trecutul, la rîndul său, ne oferă o perspectivă de filozofică profunzime în înțelegerea problemelor prezentului. Pe conștiința acestei legături organice între trecut și prezent sînt bazate cele mai bune creații ale gîndirii muzicologice.

Nu preconizăm cîtuși de puțin practica actualizărilor vulgare. Dorim să spunem că o percepere și înțelegere cu adevărat creatoare a muzicii este posibilă numai de pe pozițiile ideilor înaintate ale contemporaneității și cerințelor acesteia. O asemenea perspectivă se simte doar foarte palid în cercetările noastre muzicologice, în care predomină un spirit descriptiv-didactic. Frapant apare refuzul de a privi istoria în lumina legăturii organice dintre trecut și prezent în studiul despre Enescu, scris de Andrei Tudor. E greu de găsit un subiect care să permită, mai bine zis să solicite, cu atîta evidență o tratare din perspectiva problemelor contemporane. Și cît de necesară ne este o interpretare care să nu-l transforme pe Enescu în obiect de sanctuar ci să ne arate cum continuă el să trăiască în gîndirea muzicală a artei realist-socialiste. Dar un asemenea mod de a pătrunde în creația lui Enescu și a o analiza este mult mai dificil și plin de riscuri. Andrei Tudor preferă de aceea să recurgă la vechiul refren al „necesității perspectivei": „Perspectiva istorică este încă prea apropiată pentru a judeca opera și întreaga activitate a lui George Enescu, atît în complexul muzicii contemporane universale, cît și în toate implicațiile ei profunde în arta muzicală din zilele noastre". Urmează cîteva fraze convenționale despre permanența mesajului enescian care nu fac decît să banalizeze o idee prețioasă ce, pusă la baza cercetării, ar fi imprimat o puternică originalitate studiului lui Andrei Tudor. Iată încă un exemplu al lipsei de cutezanță creatoare care îi împiedică pe mulți dintre muzicologi să se smulgă descriptivismului didactic care îneacă în nesfîrșita sa platitudine orice încercare a gîndirii de a se elibera din dulcea captivitate a comodității și șabloanelor.

Destinul muzicologiei e intim legat de cel al muzicii romînești. A crede altfel, a considera cu alte cuvinte că muzicologia noastră își poate găsi un drum propriu în afara problematicei dezvoltării muzicii romînești, înseamnă a o lăsa pradă celor mai despersonalizatoare influențe. Ne-am afla atunci în situația acelor compozitori care, ocolind inspirația națională din oroare de „pășunism", se avîntă spre un limbaj pe care-l doresc universal valabil, pentru ca apoi să eșueze într-un lamentabil epigonism. Epigonismul muzicologic ne va amenința atîta vreme cît vom șovăi a aborda frontal problemele muzicii noastre, preferînd a ne complace în liniștite condiții de biografi ai compozitorilor occidentali. Merită de aceea neprecupețite elogii o abnegație rarisimă ca aceea a lui Vasile Tomescu, tînăr muzicolog care, refuzînd să aleagă drumul succesului de librărie și al subiectelor consacrate, se dăruiește consecvent cauzei muzicii romînești. Poți să nu fii întru totul de acord cu anumite puncte de vedere, izvorîte dintr-un entuziasm ce face spiritul critic să slăbească, dar nu poți să nu recunoști că atît cartea sa despre Castaldi cît și cea despre Cuclin redau muzicii romînești valori pe nedrept ignorate sau lăsate pradă uitării. Aportul lui Vasile Tomescu în muzicologia noastră este de aceea, cu toate limitele sale, un aport profund creator. Părerea că în centrul atenției muzicologiei noastre trebuie să stea problemele muzicii romînești, poate fi interpretată de unii ca ducînd la o îngustare a sferei de preocupări. Da, într-adevăr, s-ar ajunge la o asemenea îngustare dacă fenomenele muzicii noastre ar fi privite dintr-o perspectivă pur națională și la o scară națională. Dar oricine încearcă să înțeleagă muzica romînească în lumina evoluției întregii muzici contemporane, în lumina contribuției pe care o aducem în ansamblul european, nu poate să nu vadă orizontul nesfîrșit de larg pe care o asemenea tratare a problemelor muzicii noastre îl deschide în fața muzicologilor.

Străduindu-ne a schița aceste căi care ar putea duce muzicologia noastră spre „noi țărmuri", am insistat poate insuficient asupra muncii serioase și rodnice pe care unii muzicologi — ca bunăoară E. Pricope cu remarcabila sa lucrare despre Beethoven — o depun pentru popularizarea muzicii în rîndurile publicului larg. Dar nevoia ca muzicologia noastră să-și creeze o personalitate a sa proprie ni se pare atît de vitală, încît chiar o insistență excesivă asupra a ceea ce trebuie făcut este, cred, scuzabilă.

George BALAN

CULTURA DE MASE

Seară de folclor

CU O SAPTAMINA în urmă, la Casa de Cultură a Sindicatelor, trei echipe artistice din Capitală au prezentat un program comun inspirat din folclorul făgărășan și sibian. „Seară tematică" se numește o asemenea manifestare artistică. Precedat de o conferință și însoțit de deschiderea unei expoziții, un astfel de program — mai ales atunci cînd răspunde unor cerințe imperioase ale practicii construirii socialismului — este demn de toată lauda și solicită atenția unui număr însemnat de participanți. „Seara" la care am fost și noi martori avea în vedere lărgirea ariei cunoștințelor privind tezaurul creației folclorice din regiunile sus-amintite, ce se pot mîndri cu o tradiție îndelungă, multilaterală și cu prea frumoase nestemate de artă. Alcătuitorii „serii" s-au gîndit, deci, după o interesantă conferință, să prezinte un program care ar veni să exemplifice „pe viu" folclorul din Făgăraș și Sibiu. Am avut astfel prilejul să ne reîntîlnim cu orchestra comitetului de întreprindere al I.T.B.-ului, compusă din doisprezece instrumentiști, aflată într-un continuu progres de perfecționare a mijloacelor sale artistice. Cele două suite executate, deși ni s-au părut cam sărăcăcioase și unilateral reprezentative pentru melosul infinit mai nuanțat al celor două părți de țară, au avut totuși darul de a ne face să cunoaștem posibilitățile orchestrei. Exactitatea și precizia atacului ne par a fi calitățile esențiale, unite apoi cu o siguranță deosebită mai ales în pasajele bine ritmate. De aici însă și defectul capital ce a văduvit cele două bucăți de farmecul lor autentic: o anume dificultate în a tălmăci partitura în părțile cantabile, momentele de lirism fiind ori rău frazate, ori disonant și precipitat executate. Dirijorul a fost desigur încîntat de precizia ritmică și de certitudinea cu care orchestra atacă timpi dinamici, dar s-a dovedit mai puțin atent la evitarea stridențelor. Pentru orchestră, preocuparea pentru calitatea sunetului pe linia eliminării asperităților și chiar a desăvîrșirii frazei muzicale ce rămîne adeseori suspendată, va trebui să fie de acum înainte grija de seamă. Sînt deziderate pe care ni le putem permite, fiind siguri că cei doisprezece talentați interpreți dispun din belșug de resursele împlinirii lor. Este una din modalitățile apropierii de izvoarele folclorice care înseamnă și parcurgerea drumului destul de greu, al captării profunzimii de gîndire artistică a poporului și al redării sub toate complexele sale înfățișări. Văduvit de lirism, de tulburătoarea lui vrajă melodică și de expresia lui curată, cîntecul popular pare o monedă calpă. Nu acesta a fost cazul cu cele două „suite", dar au existat cîteva reale pericole, manifeste în parte și la echipele de dansuri ce au evoluat mai apoi.

Prima, a Clubului Sindicatului Muncitorilor din Invățămînt, cea de a doua a IFROFIL-ului București, au adus în fața noastră cîteva dansuri de o autentică splendoare, executate mai ales de băieți, cu o înfocare și o patimă de-a dreptul cuceritoare. Au fost momente de mare tensiune cînd perechile au dovedit nu numai o știință a mișcării și a jocului de ansamblu, dar și o frenezie și o iuțeală de-a dreptul remarcabilă. De aici și pînă la autenticitate, să-i spunem desăvîrșită, n-a mai fost mult și tocmai în preajma ei ambele echipe (și mai ales prima) s-au poticnit. De ce? Pentru că stilizînd excesiv dansul și înveșmîntîndu-l cu faldurile unor mișcări prea complicate și prea dificile pentru cei ce „învață" și nu „cresc" cu asemenea joc, executanții au avut mai ales teama de a nu „greși" și de a nu face cumva un pas ce ar putea strica armonia. Am văzut astfel, mai ales în primul caz, unele figuri prea mult concentrate asupra jocului, unele mișcări reținute de spaima de a nu duce pasul mult prea departe și de a nu devansa ritmica generală a ansamblului.

Admirînd calitățile deosebite ale echipelor vizionate și strădania ce o depun în a reliefa cît mai bine exuberanța dansului popular, trebuie mers spre o cît mai mare simplitate a mișcării, către descongestionarea părților componente de florile de stil inutile și apăsătoare.

In orice caz, putem încheia elogios sumarele noastre considerații, punînd însă și o întrebare: cînd se va renunța oare la sistemul de a acompania toate dansurile noastre populare cu acordeoniști nepricepuți care le trivializează adeseori, împrumutîndu-le ritmuri de foxtrot?

Valeriu RIPEANU

Din „Expoziția de artă egipteană contemporană"

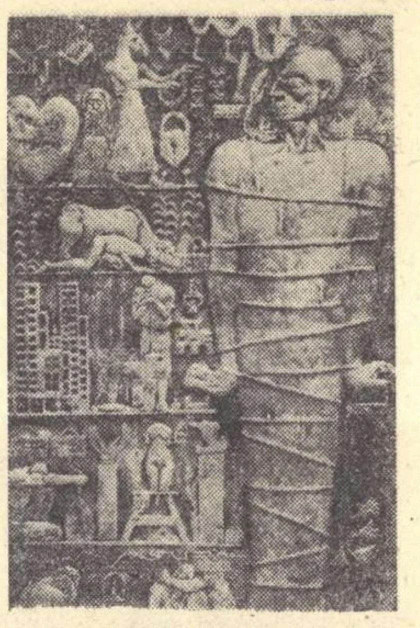

GAMAL EL. SAGHINI „Lanțuri"

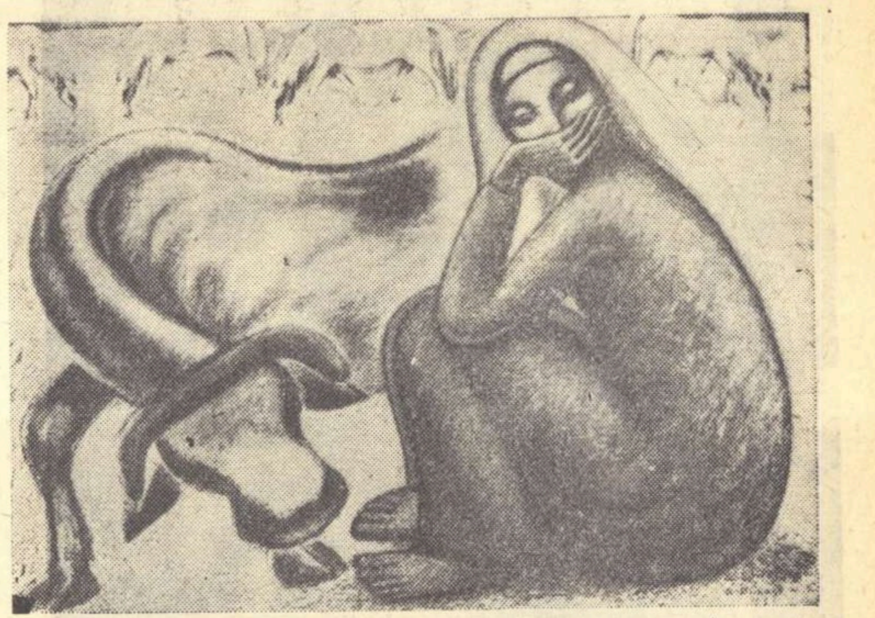

POSANE HAYMANIANE „Văcărița"

„D-ALE CARNAVALULUI"

TEATRUL e, înainte de toate, dialog; cinematograful e, înainte de toate, imagine. Orice piesă ecranizată pierde o parte din valoare, căci replica însoțită de gest devine, pe peliculă, gest însoțit de replică.

Desigur că dramaturgia lui Caragiale oferă multe alte resurse — tipuri, situații, intrigă etc. — pe care cineaștii le pot exploata cu succes, compensînd oarecum carența dialogului, fatală pentru cinematograf.

Ecranizarea farsei „D-ale carnavalului" a fost un act de curaj. In „D-ale carnavalului" Caragiale s-a amuzat, construind o intrigă ușoară — ca semnificație, nu și ca tehnică — fără adîncimile satirice din „Scrisoarea pierdută" sau din „Noaptea furtunoasă". Fundamentul social-politic al acestei comedii se arată mult mai subțire, mai precar decît în piesele anterioare. E drept, realizatorii recentului film, Gheorghe Nagy și Aurel Miheles, l-au întărit, sub acest raport, cu scene împrumutate din „Conu Leonida". Pedagog „savant" și „republican convins", Leonida rostește în mica (marea!) piesă a lui Caragiale cîteva replici semnificative pentru mentalitatea unei categorii sociale și morale și aduce prin urmare ceva din atmosfera politică a vremii. Dar... Dar ca și „D-ale carnavalului", „Conu Leonida" a căzut de la prima reprezentație. Ca și „Carnavalul" n-a avut tăria de granit a „Scrisorii pierdute" pentru a înfrunta explicabila opoziție a eroilor caragialieni aflați în lojile și stalurile sălilor

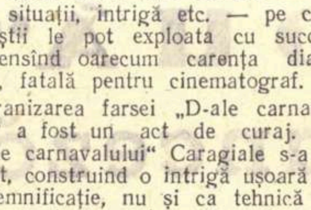

de spectacol. Și totuși... Totuși „Conu Leonida" e o veritabilă capodoperă, lucru dovedit și supradovedit pînă azi. Cît privește „D-ale carnavalului", Caragiale și-a iubit mult această ultimă comedie pe care o considera **„foarte bună, arătînd chiar un progres vădit de tehnică asupra Scrisorii"**. Aceste cuvinte le scria la 22 februarie 1885 prietenului său Petre Th. Missir, pe care-l asigura, suplimentar, asupra calității comediei: **„o piesă, care dacă nu ți-o plăcea ție, să nu-mi dai nici o țigară"**. Intr-adevăr, piesa dezvăluie o tehnică dramatică ingenioasă, complexă, indispensabilă de altfel farsei, gen prin excelență „tehnic" și într-o măsură mai mică necesară unei comedii de caracter sau de moravuri. Calitățile acestei farse caragialiene au fost excelent puse în valoare în zilele noastre de colectivul de interpreți de la Teatrul Național. Deși lipsită de vehemență critică (Alecsandri socotea pe nedrept că nu e nici literară, nici morală), „D-ale carnavalului" s-a jucat și se joacă cu succes pe scenă. Aceasta pentru că publicul nou descifrează în comportarea morală (imorală!) a eroilor comediei, o ascuțită ironie la adresa mahalagismului contemporan scriitorului, o zeflemisire, poate mai puțin răutăcioasă decît în alte opere, a miticismului periferic, a frivolității burgheziei de la „margine". Caragiale a înlocuit aici „vitrionul" cu „cerneala violentă", neacidă dar, și ea, stigmatizantă. Pampon și Crăcănel sînt niște jupîni Dumitrache ceva mai puțin înglodați în politică, iar Nae Girimea un Tipătescu... frizer. N-au pasiuni politice ca Farfuridi și Cațavencu, nu vor sau cel puțin nu cer să se revizuiască nimic, dar se înrolează volintiri în garda națională, ca „martiri ai independenței" (Crăcănel), ori fac revoluții de paradă la Ploești (Mița Baston). De altfel, cele mai multe dintre personajele lui Caragiale nici nu pot fi concepute în afara „convingerilor" lor politice. Toți au ambiția de a pune țara la cale și patima discursurilor publice.

Filmul a avut în vedere această latură, lucru nu prea ușor, căci politicianismul caragialian explodează în frazeologie. S-au folosit mijloacele mai degajate ale filmului. Conu Leonida, bunăoară, își debitează opiniile politice nu numai în patul conjugal, dar și la frizeria lui domnu Nae, confirmînd astfel mania publicității, proprie personajelor lui Caragiale. Regizorii au avut buna inspirație de a-i plasa și o pălărie à la Galibardi, accentuînd astfel caracterul mimetic al republicanismului său. In ciuda acestor binevenite adausuri, în ciuda cuceritoarei interpretări a lui Ion. Manu, eroul propriei sale fandacsii rămîne un bătrînel ramolit și destul de simpatic, nu ceea ce se pare că e în realitate: „un egoist burghez, un poltron și un tiran care nu iese din ale lui" (G. Călinescu). Păcat că nu s-a insistat pe ploeștenismul conului Leonida, care face și el parte din familia „republicanilor" Miței Baston. El se teme de „reacțiune" și, cînd aude „focurile", își prepară bagajele în grabă ca să fugă la Ploești: „Acolo nu mi-e frică: sînt între ai mei. Republicani toți, săraci!" Participarea sa la acțiune e ajutată și de faptul că, urmăriți de poliție, Pampon și Crăcănel își găsesc un refugiu vremelnic în așternutul soților Leonida.

Filmul păstrează dinamica precipitată și încărcată de neprevăzut a piesei. Doi cunoscuți interpreți ai lui Caragiale, Giugaru și Birlic, contribuie cu experiența și talentul lor la conservarea valorilor caragialiene, — acelea care, bineînțeles, pot fi conservate în film. Ion Lucian în Nae Girimea, „nu că e frizer, dar e galant", adică e în rol. Aurel Cioranu în Catindatul (și el ploeștean!) aduce o sensibilă notă personală, deși unilaterală: Catindatul e mereu „magnetizat" și bine dispus. Dacă în piesă istoria cu candidatura sa nesfîrșită și nerentabilă era depănată la frizerie, cu mîhnire, conform indicației autorului, în film veselia magnetismului covîrșește și acest mic necaz al întreținutului lui nenea Iancu, bogasierul din Ploești. Vasilica Tastaman o interpretează cu înțelegere și nerv pe Didina Mazu. Ion Anghel în Iordache se arată o calfă de frizer cu perspective, dar și un actor comic cu perspective. Nu considerăm indispensabilă prezența circului, care, negăsindu-și locul în economia filmului, defilează mereu, sub privirile curioase ale unor țărani de... carnaval.

Realizatorii s-au străduit să păstreze din Caragiale tot ceea ce se poate păstra în film. Mai mult, ei au folosit cele mai diverse mijloace specifice pentru a suplini, cinematografic, ceea ce a rămas strict teatral și deci nepreluabil.

•

Dumitru SOLOMON

TRIBUNA CREATORULUI

Concerte populare

Convorbire cu Mihai Brediceanu

Solicitatorul de interviuri îl găsește pe Mihai Brediceanu foarte greu. Timpul său este împărțit între repetițiile Filarmonicei, concerte, repetiții și spectacole la Teatrul de Operă și Balet, și orele sale de studiu riguros respectate. Cînd se prinde în vorbă, însă, devine un entuziast și încercat exponent al muzicii ca factor educativ.

— Ne puteți lămuri care au fost obiectivele determinante ale inițiativei concertelor populare?

— Prin înființarea ciclului de concerte populare, Filarmonica de Stat „George Enescu" își propune să realizeze un dublu scop: pe de o parte să trezească interesul pentru genul muzicii simfonice în cercuri cît mai largi de ascultători, atrăgînd în sălile de concerte un public care pînă acum a stat departe de acest fel de manifestări artistice; pe de altă parte să dea viitorului amator de concerte elementele de bază necesare, care să-l călăuzească mai tîrziu în aprecierea cît mai aproape de adevăr a valorii pieselor ce vor fi ascultate, atît din punct de vedere al fondului și formei cît și al calității execuției. După cum vedeți, scopul pe care vrea să-l atingă Filarmonica prin aceste concerte este mult mai adînc decît acela de a crea numai niște spectacole „distractive".

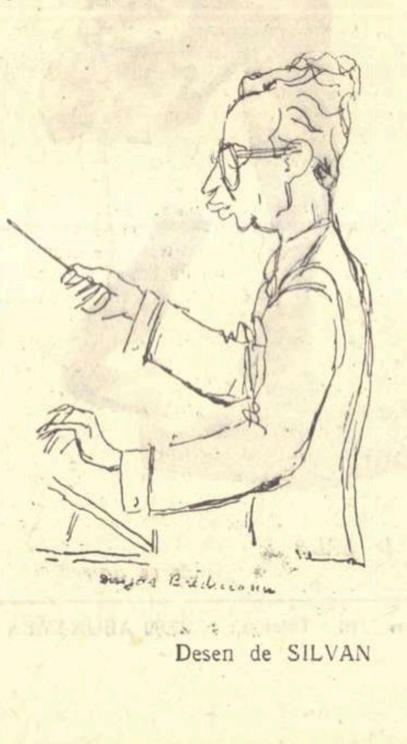

Desen de SILVAN

— ...și realizarea practică?

— In primul rînd prin stabilirea unor legături cît mai directe și strînse între instituția noastră și publicul nou pe care vrem să-l atragem. Noi mijloace de publicitate și afișaj, difuzarea biletelor în întreprinderi, formațiuni mai reduse care să concerteze chiar la locul de muncă, popularizarea pe discuri, prin radioficare a pieselor ce urmează a fi executate, crearea posibilității unei mai bune cunoașteri între public și artist prin ziare, simpozioane, etc. In al doilea rînd ne vom strădui ca alcătuirea programelor să răspundă nu numai unor cerințe distractive ci printr-o formă cît mai accesibilă noul public să fie inițiat în mecanismul atît de complex al aparatului simfonic. In acest scop vom programa pe lîngă concertele instrumentelor cunoscute (pian, vioară, violoncel) și concerte cu instrumente mai puțin cunoscute. Am avut adesea ocazia să constat că persoane cu state vechi de serviciu de „public de concert" deosebeau cu greu oboiul de fagot, cornul de trombon, etc., chiar ca înfățișare ca să nu mai vorbim de necunoașterea posibilităților sonore ale diferitelor instrumente. Odată cu instrumentul publicul va face cunoștință și cu interpreții respectivi, adesea artiști de frunte. Astfel sperăm să facem o legătură mai intimă între orchestră și public. Numele unor instrumentiști, adevărați virtuoși, trebuie să fie la fel de cunoscut ca și cel al dirijorilor și soliștilor. In al treilea rînd fără a da un caracter prea didactic acestor concerte, vom căuta ca noul public să-și poată face cît mai curînd o idee precisă asupra diferitelor stiluri, mai întîi pe epoci, mai tîrziu asupra trăsăturilor specifice fiecărui compozitor. Vom căuta să trezim interesul pentru problemele de concepție și interpretare. La toate acestea ne vor ajuta programele de sală cît mai potrivit redactate sau conferințele-prezentări ținute înaintea fiecărui concert.

— Condițiile de pregătire ale acestor concerte se pare că sînt altele decît cele ale concertelor obișnuite?

— Cu toate că realizarea acestor manifestări se face peste planul obișnuit de repetiții și concerte, orchestra s-a alăturat cu tot entuziasmul inițiativei conducerii. Efortul său și-a găsit răsplata în calda primire pe care i-a făcut-o publicul.

— Cum a primit publicul primul concert popular?

— Afluența publicului la acest concert a fost cu totul neobișnuită. Putem spune că a fost cel mai căutat al stagiunii. Succesul în sală a fost de asemenea excepțional. Ceea ce trebuie subliniat însă este nivelul surprinzător de ridicat pe care l-am găsit la tinerii muncitori care au ținut să ne cunoască în pauze și la sfîrșitul concertului. Din discuțiile avute și preferințele exprimate am putut constata o mare dragoste pentru muzică și o evidentă dorință a noilor auditori de a-și îmbogăți cunoștințele în această direcție.

„discul"

Octuor în do major, op. 7 — George Enescu

Printre primele discuri microsillon de 30 cm., înregistrate și imprimate de Electrecord, se află și „Octuorul pentru patru viori, două alto și două violoncele" de George Enescu, lucrare de tinerețe, terminată la începutul veacului nostru, lucrare din păcate rămasă aproape tot atît de puțin cunoscută ca și „Dixtuorul".

Melodia pulsează din plin, — difuzată cu generozitate în cele patru părți, pe care le leagă organic — creînd un univers poetic de o deosebită finețe și expresivitate și sugerînd, într-o atmosferă încărcată de culoare și aluzii gingașe la locurile copilăriei, tablouri ale vieții de țară, unde au trăit și s-au petrecut părinții și primii ani, cei mai fragezi, ai compozitorului.

Intonațiile melosului popular sînt distilate cu o artă proprie lui Enescu, purtîndu-ne prin vagi resonanțe spre izvoarele compoziției, în care distingem cînd plînsul tăcut al doinei, nostalgia plaiurilor natale, (în prima mișcare), cînd cîntul de leagăn din cea de a treia mișcare.

Ultima parte, „Mișcare de Vals", ne introduce într-o țesătură polifonică, în care măiestria lui Enescu n-are margini, ritmul cunoscut nefiind aici decît un prilej pentru o exprimare și mai reliefată a temelor din primele părți.

Din prezentarea care însoțește discul, documentată și frumos scrisă, de Eugen Pricope, aflăm dorința compozitorului de a nu se insista pe anumite artificii contrapunctice ale lucrării, pentru a îngădui astfel punerea în valoare a elementelor tematice și melodice esențiale.

Nu înțelegem de ce Electrecordul nu indică nicăieri formația instrumentiștilor executanți ai lucrării.

Din punct de vedere tehnic trebuie să arătăm, cu regret, că distorsiunile, mai ales la registrul înalt, abundă reducînd mult din valoarea audiției acestui disc rar.

(Două fețe, 30 cm., 33 ture, ECE-01, Electrecord, 1959).

AMATOR

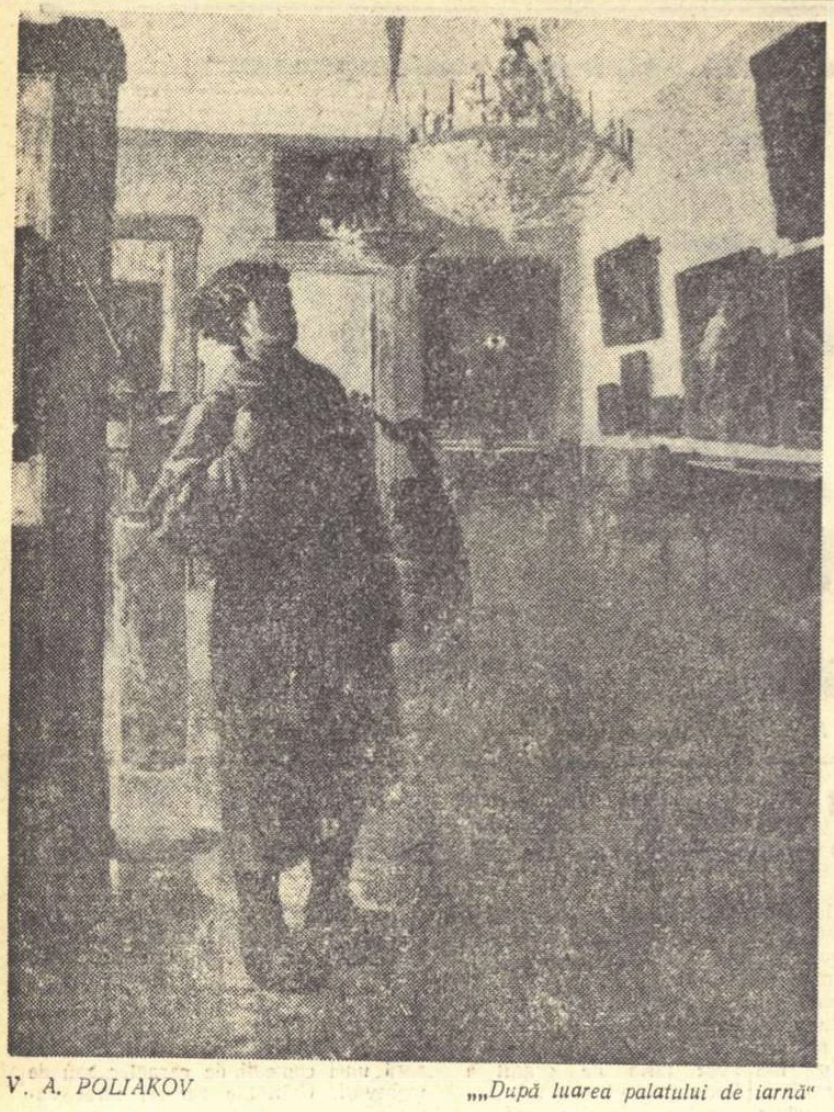
V. A. POLIAKOV „„După luarea palatului de iarnă"

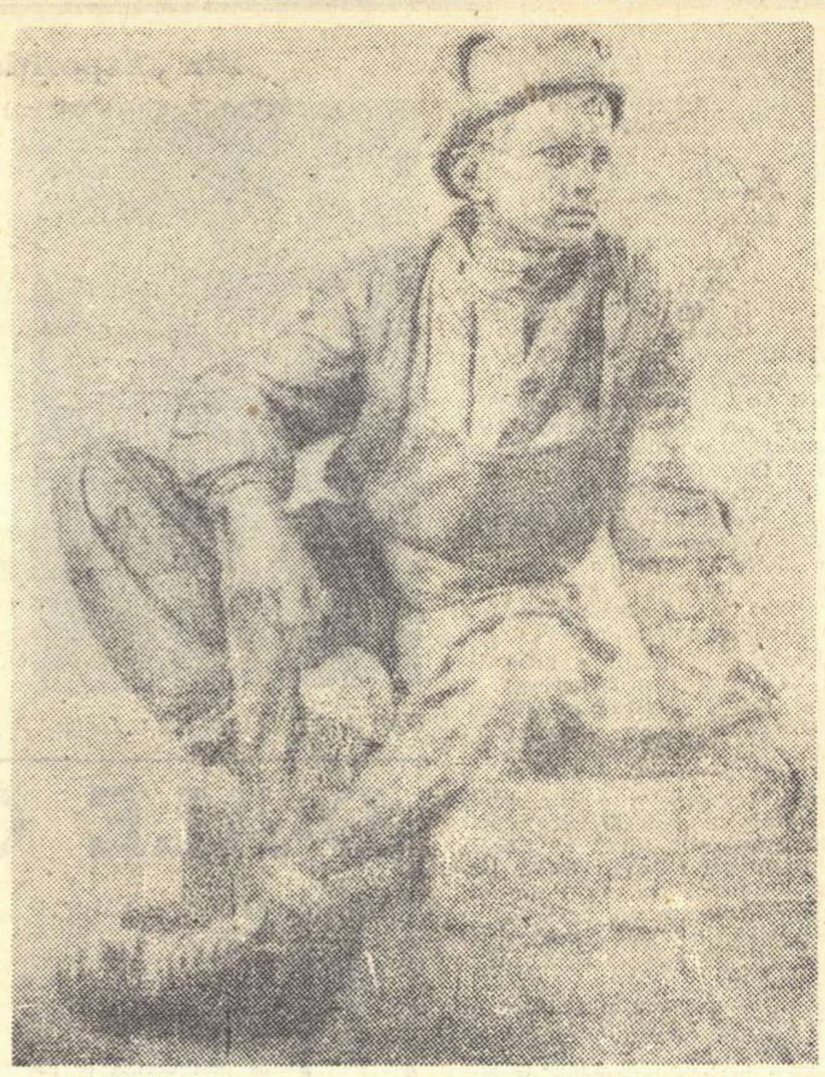
D. PETROVA „Tînăr constructor"

Tangaj argentinian

Dacă ești deosebit de curajos:

— aruncă-te cu parașuta și deschide-o abia la treizeci de metri deasupra solului;

— înoată de la Constanța la Yalta pe timp de iarnă;

— coboară de pe Omul pe Valea Cerbului, călare pe o lavină;

dar niciodată — mă auzi? — niciodată.

NU CALATORI CU AUTOBUSUL LA BUENOS AIRES !!!

O întreprindere aventuroasă este de obicei francă, îți spune deschis, de la obraz: „Dacă ți-e teamă, lasă-te păgubaș!" Autobusul din Buenos Aires este mult mai perfid. El ia înfățișarea nevinovată a unui vehicul de transport în comun, cum se găsesc pretutindeni. Ba are chiar un aer destul de obosit și de vetust, așa încît singura temere care te încearcă atunci cînd te urci în el este ca nu cumva să meargă prea încet.

Dar temerea aceasta este repede spulberată și locul ei îl ia groaza, o groază animalică, născută din zgîndărirea la culme a celui mai elementar instinct de conservare. Căci iată ce se întîmplă:

Te sui pe scara autobusului, prin unica ușă existentă, care se găsește în față. Dai să pătrunzi în interior, dar nu izbutești, căci înaintea ta, pasagerii fac coadă în dreptul șoferului. Aceasta pentru simplul motiv că taxator nu există și că șoferul este cel care îndeplinește și această funcție. Exact în clipa în care te gîndești: „Păi în felul ăsta, n-o să mai pornim niciodată", autobusul se smucește din loc, demarînd cu vreo 80 pe oră.

S-a terminat taxarea pasagerilor? Nu. Se așteaptă stația următoare pentru a se încasa banii de la cei care au mai rămas debitori? Nu. Operațiile se desfășoară simultan: autobusul merge (cu o viteză ușor superioară celei a unui bolid), șoferul cu dublă personalitate ia banii, dă restul, smulge biletele din cotor, le perforează, se ceartă (gesticulînd) etc. etc.

Și cum șoferii de autobuse din Buenos Aires au o anatomie identică cu a confraților lor din întreaga lume, singura mînă ce conduce în acest timp volanul este cea a destinului. Totul depinde acum de suma rezultată din adunarea șanselor de longevitate ale pasagerilor.

Traiectoria autobusului se desfășoară pe o linie în comparație cu care slalomul uriaș este rectiliniu. Pe străzile cu ondulație naturală ale Buenos Aires-ului, vehiculul descrie bucle suplimentare, încercînd să evite tramvaie, mașini, căruțe, pietoni sau alte autobuse... și reușind uneori. Curbele sînt luate numai pe cîte două roți laterale, ceea ce pe ansamblu dă un tangaj de tip „marea Egee pe furtună". Scrîșnetele ascuțite ale cauciucurilor pe pavaj, zăngănitul geamurilor, mugetul claxonului, zdrăngănitul de fierărie ruginită, gemetele înfundate ale celor bușiți sau călcați pe picior alcătuiesc un efect sonor, care ar face să pălească de invidie orice compozitor aparținînd curentului dodecafonic.

In interior, masa pasagerilor este malaxată cu atîta vigoare, încît îți face impresia că legea impenetrabilității materiei a fost în sfîrșit abolită, că nimeni nu-și va recăpăta vreodată individualitatea sa autonomă și că eliberarea conglomeratului uman din carapacea ce-l învelește nu se va putea face decît prin jupuirea pereților autobusului. Și într-adevăr, fiecare coborîre la stație se face cu ușurința, liniștea și lipsa de dureri ce caracterizează de obicei extragerea unui molar fără anestezie.

Zgîlțîit, lovit, strivit, zdrobit, terorizat, gîndul îți zboară cu duioșie spre vreun 47 bucureștean, pe care abia acum îți dai seama că l-ai nedreptățit blestemîndu-l cîndva; pe lîngă autobusul sudamerican, el îți apare înveșmîntat într-o aureolă de ultraconfort.

Dacă ai noroc (și mușchi), cobori numai cu două-trei stații după cea care reprezenta de fapt destinația ta. Asta, după ce ai despicat fără milă valul celor care încearcă să urce pe aceeași ușă pe care vrei tu să te dai jos. Aterizat pe trotuar, privești înfiorat cum se depărtează în viteza a patra, combina de tortură deghizată în autobus. Pornești apoi pe jos, cu genunchii moi, gîndindu-te la eroismul anonim și în proporții de masă al sutelor de mii de buenos-airesieni, care trec prin aceste încercări de două sau mai multe ori pe zi.

Și asta numai pentru că autobusele aparțin unei societăți particulare, care, pe baza unor calcule științifice, a ajuns la concluzia că ar costa-o mai mult să-și mărească parcul de vehicule, să reducă viteza de circulație a fiecărui autobus și să angajeze taxatori pe lîngă șoferi, decît să suporte — așa cum face acum — pagubele pricinuite de numeroasele accidente pe care le înregistrează.

Cum? Cu prilejul accidentelor se pierd și vieți omenești? Ei și?

N. MINEI

ETICHETĂ NOUĂ

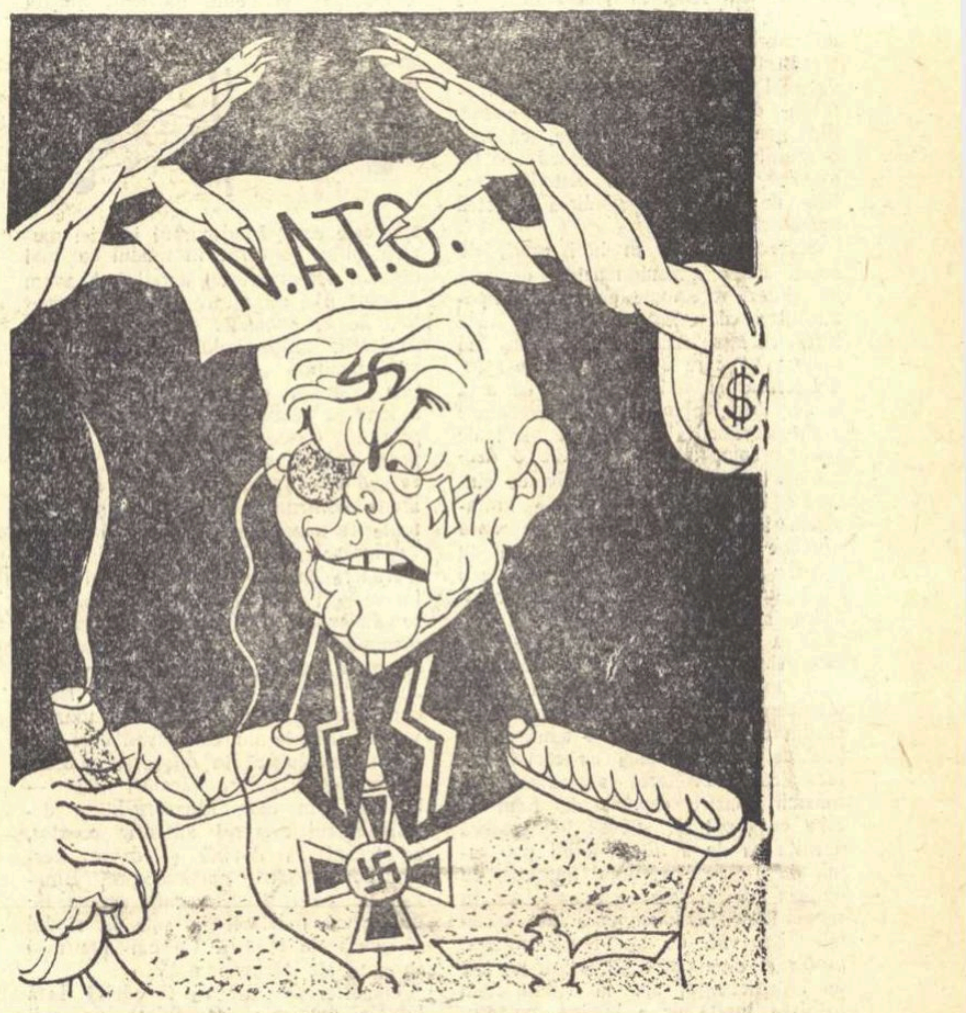

PE MARFĂ VECHE...

Desen de ROSS

„ȘCOALA NOUĂ" în proza franceză

Revista „Inostrannaia literatura" (nr. 1, 1959) publică sub semnătura lui S. Velikovski un interesant articol („Distrugerea romanului") care pune în discuție unele teze privitoare la evoluția romanului, elaborate de pe poziții aparent deosebite, dar ale căror tendințe antirealiste sînt evident comune, de către teoreticienii francezi: Nathalie Sarraute în „L'Ere du soupçon", („Era bănuielii") A. Robbe-Grillet, „Une voie pour le roman futur" („O cale pentru romanul viitor") și Michel Butor în „Le roman comme une recherche". („Romanul ca o căutare"). Acești autori ajung la constatarea că proza contemporană a îmbătrînit și astfel ei încearcă să dea soluții pentru a o vindeca de scleroză.

Spiritul de suspiciune reciprocă macină literatura franceză de azi, declară N. Sarraute. Cititorul nu mai crede în ficțiunile literaturii, scriitorul însuși nu mai crede în eroii săi. Ei se înșeală reciproc, voluntar sau inconștient. Cauza se află, după N. Sarraute, în inconsistența pe care o are caracterul literar, în devalorizarea conținutului noțiunii de caracter. Pentru „omul modern", caracterul nu mai este decît o etichetă grosolană, necesară numai în viața practică, după care el (omul modern) își ghidează (destul de aproximativ de altfel) acțiunile. „Astăzi personajul nu mai este decît propria sa umbră". spune N. Sarraute, și romancierul contemporan este sfătuit de autoare să aleagă una din cele două căi ireconciliabile: romanul de caractere sau romanul psihologic. Optînd pentru prima alternativă, romancierul riscă să devină epigonul unui Stendhal sau Tolstoi și să prelungească astfel „era suspiciunilor". Optînd pentru a doua, singura justă după N. Sarraute, el află adevăratul obiect al romanului psihologic. Să ne întoarcem la Proust, dar să ne întoarcem la el pentru a-l depăși, recomandă N. Sarraute, care-l găsește pe părintele romanului modernist, prea „timid" în anularea rolului caracterului în literatură. Menirea romanului preconizat de N. Sarraute este de a „descătușa forțele instinctuale ale cititorului, procesele sale psihice subconștiente și capacitatea de a profeți".

Toată tehnica tradițională a romanului e supusă unei revizuiri sistematice. Personajul, intriga, acțiunea, portretul și descrierea de natură sînt eliminate din cadrul romanului „modern" pentru a face loc monologului interior fără pauze și descrierii stărilor psihice formate în subconștient. Totul devine literalmente o transcriere de senzații, impulsuri, acte refulate, adică un torent continuu de reprezentări slab luminate, de viziuni haotice, de forme nedefinite, care se succed la nesfîrșit cu exasperantă și absurdă monotonie. A. Robbe-Grillet se pronunță cu aceeași violență împotriva dreptului de existență al caracterului în cadrul romanului. Dar, spre deosebire de N. Sarraute, el nu admite în artă nici psihologismul, fie el freudist, fie altfel. „Nu trebuie să căutăm nici o semnificație în lumea reală. Ea nu are nici sens și nu e nici absurdă. Pur și simplu, ea există". In locul lumii cu „semnificații" (psihologice, sociale, funcționale etc.), declară A. Robbe-Grillet, trebuie recreată o lume mai solidă, ca un dat nemijlocit. Obiectele și fenomenele trebuie lăsate să se afirme singure, fără să încercăm vreo interpretare a lor. Să privim numai suprafața fenomenelor; deabia atunci natura, oamenii, într-un cuvînt, existența va putea deveni obiect al literaturii. Pe drept cuvînt, vorbind despre caracterul pur tehnic al creației lui A. Robbe-Grillet, criticul sovietic S. Velikovski compară pe „artistul" propus de A. Robbe-Grillet cu un obiectiv cinematografic care filmează fără nici o alegere tot ce intră în raza sa vizuală. Toți acești „reformatori" ai literaturii declară că reflectarea autentică a vieții se poate realiza numai aplicînd principiile născocite de ei. De aici ar rezulta, cum subliniază S. Velikovski, că tot ce s-a scris pînă la acești „reformatori" e... minciună. Pentru Robbe-Grillet, realitatea înseamnă învelișul exterior al lumii. E ușor de înțeles că tot atîta bază putem pune și pe „realismul" său. dacă ar voi să și-l revendice.

Estetica acestor „reformatori" ai romanului refuză orice criteriu obiectiv de înțelegere a omului și a lumii. Dar, după cum arată just criticul sovietic, excluderea caracterului din sfera romanului condamnă romanul la sinucidere.

Valabilitatea sau nevalabilitatea oricărei teorii se verifică în activitatea practică. Iată cum scrie A. Robbe-Grillet (citatul e luat din romanul său „La Jalousie", apărut la Paris în 1957): „Mîna dreaptă apucă pîinea și o duce la gură, mîna dreaptă lasă pîinea pe fața de masă și apucă cuțitul, mîna stîngă apucă furculița, furculița se înfige în carne, cuțitul taie o bucată de carne, mîna dreaptă așează cuțitul pe masă, mîna stîngă trece furculița în mîna dreaptă"... etc. Subiect nu există. Scriitorul face o inventariere dezordonată a obiectelor și atît.

S. Velikovski demonstrează cît de lipsite de originalitate sînt așa-zisele „soluții" de împrospătare a romanului propuse de teoreticienii francezi.

Ajunsă într-un impas din care cu greu mai poate ieși din cauza încăpățînării de a refuza orice contact cu realitatea, cu viața și din cauză că a mers de cîteva decenii încoace pe un făgaș cu totul străin realismului artei adevărate, literatura decadentă franceză încearcă să se salveze din acest impas tot prin soluții și mijloace antirealiste. E limpede pentru oricine că datorită acestor așa-zise remedii, starea maladivă a literaturii franceze se agravează din ce în ce mai mult.

In continuare, S. Velikovski se ocupă de cea de a treia variantă a „romanului viitorului" emisă de Michel Butor. Criticul sovietic remarcă, pe bună dreptate, că în ciuda tuturor deosebirilor aparente dintre primii doi „reformatori" și Michel Butor, acesta din urmă e la fel de preocupat de aceleași fapte mărunte, lipsite de orice semnificație. Și la Butor lucrurile există pentru că există, între ele nu se stabilește nici un fel de relație funcțională, ele nu au nici un sens real. Autorul e un examinator fără perspective al „microsentimentelor". El reușește doar atît: să facă din eroul romanului său un docil reprezentant al „realismului mitologic", un soi de schemă moartă, tot atît de arbitrară la urma urmei ca și „chose"-ismul lui A. Robbe-Grillet, ca și psihologismul „pur" susținut de Nathalie Sarraute.

Pe drept cuvînt, în Franța, grupul acesta decadent a fost numit „școala negării", deoarece el neagă caracterul uman, considerîndu-l o simplă ficțiune, neagă romanul ca oglindă a vieții, neagă inteligența ca bază a procesului creației.

Estetica „romanului viitorului" este estetica unei clase în putrefacție care încearcă să prezinte propria ei scleroză ca pe o scleroză a întregii omeniri. Rătăcirile lui A. Robbe-Grillet, N. Sarraute, M. Butor și tuturor confraților lor, — care propun o artă devitalizată, o artă fără nici un mesaj social, o artă lipsită de ceea ce constituie sufletul ei, actualitatea, — sînt departe de a constitui vreodată literatura viitorului.

EXPOZIȚIE LA LENINGRAD

In „Contemporanul" lui Gherea se putea citi — într-unul din numerele de după 1885, dacă îmi aduc bine aminte — o notiță foarte elogioasă cu privire la o recentă, pe atunci, expoziție a pictorului rus Vereșceaghin. Tablourile cuprindeau sîngeroase scene din războiul ruso-turc din 1877 și se bucurau nu numai de admirația unanimă a rușilor cu idei înaintate, dar și de prețuirea amatorilor de artă din alte țări prin care trecuse expoziția. „Contemporanul" comenta bogat și reliefa vădita tendință antirăzboinică a pictorului rus.

Mi-am amintit de nota de acum aproape trei sferturi de veac cu prilejul unei vizite de interes științific pe care am întreprins-o de curînd la Leningrad. Se inaugurase acolo, pe la începutul lunii decembrie trecut, o expoziție completă, o vastă retrospectivă integrală Vereșceaghin și, firește, am ținut insistent să nu pierd evenimentul.

Se deschisese abia de cîteva zile, și un public fremătînd de nerăbdare se orînduise într-o lungă coadă șerpuitoare. Nu se tipăriseră încă programe în vederea călăuzirii, dar ghizi experți ne așteptau la intrare. Comentariile publicului mi se păreau — după cîte înțelegeam și după cîte îmi comunica interpretul — semnificative pentru interesul artistic și ideologic al amatorilor. Unul își amintea tablourile văzute în galeriile din Moscova, altul pe cele din Ermitaj, un al treilea povestea amănunte despre pictorul mort de la 1904, pe care-l cunoscuse de aproape.

O expoziție generală nu se încercase încă și lumea se pregătea să trăiască intens momentul sărbătoresc.

Vereșceaghin fusese totdeauna un pictor iubit de poporul rus. Biografia îi era cunoscută în amănunte și trăsăturile dominante ale plasticii lui erau familiare oricărui om de cultură. Pictorul călătorise îndelung, întreprinsese, sistematic și cu pasiune, adevărate expediții documentare în Orient și în sudul Europei. Trăise evenimentele de aproape și le surprinsese cu penelul lui cu o fidelitate care — ca orice manifestare a realismului autentic — nu se mulțumea numai a te răscoli, dar te cîștiga de îndată pentru ideea politică centrală a pictorului.

Expoziția din Leningrad cuprinde peste 600 de tablouri și schițe ale maestrului.

I. D. SADR „Tînăr cu drapel"

O urmăresc din sală în sală și explicațiile ce mi se dau completează și adîncesc vechi cunoștințe. Iată tablourile exotice ale lui Vereșceaghin, variatele aspecte ale luptelor din Orient ale ostașilor ruși. Te izbește dintr-un început lipsa autoelogiului patriotard. Zbaterea bătăliilor e înregistrată atent în trăsături esențiale, subliniind mișcarea agitată a asaltatorilor, crisparea figurilor, încordarea generală a corpurilor înfrigurate de amenințarea iminentă a morții. Iată renumita piramidă a craniilor celor măcelăriți de sălbăticia dușmanilor. Țestele își desfac larg orbitele goale și orînduite unele deasupra altora ca o movilă de simboluri repetate ale morții, ilustrînd pînă la sațietate caracterul odios al războiului. Din cînd în cînd, scenele tari alternează cu umile peisaje erotice, valoroase în sine — deserturi unduioase, fragmente de tîrguri orientale, oameni în cadrul domestic — dar și cu funcțiuni certe în ansamblul expoziției prin reliefarea contrastului război-pace.

Ajung în sfîrșit în fața lucrărilor ce evocă aspecte din războiul la care am luat și noi parte. Evenimentul deșteaptă desigur anume imagini pe care le-au vehiculat vechile cărți de școală: un 77 glorios desigur, dar puțin festiv, retoric uneori. Vereșceaghin conturează însă aproape dramatic o altă imagine a evenimentului — de data aceasta — sever, aspru, aprig, întunecat. Simt respirînd de pretutindeni realitatea însăși și aștept să aud țipete și zvonuri de bătălie. Pînă și în spectacolul de paradă pe care îl înfățișează un alt tablou, lipsește cu totul aerul fad al festivului.

Mă opresc îndelung în fața unor scene de la Plevna sau Șipca, aspecte de cruntă bătălie, viguros prezentate, văzute de un ochi ce înregistrează realitatea aproape cu avariție, temător de orice tendințe de idealizare. Tabloul reprezentînd odihna unui val de ostași ce stau culcați în ordinea pe care o păstrează și în marș, în timp ce comandanții îi privesc cu asprime, exală atît firesc, încît ți se pare că auzi respirația obosită a rîndurilor de oameni. Dar iată tabloul cruzimii supreme: pe un vast cîmp de grîne aurii legănîndu-se în vîntul ușor al verii toride, zace la pămînt un întreg batalion rus măcelărit de turci. Ostașii sînt decapitați cu sutele și scena răscolește indignarea și revolta cea mai aprigă. Simți de îndată, printr-o introspecție rapidă, puterea generalizatoare a ideii, transformarea faptului particular într-o atitudine dîrză de respingere a pestei războiului care desfigurează umanitatea făurindu-i un chip de fiară.

Peste aproape trei sferturi de veac de la făurirea lor, tablourile lui Vereșceaghin ilustrează încă o dată năvalnica putere a realismului în genere, a tradițiilor realismului rus îndeosebi. Intelegi parcă direct și, pe dată, cum reflectarea fidelă a faptelor impune simultan o atitudine înaintată și fermă ca pe un act implicit al conștiinței artistice.

AL. DIMA

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

Poarta Brandenburg

La Berlin există multe locuri care îți amintesc de ultimul război mondial dezlănțuit de Hitler. Nu e vorba în primul rînd de ruini, de scheletele caselor arse de bombe, deși ele au fost destule, ci mai ales de acele puncte, de acele încrucișări între Berlinul răsăritean și Berlinul occidental, unde se întîlnesc și trupele străine, altădată aliate, care au luptat împotriva Germaniei hitleriste. Un asemenea punct, printre atîtea altele, este și poarta Brandenburg. Poarta Brandenburg poate fi o poartă a prieteniei și înțelegerii între cele două Germanii, după cum ea poate deveni un focar primejdios al încordării situației internaționale.

Deși au trecut aproape 15 ani de la sfîrșitul ultimei conflagrații mondiale, sentinelele stau de pază la poarta Brandenburgului, ca și cum războiul nu s-ar fi terminat. Deși au trecut aproape 15 ani de cînd au încetat ostilitățile, Germania nu are încă un tratat de pace. cu toate că Hitler și clica sa se află de mult în mormînt (nu însă urmașii săi deghizați de la Bonn). Ce poate fi mai firesc, decît ca în sfîrșit, odată ce starea de război a încetat de mult, trupele străine să se retragă din Germania și această țară să dobîndească un tratat de pace care să recunoască situația de fapt actuală, existența celor două Germanii? Ce poate fi mai rezonabil decît ca toate trupele străine să părăsească Berlinul și ca Berlinul occidental, deși parte integrantă a teritoriului Republicii Democrate Germane să capete statut de oraș liber, cu o independență garantată de marile puteri și de O.N.U.?

Asemenea propuneri simple, lesne de înțeles pentru oricine de pe suprafața acestui glob, care urmărește lichidarea unei surse de încordare a relațiilor internaționale, au fost făcute de Uniunea Sovietică. Săptămîni de-a rîndul, propaganda occidentală n-a găsit un alt termen mai bun pentru a le califica decît acela de „ultimatumul sovietic". Cancelarul Adenauer, octogenarul care se păstrează încă destul de tînăr pentru declarații belicoase, îndrăznea chiar să profereze amenințări nedeghizate într-o scrisoare adresată unui conducător dintr-o țară a Americii Latine: „In fața ultimatumului U.R.S.S. în problema Berlinului este posibil ca poporul german — și împreună cu el celelalte popoare ale lumii libere — să se vadă obligate să ia grave hotărîri în viitoarele luni".

Un asemenea limbaj sinistru din partea aceluia care se străduiește să refacă axe ce și-au dat de mult duhul, chiar dacă acum se numesc Bonn-Paris în loc de Berlin-Roma-Tokio, nu este surprinzător. E în ton. E în ton cu Speidel, generalul nazist care-l reprezintă pe Adenauer în N.A.T.O., e în ton cu declarațiile revanșarde cu privire la frontiera Oder-Neisse, e în ton cu interzicerea partidului comunist în Germania Occidentală, e în ton cu reînvierea Werrmachtului și a foștilor SS, e în ton cu rățoielile lui Strauss, ministru de Război, care nu visează altceva decît să aibă în portofel o mică jucărie: bomba atomică.

Adenauer e un întîrziat, care nu ține pasul propagandei occidentale. Cu sloganul despre „ultimatumul sovietic" s-a cam terminat. Cuvîntările tovarășului N. S. Hrușciov rostite la Berlin au dezumflat și acest balon al războiului rece. Nu în zadar era invitat președintele Eisenhower de către unul din liderii partidului democrat din S.U.A., Fulbright, „să dea dovadă de mai multă imaginație și originalitate în special în răspunsurile sale la diferitele propuneri sovietice".

Diplomația și propaganda occidentală se află într-o situație paradoxală: tocmai cei care fac demagogie în jurul prezenței în R.D.G. și în alte țări răsăritene a trupelor sovietice aflate acolo în urma situației create după al doilea război mondial, se pronunță în fapt pentru rămînerea trupelor sovietice în Berlin. Desigur că nu din simpatie pentru armata muncitorilor și țăranilor, ci pentru că retragerea trupelor sovietice înseamnă în același timp retragerea trupelor americane de pe continent.

Nu e de mirare deci că formula dezangajării, adică a creării unor zone denuclearizate și dezarmate, îi sperie cel mai mult pe militariștii de la Bonn, după cum îi sperie orice contacte rodnice între Est și Vest, între oameni politici din Germania Occidentală și Uniunea Sovietică. „Berliner Zeitung", un ziar vest-german din apropierea cercurilor oficiale de la Bonn, dezaprobînd întîlnirea dintre tovarășul N. S. Hrușciov și Ollenhauer, președintele partidului social-democrat din R.F.G., nu găsea altă expresie la adresa omului politic decît aceasta: „Asta ne mai lipsea".

Da, domnilor de la „Berliner Zeitung" și de la Bonn. Atea ne lipsesc: întîlniri între Est și Vest, întîlniri între reprezentanții celor două Germanii.

Oricît ar dori revanșarzii din Germania de Vest să pună bariere tratativelor internaționale, oricît ar dori să permanentizeze o stare de încordare în jurul Berlinului, manevrele lor sînt sortite eșecului. Stevenson, liderul partidului democrat din S.U.A., recunoștea că nu are importanță în problema Berlinului, cine aplică ștampilele pe autorizațiile de trecere ale trupelor occidentale, autoritățile sovietice sau ale R.D.G. Nimeni nu va putea fi convins că poate fi dezlănțuit un război pentru că R.D.G. își va exercita suveranitatea după încheierea unui tratat de pace îndelung așteptat.

Militariștii atomo-maniaci vor fi siliți de popoarele lumii să-și retragă ghearele. Poarta Brandenburg nu poate fi decît o punte a prieteniei

Ion MIHAILEANU

PENTRU

220 traduceri din literatura străină

A. KRAȘILNIKOV, director adjunct al Editurii sovietice „Literatura străină", a anunțat recent sporirea substanțială, în 1959, a planului de tipărituri al editurii, în raport cu anul 1958. In cursul acestui an editura „Literatura străină" va traduce și publica circa 100 volume ale scriitorilor străini contemporani, precum și peste 120 lucrări științifice din domeniul științelor umaniste. Aceste cărți vor fi traduse din 40 de limbi străine.

Cîmpie aspră

O MANIERA interesantă de tratare a conflictului și-a ales scriitorul sovietic A. Kalinin în recent apăruta sa operă „Cîmpie aspră". Eroul romanului, un scriitor, stabilit într-un sat de pe malul Donului liniștit, își deapănă, în scris, amintirile din timpul războiului. Viața clocotitoare a satului îl atrage însă puternic și, în carte, evenimentele din timpul războiului se împletesc tot timpul cu soarta eroilor săi după terminarea lui.

„Fram" — în Vietnam

Presa literară a înregistrat succesul de care s-a bucurat spectacolul „Fram, ursul polar", basm muzical de Cezar Petrescu și Adriana Kiseleff pe muzică de H. Malorovici, în cadrul Festivalului internațional al teatrelor de păpuși din 1958. Incă de pe atunci, printre cei care au apreciat în mod deosebit valoarea spectacolului, au fost și actorii și regizorii Teatrului de păpuși din Hanoi. Ei au cerut textul, muzica și păpușile din „Fram, ursul polar", pentru a pune piesa în scenă în capitala R. D. Vietnam.

Săptămîna trecută, în cadrul unei festivități speciale, autorii basmului muzical „Fram, ursul polar" au predat ambasadei R. D. Vietnam păpușile și schițele de decor semnate de Alexandru Rusan. De asemenea, a mai fost predată Teatrului de păpuși din Hanoi o înregistrare muzicală nouă precum și partitura muzicii. Este de remarcat că muzica, semnată de H. Malorovici, exprimă cu poezie ideile generoase ale piesei; principalele motive muzicale — „chemarea ghețarilor", „ceață", „aurora boreală", — se disting prin nuanțare, plasticitate și colorit.

Partea muzicală a spectacolului „Fram, ursul polar" a fost interpretată de Filarmonica de Stat din Cluj cu concursul corului Operei de Stat din Cluj, precum și al corului de copii al Școlii Medii de Muzică din Cluj, într-un ansamblu dirijat de Mihai Gutman. Inregistrarea pe bandă de magnetofon a fost realizată în condiții tehnice excepționale de către Studioul Radiodifuziunii din Cluj. (maestru de sunet: Victor Pîrjcit).

Puneți mîna pe savanți!

SE CUNOAȘTE pasiunea americană pentru statistici, considerate drept cel mai sigur mijloc de stabilire a unei scări de valori în toate domeniile. Statistica îl asigură pe „regele nylonului", devenit subit Mecena, cu cîți dolari îi este superior Leonardo da Vinci lui Rubens. Statistica îl informează pe cel mai ignar producător din Holywood dacă se va „vinde" ori nu un film biografic dedicat lui Cristofor Columb. Și tot statistica a fost recent aservită campaniei pornite împotriva savanților, care devin tot mai mult victimele „vînătoarei de vrăjitoare".

Alt scop nu poate explica larga difuzare pe care s-a grăbit să o dea agenția Asociated Press știrii că o anchetă întreprinsă în rîndurile studenților americani de către „Turdue Opinion Parcel" — una din numeroasele mașini de control al creierului — a avut următorul rezultat: „Studenții socotesc că inginerii și tehnicienii reprezintă bastioanele puterii noastre, dar savantul este un radical incompetent. Este un individ incapabil de viață normală de familie, mai supus decît alții bolilor mentale, apt să se integreze în curente subversive și să manifeste lipsă de patriotism".

Așadar, acest așa-zis verdict al statisticei americane este clar. Indiferent dacă savantul denunță primejdia politicii de înarmare, dacă demască primejdiile bombelor — curate sau nu — dacă ajunge chiar la sinucidere, împins de remușcarea că a pus în mîna politicienilor americani un mijloc de distrugere atît de monstruos — el este „radical și nepatriot".

CONTRA

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R.; PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R.P.R.; GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36; 11.50.17, ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei, 6 luni 13 lei, 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25 xxx

PROLETARI DIN TOATE ȚARILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

împlinește 5 ani!

Anul VI nr. 12 (262) — joi 19 martie 1959

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.

8 pagini 50 bani

Către cititori

„Gazeta literară" împlinește cinci ani de activitate. Primul număr al revistei a apărut ca o manifestare a continuei întăriri și dezvoltării frontului nostru literar, cînd înflorirea literaturii noi, efervescența muncii de creație necesitau ivirea unei reviste săptămînale.

In acești ani, sub îndrumarea partidului, oamenii de literatură și artă au obținut succese considerabile. S-au tipărit numeroase opere de valoare care reflectă lupta pentru pace și socialism a poporului nostru, dezvoltînd creator tradiția democratică, progresistă a literaturii realiste din trecut. Ideile realismului socialist animă astăzi pe cei mai buni scriitori din generația veche și din generația nouă. Ei înțeleg că mărețele idealuri ale epocii noastre trebuie întruchipate în imagini artistice viguroase, beneficiind de concepția științifică cea mai avansată, concepția marxism-leninismului.

Viața clasei muncitoare și a țărănimii muncitoare constituie sursa principală de inspirație a literaturii noastre noi. In acești ani a devenit mai puternică legătura scriitorilor cu oamenii muncii, comuniune care asigură creației perspective luminoase. S-a desfășurat o susținută luptă ideologică pentru apărarea liniei partidului în literatură, împotriva oricăror pătrunderi ale teoriilor trădătoare revizioniste. Disputa principială a întărit combativitatea frontului literar, a clarificat probleme importante de creație. Numai conducerea literaturii de către partid permite dezvoltarea rodnică a creației, ascensiunea multilaterală a talentelor, prevenirea rătăcirilor formaliste sau a experiențelor sterile.

Pe planul literaturii s-a oglindit deci, în acești ani, uriașul efort pe care l-a depus întregul popor pentru realizarea obiectivelor construcției socialiste, pentru apărarea păcii în lume, pentru combaterea manifestărilor dușmanului de clasă intern sau extern.

„Gazeta literară" s-a străduit să sprijine această luptă și să exprime prin paginile ei prezența activă a scriitorilor în dezbaterea problemelor teoretice și practice fundamentale ale metodei realismului socialist. Ca organ al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., revista noastră și-a propus să militeze pentru consolidarea unității frontului scriitoricesc, pentru întărirea spiritului de partid, pentru înlăturarea spiritului de grup și a raporturilor neprincipiale în viața literară.

Activitatea revistei noastre n-a fost însă ferită de greșeli. Criticile presei de partid ne-au atras atenția asupra unor lipsuri însemnate. Articolele noastre de critică literară n-au dat totdeauna dovadă de fer-

GAZETA LITERARA

(Continuare în pag. 6)

Insemnări la o aniversare

O banalitate: de cîte ori noi ne bucurăm de un succes, cei de la „Europa liberă" și alți stipendiați ai altor oficine imperialiste sînt cuprinși de ciudă și de furie. Adică ne injuriază: trivial, hoțește, minuind minciuna cu dezinvoltură, așa cum — recunoaștem! — numai ei pot, numai ei știu.

A împlinit noua serie a „Contemporanului" zece ani de la apariție, — l-au sudui.

A apărut „Luceafărul", — idem.

Impliniește „Gazeta literară" cinci ani, — o vor sudui și pe ea.

Cu foarte rare excepții, „argumentele" sînt aceleași, lipite la fiece prilej ca niște etichete standard. Le știm dinainte: „trădare", „cultură dirijată", „literatură improvizată" ș.a.m.d.

E aceeași sporovăială, de insulte sau de văicăreli, cu care se improșcă orice inițiativă, orice manifestare a științei și culturii din Romînia socialistă, orice afirmare a ei peste hotare, la expoziții, la concursuri, la diferite reuniuni internaționale, pretutindeni unde e o prezență a noastră. (Cind, de pildă, în toamna trecută, Romînia s-a prezentat la cea de a X-a sesiune UNESCO cu o delegație din cele mai reprezentative, fițuicile transfugilor au proferat cele mai imunde grosolănii, cele mai stupide enormități la adresa membrilor acestei delegații).

Cu ce rezultat, cu ce ecou?

Cu absolut nici unul!

Nu numai pentru că fițuicile, șapirografiate sau tipărite, nu pot avea decît o circulație de buzunar, dar mai ales pentru că ele sînt lipsite de cea mai elementară autoritate, fie că se cheamă „La Roumanie", „Romînia muncitoare" sau „Buletinul" nu știm cărei înșirări de inițiale. Cît despre emisiunile de radio, ne-am amuza copios auzind că ele au altă valoare și altă eficiență decît pura lor răspîndire în neant... Dacă respectivele posturi de radio ar folosi acest spațiu din programele lor pentru orice altceva, transmițînd — să zicem — rețete culinare sau reclame pentru creșterea părului, cu siguranță că ar avea infinit mai mult succes și ar fi — poate — într-adevăr rentabile.

Nici publicul străin, nici publicul nostru, auditor sau cititor, nu acordă nici cea mai mică atenție unor asemenea lamentabile injghebări, sonore sau imprimate.

In schimb, și Editura noastră în limbi străine și editurile de peste hotare care tipăresc literatură romînească au tot mai mulți cititori. Ca și cărțile, ca și revistele literare ce apar în țară pentru cititorii noștri.

Desigur, nu tot ce tipăresc editurile, nu tot ce publică periodicele noastre se poate bucura de o egală apreciere în rîndurile lectorilor. Dar în care țară din lume se scriu și se tipăresc numai cărți și materiale beletristice de o certă și incontestabilă valoare? Critica noastră, publicul cititor însuși, își spun părerea, creatorii și editurile țin seamă de opinia lor, în dezbateri serioase și larg cuprinzătoare.

Noi, cititorii noștri, la care se alătură, peste hotare, atîția cunoscători ai culturii și literaturii noastre, prețuim tot mai mult pe Sadoveanu și pe Arghezi, autori ai atitor opere valoroase în trecut, dar cu atît mai iubiți pentru cele scrise în epoca noastră: prețuim pe Călinescu și pe Stancu, pe Bogza și pe Beniuc, pe Jebeleanu și pe Maria Banuș, pe Petru Dumitriu și pe Galan, pe Camilar și pe Nagy Istvan, pe Cicerone Theodorescu și pe Marcel Breslașu, pe Marin Preda și pe Eugen Barbu, pe Titus Popovici și pe Fr. Munteanu, pe Victor Tulbure și pe Mihu Dragomir, pe Veronica Porumbacu și pe Nina Cassian, pe Al. Andrițoiu și pe Ion Brad... Pe aceștia și pe alții, mai în vîrstă sau mai tineri, pe care neisprăviții și înstrăinații din Apus — opunînd pe cine? — îi injuriază, nominal sau în bloc, cînd calomniază literatura noastră realist-socialistă.

Literatură care cu marile ei culmi va ocupa un loc de seamă, de mare, adică veritabilă semnificație, în masiva istorie a literaturii romîne, căreia, reunind toate competențele, i-a anunțat construcția Institutul de literatură al Academiei noastre.

Pentru cultura romînă, va fi o operă de adevăr și de trăinicie, un monument viu.

Dar o lespede funerară, — pentru insultători.

George IVAȘCU

Colectivului redacției „Gazeta literară"

Vă felicităm din toată inima, cu prilejul împlinirii a 5 ani de la apariția revistei dumneavoastră săptămînale. Am urmărit cu luare-aminte activitatea rodnică și folositoare depusă de „Gazeta literară" pentru înflorirea literaturii romîne contemporane, pentru consolidarea forțelor scriitoricești, pentru întărirea prieteniei dintre literaturile țărilor socialiste.

Vă dorim noi succese în munca colectivă a „Gazetei literare", pentru triumful socialismului în R.P.R.

„LITERATURNAIA GAZETA"-MOSCOVA

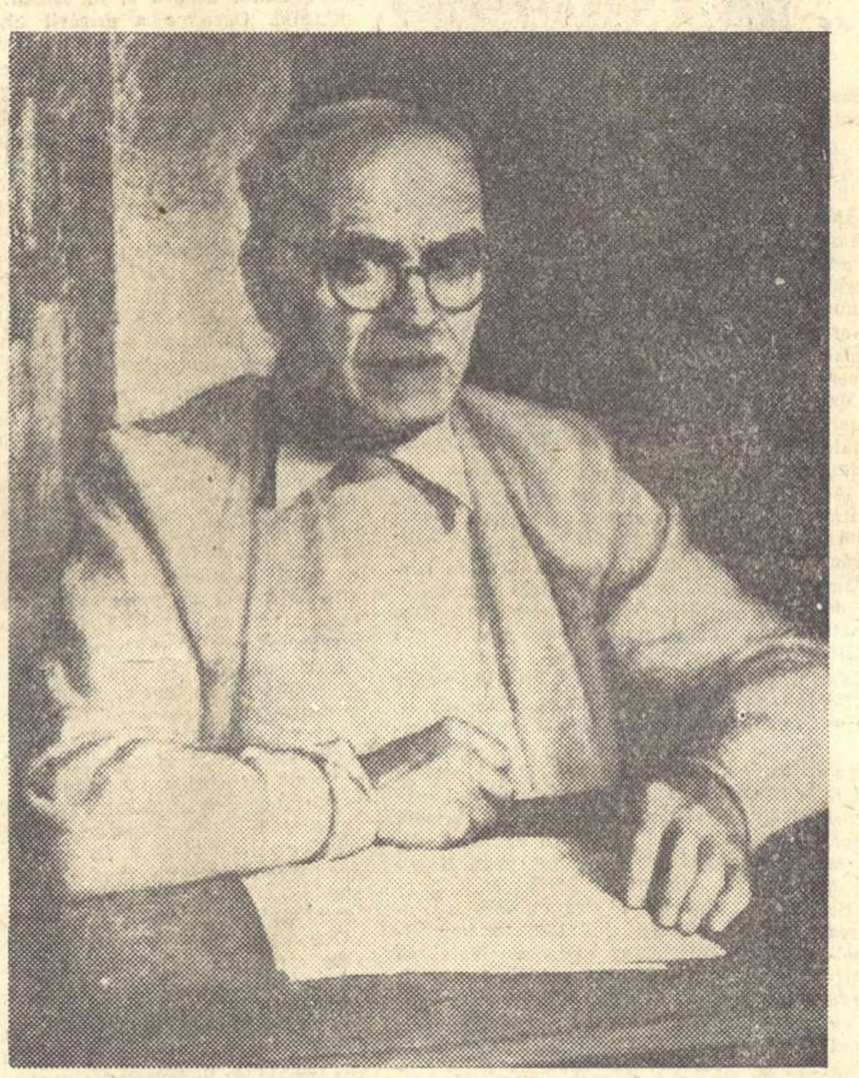

Portret de CAMIL RESSU

SCRIU PENTRU 23 AUGUST

Interviu cu TUDOR ARGHEZI

Tudor Arghezi și-a recreat, în locuința sa de la Șosea, interioarele și atmosfera vechilor încăperi din Mărțișor. Intr-o cameră aproape pătrată, cu o fereastră deschisă spre copacii fastuoși ai străzii, s-a realizat o remarcabilă sinteză între odaia de lucru și strîmta chilie de refugiu din casa de lîngă mănăstirea Văcăreștilor. Salonul și-a refăcut aidoma fizionomia, punctată cu acuarelele vii și totuși suave ale lui Francisc Șirato. Poetul este și el neschimbat. Iși face singur, cu migală și fără grabă, cîte o țigară dolofană și ispititoare, mîngîie ca pe un vechi prieten coala albă de hîrtie și își apropie călimara cu cerneală, din amarul și dulceața căreia a băut o viață întreagă. Ii punem cîteva întrebări și poetul ne răspunde cu același neostenit interes pentru viață, pentru oameni, pentru primăvara care se apropie cu melodii noi.

— Ce pregătiți în vederea sărbătorii de 23 August?

— Revăd și sper să apară ca un omagiu adus Eliberării volumul meu, încă o dată definitiv, de versuri. In răstimpul mai lung sau mai scurt de la prima lor publicare, poate că n-or fi îmbătrînit prea mult. O să-și dea seama cititorul. Aci autorul n-are părere.

— Care va fi cuprinsul acestui volum pe care cititorii îl așteaptă cu legitimă nerăbdare?

— Toate versurile pe care le-am făcut în toată viața, afară de cele prea stridente. Intre vîrste, impresiile variază și se schimbă penița. Ceea ce m-ar interesa mai mult ar fi prospețimea emoției, dacă s-a păstrat ori s-a volatilizat. Nici aci autorul n-are drept de vot. Plebiscitul valid aparține cititorilor. La noi s-a crezut multă vreme, în teatru și în literatură, din pricina funestului orgoliu care-i încearcă prea mult pe unii dintre confrați, că publicul e mai prost decît autorul. Dimpotrivă, criteriul principal este publicul; astăzi, mai ales, cînd se citește de mii de ori mai mult ca înainte.

— Cum vi se par versurile dvs. la confruntarea aceasta tulburătoare, prilejuită de volumul complet pe care-l pregătiți?

— Nu-mi plac versurile mele, niciodată după apariția lor.

Litera de tipar e revelatoare de numeroase insuficiențe. In privința asta cititorul e un privilegiat, neavînd manuscrisul alături de carte. Astăzi, mai mult ca oricînd, scriitorul trebuie să facă publicului onoare. Cu atît mai vîrtos statului pentru grija ce i-o acordă. In edituri, ca și în viața particulară a fiecărui scriitor statul face parte din gospodăria ei, și sufletească și materială. Drepturile de autor sînt minuțios respectate. Pe vremuri, editurile erau niște spelunci de jefuit călătorii. Călătorii erau bieții nemernici de scriitori. Erau destule cazuri în care scriitorului îi lipsea și laptele pentru prunci.

In ultimii ani, înainte de regimul actual, editura, egală cu brigandajul, luase proporții vaste. Erau mai mulți editori improvizați din tot soiul de profesii decît scriitori. Azi, orice scriitor știe pentru ce muncește și caută să-i fie rezultatul muncii împlinit cît mai frumos.

Scriitorii au case de odihnă și alte case numite „de creație". Insă scriitorul nu trebuie să se înfumureze că el creează. Creația îl depășește și o recunoaște altcineva decît truda personală. In atelierul lui, scriitorul lucrează, nu creează. Dacă din munca lui se întîmplă să apară o creație adevărată și nu o creatură, e treaba cititorului și a criticii oneste. Excesele de auto-excelentă părere sînt pe lîngă supărătoare, stupide. Scriu, însemnează muncesc și atita tot. Alții să recunoască meritele unui muncitor literar și să deosebească rara creație de mîzgălirea hîrtiei.

Sînt poate prea exigent pentru cîte citesc, dar sînt mult mai exigent față de mine însumi. N-aș putea să spun că mi-a ieșit un lucru mai bun decît altul, pentru că îndoiala și rezerva trebuie neapărat să facă parte din sensibilitatea unui scriitor.

REPORTER

(Continuare în pag. 6)

O gazetă acum 130 de ani

I

In acest anotimp nestatornic, cu revărsări primăvăratice timpurii și fulguieli capricioase, se împlinesc exact 130 de ani de cînd Eliade Rădulescu și asociatul său, C. Moroiu, lansau prospectul privind înființarea „Curierului Bucureștilor", devenit la apariție „Curierul romînesc" — cel dintîi ziar al nostru care a biruit vitregia împrejurărilor potrivnice și și-a asigurat o existență durabilă. Incercări de a scoate o gazetă — „acest vestitor de obște de atîția ani cunoscut de neapărată trebuință în luminata Europă" — se făcuseră și înainte dar eșuaseră cu toată rîvna patriotică și ostenelile irosite de inițiatori. „Și mai înainte — scria Eliade în primul număr al foii sale — s-au încercat și au cerut voie ca să înceapă acest lucru; dar au trebuit deodată cu cererea să și tacă. Ca să voiască totdeauna s-au aflat oameni dar ca să se înceapă aceasta s-a păstrat numai pentru această vreme".

Condițiile prielnice create prin războiul început la 1828 pentru eliberarea Greciei, care aduseseră armatele ruse în țară și smulseseră Țările Romîne de sub cleștele asupririi turcești, favorizaseră inițiativa lui Eliade. „A trebuit să simțim — scria acesta — aripele vulturului preaputernicei și binevoitoarei Rusii să ne umbrească mai de-aproape ca să luăm îndrăzneală de a începe să cerem acelea ce ne folosesc" (Nr. 1). Cu încuviințarea guvernatorului rus, Pahlen, „Curierul" ieși în 8/20 aprilie 1829, aproape concomitent cu ofensiva lansată de Diebici, noua căpetenie a armatelor țariste, pe linia Dunării, vizînd cu deosebire cucerirea pozițiilor fortificate de la Silistra. Marea speranță a romînilor și a celorlalte popoare din Balcani: scuturarea jugului otoman, hrănită de înaintarea oștilor rusești și de primele succese obținute în campania din 1828, căpătase noi aripi. Oamenii luminați din Țările Romîne urmăreau evenimentele cu emoție și trăiau cu conștiința din ce în ce mai lămurită că o importantă răspîntie în viața poporului lor e iminentă.

Gazeta lui Eliade avea, desigur, înainte de toate, un rost informativ. Ea își propunea să urmărească regulat ceea ce se petrecea pe cîmpul de luptă din Balcani. In același timp, ajutînd pe cititor să țină „un șir de întîmplările lumii", ea reproducea din ziare străine știrile cele mai însemnate privind viața politică a Europei. Iarăși, lipsa altor mijloace de informare a opiniei publice obliga pe redactorul foii să consacre o mare parte a coloanelor publicării de acte și înștiințări oficiale, emanate de la autoritățile țării. Se înțelege că în felul acesta rămînea prea puțin spațiu pentru preocupările de literatură de care se vorbea însă în prospectul „Curierului". Deocamdată, în 1829, hărțuit de greutăți cu organizarea tiparului, acoperirea cheltuielilor de imprimare și răspîndire a gazetei, Eliade nu se încumeta să-și sporească volumul activității sale cu un „Adaos literal". Abia dacă, din cînd în cînd, el prididea să tipărească un supliment conținînd materiale de culturalizare în spirit progresist.

Și totuși „Curierul romînesc", chiar în anul nașterii sale, nu e un buletin de știri și nici o compilație impersonală croită din bucățele adunate de ici și colo. Cel dintîi ziar romînesc, în pofida dificultăților ce-i presară drumul, inaugurează în publicistica noastră o tradiție înaintată, ce se prelungește, pe o altă treaptă a istoriei, pînă în zilele noastre. „Curierul" lui Eliade binemerită nu numai prin întîietatea cronologică, dar mai ales prin concepția ce-l călăuzește pe redactor, prin spiritul său militant care știe să profite de fiecare rînd ca să servească un exemplu sau să denunțe o neorînduială, ca să-și declare ostilitatea față de înapoierea feudală sau să susțină tot ceea ce, în dărăpănarea de atunci a Țărilor Romîne, în lînceceala și-n inerția epocii, anunță o promisiune de înălțare, semnul unei îndreptări a lucrurilor.

Din punct de vedere ideologic Eliade este la 1829 un iluminist care înlocuiește idealul mai general al emancipării umane, propovăduit de filozofii secolului al XVIII-lea, prin mobilul concret al ridicării patriei sale din decădere politică și înapoiere culturală.

Paul CORNEA

(Continuare în pag. 6)

O SIMPLĂ SCRISOARE

Rog pe cititor să ierte că, în rîndurile de mai jos, vor fi trecute sub tăcere cîteva nume, și să înțeleagă că anumite uzanțe impun această procedare. Fiind vorba nu de editorul, poetul și pictorul respectiv, ci de o problemă generală a unui sistem, numele respective nici nu au importanță, decît ca să garanteze autenticitatea faptelor la care mă refer. Incredințez că toate cele ce urmează sînt reale, dacă va fi nevoie sînt gata să dau numele exacte și să reproduc întocmai scrisoarea simplă de care e vorba.

Este scrisoarea unui editor canadian, pe care am citit-o cu cîteva săptămîni în urmă. E adresată către o instituție culturală de la noi și, fără îndoială că scrisori asemănătoare vor fi fost adresate altor instituții culturale, din alte țări. Editorul recomandă, în cuvinte măsurate, dar cu căldură, o carte recentă a unui valoros poet canadian, apărută în editura sa; un volum nu prea mare, cîteva zeci de pagini, însă foarte frumos ilustrate, de un cunoscut pictor. Adjectivele nu-mi aparțin, însă n-am cuvînt să mă îndoiesc de adevărul lor. Volumul, continuă editorul, s-a bucurat de un succes considerabil, fiind difuzat în Canada și în Statele Unite. Ce ne întreabă editorul? Ne roagă ca, avînd în vedere valoarea poetului, a pictorului, garanția editurii sale, să-i comunicăm dacă sîntem dispuși să-i comandăm un număr de exemplare și cîte anume, deoarece, din tirajul de 600 de exemplare, au mai rămas 50 nevîndute și...

...Da, cititorule, n-ai greșit! Ai citit bine. Tirajul a fost de șase sute exemplare. S-au vîndut din ele 550 și au rămas nevîndute încă 50. Să spun și prețul: 1,50 dolari. Un dolar și jumătate. Adică un preț destul de acceptabil pentru o plachetă de versuri, însoțită de ilustrații, un preț atrăgător, chiar dacă nici poetul n-ar fi de valoare, nici pictorul cunoscut și nici editura n-ar prezenta garanții.

Așadar, dintr-un volum de versuri, destul de ieftin, s-au putut vinde 550 de exemplare în Canada și Statele Unite, și aceasta însemnă „un succes considerabil". Țin să mai însemn numai cîteva cifre: după datele oficiale, populația Canadei, la recensămîntul din 1 iulie 1951, era de 14 milioane nouă mii patru sute douăzeci și nouă de locuitori, și era apreciată că s-a ridicat, la 1 ianuarie 1955, la cifra de 15 milioane, șase sute și una mii; iar a Statelor Unite, tot după date oficiale era, la 1 aprilie 1950, de 150 milioane șase sute nouăzeci și șapte de mii, trei sute șaizeci și unu locuitori, apreciindu-se, la 1 septembrie 1956, să se fi ridicat la 168 milioane, șase sute treizeci și opt de mii.

Adică la un total de peste 184 milioane de oameni — din care zdrobitoarea lor majoritate citesc și vorbesc limba engleză, în care era scris volumul de versuri de mai sus — nu s-au găsit decît 550 de cititori, pentru un poet valoros, ilustrat de un pictor cunoscut.

Concluziile le las la voia ta, cititorule! Adaug că tirajul de mai sus nu e o întîmplare. Nici în Franța nu e altfel, nici în Anglia, în Italia, în Germania Federală. Tirajul poeziei începe cam pe la 400—500 exemplare și sfîrșește, pentru cele mai multe volume, la cîteva sute peste o mie. Și gata! Publicul nu citește poezii! — se spune. Dar și cu proza se întîmplă la fel, constatăm. Tocmai! — se spune. Publicul e atras de altceva decît de literatură. Omul contemporan are atracții de altă natură!

Să fie oare așa?

Și în țara noastră, înainte de cel de-al doilea război, tirajele nu erau cu mult diferite de ordinul cîtorva sute; la fel era în toate țările din jur; la fel fusese, cu peste 40 de ani înainte, în Rusia țaristă. Neștiinței de carte i se adăuga un anumit complex de împrejurări în care intrau prețul cărții, dezinteresul cititorului și alți factori încă, și toți aceștia nu puteau fi învinși de reclama editorului, a librarului, a criticului binevoitor, a scriitorului însuși.

Dar a venit puterea populară și, în cîtiva ani numai, au sporit tirajele de două, de patru și de zece ori, și de mai mult de zece ori. Cum de s-a putut întîmpla minunea?

S-a întîmplat, pentru că puterea noastră populară, socialismul, au sfărîmat acel complex de împrejurări care ținea pe om departe de literatură, departe de artă, și a înlocuit reclama cu o perseverentă, continuă activitate de răspîndire a culturii în cele mai largi straturi ale populației, de atragere a maselor la formele superioare ale culturii.

Nu cu sutele, ci cu miile se numără azi muncitorii și funcționarii, mai tineri și mai vîrstnici, care, la încheierea programului, termină grăbiți masa la cantina uzinei, dau trei sau patru lei pe o carte, o pun la buzunar și aleargă să nu scape cuplajul de pe stadionul 23 August. Acolo strigă, aplaudă, se bucură, se frămîntă, cu jucătorii de pe teren; se grăbesc la ieșire, pentru că au bilet la film sau la teatru, iar seara scot cartea din buzunar și o citesc. Și ziua e mică — și trebuie făcută mai mare, pentru cîte sînt de făcut!...

...Nu e departe vremea cînd se va generaliza ziua de lucru de șase și de cinci ore — și atunci vom avea timp mai mult și de citit, și de sport și de teatru.

Nu numai cărturarul, nu numai muncitorul — azi satul cumpără cărți în proporții care cresc mereu; azi armata — „marea mută" de odinioară — cumpără carte, azi sistemul de biblioteci consumă carte multă. In toate fabricile și marile instituții există un stand de cărți, cu ultimele apariții; pe străzi te îmbie cartea; la ariile de treieriș se află prezentă și biblioteca volantă. Munca și cartea le afli împreună.

Știu, se obișnuiește să se spună

Mihai GAFIȚA

(Continuare în pag. 6)

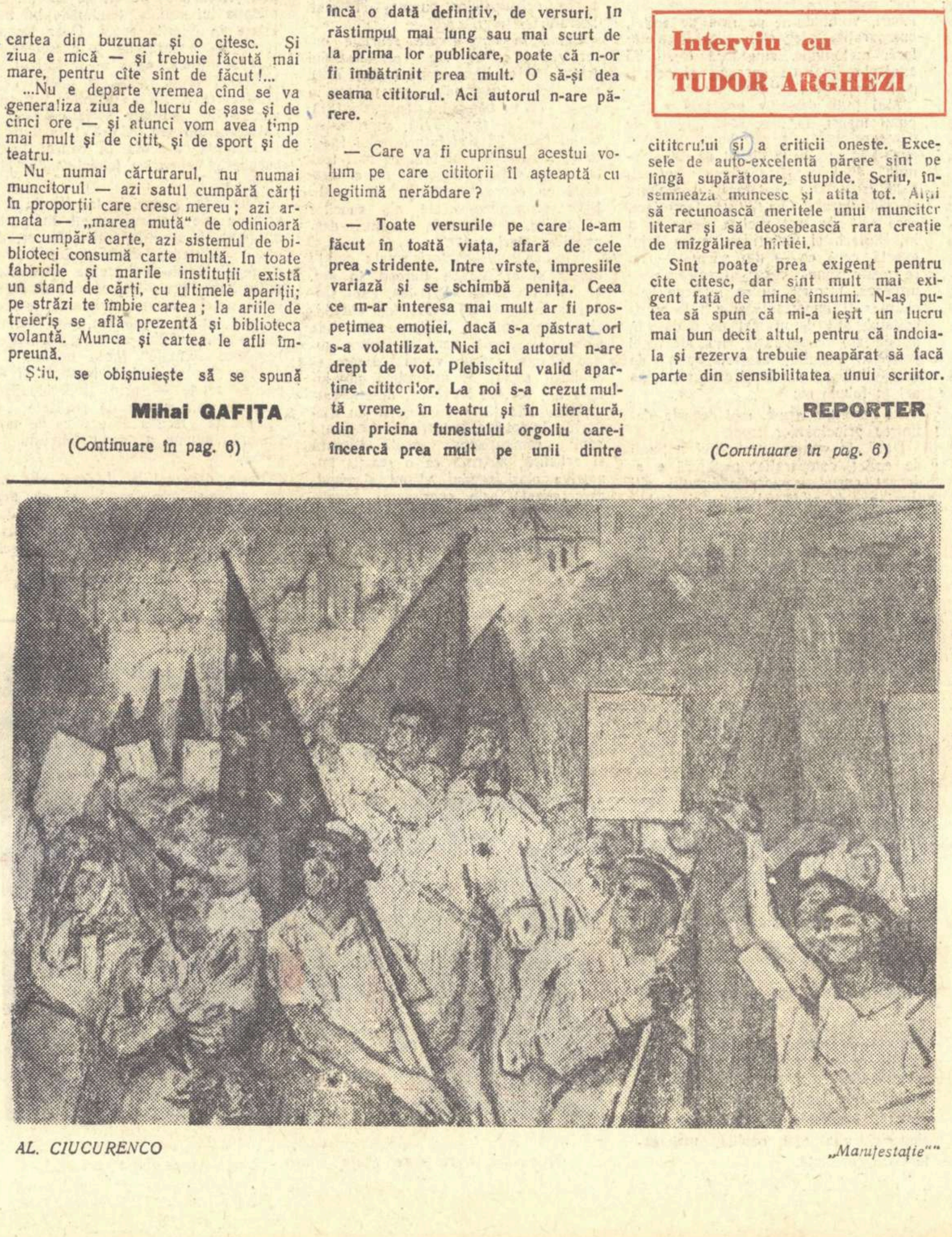

AL. CIUCURENCO „Manifestație"

Gala Galaction la 80 de ani

...„Copilul venise pe lumea aceasta cu jalnice cusururi sufletești. Il bîntuiau stafiile închipuirii. Il îmbiau, ca pe fete, culorile și lucrurile..."

Și, iată, copilul acela împlinește 80 de ani. A trecut atîta vreme... și atît de repede...

Și că au trecut atît de repede, îmi pot da seama cu atît mai lesne, cu cît ultimii treizeci de ani din viața acestui mare și minunat scriitor și om au fost și anii mei, i-am trăit în aceeași vreme care a fost vremea lui, fermecat, din prima clipă a întîlnirii, de magnetismul tainic al personalității sale.

„Moara lui Călifar", „Copca rădvanului", „Gloria Constantini", „Lîngă apa Vodislavei"...

Cîte ecouri pline de culoare și cîte farmece în aceste capace ale unor lăzi meșteșugite, capace ridicate de cel ce scrie rîndurile acestea, încă din anii liceului.

Venit la București, l-am cunoscut în locuința lui Tudor Arghezi, situată atunci, pe undeva, prin apropierea locului, unde s-a ridicat mai tîrziu statuia lui Mihail Kogălniceanu.

Extraordinară primă impresie: o flacără într-o sutană. Adolescent, timid, repetînd cu ore înainte cuvintele pe care voiam să le spun unui scriitor mai vîrstnic — stam în fața flăcării negre și scăpărătoare, fără să pot articula două vorbe. Din tot chipul, nu-i vedeam decît sprîncenele și ochii. Incepusem să amețesc... ce fericit aș fi fost dacă, printr-o minune, m-aș fi putut afla iar afară, pe străzile acelui București asurzitor și neospitalier.

Insă am auzit un glas, glasul lui îngăduitor, contrastînd cu ochii fără astîmpăr.

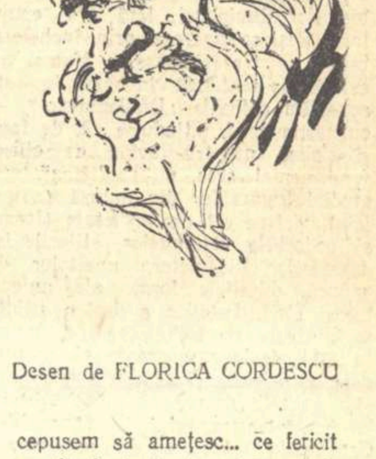

Desen de FLORICA CORDESCU

Eugen JEBELEANU

(Continuare în pag. 6)

CRONICA LITERARĂ

MIHAIL SADOVEANU:

„OCHI DE URS“, „DIVANUL PERSIAN“

Ceea ce uneşte aceste două cărţi (opere sadoveniene majore, deosebite între dînsele, întrucît cea dintîi povesteşte drama unui pădurar transilvan, iar cealaltă adună poveştile cîte le-au putut spune învăţaţi persani într-o Persie de aur, sînge şi azur) este reînvierea unor civilizaţii vechi, în întîmplările cărora cititorul (martor la al doilea război mondial) avea a găsi răspuns la întrebări acute, actuale. Pentru a determina poziţia unui scriitor (nu în ceea ce are ea declarativ, exterior, superficial, ci în fondul intim, specific al operei de artă), analiza tripticului temporal (trecut-prezent-viitor) este importantă, aflîndu-se reacţia artistului la concretul prezent. Analiza nu trebuie însă a fi mecanică, ştiindu-se că raportul dintre cei trei termeni temporali este dialectic, altfel zicînd, aceşti termeni nu pot fi luaţi în sine, ci judecaţi după conţinutul lor, după încărcătura lor pozitivă sau negativă. Interesează deci nu numai a prefera prezentul trecutului, dar şi (mai ales) a vedea ce trecut, ce viitor, ce prezent se află în raport dinamic. Marele Bălcescu, evocînd trecutul glorios al poporului său aflat în suferinţă, nu era de fel paseist sau retograd, ci dimpotrivă, revoluţionar, căci el (folosind un anumit trecut într-un anumit prezent) introducea istoria ca drojdia în aluat, ca dinamita sub o stîncă, pentru a face să explodeze viitorul. E cunoscut, de asemeni, că opunînd prezentului său, în „Epigonii“, trecutul paşoptist, Eminescu realiza în trupul prezentului moleşit o grefă a viitorului (chiar dacă acel viitor nu putea fi acelaşi pe care marele poet şi-l închipuia). Vrem să spunem adică, şi aici, că analiza tripticului temporal nu poate fi realizată decît în concretul istoric.

In „Ochi de urs“, Sadoveanu continuă să substituie prezentului său burghez, care îneca orice simţăminte omeneşti în apa rece ca gheaţa a calculelor egoiste (cum zice, excelent, „Manifestul“), realitatea etică a poporului. Scriitorul caută, în prezentul său, acele locuri tari în care s-a păstrat etica populară, vechiul mod de viaţă neîntinată de apucăturile burgheze (despre limitele acestei concepţii am amintit în cronica precedentă). Culi Ursake, nana Floarea, badea Traian şi băiatul Onu Bezarbarză, trăitori în pădurea de pe munte, de sub cer, duc viaţa lor izolată, curată, condusă de legea veche, nescrisă, a omeniei. Ei continuă, în vremi moderne, o viaţă străveche, de la Decebalcrai (cum atestă şi numele lor vechi).

Primitivi? O, nu! Nana Floarea (o Vitoria Lipan) e curajoasă, aprigă, dar ştie, ca şi femeia oierului din „Baltagul“, ce este buna-cuviinţă, stăpînirea pasiunilor, decenţa, are simţul ceremoniei, calităţi deci prin excelenţă ale civilizaţiilor vechi. Vorbirea ceremonioasă, rezolvarea pasiunilor în ritual, nana Floarea le are în comun nu numai cu Vitoria Lipan şi filozofii persani (din „Divanul persian“), dar şi cu personajele din „Memoriile“ lui Saint-Simon. Onu Bezarbarză (băiatul cu nume de sonoritate dacă) face parte din galeria adolescenţilor pozitivi ai lui Sadoveanu. Ager la minte şi la faptă, cu spiritul atent, are o cumpănire, un echilibru şi o demnitate pe care le admirăm împreună cu autorul. Nu mai insistăm cu amănunte pe această latură, de care am mai amintit, şi vom conchide că Sadoveanu opunea societăţii burgheze poporul, această lume de veche civilizaţie rafinată şi care credea încă în omenie, în demnitatea umană.

„Ochi de urs“ e povestea unei pasiuni, a unei mari dureri. Culi Ursake, tînăr ager, muncitor, paznic (asemeni lui moş Anania şi altor, atîtor alţi pădurari sadovenieni), se află cuprins de o amară tulburare a sufletului din pricina bolii tinerei sale soţii. Culi şi maică-sa Floarea pornesc în sanie (cu femeia bolnavă) spre a cobori jos la tîrgul cu doctori (sînt acestea pagini pe care Faulkner din „In timp ce agonizam“ le-ar putea invidia). Calul se prăbuşeşte, Culi se-nhamă la sanie, apoi femeia moare, iar Culi, asemeni strămoşilor săi daci, azvîrle cu securea spre cerul întunecat. De durere, Culi zace — ca în poezia populară — e alienat, închide ochii spre lumea suferinţei. Viaţa e însă mai puternică şi, în primăvară, Culi îşi deschide privirea din nou, asupra pădurii care etern înfrunzeşte, asupra copilului care-i zîmbeşte şi asupra unei fete care-i surîde într-un anume chip.

La Sadoveanu, pasiunile sînt de înaltă tensiune (durerea lui Culi e cutremurătoare), ataraxia provine din atitudinea scriitorului faţă de pasiuni. Critica pasiunilor este esenţială în opera sadoveniană, care e umanistă în sensul că propune să depăşim „durerea care pe om supune“, prin subsumare. Natura pasiunilor e ciclică, asemeni naturii (fauna, flora, anotimpurile), omul are însă capacitatea (şi aceasta este starea de înţelepciune) de a ieşi din mecanismul ciclic, realizînd, de-abia atunci, demnitatea umană şi libertatea. Problema implică, desigur, discuţii pe care nu le vom dezvolta aici. Subliniem totuşi natura activă a înţelepciunii la Sadoveanu, faptul că binele nu este pasiv, iar depăşirea pasiunilor nu duce la resemnare. Inţeleptul, fie el stoic, creştin, budist sau... persan, a pricinuit mult rău umanităţii, tocmai prin atitudinea pasivă în faţa răului organizat, adică a exploatării omului de către clasele posedante. In umanism înţeleptul este activ şi doreşte să depăşească sclavia pasiunilor tocmai pentru ca lucid, depăşind subiectivitatea, să poată fi un element eficient în lupta pentru progres. Limitele înţeleptului-militant umanist decurg din limitele umanismelor anterioare, adică din faptul că lupta pentru progres era limitată, falsificată, în societatea cu clase antagonice. Noi nu putem, ca marxişti, continua, pur şi simplu, vechiul umanism (care se preocupa de „Om“, în general, deci în abstract). Umanismul socialist, calitativ superior, generează nu numai un individ obiectiv militant, dar îi dă acestuia şi obiective precise, o metodă de luptă eficientă şi o metodă ştiinţifică — marxism-leninismul — pentru a putea cunoaşte societatea asupra căreia vrea să acţioneze. Deci, acelora care ne propun substituirea umanismului în general în locul umanismului socialist, le răspundem că astăzi, un umanism fără marxism a devenit nu numai inutil, ci şi dăunător. Continuînd tot ce rămîne valabil în vechiul tip de umanism, umanismul nostru socialist înarmează vechea dorinţă a omului de a fi liber, cu posibilitatea teoretică şi practică de a o realiza. Literatura noastră, realist-socialistă, îndrumată de Partid, este nu numai posibilitatea de a reflecta societatea înţeleasă, ci de a acţiona eficient asupra ei în sensul construirii socialismului. Celor care ne acuză, cu sîcîială stupidă, că literatura noastră este propagandă, le răspundem limpede:

Totdeauna, marii scriitori au dorit nu numai să reflecte societatea, ci şi să acţioneze asupra ei în sensul progresului. Oare ce a urmărit altceva Sadoveanu cu „Ochi de urs“ decît de a proclama superioritatea anumitor valori etice, ale poporului, împotriva non-eticei burgheze, a lumii capitaliste bazate pe individualismul egolatru, destructiv, posesiv, acaparator?! Şi oare, acest splendid „Divan persian“, apărut în plin război fascist (1940) (şi despre ale cărui giuvaeruri stilistice s-a vorbit mult), nu este el însuşi o scrisoare persană?, un mod adică de a spune adevărul într-o societate care-l interzicea? Nu are această capodoperă un sens politic, ideologic id est propagandistic? Fireşte că da.

S-ar ptuea vorbi despre „Divan“ în filiaţia Goethe, Cantemir. Se poate vorbi despre farmecul inegalabil al povestirii. Amintesc aici doar sensul lui politic pe linia umanismului militant. Filozofi, înţelepţi, femei, povestesc întîmplări. Dar să nu uităm că preţul acestor poveşti (e un război al poveştilor) era viaţa unui om. Şi cu poveşti (de data asta nu numai persane) într-o arteziană stilistică încîntătoare, nu lovea oare Montesquieu în feudalismul francez? Faptul e cunoscut, consemnat în manuale, şi nimeni nu mai neagă azi sensul politic al „Scrisorilor persane“. Nu se neagă nici semnificaţia politică progresistă a „Divanului“ lui Goethe. La Sadoveanu s-a vorbit însă numai despre valorile — incontestabile! — stilistice ale „Divanului persian“, fără a se vedea condamnarea autocraţiei crude, arbitrare, stupide — id est fascismul. Iar dacă „Ochi de urs“ e o critică a pasiunilor, „Divanul persian“ e o critică a valorilor care apar ca non-valori. O critică amănunţită (pe care o vom face cu alt prilej) ar arăta că tot ceea ce era considerat valoare de aberaţia sîngeroasă a fascismului este judecat şi condamnat de Sadoveanu.

„Ochi de urs“ este o utopie în care scriitorul opune societăţii burgheze bolnave exemplul pozitiv (nu asemeni lui Thomas Morus, al unei insule inexistente, ci) al unui mod de viaţă uman superior, care e acela al poporului. Diadema de pietre preţioase care e „Divanul persian“ e o „scrisoare persană“, o utopie şi ea adică, opunînd aceleiaşi societăţi exasperate, valorile morale ale umanismului. Şi ca dovadă că umanismul socialist preia tot ce este autentic în vechiul umanism, marele scriitor a realizat el însuşi, prin creaţia sa, trecerea în faza superioară a umanismului socialist. Scriitorul poporului nu putea fi decît acolo unde se afla poporul său, pe drumul construirii socialismului.

Paul GEORGESCU

SCOP ŞI MIJLOACE

Nu există artă inertă, nesupusă nevoii de înnoire a mijloacelor expresive. Această lege inerentă frumosului, indiscutabilă şi banală ca o axiomă, nu se exercită însă cu o egală presiune asupra compartimentelor literare. Romanul evoluează relativ mai lent decît poezia. Intre romanul contemporan şi romanul balzacian, stendhalian, tolstoian, dostoievskian, nu se cască prăpastia în care cred sau pe care o doresc unii. (Ne referim la romanul realist, inclusiv romanul realist-socialist, nu la evenimentele „atomice“ prin care, pretinzînd a-l recrea, decadenţii îl distrug.) După cum se ştie, „Pe Donul liniştit“ descinde ca factură de-a dreptul din „Război şi pace“, iar autorul „Cronicii de familie“ nu numai că s-a recunoscut, se şi vrea discipol al clasicilor. Chiar dacă lucrurile n-ar sta aşa şi fanaticii lui Hemmingway ar avea dreptate să vadă întinzîndu-se o distanţă enormă între arta idolului lor şi maniera „vecne“, diferenţele, exagerate ori exacte, nu atîrnă prea tare în balanţa aprecierii estetice. Asemănător sau complet străin de „Război şi pace“, „Pe Donul liniştit“ nu pierde din greutatea specifică în comparaţie cu produsul colosului. Mutatis mutandis pentru că se menţine pe linia construcţiei epice a lui Rebreanu, „Setea“ nu e mai puţin un roman complet şi personal. In poezie, mi se pare că răscolirea periodică a mijloacelor de expresie este constitutivă esenţei sale şi reprezintă un criteriu de judecată indispensabil. Originalitatea prozei se epuizează aproape în valori de conţinut, în originalitatea punctului de vedere, în capacitatea de plăsmuire de tipuri, de ficţiuni vii, de reproducere a realităţii. Originalitatea poetică decurge din solidaritatea mai intimă a conţinutului şi a formelor corespunzătoare. De aceea şi vorbim despre universul poetic al lui Arghezi, Bacovia, Beniuc, înţelegînd prin univers, alături de concepţie, de poziţie, „sistemul“ de imagini şi limbajul. Ne vine greu să ne închipuim azi un liric nesimţitor la mijloace, pe cînd romancierul şters, „fără stil“, nud, mînuind o tehnică, o artă moştenită, deci instrumentele altora aşa cum le-a găsit, piesele limbii literare comune, stilul ştiinţific însuşi, este foarte răspîndit, gustat, teoretizat. Situaţia e firească. Proza, instrument aproape exclusiv al observaţiei vieţii, conţine mai multă obiectivitate; poezia, receptacol al impresiilor despre viaţă, conţine mai multă subiectivitate. (Ceea ce nu înseamnă, cum iarăşi se ştie, că romancierii lirici şi făuritorii de artă şi limbaj epic ar fi boicotabili!)

Realismul socialist, fiind o metodă deschisă, încurajează din principiu prin creaţia sa împrospătarea continuă a mijloacelor sau, cum se spune poate prea puţin evocator, varietatea stilurilor. Să-l cităm pe Maiakovski, pe sovieticii de acum ca Martînov, Boris Sluţki, pe cei ce dincolo de hotarele socialismului au asimilat, sînt în curs de a asimila arta revoluţionară, ca Ritsos, Hikmet, Aragon, Guillen, Alberti? Şi la noi aspiraţia se afirmă tot mai apăsat, însumînd efecte contradictorii. Alături de succese dominante se rostogolesc eşecuri necaracteristice pentru ansamblul poeziei, reclamînd totuşi intervenţia critică. Versul liber, de exemplu, menit comunicării directe, elementare sau patetice, grandioase, cu putere de şoc ca în „Surîsul Hiroshimei“, „Porţile Raiului“, în poemele multor tineri la, nu o dată, aspectul divagaţiei nesemnificative, a notaţiei vagi, anemice, impresioniste în ciuda referinţelor actuale, aspectul monotoniei cenuşii, de proză „curată“, jurnalistică, searbădă ori emfatică (există şi simplitate pretenţioasă), atît la autorii versaţi cît şi mai ales la tinerii ameţiţi de hipnoza originalităţii. Alt exemplu. Imaginea inedită, surprinzătoare, îmbibată de culoarea pămîntului şi cerului, ajunge platonică, gongorică, parazitară ori răsucită, chinuită pînă la o obscuritate perfectă. Rezultatul e paradoxal. „Noutatea“ apare veche, scoasă din dulapul de haine demodate al modernismului sau, invers, al tradiţionalismului. Intenţia afişată de celebrare a lumii lăuntrice proprii omului nou s-a transformat, pe drum, în contrarul ei. Pe locul viziunii clare, revoluţionare, cu adevărat noi, planează confuzia absolută, se instalează sentimentele nedeterminate în timp şi spaţiu, apolitismul, cînd nu se insinuează, cum s-a întîmplat şi se întîmplă încă, chiar în paginile gazetei unde semnăm, tentative, fie ele izolate şi opuse, de recrudescenţă decadentă şi retrogradă de tipul ermetismului, panteismului etc. Cultul mijloacelor ca atare, al inovaţiei în afara conţinutului nou, înlesneşte inevitabil pătrunderea conţinutului perimat, burghez, şi riscă să compromită, o dată cu scopul, mijloacele înseşi solicitate. Dar calitatea instrumentului este în funcţie de utilitatea sa, respectiv, în artă, de modul în care serveşte la reflectarea şi transformarea realităţii. Pe deasupra, facilitează comoditatea, minima rezistenţă, impostura, căci în asemenea ipostaze, practic nu mai distingi talentul de meşteşug, autenticul de artificial, compoziţia de improvizaţie. Nuanţele stabilite mai înainte în jurul prozei şi poeziei nu trebuie, prin unilateralizare, prin absolutizarea elementelor specifice, să ne împingă în braţele greşelilor, ale mentalităţii duşmane. Oricît originalitatea formelor, a mijloacelor, ar influenţa valoarea poetică, sursa ei principală se ascunde în originalitatea conţinutului, în adîncimea ideilor, în justeţea perspectivei, adică în consecvenţa faţă de punctul de vedere proletar, cum zicea Gorki, de „cauza generală proletară“, cum ne învaţă Lenin. Unicul drum al inovaţiei fecunde trece prin mijlocul vieţii sociale, al orînduirii ce-şi înaltă fruntea spre viitor, urmează linia frontului de luptă pentru victoria socialismului. Cum să nu pierdem drumul? Consultînd statornic busola noastră, concepţia marxist-leninistă, păstrînd lucid spiritul de partid. Altminteri ne pîndeşte ideologia burgheză şi, ca poeţi, ca artişti, zădărnicia efortului. Ca şi marea vasele neechipate pentru încercările largului, arta scufundă inspiraţiile fragile, neînsemnate, în marea confruntare dintre creator şi viaţă.

Mihail PETROVEANU

POEZIE ŞI OBSCURITATE

Că o literatură cu caracter revoluţionar este incompatibilă cu obscurităţile şi practicile ermetice, mi se pare o propoziţie care se impune cu evidenţa corolarelor matematice. Cine ţinteşte să schimbe lumea prin forţa uriaşă a maselor nu-şi interzice comunicarea cu ele. Nici o minte întreagă nu şi-ar putea închipui „Manifestul Comunist“ redactat într-un limbaj abscons.

O poezie care se vrea dinamită sufletească, dar are, pentru a fi înţeleasă, nevoie de dicţionar, e un nonsens. Cum urmează să împingă ea clasa la atac? Trimiţîndu-i membrii acasă şi îndemnîndu-i să dezlege, cu picioarele în apă rece, şarade?

Lucrurile acestea mi se par atît de clare, încît nici n-aş mai fi stat să le reamintesc, dacă printre producţiile unor tineri poeţi n-aş întîlni, de la o vreme, o înclinaţie ciudată către obscuritate.

Citesc, de pildă, sub semnătura lui Nichita Stănescu, nişte versuri intitulate „Coroana“ 1). Poetul cîntă proclamarea republicii şi răsturnarea regalităţii. Coroana ruginită fuge, rostogolindu-se pe „caldarîme“, izbindu-se-n pietroaie, săltînd „dintr-o mlaştină-ntr-o baltă“, urmărită de lătratul cînilor. In urma ei, cîmpul verde răsuflă uşurat şi poetul chiuie tinereşte, satisfăcut la rîndul său; „o-la — la-ri — o-la — o!“

Totul e bine! Tema e de actualitate, versurile celebrînd aniversarea republicii, autorul se situează fără echivoc de partea forţelor populare; intenţia de a face poezie revoluţionară, prin urmare, există. Cum se împacă însă ea cu o serie de imagini obscure, chinuite, care rezistă chiar la un serios efort intelectual?

Ce vrea să spună poetul cu „vîrful apelor“? („La capătul văilor /după vîrful apelor/ tot saltă din piatră-n piatră...“). Ce relaţie a descoperit el între ape şi vîrf? Ce înseamnă un „rostogol de ghionoaie“? Ce asociaţii bizare face imaginaţia lui, îndemnîndu-l să scrie „prea ne apăsase dinţii şi spinarea“. Cine? Coroana? Cum adică? Hai să spunem că „spinarea“ e pentru povara regalităţii, deşi imaginea e nefericită, coroana neaşezîndu-se pe spate. Dar „dinţii“? Cum poate apăsa o povară dinţii cuiva? Că nu e vorba aici de nişte simple cuvinte trîntite anapoda ci de o înclinaţie către ermetism, se vădeşte imediat. Sub semnătura aceluiaşi autor şi sub titlul „Griviţa Roşie“ 2), citesc rîndurile de mai jos:

„Ascult cum trece timpul cu greieri în ţurloaie/ prin liniştea proptită de zidurile roase/ şi peste gene altfel ţăria se-ncovoaie/ alunecîndu-şi sorii de mătase.

Tresar uitate-n gînduri/rotiri învălmăşite/ figurile acelea ciocanul zvelt din hală/ şi ritmurile-ntoarse şi turtite/ Ca-ntr-o zvîcnită, suplă, osmoză siderală.

Ascult cum trece timpul prin romburi şi prin delte/ şi-mi amintesc de clipa cu marginile-ntinse/ cînd ascultam aievea plecat peste unelte/ emoţia metalelor încinse“.

Nu vreau să pun la îndoială buna intenţie a poetului, care, de altfel, în numeroase rînduri, şi-a propus să slăvească acţiunea eroică a muncitorilor de la Griviţa. Ce eficienţă revoluţionară pot avea însă asemenea versuri absconse, impenetrabile, bune doar pentru un concurs cu teme: Căutaţi să descoperiţi legătura între titlul şi textul acestui poem? A încercat măcar o clipă autorul să-şi închipuie recitînd ţăranilor şi muncitorilor (nu m-aş sfii să zic chiar unei mase de intelectuali) astfel de producţii? Şi-i reprezintă entuziasmîndu-se pentru „timpul cu greieri în ţurloaie“, sau înflăcăraţi de „zvîcnita, supla, osmoză siderală“? Ii vede mişcaţi de ideea vremii care trece „prin romburi şi prin delte“?

Mă îndoiesc serios, aşa cum mă îndoiesc că Doina Ciurea s-a gîndit vreodată că poezia ei „antimonarhică“ poate fi într-adevăr „spusă ca un basm 3) oamenilor simpli, care să-l asculte încîntaţi de tîlcul lui. Şi aceasta pentru simplul motiv că n-ar pricepe nimic dintr-o simbolistică încîlcită şi misterioasă, fiind siliţi să întrebe mai rău de cum fac copiii: despre ce „vamă“ e vorba? Ce reprezintă „vulturul orb de pe coroană“? Dar „crinul alb, floare stăpînă“? De ce „viu, lîncezeşte-n mînă“ şi „mort, mijeşte-n el o baltă“ (în „crin“?!) „Cînd e ziua-n grîu înaltă“ ş.a.m.d.? Ba mă tem că, apucîndu-se să arate cum basmul ei e, de fapt, un dialog între noi, poporul, şi monarhia detronată, care ne oferă ca „vamă“, pentru a-i deschide porţile ţării, insignele domniei, iar îndărătul lor, ascunsă, „ciuperca ucigaşă“, adică distrugerea atomică, povestitoarea se va găsi curînd în faţa unui auditoriu adormit de atîtea obositoare explicaţii.

Aceasta e pînă la urmă şi problema: Ce are în minte poetul cînd îşi dă versurile la tipar? Mulţimi cărora să le aprindă în suflete, prin puterea tainică a cuvintelor, dorul de a lua cu asalt cerul, sau dezlegători concentraţi de cuvinte încrucişate?

Mi se va răspunde că simplific lucrurile. Că nu toată poezia e menită să fie recitată în hale de montaj sau la mitinguri. Că există versuri care se şoptesc, versuri care se citesc de unul singur şi că meditaţia nu exclude efervescenţa sufletească, ba dimpotrivă. Fără îndoială. Dar şi în cazurile acestea, e esenţial pentru poet să-şi reprezinte, cînd scrie, concret, cititorul. Considerat chiar în postura sa individuală, acesta are reacţiile lui tipice sociale. Intr-un poem admirabil, Brecht, care cunoştea atît de bine sufletul proletariatului, îşi imagina un muncitor citind o carte de istorie şi-i nota întrebările:

Cine a clădit Teba cea cu şapte
porţi?
In cărţi stau scrise numele regilor.
Ei au cărat blocurile de stîncă?
Şi de atîtea ori distrusul Babilon
Cine l-a reclădit? In ce case
locuiau oamenii care au muncit să
ridice lima cea strălucitoare ca aurul?
Unde se duceau seara, după ce
terminau lucrul la zidul chinezesc,
zidarii?

. . . . . . : : : : :

Tînărul Alexandru a cucerit India
El singur?
Cezar i-a bătut pe Gali,
N-a avut cu el măcar un bucătar?
Filip al Spaniei a plîns cînd i s-a
scufundat flota,
N-a mai plîns atunci nimeni?...

Actul liric e o formă de confesiune. Şi în însăşi factura confesiunii, intră ideea celui căruia ea i se adresează. Cînd Maiakovski invita pe tinerii, prizonieri încă ai unor formule poetice depăşite, să încerce a alerga înaintea coloanelor de defilare, la 1 Mai, recitindu-şi versurile lor clamoroase, nu făcea o butadă, ci exprima o solidă judecată estetică. Deoarece nu poate lua decît o înfăţişare caricaturală orice comuniune, fie şi la modul confesiv, între cititorul însufleţit de idealurile socialismului şi poetul care-i vorbeşte, de exemplu, ca Ion Rahoveanu în revista „Tribuna“: „Pe noi o să ne-nvăluie uitări? / Pieri-vor şi teluricele astre? / Sîntem Movilă nou, în zări albastre, / Urmaşii noştri vor sui ca-n scări“ sau care-i împărtăşesc, ca George-Radu Chirovici, lucruri de ordinul acesta: „Iată, a venit o zi desfăşurată în fire subţiri / şi mai era acolo şi un zid / pe care s-a urcat un păun albastru/ şi eu l-am auzit strigînd/ şi i-am spus trupului meu/ mai aşteaptă puţin“ („A venit un copil care eram eu însumi“ 5)

Orice imagine poetică originală e descoperirea unor relaţii noi între lucrurile din univers. Dar realismul presupune caracterul obiectiv şi deci comunicabil al acestor relaţii, chiar atunci cînd artistul îşi ia libertatea să opereze cu simboluri şi analogii.

Tinerilor poeţi pe care i-am citat, nu le fac reproşuri pentru că nu respectă în metaforele lor logica riguroasă a vorbirii curente. Eminescu numind moartea, în „Impărat şi proletar“, un „înger cu părul blond şi des“, nu făcea comparaţii gratuite şi absurde [illegible], pentru că se referea la viziunea paradisiacă a lumii comuniste, eliberate pînă şi de spaima sfîrşitului vieţii. Arghezi, scriind „prin aer timpu-i despărţit de ore/ ca de mireasma lor nişte garoafe“, iarăşi nu se mişcă în arbitrar, ci traduce în termeni sensibili, de o extraordinară acuitate, o distincţie interesantă şi adevărată în ordinea reflecţiei abstracte.

Aici, desfăşurarea oricît de îndrăzneaţă a arcului imaginaţiei se justifică şi caracterul ei necesar, apare clar prin rezultat. Poetul spune mai viu, mai direct, mai cuprinzător ceea ce, fără ajutorul imaginaţiei, s-ar fi comunicat mai greu şi mai incomplet. Cînd însă, pentru a ne aduce la cunoştinţă că a trecut, sub influenţa revoluţiei, printr-o transformare morală, Victor Kernbach scrie în „Tribuna“: „Se sfîrşise vinul. Ploaia curse / Dintr-un cer uitat sau dintre urse/ Şi stăturăm încercînd cu geana/ Orizontul, lacrima, Nirvana/ Ce era afară s-a întors / Izvorînd a doua oară-n mine/ Fecundase proaspete stamine/ sîngele cu totul parcă stors“, se întîmplă un lucru exact opus. Imaginaţia nu numai că încetează să mai susţină gîndirea poetică, dar o parazitează într-un mod lamentabil.

Ceea ce s-ar putea spune foarte simplu, e exprimat sibilinic, sucit, printr-o simbolistică gratuită şi complicată. Ca să adune doi şi cu doi, poetul ia un aer îngrijorat, face tot felul de semne cabalistice, scade, împarte, ridică la puterea a cincea, caută în tabla de logaritmi şi învîrteşte manivela maşinii de calcul. Procedînd astfel, se pune fără să vrea într-o postură ridicolă.

De unde se naşte această dorinţă de falsă complicare a expresiei poetice nu e greu de văzut. La rădăcina ei stă o sărăcie a gîndirii. Ce aduce poetul din explorarea realităţii nu prea are mare consistenţă. Şi atunci el încearcă să suplinească o lipsă de cunoaştere printr-o acrobaţie gratuită imagistică. Fantezia se înfăşoară ca iedera în jurul ideii poetice şi creşte sugîndu-i puţina sevă pînă la uscare.

Mai e nevoie să adaug că aceasta nu-i, cum spunea Maiakovski, „călătorie în necunoscut“?

Ov. S. CROHMALNICEANU

1) „G. L.“, nr. 1 (251), 1 ianuarie 1959
2) „Tribuna“ nr. 32 (58)
3) „G. L“. nr. 3 (253), 15 ianuarie 1959
4) „Tribuna“ nr. 12 (58)
5) „Steaua“, nr. 2 (58)

Termenii de teoria literaturii

în „Dicţionarul limbii romîne moderne“

Recenta apariţie a „Dicţionarului limbii romîne moderne“, editat de Institutul de Lingvistică din Bucureşti al Academiei R.P.R., pe baza „Dicţionarului limbii romîne literare contemporane“ (1955—57), sub conducerea prof. univ. D. Macrea, secondat de un amplu colectiv de lexicografi tineri, a fost salutată cu bucurie de masele de intelectuali care simţeau de mult nevoia unui instrument lingvistic de lucru, precis şi uşor de mînuit. Faţă de dicţionarul-matcă în patru volume, cel de faţă a adus o serie de îmbunătăţiri pe care prefaţa le anunţă cu limpezime: creşterea numărului de cuvinte cu încă aproape 1000, perfecţionarea definiţiilor în ce priveşte claritatea lor şi explicitarea noţiunilor concrete (plante, animale, instrumente) prin cca 3000 de ilustraţii şi planşe, în sfîrşit — mai cu seamă — indicarea etimologiilor insistent cerute, şi cu drept cuvînt, de numeroşi cititori.

Apariţia „Dicţionarului limbii romîne moderne“ înseamnă, fără îndoială, un eveniment cultural de primul rang, realizat în scurt timp, ceea ce presupune o remarcabilă disciplină în muncă şi o energică îndrumare superioară. Observaţiile ce vor urma sînt izvorîte din această legitimă dorinţă de îmbunătăţire şi se referă la unele noţiuni fundamentale din sfera teoriei artei şi literaturii.

Estetica e definită, la pag. 280, ca „ştiinţa care studiază **legile artei, problemele privitoare la esenţa artei, la raporturile ei cu realitatea, la metoda creaţiei artistice, la criteriile şi genurile artei**“. Nu s-ar putea susţine că definiţia nu e în genere valabilă, dacă trecem peste forma ei enumerativă, de fapt o tablă de materii a problemelor disciplinei, fără a o epuiza însă, deşi se sugerează prin încheierea bruscă a frazei aceasta. Numai că estetica se confundă, în cazul în care acceptăm definiţia „Dicţionarului“, — cu teoria artei, uitîndu-se că, de fapt, disciplina noastră avînd ca obiect fundamental arta, nu neglijează nici studiul frumosului din natură (peisajele), nici pe cel din societate (forma şi podoabele veşmintelor, stilurile interioarelor, structura uneltelor de muncă, diferitele forme ale muncii înseşi etc.). Estetica e deci o ştiinţă socială care nu trebuie redusă numai la artă, desigur, suprema ei preocupare, ci priveşte şi aspectele frumoase ale realităţii despre care încă de pe la jumătatea veacului trecut vorbise Cernîşevski în teza sa despre „**Arta şi realitatea din punct de vedere estetic**“. Astăzi, mai cu seamă, cînd numeroasele şi variatele realizări ale socialismului sînt mereu însoţite de accentele frumosului, o îngustare a cîmpului esteticii ar fi o eroare ce trebuie evitată.

Obiectul disciplinei de care vorbim, fiind însă în primul rînd arta, e firesc să analizăm şi cuprinsul acestei noţiuni de bază. La pag. 45 „Dicţionarul“ defineşte într-adevăr arta după cum urmează: „**formă a conştiinţei sociale care oglindeşte realitatea în imagini estetice**“, ceea ce corespunde exigenţelor esteticii ştiinţifice, fără îndoială, dar cuprinde — din păcate — în fond, o tautologie, din moment ce se caracterizează arta... prin imagini estetice, adică tocmai printr-un termen specific despre care nu ni s-au oferit lămuriri anterioare. Numai dacă vom izbuti să descriem oricît de sumar „imaginile estetice“, numai atunci vom putea fi edificaţi asupra deosebirii dintre artă şi filozofie, ştiinţă etc.

O noţiune ce va trebui de asemeni discutată e apoi cea a poeticii, pe care „Dicţionarul“ o defineşte, la pag. 636, în 3 puncte: 1. ramură a teoriei literaturii care tratează despre creaţia poetică; 2. tratat despre creaţia poetică; 3. sistem de forme sau principii poetice, caracteristice unei epoci sau unui curent literar.

Se pot face următoarele observaţii cu privire la aceste trei definiţii: cea dintîi prezintă poetica drept o ramură a teoriei literaturii, cînd, de fapt, ea se acoperă în întregime cu aceasta, poezia fiind totuna cu literatura artistică; cea de-a doua contrazice pe prima fiindcă de data aceasta poetica se acoperă doar cu studiul creaţiei poetice, la care se adaugă deficienţele unei noi tautologii: cea din urmă, în sfîrşit, cuprinde de asemeni o altă tautologie (poetica: un sistem de principii poetice). Toate cele trei definiţii neglijează, şi de data aceasta, elementul fundamental al diferenţei specifice, fiindcă nu se caracterizează poezia nici măcar în mod general, ca artă a cuvîntului.

Vom lua de acum în considerare o altă serie de termeni care se referă la problemele mai precise ale structurii operei literare şi vom începe cu definirea **temei**. Ea se produce la pag. 854 şi e prezentată sub trei forme succesive, înfăţişate ca echivalente între ele. Tema e astfel, rînd pe rînd, „**problema principală care este dezvoltată într-o operă, într-o expunere**“, apoi ca „**subiect**“ şi în sfîrşit ca „**aspect al realităţii care se reflectă într-o operă artistică**“. Dintre cele trei accepţiuni, cea mai adevărată, într-adevăr, e ultima: tema ca aspect a realităţii, cea dintîi fiind şi ea cel puţin parţial justă. Cea de a doua semnificaţie — tema ca subiect — e însă eronată, întrucît tema, uneori succint exprimată prin titlu, nu poate fi comparată cu succesiunea bogată a momentelor ce alcătuiesc înlănţuirea complexă a unui subiect. Pe de altă parte, teoria literară sovietică a arătat, mai de mult, că cele două elemente ale structurii operei literare — tema şi subiectul — aparţin unor planuri diferite, tema fiind element al bazei ideologice adică, de fapt, un aspect al conţinutului, pe cînd subiectul se referă la formă. Nu putem, prin urmare, explica o faţetă a conţinutului printr-o alta a formei.

Este mai recomandabil, de altfel, să nu oferim prea multe definiţii pentru aceeaşi noţiune, mai cu seamă în cazul mai sus citat al poeticii şi în cel de faţă, cînd de fapt acestea se contrazic între ele.

In ce priveşte apoi, mai departe, definiţia subiectului, la pag. 813, ca „**totalitate a acţiunilor, evenimentelor din care reiese conţinutul esenţial al unei opere artistice**“, deşi formularea e în genere justă, se pierde cu vederea faptul că subiectul e mai mult decît o „totalitate“, că e de fapt o „unitate“, că înseamnă, prin înlănţuirea logică a aspectelor lui „organizare“, „ordine“ şi că deci constituie o faţetă a formei, aşa cum remarcam şi mai sus.

Un capitol bogat şi interesant al teoriei literare îl formează, după cum se ştie, tropii despre care „Dicţionarul“ nostru ne întreţine în numeroase locuri, vorbindu-ne pe rînd de epitet, comparaţie, alegorie, simbol, metaforă, metonimie, sinecdocă etc. Să analizăm, mai de aproape, şi principalii termeni ai acestui domeniu.

Mai întîi, definiţia generală a tropului însuşi, la pag. 884: „**figură de stil care constă în întrebuinţarea unui cuvînt într-un sens diferit de cel obişnuit**“, după care se adaugă: „**principalii tropi sînt metafora, metonimia şi sinecdoca**“. Cea dintîi formulare, care reia de fapt vechea descriere a lui Plutarh şi Quintilian, e cu totul exactă, ceea ce — din păcate — nu se poate spune despre precizarea ce urmează, întrucît nu se înţelege de ce n-ar fi importanţi şi alţi tropi ca epitetul, atît de utilizat de pildă în antichitate, comparaţia, un străvechi procedeu popular, alegoria, atît de copios folosită din Evul mediu şi pînă azi în fabulă etc.

Să cercetăm acum, mai departe, definirea principaliilor tropi.

Dacă, în genere, conţinutul noţiunii de epitet, comparaţie, metaforă e adecvat expus, comportă discuţii alţi tropi ca, de pildă, alegoria şi simbolul (pag. 20 şi pag. 769). Cea dintîi e prezentată ca un „**procedeu artistic constînd în expunerea unei idei abstracte prin mijloace concrete**“, formulare căreia îi lipseşte cu totul diferenţa specifică întrucît, de fapt, în cazul tuturor tropilor asistăm la concretizare şi nu ni se spune în ce constă felul propriu al concretizării alegorice. Nu ni se vorbeşte nimic despre şirul de metafore sau personificări care compun uneori alegoria, contopind într-o singură imagine unitară elemente diverse, nici despre caracterul raportului dintre semn şi sens, în cazul alegoriei etc. De asemeni, simbolul ca „**procedeul expresiv prin care se sugerează o idee sau o stare sufletească şi care înlocuieşte o serie de reprezentări**“ (pag. 769) nu determină o imagine exactă a termenului discutat. Comparîndu-se definiţiile alegoriei şi simbolului, chiar cititorul mai avizat nu va putea sezisa diferenţele dintre ele. Căci desigur, dacă **drapelul**, culoarea de negru sînt simboluri, tablourile reprezentînd „**Melancolia**“ lui Dürer, „**Primăvara**“ lui **Botticelli** sau „**Romînia revoluţionară**“ a lui Rosenthal ne înfăţişează alegorii. Teoria literaturii şi artei deosebeşte alegoria de simbol prin relaţiile deosebite ce se creează între semn şi semnificaţie, în cazul simbolului producîndu-se o legătură mai strînsă, mai directă, imediată, pe cînd în cel al alegoriei una mai ocolită, mai **ex**terioară, mediată.

O definiţie prolixă, de caracter enumerativ, e apoi cea a sinecdocăi (pag. 772), care nu se deosebeşte prea mult de ce a metonimiei (pag. 496), aşa că nici o diferenţă dintre ele nu e marcată, mai ales că lipsesc, şi de data aceasta, exemplele.

Ne referim, în sfîrşit, la o ultimă categorie de termeni care aparţin de fapt mai mult istoriei literare, dar care sînt citaţi adesea şi în teoria literaturii. E vorba de caracterizarea principalelor curente şi şcoli literare.

Luînd în considerare scurtele caracterizări ce se fac clasicismului (pag. 156), Renaşterii (pag. 709), realismului (pag. 699), romantismului (pag. 724), barocului (pag. 181), simbolismului (pag. 770), suprarealismului (pag. 883) şi futurismului (pag. 324), remarcăm mai întîi că mai toate, cu excepţia Renaşterii, nu se prezintă ca expresii artistice ale condiţiilor economico-sociale ale epocilor respective, ci doar prin trăsături descriptive interioare.

Iată, de pildă, „**clasicismul: curent literar şi artistic în Europa, în sec. al XVII-lea şi al XVIII-lea, care tinde spre imitarea modelelor antichităţii greco-latine**“, definiţie destul de săracă şi simplă, care nu spune nimic despre cadrul vremii, despre echilibrul social al monarhiei absolutiste din sec. al XVII-lea, despre vremelnica alianţă a burgheziei cu monarhia împotriva feudalităţii etc. Iată apoi: „**romantismul: şcoală literară şi artistică, apărută ca o reacţie împotriva clasicismului, strîmt şi rigid, caracterizată prin suprimarea regulilor formale, prin introducerea notelor de lirism, de sensibilitate şi de imaginaţie şi prin zugrăvirea figurilor ieşite din comun**“ etc. Curentul e văzut, prin urmare, pe plan strict literar, ca o reacţiune împotriva clasicismului („strîmt şi rigid“?), fără a se pomeni nimic despre baza lui socială, despre cele două ramuri ale lui, despre romantismul progresist al burgheziei şi despre cel reacţionar al aristocraţiei etc. Dar nici realismul nu e altfel privit: „**curent care promovează înţelegerea adîncă şi redarea cît mai fidelă şi mai completă a realităţii obiective în trăsăturile ei tipice**“, fără a se da cît de succint explicaţia lui socială, tendinţele lui înaintate în diferite epoci. Doar Renaşterea se bucură de o caracterizare mai ştiinţifică, care ar fi trebuit să fie luată drept model şi pentru celelalte curente. Ea e definită, într-adevăr, ca o „**mişcare social-politică şi culturală din sec. XIV-XVI în Europa occidentală, născută în cadrul luptei burgheziei împotriva feudalismului**“ etc. (pag. 709).

Referindu-ne apoi la trăsăturile descriptive ale fiecărui curent în parte, nu poate fi socotită satisfăcătoare, de pildă, reducerea clasicismului doar la o tendinţă de imitare a modelelor antichităţii greco-latine, trecîndu-se peste notele proprii, originale, expresii ale epocii respective, sau definirea romantismului prin „suprimarea regulelor formale“ (ceea ce nu e de loc clar şi desigur inexact) şi — printre altele — prin „individualism excesiv, prin rupere de realitate şi actualitate“, fără a se preciza de care ramură anume a romantismului e vorba.

Toate observaţiile de mai sus nu cer reveniri prea ample şi nu măresc sensibil volumul definiţiilor, dar le cresc preciziunea şi le întăresc baza ştiinţifică, ceea ce e absolut necesar.

Al. DIMA

Tramvaiul trece spre Piaţa Unirii, primăvara, pe lîngă flori

Din umbră

Odată, peste ani, trupul meu
Va părăsi suferințele, bucuriile,
Setea de-a fi, somnul și visele.
Mă voi despuia de toate ca șarpele
De pielea sa veche
Strecurîndu-mă prin iarba tăcerilor mari.
Fantomă de satir defunct,
Voi privi din umbra nepătrunsă viața,
Ea — cu fete vesele și harnici feciori,
Eu — cu o cupă zdrobită în mînă.

Cîntecele mele, ghiocuri sunătoare,
Vor sta fără mine pe țărm,
Galbene, roșii, albastre și albe,
Spirale colțuroase tinzînd către nalturi.
În unele poate
Raci cu dosul moale
Se vor ascunde
Lăsînd afară foarfece tăioase,
Temîndu-se de stelele de mare.
Pe altele, însă,
Copiii zburdînd pe nisip
Le vor ridica sclipitoare în soare,
Iar pe una poate, o codană
Își va apleca urechea
S-asculte vuietul adînc al veșniciei,
În timp ce forfota Comunei,
Din țărm în țărm,
De peste continente,
Va țese cîntecele-i noi, peste talazuri!
Ah! Și eu nu voi fi acolo
Și din găurile orbitelor mele
Vor picura mari boabe de -ntuneric.
Dar ghiocurile roșii, galbene, albastre
Jucate-n soare de copii,
Vor fi mai sclipitoare,
Iar o fată va sta cu urechea vrăjită
Peste ghiocul sonor
ascultînd viitorul.

Mihai BENIUC

Fetele

În mine-s atîtea fete morgane,
atîtea fete din stepe
cu păr fluturînd ca o coamă de foc,
și-alerg după ele printre gorgane,
să le chem, să le-adun la un loc.

Sînt în rîul cu solzii de-argint,
în oglinda cu banii de aur a orezăriei.
în orașe de-oțel și mortar,
într-un punct sanitar
netrecut pe vreo hartă
și-n proaspăta vatră
a gospodăriei.

Și seara, cînd fetele mele
s-au strîns sub un clopot senin,
le privesc în ocol,
cu suflet gol și plin, ca un clopot, de sunet...

În mine-s atîtea fete morgane
și eu sînt în toate mereu
și nici una nu-s
eu...

Veronica PORUMBACU

Dimineața, pe fluviu

Frumos este fluviul, dimineața. April
Își trece suflarea ușoară deasupra lui.
Sălciile, care sînt verzi de mult, și salcîmii,
Care sînt albi, o simt cum lucrează desfăcînd muguri.
În slavă, cerul ce se va face albastru, albastru.
Ca o esență de iriși, e încă prin nori,
Rari și intimidați parcă de vastitate;
Luna, ce nu s-a dizolvat deplin,
E atît de departe și atît de subțire, că nu poți
Să-i descifrezi linia curbă sub valuri.

Și iată, o nouă zi începe să trăiască.
Să-și cheme oamenii (care aici sînt navigatori).
Să-și trezească ogoarele (care sînt de stuf și papură),
Să-și suie fumurile de fabrici (care aici sînt primele).
O nouă zi începe să-și trăiască miracolele:
Înalt, pînă la șuvița de lună în tremurare,
Adînc, pînă la rădăcina salcîmului gătit de nuntă.

Iar între aceste extreme — adierea ușoară,
Germinatoare și aducătoare de mișcare, a lui April,
Adierea imperceptibilă, ce clatină sălciile
Prin care primăvara își cîntă întoarcerea.
Învăluitoare, se urcă și retrage ultimii nori,
Coboară să propulseze în petale forța culorilor,
Sau se așterne lung și încrețește fața apei.

Asemeni acestei adieri să fii
Mișcarea ei veșnic să-ți fie dată, și soarele
Să fie cel pe care-l vestești pretutindeni:
Asemeni acestei adieri să chemi oamenii,
La o nouă zi, mereu la o nouă zi;
În sufletele lor să lucrezi, să-ntîrzii
Cum ea printre muguri.

Aurel RAU

Mica elegie

Vin păsările albe... Auzi-le, iubite,
Fîlfîitul continuu, undeva, pe sub bolțile cerului.
Simți cum se scutură jos, de pe-aripile lor,
Neastîmpărul vieții, ca un polen al Prierului?

Vin păsările albe... Auzi-le, iubite,
Țipătul lung, ce-ademenește soarele.
A mai trecut o iarnă. Și noi, tot împreună,
Împărțindu-ne sufletul, pîinea, ulcioarele.

O cută părelnică-ți joacă în capătul ochiului.
Parcă n-am mai văzut-o.Ehei, anii fug.
Și poate, cîndva, iezii sprinteni din sîngele nostru
Vor amuți și vor arde pe rug.

Dar vor veni și-atunci, ca și-acum, într-o noapte,
Păsările albe, sfîșiind perdelele ceții,
Și va reîncolți în mîinile noastre uscate
Polenul cel sfînt al Prierului — neastîmpărul vieții.

Emilia CALDARARU

Aprilie

A vîrstei melodie-și taie cale.
Supusă, o presimt și o aștept.
Cu anii, mai duios mă strîngi la piept,
Mă-nvăluie mai blînd brațele tale.

Barbara tresărire de țambale,
A tinereții, n-am s-o redeștept.
Din vinul vechi sorbim, mai înțelept,
Esențe tari și bucurii egale.

A noastră-i toamna largă, policromă,
Împărăția frunzelor ușoare
Și crama cu răcoare și aromă.

Dar nu știu ce neliniște, ce boare,
Vestește că April, un crai sălbatic,
Va-mpresura, va sparge calmul atic.

Maria BANUȘ

Spre comunism

Dimineața nedormită a Leningradului era rece
Și cristalină
Cînd am mîngîiat
Nemuritorul tun al „Aurorei",
Țeava tunului îmi părea fierbinte
Ca-n noaptea de piatră cînd fulgerase semnalul.

Neva își mîna valul
Blîndă, senină.
Oamenii surîzători
Grăbeau pe străzile lungi
Pătate de argintul soarelui tînăr
Ci eu priveam la tunul „Aurorei"
Și deodată
Tulbure se strînse Neva,
Cerul s-a întunecat
Peste pașnicile ape.
Parcă-auzeam, pe-aproape
Tunet de urale...
Pe porțile Palatului de Iarnă
Vedeam năvălind eroii
Marii Revoluții biruitoare.
Veneau nesfîrșite șiruri de eroi.
Nesfîrșite ca Rusia.
Pîlpîind,
Flăcările flamurilor roșii
S-au urcat pentru totdeauna pe zidur.
Scînteiau asemeni zorilor rubinii
Pe vîrfuri de munți.
Țeava tunului „Aurorei"
Era rece
Și iarăși privea liniștită spre Palatul de Iarnă.
Neva, calmă,
Murmura același cîntec monoton,
Dar inimile eroilor din șaptesprezece
Le-auzeam zvîcnind
În pieptul oamenilor grăbiți de pe stradă,
În pieptul marinarilor de pe „Aurora"
Sub hăinuțele albe ale școlarilor.
Toți purtau în ochi
Și pe mările adînci ale visului
Flăcările Revoluției.
Am văzut cum le duc,
Ca pe niște făclii uriașe,
Spre crestele comunismului.
Congresul al douăzecișiunulea
Le limpezește urcușul de aur
Cu cifrele calde ale septenalului.

Al. JEBELEANU

Trandafirul de lut

Se legăna zăpada, domol, ca-n amintire,
era o școală veche și licărea în geamuri
lumina prăfuită a lămpii și era
un foșnet șovăielnic și ne-nțeles, de ramuri
cînd am intrat în clasă, albit de flori de nea
să tulbur ora de citire...

Era o seară beată de zăpezi
și mai era o mică-nvățătoare,
o lampă cu lumini tremurătoare,
copiii cu privirile lor vii,
țintindu-mă, timizi și dîndu-și coate,
caietele, cu margini liniate
și un pastel suav de-Alecsandri.

Simțeam lumina lămpii că se curmă.
Cu pașii șovăitelnici de școlar
m-am așezat în banca cea din urmă
iar lecția continua arar.

Atunci, peste-ncăperea-ntunecată,
pluti o pasăre cu-aripa de mătasă:
„Copii, să învățați pentru acasă
o poezie: «Iarna» de Nicolae Labiș..."
Și numele cel drag, în pîlpîiri
se risipea-n caietele subțiri
și luneca ușor, ca peste flori,
liniștitoare-ntîile ninsori,
ca nuferii multicolori pe ape
și ca lumina stelelor, pe pleoape.
În cîntec, versul lui s-a prefăcut,
părea un galben trandafir, de lut,
fragil și candid, trandafir de lut...

Și, iarăși, foșnete ursuze
pesemne-nvățătoarea se grăbea,
doar un școlar, din banca cea din urmă
întîrzia, plîngînd, întîrzia
și numele rostit i se-așternea
ca un surîs, abia ivit, pe buze.

Rememorînd, zărea peste livezi
o stea rotundă, din înalt, cum pică.
...Era o seară beată de zăpezi
și mai era o-nvățătoare mică...

Gheorghe TOMOZEI

Comuniune

lui Manolis Glezos

De unde-n mine-nduioșări de frate
De cei ce sufăr pentru libertate,
De cei ce mor cu mîinile legate?

Prin care taină de biologie
Se stinge-n mine o ființă vie
Cu-a lor nemuritoare agonie?

Prin ce nedescifrate legături
Împărtășesc și eu aceleași uri
Cu-atîtea milioane de făpturi?

Pesemne ancestrale umilinți
Ce-au suferit părinții din părinți,
Cei fără glas și fără biruinți

M-au învățat să înțeleg ușor
Ce-n alții e din suferința lor
Și eu să simt durerea tuturor.

Binecuvînt această grea minune!
Sînt fericit cum nu se poate spune
De dureroasa mea comuniune.

Demostene BOTEZ

De-atunci

În urmă se mai bănuia,
ca-n zori de ziuă la fereastră
pierduta pasăre măiastră,
sclipind — copilăria mea.

Sau poate n-o fi fost decît
văpaia ultimei Catiușe
peste amurgul de cenușe
al unui veac posomorît.

Vai, ce bătrîn simțeam că sînt,
trecînd cu aripi resemnate
la șaisprezece ani jum'ate
pe micul glob numit Pămînt!

Deși mai suspinam ades
după șuvițele rebele
ale vreunei infidele
— în versuri, bineînțeles! —

și melancolic și flămînd
mă amețeam de azi pe mîine
cu visuri vagi și-un colț de pîine
luat pe cartelă, cînd și cînd.

Părea că-n pieptu-mi a murit
un pui de mierlă fără nume...
Și cînd să plec și eu din lume,
din ceață, oameni s-au ivit.

Demult porniseră la drum,
în vremile mai vechi ca mine:
veneau din temnițî, din uzine,
din văi de flacără și fum...

I-am salutat — sfios, ce-i drept,
și careva rosti agale:
— E un băiat acolo-n cale,
c-un pui de pasăre la piept.

Să-l luăm cu noi, poate-o cînta
cum se îndreaptă mai spre soare
această țară truditoare...
Și-am mers, din toată inima!

M-am dus cu ei pe drumuri lungi,
sub steaua muncii fără scapăt,
să lupt, să cînt, pînă la capăt,
cu-aceeași inimă de-atunci.

Dan DEȘLIU

Pe străzile Leningradului

Pe-aici aș trece-n fiecare zi,
Să mă confund cu vuietele străzii
Și să respir grandoarea-acestor domuri
Pe care arta și-a lăsat pecetea.
Ca-ntr-o beție umblu prin mulțimi
Și simt că piatra-i vie și vorbește
Cînd o ating. Și pașii mei dintîi
Au regăsit cadențele apuse
Care-au vibrat odată cu poeții
În nopțile orașului, tîrzii...
E-atît de bine să te lași purtat
Pe-această mare pururi agitată,
Să te-nfrățești cu oamenii de-aici,
Cu noua, pura lor efervescență.
Poate-am atins în trecere-un erou
Ce mai păstrează semnele durerii
De cînd vuia pămîntul în convulsii
Și rezista orașul sub blocadă.
Pe lîngă mine clipele se duc,
Dar nu spre moarte,
Ci sublim li-e zborul
Și nu se pierde urma lor în van,
Nu se prefac în albă risipire,
Ci toate-s vii
Și au un rost, o țintă,
Precum șuvoiul nesfîrșit de oameni
Ce-aleargă, și clădesc, și mînă timpul
Spre țărmul viitorului de aur.
Aici mă simt la fel ca pelerinul
Care-a ajuns la porțile Comunei.

Aurel GURGHIANU

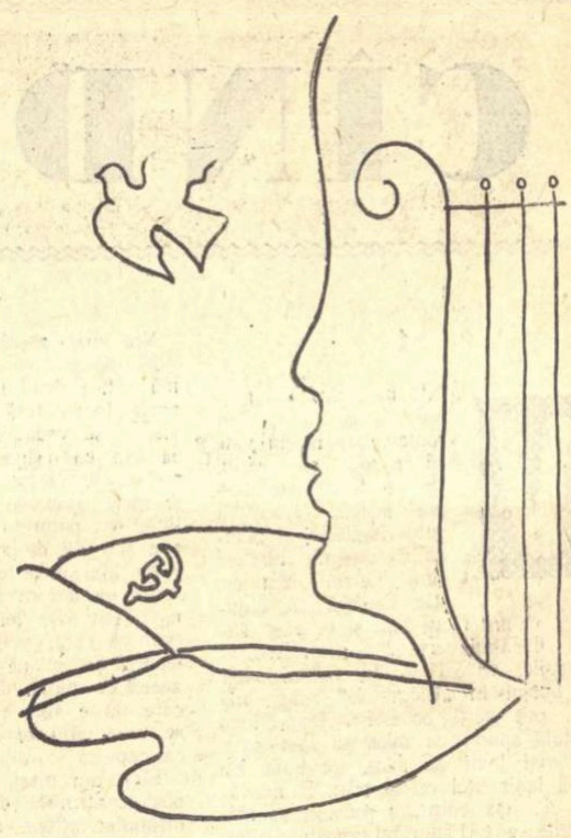

Mulțumire

Crunți, gravi, ei mă priveau sever,
ce glas uscat, ce frunte rea!
Nu mă temeam că am să pier,
dar sufletul — rănit — gemea.
Nu mai credeam că e scăpare;
nici nu voiam s-o mai doresc.
Atunci, cu mîna ta de soare,
m-ai ridicat. Îți mulțumesc!
Cînd însumi nu credeam în min
tu, numai tu, te-ai încrezut,—
mi-ai dat privirile senine,
și crez, și patrie, și scut.
În rîndurile-armatei tale,
ți-ascult porunca-nfiorat,
și merg pe luminoasa-ți cale
cu fruntea sus, ca un soldat.

SZEMLER Ferenc
În romînește de H. GRĂMESCU

Sens

Rămînă moartea-n cimitir
căci viața o răzbate.
Cresc falduri mari de trandafir
pe ziduri măcinate.

Curg ape noi și noi răcori
în moartele havuzuri.
Peste tăceri domnesc viori
jucate în auzuri.

Ruinele din bătălii
se schimbă în castele
durate de la temelii
și-nfășurate-n schele.

Ivind obiele, săști și hîrci
brăzdează huma plugul.
Pe bălți și cuiburi de năpîrci
s-a-nscăunat belșugul.

Copacii morți se schimbă-n cocs
dar cocsul dă lumină, —
din noaptea lui de echinox
căldura se animă.

E moartea nu numai sicriu
ci și pustiul firii,
iar noi pe tot ce-a fost pustiu
ne-ntindem trandafirii.

Al. ANDRIȚOIU

Colorile Primăverii

E galben, verde, argintiu
veșmîntu-acestei primăveri,
arbuștii poartă rod mlădiu,
înmiresmatele poveri.
Ca niște fragezi cercelușî
stau mugurii cei virginali, —
în transparentul lor culcuș
dă-n floare sfîrcul vegetal
Domol staminele se coc.
Și pomii-n zvîcnet se înclin, —
Ca-n așteptările fierbinți:
Au crengile suav presimț,
presentiment de rod deplin.

. . . .

Ascut iar, unii, arme noi,
agită săbii din tesac,
dar oameni-miriade foi
ce mlade proaspete desfac
stau stavilă de neclintit
-n acest Prier îmbelșugat.
Ei vor aprins, nestăvilit,
să-nvingă rău-n rod bogat.
Și se aude clar, distinct
străvechiul cînt, zămislitor,
al vieții maiestuos instinct
cu-elanul său dogoritor,
pe vreri de moarte potopind
și-n al voințelor dîrz rug
negutători de-atomi strivind
în clarul primăverii crug.

Camil BALTAZAR

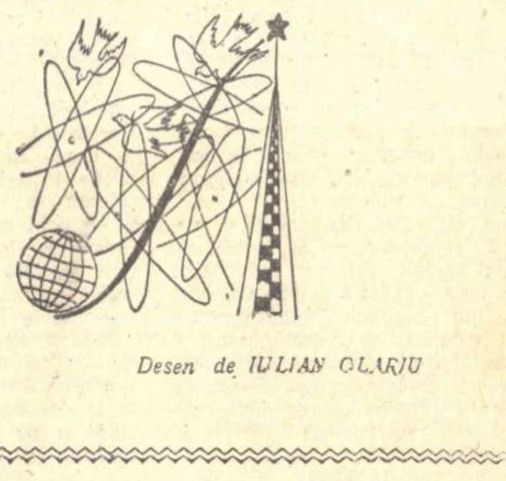

Desen de IULIAN OLARIU

CÎND SE DESCHIDE O UŞĂ

(DIN AUTOBIOGRAFIA LUI PANAIT PETRE)

Din romanul „Biografii contemporane"

de PETRU DUMITRIU

1

Viaţa mea, cînd mă gîndesc la ea, e ca un roman. Dar nu-mi vine să m-apuc s-o scriu. De ce să vorbesc despre mine? Aduce a autoevidenţiere, şi „lauda de sine nu miroase bine". Ce-am făcut eu, ştie Partidul şi a judecat ce-am făcut bine şi ce rău. Totuşi, dacă-mi ceri să-mi istorisesc amintirile, ca să nu fie numai vieţi de burjui în „Biografiile" astea, mă rog, pot să-ţi povestesc. Deşi, încă o dată spun: ca mine au fost sute. Iar mai buni ca mine, tot sute. Eu o să înşir aici ce-am trăit. E adevărat că, aşa cum am pomenit şi mai înainte, e un adevărat roman. Ce-am păţit pe lumea ailaltă (eu aşa îi spun, şi-o să vezi că am dreptate), evadarea de la Z..., cum m-am întîlnit cu Eva şi cum ne-am luat, şi căderea ei, pe urmă noaptea de 4 Aprilie, pe urmă prefectura din N..., pe urmă cum am cîştigat pentru Partid uzinele din A..., apoi şantierul G... — toate, nişte peripeţii de roman. Şi oamenii cu care-am avut de-a face, nenea Tase al meu, Dan (adică Andreica, aşa îl chema în ilegalitate pe Constantin Andreica), Leonaş Tănase, toţi — fiecare cu cîte un roman al lui. In primul rînd, Eva.

Dar să le iau pe rînd. Mi-e foarte uşor. Am o memorie, mai ales vizuală, destul de bună. Inchid ochii şi văd, ca într-un film, clipe din viaţa mea. Nu le scriu aici pe toate. Le scriu pe cele pe care nu le uit niciodată; care mi s-au întipărit adînc în mine. Uneori, nici nu ştiu de ce. Mă şi mir: de ce nu pot uita treaba asta? N-o pot uita şi n-o voi uita niciodată. Uneori, nu e de mirare. Dar alteori, cum zisei, mă întreb: de ce? De pildă asta:

Şed, mic de tot, pe marginea şanţului şoselei, în faţa casei. Şed primprejur şi fratele meu mai mare, Nelă, şi fraţii mei mai mici; Nelă are vreo zece ani; eu, şase sau şapte; ceilalţi sînt mai mici; pe fete le-a făcut mama între Nelă şi mine. Sîntem în cămăşuţe, cu burţile umflate, cu părul galben, încîlcit, claie; murdari pe obraz, şi cu muci sub nas, şi holbaţi la orice e împrejur. Sîntem murdari pe picioare pînă peste glezne, de umblat prin praf şi prin noroi; ăi mici, cu fundul gol; eu, cu o cămaşă mai lungă; iar Nelă, în cămăşoi de cînepă. N-are tata cu ce să ne îmbrace, deocamdată. Nelă, cînd vede că vine cineva spre noi, fuge şi se ascunde după casă: îi e ruşine de cămăşoiul acela caraghios; se face băiat mărişor, smead la faţă şi cu ochii negri ca două picături de smoală, şi cu pete mai palide în umerii obrajilor: nu mai e de umblat în cămăşoi.

Stăm toţi trîntiţi pe iarbă. Mi-am ales cu grijă un loc unde să nu fie căcăreze de gîşte; cît sînt eu de murdar, sînt murdar de praf şi de nespălat (parcă cine are parale de săpun? mergem la baltă cînd e cald), nu de tăvălit prin găinaţuri.

Stăm împrejurul mamei-mari. Ea şade în iarbă, cu picioarele-n şanţul şoselei, şi toarce, cu furca-n brîu. E legată la cap cu o maramă albă, curată, şi are o cămaşă albă cu alesături negre pe umeri, şi o fotă neagră. Faţa-i e uscată de tot şi ca frunza de tutun: galbenă-cafenie. Poate din pricina maramei albe mi se pare mie şi mai pămîntie la faţă. Braţul care-i iese din mîneca albă e subţirel ca un oscior, cu pielea zbîrcită şi tot ca frunza de tutun.

E spre seară. Plutesc nişte nori mari deasupra, încruntaţi; iar între ei, vineţi şi fumurii, e o spărtură albastră-palidă, la care cînd te uiţi, ţi se pare că simţi un vînt subţire, şi răcoros, şi curat ca apa de stîncă.

Stăm acolo cu gurile căscate şi nici nu clipim din ochi, fiindcă baba ne povesteşte. Zice:

— ...Să nu care cumva să o deschizi pe a şaptezeci şi şaptea. Celelalte uşi din palaturile astea, cît sînt ele de ferecate, şi zăvorite, şi cu lacăte grele, na, io-te-acilea cheile, deschide-le şi intră în odăi; în care-ai găsi masă-ntinsă, şezi şi ospătează; în care-ai găsi sirepi, alege-ţi un armăsar să te poarte; în care-i găsi straie şi odoare scumpe, îmbracă-te şi găteşte-te; în care-i găsi nestimate şi mărgăritare şi galbeni umple-ţi teşchereaua; dar uşa a şaptezeci şi şaptea să nu încerci s-o deschizi, căci numai de te vei apropia de ea, amar te vei căi; iar dac-o deschizi, capul ţi l-ai pus. Aşa-i zise, şi pieri. Făt-Frumos se uită să-l mai vadă; dar vezi-l unde nu e! Phii! A dracului treabă. Păi atunci, să vedem ce e îndărătul uşilor, că doar mă trezii cu cheile-n mînă. Şi deschide el una, două, nouă, şi face cum îi spusasă ăla: se ospătează, se îmbracă, se umple şi de parale; numai că nimica nu-i pria. Lui nu de-alde-astea îi ardea, ci de uşa aceea a şaptezeci şi şaptea, prăpădită, prăfuită, căptuşită cu pînze de paing, şi cu lăcate ruginite, şi zăvoarele înţepenite de rugină şi de vechime. Pe asta trebuie s-o deschid. Să văd ce e înăuntru. Să vedem: de ce mi-a spus să nu intru. Aici e de mine. Şi-şi scoate el din brîu firul de iarba fiarelor; şi-l întinde spre lacăt. Inima-i făcea tic-tic; ce, parcă puţin lucru era să calce porunca aia grozavă? Şi-i şi spusese: capul ţi-l pui. Aşa că, el, într-o mînă cu iarba fiarelor, iar în cealaltă cu paloşul; şi gata să sară mai încolo, să nu-l prindă primejdie fără veste. Ei, şi-ntinde el mîna, şi atinge lacătul cu firul de iarba fiarelor; şi-odată cade lacătul, şi sar la o parte zăvoarele, dar nimic nu s-aude, nici zăngănit de fier, nici scîrţîit de balamale; şi ce să vezi?

Mama-mare se opreşte şi-şi încreţeşte buzele, pungă, şi se uită la firul pe care-l toarce. Noi, cu răsuflarea oprită, nu mai ştim de noi.

— Ce să vezi? Se deschide uşa singură. Iar dincolo, nu era odaie, ca îndărătul ălorlalte uşi; nici masă, nici giuvaiericale, nici straie, nici cai. Nu, nimic. Intîi i se păru lui Făt-Frumos că nu vede nimic. O ceaţă, aşa, şi prin ceaţă parcă se zărea o luceală. El suflă şi ceaţa se risipi. Şi-acuma înţelese Făt-Frumos că uşa dădea pe tărîmul ălălalt, unde creştea mărul cu mere de aur.

N-o mai ascult pe babă. Stau cu ochii holbaţi şi cu gura căscată, şi mă uit, şi văd uşa cum se dă deoparte încet, fără să scîrţîie, ca în vis, şi se vede ceaţă alburie, şi prin ea aşa, ca o luceală, şi începe să se risipească ceaţa, şi se zăresc palate şi turle acoperite cu tablă de aur, şi livezi cu pomi în care cresc mere de aur şi rodii de aur.

Ne mai povesteşte mama-mare; pe urmă ne ducem să ne jucăm sau să ne batem. Ba mi se pare că ne ducem cu cîinii peste cîmp, să prindem iepuri. Şi nu ne mai gîndim la uşa aceea cu pînze de paing pe ea, uşa care nu e voie s-o deschizi, şi la ce se vede cînd se deschide uşa. Uităm, ca copiii.

Eu n-am uitat. Acuma sînt om de peste patruzeci de ani, şi mi s-au întîmplat atîtea, şi asemenea lucruri, încît puteam uita multe fleacuri. Şi uite, o nimica toată, un basm, nu l-am uitat. N-aş putea spune de ce. De cîţiva ani, pot închide ochii şi să-mi închipui uşa, şi că se deschide, şi tărîmul minunăţiilor de dincolo de ea, şi nu mai simt ce simţeam în copilărie şi tinereţe, uşoara aceea cutremurare şi bucurie ca în faţa lucrurilor de minune. Te mai toceşte viaţa.

2

Sînt bolnav. Şed pe pat într-o odaie de spital. E un dispensar în sat şi m-au adus aici. Şed şi mă plictisesc; mă uit pe fereastră şi o văd pe mama în curte. Stă la soare. Şade pe un stîlp scund de piatră, care stă în mijlocul curţii spitalului. Prin curte, împrejurul mamei, umblă găinile, gîştele, raţele domnului director al şcolii, care are casă tot în curtea asta. Sînt şi nişte oameni mai încolo, şi o babă; vorbesc între ei. Mama însă şade singură pe stîlpul cela de piatră, şi se încălzeşte la soarele slab, gălbejit, de toamnă. E subţire, puţintică, cu picioarele subţiri deasupra gleznelor, pline de praf, lăţite de umblat desculţă; mîinile îi sînt de asemenea slăbuţe. Şade cam adusă de spinare, cu coatele lipite de coaste, cu mîinile în poală, una peste alta, cu degetele întinse; se vede cît de colo că n-are putere în ea. E pămîntie la faţă, cu obrajii supţi, cu buze subţiri, cu nasul subţire. Se uită în gol, de multă vreme, şi nu se mişcă. S-o fi gîndind la ceva? La ce s-o fi gîndind? Nu se gîndeşte la nimic, e prea ostenită.

Pe urmă, ies eu din spital şi cade mama la pat. Zace multă vreme, luni şi luni de zile. Odaia e cu vatră de pietre, şi o grindă de salcîm sus de-a curmezişul; de grindă atîrnă o cracă aidoma cu un G mare; e neagră, aproape făcută cărbune, de cît a stat deasupra focului, în fum. De ea atîrnă ceaunul. Pereţii sînt goi, nespoiţi de mult. Nişte scăunele de lemn, le-a făcut tata; şi patul, şi lada, şi lingurile, tot el le-a făcut şi le-a cioplit.

Mama zace în pat sub ferestruica pătrată, bătută în cuie (la noi în sat nu era obiceiul să se facă ferestre care se deschid), şi se uită la soră-mea. Soră-mea (după aceea s-a măritat, au ajuns oameni mari, adică bărbatu-său), Serafina o cheamă, e copilă de opt ani, tot în cămaşă de cînepă, care n-a fost niciodată chiar albă, dar acuma cel mai puţin; zbîrlită, cu codiţe galbene, mîzgălită la faţă. Sare mereu într-un picior şi cîntă.

— Serafino, taci, astîmpără-te, suflă mama.

Serafina ţopăie, rîde singură, vorbeşte prostii. Mama oftează uşor:

— Taci, Serafino. Du-te afară şi te joacă.

Serafina nu vrea să asculte. E veselă, sprinţară, nu-i e frică de nimeni şi de nimic şi are draci într-însa, care nu pot sta locului şi-o zgîlţîie de colo pînă colo. Căci oricît ar fi ea de veselă şi zglobie, oricît ar rîde şi-ar cînta, ochişorii îi sînt reci şi măsoară, şi cîntăresc, şi judecă totul împrejur. Aşa că, atunci cînd nu ascultă de maică-sa, înseamnă că nu vrea, nu că n-a auzit sau n-a înţeles. Se uită rece la mama drept în ochi, la mine, drept în ochi, şi cîntă şi ţopăie ca o drăcoaică. Mama e palidă rău, gălbejită, pămîntie, iar ochii îi sînt blînzi, cu privirea moale, şi catifelată, şi lipsită de scînteia deşteptăciunii: ca nişte ochi de căprioară. Se uită lung după Serafina care nu vrea să înţeleagă şi o chinuie cu ţopăiala şi cu boscorodeala.

— Serafino, dă-mi făcăleţul, şopteşte mama. Serafina se uită la ea şi joacă. A auzit, dar nu catadicseşte, se face că n-a auzit. Nu-i pasă ei de ce spune mama.

— Serafino, dă-mi făcăleţul, suflă mama. Auzi?

Serafina ia făcăleţul de pe cele două cuie bătute în perete şi i-l dă mamei. Mama zvîcneşte în sus şi dă cu făcăleţul după Serafina. A icnit: n-are putere; n-a nimerit-o, căci Serafina a sărit într-o parte şi s-a ferit: mama zvîrle cu făcăleţul după ea. Serafina se fereşte iar şi deschide uşa să iasă. Din uşă, se uită rece la mama şi zice cu ură, dar vesel, şi iute, scurt:

— Lua-te-ar moartea!

Şi ţişti! afară. Mama se culcă la loc, suflînd greu, palidă-vînătă, şi-şi trage ţolul pe dînsa cu mîinile tremurînd.

Nici asta n-am uitat niciodată. N-am suferit, cred. Nu m-a durut nimic; nici inima, nici nimic. N-am plîns, nu mi s-a stricat nici foamea, nici somnul. Dar am ţinut minte vorba aceea, acuma sînt aproape patruzeci de ani.

Pe Serafina nu m-am supărat. Numai Nelă, cînd a aflat, a bătut-o rău. Dar tata l-a prins, l-a bătut pe Nelă; pe urmă, au rămas Nelă, palid şi cu fălcile încleştate, şi Serafina, plînsă şi ciufulită; se uitau unul la cellalt, el cu ochi negri şi răi, ea ciufulită, plînsă, cu dîre pe faţă pe unde lacrimile topiseră jegul. Şi tot Serafina a vorbit întîi:

— Nu te iert eu pe tine, Nelă!

Nelă a plecat să lucreze la moară. Eu, cu cei mai mici, păzim vitele.

Intr-o seară, vine mama-mare şi ne ia de pe cîmp, ne ajută să ducem vitele şi pe urmă ne duce la ea acasă.

— De ce nu ne ducem acasă? o întreb eu. Ea răspunde:

— Taci din gură! Nu mai tot întreba atîta!

Acasă, la bunicii, e tata care şade cu coatele pe genunchi şi-i atîrnă mîinile între genunchi.

— Cum s-o duci la doftori? întreabă bunicul. Tata se uită la lampa cu gaz, cu burta de sticlă verde şi capul de sticlă albă; nu spune nimic.

— Ce, vrei s-o omoare? Aia omoară lumea! spune bunica şi face gura pungă. După fiecare vorbă, strînge din buze şi le încreţeşte; e dîrză şi încăpăţînată.

— Uite, eu n-am fost la doftor şi nici n-o să mă duc, zice bunicul. Dacă-ţi dă Dumnezeu zile, bine; dacă nu, toţi doftorii din lume, tot nu te scapă.

Şi se uită în gol, răsucindu-şi ţigara. Nici în ochii lui nu licăre nimic. Sînt stinşi, ca şi ai bunicii. Tata oftează şi se ridică.

— Dacă ziceţi voi aşa...

— Da, aşa zicem.

— Apăi noapte bună, rămîneţi sănătoşi.

— Umblă sănătos.

Şi pleacă tata. Rămînem cu bătrînii.

— Tu ce faci, Panaite? Păzeşti vitele?

— Păzeşte vitele, răspunde bunica.

— Da, spun eu. Dar eu aş vrea să învăţ.

— Auzi! Să înveţi? De ce să înveţi? Ce, eu am învăţat? Tot neamul nostru n-a învăţat, şi tot am trăit, şi am trăit bine, spune răstit bunicul; se uită la mine supărat; ba chiar cu duşmănie, pare-mi-se. Nu poate suferi oamenii ştiutori de carte. „Asta-i prostie, spune el. Se prosteşte omul de cap; intră în şcoală viţel şi iese bou".

— Eu vreau să învăţ, să mă fac doctor, s-o vindec pe mama, spun eu.

Nici eu nu ştiu de unde mi-a venit. Cu o clipită mai înainte, nu ştiam că o să spun ceva, nici că o să spun anume asta; nici că vreau să mă fac doctor nu ştiam, nici pentru ce vreau aşa ceva. Bătrînii se uită la mine neguros. Sînt slabi, uscăţivi, zbîrciţi, pămîntii; numai oase şi piele cafenie, şi veştedă.

— Tu să munceşti, băiete, să cîştigi o pîine, nu scîrţa-scîrţa pe hîrtie; aşa nu e muncă, e hoţie! spune bătrînul cu ură. Eu tac; nu ştiu ce răspunde.

Pe urmă, trece vremea; nu mai ştiu cîtă. Pe urmă, ne întoarcem acasă, dar mama nu mai e în casă: Nu mai e de loc. A murit, au îngropat-o.

3

Tata rămîne cu noi pe cap. Serafina face de mîncare. Nelă a plecat la oraş, să înveţe o meserie; la un fierar, căci tata n-are avere, nici mama n-a avut. Tata munceşte pe la oameni; mai adesea, la curte. E foarte îndemînatic; cum ia în mînă un băţ şi un briceag, ştie ciopli din lemn orice vrei; dar din asta nu poate să ne hrănească pe noi, şi nu ştie nici o meserie; bunicul nu l-a lăsat să înveţe. Aşa că munceşte la curte. Eu mă duc cu copiii ceilalţi, cu beţe în mîini, cu căţeii după noi, la curte, să vedem cum pune porumbul în hambare.

Intîi trecem pe şosea, prin faţa gardului de sîrmă groasă de fier, împletită. In spatele lui e un desiş de liliac şi de salcîmi, care miroase, primăvara, de te ameţeşte; mai ales noaptea. Atunci cîntă în el privighetorile, pînă dimineaţa.

In mijlocul gardului e o poartă, între doi stîlpi înalţi şi groşi de zidărie, fiecare cu cîte o boambă rotundă de piatră în vîrf. Intre ei, poartă din gratii înalte de fier, cu nişte vîrfuri ascuţite ca suliţele şi vopsite galben sclipitor; poate poleite. Prin gratii, se vede un drum neted, aşternut cu pietriş şi drept, şi lung, între două şiruri de castani bătrîni şi groşi cu frunzişurile uriaşe, împreunate deasupra într-o boltă verde întunecată. Iar hăt-departe, la capătul drumului, se deschide o grădină cu iarbă verde, mereu udată cu pompa de apă şi cu furtunul, şi flori, iar dincolo de dînsa curtea boierească, înaltă, cu ferestre mai înalte decît casele din sat, cu multe cercevele albe, numai pătrăţele de geam toate ferestrele; iar prin faţa casei se plimbă cucoana boierului, cu prieteni, domni şi cucoane care au venit cu automobilele şi trăsurile de la moşiile învecinate. Cucoanele sînt cu fundul în pantaloni, fără ruşine. Poartă cizme. Aşteaptă să le aducă rîndaşii caii de la grajduri; apoi încalecă şi se duc la plimbare. Noi ne uităm printre gratii, cu gurile căscate, pînă pleacă ei şi nu mai e nimic de văzut; dar noi ne tot uităm şi ne prostim de tot. Pe urmă, spune careva:

— Haidereţi, măi, ce stăm aici?

Şi pornim mai departe; ocolim curtea, adică gardul acela din sîrme de fier, lung de nu se mai isprăveşte; pînă ajungem în spatele curţii, unde sînt grajduri, coteţe, grădină de zarzavaturi şi hambare. Intrăm printre oamenii care trec mereu încoace şi încolo; sînt mulţi, de nu-i poţi număra; parcă ar fi tot satul adunat aici; se mişcă, forfotă, mişună, ca un muşuroi de furnici. Carele cu ştiuleţi stau înşirate şi boii aşteaptă, blînzi şi obosiţi, nemişcaţi; se mai reazămă unul de altul, ca nişte prieteni la greu. Iar oamenii cară cu coşurile, nişte coşuri din acelea mari de răchită, porumbul în hambare. Hambarele sînt de bîrne groase de stejar şi înalte, şi lungi, de trei laturi ale curţii. Peste ele, mai încolo, se vede acoperişul conacului boieresc şi culmile coroanelor de castani. Acolo e linişte; aici e zarvă, vorbărie, oamenii gîfîie; icnesc cînd îşi suie coşul în circă. Tata e şi el aici. Face:

— Hî!

Şi-şi aburcă în spinare coşul. Curge sudoarea pe el, ca şi pe ceilalţi. Merg repede şi împiedicat, cum umblă omul care duce o povară prea mare pentru puterile lui. Un om îi spune tatii, rîzînd:

— Cu circa munceşte omul cinstit! Asta-i muncă!

Tata rîde şi el:

— Cu circa!

Un om îmbrăcat altfel (nu ca ai noştri, în cămăşi albe şi cioareci albi de dimie cu găitane negre, şi brîu peste cămaşe, şi poalele cămăşii peste cioareci, ci în nădragi de postav şi haină de postav, şi nu desculţ, ci cu bocanci şi teci de piele) se răsteşte la tata:

— Măi, Lepădat! Gura! Gura! Nu ţine oamenii de la muncă! Nu trage chiulul, Lepădate, că te scad la catastif!

A vorbit răstit, de parcă l-ar fi plesnit peste obraz: ca cu o slugă. Tata se uită în pămînt şi tace. Cellalt, cu care vorbea, se uită la el să vadă ce spune; şi-şi fereşte ochii de omul care s-a răstit la tata; îi e frică de el; şi tatii. De aceea a tăcut, măcar că nu-i place să-i spuie nimeni „Lepădat"; asta e porecla din sat, fiindcă tata nu e copilul bunicilor, ci lepădat, găsit de ei în drum şi înfiat (lor le muriseră toţi). De aceea, îl cheamă ca pe bunicul: Petre, şi după numele de botez, Nicolae: Petre N. Nicolae; pe mine, la şcoală, mă cheamă Petre N. Panait. Cînd îmi spun copiii: „Al lui Lepădat", îi bat, sau mă bat ei pe mine; fără bătaie nu iese. De aceea s-a uitat omul la tata, să vadă ce spune; dar tata s-a făcut că nu aude şi s-a dus. Ce, e prost să se puie cu domnul Gore? Domnul Gore e vătaful boierului şi nu e bine să fii certat cu el. Dacă eşti certat cu boierul, trece, că-l poate îmbuna vătaful, administratorul, pădurarul care merge cu el la vînătoare, grăjdarul care-i îngrijeşte caii de călărie, sau ai vreo rudă jupîneasă la curte şi se roagă cu lacrimi de cucoană şi-ai scăpat. Dar certat cu vătaful, te-ai dus pe copcă: te pîrăşte şi la boier, şi la jandarm, şi la primare, şi la perceptor, şi la învăţător, şi la dispensar, şi la cîrciumar, şi la popă; e prieten cu toţi, au toţi nevoie de el, la toţi le pică de la el cîte-un oscior de ros. De aceea tremură lumea de el; iar el e serios, încruntat, sau chiar blînd şi înţelept şi cumpătat. Dar pe dinăuntru e un cîine: şi noi, ăştia micii, îl ştim. Mă uit la el: nu-mi pare bine că i-a vorbit tatii aşa. Mi-e ruşine, mi-e ciudă. Ce ţi-aş mai trage eu cu ciomagul în cap, domnule Gore! De ce vorbeşti aşa cu tata? Ce, ţi-e rob? Ţi-e slugă? Ştii că n-are încotro, şi vine la curte să muncească să nu crăpăm toţi de foame, şi-ţi baţi joc de nevoia lui. Bine, domnule Gore. Mai vorbim noi.

El însă se uită peste capetele noastre, ale copiilor, la oamenii care muncesc. Nici nu bănuie ce e în sufletul meu. De-ar şti, m-ar plesni o dată de m-aş duce învîrtindu-mă. Prost e să cloceşti aşa venin, să nu-i poţi face nimic domnului Gore: parcă te îmbolnăveşti.

— Uite, bă, la ăsta, ce verde e! zice unul din băieţi. Panaite, ce te făcuşi aşa verde, bă!

— De foame, mă, răspund eu. Hai să furăm nişte ştiuleţi şi să frigem boabe, să facem floricele şi să le mîncăm calde!

Ne vîrîm printre care şi ne apropiem şi de hambare. Auzim gîfîitul oamenilor şi-i vedem cocoţaţi pe unii sus de tot, pe munţi de ştiuleţi de porumb. Cei de jos se întind, se deşală, împing coşurile de fund în sus; sînt alţii, la mijloc, care primesc şi dau mai departe în sus; e cald, miroase a năduşeală acră, a praf, şi parcă iese din vagoanele astea de porumb îngrămădite aici o fierbinţeală, o putere. Mult e porumbul! Munţi galbeni-portocalii. Oamenii umblă pe el ca nişte gîngănii. Porumbul e curat, luminos; oamenii, năduşiţi, murdari, pămîntii la faţă şi cu hainele ponosite pe dînşii. Mare deosebire între porumb şi oameni.

Cînd umblăm noi mai binişor, cu ochii roată după un car plin la care nu ia seama nimeni, vedem cum trece printre care, uitîndu-se împrejur, boierul. Uităm de furatul ştiuleţilor şi stăm să ne holbăm la boier. Are nişte haine curate, din ceva subţire, cum nu are nimeni în sat, iar noi n-am mai văzut; la piept, batistă albă; cămaşă albă cu guler ţeapăn, alb, lustruit; cizme tot lustruite, roşcate, de lucesc ca oglinda; şi pinteni la cizme. Iar faţa îi e deosebită de a oamenilor din sat: curată, netedă, trandafirie, proaspăt bărbierită, cu mustaţa tunsă; are şi un geam într-un ochi: ai noştri, bătrînii, care au parale, vreo doi-trei, şi-au cumpărat nişte ochelari cu margini de metal; el umblă cu ochelari într-un singur ochi, şi care stă singur, nu e prins de ureche cu agăţătoare de metal sau cu sfoară, cum au unii. Şi glasul îi e altul, şi privirea. Mare deosebire între boier şi oamenii de la noi.

— Bună ziua, măi, zice el. Nu se uită la nici unul anume. E obişnuit, de nici nu mai ştie cînd, să spuie „bună ziua, băieţi!" şi să-i răspundă răcnind ca tunetul „să trăiţi!" două sute, sau o mie, sau trei mii de glasuri dintr-o dată. Acum a ajuns la trei mii, mi-a spus tata.

— Să trăiţi, răspund oamenii; nu chiar cum e obişnuit el, dar nu se supără: aici sînt învălmăşiţi, lucrează, nu sînt în front la cazarmă.

— Ce e cu tine, măi? întreabă boierul.

— Bine, să trăiţi, răspunde cîte unul. Boierul se uită împrejur, la care, la pătule; domnul Gore se ţine după dînsul.

— Ce face tat-tu, mă? întreabă boierul.

— A murit săptămîna trecută.

— Aşa? Dumnezeu să-l ierte. Tot a avut el zile, după ce l-a gazat, de-a mai trăit pînă acum...

Tatăl omului a fost la război cu boierul. Mulţi oameni din sat, la fel. Iar acuma, băieţii lor îşi fac milităria la tîrg, în regimentul boierului: patru roşiori. El, colonelul Vorvoreanu, e comandant; măcar că umblă pe aici în haine ţivile, e ofiţer; om mare; se ştie ce-au păţit bătrînii cînd au dat foc conacului, cînd era tata copil. Nu mai spun nimic de asta. Nimeni nu vorbeşte de asta. Ştim toţi, dar nimeni nu pomeneşte nimic despre ce-a fost.

— Ce faci, mă? Merge treaba?

— Merge, să trăiţi don' colonel! Merge! Trebuie să meargă! zice omul şi rîde. Aşa trebuie să-i vorbeşti boierului: ca la armată, tare, răcnind, şi vesel. Pe urmă, boierul trece, cu mîinile la spate, cu biciuşca de călărie, subţire, îmbrăcată în piele, în mîinile curate, cu unghiile tăiate şi lustruite; domnul Gore după el. Iar omul care a răspuns, se apleacă să înşfece coşul de porumb, face:

— Hî!

Şi-l suie-n circă. E serios, nu mai rîde, nu mai urlă prosteşte ca la armată, nu mai e nici vesel. Asta era minciună, slugărnicie. Faţa îi minţea. Dar gura nu a minţit. Treaba merge şi, mai ales, trebuie să meargă.

Plecăm de-acolo cu ştiuleţi în sîn şi ne ducem într-o văgăună unde ştim noi, sub nişte sălcii, unde e umezeală şi umbră verde şi creşte cucută veninoasă; acolo facem foc şi frigem floricele, pe o bucată de tablă.

Dar mie foamea tot nu-mi trece. Cresc şi mi-e mereu foame. Mă sfredeleşte ceva între buric şi furca pieptului. Mă strînge un rac cu cleştii, pe dinăuntru. Maţele-mi ghiorăie. Sînt arţăgos şi rău de foame. Mă iau la bătaie cu băieţii dintr-o nimica toată. Mă întorc seara acasă, învineţit, zgîriat, bătut. Tata mă întreabă ce-am păţit.

— Am căzut.

Tata e obosit şi necăjit şi-i e foame şi lui: mă ia la bătaie:

— Să te-nveţi minte să mai cazi! Jart! Jart!

Plîng pînă-mi trece. Dar foamea nu-mi mai trece. Mîncăm toţi dintr-un blid, mămăligă şi ouă. Pe mine m-a-nvăţat Nelă, înainte de-a pleca. Strîng bine în pumn cocoloşul de mămăligă şi pe urmă îl ting în ouă. Deodată tata îmi dă cu lingura peste mînă:

— Stai, drace! Ia arată degetul mic! Intinde-l!

Il întind: are unghia lungă de tot şi am luat în ea o bucată de ou. Al naibii tata, cum m-a prins! Mă plesneşte peste cap cu lingura. Capul sună a gol:

— Pac!

— Al naibii să fii tu, cu unghiţa ta!

Dar rîde. Rîd şi ceilalţi. Eu înghit în sec: oricum fac, oricum o sucesc, pînă la urmă tot mi-e foame.

4

Tata a intrat portar la şcoală. Altfel muream de foame: de loc nu mai mergea. A plecat el Nelă, dar noi ăştilalţi sîntem mulţi, şi încă mici: nu mai putea face faţă numai cu palmele. A avut noroc de domnul director, care e de-aici din sat, e fratele vaccinătorului. Oameni cu stare. Frate-su şi-a vaccinat vitele şi le vaccinează pe ale cui vrea. De aceea nu-i mai spune nimeni altfel.

Eu învăţ la şcoală. Dimineaţa, vin cu tata; el la slujbă, eu la învăţătură.

— Măi, Petre! strigă domnul director.

— Da, domnule director, răspunde tata cu un glas pe care nu i-l ştiam. Moale, mort, străin.

— Să spargi lemne şi să faci focul în baie azi după-amiază, pentru cucoana şi pentru fiică-mea, spune domnul director serios şi poruncitor. Mare lucru: el e om cu carte, e domn, umblă cu pantaloni şi pantofi, nu în cioareci şi desculţ; el porunceşte, tata ascultă şi face cum i s-a poruncit. Ce face mutra asta otrăvită, parcă i-ar fi greaţă?

Imi spune el, fără să-l întreb:

— Măi, Panaite: îl vezi pe ăsta?

Şi dă din bărbie, arătîndu-mi-l pe domnul director care se depărtează: îi spune „ăsta" şi vorbeşte cu ură. Ce-o fi între ei?

— Am învăţat la şcoală împreună. Pe vremea aia nu era cu „Măi, Petre!" şi cu „Da, domnule director". Era cu „Nene Coliţă" (ăsta eram eu: aşa-mi zicea: „Nene Coliţă") „ajută-mă să-nvăţ, că nu-mi intră de loc în cap". Eu îi spuneam: „Hai, boule, să-ţi arăt", şi-l învăţam.

Scrîşneşte din dinţi. Mîrîie:

— Să facă baie cucoana.

Şi înjură cumplit, scîrnav cum n-are obiceiul. Imi pune mîna pe cap.

— Panaite, unde-i putea, cînd ăi putea, învaţă carte, Panaite, că lumea e a ălor învăţaţi.

— Tu n-ai învăţat? De ce n-ai învăţat?

Tata dă din umeri:

— Fiindcă era nevoie de mine la cîmp, Panaite.

Apoi oftează adînc şi se duce să crape lemne, să facă baie cucoana şi domnişoara domnului director.

Eu înţeleg şi nu prea înţeleg. De aceea, după ce dau examen de clasa şaptea, îi spun într-o zi:

— Tată, vreau să învăţ.

Şedem amîndoi pe prispă, şi tata ciopleşte o lingură. Se uită la mine şi mă-ntreabă:

— Ce vrei să-nveţi?

— Să fiu doctor.

Tata se opreşte din cioplit:

— De ce doctor?

— Mi-e necaz: de ce a murit mama?

— Hm, face tata, şi nu se mai uită la mine. Iar se apucă să cioplească.

— M-am gîndit, tată: pot intra bursier la şcoala normală, la tîrg. Dau examen şi intru bursier. Sînt patru burse.

— Cum, te duci, aşa, şi dai examen? întreabă tata.

— Nu, tată trebuie să mă recomande şcoala de-aici din sat.

Tata, care se uita la lingură şi lucra, se opreşte şi se uită la mine. A înţeles.

— Cum adică, şcoala?

Mă uit la el în ochi.

— Da, domnul director. Roagă-l tu, tată. Doar aţi umblat la şcoală împreună.

Tata întoarce capul. Nu vrea să se uite în ochii mei. Se gîndeşte. Pe urmă se apucă să facă lingura şi nu mai spune nimic. Stă cu picioarele desculţe, unul peste altul; are noroi pe picioare, uscat şi crăpat. Picioarele îi stau ca moarte; tot trupul îi e nemişcat; numai mîinile harnice lucrează, de parc-ar fi nişte vieţăţi deosebite de trupul tatei.

— O dată să vorbeşti cu el, zic eu. Am simţit că nu vrea. Dar poate-l înduplec.

— Pe tine nu te-a dat bunicul la şcoli, tată, şi uite ce rău e. In loc să fii tu director de şcoală, este el.

Prost am întors-o. Tata se uită la mine cu ochi tulburi:

— Nu mă duc, băiete. Nu mă duc în viaţa mea. Pentru nimic în lume nu mă duc. Ai înţeles? Să nu mai aud de asta.

— Tată, rămîn şi eu muritor de foame. Tată, ăsta mi-e norocul. Numai dacă mă recomandă directorul. Altfel n-o să pot învăţa niciodată în viaţa mea, tată.

Imi vine să plîng. S-a dărîmat tot. Dar poate că totuşi îl fac să-i fie milă de mine.

— Dar de ce nu te gîndeşti la mine, tată? Numai o dată să-i ceri!

„Numai la tine te gîndeşti! Că-ţi vine ţie greu să-i ceri! De-asta să-mi stric eu viaţa! Nu-ţi dai seama că toată viaţa, toată viaţa, de-acuma înainte, se duce dracului din vina ta?" Aşa-mi vine să-i spun; mă gîndesc la viaţă şi mi se pare că văd un fel de ceaţă, de negureală, ca un fum întuneric, în care nu-mi pot închipui nimic. M-am speriat; mi-e frică; nici eu nu ştiu de ce; nici eu nu ştiu ce e aceea viaţă; m-am îngrozit ca prostul. Una ştiu: că o să-mi fie foame şi mai departe.

Tata nu mă lasă să mai vorbesc:

— Taci, băiete. Ce, vrei să mă milogesc de el? Nu pot. Nu se poate. Ii muncesc, fac tot ce-mi spune. Nu vorbesc decît dacă mă-ntreabă: „Da, nu, am înţeles", şi gata. Ca să nu-i spun „domnule director". Nu mă uit în ochii lui: mă uit în pămînt. Mă plăteşte, dar nu-mi dă pomană; îi slugăresc destul. De cerut, nu-i cer, nici de-aş şti că se deschide aici o groapă în faţa mea şi că o să cad în ea. Şi dac'aş şti că şi tu cazi în ea cu mine cu tot şi cu ăilalţi copii. Rabdă şi tu, Panaite, cum rabd eu; măcar nu te-ai tîrît în faţa lui, ca un cîine cînd îl baţi. Nimeni nu poate spune că am cerut pomană sau că m-am milogit. „Ai nevoie de braţe? Dă-mi de lucru că-ţi fac eu". Asta nu e milogeală. Are nevoie de un om să-i muncească, el, nu eu. „Nu-ţi convine să munceşti? Muncesc eu. Dar plăteşte-mă, Paştele şi Dumnezeii tăi, nu-mi fura munca".

A mîrîit cu ură. Acuma tace iar şi ciopleşte bucata de lemn. Tare harnic e tata; toată ziua face ceva: împleteşte coşuri, rogojini, ciopleşte linguri, drege unelte; nu-l vezi stînd. Păcat că n-are pămînt. Iar dacă n-ai pămînt, orice-ai face, tot la covrigi ajungi. Poţi să stai şi în cap: degeaba, mori de foame dacă n-ai pămînt.

De aceea, tot el, peste cîteva luni, îmi spune:

— Ascultă, băiete. Eu nu te mai poci ţine. Du-te încotro vezi cu ochii, pînă ajungi la tîrg; şi acolo intră prin prăvălii, dă întîi bună ziua, cuviincios, şi pe urmă întreabă: „N-aveţi nevoie de un băiat?"

— Bine, tată.

Ştia că plec. Mă ştie cum sînt. Aşa că s-a gîndit să-mi dea el drumul. Intr-o dimineaţă, cînd se duce la slujbă, la şcoală, merg cu el pe drum, pe şuşea, cum îi zice la noi. Cînd ajung la şcoală, se opreşte şi-mi pune mîna pe cap. Inghite-n sec şi mă mîngîie pe cap. Apoi lasă mîna să-i cadă. Eu o apuc şi-o sărut, cam pe furiş, şi-i dau numaidecît drumul.

— Rămîi cu bine, tată.

— Mergi sănătos, Panaite.

Plec şi nici capul nu-l întorc. Ştiu eu că nu stă el în poartă să se uite după mine. Aş fi vrut eu să mă uit peste umăr, dar nu mă uit. Ştiu eu că şi el ar fi vrut să stea în poartă să se uite după mine, dar n-a stătut, a intrat să spargă lemne pentru bucătărie, să bea cafea cu lapte cucoana şi domnişoara domnului director.

Lung, lung e drumul tîrgului. Urcă pe dealuri, coboară în văi, o ia razna peste cîmpuri. Pe drum umblă oameni de pe la noi, în straie albe, cu ipingeaua albă cusută cu negru, aruncată de-a umere, şi cu căciulile trîntite pe-o ureche, şi femeile cu fote negre, şi scurteici negre, şi legate la cap cu broboade de mătase neagră, şi cu cămăşi albe, şi marame albe: n-am pomenit oameni frumoşi ca la noi. Umblă pe şosea, cîrduri. Se duc la tîrg. Sînt şi căruţe cu cai, şi care cu boi; scîrţîie alene şi tot merg, şi tot merg, drept înainte, printre duzii de pe marginile şoselei.

Eu merg, merg; nu ştiu încotro. Nici la tîrg n-am fost; nici nu-mi pot închipui cum e acolo; nici ce fel de oameni trăiesc pe-acolo, nici ce-o să păţesc printre ei; nimic. Intru ca într-o ceaţă. Ceaţă e în capul meu; căci pe dinafară străluceşte un soare luminos şi suflă un vînt rece şi uscat, şi se vede şi firul de iarbă, şi ţărîna dintre fire: e o lumină din acelea fără milă; mai totdeauna lumina e veselă şi soarele înveseleşte sufletul omului; numai lumina aceea seacă şi fără milă e tristă şi nepăsătoare; parcă ţi-ar spune soarele: ce-mi pasă de voi, gîngăniilor? Ce-mi pasă de tine, pămîntule? In lumina aceea, totul pare mic, şi sărac, şi fără haz, şi nimica nu seamănă a frumuseţe şi a minunăţie. Aşa că eu umblu pe drum şi mă tot aştept să văd nişte lucruri nemaipomenite, ca în basmul mamei-mari: ca atunci cînd se deschide uşa, o luceală prin ceaţă şi apoi palatele şi grădinile fermecate. Cînd colo, nimic. Tot oameni, tot care; unul pe o bicicletă; autobusul, zdrăngănind a fierărie şi geamuri şi lăsînd un miros puturos în urmă. Sate, ca al nostru. Tot aia, mereu.

— Mă, ăla micul! Un'te duci, mă?

— La oraş.

— Uit-al naibii! E mai mare căciula decît el. Mă, pînă la oraş îţi toceşti bocancii, mă!

Şi rîd toţi în căruţă.

— Nu mi-i tocesc, îngîn eu alene, ca un prost. Pe urmă îmi pare rău: mai bine tăceam sau răspundeam altceva. Ăştia sînt cu parale, au căruţă vopsită verde, cu flori albastre, galbene şi roşii, şi mărgele albe, vopsite pe scînduri. „Rîdeţi de sărăcia mea, cîinilor", mă gîndesc eu. Bocanci! Sînt desculţ, mi s-au lăţit picioarele de umblat desculţ şi sînt numai o coajă de noroi şi de praf. Rău om e ţăranul de pe la noi.

Merg, merg; nu se mai isprăveşte drumul pînă la oraş. Trec pe lîngă mine căruţe şi care. Imi vine să-i spun: „Nene, lasă-mă şi pe mine în căruţă". Dar îmi ţin gura. M-a învăţat tata. Am băgat la cap învăţătura. Merg, las în urmă un dud de pe marginea şoselei, încă unul, încă unul. Las în urmă o mie de duzi, zece mii de duzi. Pînă ajung să-mi tîrăsc picioarele. Pe urmă uit de ele şi mi le lovesc de pietrele de pe drum. Trece o căruţă. „Nene, lasă-mă să mă sui în căruţă, că mă dor picioarele". Ce? Nu scot nici o vorbă. Trec zece căruţe, douăzeci. „Nene, lasă-mă în căruţă, că nu mai pot". Nu. Nu spun nici asta. Tac din gură şi umblu, iar şoseaua se urcă în sus cu mine, se lasă în vale, iar se urcă, ca pe nişte valuri mari ale unei uriaşe mări de pămînt.

— Mă, ăla micul! Un'te'ci, mă?

— La tîrg, nene.

— Phăhăă! Mai e mult pînă la tîrg. Iţi toceşti picioarele pînă la genunchi, mă. Ia urcă-te aici în căruţă.

Nu l-am rugat. Dar mă urc. Bun om e ţăranul de pe la noi.

In tîrg, văd o mulţime de care; vită lîngă vită, car lîngă car; oamenii, bulucuri, cu ipingelele pe umeri, cu căciulile ţuguiate, lungi, rezemaţi cu noada-n ciomag; fumează, stau de vorbă; muierile se cheamă; peste tot sînt pe jos coceni, paie, băligi. Caii ronţăie, cu sacul după urechi, şi suflă pe nări în fundul sacului. Boii dau drumul la cîte-un fir de apă galbenă. Unde e tîrgul?

Sînt nişte case mai înalte. Pe o uliţă, sînt lipite una de alta şi au firme mari de tablă; în praguri, sînt suluri de postav, lăzi de ţiri, butoaie de peşte sărat, mănunchiuri de lopeţi, cazmale, coase.

— Vino, omule-ncoa! Intră aici! strigă nişte oameni în straie nemţeşti, ce stau în pragul caselor. Apucă ţăranul de mînecă, îl trag cu sila înăuntru. Alt ţăran iese şi-şi înfundă căciula-n cap. Dinăuntru ţîşneşte unul gras:

— Stai, vere! Cît dai? Spune cît dai!

Ţăranul se uită peste umăr, se opreşte:

— Doi poli.

— Vino, fire-ai al dracului, şi ia marfa, că ţi-o dau cu doi poli!

Ţăranul rîde pe sub mustaţă şi se-ntoarce; grasul pare mahmur; unul e hoţ că vrea să cumpere pe degeaba şi-i pare bine, ăllalt e şi mai hoţ că se face că o lasă mai moale şi cînd colo tot cîştigă sută la sută; amîndoi sînt parşivi şi s-ar mînca cu dinţii, ca lupii. Eu însă încă nu ştiu trebile astea şi intru din uşă-n uşă:

— Bună ziua. N-aveţi nevoie de un băiat, ucenic?

— Vezi-ţi de treabă, mă!

— Nu, băiete, n-avem nevoie.

— Cară-te, derbedeule!

Şi aşa mai departe. Nimeni nu vrea, nimeni n-are nevoie. Umblu pe uliţe. Unele case sînt mari, cu ferestre de-ar intra o căruţă pe ele; au trepte de piatră, gard înalt de fier, trăsuri în curte şi seamănă cu conacul boierului de la noi. Mă uit printre gratii. Săr cîinii la mine. Strigă slugile:

— Ce faci acolo, mă? Fugi de acolo!

Pe urmă am aflat eu că astea sînt casele Vorvorenilor, Cozienilor, ale prinţului Ipsilanti, a doamnei Istrati, a doctorului Leonte: moşierii cei mari din judeţ. Dar acuma nu ştiu. Umblu hai-hui, ameţit de foame. Mi se face cald de foame, plutesc ca într-o beţie şi o fericire, dar sînt slab, slab de tot. O uşă deschisă, intru.

— Bună ziua. Aveţi nevoie de un băiat, ucenic?

Un om cu nasul lung, şi mustaţă neagră, şi o faţă lungă, şi tristă, şi ochi blajini, şade turceşte pe o masă şi se uită la mine. Miroase a nu ştiu ce: a mangal. Şi a postav încălzit şi umezit.

— Cum te cheamă, băiete?

— Panit.

— Şi mai cum?

— Panit Petre. Petre N. Panait.

— Şi vrei să-nveţi croitoria, Panaite? Hai să te-nvăţăm croitoria.

Ce să spun, ce m-a mai învăţat croitoria! Nu e rău meşterul. Nici calfele. Fac toţi aşa cum au apucat, cum face toată lumea, cum e rînduiala lumii ăsteia. Incă e noapte: „Scoală, Panite!"

Mă scol, ameţit de somn, mătur, stropesc pe jos, pun fierul la încălzit, pun apa la fiert. Pe urmă vîntur fierul de-mi iese braţul din umăr. Pe urmă sparg lemne pentru bucătărie, leagăn copilul, spăl rufe, alerg cu hainele pe la muşterii (bine că ăştia îmi dau cîteodată un leu); mănînc, spăl vasele, iar vîntur fierul de călcat, iar fug după aţă la „Steaua Colorată", iar duc o haină, iar mătur; pe urmă cos, unde nu se prea cunoaşte a cui mînă a fost; pe urmă spăl vasele, şi pe urmă începe munca de noapte: fierul, cîrpa udă, şi uită-te la ăilalţi cum fac, ca să înveţi: ochii mi se-nchid de somn, îmi vîjîie capul.

— Panaite, fierul!

— Mă, ăla micul, închide uşa!

— Panaite, adu-mi o cană cu apă!

— Panaite! Unde eşti? Ce, mă, dormi de-a-mpicioarele? Dă-ţi cu apă rece pe ochi. Uite ce năclăit vorbeşte!

— Panaite, nişte mangal!

Unde sînt? Am adormit şi m-am trezit că m-am atins de rece şi ud. Aoleo! Am adormit în privată şi am dat cu fundul de piatră. M-am spurcat tot. Muncă acuma, pînă mă curăţ. Puah, scîrboşenia dracului!

Pe urmă nu mai ajung în pat, în bucătărie; adorm pe jos, în croitorie, pe scînduri. Mi se pare că abia am adormit, şi săr în sus:

— Hai, Panaite! Scoală, că acuşi se face ziuă. Hai, mătură, stropeşte, hai, hai, ce dormi de-a-mpicioarelea? **Mişcă, mişcă!**

O ladă cu trotil

Fragment din romanul „Șoseaua Nordului"

de EUGEN BARBU

Niculescu ajunse în fața portului fluvial și o luă spre dreapta, pe o stradelă îngustă. In dreapta și-n stînga se aflau vechile magazii ale portului, niște clădiri cu cîte două etaje, cu fațadele de cărămidă neagră, spoită de fum și geamuri înalte, sparte, cu ochiuri moarte. Deasupra intrărilor ardeau mici becuri acoperite cu celofan albastru, aruncînd pe pietrele mîncate de vreme o dîră ștearsă, verde, viorie. Se simțea umezeala fluviului și șuieratul apei late, molcome. Nu era încă întuneric și de aceea lumina bolnavă, arzînd încă inutil, părea ciudată. Făcu un larg ocol, înconjurînd o grădină întunecată, plină de frunziș și o apucă pe o stradelă îngustă, ca un jgheab. Sub bolta de cărămidă cu cîteva trepte a unui fost bordel, își aprinse o țigară, acoperindu-i focul mic din vîrf cu palma, lăsînd între picioare geamantanul cazon de lemn, o ladă de soldat în termen, și ascultă. Nu venea nimeni după el. Trecu numai o femeie singură, o femeie înaltă, cu mers amînat, care i se adresă familiar:

— Nu vii?

Niculescu spuse ceva cu nehotărîre și se îndepărtă repede. Ajunse în cinci minute în fața unei curți lungi, cu o poartă prăbușită în față. Intră, rămase dincolo de ea, trăgînd cu urechea, și pe urmă înaintă grăbit prin întuneric. In jur era o grădină foșnitoare, fără relief în lumina tot mai stinsă a începutului de noapte. Drumul cobora. Nu se mai văzură copaci. Niculescu ajunsese într-o curte largă în mijlocul căreia se afla o casă veche și înaltă, cu toate geamurile sparte, arse într-un incendiu de demult. Fața clădirii păstra urme albe de făină (adăpostise cu mulți ani în urmă o moară) și acum nu bătea decît vîntul de noapte printre cercevelele putrezite și scîrțîitoare. Pe lîngă zidul mirosind încă a fum, coborî studentul pe o potecă îngustă, spre plaja fluviului. Tufe de salvie și asfodele printre pietrele măcinate, răceala Dunării, aflată puțin mai jos și în urmă clădirea albă, cu turle, a gării fluviale. Dinspre Galați venea un vapor cu luminile stinse, un vapor al marinei. Se auzi o sirenă șuierînd scurt în semn de salut. De pe treptele de granit cineva ridicase un felinar în fața unui obraz galben și șters. Apa se afla acum la zece metri dedesubt și suprafața ei liniștită sclipea ca o oglindă veche în care muriseră ultimele reflexe de lumină.

Peste fluviul somnoros treceau păsări scoțînd strigăte guturale. Umbra vasului, neagră, fără formă, se văzu tot mai îndepărtat, spintecînd împotrivirea plină de ecouri a apei. Vag, dincolo de malul jos de lut, se ghicea linia nesigură, topită, a munților Măcinului, stranii și îndepărtați, munți ciudați de legendă. Răsărise luna, o frunză verzuie parcă, tremurînd în aerul pur al nopții începute atunci.

Pe plajă, dormeau vechi șlepuri naufragiate, cu nume fermecătoare, părăsite de proprietarii și comandanții lor, devenite acum niște locuințe pe apă pentru bătrînii marinari ieșiți din serviciul activ. Intre scheletele de metal și lemn putrezit se ridicau mari piramide de stuf galben, și în ochiurile rotunde ale vechilor cabine luceau mici lumini palide. Era mai rece. Pe fluviu se tîra un animal ciudat de ceață. Se auzeau vechile lanțuri legate de babale, scîrțîind la presiunea apei, lovind carenele smolite cu un clipocit adormitor. Pe vechile punți, cu șipci căzute, între stîlpi retezați, altădată catarge care înfruntaseră văzduhul, spînzurau de frînghii rufe țepene la bătaia vîntului.

Niculescu urcă treptele de lemn ale unei astfel de locuințe, auzi măcăitul ciudat al unor rațe și bătu într-o ușă joasă, care se deschise scîrțîind. Il întîmpină o femeie înaltă și slabă, cu mari cearcăne violete sub ochi. Studentul dădu bună seara și îl văzu pe omul său, un pescar spătos, cu fața arsă de soare, dormitînd sub un Petromax.

— Bună seara spuse și omul tresări, ridicîndu-se.

— Bună! Il recunoscuse. Avea o gură mare, cărnoasă, cu dinți puternici.

— Ai venit? întrebă și-i făcu semn femeii să iasă afară. Niculescu nu mai așteptă să fie poftit și se așeză pe un scaun grosolan. Pescarul puse o sticlă de secărică pe masă, turnă în două pahare și după ce ciocni îl privi drept în ochi pe student.

— Merge?

— Merge.

— Cînd?

— Curînd.

— Crezi?

— Sigur!

Tăcură o clipă. Afară nu se auzea decît curgerea leneșă a fluviului, parcă sub podelele vechiului șlep.

— Ai? întrebă Niculescu.

— Am. Ai adus adeverința?

— Da. Poftim.

Ii întinse o hîrtie acoperită cu litere de mașină. Celălalt citi fără grabă cu voce tare, ca și cînd ar fi vrut să audă textul și să nu-i scape nimic:

„Se aduce la cunoștință organelor în drept că s-a predat cantitatea de 4 500 kg pește unității noastre în schimbul..."

— E bună, spuse pescarul mulțumit.

— Atunci?

— Iți aduc lada numaidecît. Ai alta în schimb?

— Da.

Omul se ridică și deschise ușa îngustă a unei foste cambuze și scoase de acolo o ladă de campanie foarte asemănătoare celei cu care venise Niculescu.

Se uitară amîndoi înăuntru înainte de a o închide. Intre pereții ei de lemn se aflau niște lungi lumînărele învelite în hîrtie cerată, izolate cu straturi de vată.

— Atenție la zdruncinături! spuse pescarul. I-am pus și dedesubt un pat ca lumea, dar cu lucrurile astea e mai bine să nu te joci...

Niculescu se ridică după ce-și goli paharul aflat pe masă.

— Am plecat, spuse.

— Ai un tren?

— Nu. Voi ieși la șosea. Trebue să găsesc neapărat un autocamion. Mîine de dimineață predau marfa.

— Bine, atunci du-te.

Niculescu ridică lădița și deschise ușa. Se auzi deslușit curgerea apelor leneșe și în ușă văzu umbra femeii care strîngea rufele de pe frînghie. Spuse bună seara și căută să vadă bine plaja albă în lumina lunii. Babalele de fier păreau niște nicovale și studentul ocoli cîteva ancore ruginite, înfundate pe jumătate în nisip. Se împiedică de un cablu și nu se mai întoarse pe unde venise. Ocoli o stivă de butoaie cu smoală și urcă o altă potecă. Portul mirosea a gudron și a pește. Jos scîrțîiau ancorele unei macarale, mai trecură cîteva păsări, negre, nevăzute, și fluviul văzut de departe nu rămăsese decît o panglică de staniol cu luciri moarte.

După o jumătate de ceas, Niculescu se afla dincolo de bariera Brăilei, în marginea șoselei pustii de asfalt care ducea spre București. Era o noapte verde de vară, cu cer adînc și străveziu, cu stele tremurătoare, cu puțin vînt, o noapte luminoasă potrivită pentru dragoste sau pentru un bombardament de precizie. Nu mai avea țigări și înjură cumplit în gînd cînd își aduse aminte de asta. Așteptă un ceas sau două și în cele din urmă văzu în depărtare ochii înguști ai unor faruri de automobil. Pe șosea înainta în viteză un automobil negru, un cărăbuș de metal alunecînd fără zgomot pe bucata lucie de drum neted. Studentul făcu de departe semne deși se îndoia că va fi luat. Ar fi preferat un autocamion gol, dar nu avea ce face. Mașina se opri lîngă el și șoferul îi deschise portiera.

— Bună seara! Se poate?

— Poftim, spuse o voce groasă.

Niculescu salută cu mîna la chipiu și se urcă așezîndu-și lădița cu trotil între picioare. Nu-l privi decît pe șofer, un om scund, cu o șapcă cu cozoroc negru pe ochi, un profil cenușiu, necunoscut. In spate se mai aflau trei persoane care vorbeau cu voce scăzută, dar Niculescu nu întoarse capul nici cînd unul dintre bărbații așezați comod pe pernele moi îl întrebă cu o voce sîsîită, pe nas:

— Incotro, camarade?

— La unitate, răspunse scurt.

— La ce unitate? întrebă și a doua voce.

— Flotila 5 de aviație Craiova.

— Și aici pentru ce ai venit?

— Interese de serviciu...

Se făcu o pauză scurtă și a treia voce, un glas de bărbat obișnuit să vorbească mai mult într-o limbă străină, spuse cîntat:

— A, aviatorii, bravi băieți, bravi, excelenți, dacă toată armata ar fi așa...

— Toată e așa, excelență! spuse convins prima voce. Numai că...

Pe urmă vocile scăzură. Niculescu căută să tragă cu urechea fără să reușească să înțeleagă ceva. Șoferul fluiera încetișor fără să-l privească. Drumul era obositor. I se făcuse somn. Aceeași linie de asfalt, și clătinarea moale a canapelei de sub el, și vocile tot mai stinse din care nu deslușea decît frînturi vagi...

— Ar trebui bombardată Foggia...

— ...Da' de unde. Mai indicat ar fi fost un armistițiu care să ne scutească de astfel de represalii...

— Crezi?

Pe urmă iar hîrîitul monoton al motorului și linia verde a șoselei venind spre geamul bine lustruit.

— Excelență, e adevărat? întreba una din voci.

— Ce să fie adevărat?

— Că se duc tratative secrete la Cairo?

Urmă un șușotit și rîsete.

Studentul ciuli urechile.

După un timp, unul dintre necunoscuți îl bătu pe umăr:

— Fumezi? întrebă.

— Da.

— Poftim o țigară bună, zise altă voce, probabil a excelenței necunoscute.

— Mulțumesc!

Niculescu întoarse capul și luă o țigară lungă și subțire, încercînd să vadă chipurile celor din spatele său. Nu reuși. Iși aprinse chibritul și la flacăra lui văzu obrazul șoferului. Fumă după aceea fericit țigara bună, străină, făcută din tutun englezesc.

Trecu încă un ceas sau mai mult și studentul își dădu seama că se apropiau de București. Iși făcu socoteala unde să le ceară să-l lase în drumul lor. Cei trei necunoscuți din spate vorbeau acum despre femei și Niculescu nu-i mai ascultă. Iși aduse aminte de Mareș, de chipul lui totdeauna preocupat. „La ce dracu' s-o fi gîndind omul ăsta tot timpul?" se întrebă ca să-i mai treacă timpul. Il văzuse cu o săptămînă în urmă cum lucrase la decuplarea aceea cu o stăpînire de sine ce-i plăcuse. Avea îndemînarea unui militar și asta îl făcea puțin invidios, pentru că îi plăcea aventura.

Viteza mașinii crescu. Se vedeau marginile întunecate ale orașului sub bolta verde, inefabilă a nopții. Bucureștiul pîndea încordat sub noapte, fără vreo lumină. Niculescu avea o presimțire și nu voia să se gîndească de loc la ea. Nu-i mai era frică. Frica este un sentiment ciudat cu care te obișnuiești cum te-ai obișnui cu apa. Ea există, trăiește totdeauna în tine, dar nu are nici un gust. Numai cînd ceea ce o naște dispare, numai atunci știi că ți-a fost frică. Urmează după aceea relaxarea, aproape o plăcere, și sentimentul că i-ai supraviețuit. Nu-i plăcea cerul verde și luminos ca un balon străveziu. Asta e o noapte pentru basmele Șeherezadei, nu pentru un oraș care se află sub teroarea bombardamentului. A, aici, în cîmp, era altceva. Dacă ar fi auzit avioanele șoferul s-ar fi putut s-o ia razna, să se adăpostească undeva sub niște copaci tăcuți. Dar abia trecuse miezul nopții și el era sigur că de pe un aeroport plecaseră de acum avioanele care trebuiau să bombardeze orașul. Cei din spatele său rîdeau acum, cam lingușitor la povestirea ministrului. Acesta se lăsa rugat să reia ceea ce spunea. Era vorba despre o actriță de varieteu al cărei nume era cunoscut. Niculescu o văzuse de cîteva ori pe o scenă a unui teatru de revistă, o femeie înaltă și oacheșă despre care se spuneau numai lucruri îngrozitoare. Trecură de o barieră pustie. Mașina se zgudui puțin. Unul dintre cei trei călători necunoscuți se uită afară prin geamul îngust al mașinii.

— Aproape am ajuns...

— Rămîneți în București în noaptea asta? întreba acum cineva.

— Nu, nu cred, răspunse excelența. Depinde de ce mi se comunică. Sînt treburi multe de făcut.

Ceilalți nu mai stăruiră.

— Voi? întrebă cu o urmă de bănuială în glas ministrul necunoscut.

— Ca băieții! răspunse unul cu vocea peltică a unui om de petreceri.

Se zăreau primele curți, pe o parte și pe cealaltă a unui bulevard periferic. O linie de pomi cu frunze lucitoare ascundea fațadele joase ale caselor.

Se auziră deodată sirenele. Țipătul lugubru acoperi noaptea. Șoferul încetini și se întoarse spre cei din spate:

— Ce facem?

Niculescu ar fi vrut să înjure. De ceea se temuse nu scăpase. Măcar să fi ajuns acasă, își spuse. Și acolo exista riscul de a fi lovit, de a fi ucis, dar cel puțin se știa ce se întîmplase cu el, se putea afla că a adus trotilul fără nici o greutate, ceea ce i-ar fi liniștit pe ceilalți.

— Incercăm să ajungem pînă la mine, spuse excelența. Mînă!

Asta îi convenea.

— Unde să te lăsăm, camarade? întrebă o voce din spate.

— Am să vă spun. Dumneavoastră nu țineți seama de mine...

Mașina alerga acum cu peste o sută de kilometri la oră. Străbătură o piață pustie, auzind în spate fluierele unui sergent alarmat. Rar se zărea cîte un trecător care alerga spre un adăpost nevăzut. Excelența locuia undeva pe o stradă din parcul Jianu și șoferul se silea să ajungă într-un punct cît mai apropiat de locul acesta. Asfaltul și acoperișurile de tablă ale caselor luceau în bătaia lunii. Se auziră primele lovituri ale corpului antiaerian, lătratul atît de cunoscut al tunurilor cu repetiție. Șoferul acceleră. Intrară pe un bulevard spațios, cu pomi joși. Deasupra orașului spînzura acum o colivie imensă cu gratii de lumină. O rețea deasă de fascicule luminoase căutau la cîteva mii de metri înălțime siluetele argintii ale bombardierelor. Pămîntul vibră scurt și repetat. Incepuseră să cadă primele bombe. In depărtare se iviră limbile galbene ale unui incendiu. Celor din mașină nu li se făcuse încă frică. Șoferul încetinise și înainta prudent, ținînd foarte aproape de bordura trotuarului. Trecu o motocicletă în goană și după aceea urmă o clipă de tăcere. Cerul era limpede, verde ca apa mării. In încrucișarea a trei sau patru reflectoare, Niculescu văzu prin parbriz o cruciuliță argintie care încerca să scape din această capcană aeriană. Era un bombardier în care se trăgea acum cu furie. Urmă o serie de lovituri repetate, aproape un clănțănit și aparatul luă foc. Arse acolo, în văzduh, explodînd, fără zgomot, apoi nu se mai văzu nimic. Fișiile argintii de lumină căutau iar pe suprafața îndepărtată ca un fund de lac. Tot mai aproape cădeau bombe. Se simțea prin pavaj. Șoferul opri.

— Nu mai merg, spuse cu frică.

— De ce? întrebă cu glas iritat excelența care voia să nu pară înspăimîntată.

— Drumul poate fi stricat și ne răsturnăm chiar dacă nu ne-atinge vreo bombă...

— Și-atunci?

— Dacă vreți coborîți și mergeți într-un adăpost...

Niculescu înțelese că era timpul să plece de unul singur mai departe. In clipa aceea nu se gîndi de loc la geamantanul plin de trotil. Era cuprins numai de febrilitate, de o nerăbdare ciudată. Nu putea să aștepte să fie lovit, să fie aruncat în aer de o zguduitură mai mare. Mergînd pe sub copacii bulevardului nu risca să fie lovit decît de o schije sau de mai multe, dar putea să și scape și să ajungă o clipă mai devreme cu trotilul acasă. Se hotărî într-o secundă și își ridică lădița de la picioare, deschizînd portiera.

— Eu vă mulțumesc, cobor aici, spuse.

— Ți-e frică, camarade? întrebă cineva din spate.

— Nu, dar stau foarte aproape de aici!

Salută cu mîna la tîmplă și porni cu pași mari pe un trotuar spart, în umbra neagră a copacilor. Primul val de avioane trecuse. Urmă iar o liniște care dură cîteva minute numai și deodată tot cerul se lumină ciudat. De sus, foarte de sus, se aruncau parașute de fosfor, niște ciuperci uriașe, verzui, arzînd cu flacără minerală deasupra orașului. Bulevardul se vedea ca ziua. Niculescu își făcu socoteala unde se află. Mai avea o jumătate de oră bună de mers pe jos. Apucă pe o stradă laterală, evitînd linia strălucitoare de asfalt care oferea avioanelor o țintă precisă. Știa că vor bombarda acum, ca de obicei, cu bombe incendiare. Pungile de fosfor continuau să ardă și în curînd pămîntul fu zguduit de explozii. Undeva foarte aproape căzură cîteva schije reci, cu un clinchet metalic.

— Astea-s ale antiaerienei, zise Niculescu, vorbind singur și după aceea auzi un foșnet îndepărtat. Cădeau primele bombe incendiare, mai ușoare, cu o explozie ciudată, restrînsă. Un acoperiș se aprinse în apropiere și focul izbucni dincolo de un gard, sub coroana unui tei care ardea. Studentul începu să fugă. Simțea în mînă geamantanul cu trotil și-i veni să rîdă fără vreun motiv special. Cu puțin noroc, excelența ce-l adusese pînă în București putea să sară cu el cu tot în aer, nu era nevoie decît de un hop mai mare pe șosea...

Focul se întinse. Cădeau alte bombe. Tirul antiaerian era asurzitor. Mirosea a fum și a catran. Un bărbat și o femeie stăteau îmbrățișați strîns sub un copac pe lîngă care trecu. Ii lăsă, deși le-ar fi zis: „Să vă fie de bine"; dar trecu. Alerga inconștient, ascultînd foșnetul bombelor care cădeau una după alta. De fapt nimerise chiar pe o stradă bombardată, dar nu-i mai era frică de loc. Il chinuia numai gîndul că dacă va fi lovit, totul: călătoria asta, așteptarea celorlalți, era o zădărnicie. Ar fi trebuit să se oprească sub un pom și să aștepte, dar ceva îl mînă de-a lungul străzii înguste. Dintr-o curte o voce striga cu disperare:

— Arde! Arde!

Pocneau niște geamuri la căldură mare, pe jos, pe cimentul unei curți îngrijite, dincolo de un gard metalic, cădeau cioburi cu un sunet mărunt de grindină. Era cald, prea cald și prea lumină. Cerul de deasupra rămînea verde, ciupercile de fosfor tot mai erau mistuite de o dogoare galbenverzuie și Niculescu nu înțelegea cum ajunsese în mijlocul acestor case arzînd. Ii veni să înjure și se gîndi o clipă că poate ar fi fost mai bine să fi rămas în mașina ministrului. Ajunse într-o piață, o străbătu sub o ploaie de schije fără să pățească nimic. Totul era prea alb în jur: ziduri și acoperișuri, pietre și asfalt. Un vălmășag ciudat de frunze, de curți arzînd. Trecu o mașină, auzi o voce. Incă alerga. Il durea inima. Atunci își aduse aminte că doctorul îi interzisese oboseli mari și îi veni să rîdă. Dincolo de piață era Grivița lui: un șir de ziduri negre. Se uită în urmă. Strada de-a lungul căreia fugise era în întregime incendiată. Imobilele aveau o cunună arzătoare de flăcări. Merse mai încet, abia atunci simțind din nou greutatea geamantanului în care se afla trotilul. Cîteva din pungile cu fosfor cădeau cu un fîșîit sinistru pe niște case, aprinzîndu-le. Rămase iar fundul acela verzui de lac al cerului și colivia cu gratii de lumină a reflectoarelor care căutau o muscă de aluminiu undeva în cer, un mic aparat de metal, cît o cruciuliță, în care zburau oameni. Pămîntul vibra surd. Pe pietrele lustruite licăreau geamuri albastre, cioburi mici de sticlă: o pardoseală de licurici, de cristale de cuarț. Era liniște. Pe aici căzuse covorul de bombe al morții. In aer stăruia numai puțin miros de moloz răscolit și de frunză sfîrtecată de schije, ceva ce aducea cu mirosul de iod. Ii veni să fluiere și își dădu seama că totul se terminase, că scăpase încă o dată de moarte, că fusese într-o mare primejdie de care abia acum își dădea seama. „Lucru ciudat, am ținut foarte mult să scap, să trăiesc!" Se opri ca în fața unei descoperiri neașteptate.

Zgomotele bombardamentului încetaseră. Se înstăpînise o liniște ciudată, obositoare. In afara foșnetelor incendiilor depărtate nu se mai auzea nimic. Brațele de lumină ale reflectoarelor se stinseră pe rînd. Niculescu grăbi pașii. Ii fu o clipă frică că nu-l va mai găsi pe Mareș, că nu va mai vedea încă de la distanță clădirea înaltă cu fațada mîncată de ploi unde se ascundea mecanicul. Asta era lucrul cel mai ciudat: de abia acum înțelegea de ce oamenii aceștia doi pe care-i cunoștea totuși atît de puțin: Mareș și Dumitrana, aveau în ei o forță de neînțeles. Forța aceasta de neînțeles o aflase acum, alergînd între două rînduri de case incendiate, ducînd în mînă un geamantan în care se afla trotil, ținîndu-și moartea în mînă, pentru că numai o schijă ar fi fost în stare să-l arunce cu toată strada luminată de incendii în aer. Forța descoperită în cele zece sau cinsprezece minute de joc cu propria-i existență era dorința de a trăi, de a ajunge unde trebuia cu geamantanul grosolan de lemn. Ii fusese frică, sigur că-i fusese frică, după cum și acestor oameni le era cu siguranță frică în situații primejdioase, dar ceea ce îi ajuta de cele mai multe ori să nu mai simtă sentimentul înjositor al spaimei era credința profundă în viață, dorința de a supraviețui.

Se auziră iar sirenele, dar Niculescu nu se mai grăbea. Se întorcea parcă de la o plimbare plăcută și nici mirosul de fum, aerul grețos cu gust de cadavru ars nu-l mai supăra. Iși aduse aminte de primul bombardament, de dimineața de aprilie cînd mecanicul aproape că nu-l bătuse ca să intre în adăpost, cînd el se încăpățînase să stea în casă pentru ca să înfrunte amîndoi primejdia neașteptată. Ce solidaritate stupidă, gîndi. Nu pentru moarte sînt făcuți comuniștii. Și Mareș și Dumitrana aveau o conștiință a supraviețuirii pe care el nu o avusese pînă atunci. Era de înțeles cum se scapă totuși de sub gloanțele unui ploton de execuție chiar cînd nu sînt prea multe posibilități. Cel mai îngrozitor lucru într-o agonie, într-o primejdie, era resemnarea, împăcarea cu ideea fatalității sfîrșitului. Nu folosea nimănui, ca atunci, la 4 aprilie să fi murit doi în loc de unul. Asta era simplu, ciudat de simplu. Nu teamă, nu milă, nu camaraderie. Nu, conștiința că este nevoie de cineva dacă altcineva moare. Nu înduioșare stupidă, nici prudența dezgustătoare a lașilor. Numai judecata rece în fața morții, calcularea minuțioasă, cu stăpînire de sine a posibilităților. Era convins că Mareș și Dumitrana se iubeau mai mult decît se iubesc doi bărbați legați de o cauză și o primejdie comună, dar niciodată nu și-o arătaseră. Poate descoperise esența eroismului: să fii slab, dar s-o știi, să-ți domini frica și slăbiciunea tocmai din convingerea că nu te lupți ca să mori ci ca să trăiești și să învingi. Ideea de jertfă irațională era străină partidului și el crezuse pînă atunci că ar fi ajuns numai atît: să fie gata să se lupte și să moară pentru triumful comunismului, cînd în realitate trebuia să trăiască pentru comunism. La dracu, și asta nu ți-o spune nimeni, trebue să-ți baţi capul pentru ca să pricepi! Poftim! Trebuise să meargă pînă la Brăila, să se comporte ca un școlar și să ajungă aici, sub bombardament, pentru ca să-și dea seama că nu înțelesese nimic pînă atunci din măreția și echilibrul acestor oameni simpli, niște luptători adevărați pentru care faptele cele mai de neînchipuit erau rațiunea lor de a fi. Prostii! Se certă. Mareș ar trebui acum să doarmă și să rîdă de el dacă i-ar spune ce-a gîndit.

Ajunsese. Strada era pustie și liniștită. Urcă treptele cîte trei și-l găsi pe mecanic lîngă fereastră, îmbrăcat, privind incendiile îndepărtate.

— Ai venit? îl întrebă fără vreo urmă de emoție în glas.

— După cum vezi, încercă celălalt să glumească fără să reușească.

— Unde te-a prins bombardamentul?

— In oraș, foarte aproape.

— Să-ți fac un ceai, ești obosit...

— Nu.

Lăsă geamantanul pe podele și se apropie tăcut de mecanic, îmbrățișîndu-l mut. Cînd ridică ochii, se scuză cu stîngăcie:

— Să nu mă crezi un prost. Am început să țin la dumneata. Am stat foarte mult împreună și asta, oricum...

Mareș îl privea nedumerit. Niculescu împinse geamantanul sub pat cu grijă și după ce se scutură pe mîini, spuse cu glasul lui obișnuit:

— Ei, acum gata. Clipa înduioșărilor a trecut. Era s-o pățesc. Am trecut, cum s-ar zice, printr-o țesătură de bombe. Ți-era mai mare dragul. Incendiarele foșnesc ca viermii de mătase. Să-ți spun drept, sînt mai antipatice decît cele obișnuite. Și știi de ce? O bombă obișnuită are în ea ceva bărbătesc. Face *buum!* Explodează, țipă, urlă, îți dă avertisment — domnule, păzește-te! Pe cînd javrele astea, cățelele astea de bombe incendiare nici măcar nu fac explozie. Se desfac ca niște coji de nuc și asta-i tot... După aia trebuie să vină pompierii...

Se opri și zise iar cu un glas măret:

— Mi-ai promis un ceai, fă-mi-l. Dar unul mai tare, se aude?

Mecanicul rîse și începu să cotrobăie în rafturile atît de cunoscute acum.

— Cu zahăr mult, conașule sau mai amărui?

— Cum vrei...

Studentul căzu pe pat. Era galben, ostenit, inima îi bătea mai tare decît ar fi trebuit. Simțea și o ușoară amețeală. Era ciudat că celălalt nu-l întreba nimic, nu era curios să știe unde fusese și ce făcuse. Tăcu și el, abia stăpînindu-și ciuda. I-ar fi plăcut să vorbească, să-i spună pe ocolite lui Mareș ce făcuse, deși Dumitrana i-o interzisese, dar mecanicul nu se sinchisea de nimic. Sta aplecat peste cele două discuri de alamă ale primusului și meșterea nu știu ce.

— Nu vrea? întrebă Niculescu numai ca să întrețină convorbirea pe care ar fi dorit-o altfel.

— Nu știu ce are.

In sfîrșit, primusul se însufleți și începu să cînte. Mareș aduse și punga de zahăr, se uită la celălalt vrînd să-l întrebe cît să-i pună, dar studentul adormise îmbrăcat. Dădu din umeri, stinse flacăra albăstruie, luă o carte și se apucă să citească. Peste patru sau cinci ceasuri, cînd afară începuse o zi înăbușitoare de vară, albă, cu soare mult, Niculescu se trezi buimac și dîndu-și seama că adormise, tresări și-i spuse lui Mareș cu o ușoară rușine abia ascunsă în glas:

— Am sforăit?

— Nu prea.

— Cît e ceasul?

Mecanicul privi pendula ascunsă de cărți.

— Devreme. Mai dormi dacă vrei. Oi fi obosit.

— Dar dumneata de ce nu dormi?

— Nu mi-e somn. Am citit pînă acum.

Mareș știa că studentul abia aștepta să fie întrebat ce-a făcut, dar nu mai scoase nici un cuvînt. Celălalt își căută pachetul de țigări și aprinse un chibrit începînd să fumeze.

— Ar trebui să dau de Dumitrana, spuse Niculescu cu importanță.

— De ce?

— Venind încoace am aflat un lucru foarte prețios...

Mareș tăcu și după aceea întrebă serios:

— E chiar atît de important?

— Cred că da. Am călătorit cu o excelență...

— Ce fel de excelență?

— Dracu' știe ce fel de excelență. N-am putut să-l văd prea bine. Era unul cam de patruzeci de ani, cam rîrîit...

— Și?

— Vorbea despre niște tratative secrete duse de guvern la Cairo.

Mecanicul stinse becul și se ridică de la masă, ridicînd perdeaua neagră de camuflaj. Lumina zilei de vară pătrunse în odaie cu violență. Niculescu își frecă ochii cu degetele strînse cum fac copiii dimineața.

— Ești sigur că n-ai visat?

— Ei, asta-i bună!

— Nu cumva aerul războinic cu care te-ai întors te-a făcut să auzi anapoda...

— Nici vorbă. Se discuta despre un armistițiu...

Mareș se opri lîngă fereastra deschisă. Peste oraș se lăsase o dimineață albastră, înăbușitoare. Mirosea a incendiu, a cadavru și a moloz.

—Trebuie să-l căutăm atunci.

— Vine cineva la unsprezece aici. Mi se pare că Ion. Trebue să ia geamantanul ăsta.

— Atunci o să-i spunem el...

— Cred că e lucrul cel mai nimerit pe care-l avem de făcut.

Tăcură cîtva timp. Niculescu se scutură puțin ca și cum ar fi vrut să-și alunge lenea. Se ridică în picioare și se apropie de Mareș.

— Ce se vede în oraș?

Privi afară. Deasupra caselor se ridicau șuvițele cenușii de fum, urmele focului din noaptea care trecuse.

— Cînd crezi că se va isprăvi? întrebă studentul.

— Nu mai e mult. Știi foarte bine.

— Simt că putrezesc.

— Nu-i adevărat. Astea-s vorbe de om tînăr, lăudăros și grăbit pe deasupra.

— Iți plac incendiile? Iți place mirosul de cadavru, putoarea asta dulce.

— Cum or să-mi placă?

— Atunci?

— Atunci aș putea să mai dormi. Ești obosit și nițel înfumurat că ai reușit să aduci puțin trotil în odaia noastră...

— Știai?

— Imi închipui.

Studentul se depărtă puțin și-l zise celuilalt direct, pe nume, cum nu o făcuse niciodată:

— Mareș, ești mai bătrîn ca mine. Totdeauna m-am întrebat de ce dracu' dumneata și cu Dumitrana sînteți făcuți parcă altfel decît mine. Ei bine, az-noapte, între două bombe care cădeau, am aflat...

— Nu mai spune! glumi mecanicul cu un surîs de neîncredere pe buze.

— Poți să-ți bați joc de mine, dar e adevărul adevărat. Excelența...

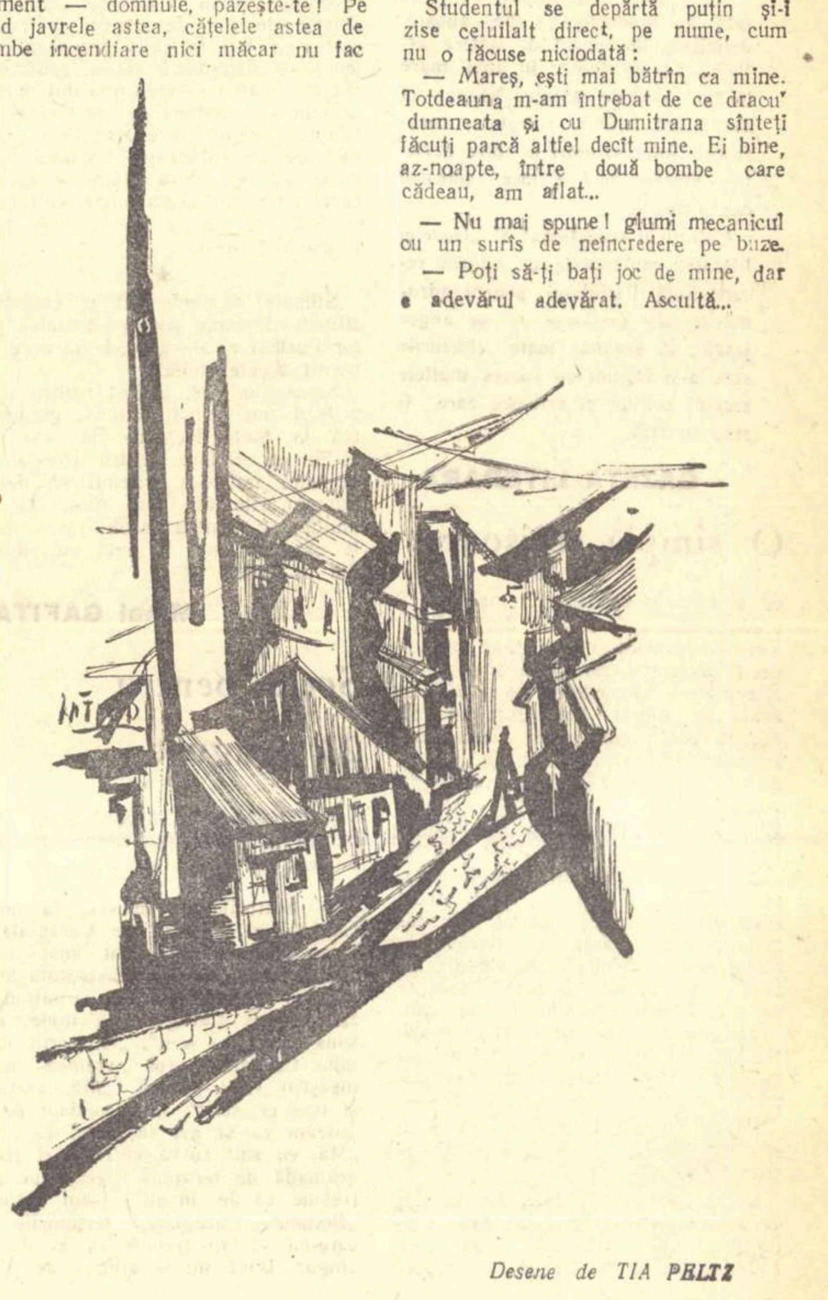

Desene de TIA PELTZ

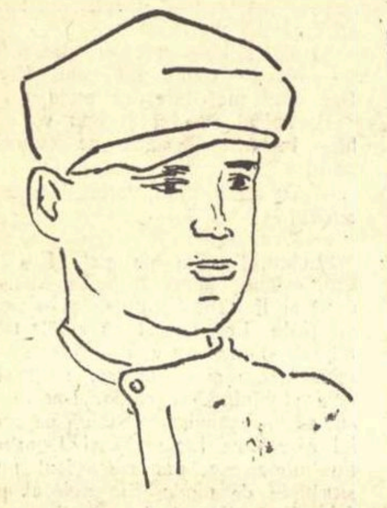

N. CRIȘAN „Portret de colectivist"

Salut ziarului „Neuer Weg"

S-au împlinit zece ani de la apariția ziarului în limba germană „Neuer Weg", organ al sfaturilor populare din Republica Populară Romînă.

In primul său deceniu de activitate, „Neuer Weg" a dobîndit importante realizări pe tărîmul popularizării luptei întregului nostru popor, sub conducerea Partidului Muncitoresc Romîn, pentru construirea socialismului, pentru strîngerea legăturilor de prietenie dintre poporul romîn și naționalitățile conlocuitoare. Ziarul a acordat o amploare deosebită, în paginile sale, reflectării succeselor obținute în industrializarea țării și în transformarea socialistă a agriculturii, precum și pe tărîmul creșterii necontenite a nivelului material și cultural al întregului popor muncitor.

Prin întreaga activitate din acești zece ani de la apariția sa „Neuer Weg" a adus o contribuție importantă la educarea cititorilor săi în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului, la mobilizarea maselor de oameni ai muncii de naționalitate germană pentru realizarea măreței opere a construcției socialiste.

La capătul primului deceniu de activitate, colectivul redacțional al „Gazetei literare" transmite un fierbinte salut tovărășesc și urează redacției ziarului „Neuer Weg" noi succese, pe drumul reflectării eforturilor unite în lupta pentru socialism, ale populației de naționalitate germană, în cadrul uriașului avînt creator, pașnic, al oamenilor muncii din Republica Populară Romînă.

G. L.

SCRIITORI LA SATE

Interviu spontan cu cîțiva cititori țărani

In sala bibliotecii din Sărulești. Stau de vorbă cu bibliotecara. Are 3000 de volume în bibliotecă și circa două sute de fișe de cititori (scăzînd pe membrii corpului didactic și pe funcționari). Fac un calcul aproximativ — la circa 480 de familii de țărani, două sute de cititori permanenți. O întreb: „E puțin, e mult?" Răspunde: „Cred că e puțin. Colegi de-ai mei din alte comune au, proporțional, mult mai mulți cititori". Pentru a spori numărul cititorilor, după-amiaza duce ea însăși cărți acasă la cetățeni. Din zece cetățeni vizitați de ea, cinci aduc ei cărțile înapoi, cerînd altele. „E deci o metodă bună?" întreb. „Da, nu e rea. Dar sînt metode și mai bune. Serile de citit. Cu două seri de basm, organizate la școală, am izbutit să atragem pe aproape toți elevii școlii. Cam 60% dintre ei au fișe la bibliotecă și citesc regulat".

Are și necazuri. Biblioteca n-a fost destul de rațional alcătuită și completată. Din unele cărți, firește, bune și folositoare sînt cîte 6—8 exemplare sau chiar 11 exemplare, iar din altele, foarte necesare, abia cîte un exemplar. Satul se află în plină acțiune pentru colectivizare (sînt vreo opt întovărășiri în prezent) dar din „Pămînt desțelenit" abia a izbutit s-aducă de vreo două zile un singur exemplar. De asemenea din „Temelia" de Eusebiu Camilar și „Desfășurarea" de Marin Preda, n-are decît cîte un exemplar. Și sînt cărți foarte căutate. Lipsesc cărțile pentru tineret. (Ion Creangă, un singur volum de „Opere alese", Jules Verne o singură carte. Nimic din sectorul literaturii științifico-fantastice sovietice). Iar tineretul cere cărți.

Cercetez cîteva fișe. Sînt impresionat. Dumitru Chirițescu (15 ani) a citit în ianuarie șapte cărți, Ion Alexandru (51 de ani) a citit în aceeași lună nouă cărți. Proză romînească și sovietică. Mändica Moroianu (47 de ani) a citit patru cărți în ianuarie: volumele I și II din „Opere" de Sadoveanu, volumul de „Opere" de Creangă, „Morometii" de Marin Preda.

In vremea aceasta intră în sala bibliotecii un om scund, corpolent, blond la păr și închis la față. E Mihai Ovidiu, fierar, are 32 ani. E un cititor asiduu. Pe fișa lui din ianuarie: Slavici, Rebreanu, Arghezi. Il întreb ce-i place mai mult să citească. „Povestiri, îmi răspunde, cu întîmplări și oameni. Dar citesc și poezii. Imi plac. Am citit Eminescu și Coșbuc. Mi-au plăcut. Și Arghezi mi-a plăcut".

In proză i-a plăcut mult Slavici, mai ales „Moara cu noroc". I-a plăcut „Desfășurarea"... „fiindcă-s oameni ca pe la noi. Așa e cum zice el acolo". I-a plăcut și Sadoveanu: „Povestește frumos, tovarășe. Parcă vezi cu ochii ce zice acolo"!

Ii pun o întrebare care-l face să rîdă: de ce citește?

„Glumești?" — zice. „Nu glumesc". Rămîne o clipă îngîndurat. Incearcă să explice. „Vezi dumneata, eu n-am decît două clase. Părinții mi-au murit de mic și-am fost adoptat. N-am avut timp să învăț școală. M-am trezit om în toată firea, cam neștiutor de lume și de oameni. Citești cărți, mai afli una și alta. E tot un fel de școală. Te descurci mai bine printre oameni. Asta e. Ce să mai zic. Iți deschide ochii".

E un argument simplu, dar foarte puternic în favoarea tezei: arta mijloc de cunoaștere. E un țăran, de fapt, Mihai Ovidiu, căci pe lîngă fierărie mai „face și agricultură" — cum zice el; pentru el literatura a devenit necesitate în acest sens al completării cunoștințelor sale despre lume și oameni. Abia în al doilea rînd e și desfătare: „Cînd îmi place tare ceva, îi citesc și nevesti-mi, să se bucure și ea".

Cunosc în aceeași zi pe Dianu N. Ion. Un țăran de 36 de ani, mai mult scund, încă subțirel, dar destul de bine legat. A citit în ianuarie patru cărți de literatură iar în decembrie a studiat vreo 30 de broșuri agrozootehnice. I-a plăcut Jules Verne, i-a plăcut cartea lui Zapotocky „Anul furtunos 1905".

„Afli multe lucruri folositoare din cărți" îmi spune el, grav. „Uite, cînd îmi pun eu în cap să fac ceva, să zicem să pun niște pomi. Caut în cărți. Nu m-am păcălit niciodată".

Il întreb despre beletristică.

„E altceva, — zice el, la fel de grav. Acolo e despre oameni. Purtările lor. Vorbele lor. Și cum gîndesc. Ce mai? E altceva. E analiză".

Mă fac a nu pricepe această remarcă din urmă. (Nici nu pricep de fapt la ce se referă și sînt foarte curios).

Imi explică:

„Dumneata trebuie să știi, că doar ești mai umblat. Cînd te aduni cu unul, cu altul, trebuie să știi cu cine ai de-a face. Trăiești cu ei în sat, muncești în tovărășie (întovărășire adică) dar tot nu știi tot ce-i în capul lui. Citești povestiri frumoase și-acolo iți spune cum e cu oamenii. Devine că știi ce întrebări le pui la ședință și ei trebuie să spună adevărul, că altfel se încurcă".

Incep să rîd. Intreb:

„Aveți cazuri d-astea la întovărășire?"

„Păi mai avem și de-astea. Dar eu iți spusei așa, de exemplu". Revine deci argumentul în favoarea tezei: arta mijloc de cunoaștere și altul pentru teza utilității artei. Literatura nu poate fi joc gratuit. Ea servește o cauză. Altfel n-are sens. Un țăran obișnuit are cîteva clase primare, vara întreagă trudește pe pămîntul său din întovărășire, iarna citește pe nerăsuflate cărți de literatură și de popularizare a științei agricole și judecă sănătos și profund asupra rostului cărții tipărite. Nu-i nici o surpriză, căci nu-i o excepție. Răspîndirea culturii în mase nu înseamnă de loc degradare a noțiunii și nici a conținutului ei, ci dimpotrivă, ridicarea masei la nivelul culturii. Descopăr lucruri ce sînt cît se poate de firești în dezvoltarea noastră socialistă, dar le notez cu satisfacție în carnetul meu de note — și aceste mici însemnări îmi demonstrează că în ce privește investigația realității, nu poate fi vorba de concluzii stabilite odată pentru totdeauna, fiindcă lucrurile se dezvoltă fără încetare. Singura permanență e numai sensul acestei dezvoltări, luat însă în esența lui, pentru că manifestările lui concrete sînt mereu noi. Și trebuie mereu să faci cunoștință cu ele.

Convorbirea cu acești doi cititori mi-a dat ideea acestui interviu. Am căutat de aceea pe Ion Alexandra, cea mai bună cititoare, dar n-am aflat-o acasă. E în comitetul de femei și are mult de lucru iarna. Mai are însă timp și să citească și are 51 de ani și o gospodărie de condus.

O găsesc în schimb pe Mändica Moroianu care, la 47 de ani, are patru cărți citite în ianuarie. Citește mult, fiindcă: „Sînt singură. Viața-i mai bogată cînd citești. Cititul face mult bine. Afli din trecut, cum au trăit oamenii. Afli cum trăiesc astăzi și vezi dacă-s drepte (adică scriitorul — și mă gîndesc: atenție scriitori, cititorul vă verifică la fiecare pagină și vai dacă l-ați mințit). Mi-a plăcut foarte mult cea cu partizanii. Metelița (din „Infrîngere" de Fadeev) e un om foarte bun. Și din trecutul partidului am citit. Am înțeles de-aici că politica partidului nu-i numai de azi așa. Vezi că totdeauna a luptat pentru nevoiași, pentru drepturile lor".

Iar la sfîrșit, cînd ne-am despărțit, văzîndu-mă că notez în carnet, zice:

„Scrie acolo să mai facă și altele mai frumoase, să vină la noi, că mie îmi place".

Mi se pare acesta un argument cît se poate de puternic, pentru ca scriitorii să scrie despre actualitate și cît mai mult despre actualitate.

Remus LUCA

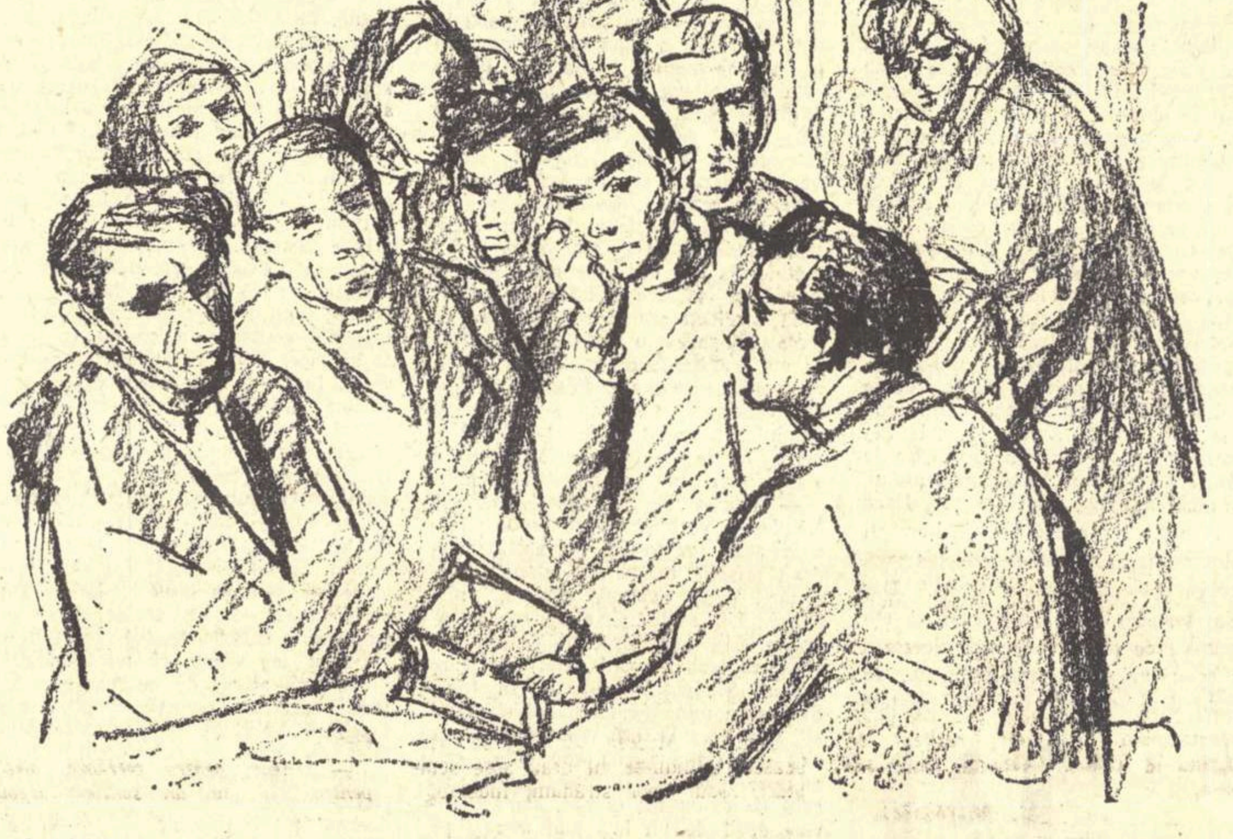

I. COSMA

„Cerc de citit la țară"

Țara mea

De veghe măreției tale —
uit munții mei rîvniți, de somn!

. . . .

...Și mă hurduc în harabale,
pre unde Ștefan fost-a domn.
...Și îngenunchi unde țărîna
e osul Horiei — căznit.
...Și lacrimi sorb — sorb din fîntîna
în care-i Tudor prăvălit.

...Doftanele îngrozitoare
— ieri —
sumbre se-nălțau la cer,
cum răcnetul se-nfige-n soare,
ca un jungher...

Ca un jungher!

...Le-am fărîmat — cum grîu-n piuă —
și toată bezna din trecut!

...Azi sînt la Hunedoara faur
și munți de flăcări am supus,
să-ți torn un viitor de aur —
o, țara mea,
cum alte nu-s!

Cezar DRAGOI

Printre colectiviști

I

Acești țărani pe vremuri au căutat comori...
Urmau în noapte pașii un vis sau o părere,
Zăpada ostenită le azvîrlea în zori
Fulgi grei de sărăcie și durere.

Comoara neaflată zvîcnea în țipăt dens
Cu fîlfîiri în suflet, uimite ca lăstunii.
Peste cenușa minții se aprindea imens
Obrazul supt și scofîlcit al lunii.

Azi văd cum crește veacul din brațul lor și cum,
Sub mustul însoritelor omături,
Comori neprețuite se limpezesc acum,
Iradiind din munca lor alături.

In preajmă-le prin pîcla văzduhului de seară
Mă simt mai luminos și mai sonor.
Cu-nvăpăieri de aur fierbinți mă împresoară
Lumina încolțind în palma lor.

II

Vedeam, vorbind cu omul cărunt din fața mea,
In ale minții sale lăuntrice odăi;
Cuvintele pe care, adînc și le rostea
Creșteau în frămîntarea văzduhului văpăi:

„La noi în fiecare se zbate o comoară
Și fagurii nădejdii se rotunjesc mai plini,
Partidul călăuză de foc și stea polară
In inimile noastre împlîntă rădăcini".

Porți netede și limpezi spre viitor vedea
In clătinarea albă, de iarnă a grădinii,
Ca o făclie-naltă făptura lui ardea
Rostindu-și sufletul luminii.

Cezar BALTAG

CONTINUARI

Către cititori

mitate ideologică și spirit combativ. Poeziile și proza literară publicate nu s-au ridicat uneori la înaltul nivel artistic și ideologic către care trebuie să tindem. Am rămas încă mult datori cititorilor, care așteaptă cu încredere glasul scriitorilor și judecă cu exigență operele lor.

Acum, cînd împlinim cinci ani de activitate, este un prilej nimerit pentru a reînnoi făgăduiala făcută încă din primul număr al „Gazetei literare", făgăduiala pe care nu am îndeplinit-o decît în parte.

Ne angajăm să militām cu mai multă fermitate pentru promovarea literaturii noi, actuale, inspirată din succesele construcției socialiste, pătrunsă de spirit de partid. Ne angajăm să apărăm principiile realismului socialist și să combatem fără cruțare manifestările ideologiei burgheze, teoriile dușmănoase revizioniste.

Ne angajăm să sporim exigența față de producțiile slabe, anoste, deficitare din punct de vedere artistic, să încurajăm în mai mare măsură tinerele talente. Năzuim să dezvoltăm relațiile colegiale, tovărășești între scriitori și între revistele literare, fără a face concesii neprincipiale.

Colectivul redacțional al „Gazetei literare" mulțumește cu adîncă recunoștință Partidului pentru îndrumările sale prețioase și se angajează să depună toate eforturile spre a-și împlini cu succes înaltele sarcini politice și artistice care îi stau în față.

GAZETA LITERARA

O simplă scrisoare

că sînt unele popoare cu mai multă predispoziție spre lectură decît altele. Vezi că romînii ar fi mai cititori decît americanii, care-or fi amatori de alte plăceri. Se poate să fie și aici un dram de adevăr. Dar „romînul era născut poet", cum zicea Alecsandri, și acum 15, și acum 30 de ani, și acum o sută de ani, și un volum de versuri se tipărea atunci tot în cîteva sute de exemplare, dacă se tipărea. Inseamnă că, așa poet cum era el născut, a trebuit să se întîmple ceva, pentru ca să devină și cititor. Acest ceva este orînduirea noastră. Nu rămîne nici o îndoială că tirajele de multe mii la volumele de versuri, de zeci de mii la cele de proză, de sute de mii la clasicii romîni și universali, tiraje care „se duc" în scurt — acestea sînt datorite în primul rînd uriașei mișcări a masei, determinată de orînduirea noastră, către carte.

Poate nu știi, cititorule, că s-au epuizat într-o lună de zile cărți de critică literară.

Vor spune unii: firește, dar în țări ca acelea pomenite mai sus apar proporțional mai multe cărți și de aceea e de înțeles ca tirajele să fie proporțional mai mici. — Exact: apar proporțional, mai multe cărți, dar țările respective au tot proporțional, de zece ori mai mulți locuitori decît țara noastră, sau numai de cinci ori mai mulți. Proporționalitatea trebuie judecată din foarte multe laturi.

S-ar putea de asemenea spune că poate și conținutul cărții e una din cauzele deosebirii de putere a pătrunderii către cititor. Neîndoios — ba chiar în primul rînd e așa. Și cui, dacă nu tot orînduirii noastre, i se datorește nivelul sporit al conținutului cărții? Insă, pe de altă parte, volumele clasicilor au rămas neschimbate astăzi, ca și acum 15 și 20 și 50 de ani. Ce s-a întîmplat de au sporit de zeci de ori și tirajele clasicilor?

Negreșit, există și un proces firesc de creștere a numărului de cititori, pe măsura trecerii timpului. Dar de ce în alte țări numărul de cititori scade, cu trecerea timpului, iar la noi crește, odată cu creșterea numărului de cărți?

Vreau să spun că toată această revoluție, toată ridicarea miilor și sutelor de mii de cititori noi către carte, cu toți factorii care-o influențează, o determină și în general o fac să crească — este una din operele orînduirii noastre, ale drumului înțelept și sigur către socialism, drum pe care ne călăuzește Partidul. Cine poate să uite oare celebrele cuvinte care spun că, acolo unde cultura e însușită de masele de milioane, acolo începe socialismul!

★

Stimate domnule editor canadian, stimate domnule poet și domnule pictor ilustrator al cărții de la care am pornit aceste rînduri.

Scrisoarea dvs. a fost pentru mine prilejul unei emoții adînci, gîndindu-mă la toate lucrurile de mai sus. Și-mi cer iertare pentru constatările pe care mi le-a prilejuit ea despre împrejurările din țara dvs., dar vă mulțumesc pentru posibilitatea de a le compara încă o dată cu situația din țara mea.

Mihai GAFIȚA

Scriu pentru 23 August

— Nu doriți să folosiți acest prilej pentru a transmite tinerei generații de scriitori cîteva sfaturi utile?

— Sfaturile nu folosesc la nimic. Cînd l-am cunoscut pe Caragiale aveam vreo 16 ani. Am mai notat cîndva ceva despre neașteptata întîlnire cu el. Imi amintesc că uitîndu-se cam chiorîș Caragiale la mine, mi-a spus: „Mă, tu scrii". „Nu scriu, domnule Caragiale" (pe vremea aceea maeștrii erau puțini). „Mă, arată-mi și mie ce scrii". Mă lepădam pe cît puteam ca și azi să afirm că scriu. „Mă, eu sînt curvă bătrînă, și știu o grămadă de tertipuri literare pe care trebuie să le înveți". I-am răspuns: „Domnule Caragiale, tertipurile de care-mi vorbiți trebuie să le aflu eu singur. Dacă nu le aflu, e de prisos orice povață". Autorul „Scrisorii pierdute" a căzut de acord cu noul ucenic, „Mă, la urma urmei, tu ai dreptate".

Preocuparea de totdeauna mi-a fost să mă fabric singur. Totuși, fără să vreau să mă exemplific, le-aș aminti tinerilor scriitori că prima carte de poezie am scos-o la 47 de ani. Fără voia lui, scriitorul vine pe lume cu un contract semnat cu eternitatea. Nu rezultă de aci că trebuie să simțim în carnea noastră că ne cresc oase de statuie. Face fiecare cît și ce poate. Insă tendința și preocuparea constantă a scriitorului trebuie să fie superlativul, nu odioasa facilitate.

— Știm că v-ați ocupat adesea de persoana cititorului, căreia i-ați acordat o deosebită considerație. Nu ne îndoim că și de astă dată vreți să-i transmiteți cîteva rînduri.

— Sînt impresionat să văd azi în tren și tramvai oameni citind, ceea ce nu se întîmpla odinioară. Imi place să văd că și la noi omul de rînd are problema lui și, peste contingențele animalice, o preocupare majoră. Lucrul a devenit posibil prin răspîndirea largă a învățăturii de carte, prin înmulțirea cărților tipărite. In casa cu cărți e totdeauna mai multă voie bună, mai multă conștiință și un avînt permanent de înălțare cît mai sus. Mi-aduc aminte că odată, de mult, cînd semnam niște cărți la o editură din București, s-a așezat în fața mea un om de vreo 40 de ani, foarte informat în literatură. L-am întrebat, ca să știu ce să-i scriu potrivit pe carte, ce profesie are. L-aș fi crezut profesor de universitate. El și-a scos mănușile negre ca să-mi arate adevărata lui meserie și mi-a spus cu un surîs: sînt lăcătuș. Astăzi toți lăcătușii citesc, au o părere literară și sînt flămînzi să afle și să știe cît mai mult.

Le doresc cititorilor acestora să nu obosească niciodată și să-și ducă lecturile cu creionul în mînă, ca să învețe puterea expresiei și să poată înțelege mai bine tot ce se întîmplă și se va întîmpla. Poate că și ei, la rîndul lor, vor ajunge scriitori, nici nu mă îndoiesc. In masa cititorilor, chiar și a celor deocamdată mai puțin pregătiți, se ascund autentice valori de creație încă neexprimate.

REPORTER

Gala Galaction la 80 de ani

Aveam nevoie de o recomandare: către Rebreanu, dacă nu mă-nșel. Mi-a scris-o, apoi m-a îmbrățișat. Venisem obosit și plin de griji. Imbrățișarea lui Gala Galaction m-a liniștit ca prin farmec. Farmec? Da, farmec, căci Gala Galaction a fost, toată viața, un fermecător, un mare vrăjitor. Un paradox, care mi se pare a fi noblețea celor mai rare făpturi omenești; noblețea martirilor și a eroilor i-a fost ax și element director: să te zbuciumi, să renunți la tot ceea ce ar fi putut să înfrumusețeze propria-ți viață, pentru a aduce fericirea și împăcarea celorlalți.

De fiecare dată, de-a lungul acestor trei decenii, fruntea atinsă de părintescul sărut dat de Gala Galaction, și-a recăpătat măcar pentru cîteva clipe, seninătatea.

A fost acuzat de comunism. Nu era comunist. Dar a fost și este, unul dintre cele mai pure, cele mai înaripate spirite progresiste. A salutat din prima clipă Marea Revoluție din Octombrie și pe cei care, sub steagurile ei, mergeau cîntînd „Internaționala", să învingă sau să moară

★

Prezent, în decembrie 1907, la o masă de revedere a absolvenților promoției 1897 a liceului Sf. Sava, Gala Galaction reflectează: „Colegii mei păreau fericiți — și poate că aveau și de ce... Cîțiva erau medici, unul (Duca) deputat, cîțiva ingineri, cîțiva funcționari cu ceafă mare... Eu eram — și data aceasta — cel mai înapoiat dintre toți, biet subșef de birou, în atenanțele unui minister.

Mai era și depărtarea mea sufletească, de toți acești foști colegi, pricină de subțire întristare. Toți au izbutit în viață, toți și-au tăiat cîte o parte grasă, toți au frumoase haine negre și rufărie fără vină... Dar toți sînt fiii veacului!... Nici un idealist, nici un poet, nici un înfrigurat de idei covîrșitoare vremii, printre acești dragi colegi de acum 10 ani!..."

„Visătorul suflet", întîmpinat de viață și întîmpinînd-o, a trebuit să se oțelească.

„Eram căsătorit, aveam doi copii, eram subșef de birou la minister. Cu alte cuvinte, împrejurările și climatul sufletesc din „O stea prin fereastra lui Manolaș"... „Am cunoscut, în viața mea, ceasuri amare; am dus în spinare dușmănia neîmpăcată a unor oameni puternici și trufași..."

Doborîrea acelor oameni puternici și trufași în țara noastră a fost salutată de Gala Galaction, din prima clipă. Eliberarea omului de rînd din sclavia-i de veacuri a dat energii noi visătorului și frămîntatului suflet.

Cine va scrie poemul miraculoaselor cizme de șapte poștii, pe care ilustrul scriitor le-a purtat de la un capăt la altul al țării, celebrînd izbînda milioanelor de umili?

Il văd, după Eliberare, înalt, conferențiind, în atîtea săli, despre triumful sufletelor visătoare. Il văd, într-o zi de octombrie a anului de foamete 1946, de-abia înapoiat de la Cluj unde pusese bazele unei filiale a „Asociației romîno-maghiare".

Il văd conducîndu-ne, împreună cu neuitatul Gaal Gabor, la șezătorile de înfrățire romîno-maghiare de la Cluj și Tg. Mureș pe noi, cei „tineri", veșnic uimiți de nesecata-i vigoare (iți aduci aminte Méliusz Joszef? Iți aduci aminte Cicerone Theodorescu?)

Cîți ani au trecut de atunci? 13... 14... 15..

Și iată, marele, bunul Gala Galaction împlinește 80 de ani...

Vor scrie criticii monografiile cuvenite strălucitei opere de prozator a lui Gala Galaction.

Dar, în fața inimii sale de înalt poet, inima sa care, decenii de-a rîndul, s-a mistuit în propriile-i văpăi pentru a încălzi mîinile și obrajii înfriguraților — cuvîntul se caută pe el însuși, ca înainte cu 30 de ani, și nu se găsește.

Fruntea doar se apleacă pentru sărutul părintesc, cu recunoștință și cu venerație.

Eugen JEBELEANU

O gazetă acum 130 de ani

In convingerile iluministe, împărtășite cu fervoarea proprie temperamentului său, rezidă și meritele și limitele acțiunii lui. Profesorul de la Sf. Sava își părăsise catedra, unde cîțiva ani de-a rîndul propusese cu entuziasm și o sete enciclopedică de a epuiza domeniile cunoașterii, tot felul de discipline, de la Matematicile elementare pînă la Gramatică și Filozofie, în intenția de a-și alcătui din gazeta ce o dase la lumină, o altă catedră, cu o rază de acțiune încă mai cuprinzătoare, fiindcă se adresa neamului întreg. Eliade vedea neajunsurile grele ale societății contemporane, dar se înșela asupra cauzelor adînci ce le pricinuiseră și socotea în mod greșit că ele se pot remedia prin culturalizare și filantropie. In sensul acesta, „Curierul" era în mîinile lui un instrument de luminare, o tribună de izgonire a prejudecăților și împrăștiere a cunoștințelor moderne despre lume, de dezrădăcinare a relelor moravuri și elogiere a tuturor facerilor de bine săvîrșite de cei înstăriți în folosul obștei.

Că Eliade n-a fost un exponent al țărănimii iobăgite, a cărei exasperare izbucnise în răscoala lui Tudor Vladimirescu de la 1821 și mocnea acum așteptînd prilejul să se aprindă cu o furie sporită, o dovedește întreaga ținută a gazetei sale. Desigur că ascuțirea luptei de clasă în primele decenii ale secolului, și cu deosebire în cel de-al treilea și al patrulea deceniu, a exercitat asupra lui o influență netăgăduită. Dar el nu numai că nu s-a putut elibera din păienjenișul relațiilor ce-l legau de o parte a marii boierimi ci, ulterior, cînd dezvoltarea raporturilor capitaliste s-a accentuat, odată cu consolidarea situației sale materiale și creșterea prestigiului public, devenit proprietar și om de încredere al negustorilor, Eliade va trage chiar înapoi, înspăimîntat mai mult de anarhie decît de despotism, îngrozit de pozițiile intransigente ale democraților-revoluționari, gata la compromisuri rușinoase și trădare. Acum însă, la 1829, în poziția sa politică predominau trăsăturile pozitive. Cît privește acțiunea culturală, ea era cu totul vrednică de laudă chiar dacă rezultatele nu puteau în nici un caz să vină în întîmpinarea așteptării sale naive, care a fost a tuturor iluminiștilor, că prefacerea spiritului va determina de la sine prefacerea societății.

Dar să-l urmărim pe Eliade la treabă. Iată-l de pildă, în numărul 12, reproducînd după un ziar din Egina textul noului jurămînt pe care urmau să-l depună magistrații greci. Redactorul „Curierului" comentează astfel: „Atîta numai zic că pînă cînd nu va fi dărîmată cu totul sistima politicească în care ne aflăm și în care slujba se numește chiverniseală și pînă cînd nu vom înălța stîlpii cei dintîi ai soțietății asupra temeliilor celor tari pe care și-au întemeiat Europa întreagă fericirea sa; pînă atunci și jurămintele vor fi zadarnice căci tot omul ce vei întîlni nu va fi decît un înșelător vînzător și călcător de jurămînt" (pag. 50).

Dar care e „sistima politicească" și pe ce fel de „stîlpi" se cuvine rezemată o mai bună organizare a societății?

Răspunsul ni-l dă Simeon Marcovici, un colaborator apropiat al lui Eliade, profesor la Sava și autor a multor traduceri, între care și a „Nopților" preromanticului englez Young, într-un lung articol, intitulat „Ideie pe scurt asupra tuturor formelor de oblăduiri". (Suplimentele la numerele 29, 35 și 39) Simeon Marcovici pledează superioritatea monarhiei constituționale, sau cum zice el, a „monarhiei mărginite", asupra oricărei alte forme de guvernămînt. „Chiar dumnezeirea de s-ar pogorî din ceruri ca să așeze între oameni (aceste ființe de fum și de țărînă ce trăiesc un ceas și neîncetat se pizmuiesc)... o oblăduire cu adevărat mîntuitoare, n-ar putea s-o întocmească mai bine" (pag. 174). Monarhia „mărginită" e urmarea unui „contract soțial" și reprezintă modelul monarhiei constituționale burgheze pe care, ca un brav elev al filozofilor sec. XVIII, Simeon Marcovici o împodobește în mod naiv cu toate virtuțile, incapabil să discearnă gravele contradicții ce o macină. Ea realizează egalitatea în fața legii, proporționalitatea impozitelor, eligibilitatea în funcții publice după merit, retribuirea tuturor slujbașilor cu salariu, inamovibilitatea judecătorilor, separația puterilor și regimul parlamentar. De asemenea, adaugă Marcovici, „lucrarea pămîntului fiind cea mai mare și mai temeinică bogăție a vericăruia stat, îndeamnă pe bogați la lucrarea bunurilor lor și apără pe plugari de asupririle bogaților ca să învețe unii și alții să se cinstească și să se iubească ca niște frați ieșiți din sînul tot a unei maici" (pag. 126). Programul dascălului de la Sava e desigur utopic prin caracterul abstract și idealizat al principiilor de pornire și susținerea unității pe deasupra claselor. Dar în același timp, față de condițiile arbitrarului feudal din Țările Romîne reprezintă o atitudine înaintată a gîndirii politice, reflex în planul ideilor a mișcării sociale și naționale de eliberare.

Paul CORNEA

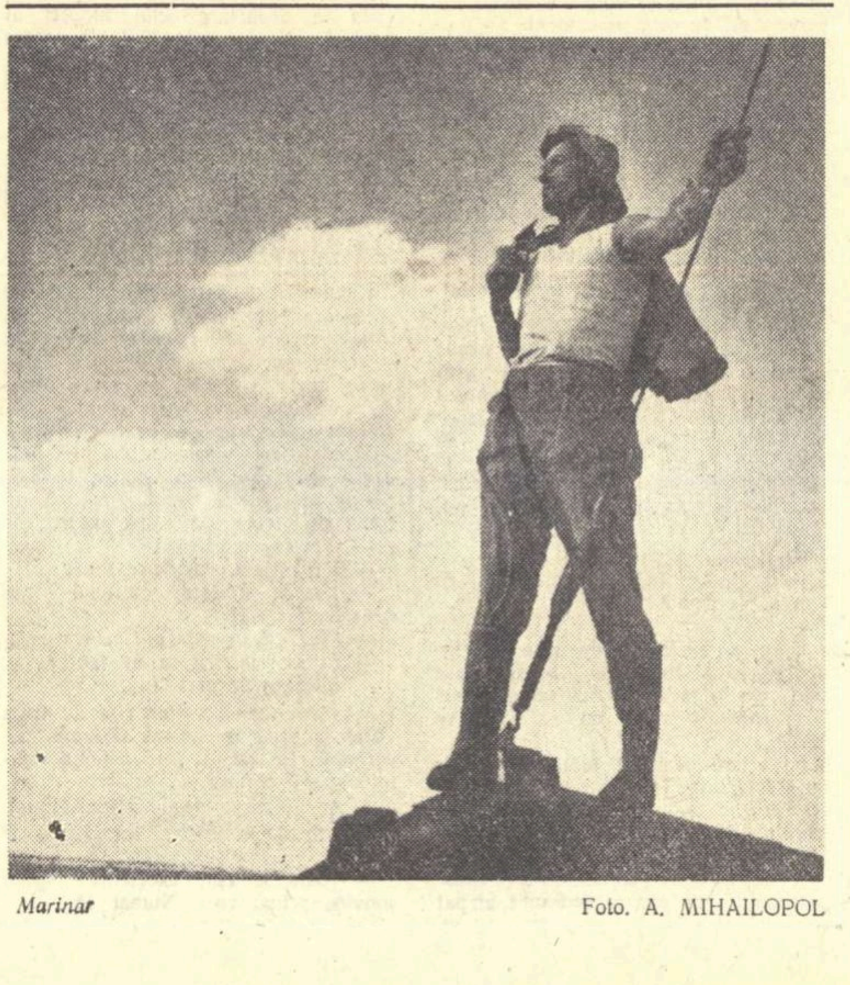

Marinar

Foto. A. MIHAILOPOL

CRONICA DRAMATICĂ

DESPRE DESTINUL NEFERICITULUI HAMLET, PRINȚUL DANEMARCEI

Un biograf sentimental al marelui actor Aristide Demetriade[1] înfățișează creația acestuia în rolul nefericitului prinț al Danemarcei ca una ce a „proiectat o minunată lumină nouă asupra operei shakespeariene". Cu regretul de a nu fi apucat să-i vedem pe scenă nici pe Demetriade și nici pe Nottara, ne vedem siliți să observăm că în generația imediat următoare din această „minunată lumină" nu mai rămăsese nimic „nou". Ce fel de Hamlet va fi apărut într-o viziune în care, cum ne încredințează autorul cărții emoționante de mai sus, ideea de bază era marea bunătate a eroului, este desigur greu de apreciat. Dar noi am asistat cu interes la „bătălia celor trei Hamlet" (Teatrul Național din București, stagiunea 1942-43), cînd am descifrat în creațiile unor interpreți asupra cărora este de presupus că umbra lui Demetriade a avut înrîurire, prea puține semne de prospețime și, de altminteri, prea puține puncte de contact cu substanța operei shakespeariene. Este mai curînd de crezut, după observații ale unor contemporani obiectivi, că în teatrul romînesc dinainte de Eliberare, tragediile shakespeariene (cu cîteva excepții între care se numără încercarea lui Tony Bulandra în „Hamlet") au fost covîrșite de maniera de interpretare declamator-romantică. Ni se pare semnificativ tocmai faptul că în istoria teatrului nostru, ca urmare a afirmării tîrzii a directorului de scenă (în sensul nou și nu în cel pe care-l cultiva Nottara cînd îi cerea lui Davila să nu-i răpească această titulatură) n-a apărut decît relativ recent ideea unei viziuni regizorale de ansamblu asupra marilor texte clasice, viziuni, care să tenteze o redescoperire a marilor valori prin stabilirea unui raport firesc între virtuțile vechilor creații și cerințele specifice ale publicului contemporan. Intr-adevăr, pînă în urmă cu vreo trei decenii, în marele repertoriu modificările esențiale survenite într-o nouă reluare se refereau aproape exclusiv la creația marelui actor care interpreta principalul rol. A existat astfel un Hamlet al lui Gr. Manolescu, altul al lui Nottara, apoi versiunile lui Tony Bulandra, Demetriade, Vraca, Calboreanu, Valentineanu. Ceilalți interpreți dădeau replica într-o montare scenică mai mult sau mai puțin îngrijită, mai mult sau mai puțin fastuoasă, dar evident convențională și figurativă. Creația personajului Hamlet se înscria în afara unei concepții regizorale unice care să îmbrățișeze orchestrația amplă și armonioasă a întregii tragedii shakespeariene.

„Hamlet" la Teatrul Național din Craiova
Gh. Cozorici (Hamlet) și *Silvia Popovici* (Ofelia)

Nu este cu totul întîmplător faptul că în cartea sa despre Aristide Demetriade, regizorul Victor Bumbești trece în revistă principalele interpretări ale lui Hamlet la noi, uitînd cu desăvîrșire să se refere la semnatarii direcției de scenă, pentru bunul motiv că aceștia nici nu se relevaseră ca atare. Azi ni se pare cel puțin curios să ne amintim cum în cunoscuta „bătălie" care a opus trei actori fermecați de textul lui Hamlet, s-a putut vorbi despre trei concepții asupra interpretării într-un spectacol în care decorurile, luminile, Ofelia, spadele și Polonius, rămîneau aceleași și numai cel ce îmbrăca hainele cernite ale eroului titular se schimba de la o seară la alta. Este evident că această desprindere a eroului tragic din întreaga canava a dramei era esențialmente legată de linia interpretării declamatorii a textului, de spectaculosul romanțios al reprezentării scenelor tragice. Interpretul titular recita textul său într-o anume gamă de nuanțe, cu „bunătate" sau cu remarcabile sclipiri demonice. El trebuia să izbutească, ca în teatrul muzical, uimitoare schimbări de registru vocal în scena din dormitorul reginei sau în cea a trimiterii Ofeliei la mănăstire, iar celebrul monolog trebuia spus cu neașteptate armonii cantabile. Nu ne îndoim că într-o asemenea accepție s-a putut înfățișa o anume varietate de tonuri și că tonalitățile deosebite au fost legate și de unele intenții sincere de a modifica întreaga linie a rolului. S-au realizat astfel înfățișări senine sau pasionate ale lui Hamlet, apariții melodramatice sau aristocratice. Hamlet a putut deveni mai uman sau mai angelic, mai duios sau mai aspru. Dar pentru a valorifica mesajul scînteietor al tragediei lui Shakespeare trebuia să se petreacă marea cotitură a eliberării textului greu de sensuri al marelui Will de povara melosului romantic de tip schillerian. Pentru a redeveni Hamlet, eroul trebuia să uite glasul lui Don Carlos, iar pentru a ni se dezvălui deplin el trebuia să intre în raporturi revelatoare cu celelalte personaje care pășesc împovărate de sarcini dramatice prin sălile castelului Elsenor.

★

Asemenea considerente cu privire la destinul tragic al prințului Hamlet în teatrul romînesc nu contravin sentimentelor noastre respectuoase față de înaintași. Există tradiții valoroase pe care le luăm cu noi în evul contemporan, în vreme ce de învechitele deprinderi ne despărțim cu un surîs. Shakespeare, ca și tragicii antici, și-a făcut cu greu drum printre virtuoșii recitatori ai generațiilor trecute. El a izbutit anevoie și numai parțial să ni se arate printre mantiile, catifelele și morga solemnă a școlii de teatru nottariene. Iată de ce, pentru teatrele noastre de astăzi, sarcina reprezentării lui „Hamlet" (ca și a altor tragedii ale lui Shakespeare) implică obligația unei totale înnoiri a concepției spectacolului. Este vorba de astă dată nu de a prilejui o nouă creație actoricească de oarecare răsunet, ci de a desluși într-un coral amplu înțelesurile acestei drame, iluminată de un pasionant și tulburător program ideologic. Se cere realizatorilor unei asemenea încercări de a dezlega scenic sursele interioare de lumină ale tragediei, răspunzînd cu gravitate, dar nu simplificînd, întrebării: „Ce anume intenționează să ne comunice nouă, celor de azi, tristul și neliniștitul prinț nordic?".

Credem că nu există un Hamlet nemuritor și rece, ci că asistăm, de-a lungul istoriei teatrului, la un întreg șir de dispariții și renașteri a acestei figuri fascinate de jocul valorilor etice. Shakespeare a creat nu un personaj, ci o dramă complexă, care — ca toate marile creații ale artei — își descifrează treptat, de-a lungul veacurilor, semnificații din ce în ce mai bogate. A existat un Hamlet al epocii elisabethane, dar atunci el n-a apărut nici pe departe atît de grandios ca în secolul al XIX-lea, sub privirile uimite ale generației de la '48. La sfîrșitul aceluiași veac, glasul lui Hamlet avea să descopere, în același text inepuizabil, adevăruri noi care răspundeau ca un neașteptat ecou primelor prăbușiri ale unei alte orînduiri bazate pe minciună și putreziciune morală. Atunci aveau să capete alt relief și discuția prințului cu actorii, și — mai ales — replica finală a tînărului Fortinbras. Evoluția a continuat. Sîntem îndreptățiți să amintim celor ce pregătesc azi resuscitarea lui „Hamlet" că nu așteptăm de la ei reluarea altminteri pudrată a vechilor montări. „A murit Hamlet, trăiască Hamlet", iată lozinca pe care am afișa-o în vederea regizorilor și actorilor care se interesează acum, la noi, de soarta eroului pe care l-a jucat cîndva Kean, Moissi sau Grigore Manolescu.

Ne cerem iertare pentru aceste cîteva rînduri de introducere cu care ne-am permis să plictisim cititorul înainte de a discuta pe marginea spectacolului „Hamlet", realizat de curînd la Teatrul Național din Craiova.

V. MÎNDRA

(urmare în numărul viitor)

---

[1] Victor Bumbești: „Aristide Demetriade", ESPLA, 1957.

André Cluytens:

„Silvestri reușește magnific!"

Acțiunea se petrece exact în aceeași cameră de lîngă marea sală de concerte a Conservatorului, în care cu aproape patru luni în urmă Șostakovici venise, sufocat de emoție, să-i mulțumească lui Silvestri pentru răscolitoarea interpretare a Simfoniei a VIII-a. Șostakovici, de astă dată, nu mai este de față, iar în locul lui Silvestri, un alt mare dirijor de anvergură mondială: *André Cluytens.*

Concertele marelui șef de orchestră francez reprezintă evenimentul artistic cel mai senzațional al acestui început de an la Moscova. Judecați și dumneavoastră: renumitul Stokovski a apărut anul trecut de trei ori în fața publicului moscovit, ceea ce reprezintă un semn de superlativă apreciere a meritelor unui artist. Ei bine, Cluytens a fost programat să apară în șase concerte, iar la cererea generală va mai dirija două concerte suplimentare. Publicului romîn, Cluytens îi este cunoscut numai din transmisiile de la radio. Aveam o noțiune încă insuficient de precisă despre arta sa, pe care o judecam mai ales după interpretările din muzica de Ravel, pentru care dirijorul manifestă o deosebită predilecție și pe care de altminteri a programat-o aici din belșug. Predilecția aceasta pare să fie expresia unei profunde înrudiri temperamentale. Căci urmărindu-l pe Cluytens în fața orchestrei, nu poți să-i faci o caracterizare mai adecvată decît aceasta: un Ravel al dirijatului. Aceeași distincție, noblețe și strălucire care fac farmecul marelui compozitor. In plus, o uimitoare asemănare fizionomică.

Ca romîn și entuziast admirator al artei compatriotului meu, nu reușeam totuși a mă desprinde de obsesia imaginii lui Silvestri, pe care o simțeai parcă plutind în această cameră, unde adeseori stăteam de vorbă în zilele de repetiții. Nu m-am putut de aceea reține să întreb pe Cluytens dacă a avut prilejul să-l cunoască pe Silvestri în timpul șederii acestuia la Paris.

— Cum să nu-l cunosc, cînd și-a făcut renumitele înregistrări chiar cu orchestra mea! E drept, am putut sta relativ puțin de vorbă: Silvestri era întotdeauna atît de asaltat, încît cu greu puteai ajunge pînă la el.

— V-a plăcut ceva din arta compatriotului nostru?

— Dar, domnule, este senzațional. Toți muzicienii sînt unanimi în a o recunoaște. A devenit „l'enfant chéri" al Societății de Concerte a Conservatorului. Știm acum cu siguranță că ori de cîte ori numele lui Silvestri va figura pe afiș, în sală nu vor mai fi locuri libere. Și trebuie să recunoști că acest lucru este extrem de important pentru o societate care se susține prin propriile sale mijloace. Pe noi, după cîte vezi, trebuie să ne călăuzească și criterii de acest fel.

— Cum i-ați putea defini arta interpretativă?

— In primul rînd, printr-o extraordinară grijă pentru detalii. Apoi, prin ardoarea pe care o simți în interpretările sale: Silvestri vede în muzică ceva care trebuie să răscolească sufletele și urmărește, de aceea, să creeze o viață interioară în tot ce interpretează. Muzica este pentru el mai presus de note sau de bare de măsură. Și, în tot ce face, reușește magnific!

— Noi vedem în Silvestri, am început eu, un exponent tipic al concepției contemporane despre dirijat și...

— Sînt cu totul de acord!

... poate, tocmai de aceea, ați putea preciza în ce constă acest spirit contemporan în arta șefului de orchestră.

— L-aș defini prin capacitatea acestuia de a mobiliza toate mijloacele de care dispune pentru a exercita o acțiune magnetică asupra orchestrei și publicului. Două elemente mi se par de importanță hotărîtoare în această acțiune: mimica prin care, ca un actor, el comunică orchestranților ceea ce trebuie să simtă, și mîna stîngă, căreia i-aș spune mîna de expresie, deoarece prin ea dezlănțuie sau potolește dirijorul freamătul interior al muzicii. Aceste procedee sînt însă artistice doar atîta timp cît nu devin scopuri în sine, menite a produce efect prin spectaculozitatea lor teatrală.

— Pentru că sîntem la capitolul contemporaneității: care sînt orientările sau personalitățile a căror muzică o considerați viabilă?

Cluytens s-a abținut mai întîi să facă distincție netă între diferitele curente contemporane și o apreciere de valoare asupra lor. Nu era vorba de o abținere diplomatică, ci pur și simplu de convingerea personală că, în materie de artă, nu se pot stabili certitudini, în privința contemporanilor. Poziția lui coincidea surprinzător cu refuzul pe care-l întîmpinam, anul trecut, la Stokovski, atunci cînd îl rugasem să-și mărturisească preferințele în legătură cu muzica contemporană.

M-am arătat puțin deconcertat. Știam că marii artiști au întotdeauna puncte de vedere net conturate, chiar dacă ele păcătuiesc printr-o anumită unilateralitate. Cluytens mi-a înțeles nedumerirea și de aceea s-a simțit obligat să adauge:

— Dacă aș fi compozitor sau critic, aș nutri fără îndoială preferințe și adversități categorice. Dar, ca interpret, datoria mea este să fiu mai tolerant, să acord drept egal de existență chiar tendințelor care se exclud. Iată de ce răspunsul meu la întrebarea dumitale

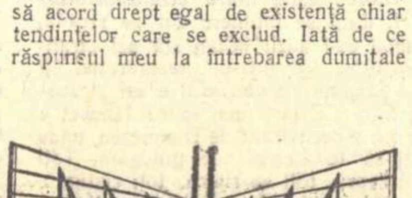

va suna așa: consider că cea mai bună muzică este aceea care se găsește pe pupitrul meu de dirijor; din clipa aceasta înseamnă că a devenit ca și a mea, ceea ce mă obligă s-o apăr, cum s-ar spune, cu ghearele și cu dinții. Cuvîntul hotărîtor îl au de acum înainte ascultătorii! Și totuși, o precizare pot să-ți fac: deși nu-l resping aprioric, deși consider că merită să fie examinat cu atenție, dodecafonismul nu-mi stîrnește entuziasm.

— Dar despre muzica franceză de azi ați putea spune ceva?

— Da: îi este caracteristică o întoarcere tot mai masivă a compozitorilor către simplitate, claritate, melodie. Iată-l de pildă pe Poulenc...

— Se poate spune că școala franceză contemporană evoluează în sensul indicat de muzica lui Debussy și Ravel?

— Desigur, într-o foarte mare măsură, prin grația, eleganța, delicatețea pe care ea le afirmă în mod consecvent. Dar te rog să nu crezi că francezul este un „Monsieur" efeminat! Tradiția lui Berlioz, a muzicii sale virile și pasionate, este nu mai puțin reprezentativă pentru spiritul francez și nu mai puțin importantă pentru școala contemporană. Tipic din punctul acesta de vedere mi se pare Albert Roussel, a cărui muzică arzătoare, cu armonii brutale chiar, își păstrează întotdeauna o nedezmințită eleganță în frazele melodice, în orchestrație. Consider, în sfîrșit, școala franceză contemporană, printre ai cărei reprezentanți i-aș mai putea numi pe Milhaud, Messiaen, Sauguet, Rivier, Français, Boulez, ca o etapă nouă, creatoare în dezvoltarea muzicii noastre naționale.

Soneriile anunțau reluarea repetiției. A trebuit, de aceea, să introduc în interviul meu un neprevăzut „accelerando":

— Concertele dumneavoastră din Moscova sînt îmbibate, după cîte văd, de muzică franceză; la Paris obișnuiți să cîntați muzică sovietică?

— Am făcut-o pînă acum într-o măsură relativ restrînsă: Prokofiev, Șostakovici, Haciaturian. Dar, odată cu recenta intensificare a schimburilor culturale, nădăjduiesc în crearea de condiții care să asigure o mereu mai largă popularizare a capodoperelor acesteia.

— Dacă nu mă înșel, dumneavoastră ați prezentat în primă audiție, la Paris, Simfonia a XI-a de Șostakovici.

— Da, este adevărat.. O lucrare care m-a impresionat puternic și care îmi pare a avea o valoare excepțională. Această primă audiție a fost marcată de două evenimente neobișnuite: în primul rînd, prezența la concert a lui Șostakovici însuși, împreună cu care am cîntat concertul său nr. 2 pentru pian; apoi faptul că, izbutind să înregistrăm pe disc simfonia încă în timpul repetițiilor, imprimarea a putut fi oferită melomanilor chiar în seara și în sala concertului.

In clipa aceasta își face apariția dirijorul sovietic Gauk, pentru a-i reaminti lui Cluytens că trebuie să intre în scenă: orchestra îl așteaptă. Dirijorul francez observă pe pieptul colegului sovietic o insignă cu totul deosebită și nu-și putea reține curiozitatea de a-l întreba ce semnifică.

— Este insigna uzinei a cărei activitate muzicală o îndrumez, îi răspunse acesta.

Pe figura lui Cluytens se așternu o luminoasă uimire. I se părea într-adevăr extraordinar ca un dirijor venerabil și solicitat ca Gauk să-și găsească timp pentru îndrumarea amatorilor și mai ales că activitatea artistică a muncitorilor se poate bucura de o asemenea îndrumare.

— E un lucru excelent... făcu el. Apoi, întorcîndu-se către mine:

— Trebuie, cum vedeți, să intru în scenă. Transmiteți-i, vă rog, un călduros salut lui Silvestri...

— O, Silvestri este acum foarte departe.

— Atunci, dacă-l vedeți, salutați-l din partea mea pe maestrul George Georgescu. Ne-am cunoscut la Praga și îi păstrez o admirabilă amintire.

— De văzut n-am să-l văd așa de curînd. Dar „Gazeta literară" îi va transmite, fără îndoială, salutul dumneavoastră.

George BALȘ

Moscova, februarie 1959

„discul"

Mihail Sadoveanu citește „AMINTIRI DIN COPILARIE" de Ion Creangă și „LA MOLDOVA" de M. Sadoveanu.

Trebuie semnalată cu bucurie inițiativa casei noastre de discuri „Electrecord", de a înregistra și răspîndi, în mii de exemplare, fragmente din lucrările marilor noștri scriitori, în lectura autorului sau a maeștrilor scenei.

In ceea ce privește măiestria de lector a marelui Mihail Sadoveanu, mărturie sînt sutele de mii de auditori care, cu răsuflarea pe buze, îl ascultă săptămînă de săptămînă la radio, citind din opera sa, pe neîntrecutul povestitor.

Sadoveanu, citindu-ni-l pe Creangă sau „La Moldova", întipărit pentru totdeauna pe negrul lucios al discului microsilion, este un dar deosebit de prețios.

(două fețe, 25 cm., 33 ture, EXD—30 Electrecord 1958)

Mihai Beniuc, Maria Banuș, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu — VERSURI.

Un mic disc de 17 cm., cuprinzînd fragmente din cele mai iubite creații ale poeților noștri fruntași. Inregistrate în bune condițiuni tehnice, putem asculta, în interpretarea artistului poporului Ion Manolescu, „Mărul de lîngă drum" de Mihai Beniuc, două fragmente din „Surîsul Hiroshimei" de Eugen Jebeleanu, în lectura autorului, fragmente din „La porțile raiului" de Maria Banuș, citite de Clody Bertola și „Cîntec pentru nevastă" de Cicerone Theodorescu, recitat de Octavian Cottescu.

(două fețe, 17 cm., 33 ture, EXC-120, Electrecord, 1959).

„CONU LEONIDA FAȚĂ CU REACȚIUNEA" și „C.F.R." — de I.L. Caragiale.

Datorită acestui disc avem și teatru acasă, într-o interpretare aleasă. Sute de spectacole deci, dacă doriți, la simpla pornire a pick-up-ului.

In regia lui Sică Alexandrescu și interpretat de V. Timică, Sonia Cluceru, E. Bamé și H. Șerbănescu, putem auzi „Conu Leonida față cu reacțiunea" și dramatizarea după schița „C.F.R." jucată de Costache Antoniu, Marcel Anghelescu, Radu Beligan și Nicky Atanasiu.

(două fețe, 25 cm., 33 ture, EXD—43, Electrecord, 1959).

AMATOR

Expoziția Titina Călugăru

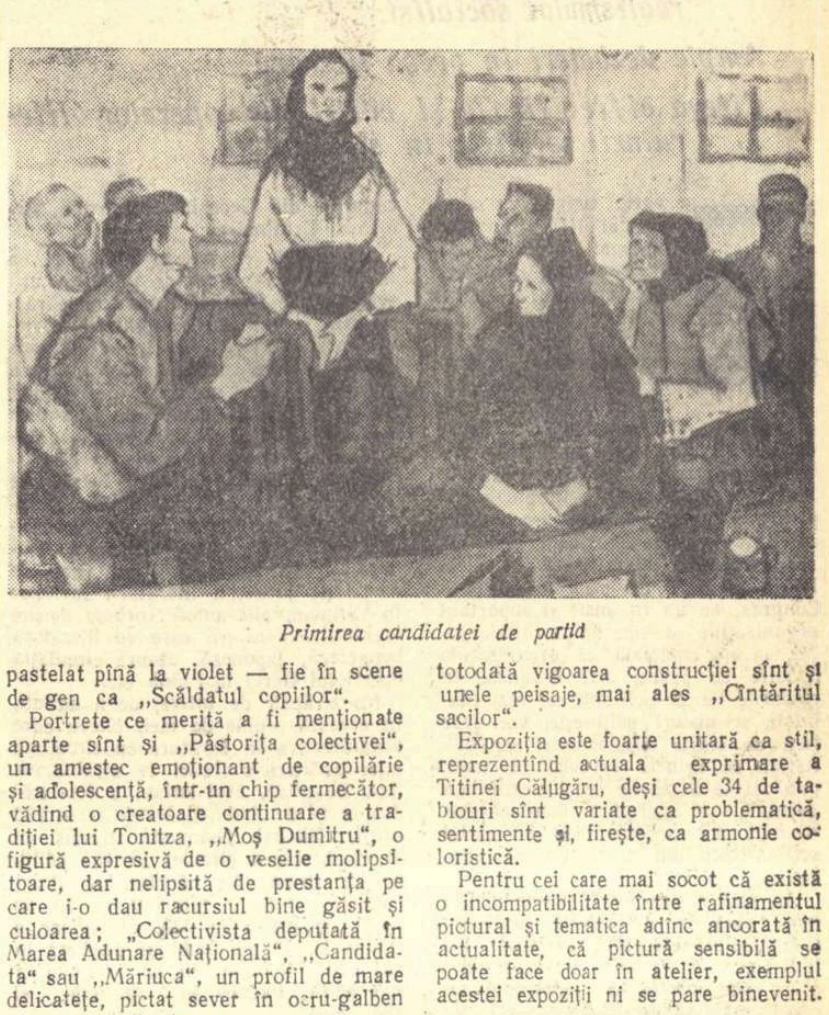

Primirea candidatei de partid

Care elemente motrice determină progresul creației unui anume artist, sau care sînt stavilele ce-i împiedică uneori calea, nu este totdeauna ușor de descoperit. Dar evoluția artistului receptiv față de realitatea vremii lui, a celui ce simte cu adevărat nevoia să spună ceva despre lumea din jur, depinde — înainte de toate — de cunoaștere.

De la o astfel de trăire a realității, susținută de strădaniile ultimilor ani pentru limpezirea mijloacelor de expresie, pornește, credem, și actuala reușită a Titinei Călugăru.

Sala din Bd. Magheru, unde expune acum pictorița, e plină de lumină și culoare, de optimismul chipurilor omenești. Mediul colectiviștilor din Brăiești — nordul Moldovei — care i-a inspirat pînzele, este redat cu o exuberanță atît de evocatoare, încît privitorul intră în ambianța transmisă de pictură, îi simte veridicitatea. Așa, de pildă, „Primirea candidatei în Partid" este o compoziție care păstrînd seriozitatea scenei, ne solicită mai ales prin căldura și farmecul personajelor, prin atmosfera firească și senină, datorită armoniei tonurilor de verde și roșu curate, ca și echilibrul natural al distribuției elementelor în tablou.

Lipsa oricărui fals retorism, spontaneitatea inspirației caracterizează și compoziția „23 August", unde sărbătoarea este exprimată prin bucuria chipurilor gingașe de copii.

In general, pictorița are o deosebită sensibilitate în surprinderea și redarea copiilor, fie că este vorba de portrete ca „Nelușu cu bostan" și, mai ales, delicata imagine a „Fetiței cu sorience" — într-o armonie poetică de galben mai rece sau auriu și albastru pastelat pînă la violet — fie în scene de gen ca „Scăldatul copiilor".

Portrete ce merită a fi menționate aparte sînt și „Păstorița colectivei", un amestec emoționant de copilărie și adolescență, într-un chip fermecător, vădind o creatoare continuare a tradiției lui Tonitza, „Moș Dumitru", o figură expresivă de o veselie molipsitoare, dar nelipsită de prestanța pe care i-o dau racursiul bine găsit și culoarea; „Colectivista deputată în Marea Adunare Națională", „Candidata" sau „Măriuca", un profil de mare delicatețe, pictat sever în ocru-galben și cenușiu-albastru.

Remarcabile prin lirica viziunii și totodată vigoarea construcției sînt și unele peisaje, mai ales „Cîntăritul sacilor".

Expoziția este foarte unitară ca stil, reprezentînd actuala exprimare a Titinei Călugăru, deși cele 34 de tablouri sînt variate ca problematică, sentimente și, firește, ca armonie coloristică.

Pentru cei care mai socot că există o incompatibilitate între rafinamentul pictural și tematica adînc ancorată în actualitate, că pictură sensibilă se poate face doar în atelier, exemplul acestei expoziții ni se pare binevenit.

P. CONSTANTIN

Tribuna creatorului

ATELIERUL SCULPTORULUI

de vorbă cu C. MEDREA

Pe strada Ermil Pangrati s-a terminat nu de mult un complex de clădiri somptuoase și impunătoare. Trecătorul se uită mirat, neînțelegînd poate stilul arhitectonic. La porți nu există nici un fel de firmă care să indice ce adăpostește acest complex. Intrînd în curte, mirarea se risipește văzînd mulaje, gipsuri, cartoane sprijinite de pereți; sînt noile ateliere pe care Uniunea Artiștilor Plastici le-a pus la dispoziția creatorilor. O carte de vizită ne indică atelierul sculptorului Corneliu Medrea. In fața atelierului, un mulaj în gips. Incăperea este spațioasă, primitoare, încărcată de mulaje, armături, sculpturi finisate în marmură, gips și turnate în bronz, panouri. La un colțar, reviste de artă, deasupra cărora este monografia lui Camil Ressu.

Corneliu Medrea începe să vorbească, uitîndu-se cu drag spre sculpturi, rodul unor strădanii îndelungi.

— *Am lucrat foarte mult în ultima vreme, după o compoziție monumentală executată în marmură de Ruschița, după bustul sculptorului Ioan Georgescu, expus acum în curtea atelierelor Uniunii Artiștilor Plastici din șoseaua Kiseleff, am lucrat proiectul de monument închinat Republicii pe care îl voi relua la proporții monumentale în piatră. Iată cîteva mici compoziții pentru studiu personal.*

Pe armături și etajere, în lut și gips, se văd siluetele acestor compoziții, din care poate, în viitor, vor lua ființă statui sau monumente.

— *Ca preocupare imediată am finisarea bustului lui Grigore Preoteasa.*

Pe un șevalet se află o compoziție pe care a început a fi pusă culoare. Sprijinit de un alt perete, un panou, numai desen.

— Pictură în atelierul unui sculptor?

— *Uneori pentru recreare, alteori pentru exercițiu, un sculptor trebuie să-și exerseze permanent mîna desenînd. Mă ocup și de pictură. Ceea ce vedeți nu este nici recreare, nici exercițiu. Admirația mea pentru marele nostru poet Mihai Eminescu doresc s-o pot concretiza în această compoziție, pe care o vedeți pe șevalet, intitulată „Apoteoza lui Eminescu". Celălalt panou este un fragment de proiect de frescă, tot în culoare, un imn închinat vieții. Amîndouă temele sînt de o mare însemnătate și rezolvarea lor îmi cere o muncă intensă și susținută. Sper că o voi putea duce cu bine la capăt.*

— Am auzit că lucrați la o nouă monografie?

— *Monografia și muzeul sînt două preocupări permanente. Vreau să îmbogățesc muzeul cu cîteva compoziții noi. Exigența mea este sporită și mărturisesc, selectarea e destul de dificilă. Monografia? Da, intenționez a scoate o nouă monografie, mai cuprinzătoare decît cele apărute pînă acum. Și aceasta se va putea îndeplini cu o muncă deosebită. Lucrările ultimilor ani, la care țin foarte mult și care cred că reprezintă această epocă a creației mele, doresc să fie cît mai frumos prezentate. Pornesc pe acest drum cu mult curaj datorită condițiilor grafice de editare foarte bune. Ultimele monografii apărute dovedesc din plin încrederea mea.*

— Și apoi?

— *Apoi...* Corneliu Medrea zîmbește,... *apoi mă pregătesc pentru noi lucrări...*

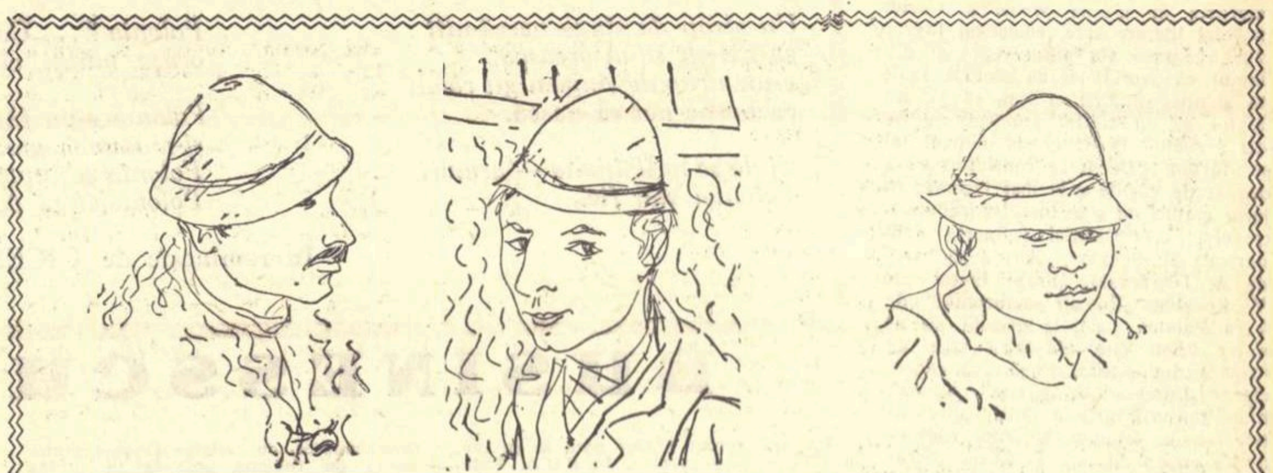

Țărani din Parîng

ARTIST TINĂR

L-am cunoscut într-o seară de iarnă (sau de vară) la „Contemporanul", pe cînd se organizau, în fiecare vineri, întîlniri — cu spirit și cafea — ale redactorilor și colaboratorilor din afară. La masa lungă de ședințe se discuta pe marginea ultimului număr apărut și se împărtășeau impresii de călătorie. Regizorul de film M. Ilieșu, proaspăt sosit din India, arăta cum s-a folosit de șoferii de taxi pentru aflarea locurilor „tari" la filmat. Gazda, la fel de proaspăt întoarsă din America, vorbea, ilustrînd cu albume sărite de pe fix, despre pictura, dacă se poate spune așa, creată, dacă se poate spune așa, de unii pictori, dacă se poate spune așa — americani. Iar pe o canapea, lîngă ușă și lîngă niște desene, se afla un băiat. Un băiat de vreo douăzeci de ani, nu arăta mai mult, subțirel — trestie ori spiriduș — cu ochii frîntură de stea zglobie, cu țigara nervos în mînă. Desenele erau asemeni creatorului, din linie vibrantă. Mi-au plăcut și mai ales ne-au plăcut.

— Imi pare bine, Mihu Vulcănescu.

★

L-am vizitat cîteva zile mai tîrziu acasă. Are un fel de atelier undeva, dar picturile le ține acasă...

— Asta-i pentru mine, asta pentru mama, asta aș vrea s-o expun. Erau îndeosebi peisaje bucureștene, omul fiind un citadin, cu totul ostil sămănătorismului și apei chioare. Calea Victoriei, palate bucureștene, străzile vechi ale Lipscanilor, străzile... Apoi, peste un timp, Sibiul, oraș iubit de pictori și de pictură ca și Sighișoara, aerul mov al burgului, apoi portrete — mai puține decît nădăjduiam — dar cele cîte erau, înfățișînd copii și multă, multă copilărie.

...— Și altceva? l-am întrebat didacticist, socotind că e cam restrînsă sfera picturii sale de bucureștean.

— Va fi și altceva, mi-a răspuns el înțelegînd semnul întrebării. Plec la Bicaz

★

S-a întors cu un album. Cîteva din schițe au apărut în „Gazeta literară". Cîteva, nefiind pagini destule la dispoziție, se perindă prin casă, prin atelier, prin redacții, pe la prieteni. Cîteva le-ați văzut poate și dumneavoastră într-o expoziție improvizată lîngă Grozăvești.

Ce s-ar putea spune despre desenele de șantier ale lui Mihu Vulcănescu? Persoanele de specialitate vor ști să le încadreze în școli și curente, să le găsească ascendență și filiație, să le ofere laudă și critici.

Subsemnatul — nepriceput în ale definițiilor de artă picturală — se va mărgini la exprimarea admirației și recomandării către cititorul de desen.

...La admirarea capetelor de oameni de pe șantier: e prima oară cînd prinde Mihu în tuș sufletul constructorului. Băieți veniți de la țară și preschimbați de fabrica șantierului în muncitori. Bătrîni țărani din locurile acelea, cu pălărie în cap și pipă, amintind celebrul om cu lulea al lui Van Gogh. Subliniez cuvîntul țărani pentru că Mihu îi vede nu în ițari, ci așa cum se formează acuma, în mișcarea transformatoare a revoluției. Un muncitor activist de la hidrocentrală. Tăietură aspră, masculină, voluntară.

...La admirarea, pe urmă, a construcțiilor. Sînt atîtea ziduri desenate pe lumea asta și foarte multe seamănă cu zidurile. Cîteva din acestea doar seamănă cu poezia. Zidurile lui Mihu seamănă cu poezia. Din suflet și linie neagră, el scoate un fragment de uzină și fragmentul, la rîndu-i, scoate după aceea emoție

...La admirarea, în sfîrșit, a doi bocanci. Doi bocanci uitați sau pierduți undeva, pe un drum de șantier, și încălcîndu-se. Doi bocanci vechi, bătuți de ploaie și praf, purtați, munciți, chinuiți. Doi bocanci, două obiecte, două lucruri sau, cum se zice două elemente de natură moartă... Așa era îndeobște în pictură, cînd se prezentau la expoziții naturi moarte: atelierul pictorului, o vază, o carte, (totdeauna franțuzească) despre un pictor (totdeauna francez). Cred că am văzut perindîndu-se, convoi monoton, o mie de asemenea naturi moarte, cu o mie de ateliere ale pictorului, o mie de vase și o mie de cărți (totdeauna franțuzești) despre o mie de pictori (totdeauna francezi)... Natura moartă a lui Mihu e foarte vie. Doi bocanci. Cine ar fi îndrăznit să-i aducă odinioară la Dalles? Mihu Vulcănescu i-a luat de la Bicaz și i-a pus în ramă, de omenie și respect, dezvăluindu-le putința de semnificare și emoție. Obiectele noastre. Obiectele pe care le iubim.

Dar n-am izbutit (nici n-am încercat de altminteri) să înțeleg și să răspund la întrebare: Cum? Cum a izbutit Mihu să preschimbe liniile chipului, zidul și bocancii în fior?

Al. MIRODAN

INAINTE DE CONGRES

- *Consfătuirea unională de creație despre problemele realismului socialist*
- *Ample dezbateri în presa literară*
- *Cîteva cifre: tiraje și ediții ale operelor literaturii sovietice în străinătate*

Foarte curînd, va avea loc al III-lea Congres unional al scriitorilor. Reprezentanții tuturor detașamentelor literaturii sovietice multinaționale se vor aduna să discute profund și multilateral sarcinile ei în etapa nouă a dezvoltării țării noastre, să asigure și de aci înainte unitatea ideologică a tuturor forțelor literaturii sovietice în lupta pentru comunism. In pregătirile pentru Congres, în desfășurarea discuțiilor din preajma Congresului, în realizarea unei atmosfere înalte ideologice și creatoare pentru apropiatul Congres, au un rol mare și important organizațiile de partid scriitoricești. Nu încape îndoială că organizațiile noastre de partid care întrunesc în rîndurile lor pe scriitorii cei mai înaintați și maturi politicește, vor face față cu cinste acestor mari sarcini". Astfel se încheie articolul de fond, publicat la 5 martie de „Literaturnaia gazeta", pe marginea numeroaselor adunări ale organizațiilor de partid scriitoricești din toată Uniunea Sovietică.

Au mai rămas foarte puține săptămîni pînă la deschiderea lucrărilor Congresului scriitorilor sovietici. Intîlnirile, dezbaterile, articolele din presă sînt menite să pregătească terenul apropiatelor lucrări. Așa, de pildă, la începutul lunii martie, Uniunea Scriitorilor din U.R.S.S. și Institutul de literatură universală „A. M. Gorki" al Academiei de Științe a U.R.S.S. au organizat o consfătuire unională de creație, consacrată problemelor realismului socialist. Directorul Institutului, I. Anisimov, a arătat, deschizînd lucrările, că menirea consfătuirii este de „a dezbate cele mai de seamă probleme ale teoriei literare, ale metodei noastre de creație", consfătuirea urmînd să ajute dezvoltarea din zilele noastre a literaturii, deoarece „în fața literaturii sovietice, în perioada de desfășurare a construcției societății comuniste, se ridică sarcini mari de un caracter inovator în cel mai autentic chip". Cum a subliniat și primul secretar al Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S., poetul Alexei Surkov, „de succesul acestei consfătuiri depinde în mare măsură caracterul și conținutul discuțiilor la al III-lea Congres unional al scriitorilor". Discuțiile consfătuirii au fost într-adevăr bogate. S-a vorbit despre moștenirea clasică și inovația creatoare în literatura realismului socialist (I. Elsberg), despre optimismul istoric al literaturii sovietice (V. Perțov), despre individualitatea creatoare a scriitorului (B. Bursov), despre varietatea de stiluri și forme artistice a literaturii realismului socialist (L. Novicenko), despre experiența artistică a realismului socialist în străinătate (A. Ivașcenko). La dezbaterea problemelor ridicate de rapoarte au luat parte critici, istorici și teoreticieni ai literaturii din întreaga Uniune Sovietică. Sensul tuturor acestor discuții a fost ajutorarea literaturii în menirea ei de a răspunde cu cinste măreţului timp de astăzi. Cum scrie „Literaturnaia gazeta", consfătuirea „a reflectat cotitura remarcată în ultima vreme a teoriei noastre literare spre fenomenul literar viu", ceea ce s-a putut vedea și din faptul că „vorbitorii au acordat multă atenție situației criticei, ca și din faptul că au ridicat probleme ce se cer dezbătute la Congresul unional al scriitorilor". Deoarece consfătuirea s-a ocupat de cărțile cele mai recente, în jurul cărora nu s-au încheiat încă controversele dintre critici („Soarta unui om" de M. Șolohov, „Zări după zări" de A. Tvardovski, „Frații Erșov" de V. Kocetov, „Roman sentimental" de Vera Panova ș.a.), la discuții au asistat zilnic cîte trei-patru sute de oameni din public. După cum apreciază „Literaturnaia gazeta", această rodnică consfătuire a făcut, între altele, să se lichideze hotărîtor ruptura dintre critica literară și teoria literaturii.

Multe periodice literare au deschis încă de acum cîteva luni o rubrică pregătitoare a Congresului. In ultimele zile, participarea scriitorilor și criticilor la această rubrică a revistelor s-a intensificat.

De curînd, unii scriitori au luat în discuție, bunăoară, problema prezenței traducătorilor literari în Uniunea Scriitorilor, opinînd pentru despărțirea lor într-o organizație separată. Acestei opinii, pe care o califică drept radical greșită, i-au ripostat, într-un număr recent din „Literaturnaia gazeta", o seamă de scriitori de vază, precum Pavel Antokolski, S. Marșak, S. Mihalkov, Vs. Ivanov ș.a., arătînd că bogăția numerică și calitativă a traducerilor literare făcute în anii puterii sovietice este un argument grăitor de la sine, și că „traducerea artistică a fost și rămîne parte integrantă a literaturii sovietice".

Diferiți autori publică, în această perioadă, articole substanțiale în care vorbesc fie despre „măiestria compoziției" (Z. Kedrina), fie despre tinerii scriitori (B. Galin), care între altele atrage atenția asupra necesității ca tineretul să învețe „nu știința care a fost, ci știința care se creează astăzi și chiar acea știință care abia se naște acum în laboratoare"), sau despre rolul important al redactorului de revistă și editură (Gheorghi Gulia, care subliniază că rolul acestui redactor este de prieten și sfătuitor al scriitorului și nicidecum de tutor).

Alte articole ridică problema reeditărilor cărților bune, combătînd mentalitatea unor conducători de editură care preferă uneori tipărirea unei cărți mai slabe, dar noi, decît reeditarea unei cărți bune.

In ultimele luni, au avut loc, în diferite republici ale U.R.S.S., congrese scriitoricești republicane. Acestea, avînd rolul de preambul la marele congres unional, au dat rezultate rodnice, precum, de pildă, recentele congrese din Georgia, Kazahstan, Armenia, Ucraina etc.

Deopotrivă cu aceste probleme, ca să zicem așa, interne, ale literaturii sovietice, se discută și problemele răspîndirii și influenței literaturii sovietice peste hotare. Astfel, în ultimele două numere ale revistei „Inostrannaia literatura", se vorbește fie global, despre „edițiile străine ale literaturii sovietice", fie analitic, despre legăturile dintre literatura sovietică sau anumiți scriitori sovietici și literaturile de peste hotarele U.R.S.S. De exemplu, Lao Șe publică un studiu despre legăturile dintre literatura chineză și cea sovietică, Hoai Than se ocupă de prezența literaturii sovietice în Vietnam, alți autori vorbesc despre legăturile literaturii ruse cu literatura bengaleză, japoneză, despre circulația operei lui Gorki în China etc.

Nu e lipsit de interes de a aminti, în această ordine de idei, cîteva cifre semnificative în legătură cu circulația unor scriitori sovietici în străinătate. Așa, de pildă, Maiakovski a fost tradus în 24 de limbi, tipărindu-se în 222 ediții, Nikolai Ostrovski, tradus în 36 de limbi, a circulat în 155 ediții, edițiile străine ale cărților lui Alexei Tolstoi, autor tălmăcit în 29 de limbi, se ridică la 339, Ehrenburg e tradus în 33 de limbi și publicat în 295 ediții, Șolohov, în 32 de limbi și 220 ediții, Fadeev în 30 limbi și 160 ediții.

Aceste cifre nu cer argumente în plus. Literatura sovietică, întîia literatură din lume care a folosit metoda înaintată și fertilă a realismului socialist, este bine cunoscută și iubită în toată lumea. Congresul scriitorilor sovietici este, de aceea, așteptat cu interes și dragoste nu numai în țara sa, ci în toate țările globului, în egală măsură de către scriitorii progresiști ai vremii noastre și de către milioanele de cititori.

Pavel IONESCU

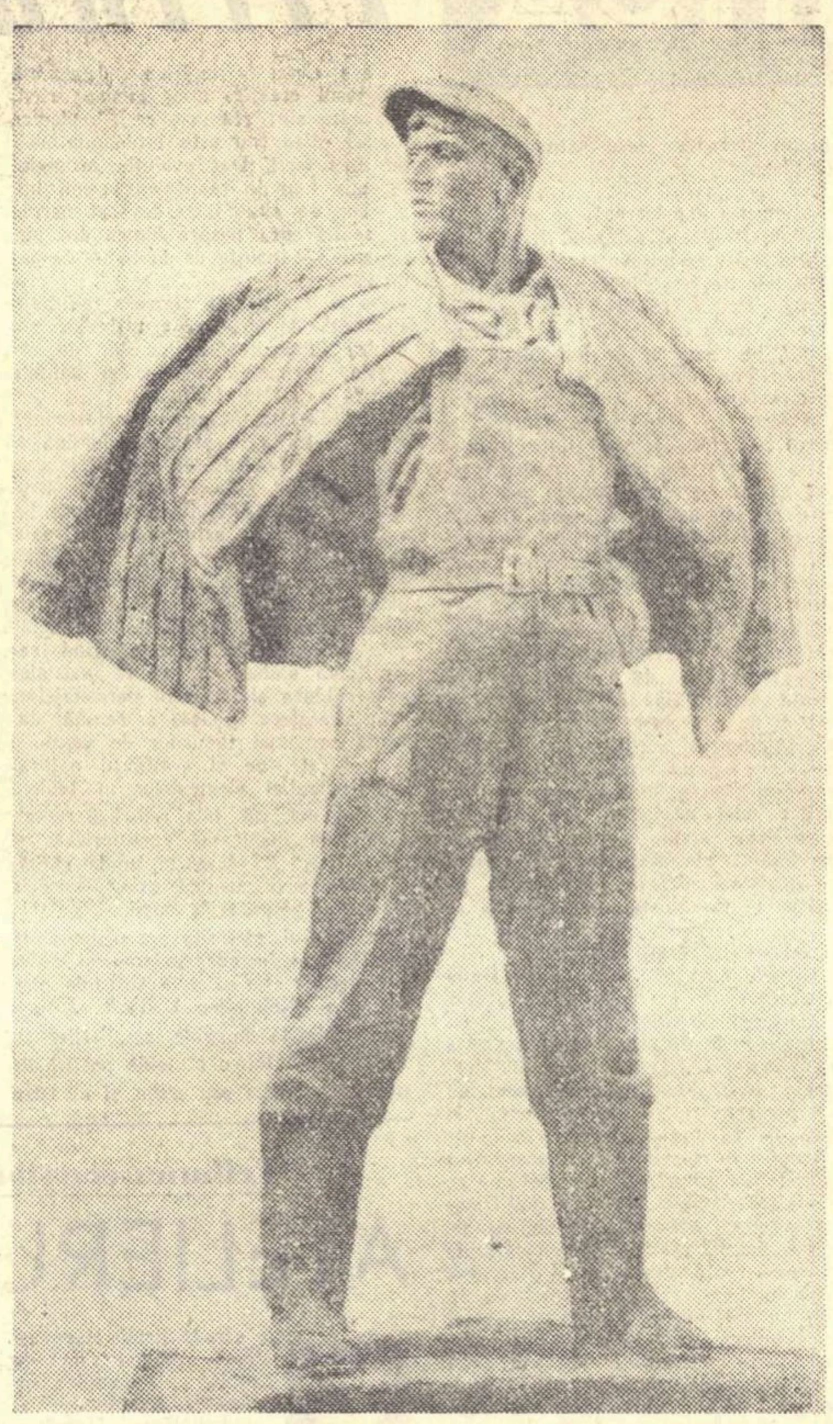

M. SKOVORODIN „Stăpînul cîmpiilor desțelenite"

WLADISLAW BRONIEWSKI

W. B.

Titluri nu vreau de coadă să-și prindă
numele meu. Puțin mi-ar păsa.
Mi-ajunge, în Vistula, luna oglindă :
văd, totul, prin ea...

Inimă, crești mai cu jind
iarba cum crește-auzind,
dar nu te încrede nici ierbii, nici slovii ;
cîntă, mai bine, zilnic răspunde-i
chipului scos din ruină al mîndrei
Varșovii.

Nu vreau să fiu vreun șef inginer,
nu-s bun de calcul cu linia,
dar știu și eu să înalț către cer
Wroclaw și Szczecin și Gdynia.

Cărbuni să extrag? Sau pînză să țes?
Nici o ispravă. N-aș avea spor.
Eu mii de cai-abur încalec, dînd ghes
spre viitor.

Răsplată din plin pe măsura subscrisului
doar luna din Vistula mă văd acceptînd —
ambasador al republicii visului,
ministru al trebilor visului sînt.

Un strop de sînge

Un strop de sînge varsă-ntîi
ca versul să-nflorească,
c-un strop de sînge-n gît rămîi
ca vorbe noi să nască.

Și de se nasc înalte — armuri
Poloniei să-i fie.

Polonia?... Cărbuni, păduri,
orașe, munți, cîmpie.

Polonia e-un făurar
și-n muncă grea, tenace,
Polonia se luptă — dar
Polonia vrea pace.

În romînește de CICERONE THEODORESCU

BUSINESSCULTUL

Un nou curent literar pare să se impună, de la o vreme, în S.U.A. Principala lui caracteristică este, pe plan tematic, transformarea businessman-ului în erou literar, și chiar în autor. O revistă influentă din New York, comentînd fenomenul, scria la sfîrșitul anului trecut: „Toamna aceasta (toamna anului 1958 n.n.) a fost un sezon ciudat de prolific în ce privește romanele care se ocupă de lumea misterioasă a Bulevardului Madison. Numeroși noi scriitori au încercat să zugrăvească moravurile și manierele businessmenilor de astăzi, ale directorului și ale agentului de publicitate, pentru a determina ce anume îi face să prospere".

Aceeași revistă a încredințat unuia dintre specialiștii ei misiunea, destul de delicată, de a analiza fenomenul în mod concret, cu referire la șase dintre zecile de romane apărute în ultima vreme. „Cărțile cu pricina — scrie specialistul — sînt romane despre business. (Bussines Novels). Faptul acesta ne spune din capul locului ceva despre ele: anume, că nu tratează despre oameni, ci despre ocupațiile lor; personajele acționează și se mișcă nu în virtutea a ceea ce sînt sau devin ci în virtutea a ceea ce fac sau li se face; conflictele nu au la bază emoția omenească.

Toate aceste „romane" pot fi reduse la următoarea „schemă epică":

„Eroul (de obicei originar dintr-un tîrgușor, și de obicei fiul unui ratat) se folosește de toate trucurile josnice și oribile ale tagmei sale, devine un individ funest și dezumanizat, o seduce pe fiica patronului (sau pe soția, sau pe secretara lui, sau pe nevasta celui mai bun prieten al său), și apoi, după ce a ajuns în mod necinstit în vîrful piramidei, își schimbă firea și se leapădă de trecut, uneori pentru a rămîne în business, dar ca om profund etic, alteori pentru a abandona cursa, în favoarea unei vieți la țară, de mocofan fericit (sau de fermier-gentleman, sau de scriitor de succes)"...

Așadar, după ce businessmenii au preluat direct conducerea politică a Statelor Unite (componența guvernului american e grăitoare în această privință), se pare că, acum, s-au decis să-și ocupe locurile și în literatură. Și, în definitiv, de ce n-ar face-o? Decît să-i lase pe alții să le prezinte modul de viață în culori sumbre (cum a procedat, de pildă, Theodore Dreiser în romanele lui „Titanul" și „Financiarul", sau Sinclair Lewis în „Babbitt", sau... dar lista e prea lungă), mai bine să-și facă auto-portretul, de preferință în tehnicolor, sau să încredințeze unor oameni siguri nobila sarcină de a zugrăvi asemenea eroi. Mai grav e însă faptul că și unii scriitori de talent se înclină în fața acestui „businesscult", care amenință să ia proporțiile unei calamități naționale. Presa literară americană a făcut, și continuă să facă, mare tapaj în jurul ultimului roman al lui John O'Hara, apărut acum cîteva luni sub titlul: „De pe terasă". Judecînd după recenziile publicate într-o serie de reviste, s-ar părea că e vorba de o capodoperă, și însuși autorul a declarat, ritos: „E cel mai bun lucru pe care l-am scris vreodată". Romanul „De pe terasă" înfățișează, cu lux de amănunte, cariera lui Alfred Eaton, un om de afaceri care ajunge ministru.

John O'Hara, care a debutat în 1934 cu un roman puternic, de un realism crud („Appointement in Samarra"), își irosește acum mijloacele pentru a face apologia modului de viață capitalist. Tendințele naturaliste, vizibile și în scrierile sale anterioare, se manifestă în noul lui roman într-o măsură covîrșitoare, în așa măsură, încît criticul Granville Hicks, care în genere îi elogiază cartea, e nevoit să constate: „Viața particulară a personajelor sale, prin care O'Hara înțelege în primul rînd activitatea lor sexuală, constituie principala lui preocupare... In anii din urmă, mulți alți romancieri s-au ocupat de latura fiziologică la fel de intens ca și O'Hara, dar niciunul dintre ei nu s-a ocupat cu atîta consecvență de aspectul faptic. Uneori îți vine să crezi că romancierul s-a folosit de un personal de cercetători la fel de numeros ca acela utilizat de răposatul doctor Kinsey".

Invazia business-ului în literatură are, după cum se vede, consecințe destul de grave. Devenind erou de roman, capitalistul își impune condițiile, printre altele aceea a moralității proprii clasei sale. Iar cînd scriitorul nu are tăria de a respinge aceste condiții, devine sclavul propriului său erou care, pînă atunci, îi fusese cel mult patron. Cultura dominantă în Statele Unite, cultura business-ului, sau, mai pe scurt, „businesscultul", face victime și în rîndul talentelor autentice. Aceasta e semnificația, foarte tristă, a ultimului roman al lui John O'Hara.

Petre SOLOMON

REGRETE POSTUME LA BONN

Criminalul de război nazist Erich Koch, judecat recent în Polonia, a fost condamnat la moarte pentru crimele comise în timpul războiului...

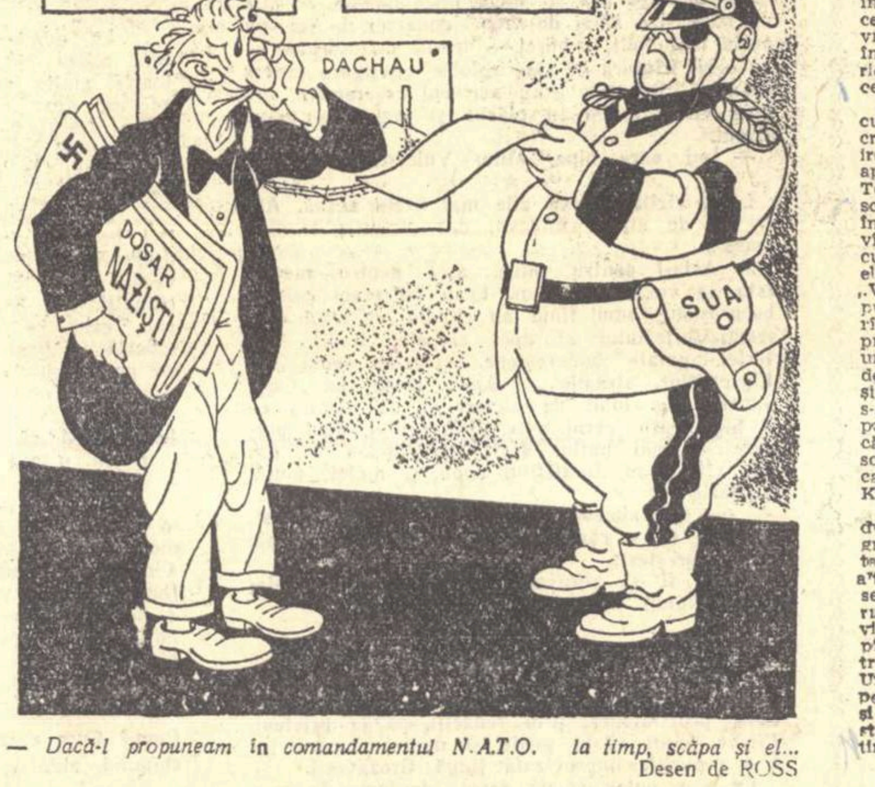

— Dacă-l propuneam în comandamentul N.A.T.O. la timp, scăpa și el...
Desen de ROSS

Șalom Alechem

100 de ani de la nașterea marelui scriitor

I

Nu avem de gînd să supunem opera lui Șalom Alechem unor analize ample, ci să sezisăm cît de cît din imensa iubire de viață, cît de cît din profunda ei omenie. Recitită cu maturitate, opera aceasta îți lasă o adîncă îngîndurare, o amară tristețe. După ce închizi cartea, ochii îți se îndreaptă spre umbrele eroilor, spre a-i întreba cu mîhnire și compătimire: „Oameni, cum a fost cu putință? Ce-ați făcut cu viața voastră, oameni?"

Cineva spunea că, pentru a fi bun umorist, trebuie să fi cunoscut toate tristețile pămîntului, să fi cunoscut ființa omenească pînă în adîncimile insezisabile. Umorul adevărat conține în sîmbure o fierbinte compasiune, o amară dojană și o dorință nelimitată de îndreptare a răului, de orientare a oamenilor spre lumină. Farsa ieftină, combinația de situații caraghioase, nu au nici o legătură cu arta superioară a umorului, cu acest metal, fratele poemului. Adevăratul umorist este un desăvîrșit artist creator. Concomitența rîsului și plînsului n-o poate crea decît geniul cu mîna lui binecuvîntată. Dacă coborîm către veacuri vechi, să-l zărim pe hidalgul de la Mancha, lupta lui cu morile de vînt ne înflorește la colțul gurii un zîmbet amar. Omul depășit apărînd pe aria unui veac nou, încercînd să reînvie o lume apusă, își merită pe deplin denumirea de „cavaler al tristei figuri". Umorul adevărat a fost în toate timpurile biciuire a moravurilor, îndemn către zbatere. Numele de umorist, în marea accepție a cuvîntului, nu li se cuvine deplin decît celor însemnați la naștere cu pecetea geniului.

La prima citire, opera lui Șalom Alechem stîrnește într-adevăr rîsul, dar pe măsură ce cunoaștem lumea descrisă, cititorul e cuprins de simțămintele mai sus-amintite, mîhnirea și compasiunea. Eroii lui sînt nespus de simpatici, nespus de buni și nespus de nefericiți. In Ucraina trecutului veac, în niște tîrgușoare pline de noroi, întunecoase și pururi umede, mișuna o omenire sărmană, osîndită de la leagăn la mormînt să împuște banul, dar urmărind visul extraordinar și utopic de a ajunge la fabuloasa avere a lui Rotschild. Mărunți negustori, croitorași, harabagii, misiți, agenți de asigurare, profesori matrimoniali sau pețitori, iată lumea lui Șalom Alechem, proiectată pe un cer mohorît, ca un convoi abia tîrîndu-se sub povara mizeriei. „Să nu ne fie de deochi", cum spune Șalom Alechem, dacă vom începe scurta incursiune în opera sărbătoritului cu lucrarea „Romanul unui om de afaceri", roman epistolar în șase capitole. Menachem Mendel, un amărît negustoraș din tîrgul Casrilifca, pleacă la socrul său să ia un rest din zestre, cîteva sute de ruble, și se abate pe la Odesa, unde e prins în valul unor afaceri nemaipomenite. Intîi joacă la bursă și, după cum spune chiar Menachem Mendel în prima epistolă, „o pornesc cu bețișorul prin urete... și dau peste douăzeci de mii de afaceri: vreau grîu, am grîu; vreau tărîțe, am tărîțe, lînă, făină, sare, fulgi, stafide, saci, scrumbii, mă rog, tot ce-ți trăsnește prin minte găsești..." „M-am înfipt și eu în ceva ca lumea; o învîrt, cum se zice, cu «Londra», și merge... să nu-mi fie de deochi, merge". Și-i răspunde nevastă-sa, Șeine Șeindl, din Casrilifca: „Și cînd scrii că faci avere, ne pare, desigur, grozav de bine la toți. Insă, dare-ar boala în tine, să dea Dumnezeu! de vreme ce-mi scrii, scrie ca oamenii. De ce nu-mi spui deslușit ce neam de marfă e aceea cu care faci tu negoț, cît e cotul, ori se dă cu kilogramul, sau ce dracul o mai fi. Și cu ce se mănîncă?"... „Ce mîncare o mai fi și asta, de crește la tine așa de repede? Ciuperci? zice mama. Dar și la asta trebuie ploaie!" In sfîrșit, schimbul de epistole continuă și „neprețuita, isteața, preacurata" Șeine Șeindl află cum visurile „iubitului, priceputului, neîntrecutului, vestitului" ei bărbat se spulberă unul cîte unul tocmai cînd e gata să pună mîna pe cîteva milioane grase. De la Odesa, „iubitul, priceputul și neîntrecutul" Menachem Mendel își mută cîmpul afacerilor și imaginarele cîștiguri colosale la Iehupeț, unde lucrează cu acțiuni. Cităm mai departe, după excelentele traduceri ale maestrului I. Ludo: „Cum să te rabde inima să nu cumperi «Putivel» sau »Molțev« care s-au urcat, se spune, la 1350? Să nu cumperi «Molțev», cînd «Molțevul» crește văzînd cu ochii, zi de zi! Toată lumea are aici «transporturi»: bărbați, femei, doctori, profesori, băieți, servitoare, meseriași, servitori... Cine n-are «transporturi»? Aici, dacă se întîlnesc doi pe stradă, numai ce-i auzi: «Cum stă azi „transportul"». Vii într-o restaurație, îți iese stăpîna înainte: «Cît e azi „transportul"» Ce să-ți mai spun? Iehupeț e un loc binecuvîntat de Dumnezeu, unde poți să te umpli de gologani. Toți șpiculează, toți se ridică, toți cîștigă... și eu la mijloc!"... „Nătăraule, îi răspunde Șeine Șeindl; ce mă amețești pe mine cu povești, acții, șmacții, divedent, șmindevend, cai verzi pe pereți! Cu cinci degete nu te îmbogățești! Vorba mamei, să trăiască: «Dacă bagi friguri, scoți tifos» Ascultă-mă ce-ți spun, Mendel: toți șmecherii tăi de la Iehupeț, de care îmi vorbești, dacă s-au îmbogățit peste noapte, o să ajungă repede-repede, cu ajutorul lui Dumnezeu, aceiași calici de mai înainte, și încă ce calici! Cu lustrul Fiindcă eu cred, Mendel, în «transporturile» și «șmolțevurile» tale, ca în «Londra» ta de la Odesa. In farmece îmi vine să cred mai degrabă decît în toate portofelele tale! Of! De mi-ar mînca un cîine inima, ar turba pe loc. Văd eu la alții, neveste: se amestecă și ele cu cîte un da și cîte un nu, se răstesc și ele o dată la bărbat de-l apucă tremuriciul, nu așa ca mine, că trebuie să umblu cu el cu ai umbla cu un ou moale, să nu scapi, ferească Dumnezeu, nici un cuvînt strîmb, ori să-i scot ochii pentru șcandalurile ce le am din pricina ta... că la fiecare în parte trebuie să fac o mutră dulceagă, să zîmbesc, să fiu veselă, vorba mamei: «Palme peste obraji, numai rumeneală să fie!»... „Iți spun cu binișorul, dragă bărbate, mult nu mai poate merge așa. Din două una: ori vii acasă să te faci om ca toți oamenii, ori să-i trăsnească Dumnezeu pe toți dușmanii mei și să se isprăvească odată, cum îți dorește din tot sufletul, cu adevărat credincioasa ta nevastă,

Șeine Șeindl"

Insă, nenorocitul, prins în vîrtejul iluziilor îmbogățirii, nu ascultă nici de amenințările nevestei, nici de vorbele înțelepte ale soacrei. După o inutilă și îndelungă vînturare, ca „spiculant", Menachem Mendel se face misit, pe urmă, „să nu-i fie de deochi", ajunge și scriitor. Și, în sfîrșit, pețitor. Zbaterile lui și visurile de a ajunge un nou Rotschild s-au dus

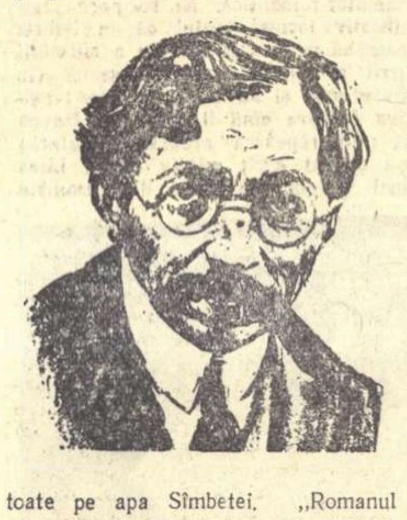

toate pe apa Sîmbetei. „Romanul unui om de afaceri" demonstrează, după cum mărturisește Șalom Alechem în prefață, că „tot ce-i clădit pe vînt și pe fum trebuie în cele din urmă să se prăbușească. Tare plăcut nu este, continuă Șalom Alechem, în schimb este adevărul curat. Și doar oamenii iubesc adevărul..." In cartea aceasta mișună aceeași omenire sărmană, îngrozită de legile rasiale, de poliția țarului, de spectrul înspăimîntător al pogromurilor. Și drept este că la început epistolele dintre Menachem Mendel și Șeine Șeindl te îndeamnă uneori să rîzi, însă pe urmă te trezești întrebîndu-te: „Oameni, acestea vă sînt iluziile?" O lume fără zare, iată, într-un cuvînt, fondul acestui roman epistolar.

II

Ne vom permite să reamintim cititorilor noștri una din cele mai frumoase scrieri ale lui Șalom Alechem, „Băiatul Motl", și o considerăm așa pentru dramatismul ei și pentru omenia nețărmurită. Primul capitol, intitulat „Azi e sărbătoare, mamă, azi nu se cade să plîngi!" amintește paginile antologice ale marii literaturi universale:

„Pun rămășag cu voi, pe cît vreți, că nimeni pe lumea asta n-a fost atît de fericit în ziua întîia de după Paști — ca mine, Motl Peisi al cantorului, și Meni, vițelul vecinului. (Numele ăsta de Meni, eu i l-am dat!) Amîndoi, la fel am simțit cele dintîi raze călduțe ale soarelui; amîndoi, la fel am adulmecat mireasma celui dintîi fir de iarbă care mijea din pămîntul abia scuturat de zăpadă; amîndoi, la fel am dat buzna din bîrlogul, negru ca noaptea, în ogradă, să cinstim cum se cuvine cea dintîi zi dulce, sclipitoare, de primăvară. Eu, Motl, băiatul cantorului, am ieșit dintr-o mocirlă, dintr-un beci rece și umed, care duhnește a drojdie și medicamente, iar Meni, vițelul, a scăpat dintr-o băltoacă și mai a dracului... un fel de staul strîmt, plin de noroi, cu pereții deșelați, prin care vara răzbește ploaia și iarna zăpada. Din găurile astea blestemate, ne-am repezit în lumea largă, luminoasă, în fața căreia și eu și Meni ne-am arătat mulțumirea, fiecare pe limba lui, după cum s-a priceput el mai bine. Eu, Motl Peisi al cantorului, am ridicat mîinile la cer, am deschis gura și am tras în piept aer proaspăt și călduț, cît am putut să înghit. In clipa aceea, am crezut că încep să cresc, că ceva mă atrage în sus, spre bolta albastră, adîncă a cerului, acolo unde plutesc și se risipesc nouri rari și fumurii, unde păsări albe apar, se fugăresc și dispar într-un ciripit vesel și ascuțit. Și deodată mi-a țîșnit din piept fără să vreau un cîntec, mai frumos de cît toate cîntecele de sărbători ale tatei. Parcă ar fi fost un cîntec al firii, ca șopotul sprinten și cristalin al izvoarelor repezi, o cîntare a cîntărilor, o bucurie nebună a cerului, o melodie dumnezeiască..."

Eusebiu CAMILAR

(Urmare în numărul viitor)

Felicităm redacția dumneavoastră cu prilejul celei de-a cincea aniversări a „Gazetei literare". Redacția revistei „Literarni Noviny" se asociază prin acest salut celorlalte felicitări primite și vă exprimă recunoștința sa pentru eforturile și meritele dumneavoastră în promovarea literaturii socialiste a Republicii Populare Romîne, pentru colaborarea artiștilor lagărului socialist, precum și pentru realizarea marilor noastre sarcini comune.

Vă urăm mari succese și pentru anii viitori, în munca dumneavoastră.

REDACȚIA „LITERARNI NOVINY" PRAGA

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

„Gazetarul" Alsop

Joseph Alsop este un publicist destul de cunoscut în S.U.A. El scrie regulat editoriale pe teme internaționale la New York Herald Tribune și la alte ziare americane. Recent a călătorit prin Orientul Mijlociu unde n-a observat că acolo există o unică preocupare, independența națională și libertatea popoarelor, și o unică fobie: colonialismul; Alsop a descifrat în schimb posibilitățile de a dezbina popoarele arabe, ca și popoarele asiatice, în slujba vechiului dar muribundului „divide et impera". E greu să ceri domnului Alsop să se supună istoriei, să respecte pe asiatici și să se încline în fața uraganului care-i alungă pe vechii și noii asupritori. Lipsa de luciditate a domnului Alsop față de perspectivele Asiei și Africii e mai puțin gravă decît lipsa sa totală de elementară onestitate profesională în fața principalei probleme a zilelor noastre: pacea sau războiul.

E greu să-ți închipui un om, viețuind pe acest pămînt, dornic ca planeta noastră să explodeze în spațiile siderale în urma unei catastrofe nucleare. E cu atît mai greu să-ți închipui că un asemenea obiectiv și-l poate propune un gazetar, chiar dacă scrie în S.U.A. la un ziar al monopolurilor și chiar dacă-l cheamă Ioseph Alsop.

Pe scurt, iată despre ce este vorba. După ce a călătorit în Orientul Mijlociu, unde a cules impresiile de care aminteam mai înainte, Alsop a vizitat baza aeriană Offutt din Omaha Nebraska, principala bază aviatică a S.U.A. dotată cu bombe atomice și termonucleare gata să-și ia zborul împotriva Europei și a țărilor socialiste. Vizitarea Comandamentului Aerian Strategic, cum se intitulează pompos această bază atomică a S.U.A., i-a provocat lui Alsop, cum scrie în New York Herald Tribune, „un sentiment de mîndrie națională" pentru că are „frumusețea unui produs al minții umane vast, minunat, funcționînd perfect".

Să remarcăm doar în treacăt faptul că Alsop varsă lacrimi lirice în fața minunatei arme atomice, coșmar al civilizației contemporane. Păcat că nu e poet. Altminteri cine știe ce versuri memorabile ar fi dedicat acestei cuceriri a minții omenești.

Dar să trecem mai departe și să urmărim împreună cu Alsop considerațiile pe care le face în urma vizitei la baza aeriană Offutt. Alsop e nemulțumit de forța reală a bombardierelor atomice și termonucleare. De aceea el lansează următoarea ipoteză. Il cităm în întregime:

„Pe scurt, cîteva mari bombe murdare vor extermina multe milioane de dușmani. (observați termenul, oameni = dușmani n. n.). Dar pentru a distruge structura complexă, multilaterală a puterii nucleare de luptă a dușmanului este nevoie de un număr considerabil de bombe extrem de precis folosite.

Cu alte cuvinte, este mai ușor să masacrezi jumătate din populația unei alte țări decît să previi ca această țară... să înapoieze loviturile. Mult mai puține avioane sau rachete sînt necesare pentru primul scop decît pentru al doilea. Este mai ieftin, mai corespunzător preocupărilor de echilibrare a bugetului și în orice caz mai atractiv pentru cei care consideră că cea mai bogată țară din istorie este prea săracă pentru a se putea apăra".

Alsop citează această teorie care aparține, după spusele sale, „unor cercuri înalte ale Pentagonului și Consiliului Național de Securitate" pentru a o combate într-un anume sens foarte precis și anume: „cît s-a cheltuit pînă acum pentru arme atomice este simplă „vorbărie", căreia trebuie să i se pună capăt printr-o discuție în termeni duri în legătură cu necesitățile dure ale unei adevărate securități naționale".

Deci, cere Alsop: nu o mie de bombe atomice ci zeci de mii dacă se poate, nu cîteva rachete ci sute și mii.

In lume se vorbește acum de perspectiva unei conferințe de înalt nivel, despre rezolvarea pașnică a problemelor litigioase pe calea tratativelor, despre dezarmare.

Domnul gazetar Ioseph Alsop îndeamnă la asasinat în masă. E regretabil că nu există un cod internațional al ziariștilor în care să se prevadă și delictul de omucidere. E perfect aplicabil unui gazetar american, care se numește Ioseph Alsop.

Ion MIHAILEANU

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R P R; PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R P R; GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36; 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25 xxx

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 13 (263) — joi 26 martie 1959

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.

8 pagini 50 bani

Literatura să pătrundă în miezul actualității !

Cum se obișnuiește, în pragul și după începerea noului an, revistele literare au dat o largă publicitate proiectelor scriitoricești pentru 1959. Un temei și un obiectiv în plus l-a constituit faptul că anul acesta se va sărbători cea de-a 15-a aniversare a eliberării patriei noastre.

Parcurgînd rubricile consacrate șantierului literar, s-a putut observa o preocupare sporită a scriitorilor noștri pentru temele și problemele actualității. Este îmbucurător că un număr de scriitori de frunte lucrează intens la romane care vor oglindi pregătirea și înfăptuirea mărețului act de la 23 August 1944 ; aceste lucrări sînt menite să joace un rol însemnat în educația patriotică a oamenilor muncii și a generației tinere, evocînd artistic eroismul și abnegația comuniștilor, reliefînd uriașa cotitură care a deschis poporului nostru drumul spre o viață mai bună. Majoritatea lucrărilor importante anunțate urmăresc să redea artistic realități ale acestor 15 ani de luptă, de transformări sociale, de construire a orînduirii noi, socialiste. Aceeași năzuință a unei tot mai strînse legături cu viața s-a manifestat puternic în cadrul ultimei plenare lărgite a comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor. Este necesar ca această năzuință să fie cultivată din plin, încurajată de redacții și edituri. Ea trebuie totodată să fie îndreptată pe un făgaș cît mai rodnic, către aspectele esențiale ale realității actuale.

Procesul legării tot mai active a literaturii de temele actualității este un rezultat al muncii educative a partidului, al luptei sale ferme împotriva influențelor ideologiei burgheze, pentru promovarea metodei realismului socialist. Trebuie relevat faptul că marea majoritate a scriitorilor noștri au dat și dau dovadă de o poziție ideologică fermă, de atașament pentru linia politică a partidului, de conștiința răspunderii față de popor.

Creșterea partinității și a combativității a creat un teren fertil pentru noi realizări în creația literară. Să ne referim, de pildă, la domeniul prozei. După cum se știe, Mihai Beniuc lucrează la romanul „Pe muche de cuțit", inspirat din lupta Partidului pentru eliberarea țării de sub jugul fascist. De curînd au apărut primele patru volume din „Rădăcinile sînt amare" de Zaharia Stancu, iar scriitorul pregătește noi cărți pentru tipar. Petru Dumitriu a publicat numeroase capitole din „Biografiile contemporane", iar Eugen Barbu — fragmente din romanul „Șoseaua Nordului" și volumul de nuvele „Oaie și ai săi". Au apărut fragmente din „Vîntul de miazăzi", roman de Eusebiu Camilar, consacrat colectivizării agriculturii. Un însemnat succes al prozei noastre l-a reprezentat apariția romanului „Setea" de Titus Popovici. Francisc Munteanu a publicat romanul „Statuile nu rîd niciodată", inspirat din viața clasei muncitoare. Romanul „Cuscrii" de Al. Ivan Ghilia redă cu talent un episod al procesului de transformare socialistă a satului. Nu de mult a apărut romanul lui Al. I. Ștefănescu, „Să nu fugi singur prin ploaie", istorisire din care se desprind perspectivele pe care regimul democrat-popular le-a deschis tineretului. E remarcabil că toate aceste romane, cele mai multe de largi proporții, aparținînd unora dintre scriitorii noștri cei mai cunoscuți și mai valoroși, sînt inspirate din actualitate, redau imagini din lupta comuniștilor, din viața clasei muncitoare și a țărănimii muncitoare, oglindesc sub diferite aspecte uriașa transformare pe care a trăit-o poporul nostru pășind de la un trecut mizer și întunecat spre viața cea nouă, spre orînduirea democrat-populară.

Se observă de asemenea o înviorare a genului scurt. Printre volumele de nuvele și schițe pe teme de actualitate, apărute în ultimul an, amintim doar „Nopți înfrigurate" de Aurel Mihale, „Cumpăna inimii" de Ștefan Gheorghiu, „Fuga" de Dumitru Radu Popescu, „De la potop încoace" de V. Em. Galan, „Din neagra țărănie" de Ion Istrati, „Linia vieții" de Petru Vintilă. A luat extindere reportajul literar legat de aspecte esențiale ale construcției noastre socialiste. Volumele de reportaj „Hotarul soarelui" de Horia Liman, sau „Patru sute de zile în orașul flăcărilor" de V. Nicorovici introduc pe cititor în lumea interesantă și complexă a unor mari centre muncitorești. „Paralela 45" de Pop Simion, „Dobrogea de aur" de Traian Coșovei sînt, de asemenea, volume de reportaje culese din bogăția vieții actuale, din marile prefaceri sociale ale zilelor noastre.

Au apărut multe nume noi în literatură, s-au afirmat tinere talente care aduc un mesaj proaspăt al contemporaneității. Nu numai volumele apărute, dar și numeroasele nuvele, schițe, reportaje literare sau fragmente de roman publicate în reviste confirmă avîntul creației literare și apropierea crescîndă a scriitorilor de viață, de actualitate.

Totuși, viața s-a dezvoltat cu mult mai rapid și este cu mult mai complexă, mai bogată, mai interesantă decît a putut s-o cuprindă pînă acum creația literară. A crescut mult noul tip de muncitor, pe care-l întîlnim încă puțin în literatură ; clasa muncitoare, condusă de partid, a ridicat economia țării la un nivel necunoscut în trecut, iar patosul acestor înfăptuiri nu-l regăsim îndeajuns în opere artistice de amploare. In rîndurile clasei muncitoare s-au revărsat sute de mii de noi veniți, în special de la sate, care aici, la temperatura înaltă a industriei socialiste, și-au însușit și își însușesc, printr-un proces nu întotdeauna ușor, trăsăturile muncitorești. Totodată, întreaga clasă muncitoare, în anii de cînd a devenit clasă conducătoare în stat, a trecut printr-un puternic proces de călire, de ridicare a capacității ei politice și tehnice, de dezvoltare și lărgire a conștiinței ei socialiste. Această creștere are loc în lupta concepțiilor înaintate ale clasei muncitoare revoluționare contra apucăturilor și influențelor înapoiate — iar conflictele pe care le generează această luptă n-au fost încă valorificate suficient în opere literare adînci, tulburătoare și pasionante.

S-au scurs 10 ani de la rezoluția plenarei C.C. al P.M.R. din 3—5 martie. Mai mult de jumătate din țărănimea muncitoare a și pășit pe calea muncii în comun. S-a născut o țărănime nouă, a apărut o armată întreagă de organizatori pricepuți ai agriculturii socialiste, de luptători convinși pentru colectivizare, pentru o producție agricolă bazată pe metodele cele mai moderne. O dată cu aceste transformări, a căpătat alte forme și lupta împotriva dușmanului de clasă, împotriva influențelor acestuia. S-au ivit astfel numeroase probleme și conflicte noi, au apărut noi eroi și totodată s-au ivit sarcini noi, mult mai complexe, în ce privește combaterea mentalității retrograde, educarea în spiritul îmbinării intereselor individuale cu cele obștești. Acest vast univers inedit, care este satul socialist, oferă literaturii nenumărate subiecte atrăgătoare, care-și așteaptă încă scriitorii.

La rîndul lor, noii intelectuali nu se mai află în faza „Străinului" lui Titus Popovici, care dibuia drumul spre mișcarea muncitorească. Unde este acel roman dens, viguros, care să istorisească drumul unui intelectual în anii regimului de democrație populară, lupta sa grea pentru a se descotorosi de prejudecățile și limitele orizontului mic-burghez, a respinge nenumăratele forme sub care acționează presiunea ideologiei burgheze și a deveni un militant al construcției socialiste în economie, în cultură ?

O mai mare atenție merită din partea literaturii și tineretul nostru entuziast, care pe marile șantiere ale construcției socialismului înfăptuiește o muncă plină de îndrăzneală, înfruntă cu dîrzenie și mîndrie greutățile și își însușește o nouă educație, aspirînd cu romantismul și înflăcărarea vîrstei să fie demn de înaltul model al comuniștilor.

S-au obținut, așadar, și se obțin în continuare, succese în literatură, dar transformările structurale, realitățile noi din țara noastră oferă un cîmp mult mai larg, în mare parte încă neînvestigat. O serie de fenomene din-

(Articol de fond din „Scînteia" nr. 4479 din 22 martie 1959)

(Continuare în pag. 6)

Poezie și demnitate

Cînd l-am cunoscut pe Emil Isac, în 1952, era crucificat pe patul de boală. Nu țin minte, în cei doi ani în care mi-a fost dat să-l mai văd, să-l întîlnesc altfel. Nici măcar la masa de lucru din casa, azi muzeeală, nu l-am zărit. Și totuși, rar am avut senzația unui om cu o mai dreaptă poziție verticală, cu o mai neîndoită șiră a spinării, ca în fața sa!

De obicei, autorii, ca oameni, deziluzionează pe cititori. In Emil Isac, omul se suprapunea poetului. Volumele sale, și alese, și separate, și adunate, și desperecheate, au o caracteristică, asemenea omului: consecventa.

Consecventă a fost dragostea pentru poporul al cărui profet se simțea încă de la începutul secolului, din 1908;

consecventă conștiința datoriei de a lupta pentru altă soartă „V-am spus o doină nouă, jurați de vreți pe ea/V-am arătat că lumea n-ar fi să fie rea/.. Cu doina cea mai doină, eu, omul, am venit;

consecventă înduioșarea fără sentimentalism dulceag, cu care privește soarta pruncilor în orașele împînzite de fum, oprimate de orînduirea cea crudă și nedreaptă, destinul țărăncuțelor seduse („A venit un domnișor/la ogor");

consecventă dragostea sa pentru leagănul transilvan (cîtă poezie densă e în poemele în proză adunate în volumul „Ardealule, Ardealule bătrîn");

consecventă și atitudinea în problema națională, a priete-

Veronica PORUMBACU

(Continuare în pag. 6)

Către colectivul redacțional al Gazetei Literare

Biroul Executiv al Uniunii Scriitorilor din R.P.R. felicită cu căldură colectivul redacțional al Gazetei Literare, cu prilejul aniversării a cinci ani de apariție a revistei.

Apariția Gazetei Literare în martie 1954 a răspuns necesității unei prezențe mai operative a scriitorilor în opera de oglindire a luptei poporului nostru pentru construirea orînduirii socialiste, în dezbaterea celor mai importante probleme teoretice și practice ale literaturii noastre noi, ale metodei realismului socialist.

Colectivul redacțional al Gazetei Literare, conștient de sarcinile ce-i reveneau în cadrul frontului literar și ideologic, a pornit la drum, luptînd alături de celelalte publicații literare îndrumate de Partid, pentru noi succese pe drumul realismului socialist în literatură, pentru promovarea fermă a principiilor esteticii marxist-leniniste.

Gazeta Literară a devenit o revistă fruntașă, prețuită de scriitori și așteptată cu interes și încredere de cititori. In cursul celor cinci ani de apariție, în paginile revistei au fost publicate lucrări de seamă ale literaturii noastre noi, au fost promovați cu dragoste și justă prețuire noi scriitori și critici literari, ceea ce a făcut ca în jurul revistei să crească un număr apreciabil de tinere talente.

Gazeta Literară a luat, în repetate rînduri, atitudine împotriva manifestărilor străine de ideologia noastră, împotriva infiltrărilor ideologiei burgheze. Ea a dovedit o principialitate fermă în combaterea și demascarea teoriilor revizioniste. Revista are merite importante în orientarea discuțiilor literare către problemele esențiale ale literaturii noastre pe drumul realismului socialist.

Printr-o muncă perseverentă și principială, colectivul redacțional a promovat în paginile revistei în primul rînd, temele și problemele actualității, indicate de lupta dusă de poporul nostru pentru construirea societății socialiste.

Aceste succese se datoresc preocupării colectivului redacțional de a sluji scopurile înalte ale socialismului, se datoresc muncii desfășurate cu dragoste și entuziasm sub îndrumarea Partidului, pentru continua dezvoltare a literaturii noastre.

Mergînd cu hotărîre pe această cale, Gazeta Literară va putea dezvolta realizările obținute pînă acum și dobîndi noi succese. Promovarea literaturii realist socialiste, a temelor cele mai de seamă ale actualității, prin lucrări publicate în paginile sale, prin articole și studii, prin discuții de nivel teoretic înalt, vor aduce Gazetei Literare o prețuire mereu sporită din partea cititorilor săi. Sarcinile, năzuințele și înfăptuirile poporului muncitor, sînt și ale literaturii noastre, ale presei literare din țara noastră în cadrul căreia Gazeta Literară ocupă un loc de seamă.

Colectivul redacțional al Gazetei Literare trebuie să vegheze în mod permanent la puritatea ideologică a lucrărilor literare și a articolelor publicate, a dezbaterilor cărora le face loc în coloanele sale și să lupte pentru întărirea continuă a spiritului de partid în literatură și în viața noastră literară.

In cadrul sarcinilor sale permanente, în acest an Gazeta Literară are de îndeplinit datoria de mare cinste de a evidenția în mod deosebit realizările dobîndite de literatura noastră în cei 15 ani de la Eliberare, și succesele actuale ale constructorilor socialismului în toate domeniile de ac-

BIROUL EXECUTIV
AL UNIUNII SCRIITORILOR
DIN R. P. ROMÎNA

(Continuare în pag. 6)

VITRINA

„DE PESTE ȚĂRI ȘI MĂRI"

de Dumitru Corbea

Cei care-l cunosc pe D. Corbea îndeosebi ca poet rămîn surprinși în urma lecturii volumului său de însemnări de călătorie. Aici scriitorul nu e atît un liric care ne mijlocește cunoașterea locurilor vizitate prin efuziuni sentimentale, cît un observator lucid și sobru care înfățișează detașat realitățile întîlnite. Peisajul este de cele mai multe ori povestit sau, — deoarece itinerariul cuprinde locuri — „de care este legată o istorie", — sînt reînviate momente ale acestei istorii. Valea pîrîului Ilissos de lîngă Atena îi amintește de Socrate și de ucenicii săi și se relatează succint un episod despre școala filozofilor peripatetici. Palermo nu-l interesează atît sub aspect peisagistic, cît pentru faptul că aici a trăit și a murit Bălcescu. D. Corbea stăpînește tehnica digresiunilor care întotdeauna sînt declanșate firesc și sînt făcute într-un dozaj cumpănit care nu îngreunează lectura.

Itinerariul foarte întins — după cum sugerează și titlul — cuprinde: Turcia, Grecia, Italia, Egiptul, R.D. Germană, Uniunea Sovietică și Bulgaria. Pretutindeni privirea autorului este proaspătă, mobilă, nuanțîndu-se permanent. La Constantinopol atenția îi este reținută de monumentele de artă orientală și bizantină. In Egipt însă aspectele și moravurile vieții contemporane îl solicită mai mult decît piramidele și Nilul.

Unitatea volumului decurge din perspectiva unui scriitor înzestrat cu o înțelegere superioară a societății și a istoriei, înțelegerea marxist-leninistă. Tocmai această înțelegere îl ajută să nu fie un colecționar de aspecte pitorești și de specific local, ci să selecționeze ceea ce e esențial și definitoriu pentru popoarele vizitate.

Peisajele și locurile inedite îi evocă scriitorului realități cunoscute, familiare. Felul firesc cum grecii privesc ruinele Acropolei îi amintește de „țăranul care își bate coasa la umbra unui stejar și nu vede nimic extraordinar în natura ce-l înconjoară". De asemeni, frumusețile muntoase ale Turingiei le aseamănă cu Dorna și Bi cazul nostru. In Georgia compară lacul Rița cu lacul Roșu de la noi și e încîntat de faptul că în limba georgiană „săpun" și „odaie" sună ca și în limba noastră și că în Ucraina dansul popular „gopacul" aduce cu sîrba și brîul romînesc.

Volumul lui D. Corbea este de fapt un memorial de călătorie. Autorul nu e preocupat să ne prezinte succesiv toate momentele itinerariului, ci se oprește la cele mai importante, pe care le înfățișează însă detaliat și cuprinzător, dîndu-le o anumită independență. Din stăpînirea de către autor a formulei memorialului decurge impresia de spontaneitate și firesc pe care o degajă acest volum antrenant și instructiv.

Nicolae VELEA

„AVENTURILE LUI TROMPIȘOR"

de Nina Cassian

„Aventurile lui Trompișor" („Editura tineretului"), confirmînd variatele preocupări ale Ninei Cassian, se situează pe linia unei vechi înclinații a poetei spre literatura pentru cei mici. Placheta, ilustrată expresiv de Nell Cobar, cuprinde patru povestioare în versuri, inspirate din lumea animalelor de circ.

In prima dintre acestea, **Cîinele matematician**, Trompișor, stimulat de o reprezentație la circ, învață operațiile aritmetice de la cîinele-socotitor, față de care își manifestă apoi recunoștința. In **La vînătoare**, eroul abținîndu-se să vîneze animalele care îi demonstrează ce folos aduc omului, se sugerează ideea utilității sociale și se cultivă sentimentele umanitare ale micilor cititori. Bucata **Acrobat**, cea mai hazlie din întreaga suită, prezintă evoluțiile lui Trompișor în arena circului, soldate cu aventuri neașteptate: ursulețul Martinel, dîndu-se „huța" cu Hipo (hipopotamul), devine „sputnik", aterizînd apoi pe trompa protagonistului nostru care, pretîndu-se la aceeași exhibiție, se salvează pe coada unui helicopter și coboară apoi cu parașuta. **Trompișor fotograf**, povestioară cu morală, pare să ilustreze adagiul: „Rău faci, rău găsești".

Scrise într-un stil plăcut, accesibil celor cărora se adresează, distractive prin natura întîmplărilor și prin modul hazliu în care sînt redate, cele patru istorioare sînt în același timp instructive, datorită referirilor tehnico-științifice implicate.

Furnizînd — în limita înțelegerii celor mai mici dintre cititori — cunoștințe despre viața nouă în condițiile societății socialiste, primele noțiuni cu privire la epoca noastră revoluționară, „Aventurile lui Trompișor" au un pronunțat caracter educativ și constituie, prin aceasta, o nouă contribuție a Ninei Cassian la dezvoltarea literaturii pentru copii.

Mircea POP

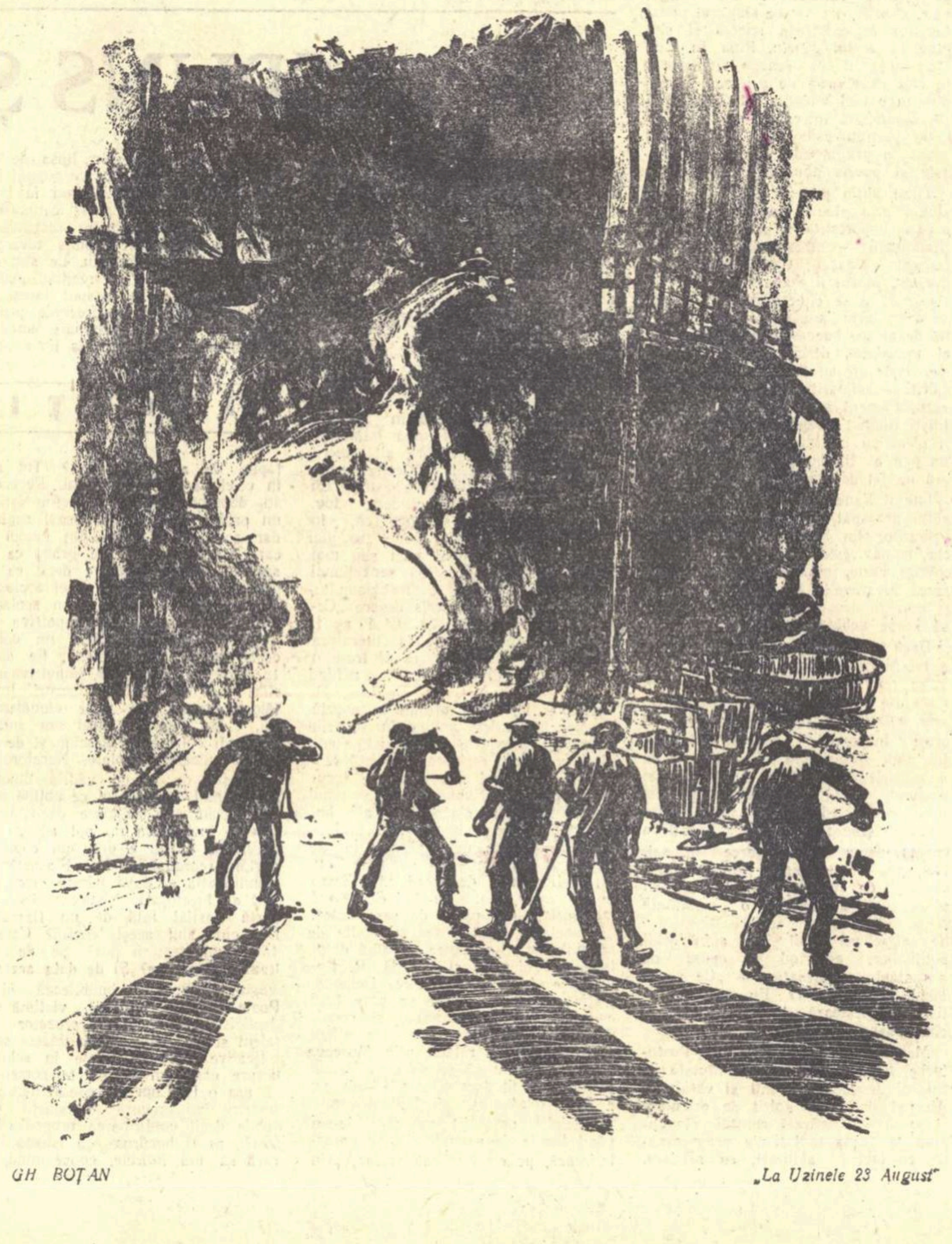

GH BOTAN

„La Uzinele 23 August"

TEHNICĂ și perspectivă

Se vorbește în ultimul timp, în presa literară, despre o tendință monografică a prozei noastre. Și e indiscutabil firesc ca realitățile de azi să fie cercetate și descrise cu mai multă precizie și minuțiozitate chiar, decît cele trecute. Dar o precizie și minuțiozitate a observării reacțiilor și împrejurărilor caracteristice și nu a inventarierii. Trăim într-o vreme remarcabilă prin prezența noului în toate domeniile vieții noastre. (In treacăt fie spus, cred că înflorirea și dezvoltarea reportajului e o consecință a acestui fapt, a unei invazii, dacă pot spune așa, a noului în materialul curent de observație al scriitorului. Invazie care se cere exprimată în scris cu aceeași impetuozitate și promptitudine cu care se desfășoară). Esențial este însă zugrăvirea a ceea ce e cu adevărat important pentru viața oamenilor muncii, a ceea ce poate cultiva în conștiința lor acele calități morale și politice care să corespundă cu țelurile societății noastre socialiste. Pentru aceasta trebuie, desigur, întreprinsă acea selecție semnificativă, menită a reda sensul și spiritul epocii pe care o trăim, și nu a reproduce fără discernămînt orice fapte.

Nu aș fi stăruit asupra acestor cunoscute principii dacă uneori, pornindu-se de la observații juste, nu s-ar trage concluzii cam grăbite. Intr-un recent articol publicat în „Gazeta literară" și intitulat „Concretul istoric", Horia Bratu făcea interesante considerații cu privire la relația dintre această trăsătură a realismului socialist și evoluția genurilor în proză. Pornind de la ideea justă că scriitorul care urmărește să realizeze în opera sa un „întreg" — o epocă, o perioadă — trebuie să urmărească în „părțile componente" manifestarea calităților care țin de „întreg", autorul articolului ajunge la concluzia că unele lucrări în proză, cum ar fi „Rădăcinile sînt amare" de Zaharia Stancu, „Biografii contemporane" de Petru Dumitriu sau „Setea" lui Titus Popovici, unele volume de reportaje, cum ar fi „400 de zile în orașul flăcărilor" de V. Nicorovici, au un pronunțat caracter de „document", că dezvăluie o tendință spre monografism — urmărind reconstituirea monografică a unei epoci — că dovedesc predominanța unei tehnici literare „radiale", „a divergenței" și a „convergenței".

Să lăsăm la o parte faptul că episoadele publicate pînă acum din „Biografiile contemporane" nu ne îngăduie să ne dăm seama dacă sînt într-adevăr sau nu „manifestări ale întregului", pentru simplul motiv că nu putem decît presupune acest „întreg", să lăsăm la o parte faptul că este, desigur, dificil să tragem concluzii cu privire la similitudinea dezvoltării actuale a unor genuri atît de complexe, cum ar fi romanul și reportajul, doar din cîteva apariții, indiscutabil valoroase. Aceste inadvertențe nu trebuie să ne oprească a încerca să discutăm esențialul, și anume modul în care e susținută prin exemple opinia privitoare la caracterul relațiilor dintre întreg și părțile componente, și a vedea în ce măsură justifică ea concluziile amintite mai sus.

Radu LUPAN

(Continuare în pag. 6)

SCRIU PENTRU 23 AUGUST

Moldovean de baștină și ieșean statornic, Ion Istrati s-a întors recent dintr-o călătorie îndepărtată făcută în R.P. Mongolă. Scriitorul se află zilele acestea în București pentru a definitiva la E.S.P.L.A. una dintre lucrările sale pregătite pentru apariție în preajma zilei de 23 August. Discuția cu autorul romanelor „Trandafir de la Moldova" și „Din neagra țărănie" ne-a confirmat predilecția interlocutorului nostru pentru dezbaterea problemelor complexe ale vieții satului contemporan. Ion Istrati este un prozator cu o amplă și multilaterală informație, la curent cu ultimele probleme ale transformării socialiste a agriculturii. Faptele și întîmplările pe care ni le-a povestit, sînt rodul peregrinărilor sale prin ținuturile Moldovei și ne-au dezvăluit o preocupare permanentă, pasionată, pentru constructorii socialismului de la sate.

Interviu cu ION ISTRATI

Observator atent al semnelor de înnoire care se ivesc pretutindeni printre contemporanii noștri, Ion Istrati ne-a vorbit despre ultimele sale lucrări, și mai ales despre un roman consacrat luptei revoluționare a comuniștilor romîni pentru eliberarea patriei de sub jugul fascist. Discutînd despre acest roman, am pătruns într-o sferă mai amplă de preocupări: șantierul literar închinat zilei de 23 August 1959.

— Ce lucrări pregătiți în întîmpinarea sărbătorii Eliberării ?

Lucrez în prezent, cu ajutorul secției de proză de la E.S.P.L.A., la ultimele corecturi ale manuscrisului romanului „Generație fără tinerețe".

REP.

(Continuare în pag. 6)

CRONICA LITERARĂ

„OAIE ŞI AI SĂI" —

nuvele de EUGEN BARBU (ESPLA)

La cel de-al treilea volum al său, Eugen Barbu, unul dintre cei mai interesanţi prozatori ai noştri, se remarcă printr-o varietate a mijloacelor care, păstrînd substanţa specifică, indică multiple posibilităţi de dezvoltare. Pamfletul şi reportajul, epica densă, viziunea vibrînd de lirism, proza de atmosferă — sînt tot atîtea zone în care talentul scriitorului se realizează. E prea devreme pentru a încerca să stabilim specificul lui Barbu, nu pentru că el nu s-ar fi manifestat de la început, ci din pricina, tocmai, a solicitărilor numeroase la care se supune, pe care le supune. Am putea, totuşi, semnala, încă de pe acum, în proza lui Eugen Barbu, un lirism citadin, dacă vreţi, modern, capacitatea adică de a extrage poezia din cotidianul citadin şi — mai larg — de a sezisa poezia obiectelor civilizaţiei, a tehnicii moderne, elemente inseparabile de construirea socialismului. Există, la Barbu, o poezie a trenului şi a gării, a tipografiei, a bulevardelor agitate, a marilor şantiere socialiste, a electricităţii care — folosim conceptul de poezie în sensul în care se vorbeşte de poezia naturii la Sadoveanu — mi se pare necesar o calitate majoră la un scriitor contemporan ce are a reflecta revoluţia socialistă.

Lirismul lui Barbu nu mi se pare a proveni dintr-o carenţă a epicii, dimpotrivă, ţîşneşte din intensitatea ei, nu rarefiază epica, nici nu o îngreunează, dimpotrivă, îi dă avînt, ritm, tensiune. Problema mi se pare însemnată, căci un sector al prozei romîneşti fusese invadat de un lirism rarefiant, provenit din lipsa de violenţă şi claritate a conflictului, din neputinţa de a conduce concentrat o acţiune coerentă. Am spus, de cîte ori am avut ocazia, că problemele de tehnică, de formă, ne interesează în măsura în care sînt aspecte revelante ale problemelor de conţinut, că orice tehnică e bună dacă ajută la maximum de expresie a conţinutului şi invers. Tehnica — expresie a conţinutului — e importantă, fiindcă pe marile şantiere, corpurile dure, masive, se transportă cu macarale şi nu cu roaba, iar carul cu boi e inadecvat zborului suprasonic. O literatură a clasei muncitoare nu se poate face cu mijloacele fostei proze tradiţionaliste. Eugen Barbu se defineşte tot mai mult ca un scriitor al clasei muncitoare.

El scrie despre muncitori aşa cum Marin Preda scrie despre ţărani, adică eroii săi nu sînt observaţi şi descrişi din afară, ci exprimaţi dinăuntru. E o calitate care nu se poate obţine prin „documentare", fiindcă romanele cele mai interesante sînt acelea pe care le trăieşti... Pentru Eugen Barbu, clasa muncitoare nu e numai o temă, ci un mediu pe care exprimîndu-l (de aici lirismul său), se exprimă. Aşa se explică la el (ca şi la Marin Preda în „Moromeţii" sau „Desfăşurarea") acea calitate, greu de definit, dar esenţială: autenticitatea. Am insistat asupra acestor probleme (fără a ieşi, credem, din subiect) fiindcă o literatură despre clasa muncitoare este absolut necesară. Ea devenise necesară de la sfîrşitul, încă, al secolului trecut şi carenţa ei se datoreşte unui complex de cauze din care nu trebuie uitat influenţa poporanismului. Fireşte că de la Eliberare s-au scris multe cărţi interesante despre viaţa muncitorilor noştri (reţinem proza lui Nagy Istvan şi Francisc Munteanu). Dar acest domeniu al literaturii noastre a rămas inadmisibil de mult în urmă faţă de greutatea specifică a clasei muncitoare în societatea contemporană, faţă de rolul ei conducător.

In cele şapte nuvele cîte cuprinde volumul „Oaie şi ai săi", cei mai mulţi eroi sînt muncitori: tramvaişti, tipografi, ceferişti, muncitori necalificaţi — îşi desfăşoară în faţa noastră dramele, speranţele şi biruinţa. In „Truda" ni se descrie o grevă a tramvaiştilor, după primul război mondial, pe cînd mai mergeau încă tramvaiele trase de cai. Se evocă sugestiv trezirea din zori a bărbaţilor, ritualul familiar al curţii trezite, lupta spălătoreselor — la capul liniei — pentru a găsi loc în vagoanele aglomerate, traseul şi micile obiceiuri ale vatmanului... vizitiu, pregătirea grevei, desfăşurarea ei, lupta cu poliţia. „Un om bătrîn", se petrece pe vremea războiului, sub dictatura lui Antonescu. Patru tipografi sînt anchetaţi pentru o greşeală de tipar care nu e o greşeală. E bine redat calmul demn al muncitorilor torturaţi în faţa cruzimii înfricoşate a călăilor. Finalul, în care cei patru declară, toţi — din solidaritate — a fi autorii „greşelii", mi se pare greşit, într-o epocă în care libertatea fiecărui luptător era necesară. E de altfel singura nuvelă mai puţin realizată din volum. In „Tereza" e urmărită — concentrat — evoluţia unei femei venite din sat, servitoare şi spălătoreasă în Bucureşti care, prin contact cu mediul muncitoresc, devine o luptătoare conştientă. „La lumina lunii", nuvelă cu mare intensitate dramatică, povesteşte evadarea comunistului Mareş, pe care zbirii fascişti vroiau să-l împuşte într-o pădure, făcîndu-l „scăpat de sub escortă". „Casa nouă" e drama unei femei pe care a părăsit-o bărbatul. Suferinţa rămîne,

fireşte, dar în noile relaţii dintre oameni, create în socialism, ea poate fi depăşită cu ajutorul solidarităţii tovarăşilor de muncă. Viaţa merită să fie trăită şi femeia găseşte în munca ei — conduce o creşă de copii — reazemul moral de care are nevoie.

Chiar cînd părăseşte oraşul, Eugen Barbu caută un mediu apropiat sieşi, la Piatra nu satul îl interesează, ci o familie de acari, forfota gării, trecerea trenurilor. Şi aceasta nu din neputinţa de a pricepe satul — scenele de la cîrciuma lui Ilie Pîrlivie, sărbătoarea ţiganilor, „activitatea jandarmeriei", reforma agrară, sînt tot atît de bine scrise! — ci fiindcă mediul muncitoresc îi stă mai mult la inimă, îl pasionează. Evoluţia lui Oaie al bătrîn şi a fiilor săi e interesantă, urmărită cu justeţe psihologică, interesanţi sînt şi şeful gării, jandarmul etc, dar pe cei patru ceferişti comunişti nu-i putem deosebi de fel, par o unică umbră rezonantă. Cea mai lungă nuvelă a volumului — ea dă şi titlul cărţii — se citeşte cu atenţie susţinută, deşi nu are o acţiune unitară, ci se compune din episoade care urmăresc destinul lui Oaie.

In acest volum apare o periferie originală care nu e mahalaua lui Caragiale, nici maidanul lui G. M. Zamfirescu sau chiar al lui Eugen Barbu, din „Groapa", ci cartierul periferic muncitoresc, întrepătrundere de sat şi oraş, cetate în care se infiltrează cîmpul şi livada, cum în satul lui Oaie se infiltrase oraşul. E un mediu deosebit această periferie din care miresmele pomilor, integritatea cerului, pămîntul nepietruit nu au dispărut, dar orgolioasa cetate nu şi-a trimis aici decît mizeria urbană (alta decît cea rurală) şi nici una din binefacerile ei. Periferia muncitorească dispare astăzi, în socialism, ca urbe degradată, devenind oraş în toată puterea şi frumuseţea cuvîntului, dar amintirea ei va dăinui în paginile acestea ale lui Barbu, care a redat-o primul în realitatea ei specifică. Viziunea halucinant-sordidă din „Groapa", cu coşmarul ei de univers închis, a făcut loc unei viziuni realiste, fără a-şi fi pierdut din pregnanţa şi lirismul propriu.

Eugen Barbu ştie să prindă cîmpul acoperit de „zăpadă tînără", casa pitită după „un şold de pădure tînără", frumuseţea melancolică a miriştilor în lumina obosită a toamnei, ştie toate acestea foarte bine, dar alege în acest volum peisajul necîntat încă al întrepătrunderii satului cu oraşul, a două civilizaţii care se amestecă, luptîndu-se, şi simpatia lui nu merge către vechea civilizaţie care moare. Vezi că scriitorul care a înfăţişat „comuna pîrlită din Ojogi" nu va deveni niciodată un idilic rural. Şi transpunînd pe plan literar acest dialog, vedem uşor preferinţele lui Eugen Barbu:

— „...O litră de pămînt, să aibe la ce se uita, să se îngraşe din privit (...). — Mie de ce nu-mi trebuie pămînt, Pătrule?

— N-oi fi de la ţară, dup-acilea, de pe la noi.

— Ba, dacă vrei să ştii, tot de la ţară sînt, şi ai mei au avut pămînt cît vrei, ne-au dat la toţi. Eu am fugit. Nu mi-a plăcut...

— Asta-i altceva..." (pag. 245).

Ca şi lui Oaie, lui Barbu îi place să-l bată vîntul iernii care miroase a spic de zăpadă. Dar... „cînd l-a văzut cu mîinile negre de păcură, ceferistului i s-a înmuiat inima de tot. Vasile era de-al lui...".

Cum sînt oamenii aceştia, ai lui, muncitorii?

Paul GEORGESCU

O gazetă acum 130 de ani

II

Către întemeierea noii „sisteme politiceşti", sînt dirijate toate eforturile „Curierului romînesc". Fiindcă opera de primenire a aşezămintelor ţării era intim legată de soarta războiului rusoturc, Eliade se face un propagator zeios al victoriilor ruse şi un partizan hotărît al apropierii de Rusia. „Curierul" înregistrează cu atenţie fiecare succes repurtat în Balcani şi exultă de entuziasm la vestea încheierii păcii de la Adrianopole.

Cînd Iancu Văcărescu, membru al unei delegaţii a Divanului trimisă la Diebici, se înfăţişează acestuia, ţine un discurs în care deplînge „lungile nenorociri care din întîmplările vremilor ne-au adus la desăvîrşita dărăpănare" şi declară că numai de la „prea norocita apropiere" de Rusia poate veni „toată mîngîierea". (pag. 30). Aflînd de înfiinţarea unor comisii însărcinate să pregătească viitorul Regulament Organic, Eliade exclamă: „Să biruiască armele sale (ale Rusiei — n.n.) spre slava creştinătăţii şi spre fericirea şi îmbunătăţirea patrii noastre" (pag. 162). Numărul 62 al „Curierului" publică o poezie, „Recunoştinţa Valahiei", prin care cerul e implorat să reverse binefacerile sale asupra împăratului Rusiei. Prin constanta preocupare de a celebra izbînzile oştilor ţarului, de a informa asupra a diferite aspecte ale vieţii din Rusia, ca şi prin recunoaşterea rolului jucat în începutul de renaştere politică a Ţărilor Romîne de marea vecină de la răsărit, colecţia „Curierului" lui Eliade pe 1829 (an în care scriitorul a dat la iveală şi cunoscutele sale ode în cinstea victoriilor ruseşti!) reprezintă una din manifestările puternice pe tărîm cultural ale relaţiilor de prietenie romîno-ruse şi e regretabil că lucrul a fost atît de puţin semnalat pînă acum.

Pentru alinarea multelor năpăstuiri de care suferă ţara, Eliade apelează la sentimentul filantropic al claselor stăpînitoare. De o mare răspîndire în paginile „Curierului" se bucură pildele împrumutate de ici şi colo, cu rostul de a învedera buna utilizare ce o dau averii lor oamenii înstăriţi din alte ţări.

Astfel, din „Biblioteca romînească" a lui Carcalechi, e reprodus un articol care citează exemple de mecenaţi ai culturii din Rusia, Austria şi Ungaria. Eliade notează cu regret, dar şi cu optimism: „Neamul nostru dormea pînă acum şi acest fel de pilde nu avem. Dar iată, zorile se ivesc, ziua crapă, întunericul se împrăştie, duhurile se trezesc, neamul caută drumul mîntuirii" (pag. 162).

O dată cu îndemnul adresat boierimii de a lua o parte tot mai activă la marea faptă a difuzării luminilor, „Curierul romînesc" se dedică şi de-a dreptul acestei opere, prin stăruinţa de a instrui şi a combate ignoranţa, în redutele ei cele mai ascunse. Se publică, în mai multe numere succesive, noţiuni de geografie fizică; din cartea lui Gr. Pleşoianu, „Cele dintîi cunoştinţe", se reproduc extrase sub titlul „Ideea repede despre Istoria romînilor" (nr. 59); se dau sfaturi medicale împotriva groaznicului flagel al ciumei care începuse să bîntuie în Capitală. Pentru pitorescul lucrului, redăm principalele recomandări ale uneia din „diete" (reţetă): dacă nu e posibilă plecarea „din locul unde s-a vestit" epidemia, cel ce vrea s-o conjure trebuie să se izoleze, să se fricţioneze cu oţet, să se ungă din cînd în cînd cu untdelemn pe trup, să-şi afumească hainele, să tragă tutun, să consume lămîi şi... vin alb înăcrit! (Nr. 15). Anunţînd marele cutremur ce a avut loc la Bucureşti în noaptea de 13 spre 14 noiembrie 1829, Eliade încearcă să lămurească, potrivit datelor ştiinţifice, „puterea pricinuitoare" a cataclismului, după cum, altă dată, traduce dintr-un ziar străin explicaţia fenomenelor de miraj ce au loc în deşerturi.

Principalul mijloc de luminare e însă şcoala, care constituie de fapt prototipul acţiunii de răspîndire a cunoştinţelor şi instaurare a stăpînirii raţiunii. Pentru iluminişti, teatrul e o şcoală, ziarul e o şcoală, fapta civilizaţiei e un proces de instruire şi varietatea mijloacelor de influenţare a conştiinţelor constă, în ultimă esenţă, în arta pedagogică, în educaţie. Protagonist de seamă al învăţămîntului în limba romînă în Valahia, Eliade se străduieşte să intensifice curentul de opinie favorabil şcolii. Numărul 7 al „Curierului" publică un reportaj asupra examenului public ţinut la Goleşti de clasa profesorului Florian Aaron. Cei 30 de copii ce urmaseră învăţăturile au răspuns în faţa tuturor notabilităţilor locale cu asemenea siguranţă de sine şi destoinicie, încît au stîrnit uimirea şi înduioşarea generală. „Niciodată bucuria în Ţara Romînească n-a avut prilejul să tragă atîtea lacrămi de mulţumire ca în ziua aceasta, cînd nişte copii şi fetişcane încredinţa un oraş întreg de aceea ce toţi învăţaţii, teoreticeşte, n-ar fi putut să-i înduplece; adică că drumul cel de-a dreptul care ne poate duce la desăvîrşirea cea moralicească şi la fericire este numai acela de a se împărtăşi cunoştiinţele în limba patriei" (pag. 35). La fel, „Curierul" salută examenul public al gimnaziului vasilian din Iaşi, ţinut sub conducerea lui Asachi. (pag. 5) O scrisoare din Paris, vestind marile progrese la studiu al unuia din bursierii eforiei, Petrache Poenaru, i se pare lui Eliade atît de importantă încît o dezvăluie cititorilor săi. (pag. 252) A obţine un titlu academic sau a urma cu succes într-un institut de învăţămînt superior străin constituia pe atunci un eveniment memorabil.

Literatura pe care o publică la 1829 „Curierul" e foarte anemică. Dimensiunea redusă a gazetei şi obligaţia ce-i incumba redactorului de a face loc multor materiale cu caracter informativ şi oficial (de exemplu, cîteva numere, începînd cu nr. 67, servesc pe de-a-ntregul reproducerii textului tratatului de pace de la Adrianopole) împiedicau extinderea preocupărilor literare ce stăteau în atît de mare măsură la inima lui Eliade. Totuşi, „Curierul", chiar prin sporadicele sale incidenţe cu beletristica, aduce o contribuţie notabilă dezvoltării literaturii noastre. Să amintim numai că în coloanele sale au apărut primele poezii încredinţate tiparului de Iancu Văcărescu: tot aci, Eliade a dat în vileag „Războiul" şi „Suvenire", cele dintîi mostre ale traducerilor din Lamartine, care aveau să exercite o influenţă puternică în sensul înnoirii şi contemporaneizării liricii noastre; iarăşi se cuvine a releva propaganda statornică întreprinsă de „Curierul" în favoarea tiparului şi difuzării cărţii romîneşti şi deci, indirect, a sporirii literaturii naţionale.

Asupra sensului ce-l atribuia Eliade, la 1829, literaturii — tendenţios, utilitarist, patriotic — ne informează o notiţă în care e elogiată o poezie a lui Asachi. Bardul Moldovei salutase printr-un sonet examenul şcoalei din Iaşi. Constatînd că sonetul e „plin de idei poeticeşti foarte frumoase", Eliade observa că Asachi „tot mîngîie după cuviinţă muzele ca să îndrăgească orizonul Moldovei şi să insufle încai în inimile năpăstuiţilor strănepoţi ai marelui Traian cîte o scînteie măcar de sentimenturi de patriotism". Altă dată, cînd Eliade publică, fără consimţămîntul autorului, sonetul „Pacea" al lui Iancu Văcărescu, încărcat de un alegorism pedant şi extrem de prozaic, nota care întovărăşeşte versurile insistă atît asupra calităţii reprezentative a mesajului (exprimă sentimentul de obşte al Romînilor) cît şi asupra capacităţii limbii de a se mlădia şi a răspunde exigenţelor poeziei.

Chiar dacă, precum în cazul traducerii din Lamartine „Suvenirul" (nr. 29) apele versului se închideau aparent unei preocupări sociale şi păreau a reflecta solilocul intim al autorului, la mijloc era de fapt tot o intenţie demonstrativă. Anume, în cazul de faţă, tendinţa era de a proba că versul romînesc poate încătuşa în zgrunţuroasa lui melodie efluviile melancolice şi armonioase ale lirismului lamartinian.

De obicei însă, opera literară avea o finalitate nemijlocită. Ea se desfăcea din actualitatea momentului şi urmărea un ţel politic desluşit. In acest sens, sînt de menţionat poeziile: „Recunoştinţa Valahiei", deja amintită, şi mai ales „Sonetul de gratulaţie pentru Anul Nou", anonim, dar aparţinînd foarte probabil redactorului foii însuşi. Sonetul comunică acea descătuşare sufletească şi acel optimism fierbinte ce înaripau conştiinţa romînească în momentul încheierii păcii de la Adrianopole:

An rău din urmă, trecutul fie
Relele toate cu dînsul ţie,
Restriştea treacă, s-o numim vis!
Munca, cinstea în Romîn crească,
Dreapta reformă în veci trăiască...
Văile sună... Tot s-a deschis (pag. 319)

Cît priveşte propaganda literaturii, ea umple coloanele „Curierului". Sînt frecvente înştiinţările anunţînd ieşirea de sub teascuri a cutărei sau cutărei cărţi. Se vorbeşte de „Biblioteca romînească" a lui Carcalechi şi de „Albina" lui Asachi, cu prilejul apariţiei acesteia, în spiritul unei solidarităţi programatice şi a unei tovărăşii de ideal. In numărul 30, cititorii sînt anunţaţi să se înscrie printre prenumeranţii cărţilor ce le preparase, în umbra îndeletnicirilor sale de tot felul, Eliade, cu ambiţia devorantă ce-l caracteriza de a clădi sistematic edificiul literaturii naţionale; erau să iasă „un curs de poezie în proză, Poetica lui Boalo (sic!) în versuri, cele mai frumoase bunătăţi din meditaţiile poetice ale lui Alfons de la Martin". (sic!).

Fireşte că deseie apelurî la prenumeranţi, care uneori se înfăşurau într-un ton de amărăciune sau se schimbau în avertismente cu ameninţări la adresa celor ce nu-şi vor îndeplini obligaţia asumată, dovedesc nu numai simpatia lui Eliade pentru orice efort în direcţia culturalizării, dar şi piedicile pe care trebuia să le învingă.

Puţin după apariţia „Curierului", potrivnicii îl osîndiseră pentru atitudinea sa critică. „«Curierul» mai mult muşcă decît aleargă", spuneau ei. Eliade răspunsese dîrz că „pînă cînd nu vom începe a ne cunoaşte greşalele, nu este semn de îndreptare şi pînă cînd nu vom începe măcar a vorbi de dînsele, nu este semn că le cunoaştem!" (pag. 26) Tot atunci adăugase aceste frumoase cuvinte, semnul unei gîndiri ce-şi căuta reazemul în democraţie, deşi, de bună seamă, cu timidităţi şi serioase limitări: „Această gazetă nu este a nimului, ci numai a naţiei; şi dacă noi avem norod, dacă Rumînii sînt naţie, vă încredinţez, domnilor, că «Curierul R.» niciodată nu va cădea, decît numai cînd norodul va înceta a mai contribui ca să-l ţie". Păcat că redactorul „Curierului" n-a fost consecvent şi, mai tîrziu, cum spunea cu dreptate Eminescu, „aproape tot ce a făcut Ion Eliade, modestul învăţător la Sf. Sava, a fost caricat de Heliade Rădulescu".

Deşi hărţuit de greutăţi, obligat să-şi schimbe tipografia din cauza ciumei, să scoată gazeta în pagubă (tirajul era de 280 ex., din care numai 225 se vindeau abonaţilor, iar cheltuielile, neacoperite după cca 9 luni de la apariţie, se cifrau la 2.000 lei — pag. 298), deşi îşi ridicase împotrivă-i destule inimiciţii, Eliade a perseverat în întreprinderea sa de la „Curierul". Cele patru păginuţe de format mic ale gazetei, pe hîrtie poroasă, prosolană cu tiparul înecat de cerneală şi tăietura literelor lipsită de eleganţă, s-au năpustit săptămînă de săptămînă peste zidurile rebele ale prejudecăţilor, ignoranţei şi corupţiei feudale, ajutînd la închegarea forţelor progresiste şi naţionale, la orientarea culturii într-un sens patriotic şi militant. La 130 ani de la apariţia „Curierului romînesc", în condiţiile celui mai înfloritor avînt al culturii pe care l-a cunoscut vreodată ţara noastră, salutăm în gazeta lui Eliade una din acele osîrdii neprecupeţite şi inimoase ce intră la temelia marilor zidiri ale zilei de astăzi.

Paul CORNEA

Creator de tipuri

Recentul roman al lui Al. I. Ştefănescu întregeşte imaginea destul de palidă încă — în sensul că nu a fost suficient explorată de scriitorii noştri de după 23 August — a unui mediu social altfel destul de frecventat între cele două războaie mondiale. Este vorba de acea zonă umană — fără identitate precisă, gravitînd de obicei la periferia societaţii, zona lumpen-proletarilor cărora capitalismul le hrăneşte iluzia unei vieţi libere, împingîndu-i inevitabil pe cei mai mulţi în ghearele unei adînci mizerii fizice şi morale. Francisc Munteanu a înfăţişat în stilul autobiografic, care-i este propriu, cîteva aspecte dureroase din existenţa acestei categorii de oameni de la marginea societăţii capitaliste. Nicuţă Tănase sau Ştefan Gheorghiu au ridicat în scrierile lor problema recuperării acestora în condiţiile noi, socialiste. In ultima sa carte, Al. I. Ştefănescu readuce în prim plan aceeaşi lume pestriţă cu problemele ei, privind-o adesea cu ochiul lucid, al unui satiric.

Existenţa dramatică a covrigarilor, copii între 12 şi 14 ani, obligaţi să cutreiere — desculţi şi flămînzi — străzile Bucureştiului — ca să vîndă „marfa" speculantului Lică Postolache — este narată într-un ritm alert, dramatic. Folosind un dialog colorat şi foarte expresiv, pictînd sumar dar elocvent interiorul de mahalagii ajunşi al soţilor Postolache ori sărăcia lucie din podul care serveşte drept dormitor covrigarilor — autorul însufleţeşte o lume. Cu minimum de mijloace, Al. I. Ştefănescu creează o adevărată tipologie umană şi socială — aşa cum a surprins-o revoluţia socialistă din ţara noastră.

Al. I. Ştefănescu face parte dintre acei scriitori care nu se simt obligaţi să dea cititorului nici explicaţii directe, adesea plictisitoare sau stîngace, dacă nu inutile, — nici indicaţii servite din abundenţă şi cu ostentaţie, aşa cum obişnuiesc unii scriitori — nu dintre cei mai buni — şi cum le place din păcate şi unor critici. Preferînd notaţia subtilă care solicită inteligenţa şi fantezia cititorului, autorul cărţii „Să nu fugi singur prin ploaie" prin cîteva amănunte semnificative sugerează atmosfera locului şi timpului, creează caractere distincte.

Astfel disperarea Linei lui Boată din Burduşeşti, care se întreabă dacă „frunzele or fi bune la fiert?", explică gestul disperat de a-şi încredinţa feciorul lui Lică Postolache, în schimbul cîtorva alimente şi spune totodată destul de mult despre starea de cruntă sărăcie a ţărănimii din iarna anilor 1944—1945; indignarea cu care sînt întîmpinaţi covrigarii de către populaţia bucureşteană, exprimată prin apelativul „speculantule" sau oftatul coanei Mimi — consoarta lui Postolache, care constată seara, înainte de culcare că: „Iar s-au strîns în şifonier vreo cinci sute de mii!" sugerează mai bine decît orice comentarii dimensiunea reală, precisă a timpului în care se petrece acţiunea romanului.

In Bucureştii anilor 1944—1945 Marin al lui Boată din Burduşeşti sau Enache Şchiopul — Spiru, Iordache sau Fane — toţi pensionari ai lui Lică Postolache, constituie o sursă de cîştig sigură şi rentabilă, pentru pretinsul negustor de „papeterie şi mărunţişuri": „Costă puţin şi produc mult" spune dumnealui nevestei care-i priveşte cu dispreţ. Covrigarii îi oferă lui Lică adevărate delicii senioriale. Seara, la împărţirea cîştigului, bucătăria lui Postolache devine un fel de cameră sacră, în care se oficiază un adevărat ritual: Lică în halat şi papuci, înfipt într-un fotoliu fără braţe, primeşte omagiile covrigarilor, care îngenunchează dinainte-i şi, în timp ce-i întind taşca cu banii cîştigaţi peste zi, îi pupă mîna şi-i zic „naşule". In aceeaşi vreme, Mimi, nevastă-sa, uitînd că e „distinsă" moaie creionul chimic în gură şi notează „datoriile" covrigarilor, într-un catastif care are ciudata proprietate de a încărca socoteala în loc de a o micşora.

Autorul nu cultivă însă un pitoresc de dragul pitorescului. Fiecare din aceste amănunte artistice este încărcat de un sens social profund.

Ceremonia socotelilor de seară, la care e asistat de consoarta sa şi de vătaful covrigarilor, Sile, este pentru Postolache de două ori plăcută: întîi pentru că Lică vede cum i se măreşte avutul, apoi pentru că ea măguleşte vanitatea sa de stăpîn, de proprietar care vrea să se ştie temut şi respectat. In timp ce aplică fiecărui covrigar „mîngîierile" de rigoare (îi trage de perciuni sau de urechi ori le dă tot felul de sfaturi pe măsura idealului său etic: „Aşa-i negustoria lăsată de la Dumnezeu: cumperi mai ieftin şi vinzi mai scump. Pe client poţi să-l înşeli, nu-i păcat. Păcat e atunci cînd îţi minţi stăpînul sau cînd te iei după bolşevici").

In Lică Postolache scriitorul a surprins figura unui exploatator odios. Stîrneşte indignare lăcomia de cîştig a lui Postolache deşi ea este drapată — sau poate cu atît mai mult pentru că e drapată în faldurile unei pretinse atitudini civilizate. Ea nu se manifestă în mod direct, grosolan ca aceea a chiaburului Iosub din nuvela „La răzeşi" de V. Em. Galan, de pildă, fiindcă Lică Postolache trăieşte la oraş şi are pretenţii de om subţire. El nu recunoaşte decît în intimitate că exploatarea covrigarilor e o sursă rentabilă de cîştig.

Lăcomia speculantului părăseşte însă aparenţa jovială şi civilizată manifestîndu-se în toată goliciunea ei brutală — atunci cînd vreunul din covrigari periclitează creşterea continuă a cîştigului său. Lipsa de omenie se manifestă din plin cînd covrigarul Enache se îmbolnăveşte rău şi nu mai poate să-şi vîndă marfa. Pe Lică nu are darul să-l convingă sau să-l emoţioneze decît ceea ce e în legătură cu bunul mers al afacerilor sale. Scriitorului îi reuşesc cu deosebire tipurile negative în creionarea cărora cheltuieşte multă culoare şi vervă. In centrul cărţii se află totuşi covrigarii siliţi să-şi ducă zilele în pensionul lui Postolache. Romanul lui Al. I. Ştefănescu urmăreşte în bună parte aventura tristă şi neaşteptată pe care o trăieşte ţărănuşul Marin Boată ajuns fără voie negustor la Bucureşti.

Descinzînd în „dormitorul covrigarilor" încă din prima zi, Marin se ciocneşte de asprimea vieţii. Covrigarii mai vechi îi fură merindea, vlăjganul Sile, mîna dreaptă a „naşului", îl bate cînd încearcă să-şi apere drepturile. Este zugrăvită cu fineţe şi cu haz perioada de „adaptare" a copilului de la ţară în forfota generatoare de miracole a Bucureştiului.

In mediul interlop din curtea lui Postolache, descris cu măiestrie de autor, amărăciunile lui Marin se ţin lanţ. Astfel, Enache, singurul prieten al lui Marin — ca să scape de bătaie îi fură banii din taşcă. Dar altă deziluzie mai dureroasă îi va urma. O şcolăriţă necunoscută care îl apără de vorbele răutăcioase ale colegei sale, constituie o vreme singurul punct luminos în existenţa mizeră şi singuratică a lui Marin. Pînă în ziua cînd fata îl va renega, indignată, în faţa unui grup de prietene. Episodul nu e nici melodramatic, nici inutil, dimpotrivă întregeşte pe linie realistă portretul psihologic al copilului ajuns în pragul adolescenţei, cînd visele şi poezia abundă.

Titlul puţin paradoxal „Să nu fugi singur prin ploaie" sugerează de fapt o idee importantă a cărţii lui Al. I. Ştefănescu — ideea solidarităţii dintre cei exploataţi. Cîtă vreme e singur, lui Marin îi eşuează toate tentativele de a se elibera de sub tirania lui Postolache. Fane „jurnalistul", un fel de picaro bucureştean, adevărat fiu al mahalalei, descurcăreţ şi abil, îi dovedeşte primul lui Marin ce e acela spirit de solidaritate. (In timpul unei razii, Fane îl scapă pe Marin de poliţişti dîndu-l drept fratele său, apoi îi oferă cu mărinimie un culcuş, sub un pod al Dîmboviţei, unde el însuşi era un fel de chiriaş).

Isteţul Fane este cel care aduce un suflu proaspăt, înnoitor în lumea covrigarilor lui Postolache. Cînd Enache, bolnav, este totuşi trimis să vîndă covrigi Fane, iniţiază în grabă ajutorarea tovarăşului în suferinţă vînzînd şi covrigii acestuia, pentru ca băiatul să scape nebătut.

Dacă în surprinderea lumii sufleteşti a lui Marin, autorul a îmbinat observaţia realistă cu o undă de poezie, Fane i-a stimulat cu deosebire resursele umoristice. Naiv, înspăimîntat de oraş, incomplet „adaptat" într-un loc unde seriozitatea lui se loveşte de o neînţelegere brutală care-l jigneşte profund, Marin e neîndemînatec şi greoi persistînd cu o încăpăţînare specific ţărănească în ideea fixă de a evada, de a se întoarce în sat. Pe cîtă vreme Fane, trăit în oraş, obişnuit de mic cu ritmul trepidant al oraşului a căpătat o mobilitate şi o putere de acomodare uimitoare. Se strecoară abil pe sub ochii poliţiştilor, arborînd o poză de om stăpîn pe situaţie: — „Ce vagabond, dom'comisar? Eu sînt jurnalist!" protestează el cînd poliţiştii îl chestionează.

Mergînd să se angajeze la Postolache, Fane este primit cu răutate de Sile şi de ceilalţi acoliţi ai vătafului. Aici el dovedeşte spirit de orientare şi joacă o adevărată comedie răspunzînd la toate tentativele provocatoare, cu tact şi abilitate, cu răbdare. Dar sub masca de şmecher simpatic, Fane ascunde un suflet mare, sensibil, un suflet de copil, în tainele căruia autorul ne face să pătrundem adesea.

Sondajul paralel întreprins de autor în lumea aceasta de periferie, cu trăsături morale atît de diferite, evocată cu plasticitate şi sarcasm, de la exploatatori de talia lui Lică Postolache la covrigarii oropsiţi, urmărirea procesului anevoios de cristalizare a unei conştiinţe înaintate la aceştia din urmă este concludent. Îi apare limpede cititorului că lumea lui Postolache e o lume decrepită, anacronică şi că locul ei va fi curînd luat de o alta mai bună în care omul este preţuit şi respectat. Prin mesajul său, ca şi prin pregnanţa personajelor cu o identitate remarcabilă create de autor, cartea lui Al. I. Ştefănescu se înscrie printre succesele literaturii noastre noi.

Eugenia TUDOR

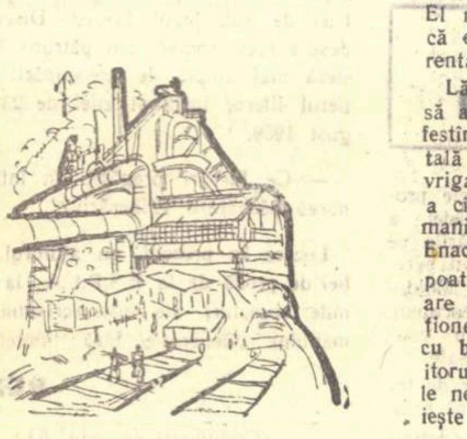

UN RĂSPUNS ŞI O PROPUNERE

Îmi propuneam în articolul „Literatură şi autobiografie", căruia „Gazeta literară" i-a acordat ospitalitate, să atrag atenţia asupra unei tendinţe, evident primejdioase, ce se face simţită uneori în proza noastră, tendinţa de menţinere la aspectele exterioare ale faptelor, la incidentul pur, fără reliefarea unui sens general, unei idei în cutare sau cutare fenomen. Îmi permiteam să observ că nici un scriitor de talentul lui Francisc Munteanu nu rămîne întotdeauna imun la ispita ancorării în epicul fără finalitate, a cultivării pitorescului gratuit, complăcîndu-se, mai cu seamă în ultimul său volum, să istorisească întîmplări ce n-au, în multe cazuri, alt merit decît acela de a fi atractive, amuzante. Stau oare lucrurile astfel? Eu cred că da. Nu altfel gîndeşte tov. Mihai Gafiţa, care susţine că, în scrisul autorului în discuţie „se mai întîlnesc, în doze mai mici sau mai mari... alunecări spre un senzaţional ieftin". Totuşi, tov. Gafiţa e nemulţumit de ceea ce am scris despre „Cerul începe la etajul 3". Cică aş fi „anulat" (păcatele mele!) literatura lui Francisc Munteanu, aş fi tratat-o cu „ironie dispreţuitoare", nefiind „corect şi obiectiv", etc. De fapt, M. Gafiţa şi D. Micu afirmă în esenţă acelaşi lucru: că, anume în scrierile autorului „Lenţei", mai există tendinţe potrivnice realismului. Toată deosebirea e că cel din urmă se încumetă să indice concret, în volumul „Cerul începe la etajul 3" şi alte bucăţi decît cele indicate, mai înainte, de alţii, în care, după părerea lui, se manifestă un asemenea neajuns. Tov. M. Gafiţa nu e de acord că „Cicero la Moscova", „Cum am hotărît să mă fac poet", „Un păcat de şase tone", „Flaşnetarul" sînt povestiri lipsite de semnificaţie. S-ar putea să aibă dreptate, mai ales că şi tov. D. R. Popescu e de aceeaşi părere. Demonstraţia criticului nu mi se pare însă convingătoare. Consideram şi consider că o povestire din care aflăm cum cineva s-a rătăcit prin Moscova şi a fost ajutat să se descurce de un vizitator venit tocmai din Irkuţk nu e decît relatarea unui fapt divers.

DISCUŢII

Celelalte povestiri pe care le-am găsit lipsite de semnificaţie se caracterizează, pe cît îmi dau seama, prin aceeaşi imprecizie, prin lipsa de relief artistic al ideii. De ce copilul din bucata ce deschide volumul ia hotărîrea de a se face poet? Citind povestirea nu mi-am putut răspunde la întrebare. Mi-au răspuns tovarăşii Gafiţa şi D. R. Popescu. Le sînt recunoscător. Numai că recitind povestirea, întrebarea a început iarăşi să mă tortureze. Ce reprezintă pentru erou, un copil, deocamdată împăcat cu starea sa de ucenic la un croitor, faptul de a deveni poet? Tot aşa în celelalte două naraţiuni. Recunosc în domnul Justin Popescu-Nababu un profil relevabil de dascăl ruginit, dar acesta îmi apare din modul în care e creionat mai de grabă ca un specimen bizar oarecare decît ca un produs şi o expresie a unei societăţi: din care cauză chipul cum şcolarul-povestitor reacţionează împotriva pedagogiei sale detestabile nu dobîndeşte sensul unui protest, fie acesta oricît de rudimentar, împotriva unor stări mai generale de lucruri. Învăţătorul acesta, cu toate ciudăţeniile lui, e, în fond, un biet om amărît, căruia îi e frică de director şi de celelalte autorităţi şcolare. Naratorul îşi aminteşte de el cu vădită duioşie. Astfel fiind, în şcolarul ce obţine note mari prin alte mijloace decît sîrguinţa la învăţătură nu pot admira un răzvrătit; el nu e decît un copil cu purtări reprobabile. In „Flaşnetarul", semnificaţia e, după părerea mea, tot atît de înceţoşată. Nişte cheflii se comportă bestial faţă de un flaşnetar. Dar cine sînt aceşti cheflii? Care e tîlcul manifestării lor? Se demonstrează povestirea? Şi de data aceasta vagul, imprecizia obnubilează ideea. Poate că judec îngust, victimă didacticismului. Dacă un prozator de talent şi un distins critic găsesc semnificative situaţiile fixate în schiţele despre care am vorbit, te pomeneşti că aşa o fi. Cum succesele literaturii noastre îmi procură satisfacţii mai nobile decît confirmarea propriilor impresii, aş fi bucuros ca istoria literară să mă infirme, consemnînd, în paginile ei scrierile pe care eu le-am socotit caduce.

Tovarăşii Mihai Gafiţa şi D. R. Popescu îmi mai aduc şi o obiecţie: aceea de a fi identificat persoana lui Francisc Munteanu cu aceea a eroului său. N-am intenţionat aceasta. Ce se întîmplă însă? In majoritatea lor, povestirile din „Cerul începe la etajul 3" sînt scrise la persoana întîia. Eroul povestirilor e un scriitor (sau viitor scriitor) care îşi destăinuie. odată, chiar numele: Frantişek Munteanu. Aidoma cu al autorului. Zicînd „scriitorul" sau „povestitorul", m-am gîndit la Frantişek (pe romîneşte Francisc) Munteanu cel din cuprinsul povestirilor, nu la cel iscălit pe copertele cărţii. Dacă, din pricina unor formulări nefericite aprecierile aspre, uneori date conduitei eroului-povestitor, îl pot atinge pe omul Francisc Munteanu, faptul mă mîhneşte şi profit de ocazie, spre a efectua rectificările de rigoare.

Trecînd peste acest amănunt penibil, reţin esenţialul din articolul „Literatură şi autobiografie", ca şi din intervenţia tov. M. Gafiţa: constatarea înclinaţiei spre pitorescul ieftin, spre senzaţional, în scrisul unor prozatori. Tov. Gafiţa zice: „Problema ar trebui mult mai serios analizată, cu atît mai mult cu cît..." Admit că, în articolul ce a suscitat discuţie, n-am analizat problema respectivă de ajuns de serios. Am ridicat-o doar. Ce-ar fi să declarăm încheiată disputa asupra exemplelor în sine şi să începem să dezbatem cu toată seriozitatea problema?

D. MICU

P.S. Am apreciat ca un semn de distincţie şi ca o expresie a conştiinţei propriei valori faptul că tov. Francisc Munteanu însuşi s-a abţinut (deosebindu-se sub acest aspect de unii confraţi) de la o intervenţie nervoasă în apărarea cărţii sale, lăsînd opera să-şi pledeze singură cauza.

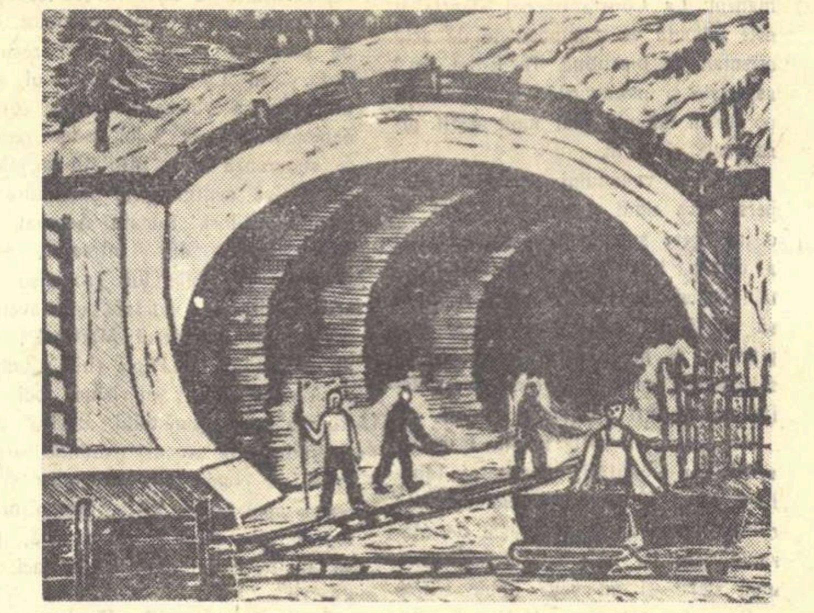

V. DOBRIAN „Gura tunelului de la Stejarul" (din suita „Bicaz")

PRIMĂVARA BĂRĂGANULUI...

ÎNTÎMPLĂRI PETRECUTE ÎN 11 ORE LA DRAGALINA

12 Martie. Orele 4,30. Noapte. Ceasul mă smulge brutal din somn. Sar mahmur și-ncep să mă-nbrac. Mi-i lene. Mi-i somn. M-aș întinde înapoi și m-aș cufunda în moleșeala patului. Aseară m-am culcat tîrziu. Am stat și-am citit (și pe urmă n-am putut adormi, tocmai pentru că făcusem asta) o cronică despre reportajele mele.

Un critic literar mă denunța publicului cititor drept reporter tradiționalist. Tradiționalist, liric și sentimental.

Are dreptate! După ce că m-am născut în Moldova, m-am apucat și i-am mai citit și pe scriitorii moldoveni! Așa-mi trebuie! Am rămas cu meteahnă! O să bag de seamă pe viitor, să mă schimb. Pînă atunci, însă, văd că orice-aș face, tot nu scap: dacă mă las eu de tradiționalism, nu se lasă tradiționalismul de mine. Bunăoară, acum, în loc să dorm înainte și, cînd mă voi scula dimineața, să mă-ntind în pat, și să cuget la contemporaneitate, scormonind cu penița-n hîrtie procedeie literare nemaiîntîlnite, antitradiționaliste și moderne, eu pornesc pe coclauri în Bărăgan, în reportaj de primăvară. Ce poate să spună un reportaj de primăvară?! Grîu, însămînțări, arături... comasări... Și e o vreme! Vorba lui Caragiale: să nu scoți un reporter din casă! Numai a primăvară nu seamănă. Frig. Ninge. Tramvaiul nu mai vine... In schimb, mă obsedează cu-nverșunare versurile clasice ale anotimpului: *„Semănătorii harnici cu sacul subțioară / Pășesc în lungul brazdei, pe reavănul pămînt..."* Toată vremea în tramvai, pînă la gară, și-n tren, instalat la geam, în vagonul restaurant, îmi zîmbește idilic și fad Rodica lui Alecsandri: *„Purtînd cofița cu apă rece / Pe ai săi umeri albi, rotunjori / Juna Rodica voioasă trece / Pe lîngă junii semănători"...*

Mai că-mi vine să regret că nu sînt cu adevărat neaoșist! Mă consolez cu un pahar de coniac. Dau băutura tare și gălbuie pe gît și privesc pe geam. Zăpadă subțire (și cînd te gîndești că acum cîteva zile lumea începuse să-și lepede paltoanele!) zăpadă murdară, pe alocuri topită. Copaci rebegiți de frig. Cer rece, zdrențuit, prăbușit. Nu, hotărît lucru, nici pomeneală nu poate fi de juna Rodică. Semănătorii harnici de pe timpul lui Alecsandri ieșeau la arat în aprilie, cînd cînta cucul.

Interviu în camion

Prima oprire de la București: Ciulnița. Cobor. N-am bagaj. Am venit pentru o zi. Reportaj fulger. Gara o cunosc. E aceeași. Nimic. Nici o schimbare. Același miros tare, sfredelitor, de cîrnați fripți pe grătar. Gogoșile galbene, umflate, pudrate, calde încă, scoase la iveală pe peron. Cu cîteva minute înainte de oprirea acceleratului, a sosit personalul de la Călărași. Muncitorii de la „Partizanul", naveliștii, și-au clătit gura c-o țuică la bufet, au rupt și măcinat în dinți cîrnații calzi, usturoiați, și-acum aleargă în grup spre spatele gării. Primul gest e să mă iau după ei. Așteaptă acolo un camion de la gospodărie. Dacă nu mă grăbesc și-l pierd, trebuie s-o pornesc apostolește. Nu mă pot însă smulge ispitei de a trece măcar în fugă pe peron, să văd ce-i cu chioșcul de ziare. Scriam în decembrie (cînd am stat o lună pe-aici) că nu se aduc ziare și reviste în gară. Naiv ce sînt! Crezusem că din decembrie pînă-n martie se va găsi vreun binevoitor la „Difuzarea Presei" să soluționeze această problemă. Aș! De unde! Nici pomeneală! N-am timp să fac însă prea multe reflecții despre operativitatea tovarășilor de la „Difuzarea Presei", că pierd camionul. Aud deja motorul duduind. Alerg și strig de departe să oprească și fac semn spre oameni. Cîțiva inși bat în spatele cabinei cu pumnul. Cineva îmi întinde o mînă. O apuc și mă salt peste marginea îngustă de scîndură. Camionu-i deschis. Ne-a văzut dumnezeu! Noroc că sîntem mulți. Stăm înghesuiți ca sardelele. Hardughia pornește, ne hurducă și noi ne legănăm și ne clătinăm dintr-o parte în alta ca un pahar prea plin, gata să se verse.

Incă puțin și însămînțările vor fi gata

— Tovarășe reporter!

Mă întorc cu greu și dau cu ochii de secretarul U.T.M.-ului. Veche cunoștință, de astă-iarnă, de cînd am fost la „Partizanul". Ne stringem mîinile. Il întreb ce face. Mă-ntreabă și el. Cu ce ocazie pe la ei? Ii spun. Își dă capul pe spate și rîde:

— Insămînțările? Să fii dumneata sănătos. Acu vii pentru însămînțări? Le-am terminat de mult. Acum pregătim tractoarele pentru Roseți.

Nu pot crede. Nu-mi vine să cred. Nu se poate! In cazul ăsta, ce mă fac? Ce fac cu reportajul?

— Bine, dar n-a mai rămas nimic, nimic?! — încerc eu o ultimă tentativă. Nu mai e chiar nici un tractor pe cîmp?

— Nimic, ce să fie? N-auziți că le pregătim să le trimitem în baltă, la Borcea? Alaltăieri, cînd scria de noi în „Scînteia", eram gata.

Ei, poftim! Frumos, n-am ce zice! Să mi se întîmple mie una ca asta! Te pomenești c-o fi tot din... Mai știi! De-aș fi fost modern nu mi s-ar fi putut întîmpla așa ceva; tractoriștii n-ar fi isprăvit de arat înainte de a veni eu; i-aș mai găseam pe cîmp; le luam un interviu acolo, lîngă brazdă, mă descurcam cumva. Așa, ce mă fac?

Camionul oprește, noi ne prăbușim unii peste alții și cel mai bun lucru care-l pot face deocamdată, e să mă iau și eu după ceilalți; să mă prind cu mîna de draghina campionului și să sar jos.

Trița Fănița-i nemulțumit

Sar drept în fața directorului. Trița Fănița e același. Aceiași ochi albaștri, curați. Aceeași siluetă subțiratică, înaltă. Tot cu mîinile-n buzunar... cu aceeași scurtă aspră pe el... Neschimbat. Ba nu. Pare mai tînăr. E proaspăt ras; mustața castanie, arcuită și ascuțită la vîrf, îi scoate în evidență paloarea feței și roșeața sănătoasă a buzelor. Ultima dată cînd l-am văzut, era bărbos, amărît, cu fața trasă: îi murise un frate. Fuma. Fumează și acum. Face un pas spre mine, îmi strînge mîna cu putere și mă-ntreabă cu ce treburi pe la ei. Ii spun. Rîde. Ii lucesc dinții albi, frumoși, sub mustața tutunie, țepoasă. Oamenii ăștia se țin de șicane. Ascultați-mă pe mine, tovarăși gazetari, să nu vă mai duceți la Dragalina, la Trița Fănița! O să pățiți întotdeauna ca mine. Dacă nu cu însămînțările, cu altceva, cu recoltatul, cu orice. Și, pe deasupra, își mai aduce aminte și de un reportaj mai vechi de-al meu. E nemulțumit. Mi-o spune direct, fără nici un fel de menajament. Ce? Numai două pasiuni are el, cum scriam eu acolo? Șoferia și fotbalul? Inseamnă că nu-l cunosc. Da, tovarășe Trița, nu te cunosc. Ca să cunoști un om, se spune că trebuie să mănînci împreună cu el un sac de sare și încă și-atunci se poate să nu-l cunoști îndeajuns, dar atît cît știu, și ce știu, mă face să te prețuiesc și să te respect. Să conduci una din cele mai întinse și complexe gospodării din Bărăgan, cu cinci secții anexe, cu mii de hectare de teren arabil și mii de probleme, de greutăți și necazuri, și să ieși totdeauna primul cu însămînțările, să dai cea mai mare producție la hectar, cu-n preț de cost minim, și să realizezi anual beneficii de milioane, nu-i puțin lucru! Și nu-i puțin lucru să te porți cu oamenii așa cum te porți dumneata, să te porți în așa fel ca-n perioadele de vîrf, vara, la strînsul recoltei, pe arșița cumplită, cînd Bărăganul și cerul se prefac într-un cuptor de foc, combinierul să lucreze pînă amețește pe combină și șoferul pînă cade mort de nesomn pe camionul lui. Și asta din dragoste pentru munca lor, pentru recolta care trebuie strînsă, dar și din dragoste și respect pentru dumneata, care le-ai insuflat dragostea asta... Dar toate astea miros a lirism și un reportaj prea liric ar putea irita simțul echilibrat și rece al criticului pe care-l știu eu și iar o să mă trezesc înjurat în presă! Mai bine s-o lăsăm moartă, să ne potolim efervescența lirică, să intrăm în birou și să cerem niște date concrete de la nea Alecu.

Nea Alecu îmi dă date

Stă la aceeași masă din dreapta, de lîngă sobă și telefon, unde l-am lăsat ultima dată. Are părul alb, fața uscățivă, prelungă, ochi vioi, tineri, mișcările și gesturile de om tînăr și o voce caldă, melodică. E moldovean. La celălalt birou, față în față, celălalt moldovean din gospodărie: inginerul șef, Negritu. Inalt, spătos, masiv; față plină, blajină; vorbă domoală; figură tipic sadoveniană. Nea Alecu e mai precipitat în vorbă și gesturi. S-a bucureștenizat. Locuiește în București. Merge o dată pe săptămînă, sîmbătă seara, să-și vadă familia. Are băieți mari, ingineri, studenți.

— Nea Alecu, îmi trebuie niște date. (E inginerul planificator al gospodăriei).

— Cum să nu! Ce anume?

— Situația însămînțărilor!

N-are nevoie de nici un registru, de nici o hîrtie, știe totul pe dinafară: 150 ha ovăz; 450 mazăre; 350 floarea-soarelui; 50 in; 250 lucernă; 220 culturi de masă verde; 50 rapiță... Pentru aprilie le-a mai rămas de însămînțat 1.100 hectare cu porumb și 50 cu soia. Asta e tot. Mîine cel tîrziu, dacă nu pînă în seară, 35 de tractoare vor fi trimise în baltă, la Roseți. Restul vor lucra la Drajna, la noua gospodărie colectivă care va lua și ea ființă săptămîna aceasta. Altceva te mai interesează? Organizarea brigăzilor, ceva nume de tractoriști fruntași... (Nea Alecu s-a obișnuit de mult cu gazetarii!).

— Sigur, nea Alecu, sigur că da, dă-mi niște tractoriști.

— O clipă numai. Am uitat de-ngrășăminte — își amintește el. Scrie. Anu' ăsta, în 7.910 hectare am băgat 1.302 tone îngrășăminte. 200 de superfosfați la hectar, 100 de azotat și 150 sulfat de amoniu...

— Asta înseamnă că vom obține un spor de producție de 500 kilograme la hectar — intervine și inginerul Negritu. Și asta nu-i totul, — continuă el. De trei săptămîni avem o flotilă de aviație la noi. 6 avioane P.O.2. Răspîndesc Hexacloran pentru dăunători.

— Deci agricultură cu ajutorul aviației, cu superfosfați, nu numai cu tractoare și semănători mecanice și combine! Ce-ar zice bardul de la Mircești să se scoale din morți?

— El ca el, dar ce zic poeții noștri de azi?

Are dreptate! Trebuie cîntată flotila de aviație, cea mai pașnică flotilă de aviație, care se ridică la trei metri deasupra Bărăganului și lasă-n urmă nori groși de Hexacloran; fabrica de superfosfați de la Năvodari, intrată zilele astea în funcțiune, și noile tractoare ușoare și iuți, „Universalele" excelente care trag înhămate la orice agregat agricol și fug cu sapa rotativă cu 25 de kilometri pe oră!

— Nea Alecu, dar nu mi-ai vorbit de organizarea brigăzilor. Aveți brigăzi complexe...

Primăvara în Bărăgan

— Da, cinci. Fiecare formată din 5 tractoare, lucrînd cîte 500 hectare teren. Un om are în grijă 100 hectare. Este plătit cu salariu fix: 1.000 lei pe lună și primește o primă de 20% din depășirile peste plan, așa că fiecare e interesat să scoată recolte cît mai bogate. Inainte, o brigadă de 5 tractoriști, avea un șef de brigadă fără sarcini, cu un salariu de 800 lei plus 20% din cîștigul tractoriștilor. Acum șeful de brigadă are tractor, lucrează efectiv. Plus, înainte, pe lîngă fiecare brigadă aveam un alimentator pontator... Căruțe sau camioane care să deservească brigada cu benzină... La fiecare tractor, un tractorist de schimb... Zilieri tocmiți la muncile care se făceau normal... La un hectar de grîu, 12 zile om... Acum brigada se aprovizionează singură... tractoristul își îngrijește singur mașina... el și-o repară, absolut tot...

— Tractoriști fruntași?...

— Bursuc Radu, de la centru, Roșca Constantin, Radu Anghel, Iuga Petre, Varză Ion, șeful brigăzii speciale de la secția „Drumul subțire", Ion Dumitru, tot de la „Drumul subțire", care a însămînțat 100 de hectare în 5 zile în loc de 7.

— Mulțumesc, nea Alecu!

Inchid carnetul, mă ridic, strîng mîna celor doi ingineri și plec. Ies afară în curte. Frig. Aceeași vreme neschimbată. Ba a început să bată și vîntul. O plăcere. In depărtare, pe cîmp, în stînga liniei ferate, aliniate unul lîngă altul, cele șase avioane. Ce-ar fi, îmi zic, să îmbogățesc reportajul cu un nou interviu?

Pilotul P. O. 2 Bob Dimitrescu

Potrivit de statură. Bine legat, ochi curați. Nu știu dacă albaștri. (M-am obișnuit ca aviatorii să aibă ochi albaștri). Mai curind căprui. Obrazul dur, bărbătesc, cu linii severe. Haină de piele. Chipiu obișnuit. Cizme frumoase, cu carîmbul răsfrînt, căptușit cu blană. Fost pilot de cursă lungă. Membru de partid din '45. De doi sau trei ani (nu rețin exact), dat să lucreze pe un avion sanitar, la Galați. Apoi la prăfuire.

— Am făcute 2.200 ore de zbor — spune. In primăvara asta, circa 40. A fost vremea proastă. Norma e 500 de hectare în 70 de ore. Eu le fac în 30—35 ore. N-am avut decît un singur accident, anul trecut, în vară. Prăfuiam cu Hexacloran. Apăruseră dăunători. Tanymecus. Rățișoara cum i se mai spune. Era vînt. M-a luat pe dedesubt, m-a răsturnat pe-o aripă și m-a dat de pămînt. Grîul mare, des... Cînd m-am băgat în el, s-a împletecit în jurul axelor și mi-a smuls roțile. Altceva nu s-a întîmplat. Am oprit contactul la benzină și nu s-a mai întîmplat nimic. Altfel luam foc.

Din una în alta, mă-ntreabă de la ce ziar vin și-i spun. Se bucură enorm.

— Dacă-i așa, atunci să stăm de vorbă ca-ntre scriitori. Și eu scriu — zice. Lucrez la o piesă: „Un buchet de lăcrămioare". Cînd eram la București, frecventam cenaclul Neculuță.

Parcă-i alt om. Se-ncălzește și-mi spune o mulțime de lucruri, amintiri din aviație și de la cenaclu, de-a valma. A fost și corespondent de presă. E și un mare iubitor de teatru. Ii place și vînătoarea. Are nevastă tînără și frumoasă. Aici e toată nenorocirea... Nevasta la București, el aici... Rîde ca să-ndrepte lucrurile, să nu cred eu că se pierde prea mult cu firea din pricina asta, și-mi spune în glumă că-i om prudent: ca să nu se întîmple nimic, îi dă întotdeauna telefon soției sale înainte de a veni acasă. Dar numaidecît se crispează. Inteleg. Sînt un străin pentru el, aș putea să-mi bat joc de lucrurile astea, dar îl fac, încet-încet, să înțeleagă că nu e așa, mă apropii mai mult de el, în cele din urmă, spune toată „povestea" lui. A fost pilot de cursă lungă, cum mi-a mai spus. Membru în comisia de litigiu... Corespondent de presă... trăia la București... se ducea cu nevasta la teatru, la cinema... seara mergeau la restaurant, dansau.. Duminica, el se ducea la cenaclu... Acum nu mai vrea să se întoarcă. Sau, mai exact, l-a cîștigat într-atît munca de aici, că i-ar veni greu să se despartă de ea.

Ii urez succes în munca lui, tot atît de interesantă ca și aviația de cursă, și-l las să-și pregătească avionul pentru decolare. Cum va înceta vîntul și se va îndrepta vremea, escadrila își va lua zborul deasupra Bărăganului.

Campania de primăvară continuă.

Echipe de agitație la Dragalina

12 fără 5. Reportajul e încheiat. Pînă la primul tren spre București, mai am exact 3 ore și 35 de minute. Destul timp ca să mă reped pînă în sat, la Dragalina, să-mi revăd prietenii. Opresc la sfat. Clădirea greoaie și masivă, cu geamurile ei paralele, la etaj și parter și arcadele largi în față... In curte, nimeni. Țipenie. Fulguie rar. Oare, găsesc pe cineva la ora asta? Urc scările murdare. Bat de piatră bocancii, să-i scutur de noroi. A doua ușă pe stînga, lîngă bibliotecă, e stația de radioficare. Ciocănesc tare de cîteva ori.

— Intră!

Recunosc vocea. Puternică, metalică, puțin răgușită. Apăs mînerul ușii. Intru.

Un bărbat voinic sare de pe scaun și se repede spre mine. N-are nimic agresiv în figură. Dimpotrivă. Brațele deschise, fața luminoasă, zîmbitoare... Nu-mi scapă expresia cu care mă privește, aerul spontan de surprindere și bucurie. Nu ne-am văzut din decembrie. Am crezut că m-a uitat. Poartă aceeași haină albastră, de pluș-cot, cu care l-am găsit îmbrăcat și prima dată cînd am venit în Dragalina (de altfel, nu țin minte să-l fi văzut îmbrăcat cu altceva mai gros în tot cursul lunii decembrie, cît am stat aici), flaneaua veche dedesubt, gulerul cămășii răsfrînt deasupra și, aceleași cizme galbene, greoaie, în picioare.

— Noroc, tovarășe Genunchi!

Instructorul teritorial îmi scutură mîna puternic.

— Bine-ai venit, tovarășe. Cît stai? Ai venit pentru mai mult timp?

— Nu, zic. Am avut ceva treburi pe la „Partizanul" și am trecut în fugă să vă văd. Plec cu personalul de trei!

Instructorul se dă un pas îndărăt. Devine grav, mă privește serios:

— Nu se poate — zice. Nu există! La 3 avem adunare generală. Cum o să pleci dumneata la 3, cînd avem adunare generală?

N-am timp să mai protestez, că ușa se izbește de perete și în cameră intră ca o vijelie Aurelia Butnaru, bibliotecara.

— Bine c-ați venit! Tocmai mă gîndeam la dumneavoastră. V-am auzit din bibliotecă. Avem nevoie de „Cuscrii"... In toată biblioteca n-am decît două exemplare și-alea nici nu le-am mai văzut întorcîndu-se înapoi.

— Material propagandistic, spune zîmbind instructorul teritorial și explicația lui mă mai liniștește întrucîtva. Păi ce credeai? Le ce-ți cerea tovarășa Butnaru „Cuscrii"?

— Așa da, așa mai merge — zic eu și, ca să schimb discuția, întreb de secretarul comitetului comunal de partid.

— Tovarășu' Barbu? zice Genunchi. Prin sat cu agitatorii...

— Agitatorii!?!...

— Da. Am organizat echipe de agitatori. Și tovarășul președinte al sfatului raional e la noi. Facem colectivizare totală. De cînd ai plecat dumneata, am primit vreo 240 de cereri. Cu Drajna cu tot, vreo 300. Numai ieri am făcut vreo sută douăzeci și nouă de hectare! Ei, ce zici?

— Ce să mai zic! La orice m-aș fi așteptat, dar ca într-un timp atît de scurt...

— Ei, vezi, — se înflăcărează instructorul. Acu' ce spui? Mai iei personalul de 3? Ce-ți spuneam eu? Hai în sat să-l căutăm pe tovarășul Barbu.

Cum a căzut ulița Zmeilor

Afară, în curte, aceeași liniște, nemișcare. Viața satului nu s-a strîns, nu s-a mutat încă aici. Ea pulsează pe uliți, prin case. Coborîm și-o luăm pe marginea drumului, pe unde-i mai zbicit, și nu după mult îl găsim și pe tovarășul Barbu. E într-un grup de agitatori. Pare mai tras la față, dar mai vioi ca de obicei și mai vesel. Nici nu-i nevoie să-l stîrnesc. Imi povestește el singur o mulțime de lucruri petrecute în ultimele zile, de cînd s-a intensificat munca de agitație. Dar astea sînt mărunțișuri. Important e că s-a înscris Gheorghe Zmeu. Veste uluitoare pentru mine.

— Cînd s-a înscris?

— De-acu' două luni. Din ziua aia, cînd s-a dat materialul la radio.

— Ce material?

— Al dumneavoastră. Cînd ați vorbit de Zmeu. După-masă, așa, spre seară, nu știu precis cînd s-a transmis... Seara m-am și dus la dînsul.

— Nu era supărat? întreb. Povesteam acolo toată tărășenia cu pămîntul, cu locul ăla de casă din vatra satului, pe care vrea să-l vîndă, să-i facă fetei (are una în celere) casă la București și cum cealaltă, cu care a cheltuit și-a purtat-o prin școli (doi ani a învățat manicura și coafura la București, pe Griviței), n-o să poată munci la cîmp (nu se pricepe, zicea nea Gheorghe) și pe urmă el... ce se face el cu vînătoarea lui (e mai marele vînătorilor din comună), așa că asta e (conchidea el), nu că nu vrea, ca-i contra, nu, nu-i contra... înțelege care-i situația, dar nu știe încă ce să facă, nu se poate hotărî, trebuie să se mai gîndească. Tovarășul Barbu îmi spusese: „Tovarășu Alecu, ascultă-mă pe mine! Dacă se-nscrie Gheorghe Zmeu, toată ulița Zmeilor cade!" și eu sfîrșeam reportajul (se transmitea chiar în ajunul Anului Nou) cu urarea ca prima zi a noului an să le aducă colectiviștilor bucuria înscrierii lui Gheorghe Zmeu, (Zmeul Zmeilor din Dragalina).

— Să fie supărat!? protestează tovarășul Barbu și mă privește mirat. De ce să fie supărat? Era foarte vesel. Ascultase la difuzor. Transmisesem prin stație, explică el. Rîdea și se minuna că nu l-ai uitat. S-a dus și și-a scos niște vin și după ce-a plecat văru-su Matei... era văru-su Matei la el... a semnat cererea. „Dacă-i pe-aceea c-a aflat, zicea, toată țara de mine, gata, mă-nscriu! S-a zis!" Și mi-a dat cererea. După el, cum ți-am spus, toată ulița Zmeilor a căzut. Numai văru-su Matei face opoziție. Umblă cu vorbe. Inveninează atmosfera. A pus ciinii pe agitatori. Trebuie să vedem ce-i cu el. De ce face el toate astea, că din capu' lui nu le face. A rămas el în locu' popii!...

Cunosc povestea. E de pe cînd eram și eu la Dragalina. Umbla noaptea prin sat, pe urmele agitatorilor (la oamenii care dăduseră cereri peste zi), și-i „lămurea" să și le retragă îndărăt. Era vechi în sat, avea neamuri multe, fini, cumetri, îi convingea pe mulți. Mergeau a doua zi și-și retrăgeau cererile. Dimineața, popa venea la sfat, plin de candoare, și se ruga să fie luat și el în echipele de agitatori. Mergea cu agitatorii și lămurea oamenii, și-ascultîndu-l cum le vorbea la lumina zilei, ai fi jurat că-i cel mai convins și pasionat adept al colectivizării. Cum venea noaptea, se strecura din nou pe unde trecuse ziua și dădea toate lucrurile peste cap. „Păi bine, părinte — ziceau oamenii — n-ai fost chiar dumneata și mi-ai zis să intru, că-i bine!?" „Am fost — recunoștea părintele — da' tu de ce ești prost? De ce nu judeci? Ce puteam zice? N-ai văzut cu cine eram?" Luni de zile a lucrat în felul acesta, împiedicînd colectivizarea, pînă a fost prins.

— Acum, în locul lui, a rămas Matei Zmeu — spune tovarășul Barbu — vărul lui Gheorghe. Da' vedem noi, pînă la urmă, ce-i și cu Matei...

Acasă la Zmeul Zmeilor

Cum pînă la adunarea generală mai aveam suficient timp, mergem să-i facem o vizită acasă lui nea Gheorghe Zmeu. Stă aproape de capătul satului, spre linie. Imi vine în minte noaptea aceea cețoasă și rece (cred că era trecut de miezul nopții), cînd am pătruns pentru prima dată în ulița Zmeilor, și-ntîlnirea cu Zmeul Zmeilor, cu nea Gheorghe și cu Zmeoaica lui care torcea lîngă masă, pe pat, cu fetița cea mică și nepoțelul alături, îmbufnată și mînioasă, cu o față împietrită și rece ca și noaptea de-afară. Eram sigur că așa va arăta și acum. Cu nea Gheorghe mă împrietenisem din prima clipă, cu el era altceva, dar nevasta lui, ziceam, pe ea trebuie că tot așa o s-o găsesc, cu fața aceea întunecată și impenetrabilă. Inchipuiți-vă deci surprinderea mea cînd m-am găsit în fața unei alte ființe. De el nu mai vorbesc! Să trecem și peste primirea făcută de amîndoi, nu importă asta, important e că Zmeoaica aceea, cunoscută într-o noapte cețoasă de decembrie, nu mai era, dispăruse: împietrirea rece și dușmănoasă se ștersese de pe chipul ei: neîncrederea aceea și expresia de pîndă, de neliniște și teamă, cu care părea să privească lumea din jurul ei, toată crisparea aceasta dispăruse și în fața mea stătea acum o femeie scundă, încă în putere, care trecuse printr-un mare zbucium și se liniștise; o femeie încrezătoare și împăcată cu sine și cu lumea. Singură a trecut dincolo, în odaia cealaltă (n-a mai așteptat s-o strige bărbatul), și a venit cu o sticlă de vin; a pus-o pe masă, alături de paharele curate, lucitoare, și l-a îndemnat pe el să le umple. Am ciocnit apoi paharul plin cu nea Gheorghe și l-am întrebat cum se simte ca proaspăt colectivist.

S-a uitat la nevastă-sa și a rîs:

— Inainte de toate, ne-am ușurat. Ni s-a dus o piatră de pe suflet. Nu-i așa, nevastă?

Adunarea generală

Da, piatra asta, piatra asta i-a ținut pe mulți pe loc. Și erau multe pietre din astea: pămîntul și caii, locul păstrat de la bunicu' cu măru' sălbatic din hat, care făcea niște poame verzi, care nu se rumeneau niciodată, crețe și mici ca nucile și care-ți strîngeau gura pungă... boroana moștenită și ea, sau cumpărată într-o primăvară de la vecin, cînd acela avea o nevoie cumplită de bani, i se-mbolnăvise un copil, sau așa ceva... Tot mereu pe loc, împiedicat de pietrele astea, cu funiile astea de picioare, pînă într-o zi, într-un ceas anume, într-o clipă cînd l-ai văzut dinainte pe tovarășul Barbu sau Genunchi și te-ai hotărît, și-ai simțit cum toate funiile plesnesc deodată, și greutatea aceea mare nu te mai apasă. „Adă-ncoa, tovarășe Barbu, sau tovarășe Genunchi, adă-ncoa cererea aia! Gata!" Acu' mai e un hop. Adunarea generală. Să te aprobe adunarea generală și gata! Nu mai e nimic, nici pămînt răzlețit și departe de casă, nici vite care să-ți moară-n bătătură, impozite, și greutăți, și amenințarea secetei, grija că nu se face, că n-or să dea ploile la timp, și nu se face, și-o să fie rău, la iarnă, că n-o să ai ce mînca... Gata! Dacă aprobă adunarea generală, s-a isprăvit cu toate. O să intri în brigadă și o să ieși la cîmp cu brigada și-o să muncești, să le-arăți tuturor cine ești și ce poți tu... apoi îți dezdoi spatele, te scuturi pe mîini, aprinzi o țigară și te duci cu mîinile-n șold la plimbare. Liber, nimic, nicio grijă. Mănînci la prînz, îți iei nevasta și copiii... îi spui să se gătească la aia mai mare, să-și pună un bariz roșu pe cap și-i duci la sediu, la colțul roșu, să se uite la televizor. „Ei, tu, femeie, Marie, îți place?" Cum dracu' să nu-i placă! Și la ăia mici le place! Și lu' aia mare! Și ție îți place, de ce să nu recunoști, da' trebuie să mai ieși din cînd în cînd pe-afară, să tragi din țigară (că-năuntru nu se face, nu te lasă obrazul). O dată cu tine, mai ies și alții... Gheorghe Burlan apare și el din grădină, de la fierărie... și tovarășul Badea iese din sediu, dealături: „Hei, tovarășu' brigadier, stai bre, ce fugi așa? Mîine unde ne ducem? Incotro o pornim?". „La grîu, bre, la grîu," — zice tovarășu' Badea și pleacă grăbit, că are o ședință la sfat. Asta e. La grîu; mîine se poate porni la grîu, cu brigada, numai adunarea generală să aprobe. Să te auzi strigat de tovarășu' Genunchi de la masă și adunarea generală să zică: „Da! Se-aprobă!" Cutare... Ion cutare... Gheorghe Bounegru... Dumitru lui Circiială... Se aprobă! Stan Răstoacă! Atîta pămînt... Atîtea vite.... Se aprobă! Cutare... nepotu' lui cutare... Atîta pămînt... un cal... Se aprobă? Sînt obiecțiuni? „Da! S-aude o voce din mijlocul sălii. Nu-i adevărat! Și cu vocea aceea nu-i de glumit. Are doi cai! Să-i aducă pe-amîndoi, că și eu am avut și i-am adus! Doi cai ca două flori! Din suflet i-am smuls și i-am adus". „Adunarea generală ce zice? „Să-i aducă! Să-i aducă!" se aud zeci de glasuri deodată. „Se aprobă!" „Stai, dar ce facem cu cutare? A avut o căruță. Unde-i căruța? Unde-i căruța, cutare? Ce-ai făcut cu căruța?" „Nu era bună de nimic. Am vîndut-o. I-am dat-o vecinului. Mi-a dat pe ea un purcel". „Nu există! Nu se poate! Ii dai purcelu-napoi și-aduci căruța!" „Tovarăși, nu mă-nnebuniți, — strigă acela disperat. Ce purcel? De unde să dau purcelu-napoi, că l-am mîncat?! Nu mai am nici un purcel". Și face o mutră atît de descumpănită și-amărîtă, că toți izbucnesc în rîs.

„Dă-l dracului! Las-o dracului de căruță". Se aude vocea tunătoare și răspicată a Generalului. S-a înscris de două luni în gospodărie, e și el din cei vechi de-acum... A trecut de mult prin toate astea și-și permite să fie generos. „Lăsați-o dracului — zice. Ce căruță? Era o nenorocire! N-avea nici roți!" „Ce roți! se preface mirat altcineva. Nici oiște n-avea!" „Bine! Gata! S-aprobă! Dați-i drumu' mai departe, că nu mai isprăvim!" „Așa, așa, -se-nfierbîntă Ion Generalu. Ce să ne mai împiedicăm în mărunțișuri? Noi... pămînt și oameni, asta ne trebuie!" „Ba nu. Ce mărunțișuri? Care mărunțișuri? sare aceeași voce înverșunată de la început. Caii mei îs mărunțișuri? Doi cai ca două flori am adus cînd am intrat în gospodărie..." „Și eu am adus — se laudă Ion Generalu. Dar asta nu mai contează, — aruncă el flegmatic. Pămîntu' și oamenii, asta contează!" „Se aprobă! Are dreptate! Dă-i drumu-nainte!" Și Iulian Voicu, președintele gospodăriei, citește o nouă cerere... și încă una... cinci... zece... treizeci... cincizeci... șaptezeci... optzeci...

— Mai este în sală careva care n-a dat cerere? Care vrea să se-nscrie?

„Auzi? Ție-ți spune. Pe tine te-ntreabă, dar nu poți nimic. Stai înghesuit între ceilalți, te-neacă nădușeala și nu poți... Ți-aduci aminte de calul de-acasă... mînzul care te-a mușcat de mînă alaltăieri și i-ai dat cu pumnu-n burtă... Căruța legată în fier și zugrăvită cu flori albastre. O vară întreagă ai lucrat pentru ea. Nu ți-ai făcut nimic în casă, nici ție, nici nevestei, ai lucrat pentru o căruță cu flori albastre, și-n vremea asta, cutare și cutare, vecinii tăi, și-au făcut cizme de box și haine... unul și-a ridicat casă nouă și celălalt și-a pus tablă pe cea veche..."

100 de hectare în 5 zile

Toate au venit cu tine în această încăpere largă și, cu toate că-i largă de poți întoarce căruța încărcată prin ea și chiar două căruțe încărcate deodată, lucrurile astea nu-ncap aici, trebuia să le fi lăsat afară, cînd ai intrat, să-ți fi curățat cugetul de ele. Și ăsta, Generalu, mai vorbește de mărunțișuri. Că astea sînt mărunțișuri! Care mărunțișuri? Caii tăi? Plugul tău? Boroana ta veche? Abia acum le vezi cît de mari sînt toate astea și cît de legat ești de cai, și de plug, și de boroana aia care ziceai astă-toamnă că nu mai e bună de nimic. Acum e primăvară, oamenii adunați aici, laolaltă, vor laolaltă să-ntîmpine primăvara pămîntului, să-l are și să-l lucreze împreună și tu singur în mijlocul lor mai stai cu pietrele astea de gît. Dă-le la dracu'! Aruncă-le de pe tine! Ușurează-te și tu! Oamenii au intrat în primăvară! Nu mai e timp de așteptat. Uită-te la Gheorghe Zmeu. Uită-te la Ion Generalu. Petre Păun nici n-a mai venit azi aici. Ieri s-a înscris și azi a ieșit la lucru. N-a mai ieșit singur pe un cîmp pustiu. A ieșit cu brigada. Uite-l pe Matei Alexandru. A venit și el! Se-nscrie și el.

— Matei Alexandru! s-aude tare vocea președintelui și toată lumea tresare și-n sală se face liniște. 4 hectare de pămînt, dintre care două pogoane și jumătate cu grîu... Căruță... plug... utilaje... 2 cai — citește acela rar, să-l audă toată lumea.

— Cei mai buni cai din sat, — zice cineva.

— Se aprobă? Are cineva obiecțiuni? întreabă instructorul teritorial și toată sala izbucnește în aplauze. N-are nimeni obiecțiuni. Vechii și noii colectiviști se ridică în picioare și întorc capetele îndărăt, să-l vadă pe Matei Alexandru. Și Matei Alexandru, înalt, voinic, cu fața lui roșie, ciolănoasă și tîmple albe, încărunțite, zîmbește ușurat și se uită la oameni. Gata! S-a sfîrșit!

— Mai e cineva care vrea să se-nscrie?

— Eu! Mă-nscriu și eu!

— Și eu!

E aproape ora șase cînd mă strecor și ies dintre oameni. Nu știu ce am: e ceva ciudat; inima-mi bate cu putere; capul mi-l simt ușor pe umeri și obrajii calzi, ca în tren, dimineață, cînd am băut coniac. Fără îndoială, n-am învățat nimic din critica adusă reportajelor mele. Am rămas același incorigibil sentimental. Sentimental, liric și tradiționalist! Dovadă reportajul de față.

Alecu Ivan GHILIA

Agricultura și tehnica la G.A.S. Dragalina: Salut între tractorist și pilot înainte de a porni peste cîmpie

Foto: A. MIHAILOPOL

Petru Dumitriu

CÎND SE DESCHIDE O UȘĂ

(II)

5

Prin osteneală, prin amețeală, prin somn, încep să mă gîndesc. „Aici n-am vreme să învăț. Au trecut șase luni, și n-am învățat nimic; n-am citit nimic, n-am și eu o carte". Pe urmă, mă gîndesc iarăși: „A trecut un an, și n-am învățat nimic". Nu poți citi cînd ți se-nchid ochii de te frigi cu fierul de călcat. Pe urmă trece un an și jumătate, trec și doi. Mă duc la meșter:

— Să știi dumneata că plec.

— De ce, Panaite? Nu ți-a fost bine la mine?

Nu-și bate joc de mine. Nici el nu trăiește mult mai bine. De aceea nu mă supăr. Nu-i răspund însă: „Ba mi-a fost". De ce să mint. Decît să minți, mai bine taci, sau schimbi vorba.

— Nu de-aia, meștere. Vreau să învăț carte. Rămîneți cu bine.

— Du-te sănătos, Panaite.

Plec; iar umblu prin oraș. Tot cum am venit, doar mai peticit; și mi-am făcut din bucăți de postav niște tîrlici, ca să nu umblu desculț cînd e frig.

Acuma sînt ucenic la Birtul Restaurant Popular, La Iosif. Cînd e tîrgul cel mare de vite și de grîne, la Sfîntul Pantelimon, se umple tîrgul și mai tare de boi și care și căruțe cu cai, țăranii forfotă cu sutele și miile; pe maidanele de pe lîngă Țigănie, cît vezi cu ochii, poposesc carele și căruțele, de parc-ar fi un popor întreg care-a pornit la drum cine știe încotro și s-a oprit acolo numai să facă focuri și să fiarbă mămăliga, iar după aceea, o iau încotro văd cu ochii, toți, cu carele și căruțele cu cîinii legați sub ele, și care călătoresc în trap, plictisiți, cu capul cam jos și un guler de blană zbîrlită după urechi, unde-i ține lanțul.

În colțul Țigăniei, unde începe Strada Unirii Principatelor, și ai în față parcul orașului iar în stînga podul peste rîu (cu placă de marmoră: Aici au luptat, în ziua de 20 Septembrie 1916, locuitorii orașului, bătrîni, femei și copii, spre a opri cotropitorii pămîntului strămoșesc), — în colț, se află birtul, La Iosif. Aici lucrez eu ca ucenic, pentru două rînduri de haine și două sute de lei pe an. Altceva decît la bietul croitor. Aici curg banii.

— Trei țuici, aici!

Țăranii, în haine de dimie, stîngaci și greoi, șed pe scăunele în curte, sub tinda uriașă a casei, și bat cu țoiurile în masa udă și zgîriată:

— Încă patru țuici, mă!

Eu, cu șorț în față (un șorț soios și plin de pete vinete și roșiatice, palide), mă reped; iau țoiurile, trec prin restaurantul-birt popular, unde țiriie Cascarache din țambal, fiu-său, frumos și ochios și cu o țintă de aramă în lobul urechii, plînge din vioară, iar fratele lui Cascarache, care e cam tîmpit, căci sînt toți bolnavi de sfrinție neam de neamul lor, mugește din contrabas: vu-vu-Vu-Vu! Vu-vu-vu-vu! Alți țărani care beau aldămașe, și un popă în anteriu sur și pălărie de paie, și un plutonier de jandarmi cu un soldat, cu carabinele rezemate de genunchi, și trei ucenici de la Abator (aici, aproape, pe malul rîului, e și Abatorul), stau și beau. Eu trec printre ei ca glonțul, cu șapte țoiuri prinse în trei degete, trec prin bucătărie, unde nu arde focul decît mocnit și miroase a zoaie, a apă de vase, de parcă se sleiește și aerul; îmi dau drumul pe chepeng în jos, în răcoare și miros de beci și de vin și de țuică. Ce miros! E bine să stai aici, vara la amiază, și numai să miroși umezeala și răcoarea și duhul de vin. Deasupra e boltă grea, plină de plase de paingi; iar în întunecime stau butoaiele mari ca niște elefanți negri. E și o masă cu un borcan mare cît mine, și cu două căni de tinichea smălțuită. Mă reped, torn într-o cană niște țuică, iau apă cu cealaltă, măsor bine: un sfert țuică, trei sferturi apă; amestec bine, torn în țoiuri. Asta e țuica de calitatea a treia. Mă reped pe scări în sus, în timp ce intră printre gratii, pe ferestruica pivniței, Vasile, un motan fălcos cu ochii mici, cu o mutră umflată, de bețiv: numai el mă poate vedea cum prepar eu țuica; el, și jupînul, domnul Iosif, care m-a învățat:

— Pentru țărănoii ăia, e bună a de-a treia.

Iar prin bucătărie, prin birt, afară.

— Vii, măi băiete, cu țuicile alea?

— Vinee! Vinee!

Unul se scoală și se duce șovăind spre fundul curții, unde e o baracă de scînduri spoite cu var; dintr-acolo vine duhoare scîrnavă, dar dinspre cîmp vine miros de fum și de fîn, dinspre grătar abur de fripturi, iar dinspre parcul de peste drum, mireasma straturilor de regina nopții.

Vin și ofițeri, să asculte seara cum cîntă Lina, fata lui Cascarache; și țivili tineri, cu pălării de paie, panama, și haine negre. Se bat oamenii, se înjură, se răstoarnă sticlele.

— Băiete, niște mici!

— Băiete, o tocană și o sticlă de vin!

— Mie să-mi aduci o ceapă mare, mă, și sare, și brînză, și o juma de țuică.

— Bă! Uită-te la mine.

— ...

— Uită-te, bă, la mine! Un'te uiți.

Bețivul naibii: nici nu mă vede bine. Face pe grozavul, vorbește gros, mă trage de mînecă, mă-mpinge dincolo și mă trage îndărăt spre el; trăznește a țuică.

— Știi cine sînt eu, bă? Mie să-mi dai ceva mai acătării. Nu ca la ăștia.

Rîgîie gros.

— Să-mi dai o țuică veche! Cu sîmbure! Ai înțeles? Cară-te! Ai venit?

Ăilalți rîd. Eu am și șters-o; mă întorc glonț. Na-ți, fire-ai al naibii: calitatea a treia.

Urlă, cîntă ca niște măgari scoși din minți, bîlbîie, nu mai știu ce spun, nu mai aud. Pe cei din urmă îi scoate cu binișorul domnul Iosif de umeri. Într-un colț, ofițerașii și tinerii cu pălării cu panglică lată neagră, șed pînă dimineața și o ascultă pe Lina; pe urmă se duc spre casele lor, cu taraful după ei, cîntînd subțire la ureche.

Ce verde e cerul! Curat, înalt, uriaș, ca o boltă de apă verde, împuțită; și într-un loc a trăznit și o stea mare și sbîrlită: luceafărul. În parc cîntă privighetorile. Prin sate, urlă cîinii. Cîntă cocoșii.

Domnul Iosif, gras și galben și cu ochii negri, umflați și cercănați, mă ține să facem socoteli. Mi-a cumpărat cărți de școală, de primele clase de liceu, și învăț pe rupte, aritmetică, geometrie, științe naturale, limba romînă, tot ce apuc. El n-are nevoie decît să știu aritmetică; dar bine! Șade la o masă și mănîncă bine, tocană, cu pîine multă, cu ardei verde, vin negru; așa mănînc și eu, după aceea. Deocamdată însă fac bonierele false.

— Cît au plătit ăia patru țărani, Panaite?

— Două sute douăzeci și unu și cincizeci de bani, domnule Iosif.

— Ți-au dat ceva?

— Doi lei.

— Tu-le mama lor! Țărani, dè.

Și el, și eu, sîntem copii de țărani. Eu nu zic nimic. Zic ceva, în sinea mea.

— Fă un bon de șaptezeci și unu de lei, Panaite.

Mai vîră în gură o bucată de carne, mușcă din pîine, din ardei, și începe să mestece.

— Panaite, spune domnul Iosif cu gura plină.

— Da, domnule Iosif.

— Pune-le șaptezeci de lei și zece bani.

Isprăvesc de făcut bonierele, domnul Iosif pleacă să se culce; acum mănînc și eu: mănînc de sting; aicea nu se cunoaște, oricît aș mînca. M-am îngrășat, am crescut, m-am făcut ciolănos, zdravăn. Îmi merge și mintea, strună: tot ce citesc se lipește de mine. Numai cu somnul tot prost o duc. Citesc noaptea, spre dimineață; mă țin să nu adorm. Dar ziua trebuie să zbîrnîi de colo pînă colo ca un bărzăune din ăia negri și păroși care cînd intră în casă se izbesc de toți pereții, din viteză.

Atîta muncesc, încît n-am cînd să mai umblu și eu prin oraș, să mai văd și eu lumea. Cînd e o jumătate de oră cînd n-am treabă, fuga iau o carte și învăț: geografie, istorie, tot ce apuc. Unele nu le înțeleg. Cu algebra nu mă descurc de loc. Ar trebui să învăț cu cineva care știe. Algebra elementară, cît e ea de elementară, trebuie s-o înveți lucrînd cu logaritmi. De unde să calculez eu toți logaritmii?

Abia peste doi ani am aflat (în carte nu scria) că există cărți de logaritmi gata calculați.

Rar, o dată la trei-patru luni, apuc și eu să dau o raită prin oraș. De pildă, o dată, vara. Peste drum de La Iosif începe parcul orașului. Îl văd tot timpul peste gardul înalt din zăbrele de fier vopsite verde. Clocotesc frunzișurile castanilor și platanilor și stejarilor, și se urcă în sus ca niște munți verzi. După-amiază, spre seară, cînd cerul se face ca floarea de liliac, începe să cînte în parc muzica militară: alămuri, tobe: e fanfara regimentului de roșiori. Cîntă valsuri, romanțe. Eu încă nu mi-am cîștigat rîndul de haine bune; așa că am tot cioarecii ferfenițiți și numai petice, cămașa, și o flanelă care a fost a tatei, și e găurită în coate. Tot desculț sînt. Dar mă atrage mirosul de regina nopții, și muzica, și mă duc spre intrarea parcului, în neștire. Pe strada asta trec mereu, acuma seara, trăsuri cu cai lucioși, în care sînt boieri din oraș; se plimbă în trapul cailor. Trece scîrțîind și cîte un car cu boi; dar de obicei carele și căruțele o iau în sus pe Unirii, către piață, prin fața caselor Vorvorenilor și a Marelui Hotel Unirea, care are și dame de consumație. Nu, pe-aici, prin lungul parcului, e liniște și oarecare singurătate; se vede lumea cum intră și iese din parc, în două șiraguri lungi. Ce rochii au domnișoarele! Roz, albe, albastre. Și ciorăpei scurți, albi, și pantofi cu tocuri înalte! Iar domnii poartă bastoane, pălării de paie, haine de stofă neagră, subțire și lucioasă ca mătasea. Mă opresc în poarta parcului. În mijloc e și un fel de poartă mare de piatră, în crucea a două alei. La ce-or fi făcut-o? Greu de spus. Prin jurul ei se preumblă perechi-perechi, oamenii bogați și fericiți; unii cu copiii de mînă, alții cu nevestele de braț. Sînt și băieți de vîrsta mea, cu șepci cu cozoroc pătrat, și în uniforme închise pînă la gît, și cu guler înalt. Vorbesc tare, rîd. Unii poartă și mustăcioară; vreo doi se plimbă fumînd. Ce îngîmfați sînt! Ăștia nici nu se uită la tine. Se uită numai după domnișoare, apoi vorbesc între ei și rîd. Iar în chioșc, între castani, muzica militară cîntă un vals, și mai încolo, în grădina-restaurant (ține de restaurantul Modern, din colțul străzii Victoriei cu strada Sfinții Apostoli), lumea mare mănîncă fripturi și bea bere, nu mici cu țuică, așa ca mușteriii domnului Iosif.

Nu, nu-i de mine aici. Oftez, și mă-ntorc încet, ca să aud totuși muzica, din afara parcului, printre gratiile vopsite verde. Umblu cît mai încet. În colț cu Unirii mă opresc. Apoi trec cu părere de rău strada și intru în birt.

— Uite-l! Panaite! Unde-ai fost? Pune șorțul de grabă și treci în grădină, că așteaptă mușteriii!

Iau șorțul din cui și mă reped ca un vultur în grădină.

— Măi, băiete! Două sifoane!

— Băiete! Opt mici aicea!

— Mă, puță! Ia să-mi dai tu mie... mă! Uită-te la mine-n ochi! Ascultă comanda aicea, bă!

Ăilalți de la masă rîd: rîde și el, tîmpitul; e afumat.

— O țuică spicială să-mi aduci. Adică și lor. La fiecare. Dar spicială, că de nu, îți rup oasele!

Mă duc în beci și trag în țoiuri țuică specială, adică fără apă. Cu un sfert de apă e calitatea întîia. Și pe cînd curge țuica din cep, trag cu urechea: se aude încă, departe, ca prin vis, cum cîntă o romanță în parc fanfara militară: așa trebuie să cînte în rai, sau pe tărîmul celălalt, din basme: oamenii sînt fericiți și bogați și frumoși și grași, și le cîntă muzica regimentului 4 roșiori.

— Panaite! urlă domnul Iosif de sus din bucătărie, stînd deasupra mea ca Dumnezeu deasupra dracilor din fundul iadului.

— Mișcă, măi, că arde! Hai, că zbiară mușteriii! Mișcă, mișcă.

Și cînd trec prin bucătărie, îmi mai dă și patru farfurii în mînă, și-mi atîrnă două sifoane de degetele mici.

— Băiete! Ia vino-ncoace! — Băiete! Zece mici! — Băiete, pe la noi nu vii! — Alo, băiete!

— Vinee! Vinee!

Dar asta n-ar fi nimic. Deverul crește, se umflă. Vin și alte sate la tîrgul de Sfîntul Pantelimon; pe urmă se fac alegeri, și țuica se isprăvește, oricîtă apă ai pune în ea, vin alte butoaie, vine și vinul, dar în butii mari cît o casă de la noi din sat. Domnul Iosif își face o ghețărie de zid, și încă o pivniță; ia și alți băieți, aduce jumătăți de vită tăiată, ca să aibă ce frige grataragiul. Crapă proprietarul Modernului; măcar că se dau la el mese și fac chefuri domnii de la București care au venit pentru alegeri, și o trupă de teatru, și altă trupă, de varieteu, și chiar Tănase! — dar tot domnul Iosif sparge banca: curg banii, curg mușteriii; a cumpărat încă un loc, a făcut gard, a cumpărat mese; de două ori pe-atîta e acuma grădina de vară; Cascarache și-a adus o nepoată, să cînte și ea, și un văr, și încă un țambalagiu; sînt toată vremea afumați: se trezesc mahmuri și cu amețeli, se dreg cu țuică, și se culcă beți-morți, cu buzunarele pline de parale.

— Da, Panait ar fi bun: s-a făcut mare și spătos, și încă n-a isprăvit de crescut. Ar fi bun, spune domnul Iosif, vorbind cu un mușteriu gras, cu ceafa revărsată peste guler, cu bujori în obraji și firișoare de sînge în albul ochilor bulbucați. Grasul mă măsoară din ochi, apoi se uită la domnul Iosif:

— Da, e bun. Vin eu mîine dimineață și-i arăt.

A doua zi, în zori, mă trezește behăit de oi în curte.

— Panaite! strigă domnul Iosif.

Săr în sus, ies să văd ce e. E și grasul acolo, cu un șorț plin de sînge uscat, și un cuțit lung și lucios în mînă.

— Ia vino cu mine.

Ieșim în curte. E plină de miei care behăie. Sînt frumoși, grași, blînzi; au o lînă pufoasă și creață, de-ți vine să-i iei în mîini, să-i strîngi, să-i mîngîi, să-i săruți. Mă, proștilor, mă!

Grasul ia un miel între picioare, îi trage botul în sus și-i taie beregata. Îl trîntește jos. Mielul bîțîie din picioare; sîngele svîcnește și gîlgîie prin grătarul de fier din mijlocul curții, unde scurgem noi zoile de la bucătărie. Grasul jupoaie mielul.

— Ia, Panaite; să te văd.

Iau și eu un miel între picioare, îi trag capul în sus și-i tai beregata. Îl simt cum se cutremură. Îl las să cadă, și-l jupoi. Sufletul mi-e mic, cît un grăunte de nisip; nu de nisip: de gheață.

Alt miel. Cuțitul e bine ascuțit: intră ca în unt. Harșt! și sîngele începe să gîlgîie. Mieii behăie, se înghesuie unii într-alții; plîng și ei pe limba lor. Dar fiecare se lasă tăiat, jupuit, spintecat. Miroase grețos, a sînge, a carne crudă. Sîngele mi-a curs pe picioarele goale: fierbinte, lipicios. Sufletul mi-e pustiu, fără margini, dar gol și pustiu și singur.

— Lucrează bine, băiatul, spune grasul. E un măcelar, prieten de-al domnului Iosif.

— Da, lucrează bine, spune domnul Iosif.

— Ai avut dreptate: faci economie de abator și măcelărie în felul ăsta: iei marfa direct, urmează măcelarul.

Eu le tai beregățile mieilor, și-i las să se stingă, cutremurîndu-se. Dar nu mai pot. Nu mă mai pot uita. Cînd îi tai, închid ochii. Dar degeaba. Îi simt cu mîna, cu genunchii, cum tremură, cum se scutură o dată, cînd bag cuțitul. Închid ochii, și lucrez tot mai repede. Doamne, ce să mă fac? De ce trebuie domnul Iosif să facă economie? N-are destui bani? Nu sînt bun de măcelar. Dar dacă-i spun așa ceva, mă dă afară și iar începe foamea. Ba nu. Am să-i spun. O să crăp de foame, da' nu-i mai tai. Nu-i meseria mea. Pe ăsta-l mai tai, iute, și gata.

Simt o usturime de-a lungul brațului și mîinii. Săr în sus și mă uit: m-am tăiat adînc, și sîngele a început să picure, roșu. Nu svîcnește: n-am tăiat nici o vînă.

— Panaite! Ce făcuși, mă? Al dracului să fii tu, neîndeminatic ești mă, parcă n-ai fi de la țară! Cum făcuși, mă! Du-te fuga și te leagă!

A trebuit să puie pe altul să taie miei. Eu însă i-am visat noaptea, după aceea, luni de zile; și mă trezeam nădușit de groază.

6

Cum, mă: nu ți-a fost bine la mine? De ce să pleci?

— Vreau să învăț, domnule Iosif.

— Ce să mai înveți, mă? Că știi mai multe decît mine. Ce-ți mai trebuie să mai înveți?

— Vreau să învăț mai mult.

El încearcă să mă înduplece, în fel și chip. Eu o țin într-una: „Vreau să învăț".

— Ce, mă Panaite? Ce vrei să-nveți?

— O să văz eu.

Domnul Iosif oftează. Îi pare rău de mine: eram harnic, tăcut, și-l ajutam și la falsificat socotelile. Unde mai găsește el unul ca mine, și deștept să-l ajute, și [illegible] să n-aibă pretenții? N-am ce să-i fac.

— Rămîneți sănătoși, domnule Iosif.

— Du-te sănătos, Panaite. Cînd ți-o fi greu, la mine să știi că găsești o pîine.

Eu nu-i mai răspund. Îmi iau legătura: hainele bune; hainele proaste (dar sînt măcar haine, pantaloni, haină, cămașa) sînt pe mine [illegible], în picioare; două sute de lei, în buzunar. La gară cu tine, Panaite, iar de-acolo, în lumea largă!

Cine n-are parale de risipit, călătorește pe acoperișul vagonului, printre țărani cu saci și desăgi. E cald, tabla frige; văzduhul miroase a fum. Dar cerul e albastru, și cît vezi cu ochii în dreapta și-n stînga și-n față, ogoare, ogoare, miriști, porumb, sălcii, plopi, sate, biserici, rîuri în care se scaldă copii în pielea goală și vite și cai, șosele pe care umblă încet, de-abia mișcîndu-se, căruțe, sau camioane cu o coadă lungă și stufoasă de pulberi.

Pe urmă se face seară; soarele e rotund și mare și roșu, și plutește într-un strat gros și întunecat. Trenul se oprește în gări. Noi, cei de pe acoperișuri, ne prăvălim jos, ne grămădim ciorchine la pompa de apă: ni-i uscat și ne-a prăjit soarele, pe tinicheaua fierbinte. Pe urmă ne agățăm pe scări, cînd pornește trenul (pînă atunci e degeaba, te dă jos șeful de gară), și ne cățărăm iar pe acoperiș.

Se face și noapte. În întuneric, țîșnesc scîntei roșii și trec peste noi. Cît e caldă încă tabla de fier, e bine. Pe urmă se răcește, și se face răcoare. Luna licăre în rîuri și bălți. Întunericul e albastru; casele din sate sînt albe. Nici o lumină, nicăieri. Cîinii latră de la un capăt al cîmpiei la celălalt.

Pe urmă începe să se lumineze de zi. Trecem pe lîngă niște dîmburi cu vii. Iarba e grasă, vița de vie stufoasă, ciorchinii zemoși; sînt și livezi de meri și peri și pruni. Aerul e proaspăt, răcoros, ca un pahar cu pelin, aburit, scos proaspăt de la beci. Știi cum e? Parcă, dacă ai lua în mînă partea asta de țară, și ai strînge-o în pumn, ți-ar țîșni printre degete must bun și dulce.

Încă nu e ziuă de-a binelea. În zare e ca un fum. Și, prin fum, se zăresc niște lumini. Înaintăm spre ele și se fac tot mai multe: sute, mii, multe mii de lumini. Acolo sînt Bucureștii! O casă, două case, șiruri de case, grădini, șosea, pe urmă numai case, fără grădini, și un tramvai galben și roșu, și case mai mari, și nu știu cîte șine de fier una lîngă alta, parcă aici pămîntul ar fi podit cu șine lucioase de fier; fum, fluiere de locomotivă; trenul se oprește, și ne dăm toți jos, într-o îngrămădeală și o gălăgie și o nebunie, pe lîngă care tîrgul de Sfîntul Pantelimon e o pustietate. Cînd trec pe lîngă locomotivă, răbufnește din ea abur fierbinte. Săr cît colo speriat: e înaltă cît casa de la noi din sat, și numai de fierărie unsuroasă și lustruită și caldă.

Ies din gară, amețit. Roiuri de oameni, automobile, trăsuri, tramvaie; țigănci șed pe jos, cu fuste împrejuru-le; vînd, din coșuri, semințe, floricele, bomboane, caramele, flori; vardiștii se plimbă de colo pînă colo: călătorii se suie în trăsuri, cu geamantanele și pleacă; țigăncile țipă:

— Calde! Calde! Proaspete!

Sînt și niște drăcii de tinichea, în care sfîrîie uleiul:

— Calde gogoșile! strigă negustorii. Tramvaiele bat din clopot, sau pufăie din frîne; un om care ședea într-un colț, pe un scaun, se scoală, vîră o rangă de fier între șine, și se duce să se așeze la loc; tramvaiul trece, ticsit de lume.

Umblu pe ulițe, zăpăcit. Nu mai știu ce e cu mine, nici încotro s-o iau, nici ce să fac, nici cum sa-nce[illegible]

Mă opresc pe o stradă parcă mai liniștită, lîngă niște băieți de vîrsta mea, și mai mari. Șed toți pe vine, în cerc, unii chiar cu palmele pe jos, și toți cu gîturile lungite, să vază mai bine. Nu spun nimic. Mă opresc, întind și eu gîtul. Mă aplec să văd ce fac. Joacă zaruri.

— Șase, mă! Uite-al dracului!

Unul se uită peste umăr la mine, apoi iar la zaruri. Dar ceilalți nici nu mă simt.

— Băftosule! Na-ți loveaua, zice unul mai mare, din mijlocul cercului, și împinge celui care-a jucat doi poli (sînt de alamă, galbeni-verzui, cu fața regelui Carol pe o parte, și o pajură cu niște drăcii pe piept, pe cealaltă).

— Ia dă-mi oasele încoa! strigă altul, pornit, apucat. Le ia, suflă pe ele, le vrăjește, le învîrte și le aruncă.

— Ce, bă? Și tu cîștigi? mîrîie cel mare și-i plătește și [illegible] poli. L-am văzut pe puștiu că a pus cinci lei. Pune cinci lei și ia doi poli.

— Hai, mă, care vă mai băgați? întreabă cel mare. Ridică ochii la mine:

— Tu joci, mă ăla cu bocceaua?

— Joc, îngîn eu sfios: mai mult ca să nu-i [illegible] nu.

Joc, și cîștig. Iar joc, și iar cîștig.

— Ce-aveți, bă, azi, fire-ați ai dracului? Toți sînteți băftoși.

Iar joc, și pierd.

— Nu te lăsa, nene, îmi spune unul mic și tuciuriu.

Nu mă las. Iar joc; cîștig. Ce joc strașnic! A, păi înseamnă că pun deoparte ăi două sute de la domnul Iosif, cu cincizeci cît am cîștigat îmi cumpăr cărți, și cu cît o să mai cîștig, am din ce trăi pînă să găsesc de lucru, dar nu orice: ceva, să-mi convie, să am și vreme de citit și învățat. Trebuie să mai cîștig. Am noroc. Se miră și băieții ăștia de cît noroc am. Scuipă coji de semințe, strigă, se înghesuie, tulburați; tulburat sînt și eu: pierd, cîștig, iar pierd, iar cîștig.

Pînă nu mai am nici un ban.

— Avuseși ghină la dățile astea din urmă, îmi spuse ăl mare.

— Uite, eu sînt băiat bun: te las să-ți mai încerci bafta, poate cîștigi la loc. Mi-e milă de tine că te văd ageamiu, și pleci fără un sfanț.

Pe mine, căruia mi se zgîrcise sufletul de pierderea banilor, parcă m-a mîngîiat mama. Mi se face lumină în suflet. Îi spun, cu glas tremurat:

— Dă zarurile încoace.

— Stai: cum vrei să joci? Pe datorie?

Aoleo! Se răzgîndește, te pomeni?

— Păi... nu spuseși așa?

— Am spus eu așa; dar dacă pierzi și o iei la sănătoasa, ce fac eu? Ce-ai în boccea?

— Haine. Hainele bune.

— Pune-le aici, lîngă mine, să fiu eu liniștit; și-acuma joacă.

Joc și pierd. Pierd, pierd, pierd. Mă încăpățînez: blestemat să fii tu, noroace; să vedem: nu te silesc eu? Nu te întorc eu? Strîng din măsele și pierd. Am pierdut, nici nu mai știu cît.

Unde mi-e bocceaua?

Săr în sus:

— Dă-te la o parte, să văd! Unde mi-e bocceaua?

— Unde-i bocceaua, mă? zbiară lunganul. — Care te ții aici de prostii?

Tăcere.

— Bă! Arată bocceaua, să nu-ți pun mîna în ciuf!

Unul mic și slab, în niște pantaloni care-i ajung la subsuori, legat cu sfoară peste brîu și desculț, țipă:

— Uite-l! Oacă a luat-o!

Mă uit: într-adevăr, unul fuge, departe, către colțul străzii, cu bocceaua mea în mînă. Mă reped după el:

— Săriți! Opriți-l! Hoțul!

Cineva îmi pune piedică, și zbor întins cît sînt de lung, pe asfaltul tare; mă izbesc de el cu obrazul, cu genunchii, cu mîinile. Mă doare. Mă ridic, zgîriat și plin de sînge; mă întorc să văd cine mi-a pus piedica: nu mai e nimeni aici. Mă uit după hoț: nu se mai vede. Șovăi o clipă încotro s-o iau. Apoi fug după hoț. La colț, mă uit în toate părțile: nici urmă.

Mă întorc, obosit, sleit; stau în loc. Pe urmă o iau, încet, pe stradă în jos, și pe lîngă o gîrlă murdară, cu apa groasă ca o ciorbă scîrboasă. Mă așez pe marginea de piatră, cu coatele pe fierul gărduțului, cu picioarele pe iarba presărată cu tinichele și cu hîrtii murdare și făcute boț. Sînt singur. Am pierdut tot. Și cărțile, tot în boccea le aveam. Ce să mă fac

Unde ești, tată? Unde sînteți, Nelă, Serafino, ăi mici? Am sfeclit-o rău de tot: singur-singurel, fără parale, fără haine, fără rost, trebuie s-o iau de la început, să umblu din prăvălie în prăvălie cu „Bună ziua, n-aveți nevoie de un băiat?" Trei ani și ceva au trecut, aproape patru, și nu m-am ales cu nimic.

Oftez adînc, cu ochii la apa unsuroasă a rîului, care are luciu albăstriu, vînăt, purpuriu: grăsime. Cerul e albastru-cenușiu deschis, e cald tare, pietrele frig, asfaltul era moale sub tălpi cînd umblam pe stradă, aerul e uscat și cu niște mirosuri slabe de fum de benzină, de praf.

Cineva oftează lîngă mine. Mă uit: un băiat cam de vîrsta mea, mai mărunțel și mai slab, cu o [illegible]rită, cioareci din care atîrnă ațele, și rupți în genunchi și-n tur, de i se văd izmenele prin ei; e încins cu o curea, desculț, și cu capul gol, zbîrlit, netuns. Parcă-aș fi eu, acuma trei ani. Dar are niște ochi blînzi, catifelați și veseli, și parcă rîde.

— Ce oftezi, mă? îl întreb eu.

— Păi... mă gîndesc și eu.

— La ce?

— Am dat de dracul; la asta mă gîndesc.

Și rîde.

— De ce rîzi? Ce, e de rîs?

El tot rîde, ca un prost. Deși nu pare prostănac.

— Nu prea e de rîs, dar mă mir și eu cum o încurcai așa, mama mă-si de treabă.

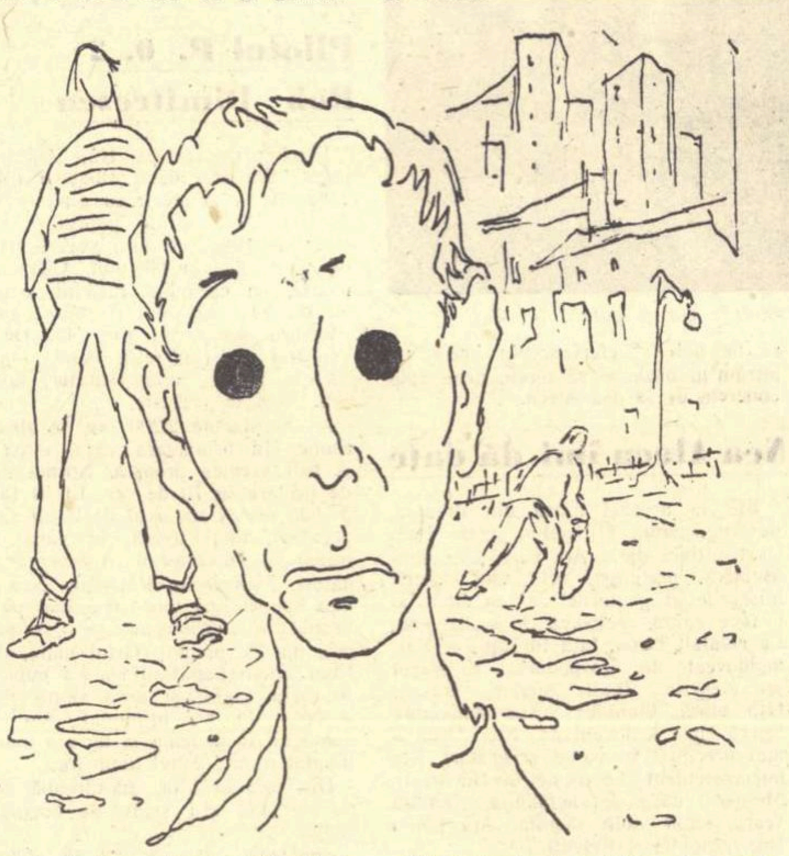

Mă, ăsta după vorbă e de pe la noi. Îl întreb și-mi spune: da, e dintr-un sat de aproape: din Dobrun. A fost argat la curte, la găini, la moșia coanei Elvirii Vorvorencii, sora colonelului care are moșie la noi: ăștia sînt întinși prin tot județul; pe urmă a fost ucenic la oraș, dar îl băteau prea tare și a fugit; s-a suit pe tren și a ajuns la București; dar nu știe ce să facă, nici de ce să se apuce; e lihnit de foame, n-are unde să doarmă, nici o para chioară, nici cunoscuți sau rude. Și rîde și el, de mirare, cum de-a încurcat-o în așa hal. Mă apucă și pe mine rîsul:

— Ce mă mir de tine: parcă eu n-am încurcat-o și mai rău? Hai să mergem, mă, să ne căutăm norocul împreună.

— Hai, nene, îmi spune el: sînt mai voinic și mai gras decît el, așa că mă respectă și-mi spune „nene".

Și iar începe umbletul prin București. Nu se mai isprăvește orașul ăsta. De unde venim noi, umblai o jumătate de ceas, și începea cîmpul. Aici trebuie să umbli două-trei ceasuri pînă să dai de islaz; poate chiar ceva mai mult. Umblăm, umblăm, de innebunim. Pînă la urmă, ne trezim tot la gară. Nu mai putem. Ne așezăm pe trepte, și ne lăsăm să ne amețească forfota dimprejur, a oamenilor cu geamantane, cufere, coșuri, saci, damigene, găini, gîște, rațe, și gălăgia, glasurile, automobilele, clopotul tramvaielor, țigăncile care-și laudă semințele sau floricelele, vînzătorii de gogoși calde și brînzoaice reci. Mi-e foame rău. Mă uit la ăstălaltul: zîmbește și roade o bucată de nuia, de crenguță. E smead la față, cu sprîncene groase, negre, și obrajii netezi, de copil.

— Ce faci, mă?

— Rod și eu lemn, să-mi ție de foame.

Iar oftez cu inima strînsă. Ce-o să ne facem?

— Măi băieți, ce faceți voi aici?

Un om s-a oprit lîngă noi și ne vorbește. E voinic, gros, spătos, cu fălci late și o mustăcioară neagră. Are niște haine negre și lanț de ceas la jiletcă, dar o cămașă cu pătrățele și o cravată mototolită și strîmbă. E binevoitor, vorbește gros, și are niște ochi mici, negri, reci și cercetători.

— Căutăm de lucru.

— Dar de unde sînteți?

Îi povestim tot. Pare mulțumit.

Haideți cu mine, că vă dau eu de lucru. La mine învățați meserie, vă faceți oameni, și pe urmă plecați unde vreți, cîștigați parale și trăiți bine!

Asta nu ne-a spus-o niciodată nimeni. Ne ducem după el cu gîturile întinse, ca gîștele după gînsac. Umblăm prin partea aceea a orașului; trecem pe lîngă podul de fier ce încalecă triajul gării; pe lîngă un depou unde dorm tramvaiele sau stau la infirmerie să-și dreagă metehnele.

— Aici e, băieți.

O poartă mare; deasupra o firmă: Atelierele Mecanice „Progresul", Aristotel Mierlciu. Înăuntru, o curte, plină de automobile fără roți și fără motor, coji de tinichea ruginită, goale pe dinăuntru cum sînt cojile de gîndaci mîncați de furnici; pe urmă grămezi de șine de fier, tot ruginite; butoaie mari de benzină (am aflat mai tîrziu că erau de spirt), tot de fier, îngrămădite; perechi de roți de vagonet, cu osia între ele; două cazane cu aburi, cam ruginite. Și niște scaieți înalți, cu frunza ca de tablă, ajunși și ei de tinichea de atîta vecinătate cu lucruri de metal.

Împrejurul curții sînt clădiri; una cu geamuri mari, numai în pătrățele; alta cu ferestre mici, pătrate: una e atelier, alta dormitor. Pe fereastra atelierului clipește lumină albastră, orbitoare: niciodată n-am văzut așa ceva. Dar nu stăm: ne ia omul cu ochișorii negri de porc mistreț, și ne duce în altă clădire: birouri. (Mai sînt niște șoproni și niște case: într-unul e lăcătușeria, într-altul se aude răpăind asurzitor ciocanul de nituit, într-o căsuță este bucătăria). Facem contract de angajament ca ucenici, pe doi ani, fără parale, cu casă și masă. Șeful se uită la mine:

— Tu ești îmbrăcat. Dar tu ăstălaltul... vai de capul tău. Stai aici.

Rămînem în fața birourilor, el pleacă; un băiat trece prin curte, cu un baros cît toate zilele în mînă. E slab, gălbejit, și mînjit pe obraz cu funingine cenușie. Și hainele-i sînt cenușii, lustruite, murdare, ca și el; parcă l-ar fi tăvălit cineva în pilitură de fier. Se uită la noi:

— Noroc, băieți, spune el prietenos.

— Ați dat și voi de dracul? Cum te cheamă?

— Panait.

Astalaltul nu apucă să spuie, că vine șeful, cu o haină militară, ieșită la soare, cu urme mai întunecate pe unde au fost fireturi și galoane.

— Na, pune-o pe asta.

Șeful se uită la el și rîde:

— Parc-ai fi un general!

Rîde și puștiul cu barosul. Gata: așa îl cheamă pe tovarășul meu: Generalul. Pe urmă, săptămîni întregi, încearcă el să-i învețe să-i spuie pe numele lui adevărat, dar degeaba. Generalul a rămas.

— Tu, Generalule, treci la baros, că nu ești bun de altceva, deocamdată. Tu, Panaite, zici că știi carte. Treci la lăcătușerie, că acolo se cere cap. Ai să lucrezi cu domnul Paraschiv.

„Peng-peng! Peng-peng! Pacpac pac pac!" face fierul, de te asurzește. Crișcăie, sbîrniie, sună ca un clopot, fîșîie și scoate scîntei. Șeful intră cu mine la lăcătușerie:

— Steliene, na-ți un ucenic.

Un om cu mustață căruntă, încruntat și brăzdat în obraji și ciolănos, cu falca mare și umerii obrajilor ca niște genunchi slabi, și ochi suri, se uită mahmur la mine, mă măsoară.

— Cum te cheamă, bă?

— Panait.

— Vrei să-nveți lăcătușeria, bă Panaite?

— Da, domnule Steliene.

— Chiar vrei, cu tot dinadinsul?

Șeful a plecat. Sîntem singuri, în fața bancului încărcat cu bucăți de fier și cu unelte.

— Da, chiar vreau.

— Serios, bă?

— Serios, domnule Paraschiv.

Pleasc! Mi-a ars o palmă de mi-a mutat capul spre umărul ălălalt: îmi țiuie urechea, falca mi-e fierbinte, mi s-a zăpăcit capul.

— De ce dai în mine, nene? țip eu.

— Ca să știi de meșter. Eu ți-s meșter; și unde dau eu, se lipește meseria, răspunde morăcănos nea Stelian. Apoi se răstește:

— Pone mîna pe asta! Ține-o bine!

Apuc capătul unei bucăți de fier, lungă și îngustă, și o țin. El o ține de capătul celălalt; e cam întors cu spatele; și ce face? Taie fierul cu un fierăstrău mic. Taie fier cu chef? Ei, drăcie. Cu obrazul umflat și arzînd, mă înalț în vîrfetele picioarelor, să văd cum vine și asta. Dar în clipa aceea nu mai țin bine bucata de fier, care sare-n sus; meșterul se oprește și se uită urît la mine, peste umăr și peste mustățile stufoase și sure:

— Ține bine, că te izbesc!

Țin eu, apoi iar mă înalț, iar mă uit, iar scapă în sus. Meșterul sare la mine; eu fug pe după banc, să nu mă prindă să mă bată, și țip, ca să mă dezvinovățesc.

— Păi vreau să-nvăț, meștere!

— Meseria nu se-nvață! Se fură! Treci la loc și ține, că te ia mama dracului!

Oftez, și trec la loc, și țin bine. Nu mă mai uit decît pe furiș, să nu mă simtă.

Desene de IULIAN OLARIU

DRUM PE VALEA ARIEŞULUI

Din volumul „Cînt oamenii și zările"

de HORIA LIMAN

Cînd am pornit, eram trei la număr: unchiul Galiș, Miclăuș și acela care cu atîta stîngăcie avea să însemne vorba colorată și plină de miez a oamenilor Țării de Piatră. Numa' pe drum, veșnic taciturnul, dar atît de îndatoritorul Miclăuș, ne-a făcut surpriza lui moș Pleta. Și n-am avut ce regreta.

„Gaz"-ul nostru a lăsat în urmă pragul despicat al Cheilor Turzii, unde — zice-se — pe vremea lui Rákóczi Ferencz II, un ofițer al său romîn, Balica Nichita, și-a găsit adăpost haiducesc într-o peșteră care-i poartă numele. Orban Balazs afirmă însă că legenda n-are temei istoric. După savantul maghiar, peștera ar fi fost botezată de un nobil din împrejurimi, Balyka Lynka, încă înainte de 1700. Cînd însă ai pierdut din cîmpul vizual imaginea fascinantă a cheilor, nu-ți mai arde de asemenea controverse. Am preferat, de aceea, să mă informez asupra celor care mă-nsoțeau.

Pe Miclăuș îl mai știam. Utecist, a muncit la „Industria Sîrmei". Cînd l-au prins cu manifeste, l-au bătut pînă i-au zdrobit un maxilar.

— Acum... îmi fac datoria.

Cum își face tovarășul Miclăuș datoria, ți-e greu să știi. Dar o modestie ca a lui te cucerește într-atît, încît ar fi cu neputință să-i refuzi ceva. Este unul dintre oamenii aceia interesanți, a căror generozitate nelimitată ți se dezvăluie cu multă întîrziere, abia după ce te-a îndatorat și, în orice caz, cu totul fără voia lui. Cînd l-ai prins, roșește ca o fecioară și surîde descumpănit.

— Lăsați... vă rog... doar mi-am făcut datoria.

— Știți, desigur, că la Moldovenești a fost, prin veacul al unsprezecelea, Cetatea Turzii. Era cel mai vechi centru feudal din valea Arieșului. L-au distrus tătarii, prin 1241.

Nu știai, dar tovarășul Miclăuș — aproape rușinat de îndrăzneala lui — ți-a fixat în minte așezarea neînsemnată pe lîngă care treceai, făcînd să fluture asupra ei aripa încărcată de miracole a istoriei.

Șiraguri de sate se succed în stînga șoselei colbuite, peste deal. Ca o pînză imensă, măiestrit colorată, lunca te încîntă cu toate nuanțele curcubeului. Este opera gospodăriilor unite de la Mihai Viteazul, Moldovenești, Plăiești, Văleni, care au creat o versiune modernă a grădinilor Semiramidei. Oricît de prozaic ar părea că lunca aceasta binecuvîntată de natură și mai cu seamă de mîna omului aprovizionează cu legume Clujul și Turda, Aiudul și Alba-Iulia, ea este de două ori poetică — dacă ți se desfășoară înaintea privirilor cu multitudinea de culori parcă desprinse din vîrful unei pensule de geniu. De aceea, miracolele din evocările lui Miclăuș pălesc, în pinacoteca tulburătoare din vecinătatea Arieșului.

Farmecul locului pare să fi stîrnit însă mîndria lui moș Galiș. Căci atunci cînd am întors capul, cu vădite regrete de a nu mai zări picturile vii ale colectiviștilor, l-am auzit spunînd:

— Să vedeți și grîiele noastre. Faine grîie se fac pe la noi, la Ruginoasa. Știți pe unde e? Păn părțile Șorecanilor, pe la Huedin.

Fusesem prin locurile acelea și moș Galiș s-a bucurat să mă audă vorbind cu însuflețire despre ele. Frumoase dealuri! Și fertilizate de mîini harnice.

— Da, bogată țară avem. Și nu numa' în agricultură. Iacă-tă, atomu' ăsta abia de-un timp s-o aflat. Pîn-amu' nici nu se știe de el. Cînd o ajunge și la noi, în Apuseni, mare ușurătate o să fie. Iacă-tă, numa' la noi, la mină. Vagonetele se sloboade cu funia... cu cablu' știți. Se formează țugu' de la troliu și calul trage țugu' de vagonete cîte sute de metri, păn galerii. Asta rupe timp mult. Cînd o veni atomu', eu zic că o să zboare tăte, ca vîntu': și screperii, și corfele, și vagonetele. Poate că minerii nici n-o să mai trăbă să armeze abatajele, poate că nici n-o să mai puște cărbunele.

Mi-am stăpînit surîsul și l-am privit cu atenție. Să tot fi avut în jurul a șaizeci și cinci de ani. Dar în ochii verzi strălucea o lumină atît de intensă, încît nu te puteau supăra naivitățile lui. Cu oameni ca moș Galiș este greu să angajezi dispute care să-i arunce în hățișul abstracțiunilor. Trebuie numai să-i iubești. Lasă aripile să le poarte visurile îndrăznețe. Doar în acesta este un miracol al zilelor noastre: un fost miner, sobol al străfundurilor pămîntului, scrutează zările viitorului. Naivități? Fantezii grotești? Să nu rupem țesătura mirajului. Galiș minerul, în trecut, nici măcar n-a îndrăznit să viseze.

— Sigur, sigur, moșule Galiș. Așa va fi. Poate chiar că minerii nici n-o să mai trebuie să perforeze cu pichamerul sau să taie cu haveza. Atunci să vezi Apusenii... Raiul pe pămînt o să fie. Ce zici, o să le placă boierilor să-i vadă pe moți plimbîndu-se peste munte ca pe șosea la București?

— Boierii...

— Nu vă aveați bine cu ei, moș Galiș...,

— Cum, bine? Dacă s-o dus muncitorii numa' în careva birou, îi gonea cu bătaia. Nu era nicecum bine, mai-nainte. Și mai ales de rîndu' omeniei. Nu era omu' liber la vorbă. Dar asta, să știi de la mine, asta-i închisoare, cînd nu ești liber la vorbă, nu e viață. Era unu, Derczi. A lui era vînătoarea, păstă Ticu, păstă Băgara, păstă Curturiș, pînă-n Ruginoasa. Dar dacă-i ziceai: „Domnu' Derczi, să betejește pruncu' de foame, urcă-mi leafa", — numa' odată blăstăma și ca bohoîtu' tuna asupra ta cu bîta. Vîlva lupchilor era, ni![1])

— L-ai mai văzut, după Eliberare, moș Galiș?

— Să-l văd? Cînd o vinit comuniștii, o asfințit, ca cum l-o fi mîncat vîrcolacii. Să-l vadă diavolii. Mai uită unii, da' eu am mintea slobodă. E o muiere la noi, avea doi copii, **unu' e injiner la București și a'tu'-i ceva** calfă la un atelier la Cluj. Băieți cu cap. Dar înainte nu puteau să învețe. Abia după 23 August au învățat.

— Dumneata ai copii?

— Unu, dar bun. Pruncu' are șapteșpe ai și e aspru ca focu' îi plac jocurile, cîntările. Îl fac militar, că amu în armată prinde omu' multă minte... Și ziceam eu tăte astea, mai amú o săptămînă, tinerilor de la noi de la mină, că ei au ținere de minte mai moale și nici nu știu trecutu'. Am avut o ședință, bună ședință, știi, o ședință model.

— Cum e aia, moșule Galiș?

— Mică, dar cu înțeles mare.

Pe moș Gligor Pleta l-am luat de la Buru. Moș Galiș mergea numai pînă la Sălciua, la neamuri. Pe moș Gligor aveam să-l ducem tocmai pînă la Avram Iancu.

— Studenți? ne-a întrebat, după ce și-a-ntins picioarele peste desaga plină.

— Cam bătrîni pentru niște studenți, am răspuns rîzînd.

Moș Gligor s-a bătut cu palma peste frunte și a rîs la rîndu-i. Așa li se spune excursioniștilor veniți de la oraș, prin Apuseni. Dar vorba o auzi mai rar, în anii din urmă. Au intrat în dicționarul moților multe expresii de-ale celor din cîmpie. S-au cam amestecat graiurile, s-au schimbat. Sau, cum ar zice moș Gligor:

— S-or motocosit vorbile, în aii ăștia. Moții îs amú cu vorba ca două horne pe casă.

Ni s-a urcat în mașină, așadar, un poet. Metafora mi-a bucurat auzul. Și — ce coincidență! — la Ocolișel, acolo unde Arieșul vuiește sub călcîiul colinelor de piatră, izbucnește fără veste Vidolmul cu o cușmă de pădure, falnic printre stîncile ce-l împresoară. Țara Moților se află aici, lîngă noi, cu dinții de piatră ai munților și cu oamenii ei. Să nu pierdem nimic. Dar oare condeiul, cu toată febrila lui goană pe carnetul minuscul, poate să surprindă reflexele aurului, strălucirea soarelui, profunzimea cugetelor?

Cerul este, aici, de un albastru violent, încît retina nu-l suportă. O panglică lungă de nor șerpuiește, spumoasă, în jurul Iarului, vîrful cel mai înalt al Vidolmului, dar piatra o sfîșie în mii de fîșii minuscule, subțiri, care se topesc în marea cerului, infinită. Cetate masivă, tainică, Vidolmul stăpînește întreg peisajul, cu o putere despotică. Dacă pe meterezele lui ar răsări sute de tunuri amenințătoare, teroarea ar fi mai palidă decît imaginea aceasta a stîncilor severe, abrupte, colțuroase, care țîșnesc ca niște armate de suliți spre văzduhuri.

— S-or încăierat acolo zmei și capcairi, observă bătrînul nostru poet, care mi-a surprins privirea încătușată.

Zmei și căpcăuni încremeniți într-o aprigă trîntă. Metafora nu este, firește, originală, dar moș Gligor se dovedește sensibil la fabulos. De aceea, cînd „mocănița" ne iese înainte pufăind, gîfîind, legănîndu-se pe sub valurile de piatră, nu se poate stăpîni și rîde amuzat.

— Nană, nană, mocăniță, dudăiește de crapă pămîntu. Țu-gu'- țugu', iepuraș, viună la tata, viună! Ai gurit la munce cu păpuci, cu haine, cu slănină, cu cucuruz păntru moți? Urlă amú, nană, nană, și zi la Turda, muncitorilor d-aoló: „Moții or is mulțam, să hiți saratóși!"

Miclăuș s-a dovedit, de data aceasta, de-a dreptul providențial. Mi-a șoptit, cu discreția-i mișcătoare:

— Știi ce a spus bătrînul? Iubită, iubită mocăniță, duduie de crapă pămîntul. Trenul-trenul, iepuraș, vino la tata, vino! Ai urcat la munte cu ghete, cu haine, cu slănină, cu porumb pentru moți? Coboară, acum, iubito, și zi la Turda, muncitorilor de-acolo: „Moții au zis mulțumesc, să fiți sănătoși!" Ar fi păcat să nu înțelegeți ce spune. Limba lor e complicată și bătrînul e tare simpatic. Pînă vă obișnuiți, dacă vreți, vă mai ajut și eu...

Nu se hotărîse încă dacă să mă tutuiască sau să rămînă la „dumneavoastră". De aceea am curmat scurt situația.

— Cu „dumneavoastră" s-a terminat. Ai înțeles, Miclăuș? Mai mare rușinea. De săptămîni de zile hoinărim împreună prin coclaurile regiunii, mîncăm la o masă, dormim sub aceeași pătură... Hai, hai!

Parcă i-am luat o piatră de pe inimă. Stîngaci încă, dar înviorat, a continuat cu voce tare, rîzînd.

— Auzi, moș Gligor? Tovarășul n-a înțeles ce ai spus. Asta înseamnă că vorbele nu s-or motocosit ele prea mult.

Și văzîndu-l pe bătrîn cam încălzit, i-a și luat haina de pe spate — un fel de pelerină mai scurtă.

— Lasă, moș Gligor, că-i cald al dracului. Îți țin eu habadiru?

— Mulțam.

Apoi, întorcîndu-se spre mine, a început să-mi explice — nu fără ajutorul lui Miclăuș — că neînțelegerea este firească. Oare nu se-ntîmplă să se ciondănească vîntul cu soarele, cu toate că-i înfrățește aceeași natură? Tot așa și cu oamenii. Pînă acum cîțiva ani, dacă se abătea vreun străin prin părțile moților, era privit cu dușmănie. Cine se putea rătăci pe la ei, dacă nu aceia care de sute de ani i-au tot strîns în chinga tuturor birurilor! Străinul se identifica mai totdeauna cu nemeșugul — și tare l-au urît ei, moții. In munții lor sîlhui, au deprins o altă limbă. Dar limbă romînească e și asta. Iată, aici, în Apuseni, chiar printre moți, unii spun cartofilor — cucúle, alții — picioci, iar alții — pere. Dar cartofii tot cartofi rămîn — și nu se culeg din copaci, ca... perele. Se zice că de la Turda pînă la Cîmpeni ar fi așezări de moți. De la Cîmpeni în sus, moților li se spune „țopi". Iar către Abrud, țopilor li s-ar spune „mocani". Nu știu, așa o fi, comentează moș Gligor cu un surîs în care se amestecă o ușoară ironie amară, dar am auzit că pînă mai anii trecuți, atît unii cît și ceilalți, cînd simțeau că îi ajunge foamea, nu ziceau „mi-e foame", ci „mn-i flămîntă". Știi de ce? Pentru că numai pronunțarea cuvîntului „foame" îi cutremura. In Apuseni, foametea a fost — vreme de secole — soră bună cu oftica și cu sifilisul. Pentru moți, pentru țopi, pentru mocani. Fără diferențiere. Azi, vorba asta — „mn-i flămîntă" — se aude din ce în ce mai rar. Nu i-e teamă nimănui că va cobi a foamete, că va stîrni cine știe ce duhuri întunecate, dacă va spune, atunci cînd e cazul, că-i e foame. Sînt atîtea magazine alimentare în Țara Moților, atîtea magazine universale și mixte, atîtea bufete, încît oricine s-ar putea sătura, chiar și de-ar avea o sută de „pîncece".

— Heee, mocăniță, a mai apucat să strige moș Gligor, în urma trenului, heee, mnirează, dee-ți dumnizău bire! Nu culeje afire în padure, ci meri în vale și zi la partid: „O is moții mulțam pentru tă birele ce ați făcut!"

După o spinare de stîncă, „mocănița" a dispărut, duduind și pufăind parcă mai vesel. Să-l fi priceput pe moș Gligor?

---

[1]) Vîlva lupilor este, în credința celor bătrîni, demonul care conduce haitele de lupi.

Desen de TIA PELTZ

Cu prilejul sărbătorii naționale a poporului grec

Acropole

Pe-Acropole lunecă lună,
Rămase singure,
cariatidele se mișcă-ncet,
schimbînd o clipă de pe creștet greutatea
ce le apasă milenar, deși nu doare.
Și, printre pietre, o înfiorare
lăsată-acolo de privirea mea nesăturată,
dă colț, ca iarba sperioasă,
de ploi încă nesărutată.

Și fiece coloană este-o strună...

Pe-Acropole lunecă lună,
și-o rază s-a oprit, o tresărire,
pe locul unde-o mînă omenească
a curățat de pîngărire
nebiruita tîmplă a purității.

Și raza arde, dînd un sens cetății.

Străzi de port

Străzile-acestea de port
cine le știe ca mine?
Străzile-acestea în mine le port,
cu-arome de catran și mandarine.

Pavajul tocit,
ca scările bătrînelor catedrale,
fundături cu nici un soare rătăcit,
unde casele suferă, toate, de șale.

Străzi gîtuite între cafenele,
cu oameni ghicind nenorocul în cești,
parcă sînt străzile copilăriei mele,
cu taverne, și desculți, și povești...

Înțeleg orice grai
cînd își țipă năduful sirena
și-amurgu-și prelinge-n neliniștea apelor trena
peste calele cu grîu și mucigai.

Străzi cu hamali și băieți de birou,
firme fardate sau obosite,
cunosc prînzul cu-o felie de pîine și-un ou,
și cîntecul grîului în grelele site.

Străzile gălăgioase din Pireu,
arse de așteptări și furtună...
Toate porturile-n inima mea ancorele-și sună,
pentru toate sînt val și Orfeu.

Parcă-i cheiul portului meu de demult,
cu fum de birturi și pipe.
Străzilor, dragilor, știu și v-ascult,
va țipa sirena și altfel, știe să țipe...

Cîntecul cioplitorului de piatră din Atena

Mușcă flămîndă dalta din piatră.
Omul bate, cîntă și bate.
Coloane și temple, străvechea lui vatră,
răcoresc umbrindu-i, mîinile crăpate.

Omul bate, cîntă și bate.
Scoate din piatră porturi și drumuri,
de mii de ani bate, și cîntă și scoate
din greaua tăcere împietrite parfumuri.

Pe tot pămîntu-a trimis frumusețe
omul ce bate, cîntă și bate —
din spumele mării și marmuri semețe
ivit-a diane și-atene, și curți și palate.

Bate ciocanul în piatră, și mușcă,
marea în țărmuri albastre bate —
scoțînd viitorul din stei, ca din cușcă,
omu-n desișul de gînduri străbate.

Omul bate, cîntă și bate.
In miezul de piatră e ziua de mîine.
Bate ciocanul, bate și bate,
în miezul de piatră-i lumină, și viță de vie, și pîine.

Mîine — bate ciocanul.
Mîine — ecoul încinge țărmul furat.
Mîine — ca mîine țîșni-va din piatră titanul.
Mîine — ciocanele cîntă și bat.

Mușcă flămîndă dalta din piatră.
Omul bate, cîntă și bate.
Și-ncet se urnește străvechea lui vatră,
și ora din piatră se-aude cum bate.

Mihu DRAGOMIR

Prima linie

Degeaba, doar se știe: nu poți lega în lanțuri primăvara. Și petecele astea de zăpadă care se încăpățînează să persiste par verigile unui lanț rupt de izbucnirea în ialduri calenii a pămîntului reavăn arat de cu toamnă sau mai de curînd. Pentru că e primăvară. O știe toată lumea. Și portarul închis în cămăruța lui înecată de fum, de la Comitetul Raional de Partid din Calafat, — care îmi răspunde așa la rugămintea mea de a vorbi cu un tovarăș care se îngrijește de muncile agricole:

— Nu știu dacă o să găsești pe cineva. Sînt mai toți plecați pe teren. Apoi, explicativ, cu sprincenile ridicate și capul înclinat spre dreapta: — campanie de primăvară...

Găsesc totuși pe cineva care mă îndrumă să merg la G.A.C. „Viața Nouă" din comuna Poiana Mare. Aici campania e în plină desfășurare. Ion Dorobanțu, popularizat anul trecut pe raion pentru succesele obținute, a făcut și în anul acesta un număr însemnat de zile-muncă. Îi răsfoiesc caietul dictando liniat cu roșu la margine, unde își are evidența muncilor făcute. Scrie așa (aleg numai muncile legate de campania de primăvară):

23 februarie: cărat bălegar: 2 martie: arat la Golenț 0,50 ha și grăpat; 3 martie: arat 45 ari; 7 martie: grăpat cu grapa cu colți 2 pog. și 24 ari în Dracilă; 9 martie la plug pe Dracilă; arat 0,45 ari și grăpat și potcovit caii.

Muncile de primăvară, în gospodărie se bucură de sprijinul Comitetului Raional de Partid și al Sfatului Popular raional. Unul din instructorii de partid stă permanent în mijlocul colectiviștilor. Tov. Potlogea, secretarul organizației de bază, un om de statură potrivită, bine legat, cu fața deschisă — exact așa mi-l închipui pe Davidov — îmi spune că în fiecare campanie, deci și în aceasta, sînt pregătiți agitatori din rîndul membrilor de partid cărora li se face un instructaj privind aplicarea regulilor agrotehnice și respectarea timpilor optimi pentru obținerea unei recolte bune. Cursuri se fac și cu brigadierii. Asist și eu la unul. La un moment dat cînd inginerul Toader Dumitru le vorbește despre „importanța folosirii pentru culturi a bălegarului", colegul meu de bancă, un brigadier înalt cu un mintean de dimie aruncat peste umeri, se oprește la ultimul cuvînt și corectează șoptit, pentru el însuși: „îngrășămintelor" și așa notează în carnet cu un creion chimic, ascuțit scurt spre capăt. „Îngrășămînt" îi sună mai frumos. Spre sfîrșitul orei cînd li se vorbește despre disciplina în muncă, un brigadier îl înghiontește pe altul din față:

— Auzi mă Rizea, disciplina în muncă, și tu mi-ai luat greutățile de la semănătoare.

Fac cunoștință cu cîțiva brigadieri. Impușcătoiu N. Ion lucrează pe sectorul I (gospodăria e foarte mare, are peste 3000 de membri și a fost împărțită în trei sectoare). Impușcătoiu are o brigadă formată din 140 de oameni. Acum, în vederea campaniei, a împărțit-o pe echipe de 8-10 oameni, le-a ales șefii, a ales pe purtătorii de atelaje. A repartizat echipele — unele la grăpat, altele la arat sau la însămînțat. Mă uit la el: pare un băiețandru. Are o față mică, negricioasă. Îmi spune că a împlinit 19 ani, și că a terminat de curînd școala agricolă profesională din sat și anul acesta „a luat prima dată ca brigadier". Îl întreb dacă nu cumva, văzîndu-l așa tînăr, oamenii nu-l ascultă. Îmi răspunde parcă jignit, sumețindu-și cozorocul șepcii de velur, de culoarea muștarului.

— Nuoo, cum să.. Păi dacă am școală..

Nu pot să nu-l cred.

Petre P. Negulescu este cel mai vechi brigadier. Din 1950, de cînd s-a înființat colectiva. In toți anii brigada sa a fost fruntașă. Cum? — Păi uite. punem cazul în primăvara asta, îmi răspunde el. Cînd am ieșit la semănat s-au dat la fiecare brigadă cîte trei semănători. Dar în curte mai erau cîteva, — se spunea că sînt fărîmate. Mă uit eu la ele, nu erau cine știe ce reparații de făcut. Am fixat niște cadrane, am mutat niște țevi de la unele capace la altele, eu cu mîna mea și repede. De asta cînd toți briagdierii au ieșit cu trei semănători, eu am ieșit cu cinci. Ei se uitau la mine cam cu chioarda, că umblu cu șmecherii. Dar ce. parcă asta e șmecherie? E metodă, fiecare cu metoda lui. Brigada noastră a făcut pînă acum 50 ha arături, circa 70 ha grăpaturi, a însămînțat 41 ha de floarea soarelui, 18 ha sfeclă de zahăr. O zi dacă ne mai ierta vremea asta de sus — afară, aci plouă, aci ninge — termenam cu semănăturile.

Petre Negulescu a fost în 1953 la Congresul fruntașilor în agricultură unde i s-a înmînat Ordinul Muncii clasa a III-a. In 1955 a fost în Cehoslovacia, a vizitat colectivele de acolo. E un om scund, îmbrăcat cu o scurtă cărămizie. La gît poartă un fular de lînă, împărțit în trei fîșii colorate diferit: una în roșu, alta în galben și alta în albastru. Cred că în Cehoslovacia a fost cu fularul ăsta.

Stau de vorbă cu cei din conducerea gospodăriei. Mi se înfățișează situația globală a muncilor de primăvară. Sînt îmbulzit din toate părțile. S-au semănat 40 ha mazăre, 45 ha ovăz, 20 ha sfeclă de zahăr, 120 ha floarea soarelui, s-au grăpat arăturile adînci făcute de cu toamnă, s-a pus o parte din arbagic, s-a delimitat și s-a grăpat terenul pentru grădină, s-au construit răsadnițe (vicepreședintele le zice „sere"), s-a pregătit terenul pentru 15 ha vie, s-au împrăștiat îngrășăminte chimice, s-au pregătit silozurile pentru toamnă. Și dacă nu era vremea asta...

— Totuși, spun eu, numai timpul v-a împiedecat să sfîrșiți semănăturile? In alte regiuni ale țării s-au terminat.

— Ei, mai avem și necazurile noastre. Vi le spunem și pe astea. Date la ziar, s-or îndrepta mai iute.

— Scrieți că inginerei Circitoiu Paula nu prea i se văd ochișorii pe teren... Și cînd vine e așa ca o străfulgerare: cu buzele rujate și cu poșeta sub braț. La fel și tehnicianul Petcu care a binevoit să dea săptămîna trecută toate mașinile la un sector, lăsîndu-le pe celelalte în părăsire.

Mai vorbim de una, de alta și timpul trece. Seara nu-mi vine să dorm. Mă duc și stau de vorbă cu Constantin Cojocaru, paznicul de noapte. E intrat în colectiv din toamna lui '57. Îmi vorbește despre veniturile din toamna trecută și despre faptul că a putut să-și cumpere bocanci, niște bocanci maro cu ținte, cum n-a purtat în viața lui.

Dimineața trec pe la biroul tehnic. Sînt aici mostre din recolta de anul trecut pe care scrie cantitatea obținută la hectar. De un mănunchi de grîu, înalt cît omul, pentru că e așezat în picioare, e legat un carton pe care scrie cu tuș: 2000 kg/ha: pe altul de strujeni de porumb 2500 kg/ha. Pe o legătură de mazăre: 1200 kg și pe alta floarea soarelui —1700 kg.

— Și asta, anul trecut că a fost secetă, îmi spune Toader Dumitru, inginerul șef. După ce am strîns recolta și am început muncile de toamnă, țăranii individuali care văzuseră cît am scos noi, mă asaltau dimineața pe drum: tovarășe inginer, ce lucrare faceți astăzi? Le spuneam și făceau și ei ca noi. Dar pînă la urmă au văzut că nu pot lucra în condițiile în care lucram noi și au intrat în gospodărie. In ianuarie și februarie anul ăsta nu treceau trei zile fără să avem 100 de cereri. Acum au mai rămas puțini necolectivizați. Nici un sfert din sat. Dar recolta pe care o vom obține în anul ăsta, — cred că o să fie și mai bună, pămîntul a prins ceva umezeală și nu s-arată an secetos — o să-i aducă și pe ei. Vorbește sigur de sine și siguranța lui mă contaminează și pe mine. Îl ascult și-mi amintesc de ce-mi spusese noaptea trecută C. Cojocaru, care e și membru de partid și face parte din brigada de agitatori.

„Cazi la discuție cu unul care mai e în particular. Și vorba tovarășului prim — dacă tu, colectivist nu ești în prima linie, cu arăturile, cu însămînțările, și cu recolta, n-ai cum să-l lămurești. Păi știi cum m-am înscris eu? M-am înscris cînd l-am văzut pe Ion Orăscu, vecinul meu cărînd de la gospodărie 3 care vîrf, de porumb, cu drujeni cît brațul. Le visam și noaptea. Și n-am mai putut sta și am intrat. Aia e cheia: prima linie".

V. NICOLAE

Literatura să pătrundă în miezul actualității !

(Urmare din pag. 1)

tre cele mai importante și caracteristice ale actualității nu au intrat încă — sau au intrat doar într-o mică măsură — în sfera literaturii, nu au căpătat o emoționantă întruchipare artistică. Către aceste fenomene merită îndreptată atenția celor mai talentați dintre scriitorii noștri. In fața scriitorilor de astăzi stă un nou erou literar, pe care cei mai mulți dintre dînșii n-au reușit încă să-l cunoască îndeajuns. Acesta este constructorul socialismului, muncitorul înaintat, țăranul colectivist și, în primele rînduri ale tuturor acestora, comunistul, activistul de partid.

Există la unii prejudecata absolut falsă că oamenii limpezi la minte și hotărîți ar fi „liniari", „neinteresanți", lipsiți de conflicte interioare, că adevăratele „drame sufletești" le pot oferi literaturii numai oamenii șovăielnici, bîntuiți de îndoieli și temeri, dispuși să taie oricînd firul în patru. Spre deosebire de asemenea eroi contorsionați și adesea respingători — pe care literatura psihologistă burgheză i-a pus în centrul atenției — lumea sufletească a militanților pentru socialism este plină de frumusețe și în același timp se află într-un permanent clocot, într-o continuă transformare. Gîndiți-vă la viața de luptă a activistului de partid — și, mai ales, cunoașteți-o ! El poartă pe umeri o răspundere imensă, nu doar pentru măruntele sale treburi individuale, ci pentru mulți oameni, pentru problemele largi ale dezvoltării obștești. Se va izbi de greutăți și ispite și va trebui să rămînă tare. Va avea înfrîngeri și va trebui să nu se lase doborît. Il va cuprinde uneori oboseala, îl va tenta uneori o viață mai puțin aspră, mai tihnită, dar el va trebui să nu părăsească nici o clipă bătălia, să fie mereu mai exigent față de sine. Cum luptă și cum biruie asemenea oameni uneltirile dușmanilor de clasă, greutățile, cum făuresc ei o lume nouă — iată o temă cu adevărat dramatică și impresionantă.

Critica și publicațiile literare trebuie să ajute în mai mare măsură pe scriitori să pătrundă în miezul realităților actuale, să le înțeleagă profund. Din partea criticii noastre sînt așteptate pe drept cuvînt articole și studii de sinteză care — prin claritatea, prin bogăția de idei și prin puterea lor de convingere — să vină în întîmpinarea interesului și preocupării crescînde a scriitorilor față de aspectele cele mai vii și mai arzătoare ale actualității, să joace un puternic rol în dezbaterea problemelor concrete ale creației.

E necesar ca redactorii editurilor să muncească cu mai multă pasiune pentru a ajuta pe autori să definitiveze lucrările aflate pe șantier, pentru a asigura o mai mare răspundere și operativitate în publicarea creațiilor literare.

In discutarea problemelor literare e cazul să fie atrași mai larg oamenii muncii din toate sectoarele vieții noastre. Literatura a devenit la noi o cauză a întregului popor. Cum privesc creația literară sutele de mii de cititori — muncitori și țărani — ce ar dori ei să citească, iată o problemă fundamentală. Ar fi foarte utilă, de pildă, o largă discuție dedicată relevării celor mai esențiale aspecte ale realității actuale și reflectării lor în literatură, discuție în cadrul căreia să-și spună cuvîntul, alături de literați, tot felul de oameni care cunosc bine viața de astăzi și o iubesc. Fără îndoială că o asemenea dezbatere ar scoate la iveală zeci de sugestii interesante.

Rezultate pozitive s-au obținut în urma inițiativei Uniunii Scriitorilor de a chema pe membrii săi să ia parte în timpul iernii la activitatea culturală de la sate. Această experiență prețioasă, încă limitată, merită a fi continuată și extinsă prin participarea mai largă — alături de tineret — a cadrelor scriitoricești de frunte. Un viu interes l-ar suscita găsirea unor forme similare de legătură a scriitorilor cu viața marilor uzine și șantiere. Avînd prilejul să se atașeze sufletește de anumite colective ale industriei socialiste, mulți scriitori se vor simți tentați, fără îndoială, să revină mai des în locurile vizitate, sau chiar să rămînă acolo pentru perioade mai îndelungate, astfel încît să se familiarizeze, să cunoască mai profund aceste aspecte ale vieții. Este doar bine știut că marile opere literare sînt îndeobște acelea care zugrăvesc realități pe care autorul însuși le-a trăit, la care el a luat parte cu toată pasiunea.

Efortul de a cunoaște mai bine pe oamenii muncii, de a le înțelege viața și preocupările, va da posibilitate scriitorilor de talent să creeze noi cărți valoroase, care sînt așteptate, dorite, cărțile necesare și emoționante ale timpului nostru.

(Articol de fond din „Scînteia" nr. 4479 din 22 martie 1959)

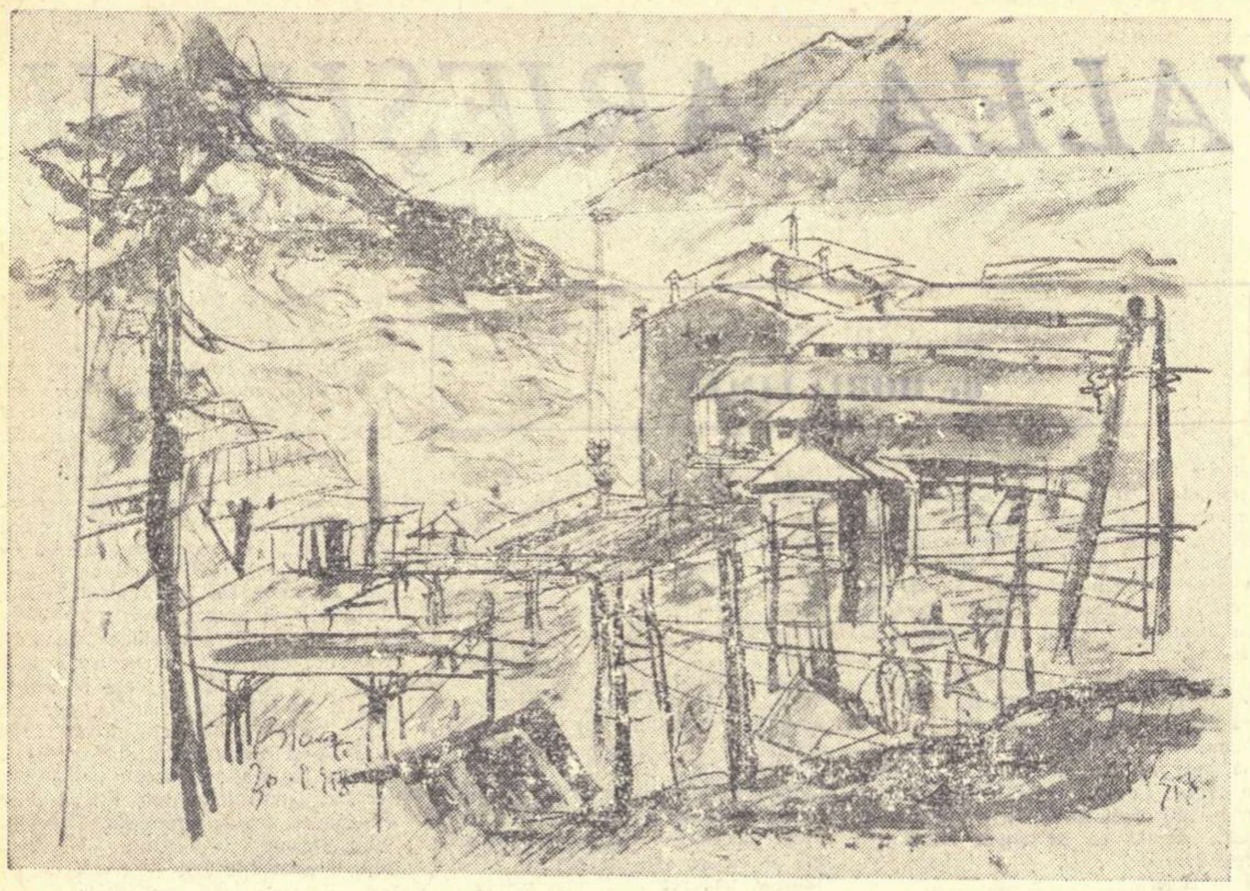

MIHU VULCANESCU „Fabrica de beton de la Bicaz"

Cîntec

Nu văd o ciocîrlie, un cîrstei, un porumbel,
și totuși, parcă aud un violoncel,
un arcuș ce trece fermecat
pe tulpini înalte de secară,
pe frunze mari de grîu,
în vîlvătaia arșiței de vară,
vibrînd cu razele de soare-n spic.

Nu cumva, nu cumva,
bucuria ta
cîntă ca un violoncel de aur în inima mea ?

Vl. CAVARNALI

„Citește și dă mai departe"

Muncitorilor tipografi

Mîinile tale-mpărțeau
foile pătrate ca lumina ferestrelor ;
„Citește și dă mai departe !"
„Citește și dă mai departe !"

Trebuia să vină primăvara
și cineva spunea :
— Fruntea ostenită-a ta
seamănă cu nopțile fără somn.
Glasul tău îngroșat de veghe
seamănă cu trunchiul brazilor.
Se cuvine o laudă pentru tine
cum nu s-a mai rostit alta :
o laudă bărbătească,
scurtă
ca o strîngere de mînă pe front,
ca un țipăt de izbîndă
la capătul pădurii,
ca saltul de panteră
al soarelui speriind sunetul
subțire al nopții,
alungîndu-l
ca să vină liniștea dinaintea zorilor
cînd îți auzi inima...

O, din depărtare
fulgerau drumurile venind
spre cîmpul fără drumuri,
se auzeau galopînd
azvîrlindu-și pomii uscați
și viscul.

O, din depărtare
se auzeau orizonturile
cum se izbesc de ferestrele înmulțite
și mîinile tale-mpărțeau
pătratele lor :
„Citește și dă mai departe !"

O, și glasul tău de dimineață,
ca o creangă cu păsări,
vibra :
„Citește și dă mai departe !"

Nichita STANESCU

POȘTA REDACȚIEI

Doru Zlătaru. Vicovul de Jos, raionul Rădăuți. Nu toate faptele reale sau verosimile au și atributele artei. Arta presupune o selecție care o ridică deasupra realității, diferențiind-o totodată. Dv. povestiți în „Moartea copilului" uciderea de către hitleriști a unei femei și a copilului acesteia. Nu cunoaștem însă identitatea personajelor, evoluția lor, configurația lor fizică, sufletească, morală. Nu știm cine e femeia, unde merge, de unde vine, nu știm de ce e împușcată și, la fel, de ce bietul copil, despre care aflăm doar că-l cheamă Nicu, e calificat atît de aspru — „bestie", de către asasini. Crimele naziștilor au fost condamnate în literatură, dar într-o transfigurare artistică necesară : Personajele sînt individualizate, iar acțiunile capătă o desfășurare logică, firească. Numai cu această condiție cele povestite dau sentimentul vieții trăite, concurează realitatea și devin convingătoare. Dv. mai aveți un defect care vă îndepărtează de la o redare veridică. Vă întrerupeți din cînd în cînd din povestire și lansați un avertisment ori un apel : **„Ați auzit vreodată geamătul sfîșietor al muribunzilor ? Nu trebuie să-l mai audă nimeni !"** sau : **„Luați aminte, vînzători de arme ! (?) Nicu cel plăpînd și nevinovat a fost ucis mișelește !"** etc. Limbajul e umflat, retoric, „colorat" cu imagini de genul : **„mitralierele lătrau ca niște cățele", „valurile de foc se năpusteau ca niște balauri ucigători", „Nicu se tîrî pe mînuțele lui cele firave și picioruşe (!), ca un cățeluș, pînă la maica-sa"** și altele. Deocamdată mai citiți. Mai tîrziu veți putea eventual să și scrieți.

Gheorghe Chera. Panticeu-Sărata, raionul Cluj. Nu sînteți lipsit de spirit de observație. Dar „Muma Frusima" (nu știm dacă am caligrafiat exact ; am avut mult de furcă pînă ce v-am descifrat scrisul) nu e literatură, ci **literaturizare** a unor fapte nu întotdeauna foarte interesante. Povestiți cu oarecare ușurință. Este bine, de asemenea, că v-ați orientat către o temă de actualitate. Și dv. însă trebuie să mai citiți. O ultimă sugestie : decît să folosiți figuri de stil uzate și uneori inadecvate, mai bine v-ați strădui să scrieți simplu și emoționant.

Dan Cobata. Hațeg, regiunea Hunedoara. Nu era cazul să vă „pitulați sub un pseudonim", cum ne informați. Povestirea pe care ne-ați trimis o nu e chiar dezastruoasă și nimeni nu va rîde de „caraghioslîcul insuccesului" dv. (Un insucces nu e întotdeauna ridicol). Cu toate că nu putem considera povestirea reușită, totuși aflăm aici unele însușiri pe care le puteți cultiva pentru a ieși, poate, cîndva din anonimat. Manifestați incontestabile calități de povestitor și un umor sfătos, uneori de efect. E necesar să vă concentrați asupra conflictelor pe care vreți să le realizați. Povestirea dv. suferă din acest punct de vedere. Atmosfera idilică pe care o degajă îi dă un **caracter artificial. Aveți multe** pasaje demonstrative, de articol publicistic. Sînteți mai aproape de reportaj și poate că acest gen vă este mai propriu. In privința greșelilor gramaticale și ortografice, cu regret trebuie să vă dăm dreptate : aveți destule. Pentru că totuși nu scrieți rău, mai încercați și mai trimiteți.

Pîrlea Teodor. Deda, raionul Toplița. In povestirea (mult prea lungă pentru conținutul ei) „Răsare soarele", relatați cîteva fapte, conversații, gînduri etc. în legătură cu sfîrșitul războiului și cu Eliberarea. Dar n-ați reușit să dați viață personajelor. In schimb, manifestați un lirism cald, care ar putea fi fructificat. Aceasta nu e suficient totuși (mai ales pentru proză !). Concentrați-vă în direcția individualizării personajelor și a conturării unui conflict care să le justifice apariția. Atenție sporită la stil și la... dimensiuni.

Nae Tomescu-Cîmpulungeanu. Tg.-Jiu. Piesa dv. e scrisă în proză : nu sînt puse în lumină nici personajele, nici replicile. De altfel, aceasta e și o deficiență de fond, deoarece personajele (excesiv de multe pentru cele opt pagini ale piesei) nu au un minimum de... personalitate, deși le-ați „prins" uneori limbajul și preocupările. Piesa e lipsită de orice organizare, nu are o intrigă, o gradație și nici nu se bucură de vreun duel de replici scînteietor, pentru a suplini astfel arhitectonica dramatică. Credem că în proză ați reuși mai curînd să redați ceea ce aveți de spus.

CONTINUARI

Poezie și demnitate

nului lui. Ady Endre : peste șovinismul zădărît sau dezlănțuit, dintr-o parte sau alta, cei doi poeți ai mulțimii își dau pentru vecie o frățească strîngere de mînă:

consecventă viața cu opera sa, și după Eliberare: curînd bolnav, prea curînd pentru vîrsta lui, Emil Isac a fost mereu prezent în poezie : cînta conacele de care se puteau bucura copiii țăranilor, jocul pionierilor, trimitea el, leul cu coamă albită de vreme, rănit în inimă de boală, mesaje de ostaș al păcii, apărătorilor ei din tranșeele coreene.

Poate de aceea, nici azi, la cinci ani de la căderea dureroasă a bulgărilor de țărînă peste coșciugul în care a încremenit Emil Isac, refuz să mi-l închipui altfel decît cum a fost în viața și în poezia sa: un om cu o dreaptă poziție verticală, cu o neîndoită șiră a spinării. Salcia bătrînă își poate plînge lacrimile uscate ale frunzelor peste mormîntul lui. Noi nu, căci versul lui Emil Isac trăiește.

Veronica PORUMBACU

Tehnică și perspectivă

In tendința de a dezvălui, așa cum spune și Horia Bratu, „rădăcinile" adevărului, autorii citați, și nu numai ei, caută să reconstituie epoca din cît mai multe din aspectele ei particulare. Aceasta trebuie însă, așa cum aminteam mai sus, să se facă în raport cu o idee bine precizată care să definească epoca.

Nu descrierea ca atare a epocii o aflăm noi într-o lucrare literară realist-socialistă, ci **adevăruri** asupra ei, o **judecată** asupra ei, o **perspectivă** așadar a ei. O perspectivă capabilă a arunca o lumină revelatoare asupra oamenilor și evenimentelor epocii. Și e lesne de înțeles că ea nu se obține doar prin acumularea de „documente", care l-ar face pe scriitor cel mult un emul al „politicienilor, publiciștilor și economiștilor de profesie", despre care vorbea Marx. Ci dimpotrivă, prin menționarea și relaționarea acelor evenimente și destine care să dezvăluie adevărul despre perioada respectivă, un adevăr particular menit să confirme și să îmbogățească pe acel general, istoric, cunoscut. De aceea, orice încercare de a oglindi o realitate socială anume, chiar parțială, implică nu numai sentimentul, ci și înțelegerea adîncă a existenței nu a „întregului", ci, aș spune, a „totalității". Și aici se manifestă acea contradicție dialectică în evoluția din ultima vreme a unor specii literare cum ar fi romanul — atît la noi, cît și în genere.

Dacă orice încercare de a reflecta un aspect al realității ca relevant pentru o „totalitate" — și am în vedere „totalitatea" **ca expresia surprinderii și evidențierii tendințelor celor mai caracteristice ale dezvoltării sociale** — cere o compoziție epică riguros centrată în jurul unei idei, așadar o compoziție cu caracter „închis", ea se realizează de cele mai multe ori, în timpul din urmă, printr-o compoziție cu caracter **aparent** divergent.

Există, precum bine se știe, o relație severă între finalitatea compoziției artistice și tehnica adoptată pentru a o realiza. Relație care, dacă nu e bine înțeleasă, dă acele incertitudini, imperfecții și chiar confuzii, care pot ajunge pînă la a întuneca total mesajul artistic al operei. Acumularea de episoade care explorează diversele pături ale societății, care extind aria romancierului pînă la a cuprinde o societate întreagă, o epocă întreagă, dacă nu ține seama de această finalitate, poate transforma opera într-o simplă juxtapunere de documente arhivistice. Ea poate duce, în unele cazuri, la favorizarea unor tendințe naturaliste, de inventariere descriptivă a epocii și nu de reconstituire semnificativă a sensului, a spiritului ei. Compozițiile epice de mare amploare sînt vaste nu prin simpla reunire a nenumărate tablouri descriptive — în sensul menționării detaliilor de epocă — ci prin inter-relațiile stabilite între aceste nenumărate tablouri. Și ele se pot stabili numai în măsura în care episoadele sînt într-adevăr semnificative nu numai prin ele însele, ci prin subordonarea lor la ideea centrală care condiționează viabilitatea întregii construcții. Și acesta e, într-adevăr, cazul lucrărilor menționate de H. Bratu în articolul său.

In „Donul liniștit" al lui Șolohov, imaginea destinului lui Grigore Melehov se realizează în cadrul unei epoci care pune fiecărui om problema alegerii. Descrierea mediilor atît de diferite care se întîlnesc în epopeea șolohoviană sugerează cu deosebită forță, concurentă cu aceea a vieții, cît de esențială este pentru întreaga epocă această problemă. Prin uluitoarea varietate de planuri, prin multitudinea episoadelor, romanul lui Șolohov nu devine o construcție epică divergentă ci dimpotrivă, întreaga desfășurare a evenimentelor epocii, destinul social al clasei din care face parte Melehov — destin hotărît în acele vremuri — hotărăște și destinul eroului principal.

De aceea, dacă este adevărat că romanul realist-socialist tinde cu deosebire a avea un caracter deschis, în sensul că există, între destinele eroilor acestor romane și viața din care au venit, o mai mare legătură de continuitate, nu trebuie identificat acest caracter cu tendințele aparent divergente ale unor opere literare care se desfășoară pe multiple planuri. In articolul menționat, al lui Horia Bratu, se conchide cu oarecare grabă asupra specificității acestei tehnici „radiale", a acestei „divergențe", în cazul lucrărilor literare care vor să înfățișeze o epocă în întreaga ei complexitate. Și aici am discutat nu despre lucrările respective, cît despre recomandările criticului. Caracterul „divergent" e numai aparent și, în măsura în care ar fi real, nu ar putea decît să aducă prejudicii finalității operei respective. Literatura poate fi cu adevărat document uman nu cînd acumulează fapte peste fapte, ci cînd faptele acestea ilustrează esențialul din epoca respectivă, cînd ele ajută la o mai bună și mai pregnantă definire a concepției de viață pe care o exprimă evoluția destinelor descrise într-o operă literară. Și aș vrea să menționez aici un exemplu care mi se pare deosebit de concludent.

Cît de departe trebuie să fie istorismul metodei realist-socialiste de documentul arhivistic, ne-o arată și un fapt care a mai fost de altfel amintit. In recenta și admirabila nuvelă a lui V. Em. Galan, „La Răzeși", împrejurările în care se petrec faptele nu sînt caracteristice, prin detaliile lor, pentru momentul istoric respectiv, dar sînt caracteristice prin ceea ce relevă ele cu privire la spiritul maselor în perioada despre care e vorba. Cazul înapoierii satului în care se petrece acțiunea, e într-adevăr neobișnuit, dar, în schimb, sînt cu adevărat revelatorii pentru epocă profundele schimbări care se vor petrece pînă la urmă în mentalitatea satului.

Problemele puse literaturii noastre de înfățișarea unei epoci istorice, atît de complexe ca aceea pe care am trăit-o și o trăim, trebuie să aibă așadar, în centrul lor, căile care duc la reconstituirea epocii, nu numai în „amănuntele" ei, ci cu deosebire în ceea ce numeam „totalitatea", în „spiritul" ei. Cu alte cuvinte, să aflăm acele „amănunte" din care să reconstituie tendința epocii. Și aceasta se poate obține prin studierea și înțelegerea multiplelor și infinit variatelor legături care se stabilesc între destinul individual și cel social al oamenilor, prin punerea în lumină a strînsei lor interdependențe. Determinismul istoric-social al destinelor individuale trebuie să fie cercetat mereu dintr-un unghi de vedere nou — e vorba de acel unghi al perspectivei inedite — care să țină însă întotdeauna seama de legile dezvoltării sociale, așa cum ne sînt dezvăluite de știința marxist-leninistă. Acest fel de diversitate în unitate poate fi o trăsătură esențială a romanelor despre vremea noastră, cred, și nu tehnica „radială" sau a „divergenței".

Mi se pare, de aceea, că se trece uneori prea repede peste înfățișarea palidă și lipsită de perspectivă a realităților de azi. Se trece ușor peste faptul că ea dovedește nu numai slabe însușiri artistice, ci, în același timp, și o insuficientă înțelegere a sensului multilateralității vieții noi, a dinamicii dialectice care o însuflețește, a ineditului desfășurării acestui proces în cazurile particulare, semnificative pentru trăsăturile lui generale.

Marile opere ale realismului socialist se disting prin profunzimea și noutatea perspectivei pe care o oferă cititorului cu privire la epocă și la țelurile ei mai apropiate sau mai depărtate. (Perspectivă construită, desigur, așa cum arătam, nu prin „radialitate", ci prin convergență.) Aceste opere se caracterizează prin originalitatea punctului de vedere potrivit căruia se realizează această perspectivă, punct de vedere care ilustrează, în chip particular și nou, legi generale dezvăluite numai de cunoașterea marxistă a dezvoltării sociale. E ceea ce subliniază afirmarea tot mai evidentă a importanței realismului socialist ca metodă cu caracter general a literaturii contemporane, solicitată mai puternic ca oricînd la formarea ideologică a oamenilor, a conștiinței lor sociale.

Radu LUPAN

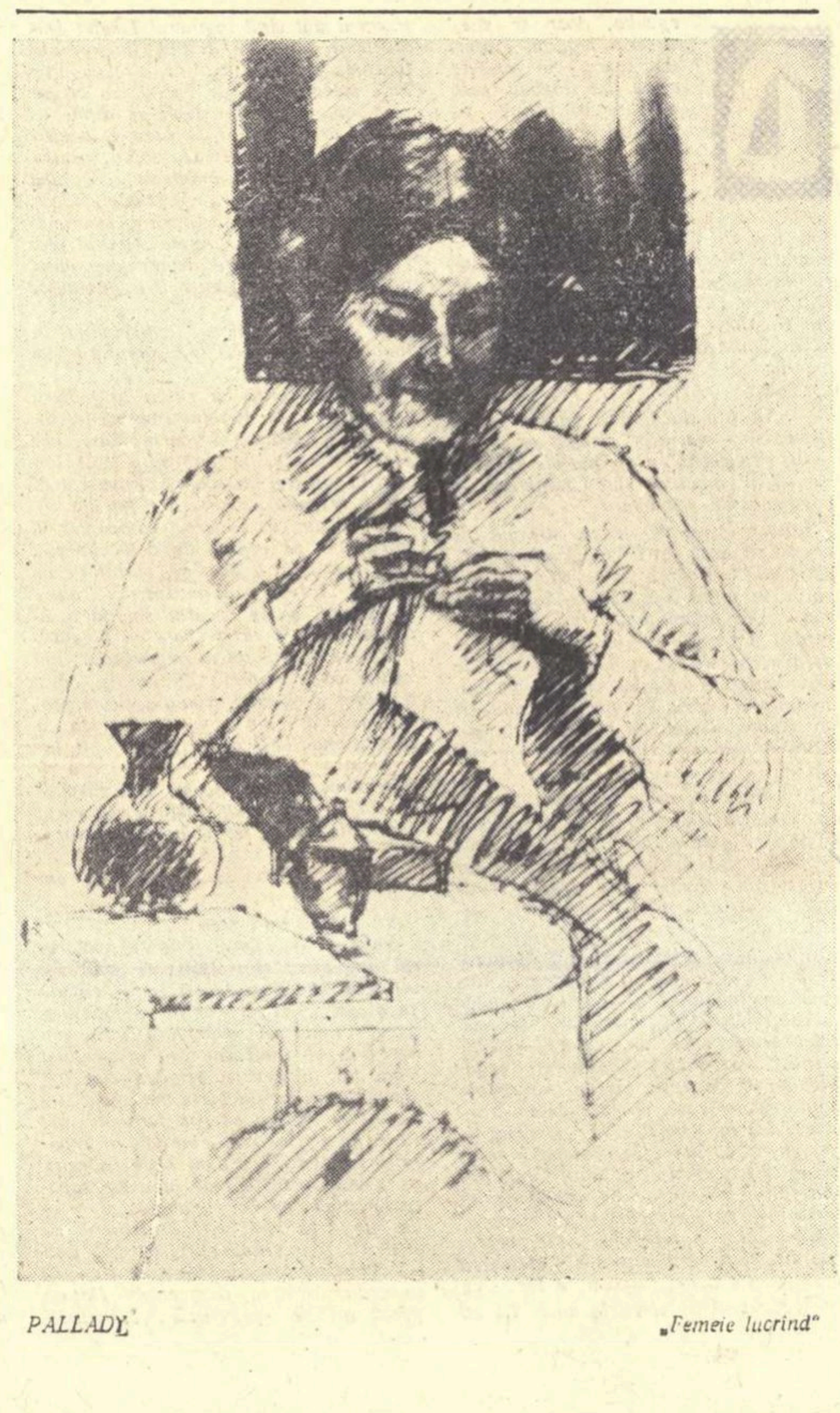

PALLADY „Femeie lucrînd"

Către colectivul redacțional al Gazetei Literare

tivitate. Gazeta Literară trebuie să publice mai mult studii de sinteză și articole care să generalizeze experiența prețioasă și succesele literaturii noastre pe drumul realismului socialist. Cultivarea reportajului și schiței, a interviului, portretului etc., aflarea unor forme cît mai potrivite de popularizare a faptelor și oamenilor noi ai țării noastre contribuie la legarea mai strînsă a scriitorilor de viața poporului muncitor. Pe această cale, Gazeta Literară trebuie să-și aducă în permanență contribuția la efortul scriitorilor de a înfățișa în deplina sa lumină chipul luptătorului înaintat, pentru construirea socialismului. In același timp, o prezentare grafică tot mai atrăgătoare, un stil limpede, accesibil, acestea sînt sarcini permanente, pentru a căror îndeplinire colectivul Gazetei Literare va trebui să depună un efort mult mai mare decît pînă acum.

Biroul Uniunii Scriitorilor își exprimă convingerea că aceste obiective și sarcini pot fi îndeplinite cu succes de către redacția Gazetei Literare, printr-o susținută colaborare cu întreg activul scriitoricesc din București și din țară, printr-o atenție continuă la criticile, sugestiile și propunerile juste ale cititorilor.

Biroul Uniunii Scriitorilor urează Gazetei Literare noi succese în activitatea ei de viitor, care să-i aducă o prețuire mereu sporită în rîndurile cititorilor săi, iar colectivului ei redacțional spor la muncă.

**BIROUL EXECUTIV
AL UNIUNII SCRIITORILOR
DIN R. P. ROMÎNA**

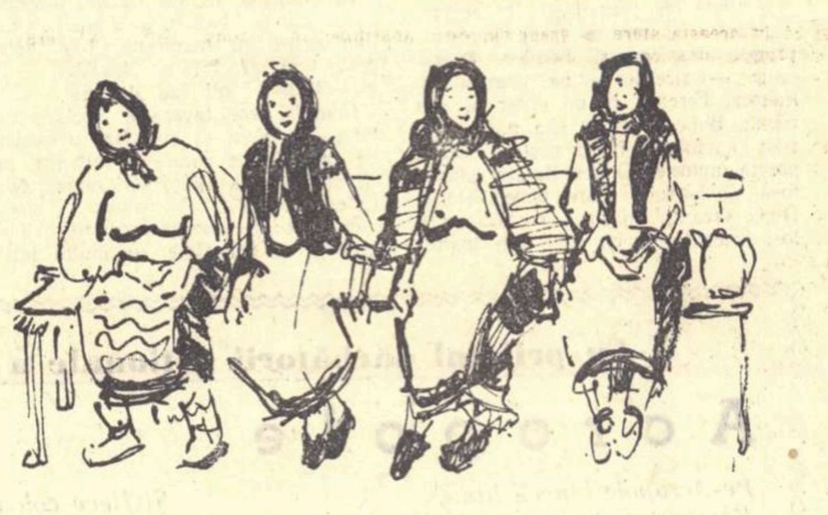

OTILIA GROSU „Un spectacol nou la cămin"

Scriu pentru 23 August

E o carte pe care o pregătesc de mai bine de cinci ani de zile, cu acțiunea plasată la Iași și, în genere, în Moldova în preajma lui 23 August 1944 și în care îmi propun să zugrăvesc lupta desfășurată în ilegalitate de Partidul Comunist pentru doborîrea dictaturii fascisto-antonesciene și pentru eliberarea patriei noastre.

De asemeni, am predat Editurii Tineretului un volum de schițe și povestiri care reflectă noile realități sociale ale satului nostru în condițiile transformării socialiste a agriculturii și ale revoluției culturale, conduse de Partid.

In afară de aceasta, pregătesc, tot pentru Editura Tineretului, o monografie literară despre orașul Iași. In plus, am pe șantier volumul al doilea al cărții „Din neagra țărănie".

— Cînd ați debutat în literatură? Ce ne-ați putea spune despre primii pași pe tărîmul prozei?

— Ca iubitor de literatură, încă de pe cînd mă aflam pe băncile liceului și ca unul care, nu rareori, mă gîndeam să mă încumet a bate cu pumnul în ușile capitonate ale redacțiilor literare ale vremii, fără însă să fi avut curajul s-o fac decît zadarnic, odată sau de două ori. Azi, în preajma sărbătorii a 15 ani de la eliberarea noastră națională, pot afirma că zodia literară în care m-am născut o constituie, nemijlocit, actul istoric de la 23 August 1944.

Am fost îndemnat cu stăruință pe temeiul unor lucrări publicate în ziar să încerc a înfățișa lumea satelor noastre pe care o cunoșteam mai îndeaproape. Datorită îndrumării acestora, am publicat, nu tîrzie vreme apoi, o povestire inspirată din perioada grea a secetei intitulată „La stadoale". Acestei lucrări, apreciată de revistele de specialitate, i-au urmat altele elaborate tot la îndemnul Partidului. Din aceste pricini, și din multe altele, socotesc așadar că părintele meu sufletesc este partidul clasei muncitoare, fiindcă nimeni altcineva în locul lui nu mi-ar fi pus condeiul în mînă

— Ne-ați putea vorbi și despre unele îndrumări mai recente care au fost adresate scriitorului contemporan?

— Da, mă gîndesc la cuvîntările rostite de tovarășa Ecaterina Furțeva, de poetul Alexandr Tvardovski și de alți vorbitori la Congresul al XXI-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, și totodată la întreaga muncă ideologică desfășurată de Partidul Muncitoresc Romîn pentru îndrumarea obștei noastre scriitoricești. Toate acestea ne ajută să vedem mai limpede mersul ascendent al ofensivei creatoare a socialismului. In linia întîia a acestei ofensive eroice și glorioase se situează comuniștii, cu alte cuvinte eroii pozitivi care însuflețesc și trebuie să însuflețească operele noastre literare. Sînt încredințat că tezele cu caracter teoretic enunțate la Congresul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice vor fi amplu prelucrate în apropiatele dezbateri ale celui de al III-lea Congres Unional al scriitorilor sovietici, iar concluziile acestuia vor îmbogăți și experiența scriitorilor noștri.

— Ați participat la lucrările plenarei lărgite a Comitetului Uniunii Scriitorilor din R.P.R.? V-ați putea referi la unele concluzii ale referatului și ale discuțiilor, care vi se par esențiale pentru actualitatea noastră literară?

— Da, am participat și cred că plenara aceasta înseamnă încă un pas în direcția înarmării noastre ideologice și mai ales în direcția strîngerii legăturilor scriitorilor cu viața constructorilor socialismului. De altminteri, cred că după cum copiii născuți din dragoste sînt frumoși și inteligenți, tot așa și lucrările noastre, izvorîte din dragostea arătată poporului, au cele mai bune șanse să constituie opere viabile, de o reală valoare artistică. Chezășia făuririi unor asemenea opere ne-o oferă însușirea metodei realismului socialist de către scriitorii noștri.

— Care dintre lucrările care au văzut lumina tiparului în ultima vreme, le apreciați îndeosebi?

— Prețuiesc în chip deosebit volumele de versuri ale tovarășilor Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu și Nina Cassian, după cum îl apreciez foarte mult pe Victor Tulbure și cred în talentul lui Al. Andrițoiu. In ceea ce privește proza, în afară de exemplul strălucit al tovarășului Zaharia Stancu și de succesul volumului „De la potop încoace" de V. Em. Galan, mă bucură evoluția fericită a lui Titus Popovici, tînăr înzestrat, care-și afirmă calități mature de romancier, ca și recenta biruință literară obținuta de Alecu Ivan Ghilia.

Pe tărîmul criticii literare m-aș referi la volumele de „Incercări critice" ale lui Paul Georgescu, care face cu prisosință dovada unui critic de aleasă competență, a unui eseist de vie pulsație cerebrală și a unui foarte combativ pamfletar, cu o mare cuviință stilistică.

REP.

Viața Uniunii Scriitorilor

In cadrul secției TRADUCATORI se vor discuta, la Casa scriitorilor, vineri, 27 martie, ora 17, pe bază de referate, traduceri recente — în manuscris și post-apariție — din poezia sovietică.

ERATA

In articolul „Scop și mijloace" din Nr. 12 (262) al gazetei noastre, se va citi:
în loc de **evenimente-experimente** (col. I, r. 15).
în loc de **creație-esență** (col. II, r. 17).
în loc de **platonică-pletorică** (col. II, r. 49).
în loc de **dar-doar** (col. III, r. 16).
în loc de **neînsemnate-neînarmate** (col. III, r. 54).

Cîteva rînduri despre TONY BULANDRA

Destinul particular al artei virtuoaselor interpretări ridică o barieră mută şi implacabilă între strălucirea vie a creaţiei actoriceşti şi generaţiile care se ridică după dispariţia din scenă a marilor mimi. Actorul dă la iveală, după cum se ştie, o operă de artă unică în fiecare seară de spectacol, iar rodul muncii sale inspirate se împrăştie de fiecare dată în zeci şi sute de cioburi din porţelan care plutesc prin sală şi se răspîndesc în fiinţa spectatorilor tulburaţi. Este ca şi cum de fiecare dată, pentru fiecare cititor, poetul ar cînta pe lira sa acelaşi cîntec cu glas proaspăt şi nealterat; ca şi cum în fiecare seară, pentru fiecare ascultător în parte, compozitorul ar da trup şi frumuseţe aceleiaşi simfonii, într-o continuă stare euforică, cu simţămîntul că se dăruie oamenilor zilnic şi că în această stare de graţie nu nedreptăţeşte pe nimeni. Dar aci, în acest caracter aparent efemer se află totodată şi marea forţă a teatrului, gigantica sa putere de influenţă, magicul său potenţial profetic. Faţă în faţă cu oamenii care umplu stalurile, oamenii de pe scenă se bucură de marea şansă de a vorbi epocii lor nemijlocit şi cu o inegalabilă limpezime. Lăsînd urmaşilor poveţe şi amintiri trecute din gură în gură, marii actori se leagă în schimb indestructibil de vremea care-i cuprinde şi-şi potrivesc glasul după cerinţele de tonalitate ale evului pe care-l slujesc.

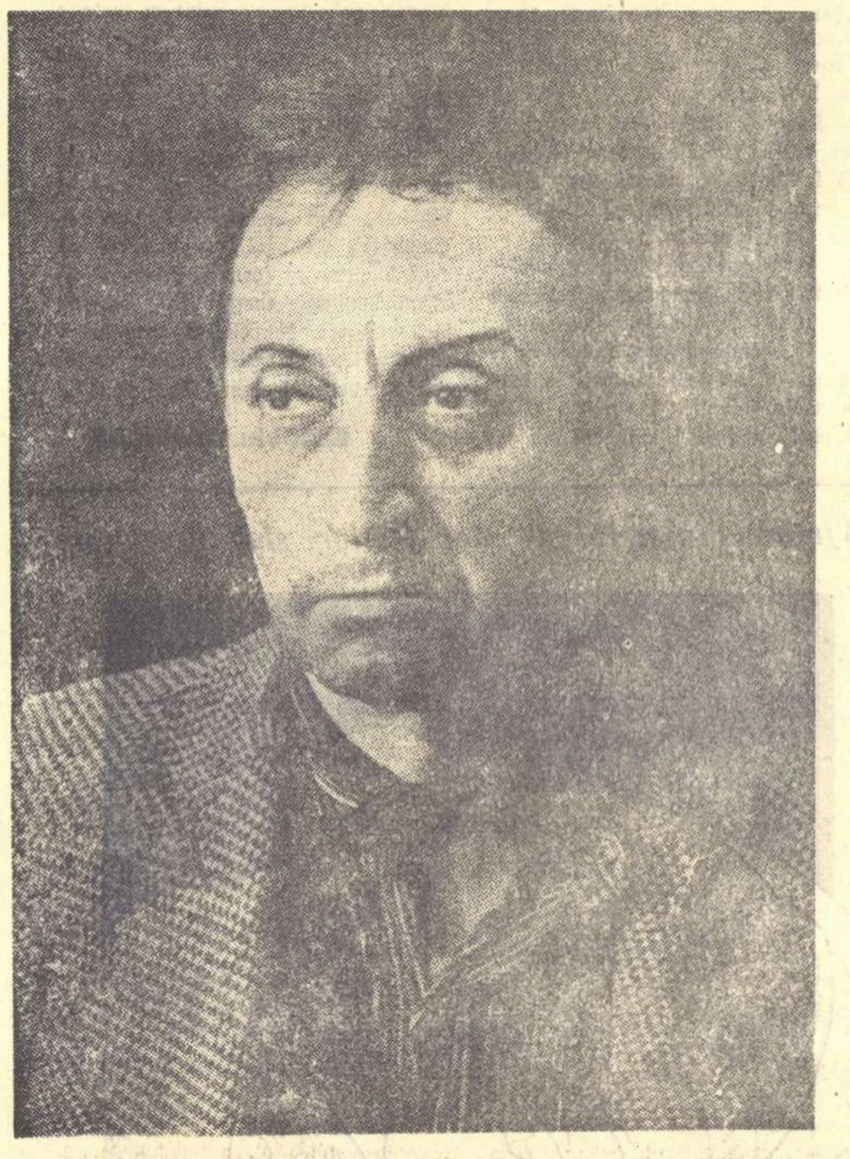

Tony Bulandra în Baronul din „Azilul de noapte"

Unii dintre înzestraţii artişti ai scenei s-au mulţumit, în trecut, să satisfacă în jocul lor meşteşugit dorinţele pe care au crezut că le descifrează, printre aplauzele şi murmurele spectatorilor din primele rînduri. Ei şi-au numărat succesele prin intermediul reţetelor financiare de casă şi au crezut că ating treapta cea mai de sus a artei dacă repetă la fel de magistral tonuri, gesturi şi roluri executate aidoma de către maeştrii care i-au format. Pentru aceşti interpreţi, adeseori capete de afiş, reuşita se stabilea măsurîndu-se cu cotul cît de mult te-ai apropiat de marile creaţii anterioare, neînţelegînd că fiecare generaţie are de spus propria sa romanţă, depărtîndu-se de trecut şi făcînd noi paşi în direcţii pînă acum necunoscute. Aprecierea „Eşti aproape tot atît de mare în rol ca meşterul X" ni se pare a fi aberantă. Sarcina constă în a fi astăzi, în timpul tău, cu vocea şi cu sensibilitatea ta proaspătă, la fel de preţuit de contemporani cum au fost la timpul lor marii interpreţi de odinioară.

In ceeace ne priveşte îi iubim mai ales pe acei împătimiţi ai artei scenice care preluînd de la bătrîni roadele experienţei lor, au preferat să pornească în căutarea înfrigurată a noului, mereu nemulţumiţi de izul practicilor ruginite, continuu frămîntaţi de dorinţa captării unor armonii inedite, capabile să întîmpine viitorul pe care-l presimţeau în atmosfera aprinsă a veacului. Asemenea actori au înţeles că de pe postamentul înalt al scenei se poate privi mai departe, peste rînjetele tîmpe ale burtă-verzimii care umplea sălile la „Otto Elefantu". Un asemenea actor, un asemenea artist vizionar a fost Tony Bulandra.

Semnatarul acestor rînduri avea 15 ani cînd în sala Teatrului Municipal, undeva prin ultimele rînduri de la balcon, a privit cu înmărmurire ultimele creaţii ale acestui actor de neuitat. Ceea ce uimea în apariţiile lui Tony Bulandra, era teribila impresie de autenticitate a simplei sale prezenţe în scenă. S-a vorbit mult despre farmecul său şi despre elixirul enigmatic care l-a făcut să pară întotdeauna de vîrsta personajului căruia îi împrumuta înfăţişarea şi glasul. Este de crezut că într-o mare măsură aceste minuni se săvîrşeau ca urmare a străduinţei actorului de a găsi nu o concepţie a rolului în sine, ci una care să reunească acele legături şi mijloace capabile să realizeze comunicaţia vie şi neîntreruptă a eroului cu omul din stal. Organizîndu-se astfel un drum trainic între subtilităţile textului şi gîndirea spectatorului se stabilea acel fluid rar care făcea ca fiecare gest al interpretului să vibreze în simţămintele publicului captivat. Ne amintim de o scenă din „Soţul ideal" în care Tony Bulandra, interpretul lordului Goring, asculta spovedania prietenului său Chiltern. Vorbea mai ales celălalt actor, iar Tony nu făcea decît să asculte sprijinit cu o mînă de biroul somptuos al puritanului lord. Sala întreagă era prinsă de această extraordinară expectativă, urmărind pe faţa lui Bulandra o indescriptibilă alternanţă de încruntări şi surîsuri într-o gamă de infinite nuanţe care populau scena cu zeci de semnificaţii nebănuite. Ce se întîmpla? De fapt, Tony Bulandra asculta textul în numele publicului ca mandatar plenipotenţiar al acestuia, tălmăcindu-l cu o expresivitate excepţională. Cu drept cuvînt se poate spune că Tony Bulandra se număra printre primii noştri actori care au devenit cu adevărat interpreţi ai partiturii dramatice, luînd o anume poziţie faţă de rol, explorînd sensuri încă nedesluşite de predecesori, refuzînd să se supună unor forme şi tipicuri tradiţionale de joc.

Este regretabil că pînă astăzi niciunul dintre contemporani nu ne-a procurat o cunoaştere mai adîncă a concepţiei originale pe care marele actor a dat-o nefericitului Hamlet, prinţul Danemarcei. Din relatările grăbite pe care le avem la îndemînă aflăm totuşi că Tony Bulandra s-a apropiat mult de adevăr, atribuindu-i lui Hamlet o sensibilitate şi o structură care devansa rigorile epocii sale. Interpret pasionat al marelui repertoriu, Tony Bulandra a încercat să pună într-o nouă lumină pe zbuciumatul Othelo, a imprimat un avînt necunoscut tiradelor Cidului, pînă atunci debitate cu o sterilă virtuozitate, şi a crezut posibilă relevarea sensului profund tragic al destinului lui Cyrano.

Discipol şi admirator al lui Davilla, Tony Bulandra a fost deosebit de receptiv la tentativele de înnoire a teatrului şi literaturii dramatice. In teatrul pe care l-a condus a găsit forţa şi curajul să încurajeze experienţe dintre cele mai îndrăzneţe, care dacă n-au dus totdeauna către adevăratele culmi ale progresului, au avut meritul căutărilor sincere, pornite din dorinţa de a schimba o stare de lucruri intolerabilă. La răscrucea dintre două epoci Tony Bulandra a jucat cu distincţie repertoriul bulevardelor pariziene, dar n-a confundat niciodată replicile sentimentale ale lui Lavedan cu textul liric şi grav al lui Cehov. A avut o adevărată slăbiciune pentru şapca de student a prinţului Karl Heinz din „Heidelbergul de altădată", dar atunci cînd nimeni n-a îndrăznit-o el a jucat cu compania sa „Azilul de noapte" cu aceeaşi rîvnă care l-a condus adesea către tulburătoarele drame de idei, în care se zbăteau captive întrebările răscolitoare ale contemporaneităţii.

Cu mulţi ani în urmă, într-un articol scris de George Mihail Zamfirescu la aniversarea a 30 de ani de teatru a actorului Tony Bulandra, se găsesc cîteva cuvinte care ni se par deosebit de preţioase: „Fără îndoială" scria pasionatul Gemy „în graba şi dorinţa lor plină de afecţiune de a-l omagia pe artist, vorbitorii de la spectacolul festiv l-au uitat cu desăvîrşire pe celălalt Tony Bulandra: revoluţionarul şi directorul de teatru dornic să atingă formele cele mai avansate ale frumosului scenic".

Cu asemenea referinţe de prestigiu din partea unui contemporan care merită încrederea noastră, la care se pot adăuga alte multe recomandări, ne putem îngădui desigur să prezentăm şi să susţinem cu deplină întemeiere candidatura lui Tony Bulandra în Panteonul înnoitorilor teatrului romînesc, în rîndul acelor combatanţi ai mişcării noastre teatrale care au înţeles deosebit de bine ce anume vrea să spună Hamlet atrăgîndu-i atenţia Actorului cum că teatrul trebuie să fie oglinda care să arate „virtuţii propriile ei trăsături, ruşinii propria sa icoană, iar veacului şi trupului vremii forma şi tiparul".

V. MINDRA

N.R. Continuarea cronicii dramatice la spectacolul „Hamlet" al Teatrului Naţional din Craiova va apare în numărul nostru viitor.

Scenă din actul IV

Premieră la Operă

Reluîndu-l, după mulţi ani, pe Othello, Teatrul de Operă şi Balet se apropie de închiderea importantului ciclu de spectacole care constituie una din temeliile repertoriului nostru liric, anume cel al operelor de Verdi. Este bine că după Rigoletto, Traviata, Trubadurul şi Aida, cele două opere de maturitate ale nemuritorului maestro (premiera lui Othello va fi urmată în curînd de cea a lui Falstaff) îşi iau locul meritat pe afişele teatrului. Publicul poate dobîndi acum o viziune completă asupra creaţiei verdiene, a cărei încoronare valorică o reprezintă aceste ultime două opere, iar cîntăreţii capătă un nou prilej de afirmare, şi încă unul excelent, căci întreaga noastră tradiţie de interpretare vocală este legată de stilul vocal italian. Fără a căuta să sugerăm global anumite limite, ceea ce ar fi absurd, putem totuşi constata simpatia accentuată pe care o nutreşte majoritatea cîntăreţilor noştri pentru muzica de operă italiană, explicînd-o, fie prin puterea de seducţie a acestor pagini prin excelenţă melodice, fie prin posibilităţile de afirmare vocală pe care le cuprind, fie, şi mai probabil, prin amîndouă aceste motive. Oricum ar fi, rămîne o realitate faptul că, mai toţi marii cîntăreţi romîni din trecut şi mulţi din cei ce astăzi, s-au ilustrat în primul rînd ca interpreţi ai lui Verdi, Puccini, Leoncavallo.

Ca atare, montarea lui Othello a însemnat, fără îndoială, situarea colectivului de interpreţi pe un teren cunoscut. Realizarea spectacolului impune totuşi rezolvarea unor probleme delicate şi noi, căci ultimele două opere ale lui Verdi — scrise respectiv la 74 şi 79 de ani — reprezintă punctele finale ale unei uimitoare evoluţii de conţinut şi de mijloace, începută cu Don Carlos, şi Aida şi datorită căreia capodoperele de maturitate ale compozitorului marchează sensibile deosebiri — adîncire a ideilor, înnobilare a frazei muzicale, îmbogăţire a rolului expresiv al armoniei şi orchestraţiei — faţă de operele celebre scrise cu trei decenii înainte şi pe care le cunoaştem cu toţii. Nu ne-a surprins, de aceea, să constatăm că interpretul care s-a apropiat cel mai mult de întruchiparea muzicală tipic italiană, dar totodată elevat italiană, a personajului său, a fost cîntăreţul cu larg orizont artistic, familiarizat cu stiluri diferite de operă ca şi cu exigenţele subtile ale liedului şi dotat, fireşte, cu un frumos material vocal şi o remarcabilă ştiinţă a cîntului. Am numit-o astfel pe Arta Florescu, a cărei Desdemonă este din toate punctele de vedere, şi în special din cel al vastei game de nuanţe în care se exprimă sensibilitatea artistei, o creaţie excepţională.

Aceleaşi atribute de artist încercat desfăşoară Şerban Tassian, pe care l-am ascultat în Iago. Poate că farmecul personal inimitabil al acestui cîntăreţ nu face din el interpretul ideal al lui Iago, şi poate tot din această cauză Visul din actul al II-lea a fost realizat cu mai multă putere de convingere decît Credo. Intr-un cuvînt, ni se pare că Şerban Tassian, prin natura temperamentului său artistic, n-a fost îndeajuns de malefic şi, mai precis, n-a fost malefic cu strălucire în acest rol, fără ca prin aceasta întruchiparea pe care i-a dat-o lui Iago să nu aibă o reală ţinută.

Dacă nu am început prin a vorbi despre interpretarea lui Othello de către Garbis Zobian, a fost tocmai din pricina nenumăratelor dificultăţi de ordin vocal ridicate de acest rol. Ştim că Garbis Zobian a susţinut singur povara repetiţiilor, astfel că uşoara oboseală acuzată în seara avanpremierii (de altfel, toate observaţiile noastre se referă la spectacolul de luni seara şi regretăm că nu am putut asculta şi „garnitura secundă") este pe deplin explicabilă.

Fără îndoială că realizarea acestui rol atît de greu din repertoriul tenorilor dramatici, reprezintă o frumoasă reuşită a carierei lui Garbis Zobian. Tocmai de aceea credem că, în timp, artistul ar trebui să tindă spre şlefuirea lui, abordînd o mai largă scară de nuanţe (căci în prezent cîntă cam uniform, „drept") şi sensibilizînd laturile omeneşti ale personajului, care există în concepţia dramaturgului ca şi în partitura lui Verdi.

Regia lui Jean Rînzescu este dintre acelea care nu fac să se vorbească despre ele cu exces, şi acesta este totdeauna un lucru bun în operă. Spectacolul este lipsit de sublinieri ostentative şi de simbolici transcendentale, înfăţişează în schimb o gradaţie logică a intensităţii dramatice, culminînd în actul al III-lea, şi se desfăşoară în cadrul aerat şi sugestiv al decorului semnat de Roland, costume Ofelia Tutoveanu.

Singura rezervă o putem face în privinţa mişcării întrucîtva prea agitate, şi mai ales neîncetat agitate a masei de-a lungul actului I. Intregul spectacol poartă marca unei viziuni mature, echilibrate; este caracterizat printr-o concepţie realistă, prin dorinţa de a comunica spectatorului în chipul cel mai elocvent ideile operei; este un succes al realizatorilor şi al teatrului.

Succesul acesta nu este numai al protagoniştilor (alături de interpreţii rolurilor principale, am ascultat pe Constantin Iliescu — un tenor cu frumoase posibilităţi — în Cassio, pe Mihaela Botez în Emilia, pe Vasile Diaconescu în Roderigo, pe Jean Hvorov în Lodovico şi pe Valentin Loghin în Montano) ci şi al ansamblului (corurile pregătite de Gheorghe Kulibin) pe care-l conduce cu deplină autoritate Egizzio Massini, la pupitrul unei orchestre constantă în progres. Mai mult ca sigur, rodarea spectacolului va duce la ameliorarea lui. Chiar aşa cum l-am ascultat, el face cinste teatrului care-l prezintă.

Radu GHECIU

Note teatrale

- După o absenţă destul de îndelungată, Teatrul regiunii Bucureşti şi-a reluat activitatea prin noi spectacole dedicate numeroşilor săi spectatori din regiune.

Interesantă de semnalat premiera piesei „Fata tatei cea frumoasă", autorul fiind un debutant: Ion Ghelu Destelnica. Premiată la Festivalul bienal „I. L. Caragiale", piesa abordează un aspect al realităţii satului nostru nou. Dincolo de tenta sa uşor melodramatică şi de unele lungimi inutile ale textului, piesa e valoroasă prin analiza psihologică a celor doi eroi principali. De semnalat un episod de o frumuseţe poetică remarcabilă, care aparţine folclorului: o oraţie de nuntă.

Realizarea scenică a textului dramatic (regizor: Petru Assan) a fructificat parţial piesa, neinsistînd asupra dezvoltării caracterelor personajelor şi suferind de lipsă de ritm. Dintre interpreţi, Veronica Strujan, P. Săcăleanu, C. Pană, Vera Lungu, au creionat compoziţii remarcabile.

Spectacolul a fost completat cu comedia sovietică într-un act „Talente" de Kravcenco, o satiră la adresa celor indiferenţi faţă de aspectele muncii culturale. Regizor: A. Armancu.

In acest fel, Teatrul regiunii Bucureşti a pornit în turneele sale periodice dedicate oamenilor muncii de la sate.

★

- De trei ori Shakespeare! In sfîrşit, teatrele noastre s-au hotărît să abordeze din opera marelui Will nu numai feeriile. Trei premiere, la sfîrşit de stagiune, demonstrează aceasta: „Richard al III-lea" (cu George Vraca, regia Ion Şahighian) la Teatrul Armatei, „Hamlet" (cu Fory Etterle, regia Ion Olteanu) la Teatrul Municipal şi „Nevestele vesele din Windsor" (regia G. Dem. Loghin) la Teatrul Giuleşti.

★

- Teatrul de Păpuşi din Timişoara a prezentat pe mica sa scenă o premieră pe ţară: „Omul care şi-a vîndut inima" de Ian Romanovski. Autorul piesei, în acelaşi timp regizor artistic la Teatrul de Păpuşi din Nitra (R. Cehoslovacă), şi-a regizat personal piesa în cadrul unei rodnice colaborări.

Acelaşi teatru a fructificat o cunoscută baladă din folclorul bănăţean: „Iovan Iorgovan", care, dramatizată de Lucian Valea, va vedea lumina rampei în această stagiune.

★

- Teatrele din provincie se îndreaptă cu simpatie spre piesele originale (uneori mai grăbite chiar decît cele din Capitală). La Brăila a avut loc premiera piesei lui Al. Mirodan, „Ziariştii", la Oraşul Stalin, „Partea leului" de C. Teodoru, la Turda, „Poveste din pădurea aurie" de C. Avrigeanu (o piesă pentru copii).

Cîteva teatre pregătesc premiere pe ţară: Constanţa — „Surorile Boga" de Horia Lovinescu, Iaşi şi Ploeşti — „Poarta" de Paul Everac.

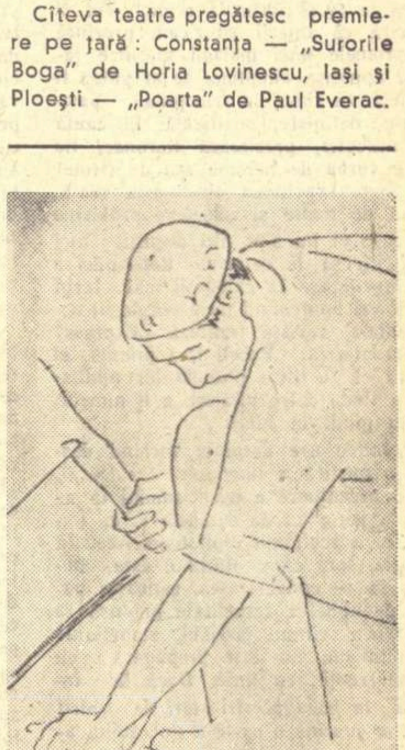

EUGENIA IFTODI

„Parchetar" (desen)

VOLUNTARII

Regizorul Iurii Egorov şi-a închinat poemul cinematografic „Voluntarii" Comsomolului Leninist. Filmul povesteşte despre comsomoliştii anilor '30, constructori ai metroului din Moscova, despre drumul vieţii lor, aspru dar nu lipsit de bucurii, pe o perioadă de aproape 20 de ani.

Cei trei eroi — Kolea, Slavka şi Leşka — se întîlnesc pentru întîia oară la Moscova, ca voluntari la construcţia metroului. Lucrînd împreună în mînă, eroii se călesc, se dezvoltă armonios, învaţă să învingă greutăţile vieţii... Anii trec, comsomoliştii noştri se despart. Slavka pleacă voluntar în Spania, Leşka pe un şantier la Vladivostok. Ideea voluntariatului, a muncii şi a acţiunilor dezinteresate, dictate de propria conştiinţă partinică, străbate în continuare filmul prin urmărirea acţiunilor eroilor. Luptînd în Orientul Indepărtat împotriva japonezilor, sau în vest, împotriva hitleriştilor, comsomoliştii dau dovadă de aceeaşi hotărîre şi abnegaţie, încrezători în victoria finală împotriva fascismului... Războiul s-a terminat, eroii s-au maturizat, dar pasiunea tinerească, dorinţa de a fi în primele rînduri ale constructorilor comunismului îi animă ca şi în anii '30. Slavka, ajuns general, continuă să încerce noi tipuri de avioane. Kolea pleacă spre nord, pe şantierele Comsomolului, acolo unde el însuşi se simte din nou tînăr. Iar cuvintele comsomolist-voluntar îşi găsesc o nouă rezonanţă în inimile noii generaţii de comsomolişti, fiii eroilor noştri.

Ideea voluntariatului pe care ne-o transmite filmul, ne ajută să înţelegem mai bine cauzele biruinţelor poporului sovietic, să pătrundem gîndurile şi năzuinţele unei întregi generaţii. Regizorul s-a simţit profund emoţionat în faţa faptelor comsomoliştilor anilor '30 şi a încercat să le redea conţinutul eroic printr-o tratare patetică, dar nu lipsită de autentice momente lirice. Concepţia tînărului regizor Egorov se apropie, într-o accepţie mai generală, de aceea a lui Alov şi Naumov, autorii recentului „Pavel Korceaghin". Dacă însă Alov şi Naumov se apleacă mai profund asupra lumii sufleteşti a eroilor surprinşi în elanuri şi destăinuiri romantice, uzînd de nenumărate metafore cinematografice, Iurii Egorov se arată mai simplu, mai zgîrcit în caracterizarea eroilor şi în folosirea mijloacelor de expresie specifice artei filmului.

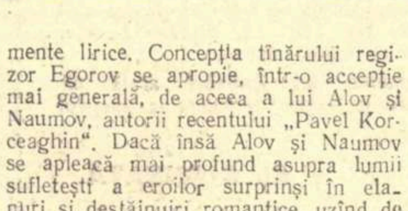

Astfel, în episodul construcţiei metroului, greutăţile muncii ne sînt prezentate printr-o succesiune de planuri scurte, filmate pe diagonală, care subliniază dinamica gesturilor şi amplifică senzaţia de asprime a muncii comsomoliştilor care împing vagonetele. La fel de sobru e realizat momentul pătrunderii apei în tunel. Accentul nu cade asupra cataclismului ca atare, ci asupra reacţiilor tinerilor aflaţi la prima lor mare încercare. Planurile generale, filmate de sus, în care aparatul prinde goana muncitorilor, sau planurile semi-generale din care vedem pornind spre aparat un grup de comsomolişti cu bîrnele de susţinere, bîrne care se apropie vertiginos de noi pînă ce ai impresia că vor intra în aparatul de luat vederi, alternează cu planuri scurte — apropiate sau prim-planuri — din care desluşim reacţiile eroilor noştri.

Ceea ce trebuie neapărat remarcat în filmul „Voluntarii" este maturitatea de care dă dovadă regizorul în pregătirea şi construirea momentelor dramatice. Mă gîndesc la scena morţii Maşei, poate cea mai izbutită din film:

Slavka şi Maşa şi-au dat întîlnire pentru a doua zi, cînd fata va sări cu paraşuta. Slavka, accidentat, e la spital. S-a făcut ora 5. Intîlnirea e la 7. Vedem acum în prim-plan, pe diagonală, chipul visător al băiatului. Pe cealaltă diagonală ne apare apoi chipul încordat al Maşei. Alternanţa de prim-planuri se face pe accentele încordate ale muzicii, al cărei ritm sugerează bătăile ceasornicului. Faţa Maşei exprimă gingăşie, puritate, sete de viaţă. Trecem apoi la un plan general. Maşa aşteaptă nerăbdătoare la locul întîlnirii. Slavka întîrzie. Il vedem acum pe băiat care se pregăteşte să fugă din spital. Momentul are un pronunţat caracter comic: sub privirile înmărmurite ale medicului şef, Slavka dispare tiptil pe fereastră.

Trecem din nou la Maşa. O vedem în avion, concentrată, frămîntată de un gînd ascuns: să deschidă paraşuta cît mai aproape de pămînt! — experienţă necesară aviatorilor militari (deci şi lui Slavka) în eventualitatea unui război. In timp ce fata se aruncă din avion, vocea gîndului repetă obsedant: „Incă nu. Mai aşteaptă! Incă puţin!" Brusc, zărim pămîntul, apoi faţa fetei exprimînd nu atît frică, cît amărăciune că experienţa n-a izbutit şi din nou pămîntul, un cîmp imens, cu flori minunate zîmbind încrezătoare soarelui. Imaginea se întunecă dintr-o dată. Un fond lung, nesfîrşit, de parcă însăşi banda de celuloid s-a îndurerat de pieirea gingaşei fete.

Pregătind momentul tragic printr-unul liric şi altul comic, regizorul a reliefat tragismul morţii Maşei, creînd în spectator sentimentul durerii în faţa pierderii unei autentice valori umane.

Ar trebui discutate mai amplu şi problemele de ritm, de montaj ale filmului. Filmul, ca specie cinematografică, se poate situa în cadrele romanului cinematografic. Prezenţa unui imens material faptic l-a determinat pe regizor să caute imagini sintetice şi racorduri sugestive necesare trecerilor fireşti de la un episod la altul.

M. TOLU

„Voluntarii". Producţie a studioului „Maxim Gorki" din Moscova, 1958. Scenariul: E. Dolmatovski, I. Egorov, după romanul în versuri al lui E. Dolmatovski; regia: I. Egorov; operator: I. Satrov; interpreţi: M. Ulianov (Kolea), P. Scerbakov (Slavka), L. Bîkov (Leşka), E. Bistriţkaia (Leolea).

Tribuna creatorului

Cum am lucrat

„Şapte arte"

Terminasem „Scurtă istorie".

La Cannes obţinusem marele premiu, aveam senzaţia accidentatului, nu credeam în mine. Pînă atunci aveam pentru filmul cu actori „Fetiţa mincinoasă" două premii internaţionale, la Edinburg şi Damasc, şi totuşi, cel de la Cannes m-a zdruncinat atît de mult, încît nu mai aveam curaj să trag o linie pe caietul meu de schiţe.

Doream foarte mult să-mi recîştig încrederea, voiam să „consolidez" Palma de aur.

Nu am putut începe nici un desen, încercam să refac, să îmbunătăţesc cîteva scene din „Scurtă istorie", nu mergea, tot ce făceam era foarte prost şi atunci am început să lucrez un film cu actori: „Musca".

In timpul lucrului m-am liniştit şi chiar am început să mă gîndesc la „7 Arte".

Şi încet-încet, am început să desenez omuleţul, iar el m-a ajutat să descopăr subiectul. Intîi mă gîndeam la „istoria artelor", voiam „să lămuresc"

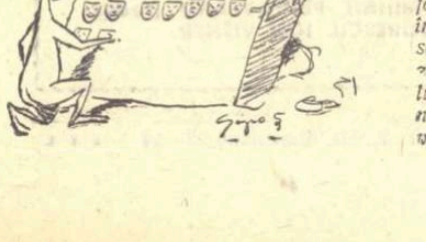

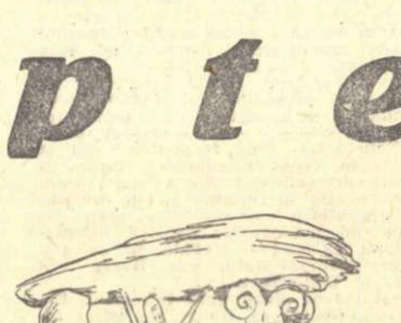

cîteva probleme, ce făcea Venus cu braţele, de ce zîmbea Gioconda bărbaţilor, cum au pozat şerpii cu Laocoon, mă inspiram din legendele care înconjurau unele opere clasice. Mai tîrziu, am modificat ideea istoriei artelor şi am făcut un fel de istorie a apariţiei artelor. Am lucrat la „7 Arte" — 7 luni cu 7 culori pentru 7 minute de proiecţie.

Cum am lucrat 7 luni?

Greu.

Aş vrea să povestesc numai cîte ceva despre cum am găsit unele rezolvări în film.

De exemplu, desenul pe perete este inspirat de o veche butadă şi un celebru tablou spaniol.

Totuşi, copierea mecanică a umbrei nu înseamnă artă, nici copierea de pe fotografie nu poate fi artă; arta apare în clipa în care morocănosul meu personaj zgîrie pe schiţa de pe perete un zîmbet — zîmbetul acesta este arta lui. Era înainte în proiect — aceasta nu a apărut în film — un zimbru care văzînd desenul se repede şi împunge stînca cu coarnele, apoi, ameţit, cade jos, omuleţul ieşea din ascunzătoarea lui; lua umbra zimbrului şi-o „lipea" pe perete sub piciorul unui învingător.

Aceste desene au fost făcute, apoi le-am scos, deoarece economia filmului nu-mi permitea să dezvolt prea mult o secvenţă faţă de cealaltă.

Arhitectura mi-a dat multe probleme.

Mă încurcau expresiile clasice: arhitectura e ritm; muzică îngheţată etc.; pe mine mă pasiona faptul că în vremea regelui Soare, frumosul său palat nu avea toalete. Deşi spaţiile pentru ascensoare au fost introduse în arhitectură, mulţi construiesc toaletele în fundul curţii.

Mi-a fost întotdeauna frică la proiecţie, că publicul nu va sezisa nota falsă pe care o cînta scorbura trompetă — m-am înşelat, publicul are ureche muzicală.

De fapt, coloana sonoră este minunat de bine realizată de colegul meu Dan Ionescu, aprecieri unanime şi cuvinte de laudă am auzit de la multă lume şi nu vreau să scap prilejul de a sublinia că are un rol hotărîtor în succesul filmului.

Literatura m-a pasionat îndeosebi, am vorbit, am întrebat, am studiat.

M-a surprins enorm cînd am găsit un material care descrie o insulă, descoperită în urmă cu ani, insulă cu o populaţie avînd pasiune pentru toate artele, dar care nu cunoştea literatura!! Nu mi-au plăcut definiţiile, literatura apare cînd apare litera, şi Arghezi spune despre Gutenberg că era mai uţa pe vremea literaturii. Toate cărţile vorbeau despre lucruri serioase, nici una nu mă îndemna la o caricatură.

Eram convins că literatura trebuie scrisă. Voiam să nu scriu nici un cuvînt şi totuşi să scriu, să nu spun nimic şi totuşi să scriu suferinţele şi bucuriile oamenilor. Cînd am găsit soluţia celor două litere formate din masca omului vesel şi trist, am fost atît de fericit, încît mulţi prieteni au început să-mi poarte grijă.

Am cam dat peste cap dansul; puteam să-l fac mai frumos şi nici muzica nu am realizat-o bine, se putea face altfel, nu spun cum, poate dumneavoastră vă place aşa... Am încercat, după ce am terminat filmul, să mai refac — nu ieşea bine.

Cinematografia are în acest film un loc foarte mic — păcat, sînt atîtea lucruri de spus despre filme...

Am terminat „7 Arte".

La Tours am luat marele premiu,

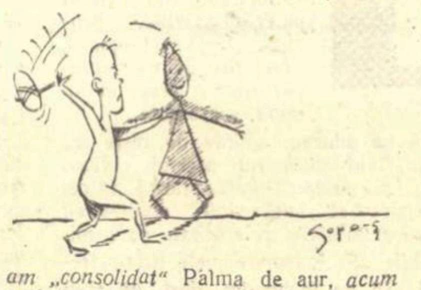

am „consolidat" Palma de aur, acum trebuie să le „consolidez" pe amîndouă, iar mi-e frică să trag o linie pe caietul meu de schiţe... Dar trece şi-o iau de la capăt.

Ion Popescu-GOPO

„discul"

SIMFONIA Nr. 5 IN DO MINOR, op. 67 — Ludwig van Beethoven.
Orchestra Filarmonică din Viena.
Dirijor: Wilhelm Furtwängler

Cea mai cunoscută şi populară creaţie a titanului simfoniei — Simfonia a cincea —a „destinului", este rodul celei mai fecunde perioade de creaţie a compozitorului (1806-1808). Măiestria neîntrecută cu care Beethoven şi-a construit această nemuritoare operă, explică accesibilitatea conţinutului ei.

Wilhelm Furtwängler, care ne-a părăsit de curînd, spre regretul tuturor iubitorilor muzicii, unul din cei mai valoroşi conducători de orchestră ai timpurilor noastre, dirijează magistral la pupitrul Orchestrei Filarmonice din Viena. Discul este imprimat ireproşabil.

(Două feţe, 30 cm., 33 ture, ECE-013, Electrecord, 1959).

CONCERTUL PENTRU VIOARA ŞI ORCHESTRA NR. 2, IN MI MAJOR, BWV 1042 — Johann Sebastian Bach.
Vioară: Igor Oistrach
Orchestra: Gewandhaus-Leipzig
Dirijor: Franz Konwitschny

Din nenumăratele concerte pentru vioară scrise de Bach, cele mai cunoscute sînt cele în la minor şi mi major, precum şi celebrul concert pentru două viori, în re minor. In interpretarea lui Igor Oistrach, concertul în mi major vine să îmbogăţească discoteca noastră cu o nuanţată şi foarte personală execuţie a ideilor muzicale cuprinse în această creaţie a marelui clasic.

(O faţă, 30 cm., 33 ture, „Eterna", VEB, Deutsche Schalplatten-Berlin, 1958).

ROMANŢA PENTRU VIOARA ŞI ORCHESTRA N. 1, IN SOL MAJOR, op. 40.
ROMANŢA PENTRU VIOARA ŞI ORCHESTRA NR. 2, IN FA MAJOR, op. 50.
Ludwig van Beethoven.
Vioară Igor Oistrach.

In acompaniamentul aceleeaşi orchestre putem asculta celebrele romanţe ale lui Beethoven piese de largă respiraţie melodică, revărsînd o căldură plină de vibraţie omenească.

(O faţă, 30 cm, 33 ture, „Eterna", VEB, Deusche Schalplatten — Berlin, 1958).

AMATOR

DIN SCULPTURA SOVIETICĂ

ABDURAHMANOV HASAN OGLI
„Eliberarea"

VERA MUHINA „Aviator".

MENELAOS LUDEMIS

Stabat Mater *)

Te duci, măicuță-a poeziei mele
și a lui Mirto,
Mirto, fetița mea,
prunc pămîntesc pornind către Golgota
treizeci de ani mai timpuriu decît
Isus Cristos...
Vă poartă-n larg corabia cernită
cu pînzele umflate de suspine,
întunecată navă a durerii
pe care scrie „Ingerul", la proră,
iar dedesubt se deslușește „Iadul" !
De-acum ne-or despărți pămînt și cer,
imense nopți de veghe-nfrigurată
și-acel tărîm al spaimelor ghețoase
unde și lanțul tremură sub vifor...
Putrede ploi s-or așeza-ntre noi,
munți mohorîți cu piscuri neatinse...
Amar de ani vor dăinui-ntre noi,
albastre fumuri zbuciumate-n vînt
și lacrimile mării Egeene...
Ai grijă, mamă! Drumul va fi lung...
O să aștern pe-a visului potecă
inima mea, fărîme sclipitoare,
Mirto cîndva să regăsească drumul.
Vedeți — pe-acolo o să fie frig:
să vă-nveliți cu grijă la culcare,
cu dorul meu, cu el să vă-nveliți,
că anul ăsta e amarnic gerul
și ura e năprasnică, și moartea...
Acum, adio! Vreau să vă mai văd
odată, să-mi șterg ochii, dar nu pot,
mi-s mîinile în lanțuri — și nu pot...
De aceea, doar atît,
atît —
adio!

În romînește de DAN DEȘLIU

*). Scrisă în ziua cînd soția poetului și fiica lor Mirto, în vîrstă de 3 ani, au fost trimise în lagăr.

APOGEUL CRIZEI

„Nouvelle vague" în Franța, „Beate Generation" în Statele Unite, „Teddy-Boys" în Anglia, numiri diferite pentru același fenomen! Fiecare dintre aceste formule însumează caracteristicile manifestate de tînăra generație a burgheziei apusene și pe care propaganda capitalistă încearcă să le răspîndească în rîndurile întregului tineret. Teoreticianul lui „Beate Generation", Jack Keronac, definea astfel starea de spirit a tineretului american: „Este o mișcare preconizată de Spengler. El a spus că va avea loc o reîntoarcere la misticism în ultimele momente ale civilizației occidentale. Ceea ce se și întîmplă acum." Tot el preciza că tinerii americani prezintă simptomele unei maladii specifice țărilor apusene, simptome ce ar putea fi perfect cuprinse în triunghiul: pasivitate, neliniște, plictiseală. Ei caută în narcotic, precizează Keronac, fie că e vorba de heroină sau de ritmul de jazz, evaziunea din lumea reală, plină de multe și complexe probleme pe care ei nu sînt nici dispuși, nici pregătiți să le rezolve. Referindu-se cu îngrijorare la categorii mai largi de tineri aparținînd micii burghezii occidentale, revista franceză „Express" îi caracteriza: „Rebeli fără pricină, ei caută să justifice filozofia lor nihilistă: a tinde către nicăieri, a fi nimeni, a nu gîndi la nimic".

Keronac are dreptate vorbind despre o mistică a tineretului occidental, de o accentuare a misticismului în această perioadă de decădere și de putrezire a societății capitaliste. Această religie, spre care tineretul este împins să se convertească, cunoaște patru evanghelii: sexualitate împinsă la paroxism, ritmul jazzului, stupefiante și nihilism. Ea este propagată cu perseverență, cu furie. Dacă la început, la baza acestei stări de spirit care a cuprins o parte a tineretului apusean, se afla dezamăgirea celor nemulțumiți de pseudo-idealuri și de ingrediente culturale și sociale, adică de tot ce mai poate oferi azi o societate muribundă, apoi apărătorii acestei orînduiri au mărit și multiplicat haosul, pentru a dezorienta tineretul și a demobiliza acele categorii care reprezentau în adevăr o primejdie pentru societatea burgheză. In acest sens, s-a folosit drept armă de atac cultura. S-a căutat, pe de o parte, să se convingă tînăra generație că este incurabil bolnavă, iar pe de altă parte s-a încercat să fie îmbolnăvită cu adevărat. Istoria postbelică ne stă martoră. Existențialismul — redus la schemă, caricatural de teoreticienii lui „Beate Generation" — a constituit suportul filozofic al otrăvirii sistematice și rafinat organizate a tineretului. Pe urmă, literatura, cinematograful, televiziunea, muzica și plastica au făcut restul, adică au excitat, educat și dezvoltat pornirile primare, instinctele. Literatura a răspîndit toate maladiile spiritului, a împins pe primul plan senzualitatea și morbidul, creînd în rîndul adolescenților mediul și frămîntările ce au generat-o pe Françoise Sagan cu eroii săi plini de vicii. Filmul — și în special cel american, acela despre care Georges Duhamel spunea că „din obscuritatea cinematografelor împrăștie întuneric", — a fost principalul agent patogen al acestei „boli a secolului", care de fapt nu este decît o trecere asupra tinerei generații a marasmului de care suferă vechea și putreda societate burgheză. Pe această cale, a filmului, se pervertește respectul față de gesturile eroice care se confundă cu acțiunile gangsterești, se infiltrează în mintea tinerilor ideea că fac parte dintr-o generație blestemată și că n-au altceva mai bun de făcut decît să trăiască cu furie (vezi filmele „Furia de a trăi" cu James Dean sau „Echipa sălbatică" cu Marlon Brando, ambii ridicați la rangul de exponenți ai „bolii secolului" și eroi ai tineretului), că suprema desfătare este să admire talentul de a se dezbrăca al Brigittei Bardot. Televiziunea, în concurență cu cinematografia, răspîndește, făcînd ravagii, același spirit. Muzica devine, pentru acest tineret dezaxat, sinonimă cu jazzul, accentuînd latura senzuală. Calipso, rock'n roll-ul și mai ales hula-hoop sînt, prin excelență, excitante, provocînd deliruri colective. Iar plastica, cu viziunea deformată în genul lui Dali și Buffet, cu abstracționismul ei, oferă o imagine de coșmar a lumii.

„Nouvelle vague"... De doi ani, mințile luminate ale Franței, oamenii care și-au păstrat intact bunul simț, încearcă să pătrundă în esența acestui nou val, sub presiunea căruia se prăbușește o largă pătură de tineret. Ancheta purtată anul trecut de revista „Express" arată cît de adînc este acest rău. Se dovedea anume că acest tineret, golit de simțăminte, e o bună pepinieră de huligani și șovini, excelenți teroriști în cadrul regimentelor de parașutiști. Se arăta incultura acestei generații, chiar disprețul nutrit pentru tot ce poate pune inteligența în mișcare. Orizontul ei se deschidea cu discul de jazz către cabarete și spelunci și se închidea, cu destul efort mintal, cu pornografia lui Pierre Louys, cu saturnaliile lui Françoise Sagan și cu figurile dezumanizate ale lui Buffet.

Lucrurile au mers mai departe. „Noul val" își are exponenții și simbolurile sale. Unul a fost declarat Brigitte Bardot, altul pianistul Horace Silver, autorul stilului „Funky", care nu este decît ritmul rud repetat la infinit, monoton și obsedant. Un altul a devenit recent Annabel, soția lui Buffet, proaspătă romancieră și autoarea cărții „Ca toată lumea". Dacă Françoise Sagan mai păstra un dram de pudicitate, tăvălit într-o mixtură romantică psihologistă, Annabel reduce relațiile dintre bărbat și femeie la actul sexual. Subiectul cărții ei se poate astfel rezuma: Philippe, care este amantul lui Stéphane (o femeie), se culcă cu Marie-Pierre (tot femeie), în timp ce Stéphane se culcă cu un frumos blond. Apoi François se culcă cu Stéphane. Philippe, amantul oficial, e furios, dar se culcă din nou cu Stéphane, în vreme de François îi răpește amanta. Serge se culcă cu Marie-Pierre, care se culcă cu Philippe. Stéphane e furioasă și se reîntoarce la François. Bine sfătuit de Jean, soțul lui Denise, Philippe se culcă cu Stéphane. François se... apoi Philippe revine... iar Stéphane... apoi Lorenzo, pe urmă François cu Jacqueline... Philippe cu... Jacqueline moare... apoi... și așa mai departe. Din cînd în cînd, Annabel strecoară, printre suspine și preliminarii amoroase, și unele idei, ca de pildă cele conținute în dialogul următor:

„— Jacqueline, nu crezi că ar trebui să muncesc?

— Da, dragul meu, dar nici vorbă nu poate fi ca tu să cîștigi bani. Noi ne vom căsători. Eu sînt prea bogată pentru ca soțul meu să nu aibă decît o situație modestă.

— Eu sînt inteligent, dar nu știu să fac nimic. Ai vreo idee?

— Ai putea încerca să scrii."

Sau alt panseu:

„Nu mă pot împăca cu gîndul ca să-mi petrec toată viața semnînd cecuri, acesta este rolul unui bărbat!"

Sau, în sfîrșit, morala: „Pentru ca viața să fie plăcută, se recomandă tinerilor, inclusiv șomerilor, să ia dimineața masa la Fouquet's, prînzul la Escargot, să bea cocktailul à la Moutière, să se plictisească la Veneția, să se îmbrace la Dior, să se culce cu cine le iese în cale și cît mai des și să-l trimită pe valet să plimbe cîinele, «așa, ca toată lumea»."

Romanul lui Annabel arată că „Nouvelle vague" a ajuns la apogeul crizei.

Al. GIRNEAȚA

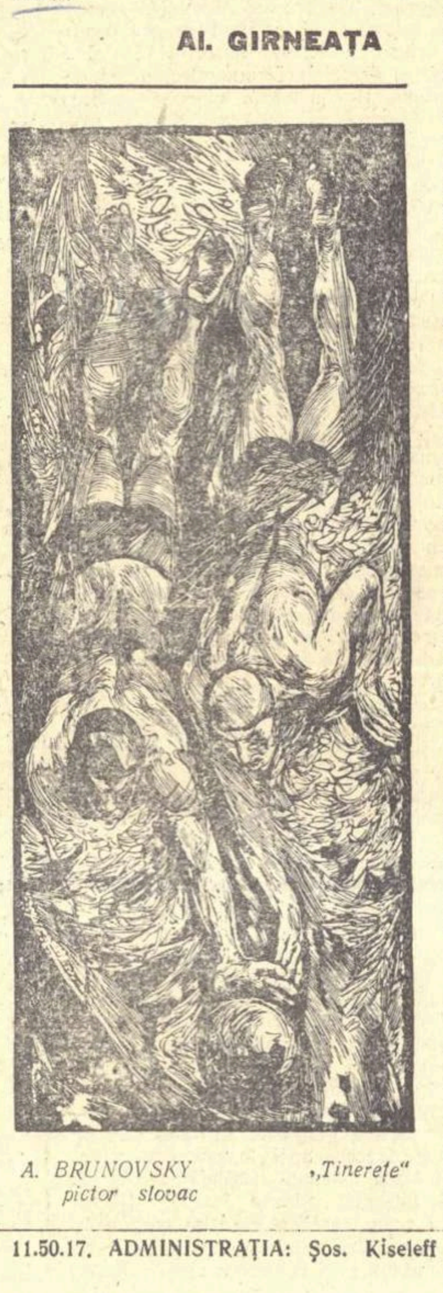

A. BRUNOVSKY „Tinerețe"
pictor slovac

ȘALOM ALECHEM

(Urmare din nr. trecut)

Drama familiei și dramele lumii, privite prin candoarea unui copil, iată fondul acestei opere preafrumoase. In fața istețului băiat Motl se perindă alaiuri de nenorociri, însă pe el toate îl amuză strașnic, în nețărmurita-i candoare. Tatăl său, Peisi cantorul, zace pe patul morții și în casă nu se află nici un ban pentru mîncare și medicamente. Mama lăcrămează veșnic, spre mînia lui Eli, fratele mai mare. Rînd pe rînd, sînt vîndute cărțile de rugăciune, pocalele aurite, rochia de sărbătoare a mamei. Și strașnic s-a bucurat Motl cînd a venit rîndul dulapului de sticlă, pe urmă rîndul canapelei și, în sfîrșit, ultimul dintre lucruri, chiar pătuțul lui Motl... Dar, doamne, cît s-a bucurat băiatul cînd s-a culcat jos, la lărgimea de pe dușumea! Cucerise parcă un fel de împărăție a copilăriei și se zbenguia pe chilotă, ca un miel pe un tăpșan plin de o iarbă a fericirii. Iată însă că fericirea lui avea să ia sfîrșit într-o zi, cînd a fost dus la Herș Beer, cantorul, la învățătură. Și cînd l-a supus Herș Beer unei probe, spre a-l vedea ce glas are, băiatul Motl îi trage o nemaipomenită cîntare, dintr-un glas frumos ca argintul. Și așa, băiatul Motl rămîne pentru prima dată singur printre străini și-l năpădește dorul după locurile de joacă, după vițelul Meni, prietenul său, și mai ales după stiva de butuci a lui Iosl chiaburul, acea împărăție a închipuirii. In loc să-i dea învățătură, cantorul îl pune să aibă grijă de fetița lui, Dovțe cea cocoșată, s-o poarte în spate, s-o legene și s-o adoarmă. In sfîrșit tatăl lui Motl moare, uscat de boală și de mizerie, iar băiatul, în candoarea nevinovăției, nu mai poate de fericire că a rămas orfan... „Halal de mine, sînt orfan" își spune necontenit, căci toată lumea din jur are grijă de el și i se trec cu vederea greșealele, ca unui băiat orfan... Nici chiar fratele său nu-l mai bate, iar maică-sa, într-una lăcrămează în ascuns. Incet-încet, întors din nou acasă, băiatul Motl continuă cu descoperirea universului din jurul său: iazul tîrgului, murdar, plin de lintiță, și de broaște, în care pescuiește brotăcei, pe urmă descoperă cel mai frumos dintre raiuri, livada lui Menașe felcerul sau, cum îi spune Motl, grădina zgripțoroaicei.

Concomitent cu descoperirea strîmtului și tristului univers geografic, băiatul Motl descoperă încet și în mod dramatic, puțin cîte puțin, universul uman. Nemaipomenita mizerie o hotărăște pe maică-sa să-i caute o „slujbă grasă". Intr-o zi, copilul e dus să țină de urît bătrînului nebun Luria, în schimbul unei sume infime. Curînd însă, universul uman avea să se îmbogățească, prin cunoașterea „prietenului" Pine, un fel de intelectual poet, deosebit de stîngaci și de miop. Insă, parcă sărmana familie era sortită să nu mai scape niciodată de mizerie. Datorită unei cărți „miraculoase", fratele Eli fabrică cvas, pe urmă cerneală, dar toate încercările de a-și cîștiga pîinea sînt zadarnice. In sfîrșit, copiii nenorocitului Peisi, cantorul, fabrică și praf pentru stîrpirea șobolanilor, dar și treaba asta le iese rău. Ca o salvare supremă, le flutură pe dinaintea ochilor gîndul emigrării în America. Și astfel, după multe peripeții, nenorociții trec granița, spre a scăpa dintr-o lume de cumplită nedreptate și apăsare, își părăsesc tîrgul natal, urmărind o fericire iluzorie, care avea să-i ducă, de fapt, la un rău mai mare decît cel lăsat acasă...

Romanul „Băiatul Motl" are pagini de o negrăită frumusețe descriptivă și oameni cu inimi fierbinți pe care nu-i poți uita. Mult timp, cititorul își va aduce aminte cu jale de Goldița, fetița părăsită într-un port european, pentru că era bolnavă de ochi și nu putea fi primită în iluzoriul Eldorado de peste ocean. Dar cine o poate uita vreodată pe nefericita mamă a lui Motl? Ne stăruie necontenit în inimă, gata necontenit să plîngă, la dureri, la supărări ca și la bucurii... Construind această figură de neuitat, marele scriitor Șalom Alechem a ridicat, de fapt, un monument inimii de mamă, leagăn al vieții, al tuturor bucuriilor, fericirilor și nefericirilor, exemplu veșnic al spiritului de jertfă. Ne mai stăruie în minte și acum acest monument alcătuit dintr-o marmură caldă și purtînd pe frunte, ca simbol al sacrificiului suprem, o cunună de lacrimi.

Numai pentru că a dat viață acestei figuri de neuitat, marele Șalom Alechem merită toată recunoștința și toată iubirea noastră. Pentru a putea crea astfel de monumente umanității, Șalom Alechem și-a rupt inimă din inima sa, a dat sînge din sîngele său și lacrimi din lacrimile sale...

Odată mai mult, și prin pana acestui excepțional maestru, se învederează că inima scriitorului este ca un havuz prin care se perindă oceanele, ca un pom umbros sub care poposesc cortegiile vieții necontenit. Inima adevăratului scriitor se cere mereu dăruită. Ea trebuie să fie, necontenit, prag primitor și ușă deschisă spre univers. Opera lui Șalom Alechem este un elogiu adus generozității. Marele sărbătorit a fost un neobosit pelerin, un neobosit călător. Și-a împărțit tuturor sufletul său și timpul. După ce-i citești viața și opera, te uiți cu profund dispreț spre toți cei ce nu dau lumii nimic, și te întrebi ce rost au printre noi astfel de oameni. Cum își cheltuiesc ei energia? Pe obrajii lor timpul sapă încrețiturile tîrziu, ochii lor rămîn limpezi, memoria intactă; această autocruțare are în sîmbure egoismul cel mai cumplit, refuzul de a primi durerile și bucuriile lumii, refuzul de a împărți cu oamenii pîinea simplă și generoasă a vieții.

III

Pe obrajii lui Șalom Alechem, durerile aproapelui s-au impregnat profund și de timpuriu. Ochii săi și-au irosit puterile privind, profund și de timpuriu, drept în adîncul întunericului și drept în lumina soarelui.

Să ne aducem aminte de niște ani vechi, din începutul acestui veac, cînd și peste tîrgușoarele Ucrainei începuse să bată vîntul civilizației. Apăreau fabricile și apăreau, ca o minunăție în înapoiere, cele dintîi trenuri. Să ne închipuim, deci, un tren ticsit de oameni fel de fel, ticsit de cufere, de baloturi și geamantane. Peste vacarm se aud țipete de femei, plînsete de copii. Cînd și cînd s-aude șuierul locomotivei, ca un glas de jale. Intr-un vagon stă strivit, în mijlocul omenirii, un bărbat cu bărbiță, cu mustăți, cu ochelari și cu părul destul de lung și bogat ieșindu-i de sub pălăria neagră. Pe genunchi ține un geamantanaș și o umbrelă. Imbrăcămintea lui este cu totul europenească și contrastează cu îmbrăcămintea caracteristică a celorlalți călători. In acest amestec cumplit, călătorul nostru stă cu urechea țintă spre tot ce se grăiește. Aude întîmplări hazlii, vești tragice despre pogromuri, istorii despre cîștiguri și falimente, și se aud oftări surde ale unor nefericiți porniți în lume, către alte tîrgușoare, să-și caute norocul. Totul pare cîntare a deznădejdii, totul pare un ghem inform de suflete și de caractere, de gemete, rîsete și suspine. Călătorul nostru capătă deodată în ochi o ceață, în timp ce se întreabă oftînd: „Incotro oameni?" Insă nu bine sfîrșește suspinul și întrebarea, căci omul de alături a și început să-i spună la ureche istoria de rîs și de plîns a vieții lui. Ii arată cu glas șoptit și repede, că are un copil bolnav de plămîni și că a izbutit să-l convingă „pe cel mai mare dintre profesori" să vină să-l caute... Acum, profesorul se află în tren, în vagonul de clasa întîia, și în curînd vor ajunge la patul bolnavului...

„— Codno? întreabă povestitorul, întrerupîndu-se la opririle trenului.

— Nu, încă nu-i Codno..." îi răspunde Șalom Alechem, și-și așează mai bine pe genunchi geamantanașul și umbrela, gata să asculte mai departe. Și după ce fericitul nenorocit a coborît la Codno cu „cel mai mare dintre profesori", Șalom Alechem aude altă istorie, spusă la urechea cealaltă. De data aceasta i se grăiește despre cel mai zăpăcit dintre oameni, care, din pricina zăpăcelii, a trebuit să petreacă zilele Paștelui prin străini... Și astfel va afla Șalom Alechem și drama croitorului fermecat Șimin Eli, care a înnebunit din pricina unei capre... Și va mai afla istoria lozului de 75.000, și va rîde, și va ofta în întunericul vagonului de atîtea și atîtea întîmplări de rîs și de plîns! Mai tîrziu, memoria sa va cerne, ca o sită fermecată, tot ce a adunat în lungul acestor drumuri, și peste un timp va da lumii pagini geniale, în care mihniții se vor recunoaște și se vor întreba: „Deci, așa sîntem? Aceasta este viața noastră?" Astfel prin opera lui, Șalom Alechem va deveni educatorul poporului care l-a născut, educatorul oamenilor, prin arta lui uneori fină ca mătasea, alteori zguduitoare ca un hohot de plîns. Recunoscîndu-se, oamenii întîi vor rîde, apoi vor rămîne pe gînduri, întrebîndu-se tot mai stăruitor despre viață și dreptul de a trăi...

Dar să continuăm călătoria. Locomotiva tușește greu, urcînd printre dealurile întunecate. Curînd, călătorul nostru va coborî într-un tîrgușor la Casrilifca, și va urca în „trambalaiul" cu cai. Și va poposi la hotel, într-o cameră cu ploșnițe, însă „fără cîntec", adică mai departe de camera unde se află niște cîntăreți din Vilna... Pe urmă, va ospăta la „Restaurația" din Casrilifca, de unde va ieși mai flămînd decît a intrat. După aceea, va bea un pahar de vin, într-un fel de cloacă plină de noroi și oameni. Va petrece seara la teatrul din Casrilifca, unde a venit „adevăratul Adler" tocmai din America și-și dă reprezentația într-un grajd.... Mai tîrziu, în aceeași noapte, Șalom Alechem va lua parte la un incendiu în Casrilifca. Mai apoi va constata că la Casrilifca nici hoții nu sînt hoți ca lumea, căci îl întreabă, aproape politicoși, dacă nu cumva are un ceas de argint...

Deși ciclul „Casrilifca" pare alcătuit la modul notației în grabă, totuși marele scriitor smulge, ca dintr-o orgă, nemaipomenite gemete umane și autorul nu va uita multă vreme galeria amărîților din Casrilifca. Credem că nici pe departe nu s-a gîndit atît de profund umanul Șalom Alechem să rîdă de nefericiții lui eroi care mișunau în cloaca întunecoasă, ci s-a gîndit mai curînd la trezirea lor. Și scrierea aceasta este un apel la demnitate, o îndreptare a amărîților către orizonturile luminii.

Acum, să-l urmărim pe călătorul nostru într-o haraba, prins într-un ciorchine de bărbați, femei, geamantane, baloturi, toți și toate în drum spre aerul curat de la Boiberic... Intr-o pagină de antologie intitulată „Nunta din Ereț Israel", Șalom Alechem descrie un astfel de drum cu harabaua. Aceste călătorii la Boiberic au adus scriitorului opere de o mare frumusețe, ciclul satiric intitulat „Romane de dragoste". Dar se prea poate ca Șalom Alechem să nu fi călătorit niciodată prin locurile acelea. După vorba lui „sănătate să fie!", căci și fără asta ar fi creat pagini geniale și oameni de neuitat.

IV

Am ajuns cu enumerarea operelor lui Șalom Alechem la una din cele mai profund umane. „Cuțitașul". Mai rar a avut istoria literară a unui popor un maestru atît de priceput în psihologia copilului! E vorba în această istorisire de atracția fascinantă ce o au lucrurile rare pentru cei mici. „Să nu ne fie de deochi", însă toți am trecut prin vîrsta aceasta și am fost prinși de farmecul acestei ispite. Pe cine nu l-a fascinat tic-tacul mărunt al unui ceas de buzunar, semănînd cu foșnetul ritmic al gîzelor din fînuri? Pe cine nu l-a îndemnat ispita să destacă capacele, să vadă ce fluture sau bondar ciudat foșnește așa în ceasul din buzunarul tatei? Se știe cît farmec au pentru copii cuțitașele, care pot da atîtea forme obiectelor? Intr-o casă de oameni sărmani, un băiețel rîvnește cu sete să aibă și el un cuțitaș. Intîi își face unul dintr-o pana de gîscă...

După aceea, băiețelul își face alt cuțitaș dintr-o „balenă" din corsetul mamei. Și în sfîrșit, într-o bună zi, i-a fost dat să aibă un cuțitaș adevărat, „cum nu s-a mai născut alt cuțitaș..." spune băiatul, tulburat de fericire. Insă a dobîndit cuțitașul în mod neinstit, furîndu-l de la chiriașul lor, reb Herz Hertenherz. De aici începe drama sufletească. Tocmai în ziua aceea, la școală, copiii trebuie să-l pedepsească pe un coleg ce furase mărunțișul din cutia milelor. Cînd vine la rînd eroul nostru să spună ce pedeapsă i se cuvine hoțului, acesta se face alb...

„Vreau să răspund, dar mi-i limba lipită de cerul gurii. Tremur ca-n friguri. Mă înec. O sudoare rece îmi scaldă tot trupul. Urechile îmi țiuie. Inaintea mea nu-l mai văd nici pe dascăl, nici pe Berl hoțul, dezbrăcat pînă la piele, nici pe ceilalți băieți, ci doar cuțitașe..." „Mi se taie picioarele... Incă o clipă și mă prăbușesc pe podea. Mă țin din răsputeri să nu cad. Seara, cînd mă întorc acasă, simt cum îmi ard obrajii și-mi vîjîie urechile. Mi se vorbește... dar ce anume, nu știu. Tata spune ceva, se răstește la mine, vrea să mă bată... Dar mama mă apără cu șorțul, cum își apără cloșca puii cu aripile. Nu aud, nu vreau să aud nimic. Aș vrea numai să se facă noapte mai repede, să pot isprăvi cu cuțitașul odată. Ce-i de făcut? Să mă spovedesc lui Herz Hertenherz și să-i dau briceagul înapoi?"

Teama că reb Herț Herțenherz nu-l va ierta... hotărăște să arunce cuțitașul în fîntînă. Insă părinții lui și reb Herz Herțenherz l-au iertat. Copilul se îmbolnăvește și arde în friguri:

„Tata se apropie de mine încetișor, îmi pune mîna lui galbenă și uscată pe frunte și fără nici o supărare în glas, îmi spune:

— Rău ne-ai mai speriat, șolticule..."

Iar Herr Herz Herțenherz, cu o țigară în dinți, își apleacă obrazul lui ras peste pătucul meu, mă mîngîie pe obraz și-mi spune în nemțește:

„— Gut, gut... gesund... gesund!"

Peste cîteva săptămîni, după ce m-am făcut sănătos, tata îmi spune:

„— Ei, băiețașul meu, acuma du-te la școală și nu te mai gîndi la cuțitașe și la fleacuri. E vremea să te faci om! Implinești zece ani..."

V

Ajungînd la sfîrșitul expunerii noastre, mărturisim că nici pe departe n-am izbutit să redăm farmecul deosebit și profunda valoare umană a lui Șalom Alechem. Ne-am împlinit o simplă datorie față de acest mare maestru al scrisului, căci literatura sa ne-a desfătat zilele și nopțile și ne-a învățat cum să ne plecăm spre adîncul sufletului omenesc, ca ramura asupra fîntînilor. Ne-a învățat că dacă vrem să izbutim a scrie despre oameni și dacă vrem să fim oameni, trebuie să fim asemeni copacului umbros în pustie și prag pururea primitor. Ne-a învățat să ne dăruim totul, începînd cu clipele și sfîrșind cu inima. Intr-un cuvînt opera lui Șalom Alechem este elogiu al generozității, dăruire pînă la fărîmă pentru mersul înainte al omenirii. De aceea îl și sărbătorim, la centenarul nașterii.

Șalom Alechem a murit departe de locurile pe care le-a iubit și unde a suferit alături de ai săi. Fie ca pămîntul unde doarme de veci Șalom Alechem, să fie pururea moale, ca florile de primăvară! Din inima lui bună va fi țîșnit de mult, spre văzduh, o rîndunică sau o porumbiță, și una și alta fiind simboluri ale păcii și blîndeții. Din creierul lui, plin de diamantele geniului, va fi urcat de mult în armonia cosmică un pumn de atomi luminoși, energie în energia fără stingere. Numele lui este urare de pace. Deci, îi rostim numele, ca un salut: Șalom Alechem! Pace vouă!...

Eusebiu CAMILAR

„Ajutorul imperialist" dat țărilor slab dezvoltate

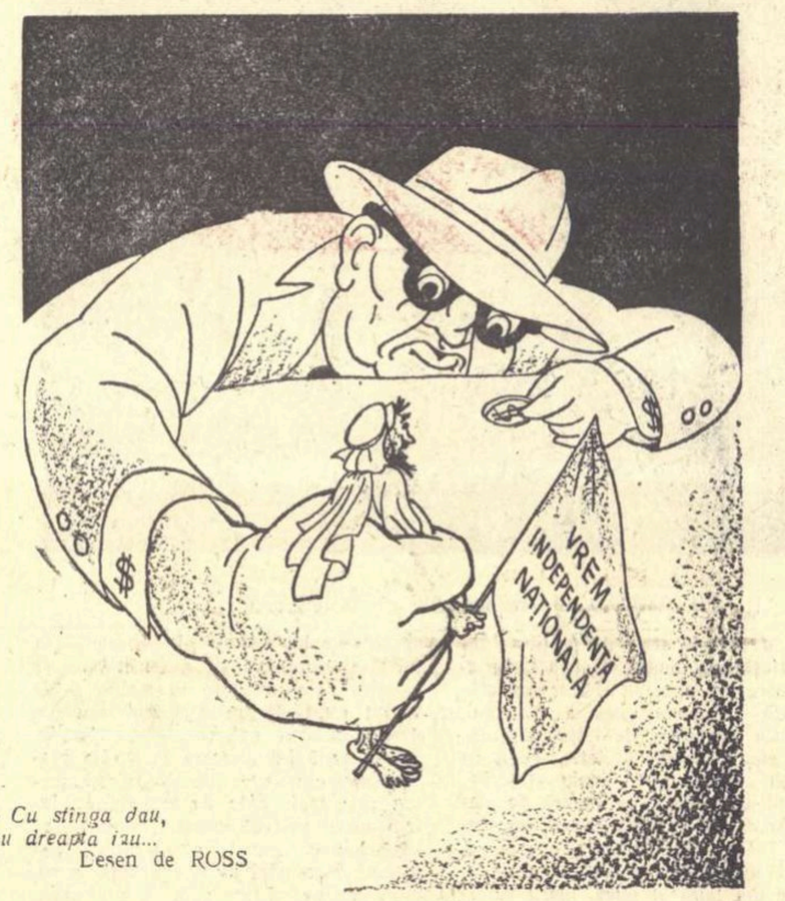

— *Cu stînga dau,*
cu dreapta iau...
Desen de ROSS

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

Cancerul lui Dulles

Nu știm exact în ce spital se află internat Dulles la ora actuală. Nici cum evoluează starea sănătății sale. Diagnosticul este însă destul de categoric: cancer. La căpătîiul bolnavului se află desigur medici de înalt renume care fac tot ce e posibil pentru salvarea pacientului. Secretarul de stat are probabil și o familie, care se roagă Domnului să-l ia sub aripile sale protectoare. In orice familie o asemenea boală incurabilă devine o tragedie și e de presupus că, din acest punct de vedere, nici familia Dulles nu face excepție.

Boala lui Dulles n-are numai implicații care privesc viața sa particulară; de cancerul său se ocupă pe larg presa și oamenii politici din Occident. Diplomatul Dulles devenise un simbol. Mi se pare că editorialistul ziarului francez „Combat" l-a caracterizat cel mai bine calificîndu-l „pelerin al anticomunismului" pentru că „acest călător neobosit nu se urca niciodată în avion fără a avea în buzunar vreun tratat permițînd armatei americane să instaleze noi baze împrejurul Uniunii Sovietice".

Ca și Forrestal, Dulles a devenit un obsedat al propriilor sale vedenii anticomuniste. Se povestește că în momentul în care medicii i-au comunicat diagnosticul fatal, cînd tocmai se afla la dînsul în vizită Eisenhower, Dulles a dăruit președintelui S.U.A. un volum care se afla pe măsuța sa de noapte. Nu era biblia, dar era totuși biblia lui Dulles în materie de politică internațională: „Ceea ce trebuie să se știe asupra comunismului" de Harry și Bonardo Overstreet.

Gestul avea alura unui testament. Explicabil, pentru că Dulles s-a erijat întotdeauna în părinte spiritual al președintelui. După cum mărturisea ziarul elvețian „Neue Zürcher Zeitung" scoaterea din acțiune a lui Dulles este gravă, pentru că Eisenhower depindea în întregime de dînsul în ceea ce privește politica externă. Roosevelt era propriul său ministru al afacerilor externe Eisenhower s-a limitat, de la început, să-și dea binecuvîntarea politicii lui Dulles".

Boala incurabilă a lui Dulles a avut pentru unele persoane consecințe comparabile cu un dezastru. N-o să insistăm prea mult asupra reacției cancelarului Adenauer, care are reflexe și concepții asemănătoare cu acelea ale secretarului de stat american. Octogenarul furibund de la Bonn se consideră succesorul de neînlocuit al lui Dulles în diplomația occidentală. Respinge vizite Est-Vest, respinge programe mai lucide de rezolvare a problemei germane, respinge pacte de neagresiune între U.R.S.S. și Anglia, între U.R.S.S. și alte țări care fac parte din NATO. E, în continuare, campion al războiului rece.

Dar nu numai Adenauer regretă absența lui Dulles, „Mister No", cum era poreclit de o serie de ziare occidentale. Există cercuri pentru care, așa cum declara un cunoscut om de afaceri din S.U.A., James Werburg, încetarea războiului rece echivalează cu stagnarea economiei în America. Nu e greu de înțeles atunci de ce pentru William Randolph Hearst boala lui Dulles „este asemănătoare, pe scară umană cu o eclipsă de soare". Această „eclipsă de soare" este, se pare, (mare ciudățenie a naturii!) favorabilă ivirii primăverii în relațiile internaționale, dispariției unor nori negri care întunecă orizontul și otrăvesc climatul mondial. Ar fi exagerat să ne închipuim că dispariția lui Dulles din diplomația americană ar avea automat drept consecință instaurarea coexistenței pașnice între state cu sisteme sociale diferite, pentru că am cădea într-o altă eroare în sens invers.

Nici Dulles, nici vreo altă personalitate a lumii occidentale, nu au fost și nu vor fi în stare să oprească ascensiunea lumii noi, să înmormînteze propunerile rezonabile ale Uniunii Sovietice de reglementare a problemelor internaționale litigioase.

In același timp însă Dulles a fost, în mod incontestabil, „o barieră în calea oricărei politici de înțelegere cu Uniunea Sovietică" (James Reston în „New York Times"). Satisfacția este deci echivalentă cu aceea în fața unei bariere în plus care cade. Numai că se pregătesc alte bariere care, chiar dacă nu vor fi simbolizate de Dulles, nu sînt mai puțin primejdioase. Marguerite Higgins, o adeptă a războiului rece, recomanda în „New York Herald Tribune", în legătură cu „flexibilitatea" diplomației occidentale impusă de împrejurări: „Nu e vorba să fim flexibili în ceea ce privește scopurile sau principiile, dar există un acord de a încerca noi metode potrivite pentru a realiza scopul vechi, pentru a îmbrăca vechea strategie în tactici noi".

E greu să îmbraci vechea strategie a politicii de forță în straie noi, acest lucru l-ar recunoaște însuși domnul Dulles, pe patul său de bolnav din spital.

Primăvara e irezistibilă. Dărîmă și vechile tactici și vechile strategii. Nu va trece mult timp și istoria va face necrologul unei politici care a apăsat ca un cancer dezvoltarea umanității. Ea era întruchipată de secretarul de stat al S.U.A., Dulles.

Nimeni nu se bucură de tragedia privată a unui ministru de externe bolnav, fie el chiar John Foster Dulles. Să se vindece, dacă mai e posibil, spre bucuria familiei. Să scutească însă omenirea de politica „pe marginea prăpastiei", „pe pragul războiului", cum sună atît de sinistru formulele dragi ale lui „Mister No".

Ion MIHAILEANU

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R., PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R.P.R.; GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU. ION VITNER.

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36: 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2. Str. Brezoianu 23—24 x x x

PROLETARI DIN TOATE ŢĂRILE, UNIŢI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 14 (264) — joi 2 aprilie 1959

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.

8 pagini 50 bani

In pagina III-a

CITITORII CATRE SCRIITORI

Muncitori, studenţi, medici, profesori şi elevi ne vorbesc despre literatura noastră

Sarcini de răspundere

Articolul de fond din „Scînteia" (nr. 4.479 din 22 martie a.c.), pornind de la proiectele scriitoriceşti pentru anul 1959, face o revelatoare trecere în revistă a realizărilor literare din ultimul timp, a lucrărilor mai importante aflate pe şantier şi, totodată, pune în lumină sarcinile ce revin scriitorilor noştri în vederea sărbătoririi celei de a 15-a aniversări a Eliberării patriei şi în legătură cu o mai mare apropiere a literaturii de temele mari ale actualităţii. Articolul constată o preocupare sporită a scriitorilor noştri pentru temele şi problemele actualităţii şi consideră îmbucurător faptul că un număr de scriitori de frunte lucrează intens la romane care vor oglindi pregătirea şi înfăptuirea măreţului act de la 23 August 1944. După evidenţierea rolului însemnat pe care aceste lucrări trebuie să-l joace în educaţia patriotică a oamenilor muncii şi a generaţiei tinere, articolul din „Scînteia" se referă la tendinţa scriitorilor noştri de a oglindi transformările sociale care au avut loc în cursul celor 15 ani ce s-au scurs de la Eliberare. Această tendinţă trebuie cultivată din plin de edituri şi redacţii. „Gazeta literară" consideră ca o sarcină principală a ei sprijinirea tendinţei scriitorilor de a strînge legătura cu viaţa, cu realităţile noi din patria noastră.

„Procesul legării tot mai active de temele actualităţii — subliniază «Scînteia» — este un rezultat al muncii educative a Partidului, al luptei sale ferme împotriva influenţelor ideologiei burgheze, pentru promovarea metodei realismului socialist. Trebuie relevat faptul că marea majoritate a scriitorilor noştri au dat şi dau dovadă de o poziţie ideologică fermă, de ataşament pentru linia politică a Partidului, de conştiinţa răspunderii faţă de popor". Trecînd în revistă principalele romane apărute sau aflate pe şantier, precum şi unele volume de nuvele, schiţe şi reportaje publicate în ultimul an, articolul de fond din „Scînteia" menţionează faptul remarcabil că autorii acestor volume se inspiră din actualitate, redau imagini din lupta comuniştilor, din viaţa clasei muncitoare şi a ţărănimii muncitoare, reflectînd în diverse aspecte marea transformare prin care trece ţara noastră în drumul ei spre socialism. Aceste observaţii sînt valabile nu numai pentru volumele apărute, ci, aşa cum se arată în „Scînteia", şi pentru numeroase nuvele, schiţe, reportaje sau fragmente de roman publicate în reviste.

Cu toate aceste realizări incontestabile, creaţia literară n-a reuşit să cuprindă pînă acum toată complexitatea şi bogăţia vieţii noi. Realitatea s-a dezvoltat cu mult mai repede şi e cu mult mai bogată şi mai interesantă decît imaginea ei literară. A crescut un muncitor de tip nou, constructor al socialismului, dar acest tip de muncitor, precum şi patosul construirii, sub conducerea Partidului, a noii societăţi, nu şi-au găsit încă locul cuvenit în operele artistice de amploare. Clasa muncitoare s-a întărit şi numeric, dar şi printr-un proces de călire, de ridicare a capacităţii ei politice şi tehnice, de dezvoltare şi consolidare a conştiinţei socialiste. Procesul de creştere are loc în lupta împotriva unor influenţe şi mentalităţi retrograde, dar conflictele pe care le generează această luptă n-au fost îndeajuns valorificate în opere literare adînci, pasionante, combative.

Şi ţărănimea muncitoare a evoluat, însuşindu-şi trăsături noi. In decursul celor 10 ani care s-au scurs de la Rezoluţia plenarei C.C. al P.M.R. din 3—5 martie, mai mult de jumătate din ţărănimea muncitoare a păşit pe calea muncii în comun. Au apărut organizatori pricepuţi ai agriculturii socialiste, luptători convinşi pentru colectivizare şi, în acelaşi timp, a căpătat alte forme lupta împotriva duşmanului de clasă şi a influenţelor acestuia. Aşadar, eroi noi, probleme noi, conflicte noi, sarcini noi legate de combaterea mentalităţii înapoiate, de educarea în spiritul îmbinării intereselor individuale cu cele obşteşti. Satul nou oferă literaturii un larg cîmp de investigaţie, deosebit de interesant, care-şi aşteaptă încă scriitorii.

Şi evoluţia intelectualităţii în anii regimului de democraţie populară, lupta ei împotriva prejudecăţilor mic-burgheze şi împotriva presiunii ideologiei burgheze, trebuie să-şi afle locul în literatură.

Scriitorii trebuie să acorde o atenţie sporită tineretului nou al patriei noastre care munceşte cu entuziasm pe şantierele construcţiei socialismului, înfruntînd cu dîrzenie greutăţile şi însuşindu-şi educaţia comunistă.

Există, prin urmare, fenomene importante ale actualităţii care au fost reflectate doar într-o mică măsură în lucrări literare. Scriitorii trebuie îndrumaţi către aceste fenomene: ei trebuie să cunoască noul erou literar,

GAZETA LITERARA

(Continuare în pag. 6)

150 de ani de la naşterea lui N.V. Gogol

FORŢA SATIREI

Apariţia lui Gogol a marcat o schimbare hotărîtoare în destinele literaturii ruse. Încă de la începutul activităţii, creaţia sa purta unele trăsături pregnante, caracteristice, originale, impunînd-o prin calităţile ei strălucitoare. Era o literatură născută din observaţia directă a vieţii, a moravurilor şi legendelor poporului, zugrăvite veridic şi plastic, cu un mare suflu de lirism, într-o proiecţie uneori fantastică.

Alături de descrierea admirabilă a naturii ucrainiene, a obiceiurilor ţărăneşti, unde totul este gras şi colorat, cu un umor suculent, se desprinde şi un ochi lucid, ironic, îndreptat îndeosebi asupra formelor larvare, goale, ale existenţei de huzur a asupritorilor.

Din primele nuvele, în care abordează lumea provincială a Rusiei ţariste, ca, de pildă, „Proprietarii de altădată" şi „Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici", tendinţa critică va deveni mai evidentă, se va afirma din ce în ce mai ascuţit, mai puternic, pe măsură ce se va închega definitiv optica scriitorului asupra societăţii timpului său.

In acest chip se va îndepărta net de modelele unora dintre înaintaşi, lustruite, convenţionale, ca să nu „stingherească" oficialitatea ţaristă şi va inaugura o artă realistă slujită de însuşiri excepţionale şi în care va predomina atitudinea critică, într-o expresie satirică de o vigoare încă necunoscută pînă la el. Nimicnicia, banalitatea, urîţenia vieţii vegetative a măruntelor notabilităţi din obscura provincie ţaristă, sînt primele aruncături de pensulă pe un vast tablou al întregii societăţi — tablou la a cărui desăvîrşire Gogol va ajunge treptat.

Inainte însă de a porni la măreaţa sa operă, îşi va oferi o evadare în lumea tonică a lui „Taras-Bulba", această epopee a virtuţilor, curajului şi patriotismului eroilor populari, ieşiţi din mijlocul căzăcimii zaporojene. Simpatia, dragostea scriitorului pentru oamenii simpli nu se va manifesta doar în acest poem epic, ci şi în alte opere, chiar în acelea în care omul de rînd a fost înfăţişat sărăcit sufleteşte, umilit, înjosit, redus la neputinţă, strivit de ierarhia şi rangurile „persoanelor marcante".

In scurta sa carieră funcţionărească la Petersburg, scriitorul va avea prilejul să pătrundă mai adînc resorturile administraţiei ţariste, organizarea ierarhică a claselor; de o parte privilegiaţii cu avere, rang, nume, de cealaltă parte o viermuială măruntă de anonimi, de mici slujbaşi asupriţi, tremurînd de frică, plecaţi, mizeri. Este oare dreaptă o asemenea alcătuire socială? Sînt oare cei dintîi mai buni, mai drepţi, mai înţelepţi? Răspunsul lui Gogol îl vom găsi parţial în „Perspectiva Nevski", în „Insemnările unui nebun", în „Nasul", în „Mantaua".

Ieronim ŞERBU

(Continuare în pag. 6)

SCRIU PENTRU 23 AUGUST

L-am găsit pe tovarăşul Szemler Ferenc la masa lui de lucru de la Secretariatul Uniunii Scriitorilor din R.P.R. Convorbirea noastră a fost consacrată şantierului literar al poetului şi romancierului, care pe lîngă funcţiile sale de secretar — răspunzînd de problemele literaturii minorităţilor naţionale — desfăşoară o intensă muncă de traducere şi popularizare a operelor literaturii romîne contemporane şi clasice. Szemler Ferenc a tălmăcit în limba maghiară volumele de versuri ale lui Vasile Alecsandri, Tudor Arghezi, Eugen Jebeleanu „Desculţ" şi „Florile pămîntului" de Zaharia Stancu, versurile alese ale Veronicăi Porumbacu precum şi volumul „Nică fără frică" de Nina Cassian.

— La ce lucraţi în întîmpinarea lui 23 August 1959?

— Zilele acestea am făcut ultima corectură la un roman pe care urmează să-l predau editurii. In centrul acţiunii se află figuri de luptători ilegalişti. Cartea urmăreşte să sublinieze unitatea politico-morală dintre comunişti şi restul poporului, unitate care s-a afirmat între toate naţionalităţile conlocuitoare din ţara noastră. Aceasta în ce priveşte proza.

Pe tărîmul poeziei, sînt aproape gata două volume de versuri. Primul e numit într-o traducere aproximativă, „Măr de iarnă". Cartea care va apare foarte curînd în librării face parte din şantierul meu de muncă consacrat sărbătoririi Eliberării. Cel de-al doilea volum de versuri, care va apare în preajma lui 23 August cuprinde o tematică variată, dezbate pe larg tema patriotismului socialist, a luptei pentru pace. In cel de al doilea volum, intitulat „Ţara în transformare", încerc să realizez o panoramă lirică a transformărilor revoluţionare petrecute în ţara noastră în cei 15 ani de la Eliberare.

Interviu cu FERENC SZEMLER

— Ce a însemnat pentru dumneavoastră şi pentru creaţia dumneavoastră poetică eliberarea de la 23 August 1944.?

— Eliberarea a constituit pentru mine sfîrşitul unei îndelungate ere de incertitudini. Vreau să spun, foarte simplu, că însăşi existenţa mea fusese incertă, viaţa nu mi-a fost sigură de pe o zi pe alta. Autorităţile militare şi civile ale regimului antonescian aveau cu mine diferite socoteli neplăcute, care puteau să ducă, la un moment dat, la nişte rezolvări fatale. Se poate închipui deci ce a însemnat pentru mine comunicatul transmis prin radio în ziua de 23 August 1944, că întregul sistem militaro-politic, instituit de clica fascistă a antoneştilor, s-a prăbuşit şi începe era luptelor noi pentru o eliberare care era nu numai a mea, ci şi a tuturora. Creaţia mea de după 23 August a fost influenţată în ansamblul ei de această experienţă personală, care, desigur, nu este altceva decît un exemplu luat din mii şi mii de evenimente asemănătoare petrecute şi cu alţi scriitori şi artişti din ţara noastră. Pentru ei, ca şi pentru mine, actul de la 23 August a însemnat o cotitură istorică care a schimbat întregul sens, întreaga direcţie a creaţiei noastre.

— V-am ruga să ne vorbiţi despre tema patriotismului socialist şi a internaţionalismului în literatura în limba maghiară şi germană.

— Ca scriitor sînt obişnuit şi îmi place să dau răspunsuri în primul rînd prin opere. Chiar şi romanul pe care l-am scris pentru a 15-a aniversare a Eliberării încearcă să dea, dacă nu o dezlegare, dar cel puţin o deslusire a acestei probleme. Acelaşi lucru l-aş putea afirma şi cu privire la volumul

REP.

(Continuare în pag. 6)

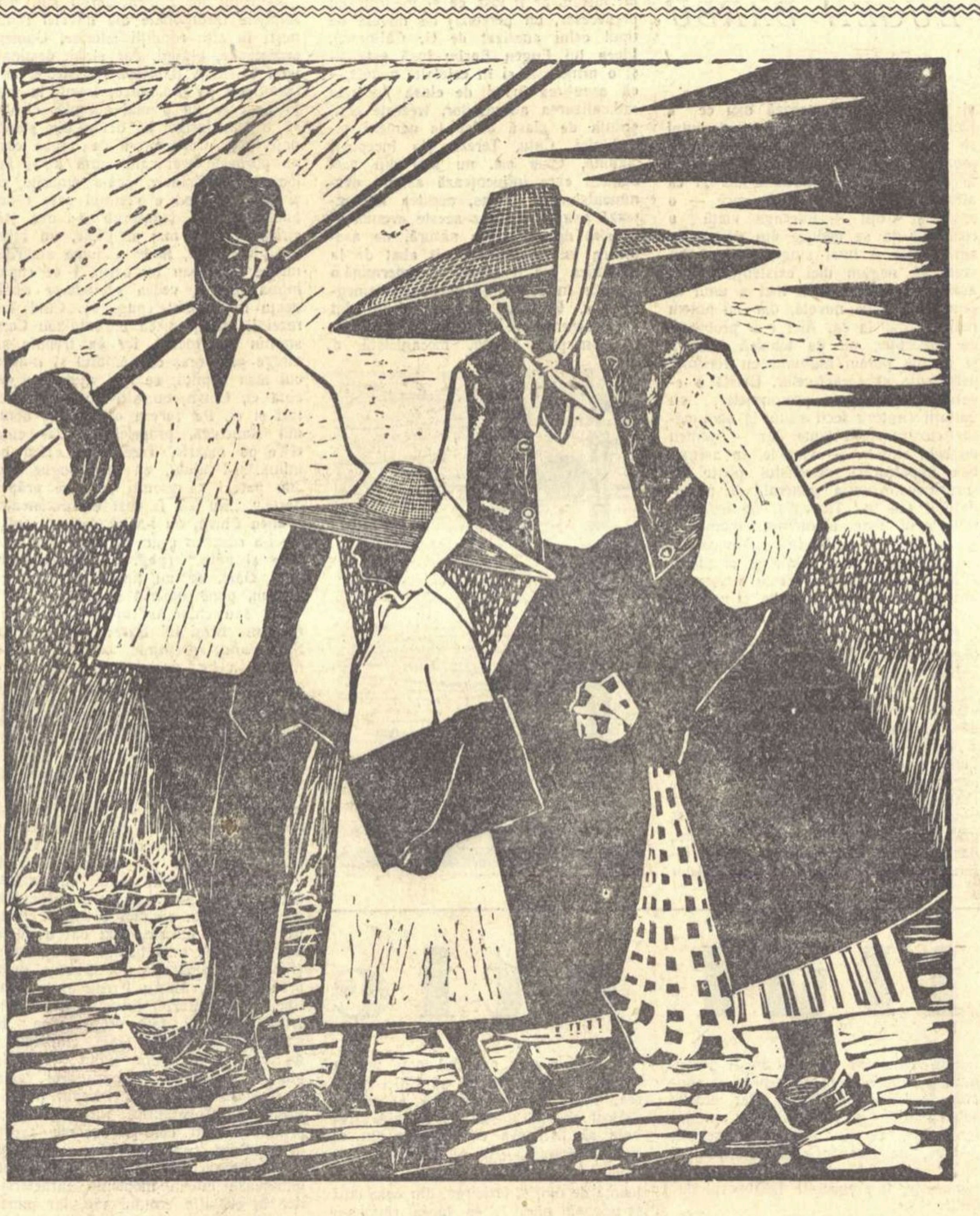

IULIAN OLARIU „In zori, la lucru"

La hanul lui Petöfi

Vîntul pustei prinde pulberea s-o-nvoalbe,
norii ca haiducii-n zare se aţin...
Numa' ce s-arată, povîrnit puţin,
cu cerdacul verde şi cu ziduri albe,
vechiul han de la răscruce
dinspre Debreţin.

Fulgeră —
şi parcă văz odinioară
scînteind la geamuri facle pe-nserat:
se-adunau voinicii locului la sfat,
hohotea amarnic ceardaşu-n vioară,
spumega-n bărdace vinul
roşu-încruntat...

Doar un flăcăiandru, unul ca o spadă,
colo-n capul mesei, bea şi nu prea bea;
inima de focul ţării-i dogorea,
se-ncingea de visuri fruntea-i de zăpadă,
necheza pe sub fereastră
murgul-rîndunea...

In ietac, la slaba zare-a unui sfeşnic,
pe la crucea nopţii se trăgea stingher,
şi zbura pe file pana lui de fier,
cum în bătălie a zburat el veşnic,
pentru sfînta libertate
aprig cavaler!

De un veac, pe cîmpul mîndrei Sighişoare
zace în mantaua ierbii învălit...
Dar şi azi, din prag de han îmbătrînit
parcă-l văd — săgeată-n pustele ungare,
cu un cîntec nou pe buze,
fără de sfîrşit.

Dan DEŞLIU

Uniunea Scriitorilor

Se împlinesc zece ani de la înfiinţarea Uniunii Scriitorilor din R.P.R. Constituită în urma hotărîrii adoptate la prima Conferinţă pe ţară din 25—29 martie 1949, ca organizaţie unică a scriitorilor noştri, ea a avut menirea să înmănuncheze forţele scriitoriceşti din toate generaţiile în vederea creării unei literaturi care să oglindească lupta dusă de poporul nostru pentru construirea socialismului.

Insufleţită de avîntul construcţiei socialiste, literatura noastră nouă a cunoscut o puternică dezvoltare şi a dobîndit succese de seamă. Datorită Partidului care i-a înarmat pe scriitori cu înţelegerea ştiinţifică, marxist-leninistă, a profundelor transformări revoluţionare prin care trecem, muncii creatoare a scriitorilor i s-au deschis în aceşti ani perspective nebănuite altădată. In anii cînd intelectualitatea progresistă, condusă şi îndrumată de Partid, a înfrînt falsele teorii ale reprezentanţilor vechilor clase şi vechii ideologii burgheze, care proroceau o „criză" a culturii în Romînia democrat-populară, scriitorii au adus o contribuţie importantă în această luptă. Ei au pornit cu încredere şi avînt pe noua cale pe care mergea poporul romîn, strîngîndu-şi rîndurile în jurul Partidului. Partidul a chemat pe scriitori să-şi însuşească o concepţie nouă despre artă şi viaţă, să participe cu toate puterile lor la mersul spre socialism al poporului nostru. Anii care au trecut au dovedit că roadele conducerii de către Partid a literaturii sînt tot mai numeroase, că orientarea realist-socialistă a creaţiei artistice asigură înflorirea adevăratelor valori umaniste ale culturii noastre.

Partidul a arătat scriitorilor noştri, pe baza unei profunde analize marxist-leniniste esenţa transformărilor revoluţionare prin care trecem şi le-au arătat în acelaşi timp perspectivele construcţiei socialiste. Sub îndrumarea şi la îndemnul Partidului, şi întemeiaţi pe noua lor concepţie despre viaţă şi lume, scriitorii au dezbătut multilateral problemele teoretice şi practice ale creaţiei artistice, au cunoscut şi au asimilat experienţa rodnică a literaturii sovietice, literatura cea mai înaintată din lume, şi au învăţat să afle soluţiile concrete a numeroase probleme ce frămîntau pe oamenii de litere.

In presa de partid, în „Scînteia" şi în „Lupta de clasă", au fost date în repetate rînduri indicaţii preţioase care au călăuzit pe scriitori în rezolvarea unor probleme esenţiale ale muncii literare, ale frontului scriitoricesc, cum ar fi aceea a preluării moştenirii literare, a criticii literare, a diferitelor genuri literare, a legăturii scriitorului cu viaţa etc.

Scriitorii au primit cu încredere şi recunoştinţă îndrumarea şi ajutorul Partidului. Orientaţi de ideologia marxist-leninistă, străduindu-se să dea rezolvare unor probleme literare noi, scriitorii au căutat, printr-un contact cît mai nemijlocit cu oamenii muncii şi cu viaţa lor de fiecare zi, să reflecteze în operele lor, uriaşa muncă creatoare prin care poporul construieşte noua orînduire şi se transformă el însuşi.

Activitatea Uniunii Scriitorilor a fost îndreptată spre organizarea participării oamenilor de litere la lupta pentru făurirea socialismului, spre promovarea operelor literare cu un bogat conţinut de idei şi de o înaltă valoare artistică. Orientarea literaturii noastre pe drumul realismului socialist a avut drept rezultat un avînt puţin cunoscut înainte al creaţiei literare la noi. Tirajele impresionante, numărul bibliotecilor ca şi al cititorilor, care se numără azi cu milioanele, dovedesc popularitatea şi dragostea de care se bucură scriitorii în rîndurile publicului nou, format din muncitori, ţărani muncitori şi intelectuali înaintaţi, legaţi de popor.

Acest public nou, educat de Partid, preţuieşte operele literaturii de azi care continuă tradiţiile progresiste ale literaturii realiste democratice dinainte de Eliberare. Opere ca „Mitrea Cocor", „Nicoară Potcoavă", „Cîntare Omului", „1907", „Mărul de lîngă drum", „Un om între oameni", „Desculţ", „La cea mai înaltă tensiune", „Ţie-ţi vorbesc, America!", „Surîsul Hiroshimei", „Moromeţii", „Cronică de familie", „Bărăgan", „Setea", aparţinînd unor scriitori ca Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Mihai Beniuc, Camil Petrescu, Zaharia Stancu, Nagy Istvan, Maria Banuş, Eugen Jebeleanu, Marin Preda, Petru Dumitriu, V. Em. Galan, Titus Popovici, sînt cunoscute şi au o largă circulaţie, unele nu numai în cuprinsul ţării, dar şi peste hotarele ei.

Versurile lui Demostene Botez, Cicerone Theodorescu, Maria Banuş, E. Frunză, Radu Boureanu, Dumitru Corbea, Marcel Breslaşu, Dan Deşliu, Horvath Imre, Mihu Dragomir, Szemler Ferenc, V. Tulbure, Nina Cassian, Veronica Porumbacu, Al. Andriţoiu etc., proza lui Cezar Petrescu, Ion Marin Sadoveanu, Geo Bogza, Eusebiu Camilar, Ion Pas, Eugen Barbu, Asztalos Istvan, Ion Istrati, N. Jianu, Sütö Andras, Francisc Munteanu şi alţii, dramaturgia lui A. Baranga, Lucia Demetrius, M. Davidoglu, H. Lovinescu, Laurenţiu Fulga, Al. Mirodan şi alţii — sînt cunoscute şi preţuite de un larg public cititor.

Pe calea arătată de Partid s-au dezvoltat, în cei zece ani, personalităţi artistice de o deosebită valoare, distincte dar animate de aceleaşi idei de progres social, de luptă pentru socialism, reunind în rîndul lor reprezentanţi ai generaţiilor mai vechi cît şi mai noi de scriitori.

Inlesnirea unei cunoaşteri cît mai adînci a realităţii, a unei participări multilaterale a oamenilor de litere la viaţa şi lupta poporului pentru o înfăţişare cît mai veridică a complexului proces de construire a socialismului, a constituit o preocupare de bază a Uniunii Scriitorilor. In acest scop au fost organizate deplasări pe o perioadă mai îndelungată în întreprinderi, pe şantiere, la sate, întîlniri cu cititorii, o participare activă la munca culturală de masă etc. Aceste forme diferite au avut menirea să contribuie la strîngerea legăturilor scriitorilor cu oamenii muncii, la cunoaşterea vieţii acestora, sursa principală de inspiraţie a literaturii noi. Pe baza îndrumărilor date de către Partid în problemele esenţiale ale literaturii, au fost dezbătute, în cadrul unor plenare, în cadrul secţiilor de creaţie şi al filialelor, modalităţile artistice cele mai potrivite pentru oglindirea fenomenelor social-politice caracteristice contemporaneităţii. Publicaţiile literare ale Uniunii Scriitorilor au instituit premii pentru lucrările care au în centrul lor temele şi problemele actualităţii. Indreptarea literaturii către aspectele esenţiale ale realităţii actuale, problemele creării unor opere cît mai numeroase şi mai valoroase, pătrunse de suflul înnoitor al actualităţii şi al spiritului de partid, au constituit şi tema dezbaterilor care au avut loc în cadrul recentei plenare lărgite a Comitetului Uniunii Scriitorilor.

Uniunea Scriitorilor a mobilizat scriitorii în lupta pentru apărarea purităţii ideologice a literaturii, împotriva oricăror infiltrări a teoriilor modernismului decadent, a influenţelor ideologiei burgheze, precum şi împotriva teoriilor revizioniste. Dezbaterile care au avut loc în secţiile şi filialele Uniunii Scriitorilor, în presa literară, au adus contribuţii importante acestei lupte şi au ajutat la înflorirea noii literaturi. Participarea numeroasă a scriitorilor la aceste discuţii, condamnarea intransigentă a manifestărilor ideologiei burgheze, au dovedit o combativitate sporită a frontului scriitoricesc în apărarea fermă a principiilor realismului socialist, ataşamentul lui faţă de linia Partidului în literatură.

(Continuare în pag. 6)

VENIŢI LA NOI!

Către
Uniunea Scriitorilor din R.P.R.
Bucureşti

Dragi tovarăşi,

Ne adresăm prin acest mijloc conducerii Uniunii Scriitorilor din R.P.R. cu rugămintea de a da curs cererii noastre care izvorăşte dintr-o necesitate arzătoare pentru colectivul de muncitori, tehnicieni, ingineri şi membrii acestora de familie.

In anii regimului de democraţie populară, prin grija Partidului, Combinatul Metalurgic Reşiţa s-a dezvoltat într-un ritm impetuos. O dată cu noile ateliere, hale, secţii, a crescut numărul muncitorilor veniţi din toate colţurile ţării cu un singur gînd, să dea patriei mai multă fontă, mai mult oţel şi mai multe maşini.

Muncitorii Combinatului, pe lîngă munca desfăşurată în producţie, şi-au organizat şi o puternică activitate culturală care-i ajută la rezolvarea sarcinilor complexe de producţie.

Faţă de toate acestea, atraşi de importanţa gigantului Combinat şi de eforturile miilor de muncitori care muncesc pentru a da patriei milioane de tone de fontă şi laminate, au venit în mai multe rînduri între noi diferiţi artişti de frunte ai ţării noastre care au cîntat în operele lor literare şi muzicale eroismul muncitorilor reşiţeni. „Cantata Reşiţei" de Gh. Bazavan şi piesa de teatru „Cetatea de foc", scrisă de dramaturgul M. Davidoglu, au intrat de mult în repertoriul cercurilor noastre artistice care numără peste 600 de artişti amatori, avînd o influenţă stimulativă considerabilă asupra muncitorilor siderurgişti şi asupra întregii populaţii a oraşului nostru care, în mare majoritate, e alcătuit din muncitorii uzinei.

Dar, tovarăşi dragi, socotim că ceea ce s-a scris despre „Cetatea de foc", despre acest gigant al industriei grele, este foarte puţin şi de aceea vă facem un călduros apel, să ne trimiteţi în Reşiţa pe cei mai buni membri ai Uniunii dvs. care să stea o perioadă mai îndelungată în mijlocul nostru, să meargă în secţii, ateliere, hale, să cunoască îndeaproape munca, viaţa şi năzuinţele oţelarilor, furnaliştilor sau constructorilor de maşini.

Să scrie cîntece despre munca şi viaţa lor, care să ajute la formarea conştiinţei celor ce muncesc din Combinatul nostru.

Noi vă asigurăm că scriitorii care vor veni în mijlocul nostru se vor bucura de tot sprijinul şi dragostea muncitorilor reşiţeni.

In numele
Colectivului de muncitori, tehnicieni
şi ingineri

COMITETUL DE INTREPRINDERE
AL COMBINATULUI METALURGIC
REŞIŢA

Limbă şi actualitate

Unul din factorii cei mai însemnaţi ai îmbogăţirii limbii noastre, în ultimul deceniu, este progresul uriaş de industrializare a ţării, în anii puterii populare. Limba reflectează fidel transformările efectuate în toate sectoarele tehnicei industriale. Nu există inovaţie care să nu-şi afle echivalentul lexical. Noul în tehnică e îndată încorporat vocabularului, cu un termen numai la început izbitor. Cine l-ar căuta în dicţionar, ar risca să nu-l găsească, deoarece spiritul inventiv al omului faber handicapează lexicografia. Astfel, în Scînteia de la 17 martie a. c. m-a atras titlul unei informaţii:

SILOXICONUL, UN DEŞEU UTILIZABIL

Iată şi conţinutul foarte explicit al corespondenţei provinciale: „CLUJ (coresp. „Scînteii"). Anual, cuptoarele de fabricare a carburii de siliciu de la uzinele „Carbochim" din Cluj dădeau circa 30 de vagoane de siloxicon, — deşeu ce se formează în timpul producerii carburii de siliciu. Inginerii şi tehnicienii uzinei îşi puseseră de mult întrebarea cum să folosească acest deşeu.

Inginerul Nicolae Udrea şi tehnologul Jean Vădean, folosind experienţa sovietică, au făcut o serie de încercări de laborator pînă cînd au stabilit procentul de siloxicon ce poate fi adăugat reţetei de fabricare a carburii de siliciu. Acest adaos a permis să se realizeze economii de materii prime a căror valoare se ridică anual, la peste 1.000.000 lei. Extinzînd adăugarea de siloxicon la toate cuptoarele, s-a obţinut o reducere a consumului specific de nisip cu 27 la sută, a celui de cocs cu 22 la sută, iar consumul de energie a scăzut cu 6 la sută. Totodată, preţul de cost al carburii de siliciu produse a scăzut luna trecută cu peste 1 la sută faţă de cel planificat. Acum, siloxiconul nu mai este un deşeu simplu, el a devenit utilizabil".

Citatul nu mi se pare prea lung. Are ceva din expresivitatea sobră a unui comunicat militar care-şi interzice hiperbola dezinformatoare şi înfloritura stilistică. Incă o cucerire a oamenilor muncii asupra materiei şi un termen nou: siloxicon, pe care Dicţionarul limbii romîne moderne (Editura Academiei Republicii Populare Romîne, 1958) nu l-a înregistrat.

Şerban CIOCULESCU

(Continuare în pag. 6)

CRONICA LITERARĂ

„OAIE ȘI AI SĂI" —

nuvele de EUGEN BARBU

II

de Paul GEORGESCU

Atras de viața muncitorilor, Eugen Barbu e un prozator cu resurse variate, cu capacitatea de a extrage poezia din cotidianul citadin, cu o viziune originală realistă asupra fostei periferii bucureștene, mediu de întrepătrundere între urban și rural. După ce și-a dovedit măiestria în reportaj, ne apare acum ca bun nuvelist și ni se va dezvălui, în curînd, un tot atît de bun romancier. Nuvela nu e un roman mai mic, ci altceva, presupunînd o altă viziune a lucrurilor. Firește, putem numi nuvelă o povestire oarecare, se obișnuiește, o frîntură de viață, un reportaj mai larg etc. Dar așa cum reportajul e o multitudine de momente indicînd un proces în mișcare, sezisarea unei mutații ce se schițează, începe să se declanșeze, tot astfel o nuvelă este un destin înglobat într-un proces, sau altfel, raportul dintre evoluția unui erou și evoluția masei în care acest erou e înglobat. Deci, nuvela presupune o mare capacitate sintetică manifestată nu obligatoriu în concizia stilistică, dar în posibilitatea de a privi în mare, sintetic, o evoluție, capacitatea de selectare a momentelor tipice.

G. Călinescu susținea că nuvela cere, presupune și o anumită structură de erou: un personaj adică în acord cu mediul (sau într-un dezacord statornic, neexplozibil), cu o mecanică psihologică simplă, cu un comportament repetabil. „Moș Nechifor Coțcariu", argumenta dînsul, e descris cu amănunțime pe parcursul unei zile și nu ne mai interesează nici ce a făcut, nici ce va mai face, trecutul și viitorul său fiind deductibile din prezentul povestirii. Putem adăuga noi, la exemplificare, admirabila „O zi ca altele" de Sadoveanu, în care — o arată și titlul — întreaga viață a coanei Luța se deduce din descrierea amănunțită a unei singure zile. Nu vrem să negăm nici existența unui asemenea tip de erou, nici a unui asemenea tip de nuvelă, dar nu putem reduce totul la ea. Aici e o problemă de concepție, nu de tehnică literară și nu ne putem mulțumi cu fixismul psihologic al caracterelor. Există o evoluție dialectică a personajelor, cu mutații (natura fecit saltus!) sau măcar cu translații lente dar — pentru un ochi sintetic — vizibile. In asemenea împrejurări, nuvelistul poate fie surprinde evoluția generală a personajului (ca în „Tereza"), fie îndrepta reflectorul spre momentul, momentele de mutație („Truda", „Munca de jos", „Casa nouă", „Oaie și ai săi"). (Faptul că două din aceste nuvele au fost inițial fragmente de roman nu schimbă problema.)

Eroii lui Eugen Barbu sînt oameni blajini, temători, tinzînd spre o mecanică psihologică, dar care, în condițiile epocii, de ascuțire a luptei de clasă, sînt determinați de realitate, de evoluția socială, să se transforme. E vorba deci de oameni care nu sînt temperamental revoltați, dimpotrivă, dar ajung revoltați în urma presiunii realității. („La lumina lunii" nu e o nuvelă, ci un episod; de altfel, există în volum și revoluționari conștienți, dar rolul lor e numai acela de a influența transformarea personajelor principale). Nea Cristache Cuțu, vizitiu la tramvaiul cu cai, este — mutînd ceea ce e de mutat — un Nechifor Coțcariu și, în alt timp, în alt mediu, ar fi fost, ca și ilustrul său predecesor, un personaj de nuvelă de tipul celui analizat de G. Călinescu. Ideea lui Eugen Barbu însă este — și o urmărește și în celelalte nuvele — că ascuțirea luptei de clasă duce la radicalizarea atitudinilor, trezește conștiința de clasă chiar la oameni șovăielnici. Cuțu, Tereza (la început), Sabina, Oaie ș.a. nu sînt din acei oameni care influențează asupra evenimentelor ci, invers, acestea influențează asupra lor. Iar aceste evenimente sînt de asemenea natură, de asemenea intensitate, încît îi abat de la mecanica lor psihologică, determină o mutație în conștiința și comportamentul lor. Eroii lui Eugen Barbu sînt deci oameni care evoluează, care devin. O concepție fixistă, mecanicistă, a fost înlăturată de o concepție dialectică asupra caracterelor.

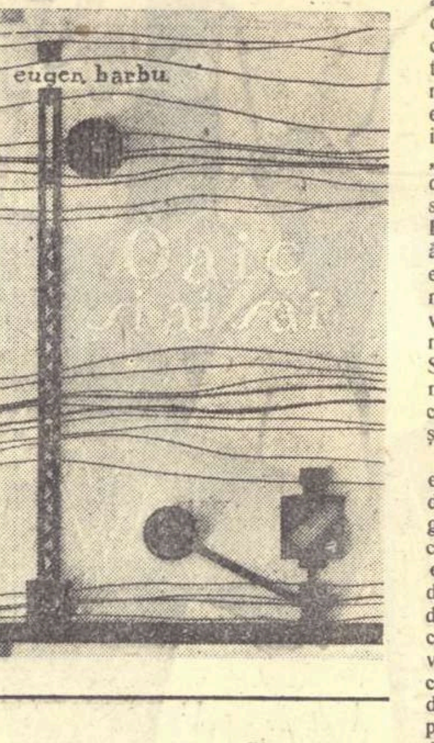

Oamenii lui Eugen Barbu sînt personajele tradiționale ale nuvelei romînești în alte condiții istorice. Oameni cumsecade, blajini, dar slabi, destinați unei existențe monotone, triste, ei sînt modificați pe dinăuntru, treziți la viața pe care nu o mai acceptă, ci vor să o transforme. Ei devin din personaje, eroi. Cuțu e om de treabă care nu pornește tramvaiul pînă nu-și fac loc și bidinăresele, „că-s amărîte, ca și voi", și cînd e vreunul care n-are bilet, de vrea taxatorul să-l dea jos, strigă: „taie-i, mă, sfrijitule, un bilet, ți-l plătesc eu, na!" „...lume amărîtă, nu se ajungeau cu banii. I se rupea inima cînd îi vedea urcîndu-se dimineața în vagon" (pag. 9). Cînd Terezei îi era greu, că bărbatu-său Constantin era închis, iar ea trebuia să alerge prin oraș cu spălatul și n-avea cui lăsa copilul, se mai ajuta cu vecina ei, Chiva, cu alți vecini, muncitori și ei. Pe Tereza o chinuise domnul Banculea, proprietarul, dar cînd el e pe moarte, Tereza își calcă pe inimă și-l ajută, că era singur și „nu puteai să asculți cum se prăpădește." „Eu să fi fost ca dumneata, spunea Chiva, nu i-aș fi dat nici apă! Ea i-a răspuns scurt că n-are «sufletul ăla» și gata." (pag. 81). Cumsecade e și Oaie, de nu ține supărare pe nimeni, pune umărul să-și ajute un vecin sau chiar un necunoscut la ananghie. Eroii lui Barbu, ca și ai lui Sadoveanu, prețuiesc omenia, au o morală a lor, nescrisă, pe care nu o cunosc proprietarii, patronii, jandarmii și comisarii, neoameni cîinoși și lași.

Dacă eroii lui Petru Dumitriu sînt energii dure, oameni tari, capabili de mari eforturi, tenaci, eroii lui Eugen Barbu sînt mai aproape de cei ai lui Marin Preda. Oaie e însetat și el de „considerație", ca și Ilie Barbu, apreciind demnitatea ca valoare supremă. Unuia care s-a apucat de speculă, Oaie îi vorbește, clătinînd capul cu amărăciune și dezgust: „De, mă Niculae, de, dar să știi că mai e așa o cinste pe lume. Eu nu zic, ți-ai dat o mînă, dar nici ăștia nu-s bani..." (pag. 233). (Firește, comparația nu trebuie dusă prea departe, Marin Preda e un analitic, Eugen Barbu iubește proza sintetică). Terezei, fată oropsită pe la stăpîni, îi place că Gaie, „un bătrîn de vindea muierilor din mahala gaz...", îi spunea „domnișoară", cum îl simpatizează de la început pe viitorul ei, Constantin, fiindcă „era primul bărbat care-și scosese șapca în fața ei". (pag. 64—65).

In „Oaie și ai săi", Eugen Barbu luminează cîteva momente caracteristice în evoluția eroului său, iar punctele de comparație se petrec în prăvălia lui Pîrlivie (Mărin, nu Ilie, cum a fost cules din greșeală în cronica mea precedentă), legate — ambele — de aceeași problemă a „considerației". Cuțu, Tereza, Sabina, Oaie — sînt la început blajini, dar slabi, „cu respectul autorității", care iau cunoștință de faptul că toți sînt o forță. Această forță a proletariatului le restituie stima de ei înșiși, îi dinamizează: Cristache, tramvaistul, cade în lupta cu poliția, demn, plin de forța dreaptă pe care o reprezenta, Tereza cea altădată supusă, devine o luptătoare calmă, demnă, conștientă de puterea ei, acarul e și el conștient că în societatea socialistă e respectat, are un cuvînt de spus. Peste imaginea lui Oaie care „mergea cam pe lîngă pereți, să nu supere pe cineva", se suprapune imaginea demnă a muncitorului care strigă „foștilor" ce-l terorizaseră altădată:

„— Nu vă mai merge, bă, nu vă mai merge, așa să știți!"

In volumul lui Eugen Barbu apare uriașa forță transformatoare a revoluției noastre.

Profilul etic

Un roman despre transformarea revoluționară a societății care nu așează pe primul plan al acțiunii sale pe comuniști, este amenințat să eșueze. Triumful ideologiei socialiste în afara purtătorilor ei activi e un nonsens. De aceea cercetarea modului în care un roman cu temă actuală se ocupă de zugrăvirea rolului conducător al partidului, nu este numai o cerință firească, ci și o obligație profesională de prim ordin a criticii literare.

Dacă romanul „Cuscrii" de Alecu Ivan Ghilia este o operă de valoare, este și prin aceea că ne prezintă printr-o optică originală activitatea unei organizații de partid de la sat, angrenată în lupta pentru constituirea gospodăriei colective. In Desfășurarea de Marin Preda sau în A venit un om de Francisc Munteanu, gospodăria colectivă se realizează în condițiile unui sprijin calificat și verificat. Țurlea, de pildă, revine în satul natal insuflețit de dorința de a-i vedea pe oameni pășind neintîrziat pe făgașul noii vieți. Trăsăturile morale ale comunistului se întrevăd în orice gînd și gest al său. „Apropiindu-se de sat pe jos, modest și anonim, Țurlea „se gîndea mai ales la acei ani întunecați de dictatură fascistă. El, Țurlea, știuse ce are de făcut, învățase în uzină să cunoască dușmanul. Dar Ilie Barbu? O fi învățat Ilie Barbu să-și cunoască dușmanul său din sat, care încă și astăzi mai are putere? Țurlea grăbi pașii, nerăbdător să ajungă mai repede în sat."

Și în Hîrtoapele, satul moldovean în care-și desfășoară acțiunea romanul lui Ghilia, se reîntoarce în preziua inaugurării colectivei, un fost localnic, activist de partid la raion. Dar Costin Marchidan din „Cuscrii" e antipodul lui Țurlea. Formal este membru de partid, dar nu se poate afirma că ar fi comunist. Costin Marchidan ține să se-ntoarcă în sat, după o absență îndelungată, ca să impresioneze și să impună. Iată-l tolănit în scaunul Jeepului raionului de partid. In momentul în care mașina pătrunde pe ulița mare a satului „Costin își aprinse o nouă țigară și chipul lui deveni aspru, dăltuit ca-n piatră, plin de severitate și gravitate. Nu putea spune însă că nu-i plăcea. Satul care-l văzuse odată desculț, cu fața colbăită, trăgînd de curmei văcuța lui tată-su, trebuia acum să-l vadă șezînd picior peste picior într-o mașină"... Efectul produs îl încîntă. Descinderea sa acasă nu e mai puțin spectaculoasă. Costin își dezvăluie aici fondul său sufletesc murdar, conștiința viciată de patima arivismului. Poftit în casă, covoarele de pe pereți, lăicerele de pe podele, perdelele de tul de la geamuri, putina pîntecoasă care răspîndea miros de brînză de oi și aparatul de radio din colțul icoanelor, îl deconcertează o clipă: tată-su se-mbogățea! Ii pune în pericol caracterizarea din fișa de cadre, îi amenință reputația și, deci, situația la care ajunsese printr-un adevărat tur de forță, acceptînd s-o ia premeditat „de jos", „de la lopată", de pe șantierul de la Bicaz, conștient că diploma de bacalaureat pe care o poseda constituie un avantaj de neprețuit în mîna unui individ dominat de o ambiție rastignaciană. Costin Marchidan găsește că e cu putință tranzacția cu dușmanul pentru că nu are în vedere interesele revoluției, ci interesele sale, egoiste. El își va cheltui toată forța de persuasiune ca să-l transforme pe tatăl său din adversar fățiș al colectivizării, într-un adversar fățarnic, ascuns, membru oportunist al colectivei: „trebuie să intri-n gospodărie, fie ce-o fi... și gospodăria trebuie să se facă... e-n interesul meu... (s. n.) și-ncă repede de tot, tată, îi dete el de grijă, și dumneata trebuie să pui umărul alături de mine și să m-ajuți!".

Acestei coaliții familiale i se va opune majoritatea țăranilor cinstiți din sat, în frunte cu comuniștii. Dar victoria organizației de bază nu va fi o victorie facilă. Erijîndu-se în reprezentant „de elită" al partidului, folosind o argumentație emfatică și trucuri demagogice, Costin și va intimida temporar pe comuniști impunîndu-le unele hotărîri arbitrare, contrare politicii partidului. Dar erorile sale politice grave, săvîrșite nu din ignoranță, ci din interese meschine, josnice, nu vor întîrzia să-l piardă. Stilul său de muncă, străin eticii comuniste, îi pregătește falimentul definitiv.

In figura lui Costin Marchidan, tînărul romancier Al. Ivan Ghilia a creat un erou negativ de o certă potență educativă. E o prăbușire care avertizează și care, stîrnind dezaprobare și dezgust, îl îndeamnă pe cititor să tindă spre adevăratele valori etice.

Dacă în concepția lui Ghilia, Costin Marchidan este „un om în afara timpului" fiindcă nu acționează în armonie cu aspirațiile maselor populare, ceilalți membri de partid prezenți în carte se dovedesc a fi adevărați militanți pentru cauza socialismului. Primul secretar al comitetului raional de partid, Matei Gavrilă, lasă o impresie de neșters chiar în scurta apariție care i se rezervă abia pe la sfîrșitul acestui volum întîi al romanului. Ilegalist cu stagiu, combatant pe frontul de vest împotriva fasciștilor și apoi activist de partid la Galați și Giurgiu, absolvent al unei universități de marxism-leninism și cu studii la Moscova, Matei Gavrilă renunță la funcția de instructor al C.C.-ului și cere să fie trimis într-unul din cele mai înapoiate raioane. Unui Costin Marchidan faptul i se pare de neconceput.

Dar nu asupra lui Matei Gavrilă vrem să ne oprim, ci asupra unui comunist din masa celor mulți, pe care Costin Marchidan îl taxează „analfabet" în materie politică. Totuși acest comunist, inițial derutat de ipocrizia și mașinațiile inamicului său, va rezista tenace, și pînă la urmă va răsturna proiectele carieriste ale lui Marchidan. Cunoașterea nemijlocită a realității satului, un infailibil simț al adevărului precum și devotamentul față de cauza revoluției dau lui Ion Airine o forță de nebiruit. Fostul argat al chiaburului Toma Bursuc găsește în el resursele necesare unei acțiuni energice care să contracareze manevrele dușmanului de clasă. Ghilia a creat în Ion Airine o figură înaintată și complexă a satului nostru. Personajul are drama sa erotică: în tinerețe se îndrăgise de fiica chiaburului la care slugărise și consecințele au fost pentru dînsul dezastruoase. Anii trec, dar sentimentul său persistă, fapt care o va face pe Aspasia să creadă că Ion cel de astăzi, secretar al organizației de bază sătești, va putea fi influențat în activitatea lui politică. Se înșeală însă. Ion Airine își înfrînge slăbiciunea și tentativa Aspasiei nu izbutește. El îl va înfrunta pe Marchidan cu toată tăria, atunci cînd își va da seama că acesta acționează împotriva liniei partidului, primejduind înființarea gospodăriei colective la Hîrtoapele. „Dacă-mi cere partidul, îmi dau și viața" îi spune Ion Airine lui Marchidan, dîndu-i să înțeleagă însă că pentru el persoana acestuia nu se identifică cu partidul.

Că Ion Airine este în stare să-și dea viața pentru cauza partidului, nu este o vorbă aruncată în vînt. Scena impresionantă a bătăii din capitolul 36 amintește de o scenă asemănătoare din „Pămînt desțelenit" de Șolohov. Ca și Davidov, Ion Airine îndură eroic o bătaie soră cu moartea, organizată de chiaburi, dar nu predă acestora cererile de înscriere în colectivă pe care le avea în păstrare. E și ceva din Mitru Moț al lui Titus Popovici în acest țăran sărac, dîrz, impetuos, care urmărește cu intransigență realizarea țelurilor Revoluției. Nu este lipsită de interes autocaracterizarea pe care și-o face Airine în fața comitetului raional de partid, unde este chemat în urma denunțului răuvoitor al lui Marchidan. „Am stat și m-am socotit în capul meu cel prost: Mă Ioane, ce-ai fost tu!? Un nimic! Am fost slugă. M-o dus de nas stăpînul meu cum o vrut. Și o curvă de muiere m-o dus de nas! Și-o venit partidul și m-o făcut om. Ce sînt eu — am zis. Un nimenea, un nimic. Nu pot să fac nimic! Ba poți, o spus partidul, poți, pentru că noi îți dăm dreptul să ridici fruntea. Poți, zice, pentru că ai umeri vînjoși și ești cinstit. Și tu, zice, trebuie să faci așa ca nici un om să nu mai trăiască cum ai trăit tu, auzi? Omu', zice, nu mai trebuie să se teamă de om, și fericirea, din care unii se-ndopau pînă li se făcea rău, s-o luăm și s-o împărțim la toți".

Caracterul lui Ion Airine este al unui adevărat comunist, care-și bizuie puterea pe strînsa legătură cu masele. Cu toate acestea, trebuie de spus că Ion Airine nu este încă de ajuns de reliefat pentru a putea constitui o antiteză covîrșitoare a lui Costin Marchidan. Prea adesea Ghilia notează doar comportamentul exterior al eroului său, fără a se interesa de substratul psihologic care-l determină.

Dacă talentatul scriitor va medita și asupra figurii lui Andrei Obadă care este deocamdată un simplu figurant cu mușchi de atlet, insuflîndu-i și acestuia o viață adevărată, el va completa galeria de caractere comuniste ferme din romanul „Cuscrii". Exemplele analizate arată că Al. Ivan Ghilia s-a străduit să dezbată problemele eticii socialiste insistînd asupra unor tipuri caracteristice din viața satului.

Leonard GAVRILIU

REPORTERUL ȘI VIAȚA

In domeniul reportajului s-au obținut succese însemnate, încît pentru critica literară sînt posibile diverse acțiuni de generalizare și clasificare. Ceea ce mi se pare a fi cu deosebire demn de atenția criticii, este afirmarea unor reporteri talentați din noua generație. Rare au fost cazurile în care să se analizeze o carte de reportaje, aparținînd unui tînăr, fără să se vorbească de influențele utile sau dăunătoare, ale artei reportericești bogziene. De data aceasta, referitor la „Paralela 45⁰" a lui Pop Simion, încercarea de a stabili cu orice preț atari similitudini mi se pare infructuoasă din capul locului.

In „Cuvîntul autorului", cu care inaugurează călătoria, Pop Simion declară: „M-am gîndit că bine ar fi să scriu reportajul Paralelei 45⁰, sezisînd personalitatea vie a locurilor, mișcările sufletești ale oamenilor; descifrînd tresăririle de înnoire; fiind receptiv la poezia munților, a apelor romînești; lăudînd munca, privind portul, ascultînd graiul, reînsuflețind amintiri și istorii despre străvechi cetăți de piatră, ori elogiind freamătul plin de putere al altor cetăți mai noi — cetățile industriei noastre socialiste. Dar mai presus de toate, m-am străduit să descopăr în peregrinările mele chipul omului nou, constructorul socialismului". Mărturisirea aceasta nu e de circumstanță; cartea lui Pop Simion ne oferă, într-o succesiune de aspecte variate și inedite, imaginea autentică a părții noastre de țară care se situează în jurul Paralelei 45⁰, „din cotul Banatului pînă la țărmul mării, între foarfeca pe care o formează brațele Sulina și Sfîntul Gheorghe". Parcurgînd itinerariul indicat, tînărul reporter, atent și receptiv la realitățile întîlnite în cale, generalizînd și clasificînd, identifică mai multe zone pe care le denumește, după elementele definitorii, proprii unei porțiuni: Zona de lut, Zona de piatră, Zona petrolului oltenesc etc. De unde se poate observa că aspectul de jurnal de călătorie al cărții este doar o aparență, deoarece rigurozitatea compozițională, după cum și distribuirea dozată a impresiilor, dovedesc o minuțioasă alegere. Pop Simion arată că înțelege un fapt esențial: în reportaj, legea selecției și a prelucrării materialului observat în realitate, se aplică cu aceeași strictețe ca în oricare alt domeniu literar. Din partea sudică a Banatului, de pildă, pentru determinarea specificului regiunii, ne sînt prezentate trei localități, tipice prin caracterele lor, care impun firesc definirea acestui colț de țară ca o „zonă de piatră". Prima este Oravița, „un orășel bătrîn, construit din vremuri greu memorabile", cu clădiri din piatră reci și severe, înșirate pe o singură stradă lungă, oraș a cărui faimă istorică rezidă în aceea că pe scena teatrului său — cel mai vechi din țara noastră — s-au auzit pentru prima dată acordurile „Craiului nou" al lui Ciprian Porumbescu după ce mai înainte, în 1868, Eminescu îndeplinise aici oficiul de sufler în trupa lui Mihail Pascaly. A doua localitate este Anina, „orașul de cărbune", veche așezare minieră, trezită la viață de-abia în zilele noastre: „Anina a devenit o școală de energie, cu investigațiile ei social-umane, morale, tehnice și materiale", notează reporterul într-un loc.

Dar personalitatea de reporter a lui Pop Simion se definește mai ales prin modul personal în care el se apropie de realitățile întîlnite în cale. Aici stă, cred, motivul pentru care Pop Simion nu poate fi „suspectat" de influențe venite dintr-o parte sau alta. Tînărul reporter nu-și propune niciodată, *ab initio*, să fie livresc, metaforic, hiperbolic, liric sau sobru. Pericolul cel mai frecvent, care duce la uniformizare și la pastișă pe mulți reporteri, este tendința acestora de a poza cu orice chip în grandioși, imitînd pe Bogza, în profetici imitînd pe Walt Withman, sau în lirici imitînd pe Sadoveanu. Pop Simion încearcă să rămînă fidel obiectului descris. Elementul artistic, care se impune atenției cititorului cărții „Paralela 45⁰", este oralitatea stilului. Parcurgînd cele peste 150 de pagini ale cărții lui Pop Simion, ai mereu impresia că scriitorul se află într-un continuu colocviu cu cineva, în ultimă instanță cu cititorul. De aici, evitarea artificiului, a manierelor. Reporterul își adaptează stilul la situație, strunindu-și elanul după împrejurări. De aceea îl vom întîlni cînd liric, cînd sobru, cînd meditativ, cînd exuberant, cînd șăgalnic. Obiectivul întîlnit determină tonul. Austeritatea și luminozitatea unei exploatări de sare îndeamnă pe scriitor la cugetare: „Salina mă îmbie la meditație. Mă silește să mă gîndesc la vîrsta pămîntului, la tainicele procese primare care au format munții, și pădurile, și zăcămintele pe care le descoperim. Mă silește să mă gîndesc la treptele pe care le-au unit oamenii pentru a deveni tot mai mult stăpînii universului". Amintirea aureolată a frumoasei Doria, fata de la Tulcea, a cărei muncă de chimistă constă în a dizolva argintul de pe solzii peștilor, argint care se folosește la fabricarea imitațiilor de perlă, stîrnește în sufletul scriitorului porniri lirice.

Propunîndu-și să ne ofere o imagine sintetică a itinerariului fixat de „Paralela 45⁰", Pop Simion a fost preocupat mai ales de descoperirea și evidențierea acelor elemente care dau măsura realității noi, a vieții constructorilor socialismului și a realizărilor lor. De aceea, în „Paralela 45⁰", contemporaneitatea socialistă ocupă un loc de însemnătate hotărîtoare, dominantă.

Omul nou, constructor al socialismului, se dezvăluie în plinătatea personalității sale. Sînt sugestiv descrise aspecte de muncă specifice construcției socialiste. Pop Simion găsește termeni de comparație sugestivi, metafore ingenioase care pun în lumină poezia acestor realități concrete. De pildă, unei macarale-turn i se asociază imaginea unei „berze uriașe" de oțel, înfiptă într-un picior, ce are misiunea de a muta cu ciocul ei greutăți mari, fără să facă măcar un pas. Iar în îmbinarea firelor electrice ale liniilor de mare tensiune, scriitorul închipuie existența unui fantastic dans aerian al volților ce „oficiază un joc abstract și simbolic" și care „entuziasmează prin ritmul și exploziile sale milioane de oameni".

Intr-un loc, în cartea sa, Pop Simion scrie: „Imi place așadar să mă întîlnesc cu Bărăganul direct, stîrnindu-i țărîna sub tălpile mele. Intre mine și el totul trebuie să se desfășoare la scara unu pe unu". Este neîndoios că „Paralela 45⁰" este o carte izbutită și pentru că autorul ei a căutat să cunoască în mod temeinic realitatea pe care și-a propus s-o descrie. De unde se poate deduce că această fază a elaborării unei cărți de reportaje — documentarea — constituie un element de seamă care determină biruința reporterului.

N. CIOBANU

MIHU VULCANESCU
„Muncitor de la Bicaz"

Un studiu de sinteză

Necesitatea unor studii critice de sinteză asupra creației scriitorilor noștri s-a făcut simțită de mai multă vreme, iar recent articolul din „Scînteia" („Literatura să pătrundă în miezul actualității") a reamintit și a subliniat această necesitate din care decurge una din sarcinile principale ce revin criticii noastre literare. Publicînd în nr. 2/1959 studiul lui Ion Vitner despre Francisc Munteanu, revista „Viața romînească" răspunde deci unei cerințe acute și inaugurează un ciclu de studii care tinde să ofere un tablou cuprinzător al literaturii noastre actuale.

Refuzînd criteriul cronologic — e drept, nu întotdeauna concludent — I. Vitner își întemeiază sinteza pe analiza fiecărui volum în parte, într-o ordine care la început se recomandă valorică, dar pe parcurs devine sau tematică, sau impusă de genuri. Criticul urmărește cu stăruință, în mai toate volumele luate în discuție, rezolvarea tipurilor, nu în general, ca un simplu exercițiu de verificare estetică, ci raportîndu-le la realitatea despre care scrie prozatorul, comparîndu-le și, mai ales, formulînd aprecierile și concluziile în funcție de măsura și chipul în care Francisc Munteanu a creat eroi caracteristici epocii noastre. Din acestea decurg considerațiile, pe bună dreptate elogioase privind realizarea deosebit de valoroasă a figurii comunistului Horvath, dar și criticile justificate aduse expedierii schematice a unor figuri de activiști de partid din „Lența", și „A venit un om", și stereotipiei unor personaje sau situații care, poate nu chiar în măsura alarmantă de care vorbește criticul, se face totuși simțită în creația lui Francisc Munteanu.

Studiul lui I. Vitner, cu evidente proiecții generalizatoare, își dezvăluie utilitatea atît în cunoașterea operei ample și diverse a unui prozator în plină dezvoltare, cît și în înțelegerea unor probleme mai largi ale literaturii realist-socialiste.

D. S.

Eroul romanului contemporan

E uimitor cît de limpede se disting liniile de forță, centrii de vitalitate ai literaturii noastre noi, cît de pregnant i se desenează profilul în perspectiva unui răstimp istoricește scurt — mai puțin de cincisprezece ani; i-a fost de ajuns nu numai pentru a-și tăia un drum propriu și a scoate la iveală anume virtualități, anume resurse de valorificat de aci înainte, dar și pentru a cristaliza aceste resurse în rezultat artistic, în opere de mare prestigiu, concurînd de pe acum, într-o posibilă competiție, valorile cunoscute și de prim rang ale tradiției noastre literare. Pregnanța și claritatea acestui proces de rapidă desfășurare, de rapidă maturizare; forța prin care a impus epoca prezentă în șirul marilor epoci creatoare — ar fi de neînțeles, de nu le-am raporta la împrejurările excepționale al căror reflex sînt, la realitatea revoluției socialiste, capabilă prin natura sa însăși să producă, să valorifice asemenea fenomene. Realitatea a oferit scriitorului contemporan soluții îndelung căutate, concepția marxist-leninistă l-a sprijinit să se orienteze în rețeaua atît de complexă a fenomenelor vieții de astăzi, l-a făcut să evite impasul și să răstoarne, în deplină cunoștință, povara de prejudecăți, de viziuni false care într-un fel sau altul apăsau talentul și uneori geniul înaintașilor săi. Indepărtarea mulțimii de prejudecăți, de soluții mincinoase sau aparente, — puse în circulație prin acțiunea sistematică și stăruitoare a ideologiei dominante, acțiune desfășurată pe toate căile, cu toate mijloacele, începînd cu cele „pur" teoretice, „pur" estetice și sfîrșind în anume cazuri cu presiunea palpabilă, exercitată direct și concret asupra scriitorului — s-a produs nu printr-o bruscă, neașteptată iluminare, ci în primul rînd sub efectul procesului social a cărei expresie conștientă, superioară, este politica Partidului.

Asupra literaturii trecutului, în lipsa unei concepții științifice, a avut o anume înrîurire, de pildă, teza maioresciană potrivit căreia „figurile din popor", oamenii simpli aparținînd claselor producătoare ale societății, se caracterizează printr-o pasivitate fundamentală în fața împrejurărilor și destinului, printr-o maleabilitate defensivă și o resemnare cucernică, plină de candoare, la locul ei într-un „roman poporan". Formulată pentru întîia oară în articolul „Literatura romînă și străinătatea" („Căci o figură din popor este de la început pusă sub stăpînirea împrejurărilor ca sub o fatalitate") și reluată într-un discurs academic, sub forma unui elogiu adus simțămintelor „alese" ale omului din popor, precum: evlavia adîncă, decența, și „cea mai surprinzătoare sfială în legătura dintre sexe" — teza pasivității fataliste a omului simplu și în special a țăranului a constituit obiect de nenumărate speculații pentru numeroșii discipoli ai maestrului întru filozofie și estetică. Nu e locul de a cerceta aici cît de întinsă a fost înrîurirea ei asupra unor scriitori, fie ei de talent și de bună-credință, după cum alt cadru necesită și denunțarea, cu probe de autoritate, a întregului neadevăr cuprins în afirmarea caracterului pasiv și fatalist, ca o condiție a eroului de roman, în genere. Pentru moment, e destul să indicăm, fără demonstrație, legătura acestei concluzii maioresciene și post-maioresciene cu spiritul oarecum contemplativ care domină parte din literatura începutului de veac; pentru a înțelege felul nefast al înrîuririi acestei teze, e destul să ne gîndim că nu totdeauna lipsa de vlagă a acestei literaturi, cu eroi resemnați și „decenți", incapabili de o acțiune mai hotărîtă, de o reacție oarecare în fața împrejurărilor, se datora lipsei de vlagă creatoare și talentului minor al scriitorului respectiv; deseori teza secătuia talentul, puterea creatoare a scriitorului. Falsitatea ei putea să izbească de pe atunci. Slavici, Sadoveanu, Rebreanu, n-au înfățișat, în operele lor cele mai rezistente, eroi „din popor" pe gustul teoreticienilor fatalismului, ci tocmai dimpotrivă. Mara lui Slavici, Ion al lui Rebreanu, Vitoria Lipan a lui Sadoveanu nu sînt figurile din „popor", eroii „romanului poporan" precum și-i doreau Maiorescu și discipolii săi; ce e mai caracteristic acestor eroi, e tocmai energia, voința de a înfrunta împrejurările, nicidecum evlavia adîncă, pasivitatea, decența resemnată și cuminția fatalistă, „observate" cu anume intenții și anume interes de teoreticianul „romanului poporan". Am spune chiar, împotriva aserțiunii maioresciene, că absența trăsăturilor decretate ca fiind obligatorii pentru eroii „romanului poporan" (evlavia, pasivitatea etc.) îi face apți de a fi cu adevărat eroi de roman. Trăsăturile de caracter, elogiate de Maiorescu, nu numai că nu asigură așadar condiția eroului de roman — poporan sau nu — dar i se opun, macină și pulverizează substanța romanului.

Cum am spus, falsitatea axiomelor maioresciene cu efect nefericit asupra unor opere, mai ales romane, era izbitoare chiar din momentul formulării lor; nu-i mai puțin adevărat că mulți nu li s-au știut sustrage. Ceea ce în trecut putea fi privilegiul cîtorva scriitori de mare intuiție realistă, devine de domeniul celei mai stricte evidențe sub impulsul realității revoluționare de astăzi, care a descătușat energiile constructive ale maselor populare. Socialismul descoperă marile resurse creatoare ale oamenilor simpli și atrage masele muncitoare într-o activitate în care se pot manifesta cu cele mai bune însușiri ale lor. Cît e de falsă viziunea „figurilor din popor" recomandată de Maiorescu scriitorilor de „romane poporane", intuiau marii creatori realiști, — cunoscători ai vieții poporului, conștienți de însușirile cu adevărat organice ale caracterului popular — mult înainte de epoca noastră. Simțiseră de pe atunci și relevaseră cu simpatie acele însușiri autentice ale oamenilor simpli, rezervele de energie pozitivă mutilate în condițiile capitalismului. Teoreticienii interesați în descoperirea fatalismului și pasivității absolute proprii „figurilor din popor", speculaseră, după normele celui mai clasic diversionism ideologic, o anumită realitate, aceea că, în chip temporar, anumite categorii de oameni, suferă influența ideologiei dominante și a unor condiții de viață care înăbușă putința de manifestare a însușirilor lor autentice. Existau pe atunci anumite condiții sociale care facilitau răspîndirea acestei diversiuni, întreținute de ideologii claselor dominante ce aveau tot interesul ca „însușiri", precum cele semnalate de ei, să treacă în primul plan și să rețină atenția scriitorului de „romane poporane"; acestea să fie considerate coordonate „eterne" ale sufletului popular. In epoca socialismului, care reclamă însușiri opuse celor descoperite de Maiorescu (resemnarea, pasivitatea, fatalismul etc) dispare cu totul condiția socială a acestei diversiuni. Acest fapt are consecințe incalculabile pentru literatură. Ideologia marxistă îndrumă pe scriitor spre acele zone sociale — zonele revoluției — în care însușirile reale, majore ale maselor muncitoare, se manifestă în toată plenitudinea. E de ajus să confruntăm axioma maioresciană: „o figură din popor este de la început pusă sub stăpînirea împrejurărilor ca sub o fatalitate" cu anume imagini din viața de azi, existente în proza lui Sadoveanu, Zaharia Stancu, Marin Preda, Petru Dumitriu, Titus Popovici, V. Em. Galan, Eugen Barbu, Remus Luca, Al. Ivan Ghilia și alții, pentru a fi pe deplin edificați, fără a intra în detalii și a cerceta, de pildă, chipul specific în care fiecare din acești scriitori observă, înțelege și cultivă însușirile creatore afirmate de eroii lor („figurile din popor") în procesul construcției. Lupta lui Adam Jora pe vas împotriva împrejurărilor potrivnice, răzvrătirea eroului lui Marin Preda din „Ferestre întunecate" împotriva „vărului" care îl asuprea și-l umilea, felul în care muncitorii și comuniștii lui Eugen Barbu participă cu sentimentul unor oameni liberi, stăpîni pe soarta lor, la opera constructivă ori la acțiunile din timpul insurecției de la 23 August, scena împărțirii pămîntului, prezidată de Mitru Moț în „Setea" lui Titus Popovici, caracteristica îndîrjire și combativitate arătată de eroii comuniști din ultimul roman al lui Zaharia Stancu — toate acestea, și altele încă, reflectă cu fidelitate realistă și conștiință militantă procesul de afirmare a însușirilor oamenilor „simpli" în condițiile luptei pentru socialism, dezmințind teza reacționară potrivit căreia fatalismul, pasivitatea ar reprezenta date organice și eterne ale caracterului popular. Afirmarea acestor însușiri active are urmări bune asupra romanului „ca roman", regenerîndu-i substanța, aducîndu-l la condiția sa adevărată și specifică. Romanul cere, prin însăși condiția sa, eroi capabili să înfrunte împrejurările potrivnice, activi, plini de energie. Romanul „ca roman" a avut numai de cîștigat în condițiile unei epoci fremătătoare de energie și patos constructiv. Ibrăileanu observa odată (ca să precizăm: îndată după primul război) că „întreaga noastră literatură are un accent de durere și de tînguire" — și, mai departe, că literatura noastră de după Eminescu e „o literatură de sentimente, subiectivă". In aceste condiții, romanul, care este prin excelență un gen literar de maturitate, legat de transcripția artistică a unor mari înfruntări și desfășurări de energie socială — cam vegetează. Romanul adevărat ca specie matură, e de neconceput dacă-și propune să înfățișeze figuri resemnate, bîntuite de un spirit contemplativ și rudimentar cu exclusivitate — cum voia Maiorescu și cum de fapt și erau aceste figuri într-o bună parte a literaturii din vremea aceea și de mai tîrziu. Epoca noastră se caracterizează prin descătușarea energiilor creatoare ale omului, de aceea e nu se poate mai prielnică romanului în special și prozei mature în generalitatea sa. Din totdeauna, scriitorii dotați cu intuiție realistă au aspirat să zugrăvească în opera lor oameni vii, puternici, capabili să înfrunte viața. Să cităm numai, în acest sens, pe Duiliu Zamfirescu, care învinuia pe unii confrați că eroii lor sînt „suflete pribege și neputincioase", cerînd în schimb o literatură virilă, cu eroi sănătoși și activi, cu oameni „vii, cu voință și mușchi" — iar într-o scrisoare se arată nemulțumit de un personaj al lui Brătescu-Voinești, găsind că scriitorul l-a făcut „prea cumsecade", i-a turnat „prea multă dulceață". Era o vreme cînd eroii vii, „cu voință și mușchi", nu erau în același timp și oameni vrednici de stimă. Viu, „cu voință și mușchi" este, de pildă, Tănase Scatiu, om întreprinzător, dar egoist și rapace. Cu timpul, unii scriitori se obișnuiseră să creadă că eroii vii și activi sînt obligatoriu ambițioși și egoiști, cum e Tănase Scatiu, pe cînd cei „buni" sînt în mod necesar blînzi, contemplativi și resemnați. Rămîne de văzut în ce măsură aveau dreptate chiar în acele condiții.

V. Em. Galan, într-un recent articol: „Realismul socialist și revizionismul", (Lupta de clasă 3/1959) observă că literatura burgheză și-a creat și ea „eroi pozitivi", bineînțeles din punct de vedere burghez, și a găsit un asemenea exemplar într-un roman al lui Albert Camus. Un caz, de asemeni concludent: pentru Lovinescu, erou pozitiv este Tănase Scatiu și arivistul burghez în genere! Combătînd literatura „învinșilor", a „inadaptabililor", criticul cerea pe un ton autoritar „oameni noi, aprigi la luptă, harnici ambițioși, ce vor să ajungă cu orice preț...". Noi răsturnăm judecata criticului burghez și cerem eroi vii, aprigi la luptă și pozitivi din punctul nostru de vedere, oameni capabili să înfăptuiască în viață principiile socialismului. Dar în legătură cu aceasta, sînt desigur multe de spus. Ținta rîndurilor de față a fost numai de a indica, prin două-trei cazuri mai caracteristice, adevărul că înlăturarea prejudecăților în materie de literatură și cristalizarea particularităților noii literaturi, reprezintă în primul rînd opera realității revoluționare, a îndrumării literaturii de către Partid și în același timp a adeziunii scriitorilor la principiile realismului socialist.

L. RAICU

CITITORII CĂTRE SCRIITORI

Un reportaj-interviu la care răspund: muncitori și activiști de partid de la Atelierele „Grivița Roșie“, Uzinele „Mao Tze-dun“, studenți de la Facultatea de Filologie, medici și infirmiere de la clinica Spitalului „Colțea“, elevi și profesori de la Liceul „Elena Pavel“.

> *MOTTO: „In discutarea problemelor literare e cazul să fie atrași mai larg oamenii muncii din toate sectoarele vieții noastre. Literatura a devenit la noi o cauză a întregului popor. Cum privesc creația literară sutele de mii de cititori — muncitori și țărani — ce ar dori ei să citească, iată o problemă fundamentală. Ar fi foarte utilă, de pildă, o largă discuție dedicată relevării celor mai esențiale aspecte ale realității actuale și reflectării lor în literatură, discuție în cadrul căreia să-și spună cuvîntul, alături de literați, tot felul de oameni care cunosc bine viața de astăzi și o iubesc. Fără îndoială că o asemenea dezbatere ar scoate la iveală zeci de sugestii interesante“.*
>
> **(Din editorialul intitulat „Literatura să pătrundă în miezul actualității!“ — apărut în Scînteia nr. 4.479 din 22 martie 1959).**

Manuscrisul, care a ieșit de pe șantierul de creație al scriitorului a trecut prin editură, a zăbovit în mîinile muncitorilor tipografi, de aici în librării — și-a început, de fapt, adevărata lui viață. Destinul nescris al unei cărți începe să fie hotărît în momentul în care primul om o deschide și începe s-o citească. Dialogul dintre carte și cititor este o discuție de la suflet la suflet, pe care puțini reporteri s-au străduit s-o asculte și să-i descifreze sensurile.

Despre ce-i spune cititorului nostru cartea contemporană, despre emoția muncitorului, a țăranului muncitor, a intelectualului care își regăsește în imaginea literară ecoul gîndurilor, al luptelor și al biruințelor sale, și mai ales despre ceea ce așteaptă acest cititor de la o carte nouă, aflată în manuscris sau poate încă în mintea scriitorului — despre toate aceste aspecte pasionante ale dialogului dintre om și carte își propune să vorbească reportajul de față.

Nu ne-am propus să efectuăm, prin cuvîntul cititorilor, o apreciere de valoare asupra operelor noastre actuale sau — doamne ferește! — să stabilim ierarhii literare. Această primă pagină deschide abia ciclul de anchete printre cititori și în numere viitoare se va vorbi desigur și despre alte cărți, și despre alți scriitori. Am vrut să relevăm doar acum interesul pentru literatură și părerea autorizată a cititorului nou despre unele aspecte importante ale dezvoltării creației originale.

Reporterul și desenatorul n-au vrut să se substituie autorului și eroului real al acestui reportaj-interviu. Ei s-au străduit să mijlocească transmiterea directă a unor opinii, să transcrie un dialog de importanță acută pentru actualitate, între scriitor și cititorul lui.

Cititorul — căci el este eroul principal și autorul legitim al rîndurilor de față — se adresează scriitorilor noștri cu dragoste și cu emoție, se referă la îndatoririle lor cu prestigiul omului care muncește și care construiește socialismul. Acest cititor a urmărit foarte atent, vreme de un deceniu și jumătate, proza, poezia și dramaturgia care au fost consacrate eforturilor sale, problemelor specifice ale luptei pentru construirea unei noi orînduiri. Acest cititor a răspuns în reportajul-interviu următoarelor întrebări:

1. Ne-ați putea vorbi despre scriitori și operele literaturii romîne publicate sau reeditate în ultimii cincisprezece ani care v-au plăcut mai mult?

2. Ce anume v-a interesat îndeosebi din tematica acestor lucrări?

3. Ce-ați vrea să citiți în viitoarele opere ale scriitorilor noștri? (despre un erou literar necunoscut și despre aspectele esențiale vieții din cărțile încă nescrise).

La atelierele „Grivița Roșie“

— ne-au răspuns muncitorii de la secțiile: cazangerie, vagoane, uzina termoelectrică și întreținere. Cei care ne-au vorbit erau posesorii unor bogate fișe de cititori în biblioteca atelierelor, o bibliotecă însumînd 60.000 de volume și 6.000 de cititori. Cei cărora le-am adresat întrebările noastre au ținut să precizeze, încă de la început, că aveau multe de spus în legătură cu problemele literaturii actuale. Discuțiile noastre s-au desfășurat în secțiile unde lucrau eroii acestui reportaj, pe coridoare, pe băncile grădinii din centrul atelierelor, oriunde puteau fi notate răspunsurile și se puteau schița sumar, în tuș, pe blocul de desen, trăsăturile fiecăruia dintre tovarășii care vorbeau.

Am intrat în secția de cazangerie și am întîlnit pe tovarășii Ciocșirescu Nicolae și Macri Romeo. Primul care ne-a vorbit a fost

Nicolae Ciocșirescu

comunist, unul dintre cei mai vechi muncitori ai „Griviței Roșii“. A început să lucreze în 1925 ca ucenic, și în 1933 a participat în primele rînduri ale grevei. Lucrează de 34 de ani la secția a III-a de cazangerie. Este astăzi mereu evidențiat pentru meritele sale în producție și, în același timp, cunoscut de către tovarășii lui de muncă drept un pasionat cititor al noii noastre literaturi. Ne-a răspuns:

— Sînt cîțiva scriitori ale căror opere le-am urmărit cu mult interes și care mi-au plăcut mai mult. Mă gîndesc în primul rînd la cărțile lui Mihail Sadoveanu și la versurile lui Tudor Arghezi (dintre care, în ultima vreme, am citit poemul *„1907“*), la romanele *„Desculț“* de Zaharia Stancu, *„Negura“* de Eusebiu Camilar, la *„Pasărea furtunii“* de Petru Dumitriu. Am mai citit cu plăcere și unele cărți de călătorii și aventuri, care mă pasionează îndeosebi: *„La miezul nopții va cădea o stea“* de Theodor Constantin și *„Toate pînzele sus“* de Radu Tudoran. Romanul *„Bărăgan“* de V. Em. Galan mi s-a părut una dintre cele mai bune cărți scrise despre oamenii de azi. Este bine prinsă aici figura muncitorului Anton Filip.

Ce aș dori să citesc? Mai multe cărți de călătorii, povestiri științifico-fantastice, însemnări despre viața exploratorilor, lucrări din care să reiasă curajul, îndrăzneala și bărbăția oamenilor de azi care, muncitori, și savanți, deopotrivă, descoperă mereu lucruri noi și importante.

Romeo Macri

a intrat în atelierele „Griviței“ acum 39 de ani, în 1920. Este și el unul dintre cazangiii care au participat la luptele ceferiștilor din 1933.

— I-aș invita pe tovarășii scriitori să urmărească viața unei familii muncitorești, să spunem chiar a unui tovarăș de la noi, de la „Grivița Roșie“. Să vină aici, să cunoască problemele vieții din căminele noastre, să stea de vorbă cu noi, muncitorii mai vîrstnici din ateliere, să compare ceea ce vor vedea și auzi acum, cu viața din trecut și să arate foarte amănunțit cît de multe lucruri s-au schimbat la noi.

Dintre cărțile de pînă acum ale scriitorilor noștri, mi-au plăcut romanele *„Pasărea furtunii“* de Petru Dumitriu, *„Desculț“* de Zaharia Stancu, *„Intunecare“* de Cezar Petrescu, precum și versuri de Cicerone Theodorescu, din volumul închinat muncitorilor grivițeni, *„Un cîntec din ulița noastră“*.

Ionel Barbu

strungar, membru al organizației de partid din secția uzinei termoelectrice, ne-a declarat:

— Am urmărit cu drag operele literaturii noastre noi. De la romanul lui Petru Dumitriu *„Drum fără pulbere“*, la nuvelele apărute recent în cartea *„Oaie și ai săi“* de Eugen Barbu. O calitate foarte importantă a operelor pe care le-am citit în anii din urmă este înfățișarea luptei clasei muncitoare pentru socialism. Mă gîndesc că un subiect de roman foarte interesant ar fi descrierea luptei membrilor unei grupe de partid pentru îndeplinirea sarcinilor Comitetului Central privind economiile de materii prime, realizarea unei înalte calități a lucrului, ridicarea calificării etc.

Gheorghe Găvenea

maistru electrician la uzina termoelectrică:

— Sînt un cititor statornic de poezie și pot să spun că cel mai mult m-au impresionat versurile lui Mihai Beniuc din volumele pe care le consider foarte reușite: *„Mărul de lîngă drum“* și *„In frunte comuniștii“*. Dintre prozatori: Mihail Sadoveanu și Al. Sahia îmi plac cel mai mult.

Propun scriitorilor noștri să acorde o importanță mai mare problemelor legate de atitudinea patriotică a muncitorului, atitudine care se poate urmări în activitatea și lupta clasei noastre muncitoare.

La uzinele „Mao Țze-dun“

care ne-a

Cristea Zamfir

care a intrat în fabrică în 1919 și poate fi socotit decan de vîrstă al muncitorilor de la Uzinele „Mao Țze-dun“. Lucrează la secția de turnătorie-oțel și, înainte de a-l cunoaște, am urmărit la bibliotecă o listă impresionantă de opere literare pe care tovarășul Zamfir le-a citit în ultimii ani. Răspunsul pe care ni l-a dat a fost următorul:

— Iubesc foarte mult literatura și dacă m-aș referi concret la cărțile care mi-au plăcut în mod deosebit, aș vorbi despre *„Mitrea Cocor“* de Sadoveanu, despre *„Drum fără pulbere“* și *„Pasărea furtunii“* de Petru Dumitriu, ca și despre *„Moromeții“* de Marin Preda. Dintre volumele de poezie, amintesc trei cărți ale lui Mihai Beniuc: *„Mărul de lîngă drum“*, *„Trăinicie“* și *„In frunte comuniștii“*, versurile lui Eugen Jebeleanu, volumul *„Mierla lui Ilie Pintilie“* de Veronica Porumbacu precum și versurile lui Victor Tulbure.

Am citit încă destul de puțin despre viața noastră, a muncitorilor din industria grea. Noi avem numeroase probleme de viață, aici unde lucrăm, în producție, ca și acasă, în familie, care ar trebui înfățișate în operele literare ce se scriu astăzi. Mă aflu de mult aici, la fostele uzine „Vulcan“, și de-a lungul anilor am văzut multe generații de tineri muncitori care s-au calificat în diferite meserii. Calificarea oamenilor noștri nu este o problemă oarecare și păcat că ea n-a fost tratată în literatură; însușirea unei meserii înseamnă mult în viața unui muncitor și despre acest aspect al vieții noastre trebuie povestit și în cărțile care se vor scrie de acum înainte.

Ion Bogdan

secretarul organizației de partid de la secția construcții metalice, care a fost recent numit asesor popular la Tribunalul Capitalei, membru de partid din 1945:

— *„Pădurea spînzuraților“* de Liviu Rebreanu, *„Drum fără pulbere“* de Petru Dumitriu, *„Moromeții“* de Marin Preda, *„Izgonirea din rai“* de Ieronim Șerbu, și volumul *„Mierla lui Ilie Pintilie“* de Veronica Porumbacu sînt cărți pe care le consider printre cele mai reușite.

Așteptăm volume noi care să arate cum rezolvă muncitorii noștri importante sarcini pe linie de producție și de stat, care să se refere la problemele actuale ale industriei noastre, să scrie despre succesele pe care le obținem în munca de culturalizare a maselor, despre șezătorile noastre, despre echipele noastre culturale — într-un cuvînt despre tot ceea ce fac muncitorii pentru ridicarea nivelului lor cultural.

Ion Trifan

mecanic-șef la întreținerea mașinilor, se numără și el printre muncitorii cu stagiu vechi la „Mao Țze-dun“: lucrează aici de 18 ani:

— Pe lîngă romanul *„Mitrea Cocor“* de Mihail Sadoveanu, pe care l-am citit mai de mult, am citit și reportajele lui Eugen Barbu din volumul *„Pe un picior de plai“*. După părerea mea, acestea sînt lucrări bine scrise despre viața noastră.

Cred că literatura noastră ar avea mult de cîștigat dacă autorii nuvelelor, reportajelor și romanelor, ar ataca mai des temele muncii de construcție, ale luptei pentru obținerea unor rezultate bune pe tărîmul tehnicii. Eu urmez cursul de minim tehnic, mă străduiesc neîncetat să-mi ridic calificarea. In situația mea sînt atîția alți muncitori care depun numeroase eforturi în această direcție. Cred că despre ei ar trebui scris neapărat.

Elena Crețu

este utemistă, are 18 ani și este înscrisă la cursul de pregătire în vederea examenului de admitere la Politehnică. Acum pregătește examenul pentru clasa a XI-a la liceul seral „Mao Țze-dun“. La întrebările noastre, a enumerat numaidecît pe scriitorii ei preferați:

— Imi place să citesc versurile lui Tudor Arghezi din volumele *„1907“* și *„Stihuri pestrițe“*. Romanele *„Frații Ideri“* de Mihail Sadoveanu, *„Intunecare“* de Cezar Petrescu, *„Patul lui Procust“* de Camil Petrescu și „Desculț“ de Zaharia Stancu mi s-au părut lucrări foarte bune. In poezie, preferințele mele merg la Mihail Beniuc, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș.

Aș propune scriitorilor să se inspire din viața tineretului de astăzi, să vorbească în cărțile lor despre problemele noastre specifice. Utemiștii care muncesc în cadrul colectivului de fabrică, învață să-și însușească o atitudine nouă pe plan moral, în problemele de producție ca și în cele personale. Aș mai vrea să citesc volume de poezii culese din popor.

Ion Gherman

strungar din anul 1938, în vîrstă de 35 de ani, este acum activist de partid, membru în comitetul P.M.R. al uzinelor „Mao Țze-dun“ responsabil cu munca de propagandă și agitație. Urmează în prezent cursul de pregătire pentru examenul de admitere la Politehnică în sesiunea 1959—1960. Este la curent cu ultimele noutăți literare.

— De la Eliberare și pînă astăzi, am citit cu entuziasm literatura realist-socialistă. In primul rînd am terminat romanul lui Mihail Sadoveanu *„Mitrea Cocor“*, după ce am citit aproape toate volumele sale de „Opere“. Mi-au plăcut și *„Anii împotrivirii“* de Geo Bogza, piesa *„Cetatea de foc“* de Mihail Davidoglu și versurile poeților noștri fruntași, ale lui Mihai Beniuc, ale lui Eugen Jebeleanu, ale lui Dan Deșliu din volumul *„Lazăr de la Rusca“* și A. Toma din volumul *„Cîntul vieții.*

Autorii romanelor noastre ar trebui să consacre un loc de frunte problemelor specifice activiștilor comuniști din întreprinderi, să studieze și să popularizeze metodele lor de muncă, folosite zi cu zi în relațiile cu oamenii, să înfățișeze în aspectele ei concrete legătura pe care noi ne străduim s-o realizăm între munca politică de masă și problemele producției. Așteptăm o carte care să dezbată pe larg problemele luptei activiștilor de partid pentru ridicarea productivității muncii într-o întreprindere din industria grea.

La Facultatea de Filologie

Primul student cu care am vorbit a fost

Serghei Celac

din anul III engleză. El ne-a spus:

— Există cîteva opere ale prozei contemporane care mi-au făcut o impresie deosebită. Aș enumera printre ele *„Cronica de familie“* și *„Pasărea furtunii“* de Petru Dumitriu, precum și cele cîteva fragmente apărute în revistele literare din *„Biografiile contemporane“*.

Consider că în dramaturgie s-a realizat un pas important înainte, pe linia reflectării vieții satului contemporan, cu piesa lui Mihai Beniuc *„In Valea Cucului“*.

Sînt actor amator în echipa dramatică a universității și am jucat la o șezătoare un rol din piesa într-un act *„Cineva trebuie să moară“* de Al. Mirodan. Mi-a plăcut mai mult decît această piesă într-un act, lucrarea sa dramatică mai mare *„Ziariștii“* care se joacă și acum pe scenele noastre. Aș face un modest apel către dramaturgii noștri, pentru a scrie cît mai multe piese într-un act. Pe lîngă temele care le stau la dispoziție, eu le-aș sugera și pe cele din viața tineretului muncitor, a studenților. Există în viața noastră aspecte inedite, de muncă, foarte interesante. Despre activitatea multilaterală a utemiștilor ar fi multe de scris. In urma hotărîrilor C.C. al U.T.M., fiecare utemist trebuie să participe la una din formele muncii culturale (echipe artistice, concursul *„Iubiți cartea“* etc.). Deci o participare de masă la munca culturală și patriotică, care ar trebui să-și găsească ecou și în literatură.

Ion Lupu

din anul II, secția romînă, este fiul unui țăran colectivist din comuna Oasele, raionul Bujor, regiunea Galați. Ne-a răspuns:

— M-au interesat în special cărțile care descriu viața la țară în condițiile noi ale regimului de democrație populară. Dintre aceste cărți, cel mai mult mi-au plăcut *„Nopțile din iunie“* de Petru Dumitriu, în care am regăsit aspecte de viață pe care le-am întîlnit și în comuna mea. O puternică impresie au produs-o asupra mea și cărțile în care se descrie viața grea a țărănimii muncitoare din trecut. *„Desculț“* de Zaharia Stancu și *„Apostol“* de Cezar Petrescu sînt cărți pe care nu le voi uita.

Propun romancierilor noștri o carte despre lumea satului contemporan, despre viața și munca noilor învățători, care de pe băncile școlii își încep o carieră didactică undeva, într-o comună din țară.

Gheorghe Gană

utemist, fiul unui muncitor ceferist, este student în anul IV al secției de limba romînă. Ne-a declarat:

— Am urmărit în special cărțile lui Marin Preda — *„Desfășurarea“*, *„Moromeții“*, — și mi-a plăcut, mai ales, felul în care prozatorul descrie figura țăranului muncitor din Muntenia. Din proza lui Petru Dumitriu, cel mai mult m-au atras fragmentele din *„Biografiile contemporane“*.

Mihai Beniuc a scris și a prezentat pe scena Teatrului Național din București piesa *„In Valea Cucului“*, pe care o consider drept o izbîndă importantă a dramaturgiei noastre realist-socialiste.

Am citit *„Ziariștii“* de Al. Mirodan și am remarcat apariția unui talent nou, original, în plină dezvoltare, în literatura noastră dramatică.

Cred că ar fi interesant de prezentat în lumina rampei viața unui șantier, cu un subiect inspirat din lupta eroică pentru construcția socialismului cum ar fi de pildă la hidrocentrala de la Bicaz.

La clinica spitalului „Colțea“

In itinerariul nostru, am descins la unul dintre cele mai mari spitale bucureștene și am discutat cu cîțiva dintre medicii comuniști, care activează de mulți ani aici. Primul care a răspuns întrebărilor noastre a fost

Florin Barcan

medic radiolog, secretarul organizației de partid de la clinica spitalului „Colțea“, ne-a spus:

— Scriitorii care mi-au plăcut cel mai mult sînt Zaharia Stancu, Marin Preda, Maria Banuș și Dan Deșliu. In operele lor se descrie transformarea conștiinței contemporanilor, o evoluție spre însușirea unei conștiințe noi, pe care o consider hotărîtoare în reflectarea oamenilor de azi.

Urmăresc, cu un viu interes, ceea ce publică revistele literare și mi-aș îngădui să formulez cîteva propuneri pentru îmbogățirea temelor scriitorilor noștri. Aș dori să regăsesc în imaginea literară trăsături mai concrete ale mediului în care se petrece acțiunea, ale biografiei personajelor descrise. Propun un roman despre muncitorii care au ajuns în zilele noastre cadre cu care ne mîndrim, cum sînt strungarul Vasilache, Nicolae Vasu, erou al muncii socialiste, sau mecanicul de locomotivă fruntaș Lungu. Am vrea să cunoaștem problemele lor sufletești, condițiile concrete în care s-a realizat un asemenea salt enorm în viața lor.

Ana Magheru

infirmieră, fiică de muncitori, este secretara organizației U.T.M. a Spitalului „Colțea“.

— Dintre cărțile care au apărut și s-au reeditat în ultimii 15 ani, mi-au plăcut cel mai mult romanele lui Mihail Sadoveanu: *„Nicoară Potcoavă“*, *„Zodia cancerului“*, *„Mitrea Cocor“*. Am găsit foarte interesante, aș spune chiar pasionante, *„Cronica de familie“* a lui Petru Dumitriu și *„Străinul“* de Titus Popovici. Ultimul roman dezbate o temă caracteristică tinerei generații într-un mod remarcabil, de reală valoare. Aș sugera autorilor de proză și de poezie să înfățișeze într-o măsură mai mare figura femeii din zilele noastre, activitatea ei entuziastă, înțeleaptă și harnică, în producție, afirmarea bogatelor ei resurse de energie, simțul de răspundere în funcțiile pe care le îndeplinește.

La liceul „Elena Pavel“

Am nimerit într-o recreație, atunci cînd sala bibliotecii era plină, cînd se aduceau și se schimbau cărți și cînd discuțiile pe teme literare s-au putut angaja mai lesne.

Mariana Bulat

elevă fruntașă la învățătură, secretara organizației U.T.M. din clasa a X-a G., ne-a dat următoarele răspunsuri:

— Voi vorbi mai curînd despre poezie, pentru că mă interesează în special creația poeților noștri. Dintre ei, cel mai mult îmi place Tudor Arghezi, din care am citit volumul *„Stihuri pestrițe“*, remarcabil prin viziunea nouă asupra vieții pe care o aduce. Versuri care m-au emoționat mult am găsit și în volumele lui Eugen Jebeleanu, mai ales în poemul *„Bălcescu“* și *„In satul lui Sahia“*, Demostene Botez și ale lui Nicolae Labiș. Dintre prozatori, trebuie să pomenesc în primul rînd pe Mihail Sadoveanu, ale cărui romane: *„Nicoară Potcoavă“* și *„Frații Ideri“*, mi-au plăcut cel mai mult. Lucia Demetrius m-a interesat îndeosebi și am găsit în nuvela ei *„Ultima Tauber“*, o lucrare puternică, emoționantă. Mi-ar place să citesc pe viitor mai multe povestiri și în genere lucrări ale genului scurt, consacrate vieții de școală, în care se pun bazele unei personalități noi, unde se afirmă figuri de utemiști entuziaști ai muncii de învățătură, devotați școlii și colectivului lor.

Gabriela Vasilache

profesoară, diriginta clasei a XI-a F, are 22 de ani de învățămînt. Ne-a vorbit cu multă dragoste despre operele scriitorilor contemporani:

— Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, Petru Dumitriu și Marin Preda au realizat opere de o remarcabilă valoare. Numelor lor i-aș adăuga și pe cel al poeților Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Marcel Breslașu și Dan Deșliu, care au creat poezii valoroase, poezii care ne sînt de un real ajutor în munca de educație cetățenească și patriotică a elevilor.

Propunerile mele adresate scriitorilor vizează, firește, un domeniu de activitate care îmi este bine cunoscut. Aș vrea să se scrie despre viața dascălului din zilele noastre. Așteptăm o lucrare care să zugrăvească devotamentul, perseverența, energia uriașă pe care o depun profesorii pentru instruirea și creșterea tinerei generații a patriei. Cred că scriitorii s-au apropiat pînă acum prea puțin de această activitate de „uzină vie“ care este școala și unde ar găsi un material bogat. Aici sînt frămîntări, se țes idealuri, pulsează un ritm entuziast de muncă.

★

Incheiem aici prima parte din răspunsurile pe care le-am primit de la cititori. Majoritatea celor care au vorbit cu noi, n-au uitat niciodată să ne întrebe, la sfîrșitul discuției, dacă aceste rînduri vor fi realmente citite de scriitorii noștri. Ei au insistat asupra importanței deosebite a cărții literare, a cuvîntului pe care-l așteaptă din partea scriitorilor noștri. Toate aceste răspunsuri așteaptă la rîndul lor, un răspuns fundamental: *opera literară*.

Miron DRAGU

Desene de MIHU VULCANESCU

PETRU DUMITRIU

CÎND SE DESCHIDE O UŞĂ (III)

7

Trec zile, săptămîni, luni. Se face toamnă, se face iarnă. Lunile, săptămînile, zilele sînt la fel.

Intîi e bine, dorm adînc, nu simt nici oboseală, nici foame nici grijă; întuneric adînc şi bun. Pe urmă cineva mă zgîlţîie tare şi-mi spune în ureche:

— Scoală, Panaite, că acuma vine nea Aristică.

Eu îi ştiu de frică lui nea Aristică şi-n somn. Sar din pat şi mă rostogolesc pe jos, mă izbesc cu fruntea de podea.

— Ce, eşti prost, Panaite? Nu ştii nici să sări din pat?

— Nu sînt prost: sînt legat cu o frînghioară de picioare, de stîlpul patului.

— Care furăţi deştepţi, mă, fire-aţi ai dracului... mormăi eu; nu sînt supărat: glumim şi noi cum putem. Mă dezleg şi mă apropii prin întuneric (nu s-a făcut ziuă) de patul Generalului. Careva a aprins un chibrit. Il vedem pe Generalul cum doarme, cu mîinile sub obraz. Doarme ca un copil; e frumuşel, smead şi sprîncenat, şi cu nişte gene lungi şi mătăsoase. Chibritul l-a aprins unul; altul îi vîră Generalului între degetele de la picioare nişte hîrtie de ziar; ăl cu chibritul îi dă foc. Hîrtia arde cu pălălaie. Cînd simte arsura, Generalul sare în sus, se trezeşte, dă din picioare, stinge flacăra şi sîsîie de usturime:

— Uii! Ss! Care fuseşi, bă, tîmpit? se vaită el. Dar tot fără supărare: le-a făcut şi el altora şmecheria asta.

Ne îmbrăcăm, care în ce avem; ne încălţăm în pantofi scîlciaţi sau bocanci căscaţi, din care se văd degetele de la picioare. E frig şi întuneric, se văd geamurile de la uşă, albastre: înseamnă că se face ziuă. Miroase a picioare,a pîine veche şi a aer închis în dormitorul ăsta al nostru. Dormim în paturi cu etaj: unul sus, unul jos. Ai de jos sînt ăi noi sau ăi mai mototoi: căci aici, jos, îţi pică în ochi paiele din salteaua ălui de sus, sau se aruncă ploşniţele în picaj. Eu sînt jos. Mă îmbrac, mormăind, oftînd, suflînd pe nas. Alţii încă sforăie. Dar iată-l pe nea Aristică intrînd, şi cu el o răbufnire de aer rece ca gheaţa. Nea Aristică vine în fiecare dimineaţă cu cureaua în mînă: jart! jart! în stînga şi-n dreapta.

— Hai, sus! Sculaţi, sculaţi, boierilor

Şi jart! jart! peste cap, peste picioare. Săr toţi în sus, speriaţi, bîlbîind şi încep să se îmbrace.

Ieşim tremurînd şi ne înghesuim la bucătărie, cu cănile de tinichea în mînă. O cană de ceai, o bucată de pîine neagră — şi du-te în atelier. Mătură, aranjează sculele, pregăteşte materialele; ceaiul îl bei umblînd, măturînd; pîinea e cleioasă, umedă. De unde naiba o fi luînd-o nea Aristică? (Aşa îi spunem toţi: nea Aristică. „Şi eu am fost muncitor ca voi, mă!" „Ce, mie-mi spui! Ce crezi că sînt eu, popă? Lăcătuş, bă!" Astea sînt vorbele lui. A şi fost. După greva cea mare de la Ametarom, a plecat şi şi-a deschis atelierele astea. Cum a făcut parale, el ştie.)

Pe urmă, pînă la prînz, muncă pe-ndesatelea. Nea Stelian, încruntat şi mahmur, trage, munceşte pe rupte; trebuie să te ţii; dacă nu, te cîrpeşte.

Pe urmă, la prînz, fasole cu zeamă lungă şi pîine: tot din aceeaşi, cleioasă. Unul începe să înjure:

— Asta e pîine? Parastasul mă-şii de pîine.

O strînge în mînă, pe urmă ne-o arată în palma deschisă: un boţ ud, lipicios, negru. Parc-ar fi ceară neagră. O dă de perete. Toţi băieţii încep să înjure.

— Haideţi, bă, la nea Aristică! Haideţi la Tartorele!

Lui nea Aristică Mierloiu îi mai zice şi Tartorele, fiindcă e aşa mare, şi voinic, şi şmecher, şi le-nvîrte pe toate.

Băieţii ies buluc din dormitor (acolo mîncăm la prînz şi seara); eu şi cu Generalul după ei. O luăm toţi către birouri.

— O delegaţie ,măi! Care mergem în delegaţie?

Plecăm şapte. Şi eu, şi Generalul, sîntem printre ei. Ne-au spus:

— Mergeţi şi voi, că sînteţi boboci, n-o să poată zice că aveţi ceva cu cineva; sînteţi copii, spuneţi adevărul.

Aşa şi e: n-avem cu nimeni nimic. Chiar mi se pare ciudat ce spun băieţii. Cine are aici ceva cu cineva? O să aflu eu, mai tîrziu. Nu se vede tot ce se întîmplă. Sînt dedesubturi. O să vedem. Deocamdată mergem în delegaţie.

Tartorele şade la birou şi bate la maşină, rar, cu un singur deget. Nu-şi poate lua pe cineva salariat să-i facă actele; nu-i convine cheltuiala. Cînd intrăm noi (ceilalţi au rămas cu toţii afară în gang, buluc, şi nu spun nimic, abia suflă, trăgînd cu urechea). Tartorele se opreşte şi se uită ţintă la noi, cu ochişorii săi de porc mistreţ. Nu e vesel. Nici prietenos. Răbufneşte răstit:

— Ce, bă? Ce vreţi?

— Domnule Aristică, nu e bună pîinea! Ia, uită-te şi dumneata! E clei, nu e pîine! E udă! Ne-mbolnăvim!

— Care, bă? Ce tot vorbeşti acolo, bă? Ia mai slăbiţi-mă, bă!

Se ridică în picioare. E mare, şi gros, şi rău. Nu-i e frică de noi. De ce nu-i e frică? Ne ţinteşte drept în ochi, unul după altul. Eu nu-mi feresc privirea.

— Ie-te-te bă! Şi tu venişi, Muceo? Te-au învăţat ăştia şi pe tine?

Se uită la Generalul:

— Şi tu, bă opincă? Ei, halal să ne fie!

E batjocoritor glasul lui nea Aristică; rece şi duşmănos. Deodată ne ia din scurt:

— Ia să vedem! se răsteşte el. Ce, nu e bună pîinea? Cum să nu fie bună? E foarte bună! Spune, tu, Nuţă: nu-i aşa cum spun eu?

Nuţă e mai mare decît noi: El iese peste cîteva săptămîni meseriaş calificat, n-o să mai fie ucenic. O să-i dea adeverinţă Tartorele şi meşterul cu care a lucrat. E un flăcău frumuşel, cam osos pe la fălci şi la mărul lui Adam; are ochi cenuşii-alburii şi părul lung şi ondulat; se piaptănă adesea, şi se uită într-o oglinjoară; îşi stoarce coşurile şi-şi aranjează buclele. Acum stă în faţa Tartorelui şi şovăie. Zîmbeşte slab şi spune:

— Nu e rea, domnule Aristică.

— Ei, vedeţi! răcneşte mînios Tartorele. Dar mînia îi e prefăcută. Se-ntoarce iute spre noi. Cred că ne bănuieşte mai blegi.

— Spuneţi voi, mă, mucoşilor. Dar nu ce v-au învăţat ăştia. Spuneţi adevărul!

E tăcere în odaie. Nuţă a scăpat. S-a pus bine cu Tartorele. Nu se uită la nimeni: se uită la peretele din faţă-i.

— Zi tu, Generalule!

Generalul înghite în sec.

— Hai, vorbeşte! Ce, te-ai speriat? răcneşte vesel Tartorele, cu un glas tunător, menit anume să-l sperie pe puşti. Generalul dă din cap, înghiţind în silă.

— Ce, nu te-ai speriat? Hahaha! tună Tartorele. Generalul iar dă din cap.

— Hohoho! Se vede, mă, că nu te-ai speriat!

Tartorele moare de rîs. Generalul mai înghite o dată şi îngaimă:

— Nu... Nu e bună pîinea.

— Ce? Cum? Ce, eşti nebun? Aşa e, dacă stau de vorbă cu mucoşii. Ce, mă? Vrei să te cîrpesc? Să nu fii tu obraznic cu mine. Care nu e bună pîinea, bă?

Şi se uită mai la altul.

— E bună, meştere, zice liniştit Nuţă.

— Auziţi? Spune tu: e bună sau nu?

— Mde...

— Ce mde? Care mde? E bună sau nu?

— Este...

Băieţii s-au intimidat; ce să te pui cu Tartorele, mai ales dacă Nuţă ne-a stricat toată treaba

— Hai, afară cu voi! Căraţi-vă, că vă şi izbesc!

Ieşim cu toţii, tăcuţi. Nuţă pleacă înainte, se duce la muncă, nu mai stă de vorbă cu băieţii. Cei care ne aşteptau se uită la noi.

— Ce-aţi făcut, mă?

— Ne-a făcut de baftă lepra de Nuţă, răspund ceilalţi, morocănoşi şi ruşinaţi.

— Păi cine-a spus să intre în delegaţie?

— Cine? Eu nu.

— Nici eu!

— Nici eu!

— Singur s-a băgat. Şi noi, ca chiorii, l-am lăsat.

— Păi ce interese are al să mintă? întreb eu.

— Are. E ţucălarul Tartorelui. Il pupă-n spate, toarnă tot ce facem noi, tot ce vorbim, şi ăla-i dă din cînd în cînd cîte un pol, să se ducă la frizer sau la cinematograf.

Ne întoarcem să mîncăm. Pîinea asta cleioasă ni se pare cam amară. Nuţă intră să-şi caute ceva în cufăr. Nimeni nu se uită la el. El însă e senin şi nepăsător. Işi ia ce-i trebuie, încuie cufărul la loc şi iese. Generalul scuipă după el cu scîrbă.

Pe urmă, îndărăt în atelier: pileşte, taie, rihtuieşte. Alături, într-un fel de pivniţă, în care se ajunge prin lăcătuşerie, se sudează butoaie de spirt. Sudorul, cu masca pe faţă, le sudează pe lîngă capacele din capete sau funduri. In butoaie au rămas gaze, sau un zaţ de spirt care arde şi iese pe vrana butoiului, uneori cu flacără. Butoiul bubuie şi vuieşte ca o văpaie mare: vu-vu-vu-vu! Şi joacă în loc singur, tremurînd. Generalul şade în gura pivniţei, pe treapta cea mai de sus, cu genunchii la urechi, şi se uită cu ochi mari la butoi cum joacă; rîde, minunîndu-se. E un copil. Meşterul lui vine după el şi-i cîrpeşte una după ceafă. Generalul sare în sus şi o ia înainte, cu meşterul după el şi rîde stingherit şi vinovat, şi-mi face cu ochiul pe degeaba; ce-o fi vrînd să-mi spuie? „Ai văzut ce m-a cîrpit?" Sau ce? Copil prost; dar o să iasă un om dintr-o bucată. Toţi băieţii îl iubesc.

Seara tîrziu, Generalul scoate fluierul de sub căpătîi şi ne cîntă din fluier, ciobăneşte, de ni se face la toţi dor de casă şi ne vine să plîngem. Dar pe urmă ne-aducem aminte că n-avem casă şi că n-avem de ce să ne fie dor. De foamea ce-am răbdat? Aşa că ne trece, ne culcăm şi adormim, şi-a mai trecut o zi.

Trec multe; se face un an şi încă unul. Intr-o zi, nea Stelian îmi mai arde o palmă după ureche. Eu înşfac o bucată de fier de pe banc. Nu voiam să dau în el; am făcut mişcarea fără să mă gîndesc. El tresare, apoi mîrîie la mine:

— Ce, mă, eşti nebun?

— De ce dai în mine, nea Steliene?

— Am isprăvit cu tine: ai învăţat meseria, nu-mi mai eşti ucenic. Mergi sănătos, şi să nu mai aud de tine.

Şi iată-mă lăcătuş. Dar nea Aristică nu mai are nevoie de lăcătuşi; iar prin Bucureşti nu se angajează muncitori; ba mai rău: se dau afară. Aşa că mai rămîn un timp şi învăţ strungăria, cu alt meşter: nea Tase Anghel.

Asta e un om curios. E tînăr de tot: poate nici treizeci de ani să n-aibă. Scund, îndesat, cu un cap rotund, un nas ascuţit şi ochi căprii şi limpezi. Tăcut; iar cînd vorbeşte, nici răstit, nici poruncitor, îţi spune numai liniştit: „Fă cutare", „Adu cutare"; şi faci, şi aduci, fără vorbă. Dacă te laşi greu, îţi spune: „Uite de ce-mi trebuie: pentru asta şi asta. Ai înţeles, eşti băiat deştept. Nu trebuie să-ţi mai spun o dată".

— Nu, nea Tăsică. Am înţeles.

Altfel, lucrează şi tace. Rar de tot, mă întreabă ce mai e cu mine, de unde sînt, cum e pe-acolo, cum am dus-o La Iosif. Eu îi povestesc, îi dau piesele la mînă şi mă uit cum lucrează. Ce mîini are omul ăsta! Şi ce ochi! Ies piesele din mîna lui ca nişte bijuterii. Odată-l şi întreb:

— Nea Tăsică, nu te supăra că te-ntreb: dar ce stai dumneata aici la domnul Aristică? Dumneata eşti bun să se bată patronii pe dumneata!

Strungul se învîrte fără zgomot, în ulei gros; şi panglica de şpan se desfăşoară, se desfăşoară, lucioasă şi tăioasă ca briciu'.

— Ei, zice nea Tase. Fleacuri.

Mai mult n-am putut afla de la el. Am aflat abia mai tîrziu ce e cu el, ce e cu Tartorele, ce e cu toată drăcia asta de Ateliere „Progresul". Şi culmea: am aflat de la prietenul meu Generalul. Puştiul mai trăgea cu urechea şi, într-o privinţă anumită, era mai treaz ca mine. Putea să mă-nveţe el pe mine, dacă... Dar uite, s-a întîmplat şi cu el ce s-a întîmplat, şi nu m-a mai învăţat nimic.

8

Sîmbătă seara. In dormitorul lor, băieţii mănîncă, în silă, mîncare bună pentru porci. Nea Stelian şi-a pus nişte haine mai bune şi a venit să ia salariul. Duhneşte a ţuică. Şi ceilalţi miros a ţuică; mai glumesc, mai rîd; pe urmă se risipesc, mai stau prin curte, vorbind, fumînd. Rămîne fereastra luminată a biroului: mare şi pătrată. Becul e puternic şi n-are apărătoare. Nişte gemuleţe sînt deschise, ca să intre aer în birou. Casa mare de bani, vopsită verde, e deschisă, cu uşa ei de oţel, groasă de o şchioapă, dată de perete, să se vadă bine că înăuntru nu mai e nici o para.

In birou nu mai sînt decît doi oameni: Tartorele şi nea Tăsică. Au ceva unul cu altul. Mă apropii: văd prin fereastra luminată, aud prin geamurile deschise.

— N-am, măi Tase, spune Tartorele. Nu vorbeşte ca de obicei, înfipt, sigur de el, ca un om tare. Dă din colţ în colţ. Parcă i-ar fi fost frică de nea Tăsică, măcar că acesta e cu un cap mai scund şi nu cine ştie ce voinic. E îndesat, zdravăn; dar Tartorele e cît uşa, pieptos, cu pumni cît capul meu.

— N-am ce-ţi face, domnule Aristică, răspunde nea Tase foarte liniştit, dar mai ales rece. Trebuie să ai. Oamenii ţi-au muncit o săptămînă...

— Nu te băga tu între ei şi mine! mîrîie Tartorele. Nu-mi face mie aici agitaţie!

Nea Tase se stăpîneşte. Totdeauna e el un om foarte stăpînit.

— Bine, zice el. Dacă ei înghit, treaba lor. Dar eu nu înghit. Mie să nu-mi dai aconturi. Nu-mi trebuiesc mie aconturi. Dă-mi salariul.

— Măi, n-am, măi Tase! Fii om de înţeles! geme Tartorele. Nea Tase strînge din buze; îi zvîcnesc muşchii în fălci. Se stăpîneşte.

— Trebuie să ai. Eşti om cu bani. Numai cît ai luat pentru că ne-ai trădat pe noi cînd cu greva de la Ametarom.

Ca gheaţa îi e glasul şi veninos. Zîmbeşte subţire. Tartorele începe să se stăpînească şi el. Nu mai face pe plîngăreţul:

— Iar începi, mă Atanase, mă... Ce-aveţi cu mine? Ce, eu am spart greva?

— Tu, voi... Cine a fost cu lozinca să facem grevă fiecare la el acasă? Metoda veche, de la greva generală din 1920. Hai, nu mă mai ţine de vorbă. Dă-mi salariul, încheie el scurt, cu scîrbă.

— Măi, Tase, fii, mă, cuminte: aşa vorbeşti tu cu mine, care am lucrat alături de tine?

— Rahat. Acum eşti patron. Dă salariul şi lasă-mă să plec, zice nea Tăsică. Pînă nu-mi dai salariul, nu mă mişc de-aici, înţelegi?

A ridicat glasul, tot mai mult: ăl din urmă cuvînt l-a răcnit, cu o mînie rece, de parcă vrea anume să răcnească. Tartorul se uită repede pe fereastră. Mă ascund. Dar cînd m-am lăsat pe genunchi, am zărit cu coada ochiului că nu sînt singur. Mă uit peste umăr. Meşterii, adică muncitorii, care fumau şi stăteau de vorbă adineauri în curte, s-au adunat toţi aici, în faţa ferestrei, cu mîinile în buzunare şi ţigarea lipită în colţul gurii, şi se uită şi ascultă. Mă înalţ iar, şi ce văd? Tartorul zîmbeşte dulce şi mormăie prietenos:

— Hai, mă Tăsică: ce nu fac eu pentru tine? Uite, îţi dau din paralele mele de coşniţă: nu-i duc nevestii acasă, ca să-ţi dau ţie.

Şi scoate din sertarul biroului bani, pe care i-i întinde lui nea Tăsică. Acesta însă ţine mîinile moarte, atîrnate: nu ia banii.

— Nu-mi trebuie hatîr, domnule, nici împrumut, spune el. Mie să-mi dai salariul.

— Păi ăsta e, e salariul tău, Tăsică dragă.

Nea Tase ia banii şi-i numără. Tartorele îl ia de braţ, îi apucă mîna să i-o strîngă, i-o scutură:

— La revedere, Tăsică, spune-i complimente Anetei!

Tase Anghel, luat fără veste, şi-a lăsat mîna scuturată,ca moartă. Spune:

— Bună seara.

Şi iese. Trece printre ceilalţi, care se întorc spre el, şi se depărtează împreună. Nu vorbesc. Parcă le-ar fi frică, parc-ar fi primejdios să vorbeşti de ce văzuseră. Să zică „Bine-a făcut Tase!" sau „Bine i-a făcut Tartorelui!" sau „Vezi? Şi noi ne lăsăm să ne jupoaie, să ne ţină din avansuri." Nu, nu scot o vorbă. Pleacă după el, cu mîinile în buzunare. Nu toţi. Cîţiva rămîn prin curte; nea Stelian intră în birou. Eu mă depărtez: sînt după un cazan cu aburi, mare şi ruginit; văd cum se stinge lumina în birou, aud cheia şi glasul Tartorelui care-i răspunde lui nea Stelian:

— Ce vrei, Steliene? Unde mai găsesc strungar ca el?

— Te lăcomeşti la cîştig şi pînă la urmă îţi face un bucluc, mormăie Stelian.

— Lasă grija asta pe mine, rîde Tartorele, iarăşi sigur de sine, om tare. Vorbeşte parc-ar şti el ceva. Dar nea Stelian nu-l crede.

Am rămas singur, acolo, după cazan. In curte e tăcere. Se aud glasuri pe uliţă: străduţa noastră dă în Grand şi e întunecoasă, şi liniştită. Se aude peste case ţîrîit de vioară şi o ţigancă lăutăreasă cîntînd Mi-am pus busuioc în păr, măi, Să pot avea, Pe vino-ncoa! Să mă iubească, Să mă-ndrăgească, Băieţii! Urlă lung sirenele de locomotive la Bucureşti-Mărfuri. Miroase a mititei, a praf, a tei înflorit. Contrabasul face ca La Iosif şi ca în toată ţara: vu-vu-VU-VU! VU-VU-vu-vu! E o noapte îmbătătoare de vară, ca la Bucureşti. In altă grădină de vară cîntă altă ţigancă. Mi te-ai lipit de suflet, Ca marca de scrisoare! Cîntă lătăreţ, golăneşte. In uliţă se aud rîsete.

Şi eu? Ce fac? Ce mai fuse şi asta? Ce caut? Ce e cu oamenii ăştia? Ce e cu lumea asta mare şi necunoscută? Mă uit la cer: plin de roiuri de stele mari şi cam şterse: pluteşte pulberea deasupra Bărăganului: pulbere, miros de tei înfloriţi, de mititei, de fum de locomotivă.

Ce caut? Incotro o ia viaţa mea? Nimic nu văd; nimic nu ştiu; nu-mi dă nimeni răspuns.

Băieţii s-au dus şi ei să se plimbe: e sîmbătă seara. In dormitor nu mai e decît prietenul meu, Generalul, care cîntă singur din fluier. Ii povestesc ce-am văzut.

— Păi da, zice Generalul. Mi-au spus băieţii. Tartorele nu angajează decît băieţi ca noi, care n-avem nici o putere, pripăşiţi de la ţară, nu ştim cum să-i ţinem piept. Iar meşteri ia numai meseriaşi daţi afară de prin fabrici, pentru politică. Toţi au făcut politică. Nea Stelian e înscris în Partidul Socialist. Nea Tase Anghel a fost în cap, cînd au făcut greva a mare de la Ametarom; acuma îl ştiu toţi patronii şi directorii de fabrici ca pe un cal breaz.

— Şi el e socialist?

— Nu ştiu.

— Dar Tartorele? El ce politică face?

— Ca Nuţă, cînd cu pîinea. A fost şi el capul grevei de la Ametarom şi a spart-o. Pe urmă i-au dat bani cu împrumut de la bancă şi-a deschis atelierele astea.

Stau şi mă uit la Generalul. Lampa e stinsă, să nu facem risipă cu banii domnului Tartore. Intră lumina dulce, albastră, cu miros de flori de noapte şi de fripturi, pe uşa deschisă; feţişoara Generalului e îngustă şi netedă; frumuşel, cu gura cam buzată şi arcuită, şi cu ochii mari şi limpezi pe sub sprîncenele-i stufoase.

— De unde le ştii tu pe toate, Generalule?

— Am ascultat şi eu ce vorbeau alţii.

Şi pune fluierul la gură şi începe să-i zică de dor.

— Şi noi, noi ce să facem atunci?

Generalul se uită la mine, apoi dă din umeri:

— Ce să facem? N-ai ce face. Inghiţi şi rabzi. Cîinele cel mare îl aia pe cel mic.

Mă întind pe salteaua de paie care s-a făcut numai ghemotoace şi goluri şi oftez. Nu e bine. Nu ştiu ce anume nu e bine. Nimic nu e bine. Ce ne facem? Cum ne descurcăm? Nu ştiu; de loc nu ştiu. Rău e să nu ştii.

9

La urma urmei, ce mă tot zvîrcolesc aşa, în sinea mea? Ce tot vreau? După ce umblu? „Nu vezi că nu ştii ce vrei? Te înăcreşti doar aşa degeaba. Nu-l poţi suferi pe Tartorele; i-ai da cu ceva în cap lui nea Stelian; numai nea Tăsică ţi se pare om; pe Nuţă, l-ai scuipa în ochi; cu ăilalţi băieţi eşti mut şi al dracului; numai pe Generalul îl iubeşti. Şi? Şi ce? Ce tot vrei? Ai un vierme în tine, ai draci? Ce tot cauţi? De ce nu stai cuminte?"

Aşa mă gîndesc eu, şi mă dăscălesc, şi mă cert cu mine însumi, pe cînd şpanul lucios şi ascuţit ca briciul se desface şi se deapănă de sub cuţitul strungului lui nea Tase.

O bufnitură înăbuşită cutremură geamurile. Apoi se aude un urlet cumplit. Mă trece ca un zbîrnîit de coardă prin tot trupul. Ce-a fost? Mă uit la nea Tase. Şi el trage cu urechea, cu ochii în gol. Imi spune scurt:

— De la sudură s-a auzit. O fi explodat vreun butoi de spirt. Du-te şi vezi; eu trebuie să opresc strungul.

Mă reped, prin curte, intru în lăcătuşerie şi dau buzna pe uşa pivniţei în jos. Sînt toţi aici. Da, aşa a fost: uite butoiul de spirt, cu amîndouă fundurile sărite. Şi băiatul care le suda, cu ochii ieşiţi din cap, vorbind tare, ca un surd:

— Uite, aici stăteam şi sudam! De-aia am scăpat! Fundurile au sărit în lături, şi ăl din partea asta l-a lovit.

Iată-l şi pe Generalul. Imprejurul lui stau adunaţi toţi, aplecaţi, unii în genunchi. Imi fac loc printre ei, mă las în genunchi şi strig, cu glas înecat de plîns:

— Ce făcuşi, măi Generalule? Ce făcuşi, frate-miu?

E galben ca ceara, cu buze vinete, ochii cu cearcăne vinete. E gol-goluţ: explozia i-a suflat şi i-a smuls hainele de pe el. Are trupul curat, slăbuţ, cu pielea netedă, de băiat tînăr. Iar picioarele amîndouă, între genunchi şi şold, tăiate adînc; tăiat şi osu'; fundul de butoi e mînjit de sînge şi strîmbat, căzut lîngă peretele de care s-a lovit. Din picioarele Generalului curge sîngele, mult, mult, ca din două sticle destupate, gîlgîind abia auzit. Curge necontenit. Generalul se uită la picioare. Nu spune nimic. Se uită cu ochi mari, îngrozit, la ce se-ntîmplă cu picioarele lui. Cînd îngenunchi eu lîngă el şi strig, el se uită la mine şi deodată mă ia cu braţele de după gît, de parcă s-ar îneca şi ar vrea să-l scot dintr-o apă, şi strigă cu glas schimbat, sugrumat:

— Panaite! Panaite! nu mă lăsa, mă! Nu vreau să mor! Nu vreau să mor! De ce? De ce? Nu vreau să mor! Nu mă lăsa, Panaite!

Gîl-gîl-gîl-gîl... face sîngele.

— Ce faceţi cu el? strigă nea Tase şi îi dă la o parte pe ceilalţi. Dă-i drumul Panait!

— Nu! Nu mă lăsa, Panaite! ţipă stins Generalul. Nea Tase se descinge la pantaloni şi-i strînge piciorul drept în curea.

— O sulă, bă! Un cui! Descinge-te, Panaite, să oprim sîngele!

I-am strîns amîndouă coapsele în curele încheiate cît mai strîns. Acuma sîngele musteşte numai. Miroase ca sîngele mieilor pe care-i înjunghiam eu pentru domnul Iosif. Ce-am făcut? Ce să mă fac?

Generalul a închis ochii; printre pleoape i se vede numai albul ochilor, gălbui. I se văd şi dinţii de sub buza de sus.

— Ce e aici? Ce s-a întîmplat? grohăie gros Tartorele, dîndu-i la o parte pe băieţi, să-şi facă loc. Inţelege într-o clipită şi se-ntoarce:

— Mă duc să telefonez după Salvare!

Salvarea vine după un ceas. Generalul nu se mai trezeşte. E pămîntiu, inima-i bate slab de tot; mîinile negre, pline de pilitură de fier şi de praf de cărbune pe lîngă unghii şi pe sub unghii, şi picioarele, murdare ca ale noastre ale tuturor, sînt reci ca gheaţa.

Pe urmă vine Tartorele îndărăt de la spital şi ne spune că Generalul a murit. Nu spunem nici unul nimic. Eu mă duc la privată, să nu mă vază, şi plîng cu hohote, înecat, cu fruntea rezemată-n pumni şi cu pumnii pe scîndura aspră a peretelui privăţii. Pe urmă mă duc îndărăt la muncă. Nea Tăsică şi-a legat pantalonii cu o sfoară. N-au mai venit îndărăt de la Salvare curelele noastre. Eu smiorcăi pe nas şi-mi ridic pantalonii cu coatele.

— Leagă-ţi-i şi tu cu o sfoară, spune nea Tase cu ochii la cuţitele care cojesc piesa. Eu îmi caut o sfoară şi-mi leg pantalonii, apoi vin lîngă el.

— Eraţi prieteni, spune nea Tăsică. Nu mă întreabă. Ştie. Eu nu spun nimic. Dau din cap şi-mi trag mucii pe nas.

— Nu eraţi dintr-un sat.

Dau din cap altfel şi iar smiorcăi.

— Mda. Ii plăcea să vadă cum joacă singure butoaiele cînd le sudează. mormăie nea Tăsică. Eu dintr-o dată mă uit la el. Cînd a văzut-o el şi p-asta?

— Copil, murmură nea Tase. Bun copil.

Pe urmă tace multă vreme. Cînd vorbeşte, vorbeşte gînditor, singur, nu cu mine:

— Cu cine să vorbeşti? Cine să te ajute? Casa de ajutor? Sindicatul? Acolo tot Aristică şi Stelian sînt mari şi tari. Nu e nimic de făcut. Deocamdată, nimic.

Pe urmă tace. Eu nu zic nimic Nu mai am poftă de vorbit zile întregi, săptămîni întregi: „Da", „Nu"; şi atîta tot. Sîmbătă seara mă duc la ieşirea uzinelor Ametarom: casă de pază, gratii de fier, intrarea cu paznici, oamenii cînd ies, dau o hîrtie să le-o găurească un controlor; în curte umblă locomotive, garnituri de vagoane, printre turnuri de cărămidă roşie; pe sus, pe deasupra, uruie un pod alunecător. Aici iese acuma o mulţime de nu se mai isprăveşte. Tramvaiele goale aşteaptă în şir, autobuzele la fel. Sînt şi două camioane cu nişte indivizi care încep să dea cu cărţi de-a azvîrlita. Lumea se-nghesuie să ia. Iau şi eu. M-am învăţat: cînd sînt anunţate pe afişele de pe ziduri: 1 Septembrie! Regele Detectivilor!, mă duc să iau primele două fascicole. Se dau gratis. Le iau şi le citesc. Pe urmă îmi dă Tartorele un pol, fiindcă l-am ajutat la nişte socoteli; şi atunci cumpăr o carte din „Colecţia Femeilor Celebre". Imi dă altădată alt pol. Cumpăr Lupul singuratic, din „Colecţia celor 15 lei". Rătăcitor printre Stele. Uşa cu şapte broaşte, Milionul tăinuit. Cînd n-am de lucru, stau şi citesc. Nu mă mai gîndesc la Generalul, nici la mine, nici la nimic. „Mii de bombe! zise contele şi sări cu o agilitate extraordinară, de pe marginea acoperişului pe acoperişul limuzinei în care se afla frumoasa Anita". Dar Rătăcitor printre Stele! Vieţile pe care le-a trăit, chinurile la care este supus la poliţie şi-l fac să-şi amintească tot ce a fost de-a lungul veacurilor! Zace pe pămînt, înăbuşit în chingile drăciei cu care-l chinuiesc şi trăieşte vieţi — alte vieţi. Şi eu: strîns între strung, pîine cleioasă şi patul cu ploşniţe, citesc şi visez alte vieţi. Sînt prostii, nebunii; dar mă fac să uit, să visez altceva; e o uşurare.

Mai tîrziu, mult mai tîrziu, am aflat că de prea multă suferinţă, cîte unul înnebuneşte sau se tîmpeşte. Nebunia şi tîmpirea sînt un refugiu, un adăpost, o mîntuire. Aşa mă duc şi eu pe lumea conţilor care spun „mii de bombe!" şi a Anitelor care nu aud cînd cade cineva de pe acoperiş pe maşină, şi a prizonierilor care cutreieră prin celelalte vieţi pe care le-au trăit: un fel de nebunie, un fel de tîmpenie; dar nu prea mai pot. Sînt prea singur: merge totul prea greu; prea nu văd ieşirea, nici nădejde. Dacă aş avea parale, aş bea. Dar e mai uşor să citeşti de zece ori Milionul tăinuit. Şi cîte romane în fascicole n-am început eu pe gratis, şi-am rămas fără să ştiu urmarea! „Detectivul pătrunse sub o boltă umedă, în care se afla, în mijlocul încăperii catafalcul cu sicriul contesei. Sicriul n-avea capac, iar contesa părea că doarme, în rochia ei de mireasă.

Deodată se auzi un rîs diavolesc. Williams se întoarse să vadă cine rîsese. Nimeni, nu era decît întuneric. Dar peste o clipă, începu să curgă apă pe trepte. In cîteva secunde, apa îi ajunse detectivului peste gleznă. Inchis în hrubă cu moarta, avea oare să piară înecat?" „Citiţi continuarea în fascicola viitoare. De vînzare la toate librăriile şi chioşcurile de ziare".

Desene de TIA PELTZ

AŞTEPTARE

Fragment din romanul „Puntea"

de DUMITRU CORBEA

Domnica nu-l ştia pe tatăl său decît din fotografie. Fotografia lui era şi la bunica din Duzi, şi la bunica din Bulboci. Mama Nataliţa, cum îi spunea ea, nu mai ştia ce să-i facă şi ce să-i arate cînd venea la Duzi. Casa cea mare era plină de poze. Toţi pereţii erau acoperiţi cu rame făcute de mătuşa Hareta. In una din aceste rame înflorate, cusută cu tort, era şi tatăl Domnicăi. Tatăl său era plecat în război. Aşa ştia Domnica de la mama Nataliţa, de la mama Militina şi de la mătuşa Hareta. Aglaia, mama ei adevărată, nu-i vorbea niciodată de tatăl plecat în război, care trebuia să se întoarcă... Aglaia o născuse, dar fata sta cu mama Militina, în casa veche, bătrînească. Ea tot în această casă s-a născut. Mama Militina se lăuda că o adusese pe lume... Fără ea, Domnica nu s-ar mai fi născut. Ar fi murit şi Aglaia şi ea. Amîndouă ar fi murit, căci multă vreme s-a vorbit prin Bulboci de chinul şi ţipetele Aglaiei, nevasta lui Vlad Hariga, fata Militinei Ciobanu. Babele din sat ziceau că pătimeşte pentru păcatele faţă de bărbatul ei, care era plecat în război...

Vlad Hariga era mort, dar mama Nataliţa din Duzi tot îl mai aştepta. Ea singură nu credea că a murit... A fost o vreme cînd nici mama Militina nu credea c-a murit ginerele ei. Cuscrele dădeau în bobi, se duceau la vrăjitoare şi la mănăstiri şi aflau că Vlad n-a murit...

Mama Militina o învăţase să se închine. Se închina cînd se culca seara şi cînd se scula dimineaţa. Se ruga pentru sănătatea mamei Militina, pentru viaţa vacilor şi oilor, pentru găini şi pentru porc. Pentru toate cele se ruga, cum făcea şi mama Militina, cum făcea şi mama Nataliţa. Domnica se mai ruga pentru ceva în plus, dar în gînd. Se ruga pentru întoarcerea tatălui său. Mama Nataliţa din Duzi se ruga aşa şi ea a auzit-o. Ingenunchea lîngă dînsa, la icoane, şi zicea încetişor, şoptit:

„Dă-i zile multe mamei Militina şi mamei Nataliţa şi adă-mi-l, doamne, iute pe tatăl meu acasă. Să vie teafăr din război."

Mama Militina o lua la biserică. O scula cu noaptea în cap. Era vara. Ei îi era somn. Toată ziua se zbenguia prin grădină, prin pădure şi alerga după fluturi şi pui de prepeliţă. Toată ţarina o cutreiera. Se rătăcea prin sulfinişuri şi popuşoi, prin grîne şi floarea-soarelui. Noaptea adormea ca buşteanul. De multe ori, nu putea nici să mănînce. Se culca şi Militina n-o mai trezea. O privea şi zicea:

— Dormi, copil necăjit, copil orfan de tată, fără milă de la mama ta cea adevărată, de la fata mea, pe care eu am născut-o şi am crescut-o... Ea te-a lepădat şi te-a alungat şi eu te-am luat şi te-am crescut. Din inima mea ţi-am dat, din sufletul meu ţi-am turnat...

Duminica începeau a suna clopotele de la biserică. Mama Militina se apropia de Domnica, o clătina cu mîna şi îi zicea:

— Hai la biserică şi te-i ruga pentru întoarcerea tatălui tău din război.

Domnica se scula, se freca la ochi şi se îmbrăca. Işi punea rochiţa spălată şi cîrpită de bunica. Işi punea ciupicii de lînă în picioare. Era bucuroasă că se ducea la biserică să se roage pentru tatăl ei. Era bucuroasă că bunica o lua cu dînsa.

Aglaia nu se ducea la biserică. Ea se gătea şi pleca la vecine, la neamuri. Zicea că se duce la pădure ori la imaş, unde le erau daţi, la vărat, boii.

— Ştiu eu unde te duci tu, fetişoară, îi spunea mama Militina. Ştiu eu unde umbli tu... Să nu crezi...

Domnica pornea cu mama Militina la biserică. Se închinau şi sărutau icoanele de lemn, afumate şi murdare, pe care toate femeile le sărutau. O ridica mama Militina de subsuori. Işi făcea cruce şi săruta icoana şi privea uimită la mătuşile din biserică.

In biserică nu erau copii. Ea singură era din tot satul. O trăgea de fustă pe bunica şi o întreba:

— Mamă Militina, de ce nu vin copii la biserică?

— Taci, fată. E ruşine să vorbeşti în biserică.

— De ce e ruşine, mamă Militina?

— Dacă vorbeşti în biserică, popa îţi taie limba din gură...

— Işi taie şi matale limba, mamă Mi...

Domnica se oprea. Se temea să nu-i taie popa limba, aşa cum îi spunea mama Militina. Tăceau. Ascultau cum cîntă popa, dascălul. Domnica nu înţelegea nimic. Ea se uita la pălimar. Urmărea cum strînge capetele de lumînări, cum aprinde şi stinge feştilele cu degetele muiate în gură.

Se sfîrşea slujba. Pălimarul sta la uşă cu tava plină de nafură. Fiecare lua o bucăţică de nafură. Pentru bucăţica de nafură, fiecare arunca pe tavă un ban de metal. Lua nafură şi Domnica. O ridica mama Militina şi îi spunea:

— Ia, ia şi tu, căci şi tu eşti suflet nevinovat de om.

Domnica nu băga în gură nafura. O ţinea în mînă pentru mama Militina. Ea nu avea voie să mănînce nafură. Bea acasă, înainte de a se porni la biserică, cîte o ceaşcă cu lapte dulce. Gura ei era spurcată... Numai gura bunicăi, care nu bea lapte dimineaţa, cînd se duceau la biserică, era curată...

Pentru nafură o lua mama Militina la biserică pe Domnica.... Nafura luată de Domnica îi ajungea numai bine pînă în duminica următoare şi chiar pe mai multă vreme, căci nepoata nu lua o singură bucăţică de pe tavă, ci îşi umplea mîna. Chiar pălimarul îi spunea să ia mai multă şi o îndemna:

— Nu te teme, ia, tu eşti copil...

Mama Militina îi lua nafura şi o lega în colţul basmalei. Basmaua cu nafură sta după icoană toată vremea. După icoană nu o mîncau şoarecii.

Domnicăi îi plăceau poveştile cu liliecii... Mama Militina îi spunea cum se transformă şoarecii în lilieci... Şi ea s-ar fi transformat în liliac dacă ar fi mîncat pîine sfinţită după ce a mîncat de frupt: carne, brînză, lapte, ouă. Şoarecii se transformau în lilieci, căci mîncau nafură după ce mîncau slănină, în pod... Unii rodeau pereţii şi ajungeau şi după icoană, la nafura mamei Militina... Domnica credea că liliecii erau şoareci şi ei îi era frică cînd îi vedea. Militina o speria că liliecii muşcă, că se reped la cap, în păr. Se temea să nu se inculcească unul şi în părul ei...

Domnica intra foarte rar în casa cea nouă. Aglaia o fugărea cînd o vedea la uşă. Ea intra şi se uita la fotografii. Avea trei ani cînd a plîns prima dată pentru fotografia tatălui ei. Ea a luat-o din perete şi a ascuns-o. Aglaia i-a luat fotografia şi a lovit-o peste mînă cu palma, zicînd:

— Proastă ce eşti! Lasă poza pe perete... Are să te bată şi mama Militina dacă o rupi... Este poza mamei Militina. Să ştii tu, să-ţi intre în cap asta...

Domnica nu putea înţelege ce căuta un om străin în casa lor. Omul acela străin sta cu Aglaia, în casa cea nouă. Nu ştia cine este omul străin, dar se temea de el.

— Cine este omul străin, mamă Militina?

— Un om, Domnica... Nu mai întreba. Prea multe chiar vrei să ştii. Tu eşti copil, eşti prea mică...

— Dar cine este?

— Nu-i străin, Domnica... N-am cum să-ţi spun să pricepi şi tu...

Aglaia a venit şi a luat-o pe Domnica în casa cea nouă. A dus-o la omul străin. Omul străin sta pe laiţă şi fuma. Bea vin cu ceaşca de apă şi îşi ştergea gura cu podul palmei. Era roşu la faţă. Aglaia a împins-o către omul străin şi i-a spus:

— Aista este tatăl tău, Domnica. Auzi? De el să asculţi şi lui să-i porţi respectul.

Domnica sta mută. Se uita cînd la omul străin de pe laiţă, cînd la poza tatălui ei de pe perete. Privea fotografia tatălui ei şi îşi zicea în gînd: „Omul străin nu este tatăl meu. Tatăl meu a plecat în război şi va veni. Imi va aduce zahar, mărgele şi rochiţă nouă. N-am să mai umblu cu rochiţa cu petece. Are să-mi cumpere şi pantofiori din tîrg şi o băsmăluţă frumoasă."

— Sărută-i mîna tatălui tău, a zis Aglaia. Nu sta ca proasta şi te uita la el fără să zici nimica.

Omul străin a rîs şi a zis:

— Iaca, Aglaia, n-am ştiut că am ajuns tată şi la copiii altora...

— Dar fata stă la mama, nu te încurcă cu nimica, Dumitre. Şi eu nici n-am vrut s-o am... Am făcut-o fără voia mea, după cum fără voia mea m--a măritat mama cu Vlad Hariga, omul acela pe care nu l-am suferit să se atingă de trupul meu...

— Numai mă-ta este vinovată de toate, nu eu. Eu am vrut să te ieu, dar mătuşa Militina s-a opus, n-a vrut să te dea după mine.

— Şi părinţii tăi, Dumitre... Nu numai mama mea...

Aglaia a ascultat la uşă cum s-au tîrguit părinţii lui Dumitru cu mai-că-sa. Se tîrguiau de la averea ei. Vasile Cojocaru, tatăl lui Dumitru, a venit cu sticla de rachiu. Venise cu gîndul să încheie tîrgul şi să hotărască nunta copiilor. Pe Militina n-o trăgea de loc inima s-o mărite pe Aglaia cu feciorul lui Vasile Cojocaru şi al cumetrei Grapina. Ea îi ştia ce fel de oameni erau Cojocarii. Se temea de încuscrirea cu aşa soi de oameni. Inainte de primul război mondial, erau cei mai calici oameni din Bulboci. Cojocaru se tocmea cioban la oi, ca şi Ştefan Ciobanu, omul Militinei. După război, au început a se ridica. Tot satul vorbea de averea pe care şi-o făcuse Vasile Cojocaru şi Grapina. Avea căruţă cu doi cai buni, avea patru boi şi două vaci cu lapte.

Militina îi ştia de oameni zgîrciţi, răi, şi ştia că, în tinereţea lui, Vasile se ţinuse de furtişaguri şi fusese bătut de multe ori la jandarmerie. Fusese şi prin judecăţi şi făcuse şi puşcărie cîteva luni de zile. Era şi bătăuş. Dumitru îi semăna lui Vasile Cojocaru... Militina nu voia ca fata ei să fie bătută, chinuită, cum era şi Grapina. Noroc că îi făcuse casa nouă şi Dumitru, vrînd-nevrînd, în casă la dînsa trebuia să se mute. Ea nu-şi da fata de lîngă casa şi ograda ei. In ochii ei voia să stea şi fata şi ginerele.

La Vasile Cojocaru în ogradă nu ţipa niciodată porcul în ziua de Ignat. El nu tăia porc. La el în casă se mînca fasole, cartofi şi bostan. Vindea brînza, vindea porcii, mieii, berbecii. Totul vindea. Era lacom de bani, de avere.

— Surcica nu sare departe de trunchi, fată, spunea Militina. Dumitru nu-mi place... calcă pe urmele lui Vasile Cojocaru... Şi el trece cu căciula pe ochi pe lîngă oameni şi nu-i vede... La poarta lor nu se opresc nici calicii... Grapina n-a dat o strachină de mălai de sufletul morţilor... Este prea hapsînă... A tunat şi i-a adunat... Cum îi Vasile, aşa este şi Grapina. Vorba ceea: după sac, şi petec. Mă tem că ei după averea ta umblă, nu după tine.

Cojocaru da bani cu împrumut. Lua cîte douăzeci de lei la mie pe săptămînă. El nu da bani cu anul. El îi da, ca şi părintele Curcă din satul Cimpoi, cu luna şi săptămîna. De la părintele Curcă s-a învăţat să ia camătă. A cerut şi Militina bani de la Vasile Cojocaru, înainte de război, cînd trăia Ştefan încă, dar n-a vrut să-i dea.

Cojocaru nu locuia în sat. El îşi făcuse casă nouă pe lotul de pămînt, după războiul cel mare. Sta la cîmp. La cîmp s-a cuprins. Vitele lui mîncau din păşunile ţăranilor. Găinile lui mîncau boabe căzute pe ţarina satului. Aşa era învăţat Cojocaru: să ia totul de la altul, cît mai puţin să treacă din avutul lui. Cojocaru era zgîrcit şi lacom de cînd era sărac. De-atunci începuse a se gîndi la avere, la bani. Ţăranii îl rîdeau. Spuneau că este din aceia care pun brînza în şip şi ating şipul cu boţul de mămăligă şi zic că mănîncă brînză...

Militina nu voia de ginere pe Dumitru şi din pricină că era reformat la armată. Şi-a tăiat singur un deget de la mînă. Se auzise prin sat că Vasile Cojocaru l-a pus la cale. El nu era în rîndul flăcăilor cu toate drepturile. Lumea zicea că numai cel cu armata făcută are toate drepturile unui om adevărat. Dumitru nu avea armata făcută şi îi mai lipsea şi un deget de la o mînă. Era om însemnat de dumnezeu. Omul însemnat de dumnezeu era un om de care trebuia să te fereşti. Se fereau de Dumitru şi fetele, se fereau şi băietanii. Nu-l primeau să fie calfă la hore. Calfe nu erau decît cei cu drepturile în regulă.. Dumitru era ciung, reformat, bătăuş şi muieratic. Ei îi trebuia un ginere harnic, cu armata făcută, ascultător, respectuos. Cojocaru i-a trimis cercători. Părinţii lui Dumitru au venit la înţelegere. Cumătru Vasile şi cumătra Grapina. Grapina era o mînă de femeie. Se clătina de slabă ce era. Era umbra lui Vasile. Mergea în urma lui, călca pe urmele paşilor lui.

Vasile îl pusese la cale pe Dumitru s-o scoată la joc pe Aglaia. El l-a împins către fata lui Ştefan şi Militinei Ciobanu. Lui trebuia Dumitru să-i mulţumească pentru averea pe care urma să pună mîna.

Grapina şi Vasile au început a-l lăuda pe Dumitru lor. Era bun, frumos, cuminte, harnic, Toate calităţile le avea. Era ca fata cea mare... Şi Militina şi-a lăudat fata. Ştia a ţese, a toarce, a nividi şi împleti, ştia rostul unei case şi unei gospodării. A scos coţii de pînză şi vălătucii de sumane din ladă şi i-a arătat Grapinei. Il arăta şi îi spunea:

— Iaca, fata mea a ţesut, fata mea a făcut totul. Eu nu am pus mîna pe suveică şi spată. Nici pe furca de tors nu mai pun mîna. E plină lada de gheme cu tort. Toate aşteaptă să fie ţesute, făcute scoarţe şi lăicere.

Militina înşira pe degete tot ce urma să dea de zestre fetei. Pe Vasile Cojocaru îl ustura la inimă că Militina nu pomenea nimic de vie, de bucata de pădure, de locul de casă din sat, pe care îl cumpărase de la un sărac care plecase în lumea lui.

Vasile şi Grapina mai ţineau ca nora lor să vină la dînşii, la cîmp, să nu rămînă în casă la Militina, în Bulboci.

Militina nu se lăsa. Ea ştia una şi bună: fata va sta în Bulboci, la dînsa.

Lui Vasile Cojocaru i-a trecut prin minte un gînd mare şi i l-a spus şi Militinei. El era de părere că Dumitru se putea muta în Bulboci, în sat, dar cu o singură condiţie: Militina să-i pună prin acte în tribunal şi lui Dumitru jumătate din casă, jumătate din ogradă şi pămînt. Voia să-i treacă şi o jumătate din via de sub pădure.

Nu s-au împăcat. Militina nu s-a învoit să-i treacă lui Dumitru jumătate din averea ei, din averea Aglaiei. Le-a spus Cojocărenilor:

— Nu mă tem că va rămîne fata mea nemăritată. Chioară — nu-i, ciuntă — nu-i, surdă şi proastă — nu-i, şi nici goală şi săracă nu este. Slavă domnului! am cu ce o mărita. Am ce-i da.

Militina s-a dus la Duzi şi a vorbit cu Nataliţa Hariga. Ei îi plăcea de Vlad. Era harnic şi din oameni cumsecade. Il cunoştea. Auzise de dînsul. Vorbeau femeile din Bulboci şi se mirau de ce nu s-a însurat. Avea de mult armata făcută. Fusese sergent în armată şi toţi credeau că el va rămîne în cazarmă, ca subofiţer. Inainte de armată, trăise cu Olimpia Stavru, servitoarea de la prinţul Costică, din satul Cimpoi. Olimpia era tînără şi frumuşică. Avea o sută de draci în ea. Oamenii din Cimpoi ziceau că este olteancă, de pe la Caracal. Nataliţa îl ocăra pe Vlad că umblă după servitoare, după fete stricate. Ea zicea că toate servitoarele sînt rele şi stricate.

— E cuminte, mamă, zicea Vlad.

— Dacă este cuminte, de ce n-a stat la părinţi?

— N-are părinţi, mamă. E orfană şi săracă.

— Altă muncă nu putea găsi, numaidecît servitoare la boieri?...

— Omul sărac intră argat, mamă. Mata ştii doar.

Olimpia a venit şi pe la dînsa în timpul cînd Vlad îşi făcea armata. In Duzi se ştia că Vlad se va însura cu Olimpia, olteanca. De la dînsa învăţaseră fetele din Duzi şi din Cimpoi cîntecul:

Foaie verde trei măsline,
Băiatul e ca un cîine,
Peste şapte dealuri vine
Cu batista cu alune...

Vlad a venit din armată. N-a mai găsit-o pe Olimpia. A căutat-o, a umblat. Aştepta să se întoarcă, să-i scrie. Ani de zile a aşteptat. Olimpia nu i-a scris şi nu s-a arătat.

Incepuse a se vorbi de război. Incepuse a se face concentrări. De două ori a fost luat şi Vlad în concentrare. Se săturase şi el de burlăcie. Ii vorbeau de însurătoare şi vecinele, neamurile. Fiecare îi găsea cîte o fată bună, cu avere şi cuminte.

— Mie nu-mi trebuie avere, mamă. Voi munci şi voi trăi. Vreau un suflet de om. Vreau pe cineva să mă priceapă şi să ţină la mine. Fetele din Duzi cred că tot ce zboară se mănîncă. Nu li-i capul la casă şi gospodărie...

Nataliţa ţinea foarte mult să se însoare la Duzi, cu o fată de oameni gospodari.

— Eu nu mă însor la Duzi, mamă, zicea Vlad. Nu-s fete pentru mine... Unele s-au trecut de-amu, iar cele care sînt, îs prea tinere şi necoapte pentru a mă gîndi eu la ele. Eu numai pe una am iubit-o şi fata pe care am iubit-o s-a dus şi m-a lăsat.

Nataliţa era convinsă că olteanca îi făcuse farmece lui Vlad. De asta umbla Vlad ca nebun după dînsa, după ce s-a întors din armată. De asta nu se însura. Ii era teamă să nu rămînă băiatul ei neînsurat.

Tofana Axinte s-a dus la Bulboci cu Vlad. Şi Vlad s-a hotărît dintr-o dată să se însoare cu Aglaia. N-a întrebat-o pe fată. El a stat de vorbă cu Militina, mama fetei. A vorbit cu Militina, Tofana, a vorbit el şi au hotărît nunta.

Aglaia plîngea şi zicea că se aruncă în fîntînă, că se spînzură, dar de măritat nu vrea să se mărite cu Hariga din Duzi.

— Ai să te măriţi cu cine am hotărît eu! striga Militina. Pe mine ai să mă asculţi, căci ţiţa mea ai supt, nu ţiţă de căţea, nu ţiţă de scroafă.

— Eu cu Dumitru Cojocaru vreau să mă mărit.

Militina se înfuria şi o ameninţa cu dezmoştenirea.

— N-ai decît, nu te mărita cu Hariga din Duzi, dar nici eu nu-ţi dau nici un capăt de aţă. Goală ai să te duci de la mine, numai în cămăşuţă. Să văd: te ia Dumitru fără pămînt şi fără casă, fără grădină şi vite? Du-te, dar nu mai eşti fata mea, nici eu mama ta. Nu te cunosc, nu te-am adus eu pe lume... Nu asculţi, nici eu nu-ţi dau averea mea.

— Nu-mi place Hariga din Duzi, mamă.

— Dar ce are de nu-ţi place?

— E bătrîn şi urît, mamă... Nu mă mărit...

— E om copt la minte, nu fluşturatic ca Dumitru. A fost sergent în armată, nu reformat ca Dumitru tău, ca feciorul lui Vasile Cojocaru. Cumătra Nataliţa Hariga nu dă bani pe camătă... E iubită de tot satul. Hariga a fost om cinstit. Şi ea e cinstită. Se trage din neam răzăşesc...

— Hariga e urît, mamă...

— Crezi că frumuşaţa se mănîncă cu lingura, fetişoară? Nu! Nu se mănîncă cu lingura. Să ştii tu asta de la mine. Sînt femeie trăită mai mult, care a văzut şi auzit mai multe pe lumea asta. Tu ce ştii! Tu ai minte crudă şi nu poţi judeca...

Aglaia începea a boci şi zicea:

— Taie-mă bucăţele cu satîrul, cu toporul, dar nu mă mărit. Aruncă-mă la cîni, în drum, dar nu-l iau pe Hariga. Eu nu mă lepăd de Dumitru.

— Eu n-am făcut casă pentru Dumitru Cojocaru, eu n-am muncit pentru golani ca el. Ai să te măriţi cu Hariga. Ţi-am spus o dată, am hotărît o dată. Cuvîntul meu este cuvînt. Nu-l iau înapoi. I l-am dat cuscrii Nataliţa, i l-am dat lui Vlad şi cumetrei Tofana Axinte. Cu ei altă limbă am vorbit, nu cum am vorbit cu Vasile Cojocaru şi cumătra Grapina....

Militina se uita la Aglaia cum plînge şi îi spunea:

— Din dragoste nu se moare... Şi pe mine m-a dat mama după Ştefan, tot cînd aveam şaisprezece ani, şi n-am murit. Şi eu ziceam că mă arunc în fîntînă şi ziceam că mă spînzur în şură cu frînghia din coarnele boilor, dar nu m-am spînzurat. Toate astea sînt prostii, prostii, prostii. Dragostea vine şi trece. Nu ştii cînd a venit şi nu ştii cînd a zburat... Şi nu pot spune că nu m-am înţeles cu Ştefan, cu tatăl tău. Ştefan a fost om bun. Eu am fost mai rea ca el. M-am purtat rău cu el şi nu mi-a fost milă de el. L-am înşelat cu flăcăii din sat şi cu oameni însuraţi...

Ştefan îi spunea nevestei lui că-i jandarm şi vătaf. Lumea din Bulboci zicea că ea l-a băgat în pămînt. Militina îl mîna la cîştig. O clipă nu-l suferea să-l vadă că stă. Cînd îl vedea că stă, îi striga:

— Nu sta! Nu sta, omule! Iţi stă şi norocul dacă stai, dacă laşi coasa şi sapa din mînă.

— Nu-ţi mai ajunge averea, femeie, îi spunea Ştefan. Parcă nu tot în pămînt ai să mergi şi ai să putrezeşti.

Militina îl privea cu ură pe Ştefan şi zicea:

— Averea este ce este în ziua de azi, bărbate. Cine nu are avere, nu are nici cinste în sat. Iaca, uită-te la Vasile Cojocaru... Cînd era sărac. nici şatrarii nu se uitau la el...

— Asta nu-i cinste, să iai camătă de la vecinii tăi, de la ţăranii din sat.

— Cine are nevoie, să plătească camătă.

— Banul e ochiul dracului, femeie.

— Averea te face om în ziua de azi.

— După cum nu-i plopul pom, tot aşa nu-i omul om acela care umblă cu camătă şi lucruri necurate... Cămătarul este ca păduchele şi căpuşa. Sug sînge.

— Eu vreau să fiu ca păduchele şi căpuşa, Ştefane. Eu vreau să am parale, să cumpăr tot pămîntul din sat şi toate vitele, toate casele. Imi place să fiu bogată, nu săracă. E mai bună bogăţia ca sărăcia... Sărăcia nu ţine de cald.

— Nici camăta nu ţine de cald, Militina. Vei vedea tu... Vei trăi şi vei vedea. Zile bune n-au hoţii pe pămînt. Numai hoţii se îmbogăţesc. Omul cinstit nu face avere. El vrea să muncească cinstit şi să trăiască cinstit. Să aibă de toate şi să nu-i lipsească nimic.

Militina şi cînd dormea visa să fie bogată. Visa că are un sipet plin de bani. Hîrtii de cîte o mie şi cinci sute. Erau aşezaţi banii în teancuri... Ea îi număra şi nu se mai sătura să-i privească. Ea nu visa hîrtii mici, murdare, de cîte un leu şi doi lei. Un leu şi doi lei nu aveau decît calicii, cerşetorii. Cei bogaţi aveau hîrtii mari, hîrtii frumoase...

Ştefan Ciobanu era moale. Ţăranii îl rîdeau. Se auzea că Militina îl şi bătea. Il rîdeau mai ales flăcăii şi îl întrebau:

— Adevărat, bădie, te bate ţaţa Militina?

— Te laşi călcat în picioare de-o muiere?

— Eşti cîrpa muierii? Eşti spălător?

— Sub laiţă te bagă, bădie Ştefane?

Ştefan se mînia. Işi trăgea cuşma pe ochi şi pleca zicînd:

— Nu-i treaba voastră, bre. Vorbiţi prostii.

Militina a născut-o pe Aglaia după primul război mondial. Prin Bulboci se vorbea că Militina a făcut copil cu altul, nu cu omul ei. Dar nu era adevărat. Aglaia îi semăna la feleşag lui Ştefan. Aglaia nu era iute ca Militina. Era adormită, înceată, gînditoare şi bolnăvicioasă. Nu-i priia frigul, mîncarea proastă. Umbla numai cu legătoare la cap şi gemea cînd se îmbolnăvea, se temea de moarte. Militina nu se temea nici de boală, nici de moarte. Ea nu se temea decît de chinurile iadului. Asta o înfricoşa şi o făcea uneori să dea şi calicilor cîte un ban, un ou ori o strachină de făină. Dar nu da la orice calic. Intîi se uita şi pe urmă îi da. Se uita să vadă dacă are mînă, ochi, picioare. Cînd da de unul teafăr, îl alunga şi îi striga:

— La muncă, golane! Nu la cerşetorie!

Militina singură se lăuda prin sat:

— De frica mea a ştiut şi bărbatul... De frica mea vreau să ştie şi copilul meu.

Un vecin i-a spus Militinei:

— Rău faci c-o sileşti pe fată să se mărite cu cine nu-i place. Ar trebui să te gîndeşti şi la sufletul ei. Şi ea are inimă. E tînără. Ţie ţi-a părut bine cînd te-ai măritat cu Ştefan?

— N-am murit.

— Tu n-ai murit, dar a murit Ştefan. Eu ştiu cum aţi trăit. Mai degrabă n-aţi trăit...

Militina nu suferea să se amestece vecinii în treburile ei. Nici pe neamuri nu le suferea. Le striga la toţi:

— E copilul meu! Fac ce vreau din copilul meu! In ograda mea eu hotărăsc! Cuvîntul meu este lege!

Aglaia nu-l suferise pe Vlad. Nici în noaptea nunţii nu l-a suferit. Vlad era beat şi a vrut s-o îmbrăţişeze, s-o cuprindă şi s-o sărute, dar Aglaia a ţipat la el:

— Să nu te atingi de mine! Fugi! Beţivanule! Porcule!

Vlad se trezi din toropeală. Aglaia fugise, nu mai era lîngă el. Se freca la ochi. El nu încercase s-o cuprindă în braţe pe Aglaia. El pe Olimpia încercase s-o cuprindă şi s-o sărute. Olimpia fugise... Stătuse lîngă el... Ea ţipase la el...

Vlad era bun şi drăgăstos cu Aglaia. Se purta cu ea cu gingăşie şi înţelegere. Uitase de cele petrecute în noaptea nunţii. Se învinovăţea tot pe el.

Era pe vremea prăşitului de-al doilea cînd au început a veni în sat ordinele de mobilizare. Vlad ştia că va începe războiul peste puţină vreme. Toţi vorbeau de război şi la toţi le era frică să spună pe faţă ce gîndeau despre nemţi şi despre fasciştii din ţară. Toţi ştiau că Romînia era de fapt ocupată de Hitler. Nimănui nu-i venea a se bate, mai ales cu aliaţi pe care mulţi ţărani îi ştiau din primul război mondial, de la Mărăşeşti...

Vlad voia să nu înceapă războiul şi să nu primească ordinul de mobilizare pînă ce nu sfîrşea cu prăşitul de-al doilea şi cositul fînului.

Lui Vlad îi era milă s-o scoale pe Aglaia cu noaptea în cap. Ea dormea. Era însărcinată. Nu voia s-o obosească. N-o lăsa să aducă nici cofa plină cu apă de la fîntînă. El îi ieşea înainte şi îi lua apa din mînă. Cînd se ducea la fîntînă, îi da de grijă:

— Nu umple cofa cu apă, Aglaia. Odihneşte-te pînă acasă, nu veni într-un suflet.

Militina o trezea pe Aglaia. Ea o uda cu apă rece şi îi spunea:

— La treabă, nu dormi. Nu-i vreme de dormit. Scoală-te, fată, hai.

Porneau, Aglaia şi Vlad, la prăşit. Vlad ducea cofa de apă, sapele. N-o lăsa să ducă nimic Aglaia. Ea era încă somnoroasă. Se freca la ochi.

Militina rămînea acasă. Rămînea să mulgă vaca, s-o ducă la cireadă şi să vină pe urmă cu mîncarea la cîmp.

Aglaia leşina, avea greţuri, şi ameţea. In clipa aceea Vlad se speria. Ştia că din cauza lui îi este rău Aglaiei... El era vinovat de toate nenorocirile ei. Alerga, o uda cu apă pe obraz şi îi punea prişniţe pe frunte. Ii punea prişniţe cu frunze de brusturi şi potbal, cu frunze de măcriş şi baraboi. Frunzele erau încă reci, de dimineaţă, şi Aglaia se înviora.

— Nu prăşi, Aglaia, stai, o ruga Vlad şi o ducea la umbra pe care el i-o făcea pe ogor.

Vlad îi aducea un braţ de iarbă cosită, îi smulgea şi îi făcea un snop de orz sau de grîu în spic, verde încă. Ii făcea saltea şi îi punea pernă sub cap.

— Mă tem să nu mor, Vlad. Multe femei mor cînd fac copii. Tare mă tem... Mama m-a născut în vie pe mine, dar eu mă tem... N-aş vrea să fiu singură cînd voi naşte...

— Am să fiu eu lîngă tine, Aglaia, şi am să-ţi aduc moaşă şi doctor, să nu te temi.

— Mă tem de doctori...

— Doctorii sînt pricepuţi, oameni învăţaţi, să nu te temi de ei, Aglaia.

Vlad scotea din buzunar o hîrtiuţă şi-o desfăcea, scotea o bomboană şi i-o da Aglaiei, zicînd:

— Indulceşte-ţi gura, hulubiţa mea, turturica mea...

—Mata eşti bun la suflet, Vlad. Eşti bun... Eşti bun.

Intotdeauna Aglaia se ducea mai devreme acasă, în sat. Ea trebuia să vadă de cloşti, de pui, de miei şi purcei, de viţel şi berbeci. Militina îi da de grijă să fie cu ochii în zece la cloştile cu pui. Ii spunea:

— Numără puii, vezi dacă nu i-a luat uliul.

Militina n-o lăsa pe Aglaia să se ducă în sat fără un snop de popuşoi verde, pentru vacă şi viţel, fără o legătură de volbură pentru miei.

— E păcat să te duci devreme acasă şi cu mîna goală.

Vlad îi luă apărarea:

— Nu poate duce, mamă...

— Poate. Nu te-a tocmit nimeni advocat fără parale, ginere. Să nu crezi că dacă ţi-i nevastă, Aglaia nu este tot fata mea. Tot sub aripa mea ocrotitoare este... Şi tu tot sub aripa mea eşti, măcar că eşti mare şi ai fost sergent în armată...

Era luna mai. Lui Vlad îl plăcea să se ducă şi duminica pe cîmp cu Aglaia.

Porneau în răsăritul soarelui.

Aglaia mergea prin rouă. Işi spăla picioarele. In urma ei rămîneau două dîre. Işi ridica poalele rochiei şi cămeşii. Pulpele picioarelor ei se înroşeau. Lui Vlad îi plăcea s-o vadă cu pulpele picioarelor roşii şi pline de fire de iarbă... O cuprindea în braţe. Ea se zbătea, dar braţele lui voinice o strîngeau ca într-un cleşte. Ea se zbătea şi se lăsa toropită, învinsă de bărbatul ei... In iarbă se auzeau cum cîntă greierii. Pe ei îi îmbăta dragostea, mireasma florilor şi zumzetul albinelor... Aglaia rămînea în iarbă dezgolită. Vlad îi netezea pîntecul şi i-l săruta. In pîntecul Aglaiei era copilul lui...

Deasupra ţarinii cînta ciocîrlia. Adia vîntul. Se clătinau spicele pîinii celei albe, foşneau frunzele popuşoilor. Lanul de grîu unduia ca o apă mare.

In ziua în care a plecat în război, a venit la ogor. Mai avea puţin de prăşit. Puţini oameni mai rămăseseră pe ţarină, pe ogoare. S-a trîntit în iarbă, în locul tolănit cu Aglaia. Ciocîrlia cînta. Ei nu-i păsa de război, de oameni care se duceau să moară pentru Hitler şi Antonescu. Ea nu ştia de durerea ţăranului. Cînta cîmpului, ţarinii verzi, plină de holde verzi. S-a trezit vorbind: „Voi pleca în război. Voi pleca şi nu mă voi mai întoarce înapoi, aşa cum a plecat şi tata, cum au plecat atîţia şi pleacă. Copilul meu se va naşte pe lume fără tată. Nu va şti de tatăl său. Copilaşul meu, copilaşul meu".

Lui Vlad îi venea să plîngă. Nu ştia pentru ce anume îi veneau lacrimile. In clipa aceea îşi aducea aminte de primul război mondial, de moartea tatălui său.

„E cumplit să te duci să lupţi şi să ştii că îţi verşi sîngele pentru nimic".

Vlad nu era înscris în nici un partid politic. Ura politica, ura pe demagogii din partidele politice. Toţi veneau prin sate şi îi minţeau pe ţărani. Toţi promiteau, toţi minţeau. Vlad era sătul de minciuni şi promisiuni. Aştepta o prefacere, o reînnoire. Nu ştia de unde, nu ştia cum, dar o aştepta, aşa cum aşteptau toţi ţăranii trudiţi din sate, care nu credeau în moşieri şi în portărei, în bănci şi în cămătari.

A privit în ziua aceea de pe ţarină asfinţitul soarelui. Tot apusul era aprins. Ardea ca un foc cerul.

Vlad a privit ogorul, porumbul prăşit. A privit umbrarul sub care dormise Aglaia. Pe ţarină, aproape de pămînt, pluteau sute de funigei. Erau ca o boare albă, ca o pîclă care se lăsa seara pe şes. Un funigel s-a prins de bealda de sulfină din umbrar. Adierea vîntului o clătina. O pală de vînt mai puternic a rupt năframa, s-a topit.

„Ca sufletul soldatului care se duce în război, aşa este şi năframa cîmpupului Sau sufletul soldatului care se duce să moară este ca o năframă, ca o boare de pîclă, ca o dîră subţire de fum".

A plecat Vlad în război şi nu s-a mai întors înapoi. Il aştepta Nataliţa. L-a aşteptat Militina şi Domnica.

Vlad era mort. Nu avea de unde veni. Tot satul ştia că e mort. Tot satul ştia că nu putea veni din mormînt. Numai Nataliţa, mama lui, numai ea zicea că feciorul ei nu e mort, că Vlad trăieşte şi se va întoarce iar acasă. Ei nu-i păsa de Aglaia. Ea nu trăia decît pentru a-l vedea pe Vlad, nu trăia decît pentru fata lui, pentru Domnica.

— Ce are să zică băiatul matale, cumătră Nataliţa, cînd va veni şi va afla ce a făcut femeia lui?

— De-ar veni, răspundea Nataliţa. Femei sînt cîtă frunză şi iarbă pe lume. E plină lumea de femei. Bărbaţi nu sînt. Bărbaţii au fost luaţi în război. Au murit aproape toţi bărbaţii în război...

Venea cîte o femeie şi îi spunea Nataliţei de cele întîmplate la Bulboci, cu Militina. Dumitru Cojocaru le bătea şi făcea rîs din ele.

— Ce-au căutat, aceea au găsit, zicea Nataliţa. Ele l-au adus pe Cojocaru la ele în casă. Cîinele nu intră în ogradă decît prin spărtura pe care o găseşte în gard...

Nataliţa o găsea vinovată pe cuscra Militina, nu pe Aglaia. Aglaiei îi lua apărarea de cînd o născuse pe Domnica. I-a luat apărarea şi cînd s-a auzit, în Duzi, că Dumitru s-a mutat la Aglaia în casă. I-a luat apărarea şi alte dăţi, cînd în sat se vorbea fel şi fel de dînsa.

— Se vede că satul nu mai are altă grijă, zicea Nataliţa. Numai grija nurorii mele are, grija feciorului meu. Dar gura lumii este slobodă. Numai lopata de pămînt poate astupa gura lumii...

Aglaia s-a bucurat în inima ei cînd a plecat Vlad în război. In clipa aceea, gîndul ei a zburat la Dumitru. Dumitru rămînea, nu pleca. In clipa aceea o ură pe Paţica Caras, ibovnica lui Dumitru. Dacă ar fi avut o putere. ar fi ucis-o, să nu-i mai stea în cale... Din cauza lui Dumitru, nici nu-şi mai îngrijea copilul. Il lăsa flămînd, ud. Domnica plîngea pînă ce venea mama Militina şi o hrănea cu lapte de vacă, o schimba şi o suduia pe Aglaia.

— Nici lupoaica nu-şi leapădă puii... Fata mea îşi leapădă copilul şi fuge, aleargă după golani... Nu ştiu ce va fi, dar mă tem că nu-i a bună...

Desen de IULIAN OLARIU

CÎNTECUL „NIBELUNGILOR" ÎN ROMÎNEȘTE

Un însemnat act de politică a culturii, înfăptuită prin traduceri din marile opere universale, a realizat Editura de stat pentru literatură și artă, *prezentînd publicului nostru „Cîntecul Nibelungilor" în repovestirea poetului Adrian Maniu. Savanta introducere semnată de Edgar Papu, care păcătuiește poate prin o desfășurare așezată la un nivel ce ignorează explicații elementare, dar necesare în prezentarea unei opere nefamiliare cititorului nostru, subliniază o idee menită, prin corespondențele ei, să arunce totuși o lumină folositoare asupra întregului poem. Se arată în prefață că pasionatul glas al dragostei nu impalidează faptul eroic care, ca în cele mai vechi epopei, rămîne piatra de temelie a întregii povestiri. Lucrul este pe deplin adevărat și el se explică istoricește pentru epoca la care a fost închegat „Cîntecul Nibelungilor" cît și prin materialele ce-l alcătuiesc și circulația lor. Neîndoios că la baza tuturor ciclurilor germanice stau vechile Edde scandinave, ale căror izvoare urcă pînă în primele veacuri ale erei noastre și vin tocmai din poveștile Islandei. Un asemenea drum de propagare a cunoscut la aceeași epocă, veacul al XIII-lea, cu o mult mai veche pregătire și ea, o altă temă, a dragostei pure de data aceasta: povestea lui Tristan și a Isoldei. Poate că degajarea completă a acestei teme, ferește — pe lîngă alte elemente — „Cîntecul Nibelungilor" de slăbirea și amestecul poeziei eroice, despre care vorbea prefațatorul.*

Anul 1210 este acceptat astăzi ca dată probabilă de închegare a epopeii, păstrată în aproape douăzeci de manuscrise de un ev mediu grijuliu și pasionat, dintre care unul din cele mai însemnate este acel de la mănăstirea St. Gall. Trei elemente constitutive se împletesc pentru a da „Cîntecul Nibelungilor". Un element mitic ce vine din Eddele scandinave, impalidat însă și de multe ori obscur. Astfel, marele sentiment al naturii, puternic realizat într-o viguroasă mitologie nordică, este mult scăzut în Nibelungi. In lupta lui Siegfried cu Nibelungii abia de se mai poate desluși vechea luptă a unei divinități solare cu cei ce locuiesc în Niefelheim sau ținuturile subpămîntene ale ceții. De asemeni, multe personaje, care se leagă fie de conținutul poeziei eroice sau chiar de o existență istorică în „Cîntecul Nibelungilor", dau în transparența lor imagini din vechea mitologie scandinavă. Siegfried e Baldur, grațiosul și luminosul Apolon al Nordului, omorît mișelește de Loki, care e Hagen. Apoi Brunhilda se găsește pe de-a-ntregul în ciclul mitologic al Walkirilor, temă repusă în circulație, pentru lumea modernă, mai mult de Richard Wagner decît de autenticul epos medieval. Al doilea element, cel al poeziei eroice, cuprinde patru cicluri, înfățișînd unele personaje cu reală existență istorică. Ciclul francon, cu Siegfried personaj central; ciclul burgund cu personaje ca Gunther, Krimhilda și Hagen; ciclul hun cu Etzel (Atilla) ca personaj principal și ciclul ostrogot cu Dietrich von Bern pe prim plan. Iar al treilea element este viața însăși de curte și de castel a unui început de ev mediu, cu toate obiceiurile ei cavalerești și creștine. Țesătura în care se cuprind toate aceste elemente este de o puternică inspirație din contemporaneitatea epocii la care a fost scris poemul. Intreaga lucrare se clădește în două părți: prima, pînă la „isprava" a XIX-a (cum numește repovestitorul nostru capitolele denumite „aventure" în original), cuprinde povestea lui Siegfried și a Krimhildei cu asimilarea temelor mitice (înfrîngerea Nibelungilor, smulgerea aurului, cu blestemul său, vrăjmășia lui Hagen și omorîrea lui Siegfried. A doua parte e răzbunarea Krimhildei, căsătoria ei cu Atilla, incendiul curții acestuia, omorîrea lui Hagen și, în cele din urmă, sinuciderea Krimhildei. Aspră, majoră, poezia din „Cîntecul Nibelungilor" n-a întîrziat a chema înspre ea inspirația scriitorilor moderni. Două mari personalități dramatice domină în Germania mijlocul veacului al XIX-lea: Richard Wagner și Friedrich Hebbel. Amîndoi acești scriitori au închinat un ciclu de drame Nibelungilor. Ba ceva mai mult: în pragul carierii de dramaturg a lui Bernard Shaw, la sfîrșitul veacului trecut, o încercare nerealizată — „Aurul Rinului" — a căutat să se înfiripe. Fără îndoială că cine a servit și servește și astăzi la cunoașterea materialului purtat de marea poemă sînt încă spectacolele wagneriene. Operă care prin dimensiuni și autenticitate de creație poate sta alături de oricare epopee a lumii, „Cîntecul Nibelungilor" a găsit în poetul Adrian Maniu un aplicat tălmăcitor, în formă liberă, repovestitor cum singur se numește. Folosind o limbă ușor arhaizată, dar de formulă proprie, simțul poetic al lui Adrian Maniu l-a împins să creeze cuplări de vocabule ce nu există în text, dar care dau o impresie nu numai de poveste germanică, dar de poveste apropiată nouă. Astfel, el se hotărește în isprava a opta, cînd Siegfried coboară la Nibelungi și înfrînge pe piticul Alberic, să nu-l numească pe acesta decît Alberic-pitic în toate împrejurările. Nimerește astfel o rezonanță obișnuită auzului nostru prin această împerechere de rime, care dau în același timp și dimensiunile personajului. Iată, de pildă, ce dramatică și spectaculoasă e această strofă a luptei:

Pe Alberic-pitic prinzînd ca-n cleşte
dinții vînjos l-a înhățat,
De barba colilie, ruginie, ca de un
caier l-a înșfăcat, înnodat,
Smucind, zgîlțîind, bușindu-l de chiräia
ca un șarpe netotul,
Pînă ce văzîndu-se rămas fără scăpare,
smeritu-s-a în cu totul la
tartacotul.

Sînt însă în repovestirea lui Adrian Maniu și unele întorsături laborioase, firește; sînt unele forme, ca „haine pîlpîioase", care surprind. Apoi mai sînt și unele localizări ca: „bizadele purtînd caftane" sau grele și întunecate construcții ca: „Și iată s-a fost izbucnit ivire" care poticnesc mersul desfășurării masivei epopei. Mai sînt unele afectări inutile ca transcrierea lui Hagen în Hagăn. Dar trecînd peste toate acestea și cumpănind munca mare de repovestitor chiar, e în toată lucrarea efortul unui poet autentic de a găsi un instrument de expresie prin care să apropie și să facă să intre în sensibilitatea lectorului romîn un material cel puțin neobișnuit. Cartea ni se înfățișează înfrumusețată de desenele lui A. Demian, care a ilustrat „Cîntecul Nibelungilor" fără a trăda conținutul, cu o originalitate fericită.

Ion Marin SADOVEANU

EUGENIA BRATEȘ

„Se descarcă peștele"

CONCURS DE SCENARII

Centrul de Producție Cinematografică „București" organizează un concurs de proiecte de scenarii pentru filme artistice de lung metraj inspirate din contemporaneitate.

Pot participa la concurs scriitori, ziariști, oameni de artă, membrii cinecluburilor muncitorești, învățători, studenți, militari, oameni ai muncii de la orașe și sate, pasionați ai filmului.

Proiectul trebuie să cuprindă pe scurt subiectul viitorului film, să expună cu claritate ideea și mesajul filmului, să permită caracterizarea în linii mari a personajelor principale implicate în acțiune.

Se recomandă participanților la concurs să se inspire din fenomenele cele mai caracteristice ale epocii construcției socialiste în patria noastră, să oglindească relații, conflicte, probleme morale din viața oamenilor muncii din uzine, mine, șantiere, gospodării agricole colective și de stat, întovărășiri agricole, S.M.T.-uri, din viața intelectualității, a tineretului, militarilor etc. — Concurenții au latitudinea de a alege genul și formula artistică de realizare a viitorului film.

Vor fi admise în concurs numai proiecte originale, nepublicate.

Salariații Centrului de Producție Cinematografică nu au dreptul să participe la concurs.

Proiectele distinse cu premii sau mențiuni sînt considerate achiziționate de Studiou. In cazul în care Studioul va încredința autorului proiectului și realizarea scenariului literar cinematografic, acesta va beneficia de toate drepturile ce i se cuvin conform legii drepturilor de autor.

Participanții la concurs vor putea solicita consultații din partea redacției de scenarii a Studioului în fiecare marți între orele 17—20 la sediul Centrului de Producție Cinematografică „București".

Vor fi acordate următoarele premii și mențiuni.

— un premiu I de 10.000 lei.

— două premii II a cîte 8.000 lei fiecare.

— trei premii III a cîte 6.000 lei fiecare.

— cinci mențiuni a cîte 3.000 lei fiecare.

Participanții la concurs vor trimite pe adresa Redacției de Scenarii a Centrului de Producție Cinematografică (București, Casa Scînteii, etaj VIII) proiecte de scenarii care să nu depășească 8 pagini dactilografiate. Proiectele vor purta un titlu sau un „motto", urmînd ca numele, adresa, profesiunea și locul de muncă al autorului scenariului să fie indicate într-un plic aparte adresat Redacției de Scenarii cu mențiunea „pentru concurs".

Concursul este deschis pînă la data de 15 mai a.c.

Rezultatul concursului va fi publicat în presă pînă la data de 15 iulie a.c.

Comunism

Visez în tihna serii, pătrund adînc în vreme,
călătoresc cu gîndul spre limpezi depărtări;
adun comori în suflet și plămădesc poeme,
iubirea, fericirea și luminoase zări.

Ascult o voce caldă ce tainic îmi șoptește
și mă cuprinde dorul și mă cuprind fiori;
privesc și văd o lume aievea cum mijește
și parc-aud în mine cum tremură viori.

Cetatea păcii

Frumoasă ești, cetate, sub cerul de aramă,
cînd lin îți urci în slavă al dimineții cînt —
de stînca-ți neclintită talazul greu se sfarmă,
neputincioase pulberi tu risipești în vînt.

Bogată ți-i livada, grădinile-nflorite,
pădurea ți-i albastră și munții de granit —
stau lacomi corbi la pîndă în zările cernite,
pîndesc în aspră ură, cu ochii de limonit.

Stindard îți este pacea, lozincă: fericirea,
puterea ți-i în oastea condusă de Partid —
ți-i limpede văzduhul și trainică mărirea,
nebiruit în veacuri al piepturilor zid.

Ștefan GHEORGHIU

Intîiul

Un an de la moartea poetului

Impletind nojițe mama,
— fir din cîlți și fir din lună —
își simțea, de bună seamă,
cerul gurii mătrăgună.

Intre dinți mușca mînia,
pumnii-nvinși cădeau în poală:
în ciubote sărăcia
n-a umblat nicicînd la școală.

Dar a prins învingătoare
bucuriilor călcîiul,
cînd din clasa „cu odoare"
fiul ei a fost întîiul.

Ion BOLDICI

Matineele poetice ale Teatrului Național

Un foarte reușit matineu poetic a fost acela prezentat duminica trecută de Teatrul Național „I. L. Caragiale" în sala Studio. După succinta conferință a lui Teodor Vîrgolici despre „Primii noștri poeți", unii dintre cei mai valoroși actori ai primei noastre scene, au recitat din versurile acestora.

Viitorul matineu poetic va avea loc în ziua de 12 aprilie, fiind dedicat „Poeților din prima jumătate a secolului al XIX-lea". Va conferenția Emil Boldan și se vor recita versuri de I. Budai-Deleanu, Gh. Asachi, Ion Heliade Rădulescu, Anton Pann, Alecu Donici și C. Negruzzi.

In cadrul celui de-al treilea matineu, care va avea loc la 26 aprilie, Paul Cornea va vorbi despre „Poeții pașoptiști" și se vor recita versuri din opera lui Cezar Bolliac, Andrei Mureșanu, Gr. Alexandrescu, D. Bolintineanu, Al. Depărățeanu, Gh. Cretzianu și Al. Sihleanu.

Va urma, la 10 mai, un matineu închinat „Poeziei lui V. Alecsandri", în cadrul căruia va conferenția I.D. Bălan.

Acad. Mihai Beniuc va încheia, la 24 mai, acest atît de interesant ciclu, vorbind despre „Poezia lui Mihai Eminescu".

CONTINUARI

Sarcini de răspundere

constructor al socialismului — muncitorul înaintat, țăranul colectivist și activistul de partid, aflat în primele rînduri ale acestora.

Articolul din „Scînteia" demonstrează apoi în chip convingător, cît de interesantă și emoționantă este viața eroului nou, a activistului de partid, pe care scriitorul trebuie să-l cunoască pentru a-l reda în operele sale.

Sarcini de răspundere revin de asemenea criticii, publicațiilor literare și redactorilor din edituri. „Critica și publicațiile literare trebuie să ajute în mare măsură pe scriitori să pătrundă în miezul realităților actuale, să le înțeleagă profund. Din partea criticii noastre sînt așteptate pe drept cuvînt articole și studii de sinteză care — prin claritatea, prin bogăția de idei și prin puterea lor de convingere — să vină în întîmpinarea intereselor și preocupării crescînde a scriitorilor față de aspectele cele mai vii și mai arzătoare ale actualității, să joace un puternic rol în dezbaterea problemelor concrete ale creației".

Articolul subliniază apoi necesitatea atragerii unor mase cît mai largi de oameni ai muncii în dezbaterea problemelor fundamentale ale creației literare, ale oglindirii actualității de către scriitori. Menționînd rezultatele pozitive obținute în urma inițiativei Uniunii Scriitorilor de a chema pe scriitori să ia parte la activitatea culturală de la sate, „Scînteia" arată că această experiență merită să fie continuată și extinsă, prin participarea mai largă a scriitorilor de frunte, alături de tineret, la activitatea culturală a satelor. „Un viu interes l-ar suscita găsirea unor forme similare de legătură a scriitorilor cu viața marilor uzine și șantiere". Aceste legături i-ar ajuta pe scriitori să cunoască mai adînc și mai îndeaproape viața nouă a clasei muncitoare. „Efortul de a cunoaște mai bine pe oamenii muncii, de a cunoaște mai bine viața și preocupările, va da posibilitatea scriitorilor de talent să creeze noi cărți valoroase, care sînt așteptate, dorite, cărțile necesare și emoționante ale timpului nostru", încheie articolul de fond din „Scînteia".

„Gazeta literară", însușindu-și prețioasele observații și sarcini formulate în acest articol, a înțeles că-i revine o misiune de răspundere, aceea de a ajuta într-o măsură mai mare pe scriitori să pătrundă în miezul actualității. Paginile noastre sînt deschise cu precădere lucrărilor literare legate de actualitate, care oglindesc lupta comuniștilor pentru eliberarea patriei și pentru construirea socialismului, care-l prezintă pe noul erou literar al epocii noastre. „Gazeta literară" va organiza, de asemeni, dezbateri largi asupra literaturii actuale care să antreneze nu numai pe scriitori și pe critici, dar și mase cît mai largi de cititori, oameni ai muncii din diferite sectoare de activitate. Pentru a-și îndeplini cu cinste sarcinile ce-i revin, „Gazeta literară" a inițiat o serie de rubrici noi.

Astfel, rubrica *„Scriitorul și viața", „Portrete de muncitori fruntași", „Masele și cultura"*, urmăresc să realizeze o legătură mai strînsă a creatorului cu viața, o participare activă a scriitorilor și reporterilor noștri la problemele culturale de masă, precum și o prezentare artistică directă a omului nou — eroul operelor noastre — muncitorul înaintat. Rubricile *„Anul XV", „Actualitate și partinitate"*, vor cuprinde articole de sinteză asupra literaturii noastre din ultimii 15 ani, precum și probleme ale creației literare legate de reflectarea actualității și de spiritul de partid. Vom lua atitudine față de diverse probleme social-culturale din orașele și raioanele patriei noastre, în cuprinsul rubricii *„«Gazeta literară» la..."* Tinerilor critici care iubesc literatura actuală și vor să-și spună cuvîntul asupra ei, le este deschisă rubrica *„Tineri critici"*. Un început de dezbatere cu caracter larg de masă, asupra literaturii și a sarcinilor ei, îl constituie ancheta printre cititori, ale cărei prime rezultate le publicăm în numărul de față.

Vom continua să promovăm literatura în care se oglindesc realitățile socialiste ale patriei noastre, vom lupta împotriva atacurilor fățișe sau deghizate ale ideologiei burgheze, demascînd atitudinile liberaliste, vom apăra principiile indestructibile ale realismului socialist, vom discuta problemele creației literare, ale poziției cititorului față de actualitate și față de fenomenele cele mai importante ale realității.

Ne vom strădui să contribuim efectiv, prin activitatea noastră, la crearea acelor *cărți necesare și emoționante ale timpului nostru* de care se vorbește în „Scînteia".

GAZETA LITERARA

Forța satirei

Zîmbetul lui, ironia din primele bucăți, se transformă aci într-un rîs, acel rîs cu un timbru unic, în care se descoperă geniul gogolian. E un rîs disprețuitor, cu o undă de amară revoltă, denunțînd fără milă protipendada vană și superficială, domnișoarele din lumea mare cu creier de păsărică, generalii în uniforme sclipitoare și consilierii ministeriali deopotrivă de solemni, gravi și găunoși, preocupați de demnitatea lor aparentă, dar fără nici o altă preocupare în afară de cancanuri, baluri și petreceri, obtuzi, autoritari și excesivi în executarea funcțiilor lor, insensibili față de suferințele subalternilor oprimați.

Este, artistic, o desfătare modul în care Gogol denudează aceste personaje, rotindu-le pe dinaintea ochilor noștri, hide în trufia lor prostească, mărginite, inutile, în fond niște paraziți auriți. Linia satirică este fermă, capătă virulență și pentru a o face să se strecoare prin rigorile cenzurii țariste, nuvelele respective sînt ridicate pe un plan fantastic, care însă accentuează și mai mult atrocitatea realității.

Pe cît de necruțător tratează Gogol pe exponenții acestei societăți, pe atît de mihnit și plin de compasiune este pentru bietul Piskariov, Popriscin, Akaki Akakievici, adică pentru pictorul și cei doi modești slujbași, care în ciuda ridicolului lor, a situației lor oropsite, sînt mai umani, mai sensibili în visurile și iluziile lor absurde și naive. Dacă în deziluzia lui Piskariov și nebunia lui Popriscin, determinată de profunda contradicție între aparență și realitate, se simte compasiunea scriitorului, în „Mantaua" ea se preschimbă într-un protest care avea să zguduie conștiințele luminate ale vremii. Căci mantaua furată a lui Akaki Akakievici semnifică, așa după cum arată un exeget al lui Gogol, viața lui prădată de tot ce-ar fi putut fi bun, frumos și drept pe acest pămînt. Iar cînd generalul are vedenia că funcționarul mort îi smulge mantaua de pe umeri, prefigurează revolta celor sărmani, care, în cele din urmă vor înlătura pe cei ce le jefuiau bunul cel mai de preț: bucuria vieții.

Această dezvăluire crudă a opresiunii celor umili avea să exercite mai tîrziu o influență considerabilă asupra unor scriitori ca Goncearov, Herzen, Ostrovski, Nekrasov. Insuși Dostoievski spunea că „Noi toți am ieșit de sub «Mantaua» lui Gogol".

Marele satiric nu-și terminase însă uriașa pînză; noi figuri vor veni s-o îmbogățească în capodopera „Revizorul". Aici rîsul este mai acid, mai pătrunzător, aducînd la lumină traiul diurn al funcționarilor unei reședințe județene.

Escrocul Hlestakov, primarul Anton Antonovici, judecătorul Liapkin-Tiapkin, conducătorul unor institute de caritate, Zemlianika, inspectorul școlar, Hlopov, sînt personaje tipice, sintetizînd corupția aparatului administrativ țarist, mișunînd de delapidatori, șperțari, palavragii, trîntori care trăiesc pe spinarea poporului. Galeria exploatatorilor, și deci desăvîrșirea tabloului societății țariste, avea să se împlinească abia cu cealaltă capodoperă a lui Gogol, romanul „Suflete moarte". Sarcasmul, forța descriptivă, darul portretistic, ating potența lor maximă, organizate, echilibrate într-o viziune tulburătoare, care prin proiecția și dimensiunile ei o împing în fantastic, fără ca nici o clipă să-și suspende certitudinea realității. Arta lui Gogol este absolută. Portretistica sa ne amintește de un amestec de Rembrandt și Goya. Oricît sînt de odioși, de monstruoși, un Sobakievici, un Nozdrev, un Manilov, un Pliușkin, un Cicikov, cumpărătorul de suflete moarte, ele nu-s niște simple portrete grotești, ci bogate, nuanțate, lucrate în tonalități sumbre, cu nu știu ce măreție intunecată.

E în „Suflete moarte" o sarabandă a viciilor, iar moșierii vînzători ai sufletelor iobagilor decedați sînt ei înșiși niște figuri inerte, parazitare, cu sufletul vid, mort.

Rîsul lui Gogol devine un hohot epic care răsună și astăzi, viu și biciuitor, pentru exploatatorii din orice colț al pămîntului. Cu el a intrat în literatura rusă și cea universală ca unul din cei mai însemnați scriitori clasici.

Ieronim ȘERBU

Scriu pentru 23 August

meu de versuri. Adică temele, pe care am încercat să le dezvolt în opera mea, sînt unele teme majore ale progresului uman, ale vieții noastre de azi; credința în puterea creatoare a omului, rolul jucat de clasa muncitoare în mersul înainte al istoriei epocii noastre, prietenia între oameni de diferite naționalități, solidaritatea între națiuni, bazată pe învățătura cea mai înaintată despre lume. Desigur că aceste teme nu puteau fi dezvoltate în toată amploarea lor, înainte de Eliberare, nici de mine, nici de alți scriitori. Cred că în aceasta constă noul în opera scriitorilor maghiari și germani ai Republicii noastre.

— Care dintre operele acestor scriitori dezbat teme arzătoare ale actualității?

— Teme ca internaționalismul proletar, dragostea de patrie, optimismul, sentimentele de solidaritate și dragoste față de Uniunea Sovietică, măreția omului-constructor al socialismului și încă atîtea altele nenumărate, dacă sînt exprimate în opere literare de valoare artistică, care pot să influențeze simțirea și gîndirea oamenilor, fac toate parte din tezaurul nostru de opere de actualitate. Ca exemplu, aș vrea să-l citez pe György Kovacs cu două romane date sub tipar: „Tezaurul Kristofilor", care se inspiră dintr-un trecut apropiat și „Cristina și condamnata", care reflectă evenimente din zilele noastre. Romanul lui Istvan Nagy, „Nepoții Oltenilor", dezbate, de asemenea, aspecte ale vieții din trecut, dar volumul său de nuvele în pregătire se ancorează direct în problematica actuală. Romanul lui O. W. Cisek, aflat acum sub tipar, și-a ales ca subiect răscoala lui Horia, dar, cu tot caracterul său istoric, va fi o lucrare scrisă prin prisma actualității, cum va fi, sperăm, și romanul în pregătire al tînărului Paul Schuster, care se ocupă de epoca de imediat după Eliberare. Așteptăm cu mult interes și romanul nou al lui Andreas Lillin, precum și volumul de nuvele al lui Anton Breitenhofer. Tinerii prozatori Sandor Huszar, Karoly Balla, Ferenc Papp, Laszlo Gagyi și, firește, alții, au aceeași preocupare: de a exprima idei și teme de arzătoare actualitate. Poeții noștri ca A. M. Sperber, Laszlo Tompa, Ianos Bartalis, Jenő Kiss, Erik Majtenyi, Else Kornis și — iarăși firește! — alții, se inspiră de asemenea din această actualitate. Este un semn îmbucurător că și dramaturgia se îndreaptă spre teme de actualitate, ceea ce se vede din recentele piese ale lui Istvan Asztalosz, Jozsef Meliusz, Andras Sütő, Gyorgy Mehes, Magda Simon și — în fine — firește! — și alții...

REP.

Uniunea Scriitorilor

Este necesar ca, prin publicațiile Uniunii Scriitorilor, să se cultive și să se încurajeze tot mai mult năzuința de creare a unor opere legate de temele actualității, să fie susținută tendința de a da, prin creații tot mai valoroase și partinice, o ripostă nimicitoare teoriilor revizioniste cu privire la rolul și eficiența îndrumării de partid în literatură. Ele trebuie să publice articole și studii critice de sinteză, în care să se discute cu limpezime și argumente convingătoare problemele concrete ale creației pe teme de actualitate, pentru a contribui astfel la promovarea acelei literaturi pe care o cere publicul nostru de azi.

Sub conducerea Partidului, în anii democrației populare, scriitorii din țara noastră au repurtat izbînzi strălucite, dovedind originalitatea literaturii noi, realist-socialiste. Schimbul de experiență creatoare, ajutorul reciproc între scriitori pentru dezbaterea tuturor genurilor, formelor și stilurilor creației literare, pe baza principiilor realismului socialist, sînt un rezultat al noii etici scriitoricești, pătrunsă de spiritul socialismului. Uniunea Scriitorilor a militat pentru stabilirea unor relații tovărășești, partinice, între oamenii de literatură, pentru înlăturarea spiritului de grup și a mentalității burgheze. O manifestare puternică a unității frontului nostru scriitoricesc a fost Congresul Scriitorilor din Republica Populară Romînă (18—23 iunie 1956), în care s-a arătat limpede atașamentul scriitorilor noștri pentru principiile realismului socialist ca metodă de creație, hotărîrea lor de a participa, sub conducerea Partidului, la educarea comunistă a oamenilor muncii, la construcția socialismului.

O sarcină principală a Uniunii Scriitorilor o constituie sprijinirea muncii de îndrumare a tinerilor scriitori, prin transmiterea experienței creatoare a scriitorilor și criticilor calificați. In anii puterii populare s-au afirmat talente viguroase, reprezentative pentru epoca noastră. Uniunea Scriitorilor a organizat, în 1950 și 1956, consfătuiri pe țară ale tinerilor scriitori, care au constituit prilejuri pentru afirmarea unui număr important de talente proaspăt intrate în cîmpul literelor. In vederea descoperirii și promovării cadrelor noi de scriitori ieșiți din popor, Uniunea Scriitorilor colaborează cu staturile populare, organizațiile sindicale, de tineret etc. și ajută cercurile literare în activitatea lor. In cadrul multiplelor măsuri de sprijinire materială a creatorilor, au fost create, de către regimul nostru, condiții deosebite pentru dezvoltarea și manifestarea tot mai puternică a talentelor scriitoricești. Prin Fondul Literar, Uniunea Scriitorilor se preocupă de asigurarea condițiilor materiale optime pentru realizarea operelor literare de valoare, așteptate de oamenii muncii.

Uniunea Scriitorilor dezvoltă relațiile de colaborare cu alte organizații scriitoricești din țările socialiste, și în primul rînd din Uniunea Sovietică, precum și cu scriitori din alte țări și cu organizații internaționale. Popularizarea succeselor literaturii romîne peste hotare n-a avut niciodată atîta eficiență ca în perioada de după Eliberare.

Momentul sărbătoresc al împlinirii celor zece ani de activitate este pentru Uniunea Scriitorilor prilej nu numai de relevare a succeselor dobîndite, ci și pentru constatarea deficiențelor, pentru analiza profundă a sarcinilor viitoare ale scriitorilor și ale literaturii, în vederea îmbunătățirii muncii tuturor sectoarelor de activitate ale Uniunii și a dobîndirii unor noi succese în literatură și în dezvoltarea frontului scriitoricesc. După cum arată și recentul editorial al ziarului „Scînteia": „Literatura să pătrundă în miezul actualității!," o serie de fenomene dintre cele mai importante și caracteristice ale actualității nu au intrat încă — sau au intrat doar în mică măsură — în sfera literaturii. Cei mai talentați dintre scriitorii noștri trebuie să-și îndrepte atenția spre aceste fenomene, să înfățișeze în imagini literare emoționante chipul muncitorului înaintat, al țăranului colectivist și, în primele rînduri ale lor, chipul comunistului și al activistului de partid. Uniunea Scriitorilor trebuie să găsească mijloacele cele mai potrivite pentru a sprijini efortul scriitorilor în cunoașterea tot mai aprofundată a oamenilor muncii, în înțelegerea vieții, preocupărilor și năzuințelor lor. In „Scînteia" se indică diferite forme de întărire a legăturilor cu viața poporului: discuții în care să ia cuvîntul și literați, ca și oameni cu o bogată experiență a vieții noastre de azi; participarea scriitorilor la activitatea culturală de masă; organizarea de legături ale scriitorului cu diferite colective de muncă din industria socialistă etc., forme pe care Uniunea Scriitorilor le poate aplica, lărgi și înmulți cu succes.

Organizarea unor dezbateri teoretice, consacrate celor mai importante aspecte ale luptei pentru realismul socialist, va ajuta la îndrumarea creației, la combaterea recidivelor ideologiei burgheze. Prin ducerea la îndeplinire a sarcinilor sale importante, Uniunea Scriitorilor își va spori neîncetat contribuția sa la educarea ideologică a maselor de cititori în spiritul socialismului, va ajuta la dezvoltarea gustului public, la promovarea acelor lucrări literare care sînt de un înalt nivel ideologic și artistic, la încurajarea și formarea noilor talente scriitoricești din rîndurile oamenilor muncii.

Ne apropiem de marea sărbătoare a Eliberării. Recolta bogată de opere literare de actualitate, inspirate din succesele construcției socialiste, va fi o demonstrație a atitudinii militante, pătrunse de spiritul de partid, a scriitorilor. Pregătirea acestor lucrări de valoare, triumf al realismului socialist, este o datorie de onoare a scriitorilor.

Din proiectele aduse la cunoștința cititorilor prin publicațiile literare, se observă preocuparea mereu mai vie a scriitorilor noștri, capacitatea lor tot mai mare de a se îndrepta spre temele care reflectă viața de azi a poporului nostru, de a aduce, în paginile operelor lor, mărturii asupra luptei Partidului din trecut și de azi pentru făurirea unui viitor mai bun. Uniunea Scriitorilor trebuie să caute, prin mijloacele care-i stau la îndemînă, să sprijine eforturile creatoare ale scriitorilor în acest sens, ajutîndu-i să-și ducă munca în cele mai favorabile condiții pentru desăvîrșirea lucrărilor lor.

Scriitorii din R.P.R. mulțumesc cu profundă recunoștință Partidului pentru îndrumările prețioase primite și se angajează să răspundă încrederii și grijii cu care este înconjurată creația lor, prin noi opere de valoare, în care să pulseze din plin freamătul vieții noastre de construcție a socialismului, să apară luminoase chipurile constructorilor, viața lor, idealul lor, să strălucească mărețul drum spre viitor al poporului nostru condus de Partid.

Limbă și actualitate

Zborurile rachetelor în spațiile cosmice, inaugurate de oamenii de știință sovietici, sînt o altă sursă de terminologie, nouă, care se ia la întrecere cu recentul dicționar academic și îl lasă în urmă.

Un asemenea cuvînt l-am întîlnit întîia oară sub semnătura acad. prof. Șt. S. Nicolau, în articolul Felicitări oamenilor sovietici! („Scînteia tineretului", 17 mai 1958).

„La 15 mai 1958, ne-am apropiat cu noi pași uriași de istorica zi cînd de pe unul din cosmodromurile pămîntului se va îndrepta spre planetele vecine noua, prima aeronavă pe bordul căreia se vor afla oameni". Format după tipul cuvîntului **aerodrom**, noul termen care nu va întîrzia să figureze în dicționar, ar putea fi astfel formulat:

COSMODROM, cosmodromuri, s. n. Teren neted, special amenajat pentru decolarea, aterizarea și staționarea aeronavelor care fac legătura dintre pămînt și lumile planetare și astrale. Gr. **Kosmos**, ordine (prin ext. univers), **dromos**, alergare.

Nu vi se pare că prezentul „fac" nu mai e o anticipare prea îndrăzneață?

Cu cîteva luni înainte de previziunea savantului microbiolog, am citit în Scînteia de la 26 octombrie 1957, o știre de la Moscova a agenției Agerpres, sub titlul: **Se elaborează planul unei „rachete fototonice"**. Era vorba de un mare satelit artificial al pămîntului, folosit ca stație de montare și de lansare a unei rachete care va face ocolul lumii, iar apoi pentru altele care vor „aseleniza" (ateriza pe lună) la început fără echipaj, iar apoi cu echipaj". Verbul: **a aseleniza** e încărcat de visare, pentru oricine iubește luna. Formarea analogică a noului termen, după **a ateriza**, e datorită unui filolog umanist, care a ales pentru desemnarea lunii numele ei mitologic grecesc: **selene**. Acesta a fost folosit și de Eminescu în adolescență:

„Cînd pe bolta brună tremură Selene,
Cu un pas melodic, cu un pas alene,
Lin în calea sa..."
(Familia, 14/26 august 1866)

Aterizarea pe lună e însă o expresie improprie, norocos înlocuită prin termenul aselenizare, foarte sugestiv și viabil.

Imi propun să urmăresc periodic cu atenție cîteva din numeroasele cuvinte noi, încă neînregistrate în lexicoane, dar vrednice să figureze în edițiile următoare ale dicționarelor Academiei R.P.R.

O asemenea rubrică poate fi deținută într-o revistă de specialitate numai de un lingvist. Pentru un periodic literar este suficient un filolog, adică orice iubitor de limbă, așa cum arată etimologia grecească a cuvîntului: philein, a iubi, logos, cuvînt. Amatorul de literatură are pe lîngă sensibilitatea filologică, curiozitatea de a pătrunde în nuanțele expresiei artistice, după ce a receptat sensul exact al cuvîntului. Marele interes cu care au fost întîmpinate de publicul larg dicționarele tipărite în anii trecuți, e un îndemn să ispitesc acest domeniu, altădată strict rezervat specialiștilor sau cenzorilor retrograzi, în răspăr cu evoluția limbii. Marea plasticitate a limbii noastre, ceară modelabilă pe toate tiparele, puterea ei deosebită de asimilare a termenilor speciali, îi asigură experiențele lexicale cele mai neașteptate. Imi va fi așadar rar prilejul de a proceda normativ, la relevarea improprietăților sau a erorilor flagrante. Examinarea cuvintelor noi, cele mai multe viabile, după cum cred, poate fi agrementată ca să nu plictisească. Noul în limbă e un obiect pasionant fiind un reflex al progresului social, politic și tehnic.

Şerban CIOCULESCU

CRONICA DRAMATICĂ

DESTINUL NEFERICITULUI HAMLET, PRINȚUL DANEMARCEI

II

de V. MINDRA

Evident, Hamlet este tragedia spiritului umanist al Renașterii încătușat, asediat de o lume veche, ostilă și străină. Critica marxist-leninistă a analizat amplu izvoarele dilemei tragice care-l conduce pe Hamlet la tentativele sale eroice de a pune capăt „putreziciunii Danemarcei". Cu țeasta lui Yorick în mînă, așadar pe culmile problemelor capitale legate de sensul vieții însuși, melancolicul prinț elaborează întrebări cutremurătoare care-l apasă sub gigantica lor semnificație. Autor al unui codice moral care respiră printr-o comunicație subterană cu lumea de mîine, Hamlet înregistrează cu oroare nemernicia timpului său contemplînd deprecierea totală a valorilor morale ale umanității. Dar după cum se știe, contradicția primă dintre ideal și tenebrele temniței feudale se complică cu opoziția teribilă, interioară, dintre dorința de a înnoi și incapacitatea de a distinge calea spre fapta decisivă. Nu putem limita astfel conflictul tragediei la lupta între bine și rău, dreptate și strîmbătate, ca și cum ne-am afla în fața unui basm țesut în culori simple și suave. Cercetător pasionat al determinărilor sociale în artă, Bielinski n-a renunțat nici un moment la remarcabila caracterizare pe care Goethe o dăduse eroului shakespearian, văzînd în graficul spectaculos al mișcărilor sale sufletești „slăbiciunea voinței îmbinată cu conștiința datoriei". Conflictului dintre nou și vechi instalat aci pe terenul sensibil al disputelor etice i se alătură, nu pe un alt plan, dar la un alt nivel, ciocnirea dintre pasiunea promovării adevărului și ignorarea cumplită a mijloacelor care trebuiesc adoptate. Hugo vedea în Hamlet un Prometeu umanizat și de aceea șovăitor, contradictoriu, „totul pentru a nu fi nimic" sau „îndoiala sfătuită de o stafie". In realitate, numitul prinț al Danemarcei își punea sarcini cu mult mai complicate decît ale titanului antic, întrucît el poseda o viziune cu mult mai subtilă asupra vieții, trecută prin caleidoscopul filozofiei tulburătoare a Renașterii. Nemulțumit de pîngărirea ideii de dragoste, (Gertruda), de falsificarea simțămîntului prieteniei (Rosenkrantz și Guildenstern) și revoltat de ilegitimitatea tiraniei (Claudiu), Hamlet trece prin scenă purtînd povara grandioasă a unui program ideologic gigantic și covîrșitor.

Pentru cercetătorul științific de astăzi, vechiul text al lui Shakespeare apare într-o lumină clară, iar raportările la epoca de concepere a tragediei, compararea versiunilor succesive ca și a deosebirilor dintre izvoarele documentare și intervențiile neașteptate ale dramaturgului, oferă largi posibilități de înțelegere a mesajului transmis prin „Hamlet" de către unul dintre cei mai străluciți poeți ai acestei lumi. Este de la sine înțeles că pentru directorul de scenă care se încumetă să joace în fața publicului nostru rolul de ambasador inteligent al bătrînului Will, o asemenea descifrare a genezei lui Hamlet și — în general — înțelegerea în spirit marxist a sensului tragediei în perioada alcătuirii sale, este obligatorie și determinantă. Totuși, dacă s-ar mulțumi cu atît, străduindu-se pur și simplu să reprezinte azi, cu luminile pe care ni le dă gîndirea înaintată contemporană, o imagine mai completă a intențiilor autorului, este sigur că opera de interpretare scenică s-ar opri la jumătatea drumului. Intr-adevăr, pătrunderea științifică a procesului istoric, care a dat naștere tragediei lui Hamlet, nu ne interesează în sine, ci pentru a afla, mergînd mai departe, care este accentul pe care trebuie să apăsăm astăzi, care este tîlcul anumit pe care îl considerăm actual, demn de interes pentru problematica ceasului de față.

Ideea evidențierii profilului contemporan al tînărului prinț Hamlet, nu este firește nouă. Ea a fost uneori utilizată și de către oameni de teatru sau literați care n-au împărtășit vederile singurei concepții cu adevărat științifice cu privire la lume și societate. In aceste cazuri de mînuire oarbă a unei idei juste, rezultatele au fost desigur lamentabile. Paul Valéry a crezut posibil să vorbească despre un „Hamlet european", care în zilele noastre constată inutilitatea gîndirii intelectuale și șovăind în o imaginară pendulare între „ordine și dezordine" decide, ca reprezentant al intelectualității, să se retragă de pe arena istoriei. Dimpotrivă, pentru cugetele înaintate ale contemporaneității, tragedia lui Hamlet evidențiază antiteza dintre zbuciumul trist și steril al șovăielilor deșarte și chemarea impetuoasă la acțiune. In acest sens, finalul piesei devine deosebit de prețios și semnificativ: el înfățișează moartea nefericitului Hamlet, dar totodată triumful vigurosului Fortinbras, căruia eroul tragic îi trece solemn povara datoriilor sale neîndeplinite. Este firesc ca spectatorul nostru de azi să înțeleagă pe deplin că nefericirea lui Hamlet se dezvoltă pe terenul arid al ignoranței. Este de asemenea de așteptat ca în noile montări crezul moral al prințului Hamlet, pronunțat cu o neasemuită forță în text, să fie rostit în numele lumii binelui și adresat cu o vehemență pe care o simțim vie și necesară unei lumi de mizerie morală care în zilele noastre abia își consumă ultimele zile ale istoriei sale.

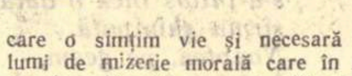

*

Teatrul romînesc de astăzi cunoaște ridicarea unui număr important de tineri regizori înzestrați cu darul deosebirii noului, care stăpînesc adeseori cu o surprinzătoare maturitate tainele artei realiste. Este de crezut că, în scurtă vreme, continuînd să învețe, și ferindu-se de a deveni pe neașteptate și pretimpuriu „maeștri", directori de scenă ca: Horea Popescu, Liviu Ciulei, Sorana Coroamă, Dan Nasta sau dintre cei mai tineri: Dinu Cernescu, Radu Penciulescu, Lucian Pintilie, vor aduce contribuții hotărîtoare înnoirii continue a mișcării noastre teatrale. Vlad Mugur face parte incontestabil dintre acești creatori remarcabili ai generației nevîrstnice. Tineresc este desigur și curajul atacării unui text shakespearian dintre cele mai dificile cu seninătate, dar nu fără conștiința gravității actului săvîrșit.

Se cuvine să începem prin a-l felicita pe regizor pentru faptul că a uitat aproape cu desăvîrșire cum se juca, pînă nu de mult, la noi, tragedia shakespeariană. Trebuie să ne exprimăm totodată regretul că, pe alocuri și de cîteva ori chiar în punctele esențiale, regia n-a putut sau n-a vrut să nu-și amintească soluții și idei aparținînd unor directori de scenă contemporani de peste hotare. Oricum, Vlad Mugur nu și-a întocmit caietul de regie pe ideea inovării teribiliste și formale. El a ridicat, dimpotrivă, un edificiu regizoral unitar în liniile sale mari, urmărind cu scrupulozitate o linie constantă și clară. Din păcate regizorul a preferat să reconsidere conflictul în lumina procesului istoric al unei epoci trecute limitat la opoziția dintre gîndirea umanistă și obscurantismul medieval și a pierdut din vedere controversa dintre contemplația raționalistă și imperativul trecerii la acțiune împotriva vechiului, controversă care interesează actualitatea. In viziunea sa, Hamlet a fost jucat în spiritul relevării caracterului eroic al prințului prin evidențierea continuă a clarviziunii sale impresionante într-o lume dominată de întuneric și spaimă. Personajele negative au fost tratate în chip linear, cu o vădită preferință pentru caricatură. Pentru Guildenstern și Rosenkrantz au fost aleși doi actori de aceeași statură care intră și ies din scenă în mișcări identice, tandem aproape mecanic, de o surprinzătoare plasticitate. Polonius este un bufon de curte cu aere de intrigant. Claudiu, insinuant și veninos, chiar și în scenele de bunătate ipocrită.

In puternic contrast cu această galerie a măștilor rele, Hamlet a stăpînit scena prin grația mișcării, farmecul vocii, violența mîniei îndreptățite. Gh. Cozorici a dovedit mari calități într-un rol atît de dificil, urmărind, pe linia viziunii regizorale, o maximă reliefare a caracterului pozitiv al eroului. El a atins coarde surprinzător de armonioase în cîteva momente însemnate: marea scenă cu Ofelia, întîlnirea de pe terasă cu fantoma, înfruntarea ridicolului Osric. Tînărul actor interpretează cu dezinvoltură complicatul său rol, și tocmai aci se vădește tratarea insuficient de adîncită a personajului. Este vădit că regia n-a acordat atenția cuvenită intensității destinului tragic al moștenitorului Danemarcei. Monologul „A fi sau a nu fi", care debutează fericit prin rostirea primelor cuvinte înainte de apariția actorului, ca o cutremurătoare întrebare desprinsă din spațiu, este rostit apoi cu o virtuozitate exterioară, eludind complexitatea extremă a sensului său filozofic. Ratată în intențiile sale ideologice este și scena șovăielii lui Hamlet în fața regelui cufundat în rugăciune. Acoperind cu un văl de ușoară melancolie romantică zbuciumul covîrșitor al eroului, regia și interpretul au acreditat ideea unui Hamlet impetuos și năvalnic, mult mai reliefat în clipele de acțiune decît în cele de visare. Aci eroarea este vădită și regretabilă.

Cu o reală profunzime, în culori expresive și inedite totodată, a fost reconsiderată prezența Ofeliei. Regia a acordat o deosebită atenție scenei trimiterii la mănăstire, în sensul reliefării oribilului act al întinării prin minciună a unui suflet pur și inocent. In acest moment, atît Gh. Cozorici (Hamlet) cît și Silvia Popovici (Ofelia) s-au apropiat considerabil de adevăr. Interpreta Ofeliei a impresionat în scenele nebuniei printr-o neașteptată filtrare a durerii. Inlăturînd cu totul vechea coloratură melodramatică a rolului, Silvia Popovici a vibrat intens, dar discret, comunicînd publicului, pentru prima dată, ideea unor cauze mai adînci ale rătăcirilor Ofeliei. Intențiile regiei și meritele interpretei ar fi căpătat, poate, și mai deplin relief printr-o prezentare a inocenței eroinei care să includă în mai mare măsură prezența nubilă a feminității, aci anulată pînă la conturarea unui profil pueril.

Spectacolul s-a bucurat, în afara interpreților principali, de cîteva prezențe remarcabile: Manu Nedeianu (Groparul), Amza Pellea (Horațio) și mai ales Matei Alexandru, despre al cărui Actor s-ar cuveni să vorbim mai pe larg. Din nefericire, unii dintre cei distribuiți (M. Bohoreanu în Laert sau R. Rang în Polonius) n-au putut ține pasul cu suflul excepțional al marii tragedii.

Vlad Mugur a avut fericita idee de a planta întregul spectacol pe un decor unic alcătuit din cîteva planuri în scări și platforme. Reprezentînd în acest cadru unitar întreaga tragedie, regia a dat spectacolului un ritm neașteptat de viu și în același timp caracterul manifest al unei demonstrații scenice. Ca și trupa de actori care fac teatru cu teză în fața regelui Claudiu, prin mînuirea convențională a cîtorva măști, interpreții lui „Hamlet" au renunțat parțial la iluzia transplantării vieții în scenă, mărturisind implicit că joacă pentru public o parabolă cu măști și costume. Mugur și-a permis în ultimul act, fără să greșească, și o suprapunere a două scene, cu intenția sublinierii simbolice a unei antiteze pe plan moral. Este evident că tînărului regizor i-au scăpat sensuri însemnate ale piesei și mai cu seamă elaborarea explicită a mesajului lui Hamlet către contemporaneitate. Spiritul inovator îl conduce adeseori pe Vlad Mugur la idei profitabile pentru evidențierea supratextului. Eliminarea fantomei, ca prezență scenică, contribuie astfel la prezentarea discuțiilor eroului cu tatăl său ca un răscolitor monolog interior. Dimpotrivă, modificarea arbitrară a finalului prin suprimarea lui Fortinbras și adoptarea întocmai a formulei lui Lawrence Olivier agravează considerabil lipsa de consecvență în sublinierea ideii centrale a conflictului tragic. Sensul optimist al ultimelor replici vestind o nouă eră este, din păcate, estompat.

Această împletire de rezolvări inegale și tentative reușite caracterizează încercarea temerară a lui Vlad Mugur și a Teatrului Național din Craiova. Relevînd lipsurile, nu ne putem împiedica, însă, să salutăm direcția înaintată și bunele intenții ale acestui nou și interesant „Hamlet". Mai este nevoie să adăugăm că preferăm asemenea încercări îndrăznețe de a se apropia de adevăr, reprezentărilor cuminți dar desuete ale unor vechi viziuni conformiste? Vlad Mugur a descifrat, grăbit, dar cu o înfrigurare remarcabilă partitura complexă a unei mari simfonii shakespeariene. Unele pasaje au sunat, totuși, cu o prospețime neașteptată și antrenul general al orchestrei a creat în sală un nou interes pentru un text rău tălmăcit pînă acum. In regia lui Vlad Mugur, „Hamlet" nu s-a înfățișat încă în plină lumină, dar cîteva dintre cugetările sale au străbătut pînă în fundul sălii într-o scînteiere de neuitat. Mai trebuie să adăugăm că regizorul, ca și interpreții principali, sînt neîngăduit de tineri și că acesta este primul, dar nu și ultimul lor „Hamlet".

„discul"

CONCERTUL PENTRU PIAN ȘI ORCHESTRĂ — de Paul Constantinescu.

Orchestra Națională a Radiodifuziunii Franceze.

Dirijor: Constantin Silvestri

Pian: Valentin Gheorghiu

Această valoroasă compoziție, adevărată frescă muzicală a vieții poporului nostru, vibrînd de lirism, voioșie și bună dispoziție, a fost înregistrată pe un disc care reprezintă primul rezultat al colaborării dintre Casa de discuri „Pathé-Marconi" din Franța și „Electrecord" din București. Inregistrarea a fost realizată la Paris cu concursul Orchestrei Naționale a Radiodifuziunii Franceze, sub conducerea baghetei maestrului Constantin Silvestri, al cărui nume se bucură de-o nespusă prețuire, fapt confirmat de curînd prin atribuirea „Premiului Discului" pentru înregistrarea „Dixtuorului" de George Enescu.

Concertul pentru pian al lui Paul Constantinescu vine să îmbogățească aportul compozitorului la statornicirea unui stil simfonic romînesc. Temele celor trei părți au la bază motive și fraze muzicale preluate și prelucrate după unele cîntece populare cunoscute și de largă circulație. (două fețe, 25 cm, 33 ture, ECD-46, Electrecord, 1959).

RECITAL CHOPIN

Pian: Halina Czerny-Stefanska

Renumita pianistă poloneză, fostă elevă a lui Alfred Cortot, interpretă de faimă mondială venită în țară cu ocazia Festivalului Internațional „George Enescu" a înregistrat la Electrecord un minunat recital din melodiile cele mai cunoscute ale marelui Chopin. Pe cele două fețe ale discului, realizat la înalt nivel tehnic, putem asculta PRELUDIUL nr. 6 IN SI MINOR, denumit de Cortot „Nostalgia", PRELUDIUL nr. 7 IN LA MAJOR, pagină de nespusă poezie, PRELUDIUL nr. 15 IN RE BEMOL MAJOR, cel mai cunoscut din cele douăzeci și patru de „Preludii" opus 28, supranumit și preludiul „picăturilor de ploaie", MAZURKA nr. 2, IN DO DIEZ MINOR, MAZURCA nr. 4 IN LA MINOR, NOCTURNA nr. 1, IN DO DIEZ MINOR și POLONEZA nr. 9 IN SI BEMOL MAJOR, op. 71, nr. 2, operă izvorînd din cunoscutele accente ale dansurilor poloneze atît de iubite de compozitor în perioada îndepărtării sale de patrie. (două fețe, 25 cm, 33 ture, ECD-17, Electrecord, 1959).

AMATOR

Magdalena Popa în „Spărgătorul de nuci" de P. I. Ceaikovski

Speranțe ale artei coregrafice

Baletul prin excelență înseamnă tinerețe. Romeo, Julieta, Călin sau Mihu (din baletul „Haiducii" de Hilda Jerea), Odeta sau Mașa sînt exponenți ai tinereții.

Ce poate fi mai frumos ca tinerețea? Curaj, abnegație, putere de muncă, cinste și sinceritate. Și asemenea calități, o parte dacă nu pe toate le întrunesc cîteva din speranțele baletului nostru: Magdalena Popa, Rodica Simion, Ileana Iliescu, și Francisc Volkay.

In urmă cu patru ani un grup de studenți din care făceau parte Rodica Simion și Magdalena Popa au plecat să studieze la Leningrad, orașul unei vechi tradiții culturale, la școala de coregrafie „A. Vaganova", al cărui renume a depășit de mult granițele Uniunii Sovietice. Alături de studenții sovietici și de alții veniți din diverse țări, au învățat așa cum cu ani în urmă am învățat și eu, ce înseamnă artă realistă, măiestrie și etică. Sub îndrumarea deosebit de atentă și exigentă a profesorilor sovietici, Magdalena Popa și Rodica Simion și-au însușit zi de zi, an de an, tehnica dansului clasic. La sfîrșitul anului trecut maestra emerită a artei din R.S.F.S.R., T. Veceslova scria despre talentul romîncelor în ziarul „Vecernîi Leningrad"; încununarea muncii lor însă s-a văzut acum cînd au fost alese să interpreteze rolul principal din baletul lui Ceaikovski „Spărgătorul de nuci", pe scena teatrului S. M. Kirov.

Din scrisorile foștilor mei profesori, astăzi profesorii lor, care-și urmăresc cu dragoste paternă elevii și după ce au terminat școala, sfătuindu-i permanent pe drumul experienței artistice, citez cîteva rînduri: „Dansul Magdalenei Popa înseamnă încîntarea tinereții, aproape de nevinovăția copilăriei, totdeauna artistic și inspirat... Rodica Simion a dansat cu multă ușurință, fără nici o sforțare, arătînd un real talent întregit de mult temperament". In repertoriul lor există fragmente din: „Lacul lebedelor", „Flăcările Parisului", „Esmeralda", „Romeo și Julieta", pe care le-au dansat sau le vor dansa în curînd.

Școala de coregrafie din București se poate mîndri și ea cu cîteva elemente care-i fac cinste. Ileana Iliescu este de cîțiva ani solistă a Teatrului de Operă și Balet din București. Contactul cu scena l-a avut încă din anii de studii. Absolvind a rămas mai de parte în cadrul teatrului pentru a interpreta roluri variate în baletele „Călărețul de aramă", „Floarea roșie", „Haiducii" și „Copelia". Posibilitățile sale de reprezentare sînt bogate și do vedesc o deosebită cunoaștere a tehnicii dansului clasic. Dansul ei e plin de temperament, și e întotdeauna pasionată de ceea ce face. De mică, așa cum fiecare dintre noi are un vis, un țel spre care tinde, Ileana Iliescu a dorit să danseze rolul Odette-Odelia din baletul „Lacul lebedelor" de Ceaikovski. Iată că visul ei se va împlini în curînd, deoarece repetă intens sub supravegherea atentă a profesorului Gelu Matei.

Francisc Volkay și el absolvent al școlii de coregrafie și-a însușit prin muncă asiduă și perseverență, dublată de multă voință, măiestria dansului clasic. Datorită calităților pe care le are fostul meu elev, a putut face față cu mult succes rolurilor principale din „Fîntîna din Baccisarai" de Asafiev și „Haiducii" de Hilda Jerea. In curînd publicul timișorean îl va putea vedea interpretînd un rol cu totul diferit de cele dansate pînă acum, în baletul „Șurale" de compozitorul sovietic Iarulin.

Acești tineri, speranțele de mîine ale baletului romînesc, își iubesc și-și dezvoltă arta și munca căutînd zi de zi să sporească măiestria artistică întovărășind-o cu ore de studii. Fiindcă un creator nu trebuie să fie unilateral, cunoscînd numai și numai tehnica meseriei lui și nimic altceva, el este obligat de a-și îmbogăți cunoștințele avînd în același timp și un contact permanent cu viața. Impletind armonios cunoașterea vieții, acumularea de cunoștințe și exigența pregătirii profesionale, un artist va face ca arta sa să fie înțeleasă de public, ca publicul să-l iubească și să-l aprecieze. Și acesta este supremul ideal!

Gelu BARBU

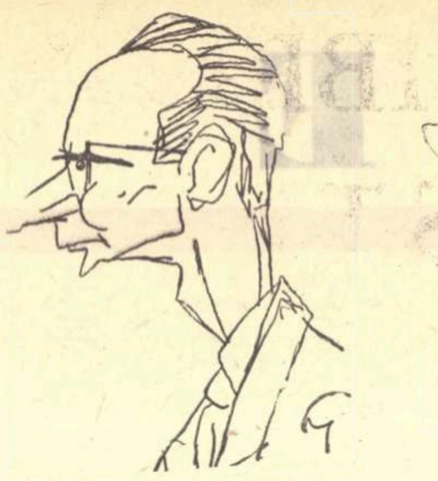

Radu Beligan

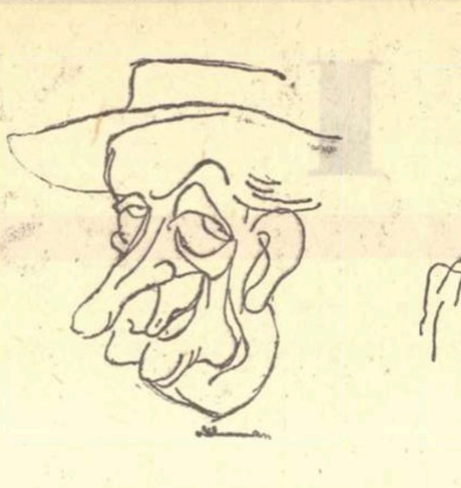

Grigore Vasilia Birlic

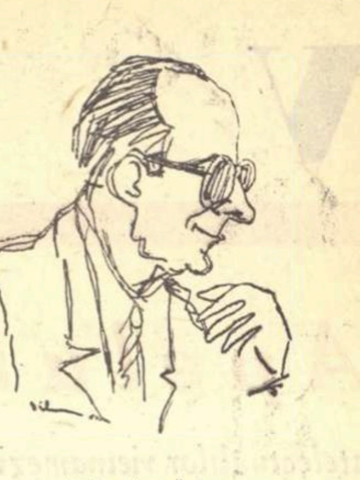

Niki Atanasia

Interpreții comediei „In valea Cucului" despre piesă și roluri

Am solicitat cîteva păreri despre piesa „In Valea Cucului" și despre rolurile lor unora din interpreții principali ai comediei lui Mihai Beniuc. Radu Beligan ne-a vorbit despre veridicitatea personajelor și a limbii pe care o vorbesc:

„Piesa lui Beniuc m-a sedus pentru că înfățișează limpede și substanțial un aspect din realitatea nouă a satului nostru. Actorii întîi și publicul după aceea, au întîmpinat piesa cu un interes deosebit. Pentru că — simplu de cerut dar tare greu de făcut — și oamenii și întîmplările din «Valea Cucului» poartă pecetea autenticității. Pentru că nici oamenii de bine, nici dușmanii nu sînt schematici. Pentru că autorul, deși are un birou frumos la Uniunea Scriitorilor, nu scrie de acolo.

Mihai Beniuc nu a împrumutat nimic din arsenalul recuzitei teatrale, de aceea apariția lui în dramaturgie e originală, foarte personală, iar dialogul lui e măiestru, viu și activ.

Să mai pomenesc și despre calitatea umorului său insolit și despre construcția impecabilă a personajului Toma Căbulea — poate cel mai reușit erou pozitiv din dramaturgia noastră nouă — și cred că am arătat destule temeiuri pentru care sîntem mîndri că marele poet a intrat în familia noastră teatrală".

Gr. Vasiliu Birlic s-a referit la personajul principal al piesei, Toma Căbulea, al cărui rol îl interpretează:

„Toma Căbulea este prototipul țăranului romîn, modest, cinstit muncitor, cu multă dragoste de satul său și de întovărășirea agricolă colectivă. Primele mele impresii despre țărani datează din copilărie. Apoi am cutreierat țara în lung și în lat, am bătut orașele și chiar satele ani de-a rîndul cu teatrul, în decursul carierei mele. Pot spune că l-am cunoscut bine pe țăranul romîn, fie el ardelean, moldovean sau oltean, l-am observat cum muncește, cum vorbește, cum stă cu ceilalți consăteni la o țuică, la o vorbă de duh. Am observat cinstea, umanitatea, hazul său și mai ales — o să vi se pară curios — cum vorbește cînd tace. Toate aceste caracteristici ale omului de la sat le întrunește Toma Căbulea din piesa «Valea Cucului». Pe Toma Căbulea, așa cum am spus, l-am întîlnit des în multe regiuni ale țării, fapt care m-a ajutat mult la compoziția și interpretarea rolului. M-a apropiat mult de rol felul în care autorul l-a redat pe Toma Căbulea; țăranul cu dragoste sinceră pentru noile așezări socialiste, vigilent, cinstit și bun de glume. El nu mi-a dat mult de lucru. Mai greu a fost pînă m-am obișnuit cu limba, dar și asta a trecut. Reacția publicului, care primește cu multă simpatie acest personaj pozitiv pe care îl interpretez, mă îndrituiește să sper — deși nu prea aveam multă încredere în mine pînă acum — că pot realiza astfel de roluri folositoare societății noastre noi".

Despre necesitatea stimulării dramaturgiei originale și despre unele probleme de pregătire a spectacolului a vorbit actorul Niki Atanasiu:

„Am primit cu cea mai mare plăcere să joc în piesa de debut a lui Mihai Beniuc. Consider, de altfel, că este o datorie de onoare a noastră de a susține prin toate puterile dramaturgia originală. Nu este ușor lucru ca, într-un rol episodic, de o scenă, să redai toate trăsăturile caracteristice ale unui dușman de clasă ca fostul ofițer Avesalon Fugătă, care în piesa lui Mihai Beniuc este șeful rețelei subterane. Am încercat, după ce am cunoscut biografia lui Avesalon Fugătă, după lungi discuții purtate cu autorul, să ajut la demascarea dușmanului prin interpretarea care am dat-o rolului. Dacă am reușit să-l fac să fie urît de spectatori, înseamnă că mi-am îndeplinit misiunea artistică. Supremul judecător este publicul. Cred în critica și exigența acestui public, care m-a crescut și pentru care mă dărui cu toată ființa mea".

Cu entuziasm ne-a vorbit Silvia Dumitrescu despre personajul Solomia și despre unele particularități ale construcției dramatice a piesei:

„Arta lui Mihai Beniuc constă în motivarea psihologică a personajelor sale, în cunoașterea frămîntărilor din lumea satelor noastre, în autenticitatea vieții pe care o reprezintă. Un dramaturg care creează astfel eroii pieselor sale, se poate bucura și de faptul că actorii pot interpreta cu plăcere și cu dragoste rolurile, căci nimic nu e mai greu decît a da viață unei fantome, unui erou pe care nu-l poți interpreta, pe care nu-l simți cum se mișcă, cum trăiește. Solomia mea este o concentrare de stări și sentimente".

Impresionat de ineditul rolului ce-i revine, Al. Giugaru ne-a declarat:

„Un asemenea rol n-am interpretat încă în cariera mea, deși joc teatru de cîtva timp. Cu toate că mi-a pus probleme de interpretare — să am, pe cît se poate, două fețe — l-am îndrăgit foarte mult poate tocmai din cauza acestor dificultăți. Reacțiile publicului din fiecare seară îmi confirmă că greutățile au fost învinse. Aș dori un nou rol într-o nouă piesă scrisă de Mihai Beniuc".

O piesă de valoare cum este „In Valea Cucului" suscită, după cum reiese din declarațiile de mai sus, un interes deosebit din partea actorilor noștri de frunte, care s-au străduit să dea o interpretare de înaltă ținută artistică personajelor vii, autentice, create de autor.

REP.

Desene de SILVAN

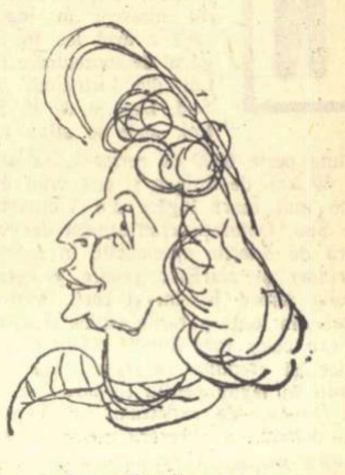

Silvia Dumitrescu

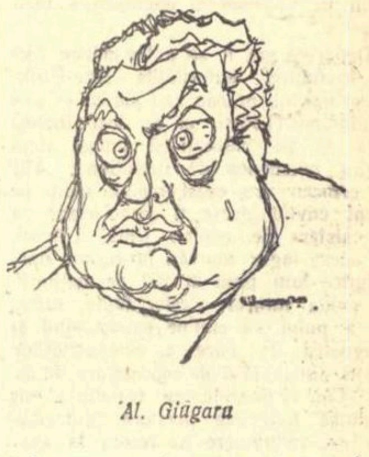

Al. Giugara

„O cursă obișnuită"

Filmul cineaștilor din Sverdiovsc își propune să facă o secțiune în universul sufletesc a doi oameni simpli, șoferi la o autobază oarecare. Fabula nu e deloc complicată.

Un tînăr zvăpăiat, Kirill, se îndrăgostește de sora unui coleg, Anton. Lui Anton, om chibzuit, sever și dur, slăbiciunile lui Kirill i se par aproape monstruozități. E drept însă că ultima faptă a băiatului se dovedește deosebit de gravă: Kirill a uzat un camion nou nouț, gonind nebunește. Judecata e severă nu numai din partea lui Anton, dar și a celorlalți tovarăși de muncă. Kirill e retrogradat, iar Anton nu se grăbește să-l ajute... Intervine acum un fapt, din nou obișnuit. E nevoie de doi șoferi iscusiți pentru un transport grabnic de utilaj electric. Primul numit e Anton; al doilea — Kirill. Drumul e greu, dar autorii filmului — scenarist Boris Vasiliev, regizor R. Goldin — nu se arată interesați în sublinierea acestui lucru. Nu se arată interesați nici să adîncească conflictul dintre eroi. Din contră, autorii destind relațiile dintre cei doi tineri, încă înainte de a porni în cursă. De aici decurg calitățile filmului.

B. Vasiliev și R. Goldin analizează subtil reacțiile eroilor pe parcursul drumului, manifestîndu-și adeziunea sau nemulțumirea față de ele prin intermediul unui al treilea personaj, inginera Ksenia (interpretată de Isolda Izvițkaia). Kirill se dovedește acum a fi nu numai superficial și simpatic, ci și chibzuit, ba chiar diplomat cînd situația o cere, și mai ales se arată a fi un tovarăș de nădejde, un om adevărat.

...Pe o ploaie torențială, pe un drum desfundat, Kirill îl poartă în spate pe Anton, accidentat, pînă la dispensarul cel mai apropiat. Apoi, fiindcă timpul nu-i dă răgaz, se urcă în camionul lui Anton care rănit, nu poate sta la volan și pornește pe drumul desfundat... După cîteva sute de metri — Kirill oprește și o ia înapoi, pe jos, pînă la camionul lui, pe care îl duce înainte pînă ce-l ajunge pe primul. Apoi se urcă din nou în camionul lui Anton. Oprește... se întoarce din nou pe jos... Montajul devine din ce mai precipitat, subliniind oboseala eroului, a cărui fizionomie exprimă în același timp hotărîre și dîrzenie de neînfrînt. Eroismului lui Kirill nu i se conferă însă proporții neobișnuite.

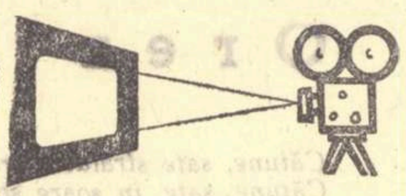

In fond, cei doi șoferi izbutesc să-și îndeplinească misiunea, tocmai datorită faptului că se completează în mod fericit, suplinindu-și insuficiențele, de altfel remediabile. Important e faptul că eroii se dovedesc a fi oameni de nădejde, dîrzi și curajoși, sensibili și înflăcărați, că înțeleg greșelile și știu să tragă concluziile necesare de pe urma lor. Așa încît exclamația Kseniei, din finalul filmului, se identifică cu aceea a spectatorului: „Ce băieți! Ce oameni minunați!"

M. TOLU

Un remarcabil studiu sovietic despre

Arta interpretativă enesciană

Despre arta interpretativă a lui Enescu violonistul, dirijorul, pianistul, există la noi publicate, după cîte știm, numai mărturii și impresii cu caracter fragmentar (las la o parte articolele publicate de „Muzica" despre concepția enesciană în interpretarea lui Bach și a lui Mozart, articole al căror merit revine în primul rînd lui Gavoty redactorul „Memoriilor" și lui Brunschwig redactorul cursului de interpretare ținut de Enescu...) Un studiu cuprinzător de analiză multilaterală a interpretărilor sale, de generalizare a principiilor artei enesciene nu știu a se fi publicat la noi, și probabil nici n-a fost încă scris. Cu entuziasm pentru ecoul internațional crescînd al personalității marelui compatriot și cu regret pentru faptul că nu de sub pana muzicologilor noștri a ieșit o asemenea cercetare, semnalez în această corespondență apariția la Moscova, în colecția „Problemele interpretării muzicale", a remarcabilului studiu semnat de muzicologul prof. B. Kotlearov și închinat artei interpretative a lui George Enescu. Un studiu amplu, minuțios sub raportul analizei, bogat în idei și concluzii, și avînd pe deasupra prospețimea și ineditul pe care i le conferă relatarea conținutului unor convorbiri personale ale autorului cu marele nostru muzician.

Studiul e precedat de un motto cuprinzînd aprecierea lui Pablo Casals: „Enescu e un interpret genial în fața căruia admirația mea nu cunoaște margini".

In prima parte a studiului autorul trece în revistă principiile estetice generale ale arte enesciene, oprindu-se în mod deosebit asupra corelației dintre factorul intelectual și cel emoțional, asupra rolului cantabilității asupra locului pe care-l ocupă tehnica în procesul interpretării, asupra raportului dintre stilul propriu lui Enescu și necesitatea de a se transpune în stilurile compozitorilor interpretați.

Urmează apoi o parte de analiză a celor mai tipice interpretări enesciene. Indelung comentează Kotlearow concepția lui Enescu în interpretarea lui Bach, Mozart, Beethoven, Brahms, Chausson, Ravel, Haciaturian. Nu ne aflăm în fața unor considerații generale ci a unei concrete și amănunțite pătrunderi în însăși structura procesului de interpretare. Analizele abundă în momente de felul acestuia în care autorul caracterizează modul cum Enescu trece de la cadență la temă în finalul concertului pentru vioară de Beethoven: „Aici ca și cînd și-ar fi reținut răsuflarea, Enescu se lăsa furat de o meditație care, deși dura doar cîteva clipe, părea a ține o veșnicie. Și dintr-o dată, implacabil ca ceva ce nu poate fi evitat și în același timp cu totul neașteptat, izbucnea tema..." Din acest exemplu cititorul își poate face o idee de minuțiozitatea la care Kotlearov duce analiza interpretativă.

Extrem de substanțiale, și într-o bună măsură noi prin material faptic, sînt paginile închinate activității de cameră, pianistice și dirijorale a lui Enescu. Aflăm printre altele că în 1906, la Paris, Enescu a acompaniat ca pianist pe renumitul tenor rus Alcevski. Caracterizările pe care autorul le face sînt de o pregnanță și esențialitate care denotă cunoașterea profundă și „pe viu" a interpretărilor enesciene. „Ca dirijor, spune Kotlearov, el frapa prin arta sa de a îmbina timbrele și de a atinge un deplin echilibru sonor al grupelor orchestrale. Gesturile sale erau sumare și reținute, dar expresive și precise trasmițînd cu elasticitate cele mai fine nuanțe și accente, ele erau întotdeauna convingătoare și inteligibile orchestranților".

In capitolul despre activitatea pedagogică a lui Enescu, Kotlearov aduce elemente prețioase din experiența propriilor sale convorbiri pe teme violonistice cu George Enescu. Deosebit de valoroase ni se par indicațiile aduse în legătură cu tehnica mîinii stîngi, cu problema studiilor de virtuozitate, cu desăvîrșirea calității sunetului. Ideea principală care străbate aceste considerații concret profesionale asupra tehnicii violonistice este aceea că „forța se naște în elasticitatea mișcării".

Studiul lui Kotlearov nu este o lucrare de popularizare ci o reală contribuție la cunoașterea gîndirii interpretative enesciene. Deși într-o bună măsură familiarizat cu problema Enescu, am parcurs acest studiu cu un neslăbit sentiment al redescoperirii marelui nostru compatriot.

George BALAN

Moscova, martie 1959

VIETNAM

Apelul

intelectualilor vietnamezi adresat intelectualilor din întreaga lume

Noi, intelectualii vietnamezi, îndurerați și profund indignați, vă informăm despre barbarul masacru în masă care a avut loc în lagărul de concentrare Fu Loi din Vietnamul de Sud. Lagărul de la Fu Loi, unde se aflau deținute peste 6000 de persoane, se află la 30 km. de Saigon și este unul din cele mai mari lagăre din Vietnamul de Sud. Deținuții erau oameni de cultură de diferite specialități, în special scriitori și ziariști; printre ei erau multe femei, bătrîni și copii. Proveneau din toate păturile sociale și aparțineau celor mai diferite orientări politice și credințe religioase. Ei erau ținuți în lagăr pentru că participaseră la războiul de rezistență, purtat pentru dobîndirea eliberării naționale, sau pentru că, după restabilirea păcii în Indochina, ei luaseră poziție pentru îndeplinirea întocmai a acordurilor de la Geneva, care prevăd consolidarea păcii în Vietnam și reunificarea țării noastre.

Deoarece nu li se putea aduce nici o învinuire, autoritățile Ngo-Dinh-Diem-iste nu puteau să-i judece și să-i condamne. Totuși, ei au fost închiși fără să fie judecați și supuși unui regim neomenos de detențiune. Atît de crîncen era acest regim. încît pe drept cuvînt poate fi caracterizat ca un sistem de ucidere lentă. Uneori, în acest lagăr mureau în cursul unei singure luni pînă la 200 de deținuți. In ciuda tuturor acestor fapte, nimic nu a putut să clatine patriotismul și dragostea de pace a compatrioților noștri din lagărul de concentrare de la Fu Loi. Fiindu-le cu neputință să schimbe hotărîrea acestora, autoritățile sud-vietnameze au recurs la asasinarea în masă.

La 1 decembrie 1958, deținuții din lagărul de la Fu Loi au fost otrăviți: peste 1000 dintre ei au murit numai în acea zi. Mai mult de 4000 dintre cei rămași în viață, deși grav bolnavi din cauza otrăvirii, au fost ținuți silnic în închisoare. Au fost interzise orice încercări de a li se acorda ajutor din afară. Deținuții care s-au urcat pe acoperișurile clădirilor lagărului pentru a cere ajutor au fost împușcați de gardienii lagărului. In lagăr au fost aduse cisterne cu apă și cu ajutorul lor au inundat sub un potop de apă clădirile în care mai zăceau prizonieri grav bolnavi.

Supraviețuitorii se aflau în permanență sub amenințarea gardienilor înarmați. Autoritățile diemiste nu s-au mulțumit însă cu atît, ele au dat ordin personalului lagărului să stropească cu benzină și să dea foc unui număr de victime ale acestui masacru, așa încît cei care încă nu muriseră au fost arși de vii.

Masacrul de la Fu Loi nu-și are egal decît în asasinatele săvîrșite de naziștii hitleriști în trecut. Dar acest masacru este cu atît mai criminal, cu cît el a fost săvîrșit în timp de pace. Este cea mai gravă încălcare a acordurilor de la Geneva, care apără pe foștii membri ai rezistenței de represalii și garantează libertățile democratice ale întregului popor vietnamez. Asasinatul în masă de la Fu Loi constituie o crimă odioasă împotriva poporului vietnamez și a întregii omeniri.

Cine trebuie să răspundă pentru acest josnic masacru în masă ?

De otrăvirea celor cca 6000 de oameni, ținuți într-un lagăr de concentrare puternic păzit, nu pot răspunde doar cei însărcinați direct cu administrarea lagărului, cei din comandamentul lagărului. Ar fi imposibil ca un astfel de comandament să săvîrșească atari atrocități fără să fi primit ordine de la superiorii lui, de la autoritățile sud-vietnameze, de la clica lui Ngo-Dinh-Diem.

Imperialiștii americani — intervenționiștii din Vietnamul de Sud — sînt acei care, stînd în spatele lui Ngo-Dinh-Diem, au folosit mîinile ude de sînge ale acestei marionete și ale celor ce-l înconjoară, pentru a tortura și omorî pe compatrioții noștri din Vietnamul de Sud. Scopul lor este să permanentizeze scindarea Vietnamului, să mențină Vietnamul de Sud în stare de colonie și bază militară pentru ei, să submineze pacea în Asia de sud-est și în întreaga lume. De aceea, timp de peste 4 ani, clica lui Ngo-Dinh-Diem — executînd ordinele imperialiștilor americani — a dezlănțuit o crîncenă represiune și un val de crime în Vietnamul de Sud. Din aceste cazuri, 45 au fost confirmate oficial de Comisia Internațională de Supraveghere și Control din Vietnam.

Prin bestialitatea de care a dat dovadă la Fu Loi, clica conducătoare americană a lui Diem din Vietnamul de Sud și-a înroșit și mai mult mîinile ei pătate de sînge.

Poporul vietnamez din nord și din sud se umple de mînie în fața masacrului de la Fu Loi.

El luptă activ împotriva celor ce l-au pus la cale. Numai în nord, aproape de 3 milioane de oameni au luat parte la mitingurile și demonstrațiile din ultimele săptămîni, pentru a-și exprima indignarea față de această crimă. Poporul din întreaga țară cere cu toată energia Comisiei Internaționale să întreprindă imediat o cercetare în legătură cu masacrul și să ia măsuri neîntîrziate pentru pedepsirea celor direct răspunzători. El cere, de asemenea, ca autoritățile sud-vietnameze să publice numele celor otrăviți, indiferent dacă au murit sau trăiesc, să se plătească despăgubiri familiilor victimelor, să se dea ajutor și să se garanteze libertatea supraviețuitorilor.

Poporul nostru cere, de asemenea, ca autoritățile sud-vietnameze să desființeze toate lagărele de concentrare și să elibereze pe toți patrioții și iubitorii de pace, care se află deținuți pe nedrept: să dea un răspuns propunerilor înțelepte făcute de premierul Republicii Democrate Vietnam, Fam Van Dong, propuneri cuprinse în nota sa către autoritățile din Vietnamul de Sud, la 22 decembrie 1958; să îndeplinească strict acordurile de la Geneva, iar activitatea și amestecul imperialiștilor americani în Vietnamul de Sud să înceteze.

Presa și opinia publică din lumea întreagă a condamnat de asemenea, în ultimele zile, pe fasciștii din sudul țării noastre.

Infierați cu indignare de poporul vietnamez și de opinia publică mondială, asasinii încearcă acum să distrugă probele și să ascundă crimele lor. Ei au înăbușit protestele poporului vietnamez din sud, au terorizat pe supraviețuitori, i-au transferat în alte lagăre de concentrare (unde viața lor este în mare pericol) și au umplut lagărul de la Fu Loi cu un nou contingent de deținuți, aduși din alte locuri. Apoi, ei au lansat zvonul că la Fu Loi s-a declarat o epidemie, că deținuții înșiși s-au otrăvit și că au simulat durerile de stomac. Dar în ciuda tuturor acestor falsificări, adevărul despre crimele lor a fost scos la iveală.

Oameni de cultură din lumea întreagă!

Noi, intelectualii vietnamezi, vă facem cunoscută crima săvîrșită prin masacrul de la Fu Loi.

Noi sîntem convinși că intelectualii din Asia sau Africa, Europa, Australia sau America, de orice profesie ar fi, scriitori, ziariști, activiști pe tărîm cultural sau artistic, profesori, juriști, ingineri, doctori, farmaciști sau funcționari publici, nu vor ierta această monstruoasă crimă.

Noi sîntem convinși că, în numele umanității, al dreptului și al justiției, veți condamna cu toată indignarea asasinatele în masă de tip hitlerist, care au avut loc în sudul țării noastre. Fiecare cuvînt, fiecare acțiune a Dvs. care condamnă clica americano-diemistă pentru această crimă înspăimîntătoare, va contribui nemăsurat la salvarea vieții miilor de supraviețuitori, fiecare acțiune va contribui să oprească mîinile mînjite de sînge ale călăilor poporului nostru și să garanteze în felul acesta un minimum de libertăți democratice compatrioților noștri din sud. Va putea astfel să preîntîmpine repetarea scenelor de groază petrecute la Auschwitz, Dachau, Buchenwald și Fu Loi.

Noi avem încredere în Dumneavoastră.

Familiile celor care au murit la Fu Loi așteaptă să vă audă glasul răsunînd în apărarea dreptății, umanității și adevărului.

Urmează semnăturile a 3.334 de intelectuali.

Palatul Culturii din R.D. Vietnam

Crima nu poate fi iertată!

Am citit, cutremurat, relatările ziarelor despre monstruoasa crimă din lagărul de la Fu Loi din Vietnamul de Sud. In primul moment, nici nu-mi venea să cred, eram incapabil să concep că o astfel de josnicie e posibilă în secolul nostru, cînd omul începe să stăpînească energia atomică și se pregătește să ia în stăpînire cosmosul. Pe urmă mi-am dat seama că, din păcate, pe globul nostru mai există astfel de „oameni"; dacă în țara „hiper-civilizată" a yankeilor, negrii sînt linșați cu tacita aprobare a autorităților, dacă în lagărele din Kenia deținuții sînt uciși în bătaie, dacă în Congo belgian oamenii sînt împușcați „legal" pentru că pretind libertate, atunci e logic ca imperialismul, care a degradat și a desfigurat însăși concepția de om, să fie capabil și de această crimă, neîntrecută nici de crimele hitleriștilor. Mai jos imperialiștii nu pot coborî pe scara ororilor morale, fiindcă mai jos nu se poate. Să otrăvești 5.000 de oameni, bătrîni, femei, tineri, chiar și copii, numai pentru că își iubesc patria și vor să fie liberi și să hotărască destinul propriei lor țări, de asta nu-s în stare decît imperialiștii și slugile lor de casă!

In primăvara anului trecut, am vizitat Vietnamul de Nord; i-am cunoscut pe harnicii țărani vietnamezi, i-am văzut lucrînd pe ogoarele lor, în casele lor, i-am cunoscut pe minerii din Campha, pe țesătorii din Nam Dinh, am stat de vorbă cu veteranii războiului pentru eliberarea țării, cu scriitori și artiști, am cules impresii de neuitat; n-am să pot uita niciodată această țară minunată, locuită de un popor minunat, de o rară demnitate, iubindu-și cu fervoare libertatea, construindu-și cu hărnicie un viitor frumos; nu găsesc cuvinte care să poată exprima admirația pentru acest popor.

Mă gîndesc: poate printre cei uciși la Fu Loi se afla frați sau surori, sau rude, sau prieteni ai oamenilor cu care am stat de vorbă, iar indignarea mi se transformă în ură; pe ucigașii de rînd, îi așezi cu scîrbă în afara umanității și îi izolezi de societate, dar cei din clica lui Ngo-Dinh-Diem nu sînt ucigași de rînd, ci sînt o organizație de ucigași, un guvern de ucigași, menținuți la conducerea unei țări prin teroare și sprijin american; ei reprezintă acolo noua formă a învechitului și putredului colonialism, iar crima e în firea acestei reprezentări. Ei trebuie măturați din locul unde s-au cocoțat și dați poporului pe care-l asupresc, să-i pedepsească.

Am sub ochi apelul lansat de 3334 de intelectuali vietnamezi, adresat intelectualilor din întreaga lume. Se spune în apel că intelectualii lumii nu vor ierta această crimă. Da, această crimă nu poate fi iertată. Omenirea întreagă, și nu numai intelectualii, nu o poate ierta, criminalii trebuie să-și primească pedeapsa și o vor primi. Omenirea are acest drept și această putere, să determine pedepsirea ucigașilor din Vietnamul de Sud.

Imi unesc glasul meu cu al confraților vietnamezi, convins că acțiunea lor contribuie la oprirea masacrelor și la garantarea unui minimum de libertăți democratice în partea de sud a Vietnamului; convins că această acțiune este dusă în numele idealului scump al umanității: o lume liberă trăind în pace.

Crimele guvernanților de la Saigon trebuie pedepsite, prevederile acordului de la Geneva trebuie respectate, poporul vietnamez trebuie lăsat să-și hotărască singur soarta.

Remus LUCA

Mesaj

al scriitorilor din R. P. Romînă către intelectualii din R. D. Vietnam

Dragi colegi,

Apelul celor 3334 intelectuali din Republica Democrată Vietnam a fost primit cu căldură frățească de scriitorii Republicii Populare Romîne, în conștiința cărora este încă vie amintirea tragică a monstruoasei crime săvîrșite împotriva patrioților vietnamezi din lagărul de la Fu Loi, de clica lui Ngo-Dinh-Diem. In durerea care a îndoliat sufletele atîtor familii vietnameze, în indignarea care a cuprins întreg poporul vietnamez, luptător viteaz pentru independența sa națională și pentru o viață mai bună, în protestul acuzator pe care îl ridică intelectualii vietnamezi, socotiți-ne alături, prieteni, tovarăși și frați.

Asasinatul în masă pe care l-a organizat cu premeditare unealta lipsită de glorie și josnică marionetă a imperialiștilor și intervenționiștilor, clica lui Ngo-Dinh-Diem din Vietnamul de Sud, își are pereche numai în masacrele organizate de fasciștii lui Hitler la Buchenwald, Auschwitz, Maidanek sau Dachau. Aceleași metode, același sadism nebunesc, aceeași bestială dezlănțuire împotriva democrației și iubirii de patrie. Se știe însă care a fost soarta călăilor hitleriști. Umanitatea conștientă nu iartă perpetuarea crimelor și a vărsării de sînge. Popoarele știu să dea plata cuvenită dușmanilor lor și asupritorilor lor. Nimic nu poate opri istoria, nimic și nimeni nu poate opri drumul poporului la libertate.

Nici o represiune, oricît de sîngeroasă, nu va putea abate poporul vietnamez, pe fiii săi aleși, luptătorii patrioți, de la înfăptuirea idealului lor sfînt de libertate.

Criminalii de la Fu Loi și inspiratorii lor să se teamă de mînia poporului, de judecata lui dreaptă. Milioanele de manifestanți din Vietnamul de Nord, care au luat parte la întrunirile de protest împotriva măcelului de la Fu Loi, au de partea lor pe toți oamenii cinstiți și dornici de pace din lumea întreagă.

Glasul nostru se alătură glasului lor, pentru a condamna cu toată indignarea teroarea și vînătoarea dezlănțuită în sudul Vietnamului împotriva patrioților.

Protestăm din toată puterea sufletului nostru împotriva crimelor pe care le-a săvîrșit și le mai pregătește clica lui Ngo-Dinh-Diem.

In numele idealului de umanitate, zguduiți de grozăviile care s-au petrecut în lagărul de la Fu Loi, cerem să înceteze vărsarea de sînge și persecuțiile împotriva patrioților vietnamezi! Cerem să fie eliberați în cel mai scurt timp supraviețuitorii masacrului, precum și toți luptătorii aruncați în lagărele și închisorile din Vietnamul de Sud. Să li se garanteze acestora libertatea la care ei au tot dreptul, pe baza acordurilor de la Geneva. Familiilor celor asasinați mișelește să li se acorde despăgubiri. Adresăm deopotrivă Comisiei Internaționale de Supraveghere și Control din Vietnam, un fierbinte apel să vegheze pentru respectarea acestor acorduri, pentru ca să nu se mai repete crime ca sălbaticul asasinat în masă de la Fu Loi și să fie spulberat valul de minciuni și falsuri cu care asasinii încearcă să-și acopere faptele lor nelegiuite.

Epoca noastră trebuie să strălucească prin cuceririle mărețe ale geniului uman, eliberat de servitute națională și socială, și nu să fie îndoliată de crime împotriva dreptății și umanismului.

Trimitem salutul nostru eroicilor luptători patrioți vietnamezi din sud și ne declarăm solidari cu întregul popor vietnamez, cu intelectualii săi devotați, în apelul pe care îl adresează umanității în numele vieții și adevărului.

BIROUL EXECUTIV
AL UNIUNII SCRIITORILOR
DIN R. P. ROMINA

Elegie de primăvară

Deținuților politici ai lagărului
vietnamez Fu Loi.

Primăvară,
ca niciodată, primăvară,
cu presimțirea frunzelor ce stau să irumpă,
cu legănarea crengilor
sub viitoarea povară a poamelor,
cu primul surîs al copiilor născuți peste iarnă,
cu lacrima primei iubiri încă ne-mpărtășite,
o, primăvară,
dulcea, neprețuita mea primăvară!
Și totuși,
în inima primăverii s-a-nfipt un jungher.
Departe, sub alt cer al pămîntului
s-a întins încă o dată
sîrma ghimpată.
Noaptea, pe geam,
îmi intră cu mirosul primăverii
geamătul:
Mor oamenii-n lagăr, în Fu Loi,
mor otrăviți în mijlocul primăverii,
pentru tine mor, libertate!
Morți, ori morți jumătate,
sînt arși laolaltă
în sudica primăvară.
In lagărul morții, mirosul acru
de după masacru,
șterge parfumul de primăvară.
Și omul fiară,
același în Dachau și-n lagărul morții,
rănește veșnica primăvară..
Stai și veghezi
lîngă vietnamezi,
primăvară-a popoarelor.
Lîngă cei ce-au rămas
ești în groaznicul ceas,
și-alături de tine, popoare...
O frunză-i purtată de vînt
pe pămînt,
un copac, retezat de secure.
Dar noi,
voi frații mei vii din Fu Loi.
noi sîntem pădure!

Veronica PORUMBACU

Cîntec de protest

S-a prăbușit o noapte de gheață
peste îndepărtatul Fu Loi.
Primăvara a fost ucisă,
de-atunci, din decembre
și liniștea s-a sfîșiat în benți
ca un tigru din junglele
sudului...
Nu voi uita dansul verzui al otrăvii
peste trupurile nevinovate.
Nu va mai fi,
nu poate să mai fie,
ca în nopțile copilăriei, seara,
cînd alunecam în somn
ca o pirogă ascuțită...
Nu, nu-mi vor mai ațipi gîndurile,
ci, ridicat, voi sta în lună,
ca să se știe de crima săvîrșită la Fu Loi
și mîinile nu-mi vor mai aluneca în somn,
ci întinse vor arăta
crima săvîrșită la Fu Loi
și buzele
buzele nu-mi vor aluneca în somn,
ci vor repeta mereu
cîntecul acesta
de durere și de protest!

Nichita STANESCU

Orez

NGUYEN DINH THI

Cătune, sate strălucitoare.
Cătune, sate, în soare scăldate,
Frățioare, frățioare,
Pletele tale albite-s de pulberi,
Pe cărare, în orezul copt.
Cărare de aur, crăpată de soare.
Ploaie de aur, ploaie de aur.
Tunica, tovarășe,
Ți-e leoarcă de-atîta umblat.

Pămînt, pretutindeni sărac,
In vînturi vuind,
Dar astăzi scăldat în lumină...
E rumenă, lunga cărare,
Plecîndu-se lin, ca o mare de spice.
Ecoul de arme se înalță în soare,

Regiunea de Mijloc vibrează în zare.
Megafoane cheamă, neobosite.
Bărbați și femei, încărcați cu orez,
Privesc îndelung chinuitele cîmpuri.

Pămînt strămoșesc, în durere încins,
Infometat, ars pîn'la os.
Pe brazdele tale crăpate
Țîșnește spicul bălai al încrederii.
Cît de voioși, chiuind, te salută soldații!

Soarele curge, încins, în șuvoaie!
Cătune, sate strălucitoare,
In orezul copt, spicele-s grele de aur.

In romînește de TAȘCU GHEORGHIU

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

Dr. Schweitzer

Om de știință, muzician și medic, întemeietor al spitalului din Lambaréné (Africa), misionar teolog și filozof, laureat al Premiului Nobel pentru pace (1952), prieten al lui Einstein și al multor altor savanți, Albert Schweitzer este o personalitate foarte cunoscută în Occident.

Om de cultură și gînditor de seamă, dr. Schweitzer este departe de a fi marxist. E însă un intelectual care are un acut sentiment al responsabilității față de mersul înainte al omenirii, față de rezolvarea problemelor cardinale ale epocii noastre.

„Pace sau război atomic" se intitulează volumul tipărit recent de Albert Schweitzer în editura Albin Michel din Paris. In cuprins 3 apeluri, străbătute de pasiune, dragoste de adevăr și dreptate, pe trei teme diferite ale epocii noastre, dar totuși atît de legate între ele: renunțarea la experiențele nucleare, primejdia războiului atomic, tratativele la nivel înalt.

„Crimă împotriva viitorului", după expresia geneticianului francez Jean Rostand, așa califică Albert Schweitzer continuarea experiențelor nucleare, producătoare ale acelui teribil stronțiu 90 și altor substanțe radioactive care infectează atmosfera și pătrund în organismul uman, cu consecințe nefaste pentru sănătatea și viitorul generațiilor următoare.

Savantul se războiește cu acei pseudo-savanți ridicoli care au putut afirma că radiația cadranelor luminoase ale ceasurilor constituie o primejdie mai mare decît precipitațiile radioactive ale tuturor exploziilor experimentale desfășurate pînă acum; omul de cultură e indignat de declarația Comisiei pentru energie atomică a S.U.A., care afirmase nu de mult că „e necesară și justificată continuarea experiențelor în interesul securității naționale". Strigătul de revoltă față de inconștiența și nebunia unei propagande antiumane, care încearcă să adoarmă conștiința popoarelor din Occident față de primejdia experiențelor nucleare, capătă accente patetice.

Dr. Schweitzer consideră că încetarea imediată a experiențelor nucleare trebuie să fie primul pas care să pregătească interzicerea armelor atomice. Glasul rațiunii domină argumentarea împotriva folosirii armelor atomice în arsenalul armatelor. Dr. Schweitzer demonstrează cît de falsă este teza acelor maniaci atomici care susțin că pot exista războaie atomice „locale" cu „devastări și suferințe limitate". Numai contaminarea radioactivă rezultînd dintr-o singură explozie ar acoperi o suprafață de 45.000 kilometri pătrați. Cît de dementă pentru înseși puterile occidentale este politica acelora care apără cu un zel ce depășește marginile rațiunii umane folosirea armelor nucleare într-un eventual război, rezultă numai din declarația unui general american în fața unei comisii parlamentare: „Dacă 110 bombe H. sînt lansate la zece minute interval asupra Statelor Unite, aproximativ 70 de milioane de oameni vor fi omorîți și milioane de kilometri pătrați vor deveni nelocuibili cel puțin pentru o generație". State ca Anglia, Franța, sau Germania de Vest ar fi practic distruse de 15 sau 20 de bombe H de ultimul tip.

Dr. Schweitzer acuză Statele Unite că încearcă să predea și altor state din N.A.T.O. arma atomică, pentru că „riscul ca războiul atomic să poată fi declanșat prin actul unui dictator iresponsabil devine mult mai mare". (Adresa e străvezie, către foștii și actualii aspiranți la titlul de dictator din rîndurile generalilor SS din R.F.G.).

Volumul „Pace sau război atomic" ridică problema realismului și a lipsei de realism în politică. Cu multă claritate și profunzime se demonstrează că e lipsită de realism condiția ca renunțarea la armele atomice și experiențele nucleare să urmeze unui acord de dezarmare, pentru simplul motiv că „experiențele atomice și armele nucleare poartă în ele însele motivele absolut categorice pentru oprirea și suprimarea lor".

Interesantă este viziunea pe care o are autorul volumului asupra viitorului, în cazul în care armele atomice vor fi suprimate.

Prin dispariția teribilelor arme moderne și prin retragerea trupelor americane din Europa, „America va redeveni America și Europa ar redeveni Europa, și Oceanul Atlantic ar redeveni Oceanul, o întindere de apă creînd o distanță în spațiu și timp".

Dr. Schweitzer își bate joc de acei care se tem că Uniunea Sovietică va ataca țările vest-europene, pentru că „acum nu se mai poate vorbi de cucerirea popoarelor ci de o forță, de convingere spirituală."

Volumul „Pace sau război atomic" salută cu satisfacție încetarea de către U.R.S.S. a experiențelor nucleare, aprobă planul Rapacki de denuclearizare a unei zone din Europa Centrală, cere cu insistență organizarea unei întîlniri la nivel înalt.

Dr. Schweitzer este o conștiință a epocii noastre. Nu singura. Alături de cei 9.235 savanți din întreaga lume, în frunte cu omul de știință american dr. Linus Pauling, laureatul premiului Nobel, alături de filozoful englez Bertrand Russel, el face parte din pleiada atîtor intelectuali din Occident care se pronunță pentru pace, pentru o întîlnire a șefilor de guverne din Est și Vest.

Deplasările favorabile în conștiința oamenilor de diferite convingeri politice sînt și ele un fenomen de cea mai mare actualitate, care înclină balanța în favoarea păcii și nu a războiului.

Ion MIHAILEANU

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R., PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R.P.R.; GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU. ION VITNER.

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36: 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2. Str. Brezoianu 23—24 x x x

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 15 (265) — joi 9 aprilie 1959
ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.
8 pagini 50 bani

In pagina III-a
CITITORII
CATRE
SCRIITORI
muncitori, ingineri, funcționari, studenți și medici ne vorbesc despre literatura noastră

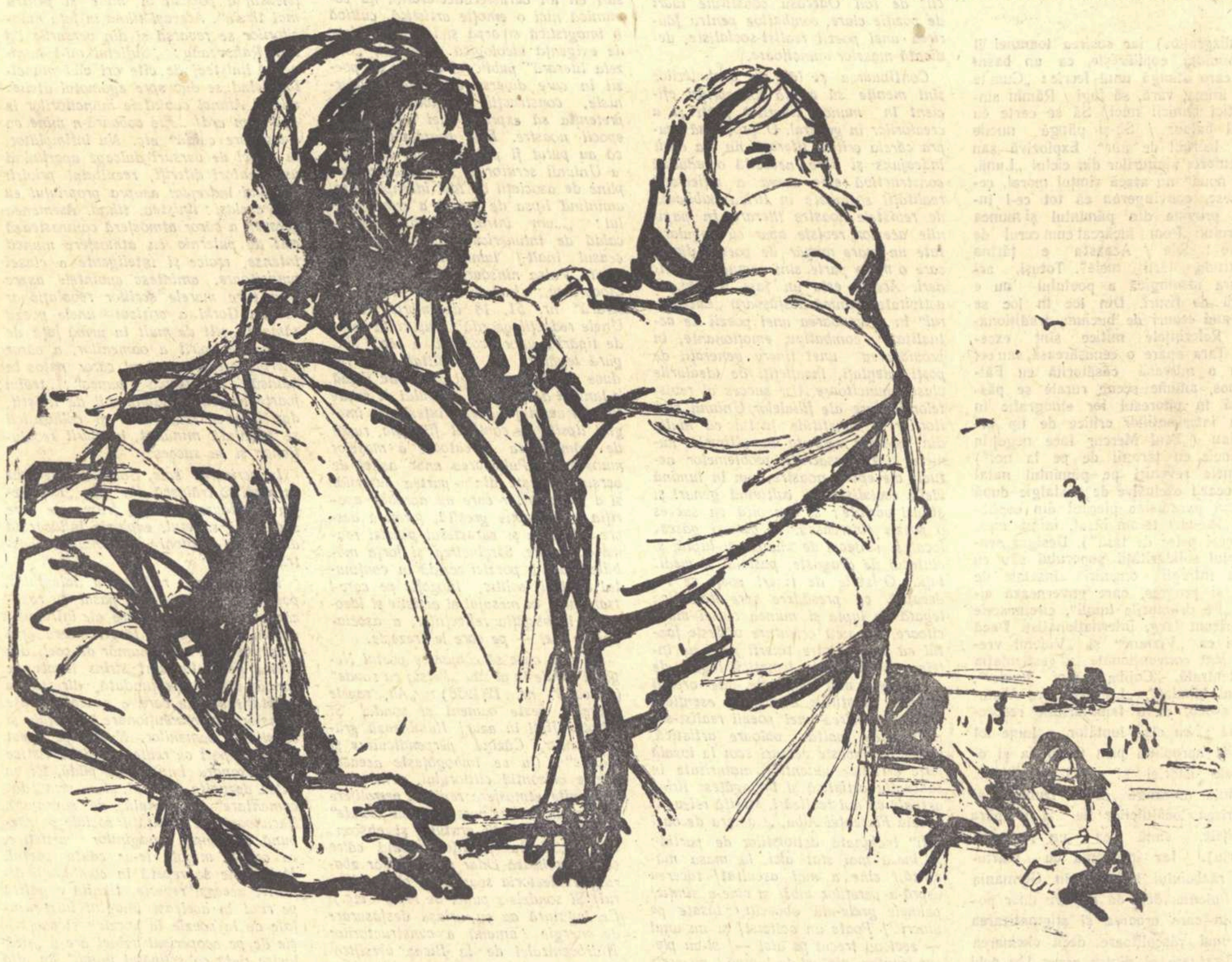

FLORICA CORDESCU
Orizonturi noi

O hotărîre de însemnătate istorică

Poate că n-am să scriu niciodată un roman despre țărani, deși, uneori, tare sînt tentat s-o fac. Desele mele călătorii prin țară mi-au dat posibilitatea să cunosc îndeaproape viața țărănimii noastre muncitoare. Nu mai credeam, firește, în legendarul semănător harnic și nici în imaginea hilară a Rodicăi cu cofă pe umăr. Colectivizarea a creat foarte curînd imaginea tractoristului, ce nu se mai îmbracă în cămașă cu arnici și se încinge cu bete, ci în salopeta albastră a muncitorimii orășenești. Oricum, unele relații patriarhale, cu șefi de familii teribili, împărțind prin testamente olografe pămîntul fiilor, tot ar mai fi trebuit să existe, chiar la mai mulți ani după luarea în mînă a puterii de stat de către poporul muncitor, pentru că o revoluție nu este un proces scurt și străvechea patimă a pămîntului, ilustrată în atîta literatură, nu putea fi vindecată numaidecît.

Cum am spus, posibilitățile de a confrunta realitatea cu ceea ce îmi închipuiam, mi-au dovedit că mă înșelasem. Țăranii zilelor noastre merg la cinema, au televizoare (nu toți, bineînțeles), nu mai capitalizează banii pentru acapararea de hectare și își mărită fetele fără să le dea zestre. Spre disperarea tradiționaliștilor, vorbesc pe „radical", neuitînd frumoasa

Eugen BARBU

(Continuare în pag. 6)

Aniversarea unui monstru

— 10 ani de la înființarea N.A.T.O. —

Cînd s-a ivit lepra pe suprafața pămîntului? (Odată cu biblicul Iov? sau mai înainte?) Cînd s-a ivit ciuma? (Odată cu vodă Caragea sau cu mult mai înainte?) Dar sifilisul zis și sfrenție, adică boală franceză? (Odată cu superbii cruciați? sau mai înainte?).

Iată întrebări pe care și le poate pune orice om, ca să măsoare vîrsta calamităților abătute asupra bietei omeniri.

Omul își amintește și se înfioară.

Insă cui i-ar trece prin cap, nu să măsoare drumul flagelurilor, ci să le aniverseze?

Să ne pomenim, așadar, că sărbătorim, să zicem 10.000 de ani de cînd a dat ciuma în omenire? Sau trei milenii, de cînd paralizia progresivă s-a manifestat prin cuvîntarea cutărui rege? Sau să aniversăm apariția tuberculozei pe pămînt...

Unde-i omul care să ridice un pahar cu vin în cinstea molimelor? Poate, doar în casele de sănătate...

Și, totuși, există asemenea creaturi și în libertate.

In S.U.A., cercurile militariste au ciocnit, în ziua de 4 aprilie, paharele cu șampanie, sărbătorind zece ani de la zămislirea, în cele mai tenebroase laboratoare, a unui monstru. S-au împlinit, cu un cuvînt, zece ani de la întemeierea „N.A.T.O."-ului. Zece ani de la crearea, de către cercurile războinice de peste Ocean, a Blocului Atlanticului de Nord.

Monstrul există încă și sărbătorirea lui a însemnat sărbătoarea morții la pîndă, a sinistrei lor rachete și rampe de lansare, a armelor atomice, cu

Eugen JEBELEANU

(Continuare în pag. [illegible])

SCRIITORII ȘI ZGOMOTUL

Am citit cu un viu interes — și pînă la urmă cu recunoștință — articolul serios și grav, și înțesat de date științifice, pe care academicianul E. Bădărău l-a publicat într-un număr trecut al „Contemporanului", cu privire la leziunile organice cărora le sînt expuși cei ce lucrează sau trăiesc în zgomotul marilor orașe. Dacă nu mă înșel, problema zgomotului e pusă pentru prima oară în presa noastră dintr-un punct de vedere atît de riguros științific și cu o atît de mare autoritate.

Proteste împotriva zgomotului au apărut adeseori în ziare, mai ales între cele două războaie mondiale, dar ele erau privite ca nemulțumiri personale ale unor oameni cu „nervii slabi". Proprietarii infernalelor motociclete, ai circiumilor cu tarafuri de lăutari pînă în zorii zilei, ai automobilelor cu eșapamentul deschis a tot felul de claxoane, sirene, megafoane de bîlci și alte născociri drăcești, declarau că „oamenii sănătoși" n-au de ce să se plîngă și nu se plîng, și continuau să-și facă de cap. Cei ce-și arătau nemulțumirea în scris față de faptul că Bucureștiul era plin de *un tumultuaire vacarme*, cum ar fi zis Rabelais, erau priviți cu o superioară îngăduință, ca niște firi mult prea susceptibile și pesimiste.

Am spus că am citit cu recunoștință articolul tovarășului academician Bădărău, fiindcă domnia-sa a adus în presă, într-o problemă fără prea mare succes dezbătută în trecut, ponderea și autoritatea unui om de știință, care vorbește bazat pe ultimele experiențe și constatări din domeniul fizicii și al medicinii, cu totul riguroase și cu neputință de tăgăduit. Susceptibilii de pe vremuri, cei de care-și rîdeau așa-zișii oameni sănătoși, se bucură să vadă că în statul socialist, care-și orientează întreaga activitate conform cu datele științei, nu mai sînt singuri și că în sprijinul lor vin atîtea instituții și autorități: Comisia de acustică (bravo și spor la lucru!) a Academiei Republicii Populare Romîne, Institutul de protecția muncii, Institutul de igienă și altele.

Toate aceste instituții sînt puse acum în fața tabloului impresionant al desfigurării interioare a omului, datorită zgomotului care caracterizează viața marilor orașe. Astfel, din observații îndelungi și minuțioase, s-a stabilit că: zgomotul are o acțiune nocivă asupra organelor interne ale omului, că poate produce ulcere ale stomacului și duodenului, deranjamentul acțiunii ritmice a cordului, schimbarea secrețiilor sucului gastric, circulație anormală a sîngelui și creșterea tensiunii arteriale, avînd drept urmare o îmbătrînire timpurie. De asemeni, s-a mai stabilit că în primul rînd sînt expuși muncitorii care lucrează în ateliere zgomotoase și că, pentru protecția lor, e nevoie să fie elaborate norme de combatere a zgomotului, care să aibă putere de lege.

Autorul articolului citat cu atîta recunoștință anunță că, la toamnă, Comisia de acustică a Academiei R.P.R. va convoca o consfătuire a tuturor instituțiilor interesate în combaterea zgomotului industrial, citadin și din locuințe. Aș dori să spun acum că ar fi bine dacă la această consfătuire ar fi prezentă, printr-un reprezentant autorizat, și Uniunea Scriitorilor.

Scriitorii care trăiesc în București au avut mult de suferit în trecut și încă mai au de suferit de pe urma zgomotelor de tot felul, denunțate în sfîrșit de știință ca dușmane ale sănătății oamenilor muncii. După cum s-a văzut, forurile competente împart dăunătorii auditivi în trei categorii: industriali, citadini și din interiorul locuințelor. Or, e momentul ca scriitorii să proclame că locul lor de muncă, locul lor de producție se găsește în interiorul locuințelor din București și că, prin urmare, vacarmul din aceste locuințe e de natură, ca și zgomotul din atelierele fără instalații de protecție, să aibă o acțiune nocivă asupra organelor lor interne, provocîndu-le schimbarea secrețiilor sucului gastric sau creșterea tensiunii arteriale.

Dacă, pînă acum, plîngerea scriitorilor împotriva zgomotului era socotită ca o chestiune particulară, a sosit poate timpul ca de acum înainte

Geo BOGZA

(Continuare în pag. 6)

RUBRICI ȘI PREOCUPĂRI

Criticii literare i se cere, cu tot mai multă insistență, să treacă la sinteze largi, creatoare. In al 15-lea an al libertății noastre, dezvoltarea literaturii romîne contemporane, realist-socialiste, necesită cu evidență o intervenție sintetică a criticii care să cristalizeze caracteristicile ei generale. Diferite întrebări se ivesc și critica trebuie să le răspundă. Aflat în fața mai multor volume ale unui scriitor, criticul se întreabă, ca și scriitorul, de fapt, ca și cititorul, în ce constă originalitatea artistică a unei opere ce se constituie sub privirile sale, ce continuă această operă, care sînt legăturile ei cu literatura romînească valabilă, și — mai ales — ce a adus nou, propriu, scriitorul respectiv față de predecesorii săi. Nici un creator nu iese din gol, fiecare — oricît ar fi de original — continuă o anumită linie a culturii anterioare, se opune (printr-o polemică explicită sau implicită) altor tendințe etc., așa cum el însuși va fi continuat (sau nu), va avea o descendență artistică sau nu. Nici noua noastră literatură nu iese din gol, ea continuă tradițiile realiste, progresiste, ale creației anterioare și se opune (explicit sau implicit) literaturii decadente burgheze, tradiționaliste sau moderniste.

Este elementar că un creator nu este un simplu continuator, ci el aduce ceva nou, specific epocii și personalității sale, iar acest ceva nou, acest aport al său la dezvoltarea unei culturi, e de un grad mai înalt sau mai modest. Este, de asemeni, elementar că, într-o epocă revoluționară, cum este aceea pe care o traversăm, cuantumul de nou e superior. Avînd a reflecta o realitate structural nouă, un proces revoluționar care antrenează mari transformări pe toate planurile umanului, avînd o concepție nouă, revoluționară, de înțelegere a lumii, — marxism-leninismul — avînd o metodă de creație nouă, superior calitativă, realismul socialist, scriitorul romîn contemporan are condițiile obiective maxime pentru a crea o literatură nouă, originală. In raportul dialectic continuitate-creație, specific fiecărei opere, creativitatea primește, în epoca noastră, o greutate specifică deosebită, necunoscută epocilor anterioare. Aceasta nu vrea să însemne, evident, că în epoca noastră nu ar apărea și cărți plate, cenușii, [illegible], ci doar că, în socialism, la fiecare scriitor realmente contemporan, termenul de originalitate crește enorm în raport, firește, cu propriile forțe ale fiecărui talent, în parte. Aceasta mai înseamnă însă și că, în ansamblu — și considerat în ceea ce are reprezentativ — acest nou capitol al istoriei literaturii romîne are o puternică originalitate, un specific al său, propriu, neîntîlnit în trecut.

Faptul că aceste principii sînt clare și logice, acceptate de cei mai buni scriitori și critici ai noștri, nu înseamnă însă de loc că determinarea specificului acestor opere și a acestei literaturi noi e mai ușoară. Criticul are de făcut aici o muncă de creație în toată puterea cuvîntului. Noutatea noii literaturi, faptul că ea nu e numai o continuare în alte condiții, ci un salt calitativ, sporește greutatea muncii noastre de sinteză, dacă vrem ca ea să fie realmente o acțiune **științifică și creatoare și nu o simplă** ilustrare a unor principii generale și general acceptate. O tautologie critică ar fi și nefolositoare și neinteresantă. Dificultatea operației de sinteză critică însă, nu cred să explice, ea numai, o întîrziere reprobabilă. O sinteză reală, creatoare, trebuia să fie precedată — și a fost — de o analiză științifică, partinică, la obiect. Cine răsfoiește presa literară a ultimilor 15 ani constată că, în mare vorbind, prima îndeletnicire a criticii noastre a fost aceea de a afirma și argumenta principiile fundamentale ale literaturii noastre, realist-socialiste, a fundamenta principiile esteticii noastre, marxist-leniniste și, în sfîrșit, a demasca, înfrînge și lichida diversele forme ale ideologiei reacționare, decadente, burgheze.

Aceste obiective fiind atinse, dezvoltarea firească a literaturii a necesitat dezvoltarea unei critici științifice la obiect, de tipul recenziei și al cronicii literare. Nu a fost ușor pentru critici fie de a se adapta, fie de a învăța să analizeze științific opera de artă, dar operația poate fi considerată — în general — ca izbutită. Presa de partid ne-a atras atenția la timp, însă, că prinși de euforie analitică, uitasem sau neglijasem critica de direcție, apărarea principiilor de bază în fața noilor atacuri ale ideologiei burgheze și îndeosebi ale revizionismului.

De aici, trebuie să conchidem, cred, că noul moment al criticii, cerut de dezvoltarea literaturii, și anume momentul sintetic, nu trebuie luat ca absolut, necesitatea sintezei nu trebuie înțeleasă unilateral. Va trebui, deci, să nu renunțăm la articolele de principii, sau de polemică teoretică împotriva calomniilor ideologiei burgheze; va trebui, mai ales, să veghem la puritatea ideologică a literaturii noastre, să acționăm cu promptitudine împotriva oricăror infiltrări ale ideologiei burgheze; să nu renunțăm la analiza la obiect, întărind mai mult metoda științifică, partinitatea și principiul confruntării cu viața. Această analiză ar trebui, însă, cred, să se orienteze mai mult în spiritul sintezei, adică să contribuie mai mult la dezvăluirea trăsăturilor generale conținute în carte. Un volum nu este un obiect izolat, ci el se încadrează în evoluția unui scriitor, se încadrează în evoluția literaturii noastre.

Opera aceasta de sinteză nu poate fi rezultatul eforturilor unui singur critic și nici măcar a unui singur colectiv, ci ea va fi rezultatul confruntării mai multor realizări. „Gazeta literară" înțelege să-și asume partea ce-i revine în cadrul acestui efort colectiv. Redacția va căuta să-și concentreze activitatea, în principal, în cadrul a două rubrici, urmărind, pe două căi, același obiectiv. La rubrica „Actualitate și partinitate" vom căuta să subliniem trăsăturile caracteristice ale literaturii noastre noi. Cu rubrica „15 ani de literatură" dorim să realizăm un mare număr de portrete sau profiluri literare. Cu fiecare articol deci, încercăm să surprindem trăsăturile specifice operei unui scriitor, contribuția lui la dezvoltarea literaturii noastre. Vom încerca o descriere succintă a operei, reliefînd izbutirile deosebite ale scriitorului, vom sublinia caracterul specific al operei sale și — ziceam — contribuția sa la dezvoltarea noii literaturi. Evident, articolele vor fi concentrate, redacția noastră dorind să publice un număr cît mai mare de asemenea portrete. Subliniem cu toată tăria că nu înțelegem să facem aici nici o clasificare valorică, distribuire de note etc. Ordinea publicării va fi întîmplătoare.

Sîntem de pe acum conștienți de greutățile viitoare. Colectivul de critici care va lucra în cadrul acestei rubrici știe că acțiunea lor nu înlocuiește, ci numai ușurează studiile vaste dedicate operei unui scriitor sau literaturii noastre noi, în ansamblu. Incheiem cu promisiunea de a realiza aceste portrete cît vom putea mai bine.

Paul GEORGESCU

SCRIU PENTRU 23 AUGUST

Interviu cu EUGEN FRUNZA

L-am întîlnit pe tovarășul Eugen Frunză în redacția revistei „Flacăra", conducînd pregătirile pentru apariția următorului număr. După ce machetele paginației au fost examinate și după ultimele îndrumări pentru întocmirea și finisarea revistei, am putut vorbi despre șantierul literar, ca și în genere despre activitatea publicistică desfășurată în ultima vreme de interlocutorul nostru.

— Ce ne-ați putea spune despre plachetele de versuri pe care le pregătiți pentru aniversarea Eliberării?

— Sînt două plachete care tratează teme deosebite din punct de vedere, aș spune geografic, mai întîi. Cele cuprinse sub titlul „Cîntece de veghe" sînt poezii inspirate mai ales din realitățile noastre. In cea de a doua plachetă, la care lucrez actualmente, sînt cuprinse notații de călătorie, îndeosebi impresiile mele din călătoria pe care am făcut-o în Republica Federală Germană. Cîteva dintre aceste poeme („In casa lui Krupp", „Noapte în Ruhr", „Scenă mută", „Nu de trei ori") constituie luări de poziție împotriva remilitarizării Germaniei Occidentale, pentru demascarea ațîțătorilor la un nou război ca și a modului de viață burghez. La aceste două plachete de versuri urmează să adaug și alte poeme. Mi-am propus de asemenea să scriu textul pentru o cantată închinată eliberării patriei; autorul muzicii e Laurențiu Profeta. Pregătesc și versuri pentru un cîntec patriotic de masă. N-aș vrea să trec cu vederea activitatea ce o depun ca pamfletar extern în coloanele ziarului „Romînia Liberă", cu o colaborare săptămînală regulată. Un poem mai amplu al cărui titlu provizoriu ar fi „Discursul meu la a 15-a aniversare", nădăjduiesc să fie gata măcar pînă la sfîrșitul anului dacă nu în preajma zilei de 23 August.

— Ce ne-ați putea spune despre volumele de poezie care au văzut lumina tiparului în ultima vreme?

— Relev în primul rînd volumul lui Eugen Jebeleanu „Surîsul Hiroșimei". Consider această carte un adevărat succes. Autorul a realizat o împletire între lirism, sarcasm și epic, într-o modalitate foarte fericită. Cititorul găsește în versurile din „Surîsul Hiroșimei" un mesaj social-politic major, exprimat cu migală și răspundere.

Multe poezii din volumul lui Nicolae Tăutu „Cînd au plecat cocorii", precum și din volumul lui Ion Brad „Cu timpul meu", le consider valoroase

— Ce a însemnat pentru d-voastră și pentru creația d-voastră, momentul eliberării de la 23 August?

— Am primit Eliberarea cu tot ce

REP.

(Continuare în pag. 6)

STIL ȘI TRADIȚIE

Pentru realismul socialist

Continuarea tradițiilor prețioase ale literaturii din trecut în cadrul literar contemporan și chiar buna reprezentare a diferitelor genuri și specii literare infirmă ideea dușmănoasă după care adeziunea scriitorilor noștri la noua metodă de creație, realist-socialistă; ar atrage după sine o constrîngere subiectivă urmărind întreruperea dezvoltării normale, organice, a literaturii noastre. Noua metodă de creație care reprezintă un salt calitativ, ceva nou față de vechiul realism implică totodată dezvoltarea pe un plan superior, dezvoltarea pînă la capăt a realismului, a tendințelor progresiste ale literaturii din trecut, dezvoltarea tendințelor ei interne obiective. Scriitorul contemporan are astfel la îndemînă experiența înaintașilor, utilizabilă și sub aspectul ei de stimulent al preferințelor personale căci afilierea unui scriitor la o tradiție literară, chiar înclinația lui spre un anume gen, chiar simpatia lui pentru o specie literară reflectă preferințele sale ca rezultat al unui anume temperament artistic. (O dialectică se ascunde aici: preferințele individuale se manifestă prin intermediul unui element de tradiție și acest element modelat de succesiunea generațiilor sprijină înflorirea originalității și noutății unui talent). La argumentul răuvoitorilor care reproșează noii metode de creație că ea atrage literatura într-o sferă de preocupări, după ei, improprie artei și nivelatoare a personalităților creatoare, noi răspundem cu evidența: noua noastră literatură se sprijină pe tradițiile progresiste ale literaturii din trecut, tradiții pe care le dezvoltă, le desăvîrșește și le integrează unei noi structuri, calitativ superioară. Caragiale, Eminescu, Rebreanu, Sadoveanu, Camil Petrescu sînt maeștrii care patronează evoluția multor scriitori contemporani, favorizînd prin exemplul și personalitatea lor dezvoltarea unei diversități de stiluri literare — firește regenerate în funcție de noua metodă de creație. Este evident suflul sadovenian al prozei moldovenești contemporane, după cum este clară descendența din Rebreanu a lui Titus Popovici sau apropierea spiritului caragialian în proza unui tînăr scriitor foarte interesant ca Theodor Mazilu. Literatura noastră nouă nu este generată de impulsuri arbitrare care neagă necesitatea istorică, ci este tocmai succesoarea legitimă a celor mai bune tradiții literare din trecut. Desăvîrșirea realismului în cadrul noii metode de creație se datorește întîlnirii lui cu ideologia marxistă, singura concepție științifică asupra lumii. Și continuitatea tradițiilor literare progresiste dă ea însăși certitudinea că ne aflăm, ca

Georgeta HORODINCA

(Continuare în pag. 6)

Nostalgie

Aicea toate mi se par departe!
Nu doar în cer, puzderia de stele
Sau albele zăpezi a lunii moarte,
Ci tot ce-i peisajul vieții mele.

Plutesc parcă-ntr-o lume rece-n care
Picioarele nici nu-mi ating pămîntul.
Nici nu știu soarele-ncotro răsare
Și rătăcesc neliniștit ca vîntul.

Incurc știute puncte cardinale:
Apusul nu mai sîngeră-n tărie
In dosul casei din copilărie,
Că soarele ar fi ieșit din cale.

E-ntors tot universul ca o roată
Și soarele răsare-n ceea parte
Și lumea mea-i departe tare, toată —
Mi-i fără-nchipuire de departe.

Nu mă-nspăimîntă cosmicele căi
Ce se măsoară doar cu ani lumină.
Ci depărtarea pe pămînt, de văi
Unde-am umblat odată prin sulfină.

Nu mai cunosc nimica împrejur.
Nici zările, nici oamenii, — nimic!
Alt soare parcă urcă în azur
Și sînt cum n-am fost niciodată, mic.

Mă simt atît de straniu de departe
De-o ne-nsemnată palmă de pămînt
In care amintirile nu-s moarte
Și tot mai țipă cîte un cuvînt.

Sînt singur eu cu lumea față-n față.
O simt imensă, dar nu vreau să pier.
Mă-agăț de flori, de iarbă, de verdeață.
De ce mi-a fost. acolo, drag sub cer.

Pămînt, păduri, aceleași peste tot,
Și totuși, nu-s aceleași nicăieri
Il calc, le rup o creangă dar nu pot
Să simt în sevă-aceleași primăveri.

Oglinzile-amintirilor în mine
Imi poartă lutul cald al unui deal,
Cu rîpi adînci ca niște vechi ruine
Din emisfera satului natal.

Și pentru mine veșnic carul mare,
Ca-ntr-o astronomie fabuloasă
Ce nu primește nici o corectare,
Se va-nălța, acolo, după casă.

E mică lumea mea, da-ntrînsa sînt
Priveliștile lumii noastre noi
Ce-o dăinuiește omul pe pămînt,
Pe unde-a fost obidă și război.

Paris,
Iunie 1958

Demostene BOTEZ

CRONICA LITERARĂ

ION BRAD:

„Cu timpul meu"

de
Mihail PETROVEANU

Critica a subliniat ca pozitiv volumul lui Ion Brad: „Cu timpul meu" (vezi, de exemplu, cronica lui Ion Oarcăsu din „Tribuna", a lui S. Damian din „Informația Bucureștiului" și recenzia din „Scînteia" a lui Paul Diaconescu). Limitele volumului precedent, „Cîntecele pămîntului natal", destul de înguste din punctul nostru de vedere, au fost împinse în lături. Aptitudinile poetului se dovedesc mai bogate decît se părea. Privirea sa cuprinde un spațiu mai întins? Intr-o măsură, neesențială practic, deoarece și pînă acum înconjura întreaga geografie poetică, națională și străină. Mai degrabă poetul a răscolit „perimetrul" pe care lucrează de obicei, valorificînd, cum s-ar zice, resursele locale. Descoperind în viață posibilități noi, Ion Brad a scos dacă nu comori, însușiri și mijloace noi în raport cu el însuși. Mai aproape de sensurile realității, este azi mai aproape de sine, „mai" poet. Realismul socialist, contribuind la explorarea realității și potențarea imaginii acesteia, silește și personalitatea să se cerceteze, să se afirme pînă la capăt.

In „Cîntecele pămîntului natal", temele predilecte, lupta poporului său pentru socialism și a popoarelor libere sau încă sufocate de capitalism, au fost oglindite mai degrabă în situații și chipuri epice. Acum sînt filtrate îndelung prin sensibilitate, cîștigînd în lirism. Un lirism care, recurgînd la figurația populară tradițională sau prelucrată și la elementele cadrului natural, cu o tentă încă prea bucolică (cum s-a observat), apelează, încă prea puțin, și la componentele industriale ale societății, la o gamă sufletească mai variată, mai apropiată de specificul omului contemporan, dinamic, combativ, cu un ton propriu de entuziasm tineresc.

Ion Brad este foarte adesea el însuși țăranul muncitor proiectat în ipostaze diferite, istorice și contemporane, separate sau îndeminatic îngemănate: răsculat la 1907, exploatat pînă la reforma agrară, îngrădit de petecul de pămînt pentru care s-a zbătut, înfrățit în gospodăria colectivă. Dispozițiile sufletești corespunzătoare au un accent autentic în suferință ca și în bucurie. Alternanța dintre atracție și respingere, dragoste și ură, posesie și înstrăinare, secetă și roadă, caracteristică relațiilor dintre țăran și proprietatea privată, apare ca o încleștare perfidă și sălbatică cu o fiară, cu un urs miraculos: „Pămîntule, ursule,/ Cu sîngele negru în vine,/ M-ai ispitit/Să mă prind la trîntă cu tine/...Cum m-ai mințit/ Cum mi-ai pus sufletul/ Sub semn vrăjit..." Iar colectivizarea e despresurarea din încleștarea ce amenință să epuizeze, prin eternizare, omul: „Mi-a desferecat puterile,/ Cine,/ De gemi acum sub genunche la mine?/ Gem vicleniile tale, întunecatele,/ De le aud toate satele/. Al meu, pe vecie, și-al tuturor,/ Crești pînă-n zarea legănătoare,/ Cu blană de spice, suind din ogor./ Cu mormăit și icniri de tractoare/ Neiertătoarele!/ pe care tronează un chip de tînăr fecior/ Fratele meu, soarele". Nenumită direct, ci printr-o întrebare de tip arghezian („Cine umblă fără lună, fără lumină, fără lumînare?"), sugerată prin efecte, eliberarea e concepută de „pămîntul-urs" cum altădată țăranul servitutea, — misterios. Deși mai retorică, revolta împotriva haturilor din „Pe pămîntul tuturora" și „Hotar de lumi mărunte" își desfășoară disprețul, mînia, exasperarea și furia suspendată numai datorită izbăvirii așteptate, cu o vigoare omogenă, ca o rostogolire dacă e posibil, ritmică, de bolovani pe un povîrniș. Reținem, din „Pe pămîntul tuturora", ridicarea din mormînt a lui Ion al Glanetașului „cu țeasta sfărîmată", pe fundalul unui munte crescut deodată din cenușa tovarășilor săi, iar din „Hotar de lumi mărunte", imaginea pămîntului ca sediu al sărăciei („cuib șerpilor și spinilor grădinii"), al vrajbei („șanț ai fost, nu punte/ să legi mîhnirea noastră de sora ei vecină"), al mărginirii și indiferenței la frumusețea lumii („Cînd încercau dulceața luminilor s-o guste,/ Zvîcnirea bucuriei făceai în ochi să-nghețe"), al speranțelor năruite și, în fine, ca izvor de fericire: „Cînd pasărea măiastră — plugul — în tine cîntă,/ Răzor al îndoielii, hotar de lumi mărunte". „Mărul sălbatec" care împărțea „puțina sa umbră tuturora", compătimea „traista goală a cosașului", cîntecul „păsărilor sărmane" și ocrotea de fulgere, e celebrat cu dorința spectaculoasă, artistică, dar nu mai puțin de o pietate bărbătească, dîrză, de a ciopli în el „cu bucuria timpului meu, fața tatei aspriță de vînturi", la „lumina stelelor". Dintre cele două poezii închinate lui 1907, „Tabloul", este artificială în notațiile ei abstracte și forțate: „Vîntul-vătaf", „singura puritate a pămîntului: Pădurea țărănească de furci". Ii preferăm din „Mînia desprimăvărată" (ce titlu silnic!), viziunea sinistră a victimelor crucificate pe cîmp, cu brațele „ca mari aripi de răscoală", continuînd deci să propage spaima printre călăi. Spre deosebire de G. Călinescu, socotim izbutită și „Balada luminii", unde pătrunderea în codru și tăierea copacilor în vederea electrificării satului e o victorie smulsă mumei pădurii, simbol al întunericului fizic pentru poet. (Un amănunt e nelalocul lui: broaște ca cercei se potrivesc unei iasme a mlaștinilor, nu a codrului).

Ne place și „Cai de foc peste cîmpuri" ca foarte tinerească. Marele proces al prefacerii satului solicită energiile omului, dezlănțuind un adevărat chef de a ieși din sine, de a se dărui activității obștești, de a grăbi termenul final al socialismului. Poetul reclamă „cai de foc" ca „peste cîmpuri să trec,/ să lărgesc fruntariile moșiei comune", tractoare care să alunge, ca un far, fauna subterană dușmănoasă roadei, „gustul dulce-amar al ploilor și vîntului", îmbăierea în soare. Optimismul social exaltă, în contact cu priveliștile naturale și mărturiile trecutului, sentimentul patriotic și pofta de a trăi. Țiriitul greierilor noaptea, auzit din toate părțile, „din apus și de la răsărit", se asociază cu mișcarea sonoră a stelelor, murmurul țării, foșnetul viselor omenirii, calmul plin, meritat, al unei țări pașnice și constructive care trebuie păzită, o dată cu întreg globul, de primejdia războiului. „Cîmpia libertății" și școala de la Blaj și a propriei tinereți, consumată în iluzii pînă la 23 August, cheamă, dincolo de evlavia amintirii, tăria exemplului predecesorilor, mîndria pentru prezent, pentru o succesiune demnă de nădejdile străbune („Visurile-s cît stejarii, bolți de cîntece-nmiite./ La hotarul-mplinirii și al tinereții mele"), și încrederea statornică în viitor.

Brazii, cărora în clipe de îndoială, de tentație de evadare din lume, li se adresează gelos pe eterna lor verticalitate, pe inflexibila lor privire de sus, îl îndeamnă tonic: „tu nu te mai întoarce cu gîndul înapoi,/ Ia aripa luminii pe umeri, de la noi — / Și rădăcini din stîncă, să crești, să nu te-ndoi". Ce atitudine îi convine? Confesiunea juvenilă și țărănească a nepăsării față de moarte nefasonată de o falsă gravitate: „Cad peste fruntea nopții/ Și-așa destule stele: / De ce să joace moartea și-n cîntecele mele? / O bănuiesc pe-aproape,/ Mă fac că nici nu știu... Am cerul tot în față,/ Nu pot privi-ndărăt./ Din amfora luminii/ Beau vinul și mă-mbăt". Expresia patriotică, directă — ieșită aproape ca o simplă declarație: „Cîndva numai satul era țara mea/Intre Tîrnava și Chicui/...Cutreier acum lumea întreagă/ Urc munții pîn-la stele, cu greu./ Dar țara încape încă și mi-e dragă / In colțul de pămînt al meu". Poza solemnă și sentențioasă îl strîmtorează deseori și îi smulge ușor naivități: „De pildă, plopul spune: «Să fii înalt și drept»,/ Gorunul spune: «Să iei furtuna-n piept...»/ Privighetoarea te [illegible] atîta: «Cîntă»". Elogiul frust al anotimpurilor exuberante, al primăverii, cînd ar voi să slujească drept arac viței dezgropate, și al verii, cînd ploile împart „săruturi de flăcări, răcoare de nea" și sărutul iubitei are gust de „vin și miez de nuci" / Și miere grea din fagurele lunii". Însă nu atît satisfacția brută a senzațiilor e căutată, cît aceea a spectacolului vitalității firii. De aceea, poetul ia distanță față de elemente, însoțindu-le, ca pe un peisaj topîrceanian, cu un desen vag umanizat, mobil și ușor umoristic (însă „luna zvîrlind bumerangul în pulpele vulpii" comite un act dizgrațios) iar sosirea toamnei îl înspăimîntă copilărește, ca un basm urît care alungă unul feeric: „Cum te lasă inima, vară, să fugi / Rămîn singuratici bunicii nuci/ Să se certe cu vîntul balaur / Să-și plîngă nucile mari lacrimi de aur". Explozivă sau nu, euforia simțurilor din ciclul „Lună, lună nouă" nu atacă simțul moral, cetățenesc, convingerea că tot ce-l încîntă provine din pămîntul și munca poporului: „Pom încărcat cum cerul de rodiile stele / Aceasta e țărîna și truda țării mele". Totuși, armătura ideologică a poetului nu e lipsită de fisuri. Din loc în loc se mai aud ecouri de bucium, tradiționaliste. Referințele mitice sînt excesive. Țara apare o cenușăreasă, sau cel puțin o mireasă căsătorită cu Făt-Frumos, anume scene rurale se păstrează în pitorescul lor etnografic în ciuda intervențiilor critice de tip arghezian („Zeul Mercur face negoț în provincie cu țăranii de pe la noi") și unele reveniri pe pămîntul natal sînt ocazii exclusive de nostalgie după tărîmul paradisiac pierdut din copilărie („Pe aici te-am lăsat, inima mea, pe acest petec de țară"). Desigur sentimentul solidarității poporului său cu cauza întregii omeniri însetate de pace și progres, care guvernează ciclul „Pe drumurile lumii", circumscrie un orizont larg, internaționalist. Dacă poezii ca „Viziune" și „Vuietul vremii" sînt convenționale în gesticulația lor teatrală, „Coliba din Razliv", „Carul blindat", „La marginea Vistulei" evocă, cu o familiaritate respectuoasă și cu elan luptător, o lume tot atît de apropiată prin țeluri ca și obiectele istoriei și vieții autohtone. (Vistula murmură ca o Dunăre, și hotărîrea localnicilor de a-și apăra granițele, sună ca un legămînt propriu). Iar întîlnirea cu mărturiile războiului hitlerist, în Germania sau Polonia, deși dă naștere unor poezii în care oroarea și stigmatizarea sînt mai răscolitoare decît chemarea mobilizatoare și dintre care „Un ochi de apă verde" o cunoaștem din „Cîntecele pămîntului natal" iar „Pămînt fără cîntece" seamănă prea tare cu alta din „Sîngele popoarelor" — se soldează cu un spor de conștiință politică și umanistă. Conținutul socialist consecvent al patriotismului se obține însă prin confundarea cu lumea de idei și forța morală a constructorilor noii orînduiri din propria țară, prin pătrunderea în avanposturile socialismului, printre țăranii colectiviști și muncitori în primul rînd. Eforturile poetului în această direcție nu au generat deocamdată succese deosebite. Micul ciclu dedicat minei colectează mai mult imbolduri flăcăiești la muncă, imnuri cam grandilocvente în cinstea minerului ca „zeu al focurilor moderne" și împărțitor „de pîine al furnalelor", tablouri semi-fantastice în care omul-uriaș vînează minereul cu ochi de lup, celebrează munca „în sine" și decorul ei fascinant. E firesc deci să-l îndemnăm, la rîndul nostru, pe Ion Brad, să-și îndrepte, o dată cu pasul, sensibilitatea întreagă către cei cărora își dăruie poezia.

Pentru o poezie strîns legată de actualitate, bogată în idei

In ultimul timp, o serie de articole apărute în revistele literare „Viața romînească", „Tribuna", „Gazeta literară", „Scrisul bănățean" dezbat probleme ale poeziei actuale, critică unele aspecte negative din creația unor tineri poeți, alunecarea spre prețiozități și obscuritate în dauna conținutului de idei. Articole ca „Poezie și obscuritate" de Ov. S. Crohmălniceanu, de pildă, sau „Poezia și sentimentul epocii" de Ion Oarcăsu constituie luări de poziție clare, combative pentru făurirea unei poezii realist-socialiste, dedicată maselor muncitoare.

Continuarea și lărgirea dezbaterilor sînt menite să aducă un sprijin eficient în munca tinerilor poeți și a creatorilor în general. O problemă asupra căreia critica literară nu s-a oprit îndeajuns și care necesită o analiză constructivă este aceea a reflectării realității socialiste în lirica publicată de revistele noastre literare. In paginile acestor reviste apar cu regularitate un mare număr de poezii, dintre care o mare parte sînt semnate de tineri. Acesta este un fapt pozitiv. O activitate rodnică desfășoară „Luceafărul" în promovarea unei poezii de actualitate combative, emoționante, în promovarea unei tinere generații de poeți talentați, însuflețiți de idealurile clasei muncitoare. Un succes al revistelor literare ale filialelor Uniunii scriitorilor îl constituie faptul că multe din poeziile apărute în ultimele numere sînt consacrate problemelor actuale ale epocii noastre, pun în lumină ideile socialismului, cultivînd genuri și stiluri variate; se dezvoltă cu succes o poezie tinerească, în care-și găsesc locul și cîntecul de muncă și luptă, și cîntecul de dragoste, pastelul și meditația. O serie de tineri poeți se îndreaptă cu precădere spre tematica legată de lupta și munca clasei muncitoare. Această orientare vădește faptul că mulți dintre tinerii poeți au înțeles că abordarea tematicii legate de ideile cele mai înaintate ale vremii noastre constituie condiția esențială pentru înflorirea unei poezii realist-socialiste de înaltă valoare artistică. Unele din aceste versuri scot la iveală forțe artistice autentice, maturitate în concepția artistică și îmbogățesc lirica actuală cu noi realizări. Merită relevată poezia Florenței Albu, „Camera de oaspeți" închinată activiștilor de partid: ...Cine-a mai stat aici, la masa măruntă,/ cine a mai ascultat/ tăcerea aspră-a pereților albi/ și cine-a simțit/ palmele grele-ale oboselii,/ lăsate pe umeri?/ Poate un activist/ și nu unul — zeci au trecut pe aici —/ și-au plecat fruntea, alături de lampă,/ au scris cifre și nume/ în carnețelele din buzunarul scurtei/ îmbibate de ploaie,/ au fost obosiți/ și n-au avut timp să gîndească/ la oboseala lor/ și a doua zi/ au pornit din nou,/ s-au apropiat de sufletul omului/ și de sufletul pămîntului/ și cuvintele lor/ au încălzit,/ au dat putere pe unde-au trecut./ Pe unde-au trecut ei/ au venit tractoarele,/ au arat haturile, —/ a început marele poem/ al colectivizării;/ pe unde-au trecut ei/ s-au aprins lumini/ și pe polițe/ s-au rînduit cărți;/ pe unde-au trecut ei/ au fost culese recolte,/ ape și gînduri și-au schimbat cursul./ Da, pe-aici au trecut sute de activiști./ Și-au plecat fruntea/ obosiți,/ aproape de miezul mărunt/ al luminii de lampă,/ și-a doua zi au pornit/ din nou la drum,/ ei — detașamentele partidului/ de vizionari și eroi. („Camera de oaspeți", „Viața romînească" nr. 12, 1958). Poezii cum sînt „Două muzee" de aceeași autoare, „Umanismul socialist" de Aurel Storin, publicate în „Viața romînească", „Intrecere" de Niculae Sioian, publicată în „Luceafărul", versurile unor tineri din cenaclurile literare — „Cîntecul metalurgistului" de Dumitru Cepănaru, publicat în „Tribuna" și altele vădesc tendința pozitivă de a depune toate eforturile pentru crearea unei poezii de actualitate, bogate în idei.

Aceasta implică o cunoaștere aprofundată a realității sociale, capacitatea de a sezisa elementul nou, revoluționar, care aduce pentru prima oară în fața scriitorilor un întreg univers moral, filozofic, necunoscut predecesorilor lor.

Trebuie spus însă că o serie de versuri ale unor tineri poeți dovedesc o abordare formală a problemelor actualității, cunoașterea superficială a realității sociale; de aceea, astfel de versuri au un caracter declarativ, nu comunică nici o emoție artistică, cultivă o imagistică stearpă și incîlcită. Lipsă de exigență ideologică a dovedit „Gazeta literară" publicînd o serie de poezii în care diverse experiențe moderniste, construcții alambicate aveau pretenția să exprime idei scumpe ale epocii noastre. Este regretabil faptul că au putut fi publicate într-o revistă a Uniunii scriitorilor asemenea versuri pline de asociații de idei întîmplătoare, amintind lipsa de logică a ermetismului: „...am intrat în casa visată,/ caldă de întunericul cald,/ înaltă de ceasul înalt,/ luminată de miresmele păcii./ Valsa ninsoarea în toi" (Barbu Cioculescu: „Intr-un oraș", „Gazeta literară" nr. 51, 18 decembrie 1958). Unele redacții acordă cu ușurință drept de tipărire unor producții a căror singură legătură cu actualitatea se reduce la plasarea unui decor de uzină, a lanului de grîu sau a șirului de sonde într-un verbiaj dulceag, înțesat de imagini lipsite de conținut filozofic, rupte de frămîntarea creatoare a maselor muncitoare. Publicarea unor astfel de versuri vădește din partea autorilor și a redactorilor care au aprobat apariția o concepție greșită, formală despre misiunea și caracterul poeziei realist-socialiste. Strălucirea și forța mobilizatoare a poeziei rezidă în conținutul de idei, politic, filozofic pe care-l transmite, în mesajul ei artistic și ideologic, în bogăția reflecțiilor, a asociației de idei — pe care le trezește.

Ce vrea oare să comunice poetul Negoiță Irimie în al său „Peisaj cu sonde" („Steaua" nr. 12/1958): „Ah, razele soarelui peste oameni și sonde/ Și stîlpii înfipți în azur/ Iluminează gravul contur,/ Căzînd perpendiculare și blonde"? Cu ce îmbogățește această poezie orizontul cititorului, prin ce îi transmite atmosfera regiunii petrolifere plasînd în fiecare vers cuvîntul „sonde" în alte combinații gratuite și absconse? („Silueta piloților urcînd către cer/ Marchează chiar saltul, chiar zborul./ Traiectoria soarelui e chiar viitorul/ Și sondele-s punct de reper" etc.). Ce legătură au cu uriașa desfășurare de energie umană a constructorilor Hidrocentralei de la Bicaz versificația contemplativă și grandilocvența din „Deasupra munților" de același autor? Sărăcia de idei, repetarea acelorași imagini combinînd „constructorii" și „pivoții metalici" într-o formulă punctată insistent de demonstrativul „acesta" sînt dominante și în ciclul „Armonii alpine" („Tribuna" nr. 51, 20 dec. 1958): „Tinerii aceștia curajoși și puternici", „Trecură puternic peste aceste strune" (e vorba de mîinile vîntului), „Umerii piloților de-oțel", „Pilonii aceștia de-oțel", „Constructorii trec mereu înainte" („Portative alpine"), „Constructorii urcă tot mai sus către boltă" („Incandescență") etc. Asemenea compuneri searbede nu au nimic comun cu romantismul revoluționar și munca eroică, înălțătoare a constructorilor hidrocentralei. Astfel de versuri vădesc cunoașterea superficială a realității, culegerea unor impresii fugare turnate în expresii șablon.

Lacuna acestui ciclu nu constă în faptul că tinerii „nu se văd lucrînd efectiv, concret la ridicarea hidrocentralei", așa cum semnala „Gazeta literară"; nu asemenea descrieri pot salva de platitudine o poezie lipsită de idei. Ceea ce supără de la început la lectura acestor versuri este absența unui conținut de idei, absența profilului moral al acelor tineri care au reușit doar să-l „uimească" „tot mai mult" pe poet.

Poezia inspirată din munca eroică de construire a socialismului este menită să comunice în primul rînd ideile și sentimentele omului eliberat de exploatare, lumina conștiinței socialiste care se degajă din munca și lupta lui. In acest întreg complex moral, filozofic, se reliefează conținutul nou, revoluționar, al muncii socialiste, etica oamenilor care transformă lumea. Unii tineri poeți pierd din vedere tocmai acest aspect esențial și cultivă în schimb o poezie lipsită de idei, o descriere apolitică a unor operații de producție, presărată din loc în loc cu floricele stilistice. Așa se întîmplă, de pildă, în poezia „Se toarnă fonta" de Andi Andrieș („Iașul literar" nr. 11/1958). E foarte greu de spus care este ideea pe care vrea s-o transmită poetul atunci cînd își construiește o întreagă poezie cu aceste constatări: „Sub reflexul flăcărilor lente,/ oamenii păreau că-s monumente/ Frunțile-ncruntate căpătară/ neștiute străluciri de pară,/ și din hămesitele cuptoare/ fonta se prelinse în tipare,/ subțiindu-și trupul de balaur,/ broderii țesînd cu fir de aur./ Iar din cupa podului rulant/ brusc căzură snopi de diamant/ ce-nălțară-n arcuri și-n orbite/ jocuri de artificii inedite./ Dominînd lumina, turnătorii/ cu-mbinarea forței și-a candorii/ dirijau fîșii incandescente / căpătînd contur de monumente". Poezia este citată în întregime. După lectura unor astfel de versuri constați cu regret că poetul a trecut cu ușurință, în mod formal, pe lîngă o temă de mare însemnătate; preocupat de „artificii", „fir de aur", „străluciri de pară", „fîșii de diamante", a pierdut din vedere tocmai scînteia care ar fi trebuit să strălucească puternic în versurile lui: sufletul și mintea omului care transformă lumea. Văduvite de lumina acestor idei, de orizontul social, care dă sens și strălucire muncii, versurile amintite rămîn searbede, banale în ciuda numeroaselor „fîșii incandescente" presărate de poet.

Deseori, în astfel de versuri, izvorîte dintr-o cunoaștere superficială a realității, autorii caută să suplinească sărăcia conținutului de idei printr-o introspecție lipsită de roade. In mod firesc, eroul liric nu poate fi absent niciodată, poetul revoluției transmite mesajul constructorilor socialismului exprimînd propriile sale idei și sentimente, propriile sale gînduri; sondajul sufletesc al poetului legat de realitatea timpului său aduce întotdeauna un sunet propriu, original, care sporește forța de cunoaștere și reflectare a artei sale, fie că folosește poezia agitatorică, de luptă, meditația sau poezia de introspecție. Dar lipsa de legătură cu problemele construcției socialiste, documentarea turistică, de suprafață, își pun pecetea și asupra roadelor unui colocviu al poetului cu sine însuși, chiar atunci cînd autorul își alege drept cadru „cazangeria" (A. Andrieș, „Iașul literar" nr. 11/1958) sau „zgomotul atelierelor" (Ion Rahoveanu, „Iașul literar" nr. 2/1959). O dată intrat în cazangerie, poetul ne comunică un fel de imagine dantescă: „Un fel de canonadă m-a-nvăluit deodată, un vuiet grav și tonic și-atotcuprinzător./ Ființa mea rămase ciudat înfășurată/ în faldurile acestui neașteptat decor", după care aflăm impresia produsă asupra sa: „Peste o clipă, o tihnă neînțeleasă/ a poposit în mine și pentru mai tîrziu". Aceeași tihnă în fața muncitorilor se revarsă și din versurile lui Ion Rahoveanu: „Sufletul mi-l luminează liniștea/ de cîte ori văd muncitorii/cînd se duc spre zgomotul atelierelor... Atunci cuvintele muncitorilor le aud cum ard/ ...Ele coboară-n mine ca o-mpăcare caldă" etc. Nu întîmplător, în astfel de versuri dulcege aparținînd unor autori diferiți, rezultatul privirii poetului îndreptat asupra propriului eu este același: liniștea, tihna. Asemenea versuri, a căror atmosferă contrastează atît de puternic cu atmosfera muncii intense, eroice și inteligente a clasei muncitoare, amintesc cuvintele aspre prin care marele scriitor revoluționar Maxim Gorki a criticat unele poezii rămase „atît de mult în urmă față de starea de spirit a oamenilor, a căror energie creatoare și al căror patos în muncă transformă lumea": „trăim foarte liniștit, condamnabil de liniștit, dar iată că muncitorii și colhoznicii se frămîntă minunat, în spirit revoluționar și cu succes".

In scrisorile sale, Gorki a îndemnat pe poeți să trăiască din plin „frumusețea uimitoare a vieții, frumusețe care săgetează sufletul, explozia înflăcărată de energie creatoare din Uniunea noastră".

Dezvoltarea rodnică a talentului, posibilitatea de a ține pasul cu realizările cele mai valoroase ale întregului nostru front poetic, lărgit mereu prin prezența unui mare număr de poeți din tînăra generație, sînt strîns legate de cunoașterea aprofundată, directă, a realității sociale care a generat uriașe transformări revoluționare în morala și conștiința oamenilor. Numai pe acest drum un poet cu reale însușiri artistice ca Alexandru Lungu, de pildă, își va putea dezvolta talentul, și nu prin „documentare" ocazională, de suprafață. Necunoașterea realității sociale se răzbună și asupra imaginilor artistice, cu oricîtă migală le-ar căuta poetul. Metaforele se repetă în combinații diferite, aceeași reverie, tihnită e gătită pe rînd în aceleași imagini întrebuințate de la poezie la poezie: steaua roșie de pe acoperișul uzinei are o „strălucire rudă cu sclipătul inimii", în altă parte bivolii au o liniște „rudă cu soarele și luna" — („Bivolii"), iar peste trei luni „sclipătul inimii" devine „sclipătul greu de belșug" al lanului de grîu („In fiecare spic", „Tribuna" nr. 10/7/3/1959).

Tinerii poeți trebuie să-și privească cu exigență sporită creația artistică în lumina cerințelor artei realist-socialiste, ale maselor de muncitori și țărani muncitori, care nu-și pot recunoaște munca și gîndurile în versuri cum sînt cele citate mai sus. „Muncitorii — spunea Lenin referindu-se la anumite producții literare superficiale — au făcut revoluția și au apărat cauza ei vărsînd șuvoaie de sînge și făcînd nenumărate sacrificii. Ei merită ceva mai mult... Ei și-au dobîndit dreptul la o artă într-adevăr măreață"... „Arta aparține poporului. Prin rădăcinile ei cele mai adînci, ea trebuie să pătrundă în adîncurile maselor largi ale oamenilor. Ea trebuie să fie pe înțelesul acestor mase și apreciată de ele, să unească sentimentele, gîndirea și voința acestor mase, să le ridice."

Comanda socială a vremii noastre însuflețește pe tinerii poeți și pe cei ce se dezvoltă în cenaclurile literare. Ei sînt chemați să continue cu perseverență abordarea tematicii legate de construcția socialistă. Acestea sînt problemele cele mai pasionante ale vremii noastre; în mijlocul oamenilor care transformă lumea veche, făurind viața socialistă, ard ideile cele mai înaintate, cuvîntul îndrăzneț, cutezător al partidului; în focul transformărilor revoluționare se naște un om nou, o nouă morală, care-și pune pecetea asupra muncii și a dragostei. Tinerii poeți au înțeles acest lucru. Ei trebuie să muncească cu perseverență, să-și lărgească orizontul politic, filozofic, să adîncească cunoașterea fenomenelor pe care le reflectă în arta lor. Acesta constituie principalul făgaș al dezvoltării rodnice, originale, a talentului, calea maturizării artistice. Redacțiile revistelor literare, care au publicat în ultimul timp unele articole judicioase de orientare a tinerilor creatori, trebuie să considere o datorie de onoare aceea de a traduce în practică ideile juste pe care le propagă, ajutînd efectiv la publicarea unor poezii strîns legate de viața și munca pasionantă a constructorilor socialismului, bogate în conținut, valoroase din punct de vedere artistic.

Munca de redactor și critic literar al unei reviste a Uniunii scriitorilor implică nu numai elaborarea de articole, ci și îndrumarea eficientă a creatorilor prin discuții temeinice, menite să contribuie la creșterea și maturizarea politică și artistică a celor care le încredințează versurile spre publicare. „Poșta redacției", publicată cu regularitate de „Luceafărul", „Contemporanul" — și în ultimul timp și de „Viața romînească" și „Gazeta literară" —, ar putea fi folosită cu succes și de către revistele filialelor Uniunii scriitorilor și completată, acolo unde este cazul, prin discuții directe.

Un ajutor important în buna desfășurare a acestei munci îl poate acorda Uniunea scriitorilor printr-o legătură mai strînsă și mai operativă cu filialele din regiuni, cu revistele respective, prin discuții analitice despre munca criticilor literari, despre materialele beletristice publicate. In îndrumarea tinerilor poeți către problemele centrale ale actualității este așteptat de asemenea un sprijin mai temeinic din partea scriitorilor cu veche experiență.

Redacțiile revistelor Uniunii scriitorilor au încurajat și au crescut tineri poeți talentați care stau astăzi cu cinste în rîndul creatorilor de frunte. Revistele literare trebuie să continue cu mai multă exigență îndrumarea politică, artistică a tinerilor scriitori, ferindu-i de superficialitate, orientîndu-i spre cunoașterea și reflectarea problemelor centrale ale actualității, ajutîndu-i cu grijă să-și dezvolte talentul spre înflorirea artei realist-socialiste din patria noastră.

(Notă publicată în „Lupta de clasă" nr. 3/1959).

cărți

CAMIL PETRESCU:

„Teatru" vol. IV

Eroii lui Camil Petrescu au năzuit întotdeauna spre desăvîrșire. Fie că apăreau în ipostaza intelectualului contemplativ înfrînt de vitregia ordinii sociale burgheze, eșuînd în încercarea de a evada în zonele frumosului pur, fie în cea a luptătorului, incapabil totuși de a înțelege mecanismul încleștărilor de clasă, ei iubeau necondiționat, cu sete, cu patimă, adevărul și dreptatea. După Eliberare, căpătînd o optică științifică asupra fenomenului social, Camil Petrescu a dat o replică remarcabilă problematicii vechilor săi eroi. „Teatru" vol. IV, cuprinzînd „Bălcescu" și „Caragiale în vremea lui", apărut recent la E.S.P.L.A., închide între coperțile sale tocmai această scînteietoare replică.

Bălcescu face parte, e evident, din familia eroilor lui Camil Petrescu. Devotat pînă la sacrificiu cauzei populare, marelui pașoptist îi repudia, mai presus de orice, tranzacția cu conștiința, renunțarea, îngenuncherea, oportunismul. Nedreptatea îl zguduie, îi provoacă dureri fizice, îl revoltă, îndemnîndu-l la luptă. Protestul nu va mai fi singular, spontan, ci canalizat pe căi conștiente, eficiente, radicale. Democratul revoluționar ajunge la înțelegerea faptului că rezolvarea problemei țărănești, desființarea iobăgiei, e posibilă numai prin revoluție. Prin revoluția nu a cîtorva conducători mai mult sau mai puțin luminați, ci prin revoluția marilor mase hotărîte să-și făurească o existență mai bună.

Ladima și Andrei Pietraru, dar mai ales Gelu Ruscanu, capătă prin Bălcescu un răspuns ferm, categoric, o cheie unică pentru frămîntările, căutările și zbuciumul lor. Atitudinea adevăratului intelectual — demonstrează artistic dramaturgul — este aceea adoptată de Bălcescu. Nu contemplare, ci acțiune; nu acțiune singulară, anarhică, și idealuri abstracte, ci contopire cu lupta mulțimii pentru un ideal necesar, reclamat de imperativul istoric — acest adevăr vrea parcă să-l insufle dramaturgul vechilor săi eroi.

Caragiale, în viziunea lui Camil Petrescu, este — așa cum a și fost — un intelectual în luptă cu viciile societății, urînd prostia și fanfaronada, de o ostilitate declarată oficialității care-i „pocia" viața, voindu-l mereu inferior („cu un deget măcar"). Este așadar, cum cu justețe a observat un tînăr exeget, Dumitru Solomon, în studiul consacrat operei lui Camil Petrescu, un intelectual inadaptat, un proletar intelectual mai lucid, convins în întregime de superioritatea sa și, evident, cu geniu. In acest fel, Caragiale se încadrează perfect în comunitatea eroilor lui Camil Petrescu, trăind și el o dramă a conștiinței, a „inadaptării". Dramaturgul a evidențiat convingător dragostea lui Caragiale față de popor (singurul element de care Caragiale, mereu „tîrît de replică", nu și-a bătut joc) și mai ales față de țărani. Amîndouă piesele sînt străbătute de o undă caldă, generoasă, pentru suferințele „bietului țăran", a cărui stare îi indignează pe eroi, îi răscolesc în egală măsură. Bălcescu pleacă din țară cu tabloul înfricoșător al durerii țărănimii, „ca să zacă și să dospească totul în mine, ca o otravă", iar Caragiale, la Berlin, cutremurat de vestea răscoalei din 1907, va scrie încrîncenat „1907, din primăvară pînă-n toamnă", acea zdrobitoare filipică la adresa „oligarhiei neroade" care a fost burghezo-moșierimea romînească, acel protest violent, față de măcelărirea a zece mii de țărani. Trăsătura aceasta comună celor două mari personalități nu e una inventată, ci reală, dar sezisată și pusă în lumină de dramaturgul — devenit stăpîn pe elemente ale materialismului istoric.

Volumul apărut la E.S.P.L.A. consemnează pilduitor evoluția fericită a unei dramaturgii unice în istoria noastră literară.

Z. ORNEA

A. SERAFIMOVICI:

„Povestiri"

Volumașul acesta de nici două sute de pagini e o antologie bine inspirată care-și propune a ilustra ideea pusă în lumină de clasicul roman al realismului socialist, **Torentul de fier**: procesul de transformare a maselor într-o forță organizată și invincibilă. Numai că, într-un spațiu atît de restrîns, intervalul de timp îmbrățișat e mult mai mare. Intîia povestire datează dinainte de 1897, ultima de după 1930. Un drum lung și greu, de la robie și mizerie (**Micul miner**), la libertate, muncă entuziastă și belșug (**Brigadierul**). Intre aceste extreme, cotiturile decisive: revoluția din 1905, Marea Revoluție din Octombrie. Pe la 1897, bietul Senka, la numai doisprezece ani, trebuie să muncească într-o mină, în condiții inumane. E un sumbru început de carieră. Semișkura, după treizeci de ani de trudă, rămîne pe drumuri, tot prin 1897 — un sfîrșit dureros de carieră (**Semișkura**). Dar bătrînul muncitor din mina de cărbuni, după ce s-a istovit timp de trei decenii cîte șaisprezece ore pe zi, se regăsește și protestează. Impotriva muncii? Nu. Impotriva disprețului pe care-l arată „domnii" celor ce muncesc. „Nu mai vrem — strigă el — basta! Să ne spună și nouă domnilor și dumneata". E un protest mișcător, dar zadarnic. El mărturisește însă o stare de spirit. Cu douăzeci de ani înainte de revoluția eliberatoare, pînă și în mințile unor adevărați robi se cristalizează convingerea: așa nu mai poate să meargă. Povestirile următoare din volum sînt parcă actele unei drame care se consumă în timp, dar impetuos. In **Marșul funebru** asistăm la o manifestație muncitorească ce pare că va sfîrși cu sînge și moarte. In fața armatei, masa de oameni înaintează, cîntînd marșul funebru. Armele nu-i înspăimîntă: așa nu mai poate să meargă! Muncitorii sînt însă acum conștienți de forța lor: „Nu de brațele noastre se sperie dușmanii — ei se tem de inimile noastre, de trezirea tuturor la realitate". Și în fața acestei puteri pe care moartea n-o înspăimîntă, armata coboară armele. Serafimovici povestește strîns, nervos, dramatic. In **Cartierul Presnia**, **Morți pe străzi**, teroarea dezlănțuită de țarism la 1905 este evocată de un martor ocular, cutremurat de sălbăticia opresorilor. Oamenii sînt spintecați cu baionetele, împușcați în stradă, cartiere întregi sînt incendiate de apărătorii „ordinii" țariste. Cumplita represiune provoacă panică în rîndurile tîrgoveților. Membrii detașamentelor muncitorești de luptă, chiar în fața plutoanelor de execuție, rămîn însă neînfricați. O atitudine sublimă, izvorîtă din convingerea, cristalizată acum, că victoria va fi a celor obijduiți, conduși de comuniști. Revolta, altădată anarhică, izolată, devine un fenomen de masă. Sînt printre povestirile lui Serafimovici cîteva care ilustrează impresionant adeziunea poporului la revoluție, în anii dintre 1905 și 1917 (**Belaia Glina**, **Pălălăi**, **La gura rîpei**). Bătrînul Afinoghenîci, pescar singuratic, ciudat și aspru, fost în tinerețe un fel de haiduc, e obligat să transporte pe rîu, cu barca lui, cinci cazaci aflați în urmărirea unui revoluționar. Cînd unul dintre cazaci îi strigă, mirat că-l vede parcă ezitînd: „Ai adormit?" — el răspunde semnificativ: „Ba m-am deșteptat!" și răstoarnă barca, pierind o dată cu urmăritorii. In lungul și durerosul conflict dintre asupriți și asupritori, cei din urmă nu mai pot fi mulțumiți cu naiva dorință a bătrînului miner Semișkura. Apelul la sentimentele umane ale exploatatorilor s-a dovedit de mult zadarnic. Nici o înțelegere cu „domnii" nu este posibilă, aceștia trebuie să piară.

După victoria revoluției, procesul de creștere a conștiinței continuă. Instantaneele din paginile intitulate **Prin stepele Donului** surprind momente semnificative ale acestui proces de educare comunistă a maselor muncitoare. Volumul **Povestiri** capătă astfel o unitate desăvîrșită, oglindind un capitol glorios din istoria luptei pentru libertate și fericire, dusă la victorie de comuniști. Reîntîlnirea cu creația lui A. Serafimovici, la zece ani de la moartea lui, ne-a prilejuit cunoașterea unui alt sector al epicii sale ce ne oferă temeiuri noi de prețuire.

Ion ROMAN

DUMITRU ALMAȘ:

„Cetatea de pe stînca verde"

Cărțile de pînă acum ale lui Dumitru Almaș se puteau împărți în două grupe distincte: unele („Neculai Milescu Spătarul", „Alei, codrule fîrtate") evocînd chipuri și fapte ale trecutului istoric, celelalte („Făclia s-a aprins", „Freamătul luminii" — în colaborare cu M. Mancaș) cuprinzînd în paginile lor oglindirea unor realități ale vieții contemporane.

Ultima scriere a autorului, „Cetatea de pe stînca verde", reprezintă o inovație; ea ar putea fi revendicată de ambele grupe pomenite mai sus. căci își trage seva — în măsură aproape egală — dintr-un trecut foarte îndepărtat și din împrejurări ale zilelor noastre.

Pe șantierul arheologic al Histriei vin să lucreze, în timpul vacanței de vară, un grup de studenți ai facultății de istorie, în frunte cu un profesor al lor. Echipei i s-au alăturat, în chip voluntar, doi elevi din clasa a VI-a elementară, Mura și Matei. Firile lor alcătuiesc un contrast absolut: fata este înzestrată cu o fantezie uimitoare, al cărei zbor devine și mai capricios în contact cu vestigiile unor străvechi civilizații, în vreme ce băiatul ilustrează tipul elevului conștiincios, dar cam mărginit, cam meschin, cam tipicar.

Relațiile noi ce se creează pe șantier, interesul suscitat de ineditul cadrului și al preocupărilor, apoi intriga „polițistă" a căutării unei statui furate — toate aceste elemente determină anumite modificări în caracterul și comportarea celor doi copii; îi vom găsi, la sfîrșitul acțiunii, mai aproape unul de altul și — în același timp — de profilul moral caracteristic tineretului nostru.

Meritele cărții sînt multiple. Am semnala, alături de vioiciunea dialogului, de urmărirea gradată și fină a transformărilor psihice — alternarea îndeobște izbutită a faptelor actuale cu incursiunile frecvente în istoria antică, în arheologie și mitologie. Caracterul instructiv al unor asemenea pagini nu poate fi contestat. Uneori însă, legătura lor cu acțiunea se subțiază (capitolul „Frumos și bun" ar putea fi eliminat fără ca firul narațiunii să sufere) sau se întemeiază pe aluzii nedeslușite („Regele Midas are urechi de măgar").

Pentru cititorii tineri cărora li se adresează în primul rînd, cartea lui Dumitru Almaș reprezintă o lectură plăcută, educativă și interesantă.

Un cuvînt despre ilustrații (Silvia Camfir): stîngăcia lor — deși se vrea căutată — izbutește să rămînă spontană.

Șt. CAZIMIR

CITITORII CĂTRE SCRIITORI

Un reportaj-interviu la care ne răspund: muncitori și ingineri de la Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Stația C.F.R. București-Nord, Atelierele Grivița Roșie, Uzinele Mao Tze-dun, funcționari de la Ministerul Agriculturii, medici de la clinica Spitalului Colțea, studenți de la Facultatea de Filologie.

Motto: „... o asemenea dezbatere ar scoate la iveală zeci de sugestii interesante". (Scînteia)

Continuăm reportajul-interviu, dînd cuvîntul mai departe cititorilor care au răspuns la următoarele întrebări:

1. Ne-ați putea vorbi despre scriitorii și operele literaturii romîne contemporane care v-au plăcut mai mult?
2. Ce anume v-a interesat din tematica acestor lucrări?
3. Ce ați vrea să citiți în viitoarele opere ale scriitorilor noștri (despre un erou literar necunoscut și despre aspectele esențiale ale vieții contemporane din cărțile nescrise)?

Eroul și autorul principal al acestor rînduri a rămas același: este omul care muncește în fabrici și întreprinderi, care învață în școli și facultăți. Un interlocutor multilateral care ni s-a recomandat prin opiniile și preferințele sale. Ar fi multe de spus despre atenția și interesul acut pe care l-au stîrnit discuțiile noastre pe temele literaturii romînești actuale, pretutindeni, în halele marilor ateliere, în biblioteci sau în sălile de curs. Ne vom mărgini să amintim o trăsătură comună, care ar putea caracteriza atmosfera fiecărui răspuns: emoția, însuflețirea deosebită pe care oamenii au dovedit-o vorbind despre literatură ca despre o problemă vitală. Acești cititori sînt, într-adevăr, cei „care cunosc bine viața de astăzi și o iubesc", cum îi caracteriza un editorial din „Scînteia". Este sentimentul pe care l-am avut în permanență, noi, cei care am fost primii auditori ai acestor răspunsuri.

Imperativul actualității l-am deslușit în vorbe simple, spuse fără meșteșug, cu stînjeneala omului care vorbește rareori în termeni generali despre problemele epocii noastre. Dar părerile pe care le-am auzit au fost rostite cu sentimentul responsabilității constructorilor socialismului.

Actualitatea s-a dovedit a fi o problemă revendicată spontan, cu simțul acut al noului, manifestat atît în viața socială cît și în cea personală, morală.

La Întreprinderea Poligrafică nr. 2

Constantin Aniței

zețar la Intreprinderea poligrafică nr. 2, este un vechi tipograf, care și-a început ucenicia în 1922. Actualmente membru în biroul organizației de partid, se numără printre cei mai pasionați cititori din întreprindere. El ne-a spus:

— In ultimii ani, am citit îndeosebi versuri ale poeților noștri contemporani. Imi este greu să indic un nume sau altul. Am citit cu drag poemele lui Eugen Jebeleanu și mai ales **„In satul lui Sahia"**, ale lui Dan Deșliu (**„Lazăr de la Rusca"** și **„Minerii din Maramureș"**), **„Cîntul vieții"** de A. Toma și numeroase poezii de Veronica Porumbacu. Dintre lucrările de proză, aș pomeni, în primul rînd, **„Desculț"** de Zaharia Stancu, **„Negura"** de Eusebiu Camilar și **„Izgonirea din rai"** de Ieronim Șerbu.

In privința sugestiilor pe care le-aș avea de făcut, eu m-aș opri mai cu seamă asupra unui aspect important din viața noastră de astăzi, pe care-l cred încă insuficient prezentat în paginile operelor literare. Scriitorii noștri ar trebui să înfățișeze pe larg marile cuceriri revoluționare ale clasei muncitoare de la noi, obținute sub conducerea Partidului. Despre creșterea nivelului de trai, economic și cultural, al nostru, al muncitorilor, se pot spune foarte multe lucruri și eu m-aș mărgini să amintesc numai ceea ce cunosc mai bine din munca noastră de tipografi. Noile măsuri de protecția muncii, instalațiile de aerisire, iluminatul cu neon, măsurile speciale pentru igienă, împărțirea gratuită a laptelui, apărătorile speciale ale mașinilor — toate acestea reprezintă fapte concrete ale realizărilor dobîndite pe linia îmbunătățirii condițiilor noastre de muncă și de trai.

Elena Taulea

utemistă, pontatoare la Secția Ofset a Intreprinderii poligrafice nr. 2, ne-a spus:

— Printre poeziile pe care le recit, îndeosebi la festivalurile noastre, îmi plac, în mod deosebit, „Furtuni de primăvară" de Mihai Beniuc. Dintre lucrările în proză care mi-au plăcut mai mult, aș aminti aici „Pasărea furtunii" de Petru Dumitriu, „Floarea vieții" de Aurel Mihale, „Fetele lui Barotă" de Cella Serghi. Ceea ce m-a interesat îndeosebi din aceste volume, au fost aspectele vieții personale a eroilor și în primul rînd, problemele prieteniei și dragostei, așa cum sînt înțelese astăzi de către noua generație, educată în spiritul moralei comuniste.

Aș vrea să se scrie mai mult despre aceste probleme, care pe noi, utemiștii, ne preocupă îndeosebi.

Gheorghe Mironescu

se numără și el printre cei mai buni tipografi de la Intreprinderea poligrafică nr. 2. După 28 de ani de meserie, el este astăzi fruntaș în muncă și un cititor atent al noii noastre literaturi.

— Incă de la Eliberare am început să citesc cu multă dragoste operele scriitorilor noi. Mă număr printre cei care au paginat, în anii imediat următori lui 23 August 1944, una din primele cărți ale lui Marin Preda. Acum, nu de mult, am citit și romanul său **„Moromeții"**, care mi-a plăcut foarte mult. Dintre lucrările care mi-au reținut atenția, aș aminti în primul rînd **„Bărăgan"** de V. Em. Galan, **„Toate pînzele sus"** de Radu Tudoran și **„Europolis"** de Jean Bart.

In genere, prefer să citesc cărți în care se arată pe larg viața navigatorilor, a exploratorilor, a celor care depun eforturi și energie deosebită pentru descoperirea unor pămînturi sau pentru punerea la punct a unor noi invenții în lumea tehnicii și a științei.

Nicolae Dumitrescu

zețar, va împlini curînd 40 de ani de muncă în tipografie. De literatura noastră nouă îl leagă amintiri personale și profesionale:

— In urmă cu cîțiva ani, am lucrat la paginația uneia dintre cărțile poetului Mihai Beniuc. Cel mai mult, dintre volumele sale, mie mi-a plăcut **„Azimă"**. Un poem care mi-a lăsat o impresie puternică este **„Lidice"** de Eugen Jebeleanu. Am citit, de asemenea, cu mult interes, **„Făurari de frumusețe"** de Cicerone Theodorescu.

Ce-aș dori să citesc? In lupta ilegală a clasei muncitoare, în frunte cu Partidul ei, o contribuție importantă au adus-o și muncitorii tipografi. M-ar bucura dacă scriitorii noștri ar scrie pe această temă, dacă ar cuprinde într-unul din romanele lor perioada bogată în aspecte eroice care începe cu greva generală din 1920 și continuă pînă la 23 August 1944.

Nicolae Pavelescu

inginer, lucrează la controlul calității tipăriturilor

— Prefer să vorbesc mai curînd despre lucrările în proză pe care le-am citit în ultima vreme. Pe lîngă **„Bărăgan"** de V. Em. Galan, **„Moromeții"** de Marin Preda, **„In orașul de pe Mureș"** și **„Lența"** de Francisc Munteanu, am citit și volumul de nuvele **„Nopți înfrigurate"** de Aurel Mihale, care prin realismul și dramatismul său mi-a plăcut în mod deosebit.

Aș vrea să citesc continuarea romanului **„Bărăgan"**. Aș propune, de asemenea, scriitorilor noștri, să scrie și despre șantierele marilor construcții ale socialismului. Pe mine m-ar interesa mult să întîlnesc, în paginile cărților contemporane, imagini și subiecte dramatice din viața acestor șantiere, să regăsesc aici pulsul viu al vieții de astăzi și mai ales cît mai numeroase figuri de fruntași, de inovatori.

Gheorghe Stoicescu

tipograf din 1927, lucrează actualmente în Secția de Zețărie a Intreprinderii poligrafice nr. 2.

— Poemul **„1907"** de Tudor Arghezi, **„Ție îți vorbesc, Americă!"** de Maria Banuș și **„Vară fierbinte"** de Victor Tulbure constituie lucrări care mi-au plăcut cel mai mult din creația poeților noștri. Dintre volumele de proză, aș cita aici **„Mitrea Cocor"** de Mihail Sadoveanu, nuvelele lui Al. Sahia și **„Străinul"** de Titus Popovici. Doresc să citesc cărți care să reflecte frămîntările specifice dintr-o întreprindere industrială, însuflețirea care domnește aici, dar care — mai ales — să înfățișeze viața uzinei sub toate aspectele ei politice și economice. Ar trebui descrisă lupta comuniștilor de mobilizare și îndrumare a muncitorilor pentru realizarea sarcinilor de plan.

Romane care să dezbată mai amplu problemele moralei comuniste

Constantin Nichita

este membru în biroul organizației de partid al Secției Cazangerie de la „Grivița Roșie". Ne-a vorbit mai mult despre volumele de poezie ale scriitorilor noștri.

— Poetul a cărui operă am citit-o cu multă plăcere este Mihai Beniuc. Versurile sale cîntă simplu și cald lupta poporului și mai cu seamă lupta noastră, a muncitorilor. Mi-a plăcut, în special, volumul pe care Mihai Beniuc l-a scris despre comuniști — **„In frunte comuniștii"** — în care, printre eroii pomeniți aici, se află și eroicii luptători ai „Griviței Roșii". Alte două poeme — **„Despre pămînt"** de Maria Banuș și **„Minerii din Maramureș"** de Dan Deșliu — mi s-au părut a fi opere fruntașe ale noii noastre literaturi. Dintre lucrările în proză, am recitit mereu nuvelele lui Al. Sahia, mi-a plăcut **„Cronica de familie"** de Petru Dumitriu, mi s-a părut foarte interesant romanul lui Francisc Munteanu, **„In orașul de pe Mureș"**.

Aș vrea să citesc romanul care să dezbată mai amplu problemele moralei comuniste, să vorbească despre noile relații care s-au statornicit între bărbat și femeie, despre sentimentele puternice ale prieteniei și dragostei.

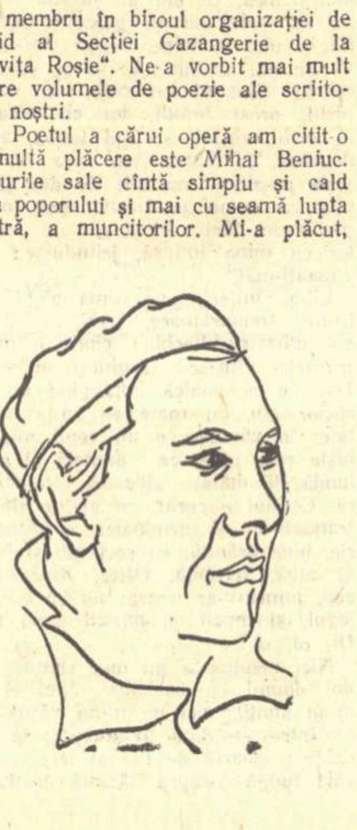

Henrieta Ciortoloman

este chirurg la Secția de Obstetrică a Spitalului „Colțea", membră de partid evidențiată în repetate rînduri pentru conștiinciozitatea și înaltul simț de răspundere pe care-l dovedește în munca ei.

— Am citit mult din literatura contemporană și cărțile care mi s-au părut cele mai bune sînt **„Bijuterii de familie"** și **„Cronica de familie"** de Petru Dumitriu, **„Desculț"** de Zaharia Stancu și **„Străinul"** de Titus Popovici. Ultimul roman pe care l-am pomenit mi s-a părut foarte interesant și antrenant și tînărul scriitor mi s-a părut foarte matur în analiza personajelor sale.

Viața noastră cuprinde teme nevralgice, de mare importanță, care — desigur — toate solicită inspirația scriitorului. Eu aș vorbi aici de una pe care o cred esențială. Este munca medicului. Ar fi necesară o reconsiderare a profilului moral al doctorului din zilele noastre, care să evidențieze virtuțile lui morale deosebite, lupta lui pasionată pentru viață, pentru a recupera viața, abnegația și devotamentul acestuia. Aș recomanda scriitorilor un roman din viața medicilor.

Radu Păduraru

student în anul I de Romînă, este fiu de țărani săraci și unul dintre cei mai buni la învățătură din seria sa.

— Cel mai mult mi-au plăcut romanele lui Mihail Sadoveanu, **„Mitrea Cocor"** și **„Nicoară Potcoavă"**. Dintre volumele de poezie, am citit cu plăcere și emoție cărțile lui Tudor Arghezi, **„1907"** și **„Cîntare omului"**, ale lui Mihai Beniuc, **„Mărul de lîngă drum"**, ale Mariei Banuș, **„Se arată lumea"** și Dan Deșliu, **„Minerii din Maramureș"**. Volumele de versuri ale lui Ion Brad și Al. Andrițoiu. Din piesele noastre de teatru: **„Citadela sfărîmată"** de Horia Lovinescu; piesele lui Aurel Baranga.

Aș vorbi de un aspect esențial al realității contemporane, care mi se pare insuficient reliefat în operele literare. Cred că ar trebui subliniată mai puternic sensibilitatea și posibilitățile largi ale elementului muncitoresc față de problemele culturii și ale artei. Ar trebui arătat faptul că noile cadre de intelectuali, ridicate din rîndurile clasei muncitoare, fac față cu succes sarcinilor lor de însușire a științei și culturii. Ar fi interesantă personalitatea unui erou literar, de origină muncitorească, care ajunge cărturar, se evidențiază prin hărnicie, modestie și demnitate.

La stația C.F.R. București-Nord

Elena Popescu

este acar la stația C.F.R. București-Nord. A fost fruntașă în prima promoție de acari-fete care au absolvit cursurile școlii de calificare de gradul I mișcare.

— Am citit — ne-a spus ea — **„Desfășurarea"** de Marin Preda, **„Hotel Tristețe"** de Francisc Munteanu și volumul de versuri al lui Cicerone Theodorescu, **„Un cîntec din ulița noastră"**. Acestea sînt cărțile care mi-au plăcut mai mult. Aș propune tovarășilor scriitori să scrie ceva și despre viața noastră, a tinerelor fete care, după ce au absolvit școala profesională de cinci ani, au făcut școala de calificare de gradul I pentru a învăța o meserie. Cunosc multe tinere fete care, ca și mine, au muncit cu nădejde și seriozitate pentru a obține o calificare tehnică profesională și care astăzi au ajuns să facă față sarcinilor de producție în bune condițiuni.

Constantin Ioniță

acar la postul 2 al stației C.F.R. București-Nord, ne-a spus:

— Am citit mai cu seamă în reviste și în ziare versuri ale lui Tudor Arghezi și ale Mariei Banuș, care mi-au plăcut cel mai mult dintre lucrările scriitorilor de astăzi.

Aș vrea să se scrie în literatură și despre viața noastră, a muncitorilor acari de la C.F.R. De ce nu s-ar scrie și despre munca noastră, care cere multă prezență de spirit, vigilență și atenție, atunci cînd supraveghem manevrarea sau gararea trenurilor. Munca aceasta pentru asigurarea circulației feroviare este importantă și ea ar trebui să-și găsească un loc și în cărțile de literatură.

Laurențiu Dopp

impiegat de mișcare în Gara de Nord, ne-a declarat:

— Am citit mai ales volumele de versuri care au apărut în anii de după Eliberare, volume dintre care mi-au plăcut mai mult **„In satul lui Sahia"** de Eugen Jebeleanu, **„Făurari de frumusețe"** de Cicerone Theodorescu, versurile lui Demostene Botez și poemul **„Războiul"** de Mihu Dragomir. Dintre lucrările de proză, amintesc romanul **„Statuile nu rîd niciodată"** de Francisc Munteanu, **„Străinul"** de Titus Popovici, **„Cronica de familie"** de Petru Dumitriu. Sînt opere care m-au interesat pentru că dezbăteau probleme ale vieții de după Eliberare, ale oamenilor muncii care luptă pentru construirea socialismului.

Ar fi multe de spus în privința cărților pe care doresc să le citesc. Acum m-aș referi doar la cîteva teme pe care le consider foarte actuale. Mai întîi, propun să se scrie despre munca lucrătorilor feroviari pentru îndeplinirea planului de transporturi, conform prevederilor și sarcinilor pe care le impune construcția socialistă. In al doilea rînd, cred că ar fi foarte interesant ca scriitorii noștri să scrie ceva despre constructorii primelor trenuri și locomotive Diesel, fabricate în țara noastră, și care urmează să fie puse în curînd în circulație. Noi sîntem mîndri de această realizare și am vrea să se vorbească despre ea și în literatură

Dumitru Hota

este secretarul organizației U.T.M. din Gara de Nord și lucrează la sectorul Mesagerii-Predare. Ne-a vorbit despre:

— ...versurile lui Mihai Beniuc și ale Mariei Banuș le cunosc mai bine și îmi plac foarte mult. Dintre cărțile de proză, am citit **„Desculț"** de Zaharia Stancu, **„Negura"** de Eusebiu Camilar și, recent, două romane de aventuri ale lui Theodor Constantin: **„Fiul lui Monte-Cristo"** și **„La miezul nopții va cădea o stea"**.

Propun să se scrie mai mult despre viața tineretului muncitor, despre felul în care el participă, după puterile și cu entuziasmul lui, la lupta pentru economii, la acțiunile patriotice menite să contribuie la construirea socialismului. Tinerii muncitori ceferiști oferă numeroase exemple de eroism, de curaj și îndrăzneală în lupta pentru asigurarea unor transporturi de înaltă calitate. Cred că această temă i-ar putea inspira pe scriitorii noștri.

Subiecte inspirate din luptele revoluționare ale poporului

Dumitru Ștefănescu

maistru montator, lucrează de 36 de ani în Atelierele „Grivița Roșie" și este unul dintre cei mai harnici cititori de literatură din secția S.C.L.-Vagoane.

— Am citit multe din operele literaturii noastre de după 23 August. Dacă m-aș gîndi la cele mai bune, după părerea mea, aș pomeni înainte de toate romanele lui Mihail Sadoveanu.

Aș vrea să găsesc în viitoarele cărți ale literaturii noastre subiecte inspirate din marile lupte revoluționare ale poporului nostru muncitor, lupte care s-au desfășurat sub conducerea Partidului Comunist. Un mare roman care să povestească pe larg viața și lupta unuia dintre eroii clasei noastre muncitoare — și poate și a unuia dintre cei care au luptat la Grivița — este de mult așteptat de fiecare dintre noi.

Despre rolul de frunte al comuniștilor în îndrumarea producției

Octavian Condra

este candidat de partid și a intrat la „Mao Tze-dun" în 1950. Lucrează și el la secția de construcții metalice.

— Cărțile care mi-au plăcut cel mai mult au fost „Răscoala" și „Ion" de Liviu Rebreanu, „Mitrea Cocor" de Mihail Sadoveanu, „1907" de Tudor Arghezi și „In frunte comuniștii" de Mihai Beniuc. Părerea mea despre ce ar trebui să scrie autorii literaturii noastre actuale? Cred că, între altele, și despre munca de învățătură a muncitorilor. Sînt foarte mulți muncitori care îmbină activitatea practică cu învățătura, care urmează cursurile școlilor și facultăților serale. Le propun scriitorilor să scrie concret, despre condițiile noi, din ce în ce mai bune, de muncă ale vieții în fabrică, ca și despre rolul de frunte al comuniștilor în organizarea și îndrumarea producției.

Gheorghe Georgescu

este utemist, inginer, absolvent de doi ani, lucrează și el în Secția Electrotehnică de la uzinele „Mao țze-dun". Ne-a vorbit despre:

— Romanele „Baltagul" de Mihail Sadoveanu, „Drum fără pulbere" de Petru Dumitriu și poeziile lui Tudor Arghezi și Mihai Beniuc. Sînt un cititor care preferă mai curînd volumele de poezie și dintre acestea am recitit de multe ori versurile lui Mihai Beniuc din volumele „Trăinicie", „Azimă" și „Inima bătrînului Vezuv". Eu propun scriitorilor un roman despre figura inovatorilor, a acelor oameni, fie ei muncitori, tehnicieni sau ingineri, care desfășoară o activitate creatoare intensă, plină de imaginație și de entuziasm, pentru descoperirea unor mecanisme noi, a unor metode de muncă înaintate.

La Ministerul Agriculturii

Victor Țarog

de meserie montator ceferist, lucrează actualmente în Direcția administrativă a Ministerului Agriculturii. Ne-a declarat:

— Mi-au plăcut mult romanele **„Bărăgan"** de V. Em. Galan, **„Eroica"** de Laurențiu Fulga, **„Toate pînzele sus"** și **„Ultima poveste"** de Radu Tudoran. Dintre cărțile scriitorilor mai tineri, aș pomeni aici două lucrări care m-au impresionat în mod deosebit: **„Setea"** de Titus Popovici și **„In orașul de pe Mureș"** de Francisc Munteanu.

Cred că prozatorii noștri de astăzi ar găsi bogate surse de inspirație în munca oamenilor de la S.M.T.-uri și gospodării agricole de stat care depun eforturi pline de merit pentru sprijinirea transformării socialiste a agriculturii. Conștiința nouă a oamenilor care ies la muncă în fiecare zi, pe ogoarele patriei noastre, grija pe care ei o dovedesc în apărarea avutului obștesc, cred că ar fi subiecte pline de interes pentru literatura noastră nouă.

David Negrescu

funcționar la Secția Secretariat și Personal a Ministerului Agriculturii, ne-a spus:

— Am citit cu mult interes romanul lui Camil Petrescu **„Un om între oameni"**, cartea lui Eusebiu Camilar **„Impărăția soarelui"**, **„Cronica de familie"** de Petru Dumitriu și **„Setea"** de Titus Popovici. Ținînd seama de specificul muncii mele în cadrul Ministerului Agriculturii, eu aș sugera autorilor literaturii de astăzi teme importante din viața de la țară, din zilele noastre. Despre conștiința nouă, socialistă, a țărănimii noastre muncitoare, ca și despre contribuția importantă a comuniștilor, a activiștilor care muncesc aici, ar fi bine, cred, să se scrie mai mult.

★

Cuvîntul cititorilor către scriitori credem că scoate la iveală zeci de sugestii interesante și ne-a făcut mai clar interesul oamenilor muncii pentru problemele literaturii noastre actuale, constituind un ajutor prețios pentru creația scriitorilor noștri.

Miron DRAGU

Desene de MIHU VULCANESCU

CIND SE DESCHIDE O UȘĂ

PETRU DUMITRIU

Fragment din „Biografii Contemporane"

10

Panaite, de ce citești prostiile astea? Lasă-le dracului, măi, băiatule.

Nea Tase Anghel vorbește ca de obicei, domol, cu ochii la piesa pe care o filetează cuțitele strungului. Răspund morocănos:

— Da' ce să citesc?

— Sînt cărți bune, cu miez, din care înțelegi mai bine lumea și viața.... îngînă el cam nelămurit. Il înțeleg greșit:

— Am avut eu cărți de-astea: le cumpăram din banii luați bacșiș. Romîna, geografie, istorie, matematică, științe naturale. De toate. Dar mi le-au furat niște șmecheri.

Ii povestesc cum. El ascultă răbdător. Apoi dă din cap:

— Nu de cărți de școală vorbeam Cărți de literatură. Ca astea pe care le citești tu, dar bune.

Dau din umeri. Nu înțeleg.

— Uite, Panaite: îți dau un pol împrumut și du-te pe Bulevardul Carol, după Piața Rosetti ,treci și de Biserica Armenească, pe dreapta e o străduță pietruită cu piatră de rîu. In colț e un ceasornicar la subsol. Mai încolo e un sifonar, în curte; o curte cu gard înalt de scînduri. De scîndurile alea e lipită taraba unui negustor de cărți. Nu sînt noi, dar sînt ieftine. Ii spui așa: „Dă-mi și mie niște cărți bune." Ințelegi? Cu tot dinadinsul apeși pe vorba asta: bune. Și-o să-ți dea, ieftine. Ia mai adună șpanul ăsta si dă-l mai încolo, adăugă el cu alt glas.

Mă duc, într-o dimineață, cînd nea Tase ia strungul la revizie și-mi spune: „Poți să te plimbi și tu un ceas-două". Imi spune treaba asta cam într-o doară. Eu pornesc. Iau tramvaiul 12, îl schimb la Liceul Lazăr cu 14, și mă plimb prin București. Cîtă lume e pe-aici! Cîte automobile! Noi-nouțe, negre, lustruite. Și birje trase de cai grași și lucioși, bandajați cu alb la piciorul dinainte (de ce? Să nu-l lovească ăllalt cal? sau de frumusețe?), mînați de muscalii grași în anterie lungi de catifea. Și restaurante, și cafenele cu scaunele scoase pe trotuare, la care stau burghezii și beau bere. Și prăvălii — adică astea nici nu mai sînt prăvălii, sînt magazine, — cu vitrine mari de cristal, și mărfuri în vitrine, bogăția pămîntului. Cîrnățărie, șunci, torturi, nisetri de trei metri culcați pe gheața sfărîmată, și cutii de icre negre, și cutii mari de bomboane! Și o vitrină în care se învîrte între pereți de jăratic, frigarea încărcată cu chebap! Cînd o să ajung eu să mănînc lucruri de-astea și să beau bere? Inghit în sec; mai bine mă uit la firmele cinematografelor: Trianon, Palace și alte nume ciudate. Filme grozave; dar n-am parale să intru, astea sînt cinematografe cu prețuri mari. Ben-Hur, Iubita lui Frankenstein, Dama cu Camelii! Vitrine, vitrine, vitrine, mărfuri, de-ți vine nebunia: totul miroase a parale multe, iar tu nu ai nici un chior în buzunar. Măcar de-un chebap și de-o bere; și de-un cinematograf. Aș, de unde!

O să am măcar o carte. Trec de statuia lui Brătianu, mare, de bronz, cu Muntenia, Moldova și Transilvania la picioare, dop cu care sînt astupate bulevardele. Incă două stații, pe sub frunzișul castanilor. Aici e. Mă dau jos, găsesc ceasornicarul, sifonarul, gardul de scînduri și un om pîrlit și cu ochelari care șade pe un scăunel, pe trotuar, și citește. Cărțile sînt în rafturi, lipite de gardul de scînduri.

— Bună ziua. Aș vrea o carte. Dar să fie bună.

El se uită la mine peste ochelari, mă măsoară din cap pînă în picioare. Mă uit și eu la picioarele mele. Bocancii sînt albi de toceală și murdărie. Sînt căscați, ca o gură: limba, nu despicată-n două ca la șerpi, ci în cinci, sînt degetele mele. Sub privirea negustorului de cărți, măcar că blajină, degetele mele se chircesc și se trag îndărăt, ca niște melci speriați, în coajă: de rușine. E mare rușine, pe lumea asta în care trăiesc, să fii sărac. „Sărăntocule! Golane! Desculțule! Coate-goale!" Și altele asemenea. Prin urmare, îmi strîng degetele în bocanci, de sfială.

— Chiar bună să fie.

— Numai bună, zic eu, nici nu știu de ce. Parc-ar fi o glumă. Alta nici nu iau.

El se uită la mine: hainele îmi sînt ponosite, lustruite, tocite-n coate, și-n genunchi, și-n fund; bocancii, am spus. In cap am o bască, și ea lucioasă de grăsime. Ce-o fi văzînd la mine de se tot uită? A isprăvit. Caută printre cărți, caută, ridică un teanc care stătea de-a curmezișul, scoate una cam ferfenițită, cu niște nume scrise pe ea de mînă; mi-o întinde. Citesc cum îi spune: Mama. Asta pe mine mă cam cutremură: eu n-am avut mamă, decît puțini ani. Zăcea în pat, slabă și pămîntie. „Serafină, dă-mi făcălețu'". „Luate-ar moartea"

Mi s-a tăiat suflarea și mă doare sufletul. Of, of, oof, mamă, sărăcuța de tine. Deschid cartea la întîmplare: „Ea-l asculta și dădea din cap, cu tristețe, simțind ceva nou, necunoscut, vesel și dureros care-i mîngîia ușor inima chinuită. Auzea pentru întîia oară vorbindu-se despre ea și despre viața ei; glasul feciorului ei stîrnea într-însa gînduri nelimpezi, adormite, răscoleau ușor simțirea stinsă a unei nedeslușite nemulțumiri de viață, gîndurile, simțămintele unei tinereți depărtate".

— Opt lei costă ,băiete

— Poftim opt lei. Bună ziua

— Mergi sănătos.

„Simțămintele unei tinereți depărtate." Eu am o copilărie depărtată. Mama, boala ei, și dorința mea de a mă face doctor ca s-o vindec, și să învăț, să fiu un om plin de știință, să nu mă mai tîrăsc pe întuneric ca un vierme. Incep să citesc în tramvai. Ajung la Podul Elefeterie. Trebuie să vin îndărăt ca să-l iau pe 3, sau pe 12, sau pe 24. Nu mai văd nimic: nici orașul, nici oamenii. Dar cînd ajung la atelier, mă duc și ascund cartea sub căpătîi și mă-ntorc să-l ajut pe nea Tase. El nu mă-ntreabă nimic, nici unde-am fost, nici ce-am făcut, zile de-a rîndul. Cîteodată mi se pare că, atunci cînd nu observ, se uită la mine.

Trec multe zile, săptămîni chiar. Am citit multe cărți. Acuma nea Tase mă întreabă despre ce-am citit; iar eu îl întreb despre revoluție și despre Rusia. El îmi povestește și despre ce-a fost la noi: la 13 Decembrie 1918, la greva generală din 1920, la Lupeni în 1929, la Grivița acum, cînd eu eram la Iosif și serveam țuici de calitatea treia țăranilor care veneau la tîrgul de Sfîntul Pantelimon. Nimic nu știam! Nimic n-am aflat. Și dacă aflam, poate nu pricepeam.

— Panaite.

— Da, nea Tăsică.

— Ce tot stai așa, singur? Du-te și tu duminica să mai auzi ceva nou, să mai vezi lume.

— N-am chef, nea Tăsică.

— N-ai chef, sau n-ai unde, sau n-ai cu cine?

— Nici una, nici ailaltă, nea Tăsică.

— Sau n-ai țoale?

— ...

— Aha. Ți-e rușine că ești cam rupt. Să vii pe la mine, să te aranjeze nevastă-mea; trebuie să ieși și tu să vezi oameni. O să te învăț eu unde să te duci; acolo se duc toți băieții serioși.

Acasă la nea Tase, e pe la Grozăvești, dincolo de uzina electrică, pe partea ailaltă a gîrlei. Străzile sînt de pămînt; trotuarele sînt dîmburi pe care crește iarbă rară, prăfuită. Printre firele de iarbă, se vede lutul alb. Găini moarte, aruncate. Pisici moarte, peste grămezi de gunoaie. Cutii de tinichea, ruginite. Cîini derbedei, slabi, urîți, răi. Nea Tase stă într-o căsuță de paiantă, cu mușcate la ferestre, cu glastre smălțuite, cu fotografii pe pereți, multe: tată-său, cu mustăți, haine negre, cămașa albă, fără cravată la gît: numai cu un nasture; mamă-sa, cu broboadă neagră și pieptar negru cusut cu fir și ochi rotunzi — țărancă, maică-sa, din Ardeal; tată-său cazangiu, ceferist — și nea Tase militar și cu Aneta în rochie scurtă, albă, de mireasă, iar el țeapăn și stîngaci. Aneta e nevastă-sa; e frumoasă, ochioasă, albă la față, cu buze roșii și dinți frumoși, albi; dar acră, plictisită, nemulțumită.

Cînd am ajuns la ei, i-am auzit certîndu-se:

— Nu mai pot Tase! Dacă ție-ți place viața asta, n-ai decît; eu nu mai rabd.

Vorbește dîrz, cu o patimă, o încăpățînare de speriat. Fereastra e deschisă și astupată cu un fel de perdeluță de cusătură rară, în care sînt și niște găuri, ciupite de molii sau rupte de spălat.

— Ni se trece tinerețea, trăim ca niște cîini, și de ce? Că nu vrei să fii om de înțeles. Cine face ca tine? Spune-mi unul.

— Aneto, lasă prostiile, răspunde nea Tase. Nu ți-e rușine? Ce, ești femeie serioasă, sau ce? Dacă vrei să trăiești bine cu orice preț, e ușor, că ești fată drăguță.

Urmează o tăcere.

— N-ai nimic de spus? întreabă nea Tase cu alt glas; un glas slab, înveninat. Ea îngînă, tot cu sălbăticie îndărătnică, fără să țipe: cu glas stăpînit:

— Fă ceva. Ce, am zis eu că oricum? Ce, ți-e greu să faci și tu un pas?

Nu înțeleg ce au unul cu altul. Ce nu vrea să facă pentru ea nea Tase? Ce dorește ea cu atîta patimă? Să intru peste ei, sau să plec? Mai bine plec. Dar trec prin fața altei ferestruici, care se deschide-n urma mea.

— Panaite!

— Da, nea Tase. Aici erai? Nu găseam casa.

— Stai că-ți deschid.

Fereastra se închide; mă întorc; nea Tase deschide portița curții; e galben la față, ca bolnav. Intru.

— Bună ziua.

— Uite, Aneto, ăsta e Panait.

— Sărut-mîna.

Ea se uită rece la mine. E otrăvită de cearta lor. Și el, și ea. Dar el e otrăvit ca de o boală care te slăbește, iar ea, de mînie, aproape că aș zice, de ură. Nu-i vorbește frumos. Parcă n-ar ține la el.

— Ia dă-mi haina asta, domnule Panait.

De ce-mi zice „domnule Panait?" Vrea să rîdă de mine? Ce are cu mine?

— Hai, dă-i haina, Panaite, spune cu glas blînd nea Tase.

Coana Aneta îmi pune petice. Nu vorbește. Se uită rece la mine. La nea Tase nu se uită de loc. Apoi îmi trîntește haina pe genunchi:

— Poftim. Tase, eu plec pînă-n vecini: vreau s-o întreb ceva pe Tanta.

Nici n-așteaptă răspuns și iese. Nea Tase se uită după ea, lung, apoi îmi vorbește fără să mă privească-n ochi — dar știu eu că e amărît rău:

— Acuma, Panaite, hai să te duc la o petrecere.

Și deodată se uită la mine, limpede și pătrunzător:

— Ce faci mutra asta? Ce-ai pățit?

Se uită țintă la mine. Ințelege. Ochii i se fac, o clipită, nesiguri. Apoi mă ia de umeri și pornim:

— Așa, Panaite: nu găseai casa. M-a prins. Decît să mint, mai bine tac. Ajunge că am mințit o dată. Dar n-am nici o vină. N-am mințit să-i fac vreun rău lui.

Și el tace.

O luăm prin București, prin niște cartiere pe care nici nu le cunosc. Intre un tutungiu și un magazin mare de stofe și postavuri, e o poartă de fier. Tutungiul e într-o casă cu opt etaje; magazinul într-alta, tot cu opt etaje. Peste drum e altă clădire, cu nouă etaje, pe care scrie PRESA. Aici e ziarul Presa, al vestitului Pantelimon Moașa, marele gazetar. Intre două clădiri, o spintecătură, astupată de ușa de fier. Ușa e deschisă. Intrăm. De o parte și de alta, două calcane uriașe, cu rare deschizături mici, ca niște ochi bănuitori. Cînd vezi atîta întindere uriașă de beton murdar, și în ea două pătrate mici negre, ți se face frică. Pe jos sînt hîrtii murdare, scînduri, murdării de om, bucăți de ziar. E pămînt pe jos, amestecat cu bucățele de cărămidă, de cărbune, cuie de fier ruginit. Urcă în sus, către dosul altei case, cu numai patru etaje și cu multe ferestre pe curtea asta. Au și burlane și niște căzi mari în care se scurg; și rufe întinse pe niște balcoane din vergi de fier. Urît e aici, și pustiu. In mijlocul orașului! Dincolo, fierbe bulevardul, cu cinematografele; dincoace, în spate, curg mașinile și trăsurile, și bat și duduie rotativele ziarului Presa. Aici, tăcere, pustiu, în mijlocul după-amiezii. După nea Tase, străbat maidanul acela tainic, sub supravegherea zidului gol cu doi ochișori, ferestruicile negre. Intră pe o ușă din dos, într-o săliță unde se simte, prin alte uși, miros de mîncare de birt, și se aude gălăgie, muzică. Urcăm niște scări și dăm peste un băiat de vreo șaisprezece-șaptesprezece ani, cu bască în cap, care stă rezemat de zid. Se uită la noi și fumează mai departe. Lîngă el e o ușă. Intrăm într-o odaie în care se află două mese, cu scaune împrejur, iar pe ziduri, dulapuri cu geamuri, pline cu cărți. Aici nu e nimeni, dar o altă ușă, deschisă, dă într-o sală plină de lume. Intr-un capăt o masă, la care stă în picioare un om cărunt, cu mustăți sure, și vorbește; în fața lui, pe scaune, înghesuiți, vreo cîteva zeci de oameni; cei mai mulți tineri; alții mai mari; cu șepcile pe genunchi, cu mîinile în buzunare sau tot pe genunchi; nici nu suflă; toți sînt cu ochii la vorbitor. Nea Tase mă împinge ușor să mă așez, văd că vreo doi îl privesc și mă privesc, unul mi se pare că-i face un semn din cap, de înțelegere, sau poate numai de bună ziua. Mă așez și ascult. Nu prea înțeleg la început. Sînt cuvinte pe care nu le știu. Deodată îmi aduc aminte și-mi vine să sar în picioare, să mă ridic de pe scaun și să dau din mîini de uimire și tulburare. Știu ce e! Am înțeles. Mi-am adus aminte, am citit eu despre adunări de-astea.

— Clasa muncitoare, tovarăși... Revendicările drepte ale clasei muncitoare, spune vorbitorul.

Suflu greu. Imi bate inima. Mă uit împrejur: va să zică, și eu sînt aici! Păi sigur. De ce n-aș fi? Sînt băieți tineri, ca mine. Ucenici, poate, și ei.

Vorbitorul tușește, se oprește și-și caută prin hîrtiuțe, ca să ne citească niște cifre statistice care dovedesc ce spune el. Băiatul de lîngă mine mă întreabă:

— Cum te cheamă, mă tovarășe?

— Panait. Panait Petre.

Imi spune și el cum îl cheamă.

— Ce meserie ai?

— Acuma învăț strungăria. Dar sînt lăcătuș.

— Eu sînt tipograf. Zețar. Ai mai mulți de-aici sîntem tipografi.

— E bine de voi, că citiți cărțile gratis, îi spun eu. El rîde; pe urmă tăcem, căci vorbitorul și-a găsit cifrele:

— Anul acesta, șomajul a crescut în țară cu patruzeci la sută în primele șase luni și se așteaptă ca procentul să sporească în a doua jumătate a anului, tovarăși.

Stau și-l ascult cu gura căscată. Aflu ce nu știam: cîte zeci de mii de oameni șomează în București, cîte zeci de mii în țară; și ce ne așteaptă. Eu, care de patru ani de zile muncesc fără salariu și tot aștept să găsesc un loc pe undeva, să cîștig o pîine — ce-o să mă fac? Și ce-o să ne facem, toți ăștia?

— In Brazilia, cafeaua se arde în locomotive; se distrug, tovarăși, bunuri uriașe, ca să nu scadă prețurile, iar noi, clasa muncitoare...

M-am tulburat rău: în lumea întreagă e așa! Criza. Prin urmare, asta înseamnă criza.

— ...Sinuciderile au sporit în țările europene cu unsprezece la sută, din pricina disperării la care au ajuns mulți oameni care...

Adevărat: te gîndești la viitor și nu vezi nimic: beznă. Ce-o să faci? Nu știi. Ce-o să ne facem cu toții?

— ...In Uniunea Sovietică nu există criză, tovarăși; acolo muncitorii și țăranii sînt stăpînii țării și o gospodăresc spre binele...

Acolo a fost revoluție; se vede din cartea „Mama", că și ei o duceau ca noi și că se pregăteau, se organizau ca să...

Un băiat se ivește într-o ușă: ochii îi strălucesc de însuflețire. Strigă cu glas stăpînit, cu o șoaptă apăsată, pătrunzătoare:

— Șasseee! Au venit!

Omul de la masă își pune repede șapca în cap și-și vîră hîrtiuțele în buzunar; iese pe ușa pe care-am intrat eu. Toată lumea se scoală, unii mută masa în mijlocul odăii alții pun scaunele împrejur, alții ies repede, dar fără prea mare grabă, după vorbitor; ucenicul zețar de lîngă mine mă ia de mînecă:

— Ia vino cu mine, Panaite.

Mă trage spre ușă; coboară cu mine, intrăm în clădire pe o ușă de la parter, de pe săliță, pe un gang care miroase a pivniță, și de-acolo într-o grădină de vară, cu mese acoperite cu fețe de masă cam pătate, solnițe, scrumiere. Ne așezăm amîndoi la o masă. Alții dintre ascultătorii de adineauri se așază cîte doi-trei la alte mese. Peste cîteva clipe intră în grădină și cei care, sus, făceau rînduială cu scaunele.

— Ce-ați comandat?

— Două halbe. Bei bere, Panaite?

— Aș bea, dar... n-am parale.

— Am eu. Două halbe.

— Două halbe, imediat vine două halbe. Am rămas singuri.

— Nu te uita la ușa pe unde am intrat, suflă prietenul meu, zîmbindu-mi de parcă ar spune altceva. Nu înțeleg îndată de ce. In restaurant au intrat, din sala de iarnă ce dă pe bulevard, patru indivizi, unul gras, gros, cu o mutră aspră și rece, doi șterși, unul înalt, osos, cu nasul mare. Se uită împrejur, la fiecare. Prietenul meu, tipograful, le întoarce spatele. Eu ridic halba și-o beau încet încet, pînă la fund; cînd scot nasul din ea, cei patru au plecat.

Numai vorbitorul, omul cu mustăți sure, nu e pe nicăieri, mă gîndesc eu. Pe urmă mă mir: uite cum am băut eu o bere, întîia oară de cînd am plecat de la domnul Iosif.

11

De multe ori m-am dus eu, de atunci, la clubul sindicatului aceluia. Căci asta era. Se intra prin față. Numai uneori, și cine știa, intra prin dos. Mă duceam să citesc din bibliotecă, să mă întîlnesc cu prieteni. Și uneori, să ascult cîte un curs sau o conferință, ca aceea din întîia dată. Intr-o zi, la atelier, mă cheamă Tartorele:

— Panaite, ia vino să mă ajuți la niște socoteli.

Vin, șed în fața lui la birou și încep să controlez calculele făcute de el. El tace, fumează. Calculez. Simt ceva și ridic ochii, fără să vreau: dau de ochii lui de porc mistreț, mici, negri, rotunzi, înconjurați de grăsime. Nu pot citi nimic în ei. Sînt ca de piatră neagră lustruită.

— Zi-i înainte, nu te opri, mormăie gros Tartorele.

Trece o vreme. Calculez mai departe. De ce se uită la mine? De ce se uită așa?

— Panaite.

— Da, nea Aristică.

— Te duci pe la clubul sindicatului ăstora, al...

Tac. A aflat. De unde știe? Cine i-a spus? Iar cel care i-a spus, cînd m-a văzut oare? In zilele obișnuite, sau...? O clipă, mă întreb: nu i-o fi spus nea Tase? Nu, Panaite, nu fi timpit.

— Ai, Panaite?

— Poftim?

— N-ai auzit?

— Tocmai isprăveam aici, de... Ba da, nea Aristică, am auzit. Mă duc.

— Cin' te-a dus acolo?

— Un băiat de la noi din sat, m-am întîlnit cu el pe stradă, odată...

— Mda...

Apoi, spre uimirea mea, mistrețul adaugă:

— Foarte bine, foarte bine. Du-te, citește. Nu e rău. Dar dacă te văd că nu te ții de treabă la atelier, ai dat de dracu'.

— Care, eu, nea Aristică? Imi pare rău.

— Bine, bine. Ia zi: și cum e acolo? Ce ți s-a părut, așa, mai... curios? Ia spune-mi. Să știu, să mă duc și eu.

Iar nu spun nimic. Ce-o fi vrînd de la mine?

— Păi ce să zic, nea Aristică? M-am mirat că-și spun toți „tovarășe". Noi de ce nu se spunem aici la atelier „tovarășe"? Nu sîntem toți muncitori?

— Mda. Mda. (Tușește, scuipă: horc, ptiu!) Mda. Nu, Panaite. Adică da, sînteți adică sîntem, sînt și eu. ce dracu': ce eu nu sînt muncitor? Dar, vezi, ei sînt mai înaintați, mai luminați: sînt tipografi, înțelegi? Așa că: ai înțeles? Vezi?

Nu răspund nimic la această întrebare rostită cu o tărie nemaipomenită, de parcă mi-ar fi lămurit că doi și cu doi fac patru.

Mdè, face Tartorele; apoi se cam întărîtă: vezi-ți de treabă acolo, nu mă ține de vorbă cu prostii.

Altă dată, tot el îmi spune:

— Uite, cărți bune găsești la sindicatul nostru, colo, pe strada Isvor.

Sînt curios și mă duc: tot bibliotecă, într-o odaie cu mese și scaune. Cine e bibliotecar? Nea Stelian, de la noi de la atelier. Imi vine să mă-ntorc.

— Ei, Panaite? Vino-ncoace, tovule. Vorbește mai puțin răstit decît la muncă.

— Ce carte cauți, mă, tovule?

Nici eu nu știu. Imi dă el; mă uit cine a scris-o: K. Kautsky. S-o citim și pe asta. Plec:

— Noroc, nea Stelian.

— Ura, tovule.

De multă vreme n-am vorbit eu cu nea Tăsică. Din ziua cînd m-a întrebat Tartorele. Pînă atunci, n-am spus nimic. Nici nea Tase nu m-a întrebat.

— Nea Tăsică.

— E, spune nea Tase cu ochii la șpanul ce curge necontenit de sub cuțitele strungului.

— M-a întrebat nea Aristică dacă mă duc la club.

Nea Tase ridică ochii deodată și mă privește. Nu spune nimic.

— Nu știu cine i-a spus, urmez eu și mă uit la el. El rîde:

— Poate i-oi fi spus eu.

Mă fac roșu la față. Uite-al dracului, cum își bate joc de mine!

— N-am zis asta, nea Tase.

— Am glumit, Panaite. Ia zi: și?

— I-am spus că da; că am cunoscut un băiat de la noi din sat care m-a dus.

Nea Tase zîmbește mai potolit:

— Mda. Și?

— M-a întrebat ce-am văzut, ce-am aflat.

Nea Tase nu mai rîde.

— Și ce i-ai spus?

— Că m-am mirat că toată lumea își spune „tovarășe" și că de ce nu ne spunem și noi aici, la atelier: ce, noi nu sîntem muncitori?

— Și el? întreabă nea Tase cu o mutră otrăvită. Eu îl fac pe Tartorele; „Mda. Mda. Hor, ptiu! Mă-nțelegi? Vezi tu?" cu glas gros și umflîndu-mă. Credeam că-l fac să rîdă pe nea Tase, dar el rîde fără chef, cam verde, și-l înjură pe Tartorele, cu ură, de mamă și parastas și alte alea. Atît.

IV

După altă bucată de vreme, îi povestesc despre întîlnirea mea cu nea Stelian. Ii arăt și ce e cu cartea lui Kautsky. Nea Tase îmi spune ce e cu Kautsky; și ce-a făcut social-democrația germană cu revoluția lor din 1918, și cu Liebknecht și Roza Luxemburg. Imi spune și de greva generală din Anglia, și de greva generală la noi.

— Ințelegi, Panaite?

— Da, spun eu. Lui, îi răspund. Am înțeles.

— Ei spun tovule; ca să fie mai proletar, mă-nțelegi. Noi, Panaite, spunem „tovarășe".

Noi? Cine, noi? Eu si cu nea Tăsică? Pare-se că nu, pare-mi-se că nea Tăsică și cu alții. Eu, n-aș zice nu să fiu și eu printre noi ăștia; dar nu e de nasul meu. Nici nu întreb. Nici nu mă bag. Deși e o neliniște în mine. Multe întrebări înghit eu la strung, lîngă nea Tase, multe închipuiri nedeslușite îmi umblă prin cap noaptea, cînd mă trezesc, cîteodată. Noi. Adică el și cu alții. Cu cine? „Haide, Panaite: nu bate cîmpii; nu te aiuri. Noi, adică noi, muncitorii. Nu-l bănui pe nea Tăsică de cine știe ce. Nu-l vezi ce liniștit și mut e? Și amărît, pe deasupra, din pricina nevestei, care nu-l iubește. Ți s-a părut, Panaite; stai cuminte".

Dar peste nu multă vreme, tot lucrînd la strung, nea Tăsică, tot în felul lui care pare domol și mototol, murmură:

— Panaite.

Răspund și eu, aproape în șoaptă, măcar că n-aș ști să spun de ce:

— Ce e, nea Tase?

— Ascultă, o să faci ceva.

— Fac, nea Tăsică. Ce?

— Uite, pachetul ăsta (și scoate din buzunar un pachet învelit în ziar și legat bine cu sfoară), o să-l duci într-un loc.

Se uită încordat împrejur. Nu e nimeni pe aproape.

— Ia-l! Vîră-l în buzunar, imediat! suflă nea Tase cu o vioiciune și o agerime care de obicei nu se văd pe el și care intră-n mine năprasnic, de într-o clipită mă face să mă mișc și eu vioi ca o șopîrlă. Vîr pachetul în buzunar. E destul de ușor. Pare să fie numai hîrtie înăuntru.

— Panaite, ascultă aici.

Imi spune unde și cînd trebuie să mă duc și ce trebuie să fac eu acolo. Apoi se uită în ochii mei. Are ochi căprui, limpezi.

— Ai înțeles tot? Ia spune-mi cum ai să faci.

Ii spun.

— Bine, Panaite.

Imi pune mîna pe umăr, pe urmă o lasă să cadă. Oprește strungul. Scoate mufa (fileta o mufă din alea care se pun între țevi de canalizare), se uită la ea de aproape. E bună. Pune altă piesă, reglează cuțitele; mă uit și eu, din partea cealaltă, să învăț. Tăcem amîndoi. Parcă n-ar fi nimic. Parcă nimic n-am fi vorbit. Numai eu simt pachetul în buzunar.

N-o să uit niciodată după-amiaza asta. E de primăvară, blîndă, cu soare roșu deasupra statuii din Piața Romană. Eu o văd de departe de tot, venind într-acolo după ce am schimbat cîteva tramvaie și-am ocolit tot orașul. Mi se pare că miroase a liliac: într-o curte de casă mare, boierească, de pe Dorobanți, e liliac înflorit. Trec niște tineri îmbrăcați frumos, cu rachete de tenis; pe lîngă ei merge un cîine lup: e al unuia din ei. Rîd, vorbesc tare, nepăsători.

Eu tac și umblu de parcă n-aș fi: nu mă uit la nimeni, ca să nu se uite nimeni la mine. Cum m-aș face nevăzut? Străzile astea de bogătași, cu mașini în curți, cu stații de birje lustruite, cu cai frumoși, sînt bune că vezi de departe dacă se ține unul după tine. Dar și eu sînt ușor de văzut. Parc-aș fi vopsit verde, așa mi se pare că ar trebui să se uite lumea la mine. Nu se vede pe mine ce fac? Nu se ghicește, numai după mutra mea, ce am în buzunar? Nu, nu se vede, nu se ghicește, nimeni nu se uită la mine. Proști mai sînt! — Ba nu, nu sînt: ce să se vază pe mine? Sînt si eu colo, un ucenic pîrlit, prost hrănit, tot cu bocancii ăi vechi, rînjiți, scoțînd limba, adică degetele, la lume. Asa ceva se mai vede pe-aici; nu atît de des și de ușor ca la noi pe Grand, însă tot se mai vede. Mai vezi și cîte un cerșetor cu mîna întinsă, jelindu-se: „Ajutaaați-mă!"

Liliac înflorit; pe urmă plopi cu frunza tremurătoare, verzi în văzduhul albastru-liliachiu; cînd se mișcă frunzele, clipesc argintiu în soare. Trece o nemțoaică împingînd un cărucior alb, cu roate cu spițe nichelate; în cărucior e un copil mic, în niște rufe albe, cu dantelă și cu o fundă de mătase albastră strălucitoare. Copilul e curat, cu pielea albă și trandafirie; și nemțoaica e trandafirie, bine hrănită, cu șorț alb și bonetă albă, scrobită. Oftez. Bine-o duceți, mînca-v-ar nenea; nu ca noi, cu jegul, și mucii, și puricii după noi! Of, of, of!

Nici nemțoaica nu m-a simțit. Trec doi domni cu bastoane. Nici ei nu m-au simțit, nici nu m-au văzut. Intru într-o străduță, în dreapta; se deschide o poartă de fier și iese o mașină lungă, neagră, lăcuită, lustruită; înăuntru e un șofer cu șapcă albastră, iar în spate un domn cu o fața slabă și rece, și o doamnă frumoasă, cu părul vopsit blond strălucitor, cu gura vopsită vișiniu, cu fața vopsită alb și trandafiriu; are o blană albă, pufoasă pe umeri. Mașina trece. Nu m-au văzut. Pînă acuma a mers bine. Tot mi se pare mie că hainele-mi sînt de sticlă și că se vede pachetul prin buzunar. Tot umblu zornăind: noroc că toți trecătorii par surzi la acel clinchet pe care numai eu îmi închipui a-l auzi.

Iată-l. Imi bate inima, tare de tot: odată a sărit și acuma îmi după-e-n piept. Un om de vreo treizeci și ceva de ani, în niște haine fumurii, cu o cravată neagră și o panglică neagră la mîneca dreaptă, are și un stilou în buzunarul de la piept. Fumează. Scot cu degetele tremurînd de încordare o țigară din buzunar și mă reped la el. El, care tocmai făcea un pas, se oprește o clipă cu piciorul în aer, cu ochii măriți abia simțit; apoi pune piciorul pe pămînt, ochii îi par iarăși nepăsători.

Nu vă supărați: un foc, zic eu.

— Poftim.

Are un glas tineresc, plăcut, de tenor. Eu mă aplec spre el, scoțînd din buzunar cu dreapta pachetul. Inainte de-a aprinde, spun:

— Fumez numai țigări „Plugar".

— N-am auzit de marca asta, răspunde el.

Da, el e. Astea trebuiau să fie cuvintele de recunoaștere. Ii întind pachetul: stăm amîndoi de-a curmezișul trotuarului, astfel încît numai cineva trecînd pe lîngă noi și uitîndu-se anume, ne-ar putea vedea; cine vine dintr-o parte sau cealaltă, nu vede decît spinarea mea sau a lui. Gata. A luat pachetul.

— Mulțumesc.

— Pentru nimic.

Am plecat. Imi vine să mă-ntorc și să mă uit după el. N-am voie. Nu trebuie. Mă stăpînesc și merg mai departe. Sînt atît de ușor, de parcă aș fi făcut din aer. Parcă plutesc. Trag în plămîni aer curat, văzduh senin. Mă uit la o stea mică, întîia, care s-a ivit pe cerul încă luminos. Ascult cu plăcere un claxon catifelat, de mașină de lux. Simt cum vine de undeva miros de pîine caldă. Mi-e foame. Dar n-am parale. Nu face nimic: rabd. Mă simt atît de bine, de parcă toată lumea ar fi schimbată, înnoită, făcută din ceva mai subtire și mai de preț. (O să-mi amintesc totdeauna de ziua asta; și cînd voi fi îndrăgostit, după întîlnirile cu Eva, tot așa o să mă simt. Asta însă urmează să povestesc mai încolo).

Hoinăresc, fericit. Eu sînt ăsta? Eu am făcut treaba asta? Mă uit la trecători, nici nu bănuiesc. N-au decît să se uite la mine (nu se uită): nu pot ghici. Ei nu știu ce știu eu. Deși... poate că chiar dintre ei sînt unii care...

Uite ce se întîmplă cu mine! Uite ce fac! Nu-mi vine să cred. Ia te uită, ia te uită!

A doua zi, nea Tase mă întreabă, în șoaptă, cînd sîntem numai noi doi:

— S-a făcut?

Eu răspund fără să mă uit la el, cît pot de serios, și ca despre ceva ce se-nțelege de la sine:

— E-n regulă.

El nu mă mai întreabă; nici eu nu mai pomenesc de nimic: parcă n-ar fi fost nimic. Iar după cîteva zile, mă trimite iar.

Desene de TIA PELTZ

AȘTEPTARE (II)

Fragment din romanul „Puntea"

de DUMITRU CORBEA

Aglaia îi făcea farmece lui Dumitru, Pațicăi. Făcea descîntece și se ruga lui dumnezeu.

Dumitru era supărat. O alunga pe Aglaia cînd îl oprea, cînd îl striga.

— Nu umbla după mine, fa. Gata, între mine și tine s-a sfîrșit tot.

— Dumitre! Uiți dragostea noastră? Uiți ce a fost? Cum poți uita? Eu nu am uitat...

— Ești femeie măritată, ai copil mic...

— Nu pot fără tine, Dumitre. Te rog...

— Gata. Ți-am spus. Ce mai vrei? Vrei să te lovesc? Pleacă.

Aglaia venea acasă și plîngea. Cădea în fața icoanei și zicea:

— Doamne! Indură-te! Fă-l bun pe Dumitru. Fă-l să vină la mine, s-o lase pe Pațica Caras. Eu l-am iubit prima, nu ea. Dumitru al meu a fost întîi...

Prin Bulboci se vorbea că Aglaia a aruncat descîntece în poarta lui Cojocaru, la cîmp. A văzut-o un om, care se ducea la ogor, de cu noapte.

— Mă faci de rîs, fată, zicea Militina. Nu ți-i rușine? Ești fără obraz?

Aglaia era convinsă că puterea vrăjilor și rugăciunile ei l-au făcut pe Dumitru să vină la dînsa. Se întîlneau în pădure, în livadă și în grădină, lîngă vie, pe petecul de iarbă din jurul nucului cel bătrîn. O înțărcase pe Domnica. O îngrijea Militina. Ișî luase de-o grijă. Era slăbită de nopțile nedormite cu Domnica, de grija ce-i purta lui Dumitru, cînd îl știa că sta în brațele Pațicăi.

Era vara. Aglaia dormea pe prispă, la casa nouă. Militina dormea în casa veche, din vale. Domnica era prea mică pentru a o culca afară. A culcat-o într-o noapte afară și s-a îmbolnăvit.

Aglaia se întîlnea cu Dumitru în grădină. Militina ieșea afară și n-o vedea la locul ei, pe prispă.

O striga:

— Fată! Unde ești?

Aglaia se desprindea din brațele lui Dumitru și sărea ca arsă de jos.

Militina o striga iar:

— Unde ești, Aglaia? De ce nu răspunzi? Ești surdă? Ești mută? Ce ai?

Fugea Dumitru. Ieșea prin spărtura pe care Aglaia i-o făcea în fiecare noapte în gardul de stuf. Incepeau a lătra cîinii vecinilor.

— Sînt aici, mamă! striga Aglaia.

— Unde?

— Iacătă-mă! In grădină.

— Ce-a fost? Cine umblă prin grădină la noi?

— O vită, mamă... Am alungat-o afară din grădină.

— A făcut stricăciune la popușoi?

— N-a făcut... Am alungat-o cînd era la marginea grădinii noastre... Venea de pe țarină...

—O fi fost buhaiul satului...

— Buhaiul, mamă, îmi pare că era... N-am văzut... Era întuneric. Erau nori pe cer, nu se vedeau stelele...

— Nimic nu vezi, fată... De nimic nu ești bună.

Militina se trezea și se ducea în zori de zi să vadă stricăciunea din grădină. Căuta urmele. Dar nu găsea nici o stricăciune și nu vedea nici o urmă de vită. Se ducea la spărtura din gard și începea a ocărî pe vecinii care își lăsau cîinii dezlegați. Astupa gaura din gardul de stuf și venea în ogradă și se apuca iar de treabă. Aglaia era harnică în ziua aceea. Ii sfîrîiau călcîile după toate. Era veselă și cînta.

— De ce cînți? fa? o întreba Militina.

— Cînt și eu...

— Te-a găsit bucuria...

Aglaia îl aștepta sub dîmb, la movilă, pe Dumitru. Fetele din sat o întîlneau pe cărarea dintre holde și o întrebau:

— Nu te temi, fa?

Aglaia se arăta mirată:

— Dar de ce și de cine să mă tem?

Fetele rîdeau și chicoteau. Ișî făceau cu ochiul și cîte una zicea:

— Nu te temi că te mănîncă lupul?

— Nu-s lupi, fa.

— Sînt ei... Sînt lupi cu două picioare...

— De lupi cu două picioare nu mă tem eu, răspundea Aglaia țanțoșă. Eu nu-s fată mare... Voi să vă temeți de lupi cu două picioare...

Venirea lui Dumitru la Aglaia a pus capăt vorbelor din sat. Se știa că Dumitru a lăsat-o pe fata lui Caras și se însoară cu fata Militinei Ciobanu.

Se rușina Militina de vorbele pe care le spusese despre Dumitru înainte de război, cînd o ceruse de nevastă pe Aglaia. Au ciocnit paharele cu vin și s-au împăcat.

Militina se domolea atunci și zicea:

— Așa a fost să fie, Dumitre. Se vede că este pe lume o ursită și o soartă... Ursita a hotărît să fie Aglaia mea nevasta ta și așa se va împlini. In fața puterii celui de sus nu ne putem împotrivi...

Treceau săptămînile, lunile, și Dumitru nu se cununa cu Aglaia.

— Nu te cununi, Dumitre? întreba Militina.

— Nu mă cunun...

— De ce, Dumitre?

— Nu vreau, mătușă Militina.

— Ți-ai făcut rîs și...

— Nu numai decît cununați trăiesc oamenii...

—Dar ai copchil și cu fata lui Caras...

Dumitru se îmbăta și o bătea pe Aglaia. Aglaia țipa. Nimeni nu se ducea s-o scoată. Femeile priveau și ziceau:

— S-o bată.

— Bine îi face.

— Să scoată din trupul ei toți dracii care s-au cuibărit.

Nici Militina nu se amesteca. Se temea de Dumitru. Mai credea că se va cununa cu fata ei. Aglaia se ținea și cu alții din sat. Dumitru o bătea să-i spună cu cine s-a culcat din sat. O călca în picioare. Femeia țipa și se jura că nu s-a culcat decît cu dînsul...

Domnica se temea de omul străin și începea și ea a plînge. Militina alerga și lua fata în brațe. O ducea în casa veche.

— De ce o bate omul străin pe mama?

— Scoate dracii din carnea ei, răspundea bunica.

— Unde stau dracii, mamă Militina?

— In sînge, copchilă. In sînge stau cuibăriți dracii...

Pațica Caras venea la poartă la Militina și striga la Aglaia:

—Mi-ai luat ibovnicul, cățea afurisită! Am să te prind și am să te satur eu de luat bărbații altora.

— Tu mi l-ai luat pe Dumitru! striga și Aglaia.

— Te-ai tăvălit destul cu el înainte de a te mărita!

— Și tu te-ai tăvălit destul!

— Mie mi-a făcut copchil și este al meu Dumitru.

— La o sută a făcut copchii și nu le-a luat...

— Nici pe tine nu are să te ia!

—Nici pe tine!

Pațica amenința că are să vină să le arunce în ograda lor copilul lui Dumitru.

— Voi să-l creșteți, nu eu! Voi să vă chinuiți! Copilul lui este!

Pațica nu-l cruța nici pe Dumitru. Unde îl întîlnea acolo îl oprea și îi striga:

— Chiaburule! M-am încrezut în vorbele tale! Ai spus că ai să mă iei dacă mă culc cu tine. M-am culcat și m-ai lăsat cu plodul în poale. Am să ți-l dau să-l mănînci, am să ți-l fac mîncare, să-l mănînci cu ibovnica ta, cu fata Militinei lui Ștefan Ciobanu. Să nu crezi că eu îs proastă și nu știu de ce te-ai dus la Militina. Crezi că n-au să te facă chiabur... De asta ai fugit la Aglaia. Dar și ea are avere. Și Militina este chiaburană. Are vie și pămînt, are vite... Am să mă duc eu să le spun la Sfat cum tocmea oameni cu ziua la prășit și la cosit, la vie și la arie...

Cu scandal și rîs în sat s-a despărțit Aglaia de Dumitru. Plîngea și îi spunea Militinei:

— Mi s-a lehemetit de Dumitru, mamă, nu mai pot sta cu el. M-am săturat.

Intr-o zi, Militina și-a chemat neamurile și i-a aruncat în drum toate lucrurile lui Dumitru.

Au alergat neamurile lui Dumitru și s-au luat la bătaie cu neamurile Militinei. Se băteau bărbații, se trăgeau de cap femeile, țipau copii. Aglaia a luat furca de fier și s-a repezit la Dumitru, care o umpluse de sînge pe Militina.

— E bărbatul tău! i-a strigat o femeie. Nu-l sparge cu furca de fier! Cu cine ții tu?

— Țin cu mama! a strigat Aglaia. Bărbat mai găsesc eu, dar mamă n-am decît una singură pe lume și eu pe dînsa o apăr. Il sparg cu furca, îi crăp capul cu toporul, golanului.

Militina striga cît o ținea gura la Dumitru:

— Mi-ai mîncat mîncarea! Mi-ai băut vinul Mi-ai făcut casa de rușine! Mi-ai umplut de păduchi casa!

— Stricato! îi strigau neamurile lui Dumitru. Ești o stricată și tu și fata ta! Amîndouă sînteți stricate și nebune!

Vasile și Grapina adunau din drum lucrurile lui Dumitru.

Domnica a fugit la Duzi. Pe jos a venit, singură, peste dealuri și văi. Cunoștea drumul. Fusese de cîteva ori la bunica din Duzi. Se ducea cu mama Militina, se ducea cu mătușa Hareta. Mătușa Hareta venea și o lua de la Bulboci. O trimitea Natalița. Ii spunea:

— Du-te, Hareta, du-te și adă-mi-o pe fata lui Vlad, vreau s-o văd, mi-i dor de Domnica.

Natalița a vrut s-o ia pe Domnica de cînd a înțărcat-o Aglaia, dar s-a opus Militina. Aglaia era bucuroasă să scape de copil. I-a spus Nataliței, cînd a cerut-o pe Domnica:

— V-o dau, v-o dau. Cu colac și lumînare v-o dau. Luați-o, scăpați-mă de dînsa.

Incepeau să vină prizonierii. Aglaia era înfricoșată. Auzise că se întorseseră și din acei care fuseseră dați morți. Putea veni și Vlad din război. Ea se temea. L-ar fi găsit pe Dumitru la ea. In patul lui, lîngă nevasta lui.

— L-am visat, noră, l-am visat că vine, zicea Natalița.

— Nu vine, mamaie, nu vine, răspundea Aglaia. Eu l-am visat c-a murit... A murit, a murit... Nu are de unde veni.

— Vlad nu e mort, noră.

— E mort, mamaie, e mort... Vă spun eu mai bine...

Natalița nu mai putea răbda și îi spunea Aglaiei:

— Nu te bucura Aglaie. Nu te bucura de moartea bărbatului tău. Crezi că ai s-o duci mai bine cu ibovnicul decît cu bărbatul? Ți-a fost cu priință băiatul meu. A ținut la tine. Era bun, dar n-ai știut să-i prețuiești nici bunătatea, nici inima lui. O lacrimă nu ai vărsat pentru Vlad...

O auziseră femeile din sat ce a spus Aglaia cînd a murit Vlad. L-a bocit Militina, l-a bocit Natalița și Hareta. Natalița bocea și striga:

— N-a murit! N-a murit! Tu n-ai murit, dragul mamii, puiul mamii!

Aglaia se ducea la clăci. Fetele și femeile o întrebau pe Aglaia:

— Nu-ți pare rău c-a murit omul tău?

— Nu.

— Era bun... Ai copil de la el...

— Are cine să-l plîngă...

Hareta era cea mai înverșunată împotriva cumnatei sale. N-o plăcuse de cum a văzut-o în ochi. Nici Natalița n-a plăcut-o. A văzut-o în ziua în care Vlad i-a cumpărat gătelile de mireasă.

— Iaca, mamă, i-a spus Vlad, asta este nevasta mea și nora matale.

Hareta l-a rîs pe Vlad pînă în ziua nunții cu nevasta lui. Il întreba dacă se dezbracă noaptea, dacă se spală și își face lăutoare la cap... Il întreba cîte rînduri de prohaburi are cînd se îmbracă și vine la Duzi.

Natalița i-a spus lui Vlad chiar în ziua în care a văzut-o pe Aglaia:

— Doamne! doamne! Multă minte îți mai trebuie ție, Vlad. Tocmai bodoșcuța asta ți-ai găsit să iei de nevastă? Altă femeie n-ai mai găsit pe lume? Ce știe ea să facă? E un copil aproape, iar tu... nu mai ești atît de tînăr...

Hareta a deschis sipetul și a scos un pumn de cordele colorate. I le-a întins lui Vlad și a zis:

— Pentru cumnățica mea, Vlad. Ia-le și du-i-le la Bulboci. Să aibă cu ce se juca...

Vlad tăcea. Era mîhnit.

— Dacă îi place lui, a zis Natalița, atunci îmi place și mie.

Vlad s-a luminat.

— Cuvînt de aur ai scos din gură, mamă... Zău...

— Așa sînt mamele, Vlad. Vor nurori cum n-au fost ele. Tot ar fi fost mai bine să aibă macar doi ani mai mult... Șaisprezece ani... Șaisprezece ani... Eu m-am măritat mai bătrînă. Implinisem douăzeci și trei... Mă socoteam fată bătrînă... L-am luat pe Petrea și nu m-am uitat nici eu la părinți, la neamuri...

Hareta o socotea inferioară pe Aglaia, căci nu era din neam de răzeși, cum era mama ei...

— Ciobanu nu se trage din răzeși, mamă. Argați și ciobani au fost cu toții în neamul lor, și după mamă și după tată.

— Nici tatăl tău n-a fost din neam răzășesc, dar eu l-am luat și așa. Mi-a plăcut. Crezi, Hareta, că neamul din care te tragi ține de cald și de frig? Nu. Omenia, vrednicia omului te face de neam... Neamul meu era numai cu numele de răzeși... Incolo, sărăcie și foame, mai rău ca cei care făceau clacă. Și ei au făcut clacă, și ei s-au tocmit argați și s-au împrăștiat. Au rămas săraci cu toții. Boierii i-au sărăcit și i-au adus în sapă de lemn.

Natalița Hariga umbla prin sate, pe la bătrîne și o descînta de speriat pe Domnica. O speriase Dumitru Cojocaru, omul cel rău, cum îl numea ea. Il visa pe omul cel rău. Il visa că se apropia de dînsa cu acul în mînă și voia să-i scoată ochii, s-o lase oarbă. Domnica se trezea și începea a plînge.

— De ce plîngi, Domnica? o întreba mătușa Hareta.

— Vine omul cel rău, mătușă Hareta.

Hareta aprindea lampa și începea a cotrobăi prin casă și a striga prin tindă. Izbea cu bățul în prag și striga:

— Pleacă, om rău! Pleacă de la noi din casă!

Domnica se liniștea. Hareta venea în casă și îi spunea:

— Am alungat omul cel rău. S-a dus. L-am bătut și s-a dus în lumea lui...

Domnica suspina și zicea și ea:

— Omul cel rău nu mai e. Omul cel rău a plecat. S-a dus în lumea lui.

Domnica se bucura cînd venea s-o ia mătușa Hareta, s-o aducă la Duzi. Mătușa Hareta se juca cu dînsa. Alergau și se prindeau pe drumeagurile dintre ogoare. Alergau pe fînețe. Se opreau la izvoare, se spălau pe față și pe picioare, se odihneau. Pe Domnica o înfricoșau popușoaiele mari și pădurile de floarea-soarelui. Ei nu-i plăcea decît prin iarbă, unde găsea floricele și vedea fluturi în tot felul de culori. Mătușa Hareta îi punea flori în cosițe, o împodobea și îi spunea c-o face mireasă. Ii plăcea s-o gătească mătușa Hareta. Nu mai putea de bucurie cînd îi spunea c-o face mireasă... Ea voia să fie mireasă. De cîteva ori a văzut mirese în satul lor, la Bulboci. Se duceau și se întorceau cu muzică de la cununie. Tot satul se uita atunci la mireasă... Mireasa era gătită. Era îmbrăcată în alb. Avea beteală multă și flori în jurul capului...

Domnica culegea flori din iarbă și i le aducea mătușii Hareta. O ruga:

— Hai, fă-mă mireasă, mătușă Hareta. Te rog frumos...

Mătușa Hareta știa o mulțime de povești. Știa povești cu zîne și balauri, cu palate de marmură și de piatră, cu vrăjitoare și zmei, cu pitici și feți frumoși.

Făt-Frumos se lupta cu zmeul. Il biruia pe zmeu Făt-Frumos...

— Spune-mi o poveste, mătușă Hareta...

Mătușa Hareta începea a-i povesti. Ii povestea cum un om dintr-un sat, tînăr și frumos, s-a însurat în satul vecin. A plecat în război înainte de a i se naște fetița, înainte de a o vedea cît de frumușică era... Tatăl nu s-a mai întors din război... Il aștepta mama, îl aștepta fetița lui...

— Cum era fetița, mătușă Hareta?

— Cu părul bălai, ca spicul grîului. Obrazul roșior, ca un măr domnesc. Avea trupul subțirel. Trupul ei era subțire și mlădios, ca o crenguță de vișin, pe care o clatină vîntul...

— Și ce a făcut fetița pe urmă?

— A crescut mare.

— Dar tatăl ei unde era?

— In război.

— Și de ce nu se întorcea?

Cuscra Militina a venit la Bulboci după Domnica. A amenințat-o c-o duce s-o dea pe mîna omului rău. Fata s-a prins de gîtul Nataliței și striga:

— Nu mă lăsa, mamă Natalița! Nu mă lăsa la omul cel rău! Vreau să stau la mata și la mătușa Hareta! Nu mă da la omul cel rău...

Pleca Militina. Domnica rămînea tot la Duzi, la mama Natalița. Sta în brațe la Natalița și suspina. Se temea de omul cel rău. Bunica îi netezea părul și îi cînta:

Cînipioara cea de vară
O torc mițele pe-afară...

Natalița îi simțea și bătăile inimii.

— Ce are inimioara ta, Domnica? Spune-i bunicii tale.

Domnica își ridica capul din poala mamii Natalița, își ștergea lacrimile cu mîna și întreba:

— Mamă Natalița, cînd vine tata din război?

Domnica era speriată de omul cel rău, de Dumitru Cojocaru. Toți au speriat-o: mama Militina, Aglaia, omul cel rău. Bătăile și sîngele au speriat-o. Cel mai tare a înfricoșat-o omul cel rău, care sta în casă cu Aglaia. Ea fugea de el. Se temea să se întîlnească cu dînsul. El o fugărea și o făcea fată de țigan și de calic. Mama Militina îi lua apărarea. Striga la omul Aglaiei:

— E orfană, măi! Ce ai cu dînsa? Ce ți-a făcut? Ce ai de împărțit cu un copil mic?

Omul străin știa că ea îl iubea pe tatăl său din fotografia de pe perete. A prins-o cînd săruta fotografia și îi spunea:

— Omul străin mă alungă și mă suduie, tătuță. Vină, vină... Te rog să vii...

Dumitru Cojocaru s-a repezit și a luat un ac și a început a înțepa fotografia. Ii înțepa ochii lui Vlad și zicea:

— Și ție, spurcăciune, și ție am să-ți scot ochii cu acul. Am să-ți scot ochii și am să te arunc în drum, să te duci să ceri de pomană prin sate, cum cer orbii și ologii.

Dumitru a rupt fotografia în două și a aruncat-o sub cotruță.

Domnica a pîndit cînd nu era omul străin în casă și a furat fotografia tatălui ei. A băgat-o în sîn. O ținea înfășurată într-o bucată de pînză curată, pe care i-o dăduse mama Militina să-și facă rochiță la păpușă...

Se temea să-i spună mamii Militina că ținea în sîn cele două bucăți de fotografie ale tatălui ei. Se temea să nu i le ia și să le dea pe foc. Fotografia o știa și mama Natalița. A venit la Bulboci. Era încă război atunci. Omul străin nu era la ei. Bunica din Duzi a luat-o în brațe și i-a arătat fotografia. I-a spus:

—Aista este tatăl tău, Domnica. Să ții minte și să nu uiți. El s-a dus în război. Se va întoarce la tine.

Atunci i-a împletit prima oară mătușa Hareta cosițele și îi spunea ce avea să-i aducă tatăl său din război: zahar, bomboane, șocolată. Ii împletea cosițele și îi spunea ce avea să-i cumpere din tîrg tatăl său: pantofi, rochiță, cămășuțe, o basma colorată și un pieptănuș de os, frumos, de pus în păr, cum aveau fetele cele mari, care jucau la horă. Domnica sta cuminte și asculta ce avea să-i aducă tatăl său din război...

L-a îndrăgit Domnica pe tatăl său. In fiecare zi se furișa în casa cea mare și privea fotografia. Tatăl său era bun și frumos...

Sta în fața fotografiei și îi spunea durerea și dorința ei. Nu dorea mult. Dorea o bucățică de zahar, atîta numai și îl ruga de-o băsmăluță frumoasă. Ei nu-i venea prin cap să-i ceară pantofi și rochiță. S-ar fi bucurat să aibă cercei și mărgele... Ii mai cerea și o batistă albă, cu dantelă pe margini...

— Bunica din Duzi, plînge, tată, te așteaptă... Vină din război... Și eu te aștept să te întorci din război...

Domnica se temea să țină fotografia tatălui ei în sîn, în pînza albă. S-a dus în pădure și a ascuns-o. A ascuns-o în scorbura unui stejar bătrîn. Nu știa decît ea de această ascunzătoare. Se ducea în pădure, intra prin fundul grădinii, sărea peste gard, să n-o vadă mama Militina, Aglaia sau omul străin și scotea fotografia tatălui ei. Lipea cu clei de pe cireșii sălbatici cele două bucăți și își întreba tatăl:

— Te doare? Te doare tare? Ți-a înțepat ochii și obrazul cu acul omul acela... A spus că și mie are să-mi scoată ochii cu acul și are să mă arunce în drum, să merg prin sate să cer de pomană...

Numai în pădure se bucura Domnica. Uita de tot.

Asculta cum foșnesc frunzele, cum cîntau păsările, asculta greierii. Privea furnica și se ruga de ea:

— Furnică, furnică, sora mea mai mică, hai cu mine la omul cel rău și spune-i că el nu este tatăl meu... Hai, furnică, harnică și mică... Te rog eu, te roagă și bunica... De ce nu vrei?

O ruga atunci și pe albină. O privea cum alerga din floare în floare și îi spunea, după cum auzise de la mătușa Hareta, cînd îi spunea povești:

— Albină, albină, soră din sulfină, omul rău i-a scos ochii tatălui meu cu acul. Hai cu mine și înțeapă-l și tu cu acul tău cel veninos. Inteapă-l și dă-i venin mult, să moară. A spus că și mie are să-mi scoată ochii cu acul și să mă arunce în drum, să cer de pomană...

O căuta mama Militina. O striga prin pădure. O auzea vorbind și o întreba:

— Cu cine sfătuiești tu Domnica?

Domnica tăcea. Nu îndrăznea să-i spună mamii Militina că ea vorbea cu albina, cu furnica și pasărea din pom... Ii era rușine. Oamenii cei mari nu vorbeau cu furnicile și albinele...

Mama Militina i-a văzut fotografia lui Vlad în mînă. A început a plînge. Ișî ștergea lacrimile cu poalele pestelcii și zicea:

— Fata mea, odorul meu. Copil orfan și fără milă.

Domnica se prindea de gîtul Militinei și își lipea obrazul de obrazul bătrîniei și o întreaba:

— Mamă Militina, nu-i așa că omul străin nu este tatăl meu?

Pe Militina o podideau iar lacrimile. Ișî strîngea nepoata la piept și repeta mereu numele Domnicăi.

Domnica adormea în brațele bunicii, în pădure, cu mîna încleștată pe fotografia tatălui ei.

Era fericită Domnica la Duzi. O iubea mama Natalița și o iubea mătușa Hareta. Mama Natalița o săruta și îi spunea:

— Veverița mamii, veveriță... Scumpa mamii, fata mamii...

La Duzi n-o amenința nimeni c-o dă la calici sau omului cel rău. Mama Militina îi spunea că cerșetorii și țiganii fură copii. Ea fugea de cerșetori și țigani. Se ascundea cînd îi vedea și privea din ascunzătoare.

— Fură fetițe mici căldărarii, mătușă Hareta?

— Nu.

— Dar cerșetorii?

— Nu fură fetițe nici cerșetorii. Sînt minciuni.

Mama Natalița și mătușa Hareta erau bune la suflet. Ele nu alungau pe cerșetori. Nu îi suduiau și nu îi trimiteau la muncă.

Domnica se ducea și le da cerșetorilor cîte un ban, cîte un ou ori o bucată de mălai. Se apropia cu frică. Mătușa Hareta îi spunea:

— Du-te, du-te, nu te teme.

Pe urmă nu i-a mai fost frică. Se ducea singură în drum. Cerșetorii erau oameni nenorociți. O priveau și îi spuneau:

— Inimă bună îngerașule, să-ți dea dumnezeu sănătate și noroc în viață...

In Duzi veneau mai mulți calici ca în Bulboci.

— De ce vin mai mulți calici la Duzi decît la noi, mătușă Hareta?

— La Duzi sînt oameni mai buni și mai miloși ca la Bulboci, Domnica. La noi sînt mai mulți săraci în sat și săracul cunoaște la sărăcia altuia...

Cerșetorii cîntau cînd cereau de pomană. Cîntau tare și jalnic. Pe la toate porțile îi aștepta cineva să le dea de pomană.

Toată ograda mamii Natalița era a Domnicăi. Fugărea cocoșul cel încălțat și cu pinteni și zicea:

— Stai cocoș bun de borș, stai să te prind și să-ți fur din coada ta o pană frumoasă și colorată.

Se juca cu mieii, puii de găină și cîinele.

Mătușa Hareta o suia pe cotiuga de plug și o trăgea. Domnica se ținea cu mîinile de cotiugă și striga la mătușa Hareta:

— Diii! diii! diii!

Natalița da în bobi și plîngea. O găsea plîngînd Domnica și o întreba:

— De ce plîngi, mamă Natalită?

— Mă dor ochii...

— De ce te dor ochii, mamă Natalită?

— Mă dor ochii de fum...

Natalița se așeza în genunchi la icoane și se ruga. Se așeza și Domnica alături de bunica. Sta smerită. Nu zicea nimic. Se ruga numai în gînd. Se ruga pentru sănătatea bunicelor și pentru întoarcerea din război a tatălui ei.

Era soare afară. Era vara. Domnica a găsit-o într-o zi pe mama Natalița cu ochii închiși. Sta lîngă fereastră. Credea c-a adormit. A simțit-o bunica și a întrebat-o:

— Tu ești, Domnica?

— Eu.

— Suflet chinuit și necăjit, spune tu bunicii tale de ce s-a întunecat afară?

— E soare, bunică, afară, nu s-a întunecat.

— Ba s-a întunecat, fată. Tu nu vezi bine...

Domnica a văzut-o pe Hareta plîngînd. Plîngea ori de cîte ori o auzea pe maică-sa că se întunecă afară. Mama Natalița începea a-i spune Domnicăi povestea cu soarele și vîrcolacii...

Hareta i-a adus vestea Nataliței că nemții au fost bătuți în război.

— Și cine a biruit, fată.

— Rușii, mamă. Aliații rușilor. Și noi am biruit căci și noi sîntem aliații rușilor, nu mai sîntem dușmani.

— Și cu Hitler ce s-a făcut?

— S-a otrăvit.

Natalița a închis ochii și a zis:

— Bine că s-a sfîrșit și războiul... Să le dea dumnezeu sănătate acelora care i-au bătut pe nemți. Din cauza lor îmi sîngerează mie inima... Ei mi-au fript inima mea. Și primul război mondial tot ei l-au stîrnit... De pămînt și bogăție nu se mai satură... S-au săturat acuma... Se satură... Bine le-a făcut...

Sfîrșitul războiului i-a dat iar speranță Nataliței că Vlad va veni, că el n-a murit. Il aștepta. Zi și noapte îl aștepta și își făcea planuri ce îi va spune.

Vorbea singură prin casă, prin ogradă.

Țăranii se întorceau din război acasă.

Natalița își punea mîna streașină la ochi și privea drumul, depărtarea cîmpului și izlazului. Privea cerul.

Era îngrijorată cînd vedea că se ridică norii.

— Iaca, îi spunea Haretei, se ridică norii și are să-l apuce ploaia pe băiatul meu. Are să-l ude și are să răcească... Am să-i fac ceai de sunătoare și are să se facă sănătos. Nu va mai tuși...

Toată ziua privea. Cînd vedea pe cineva că se cobora de pe deal, o chema pe Hareta, să vadă, să privească și ea și să-i spună dacă nu este Vlad.

Nu mai plîngea Natalița. Era veselă. Nici soarele nu se mai întuneca. Vedea ca și înainte. Vedea chiar să pună ață în ac.

— Vezi bine, Hareta, pe omul care coboară?

— Parcă îl zăresc...

— E nalt?

— E nalt... Dar nu, nu... E jos, e scurt, mamă, nu-i nalt...

Vlad era nalt. De Vlad o întreba pe Hareta.

Intrase în grijă mare Natalița. Se temea ca nu cumva Vlad al ei să se ducă direct la Bulboci, la Aglaia. „Dar Vlad nu se va duce la Bulboci, întîi. El la mine va veni, căci i-i dor de mama lui". Ișî făcea planuri și iar zicea: „Dar știe că are copil și s-ar putea să se ducă întîi la copil. Intîi este dorul și durerea de copil, pe urmă dorul și durerea de mamă și pe urmă cea de nevastă". Se gîndea la Petrea, la bărbatul ei, și zicea: „Petrea a fost altfel... Intîi era nevasta, pe urmă erau copiii și pe urmă părinții".

Natalița nu mai spunea că orbește și va muri în curînd. Mergea dreaptă prin ogradă. Parcă întinerise cu douăzeci de ani. N-o mai cunoșteau nici vecinii ei, nici neamurile.

Cît a ținut războiul, zicea că nu știa dacă pe lume mai este bucurie și fericire. Numai lacrimi și nenorociri erau. Ea plîngea și jelea de patruzeci de ani. Și-a plîns și l-a jelit pe Petrea, pînă ce nu a mai putut. Zicea că i-au secat și lacrimile din ochi de atîta plîns și jale. L-a plîns și l-a jelit pe Vlad, băiatul ei.

Era săracă, bătrînă. O ocoleau și neamurile.

Numai Hareta era lîngă dînsa. Nu avea decît pe Hareta și pe Domnica.

Sta noaptea și se gîndea la viața ei. Numai chin și jale i-a fost viața. Ea n-a avut bucurie decît în tinerețe, după ce s-a luat cu Petrea. Atît. „M-am stins cum se stinge lumînarea de ceară. Ca lumînarea am ars și m-am trecut. Nu s-a închis bine o rană și s-a deschis alta, mai mare, mai dureroasă parcă. Nu mi s-au mai uscat lacrimile de pe obraz. Imi sîngerează inima și azi. Și lacrimile de pe obraz sînt de sînge. Numai sînge. Numai sînge și sînge... De sînge și lacrimi am avut parte".

Era vara. Livada era verde. Cîmpul era verde. Cînta iar ciocîrlia pe țarină. Oamenii erau la prășit porumbul. Erau veseli și cîntau. Guvernul le dăduse pămînt la toți cei săraci, la toți cei întorși de pe frontul de apus, care au luptat împotriva lui Hitler. Și orfanii și văduvele au primit pămînt.

Natalița nu se veselea. Ea îl aștepta pe Vlad. Il visa. Era supărată și plîngea cînd îl visa urît. Il visa fără mîini și picioare, plin de sînge și în zdrențe de cerșetor îmbrăcat. Il vedea în cîrje ori cum se tîra pe drum, tras într-un cărucior de către un moșneag.

Inima Nataliței întinerea cînd îl visa pe Vlad că vine, că este vesel. Era și ea veselă, rîdea și ea atunci. Se scula în zori și începea a se pregăti pentru primirea copilului ei. Se apuca de scuturat, de uns prispele casei. Il aștepta cu pereții văruiți și fața casei unsă. Lui Vlad îi plăcea curățenia... Ea nu se putea face de rîs în fața băiatului ei.

Tăia găina cea mai grasă și făcea borș. Punea de mămăliguță și alerga în colțul gardului și se uita printre salcîmii cei tineri, pe drum. Incetinea focul, îl domolea cu cîte o ceașcă de apă.

Lua borșul de pe foc și îl dregea cu ou și cu smîntînă. Nu avea vacă cu lapte, dar se ducea și cerea smîntînă de la vecinele ei.

— Vine Vlad din război, le spunea ea vecinelor sale.

Una îi da brînză, una îi da smîntînă. Erau și ele convinse că Vlad nu murise în război și că trebuia să vină, cum veneau atîția.

Alerga Natalița în grădină, rupea cîteva frunze de mărar și de pătrunjel și le arunca în oala cu borș. Rupea ardei iuți, verzi, de pe curpen. Nu uita nimic ceea ce îi plăcea lui Vlad. Ii tresărea inima cînd lătra cîinele, cînd auzea cocoșul cîntînd pe prispă. Mesteca mămăliga și se supăra pe cîine. „Prostule, nu lătra, e băiatul meu. El te-a crescut, înainte de a se însura". Dar Vlad nu venea. El era în pămînt. Putrezea. Natalița îl aștepta să vină. De ani de zile îl aștepta. Ii blestema pe acei care stîrnesc pe lume războiul.

Ca și pe Petrea, îl auzea cum o strigă noaptea. Sărea din pat și alerga la ușă. Tremura toată.

— Iaca vin, iaca vin, Vlad, dragul mamii... Te-ai întors din război... Te-ai întors.

Deschidea ușa de la cuhne. Striga și aștepta. Sta singură în mijlocul ogrăzii pustii. Era liniște, tăcere. Nu lătrau nici cîinii în sat.

Cerul era brăzdat de dîrele de lumină ale stelelor căzătoare.

Desene de IULIAN OLARIU

CONTINUARI

O hotărîre de însemnătate istorică

și grasa limbă „populară" (în paranteză fie spus, bine ar fi s-o știe toată lumea, pentru că tare este plastică și zemoasă). Fără să renunțe la mielul pascal și la lumînările pentru morți, Ion al nostru a mai lăsat biserica și cîrciuma și a început să joace teatru la căminul cultural. Opaițul cu fir și comutator l-a îndepărtat de Pilde și Utrenii și l-a adus mai aproape de literatură. Boul, prietenul țăranului romîn, cum spuneau atît de duios niște poeți bucolici cu domiciliul fix în București, și-a mai pierdut din stimă, pentru că locul i l-a luat o banală mașină, numită tractor. Sînt semne sigure că și paparudele nu mai au credit decît prin cotloane uitate de la periferia Romîniei și că poate, în curînd, cheful Celui de Sus în ceea ce privește distribuirea ploilor, atît de necesare în muncile agricole, va fi suplinit de niște torente chimice. N-aș vrea să bagatelizez nimic și să ating în treacăt literatura științifico-fantastică. Ceea ce scriu este numai rodul unui entuziasm stîrnit de o Hotărîre recentă a Partidului și Guvernului nostru, prin care se lichidează orice exploatare a omului de către om în lumea rurală.

Știu cîtă neliniște a produs acest text în unele suflete de proprietari de ferme, de mori, de pogoane clandestine, cîte pagube în buzunare hrăpărețe, beneficiare. Și de aceea mă bucur. Peste două milioane de familii țărănești construiesc în comun socialismul la sate și aproape 60 la sută din suprafața agricolă a țării este colectivizată. Pe drumul treptat, înțelept, către fericitul deznodămînt al construirii unei vieți de belșug s-au făcut pași importanți. Numărul celor ce se apropie cu încredere de gospodăriile și întovărășirile țărănești a crescut în ultimul timp într-o proporție neînchipuită. Nimic nu convinge mai bine decît bunăstarea și nu era nevoie decît de acești cîțiva ani pentru ca masa oamenilor de la sate să-și dea seama de avantajele muncii în comun.

Iată faptul simplu, explicația de loc complicată a afectării filozofiei ancestrale a țăranului romîn, cum ar spune un cărturar prețios. Mai puțin cu ochii la stele și mai mult cu cartea la subțioară, Ionul nostru învață binefacerile chimiei, alungă buruienile de pe locurile desțelenite și modifică geografia locală prin lucrări de irigare.

Firesc, schimbarea relațiilor sociale la sate a făcut anacronice niște practici vechi, condamnate de istorie. Darea în dijmă, folosirea brațelor străine pentru muncile agricole, trec în hotarul trecutului. Pămîntul aparține celor ce-l muncesc, iată un vers sublim din poemul zilelor noastre. Rentierul rural, cu tantieme în oleaginoase, este invitat să pună mîna pe sapă dacă vrea să mănînce. Intreaga țărănime muncitoare din țara noastră vede în recenta Hotărîre un prețios și decisiv ajutor în lupta pentru viitorul ei liber, luminos. Este un fapt istoric ce trebuie consemnat, demn de a fi cîntat în Georgicele moderne ale Romîniei.

Eugen BARBU

Scriu pentru 23 August

am avut mai bun în mine. După Eliberare n-am trecut prin nu știu ce procese de... „acomodare"; trăiam parcă de cînd lumea, în forul meu intim, această epocă a perspectivelor grandioase. Problema principală pe care mi-o puneam era să servesc cauzei noastre. Și de atunci și pînă astăzi caut să-mi fac datoria cu mijloacele și forțele care îmi stau la dispoziție. Atît ar fi de spus, foarte pe scurt. Dorința mea nu e alta decît aceea de a fi util în făurirea marii opere colective: socialismul. Primul volum pe care l-am scris după Eliberare se intitula „Sub steagul vieții"; apoi au urmat altele și sper să mai urmeze altele. Insă toate ar putea să poarte titlul celui dintîi. Pentru că am pus de mult semnul egalității între a sluji comunismului și a trăi deplin.

— Ce perspective credeți că deschide Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. literaturii și artei?

— Congresul constituie un izvor de inspirație poetică și un imbold artistic fără precedent. El ne-a dat satisfacția verificării forței imense pe care a dobîndit-o lumea socialismului. Putem crea astăzi poemele noastre pe cea mai inaltă culme cucerită vreodată de oameni. Să descriu, oare, într-o frază, perspectiva ce se deschide, acolo, privirii? Nu mă încumet. Pentru aceasta se cere un cîntec nemaicîntat.

REP.

Stil și tradiție

apărători ai metodei realismului socialist, pe făgașul indicat de istoria literaturii noastre, că diferențierea personalităților artistice, a stilurilor, nu numai că nu are de ce să se oprească, ci dispune în interiorul acestei metode de toate condițiile pentru a cunoaște o maximă înflorire.

Realismul socialist asigură creatorilor libertatea de a rezolva raportul dintre tradiție și contribuția novatoare, personală, în favoarea primului sau al celui de-al doilea element, după cum o cere temperamentul lor artistic. Menținîndu-ne în cadrul artei adevărate, observăm un joc liber al raportului dintre tradiție și inovație (raport considerat din punctul de vedere al particularităților de stil) care se rezolvă fie în favoarea tradiției, fie în cea a inovației, — înainte de a da în pastișă sau în forma goală. Realismul socialist dă fiecărui artist putința de a soluționa această problemă conform preferințelor și specificului său creator.

Marin Preda, de pildă, și-a creat un stil propriu, foarte personal, în care este greu de identificat filonul vreunei tradiții. Marea lui preocupare pare să fie aceea de a crea un tip de țăran care să reprezinte prin formula sa psihologică omul solicitat de problemele fundamentale ale vieții, — în condițiile sociale și istorice date. Moromete ca și Ilie Barbu sînt doi țărani preocupați de înțelesul lumii, de mersul societății, de demnitatea și de mîndria de a fi om. Datorită înclinației lor filozofice, exprimate prin intermediul unui cotidian legat de condiția lor socială și intelectuală, acești țărani sapă, asemeni unui Hamlet sau unui Faust la însăși temelia vieții. Apropierea lui Marin Preda de Shakespeare și Goethe — ne grăbim s-o spunem spre liniștirea spiritelor îngrijorate de comparații prea favorabile scriitorilor contemporani — nu are alt înțeles decît acela că specific scriitorului nostru este eroul mistuit de problemele mari ale existenței. Marin Preda face, în literatura noastră, o experiență plină de interes, — aceea de a aduce problemele majore ale gîndirii filozofice în preocuparea unor oameni simpli, fără a le vulgariza ci, dimpotrivă, păstrîndu-le toată gravitatea, umanizîndu-le și dîndu-le căldura respirației omenești. Cu Marin Preda se deschid noi orizonturi în cercetarea sufletului omului simplu, a țăranului pe care ideologii burgheziei s-au străduit, în trecut, să-l prezinte ca un imens vid, — neant fără evenimente. Spre deosebire de țăranul-poet al lui Sadoveanu și de țăranul mortificat de o unică patimă, patima pămîntului (în care vede singurul drum spre o viață omenească) al lui Rebreanu, Marin Preda a creat un nou tip de țăran punînd accentul pe o altă latură a psihologiei lui. Cînd Moromete iese la podișcă să discute politică sau să privească pur și simplu trecătorii, el o face dintr-o curiozitate filozofică. Ruina propriei lui gospodării, ca și depărtarea de el a propriilor lui copii, el le observă nu numai cu suferință, ci și cu un soi de luciditate și de interes științific. Moromete studiază viața și caută să-i afle secretul. Ilie Barbu se înscrie în gospodăria colectivă nu numai în speranța unui trai mai înlesnit, cît mai ales ispitit de perspectiva demnității omenești astfel recuperabilă. El își cumpără imediat bocanci, nu pentru că nu mai putea umbla desculț, ci pentru că intrarea lui în gospodăria colectivă însemna începutul unei vieți noi. Ilie Barbu intră astfel în era în care omul muncii este respectat cu un sentiment de triumf și de satisfacție provenit și din constatarea că principiile lui capătă confirmarea practică.

Marin Preda își concentrează toată arta de prozator în realizarea tipului de țăran pentru care mîna este o prelungire a creierului. Cînd vorbește naratorul, stilul e incolor, neîncărcat de altă intenție decît aceea de a reda exact ceea ce se întîmpla: „Ilie Barbu și frații Ciobanu își pierduseră urma prin grădinile oamenilor și ajunseră în cele din urmă acasă. Frații Ciobanu sculaseră vecinii și chiaburii nu îndrăzniseră să intre în curtea lor" etc. Dar de îndată ce un erou apare în scenă, stilul prozatorului se încarcă de nuanțe și subtile observații care relevă tocmai cele mai intime cute sufletești ale personajului. Premeditarea specifică eroului reflexiv, cumpănit, disimularea gîndurilor care-l preocupă ne sînt dezvăluite în gesturile lui cele mai mărunte:

„La o răspîntie de uliți se întîlni cu doi inși.

— Unde te duci, Ilie? îl opriră ei. Băgînd de seamă că Ilie e grăbit, nu-i așteptară răspunsul și unul dintre ei întrebă mai departe:

— Ce făcuși, te desfășurași?

— De dimineață, răspunse Ilie.

Cei doi se întoarseră cu spatele și-și văzură de drum, dar Ilie, cu toată graba, rămase pe loc și se uită în urma lor. Se vedea că voia să-i întrebe ceva, dar îi lăsă să se îndepărteze, ca și cînd altfel n-ar fi putut să-i întrebe..." (s.n.).

La Marin Preda, în relația dintre elementul tradițional și cel novator precumpănește cel de al doilea. Eroii săi zbuciumați și dornici să iasă la lumina unui secol al demnității omenești au firește precedente în toată literatura țărănească de pînă la el, dar ceea ce aduce nou scriitorul, — evenimentele spirituale cu care îmbogățește el această tradiție — are caracterul unei revelații.

Petru Dumitriu, dimpotrivă, folosește cu plăcere tradiția romanului realist clasic și chiar, afectînd postura unui simplu cronicar al unei familii boierești, imită stilul vechilor analiști și cronicari.

„Cronica de familie" are în cea mai mare parte aspectul unui roman realist din secolul XIX fiind construită după arta prozatorilor clasici, cu caractere bine conturate, cu portrete amănunțite, cu descrieri de natură și de interior în concordanță cu psihologia personajelor sau dimpotrivă în stridentă distonanță etc. Din cînd în cînd romanul este însă întrerupt de pasagii de cronică în care scriitorul comprimă substanța epică, după modelul vechilor anale: „La 1848, paharnicul Manolache Cozianu a fugit la Brașov din fața revoluției, împreună cu fiul cel mai mare, Alexandru, noră-sa, Sofia și cu copiii lor, care erau mici de tot; apoi s-a întors și și-a văzut mai departe de avere, dar cu frica de revoluție și de împărțire a moșiilor, intrată în oase".

Dar atît romanul de tip clasic cît și pasagiile de cronică sînt formule în care se integrează un spirit nou, contemporan, alcătuind un complex unitar artistic, caracteristic lui Petru Dumitriu. După cum o rapsodie de Enescu nu este muzică populară ci o creație cu totul nouă, în care știința contrapunctului și geniul compozitorului au introdus o nouă ordine, o nouă viziune, tot astfel ceea ce realizează Petru Dumitriu în „Cronica de familie", adică imitarea unor modele literare în scopuri artistice precise, este un rafinament, o conjugare a satisfacțiilor lui de lector cu munca de creație, — conjugare din care rezultă tocmai specificul artei sale de prozator. De altfel dacă am sta să analizăm mai amănunțit stilul său de „cronicar" am descoperi, la baza lui, un filon onorat de un scriitor ca Sadoveanu, și de un istoric, care cu toate greșelile lui a fost mare, Iorga. Cînd citim la începutul „Cronicii de familie": „In hîrtii de vînzare și cumpărare de moșii din vremea principelui Constantin Brîncoveanu se ivește întîia oară neamul unor Cozieni, numiți așa nu după Cozia de sub munte, unde e mînăstirea de pe malul Oltului, ci după o Cozie din ținutul dealurilor dintre București și Tîrgoviște. Cozia era moșia lor atunci; în hrisoave e vorba de o jupîniță Davida, de un Grecea Cozianul și apoi de alții, urmași ai lor, care au stăpînit Cozia, adăugindu-i moșia Gîrla, moșia Slobozia Veche, moșia Dîrdori și altele"... — lesne recunoaștem absorbită aici tradiția unei culturi care a suprapus stilului cronicarilor propriu zisi opera de erudiție și talent a unui istoric el însuși inspirat și sedus de talentul literar și turnura arhaică a prozei primilor noștri istoriografi; „Botaș a fost strămoșul. De la el s-a început viața locuitorilor satului care s-a prefăcut, mai tîrziu, destul de tîrziu, într-un tîrg. El cu ai lui a întemeiat acel sat. Așezat într-un loc oarecare, departe și de apa cea mare a Siretului și de apa cea mare a Prutului, într-un ținut care n-avea altă bogăție decît a vitelor, ce găseau pășune înaltă și grasă pe povîrnișurile dealurilor de lut ce se introlocă aici, — satul Botășanilor nu făcea să se prevadă prin nimic un viitor mare". Din Sadoveanu am putea cita la nesfîrșit dar mai ales, probabil, din „Zodia Cancerului" și „Nicoară Potcoavă". Absorbind rezultatele la care a ajuns evoluția acestui stil pînă la el, Petru Dumitriu nu s-a lăsat copleșit de înaintași ci s-a folosit numai de experiența lor pentru a crea o nouă valoare artistică. Atunci cînd el scrie: „Intr-o dimineață de primăvară, într-unul din primii ani ai veacului al XX-lea, pe la orele unsprezece, colonelul Vorvoreanu, unul din ginerii Davidei Lascari, se duse la bordel" — solemnitatea prozei cronicărești este întreruptă, aproape parodiată. Sub formula cronicii simțim cum circulă un spirit subversiv, profund critic. Stilul fastuos se aplică unei realități meschine ceea ce naște un contrast, care sună în urechea cititorului ca un avertisment: „fii atent, cronicarul nu e tocmai cronicar!"

Rîndurile de față nu au pretenția de a defini specificul scriitorilor citați, ci au încercat numai să dea cîteva sugestii, în cîmpul de vedere al unei probleme care necesită o aprofundare neîngăduită de spațiul unui articol.

Literatura noastră actuală, dezvoltîndu-se în spiritul noii metode de creație, oferă panorama unei mari varietăți de stiluri, în care tradițiile realiste se îmbină cu tendințele înnoitoare ale creatorilor respectivi. Sînt însă mai greu de găsit strămoșii literari ai lui Zaharia Stancu sau ai lui Marin Preda, decît, să spunem, ai lui Petru Dumitriu sau Titus Popovici, — fără, firește, ca această distincție să aibă neapărat, prin ea însăși, consecințe valorice. Faptul demonstrează numai că în cadrul realismului socialist se dezvoltă nestingherit o pluralitate de stiluri literare reprezentînd fiecare manifestarea deplină a originalității și particularităților unui talent.

Georgeta HORODINCA

Aniversarea unui monstru

hidrogen, cobalt, a războiului rece etc.

60 miliarde dolari anual înghite acest monstru numai de la cetățenii Statelor Unite ale Americii (pentru programul militar). Dar asta-i numai o felie din ceea ce înghite. 79 de țări adăpostesc trupe ale Statelor Unite, însumînd aproximativ 1.500.000 de oameni.

Ce înseamnă asta pentru bugetul tuturor acestor țări (inclusiv al S.U.A.) nu-i greu de închipuit.

Numărul șomerilor totali, în S.U.A., e de 5 milioane, și e în creștere.

In Italia sînt, în ceasul de față, 5.500.000 de analfabeți. „Aproape 38 la sută dintre elevii care au frecventat clasa I-a primară (a subliniat d. Franceschini, care nu este comunist, ci deputat creștin-democrat) nu ajung pînă în clasa a V-a, din cauza condițiilor sociale și materiale în care trăiesc familiile lor, din cauza mizeriei și a lipsei de școli".

Mizeria îi gonește pe acești italieni, din propria lor țară, încontinuu. (Mă aflam în Belgia, puțin timp după catastrofa de la Marcinelle. Mulți dintre minerii uciși făceau parte din această nenorocită categorie a italienilor goniți de foame în cele patru vînturi. Plecaseră din țara lor cu speranțe, ca să-și găsească sfîrșitul, pe pămînt străin, într-un fund de mină, victime ale unei exploatări cu nimic mai blînde... Pe unii dintre acești emigranți i-am văzut mai apoi, vii, dar cu pecetea morții pe obrajii cenușii, la Liège, într-unul dintre cele mai triste cartiere din cîte mi-a fost dat să văd...).

Monstrul înghite fără alegere: bugete fabuloase, sînge, sudoare, nervi.

Unora le consumă creierul însuși.

Iată-l, astfel, pe d. Jarl Hjalmarson, suedez, lider al dreptei în țara sa.

Suedia nu e o țară mare. Se pare, însă, că nu e nevoie să fii cetățean al unei țări mari pentru a spune enormități. Așadar, d. Hjalmarson susține că Suedia trebuie să facă rost neapărat de arma atomică. Pentru realizarea acestui scop, d-sa cere un lucru simplu: desființarea îndemnizațiilor pentru copii...

Există și un domn Kissinger. D-sa este german, actualmente profesor la universitatea americană Harvard și face parte din statul major de gînditori ai „N.A.T.O."-ului. Intrebat de revista vest-germană „Der Spiegel" dacă există în America militari care nu s-ar da în lături să pornească un război nuclear, D. Kissinger a răspuns afirmativ: „— Da, asemenea militari există. Aș putea spune că o mare parte din strategia occidentală se bazează tocmai pe acest principiu".

Răspunsul e al unui om normal? Nu. Răspunsul e al unui pui de monstru. D. Kissinger judecă prin creierul părintelui său, „N.A.T.O."-ul.

D. Kissinger, care se află în America din 1938, se pare că n-a văzut de atunci Berlinul. Eu l-am văzut nu de mult. „Unter den Linden" nu mai există. Nu mai există faimoșii tei, pe care n-am mai apucat să-i văd. Am văzut, în schimb, cu uimire și cu un fior de oroare, adevărați copăcei crescuți pe crestele zidurilor arse și rămase în picioare.

Se pare, însă, că amintirile nu-l tulbură pe d. Kissinger, german ajuns profesor la o universitate americană.

N-o tulbură aceste amintiri nici chiar pe o persoană atît de distinsă cum e d. Randolph Churchill. D. Randolph Churchill e fiul d-lui Winston Churchill. Asta spune mult. Publicist, d-sa a vizitat de curînd Moscova, făcînd parte din personalul însoțitor al d-lui Mac Millan, premierul Marii Britanii.

Cu acest prilej, d. Randolph Churchill a acceptat să aibă o convorbire cu un corespondent al revistei sovietice „Ogoniok".

Ce a spus, cu acest prilej, fiul d-lui Winston Churchill?

Desprindem cîteva întrebări (ale lui Borovik, corespondentul „Ogoniok"-ului și răspunsurile respective ale d-lui Randolph Churchill).

Borovik: — D-le Churchill, ați venit în U.R.S.S. în legătură cu vizita premierului Angliei. Vă rog să ne răspundeți care ar fi drumul care poate duce la o apropiere între țările noastre și la coexistența pașnică.

Randolph Churchill: — Colaborarea dintre țările noastre nu e nici posibilă, nici necesară. Fleacuri!

Borovik: — Războiul rece e totuna cu zdruncinarea nervilor.

Randolph Churchill: — Eu am nervii tari. Nu mă neliniștește soarta mea. Colaborarea nu se poate realiza.

. . . .

(R. Churchill, uitîndu-se spre clădirea Kremlinului): — D-ta, știi ce s-ar întîmpla dacă-n locul acesta ar cădea o bombă atomică? Ha-ha-ha! Minimum un milion de oameni ar dispare ca și cum n-ar fi existat! Da... da... dacă bomba voastră ar cădea și ea la Londra, ar fi egal de rău... Despre asta, mi-a vorbit prietenul meu generalul Twining. E prietenul meu, și e, în Statele Unite, un om mare..." Etc., etc., etc.

★

Englez și, ca vîrstă, om în toată firea — d. Randolph Churchill se pare că a uitat totuși de Coventry, de bestialele bombardamente naziste care au făcut suficiente victime în rîndurile populației civile din țara sa.

E păcat! Păcat pentru d. Randolph Churchill, firește. E păcat, în primul rînd, pentru că — uitînd toate acestea — d-sa începe să semene în chip izbitor cu d. Kissinger și cu compatriotul acestuia, Adolf Hitler, teoreticienii și „zeitățile tutelare ale „N.A.T.O."-ului.

Personal, trebuie să-mi mărturisesc admirația pentru tov. Borovik. Să stai de vorbă între patru ochi cu o asemenea personalitate delirantă ca d. Randolph Churchill — asta dovedește un curaj nu doar gazetăresc, ci de psihiatru.

Să asculți pe un delirant vorbind cu atîta flegmă și inconștiență despre raderea de pe fața pămîntului, în 43 de minute, a sute de orașe, și să nu chemi îndată ajutorul cămășii de forță — iată un record de răbdare...

★

Genocidul ridicat la rang de religie — iată ce a dăruit în acești ultimi zece ani „N.A.T.O."-ul țărilor în care domină. Foamete, șomaj, răsucirea pînă la distrugere a nervilor...

O revistă, „Femmes françaises", oferă o înșiruire de cifre, care vorbesc singure despre crimele pe care politica „N.A.T.O."-ului le săvîrșește zi de zi.

Iată cîteva din acele cifre:

Războiul din Algeria costă poporul francez un miliard cinci sute milioane franci pe zi, 62.500.000 franci pe oră, 1.041.000 franci pe minut.

Patru ore de război în Algeria costă 250.000.000 franci, adică valoarea unui bloc cu 100 de apartamente avînd fiecare cîte două sau trei încăperi.

Un helicopter de război „Sikorski" costă 120 milioane, din care s-ar putea construi 4 creșe impunătoare sau 50 de locuințe a 4 încăperi...

Etc... etc... etc!!

Monstrul, însă, înghite tot ce e rod al păcii. Monstrul e sălbatic, beat, inconștient. El vorbește, demențial, despre raderea de pe fața pămîntului a tot ceea ce e drept și luminos:

Monstrul, însă, n-are memorie.

El uită de fratele lui făcut praf și pulbere de către forțele luminii!... uită de celălalt monstru, care la fel încercase să înspăimînte omenirea și peste scrumul căruia au trecut pașii Umanității învingătoare...

Monstrul uită de fratele-i pierit, de cel care răspundea la numele de Adolf Hitler.

Oamenii, însă, nu uită.

In ce mă privește, nu cunosc om care să prefere unui pahar cu lapte sau cu vin, un pahar cu acid clorhidric și în loc de o porție de găluște cu brînză sau cu prune, să ceară o porție de bombe cu hidrogen sau cu cobalt.

Oamenii cunosc gustul bombelor și nu mai vor să-l încerce.

...Mă aflam, acum cîteva luni, acolo unde fusese bîrlogul Fiarei, la Berlin.

„Tiergarten"-ul e minunat toamna. Aleile erau pline de vizitatori, și erau foarte mulți copii, dar erau și foarte mulți oameni vîrstnici.

Mulți dintre aceștia din urmă (victime ale războiului) veneau aduși în cărucioare sau se mișcau în cîrji. Era soare, și copii și oameni vîrstnici priveau la jocul minunat de comic al unor ursuleți. Era soare, și oamenii se bucurau. Erau și orbi printre ei. Și, cînd ceilalți oameni izbucneau în hohote de rîs, orbii întrebau: „De ce rîd?" și însoțitorii le spuneau de ce rîd ceilalți oameni, care vedeau. Și, atunci, zîmbeau și orbii...

★

...Cu toate acestea, N.A.T.O.-ul a împlinit zece ani de existență. Monstrul trăiește încă. Dar e în puterea tuturor celor care urăsc moartea, foametea și monștrii, să reteze ghearele fiarei.

Popoarele, care — de la un capăt la altul al lumii — devin tot mai hotărîte în lupta pentru apărarea lumii, vor ști s-o facă.

Eugen JEBELEANU

Cînd cizma bate iar

Cînd cizma bate iar în marșuri tactul
Pe Rin, și goarna fornăie-n surdină,
Cînd vechii generali mînjiți de crime,
Sînt puși să-mbrace uniformă nouă,
Atunci,
Rînjind la geamul amintirii,
Ne dau cu tifla vechile coșmaruri
Și-ntr-un vîrtej de vaier și cutremur
Se-asmut în mantii de pîrjol irozii.

Convoi cețos de-nfricoșate spectre,
Cu brațele spre cer, sacrificații:
— Opriți! Opriți!... cu noi alături strigă.
Ei — tunetul, ei — bicele furtunii.

Irozii tac. Pe-obrazele boțite
Le-a-ncremenit hidoasa strîmbătură
A buzelor care-au rostit odată
Poruncă la gealați, cuvîntul: MOARTE.
Din tulburi ochi se mai prelinge ura
Imbolnăvind a soarelui lumină.
Iar mîinile, de sînge năclăite,
Se-ntind peste cătune și orașe,
Peste odihna pruncilor în leagăn
Și scriu cu slove de moloz și oase
Cuvîntul monstruos și-nfricoșat:
FASCISM!...

Cînd cizma bate iar în marșuri tactul
Pe Rin, și goarna fornăie-n surdină,
Cînd vechii generali mînjiți de crime
Sînt puși să-mbace uniformă nouă,
Atunci,
Să nu uităm de crunta noapte
Cu temniți, streanguri, lagăre, cuptoare,
Cînd balele balaurului verde
Umpleau văzduhul cu o pîclă deasă
Și-n picături sticloase de otravă
Se prelingeau pe streșinile casei;

Să nu uităm de-a luptei noastre spadă
Cu fulgere brăzdînd tăria oarbă,
Desferecîndu-i lacătele spaimei
Cu fermecata iarbă a nădejdii;
Uniți de-un legămînt, să nu lăsăm
In colcăirea umedelor tainiți
Să-nvie iazmele de ieri, irozii,
Și-mpărăția lor: stihia nopții.
Ci să zidim intrările la peșteri
Cu piatră și pămînt, cu fier și plumb,
Cu veghea milioanelor de mame,
Cu inimi și cu brațe care poartă
Uneltele, stindardele și arma!

Vlaicu BIRNA

„Războiul rece"

MOTTO: „Mai bine, zău, mai faci un om,
Decît să spinteci zece!"
ROBERT BURNS

Războinici reci din Casa Albă,
Spre-al hăurilor negru dom.
Înspăimîntați se tot înhoalbă
Și tot trimit în lung monom
Rachetele zevzece...
Mai bine, zău, mai faci un om,
Decît să spinteci zece!

Mai bine în maternitate
Să naști un pui cu chip de om,
Să simți cum inimioara-i bate,
Cum crește-n soare ca un pom
Ce-n roade te-o întrece...
Mai bine, zău, mai faci un om,
Decît să spinteci zece!

Mai bine e s-asculți cum sună,
In vuietu-i tot mai molcom,
Racheta Moscovei spre Lună,
Spre Soare-acum vedea-o-vom
Printre planeți cum trece!

Mai bine, zău, mai faci un om,
Decît să spinteci zece!

Mai bine Luna, pentru pace,
S-o preschimbăm în cosmodrom,
Decît în „NATO-FORT", cum place
Cutărui domn, ce-atom cu-atom
Ar vrea să ne disece...
Mai bine, zău, mai faci un om,
Decît să spinteci zece!

Mai bine dizolvați „NATO"-mul,
Tratați istericii cu brom!
Atomul să slujească Omul!
Nu vrem atomicul pogrom,
Nu vrem „războiul rece"!
Mai bine, zău, mai faci un om,
Decît să spinteci zece!

George DAN

Inchinare

Cu prilejul „Zilei internaționale a foștilor deținuți, deportați și internați politici antifasciști".

Nu pernă moale cartea mea aș vrea să fie,
pe care capul cînd ți-l lași, simți toropeala
că te-mbie,

ci steag cu marginile rupte,
purtînd pe el însemnul multor lupte.

Și cuveni-s-ar steagul ce flutură în vînt
să-l plec în fața celor ce astăzi nu mai sînt,
naintea celor care, în temnițe sihastre,
din moartea lor, făcut-au temeiul vieții noastre.

Cuvine-se de-asemeni să înclinăm drapelul
în fața celor care ne arătară țelul,
care ne-au învățat că-n lume chinuri nu-s,
pe care-un comunist să nu le biruie cu fruntea
sus.

Ei ne-au făcut să fim nu biet ploton învins,
ci grup de șoc, în linia-ntîi, sub steagul cel
aprins —

In jurul lor se strînge tot poporul și acum
pe cel mai drept
pe cel mai falnic drum.

Dar și mai cu dreptate
poate că ar fi,
să vă închin această carte
vouă, tineri și copii,
căci fiecăruia din cei ce au căzut visînd
sorocul,

o mie dintre voi i-or ține mîine locul —
iar steagul zdrențuit și ars în bătălii
va trece mîine-n mîna voastră,
tineri și copii.

De aceea amintirea zilelor amare
vi-o aduc vouă închinare:
să nu uitați că-n temelia zidirii mîndre
ce-nălțați
sînt jertfe multe, și morminte.

Să nu uitați.

Pavel CÎMPEANU

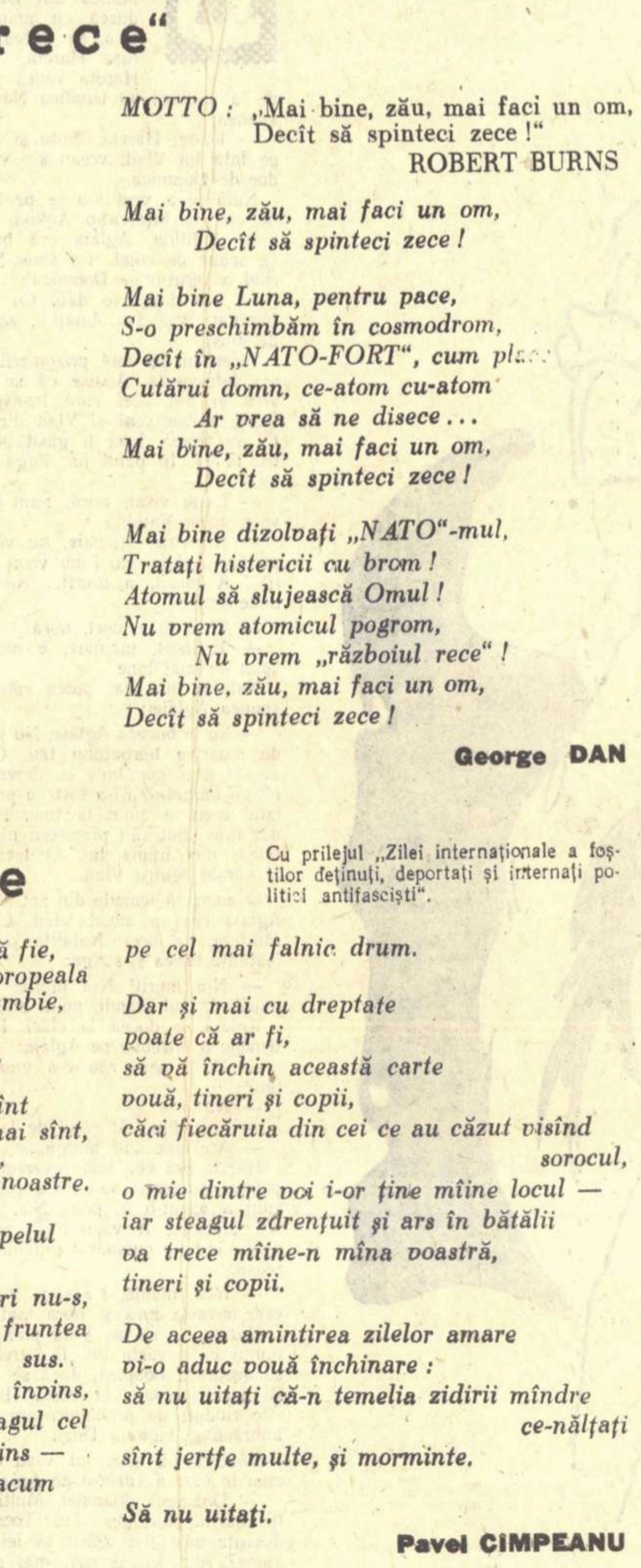

Scriitorii și zgomotul

să fie privită în cadrul măsurilor cu putere de lege pentru protecția muncii. Statul nostru nu poate rămîne indiferent la faptul că poeme, romane sau piese de teatru sînt scrise mai greu, sînt scrise mai prost sau nu mai sînt scrise de loc, din pricină că anumitor locuitori ai Bucureștiului, din sămînța „oamenilor sănătoși" de pe vremuri, le place să trîntească ușile ascensoarelor, să ambaleze motoarele motocicletelor, să deschidă aparatele de radio la maximum sau să spună șoferilor, care vin la ora cinci dimineața să-i ducă la gară, să claxoneze pînă ce se vor trezi din somn, împreună cu tot cartierul.

Geo BOGZA

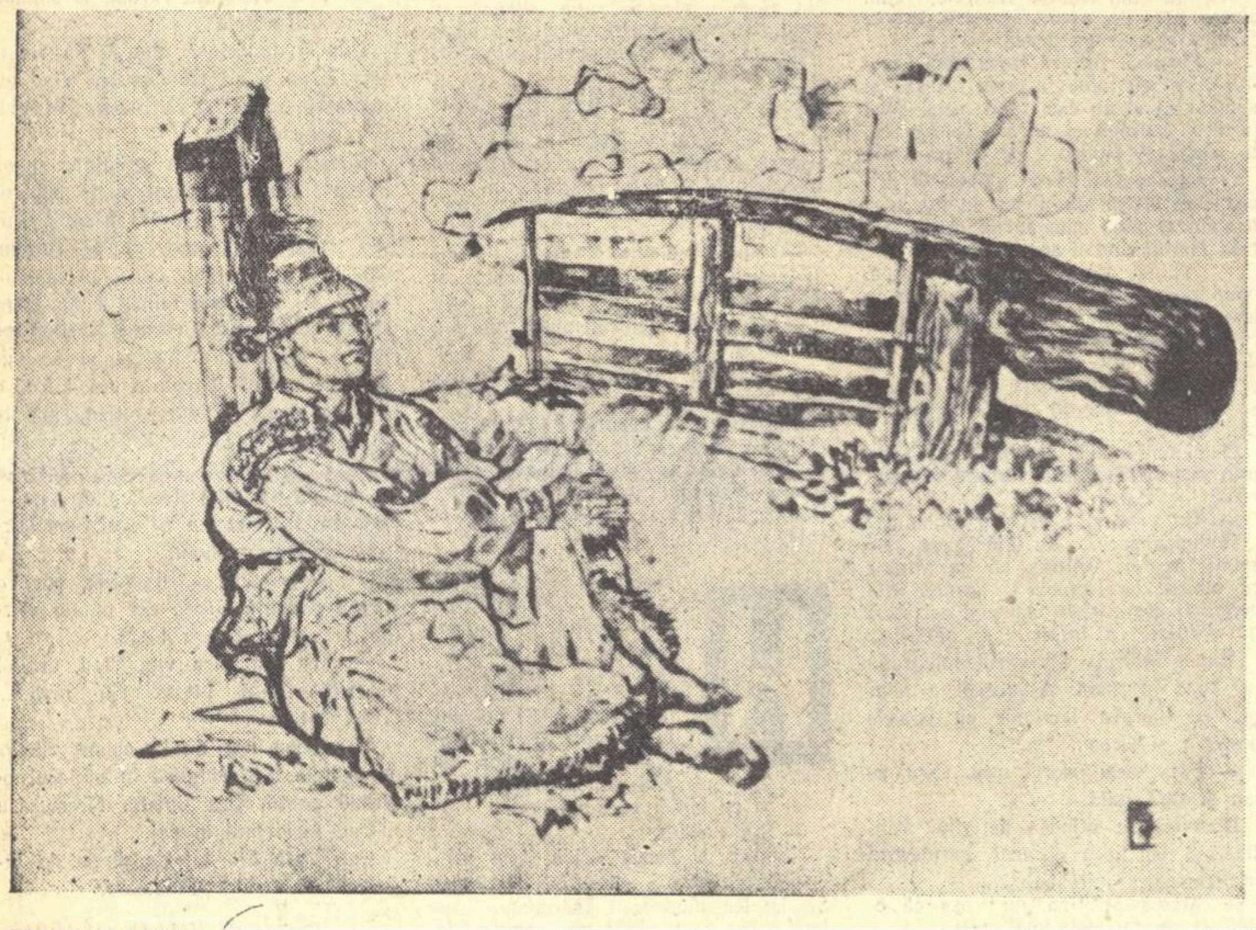

ERDOS I. PAUL „La poarta gospodăriei"

PROKOFIEV și opera contemporană

— Pe marginea a două premiere moscovite —

Departe de mine gîndul de a prezenta cititorului romîn personalitatea unui compozitor atît de cunoscut și apreciat la noi cum este Prokofiev. Dar evenimentele „prokofieviene", dacă le-aș putea numi astfel, din ultimele săptămîni, au fost atît de neobișnuite, chiar pentru moscoviți și chiar pentru cunoscătorii rafinați ai muzicii lui Prokofiev, încît am socotit că merită să le semnalez compatrioților mei.

Iubitorii de muzică au putut face cunoștință, în decursul lunii martie, cu două opere dramatice ale marelui compozitor. Una, prezentată la studioul Conservatorului, este opera „Duena", inspirată dintr-o comedie a lui Lope de Vega; subiectul, acțiunea, atmosfera, ne transpun prin îndrăcita lor vervă în lumea binecunoscută de bătrîni amorezați și tineri care le joacă feste din „Bărbierul" sau „Don Pasquale". Cealaltă operă, prezentată în interpretare de concert, în sala mare a Conservatorului, este „Simeon Kotkó", frescă tragico-eroică a războiului civil și pe fondul căreia se profilează figura cuceritoare prin umorul, bărbăția și profunda umanitate, a unui simplu soldat, în care îl presimțim pe viitorul și popularul Vasili Tiorchin. Adăugăm că, de peste un an, la teatrul muzical „Stanislavski", se joacă opera „Război și pace" despre care, cu prilejul unei recenzii în „Contemporanul" arătam că îi situează pe Prokofiev alături de Tolstoi, tot așa cum prin „Romeo și Julieta" compozitorul izbutise a se apropia de cele mai înalte creste ale muntelui shakespearian. Deși mai rămîn două opere necunoscute („Ingerul de foc" și „Dragostea celor trei portocale"), se poate totuși spune că publicul și muzicienii au căpătat o imagine elocventă și concludentă despre ceea ce înseamnă creația de operă a lui Prokofiev, despre orientarea sa fundamentală. Revelația la care a dat naștere contactul cu operele lui Prokofiev este comparabilă, prin caracterul ei — iar prin amploare, indiscutabil, o depășește — cu revelația prilejuită la vremea lor de cele trei piese ale lui Maiakovski, care deschideau orizonturi cu totul noi teatrului contemporan în genere și celui revoluționar îndeosebi.

Ceaikovski vedea în operă mijlocul ideal de a face din muzică un bun al celor mai largi mase ale poporului. In seria marilor compozitori, el a fost, de altfel, cam ultimul care a izbutit să atingă o asemenea accesibilitate, rămînînd totodată fidel celor mai înalte exigențe ale artei autentice; veriștii italieni care i-au urmat și a căror nefastă influență se va simți încă multă vreme în nivelul gustului amatorilor de operă de pretutindeni, au menținut popularitatea acestui gen, recurgînd la sentimentalisme ieftine, patetisme țipătoare și melodii-șlagăr. Cu Strauss, Debussy, Ravel, Schönberg, Berg, opera a parcurs un drum profund contradictoriu: lărgindu-și colosal posibilitățile de expresie, ea își îngusta treptat capacitatea de pătrundere în rîndurile publicului larg. Devenind o oglindă mereu mai nuanțată a sufletului uman, opera își constituia totodată un limbaj bazat pe recitativ și armonie, care suna straniu, de neînțeles și obositor pentru majoritatea melomanilor. Astfel încît s-a ajuns ca, în veacul cînd au văzut lumina rampei opere geniale ca „Peléas" sau „Wozzeck", publicul să prefere a asculta și fredona „E lucevan le stelle" și „Ridi pagliaccio". Ce era de făcut? Unii compozitori, într-o supremă și dureroasă încordare, au hotărît să continue mai departe linia rafinamentului inaccesibil și să nu se lase impresionați de indiferența justificată în mare măsură a contemporanilor, consolîndu-se cu speranța unei recunoașteri într-o perspectivă nedeterminată. Alții, avizi dimpotrivă de succes zgomotos și nefăcîndu-și prea multe scrupule în legătura cu demnitatea artei pe care erau chemați s-o slujească, s-au dedat epigonismului și primitivismului cel mai deșănțat. Cei mai înțelepți și cu simț realist au fost, fără îndoială, acei care și-au dat seama că trebuie creată o **operă populară** a secolului nostru, operă bazată pe cuceririle limbajului modern și totodată capabilă a avea un mare răsunet în mase.

Era însă o întreprindere teribil de grea această strădanie de a ajunge la sinteza armonioasă a celor mai antagonice tendințe ale muzicii acestui veac. De Falla, Milhaud, Britten au adus, e drept, soluții interesante, dar nu putem spune că operele acestora, remarcabile prin puritatea clasică a limbajului, ar marca momente hotărîtoare în istoria operei contemporane prin noutatea excepțională a limbajului. Conștient de răspunderea unei asemenea afirmații, pot spune că acest moment hotărîtor îl marchează, cu toată strălucirea geniului său, Serghei Prokofiev.

Ascultînd „Duena", „Simeon Kotkó" sau „Război și pace", încerci un sentiment neobișnuit, contradictoriu. Muzica acestor opere sună ca ceva cu totul unic prin originalitatea și noutatea gîndirii din care a izvorît dar, contrar obiceiului, acest inedit al limbajului nu opune nici un fel de rezistență înțelegerii. Dificultățile de percepere pe care le ridică mai întotdeauna în fața ascultătorilor o inovație esențială de limbaj, în cazul de față au dispărut în chip miraculos; nouă prin cele mai întinse nuanțe ale expresiei, muzica lui Prokofiev se revarsă generos în sufletul ascultătorului, umplîndu-i întreaga ființă.

De unde această extraordinară accesibilitate?

Prokofiev a aflat acel secret cu care poți deschide chiar și cele mai ferecate porți ale inimii și înțelegerii, secret în fond al lui Polichinelle, dar care continuă să rămînă necunoscut multor compozitori contemporani: melodia. Operele lui nu conțin arii în sensul clasic al cuvîntului și totuși limbajul lor constă dintr-o neîntreruptă, inepuizabilă și mereu inspirată melodie. O melodie în care simți intonația vie a vorbirii, unduirile mîngîietoare ale cantabilității, parfumul suav și vag al cîntecului popular.

De unde excepționala orginalitate a limbajului prokofievian? Răspunsul e același. Căci ineditul în muzica lui Prokofiev pornește de la noua concepție despre melodie. Melodia rămîne, așa cum a fost la toți marii clasici, principiul central al muzicii sale, dar conținutul concret al acestui principiu este cu desăvîrșire nou. Melodia prokofieviană e adînc ancorată în terenul tonalității, dar ancora aceasta este aruncată undeva foarte adînc, atît de adînc, încît de-abia o întrezărim printre valurile neașteptatelor peripeții tonale; valurile acestea se năpustesc uneori în serie, spuma și învolburarea lor împiedică privirea să le mai străpungă, dar liniștea ce se așterne pentru cîteva clipe readuce transparența prin care ancora se arată încurajator celui ce o caută. Așa se arată fundamentul tonal al gîndirii prokofieviene în clipele cînd valurile modulațiilor sale își potolesc agitația.

Datorită modului genial în care Prokofiev impregnează exprimarea profund nouă și originală de spiritul popular, iar accesibilitatea o ridică la înălțimea accepției pe care a avut-o în operele marilor clasici, „Duena", „Simeon Kotkó" și „Război și Pace" revelează lucruri similare pe care cu ani în urmă le revelau cu strălucire, pe planul teatrului, piesele lui Maiakovski. Ele demonstrează că cerința de a scrie o muzică inteligibilă poporului nu duce, prin ea însăși, cîtuși de puțin la vulgaritate; acolo ajung doar cei care înțeleg vulgar ideea accesibilității. Că năzuința spre o expresie inedită, cu adevărat contemporană, nu înseamnă cîtuși de puțin, prin ea însăși, un pas spre formalism; acolo ajung doar cei care n-au ce spune, cu alte cuvinte artiștii mediocri. Că, în sfîrșit, este nu numai necesar, dar și posibil ca aceste două tendințe să se întrepătrundă organic în arta realismului socialist.

George BALAN

Moscova, martie 1959

In atelier (fotografie de A. Mihailopol)

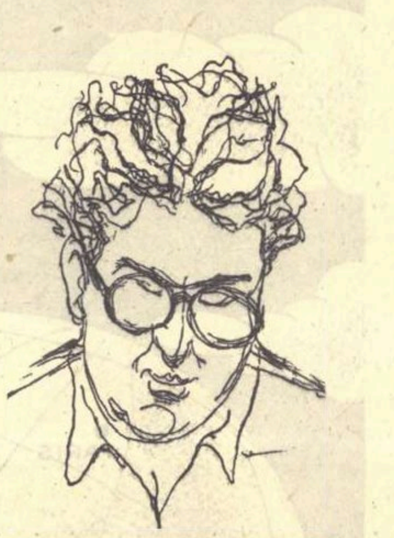

Desen de SILVAN

Comemorarea lui HAENDEL

Compozitorii cu adevărat mari, creatori de universuri sonore unice, ilustrează fie momentele de culminație ale epocii de cultură în care au trăit, fie punctul de contact dintre două faze, a căror succesiune este determinată în bună măsură de opera omului ce a sintetizat motivele curente și sensibilitatea timpului său, convertindu-le în materie artistică nouă, proiectată spre viitor. Mozart întruchipează culmea clasicismului muzical, iar Beethoven, fiu spiritual al revoluției franceze, face trecerea spre marele veac romantic; lumina caldă a muzicii lui Schumann este amiaza acestui secol, iar amurgul i-l cîntă armoniile wagneriene, la rîndul lor deschizătoare de drumuri pentru muzica modernă.

Georg Friedrich Haendel, cel care s-a născut o dată cu Johann Sebastian Bach (în 1685) dar i-a supraviețuit nouă ani, reprezintă, împreună cu marele său contemporan, puntea de legătură dintre preclasicismul și clasicismul muzical, unind severitatea și bogăția polifonică a primei perioade cu limpezimea de idei și aticismul celei de a doua. Alături de Bach, Haendel este singurul compozitor din prima jumătate a veacului al XVIII-lea care și-a clădit o popularitate durabilă și lucrul nu trebuie să ne mire, căci în paginile acestor doi compozitori vibrează un suflu omenesc de o intensitate neobișnuită pentru arta muzicală a acelui timp.

Dar, cu toate apropierile existente, operele lui Haendel și Bach marchează profunde deosebiri ca și viețile lor, și în faptul că marii compozitori nu s-au cunoscut niciodată putem vedea o întruchipare a destinelor lor divergente. Căci primul, socotit încă din timpul vieții o glorie a Angliei, avea înclinații spre grandios, spre emfaza barocă, în timp ce al doilea, trăind modest, ca organist în umbra catedralelor germane, ilustrează, cu desăvîrșirea formală și de conținut a întregii sale creații, străină de orice efect, elementul apolinic al clasicismului.

Este adevărat că astăzi, altfel decît acum 200 de ani, gloria lui Bach o întunecă întrucîtva pe cea a autorului „Muzicii apelor". Festivitățile din acest an, prilejuite de bicentenara comemorare a lui Haendel și care, recomandate de Consiliul Mondial al Păcii, capătă în țara noastră justificate proporții, sînt binevenite. Ele oferă iubitorilor de muzică ocazia de a cunoaște mai bine creația atît de vastă a genialului muzician, revendicat pînă în zilele noastre de către cele două patrii ale sale, cea a nașterii — Germania — și cea a adopțiunii — Anglia.

La drept vorbind, opera imensă a lui Haendel — a scris numai în domeniul teatrului muzical peste 45 de lucrări — este dintre cele sortite să rămînă în mare parte necunoscute; puțin din acest enorm testament a intrat în circulația curentă a vieții muzicale. Programul festivalului Haendel, organizat de Filarmonica de stat „George Enescu", a avut meritul de a cuprinde, alături de lucrări cunoscute („Muzica apelor" și „Concerto grosso în do major"), altele mai „noi": „Concertul pentru orgă și orchestră în si bemol major", prezentat de Franz Xaver Dressler, cu o artă rafinată dar sobră, a sonorităților, și ariile din opere de Haendel, cîntate expresiv și cu puritate de către Emilia Petrescu și Martha Kessler.

Sub bagheta dirijorului D. D. Botez, Filarmonica a realizat un concert bun, asupra căruia se pot face puține rezerve. Notăm, totuși, că dificultățile de execuție n-au fost totdeauna învinse de suflători în „Muzica apelor" și că, în „Concerto grosso" grupul „concertino" nu s-a ridicat la perfecția reclamată de textul muzical.

Radu GHECIU

Creația tinerilor

Convorbire cu compozitorul Laurențiu Profeta

— In cadrul Uniunii Compozitorilor au fost dezbătute nu de mult problemele legate de creația tinerilor compozitori. Ce ne puteți relata pe marginea acestor dezbateri?

— In urma discuțiilor avute la Uniunea Compozitorilor, s-a putut remarca deosebita valoare pe care o reprezintă tînăra generație de compozitori. Bucurîndu-se de condiții optime de studii, create de regimul nostru democrat-popular, tinerii compozitori au aprofundat problemele specifice artei lor dovedind în multe cazuri o matură stăpînire a meseriei. In această privință cred că este suficient să amintesc cîteva nume ca Anatol Vieru, Theodor Grigoriu, Radu Palladi, Pascal Bentoiu, Tiberiu Olah, Aurel Stroe. Tineretul care s-a manifestat mult în muzica simfonică și în muzica de cameră, s-a dedicat din păcate într-o măsură mult mai mică muzicii de masă, muzicii ușoare, și în general genurilor celor mai larg accesibile. Cu unele excepții ca Radu Șerban sau V. Veselovsky, absolvenții conservatoarelor din ultimii cinci-șase ani n-au arătat suficient interes pentru aceste genuri.

— La ce lucrează tinerii compozitori?

— Alături de ceilalți compozitori, tinerii au pe șantier lucrări ce reflectă realitatea înconjurătoare, construcția socialismului. Dacă acum cîțiva ani s-a putut constata, așa cum am mai arătat, o predilecție unilaterală pentru genurile muzicale neprogramatice, acum putem constata cu bucurie că marea majoritate a tinerilor și-au propus să abordeze genurile muzicale cele mai capabile să reflecte direct și convingător actualitatea: cantata, oratoriul și muzica simfonică cu program. Ținînd seama de valoarea realizărilor de pînă acum ale noii generații, așteptăm cu deosebit interes să ascultăm oratoriile închinate luptei partidului, scrise de Radu Palladi și Sergiu Sarchizov; cantatele cu tema luptei pentru pace, la care lucrează Aurel Stroe, Ștefan Niculescu și Vasile Timiș; Cantata lui Tiberiu Olah pe versuri de Maiakovski (150.000.000); muzică de balet cu tematică actuală compune Dumitru Capoianu, iar D. Bughici, Radu Șerban și Florin Comișel au în proiect crearea unor operete.

Muzica simfonică cu program este și ea prezentă prin poemul simfonic al lui Th. Grigoriu inspirat de racheta cosmică sovietică. Un subiect asemănător are și compoziția la care lucrează Radu Căplescu iar Pascal Bentoiu și Nicolae Beloiu compun suite de tablouri simfonice din viața Bucureștiului. Cîntecul de masă este și el prezent cu și mai multă intensitate în preocupările compozitorilor care și în trecut s-au remarcat, ca Teodor Bratu, Radu Palladi, Mircea Neagu. Iată, dar, o îmbucurătoare apropiere de realitate, de tematica contemporană.

Preocuparea principală este crearea de cîntece cît mai simple, concise din punct de vedere muzical; cîntece care să se poată reține ușor, avînd, în același timp, o mare putere de răspîndire. Dacă ne gîndim la ultimele șase luni, repertoriul cîntecelor de masă s-a îmbogățit cu lucrări deosebit de interesante și valoroase. Constatăm însă că acestea au mai mult un caracter de „concert" adică se adresează unor ansambluri profesioniste sau ansamblurilor de amatori cu o mare experiență. Aceste cîntece se apropie mai mult de imn, de marșul festiv sau devin chiar mici cantate. Este nevoie de cîntece agitatorice simple, concise, și nu atît de cîntece cu caracter somptuos. Tineretul are nevoie de cîntece care să-l însoțească în muncă, de cîntece în care să-și manifeste bucuria, dragostea de patrie.

— Tematica acestor cîntece de masă are un anumit specific?

— Și tematica este generală, ceea ce face, așa cum am mai arătat, să ducă spre cîntecele solemne, spre imnuri. Cîntecele „cu subiect" sînt foarte puține și tocmai ele sînt cele mai importante. Așa cum au existat cu ani în urmă cîntecele despre șantierele de la Salva-Vișeu, Bumbești-Livezeni, ar trebui ca și astăzi să se scrie cîntece care să reflecte preocupările diverse ale tineretului: șantiere, uzine, gospodării colective, studenție, etc, reliefîndu-se figura luminoasă a tînărului nostru, constructor entuziast al socialismului.

REP.

Cei pe care i-am văzut

Fișe de actori

Preambul: Au trecut cîteva zeci de ani de cînd s-a stins și cel mai tînăr actor din marea generație de odinioară. Din unii a rămas doar un nume, tot mai rar rostit. Din alții, nici atît.

Intr-o lungă îndeletnicire de teatru, am cules cîteva imagini din viața și activitatea lor. Le folosesc astăzi. Dacă s-ar putea, analiza mea să nu piardă nici un element din mijloacele și creațiile lor. Evocarea, nici un strop de viață. Aș fi bucuros atunci. Sub efortul acesta, dacă actorii de odinioară ar răsări cel puțin amintiți în adevăratele lor dimensiuni pentru uzul generațiilor tinere, ca oameni și artiști.

NOTTARA

La începutul veacului nostru, Constantin Nottara se confunda cu însăși noțiunea de teatru romînesc. Actorul, cu toată delicatețea și sfiiciunea lui naturală, era conștient de poziția și valoarea sa. Apăra cu un mare prestigiu datele din trecut ale vieții actoricești, căci Nottara a făcut legătura între epoca de desăvîrșire a artei actorului (1877—1909) și epoca marilor reforme de după 1909. De aci și conflictul cu Alexandru Davilla, cu cîțiva ani mai înainte de data arătată. Nottara i-a servit deopotrivă pe Alecsandri, pe Caragiale, pe Delavrancea. Stilul său actoricesc, deși modelat la școala declamației franceze, s-a integrat firesc unui realism robust. Poate numai în tragedia grecească, unde elementele lirice, în înțelesul unor vechi coruri, lăsau urme, Nottara a servit linia cantatelor romantice, legat astfel strîns de o interpretare în gustul Comediei Franceze, ceea ce nu l-a împiedicat însă ca, în cuprinsul aceleiași interpretări, în marile momente tragice, să frîngă linia și să dea un abrupt și o asprime care îi aparținea, întocmind astfel o mare personalitate artistică cu felurite aspecte.

Ceea ce păstra Nottara în rolul de costum antic, fie în Oedip, fie în Horațiu, era o plasticitate de o mare frumusețe. Gestul lung și lent, alcătuit din volute și prelungiri care legau două atitudini, se deosebea fundamental, în interpretarea aceluiași actor, de nervozitatea frămîntată, cu noblețe însă, a unui Luca Arbore, de gesturile deosebite, pe două registre — de dramă la dimensiuni istorice și drama domestică — la același Ștefan cel Mare și mai ales de ticul arogant scandat, al lovirii inelului cu un cuțit de tăiat hîrtie, al lui don Salluste din „Ruy Blas". Invenția în gest era unul din mijloacele esențiale ale lui Nottara. Era schela care susținea creațiunea actorului în compoziții, pentru că forma cea mai înaltă a artei sale era compoziția, deosebită totuși, prin adaosele temperamentale, de compozițiile altor actori — a unui Liciu, de pildă. La acesta din urmă, actor de o mare luciditate intelectuală, se simțea și se putea urmări desenul compunerii, în vreme ce la Nottara impresiona întreaga compunere, alcătuită ca un întreg fără nici o fisură. O inteligență analitică, servită în aceeași măsură de o puternică emotivitate ce se comunica publicului, dădeau masivitate și viață creațiilor lui Nottara. Pentru a-i preciza mijloacele de expresie, vom reaminti glasul și mai ales știința neîntrecută de a-l folosi. O ușoară nazalitate tărăgănată îl făcea recunoscut de cum rostea un cuvînt. Dar glasul acesta, tocmai pentru că era pîndit de primejdia unei monotonii și a unui tic, știa să se salveze în multe și variate feluri. Nottara, deși adeseori era încîntat de muzicalitatea limbii pe care o rostea, știa prin frazare, respirație, precipitare de debit sau încetinire, să frîngă fraza sau versul, scoțînd efecte de un mare și impresionant dramatism.

Chipul său deosebit de expresiv, mai ales prin trăsăturile mai săpate de bătrînețe, se ascundea cu greu sub grimă, barbă și perucă. Era ușor de recunoscut cu ochii lui albaștri, mari, puțin buibucați, cu nasul puternic, dar mai ales cu buza de jos proeminentă. A purtat costumul cu o înlesnire și cu o înțelegere de atitudine și ritm, aș scrie, ce conveneau și adăugau fiecărui costum caracteristica epocii sale. Socot că, deși poate nu de prim plan, acesta este totuși un dar al celui mai dăruit actor. Proteismul deosebit de bogat al lui Nottara ce făcea să învie personaje și roluri pentru bucuria unui public cît mai mare, pentru înțelegerea căruia actorul lucra, era greu de imaginat în tovărășia actorului în civil, în viața lui de toate zilele. Un bătrînel mai mult mărunt, întotdeauna îmbrăcat în negru, cu un păr încă roșcat ce-i împodobea tîmplele, puternic înfipt pe picioare, cu un umăr puțin înclinat, cu o vorbire neaoș romînească, smălțuită de pitorești și apreciabile arhaisme, cu o politețe deosebită, fără umilire, ci cu fruntea sus, așa îmi apare și astăzi Constantin Nottara, actor în care inteligența a precumpănit intuiția, creator lucid al unei întregi galerii de roluri, model și profesor al unei strălucite pleiade de artiști de după el, fără îndoială figură luminoasă la o cotitură a teatrului romînesc.

Ion Marin SADOVEANU

Brigăzi artistice de agitație

Fenomen artistic aflat pe făgașul unei dezvoltări de mare amploare, brigada artistică de agitație va trebui să solicite mai insistent atenția nu numai a forurilor de specialitate, ci și a scriitorilor, compozitorilor și actorilor.

Am asistat la spectacolul prezentat de două înzestrate brigăzi artistice de agitație și anume cele de la fabrica „Elena Pavel" și întreprinderile „Pavel Tcacenco".

Superioară din multe puncte de vedere a fost brigada de la „Pavel Tcacenco". Are un program bine alcătuit în general, divers. Membrii brigăzii dovedesc însușiri artistice excelente. Aceste aprecieri se cuvin, mai ales atunci cînd ne referim la pasiunea și nervul cu care se execută programul, și celor ce alcătuiesc brigada de agitație de la fabrica „Elena Pavel". Dar spuneam că ni s-a părut mai omogen și mai antrenant programul brigăzii artistice de la „Pavel Tcacenco". Am observat aici o știință a mișcării scenice, un echilibru vocal remarcabil și de multe ori o artă a jocului ce a cucerit imediat spectatorii. Ambele brigăzi au adus sub focul satirei obiceiuri și moravuri incompatibile cu profilul moral al omului nou (întîrzieri, absențe nemotivate, spiritul de bîrfă etc) sau apucături ținînd de neintegrarea deplină în colectiv și de neînțelegerea sarcinilor. Au spus lucrurilor pe nume și au denumit pe „eroii" ce manifestă spirit de comandă, risipesc avutul obștesc, devin îngîmfați, etc. Publicul rîdea și aplauda și cred că cei vizați nu și-au mai dorit să fie luați drept model și a doua oară. Desigur, totul se realiza într-o întrepătrundere de multe ori bine realizată a textului cu melodia. Alteori se improviza o mică scenetă. Obiectivele satirei erau, credem, din cele mai însemnate și dovedeau că tinerii ce alcătuiesc aceste echipe se orientează cu un simț lăudabil în a depista răul și a da riposta cuvenită. Ne-am dat seama, încă o dată, că eficiența satirei este incomparabil mai mare atunci cînd ea se realizează în momente de mare frumusețe artistică. Tinerii de la „Pavel Tcacenco" au fost „naturali" și lipsiți de afectare, s-au transpus în roluri, au fost convingători și au cîștigat sala. Sînt calități ce nu pot fi îndeajuns elogiate. Dar noi am vrea aici să însemnăm și acele deziderate pentru munca de viitor a colectivelor valoroase cunoscute cu acest prilej.

Mai întîi, dacă o brigadă artistică de agitație are datoria să contribuie la mersul înainte al unei unități industriale sau agricole prin critica principială a lipsurilor, nu-i mai puțin adevărat că ea trebuie să aducă în fața tovarășilor de muncă și exemplele pozitive, înaintate.

Agitație trebuie să se facă și pentru popularizarea acelor oameni de frunte din mijlocul lor. Ori tocmai acest aspect, după părerea noastră esențial, a lipsit din programul celor două echipe sau a fost palid sau schematic prezentat de brigada de la „Elena Pavel". Apoi textele nu sînt întotdeauna la înălțime. Sînt uneori prea lungi (mai ales la brigada de la „Pavel Tcacenco") și poantele vin după comentarii inutile și repetiții obositoare. Alteori, melodiile depășeau posibilitățile vocale ale interpreților (în special brigada de la „Elena Pavel."). La brigada de la „Pavel Tcacenco", două sau trei soliste au fost supralicitate, fiind nevoie să execute cîntece pînă aproape de extenuare. Și apoi, ce rost are introducerea în țesătura programului a unor îndoielnice melodii de muzică ușoară, răsuflate?

Dacă scriitorii, compozitorii și actorii ar înțelege menirea lor de activiști culturali, dacă mergînd în fabrică ar lua sub îndrumarea lor o asemenea brigadă, dacă s-ar ocupa de texte și muzică, de interpretare, cît de mult ar crește nivelul lor artistic, ce minunate roade ar putea culege!

Iar creatorii n-ar avea decît de învățat.

Valeriu RIPEANU

Cultura de mase

MAX LINGNER

1888—1959

Sîmbătă 14 martie a. c. a murit, în Republica Democrată Germană, Max Lingner, artist care prin viața și creația sa, cu cinste înscrisă în istoria luptei pentru libertate a muncitorilor din lumea întreagă, a confirmat deplin părerea lui Henri Barbusse, care-l numea, în 1935, „desenator, pictor, proroc și soldat".

Fiu al unui xilogravor, tipograf din Leipzig, Lingner a studiat la Academia de Arte Frumoase din Dresda, cu profesorul Carl Bantzer, între 1908 și 1913, ani în care a și fost distins cu un premiu oficial. Călătoria de studii pe care o întreprinde după aceea, în vestul Europei, este întreruptă de izbucnirea primei conflagrații mondiale, în 1914. Artistul a cunoscut din plin catastrofa războiului, fiind minat, pînă în 1918, pe toate fronturile germane și căzînd de mai multe ori rănit.

Imediat după armistițiu, Max Lingner devine un militant însemnat al mișcării comuniste germane, luînd parte la conducerea revoltei marinarilor din Kiel și publicînd, pînă în 1927, desene revoluționare în revistele „Leuna-Proleten" și „Klassenkampf". Dar persecuțiile reacțiunii îl hotărăsc să părăsească Germania, astfel că, în 1928, pleacă la Paris, unde avea să se desfășoare strălucita maturitate a carierei sale, împletită cu mișcarea antifascistă franceză. Din 1930 pînă în 1935, Max Lingner este desenatorul și principal colaborator al revistei „Monde", condusă de Henri Barbusse. După moartea acestuia, artistul trece la „Avant-Garde" — ziarul central al Tineretului Comunist francez — și la „L'Humanité", unde a colaborat, cu întreruperile arestării din 1939 și cele ale războiului, pînă în 1945. Grafica foarte expresivă a lui Lingner a fost răspîndită larg în presa muncitorească franceză și belgiană; tușurile și afișele din vremea campaniei Frontului Popular, a războiului civil din Spania ș.a.m.d., ca și decorația serbărilor populare ale ziarului „L'Humanité", sau pictura lui, au exercitat o influență puternică în conștiințele oamenilor. „Max Lingner — scria Barbusse — este unul din aceia care desenează pentru viitor istoria prezentului, poemul eroic al exploatațiilor, al oprimaților care, învinși azi de regimurile sclavagiste, vor fi mîine învingători."

Max Lingner nu a demobilizat nici în anii ocupației hitleriste. Scăpat din lagărul de concentrare în vremea retragerii franceze, urmărit de Gestapo, el a trecut în ilegalitate, activînd pînă la sfîrșitul războiului în mișcarea de rezistență.

Intors în patrie după mai bine de douăzeci de ani de exil, artistul a avut în sfîrșit fericirea să se poată exprima liber în pictură și grafică. Membru al Academiei Germane de Arte, profesor la Berlin, el a dat în ultimul deceniu al vieții opere remarcabile, semnificative pentru orientarea artei din R.D.G. Viața și opera lui Max Lingner rămîn o pildă de înaltă conștiință socială. „In teribila luptă în care ne aflăm... — scria el — artistului îi este limpede trasată calea, dacă nu vrea să-și facă un harakiri moral; el nu poate fi pentru Noapte, el trebuie să fie pentru Zi sau își contrazice chiar existența sa de creator."

P. CONSTANTIN

„discul"

CONCERT NR. 1 PENTRU VIOARA ȘI ORCHESTRA IN RE MAJOR OP. 6
de Niccolo Paganini
Orchestra „Philarmonia", Londra
Dirijor: Anatol Fistoulari
Vioară: Yehudi Menuhin

Se pare că acest concert, compus în anul 1811, este cea mai populară dintre compozițiile de mari dimensiuni ale lui Paganini. Lucrarea, de neobișnuită vervă și strălucire, ni-l evocă pe celebrul și prodigiosul violonist dominînd întreg secolul al XIX-lea prin calitățile sale ținînd de domeniul incredibilului. Deși pasajele de pură virtuozitate abundă, totuși concertul Nr. 1 se menține datorită inspirației sale melodice de cel mai autentic caracter popular. Fantezia compozitorului este nețărmurită, stîrnind adeseori entuziasmul auditorilor acestui disc, prin exploziile de vervă și strălucire prezente mai ales în final — allegro spirituoso — unde tema principală, plină de viață și veselie, prilejuiește solistului adevărate demonstrații, Menuhin cîntînd ca... Menuhin. Realizat după o înregistrare „La voix de son maître", discul se bucură de o bună gravură, audiția fiind scutită de distorsiuni, ceea ce este un merit al Electrecord-ului, care în ultimul timp ne oferă gravuri din ce în ce mai bune.

Mapa discului cuprinde o prezentare a concertului, scrisă documentat și interesant de muzicologul Mihai Rădulescu. Am recomanda casei de discuri Electrecord să utilizeze, pentru îmbrăcarea discului, poșete de celofan, ca la discurile sovietice.

(două fețe, 25 cm., 33 ture, ECD-52, Electrecord 1959).

AMATOR

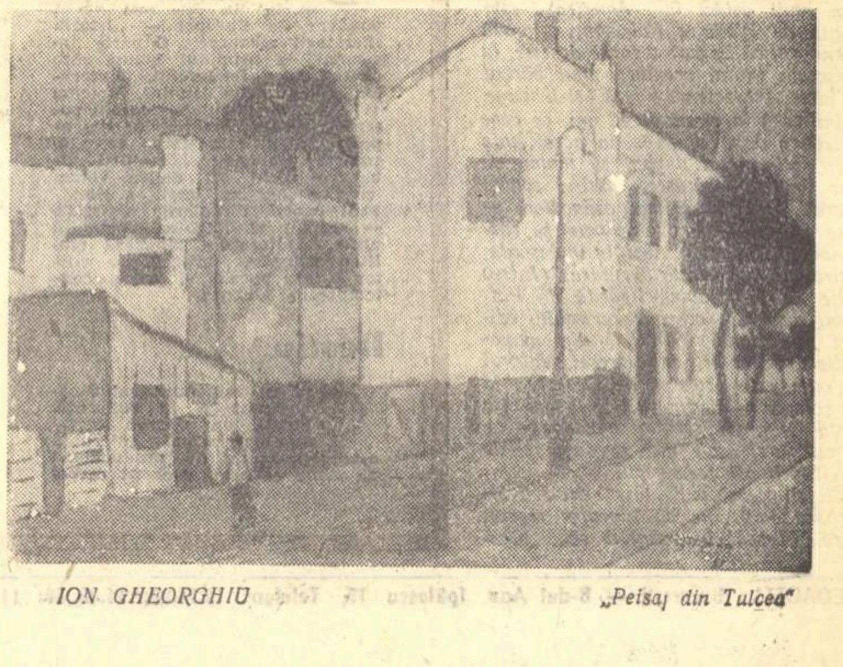

ION GHEORGHIU „Peisaj din Tulcea"

O INSULĂ, O SIMFONIE ȘI UN POET CIPRIOT

Cipru: leagănul de valuri al Afroditei; Cipru: insulă de soare și stîncă; Cipru: chiparoși cu umbra ca o săgeată; Cipru: un neam de greci cotropiți; Cipru: lagăre, sîrme ghimpate, oameni uciși, ca în orice colonie cu baze militare; Cipru; lupta unui popor pentru libertate...

Atît știam despre această insulă mediteraneană... Și iată, apare dintr-o dată o carte. Și dintr-o dată cunoaștem prin ea o țară, un poet, o pledoarie în plină orchestră, pentru independența popoarelor. Aceasta este „Simfonia cipriotă" a lui Th. Pieridis.

In ordinea apariției, e al șaptesprezecelea volum al lui Th. Pieridis; — cartea de vizită a sa și a patriei sale; e Ciprul însuși, grăind prin harfa eoliană a poetului.

Nu e doar o culegere de poeme, e o simfonie: mesajul Ciprului în luptă. Conceput muzical și dinamic, în nouă părți, cu motive care adesea revin și se desprind unul dintr-altul (nu o dată, începutul unui nou cînt pornește de la versul final al precedentului), „Simfonia cipriotă" se deschide cu un uriaș preludiu:

Această vară a fost o vară pierdută.
Nu mai aveam ochi care să vadă
cum portocalele creșteau
în leagănul lor verde
din oră-n oră,-asemeni unor prunci.
Nu mai aveam urechi care s-audă
cum stropi de miere, unul cîte unul
cădeau în inima smochinelor...
In vara ceea urechile ni-erau ciulite:
...ascultam zgomotul unui pas metalic
care se apropia din depărtare...

Leitmotivul însă, chiar în cadrul preludiului, se transformă într-o antiteză perfect inteligibilă, ca reacție a ciprioților în fața invaziei, ca dragoste firească a poporului pentru *„iubita noastră atît de mîndră, atît de dulce, Libertatea"*. De aceea versul inițial, dureros ca un bocet, se schimbă în contrariul său, în ultimul vers: *„Nu, această vară n-a fost o vară pierdută"*.

Cînturile următoare le-aș asemui dialogului între om și destin. Căci „Simfonia cipriotă" are la temelia edificiului său melodic modern, tragedia clasică. Mai aprigi decît furiile, au năvălit în Cipru *„corsarii moderni"*, militariștii englezi, siguri că pașnicul popor îi va primi cu pîine și sare, că fetele care știu *„să întindă călătorului străin / o tavă de dulceață... / și apa rece din ulciorul pus lîngă fereastră"*. le vor oferi *„umilite, puțin triste / dar nespus de blînde"*, cheile orașelor; siguri că bătrînii le vor ura bun venit... Și în acest cînt leitmotivul se schimbă, o dată cu istoria, în contrariul său. Bătrînii dau foc propriilor case, ca să nu afle nici un adăpost invadatorii, femeile aruncă mantila lor neagră, flăcăii își prefac inima într-o uriașă hotărîre:

Să nu se dea deoparte ca să treceți.
să nu vă lase să intrați prin case.
să nu vă lase-a trece pragul inimii noastre,
să nu vă lase să călcați peste mîndria noastră,
pe solul nostru...

Cîntul III l-aș numi un imn de dragoste înălțat patriei *„cu peisajul scheletic"*, cu *„smochinii.. de Barbaria îngenuncheați în praf / prieteni ai șopîrlelor, ai soarelui și ai tăcerii"*, cu *„chiparosul singuratic / urcînd în mijlocul cîmpiei goale ca o coloană dorică"*, cu *„plopii, uneori ca niște țipete verzi / înălțîndu-se sub soarele alb"*, cu valurile care-și desfac *„șiragul de mătănii al poveștilor scurte / prinzîndu-se una de alta, unindu-le, topindu-le / într-o singură legendă"*. E o cîntare a Ciprului care are ca scop întrebarea: *„Dar voi, ce căutați aici?... Cu ce mîini vă veți mîngîia copiii? / Cu cele care au tras de păr pe mame, tîrîndu-le în colb?"* — întrebare dezlegată în acordul final, amenințător: *Dezlănțuită, marea noastră vă va smulge de pe țărmuri.*

. . . .

Și vă va duce acolo de unde ați plecat
o, voi, veniți de-atîta de departe pe
ale voastre galere de corsari!

Cîntul IV e al încrederii în victoria luptei împotriva invadatorilor, al speranței în marș, al certitudinii:

Căci veți pleca o, voi, corsari.

. . . .

Numai țara noastră va rămîne aici,
această corabie uriașă
făcută din pămînt, din piatră și din oameni,
acest alb pescăruș ușor ca spuma Afroditei...

Tot cîntul e o profeție, o laudă a viitorului socialist, cînd plugarul *„își va arde plugul de lemn din bătrîni"* și versul poetului *„va veni să se-așeze / ca un lăstun peste firele de tensiune înaltă, / peste vinele groase de aramă ale vieții în sfîrșit îndestulate"*.

Acest cînt e, aș spune, un pisc al certitudinii de pe care poetul privește asemenea profeților, în anii ce vor veni, dar nu mai puțin sfîșiat de orice durere prezentă, de uciderea unui zidar din Limassol, a unui crescător de portocale din Morfu, a unui școlar din vechile porturi, de foametea satelor, în timp ce cartofii sînt dați la porci ca să nu scadă prețurile. E glasul orașelor, al porturilor, al celor fără locuință, fără lucru, e un adevărat cor tragic al celor care, neavînd nimic *„decît săraca lor patrie"*, nu vor sta niciodată *„în fața ghișeelor"*, s-o facă *„să zăngăne / ca un florin de aur schimbat în mărunțiș"*. Corul tragic se schimbă într-un cumplit acces de ură. Mîna, cînd ridicată spre cer, cînd acuzator întinsă, își strînge *„pumnul de foc"* care amenință ocupanții, oricît de înarmați, de apărați de ziduri, arme și polițiști... E un cînt lung, lung ca ura acumulată la fiecare moarte, un cînt culminînd cu strigătul: *„Va trebui să treceți îndărăt oceanul / ca să rămîneți vii"*. Apoi, o pauză muzicală — dorul de liniște, de calmă poezie a dragostei, dezvoltat pe motivul: *„Mi-ar fi plăcut desigur să cînt un cîntec... plin de primăvară"*. Dar nostalgia rămîne nostalgie. Acum *„vorbim de altceva / vorbim de bălțile de sînge...în plină stradă"* de ura *„care se plimbă pe pămîntul nostru, / lovindu-și de pietre picioarele-i osoase"*.

Cîntul VIII are mai multe motive întrețesute: lauda limbii natale, cu trecerea atît de pitorească de la sugerarea dantelei de cuvinte, la dantelierele din Lefkara; de la podoabe, la țesătoarele din Peristerona: și oda satului (tot poemul, de altfel, e închinat tatălui poetului, țăran din Cipru), cu mormintele bunicilor, cu statui ale lui Apolo dezgropate la orice lovitură de tîrnăcop (*„Aici trăiau oameni zămislitori de zei"*, exclamă Pieridis). Dar și lauda limbii, și cîntul agrest, nu sînt concepute în sine: monologul peisajului cipriot, cîntîndu-și propria frumusețe și sărăcie, se arată zadarnic: cotropitorii nu-i înțeleg graiul. De aceea finalul cîntului sună ca o amenințare: *„Ei bine, să vorbim o altă limbă!... / Să-îmbrăcăm aceiași arbori și aceleași vetre, / același vechi pămînt, / aceiași oameni cu mînia lor / și nădejdea..."*

Inainte de a deschide paginile cîntului final, țin să fac o paranteză. Traducerea lui Tașcu Gheorghiu are și putere, și frumusețe, și ritm interior, și bogăție de imagini. Originalul are uneori ritmuri baladice sau folclorice, dar cred că strădania fidelității față de mesajul poemului, a izbutit să treacă puritatea sa dintr-o albie în alta refuzînd sacrificarea sensului unor *virtuozități* prozodice. In ultimul cînt, în alexandrini energici, cioplițí în piatră, versul romînesc de înaltă ținută, adună simfonic motivele anterioare (ca o orchestră unde intră în acțiune toate instrumentele), sfîrșind în acorduri patetice acest cînt al libertății semnat de poetul cipriot Th. Pieridis.

Veronica PORUMBACU

TITUS POPOVICI
CIZINEC

Coperta romanului „Străinul" de Titus Popovici, apărut recent în traducere cehă

„Cei care luptă și cei care plîng"

EROICA revoluție populară victorioasă din Cuba a început să fie oglindită în literatură. Printre ostașii armatei conduse de doctorul Fidel Castro, s-a aflat și scriitorul Jorge Ricardo Masetti. Despre suferințele poporului cuban, crunt asuprit de dictatura lui Batista și a marilor monopoluri americane, despre dîrzenia excepțională și patriotismul celor care s-au hotărît să ia calea pădurilor și să se înroleze în armata lui Castro, despre curajul și eroismul lor legendar, Masetti a scris o carte plină de patos, intitulată „Cei care luptă și cei care plîng". Scrisă chiar în timpul desfășurării luptelor, cartea a văzut pentru prima oară lumina tiparului într-o editură democrată din Buenos Aires, cu puțin înaintea izgonirii lui Batista.

88 de ani de la Comuna din Paris

Louise Michel (1830—1905)

Cîntec de captiv

Această țară n-a iernat nicicînd
Și sevele din crengi n-au coborît;
Doar briza amăruie, cînd și cînd,
Danseză pe întinsul mohorît.
E-o liniște adîncă, de zenit
Și numai libelulele vibrînd
Mai tulbură văzduhul amorțit.

Și seara, pe tîrzia plajă,
Din scoicile zvîrlite de ocean,
Ușure se răsfrînge o lîncezită vrajă
Printre sideferi și mărgean,
Iar laurii-n lumina lină
Se zbat ca peștii prinși în mreajă
In reaua vîntului dulbină.

* * *

Corabie așteptată, vină!
Captivul să-l salvezi pe bord
Aci, în fiare și rugină,
I se subție brațul mort
Căci ocna-i spulber și coșmar,
Dar n-a zdrobit în noi speranța
Și de vom reveni în Franța.
Va fi să-ncepem lupta iar

În romînește
de Modest Morariu și Nichita Stănescu

Ingerii cu fețe murdare din „paradisul" american

Au trecut o sută cincizeci de ani de la nașterea lui Edgar Poe, marele poet american al deznădejdii, autorul acelei inegalabile Annabel Lee, *cea mai pură și mai melodioasă poezie de iubire din literatura Statelor Unite:*

Demult, într-un regat lîngă mare
De cînd, mulți ani or fi
Trăia o fată, poate-o cunoașteți
Pe nume, Annabel Lee...

Au trecut, într-adevăr foarte mulți ani de cînd iubirile pure și melodioase, ca în poezia marelui nefericit din veacul lui Lincoln, dorm în exilul bibliotecilor școlare. Colegienii americani gustă astăzi o altfel de literatură și altfel de melodii.

Editorialul unui număr relativ recent din revista studenților de la Universitatea „Columbia" se declară îngrijorat de preferințele absolute ale pensionarilor acestui nobil colegiu pentru niște relații de amor ce se traduc în poezii ca următoarea:

Ah! fetițo, te iubesc,
Vino iute să te pup,
Vin ciolanele să-ți rup
Și pe cînd te mistuiesc,
Tu vei ști că te iubesc...

Sub titlul edificator „Sînge, sex și sadism", *editorialul magazinului deplînge, în felul acesta, gusturile cititorilor săi: „Sîntem — zice — săptămînal asaltați de zeci de asemenea producțiuni, care reflectă gustul și moda generației prezente... Ce ruină morală! Și ce lipsă de umor!..."*

In ultimul volum de proză al celebrului scriitor (celebru ca dramaturg) Tennessee Williams, se află o nuvelă intitulată „Dorință și maseurul negru" *(„Desire and the Black Masscur". Titlul vrea să reamintească piesa* „Tramvaiul numit dorință" *de același autor, care relatează aventura unei nimfomane creole. In nuvela aceasta, Tennessee Wiliams povestește, cu lux de amănunte, cum un cetățean onorabil s-a dus la o baie publică și a îndrăgit atît de mult felul energic în care i s-a făcut masajul de către un colos (care, din viteză, i-a rupt un picior), încît l-a angajat să-l maseze și acasă în orele libere. După o săptămînă, cetățeanul, făcut zob, a murit fericit, iar maseurul înfierbîntat l-a mîncat nefript mistuindu-l, în 24 de ore, complet, minus scheletul, pe care, bine fărîmițat, l-a pus într-o traistă și l-a aruncat în lacul de la capătul unei linii de tramvai. Autorul nu dezvăluie numele tramvaiului... Cetățeanul se chema însă d. Burns, din New Orleans și avea 30 ani, om însurat cu o slujbă serioasă, dar — zice autorul — „posedat de un instinct de a fi inclus în lucruri care să-l înghită" ca în cîntecul studențesc:*

Ah fetița, cum te plac,
Vino iute să te pap...

Sentimentul omenesc, atît de firesc și de nobil, al iubirii, a găsit numeroși și variați interpreți în literatura de succes recent de peste Atlantic. Unii romancieri și scenariști exaltă încă tradiția gentilă a midinetei istețe și sentimentale care se mărită cu miliardari feciorelnici și generoși. Dar marile tiraje se rezervă literaturii clinice, de scandal, care satisface gustul colegienilor și al criticilor mondeni cu simțurile tocite prematur.

Romanul despre care se vorbește cel mai mult astăzi în America este Lolita *de Vladimir Nabokov, o proză pornografică în care autorul descrie, la persoana întîia, aventura unui bărbat de vîrstă mijlocie cu o fată (el îi spune „nimfică") în vîrstă de 12 ani, pe care o seduce după ce trece, în acest unic scop, prin patul nupțial cu mama ei. Dar tînăra îl părăsește curînd pentru un alt monstru și mai seducător, pe care povestitorul, din gelozie și răzbunare, îl va ucide. Apoi, în închisoare, satirul își povestește aventura. (Intr-o carte de 319 pagini, tipărită de Putnam, unul din cei mai onorabili editori americani). Intr-unul din numeroasele interviuri date presei, autorul — care este profesor de literatură la un colegiu — declară că de la apariția cărții primește scrisori afectuoase de la cititoarele sale încă necoapte și de la cititorii săi prea copți.*

Ca să fie și mai „tare" decît autorul scandalos, un alt prozator recent, Gerald Tesch, în romanul său „Niciodată același" *(„Never the Same Again"), o înlocuiește pe Lolita cu un băiat de 13 ani, iar recomandația editorială de pe copertă îl prezintă pe autorul acestei obscenități drept „cel mai proaspăt și mai important talent nou, în a cărui carte respiră spiritul adolescenței în toate bucuriile ei incerte și frustate".*

Despre viața tulbure și fără direcție morală a tineretului burghez american, sau — cum se exprimă, în termeni automobilistici, pedagogii lor — „cu bara de direcție sfărîmată" — au tot scris acolo scriitorii de după ultimul război.

Romanul — recomandat de editori ca „despre tineret, dar nu pentru tineret — „Șocolată de micul dejun" („Chocolates for Breakfast") de Pamela Moore, descrie viața dezaxată și dezabuzată a fiicei unei actrițe de cinematograf, în aerul stricat al Hollywoodului, apoi în mediul la fel de imoral al tineretului burghez din New York, în care alcoolismul și desfrîul sub toate formele constituie singurul, să zicem „eșapament" sufletesc al generației încă fragede, pentru care ura față de profesori și de părinți și disprețul ignorant al oricăror valori omenești este obligatoriu.

Idolii acestei generații a iubirii pierdute, acestei beat generation, *cum își spune acolo, adică „generația bătăușilor", sînt tipurile de cinici și sadici, pentru care dragostea se definește prin posesiunea violentă și crima sexuală. Moartea în condiții anormale este nimbul de glorie. Actorul James Dean a rămas întipărit în memoria acestui tineret, pentru că a murit beat într-un accident de automobil.*

Influențîndu-i pe scriitorii la modă, sau influențați de aceștia, adolescenții americani de vîrstă școlară au trecut la fapte. Din zecile de mii de cazuri de delicvenți infantili indicate de statistici sau raportate de presa ultimelor luni, relatăm două. Pe scurt, fiindcă timpul vă este, ca și nouă, prea scump spre a-l risipi cu istorii de pe lumea cealaltă.

Fiica în vîrstă de 14 ani a actriței de cinema Lena Turner a omorît, cu un cuțit de bucătărie, în dormitorul casei părintești, pe amantul frumoasei sale mame, un gangster, ucenic al celebrului Capone, devenind peste noapte, idolul pensionului de fete în care învăța și atracția nr. 1 a presei apusene de scandal.

Și tot cu un cuțit de bucătărie, școlarul model Melvi Nimer, în vîrstă de 9 ani, și-a căsăpit la New York ambii părinți, pe cînd aceștia dormeau liniștiți, cu toate că băiatul cu ochi albaștri visători și nota 10 la purtare a declarat că n-a avut niciodată nimic să le reproșeze. A vrut numai să scrie ziarele și despre el, ca despre atîția alții; să ajungă adică, celebru peste noapte. Și a ajuns. Și peste ce fel de noapte, încă!

Dacă va fi absolvit de tentativa de omor, deoarece puterile-i juvenile nu l-au ajutat să taie complet beregata părintească, va continua școala și va ajunge la universitate. Și atunci n-aș sfătui pe elegantele și blazatele lui colege să-i ia în glumă, adică la figurat, niște declarații de dragoste care ar suna ca-n șlagărul la modă.

I love ye'baby
I want to eat ye'up...
pe romînește:
Ah! fetițo, cum te plac.
Vino iute, să te pap,
Vin ciolanele să-ți rup,
Etc...etc...etc...

Mihnea GHEORGHIU

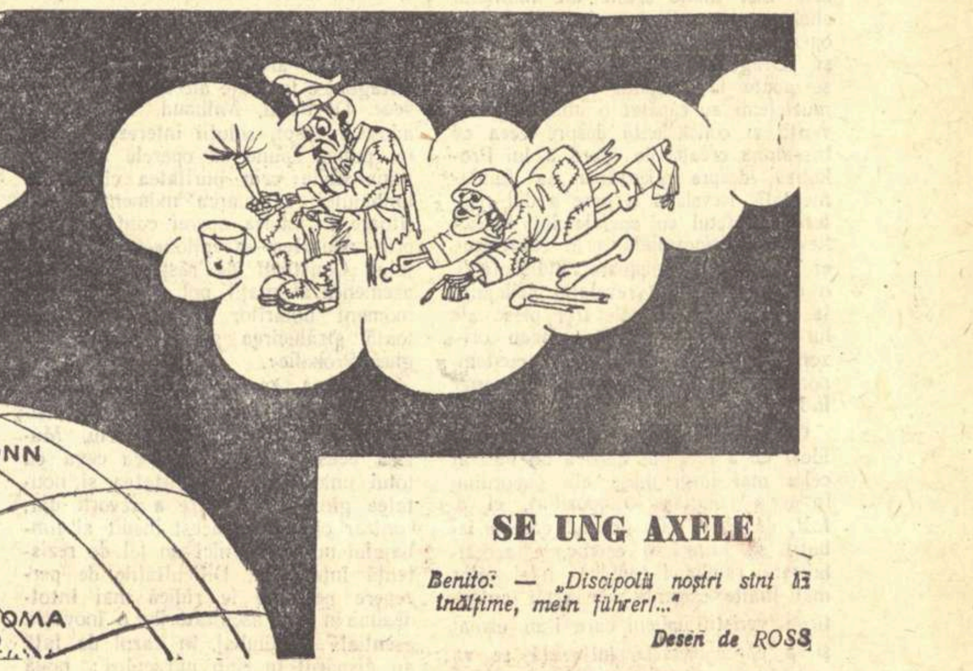

SE UNG AXELE

Benito: — „Discipolii noștri sînt la înălțime, mein führer!..."

Desen de ROSS

Gorki și problema eroului pre-revoluționar

Alături de romanul „Mama" prin care Gorki a pus bazele realismului socialist, o valoare deosebită prezintă nuvela „Tîrgușorul Okurov" și romanul „Viața lui Matvei Kojemeakin", apărute în 1909 și 1910. Zugrăvind cu un realism tăios tabloul vieții dintr-un orășel de provincie din Rusia țaristă, marele scriitor a insistat nu numai asupra „fizionomiilor mic-burghezilor tîmpi, oameni cu mintea leneșă, paraziți mărunți, care toată viața s-au străduit să se îmbogățească prin potlogării, din sîngele muncitorilor și țăranilor" (Plehanov), dar a pus în lumină și forțele care vor izbăvi țara de întunericul ce o apăsa. Gorki se dovedește și în aceste două scrieri creator realist-socialist, deoarece el distinge din bezna reacțiunii stolîpiniste perspectiva dezvoltării Rusiei, viitorul ei liber pe care bolșevicii se pregătesc să-l cucerească, transformînd „împărăția întunericului" într-un „leagăn al bucuriilor și luminii".

Nuvela „Tîrgușorul Okurov" este o dramatică pagină gorkiană, în care tragismul unor destine vorbește despre înapoierea spirituală în care erau siliți să trăiască oamenii în vechea Rusie. Inerția, stagnarea, mediocritatea intențiilor, totul trădează proasta întocmire a vieții. Eroii se prăpădesc înainte de a-și fi valorificat atptitudinile sau alunecă pe drmul sterp al individualismului. Atmosfera este caracterizată prin amorțirea oricărei veleități, otrăvită de miasmele egoismului meschin și ale spiritului acaparator mic-burghez. Negustorii, funcționarii înstăriți și rentierii acționează conduși de invidie și cruzime. Datorită lor, spiritele luminate dar solitare din orășel simt că se înăbușe. O excursie sumară pe ulițele întortochiate, prin cîteva case, ca și cunoașterea tabieturilor, a ritualului zilnic pe care gospodarii îl împlinesc împăcați, deși el cuprinde aceleași tocmeli în piață, bîrfa la cîrciumă, cearta cu nevasta și cîteodată, pe înserate, o vizită la stabilimentul numit în derîdere „Paradisul Felițatei", ne precizează dimensiunile existenței provinciale bîntuite de plictiseală. Aglomerarea de amănute prozaice, departe de a deștepta impresia banalității, ne familiarizează izbitor cu mediul acțiunii, cu oamenii locurilor, face prin urmare oficiu de prezentare sociologică și demografică.

Dar tocmai în acest mediu, Gorki — scriitorul comunist — caută și găsește ceea ce poate primeni viața. El crede în firea omului rus, tenace și dornic de mai bine, care știe să învingă piedicile, oricît de complicate ar fi ele. Gorki crede în puterea înălțătoare a muncii și prin eroi ca unchiul Mark, Tiunov sau Makin prefigurează și pe cei ce vor schimba fața lucrurilor. Cineva exclamă: **„Văd încordarea forțelor ajunse la revoltă, văd poporul rus, cu spiritul avîntat, cum se adună în mulțimi uriașe și-și caută calea"**. Atunci altcineva îi și descoperă calea despre care era vorba, rostind deslușit acest gînd revoluționar: **„Dați-ne nouă, oamenilor simpli, destulă libertate și atunci vom încerca să înfăptuim singuri o altă rînduială, mai omenească, lăsați-ne să vedem noi înșine de noi; oamenii să caute singuri legile cerute de viața tuturor și de lupta împotriva cruzimii"**.

Pe fundalul acestei realități, amestec de placiditate și protest, de așteptare și fierbere, de opacitate și clarviziune, se proiectează destinul lui Matvei Kojemeakin.

Matvei nu este în accepția deplină a noțiunii un „om de prisos" și nici, din cauza șovăielilor, a micilor lașități sau compromisurilor etice, un Klim Samghin. El dorește sincer un viitor mai bun pentru toți cei din jurul său și suferă cînd vede cum este înjosită demnitatea omului. Kojemeakin nu este un „om de prisos" fiindcă e capabil să sesizeze frumusețea luminoasă a vieții. Ii displace să vegeteze și aspiră sincer să intre în curentul „ce va dezgheța suflarea rusească". Insă e vădit în structura sa interioară un dezacord între conștiința și voința, căci el nu-i un temperament de luptător și nici nu face vreun efort spre integrarea sa practică în munca militantă. In casă și-a păstrat mobilele precum i le-au lăsat părinții și, în genere, n-ar dori să fie smuls din tiparul unor deprinderi moștenite. Nu-i displace progresul, însă l-ar vrea fără larmă, pe nesimțite, după legile unei evoluții blajine către tot ceea ce dă farmec vieții calme. Nu-și poate înăbuși glasul conștiinței nemulțumite de letargia în care se complace.

Prezentul este hotărît, dezgustător, își spune Matvei, dar viitorul, cum trebuie să fie el pentru „a isprăvi cu sila de noi înșine?" Intrebarea îl istovește, răspunsul întîrzie să vină, și Kojemeakin se zbuciumă în continuare sub povara dezechilibrului și dualismului său lăuntric.

Personajul Matvei Kojemeakin reprezintă, cu toate lacunele alcătuirii sale, un protest la adresa orînduirii ce mutilează individualitatea umană. Concepînd un astfel de caracter, Gorki, care plăsmuise mai înainte pe Pavel Vlasov, a vrut să demonstreze — odată mai mult — că lupta pentru eliberarea individului din lanțurile asupririi și prejudecăților nu se poate bizui pe eroi de felul lui Matvei Kojemeakin și că în nici un caz ei nu pot fi propuși, în ciuda însușirilor sau bunelor intenții care-i animă, ca exemple de conduită civică, apte să întruchipeze forțele ce vor nimici răul social. Prin toate zbaterile sale zadarnice, prin toată viața eroului lipsită de mulțumire și satisfacția datoriei împlinite, Gorki condamnă intelectualitatea lipsită de voință, incapabilă de avînturi îndrăznețe și de ură neîmpăcată împotriva tuturor asupritorilor.

Volumul IX din OPERE, concentrînd scrieri ale anilor 1909—1911, surprinde cu relief artistic această fermentare a noului și iminența furtunii revoluționare. Acesta este și motivul pentru care Plehanov a salutat nuvela „Tîrgușorul Okurov" și romanul „Viața lui Matvei Kojemeakin" în termeni elogioși: „Tocmai această fierbere a fost zugrăvită cu o mînă de maestru. Cine va dori să cunoască acest proces, acela trebuie să citească negreșit pe „Kojemeakin".

H. ZALIS

PENTRU

Istoria literaturii albaneze

DE CURÎND a fost terminat tratatul în trei volume, consacrat culturii unuia din cele mai vechi popoare ale Europei — „Istoria literaturii albaneze". O parte însemnată a primului volum este consacrată folclorului, cîntecelor și legendelor istorice, precum și creației populare contemporane. Pe baza materialelor descoperite în ultimul timp, este lămurită problema literaturii albaneze vechi. Al doilea volum conține analiza largă a literaturii epocii renașterii naționale — secolul al XIX-lea. Volumul ultim, „Literatura albaneză realist-socialistă", inițiază pe cititor asupra poeziei și prozei contemporane albaneze.

Destin

Critica cinematografică americană e în suferință. Există un microb care-i mănîncă zilele. Microbul este reprezentat de producătorii de filme care au declarat război criticii. „Pe plan jurnalistic, critica cinematografică americană a coborît la nivelul textelor publicitare ale agenților de presă. N-au mai rămas decît cîțiva, foarte rari, critici perspicace și lizibili, care mai activează încă. Cea mai mare parte a ziarelor încredințează această rubrică stagiarilor sau unor domnișoare bătrîne, din lipsă de mijloace... sau de libertate".

Aceste afirmații au apărut în coloanele cunoscutei reviste americane Time, care se ocupa, într-un număr recent, de starea disperată a criticii cinematografice din S.U.A., hărtuită de magnații cinematografiei din Hollywood, a căror intoleranță a făcut de curînd două victime de talent: William K. Zinsser, criticul cinematografic al ziarului New York Herald Tribune și Justin Gilbert de la Mirror.

Iată cîteva aspecte ale acestui război dintre critică și stăpînii Hollywood-ului. William K. Zinsser era cunoscut ca unul care, în aprecierea filmelor, dădea dovadă de o anumită independență. Astfel, el și-a permis să caracterizeze filmul „Farwell to arms" ca „vulgar pînă dincolo de limitele normalului". Și într-o bună zi, numele ziaristului a dispărut de la rubrica cinematografică a cunoscutului ziar newyorkez. William K. Zinsser nu mai face critică. A scris însă o carte, intitulată „Ați văzut un film bun în ultimul timp?", în care arată că: „Este în m d general admis, în mediile cinematografice din New York, că un producător poate să îndulcească dinainte o critică proastă, făcînd presiuni asupra gazetelor". Deci, în fapt, critica cinematografică nu există, pentru că producătorii au nevoie numai de anumite aprecieri asupra filmelor pe care le scot. In acest sens, este interesant și cazul lui Justin Gilbert de la Mirror, care în luna august și-a permis o critică oarecum reticentă asupra unui film de război, „The Hunters". Imediat Charles Einfeld, producătorul a luat legătură cu Charles Mc. Cabe, directorul ziarului Mirror, care pe atunci se afla în vacanță la Roma, manifestîndu-și față de Mc. Cabe „indignarea de a vedea denigrat în mod meschin, un film foarte important, ambitios, costisitor și mai presus de orice sincer patriotic". Urmarea se cunoaște. Nici Justin Gilbert nu mai face critică cinematografică.

Gazetarii titulari ai rubricilor cinematografice sînt în fond, la ora actuală, niște simpli agenți de publicitate. Un critic cinematografic din Texas scria recent: „Toți cei care scriu critică cinematografică, și vor să-și exprime propria lor părere, știu ce li s-a întîmplat colegilor lor."

„Simple aspecte ale „libertății" criticii în Statele Unite.

CONTRA

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

Acum e rîndul Occidentului!

La ordinea zilei în Occident, ca și în întreaga lume, este problema tratativelor între est și vest, care vor începe la 11 mai la Geneva prin conferința miniștrilor de Externe. Chiar și aniversări sau întîlniri N.A.T.O., de esență îndeobște militară, sînt obligate într-un fel sau altul să pună pe primul plan problemele politice, adică pregătirile puterilor occidentale pentru confruntarea lor la masa rotundă a punctelor lor de vedere cu propunerile constructive ale Uniunii Sovietice.

Comunicatul oficial al ultimei conferințe N.A.T.O. ca și al sesiunii miniștrilor de externe occidentali nu arată că S.U.A., Anglia și Franța au adoptat un plan comun de natură să ofere o contribuție pozitivă la viitoarele negocieri. In afară de hotărîrea de a se crampona pe vechea poziție de menținere a trupelor de ocupație în Berlinul occidental, totul este încă evaziv. Ce se ascunde dincolo de textul oficial al comunicatelor occidentale, a încercat să afle ziarul „New York Times" care a cerut corespondenților săi din Washington, Londra, Paris și Bonn să concretizeze atitudinea fiecărei capitale față de conferința la nivel înalt. Bineînțeles că sondajele corespondenților lui „New York Times" nu au atins straturile mai largi ale populațiilor din aceste țări ci mai ales cercurile oficiale conducătoare.

Corespondentul din Washington nota din sursele Departamentului de Stat următoarele: „Se vorbește mult despre „acord" și „unitate" în pozițiile occidentale, dar orice observator competent pe scena diplomatică știe că aceasta este o denaturare a realității. Intre cele trei mari puteri — Anglia, Franța și Statele Unite — există divergențe serioase în legătură cu ceea ce ar constitui un „progres" la o conferință a miniștrilor de Externe".

Corespondentul din Bonn încerca să pună punctul pe i asupra caracterului acestor divergențe observînd că „la Bonn există suspiciunea, mai ales din partea cancelarului Adenauer, că în convorbirile sale cu președintele Eisenhower, primul ministru Macmillan a încercat să trădeze reînarmarea Germaniei Occidentale" In schimb ziarele britanice au publicat o serie de telegrame din Bonn în care susțin că a intervenit „o gravă înrăutățire a relațiilor dintre cele două țări". Aceleași telegrame îl prezintă pe Adenauer ca disprețuind Marea Britanie și ca fiind ostil „eforturilor lui Macmillan de a obține adoptarea de către alianța occidentală a planului privind o zonă de armamente reduse în Europa Centrală". Ziarul englez „Manchester Guardian" îl avertizează chiar pe Adenauer că poziția sa refractară negocierilor îl va face „să-și piardă prestigiul" și că va deschide „o problemă gravă pentru alianța occidentală".

Corespondentul din Londra al ziarului „New York Times" explica de ce în cercurile oficiale se speră într-un progres la apropiatele conferințe cu Uniunea Sovietică: „Sprijinul public (am traduce mai bine „presiunea publică" n. n.) pentru convorbiri la nivel înalt constituie aici un factor politic important. Acest sprijin a fost bazat pe convingerea că tratativele oferă singura perspectivă de a se realiza o oarecare înțelegere cu Moscova".

Ceea ce se întîmplă acum în Occident, faptul că un ziar ca „New York Times" se simte obligat să ia pulsul unor capitale mai importante ale lumii, pozițiile mai realiste ale unor senatori și oameni de afaceri americani, declarațiile oamenilor politici englezi, conservatori și mai ales laburiști, planul partidului social-democrat din R.F.G. în problema germană, intențiile Danemarcei și Norvegiei de a nu admite instalarea de rampe atomice americane pe teritoriul lor, reprezintă tot atîtea „reacții în lanț" provocate de explozia pașnică a tuturor propunerilor sovietice din ultimii ani și din ultimele luni, îndreptate împotriva războiului rece și pentru purificarea atmosferei internaționale.

Este poate extrem de semnificativ faptul că atît fostul comandant-adjunct al forțelor occidentale din Europa, mareșalul Montgomery, cît și fostul comandant suprem al N.A.T.O., generalul american Alfred Gruenther, n-au făcut în ultimele zile declarații belicoase, ci dimpotrivă. Astfel mareșalul englez susține că „nu putem continua să trăim în această stare de încordare", după cum generalul Gruenther admite că „nu trebuie să fim prea arbitrari în excluderea planului Rapacki".

Profitorii înarmărilor atomice, pactomanii, cavalerii politicii de forță nu stau însă cu brațele încrucișate. Incercînd să zădărnicească pregătirea oricăror propuneri constructive din partea puterilor occidentale în vederea conferințelor care se apropie, aceștia au început încă de pe acum să vorbească despre „viitorul eșec" al conferințelor la nivel înalt. Ce înțeleg ei prin conferință est-vest și ce rezultate așteptă de la o asemenea întîlnire o mărturisește, cu o sinceritate brutală în „New-York Herald Tribune" ziarista americană Marguerite Higgins, care răspunde la întrebarea crucială: Pentru ce ar mai avea loc o conferință la nivel înalt?

„Motivul cinstit pentru care Occidentul este dispus să participe din nou la o conferință la nivel înalt este simplu... Pentru ca popoarele din Occident să poată fi determinate să poarte un război pentru Berlin sau să tragă măcar un foc de armă, ele trebuie convinse că celelalte căi au fost încercate. Din această cauză trebuie să se mai încerce o serie de tratative, chiar dacă perspectivele de succes sînt aproape inexistente".

Negru pe alb. Tratative, da, dar nu pentru a se obține destinderea internațională, ci pentru a se justifica războiul rece și, dacă s-ar putea, chiar războiul atomic. Socotelile unor asemenea Cațavenci internaționali, rizibili dacă n-ar fi și primejdioși, au fost contrazise nu odată. Tratativele vor avea loc, chiar dacă Marguerite Higgins și alții asemenea au fost împotriva întîlnirilor est-vest, asumîndu-și tristul rol de ațîțători ai războiului rece.

Și ele trebuie să dea rezultate, pentru că e greu pentru conducătorii diplomației apusene să ignoreze voința opiniei publice din propriile lor țări.

Sau cum recunoaște necăjită chiar Marguerite Higgins „perspectiva unei conferințe la nivel înalt generează în mintea occidentalilor, dornici de rezultate pozitive, speranța unor soluții rapide și lesnicioase".

Sau, cum și așteaptă popoarele din întreaga lume care au luat cunoștință cu simpatie de propunerile largi, cuprinzătoare, concrete și, mai ales, realiste ale Uniunii Sovietice în cele mai complicate probleme internaționale: acum e rîndul Occidentului!

Ion MIHAILEANU

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R., **PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU,** membru corespondent al Academiei R.P.R.; **GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU. ION VITNER.**

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36: 11.50.17, ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—24 x x x

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 16 (266) — joi 16 aprilie 1959

ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.

8 pagini 50 bani

NEMURITOAREA INVĂȚĂTURA LENINISTĂ

La 21 aprilie se împlinesc 89 de ani de la nașterea marelui învățător și conducător al proletariatului mondial, întemeietorul gloriosului Partid Comunist al Uniunii Sovietice și al primului stat socialist din lume, Vladimir Ilici Lenin. Această aniversare, sărbătorită în zilele noastre de sute de milioane de oameni din lumea întreagă, este un prilej deosebit pentru a sublinia încă o dată importanța istorică internațională a învățăturii leniniste.

Lenin a adus o contribuție neprețuită la dezvoltarea marxismului în condițiile capitalismului contemporan. Genialele sale învățături despre inevitabilitatea revoluției socialiste în actuala etapă de dezvoltare a capitalismului mondial — imperialismul, despre partidul de tip nou, despre căile înfăptuirii revoluției proletare, despre dictatura proletariatului și despre construirea socialismului și apoi a comunismului, înarmează clasa muncitoare în lupta sa pentru crearea unei noi societăți, libere de orice exploatare. Oamenii muncii din toate țările lumii îi poartă lui Lenin o recunoștință nemărginită pentru întreaga sa activitate desfășurată sub semnul grandioasei lupte pentru eliberarea omenirii, pentru zidirea unei lumi mai fericite.

Trăim într-o epocă a triumfului măreției idei leniniste, epocă în care zi de zi se confirmă justețea și forța irezistibilă a învățăturii lui Lenin. Invincibilitatea, puterea mobilizatoare și transformatoare a leninismului derivă direct din oglindirea în chip genial a legilor obiective ale dezvoltării societății, din exprimarea intereselor vitale și a năzuințelor celor mai arzătoare ale marilor mase de oameni ai muncii. La rîndul său, leninismul este confirmat, aplicat, îmbogățit prin activitatea creatoare a maselor. Și în cele mai îndepărtate țări ale lumii, cuvîntul lui Lenin, conducătorul și îndrumătorul proletariatului de pretutindeni, întărește și dă un nou avînt luptei pentru desființarea exploatării, pentru eliberarea națională și socială.

Luminat de învățătura leninistă, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a condus în mod victorios transformarea Uniunii Sovietice într-o mare putere mondială, prin depășirea, într-un ritm nemaiîntîlnit în istorie, a înapoierii economice, sociale și politice în care se găsea vechea Rusie țaristă semi-feudală și prin atingerea unui înalt nivel de dezvoltare economico-socială. Astăzi, Uniunea Sovietică este o gigantică putere mondială socialistă. Astăzi, Uniunea Sovietică se află în plin avînt pe drumul construirii comunismului. Ideile și îndrumările lui Lenin, scumpe tuturor celor ce muncesc, au însuflețit și însuflețesc pe eroicii constructori ai comunismului.

Nu mult după victoria Marei Revoluții Socialiste din Octombrie, punînd bazele programului P.C.U.S., Lenin a indicat cu claritate țelul comunist: **„Incepînd transformările socialiste, noi trebuie să avem clar în fața noastră țelul pe care-l urmăresc în ultimă analiză aceste transformări, și anume țelul creării societății comuniste...** Referitor la această indicație leninistă, tovarășul N.S. Hrușciov, în raportul prezentat la Congresul al XXI-lea al P.C.U.S., a declarat: **„Acest țel măreț — construirea comunismului în țara noastră — a însuflețit întotdeauna și însuflețește și astăzi poporul sovietic la noi și noi fapte eroice“.** Construirea comunismului în Uniunea Sovietică, realizarea celui mai nobil țel al omenirii, pe care l-au întrevăzut Marx și Engels și pe care l-a conturat, cu forța geniului său Lenin, este o supremă confirmare a adevărului învățăturii leniniste atotbiruitoare.

Tovarășul Hrușciov, în raportul său la Congresul al XXI-lea, a caracterizat astfel rolul leninismului în lupta pentru construirea societății comuniste: **„Cu mai bine de un veac în urmă marii conducători și dascăli ai clasei muncitoare — Marx și Engels — i-au înarmat pe oamenii muncii cu teoria revoluționară a comunismului științific. Nemuritorul Lenin a dezvoltat în mod creator această teorie victorioasă și a îmbogățit-o în noile condiții istorice. El a creat și a educat Partidul nostru comunist, sub a cărui conducere clasa muncitoare, oamenii muncii din țara noastră au înfăptuit Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, au făurit socialismul și astăzi construiesc cu succes societatea comunistă.**

Pășim cu încredere și fermitate pe încercata cale leninistă, biruind toate piedicile și obstacolele“.

Caracterul universal valabil al leninismului este dovedit și prin formarea și dezvoltarea impetuoasă a statelor socialiste din Europa și Asia, prin lupta de eliberare dusă de popoarele din Asia și Africa împotriva dominației colonialiste, prin constituirea pe vechile teritorii înrobite și jefuite de imperaliști a unor state independente. Previziunile lui Lenin devin realitate pretutindeni. Poporul nostru este mîndru că ideile mărețe ale leninismului dau roade și în patria noastră. Datorită fidelității neabătute față de învățătura marxist-leninistă, noi am repurtat succese însemnate, decisive în lupta pentru desființarea exploatării omului de către om, pe frontul uriașei construcții socialiste.

Se adeveresc și pătrunzătoarele previziuni leniniste cu privire la adîncirea continuă a putreziciunii sistemului capitalist. Zadarnic încearcă diverși apologeți ai capitalismului sau sprijinitorii lor, revizioniștii de toate nuanțele, să acrediteze teoriile diversioniste ale „capitalismului popular“, „integrării pașnice a capitalismului în socialism“, etc. Capitalismul monopolist își dezvăluie permanent caracterul său reacționar, antipopular, exploatator. Criza sistemului capitalist se adîncește prin ascuțirea la maximum a tuturor contradicțiilor ireconciliabile, caracteristice acestui sistem devenit anacronic și frînă în calea progresului omenirii.

Lupta noastră împotriva teoriilor burgheze și revizioniste reprezintă, de fapt, o continuare a combativității neobosite a marelui conducător, a spiritului său militant, a cunoscutei intransigențe leniniste. Toate operele marelui Lenin au un profund caracter polemic, combativ, sînt atacuri nimicitoare la adresa ideologiei burgheze, a oportunismului și revizionismului.

Lenin a înfipt pe cea mai înaltă culme steagul internaționalismului proletar, aruncat la pămînt de conducătorii oportuniști ai Internaționalei a II-a. Astăzi coeziunea puternică, de nezdruncinat a partidelor comuniste și muncitorești constituie un model strălucit de colaborare și ajutor reciproc, de egalitate deplină în drepturi, de contribuție colectivă la dezvoltarea mișcării comuniste mondiale.

Leninismul este, în același timp, o învățătură a păcii și prieteniei între popoare. **„Politica noastră de pace e sprijinită de marea majoritate a omenirii“** a spus Lenin, formulînd astfel principala trăsătură a politicii externe a statului sovietic. Principiile coexistenței pașnice enunțate de Lenin au constituit întotdeauna baza politicii externe a Uniunii Sovietice și constituie și astăzi baza politicii externe a tuturor statelor socialiste, precum și a unor state nesocialiste care militează de asemeni pentru pace între popoare. Fundamentată pe aceste principii leniniste, Uniunea Sovietică a făcut primii pași pe calea tratativelor dintre Est și Vest, a luat întotdeauna inițiativele cele mai constructive în vederea unei înțelegeri între marile puteri, pentru evitarea unui nou măcel mondial, pentru rezolvarea pe cale pașnică a tuturor problemelor internaționale, pentru asigurarea celui mai scump vis al omului, pacea.

Guvernul și partidul nostru au sprijinit cu căldură toate aceste inițiative menite să asigure pacea și securitatea popoarelor.

Partidul nostru se călăuzește cu consecvență în întreaga sa activitate după principiile marxism-leninismului pe care le traduce în viață în mod creator, ținînd seama de condițiile specifice de dezvoltare a țării noastre. Marile succese ale poporului nostru în munca eroică de construire a socialismului, realizate sub conducerea și îndrumarea înțeleaptă a partidului, se datoresc aplicării consecvente și creatoare a învățăturii leniniste cu privire la crearea societății socialiste.

Pentru oamenii de știință, artă și cultură, învățătura leninistă, în general, și în special aceea referitoare la problemele lor specifice, constituie un ghid de neprețuit. Lenin a adus o contribuție esențială la formarea și dezvoltarea culturii și artei socialiste. El a dezvăluit existența, în societatea bazată pe clase antagonice, a două culturi, aparținînd, una claselor dominante și cealaltă, claselor exploatate, revoluționare. In felul acesta a devenit clară problema complexă a moștenirii literare, modul critic în care trebuie valorificată, precum și problema existenței unei arte cu caracter socialist chiar în sînul vechii societăți capitaliste.

Subliniind că fără însușirea de către masele largi a culturii și științei și fără participarea activă, creatoare a maselor la clădirea unei culturi noi, socialismul nu poate fi realizat, Lenin a fost inspiratorul și îndrumătorul revoluției culturale.

Elaborînd teoria reflectării în artă, definind arta ca formă de cunoaștere a lumii, arătînd totodată marele ei rol transformator, educator, Lenin a dat creatorilor posibilitatea unei depline înțelegeri a legilor care guvernează frumosul, a scopurilor cărora ei trebuie să-și închine activitatea, a funcției lor în societate.

Lenin a demascat, cu clarviziunea și combativitatea care îl caracterizează, dependența artistului în societatea capitalistă față de sacul cu bani, și, implicit, față de ideologia burgheză. El a fundamentat principiul de căpătîi al artei realist-socialiste, principiul spiritului de partid. Adeziunea directă, deliberată, la cauza clasei muncitoare, la ideile partidului clasei muncitoare, slujirea prin artă a acestor idei a devenit o trăsătură esențială a artei noi realist-socialiste. Invățătura leninistă în domeniul artei și culturii este o armă invincibilă în lupta pentru făurirea unei arte și a unei culturi noi, umaniste, socialiste.

Teoretician și practician de geniu al revoluției socialiste, conducător al clasei muncitoare din lumea întreagă în lupta pentru pace și socialism, creator al partidului de tip nou, al primului stat socialist și al programului de construire a socialismului, călăuză în drumul omenirii spre comunism, Lenin va rămîne veșnic viu în conștiința oamenilor muncii de pretutindeni.

GAZETA LITERARA

N. S. Hrușciov împlinește 65 de ani

La 17 aprilie se împlinesc 65 de ani de la nașterea tovarășului Nikita Sergheevici Hrușciov, prim-secretar al C.C. al P.C.U.S. și președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., activist eminent al Partidului Comunist și al Statului Sovietic.

Nikita Sergheevici Hrușciov s-a născut la 17 aprilie 1894 în satul Kalinovka, gubernia Kursk. Tatăl său era muncitor miner. De mic copil, N. S. Hrușciov a început să lucreze ca păstor în sat, iar apoi a plecat la tatăl său în Donbas, unde a lucrat ca lăcătuș în uzine și mine.

In 1918 a intrat în Partidul Comunist. In anii războiului civil, N. S. Hrușciov a luptat în rîndurile Armatei Roșii pe Frontul de sud. După terminarea războiului civil, el se reîntoarce în Donbas, unde lucrează în mină.

In toamna anului 1922, N. S. Hrușciov începe să urmeze cursurile facultății muncitorești de pe lîngă Institutul industrial din regiunea Donețului. După absolvirea facultății muncitorești, N. S. Hrușciov este ales într-o muncă de conducere pe linie de partid în Donbas. In 1928 este trimis la Kiev, unde lucrează ca șef al secției organizatorice a comitetului regional de partid. In 1929 N. S. Hrușciov se înscrie la Academia Industrială din Moscova, unde comuniștii îl aleg secretar al comitetului de partid. In ianuarie 1931, N. S. Hrușciov este ales secretar al Comitetului de partid al raionului Bauman, iar apoi secretar al Comitetului de partid al raionului Krasnaia-Presnia din Moscova. In anii 1932—1934, N. S. Hrușciov muncește la început ca al doilea secretar, iar apoi ca prim-secretar al Comitetului orășenesc de partid Moscova și al doilea secretar al Comitetului regional de partid Moscova. In 1935 el este ales prim-secretar al Comitetelor de partid regional și orășenesc Moscova și rămîne în această funcție pînă în 1938. In acești ani N. S. Hrușciov a depus o vastă muncă organizatorică pentru îndeplinirea planurilor trasate de partid și guvern, pentru reconstrucția Moscovei, sistematizarea Capitalei, îmbunătățirea condițiilor de trai ale muncitorilor și funcționarilor.

In ianuarie 1938, N. S. Hrușciov este ales prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist din Ucraina. La Congresul al XVII-lea al partidului, care a avut loc în 1934, N. S. Hrușciov este ales membru al C.C. al P.C.U.S.

In 1938, el este ales membru supleant al Biroului Politic al C.C. al P.C.U.S., iar în 1939, după Congresul al XVIII-lea al partidului, este ales membru al Biroului Politic al C.C. al P.C.U.S.

In anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei, N. S. Hrușciov a desfășurat o activitate intensă pe front. El a fost membru al Consiliului militar al regiunii militare speciale Kiev, membru al Consiliului militar al Direcției sud-vest, al Frontului de la Stalingrad, al Frontului de sud și al Frontului 1 Ucrainean. N. S. Hrușciov are gradul de general-locotenent.

Paralel cu munca pe front, N. S. Hrușciov, în calitate de prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist din Ucraina, a desfășurat o intensă muncă pe linie de partid și de stat pentru a strînge rîndurile poporului ucrainean în scopul înfrîngerii dușmanului, pentru a organiza în Ucraina mișcarea de partizani.

Din martie pînă în decembrie 1947, N. S. Hrușciov lucrează în calitate de președinte al Consiliului de Miniștri al R.S.S. Ucrainene. In decembrie 1947 este reales prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist din Ucraina. In decembrie 1949, N. S. Hrușciov este ales secretar al C.C. al P.C.U.S. și în același timp prim-secretar al Comitetului regional de partid Moscova. La Congresul al XIX-lea al P.C.U.S., care a avut loc în octombrie 1952, N. S. Hrușciov a prezentat raportul „Cu privire la modificările în statutul P.C. (b) al U.R.S.S.“. La acest congres el este reales membru al C.C. al partidului, iar la Plenara C.C. este ales membru al Prezidiului C.C. al P.C.U.S. și secretar al Comitetului Central al partidului.

In martie 1953, la ședința comună a Plenarei C.C. al P.C.U.S., a Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. și a Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S., s-a considerat necesar ca N. S. Hrușciov să se concentreze asupra muncii în Comitetul Central al P.C.U.S., fiind eliberat de sarcina de prim-secretar al Comitetului regional de partid Moscova.

In septembrie 1953, Plenara C.C. al P.C.U.S. l-a ales pe N. S. Hrușciov prim-secretar al C.C. al P.C.U.S.

In februarie 1956 a avut loc Congresul al XX-lea al P.C.U.S. în cadrul căruia N. S. Hrușciov a prezentat raportul de activitate al C.C. al P.C.U.S., iar în cadrul unei ședințe închise a congresului a prezentat raportul „Cu privire la cultul personalității și urmările sale“. Congresul partidului îl realege pe N. S. Hrușciov membru al C.C. al P.C.U.S., iar la Plenara C.C., care a avut loc după congres, N. S. Hrușciov este ales membru al Prezidiului C.C. și prim-secretar al C.C al P.C.U.S.

La 27 martie 1958, Sovietul Suprem al U.R.S.S. l-a numit pe tovarășul N. S. Hrușciov președinte al Consiliului de Miniștri al U.R.S.S.

La Congresul al XXI-lea extraordinar al P.C.U.S., caro a avut loc în ianuarie-februarie 1959, tovarășul N. S. Hrușciov a prezentat raportul „Cu privire la cifrele de control ale dezvoltării economiei naționale a U.R.S.S. pe anii 1959—1965“.

N. S. Hrușciov este președintele Biroului C.C. al P.C.U.S. pentru R.S.F.S.R. In cadrul Plenarelor C.C. al P.C.U.S. care au avut loc în ultimii ani, N. S. Hrușciov a prezentat rapoarte asupra problemelor de cea mai mare importanță ale construcției de partid și de stat, ale dezvoltării continue a agriculturii și industriei Uniunii Sovietice, precum și asupra unor importante probleme internaționale. In ultimii ani, N. S. Hrușciov împreună cu alți conducători sovietici, a vizitat Republica Populară Chineză, India, Birmania, Afganistan, Polonia, Cehoslovacia, Bulgaria, Romînia, Republica Democrată Germană, Ungaria, Republica Populară Federativă Iugoslavia, Anglia, Finlanda și alte țări. El a luat parte activă la o serie de tratative internaționale foarte importante, care au contribuit la slăbirea încordării internaționale.

Discipol credincios al lui V. I. Lenin, eminent activist al Partidului Comunist și Statului Sovietic, N. S. Hrușciov a primit în repetate rînduri înalte distincții de stat pentru mari merite în domeniul conducerii construcției economice, precum și pentru îndeplinirea cu succes a sarcinilor trasate de partid și guvern în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei, N. S. Hrușciov a fost distins de trei ori cu Ordinul Lenin, cu Ordinul Suvorov clasa I și clasa II-a, Ordinul Kutuzov clasa I, Ordinul Marelui Război pentru Apărarea Patriei clasa I, Ordinul Steagul Roșu al Muncii și cu trei medalii. Prin Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S., din 16 aprilie 1954, i s-a decernat lui N. S. Hrușciov, pentru merite deosebite față de Partidul Comunist și poporul sovietic, cu prilejul împlinirii a 60 de ani, titlul de Erou al Muncii Socialiste, înmînîndu-i-se Ordinul Lenin și medalia de aur „ Secera și Ciocanul“. Pentru merite remarcabile în elaborarea și înfăptuirea măsurilor în vederea valorificării pămînturilor virgine și înțelenite, prin Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. din 8 aprilie 1957, N. S Hrușciov a fost distins cu Ordinul Lenin și cu a doua medalie „Secera și Ciocanul“.

Cu prilejul împlinirii a 65 de ani, oamenii muncii din patria noastră îi urează tovarășului N. S. Hrușciov multă sănătate și ani îndelungați de muncă rodnică pentru noi și mărețe victorii ale poporului sovietic în construirea comunismului, pentru continua întărire a puternicului lagăr socialist, pentru triumful păcii în lumea întreagă.

POLITICA PĂCII

Primăvara, anotimp al regenerării naturii, și-a început drumul triumfal deasupra Europei. Nu știu dacă acest marș floral are un traiect bine stabilit cu un punct de plecare și unul de sosire, el mi se pare mai curînd o erupție care alungă negurile iernii și aduce bucuria în sufletele oamenilor. La Paris, ca și la București, ca și la Moscova, locul gerului pișcător l-a luat langoarea lui aprilie, dulcea beție a amurgurilor ca miezul portocalei și simfonia în mi minor a înmuguririi copacilor. Este epoca primejdioasă a vulnerabilității inimii, mortală pentru adolescenți, răstimpul cînd imprudențele sînt scuzate în toate limbile pămîntului prin interjecții: ce vreți, primăvara!

Nu știm în ce măsură Oceanul a facilitat sau a împiedicat drumul primăverii din Europa în America. Poate în frumosul orășel Gettysburg din Pennsylvania, întîia lună a primului anotimp al anului e mai fierbinte sau zilele sînt mai reci și pline de vînturi. Oricum, febra necunoscută pe care o numim cu un cuvînt plat, neliniște, s-a cuibărit în multe suflete de americani după recentul discurs al președintelui Statelor Unite, rostit în fața absolvenților colegiului din orașul sus-numit.

Nu mi se pare întîmplător faptul că Eisenhower a vorbit unor adolescenți, știindu-se bine că mai curînd pot fi înfierbîntate capetele tinere. Cuvîntarea sa a avut o temă oarecum filozofică: Despre importanța înțelegerii. Este vorba despre înțelegerea între Occident și lumea răsăriteană și auditoriul se aștepta probabil la vești mai puțin sumbre decît cele anunțate de șeful statului american, cu atît mai mult cu cît, recent, s-a ajuns la un acord în ceea ce privește ținerea unei conferințe a miniștrilor Afacerilor Externe, conferință în care întreaga omenire vede primul pas către destinderea sinistrului război rece ce convine numai cercurilor agresive din lumea apuseană.

Spre dezolarea tuturor, opinia publică mondială a aflat cu stupefacție că președintele Eisenhower, făcîndu-se purtătorul de cuvînt al generalilor săi, cărora experiențele cu arme atomice de pe poligoanele americane nu le mai ajung și doresc încercări „pe viu“, s-a dedat la atacuri la adresa Uniunii Sovietice, acuzînd-o că tinde să dirijeze întreaga lume. El a afirmat pur și simplu că prețul securității naționale a Statelor Unite este și în viitor bugetul de război exorbitant, atingind încă de pe acum cifra de 47 miliarde de dolari anual.

Replica a sosit însă imediat și fără posibilitate de apel. Tovarășul Hrușciov, răspunzînd la întrebările unui corespondent al ziarului „Pravda“, a arătat că: „Statul sovietic nu a avut, nu are și nu poate avea nici un fel de intenții cotropitoare față de alte țări.“ **Și mai departe:** ...„Unicul și invariabilul țel — este preîntîmpinarea războiului, asigurarea păcii și securității pentru țara noastră și pentru toate țările.“

Este de neînțeles cum oamenii de rea-credință din tabăra apuseană a lumii pot să susțină de ani de zile că Uniunea Sovietică pregătește o agresiune asupra țărmului occidental. Au trecut 14 ani de la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial și nici un ziar din lume n-a putut relata că vreun soldat sovietic a încălcat convențiile vreunui tratat. Nu ne amintim ca vreun avion al forțelor sovietice să fi depășit granițele de aer ale unui stat străin sau ca vreun vas de război să fi intrat în apele teritoriale ale unui vecin. Dimpotrivă. Desele micșorări de efectiv ale trupelor de ocupație sovietice din Germania n-au fost urmate de exemple asemănătoare din partea puterilor occidentale care s-au străduit ani de zile să provoace declanșarea unui război cald, atunci cînd focul rece al războiului nervilor nu mai era atît de intens, prin crearea de „coridoare“ și „culoare“, fie ele și aeriene.

De ani de zile, oamenii politici sovietici dețin recordul inițierii diferitelor conferințe de pace și tergiversările de orice fel, crearea de chichițe avocățești, nu aparțin decît diplomaților **occidentali ce și-au creat un trist renume în sensul acesta. Niciodată nu a apărut mai evident că tristul dicton: „cuvîntul îți este dat pentru a ascunde ceea ce gîndești“, a fost însușit cu nădejde de trimișii lumii apusene la masa tratativelor. Bombele H nu sînt niște popice oarecari și falsa alarmă creată de militarii cu mintea înfierbîntată poate a-**

Eugen BARBU

(Continuare în pag. 3-a)

Principiul leninist al spiritului de partid

Invățătura leninistă în domeniul esteticii stă la temelia culturii noastre noi, socialiste. Studiul tezelor lui Lenin în problemele literaturii și artei este esențial pentru definirea și aplicarea criteriilor criticii științifice. In edituri și în reviste, s-au publicat pînă acum numeroase contribuții de valoare, care au evidențiat însemnătatea indicațiilor leniniste în lupta împotriva ideologiei burgheze și în munca de consolidare a artei realismului socialist. Nu avem posibilitatea, în spațiul acordat, de a relua cercetarea multilaterală a genialelor aprecieri leniniste în problemele literaturii și artei. Ceea ce urmărim este relevarea succintă a unor aspecte de extremă actualitate pentru desfășurarea revoluției noastre culturale.

Principiul leninist al spiritului de partid susține edificiul măreț al artei socialiste.. In celebrul articol „Organizația de partid și literatura de partid“, Lenin a formulat, într-o logică strînsă, principalele trăsături ale orientării ideologice: critica individualismului burghez și a teoriei ipocrite cu privire **la neutralitatea în artă, ideea partinității comuniste, clarificarea particularităților** artei socialiste , libertatea creației în sensul ei marxist, caracterul popular, preluarea celor mai înaintate tradiții ale trecutului. Pe aceste teze leniniste se sprijină politica principială și complexă a partidului în domeniul literaturii și artei, îndrumare care asigură înflorirea talentelor și direcția lor ideologică justă. Nu ne miră de aceea furia dușmanilor, care încearcă să răspîndească diversiuni și calomnii, răstălmăcind tocmai punctul de vedere leninist cu privire la partinitate. Ca să pregătească un teren prielnic infiltrării teoriilor burgheze, ei doresc să lovească în primul rînd în principiul îndrumării literaturii de către partid. Vorbăria demagogică despre libertatea și disponibilitatea artistului în statul burghez a fost denunțată pînă la capăt de Lenin. Revizioniștii contemporani, care nu se simt în stare să știrbească prestigiul geniului revoluției socialiste, se străduiesc a falsifica conținutul ideilor leniniste, să le atribuie sensuri străine. Astfel, ei au emis bizara născocire cum că Lenin n-ar fi acordat importanță caracterului ideologic al literaturii și că ar fi acceptat posibilitatea reflectării „spontane“, „involuntare“ a realității. „Oricui, dar mai ales unui marxist — pretinde I. Vidmar (Iugoslavia) — i **se recomandă să se gîndească bine și** să înțeleagă așa cum se cuvine articolele lui Lenin, însușindu-și punctul de vedere principal expus în ele, și anume că valoarea artistică a unei lucrări literare nu depinde de orientarea ei ideologică.“

Lenin — împotriva conținutului ideologic în artă? Lenin — partizanul autonomiei esteticului? Ar rămîne numai caraghioase aceste afirmații

ACTUALITATE ȘI PARTINITATE

dacă ele nu ar fi făcute cu intenția răuvoitoare, dușmănoasă, de a îndepărta pe scriitori și artiști de la marxism, de a submina principiul conducerii artei de către partid și astfel de a-i abate de la reflectarea fidelă a realității contemporane. Pornind de la o deformare grosolană a articolelor lui Lenin despre Tolstoi, revizioniștii se forțează să diminueze importanța concepției ideologice și deci a spiritului de partid. Din totdeauna Lenin a accentuat asupra necesității legării destinului artei de lupta proletariatului. Asimilarea concepției marxist-leniniste este o condiție a atașamentului deschis și fără echivoc la cauza clasei muncitoare. Asigurîndu-se un spațiu cît mai larg inițiativei personale, înclinațiilor individuale, gîndirii și fanteziei, formei și conținutului, partidul realizează o competentă și principială îndrumare a literaturii și artei. „Toate acestea, sublinia Lenin, nu infirmă cîtuși de puțin principiul — principiul străin și straniu pentru burghezie și democrația burgheză — că munca literară trebuie să fie neapărat și în mod obligatoriu o parte integrantă a muncii partidului social-democrat, strîns legată de celelalte părți ale muncii lui.“

Nu se poate închipui astăzi un scriitor care dorește să oglindească adevărul vieții, revoluția socialistă, uriașul proces de transformare a oamenilor, fără să-și însușească ideologia marxist-leninistă. Practica literară ne oferă exemple strălucite, de necontestat. In „Intîlnirea din pămînturi“, Marin Preda s-a dovedit un prozator viguros, cu un talent evident. Dar viziunea lui asupra oamenilor era încețoșată, scriitorul se rătăcea cîteodată în desișul faptelor, alunecînd spre naturalism. De la „Intîlnirea din pămînturi“ pînă la „Moromeții“, nu observăm numai continuitatea realismului robust dar și saltul decisiv în **concepția ideologică a scriitorului. Ce** investigație profundă în psihologia omului simplu pornește tocmai de la cunoașterea mecanismului raporturilor de clasă și a poziției oscilante a țăranului mijlocaș în societatea burgheză! Numai contactul cu marxism-leninismul i-a permis lui Marin Preda abordarea temelor sociale de rezonanță largă, tratate într-un mod deosebit de original.

După „Groapa“ criticată pentru viziunea deficitară, Eugen Barbu se afirmă în „Oaie și ai săi“ ca un scriitor care pătrunde bine lumea muncitorului, îi înțelege preocupările și trăsăturile specifice. O perspectivă sigură, științifică, luminează imaginea literară, îi conferă veridicitate și profunzime.

S-a remarcat că lirica Mariei Banuș dinainte de Eliberare se adăpostea în universuri închise, restrînsă la fiorul senzațiilor, poeta căutînd, înspăimîntată, ocrotire. Marile poeme ale construcției socialiste („Despre pămînt“, „Ție-ți vorbesc, Americă!“, „La porțile Raiului“) sînt însuflețite de optimism revoluționar. Poeta privește calm și cu încredere eforturile oamenilor, își desfășoară versurile pe spații întinse, fără opreliști, devenind mili-

S. DAMIAN

(Continuare în pag. 3-a)

CRONICA LITERARĂ

CICERONE THEODORESCU: „Oameni şi dragoste", versuri

de PAUL GEORGESCU

E noapte. Pe strada liniştită casele plutesc în somn. La o fereastră, — deschisă —, e totuşi lumină. Privim: poetul e la fereastră, inspiră cu voluptate aerul limpede al nopţii apoi, repede, se aşează din nou la masa lui de lucru. Becul de veghe taie, pe suprafaţa mesei, un cerc clar. Poetul se apleacă asupra hîrtiei albe, ostilă ca o Sahară şi începe munca lui de supunere a infecundei Sahare. Poetul munceşte şi munca lui, — muncă grea, cum nu oboseşte s-o spună — pare activitatea unui ceasornicar, dar ceasornicarul lucrează cu cuvinte. Cuvintele sînt alese, strunjite, potrivite, fiindcă fiecare rotiţă trebuie aşezată la locul ei, şi iată (după cîtă strădanie) ceasornicul e gata, el există în afara ceasornicarului. Fireşte, un poem nu e un ceasornic, dar munca lui, a poetului e nu numai grea ci şi de înaltă precizie. Iar odaia de lucru a poetului e un atelier. Aceasta e imaginea pe care, nu numai în volumul acesta, Cicerone Theodorescu a conturat-o.

E limpede că această imagine conţine un sens polemic îndreptat împotriva romanticului care, beat de inspiraţie, aude voci şi transcrie, în transă, dialogul lor. Poetul lui Socrates, geniul romanticilor, nu e conştient de ceea ce scrie, nu e decît un scrib al zeilor, stenograful Vocilor din întuneric. Fireşte că Cicerone Theodorescu nu neagă inspiraţia, partea de creaţie din operă, dar preferă să insiste, ziceam: polemic, asupra celuilalt aspect al producţiei literare: munca. Aşa au făcut, de altfel, şi alţii înaintea sa, amintim pe Edgar Allan Poe şi pe Maiakovski care au subliniat aspectul de muncă îndîrjită, raţională, a poetului. La Cicerone Theodorescu, reiese din imaginea iniţială, activitatea poetului e o luptă neîncetată cu noaptea, a clarităţii. Cicerone Theodorescu e deci un poet diurn, nu nocturn, fiindcă dacă lucrează noaptea e pentru a o supune (fireşte, ne exprimăm la figurat). Diurn, fără a fi solar, Cicerone Theodorescu se situează deci pe acea linie mare a poeziei care, pornind de la Boileau şi ajungînd la Théophile Gautier, accentua elementul raţional, claritatea, funcţia cuvîntului. (O situare atît de generală, avînd drept scop opoziţia faţă de poezia spontaneităţii, a marilor nelinişti şi tumulturi, poate naşte infinite obiecţii; numele citate nu fac, deci, decît să indice una din marile linii de dezvoltare ale poeziei). Accentua travaliul poetic.

Poeţii aflaţi pe această mare linie a poeziei au cultivat satira, umorul, au mînuit floreta ironiei. Există la Cicerone Theodorescu, şi aceasta îl apropie de Topîrceanu, o dualitate: coexistenţa versului sentimental, de „inimă albastră", cu ironia, umorul. O deosebire se impune, totuşi, cred marcantă: la Topîrceanu, duioşia sentimentală se împletea strîns cu umorul. Iar ironia era ades autoironie. La Cicerone Theodorescu aceste două elemente sînt autonome. Ele alternează, dar foarte rar se realizează fuziunea; ironia lui e mai acidă, mai ascuţită, mai tăioasă. Şi, în genere, versul lui Topîrceanu e mai fluid, mai spontan, mai „cantabil", fără o atenţie prea mare faţă de funcţia cuvîntului. Deosebirile sînt, deci, destul de mari. Din cele spuse rezultă, de altfel (repetăm: referirile sînt judecăţi de situare şi nu judecăţi de valoare) că poezia lui Cicerone Theodorescu e destul de greu de încadrat în tendinţele anterioare.

Versurile lui Cicerone Theodorescu exaltă nu numai poezia ca muncă, dar şi munca, în genere, ca valoare supremă. Eroul său e homo faber, cel care face, creează. Poetul însuşi e lăudat ca muncitor, ca făurar de frumuseţe. S-a scris că în poeziile lui Cicerone Theodorescu apar ades figuri de muncitori. Nu s-a subliniat însă faptul că Cicerone Theodorescu este un poet al muncii, al muncii eliberate de exploatare. Intr-o tematică diversă, sub multiple aspecte, poetul revine sub o formă sau alta la această idee centrală. Personajele negative pe care le satirizează sînt rizibile pentru că nu muncesc, exploatatorii de ieri sînt odioşi fiindcă nu munceau, furau rodul muncii altora şi acum, veninoşii, ar dori să distrugă construcţia noastră pentru a putea duce iar viaţă de paraziţi. A spune că poezia lui Cicerone Theodorescu este o poezie a muncii, înseamnă însă, întrucîtva, a-i micşora sfera. S-a spus că ea este o poezie a muncii şi a familiei. Formulat mai precis: este o poezie a vieţii muncitorului în diferitele ei ipostaze: muncă, odihnă, veghe etc. Momentele de odihnă, de contemplare, sînt corolar firesc al acţiunii creatoare, un complement al ei.

Poet citadin, Cicerone Theodorescu marchează în acest volum un spor de interes faţă de peisaj. Dar de abia acum se manifestă şi mai mult, în acest domeniu, natura sa de poet citadin. Să exemplificăm. Un întreg ciclu din „Oameni şi dragoste" e dedicat mării. Acest spaţiu vast care solicită îndeobşte obsesia infinitului apare aici umanizat, pentru uzul oamenilor muncii. In general, poeţii au două atitudini faţă de obiecte: ei caută în cotidian, senzaţionalul, infinitul, aflat ca sugestie în obiect sau, dimpotrivă, printr-un fenomen de reducţie spaţial, transformă totul în familiar şi familial, amenajează infinitul la proporţiile şi necesităţile umane. Ideea, curentă, că numai prima direcţie, de frison cosmic ar fi singura generatoare de poezie, mi se pare riscată. In ordinea frumosului există nu numai Rembrandt, ci şi Ver Meer din Delft.

Deci, pe malul mării există plaja, „ţărm prietenos şi bun", unde muncitorul se poate odihni şi bucura de soare. Asaltului mării i se opune un dig, iar pe el stă o muncitoare în concediu. Marea nu e numai supusă de ţărm şi îndiguită, dar şi metaforic e umanizată, redusă la scara umană. Marea saltă pe umeri, vapoare, ca un hamal, e deci utilă, sau dă în leagăn, ca pe un copil, pămîntul. Marea e un scrînciob albastru, e coroana foşnitoare a unui nuc sau chiar o nucă verde şi amară; marea doarme în barcă, ca un copil, bucălată şi cu scufă, are unghii de sidef. Dar nu numai marea. Cerul e bolta unei săli susţinută de copaci-coloane, stelele sînt boabe de strugur, vişine coapte, norul e o rufă atîrnată domestic de cerul tavan; în sfîrşit, cerul e inel cu piatră albastră. Văile munţilor sînt opinci, Dunărea e o sanie care lunecă spre mare, ţara poartă, omeneşte, suman.

In acest spaţiu umanizat, gospodăresc, timpul e un prezent continuu. Nici un gol istoric nu se surpă iar viitorul apare ca un drum sigur şi bun. Pe plan etic, valoarea supremă apare, cum am spus, munca, activitatea creatoare. In acest cadru al lui homo faber, în grădina lui Candide, sînt cultivate bunătatea, duioşia, prietenia activă. Dacă în „Veghe", moartea e învinsă prin fapte, în melodioasele poeme „Cîntecul femeii" şi „Copil din flori" apare acea dragoste înţelegătoare între bărbat şi femeie, acea duioşie pasionată pentru copil, sentimente stăruitoare în poezia lui Cicerone Theodorescu. Trecutul e condamnat cu hotărîre şi în numele unor asemenea sentimente care în societatea sălbatecă a burgheziei erau strivite, cum strivit era orice ţinea de umanitatea omului.

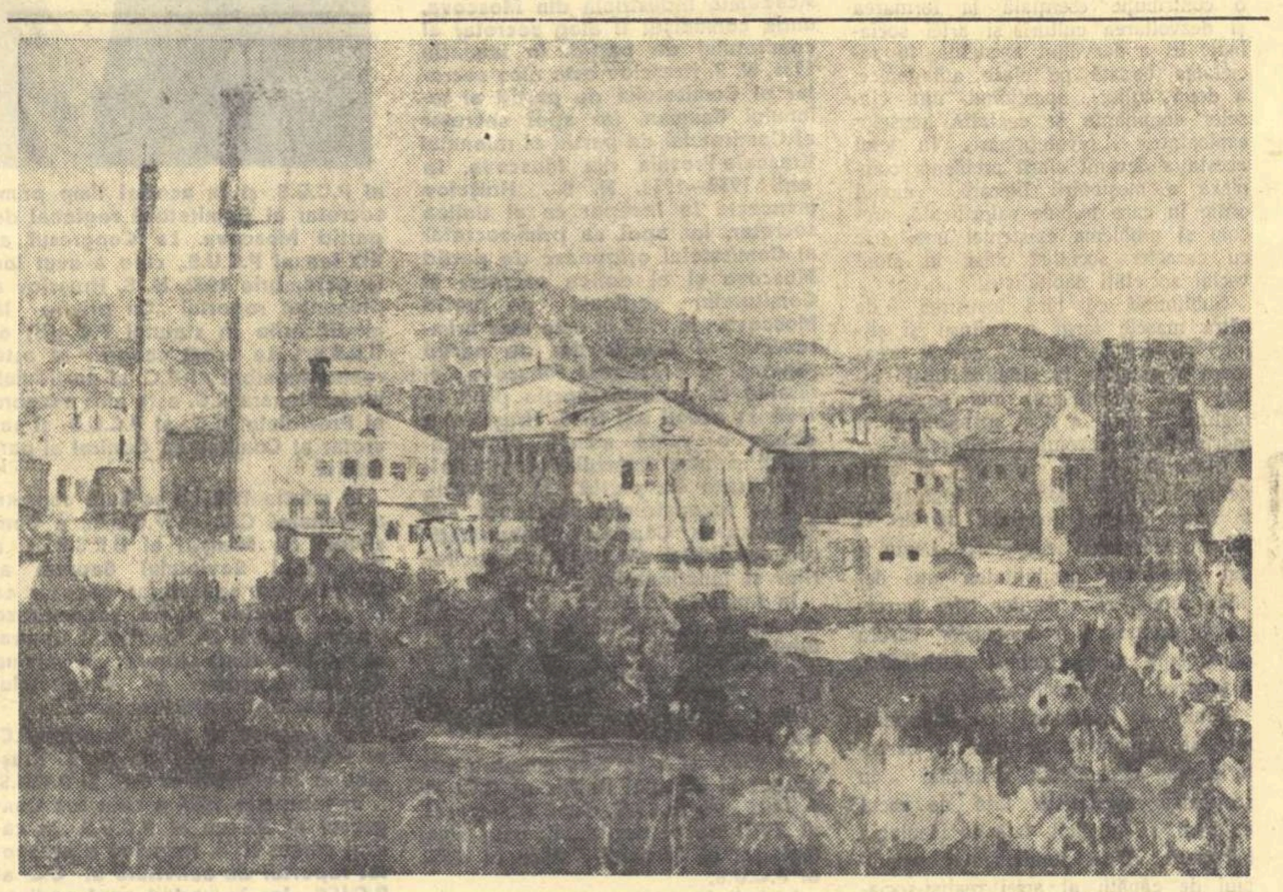

CORINA LECCA „Fabrica de lapte praf din Remetea"

Viziune epică nouă

In „Groapa" Eugen Barbu crease un univers izolat, circumscris, fără relaţii cu exteriorul (care era, de fapt, istoria atît de complexă, de dramatică a ţării noastre în prima jumătate a veacului XX). Un univers ciudat, de un pitoresc brutal (dar tragic în fond), suspendat într-un timp fără determinare precisă. Pe drept cuvînt s-a vorbit, în legătură cu această carte, de lipsa perspectivei, de limitarea viziunii (viaţa mahalalei, a „gropii" era scoasă din contextul ei firesc, social-istoric, şi privită ca o realitate independentă), deşi autorul se dovedea altminteri un remarcabil mînuitor al condeiului, stăpîn pe mijloacele unui stil original, plastic şi plin de dinamism. „Oaie şi ai săi", volumul de nuvele recent ieşit de sub tipar, are pentru Eugen Barbu semnificaţia unei deschideri spre o altă lume, de astă dată nu ruptă de istorie ci, dimpotrivă, făuritoare a ei. Este vorba de lumea muncitorilor. Descriind-o — şi Eugen Barbu poate face acest lucru excelent, fiind legat nu numai prin idealurile sale, dar şi prin biografia sa, de această lume — scriitorul se descoperă pas cu pas pe sine însuşi, îşi cristalizează originalitatea şi aduce, în literatura noastră contemporană, o viziune epică într-adevăr nouă. Importanţa fenomenului se cuvine subliniată. Căci dacă Eugen Barbu este adeseori un bun, chiar un foarte bun reporter, sau un virulent pamfletar (îl ajută aici expresia aspră şi sugestivă totodată, în care modalitatea polemică este implicată), el rămîne de fapt un talent prin excelenţă epic, chiar şi cînd abordează alte genuri, un prozator cu interesante intuiţii tipologice şi cu un real dar al povestirii, de la care aşteptăm romanul cuprinzător care să înfăţişeze multilateral şi nuanţat epoca noastră. (Predilecţia lui Eugen Barbu pentru proza de mai largă respiraţie epică se vădeşte, de altfel, chiar în volumul discutat. „Oaie şi ai săi", bucata care dă titlul volumului, nu e atît o nuvelă de dimensiuni mai mari, cît un mic roman. Iar unele dintre celelalte nuvele — „Tereza", „La lumina lunii", — ar putea fi cu uşurinţă integrate într-o ţesătură epică mai largă, deşi sînt unitare şi luate independent.) „Oaie şi ai săi" reprezintă începutul acestui drum lung, desigur dificil, dar singurul capabil să garanteze scriitorului o dezvoltare firească şi într-adevăr fecundă.

Ce este nou în viziunea epică a lui Eugen Barbu?

Mai întîi o anumită atmosferă care derivă, după cîte ni se pare, dintr-un mod particular de a percepe realitatea. Am putea spune, făcînd o butadă, că autorul este contaminat de viziunea personajelor sale, că el vede lumea prin ochii acestora — care sînt, în volumul discutat, exclusiv muncitori. Eugen Barbu nu descrie o realitate indiferentă, rece, în care existenţa eroilor săi să se desfăşoare văzută din exterior, ci o realitate trăită, valorificată continuu de percepţia acestora, modificată de ei. De aici acel sentiment că avem de aface, în proza lui Eugen Barbu, cu o realitate integrată unei viziuni muncitoreşti, împărtăşită de scriitor şi obiectivată artistic. De aici şi acel fior liric, de care vorbea Paul Georgescu în cronica dedicată volumului, şi care însufleţeşte şi nuanţează peisajul industrial citadin (căci în mijlocul unui astfel de peisaj trăieşte muncitorul). Şi tot de aici acea duritate frumoasă, acea vigoare masculină (implicînd o totală lipsă de idilism), — calităţi definitorii ale scrisului lui Eugen Barbu.

„In „Groapa" scriitorul se ocupa de lumpenproletari, de declasaţi — fiinţe de la periferia umanului. In „Oaie şi ai săi", îndreptîndu-şi întreaga atenţie asupra muncitorilor, el se situează, ca să zicem aşa, în centrul umanului — căci pentru definirea acestui concept, luat în sensul lui cel mai larg şi mai nobil, munca, activitatea constructivă e fundamentală. Iată de ce ni se pare că examinarea mai amănunţită a felului în care Eugen Barbu se apropie de sufletul muncitorului, revelîndu-l artistic, înseamnă abordarea unei chestiuni de o importanţă deosebită, căci aici trebuie căutate coordonatele profunde ale concepţiei scriitorului asupra lumii şi asupra actualităţii.

Evident, astăzi a fost definitiv spulberată prejudecata veche, burgheză, conform căreia sufletul muncitorului era considerat rudimentar, redus la reacţii elementare, simple, pasive; dar de la afirmarea teoretică a contrariului şi pînă la demonstrarea lui artistică drumul e foarte lung.

Tineri critici

S-a spus adesea — şi pe bună dreptate — că tipurile de muncitori sînt de multe ori schematic prezentate în literatura noastră nouă. Ori tocmai această învinuire nu i se poate aduce lui Eugen Barbu. Dimpotrivă, proza lui poate indica drumul spre o literatură psihologică avînd în centru muncitorul, extrem de complexa lui viaţă lăuntrică. O astfel de literatură psihologică (nu psihologistă, nici ostentativ analitică) ar putea să se sprijine pe un fapt important şi anume: că una din trăsăturile esenţiale ale muncitorului este aceea de a vedea totul prin prisma muncii, care, dincolo de semnificaţia ei practică, este transformată în dimensiune sufletească, în punct de vedere asupra lumii. Eugen Barbu intuieşte clar acest fenomen şi în proza lui faptul psihologic, care nu este niciodată desprins de valenţele lui etice, se întregeşte întotdeauna prin această semnificaţie majoră. Nuvele ca „Munca de jos" sau „Casa nouă" în special sînt edificatoare în acest sens.

Tot munca este aceea care creează o altă trăsătură importantă a muncitorului: spiritul de solidaritate. Acest spirit este prezent în chip semnificativ în nuvela „Un om bătrîn" şi, în cazul comuniştilor ilegalişti, se mărturiseşte tulburător, ca în această reflecţie a lui Mareş în timp ce maşina Siguranţei îl ducea, împreună cu alţi trei tovarăşi, spre o moarte sigură: „Işi continuă gîndul, reluîndu-l şcolăreşte: vra să zică asta înseamnă: patru morţi, patru soldaţi mai puţin în frontul strîns al comuniştilor... Işi aminti cît de greu este cînd lanţul acela nevăzut se rupe într-un loc, cît de greu era să reînnoade legăturile. Nu era vorba numai de moartea lor, de pieirea a patru comunişti, ci de primejdiile, de moartea posibilă a cine ştie cîtor alţi comunişti" („La lumina lunii"). Aceste gînduri sînt pentru Mareş singurul suport moral în acele momente de extraordinară tensiune, de oboseală, de moleşire fizică — şi astfel va încerca el să evadeze. (Intr-o circumstanţă similară un om redus la propria sa individualitate, un om singur, ar fi cedat tentaţiei morţii pe care o simţise, la un moment dat, Mareş).

O bună parte dintre nuvelele lui Eugen Barbu („Truda", „Tereza", „Oaie şi ai săi" şi într-o oarecare măsură „Munca de jos") au în centrul lor eroi a căror psihologie se schimbă, evoluează. Această transformare indică în general un proces de limpezire a conştiinţei de clasă, în dialogul personajului cu mediul înconjurător. Conducătorul unui tramvai cu cai, curînd după terminarea primului război mondial, se convinge, simţind că i-a ajuns cuţitul la os, de necesitatea unei acţiuni energice împotriva exploatatorilor şi participă la o grevă a setebiştilor, fiind omorît într-o ciocnire cu poliţia („Truda"). Tereza, venită de la ţară de foarte tînără, după ce este servitoare în cîteva case, se mărită cu un comunist care este arestat în 1933 şi apoi încă odată la începutul celui de al doilea război mondial, pentru a muri în închisoare. Tereza devine comunistă, nu atît datorită influenţei soţului ei (om taciturn, grav, şi pe deasupra în majoritatea timpului absent de lîngă ea, fiind arestat), cît datorită evoluţiei fireşti a unui caracter dîrz, demn, revoltîndu-se în faţa exploatării. („Tereza"). Cazul lui Oaie e mai complicat: el este pe jumătate ţăran, pe jumătate muncitor (acar la calea ferată). Acestei situaţii îi datoreşte el şovăirile sale. Căci, ca ţăran, el nu s-a eliberat încă de străvechea mistică a pămîntului. Cu toate acestea el primeşte cu bucurie răsturnările revoluţionare de după 23 August, datorită cărora el, omul umil şi sfios de altădată, dobîndeşte dimensiunea demnităţii şi a curajului („S-a terminat cu poruncile altora îi spunea el fostului jandarm Niculcea. Acum noi, ăştia, coate-goale, hotărîm totul. Aşa că să poftească cine vrea să întoarcă lucrurile pe dos, că nu se mai poate"). Evoluţia lui Oaie se completează prin aceea a fiilor săi, Zamfir şi Pătru, eliberaţi total de ancestrala dorinţă de pămînt a ţăranului şi, implicit, de mentalitatea lui limitată.

„Munca de jos" ilustrează semnificativ un caz de regenerare morală. Muncitorul tipograf Antonică, ridicat datorită meritelor sale într-o funcţie de şef, se încurcă, deşi e căsătorit, cu o femeie de moravuri dubioase („Las-o-n Dumnezeii mamei ei de tîrfă!" îl sfătuieşte prieteneşte directorul) şi, purtarea lui ne constituind un exemplu pentru ceilalţi, este trimis la munca de jos. Cu acest prilej Antonică meditează asupra întregei sale vieţi — şi în urma unui monolog interior (exprimat de scriitor într-un limbaj colorat, familiar, printr-o continuă reducţie la concretul gestului, al faptului trăit) îşi dă seama de greşeala sa. Stimulentul moral pentru regenerarea pe care o doreşte îl găseşte în muncă, în acea tensiune sănătoasă pe care o dă participarea directă la o activitate productivă. Munca îi dă o nouă demnitate, posibilitatea de a se înfrînge pe sine, de a se îndrepta, de a-şi regăsi echilibrul interior. Se cuvine subliniată una din modalităţile specifice ale abordării psihologicului de către Eugen Barbu. E vorba, în cazul acestuia, nu de analiză (operaţie care presupune diviziunea, clasificarea, filtrul intelectual), ci de ceeace am putea numi implicarea semnificaţiei psihologice în faptul concret, nud. Eugen Barbu face analiză povestind, descriind, reproducînd monologuri interioare exprimate simplu, colorat, fără să recurgă la concepte abstracte.

Munca îşi poate realiza deplin sensul major (acela de punct de vedere asupra lumii) numai în socialism, cînd este abolită acea alienare de care vorbea Marx. Astfel munca poate deveni o şcoală a demnităţii, a nobleţii spirituale. Femeia nenorocită în dragoste (Sabina din „Casa nouă") îşi găseşte în muncă nu numai un sprijin moral, o posibilitate de a-şi uita suferinţa, ci şi un sens activ al existenţei, asupra căruia autorul nu insistă în chip direct, preferînd să-i dezvăluiască doar consecinţele. Intreaga nuvelă este străbătută de sensul nobleţei sufleteşti al acestei femei care, fără nici o exteriorizare, fără nici o retorică, îşi trăieşte drama personală. Evident, pe plan individual, tragicul poate exista şi în condiţiile vieţii noi. Manifestările lui accidentale potenţează însă cuceririle etice realizate prin socialism — demnitatea pe care o conferă omului munca liberă, neexploatată, al cărei simbol e casa nouă a Sabinei, construită prin mijloacele oferite de munca ei.

Apropierea de universul muncii, de problematica lui complexă, are o valoare fecundatoare pentru talentul lui Eugen Barbu şi îi deschide largi perspective.

Matei CALINESCU

Ciclul sau rotirea pe loc

Constatînd just inconsistenţa ideologică şi artistică a unor poezii scrise de tineri, D. Costea (în „Iaşul literar" nr. 2/1959, la rubrica „Discuţii") stabileşte o falsă opoziţie între poezie şi ciclul de poezii, încercînd să explice, prin alegerea unuia sau altuia din aceste două moduri de organizare a materialului poetic, calitatea inferioară a versurilor în cauză. Desigur că nu rareori, modul de organizare influenţează asupra conţinutului — şi ciclurile nu convin chiar tuturor poeţilor şi, mai ales, nu tuturor poeţilor tineri, — dar a explica principalele neajunsuri ale creaţiei unor tineri poeţi prin atitudinea lor pozitivă sau negativă faţă de cicluri, înseamnă a ocoli explicaţia ştiinţifică, a cocheta într-ascuns cu formalismul. Autorul articolului din revista ieşeană, are **„impresia că tendinţa de a scrie cicluri nu favorizează dezvoltarea poeţilor tineri şi nici apropierea cititorilor de poezia zilelor noastre"** (p. 64). Citează, în schimb, „cicluri deosebit de valoroase" ale lui Tudor Arghezi, Mihai Beniuc, Cicerone Theodorescu, Eugen Jebeleanu, Nina Cassian, A. E. Baconsky etc. (p. 65). Cum rămîne atunci cu apropierea cititorilor de poezia zilelor noastre? Dar criticul îşi ia şi măsuri de precauţie. El declară că nu condamnă ciclurile de poezii ca atare, ci **„numai unele cicluri mai puţin substanţiale şi excesele unor poeţi tineri care parcă scriu sub obsesia tiparelor ciclice (!), preconcepute"** (p. 73). Deşi vine în contradicţie cu prima afirmaţie, din care reiese limpede că, în general, ciclul de poezii este contraindicat atît pentru autori cît şi pentru cititori (vezi şi: **„Este oare lectorul obişnuit, adică omul simplu, tot atît de pasionat să citească ciclul de poezii pe cît sînt cei care le compun?"** — p. 65), să acceptăm această delimitare formulată către sfîrşitul articolului, trecînd peste contradicţia pe care o generează şi să vedem, împreună cu D. Costea, de ce unele cicluri sînt nesubstanţiale. Iată, pe scurt, explicaţia. Fiindcă — şi aici criticul se arată maestru în mişcări ciclice, întorcîndu-se cu uşurinţă exact de unde a plecat — fiindcă... sînt cicluri. **„Suflul liric e silit să se prelungească dincolo de limitele puterii de expansiune a emoţiei poetice, iar raţiunea se căzneşte să umple — cu materialul care-i stă la îndemînă (impresii, asociaţii, analogii etc) — compartimentul schemei prestabilite a ciclului. De aici contrastul dintre sărăcia conţinutului şi dimensiunile exagerate ale unor cicluri, de aici prolixitatea, retorismul, schematismul sau impresionismul de care ele sînt cîteodată viciate"**. Aşadar, cu o cunoaştere superficială a vieţii, un tînăr poet — de exemplu Negoiţă Irimie — s-ar realiza perfect într-o poezie, dar eşuează într-un ciclu — de exemplu „Armonii alpine" — fiindcă **„suflul liric e silit să se prelungească dincolo de"...** etc, etc. Iată-ne în plină explicaţie estetizantă manevrată pe deasupra oricărui criteriu de conţinut. La pag. 67, criticul îşi întăreşte punctul de vedere, subliniind că **„noţiunea de ciclu liric nu le apare totdeauna poeţilor noştri cu aceeaşi claritate şi nu toţi au în vedere cerinţele fundamentale (de ordin organizatoric, n. n.) pentru constituirea unui ciclu. Aşa se explică, după părerea noastră, unele slăbiciuni, mai uşoare sau mai serioase, vizibile în ciclurile lirice din ultima vreme"**. Deci chiar slăbiciunile mai serioase sînt explicate prin faptul că poeţilor nu le apare clară **noţiunea de ciclu**. Nu interesează deci actualitatea, viaţa din care se inspiră. D. Costea are prezenţa de spirit de a insera din cînd în cînd, în articol, cîte o precizare de tipul: **„Ar fi, desigur, o eroare să afirmăm că singură tendinţa exagerată de a scrie cicluri este cauza scăderilor poeziei tinere"** (p. 72). Nu e singura cauză, dar e singura de care se ocupă D. Costea. Nu e nici cea mai importantă, dar, prin ea, criticul ieşean explică „actualizarea" de circumstanţă, sărăcia de idei, impresionismul, descriptivismul etc. Dar ce nu explică el prin tendinţa de a scrie cicluri? N-a mai rămas nici o „scădere a poeziei tinere" care să nu fie pusă în seama... ciclismului! Criticul ieşean apără **„... ideea că analiza ordonării în cicluri a poeziilor nu este o chestiune pur formală, din moment ce unele scăderi de conţinut ale poeziei (sărăcia de idei, notaţia impresionistă, descriptivismul etc.) sînt într-un fel legate de graba înjghebării ciclurilor"** (p. 73). Prin urmare nu forma prin conţinut, ci invers.

Cum rezolvăm atunci situaţia din poezia tinerilor? Soluţia ce se desprinde din articolul lui D. Costea e profund mobilizatoare: tineri poeţi, nu mai scrieţi cicluri, ci poezii izolate şi veţi evita superficialitatea, lipsa de idei şi toate celelalte lipsuri care vi se trag numai de la mania ciclurilor! Dacă veţi continua totuşi să scrieţi ca şi pînă acum, chiar dacă vă veţi fi lepădat de cicluri, noi, criticii, ne vom strădui să explicăm aceleaşi lipsuri prin: forma fixă a poeziei sau, dimpotrivă, prin versul liber (D. Costea a şi realizat un promiţător început în acest sens, vezi pag. 72), prin ritm sau prin rimă, prin măsură sau chiar prin caracterul literii cu care vi s-a tipărit poezia. In felul acesta, vom efectua şi noi rotiri ciclice, pe loc, în jurul problemelor de formă, reuşind să demonstrăm, ca un confrate de la „Iaşul literar", că forma determină conţinutul.

CRONICAR

ÎMPOTRIVA SIMPLIFICĂRII

Cu privire la „Cuscrii"

Mărturisesc că am avut ezitări în a scrie articolul de faţă. In paginile „Gazetei literare" mi-am exprimat odată, şi alături de primii recenzenţi, părerea asupra „Cuscrilor". Revenirea poate să-i obosească pe cititori. Şi-apoi, trebuie să recunosc, ai nevoie de curaj ca să intri în dispută cu mai multe condeie critice, aşa cum mă văd obligat să fac, în cazul de faţă. Dacă, totuşi, manifest o astfel de cutezanţă, e pentru că, după cîte mi-am dat seama, nu-i vorba aici numai de romanul lui Al. I. Ghilia, ci, în fond, de probleme ale literaturii noastre actuale. Orice schimb de opinii, cinstit şi documentat, în jurul operelor care zugrăvesc evenimentele vieţii contemporane, mi se pare preţios, deoarece poate limpezi chestiunile controversate de creaţie şi ajuta pe prozatori în reflectarea acelei bogăţii de fenomene şi aspecte ale construcţiei socialismului despre care scria de curînd editorialul „Scînteii".

Personajul din „Cuscrii" care a provocat de la început animozitatea unor critici este Petre Istrate. Cronica „Romîniei libere", reluînd obiecţia formulată în „Luceafărul", mărturisea că ar fi dorit, în rolul de figură centrală, nu pe Istrate, ci pe Airine, care are mai multe însuşiri pozitive. „Tribuna" a publicat, nu de mult, o „miniatură" cu titlul categoric „Cazul Petre Istrate", unde critica „rolul hotărîtor pe care-l deţine Istrate în constituirea gospodăriei colective din satul Hîrtoape", nejustificat, „nici din punct de vedere psihologic şi nici sub aspect politic", ceea ce constituie „neajunsul esenţial al unei cărţi, altfel izbutite". Autorul „miniaturii", Laurenţiu Tudor, declara că se sprijină şi pe ceea ce spunea, tangenţial, în „Viaţa romînească", Paul Georgescu, cu privire la orientarea oarecum unilaterală a lui Al. I. Ghilia numai către studiul psihologiei ţăranului mijlocaş.

Observaţiile mi se par importante, conţinînd după cîte am să arăt mai jos, un element de adevăr. Dar tocmai de aceea, cred, se cuvin delimitate de formulările scolastice care pot induce în eroare atît pe autorul „Cuscrilor", cît şi pe alţi prozatori tineri, împingîndu-i către simplificarea bogatelor semnificaţii ale prefacerilor socialiste din ţara noastră. Intr-adevăr, alegerea unui erou drept figură de prim plan nu este ceva întîmplător, ci ţine de ceea ce vrea să demonstreze autorul, de substanţa social-politică a cărţii sale. Or, ceea ce m-a nemulţumit în comentariile însăilate pe tema „cazului lui Petre Istrate", este discutarea personajului în afara ţesăturii concrete a fabulaţiei romanului. Bunăoară, însemnarea critică din „Tribuna" prezintă diferite date din biografia lui Istrate, dar nu spune nimic despre conflictul central al „Cuscrilor", de aceea trage cu uşurinţă concluzia inoportunităţii acestuia pe planul principal al subiectului. După Laurenţiu Tudor, Al. I. Ghilia şi-ar fi propus doar o monografie a acţiunilor de transformare socialistă a agriculturii, şi ca atare romanul său n-ar fi decît o suită de tablouri statistice. Văzînd astfel lucrurile, criticul e în drept să ţină seama de procentajul ţăranilor săraci în comparaţie cu al mijlocaşilor. El se înşeală însă în punctul de plecare al aprecierii. Romanul „Cuscrii" începe atunci cînd gospodăria colectivă este gata să ia fiinţă. Conflictul propriu-zis îl declanşează venirea în sat, ca instructor de partid, a carieristului Costin Marchidan. Acţiunile antipartinice ale acestuia (intimidarea, şantajul, înşelăciunea), constituie un examen pentru conştiinţa nouă, socialistă din lumea satelor, care iese biruitoare o dată cu înfiinţarea gospodăriilor colective (Al. I. Ghilia intenţionînd, cum s-a arătat pînă acum, să oglindească semnificaţiile pe plan etic ale transformării socialiste a agriculturii). Pentru a dovedi însă raţiunea după care Petre Istrate are un loc important în compoziţia cărţii, sînt obligat să mă opresc, pe scurt, asupra caracterului său, aşa cum se desprinde din elementele concrete ale subiectului.

Petre Istrate se află într-o ipostază contradictorie. Ca stare materială este catalogat ţăran mijlocaş, dar în familia sa a trăit, de fapt, situaţia unei slugi. Idolul familiei era fratele său, popa Istrate, bărbat chipeş, energic şi ahtiat după avere, în vreme ce Petre, fire domoală, închisă, cu multă sensibilitate, este considerat drept un prost, bun numai să muncească şi să asculte ordinele altora. Există în „Cuscrii" o scenă cînd hotărîndu-se să se înscrie în colectivă şi tatăl său îl taxează drept prost, izbucnesc simţămintele sale refulate. Petre replică la început cu o voce îndurerată: **„Ba nu, tată, nu sînt prost. De ce spui dumneata că sînt prost? Pentru că n-am învăţătura lui Gheorghe? Ei, n-am, recunoscu el... Bine! Da te-ntreb eu, se înverşună el, dacă rămîi prost, nu fiindcă eşti, ci fiindcă nu poţi să te ridici şi tu altfel, ce să faci? Să dea toţi cu piciorul în tine? Păi de ce? se întrebă el şi ochii-i scăpărară de ciudă şi mînie."** Să mai adăugăm că popa Istrate — închis acum pentru activitatea sa de legionar — a sedus cu cinismu-i obişnuit fata pe care o iubea fratele său, încît primul copil nu aparţine lui Petre. Petre Istrate, ca şi alţi eroi ai prozei contemporane, cum e Ilie Barbu, e muncit de setea după o viaţă unde trecutul cu coşmarurile lui să ia sfîrşit, unde între oameni să existe relaţii bazate pe cinste şi omenie. Iată motivul pentru care, la şedinţa de la Cămin, se ridică împotriva primirii tatălui lui Costin Marchidan — un proaspăt chiabur, cu virtuţi cunoscute în înşelarea oamenilor — dîndu-şi seama că, o dată cu primirea acestuia, este ameninţat visul său şi al celorlalţi ţărani muncitori despre „noua viaţă care va începe". Dar tocmai condiţia specială a personajului — pe de o parte se simte atras din tot sufletul spre prefacerile înnoitoare ale satului iar pe de alta îl reţin propriile slăbiciuni şi tarele familiei — constituie nodul dramatic al acţiunii „Cuscrilor". Şi iată de ce. Costin Marchidan are posibilitatea să se răzbune pe Petre Istrate, trecîndu-l printre chiaburi, făcînd din el principala ţintă a ticăloşiei şi demagogiei sale. Pe de altă parte comuniştii, deşi cunosc cinstea lui Petre Istrate, încearcă şovăieli dureroase, în legătură cu acesta, fiind atraşi un timp în dilemă de argumentele bine ticluite ale lui Costin. Abea mai tîrziu se luminează. Airine nu poate să doarmă; la miezul nopţii îl scoală din somn pe Obadă, alt comunist din biroul organizaţiei de bază, şi împreună adastă zorii, clarificîndu-şi hotărîrea lor de a lupta împotriva nedreptăţilor şi a falsurilor comise de Marchidan-junior, preocupare care confirmă însemnătatea „cazului Petre Istrate" pentru forţele cele mai înaintate ale satului. In jurul cazului lui Petre Istrate se înfruntă, aşadar, două concepţii morale: una a lumii noi, reprezentată de Airine, Obadă, de ţăranul umil Lungu Pintilie, şi alta a lumii vechi, de la chiaburul Bursuc la afaceristul Gavrilă Marchidan şi de la arivistul Costin la mijlocaşul Maftei — dominat de spiritul micului proprietar. Infrîngerea lui Costin Marchidan şi înfiinţarea colectivei, dovedesc că în satul Hîrtoape a biruit etica noii societăţi, ostilă prin esenţa ei la tot ce înseamnă fraudă, minciună, nedreptate. Iată sensul politic al „Cuscrilor". Cum se explică însă faptul că mulţi recenzenţi s-au lovit în analiza lor de Petre Istrate? Pentru că există fisuri obiective în roman, care se evidenţiază în legătură cu acest personaj.

S-a spus că în „Cuscrii", Al. I. Ghilia depune eforturi izbutite pentru a-şi stăpîni pornirea sa romantică şi a realiza o descripţie obiectivă a realităţii. Dar această luptă şi-a pus amprenta asupra unora din laturile cărţii. Menţionăm pe cea în cauză. Ghilia îngroaşă numai laturile principale ale conflictului, fără a continua satisfăcător desenul caracterelor şi dincolo de ceea ce constituie primul plan al naraţiunii. Lipseşte adică o mai mare diversitate a peisajului tipologic. Paul Georgescu avea dreptate cînd constata că e, oricum, „prea mult" ca singurul mijlocaş adept al colectivizării să fie Petre Istrate. Dar de la această lipsă de varietate a tabloului social — şi care se explică în parte şi prin situaţia de debutant în roman a tînărului prozator — şi pînă la obiecţiile citate, ni se pare că există o distanţă serioasă. A cere ca Airine să fie în centrul conflictului înseamnă a nu înţelege logica interioară a ideii „Cuscrilor", care se bazează tocmai pe drama lui Petre Istrate. Insemnarea critică din „Tribuna" mergea şi mai departe, opinînd că locul pe care-l ocupă acest ţăran mijlocaş în compoziţia romanului ar acredita ideea falsă că nu ţărănimea săracă condusă de partid este promotorul transformărilor socialiste ci cea intermediară. Cred că analiza pe care am făcut-o sugerează inconsistenţa unei atari acuzaţii. (O singură întrebare aş adăuga: oare, Airine şi Obadă care conduc organizaţia de bază din sat, nu sînt, ca provenienţă socială, ţărani săraci?). In asemenea caz — nu vreau să spun că articolul respectiv nu ar conţine şi observaţii adevărate asupra cărţii lui Ghilia — criticul a abordat în chip dogmatic principii juste, aplicîndu-le nu la obiect ci în afara contextului, a substanţei social-politice a „Cuscrilor".

Din aceeaşi pricină a nerespectării sensului real al figurilor m-a nemulţumit şi interpretarea pe care o dă, într-un articol de altfel interesant şi frumos, Eugen Luca, Aspasiei. N-avem loc să cităm părerile criticului după care această femeiuşcă de duzină ar fi un fel de eroină cehoviană care ar formula „un rechizitoriu la adresa unei societăţi şi a unei clase care batjocoreşte dragostea şi frumuseţea". Totuşi, relevăm un amănunt semnificativ pentru adevărata înţelegere a personajului: scena cînd Aspasia simulează tentativa de sinucidere — scena e descrisă cu o evidentă ironie de romancier — îi provoacă lui Eugen Luca o sinceră înduioşare. In realitate, criticul nu ţine seama de determinarea socială a personajului. Desfrînarea Aspasiei este expresia tipică a moralei familiei chiabureşti. Meritul lui Al. I. Ghilia constă şi aci în reliefarea netă a opoziţiei etice dintre cele două lumi.

Am dat exemplele de mai sus, deoarece socotesc că în critica noastră literară ar trebui să se ţină mai mult seama de ceea ce spunea Engels în scrisoarea sa către Paul Ernst, unde — criticîndu-l pentru faptul că după ce înglobează întreaga Norvegie în categoria filistinismului, îi mai atribuie şi trăsăturile filistinismului german — atrăgea cu seriozitate atenţia că metoda materialistă, atunci cînd sacrifică particularităţile obiectului analizat, „se transformă în contrariul ei". Idee importantă mai ales cînd este vorba de opere contemporane şi cînd tezele simplificatoare pot constitui oprelişti în calea reflectării juste şi profunde a bogăţiei inepuizabile de procese umane pe care le generează realitatea construcţiei socialismului în continuă dezvoltare.

Al. OPREA

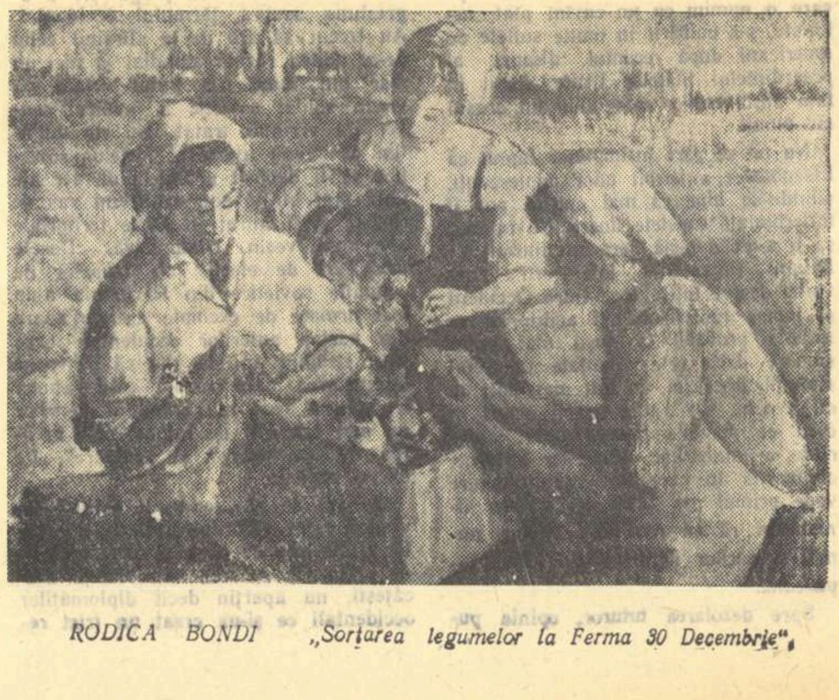

RODICA BONDI „Sortarea legumelor la Ferma 30 Decembrie"

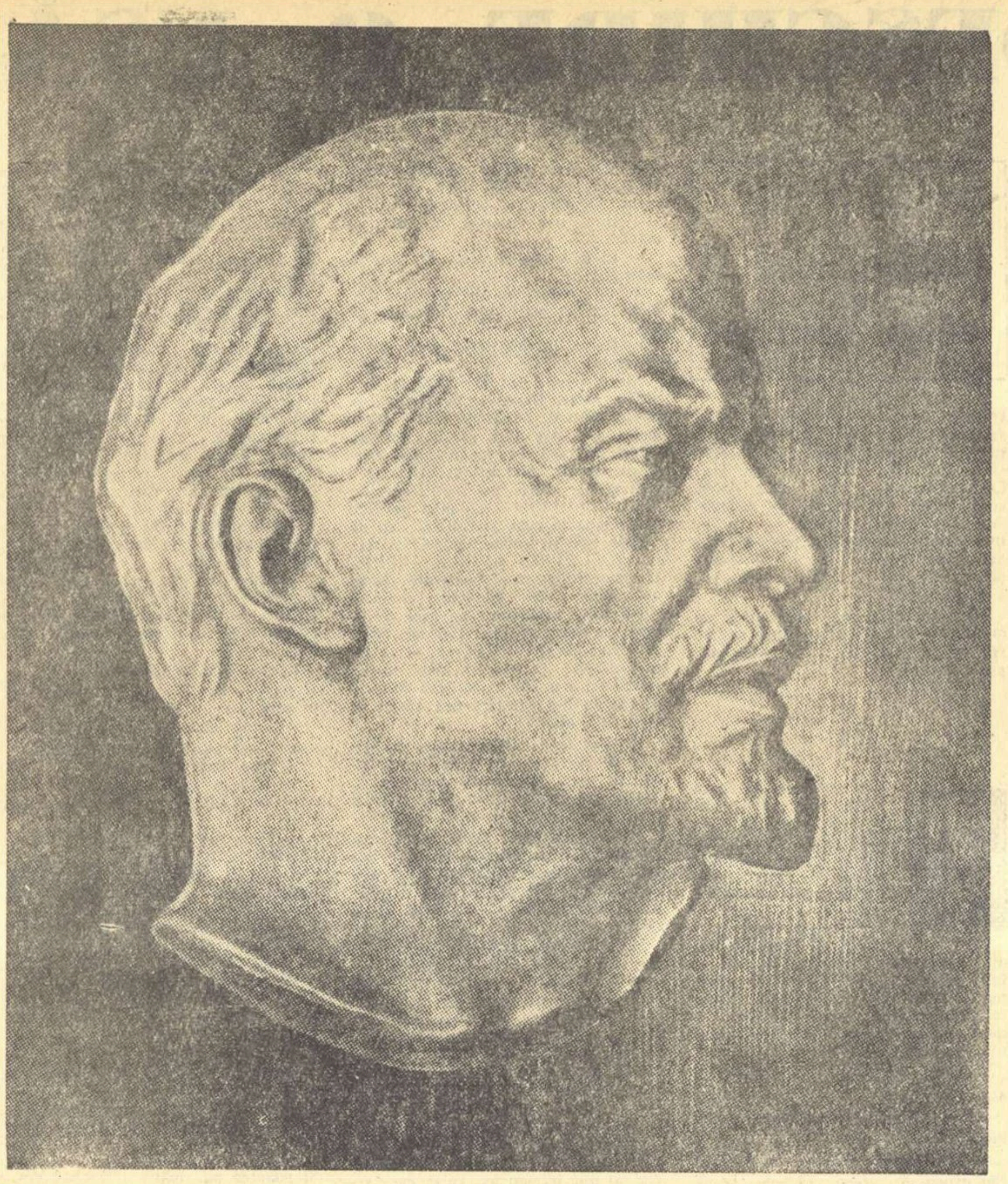

Lenin

Se-aud spre noapte-n Moscova tramvaie
Mai lin. Şi ceasul nopţii linişti taie.
S-a revărsat în ape clare luna.
Şi steagul roşu cîntă, fluturînd
Numele scump pe buzele-i într-una.

Printre gheţari şi-n bolţi de abataje,
Pe cîmp de luptă sau pe-a mării plaje
Şi-n zborul spre zenit şi înălţime

Cînd triumfăm, învingem şi clădim,
Spre Lenin zboară a viselor mulţime.

In el veniră toate să se-mbine:
Sînt oceane, fluvii şi destine
Şi largi seninătăţi de zări, şi gîndul...
Din ziua-n care Lenin s-a născut,
Pe drumul vieţii noi intră pămîntul.

Fragment din poemul „Lenin" de **ALEXEI SURKOV**

In romîneşte de VICTOR KERNBACH

PRINCIPIUL LENINIST AL SPIRITULUI DE PARTID

(Urmare din pag. 1)

tantă, chemînd la apărarea vieţii, a păcii, împotriva instigatorilor imperialişti.

Exemplele se pot înmulţi la nesfîrşit. Indrumarea literaturii de către partid a stimulat talentele autentice, le-a ferit de experienţe sterile şi derute formaliste, le-a ajutat să înfăţişeze cu fidelitate adevărul vieţii. Căci adevărul esenţial al vieţii se identifică cu lupta clasei muncitoare pentru pace şi socialism, cu activitatea creatoare a maselor făuritoare ale istoriei.

Ideea de partinitate o implică pe aceea de actualitate. Gorki, în amintirile sale, reconstituie momentul întîlnirii cu Lenin la Congresul al V-lea al partidului şi discuţia lor despre romanul „Mama". „I-am spus că am scris cartea în grabă, dar n-am apucat să-i explic de ce m-am grăbit, căci Lenin, dînd aprobativ din cap, a lămurit singur acest lucru: foarte bine că m-am grăbit, căci este o carte necesară; mulţi muncitori au luat parte la mişcarea revoluţionară în chip spontan, inconştient, aşa că acum lectura «Mamei» le va fi de mare folos. «O carte foarte actuală». Acest compliment, singurul pe care l-am auzit din partea lui, era extrem de preţios pentru mine", mărturiseşte Gorki.

Lui A. Serafimovici, Lenin îi trimite o scrisoare la 21.V.1920: „Operele d-tale... mi-au inspirat o mare simpatie pentru d-ta şi aş dori mult să-ţi spun cît e de trebuincioasă acum muncitorilor şi nouă tuturora munca d-tale." Lenin insista asupra eficacităţii muncii literare, amintind mereu exigenţele noului cititor, ale milioanelor de muncitori şi ţărani muncitori, eliberaţi de robia capitalului. („Ei au dobîndit dreptul la o artă într-adevăr măreaţă").

A scrie cărţi necesare este un criteriu fundamental al apartenenţei scriitorului. Se construieşte o nouă orînduire şi imensele prefaceri impun o promptă şi calificată intervenţie literară. Pentru a fi partinici, după cum arăta Lenin, scriitorii trebuie să creeze cărţi foarte actuale şi foarte trebuincioase. Nu poate exista contradicţie între caracterul util al operei literare şi valoarea ei estetică. Ritmul impetuos al construcţiei îl obligă pe scriitor să răspundă repede şi bine cerinţelor înalte ale poporului.

Lenin îl sfătuia pe Gorki: „Dacă vrei să observi, trebuie să observi jos, acolo unde se poate vedea munca de construire a unei vieţi noi, într-o aşezare muncitorească din provincie sau într-un sat". Scriitorul trebuie să participe la viaţa poporului, s-o cunoască în adîncime ca s-o poată zugrăvi veridic. Pentru realizarea marilor opere ale actualităţii, locul scriitorilor este în mijlocul oamenilor muncii, la oraşe şi sate, acolo unde victoria noului asupra vechiului este evidentă.

Indicaţiile fundamentale ale lui Lenin cu privire la partinitatea şi actualitatea literaturii ne călăuzesc permanent în activitatea noastră. Invăţînd de la marele Lenin să preţuim rolul cetăţenesc al artei în socialism, ne angajăm să-i respectăm în continuare cu fermitate porunca: „Arta aparţine poporului. Prin rădăcinile ei cele mai adînci, ea trebuie să pătrundă în adîncurile maselor largi ale oamenilor muncii. Ea trebuie să fie pe înţelesul acestor mase şi apreciată de ele, să unească sentimentele, gîndirea şi voinţa acestor mase, să le ridice".

S. DAMIAN

Politica păcii

(Urmare din pag. 1)

vea consecinţe îngrozitoare. Preşedintele Eisenhower, aşa cum a remarcat tovarăşul Hruşciov în recentul său interviu, vorbeşte despre „securitatea mutuală" şi de „menţinerea libertăţii în anumite ţări". Şi dă ca exemplu (ce risc!) Vietnamul de Sud.

Cum arată această „libertate" atît de lăudată?

Cităm din declaraţiile premierului sovietic: „In Vietnamul de Sud, 6.000 de moşieri stăpînesc un milion de hectare de pămînt arabil, adică dispun de o suprafaţă de pămînt egală cu partea care revine unui număr de 3 milioane de ţărani. Este uşor să ne închipuim ce „posibilităţi egale" şi ce „libertăţi egale" pot avea acolo ţăranii şi moşierii".

In continuare, tovarăşul Hruşciov aminteşte şi crima dezgustătoare săvîrşită de autorităţile sudvietnameze care şi-au lichidat 3000 de adversari politici prin otrăvire, spre indignarea lumii întregi.

Ca unii ce am simţit nu de mult binefacerile democraţiei de tip occidental în care poţi avea orice libertate în afară de aceea de a trăi omeneşte, înţelegem mai bine ce poziţii apără preşedintele Statelor Unite.

Problema principală a zilelor noastre rămîne însă găsirea unui modus vivendi, pentru că, mai tîrziu sau mai devreme, masele din întreaga lume vor şti să aleagă felul de viaţă cel mai convenabil, în ciuda tuturor ameninţărilor aruncate în eter de la posturile de radio occidentale de către generali iresponsabili cărora aerul închis al birourilor nu le mai prieşte şi vor să respire puţin praf de puşcă. Oamenii care l-au inspirat pe preşedintele Statelor Unite în discursul său uită că, exprimînd voinţa întregii omeniri dornice de pace, îşi ridică glasul în favoarea tratativelor tot mai numeroase figuri reprezentative pentru toate categoriile sociale. De la filozoful englez Bertrand Russel şi pînă la „neutraliştii" cei mai recenţi, senatori americani, industriaşi, ba chiar militari lucizi, în sfîrşit exponenţi de seamă ai ştiinţei, artei şi treburilor obşteşti, cer conducătorilor lumii occidentale încetarea războiului rece şi trecerea la o viaţă liniştită care să elibereze lumea de coşmarul unui flagel atomic.

Dorinţei unanime i se opun însă forţele sinistre ale aţîţătorilor la război. Tovarăşul Hruşciov a subliniat cu limpezime: „nu trebuie să uităm că în Occident există — şi preşedintele Eisenhower ştie lucrul acesta — cercuri destul de influente cărora nu le este pe plac lichidarea actualei încordări şi care se tem că se vor împotmoli dacă va dispare posibilitatea de a prelungi întrecerea periculoasă în domeniul creării de arme pentru exterminarea omenirii".

Mareşalul Uniunii Sovietice, R. I. Malinovski, într-un articol publicat de ziarul „Pravda", în numărul său din 11 aprilie, denunţa cu tărie „declaraţiile lipsite de răspundere ale unor generali din S.U.A.", cu prilejul sesiunii jubiliare a blocului atlantic agresiv — N.A.T.O. Comandantul suprem al forţelor din Europa ale N.A.T.O şi generalul Gruenther s-au străduit să atace propunerile paşnice venite din partea răsăriteană. S-a amintit Berlinul, pentru care, potrivit spuselor altor capete înfierbîntate, lumea occidentală ar fi gata să dezlănţuie un război atomic. Ceea ce amiralului Burke, şeful Statului Major al forţelor navale ale S.U.A., i se pare o problemă de fermitate şi de putere a voinţei este în realitate o chestiune care trădează slăbiciunea cercurilor apusene. Acestea, prin reprezentanţii lor în uniformă se silesc zadarnic, căutînd să intimideze lumea păcii. Războiul rece, — nu spun nici o noutate — convine acelor forţe negre din Occident care şi-au făcut din moarte o meserie, ca să parafrazez un romancier, şi nu vor să dea înapoi cu nici un pas în ceea ce priveşte cursa înarmărilor.

Este de înţeles că fabricile de armament aduc venituri fabuloase proprietarilor lor şi că banul, cum se spune, spurcă. Cum rachetele nu se pot vinde la kilogram ca morcovii, trebuie întreţinută o psihoză anume, trebuie inventată o primejdie şi această primejdie este munca paşnică a lumii socialiste. Intrecerea pe plan economic şi cultural îngrijorează teribil familiile de regi ai oţelului care scrutează cu îngrijorare viitorul.

Iată de ce sfaturile repetate ale oamenilor de stat sovietici pentru o înţelegere, pentru curmarea bătăliei nervilor, găsesc tot mai mulţi adepţi şi-i fac să turbeze pe generalii-şomeri de la Casa Albă. Mai mult decît oricînd, ofiţerii superiori ai bătăliilor posibile cu soldaţi de plumb, trebuie să înţeleagă că perspectiva războiului atomic este din ce în ce mai îndepărtată şi că vor ieşi curînd la pensie, pentru că aşa cum a subliniat tovarăşul Hruşciov în interviul luat de ziarul „Pravda": „A nu agrava situaţia, a nu accentua divergenţele dintre state, ci a căuta căi spre o apropiere a poziţiilor, spre găsirea de comun acord a soluţiilor necesare —iată ce este necesar acum, în primul rînd. Nici un guvern care se preocupă cu adevărat de destinele păcii, nu poate să nu urmeze această cale".

Eugen BARBU

L E N I N

Lenin

Un om a fost. Ca mine şi ca tine.
Dar a-nsumat ce-a fost mai bun din noi
şi ridicarea-n slavă din noroi,
şi încordarea zilelor depline.

El omului de foc şi de eresuri
o nouă demnitate îi dădu.
Prin spada revoluţiei şi tu
mai plin eşti, mai bogat în înţelesuri.

Un om a fost. El şi-a trăit viaţa
— nu viaţa cu mărunte bucurii —
(şi cum iubea pădure şi copii
şi aburii din stepă dimineaţa!)

Atît a fost: un om, o dăruire,
ca să trăim ca oameni: simpli, demni.
Eşti biograf? istoria o-nsemni!
Fii demn de el, de naltele lui vise.

Veronica Porumbacu

Lenin, noi sîntem veşnic afirmaţia ta

Lenin, noi sîntem veşnic afirmaţia ta
noi, cu grîul copt în căldura inimilor noastre,
cu codrii sondelor sprijinind cerul
limpede ca lumina ochilor noştri,
cu munţii şirag imens de diamante albastre,
cu oţelul călit în văpaia sîngelui nostru,
cu şantierele braţelor şi frunţilor noastre.

Noi sîntem flacăra
ce înalţă spre fierbinţi depărtări
văpăile naşterii noastre din fruntea lui Lenin.
Tu eşti viaţa noastră,
se vor naşte alţii şi tu vei fi viaţa lor şi viaţa
a milioane de generaţii de acum înainte.

Neclintiţi vom naviga pe o singură cale:
fluviul fără sfîrşit al inimii tale.

Cezar BALTAG

CHIPUL LUI LENIN PE SCENELE NOASTRE

Chipul conducătorului Revoluţiei, Vladimir Ilici Lenin, creat pe scenele teatrelor noastre, a fost un semn vădit al potenţei artei noastre scenice, ai cărei slujitori s-au încumetat să abordeze cel mai iubit erou al istoriei.

Ne-au stat la îndemînă, pentru documentare, filmele sovietice, turneele teatrelor sovietice (mai ales, cel al M.H.A.T.-ului cu **Orologiul Kremlinului**).

Dramaturgia sovietică prin „fondul ei de aur", l-a adus pe scenă pe Lenin, fie că era vorba de piesa **Pe malurile Nevei** de K. Treniov, sau mai ales, de nemuritoarea trilogie a lui Pogodin: **Omul cu arma**, **Orologiul Kremlinului** şi recenta **A treia patetică**. In toate aceste piese, cald, uman, viu, chipul lui Lenin e zugrăvit ca adevăratul conducător al clasei muncitoare, ca stegarul neînfricat al Revoluţiei din Octombrie.

Sciukin, Smirnov, Strauh, iată numele unor interpreţi sovietici ai lui Lenin, ale căror creaţii au devenit antologice.

A fost nu numai un act de curaj interpretarea lui Lenin pe scenele noastre, ci şi un cert semn de maturitate artistică. Imaginea corifeului se cerea transfigurată la cel mai înalt nivel artistic, se cerea sensibilizată prin filonul celei mai simple, dar şi celei mai cutremurătoare umanităţi.

Stamate Popescu a interpretat rolul lui Lenin — tînăr adolescent, în piesa **Familia** de Popov. Dincolo de sensibilitatea şi exuberanţa firească adolescenţei, Stamate Popescu a ştiut să sugereze adînca înţelepciune a tînărului clarvăzător, al celui care avea să fie „cel mai bun dintre cei buni".

Gh. Popovici-Poenaru în **Orologiul Kremlinului** a ştiut să dea rolului său, în cadrul unor spectacole ale Institutului de Teatru, o forţă şi o autenticitate ce l-au remarcat ca pe un actor complex. Depăşind grija pentru amănuntele asemănării fizice, Popovici-Poenaru a ştiut să găsească mai ales drumul direct către adîncul umanism al lui Lenin, către acea trăsătură care făcea pe unul din eroii piesei lui Pogodin să exclame, la observaţia că Lenin e un om simplu: **„Simplu. Am văzut şi simpli. Nu-i tot aceea. Nu noi, tu şi cu mine, putem înţelege de ce Vladimir Ilici nu seamănă cu nimeni"**. Direct, emoţionant, rolul interpretat de Popovici-Poenaru însemna nu numai un act de curaj, ci şi o perspectivă optimistă.

Liviu Ciulei l-a adus pe Lenin, pe scena Teatrului Municipal, într-o interpretare matură, lucidă, studiată. A fost meritul regizorului Ion Olteanu care a ştiut mai ales în finalul piesei, să-l înfăţişeze pe Lenin cu un suflu eroic de înaltă vibraţie, clocotind de un patos revoluţionar înălţător.

La Timişoara, interpretul aceluiaşi rol, Gheorghe Leahu, a avut de partea sa ajutorul şi viziunea artistică a regizorului sovietic Boris Mihailovici Dmohovski, care l-a îndemnat spre tălmăcirea complexă, adîncă, a personajului.

Lenin pe scenele romîneşti a fost un nou prilej de a înălţa un prinos de recunoştinţă celui care, călăuzind proletariatul la biruinţă, arăta că arta şi literatura „trebuie să devină o parte integrantă a cauzei generale a proletariatului". Succesul prezentării lui Lenin pe scenele noastre la Bucureşti, Bacău sau Timişoara, e o dovadă supremă că teatrele noastre pot ataca marile probleme ale dramaturgiei, că ele sînt capabile să reflecteze cele mai dificile dar şi înălţătoare înfăţişări ale vieţii.

A treia patetică — piesa lui Pogodin pe scenele din U.R.S.S. — care constituie încă un omagiu adus amintirii nepieritoare a lui Vladimir Ilici Lenin, e o piesă pe care o aşteaptă cu mult interes şi spectatorii noştri care ştiu că marii dramaturgi şi regizori ca Romm, Pogodin, Smirnov, Kedrov, Satrov etc... şi-au făcut totdeauna un punct de onoare din a valorifica artistic conţinutul atît de bogat, înţelesurile atît de vaste ale vieţii şi luptei genialului teoretician şi practician al comunismului.

Mii şi zeci de mii de spectatori, care au sorbit cuvîntul leninist din carte, care i-au văzut chipul în filme documentare şi i-au ascultat vocea reprodusă pe plăci, au fost mîndri de realizările teatrului romînesc atunci cînd i-au aplaudat pe interpreţii de care pomeneam mai sus.

Lenin, care ne-a înarmat cu principiile de bază ale creaţiei, ne-a învăţat şi cum să dăm viaţă pe scenă marilor personalităţi ale omenirii. Sîntem bucuroşi că actorii noştri — interpreţii lui Lenin — ne-au arătat că au învăţat aceasta.

Al POPOVICI

PETRUS BROVKA

Decretul lui Lenin

Această zi, prin ani, sclipeşte bucuriei!
Toţi au venit de prin judeţul nostru,
Şi taţii, şi bunicii, şi copiii
La întrunire să îşi afle rostu'

Mahorcă, fum — aerul gros
Se leagănă sub grinda joasă.
Din Baltica, un vechi matroz.
Se profila prin fum, la masă.

Hîrtia ce-o ţinea în mîini, le desluşise
Nădejdile nutrite ani de-a rînd.
El, cuprinzînd în ochi mulţimea, zise:
— Eu fraţilor.. vă spun... despre pămînt.

De-un văl ca de legendă-nfăşurat,
El conteni tîrziu, pe înnoptate

Şi răsuflarea pieptului bombat
Sălta cartuşiere-ncrucişate.

. . . .

Hei, nu citea el fără de cusururi,
Şi de emoţie silabisea...
Dar adunarea bucuroasă-n jururi
Vuia, şi-aplauda, şi fremăta.

S-atingă foaia se-nţesau necontenit.
— Ci mai citeşte, marinare, înc-o dată!
Aluneca pe rînduri degetul asprit,
De-a lungul paginii cu slova-nflăcărată.

Şi fiecare întreba de Lenin:
— Ne spune, - om bun, cinstite musafire,
Cine-i acest tovarăş, Lenin?
— Cel ce v-a dat pămîntu-n stăpînire!

In romîneşte de NICHITA STANESCU

Scrisoare către un tînăr poet (I)

Inălţîndu-se spre cerul patriei, privirea noastră, înainte de a întîlni soarele, zăreşte mîndră zidurile fabricilor industriei socialiste, durate mai repede şi mai bine decît în tot trecutul dominaţiei burgheziei, de către clasa muncitoare, fără şi împotriva burgheziei. Rotindu-se în jur, privirea noastră, înainte de a se pierde în zare, întîmpină plină de lumină pămînturile colectivizate într-un ritm tot mai accentuat prin acţiunea unită a ţărănimii muncitoare. Coborînd în conştiinţa oamenilor, privirea noastră constată bucuroasă, înainte de a se ciocni de rămăşiţele, puternice încă, ale vechii mentalităţi, prezenţa tot mai viguroasă a atitudinii socialiste în relaţiile dintre om şi om, dintre om şi el însuşi. Intrînd în al XV-lea an de la dezrobirea ţării printr-o nouă „poartă a măreţiei", cum ar spune Geo Bogza, lăsăm în urmă, ca pe trofee ale muncii libere, succesele de pînă acum şi păşim, sub aceeaşi încercată conducere a Partidului Muncitoresc Romîn, către încheierea în linii mari a construcţiei socialiste la noi. „Prin înfăptuirea prevederilor planului de dezvoltare a economiei naţionale pe anii 1960—1965, poporul nostru va termina în linii mari construirea socialismului, intrînd într-o nouă etapă — aceea a desăvîrşirii construcţiei socialiste", *arăta tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej în expunerea recent ţinută asupra Congresului al XXI-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. In vederea acestui ţel, poporul întreg, sporindu-şi eforturile şi exigenţa faţă de sine, se sileşte să împlinească sarcinile legate de dificilul, dar măreţul obiectiv, prin noi şi noi mijloace. Peste tot domneşte o emulaţie intensificată. Comuniştilor le este propriu refuzul automulţumirii; comuniştilor le este proprie năzuinţa de a atinge cu mîna ceea ce pare duşmanilor, scepticilor, filistinilor, inaccesibilul; comuniştilor le este proprie căutarea şi încurajarea noului, în măsura în care noul rîvnit este cu adevărat fecund, este capabil să slujească progresului societăţii, cunoaşterii şi afirmării omului, înfloririi depline a socialismului. De aceea ei sînt dispuşi să înlăture prin luptă, din calea apelor tumultuoase ale noului, orice stăvilar, oricînd şi oriunde s-ar ridica în faţa muncitorului însufleţit de necesitatea măririi randamentului uneltei sale, în faţa ţăranului interesat în* **creşterea recoltei, în faţa** *savantului sau artistului pretendent la opere mari, originale.*

Tinere poet, pe tine, ca pe orice tînăr, te mistuie cel mai viu ambiţia creatoare, pentru tine, în primul rînd poate, „lupta cu inerţia", inerţia cu care s-a încleştat Labiş, constituie una din raţiunile vocaţiei tale. Eşti un adversar ireductibil al vechiului, în aspectul său cel mai cras şi odios, burghez. Chiar şi fructul predecesorilor tăi, înfrăţiţi cu tine în descoperirea noului, fructul „cel mai dulce nu îndeajuns îţi pare" *cum observa Maria Banuş în poezia „Unui tînăr". Pasiunea noului, caracteristică vîrstei şi în mod special artei tale, o simţi azi cu atît mai febrilă cu cît îţi este stimulată de o orînduire întreagă — care ştie că fără acest motor nici apariţia, nici dezvoltarea actuală şi nici viitorul ei nu ar fi posibil — prin exemplul trainic şi strălucit al înfăptuirilor socialiste, al chipului omului socialist, prin întreţinerea nestinsă a idealului socialist ca şi prin îndemnuri statornic repetate către cucerirea necunoscutului, către lărgirea universului noului:* „Tu muşti adînc şi tot flămînd ţi-e dorul/ Căci zări fierbinţi şi noi musteşte roada/ Tulburător ca fabuloase nave", *preciza Maria Banuş în poezia citată. Iar Maiakovski considera poetul un Cristofor Columb, navigator pe mările necunoscutului. Socialismul este aşadar prin esenţa sa, sinonim cu noul, precum ne învaţă Lenin, cum dovedesc teoria şi practica comunismului.*

Intrebarea principală pe care trebuie să ţi-o pui, tinere poet, cu toată răspunderea pe care o impune libertatea creatoare, nestînjenită, acordată ţie de societatea de azi este: cum o foloseşti, încotro o îndrepţi, în direcţia în care s-a angajat poporul tău sau împotriva mersului său istoric spre comunism? Din ce izvor îţi astîmperi setea? Te atrage izvorul clar, înviorător şi etern al vieţii, al ideilor şi operelor socialismului, sau te ademeneşte cu vraja lui tulbure, otrăvitoare şi efemeră, cel al tendinţelor retrograde, al vieţii semănînd mai mult cu moartea din societatea căreia, tăindu-i rădăcinile de clasă, îi smulgem acum, una cîte una, ultimele fire îndărătnice? In majoritatea lor mare membrii generaţiei tale au ales, ca şi premergătorii, pe cel dintîi. Străduindu-se să urce pe meterezele din prima linie a socialismului, să participe la activitatea eroică deseori a combatanţilor noului, să le împărtăşească existenţa nu odată dramatică, sentimentele profunde şi vederile pătrunzătoare, aceştia se găsesc tocmai în situaţia pe care o visează atît, de a-şi făuri fizionomia, stilul, „universul" poetic distinct, inalienabil. Aflate la început de carieră, producţiile lor sînt încă departe de a fi copleşitoare. Dar fertilitatea şi valoarea, chiar înmuguritoare, a versurilor corespunzătoare, confirmă justeţea orientării îmbrăţişate şi merită speranţele noastre.

Sensul impunător al hidrocentralei de la Bicaz rezultă pentru Florenţa Albu d. ex., nu atît din profilul gigantic al lucrării şi din încordarea fizică a făuritorilor, cît din puterea lor interioară care, deşteptată de Revoluţie şi stăpînită de ei înşişi, ar fi zăcut altădată inertă, ignorată sau irosită precum resursele naturii locale sau ale unui uriaş adormit sub un farmec: „Poate că oamenii aceştia sfătoşi / Cu faţa arsă de vînt / cu vorba moldavă, / mlădiată, molcomă / au dormit / în apă în piatră în fier, / şi s-au trezit cu elementele naturii odată / sub semnul uriaş al Revoluţiei". *Respiraţia lentă cursul de apă greoaie dar adîncă al acestei mici proze poetice intitulată „Sub semnul Revoluţiei", imaginile propriu-zise, brute, oarecum abstracte — apă, oţel, piatră, lumină — sugerează aparenţa domoală a energiei irezistibile, slăvite. Numai repetarea inutilă a intervenţiilor discursive de genul „oamenii făuresc poezia viitorului". irită prin nota lor pompoasă, impresia unitară, de solemnitate discretă şi respectuoasă, a omagiului. In ochii lui Florin Mugur, echilibrul sufletesc, încrederea în rostul muncii, deci calităţi ale exponentului vremii noastre, conferind gestului unui tînăr betonist de la Bicaz — precizie matură şi demnitate senină, iar siluetei sale, o atmosferă de lumină delicată şi ceva din desenul aerian al unei păsări, îndepărtează stîngăcia şi reţine graţia vîrstei:* „Ai crede că nicicînd n-au tremurat / mîinile cum toarnă beton la temelii / cu-atîta demnitate şi-atît de măsurat / în ceasul fără vechi melancolii / ai crede că nicicînd n-au tremurat / mîinile lui ce-abia s-au scuturat / de şovăiala dulce, cu umbre de pădure / a frunzelor adolescenţei, pure". *Nu sprijină acest „Portret de la Bicaz", în gingăşia lui, tema frumuseţii unei munci ce pare improprie frumuseţii şi nu serveşte indirect nevoii sociale de calificare a tineretului şi într-un asemenea domeniu? Ideea biruinţei noului este exaltată cu o asprime sobră de Darie Novăceanu în „Duel cu timpul". Crisparea agonică a mănuşii, aruncată întîmplător de şenila unui tractor, suscită, printr-un contrast de factură argheziană, expresiv şi bine strunit, paralel cu repulsia faţă de cramponarea vechiului, faţă de moartea lui mizerabilă de vierme zvîrcolit zadarnic în tină, senzaţia specifică noului, senzaţia de plenitudine şi autoritate inflexibilă a vieţii:* „Trei degete crispate în agonie / mîngîie brazda neagră de cîmpie / de parc-ar vrea să simtă iarăşi mîna / ce le-mbrăca pe cînd trăia stăpîna / acestui cîmp îmbelşugat pe care / îngroapă grîu de toamnă şirul de tractoare". *In al doilea tablou, ideea e reluată şi dezvoltată pînă la capăt, cu un substrat mai adînc. Azvîrlirea mănuşii într-un zmirc* „ca pe un nimic dintr-o nălucă destrămat" *de către un copil ce* „pleacă rîzînd", *nu echivalează numai cu îndepărtarea ultimului vestigiu al trecutului de jaf şi asuprire. De vreme ce istoria îşi desăvîrşeşte opera prin intermediul unui copil, al unui agent inconştient, înseamnă că timpul, „destinul" rîde cu ironia lui nemiloasă de foştii posesori nelăsîndu-le nici o speranţă. Tot o semnificaţie mai întinsă a luptei dintre nou şi vechi, morală, de ordinul destinului personal al omului, desprinde din nou Florenţa Albu dintr-un fapt ce începe să devină comun, din fertilizarea pămînturilor nelucrate. Evocarea* „Drumului subţire", *din „marginea satului nostru" ca un ţinut al pustiului, sărăciei, crimei şi viselor neîmplinite, ca o „apă a morţilor", face din trecutul întreg, ceea ce şi era pentru mulţime, o lume unde, lipsit de perspectivă, omul era mai degrabă propria sa umbră mînată de porniri întunecate, nedeslușite, misterioase fiindcă nu le înţelegea, un tărîm de basm sinistru:* „Plecau flăcăii pe drumul subţire / îi alunga sărăcia / îi chemau apele / şi nu ştiu ce vise / şi nu ştiu ce sete". *De aceea intrarea năvalnică a tractoarelor şi aratul* „cruciş şi curmeziş", *înverşunat parcă dinadins, spulberă în urmele* „drumului subţire", *fantomele din suflete, dezlegînd blestemul trecutului:* „S-au stîrnit vînturi flămînde / şi au dus în toate patru zările / urmele vechi ale drumului subţire".

Mihail PETROVEANU

CÎND SE DESCHIDE O UŞĂ

Fragment din „Biografii contemporane"
de
PETRU DUMITRIU

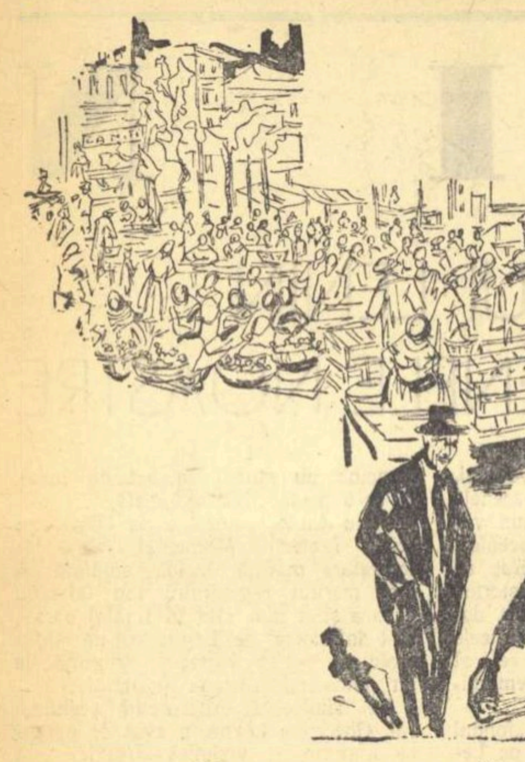

12

Astfel începe pentru mine o viaţă ciudată, ca în vis, dar ca în visele acelea care te stăpînesc atît de tare, încît trezia ţi se pare ştearsă: trăiai, cu inima bătînd înnebunită, o păţanie nemaipomenită, o luptă cu nişte duşmani atotputernici, te urmăreau pe marginea unei prăpăstii, unde poteca era nu mai lată de o palmă — şi te trezeşti într-un pat cu saltea de paie şi cu ploşniţe, în lumina cenuşie a dimineţii, şi cu maţele ghiorăind de foame. Cam aşa începe să fie de-acum înainte viaţa mea. Umblam prin oraş, poştaş al unor veşti necunoscute; purtătorul unei taine puternice, deşi arăt ca un ucenic sau un muncitor tînăr, pîrlit şi fără nimica deosebit; sînt în oraş ca într-o peşteră cu multe încrîngături; la cotituri mă aşteaptă primejdii sau izbîndă; ziua mare, sau noaptea, tot una mi-e: oraşul e pentru mine întunecat acolo unde trec prin el fără să se întîmple nimic şi unde nu există nimic în legătură cu ce fac; şi luminat acolo unde există o stradă, un trotuar, pe care se plimbă, între ceasurile cinci după-amiaza şi cinci şi două minute, un om cu pălărie de paie căruia trebuie să-i spun:

— Îl aşteptaţi pe domnul Popescu?

Iar el trebuie să-mi răspundă:

— Aştept să treacă cinci minute, tinere.

Locuri de astea luminate pe harta oraşului sînt cînd aici, cînd dincolo; cartierele recad în umbră, sînt părăsite poate de oamenii cărora trebuie să le duc „poşta" mea. Dar cine ştie? Poate că acele cartiere care sînt moarte pentru mine, pentru alţii au şi ele cîte un colţ, cîte o piaţetă, luminate orbitor: lumina nu e decît încordarea nervilor, aşteptarea, atenţia ascuţită; aşa mi se pare că e şi la război: clipele cînd stai sub bombardament de artilerie, cînd vezi fiecare fir de iarbă în faţa ochilor şi nu-l mai uiţi niciodată în viaţă, fiindcă l-ai văzut în clipa de cumpănă. Lumina primejdiei, a riscului, se mută pentru mine pe harta Bucureştilor; e şi lumina beţiei tinereţii de a face o treabă straşnică pe care nu oricine e în stare s-o facă.

Acuma cunosc şi oraşul. Umblu cu toate tramvaiele şi autobusele, prin toate cartierele, pe soare sau pe vreme urîtă, pe cald şi pe frig. Nu-l cunoşteam. Acuma îl ştiu pe dinafară. Tramvaiul 14, pe sub frunzişuri, pînă spre cocioabele din Pantelimon; noaptea, pe-acolo, scîrţîie căruţele şi behăie turme care trec prin oraş, de la munte către Dobrogea. Parcul Carol cu elevi de liceu şi perechi de îndrăgostiţi sub frunzişuri bătrîne, şi pensionari pe scaune, de-a lungul aleilor cu pietriş; gara Filaret, camioane şi căruţe cu coviltire, oprite în faţa barierii cînd se plimbă o locomotivă, fluierînd de colo pînă colo. Piaţa din faţa cimitirelor, iar în spatele lor Gropile, munţii de gunoaie, o şatră de ţigani pe cîmp, unde se isprăvesc casele de paiantă; Bulevardul Dacia, cu case boiereşti, cu grajd şi garaj fiecare — uneori pentru două sau trei maşini, — cu odăi mari cu mătase pe pereţi, unde stau două-trei persoane sus, o familie adică, iar în subsoluri sau poduri, doisprezece servitori; liniştea, tăcerea, curţile pavate şi trandafirii din grădini, şi copiii frumoşi şi curaţi care se joacă cu cîini de rasă; şoseaua dinspre Jilava, cu căruţe de lut, pe lîngă uliţe în care, pe vreme de ploaie, te scufunzi pînă la genunchi în noroi, iar pe vreme frumoasă umblă în haite şi fac baie găinile în praf, zbîrlindu-şi penele. Dar şi Grandul meu, cu ceferiştii, cu cîrciumile, cu şmecherii şi cuţitarii; străzile pe care le cheamă Sergent Ioniţă sau Căpitan Stoicescu, cu garduri înalte, duzi şi tei prin curţi, case scunde la care, în anii buni, mai adaugă omul cîte o odăiţă. Şi Oborul, copiii care zbiară din trompete de carton, baraca unde poate fi văzut, contra cinci lei intrarea, „fiorosul bandit Berilă", cum şade pe un scaun şi mănîncă pîine şi cîrnat, fără să-i pese de nimeni, „intraţi, intraţi, ce-i afară pe pînză e înăuntru viu şi natural, ridică două sute kilograme prin forţa muşchilor sale!" Dar şi colţuri prin jurul Bisericii Olteni, tăcere, linişte, case bătrîneşti cu perdele cu ciucuri la ferestre; miros oţetarii şi liliecii şi un om cu o caterincă stă şi cîntă Dunărea Albastră, iar papagalul mic, verde ca pucioasa, se plictiseşte că n-are cui să-i tragă biletul (vei trăi 98 de ani, vei avea patru copii, te duşmăneşte un om cu părul roşcat); străzile pietruite cu granit vînăt, cu case scunde, cu grădiniţă, doi copaci, masă la umbră dintre Mitropolie şi Parcul Carol, unde stau în cîte-o grădiniţă de acelea un pensionar şi fiu-său student, la masă, şi joacă table, duminică după-amiază.

Pe toate le ştiu: şi Văcăreştii şi Dudeştii cu măcelării cuşer, cu pastramă de gîscă în vitrine şi cu forfotă de oameni nervoşi şi neastîmpăraţi, şi prăvălioare unde o familie întreagă de evrei săraci face plăpumi, iar alături, într-o ceainărie întunecoasă, nişte bătrîni slabi, cu ochii roşi şi haine tocite, discută despre afacerile mari pe care le făceau ei înainte de a avea nenoroc şi de a da faliment, cînd cu Cuza.

Umblu cu mîinile în buzunare şi cu ochii în patru. Văd oamenii, casele, trăsurile, maşinile; şi porumbeii din piţa Palatului, şi pe santinelele de doi metri, cu mănuşi albe, cu coif sclipitor cu coadă de cal albă, şi pe nenorocitele vopsite cu roşu şi alb, răguşite, care bat trotuarele Căii Victoriei şi Lipscanilor; şi pe negustorii care zbiară în stradă: Nasturii, nasturii! Nasturii americani! Nu trebuie ac, nu trebuie aţă! Nu trebuie nevastă, nu trebuie soacră! Îi pui singur! Nasturii americani!

Umblu cu un pachet; sau cu un coşuleţ, care nu arată, dar cîntăreşte zece chile cel puţin (înăuntru e plumb de zeţărie); şi mă uit împrejur prin Bucureşti: la cerul albastru, la asfaltul moale de cald; la cerul alb, la zăpada peste care căruţele Primăriei aruncă sare cu lopeţile. Mă uit la Bucureşti; la casele boiereşti, cu platani în curţi şi zeci de odăi, şi policandre de cristal ce se zăresc printre perdelele de mătase groasă; la cocioabele cu pereţi de tinichea şi de placaj, lipiţi cu pămînt, la burghezii eleganţi şi bine hrăniţi; la mahalagii, muncitori cu căciuli, cu obraji supţi şi feţe pămîntii; la steagul pătrat cu ciucuri de aur, care flutură pe catarg deasupra Palatului Regal; la restaurantele pline de oameni cu bani, la maşinile multe oprite în faţa unui palat de pe bulevardul Lascăr Catargiu: la casele de tîrfe, cu obloane veşnic închise, de pe Brezoianu sau Blănari; merg cruciş şi curmeziş prin Bucureşti, cu tramvaiul 6, şi 3, şi 12, proletare, cu tramvaiul 5, burjui, ca şi 14 (dar acesta mai puţin); la capete de linie, unde se vede trecînd trenul de Constanţa, printre căsuţe cu grădini de zarzavat, sau se scufundă pămîntul şi în groapă se înghesuie cocioabele strîmbe, şi noroaiele, şi copiii desculţi, şi fetele cu buze groase şi ochi de miez de noapte, ale ţiganilor din Floreasca. Grădini de vară, tarafuri de lăutari, fripturi la grătar, vin bun de doi lei kilogramul; case cu pereţii goi şi coşcoviţi, unde nu se găseşte de mîncare decît o bucată de pîine şi o ceapă; vardişti (curcani le zice) graşi, brutali, şperţari şi ucigaşi; sus, în deal, sub turlele unei biserici în care nu se mai cîntă rugăciuni, închisoarea Văcăreşti; departe, în cîmp, spre Olteniţa, cazematele mucede, ude, ale fortului de la Jilava, unde deţinuţii dorm cu spatele gol pe ciment umed şi mor iute de moarte bună. Bucureşti! Cu mahalale pe care nimeni nu le ştie, dincolo de nişte lacuri, cu papură fremătătoare şi înmiresmată pe insule; mahalale de turci, de ţigani, de bulgari, de croaţi, care vorbesc toţi însă romîneşte şi nu mai ştiu cînd au venit şi de ce. Cu blocuri moderne în care miroase a ceapă prăjită, a mucegai, a rîntaş. Cu case în care miroase a parfum franţuzesc şi în care calci pe covoare groase aduse din Răsărit. Cu atîtea fabrici, şi uzine, şi ateliere.

M-am îmbătat de Bucureşti. Umblu pe furiş; lumea mă poate crede şomer, sau derbedeu, sau trimis de meşter cu vreo treabă. Nu se uită nimeni la mine. Trec prin mulţime. Intru în magazinul Lafayette şi ies îndată pe cealaltă uşă. Intru în Pasajul Romîn, o iau pe Academiei, trec prin Pasajul Comedia îndărăt. Mă opresc să mă uit într-o vitrină mare, să văd dacă nu se ţine cineva după mine. Pe ăsta cu fulgarinul albastru parcă l-am mai văzut. Pornesc iar. Sar din mers în vagonul doi al tramvaiului 19 şi mă uit după omul cu fulgarinul albastru. Şi el se uită după mine. Ei, drăcie! Nu cumva...? Mă uit bine la el, să-l ţin minte.

V

M-am răcorit. Asta e întîia oară în viaţa mea. Cine s-a uitat pînă acuma la mine? N-am însemnat nimic. Am fost un nimenea, şi sînt, în ochii oamenilor care măsoară după parale, şi frică, şi putere. Şi-acum, dintr-o dată, mă ia în seamă un domn cu guler, cu cravată, cu fulgarin, cu pălărie. Numai fiindcă am în buzunarul hainei un pachet nu prea mare de hîrtii, la care nici nu m-am uitat. Le-am căpătat de la nea Tăsică şi-o să le dau cuiva, într-un loc anumit.

Ce bine că sînt nimenea! Nimeni nu mă ştie, nimănui nu-i pasă de mine: am şaisprezece ani, sînt un puşti gălbejit cu oase mari, şi bocancii căscaţi şi petice la haine. Dacă se uită cineva de două ori la mine, m-am lămurit ce e cu el: căci cine nu e de-ai lor, nici nu mă vede măcar.

Zarzavagiii, precupeţii olteni, cu cobiliţa pe umeri, trec cîntînd: zarzavat! roşiile frumoasele, ia roşiile, geamgiii zbiară cu glas chiar ca de sticlă groasă lovită: geaa! muri! geaa! muri!; nu se uită la mine; servitoarele stau pe pervaze de ferestre, de li se văd picioarele, şi spală geamurile, şi nu se uită la mine (nici eu la ele, de ruşine); vardiştii fluieră noaptea pe străzi, ascuţit, speriat; dar pe mine nu mă iau în seamă. Eu umblu prin tot Bucureştiul, sfîrr! încolo, sfîrr! încoace, ca un şoarece într-un magazin de coloniale, noaptea. Nimeni nu mă ia în seamă. A fost odată, domnul cu fulgarinul. Pe urmă iarăşi nimic. Umblu prin oraş cu o scrisoare, care e împăturită de nu e mai mare decît două mărci poştale. Sau cu un pachet de hîrtii tipărite. Sau cu nişte bucăţi de zinc: clişee. Numai la unul m-am uitat: era săpat, brăzdat, vărgat, şi scria ceva pe el, de-a-ndoaselea: Muncitori şi ţărani! Fasciştii sînt călăi plătiţi de marele capital internaţional! Zgîrieturile arătau un lup cu blană de oaie, şi cu crucea încîrligată pe un ochi alb şi holbat, iar pe celălalt, gratiile Gărzii de Fier. Dedesubt mai scria: Lupul îşi schimbă părul, dar năravul ba! Nu-i credeţi pe lupii în blană de oaie!

Umblu prin oraş. Mă opresc pe Calea Victoriei, la vitrina Julietta: numai fotografii de femei frumoase, cu umerii goi, în rochii ca spuma şi cu ochi mari, limpezi. Un aparat de radio cîntă dinăuntru:

Gladys e băiat de treabă,
Toată lumea se întreabă
Cum e
Atît de curat şi de lucios?
Doamne, cît e de frumos!

Apoi adaugă, vorbit, cu glas cald, gras, de om bine hrănit şi mulţumit de sine, de-ţi vine să-i dai una peste gură: Cumpăraţi crema Gladys! Nu cumpăr! Întîi că n-am cu ce. Şi chiar de-aş avea, n-aş cumpăra, numai ca să nu ascult de porunca asta obraznică, din guşă: Cumpăraţi! Nu cumpăr! Nu fac ce vrei tu! Nu mă supun! Dracu să vă ia pe toţi, leprelor!

Şi plec mai departe, fierbînd în sinea mea; dar de pe fiecare uşă de magazin, deschisă ca să pătrundă aerul de mai, răbufneşte melodia tîmpită şi săltăreaţă:

Gladys, Gladys, aoleu!

Iar de pe pereţi, afişele ţipă la mine, cu feţe uriaşe, trandafirii, cu buze purpurii: Koenigsmark, cu Elisa Landi! Îngerul Albastru, cu Marlene Dietrich!

Eu însă nu le iau în seamă. Toate astea sînt fleacuri, băşici de săpun, lucruri fără greutate. Umblaţi, oameni buni, după mîncare şi băutură şi parale; ghiftuiţi-vă şi să vă fie de bine; îmbrăcaţi-vă muierile în rochii ca spuma, puneţi-le cercei de diamante; treaba voastră. Subsemnatul Panait Petre sînt de părere că voi toţi, cu palatele voastre, cu maşinile voastre de mare lux, cu muierile, şi copiii, şi conturile în bancă, toţi la un loc, nu faceţi nici cît o unghie de-a lui nenea Tase al meu, neagră de ulei de maşină şi de pilitură de fier. Las'că vedeţi voi. Cumpăraţi! Auzi: să cumpărăm. Dar dacă sîntem şomeri, sau ucenici, cu ce să cumpărăm? Las'că vine ea o vreme, şmecherilor, cînd n-o să ştiţi pe unde scoateţi cămaşa; vă punem noi într-o bună zi la muncă, să vedeţi şi voi cum e aia! Atunci o să cîntaţi voi Gladys, Gladys, aoleu.

13

Ce mai calea-valea: m-am îmbătat. Şi nu-i adevărat că m-am îmbătat de Bucureşti. Nici de umblat prin el încoace şi încolo, ţişti! bîşti! ca un şoricel singur şi vesel în podul unei case fără pisică. Nu: m-am îmbătat de fericire, de tinereţe şi de ce fac. Nu ştiam ce vreau, afară de învăţat: nu ştiam ce caut. Uite: asta căutam. Ce fac eu acuma: arunc manifeste seara, după lucru; lipesc manifeste pe pereţi; fac pe poştaşul între oameni care poate nu se cunosc. A izbucnit tinereţea în mine: parcă eram bătrîn pînă acuma, parcă n-aveam şaisprezece ani trecuţi, ca mîine şaptesprezece. Acuma cerul mi se pare mai curat, soarele mai luminos, norii mai frumoşi, chiar cînd sînt purpurii şi albaştri, de furtună; fetele şi femeile mi se par toate pline de farmec, bărbaţii deştepţi şi simpatici, casele frumoase, lăturile de la Tartorele mîncare gustoasă, nu sînt supărat pe nimeni, iubesc lumea întreagă (afară de capitalişti). Şi mi se pare că sînt un fel de Pavel Vlasov, un revoluţionar straşnic, că ştiu mai mult decît alţii. Şi că prepelicarii de la Siguranţă sînt nişte nătărăi. Deocamdată îmi şi merge: vorbesc cu băieţii, la dormitor; cînd cu unul, cînd cu altul; nu cu toţi: numai cu cei pe care-i ştiu eu că sînt soi bun; şi nu prea pe faţă; mai mult mîrîind. „Păi ce să facem? Ce se poate face? Parcă poţi să faci ceva?" întreabă ei cînd vorbeşti de şomaj, de criză, de exploatare. Eu îi învăţ că se poate face ceva, că dacă eşti băţos şi încăpăţînat îţi capeţi drepturile („nu v-aduceţi aminte de nea Tase Anghel, cînd s-a înfipt odată în Tartorele?"), că şomaj, sînt ţări unde nu se află („ce, parcă în Rusia sînt şomeri?") şi că chiar şi criza nu e ceva de ce să nu poţi scăpa („dacă ar fi ale muncitorilor fabricile şi băncile, ar mai arde cafeaua în locomotive? Ar mai da foc la grîu?"). Lucruri auzite demult, la club, citite în broşuri şi, mai întîi de toate, spuse mie de nea Tăsică al meu: iar băieţii le ascultă cu gurile căscate şi le bagă la cap: cînd le spui limpede, sînt uşor de înţeles ca doi şi cu doi fac patru.

Aşa că sînt cineva. Ca mine nu mai e nimeni. Din cînd în cînd, mă ia cîte un agent în urmărire, ca o pisică leneşă şi proastă. Ţişti! Bîşti! Şoricelul scapă. Îmi vine să şi rîd, cum îi driblez.

Iată-mă umblînd prin înghesuială, prin piaţa mare. E înainte de amiază, cerul străluceşte albastru, soarele se revarsă în el ca o oală de oţel topit răsturnată, alb şi orbitor; frunzişurile de pe dealul Mitropoliei tremură în lumină. Zece tramvaie pline de lume se încrucişează în piaţă, ţipînd din clopote cu sunetul ascuţit şi metalic. Trec trăsuri, birje, căruţe cu cai, camioane cu zarzavat. În mijlocul pieţii, fîntînile ţîşnitoare îşi înalţă ca un penaj, apele reci şi albe. Piaţa asta cred că e cea mai trăsnită de pe faţa pămîntului. Nu e nici pătrată, nici rotundă, nici în dreptunghi, nici ovală. Iar împrejuru-i, nu e nici o casă la fel cu alta, nici la faţă, nici la înălţime. Parcă le-a vîrît cineva într-o căciulă, le-a scuturat şi le-a turnat apoi între Bărăţie şi Dîmboviţa, cum s-a nimerit. Dar mie-mi place. Umblu cu mîinile în buzunare şi cu afişele pe stomac, strîns cu cureaua peste ele: sînt cam mărişoare, de data asta, n-am vrut să le ţin în buzunar. Mă strecor repede printre sutele de tarăbi. Pe gardul de fier al bisericii din partea cealaltă, dinainte de Tribunal, atîrnă covoare; la Piaţa de Flori, camioane cu cai descarcă flori. E un şir de tarăbi cu mărunţişuri, altul unde vînd ţărăncile lînă, dincolo haine de gata, mai spre Piaţa de Flori, zarzavaturi şi legume. Zeci şi zeci de umbrele mari, roşii, adăpostesc barăcile: sînt ca un strat de bujori. Ţipă lumea, se-nghesuie, ţăranii umblă zăpăciţi, nevestele lor abia se ţin după ei, cucoanele cu poşete şi cu cabă cumpără sau întreabă de preţuri, servitoarele unguroaice se cheamă cu nişte glasuri de parc-ar fi muşcat într-o piparcă de-a lor roşie şi iute de-ţi sar ochii din cap. Trec şi nişte călugări bărboşi şi pletoşi, cu cizme prăfuite şi anterie lungi şi negre: se duc sus la Patriarhie. Umblă şi vardişti pe-aici, şi pungaşi, şi ordonanţe, şi negustori, şi precupeţi. Ţigăncile şed la rînd pe marginea trotuarului, ca vrăbiile pe sîrma de telegraf; dar ce vrăbii? Făzăniţe! Ochioase, măslinii, cu dinţii mari şi albi, cîte unele însă cu părul galben şi ochi verzi ca otrava; cu fuste creţe şi multe, roşu stins, vînăt, sau purpuriu, sau cu flori, sau galbene; sugînd din mucuri de ţigară; desculţe, cu unghiile albe în degete negricioase; vesele, răguşite, neruşinate, amărîte, nemîncate; şi în faţa lor, coşurile pline cu crini proaspeţi, cu gladiole, cu lalele, cu bujori albi, mari ca verzele, dar buni să-ţi vîri faţa în ei: numai foi albe şi fragede pe care stau picăturile de apă, sclipitoare ca roua, şi te miri cum nu se mai scurg, cum nu pică jos; toaie albă, roşie, miros tare de crin, îmbătător, şi cîte-un fum de mahorcă din ţigara florăresei. Mă uit la flori: scumpe! scumpe! Cine are parale de aşa ceva? Şi pe urmă, sînt grăbit: am întîlnire pe o străduţă din apropierea Observatorului Astronomic de la Filaret; trebuie să mă strecor şerpuit prin piaţă, să-mi piardă urma vreun agent, dacă se ţine cumva după mine (n-am simţit însă nimic, dar paza bună nu e rea) şi să nu ştie încotro am luat-o din marea asta de oameni în care dau vreo opt-zece străzi şi două cheiuri ale gîrlei.

Cineva îmi pune mîna pe umăr:

— Măi, ăsta.

Tresar; mă întorc: un om gras, îndesat, într-o haină închisă, cu un singur nasture, pe burtă; de la nasture pornesc ca razele creţurile pe care le face haina, fiindcă trage pe el. Are un cap gras, fălcos, cu bărbie grasă, şi o mutră unsuroasă, năduşită; o mustaţă neagră, tunsă scurt, şi dedesubt o gură cu buze drepte, subţiri. Şi nişte ochi reci şi morţi.

Cum l-am văzut, am şi-nţeles. M-a fulgerat o furnicătură prin tot trupul. Zvîc în partea cealaltă, smulgîndu-mă din mîna lui. Acolo mă primeşte în braţe altul! Unul scund, costeliv, în nişte haine frumoase, cu cravată albastră şi pălărie moale de paie gălbui. În clipa cînd, din prima mişcare, ajung în faţa lui şi-l văd cu braţele deschise, am înţeles, m-am şi hotărît: ridic genunchiul şi cînd sosesc, am şi intrat cu genunchiul în el. El se-ndoaie în două şi se lasă pe vine, cu mîinile la maţe. Eu, zvîc! într-altă parte, pe lîngă el: grasul însă mi-a şi sărit în spinare, de mă-mpleticesc, mi se-ndoaie genunchii şi gata să cad cu faţa-n jos pe pavaj; dar la al doilea pas, mă şi scutur din răsputeri şi deodată mă zmucesc într-o parte; grasul cade în patru labe. Lumea se adună, ţipă nişte femei. Am scăpat!

Nu: altul, pe care nici nu-l mai văd bine, îmi trăsneşte un pumn după ceafă de ameţesc şi mă opresc în loc. Atîta mi-a trebuit: grasul s-a ridicat şi mă ia în pumni; peste o clipă, s-a adunat de pe vine şi costelivul şi vine şi el: mă bat toţi trei din răsputeri; m-au grămădit lîngă o tarabă:

— Ha! Ha! Ha! fac ei, trăgînd în mine ca-ntr-un sac de nisip. Şi eu icnesc fără să vreau: „Ha! Hî! Hîc!" căci mă izbesc în coaste, în ficat, în burtă. Cum mai scap? Ce mă fac? Cum, unde ascund afişele?

— Ce-aveţi cu băiatul? răcneşte un om. E nea Tase. Se repede între ei şi mine, stă cu spatele la mine şi cu faţa la ei; eu sînt ghem pe jos, sub tarabă. Cum a ajuns aici? De unde-a ieşit?

— Bateţi un copil, ca sălbaticii? Ce v-a făcut? strigă el. Lumea mirîie:

— Da, de ce dau aşa în el!

Grasul încearcă să-mi tragă un picior pe lîngă nea Tase; costelivul îl îmbrînceşte pe nea Tase să mă mai atingă o dată; nu-mi poate ierta genunchiul în maţe. Îl izbeşte pe nea Tase; nea Tase îi trage un pumn de-l face să se clatine pe picioare; atunci sare şi grasul la bătaie; al treilea scoate un ţignal de vardist, fluieră ascuţit şi prelung, apoi vîră fluierciul în buzunar şi intră şi el cu pumnii peste nea Tase: „Ha! Hî! Ha!" fac toţi patru. Eu văd loc liber pe sub tarabă: aş sta aici să-l ajut, dar mi-a spus de zeci de ori: „Întîi salvezi materialul! Orice s-ar întîmpla!" Mă tîrăsc pe sub tarabă, în patru labe, ies, trec printre ţigăncile speriate care ţipă, mă dau după un camion de acolo după un colţ, şi m-am dus. Un ocol mare; şi pe urmă, spre Observatorul Astronomic. Îndărătul meu şuieră ascuţit ţignalele vardiştilor. Gifii, îmi bate inima. Ce mă fac? Ce-o să păţească nea Tase? Aoleu, ce păţanie! Sînt leoarcă de sudoare. Aoleu, ce drăcie! Uite-te, la asta nu m-aşteptam. M-au filat bine de data asta. Dar nea Tase — a simţit ceva şi mă urmărea şi el de departe, sau a fost o întîmplare?

Niciodată n-am mai putut afla: nu m-am mai întîlnit cu nea Tase decît o singură dată, şi atunci nu l-am mai putut întreba.

Iată cum.

14

Intru în casa de lîngă Observator, dau afişele şi plec. Vin ăia acolo şi mă iau ca din oală? N-o să vie chiar acum. Mă întorc. Tot trupul mi-e încordat; ochii-mi sînt ageri şi pătrunzători ca niciodată. În tramvai, mă uit la fiecare om. Nimeni nu mă ia în seamă. Mă opresc pe străzi pustii, mă uit îndărăt: nu sînt urmărit. Ajung la atelier şi-mi adun boarfele; nu spun nimănui nimic; mă duc la birou. Tartorele e acolo.

— Nea Aristică, plec. Mă-ntorc acasă, la ţară.

— Ce, mă? Ce-ai păţit? Ce s-a întîmplat?

— Am primit veste că e bolnavă rău mama. Nu vreau să-i cobesc tatii. Aşa, măcar că mint, nu cobesc nimănui. (Ajută-mă să scap, mamă).

— Da' te întorci?

— Mă întorc neapărat, nea Aristică, dacă nu se-ntîmplă cine ştie ce.

Tartorele se uită la mine cercetător. A intrat la idee.

— Mai stai, mă, să mănînci măcar. Da, vezi că eu sînt prost. Să ai tu vreme să dai nişte telefoane.

— Bine, nea Aristică. Mă duc să mănînc.

— Lasă bocceaua aici: nu ţi-o ia nimeni.

Se uită mereu ascuţit la mine. Eu, blînd ca un miel, pun bocceaua pe jos.

— Du-te la bucătărie, vezi ce e pe acolo.

Nu zic nimic. Ies. O iau drept spre poarta mare. De-acolo, în stradă; la prima cotitură, o cîrmesc; iar cotesc, iarăşi. Tot case mici, scunde, garduri, ziduri de cărămizi spoite, afişe electorale vechi, afişe de film (Întoarcerea lui Tarzan), altele cu Cînd ţie sete, bea BERE BRAGADIRU, cu unul gras cu halba pînă la ochi, şi CADUM, cu un copilaş gol şi frumos, şi SCHMOLL, şi STOLLWERK, şi IULIU MEINL, şi oameni în haine ponosite, femei neţesălate, feţe pămîntii, cîrciumi, cîte-o tîrfă nenorocită pe care o înhaţă derbedeii noaptea şi-o fac poştă pe vreun maidan. Of, of, of! O să vie ea vremea! O să vie ziua aceea! Numai să n-o păţesc eu pînă atunci! Numai să n-o păţească nea Tăsică al meu pînă atunci!

Iar sînt fără boccea, numai cu hainele de pe mine. Atîţia ani am muncit şi n-am putut cumpăra nimic. Numai cît mi-am ţinut zilele. Halal capitalism! Unde dorm la noapte?

Mă duc la club. Acolo am noroc: mă întîlnesc cu băiatul cu care s-a salutat nea Tase întîia oară cînd m-a adus acolo. El îmi găseşte o odaie foarte ieftină, la unul, prieten de-al lui.

Pe urmă îmi găseşte şi de muncă: am mare noroc. La Ametarom, uzinele Ambrozie, Gherson şi Co., unde a lucrat şi nenea Tase, pînă la grevă.

Iar eu mă duc peste trei zile, care nici nu ştiu cum au trecut, la Grozăveşti, acasă la nea Tăsică. Panait, nu fii nebun: dai de dracu'. Chiar el te-a învăţat să nu te duci. Dacă e întinsă acolo o cursă, dacă te prinde şi te bate?

Să mă bată: n-am ce spune. Nu ştiu nimic. Mi-a spus nea Tănase să duc un plic într-un loc, cuiva care aştepta pe stradă. Mint. Nu-mi place mie să mint. Dar dacă mă silesc ei, le povestesc eu mai ceva decît Regele Detectivilor şi Uşa cu şapte broaşte.

Pe cînd mă apropii de Grozăveşti, îmi vine ameţeală. Mă uit îndărăt, cu fereală. Mi se pare, sau e cineva? Mă aşez pe chei, pe gardul de fier. Sub dosul meu, stau unii jos, pe iarbă şi pescuiesc în ciorba groasă şi scîrboasă a Dîmboviţei. Stau ca unul care n-are ce face. Omul trece pe trotuarul celălalt. Se duce. Se depărtează. S-a dus, nu se mai vede. N-o fi fost nimic. Hai, Panaite, că pînă aici a fost bine.

Se isprăveşte pavajul, încep pietroaiele. Se isprăveşte trotuarul, încep iarba, tinichelele, cîinii morţi. Se isprăvesc casele, încep maghernițele, bordeiele. Uite şi cocioaba lui Nea Tăsică, spoită albastru, cu grădiniţa, nişte flori, nişte găini, un cîine pe lanţ, mic, alb şi cu glas ascuţit. Ce cîine amărît, pentru un om ca nea Tăsică. Şi ce nevastă! Măcar e frumoasă. Dar numai ea o fi în casă? Mă uit împrejur. Aici n-ai unde să fugi. Maidan; te vede, te ia la ochi, te poate împuşca. De ce să mă împuşte? Sînt mic, nu face să strice ei cartuşe pe mine.

Şi chiar dacă trag în mine. Poate nu nimeresc. Şi nu mai pot răbda: ce-o fi cu nea Tăsică al meu? Că pentru mine a intrat în bucluc. Trebuie să ştiu.

Bat în geam. Deschide coana Aneta. E palidă. Parcă ştie ceva. Are ceva în ochi.

— Bună ziua.

— Bună ziua, domnule Panaite.

— Ne-a Tase e pe-acasă?

Se uită la mine. Tace.

— Pe la atelier n-a venit de cîteva zile.

— Ştiu, zice Aneta. Nici tu. Ziceai că pleci la ţară.

A fost la atelier. A vorbit cu Tartorele. Numai cu Tartorele? Ce să spun? Cum s-o întreb?

— Nu ştii dumneatale unde e?

Coana Aneta dă din cap.

— Nu, nu ştiu.

Mi se opreşte o clipă răsuflarea. Pe urmă suflu adînc, de două ori; al dracului, parcă tot n-am aer. Ce mă fac?

— L-au arestat?

Aneta se uită mereu la mine. Nu mi-e prietenă. Se uită rece şi străin.

— Nu ştiu. Au fost să întrebe de el.

— Cînd?! strig eu. Gata să-mi pierd firea.

— De trei zile vin, în fiecare zi. Şi noaptea au venit.

A scăpat nea Tăsică! A scăpat! De trei curcani! Cum o fi scăpat? Cu bătaia? O fi sărit lumea? A scăpat pe drum? Şi unde o fi? Ce-o fi cu el? Da, coana Aneta se uită mereu la mine în ochi, ca una care ştie ceva şi vrea să citească în mine. Atenţie, Panaite. Ai aflat, acuma ia-o din loc.

— Atunci... am plecat. Rămîi dumneatale cu bine.

— Mergi sănătos, zice ea şi strînge din buze, le face pungă: Plec. Îi simt între spete privirea. Merg repede, cotesc într-o străduţă, iar cotesc, iară, să mă pierd să mă ascund în Bucureşti.

Pe urmă trec iarăşi, peste o lună, peste două, şase, un an. „Ba a fost pe-acasă cîteva zile, îmi spune odată nevastă-sa, dar a plecat iar. Nu mi-a spus unde". Nu-l mai întîlnesc pe nea Tase. Decît o dată, într-un tramvai 12, plin. El e în vagonul 1, cu geamuri. Eu pe platforma vagonului 2, la sărăcime. Stau îngîndurat. Ridic o dată ochii, nu ştiu de ce. Simt nevoia să-i ridic. În faţa mea, după geam, e nea Tăsică, neschimbat, numai cu nişte haine pe el, pe care nu i le ştiu. Îmi zîmbeşte şi clipeşte din amîndoi ochii odată. Eu rămîn mut, împietrit, holbat, de bucurie şi de uimire. Apoi, la staţie, îmbrîncesc lumea, mă dau jos, urc în ălălaltul, mă-nghesui (era plin, ticsit), şi-l văd în capătul cellalt; pînă să-l ajung se face staţie şi-l văd cum coboară. În uşă, cu piciorul pe scară, se-ntoarce, mai clipeşte o dată din ochi la mine, zîmbind, şi nu-l mai văd. Tramvaiul pleacă.

Nu l-am mai văzut. Dar ne-am întîlnit iar, cînd am ajuns pe lumea ailaltă, în iad. Dar asta trebuie povestit mai pe larg, în partea următoare a Autobiografiei mele.

SFÎRŞIT

Desene de TIA PELTZ

Care pe care?...

de

EUSEBIU CAMILAR

I

Aşa era legea locului: cel ce nu era om „din oameni" nu putea rîvni către vreo fată mai ca lumea!

Iată însă că s-a găsit unul, Ironim al Agripinei, fecior înalt şi frumos dar gol ca degetul, şi a rîvnit tocmai spre Iftimia Păunesei! Se întîlneau seara cînd bate luna pe luncă şi pădurea pare o cetate neagră. Iftimia era iute ca vergeaua de oţel şi parcă avea mîini binecuvîntate. Un singur neajuns avea: nu-i plăceau sluţii. Cînd veneau s-o peţească zăblăi în mintene înflorite ori în sumane cu burnuzuri, ea se ţinea cuviincioasă, şi dacă stăruiau, le arăta uşa. Spuneau toţi că o să se mărite...

...cînd o face plopul pere...

Rînduri de zăblăi i-au ros pragul. Iftimia muncea de la cîntatori pîna-n amurg. Uşoarele încreţituri de la colţurile gurii o vesteau că i se sfîrşeşte vara şi că e singură, în gospodărioara de sub codru. Maică-sa era cu un picior în groapă, tatăl său dormea de mult sub nucii gîrbovi. Cum îl vedea pe Ironim, firea ei iute devenea apă adîncă şi domoală. Om cum trebuie, el a socotit lucru firesc să se îmbrace într-o seară cu tot ce avea mai bun, şi să se ducă nu s-o aştepte în codru la poenele de mătrăgună, ci acasă la ea, s-o ceară. S-a dus, deci, şi a rostit după ce s-a aşezat pe laiţă:

— ...Avere, — tot ce am îmbrăcat în seara asta, adică un suman, boanda şi o unghie de pămînt prost! Dar sînt tînăr şi mă gîndesc că n-a mîncat lupul vremea omului...

Şi a adăugat după ce şi-a biruit tulburarea:

— ...nu spun, mătuşă, că Iftimia domniei-tale are să trăiască la mine ca împărăteasa, însă unde se află dragoste, piatra tare pare aşternut de măghiran...

— Unii n-au sub căpătîi nici piatră tare! l-a împuns bătrîna. Mulţumim că mi-ai luat faţa în seamă, însă... ce spui, Iftimie?

Cum a văzut că Iftimia şovăie, el s-a ridicat, le-a dat bună seara şi a ieşit bodogănind:

— Bine! Dar nu mă las pîn'nu te ajung şi te întrec în stare! Va veni ea vremea omului! Care pe care?

Iftimia a rămas mută de uimire şi de părere de rău. A vrut să iasă în prag, să-l strige, însă Păuneasa a oprit-o, spunîndu-i acelaşi lucru, că Ironim nu era „din oameni".

Insă la drept grăind, ce era el decît un sărac cu trei rînduri de schimburi, cu un suman şi o boandă?

Se vede că Iftimia îl plăcuse, dar cum a venit treaba la adică, n-a mai vrut să-l cunoască! Una ca asta nu se uită şi nu se iartă! Ironim s-a oprit la pîrleaz şi s-a gîndit mult, cum a ajuns să fie cel mai sărac om. Alţii îşi duraseră din hoţii felurite, porţi înalte, garduri de scîndură, şuri şi case, numai pîrleazul lui arăta ca o întîrziere în vreme, iar acoperişul spart al căsuţei lui arăta ca o pălărie de golan. In ogradă, căluţul sur păştea troscot, buruiană a părăsirii.

Amar argăţise Ironim în viaţa lui! In loc de apă şi vin băuse moare, în loc de cămaşă de fuior purtase zdrenţe. Mîncase pumni sub fălci şi suduituri, şi totdeauna, iarna sau vara, sărise din somnul iepuresc înainte de cîntători. Insă, nici umilinţa pumnilor, nici suduiturile, nici somnul puţin, nimic nu i-au ştirbit firea de bărbat zdravăn. Sămînţa neamului său a biruit, cu îndărătnicia troscotului care creşte pe drum bătut şi învinge bolovani tari. Cum a ieşit de la stăpîni, s-a întors la aşezarea sa părăsită, cu gînd să muncească şi să se ridice în stare. S-a apucat la trîntă cu pămîntul: care pe care? Il muncea avan, pînă-l năbuşeau sudorile, pînă-l bucşea sîngele pe nas! Nu se hodinea. Nici duminicile, nici sărbătorile. Inhăma căluţul la taradaică şi făcea drumuri la gară sau la tîrg, şi aşa aduna sfanţ cu sfanţ, aşa a izbutit să cîrpească ici-colo acoperişul, să tocmească gardurile. Insă, cînd muncea mai aprig, cînd mînca glia cu ochii, cînd simţea cum răsuciturile muşchilor îi ard şi zvîcnesc de bucuria hămesită a muncii, — Ironim al Agripinei se oprea în loc cu un simţămînt teribil: sapa da de hat, coasa se încurca în hat, încît parcă-l oprea un zid de puşcărie; ori încotro se întorcea, vedea ogoraşul gîtuit de patru haturi ca de patru brazde de mormînt. I se făcea negru înaintea ochilor şi-i venea să spurce legile care sugrumă glia, şi să treacă la vecini, să dărîme grîu de la cîntători pînă la luceafărul de seară... Insă, sta în loc şi se încrunta spre lume. De ce trebuia să se oprească, tocmai cînd simţea în sine puteri de bour? Să mai muncească pe la străini, Ironim al Agripinei nu mai găsea cu cale! Şi aşa căuta necontenit o poartă de scăpare din strîmtime, dar ori încotro se întorcea, simţea că strîmtimea îl usucă de viu.

Nu mult după ce şi-a îmbrăcat boanda şi sumanul şi s-a dus la Iftimia, ea i-a tot ţinut calea; i-a tot trimis vorbă, că „aşa e între oameni, că să mai aştepte, că poate"... Insă, un lucru hotărît, la el rămînea lucru hotărît! A mai bate pragul Iftimiei după ce fusese pălit în inimă, însemna curată plecare a capului. Avea credinţa că vremea omului trebuie să vină! Şi atunci se va vedea: care, pe care...

II

Intr-o zi l-au strigat la pîrleaz nişte vecini. Mergeau la Corlata, peste deal, unde se auzea muzică mare. Se împărţeau acolo nişte drepturi la colectivişti, pesemne avansurile. Ironim s-a dus nu cu prea mare bucurie, căci auzise despre corlăteni, că toţi cîţi şi-au adunat pămînturile, dorm sub acelaşi ţol, pe aceeaşi rogojină, că au o singură pereche de ciubote şi şi le trag în picioare pe rînd, cînd au a se duce încotrova. Mai auzise că toţi îmbracă o singură polcuţă, iar preşedintele lor, un hapsîn fără seamăn, îi adună la lucru cu biciul... Cînd a mai auzit că se bat de la oala cu lapte acru ca chiorii, Ironim a dat din mînă a silă şi aşa i-a pierit pofta de a mai asculta cuvîntări împotriva haturilor. Vecinii cu care se ducea spre Corlata acum, istoriseau alte năzdrăvănii: că la împărţeală are să se desfăşoare o bătaie în lege, că vestita oală cu lapte acru are să fie spartă în capul magazionerului, iar preşedintelui i se va lua în sfîrşit polcuţa din spate, căci şi-o trecuse fără drept la inventar... Cum s-ar spune, vecinii erau nişte pehlivani şi se duceau doar să se zgîiască. Insă, ce au căutat n-au aflat sau, după o zicală, „s-au dus cu seara şi au ajuns cu bună dimineaţa"... Ironim a intrat în adunarea de gospodari, s-a aşezat într-un colţ, tocmai în fundul încăperii; deodată, s-a sculat preşedintele, „adunătorul cu biciul". „Ia-n să vedem..." şi-a spus Ironim, însă în loc de glas răstit, în loc de apucături de sameş, a văzut un om cu mişcări stîngace, o fire de mămăligă crudă; palmele largi arătau că e aprig prăşitor, pieptul larg că e coşaş înfricoşat. Incolo, —

Poartă de rogoz,
Bate vîntul şi-o dă jos!

Dar Ironim a văzut îndată că nu e bine să priveşti oamenii „pe deasupra"; firea de mămăligă crudă a devenit deodată aspră, neîndurată, cu găinăriţa comunului; cum de nu păzise cum trebuie puii de rasă, de-i căsăpiseră porcii? Ce măsuri luase leliţa găinăriţă, împotriva vulpilor ce se furişau noaptea din smîrcuri şi gîtuiau ouătoarele? De ce nu spusese la vreme despre treaba asta? E drept că nu avusese destul grija cocoşilor de sămînţă şi se bătuseră între ei pînă-şi scoseseră ochii şi-şi făcuseră flenduri crestele? A mai auzit Ironim şi alte asemenea dojane, asupra văcarilor, asupra prisăcarului. Insă ceea ce l-a mirat peste măsură, ceea ce a ridicat toată adunarea în picioare, a fost o pocitură de om cu pălărie spartă, ivit deodată în prag. Il ţinea de aproape cu furca îndreptată spre spinarea lui paznicul cîmpului, un moşneag înalt şi lăi, care tot spunea:

— ...nu ţi-am făgăduit că te prind, dimone? Fă-nainte, pînă-n faţa badelui preşedinte!

— Ce-i? Ce-i? Ce-i? s-auzeau şopotele.

— Bade preşedinte! Corcitura asta de om vine de cum a dat porumbul în lapte... De ce ai zgîit pănuşile, acum o lună, netrebnicule? De ce ai venit şi după aceea să zgîieşti alte pănuşi, cînd porumbul era bun de fript? Iar azi, de ce te-am prins furînd? Bade preşedinte, răfuieşte-l în lege!

Corcitura tremura. Se înroşise foc sub gardinile pleoştite ale pălăriei.

— De ce furi? De unde eşti? a tunat din glas preşedintele, iar murmurul adunării a crescut:

— De unde-i? De ce fură?

— Măi, oameni! Vedeţi... m-am înroşit ca focul... am asudat de ruşine! Lasă-mă, bătrîne, nu mă tot zgîndări cu furca! Măi oameni, ruşinea mea de azi să n-o aibă nimeni!

— Prefăcut... prefăcut... Aţine-l cu furca, Dulumane. A crezut pesemne că la noi e sat fără cîini! De ce ai furat, arătare?

— Oameni buni! Doi ochi am, şi să-mi sară! De ce vin cale de zeci de kilometri, să jîmbez pănuşile porumbului? Cine are urechi de auzit, să audă!

— Ascultă... l-a întrerupt preşedintele. Hoţul e şi tare de gură! Să alerge careva să cheme legea! Prea bine, Dulumane! Să fugă repede careva, să cheme legea!

Auzind una ca asta, corcitura s-a rupt din şale şi s-a sprijinit de un scaun:

— Măi, oameni! Chiar şi osînditul la moarte are ascultare! De ce să veniţi asupră-mi cu urgia, fără să mă ascultaţi? De ce am venit şi am tot pîndit creşterea porumbului?

— He... asta-i! s-a auzit un glas.

— Am venit, măi oameni, pentru că sînt sărac tare... şi mi-i neagră lumea înaintea ochilor! Ard în foc pînă la subţiori! Ori încotro mă sucesc, ieşire din sărăcie nu-i! Şi, ce mi-am spus? Dreaptă o fi calea comunului? Mă poate smulge din pulbere calea asta? Ştiuletele furat voiam să-l duc acasă mărturie, căci muierea mea e mai rea ca Toma din scripturi: nu crede pîn'nu vede!

Moşul Duluman îşi lăsase furca în jos şi se căuta pe la ochi, să-şi şteargă un drac de lacrimă. Preşedintele îşi lăsase bărbia-n piept; — în fundul încăperii, o femeie a oftat prelung, apoi a grăit cu glas zguduitor:

— Aşa e... Vedeţi? Alţii n-au încredere... şi, cît sufăr! Ascultă, creştine! De ce nu repeziţi lumea înainte, ca noi?

— Trebuie s-o urnim, că mulţi văd unde-i calea fericirii. De-asta am călcat hotarul vostru...

Răii cu care venise tăceau. După o adîncă gîndire, preşedintele îşi ridicase privirea spre străin:

— Şi ce ai să te faci, om bun? Că te-a prins Duluman, bine a făcut, şi să nu-ţi fie cu supărare! Aşa e, ne păzim avutul! Du-te, în satul tău cu bine şi cu sănătate! Du-te cu bine! Iar dacă vrei porumb de mărturie, — du-te bade Dulumane şi-i dă cît poate duce... Dă-i, şi să fie trecut în socoteala zilelor mele! Fă chitanţă, socotitorule, s-o iscălesc!

III

Tot drumul, pehlivanii au tăcut ca peştele-n borş. A tăcut şi Ironim, dar deodată şi-a întors spre ei obrazul asudat de focul lăuntric:

— Văzut-aţi? Treabă cu socoteală! Să mai crezi istoriile cu lapte acru! Au luat... aţi văzut cît? Luau, — şi doar arvună era ce au luat! Şi cum îşi păzesc avutul...

Seara, tustrei s-au înfăţişat la uşa partidului şi au ciocănit cu beţele tărişor, ca şi cum s-ar fi dus să-şi ceară drepturile. Destul că înfiinţarea comunului la ei în sat n-a fost uşoară de loc. Au clămpănit gurile potrivnicilor, noaptea s-au spart ferestrele secretarilor... S-au petrecut şi apucări de grumaz, ca între oamenii ce vor să se repeadă înainte şi între cei ce se împotrivesc şi le încurcă drumul... Destul că pînă la urmă treaba s-a făcut! Şi astfel, răii au fost biruiţi şi neştiutorii luminaţi, şi Ironim al Agripinei a avut prilej să tragă o brazdă lungă cît o zi: a pornit-o drept spre soare cînd răsărea, parcă vroia să-şi mîie boii să tragă în soare brazda adîncă de aramă... Apoi, brazda ultimă din ziua aceea a tras-o cînd era sfîntul soare în asfinţit, şi el îşi mîna boii către o zare de foc în ceţuri. Insă, feciorul nu a vrut să se ducă acasă, nici peste noapte; a cerut boi de schimb, şi împreună cu alţi însetaţi de fericire, au tot arat pînă i-a întîmpinat iar soarele. Ironim simţea în muşchi zvîcniturile puterii descătuşate. Avea, în sfîrşit, cît putea lucra! Se fărîmiţaseră şi zidurile de puşcărie şi brazdele de morminte.

IV

Ironim al Agripinei n-a uitat niciodată umilirea din partea Iftimiei. Impletea dorul cumplit de a muşca pîinea cu toată gura, fără teamă că se isprăveşte, împletea dorul cumplit al ridicării în stare, cu un alt gînd: s-o ajungă şi s-o-ntreacă pe îngîmfată! Tăietura de cuţit se tămăduieşte, dar pălitura în inimă niciodată! Cîteodată se uita din cîmpie la căsuţa albă de sub codru; deocamdată căsuţa aceea părea semeaţă; însă, într-o zi, Iftimia va rămîne crucită locului, cînd peste drum de ea, la un zbor de hulub, se va ridica o casă nouă, visul şi dorul lui Ironim al Agripinei.

Cum a luat avansul, acesta l-a făcut pe dracu-n patru; şi-a adus bîrne de temelie, draniţă şi costoroabe. Dinspre partea ei, Iftimia căuta peste drum, spunîndu-şi cu un zîmbet silit: „Să vedem cît l-or ajunge puterile!" Insă era trasă la faţă, îşi pusese broboadă neagră. Tot mai des venea seara la ea peţitoarea Chindia, cea tare de gură, şi-i grăia despre unul Ile Sacîz, feciorul întîrziat în holteiţ şi nepot de perceptor. Bună era averea lui Ile, şi era om „din oameni", însă grozav îl înzestrase şi sluţenia! In timp ce Chindia îi cînta Iftimiei la ureche, că dacă-l ia pe Ile o să steie vara la umbră şi iarna pe cuptor ca împărăteasa, Iftimia ofta după Ironim al Agripinei... El devenise tăcut ca un butuc, umbla numai cu pălăria pe ochi. Muncea zdravăn Iftimia, şi de sub mîinile ei binecuvîntate lucrul ieşea ca scris de înţelepţi. Unde semăna un bob, ieşeau doi lăstari, încît îi mergea vorba că „de s-ar culca seara neagră ca ţiganca, s-ar trezi a doua zi albă ca spuma"...

Ogorul ei, odinioară destul de larg, sta drept în coasta trupului nesfîrşit al pămîntului comun. Asuda prăşind, secerînd, asuda pînă simţea sărătura sudorii în ochi şi în gură. Toamna, cînd spre căsuţa lui Ironim urcau şapte căruţe cu saci, ea a trebuit să-şi tragă carul la o parte şi s-a uitat la flăcău cruciş. Pizma a zgîriat-o straşnic, cînd şi-a dat bine seama cît aduce acasă el şi cît aduce ea. Dar a tăcut. „Intr-adevăr, şi-a spus ea. Dacă are, are! Deci, acesta o fi comunul?"

Odinioară, în ograda lui Ironim nu se afla nici măcar sămînţă de cîine, iar troscotul creştea şi sub talpa casei. Iftimia avea să-şi muşte pumnii ca să nu dea ţipăt, cînd l-a văzut cîrduind în ogradă nişte oi. Iar cînd a văzut o dihanie de babă lungă, cum tot cară cu sacul nişte puici roşii ca focul, Iftimia a simţit cît de răi sînt colţii de căţea ai vrajbei! A trîntit uşa, s-a prefăcut că-i vine să cînte, dar s-a oprit în mijlocul casei şi s-a mirat cu glas tare:

— Al dracului! Deci, acesta o fi comunul?

Cum o putea ajunge în stare Ironim al Agripinei, numai după un an de muncă? Oi şi găini, — fală mare, traistă goală... Insă colţurile casei lui i s-aşezau în inimă, de-a curmezişul, ca junghiurile! Şi s-a gîndit Iftimia s-o ia înainte, să-şi acopere casa cu olane... Insă, ca-n zicală...

ochii văd, inima cere...

Dac-ar fi vîndut fasolele din pod, porumbul şi lîna oilor, ar fi adunat bani pentru acoperiş, însă ar fi rămas să-şi caşte ochii la stele... Aşa a trecut iarna. Cum au dat pîraiele zvon, cum s-au arătat pe tăpşan brînduşele, cum s-au înălţat fumurile uriaşe ale pămîntului, colectiviştii au trecut la munca unui an nou. Straşnic de frumos le şedea, adunaţi în brigăzi de cîte treizeci de pluguri! Aşa au prins a răscoli glia, în lărgimea netedă. Greu lucru să-ţi vezi visul cu ochii, dar Ironim al Agripinei şi-l vedea cîte-o părticică, în fiecare seară, cînd Bian brigadierul da seamă socotitorului:

— Trece-l şi azi cu o zi şi jumătate!

E drept, Ironim pînă acum izbutise destul! Işi cumpărase lemn de casă, avea cîteva oi, îşi umpluse ograjoara de păsări; anul în curgere trebuia să-i aducă mult mai mult: cînd îşi amintea cum se dusese la peţit cu tot avutul îmbrăcat pe el, se întuneca lumea! Poate fi ruşine mai mare decît să ţi se spună că n-ai nici piatră tare sub căpătîi? Cum a fost oare cu putinţă ca o fire de om ca Iftimia, dreaptă ca sabia, să-şi calce dragostea în picioare aşa uşor? Aşa se gîndea el, ţinînd zdravăn coarnele plugului. Ea, harnica şi frumoasa, se potrivise la ochii lumii... Oare se poate ierta una ca asta? De iertat, ierţi, că aşa e scris în firea omului, să nu ţină mînie, însă simţămintele mari se sting sau se ascund în străfundul inimii. La început, Ironim simţea că o urăşte. A văzut-o la o bătaie de săgeată, arîndu-şi ogorul care altădată părea atît de larg pe lîngă unghia lui de pămînt; acum, ogorul ei părea un petec strîmt şi îngust, nimic pe lîngă trupul imens al pămîntului comun. Ironim şi-a oprit boulenii, şi-a pus mîna streaşină şi se uita lung, lung, spre ogoraşul Iftimiei. A văzut limpede, în munca ei pe palma de ogor, simbolul lumii rămase în urma timpului. Vitele se îndoiau arc în pămîntul tare, iar ea sta parcă răstignită pe coarnele de plug. Şi-o închipuia cum îi curg sudorile avan, în opintirea împotriva lutului. Ciripeau păsările, dar de bună seamă ea nu le auzea, căci îi vîjîiau urechile de sîngele răscolit. „Aşa-i trebuie!" şi-a spus Ironim. „Credea că e cu stea în frunte!" Deodată, însă, ceva i s-a înmuiat în piept... S-o lase să se răstignească pe coarnele plugului şi mîine? A urmărit-o cum merge spre sat prin fumuriul serii. Ogorul şi-l arase abia pe jumătate. Ironim şi-a mînat boii hăisa în pămîntul ei, şi trăgea brazde adînci şi largi, la lumina felinarului agăţat în jug. Aşa a muncit el, pînă s-a arătat în negurile de la răsărit o geană de foc. Lucrul era gata. Ironim s-a întors la tarla, a luat boi de schimb şi a pornit brazda întreruptă, în cîntările ameţitoare ale ciocîrliilor. A văzut-o pe Iftimia venind cu carul şi a văzut-o mai apoi stînd crucită de mirare la capătul ogorului. A venit la el şi i-a spus:

— Nu cumva tu, Ironime? Să ştii: n-am nevoie să-mi sară nimeni în ajutor, nu!

Dar l-a văzut ostenit şi scofîlcit şi s-a gîndit: „poate că-i flămînd, căci e singur şi cine să-i aducă merindea?

L-a părăsit, cu gîndul să întoarcă brazdele la loc, însă straşnic îi părea de rău că nu-l întrebase dacă nu-i flămînd! Seara, cînd a venit iar Chindia, Iftimia a înfăşcat cociorva, însă Chindia a rîs:

— Ai dreptate! Pămîntul lui Sacîz e pe cîmp, departe; dar cu slutul în casă ar trebui să stai zi şi noapte! Totuşi, slut, slut, dar are pămînt şi e „din oameni".

Iftimia a stat toată noaptea şi a oftat. A trimis vorbă lui Ironim chiar a doua zi, însă el n-a răspuns nimic, cum nimic nu răspunde mormîntul la care plîngi. Cînd o întîlnea uneori din mers, el mormăia un „bună ziua" întunecat; ea clătina din cap şi se uita drept înainte. După luarea avansului, el s-a dus la tîrg să-şi întregească lemnul pentru casă. Şi aşa, într-o dimineaţă, biata Iftimia a rămas locului, pe prispă, cînd s-a uitat peste drum: casa veche a lui Ironim nu mai era... Nişte zăblăi, prieteni de la comun, o ştersese de pe faţa pămîntului; tălpile putrede erau aruncate cine ştie unde, acoperişul sta aruncat între pruni, turtit ca o pălărie de golan. Veneau neîncetat care cu piatră, în timp ce meşteri de temelii zideau, meşteri cioplitori cioplau...

Acum era acum! Sta Ironim sus pe căpriori, cu barda-n mînă şi-şi pălea degetele tot mai des, căci căuta mereu la gospodărioara Iftimiei: oare ce simţea ea cînd îl vedea înălţîndu-şi casă nouă-nouţă? S-a pălit cu barda zdravăn de tot, cînd a văzut-o că iese din ogradă, cu broboada pe ochi şi trece în drumul ei, fără să se uite măcar la forfota lucrului. Dinspre partea lui, Ironim nu şi-a tras de fel pălăria pe ochi, cînd a văzut intrînd în ograda Iftimiei care cu şindrilă. Ba, chiar a simţit un ghimpe cînd, după cîteva zile, meşterii îi şindrileau casa şi fluierau. El sta cu mîinile în şold şi-şi muşca buzele, pe gînduri. Iftimia s-a ivit pe prispă, şi-a pus şi ea braţele în şold, şi aşa s-au uitat unul spre altul, de la un zbor de hulub. Parcă se întrebau: „care pe care?" Cînd a văzut căsuţa ei, mîndră ca un pahar, cu smicele în ţugui, Ironim şi-a întors faţa către căpriorii lui rămaşi goi, căci nu mai avusese putere să-i acopere din sporul avansului. Insă, deodată, cu gîndul la cît are de luat pe zilele lucrate, a rîs aşa singur, ca nătîngul. Văzuse bine că Iftimia îşi vînduse grîul. In ce i-ar mai sta puterea? Pe cînd el, avea de adus acasă haram de pîine... Şi astfel, după primirea întregului spor al anului, casa lui Ironim a fost gata repede şi cocoşelul de lemn de pe creastă sta cu gîtul arcuit, a cîntare spre răsăritul soarelui. A dat Ironim fitanţie la magazioner, pentru o vadră de vin bun, a năimit taraf de lăutari vestiţi într-o bună duminică, şi toată cotuna de sub codru a venit şi sălta în danţ şi tăpşanul era negru de cuşme. Singură Iftimia nu s-a arătat în ziua aceea. El a văzut-o cum îşi acoperă geamurile cu perdelele, şi a simţit şi în asta o încontrare. Voinic şi mîndru, îmbrăcase cămaşa albă de fuior, cusută cu pui albaştri. Straşnic de bine îi sta aşa! Ii tot zîmbea o colectivistă bălaie, îi tot spunea: „chipeş mai eşti azi, bădiţă Ironime!", însă el sta întunecat, pălit în inimă de perdelele lăsate. Gîndea: „nici nu vrei să te uiţi măcar, la vremea omului! Lasă, lasă!"

După ce s-a văzut la casa lui, după ce şi-a îmbrăcat grinda cu tot ce nu avusese pe vremea cînd se întîlnea cu Iftimia în codru la poienile de mătrăgună, după ce s-a simţit gospodar cu stare, Ironim mai avea de făcut puţine lucruri. Rîvnea să aibă gard de scîndură şi poartă cu arcadă. Acestea şi le va face uşor de tot, ar putea lua ce-i trebuie şi pe încredere, căci cine nu pune temei de cremene pe iscălitura unui colectivist harnic? Zis şi făcut! Şi aşa, după ce s-a aşezat cum rîvnea el, s-a uitat în gospodărioara Iftimiei, lung, cercetător, şi a văzut-o rămasă în urmă cu mult... Gardul de nuiele bătrîne era spart, şura se hîise şi arăta ca o cuşmă de nevoiaş. „De slut să aibă parte!" îşi spunea el, cînd îl vedea pe Ile Sacîz intrînd la ea în ogradă, seara, la vremea lupului. „Om din oameni ai vrut, om din oameni ai găsit!" E drept că uneori îi venea să se repeadă la topor, ori să-i iasă lui Sacîz în cale, să-l apuce de grumaz şi să-l repeadă într-un gard... Insă se potolea repede, crezînd că setea de încontrare cu urîtul vine din amintirea nopţilor de la poienele de mătrăgună! Işi împlinise rîvna aşa cum visase el. Dar parcă vremea omului întîrzia, întîrzia, totuşi...

V

Toamna a căzut pe neaşteptate, cu nişte vînturi sălbatice. Ploua zi şi noapte. Cotuna de sub codru s-a prăpădit în gloduri. Intr-o dimineaţă, Ironim a ieşit în prag, şi a auzit cum prinde a urla în inima lui un lup. Lat în spate, cu cuşmă miţoasă, Ile Sacîz tocmea la loc gardul Iftimiei, doborît de ape. „Oare nu cumva?" s-a întrebat Ironim. „Nunta e ca şi gata!" l-a încredinţat Chindia a doua zi. Seara, cînd Ironim a intrat în casă, totul i s-a părut rece, gol şi pustiu. S-a pălit cu genunchiul de scaun, şi l-a repezit cît colo. Soba cu brîuşoare roşii, plita nouă, straiele, toate i se păreau ca de împrumut. Ce-i lipsea? Oare nu aşa visase el vremea omului, nu visase să aibă de toate, cum n-a avut neam din neam? N-a vrut casă, şură, grîu şi cămăşi de in? De ce nu-i mai plăcea nimic? Pentru ce lungi anotimpuri asudase? Cînd şi-o închipuia pe Iftimia între aburii borşului şi mămăligii, auzea iar în inimă urletul lupului. A umblat prin ogradă şi a tot privit acareturile, însă nimic nu-i mai tresărea în inimă, de bucuria venirii vremii omului! După amurg, cînd a văzut intrînd la Iftimia hojmălăi mulţi cu felinare, cînd a deosebit glasul Chindiei şi rîsul lui Cioroi scripcarul, Ironim a rămas locului, năuc. Nici nu şi-a dat seama, de ce a ieşit în ploaia puternică numai în cămaşă şi cu capul gol. A deosebit mai apoi în perdelele Iftimiei, umbrele peţitorilor, şi a pornit într-acolo, cu pumnii strînşi. Cînd s-a ivit în prag, Cioroi scripcarul a rămas încremenit. Chindia şi-a întrerupt vorba. Printre bărbătoii în burnuzuri a trecut un murmur. Iftimia era întunecată şi plînsă. A rămas uimită, dar s-a ridicat îndată, înaltă şi semeaţă, şi a venit spre Ironim cu lacrimile pe obraji:

— Ce vrei, Ironime? Pentru ce mă chinuieşti?

Murmur îndesat a trecut printre hojmălăi. Cioroi şi-a ciupit strunele, dar şi-a ascuns repede vioara la spate. Chindia a rostit:

— ...cum îţi spuneam, Iftimie... Ile Sacîz are doi boi... opt pogoane... şi e om din oameni...

S-a ridicat atunci Ile Sacîz, hojmălăul cu spinare de namilă. S-au ridicat şi ceilalţi. Laiţa a trosnit.

— Miroase a fălci rupte... a spus Chindia.

— Ce vrei, Ironime? s-a auzit iar glasul Iftimiei.

Cînd el a apucat-o de mînă, Ile Sacîz s-a prăbuşit înainte, cu hojmălăii umăr la umăr.

— Iftimie, leliţă Iftimie... spunea Ironim. Hai, şi-om face foc în vatră împreună! Leliţă Iftimie, vrei?

Ea a oftat adînc, parcă lepădînd o greutate uriaşă:

— Foc în vatră, Ironime? Era să ne rătăcim unul de altul, prostule!

Şi aşa, deodată, Iftimia s-a întors către Ile Sacîz:

— Să nu-ţi fie cu supărare, dar îmbracă uşa! Iţi mulţumesc că m-ai băgat în seamă!

— Cum asta? a mormăit Ile Sacîz, şi grozav i se umfla o vînă la grumaz! Nu mi te-ai juruit, proasto? Ironim al Agripinei, acum are să te umple borşul! Te aşteptăm cu parii, afară... Haidem, fraţi! Ţi-oi arăta eu, Ironime, că sînt om din oameni!

Şi peţitorii au ieşit, voinici şi mohorîţi, unul după altul. Cioroi se furişa printre ei, numai Chindia nu se da dusă. Rîdea:

— Aşa, da! Frumos cu frumos! De altfel, Iftimie, Ironim al Agripinei are! Se află în sat casă mai frumoasă?

Iftimia a întrerupt-o:

— Mulţumesc, lele Chindie, dar ştiu prea bine ce avuţie are! Cu sănătate bună!

Destul că abia după ce a rămas faţă-n faţă cu Iftimia, după ce i-a luat capul în mîini s-o vadă bine, bine, după atîta vreme de încontrare surdă, Ironim al Agripinei şi-a dat seama că abia atunci vremea omului venise pe deplin. Curînd, arau împreună pe largul pămînt comun. Şi ce mai vor oamenii, dacă au pîine şi bucurie, şi cînd setea de muncă şi ogorul nu mai au capăt?

Ilustraţii de C. BACIU

Vîrstele

Ideile-ngropate în straturi mai afund
Ne strigă adunîndu-şi în bronzuri timpul rece.
Coloanele pe ţărmuri de mare le răspund,
Iar vîrsta viitoare le-mprejmuie şi trece.
Istorii hieroglife răsar din visul lor
De mumii adormite şi sfincşi uitaţi prin ere
Şi Fetele Morgane-n pustiuri tot mai vor
Să joace-n flăcări dansul veciei efemere.
Din vîrstele de piatră şi vîrstele de fier
Uneltele rămase-n pămînturi şi rugină
Se-apropie de praful pustiului şi pier
De mult îmbătrînite în forma lor virgină.
Ce să mai caut astăzi sub ziduri şi cetăţi,
In cioburi nepereche şi-n scrieri ne-nţelese,
Afar' de năzuinţa de-atunci din alte văţi,
Din care graiul nostru la vremea lui se-alese?
Loviţi cu tîrnăcoape şi scoateţi cu hîrleţe,
Fecioară, faima lumii rînjind acum din cranii!
Mai poate să ne spună şi poate să ne-nveţe
Trecutul prins în urme atît de noi şi stranii.
Daţi la o parte apa oceanelor şi iarba
Acestor peisaje ciudat de nelumeşti,
Căci zeilor de piatră li-i mai rărită barba
In desfătarea vremii şi-a turmelor de peşti.
Să dezgropăm oraşul încremenit sub lavă,
Cu frescele rămase tot sîngerii pe ziduri,
Pompei peste istorii mai trece ca o navă
Purtată de minunea încinselor reziduri
Loviţi cu dalta dură în marmură şi-n tină.
Statuile prind graiuri, culorile apar.
Invălmăşiri de neamuri în lumea lor sixtină
Cu moartea şi blestemul adorm şi-n vis tresar.
Divina Comedie cu trepte suprapuse
Şi Beatrice-n raza iubirii din etern
Invie generaţii în vîrsta lor apuse
Şi sufletele moarte se-adună şi se cern.
Un rîs pantagruelic, şi-apoi, tăcere, stins,
Opaiţul din norduri, faustic şi miop,
Mai lasă-n întuneric spre fiecare ins
O dîră de lumină să-l vadă dracul şchiop.

Această lume strînsă în scoarţe şi statui
Pe umeri am purtat-o şi preschimbînd-o-n forme
Necunoscute încă nicicînd şi nimănui,
Mă recunosc în trunchii coloanelor enorme.
Sub piatra mea oceane se sparg de ţărm înalt,
Pe fruntea mea azurul îşi sprijină hotarul,
Sînt cel ce-ndoaie arcul de bronz ori de bazalt,
Felahul, sclavul, robul, vasalul, proletarul.
Răsar hiperionic din vis şi din pustiu,
Gîndirea leninistă mi-a dat măsura clară
Să duc pe umeri steaua veciei, să mă ştiu
Nemuritor în lumea măruntă şi fugară.
Dau la o parte lanţul durerilor să treci
In piatră, vîrstă stinsă şi-nlănţuită-n fier —
M-am ridicat alături de veacul douăzeci
In zborul ce stîrneşte mormintele din cer.
Materiei uitate în starea de-nceput
Ii stăpînesc de-o vreme puterile ţinute
In aştrii ei minusculi şi-n cerc necunoscut,
Ca veşnicia strînsă-n secunde şi minute.
Daţi glas iubirii mele, voi, vînturi din păduri,
Şi marmurei măsura, voi mări unduitoare,
Şi gesturilor mele şi-acestor arături
Suflarea voastră, raze de lună şi de soare.
Sînt înfrăţit cu vîrsta din urmă şi dintîi
Şi neamurile lumii mă-mprejmuie şi-n pace
Minunile stelare le pun la căpătîi
Cînd zborul de pămînturi şi ape mă desface,
Să-mi fie infinitul ascuns şi ne-nţeles?
Să-mi fie veşnicia doar dincol' de lumină?
Podoabele acestor pămînturi le-am ales
Şi-l vreau, întreg pămîntul, o casă şi-o grădină.
Aud chemînd prin timpuri elegiac, postumii
Pe scara lor de piatră şi umbră să cobor.
Ci eu mă-nalţ alături de toţi copiii lumii,
Mereu găsindu-mi anii în jocurile lor.

Ion HOREA

Reportaj în aprilie

Institutul de petrol, gaze și geologie

CAP. I:
SCURTĂ ISTORIE

Și a fost seară și a fost dimineață... Și a fost ziua a doua. Geneza). Intîi a fost petrolul, pe urmă americanii, marii rechini, industriași și bancheri constituiți în societăți de exploatare (mai mult sau mai puțin anonime): **Astra și Concordia** și **Steaua Romînă** (firește, mai mult sau mai puțin **romînă**), apoi **Oelpakt-ul** (după instaurarea dictaturii antonesciene), legea petrolului din 17 iunie 1942, care prevedea „exploatarea straturilor petrolifere pînă la epuizare" și mașina germană de război care sugea tot sîngele negru al pămîntului romînesc (în 1943: 2.217.546 tone exportate Germaniei și 348.251 tone Italiei, din totalul exportului de 2.787.617 tone). Un amănunt nelipsit de importanță: toate aceste societăți anonime sau neanonime, americane sau neamericane, engleze, olandeze sau germane, își aveau comandamentele lor de lucru, formate din directori, economiști, prospectori, geologi și ingineri americani, englezi, olandezi sau germani, dar nici un romîn, sau foarte puțini romîni, extrem de puțini, recrutați din elita afaceriștilor — ingineri pregătiți în Germania, Olanda și Anglia, Romînia, țară bogată în petrol, n-avea un institut de petrol și gaze. Puținii specialiști pregătiți în țară proveneau de la Institutul de Mine.

Geneza s-a săvîrșit o dată cu actul revoluționar al naționalizării. In vara anului 1948, ia ființă primul Institut Romîn de Petrol, Gaze și Geologie, cu cinci facultăți: (una, cea de Economia petrolului fiind în momentul de față de cale de dispariție); 1) Mașini și utilaj petrolifer; 2) Geologie tehnică; 3) Exploatarea zăcămintelor de țiței și gaze; 4) Tehnologia și chimizarea țițeiului și gazelor.

Institutul s-a deschis în clădirea unui fost liceu de fete de pe fosta stradă Eugen Stănescu (actualmente Traian Vuia nr. 6). Cum e și ușor de imaginat, clădirea nu prezenta calități corespunzătoare. S-a trecut la amenajarea ei. In 1950, se încheie o primă etapă a lucrărilor. In 1951, se termină una din aripile amfiteatrului. Cealaltă aripă, din strada Filipescu, este dată în folosință în 1954, spațiul institutului crescînd în felul acesta de aproximativ cinci ori, iar valoarea totală a imobilelor de șase ori. De la două laboratoare cîte existau în primul an de învățămînt, s-a ajuns în prezent la 31 și numărul lor este în creștere. In plus, lucru extrem de important, se grăbește punerea la punct a bazei experimentale de pe B-dul Muncii. 70% din numărul total al studenților locuiesc actualmente în trei cămine ale institutului, iar la cantină iau masa zilnic 6—700 de studenți. Institul a dat producției, în cei 10 ani de existență, 8 serii de absolvenți. Peste 1500 de specialiști.

CAP. II:
PROCESUL DE INVĂȚĂMÎNT

Tot efortul este îndreptat în primul rînd spre producție. Să se asigure o pregătire cît mai adîncă și mai multilaterară, corespunzătoare vertiginoasei dezvoltări a industriei noastre extractive. De exemplu: în primii ani de învățămînt, „Sinteza organică pe bază de hidrocarburi" se preda în 32 de ore, mai tîrziu în 45, ca acum să se predea în 90 de ore. Avînd în vedere că 70% din sondele noastre sînt exploatate prin „pompajul în adîncime", conducerea institutului și cadrele didactice de specialitate dau o mare atenție acestei probleme prin studierea științifică a diverselor fenomene care se produc în garnitura de prăjini în timpul forajului; a cinematicei instalațiilor de pompaj; a dimensionării garniturilor de prăjini etc. La cursul de tehnologia țițeiului și gazelor (prof. Sergiu Rașeev), au fost prezentate cele mai noi procese de fabricare a benzilor cu cifră octanică (cracare catalitică cu catalizator fluidizat etc.).

Fără să mai dau cifre referitoare la planul de învățămînt, prea severe, amintesc un ultim amănunt: în institut își desfășoară munca pedagogică și științifică savanți cu renume, ca academicienii Gh. Macoveï, Al. Codarcea, Gh. Murgescu, prof. Dr. C. Creangă etc.

CAP. III:
TOATĂ ATENȚIA PRODUCȚIEI

In convorbirile avute cu tovarășul Bănățeanu Gheorghe (prorector, conferențiar la chimia anorganică, de 10 ani în conducerea institutului) cu tovarășa Albu (secretară a institutului), ne-am putut da seama de atenția deosebită pe care o acordă institutul producției, legăturii dintre procesul de învățămînt și producție, calificării studenților în lunile de practică în specialitatea respectivă... Tot pe linia aceasta, institutul ține o strînsă și permanentă legătură cu Direcția Generală Foraj, Extracție, Țiței și Gaze din Ministerul Industriei Petrolului și Chimiei, cu întreprinderi lucrative: Rafinăria 8—10 Onești; 7 Brazi; Icechim-București, Frigotehnica etc.

In cadrul cercurilor științifice, lucrările prezentate sînt și ele legate direct de producție, de aspectele cele mai acute și moderne ale problemei extracției și prelucrării petrolului.

Foștii studenți Despa Ștefan, C. Iftimescu și A. Rhoe, au prezentat referatul privind „Studiul posibilităților de separare prin absorbție cromotografică a hidrocarburilor alchil aromatice superioare din diverse amestecuri de reacție". La ultima sesiune prof. V. Vîntu, asistent Mihai Popescu și studentul S. Balin au prezentat studiul privind reacțiile al alchilare ale toluenului.

CAP. IV:
CERCURILE ȘTIINȚIFICE

Ajungînd la acest capitol, ne permitem să redăm mai jos convorbirea dintre unul din redactorii gazetei de perete a institutului și prorectorul Ioachim:

Redactorul: Ce importanță prezintă pentru studenții institutului nostru activitatea cercurilor științifice studențești?

Tov. prorector Ioachim: Prin activitatea dusă în cercurile științifice, studenții au prilejul să-și ridice nivelul științific și să aprofundeze probleme teoretice ce interesează producția noastră petroliferă. De asemenea, pe această cale se dezvoltă interesul pentru cercetarea științifică, pentru formarea noilor cadre de cercetători, necesari progresului continuu al industriei respective.

Redactorul: Cîte cercuri științifice studențești există în tot institutul și cîți studenți sînt cuprinși în aceste cercuri.

Prorectorul: 36, cuprinzînd un număr de 130 studenți de la toate facultățile.

Redactorul: In ce măsură temele acestor cercuri răspund problemelor practice de construire a socialismului în țara noastră, îndeosebi în urma sarcinilor puse de plenara C.C. al P.M.R. din noiembrie 1958?

Prorectorul: In marea lor majoritate, temele sînt legate de problemele practice ale producției, tratate la un nivel științific superior. In viitor se va căuta ca tematica să cuprindă probleme și mai direct legate de producție și chiar probleme legate de planurile de invenții și inovații propuse de unitățile productive.

Redactorul: In ce stadiu de lucru se găsesc aceste teme?

Prorectorul: Lucrările s-au terminat, urmînd a fi redactate aproximativ 90% din temele propuse. Se vor prezenta și unele teme care nu au fost prevăzute în plan.

Redactorul: Ce propuneri aveți pentru a asigura desfășurarea sesiunii cercetărilor științifice studențești din acest an în cele mai bune condițiuni?

Prorectorul: Pentru a asigura desfășurarea sesiunii cercurilor științifice în bune condițiuni, propunem următoarele: popularizarea tematicii sesiunii; redactarea programului sesiunii științifice; invitarea oamenilor din producție și din alte unități de învățămînt superior și de cercetări; organizarea festivă deosebită a acestei sesiuni.

Redactorul: Cum înțelegeți să stimulați activitatea științifică a studenților?

Prorectorul: Credem că cel mai puternic stimulent îl constituie mîndria de a fi adus o contribuție proprie la problemele de cercetare în petrol. Cît privește premiile ce se vor acorda, acestea privesc cele mai valoroase lucrări din sesiune.

CAP. V:
ONOAREA ȘI MINDRIA INSTITUTULUI

In prezent, institutul are 1.106 studenți. (70% căminiști, 604 bursieri: 365 bursieri de stat; 135 cu burse de întreprinderi; 96 burse de merit: 6 Republicane și 2 Gh. Gheorghiu-Dej). Din acești 1.106 studenți, 159 sînt străini. 159 studenți și 10 aspiranți. E institutul cu numărul cel mai mare de străini. (In țara care nu putea pregăti un singur inginer romîn de specialitate!). Luați aminte, după cum urmează: **Geologie:** 20 albanezi, 1 algerian, 15 coreeni, 4 greci, 1 indonezian, 1 mongol, 1 sirian, 3 vietnamezi. Total 45. **Foraj:** 25 albanezi, 1 algerian, 4 bulgari, 1 coreean, 9 chinezi, 3 indochinezi, 1 iordanian, 1 sirian, 2 sudanezi, 1 student din Yemen, (Singurul student din Yemen, venit de curînd, și care va fi primul mesager al științei noastre petrolifere în țara sa). La Facultatea de „Mașini și utilaj petrolifer" studiază 2 albanezi, 3 chinezi, 2 polonezi, 4 sirieni. La „Tehnologia și chimizarea țițeiului și gazelor": 4 albanezi, 1 algerian, (Algeria se pregătește pentru vremea cînd va ajunge să exploateze și să folosească petrolul pămîntului ei fără colonialiști și împotriva lor), 7 bulgari, 2 coreeni, 3 chinezi (excepționali — în general chinezii fiind de o perseverență, pasiune și putere de muncă și de însușire a cunoștințelor cu totul în afara obișnuitului, situîndu-se printre primii pe institut), 1 irakian. (De curînd, Ministrul Educației al Republicii Irak dădea următorul interviu: „Sub vechiul regim, Romînia nu era de loc cunoscută în Irak. Acum, după revoluție, cînd Irakul a stabilit legături cu toate popoarele, dorim să cunoaștem și realizările din Romînia... Legăturile culturale cu Romînia ar fi folositoare în primul rînd pentru Irak, date fiind progresele Romîniei pe plan cultural, precum și în domeniul industriei, tehnicii, agriculturii, care știm că sînt destul de mari"). 1 mongol, 1 polonez, 2 sirieni, 1 sudanez, 3 unguri și 3 sovietici. In total, deci, 159 studenți; 10 aspiranți (3 chinezi și 7 egipteni) și alți 8 în anul pregătitor (pentru însușirea limbii romîne). Pe curînd, sînt așteptați să vină 16 ingineri indieni pentru specializare în domeniul tehnologic, care vor prelua și conduce rafinăria construită de inginerii romîni în India. E o dovadă că prestigiul nostru în domeniul petrolului pătrunde tot mai adînc în lume.

Institutul de Petrol, Gaze și Geologie e totodată un institut al internaționalismului, o ambasadă a Romîniei pentru toate țările; aici vin tineri de pretutindeni și se întorc prieteni ai țării noastre. „Romînia e a doua mea patrie" spunea un vietnamez. A doua patrie. Institutul crește cu dragoste și grijă ingineri și specialiști de înaltă calificare din țările prietene, pentru care Romînia va rămîne în inima lor, pentru totdeauna, a doua lor patrie.

Al. Ivan GHILIA

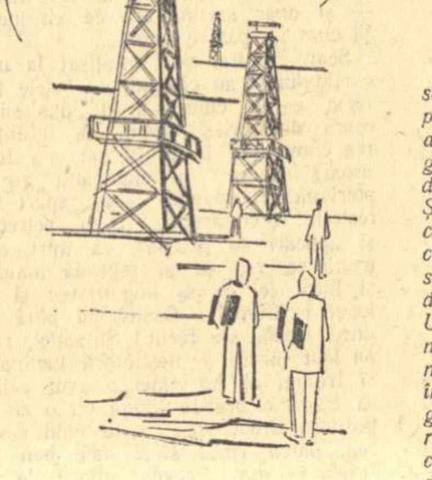

Pe cinci sute de hectare

S-ar cădea să pomenim întîi despre secetă, despre cele două zile însemnate pentru totdeauna în carnetul de bord al șefului brigăzii I-a a Gospodăriei Agricole de Stat Dîrvani-Cetate. Zilele de 26 aprilie și 5 octombrie 1958... Șesul acesta era fără capăt — neted ca-n palmă, cu șiruri de salcîmi delicați, cu coroane răschirate de copaci singuratici — pe care el îl cunoaște din copilărie și pe care nu l-a părăsit. Umbla o vorbă prin satele noastre, anume, că un țăran nu-i țăran pînă ce nu mănîncă o baniță de pămînt. A se înțelege prin aceasta anii de trudă grea, mîinile negre de țărînă, sudoarea fierbinte lipind cămașa aspră de cînepă de spinarea cosașului, codrul de pîine neagră dumicat în zeama de lobodă și ștevie. O baniță de pămînt însemna un certificat. Exploatatorii nu aveau acest certificat, nefiind țărani.

Petre Ciucă a mîncat o baniță de pămînt, alături de ceilalți șapte din casa lor de olteni săraci. A făcut tot ceea ce fac la vremea lor copiii de seama lui. A păzit oile, a umblat cu vitele la păscut, a copt cartofi pe cîmp, răbdînd arșiță, ploaie, frig, a învățat să are, să secere, a umblat cu picioare desculțe pe miriștea chiftind de apă, l-au usturat mîinile crăpate, s-a sculat de cu noapte, cu capul greu de somn, a dormit pe pămînt, citind cu atenție, uneori vrăjit, alteori mînios, în cartea plină de taine a cîmpiei. A mîncat, așadar, o baniță de pămînt.

A crezut un timp cîmpia așa cum arată, netedă, întinsă, ca-n palmă. O dată cu trecerea anilor, s-a învățat însă s-o socotească altfel, nu netedă, nu cuminte, ci încăpățînată, răsplătind pe sponci munca de rob a omului, înțelegînd că acea baniță de pămînt e departe de a fi o vorbă spusă în glumă...

Cînd s-a aflat singur, deci, în fața lotului socotit să-l are, să-l semene și să-l îngrijească, a simțit că-l cuprinde o mare neliniște. Se potrivea cu snoava cunoscută, cînd doi flăcăi ieșiți primăvara pe cîmp au încheiat cu:

— Cîtă-i lumea asta, măi, Vasile.

— D-apoi țara, măi Gheorghe...

Așa-i. Una-i să vezi pe planul afișat la sediu cele cinci sute de hectare, cam cît are o gospodărie colectivă cu peste 100 de familii, alta să stai pierdut, pe un drum de care, cu căldura asta care ți se urcă spre inimă, cînd te bate gîndul să lași totul și să dai înapoi; cu cîmpia dinaintea ta, din întinderea căreia răsare, uriaș, trupul de 500 de hectare. Atunci, abia atunci îți aduci aminte, din anii de școală, că aceasta înseamnă cinci kilometri pătrați.

— Nu m-am pripit, oare?

Să te înhami singur la o treabă ca asta, nu-i șagă.

Petre Ciucă s-a așezat, țărănește pe răzor, a sfărîmat un bulgăre de pămînt în palmă și s-a mai gîndit. Din toată întinderea cîmpiei se desprindea îndărătnică, nemăsurată, cu marginile împinse departe, partea lui.

Prima împotrivire a fost, astfel, judecată pe loc. Petre Ciucă și-a făcut pe loc inventar, a fixat în minte o ordine de bătaie, învingîndu-și emoția din prima clipă. Școala de doi ani de agricultură, anii, zece la număr, petrecuți la volanul tractorului, tot ceea ce învățase, înarmat cu patruzeci de cai putere de-a lungul și de-a latul șesului: mecanică, agronomie, grîu, porumb, orz, ovăz și floarea-soarelui. Și mai erau ceilalți: brigada. A simțit, nevăzută, prezența lor. Urziceanu, omul de fier, cum i se spune, în stare să nu închidă ochii zile întregi dacă i se cere, Marin Stîngă, tot fruntaș. Ei trei sînt membri de partid. Și mai sînt doi, cu care a trăit viață de tabără în vagonul dormitor și cărora le-a urmărit atent respirația sacadată a tractorului, pe care l-a lăudat sau l-a certat după cum se-ntîmpla.

Și mai erau ceilalți, din gospodăria de stat. Sînt cele 6 tractoare, plugurile, grapele, combinele, bune să scarmene îndărătnicia nudă a șesului, care trebuie să se dea bătut odată. Zestrea, armele lor. Arme cum nimeni n-a avut vreodată.

Pînă aici a fost greu. A fost greu pînă să-i convingă pe cei din conducere că ideea mecanizării complexe e singura care-l vine de leac cîmpiei. Ne dați pămîntul în grijă, cu totul. Noi, fiecare, ogorîm, îngrășăm, semănăm, dădăcim planta, culegem rodul, pieptănăm iar pămîntul, pe cîte o sută de hectare. Nu vă cerem nimic decît mașinile care ne trebuiesc. Nici la prașilă, nici la plivit, la nimic nu vrem să vă cerem ajutorul.

Unii au fost de-a binelea răutăcioși. O faceți pentru bani, au spus. Altfel nu se explică. Petre s-a înroșit, a tăcut, rănit în suflet de-o asemenea vorbă grea.

Și-n fața brazdelor aliniate drept, care se adunau în zare, contopite într-o masă netedă, neagră, s-a desprins încet de teama care-l încolțise.

— Nu-i netedă, dar am pipăit-o îndeajuns. Răzbim deasupra.

Ș-ar fi căzut apoi să vorbim de primăvara aceasta, de zilele în care Petre Ciucă, alături de tovarășii lui, semănau, pentru prima dată, sfeclă de zahăr, de grija cu care au culcat în pat bun, la trei degete sub pămînt, sămînța, pentru ei ciudată, a sfeclei de zahăr, din care ies mai multe plante. Cum își fac planul cu răritul. Dar mai ales cu ce ochi au urmărit ieșirea din iarnă a holdei de grîu.

Trebuie să amintim aici însă despre primăvara trecută, despre ziua de 26 aprilie 1958, adică despre a doua împotrivire peste care a trebuit să treacă Ciucă.

Ziua de 26 aprilie nu se deosebea de altă zi.

Au picurat cîțiva stropi, ca niște mărgele mărunte, s-au prelins pe dosul mîinii de la volan. Nimeni n-ar fi putut ghici atunci că acești picuri răzleți, călduți, sînt ultimii din aprilie, că timp de 5 luni și jumătate, peste șesul întins ca o masă, nu se va mai așterne pînza deasă a ploii, că cerul nu va mai fi acoperit cu haina sură a norilor, sură ca pănura. Pentru că din 26 aprilie și pînă în 5 octombrie cerul a încremenit, albastru și adînc, ca-n ciudă, semănînd cu apa, fără urmă de nor.

N-a plouat. De loc. Zadarnic ascultau ei, nopțile, fîșîitul vîntului prin coroanele răschirate ale copacilor, ca să deslușească răpăit de ploaie, zadarnic făceau, ziua, scurtă la ceafă urmărind pe-ntinsul fără pată al cerului urma vreunui nor de vată. N-a plouat.

Păleau foile cucuruzului abia răsărit, se-ngălbănea grîul, apa din plosca răsturnată pierea ca aburul în pămîntul încins de arșiță, pe fundul bălților, crusta groasă de nămol uscat crăpase, se zbîrcise ca un șoric ars.

Astfel, urma să se lupte, împotriva acestui dușman, brigada de mecanizare completă, de astă dată, pentru a ajuta cîmpia. A păstra apa, a stîrpi buruiana, a nu pierde nici un ceas, a fost prima grijă.

Așa a fost primăvara trecută pentru ei. Au smuls însă cîmpiei de trei ori mai mult decît s-a îndurat să lase sătenilor din împrejurimi. Cîntarul a vorbit. Au amuțit cei răutăcioși, s-au potolit vorbele în răspăr...

Brigada dădea 51 vagoane grîu. Victoria lor putea fi socotită un miracol. Incă 30 de vagoane de alte produse și cîteva sute de tone pentru nutreț, era inventarul cel nou, făcut de Petre Ciucă. Mai adaug că mașinile lor, după doi ani de bătălie, nu au solicitat reparații generale.

Petre Ciucă nu vorbește decît foarte rar despre aceste lucruri. E un bărbat mai curînd închis în sine, cu gîndurile lui. N-a spus, de pildă, nimănui că partea lui e a treia parte din tot ce s-a dat, că anul acesta va lucra pe o suprafață și mai întinsă, că mai mult decît biruința asupra secetei, îi stă la inimă biruința pe toată linia a ideii mecanizării complete.

Despre primăvara aceasta nu vorbește încă. A făcut tot ceea ce trebuie ca, pe întinsul celor cinci sute de hectare, grîul, porumbul, floarea-soarelui, sfecla, să rodească așa cum cîmpia oltenească, pe care el o cunoaște din doască-n doască, nu-i obișnuită. Neobosit, înalt, uscățiv, negricios, la volanul UTOS-ului, străbătînd în lung și-n lat cei cinci kilometri pătrați pe care-i lucrează cinci inși, zgîrciți la vorbă, în plină primăvară, nu uită primăvara anului trecut. Și nici vara. Iar vorba aceea veche, care umbla prin satele noastre, nu mai umblă de mult...

Ștefan LUCA

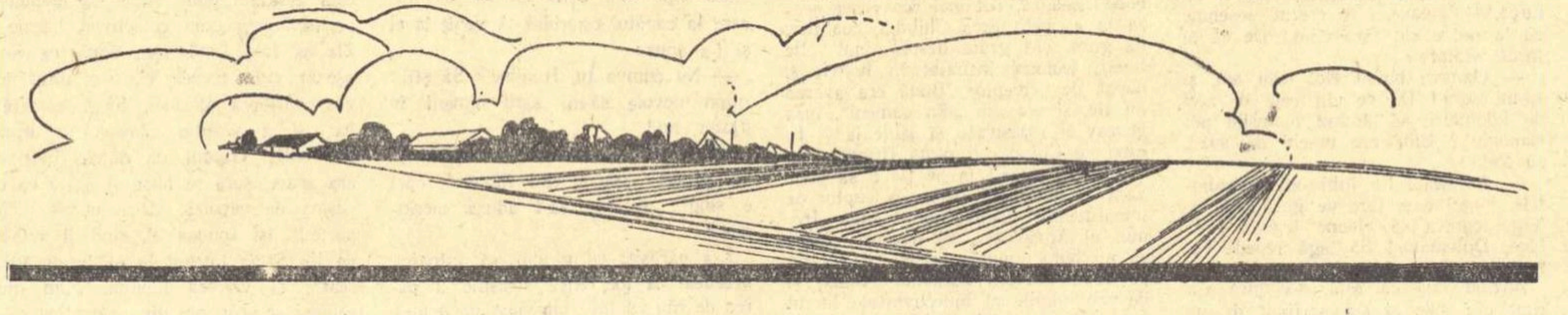

BĂRĂGANUL INCEPE ȘI DE LA BĂRCĂNEȘTI

La Bărcănești, în lunca Ialomiței, cineva a înfipt în creștetul unui gorgan o scîndură tăiată în formă de săgeată cu vîrful îndreptat spre sud, pe care a scris cu păcură: Bărăganul. Va să zică asta că de ici în colo se întinde Bărăganul, iar clina ce coboară spre sat de către nord, plină de tufișuri și zarzări înfloriți în aprilie, este situată în altă zonă geografică. Ceea ce mi se pare mie în depărtare că este creasta Bărăganului, un prieten poet pe care-l întîlnesc în Bărcănești încearcă să mă convingă că în realitate nu-i nimic, fiindcă Bărăganul nu cunoaște ridicături. Iar dacă țin morțiș să fie ceva, atunci e o năzărire a mea, o nălucire, un mister al văzduhurilor și al aburilor ce urcă din pămînt, în nici un caz o creastă, căci... (și se întîmplă ceea ce trebuia să se întîmple de la început):

„Pămîntu-aici e-o uriașă tavă.
Și cerul ca-n ospețe din bătrîni
Deasupra ei și-apleacă fruntea gravă,
La orizonturi strîns ținînd-o-n mîini."

Curînd după aceea mi-am dat seama că a fi la hotarul Bărăganului implică demnitate și mîndrie. (La Bărcănești, curat ca Bărăganul, e o comparație frecventă; mai puțin frecventă, poate, decît ochi albaștrii ca cerul, din textele de muzică ușoară). Președintele gospodăriei colective „A.S. Pușchin", Voicu, un om de 38 de ani, îmbrăcat îngrijit, cu cravată de mătase, îmi spunea, la sediu, în biroul lui cu telefon, difuzor și canapea plușată, că în moșia Bărcăneștilor e mama pămîntului, untul lui, măduva lui: cernoziomul. „Pămînt de Bărăgan, tovarășe, cum nu găsești nicăieri și n-am avut noi niciodată". N-au avut, fiindcă pînă în 1945 țăranii din Bărcănești stăpîneau doar clina cu tufișuri, rîpele de dincolo de ea, și sloata de lîngă pădurea Ialomiței în care se rupea sapa și creșteau boziile cît omul. Cîmpia, de la Gorganul cu săgeata de scîndură în vîrf și pînă unde se întinde ea, năucă, era proprietatea a trei inși. Satul, cu cătunele din jur, a coborît în Bărăgan, statornicindu-i hotarul adevărat, și pentru totdeauna, abia la reforma agrară. A fost o uriașă deplasare în zone geografice. De atunci pentru țăranul din Bărcănești, Bărăganul începe din marginea satului, indiferent de părerea celor ce întocmesc hărțile.

Și iată că acum, în aprilie, cînd înflorește Bărăganul și duhnește în zori, a pelin, cele peste 800 de familii ale Bărcăneștilor s-au strîns în gospodăria colectivă. Anul trecut, gospodăria număra 160 de familii. In lunile de iarnă și primăvară, lunile de socoteală, cum le numește Ion Burghelea, secretarul organizației de partid, întreg satul a făcut cereri de înscriere.

Lunile de socoteală se chemau altădată luni ale nevoii, și acestea sînt: februarie, martie, aprilie. In lunile amintite, odinioară, țăranul rămînea doar cu cîțiva pumni de mălai și pornea să se împrumute la curte.

Anul acesta, la începutul lui martie, Burghelea, Voicu, și Badea au strîns cîțiva oameni găsiți la întîmplare pe uliță și au plecat să cerceteze la vreo zece case cum stau gospodarii cu bucatele. Socoteala a dat cîștig colectiviștilor, și în prima adunare de la căminul cultural au venit cu cereri de înscriere 30 sau 40 de oameni deodată. Seara, crainicul de la stația de radio-amplificare (Bărcăneștii de cîțiva ani este electrificat și radioficat) a transmis un reportaj despre cele întîmplate peste zi. Am reținut din text următorul paragraf:

„Tovarășul Arghir Constantin, muncind în cadrul gospodăriei cu nevasta și băiatul lor, a realizat un venit total de peste 15.000 lei. Nu cunosc un țăran muncitor individual de pe ulița ce duce la Ograda care să fi realizat acest beneficiu într-un an de muncă. Dacă există vreunul pe o altă uliță, rugăm să ne comunice pînă mîine seară".

Nu s-a prezentat nimeni.

Astfel a început luna socotelilor. Te uiți în bătătura ta, apoi la ei, compari și socotești. Gospodăria colectivă, în cîțiva ani de existență, și-a construit o magazie de cereale, grajd pentru cai și pentru vaci, saivan, atelier de fierărie și de lemnărie. Cu banii rezultați din contractările făcute cu Statul a cumpărat cîteva zeci de stupi, a sporit numărul de ovine și porcine, a făcut sere la grădina de zarzavat din vechea matcă a Ialomiței și a amenajat un heleșteu cu pește. Apoi a instalat televizor la colțul roșu... Iar tu ai dres și ai cîrpit. Ce-ai făcut tu, nici nu-ți vine să socotești. Aprinzi o țigare și taci.

Burghelea, Voicu, Badea și membrii Consiliului de conducere au format în martie echipe de agitație care au trecut din casă în casă ducînd și mai departe șirul socotelilor: atîția colectiviști și-au ridicat case noi, atîția au cumpărat mobilă, atîția biciclete. Și pe la jumătatea lunii erau cîteva sute de cereri de înscriere care trebuiau supuse discuției adunării generale.

Noii înscriși au căpătat cu toții aprobarea adunării în afară de unul, Sterea, care, cu două săptămîni înainte își vînduse boii.

— De ce i-ai vîndut?

— Am făcut o prostie.

— Bun. Și cîți bani au luat pe ei?

— Trei mii.

— Incerci a doua prostie: să ne minți. Ai luat nouă mii. Cine vine la noi să vie curat. Lacrimă.

In ultima duminică a lunii martie, înainte de prînz, Burghelea și Voicu s-au pomenit la sediu cu Nicolae Oancea, proprietar a vreo 30 de pogoane. Oancea le-a spus că a citit în ziar Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale din 29 martie. I-a plăcut ce-a citit, e pe sufletul lui, și ce să mai lungească povestea?! El are pămînt și o spuză de copii, dar ăștia nu-l pot ajuta la muncă, îs mici ai dracului și numai de mîncare buni, așa că a făcut și el cerere de înscriere. Uite, o iscălește, și să fie într-un ceas bun.

L-au primit, și Oancea a cerut să fie trimis pe teren cu o echipă de agitație. Și s-a dus la Ion a lui Chiotașu. Celor de veneau la el, Chiotașu le spunea că el îi lămurit, dar mai stă să vadă întîi ce și cum și pe urmă, cînd o fi la o adică, se prezintă singur. O să zică atunci: ăsta-i Chiotașu. E nevoie de el? Bine. Nu-i? Mai așteaptă Chiotașu pînă o să fie. O scălda așa cu vorbe și-i scotea frumos pe ușă afară. După ce punea zăvorul pe poartă, le striga din urmă:

— Mă, eu cît îi Bărăganul nu mă înscriu.

— Pe Oancea nici la podișcă nu l-a primit.

— Știu, i-a zis, te-ai înscris. Bravo ție. — Și l-a lăsat în drum.

După-amiază s-a ținut iarăși adunare la Căminul Cultural. Ultimele 60 de familii din sat făcuseră cereri de înscriere. In toiul discuțiilor, ușa s-a dat în lături și a apărut Chiotașu, ferchezuit, cu bocancii văcsuiți. A luat căciula într-o mînă, a scos din buzunar cererea, a chiuit odată și le-a strigat lăutarilor înghesuiți într-un colț să-i cînte pe a lui: „Brîul pe opt". Oamenii au făcut loc și Chiotașu a înaintat pînă la masa prezidiului. Acolo s-a oprit și a întins cererea secretarului.

— Mă a lu' Burghelea, a strigat, ai dracului mai sîntem noi ăștia din vadul Bărăganului. Păi ce credeai?! De aici începe, mă, Bărăganul și alții ca noi să vie.

Adevărat. Bărăganul începe și de la Bărcănești.

Fănuș NEAGU

DROC SAY EMERIC

„Amenajarea pămînturilor colectivizate din regiunea Constanța

CRONICA DRAMATICĂ

Un clasic, două romanțe și un vals

(„Nuntă la mănăstire“ la Teatrul Satiric-Muzical „C. Tănase“)

Dacă putem vorbi, la noi, despre o tradiție a teatrului „de estradă“, ne putem gîndi mai ales la începuturile eroice ale teatrului satiric de tipul „cantonetelor“ lui Alecsandri și mai puțin sau foarte puțin la moștenirea tristă a formațiilor revuistice care au cultivat cu insistență trivialitatea în anii dintre cele două mari războaie. Evocarea emoționată a umbrei lui Constantin Tănase ni se pare nepotrivită gustului și exigențelor publicului de astăzi. Poanta „fără perdea“, romanța languroasă sau veșnicele anecdote nostime cu soacre și amanți au constituit bagajul atracțios al trupelor cunoscutului comic cu nas mare, bagaj alcătuit într-un divorț declarat cu cerințele artei. Cupletele cu aluzii politice erau, la rîndul lor, alimentate de zelul fripturist al ciocnirilor între partidele burgheziei și se sprijineau oricum pe subvenții și favoruri vinovate. Farmecul indiscutabil al lui Tănase însuși, care știa „să zică“ cu antren texte adeseori anoste, adăuga, desigur, un plus de publicitate spectacolelor nu atît ușoare, cît ușuratice ale companiei de la „Cărăbuș“. N-au lipsit, firește, cu totul talentele și aparițiile deosebite în vechiul teatru de revistă. Dar interpreți înzestrați ca V. Vasilache sau Maria Tănase (aceasta legată de filonul pur al cîntecului folcloric) n-au dat tonul dominant acestui gen de spectacol și n-au avut cum să o facă.

Se vădește și aci, din nou, rolul determinant al publicului în evoluția mișcării teatrale. Raportul decisiv dintre unghiul de vedere al spectatorului și imaginile elaborate de oamenii scenei apare cu atît mai direct în teatrul de tip revuistic. Trupe vesele și cu temeinice interese comerciale, ca cele care activau pe vremuri în sălile „Savoy“ sau „Alhambra“, la „Eforie“ sau în grădina „Colos“, la „Gioconda“ sau la „Majestic“, au apărut și au rezistat într-o relație nemijlocită cu gustul și pretențiile plătitorilor de bilete. Ele au dansat, au cîntat și au făcut frumos în fața reprezentanților burgheziei și ai micii burghezii cu visuri de parvenire. Asemenea spectatori au impus un anume stil sau o anume lipsă de stil, un anume repertoriu și totodată un violent dispreț pentru repertoriul de calitate. In loc să dezvolte satira de moravuri, „revista“ a favorizat umorul gratuit și aluzia licențioasă. Comicului de substanță i-a fost substituit comicul de situație, iar locul artistului-interpret a fost adesea cedat „numerelor de atracție“ cu virtuți de afrodisiac. Nu ne gîndim, desigur, să anulăm cu totul experiența, în parte interesantă, a unora dintre vedetele fostului teatru de revistă și nici să trecem cu vederea inițiativele laterale care, deși mai rar, au încercat să acorde un alt relief acestui gen. Totuși, nu putem accepta referirea mereu mai stăruitoare, în celofan emotiv, la o așa-zisă tradiție patronată de fantoma jovialului C. Tănase.

Există, în ultimii ani, succese citabile ale teatrului nostru de estradă. Au fost abandonate într-o mare măsură practicile degradante ale vechilor formații. S-a introdus și s-a dezvoltat preocuparea satirică pe teme de actualitate. A fost considerabil diminuat prostul gust al montărilor și s-a afirmat, în general, tendința de a da spectacolelor o finalitate civică. Totuși, alura frivolă stăruie, iar lipsa de considerație pentru textul literar dăinuie. Dorind să nu devină „greu“, teatrul de estradă nu reușește încă să nu fie facil. Publicul însă s-a schimbat. A fost abandonată și natura comercială a ansamblurilor de estradă. In sală se află oameni care se ocupă cotidian de schimbarea uluitoare a istoriei. In fotolii, ca și în staluri, au pătruns alți privitori, cu o altă sensibilitate, solicitați de noi întrebări și călăuziți de alte exigențe. In trecut, spectatorii care veneau la revista „De lemn Tănase“ nu frecventau puținele scene pe care se puteau întîlni marile opere ale literaturii dramatice. Astăzi, cei care-și ocupă locul în sala „Savoy“, au văzut cu cîteva zile înainte „Hamlet“ și n-au uitat nimic din mesajul „Caleștei de aur“. Evident, ei au deschis ușa teatrului satiric-muzical nu pentru a-l reîntîlni pe Shakespeare și nici pentru a asista la reprezentarea unei drame moderne. Dar, dornici de a se amuza, ei nu mai pot tolera ridicolul unei interpretări improvizate și, interesați de problematica actualității, nu se pot resemna să asiste la o tratare superficială și neinspirată a temelor contemporaneității.

Pentru a se salva din impas, teatrul de estradă trebuie să renunțe la întregul balast al „revistei muzicale“ dinainte de Eliberare. Putem păstra, desigur, unele melodii de răsunet, dar trebuie să schimbăm tehnica intimă a orchestrației. Cu ce să începem? Bineînțeles, cu promovarea și în acest gen teatral a principiului după care textul scriitorului deține primul loc în ansamblul elementelor care compun spectacolul. Ridicarea calitativă a partiturii literare în cuplete, scenete ca și în textul cîntecelor, poate singură să producă cotitura revoluționară a acestui mod de a face teatru. Vi se pare nepotrivit să vorbim despre caracterul revoluționar al teatrului de estradă? Dar aci se găsește vîna veche și autentică a genului, singura tradiție memorabilă a acestui teatru care evolua cîndva în piețele publice și care a însoțit cu strălucire mereu marile schimbări înnoitoare.

★

Contrastul violent dintre semnificația cuvintelor și modalitatea rostirii lor provoacă rîsul întristător al întîmplărilor ridicole. Adeseori, copiii se amuză spunînd legendele solemne ale lui Bolintineanu pe muzica sprințară a ultimului șlagăr la modă. Intr-una din ultimele sale reviste, C. Tănase apărea într-un tablou care se dorea a fi grav și patriotic. Costumat în suav ciobănaș, cu cușmă albă și ițari, popularul Nazone spunea „Semănătorii“ de Alecsandri cu patos și seriozitate. Dar nasul monumental și mai ales timbrul vocii sale dedate cu nuanțarea cupletelor au dat idilicului pastel un neașteptat (și neintenționat) aer de parodie. Spectatorii au rîs cu lacrimi, în vreme ce directorul „Cărăbușului“ își reamintea lecțiile de dicțiune primite în conservator.

Spectacolul „Nunta la mănăstire“, recent montat la Teatrul Satiric-Muzical, oferă același contrast ridicol, evidențiind nepotrivirea rizibilă dintre grația piesei lui Sheridan și maniera interpretativă a celor însărcinați să o reprezinte. Ideea înscrierii în repertoriu a unei comedii legate de prestigiu este, bineînțeles, lăudabilă. Nu putem decît să aprobăm principiul alternării fanteziilor revuistice cu unele comedii satirice aparținînd marilor scriitori comici. Este ușor de înțeles că în intenția teatrului a fost să se aducă o contribuție ridicării nivelului artistic al instituției, prin introducerea unor texte care zîmbesc în chip ideologic.

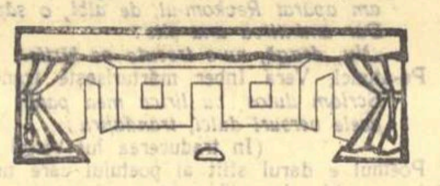

Regia (N. Dinescu) a pierdut însă din vedere că pentru a se realiza o asemenea ascensiune valorică, nu este de ajuns să împrumuți manuscrisul unui comic serios ca Sheridan, esențialul fiind să-i înalți pe interpreți la baremul artistic cerut de o lucrare clasică. Este adevărat că „Duenna“ (titlul original al piesei lui Sheridan) se numără printre operele minore ale satiricului englez. Totuși, ea își brodează intriga savuroasă pe cîteva caractere vii și este pigmentată cu replici suculente purtînd un vădit ascuțiș critic.

La Teatrul Satiric-Muzical „C. Tănase“, comedia lui Sheridan a fost introdusă în patul lui Procust al ticurilor și tipicurilor revuistice. S-a produs nu încă o „localizare“, dar oricum o adaptare la obișnuințele locului. Primatul a fost acordat, în orice caz, muzicii de dans semnată de Elly Roman, pe lîngă care textul lui Sheridan a devenit un simplu pretext muzical. Deocamdată, interpreții teatrului nu știu să joace. Ei spun replicile cu o dezinvoltură care nu implică jocul de nuanțe și par, în general, grăbiți să ajungă la momentele-cheie ale șlagărelor, unde se simt infinit mai bine. Nu ne displace astfel cum cîntă Mihaela Cotaru romanțele sale colorate, dar pentru a da culoare și rolului său de ingenuă, actrița trebuie să se pătrundă de marea însemnătate a cuvîntului în teatrul de proză. Ea trebuie îndrumată către o mai mare varietate de tonuri în mișcare și în frazare. In sfîrșit, și aci ne aflăm în fața condiției decisive, interpreta trebuie să înțeleagă complexitatea sufletească a caracterelor simple, liniare din comedia clasică. Despre cei doi amorezi (Anatol Bogdan și Mihai Kingsburg) ne mărturisim regretul de a-i fi văzut lichidînd cu seninătate două roluri care-ar fi putut să fie fermecătoare, dar care au devenit, prin diletantism manifest, apariții iritante, insuportabile. Actorii comici ai ansamblului (Al. Giovani, Jana Costa, Ion Antonescu-Cărăbuș) vădesc calități pentru repertoriul de comedie, dar sînt încă apăsați de relele deprinderi ale genului facil care-i conduc către trivialitate. Regia nu pare a fi făcut în această direcție eforturi considerabile, iar scena de beție din mănăstire este, în cel mai bun caz, penibilă.

In spectacol, cel mai remarcabil profil al comediei lui Sheridan (intrigantul înfatuat Mendoza) este înlocuit cu un număr de bîlci, în care relieful satiric este anulat de paiațeriile executate fără convingere de Puiu Călinescu. Reprezentarea unui intermediu satiric de calitate, pe scena Teatrului Satiric-Muzical, ar fi putut să însemne o dată istorică memorabilă în evoluția genului. In loc de a se ridica la stilul comediei clasice, regia și interpreții au coborît însă piesa lui Sheridan la tristele lor obișnuințe. S-au cîntat un vals, două romanțe și o serenadă, s-a dansat cu antren și în costumație spaniolă de operetă și, uite-așa, pe nesimțite, s-au pierdut din vedere intențiile și sunetul cristalin al operei literare semnate de numitul R. B. Sheridan. Rezultă că pentru a-și schimba stilul, Teatrul Satiric-Muzical trebuie să renunțe la vechile năravuri. Altminteri, la toamnă, simpaticul nostru compozitor Elly Roman va compune un foxtrot pentru monologul „Avarului“ lui Molière, iar bastonadele lui Scapin se vor transforma într-un irezistibil „gag“ de saltimbanc.

V. MINDRA

Comicos

Este un caz ciudat acest J. A. Bardem. Dacă vrei să-i definești arta regizorală, trebuie să pornești de la constatarea că ea contravine cerințelor obișnuite ale cinematografului. Vei adăuga însă, precaut, că ea contravine doar aparent. Nu întîlnim în „Comicos“ o dinamică spectaculoasă a acțiunii. Nu sîntem purtați în medii felurite, cu o mișcare trepidantă a obiectivului. Urmărim viața unui grup de actori („comicos“) în permanent turneu și regăsim cafeneaua monotonă dintr-un orășel de provincie, culisele teatrelor, camerele scunde de hotel etc. Ambianța se repetă, ar trebui poate să spui, exasperant. Dar nu e nimic exasperant. Evenimentele se desfășoară în încăperi ascunse de lumina zilei, mobilate cu zgîrcenie. Fundalul e de obicei un perete alb, fără ornamente, care te distrage prin lipsa de relief. Rarele evaziuni în natură sînt aproape silite și atunci decorul se estompează pînă la întunecare totală, ca în seara declarației de dragoste a lui Miguel. Sînt vizibile numai figurile în prim plan ale eroilor, înconjurate de zone umbrite. Priveliștea îți amintește ceva din stîncile golașe și peisajul uscat care acompaniau drama din „Strada mare“. In „Comicos“, Bardem nu iese cu plăcere în stradă. Eroii discută foarte mult, au poftă de conversație, iar conflictul se întețește mai ales din opoziția ideilor. Acesta este cinematograf?

De unde atunci forța filmului lui Bardem? Aci ar trebui, probabil, să vorbești despre îndrumarea desăvîrșită a actorilor, în spiritul unei sobrietăți realiste extreme, despre montajul contrapunctic cu contrastele violente, despre prim-planuri și despre travellinguri — ah! travelling — dar mi-e teamă de specialiștii care au monopolizat aceste noțiuni. Undeva, mai presus de detaliile artei regizorale, se află însă o concepție cinematografică, un sistem de idei, o atitudine care destăinuie specificul creației lui Bardem.

O actriță (Ana Ruiz) dorește cu ardoare să joace un rol mare, rolul consacrării. Ca să izbîndească, trebuie să reziste uzurii în zeci de apariții în figurație, să îndure presiunea corupției care hotărăște în teatrul burghez. „Ana Ruiz, 100 pesetas, ingenua de care se îndrăgostește junele prim“ — iată destinul pecetluit. Sforțările de afirmare sînt urmate de deprimări și concesii degradante. Ce sursă pentru înduioșătoare descrieri ale suferinței! Bardem, regizor, suportă însă greu sentimentalismul. Nenorocirea nu trebuie etalată. Confesiunile tînguitoare îl irită. El nu neagă existența durerii. Chiar o surprinde continuu în ciocnirea omului cu realitatea socială ostilă. Dar o sfidează bărbătește, cu o brutalitate care te ajută nu numai să supraviețuiești, ci și să te lupți demn. Năvala pasiunilor dezordonate e supravegheată cu luciditate. Și ca să eviți efuziunea sentimentală trebuie să folosești puțină ironie. Toate acestea pot părea, la Bardem, cruzime. Vehemența lui regizorală face însă dramele patetice mai autentice, într-o tratare dură, rece, necruțătoare.

Protagoniștii principali (Ana și Miguel) se află la o măsuță, într-o cafenea. Unul dintre ei desface perdeaua și, privind fereastra întunecoasă, brazdată ici-colo de fulgerările circulației în oraș, își închipuie prezența catedralei și a rîului, piața cu o arcadă, parcul în care se află o statuie și alături un domn cu redingotă, chioșcul pentru muzică. Adică priveliștea romanțioasă și totodată uniformă a orășelului de scurt popas, pe care o zăresc sau e destul să și-o închipuie actorii nomazi, destinați totuși să ducă o existență claustrată. Nu este lamentare — Bardem nu pare a fi în stare de asta. Simțim țepii ironiei de care au nevoie chiar eroii întîmplării spre a putea să-și expună durerea. Pierzînd nădejdea în eficacitatea onestității, Ana Ruiz admite la un moment dat tranzacția. Ca să ajungă la realizarea aspirației, trebuie să renunțe la fericire, la dragoste și să se vîndă omului de afaceri. Cînd cei doi se sărută, obiectivul arată insistent ochiul deschis al actriței, care acoperă ecranul, un ochi mustrător, resemnat, trist și lucid. Mai concludent decît torente de lacrimi.

O indignare fără margini e reprimată în „Comicos“. Figurile capitaliștilor, care nu se pricep la artă și nu pot accepta libertatea spirituală a actorilor, sînt înfățișate cu sarcasm. Bardem înțelege bine esența jocului. Dacă nu poate spune lucrurilor pe nume — din cauza cenzurii franchiste — mînia lui răzbate din aluzii, din realismul portretelor. In „Comicos“, regizorul s-a exersat evident pentru „Moartea unui ciclist“ sau „Strada mare“, unde denunțarea sistemului social care terfelește sentimentele curate umane și împinge oamenii la alienare este realizată magistral, în stilul vehement specific.

Ceea ce caracterizează realismul lui Bardem este faptul că, obsedat de tema principală — o actriță așteaptă un rol de lansare și întîrzie să-l obțină — el nu renunță la nuanțare. Complexitatea nu trebuie anulată. Ana Ruiz trăiește și incertitudinea talentului. Numai marea încercare i-l poate atesta. Așteptarea unui prilej decisiv nu implică numai nerăbdare. Ea e însoțită de ezitări, nostalgii, încercări de a se smulge boemei. Rolul visat presupune o viață alcătuită pe măsura lui, un „tabiet“ de la care nu mai poate abdica: camera de hotel, discuția obositoare la cafenea, febra din culise în pregătirea pieselor obscure, confruntarea îngrijorată cu scena — aceeași ca în seara debutului — toate acestea circumscriu un univers. Un univers care în condițiile teatrului burghez e izolat de viață, de popor. Cînd cortina se ridică, subit dispar rivalitățile mărunte și fiecare actor vrea sincer izbînda colectivă. Emoția creației naște solidaritate. Dragostea de teatru dă un sens frămîntărilor. Scenele premierei teatrale rămîn antologice, fiindcă sugerează admirabil transfigurarea prin artă. Acest fenomen al „deziceri de propria personalitate“ e descris cu intuiția unui cunoscător. Filmul lui Bardem este și o demitizare a actorilor aureolați de rolurile celebre interpretate sau visate, dar copleșiți, în traiul zilnic, de toate grijile sărăciei, înclinați spre cabotinism, speriați și apoi acomodați cu ideea ratării, a anonimatului. O subtilă și în același timp năprasnică demascare a influenței raporturilor burgheze în sfera artei, raporturi incompatibile cu munca stăruitoare și cinstită, cu comportarea morală integră. Cît de binefăcătoare ar fi întîlnirea lui Bardem cu realismul socialist, pentru că pofta de a sfărîma iluziile, caracteristică realismului critic, s-ar asocia cu o înțelegere exactă a mecanismului relațiilor de clasă, cu puterea de previziune proprie artei descătușate, în care speranțele nu mai pot fi murdare, cum zice undeva eroina filmului.

S. D.

Tatiana Zimina și Gherman Ianson în „LACUL LEBEDELOR“

Acordurile muzicii lui Ceaikovski au răsunat din nou în sala Teatrului de Operă și Balet și povestea lui Siegfried și a Odettei s-a desfășurat în interpretarea Tatianei Zimina, artista poporului R.S.F.S.R., și a lui Gherman Ianson.

Elevi ai școlilor de coregrafie din Moscova și Leningrad, acești doi remarcabili dansatori sînt primii soliști ai Teatrului de Operă și Balet din Novosibirsk.

Dificilul rol Odette-Odilia a fost creat de Tatiana Zimina cu o mare măiestrie, dovedind a fi nu numai o dansatoare stăpînă pe întregul bagaj al cunoștințelor tehnicii dansului clasic, dar o actriță profundă. Fiecare gest, fiecare mișcare avînd un sens precis, nimic n-a fost de prisos. Balerina a excelat în actul III, interpretînd lebăda neagră — Odilia, cu răutatea perfidă, insinuantă, caracteristică. Triumful Odiliei a fost redat prin cele 32 de jetteuri, atît de strălucitor interpretate încît au ținut loc celui mai patetic monolog.

Gherman Ianson, fostul meu coleg de școală, pe care m-am bucurat să-l revăd în rolul lui Siegfried, este posesorul unei maniere deosebite de dans, specifică școlii leningrădene, dublată de un mare lirism. Ianson execută cei mai grei pași de dans (de exemplu entrechat-six) cu o uimitoare ușurință. Săritura sa amplă dă senzația de suspendare în aer. Prințul creat de el a fost plin de poezie.

Turneul balerinilor din centrul Siberiei sovietice a constituit un nou prilej de afirmare a înaltei școli de balet sovietic care a dat, dă și va da generații de dansatori iluștri, spectacole nemuritoare.

Gelu BARBU

Julius Katchen, solist al Filarmonicii

Nord-americanul Julius Katchen este unul dintre puținii pianiști care, începîndu-și cariera în chip de „copil-minune“, nu au decepționat prin trecerea anilor, împlinind dimpotrivă așteptările suscitate de către debutul precoce și strălucit. Explicația ar putea sta în faptul că, după primele succese, Julius Katchen a fost retras din activitatea publică și îndreptat spre desăvîrșirea pregătirii muzicale (completată de altfel, cu studii în domeniul disciplinelor umaniste). Astăzi, el ni se prezintă ca un artist perfect împlinit, avînd toate însușirile fundamentale egal și armonios dezvoltate, și aceasta este desigur rezultatul unei creșteri treptate, prin care s-a evitat „saltul în gol“ al trecerii grăbite de la faza afirmării timpurii la cea a modelării definitive a talentului.

In privința interpretării Concertului nr. 1 de Brahms de către Katchen, nu se poate face nici o rezervă. Toate atributele bunului pianist — velocitate, forță, gamă vastă de tonuri, jocul de pedale — au fost puse în slujba unei concepții care, încadrîndu-se stilului brahmsian, s-a distins printr-o rară cantabilitate și prin capacitatea de comunicare a sensibilității romantice conținute în paginile concertului. Frazarea lui Katchen are arcuiri de boltă, artistul știe să-și conducă avîntul și să culmineze periodul muzical cu accente emotive abia marcate, dar esențiale, și prin toate aceste însușiri să se apropie de miezul muzicii lui Brahms, cu o putere de pătrundere care nu este a talentelor comune.

Sub bagheta lui Mircea Basarab, Filarmonica a realizat nu numai un acompaniament îngrijit al concertului de Brahms, dar și o foarte frumoasă execuție a Simfoniei a V-a de Honnegger. Interpretarea pe care am ascultat-o constituie o reușită a orchestrei și a dirijorului și credem că dacă această piesă va fi inclusă în programul apropiatului turneu de peste hotare al Filarmonicii, ea va contribui la consolidarea bunului renume internațional al orchestrei.

In deschiderea programului, am reascultat dansurile romînești de Theodor Rogalski. Au fost cîntate îngrijit, dar întrucîtva rutinier, fără a li se sublinia suficient — cum au făcut-o alteori aceiași interpreți — hazul și truculența coloristică.

R. G.

Mădălina și împărăteasa din spectacolul „Povestea porcului“. Regia: Margareta Niculescu.

Tribuna creatorului

De vorbă cu Margareta Niculescu, directoarea Teatrului „Țăndărică“

Pentru spectatorul neavizat, munca într-un teatru de păpuși ar putea să pară o jucărie. Realitatea este cu totul alta: este vorba de o mică uzină, unde oamenii muncesc cu migală, dăruindu-și fără precupețire puterea lor creatoare, pentru a înveseli pe spectatorii care umplu sala. In această uzină, unul dintre „lucrătorii“ cei mai greu de găsit este regizoarea Margareta Niculescu, care-și împarte timpul între spectacolele pe care le montează și sarcinile muncii directoriale. Răspunde însă cu solicititudine și interes apelului pe care i-l facem pentru a împărtăși cititorilor cîteva din aspectele deosebit de interesante ale muncii cu păpușile.

— Fiind vorba de aniversarea unui deceniu de existență, ce ne puteți spune? sună obișnuita întrebare.

— Desigur, așteptați să mă refer la cîteva date legate de începuturile artei păpușărești și ale teatrului nostru, dar deoarece mai toate articolele, ba chiar și cronicile și-au consumat introducerile la subiect cu această temă, consider că cititorii... Al zecelea an seamănă mult cu ultimii trei-patru. Adeziunea caldă, înțelegerea, încrederea și interesul spectatorilor ne-au creat acel climat propice creației, căruia îi datorăm în bună măsură dezvoltarea noastră. Am intrat în cel de al zecelea an cu sentimentul răspunderii pe care o naște ambiția de a realiza un repertoriu cu o tematică nouă și actuală. Grija este sporită, fiindcă nu avem încă la îndemînă lucrările. Ambiția de care vorbeam este generată nu numai de obligația față de cerințele sporite ale spectatorilor, ci și de dorința de a îmbogăți și lărgi mijloacele de expresie ale teatrului de păpuși, ca o consecință a genurilor și temelor pe care le abordăm. In legătură cu repertoriul, aș prefera să vorbesc de perspectivele lui, lucrările dramatice satisfăcătoare sînt de dată recentă și vor fi cunoscute spre sfîrșitul actualei și începutul viitoarei stagiuni.

— Prin ce se face simțită adeziunea de care vorbeați?

— Sub aspect statistic, de exemplu (cifrele au poezia lor!) este edificator faptul că în 1949 Teatrul „Țăndărică“ a avut 22.000 de spectatori, în timp ce în 1958 numărul s-a ridicat la 180.000. Dacă înainte observam o stinghereală pe fața celor ce se interesau de activitatea noastră, ca și cum ar fi abdicat de la probleme serioase, astăzi întrebările trădează o curiozitate și un interes la fel de serios ca o „problemă“. In ce privește atitudinea specialiștilor, în trecut era oarecum festivă și de o bunăvoință poate excesivă, — astăzi locul pe care a reușit să-l ocupe teatrul de păpuși este marcat și prin nivelul criticii, nu mai puțin încurajator, dar mai exigent. Am dori însă, de ce n-am spune-o ca analiza spectacolelor noastre să adîncească expresivitatea, procedeele genului nostru. Reprezentațiile teatrului de păpuși trezesc un viu interes în rîndurile publicului care pînă mai ieri nu era cucerit de „misterul“ artei păpușărești.

Imi amintesc de anii trecuți, cînd spectatorul adult ezita să se oprească în fața casei de bilete sau să se instaleze într-un fotoliu fără a avea justificarea venirii împreună cu un copil. Acum spectatorii își asigură, uneori cu cîteva zile înainte, locurile pentru spectacolul pe care doresc să-l vadă.

— V-am ruga să ne spuneți care sînt relațiile dintre colaboratorii dv., începînd, bineînțeles, cu autorii, trecînd apoi la ceilalți colaboratori.

— Pornesc de la convingerea că deplina colaborare a factorilor la care vă referiți condiționează însăși posibilitatea unui teatru de a-și forma un profil propriu. Și în acest sens se face din ce în ce mai simțită necesitatea dezvoltării dramaturgiei pentru teatrul de păpuși. Ba chiar, mai mult: am dori ca dramaturgii să dăruiască fiecărui teatru piese potrivite specificului său. Anul acesta ne-a adus noi colaboratori, ca Mircea Sîntimbreanu, Viorica Huber, Octav Pancu-Iași. Sperăm să-i putem păstra și pe ei, după cum am reușit să asigurăm o legătură permanentă cu Veronica Porumbacu, Viorica Filipoiu și Mihai Stoian. Relațiile dintre autori și creatorii și mînuitorii păpușilor au atins un grad de înțelegere atît de înaintat încît, de exemplu, scenografa Ela Conovici ar concepe cu greu ca personajele Veronicăi Porumbacu să fie create de altcineva.

Păpușa, așa cum o vede spectatorul, este rezultatul unui proces complex de creație, la care concurează pictori, sculptori, costumieri, regizori și mînuitori, fiecare tremurînd pentru părticica sa de artă investită și toți laolaltă urmărind unitatea personajului.

„Păpușa“ a atins acum vîrsta matură de zece ani. In acest timp, a reclamat, tăcută, energia, îndemînarea și fantezia artiștilor teatrului de păpuși, pe „părinții“ ei, pe creatori. I-a așteptat adică pe Ela Conovici, Ioana Constantinescu; pe mînuitori ca Dorina Tănăsescu, Antigona Papasicopol, R. Zolla; pe interpreții ei: Carmen Stamatiade, Iustin Grad; pe decoratorii St. Hablinski și Mioara Buescu; în sfîrșit, pe regizori ca N. Massim, Ștefan Lenchiș.

Artistul păpușar este stimulat de prețuirea ce i se acordă azi, de satisfacția pe care i-o dă gîndul că arta sa poate găsi răspunsuri emoționante, convingătoare, la întrebările vieții. Unii dintre mînuitori sînt apreciați și ca autori dramatici. E cazul lui Costel Popovici care a scris „Măriuca și merele de aur“ și „Povestea unei păpuși de lemn“, al Eugeniei Dumitrescu, autoarea piesei „Fiii pescarului“ și care a fost premiată acum cîțiva ani și al Zaiței Brîndușa care și-a făcut debutul cu un „Păcală“.

— Cum a fost primit Teatrul Țăndărică în turneele pe care le-a făcut peste hotare?

— Intr-o perioadă relativ scurtă, teatrul nostru a reușit să trezească interesul și să fie apreciat de păpușarii de peste hotare, datorită mijloacelor sale de expresie variate. Experiența ansamblului nostru a făcut nu o dată obiectul dezbaterilor purtate asupra caracteristicilor dezvoltării artei păpușărești în zilele noastre. Firește, și noi am învățat din creațiile valoroase ale altor ansambluri. Deosebit de important a fost și schimbul de experiență făcut cu prilejul „Festivalului internațional al teatrelor de păpuși“ ce s-a desfășurat la București, anul trecut. Secretariatul literar al teatrului ar putea pune la dispoziția ziariștilor extrase din presa străină care a dat acestei manifestări, cît și artei păpușărești de la noi, o înaltă prețuire.

— Și — în sfîrșit, perspective?

— Perspective... realizările trecutului ne obligă pentru viitor.

Un film pentru copii

„Dimineața Micaelei“ e titlul unui nou film romînesc pentru copii (de scurt metraj). Bob Călinescu (imitînd poate exemplul lui Gopo) și-a încercat forțele artistice într-un film ce are drept interpret principal o fetiță. Morala filmului urmărește să dovedească micilor spectatori cît de necesară este respectarea unui program de activitate. Eroina filmului, Micaela, primește lecția pe care i-o dau obiectele neînsuflețite (ceasul, rochia, pantofii) cu care ea nu se poartă bine și nici nu le îngrijește. Animarea cinematografică a acestor obiecte provoacă unele scene de haz. In totalitate, însă, filmul suferă de o monotonie pe care mica interpretă nu o poate salva. Monocromia interiorului camerei nu e spartă de perspectiva unor spații mai largi, iar peripețiile sărace nu pot ține viu interesul copiilor, cu toată muzica inspirată a lui Radu Șerban.

Remarcabilă, în același program (cinematograful „Timpuri noi“), completarea în desen animat „Alfabetul“, după o idee a pictorului Tonitza. Filmul animă spiritual caracterele alfabetului.

Al. P.

„discul“

SONATA Nr. 1 IN RE MAJOR, OP. 12, Nr. 1-Ludwig v. Beethoven (1770—1827) Mihail Vaiman — vioară, Maria Carandașova — pian.

Prima din cele zece sonate pentru vioară și pian, operă plină de elan și tinerețe, a fost dedicată compozitorului Salieri. Cele două instrumente dialoghează pătimaș, expunînd temele atît de cantabile și dinamice ale părții a doua „tema con variazioni“ și a treia „rondo“. (o față, 30 cm, 33 ture, ECE-08, — Electrecord, 1959)

DANSUL FETIȚELOR ANTILEZE și MARȘ din „Romeo și Julieta“ — Serghei Prokofiev (1891—1953)

„Dansul fetițelor antileze“ este un divertisment muzical plin de grație, extras din baletul „Romeo și Julieta“. „Marșul“ cu rezonanțe neobișnuit de aspre, puternic ritmat, ne aduce o invenție melodică plină de inedit și prospețime.

MELODII LAUTAREȘTI, OP. 20, Nr. 1 — Pablo de Sarasate (1849—1908)

Avînd la bază cîteva melodii lăutărești, prelucrate de celebrul violonist spaniol Sarasate spre sfîrșitul secolului trecut, această cunoscută bucată pentru vioară, de o tehnică extrem de dificilă, cucerește prin căldura și strălucirea ei, entuziasmînd pe amatorii de piese de virtuozitate.

DANSURI ROMÎNEȘTI — Béla Bartók (1881—1945)

Intrebuințînd melodiile a patru dansuri romînești din Transilvania, Bartók a compus o bucată de puternică culoare și expresivitate muzicală care ne zugrăvește cu o forță magică dansul romînesc.

HORA STACCATO — Grigoraș Dinicu (1889—1949) — Jascha Heifetz

Celebra piesă a renumitului virtuoz romîn, Grigoraș Dinicu, aranjată de Jascha Heifetz, capătă în interpretarea lui Mihail Vaiman o viață nouă, discret omagiu față de melodia și ritmica cuceritoare a dansului nostru.

Interpretul lucrărilor de mai sus, Mihail Vaiman, tînăr violonist sovietic (născut în 1925) laureat al cîtorva concursuri internaționale („Jan Kubelik“-Praga, „J.S. Bach“-Leipzig, „Regina Elisabeta“—Bruxelles), este o personalitate artistică de primul rang și trebuie felicitată Intreprinderea de stat „Electrecord“ pentru inițiativa de a ne dărui acest disc. (o față, 30 cm., 33 ture, ECE—08, Electrecord 1959).

MATOF

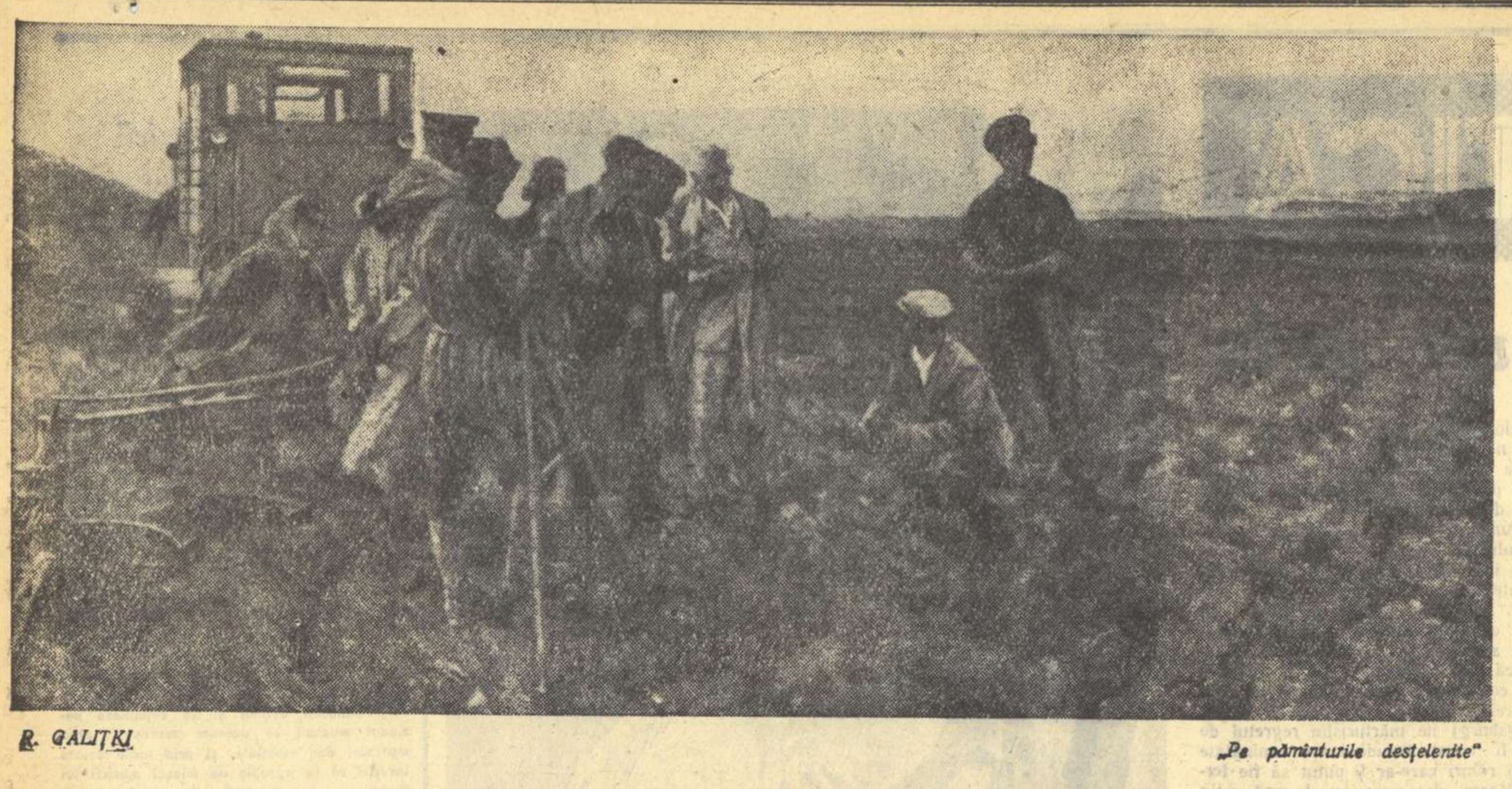

R. GALIȚKI

„Pe pămînturile deștelenite"

Saluturi adresate Congresului Scriitorilor Sovietici

După marea conferință de la Tașkent a scriitorilor din Asia și Africa, voi, dragi colegi sovietici, mobilizați forțele spirituale ale Europei, pentru ca această parte din lume în care ne aflăm, să nu piardă în literatură rolul de avangardă pe care și l-a manifestat cu glorie în știință și tehnică, lansînd racheta cosmică. Toți scriitorii germani progresiști sînt alături de voi și doresc Congresului vostru deplin succes". Aceste cuvinte pline de căldură aparțin salutului trimis de Arnold Zweig scriitorilor sovietici în preajma apropiatului lor Congres.

Prietenia și admirația scriitorilor din întreaga lume față de colegii lor din U.R.S.S., față de marea literatură rusă și sovietică, se manifestă tot mai puternic în aceste zile de înfrigurate pregătiri ale Congresului de la Moscova. „Literatura Străină" a publicat numeroase saluturi adresate de maeștri ai condeiului din toate continentele, scriitorilor sovietici. Cunoscutul scriitor chinez Lao Șe spune: „Scriitorii sovietici au promovat și transpus în viață metoda de creație a realismului socialist, punînd temelia unei noi etape în istoria literaturii universale... Omenirea progresistă este recunoscătoare scriitorilor sovietici. Creațiile scriitorilor sovietici, care rămîn neșterse în memorie, au făcut cunoscut popoarelor întregii lumi cum a fost construit socialismul, cum se înfăptuiește treptat trecerea de la socialism la comunism. Operele scriitorilor sovietici au insuflat poporului chinez energie revoluționară și au exercitat o mare influență asupra oamenilor de litere chinezi. Poporul chinez și scriitorii chinezi acordă o deosebită însemnătate apropiatului Congres și-i urează din toată inima, succes". Iar Eduardo de Filippo, trimițînd scriitorilor sovietici „cele mai bune urări" scrie: „In zilele celui de al treilea Congres al scriitorilor sovietici, voi socoti o cinste pentru mine să fiu cu gîndul alături de voi".

Subliniind însemnătatea internațională a dezbaterilor ce se vor desfășura la Congres, scriitorul indian Bhabani Bhattaciaria arată că „participanții la Congres sînt cei mai bine pregătiți pentru a rezolva problemele creației literare. Sper, adaogă el, că ideile ce vor sta în centrul atenției lor, vor deveni bine cunoscute și în alte țări deoarece prezintă un mare interes pentru scriitorii progresiști din lumea întreagă". Aceeași idee o subliniază și Titus Popovici: „Glasul scriitorilor sovietici, — scrie el, — a răsunat întotdeauna cu tărie în apărarea demnității umane și de aceea, alături de toți confrații mei, adresez un salut fierbinte celui de al treilea Congres al Scriitorilor din U.R.S.S., ale cărui lucrări vor fi pentru noi o călăuză și un imbold în activitatea noastră viitoare".

„Sînt bucuros că vă pot trimite aceste rînduri de salut, — scrie din New York — Mitchell Wilson, în zilele cînd încordarea în relațiile dintre țările noastre slăbește considerabil... Privesc viitorul cu optimism, dar socotesc că, pentru a sta pe un teren solid, acest optimism trebuie să fie întărit prin fapte. Popoarele noastre trebuie să se înțeleagă unul pe altul... Iar datoria indiscutabilă a scriitorului este de a contribui la această înțelegere".

Aceleași sentimente de caldă simpatie și admirație sînt exprimate în saluturile lor de canadianul D. Karter, de olandezul Theun de Vries, etc. Congresul al treilea al scriitorilor sovietici se anunță ca un eveniment literar de însemnătate internațională, urmărit cu interes pasionat de scriitorii din lumea întreagă.

Conferința națională a scriitorilor cehoslovaci

In prima jumătate a lunii martie, la Praga a avut loc o conferință națională a scriitorilor cehi și slovaci, la care au fost dezbătute probleme interesante privitoare la marile sarcini ale literaturii cehoslovace în revoluția culturală a țării.

Discuțiile au fost precedate de raportul profesorului Ladislav Stoll, rectorul Institutului de științe sociale de pe lîngă C.C. al Partidului Comunist Cehoslovac care a făcut o apreciere asupra Congresului al II-lea al scriitorilor cehoslovaci, care a avut loc în anul 1956. Subliniind elementele pozitive ale congresului, raportorul a arătat că unii scriitori, denaturînd cu totul unele învățăminte ale Congresului al XX-lea al P.C.U.S., au adoptat însă poziții profund greșite care au dat naștere la confuzii și dificultăți în munca literară. Au fost formulate astfel puncte de vedere apolitice, liberaliste, reflectînd direct sau indirect atitudini revizioniste, antipartinice.

Ocupîndu-se de faimoasa teorie „a presiunii de sus", profesorul Stoll a arătat că ea „este de asemenea una din expresiile concepțiilor false și a ideilor confuze privind îndrumarea literaturii și artei de către partid, de către statul socialist și de către organele uniunilor artistice. Numai un anarhist sau un om care nu înțelege legile evoluției societății și rolul istoric al partidelor comuniste poate nega necesitatea unei astfel de îndrumări. Partidele comuniste, mișcarea proletară revoluționară din lumea întreagă, au același obiectiv. Acolo unde clasa muncitoare deține puterea, ea realizează, prin intermediul partidului său revoluționar, conducerea și îndrumarea în toate domeniile vieții sociale — deci și în politica culturală — pentru atingerea acestui obiectiv".

In ceea ce privește unele manifestări de dogmatism și sectarism de dinaintea Congresului al XX-lea al P.C.U.S., profesorul Stoll a menționat că ele s-au datorat lipsei de maturitate ideologică și politică a unei părți a intectualității cehoslovace și nicidecum politicii partidului în domeniul literaturii și artei. „Cei mai buni teoreticieni și scriitori comuniști — a spus el — au pierit în timpul ocupației. Greutatea răspunderii a căzut pe oameni tineri, fără experiență, necăliți în focul luptelor revoluționare".

Vorbind despre raportul dintre ideologie și activitatea creatoare, profesorul Stoll a subliniat că „toate momentele unei opere artistice sînt într-un anumit raport cu evoluția societății, ca entitate".

In legătură cu imaginea pe care intelectualul și-o face despre clasa revoluționară și partidul ei, Stoll a spus că „pentru prima oară în istoria omenirii noi am văzut în fruntea societății o clasă ale cărei interese, a cărei conștiință subiectivă de clasă se confundă cu interesele umanismului consecvent". „In aceasta — a arătat el mai departe — rezidă sursa cea mai profundă a convingerii socialiste revoluționare, sursa patosului nostru".

In concluzie, profesorul Stoll a atras atenția asupra pericolului subiectivismului, arătînd că dacă intelectualul se depărtează de viața socială, opera sa rămîne fără valoare, veștedă, chiar dacă conținutul este îmbrăcat în expresiile cele mai plastice.

La discuții au luat cuvîntul numeroși scriitori. Poetul František Hrubin, laureat al Premiului de Stat, a arătat că arta adevărată se măsoară nu numai prin talent și claritate de spirit ci și prin atașamentul față de o temă majoră, care nu poate fi alta decît aceea a vieții, a luptei împotriva a tot ceea ce amenință viața. Scriitorul slovac Vladimir Minac a insistat asupra necesității ca scriitorul „să fie în primul rînd un cetățean activ, unul din milioanele de oameni ai muncii care construiesc socialismul". Poetul Ivan Skala a atras atenția asupra datoriei pe care o au scriitorii de a dobîndi o experiență socială nouă, de a-și îmbogăți bagajul cunoștințelor ideologice și culturale pentru a putea scrie opere corespunzătoare, în spirit socialist. Academicianul Zdenek Nejedly, luînd cuvîntul spre sfîrșitul discuțiilor, a spus printre altele: „Ca istoric și ca membru de partid, pot constata că ne aflăm într-un moment de cotitură a unei mari epoci și că acum totul depinde de forța acestei epoci noi. Noi construim socialismul și comunismul. Acestei opere trebuie să-i consacrăm toate puterile noastre. Cerem asta muncitorului, de ce n-am cere-o și scriitorului, și artistului?"

In același sens au vorbit toți participanții la discuții. In rezoluția adoptată de conferință, scriitorii cehoslovaci și-au manifestat încrederea în principiile învățăturii marxist-leniniste cu privire la artă și cultură, arătînd că „istoria literaturii progresiste și artei în general confirmă că unicul criteriu de apreciere a valorii artistice a unei opere este veridicitatea, atașamentul față de marile idei progresiste".

J. GROSU

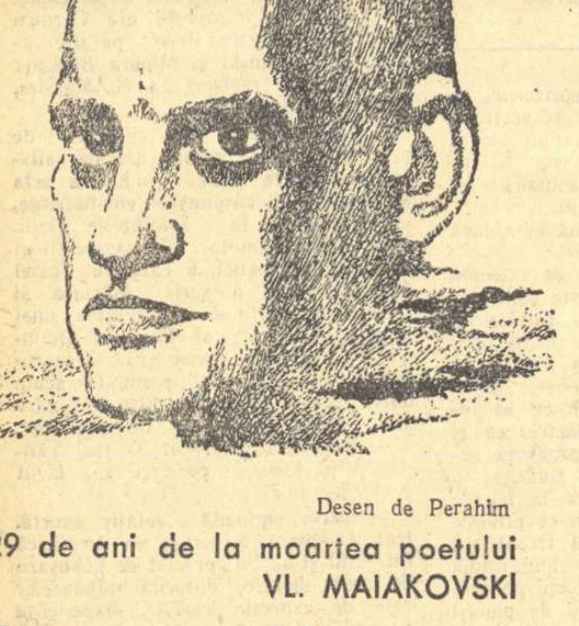

Desen de Perahim

29 de ani de la moartea poetului
VL. MAIAKOVSKI

Minuni!...

Fund de butoi
și disc cu netedă față.
deasupra palatului Livadiei.
luna răsfață
pămîntul;
îl inundă cu razele ei,
revărsate
pe mare,
pe oameni,
pe chei.
Intr-ale țarului
vaste palate,
în sanatorii,
acum, privește-mi:
țăranii-s
puzderii!...
Luna neroadă,
parcă-i cuprinsă de furii;
ochii-îi zgîiește;
— chip plat de plăcintă —
afișul
pe zid de palat,
privitu-l-a țintă;
holbîndu-se,
ia cunoștință,
că „tov. Maiakovski va ține
o conferință"...
Cîndva
chiar aici,
— însă cine? —
Un țar autocrat,
în jurul meselor de biliard
s-a plimbat
și acum, dintr-odat',
în sala unde,
pentr-un punct,
cu ...„marcheurii" se ciorovăia,
cercînd să ochească
bile rotunde,
a Romanovului însăși, ființă,
în nechezat de suită zurlie, —
tovarășilor,
eu le țin conferință:
Despre conținut și formă,
în poezie!
Acum se aude,
clopoțelul cum sună!
Cin'să mai vadă,
pe boltă,
palida lună!...
Urc pe-o estradă;
lumină de becuri,
o scaldă.
In fața-mi,
unde privești,
țărani mulți din Tula
și din Reazan,
își mîngîie largi bărbi rusești,
ori răvășesc vreo șuviță din părul bălan
cu degetul, fire răzlețe.
De lucii ce-s,
par tipsii, multele fețe,
iar ochii strălucitori
se'ncruntă ades,
cu poftă rîd, alteori!
Prețul sovietelor.
cel ce nu-l știe,
alături de mine,
îmbată-se,
de bucurie!
Pomenitu-s-a oare prin ani,
să citești,
— cui? —
unor țărani,
Ce?
Versuri!
Intr-un palat!
Asemenea țară,
încearcă, ba stai de-o compară!...
Nicăieri nu s-a aflat.
Adevărate minuni
se petrec chiar acum,
dar gîndesc,
socotesc,
la tot ce încă-i pe drum!
După ce le-am vorbit, au rămas,
doi țărani
ce-mi stau la taifas,
sub globul de sticlă,
rupți sînt din grup;
cît elefantu-s de trupeși la trup.
Intîiul,
spre-al doilea,
cu voce ușoară:
Ei, Mișca — auzu-l grăind —
Ultima poezioară,
mîndră, strașnic mai fuse!
O vreme îi văd,
pe aproape,
pășind pe gălbui cărărui,
lărmuind,
pe cei din Livadia,
de lîngă-albastrele ape!

In romînește
de N. ARGINTESCU-AMZA

Însemnări despre poeți sovietici

Poezia Verei Inber

Pe Vera Inber am cunoscut-o în 1950 la Leningrad. Era, în ciuda celor șase decenii și a „stării civile" de bunică, de o vioiciune fermecătoare (tinerețea lumii se răsfrînge și pe obrazul constructorilor comunismului). Era, în ciuda asediului și foametei pe care o trăise (zguduitoare sînt paginile ei de jurnal despre acea vreme), de o seninătate și împăcare ce ți le pot dărui numai înțelegerea lumii și a vieții.

Biografia e destul de simplă: în 1890 s-a născut la Odesa; mama, pedagog; tatăl, conducător al unei edituri de popularizare a științei. Ea a urmat facultatea de istorie și filologie în orașul natal, și-a completat la Paris studiile între 1910-1914, adunîndu-și acolo prima culegere de versuri. In timpul Revoluției, lirica feminină n-a dat un Maiaovski. Pe de o parte, condițiile femeii erau atît de grele, încît era nevoie de o schimbare fundamentală, pentru ca ea însăși să ia conștiință de sine, pe de alta, cele cîteva poete existente, născute și crescute în sînul micii burghezii, aveau să se călească abia în anii de construcție a socialismului. Vera Inber are, în această privință, un poem de o sinceritate cuceritoare: „Cu jumătate glas" (titlul chiar, e sugestiv), în care scrie:

Chiar dac-aș lăuda, nu-mi stă în fire
să mă prefac. Și nici nu-ncerc de loc.
Memoria e-o aspră întocmire,
și, fără călimară, fără toc,
ea-nseamnă pe răboj ce s-a-ntîmplat...
înseamnă cum a fost cu-adevărat
și nu cum tu ai fi dorit să fie.
Eu aș fi vrut să-nsemne pe hîrtie
că în Octombrie, cu arma-n mînă
în scurta mea de piele, de gloanțe ciuruită,
am apărat Revkom-ul, de albi, o săptămînă...
Dar amintirea una știe:
„Nu, dragă, nu-s trecute pe hîrtie."

Pe-atunci, Vera Inber mărturisește franc:

Scriam duios, cu lirica mea pană,
acele versuri dulci, trandafirii;...

(In traducerea lui Virgil Teodorescu)

Poemul e darul sfiit al poetului care nu-și face „din patos, sabie și scut", pentru aniversarea Revoluției din Octombrie.

Din 1922, începe să colaboreze — întîi stabilită la Moscova, apoi la Leningrad, — în mod constant, la ziarele și revistele centrale. Altfel, date biografice, îi cunosc puține. Viață bogată de familie. In 1913, la 23 de ani, scrie poezii pentru fata ei, Jana. In 1943, în plin asediu, scrie despre nepoțelul ei. In 1916 își însemnă amintiri de iubire genoveză, și pînă la asediu versurile îi curg melodioase, calde, agitate nu odată de problematica vremii, ca faldurile unui steag, de vînt. Dar uriașa experiență, nu doar a Verei Inber, ci a femeii sovietice, a fost războiul de apărare a patriei. Femeile au știut să trăiască anii tragici, sobre și demne, luînd pe umerii lor poveri neobișnuit de mari. Au ținut arma în mînă ca bărbații, au săpat tranșee cu mîinile înghețate, au lucrat în fabrici fără să măsoare zilele și nopțile, au pansat în spitale răniți, și, în ciuda istovirii, au zîmbit. Cînd la toate suferințele războiului s-au adăugat blocada, asediul, cînd, sub bombardamentele care nimiceau instalații de apă, uzine electrice, oamenii îndurau o foamete mai cumplită decît aceea înscrisă în cronica lui Kemenov, atunci viața nu o dată lua aspectul unui infern:

Cît de urît și iute-mbătrînesc
obrajii! Ca la păsări, ascuțite,
ni-s toate trăsăturile: rînjesc,
ca de-un grimeur sinistru măsluite.
Amesteci plumb și mai adaugi scrum,
și omul un cadavru pare-acum.
Și apoi e moartea. Cu trei ace mici
de siguranță-n pătura cea rară,
se-adună mortul, și-i cărat de-aici
în săniuță, strîns legat c-o sfoară.
Și-i bine echipat, încît îți spui:
nu-i primul din familie...

Cred că cele mai puternice pagini din poezia Verei Inber sînt colecția de acqua-forte, ale poemului mai larg „Meridianul dela Pulkovo" ale apărării Leningradului în timpul războiului fascist. Nu are un subiect precis această desfășurare de suferințe ca în bolgiile dantești. Și dacă totuși în „infern" se salvează numele de om, dacă străvechiul oraș rus în care au răsunat pentru prima dată salvele Revoluției a rezistat eroic și a sfărîmat cleștele asediului hitlerist, aceasta se datorește în mare măsură „sufletului Leningradului" și femeilor sovietice:

Eu nu te văd cu fruntea încinsă de cunună,
Ci-n fața mea, femeie din Leningrad, te văd
Pe umeri cu broboada grea de lînă.
Cînd pe furiș, în zile de prăpăd,
Tu îți zvintai o lacrimă pe față,
Ca să n-o schimbe gerul aspru-n gheață.

Pentru ca tot ei, care a înfruntat „în mantaua ruptă" „zăpezi, atacuri, cîmpuri de mine, praf fierbinte", care n-a plîns casa lăsată, cînd a plecat să supună metalul în Ural, să-i închine, la sfîrșitul războiului, aceste rînduri:

Dar noi am învins. Bubuitul de tun a-ncetat.
Și ceru-ngrozit al rachetelor nu mai scînteie.
Fii, după severe și lungi meserii de bărbat,
Inainte de toate, femeie!

Nu sînt decît frînturi din scrisul Verei Inber majoritatea în buna traducere a lui H. Grămescu. Dar ca marcajul pe drumurile de munte, ele indică sensul major al poeziei care se naște și trăiește respirînd noul umanism, umanismul socialist.

Veronica PORUMBACU

PESTE MĂRI ȘI OCEANE...

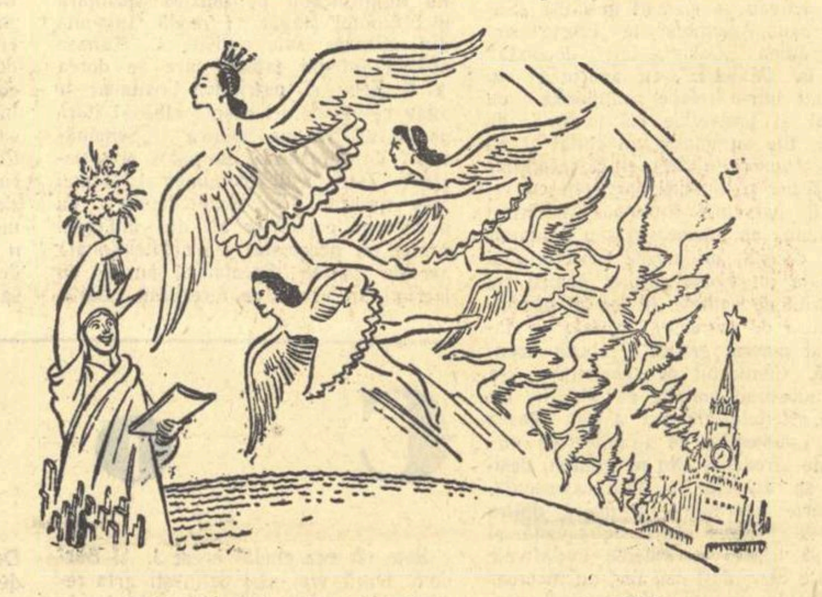

Baletul Teatrului Mare din Moscova va juca în S.U.A.
Desen de N. LISOGORSCHI

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

PE O HARTA A ZIARULUI NEW YORK TIMES

In ediția internațională a ziarului New York Times din 23 martie a apărut o hartă care vrea să înfățișeze repartizarea pe glob a forțelor armate din Est și Vest. Este cel puțin ciudată ideea care a prezidat alcătuirea unei hărți militare, de parcă ne-am afla în fața unor oștiri încăierate pe cîmpurile de luptă în timp de război. Tot atît de ciudat este și momentul ales pentru publicarea unei reprezentări grafice a intențiilor mărturisite de diverși strategi belicoși de la Pentagon. Doar pînă la 11 mai, cînd e întîlnirea de la Geneva a miniștrilor de externe din Est și Vest, nu ne mai desparte nici o lună de zile și nu hărțile militare sînt cel mai bun mijloc pentru pregătirea psihologică a opiniei publice în vederea tratativelor și negocierilor internaționale.

Nu știm dacă autorii hărții cu pricina au intenționat acest lucru, dar orice privitor, fie el și distrat, va observa că nu U.R.S.S. înconjoară cu baze militare teritoriul S.U.A., ci dimpotrivă. Așa că rațiunea și mai ales eficacitatea propagandistică din punctul de vedere al inspiratorilor hărții devine întru totul discutabilă.

In ziarul New York Times este reprezentată și Romînia, ceea ce ne face onoare. Am fost atenți ca nu cumva desenatorul să ne fi trecut undeva prin nordul Europei, dar nu, putem fi liniștiți; ne aflăm plasați la locul nostru, unde sîntem din totdeauna, în sud-estul Europei.

O eroare a intervenit totuși. Una destul de gravă. New York Times n-a aflat încă de plecarea trupelor sovietice din Romînia și pe conturul hașurat al țării noastre figurează o cifră (din ce dosar îngălbenit al domnului Allan Dulles o fi fost luată?) reprezentînd adicătelea numărul ostașilor U.R.S.S. aflați pe teritoriul R.P.R. Ceea ce a încetat de mult a mai fi un secret pentru opinia publică mondială continuă să fie ignorat de un cotidian serios și informat, cum pretinde a fi New York Times. Ințelegem prea bine că meseria de gazetar care apără politica Departamentului de Stat nu este prea ușoară. Ințelegem prea bine că New York Times nu poate găsi nici un exemplu care să arate că trupele S.U.A. s-au retras din vreo țară din Europa, Asia sau Africa pe care au ocupat-o în timpul războiului. Dimpotrivă. Chiar New York Times este obligat să publice știrile care anunță că noi baze americane vor fi create în Iran, Pakistan și Turcia, că se fac încercări de a se instala rampe americane pentru lansarea de rachete atomice în Italia, Franța, Grecia și alte țări din Europa. Cît despre țipetele isterice ale acelora din Pentagon care urlă ori de cîte ori e vorba de o zonă de dezangajare în Europa, adică de retragerea reciprocă dintr-o asemenea zonă a forțelor armate din Est și Vest, ce să mai vorbim: le cunoaște prea bine și informatul ziar New York Times.

E greu pentru cei obișnuiți nu numai să-și mențină, dar să-și extindă bazele militare, să înțeleagă un asemenea gest al Uniunii Sovietice. Și e mai ales greu să-l înfățișezi în adevărata lui lumină, pașnică, cititorilor care se vor întreba de ce nu procedează la fel și Statele Unite. Dar faptul rămîne fapt. Trupe sovietice nu se mai află în Romînia. Iar ceeace a scris New York Times, e reprezentat de un termen, traductibil în orice limbă de pe suprafața pămîntului, și care contravine codului de onoare elementar al ziariștilor: neadevăr!

Și pentru că prostul exemplu face purici, și pentru că, după cum se știe, în libera presă burgheză nu există normative, o gazetă din Italia, „Il popolo" din 2 aprilie „se orientează" publicînd și ea o hartă a bazelor sovietice „îndreptate împotriva Europei". Ziarul italian, mai inventiv, descoperă și existența a trei baze sovietice în Romînia, iar numele unei localități îl reproducem, spre delectarea cititorilor: Kocangena! Mai catolic decît Papa de la New York, „Il popolo" devine și ridicul.

Minciuna are picioare scurte, e bine știut proverbul. Am dori însă ca aceste picioare să fie scurtate chiar de New York Times, ziar obiectiv și informat, cum se pretinde. Printr-o rectificare, în concordanță cu regulile elementare ale respectării adevărului. Și dacă se poate, nu în pagina 47, la rubrica de scurte știri, ci, cuviincios și cu titlu, în pagina 5-a unde a fost publicată și harta cu pricina.

Ion MIHAILEANU

PENTRU

„Lui Alexei Maximovici"

Ultimul număr al revistei sovietice „Inostrannaia Literatura" (nr. 3, martie 1959) se deschide cu un poem de MIHAI BENIUC închinat lui Maxim Gorki. Mărturisindu-și admirația și dragostea față de autorul „Mamei", față de cel care a pronunțat într-un fel nou „mîndrul cuvînt Om", Beniuc răspunde celebrei întrebări gorkiene - „Cu cine sînteți voi, maeștri ai culturii?" - rostindu-și în versuri înflăcărate profesia de credință, devotamentul față de acelea și idealuri cărora li s-a dăruit Gorki. Poemul, intitulat „Lui Alexei Maximovici", și-a găsit un priceput traducător în Vladimir Derjavin. Totodată, revista prezintă pe scurt personalitatea și creația lui Mihai Beniuc.

Anul Juliusz Slovacki

In întreaga Polonie memoria marelui poet Juliusz Slovacki (1809–1849), va fi cinstită anul acesta în mod cu totul deosebit. Slovacki a fost un mare poet romantic revoluționar, al cărui nume stă alături de Adam Mickiewicz un artist care și-a consacrat întreaga sa creație luptei pentru progresul social și pentru independența poporului. Cinstirea memoriei poetului se va face în cadrul „Anului Slovacki" care începe în aprilie 1959, „Anul" fiind legat de două date memorabile: aniversarea a 150 de ani de la nașterea și comemorarea a 110 ani de la moartea poetului.

Programul stabilit prevede ca accentul principal să fie pus pe lucrările dramatice ale lui Juliusz Slovacki, în cursul „Anului" urmînd să fie jucate toate piesele sale. Deosebit de aceasta, editurile s-au pregătit și ele pentru o participare bogată. Astfel, este gata de tipar partea finală a ediției mari de „Opere complete", care va apărea sub îngrijirea profesorului dr. Juliusz Kleiner. Va mai apărea și o nouă ediție populară completă a operelor poetului, pregătită de profesorul dr. Julian Krzyzanowski, precum și o serie de culegeri și ediții de masă, cuprinzînd poezii ale clasicului. Odată cu reeditarea monografică a profesorului Kleiner se vor publica și cîteva monografii noi, în legătură cu sesiunea specială a Academiei Polone de Științe, consacrată creației lui Slovacki. Va apărea pentru prima oară, traducerea ediției franceze a scrisorilor lui Slovacki adresate mamei sale.

„Anul Slovacki" va constitui astfel o contribuție masivă la cunoașterea și răspîndirea vastă a marelui poet.

Vacanță nedorită

Criza teatrală italiană a devenit un fenomen cultural bine cunoscut și endemic. Pînă și experimentatul ansamblu, condus de valoroșii actori Rina Morelli și Paolo Stoppa, a hotărît să renunțe pentru un timp la efortul de a impune un repertoriu de calitate. Pe afișul teatrului lor a apărut o modestă încropeală dramatică a doi meșteșugari americani, pe care activitatea de pînă acum nu i-a scos din cvasi-anonimat: Walter Gluckman și Joseph Stern. Piesa „Băieții doamnei Gibbon", întocmită după uzate rețete de vodevil, a fost taxată de către cei doi directori drept „o vacanță teatrală petrecută pe scenă".

Este o formulă mai politicoasă de a scuza încercarea de a atrage publicul pe calea minimei rezistențe. Critica a semnalat că asemenea vacanță este, în fond, pură lene mentală și că piesa, bătrînă de 20 de ani și arătînd o vîrstă și mai venerabilă prin factura ei desuetă și acțiunea searbădă, cere mai curînd... pensionarea. Iar spectatorii, care se plictisesc în număr tot mai restrîns, la reprezentarea ei, au convins direcția companiei că ei sînt dornici de un teatru al vieții.

CONTRA

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R, PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R.P.R.; GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU. ION VITNER.

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36: 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprin derea Poligrafică nr. 2. Str. Brezoianu 23—24 x x x

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 17 (267) — joi 23 aprilie 1959
ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.
8 pagini 50 bani

CONSILIUL MONDIAL AL PĂCII

Stup laborios de albine harnice, țara noastră întîmpină a 15-a aniversare a eliberării de sub jugul fascist, cu un elan nestăvilit de muncă și de creație.

Oriunde îți plimbi ochii pe harta vie și concretă a țării, surprinzi aceeași realitate. Acolo unde altădată ape dușmănoase măcinau pămîntul, se întind cîmpii mănoase, lucrate în condiții de superioară tehnică. Acolo unde odinioară se mistuia o viață de tihnă agonică, în tîrguri pustiite și sărace, pulsează astăzi o viață tumultuoasă. Țara toată e, de la un capăt la celălalt, un șantier în plină activitate, lucrînd în schimburi neîntrerupte, într-un ritm pe care părinții noștri nu l-ar fi putut niciodată întrevedea. Stăpîni pe roadele muncii lor, oamenii își privesc cu mulțumire prezentul și cu nețărmurită încredere viitorul. Timpul însuși capătă alte dimensiuni, o altă pondere, iar vîrstele oamenilor nu se mai supun unui calendar obligatoriu: tinerii devin mai maturi iar vîrstnicii întineresc în lumina unor zile de muncă îndîrjită dar și de realizări nebănuite.

Și sînt cu putință toate acestea, fiindcă îndărăt cu cincisprezece ani am frînt cursul unei istorii nedrepte și am înlocuit o orînduire nevolnică și dușmănoasă printr-una tînără și bărbătească în care omul muncii e în sfîrșit stăpîn în casa lui.

Și sînt posibile toate acestea, pentru că de veghe, la cîrma corabiei noastre stă cîrmaciul înțelept al tuturor inițiativelor și izbînzilor noastre: Partidul.

Și sînt posibile toate acestea, pentru că de cincispreze ani ne-am încadrat, plini de credință, în marea familie a popoarelor iubitoare de pace, ce are în fruntea ei măreața Uniune Sovietică.

Și sînt posibile toate acestea, fiindcă năzuința întregii noastre familii este bunul suprem al omului de pretutindeni: Pacea.

Pot urla cu vocile lor răgușite la toate posturile de radio toți avariații istoriei, faptele rămîn fapte și nu pot fi contestate. Să ia oricine istoria acestor ultimi cincisprezece ani și să confrunte evenimentele. Va vedea că, în mod consecvent și neabătut de la principiile leniniste ale relațiilor dintre popoare, Uniunea Sovietică și întregul lagăr al păcii militează întru atingerea acestui unic scop: Pacea.

Această politică a căpătat de mult adeziunea fierbinte și entuziastă a întregii omeniri, fiindcă ea corespunde sentimentelor cinstite ale fiecărui om onest din orice parte a lumii.

Intr-adevăr, de ce ar dori războiul pescarul norvegian care pleacă dimineața cu lotca lui să-și caute hrană?

Pentru ce ar năzui să vadă lumea scăldată în sînge, muncitorul italian din Milano?

Pentru ce ar năzui la război țăranul grec, cînd măslinii lui au fost doborîți de obuzele războiului și cînd ograda i-a fost călcată de cizmele fasciste?

Pentru ce să dorească războiul savantul canadian, cînd visul tinereții sale a fost să găsească în laboratoare leacuri miraculoase pentru alinarea suferințelor omului?

De ce să viseze războiul plantatorul sud-american de pe întinse latifundii ce nu sînt ale lui, cînd fiecare zi e pentru el o problemă, și cînd multe nopți îi sînt bîntuite de coșmarele foamei?

Pentru ce să dorească războiul chiar ofițerul american — nu mă refer la cîteva excepții privind grade înalte ce se adăpostesc între zidurile Pentagonului — cînd el știe foarte bine că armelor lui, oricît de bune ar fi ele, lagărul păcii le poate răspunde, oricînd, cu alte arme și mai perfecționate?

Omenirea visează pacea și luptă pentru pace.

Acest sentiment unanim explică amploarea fără precedent pe care o cunoaște în lumea întreagă mișcarea mondială a partizanilor păcii.

Cei zece ani cîți s-au scurs de cînd această mișcare a luat ființă, i-au sporit autoritatea și prestigiul, au impus-o ca pe o forță de mîna întîia în lume.

Fiecare acțiune a acestei mișcări s-a bucurat de aprobarea întregii omeniri ce vede în război o primejdie care amenință nu numai prezentul nostru, dar și viitorul copiilor noștri.

Civilizația are nevoie de liniște.

Mișcarea partizanilor păcii și-a dobîndit respectul întregii umanități, fiindcă depune eforturi ca să îndepărteze nu numai spectrul dezastruos al războiului fierbinte, dar pentru că duce cu aceeași consecvență lupta pentru îndepărtarea complicelui lui tot atît de condamnabil, războiul rece. Această blestemată invenție, care uzează nervii și energiile, acest război rece care menține în omenire starea de nesiguranță și de panică, pentru ca la adăpostul incertitudinii criminale, să profite fabricanții de armament, acest război rece trebuie izgonit cu aceeași oroare cu care este condamnată conflagrația sîngeroasă.

Omenirea nu poate crea decît în condiții de bună înțelegere și de calm.

Mișcarea Mondială a Partizanilor Păcii are meritul necontestat de a fi contribuit în acești zece ani la munca și la lupta pe care o duce Uniunea Sovietică și întreaga familie a popoarelor libere, pentru stăvilirea cursei înarmărilor, pentru găsirea modalităților de înțelegere, pentru înlocuirea amenințărilor dușmănoase cu discuții pacifice în cadrul cărora să se găsească soluții problemelor încă litigioase.

Pentru toate aceste galoane incontestabile, pe drept cîștigate de Mișcarea Mondială a Partizanilor Păcii, întreaga omenire o stimează și o prețuiește.

Sîntem încredințați, și nimic și nimeni nu ne poate clinti din această certitudine, că țelurile mărețe pentru care militează Mișcarea Mondială a Partizanilor Păcii vor fi pînă la sfîrșit încununate de cel mai deplin succes.

Zaharia STANCU

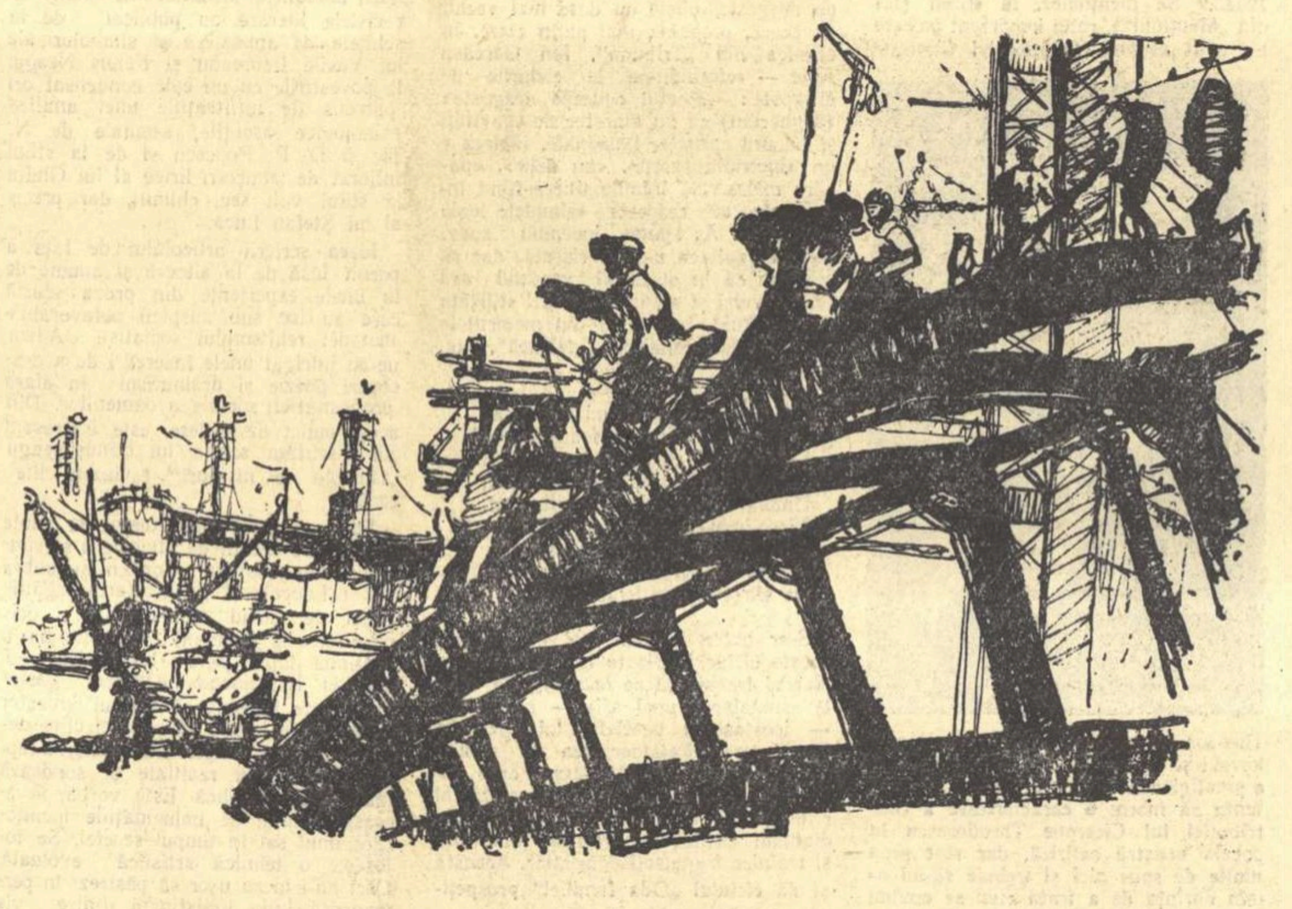

OTILIA GROSU „Șantierul Combinatului Chimic de la Borzești"

OCHII NOȘTRI

Ni-s ochii larg deschiși, stimate domn,
Chiar dacă-s grei adesea de nesomn!

Poftim, privește-n ei cu ochi de iască:
In ochii noștri cine vrea — citească!...

Se văd aici cum scapără din veac
Nădejdi și lacrimi de la om sărac

Și Doja prinde chip ca din poveste,
Și Horia, ca șoimul, stă pe creste.

De-aici, din ochii noștri, Pintilie
Se uită, veșnic viu, în veșnicie!

Și ard aici trăindu-și neprihana,
Garoafele de-atunci, de la Doftana...

Din ochii ce-au visat în veacul stins,
Noi am cules lumina dinadins.

Și-o așezăm sub brazde, să se culce,
Să crească rodul, pentru oameni, dulce...

Cum în fîntîni se oglindește cerul
Purtăm în ochi iubirea și-adevărul.

Veșmîntul nou al patriei scînteie,
Spre viitor, boltite curcubeie...

Poftim, privește-n noi cu ochi de iască:
In ochii noștri cine vrea — citească!

Și de vă doare-a soarelui lumină,
Doar bezna voastră, singură-i de vină!

Cu ochii larg deschiși vîslim în larg,
Sub roșii flamuri prinse la catarg...

Vai, cîrtițe — din voi ce-o să rămînă?
Vai, oarbe scurmătoare sub țărînă!...

Eugen FRUNZA

DOUA PIESE ORIGINALE la Teatrul Național „I. L. Caragiale"

„Cuza Vodă" de Mircea Ștefănescu

Cîteodată, calendarul nu mai corespunde cu teatrul, și afișul rămîne mereu nou, permanent actual — și satisfăcător — ca în cazul „Cuza Vodă", *piesa Teatrului Național, scrisă pentru sărbătoarea Unirii, de Mircea Ștefănescu și construită de Sică Alexandrescu.*

Bucureștii au retrăit la 24 ianuarie 1959, intens, ziua de acum 100 de ani, chiar pe aceleași locuri și în aceleași răspîntii, unde s-a făcut unirea Valahiei cu Moldova, de către poporul adunat cu îndîrjire să o isprăvească.

Moment de înflăcărat patriotism și de mare inspirație, laolaltă, dar și de subtilă inteligență.

Mai puțin deștepți, oamenii Unirii și ai lui Kogălniceanu s-ar fi mulțumit să fie protocolari și birocratici, după regulile de supunere și răbdare ale timpului, semnînd cu sfială o hîrtie aprobată la Viena sau aiurea și din care nu se alegea, ca dintr-alte istorice petice de hîrtie, nimic. Șarada aștepta un răspuns intimidat, conform. Răspunsul a fost o lovitură. Paralel, era ales același domnitor și la București și la Iași. Unirea e fapta poporului unul, iar simbolul ei, domnitorul, tot unul și el, Cuza.

E de crezut că neașteptata dibăcie a rezultatelor a fost gustată, pe tăcute, și de către adversarii străini ai Unirii, care din practica diplomatiei, scăpau din vedere inima și conștiința, puternice și bine hotărîte în Principatele amîndouă.

Spectacolul, continuu repetat la Național, oferă, după un veac molcom trecut, emoția grandiosului act al Unirii. Publicul mulțumește autorului că a știut să-i scrie o poezie perpetuu fragedă, și colaboratorilor lui, care o realizează zi de zi pe scenă, regizor și actori, în ambianța necesară, atît de frumos, într-un ansamblu omogen, elastic articulat.

Fusesem vreme îndelungată, odinioară, unul din acei martori ai premierelor, denumiți nu știam de ce, cronicari, ca Neculce. E o meserie pe care nesănătatea aproape mi-a ultat-o. Dar peste unele spectacole nu puteam să trec. Tiriș-grăpiș, se mai deșteaptă și adormitul fost părtaș la aplauzele sălii pline.

Nu mi-au pornit palmele de mult să sune, ca la „Cuza Vodă".

Imi pare rău că n-am o pagină întreagă dinainte pentru creațiile fără pereche ale viguroșilor interpreți: Costache Antoniu, Marcel Anghelescu, Niki Atanasiu, Const. Bărbulescu, Nicu Dimitriu, — și alta pentru cucoanele mărețului spectacol: Marietta Sadova, Marietta Deculescu, Cella Dima, Dina Cocea, Carmen Stănescu.

Zisei că piesa este construită *de Sică Alexandrescu. Pentru reconstituirea și evocarea vremilor, împrejurărilor și a unei atmosfere, el e, vrei, nu vrei, unicul nostru arhitect.*

Tudor ARGHEZI

„În Valea Cucului" de Mihai Beniuc

S-a întîmplat să văd piesa lui Mihai Beniuc din mijlocul unei săli frematătoare de colectiviști din apropierea Capitalei, veniți cu entuziasme și rosturi teatralicești, în seara aceea, la București. Urmăream cu același interes și cele ce se petreceau pe scenă și comentariile din jurul meu. Nu scăpa o replică, nici unui spectator, iar bunele și relele și vorbele de duh în apăsat grai țărănesc, care abundă în piesa lui Beniuc, erau subliniate. Mi se dovedea în felul acesta, cu ajutorul unei săli întregi, calde și primitoare, valoarea neîntrecută a teatrului, din care gîndul inventiv și creator al poetului Beniuc s-a priceput să urzească o piesă. Desigur că Toma Căbulea, gospodarul cinstit și avizat din Valea Cucului, cînd s-a gîndit să scoată la iveală, cu ajutorul teatrului, urzelile lui Colac zis Holde-Multe, ale Lupoaiei, ale lui Rac și Fugătă Avesalon, pe care le bănuia, nu s-a rezumat numai la povestea despre teatrul de la București a fiicei sale Catița. Căci e în Toma o parte translucidă, am scrie, prin care se văd convingerile autorului și în chestiunea menirii teatrului, și a luptei dintre sufletele noi, schimbate, țărănești, duse în pasul vremilor de azi, și cele vechi și ticăloșite. Și socot că scriitoricește nu e păcat, ba dimpotrivă. Autorul și eroul său, într-una topiți, iau în felul acesta poziție în tot ce se va petrece de-a lungul piesei. Și totul interesează, și are viață, ba mai mult, convinge, pentru că autorul s-a priceput să-l așeze pe Căbulea pe picioarele sale, deși nu-și dezlipește gura de urechea lui. Poate că într-o strictă lucrare dramatică, întocmită numai pe acțiune încordată, lucrul acesta altfel s-ar fi văzut. Aci însă, în bine echilibrata „moralitate țărănească" din zilele noastre, Căbulea, astfel croit, e viu și te face să-l iubești și să mergi cu el.

E o prospețime în învățătura pe care o aduce piesa, o simplitate și o anecdotică în construcție, o linie nefrîntă și dreaptă în mersul acțiunii, și mai ales un meșteșug de a arăta nu un om, ci „o rețea subterană" urzită din ticăloși din multe ape și culori, care merg de la lăcomie și desfrîu pînă la bigotism, înșelăciune, mișelie și trădare, încît toate la un loc, fără zdruncin aduc mesajul piesei, grav și adînc, înfășurat în glumă și de multe ori în excelentă comedie.

Beniuc vine înspre spectatorii săi cu mîinile întinse și pline de darurile desfătării și ale învățăturii în același timp. Și lucrul acesta îl izbutește, pentru că rodul pe care îl oferă e copt fără lipituri sau cusătură. E crescut dintr-o dată și acesta e marele său farmec și în același timp semnul de creator autentic al lui Mihai Beniuc.

Și ceasurile ascultării plăcute ale acestei lucrări se hrănesc din belșug și din parfumul tare, din limba pîrguită și sățioasă, adevărat și proaspăt țărănească, în care e scrisă piesa. Actorii care au dat un excelent spectacol — toți — au rostit-o cu drag și cu gura plină. Iar sala de colectiviști și cu mine am ascultat cu bucurie și plăcere o piesă plină de poezie și de nouă învățătură și luptă.

Ion Marin SADOVEANU

MIHAIL SADOVEANU

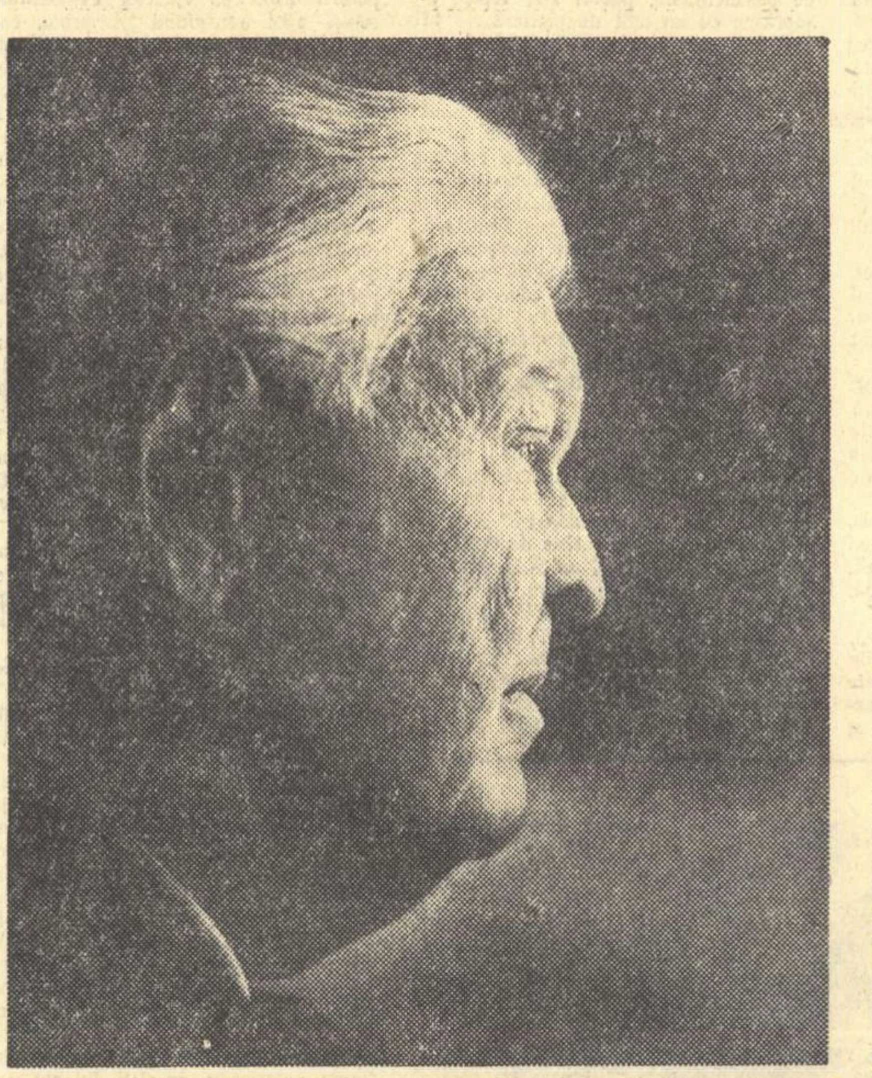

In toamna lui 1944, în primele momente după Eliberare, Mihail Sadoveanu împlinea 64 de ani și avea înapoia sa o operă de proporții uriașe, cum puține cunoaște literatura romînă. Scriitorul era atunci sărbătorit cu prilejul împlinirii a patru decenii de la apariția primelor sale volume. Literatura romînă avea în acel moment în Mihail Sadoveanu personalitatea fruntașă a secolului al XX-lea. El își păstrase nealterate toate legăturile cu poporul său, toate invizibilele fire care unesc un mare artist popular cu masele de milioane. Cu toate că vînturile potrivnice, care aduseseră grindini și multă descumpănire în literatura primelor decenii ale secolului și produseseră chiar unele dezastre iremediabile, au purtat rari ciulini și în grădina lui Sadoveanu, opera sa le-a înlăturat numaidecît, rămînînd o expresie vie a conștiinței poporului. Ea se impunea drept cea mai caracteristic romînească, cea care îmbrățișa mai complex, mai profund și mai multilateral viața poporului romîn, istoria sa, suferințele și luptele sale, durerea și protestul împotriva nedreptății și umilirii; era, în același timp, cea mai vie și largă icoană a piesajului și a sufletului romînesc. O operă de un profund democratism și de o excepțională poezie, valorificînd tradiția ca și cuceririle mai noi și înregistrînd ceea ce e permanent în viața poporului ca și ceea ce înseamnă prefacere, progres.

In acel moment, poporul nostru înscrisese la ordinea de zi — revoluția.

Sadoveanu dorise, așteptase o revoluție, dar nu știuse de unde, cînd și cum va veni, cine o va înfăptui. In vasta lui oglindă a societății romînești, îi rămăseseră ascunse forța clasei muncitoare și lupta comuniștilor care aveau să răzbată la suprafață, o dată cu Eliberarea.

Sadoveanu a fost cel dintîi din generația vîrstnică, dintre realiștii critici ai secolului al XX-lea, care a descoperit aceste forțe noi ale istoriei și li s-a atașat cu tot sufletul și cu toată puterea sa creatoare. Incă din martie 1945, scriitorul s-a dedicat slujirii regimului democrat-popular și de atunci a rămas mereu în prima linie a luptătorilor pentru noua orînduire, pentru noua metodă de creație, pentru realizarea unei literaturi noi: o literatură izvorîtă din realitățile revoluției și ale socialismului, călăuzită de concepția marxist-leninistă, o literatură îndrumată de partidul clasei muncitoare.

Vom avea deci, drept o primă trăsătură importantă a personalității și operei lui Sadoveanu în anii democrației populare, acest pilduitor atașament total al unui mare artist din vechea generație, la cauza socialismului, la lupta partidului. Această nouă orientare a scriitorului s-a manifestat din plin în opera sa. Și pînă atunci deschisă generoaselor năzuințe, opera lui Sadoveanu a primit din plin, cu satisfacția unei împliniri, suflul revoluției.

Anul XV

In anii care au urmat, creația sa a redobîndit ritmul impetuos dinainte de război. El a adus în literatura sa nouă, în numeroasele lucrări pe care le-a dat acum, tot ce avea mai bun scrisul său anterior, în zugrăvirea luptei și protestului poporului, în redarea poeziei naturii, a frumuseții de a trăi și a crea, în înfățișarea oamenilor, a sufletului și năzuințelor lor.

Această imensă moștenire și putere el a îmbogățit-o cu perspectiva nouă asupra dezvoltării societății pe care i-a dat-o învățătura partidului și viața în mijlocul constructorilor. Prin opere ca „Mitrea Cocor", „Nada florilor", „Nicoară Potcoavă", „Aventură în lunca Dunării" și altele*), Mihail Sadoveanu se situează între deschizătorii de drum și în același timp printre cei mai de seamă reprezentanți ai realismului socialist în literatura romînă.

Opera sa este caracterizată acum de spiritul partinic comunist. Scriitorul este preocupat în profunzime să aducă prin arta sa răspunsul pe care-l dă epoca noastră, ideologia comunismului, la problemele abordate anterior de opera sa și rămase fără soluții. Sadoveanu întreprinde, în lucrări succesive, o nouă dezbatere a problemei satului, a soartei oamenilor din tîrguri și orașe, a problemei intelectualului. In opera sa a avut loc și un proces de clasificare. Romanul „Păuna mică" mărturisea dorința fierbinte a scriitorului de a pune în fața dezmoșteniților și asupriților din vechea orînduire, un liman, o soluție — și-i aducea cu entuziasm, cu generozitate, la înțelegerea spontană și primitivă a unor utopice închegări socialiste în cadrul regimului bazat pe exploatare. Această încercare de a o lua înaintea realității trebuie apreciată în primul rînd în semnificația, în căldura adeziunii scriitorului la socialism. Ințelegerea profundă a legilor dezvoltării vieții pe acest drum i-a venit lui Sadoveanu curînd și în „Mitrea Cocor" el a dat o grăitoare mărturie a forței artistului militant, cunoscător al teoriei revoluționare și al aplicării ei în practica artistică. Țăranul sărac din Malu Surpat, Mitrea Cocor, sinteză a tipului de țăran din opera lui Sadoveanu, este și primul erou pozitiv al literaturii noastre de după Eliberare. El străbate un drum plin de frămîntări, suferințe și grele experiențe, dar și o adevărată școală revoluționară. Dintr-un revoltat închis în el sau capabil și de izbucniri spontane, Mitrea va ajunge la conștiința luptei organizate împotriva orînduirii, a necesității de a uni oamenii, clasa lui, în acțiune. El devine un conducător comunist, primul conducător comunist dat de literatura noastră după Eliberare.

Intr-o creație condensată, într-o construcție de o admirabilă simetrie și soliditate, Sadoveanu a reliefat în romanul său principalii factori care au acționat asupra lui Mitrea Cocor, asupra conștiinței sale, pentru a realiza dintr-un revoltat comun un om nou, un comunist. In primul rînd, scriitorul realizează un violent rechizitoriu la adresa vechii orînduiri, sintetizînd întregul protest al eroilor sadovenieni anteriori. Denunțarea trecutului este făcută din perspectiva drumului viitor al lui Mitrea, din perspectiva necesității de a duce satul pe drumul socialismului, și aceasta aprofundează liniile esențiale ale criticii pe care o dezvoltă scriitorul în opera sa. „Exproprierea expropriatorilor", cu care se încheie romanul, ne apare ca o etapă a unui drum, prima etapă a revoluției, act al dictaturii proletariatului, prin

Mihai GAFIȚA

(Continuare în pag. 6)

SCRIU PENTRU 23 AUGUST

Interviu cu SILVIAN IOSIFESCU

L-am întîlnit pe criticul literar Silvian Iosifescu, conferențiar la catedra de teoria literaturii de la Facultatea de filologie, într-un moment în care studenții cereau consultații, lămuriri legate de materia predată la curs.

La rîndul nostru, am pus întrebări tov. Silvian Iosifescu, referindu-ne la activitatea sa, în întîmpinarea zilei de 23 August, pe tărîmul publicistic, în domeniul teoriei și istoriei literare.

— Ce pregătiți pentru 23 August?

— In primul rînd un volum intitulat „In jurul romanului", care va urma să apară cu puțin timp înainte de sărbătoarea Eliberării. Lucrarea cuprinde mai multe studii apărute, consacrate cîtorva probleme teoretice — compoziția romanului, transformările personajului, genurile și speciile literare. Cuprinde deasemenea și studii inedite printre care aș aminti de cele referitoare la problema specificului romanului și la tipurile de romane.

— Alte lucrări pe șantier?

— Da. Sau sfîrșite. Printre ele, un nou studiu introductiv la primul volum din ediția Caragiale (în 7 volume în ediția care urmează să apară la E.S.P.L.A. sub îngrijirea acad. Al. Rosetti, Șerban Cioculescu și Liviu Călin). Este un studiu de proporții mai ample care urmărește principalele etape ale creației scriitorului.

Tot în cinstea lui 23 August, într-o culegere publicată de Societatea de Științe Istorice și Filologice, va apărea un articol —„Principii directoare" — consacrat tezelor leniniste despre literatură, cu referire la cîteva probleme actuale ale literaturii și istoriei literare.

— Ce părere aveți despre evoluția actuală a dezbaterilor teoretice din critica literară?

— Mi se pare că în ultimele luni s-au făcut progrese sensibile în legătură cu cele spuse la Plenara lărgită a Comitetului Uniunii Scriitorilor și cu efortul general al criticii de a răspunde în spiritul unei concepții științifice, marxist-leniniste, la problemele actuale ale literaturii. Critica literară se ocupă acum mai operativ de problemele teoretice ale actualității,

REPORTER

(Continuare în pag. 6)

CRONICA LITERARĂ

CICERONE THEODORESCU: „Oameni și dragoste", versuri

II

de PAUL GEORGESCU

Camera de lucru a poetului, definită ca atelier, reprezintă doar o latură a poeziei — și anume aceea de muncă literară, muncă grea, de precizie — mai bine-zis doar raportul dintre poet și materialul poetic. Dar acest material chiar este rezultatul unei selecții anterioare, selecție care angajează întreaga personalitate a scriitorului și relevă atitudinea lui ideologică în fața diversității practic infinite a vieții. S-a scris despre poezia lui Cicerone Theodorescu — și ideea este exactă — că ea se află într-un proces de continuă clarificare de la punctul ei de pornire. Acest proces de clarificare se datorează clarificării ideologice a scriitorului, apropierii lui, de la Eliberare și pînă azi, de metoda realismului socialist. Revin la o idee mai veche (ilustrată în alte cronici de versurile altor poeți) și anume că realismul socialist nu e o idee introdusă din afară de teoreticieni, cum afirmă mecanic, totdeauna neargumentat, dușmanii noștri, ci o metodă care, adoptată din convingere și necesitate interioară, a literaturii înseși, a dat prilej fiecărui scriitor să se realizeze pe sine însuși, regăsindu-se. Realismul socialist, departe de a fi un conformism (cum calomniază din profesie dușmanii), i-a ajutat pe scriitorii noștri să se elibereze de diverse conformisme burgheze care-i încătușau, îi alienau de ei înșiși, duceau la paroxism contradicția dintre personalitatea artistică și expresia ei.

Personalitatea artistică a lui Cicerone Theodorescu se afla, în „Cleștar" (pe care m-am străduit să-l situez în cronica precedentă), în contradicție cu expresia ei. Poezia lui Cicerone Theodorescu tindea, încă de la început, — și aceasta cred a fi firea ei intimă — spre claritate, transparență și precizie a expresiei. Clarificarea sa ideologică, însușirea progresivă a noii metode artistice — realismul socialist — i-a dat posibilitate poetului să devină el însuși. Aceste rînduri sînt necesare nu pentru poet și pentru cititorii săi obiectivi, ci pentru diverșii papagali ce nu se mai plictisesc să exclame, în bandă rulantă, că metoda noastră artistică „uniformizează", „distruge personalitatea artistică" etc. In „Făurari de frumusețe", „Un cîntec din ulița noastră" și mai ales în „Oameni și dragoste", Cicerone Theodorescu a reușit în mare măsură să stabilească acordul între tendința versului său spre claritate, transparență, precizie și între expresia clară și armonioasă. Iată un exemplu (se pot da, firește, multe) de poziție ideologică precisă, exprimată limpede, armonios: „Ochi aprinși... Nu află rost / Rînduielii care-a fost. / Ochi aprinși am... Nu se plimbă / Peste lume — ci o schimbă. **(pag. 58). Sau**: „Mereu voi ține minte / Și traiul meu amar / Și visurile-mi sfinte / Și munca mea-n zadar. / Ciocoi și jupîneasă, / Cucoană și jupîn, / Și omul meu, acasă, / Și el mi-era stăpîn. / Spre vechea rînduială, / Cu inima mea arsă, / N-oi face nicidată / Calea-ntoarsă! / Pe tot ce-mi merge mîna, / Pe tot ce strîng la sîn,/ Sînt eu acum stăpînă. / Nu altul mi-e stăpîn. / La glumă-mi place gluma / Și nu m-ascund la greu. / Bărbatul meu acuma / E și iubitul meu" („Cîntecul femeii", pag. 54—55). (Am dat într-adins un citat mai amplu, spre a evidenția structura de baladă coșbuciană a poeziei respective.) Nu numai că volumul conține poezii politice, combative, dar — și aceasta mi se pare mai important — viziunea diferitelor probleme este (cele mai adesea în acest volum) o viziune politică, activă:

Ochi aprinși am... Nu se plimbă
Peste lume — ci o schimbă.

Mă simt dator în această problemă să amintesc de cele scrise în ale sale „Mențiuni critice" din „Luceafărul" de acad. Perpessicius: „Unul din caracterele fundamentale ale poeziei lui Cicerone Theodorescu este acel al actualității politice în feluritele ei ipostaze". „Cît de puternică e adeziunea poetului la lupta aceasta împotriva întunericului, ce vigoare, uneori și cîtă duioșie, alteori, aduce în zugrăvirea ororilor de război și a fascismului, nimic nu o ilustrează cu mai multă fermitate ca înseși titlurile și mulțimea plachetelor de poezie, cîte a tipărit între 1946 și 1953..." Să menționez, în sfîrșit (tot din „Mențiuni"), rolul important pe care l-a avut asupra evoluției lui Cicerone Theodorescu „descoperirea lui Maiakovski și transpunerea lui în poeme de o prestigioasă rezonanță valahă..." M-ar tenta să încerc o caracterizare a contribuției lui Cicerone Theodorescu la poezia noastră satirică, dar sînt prea multe de spus aici și trebuie să-mi amîn dorința de a trata cum se cuvine această ipostază a creației sale. O sugestie totuși... Aș spune că poetul nostru are o structură de fabulist și aceasta nu fiindcă — lucru pe care îl fac destul de mulți — scrie uneori și fabule; adesea, o poezie a lui Cicerone Theodorescu este o întîmplare al cărei tilc îl generalizează morala finală. Acest aspect îl au îndeosebi rondelele sale satirice. In aceste rondele, nevoia scriitorului de a pune versurilor sale un coturn strîmt, de a-și crea singur dificultăți, de a-și supune versul la presiuni din care să iasă mai cizelat, mai suplu, mai precis, găsește teren favorabil. Același lucru despre dublele terține.

Volumul acesta conține multe poezii de dragoste, unele cu date mai vechi, de aceea, probabil, mai puțin clare. In cronica din „Tribuna", Ion Oarcăsu scrie — referindu-se la ciclurile de dragoste: „Poetul concepe dragostea (arghezian) ca un amestec de suavități și bucurii carnale. Pasională, iubirea e un «incendiu sacru», «un delir», «pasăre măiastră», inimile tinere fiind îndemnate să respecte «simplele legi» omenești". Aș spune incendiu suav, dacă apropierea n-ar fi riscată, dar să relevăm că în cleștarul versului ard flăcări verzi și albastre, flăcări stilizate de aur fluid. Iată unul din momentele maxime ale incendiului („Nălucă", pag. 203):

Grădinile dragostei mi le usucă
Pașii tăi de dogoare, femeie-nălucă.
Sufletul tău de fum, încă fierbinte
De incendiile prin care a trecut,
Umblă prin mine despletit, mut,
Viscolindu-mă-adînc cu arșițe,
Izbindu-mă vînăt de diguri
Nocturne, înspumate de sudori,
De sfîrșeală, de friguri.

S-ar putea analiza mai pe îndelete aceste cicluri dedicate iubirii, dar cronicarul trebuie să se mărginească doar la semnalarea unei alte — și diferite — ipostaze a poeziei lui Cicerone Theodorescu. Reîntoarcerea la cămin, lauda familiei (aspect despre care s-a scris mult), nu e un simplu rezultat al remușcărilor ci o redescoperire a cotidianului casnic, descoperirea unei noi și trainice frumuseți domestice. Aceasta și dă ciclului „Oda familiei" prospețime și relief.

Mai rămîn, firește, multe de spus. Am căutat doar, după o situare a poeziei lui Cicerone Theodorescu, să indicăm variatele ipostaze ale creației sale, a cărei coordonată e munca, izvor creator. Preocupîndu-se de diferitele aspecte ale vieții oamenilor muncii (dintre care acela familial are o deosebită însemnătate), munca este însă aceea care dă valoare sau semn negativ tuturor acestor aspecte.

Mirajul falsului dramatism

Mai întîi, țin să declar ritos că ne plac schițele care conțin idei inedite, unde se simte febrilitatea autorilor în căutarea unor noi procedee artistice. Și dimpotrivă, ne agasează, ne plictisesc acele povestiri scurte al căror subiect e previzibil din primul rînd, care se mulțumesc să copieze cutare sau cutare crîmpei din realitate, fără nici o concluzie originală asupra proceselor de viață. Iată de ce am privit cu interes oroarea față de stereotipic pe care o manifestă mulți prozatori tineri, și neliniștea lor creatoare, voința de a găsi modalități stilistice interesante. Și revistele literare au publicat, de la schițele de atmosferă și simboluri, ale lui Vasile Rebreanu și Fănuș Neagu, la povestirile cu un epic condensat ori pătruns de infiltrațiile unei analize psihologice ascuțite, semnate de N. Țic și D. R. Popescu și de la stilul înfiorat de izbucniri lirice al lui Ghilia la stilul voit sec, chinuit, dar precis al lui Ștefan Luca.

Ideea scrierii articolului de față a pornit însă de la altceva și anume de la unele experiențe din proza scurtă care au loc sub auspicii nefavorabile metodei realismului socialist. Adică ne-au intrigat unele încercări de a descoperi poezie și dramatism în afara problematicii sociale a oamenilor. Din acest punct de vedere, este interesant să discutăm schița lui Fănuș Neagu „Dincolo de nisipuri" („Gazeta literară").

Spuneam că Fănuș Neagu se simte atras către creații de atmosferă și simboluri. Un exemplu? „Copacul și umbra sa" („Luceafărul"): secretarul organizației de partid dintr-un sat e ucis mișelește de dușmani și soția sa îi continuă lupta pentru înființarea colectivei. In „Dincolo de nisipuri" găsim argumente în plus că tînărul prozator se simte în largul său atunci cînd depășește starea simplei transpuneri a faptelor brute din realitate și sondează latura lor simbolică. Este vorba, în această schiță, de halucinațiile locuitorilor unui sat în timpul secetei. Se folosește o tehnică artistică evoluată. Căci nu-i lucru ușor să păstrezi în permanență linia indistinctă dintre vis și realitate, dintre iluzie și fapt real. Ion Lungu — singurul care în „Tribuna" a relevat carențele schiței — am impresia că a insistat inutil și scolastic asupra finalului. Criticul se impacientează că unicul erou care rămîne să urmărească mirajul apei este țăranul sărac Șusteru. De aici, apostrofarea că idealul s-ar arăta inaccesibil masei ș.a.m.d. Dar din schiță reiese cu claritate că Șusteru, ca un Peer Gynt ajuns în pragul nebuniei, continuă să alerge după fantomele spiritului său, deoarece la el procesul de autoiluzionare este cel mai avansat. Alta este problema. Cum spunea și I. Lungu, Fănuș Neagu abstrage drama psihologică a personajului din conexiunile ei sociale. Autorul fixează ca dată istorică anul 1946. Dar seceta din 1946 n-a provocat numai procese biologico-psihologice ca cele descrise, ci a ascuțit la maximum și contradicțiile sociale, prefigurînd prefacerile revoluționare fundamentale care au avut loc. Este drept că atunci cînd locuitorii acestui sat de pe malul Buzăului își închipuie că apa a fost oprită de morarii hapsîni din susul rîului, se schițează o anume adversitate socială. Dar satul apare unitar. Nu există diferențieri de clasă. Și doar seceta a lovit în primul rînd păturile sărace, înavuțind pe bogătani. Fănuș Neagu izolează însă conflictul schiței într-un plan abstract, fascinat de o poezie a halucinațiilor în sine. După cîte se dovedește, nu numai eroul, dar și autorul este robul unui miraj.

Dar obiecția pe care am formulat-o nu constituie oare o dogmă care tinde să sărăcească posibilitățile fanteziei artistice ale creatorului?

Pentru a desluși această problemă, mă voi referi la nuvela lui V. Em. Galan „La răzeși". Și aici se descriu efectele catastrofale ale secetei din 1946, care ies cu atît mai mult în relief cu cît sînt situate într-un sat înapoiat, ai cărui locuitori n-au trecut dincolo de sălașele lor decît ca să-și facă serviciul militar. In fața grămezilor de bani ai lui Prisac — în fond de o valoare redusă, aflîndu-ne în anii inflației — „urmașii răzeșilor" rămîn buimăciți, neștiind nimic din ceea ce se petrece pe întinsul țării. Și nuvela lui Galan este o creație de atmosferă. Foametea îi face pe țărani să viseze banii lui Prisac și noaptea să se apuce să sape unde li se pare că lucește flacăra albastră a comorii ascunse. Ba unii își oferă singuri soțiile și fiicele ca amante ale speculantului, pentru a-i atrage bunăvoința. Dar V. Em Galan apelează la aceste situații, în fond puțin obișnuite, pentru a sublinia necesitatea social-istorică. După peripeții dramatice, „urmașii răzeșilor" vin în conflict acut cu acel speculant odios, înțelegînd că singurul ajutor real le poate veni numai din partea muncitorilor de la orașe. In această nuvelă, procedeul artistic nu-l domină pe autor ca în cazul lui Fănuș Neagu, ci este aservit direct scopurilor politico-sociale fundamentale.

De ce am insistat pe marginea acestui exemplu? Deoarece mai există cazuri cînd prozatorii se străduiesc să atingă poezia escamotînd datele importante ale realității. Astfel, „Luceafărul" a publicat un fragment din povestirea lui Al. Struțeanu, „Raiul are porțile strîmte". Știu argumentele care-mi vor fi puse împotrivă: avem de a face cu un singur episod ș. a. Dar din moment ce revista a socotit că fragmentul poate fi oferit lecturii cititorilor, înseamnă că răspunde minimelor exigențe ideologice. Și fragmentul se ocupă de o împrejurare care putea constitui substanța unei problematici importante. Un student, după cîțiva ani de închisoare pentru activitatea sa de comunist, se reîntoarce în București și trăind în casa fratelui său, își continuă mai departe munca politică ilegală. Dar întregul episod e dominat de o atmosferă lîncedă, fără orizont. Eroul, în opoziție cu vîrsta și cu idealurile activității sale, se arată obosit sufletește, ba manifestă chiar gesturi de om cinic. Aflînd că fratele i-a murit în război, n-are nici o tresărire. Mai mult, declară, și încă rîzînd: *„In momentul acesta nu vreau decît să dorm ca o bestie"*. In afara unor cuvinte stinghere, umflate și abstracte despre „speranță", de nicăieri nu reiese mobilul moral înalt al vieții acestui tînăr comunist. Dimpotrivă, el ne apare ca un posedat care vrea să se sacrifice parcă de dragul de a se sacrifica, ori pentru că așa îi poruncesc „morții". Citez: *„Se mai zice că morții poruncesc celor vii. La Lugoj au murit trei inși lîngă mine cu dinții strînși... Mi-au poruncit și mie să tac"*. Ori: *„Alexandru* — (fratele său care nu era comunist, n. n.) *e mort și-mi poruncește și el să tac"*. Cuvinte cu un violent iz gîndirist. Este semnificativ că soția fratelui său, Kati, privindu-l, își aduce aminte de ceea ce-i spunea într-o scrisoare un anume Bosch. Și iată cuvintele: *„Pînă cînd nu te vei elibera de dorinți, viața n-o vei putea considera decît ca o înfrîngere — și sfîrșitul ei te va îneca în tristețe. Eu sînt un eliberat, madame; pentru mine senzualitatea nu mai există. Dorința imortalității personale și egoiste a dispărut. Succesul, iubirea de a trăi, de asemenea... Și totuși, deși eliberat, sînt un înfrînt. Infernul părăsit anul trecut, ca să-l cunosc și mai bine anul acesta, m-a dezmembrat cu o forță care știu bine că mă va ucide. Dar poate că moartea e singurul lucru valabil în întreaga noastră existență. Vorbesc despre mine"*. Aș vrea să cred că autorul nu e de acord că aceste caracterizări, tipic existențialiste, i s-ar potrivi eroului, dar întreaga tonalitate a episodului le justifică. Al. Struțeanu, ferindu-se, se pare, cu groază să nu devie melodramatic, siropos — analizînd ceea ce era important, luminos în caracterul comunistului — a căzut într-un păcat și mai grav, al literaturii naturaliste. Pentru că între goana după simboluri de o falsă poezie și scormonirea instinctelor biologice există o trăsătură de unire, care își are explicația, cum am afirmat, în escamotarea esenței social-umane a întîmplărilor din realitate.

Trebuie să adaug că și unele schițe, care-și iau subiectele din cea mai strictă actualitate, se dovedesc contaminate de acest morb al falsului dramatism. Intr-un articol, „Proza scurtă și actualitatea" („Luceafărul"), făceam referințe, între altele, la schița „Necazuri" de Costache Anton, un tînăr talentat care va realiza, cred, creații valoroase. Dar, în acest exemplu, ce anume l-a atras pe autor din viața țăranilor colectiviști? Un colectivist, după o operație, n-are voie să mai lucreze cîțiva ani, rămînînd să fie retribuit din fondul special al gospodăriei. Prilej de frămîntări amare, între altele și pentru că, în acest timp, realizînd multe zile-muncă, ar fi putut să cîștige o avere. Incercînd să muncească, are impresia că medicii l-au mințit. Dar o durere năprasnică îl doboară la pămînt. Asta-i tot. Lipsește o finalitate, ori, dacă vrem să extragem o semnificație, ea ar fi cel puțin de un interes minor. Și cîte conflicte reale de un puternic dramatism nu se petrec în viața nouă socialistă a țărănimii noastre!

Articolul din „Scînteia", *„Literatura să pătrundă în miezul actualității"*, dovedea cît de bogate, de interesante și de complexe sînt procesele determinate în existența oamenilor de uriașele transformări de toate ordinele care au avut loc în țara noastră. Activitatea plină de tenacitate și eroism a comuniștilor pentru realizarea actului de la 23 August, lupta pentru cucerirea puterii și instaurarea dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii, întăpturile socialiste de după 1947 și care vor determina ca în anii 1960—1965 poporul nostru să isprăvească în linii mari construcția socialismului, furnizează subiecte tulburătoare și de o neasemuită originalitate. Evenimentele din cei 15 ani de viață nouă au provocat apariția unor tipologii umane cu totul noi. Clasa muncitoare a devenit clasă conducătoare și totodată focarul tipurilor reprezentative ale societății noastre, al exponenților celei mai înalte conștiințe socialiste. Țărănimea noastră — după zece ani cîți au trecut de la înființarea primelor gospodării colective — se află într-un proces de schimbare radicală a profilului etic. A apărut un nou țăran, îndrăgostit de ultimele date ale științei agrotehnicii și la care simțul proprietății individuale a fost înlocuit cu dragostea pentru avutul și proprietatea obștească etc.

Articolul citat din „Scînteia" accentua asupra bogăției și caracterului inedit al acestui material de viață, care constituie premisa unor înalte opere de artă, profund emoționante și originale.

Către începutul articolului, analizam tocmai din acest punct de vedere frumoasa nuvelă a lui V. Em. Galan, „La răzeși"! Dar exemple pozitive concludente găsim și în creația prozatorilor tineri. Citez numai cîteva mai recente: „Șantier" de N. Țic, despre viața eroică a tinerilor muncitori de pe șantierele socialiste, „Sîngele și apa" de Corneliu Leu, despre lupta maselor sub conducerea comuniștilor pentru cucerirea puterii locale din Constanța, „Pămînt amar" de Vasile Rebreanu, despre drumul sinuos pe care-l parcurge un tînăr țăran de la proprietatea individuală la gospodăria colectivă. Am să mă opresc pe scurt asupra schiței lui Ion Lăncrănjan, „In zori" („Luceafărul"). Ion Lăncrănjan folosește cu curaj invenția epică, descriind coșmarul unui țăran sărac, fost vizitiu la un grof, acum colectivist, care într-un vis are viziunea reîntoarcerii fostului său stăpîn. Imprejurarea scoate la suprafață rămășițele vechii conștiințe de om bicisnic a lui Sofrone care vine în conflict cu noua sa mentalitate de colectivist. La început, Sofrone ascultă docil de porunci, împotrivirea fiind surdă, mai mult înlăuntrul său. Finalul schiței îl arată însă înfruntîndu-l pe grof și omorîndu-l. Autorul dovedește un ascuțit simț al notațiilor psihologice, realizînd atmosfera ușor stranie, specifică de vis. Dramatismul nu este însă rezultatul unei stilizări artificiale, ci izvorăște din coliziunile situației fericit alese care oglindește cu ascuțime și expresivitate transformările fundamentale petrecute în conștiința țărănimii. Pentru că aceasta e concluzia către care țintește articolul de față: numai prin cunoașterea adîncă a proceselor din viața contemporanilor, numai relevîndu-se conținutul lăuntric al realității de azi — patosul luptei pentru socialism — se poate ajunge la creații cu adevărat dramatice și cu adevărat poetice.

l. OPREA

Scrisoare către un tînăr poet

II

Tinere poet, cînd trăiești viața poporului tău, versul scapără iute și arde cu flacără veselă, mare, durabilă. Cînd o mimezi, fie pretențios fie cu o simplitate voită, versul tău, biet chibrit fără fosfor, scrîșnește neputincios ori, foc bengal în cazul optim, se aprinde pentru a se stinge în aceeași clipă. Te mai îndoiești? Haide să recitim împreună pe cîțiva dintre cei mai tineri confrați ai tăi care, amețiți încă de opiumul falsei originalități, confundă siluetele inconsistente ale fumului cu imaginile substanțiale ale realității, promițîndu-ți în același timp ca, ori de cîte ori vom descoperi printre artificii autenticul, să nu-l ignorăm.

Nichita Stănescu, în **„Rînduri la aniversarea Unirii"**, introduce într-o temă, s-ar zice comună, o nuanță proprie, prin versul de o nostalgie discretă, tandră, foarte sugestivă: **„Mîinile se căutau împreună"**. Rezonanță sufletească, intimă a unui eveniment public, social, comparația năzuinței către unirea Țărilor Romîne cu dorul îndelung și chinuitor al unor îndrăgostiți siliți de împrejurări potrivnice să nu-și împletească nici mîinile, relevă caracterul organic, uman al actului patriotic! In loc însă să prelungească nuanța, versul următor: „Buzele pipăiau cîntecul" o risipește sau cel puțin o deformează. Observația inițială cerea o dezvoltare potrivită adîncimii ei delicate pe care simbolul convențional al „Cîntecului" nu o poate îndeplini, mai ales că, spre a-l înviora, autorul îl face într-un mod căutat și cam dizgrațios, pipăibil cu buzele! Restul poeziei, menit evidențierii legăturilor seculare dintre Țările Romîne socotite adversare pe veci, se încurcă în plasa unor asociații improprii. Ce înseamnă: **„Prea zburau drumurile de nisip, / cîmpurile de nisip deasupra Jiului, / de unde se-ncepea cîntecul Miului Cobiului / de se sfîrșea cu Toma Alimoș în Tîrgul Ieșilor"?** Poetul vrea să spună, ghicim, că fondul folcloric comun realizase de mult ceea ce istoria întîrzia să admită. De ce ideea, exactă, apare difuză și formularea derutantă? Ca să evite o banalitate, poetul a trecut nisipurile în serviciul de curier al baladelor, pe care de obicei îl îndeplinește vîntul. Dar, cum nisipurile călătoare deșteaptă o viziune sahariană, pustiitoare, de groază, de risipire a oamenilor în fața unei primejdii teribile și nu de înfrățire fericită, scopul s-a întunecat și s-a transformat aproape în contrariul său. Expresia, din convergentă a devenit divergentă și țelul urmărit, cîntarea Unirii pornită inspirat, a fost ratat pas cu pas, pe parcurs. Aceleași cauze produc aceleași efecte în **„Citește și dă mai departe"**, aparținînd tot lui Nichita Stănescu. Imprăștierea manifestelor în ilegalitate, îndeosebi a apelului lansat de frontul patriotic condus de partid în preajma lui 23 August și purtînd îndemnul celebru care a dat titlul poeziei, este, firește o acțiune eroică și distribuitorilor anonimi le revine dreptul la un elogiu nedrămuit. Cum îl înțelege proaspătul candidat la demnitatea aridă dar prețioasă de Pindar al epocii? Inceputul anunță intenția măreață a autorului ca o precauție oratorică mai mult decît ca tradiționala formulă epopeică („Cînt pe bărbatul și armele sale..."), totuși suficient de reținută, de ostășește pronunțată spre a capta atenția: „Se cuvine o laudă pentru tine / cum nu s-a mai **rostit alta: o laudă bărbătească, scurtă / ca o strîngere de mînă pe front"**. Exordiul nu se încheie aici și continuarea descrierii imnului, discutabilă în sine ca orice pregătire prea insistentă, buimăcește pe deasupra printr-un șir neîntrerupt de disonanțe, nejustificate de nici o rațiune dictată de nevoile interioare ale obiectului sau ale formei sale artistice. Lauda e identificată cu **„un țipăt de izbîndă la capătul pădurii"** cu **„saltul de panteră / al soarelui speriind sunetul subțire al nopții"**. Presupunînd că pădurea și noaptea reprezintă fascismul, **„sunetul subțire" și „saltul de panteră"** încarcă inutil imaginea și îi complică înțelesul. Pe de altă parte, asaltul soarelui asupra întunericului și izbînda asupra pădurii nu pot sluji drept termene de asemănare odei, laudei ca atare a combatanților, ci luptei lor. Să avem puțintică răbdare; poate că de aici încolo ni se vor desluși ecouri ale idealului pentru care își riscau viața răspînditorii manifestelor, aspecte ale comportării și profilului acestora. Deziluzie. Ca și viscul din aceeași poezie, metaforele proliferează haotic, sugînd seva atît de subțiată a ideii de bază, reducînd-o la o schemă generală, vagă, pe care cu bunăvoință o numim ciocnirea dintre lumină și întuneric: **„O, din depărtare se auzeau orizonturile cum se izbesc de ferestrele înmulțite și drumurile se auzeau galopînd / azvîrlindu-și pomii uscați și viscul /... și mîinile tale împărțeau pătratele lor"**. Ce e aici, în acest vălmășag de senzații în care orizonturile și drumurile se izbesc sau galopează infernal: muzică dodecafonică, „dans pe tobe" cum spune în altă parte poetul? Nu știm. Știm numai că fizionomia luptătorului e mutilată pînă la grotesc, că făgăduiala de a celebra pe ilegaliști a fost trădată, că panegiricul a devenit o gesticulație emfatică și obscură, ermetică, că schematismul intră și pe ușa rezervată formalismului. Ce a rămas din buna intenție a poetului?

De altfel, opoziția lumină-întuneric, văzută „în sine", despuiată de înfățișările ei concret-istorice și dramatizată exclusiv verbal, pe un ton grandilocvent, bîntuie și imaginația necontrolată a altora. Pentru Mircea Ivănescu, septenalul sovietic este un **„ciclu al luminii mereu, cu fiecare zi tot mai clară / a acestor ani de lumină"** (repetiția nu ne aparține n.n.) în care **„corul profund al ciocanelor / va urca tot mai dens / pînă vor izbucni uralele zorilor, / cînd podul acesta al oamenilor se va prinde în lumina lor orbitoare"** („Steaua"). Vorbindu-i de proletcultism, poetul s-ar repezi asupră-ne cu un salt de panteră, ca al soarelui colegului său. Ce să facem dacă gigantomania, mai cu seamă cea tehnică („corul ciocanelor"), a fost una din tarele acestui pretins curent revoluționar? E preferabil oare să o botezăm demagogie lirică? Nu credem că e mai dulce cuvîntul; dimpotrivă, e mai drastic și mai adecvat, după cum o dovedește cazul lui George Chivu care, în „Tribuna", ar vrea să fie laolaltă și dintr-o dată: **„toate drumurile / pe care civilizația aleargă"**, să fie **„terasamentul cu ochi de cicoare (?!) / și cărăruia pe care au bătut-o / atîți ceferiști care au zidit viitorul"** și să se **„întindă cît ziua de mîine / Pe meridiane, pe toate hectarele"**.

Cezar Baltag, poet de talent ca și Nichita Stănescu, nu lasă să-i scape prilejul, prea frecvent ca să nu fie ieftin, de a saluta și el lumina înălțată din **„mîinile noastre"** ca un **„simbol comunist pe retina depărtărilor albastre"**. Să fim însă ca Solomon, imparțiali, și să recunoaștem că Cezar Baltag o semnalează și acolo unde nimeni nu și-o închipuie, în... sînge **(„O, sîngele meu luminos!")**. L-am ruga să ne pună și nouă la dispoziție mijloacele sale de introspecție sau de autoscopie, — poate o metodă de chimie fizică, — așa cum aparatul Roentgen e acum la îndemîna dispensarelor. Cum și alt compartiment al organismului nostru e poate luminat ca o sală de festivități, de ce să plutim în beznă cînd e vorba de cel mai intim eu, de eul nostru fiziologic? Uităm însă că, spre deosebire de taina energiei atomice, secretul ubicuității luminii este rezervat inițiaților de la București, Cluj, Timișoara, Iași. E de mirare doar că acești întunecoși propagandiști ai luminii nu simt cît de departe se află de originalitatea tînjită, cît de leit, ca „o lumină cu- alta", seamănă între ei. Se pare că dintre toți obsedații luminii, numai Petre Stoica s-a eliberat de tiranie, deși după o lungă sclavie, cum arată versurile sale publicate în „Steaua" în cursul anului trecut.

Pentru ca iluminații noștri să se încredințeze că obiecția vizează nu preferințele lor tematice sau expresive, ci tratarea lor abstractă, formală, vom cita două exemple similare, dar cu semn pozitiv, culese tot din activitatea lor.

In „Antimonarhică" de Cezar Baltag, lupta poporului muncitor pentru cucerirea treptată a puterii în stat, pentru doborîrea claselor exploatatoare și apoi a vîrfului monarhic, este asimilată unei acțiuni de purificare, executată cu o faclă care arde sistematic mucegaiul: **„Temută, facla noastră se aprindea mai tare / In cercuri de lumină, fierbinți, dogoritoare / Arzînd vechi mucegaiuri, incendiind colțare / Prea cuibărite-n dosul sculptatelor coloane. / Mai rămăsese unul, tîrziu și descusut. / Coroana ruginise de mult, de la-nceput. / Și țara, alungîndu-l, privea cum atîrna / Hlamida rușinată pe maiestatea-sa"**. Odată cu instaurarea republicii, cu încheierea operației sanitare și sacre totodată (facla e simbolică), țara s-a tămăduit definitiv. Semnul sănătății, al bucuriei de viață redobîndite este revenirea culorilor în obraji, „luminarea la față": **„In urma lui lumina se desfăcea deodată, / Ca lotusu-n lucirea amiezii adiată. / Era atîta soare în ceasul vindecării / Căci el fusese umbra peste obrazul țării."** Motivul luminii încolțește și se amplifică acum firesc, mulîndu-se pe trupul unor idei scumpe concepției noastre sociale, cum este aceea a naturii parazitare a monarhiei („Coroana ruginise de mult, de la-nceput") și alimentîndu-se din disprețul nimicitor față de regalitate, din hotărîrea de luptă înverșunată, progresivă, împotriva foștilor posesori. De aceea, ca în cazul lui Darie Novăceanu din „Duel cu timpul", factura argheziană a unor imagini aproape că nu ne supără. Petre Stoica reinterpretează fertil în „Priviți-mă în ochi" alt motiv de circulație, motivul „ochilor". In leitmotivul pur al „ochilor", însoțit sau nu de calificări plastice, explică emoția degajată de îndemnul adresat oamenilor: **„Priviți-mă în ochi, priviți-mi ochii / așa cum ați privi adîncimea apei cu viețuitoare greu de zărit."** Gama patetică a poeziei, duioasă sau bărbătească, revărsată sau sobră, gravă în simplitate, este fructul unei poziții exprimate clar, deschis, față de întrebările zilei noastre, fructul solidarității, întărite printr-un legămînt impresionant, cu omul socialist, devotat vieții creatoare și dușman al războiului, al morții: **„Lumina ochilor mei este puntea întinsă spre inimile voastre. / Arătați-mi torentul în stare să smulgă puntea aceasta."** „Priviți-mă în ochi" se transformă dintr-un autoportret cu semnificație restrînsă la persoana autorului, într-o schiță vibrantă a omului pe care-l plămădim. Va să zică, tinere poet, poți scrie și accesibil și bine, potrivit cerințelor sociale și propriilor tale înclinații.

Mihail PETROVEANU

EUGENIA BRATEȘ

„Pe lacul Mogoșoaia"

Poeziile citate, aparținînd lui N. Stănescu, C. Baltag și Petre Stoica, au apărut în „Gazeta literară" (n.a.)

---

cărți

N. MILESCU SPĂTARUL: „Descrierea Chinei"

In ultima vreme, au văzut lumina tiparului în tălmăcire romînească trei dintre cele mai importante lucrări ale învățatului romîn din veacul al XVII-lea, — Nicolae Milescu Spătarul. **Jurnalul Călătoriei în China** (îngrijitor și traducător Corneliu Bărbulescu), **Enchiridion** (traducător prof. Al. Ciurea) și **Descrierea Chinei** (îngrijitor și traducător Corneliu Bărbulescu) oferă cititorului posibilitatea de a cunoaște una din marile figuri culturale ale trecutului, care prin activitatea sa a fost un promotor al legăturilor ruso-romîne și un pionier al cunoașterii Chinei de către europeni. **Descrierea Chinei**, apărută recent în „Editura de stat pentru literatură și artă", este o mărturie neîndoielnică a capacității științifice creatoare a spătarului Nicolae Milescu. Ea se citește și astăzi cu un interes deosebit, deși de la scrierea ei au trecut aproape trei veacuri și de atunci încolo s-au scris multe lucrări despre marea țară din Extremul Orient.

Traducerea romînească, efectuată după textul editat la Kazan în 1910 de slaviștii ruși Iațimirscki, Alexandrov și Katanov, cuprinde un număr de 58 de capitole împărțite în două părți. In prima parte, apar considerații generale de ordin politic, administrativ, social, etnografic etc., iar în partea a doua se face o descriere amănunțită a celor 15 provincii chinezești. Este de menționat faptul că la sfîrșit se dau informații destul de ample despre Coreea și Japonia. Lucrarea, așa cum se vede din însemnările finale ale spătarului, trebuie să fi cuprins și o descriere amănunțită a fluviului Amur. Cum în textul ediției de la Kazan nu se găsește o astfel de descriere, editorul a procedat just atunci cînd o trece la **Addenda**.

Multă vreme, această scriere de preț a spătarului romîn a stat sub semnul îndoielii în ceea ce privește originalitatea ei. Pornind de la lucrarea lui J .F. Baddley, **Russia. Mongolia, China**, apărută la Londra în 1919, mulți învățați au socotit că este o traducere aproape identică a scrierii unui misionar iezuit, Martinius Martini, intitulată **Atlas Sinensis**. Rezervele formulate de C.C. Giurescu n-au izbutit să împrăștie atmosfera creată de Baddley. Este meritul de necontestat al îngrijitorului **Descrierii Chinei** de a fi adus un plus de informații, din care se stabilește că Nicolae Milescu n-a cunoscut textul tipărit din **Atlas Sinensis** al lui Martini. Din datele noi prezentate de Corneliu Bărbulescu, rezultă că Milescu a folosit mai multe izvoare pe care de altminteri, în mare parte, le arată el însuși, atît în **Descrierea Chinei** cît și în **Jurnalul Călătoriei în China**. Comparația lucrării lui Milescu cu aceea a lui Martini confirmă ipotezele pe care Corneliu Bărbulescu le expune în studiul introductiv al ediției. Fără îndoială că o a doua ediție va trebui să cuprindă numeroase date, rezultate din comparația celor două opere, după cum cred că n-ar fi inutil ca pînă atunci traducătorul și îngrijitorul ediției să publice un studiu amănunțit în această privință.

Descrierea Chinei se citește cu interes. Traducătorul a izbutit să redea prospețimea textului inițial scris de Milescu în slava bisericească. De altminteri, munca i-a fost mult ușurată de faptul că topica lucrării este romînească, ceea ce înseamnă că spătarul a gîndit-o în limba patriei sale de naștere.

Iată un citat edificator:

„Orașul (e vorba de orașul Kvanksing din provincia Kianksi n.n.) are trei temple mari, are sub el 7 tîrguri mai mici, iar acolo sînt și munți înalți, pe unul din ei cresc tot felul de buruieni de leac, flori, și se găsește într-însul și cvarț. Pe alt munte este un palat atît de înalt, încît ajunge pînă la nori, este și un pod de piatră lung de două sute de stînjeni și mai este și un alt munte foarte vestit care are două piscuri, unul numit Lung, adică Balaurul, celălalt Gu, adică Brebul, căci au crescut în așa fel, încît balaurul parcă se aruncă în zbor asupra castorului".

Descrierea Chinei este o lucrare interesantă. Ea fixează, sub raportul evoluției gîndirii științifice, unul din momentele importante ale epocii de formare și dezvoltare a orientalisticii ruse. Este meritul lui Milescu și ceva mai tîrziu al lui Dimitrie Cantemir de a fi adus o contribuție importantă în această direcție. Astfel, deși indirect, Milescu a adus un omagiu țării sale natale, pe care n-a uitat-o pînă la sfîrșitul vieții. **Descrierea Chinei** este o mărturie a unor timide dar vechi legături chino-romîne, care în zilele noastre au căpătat strălucirea și trăinicia caracteristică relațiilor prietenești dintre țările socialiste.

Mitu GROSU

Duminică 26 aprilie, ora 10 dimineața, are loc, la Casa Scriitorilor, ședința bilunară a cenaclului „NICOLAE LABIȘ". Citesc: George Dan și Nicolae Țic.

MUSCELEANCA

Comuna Rucăr din Muscel e o aşezare mărişoară, cu înfăţişare civilizată. Şoseaua de asfalt, casele cochete, moderne, instituţiile de interes public grupate simetric, îi împrumută localităţii un aer urban. Din marginea şoselei, ţintesc drept în sus înălţimile grozave ale Carpaţilor. Piatra Craiului — solemnă şi sură — tronează într-o postură statuară în zarea albastră, ocrotind cu severitate aşezările care se află la picioarele sale de piatră. Printre ele, Rucărul este o mîndră floare albă, de piatră.

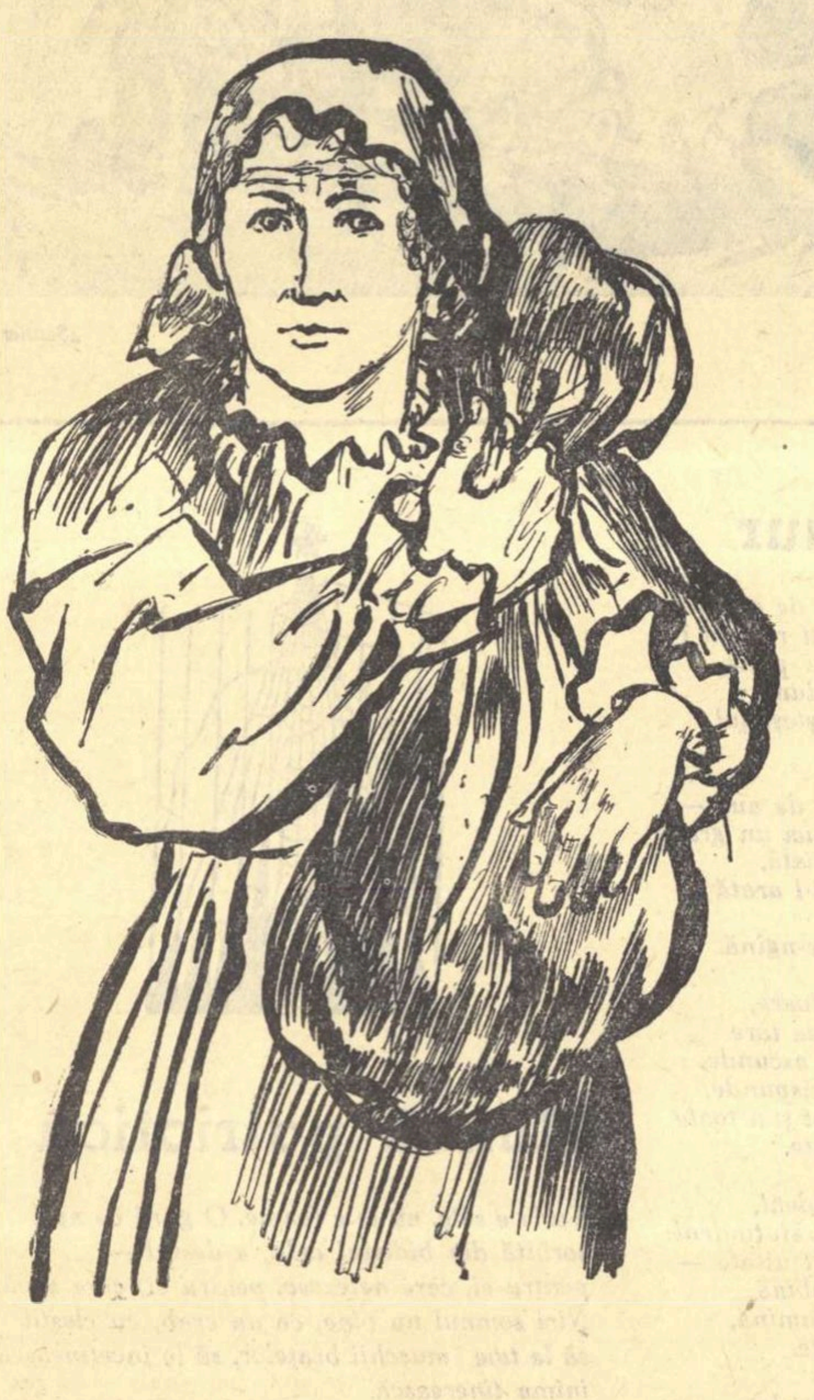

Aşadar, e un fel de orăşel Rucărul acesta, spre deosebire de cel din Făgăraş care este — se pare — mai mult sat. Un orăşel alb şi tăcut, un orăşel obişnuit cu oamenii ce vin să admire natura.

Zi de lucru. Stau în piaţa Rucărului, cînd iată că pogoară din cer, ori mai degrabă din munţii din preajmă, o musceleancă, legănîndu-se pe un cal bălan. Potcoavele bat cadenţat şi sonor în pieptul de piatră al şoselei.

Calul e mic, pietros şi blînd. Femeia înaltă, uscăţivă, bărbată. Călăreşte în voie, stînd în şa de lemn. Are ochi bruni, umezi şi aprinşi de mers; faţa prelungă, sculptată parcă. Buze uscate, cu linie severă, ce-i dau femeii o maturitate tăcută. Are păr sur, adunat într-o cîrpă veche, pălită de soare, stropită de ploi. Totuşi, se nelinişteşte părul femeii pe cînd îşi leagănă trupul în şa. E frumoasă în maturitatea ei, musceleanca. O frumuseţe severă şi rece. O frumuseţe a vîrstei de 50 de ani.

Din cînd în cînd, ea loveşte calul peste crupă cu palma, unduindu-se uşor după unduirea spinării de cal.

In dreptul genunchilor femeii, spînzurate în jugul de lemn al şeii, se leagănă două poloboace lătăreţe. Cînd le atinge osul genunchiului, ele sună a gol.

Călăreţul ajunge în piaţa largă a comunei. Sprintenă, femeia sare din şa cu mişcări scurte, bărbăteşti. Işi trece palma uscată peste cîrpa din cap, peste iia albă, peste fota plină de cusături. Bate apoi scurt cu picioarele în asfaltul şoselei, oficiind parcă un început de „bătută". Se scutură de colb.

Calul mic şi bălan îl leagă de un gard. Işi netezeşte cu palma părul sur, apoi, săltîndu-şi pe umăr cele două poloboace lătăreţe, musceleanca intră, uşoară şi înaltă, în cooperativa-restaurant. Dă ziua bună cu glas prea gros pentru o femeie. Cei ce se află de faţă îi răspund cu prietenie, fiindu-le bine cunoscut glasul.

Rezemată de tejghea, musceleanca îşi vîră mîna în sîn şi scoate de acolo o hîrtie tipărită frumos, ca sutele de lei. Nu plăteşte femeia. In loc de bani, dă hîrtia frumos tipărită, pe care scrie un cuvînt magic: „virament". Zărind-o, băiatul ospătar se grăbeşte să vîre maţul de gumă într-o gură de butoi, ca să tragă vin în poloboacele aduse de femeie. După ce au fost umplute, musceleanca le ridică cu un gest scurt şi, dînd bineţe, iese la lumina zilei. Işi atîrnă poloboacele în jugul de lemn al şeii.

Dezleagă apoi de la oblîncul şeii o desagă de lînă cu două despărţituri. Desaga e frumoasă. Sînt scrise în ţesătura ei frumuseţi cu fir colorat.

Femeia înaltă şi uscăţivă intră cu desaga ei într-o librărie, alături. Scoate din sîn un caiet. Scrie în el tot ce are nevoie. Il arată vînzătoarei, o fată cu păr bălai. Drept răspuns, fata îi aduce un vraf de vreo cincizeci de cărţi. Musceleanca le vîră una cîte una în desagă, voind să ştie dacă se află acolo tot ce voieşte ea. Una dintre cărţi are coperta stîlcită. O pune alături. O carte scrisă de Şolohov trebuie să fie îmbrăcată frumos, ca să placă şi ochilor atunci cînd te hotărăşti să o iei în mînă. Cere alta în loc...

Purtîndu-şi desaga colorată pe braţ, musceleanca intră în alte prăvălii. Vîră rînd pe rînd în desaga de lînă pachete de ţigări şi tutun de pipă, ziare proaspete, plăci de patefon, doctorii fel de fel şi altele. Aruncă în cele din urmă desaga plină pe calul bălan. După mişcările şi felul cum se uită în jur, se pare că femeia a terminat tot ce a avut de făcut. Se depărtează din nou de căluţ. Păşeşte uşor, fără griji, oprindu-se în faţa vitrinelor. La franzelăria din colţ, îşi cumpără o jimblă rumenă. O mănîncă încet, mestecînd cu plăcere. Muşcă din ea cu grijă, ca dintr-un fruct, apoi priveşte cu mulţumire lumea din jur şi calul ei micuţ care îmbucă un smoc de iarbă undeva, la celălalt capăt al pieţei.

Priveşte cu ochii ei bruni către cer. Tresare parcă uşor. Işi mestecă ultima îmbucătură de jimblă şi grăbeşte spre cal. Ii potriveşte zăbala, adună ogrinjii de fîn, apoi sare în şa. Cu piciorul loveşte surd animalul în foaie şi pornind la pas mărunt, musceleanca dispare din Rucăr în cer, ori mai degrabă în munţii din preajmă.

Cine-i femeia? De unde a venit şi unde a plecat? Sună în mine întrebările.

Aflu din gura rucărenilor că femeia suită în şa se numeşte Măria Olteanu şi este gestionara cooperativei din cătunul Sătic, o aşezare de 50 de gospodării pitite prin încreţiturile munţilor. Vine femeia tot la două zile şi suie marfă în Bucegi, servindu-i cu credinţă pe muntenii care şi-au suit casele pînă la 1.800 de metri înălţime, nu departe de creasta vînătă a Pietrii Craiului. Face comerţ cu tăietorii de păduri şi cu oierii. Spre cătunul Sătic nu duce nici drum, nici drumeag; nu poate sui nici căruţă, nici teleguţă. Bate poteca femeia cu murgul, suită în şaua de lemn, purtînd alături o scurtătură de corn pe care o mînuieşte bărbăteşte cînd se ivesc hoţi pe coclauri. Acolo, sus, oamenii o aşteaptă de bună seamă la porţi, ca pe o mamă, pe o soră, pe o fiică.

Li-i sete să-i pună întrebări dacă n-a uitat să aducă cele o mie de mărfuri de care s-au obişnuit să aibă nevoie. Ea, Măria Olteanu, trece pe lîngă ei înaltă şi dreaptă, scoţînd scîntei din bolovanii uliţei. Fiecăruia îi răspunde printr-o uşoară înclinare a capului, dînd a înţelege că în desaga ei fără fund se află toate bunătăţile pămîntului. Inţelegînd, oamenii îşi pipăie buzunarele şi ies unul cîte unul pe urmele călăreţului, spre cooperativă.

...Gîndindu-se la clipele acestea, musceleanca se leagănă alene în şa, după mişcările calului, bătînd poteca. Suie desaga şi poloboacele ei drept în cer, ori mai degrabă în munţii din preajmă.

Deseară, oamenii din munţi vor fuma ca turcii, vor citi cărţi şi ziarele noi, vor asculta muzică şi vor bea vin roşu, ca sîngele de iepure. Cu ani în urmă, oamenii aceştia nu citeau cărţi şi ziare, nu ascultau muzică şi nu beau vin.

Pop SIMION

ANCHETA NOASTRA PRINTRE CITITORI

Primele două dintre paginile intitulate *„Cititorii către scriitori"*, care au apărut în numerele trecute ale „Gazetei literare", au deschis un ciclu de reportaje-interviu consacrate literaturii noastre contemporane. Ne-am străduit să prezentăm cu fidelitate, aşa cum l-am primit, cuvîntul cititorului nostru, părerea oamenilor care muncesc în primele rînduri ale construcţiei socialiste. Aşa cum scria „Scînteia" într-un editorial recent apărut, ei sînt într-adevăr acei *„oameni care cunosc bine viaţa de azi şi care o iubesc"*, cititori statornici şi receptivi ai noii noastre literaturi. Ceea ce ni s-a părut remarcabil din discuţiile pe care le-am avut, este faptul că reflectarea actualităţii s-a dovedit a fi o problemă revendicată multilateral de către cititori. Ei consideră această problemă vitală pentru dezvoltarea literaturii contemporane.

In viitoarele interviuri de la rubrica *„Cititorii către scriitori"*, ne vom strădui să cuprindem, într-o măsură şi mai largă, opiniile oamenilor muncii din toate sectoarele vieţii noastre. Problemele literare s-au dovedit a fi devenit de mult parte integrantă a preocupărilor muncitorilor şi intelectualilor din ţara noastră. Reportajele-interviu pe care le-am publicat, ca şi cele pe care intenţionăm să le publicăm de acum înainte, nu-şi propun să realizeze o anumită ierarhie de valori sau — cu atît mai puţin — să stabilească aprecieri sentenţioase, definitive. In paginile care vor urma, cititorii îşi vor spune, desigur, părerile lor şi despre alţi scriitori şi despre alte opere literare apărute la noi, vor putea cuprinde nume ale unor autori din generaţiile mai tinere sau mai mature care publică astăzi romane, poeme sau piese de teatru. Ancheta noastră urmăreşte în principal să evidenţieze interesul şi exigenţa pentru literatură a cititorului nou, să mijlocească transmiterea directă a unor opinii privind problemele principale ale dezvoltării creaţiei originale.

Cuvîntul către scriitori comunică, pe lîngă părerile şi impresiile lectorului, numeroase sugestii interesante, puncte de vedere originale şi, în sfîrşit, deziderate fireşti fiecărui loc de muncă. Asemenea propuneri concrete, izvorîte dintr-o cunoaştere adîncă a vieţii, caracterizează pe cei mai mulţi dintre cititorii noştri. Unii au vorbit despre necesitatea creării unor opere literare inspirate din marile lupte revoluţionare ale poporului nostru muncitor, lupte care s-au desfăşurat sub conducerea partidului comunist. Un mare roman care să povestească pe larg viaţa şi lupta unor eroi ai clasei noastre muncitoare este mult aşteptat.

Au mai fost, de asemenea, adresate scriitorilor propuneri numeroase privind dezbaterea unor teme din viaţa actuală a clasei muncitoare, a orizonturilor noi care i se deschid astăzi înainte precum şi a unor aspecte semnificative ale luptei activiştilor de partid din întreprinderi pentru mobilizarea muncitorilor, pentru ridicarea productivităţii muncii.

Din felul în care privesc cititorii contemporani creaţia literară, din aprecierile şi părerile lor, ca şi din deziderate formulate pe scurt în ancheta noastră, se desprind învăţăminte preţioase pentru scriitorii noştri. Fiecare dintre cei care au luat cuvîntul au dovedit o exigenţă şi o maturitate de judecată care ne-au făcut să ne gîndim mai bine la responsabilitatea creatorului literaturii realist-socialiste, care reflectă cu fidelitate străduinţele şi biruinţele poporului muncitor.

REP.

Acolo unde oamenii au învins nisipurile

N-am fost în Kazahstan, deşi prin vecinătate am umblat. Caucazul era înalt, marea stătea încoace, spre apus, tulbure, cu delfini şi nave. Şi bănuiam, în partea cealaltă a munţilor, ritmul dens al deţelenirii. O, cît de plăcut e să te ştii om, şi om liber şi încredinţat din faptele tale că planeta (deocamdată numai aceasta pe care trăim) îţi aparţine! Prin aerul închegat al sudului trecea pînă la auzul meu lăuntric timbrul orgilor cu şenile. Ele cîntau, divulgînd lumii secretul ţărînii.

Totdeauna m-au cuprins, în fluxul setei de avînt, războaiele omului cu natura. Nu fulgerul mă impresiona luminînd intrarea peşterilor de la Neanderthal. Dar altădată, abia pe la începutul vîrstei mele, mă furişam emoţionat printre pionierii lui Fenimore Cooper, şi mai tîrziu, mult mai tîrziu, m-au umplut de extaz, către pragul de mijloc al vîrstei mele, inginerii lui Leonid Leonov, de pe rîul Soti.

Pămîntul prefăcut în cremene aştepta în Kazahstan cuţitul fertil. Incizia ţărînii dă azi omului sovietic averi.

De unde să bănuiesc însă, că aveam să văd la mine acasă nisipuri prefăcute în leagăne agricole? Şi trec acum de la Craiova în vale, poate pe unde se duceau dacii să soarbă din unda dunăreană, şi văd arat sau ţesut de şanţuri şi plante cîmpul mare şi negru, pe unde a fost nisip, numai nisip.

Hotărîndu-mă să mă aşez la ţară cîteva săptămîni, lîngă oamenii care cresc grîul şi strugurii, am venit într-o seară la Dăbuleni, sat despre care nu auzisem, nu departe de unghiul Jiului cu Dunărea. Venisem să dau şi am şi primit. Din ce avea, poate, sufletul meu util acestor ţărani harnici, m-am pregătit să le dau prin transfuzie directă. Şi mai ales am primit calda învăţătură a solului schimbat, a dunelor fixate în terenuri şi a mlaştinii prefăcute în pămînt. Erau aicea dune şi mlaştini. Vîntul muta nisipul din locuri deşerte peste locuri muncite de oameni, şi acoperea munca omului, transformînd-o în loc deşert. Ţarina se prefăcea în cămile îngropate cu picioare şi pîntec în pămînt, şi aceste cămile gheboase călătoreau în caravanele bine născocite de fantezia dezinvoltă a vîntului. Munca omului rămînea dedesubt. Au trecut poate o sută cincizeci de ani de cînd întîia mînă a scobit nisipul ca să aşeze între firele lui mişcătoare rădăcini de copac.

Nisipul s-a oprit. Ochii omului, bucuroşi că voinţa izbutise, au condus mîna într-o muncă stăruitoare. An după an, nisipurile au început să înţepenească şi cuţitul a scobit leagăne pentru viţa de vie şi pentru alte plante.

Un martor al fenomenului din ultimele decenii, ieri pîndar sau cioban, dar mereu îndrăgostit de pămîntul strămoşilor pe care-l ştia ca alţii prea puţini, şi acum unul din cei mai pricepuţi meşteri ai ogoarelor locale, tehnicianul autodidact Ion Oance, bărbat cu chipul lustruit de vînturi şi nisipuri şi cu sfredelul privirii lucioase ieşind de sub sprîncenele arcate olteneşti, mi-a istorisit, într-o dimineaţă, lanţul de enigme al pămîntului din Gura Jiului, azi biruit.

Dacă nisipul se muta, dedesubtul lui era stabil. Şi oamenii au săpat şanţuri pînă la pămîntul viu, au răscolit nisipul şi au înţepenit dunele. Şi azi cresc struguri şi duzi, azi se coace secara şi fîlfîie sub vîntul neputincios, ca nişte steaguri înfipte în nisipuri, foile de tutun şi de sfeclă de zahăr. Şi vara aerul se îmbibă de aroma lubeniţelor tăiate.

Am învăţat aici încă o dată ce este omul nou care a răpit pămîntul vîntului, cum i-au răpit pămînt mării stăruitorii olandezi.

Vreau să cunosc aici fiecare bucăţică de pămînt şi fiecare bucăţică de suflet.

Aici a fost un sat vechi de clăcaşi, cu tradiţie de luptă şi tenacitate.

Azi sînt în sat aproape 15.000 de locuitori, cu emblema hărniciei afişată pe zidul curat al caselor şi pe pămînturile prefăcute de mîinile lor. Rugina e săracă în sat şi metalul luceşte ca şi cuţitul plugului nou care s-a frecat de glie. Gospodăria colectivă existentă formează miezul care va aduna în jurul său, într-o zi apropiată, tot satul, şi clădirea destul de vastă a unui cămin cultural e un simbol al unirii oamenilor cu bunurile culturii, unire înfăptuită sub îndrumarea înţeleaptă a partidului.

In satul cu uliţi drepte, umblînd în prima duminică, de acomodare, ca un ogar care adulmecă aerul proaspăt din cîmp, am crezut că simt viitorul acestui sat care, poate, mîine va fi unul din oraşele patriei socialiste.

Victor KERNBACH

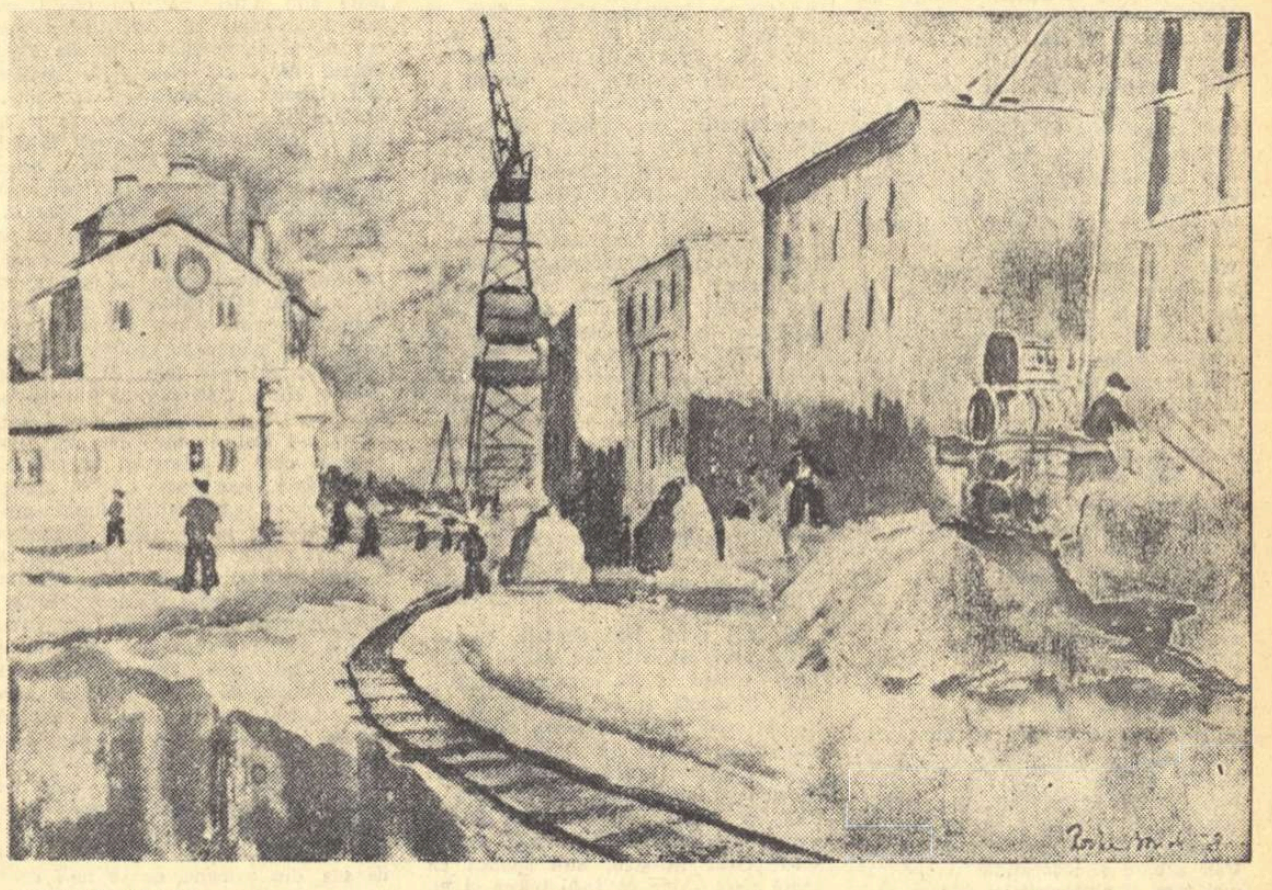

RODICA BONDI „Şantier de construcţii"

Neîncetat

Cu prilejul Hotărîrii Partidului privind lichidarea exploatării omului de către om.

Zilele noastre limpezi au izgonit din sînge
Şi din obrazul ţării, palorile, rugina;
Azi, nouă torţă-aprinse Partidul, să alunge
Cele din urmă neguri ce-ngreunau lumina.

Să nu mai fie oameni, robi altora, sub cer,
Nici truda mîinii tale să-ncapă-n mîini străine.
Dreptatea să-şi întindă în fiece ungher
Crengile ei de aur, înalte şi senine.

Ogorul îşi desface a roadelor văpae,
Ne-apropiem de ţărmul mult îndelung visat,
Căci inimile noastre, cu limpede bătae
Vîslesc spre comunism, neîncetat.

Cezar BALTAG

Prolog la cartea bucuriei

Atîtea lucruri triste-au fost pe lume:
nebunele războinicilor glume
şi visele sfîrşind la jumătate
şi toate jucăriile stricate.
A fost un infinit de lucruri triste,
un timp imens; ni se părea etern.
Păşeam prin lumea lucrurilor triste,
cu feţe palide, ca prin infern.
Cu frumuseţea-naintăm senini
prin lumea lucrurilor noi şi pure.
Pe mîini, uşor, ne tremură lumini.
Ning stele peste paşnica pădure.
Privirea e o pasăre uşoară,
plutind vrăjită printre bucurii.
Sub fiecare arbore-o comoară...
Danseazǎ-n cîntec flăcări aurii.
E lumea muncii noi, eliberate,
în care oamenii, cînd spun: Partid,
sînt parcă mai înalţi — şi se deschid
ferestrele priveliştilor, toate.

Florin MUGUR

GAZETA LITERARĂ

la...

...uzina „Grigore Preoteasa"

Rămăsesem locului şi priveam la un om ciudat, care trecea în pas legănat pe aleea principală a uzinei, prin faţa mulţimii de panouri roşii, proaspăt vopsite; se oprea în dreptul fiecărui panou, închidea un ochi, înmuia calm într-o cutie de vopsea, făcea cu mîna cîteva rotocoale de zbor prin aer şi lăsa apoi să-i pice, rotunde şi albe din pensulă, pe fondul roşu, cifre de mii, de zeci de mii şi de milioane. Era darnic în gesturile largi cu care împărţea milioanele, în plină zi, la lumina soarelui de aprilie. Nu se încrunta, nu se întorcea să retuşeze. Nici una din zeci, din mii sau din milioane nu ieşea zgîrcită şi tremurată din pensula lui.

Văzîndu-mă că-l privesc şi că sînt un vizitator, cînd a trecut pe lîngă mine, în pas domol, cu şapca dată pe ceafă, cu pieptul cămăşii albastre descheiat, şi-a întors capul şi mi-a spus:

— Pentru 1 Mai. Pricepi?

Şi fără să-mi mai dea atenţie, a continuat să scrie pe lemnul roşu, paginile înalte de cronică, sprijinite pe stîlpii circulari de metal. Cinci milioane cinci sute de mii de lei va izbuti să economisească colectivul Uzinei „Grigore Preoteasa". Pe lîngă cele cinci milioane de economii anuale, va realiza încă un milion, iar pînă la 1 Mai, cincisprezece mii de lei, în afară de plan. In jurul zilei de 1 Mai, generosul vopsitor concentra paginile sale de cronică pline cu sumedenie de cifre albe. O mie de contori peste plan. Două sute de relee...

— Spune-mi, te rog... i-am zis.

Cu faţa spre alt panou, cu mîna dreaptă una cu pensula, întinsă ca un vîrf de săgeată, îşi dădu înapoi spre mine mîna stîngă cu palma ridicată în aer în semn de: linişte o clipă.

A mai lăsat din pensulă cîteva sute de mii de lei.

Apoi, către mine:

— Da, zi-i.

— Spune-mi, te rog, nu l-ai văzut pe Camil Georgescu? Sau pe...

— Sau pe Cristea Anca. Cultural, da?

— Cultural. Văd că ştii despre ce e vorba. Nu i-ai zărit?

— Spun sincer, personal nu i-am zărit. Caută-i la Resort. Am zărit-o, în schimb, pe Virginica Popescu de la Municipal.

Şi-mi arătă cu vîrful pensulei intrarea în uzină.

Apoi înmuie pensula şi mai rotunji cîteva milioane, după ce scrisese mare: „Tovarăşi muncitori, tehnicieni şi ingineri!"

M-am îndreptat spre intrarea în uzină. Cunoşteam liniştea de studiu din interiorul acestei uzine de dincolo de bariera Rahovei, în care lucrătorii, în halate albe şi albastre, înşiraţi de-a lungul benzilor rulante sau în jurul complicatelor instalaţii de fire, a aparatelor electro-magnetice, îşi împlinesc munca într-o tăcere de adîncă concentrare. Zgomotul tramvaiului din stradă sau trecerea marfarelor lungi spre Filaret, pe linia ferată de la bariera Rahovei, se aud — prin geamurile înalte ale uzinei, — stridente, străine de atmosfera de creaţie a uzinei şi de interiorizarea pe care o trăiesc lucrătorii în faţa planşetelor, a releelor, a centralelor telefonice automate, a staţiilor de semnalizare şi blocare automată a gărilor sau a contorilor pe care le încheie din piese fine în carcase elegante de bachelită.

Am amînat întîlnirea cu Camil Georgescu şi Cristea Anca de la „Cultural", atras de spectacolul nou din cele două secţii. Pe drum, am căutat să-mi rememorez numele oamenilor cunoscuţi în uzină cu un an în urmă şi mi-a venit în minte chipul unui matriţer comunist, ales atunci deputat al cartierului său. Nu mai stătea în acel cartier, se mutase în blocurile noi din Floreasca, dar cartierul de unde plecase a rămas mai departe al său, căci oamenii l-au reales deputat acolo. A fi muncitor la Uzina „Grigore Preoteasa" presupune contactul familiar cu civilizaţia, cu ştiinţa şi cuceririle ei noi în electricitate, telefonie, radiofonie. Muncitorul care lucrează aci în condiţii moderne, cu înaltă calificare, pleacă din uzină spre casă cu dorinţa de a-şi crea sieşi şi familiei sale o viaţă confortabilă, dotată cu bunurile civilizaţiei. Matriţerul a fost reales deputat Ca urmare, străzile cartierului au fost curînd pavate şi canalizate, electrificate; după pieirea nămolului şi a prafului, au început să apară în casele oamenilor telefonul, aparatul de radio, televizorul. Mi-am amintit apoi de un alt muncitor de la această uzină, un sudor pe care l-am cunoscut tot anul trecut, şi el reales deputat. Sudorul intrase în uzină, în fosta uzină mai bine-zis, încă de la vîrsta de zece ani. Pe atunci, cu decenii în urmă, în fabrica electromagnetică, lucrătorul, şi în ceea ce priveşte drepturile lui de muncitor, şi viaţa lui de fiecare zi, rămînea „dincolo de barieră".

Ca să prinzi în carcasa cutiilor de bachelită enigmele luminii şi ale sunetului, îţi trebuie nu numai ştiinţă învăţată, ci şi ochi şi mîini de artist. Cum s-au putut deda zilnic, atunci, ochii şi mîinile slăbite de foame şi de oboseală ale lucrătorilor-artişti, fără prea multă învăţătură de carte, recrutaţi de pe lîngă bariera Rahovei sau de la alte bariere, cu munca grea de bijutier a aparatelor cu fineţe şi complexitate de fiinţă vie, greu de dat socoteală. Colectivului de lucrători de la bariera Rahovei i-ar fi trebuit încă de pe atunci confort de savant în munca sa zilnică, linişte şi curăţenie, ca într-o vastă sală de bibliotecă.

Civilizaţia şi cultura au trecut azi „dincolo de barieră", şi în condiţiile de muncă ale lucrătorului, şi în viaţa lui zilnică. Trecerea din laboratoarele şi secţiile Uzinei „Grigore Preoteasa" spre activităţile culturale ale lucrătorilor ei, o faci fără să ai sentimentul că ai păşit într-o lume cu totul deosebită decît aceea din sălile de lucru. Venisem la uzină să aflu ceva despre viaţa culturală. Am întîlnit aici o „comisie de creaţie" formată din vopsitori, electricieni, matriţeri, bobinatoare, telefonişti, tehnologi, ingineri. Nu e de mirare numele de „comisie de creaţie". E propriu nu numai în ceea ce priveşte activitatea culturală a uzinei, dar şi pentru munca de fiecare zi a lucrătorilor care creează piese şi aparate fine ce tind spre perfecţiunea fiinţelor vii. Şi nu e de mirare că în condiţiile create de partid, tocmai oamenii Uzinei „Grigore Preoteasa" se numără printre artiştii amatori de frunte şi fac concurenţă serioasă celor mai bune formaţii artistice din ţară, cum ar fi, de pildă, acelea de la Clubul Invăţămîntului sau de la Intreprinderea „Mao Ţze-dun" din Capitală. Nu se putea ca oamenii care lucrează într-o uzină unde au nevoie de cunoştinţe tehnice şi ştiinţifice alese, de înclinaţii artistice, să nu fie printre primii şi în viaţa culturală a colectivelor muncitoreşti.

Există la Uzina „Grigore Preoteasa" patru formaţii de teatru, un regizor permanent angajat de la Teatrul de Operetă, un instructor adus de la Teatrul Municipal şi în plus pe actorul Paul Sava cu rol de „supervizor". Fiecare formaţie de teatru are, în acelaşi timp, regizorul său promovat dintre salariaţii uzinei. Fiecărei regii artistice i se adaugă o regie tehnică, atent compusă din specialiştii fabricii. Specialiştii la locul lor de muncă vin cu aceeaşi specialitate şi la regie. Citez cîteva nume din regia tehnică: Rodeanu Ion, vopsitor, Nachiţa Ion, tîmplar, Ioniţă Mircea, Stoica Mircea, tehnicieni. Fiecare formaţie artistică strînge oameni din cele mai diferite secţii. In brigada de agitaţie figurează ca actori inginerul Şerban Cornel de la centralele telefonice, electricianul Ţurtui Teodor, radiofoniştii Cozlov Constanţa şi Leferenţ Viaceslav, dar şi laboranta în chimie Vişan Nina. Iar în orchestra dirijată de inginerul Vasiliu Liviu apar lucrători, tehnologi, laboranţi...

Cultura de masă într-o asemenea uzină atinge un nivel care are nevoie de îndrumări competente imediate. Coregrafia şi orchestra sînt sub privegherea unei artiste de la Opera de stat. La repetiţiile orchestrei ia parte, cu misiune de consultant, din cînd în cînd, cineva din orchestra Operei de Stat. Tot de la operă ajută la constituirea unui nou cor Eugenia Hübner (lipseşte — e regretabil — prezenţa periodică a unui scriitor în comisia de creaţie a uzinei). Incetarea lucrului în uzină vesteşte, în acelaşi timp, începerea pregătirii artistice spre care tinerii se îndreaptă în număr surprinzător de mare, dovedind un plus de energie proaspătă pe care şi-l folosesc cu dărnicie în manifestări alese de artă şi cultură. Un grup de 20 de tineri dansatori, conduşi de muncitorul comunist Nicolae Apetrei, impresionează prin seriozitatea pregătirilor pe care le fac aproape zilnic. Pe utemistul Alexandru Constantin l-am văzut şi la strungul său semiautomat unde se numără printre fruntaşi, dar şi pe scena sălii de festivităţi, ca pe unul dintre dansatorii virtuoşi ai uzinei. Iniţierea tinerilor în dansurile romîneşti, sovietice, maghiare şi germane, e remarcabilă; instructorul Apetrei simte şi poate transmite originalitatea de esenţă a folclorului, ştie să descompună dansul în figuri şi fragmente-cheie, să realizeze apoi întregul neştirbit, rotund, expresiv. Pe un panou, se afişează alături de chestiuni stricte de producţie, vestea că se iniţiază un concurs asupra literaturii lui Tolstoi, Cehov şi Gorki. Acest lucru e cît se poate de firesc la Uzina „Grigore Preoteasa", uzină socialistă, unde educaţia comunistă a oamenilor, condiţiile lor de muncă, temeinica şi complexa lor pregătire profesională, îi pun în contact direct cu arta şi cu ştiinţa.

Ştefan BANULESCU

INTOARCEREA

I

Lui Andras nu i se deprinseseră încă ochii cu imaginea curţii boiereşti aşa, chealǎ parcă, netezită, goală. Cînd cobora de pe uliciоarǎ spre drumul mare şi acolo, la răscruce, îşi îndrepta privirea pe neaşteptate dinăuntru, de la gîndurile lui, în afară, întîlnea deodată hăul curţii şi, în fundul ei, mult mai mic părea conacul decît il bănuise el cînd îl zărea numai la capătul aleii de brazi, străjuit, de o parte şi de alta a cerdacului înalt, de cei doi stejari mari, acoperit de trandafiri agăţători, cu coloanele cerdacului înfăşurate în caprifoi. Ii povestise Máriska cum tăiaseră brazii, ei, oamenii din sat, tocmai spre primăvară, fiindcă gerul nu se mai potolea şi lemne nu se găseau nicăieri, iar în pădure jandarmul ungur şi paza nemţească nu te lăsau să pătrunzi, cum băgaseră nemţii în curte mitraliere mai tîrziu şi făceau exerciţii cu noaptea în cap, cum pisaseră pămîntul, de prăpădiseră şi trandafirii de pe lîngă casă, şi caprifoiul, cu rădăcină cu tot. Ieşeau, spunea ea, cînd se lumina de ziuă, în curte, albi şi roşii la faţă, cu gîturile lor lungi ca jupuite, ca cocoşii golaşi, şi tropăiau, şi strigau cam vreme de un ceas, apoi intrau iar în conac să-şi mănînce conservele. In spatele conacului, unde avuseseră grofii brutăria mai de mult, cînd era András copil, se ridica şi acum încă un munte de cutii de tablă goale. Acolo dădeau iama copiii din sat, dar oricîte cutii ar fi tîrît ei cu sforicica pe pietrele drumului, movila tot mare rămînea. Pe urmă, îi povestise tot Máriska, satul se umpluse deodată de cărţi, de coperte, de pagini împrăştiate, de scoarţe de carton, de piele, cu litere de aur. Umblau oamenii pe drum şi călcau pe cărţi, amestecate cu pietrele, cu noroiul, că tocmai plouase. Domnul ştie de ce le zburaseră aşa într-o noapte prin ferestrele conacului, prin ferestruicile cele mici de la pod. Asta fusese în ajunul plecării celor care locuiau în conac şi pesemne că spărseseră în acea noapte lăzile lăsate în pod de grofi, în nădejdea că vor găsi în ele cine ştie ce agoniseală.

Şi acum încă, cînd mergea András spre tîrg, printre gropile şi pietrele răzvrătite ale drumului răscolit de atîtea tancuri şi care şi maşini cîte trecuseră pe el, mai călca încă peste pagini sfîşiate şi murdare, peste bucăţi de metal, peste fel şi chip de gunoaie care nu se ştie ce fuseseră o dată, amestecate cu baligă, cu frunze veştede. Nimeni nu mai mătura drumul ca altădată, nici Iboja, bătrîna care aduna pe vremuri baliga de la un capăt la altul al uliţei, fără sfială — că doar cine nu ştia că ea n-are vite şi pentru palma ei de pămînt îi trebuie îngrăşăminte? — nici ea nu mai ieşea în drum cu făraşul şi mătura. Stătea în casă strajă, aşteptîndu-şi feciorul sau îşi punea basmaua neagră de caşmir cu franjuri şi cizmele, şi se ducea la Odorhei, la gară, să-l aştepte acolo. Dar uite că atîţia se întorseseră, şi Pista nu! Cine ştie! Cine ştie?

András nu se arătase în sat pînă acum trei zile. Venise de mult el, ehei!, venise de mai bine de trei săptămîni, într-o noapte, pe furiş. Bătuse binişor în geamul în care văzuse lumină, dar Máriska, speriată, acoperind cu trupul ei patul în care dormea Fery, tăcuse chitic şi-şi făcuse cruce. Era mai bine de zece, era întuneric, paşii grei de pe prispă îi urcaseră inima în gît. El deschisese uşa încet, îndelung, socotind că poate femeia doarme, ca să n-o trezească brusc şi s-o înspăimînte, dar tocmai scîrţiitul ei, care parcă nu se mai isprăvea şi tăia liniştea ca un ferăstrău subţire şi încăpăţînat o speriase mai tare, şi pînă cînd îşi dăduse seama femeia că omul murdar, cu barba roşcată, cu haine militare, e bărbatul ei, trecuse parcă timp nemăsurat. András nu putuse scoate o vorbă, să-l cunoască măcar după glas mai repede, pentru că aşa era el de la un timp încoace, i se isca deodată o învolburare în piept şi în cap şi găsea foarte greu vorbele de care avea nevoie cînd îl frămînta vreo emoţie, durere sau bucurie fie ea.

— András! András! strigase atît de tare Máriska, încît Fery, trezit, începuse să plîngă.

— Incet! şuierase el. Taci! Să n-audă nimeni!

Máriska înţelegea repede.

— Ai fugit?

— Am fugit.

— Vai de sufletul meu!

— Lasă, că vin ei şi alţii mîine, poimîine!

Máriska îl ascunsese în podul de fîn. Il ascunsese bine acolo şi hainele militare le băgase în pivniţă. Parcă i se părea mai sigur aşa, omul să fie într-un loc şi hainele care îl puteau da de gol în altul. Şi aşa stătuse el pînă acum vrei cinci zile, cînd trecuse, tot noaptea, pe întuneric, din pod în casă, iar pe drum ieşise abia alaltăieri. Nu că n-ar fi ştiut nimeni dacă el se afla în casă, că doar cînd vine o vecină nu te poţi aşeza în faţa uşii să nu intre înăuntru, şi dacă a intrat una, află tot satul că András s-a întors cum s-au întors atîţia, dar parcă îi era frică să iasă în drum, să nu-l vadă vreun neamţ rătăcit, să-l împuşte pe loc. De unde ar fi putut şti vreun neamţ rătăcit că Deneş András a fugit de pe front încă de pe cînd ei îşi dădeau aere că se retrag numai cu cîţiva kilometri, asta n-ar fi putut-o spune nici el, nici Máriska, dar numai faptul că ştiau ce ştiau amîndoi îi făcea să se teamă. Acum, cînd satul se umpluse iar de bărbaţi şi toată lumea spunea că nu mai e nicăieri, prin părţile lor, nici picior de neamţ fiindcă ieşise în drum şi ieri, şi alaltăieri, András avea azi curaj să meargă chiar pînă la tîrg. Nu-l văzuse, tîrgul, de şapte luni, de cînd plecase pe front, peste munţi, în Moldova, şi tare vroia să ştie ce preţuri sînt la ce-o mai fi de cumpărat şi cum arată tîrgul ăsta după plecarea nemţilor.

In faţa casei Wilmei, fetiţa ei, Anuska, se juca în praf cu două nuci mari, pe care le tot izbea una de alta, cu gîndul poate să le spargă. Era subţirică, verzuie, cu părul lung şi blond. Asta nu mîncase prea bine în ultimele luni. András o ridică de la pămînt, o sărută pe amîndoi obrajii şi fetiţa se agăţă cu amîndouă mîinile de mustaţa lui lungă. Era speriată şi nedumerită, dezobişnuită de bărbaţi de cînd plecase taică-său. Pe cerdac, Berta-neni, soacra Wilmei, se uita cu ochii incolori şi indiferenţi, prin poarta deschisă, la omul care mîngîia copilul.

— Bună ziua, Berta-neni! Bine te-am găsit! strigă András. Mă cunoşti? mai întrebă el, pentru că privirea bătrînei se aşezase pe el, dar nu se schimbase.

— Cum să nu! András! răspunse ea cu vocea liniştită din totdeauna, cu vocea aceea care parcă nu transmitea nici gînduri, nici sentimente, cu vocea ei oarbă.

András făcuse un pas în curte, dar dădu înapoi. Toţi oamenii care veniseră în casa lui zilele astea, toţi cei pe care îi întîlnise pe drum, se bucuraseră, îl îmbrăţişaseră, femeile plînseseră chiar şi lui tare îi fusese bine. Unii îl descoseau pînă obosea răspunzîndu-le, de cum fusese, de ce ştia despre ai lor, feciori, sau fraţi, sau soţi, fie că András fusese sau nu la aceeaşi unitate cu ei. Uneori András se încurca, plecase doar de pe front înaintea celorlalţi, dar cum toată retragerea de la urmă fusese un soi de nebunie din care nimeni nu mai înţelegea nimic şi în care mulţi se pierduseră de unităţile lor, o scotea el la capăt, mai cu oftaturi, mai cu amintirea unei învălmăşeli cumplite, în care în panică, gloanţe şi praf. se pierduseră unii de alţii. Nu-i era uşor să mintă, dar dacă începuse o dată, cum să mărturisească acum că a minţit? Pînă cînd înţelesese că toţi bărbaţii întorşi pînă acum în Barót-falvo se desprinseseră, ca şi el, de unităţile lor în retragere, trase de nemţi după ei, şi veniseră acasă prin păduri, sătui şi de nemţi, şi de fugă, şi de atîta război amar, de cît avuseseră parte. Acum Berta-neni nu întreba măcar de fiu-său Aron, pe care Wilma îl aştepta atît de încordat. Stătea acolo, în capul scării, lăsată pe vine parcă, cu ochii ei rotunzi ca de găină, cu fustele multe şi creţe în jurul ei, tot ca o găină cu aripile lăsate, scoasă din apă.

András porni mai departe, cu sufletul niţel răscolit. Aşa era el acum, după război. I se răscolea sîngele din mai nimic, se înfuria uşor, se înduioşa uşor, inima îi bătea năpristan din orice, vedea un semn de dragoste dacă un om îi zîmbea larg de departe şi se bucura atunci încă o dată că trăieşte, se simţea oropsit parcă, micşorat, umilit, dacă cineva nu-l privea în ochi, nu-i spunea cu toată gura „bine că te-ai întors şi tu, András!“ Atît de mic fusese acolo, pe front, atît de neînsemnat şi aruncat de colo-colo la orice ordin al oricărui ofiţer sau sergent, atît îi fusese de frig, de cald, de foame, atît îl duruseră picioarele de marşuri, spinarea de raniţă, coastele de dormit pe pămînt, atît îi fusese de frică de moarte, încît acum simţea nevoie de compătimire, de dragoste, să le uite pe toate. Uite, ca frate-său Iános se făcuse de moale!

Cînd trecu prin faţa casei Terezei, femeia, care spăla rufe într-o albie, în curte, ridică ochii ei mari şi negri, îl privi printre uluci, îi făcu un semn cu mîna udă, plină de clăbuc, îşi trecu apoi braţul peste ochi, să-şi şteargă lacrimile pesemne, şi se apucă cu furie parcă să frece un cearşaf. Nu, nu-i putuse spune nimic despre Husár el ei, murise sau fusese luat prizonier, nimeni nu ştia în acel ajun al fugii lui.

Dincolo de casa Terezei, satul se sfîrşea. Pe stînga, dealurile suiau deodată, din buza drumului, pe dreapta se întindea valea dincolo de care urcau alte dealuri. Numai porumbul cu strujeni înalţi, aproape galbeni, îşi mai ridica frunza foşnitoare în vale şi la marginea lui gîrliţa, crescută niţel, bolborosea murdară încă de ploile trecute. Aerul însă era curat şi limpede, de se vedea pînă departe, de se vedea un om urcînd dealul spre Fárkás-favlo, două oi păscînd iarba puţină şi veştedă în fundul văii. Ale cui or fi fost oile? Pesemne că în vara asta femeile nu le-au mai dat la cioban să le ducă sus, la munte, şi ca să nu mai împartă cu el lapte şi lînă, şi ca să aibă ce tăia la nevoie.

Cînd ajunse în dreptul potecii care se desprindea din drumul mare ca să treacă pe sub deal, pe lîngă moara lui Istvan, de-a lungul pîrîului, printre lanuri, pînă în dosul casei lui, András se opri deodată. Pe aici o luase acum trei săptămîni spre casă, pe aici, să nu-l vadă satul, că şi noaptea te poate vedea te miri cine. Şi deodată lui András i se făcu atît de dor de casa lui, atît de dor de Máriska, şi de Fery, şi de odaia lor, de ogradă, de bucătărie, de toate, dor ca acum trei săptămîni cînd se îndrepta spre ele cu sufletul la gură, încît se întrebă ce caută el la tîrg, uite-aşa, ca să vadă numai cum o mai fi pe acolo, cînd încă nu s-a săturat de casa lui şi nu s-a deprins cu ideea că e acolo, s-a întors şi n-o să mai plece.

Fragment din romanul „Satul uitat“ de Lucia Demetrius

Şi picioarele îl ardeau grozav. Rănile făcute de bocanci nu se vindecaseră încă. Işi băgase labele cu greu în nişte sandale vechi, rupte încă dinainte de a pleca pe front, dar uite că şi astea îl ţineau de peste tot, şi la degete, şi la talpă, şi la călcîie, de parcă ar fi fost împrumutate de la altul cu picioare mai mici.

András se aşeză jos, lîngă un prun, şi se gîndi. In viaţa lui nu se gîndise atîta cît în zilele acelea în care mînase cîrdul de vaci al regimentului, printre munţi şi peste ei, din Moldova în Ardeal, şi de atunci pînă mai ieri, cît stătuse în pod, în fîn, ascuns. Il durea capul parcă de atîtea gînduri, dar nu se mai sătura să se gîndească. Laşi tu tot şi te duci! Trebuie şi gata. Ordin! Acolo toate sînt altfel, nici un obicei nu mai e la locul lui, nici tu nu mai eşti tu, ăl de te ştiai şi te ştia toată lumea. Ai făcut armata la romîni, faci războiul sub unguri şi te comandă nemţii, te duci în Moldova şi te baţi cu ruşii. Te baţi cu ruşii, fiindcă nemţii au dat năvală peste ei şi acum se retrag, că ruşii sînt mai tari. Aşa le trebuie, dacă s-au băgat peste oameni. Dar lui, lui András, de ce i-o fi trebuit, că ruşii n-au venit în satul lui, în Barót-falvo, să şi-l apere de ei? Ba nici măcar în ţară n-au venit, să zici către nevastă, cînd pleci şi ea plînge cu copilul în braţe: „mă duc să apăr ţara, că dacă n-o apăr şi eu, şi frate-miu, şi frate-tu, intră inamicul şi în Barót-falvo“. Nici vorbă n-a fost de aşa ceva. Ba dimpotrivă, cînd a ajuns el la unitate, în Moldova, i-au spus: „Ai să ajungi la Moscova, camarade!“ Parcă grozav îi trebuia lui să ajungă atunci la Moscova! Uite că nici n-a ajuns, că a venit acasă cu picioarele umflate, că a găsit bucata dinspre Fárkásfalvo nearată, că Máriska n-a putut şi n-a răzbit şi nici n-a avut de la cine să împrumute vite, a găsit vaca rechiziţionată de nemţi, adică ce vorbă, n-a mai găsit-o, vaca, şi acu' să vedem ce-o culege din porumbul ăsta peste care au trecut armatele, de parcă le plăcea mai bine decît pe şosea, pe drum neted. Sigur că le plăcea, n-a trecut şi el prin porumbul altora, din Moldova, ca să nu-i vadă de sus, din avioane, ca să nu-i vadă avangărzile inamice? Şi încă el s-a întors, aşa, cu picioarele umflate şi spinarea vînătă, dar alţii s-au întors sau au să vină mîine-poimîine fără mîini, sau fără picioare, sau n-au să mai vină de loc.

Măcar o vacă să fi luat pentru el, să-l fi tăiat capul, cînd a trecut cu cireada peste munţi. Putea, înainte de a ajunge la Miercurea, să ascundă una în pădure, să spună cînd le-a predat pe celelalte că a crăpat pe drum şi pe urmă, noaptea, s-o aducă acasă. Se gîndea, mergînd prin trecători cu vitele ziua, noaptea, necurmat, se gîndea el că de la Miercurea nu se mai întoarce nici mort în Moldova, că şi aşa dădeau în fiecare zi înapoi, dar să-şi ia o vacă, lui nu-i trecea prin cap. „Să ai grijă de ele, ca de ochii din cap!“ i-a spus căpitanul. A avut grijă de ele ca de ochii din cap, una nu i-a pierit pe drum, dar de luat, n-a luat. Le-a predat, a spus că se întoarce tot în noaptea aceea peste munţi şi a coborît prin păduri de la Miercurea pînă aici. Vai, cît de lung a fost drumul după ce ajunsese în Bethlen-falvo, şi doar ştia că mai are numai trei kilometri. Vai, cît de lung a fost, şi cum nu mai puteau picioarele, şi cum i se tăia răsuflarea. Ii venea cîteodată să se aşeze în patru labe, să încerce să umble aşa, că poate o răzbi coasta mai uşor. Şi era neagră noaptea, de parcă n-ar fi fost de august, era neagră şi caldă. Hainele de pe el trăsneau a sudoare, a pămînt, a borhot parcă, din ziua în care se ascunseseră la vremea prînzului, surprinşi de o ghiulea rătăcită, în dosul cazanului cu borş — stăteau tocmai la rînd cu gamelele — şi se răsturnase cazanul peste ei. Gîfîia, urca muchea, voia să tragă în piept mirosul nopţii de acasă, mirosul izmei care ştia el că umple valea ici, sub dîmb, al pelinului care creşte dincolo, pe lîngă ăi trei mesteceni, dar nu simţea decît duhoarea propriei lui sudori şi a hainelor astea muiate în borş. Două stele dădeau mereu să licărească jos, în stînga, între cele două măguri despicate ca două valuri, dar le ascundeau mereu norii, parcă trăgeau o basma peste doi ochi. Se oprise la fîntîna cu uluc din care beau vitele tuturor carelor ce trec pe drumul ăsta de zece, de douăzeci de ani poate, se gîndise: „să beau apă de la noi, să-i simt gustul!“, şi băuse, dar uitase să se bucure de gustul ei, pentru că bînd, îşi făcu socoteala că de aici chiar nu mai e mult pînă acasă, că de aici e o palmă de loc şi că omul e şi mai nenorocit decît iepurele sau decît calul care are patru picioare, şi de cît păcătoasa de muscă, căreia de ce i-o fi dat Dumnezeu aripi? Şi acum uite, a şi plecat de acasă, să vadă oraşul! Repede se mai satură omul! Işi închipuia în noaptea aia că un an dacă ar sta în odaie, în casa lui, un an dacă ar sta pe prispă, să se uite la ogradă, să se uite la dealul de peste drum, să se uite la Máriska şi la Fery, tot nu i-ar ajunge, nu s-ar sătura. Şi uite-l acum cum stă pe marginea drumului, între casa lui şi tîrg, şi nu se hotărăşte încotro s-apuce. Ce-i trebuie lui tîrg? Ce, are bani să cumpere vacă? Are cu ce să cumpere măcar purcel? I s-au vindecat atît de bine picioarele, încît îi arde de-a zburda? In dreapta, în stînga, se ridicau cline moi. Altădată, cînd te uitai de-a lungul lor, vedeai mai aproape, mai departe, oameni şi-i recunoşteai: „uite-l pe Márton, a ieşit cu plugul, uite-l pe Antika, a ieşit la cartofi, uite-l pe Imre, a început să culeagă porumbul“. Acum sînt pustii. Nimeni nu ară încă, nimeni nu culege. Nu le e a-minte, tot satul e înnebunit, la fiecare casă se mai aşteaptă încă să vie de pe front careva.

András se ridică încet şi coborî, tot încet, călcînd cu grijă pe tălpile lui zdrelite, pînă jos, lîngă pîrîu. Incepuse să însereze, să se răcorească. Apa e parcă învineţită de frig. Colo, unde malul se ridică deodată pietros şi unde în fund sînt bolovani mari sub care vara poţi să prinzi cu mîna mreana, bolboroseşte ciudat, bolboroseşte aşa ca un om bolnav. In liniştea asta bolboroseşte aşa ca Tibor, în noaptea în care zăcea, cu un glonte în cap, şi l-a vegheat András pînă cînd i-a găsit ambulanţa. Să juri că-i glas de om care nu ştie ce spune şi nici nu spune nimic neted, aidoma cu Tibor, pe care s-a trudit să-l înţeleagă András, să ştie ce să le spună nevestei şi copiilor lui, în Lamas, cînd s-o întoarce. Bolboroseşte apa, bolboroseşte, şi în tăcerea asta, în pustietatea asta, murmurul ei începe să fie înfricoşător, de parcă de sub apă, Tibor care a murit, hăt, peste munţi, de sub apa asta care trece şi prin satul lui, vrea să-i mai spună o dată lui András tot ce voia să spună în noaptea aceea şi nu putea. András apleacă urechea o clipă, atent, de parcă ar fi în adevăr Tibor acolo, cu ochii lui înfundaţi, cu crăpătura aceea murdară de sînge şi noroi şi plină de fire încleiate de păr, care se întindea de la sprînceana dreaptă peste creştet, pînă la urechea stîngă. András se apleacă mai tare, dă din cap că nu înţelege, duce chiar mîna pîlnie la ureche să audă mai bine şi pe urmă se sperie de el însuşi. Ce, a dat în mintea copiilor? Nu mai ştie pe ce lume se află? Şi lunecarea asta a minţii lui de care îşi dă seama acum, îl înspăimîntă de tot. Ce e cu el? Se sminteşte? Pe front nu i s-a întîmplat niciodată aşa ceva, a trecut prin întîmplări groaznice, le-a văzut limpede la faţă şi a chivernisit în fiecare clipă unde e el, unde e primejdia, cum trebuie să se ferească, ce trebuie să facă. Dar aşa, să nu mai deosebească pe acum de atunci, să i se năzare că e ceea ce nu-i, asta nu i s-a întîmplat!

Merge atît de repede András, suie atît de repede de pe malul apei spre poteca din faţa morii, încît cine l-ar vedea, ar socoti că se prefăcea adineauri, pe drum, cînd îşi tîra picioarele. Abia sus, după ce a trecut peste podişca iazului, îşi simte deodată tălpile zvîcnind, arzînd, plesnind parcă, şi se opreşte, se aşază. Bine că tace moara măcar, că nu mai merge de vr-un an, că cine ştie ce i s-ar mai năzări că aude şi în zgomotul ei. Adică acum are să-i fie frică de el însuşi ca de un duşman care îl pîndeşte şi-i scorneşte spaime? Cine-i el, doamna grofină, care nu se culca pînă nu căutau servitorii sub pat şi sub pian dacă nu s-a ascuns un urs? Doamne iartă-mă, de unde urs? Era bolundă doamna! Ei, ea avea şi timp să fie, dar lui András cine i-ar face treaba în vremea asta? Iar muierea, ca pînă acum, cît a fost pe front?

Şi aici, sus, e răcoare, dar nu-i umbră ca jos, lîngă gîrlă. Şi liniştea e neştirbită de nimic. In faţa lui, bucata de cîmp cuprinsă între şosea şi poteca morii e pîrlită de parcă au jucat focurile pe ea. O fi fost aici ceva semănat? Parcă punea grîu de primăvară Márton cînd a plecat el. Ce s-o fi ales din grîul ăla, că parcă n-ar fi trecut plug pe aici de cînd lumea, parcă au jucat dracii pe bucăţica asta de pămînt?

András tresare iar. Da, se aude un pas. E sigur că se aude pas de om, dar hîrşit, încet, şovăitor. Parcă ar fi pas de orb sau de beţiv. Fără să ştie de ce, András, din obiceiul cîştigat pe front, să dă după un pom, de parcă ar fi în recunoaştere. Şi cel care vine pe potecă se aude cum se apropie. Vine dinspre oraş, se îndreaptă spre sat. Or fi nemţi? se gîndeşte András. Ce fel de nemţi, desculţi ori în papuci? Aşa ceva n-am văzut încă, am auzit că au fugit unii şi aşa. Atunci nu sînt nici înarmaţi. Da-i numai unul, paşii unui singur om. Poate se întoarce careva de pe front, a rătăcit pe cine ştie unde, şi vai! cum l-or fi durînd picioarele de le tîrăşte aşa.

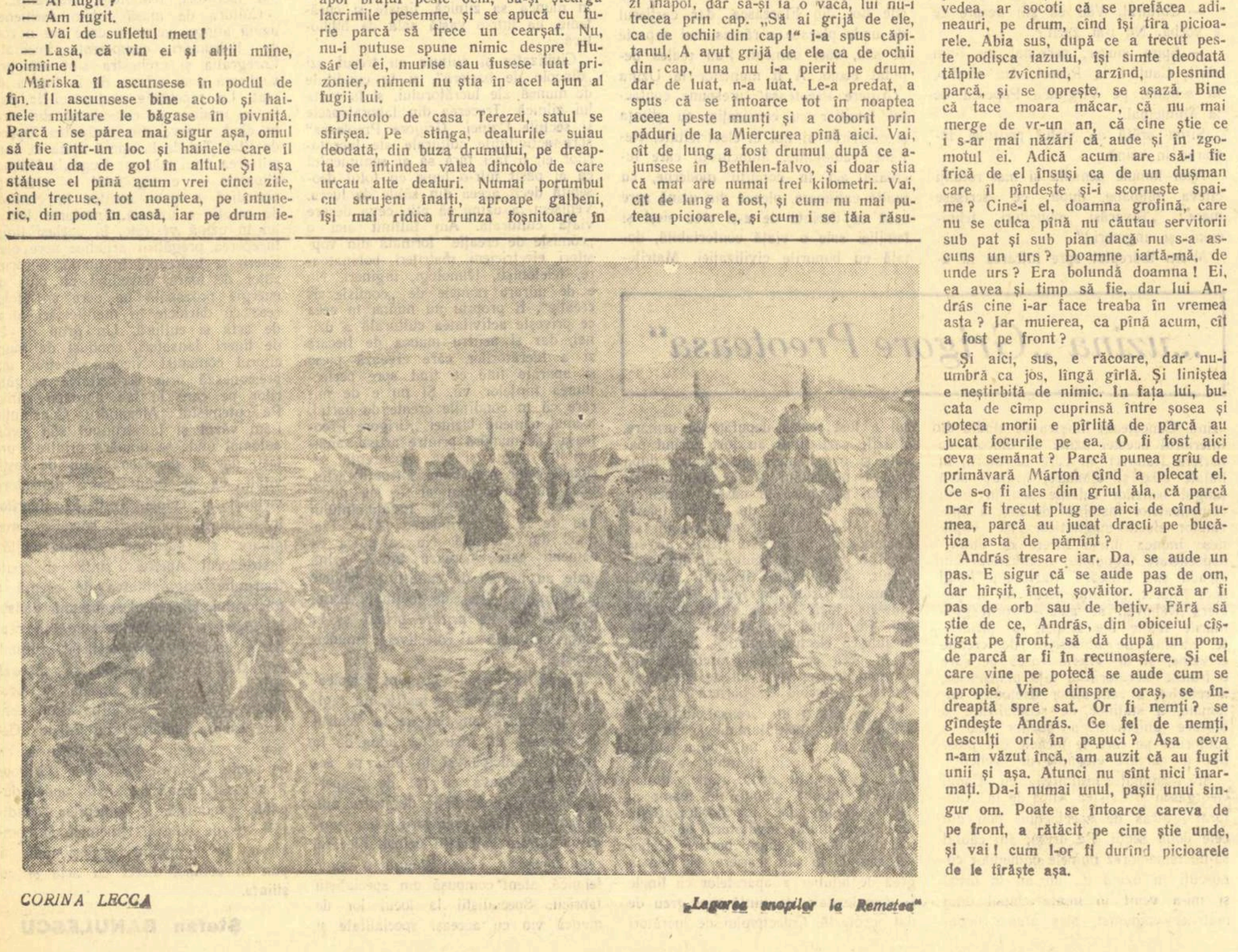

CORINA LECCA „Legarea snopilor la Remetea“

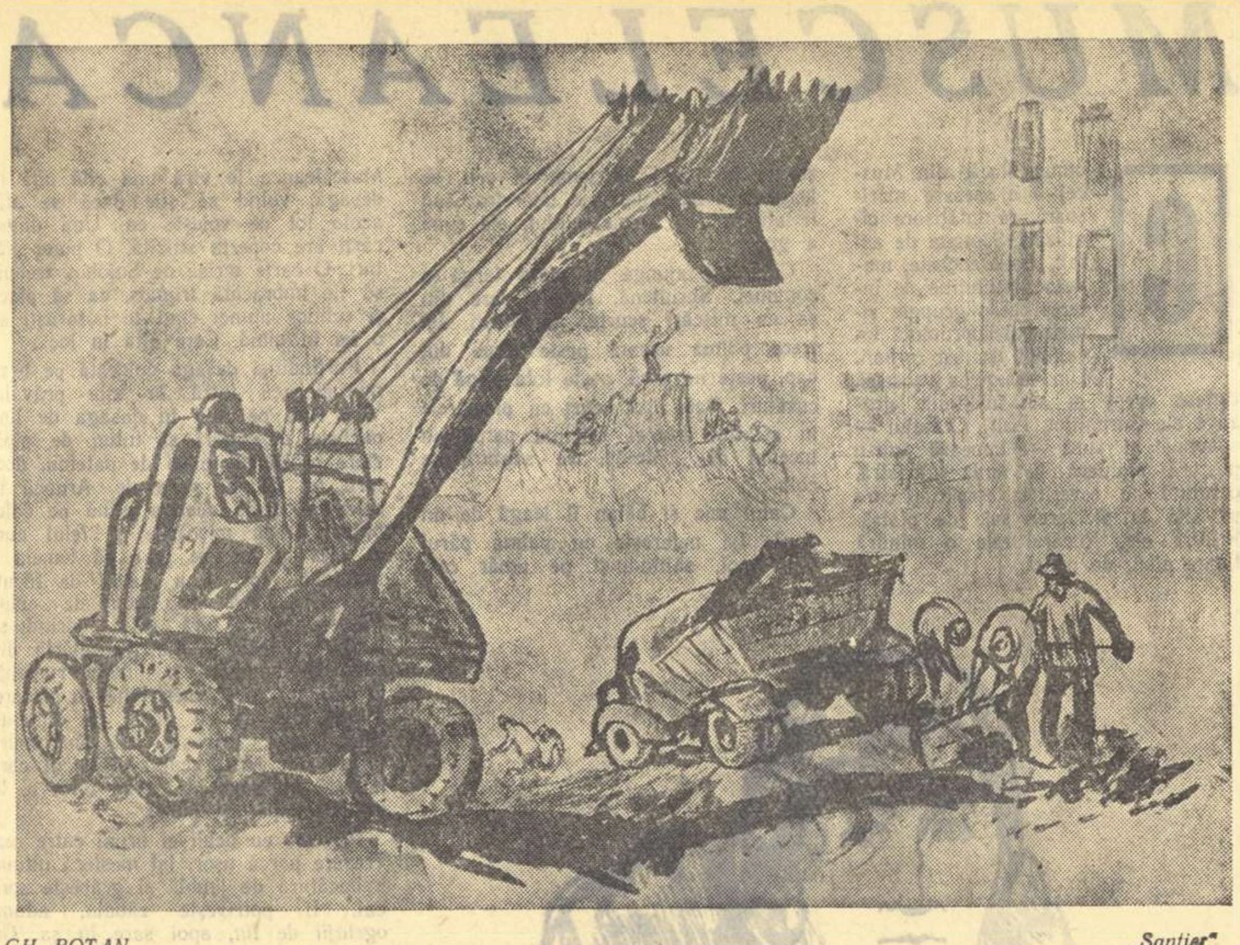

GH. BOŢAN „Şantier“

Pragul de aur

Trec, tinereţe, de pragul tău de aur!
Ştirbit, ulciorul cum să-l mai restaur?
Chiar osteneală dacă aş mai pune,
Ciobul cu ciob la loc să se adune,
Oricît mi-ar fi de mare meşteşugul,
Işi cască lipitura beteşugul.

Mă-ndepărtez de pragul tău de aur —
Nu mai mă strigă-n codru nici un graur,
La margine de noapte, legănată,
Frumoasa mersul sprinten şi-l arată
Infiorînd şi iarbă şi ţărînă...
Dar paşii ei nu cu ai mei se-ngînă.

Se duce-amiaza mea dogoritoare,
Imi pare rău şi totuşi nu prea tare
Că de te strig, pe unde te-ai ascunde,
Tu, tinereţea mea, îmi vei răspunde,
C-am pus din anii mei, în tot şi-n toate
Ceva din prima zi de libertate.

Pe viscole, pe arşiţă, pe grindeni,
Nu te-am pierdut, te aflu pretutindeni:
In vechile tranşei — de mult uitate —
Cu umerii zvîcnind pe carabină,
Ţîşnind din întuneric spre lumină,
Să aibă ţara parte de dreptate.

Te regăsesc în dreptele stindarde,
Pe faldul lor înscrisă, pe placarde —
Dar nu cu flori în mîini, ca pionierii,
Ci gloanţe înfruntînd pe baricadă,
In Piaţă, sub rafala mitralierii
Vestindu-i burgheziei c-o să cadă!

Apoi, în anul patruzeci şi şapte,
Bălcescului rotund să-i fie veacul
Şi visul lui să se închege-n fapte —
Republicii îi înălţarăm steagul,
Cu roş luceafăr peste brazi şi sonde
Şi munţi şi spice în talazuri blonde.

Te regăsesc la Prut, de-a lungul Luncii
Şi-n cea dintîi medalie a muncii.
La Salva, la Botorca şi Agnita
Tuneluri adîncind cu dinamita.
Ori cu săracii ţării deopotrivă
La sfat, în prima noastră colectivă!

In toate ai rămas şi vei rămîne —
In piatră, în cărbune şi în pîne,
In cărămidă, în oţel, în stîncă,
Pe frunte de furnal, în mina adîncă,
Luptînd, cîntînd, arzînd sub roşii stele,
Tu, tinereţea mea şi-a ţării mele!

Victor TULBURE

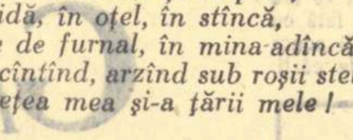

Partidului

Voind cu osebire să te cînt
şi imnul cald pe coarde mari să vină,
cu tot ce am mai bun, mai sfînt,
mai clar decît pura lumină,

m-am străduit ca-n chip firesc
să mă înalţ pînă la tine,
adînc să te cunosc şi proslăvesc,
precum mi-i rîvna şi cum se cuvine.

Dar spre-a putea ideea să pătrund
şi piscul ei înalt şi pur
şi-nluminat, să-l pot cuprinde,
cu avuţia de oţel şi-azur,

mi-am limpezit continuu cîntul
şi miezul i l-am adîncit.
Luîndu-şi vlaga din pămîntul
cu sîngele de luptători stropit,

din strălucirea stelei tale
şi-ncandescentul ei cuprins,
cîntarea, aripile sale
spre creştetul măreţ le-a-ntins.

Şi tot ce-i vechi, pieri în mine
în vîlvătaia care arde,
spre a-ţi slăvi pe-nalte coarde,
nemuritoarea ta lumină.

Camil BALTAZAR

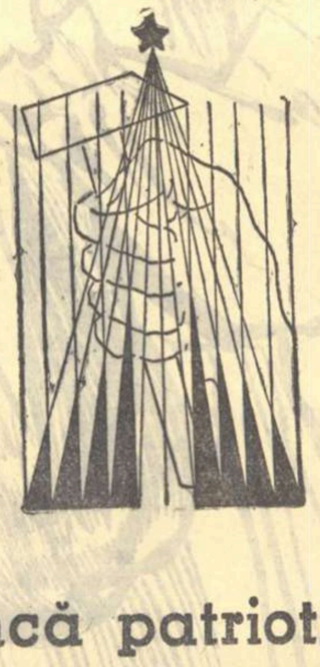

Muncă patriotică

Nu le e sete, nu le e foame. O gură de apă
sorbită din bidonul cald, e destul —
pentru ei, care netezesc, pentru ei, care sapă.
Nici somnul nu vine, ca un crab, cu cleştii
să le taie muşchii braţelor, să le încetinească
inima tinerească.
Şi praful iscat de tîrnăcoapele izbite-n calcar
de li se aşează în păr —
se va găsi timp destul să-l facă iar
neted şi lucios,
pentru întîlnirile din piaţa oraşului.

Razele soarelui pe umeri, în obraji ascuţite,
urzicile şi mărăcinii lîngă glezne,
ca nişte mici cuţite,
pentru ei nimic nu înseamnă. Nimic, de vreme
ce drumuri se cer deschise în cîmp sau
conducta
trebuie să treacă lîngă stînci, printre brazi,
de vreme ce socialismul — ziua de mîine —
cere s-o aduci la-mplinire chiar azi.

Petre STOICA

Intrarea

Cu-acelaşi răguşit lătrat de cîine,
Duşmanii — cît or vrea să ameninţe.
Noi una ştim: vom ancora chiar mîine
La ţărmul marilor făgăduinţe.

Noi feţi-frumoşi sîntem, ce din poveste
Ne-am revărsat precum o mare-albastră,
Iar înainte, socialismul este,
Şi unica distanţă: lupta noastră.

Erupă numai tinereasca vlagă!
Ci himalaie nu-s, care s-o-nfrunte,
Că ţărm de ţărm pentru vecii se leagă
Cu-a inimilor neclintită punte.

Şi arcuri de triumf de vrem, superbe,
Să treacă-n marşu-i pe sub ele ţara,
Din mari furnale-n care fonta fierbe
Cît cerul le-om bolti la Hunedoara.

Iar cîntecul, catarg ce-ntîi vesteşte
De-apropierea grelei nave portul,
Din depărtare încă, ostăşeşte,
Va da asupra marşului raportul,

Ca spre palatu-acelor zări minune
Să nu cătăm vreo ocolită cale,
Ci paşii noştri mîndri să răsune,
Pe portativul scării principale.

Nicolae STOIAN

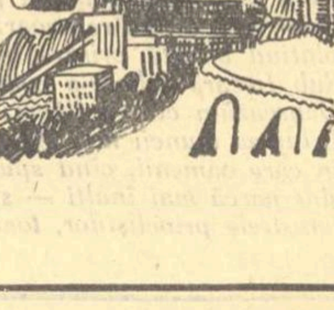

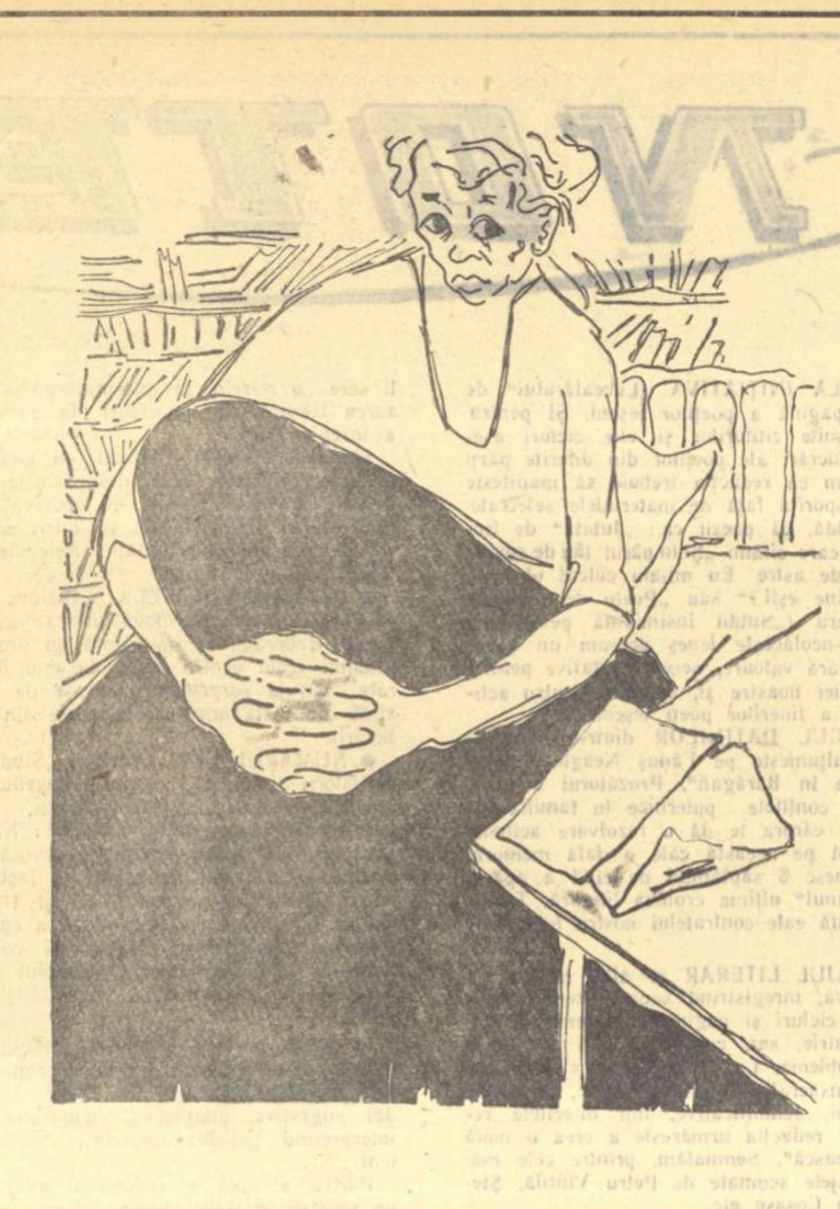

Cînd se fac amintirile

Mircea Dobrin se trezi cu o senzație ciudată și difuză de pe urma unui vis pe care, cu toate eforturile lui, nu și-l putea aminti. Deși știa că n-o să mai poată dormi, nu scoase capul de sub pătură. In cameră era frig, nu făcuse focul aseară și i se părea că așa cum stătea — încovoiat și cu mîinile strînse între genunchi — se găsea mai bine. Aceasta poate pentru că, atunci cînd era copil, dormea la fel și din cauza asta părinții îi spuneau că o să rămînă cocoșat. Se străduia să-și amintească visul, cînd o auzi pe locatara de alături cîntînd o melodie. O mai auzise și în alte dimineți și întotdeauna melodia asta îi stîrnea în suflet o agitație de simțăminte și de culori pe care nu reușea niciodată să și le precizeze. Acum își scormoni mai îndîrjit decît alte dăți amintirile și deodată simți o fulgerare luminoasă spintecînd și dînd contururi acestui vălmășag vag. Avu, brusc imaginea casei părintești. El copil, stătea pe pervazul ferestrei, agățat de cercevele și privea afară. In odaie erau cele două fete mai mari decît el, ale lui Moroacă, vecinul lor. Una dintre ele cînta exact melodia asta, pe care o auzea acum. Cealaltă, care avea să moară peste cîțiva ani, lăsînd un copil nelegitim pe lume, spusese privind pe geam:

— Uite pe fata lui Dincuță și băiatul lui Rădoi cum merg la brațetă. O să se ia curînd.

Fraza îi rămăsese neclintită în memorie. Poate pentru că atunci auzise prima dată cuvîntul brațetă.

...Era toamnă tîrziu și el privea, așezat pe pervazul ferestrei, cîmpul pustiu și trist din spatele casei. Locul fusese semănat cu cartofi. Știa sigur că fusese semănat cu cartofi, datorită unei întîmplări din vară. La serbarea de sfîrșit de an ,el trebuise să recite o poezie și se poticnise la jumătate. Cineva din sală îi spusese s-o ia de la capăt. O luase dar se poticnise tot acolo. Fugise apoi înapoia păturilor care închipuiau cortina și se ascunsese sub scena făcută din scînduri așezate pe bănci. Ieșise de acolo doar cînd toată lumea plecase din școală. Ajunsese acasă tîrziu, aproape de asfințitul soarelui și găsise pe taică-său și pe maică-sa aici, în locul ăsta semănat cu cartofi din spatele casei, plivind buruianul. Taică-său, cînd îl văzuse, spusese așa, parcă într-o doară:

— Cum a fost mă la serbare? Am auzit că unii copii s-au mai încurcat la spus poezii...

El și-a dat seama că părinții lui știu tot și s-a aruncat plîngînd în brațele pline de volbură ale maică-si.

Mircea era copleșit de atîtea imagini care i se îmbulzeau din ce în ce mai proaspete și mai vii în amintire, cînd din camera alăturată, de unde venise melodia (care încetase de mult), auzi o palmă aplicată pe un obraz, urmată de un plîns supărător de copil. Se înfășură strîns în pătură, își înfundă degetele în urechi, fără succes însă. Amintirile își pierduseră farmecul. Fredonă el însuși melodia pe care o auzise și mai avu, pentru o clipă, imaginea locului din spatele casei, sfîrtecat de sapele oamenilor care scoseseră cartofii și acoperit de brumă argintie. Dar firul se rupse, retezat de o reflecție a lui, cel de azi, „pămîntul își unge rănile în argint". Își dădu seama că imaginea aceasta era asemenea uneia dintr-o poezie, pe care acum — și prin aceasta gîndurile lui luară alt curs — căuta să și-o amintească. Era o poezie de Arghezi, pe care o recită încovoiat sub pătură, în șoaptă. Ajuns la ultimul vers, își aminti, neașteptat și inexplicabil deocamdată, de visul pe care îl avusese în noaptea aceea. Visase o tribună uriașă în fața căreia defilau în rînduri strînse o mulțime de oameni care apoi se pierdeau într-o zare luminoasă. El și Sina, o fostă colegă de facultate, își așteptau rîndul să se încadreze în coloană, cînd dintr-un grup se desprinse Andrei, tot un coleg al lor, care venea spre ei. Sina fugi către el, Andrei o prinse de braț și privi mustrător și sever pe Mircea, care în același timp fu îmbrîncit de un flanc al coloanei și aruncat jos.

...Deci din nou ei trei: El, Andrei și Sina. Ciudat era că, deși viețuiseră laolaltă 5 ani de facultate, se cunoscuseră cu adevărat abia în ultimele zile de studenție, cu prilejul unei acțiuni de muncă patriotică. Lucrau într-unul din cartierele Bucureștilor, unde se construia un cinematograf, în locul unui fost parc. Intîmplător, ei trei formau o echipă de săpători și s-au luat la întrecere. El și Sina săpau repede și au început să rîdă de Andrei, care rămăsese în urmă. Acesta însă își măsura mișcările și în curînd ajunse și îi depăși. Ei doi căutară să se țină de el, dar pînă la urmă renunțară și se opriră. Fetei, din cauza respirației repezi, îi sălta și-i cobora pieptul.

— Știți voi, spuse ea, că de parcul ăsta, la care săpăm noi acum, mă leagă prima mea dragoste? Eu stau pe aproape, sînt bucureșteancă, sînt sigură că nici asta nu știați... pe aici mă plimbam serile, eram prin clasa a opta de liceu, cu un student de la arhitectură, îl chema Horia...

— Eu de asta nici nu vreau să sap mai departe, ca să nu-ți distrug amintirile, spusese Mircea, care descoperise parcă pentru prima dată cît de frumoasă era Sina, așa, aprinsă la față, cu cozile negre, tăiate scurt, căzute pe maieul alb și care-i dădeau un aer feciorelnic (ipocrizie sau ingenuitate, spusese ea odată ca să înlăture insinuările răutăcioase).

— Și eu tocmai de asta sap. Iți distrug amintirile, pentru că vreau să le înlocuiesc cu altele, spuse Andrei care se înălță numai pentru o clipă, uitîndu-se la Sina și apoi se aplecă din nou asupra tîrnăcopului, cu fruntea brobonită dintr-o dată de sudoare.

Mircea fusese surprins. Il știa pe Andrei greoi și stîngaci în fața fetelor. Totodată își aminti, parcă fără niciun rost, că Andrei se așeza în amfiteatru, la cursuri, întotdeauna cu o bancă în spatele Sinei, însă în colțul celălalt al sălii, ca să nu se observe că se uită la ea.

— Da, ai dreptate, sîntem încă la vîrsta cînd trebuie să ne facem amintiri, adăugase Sina, rezemată de coada tîrnăcopului.

— Atunci, să ne apucăm de săpat, spusese el, acceptînd victoria lui Andrei.

După ce au terminat, s-au dus tustrei la un bufet și au băut bere. Apoi fata i-a invitat la ea acasă, la masă. După masă, s-au dus la un film și s-au plimbat împreună. Au învățat împreună și pentru examene, ultimele pe care le mai aveau de dat. Odată, cînd terminaseră de învățat la o materie, parcă la marxism, își amintea Mircea, el spusese, cu o înfățișare afectat gravă, tocmai pentru ca vorbele să-i fie luate jumătate în glumă, jumătate în serios:

— Ascultă, Sina, curînd o să ne despărțim. O să mergem unul într-o parte a țării, altul în alta. Tu, e limpede, băieți ca mine și ca Andrei n-o să mai găsești. Ai să fii trimisă undeva, la țară, și sînt sigur că n-o să-ți placă un învățător cu pantaloni bufanți de dimie și cu haină de velur. Așa că, atît cît mai e timp, optează. Fata păru la început surprinsă și încurcată și zise, mai mult ca să-și ascundă încurcătura: „Uiți că omul e sub haină, nu în ea". apoi, revenindu-și, spuse cu același joc:

— Sigur, ai dreptate, băieți ca tine și ca Andrei nu se găsesc pe toate ulițele. Cum să se mai găsească? Dar știi, se spune despre căsătorie că e ca o masă care începe cu desertul. Așa că să nu ne grăbim să-l consumăm. Eu aș dori, spuse ea, acum parcă sincer, parafrazîndu-l pe Feuerbach, să existe și o religie a camaraderiei.

— Cel puțin, deocamdată, pînă o să ne cunoaștem mai bine, zisese Andrei, care nu se prinsese la jocul lor, cu un ton neobișnuit de serios, care-i făcuse pe Mircea și pe Sina, să izbucnească în rîs. Pe urmă ea, tot rîzînd:

— Da, cel puțin deocamdată.

Așa, buni camarazi și numai atît, se despărțiseră și plecaseră în producție. Andrei și Mircea se înscriseseră, împreună cu cîțiva colegi, pe o listă, cerînd să fie trimiși pe unul din marile șantiere ale țării ca activiști culturali. Ca și ceilalți, Mircea era hotărît la început să meargă, pe urmă începuse să ezite. Șantier... dormi în bărăci, vine toamna, noroi... De teatru sau cinematograf nici nu poate fi vorba. Totuși, poate ar fi mers, dacă chiar în timpul cînd trebuia să plece nu întîlnea un cunoscut care-i fusese pedagog în liceu, funcționar acum în minister. Acesta îi spusese că tocmai se ivise posibilitatea unui post de jumătate. de normă în secția lui. Dacă vrea, poate să-l recomande pentru a ocupa locul. Mircea acceptase. De făcut nu prea avea ce face: clasa cereri, făcea referate, întocmea dosare... Ceilalți funcționari îl priveau, sau poate i se părea lui, cu un zîmbet care subînțelegea multe. De asta Mircea era permanent iritat și tăcut.

Și pe lîngă acestea, Sina — cu care se întîlnea în fiecare duminică — (ea, fiind repartizată într-o localitate de lîngă oraș, venea duminica acasă, la părinți), — de la un timp îi răspundea invariabil la telefon că-i obosită și că nu poate veni.

De toate acestea își amintea acum Mircea, stînd încovoiat sub pătură, cu palmele strînse între genunchi. Simțea crescînd treptat în el o nemulțumire surdă, așternutul i se păru prea fierbinte, se zvîrcoli de cîteva ori și apoi se sculă. Imbrăcîndu-se, văzu pe colțul mesei o scrisoare, primită cu o zi înainte de la Andrei. Ochii îi căzură pe ultimele rînduri: «Am să vin duminică prin București. Dacă poți, așteaptă-mă la trenul de zece. Și te mai rog să dai bilețelul alăturat Sinei, „Cine știe... / O citi / Și o să vie" și ea». Mircea își dădu seama că Andrei împrumutase versurile din urmă, vorbind de Sina, ca să pară cît mai degajat. Asta îl făcea însă și mai stîngaci. De fapt, de cîte ori venise vorba de Sina, se simțeau amîndoi stînjeniți. Totodată își aminti că recitase versurile acestea cîteva clipe mai înainte sub pătură și acum își explică de ce ele îl ajutaseră atunci să-și limpezească visul, în care era vorba despre ei trei.

Duminică s-au regăsit iar, după atîta timp, împreună. Și au început să-și spună, zgomotos, impresiile.

— Sînt ocupat pînă peste cap, spunea Andrei. Și asta îmi place. Mă răzbun pe anii cam serbezi petrecuți prin școli. Pe șantier e o agitație neobosită și nu poți sta de o parte. Organizez seri culturale, mă ocup de ziarul șantierului, am deschis chiar cîteva discuții legate de producție și de conduită. Acum s-au organizat cursuri serale de calificare pentru muncitori, unde predau și eu. Dar, oricum, pentru un om sînt prea multe... Postul tău e încă liber și oamenii mă întreabă de tine, spuse el lui Mircea, și Andrei i se păru acestuia mustrător și sever ca și în vis. Mircea îi mulțumi totuși, în gînd, lui Andrei, că nu-l întreabă de ce nu s-a ținut de cuvînt, și se întoarse spre Sina.

— Eu tot sporovăiesc și de fapt v-am mai spus cum mă descurc prin scrisori. Tu cum o duci?

— Ca să fiu sinceră, spusese Sina, la început nu-mi plăcea satul. Era izolat și, se spunea, cam sărac. După cîteva zile voiam să plec, să cer alt post, dar chiar cînd îmi făceam bagajul, au venit la mine președintele și secretarul sfatului, directorul școlii și cîțiva oameni din sat și m-au rugat să nu plec. Mi-au spus că o să am tot ce-mi trebuie, cum n-o să am nicăieri în altă parte, și pînă la urmă m-au înduplecat. Apoi am început să mă deprind cu ei și cu copiii. Știi, mi s-a întîmplat săptămîna asta un lucru pe care cred că n-o să-l uit niciodată. Predam la clasa a VII-a ceva din Eminescu. Dar nu așa, doar tema și ideea poeziei, cum se face de obicei. Cu analize pe text, le arătam de ce un cuvînt e aici și nu în altă parte, de ce un vers e așa și nu altfel, și o elevă, Dima Ana, n-o s-o uit nici pe ea, se scoală în picioare, neîntrebată, și-mi spune aproape transfigurată:

— Ce frumos e, tovarășă profesoară.

Nu știu, dar cred că în viața fiecărui om există un moment, o frîntură de clipă, cînd ai brusc certitudinea vocației tale. Așa am avut eu atunci. Imi venea să plîng și să rîd de bucurie. M-am dus la fereastră și am stat mult timp, uitîndu-mă afară și tăcînd.

Andrei și Sina discutau aprins, se întrebau, se completau, se întrerupeau unul pe altul, uitînd parcă de Mircea. L-au întrebat și pe el tîrziu, parcă istoviți, cum o duce. Mircea căută să scape cu cîteva glume. Ce era să le spună: că întocmește dosare și că stă ore întregi în pat, inspectîndu-și amintirile? De fapt, observă că ceilalți doi nici nu prea erau curioși să știe cum o duce el, și începură din nou să-și împărtășească impresiile. Vorbeau parcă o altă limbă, pe care Mircea n-o înțelegea.

Seara, Andrei plecă. După ce porni trenul, Sina se aruncă pe o bancă și începu să plîngă. Mircea stătea în fața ei, în picioare, și aștepta să se liniștească. De fapt, era tot atît de tulburat, poate și mai mult decît ea. Sfărîmă o cutie de chibrituri în buzunar și pe urmă începu, minuțios, să sfărîme fiecare băț. Apoi plecă agale, cu un pas nehotărît, fără s-o mai aștepte pe Sina. Trecu pe lîngă un militar cu un pachet de cărți, deasupra cărora se vedea un volum din „Pămînt desțelenit". Căută să se concentreze asupra fiecărui lucru pe care-l vedea, de parcă voia să-și lipească gîndurile de ele, să nu se mai întoarcă asupra lui. Văzu apoi două femei îmbrățișate, plîngînd „Gările seamănă întrucîtva cu cimitirele, se gîndi iarăși. A pleca înseamnă a muri puțin." Cine spusese asta? Se strădui să-și amintească unde citise cuvintele din urmă, dar nu reuși și atunci gîndurile, pe care căuta să le alunge cu atîta înverșunare, se întoarseră și-l copleșiră... Sina alesese deja și el se ducea să se culce, să tragă pătura peste cap și atît. Se întoarse brusc și alergă, ca ieșit din minți, după tren, dar nu reuși să-l prindă. Nu știa prea bine ce ar fi vrut să facă. Probabil voise să plece cu Andrei acolo unde îi era locul și apoi trimitea o telegramă să-i vină lucrurile de la gazdă.

Se întoarse surprinzător de liniștit și înseninat la față. O întîlni pe Sina care-l căuta. Merseră fără să-și vorbească și după ce o conduse la tramvai, Mircea se duse la tabela cu plecările trenurilor și-și notă ceva într-un carnet. Seara s-a culcat tîrziu. Dimineața a auzit din nou, în camera de alături, melodia cunoscută. Se lăsă iarăși sedus de ea și simți emoția luminoasă a ceva nedeslușit care urca de undeva, dinăuntrul lui, spre limpezimea conștiinței. Insă, în același timp, ceasul deșteptător sună strident și parcă poruncitor. Mircea aruncă zmucit pătura de pe el.

Bagajele și le făcuse de cu seară. Ce ochi o să facă Andrei cînd l-o vedea...

Nicolae VELEA

Desen de IULIAN OLARU

PRIETENIE

Hala e vînătă, întunecată. Doar din gura lacomă a cuptoarelor izbucnesc, din cînd în cînd, limbi violete care își joacă umbrele pe pereți Macaraua greoaie plutește scrîșnind deasupra capetelor. Dar oamenii nu mai aud macaraua. Numai cînd se oprește, uneori, suspendată ca o pasăre de pradă, ridică ochii mirați oamenii că nu le mai zumzăie în urechi scrîșnetul monoton, perpetuu. Aici, în dogoarea care pîrjolește, oamenii sînt mai tăcuți, mai zgîrciți la vorbă, fără gesturi de prisos. Cîte unul vine în apropierea gurii fierbinți a cuptorului și aruncă un mănunchi de fier vechi. Apoi se retrage, cu mîna îndoită, adusă înaintea obrazului. Altul privește, cu chipul sclipind de sudoare, prin ochelarii de cobalt la clocotul oțelului. Curînd e gata șarja...

Matei stă pe laviță lîngă o gheretă de scînduri. Se întinde, ia ulcica de tinichea de pe etajera de brad și o cufundă în găleata cu apă: „A dracului de sete mi-i... M-a ars și țuica de az-noapte, mă arde și vîlvătaia asta și durerea mă arde..." O șuviță de apă i se strecoară prin colțul gurii și i se prelinge pe gît în jos. Bea cu înghițituri mari, gîfîind. Își scoate apoi o batistă cenușie, unsuroasă și își tamponează fruntea, obrazul: „Is ostenit rău, dar acum îi gata șarja și schimbul și m-oi duce să trag un somn soră cu moartea.." Matei se reașează pe lavița îngustă de brad, îmbibată de ulei și cenușă. Oboseala și gîndurile îl cotropesc... „Mă, mare prost mai ești! gîndește el. Ți-a suflat-o pe Maranda, pentru totdeauna. Duțu, pruncul ăla lung ca un par.. Ții minte ce fată cumsecade era Maranda? Adică, ce? Vrei să zici că acum nu-i cumsecade? Du-te dracului, nu fă pe grozavul! Dacă nu-i mai place de tine, înseamnă că nu-i cumsecade? Așa ești tu. Dacă nu-ți pică în brațe de la bun început, gata, o și faci cu ou și cu oțet. Ce, treabă-i asta? Dar cît ați fost împreună? Atunci era fată cumsecade? Ce te ascunzi după deget? Marandei îi place de Duțu și pace bună... Eh, dar rău îți pare și cum îți mai sîngeră inima... Iți aduci aminte ce frumos a fost? Tare frumos. Ca în cărți... Ai întîlnit-o la un bal, într-o sîmbătă seara. La început nu ți-a prea plăcut, că era slăbuță, de te gîndeai că n-ai ce strînge în brațe. Și mai avea un necaz: era pistruiată pe năsuc și puțin pe sub ochi. Dar te gîndeai că încă e copilă. Așa au copiii pistrui, dar dacă mai cresc... Așa a fost începutul. Te-ai întîlnit apoi cu ea mai în toată sîmbăta și duminica. Nu știai prea multe din viața ei, dar sufletul blînd de copilă începea să te încălzească. Parcă ți-ar fi mîngîiat cineva inima cu o mînă moale. Cu ea, împreună nu te mai simțeai singur. Nu mai umblai teleleu cu ceilalți, după cine știe ce muieri. Aveai acum și tu un suflet aproape. Ea lucra la o croitorie. Abia învățase meseria. Tu, ca s-o necăjești, uneori îi spuneai: ucenică cusătorească. Dar cînd ți-a cusut o cămașă și ți-a adus-o gata călcată, învălită frumos într-un ziar, ai rămas cu gura căscată. Ai rîs și ai sărutat-o pe obraz, pe puful moale ca o coajă de piersică de lîngă lobul urechii. Ea și-a arătat dințișorii mărunți și albi și și-a zbătut genele peste ochii ei verzi ca apa mării. Apoi, într-o seară, te-a pus păcatul să bei mai mult decît trebuie. Ea se uita la tine cu ochii mari și triști, parcă ți-ar fi spus: «De ce bei atîta, Matei dragă? Om de-ăsta ești tu? Ce haz ai că torni țuica aia blestemată în tine?». Dar ea nu ți-a spus nimic. Nici nu și-a descleștat gura. Sta nemișcată, la masă, și te înfrunta cu ochii întunecați. Spre casă, ți s-a înfierbîntat sîngele și, la o înfundătură, ai dat s-o dezgolești. Ea ți s-a smuls din brațe ca o căprioară speriată. Tu te-ai apropiat cu frumosul și ea, tot copil, te-a așteptat s-o iei iar de braț, făcîndu-se că nici n-a simțit ce gînduri te-au tulburat. Dar tu mergeai lîngă ea cu sîngele în clocot. Nu mai știai de tine și iar ai apucat-o ca pe un fulg în brațe. Ai mușcat-o de ureche, acolo unde-i carnea mai moale, și i-ai sfîșiat bluzița albă pe care și-a cusut-o cu mîinile ei și de care era atît de fericită («Matei, mi-am făcut o bluză de mătase, o minunăție...»). Ea a prins un moment cînd stăteai cam într-o latură, pe picior greșit, și te-a împins cu toată forța ei de copilă. Ai auzit-o fugind pe caldarîmul cu pietre mari, rotunde, și plînsul înăbușit i l-ai auzit. Ai rămas acolo lîngă gard, singur, năuc, mort de beat. In cap nu-ți intrau încă gînduri de spaimă că ai pierdut-o, că a fugit din brațele tale plîngînd. Gîndurile au început să te sfîșie după aceea, cînd, la vreo trei săptămîni ai văzut-o, într-o duminică dimineața, de mînă cu Duțu. Te-ai uitat după ei înmărmurit, vreme îndelungă. Mergeau ca niște copii, ținîndu-se de mînă, amîndoi subțirei și tinerei, amîndoi scăldați în soarele proaspăt al acelei dimineți de toamnă. Atunci te-ai simțit singur și ticălos, cu sufletul gol și pustiit. Iți venea să-ți tragi pumni în cap de ce fată cumsecade ai avut parte și tu, prăpăditul, ai pierdut-o. Dar acum era tîrziu. Ea să se mai întoarcă la tine? Cîtu-i lumea! A mai trecut de atunci mai bine de o lună. Intr-o seară, cînd ieșeai de la schimb, pe drum, unul ți-a spus rîzînd: «Am văzut-o pe Maranda, mă! Ți-a suflat-o pruncul ăla?... Am auzit că s-au și logodit...». Tu mergeai cu fruntea în pămînt și vorbele lui parcă îți picurau ceară în urechi: «S-a logodit? Maranda s-a logodit?... Ei, nu se poate! Cum să se logodească Maranda așa, tam-nesam? Ce, îi proastă să ieie un prunc de zidar? Maranda cu Duțu? Ei, nu se poate!...». Ieri seară, te-ai dus și tu la dans, măcar că nu aveai chef. Dar să mai vezi și tu chipuri de oameni. Mai bine nu te duceai. Acolo ai dat de Maranda și Duțu. Indată ți-ai strecurat privirea piezișă spre mîinile lor: «Ia uite, că și-au luat verighete... Eh, Marando, Marando! Ce-ai făcut tu cu mine, fătuță dragă?... Ce-ai făcut?». Ei dansau, amîndoi îmbujorați, parcă toată lumea era a lor. Ea, cînd te-a văzut, a plecat ochii în podele și nu s-a mai uitat la tine toată seara. Te gîndeai înciudat: «Ce dracu' o fi găsit la pruncul ăla? La parul ăla de Duțu? Un biet zidar? Tu ești oțelar și ăla un nimic de zidar...». I-ai lăsat să danseze în voie și te-ai dus la birt. Iți venea acum să bei pînă nu mai vezi înainte. Ai băut la țuici pînă ți s-au împînzit ochii. Toate se clătinau în jur și sticlele în raft parcă erau mai burtoase și mai multe la număr. Lasă să beau, ziceai, că o fată am pentru un zidar... Fain, n-am ce zice, oțelarule! Eh, da ce l-oi prinde eu odată în pumni și l-oi strînge un piculeț pe zidărașul ăla... pe zidărelul ăla... pe mucosul ăla, să vezi cum o fugi cu coada între picioare ca un cățelandru și s-o lăsa de iubit... Să vină aici, la gura cuptorului, în dogoare, să-i scalde nădușeala trupul și atunci să-l văd de-l mai ține brăcinarul... Eh, Marando, Marando, să lași tu un oțelar ca mine!... Eh, Marando, cum te vei căi! Să lași un om ca mine... Adică... Pff! De ce să te căiești, Marandă? Ce-ai lăsat? Un bețiv ai lăsat... Un prăpădit care a dat să te lipească de gard și să te batjocorească... Ai lăsat un..."

— Bolta! Cade bolta! strigă cineva cu glas răgușit și prelung și Matei sare în picioare. Obrazul îi e răvășit încă de gînduri: „Bolta? Cum să cadă bolta? Ii bolund? Numai asta ne mai trebuie. Acum, cînd îi gata șarja..." bolborosește el și dă fuga spre grupul de oțelari strînși la gura cuptorului ce varsă jăratic. Acolo se uită și Matei prin ochelari și vede cum bolta cuptorului, crăpată, începe să se desprindă încet, lăsînd cărămizi sparte să se prăbușească în oțelul incandescent.

— Bolta! Cade bolta! strigă acum și Matei și un tremur îl ia pe spate, de-a lungul spinării. Carnea începe să se zgîrcească pe el: „De se prăbușește bolta, s-a zis cu șarja! Praf s-alege de ea! Dar putem noi face ceva? Cine se suie acum pe boltă, sus, în dogoarea de acolo? Noa, cine se suie? Cine? Cine?... Cade bolta, fraților! Bolta! Bolta!" Și Matei aleargă printre oameni, înnebunit: „Mă duc la zidari! La ei mă duc! Mă duc!"

Glasurile răgușite, speriate, se învălmășesc pe platou cu scrîșnetul macaralei. La gura cuptorului, oamenii privesc înghesuiți unii în alții, cu fețele lac de sudoare, la crăpătura care se cască mereu în bolta de cărămidă: „Acum! Acum! Acum cad cărămizile în oțel! Și gata-i!..."

— Vin zidarii! se aude o voce ascuțită din spate.

Intr-adevăr, veneau zidarii. Erau trei tineri, conduși de Duțu. Au îmbrăcat fără o vorbă echipamentul pentru temperaturi înalte și s-au suit pe bolta unde dogoarea și aerul erau înăbușitoare. Nu putea rezista unu mai mult de cinci minute. Se dădea jos și răsufla adînc, cu obrazul pîrjolit, cu răsuflarea fierbinte și cu mîinile tremurătoare. Oamenii stăteau pe platou îndesați unii în alții, la gura cuptorului. Urmăreau pe zidari cu răsuflările tăiate. Se vedeau mișcările repezi și ordonate. Se vedeau fețele congestionate. Se vedea sudoarea ce curgea în șiroaie de-a lungul chipurilor aprinse. Și oamenii tăceau. Priveau la zidari și tăceau. S-au oprit acum și macaralele scîrțîitoare. S-a oprit și foiala pe platou. S-a oprit totul. Și totul s-a cufundat într-o sfîșietoare așteptare. Tăcerea era acum ca o coardă întinsă, gata-gata să plesnească..

Cît timp o fi trecut?

Matei stă doborît pe laviță. I-e teamă să se uite în gura cuptorului. I-e teamă să se uite acum și la zidarii care par așchii de jar. Se gîndește: „Cît o fi trecut, doamne? Cît o fi trecut, doamne? Cît o fi trecut? Pot răbda ei dogoarea aia de iad? Pruncii ăia de zidari?...".

Deocamdată se aude, de sus, glasul lui Duțu. Are un glas sonor, de adolescent, care străbate platoul înțesat cu oameni.

— Gata! Puteți da presiune! și sare jos, în mijlocul oțelarilor. Își leapădă, suflînd greu și precipitat, costumul înfierbîntat de vîlvătaia oțelului și zice, cu glasul acum mai stins, rămas uscat în grumaz:

— Dați-mi o ulcea de apă...

Matei aude tot. Și vocea strigată, fierbinte a lui Duțu o aude și acum, la urmă, și șoapta stinsă cînd cere apă. Matei înfundă ulcica mare de tinichea în găleata plină cu apă și i-o întinde lui Duțu. Acesta o ia cu mîinile tremurînde și o golește dintr-o suflare. Două șuvițe subțiri de apă i se preling pe la colțurile gurii, dar el nu le mai simte. I se aude suflarea înăbușită în fundul ulcicăi: Hu! Hu! Hu! După ce soarbe și ultima picătură, i-o înapoiază lui Matei:

— Mulțam! A fost mai bună ca un vin!

Matei stă cu ulcica goală în mînă, și se uită în fundul ei, năuc. Se uită și la Duțu, lung-lung, gata să-l înghită. Apoi cine știe ce gînd îl cotropește și i se pune în jurul inimii, că se aruncă la pieptul lunganului și-l îmbrățișează așa, tam-nesam, ca pe un frate pe care îl regăsește după multă vreme: „Ii slăbuț ca o trestie.. Ca Maranda-i de slăbuț..." îi umblă un gînd prin minte. apoi își înfundă obrazul bărbos la pieptul osos, fierbinte și nădușit, al lui Duțu...

Ion ARIEȘANU

Desen de GH. BOȚAN

Dor fierbinte *)

Teofil Nicoară, care pînă atunci își zorise muierea și copiii cu o neînduplecare neștiută, se opri deodată-n loc, se întoarse și stătu pironit în drum, cu ochii spre casa lor săracă. Solomia făcu cîțiva pași, neașteptîndu-se ca el să rămînă în urmă. Copiii, cuminți de data aceasta, mergeau înainte, ținîndu-se de mînă.

Teofil Nicoară nu se mișca.

— Hai, tu odată! îi zise muierea. Ce te-a apucat să rămîi fulgerat? Se uită lumea la noi!

Bărbatul nu răspunse o vreme bună, de parcă bolboroseala femeii clipocea undeva, departe, ca o apă șiroită subțire printre pietre. Apoi oftă din adînc, își dădu pălăria pe ceafă și porni cu pași mari pe urma copiilor. Ii rîdeau ochii!

— Ce te-a apucat, mă, omule? Adineaori stăteam după tine și-acuma mă alergi?!

Soarele primăverii îi scălda din față, luminîndu-i din plin; poate de aceea chipul lui Nicoară părea luminat de-o bucurie mare, nouă, nestăpînită. Își aduce aminte de nevastă. Se uită la ea cu ochi de flăcău și-i pune mîna pe umăr ca odinioară, cînd numai se aveau dragi.

— Ce-i cu tine? Azi ești așa de.... nu știu cum! îngînă ea cu glasul moale, topindu-se pentru o clipă sub privirea lui.

— M-am uitat îndărăt. Să le mai văd o dată pe toate. Că pe cînd ne-om întoarce, or fi altfel. Și casa, cum am văzut eu undeva; și poarta. Și vișinul înflorit: înflorit ca niciodată! Ai văzut cum i se zbat crengile și frunzișoarele de parcă-s vii?

Femeia nu vede dincolo de ochii lui închipuirea plină de lumină; casa cu două ferestre mari la stradă, poarta cu stîlpi de stejar înfloriți meșteșugit cu dalta, gardul cu scîndura nouă, ca laptele. Nimic nu va mai fi așa cum le-a lăsat acum în urmă. Numai vișinul va rămîne același înmugurind în fiecare primăvară și zbătîndu-și ușor crengile și frunzișoarele în așteptarea dalbului veșmînt al florilor! Teofil Nicoară se mai uită îndărăt o dată, de la colțul uliței.

— Tu, bărbate, ai uitat ceva acasă? întrebă femeia.

— Numai sărăcia!

— Știu, ducă-se pe pustii!

— De azi se duce ea, nu-i purta de grijă!

— Așa o fi, dacă zici tu.

Și femeia se gîndește ce bine e că sărăcia, care s-a ținut scai de ei de cînd se știu, își va lua tălpășița ca să se piardă acolo unde nu-i viață vie, ci moarte veșnică. Se uită speriată la bărbat, ca și cînd ar fi vorbit tare, dar acesta nu i-a auzit gîndurile; merge cu pasul mare și îndesat, drept spre soarele care parcă-i așteaptă dincolo de sat, în largul cîmpului, și-i cheamă la el cu degete lungi de aur.

Ii ajung din urmă pe copii și intră împreună în Căminul cultural, amestecîndu-se în lumea adunată. Teofil își face drum cu coatele să ajungă în față, căutîndu-și loc și găsindu-l pe un capăt de bancă. Intîi se așeză el și atîta se foi și se îndesă în ceilalți din rînd, pînă încăpu și muierea alături.

— Mă Teofile, tot hăbăuc ai rămas! zise careva, dar el nu luă în seamă nimic.

Avea tot ochi de flăcău cînd o întrebă șoptind, dulce:

— Stai bine?

Cît au ținut vorbirile, nu s-a clintit dar a bătut din palme în rînd cu ceilalți. Numai cînd s-a început iscălirea actului, el s-a ridicat în picioare, îndemnînd scurt:

— Hai, nevastă!

Și s-au dus aproape de masă, așteptînd nerăbdător și neliniștit să-și audă numele strigat. Dar la veselie n-a mai stat. A lăsat-o pe muiere să asculte glasul tremurat și dulce al viorilor, iar el a luat-o grăbit spre casă. „Și doar nu-l așteaptă nici o treabă!" gîndi ciudoasă ea, apucînd-o pe urma lui.

L-a găsit în fața casei, privind lung, cu ochii umeziți.

— Ce-i cu tine? Ce vezi?

Răspuns n-a venit. A privit și ea. E casa lor, așa cum o știu amîndoi de ani de zile, de cînd s-au luat. Cu streașina atîrnînd greu spre pămînt, cu zidurile obosite, iar scîndurile negre și gîrbove ale gardului parcă-s prinse într-o horă fără noimă, dejghinată. Numai vișinul e plin de floare și asupra lui își oprește ochii Teofil Nicoară. E primul pe care-l vede alb în primăvara asta. Și-n lumina vie a soarelui, haina lui de borangic tremură ușor, ca o apă abia încrețită de vînt.

— Frumos îi! spune femeia.

— Ai venit și tu? Bine ai făcut.

S-a urnit din loc, a deschis portița care miaună scîncit ca un pisic abia născut și a intrat în ograda lor săracă, unde toate îi sînt cunoscute, apropiate și purtate cu mîinile lui. Intreaga zi, apoi, Teofil Nicoară a umblat, a pus mîna pe ziduri și pe lucruri, le-a ascultat cu luare-aminte glasurile neștiute, și el însuși le-a răspuns în taină sau le-a spus ceva de mare însemnătate. La prînz au venit copiii și i-au povestit de-ale lor. I-a mîngîiat pe creștet, pe fiecare cu cîte-o palmă și copiii s-au bucurat de blîndețea lui. Femeia l-a lăsat în pace; bine i-a zis cine i-a zis „hăbăuc". De-o vreme, așa e; de cînd cu înscrierea în gospodăria colectivă. Il bat gînduri mari, știe ea, dar e prea închis la fire ce să-i spună și ei ceva.

Seara, Teofil Nicoară s-a dus sub vișin, și și-a rezemat coatele de gard. Multă vreme. A răspuns la binețe, a și schimbat cu careva cîte-o vorbă, dar mai mult a stat îngîndurat, nemișcat, parcă așteptînd pe cineva sau un semn de undeva. A intrat în casă tîrziu, cînd și lampa își pîlpîia lumina obosită de goana în jurul ei a musculițelor și-a gîzelor mărunte. S-a așezat pe marginea patului cu mîinile încleștate una în alta atît de strîns, încît i se umflau sub piele vinele.

— Ce-i cu tine, Teofile? a întrebat femeia cald, dulce, încetișor.

— Mult mai avem de muncit! Mult! Dar pe toate să le fac cum vreau eu...

Femeia s-a lipit de el și i-a căutat în față cu aceeași dragoste de la-nceput. In ochii lui ardea cu vîlvătaie un foc mistuitor. Și era plin pe umeri de flori de vișin!

Mircea ȘERBANESCU

Desene de ION FLORESCU

---

*) Din suita „Miniaturi"

Poşta redacţiei

Cîteva cuvinte pentru cei ce ne scriu

Am primit cu multă bucurie propunerea Gazetei literare de a alcătui Poşta Redacţiei.

In publicistica burgheză, cutia cu scrisori era, de obicei, antecamera coşului de hîrtii. Intr-un colţ din ultima pagină un redactor îşi exercita verva satirică bătîndu-şi joc de începători. Dispreţul şi cruzimea caracterizau răspunsurile date, lapidar şi sentenţios, condamnînd fără drept de apel un debut timid. „Mai încercaţi" — era cel mai favorabil răspuns pe care-l putea spera, de cele mai multe ori, un tînăr. Redactorii revistelor uitau că marele nostru Eminescu a fost descoperit de inimosul Iosif Vulcan în „cutia cu scrisori" a „Familiei". Lipsa de răspundere pentru relevarea talentelor era crasă. Eugen Lovinescu îi putea răspunde unui tînăr necunoscut că „va curge încă multă apă pe Dunăre pînă va şti ce e poezia". Cînd acelaşi tînăr se înfăţişa personal în salonul criticului, integrîndu-se cenaclului lovinescian, era însă cu mare grabă declarat talentat şi lansat zgomotos. Cercetarea cu grijă şi cu dragoste a miilor de plicuri trimise unei redacţii literare nu intra în preocupările criticului care nu credea în ivirea unor talente din masă. Se poate spune că atitudinea manifestată la „Poşta redacţiei" era caracterizantă pentru simţul de răspundere al criticului literar. Cufundat în maldărul de scrisori primite la redacţie, G. Ibrăileanu căuta cu spaimă să nu scape cumva „vreo licărire de talent".

Un răspuns necugetat şi răutăcios poate frîna sau demobiliza definitiv tînărul a cărui „licărire de talent" a fost ignorată.

Sfatul, îndrumarea, lămurirea unor probleme fundamentale, ridicate în faţa începătorului — toate acestea intrau rar în preocupările criticilor responsabili de „Poşta redacţiei".

Pentru revistele literare de azi lucrurile stau cu totul altfel. Revoluţia culturală, înfăptuită sub conducerea partidului ca parte integrantă a marilor transformări revoluţionare ce constituie baza construcţiei socialiste, a amplificat extraordinar sursa talentelor literare. La redacţie sosesc plicuri de la tineri muncitori, ţărani, soldaţi, funcţionari, elevi, studenţi, învăţători şi profesori. Un excepţional spirit de emulaţie creatoare se degajă din vasta corespondenţă. Tineri care s-au înălţat la cultură şi lumină frecventează cenaclurile literare şi citesc publicaţiile literare, găsind în literatura zilelor noastre ecoul propriilor lor trăiri şi simţindu-se îndemnaţi să-şi exprime prin scrieri proprii plenitudinea vieţii pe care o cunosc astăzi în rîndurile luptătorilor pentru cauza clasei muncitoare. „Poşta redacţiei", astăzi, trebuie să fie una din posibilităţile de a remarca şi cultiva cu dragoste talentele din popor, de a nu lăsa să se piardă nimic din ceea ce avîntul revoluţiei culturale a scos la iveală, a stimulat şi a crescut.

Scrisorile care însoţesc frecvent încercările trimise sînt grăitoare şi indică sarcinile de lămurire şi educare artistică ce revin Poştei redacţionale. Paginile de literatură primite la redacţie arată direcţiile tematice preferate de masa tineretului şi relevă în acelaşi timp problemele estetice ce se cer cel mai grabnic discutate pentru valorificarea talentelor încă debutoare. De aceea, în locul răspunsurilor individuale, Gazeta literară a hotărît gruparea răspunsurilor pe probleme, transformînd rubrica într-un mijloc de elucidare a celor mai acute întrebări puse la primii paşi în creaţie. Fiecare corespondent al nostru îşi va găsi răspunsul într-un număr sau mai multe, în cadrul discutării unor aspecte ce privesc creaţia sa şi a altora. In felul acesta dorinţa noastră este de a înlocui sentinţa lapidară cu îndrumarea mai temeinică, teoretică şi practică. Cum marea majoritate a plicurilor cuprind versuri, vom dezbate mai întîi, analizînd concret încercările primite, unele probleme privind specificul poeziei, tematica majoră a poeziei zilelor noastre, unitatea dialectică dintre conţinutul şi forma poeziei, precum şi unele aspecte ale artei versurilor. Vom căuta, o făgăduim, să nu întîrziem prea mult nici răspunsul adresat tinerilor prozatori.

Inainte însă de orice am vrea să relevăm semnificaţia scrisorilor ce însoţesc încercările literare, care m-au introdus direct în sfera unor probleme pasionante privind noua generaţie de candidaţi la literatură.

Tovarăşa **Coca Elena**, muncitoare la Filatura Fălticeni ne trimite versuri pentru copii. „Pentru că iubesc copiii mici şi mă simt foarte apropiată de ei voi încerca să scriu mai mult pentru ei" — ne spune tovarăşa Coca Elena, arătîndu-ne că pentru cititorii ei doreşte să aleagă „subiecte din care vor trebui să tragă concluzii".

Fără îndoială, a vedea în creaţia ta un mijloc de educaţie constituie o premisă fermă a creaţiei. Căile de a împiedica transformarea poeziei în poveţe moralizatoare vor constitui obiectul unei „poşte a redacţiei". Deocamdată însă trebuie să spunem că pasiunea pentru poezie este ea însăşi o condiţie a creaţiei adevărate. Nimeni nu are datoria de a compune poezii, dacă nu simte nevoia arzătoare de a le compune. La corespondenta noastră de la Filatura din Fălticeni se vede dragostea pentru poezie, ca modalitate de a ajunge la sufletul copilului şi aceasta e foarte important.

Creaţia poetică presupune o „patimă" cum bine spune corespondentul care ne scrie: „eu, tînărul utemist **Mihăilescu Ion** ... am fost lovit de patima de a scrie versuri". Imbogăţindu-şi lectura, înţelegînd mai bine în ce constă arta poetică, acest utemist din comuna Scheiul de Sus, Raionul Găieşti, **Regiunea Piteşti, va putea să scrie din ce în ce mai bine,** tocmai pentru că are patima poeziei, tocmai pentru că **nu poate să nu scrie.** Dragostea pentru viaţa nouă a patriei socialiste, pe care o cîntă îl cheamă la poezie — şi acesta-i esenţialul, chiar dacă deocamdată îi lipsesc mijloacele de expresie.

Indoindu-se că-i vom publica poezia trimisă, tovarăşa **Ana Gerhard**, din Bucureşti, str. Andrei Şaguna 13, ne spune: „dar a trebuit, a trebuit s-o scriu..." Această trebuinţă asigură întotdeauna o autenticitate poetică pe care nici un meşteşug nu o poate înlocui. De aceea, versurile tovarăşei Gerhard, cărora le lipseşte măiestria adeseori, nu reprezintă mai puţin o expresie a ataşamentului faţă de patria care construieşte socialismul.

Pasiunea absorbantă a scrisului presupune voinţă şi forţă de muncă în chinate eforturile de îmbunătăţire a expresiei, astfel cum arată tovarăşul **C. Lungoci** din Focşani: „Vin obosit de la întreprindere după şapte ore de lucru. Mă apuc de compoziţie ... O oră de odihnă ar fi minunată, dar nu mă pot hotărî. Am încercat totuşi. Am stat o oră în pat fără să pot adormi, preocupat numai de scris..."

Desigur această pasiune a scrisului poate fi stearpă, dacă tînărul se cufundă într-însul şi se rupe de viaţa socială. Nu e cazul cu tovarăşul Lungoci, locţiitor al secretarului organizaţiei de bază U.T.M. din întreprinderea din care face parte.

Majoritatea corespondenţilor noştri se simt chemaţi spre poezie pentru că văd în aceasta o expresie militantă a sentimentelor lor. Unii vădesc îndrumarea pe care au şi putut-o primi în condiţiile create de regimul nostru pentru încurajarea talentelor muncitoare. Tovarăşul **Zaharia Plăianu** din Suceava se referă la consfătuirea tinerilor scriitori din martie 1956. Pentru soldatul fruntaş **Pena Gică**, este evidentă îndrumarea muncii politice dusă în armata noastră populară. Rolul cercurilor literare locale este însemnat şi absenţa activităţii unui asemenea cenaclu se resimte. Pe drept cuvînt se plînge tovarăşa **Mărgăritescu Lăcrămioara** că cercul literar „Alexandru Vlahuţă" din Turnu Severin „hibernează" şi ne trimite unele încercări poetice „nu cu scopul de a fi publicate" ci pentru a primi „cîteva indicaţii în domeniul creaţiei literare".

Indrumarea noastră va trebui să lămurească şi să informeze pe debutanţi în ceea ce priveşte orientarea lor tematică care se dovedeşte în unele corespondenţe foarte confuză. Cea mai mare parte din poeziile primite se orientează spontan just, tinerii exprimînd sentimentele legate de lupta şi munca lor cotidiană, ca factori activi ai construcţiei socialiste. De asemenea cum este firesc, tema muncii şi luptei se împleteşte cel mai adesea, cu tema dragostei, veşnică temă a tinereţii.

Uimeşte însă lipsa de informare şi confuzia ideologică de care poate da dovadă un corespondent, profesor la Turnu Severin. Deşi afirmă că „a urmărit cu atenţie toate revistele din ţara noastră" întrucît chiar la majoritatea este abonat, tovarăşul profesor, într-un stil ciudat de impropriu, spune că „n-a mai văzut licărind o poezie, o frîntură măcar, de stilul poeziei erotice". In consecinţă, ne trimite o poezie „unde zugrăvesc cîteva concepţii despre oameni în genere; trăite şi visate de fiecare" (reproducere textuală!). Versurile trimise sînt la fel de valoroase ca şi proza ce le însoţeşte.

Vom discuta la „Poşta Redacţiei" şi despre problema ridicată fals şi confuz de profesorul respectiv, dar de la bun început trebuie să subliniem un lucru: majoritatea tinerilor debutanţi, ca şi fruntaşii poeziei noastre actuale, înţeleg mai bine decît tov. profesor că poezia realismului socialist este poezia vieţii adevărate, cu lupta, munca, dragostea, bucuria şi frămîntările pe care le trăieşte omul zilelor noastre. Marii noştri poeţi actuali fac poezie erotică aşa cum fac şi poezie agitatorică, exprimînd la cea mai înaltă tensiune sentimentele ce-i mobilizează. Tinerii din uzine, de pe ogoare şi din şcoli care ne trimit încercările lor nu se sfiesc să ne împărtăşească întreaga lor creaţie începătoare. Esenţialul e ca poezia să fie poezie şi să aducă la lumină nu sterile investigaţii intimiste, ci majore sentimente umane.

La „Poşta Redacţiei" vom răspunde cu drag şi grijă tuturor acelora ce pornesc pe calea literaturii cu sentimentul unei mari răspunderi, chinuiţi de „cuvîntul ce exprimă adevărul", pregătiţi să muncească permanent pentru a-şi însuşi tainele dificile ale artei.

„Mă adresez dvs. cu rugămintea de a-mi comunica părerile pe şleau" ne scrie tov. **Florin Puiu Caţan**, student din Bucureşti şi-l felicităm pentru această rugăminte. „Pot continua urcuşul pe cărarea spinoasă a poeziei sau este mai fericită o hotărîre negativă?" ne întreabă dînsul. In acelaşi sens ni se adresează şi tov. **Boti Petre**, laborant la Staţiunea I.C.F. Craiova, şi elevul **Popa M. Constantin** din clasa a IX-a a Şcolii Medii nr. 1 din Craiova, şi majoritatea celorlalţi corespondenţi.

„Voi putea nădăjdui vreodată o îmbunătăţire în munca mea de a scrie versuri? Iar dacă nu prevedeţi acest lucru, vă rog foarte mult să-mi faceţi cunoscut, ca să nu mai lucrez în zadar" — scrie şi tov. **Cîmpeanu Dumitru** de la Fabrica de zahăr Bod, raionul Codlea. „Trebuie sau nu trebuie să mai scriu" — ne întreabă şi tov. **Gh. Răpănescu** din comuna Scheiul, raionul Găieşti, regiunea Piteşti.

Asemenea întrebări sînt fireşti şi dovedesc simţul de răspundere al acestor tovarăşi, stima lor pentru poezie. A persevera într-o artă fără să ai perspectiva realizării nu duce la nimic bun. Mediocritatea, suficienţa, sînt cele mai mari duşmane ale poeziei. Din păcate, răspunsul la asemenea întrebări categorice e greu să fie categoric. Primele încercări pot înşela, într-un sens sau altul. Cine simte efectiv nevoia de a scrie nu are altă cale decît aceea a verificării îndelungate, pînă la convingerea definitivă despre propriile posibilităţi.

Intrebarea: voi fi sau nu vreodată poet e fundamentală. Pînă la răspunsul ultim, sfaturile şi învăţătura pot fi de folos cînd debutantul îşi priveşte el însuşi autocritic încercările, cînd simte neîncetat nevoia de a se depăşi, cînd nu se priveşte niciodată cu mulţumire şi trufie. Marii creatori ai literaturii, chiar ajunşi pe culmea creaţiei lor, încă se îndoiesc de valoarea operei recunoscute unanim, căutînd însetaţi perfecţiunea. Tinerii începători trebuie să cunoască, în acest sens, exemplul ilustrului nostru Mihail Sadoveanu. „Ah, visurile noastre — scria tînărul Sadoveanu, în anii debutului său — cît sînt de pline de avînturi şi de lucruri frumoase! Cît de mult am voi să facem, cît de frumos am voi să lucrăm, cît de mult bine am voi să facem, — şi cît de des te apucă îndoiala asupra talentului, asupra acestui foc care ne arde, pe care îl simţim şi de puterea căruia totuşi ne îndoim". Şi, după o viaţă de creaţie gigantică, la 56 de ani, amintindu-şi de o critică nedreaptă pe care o primise în tinereţe, Sadoveanu încă mai scria: „Mă îndoiam şi atunci de fragilitatea mijloacelor mele; mă îndoiesc şi acum. Aş fi gata — dacă s-ar mai putea — să înlătur multe din cîte am publicat".

Indoiala şi modestia indică setea după perfecţiune. De aceea sîntem mai optimişti în privinţa viitorului unor tineri corespondenţi ce ne împărtăşesc asemenea atitudini cu privire la încercările lor literare. „Cîteodată — ne scrie tov. **S. Cojocaru** din comuna Bălceşti, raionul Olteţu, am impresia că poemul meu e banal şi plat..." „Am scris mult şi mult mă ruşinez cînd revăd paginile copilăriei — ne scrie tov. **Ion Van** din Găieşti. Ce am scris ieri, îmi provoacă o înfiorare de neplăcere azi..."

Sînt semne bune.

Cu totul altfel de semne decît cele pe care le arată tov. **Geo Malcovescu**, din Bucureşti, care trimiţîndu-ne o poezie, ne scrie: „Ţin să precizez că am gata în manuscris un volum de versuri cu caracter pur sentimental sau de dragoste, cum se mai spune. Aş ruga — dacă se poate — să-mi indicaţi unde ar fi cazul să mă adresez pentru editarea lor". O asemenea grabă de a-şi crede opera gata de-a fi editată, chiar dacă nivelul artistic, cultural şi politic al autorului ar fi mai ridicat, nu e bună!

Astfel cum nu anunţă nimic bun atitudinea tovarăşului **Viorel Conta**, din Arad, care, sigur de talentul său şi de perfecţiunea versurilor sale, începe de pe acum să se războiască îngîmfat cu marii poeţi, considerîndu-se nedreptăţit: „Vă trimit aceste versuri, cu dorinţa de a mi se publica. Dacă talentul hotărăşte soarta poeziei, ele mi se vor publica. Dacă însă ospitalitatea unor lucrări literare se dă numai pe baza unei recomandări de poeţi deja lansaţi, atunci voi apărea la poşta redacţiei, ca orice anonim" etc., etc... De altfel, tov. Conta declară că nici nu va pune preţ pe cele spuse de noi despre versurile sale „care avînd cîteva sute, ar putea forma un volum de poezii. Vă trimit mostre, cîteva din ele". „Mostrele", cum spune corespondentul nostru, merită incontestabil atenţie, dar cu asemenea trufie autorul lor, chiar talentat, nu poate ajunge departe.

„Poşta Redacţiei" se alătură prieteneşte tuturor celor ce se încumetă în arta literară, preţuind funcţia socială a acesteia şi marea ei frumuseţe artistică. „Poşta redacţiei" va căuta cu atenţie „licărirea de talent" şi va ajuta efortul autocritic al tinerilor. Cei siguri de maturitatea creaţiei lor, de pe acum, vor folosi mai puţin, din vina lor, ajutorul criticii tovărăşeşti.

Şi, înainte de a trece la discuţiile concrete pe marginea încercărilor primite, încă ceva. Tov. **Mircea Şripan**, din Bucureşti, care scrie cu sinceră modestie: „N-am pretenţia de a fi un Eminescu, Coşbuc sau Arghezi şi nici intenţia de a-i ajunge. Sînt alţii cărora le este hărăzită această norocire".

Cel care se crede de la primele versuri mare cît Eminescu, Coşbuc sau Arghezi nu are o înţeleaptă atitudine. Dar oricine vrea să fie poet trebuie să vrea, cu aprindere, să-i ajungă pe marii poeţi.

Savin BRATU

ERDOS I. PAUL „Muncitori".

COMUNICARE

Conform hotărîrilor luate de Comitetul de Conducere şi de Biroul Executiv al Uniunii Scriitorilor, Secretariatul aduce la cunoştinţa generală că la data de 4 mai 1959 începe preschimbarea Carnetelor de membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Romînă.

Pentru obţinerea noilor Carnete, membrii Uniunii Scriitorilor vor depune la sediul Uniunii Scriitorilor, din Şoseaua Kiseleff nr. 10, serviciul Evidenţa membrilor, 2 fotografii recente tip legitimaţie şi vechile carnete.

Carnetele noi se obţin numai pe baza plăţii la zi a cotizaţiei, conform statutului.

Valabilitatea vechilor Carnete încetează la 31 mai 1959.

NOTE

● LAUDABILA INIŢIATIVA „Luceafărului" de a organiza o pagină a poeţilor ieşeni. Şi pentru că revista promite cititorilor şi alte cicluri asemănătoare de lucrări ale poeţilor din diferite părţi ale ţării, credem că redacţia trebuie să manifeste şi o exigenţă sporită faţă de materialele selectate. Socotim, de pildă, că poezii ca: „Iubita" de Sorin Stoian, din care cităm: „Şi în părul tău de smoală cu pulbere de astre/ Eu mi-am culcat obrazul, şoptindu-ţi: „cine eşti?" sau „Poem de toamnă" de Horia Zilieru („Subtil insinuantă pe glezna lui natura/ Se-ncolăceşte leneş precum un şarpe rău"), — sînt fără valoare, nereprezentative pentru orientarea poeziei noastre şi, sperăm, pentru activitatea literară a tinerilor poeţi ieşeni.

● PITORESCUL DATINILOR dintr-un sat de cîmpie nu-l mulţumeşte pe Fănuş Neagu, autorul bucăţii „Ningea în Bărăgan". Prozatorul a aflat, dincolo de ele, conflicte puternice în familia lui Chivu Căpălău, cărora le dă o rezolvare actuală.

● ANUNŢAM pe această cale o dată memorabilă: se împlinesc 5 săptămîni de cînd a apărut în „Contemporanul" ultima cronică literară. Transmitem pe această cale confratelui nostru felicitările de rigoare.

● REPORTAJUL LITERAR se află, la ora de faţă, în ofensivă, înregistrînd succese remarcabile. Mai peste tot, cicluri şi pagini pe o temă de actualitate: industrie, sat, cultură sau o regiune a ţării sau o problemă. La „Luceafărul" ciclurile de reportaj sînt consacrate, de cîtăva vreme, descrierii fenomenelor noi, semnificative, din diferitele regiuni ale ţării: redacţia urmăreşte a crea o nouă „Romînie pitorească". Semnalăm, printre cele mai izbutite, reportajele semnate de Petru Vintilă, Ştefan Luca, Radu Cosaşu etc.

Astfel, reportajul „Primăvara în sat la Horia", semnat de Gica Iuteş, urmăreşte ecourile stîrnite într-un sat din Bărăgan de Decretul pentru lichidarea rămăşiţelor oricăror forme de exploatare a omului de către om. Scriitoarea surprinde o serie de situaţii interesante legate de înfiinţarea gospodăriei colective.

● CELE CITEVA RINDURI informative pe care „Gazeta literară" le consacră Discului au suscitat interesul unui recenzent competent şi specialist de la „Luceafărul". Anonimul recenzent este iritat în primul rînd că rubrica noastră nu e semnată decît „Amator". Apoi e indignat că o asemenea rubrică informativă (care în nici un caz nu e o cronică) nu se ocupă destul de: „Interpretare, stil, înregistrare, solist, orchestră" etc. Iar în altă parte îi cere „o referire la interpretare şi una la realizarea tehnică, la sonorizare, la calitatea auditivă a înregistrării".

Singurul exemplu analizat, cu citate trunchiate, evitarea celorlalte note despre disc publicate în numere anterioare, arată că observaţia critică din „Luceafărul" nu e făcută în spirit de colegialitate şi cu criteriile obiectivităţii. Aşteptăm oricînd un model demn de urmat.

● IN AMPLA NUVELA „Inainte de răsărit", publicată în ultimele două numere ale „Tribunei", Vasile Rebreanu se dovedeşte un prozator cu aptitudinii certe pentru epica de mai largă desfăşurare. Nuvela surprinde momente de tensiune maximă din viaţa unui sat în zilele din preajma Eliberării.

● NUMĂRUL 1—2 al revistei „Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor", cuprinde o exegeză amplă, semnată de Paul Cornea, asupra unui scriitor moldovean puţin cunoscut: N. Istrati. Criticul găseşte tonul potrivit al evocării ştiinţifice, evitînd entuziasmul nemotivat şi facil pentru meritele scriitorului prezentat, cît şi tratarea superficială, cu zîmbet condescendent, a operei acestuia. Relevînd meritele lui N. Istrati ca înaintaş al teatrului romînesc, autorul studiului înfăţişează în acelaşi timp şi limitele şi contradicţiile omului şi operei.

In prima parte a studiului, criticul (a cărui aplicare spre portretul literar o cunoaştem şi din alte lucrări), încheagă din cîteva trăsături rapide, dar sugestive, imaginea scriitorului moldovean, interpretînd judicios materialul documentar existent.

Partea a doua a articolului aduce în discuţie un vast material de istorie literară, pe baza căruia N. Istrati e identificat ca autor al unor poezii apărute fără semnătură în „Foaie pentru minte, inimă şi literatură".

In ultimul capitol se analizează drama istorică în vers alb „Mihul", producţia cea mai de seamă a lui N. Istrati.

Lucrarea e analizată ţinîndu-se seamă de circulaţia motivelor din literatura romantică străină, dar subliniindu-se în acelaşi timp mesajul ei patriotic, care a răspuns comandamentelor sociale şi naţionale ale epocii.

Analiza atentă şi migăloasă a textelor şi documentelor literare, apropierea cu înţelegere şi căldură de opera scriitorului moldovean, fac din studiul lui Paul Cornea o realizare merituoasă a istoriografiei noastre literare.

Actualitate şi limbă

Caracterul plastic al limbii noastre nu este o însuşire sezisată numai de către specialiştii romîni. Deosebita ei capacitate receptivă, de toate provenienţele, a surprins pe numeroşi lingvişti străini. Unul din cei mai recenţi, Alwin Kuhn, profesor la Universitatea din Marburg, în lucrarea tipărită la Berna în 1951, cu titlul Die romanischen Sprachen (limbile romanice), a făcut o afirmaţie de-a dreptul senzaţională. Kuhn remarcă evoluţia modernă a limbii noastre, care şi-a anexat terminologia din toate domeniile vieţii, consideră limba noastră cea mai bogată sub acest raport, al însumării, şi îi prevede în scurt timp destinul cel mai neaşteptat: acela al limbii viitoare de relaţii europene. Există un destin mai frumos ca acesta pentru o limbă?

Bogăţia ei este aşadar cunoscută şi recunoscută peste hotare. Zilnic ea se sporeşte cu cuvinte noi. Numai dicţionarele rămîn în urmă, dintr-un fel de conservatorism lexicografic generalizat. Un exemplu, dintre cele mai convingătoare.

Multe obiecte, confecţionate altădată din piele, sînt de cîtăva vreme ieftinite prin introducerea pe scară largă a vinilinului. Nici unul dintre scriitorii acestei rubrici nu s-a putut desigur opri de a zăbovi înaintea unei vitrine cu asemenea obiecte, iar intelectualii de toate vîrstele preferă genţile moderne, mai mici şi cu fermoar, vechilor genţi de piele umflate ca nişte geamantane. Pînă şi copiii ştiu astăzi că vinilinul se obţine din prelucrarea unei substanţe plastice cu numele: vinil. Semnificativ însă! Nici Dicţionarul limbii romîne literare contemporane, volumul al IV-lea, S-Z, publicat de Academia Republicii Populare Romîne în 1957, nici Dicţionarul limbii romîne moderne al aceleiaşi instituţii, din 1958, nu conţin nici unul din cele două cuvinte. Micul Larousse din decembrie 1956 adoptă adjectivul vinilic (vinylique) cu acest text: „Se spune despre o clasă de răşini sintetice obţinute începînd cu acetilena".

M-am angajat însă de a-mi ţine cititorii în curent cu noutăţile din ajun, în sensul strict al cuvîntului. Incep, aşadar, cu inovaţiile industriale, mereu în fruntea celorlalte, datorită avîntului irezistibil al acestei ramuri de activitate sub regimul nostru popular.

Romînia liberă din 2 aprilie a.c. ne atrage atenţia cu titlul grăitor: „Azi vă informăm despre RULIT, un nou produs al industriei locale din Regiunea Autonomă Maghiară". In locul bronzului, necesar pentru fabricarea bucşelor sau, după cuvîntul preferat de dicţionarul academic recent, a bucelelor, adică a unor manşoane metalice, montate între două piese în mişcare, s-a elaborat în laboratorul Trustului Regional de Construcţii Locale din Tg. Mureş acest nou produs, obţinut din amestecul rumeguşului de lemn, uscat artificial, cu un liant sintetic, tratate la o presiune de 120 atmosfere şi o temperatură de 180 grade Celsius. Informaţia din care citez, fără să mai fac uz de ghilimele, precizează că piesele din rulit sînt de trei ori mai rezistente decît cele din bronz, sînt elastice şi de şase ori mai uşoare. S-a asigurat fabricarea pe scară întinsă a acestui înlocuitor mai ieftin decît bronzul şi net superior în utilizările lui, pentru a fi întrebuinţat şi la diferite maşini agricole.

Creatorii noului cuvînt au plecat de la radicalul francez: roul — (de la rouler — a învîrti) care a mai dat în limba noastră diverse cuvinte, începînd cu acela nu prea norocos pentru împătimiţii de altădată ai jocurilor de noroc: ruleta, şi sfîrşind cu franţuzismul şmecherilor din lumea zisă cea bună: a rula, adică a înşela, a trage pe sfoară. Oamenii muncii se folosesc de rulmenţi în mai multe sectoare de activitate şi vor putea să se deprindă uşor cu noul cuvînt: rulitul.

Scînteia de la 15 aprilie a.c. are în pagina ultimă o interesantă informaţie din partea corespondentului Agerpres de la Moscova: Turbobure din material plastic. De rîndul acesta biruie în mine deprinderea exactităţii şi citez textul: „Specialiştii petrolişti din toată lumea cunosc cuvîntul sovietic «turbobur». Turboburele sînt mecanisme care «învîrtesc cu mare viteză sapele de foraj şi asigură crearea rapidă de noi sonde». Inovaţia recentă constă din experimentarea în R.S.S. Tătară a unor turbobure dintr-un material plastic care înlocuieşte cu succes oţelul, prin mai multă elasticitate şi rezistenţă. Economia de timp şi de bani este considerabilă. Se prevede răspîndirea inovaţiei în toată industria petroliferă din U.R.S.S." Ca şi cuvîntul turboreactor, noul cuvînt e compus, prima parte sugerînd rotaţia, ca la turbină (în latină: turbo-turbinis, con), iar a doua parte operaţia forajului, în ruseşte. Descoperirea e însă deosebit de importantă. Datorită ei, ne putem însuşi frumosul cuvînt sovietic: turbobur.

Vreau să închei cu un cuvînt care nu e nou, dar se întrebuinţează de cîtva timp cu sensuri noi şi variate. E... vorba de cuvîntul profil, substantiv neutru (pl. profiluri). Noul dicţionar academic enumeră şase sensuri, începînd cu acela al chipului omenesc privit dintr-o parte. Se ştie că fotografii sau portretiştii ne prind „din faţă", „din profil" sau „pe trei sferturi", după fixarea de poziţie a capului. Profilul e forma cea mai sumară a portretului. El nu ne dă fizionomia întreagă, cunoscută fiind asimetria noastră facială, la unii dintre noi foarte pronunţată. Pentru acest motiv, expresia figurată a cuvîntului are o nuanţă de modestie. Cînd un critic de azi anunţă că încearcă să surprindă „profilul" literar al unui scriitor, el ne atrage atenţia că nu urmăreşte un portret cu caracter de completitudine, ci numai o schiţă sau, plastic vorbind, o faţă, un aspect al scriitorului. Dicţionarul ne dă, la sensul al treilea, definiţia: „Mod de organizare a unei instituţii, a unei întreprinderi" etc. De aci provine o întreagă familie de cuvinte. Citeam în Informaţia Bucureştiului de la 15 aprilie a.c., titlul „Consecinţele reprofilărilor de scurtă durată ale unităţilor comerciale". Ce sînt reprofilările? Sînt noile aspecte ale unor unităţi comerciale sau, prin alte cuvinte, schimbarea la faţă a unor localuri cărora li s-a modificat destinaţia. Autorul reportajului arată că unul şi acelaşi local se reprofilează cam repede uneori, din cofetărie în librărie şi apoi în aprozar (forma de nume comun e menită să se răspîndească!). Observaţia e de resortul autorităţilor respective, dar nuanţa filologică merită să fie menţionată la această rubrică. Mai e nevoie să relev că nici acest cuvînt: reprofilare nu figurează în ultimul dicţionar?

Şerban CIOCULESCU

CONTINUARI

Scriu pentru 23 August

de analiza la zi a apariţiilor. Important este ca recenzia sau studiul critic să nu vorbească din Sirius şi nici să nu se mărunţească practicist. In sensul acesta există un progres vizibil. Printre volumele apărute, mă refer la cel al lui Paul Georgescu. Deasemenea la articole şi studii foarte diverse. Problema nu este să se adopte un anumit tipar de critică. Generalizarea legată de sarcinile imediate se poate realiza, cu posibilităţile respective, şi în cadrul unei cronici de 6 pagini şi într-un studiu de 60. Am impresia că se simte efortul şi ar fi bine să fie continuat.

— Aţi putea da unele exemple în privinţa contribuţiilor aduse recent în dezbaterea unor probleme teoretice ale teoriei literaturii?

— Cîteva nume? Da, cu precizarea uzuală că citez la întîmplare, fără ierarhii şi cu multe, multe lacune. Mi se pare foarte util articolul lui Ovid S. Crohmălniceanu împotriva revizionismului în estetică sau cele ale lui Horia Bratu, pentru a cita numai din domeniul esteticii literare de care mă ocup actualmente mai mult. Aş mai putea adăuga articolul Verei Călin despre social şi psihologic în romanul actual, sau, dintre cele citite în „Gazeta literară" articole de Georgeta Horodincă, M. Petroveanu, Dumitru Micu, ultimele însemnări ale lui Lucian Raicu despre particularităţile personajului în literatura realismului socialist. Şi se impune un „etc". Nu avem numai două reviste.

— Ce părere aveţi despre discuţia de la rubrica „Pentru realismul socialist" din „Gazeta literară"?

— Se cumulează la această rubrică observaţii parţiale interesante şi binevenite. Se lasă însă aşteptate privirile de ansamblu asupra evoluţiei literaturii noastre pe drumul realismului socialist. Ar fi de căutat, în spiritul articolului lui Anisimov apărut anul trecut în „Scînteia" particularităţile istorice ale dezvoltării realismului socialist în ţara noastră.

— Ca membru al Comisiei pentru sprijinirea activităţii editoriale în vederea lui 23 August 1959, ce ne puteţi spune în legătură cu apariţia volumelor pentru sărbătorirea Eliberării?

— Am văzut ce este pe şantier şi ceea ce este avansat şi cred că recolta de la 23 August va fi îmbelşugată. E nevoie pentru asta de efortul conjugat al scriitorilor care să finiseze la timp lucrările. Deasemeni, de lectura mai operativă a redacţiilor editoriale care, de altfel, ştiu că muncesc intens. Nu pot da liste de titluri şi cred că nu e nevoie. Au fost pomenite în alte contexte. Aştept cu interes debutul de romancier al lui Mihai Beniuc, aştept odată cu toţi cititorii volumele din care am citit pînă acum fragmente: „Biografii contemporane" de Petru Dumitriu, „Şoseaua Nordului" de Eugen Barbu. Mă gîndesc cu o încredere justificată la ceea ce va face Titus Popovici prin perspectiva lui mai matură din cartea lui de debut „Străinul", transformînd-o şi continuînd-o.

In preajma aniversării de care vorbeam, în poezie, începînd de la Mihai Beniuc, Maria Banuş, Eugen Jebeleanu şi terminînd cu cei mai tineri, peisajul liric este bogat în paginile revistelor. — Deci, plachetele şi volumele se desemnează. — Numai uneori, cu un deficit în ceea ce priveşte prezenţa efectivă în actualitate, care e mai mult menţionată decît oglindită în ceea ce are cu adevărat nou. In genere există însă pasiune şi diversitate.

REPORTER

Mihail Sadoveanu

care e zdruncinată şi puterea economică a vechilor clase dominante, o dată cu smulgerea puterii politice. Romanul „Mitrea Cocor" este astfel şi un autentic document de viaţă despre un moment istoric foarte important în viaţa poporului nostru.

Romanul reliefează totodată şi rolul comuniştilor în educarea şi transformarea conştiinţei lui Mitrea, în revoluţionarea satului. Influenţa comuniştilor asupra maselor fusese sporadic oglindită în literatura romînă anterioară acestui roman. Aici scriitorul dezbate, în tablouri sintetice, acest proces şi-i află proporţiile reale. Comuniştii valorifică amarele concluzii ale eroului, experienţa lui dobîndită cu preţul unor mari dureri şi nedreptăţi îndurate, canalizează revolta lui, o orientează, îi dau finalitate şi eficacitate, încadrînd-o într-o vastă mişcare. Sadoveanu a luminat şi grăbit procesul de clarificare a conştiinţei lui Mitrea, punîndu-i în faţă realitatea sovietică, pe care eroul o cunoaşte în anii de prizonierat.

Reliefată în linii lapidare, această întrepătrundere de influenţe care acţionează asupra eroului conferă cărţii o mare autenticitate.

Dezbaterea problemei satului este continuată de scriitor în romanul „Aventură în lunca Dunării", unde reîntîlnim o mare parte din personajele caracteristice mediului rural zugrăvit de Sadoveanu. Satul întreg este urmărit aici în procesul de desprindere de vechea orînduire — de oamenii, practicile şi prejudecăţile ei — şi în apropierea lui de socialism. Romanul valorifică în linii la fel de lapidare, sintetice, capacităţile creatoare ale oamenilor angajaţi în bătălia pentru socialism. Prin comunistul Emilian Popovici şi prin eroii cu care el vine în contact, asistăm la o continuă operă de atragere către socialism, de angajare în construcţie a tot ce reprezintă o cît de palidă valoare umană. Lungul şir de povestiri, în care eroii fac procesul trecutului, sînt realizate într-un cadru şi în împrejurări care pun neîntrerupt în lumină drumul victorios al socialismului în viaţa satului.

In acest roman, Sadoveanu află prilejul să argumenteze însuşi principiul literaturii de partid, al literaturii care militează pentru un ideal social înalt. Prin destinul unui alt erou, poetul Dimitrie Ieşeanu, fost adept al poeziei „turnului de fildeş", scriitorul reliefează şi un sens filozofic adînc, aparţinînd vremii noastre — acela al muncii creatoare ca element de bază regenerator al tuturor însuşirilor umane. In activitatea sa la gospodăria de stat, poetul, abstract altădată, află adevăratul rost al poeziei şi-şi găseşte el însuşi un rost şi un sens în viaţă.

Principiul literaturii în slujba poporului fusese în permanenţă afirmat teoretic de Sadoveanu şi ilustrat în practica sa creatoare, de-a lungul imensei sale opere; de data aceasta, el a ridicat principiul literaturii angajate pe treapta lui cea mai înaltă — treapta partinităţii comuniste.

Poziţia intelectualului în societate a fost dezbătută de Sadoveanu în mai multe cărţi ale sale, înainte de Eliberare. In „Nada florilor" însă, această dezbatere dobîndeşte concluziile cele mai realiste, izvorîte din conştiinţa de luptător a scriitorului. In eroul Iliuţă Dumitraş, scriitorul realizează o sugestivă imagine a drumului unui tînăr intelectual către revoluţie, prin contactul cu clasa muncitoare. Romanul dă o şi mai mare amploare şi semnificaţie acestei imagini, realizînd comparaţia între tînărul erou şi tatăl său, intelectual vechi care constată cu regret că n-a izbutit să găsească la timp drumul luptei revoluţionare.

Scriitorul a intenţionat să ducă mai departe dezbaterea problemei intelectualului, într-un alt roman, „Intoarcerea la lume", în care întîmplările trebuiau să se petreacă în zilele noastre, spre deosebire de „Nada florilor", unde ele aveau loc la sfîrşitul veacului trecut. Dar noul roman n-a fost terminat de Sadoveanu. Sensul lui a fost însă pe deplin confirmat de conferinţa „Lumina vine de la Răsărit" sau „Insemnări pe marginea articolului 80" şi de întreaga activitate cetăţenească şi artistică a lui Mihail Sadoveanu.

In „Nada florilor", tabloul se completează şi prin alte semnificaţii, legate în primul rînd de perspectiva pe care-o vede scriitorul deschizîndu-se în viaţa tîrgurilor de provincie, altădată aflate într-o lentă dar sigură scufundare.

Prin muncitorul revoluţionar Alecu Dumitriu, prin mişcarea pe care el o reprezintă, Sadoveanu descoperă elementul care-i fusese ascuns anterior şi care a însemnat elementul salvator al acestei lumi, tot atît de apăsate ca şi umiliţii şi obidiţii satelor. Acest element salvator era lupta clasei muncitoare. Această nouă realitate a operei recente a lui Mihail Sadoveanu constituie un alt triumf al metodei de creaţie pe care a îmbrăţişat-o cu entuziasm scriitorul.

S-au remarcat de către critica literară, în mai multe rînduri, caracterul sintetic al construcţiei în aceste trei cărţi, liniile lapidare ale eroilor şi simplitatea acţiunii. Aceste caracteristici sînt datorite şi sensului pe care scriitorul l-a dorit operelor sale — acela de mesaje şi răspunsuri pe care un scriitor cetăţean, pătruns de ideile socialismului, se simţea obligat să le dea la capătul unei opere care putea fi socotită încheiată, dar care avea nevoie de lumina soluţiilor şi rezolvărilor aduse de noua orînduire. Să remarcăm deci şi această semnificaţie deosebită de manifest, de profesiune de credinţă pentru socialism, pentru revoluţia, pe care-o face un mare artist, în numele întregii sale creaţii anterioare, pentru viitorul socialist al poporului său.

Cu „Nicoară Potcoavă", Mihail Sadoveanu a dus la cea mai înaltă treaptă spiritul patriotic în evocarea trecutului. Forţa participării maselor în luptă apare aici în tablouri în care oamenii simpli din popor ocupă un loc esenţial, vestind marile descătuşări de avînt revoluţionar aduse de epoca noastră. Ca şi în „Mitrea Cocor", scriitorul aduce aici un elogiu cald omului rus, sufletului său de frate şi tovarăş al poporului nostru, în vechi timpuri ca şi astăzi. Capodoperă a creaţiei sadoveniene cu temă istorică, „Nicoară Potcoavă" este, în acelaşi timp, o culme a expresiei poetice în opera marelui scriitor, o cîntare măiastră alcătuită din evocare, folclor, istorie, poezie, toate călăuzite de simţul ager şi de ştiinţa sigură a creatorului realist-socialist.

Epoca noastră a adus lui Mihail Sadoveanu o încununare a mesajului şi realităţilor operei sale cu perspectiva socialismului, cu noi eroi, cu conştiinţa revoluţiei. Scriitorul, la vîrsta sa înaintată, a dobîndit de la orînduirea noastră puterea de a fi un deschizător de drum în mai multe sectoare, un exemplu de urmat. Realismul său profund din opera anterioară a rodit în forme superioare, datorită ideologiei partidului care l-a înrîurit pe scriitor, datorită vieţii noi care l-a cucerit şi l-a avut un sprijinitor însufleţit.

In pragul a opt decenii de viaţă, Mihail Sadoveanu este înconjurat cu dragostea şi veneraţia meritate de marele artist creator, în trecut, al unui vast şi nemuritor cîntec închinat poporului şi care s-a dăruit în zilele noastre cu acelaşi entuziasm, cu mai mare pasiune încă, biruitoarei cîntări a socialismului.

Mihai GAFIŢA

---

*) Principalele lucrări publicate de Mihail Sadoveanu în anii democraţiei populare, reprezentative pentru noua orientare a scrisului său: ROMANE: „Păuna mică" (1948), „Mitrea Cocor" (1949), „Nada florilor" (1950), „Nicoară Potcoavă" (1952), „Aventură în lunca Dunării" (1954); NUVELE: „Clonţ de fier" (1951), „Muncitori şi păstori" (1954); LUCRARI CU CARACTER PUBLICISTIC: „Lumina vine de la Răsărit" (1945), „Insemnări pe marginea articolului 80" (1952).

In afara acestora, scriitorul a mai publicat un mare număr de volume inedite, fie alcătuite din scrieri publicate anterior în reviste şi ziare sau reluări ale unor scrieri anterioare, fie creaţii noi: „Anii de ucenicie" (1944), „Caleidoscop", „Fantazii răsăritene" (1946), „Poezia cimiliturilor" (1949), „Cîntece bătrîneşti" (1951), „Evocări" (1954), „In satul unui prietin", „Inceputuri", „Printre gene" (1955), „Furtuna tinereţii", „Povestiri despre vînători şi pescari" (1956) etc.

CRONICA DRAMATICA

Lîngă poarta Brandenburg (Ultima etapă) de E. M. Remarque

(Teatrul Armatei)

de V. MÎNDRA

Piesa începe în vacarmul unui bombardament asurzitor. Apoi se face lumină, se schimbă replici de circumstanţă: aflăm că locul dramei este la Berlin şi anume în primăvara lui 1945... Pe neaşteptate, în acest climat iritat, se deschide o uşă şi apare, livid, un necunoscut. Este un evadat dintr-un lagăr de concentrare. Camera din faţa noastră devine, pe nesimţite, teatrul unui amplu şi profund moment istoric. Poziţiile se cristalizează, relieful ideologic al piesei cucereşte primul plan al scenei. Intre cele trei personaje principale, Anna Walter, antifascistul evadat şi subofiţerul SS Otto Schmidt, se încinge o dispută vehementă şi decisivă, cu implicaţii care depăşesc o simplă ciocnire de caractere.

Cunoscut ca autor al unui zguduitor roman demascator al primului război mondial, Erich Maria Remarque a scris de data aceasta un act de acuzare cu mult mai limpede şi răspicat, chemînd la bară morbul inuman al fascismului. Cele trei figuri centrale ale dramei construiesc liniile mari ale procesului: „Necunoscutul“ aduce în scenă credinţa fermă a luptătorului antifascist în biruinţa umanităţii, Schmidt evoluează în limitele unui egocentrism animalic dezgustător. Prinsă în această înfruntare, Anna îşi biruie rînd pe rînd ezitările şi pierde treptat gustul de cenuşă al blazării. Dăruindu-i fostului deţinut politic zîmbetul său fermecător, Anna Walter se pune în slujba vieţii, vorbeşte şi acţionează în numele vieţii şi se opune cu un zel explicabil emisarilor morţii, — naziştii.

Fiecare om surprins în perimetrul acestei dezbateri despre şi împotriva fascismului îşi aduce mărturia sa revelatoare. Sînt astfel citaţi pe rînd, fie că apar sau nu în scenă, evadatul Koch, care îşi sacrifică viaţa pentru a nu-şi denunţa tovarăşul, plutonierul care atîrnă spînzurat de un felinar pentru vina de a fi fugit de pe front, d-na Rohde aşteptînd în chinuri şi în spaimă naşterea unui copil, Mack, tînărul din SS, care se sinucide cînd înţelege cît de cumplit a fost minţit...

In a doua parte a piesei, personajele pînă aci plasate limpede în careul dramei îşi schimbă subit aparenţa, creînd un joc de contraste, amintind vechea obsesie pirandelliană, dar aci cu accente tragice create de excepţionala autenticitate a situaţiilor. Intr-adevăr, necunoscutul evadat este îmbrăcat în costumul unui ofiţer nazist, în vreme ce Schmidt, şef în SS, poartă în proaspătul său costum civil acte false de fost deţinut politic antifascist. Venirea trupelor sovietice îi găseşte pe cei doi eroi în această postură derutantă, dar încurcătura se lămureşte pe cale psihologică. Inocenţa „necunoscutului“ se relevă prin reacţiile sale umane, în vreme ce Schmidt se demască pentru ca-şi dezvăluie esenţa lamentabilă, în gesturi laşe şi purtări meschine.

Este cu totul remarcabil modul în care Remarque îi prezintă pe ostaşii armatelor sovietice. In ţesătura dramei ei aduc fluidul proaspăt, regenerator al încrederii în oameni şi în viitorul omenirii. Ofiţerul sovietic care recunoaşte în maldărul de acte aparent ireproşabile ale lui Otto Schmidt, izul neplăcut al duplicităţii, capătă relieful unui sol justiţiar venit să facă dreptate şi capabil să o determine împotriva tuturor mistificărilor.

Natura puternic realistă a acestei drame nu se limitează la simpla operă de observare selectivă. Remarque a concentrat în cîteva apariţii şi în puţine întîmplări, semnificaţii covîrşitoare care fac din piesa sa un document tulburător al ceasului în care, undeva lîngă vechiul Brandenburger Tor, au pierit groaza şi mizeriile celui de al 3-lea Reich.

★

Sarcina direcţiei de scenă nu putea fi redusă la realizarea cadrului evocator al momentului istoric din mai 1945. E. M. Remarque n-a scris, desigur, o simplă cronică scrupuloasă. Intenţiile textului, şi prin urmare obligaţiile regiei, sînt evident legate de sensul actual al apelului, de atitudinea activă împotriva oricăror încercări de renaştere a fascismului. Otto Schmidt este ucis în piesă, dar ipocritul său adjutant poreclit „Mimoza“ a izbutit poate să se strecoare printre dărîmături, dincolo de Poarta Brandenburg, în zona occidentală a Berlinului şi nu cu intenţia de a cultiva lalele în curtea unei căsuţe şi în virtutea unei pensii.

La Teatrul Armatei, spectacolul a mers cu consecvenţă pe linia redactării unei chemări puternice la ură şi vigilenţă. Cruzimea celor din SS, amoralitatea lui Schmidt, uciderea psihică a deţinutului Koch au căpătat în spectacol însemnătatea cuvenită unor acte care demască structura intimă a fasciştilor. Regia (Sanda Manu) a acordat, de altminteri, întregului spectacol o anume densitate a dramaticului care a realizat într-o mare măsură atmosfera şi complexitatea deosebită a „ultimei etape“. Silueta nefericitului Koch, trecerea sa bruscă de la timorare încrîncenată la momentul eliberator al acuzării călăilor a fost realizată în culori remarcabile de către Val. Săndulescu, probabil unul dintre cei mai înzestraţi actori ai Teatrului Armatei. Ferindu-se de tonul patetic exterior, actorul a comunicat cu o discreţie a simţămintelor excepţională, zbuciumul reţinut şi apoi bucuria supraomenească a rostirii adevărului zăgăzuit atîta vreme. O creaţie deosebită a realizat în acest spectacol şi tînăra actriţă Liliana Tomescu. Considerată pînă de curînd ca interpretă de comedie bufă, utilizată ca atare şi, prezentă (vai!) şi în spectacole uşoare de estradă, Liliana Tomescu dovedeşte în rolul Annei Walter calităţi care atrag stăruitor atenţia şi îi creează obligaţii dintre cele mai serioase. In ciuda rigidităţii din primele scene, cînd a jucat cu vădită afectare blazarea eroinei, temperamentul şi harul actriţei au creat apoi momente de o rară autenticitate. Nu ne aflăm încă în faţa unui talent pe deplin format, dar gama variată de posibilităţi de care dă dovadă interpreta Annei, cere o mare atenţie şi o severă educaţie artistică, în sensul evitării unei posibile alunecări în facilitate.

Deşi a surprins prin unele tonuri profunde, G. Brezeanu nu a devenit încă un actor de dramă. Preferinţele pentru lamentare şi apoi brusca uniformizare a liniei rolului n-au dat decît rareori „Necunoscutului“ avîntul combativ şi rezonanţa deosebită pe care le creează mesajul preţios al acestui erou. Remarcabil în prima parte a piesei, cînd Schmidt este un tipic subofiţer SS în exerciţiul funcţiunii, Florin Stroe n-a priceput sau n-a fost ajutat să înţeleagă apoi jocul abil şi complicat al nazistului „dat la fund“ care ar fi trebuit să graviteze între groaza de moarte şi încrederea animalică în forţa şireteniei neruşinate. In partea a doua a piesei, interpretul a jucat cu prea multă linişte şi bunăvoie o carte care-l conducea pe marginea prăpastiei. Din această pricină a fost considerabil redus caracterul laş şi mărunt al acestui ucigaş nazist.

Regia n-a lucrat cu egală atenţie asupra apariţiilor episodice, deşi ele comportă o mare însemnătate într-un spectacol de atmosferă. Cu excepţia apariţiilor colorate ale Cocăi Enescu (Grete) şi a intervenţiei lui George Constantin (ofiţerul sovietic), ceilalţi actori n-au adăugat peisajului dramatic nuanţa ce le fusese rezervată în textul scriitorului. Totuşi, spectacolul de la Teatrul Armatei se înscrie ca o realizare merituoasă, la care trebuie să adăugăm buna iniţiativă a direcţiei de a introduce în repertoriu piesa substanţială a lui Erich Maria Remarque.

Programul de teatru

Ca spectator oarecare aş dori să mai găsesc într-un program de teatru, în afară de distribuţia respectivă: 1. Cîteva cuvinte despre dramaturg. Ca în programul pieselor lui Brecht de la Teatrul Naţional „I. L. Caragiale“, eventual mai concentrat. 2. Cîteva cuvinte despre piesă şi semnificaţiile ei. Ca în programul „Omului cu arma“ la Municipal, dar nu şi ca în sus-amintitul program Brecht, unde piesele care, deocamdată, nu sînt jucate la noi, se bucură de o tratare mai amplă decît cele la al căror spectacol asist. Nu ca în programele la „Ultimul mesaj“ – Teatrul Armatei sau „Dansatoarea, gangsterul şi necunoscutul“ – Municipal, în care semnificaţiile sînt aproape reduse la temă. 3. Cîteva cuvinte (sau imagini) despre spectacol, despre munca regizorului, a actorilor, scenografului etc. Ca în programul „Scrisorii pierdute“ la Teatrul Naţional-Craiova, conţinînd însemnări ale regizorului şi cîteva foarte sugestive ipostaze ale personajelor, realizate prin montaj şi desen de autorul programului, Dinu Cernescu. Atenţie, totuşi: nici acest program nu este satisfăcător, deoarece au fost omise liniile de principiu ale conceperii şi pregătirii spectacolului. Oricum, programul citat mai sus este preferabil sub acest raport celor de la „Omul cu arma“, „Ultimul mesaj“ şi spectacolul Brecht, unde nu găsim nimic despre viziunea regizorilor asupra spectacolului sau despre viziunea principalilor protagonişti asupra rolurilor. Aflăm lucruri foarte interesante cu privire la interpretarea dată în „Omul cu arma“ rolului atît de complex al lui Lenin, de către marele actor sovietic Şciukin. Dar de ce Liviu Ciulei nu vorbeşte în program despre chipul lui Lenin, văzut de el, ca interpret?

Ca spectator oarecare, aş dori să găsesc toate acestea – nu în extindere de volum, fireşte – într-un program de teatru.

SPECTATOR

Teatrul romînesc văzut de „Teatr“

Anul trecut ne-a vizitat ţara la invitaţia revistei „Teatrul“, criticul dramatic sovietic Vl. Pimenov. In numărul 3/1959 al revistei sovietice „Teatr“, Vl. Pimenov îşi publică impresiile despre teatrul nostru, într-un amplu articol intitulat „Jurnal romînesc“. Criticul şi-a cules impresiile vizitînd zi de zi teatrele romîneşti. Ordinea e de jurnal şi pe cît posibil o vom respecta. La Teatrul CFR-Giuleşti, Pimenov este impresionat de jocul „excelentului artist“ Jules Cazaban în rolul lui Pobedonosikov din „Baia“ de Maiakovski. Unul dintre rolurile reuşite ale spectacolului este al Femeii fosforescente interpretată de Marga Anghelescu. Criticul sovietic remarcă punerea în scenă originală a tînărului şi talentatului regizor Horea Popescu. La acelaşi teatru, Vl. Pimenov asistă la piesa „Răzeşii lui Bogdan“ de Ernest Maftei, pe care o consideră oarecum rectilinie, caracteristică pentru perioada de început a dramaturgiei contemporane. Totuşi, regizorul Horea Popescu „a ştiut să dezvăluie o dramă socială, deşi piesa nu i-a dat prea mult material pentru un vast tablou dramatic“.

La Teatrul Municipal, acelaşi regizor a pus în scenă piesa „Dansatoarea, gangsterul şi necunoscutul“ care aminteşte de primele acţiuni teatrale revoluţionare din U.R.S.S. („Poporul şi capitalul“, „Marele comunard“ etc.). Dintre cele trei personaje ale piesei, autorul articolului consideră bine realizat rolul muncitorului în interpretarea lui M. Albulescu, care a reuşit să îmbine funcţia simbolică, abstractă a personajului, cu simplitatea omenească. Spectacolele regizate de Horea Popescu au pus în lumină, după părerea criticului, ceea ce este caracteristic în noua artă teatrală romînească: baza ideologică a spectacolului, o determinare socială deplină a personajelor, concretul acţiunii scenice.

Repertoriul Teatrului Tineretului este foarte variat, remarcă Vl. Pimenov: „Hoţii“ de Schiller, „Tînăra Gardă“ de Fadeev, „Cadavrul viu“ de Tolstoi, „Prea mult zgomot pentru nimic“ de Shakespeare, „Antigona“ de Sofocle etc. Se joacă, de asemenea, o comedie uşoară, „Masca lui Neptun“, care este — observă cu părere de rău criticul — una din puţinele comedii originale jucate pe scenele romîneşti. In acest spectacol sînt diminuate însă ascuţimea ironiei şi comicul situaţiilor, iar dialogul viol, specific comediei, este înăbuşit de un ton liric nejustificat.

Singura piesă americană din repertoriul teatrelor romîneşti era, la data vizitei sale, „Omul care aduce ploaia“ de R. Nash. Acţiunea, subliniază Pimenov, este concentrată în jurul unor probleme etice, dar concluzia piesei acreditează ideea că minciuna făuritoare de iluzii este preferabilă adevărului amar, răspicat. Vorbind despre spectacol şi actori, criticul aduce elogii interpretării date de Clody Bertola, Lisyei. Actriţa e „înzestrată cu o forţă lăuntrică colosală, cu o luminoasă putere de exprimare, cu o tehnică actoricească excepţională...“

La Teatrul Tineretului, autorul rămine adînc impresionat de jocul tinerei actriţe Olga Tudorache în rolul Antigonei. „Olga Tudorache este înzestrată cu calităţi exterioare neobişnuite şi cu o mare capacitate de interiorizare“.

„Recolta de aur“ de A. Baranga la Teatrul Municipal te convinge, arată criticul, de faptul că spectatorul este atras către contemporaneitate, este mişcat de fiecare cuvînt despre zilele noastre.

Impreună cu publicul romînesc, Vl. Pimenov aplaudă pe minunaţii interpreţi ai „Revizorului“ („o constelaţie de talente“, cum o numeşte) pe scena Teatrului Naţional „I.L. Caragiale“.

La Timişoara, Vl. Pimenov a asistat la spectacolul cu piesa lui Camil Petrescu „Suflete tari“ — asupra căruia face unele interesante observaţii. La Teatrul German din Timişoara remarcă jocul actriţei M. Getlinger în rolul Ruxandrei din piesa „Trei generaţii“ de Lucia Demetrius.

Vl. Pimenov ia atitudine faţă de spectacolul cu piesa lui Rozov „In căutarea bucuriei“. El consideră că piesa n-a fost îndeajuns înţeleasă de regizor, care s-a oprit numai la text, fără a vedea şi subtextul. Spectacolul — scrie Pimenov — s-a arătat a fi lipsit de combativitate, nereuşind să rezolve problema de bază — condamnarea burgheziei. In piesa „Nota zero la purtare“ în schimb, care este tot un fel de „căutare a bucuriei“, ideea formării tineretului într-un colectiv este dezvăluită într-adevăr clar şi atrăgător.

Mult efort a necesitat pregătirea spectacolului „Omul cu arma“ la Teatrul Municipal observă în continuare criticul. Regizorul I. Olteanu şi interpretul rolului lui Lenin, Liviu Ciulei, au studiat nenumărate documente. „Ciulei a făcut mult pentru a înfăţişa caracterul lui Lenin, conducătorul maselor. Actorul a realizat bine pasiunea revoluţionară a lui Lenin, dar nu am văzut redate înţelepciunea lui Lenin, calităţile lui de om“. „Se observă însă, conchide criticul, că spectacolul va mai creşte“.

Una din întîlnirile care l-au impresionat în mod deosebit pe Vl. Pimenov este acea cu acad. Zaharia Stancu, directorul Teatrului Naţional „I. L. Caragiale“. După o succintă prezentare a scriitorului şi a operei sale, criticul sovietic reproduce un interesant interviu cu Zaharia Stancu, privitor la repertoriul Teatrului Naţional şi la dezvoltarea teatrului romînesc în general.

In încheierea interviului său, acad. Zaharia Stancu a arătat că teatrul romînesc va progresa numai dacă tinerii artişti vor continua tradiţiile nemuritoare ale lui Millo, Pascaly, Nottara şi ale marelui Stanislavski.

Formulînd concluziile asupra teatrului romînesc contemporan, Vl. Pimenov scrie: „Ducînd cu mine cele mai bune, cele mai luminoase impresii despre teatrul romînesc contemporan, aş vrea să-i urez o mai mare atenţie pentru temele vii ale actualităţii, cît mai multe eforturi în vederea creării unui spectacol contemporan mare despre minunaţii oameni ai noii Romînii democratice, mai multă varietate în genurile alese, pentru ca alături de drama psihologică de adîncime, în repertoriu să figureze şi comedia veselă, inteligentă, care să exprime, cu un umor excepţional, nesecata dragoste de viaţă şi optimismul poporului romîn. Arta teatrală romînească are artişti talentaţi, tradiţii puternice şi o experienţă practică vie a actualităţii. In continua îmbogăţire a repertoriului cu teme mari, actuale, în dezvoltarea a ceea ce este mai bun din experienţa acumulată de scena romînească, sălăşluieşte ca o comoară viitorul ei luminos“.

TRIBUNA CREATORULUI

CUM AM LUCRAT „DIPLOMAŢII“

Carmen Stănescu şi Damian Crişmaru într-o scenă din „Diplomaţii“

PARADOX ŞI CONŢINUT UMAN

Piesa „Diplomaţii“, inundată de paradoxuri, m-a sedus de la prima lectură prin materialul uman pe care-l conţine, prin tema incisiv tratată, cît şi pentru haina aleasă în care autorul şi-a îmbrăcat gîndul. Mie-mi place de totdeauna teatrul cu conţinut, dar şi cu ideile frumos, ales exprimate. „Diplomaţii“ face parte din acest gen de piese. Nu se poate spune despre ea, aşa cum greşesc uneori actorii, care clasifică teatrul în piese bune la lectură şi bune pentru scenă. De fapt, piesa cea mai bună e totdeauna aceea care este fermecătoare la lectură şi excelentă cînd este jucată. Conflictul dramatic — clasicul conflict dramatic — în dramaturgia realist-socialistă a căpătat o amploare mai largă; el nu mai este îndeobşte generat de ciocnirea între două caractere ori interese; el se formează şi se dezvoltă din lupta între două lumi, ciocnire al cărei destin nu poate fi decît prăbuşirea ori condamnarea celei vechi. Pasiunea în sensul ei clasic a fost depăşită, căci şi o problemă de viaţă, ori de gîndire, poate deveni o arzătoare şi dramatică pasiune, fie în dezbatere, fie în conştiinţa personajului. Bunăoară, în conştiinţa lui Oliver Cox, fost colonel cu concepţii politice biblice, devenit prin aranjamente de culise (eminamente teatrale de altfel) ambasador britanic într-o ţară arabă (convenţională, dar cu petrol şi alte... produse citrice). Impreună cu arabul Şamardal, care le explică arabilor de ce trebuie să-i iubească pe stăpînii bogăţiilor lor, fiindcă aşa a învăţat el democraţia la Oxford, formează un tandem de ridicolă naivitate, luptînd amîndoi în felul lor împotriva realităţilor care-i dezmint pe tot parcursul piesei. Deznodămîntul acestei comedii pline de spirit devine astfel dramatic. Căci, în această ambasadă — dincolo de care începe deşertul — unde Anthea, soţia ambasadorului, îşi plimbă stupiditatea ei hilară; unde fiica lor Gloria îşi poartă spleenul şi... discret, trupul, între cei trei secretari de ambasadă, asigurîndu-i pe fiecare în parte că el este „cel mai atletic, cel mai spiritual şi cel mai superb bărbat din cîţi am iubit vreodată...“, unde Turnbull, aşteptînd să devină ambasador, îşi alină plictiseala cu... plantaţiile de citrice, Thorneycroft se substituie spiritelor imaginarului său unchi iar Mac Intyre, face oficiul de eminenţă cenuşie a ambasadei, în această ambasadă se pun la cale odioase crime împotriva poporului ţării subjugate. Este o comedie admirabil construită, fără să aibă mesajul închis într-o replică şi plasat la vedere; mesajul este în replica spectatorului, proiectat ca un ecou în concluzia trasă de el.

Scînteierile paradoxale din replică au făcut ca unele puneri în scenă să vadă în comedia lui Karvas numai o satiră, insistînd asupra pamfletului care, de altfel, este foarte vizibil. Insuşi autorul, într-o scrisoare trimisă nouă, tălmăceşte piesa un joc de paradoxuri, *chiar:* „o conversaţie satirică despre englezi, despre falimentul filozofiei şi moralei colonialismului şi cred — *spune dînsul* — că o asemenea concepţie trebuie să urmărească punerea în scenă“.

Am insistat asupra acestui pasaj, pentru că am ţinut să onorez punctul de vedere al autorului care socotesc că este primul îndrituit a-şi face sinteza ideii lui artistice. Pe de altă parte, am căutat să descopăr, dincolo de paradox şi în spatele satirei, un adevăr mai adînc purtător de mesaj — care este, de fapt, mai mult decît un pamflet. M-am întrebat dacă fabula piesei nu depăşeşte cumva dimensiunile cronicii jurnaliere, pentru a descoperi astfel o realitate contemporană de o actualitate pregnantă. Să analizăm. Acţiunea se petrece în jurul unui ambasador ciudat, Cox, care încearcă — nici mai mult nici mai puţin — să schimbe tradiţia diplomatică a Foreign Office-ului („principiul fundamental al politicii mele în această ţară va fi prietenia sinceră“). Dar de ce invocă el acest principiu? Ce-l îndeamnă să schimbe faţa lucrurilor? „Magna Chartă“..., „principiile fundamentale ale democraţiei engleze“... sau „comercializarea sentimentelor de amiciţie“ etc...? Dincolo de aceste paleative şi de entuziasmul lui naiv, Cox este tot englez şi face parte din rasa celor care stăpînesc. Există o replică-cheie a lui Cox care-l defineşte şi lămureşte cauzele adînci ale iluzionismului său politic: „pierdem pieţele economice, independenţa noastră a devenit de mult o vorbă goală“. *Dragostea lui pentru alte popoare se reazemă pe fundaţia intereselor economice şi politice ale imperiului. Iar cînd adaugă că „leul britanic este desenat de caricaturiştii din* lumea întreagă ca un motan trist şi fi*gărit“, orgoliul lui britanic de fost colonel va fi finalmente manevrat de coaliţia secretarilor săi diplomatici de carieră.*

In spatele acţiunii umanitariste a lui Cox stăruie, de altfel, unele rămăşiţe „mic-britanice“, le-aş spune, ca să definesc mai bine burghezia de acest tip, democrată dar imperialistă, naţionalistă „at home“ (acasă) dar colonialistă faţă de lupta pentru suveranitate naţională a altor popoare, dornice de libertate.

In toiul discuţiilor dintre Cox şi secretarii săi de ambasadă în jurul „doctrinei Cox“ de prietenie sinceră, — Cox aduce argumentul care-i descoperă gîndul: „Ruşii ăştia au declanşat un adevărat dumping al prieteniei, o ofertă gratuit“. *„Democratul Cox“, de structură colonialistă, nu poate înţelege tocmai substratul democratic al prieteniei sovietice. De aceea am simţit nevoia, făcind sondaje în biografia lui Cox, să precizez poziţia acestui confuz umanist care, pînă la urmă, degenerează — epavă a propriilor sale erori.*

Piesa are un conţinut politic remarcabil. S-au scris articole interesante şi s-au ţinut conferinţe remarcabile pe aceeaşi temă. Dar iată că un autor dramatic a scris o admirabilă comedie, scînteietoare de vervă, cu replici demne de paradoxul lui Oscar Wilde şi, în plus, cu un conţinut uman extrem de preţios. Dînd impresia că autorul cochetează cu subiectul, atacă de fapt o problemă acută — colonialismul. Nicăieri poate nu am înţeles mai limpede falimentul acestui soi de politică, decît în finalul discret dramatic al comediei lui Karvas. Pe Cox l-am lăsat singur în întuneric, cu capul în palme. Soţia lui, Anthea, îl caută şi nu-l vede, îl strigă de cîteva ori, pierzîndu-se cu strigătul în culise. De acolo începe deşertul. Ultima chemare a Antheei e însoţită de ecoul care se repetă şi se pierde în cîteva apeluri muzicale, stingîndu-se în gongul final. Oliver Cox, omul principiului „prieteniei sincere“, nu mai există, a dispărut o dată cu ecoul numelui său. A rămas ambasadorul... Adică cel care va comanda asasinarea populaţiei paşnice şi represaliile fioroase, după interesele diplomaţiei imperialiste engleze. Iar dacă nici spectatorii nu-l mai zăresc pe Cox, aşa cum nu l-a văzut nici Anthea, înseamnă că am izbutit să descopăr rădăcina adînc umană din comedia lui Karvas.

DOUĂ DISTRIBUŢII — DOUĂ SPECTACOLE DIFERITE

Distribuţia pe care am ales-o nu a fost întîmplătoare. M-am gîndit mult şi am pornit apoi repede la drum. Am prea mulţi ani de actorie pentru ca tînărul regizor din mine să nu încerce a face altceva decît ceea ce se face de obicei. Nu din spirit de contradicţie, ci dintr-o convingere — şi anume că nu calea cea mai comodă duce la succes. Să mă explic. S-a făcut un obicei să se recurgă pentru orice rol (of! mai ales cele mai mititele...) la actori cu titluri. Eu, unul, mă bucur de această perseverentă cinste pe care o fac alţi regizori titlului meu, în roluri mai mărunţele ca să nu obosesc, pasă-mi-te. De aceea m-am gîndit că avem în teatru actori minunaţi, chiar dacă nu au încă titluri. Am făcut apel la Aurel Munteanu şi Nataşa Alexandra, doi dintre cei mai talentaţi actori ai Naţionalului, pe nedrept foarte... puţin utilizaţi în ultimii ani. Alături de ei, am promovat alte valori artistice, actori din generaţia mai tînără: Al. Demetriad, Carmen Stănescu, Alfred Demetriu, M. Berechet şi fostul meu student Damian Crişmaru. Echipa s-a dovedit a fi omogenă, încît repetiţiile s-au desfăşurat într-o bună dispoziţie artistică.

Greutăţi am întîmpinat de la început. Premiera trebuia trecută repede şi studiul de laborator pe textul traducerii, pentru a realiza redactarea ei teatrală, a consumat o parte bună din timpul afectat preparaţiei spectacolului. In această fază am urmărit: mai întîi, a da replicii ritmul şi dimensiunea teatrală, condensînd-o cît mai aproape de esenţa ei, cizelîndu-i forma pentru a-i face viu, pregnant paradoxul; apoi o audiţie personală a textului, fiindcă mintea regizorului trebuie să asculte cu urechea actorului. Autorul (traducătorul) se lasă adesea furat de o imagine literară care — pe scenă — se pierde ori nu se ascultă.

Odată munca de laborator terminată, a fost necesară multă răbdare, abilitate şi mai ales ajutor reciproc între regizori, între mine şi Sică Alexandrescu care repeta două piese, ca să mă pot strecura cu „Diplomaţii“ pe lîngă „Cuza-Vodă“ şi „Valea Cucului“, fără a ne fi suprapus repetiţiile. Cu puţini nervi (altfel n-am fi actori!), cu înţelegere pînă la urmă şi, mai ales, cu ajutorul coordonator al direcţiunii, am izbutit să prezentăm premiera.

Este vorba de prima premieră, pentru că acum pregătesc o a doua premieră cu a doua distribuţie. Şi fiindcă mie nu-mi place treaba comodă, voi încerca să repet acelaşi text, dar cu o nouă interpretare. M-aş considera vinovat faţă de spectatori dacă aş prezenta, cu altă distribuţie, acelaşi spectacol, neschimbînd o iotă din mişcare, expresie etc, făcînd deci o copie a vechiului spectacol. M-aş considera vinovat faţă de actorii din noua distribuţie dacă i-aş deprecia, punîndu-i să repete, imitîndu-i pe colateralii din anterioara distribuţie. Şi m-aş considera foarte vinovat faţă de mine însumi dacă n-aş fi, ca regizor, decît un plagiator al meu însumi.

Doresc ca spectacolul cu „Diplomaţii“ să poată fi vizionat de două ori de acelaşi spectator, dîndu-i prilejul să-l discute, confruntîndu-i cele două prezentări. De aceea voi da noii distribuţii (Fifi Mihailovici — Anthea, Valeria Gagialov — Gloria, Mihail Fotino — Cox, Ovid Teodorescu — Turnball, Matei Gheorghiu — Thorneycroft, Marin Negrea — Mac Intyre, Şerban Iamandi — Şamardal) altă linie urmărind a obţine autenticitatea noilor personaje. Vor fi astfel doi Cox-i, diferiţi, doi Şamardal-i negemeni şi aşa mai departe, nimeni nu va semăna cu geamănul său (iată că, molipsindu-mă de la Karvas, fac paradoxuri!) din distribuţia paralelă, iar piesa va releva poate sensuri nou descoperite. Dacă voi izbuti?... In orice caz, merită încercarea. Cel puţin ar putea deveni endemică în teatru cu mai multe distribuţii...

Ion FINTEŞTEANU

CULTURA DE MASE

Brigăzi artistice de agitaţie

— Îndrumare şi text —

In fiecare vineri după-amiază „Casa de creaţie populară“ din Bucureşti organizează un lectorat cu discuţii după vizionarea spectacolelor unor brigăzi artistice de agitaţie. O asemenea manifestare are drept scop să îndrume membrii brigăzilor artistice de agitaţie şi să le comunice cunoştinţe teoretice şi practice de real folos în activitatea lor. Numai că modul de organizare nu este încă pe deplin satisfăcător. Mai întîi supără lipsa de punctualitate şi caracterul oarecum întîmplător de desfăşurare a programului. Cel ce conducea lectoratul a anunţat că **„seara noastră se va deschide cu cozeria (s.n.) tov. Grigore Băjenaru despre satiră“!!!** Chiar dacă am admirat vasta erudiţie pe care tov. Grigore Băjenaru a etalat-o în faţa noastră, căutînd a elucida originile satirei, discutînd pe larg dacă genul satiric este de provenienţă elină sau latină, prezentînd destul de amănunţit evoluţia satirei la romani, cu citate „în original“, fireşte că nu ne-a mulţumit „cozeria“ domniei-sale, tocmai pentru că nu este de un real ajutor celor care vin aici să înveţe cum să activeze mai bine pe frontul nostru cultural. Nu ne mai oprim asupra unor afirmaţii eronate sau hazardate (ca scriitori satirici în literatura noastră au fost amintiţi, după cîte am reţinut, Ion Heliade Rădulescu şi Costache Bălăcescu, iar Caragiale a fost trecut la rubrica „elemente satirice mai găsim şi în opera“...) Ne întrebăm însă de ce tocmai problemele satirei actuale au fost elucidate în două sau trei minute, la modul general, neconcret, fără concluzii practice pentru activitatea artiştilor amatori. Desigur, sînt necesare incursiunile istorice în problema respectivă şi multe din datele prezentate de tov. Grigore Băjenaru au fost folositoare, dar amestecul lor într-un context îmbibat de preţiozitate şi inutilă erudiţie nu-i recomandabil. Noi am vedea acest lectorat desfăşurîndu-se pe bazele mai solide ale analizei concrete a muncii artiştilor amatori.

Programul celor trei brigăzi artistice de agitaţie vizionate (Căminul cultural „Ana Ipătescu“ din comuna Jilava, Institutul de Documentare Tehnică şi Intreprinderea Poligrafică Nr. 4) ne-a întărit convingerea, exprimată şi în articolul trecut, că grija pentru text trebuie să fie esenţială. Ridicam atunci problema colaborării dintre scriitori şi artiştii amatori în această direcţie, rămasă pînă acum încă în faza dezider, dar avînd sorţi de rezolvare printr-o acţiune coordonată a Uniunii noastre şi a „Casei de creaţie populară“. De ce acordăm noi importanţa primordială textului? Pentru că brigăzile artistice de agitaţie nu prezintă un simplu program de divertisment şi amuzament. Finalitatea fiecărui punct din program trebuie să fie una net educativă şi să contribuie prin rîs la demascarea şi îndreptarea răului, să ofere prin momente artistice grăitoare exemple demne de urmat în muncă. Or, ni se pare că insuficienta grijă pentru text duce fatal la cenuşiul programului. Obiecţii stîrneşte şi modul în care sînt prezentate pildele vii de activitate, exemplul fruntaşilor. Dacă în programul de la I.D.T. (deficient alcătuit şi din pricina faptului că nu se află încă în faza finală) asemenea aspecte lipseau sau erau minor şi superficial evidenţiate, brigada de la Căminul cultural din Jilava a recurs la o soluţie ce nu ni se pare nici ea recomandabilă. Se spunea, la un moment dat, cam astfel: „dar noi avem şi fruntaşi în comună, în cinstea lor haide să cîntăm (cutare) cîntec“. Astfel, imaginea celor ce au excelat cu un anume prilej în muncă nu devine eficientă şi nu poate însufleţi pe alţii. Aci ar trebui să intervină rolul scriitorului. Pornind de la datele existente şi de la creaţia spontană a maselor, el ar îndruma această acţiune şi ar sugera crearea unor momente artistice convingătoare, din desfăşurarea cărora exemplul celor mai buni să iasă limpede în lumină. Un text bine alcătuit dă posibilitate şi gradării întregului program şi armonizării lui într-un tot unitar. Din acest punct de vedere, a suferit în special programul de la I.D.T. (viciat şi de o anumită notă criticistă, de o privire îngustă a problemelor de muncă), dar şi cel al Căminului cultural „Ana Ipătescu“, care a trenat şi a înaintat greoi, deşi membrii brigăzii au dovedit remarcabile înzestrări pentru arta cîntului şi a dansului.

Am admirat însă programul excelentei brigăzi de agitaţie de la Intreprinderea Poligrafică Nr. 4, alcătuit cu un simţ artistic remarcabil şi interpretat la un înalt nivel. Ne-a bucurat faptul că autorii textelor (în cazul de faţă chiar membrii brigăzii) au demonstrat că pot evidenţia marile succese obţinute de muncitori în producţie, în scurte scenete. In acest sens ni s-a părut elocventă sceneta despre situaţia preşedintelui de sindicat ce alcătuise un raport de producţie pentru şedinţa de a doua zi. Raportul era însă mereu depăşit de realizările din secţiile întreprinderii şi preşedintele nu ştia cum să iasă din „încurcătură“.

Şi celelalte momente au fost realizate cu mare pricepere. Satira era eficientă iar reliefarea aspectelor pozitive, convingătoare. De aceea, împreună cu cei prezenţi, am aplaudat entuziast programul brigăzii de la Intreprinderea Poligrafică Nr. 4, străbătut de o puternică dragoste pentru locul de muncă şi dorinţa de îmbunătăţire a activităţii pe care a ilustrat-o atît de frumos.

Valeriu RÎPEANU

DESCOPERIND DESCOPERIRILE

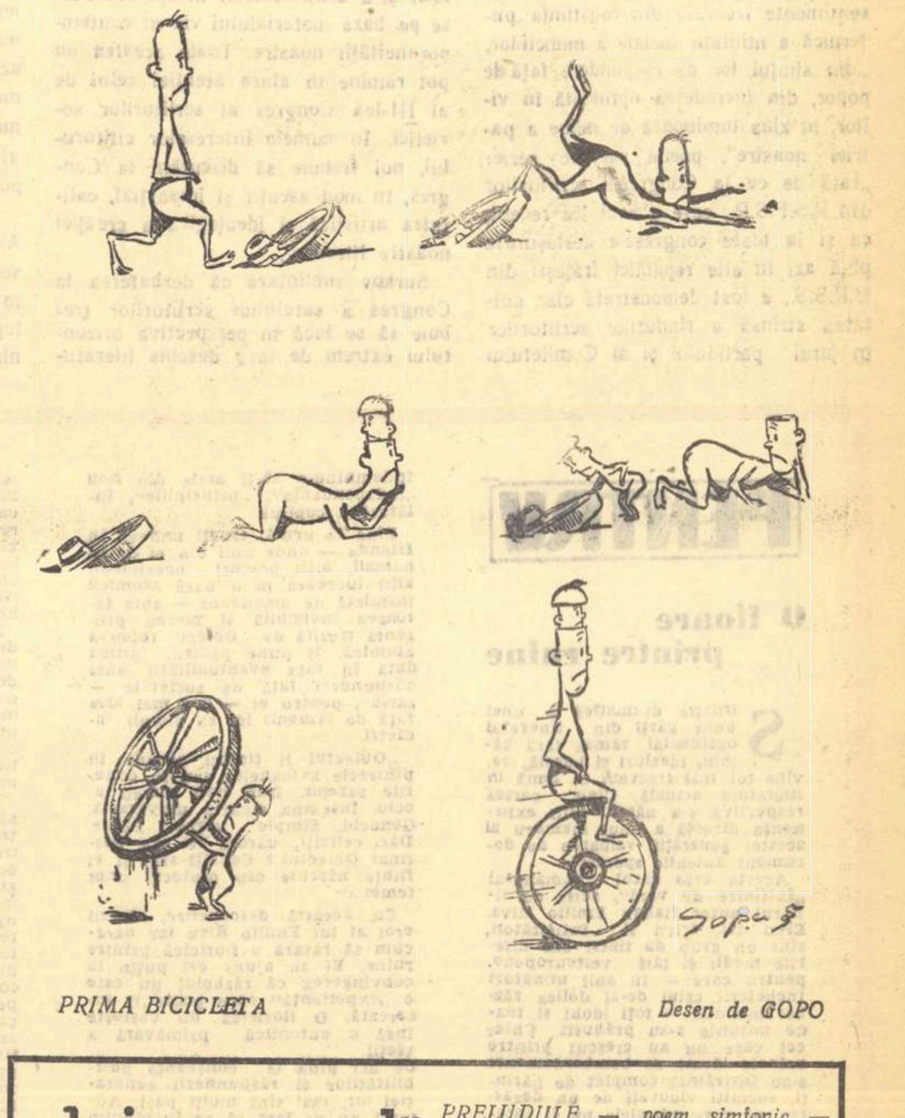

PRIMA BICICLETA

Desen de GOPO

„discul“

CONCERT NR. 1 IN MI BEMOL MAJOR pentru pian şi orchestră — Franz Liszt.
dirijor: George Georgescu
la pian: Valentin Gheorghiu
Orchestra Filarmonică Cehă

Lucrare de neobişnuită bogăţie melodică, Concertul nr. 1 pentru pian şi orchestră răsună ca un mare poem epic pătruns de o largă respiraţie dramatic-eroică. Temele celor patru părţi, deşi înşirate strîns într-o ţesătură sonoră comună, se deosebesc uşor prin contrastul puternic al temelor. Elan, visare, porniri eroice, lirism, toate se împletesc în desfăşurarea dialogului dintre solist şi orchestră. Inregistrarea este de bună calitate, se simte grija pentru reliefarea sonoră a partidelor orchestrei. Trebuie, de asemenea, remarcată calitatea din ce în ce mai bună a gravurii discurilor realizate de casa de discuri „Electrecord“. (o faţă, 33 ture, 30 cm, ECE-07, Electrecord, 1959).

PRELUDIILE — poem simfonic — Franz Liszt
dirijor: Franz Konwitschny
Orchestra Gewandhaus — Leipzig

Poemul simfonic „Preludiile“ reprezintă una din cele mai strălucitoare şi prestigioase lucrări ale lui Liszt. Migălind îndelung asupra compunerii ei, şlefuind timp de aproape nouă ani fiecare sunet, ne-a lăsat o adevărată bijuterie orchestrală plină de culoare, de invenţie melodică şi elan. Cîntînd biruinţa omului, finalul grandios al poemului încoronează această compoziţie, una din cele mai ascultate în lumea întreagă. Iniţiativa „Electrecordului“ de a ne da o a doua interpretare a „Preludiilor“, după înregistrarea cu Wilhelm Furtwaengler, editată nu de mult, trebuie extinsă deoarece discofilul are posibilitatea să-şi completeze discoteca cu toată varietatea interpretărilor datorite diferiţilor dirijori.

Trebuie subliniat că actuala înregistrare sună mult mai clar şi mai diferenţiat decît discul mai sus amintit. (o faţă, 30 cm, 33 ture, ECE-07, Electrecord, 1959).

AMATOR

Decernarea premiilor Lenin

IN DOMENIUL LITERATURII ȘI ARTEI

MOSCOVA 21 (Agerpres). — TASS

Comitetul pentru premiile Lenin în domeniul literaturii și artei a decernat premiile pe anul 1959. Premiile au fost decernate: scriitorului cazah **Muhtar Auezov**, pentru romanul „Calea lui Abai"; regizorului de filme **Aleksandr Dovjenko**, (post-mortem) pentru scenariul „Poemul mării"; sculptorului **Aleksandr Kibalnikov** pentru monumentul lui Vladimir Maiakovski din Moscova; dramaturgului **Nikolai Pogodin** pentru trilogia dramatică „Omul cu arma", „Orologiul Kremlinului" și „A treia patetică". Au primit premiul Lenin artistul **Boris Smirnov** pentru interpretarea rolului lui Lenin în spectacolul „A treia patetică" pus în scenă de Teatrul de Artă din Moscova și artistul **Maksim Ștrauh** pentru interpretarea rolului lui Lenin în filmul „Povestiri despre Lenin". Au primit premiul Lenin compozitorii **Aram Haciaturian** pentru muzica baletului „Spartacus" și **Vasilij Soloviov-Sedoi** pentru cîntece populare.

MUHTAR AUEZOV

Muhtar Auezov (născut în 1897) este azi unul dintre cei mai de seamă prozatori sovietici, și un admirabil cunoscător al istoriei poporului Kazah; este academician și profesor la universitate. Scrie de la vîrsta de douăzeci de ani. Prima parte a activității sale literare înregistrase un interes deosebit al scriitorului față de existența patriarhală a satelor kazahe dinainte de revoluție. Așa erau nuvelele sale mai vechi, așa piesele (bunăoară, piesa „Karakoz") sau micul roman „Timpuri grele".

Revoluția din Octombrie și înfloritorul avînt economic și social, care a urmat după ea în Kazahstanul nou, au determinat o cotitură categorică în creația literară a lui Muhtar Auezov. Ochiul ager al scriitorului a sezisat noile orizonturi sociale, și universul său tematic s-a schimbat. Primele planuri cincinale, apoi Războiul pentru Apărarea Patriei, s-au reflectat în numeroase schițe și nuvele („Urmele", „Umăr la umăr" etc), în piese de puternic dramatism contemporan („La graniță", „In ceasul încercărilor", „Garda de onoare") iar cărțile cu subiect istoric sînt scrise de pe cea mai acută poziție a contemporaneității.

Intre anii 1942 și 1947, M. Auezov a scris cele două volume ale romanului istoric „Abai", zugrăvind societatea kazahă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în care trăise marele poet.

In ultimii ani, scriitorul a lucrat la ciclul al doilea al romanului său, intitulîndu-și-l „Drumul lui Abai".

NIKOLAI POGODIN

Numele lui Nikolai Pogodin a intrat de mult în literatură, îndeosebi ca al unui harnic și valoros dramaturg. N. Pogodin, născut la 1900 într-o familie țărănească (și după numele său adevărat, Nikolai Teodorovici Stukalov), a cunoscut de timpuriu greutățile vieții din Rusia țaristă, așa că în clipa izbucnirii revoluției adolescența lui era călită pentru viața cea nouă care se pregătea. La vîrsta de douăzeci de ani, în timpul războiului civil, devenise ziarist și corespondent al „Pravdei". In această calitate, tînărul de atunci avusese ocazia să cunoască temeinic viața uzinelor și a marilor șantiere cu care se deschidea era socialistă a patriei sale. Experiența lui Pogodin, acumulată zilnic din viața intensă a poporului constructor de societate nouă, s-a concentrat în piese dinamice, precum „Tempo", „Poemul toporului", „După bal", „Prietenul meu" — toate acestea închinate muncii socialiste și zugrăvind numeroase figuri de oameni simpli. Intr-o comedie, „Aristocrații", scriitorul punea problema reeducării prin muncă a oamenilor cu trecut negru.

Incepînd cu anul 1937, dramaturgul și-a consacrat o mare parte din activitate creării unui ciclu de piese inspirate din epoca pe care a ilustrat-o prin prezența sa fizică, prin inepuizabila sa activitate, marele Lenin. Dramaturgul și-a scris de atunci încoace ciclul întreg, care a devenit o trilogie compusă din piesele: „Omul cu arma", „Orologiul Kremlinului" și recenta „A treia patetică".

In ultimul deceniu, N. Pogodin a scris și alte piese, printre care s-au distins mai cu seamă „Valsul din Missouri" și „Sonetul lui Petrarca".

A. Surkov despre Congresul scriitorilor sovietici

In cadrul dezbaterilor scriitoricești ce se poartă acum în U.R.S.S. în preajma celui de al III-lea Congres al scriitorilor sovietici, a fost primit cu un viu interes cuvîntul lui Alexei Surkov. Președintele Uniunii Scriitorilor Sovietici semnează editorialul ultimului număr al revistei „Novîi Mir", intitulat „Spre noi culmi ale creației".

In lumina grandioaselor perspective deschise poporului sovietic de Congresul al XXI-lea al P.C.U.S., Alexei Surkov analizează sarcinile mari ale literaților sovietici, atrăgînd atenția asupra principalelor probleme de creație care trebuie să stea în atenția apropiatului Congres al scriitorilor din U.R.S.S. „Nouă, reprezentanților intelectualității artistice sovietice — scrie Surkov, exprimînd atașamentul scriitorilor sovietici față de partid, — ne este deosebit de aproape și scumpă natura umanistă creatoare a activității partidului, îndreptată atît spre îmbunătățirea condițiilor materiale ale vieții omului cît și spre îmbogățirea lui spirituală. Ințelegerea frumuseții și caracterului nobil al măreței opere pe care o săvîrșește partidul, a fost și va rămîne întotdeauna un izvor al devotamentului neprecupețit al tuturor reprezentanților intelectualității sovietice față de partid și popor". Subliniind că aceste sentimente izvorăsc din conștiința puternică a utilității sociale a muncii lor, „din simțul lor de răspundere față de popor, din încrederea optimistă în viitor, în ziua luminoasă de mîine a patriei noastre", poetul sovietic scrie: „Iată de ce la Congresul scriitorilor din R.S.F.S.R., care a avut loc recent, ca și la toate congresele desfășurate pînă azi în alte republici frățești din U.R.S.S., a fost demonstrată clar unitatea strînsă a rîndurilor scriitorilor în jurul partidului și al Comitetului său Central leninist, devotamentul lor pentru cauza comunismului, înțelegerea justă și profundă a sarcinilor care stau în fața literaturii".

Trecînd în revistă situația actuală din literatura sovietică, Alexei Surkov subliniază semnele îmbucurătoare ale puternicului ei avînt creator din ultima vreme, în special din 1958. Ripostînd calomniilor proferate la adresa realismului socialist și a scriitorilor sovietici de către dușmanii socialismului, Surkov arată că „temele contemporane alcătuiesc tot mai mult problematica de bază a literaturii sovietice" și că în ultimul timp au fost create numeroase opere valoroase, primite cu recunoștință de cititori.

Totodată, arătînd că în această privință poeții și prozatorii sovietici mai sînt încă datori cititorilor lor, Surkov scoate în evidență problemele creației literare asupra cărora vor trebui să se poarte dezbaterile celui de al III-lea Congres al scriitorilor sovietici.

„Făcînd cunoștință cu noile cărți, piese, filme — scrie Surkov, — omul sovietic deseori încă nu găsește în ele răspunsuri pătrunzătoare, date cu talent, la numeroasele întrebări ale minții și inimii sale. Nu rareori se oferă cititorului lucrări artificiale în locul unei adevărate opere de artă. Cititorul nostru nu poate admite primitivitatea, monotonia, sărăcia gîndurilor și a sentimentelor în operele scrise pe baza materialului viu al contemporaneității noastre. Toate acestea nu pot rămîne în afara atenției celui de al III-lea Congres al scriitorilor sovietici. In numele intereselor cititorului, noi trebuie să discutăm la Congres, în mod ascuțit și imparțial, calitatea artistică și ideologică a creației noastre literare".

Surkov subliniază că dezbaterea la Congres a sarcinilor scriitorilor trebuie să se facă în perspectiva orizontului extrem de larg deschis literaturii și artei sovietice de planul septenal. „Sîntem datori să ținem minte, — scrie președintele Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S., — că o dată cu introducerea în țară a săptămînii de lucru de 5 zile cu 35 de ore de lucru, în condițiile unei mari creșteri a bunei stări materiale a oamenilor muncii și a nivelului lor cultural general, vor crește nemăsurat necesitățile culturale și cerințele spirituale a zeci și zeci de milioane de oameni".

„Trebuie să ne imaginăm clar, continuă Surkov, la ce ne va obliga dezvoltarea rețelei cinematografice în țara noastră pînă la 118—120 mii de instalații, sporirea rețelei de radio cu 30 milioane de aparate, cele 12,5 milioane de televizoare noi, creșterea întradevăr grandioasă a tirajelor cărților, revistelor și ziarelor etc. Cu cît mai viu și mai multilateral se va dezvolta personalitatea omului sovietic, constructor al comunismului, cu atît mai variate și mai subtile vor fi gusturile sale estetice și mai largi cerințele sale".

„Dezvăluind apariția în viața poporului a noului, zugrăvind noul în operele literare și artistice, intelectualitatea artistică sovietică va ajuta prin aceasta partidul la formarea caracterului, a gîndirii și sentimentelor omului viitoarei societăți comuniste. In același scop, al pregătirii omului pentru comunism, scrie mai departe Surkov, va fi nevoie și de satira care biciuiește, în numele viitorului, toate rămășițele trecutului în viața noastră de azi — atitudinea nesocialistă față de muncă, birocratismul, beția, huliganismul, comportarea amorală în viața de zi cu zi, tot ceea ce trage omul înapoi".

„Partidul și poporul sovietic, încheie Alexei Surkov, pot fi sigure că arta socialistă, bogată în talente, va sta și în viitor cu cinste la postul ei de luptă în avangarda construcției comunismului".

PENTRU

O floare printre ruine

Situația dramatică a unei bune părți din tineretul occidental, rămas fără cămin, idealuri și busolă, revine tot mai frecvent ca temă în literatura actuală. Cînd cartea respectivă s-a născut din experiența directă a unui membru al acestei generații, valoarea de document autentic sporește.

Acesta este cazul romanului „Intîlnire de vară", scris de tînărul autor italian Emilio Riva. Eroii săi, triști și întristători, sînt un grup de tineri din diferite medii și țări vesteuropene, pentru care — în anii următori încheierii celui de-al doilea război mondial — toți idolii și toate miturile s-au prăbușit. Chiar cei care nu au crescut printre ruinele lăsate de bombardamente s-au înstrăinat complet de părinți, socotiți vinovați de un dezastru pe care odraslele nu îl înțeleg și care îi copleșește. Porniți din Italia, Germania, Suedia, „casa lor este Europa", dar fiecare nouă răscruce de drumuri nu le deschide nici o perspectivă. Mărturia autorului e limpede: frații săi de vîrstă sînt atît de dezaxați și destrămați de lumea haotică în care s-au trezit, încît pentru ei totul trebuie pornit de la zero. Pînă și dragostea pe care o încearcă mai mult împotriva voinței sale, tînărul italian Ciro pentru suedeza Solveig, este doar o „reverificare". Ei nu mai au încredere nici în sentimentele lor...

Pentru tinerii care se perindă în jurul acestor eroi crispați, a trăi din expediente este o filozofie; pentru fete, prostituția devine o profesie ca oricare alta, doar cu mai multe certitudini... Pînă și faptul că Solveig rămîne însărcinată nu aduce o reală umanizare, prietena sa, Ursuala, îndemnînd-o să-și arate din nou „independența", „principiile", înlăturînd copilul.

Pînă la urmă, eșuați undeva în Islanda — unde unii din ei devin hamali, alții pescari ocazionali, alții lucrează la o bază atomică instalată de americani — abia teroarea invizibilă și mereu prezentă trezită de „Obiect" (bomba atomică), îi pune pentru prima dată în fața eventualității unei răspunderi față de societate — „trib", pentru ei — dar mai ales față de semenii lor ca simpli indivizi.

„Obiectul îl țineau ascuns în pîntecele avioanelor sau în conurile razelor. Dar erau mereu acolo. Insemna moarte universală. Genocid. Simple vorbe? Poate. Dar ceilalți, cărora le era destinat Obiectul? Ceilalți sînt și ei ființe născute din pîntecul unor femei..."

Cu această descoperire, tinerii eroi ai lui Emilio Riva fac oarecum să răsară o floricică printre ruine. Ei au ajuns cel puțin la convingerea că războiul nu este o „experiență" care poate fi încercată. O floricică nu vestește însă o autentică primăvară a vieții!

De aci pînă la conștiința posibilităților și răspunderii generației lor, mai sînt mulți pași. Autorul nu ne lasă să ne închipuim cum și pe ce cale vor fi străbătuți, într-o lume care oferă ca viitor tineretului numai o zbatere haotică, cinism și rece disperare.

Din negru, alb

Această operație mistificatoare, tinzînd să șteargă de pe negrele și sinistrele cămăși fasciste petele sîngeroase, sau să transforme crimele odioase în mărunte păcate „inerente luptelor politice", este încercată cu tot mai mult cinism în Italia.

Iată însă că, recent, acțiunea de reabilitare a odioșilor complici ai lui Hitler a ieșit din cadrul mai timid al „Amintirilor" de război, al istorioarelor strecurate în cărțile de curs elementer. Ea s-a tradus într-o manifestare care a stîrnit protestul energic și revolta celor mai variate organizații și asociații din Italia — din învățămînt, justiție, de la Asociația națională a partizanilor italieni, pînă la Asociația pentru libertatea culturii.

E vorba de reactualizarea, în cadrul unui ciclu de emisiuni televizate intitulat „Cincizeci de ani de istorie italiană", a mascaradei fasciste „Marșul asupra Romei". Autorul textului încerca să prezinte fascismul ca un fel de... continuator al idealurilor patriotice ale combatanților italieni din primul război mondial.

Firește, criminalii au avut grijă să distrugă sau să facă dispărute documentele acelei epoci sinistre de înscăunare a fascismului, documente demascînd fărădelegile acestora: angajerea de către marea finanță a bandelor de huligani, „raziile" pentru „lichidarea" democraților și progresiștilor, distrugerile vandalice ale sediilor diferitelor organizații și ale cooperativelor socialiste, lagărele pentru deținuți politici — nu apar în această emisiune. Pînă și asasinarea lui Mateotti, care la timpul ei a provocat un val de proteste internaționale, este trecută drept „un episod deplorabil", pentru care guvernul fascist n-ar fi avut nici o vină.

Secretarul A.N.P.I., Fausto Nitti, Ernesto Rossi, economist reputat, autorul unor eseuri asupra Rezistenței, Roberto Battaglia, istoric distins cu premiul Viareggio, iată cîteva din personalitățile culturale care, protestînd contra acestei deformări promovate de un for oficial, sugerează că această manevră nu e străină de tentativele ce se fac pentru o „contribuție italiană la campania de război rece..."

CONTRA

W. BRONIEWSKI

14 Aprilie

Memoriei lui Maiakovski

De cealaltă parte—n ascuns —
stă moartea, sfîrșitul, ne-așteaptă, la rînd.
Oricînd poți să spui : mi-e de-ajuns !
Poți dincolo trece, oricînd.

Dar cîntecul nu se termină aci
cu flacăra lui de ivoriu:
pentru noi, el mai sus va țîșni
prin fumul negru de crematoriu.

Grăunte de radium, și-a desfăcut
cuvîntul, în inimi, văpăile sfinte.
Slavă memoriei celui căzut !
Iar noi, înainte...

În romînește de

CICERONE THEODORESCU

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

Misiunea cardinalului Agagianian

De curînd s-a întors la Roma, după o călătorie de mai multe săptămîni într-o serie de țări din Orientul Mijlociu și Extremul Orient, cardinalul Gregorio Agagianian, considerat ca ambasadorul rătăcitor al papei Ioan al XXIII-lea. Ce motiv l-a făcut pe înaltul demnitar al bisericii catolice să se obosească într-atîta încît să parcurgă într-un interval atît de scurt, peste mări și oceane, mii de kilometri? Poate zelul întru slujirea neprihănită a Domnului a însoțit tot timpul cugetul cardinalului? O revistă pariziană, L'Express, dezvăluia însă mobilurile cu totul terestre care ar fi călăuzit turneul reprezentantului Sfîntului Scaun: „Scopul călătoriei sale a fost acela de a răspunde la întrebarea: creștinismul poate încheia o alianță provizorie cu celelalte religii — în special cu Islamul — pentru a se împotrivi mai bine penetrației comuniste ?"

Aceeași sursă citată consideră că această misiune — cea mai întinsă dintre misiunile încredințate vreodată unui cardinal al bisericii catolice — a urmărit realizarea unui așa zis „front unic al credinței" împotriva ideilor socialismului. Nu e supărător în primul rînd faptul că termenul de „front unic" a fost împrumutat din istoria mișcării muncitorești și că nu se potrivește afacerilor celeste; trezește însă nedumerirea modul în care Sfîntul Scaun, nemulțumit de răspunderile sale față de paradis și de iad, se amestecă în afacerile lumești pe toate meridianele.

La Beiruth, cardinalul Agagianian a propus crearea unui comitet permanent de consultare între Consiliul creștin arab și Congresul islamic cu scopul de „a colabora la renașterea culturală și spirituală a popoarelor arabe, ajutîndu-le în lupta împotriva ateismului și împotriva pericolelor care amenință religia în Orientul Mijlociu, în special comunismul".

La Taipe, unde se află moaștele lui Cian Kai-și, cardinalul a rostit pe stadionul orașului, rugăciunea dedicată în mod special de Papa Ioan al XXIII-lea fantomei din Taivan. Apoi, cardinalul a avut două întrevederi cu însăși încarnarea din Extremul Orient a Vaticanului. Agagianian n-a lăsat deoparte niciuna din cunoscutele somități ale Asiei de est. După ce împăratul Japoniei i-a făcut onorurile de gazdă, cardinalul s-a repezit cu avionul la Seul, unde a întîlnit întruchiparea în persoană a păcii lui Hristos pe pămînt, pe vajnicul arhanghel Li Sin-man. După ce l-a asigurat pe Li Sin-man de dragostea Papei Ioan al XXIII-lea, i-a înmînat o médalie de aur din partea Vaticanului (probabil pentru zelul cu care apără creștinismul în Extremul Orient).

Ruta pe care a călătorit cardinalul au mai străbătut-o și alți emisari. Diplomați cu și fără servietă, generali și senatori, de peste un anumit ocean. Leit-motivul turneului lor era același ca al cardinalului: lupta împotriva comunismului. De fapt, era vorba de un anumit miros de petrol, de niscaiva metale obișnuite sau prețioase și mai ales de pacte militare, fie SEATO sau Bagdad. Pactele religioase sînt însă într-adevăr ceva nou. Probabil că diversele doctrine americane „bune pentru Orient", nu s-au dovedit chiar atît de bune și, în disperare de cauză, se încearcă exportarea opiumului de la Roma. Experiența de pînă acum arată că exploziile sociale ale popoarelor ce luptă pentru libertate nu pot fi oprite nici de cel mai rafinat stupefiant. Irakul e doar un exemplu.

Misiunea cardinalului Agagianian a început cu stîngul. „Frontul unic" al Vaticanului cu Li Sin-man și Cian Kai-și nu poate fi înțeles și cu atît mai puțin aprobat nici de creștinii nici de musulmanii dornici de libertate, și o pace adevărată, aci pe pămînt. Poate doar în cer să fie valabil deși bănuim că sufletele celor doi nu se pot odihni decît în iad.

Mirosul de praf de pușcă, chiar dacă se numește pact religios, nu aduce lauri Sfîntului Scaun. E compromițător pentru înalții credincioși ai celui care ar fi spus: Pace vouă!

Ion MIHAILEANU

PROBLEMA GERMANĂ ȘI PACEA LUMII

Est-vest; Orient — Occident; Apus-Răsărit, definesc astăzi mai puțin orientări cardinale decît orientări politice. Dar și în această privință există o justă definire: într-o parte soarele apune, în cealaltă răsare.

Diferențele dintre aceste două lumi nu sînt numai social-politice și economice. Ele sînt, ca o consecință, tot atît de profunde și ideologice. Aici, unde răsare soarele, a răsărit o altă concepție despre lume, despre om, despre viață, despre artă, despre muncă, despre morală, despre libertate. E o altă tablă de valori spirituale.

Aceste două lumi pot coexista pașnic, avînd la bază cîteva principii de nouă morală internațională, printre care neamestecul în treburile interne ale altor țări, avantajul reciproc, respectul mutual al suveranității și integrității teritoriale, rezolvarea tuturor conflictelor numai pe cale de tratative și bună înțelegere.

Ceea ce tulbură astăzi mersul firesc al acestei coexistențe este, în primul loc, „problema germană", cea mai importantă pentru pacea în lume.

Permanentizarea împărțirii în două Germanii și după paisprezece ani de la terminarea războiului este o anomalie, constituie un focar din care se poate aprinde un nou măcel mondial.

Uniunea Sovietică, apărătoare vigilentă a păcii, a destinderii, a prieteniei dintre popoare, luptă de mult pentru unificarea Germaniei și a propus nenumărate soluții pentru aceasta. În ultimul timp a cerut normalizarea situației de la Berlin și încheierea tratatului de pace cu Germania.

La toate aceste propuneri, în care unificarea Germaniei este prezentată ca o problemă a germanilor, conducătorii Republicii Federale Germane au fost cei dintîi care, nu numai că s-au opus cu înverșunare, dar, alături de S.U.A., au influențat și poziția celorlalte state europene. Aceiași conducători s-au opus și au respins toate propunerile sovietice, precum pacte de neagresiune și izolarea agresorului, ca și orice alt demers cu privire la dezarmarea și încetarea experiențelor atomice, menite să micșoreze, cel puțin, tensiunea ce există în lume și să pună capăt războiului rece.

S.U.A. are în R.F.G. cel mai consecvent partener pe poziția de forță și în politica pe marginea prăpastiei, adică pe marginea unui nou război.

Ce stă în realitate la baza acestei sinistre cîrdășii ?

In dorința lor de a face din America puterea care să domine lumea, acum, cînd pentru aceasta, după dispariția lui Hitler, nu mai este alt concurent, conducătorii S.U.A. au fost în căutare de aliați care să lupte în locul lor pentru atingerea acestui ideal obsedant care a dus la pieire, nedezmințit, de-a lungul veacurilor, pe toți pretendenții la dictatura omenirii.

Cei mai grăbiți pentru a face acest serviciu s-au arătat conducătorii R.F.G. cu criminalii de război în șomaj și cu resturile brigăzilor și generalilor S.S.

Dar pentru deservirea scopurilor urmărite de S.U.A., un aliat dezarmat este lipsit de interes, căci agresiunea este singura cale posibilă pentru a subjuga și domina lumea, iar agresiunea cere armate și arme. Și mai cer arme și trusturile americane și germane de armament, aflate în mare tandrețe interesată cu conducătorii politici.

S-a hotărît așadar, de către S.U.A., înarmarea R.F.G. cu încălcarea flagrantă a pactelor existente, destinate să garanteze pentru viitor lumea de o nouă înviere a militarismului german. S.U.A. a urmărit să-și creeze o trupă de șoc. Specialistă în asta i s-a părut a fi militarismul german. Și l-a înviat. S-a înființat o nouă armată vest-germană, care azi atinge un efectiv de 200.000, plus două milioane de trupă camuflată. Acum o înarmează nu numai cu arme convenționale, ci și cu armament atomic. Prima unitate va avea această fericire acum, în aprilie.

Din nou, la timp, Uniunea Sovietică a protestat contra acestei înarmări ce se realizează prin încălcarea Tratatului de la Potsdam și a arătat că această îndrumare va constitui o piedică gravă la unificarea Germaniei. Timpul n-a întîrziat să confirme aceasta. O dată cu primul proiectil de tip american „honnest john", a ridicat capul și revanșismul militarismului prusac, cu atîta cinică și fățișă cutezanță, încît a început să îngrijoreze și pe „aliați". Conducătorii S.U.A., orbiți de iluzia de a domina lumea, nu văd încă marea primejdie pe care o prezintă și pentru ei înarmarea atomică a R.F.G. Cine știe cîte milioane de vieți omenești vor trebui jertfite mai tîrziu pentru o nouă dezarmare a militariștilor revanșarzi germani!

Chiar de pe acum, cercurile de la Bonn formulează revendicări teritoriale și avantaje economice ce nu merg numai în direcția dorită de S.U.A., care vrea să teleghideze armatele neo-hitleriste, ci și înspre apus, și înspre sud și înspre nord, ci și chiar peste mări și oceane, pe unde mai sînt rămășițe de colonii.

Germania Occidentală este în prezent singura țară din lume care formulează pe față revendicări teritoriale în Europa și colonii. Toate apetiturile hitleriste s-au deschis: reunificarea în granițele marelui Reich și deci căderea graniței Oder — Neisse; Silezia; teritoriile sudete din Cehoslovacia, Austria, Saarul, Alsacia-Lorena, colonii.

Nu sînt afirmații exagerate de-ale noastre.

Iată, din paginile noului „Mein Kampf" al domnului Adenauer et comp., în curs de redactare:

„Scopul suprem al politicii germane occidentale este reunificarea Germaniei în cadrul granițelor din 1937" (von Brentanno la Giesen).

„Imperiul german în limitele granițelor din 31 decembrie 1937, amintite în prezent, nu constituie încă întreaga Germanie" (Soldaten Zeitung).

„Revendicarea de a stabili doar frontierele din 1937 este necugetată, pentru că asta ar însemna renunțarea la sudeți, la Prusia Orientală, la Danzig și la Memel" (Kraft, fost ministru în R.F.G.).

Poate că e destul. Cu asemenea citate se poate umple un tom voluminos al unei cărți albe.

Și totuși, pentru a evidenția reînvierea tuturor formulelor de dominație visate de hitleriști, încă un mic citat:

„Va veni ceasul cînd pentru R.F.G. se va pune chestiunea unei ordine noi în Europa și nu numai în Europa occidentală. Poporul german nu poate să părăsească credința că el, ca popor central, are de împlinit o misiune istorică" (Lodgman von Auen).

Iată atîtea revendicări și pretenții mărturisite.

Pe ce cale se pot ele realiza și cum înțelege Germania să le realizeze?

Firește că pe calea revendicărilor teritoriale de la alte țări, numai prin război. Dar R.F.G. înțelege să realizeze și reunirea Germaniei tot prin forță.

De aceea cercurile conducătoare de la Bonn răspund mereu nu:

la propunerea de a se crea o zonă de destindere în Europa centrală, adică tocmai acolo unde înțelege să facă un cîmp de război;

la planul polonez Rapacki, despre care nici nu vrea să vorbească;

la transformarea Berlinului într-un oraș liber, demilitarizat;

la încheierea unui tratat de pace cu Germania;

la toate propunerile de pacte de neagresiune, de dezarmare, de încetare a experiențelor atomice; la tot ce ar putea garanta, cît de cît, pacea lumii.

Cum înțelege Dl. Adenauer să facă unificarea?!

Iată ce a spus el:

„Noi nu vom recăpăta Berlinul și estul Germaniei decît prin mijloacele unei Europe unite".

Așadar, unificare pe calea războiului, înjugînd la această operă lumea occidentală!

Iată demascat caracterul agresiv al N.A.T.O., dacă mai era nevoie, după atîtea fapte, și de o mărturisire formală.

O Europă reunită este unul din visurile hitleriste de realizare a hegemoniei germane. „Comunitatea europeană" ar voi să fie astăzi embrionul acelui vis, Europa unită, o Europă S.S., așa cum a fost realizată temporar de hoardele hitleriste prin foc și sabie. O spune clar ziarul SS-ului „Wikingruf":

„In rîndurile noastre, „Comunitatea europeană" a fost pentru prima oară realizată în practică și pe cîmpul de bătălie".

Sub această ipocrită și ademenitoare formulă se ascunde dominarea Europei, în totalitatea ei, de către militarismul german.

„Piața comună", „Uniunea europeană a cărbunelui și oțelului" nu sînt decît etape, poziții spre atingerea acestui scop.

Numai după 14 ani de la zdrobirea hitlerismului, lumea se află din nou în fața unei ofensive a militarismului prusac pentru atingerea țelurilor urmărite de Hitler și aceasta (ce ironie) cu ajutorul și aprobarea S.U.A. și a țărilor occidentale care au făcut jertfe pentru a dezarma deunăzi acest militarism agresiv.

Inarmarea atomică a R.F.G., dacă se va realiza, va constitui cea mai mare primejdie pentru menținerea păcii. Ca un cinism plagiat din „Mein Kampf", militariștii prusaci, cercurile revanșarde și reacționare de la Bonn, declară, cum ați văzut, pe față, deschis, tot ce au de gînd să înfăptuiască, toate crimele pe care le pun la cale.

Și popoarele Europei occidentale, fără deosebire, vor avea atunci de suportat și dominația militară a Germaniei Occidentale, pe lîngă cea economică și politică pe care o resimt de pe acum.

Sînt însă forțe care să împiedece aceasta.

Milioane de germani, trăind în cele două Germanii de azi, țin minte marea catastrofă a poporului german dus la măcel și aventură de politica lui Hitler. Ei au tras învățături. R.D.G. e un stat al muncitorilor și țăranilor, adică al celor ce au suportat toate jertfele războiului trecut și care nu mai vor un altul. Chiar în R.F.G. se ridică tot mai hotărît masele populare care, cu toată teroarea, fac manifestații, țin mitinguri, organizează greve. Mișcarea de rezistență față de politica lui Adenauer cuprinde tot mai mulți oameni din toate păturile populației și se manifestă în conducerea și masele partidului social-democrat.

Uriașa forță a lagărului socialist, în frunte cu Uniunea Sovietică, face totul pentru a împiedica dezlănțuirea unui nou război mondial.

Problema germană nu trebuie să se rezolve decît prin tratative și pe cale pașnică.

Rezolvarea problemei germane, problemă capitală pentru menținerea păcii va ușura înțelegerea cu privire la toate celelalte chestiuni în discuție.

Demostene BOTEZ

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU; EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R, PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R.P.R; GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU. ION VITNER.

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36; 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—24 x x x

PROLETARI DIN TOATE ŢĂRILE, UNIŢI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 18 (268) — joi 30 aprilie 1959
ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.
8 pagini 50 bani

TRĂIASCĂ 1 MAI

ziua solidarităţii internaţionale a oamenilor muncii

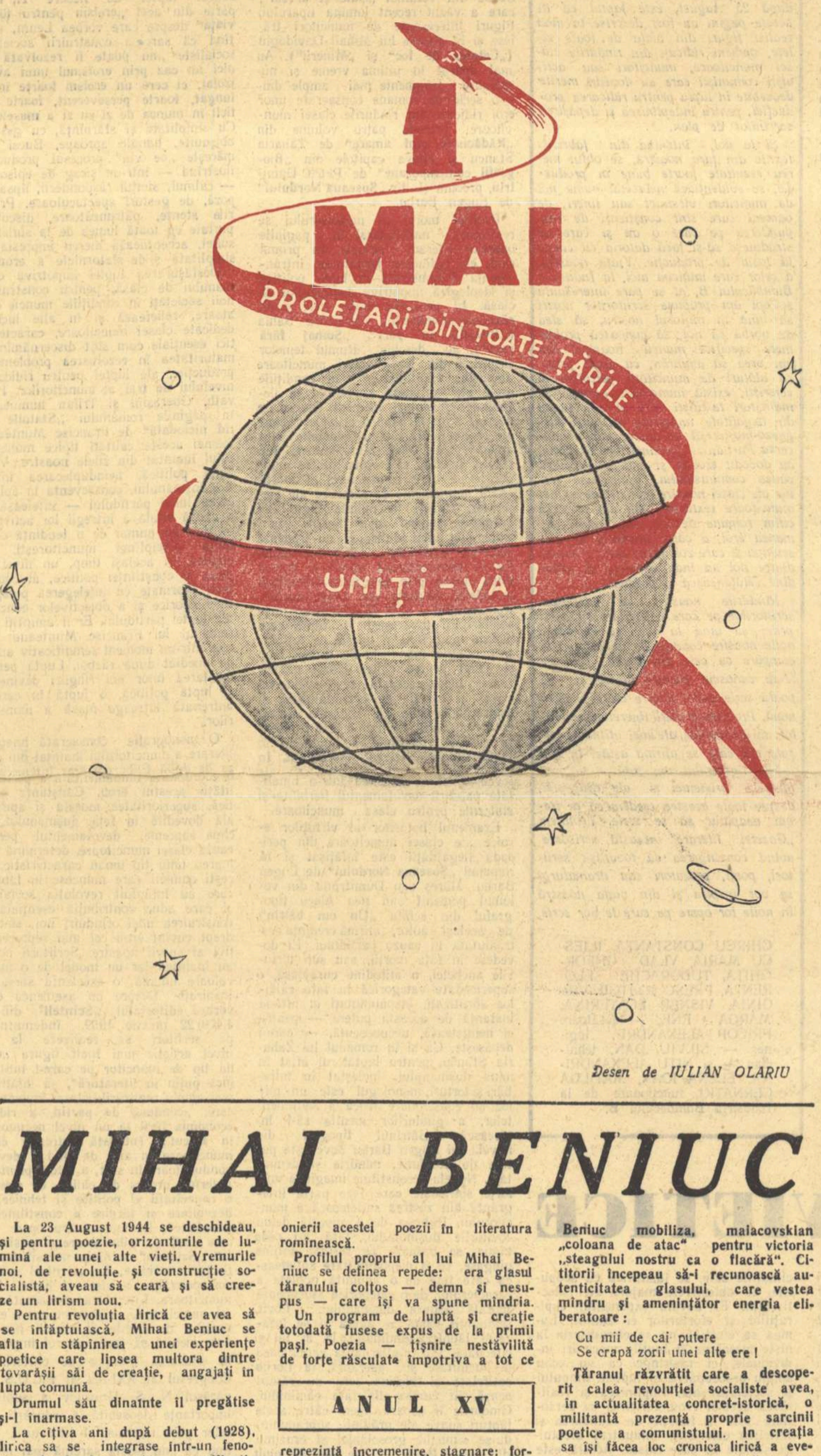

Desen de IULIAN OLARIU

1 MAI

de **Zaharia STANCU**

De cîteva decenii sărbătoarea reînvierii anuale a naturii e, în acelaşi timp, sărbătoarea internaţională a muncitorilor.

Biruitoarea forţă a vieţii se manifestă plural în grădinile lumii şi în pieţele publice, într-o concordanţă desăvîrşită: în această zi ajunsă simbol se face auzit, deopotrivă, glasul firii înnoite şi al proletariatului de pretutindeni.

Cu ani şi ani în urmă sărbătoarea reunea o minoritate oprimată şi îndîrjită, pîlcuri răzleţe de muncitori, cărora dacă le lipsea numărul, le rămînea în schimb intactă speranţa. Astăzi, aceeaşi zi de 1 Mai e întîmpinată de o armată paşnică şi uriaşă care a schimbat faţa lumii pe a treia parte a globului.

De 41 de ani, de la marele Octombrie, biruitorul proletariat rus, căruia îi revine gloria nepieritoare de a fi sfărîmat, primul, lanţul capitalist, a adăugat zilei de 1 Mai o lumină nouă, demonstrînd că visul de aur al oamenilor muncii din întreaga lume, atîta amar de vreme socotit doar un simplu vis, poate şi trebuie să devină realitate.

Istoria recentă a adăugat acestei lumi a creaţiei şi construcţiei, acestei lumi libere şi îndrăzneţe, sute de milioane de oameni. Muncitorii nu mai sărbătoresc ziua de 1 Mai sub semnul unor deziderate fierbinţi de luptă împotriva şomajului şi mizeriei, ci sub stindardele glorioase ale unor izbînzi istorice. Aceste victorii ale muncitorilor ce clădesc o nouă istorie pe o treime de planetă, fac ca ziua de 1 Mai să fie sărbătorită în întreaga lume sub o altă zodie şi cu alte înţelesuri...

Ştim: sînt încă multe oraşe în care muncitorii sînt ridicaţi de acasă în preziua lui 1 Mai şi zvîrliţi în temniţe întunecate şi umede. Se află încă multe oraşe pe acest pămînt, unde cortegiile de muncitori, sleiţi de foame şi cu ochii arşi de febra aşteptărilor, sînt întîmpinate de cordoane de poliţişti care nu-şi cruţă bastoanele de cauciuc. Se mai găsesc încă multe oraşe în lume cu închisori grele în care zac cei mai buni fii ai poporului care cred şi luptă pentru izbînda acestui eliberator 1 Mai. Totuşi, pretutindeni, ziua de 1 Mai este sărbătorită cu nădejde şi încredere, tocmai pentru că există pe lume marea familie a popoarelor libere, unde ziua de 1 Mai este întîmpinată sub semnul libertăţii şi biruinţei clasei muncitoare. Prezenţa pe pămînt a acestei inexpugnabile cetăţi, în care clasa muncitoare este stăpînă pe destinul ei, face ca să nu existe un colţişor cît de îndepărtat şi cît de sărac unde ziua de 1 Mai să nu fie privită ca un izvor nesecat de speranţe într-o viaţă demnă şi liberă în care exploatarea omului de către om să nu-şi mai aibe locul.

In afara caracterului ei festiv, ziua de 1 Mai e un prilej de confruntări. Orice minte limpede care priveşte starea clasei muncitoare din lumea liberă şi o compară cu starea clasei muncitoare din lumea capitalistă, trage aceleaşi concluzii: de partea noastră un prezent de muncă şi de creaţie, ale cărui roade se văd în fiecare zi, succese strălucite ce nu pot fi negate nici de vrăjmaşii cei mai îndărătnici ai socialismului, — iar de cealaltă parte şomaj, mizerie, apăsare şi o perspectivă istorică ce se întunecă clipă de clipă. Fortăreaţa capitalistă cea mai avută, e vorba de Statele Unite ale Americii, nu poate stăvili şomajul şi nu mai poate ascunde o realitate aspră şi dureroasă: scăderea continuă a nivelului de trai pentru oamenii muncii. Metropole altădată îmbuibate, care au trăit mult timp de pe urma spolierii ţărilor cotropite, încep să înţeleagă că îndeletnicirile lor prădalnice găsesc din ce în ce mai multă împotrivire. Sfîrşitul colonialismului este aproape.

Din această realitate crudă, aspră şi nedezminţită, din această confruntare evidentă pentru orice ochi treaz, izvorăşte şi îndărătnicia acelora ce-şi cred posibilă salvarea prin dezănţuirea unui al treilea război mondial.

Neguţătorilor de armament şi de moarte le este indiferent dacă un al treilea război mondial va costa, în vieţi omeneşti, cît primele două la un loc. Avariaţii secolului nostru încearcă să-şi termine sinistra lor carieră într-un cataclism universal. Aceste planuri ar avea şanse de reuşită dacă dincolo de birourile în care îşi tăinuie planurile lor criminale, n-ar exista o omenire lucidă şi consecventă, care opune morţii dorinţa vieţii, printr-o hotărîre de neclintit.

In raport cu forţa spasmodică şi convulsionată a acelor ce vor războiul, forţa omenirii care luptă pentru pace se află în raportul dintre mulţimile tenace şi hotărîte care inundă pieţele publice în această zi de 1 Mai şi cele cîteva capete pătrate care privesc la demonstraţiile noastre cu o furie spumegîndă şi neputincioasă.

Avem marea fericire să sărbătorim al 14-lea 1 Mai liber, sub semnul unor istorice succese. Să compare cine vrea cum arată ţara noastră astăzi, cu ţara pe care am smuls-o de la burghezo-moşierime. Acolo unde odinioară se frîngea hîrleţul într-un pămînt sterp şi pietros, înfloresc astăzi cîmpii mănoase, gospodării colective în care ţăranii, stăpîni pe munca lor, privesc cu dragoste la steagul roşu eliberator. Pe tot cuprinsul ţării s-au ridicat în aceşti ultimi ani fabrici şi uzine cum nu s-au ridicat sub vechile regimuri într-un secol. Plăgile ruşinoase ale trecutului au fost stîrpite printr-o luptă îndîrjită cu vestigiile acestui trecut de întuneric şi de oprimare.

De patrusprezece ori am sărbătorit în libertate ziua de 1 Mai şi acest timp, scurt în raport cu orice calendar al istoriei, a fost deajuns pentru ca nimic din ţara noastră să nu mai semene cu ce a fost odinioară pe aceste meleaguri. Muncitorul altă dată umilit, batjocorit, ameninţat cu temniţa sau cu lagărul, este acum stăpîn în casa lui, într-o casă primitoare pentru toţi cei ce vor să muncească cinstit şi cu tragere de inimă. Plugarul idilic, analfabet şi retrograd, bun să reprezinte „talpa ţării“, o talpă care secole de-a rîndul a fost mai mult desculţă, este astăzi un constructor de nădejde al unei orînduiri libere. Pletora de intelectuali, „cerşetori în haine negre“, subiectul atîtor nuvele lacrimogene, aparţinînd unei literaturi cinice şi ipocrite, s-a transformat într-o intelectualitate luminată, activă şi prezentă prin munca ei într-un proces măreţ de construcţie socială.

Patria noastră socialistă, ocrotită de flamura fără de moarte, roşie, a clasei muncitoare, creşte cu fiecare ceas şi se înnoieşte cu fiecare clipă, cum se înnoieşte natura în această însorită zi de 1 Mai.

Puterea noastră, nădejdea noastră, încrederea noastră în ziua de azi şi în ziua de mîine izvorăsc din faptul că aparţinem marii familii de popoare deasupra cărora flutură acelaşi stindard biruitor şi roşu al lui 1 Mai, în fruntea căreia păşeşte, în avangardă, cu toate flamurile desfăşurate, măreaţa Uniune Sovietică.

O treime a lumii şi-a înălţat steagul roşu al victoriei şi alte două treimi aşteaptă să-l ridice. Victoria lui 1 Mai în lumea întreagă este un proces istoric în marş căruia nu-i pot fi puse în cale nici un fel de stavili.

Domnilor neguţători de moarte, deschideţi în sfîrşit ochii şi priviţi galaxia.

In această clipă, undeva în cosmos se roteşte în jurul soarelui planeta sovietică la bordul căreia străluceşte stindardul roşu.

Din toate colţurile globului nostru răsună în aceste clipe, în mii de graiuri, aceleaşi răscolitoare cuvinte: „Hai la lupta cea mare!“

Victoria lui 1 Mai în întreaga lume trebuie să vină. Şi va veni!

Ziua presei comuniste

Avînd drept conducător partidele clasei muncitoare, ziarele comuniste din lumea întreagă în frunte cu presa sovietică, formează o puternică şi mare familie frăţească, unită prin ţelurile nobile pe care le slujesc: pacea şi prietenia între popoare, libertatea popoarelor, socialismul. Nicicînd în istorie n-a existat o presă atît de iubită şi preţuită de masele largi populare de sute de milioane de oameni.

Sursa stimei şi dragostei maselor populare faţă de presa comunistă este spiritul ei de partid, principialitate în conţinutul ei de idei, faptul că ea constituie parte integrantă a cauzei generale a proletariatului, exponentul unităţii şi coeziunii de nezdruncinat a rîndurilor partidului — aceasta constituie raţiunea supremă a activităţii presei comuniste.

Intreaga omenire progresistă urmăreşte cu atenţie şi admiraţie activitatea eroică a presei comuniste din ţările capitaliste care în pofida teroarei sălbatice, uneori în adîncă ilegalitate, luptă neînfricat pentru interesele celor ce muncesc, pentru pace şi socialism. In ciuda concurenţei presei burgheze, a piedicilor care i se pun în faţă, presa comunistă din ţările capitaliste pătrunde tot mai puternic în inimile oamenilor muncii. Aceasta explică printre altele faptul că incercările presei burgheze de a-şi masca caracterul profund duşmănos intereselor poporului, sub falsa mască a libertăţii presei, îşi găsesc crezare tot mai greu. Azi este evident pentru o mare parte a oamenilor muncii din ţările capitaliste că presa burgheză exprimă în principal punctul de vedere al marilor magnaţi ai capitalului. In toată plenitudinea lor s-au adeverit cuvintele lui Lenin care arată că aşa-zisa „Libertate burgheză este în fapt libertatea pentru cei bogaţi de a ameţi poporul cu otrava minciunilor“.

Astăzi nu mai este pentru nimeni un secret că dependenţa ziarelor şi publicaţiilor reacţionare din ţările capitaliste este strict legată de potentaţii sacului cu bani.

In Anglia, sute de ziare şi publicaţii se află în mîinile a cinci grupuri principale de magnaţi şi capitalişti. In Franţa peste 80% din cotidianele publice şi de informaţii aparţin unor grupuri de bancheri. In S.U.A. trustul de presă Hearst stăpîneşte şi conduce peste 20 de ziare şi reviste, o agenţie de presă, posturi de radio şi alte organe de presă. De asemenea trustul lui Howart stăpîneşte 32 mari cotidiane şi controlează agenţia „United Press“.

5 MAI

Dar, ziarele sînt scrise de ziarişti. Mulţi dintre ei îşi vînd conştiinta şi scriu orice la comandă. Editorul american Henry Luce a întocmit un „Codex“ prin care li se interzice ziariştilor care muncesc la publicaţiile sale să formuleze în articole sau cărţi, părerile lor proprii. Exprimînd cu fidelitate opinia stăpînilor ei multimilionari, presa burgheză reacţionară se ocupă mai ales de denaturarea adevărului privind ţările socialiste, de răstălmăcirea informaţiilor şi ştirilor din aceste ţări, de calomnierea lagărului socialist şi în primul rînd a Uniunii Sovietice.

Adevărata libertate a presei poate fi dobîndită numai în ţările în care presa se află în mîinile poporului muncitor, unde ziariştii pătrunşi de spiritul de partid, de dragostea faţă de ţara lor, de poporul muncitor, îşi pun tot talentul şi priceperea în interesul acestor cauze nobile, în interesul construirii socialismului şi al apărării păcii.

Libertatea presei este de neînchipuit fără conducerea presei de către avangarda clasei muncitoare, partidul ei marxist-leninist. Această credinţă o exprimă ziariştii comunişti din lumea întreagă, strîngîndu-şi rîndurile în jurul partidelor lor comuniste şi muncitoreşti, sub steagul marxism-leninismului atotbiruitor.

In anii puterii populare şi în ţara noastră s-a făurit o puternică şi vastă reţea a presei de partid, care s-a dovedit un puternic instrument al luptei pentru construirea socialismului. Forţa presei noastre constă în faptul că şi-a însuşit concepţia leninistă potrivit căreia ea trebuie să-şi îndeplinească rolul de agitator propagandist şi organizator colectiv, de aparat sensibil şi operativ, care contribuie la re-

M. RADULESCU
Redactor-şef
al ziarului „Romînia liberă“,

(Continuare în pag. 6)

MIHAI BENIUC

ANUL XV

La 23 August 1944 se deschideau, şi pentru poezie, orizonturile de lumină ale unei alte vieţi. Vremurile noi, de revoluţie şi construcţie socialistă, aveau să ceară şi să creeze un lirism nou.

Pentru revoluţia lirică ce avea să se înfăptuiască, Mihai Beniuc se afla în stăpînirea unei experienţe poetice care lipsea multora dintre tovarăşii săi de creaţie, angajaţi în lupta comună.

Drumul său dinainte îl pregătise şi-l înarmase.

La cîţiva ani după debut (1928), lirica sa se integrase într-un fenomen de fundamentală semnificaţie istorică.

Inceputul deceniului al patrulea coincide cu încheierea perioadei de stabilizare relativă a capitalismului. Partidul comunist din ţara noastră, aruncat în ilegalitate, fixează, prin Congresul al V-lea, în 1932, un energic şi clar program de luptă. Istoricul februarie 1933, al ceferiştilor şi petroliştilor, demonstrează forţa proletariatului revoluţionar şi avertizează asupra inevitabilei prăbuşiri a societăţii capitaliste. Istoria cere şi o literatură care să exprime faptul cel mai însemnat al epocii, acela al ofensivei clasei muncitoare revoluţionare. Realismul critic însuşi, limitat la denunţarea racilelor, dar incapabil să surprindă dezvoltarea forţelor eliberatoare ale societăţii, rămînea în urmă, ca şi sincera dar mărginita poezie a revoltei individuale, spontane, cu năzuinţi ceţoase. Elementele realismului socialist, ale literaturii legate de partidul clasei muncitoare şi de perspectiva revoluţionară, se nasc astfel acum, dintr-o necesitate socială obiectivă, conţinînd cele mai bune tradiţii ale artei militante. Accentuînd lupta dintre realism şi antirealism, dintre arta legată de popor şi arta burgheză decadentă, apar acum semnalele unei noi arte, cu cel mai consecvent caracter popular, aparţinînd direct luptei duse de partea cea mai înaintată a poporului. Astfel se conturează tînăra şi tragic întrerupta creaţie nuvelistică a lui Alexandru Sahia sau poezia combativă a lui A. Toma. Se dezvoltă astfel poezia ce începe să îndrepte răzvrătirea anarhică, fără orizont, spre orizonturile incandescente ale revoluţiei socialiste.

Mihai Beniuc este unul dintre pionierii acestei poezii în literatura romînească.

Profilul propriu al lui Mihai Beniuc se definea repede: era glasul ţăranului colţos — demn şi nesupus — care îşi va spune mîndria.

Un program de luptă şi creaţie totodată fusese expus de la primii paşi. Poezia — ţîşnire nestăvilită de forţe răsculate împotriva a tot ce reprezintă încremenire, stagnare: formă poetică, natură, stare socială înapoiată.. Poetul izbea cu barda în stîncă, forţa sa crăpa roca masivă, pentru a elibera din ea „şuvoi de ape“. La început anarhic, poetul se afirma prin negaţie, anatemizînd „templele“ (poncifurile), exaltînd drumurile noi, pîrtiile croite eroic în tărîmuri virgine.

Militant, poetul îşi scria versurile „nu cu peniţa“, ci „cu ascuţişul coasei“, îşi trimitea cuvintele „de foc şi plumb ca gloanţele din flinte“ şi-şi înţelegea menirea.

De a suna din trîmbiţele Morţii
Sfîrşitul Veacului
Şi de a vesti mulţimilor flămînde
O viaţă nouă!

Fără a fi trîmbiţată, întîlnirea poetului cu partidul clasei muncitoare se făcea mereu mai simţită, lăsînd în urmă anarhica răzvrătire ţărănească. Beniuc mobiliza, maiacovskian „coloana de atac“ pentru victoria „steagului nostru ca o flacără“. Cititorii începeau să-i recunoască autenticitatea glasului, care vestea mîndru şi ameninţător energia eliberatoare:

Cu mii de cai putere
Se crapă zorii unei alte ere!

Ţăranul răzvrătit care a descoperit calea revoluţiei socialiste avea, în actualitatea concret-istorică, o militantă prezenţă proprie sarcinii poetice a comunismului. In creaţia sa îşi făcea loc cronica lirică a evenimentelor contemporane, mărturie a durerii şi luptei din anii grei ai dictaturii fasciste şi ai războiului.

La 23 August 1944, armele poeziei combatante, partinice, îi erau de mult intime lui Beniuc. Expresia versurilor sale n-avea de învins balastul formalismului de diferite nuanţe moderniste, care-i apăsa, încă, pe alţii. Nu-l pîndea nici primejdia prelungirii, incompatibile cu poezia socialistă, a unor reminiscenţe din vechea şi nesuferita poezie patriotardă, a sloganurilor găunoase.

Dar lirica militantă a lui Beniuc avea acum să se autoverifice în faţa realităţii revoluţionare.

Descendentul lui Horia, purtînd într-însul obida generaţiilor trecute, se afla acum în acea „altă eră“ pe care o vestise. Poezia, receptacul milenar de durere şi tristeţe trebuia să ştie a primi, acum, într-însa, universul bucuriei. „Cucuvaie fost-am pînă ieri/iar de astăzi, iată-s ciocîrlie“. Răzvrătirea, vechea temă poetică, se transformase, în lirica lui Beniuc, în noua temă a revoluţiei, dar acum revoluţia îşi începea grandioasa acţiune constructivă. Simbolic vorbind, cel obişnuit să dea cu barda trebuie acum să apuce mistria. Biruinţa lui Beniuc avea să fie deplină cînd lirismul său, în cadrul marii revoluţii lirice a epocii noastre, va fi găsit „cîntul ce se cere“, noul cînt al realismului socialist.

Manifestarea liberă şi creatoare a ideologiei socialiste, construirea practică a societăţii pe baza acestei ideologii, aduce în viziunea poetului luptător deplină claritate, defi-

Savin BRATU

(Continuare în pag. 6)

Păduri de schele

O nouă primăvară.
Eternitatea a început să încurce
Numărătoarea ciclurilor pe degete,
Dar primăvara vine la fel fără să pregete,
Seva cu acelaşi elan porneşte în arbori să urce.
Incepe actul întîi
Din clasica piesă a anotimpurilor.
Bătu în lună gongul, s-a ridicat cortina,
In actul primăverii a explodat lumina
De parcă-n lanţ, Carpaţii-au pornit hidrocentrale.
Acum stau toate în lumina primăverii;
Ca nişte globuri albe, uriaşe
S-au aprins cireşii, vişinii, merii!
Incă nu şi-au rotit copacii opace, coroanele verzi,
Prin aburul verde schelele, casele roşii
Poţi să le vezi crescînd în oraşe,
Drumul poemelor muncii vezi ce departe,
Culmea poemelor muncii vezi cît de sus e?
Curînd părea-vor sere-n etaje suprapuse
Şi-n largile ferestre-n etaje, ca în sere
Vor înflori privirile vii şi colorate,
Copiii celor ce-au ridicat în tăcere
Poeme; fabrici, blocuri, palate.
O nouă primăvară.
Dar unii mai zac în umbre tîrzii,
Nu văd cum suie seva în arbori, în schele,
Cum înfloresc cu zîmbet ferestrele în ţară,
Infăşuraţi în neguri de oarbe duşmănii
Işi distilează ura-n cuvinte şi-n cafele.
Ai braţ puternic, prinde-i de ceafă, du-i afară
Tu, care-a muncii culme-n poeme vii ai pus,
Şi-n noua primăvară
Sileşte-i să privească pădurea de schele
Ce suie tot oraşul, toată ţara spre stele,
Din locurile-n care în veacul străşnicit
Din grijă pentru ţară, şi silă pentru răi.
Ca o pădure a dreptăţii pe văi
Dîrz ridica Vodă Ţepeş
Pădurile de ţapini cu vîrful ascuţit.

Radu BOUREANU

Scrisoare către un tînăr poet (III)

Tinere poet, mă vei întreba, știu, cum poți fi și accesibil și original. Obiectîndu-mi că noutatea limbajului, tocmai pentru că frînge o convenție, nu poate fi ușor asimilată, te vei referi la noroiul împroșcat asupra lui Eminescu ca stricător de limbă și de morală, la condamnarea din trecut a lui Arghezi ca autor obscur și trivial, la — și aci vei scoate strigăte de triumf — barierele înfruntate de poetul prin excelență democrat, revoluționar prin toată ființa sa, la Maiakovski. Ce de afirmații amestecînd adevărul și eroarea cu o grabă rău sfătuitoare! Interesează-te, înainte de a trage concluzii favorabile dreptului artistului la „neînțelegere“ socială, cine refuză inovația, ce fel de pături sociale și în numele căror criterii lovesc ele în originalitate. Pe Arghezi l-a ocolit, cu un rictus de oroare, burghezia și l-au afurisit reprezentanții înalți ai bisericii. Dincolo de capul de furnică al lui Grama, se profilează prostia filistină, hidoasă și enormă. Pretinsa obscuritate a amîndurora a fost o armă de apărare a tuturor lezaților în interesele, moravurile și prejudecățile lor de clasă. Printre cei mai înverșunați dușmani ai lui Maiakovski s-au aflat mulți contrarevoluționari politici, esteți adversari ai realismului socialist, futuriști anacronici, disperați de eșecul propriu și enervați de orientarea revoluționară, într-adevăr originală a tovarășului lor de o clipă. Admițînd însă buna-credință a unor opoziții estetice, sîntem gata de a atribui mare parte din dificultățile de pătrundere artistică tradițiilor, inerției relative a gustului, sensibilității care în general evoluează mai încet decît instituțiile și ideile, indiferent de nivelul publicului receptor. Deseori chiar rezistența la nou e mai tenace în rîndurile rafinate, între oamenii cu educație artistică și chiar între specialiști (criticii, artiștii înșiși). Dovadă, opacitatea agresivă a lui Mihail Dragomirescu și a ciracilor săi în fața lui Arghezi și Bacovia, „revizuirile“ lui Eugen Lovinescu în raport cu aceiași poeți, la care nu numai că n-a prețuit protestul social, lucru firesc pentru un promotor al purismului estetic, dar nici elementele care ar fi intrat în propria sa doctrină. Mărturie penibilă, denigrarea lui Eminescu de către Macedonski. Ținînd seama de aceste împrejurări, nu-ți dau totuși dreptate, împotriva lor putînd cu mai mult temei invoca nenumărate altele. Ne oprim la una concludentă. Mersul înaintat al societății sovietice, masele largi de muncitori și țărani, tineretul comsomolist, activiștii și conducătorii de frunte ai partidului au văzut aproape instantaneu în Maiakovski pe interpretul nr. 1 al epocii. Chiar Lenin, înclinat către modalitatea clasică a poeziei, a recunoscut calitatea socială și implicit caracterul popular, accesibil al versului maiakovskian. Rezerva sa, provenind din considerații strict personale, așa cum a și precizat, viza stilul, forma individuală și nu fondul, tendințele înseși ale marelui liric. Profund dornic și interesat de propagarea noului pe toate planurile vieții prin esența sa, socialismul aprobă entuziast originalitatea de tip maiakovskian, ale cărei forme inedite, revoluționare în artă, crescînd din pămîntul ideilor revoluționare în societate, răspund fără greș „comenzii sociale“, construcției lumii libere. Radical ostil și interesat în distrugerea vechiului, socialismul respinge indignat și disprețuitor tentativele de acomodare a acestuia, indiferent dacă se drapează în costumul etnografic al tradițiilor populare (vezi poeziile care, populate de mituri folclorice pozitive și atitudini patriotice sănătoase la prima vedere, întrețin de fapt recidive gîndiriste, șovine) sau dacă, simulacre ale noului, îmbrăcate în peticele modernismului, furnizează cocaina apolitismului, cum fac poeziile criticate în scrisoarea precedentă.

Tinere poet, ar fi o insolență ori o naivitate invocarea exemplului lui Maiakovski în sprijinul declamațiilor sterpe și al însăilărilor confuze, cifrate, fie și pe teme actuale. Gîndește-te, tu care cauți „cum să spui“, deseori înainte de a ști „ce să spui“, cît de pretențios cu sine, cu instrumentul fin al cuvîntului era înaltul tău model, ce cunoscător lucid al mecanismului creației, al propriilor mijloace era poetul acesta atît de productiv și de laborios în spontaneitatea lui aparentă. Citește sau recitește-i arta poetică („Cum se fac versurile“), dacă cumva analiza poeziei sale nu-ți impune de la sine forța suverană a conștiinței care o guvernează. Cu Maiakovski în șea, Pegasul bine strunit, zboară supus, direct spre țintă, chiar dacă drumul e plin de obstacole de nedepășit pentru șovăitori sau neputincioși. Da, la Maiakovski imaginea este într-adevăr neașteptată, derutantă, zăpăcitoare în primul moment, pentru ca, odată revenit din șoc, să-ți apară ca absolut necesară, ca unica posibilă. Acesta este secretul lui Maiakovski și al oricărui poet: imaginea = evidența + surpriza, cum spunea un critic.

„Nestăpînit / plîngea un cer sonor / și-un nor zbîrcit / schimonosea o gură / ca de femeie care-așteaptă un copil / iar zeii i-au zvîrlit o pocitură“ — scria Maiakovski, revărsîndu-și disprețul teribil, cosmic, asupra monstrului naturii care este capitalismul. Și, în timp ce puterea sovietică se consolida, în timp ce socialismul se ridica mîndru dintre ruinele războiului civil, capitaliștii care-i preziseseră sfîrșitul se prăvăleau ei din trufia lor găunoasă, observa ironic poetul: „Mereu tot cad / ca niște conuri putrede de brad“. Opoziția armonică dintre finit și infinit se exprima la Eminescu admirabil de sintetic în: „Legănînd nemărginirea în cuprinsu-unui atom“. Adorația femeii, cu alternanțe de extaz și durere, de euforie și dezamăgire, devine la Arghezi: „Femeie răspîndită-n mine / ca o mireazmă-ntr-o pădure, ...înfiptă-n trupul meu, secure, ...scump trandafir bătut în cuie / de diamant pe crucea mea, / tu, care-n fiece mișcare / pierzi c-o petală, cîte-o stea.“ Tot la Arghezi, hotărîrea țăranului răsculat de a nimici pe boier lua forma absolută, aforistică, a dictonului popular: „Ia-l pe boier ca hreanul, și dă-l pe răzătoare“. Menirea socială e atît de organică pentru Mihai Beniuc, încît pînă și nașterea sa n-a fost întîmplătoare; a fost cerută, a fost chiar produsul deliberat al istoriei, al societății căreia i s-a dedicat: „Mă inventau, de cumva n-aș fi fost / Eu sînt în secol, o necesitate“. Iar moartea sa, deși întîmpinată de jalea universală („Pe văi s-o-ntinde giulgi de piclă grea / In soare va fi scormonit cuțitul“), totuși nu va arăta altfel decît viața petrecută într-o ardere neîntreruptă de visuri și acțiune militantă: „Ce visuri vor veni — fluturi de noapte / la vîlvătaia mîndrului meu creier. / In juru-mi sta-vor lanurile coapte / chemîndu-mă să secer, să le treier“. In sfîrșit, crezul revoluționar asigurîndu-i eternitatea operei, va musti chiar în paharul dus la buze de colectiviști: „Străbuna mea revoltă, atunci în căni va spumega zîmbind“. Ce lecție se desprinde? Triumful imaginii se obține prin respectarea unității contrariilor, prin imperecherea unor termeni simultan foarte îndepărtați și foarte apropiați. Astfel, relația nouă, descoperită cu ajutorul imaginii, se afirmă neașteptată și justă, de neînlocuit. Incălcarea dialecticii interne a imaginii produce anularea acesteia, ducînd, în cazul apropierii unor termeni prea îndepărtați la absurdul suprarealist, dadaist; în cazul apropierii unor termeni prea... apropiați, la platitudine, la inexpresivitate (schematismul, echivalent cu lipsa talentului), iar în eventualitatea în care asociația, legătura termenilor, e complet insezisabilă, la ermetism. Această lege sau secret al imaginii acționează într-un mod mai subtil, dar nu mai puțin activ, în tot contextul poetic, adică acolo unde imaginea propriu-zisă, plastică, absentează, în pasajele de tranziție dintre imagini. Acționează și în poezia așa numită nudă, care utilizează fie discursul, fie faptul divers, textul prozaic chiar (enunțul ziaristic și științific) și se dispensează de tehnica elementară a versului clasic (versul liber). Totul depinde aci, într-un grad poate și mai înalt decît în poezia de tip plastic, de forța mesajului transmis, de încărcătura explozivă a ideilor conținute. E ceea ce nu pricepe încă tînărul lacom de versul liber — și care, crezînd că e suficientă relatarea brută a unui eveniment, comentariul lui umflat, sau o imagine izbutită dar izolată, nesocotește rostul întregului. Poezia este un corp solidar cu părțile ei constitutive, imaginile.

Care este atunci condiția funcționării depline a dialecticii imaginii? Care este criteriul stabilirii raporturilor exacte dintre așteptat și neașteptat, dintre apropiat și îndepărtat în cadrul imaginii, care este cheia originalității reale a expresiei? Condiția este subordonarea imaginii, conținutului; criteriul este consecvența cu scopul urmărit, cheia este acordul organic dintre fondul revoluționar și forma nouă. Maiakovski spunea: „Numai deosebirea dintre mijloacele de lucru diferențiază pe poet, numai cunoașterea, perfecționarea, acumularea, diversitatea procedeelor poetice, fac un scriitor profesionist. Munca cuvîntului face utilizabil poemul“. Tot el însă adăuga: „Șlefuirea, munca tehnică, cum se spune, asupra unui poem, nu poate fi considerată o valoare în sine“.

Tinere poet, „înțelege comanda socială; așează-te în centrul evenimentelor, cunoaște teoria economică a vieții reale, pătrunde-te de istoria științifică“, te îndeamnă același și mare Maiakovski. Numai așa vei spulbera ultimele cețuri de pe ochii tăi, te vei desprinde definitiv din lanțurile de mătase ale atitudinii de contemplație calmă, pasivă față de o lume care și-a hotărît destinul bărbătește, față de o patrie care nu se poate recunoaște nici în versuri lîncede și cenușii, nici în versuri obscure și îngîmfate. Numai așa vei merge în cadența timpului tău, alături de luptătorii comunismului, plini de patosul construcției, al romantismului revoluționar, vei fi contemporanul contemporanilor tăi. Tinere poet, știu că nu numai tu ești răspunzător de soarta imaginilor tale, de soarta ta ca poet. Intregul front scriitoricesc și în primul rînd cei din jurul tău, resimțind ca o rană proprie rătăcirile sau eșecurile tale, sînt datori a veghea la orientarea ta, la călăuzirea ta spre lumină. Nepăsarea, ușurința sînt blamabile fiindcă te împiedică să iei cunoștință cu un ceas mai devreme și să lupți împotriva răului. De aceea, pe drept cuvînt „Lupta de clasă“ a criticat redacția noastră: „Lipsă de exigență ideologică a dovedit „Gazeta literară“, publicînd o serie de poezii, în care diverse experiențe moderniste, construcții alambicate, aveau pretenția să exprime idei scumpe epocii noastre“.*) Incredințați pe deplin de justețea criticii partidului, decîși a combate cu fermitate influențele ideologiei și artei burgheze, considerăm ca una din sarcinile noastre principale și ca o datorie de onoare îndrumarea, severă în dragostea ei, a drumului tău, tinere poet, lupta consecventă pentru o poezie realist-socialistă, pătrunsă de spirit revoluționar, de „frumusețea uimitoare a vieții, frumusețe care săgetează sufletul“ (Gorki).

Mihail PETROVEANU

---

*) „Lupta de clasă“ nr. 3/1959, în articolul: „Pentru o poezie strîns legată de actualitate, bogată în idei“.

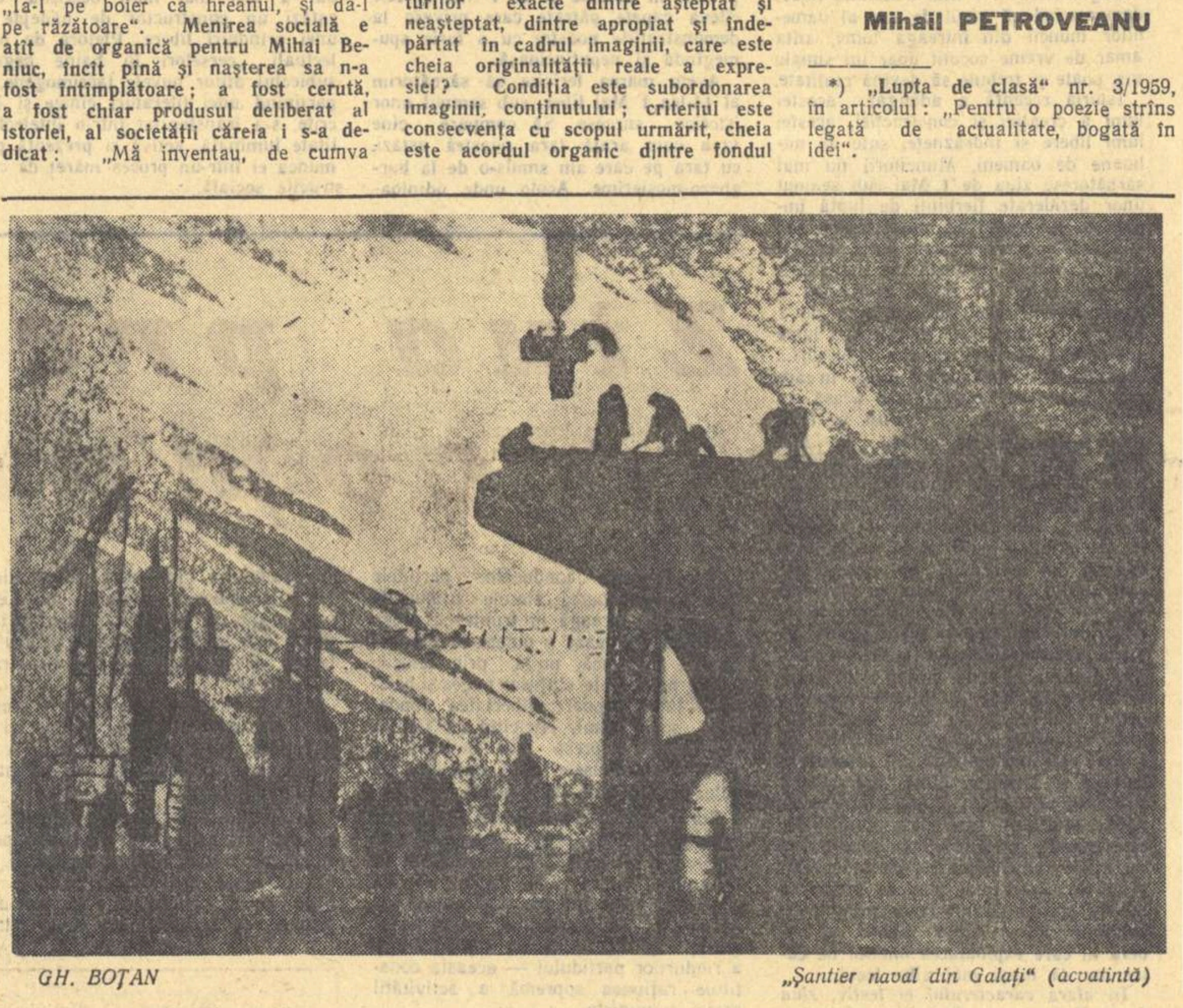

GH. BOȚAN — „Șantier naval din Galați“ (acvatintă)

VENIȚI LA NOI!

Problemele vieții noastre din fabrică

Am citit numeroase opere ale literaturii noastre din anii de după Eliberare. Noi, cei care muncim la Industria Bumbacului B, sîntem interesați de aproape de felul în care este zugrăvită viața oamenilor muncii din țara noastră în literatură, în proză sau în poezie. Printre lucrările care credem că au reușit să reflecte lupta clasei noastre muncitoare pentru dobîndirea unor succese importante în construirea socialismului, noi am pomeni, în primul rînd, romanul lui Ion Călugăru „Oțel și pîine“, *volumele de versuri ale lui Mihai Beniuc, poemul Mariei Banuș* „Despre pămînt“, *recentul volum* „Dragoste-și oameni“ *de Cicerone Theodorescu, precum și romanul* „Străinul“ *de Titus Popovici.*

Acestea sînt doar cîteva dintre cărțile care ne-au plăcut mai mult și despre care am avea multe de spus. Ce ne-a atras mai mult dintre lucrările citite în ultimii ani? Despre fiecare dintre ele am putea vorbi în amănunțime. Dar pentru că acum ne adresăm tuturor scriitorilor noștri, ne-am opri mai curînd la cîteva idei mai importante. Ceea ce ne-a plăcut nouă în primul rînd din literatura de după 23 August, este faptul că în aceste pagini au fost descrise în mod realist figuri din viața de toate zilele, oameni ridicați din rîndurile clasei muncitoare, muncitori sau activiști comuniști care au dovedit merite deosebite în lupta pentru ridicarea producției, pentru îndeplinirea și depășirea sarcinilor de plan.

Și la noi, într-una din fabricile textile din țara noastră, se obțin mereu rezultate foarte bune în producție, se evidențiază neîncetat nume noi de muncitori vîrstnici sau tineri, de oameni care sînt conștienți de răspunderea pe care o au și care se străduiesc să-și facă datoria cu cinste la locul de producție. Viața noastră, a celor care muncim aici, la Industria Bumbacului B, ni se pare interesantă și noi am propune scriitorilor noștri să vină în mijlocul nostru, să stea de vorbă cu noi, să cunoască problemele specifice muncii noastre. Noi am vrea să amintim, cu acest prilej, că alături de muncitorii petroliști și ceferiști, există numeroase exemple de muncitori textiliști care în anii luptei din ilegalitate, împotriva dictaturii burghezo-moșierești au luptat sub conducerea Partidului Comunist din Romînia, au dovedit eroism și abnegație pentru cauza comunismului. Numeroase eroine ale clasei noastre muncitoare au fost muncitoare textiliste. Noi am vrea să citim romane despre viața unor asemenea eroi, a căror memorie ne este scumpă și care constituie pentru fiecare dintre noi un înalt exemplu de atitudine cetățenească și politică.

Rîndurile noastre se adresează scriitorilor pe care îi invităm cu acest prilej să vină la noi, să cunoască noile noastre condiții de muncă, să le compare cu cele din trecut, pe care le-au cunoscut părinții noștri, și să poată scrie astfel despre viața noastră nouă. Problemele vieții tineretului muncitor, ale utemiștilor, ale unei atitudini morale noi care se afirmă astăzi în rîndurile tineretului din fabrică în problemele prieteniei și ale dragostei, despre toate acestea credem că ar trebui neapărat să se scrie. Trimitem „Gazetei literare“ această scrisoare, avînd convingerea că tovarășii scriitori, poeți, prozatori sau dramaturgi se vor inspira și din viața noastră în noile lor opere pe care le vor scrie.

CHIRCU CONSTANȚA, ILIESCU MARIA, VLAD GHEORGHIȚA, TUDORACHE FLORENȚA, PRESCORNIȚOIU VIRGINIA, VISNER ECATERINA, MARGA ENE, — țesătoare PRICOP ALEXANDRU, inginer — SILVIU DAN, tehnician — și NIȚU ALEXANDRINA, ELENA IOAN, MATILDA CERNAȚKI, funcționare de la Industria Bumbacului B.

PROFILUL MORAL al MUNCITORULUI

Concentrîndu-și atenția asupra celor mai expresive elemente ale figurii muncitorului contemporan, literatura noastră a dobîndit realizări însemnate pe drumul descrierii veridice a luptei clasei muncitoare din anii construcției socialiste. Imaginea muncitorului conștient, harnic și modest, care își face datoria cu eroism în avanposturile industriei socialiste, a fost realizată cu merite desigur inegale, dar reale, în romane cum sînt **„Oțel și pîine“** de Ion Călugăru, **„La cea mai înaltă tensiune“** de Nagy Istvan, în nuvela de proporții mai ample **„Cu inima tînără“** de Asztalosz Istvan, în romanele **„Rădăcinile bucuriei“** de Ieronim Șerbu, **„Statuile nu rîd niciodată“** și **„In orașul de pe Mureș“** de Francisc Munteanu, ca și în nuvelele lui Eugen Barbu din volumul **„Oaie și ai săi“**, care a văzut recent lumina tiparului. Figuri interesante de muncitori trăiesc și în piesele lui Mihail Davidoglu (**„Cetatea de foc“** și **„Minerii“**). Au mai apărut în ultima vreme și numeroase fragmente mai ample dintr-o serie de romane consacrate unor eroi ridicați din rîndurile clasei muncitoare: primele patru volume din **„Rădăcinile sînt amare“** de Zaharia Stancu și cîteva capitole din **„Biografii contemporane“** de Petru Dumitriu, precum și din **„Șoseaua Nordului“** de Eugen Barbu.

Profilul moral al muncitorului se realizează multilateral în paginile operelor literare actuale. In primul rînd, ele oglindesc fermitatea, intransigența demonstrată în lupta politică și ideologică împotriva dușmanului de clasă. In perioada dintre cele două războaie, nuvelele lui Alexandru Sahia (**„Revoltă în port“**, **„Șomaj fără rasă“**), au deschis drumul temelor inspirate din lupta clasei muncitoare împotriva capitaliștilor în condițiile grele ale activității partidului în ilegalitate. Aceluiași moment istoric i-a dedicat Zaharia Stancu primele volume ale romanului său **„Rădăcinile sînt amare“**. Licu Oroș, Minu Uibaru sau Gavril Toduță sînt cîțiva dintre muncitorii pe care romancierul îi înfățișează în momente de răscruce ale vieții lor. Căzuți în mîinile Siguranței burgheze, supuși unor torturi cumplite, nici unul dintre ei nu trădează secretele partidului. Tăria rezistenței lor se demonstrează minuțios, episod după episod, prin descrierea înfruntării metodelor bestiale ale anchetatorilor. Romancierul a știut să evidențieze forța solidarității tovărășești de luptă care îi face invincibili, îi unește pe toți într-un singur mănunchi de voințe, trup și suflet pentru cauza clasei muncitoare. Ideea aceasta se desprinde variată, în funcție de personalitatea și aspirațiile intime ale fiecăruia dintre eroii romanului, oglindind însă în esență aceeași conștiință a angajării în luptă sub conducerea partidului. In monologurile lui Licu Oroș sau ale Iovcăi Silef se exprimă într-o tonalitate patetică devotamentul fierbinte și statornic pentru clasa muncitoare.

Examenul hotărîtor al virtuților eroice ale clasei muncitoare din perioada ilegalității este înfățișat și în romanul **„Șoseaua Nordului“** de Eugen Barbu. Mareș sau Dumitrana din volumul pomenit sau nea Alecu tipograful din schița **„Un om bătrîn“**, de același autor, afirmă credința nestrămutată în cauza partidului. Ei dovedesc în fața morții, sau sub torturile anchetei, o atitudine curajoasă, o superioritate categorică în fața călăilor abrutizați, înspăimîntați în ultimă instanță de această putere — pentru ei neînțeleasă, necunoscută, — care-i depășește. Ca și în romanul lui Zaharia Stancu, pentru luptătorul aflat în mîna dușmanului, încleștat în întrebări și torturi, monologul este un mijloc de consemnare lirică a sentimentelor, a gîndurilor menite să-l întărească. Bătrînul tipograf din nuvela lui Eugen Barbu dovedește putere de stăpînire, mîndrie și demnitate. Nuvela reconstituie imaginea unei forțe spirituale care face parte integrantă din zestrea sufletească a muncitorului. Puterea de a suporta demn loviturile dușmanului, fără a-i ceda nimic, se bazează pe resurse intime gingașe, pe o disponibilitate sufletească care ține de o anumită noblețe a caracterului, de o categorică ascendență morală asupra dușmanului. Lovit, schingiuit, omul se apără și se întărește lăuntric, gîndindu-se la ai lui și cîteodată, într-o alternanță capricioasă de luciditate și speranță, la florile catifelate și blajine care au rămas acasă, în curtea din fața căminului. Gîndurile îi zboară libere către acele făpturi suave ale grădinii, suprapunîndu-se simbolic grosolăniei și cruzimii din jur (**„Poate îi plac atît de mult pentru că-i bătrîn și crizantemele au un miros trist, pentru că aceste flori sînt atît de înțelepte și că flacăra lor gălbuie ca lumina unei lămpi strălucește în grădina întunecată pînă tîrziu, cînd dă zăpada“**).

Lupta pentru refacerea și consolidarea economică a țării din anii imediat următori Eliberării a evidențiat simțul de clasă, spiritul de organizare, disciplina și devotamentul clasei muncitoare. Romanul lui Ion Călugăru **„Oțel și pîine“** constituie una dintre primele lucrări epice de amploare care au reflectat aceste aspecte importante afirmate în lupta pentru doborîrea puterii exploatatorilor. Se aborda pentru prima oară, în dimensiunile cuprinzătoare ale romanului, tema unor bătălii complexe pentru reorganizarea producției, pentru paralizarea sabotajului economic al burgheziei, pentru refacerea economică a țării. Autorul romanului **„Oțel și pîine“** a realizat un portret interesant al eroului muncitor — văzut în momentele cruciale ale luptei politice, în cadrul relațiilor lui sociale, în mijlocul prietenilor și al familiei. Ion Călugăru ne-a prezentat figuri de muncitori înaintați cum sînt Ștefan Pipău, bătrînul șamoteur Simion, care dovedesc o înaltă conștiință de clasă.

Principialitatea dovedită în rezolvarea problemelor producției și activității politice, ca și înaltul sentiment al răspunderii pentru soarta colectivității, constituie o altă trăsătură a muncitorului liber care, în anii construcției socialismului, devine realmente, după cum spunea Lenin — **„adevăratul stăpîn al vieții“**. Nagy Istvan a realizat în romanul său **„La cea mai înaltă tensiune“** un asemenea tip de muncitor, în personalitatea lui Karoly Bucsi. In galeria eroilor muncitori ai literaturii noastre noi, Karoly Bucsi ocupă un loc de frunte; liniile fundamentale ale personalității sale sînt reprezentative pentru fizionomia morală a muncitorului contemporan. Situația acestui muncitor, director al fabricii unde pe vremuri, în tinerețe, lucrase ca ucenic, impune preocupări susținute și de mare diversitate, o ascuțită conștiință politică și, mai ales, un efort eroic permanent pentru a face față acestei sarcini complexe.

Un aspect moral esențial în portretul muncitorului îl constituie eroismul muncii cotidiene. Puterea clasei muncitoare care se afirmă consecvent, ferm în îndepărtarea obstacolelor, mărunte în aparență, din cadrul luptei de fiecare zi, face parte din acel **„eroism pentru toată viața“** despre care vorbea Lenin, arătînd că sarcina construirii societății socialiste **„nu poate fi rezolvată în nici un caz prin eroismul unui avînt izolat, ci cere un eroism foarte îndelungat, foarte perseverent, foarte dificil în munca de zi cu zi a maselor“**. Cu simplitate și stăruință, cu gesturi obișnuite, banale aproape, Bucsi urmărește „pe viu“ procesul producției ilustrînd — într-un șirag de episoade — calmul, simțul răspunderii, lipsa de poză, de gesturi spectaculoase. Privirile atente, pătrunzătoare, discuțiile purtate cu toată lumea de la suflet la suflet, accentuează mereu impresia de simplitate și de statornicie a eroului.

Desfășurarea luptei împotriva dușmanului de clasă, pentru construirea noii societăți în condițiile muncii creatoare, reliefează și în alte lucrări dedicate clasei muncitoare, caracteristici esențiale cum sînt discernămîntul, maturitatea în rezolvarea problemelor producției, ale luptei pentru ridicarea nivelului de trai al muncitorilor. Horvath, Gherasim și Trifan luminează, în paginile romanului **„Statuile nu rîd niciodată“** de Francisc Munteanu, tocmai aceste calități tipice muncitorului înaintat din zilele noastre. Vigilența politică, neînduplecarea înaintea dușmanului, consecvența în aplicarea liniei partidului — înțeleasă ca o cauză vitală a întregii lor activități — ține nu numai de o tendință obișnuită disciplinei muncitorești. Ea implică, în același timp, un nivel ridicat al conștiinței politice, al conștiinței înarmate cu înțelegerea perspectivei istorice și a obiectivelor concrete ale luptei partidului. Eroii amintiți din romanul lui Francisc Munteanu trăiesc într-un moment semnificativ anilor de imediat după război. Lupta pentru montarea unor noi ringuri devine la ei luptă politică, o luptă în care e antrenată întreaga masă a muncitorilor.

O monografie consacrată imaginii literare a muncitorului înaintat din proza de după Eliberare s-ar întemeia pe o coordonată fundamentală a personalității acestui erou. Conștiința politică, superioritatea morală și spirituală dovedită în fața dușmanului, în clipe supreme, devotamentul pentru cauza clasei muncitoare, determină formarea unui tip uman caracteristic. Acești oameni care muncesc în fabrici, care au înfăptuit revoluția socialistă și care aduc contribuția esențială în construirea unei orînduiri noi, sînt pe drept cuvînt eroii cei mai reprezentativi ai epocii noastre. Scriitorii noștri au înaintea lor un model de o înaltă valoare umană, o excelentă sursă de inspirație. Despre un asemenea erou vorbea editorialul **„Scînteii“** din nr. 4.479/22 martie 1959, îndemnîndu-i pe scriitori să realizeze la un nivel artistic mai înalt figura **„noului tip de muncitor pe care-l întîlnim încă puțin în literatură“**, să înfățișeze mai amplu realizările clasei muncitoare care, **„condusă de partid, a ridicat economia țării la un nivel necunoscut în trecut... Totodată întreaga clasă muncitoare în anii de cînd a devenit conducătoare în stat, a trecut printr-un puternic proces de călire, de ridicare a capacității ei politice și tehnice, de dezvoltare și lărgire a conștiinței ei socialiste“**. Pledînd pentru opere literare **„adînci, tulburătoare și pasionante“** **„Scînteia“** sublinia necesitatea reflectării veridice, la un nivel artistic corespunzător, a vieții și luptei clasei muncitoare. Literatura consacrată clasei muncitoare, ca promotoare a exponenților de frunte ai vremii noastre, este menită să joace un rol important în educarea maselor de cititori. La Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. tovarășul N. S. Hrușciov a subliniat importanța deosebită a educării maselor prin intermediul literaturii, arătînd că **„nu există sarcină mai nobilă și mai înălțătoare, decît aceea care stă în fața artei noastre — aceea de a imortaliza faptele eroice ale poporului constructor al comunismului. Scriitorii... sînt chemați să ridice și mai mult nivelul ideologic și artistic al creației lor, să ajute și de acum înainte în mod activ partidul și statul în educația comunistă a oamenilor muncii, în propagarea principiilor morale comuniste“**... Tratarea literară a temelor pe care le oferă viața clasei muncitoare reprezintă un excelent mijloc de traducere în viață a sarcinilor istorice indicate scriitorilor la cel de al XXI-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, sarcini care coincid cu acelea ale literaturii noastre realist-socialiste.

Miron DRAGU

EXEMPLUL LITERATURII SOVIETICE

Una din consecințele cele mai importante ale adoptării principiilor leniniste în creația artistică este, indiscutabil, schimbarea decisivă a mersului literaturii, pe un drum cu totul nou, cu perspective din cele mai largi pentru dezvoltarea ei viitoare. Odată cu promovarea acestor principii începe în istoria literaturii un capitol inedit și original, tot așa cum, odată cu Revoluția din Octombrie și desăvîrșirea socialismului în U.R.S.S., începe o nouă eră în istoria societății umane.

Cotitura pe care o face această literatură este importantă din punctul de vedere al viziunii, mijloacelor artistice și obiectivelor ei. Afirmîndu-și caracterul partinic, adică de adeziune și de promovare a principiilor marxist-leniniste, în fapt ea își deschide drum spre zone necercetate ale sufletului omenesc, spre ilustrarea unor tipuri umane nemaiîntîlnite, spre probleme netratate în nici o altă literatură.

Revizioniștii pretind că însăși noțiunea de partinitate îngustează, limitează conținutul artistic. Nimic mai fals, mai deformat. Aserțiunea nu este numai dușmănoasă dar ea denotă și ignoranță teoretică. Pentru artiștii care militează și creează în spiritul realismului socialist, noțiunea de partinitate implică imediat și nemijlocit **o concepție asupra lumii**, o viziune științifică care este cea marxist-leninistă. Sfera acestei concepții este atît de vastă, cuprinde în așa măsură totalitatea fenomenelor vieții și ale gîndirii, încît manifestarea posibilităților artistice înăuntrul ei este în mod practic nelimitată. Orice gen, orice stil autentic și viabil, orice personalitate se poate desfășura în cea mai deplină libertate. Mai mult, a devenit limpede că în epoca noastră una din condițiile originalității, ale transmiterii unor adevăruri încă nespuse despre oameni și societate, e partinitatea.

Nici un scriitor nu poate ieși din această alternativă: ori stagnează în imitarea și repetarea unor metode literare depășite, vetuste, ori își reînnoiește forțele și le amplifică, prin însușirea viziunii marxist-leniniste, ceea ce în fond înseamnă a vedea clar legătura indisolubilă între dezvoltarea artei sale și conducerea de către partid a literaturii.

Un exemplu strălucit în acest sens ni-l dă însăși literatura sovietică, ea fiind cea dintîi care săvîrșește ruptura cu vechiul mod burghez literar, cu modelele lui uzate, inaugurînd o literatură în care spiritul partinic îi îngăduie să capete un caracter original, atît în ce privește descrierea noilor tipuri sociale, a problemelor și relațiilor dintre oameni, cît și în ce privește destinul și perspectivele eroilor săi. Imensul interes pe care-l trezește în întreaga lume literatura sovietică, influența binefăcătoare pe care o exercită, se datoresc tocmai acestor trăsături care-i împrumută un profil precis, puternic reliefat și de o mare expresivitate.

Viziunea marxist-leninistă a constituit și constituie o busolă fără greș cu care scriitorii sovietici se orientează perfect în descifrarea fenomenelor complexe ale vieții, în procesul de continuă desăvîrșire a societății, sezisînd factorul de progres, punîndu-l în valoare, promovîndu-l ca un model demn de urmat.

Cînd spun factor de progres, mă gîndesc în mod necesar la eroul comunist, adică la acel erou care determină și este determinat de realitatea sovietică. Nu literatura l-a anticipat, ci el a anticipat literatura realist-socialistă. Nici o altă metodă literară n-ar fi putut să-l zugrăvească în chip fidel, să-i redea întreaga complexitate morală și spirituală. Așadar, metoda realist-socialistă a izvorît ca o necesitate absolută, istorică, a dezvoltării literaturii pe o treaptă mai înaltă, exprimînd în fond o realitate socială, calitativ superioară.

Formele de conștiință cărora le-a dat naștere realitatea socialistă, tipurile umane și problemele, sînt radical diferite de cele cunoscute înainte, în literatura burgheză. De pildă, unul din aspectele cele mai izbitoare oglindite de această literatură este dezacordul între individ și societate. Dezacord explicabil prin alienarea suferită de individ în orînduirea capitalistă, unde este deformat, mutilat sufletește, exacerbat. Gînd este slab, se sinucide. Gînd e tenace, devine lipsit de scrupule, cinic și feroce în instinctul lui de dominație și parvenire. Intr-un fel sau altul se produce un proces de înstrăinare și ostilitate împotriva societății. Oprimat de relațiile capitaliste, individul este într-o permanentă stare de apărare. De aci decurge izolarea, individualismul, ceea ce în plan literar degenerează în tratarea unor cazuri psihologice speciale, adesea patologice, cu o semnificație umană restrînsă. Literatura burgheză numai vede mobilurile sociale în comportarea eroilor, neutralizează mediul social, îl sterilizează, iar psihologia unor asemenea eroi capătă cel mult un interes clinic.

Restabilirea acordului între om și societate este, desigur, una din cele mai mari cuceriri ale socialismului. Omul încetează să mai fie în conflict cu mediul înconjurător. Aspirațiile sale, disponibilitățile, elanul, nu vin în contradicție cu societatea. Dimpotrivă. Ea i le stimulează, i le valorifică, dîndu-i prilejul unei maxime desfășurări a personalității sale. Dar pentru a înlesni această reintegrare, această identificare a omului cu idealurile societății socialiste, au fost necesare eforturi nemăsurate, o muncă eroică pentru a înlătura toate inechitățile care pînă atunci l-au constrîns și l-au oprimat.

ACTUALITATE ȘI PARTINITATE

Astfel, Marea Revoluție din Octombrie reprezintă o tabula rasa a valorilor burgheze, o eliberare a noilor forțe de creație, proaspete, pline de energie, ce aveau să se manifeste după victorie în activitatea practică și spirituală. Acest copleșitor eveniment istoric este zugrăvit cu măreție epică de Șolohov în „Pe Donul liniștit“. Din vălmășagul de fapte, de aspirații și tendințe contradictorii ascuțite la maximum ce caracterizează epoca, scriitorul a știut să discearnă importanța lor, să le acorde locul cuvenit, să desprindă impulsul principal al forțelor sortite să învingă împotriva tuturor adversităților. Este indiscutabil că orientarea într-un asemenea noian complex de evenimente, observarea clară a liniilor de mișcare ale istoriei, i-au fost facilitate lui Șolohov de concepția științifică marxist-leninistă, de spiritul partinic care l-a însuflețit în elaborarea grandioasei sale epopei.

Același spirit prezidează întreaga operă a lui Leonid Leonov, în etapa corespunzătoare a construirii și consolidării socialismului în Uniunea Sovietică. In romanele sale („Soti“, „Drumul spre Ocean“, „Pădurea rusă“ etc.) vom întîlni aceleași trăsături esențiale, specifice și proprii realismului socialist. In ciuda varietății tipologice, a conflictelor, a stilului personal, diferențiind pe un autor de celălalt, aceste trăsături rămîn ca o permanență — nu din cauza reducerii la uniformitate, cum pretind fără temei dușmanii partinității în literatură — o permanență ce ține de o concepție comună asupra existenței și faptelor sociale.

Dacă unul din aspectele cele mai pregnante oglindite de literatura burgheză e conflictul între individ și societate, cu urmările inevitabile ale individualismului exacerbat, în realismul socialist acordul este înfăptuit, iar problemele eroului — caracteristică dominantă și semnificativă — sînt generate de interesele generale ale societății, de **participarea lui pasicnată la rezolvarea lor**. Așadar, iată că pe scena literară apare un erou ale cărui frămîntări personale se confundă cu cele ale colectivității în mijlocul căreia trăiește. El nu numai că nu poate face abstracție de ceea ce se petrece în realitatea socială, totul din juru-i îl solicită în cel mai înalt grad. El este implicat în mod direct în construirea și întărirea noii realități sociale, deoarece ea îi asigură drepturile, libertatea, integritatea ființei sale morale și spirituale.

Eroul societății socialiste, exprimat în literatura sovietică, indiferent de caracterul, de temperamentul, de înclinațiile sale, se identifică cu scopurile, cu obiectivele majore ale colectivității. El devine exponentul aspirațiilor și eforturilor ei zilnice. Lumea sa efectivă nu se circumscrie la niște meschine și inutile macerări individuale, ci răsfrînge ca un ecou amplu preocupările și luptele timpului și societății sale. Implinirea și realizarea acestui erou, fericirea sa personală este în funcție de realizarea și fericirea celorlalți, înlăuntrul alcătuirii sociale în care există. Acesta este sensul care poate fi urmărit de la „Cimentul“ lui Gladkov, „Și a fost ziua a doua“ de Ilya Ehrenburg pînă la romanele Verei Panova sau Galinei Nicolaeva.

Conștiința socială, modul etic de a considera relațiile omului cu semenii, determină și structura sufletească și reacțiile psihologice. Prin aceasta se pune în lumină una din caracteristicile reprezentative ale eroului literaturii realist-socialiste. O altă consecință care decurge din natura aceluiași erou este că noi nu socotim niciodată încheiat destinul său odată cu sfîrșitul cărții. Explicația e simplă: perspectiva, viitorul, e o dimensiune care face parte din existența lui socială, e un element component al ei.

Aceste însușiri care dau artei realist-socialiste în general și literaturii sovietice în special o configurație proprie, plină de originalitate și vitalitate, derivă nu din reflectarea indiferentă și obiectivistă a realității, ci din selectarea și promovarea elementelor înaintate care o definesc și care asigură propulsia societății. Pentru a fi capabil să-i simți bogăția și frumusețea, se cere să intri în șuvoiul evenimentelor zilnice ale construcției. Pentru a discerne sensul și direcția dezvoltării lor este indispensabilă optica concepției marxist-leniniste, care te ajută să distingi accidentalul de esențial. Iată de ce actualitatea și partinitatea sînt două atribute inerente ale artei realist-socialiste, fără de care nici nu poate fi concepută iar toate succesele, prestigiul și valoarea acestei arte se datoresc faptului că la baza ei stau principiile mereu vii și creatoare ale celei mai științific fundamentate ideologii.

Ieronim ȘERBU

PENTRU CLASA MUNCITOARE

Pentru reporterii zilelor noastre dificultatea cea mai mare o constituie alegerea subiectului. Ca unul care dirijează o echipă de astfel de ființe curioase — aici cuvîntul nu are în el nimic ironic — mă găsesc deseori în situația de a nu ști încotro să-mi îndrept mai întîi privirile. Ceea ce scriu, nu este deloc o cochetărie, o introducere oarecare făcută în scopul de a vă aduce pe nesimțite la subiect. Ziarele noastre se deosebesc de presa burgheză structural. Zilnic, noi dăm știri cititorilor din patria noastră că undeva în țară s-a mai ridicat o uzină, un cartier de blocuri și, de ce n-am spune-o, chiar orășele întregi, cu școli, cu fabrici, cu stadioane și case de cultură. Senzaționalul în proza aceasta este **ritmul**. O colecție a **Scînteii**, broșată între două coperte de carton, este de fapt un album admirabil al realizărilor comuniste, adică niște pagini de istorie cu care nici un alt regim politic din țara noastră nu se putea mîndri.

Lipsește din colecție **afacerea Gross-Cagero** sau **afacerea Skoda** sau **afacerea X** (aici **Universul** domnului Stelian Popescu ar putea furniza un cortegiu întreg de X-uri) pentru faptul simplu că poporul a luat în mîinile sale puterea politică și, ca un gospodar ce este, își clădește o viață nouă. In vastul program de reconstrucție al țării, după o perioadă atît de scurtă (nu sînt nici 15 ani, ceea ce în istorie înseamnă nici o clipă) figurează obiective de neînchipuit pentru un regim de parlamentari șperțari care numai în opoziție își aduceau aminte de promisiunile lor demagogice. Industrializarea Moldovei sau barajul de la Bicaz ar fi necesitat zeci, poate chiar sute de ani pentru că păreau obiective himerice domnilor liberali și domnilor țărăniști ce îmbrăcau opincile și cămașa cu arnici de 10 mai și fracul în fiecare zi. Demonstrația de forță socială a proletariatului nu are nevoie de literatura noastră, rîndurile acestea rămînînd niște palide însemnări dintr-o cronică permanentă. Pînă și ultimii sceptici care mai posedă garsoniere camuflate în blocurile din centrul Capitalei, aflate ceva mai departe de Hunedoara sau Reșița să zicem, sînt treziți de la o vreme de pickamerele săpătorilor în asfalt din vecinătate. Ca orice oraș, Bucureștiul a devenit un front al construcției. Nu mai auzim trecerea lentă, de șalupă a **Zissurilor** pe lîngă noi pentru că, din aer, de alături, din față și din spate, ne asurzesc ciocăniturile dulgherilor.

Pe mine, lucrul mă umple de mîndrie. Trebuie să fii ori nebun, ori orb ca să nu te bucuri cînd vezi cum ți se ridică din ruine casa proprie. Am auzit glasuri spunînd cu o falsă îngrijorare că betonul nu se toarnă pe frig; că nu știu ce fereastră nu-i place, pentru că e cam îngustă; că nu știu ce fundație a fost turnată în pripă și dacă, Doamne ferește... Asculți și-ți vine să le plîngi de milă acestor domni ce-și plimbă cățeii pe bulevarde, oftînd după cafeneaua pariziană. Nu pot să nu mărturisesc că am prins pică pe cîte un arhitect care a greșit un proiect. Uite, v-o spun și dumneavoastră, sufăr ori de cîte ori văd cofetul, ăsta-i cuvîntul, prăjitura, glazura de tencuială, cu stafide de teracotă pusă de nu știu cine, deasupra blocului ridicat pe locul fostului **Carlton**; bizareria unor fațade de case noi, fructul unor imaginații fără imaginație, mă face să mă duc la Institutul de proiectări și să întreb: de ce nu-i dați, tovarăși pe unii dintre dumneavoastră la școală, de ce nu-i duceți în muzee, de ce nu aveți grijă de educația lor artistică, pentru că nu e suficient să știi cîte etaje poate susține cutare planșeu, mai este nevoie și de puțină artă și pe orice om din țara noastră îl doare cînd obrazul unui oraș este schilodit de nepriceperea cîtorva, pentru că mai mult decît orice altă artă, arhitectura contribuie în mare măsură la formarea gustului public.

Dar pot aceste cîteva fapte mărunte, menționate numai pentru că nu aveam altă ocazie mai bună, să întunece bucuria fiecărei zile, satisfacția de a găsi în fiece dimineață un alt peisaj al străzii? Nici vorbă. Umblu mult, am străbătut sute de kilometri cu trenul, cu autobuzul și cu vaporul chiar, colindînd republica noastră în lung și-n lat, într-un drum de cîțiva ani, nesfîrșit încă. Sub ochii mei am văzut ținuturi întregi, ținuturi jalnice, aflate la toate periferiile vieții sociale, schimbîndu-și înfățișarea. Pe drumuri de care desfundate, în raioane dosnice, în cătune altădată sălbăticite, abia menționate în hărți amănunțite, pretutindeni se petrece ceva. Nu știu cu ce să compar operația aceasta: cu febra unui trup care afectează ultima celulă de epidermă, cu clocotul unui cutremur marin? Cuvintele sînt sărace. In pietruirea unui drum de țară, în apariția unui autocamion între zece case de lut, în rularea unui film pe bandă îngustă pe o pînză de in, atîrnată între două prăjini, în aterizarea pe acoperișuri de stuf a antenelor de televiziune care par niște berze de metal cu aripile desfăcute, în lărgirea unui bulevard, în schimbarea becurilor obosite cu bastoanele luminiscente de neon, eu văd semnele progresului.

Ani la rînd, lîngă zidurile roase de vreme, igrasioase și mizerabile ale uzinelor luate din mîinile hrăpărețe ale capitaliștilor, am văzut ridicîndu-se schele. In curțile cu caldarîm spart, neîngrijite și părăsite, am văzut plantîndu-se pomi. Vreau demult să consemnez un fapt care mi s-a părut de o semnificație profund tulburătoare, și asta pentru că a venit vorba de pomi: am vizitat nenumărate șantiere și, vă rog să mă credeți, am observat cu uimire, cu recunoștință, cu înduioșare, cu entuziasm acest fapt mărunt, dar de o grăitoare gingășie: niciodată (în afara cazurilor de forță majoră) n-a fost sacrificat un puiete, un tufiș, o frunză, în dauna unei construcții. Am văzut schele ocrotind copaci bătrîni și, de ce n-aș spune-o, unele proiecte arhitecturale făcute în funcție de podoaba vegetală din jur. Nu cred că există o dispoziție specială în acest sens. Mi se pare o înțelegere unanimă, un respect general pentru frumos și util.

De unde vine dragostea pentru tot ceea ce face viața noastră mai lesnicioasă și mai plăcută? Cineva, tinere muncitor, ți-a așezat mai întîi o carte pe masă și te-a rugat s-o citești. Și la început ți-a venit mai greu, pentru că nu erai deprins cu lucrul acesta și cu răbdare ai fost așteptat. Mai pe urmă, cînd ai devenit curios, cînd timpul te-a făcut să resimți nevoia de splendori ale lumii văzute prin ochi de artist, închipuite în vers sau în muzică, în culori sau în piatră, ceea ce era adormit și ucis cu premeditare în tine de către un întreg și lung trecut oprimant s-a trezit.

Cineva s-a gîndit după aceea că setea de cunoaștere trebuie dezvoltată și ți-a ridicat cîteva școli, mai multe școli, nenumărate școli și ți-a arătat că nu e prea tîrziu să urci treptele acestor clădiri. Și ai mers, ostenit poate după orele de muncă, și uneori poate ai moțăit pe băncile tari. Tu, cel uitat altădată, ai strîns din dinți, ai dormit mai puțin și ai învățat cîștigînd timpul pierdut și luminile pierdute.

Cineva s-a gîndit că e timpul să ieși din bordeiele de pămînt, din mizerele case de mahala în care plouă și iarna e frig și ți-a deschis ușile de fier forjat ale unor case locuite altădată de trîndavi. Cineva ți-a spus că ai fost alungat ani de zile de la ușile teatrelor și ți-a arătat scenele luminate și te-a lăsat înăuntru, în fotoliul moale de catifea, ca să asculți versurile celui mai mare poet al lumii, Shakespeare. Cineva te-a luat de mînă și te-a dus într-un fost palat regal (în paranteză fie spus de un prost gust țipător) și te-a îndemnat să vezi cu ochii tablourile care adunau între ramele lor aurite ceva din frumusețea lumii, tablouri cumpărate cu banii cîștigați pe nedrept din sudoarea ta. Cineva te-a învățat cu răbdare să înțelegi mesajul grav al simfoniilor lui Beethoven, cineva ți-a întins versurile înaripate ale genialului nostru Eminescu. Cineva te-a învățat că a trăi omenește nu înseamnă numai bucata de pîine și litra de basamac pe masă. Cineva a tras perdeaua sumbră ce-ți acoperea ochii și ți-a arătat tot ce e frumusețe și dragoste, tot ceea ce meritai din vecii vecilor. De aceea tu ferești copacii, de aceea tu ridici grădini în piatră, de aceea clădești orașe peste noapte, de aceea ești ascultat și temut în toată lumea, tu hegemon, tu clasă muncitoare.

Mai e nevoie să-ți spun că acel Cineva care ți-a deschis ochii, care te-a făcut să renaști, care ți-a umplut casa de căldură și mintea de lumină este partidul tău, Partidul Muncitoresc Romîn?

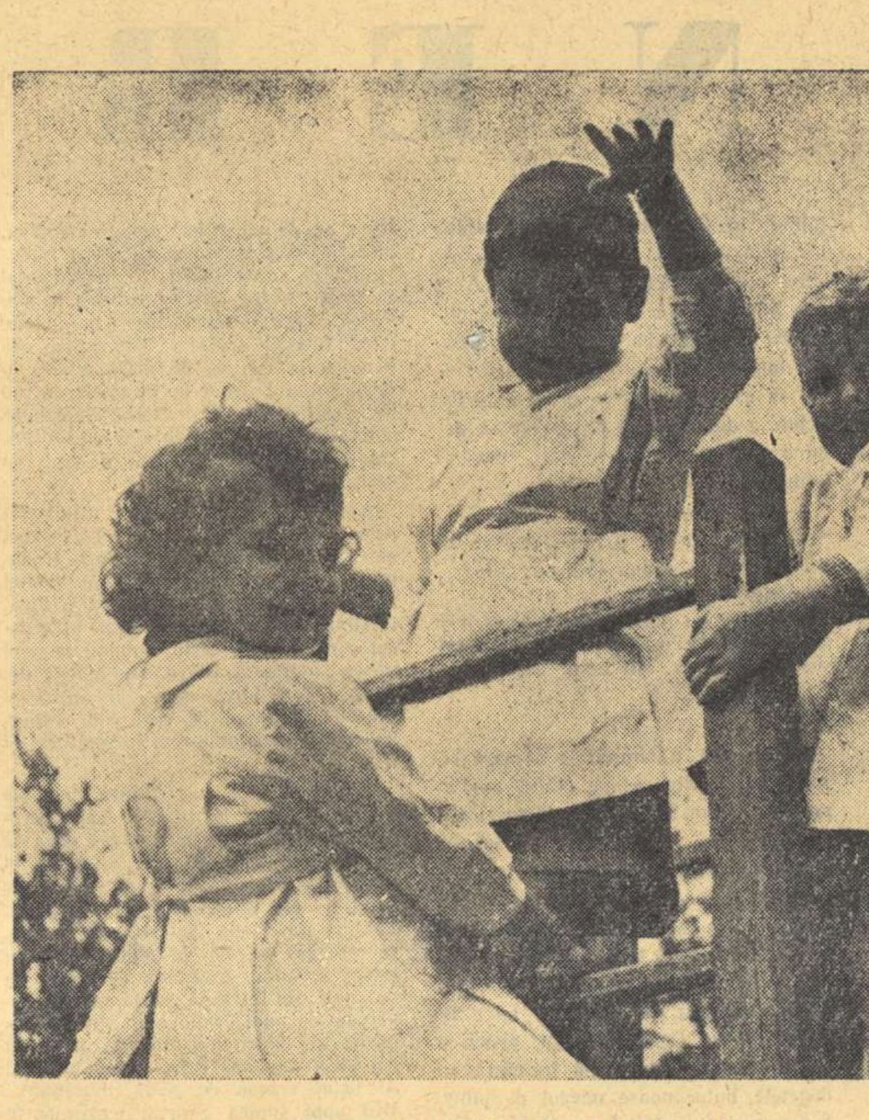

Primăvara Viscofilului *transmite un salut cititorilor Gazetei literare*

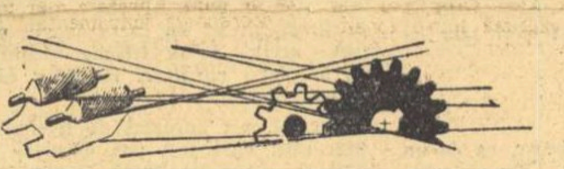

La Viscofil în luna calității

Cu aceste gînduri mă îndreptam spre marginile Bucureștilor într-o dimineață aburoasă de april, în căutarea uzinei **Viscofil**, urmînd îndemnul neprețuitului meu însoțitor, nenea Lupu, șoferul, căruia i-am cerut un sfat. Voiam anume să văd o fabrică unde condițiile de muncă sînt mai dificile pentru că tema reportajului meu aceasta era: cum se manifestă grija față de om a partidului nostru în diferite întreprinderi, temă vastă, inepuizabilă. Martorul nelipsit al tuturor reportajelor mele mi-a spus fără a se lăsa contrazis: haide la Popești-Leordeni, la uzina chimică!

Cum nu-mi place să mă repet și sînt și curios din fire pe deasupra, m-am lăsat condus de caii-putere ai Pobedei Gazetei literare și iată-mă după o călătorie destul de întortochiată pe drumurile vicinale (șoseaua era în reparație pe o porțiune) în fața **Viscofilului.**

Cetățuia industrială înconjurată de un cîmp larg, cu păduri primenitoare de aer în depărtare, nu este o construcție recentă. De altfel nici n-am urmărit să descriu viața unei uzine noi, pentru că unui reporter cu pretenții îi stă mai bine să caute locuri inedite, subiecte mai dificile. In ce consta dificultatea presupusă: cunoscînd multe din fabricile și unitățile industriale ridicate în anii puterii populare, construcții ireproșabile, bine gîndite, bănuiam că în întreprinderile preluate la naționalizare de la patroni, posibilitățile de a îmbunătăți condițiile de muncă ale lucrătorilor sînt mai grele, cum e și normal.

Iată-mă deci în curtea interioară a uzinei chimice Viscofil privind ceasul de pontat care toarce electric timpul și fișele salariaților, ca niște fluturi amorțiți în sertărașele lor. Bucățile acelea de hîrtie înghețată adună mii de ore muncă; în cifrele și numele scrise pe ele este cuprinsă istoria vie a fabricei. Ajuns în clădirea administrației, după un scurt apel făcut tovarășului Ciurea Ion, vicepreședintele sindicatului, mi se dă o însoțitoare: tovarășa Petrica Ștefănescu, apariție gingașe, timidă, o fată de 22 de ani, responsabila secției de protecția muncii.

Scurt istoric al uzinei: este o întreprindere naționalizată și are numeroși salariați. Avere socială: un cămin de copii în strada Londra, o creșă de zi în incintă, o casă de odihnă la Sinaia și o cabană la Mamaia. In comparație cu Casa Scînteii cifra e modestă, dar semnificativă. Pînă întreb de bibliotecă (10.000 volume de literatură și cărți tehnice — cu circa 850 de cititori lunar) privirea îmi este atrasă de un tabel. Regret că spațiul nu-mi îngăduie să-l reproduc pentru că, cu toată pedanteria rubricilor, (numele, funcția, data concediului, stațiunea, dacă a mai fost sau nu în stațiunea respectivă) afișul înfățișează lapidar și convingător viața uzinei. Copiez la întîmplare cîteva nume: Ionescu Safta — muncitoare — merge la Govora între 2—22 aprilie (asta a trecut); Pestrițu Ștefan — mecanic — merge între 19 aprilie și 9 mai la Călimănești; Răiculescu Ioana — muncitoare — va sta între 27 iunie și 8 iulie la Borsec; Sepi Gheorghe — filator — de la 31 mai la 11 iunie la Lacul Roșu; Șutru Margareta — muncitoare —de la 11 mai la 31 mai la Timișul de sus. Tabelul cuprinde peste 50 (mai precis 59) de nume. Sînt numai cei care își petrec concediul în trimestrul II al acestui an, prin Asigurările sociale, pentru că ceilalți folosesc casele de odihnă de la Sinaia și Mamaia, aflate în proprietatea fabricii. O socoteală simplă ne duce la concluzia că nu există salariat al întreprinderii care să nu folosească avantajele oferite de sindicat. Pe afișul respectiv, figurează încă numele localităților: Buziaș, Olănești, Herculane, Vatra Dornei, Căciulata, Slănicul Moldovei, Poiana Țapului, Ocna Sibiului.

Ca viață culturală, cei de aici se pot mîndri cu un cor, o brigadă artistică, un post de radioamplificare (în curte răsunau tocmai măsurile unui tangou cîntat la ghitară electrică și fierăstrău) și un aparat de proiecție cinematografică propriu.

Viscofilul este o uzină tăcută, sobră, lipsită de dramatismul sonor al altor întreprinderi. Aci au loc descompuneri chimice secrete și îmbătrînirea — maturizarea — celulozei în cazane cilindrice se face nespectaculos. Nici țevile colorate divers, roșu-albastru-verde-galben, prin care trece aerul sau viscoza, materie informă, într-un drum lent de ceasuri întregi, nu scot vreun zgomot. Ca să ajungem în pivnița unde au loc aceste „pervertiri" străbatem cîteva secții la fel de tăcute, încremenite într-o așteptare îndelungată. Vorbesc în șoaptă, ca și cînd prefacerea celulozei în fire de mătase nu ar trebui tulburată de nici un zgomot. Tovarășa Petrica Ștefănescu îmi arată secția Baratelor (mari malaxoare cilindrice, tobe metalice cu funcțiuni neînțelese de mine) și îmi spune că înainte lucrul era foarte primejdios pentru că orice țigară aprinsă sau orice metale feroase (se folosește numai aluminiu) puteau provoca incendii rapide. Sulfura de carbon, substanță foarte volatilă, element de bază în procesul chimic amintit, este împiedicată să se inflameze (de la soare) de niște perdele umezite care filtrează lumina, oprind căldura. Urcăm cîteva trepte de ciment, apoi coborîm. La capătul **fiecărei** secții, o încăpere: baia.

In secția Mixoare, prin cîteva tuburi îmbrăcate într-o cămașă de sare înghețată, trece xantogenatul de celuloză, neauzit, tainic. Rotițe și mici cazane, tronsoane negre și țevi duc pînă în pivnița de viscoză, care, încăpere ciudată, umedă, de o curățenie bizară, mergînd pînă la sterilizare, îmi amintește, nu știu prin ce asociație, camera de lucru a doctorului Faust. Aici totul e acordat: ventilație și iluminație indirectă (ca și în secția Baratelor — pentru a preveni incendiile). Dezaerarea viscozei se desăvîrșește în aceeași tăcere. Umblăm instinctiv pe vîrfuri. Deasupra: o plasă metalică de tuburi roșii-verzi-galbene. Pe acolo trec vidul și apa. Baloane gris, cu numere și mici manometre. Doctor Faust, pe numele lui adevărat, Dorobanțu Victor, un tînăr cu o barbă rară, slăbuț și de loc timid, cu o șapcă albastră care a luat de mult locul tichiei savantului, scrie cu creta pe o tablă neagră niște cifre.

Dorobanțu Victor are 32 de ani și e membru de partid din anul 1950. S-a născut în Popești-Leordeni — și muncește de la 15 ani. Intîi a fost plugar la ferma unui moșier, apoi la ferma de stat din comună. După armată (o altă universitate a zilelor noastre despre care se scrie prea puțin) a intrat ca muncitor necalificat la **Viscofil.** Prin perseverență și studiu a trecut cele trei grade de calificare: și iată-l dirijînd cazanele în care se petrece o metamorfoză chimică pe care mi-o explică cu răbdare și poezie. („Viscoza, tovarășe, iese de aici ca o miere de albine" — comparația e proprie cînd vedem și noi substanța aurie, de o transparență stranie).

Urcăm la secția Filatură. După maturizare, viscoza, coagulată cu acid sulfuric, devine un fir ca mustața porumbului. Ceea ce uriașele cazane de jos care înlocuiesc munca colosală a viermilor de mătase au produs după orele de gestație, e bobinat de niște suveici metalice, învîrtindu-se cu o viteză neînchipuită. Pe mii de faguri de aluminiu cresc mari gogoși blonde.

Exhaustoare, intestine argintii de tablă, călătoresc pe sub plafon, undeva spre o ieșire necunoscută. Ventilația asigură un aer totdeauna curat. Pentru ca totuși acizii să nu atace organismul muncitorilor li se servește zilnic lapte.

Ultima secție, a Textilelor, sală enormă cu ringuri cîntătoare pare la prima vedere un cîmp de lalele galbene. Valurile de fire, sîrme aurii de telegraf, torc zgomotos. Aci, îmi spune însoțitoarea, pe vremea patronilor, deasupra mașinilor plutea amenințarea mereu prezentă a curelelor de transmisie care se puteau desprinde de pe rolele lor căzînd și strivind pe cine se afla dedesubt. Era nevoie de o operație foarte costisitoare care s-a îndeplinit: transmisia colectivă a mașinilor a fost înlocuită cu o transmisie individuală. Asta face ca defectele locale să nu afecteze toate mașinile și deci să se scadă producția, lucru elementar dacă ne gîndim.

In curte, după o scurtă trecere în revistă a admirabilului loc de muncă, tovarășa Petrica Ștefănescu ne spune că în afara celor amintite pînă acum, direcția uzinei a executat și o altă lucrare de mare importanță din punct de vedere sanitar. Intrucît acizii folosiți atacaseră stratul freatic, infectînd pămîntul și făcînd apa din incinta fabricii nepotabilă, s-a clădit o nouă stație de pompare, izolîndu-se zona malignă și schimbîndu-se întreaga instalație.

Ne întoarcem în clădirea sindicatului. Pe o masă: o tobă, un acordeon și un țambal, dacă am văzut bine, așteptîndu-și instrumentiștii. Fata în pulover verde mă privește întrebător. Mai mă interesează ceva? Nu, nu cred.

de Eugen BARBU

Citesc singur tabelul cu angajamentele comitetului de întreprindere: mici careuri, închipuind lunile, acoperite cele mai multe cu cercuri roșii. Ceea ce înseamnă că au fost aduse la îndeplinire. Direcția s-a obligat între altele să mențină corul mixt de 60 de persoane, să reamenajeze spălătoria de deșeuri, să cumpere costume pentru cor și să se îngrijească de terenul de voley și fotbal etc., etc., Circa 40 de puncte, alături de care se poate citi cifra capitalului investit pentru realizarea respectivă, cine răspunde, pe nume și luna cînd trebuie să fie adus la îndeplinire angajamentul. La plecare mi se oferă cu amabilitate (dacă mai am răbdare să aștept ora schimbului) autobusul întreprinderii care mă poate duce pînă la marginea orașului. Mulțumesc, dar nu e nevoie...

La poartă, citesc un afiș semnificativ: vizitați expoziția noastră: **Structura Universului.**

Aici ca pretutindeni în fabricile noastre, se muncește și se învață. Unele capete înfundate nu înțeleg că în socialism, uzina este camera de lucru a muncitorului. Aci gîndește și trăiește o parte din viața lui. Această cameră de lucru îi aparține și de aceea o îngrijește atît de bine, de aceea muncește cu atîta însuflețire. Domnilor, e la mintea cocoșului....

N-au fost uitate nici servețelele. Se apropie ora mesei la „Kirov"

La „Kirov" în săptămîna inovațiilor

Kirovul este cartierul general al pielarilor. Aici se fabrică cei mai frumoși pantofi de damă și bărbăteștidin țară (ah, să nu citească cineva de la **Ianoș Herbak** aceste rînduri!) Uzina ne întîmpină în ziua umedă de aprilie cu liliac, lalele și cărămizi. Intr-o fereastră, imense buchete violete ne cheamă privirea. Sus, la etajul II al clădirii de lîngă intrare, zidarii tencuiesc o aripă nouă a fabricii de încălțăminte. Intreprindere veche, mai bine zis un complex de fabrici vechi (vreo patru) **Kirovul** se anunță cu larma cunoscută a șantierelor. Uzina se dezvoltă din mers. Ca pretutindeni este nevoie de spațiu. „Ferește capul!" strigă cineva. Privim în sus. Un lift de scînduri ridică la înălțimi amețitoare grămezi de cărămizi. Un braț de bărbat face semne cuiva de lîngă mine. Privim geamul invadat de podoabele primăverii posomorîte: liliac alb, liliac mov, niște lalele roșii. Lalele și cărămizi roșii. Pe aici a fost un cartier. Se mai văd străzile asfaltate și atelierele dispărute, cu ferestre mari. Un gard lung a strîns la un loc cele patru făbricuțe.

Tovarășa Maria Fulga, responsabila culturală a **Kirovului**, mă conduce printre schele. In stînga și în dreapta căpițe mari de piei, ca niște sepii eșuate pe o plajă, grămezi de var și iar scheletele de lemn ale fațadelor. Trece un camion, undeva se încarcă cutii de carton cu pantofi. Aci muncesc aproape 300 de oameni și mi se pare că am nimerit și la o oră nepotrivită. Se pregătește o ședință de producție. Mîine după-amiază, dacă aș avea timp, aș putea să asist la un concurs **Drumeții veseli**, pe o temă tehnică, la care participă și brigada de agitație a întreprinderii, formată din 14 muncitori: 7 femei și 7 bărbați.

Tovarășa Maria Fulga (halat albastru, mers energic, cîțiva pistrui și un surîs grațios, n-o să se supere) îmi spune că formația este foarte cunoscută în București pentru că a dat reprezentații la diferite Case de cultură și chiar la Televiziune. (Mi se pare că am auzit chiar la radio fragmente dintr-un spectacol satiric recent). Demn de reținut este faptul că textele spectacolelor sînt scrise de muncitoarea Nicoleta Dumitru, șerfuitoare la încălțămintea mecanică. **Kirovul** are o echipă de balet, formată din copiii salariaților, și una de dansuri.

Pentru că sînt curios, o întreb pe însoțitoarea mea, cum a ajuns responsabilă culturală? Este simplu. Lucrează aici din 1948, cu o întrerupere de cîțiva ani, cînd a activat la C.C. — tot în domeniul cultural. Imi mărturisește că scrie și, ca să mă conving, îmi recomandă să caut în colecția ziarului **Munca** numărul din 13 martie unde am să găsesc articolul intitulat: **Din experiența unui grup de conferențiari,** semnat de dînsa. Aveți un grup de conferențiari? Mirarea mea e nejustificată, recunosc. Așa-mi trebuie dacă n-am mai trecut pe aici! Mai tîrziu, într-un birou mirosind a vopsea proaspătă, îmi întinde o foaie de hîrtie bătută la mașină. Dacă vă interesează și pe dumneavoastră, și desigur că vă interesează, iată cîteva titluri din ciclul de conferințe ce pot fi auzite la **Kirov:** Enescu — omul și opera; Sîngele — oglinda sănătății; Comunismul concret și comunismul apropiat; Planul septenal etc.

Mă entuziasmez repede și niciodată degeaba. In locul acesta miroase a piele tăbăcită și a tananți. Pe o schelă fluieră un zidar cu pantaloni ciupiți de var. Intr-o fereastră am văzut niște lalele de un roșu mușcător. Femeia din fața mea îmi spune cu aerul cel mai firesc din lume că abia cu o lună în urmă a publicat un articol într-un ziar în care împărtășește și altora experiența ei. Peste cîteva zile, în sala de mese care ține și loc de sală de spectacole, nu știu cîți tăbăcari vor asculta rapsodiile celui mai mare compozitor romîn și un cizmar le va vorbi despre viața artistului. Tovarășa Nicoleta Dumitru poate scrie în dimineața asta un scheci satiric despre cei care mai privesc superficial propria lor muncă. Baletul de copii (18 băieți și fete) va da pe săptămîna viitoare un spectacol în fața acelorași oameni. **Brigada de agitație** — formată din Geta Mustață, Artz Reghina, Kentz Iohana, Carmen Brerai, Maxim Petre, Gică Marinescu, Bădiță Dumitru, Nelu Manolache, Rudolf Gheorghiu și alții — pregătește întrebările concursului **Drumeții veseli** de mîine. In curte, conform angajamentelor afișate pe un tabel, ca dincolo, la **Viscofil**, se ridică o altă secție de uscare a pieilor. Oamenii muncesc și învață, îi apucă seara aici, mănîncă grăbiți, vorbesc scurt, sînt uneori obosiți, dar cît entuziasm, cîtă plăcere în glas cînd îți vorbesc despre ceea ce fac! Sînt tulburat...

Am vizitat și cîteva ateliere. In secția manuală, între niște meduze aurii de hîrtie (becuri galbene cu abajururi) am găsit-o pe Carmen Brerai, solista brigăzii artistice de agitație. Responsabila culturală de la **Kirov**, dintr-o afecțiune pătimaș-feminină, m-a adus pînă aici ca s-o văd la locul de muncă. Dacă n-ar fi atîta lume de față, aș ruga-o să-mi cînte ceva, o melodie anume care-i place foarte mult. Ii privesc mîinile subțiri și albe. Taie cu îndemînare cu un cuțit foarte ascuțit bucăți de piele, mici podoabe albe, de forma frunzelor, niște frunze de asbest care vor împodobi pantofii cine știe cui. Ce să-i spun, ce s-o întreb? Nu este nevoie de nici o explicație. Altădată ar fi lucrat poate într-un atelier întunecos și ar fi sfîrșit doborîtă de tuberculoză. In zilele noastre are posibilitatea să-și desăvîrșească aptitudinile muzicale. Poate după cîtva timp, cu stăruință și învățătură, vom mai auzi de ea. Un ansamblu oarecare, unul din numeroasele noastre ansambluri, o va descoperi cu siguranță și îi va deschide porțile carierei artistice la care visează desigur. Ii doresc din toată inima succes.

E ora 3. Peste un ceas trebuie să ajung la **23 August**. In secția mecanică, sforăie încă mașinile automate de cusut. Cîteva femei își spală mîinile într-o sală de baie. Ora schimbului. Comunistul Roman Alexandru, un tînăr de 20 de ani, mai are cîteva tălpi în mînă. Cu o mișcare îndemînatică le trece pe sub buza **Horisului**, privindu-mă în treacăt. Am luat-o de unul singur prin uzină pentru că responsabila culturală a **Kirovului** avea și alte treburi. Mă apropii și privesc curios. Omul nu se tulbură. Pe un afiș mare îi citesc numele alături de al altui tovarăș de muncă. Au realizat împreună o economie însemnată. Sîntem nu numai în săptămîna inovatorilor, cum ne-a prevenit un mare afiș încă de la poartă, dar și într-o campanie vastă de economii. Cînd ultimele tălpi au fost ștanțate, stăm puțin de vorbă. Dimineața muncește, după masă are sarcini în biroul U.T.M. al întreprinderii și după aceea învață. E elev la liceul seral. Ii privesc fruntea asudată.

Știu că nu-i atît de ușor ceea ce face. Generația noastră a avut, trebuie s-o recunoaștem, sarcini mai ușoare. Asaltul cerului se face și de aici, de la mașina asta pentru pantofi cu nume de astru.

Ultimul om pe care-l mai prind la **Kirov** este candidatul de partid Rusea Gheorghe. Scurtă biografie semnificativă: are 29 de ani. E țăran, fiul unui plugar cu opt copii. Averea părintelui: două pogoane. A venit la București (e originar din Pitești). A fost ucenic la un patron oarecare și a cunoscut mizeria și exploatarea. A intrat pe urmă la **Talpa**, tot o întreprindere capitalistă. Dacă aș avea timp, mi-ar povesti o mulțime de lucruri. Il întreb ce diferență este între regimul actual de muncă și cel din trecut. Surîde. Atelierele moderne, aerisite, spațioase, luminate cu neon, răspund singure, ironice peste timp, peste dughenele patronilor: să fim serioși. Uite, tocmai de asta am venit pînă aici. Aș fi putut merge într-o uzină nouă, profilată după cele mai moderne cerințe ale tehnicii și igienei, și în București sînt destule, dar mă interesa să văd cîteva din vechile întreprinderi naționalizate, pentru că și aici grija pentru om, pentru muncitorul zilelor noastre, se manifestă cu înverșunare: se sparg ziduri, se introduc exhaustoare noi (pe trotuarele interioare ale **Kirovului** se pot vedea pretutindeni conducte imense de tablă) și se creează secții noi. Nu e nici o exagerare. Titlul conferinței citate mai sus: **Despre comunismul concret și comunismul apropiat**, este pe deplin justificat. Iată comunism concret! Vorbele celui din fața mea sînt profund semnificative.

Kirovul îmi va rămîne multă vreme în memorie cu liliacul și lalelele lui, cu cărămizile și schelele lui și mai ales cu acești oameni care muncesc, învață și cîntă...

Se face toaleta pieilor la uscătoria automată

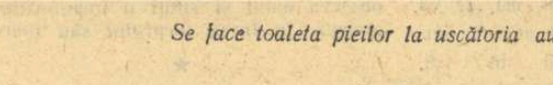

După amiază literară

E ora 16 și 10 minute. In ușa bibliotecii uzinei **23 August**, un utemist blond spune cu glas tare, ca să auzim și noi, cei care am întîrziat puțin: „Incă n-a trecut sfertul academic!". Am venit în goană pe un bulevard invadat de boarea verde vegetală a lui april și am văzut grupuri de femei și bărbați, ieșind din schimb.

Au muncit, au mîncat în grabă și ne așteaptă aici, în sala curată a bibliotecii. Sînt o sută cincizeci de tineri, sau mai mulți, sau mai puțini. Unii dintre ei vin de la cursuri. După muncă, după pîine și învățătură, nu strică și puțină poezie. Zece scriitori s-au așezat la o masă și citesc din operele lor. E o liniște impresionantă. 150 de perechi de ochi, sau mai mulți sau mai puțini, ațintiți asupra noastră. Mîinile care au strîns aparatele de sudură în dimineața asta sură, aplaudă furtunos cînd versurile citite plac. Nici un artist nu-și dorește un alt public. Este cel mai generos, cel mai îndatoritor public pe care-l cunosc. Cineva dintre noi n-a citit pentru că se gîndea că le răpim acestor oameni ocupați, un timp prețios. Un puști negricios, ridică la sfîrșit brațul și întreabă de ce nu „s-a produs" și dînsul. E o delicatețe pe care o apreciem cu toții. Mezinul nostru, poetul Nicolae Stoian, cucerește inimile deschise ale auditoriului. Palmele vagonetarilor de la **23 August** nu obosesc decît tîrziu și numai pentru a permite și altora să citească.

Nu, nici un artist nu-și dorește alt public decît acești tineri pentru care arta nu este un lux oarecare, ci o necesitate stringentă. Decanul de vîrstă al grupului, poetul Camil Baltazar, s-a angajat să conducă cenaclul întreprinderii. Ar fi trebuit să auziți ovațiile de răspuns. Un inginer mă oprește la sfîrșit și mă întreabă de ce scriitorii nu sînt mai puțin grăbiți și de ce nu-și propun să trăiască măcar o perioadă de timp, viața de fiece zi a unei fabrici. Are dreptate. In curînd, așa cum unii dintre noi au fost la sate și au stat un timp îndelungat acolo, vom veni aici, între scule și vom învăța cîteva ceva de la oamenii admirabili care știu atît de frumos să răsplătească arta noastră, cerîndu-ne în același timp atît de mult, pe bună dreptate.

CINSTEA MINERULUI

1

In ședința de luni dimineață, Aurel Buda, reporterul secției industriale al ziarului săptămînal „Lupta..." — din orașul B., — un băietan slăbuț cu frica întipărită pe față — a fost sancționat prin retrogradare. Din neglijență, publicase o cifră de producție eronată. In numărul de duminică, pe pagina I-a a ziarului, scria negru pe alb că minerul Achim Nicolae de la Cavnic și-a îndeplinit angajamentele luate în cinstea zilei de 1 Mai în proporție de 180%. Alături i se publica și poza, luată de bună seamă din fototeca ziarului. Vestea a produs senzație. Toată lumea știe că minerul Achim Nicolae nu este și n-a fost niciodată fruntaș. Un muncitor harnic și tăcut, care nu trece peste linia de mijloc. Nici codaș, dar nici în frunte. Unul dintre oamenii despre care gazetarii nu scriu niciodată, pe motivul că — cică — sînt cu desăvîrșire neinteresanți.

Și iată că Aurel Buda, reporterul „Luptei" — naiba l-a pus!! — a scris despre Achim Nicolae, spunînd o minciună gogonată. Auzi domnule: 180 la sută. De fapt în carnetul lui de notițe era scris 108 la sută. Graba, superficialitatea, gura secretarului de redacție, și iată că „șopîrla" a intrat în ziar. (Așa numesc gazetarii greșelile nedescoperite la timp ce se strecoară în ziar — șopîrle). Jargon gazetăresc. „Șopîrla" lui Aurel Buda era, ce-i drept una mai mică, însă totuși „șopîrlă", care de bună seamă avea să producă printre minerii de la Cavnic nedumerire. Așa că...

Trăgînd concluziile ședinței, redactorul șef adjunct a propus ca în numărul viitor al ziarului să fie publicată o rectificare. Aurel Buda să ia timp de trei luni un salariu de „reporter III". Cu asta ședința de redacție de luni dimineața a luat sfîrșit, iar cei șapte gazetari s-au dus să bea o halbă de bere la bufetul „Gutinul", unde-s cunoscuți ca și caii cei breji.

2

„Ce i-a apucat?" se întreabă în gînd Achim Nicolae, lăsîndu-se cu toată puterea deasupra perforatorului ce pătrundea anevoie în peretele de stîncă pe care șiroiau șerpi rugînii de apă acidulată. „Ce pot avea cu mine? Te pomenești că mă bănuiesc de necinste"... îi fulgeră prin minte. Dar își goni repede gîndul acesta. „Nu. Nu poate fi adevărat" hotărî Achim în sinea lui. Opri pentru o clipă mașina și își șterse cu mîneca salopetei sudoarea de pe frunte, peste care se lăsase un strat de pulbere sură de piatră măcinată. Iși roti ochii prin abataj să vadă ce fac oamenii din echipă. Ruja Emil încărca vagonetul, icnind sub lopată. Tăcea și încărca minereu. Bătrînul Horga, artificierul, sta într-un genunchi și pregătea batoanele de astralită pentru pușcare — un fel de morcovi tăcuți dintr-un lut portocaliu ce trebuiau vîrîți în cele douăzeci și patru de găuri pe care le bătea Achim cu perforatorul. Nimic nu vedea bătrînul Horga în afară de morcovii lui. Șuta, vlăjganul, se chinuia să-și răsucească o țigară și nu izbutea. Injura de toți sfinții. Ceilalți din echipă erau mai departe, undeva în fundul abatajului — pe semne pregăteau bușteni pentru armare — și Achim nu-i zărea din pricina întunericului. Auzea doar loviturile de bardă, ce sunau înfundat pe sub bolțile de piatră. „Parcă toți se poartă azi altfel cu mine", se strecură din nou neliniștea — ca un frig — în ființa lui Achim Nicolae. „Tac ca peștii. Dinadins își caută de lucru și nu mă întreabă nimic.... Mă fierb... Nu-mi cer o părere. Stau cu ochii în pămînt, de parcă ar zări, acolo pe dracu.

— Ce aveți mă, hăbăucilor! V-ați prostit cu toții deodată? Ce vină are Achim Nicolae că un puțoi de ziarist a scris o prostie?! Doar nu io am scris-o! Auziți, mă, nătingilor, proștilor! Auziți! îi certă necruțător Achim Nicolae în gînd. Dar de vorbit nu vorbea, nu scotea o singură vorbă. N-avea cum. Ei, „nătingii" și „proștii" nu spuseseră încă de ce sînt abătuți. Nu te poți lega așa, din nimica de oameni. Ori, poate că i se pare doar că sînt abătuți ortacii lui. Poate că i se pare.

Achim Nicolae făcu cîțiva pași de-a lungul galeriei. Se opri lîngă un ic de lemn strecurat într-o crăpătură de zăcămînt, pe care își agăța îmbrăcămintea și traista cu merinde. Jos le rod șobolanii. Scotoci prin buzunarele vestei, pînă găsi două țigări. Una i-a întins-o lui Șuta.

— Ia, mă, o mărășească, nu te mai chinui...

Șuta a ridicat spre el doi ochi albaștri. Parcă se mira de gestul lui Achim. A luat totuși, fără să zică un cuvînt. Achim a țăcănit din brichetă. Și-a aprins întîi țigara lui, apoi i-a dat foc și lui Șuta. Vlăjganul s-a aplecat peste flăcăruie, dar nu izbutea de fel să-și aprindă țigara. Nimerea alături. Ba chiar îi tremura țigara între buze.

— Ce ai mă? Nici o țigară nu ești în stare...

— Să-mi dai bună pace, bade Achim, că n-am nevoie de sfaturile dumitale. Așa să știi! i-o tăie din senin Șuta, vlăjganul, și azvîrli țigara cît colo.

— Ia te uită. Ce aveți, mă, de vă sare țandăra din nimic? se miră Achim. Parcă a intrat necuratul în voi. N-are voie omul să spună o glumă, că dumnealor...

— Da, ce? Iți arde de glumă, măi Achim? — se auzi vorba răgușită a lui Horga. Mă mir că nu ți-i rușine!

— Pentru ce să-mi fie rușine?

— Știi tu foarte bine, amărîtule. Nu mai face pe prostul. Toată mina vorbește numai despre isprava ta. Ba, iți pui și fotografia. Ptiu, neobrăzatule!.. Ai făcut echipa de rîsul minerilor.

Achim Nicolae a rămas încremenit. Iată că bănuiala care îl încercase trecător și pe care a gonit-o de la sine, se dovedea întemeiată, reală și crudă. Oamenii îl bănuiau de necinste. Li se clătinase încrederea în el.

— Cum, mă, nici voi nu credeți că nu-s vinovat cu nimica de această întîmplare?! izbuti să întrebe minerul palid la față.

Oamenii tăceau ca niște statui.

— E o bănuială prostească. Ziarul a greșit de bună seamă, vorbi mai departe cu emoție Achim Nicolae. Io n-am vorbit cu ziaristul de nici un 180 la sută. Nici fotografie nu i-am dat. E o greșeală, înțelegeți, oameni buni. Vinovatul se va afla. Voi scrie la ziar...

Tăcere de piatră.

— Mă, io cred că Achim spune adevărul, a zis Ruja Emil tărăgănat și sigur.

— Dar „Lupta..." îi ziar de partid, s-a vîrît în vorbă Șuta. Nu face greșeli așa de ușor cum ne tună nouă.

— Și uite, scrie negru pe alb: „...Pe minerul Achim Nicolae l-am întîlnit la orizontul zece", — exact unde sîntem noi! — „l-am întîlnit lucrînd cu ortacii lui la abataj. Răspunzînd la întrebări, el ne-a declarat...", citea cu glas tare și din cale afară de mîniat bătrînul Horga din pagina de ziar, la lumina puțină a lămpii de carbid. Respira greu, înecîndu-se. Repeta unele cuvinte ori le silabisea, sacadat. Auzi mă, cum scrie: „Răs-pun-zînd la întrebări" și „ne-a de-cla-rat"... E limpede. Vrei de bună seamă să întrecem echipa lui Sălăjan, ca să ne laude lumea că sîntem grozavi și să ne trimită și pe noi Partidul să ne scăldăm în lacul Balaton în Ungaria. Mă c... pe astfel de laude nemeritate. Auzi, măi, tovarășe fruntaș?!

Lui Achim Nicolae i se părea că se prăbușesc peste el toate bolțile colțuroase de stîncă. Se prăbușesc de-a valma, strivindu-l sub apăsarea lor de milioane de tone. Era amețit. Ii vîjia capul. Simțea cum îi gîlgîie sîngele în vine și-l vedea ca prin ceață pe Horga agitîndu-se înfuriat. Deși țipa bătrînul artificier, el, Achim, nu-l mai auzea.

Nu-l mai putea auzi. Și-a aruncat casca de protecție cît colo între bolovanii dizlocați și, luîndu-și lampa de cîrlig a pornit aproape în fugă, de-a lungul abatajului, spre ieșire.

— Maica mă-sii de întîmplare! striga omul șuierat. De-l mai prind sub pămînt pe ziarist, îi rup picioarele, ca unui pui de găină... Io mă duc la partid să lămuresc porcăria asta... Voi bateți încă vreo cinci-șase găuri și faceți pușcarea..., se mai auziră de departe cuvintele celui ce se topea în noaptea abatajului...

3

Achim Nicolae n-a putut lămuri „porcăria". Pe Moja, pe secretar, nu l-a găsit și s-a întors sub pămînt și mai abătut de cum plecase. Ortacii nu l-au întrebat ce anume isprăvise. Nu s-a grăbit să le spună ceva nici Achim Nicolae. Au lucrat așa, tăcuți, ca la înmormîntare.

In pauza de la orele zece, minerii s-au așezat să mănînce. S-au adunat roată, după obicei. Au deșertat traistele la un loc. Dar nu s-au apucat să îmbuce. Iși făceau de lucru, ocupîndu-se cu nimicuri. Doi dintre ei își ascuțeau bricegele pe tureacul cizmei. Așteptau, cu ochii ațintiți în golul negru al galeriei. Așteptau minerii să se apropie și Sălăjan cu oamenii lui. De ani de zile s-au deprins minerii celor două echipe să mănînce împreună. Așteptau în zadar. Sălăjan și oamenii lui nu se arătau pe galerie. Nu veneau să mănînce împreună cu Achim Nicolae. S-au privit oamenii, cu înțeles, apoi au început să îmbuce, în tăcere. Aveau la masa comună slănină, brînză de oaie și felurite verdețuri de ale grădinii. Ruja a adus cîteva mere șovare, iar Horga niște plăcinte cu varză. Achim a adus cîrnați și un bidon cu vin. „Ce m-a apucat să aduc tocmai azi vin?! se întrebă omul cu uimire, în vreme ce dezvelea vasul de aluminiu dintr-un ștergar vărgat, de cînepă. „Și cîrnat. Doamne tună-mă, că bag seama îs bolund", își imputa omul, privindu-și cu fereală ortacii, pe rînd. Ei tăceau și mîncau. Mîncau tot ce se afla de față, fără alegere. Totuși lui Achim Nicolae i se părea că din cîrnațul lui nu prea folosesc oamenii. Ba și din vin gustă doar așa, de formă, udîndu-și buzele. „Țucă gura bidonului așa, de formă", observă omul și simți o împunsătură undeva, în furca pieptului său mare.

*

După terminarea schimbului, la orele trei, echipa lui Achim Nicolae s-a întîlnit în fața ascensorului cu echipa lui Sălăjan. S-au salutat minerii. Achim i-a cîntărit cu privirea pe oamenii lui Sălăjan. Nu observa la ei nici un fel de schimbare. Ba chiar au glumit împreună. Lor le-a venit întîi rîndul la ascensor și s-au urcat în grup. Achim a dat mîna cu ei pe rînd. A dat mîna și cu Sălăjan, cu șeful, zicîndu-i inimos:

— Hai, noroc.

— Noroc, noroc, Achime, dar să știi drăguțule că totuși ești un găinar.., i-a răspuns celălalt.

A rămas cu gura căscată. Minerii se prefăcuseră că n-au auzit. Ascensorul dispăru undeva în cerul de stîncă...

*

La cantină, a nimerit la o masă cu mineri din alte echipe. Cînd s-a apropiat Achim, cei trei au tăcut. Unul dintre ei s-a apucat să-și răsucească o țigară. Cînd îi pica pe masă un fir de tutun, îl lua răbdător cu degetele și îl punea în foiță. Al doilea a început să fluiere, bătînd tactul cu furculița în cristalul de pe masă. Al treilea s-a apucat să facă din miez de pîine felurite figuri — cîini, pisici, o barză. Achim vedea cum frămînta cu degetele butucănoase miezul de pîine. S-a apropiat ospătărița cu blidele pline de ciorbă.

— Nu, tovarășico, nu mi se cuvine mie întîi, protestă cel ce făcuse figuri de pîine. Servește-l întîi pe dumnealui. E fruntaș.

— Ehe, știm noi. Fruntaș de paie!, o trînti fetișcana punînd sub nasul lui Achim farfuria cu ciorbă bine mirositoare.

Achim s-a sculat de la masă și, călcînd rar, ca un om din cale-afară de ostenit, a ieșit din sala mare a cantinei, urmărit de chicotele ascuțite ale fetișcanei, ce rîdea ca o pupăză.

Afară era soare mult și adia de undeva un vînt subțirel. Achim s-a dus să-l mai caute odată pe Moja, pe secretarul de partid. Nu venise încă. S-a așezat pe o grămadă de lemne de mină, ca să-l aștepte. N-a stat mult așa. Soarele slujea tare și treceau prea mulți mineri pe acolo. Și-a aruncat bluza salopetei pe umăr și, aducîndu-și aminte că trebuie să facă niște cumpărături, Achim Nicolae o porni cu pași grei, legănați înspre casă, agitînd lampa de carbid care ardea inutil la lumina albă a zilei. Nefiind însurat, el trebuia să se ocupe de toate fleacurile casei. A doua zi împlinea patruzeci de ani și se hotărîse să-și serbeze onomastica în bună regulă. Iși invitase încă în urmă cu zile ortacii la masă. Totul era pregătit. Tăiase un miel crud, primăvăratec și vorbise cu un țăran dintr-un sat vecin să-i aducă o damigeană de vin roșu, ca sîngele de fată tînără. „Oare veni-vor?" îl împunse din nou pe om îndoiala. Dar o goni de la sine. „Cum să nu vină? Au făgăduit. Și, pînă mîine seară se lămurește toată întîmplarea asta murdară", hotărî Achim în sinea lui, și, pășî mai cu suflet pe potecă, spre casă.

4

Scaunele stăteau nemișcate și drepte. Scaune grele de fag, îmbătrînite de vreme. Scaune cu spătare înalte așezate de o parte și de alta a unei mese lungi. La cele două capete ale mesei ședeau doi oameni. El, Achim Nicolae și Ruja Emil. Printr-o fereastră deschisă pătrundea molcom aerul umed al serii și zgomotul stins al orășelului. Musculițe și fluturi de noapte roiau în jurul becului spînzurat în tavan, aruncînd pe pereții albi și pe fețele oamenilor umbre fugare.

Cei doi bărbați ședeau pe scaune. Ședeau la un capăt și la altul al mesei albe și lungi. Mama lui Achim Nicolae, o bătrînică măruntă și strîmbă, stătea lipită de rama ușii de la bucătărie. O îmbrățișa, se rezema, ori nu știu ce făcea. Tăcută, se tot uita cu ochii ei buni. Cînd îi venea să plîngă, fugea cu pași mărunți în bucătărie. Apoi se întorcea iară, lipindu-se de rama aceea de ușă. Se uita. Se tot uita la fiul ei îmbrăcat de sărbătoare și la Ruja Emil, care-i prieten cu Achim. Ceasurile arătau unsprezece. Tăcere. Totuși cei doi prieteni păreau că petrec. Ba chiar petreceau. Aveau pahare în față. Din cînd în cînd beau. Beau vin roșu. Fiul ei, Achim Nicolae, își serba onomastica. Celălalt închina. Tristă veselie!

Din cînd în cînd Achim Nicolae tresărea. Ochii lui negri prindeau a sticli. Omul asculta oleacă, apoi își revărsă strigătul de bucurie peste muțenia din casă:

— Mamă, mămucă! Mi se pare că aud voci pe scară. Vin...

Bătrînica, mămuca lui, alerga într-un suflet să deschidă. Se auzea limpede zgomotul ușii de la intrare. Achim, sărbătoritul, sărea în picioare, copleșit de grijile ospeției. Cu o mișcare scurtă a mîinii își potrivea cravata. Cum să-și întîmpine mai bine oaspeții? Totdeauna se zăpăcește la astfel de ceremonii. „De-acum trebuie să fi intrat, își zicea omul în gînd. — Sînt în hol. Iși scot pesemne paltoanele. Oare cîți or fi fiind? Se aude chiar cum se închide ușa la loc și..."

Bătrînica se întorcea singură, singurică și plînsă. Călca mărunt, parcă tîrîndu-și sufletul după ea. N-a venit nimeni. Poate nici nu vor mai veni. Nu. Ceasurile unsprezece și jumătate. Orășelul doarme demult.

Achim se așeza pe scaun. In ochii lui negri strălucirea aceea vie pierea treptat, întunecînd mult chipul omului. Punea mîna pe o sticlă să-și toarne vin roșu. Se răzgîndea. Ostenit, își rezema capul în palme. Tăcut, la celălalt capăt al mesei, Ruja Emil fuma. Aliniate de o parte și de alta a mesei lungi, scaunele grele de fag stăteau nemișcate și drepte. Dacă te uitai multă vreme la ele te durea capul. Parcă n-ar fi fost mișcate niciodată de la locul lor. Aveau parcă rădăcini acolo, în podelele proaspăt spălate. Farfuriile de porțelan rînduite frumos, umpleau odaia cu o strălucire ascuțită și rece, încît te scuturai privindu-le. Te scuturai ca de un frig. Mama lui Achim, bătrînă, albă și strîmbă, stătea spînzurată de rama ușii de la bucătărie și se uita. Se tot uita cu ochii ei buni. Parcă și aerul încremenise în odaie. Doar fluturii aceia de noapte mai dădeau casei un pic de viață. Roiau în jurul becului prins în tavan, aruncînd pe pereții albi și pe fețele oamenilor umbre fugare. Era noapte, și Achim Nicolae, împlinind patruzeci de ani, își serba onomastica.

A amorțit omul de cînd stătea rezemat cu capul în palme. Ar fi vrut să-l ridice. Parcă era de plumb. Il dureau oasele coatelor înfipte în lemnul mesei. La grumaz i se zbătea o vînă. O simțea cum lovește nebună în gulerul scrobit al cămășii. Cumplit se mai mișca sîngele în trupul său mare! Ba, dacă era o clipă atent, îi auzea și gîlgîitul continuu. Ii era cald. Totuși, își simțea picioarele reci în pantofii lui noi.

Achim Nicolae se gîndea la toate fleacurile astea, ca să mai scape oarecum de gîndul care nu-i dădea pace de fel. Oricum făcea însă îi reveneau în minte mereu frînturi de glasuri și de imagini care îl tulburau peste măsură. „Să-mi dai bună pace, bade Achim, că n-avem nevoie de sfaturile dumitale!" îi sunau în minte cuvintele îndrăznețe ale lui Șuta, peste care se revărsau ca niște bolovani, vorbele răgușite ale bătrînului Horga: „...Ba îți pui și fotografia. Ptiu, nerușinatule!... Ai făcut echipa de rîsul minerilor"... Mai apoi simțea cum îi trozneste în gură cîrnațul acela uscat pe care îl mîncase împreună cu ortacii și vinul amar, pe care îl înghițise cu de-a sila. Ii venea să scuipe. A întins mîna să-și caute batista, cînd îl lovi ca din senin chipul lui Sălăjan urcat în ascensor. Ii întindea mîna, urîndu-i liniștit, ucigător de liniștit: „Noroc, noroc, Achime, dar să știi drăguțule că totuși ești un găinar...". Ii plesnea capul și ar fi țipat de bunăseamă, dacă în clipa aceea nu i s-ar fi ivit în fața ochilor minții degetele butucănoase ale omului de la cantină, care frămîntau miezul de pîine, ca să facă felurite figuri — cîini, pisici, o barză... Apoi blidul cu ciorbă și apoi rîsul ascuțit și obraznic al fetișcanei: „...Ehe, știm noi. Fruntaș de paie! Hi, hi, hi" îi stăruia lui Achim în minte rîsul ei ascuțit, ca de pupăză.

Achim Nicolae s-a mișcat scurt. Și-a trecut palma peste fruntea palidă, voind parcă să șteargă toate gîndurile care îl copleșiseră, toate vedeniile care îi umblau fără contenire prin cap. A aprins o țigară. Chibritul l-a aruncat afară pe geam. Fuma, fuma repede, hulpav și se gîndea: „Oare, într-adevăr, nu vor veni? Nu va sosi niciunul? Nimeni?" se întreba omul, mai nutrind o abia pîlpîitoare speranță.

Ii vîjîie capul cînd își pune mereu aceleași întrebări. Ochii i se întorc mereu către pendula bătrînească din perete. Oare a cîta oară se uita Achim Nicolae la ceas în seara aceasta? A zecea, a o suta oară? De cînd a început să cadă seara se tot uita, ca un smintit. Pendula legănîndu-și alene limba mare, de bronz, măsura nepărtinitor scurgerea vremii, anunțînd în răstimpuri egale că a mai trecut un sfert, o jumătate de ceas. Cînd se împlinea un ceas întreg, pendula vestea prin bătăi prelungi și sonore numărul orelor. Undeva, deasupra, țîșneau dintr-o colivie doi cuci, dintre care doar unul mai cîntă strident, sacadat: „Cu-cu, cu-cu", Achim Nicolae tresărea, de parcă ar fi auzit pentru întiia dată cîntatul acela. Țigara stinsă, o aprindea din nou. Se plimba prin casă. Podelele curate scîrțîiau uscat sub pașii lui mari. Cînd îl dureau picioarele ciolănoase, lovite de reumatism, se așeza pe scaun, față în față cu ortacul său Ruja Emil. Intre ei, masa aceea lungă, încărcată cu vase și sticle cu vin, umplea odaia de tristeță. Dintre toți, din zece, cincisprezece prieteni și ortaci numai Ruja a venit. Ruja Emil, ajutorul de miner. De fapt între el și Achim nici n-a avut cînd să se închege o așa de mare prietenie. L-a întîlnit de puține ori în viață pe omul acesta care-i cam cu zece ani mai tînăr ca el.

5

L-a cunoscut copilandru prin '48-49, pe cînd Ruja Emil, pui de oșan îmbrăcat în haine de lînă, conducea o echipă de brigadieri voluntari, venită pe șantier la Salva-Vișău, tocmai din satele Țării Oașului. Pe atunci Achim Nicolae era el însuși ajutor de miner și lucra în orice loc unde era cerut perforatorul și dinamita.

După ce s-a terminat calea ferată, Achim Nicolae nu l-a mai văzut pe Ruja Emil vreo 6—7 ani. Auzise că-i activist U.T.M. prin niște sate de-ale lui, oșenești, că urmează o școală de instruire politică și că învață o meserie, nu știa care anume. Abia în anul trecut i-a fost dat lui Achim să-l reîntîlnească pe Ruja tocmai sub pămînt la mina din Cavnic. Copilandrul de altă dată era acum bărbat în toată legea. Purta o mustață scurtă și era însurat de mai mulți ani. De cîteva luni fusese primit și în partid. Om drept, ca oșenii dintre care se trage. L-a luat Achim în echipa lui, părîndu-i bine că-l revede. S-a obișnuit Achim Nicolae cu bunăvoia oșanului, cu ochii lui albaștri și limpezi, ca de copil. Dar s-a întristat de moarte cînd a zărit în oglinda lor pentru o clipă umbrele îndoielii. A zărit-o într-adevăr ori i s-a părut numai?

Ruja Emil sta tăcut la masa lungă, albă și nesfîrșit de pustie a lui Achim. Ochii lui albaștri răspîndeau o dragoste amestecată cu amărăciune. A venit oșanul să cinstească prietenia lui cu Achim Nicolae.

Sărbătoritul se uita la el peste masă și-i venea să plîngă, cînd de bucurie, cînd de tristețe și singurătate. O lume de simțăminte se amestecau în sufletul său zdrobit. Mintea lui ostenită sărea de la un lucru la altul, fără prea mare greutate. Stînd așa, rezemat cu cotul de masă, Achim Nicolae a început să vorbească singur, dus, fără șir.

Auzindu-l, bătrînica i-a pus mîna mică, pămîntie și uscată pe umăr ca să-l trezească. I se părea că vorbește prin somn scumpul ei fecior. Dar Achim nu vorbea prin somn. Vorbea treaz, în vreme ce se prăbușea ceva înlăuntrul ființei lui.

Achim și-a înălțat capul încet, voind parcă să se trezească la o anume realitate care, pe cît e cu putință, să nu fie atît de îngrozitoare. Dar și l-a așezat din nou pe masă. Era greu. Cum? Ce fel de realitate? Realitatea crudă și rece pătrundea încet, încet în mintea, în inima lui. Il înfioră. „Gata. Nu voi veni!" și-a dat seama brusc. Totuși, omul încearcă să gonească gîndul acesta. In buimăceala lui, bietul Achim Nicolae a început mai degrabă să vadă lucrurile de-a dreptul pe dos.

6

Se făcea că masa aceea lungă și albă pe care își sprijină coatele și capul, masa aceea pustie și încremenită, începe deodată, sub ochii lui Achim, să capete viață. O viață zgomotoasă, de petrecere. Se uită mai bine și își zărește prietenii, ortacii. Rînd pe rînd îi privește la față și se bucură. Beau oamenii și mănîncă. Inchină în sănătatea lui. Toți au venit. Ba, mi se pare că scaunele acelea cu spătare înalte nici n-au fost deajuns. Bătrînica mică și strîmbă a trebuit să mai ceară douătrei de la vecini, că doar a dat buzna în casa lor atîta amar de lume încît nici nu se așteptau. Au venit oamenii să ureze sănătate lui Achim Nicolae.

Uite, de pildă, primul din dreapta lui Achim se face că e Șuta, vlăjganul. E vesel și zgomotos ca întotdeauna: petrecăreț și sentimental. Parcă-i face plăcere lui Achim Nicolae să-l audă pe Suta cum trăncănește verzi și uscate, după buna lui voie. Ca de obicei vorbește despre fratele său mai mare, care cîntă la zug-trombon într-o fanfară militară din București.

— Nu aveți dreptate — pare că strigă înfierbîntat de beție vlăjganul. — Ba, pot spune că sînteți niște proști, iubiții mei. Poate voi nu știți că printre muzicanți sînt oameni de-a dreptul superiori. E unul care învață franceza, spre a putea — zice el — să citească o carte despre istoria instrumentelor de suflat. Altul — ehe! — era campion de șah al orașului Pașcani. Dar bucătarul fanfarei?! Phi, asta-i grozavă! Are fratele meu acolo la București, un bucătar care-i scamator, iubiții mei. Un fel de Josefini. Adevărat că e abia plutonier, sărmanul, și are cinci copii, încolo, face niște sosuri extra... Și se face că vlăjganul plescăie din buze asudat de plăcere, apoi începe să-și descheie uniforma de miner. Rîde Șuta arătîndu-și dinții sănătoși și albi. — Ha-ha-ha, asta-i bună, iubiților. Niște sosuri extra!... Mă uit la voi și-mi vine să vă pup pe toți. Pe toți, ha-ha-ha! Și pe tine, măi Achim Nicolae; ce dacă n-ai făcut tu 180 la sută... Ce dacă? Ha-ha-ha...

— Lasă prostiile, mă Șută, băiatule! se face că-l întrerupe cu glas leneș, aproape mînios, un om ciolănos și ras pe cap. E Horga, bătrînul artificier. Obrajii lui buhăiți și rotunzi sînt îmbujorați din pricina băuturii. Strălucesc așa de tare, încît Horga — deși e știut om ursuz și morocănos — acuma parcă rîde. Rîde din obraji de parcă și-ar fi pus special pentru evenimentul acesta un obrăzar vesel, ca la carnaval. — Lasă prostiile, mă, Șută, băiatule. Tu nu vezi ce secetă grozavă o dat peste noi de cînd îți ascultăm trăncănelile? Achime, păi ce facem noi aici? Să ploaie pentru clasa muncitoare!Ințelesu-m-ai? (Asta e vorba lui Horga: clasa muncitoare în sus, clasa muncitoare în jos, încă de pe vremea cînd a muncit cîțiva ani pe linie sindicală. El nu spune niciodată, de pildă: „noi sîntem de acord"... ci „clasa muncitoare este de acord, măi tovarășe..."; sau în loc de: „noi, minerii de la Cavnic, ne vom strădui să îndeplinim planul", Horga spune: „clasa muncitoare se va strădui..." etc., etc. Incolo, e un om bun și harnic bătrînul, ca pîinea lui Dumnezeu. Intr-o zi cineva l-a întrebat: — Ascultă bade Horga. Ce-i tot dai tu cu clasa muncitoare? Te tragi cumva dintre muncitori, mă? — Fecior de frizer. Dar ce contează asta, puiule? Tot muncitor cu brațele — a răspuns tărăgănat și ursuz Horga.

Și acum e parcă tot încruntat și ursuz, ca deobicei. Ține în palma lui enormă un pahar de vin. Il tot gustă strîmbîndu-se, apoi grăiește gros:

— Asta-i vin, mă Achime? Numai pe perforator te pricepi. Ai crescut cît un hojmalău și nu știi nici ce-i un vin, o muiere. Poate de aceea nu te-ai însurat. Fug fomeile de tine, puiule. Asta-i. Dacă mă întrebai, îți spuneam eu unde se află un vin vîrtos, să aprindă sîngele, nu alta. După ce-l gustai, te nășteai a doua oară... Ba, nu! Tu nu meriți așa ceva, hăbăucule! Pușlama... Pentru... chestia aceea... cu ziarul... unde mi se pare ai băgat un fitil, he, he... Dar știi ce, Achime? Tu ar trebui să te însori. Să te mai potolești. Iți găsesc eu o puică. Ce zici, puiule? întreabă Horga, făcînd cu ochiul și rîzînd din obrajii lui aprinși. Mulțumit, începe să se hîțîne pe scaun, așa de tare, încît lui Achim îi vine parcă să-i strige peste masă:

— Mă, Horgă, nu te hîțîna așa, că-mi strici scaunul. Asta-i făcut pentru omul normal, nu pentru o matahală de o sută de kile ca tine.

Dintre cei de față, singurul care nu scoate aproape nici un cuvînt pare a fi pontatorul Miclăuș, unul dintre cei mai vechi mineri de la Cavnic. E un om înalt și uscat, totdeauna îmbrăcat într-un costum vechi, negru, cu vestă ca la 1900, de care atîrnă lanțul de aramă al ceasului de buzunar. E totdeauna proaspăt ras pontatorul Miclăuș. Ochelari nu poartă pontatorul Miclăuș așa după cum s-ar aștepta oricine. E un om liniștit. Lui nu-i place nici să se certe, nici să fie binevoitor. Iui îi plac mîncările. De aceea el, Miclăuș nici în cazul de față nu prea ia parte la nebunia celorlalți. Legat la gît cu un șervet mare, vărgat, el servește statornic fripturi, plăcinte, fructe, sarmale, prăjituri, sosuri, într-un cuvînt tot ce se află pe masă. Din cînd în cînd se ridică în picioare, se șterge grijuliu pe gură și pe bărbie, dînd a înțelege că dorește să rostească un mic discurs.

— Sarmalele au fost foarte gustoase, spune el cu sinceritate, vorbind înspre bătrînica ce stă tăcută în ușa bucătăriei. Da, foarte gustoase sarmale, încheie pontatorul, după care, sugîndu-și buzele subțiri, se așează pe scaun. Caută cu ochii alte bucate.

Moartă de plăcere, bătrînica, mama lui Achim Nicolae, se apropie mereu de „tovarășul pontator", ajutîndu-i să se descurce mai ușor în anevoioasa trudă a mîncării. Dintr-odată Miclăuș devine atît de absent la orice altă îndeletnicire, încît ceilalți uită cu desăvîrșire de prezența lui la petrecere. Iși aduc aminte de el abia atunci cînd se ridică din nou — prăjină — și înclinîndu-se respectuos către bătrînică, rostește cu căldură:

— Și plăcintele au fost foarte gustoase. Da. Foarte gustoase plăcinte! Nu mi-ați putea povesti cum le alcătuiți? stăruie o clipă cu foarte importanta sa întrebare. Primind răspuns, pontatorul se așează din nou liniștit la locul său și continuă să se hrănească.

Printre meseni și tovarășul Pițu, care nu e de fel tovarăș. Un fost contabil care delapidase o sumă și stătuse cîțiva ani la închisoare. Venise la Cavnic, în reabilitare. Lingușitor și demagog, se băga pe sub pielea oamenilor. Nu lipsea de la nicio petrecere. Oamenii s-au obișnuit cu el. Ii cunosc și măselele în gură. El nu atrage atenția prin ceva anume. Nu se avîntă în fel de fel de discuții și nu-l preocupă din cale afară nici mîncările. Ele stă corect și liniștit, privind cu ochi mărunți, adunarea. Doar din cînd în cînd își troznește rînd pe rînd degetele grăsuțe și roze, și-l strigă mereu pe numele mic.

— Să trăiești o mie de ani, dragă Nicolae și să apuci comunismul, își aliătură el glasul frumos de tenor toasturilor celorlalți, Ba chiar își trage scaunul aproape de Achim și, prietenos, stă de vorbă îndelung despre felurile chestiuni.

Achim Nicolae ascultă, vorbește și el, și, uitîndu-se în ochii mărunți ai lui Pițu, ghicește că ei — ochii aceia verzui uleioși — spun parcă ceva deosebit. Ceva a reproș și laudă. Apoi aude și cuvintele:

— Ei, vezi, c-am venit la onomastica dumitale? Vezi c-am venit, deși... Inteleg cred că e un gest îndrăzneț, riscînd să întrețin relații cu... Da, cazul dumitale... nu-i chiar așa de grav cum se spune... De fapt altceva doream să-ți spun. N-ai vrea să mă primești în echipa dumitale?... Se face că Achim se înfurie privind luminile ciudate ale ochilor verzi. Nu le mai poate privi. Ii vine să-l ia de guler... Se înăbușă. Nu mai poate sta în fumul ce stăruie în odaie. Ii vine chiar să strige:

— Mamă, mămucă, deschide ferestrele că-i un fum de-l poți tăia cu cuțitul...!

7

Achim s-a scuturat brusc, ca de un frig, ridicîndu-și capul din culcușul palmelor. Nu. In odaie nu era nici un fel de fum. Nici oaspeți nu erau. Numai bietul Ruja, bunul său prieten, stătea mut la celălalt capăt al mesei. Stătea în fața unui pahar de vin nebăut.

A zîmbit sec, cu tristeță Achim Nicolae. In jurul lui scaunele stăteau nemișcate și drepte. Iar masa, masa aceea pustie, încremenită și lungă, parcă se întindea la nesfîrșit. Te și speriai privind-o. Fața de masă era albă, bolnăvicios de albă. Era scrobită și nepătată de mîncări și vin. Doar farfuriile acelea de porțelan parcă mai trăiau în toată casa. Ele mai rînjiau vesele, potrivite pe două rînduri, umplînd odaia cu o strălucire ascuțită și rece. Bătrînica, buna lui mamă, stătea într-una lipită de rama ușii de la bucătărie, de parcă ar fi voit să o îmbrățișeze, să se sprijine de ea, ori să-și mintă o slăbiciune. Privea undeva în gol și nu plîngea. Nu voia să-și jignească feciorul. Cînd totuși nu se mai putea înfrînge, fugea în bucătărie. Apoi revenea iar. Se lipea de rama aceea de ușă și înlemnea așa. Mică, bătrînă și strîmbă.

Și fluturii de noapte au obosit pesemne în zbaterile lor și au adormit prin unghere. Peste încremenirea din casă doar bătăile rare ale pendulei mai aduceau aminte de lume. Cît o fi oare ceasul? Aproape trei, a izbutit să deslușească Achim. Dar mintea lui nu putea să-și dea seama cam ce înțeles are constatarea aceasta. Era tîrziu ori devreme, dimineață ori zi, după-amiază ori noapte? Nu-și dădea seama omul. Nu-și putea da seama. El stătea așa, dus, slab și surd. Parcă și mintea lui a împietrit. Da, a împietrit demult strecurînd atîtea gînduri grozave. A crescut peste ea o crustă groasă de piatră.

In ochii omului, nu puteai deslușî aproape nimic. Aveau o lumină neobișnuită și mată. Nu lumea o privea omul pesemne. Nu lucrurile și oamenii. Achim privea intens înlăuntrul său, cercetîndu-și atent răvășitul peisaj sufletesc. Și iată că dintr-o dată muri ceva în Achim Nicolae, ori mai degrabă învie. Pe fața lui întunecată și uscată cum e hîrtia, s-a cutremurat un mușchi, apoi a încremenit așa. Altceva nimic. Omul a mai avut chiar putere să se ridice deasupra mutei și omeneștii sale dureri. S-a mai luminat oleacă la față și s-a uitat cu drag la Ruja Emil, care stătea la celălalt capăt al mesei. I-a strigat oarecum vesel:

— Măi, Rujă! Lasă, nu fi amărît; nu sta ca la înmormîntare. Nu fi tu supărat pentru atîta lucru, mă Rujă. Hai mai bine să bem! Ia-ți o oiagă și umple-ți paharul. Uite, îl umplu și eu. Plin. Să bem pentru adevărata prietenie...

Au închinat cei doi bărbați, de la distanța aceea uluitoare. Speriată, a venit într-un suflet bătrînica, părîndu-i nefiresc să audă vorbă în casa pustie.

— Ai poruncit ceva fătul meu? a întrebat ea nedumerită.

Achim Nicolae, fiul ei, a privit-o lung, părînd că nu înțelege bine ce anume întreabă, apoi a liniștit-o, arătînd cu mîna în jur.

— Ei, uită, mămucă scumpă. Ne veselim. Nu vezi? Ne veselim de ziua mea...

I-a tremurat falca de jos lui Achim Nicolae. Din buze i s-a golit tot sîngele. A început să-i tremure și mîna vărsînd din vinul cel roșu pe podele, pe reverul hainei, pe fața de masă. Și fața aceea de masă, albă, bolnăvicios de albă, parcă s-a înveselit deodată, căpătînd un chip mai real. Dar Achim Nicolae n-a mai putut-o vedea și s-a lăsat încet pe un scaun, ca un sac. Paharul scăpat din mînă s-a făcut țăndări. Bătrînica a țipat scurt, ca o pasăre lovită, apoi a amuțit. A rămas spînzurată de rama aceea de ușă, cu ochii parcă orbi, ca o statuie de lut. Ruja a rămas cu mîna ridicată, gata să închine vin roșu cu prietenul său Achim Nicolae. Pendula bătrînească din perete a anunțat un ceas tîrziu cu glas strident și metalic, iar unul dintre cei doi cuci și-a țipat nestingherit cîntecul monoton și ridicul.

La masa de petrecere sta rezemat fără viață, un om de 40 de ani. Din ochi îi izvorau lacrimi. Era un plîns liniștit, de ușurare. Un plîns dătător de puteri. După o vreme, Achim s-a oprit pe neașteptate la lumina unui gînd. A sărit în sus, ca omul care se apucă de un lucru nou. Și-a luat lampa de carbid agățată în tindă și a ieșit în grabă, așa, îmbrăcat în hainele de sărbătoare, vorbind gros, răgușit, ca un om care a chefuit toată noaptea.

— Mămucă, io cobor în mină. Azi, musai că lucrez în schimbul de dimineață... Trebuie să arăt tuturor că Achim nu-i zdreanță, ci om!... Auzitu-m-ai?...

Afară era o dimineață vînătă, rece. Peste două ceasuri și un sfert, la Cavnic, minerii din șutul întîi coborau sub pămînt.

8

Vineri. Orele unu din noapte.

In hala linotipurilor telefonul suna strident și prelung. Nimeni nu se grăbea să răspundă. Cei doi-trei tipografi, istoviți de munca de noapte, se străduiau să încheie pagina externă a ziarului, ca să pornească tirajul. Mașinistul, urcat pe rotativă, făcea ultimele gresări. Cei doi corectori dormeau cu capul pe masă. Linotipiștii culegeau știrile de ultimă oră, atingînd ușor clapele strălucitoare, de metal, de parcă ar fi cîntat la pian.

Telefonul suna, suna strident și prelung. Toți așteptau pînă se va mînia careva. Acela va răspunde fără îndoială. Mașinistul s-a mîniat întîi. A aruncat pompa de vaselină cît colo și ștergîndu-și palmele de nădragi, a coborît scărița metalică. A ridicat receptorul din furcă, răcnind:

— Care ești la ora asta?

De la celălalt capăt al firului s-a auzit o voce timidă, rostind un început de scuză:

— Nu vă supărați, credeam că-i tipografia și...

— Păi, chiar tipografia e, nu te mai scuza de pomană. Ce dorești? i-o reteză scurt mașinistul.

— Măi al naibii, dar urît v-ați învățat să vorbiți, a prins curaj vocea la celălalt capăt. Dă-mi-l pe paginator, măi nea Georgică. Redactorul de servici la telefon.

— Da ce? Iar v-a venit fo ideie, tovarășe redactor. Cam multe, domnule. Cam multe pentru seara asta. Timp, forță de lucru, cheltuieli...

— Ia mai slăbește-mă, nea Georgică, îl opri redactorul. Rapid, paginatorul, că-i chestie urgentă, domnule...

Paginatorul, e un om bătrîn, cu părul alb, ca iarna, care în cei treizeci de ani de tipografie a învățat, pe lîngă altele, un lucru foarte prețios: acela că nu trebuie niciodată să te pierzi cu firea. Fă totul calm și pe îndelete.

Chemat, s-a apropiat de telefon cu pași rari, apoi și-a pus ochelarii legați cu sîrmă de parcă altcum n-ar fi putut vorbi la telefon. Și-a lipit receptorul de ureche, apoi și-a început convorbirea calm și pe îndelete:

— Cîntă...

— Tăicuțule, schimbare importantă de ultimă oră, se scuza redactorul.

Paginatorul cunoștea prea bine introducerile acestea, așa că preferă să treacă direct la subiect.

— Ce pagină? răsună în receptor vocea lui calmă.

— Pagina a doua, jos, tăicuțule. Scoatem rectificarea aceea cu minerul Achim Nicolae. Ai înțeles? Afară cu ea, că altfel intrăm la belea și...

— N-am cum s-o scot. Pagina e încheiată demult, i-a zis omul, socotind discuția terminată.

Dar de la celălalt capăt al firului se auzi vocea insistentă a redactorului.

— Alo, alo! Neapărat trebuie să o scoatem, nea Marine, tăicuțule. Mă auzi? Ne-a-pă-rat, silabisi redactorul.

Omul cu părul cărunt păru a fi mai înțelegător:

— Să încercăm... Dar ce punem în loc?

— Păi... găsește și matale o știre, un anunț, un buletin meteorologic... Te propun pentru primă, tăicuțule. Pe cuvîntul meu...

— Taci pușlama că se face..., îl liniști tipograful și se pregăti să pună receptorul în furcă...

— Ia stai că mi s-a aprins o lampă..., insistă vocea, descoperitor. Spune-mi în două cuvinte ce scrie acolo în rectificarea aia, că am uitat-o.

— Păi chestia cu șopîrla, că ăl de la Cavnic n-a făcut 180 la sută, ci abia 108 la sută. E o diferență. Buda a încurcat rău borcanele.

— O ideie, tăicuțule... genială. Facem o rectificare a rectificării, se auzi din nou vocea în aparat — nerăbdătoare, precipitată.

— Nu pricep, mărturisi bătrînul.

— Nici nu-i nevoie. Ia creionul, înmoaie-l în gură și scrie ce zic eu. Gata?

— Cîntă.

— Așa. In numărul trecut al ziarului nostru, în reportajul din pagina I-a despre minerii de la Cavnic, dintr-o neglijență redacțională, s-a strecurat o greșeală... Ai scris?

— Cîntă, am zis.

— ...Potrivit ultimelor știri primite de la corespondentul nostru din Cavnic, continuă redactorul — minerul Achim Nicolae și-a realizat angajamentul în cinstea lui 1 Mai nu cu 180 la sută, cum anunțasem noi, ci cu 215 la sută. Facem cuvenita rectificare... Gata?

— O dau la cules?

— Scrie titlul cu litere mari, tăicuțule. Mari, să se vadă, ca la număr festiv, iar numele omului să-l culegi în cursive. Ințelegi tăicuțule? Pricepi unde-i poanta?

— Se poate, maiestre? Sînt de treizeci de ani tipograf. Mă jignești...

Peste aproape un ceas numărul festiv al ziarului „Lupta..." intra în rotativă, iar peste alte două și jumătate, îl purtau subsuoară colportorii pe străzile orașului B., în vreme ce trenurile și mașinile, îl duceau colete departe, în regiune.

Aprilie 1959.

Pop SIMION

MATHILDA ULMU „Hunedoara"

CONTEMPORANII

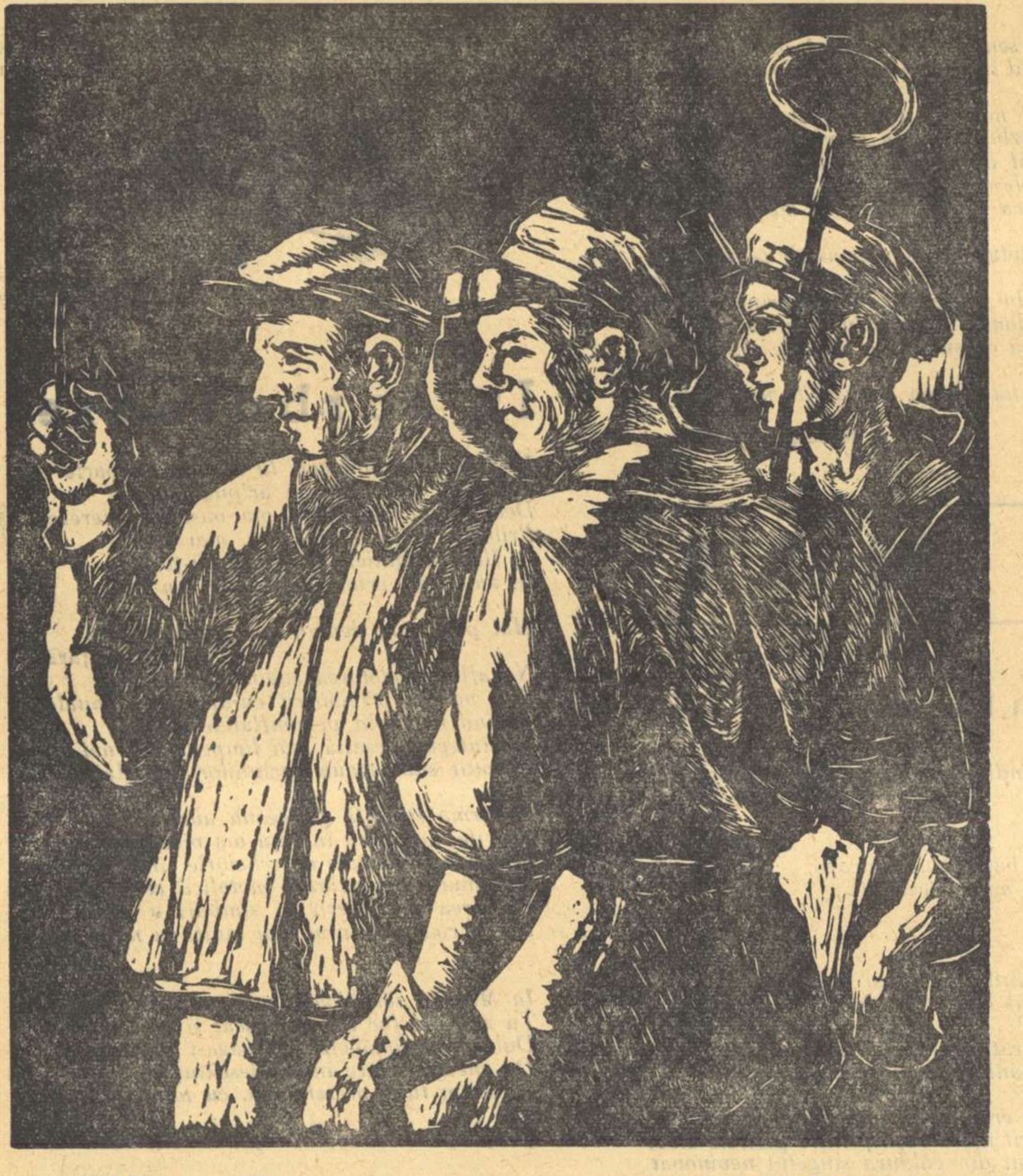

DROCSAY IMRE „Oţelari de la «Griviţa Roşie»"

ENACHE PITIŞ

Zeţar la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"

Privindu-l cum stă aplecat asupra literelor de plumb, îmi dau seama de ce Arghezi îl asemuia, văzîndu-l cum umblă cu mîna pe deasupra cutiilor mici, cu un organist care, din singura atingere cu fildeşul, scoate sunete ale nădejdii. Pentru că de sub mîinile lui, ale lui Enache Pitiş, zeţar la Editura Politică de la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", a ieşit „Păuna Mică" (prima carte socialistă a lui Sadoveanu, cum îmi spune el) pentru care a primit mulţumiri din partea autorului. In 1948, degetele lui au potrivit în rînduri drepte, cum drept era şi ceea ce tălmăceau cititorului, literele care au alcătuit paragrafele Constituţiei R.P.R. A lucrat atunci, neobosit, 36 de ore fără întrerupere.

Cînd l-am vizitat eu, lucra o pagină a revistei „Probleme ale păcii şi socialismului". Am aşteptat pînă cînd a definitivat-o şi ne-am retras într-o cameră a biroului tehnic. Am fost surprins că mergea tot cu spatele aplecat. Apoi mă lămuresc: lucrează ca zeţar de la 13 ani (din 1916).

La zeţărie a lucrat întotdeauna. Mai întîi la Cartea Romînească, apoi la Grafice 1 şi din 1951 a fost transferat la „Casa Scînteii". Vorbeşte scurt, rar şi asta nu doar pentru că e zgîrcit la vorbă. După cum am aflat mai tîrziu, de la ceilalţi, e neobişnuit de modest. De asta, cînd îl rog să-mi povestească mai mult despre el însuşi, se opreşte la acele evenimente ale vieţii lui care au coincis cu evenimente ale mişcării muncitoreşti şi, vorbind despre ele, vorbeşte implicit despre alţii.

— La 13 decembrie 1918 — îmi spune — am luat parte la manifestaţia muncitorilor tipografi din faţa Teatrului. Pe atunci eram practicant. Cînd coboram spre Cîmpineanu, cîntînd „Internaţionala", au început să şuiere gloanţele. Pe mine gloanţele nu m-au luat în seamă, că eram mic de statură, ca şi acum, şi am scăpat. In 1919, am intrat, alături de ceilalţi muncitori, într-o grevă care a durat o lună. Pînă la urmă, am cîştigat: patronul a fost obligat să ne plătească salariul pentru două săptămîni. Am ieşit cu amploare şi am intrat cu amploare în fabrică.

In 1945 a intrat în Partid. Pe atunci, în toiul luptelor pentru putere, nu dormea nopţi de-a rîndul pe-acasă. Mai ales în campania de alegeri.

— Lipeam afişe, le păzeam noaptea să nu fie rupte, manifestam. La manifestaţia de 7 Noiembrie 1945, cînd se sărbătorea primul 7 Noiembrie liber la noi, huliganii manevraţi de ţărănişti au dat foc, cînd ajunsesem pe la Sf. Gheorghe, maşinii în care eram mai mulţi muncitori tipografi. Pînă la urmă i-am împrăştiat.

Atît. Mai mult nu reuşesc să scot de la Enache Pitiş. Evită, aproape pudic, să-mi vorbească de realizările sale în producţie sau despre viaţa lui personală. Mai mult aflu de la cei în mijlocul cărora lucrează. Tovarăşul Gheorghe Nicolae, secretarul organizaţiei de sector îmi spune, printre altele, că Pitiş a obţinut în 1954 diplomă de onoare pentru rezultatele muncii.

Dacă vreau un fapt mai semnificativ din activitatea lui?

— Păi uite, îmi spune. Odată trebuia să apară urgent o expunere a tovarăşului Gheorghiu-Dej. Pitiş a lucrat atunci mai mult de o zi, încontinuu. Eu i-am spus: „Mă, nea Pitiş, ai stat atîta timp, lasă pe altul şi du-te de te odihneşte". N-a vrut să audă:

— E cartea Partidului şi trebuie să apară, mi-a răspuns. Altul scapă vreo greşeală, n-o poţi lăsa pe mîna oricui.

Seara merg să-i fac o vizită acasă. Nu venise de la serviciu, că avea o şedinţă. Nevastă-sa, o femeie scundă, cu faţa mică, adunată în creţuri, şi fata lor, Ani, de vreo 18 ani, dactilografă la „Gazeta finanţelor",— îmi arată diploma de care mi se spusese la întreprindere — şi îmi vorbesc despre el. Şi acasă e tot aşa de scump la vorbă. Cîteodată le anunţă că o să le spuie ceva de seamă, dar nu le spune atunci. Şi nici a doua zi. Abia a treia sau a patra zi. Şi atunci în două vorbe. Îmi dau seama că lucrurile stau aşa, pentru că după ce vine acasă şi începem să discutăm despre episoadele de luptă la care a participat, nevastă-sa şi fata se uită mirate la el — îl auzeau rareori vorbind despre lucrurile acestea. De asta, cînd vine vorba despre şedinţă şi Enache Pitiş spune că a fost evidenţiat pe Combinat, nevastă-sa îl întreabă:

— Te-a evidenţiat şi azi? şi apoi, cu un amestec de mîndrie şi duioşie, întorcîndu-se spre mine: Păi ştii d-ta cum munceşte bătrînul meu? La el nu există că-l doare ceva sau e bolnav. Se duce la serviciu. Şi în timpul gripei, cînd începuse să aibă semne de boală, s-a dus. Noroc că nu i-au dat voie să intre. Eu cred că nici tinerii nu lucrează cum lucrează el.

— Cum nu lucrează? sare fata. De mine ce-ai de zis?

— Lucrează şi ei, mă Oaie, cum să nu lucreze, zise omul, moale, împăciuitor. (Pe nevastă-sa o cheamă Ioana, dar aşa îi zice el cînd o alintă: Oaie).

— Or fi muncind, că sînt tineri, spune bătrîna, contrazicîndu-se însă fără să se lase convinsă. Pe urmă, pentru că Enache Pitiş lucrează acum la „Probleme ale păcii şi socialismului", trecerea se face firesc şi începem să vorbim despre război. Fata are o tresărire uşoară: a fost născută în vremea războiului, mi se explică. „O culcam la 7 seara şi o sculam la 9 să mergem la adăpost". Enache Pitiş e sigur că n-o să mai poată fi alt măcel:

— S-a copt omenirea. Şi eu cred că o să dispară cuvîntul ăsta — război. Aş vrea să ajung să nu-l mai culeg niciodată!

Vorbeşte calm, încredinţat de ceea ce spune. Şi în cameră crenguţele de liliac, aşezate într-o vază, şi aroma cafelei, au un miros plăcut şi liniştitor...

Nicolae VELEA

IRINA BANDI

Muncitoare la fabrica „Ianoş Herbak"-Cluj

Nu se vor supăra latiniştii dacă parafrazăm cunoscuta expresie. Viaţa, realităţile noastre, ne obligă s-o facem.

„Ne sutor ultra crepidam" (să nu se ridice cizmarul mai sus de sanda) a însemnat întotdeauna, în gurile celor opulenţi dispreţul şi desconsiderarea pentru cei ce muncesc. Dispreţul, desconsiderarea şi, poate, chiar unul dintre principiile de dominare ale claselor exploatatoare.

Irina Bandi este unul dintre milioanele de oameni din ţara noastră a căror existenţă însăşi infirmă dictonul ca atare, îl contrazice, îl face să devină nul şi fals.

Pentru că această femeie voinică, frumoasă la vremea ei, plină de energie în glas şi gesturi, de voioşie şi hotărîre în priviri, poate fi luată ca exemplu al atîtor valori umane care s-au descătuşat, au găsit largi posibilităţi de dezvoltare datorită schimbărilor sociale din ţara noastră.

Irina Bandi lucrează şi astăzi, ca şi acum cincisprezece ani, la aceeaşi măsuţă de cusătorie pe lîngă care trece banda rulantă de la etajul doi al fabricii de încălţăminte „Ianoş Herbak". Lucrează în acea sală imensă, alături de încă două sute treizeci şi patru de oameni, în acea sală imensă unde nu vezi decît capete aplecate în conurile de lumină ale lămpilor electrice, şi la fiecare două minute, Irina Bandi pune pe banda rulantă cîte-o faţă de pantof trecută prin mîinile ei.

Pe lîngă toate acestea, însă, în mintea Irinei Bandi evoluează în acelaşi timp o problematică mult mai înaltă. Mandatul de deputat în Marea Adunare Naţională i-a fost dat de către alegătorii unei circumscripţii pe jumătate urbană, pe jumătate rurală. Irina Bandi este deputatul muncitorilor din trei fabrici şi al ţăranilor din patru sate. In mintea ei, în timp ce execută operaţia pe care o are de tăcut la faţa de pantof, se dezbat problemele complexe ale satului şi ale oraşului, se stabilesc planuri de activitate obştească, apoi chipurile ţăranilor care au rugat-o să-i ajute să facă o nouă întovărăşire în Valea Cîmpului sau ale muncitorilor care se vor muta în cele 1000 de apartamente noi în curs de construcţie.

Irina Bandi, cea de astăzi, este un om complex, cu un ansamblu întreg de preocupări; de la cea a organizării muncii sale, pînă la cea a organizării vieţii oamenilor care i-au acordat încrederea lor.

Vom da un singur exemplu concludent pentru interdependenţa dintre calitatea ei de muncitor şi cea de deputat:

Muncitorii uzinelor „Ianoş Herbak" printre care şi Irina Bandi, au lansat anul trecut chemarea patriotică de realizare a cît mai multe economii în producţie, de reducere a preţului de cost la produse. In urma acestei chemări, o largă campanie a pornit în toată ţara. Rezultatele ei sînt atît de frumoase, încît au influenţat asupra proiectului de buget pentru anul 1959, votat de Marea Adunare Naţională.

In calitate de muncitor conştient Irina Bandi este deci printre cei care au iniţiat o importantă mişcare tehnică şi economică la noi în ţară; în calitate de deputat, este printre cei care au consemnat faptul că această mişcare a intrat în viaţă, căpătînd existenţă obiectivă şi putînd astfel să fie „legiferată".

Cred că nu există mai bun exemplu şi mai bună dovadă a adevăratului democratism.

Un democratism bazat pe nivelul foarte ridicat al conştiinţei celor ce se bucură de el.

In faţa unei asemenea situaţii, dictonul latin se ruşinează şi se revizuieşte singur.

Corneliu LEU

VICTORIA NECŞOIU

Conducătoarea secţiei de flaiere de la F. R. B.

E cîte o zi spălată şi lustruită, ca o punte de vapor. Marea care-a spălat pămîntul, a spălat şi cerul şi nu ştiu unde a dispărut, undeva pe la marginile lumii s-a scurs înapoi în prăpăstiile ei de apă, lăsînd deasupra creştetelor noastre un albastru tînăr, intens, albastrul de aprilie şi aerul limpid şi iute ca alcoolul. Pe trotuarele netezi, date cu soare ca mierea, sub pomi, se clatină dantelele primelor umbre. Adieri călduţe, umede, năvălesc în nările reci, ca aburii aromaţi ai unei ceşti de ceai şi umerii sînt atenţi ca niciodată la căldura ce-i urmăreşte din pupila de foc.

Merge cîte o fată, cu pardesiul descheiat, cu mîinile în buzunarele adînci, pe sub pomii înfloriţi şi pe sub frunzişul străveziu ca de acuarelă şi zîmbeşte de una singură, fără motiv, şi păleşte şi se învăpăiază. Da, trebuie să scriu neapărat despre o femeie!

Şi trec zilele şi nu scriu. Dintr-un exces de pudoare, poate, faţă de cei care au scris despre primăvara şi despre femeie de la începutul lumii. Incă o nuanţă la vastul tablou? Incă o femeie, puţin mai aşa? Nu e interesant!

Pînă cînd, acum cîteva zile, o întîmplare cu totul lipsită de însemnătate, m-a pus pe urmele Victoriei Necşoiu, în vîrstă de 22 de ani şi astfel...

Ştiam doar atît: şoseaua Morarilor 2. Tramvaiul 7, literalmente, se tîra pe şoseaua Pantelimon (era al treilea dintr-un grup sosit în monom, în staţie, nu ştiu de ce) şi în melancolia generală cei patru călători citeau. Trei fete, una lîngă mine, alta în faţa mea, cealaltă vis-à-vis şi, în spatele ei, un bărbat gras, purpuriu la faţă, care citea şi adormea, se trezea speriat, îşi culegea grăbit cartea de pe jos şi, ruşinat, tuşea, fără să se uite în jur şi citea mai departe. Erau prezenţi în acelaşi timp, într-un vagon de tramvai aproape gol, prinţul Mîşchin al lui Dostoievschi, cei „Doi căpitani" ai lui Kaverin, Oaie al lui Barbu, iar bărbatul lupta cu o broşură de popularizare: „De ce vorbesc oamenii limbi diferite?" Părea să fi lucrat în schimbul de noapte, la forjă, sau la sudură autogenă: pe boturile pantofilor sclipeau cîţiva fluturi albaştri de zgură. Un vagon-biblioteca, improvizat, pe un drum lung şi drept de periferie bucureşteană. Case bunicele, clădite prin 1932. Staţia Fîntînica. Cîndva, la această răscruce, caii grădinarilor şi lăptarilor, ai cărăuşilor cărămidăriilor şi carierelor de pietriş şi nisip, şi-au muiat boturile încinse în ulucul cu apă rece şi au pornit apoi, cu burţile pline, peste cîmpuri. „Depozitul de cherestea şi materiale de construcţie". Faguri, faguri uriaşi de scînduri, curtea albă de pulbere de var şi gips, autocamioane pe basculă. „Bufetul Laminorul". — „Bariera Pantelimon". Risipite ca după furtună, pe suprafeţe mari, fulgerele zigzagate ale acoperişurilor unor uzine, coşuri ţîşnite din pămînt pînă-n norii joşi şi, undeva departe, pierite în bruma dimineţii cîmpul şi linia ferată, din ce în ce mai îngustă. „Centrocoop — Baza de recepţie". — „Piaţa 21 decembrie" — „I.C.S. Combustibilul". Garduri lungi de fier, de scînduri unse cu bitum. O staţie lungă, cît o zi de post, între două numere de porţi. Un nor dezvăluie din greşeală o coapsă albastră de cer, dar numaidecît e tras la loc şi cerul se acoperă pudic. Aprilie. „La Musceleanu — Vopsele şi lumînări". Pasăre rară azi, cînd au dispărut aproape cu totul micile înjghebări particulare, ultimele rămăşiţe vizibile ale unei lumi moarte. Nu e singura pe-aici. „Spălătorie şi boiangerie — La..." O vitrină strîmbă, cîteva ghivece cu scăriţe, muşcata clasică, asparagus, „Atelier de tîmplărie — La Gică Ene (zis Mamă Dragă) Uşi — ferestre." Va să zică acesta e cartierul Victoriei Necşoiu.

La numărul 2 nu e nici o casă de locuit. E „Filatura Romînească de Bumbac". Cel care-mi vorbise de ea nu minţise totuşi: locuia acolo, în căminul fabricii. Cineva m-a condus în sala flaierelor. Un salon imens, cu parchet pe jos, galben, lustruit, ronţăit de roţi dinţate, glasul adînc al exhaustoarelor, cosiţe albe, împletite, desfăşurîndu-se încet din tuburi lungi de metal, fuse verticale, fire groase, subţiri, mai subţiri, subţiri de tot, strune albe — o gamă: do, re, mi, fa... Şi un miros caracteristic, miros cald, vegetal, de tulpină uscată, amestecat cu o uşoară undă de acetonă. Aşadar, acesta e locul de muncă al Victoriei Necşoiu. Vine spre noi o fată scundă, cu forme frumoase, lipăindu-şi papucii pe parchet, legată la cap cu un tulpan roşu cu picăţele albe. E sîmbătă — după-masă, probabil, iese în oraş şi, şi-a pus părul pe ace în cîrlionţi mici, cîţiva se înscriu pe fruntea mare, bombată, virgule groase, negre. O fustă strînsă, gri, un pulover subţire, închis pînă-n gît (mai tîrziu aveam să aflu că nu întîmplător) şi un şirag de perle. Lipăitul papucilor, picioarele goale, părul pe ace, mersul suplu, degajat, printre maşini şi pe aleea de parchet o fac foarte familiară în această sală cu cîteva mii de fuse în plină activitate. La maşini femei între 20 şi 50 de ani, douăzeci şi cinci de femei, se supun într-un răstimp de opt ore, aceste tinerele, care face impresia că abia a terminat de măturat în bucătăria maică-si. O întreagă secţie, în valoare de multe, multe milioane, cu maşini delicate şi capricioase, ţinută în mînă de femeiuşca asta în papuci, care-şi trage mai bine tulpanul pe frunte, ascunzînd de ochii prea curioşi ai bărbaţilor, melcişorii surprinşi într-o fază prea intimă. Natura şi-a făcut conştiincios datoria faţă de ea. Nu e nici mai frumoasă, nici mai urîtă decît alte cîteva milioane. A fost poate cam zgîrcită cu nasul, dar ochii, de un albastru ca acest cer de aprilie, transparenţi şi cu pupila de antracit, ochii, revarsă o lumină tare pe tot chipul, dînd strălucire pielii fragede şi buzelor cuminţi. Cît despre celelalte amănunte, imposibil de ignorat de către un bărbat, vă asigur că ar trezi invidia multor cochete orgolioase, cărora nu li s-ar putea încredinţa, nu o secţie a unei uzine, la 22 de ani, dar nici măcar o igliţă, fără a o pune în pericol.

Cînd s-a născut ea nu ştiu dacă se cînta „In gară la Leordeni", gară aflată la cîţiva chilometri de satul ei, dar cîntece de jale se cîntau pe urma bărbaţilor duşi la tren pentru războiul absurd. Acestea au fost cîntecele copilăriei ei, pe fundalul tobelor şi cadenţei cazone, al bocetelor stîrnite deodată în uliţa prăfoasă, unde se tăvălea cîte o femeie, smulgîndu-şi părul din cap, în timp ce dulăii miroseau o hîrtie cu chenar negru şi urlau a morţiu. Copilărie în negru. Jucării: tuburi de cartuşe, goale, şi schije de la proiectilele bateriei antiaeriene din apropiere. E de mirare că aceşti copii s-au maturizat repede şi păstrează în toate o seriozitate, necunoscută maturilor care scriau, în plină fascizare a ţării, versuri la dicteul subconştientului, iar astăzi cîrtesc, foarte conştient, pe seama puterii populare?

A învăţat prima literă din alfabet, cînd prin gara Leordeni treceau trenuri lungi cu trupe sovietice. A ascultat, cu ochii mari, fără să priceapă, certurile din vecini, iscate în timpul campaniei electorale din 1946, în urma agitaţiei naţional-ţărăniste a domnului Ion Mihalache, pe atunci încă mare şi tare la Topoloveni, fosta dumisale moşie. In şapte ani s-a răsturnat o lume şi, cînd în 1951, a lăsat pentru ultima oară în urmă uşa şcolii elementare din sat, nutrea un singur gînd, de care-şi legase toate visurile: să se facă pedagogă. Visul multor copii care iubesc şcoala. Şcoala pedagogică era la o aruncătură de băţ: Piteşti. Destinul unui om depinde, cîteodată, de un lucru mărunt. A reuşit la examen, dar nu erau locuri la cămin şi părinţii, împovăraţi cu cinci copii, nu puteau să-i plătească gazdă la oraş. Ţăran sărac, un hectar şi jumătate, pradă mentalităţii de individualist. Lucrurile aparent mărunte, au cauze mari, istorice. La o altă aruncătură de băţ, era şcoala profesională textilă de pe lîngă întreprinderea „Olga Bancic": Pucioasa. Elevi mulţi, clădirea căminului prea mică, o dată cu comasarea întreprinderilor „Constantin Ivănuş" şi „Olga Bancic", şcoala a fost mutată la Lugoj. Cînd, în 1951, intra pe poarta filaturii, nu ştia că destinul ei, cu toate meandrele, se va împlini, că va deveni pedagogă. O fată bine pregătită, citită, serioasă, cuminte, aşa le-a apărut tinerilor. Poate puţin melancolică; iubea un băiat de la Lugoj. Un altul, dintr-un sat vecin, stăruia pe lîngă părinţi să i-o dea de nevastă. Ţăranul individualist, şi-a făcut socoteala că băiatul aduce case, başca salariul de muncitor la o întreprindere din Bucureşti. Or vinde casele (băiatul n-avea pe nimeni) şi şi-ar cumpăra loc în Capitală, să-şi ridice case acolo. Dar melancolia, la 16 ani, nu e piedică pentru a pune în fruntea organizaţiei U.T.M. „un element devotat, cinstit şi muncitor", cum se spunea în recomandările făcute de colegii de muncă la şedinţa de alegeri. Ceva din visul de odinioară începea să se înfiripe. Doar copiii care stăteau în bănci, la şedinţe, erau ceva mai mari, iar „lecţiile" porneau de la alfabetul orînduirii comunei primitive. De aici înainte, nimic nu mai putea sta în calea acestui copil curat, cu o autobiografie ca lacrima. In comitetul U.T.M. pe fabrică, candidată de partid, membră de partid, secretara organizaţiei de bază a atelierului şi, fiindcă brigadiera, o femeie de vreo 50 de ani, beţivă şi mahalagioaică, nu mai putea fi menţinută — brigadieră. In familiaritatea cu care se mişcă printre muncitoarele ei, în mersul suplu şi în seninătatea privirilor, în sclipirile de triumf şi mîndrie pe care i le poţi surprinde cînd aruncă o privire peste salonul cu parchet şi maşini înzăpezite, simţi visul împlinit. — Cu băiatul? A, cu băiatul. Da, s-au logodit, deşi nu i-a plăcut, dar părinţii au insistat atîta... Şi-a adus lucrurile în Bucureşti, au trăit o vreme împreună, lui, însă, îi umblau ochii după altele („îi plăcea viaţa în desfrîu, întrucît n-a avut părinţi"), se certau, îi arunca în obraz că nu vrea fată fără avere, să-şi ceară partea ei şi s-o vîndă, pe ea minciuna şi certurile astea despre avere şi moşteniri şi misiţi de locuri şi proprietăţi şi cadastru şi avocaţi şi nesinceritatea lui, au scîrbit-o şi au îmbolnăvit-o. A suferit o operaţie la gît. De aceea poartă pulovere închise pînă sub bărbie. (Cînd i-am spus că doctorul Agripa Ionescu, ar putea să-i facă o operaţie estetică, mi-a mărturisit că şi ea se gîndea de mult la asta, dar că suferise trei luni şi jumătate atunci şi „el" (logodnicul) nu venise nici măcar o dată s-o vadă şi încă nu i-a trecut gustul de spital). Dar toate astea s-au sfîrşit. S-a despărţit de el, s-a reîntors la cămin. Ea, de mică şi-a rezolvat singură greutăţile, întrucît (cuvînt folosit cu predilecţie) ştia că părinţii nu puteau face prea mult. Acum îşi caută casă, şi-a pus bani de o parte pentru mobilă, şi-a comandat lenjerie de pat. Să-şi facă şi plăcerea de a se gospodări singură. Nouă ani trăiţi prin cămine sînt de ajuns. Mă întreabă ce să prefere totuşi: să plece la Moscova, într-o excursie, sau să-şi cumpere mobilă? A mai fost plecată din ţară, la Budapesta, într-un schimb de experienţă şi i-a plăcut, „întrucît era ceva curios, interesant". Poate o trimite tot întreprinderea şi la Moscova. Poate. Asta şi-a spus şi ea. Stimulată şi de acest gînd, munceşte „exemplar, întrucît dacă se gîndeşte cineva la o astfel de excursie, să fie luată în seamă".

De întîi mai, va fi într-o tribună. Nu ştiu în care, dar o veţi recunoaşte după ochi: dacă veţi întîlni o privire intens albastră, ca acest cer, să ştiţi că a ei este.

H. ROHAN

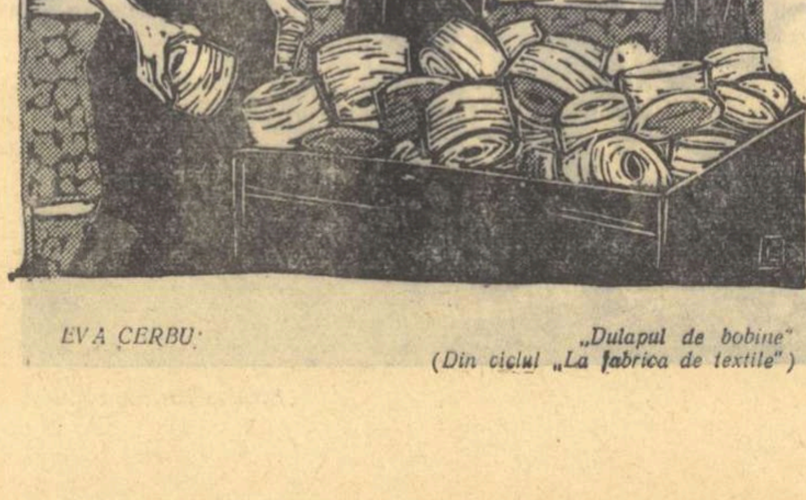

EVA CERBU „Dulapul de bobine" (Din ciclul „La fabrica de textile")

ŞTEFAN COVACI

Strungar la „Electromotor"-Timişoara

Cînd intri, ca profan, într-o hală de maşini, încerci un sentiment care se plasează între teamă şi uimire. Toată această dezordine aparentă, zgomotul motoarelor, oamenii (pe care cu greu ţi-i poţi închipui fără salopete) strunind dihăniile de oţel şi întreaga ambianţă de încordare şi atenţie, îţi demonstrează că eşti un intrus, picat — vorba ceea — ca musca-n lapte. Ţi se aruncă priviri grăbite şi, fiind identificat că nu faci parte din peisaj, oamenii se dezinteresează de prezenţa ta, adîncindu-se în treburi. Greu să stai cu ei de vorbă...

Căutam un fruntaş deunăzi, la fabrica „Electromotor" din Timişoara. Il cunoaşte oricine din oraş şi este mai popular decît un „star" de cinema. Toată lumea îl salută cu deferenţă şi parcă s-ar mîndri cu el: „este Ştefan Covaci al nostru..." Dar acolo, în faţa strungului său, omul se identifică cu unealta: nu-i uşor să-l desparţi de ea. De fapt e şi primejdios să te apropii... Aşchiile de şpan albăstrui zboară pe sus ca nişte mici meteoriţi şi pocnesc cu violenţă în plasele de protecţie ale ferestrelor, puse acolo de direcţie, spre a feri integritatea geamurilor de impetuozitatea strungarului Covaci. Un maistru mi-a făcut serviciul să-l cheme deoparte şi stăm de vorbă într-un colţ, ocolit parcă de stridenţe. Dar n-a oprit strungul; îl supraveghează un învăţăcel aflat la calificare. Peste şase luni, ucenicul se va putea lua la întrecere cu strungarii destoinici, fiindcă are un dascăl neîntrecut. Dintre elevii lui Covaci, Mihai Ambruş şi Petre Nicodim sînt fruntaşi în uzină, Iosif Koch e stăpîn pe toate tainele meseriei, iar Alexandru Iliaş a ieşit în 1958 primul strungar pe ţară la un concurs iniţiat de Ministerul Metalurgiei...

Ştefan Covaci e un om tînăr: are 35 de ani, e foarte înalt, blond, cu ochii albaştri şi are o statură atletică: greutate 92 de kilograme. Lucrează exact de 20 de ani în aceeaşi hală, din 1939, cînd a intrat ucenic la „Britania", devenită „Electromotor" după naţionalizare. In anul 1942, a obţinut carnetul de calfă şi abia după şase ani, sub regimul nostru, a citit primele broşuri despre metodologia strunjirii, scrise de Bîkov, Bortchievici, Semenov... Spirit veşnic nemulţumit de realizările sale şi mereu în căutarea noului, Covaci s-a inspirat din cele citite, a adaptat la strung cuţite cu alte unghiuri de atac şi... a început să-şi depăşească normele cu cîte 1.000 — 1.200 la sută. Aceasta se petrecea între anii 1950 — 51, cînd isprăvile unui Vasu, Vasilache sau Covaci ocupau în ziare coloane întregi, cînd comuniştii duceau o bătălie aprigă pentru crearea bazei industriale a socialismului. Iar Covaci, ca un comunist adevărat, ţinea să fie întotdeauna în frunte. Şi este...

Ministerul l-a trimis în schimburi de experienţă la uzine din Bucureşti, Arad, Timişoara şi Reşiţa, unde şi-a demonstrat metodele despre care s-ar putea scrie tratate întregi... Unii l-au privit cu indiferenţă, alţii cu invidie; unii l-au lăudat, alţii l-au bîrfit... Dar Ştefan Covaci nu şi-a plecat urechea la cele ce se şopteau pe la colţuri: avea de dus la capăt o sarcină de partid şi ţinea să-şi convingă colegii de breaslă, din alte întreprinderi, că se poate munci mai mult, mai bine, mai cu folos... Şi a izbutit!

Dar Ştefan Covaci nu s-a mulţumit doar cu asta. Pătruns de importanţa tezei leniniste că oamenii trebuie să devină stăpînii tehnicii, s-a apropiat de un alt sector menit să ridice nivelul industrial şi să îmbunătăţească producţia: inovaţiile. Prima inovaţie i-a fost acceptată de serviciul tehnic al uzinei în 1950; cea de a 90-a inovaţie i-a fost pusă în aplicare în 1959. Nouăzeci de inovaţii... Nouăzeci de dispozitive şi maşini noi, menite să uşureze munca oamenilor şi să sporească bunurile — iată pe scurt contribuţia comunistului Ştefan Covaci, aportul său la creaţia tehnică a statului nostru socialist.

Ai fi înclinat să crezi că unui om atît de ocupat şi chiar preocupat de problemele sale tehnice, nu-i rămîne vreme pentru alte activităţi — politice şi obşteşti. Profundă eroare! Ştefan Covaci găseşte vreme pentru toate. Din 1954 face parte cu regularitate dintre deputaţii Sfatului Popular din Timişoara: de două ori la oraş, a treia oară la regiune. Şi este un activist inimos pe tărîm obştesc, neobosit, plin de înţelegere. O văduvă are nevoie de un medicament rar de găsit, un cetăţean întîmpină greutăţi la obţinerea dreptului de pensionare, un altul are o spuză de copii şi o locuinţă improprie... Covaci vine, cercetează la faţa locului, se convinge de îndreptăţirea cererii, ia note şi întreprinde necesarele demersuri.

— Şi în cazul că întîmpinaţi dificultăţi? l-am iscodit cu un pic de viclenie.

— Bat cu pumnul în masă, tovarăşe! De aceea sîntem comunişti, ca să luptăm împotriva inerţiei, reavoinţei şi birocratismului.

Covaci, membru în comitetul regional de partid, se simte răspunzător pentru toate greutăţile şi neplăcerile pe care unii hîrţogari le fac oamenilor muncii.

In 1957, a fost ales şi deputat în Marea Adunare Naţională. Işi vizitează circumscripţia electorală, primeşte pe alegători şi le cunoaşte păsurile, participă la şedinţele de lucru ale grupului de deputaţi al regiunii Timişoara şi la acţiunile sale, precum şi la sesiuni. Acasă, în orele libere, e un soţ atent şi un tată grijuliu. Cu Eugen, care a împlinit cinci ani, scapă mai uşor. Lui Anton însă, care este în a treia elementară, îi ajută la lecţii, îi face educaţie pionierească.

— Care vă este programul duminica şi sărbătorile? l-am întrebat, spre a-i cunoaşte cît mai amănunţit felul de viaţă.

— Dacă n-am vreo şedinţă la sfat sau un meci de fotbal, mergem la cinematograf, iar cînd timpul e frumos, pornim în excursie...

— Fotbal? m-am mirat. Sînteţi şi sportiv?

— Oho, şi încă cum! a rîs Covaci de nedumerirea mea. Joc fotbal încă de prin 1939. Am început ca pitic, la „Fratelia", iar ultimul meci la care am luat parte ca jucător, s-a disputat anul trecut împotriva Aradului, cu echipa uzinei noastre, „Metalurgistul". Eu deţineam postul de stoper... Dar băieţii merg slab în „retur" şi m-au rugat să-mi reiau postul...

— Ce intenţionaţi?

— Ce credeţi să fac? Să-i refuz? Cred că voi îmbrăca din nou tricoul...

Vă miră, desigur, după cum am rămas şi eu mirat. Un om cu importante răspunderi în societate, reia — la rugămintea cîtorva băieţi — alergătura pe un teren de fotbal... S-ar părea că e inconceptibil. Dacă l-aţi cunoaşte, aţi fi de acord cu mine... E un om care le face pe toate cu simplitate, cu dragoste pentru viaţa nouă şi frumoasă. Nici o poză, nici o atitudine căutată; tot ce face e simplu, dezarmant, uluitor... La strung, la masa de lucru căutînd o nouă inovaţie, în incinta Marii Adunări Naţionale, în peregrinările sale pentru treburi obşteşti, acasă, în mijlocul celor dragi, Ştefan Covaci rămîne acelaşi: comunistul.

Tudor MIHAIL

Incredere

Nu știu, sînt eu pe dealuri cîntînd, ori sînteți voi
Ani tineri strînși în muguri și desfăcuți în foi?
Armindeni, zi aleasă din timp și din azur,
Pămîntul și lumina îți stăruie în jur,
Iar via dezgropată și prinsă pe araci
Și dealurile mele, te-așteaptă să le placi
In mijlocul atîtor podoabe pămîntești
Să strîngi din nou dulceața în pumni și să cinstești.

Mă-ntorc și eu cu tine, înfloritoare zi,
Spre tot ce-n lume prinde a crește și-a-nflori,
Spre tot ce-i nou sub soare și tot ce-i veșnic nou
Suflarea mea să-ți fie chemare și ecou.
Pămîntu-mi spune: — Ară! — și eu încep să ar.
Culege-mă! — și-n coșuri îl strîng ori în hambar.
Zidește-mă! — și-n blocuri de piatră și oțel
Știu să-l înalț cu mine și să mă-nalț cu el.
Pe unde stăpîniră din veci pustietăți,
Plantez păduri umbroase și construiesc cetăți,
Realizînd în forme de piatră și de fier
Increderea pe care azi anii mei mi-o cer.
Pămîntul ros de vînturi uscate și omizi
Cu palma mea luîndu-l îl tai în cărămizi,
Iar noile orașe clădite ani în șir
Au frumuseți de care eu însumi să mă mir,
Și nimeni nu mai plînge în preajma mea că-i strîng
In ziduri coapsa dreaptă, zidind, ori sînul stîng.
Și nimeni nu-mi mai strigă din piscuri să cobor
Cînd gîndurile mele se pregătesc de zbor.
Ca să păzim pămîntul de foc și de război,
In rîndurile noastre să-l ridicăm cu noi
Și-n fiecare cîntec și-n fiece cuvînt
Să ducem cîte-o floare și-o palmă de pămînt.
Armindeni, zi eternă în crengi și muguri cruzi,
Vin muncitorii lumii din depărtări, i-auzi?
Să le deschizi pădurea, să le întinzi livezi,
Tu însăți peste timpuri înalte să te vezi
Cum te-mplinești în fructe mereu și reînvii
In primăveri și-n toamne pe dealuri mari cu vii.

Ion HOREA

In orașul nou

Orașul cel nou din cărămidă purpurie
are atîtea luni cît pruncul din fașă,
creșterea-i veghează furnaliștii, părinții,
și cînd apar ghioceii în albă cămașă
parcă-i răsar copilului — dinții!

Orașul cel nou n-are hronic, nici arhivă.
despre el nu spui „a fost“ ci „va fi“,
istoria-i o săpăm în oțel și fontă
și pe cer o scrie în fiecare zi
cu penița de aur — o sondă!

Orașul cel nou n-are monumente de veacuri,
nici ziduri de cetate și nici ruini în prag,
prin el călătoresc, în fiecare noapte,
ca vechii seniori lungi stîlpi de telegraf
și ne aprind în becuri păduri de rodii coapte.

Orașul cel nou are căldura dragostei pure,
nici un război nu-i va ciunti casele
că-i crescut din muncă și iubire,
o știu adolescenții și o știu frumoasele
cu trupul ca un lujer de crin alb și subțire.

Și totuși, totuși, cînd muncitorii cu tîmplele brumate
sărbătorindu-și lupta pornesc în rînduri line,
ca fluvii domolite cu valurile-albastre,
îmi pare că orașul are o sută de ani și mai bine,
de cînd îl tot clădim în visurile noastre!

Nicolae TAUTU

DE ÎNTÎI MAI

Eroii din Chicago (1 Mai 1886)

Ei au iubit viața,
săgetarea de foc a rîndunelei,
mîngîierea vîntului de mai,
foșnetul pădurii,
versul sprințar al privighetorii,
florile și legănarea gingașe a firelor de iarbă,
pe Whitman,
pe Twain,
unduirea argintie a rîurilor din Wisconsin,
pămîntul Americii în care inima poporului bate,

cerul scăldat în cristalul pur al adîncurilor,
puful dalb al norilor ce vin în seară dinspre ocean,

luna, palida crăiasă a dragostei și-a tinereții,
stelele, sclipirea lor leneșă în orbita cosmosului,

sufletul uman în care universul s-adună,
toate frumusețile încătușate ale planetei.

Ei au îndrăgit libertatea,
visul fericirii coborît în nopți lungi de frămîntare,

lumina liniștită a văzduhului,
diminețile în care lacul Michigan se-învăluiește în raze de aur,
drumul ce duce pieptiș spre zorii altei ere
munca,
poezia,
cîntecul,
căldura glasului și îndrăzneala minții,
toate bogățiile furate de lăcomia burgheză.

Ei,
muncitorii bătrînului Chicago,
și-au unit rîndurile în cucerirea dreptății,
au înălțat lozincile de jar peste frunțile-ntunecate,
au desfășurat purpura steagurilor în adierea primăverii,
și-au pornit în maiestoase coloane,
și-au trezit orașul din letargia veacurilor,
și-au cutremurat străzile sub apăsarea pașilor,
și-au înspăimîntat capitalismul cu puterea glasurilor,
și-au răspîndit frica de moarte în stăpînii de robi.

Ei,
muncitorii bătrînului Chicago.
opt ore de muncă cereau,
pîine,
lumină,
demnitate,
și-au fost întîmpinați cu ură și mînie,
și-au apărut chipurile hîde ale călăilor în fața palatelor,
și-au fulgerat din puștile lor ucigașe,
și-au clănțănit mitralierele răspîndind suferința,
și-au căzut eroii muncii în piața uriașe,
și-au înflorit maci roșii printre pietrele albe,
și s-a născut din căldura sîngelui nevinovat
sărbătoarea cea scumpă a veșniciei.

Acolo,
în Chicago,
unde foamea-și mai poartă coasa pe uliță,
unde burghezul doar botforii și i-a schimbat cu pantofii lăcuiți,
se trezesc din nou mulțimile,
lanul pumnilor amenințători,
după porunca cea sfîntă a pădurarului...

Iar eu ascult,
ascult ecoul armelor ce răzbește-adînc prin vreme,
un murmur,
un îndemn,
o solie adusă pe-aripa zefirului de mai,
sărbătoarea ce n-o poate stinge oceanul cu-nvolburarea-i gravă,
nici munții cu-a lor vîrfuri înfipte la zenit;
ascult,
și parc-aud un frate cum mă cheamă,
un glas ca din străfunduri,
o șoaptă care urcă,
tulburătoare harfă,
spre ceru-ncremenit.

Ștefan GHEORGHIU

In sărbătoare

In Mai, în primăvară, tu nu uita, departe
Se-nclină înflorirea cu aripile moarte,
Deci gîndul tău ridică-l mai vast pe metereze,
Privirile rotite mai agere, mai treze,
Și flacăra mîniei în veci să nu-ți ogoi,
Iți amintește crima amară din Fu Loi.

Mai puri, mai demni, mai siguri și mai stăpîni pe țară,
Ne află-mpodobirea suavă ce înfloară,
Și-n miezul primăverii cu-aprinderi anuale,
Jucînd nepotolit pe umflatele canale
Și cîntecul tresaltă mai limpede din nai,
Infiorat sub steaua furtunilor din Mai.

Și larma însorită pe geana aurorii,
Sporite, ne ridică în față noi victorii,
Și sonde și furnale de schelărie fină
Mai multe-n pînzăraia metalică se-mbină.
Lucrarea primăverii în sîmburi o ascult:
Ne va rodi pămîntul mai mult, cu mult mai mult!

In Mai, în sărbătoare, mai ascuțit la cuget,
Tu zvîrle-n foc tot ce-i uscat și muced,
Dulceața primăverii, întreaga-i puritate
De energii solare intim descătușate,
In drum tu o preschimbă, cu mînă grea de faur,
Și-apropie Comuna înveșmîntată-n aur.

Grigore HAGIU

Primăvara noastră

Pămîntule, pe care răsare dimineața,
și ceasul stins al serii coboară resemnat,
cu fulgere de ploaie îți vreau brăzdată fața,
cu flăcări de lalele te vreau incendiat.

Sirenele să doarmă în mare și-n povești.
Ferestrele s-arunce în noapte cu lumină.
Și-n ziua de armindeni, în zori să te trezești
cînd roua se depune pe vise, cristalină.

Să se așeze cerul, ușor, pe-acoperișuri,
să-și scoată bicicleta, vecinul, liniștit.
Și firele de iarbă, cu fragede-ascuțișuri,
să-nțepe lin răcoarea sub care s-au trezit.

Tu, primăvara noastră, înveșmîntată-n cîntul
cel mai frumos din cîte s-au ridicat din grai,
o, va veni odată, cîndva, întreg pămîntul
cu noi la defilare de-ntîi Mai!

Aurel STORIN

CONTINUARI

Mihai Beniuc

nitivînd trecerea de la tradiționalele elemente ale revoltei la ineditul univers al vieții în transformare revoluționară.

Contactul direct cu masele cărora poetul li se adresează îi relevă poetului noi criterii artistice pentru cronica lirică a actualității. Beniuc are acum conștiința limpede că arta sa trebuie să răspundă, în fiecare moment, nevoilor spirituale, politice, ale maselor. „Toboșarul timpurilor noi“ își înțelege datoria în marile bătălii ale socialismului. Intr-un mod nou apare, acum, problema poeziei „ocazionale“, a prezenței lirice la comentarea evenimentelor politice interne și internaționale, la sărbătorile de seamă și la acțiunile hotărîtoare ale clasei muncitoare. Beniuc a avut curajul să fie printre cei dintîi experimentatori ai acestei poezii, să înfrunte prejudecata atemporalității poeziei și să demonstreze, prin cele mai bune creații ale sale, de acest gen, unitatea dialectică dintre ocazional și esențial în poezie. Orice poezie pornește de la ocazie și poate răspunde unei ocazii. Esențială este încărcarea ocazionalului cu valoarea de unitate tipică, ca expresie individuală a generalului, proprie imaginii artistice. Poetul își aduce comentariul liric, odă sau satiră, confesie sau îndemn, exprimînd, de fapt, cu diferite prilejuri, atitudinea sa majoră în fața problematicii conștiinței contemporane. Pe de altă parte, funcția agitatorică a poeziei e dominantă și poetul are conștiința că trebuie să fie mereu în pas cu viața, gata la chemările ei, preferînd cîte un vers mai puțin meșteșugit unei absențe.

Valoarea artistică a poeziei lui Beniuc se evidențiază, desăvîrșită, într-un filon ce străbate întreaga sa creație de după 23 August, aducînd la tezaurul poeziei noastre naționale un șir de capodopere și piese antologice — poezii, strofe, versuri de neuitat. Poetul „Mărului de lîngă drum“ este, azi, unul dintre cei mai mari lirici ai epocii socialiste, realist și militant.

Lirismul său își ilustrează perfect forța de reflectare a realității în transformare, demonstrînd că nu există contradicție între subiectiv și obiectiv în poezia însuflețită de spiritul partidului revoluționar al clasei muncitoare. Poetul partinic este, el însuși, un erou tipic al realității contemporane și individualitatea sa, confesia sa lirică, poartă sensurile fundamentale ale vieții.

In depășirea lirismului subiectivist și crearea unei lirice capabile să dea, despre realitatea obiectivă, o imagine subiectivă tipizantă și mobilizatoare, constă în primul rînd revoluția poetică a zilelor noastre, la care Beniuc și-a adus, încă odată, o contribuție de pionier.

Poetul fiind prin excelență liric, epicul său e puțin frecvent și, într-un anumit sens, o mutare de la odă la realitatea obiectivă pe care acesta o cîntă. Geniul poetic al lui Beniuc a creat astfel „Chivără roșie“, minunată împletire de baladă și cîntec. In același gen, un omagiu liric-epic este adus, mai tîrziu, luptei ceferiștilor, în poemul „In frunte comuniștii“ și în „Balada anului 1933“, cu potențe de obiectivare remarcabile.

De la primul volum scos după 23 August — „Un om așteaptă răsăritul“ (1946) pînă astăzi, drumul lui Beniuc a fost ascendent, bineînțeles nu prin fiecare poezie în parte, ci prin totalitatea creației sale. Volumul „Mărul de lîngă drum“ (1954) marchează maturizarea deplină a liricii sale noi, a liricii anilor de construcție efectivă a socialismului.

Personalitatea poetului e confirmată de continuitatea ei în diferitele ipostaze lirice. Insinuarea detractoare că Beniuc se repetă la infinit e absurdă, estetic vorbind. Orice mare liric „se repetă“, prin însăși permanența eului său definitor. Marea temă lirică, oricît de diversificată, e una singură: eu în raport cu viața — cu universul și cu societatea. Beniuc tratează la infinit această mare și sintetică temă, ca și Eminescu, ca și Arghezi, ca și cei mai autentici poeți ai lumii. Eul său fiind al unui militant comunist, tema unică, și care îi dă excepționala valoare de tipizare, este aceea a raporturilor omului nou cu lumea înconjurătoare, de fapt tema majoră a liricii realist-socialiste.

Concepută ca armă de luptă, poezia lui Beniuc este predominant imperativă, exclamativă dar nu oratorică, ci dramatică de profundis. Ea este adeseori un jurămînt și o confesiune, un program intim și teoretic totodată. De aici și continua meditare asupra rosturilor poeziei — în arte poetice, în autodefiniri și în satire la adresa poeților rămași în urma exigențelor istorice.

Țăranul colțos a rămas pînă azi, aspectul structural a celui ce e „printre poeți bătrîn haiduc“. Poetul izbește și acum cu violență, pătimaș în toate ale lui, dăruindu-se cu generozitate vieții și oamenilor și chemînd asupră-și cel mai îngrozitor blestem „de n-o fi țării credincios“. Lumea imaginilor sale, cu efigia întipărită în aur, se dezvăluie prin „limba lui aspră“ deoarece cînturile sale „deocamdată nu-s civile, ci stau sub arme/ au clădit și au s darme“ și etapa actuală păstrează versul agresiv al tinereții căci „mînia noastră cea străbună mai stăruie-n vorba aleasă“.

Aparent nudă uneori, poezia lui Beniuc realizează marea simplitate a poeziei adevărate, a desăvîrșirii artistice. Debutanții și poeții mediocri aglomerează metafore, rime bogate și complicate, ritmuri originale. Maestrul scrie degajat, sugerînd spontaneitatea și vorbirea curentă, nu se teme de armoniile bătătorite nici de locurile comune. Aceasta e și autentica școală a lui Eminescu, a cărui supremă simplitate, în anii maturității, deconcerta spiritele obtuze ale unor contemporani. „In locul comun să facă să joace ielele — aceasta-i poezia“, nota cîndva Beniuc. Stăpîn pe arta sa, Beniuc cunoaște secretul „glossei“ eminesciene, a concentratelor poetice, tinzînd să-și confirme, cum mai nota altădată, că „versul fără caracter proverbial nu este viabil“. Sentința, cu adînci rădăcini folclorice, reliefează un univers de simboluri populare, de la frunza verde și floarea trecătoare pînă la rodul pîrguit, de la șarpele căruia trebuie să-i dai în cap și pînă la uneltele casnice și agricole cu acceptate semnificații antropologice. Mărturisirea intimă, gravă și profundă, se împletește în modul cel mai firesc, cu permanența polemicii, necruțătoare, zdrobitoare, fie că se exprimă prin imprecație și amenințare, fie că se exprimă printr-o ironie subtilă sau prin prefăcutul sfat binevoitor și caîm...

Beniuc, același, e totuși mereu altul, nu numai pentru că tema supremă a liricii e în neîncetată corespondență cu viața în prefacere revoluționară, ci și pentru că lirica sa are vîrste, constituind o mărturie a omului comunist la trîntă cu viața. Chipul, statornic în evoluție, care-l reprezintă pe Beniuc este acela al războinicului pe care îl „tatuează timpul an de an“. Dialogul poetului cu vremea curgătoare e una din relativ recentele ipostaze ale poetului, confirmînd nedezmințit profilul ideologic și tipologic, la altitudinea umană supremă a comunistului.

Vîrsta de azi a poeziei lui Beniuc conține o tinerețe veșnică, de neînvins, în luciditatea conștiinței. Timpul a devenit subiectul liric dominant, amintirea, recapitularea, retrăirea afectivă aduc o notă nouă, de profunzime emoțională, poetul poposind mai mult asupra florilor care „pică“ și a copacilor care „s-au resemnat“, asupra căminului intim și a fericirii trăite intens, dar în goană, de luptător.

Insă unicul Beniuc, brăzdat de vreme, nu-și dezminte nici firea bătăioasă și neînduplecată, nici mentalitatea partinică. Increderea, hotărîrea, și energia reînvie din cenușa nostalgiilor și a temerilor.

Lirica recentă a lui Beniuc, cu tonalitățile-i distincte și cu permanența celor de altădată, ilustrează răspunsul complex pe care îl dă realismul socialist marilor întrebări ale omului pe pămînt. Optimismul descoperit de poet acum 15 ani nu e un optimism de operetă, ci sentimentul adînc al cunoașterii comuniste, clar-văzătoare, biruitoare asupra neliniștilor, activă asupra propriei naturi și asupra societății.

Mihai Beniuc este una dintre cele mai strălucite întruchipări a valorilor literaturii noastre noi. La bilanțul celor 15 ani de la Eliberare, creația sa însumează beneficiile înalte ale poeziei autentice.

Și prețuirea poetului Beniuc rămîne incompletă fără aceea adusă prozatorului, excelent realist, tînărului dramaturg și competentului critic literar, profesînd meditația teoretică și îndrumarea practică, în articole, studii și eseuri ca și în bogatele rapoarte ale primului secretar al Uniunii Scriitorilor, înzestrate și cu ascuțimea polemică a poetului.

Savin BRATU

Bibliografia celor 15 ani

POEZIE: Un om așteaptă răsăritul, **1946**; Versuri alese, **1949**; Steaguri **1951**; O samă de poeme, **1953**; Mărul de lîngă drum, **1954**; In frunte comuniștii, **1954**; Partidul m-a învățat, **1954**; Versuri alese, **în 2 vol. 1955**. Trăinicie, **1955**; Azimă, **1956**; Inima bătrînului Vezuv, **1957**; Călător prin constelații, **1957**; Un ceas mai devreme, **1959**;

PROZA: Ură personală, **1955**; Pe muche de cuțit **(roman sub tipar)**.

TEATRU: In Valea Cucului, 1959.

CRITICA: Despre poezie, **1953**; Poezia noastră, **1956**; Meșterul Manole, **cronici și studii literare, 1957.**

TRADUCERI: Cîntec despre oastea lui Igor **(din vechea rusă, cu introducere și comentarii) 1951.**

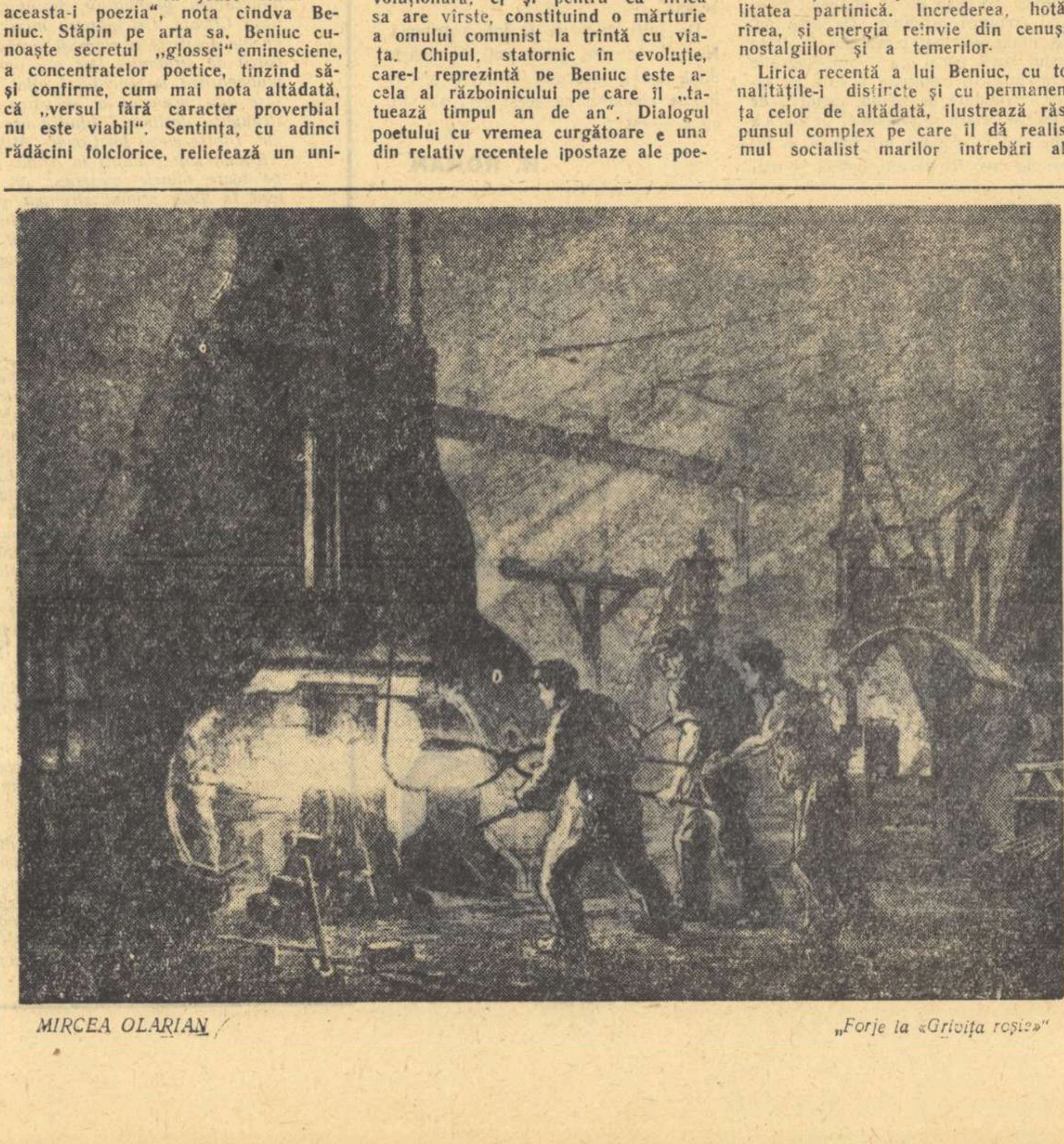

MIRCEA OLARIAN „Forje la «Grivița roșie»“

Ziua presei comuniste

alizarea și lărgirea continuă a legăturilor partidului și guvernului cu masele largi din întreaga țară. Cu ajutorul și cu îndrumarea partidului, presa noastră în frunte cu „Scînteia“, și-a făcut puternice legături cu masele largi ale oamenilor muncii din fabrici și de pe ogoare. Larga rețea de corespondenți voluntari ajută presa noastră să devină organ al întregului popor muncitor, care să apere cuceririle revoluționare ale sale, care să fie totodată o armă de critică împotriva leneșilor și de demascare a tuturor acelora care împiedică mersul nostru înainte spre bunăstare și progres.

Poporul nostru muncitor, sub conducerea partidului, a obținut succese hotărîtoare în lupta pentru construirea temeliilor socialismului. Aceste succese sînt indisolubil legate de faptul că partidul și guvernul nostru au creat o presă puternică, căreia i s-a acordat atenție permanentă, îndrumîndu-i necontenit pașii și educînd-o în spiritul marilor idei leniniste. Ziariștii din țara noastră, consideră ca o datorie de onoare să lupte prin presă împotriva liberalismului burghez, a împăciuitorismului și a altor racile de acest gen. Ei se străduiesc să ridice nivelul publicistic și de prezentare grafică a ziarului, să găsească mijloacele gazetărești cele mai potrivite pentru a explica linia politică a partidului mai convingător, mai pe înțelesul păturilor celor mai diverse ale poporului, pentru a mobiliza masele cele mai largi la lupta de înfăptuire a politicii partidului și guvernului. Succesele de pînă acum, fidelitatea față de cauza partidului, față de cauza leninismului, este garanția lichidării lipsurilor pe care le mai are presa noastră în ceea ce privește nivelul publicistic, combativitatea față de lipsuri și în același timp chezășia sporirii contribuției ei la realizarea sarcinilor trasate de cel de-al II-lea Congres al P.M.R., de plenarele C.C. al P.M.R., care stabilesc linia de luptă pentru continuarea succeselor pe tărîmul construcției socialiste, pentru ridicarea continuă a nivelului de trai al oamenilor muncii.

Presa din țara noastră consideră ca o sarcină vitală să contribuie din toate puterile la lupta partidului pentru apărarea purității ideologiei marxist-leniniste, împotriva revizionismului, pentru aplicarea în toate domeniile a ideilor marxism-leninismului. Ziariștii din țara noastră consideră drept o datorie de onoare să condamne și să demaște cu toată hotărîrea revizionismul, reformismul, naționalismul șovin, manifestările antipartinice, să popularizeze larg în rîndurile maselor ideologia și politica partidului, să risipească confuziile, să demaște și să zdrobească minciunile și acțiunile dușmanului de clasă.

Pătrunsă de mărețele idei ale internaționalismului proletar, presa noastră merge neabătută pe linia întăririi frăției dintre popoare, pentru adîncirea continuă a relațiilor de prietenie frățească a popoarelor lagărului păcii și socialismului în frunte cu Uniunea Sovietică.

Existența sistemului mondial al socialismului este considerată de ziariștii din țara noastră garanția independenței noastre naționale ca și a celorlalte țări democrat-populare, chezășia înaintării noastre pe drumul socialismului, a salvgardării păcii amenințată de organizatorii războiului atomic aflați în rîndurile lagărului imperialist.

M. RADULESCU

RECTIFICARE

Poezia „Pastel de toamnă“ care a fost criticată la rubrica „Note“ din numărul trecut, nu aparține lui Horia Zilieru.

Invitație la incandescență

Marginalii la „Tragedia optimistă"

Există opere care, dincolo de valoarea lor artistică, au o valoare de document în sensul că generațiile următoare găsesc acolo modul de viață și de gîndire al unei clase într-un anume moment istoric și o întreagă epocă apare astfel în fața noastră, pregnant, și sugestiv, așa cum nu poate apare dintr-un muzeu sau dintr-o carte — sintetică — de istorie. Există însă și opere care nu pot fi simple documente, care nu se așează niciodată liniștit într-un raft, ci au într-însele forță de șoc, încărcătură emoțională niciodată istovită. „Tragedia optimistă", vestita piesă a lui Vsevolod Vișnevski — pe care o vom putea vedea în curînd pe scena „Naționalului" — este dintre acestea. Ca și „Torentul de fier", ca și „Așa s-a călit oțelul", „Tragedia optimistă" este nu numai o operă despre Revoluție, ci și operă revoluționară. Și prima idee pe care o asemenea piesă o stîrnește este aceea că nu se poate crea o artă revoluționară, comunistă, cu mijloacele mucezitului teatru bulevardier, cu mijloacele teatrului „de cameră", ale pieselor în triunghi, patrulater sau cerc vicios. Calitatea piesei lui Vișnevski provine din înalta calitate a spiritului de partid, din înalta și totala trăire pentru și în cauza Revoluției socialiste. „Tragedia optimistă" este invitație la incandescență.

Apare evident pentru orice lector sau spectator al acestei trepidante piese, romantismul revoluționar care — asemeni unui curent de înaltă tensiune — străbate acțiunea, îi ritmează personajele, emoționează cititorul. Spectatorul participă, spectatorul e implicat. Piesa lui Vișnevski e citabilă pentru romantismul revoluționar, așa cum „Intrigă și iubire" sau „Ernani" sînt citabile pentru romantism. Dar care este raportul dintre vechiul romantism și romantismul revoluționar (parte integrantă a realismului socialist)? In primul rînd, firește, ideile socialismului, concepția despre lume a clasei muncitoare care stă la baza operelor realist-socialiste și pe care — tot firesc — nu le putem afla nici la Schiller, nici la Hugo. Dar analizînd problema unilateral, comparînd modalitățile de expresie, doar, ne raportăm la cotidian. Aici găsesc deosebirea principală dintre realism și romantism. Realismul critic se manifesta ca nemulțumire față de cotidian prin critica lui, prin instalarea în cotidian, dinamitîndu-l. Romantismul îl nega, fugind de el fie în trecut, fie în viitor, iar dacă făcea totuși critica prezentului, realiza aceasta prin sublinierea contrastului fundamental. Romanticul desena în alb și negru, făcînd să apară evident contrastul: întuneric și lumină, înger și demon, etc. Romanticul ignora nuanțele, separa clar Binele de Rău, etc. Acestea se cunosc. Privind mai atent observăm că romanticul separa Idealul de Real: cotidianul era negat, primind semnul minus, idealul (de realizat) era opus cotidianului, epurat de real, de aici (în bună măsură), idealitatea personajelor pozitive în romantism

Romantismul revoluționar păstrează, în parte, tendința romantismului de a nu se instala în cotidianul prezent și de a evidenția, prin îngroșare, limita între bine și rău, dar aici nu mai e fugă de prezent spre un viitor utopic, epurat de contradicții ci, dimpotrivă, depășirea prezentului (spre viitor) în direcția reală. In romantismul revoluționar (și în general în realismul socialist) viitorul nu e o fugă de prezent, ci depășirea lui în sensul lui propriu, locul în care posibilul devine real, deci un prezent mai îndepărtat. Scriitorul luminează din realitate aspectele care conțin în ele viitorul și care sînt mai reale decît realul. El vede deci realitatea ca o devenire neîncetată în care viitorul e o etapă, așa cum și prezentul e o etapă necesară. Prezentul nu mai e un bloc omogen care trebuie acceptat sau respins ca atare, ci o dualitate nuanțată compusă din trecut și viitor. Idealul nu mai este ceva opus realului și situat undeva, în afara istoriei (la începutul sau la sfîrșitul istoriei) ci el se află în prezent, ca posibilitate, afirmat și negat, chemat și respins. Eroul pozitiv este personajul care participă, cu mijloace adecvate, la realizarea mai grabnică a viitorului; personajul negativ este acela care participă (dintr-un motiv sau din altul) la acțiunea de dăinuire a vechiului și la întîrzierea noului, a transformării viitorului în prezent.

Deosebirea dintre romantismul vechi (ne-am ocupat doar de romantismul progresist și nu de cel retrograd) și romantismul revoluționar (parte integrantă a realismului socialist) este așadar o deosebire calitativă. Firește, problema e mult mai complicată, dar a trebuit s-o simplificăm mult pentru a putea reveni la piesa lui Vișnevski. Piesa e cunoscută: o femeie, membră de partid, primește în anii războiului civil misiunea de a fi comisar politic al unui detașament de marinari din Flota Mării Baltice. Comisarul luptă cu tendințele anarhice ale unora din marinari, crează un puternic nucleu de comuniști, transformă detașamentul într-un regiment organizat al Armatei Roșii, care, pornind la luptă, înfrînge pe inamic. In luptă comisarul moare. O analiză amănunțită a piesei (nu ne-am propus aici aceasta) va evidenția problemele și aspectele diferite ale piesei; în aceste marginalii urmărim însă un alt raționament. Este piesa lui Vișnevski o tragedie?

La prima vedere nu s-ar părea. Tragedia implică lupta cu o forță infinit superioară. Or lupta comisarului, deși e grea, dramatică, se dă cu forțe care pot fi înfrînte și sînt înfrînte. Ideea politică a piesei — și anume că victoria poate fi obținută numai prin organizarea forțelor revoluționare — se comunică extrem de convingător. Moartea comisarului, în luptă, e dramatică și nu tragică. Prin titlul dat piesei sale, autorul a subliniat nu numai caracterul antagonic al ideii sale artistice dar, mai mult, a cuprins într-o formulă (o excelentă formulă) ideea generală că, în cadrul concepției noastre despre lume, tragedia ca atare nu mai este posibilă. Tragicul poate fi individual dar, în măsura în care individul este integrat viitorului, istoriei, adică umanității în progres, el depășește tragicul. Nu mai citez (piesa e cunoscută) numeroasele, admirabilele pasaje despre viitor și nici nu reiau considerațiile pe această temă făcute în prima parte a articolului. (Totuși din Prolog: — „Cine-s ăștia? — Publicul. Urmașii noștri. Viitorul nostru, după care, ți-aduci aminte, tînjeam cîndva, pe vase... — Ce interesant este să vezi viitorul înfăptuit".) Dacă în tragedie viitorul e suprimat, în „Tragedia optimistă" viitorul e o prezență esențială.

Gîndirea noastră marxist-leninistă e concret-istorică, iar eroii vremii noastre, comuniștii, sînt aceia care acționează asupra momentului înțeles în complexitatea lui concret-istorică. Dușmanii noștri ne acuză de a fi izgonit eternitatea (pe care secole oamenii au căutat-o în afara realului, dincolo de spațiul istoric) și de a-i fi opus istoria, umanul, realul, adică un relativ permanent. In realitate, marxism-leninismul a demonstrat că o eternitate aistorică, un absolut areal și atemporal este imposibil, absurd. Pentru noi, istoria nu e un mit, ci o eternă devenire a umanității în spirala progresului. Forța comisarului de a nu fi un individ izolat, de a depăși singurătatea, limitarea, prin încadrarea conștientă în forța istoriei înțelese — Partidul. (Vainonen: — Ce? Tu nu ești singură, comisare? Comisarul: — Ai uitat Partidul?).

Disciplina pe care comisarul o introduce în regiment nu este vechea disciplină, ci disciplina revoluționară, necesitatea înțeleasă. „Te-ai gîndit însă dacă e bine?" întreabă marinarul comunist Vainonen... Comisarul dă această replică de înaltă semnificație: „E necesar, deci e bine". Istoria nu e o îngrămădire de fapte, nici un relativ permanent, nici o evoluție liniară, mecanică, iar necesitatea nu e o forță misterioasă care s-ar impune din afară ca o forță tragică. Vechea tragedie se anulează. Prin necesitatea înțeleasă, viitorul este eternitatea regăsită în real. In realizarea cotidiană a sarcinilor noastre — integrate construirii socialismului — există viața frumoasă, intensă, pasionată: acesta este mesajul actual al piesei lui Visnevski.

Paul GEORGESCU

Cîntecul muncitoresc revoluționar

„Sculați voi oropsiți ai vieții, Voi osîndiți la foame sus!". Versurile și melodia au răsunat adînc, chemînd de multe decenii încoace proletariatul la luptă împotriva asupritorilor. In Romînia, încă din veacul trecut, mii de muncitori strînși sub flamura roșie a biruinții le-au rostit cu emoție, cu gîndul la victoria ce va veni. Au luptat din greu muncitorii, grea le-a fost soarta. Cei care abia veniseră de la coarnele plugului și de la argăție, și-au cîntat aleanul și suferința așa cum se deprinseseră la ei, la țară. Mai tîrziu cînd împrejurările noi de viață s-au încrustat adînc în ființa lor, au făurit alte cîntece, deosebite de cele ale truditorilor ogoarelor. Revolta adîncă, îndemnul la luptă, au început să răsune puternic, tot mai puternic: **„Frunză verde de cicoare,/ Trageți hora mare, mare / Trageți hora muncitoare, / Că e zi de sărbătoare./ Sus opincă țărănească / Saltă cizmă ne-ncetat, / Hora noastră să trăiască, / Piară trîndavul bogat"/.**

In sunetele cîntecului, valuri, valuri de muncitori ieșeau în stradă spre a-și clama nemulțumirea, suferința. La 1918, cînd îndemnurile revoluționarilor ruși stăruiau puternic în conștiința maselor, cînd mizeria cumplită se cuibărise în casele celor ce munceau, mii de tipografi sprijiniți de alte mii de muncitori au pornit la luptă: **„Unde merge oare, atîta popor?/ Merg să manifeste pentru cauza lor/ Le-a ajuns, sărmanii, cuțitul la os/ Și nu pot să-l rabde, căci e veninos"** Plină de ură a fost riposta guvernanților reacționari. Fără pic de milă, au abătut asupra muncitorilor flămînzi și goi, mii de gloanțe ucigătoare: **„Ei au cerut pîine și pămînt/ Și li s-a dat gloanțe, gloanțe și mormînt".**

Pe măsură ce treceau anii, lupta era tot mai crîncenă. Partidul, făurit și călit în toiul luptelor revoluționare, conducea cu mînă sigură acțiunile muncitorilor. Cîntecul era și el o expresie a luptei partidului. El cheamă muncitorii la unire, la organizare, la luptă. Cîntecul muncitoresc este eminamente revoluționar. El răspunde cu promptitudine tuturor evenimentelor însemnate din viața poporului nostru. Marea luptă a muncitorilor ceferiști de la Grivița, pregătită și condusă de partid, a intrat în cîntec pentru a duce peste veacuri imaginea luminoasă a muncitorilor și conducătorilor lor, care au înscris o pagină de glorie în lupta pentru triumful dreptății sociale: **„Alarma, alarma, alarma, la C.F.R. / Sirena lung ne cheamă la C.F.R./ Flămînzi și goi și asupriți, / Dar neînfrînți și strîns uniți/ Un val de pumni și-o vijelie de neînfrînt/ Pornim la luptă / Rînd cu rînd".** Cîntecul slăvește eroismul muncitorilor ceferiști. El evocă cu forță chipul lui Vasile Roaită, tînăr comunist, dîrz, înflăcărat, încrezător în victoria cauzei drepte a partidului: **„Sirena amuțit-a la C.F.R. / Căci cel ce-nsuflețit-a la C.F.R./ Al ei năvalnic șuierat/ Căzu de gloanțe secerat/ Cu mîna pe semnal și dîrz la postul său/ Un tînăr ucenic, erou".** O îndîrjire fără seamăn pune stăpînire pe inimile muncitorilor. Fărădelegile nu vor rămîne nepedepsite. Muncitorii, în frunte cu partidul, vor continua lupta. Nici un obstacol nu-i va împiedica: **„Cînd iar sirena ne-o chema/ La luptă iar ne-om avînta./ Și tremură călăii cruzi, căci noi cei vii/ Și pentru morți le vom plăti"** Amintirea celor căzuți va fi veșnică. Faptele eroilor constituie îndemn la luptă, dau forțe noi și încredere în izbîndă; **„Veni-va o vreme, poporul trezit/ Uriaș, puternic și liber va fi. / In pace dormiți, cu cinste-ați trecut/ Un drum plin de glorie și de noblețe".** In lupta cea mare, mulți fii iubiți ai poporului muncitor au fost zvîrliți în temnițe întunecoase. In temnițe reci, flămînzi și goi au luptat comuniștii. Au luptat și au rezistat. Doftana, blestemata închisoare, a intrat în cîntecul popular muncitoresc ca un simbol al negrei terori, al nemaipomenitei sălbăticii declanșate împotriva clasei muncitoare din Romînia: **„La Doftana unde toți pereții strigă suferință / Număr pașii, ceasurile vieții, comuniștii închiși".** Intre zidurile Doftanei se desfășoară o luptă dîrză, pe viață și pe moarte. Schingiuirile, bătăile, privațiunile de tot felul nu erau în stare să zdruncine credința și hotărîrea celor închiși. Impotrivirea lor nu cunoștea nici răgaz, nici obstacol: **„Dar soarele nu poți să-l stingi nici în sînge/ Dreptatea nu piere nicicînd/ Un piept și un trup poți rupe, poți frînge/ Dar nu poți rupe un gînd/ Zadarnic balaurul fulgeră, tună/ Și turbă mereu și mereu/ Doftana întreaga, Doftana răsună: / Nu bate!"** In alt colț de țară, pe malurile Jiului, mii de comuniști și antifasciști îndurau rigorile regimului terorist antonescian. In pieptul lor clocotea dragostea de viață, de oameni, dorința de a înfrînge crunta apăsare a burgheziei și moșierimii. Ei înfruntau cu bărbăție prigoana. Gîndurile lor erau la cei rămași în afara temnițelor, la cei care duceau mai departe în mase cuvîntul înaripat al partidului: **„Jiule, tu curgi departe/ Du salutul de la noi/ Cîți zac astăzi după gratii / Și se zbuciumă-n nevoi" /.** Ziua victoriei se apropie. Nu mai e departe ziua izbînzii. Toate cîntecele muncitorești o vestesc: **„Și mult n-are să mai treacă/ Măi romîne, măi. / Roata lumii să se-ntoarcă, / Măi romîne, măi./ Să vedem pe boierași,/ Măi romîne, măi/ la Doftana, sus la Haș,/ Măi romîne, măi".** Și ziua cea mare a venit. A venit, aducînd dreptate pentru cei mulți și oropsiți Muncitorii și țăranii romîni s-au eliberat pe vecie. Oștile sovietice, comuniștii, forțele patriotice le-au adus libertatea. Ea trebuie apărată, trebuie întărită. Cîntecul muncitoresc revoluționar cheamă la construirea unei lumi noi socialiste. El îndeamnă la pace, la înfrățirea între popoare, la unirea celor ce muncesc.

Mitu GROSU

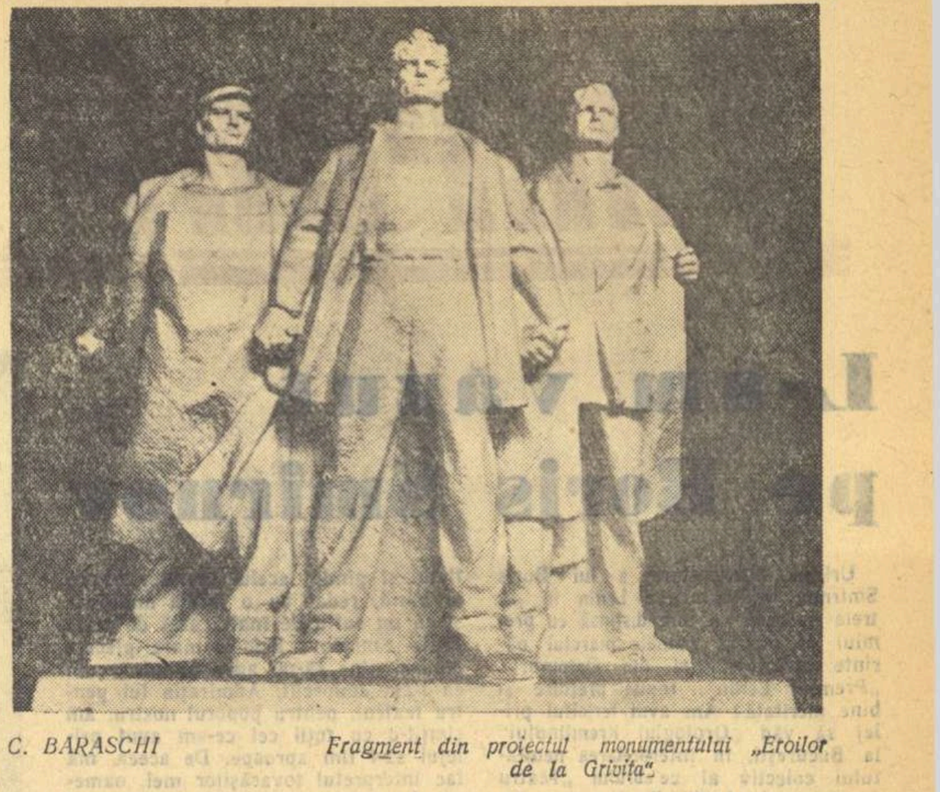

C. BARASCHI — Fragment din proiectul monumentului „Eroilor de la Grivița"

Tema muncii în plastică

Interviu cu CONSTANTIN BARASCHI

Cum se reflectă tema muncii în plastica noastră?

— Construirea socialismului, această operă măreață care angrenează forțele întregului popor, constituie în momentul de față tema principală a sculpturii. Figura muncitorului, a omului nou ca și aspectele caracteristice ale vieții și activității sale, sînt tot atîtea subiecte abordate cu predilecție de către artiști. O întreagă galerie de portrete reprezentînd muncitori din toate ramurile, fruntași în producție, și țărani colectiviști, și-au făcut drum în expozițiile de artă plastică. Pe de altă parte, compozițiile sculpturale cu unul sau mai multe personaje, aduc aspecte de muncă din cele mai variate domenii ale ac**tivității. In general, plasticienii se îndreaptă cu precădere către muncitorul din industria grea. Interesat de redarea calităților morale ale muncitorului, artistul plăsmuiește în operele sale tipul de erou pozitiv al zilelor noastre.**

Care credeți că sînt plasticienii care au dedicat operele lor problemelor specifice din țara noastră?

— Problema este foarte vastă, dat fiind că majoritatea artiștilor plastici oglindesc în opera lor astfel de subiecte.

De exemplu:

Cornel Medrea cu monumentul „1907" alături de nenumărate lucrări cu caracter progresist.

Ion Jalea cu o serie întreagă de lucrări printre care se numără „Pacea", basoreliefurile „1907" și „Zdrobiți orînduirea", precum și monumentul „Enescu".

Apoi Boris Caragea care, în afară de monumentul lui Lenin, în lucru, opera sa capitală, mai are multe lucrări remarcabile, printre care „Intîlnirea", „Minerii" și altele.

De asemeni Ion Irimescu a executat diverse lucrări ce înfățișează muncitori, printre care se relevă „Oțelarul", o lucrare care a obținut mult succes.

Plină de mișcare este „Proclamația dela Islaz" a lui Mac Constantinescu.

Mai trebuie să citez pe Vida Geza cu „Brigada fruntașă", Lelia Zuaf cu lui Pintea", o lucrare de mare valoare.

Mult apreciată a fost de asemenea sculptura lui Szobotca, „Cum se naște o idee".

Foarte caracteristice „Recoltă bogată" a lui Emil Mereanu, „Muncitori forestieri" a lui Covaschi Gavril, „Plutașul" lui Dorio Lazăr, „Minerul" lui Maitec Ovidiu și relieful „A. I. Cuza" al lui Vasiliu Falti.

Zoe Băicoianu s-a remarcat cu lucrarea „Partizani", Olga Porumbaru cu „Brigada fruntașe", Lelia Zuaf cu „1907", Constanța Buzdugan cu „S-au umplut hambarele noastre" și Bîscă Neleanu Maria cu „Minerii".

Monumental este „Furnalistul" lui M. Schulman, caracteristică „Montarea liniei ferate" a lui Onofrei, iar „Fata din popor" a lui Romulus Ladea este interesant realizată.

Impunător este și „Monumentul ostașilor" executat de colectivul Marius Butunoiu, Zoe Băicoianu, T. N Ionescu, Dămăceanu și Barabas.

Creația lui Lucaci Constantin, „Creșterea tinerelor cadre la Reșița", „Muncitorii" lui Kasnovschi, „Tractoristul" lui Octav Iliescu, „Sudorul" lui Fekete Iosif, „Oțelarul" lui Mircea Ștefănescu, „Minerul" Ilicăi Veturia, „Tineri muncitori în ilegalitate" a lui Balogh Petre, „Din acuzat, acuzator" a lui Puskas Sandor, „Cresc cadre noi" a lui Orgonaș Andrei, deși lucrări executate de sculptori mai tineri, au totuși calități promițătoare.

Desigur că denumirile sculpturilor mai sus înșirate nu constituie decît o mică parte din nenumăratele realizări ale artiștilor noștri plastici.

Care anume aspecte din viața clasei muncitoare au fost tratate cu precădere?

— Activitatea sculptorilor în acest domeniu se îndreaptă în două direcții: pe de o parte sînt redate aspecte din lupta și viața clasei muncitoare în trecut, realizîndu-se opere care vorbesc despre eroismul proletariatului condus de partid, iar pe de altă parte se reflectă aspecte actuale din viața clasei muncitoare, astăzi în plin avînt, pentru făurirea unei societăți noi. Ar fi greu să facem o delimitare a subiectelor tratate cu precădere de artiști deoarece tema muncii atît de complexă furnizează o varietate nelimitată de aspecte pasionante. In orice caz, această temă a fost și va rămîne principală pentru artiștii plastici.

Care este concepția artistică de realizare a acestor lucrări?

— Concepția artistică de realizare a unei lucrări derivă așa cum este și firesc, din concepția artistului despre lume și viață.

In această concepție trebuie să se integreze cunoașterea profundă atît a tematicei cît și a psihologiei omului nou. Fără a fi pătruns de spiritul nou, revoluționar și fără o cunoaștere desăvîrșită a meșteșugului, ridicată pînă la măiestrie, nu se vor putea realiza opere cu adevărat valabile. Tema muncii a fost tratată în toate timpurile însă ceea ce diferențiază în mod esențial operele de astăzi, este sentimentul nou al artistului față de realitatea înconjurătoare. Om liber, încurajat și ajutat în creația sa de regimul democrat popular, artistul va reflecta cu căldură și mîndrie munca devenită liberă, chestiune de „glorie, onoare și eroism".

Ce opere ați dedicat clasei muncitoare?

— Consider că întreaga mea operă este dedicată clasei muncitoare. Fie că am realizat monumentul Soldatului Sovietic sau al lui Bălcescu, Eliberarea sau monumentul lui M. Eminescu, toate aceste lucrări sînt dedicate clasei muncitoare. Dacă însă vă referiți strict la subiect, atunci aș putea să vorbesc despre proiectul de monument al „Eroilor de la Grivița" care reprezintă pentru mine una dintre cele mai importante lucrări. Fiind prin gîndire și sentiment apropiat de subiect, care mi-e bine cunoscut, am încercat să-l redau așa cum l-am simțit. Aprecierea de care s-a bucurat acest proiect mă întărește în convingerea că lucrînd la o temă cunoscută și trăită cu întreaga participare sufletească, realizez o operă cu adevărat valoroasă.

Ca și pînă acum închin întreaga mea activitate clasei muncitoare.

ASCULTIND MUZICA LUI HAENDEL

BICENTENAR

Aruncînd o privire retrospectivă asupra stagiunii muzicale, observăm că suitele simfonice, concertele și sonatele, ca și unele arii din operele lui Haendel, sînt prezente în programele noastre de concert, iar oratoriul profan cu caracter de pastorală „Acis și Galathea" a fost prezentat integral la Filarmonică, anul trecut.

Compozitorii Alfred Alessandrescu și Sergiu Sarchizov, dirijorul Iosif Conta și alții au transcris pentru orchestră anumite lucrări ale lui Haendel, contribuind la răspîndirea operei marelui muzician în rîndurile largi ale publicului.

Bicentenarul haendelian a prilejuit o luare de contact mai strînsă cu creația atît de viguroasă a compozitorului, pătrunsă de optimism, și a cărei frumusețe artistică nepieritoare o face să înfrunte veacurile.

Unul din concertele care au servit la popularizarea operei lui Haendel a fost și cel dat de orchestra și corul Radioteleviziunii, sub conducerea dirijorului Iosif Conta.

Haendel și-a conceput totdeauna muzica pentru marile mase și, uneori, pentru a fi executată în grădini, în aer liber. Un admirabil exemplu ni-l oferă suita „Foc de artificii" scrisă pentru a celebra pacea de la Aachen, ea a ilustrat jocurile de artificii organizate, un an mai tîrziu, la Londra, în cinstea evenimentului — de unde numele lucrării. Caracterul vesel, sărbătoresc al suitei a fost redat într-o bună măsură de către dirijor și orchestră. Am sugera totuși, pentru viitor, o mai dinamică și eroică prezentare a uverturii, în partea ei inițială. Credem că o asemenea compoziție melodioasă, de mare strălucire și imediat accesibilă, ar trebui să fie studiată și de fanfarele militare, în vederea execuției în spații mari, deschise, pe stadioane etc.

Dacă muzica lui Haendel se bucură de o prețuire universală, aceasta se datorește — dincolo de claritatea și frumusețea melodiilor ei atît de directe, de simplitatea ritmurilor și consonanța armoniilor — mesajului artistic de larg suflu epic și umanist pe care îl poartă

Marele muzician a avut surse de inspirație dintre cele mai simple. El iubea în cel mai înalt grad muzica populară. In manuscrisele sale s-au găsit notate pînă și strigătele străzii londoneze, cărora le datorește — după propria afirmare — unele din cele mai frumoase cîntece, Cîntul păsărelelor a fost obiect de studiu și de inspirație și unele lucrări (printre care Concertul în fa major pentru orgă și orchestră pe care l-am ascultat joi seara) oglindesc minunat preferințele compozitorului pentru pitorescul descriptiv. Concertul menționat mai poartă și numele de „Cucul și privighetoarea), deoarece sugerează, cu deosebire în partea I-a, un schimb de „replici" între aceste păsări.

Subliniem însă marea importanță pe care o are, cînd e vorba de o asemenea lucrare, buna ei prezentare. Pe cît este de ușor abordabilă muzica, pe atît e de pretențioasă realizarea interpretării în stilul propriu haendelian. Se cere totdeauna obținerea unei linii largi, de amploare, a unor planuri și volume sonore mari, frumos conturate și judicios opuse. Din acest punct de vedere, interpretarea dată Concertului în fa major a atins nivelul cel mai ridicat. Organistul Helmut Plattner a creat puternice sonorități de bază, adevărați piloni masivi de susținere a edificiului sonor, a eliminat o seamă de ornamentații cu care transcriitorul din veacul trecut (Max Seiffert) încărcase lucrarea, susținînd cu vivacitate și strălucire dialogul cu orchestra. Dirijorul Conta a dat la rîndul său intrările cu o mare precizie, a dozat cu justețe intensitățile de sonoritate, a rotunjit și omogenizat masa orchestrală, păstrînd un frumos echilibru între ea și solist. Am avut un adevărat tablou, plin de viață, realizat din lumini străvezii în părțile extreme (allegro), din tonuri mai calde, deși ușor întunecate, așa cum se cădea de altfel, în partea mijlocie (andante).

Organistul Plattner, virtuoz fără emfază și interpret de fond al muzicii, s-a distins și în suplimentul acordat (Adagio din Toccata în do major de Bach) prin culorile simple folosite, prin interiorizarea convingătoare cu care a cîntat.

Un aspect deosebit de important al artei lui Haendel ni-l oferă oratoriile și operele sale, care i-au adus în fond marea să glorie.

La concert am ascultat, în interpretarea lui Octav Enigărescu, un cîntec ostășesc din oratoriul „Sărbătoarea lui Alexandru", și o arie din opera „Xerxes" iar Arta Florescu și Zenaida Palli au cîntat mai multe arii din operele „Scipione", „Ezio" „Partenope".

Este adevărat că oratoriile lui Haendel sînt, în marea lor majoritate, scrise pe teme biblice. Haendel a preferat să folosească în oratoriile sale subiectele biblice căci — așa cum se subliniază convingător în declarația făcută de Comitetul Central al Partidului Socialist Unit German cu ocazia comemorării — „aceste subiecte erau familiare maselor populare și corespundeau tradițiilor revoluției izbutite a burgheziei engleze. Acesta a fost limbajul potrivit acelui moment, prin care compozitorul a putut să dea o expresie plastică și artistică luptelor maselor împotriva absolutismului și pentru independența națională, precum și pentru năzuința lor către o lume a dreptății și a păcii".

In ceea ce privește operele lui Haendel, ele sînt animate de conflicte puternice și dramatismul lor este profund uman. Dar aici poate mai mult ca oriunde, problema interpretării artistice joacă un rol dintre cele mai însemnate. A apărut clar efortul interpretelor de a face față exigențelor stilului haendelian. Trebuie să recunoaștem însă că maniera cîntului de operă modern, atît de familiar soliștelor, a stînjenit uneori dezavantajos afirmarea acestei nobile tendințe. S-a aflat mai aproape de adevărata interpretare, de acea linie largă specifică stilului lui Haendel, Octav Enigărescu.

Corul Radio (dirijor Constantin Petrovici) a cîntat în „Acis și Galathea" (intonație justă, intrări prompte, omogenitate a sunetului pe grupuri), dar un impuls mai activ către nuanțele dinamice ar fi fost de natură să dea și mai mult relief muzicii.

Dirijorul Iosif Conta, stăpînind cu succes întreg concertul, i-a imprimat un caracter festiv.

Fără a subestima contribuția programului de sală la înțelegerea muzicii, am recomanda atenție la unele date memorabile (pacea de la Aachen a fost încheiată la 1749, nu la 1794), iar pe de altă parte, eliminarea unor elemente inutile de portretizare fizică a compozitorului.

Sărbătorirea lui Haendel în patria noastră și prețuirea acordată acestei ilustre personalități progresiste a artei reprezintă aportul culturii noastre la acțiunea generoasă inițiată de Consiliul Mondial al Păcii.

J. V. PANDELESCU

„CRONICA DE FAMILIE" TRADUSA LA PARIS

PARIS, 27. De la corespondentul Agerpres:

La Paris a apărut recent în „Editions du Seuil", „Bijuterii de familie", primul volum din traducerea în limba franceză a romanului „Cronică de familie" de Petru Dumitriu, care va fi editată integral. Cu acest prilej scriitorul Petru Dumitriu a sosit în Franța, răspunzînd invitației directorului editurii „Editions du Seuil".

Ziare și reviste franceze cum sînt „Combat", „Figaro Litteraire" și altele, au publicat interviuri acordate de scriitorul romîn. Petru Dumitriu a luat de asemenea cuvîntul în cadrul unei emisiuni organizate de televiziunea franceză și al unor emisiuni ale radiodifuziunii franceze.

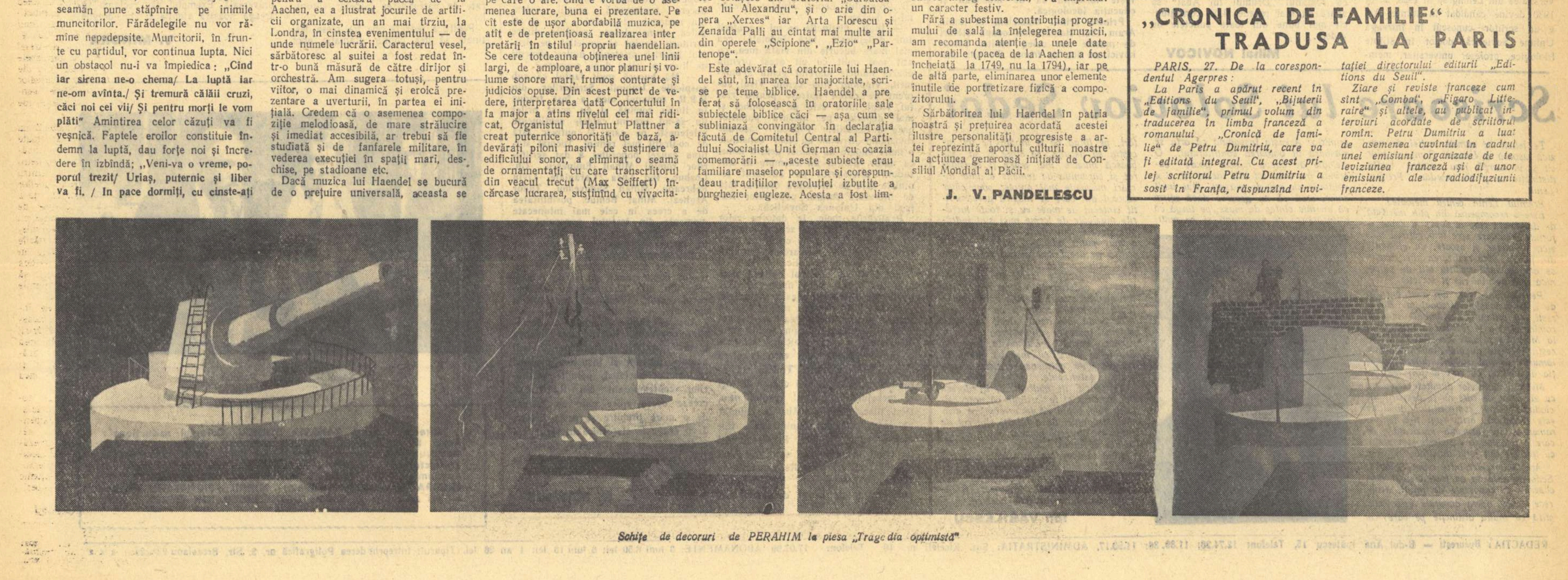

Schițe de decoruri de PERAHIM la piesa „Tragedia optimistă"

Laureaţi ai premiului LENIN

L-am văzut pe Boris Smirnov

Uriaşa interpretare a lui Boris Smirnov înfăţişînd pe Lenin în „A treia patetică" a fost distinsă cu premiul ce poartă numele marelui părinte al Revoluţiei din Octombrie, „Premiul Lenin". Inaltă preţuire şi bine meritată! Am avut fericitul prilej să văd „Orologiul Kremlinului" la Bucureşti, în interpretarea neuitatului colectiv al celebrului „Teatru Academic de Artă" din Moscova. Nu se pot uita uşor asemenea spectacole de zile mari. Teatrul care a dus faima în toată lumea ne-a bucurat şi pe noi. Atunci, l-am văzut pentru prima oară pe acest neîntrecut interpret al lui Lenin: cîtă bunătate, cîtă generozitate şi gingăşie erau în sufletul şi gîndul acelui luptător, aspru şi blînd, redat cu o înaltă măiestrie şi cu un suflu de înaltă artă de către Boris Smirnov. Este o mare plăcere pentru mine să-mi aduc aminte acum că l-am cunoscut. Admiraţia lui pentru teatrul, pentru poporul nostru, am simţit-o cu toţii cei ce-am avut prilejul să-i fim aproape. De aceea, mă fac interpretul tovarăşilor mei, oameni de teatru ai ţării noastre, şi-i spun: Intru mulţi ani, Boris Smirnov, pentru a duce mai departe nobila ta artă, dăruită nu numai poporului tău, dar întregii umanităţi.

George VRACA

MAESTRUL KAZAH

Printre republicile egale în drepturi ale Uniunii Sovietice tot mai mult se vorbeşte azi despre Kazahstan, denumit „cămara de minereuri" şi „noul grînar" al celui mai puternic stat socialist. Recent R.S.S. Cazahă a fost din nou cinstită prin acordarea premiului Lenin scriitorului Muhtar Auezov pentru romanul său „Drumul lui Abai".

Evenimentul solicită meditaţie. „Drumul lui Abai" este romanul vieţii marelui fiu al poporului cazah — Abai Kernaubaev (1845—1904), poet iluminist, creator al alfabetului cazah, fondator al literaturii cazahe noi. In consecinţă, romanul premiat parcă aduce faţă în faţă două epoci de răspîntie în istoria poporului. Prima, epoca de destrămare a feudalismului patriarhalist, cînd se înfiripau noile raporturi capitaliste şi epoca de trezire a conştiinţei naţionale. „Beii" feudali şi clericii musulmani făceau tot posibilul pentru a da noii mişcări un conţinut naţionalist şi obscurantist, izolînd-o de lupta pentru libertate a poporului rus. Meritul istoric al lui Abai a constat în aceea că el a înţeles că izvorul luminii trebuie căutat nu la epigonii culturii închistate a orientului, ci în frămîntarea vie a gîndirii democratice ruseşti. El a fost primul care a arătat poporului său că Rusia nu se reduce la funcţionarii ţarişti, ci se compune în primul rînd din milioane de oameni ai muncii tot atît de asupriţi ca păstorii cazahi, dar din rîndurile cărora s-au şi ridicat luptători destoinici pentru libertate. Cunoscînd un grup de revoluţionari ruşi, printre care se afla şi Mihaelis, un adept al lui Cernîşevski, Abai devine discipolul lor. Astfel a devenit el iniţiatorul noii literaturi naţionale cazahe.

Cealaltă epocă — este epoca socialistă. Abia după victoria proletariatului rus în Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, prin aplicarea politicii naţionale leniniste a început prodigioasa ridicare a noii culturi. In dezvoltarea ei trebuiau să fie învinse devierile patriarhaliste şi naţionaliste burgheze. In această ultimă luptă un rol proeminent a jucat scriitorul Muhtar Auezov. Născut în 1897, Auezov a terminat Universitatea din Leningrad în 1928, iar în 1930 devine candidat în ştiinţe. Azi e un scriitor cunoscut în întreaga Uniune Sovietică, doctor în ştiinţe filologice, profesor universitar, membru al Academiei de Ştiinţe al R.S.S. Cazahe. E cunoscut şi apreciat şi ca istoric literar, fiind unul din autorii „Istoriei literaturii cazahe". Studiul său monografic despre poemul epic popular „Manas" e un model de cercetare marxist-leninistă.

Ca scriitor, Auezov a trebuit la început să lupte cu el însuşi pentru a înfrînge tendinţa naţionalistă, tendinţă ce este prezentă în producţiile sale de început. Dar încă în perioada primelor cincinale, precum şi în anii Războiului de Apărare a Patriei, lucrările sale pe teme de actualitate (povestirile „Urme", „Umăr la umăr", „Inălţimi", piesele: „Pe graniţă", „Garda de onoare" etc.) se impun ca lucrări scrise în spiritul realismului socialist. Cu deplină maturitate se afirmă talentul lui Auezov abia odată cu apariţia romanului „Abai" distins cu premiul Stalin în 1949. „Drumul lui Abai" cuprinde şi prima parte apărută în anii 1942—47 (substanţial refăcută) şi partea a doua scrisă în ultmii ani.

„Drumul lui Abai" s-a impus prin rezolvarea curajoasă a două probleme esenţiale pentru dezvoltarea literaturii cazahe: aprecierea trecutului şi stilul prozei. Auezov nu-l idealizează în nici un fel pe Abai, nu-l transformă într-un revoluţionar. Vizionar generos, duşman neîmpăcat al vechilor orînduiri feudale, Abai a fost totuşi doar un iluminist, care n-a putut să înţeleagă rolul poporului în istorie. Auezov nu face nici un fel de proces înaintaşului său, în schimb îi subliniază cu discreţie dar pregnant erorile, prezentîndu-i figura într-o ambianţă prin excelenţă populară, într-un mediu în care evoluează eroi autentici, ridicaţi din masă.

In acelaşi spirit rezolvă Auezov şi problema stilului. Pînă la Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie literatura cazahă se compunea aproape în exclusivitate din poezie, ce se transmitea pe cale orală cu ajutorul acînilor care improvizau cîntecele lor (aitîsu) în întreceri publice. Un creator genial de asemenea „aitîsu" a fost şi marele poet Djambul Djabaev (1846-1945). Deşi se transmitea pe cale orală, poezia aceasta a fost alterată de o anumită influenţă a culturii oficiale islamo-feudale. ceea ce s-a concretizat mai ales în ornamentarea excesivă a stilului. Invăţînd mult din precizia de expresie, plasticitatea şi cursivitatea marilor prozatori ruşi — de la Gogol pînă la Gorki şi Solohov — Auezov fertilizează stilul său cu eleganţa subtilă a versului tradiţional. Rezultatul a fost o proză viguroasă, densă, cu desfăşurări ample, dar care transmite prin fiecare frază şi atmosfera specifică a timpului şi locului. Prin noul său roman, Auezov a cîştigat deplin dreptul de a fi considerat unul din marii prozatori ai epocii noastre. Prima parte a acestei substanţiale lucrări a apărut în urmă cu cîţiva ani în romîneşte, traducerea fiind semnată de Otilia Cazimir şi A. Ivanovski. La a doua se lucrează.

Felicitîndu-l pe Muhtar Auezov pentru marea distincţie cu care a fost cinstită opera sa, scriitorii şi cititorii romîni îşi exprimă dorinţa ca romanul „Drumul lui Abai" să apară cît mai repede şi în condiţiuni cît mai bune din toate punctele de vedere.

Mihai NOVICOV

Scrisoare lui Soloviov Sedoi

Te felicit în numele secţiei de muzică uşoară a Uniunii Compozitorilor cît şi în numele meu pentru înalta distincţie ce ţi s-a acordat: Premiul Lenin.

Premiul Lenin pentru melodie!

Este o recompensă din plin meritată de dumneata care ai depus şi depui eforturi creatoare spre îmbogăţirea muzicii de mase şi uşoare, cu elemente din folclor, spre realizarea unei muzici ce are la bază tradiţia atît de puternică a cîntecului rus şi sovietic.

Pentru mine, care am avut bucuria de a te cunoaşte personal la Bucureşti, cu prilejul săptămînii muzicii romîneşti şi a te revedea la Leningrad, la Moscova şi apoi din nou la Bucureşti, succesul dumitale îmi apare mai lămurit, venind să încununeze bogăţia de calităţi cu care ai fost hărăzit.

Melodia cîntecelor dumitale seamănă cu zîmbetul de care nu te desparţi niciodată; ritmul compoziţiilor dumitale este trepidant, activ cum ţi-e temperamentul iar armonia muzicală pe care o foloseşti o dovedeşti şi-n viaţă cu toţi cei din jurul dumitale.

Aceste apropieri între omul Soloviov Sedoi şi arta sa au fost desigur descoperite şi cunoscute de mulţi, deoarece astăzi opera dumitale este cinstită cu înalta distincţie pe care ai primit-o. Aceasta înseamnă că arta se măsoară în valoarea conţinutului. O melodie de cîteva măsuri poate cuprinde într-însa tot atît mesaj cît şi o simfonie cu mii de măsuri. Mai mult chiar, cred că nu greşesc dacă afirm că un mic cîntec de mase, pe lîngă că înflăcărează pe executanţi şi pe auditori, pe lîngă că îi învaţă pe toţi aceştia să asculte, să cînte şi să iubească muzica, mai poate fi considerat şi cărămida de temelie a unor lucrări muzicale mai ample; poate chiar izvorul din care se inspiră acestea. Atît cîntecul de mase cît şi toate lucrările muzicale de forme mici sînt îndrăgite de cei mai mulţi oameni, dar nu e mai puţin adevărat că o anumită critică pe drept sau pe nedrept le contestă valoarea, le defaimă şi ceea ce este mai grav, e faptul că uneori le trece cu vederea. Impotriva clevetitorilor genului nostru trebuie să ducem o luptă cu forţe sporite şi cu arme noi —ce armă mai bună decît melodia putem îndrepta împotriva adversarilor noştri? Dumneata, Soloviov Sedoi, ai ţintit cu melodia drept în fruntea unor asemenea critici aristocratice, estetizante.

Te felicit, îţi mulţumesc, îţi doresc noi succese şi te asigur că noi ceilalţi vom căuta să te urmăm pe drumul strădaniei de a înfrăţi cîntecul de mase cu cîntecul popular şi de a-l înnobila şi înnoi.

Pînă la revederea noastră pe care o doresc cît mai apropiată, pînă cînd te voi îmbrăţişa, te rog primeşte aici cele mai frumoase gînduri pe care ţi le trimit odată cu rîndurile acestea.

Ion VASILESCU

A. P. KIBALNIKOV „V. V. Maiakovski"

„Spartacus" de HACIATURIAN

Cu cîteva zile în urmă am aflat cu deosebită bucurie de acordarea premiului „Lenin" pentru lucrările de ştiinţă şi artă şi scumpului nostru tovarăş şi prieten Aram Haciaturian pentru baletul său „Spartacus". N-aş fi în stare să analizez această lucrare, deosebit de amplă, dar ţin să împărtăşesc tuturor celor care se interesează de artist şi de opera sa cîteva cuvinte de preţuire şi — de ce să nu o spunem — de omagiu. Mă număr printre fericiţii muritori care ca oaspete am fost privilegiat primind, atît la Moscova cît şi la Leningrad, invitaţii pentru spectacolul „Spartacus".

Intîi despre balet. Este un spectacol răscolitor; grandios şi adînc mişcător prin latura sa omenească. Prietenia, dragostea, dar mai presus de toate înfruntarea puternicilor stăpîni de sclavi de către un prizonier vîndut pentru a desfăta în lupte ucigătoare setea de sînge a protipendadei romane de acum peste două mii de ani; fidelitatea faţă de tovarăşii de luptă şi măreţia jertfei celui trădat, iată numai cîteva din momentele acţiunii acestui balet. Spectacolul abundă în elemente deosebit de impresionante şi chiar „spectaculoase". Nicăieri însă nu simţi gratuitatea fastului ci totdeauna se împletesc idei de conţinut cu elemente ale prezentării. Intre spectacolele de la Moscova şi Leningrad există deosebiri subtile, corespunzătoare concepţiei individuale a regizorilor şi maeştrilor de balet. In linii mari, spectacolul de la Moscova se desfăşoară pe planuri vaste, monumentale. Spectacolul de la Leningrad este parcă mai interiorizat.

Muzica acestui balet (ai senzaţia că nu mai corespunde cuvîntul balet aci, este mai degrabă o dramă coregrafică, fără cuvinte, dar cu atît mai grăitoare) este constituită într-o topire desăvîrşită cu acţiunea, păstrează însă, datorită măiestriei lui Aram Ilici, o independenţă minunată.

Cîteva cuvinte despre compozitor. Figura lui Aram Ilici este iubită de toţi aceia care au avut prilejul să-l cunoască personal. Este un om tînăr, deşi a început să încărunţească, cu o privire caldă şi de o mare curăţenie sufletească. E un artist cu un larg orizont şi un om de mare cultură Cu toate acestea rar am întîlnit un om mai modest şi mai prietenos. Intre altele ne-a spus cît de mult îl preţuieşte pe George Enescu şi mişcarea muzicală din patria noastră. El este profesorul talentatului nostru compozitor Anatol Vieru care-i datoreşte formaţia sa de muzician şi educaţia ideologică.

Printre primii muzicieni ai lumii, Aram Ilici Haciaturian ocupă alături de marele său coleg Dmitri Şostakovici un loc de frunte. Pe noi, muzicienii din Republica Populară Romînă, ne bucură nespus de mult marea distincţie ce i-a fost acordată de către poporul sovietic şi de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice. Şi dacă cumva aceste rînduri vor ajunge la dînsul, să ştie că oamenii de artă din Romînia sînt cu gîndul alături de dînsul şi de tovarăşii săi, de marea pleiadă a muzicienilor sovietici urîndu-le spor la muncă, succese răsunătoare şi o viaţă îndelungată.

Alfred MENDELSOHN

Ne vorbeşte MUHTAR AUEZOV

— CORESPONDENŢĂ TELEFONICĂ DE LA MOSCOVA —

Solicitat de numeroşi corespondenţi şi foarte ocupat în zilele care au urmat decernării Premiilor Lenin în literatură şi artă, maestrul literaturii cazahe, Muhtar Auezov, a consimţit să ne primească la hotelul „Moscova" şi să răspundă la întrebările noastre. Discuţia a început, fireşte, în legătură cu evenimentul decernării Premiului Lenin. Muhtar Auezov mi-a declarat:

— Inalta distincţie ce mi s-a oferit îmi prilejuieşte, fără îndoială, cea mai mare bucurie din viaţa mea, cu atît mai mult cu cît acest premiu poartă numele marelui geniu al omenirii, Vladimir Ilici Lenin. Visul suprem pe care-l nutresc pentru restul vieţii mele este de a munci şi mai departe, pe măsura puterilor mele de creaţie. Premiul acordat romanului „Drumul lui Abai" constituie o mare onoare nu numai pentru mine, ca autor, dar şi un exemplu al atitudinii prieteneşti, cu adevărat leniniste faţă de literatura cazahă, faţă de literatura tuturor popoarelor frăţeşti din Uniunea Sovietică.

Realizările mele, le datorez celor mai bune tradiţii ale scrisului sovietic, atît în limba rusă cît şi în celelalte limbi ale popoarelor din cuprinsul Uniunii Sovietice, precum şi faptului că în tezaurul culturii noastre au intrat cele mai valoroase opere ale literaturii clasice mondiale.

Mi-au fost de un real folos în munca mea, înţelegerea experienţei acestor literaturi, precum şi însuşirea creatoare a materialelor istorice, ca şi a datelor pe care le oferă ştiinţa contemporană. Trebuie să amintesc aici, în aceiaşi ordine de idei şi mesajul înaintat al eroului meu. Deşi filozof idealist, Abai a enunţat un mare adevăr, spunînd că... Homer a educat Elada. Parafrazîndu-l pe eroul meu, pot să spun că Abai a educat el însuşi multe generaţii de literaţi contemporani. Eu personal, am învăţat de la el dragostea neţărmurită faţă de literatura închinată poporului. Tot ce mi-a dat mie Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, tot ce am moştenit de la Abai, iată ce m-a ajutat să reconstitui veridic, în mod realist, figura poetului şi a gînditorului Abai, luptător neînfricat, apărător al tuturor asupriţilor, într-o epocă de mari prefaceri istorice.

— Desigur, ştiţi că în Republica Populară Romînă a apărut în traducere romînească primul volum din romanul d-voastră. Ce ne-aţi putea spune despre relaţiile dintre scriitorii romîni şi sovietici, pe drumul întăririi prieteniei dintre oamenii de litere ai celor două popoare?

— Mă bucură mult faptul că sub auspiciile Uniunii Scriitorilor din R.P.R. romanul meu a fost tradus în limba romînă şi cu acest prilej ţin să-mi exprim caldele sentimente prieteneşti pe care le nutresc faţă de confraţii mei romîni. Tocmai slujirea cauzei poporului a dat scriitorilor romîni Mihail Eminescu, Gh. Coşbuc, Ion Luca Caragiale, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Mihai Beniuc, posibilitatea de a creea în cele mai întunecate momente din trecutul poporului romîn — opere care şi azi, nu numai că rezistă timpului cu succes, dar pentru prima oară, devin larg cunoscute şi sînt apreciate atît de întregul popor romîn cît şi de popoarele din alte ţări, inclusiv de poporul cazah, fireşte în măsura în care sînt, — şi sînt — traduse.

Această slujire devotată a idealurilor poporului, întărită cu viziunea clară, marxistă, a înţelegerii vieţii actuale, precum şi însuşirea metodei realismului socialist, permite scriitorilor contemporani din R.P.R. să creeze opere epice care se bucură de o mare preţuire şi peste hotare, de o dragoste statornică în ţările socialismului şi în Uniunea Sovietică. Din toată inima doresc noi succese scriitorilor romîni.

R. MATHUS

EXEMPLUL LUI POGODIN

Deşi pare ciudat, n-au dispărut părerile care acceptă, mai mult sau mai puţin direct, utilizarea formelor teatrului burghez bulevardier în dramaturgia realist-socialistă. De asemenea n-au dispărut opiniile după care se consideră încă viabilă tehnica melodramei care ar asigura nu ştim ce fel de succes în faţa a nu ştim cărui fel de public. Este probabil că unii oameni de teatru mai cred că mijloacele de expresie în teatru n-ar avea nici o legătură cu natura conţinutului de idei. Potrivit unor asemenea crezuri, dramaturgul îşi poate turna ideile (preparate sub formă de sos consistent) în tipare atractive împrumutate de oriunde şi de la oricine. Astfel ar deveni perfect posibilă tratarea unui conflict din viaţa oamenilor orînduirii socialiste, după reţeta dramei pasionale burgheze, deoarece noutatea literaturii dramatice ar consta şi s-ar putea afirma exclusiv prin temă şi idei, în vreme ce forma specifică de afirmare a acestor idei noi ar fi o chestiune măruntă de „măiestrie". Asemenea teze absurde şi dăunătoare nu sînt, din fericire, prea răspîndite. Considerăm totuşi util pentru limpezirea oricăror confuzii în această privinţă, să amintim strălucitul schimb polemic de articole între N. Pogodin şi A. Afinoghenov dintre anii 1930—1940. Autorul „Omului cu arma" a apărat atunci cu o dîrzenie remarcabilă, care nu l-a părăsit nici un moment, ideea relaţiei strînse dintre formă şi conţinut în dramaturgie şi teatru. Pronunţarea noului ridică probleme capitale pentru arhitectonica dramei, iar Pogodin n-a ostenit în numeroase intervenţii, articole şi cuvîntări, să evidenţieze marele adevăr că pentru materialul inedit de viaţă pe care-l oferă scriitorului lumea socialistă nu pot fi utilizate vechile formule dramatice, oricît ar fi ele „de efect". „Cum să aşezi acest material în vechile canoane ale unei opere dramatice?" spunea Pogodin în coraportul prezentat la primul Congres unional al scriitorilor sovietici (1934) şi continua: „După ce am vizitat canalul Marea Albă—Marea Baltică, am chibzuit îndelung la multe din problemele artei noastre. Cred că înţelegeţi acum de ce sînt profund revoltat cînd vine cîte un netot şi ne îndeamnă să învăţăm de la Scribe, socotind acest lucru ca un fel de «panaceu». Tovarăşi, materialul pe care-l avem în faţă, e dificil, chiar foarte dificil. Ce-i de făcut: îl folosim sau nu? Lucrăm la el sau ne lăsăm păgubaşi? Ori, poate ar fi mai bine, pentru liniştea noastră, să ne întoarcem la formele comode, obişnuite, verificate de sute de ori înaintea noastră?" Zelul şi rîvna cu care acest pasionat dramaturg sovietic a susţinut necesitatea inovaţiei în literatura dramatică n-au fost nici o clipă tributare pornirilor inconoclaste de sfărîmare anarhică a vechilor modele. Căutarea înfrigurată a unei albii largi, aerate pentru fluviul impetuos al teatrului realist-socialist, a fost întreţinută de convingerea însemnătăţii ideologice a problemei noilor căi de exprimare a unor realităţi necunoscute înaintaşilor. El s-a împotrivit reluării în dramaturgia nouă a unor situaţii „de-a dreptul identice cu situaţiile şi ciocnirile din dramaturgia burgheză", din motive temeinice, a căror valoare principială a afirmat-o net şi răspicat: „Unii vor spune: «Las' să fie identice, numai fondul să fie al nostru; nu sîntem sectari ca să respingem şi să ne lepădăm de tot ce au descoperit alţii şi nu noi»". „Or, tocmai aici e buba — arată Pogodin în aceeaşi cuvîntare la Congresul scriitorilor sovietici — aceste ciocniri tipice dramaturgiei burgheze, apărînd într-o piesă unde fondul este al nostru, unde afirmăm ideile noastre, socialiste, unde înfăţişăm fenomenele de la noi, sărăcesc simţitor ideile noastre, viaţa noastră, dăunează mult realismului nostru socialist".

Aceste opinii susţinute de Pogodin în 1934 au fost reafirmate de scriitor, ca şi de alţi dramaturgi sovietici de seamă (Vişnevski în primul rînd) cu fiecare nou prilej de punere a problemei. In raportul ţinut la Plenara a X-a a Comitetului Uniunii Scriitorilor Sovietici (1945) sau în articolele scrise cu aceeaşi pasiune în ultimii ani, Pogodin a susţinut cu tărie, încurajat de realizările literaturii sovietice, însemnătatea reliefării ideilor în drama realist-socialistă într-un mod corespunzător conţinutului neobişnuit al acestora. Autorul „Aristocraţilor" a respins cu tărie „improvizaţiile" meşteşugite, „piesele ilustrative" şi — în general — dramele care se disting numai prin „cizelarea subiectului" şi care reeditează „şandramaua străvechii dramaturgii mic-burgheze, îmbrăcată în poleială" (1951). De la prima piesă („Ritmul") şi pînă la cele mai recente lucrări, Nicolai Pogodin a ilustrat prin propria sa operă dramatică temeinicia credinţei sale în rolul înnoitor al teatrului revoluţionar.

Trilogia sa închinată revoluţiei socialiste oferă astfel un exemplu substanţial pentru scriitorii de teatru ai vremilor noastre. Urmărind în timp zilele lui Octombrie („Omul cu arma"), anii grei ai redresării economice („Orologiul Kremlinului") şi apoi perioada Nep-ului („A treia patetică"), cele trei drame ale lui Pogodin se centrează de fapt în jurul a trei momente reprezentative din activitatea lui Lenin, alese pentru valoarea lor simbolică. „Omul cu arma" este un poem emoţionant care celebrează apariţia în istorie a omului simplu devenit conducător al propriului său destin. „Orologiul Kremlinului" proclamă ideea trecerii ţării eliberate la forme de existenţă superioare. Piesa este dominată de visul electrificării şi — în general — de avîntul creării condiţiilor de realizare a celor mai neobişnuite visuri. „A treia patetică" consemnează tăria noului stat care după ce a elaborat politica Nep-ului, încetează să se mai retragă, pregătind marea ofensivă a industrializării. Ultima parte a trilogiei care se încheie cu moartea lui Vladimir Ilici, este o „tragedie optimistă" în care cuvintele eroilor apar înfiorate de pătrunderea tainelor viitorului.

Pentru a redacta cele trei piese destinate să dea contur dramatic unor fapte care au zguduit lumea întreagă, Pogodin s-a despărţit dintr-un început de clişeele arhitecturale ale teatrului burghez. Renunţînd la cele trei sau patru acte strînse „în jurul samovarului", autorul trilogiei şi-a sculptat fresca în aer liber şi şi-a pus personajele să vorbească „în gura mare". Dramaturgul a construit acţiunea pe planuri variate, cu zeci de personaje şi situaţii solicitate realităţii aprige a anilor revoluţiei. Fără să-i pese de „efectele" lustruite ale evocărilor istorice lacrimogene, Pogodin deschide în piesele sale mereu noi fronturi de luptă, preţuind — după cum singur o declară — schelăria asimetrică, dar învăluindu-şi pe nesimţite construcţia în farmecul unei armonii proaspete, care izvorăşte din consecvenţa sa ideologică. Primele două piese sînt dominate de un simbol central: figura monumentală a omului înarmat sau străvechiul orologiu redeşteptat care cîntă „Internaţionala". „A treia patetică" evidenţiază într-un mod deosebit semnificaţia simbolică a figurii lui Lenin, care se vădeşte a fi reprezentarea ideii de revoluţie în cea mai desăvîrşită întrupare a sa la scara umanităţii.

Intr-adevăr, Lenin străbate cele trei părţi ale trilogiei, cu mersul său grăbit, pornit în căutarea oamenilor adevăraţi, pe care-i descoperă, rînd pe rînd, în întîlniri care marchează decisiv destinul acestora. Eroii trilogiei — alţii în fiecare dintre piese — îşi dezleagă neliniştile şi-şi astîmpără întrebările în convorbiri revelatoare cu Lenin. Aceste convorbiri capătă virtuţile alegorice ale unei consultări cu conştiinţa revoluţionară însăşi în forma sa cea mai pură.

Ivan Şadrin, soldatul-ţăran obţine în urma întîlnirii cu Lenin sensul exact al lucrurilor şi înţelegerea rostului său în lupta dusă împotriva duşmanului de clasă. Inginerul Zabelin descoperă eroarea sa colosală la flacăra cuvintelor surprinzător de simple ale lui Ilici, în vreme ce marinarul Diatlov asistă cutremurat, în cabinetul lui Lenin, la diagnosticarea exactă a naturii frămîntărilor care-l copleşesc.

Cîntînd revoluţia, trilogia lui Pogodin este, în primul rînd, o vastă operă de investigaţie a conştiinţelor umane într-un moment crucial al istoriei. Personajele celor trei piese nu sînt concepute ca figuri ilustrative într-o reconstituire de suprafaţă. Cronici vii ale unor ani eroici, cele trei părţi ale trilogiei aduc în scenă zeci de caractere variate, zeci de suflete zbuciumate şi pasionate. Marea Revoluţie Socialistă apare astfel în opera lui Pogodin ca o clădire monumentală, care ia fiinţă în muzica răscolitoare a mişcărilor sufleteşti ce aparţin unei clase noi, chemată să realizeze cel mai strălucitor dintre visuri. Pentru a găsi acordurile necesare transpunerii acestei muzici în cuvinte şi situaţii, N. Pogodin s-a încumetat să-şi facă drum pe poteci încă nestrăbătute în literatura dramatică universală. Exemplul său reclamă întreaga noastră atenţie şi consideraţie.

V. MINDRA

Scenă din spectacolul „Orologiul Kremlinului" la Teatrul Academic de Artă din Moscova. Ceasornicarul (Stînga) — B. Petker; F. E. Dzerjinski — V. Markov. Rolul lui Lenin este interpretat de B. Smirnov

Scenă din filmul „Poemul mării"

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacţional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAŞU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R., PAUL GEORGESCU (redactor-şef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R.P.R.; GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-şef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-şef adjunct); CICERONE THEODORESCU. ION VITNER.

REDACŢIA: Bucureşti — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36: 11.50.17. ADMINISTRAŢIA: Sos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6.50 lei: 6 luni 13 lei: 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2. Str. Brezoianu 23—24 x x x

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 19 (269) — joi 7 mai 1959
ORGAN SĂPTAMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.
8 pagini 50 bani

9 MAI

de Zaharia STANCU

La 9 Mai se împlinesc patrusprezece ani de cînd sergentul Cantaria implînta pe cea mai înaltă cupolă a Reichstagului, la Berlin, drapelul roșu sovietic eliberator. Acest fapt vestea omenirii chinuite de îndelungile suferințe ale războiului înfrîngerea definitivă a celui mai crunt și mai mîrșav dușman pe care l-a cunoscut vreodată istoria, vrăjmaș al păcii și al vieții: hitlerismul. La puține ore după aceasta, pe cînd Hitler și Goebbels se sinucideau în adîncurile unui adăpost, în Berlinul plin de flăcări și fum, de ruine și de cadavre, Germania hitleristă capitula fără condiții.

Fericita veste a străbătut lumea cu iuțeala fulgerului. Au tresăltat atunci și s-au bucurat inimile oamenilor de pretutindeni, fiindcă se punea capăt celei mai sîngeroase și mai nebunești aventuri din istorie.

Nu știu să se fi făcut bilanțul exact al pierderilor pe care le-a pricinuit lumii cel de-al doilea război mondial, dar știu că au pierit oameni de la Volga pînă la Atlantic, de la Canalul Mînecii și pînă-n nordul Africii, din fiordurile norvege pînă în Creta, din China călcată de japonezi pînă în cele mai mici insule ale Pacificului, și că aripa morții n-a cruțat nici bătrînii, nici femeile, nici copiii. Pretutindeni au murit oameni. Și-au dat viața soldați și civili și am citit undeva că de pe urma celui de-al doilea război mondial, în afara celor pieriți pe fronturi, în lagăre sau în bombardamente, în țările care au participat la război, au fost îndoliate un milion de cămine omenești, un milion de case ai căror fii nu erau înrolați sub nici un fel de drapele, martori — am putea spune — neutri ai unei conflagrații ce n-a cruțat pe nimeni și nimic.

Au rămas de pe urma cumplitului război mii și mii de sate nimicite, pinacoteci și muzee prădate, catedrale năruite, biblioteci schimbate în cenușă, bunuri mărețe pentru ridicarea cărora au ostenit și s-au trudit generații și generații.

La 9 Mai 1945, cînd flamura victorioasă a sergentului Cantaria flutura deasupra Reichstagului, în Berlinul plin încă de flăcări și fum, omenirea privea la flamura sovietică, aducătoare de libertate și de pace, ca la bunul ei cel mai de preț.

Noi, cei de aici, am avut fericirea să ne bucurăm de binefacerile îndepărtării războiului de fruntariile noastre, cu cîteva luni mai devreme. Data insurecției armate și a doborîrii dictaturii fasciste, de 23 August 1944, este înscrisă pentru vecie în istoria patriei noastre și în inimile noastre. La chemarea partidului marxist-leninist al clasei noastre muncitoare și a conducerii sale în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, poporul nostru s-a ridicat cu tărie împotriva fascismului și armata noastră a întors armele împotriva hitleriștilor alături de viteaza armată sovietică. Poporul nostru a participat cu însuflețire la acest război just și a dat grele și scumpe jertfe de sînge. Ostașii noștri au încetat focul împotriva hitleriștilor, departe de țară, în Cehoslovacia, în ziua în care capitulase Germania lui Hitler. Prin jertfele aduse de noi în lupta de zdrobire a fascismului hitlerist, am fost a patra țară din lume.

In anii care au urmat războiului, am avut prilejul să văd cu ochii mei ruinele Varșoviei, ruinele Stalingradului, ruinele Kievului, ruinele Dresdei și ale Berlinului și ale multor altor orașe din Europa. Copleșit de tristețe am umblat zile întregi, strecurîndu-mă cu greu printre grămezi de moloz și movile de cenușă, pe străzile orașelor năruite de hitleriști. Am văzut Varșovia năruită și pustie. M-au cutremurat ruinele Berlinului. Călcînd cenușa amestecată cu sfărîmături de obuze, pe o noapte cu lună am colindat Stalingradul în care numai cîteva ziduri arse și sparte se scriau pe cer. Dar poate că nimic nu m-a înfiorat mai tare decît următorul fapt: pe o placă la Auschwitz am citit că numai între 1 septembrie 1944 și 9 mai 1945 au fost gazate în acel lagăr un milion și jumătate de ființe omenești. N-am să uit niciodată munții alcătuiți din ghetuțe de copii ori din biete hăinuțe cîrpite și zoioase. Copiii fuseseră uciși. Le rămăsese acolo mizera îmbrăcăminte.

Ziua de 9 Mai 1945 a însemnat pentru întreaga omenire zorii unui veac pe care fiecare dintre noi îl dorim nepătat de sînge și necutremurat de spaime.

Sătulă de moarte și de ruine, de mizerie și de suferință, la 9 Mai 1945 omenirea spera într-o lungă eră de pace. Dar n-au trecut nici cîteva luni de la ziua în care sergentul Cantaria implîntase steagul sovietic pe cea mai înaltă cupolă a Reichstagului și s-au găsit oameni care au prins să-și zăngăne din nou armele. La început cu oarecare timiditate, apoi din ce în ce mai tare și mai amenințător. Cine erau oare acești oameni? Ei erau tocmai aceia care-l crescuseră pe Hitler și-l îngrășaseră ca pe un lup, cu gîndul să facă din el și din haita lui forța care urma să nimicească Uniunea Sovietică. Erau aceiași vechi cămătari ai morții. Erau aceiași vechi și nesătui profitori ai războiului. In chiar ziua în care sucomba fără glorie sub ruinele bunkerului său protejatul lor criminal, ei au început iarăși să amenințe lumea cu dezlănțuirea unui catastrofal măcel, mai spăimîntător decît cele care l-au precedat. Pare de necrezut și totuși istoria ultimilor patrusprezece ani confirmă aceste fapte: nu s-au îngălbenit încă oasele luptătorilor căzuți în război, mai trăiesc încă mutilații care s-au jertfit pentru izbînda luminii împotriva întunericului și a izgonirii strigoiului nazist, și cei ce i-au stipendiat ani de zile pe Hitler, pe Goering și pe Goebbels și-au reînceput sinistra lor activitate, prevestitoare de noi măceluri, prevestitoare de noi și de pustiitoare catastrofe. Asasinii cei mai nemernici, strangulatorii și călăii lagărelor de concentrare n-au apucat să-și ispășească nici a mia parte din pedepsele pe care le meritau și contabilii morții au și început să întocmească noi registre în care să consemneze viitoarele lor funeste operațiuni.

Cei patrusprezece ani, cîți s-au scurs de la zdrobirea puterii armate a fascismului au și marcat în anumite colțuri ale lumii încercări ale acestor ucigașe aventuri. Stau martore și acuză Coreea și Vietnamul, Taivanul și Algeria. In atîtea colțuri ale lumii s-a încercat deschiderea unor abcese războinice care să infecteze întreaga noastră planetă.

Tuturor acestor mișelești încercări le-a răspuns hotărît și cu bărbăție lagărul păcii și al socialismului în frunte cu cea mai dîrză apărătoare a păcii și a liniștii din omenire, Uniunea Sovietică.

Va veni vremea și se va întocmi o carte care va trebui să înfățișeze încă o dată toate inițiativele, toate demersurile, toate întîmpinările, toate strădaniile lagărului păcii în frunte cu Uniunea Sovietică din acești ultimi patrusprezece ani. Tuturor încercărilor de a se turbura pacea omenirii, Uniunea Sovietică le-a răspuns cu hotărîre, cu bărbăție, cu calm, cu înțelepciune.

A fost o vreme, în primii ani de după război, cînd imperialiștii au crezut că pot să unească amenințarea cu intimidarea. N-a trecut mult și întreaga omenire a văzut cu satisfacție că armelor pe care le zăngăne imperialismul, lagărul păcii le poate răspunde oricînd cu arme și mai perfecționate. Astăzi superioritatea în lume a marei noastre familii iubitoare de pace și de liniște este atît de evidentă, încît explică histeria crescîndă a uneltitorilor la războaie. Numai că histeria, agitația sterilă, larma de bîlci n-au fost niciodată sfetnici buni. Cei patrusprezece ani cîți au trecut de la acel neuitat 9 Mai 1945, n-au făcut decît să adauge lagărului păcii noi și noi aliați. Din ce în ce tot mai mulți oameni de pe întinsul pămîntului, indiferent căror orînduiri sociale aparțin, indiferent de opiniile lor politice, se încredințează că drumul omenirii nu poate fi drumul către un nou măcel, că singura cale firească, logică și omenească este a tratativelor care să pună capăt divergențelor, pentru a se realiza acel climat necesar de coexistență pașnică, înlăuntrul căruia, prin-

(Continuare în pag. 6)

E. V. VUCETICI: „Monumentul luptătorilor sovietici căzuți în războiul împotriva fascismului" Berlin

Sărbătoarea independenței

Dacă cineva ar fi întrebat, cu cincisprezece ani în urmă, cîtă vreme s-a scurs de la „independență", puțini ar fi știut să-i răspundă. Pentru mulți Smîrdanul și Plevna nu mai erau decît linii, culoare și umbră pe pînzele unor clasici, aciuate într-un muzeu de istorie necercetat de oameni, sau în cîteva versuri prizărite în niște manuale școlare, la citirea cărora copiii deștepți nevoie mare ai unei burghezii și mai deștepte încă surîdeau cu îngăduință, ori căscau cu dispreț. Cu toate acestea, pe cîmpiile Bulgariei, la 1877, dorobanții romîni, alături de aliații lor ruși, plămădiseră din sîngele și cu jertfa vieții lor o țară pe care ei o voiseră nouă și liberă, o țară ce nu dorea decît — după spusele lui M. Kogălniceanu — să trăiască independentă „iar independența ei să fie pe deplin și definitiv recunoscută de Europa"... „Zece mii de romîni, spunea acest om de stat, au căzut în jurul Plevnei spre a face ca patria lor să merite libertatea și independența"...

Ce a făcut oare ca evenimentul istoric, piatra de zidire a însuși statului romîn, să intre oficial în umbră, iar glorioasele fapte de arme ale dorobanților și roșiorilor de la 1877 să nu mai zgîndăre inimile „sensibile" nici măcar cît un episod din asediul Troiei sau din peregrinările nefericitului Enea? Explicația e la îndemîna oricui. Marea clasă a boierilor nu numai că nu dorise independența țării, dar făcuse tot ceea ce îi era în putință pentru a i se împotrivi. Această clasă prea știuse să sărute papucul otoman, prea își adaptase șira spinării la ceremoniile Ildiz kioscului, ca să dorească o independență care ei nu i-ar fi adus nici situații în stat, nici inepuizabilele surse de îmbogățire din atîtea demnități primite prin anaforalele domnitorilor străini. Așa cum aveau s-o facă feciorii lor în epoca de „neutralitate" de dinaintea primului război mondial, boierii de la 1877 nu doreau decît ca stările de fapt să se mențină mai departe: gîtuiți de spaima că și-ar putea pierde situațiile, că o armă în mîna foștilor iobagi ar putea să se îndrepte cu aceeași ușurință împotriva dușmanului turc de afară, dar și împotriva aceluia care nu-i răsplătise truda decît cu bice, cu înfometare și cu împovărări bănești. In ce privește burghezia, cu excepția unei părți interesate economicește n-a arătat un zel deosebit în cucerirea independenței. De aceea cînd, împotriva dorinței claselor dominante, războiul s-a declarat totuși iar armatele romîne au trecut Dunărea, alături de cele rusești; cînd pe cîmpiile Bulgariei au început să se înfăptuiască acele minuni de vitejie, cîntate de poeți și fixate în culoare de către pictori, boierii au căutat să stoarcă numai cîștiguri: din proviantăturile pentru oștile împărătești care treceau prin țară în drum spre front, din furniturile pentru propria noastră armată, din traficul ilicit cu spirtoase și schimb de monede... Ei, da, așa război mai mergea! Bani curgeau gîrlă, ca șampania, fiindcă se cîștigau ușor; alcoolul se consuma cu atît mai repede cu cît era mai greu de găsit; statul cumpăra recoltele întregi ale moșierilor pentru nevoile armatei... Nimeni nu vedea — sau se prefăcea că nu vede — că prin gări femei cu chip străveziu, cu ochii umflați de plîns și veghe, se strîngeau în fața trenurilor de plecare. Fiecare striga un nume: de soț, de părinte, de logodnic, nume pe care nu mai aveau poate să-l rostească niciodată, și agitau năframe ca pentru o totală și definitivă despărțire...

Da, mulți dintre cei plecați nu mai aveau să se întoarcă niciodată... Aveau să piară acolo, pe cîmpiile Bulgariei, după ce înălțaseră steaguri pe reduta Griviței, după ce sunaseră din goarnă atacuri glorioase și strîngerea rîndurilor. Aveau să moară cu o imagine sfîntă în ochi: o țară liberă, în care oamenii simpli să nu mai fie hăituiți, duși cu biciul de

Tudor ȘOIMARU

(Continuare în pag. 6)

GLASUL POPOARELOR

Se deschide, peste cîteva zile, conferința de la Geneva. Vor începe tratative între miniștrii de Externe. Problemele sînt multe și grele. S-au îngrămădit unele după altele. Ele nu se pot rezolva dintr-o dată, cît ai bate din palme. Popoarele lumii nici nu așteaptă să se rezolve totul dintr-o dată. Popoarele lumii cer să se rezolve problemele cheie ale coexistenței pașnice în Europa și în lumea întreagă: tratatul de pace cu Germania, problema Berlinului Occidental și încetarea experiențelor de orice fel cu armele nucleare. Acestea sînt problemele la ordinea de zi, urgente, care nu mai pot fi amînate.

Pacea este idealul prezent al omenirii, nu războiul. Mișcarea pentru pace în lumea întreagă a luat o amploare nemaicunoscută în istorie. Se organizează mari adunări, iau cuvîntul mame și soții, orfani și bătrîni, prelați și ofițeri, scriitori și țărani, muncitori și profesori. Glasul lor reprezintă glasul a sute și sute de milioane de oameni de pe tot pămîntul. Ei condamnă pregătirile de război și veștejesc cuvîntările iresponsabile ale unor generali americani care doresc să torpileze conferința de la Geneva înainte chiar ca la masa tratativelor să ia loc reprezentanții țărilor din Apus și Răsărit. Glasul popoarelor condamnă pregătirile febrile de război ale Germaniei Apusene, condamnă discursurile lui Adenauer și ministrului său de Război, domnul Strauss. Asemenea discursuri s-au mai auzit... Asemenea discursuri au rostit Hitler, Goering, Goebbels, Himmler și toți acoliții fasciști. Cu asemenea discursuri nu sînt de acord nici unii conducători politici din țările care fac parte din blocul agresiv al Pactului Atlantic. Mai sînt minți lucide care văd realitatea, care văd primejdia. Oare, se va condamna singură la moarte Anglia, de dragul militarismului și fascismului reînviat din Germania Occidentală? Oare, va urma Franța, cu toate discursurile unor conducători, politica domnului Adenauer, politica fără perspectivă și fără speranțe, politica disperaților care au interesul de a menține omenirea în pragul războiului? Eu nu cred acest lucru. Poporul francez are conștiința valorilor sale morale și spirituale, are conștiința a tot ce a dat Franța în decursul secolelor, sentimentul și mîndria dărîmării Bastiliei, are amintirea faptului că proletariatul a însemnat în cartea istoriei, cu sîngele lui, biruința scurtă a Comunei. Acest popor nu va tolera să-i bată iarăși din picior nazistul la el în casă, nazistul care i-a ocupat și i-a umilit țara. Acest popor nu poate încheia tîrg cu fascismul.

Urmele fascismului se mai văd încă. Se văd în toată Europa. Incă n-au fost curățate orașele de molozul dărîmăturilor celui de-al doilea război mondial, pe care fascismul l-a pregătit și l-a dezlănțuit; mamele își mai plîng fiii dispăruți în război; soțiile își mai jelesc soții care nu s-au întors. Dar opera fascismului nu se mărginește numai la pregătirea și dezlănțuirea războiului. Nu! Mărturie ne stau lagărele de exterminare. Am văzut lagărele de la Buchenwald și de la Auschwitz. Eu nu pot descrie tot ce am văzut. Cred că nici cei care au supraviețuit nu pot descrie tot ce au văzut și au pătimit în aceste lagăre. Dar au rămas urmele crimelor săvîrșite. Se văd și strigă omenirii întregi să vegheze, să nu se mai repete încă o dată ceea ce a fost. Lagărul era înconjurat cu sîrmă ghimpată. Gardul era legat de uzina electrică. Camerele de gazare și cuptoarele de ardere, plutoanele de execuție și spînzurătorile funcționau zi și noapte. In muzeu se văd fotografii, obiecte de îmbrăcăminte pentru copii mici, pe care naziștii nu i-au cruțat. Te îngrozește grămada de păr omenesc din mijlocul clădirii. Hitleriștii îi tundeau pe cei osîndiți. Dar nu le luau numai părul. Cadavrele erau jupuite de piele. Din pielea lor se făceau podoabe pentru hitleriști, serviete, mape și mănuși pentru nevestele hitleriștilor. Din grăsimea oamenilor se făcea săpun.

Dacă mai sînt minți rătăcite care nu înțeleg ce a însemnat fascismul, ar trebui să contemple aceste lagăre sinistre ale morții. Actele vorbesc.

Campionii „pozițiilor de forță" se laudă, ca și fasciștii, că vor distruge comunismul. Ei iau drept realitate ceea ce visează noaptea. Realitatea este alta. Ei încă n-o văd. Incă n-au văzut-o. Uniunea Sovietică a fost, a-

Dumitru CORBEA

(Continuare în pag. 6)

Meditație de Ziua Victoriei

După paisprezece ani de la capitularea necondiționată a Germaniei hitleriste și după sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, i se poate îngădui oricui să reflecteze la evenimentele petrecute de atunci și la cele care par a se schița în viitorul omenirii. Tinerii ajunși acum la vîrsta reflecției își pot închipui cu greutate firul vieții noastre, al celor care, născuți înainte de începutul acestui secol, au trăit, desigur, încercările cele mai crude din cîte i-au fost hărăzite omenirii în lungul ei trecut. Cele două războaie mondiale prin care oamenii de vîrsta noastră au trecut, au fost conflagrații cu un caracter special, necunoscut înainte. Au existat totdeauna războaie între popoare sau între grupuri de popoare, dar niciodată, pînă la aprinderea lumii în 1914, nu s-au ivit conflicte atît de generalizate, încît nici o parte a globului pămîntesc n-a rămas nelovită sau, cel puțin, nezguduită adînc de imensitatea încăierării. După abia vreo trei decenii de la încetarea primului război mondial, conflagrația planetară s-a repetat, cu efecte sporite de perfecționarea tehnicii de exterminare și cu o tulburare încă mai adîncă în urma ei. Poeții au cîntat uneori pacea binefăcătoare, coborîtă ca o boare răcoroasă, peste fruntea înfierbîntată a luptătorilor. „Iarna tristeții noastre s-a schimbat în vara glorioasă a casei York. Amenințările cerului furtunos asupra casei noastre s-au îngropat în sînul adînc al oceanului". Așa laudă pacea Shakespeare, prin gura lui Gloster, în „Richard al III-lea". Nimeni nu s-a bucurat de pace după sfîrșitul primului război mondial, nici învingătorii n-au putut încerca sentimentul unei siguranțe adînci, al unei jubilări netulburate. In 1919 toată lumea știa că un nou război mondial este inevitabil, fiindcă pacea, atît de fragilă, desprinsese armatele din încleștarea lor, dar nu suprimase cauza acestei încleștări și a tuturor acelora care trebuiau să le urmeze: conflictele existente în orînduirea însăși a popoarelor luptătoare, opoziția dintre comanditarii războaielor și masele populare trimise să lupte și să moară spre folosul celor dintîi.

In această vreme, s-a desfășurat partea cea mai întinsă a vieții noastre și cei mai buni oameni din generația mea pot mărturisi că n-a existat năzuință mai înaltă a lor care să nu fi fost interceptată, oprită, amînată, uneori ratată. Vorbesc în numele tuturor acelora cu care am pornit pe același drum al vieții și care ne-am întîlnit adesea în călătoria noastră. Nici unul din noi nu ne-am bucurat cel puțin de un deceniu de tihnă creatoare. Munca noastră a fost mereu întreruptă între cele două războaie și în timpul lor și puținul pe care l-am putut face a fost smuls alarmei și neliniștii, părăsirii căminului, îngrămădirii ruinelor în jurul nostru, invadării țării de armate germane, doliului nostru sau al celor din preajmă. Am trăit partea cea mai întinsă a existenței noastre în provizorat. Și astfel, dacă examinăm acum, în zilele bătrîneții apropiate, ce am putut realiza din cîte am dorit, înțelegem cui trebuie să atribuim uitările, părăsirile, eșecurile, trădările angajamentelor făcute cu noi înșine, cu îndemnurile noastre mai bune și mai înalte. Le datorim orînduirii capitaliste generatoare de războaie prin lăcomia minorităților exploatatoare. N-a fost o epocă fericită și înțeleaptă aceea care a rezervat contemporanilor acest destin.

Cînd, la 9 mai 1945, Germania lui Hitler a trebuit să capituleze și conducătorul ei odios și-a dat singur moartea în fața înaintării armatelor sovietice, speranța omenirii creatoare s-a putut aprinde din nou, într-o flacără repede răsucită de suflările pornite asupra-i, gata să se stingă. Puțin timp după victorie, oamenii au știut că pacea adevărată nu coborîse asupra lumii. Fusese înfrîntă tirania cea mai cinică

Tudor VIANU

(Continuare în pag. 6)

Variații pe o temă gravă

Că „Surîsul Hiroshimei" e un poem politic, este evident. Forța poemului constă în aceea că Jebeleanu nu s-a mulțumit să nareze și să rimeze, ci a descoperit semnificații grave, implicîndu-ne. Cînd, în preziua Victoriei, umanitatea credea epuizate rezervele de bestialitate sadică pe care fascismul le cheltuise cu dărnicie, cînd șobolanii încărcați de ciuma brună fuseseră striviți în caverna din care porniseră și cînd oamenii așteptau odihna păcii, o crimă teribilă și inutilă avea să ne avertizeze că alți monștri pîndeau din pîntecele troian al capitalismului. Cu o cruzime statistică, fabricanții de arme își manifestau prezența nu pentru a înspăimînta un inamic răpus, ci pentru a îngrozi speranțele justificate ale umanității luptătoare împotriva fascismului, umanitate care înțelegea să instaureze o pace durabilă, a libertăților cucerite. Nu în imperialismul nipon, înfrînt, a țintit crima atomică de la Hiroșima, ci în dorința de libertate a popoarelor trezite ale Asiei, în hotărîrea popoarelor lumii de a instaura democrația socialistă. Dar vremea în care apariția unui distrugător înarmat facilita vînzarea opiului, trecuse; în locul spaimei, crima de la Hiroșima stîrnise mînia!

Din cele mai vechi timpuri, oamenii au personificat moartea ca pe un schelete cu coasa în mînă. Mințile terificate de feudalism au reprezentat plastic „Triumful morții" ca pe un general seceriș de oameni, realizat de cete de schelete. Fasciștii au executat — în lagăre — asemenea „Triumfuri ale morții", numai că scheletul modernizat purta zvastică și — în loc de coasă — revolver. Dacă fasciștii au aspirat la realizarea infernului dantesc, fiarele atomice, amatoare de existențialism, aspiră la realizarea neantului, la crima absolută. Amenințînd popoarele, imperialiștii au declanșat însă vitalitatea lor care devine conștiința lor. In locul spaimei, forța!

Crohmălniceanu sesizează că anularea vieții nu suportă patetismul retoric, ci cere țipătul nud, direct. Problema o realizase de altfel Jebeleanu, în mic, cu memorabila poezie „Lidice", în care crima era dincolo de oroare, în locul nud al vieții abolite. Poemul lui Jebeleanu implică, mobilizează ființa împotriva neantului. Un alt poet, pacifist, dar atît, s-ar fi complăcut în oroare, ar fi făcut să vibreze pînă la imobilizare spaima, ar fi desfășurat imens voalul desperării, continuînd astfel, cu mijloacele sale și fără — desigur! — rea intenție, acțiunea de paralizare prin spaimă, începută la Hiroșima. Poemul lui Jebeleanu refuză tragedia (e o anti-tragedie), depășește spaima, mutînd-o în mînie. Din neant răsar voci și vocile acuză!

Eugen Jebeleanu e un romantic. Cavalcade nocturne prin spațiu, păduri sub vijelie, tăcerea munților sub lună, apariții demonice (fascismul i-a furnizat un bogat sortiment demonic), ascuțite ciocniri de patimi, țipete incandescente, patimi reci și tari îl situează — în devenirea poeziei romînești — pe linia romantismului eminescian. Hugolian, arare, în „Bălcescu", el e structural neapropiat de cascada oratorică, de patetismul bine temperat și sonor al lui Hugo. Poemul „Ceea ce nu se uită", de o frumusețe despletită, e strigătul alb, rece, al unui Arald ce mușcă din lună. In „Surîsul Hiroshimei" — mult mai bine orchestrat — atitudinile romantice abundă. Drumul oniric al omului-cal spre lună, visele exasperate ale celor ce înaintau, în noapte, spre moarte, opoziția diafan-monstruos etc., ne dezvăluie un romantic. Să și cităm.

Și-acum din valuri se ridică luna
și — jumătate — omul e de-argint...

Se-naltă Hiroshima-n raza lunii
și se oprește pe cetatea veche.

Roți ce-amețesc, roți, umbre iuți de
roți,
roți de mașini, lung fulger diavolesc,

sau:

„Dorm orașele lumii... satele lumii dorm. / Dorm / cu nările-n somn dilatate / de-nnebunitoarea / duhoare-a cadavrelor, / cu coastele frînte de bombardamente, / cu chipul sfîșiat de reflectoare..."

Glasul demonului din a XX-a Vale, demonul negației, al distrugerii, strigă: „Nu! / Pot să prefac într-o vale / orișice munte. / Pot să prefac orice munte / într-un nimic răsturnat, / o piramidă a golului / cu creștetu-n jos, / o colosală / cupă de beznă".

Oprim aici citatele care-ar putea fi continuate. In „Surîsul Hiroshimei",

Paul GEORGESCU

(Continuare în pag. 6)

SOLIDARITATE

De la o anumită vîrstă încolo, zilele festive ale anului se asociază în conștiință cu sentimentul curgerii ireversibile a timpului. Intîmpini un an nou, care poate fi mai bun, dar te desparți de un an vechi în care erai sigur mai tînăr, și adevărul acesta, ca toate adevărurile domnului de La Palisse, e atît de evident, încît și cele mai joviale sărbători sînt însoțite de o ușoară umbră de melancolie.

Iată, însă, că ziua de 1 Mai i-a făcut subsemnatului surpriza îmbucurătoare a unei sărbători pură de orice umbre. O sărbătoare francă, limpede, întreagă, demnă de frumusețea primăvăratică a simbolului celebrat.

Bucătăria sufletească a unui individ oarecare nu are nici o însemnătate și n-aș fi avut impudoarea mărturisirii de mai sus, dacă n-aș avea credința că e vorba aici și de lucruri care depășesc întîmplătorul și particularul.

In vreme ce așteptam să ne vină rîndul la defilare, am avut răgazul să urmăresc, de la balconul casei unui prieten, imaginea orașului în sărbătoare. De sus, de la al noulea etaj, ochiul cuprindea o bună parte din circuitul complicat al străzilor centrale, artera puternică a bulevardelor, palpitul piețelor, însumate toate într-o tulburătoare geografie vie. Din toate colțurile ei, pe mii de căi, capitala trimetea spre centru, printr-o uriașă contracție, valuri neîntrerupte de oameni. La locurile de confluență, valurile se învălmășeau o clipă, repede topite însă într-o curgere comună, pentru ca, mereu crescut și adunat însfîrșit într-o largă albie dreaptă, fluviul uman să se îndrepte spre piața unde pulsa inima măreței mișcări.

Dacă privirea nu se putea desprinde de imaginea fascinantă a acestei curgeri vii, prodigios colorate, auzul nu era nici el lipsit de o tulburătoare senzație. De jos, din sutele de mii de răsuflări, se înfiripa și creștea o vastă rumoare surdă. Cred că nici natura, în dezlănțuirile ei, nu se poate compara cu zgomotul mulțimilor. Murmurul acesta izvorît din piepturi omenești, pașnic și totuși mai profund decît freamătul mărilor se împletea cu mișcarea orașului, care-și părăsise parcă temeliile de piatră. Am înțeles atunci direct, cu toate simțurile, ce înseamnă un popor în sărbătoare.

Mi-am imaginat în clipa aceea ce

Horia LOVINESCU

(Continuare în pag. 6)

Tiorkin, ostaș al victoriei

C. D. LEBEDEVA „Portretul poetului A. T. Tvardovski"

Cred că elogiul suprem adus unui erou literar și, implicit, creatorului său, îl constituie scrisorile acelea naive și minunate pe care le primești tu, scriitorul, de la cititori, dar nu pe adresa ta, ci pe adresa eroului tău.

Ce înseamnă acest lucru, la prima vedere ciudat?

Inseamnă că ai imprimat eroului o forță generalizatoare considerabilă, care-l consfințește ca exponent al unor categorii social-umane, cucerind astfel interesul cititorilor, dar, în același timp, l-ai particularizat în trăsăturile sale individuale atît de plastic și adevărat, încît ficțiunea a fost anulată și verosimilul a devenit autentic strict, iar cititorul, nefamiliarizat cu complicațiile laboratorului de creație, crede în existența reală a eroului.

Sinteza maximă între general și particular a stat la baza realizării popularului și neuitatului Vasili Tiorkin, pe adresa căruia s-au trimis nenumărate scrisori, recepționate, firește, de... creatorul lui, Alexandr Tvardovski.

Vasili Tiorkin este unul dintre eroii a căror existență imaginară a stîrnit cele mai multe îndoieli. Și totuși, „Vasili Tiorkin, așa cum se prezintă el în carte, este un personaj imaginar de la început pînă la sfîrșit, un erou al închipuirii, o creație a fanteziei", — cu aceste cuvinte Tvardovski spulberă multe „credințe" ale cititorilor săi.

Atunci, de unde iluzia existenței reale, biologice a lui Tiorkin? Aici intervine ceea ce numeam mai sus sinteza maximă a generalului și particularului. Tiorkin îmbină — precum mulți oameni reali, fără ca scriitorii să observe întotdeauna acest lucru — calitatea de reprezentant al poporului sovietic, al moralei și conștiinței socialiste cu o personalitate proeminentă, complexă, aparte.

La început a fost... gluma: „Cum nu poți fără mahoarcă / Intre bombe ce te-ncearcă / Nu e de trăit, e greu / Fără snoave, fără șagă, / Fără tine, Tiorkin dragă, / Vasia, tu, eroul meu". Tiorkin e, de la prima intîlnire, un om vesel, fără ale cărui glume „nu e de trăit" la război. Trăsătura în general prețuită de omul simplu, dar disprețuită de mentalitatea snobă, umorul acesta spontan, popular, devine, în condițiile tragice ale războiului, o comoară de neînlocuit. Tiorkin e căutat, asaltat, simpatizat și îndrăgit atît de tovarășii lui de luptă din carte, cît și de cei din afara cărții. Ostașii sovietici se strîng în jurul lui, așa cum în nopțile umede și friguroase se strîng în jurul focului. Este atracția irezistibilă a luminii și căldurii sufletești. Umorul lui Tiorkin are pentru ei semnificații adînci, răscolitoare, ci reprezintă dragostea de viață, optimismul organic, perpetuu, caracteristic poporului sovietic, încrederea neclintită în victoria asupra fascismului.

Tiorkin este omul care nu vrea să moară și nu moare. Semnificativ în acest sens este dialogul emoționant dintre erou și Moarte în capitolul care amintește, prin dramatismul și sensul său optimist, de poemul lui Gorki „Fata și moartea". Rănit grav, Tiorkin are de susținut un colocviu greu cu Moartea. E o „tocmeală crudă", cum spune poetul, prin care ostașul luptă să se sustragă unui sfîrșit prematur. In cele din urmă, înclină să accepte sfîrșitul, dar pune o condiție decisivă: „Nu mi-e c-o să-mi piară soiul. / Dar îmi vei îngădui / Cînd s-o termina războiul / O permisie, de-o zi? / Vei îngădui tu, oare, / Cind vor bate lung și viu / Pentru glorii de popoare, / Salvele biruitoare, / Eu la Moscova să fiu? / Printre vii, atunci, prin lume, / Să mă plimb în lung și-n lat... / Și la o fereastră-anume / Vei îngădui să bat? / Spune, -ngădui-vei, Moarte, / Un cuvînt spre-ai mei, cei vii? / Să le spun cît dor mă arde?". Pe Tiorkin cel îndrăgostit de viață nici nu ni-l putem închipui punînd altă condiție. O permisie de o zi, printre oameni, oamenii pe care-i iubește și îl iubesc, după victorie! (Dar, deoarece Moartea respinge condiția, Tiorkin refuză și el să moară).

Certitudinea izbînzii inevitabile asupra cotropitorilor, dorința de a trăi măcar numai acea zi unică a victoriei, sînt proprii caracterului eroului, dar și al celor pe care îi reprezintă, oamenii sovietici, conștienți de măreția cauzei pentru care luptă, de forța invincibilă a socialismului pe care-l apără.

Dar Tiorkin nu este doar un glumeț și un îndrăgostit de viață, ci (sau tocmai de aceea) un erou. „Forța lui în ce stă, dar? / Chestia e clară: / Vezi că nici frumos măcar / Nu-i din cale-afară, / Nici prea-nalt, nici prea-ndesat / Da-i erou, acesta!". Trece înot printr-o apă aproape înghețată, pentru a transmite un mesaj tovarășilor de luptă, doboară singur un avion inamic, se luptă corp la corp cu un neamț și-l ia prizonier. E decorat. Eroism de paradă? Răspunsul e categoric: „Nu de glorie ne pasă, / Ci de viață, pe pămînt". Aceste două versuri revin mereu, ca un leit-motiv, în „cartea despre ostaș" a lui Tvardovski.

Eroismul lui Tiorkin are un caracter spontan și conștient totodată, e rod al eticii comuniste din care izvorăște și al patriotismului fierbinte care-l animă. Este eroismul omului care știe pentru ce luptă și împotriva cui și, mai ales, știe cu îndîrjire, știe cu mînie, știe cu aprindere că va învinge, orice s-ar întîmpla, căci dreptatea, adevărul, viața, sînt de partea lui.

Tiorkin glumește. Glumește cu tovarășii de luptă, glumește cu dușmanul, glumește cu moartea, glumește cu viața. Cu un singur lucru însă Vasili Tiorkin nu glumește: cu soarta poporului său, a patriei sale. Pentru aceste valori neprețuite devine grav, deși îi place grozav gluma, acceptă și moartea, deși iubește nespus viața.

Sufletul său găsește valențe multiple pentru fiecare împrejurare și gravitatea sa morală, de om răspunzător pentru destinul unui popor întreg, se convertește în veselie numai pentru a se realiza mai deplin, pentru a se transmite, pentru a se impune.

Drumul lui Tiorkin pînă la Berlin este drumul luptei și al eroismului, drumul greu dar sigur al victoriei.

Vasili Tiorkin e un simbol. Dar un simbol viu. De aceea nu văd nimic ciudat în faptul că i se trimit scrisori.

Dumitru SOLOMON

---

141 de ani de la nașterea lui Karl Marx

MARX ȘI PROBLEMELE ESTETICII MATERIALISTE

Nici Marx, nici Engels nu au scris un tratat de estetică. Vederile lor asupra artei se organizează însă într-un sistem armonios, într-o „estetică în acțiune" și nu există vreun sector al artei de care ei să nu se fi ocupat.

Intr-adevăr, ce chezășuiește valoarea unui sistem estetic? Simpla fidelitate față de propriile premise, ca în estetica clasică germană, caracterul abstract, consecvența față de sine însuși, „rotunditatea"? Sau **eficacitatea** sistemului, **capacitatea de interpretare**, de oglindire a fenomenelor pe care le analizează, capacitatea de a **influența** destinul artei? In această privință nu se poate nega, chiar de către cei mai înrăiți revizioniști, că nu există concepție estetică care să fi influențat mai profund și mai durabil arta și literatura ca estetica marxistă.

Incă din anul 1844, Marx pune bazele interpretării materialist-dialectice a problemei frumosului. In această epocă, tînărul Marx fundamentează ideea — în opoziție cu antropologismul lui Feuerbach — că reprezentarea despre frumos nu este cîtuși de puțin înăscută în om, ci se formează la el în procesul unei îndelungate practici materiale, în procesul conștientei „formări a materiei". Pe de altă parte, în activitatea sa estetică, omul se bazează pe reprezentările cristalizate.

In al doilea rînd, încă din această epocă, pentru Marx, simțul frumosului este organic legat de **activitatea conștientă**, orientată spre un anumit scop. In acest fel, Marx critică în mod obiectiv apriorismul kantian, concepția despre frumos ca despre ceva subconștient, incognoscibil, lipsit de scop.

In al treilea rînd, activitatea estetică apare de pe-atunci ca o „însușire practic-spirituală a lumii", ca una din formele posibile de cunoaștere a lumii și de transformare a ei. Spre deosebire de Hegel pentru care „însușirea realității" înseamnă dezvăluirea identității dintre natură și existență (natura, realitatea nefiind altceva decît o formă de existență a spiritului) pentru Marx lumea există ca o realitate materială, care poate fi cunoscută și influențată și pe calea artei. Marx enunță — în opoziție deopotrivă cu Hegel și cu Feuerbach — teza despre artă ca **„activitate practică"**.

Intr-un interval de cincisprezece ani, principiile fundamentale estetice ale lui Marx se conturează definitiv și-și găsesc întruchiparea în celebra **„Introducere la «Contribuții la critica economiei politice»"** (de la a cărei apariție se împlinesc zilele acestea 100 de ani), în scrisoarea către Lasalle în legătură cu drama acestuia, **„Franz von Sickingen"** și în alte lucrări. In **„Contribuții"** Marx enunță, în formulări rămase celebre, învățătura despre bază și suprastructură — teza fundamentală a materialismului istoric. Aici Marx enunță principiile monismului materialist în interpretarea tuturor fenomenelor sociale, printre care și cel al artei, principii care explică originea și rolul artei în viața societății, legile și tendințele ei de dezvoltare, interacțiunea și independența ei relativă, cauzele înfloririi și ale decadenței ei în diferite epoci istorice. De la această dată, s-a născut posibilitatea ca estetica să devină o știință adevărată.

Problemelor literaturii și artei, Marx le-a acordat atenție nu numai în lucrările pe teme estetico-literare sau în scrisorile către scriitori, ci și în nenumăratele lucrări consacrate celor mai diverse probleme de filozofie, economie politică, istorie, etc. Acest fapt are o însemnătate principială și este extrem de semnificativ pentru caracterul esteticii marxiste. Nu e vorba aici numai de enciclopedismul cunoștințelor estetico-literare ale lui Marx, de capacitatea lui de a-și „satura" operele pe cele mai diverse teme cu referințe din literatura universală, cuprinzînd adesea aprecieri geniale. Desigur, acest enciclopedism este un argument de primul ordin pentru valorificarea moștenirii estetice a lui Marx, căci practic nu există epocă din istoria artei, nici literatură națională mai însemnată ale cărei fenomene să nu fi găsit ecou în opera lui Marx. Aici este însă vorba de altceva: de caracterul revoluționar al însăși **includerii problemelor literare și estetice în lucrări care n-aveau nici o legătură directă cu arta.**

Pentru Marx, așa cum mai tîrziu pentru Lenin, arta reprezenta o cunoaștere tot atît de **autentică**, tot atît de **profundă** ca aceea științifică, într-o formă specifică estetică. Aceasta a reprezentat o înțelegere complet nouă a **naturii frumosului**, a esenței și rolului literaturii. Iată de ce în sistemul vederilor lui Marx, literatura și arta nu reprezintă pur și simplu

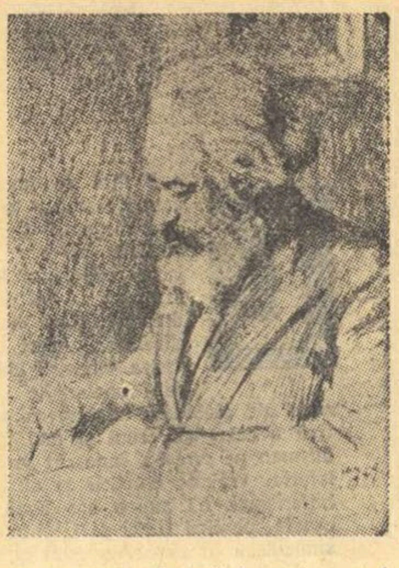

un material „ilustrativ", pentru uzul economistului sau istoricului, exempli **grația** sau **argumente complimentare** în mîna filozofului sau a omului politic. Includerea referințelor literare sau estetice în operele pe teme dintre cele mai variate se explică tocmai prin înțelegerea dialectică a creației artistice, a valorii estetice, a simțului estetic ca **instrumente obiective de cunoaștere a realității.**

De aici și prioritatea absolută acordată de Marx realismului. De aceea Marx va privi „Comedia umană" ca un material de prim ordin pentru studierea societății burgheze din prima jumătate a secolului trecut și va arăta în „Capitalul" cum, zugrăvind în romanul „Țăranii" pe țăranul Courtecuisse și pe cămătarul Rigou, Balzac a dezvăluit temelia economică reală a relațiilor dintre ei.

Pe Balzac, Marx îl va considera semnificativ și pentru înțelegerea valorii produselor industriale, nu numai agricole (vezi **„Preotul de țară"**). Nu altfel va proceda Engels cînd, pe baza studiului lui Homer, a tragediei antice și a liricii de dragoste va trage concluzii prețioase asupra modului de trai din Grecia veche și în general pentru treapta de sus a „barbariei" în „Originea familiei, a proprietății private și a statului".

Aici nu e vorba numai de valorificarea unei opere sau alteia, ci de aprecierea artei ca atare, de recunoașterea capacității ei de a fi un instrument de cunoaștere a lumii atît prin calitatea ei de a reprezenta viața în însăși **forma ei** (așa cum o vede și cititorul), cît mai ales prin selectarea, aprecierea a ceea ce este tipic, caracteristic, prin capacitatea ei de a explica cauzal gîndurile și acțiunile oamenilor. Arta poate arăta cauzalitatea unui fenomen, așa cum poate și știința. Arta poate arăta contradicția dintre aparență și esență, așa cum o poate arăta și știința. Arta poate dezvălui instinctele și impulsurile care mișcă oamenii, antipatiile și simpatiile. Și o asemenea artă este arta realistă.

Horia BRATU

(Continuare în nr. viitor)

I. I. MIKENAS „Victoria" (Grup sculptural la Kaliningrad).

EROICA

Vajnicul ostaș care pornea la asalt cu chipul transfigurat, scoțînd un strigăt de luptă, provenea din muzeul romantismului. Poza era multiplicată în cele mai variate poziții. Nu putea însă decît să irite, pe adepții realismului critic, gesticulația emfatică în comiterea actelor de eroism. In goana după sfărîmarea iluziilor lumii burgheze, nu era omisă nici fanfaronada vitejiei în război. Și aci, înverșunarea realiștilor critici reteza elanurile false.

Fabrice del Dongo din romanul lui Stendhal asistă la nemaipomenitele peripeții ale războiului napoleonian și nu cuprinde în vreun fel grandoarea evenimentului. Se plimbă printre carele de luptă, zăpăcit de haosul total, devenind erou fără să vrea. Este o formidabilă persiflare a viziunii romantice. La noi, în „Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război", Camil Petrescu transcrie un jurnal de campanie, polemizînd în aceeași manieră cu eroismul de paradă. Fioroasele întîmplări sînt o învălmășeală a hazardului, dîrzenia sau curajul fiind apreciate mai tîrziu, în relatare, după ce s-a pierdut motivul real, aproape întotdeauna penibil, al faptelor de vitejie. Este evidentă absența sublimului. Parodia efectuată de scriitorii realiști a străpuns balonul în circulație și jalnicele fărîme stăteau mărturie pentru rezultatul operației.

Nu, războaiele burgheze nu erau o defilare a virtuților cavalerești. Nu, ostașii vestitelor regimente nu mureau cu zîmbetul pe buze, rostind fraze răsunătoare. In paginile crude nu admiram iureșul de cavalerie în uniformă superbă, neatinsă după încordate încrucișări de spadă. Adesea, războiul îl reprezenta tocmai marșul interminabil al oamenilor sfîrșiți de foame și oboseală, coborîți la un ultim stadiu de primitivitate. Războiul însemna pur și simplu o acumulare de oroare, mizerie și înjosire umană. Și scriitorii lucizi (Remarque, Barbusse etc.) nu se sfiau s-o spună. Pentru interesele meschine se sacrificau fără glorie milioane de oameni nevinovați, tîrîți cu forța în măcel. Erau smulse galoanele eroismului; se dezvăluia toată absurditatea și cruzimea flagelului. Realismul critic a stigmatizat pe profitorii catastrofelor, clasele stăpînitoare, cărora perorația patriotardă le înzecea veniturile și le asigura siesta.

In continuarea tradițiilor literaturii despre război, scriitorul realist-socialist e obligat să procedeze cu distincții, fiind înzestrat cu o viziune precisă istorică. Trebuie el să renunțe însă la datoria de a denunța plăgile războiului? Desigur că nu. Mai mult. Stăpînind învățătura marxism-leninismului despre războaiele drepte și nedrepte, el va delimita cu maximum de veridicitate originea conflictelor, cauzele lor de clasă. Lupta de apărare a popoarelor în fața agresiunilor bestiale ale imperialismului trebuie altfel înțeleasă decît pofta de cotropire economică și politică, generatoare de război. Așadar, scriitorul care aderă la învățătura marxism-leninismului beneficiază de condiții optime spre a rezolva vechile dileme ale realismului critic!

Dar repudierea violentă a romantismului? Răsturnarea paradoxală a eroicului, refuzîndu-i-se accesul pe teritoriul realist? E necesară o demarcație. Sîntem de acord cu stăruitoarea demitificare a convențiilor burgheze, printre care și aceea a eroismului de senzație, demitificare întreprinsă de realiștii critici. Insă aversiunea unora dintre ei pentru imaginile romantice nu corespunde realității și nici perspectivei noastre. Războaiele sînt o calamitate, dar în lupta împotriva războiului, împotriva inițiatorilor lui, oamenii simpli au realizat fapte sublime. Epoca noastră a cunoscut nu numai abisurile întunecate ale decadenței, dar și imensa descătușare a mulțimilor, descoperind resurse de eroism gigantic.

Rezistența popoarelor în fața fascismului nu mai încape în glacialele tipare ale realismului critic. Sensul schimbat al eroismului revendică soluții literare corespunzătoare: romantismul revoluționar. Aprobă realismul socialist prigoana desfășurată de predecesori împotriva emfazei și a grandilocvenței? Da. O aprobă, căci reabilitarea eroicului pretinde mijloace sobre, de un patetism implicit. Nimic nu mai contravine însă adevărului vieții, deoarece romantismul revoluționar este o parte inalienabilă a realismului socialist. Omul înflăcărat de un ideal înalt (și care ideal e mai înalt decît cel al revoluției proletare?) e capabil de gesturi mărețe, monumentale. Realismul socialist, în paginile despre război, celebrează cu mîndrie ținuta morală a cetățeanului sovietic. Recitiți romanele lui Fadeev, Ehrenburg sau Leonov și veți recunoaște patosul romantic autentic. Este tulburătoare pledoaria pentru apărarea păcii, pentru curmarea terorii fasciste, pentru prevenirea repetării groaznicelor crime — pledoarie purtată pe aripile romantismului! Nu retorică, artificii, poze spilcuite ci, prin zugrăvirea cruntă a atrocităților, luminarea puterii de rezistență în lupta împotriva fascismului. Patriotismul socialist promovează romantismul de tip nou. Este o sudură deplină între realismul aspru și patosul revoluționar.

Noua viziune ideologică nu pietrifică stilurile. Se pot alcătui și vaste reconstituiri epice, care îmbrățișează varietatea aspectelor războiului, cu notarea operațiilor militare, a reacțiilor diferitelor pături sociale, a oscilațiilor frontului — toate expuse sistematic, riguros, respectînd ierarhia evenimentelor, parcă scriitorul s-ar afla într-un cabinet al comandamentului suprem. Să amintim în acest sens „Pentru o cauză dreaptă" de V. Grossman, „Tînăra Gardă" de Al. Fadeev sau, din literatura noastră, „Eroica" de Laurențiu Fulga.

Putem întîlni însă și transcripția de jurnal fără sistem ordonator și fără a urmări relieful de frescă. Un zguduitor roman despre război, „In tranșeele Stalingradului", pare că reproduce o manieră uzitată în realismul critic: eroul peregrinează pe front, este dus de întîmplări, fără a sezisa în fiecare moment optica generală a bătăliei. Dar el nu mai este un umil instrument, angrenat de o mașinărie neînțeleasă. Deși imaginea e refractară oricărei discursivități, romantismul eroic animă paginile cărții. O forță imensă însuflețește voința oamenilor sovietici: speranța în viitorul comunist. De aci sentimentul invincibilității. Iată sursa eroismului care a uimit întreaga lume.

Ca o „invitație la incandescență", cum spunea Paul Georgescu, cărțile sovietice despre război înregistrează întotdeauna esențiala prezență a viitorului. Aici e interesantă o precizare. Opere de seamă ale realismului contemporan (de pildă, „Cui îi bate ceasul" de E. Hemingway) încearcă și ele o revalorificare a eroicului. Personajul principal, un intelectual revoluționar, e solidar cu efortul mulțimii, decis să nu renege încrederea tovarășilor. Ca un elogiu al luptei de eliberare socială împotriva fascismului, aceste cărți au mari merite. Curios însă că personajul principal (Robert Jordan), deși acționează ca un erou, se lasă continuu pradă pesimismului, măcinat de o presimțire funestă, aproape convins de eșecul acțiunii finale. Prevestirea sumbră acoperă năzuința spre solidaritate, de aceea gestul temerar pare mai curînd un eroism al disperării, un eroism din rușine. Bazat pe înțelegerea exactă a necesității istoriei, optimismul caracterizează faptele eroului realismului socialist. Kerjențev („In tranșeele Stalingradului") luptă ferit de incertitudine; autorul nu etalează pe îndelete convingerile sale politice, intuim însă ușor tenacitatea devotamentului pentru patrie.

Credința în comunism naște eroism în proporții de masă. A dovedit-o Marele Război pentru Apărarea Patriei Socialiste. Epoca noastră a inițiat un mod de a trăi eroic și literatura l-a consemnat în cărți memorabile. Căci astăzi romantismul nu contrazice realitatea, nu e născocirea minților înfierbîntate!

S. DAMIAN

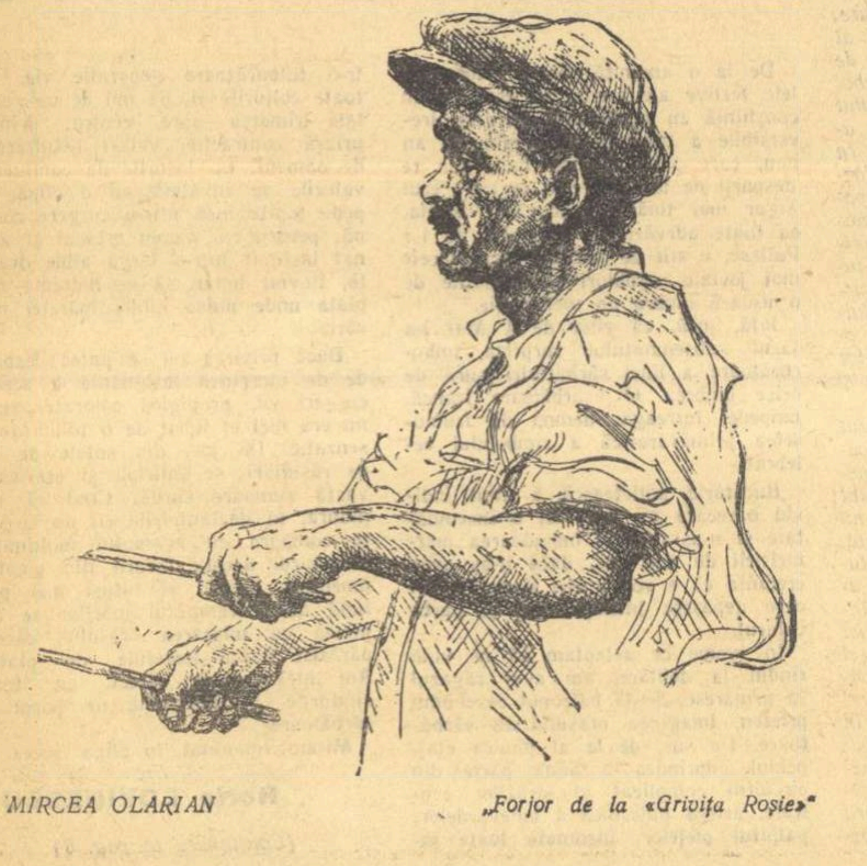

MIRCEA OLARIAN „Forjor de la «Grivița Roșie»"

Scriu pentru 23 AUGUST

Poezii născute în luptă

Interviu cu Victor TULBURE

Poetul a făcut și el parte din rîndurile acelor ostași romîni care au luptat pe frontul antihitlerist, contribuind, alături de eroicii ostași sovietici, la victoria memorabilă asupra fascismului. In pragul marii sărbători a Eliberării, poetul Victor Tulbure se află într-un proces de creație, care a cuprins pînă acum numeroase balade, poeme și producții lirice de amploare, în care a cîntat eroismul, devotamentul și abnegația luptătorilor pentru eliberarea patriei noastre de sub jugul fascist.

— Ne-ați putea vorbi despre istoricul creării poemelor și baladelor dumneavoastră consacrate luptătorilor pe frontul antihitlerist, pentru eliberarea patriei noastre?

— Am trăit eu însumi clipele de mare emoție și grea cumpănă, cînd după ani în care am fost umiliți și îngenuncheați de fasciști, am întors armele în toamna lui 1944, împotriva vechilor noștri vrăjmași de la Mărășești, a acelora care au dezlănțuit criminalul război împotriva Uniunii Sovietice. Mă aflam, la 23 August 1944, la o școală militară în regiunea Arad. Aici am primit botezul focului, în satul Șebiș, în care s-a născut Beniuc. Făceam parte din acele școli militare constituite ca unități de luptă și acționam ca simpli ostași împotriva trupelor naziste care ocupaseră din nou Aradul. Imi amintesc că, atunci cînd s-a cerut o patrulă voluntară care să cerceteze avanposturile inamice, compania mea, toată, a făcut un pas înainte. In luptele de pe Criș am înfruntat, cot la cot cu ceilalți tovarăși de arme, inamicul hitlerist. Ne-am luptat pentru fiecare palmă de pămînt, știind că, răpunîndu-i pe fasciști, ne eliberăm patria. Nu voi uita niciodată sentimentul patriotic și cetățenesc care ne-a însuflețit în zilele acelor lupte și mai ales în momentele în care am făcut joncțiunea cu primele unități ale armatei sovietice eliberatoare. De atunci, din vîlvătaia acelor lupte năprasnice din încandescența încleștării pe viață și pe moarte s-au născut versurile asupra cărora mai lucrez și astăzi și care vor vedea lumina tiparului în **cinstea sărbătorii Eliberării de la 23 August. Bătălia cu nemții am descris-o, așa cum am trăit-o cu toții, în balada „Crișul Alb era Roșu", care oglindește tocmai avîntul eroic al ostașilor romîni care n-au precupețit nici viața în lupta de pe frontul antihitlerist.**

— Spuneați că poemul de care vorbiți ar face parte dintr-un ciclu închinat Eliberării patriei noastre de sub jugul fascist?

— Da, este mai curînd una dintre „Baladele" care vor vedea lumina tiparului în preajma lui 23 August, într-un volum purtînd același titlu și care cuprinde versuri inspirate din lupta comuniștilor în anii de ilegalitate, din acțiunile curajoase ale gărzilor patriotice, ale pandurilor și ostașilor romîni care s-au acoperit de glorie pe frontul antihitlerist, ca și versuri inspirate din imensul șantier de construcție care este astăzi țara noastră. Din acest volum fac parte „Balada tovarășului care a căzut împărțind «Scînteia» în ilegalitate", **într-o formă nouă, revăzută și amplificată, un alt poem dedicat figurii lui Ilie** Pintilie, („Visul lui Ilie Pintilie"), „Balada celor cinci" **în care se evocă drumul unei coloane de deportați la** Vapniarka, **precum și „Balada fiului** blestemat de mumă". **Ultimul poem a fost început acum cinci ani. Am revenit deseori asupra lui documentîndu-mă cu** privire la lupta gărzilor patriotice din zilele Eliberării, la acțiunile partidului îndreptate împotriva mașinii de război hitleriste. Am vizitat în repetate rînduri Doftana, am consultat îndeaproape materiale privind istoria Partidului, am stat de vorbă cu unii dintre conducătorii gărzilor patriotice de la 23 August 1944. **In centrul poemului se află figura unui utecist romîn care luptă ca partizan împotriva hitleriștilor. Balada reconstituie imaginea luptelor din acei ani, descrie acțiuni îndrăznețe de sabotaj, totul culminînd prin atitudinea eroică a utecistului în fața anchetatorilor de la siguranță. „Balada tăcerii" este de asemenea, un poem consacrat devotamentului dovedit de luptătorii comuniști. Din același volum mai fac parte și alte lucrări consacrate construcției socialismului din zilele noastre, printre care citez „Balada celui mai trainic** fier" (inspirată dintr-un episod eroic **de la Hunedoara), sau** „Balada liniorilor", despre muncitorii care întind firele de telefon și electricitate pe **întinsul patriei. Tot pentru 23 August am mai predat Editurii** tineretului volumul „Eu nu cînt că știu să cînt..." **cuprinzînd versuri festive** închinate **partidului, luptei popoarelor pentru pace precum și un „Memorial de că-**lătorie" din Uniunea Sovietică, Bulgaria, Turcia, Italia etc.

— Ce a însemnat pentru dumneavoastră Eliberarea de la 23 August 1944?

— Ca scriitor, aș putea spune că aparțin generației lui 23 August, adică tinerilor care aveau sub douăzeci de ani în momentul Eliberării. Fac parte din aceeași generație cu Dan Deșliu, Nina Cassian și Veronica Porumbacu, care n-au avut o activitate poetică publică înainte de 23 August. E o generație a cărei maturizare cetățenească și poetică s-a realizat sub semnul Eliberării patriei noastre de sub jugul fascist, atunci cînd la orizont începea să se arate perspectiva unei lumi noi, a lumii socialismului. Eu, personal,

mă simt ostaș angajat în frontul tuturor luptătorilor pentru socialism din acele momente de luptă cu arma în mînă împotriva fascismului. Și aș vrea să spun aici că regăsesc aceleași ecouri ale luptei generației noastre și în opera Veronicăi Porumbacu, a lui Dan Deșliu sau a Ninei Cassian. Pentru noi, 23 August 1944 a însemnat un început de drum și, fără el, nu știu ce-am fi ajuns prin scrisul nostru sau cum ne-am fi dezvoltat ca scriitori.

Pe acest drum de luptă, în numele cauzei poporului, se ridică astăzi o nouă generație de tineri poeți, poate cea mai tînără dintre toate, și aș vrea să-mi exprim aici încrederea în viitorul unora dintre ei, precum Florența Albu, Aurel Storin, Corneliu Șerban, Adela Popescu, Ion Crînguleanu și alții. Ei scriu despre actualitate și aceasta constituie un criteriu fundamental de apreciere pozitivă a orientării lor, a celor mai tineri poeți care creează astăzi, într-o țară eliberată prin grele lupte acum paisprezece ani.

REP.

1.000 km. în dispozitivul fascist

Însemnări de la Muzeul Militar

de Al. Ivan GHILIA

Ostași romîni în acțiune pentru eliberarea unei localități din Cehoslovacia.

Întîi a fost Stalingradul...

Victoria de la Stalingrad. Demonstrația vie, concretă, că forța armată care cotropise întreaga Europă și se revărsase pînă în Africa, poate fi dată peste cap și împinsă spre craterul de unde țîșnise ca o lavă fierbinte și ucigașă amenințînd să cuprindă întreg globul pămîntesc. Carele de luptă și tigrii de oțel și de foc care au strivit sub șenile drumurile Europei și străzile unor vechi și glorioase orașe, s-au oprit la porțile Stalingradului.

De-aici și-au luat zborul peste întreaga omenire păsările albe ale speranței.

Dar eu trăiam într-un univers închistat, mărunt. Nu știam nimic de Stalingrad. Totul mi se părea necunoscut și ciudat, încărcat de neliniști grele și neînțelese: satul acela și munții din apropiere, pînă în vîrful cărora nu putusem urca; Oamenii și evenimentele care se succedau amețitor și drumul pe care-l făcusem o lună de zile cu căruța în nordul Moldovei și care mă urmărea obsedant și mă chema înapoi, căci acolo, la capătul lui rămăsese mama și bunica și tot ce mi se părea că ține de soarta și viața lor. Venind încoace, plecasem în necunoscut și în urmă lăsasem un necunoscut și mai mare. Pe acolo (ni se spusese, cînd fuseserăm scoși din case de jandarmii antonescieni) avea să treacă frontul, era zona de foc și în zona aceea rămăsese maica cu bunica și fetele bunicii, mătușele mele, și celelalte femei și bătrîne ale satului care nu se puteau smulge din lutul ogrăzilor. Numai bărbații plecaseră. Cîți nu erau pe front și mai puteau merge. Plecase și tata, dar se întorsese îndărăt de la apa Siretului. Nu știam dacă a mai ajuns acasă. I se dăduseră în primire taurii comunei. Trebuia să-i ducă undeva spre Dunăre către Găiești. Mergeam în urma tatei sau tata se ținea de noi, cu taurii după el, apoi cînd am ajuns la podul Siretului (era plin de soldați, furgoane și mașini — cu neputință de trecut), tata s-a desprins cu taurii de lîngă noi și i-a mînat către apă. A umblat în jos pe malul apei, căutînd ceva cu ochii (stăteam lîngă pod și-l priveam) apoi cred c-a găsit ce căuta, pentru că s-a oprit. Abia i se mai vedea fața. A stat mult așa și a privit dincolo, peste apă, apoi și-a scos opincile din picioare, și le-a legat de gît, și-a suflecat pantalonii pînă la genunchi și a mînat taurii spre apă. Cel bătrîn s-a urnit primul. Ii era pesemne sete, pentru că s-a repezit și și-a vîrît botul în apă. Atunci tata, de pe mal, s-a sprijinit cu mîna de greabănul lui și i-a sărit în spinare. Tot în aceeași clipă l-a izbit cu bîta-n șold. Trebuie că l-a izbit tare pentru că taurul și-a strîns gîtul, s-a scuturat cu putere și a intrat cu burta în apă. Tras cu lanțul de nări, celălalt s-a luat după el. Am văzut bine cum îi creștea apă în sus pe burtă și-i cuprindea pieptul și cum tata se legăna între ei, ca o buturugă pe valuri. Apoi au mers așa, amîndoi taurii, arcuindu-și spinarea, ridicîndu-și boturile și înnotînd pînă pe la mijlocul apei cînd, deodată, s-a întîmplat ceva ce n-am înțeles de la început; taurul cel bătrîn s-a oprit lungindu-se în apă și tata l-a lovit atunci din nou cu bîta; am văzut cum țîșnește apa în sus și tot atunci taurul s-a lăsat pe o parte și s-a întors brusc și pe tata nu l-am mai văzut. Erau de-acum amîndoi taurii întorși cu capetele către malul de unde plecaseră și tata tot nu apărea. Cred că m-am făcut alb de spaimă, cînd ceva rotund și negru, s-a săltat deasupra apei și tata a ieșit la suprafață ținînd încă în mînă lanțul taurilor. A înotat pe lîngă ei pînă la mal apoi l-am văzut cum ne face semn cu mîna; ne-a strigat ceva, dar n-am putut auzi și a dispărut în pădure cu taurii. Asta a fost tot. Ne-am continuat drumul, trecînd Siretul pe pod abia înspre seară, ajungînd după o lună în satul acela străin din preajma munților și acolo am trăit (poate fără să fim prea conștienți de aceasta) una din nopțile cele mai extraordinare ale istoriei.

...Noaptea unui început de lume...

Pe atunci nu știam. Ea venea de departe din nopțile de moarte și glorie de la Stalingrad și mai de departe, din fundul Kubanului. Dar nu băgasem de seamă atunci nici măcar cum era noaptea aceea. Asta însă nu mai are nici o importanță acum. Important e faptul că am trăit o astfel de noapte, că o astfel de noapte a existat și acum că mă aflu aici, după 14—15 ani de-atunci (să scriu acest reportaj) și lucrurile adunate în acest muzeu (pereții încărcați cu drapele, fotografii și arme) îmi sensibilizează memoria și-mi dau senzația acută a reîntoarcerii în timp.

...Armistițiu

Mai trăiește undeva în mine și acum senzația aceea de bucurie și de ceva care îmi dilata pieptul și mă făcea parcă să țip.

Zgomote multe, strigăte, pași tîrșiți pe uliță, pași care aleargă, vin și se întretaie sub geamul camerei, m-au făcut să sar din somn. Trezirea bruscă și ceea ce se întîmpla afară, m-a buimăcit. Moșul Grigore nu era în odaie. Liniște. Intuneric. M-am strecurat prin întuneric pînă la geam și-am ascultat. Pași tot mai mulți alergau spre centru. La două-trei case de-acolo era centrul satului. O piață largă, pătrată în mijloc, spre care curgeau toate drumurile satului și-n miezul pieții, monumentul eroilor. M-am îmbrăcat repede și am ieșit afară. Eram stăpînit de senzația că s-a-ntîmplat ceva, dar nu știam ce. Oameni mulți, alergau pe lîngă mine, ieșeau din ogrăzi; se strigau unii pe alții și alergau spre piață, parte din ei buimaci ca și mine, neștiind ce se-ntîmplă... Piața plină. Mulți militari (era în marginea satului o unitate antiaeriană romînă și una nemțească — pîndeau avioanele americane care veneau de peste munți și mergeau să bombardeze Bucureștiul!). Curios mi s-a părut faptul că cele două circiumi erau deschise la ora aceea. Oamenii ieșeau din ele cu sticle de vin și închinau cui cine se nimerea. Toată piața forfotea, striga, rîdea cu zeci de glasuri învălmășite, bete de bucurie și de surprindere: Pace! Pace! S-a făcut pace. S-a încheiat armistițiu!

Dar deodată în toată atmosfera aceea de beție generală, entuziasm și exuberanță, focuri de armă! Cine? De unde? Toți încremenim o clipă surprinși, uluiți — și eu mai uluit și mai surprins decît toți. Impușcăturile se-ntețesc. Pornesc de undeva de la marginea satului, dinspre munți. Va să zică nu s-a sfîrșit încă. Moartea ne mai dă tîrcoale, mai plutește încă printre noi! Acolo, undeva în întunericul nopții care ne luminase pentru o clipă inimile, gloanțele mai șuieră și piriitul lor ascuțit îl simțim înfigîndu-ni-se în carne, în nervi. Nu știm ce se întîmplă și nimeni nu ne poate spune. Mii de presupuneri, de păreri contradictorii vin să înverșuneze și mai mult atmosfera. Il caut prin mulțime pe moșul Grigore, dar nici el nu știe nimic. A sosit din vreme aici și a ascultat la radio comunicatul cu privire la armistițiu, dar ce se întîmplă acum la marginea satului... Abia dimineața aflăm. In curtea bisericii ortodoxe se aduc doi soldați din unitatea noastră de antiaeriană. Au fețele galbene, de ceară și unul o gaură mică, vînătă, pe tîmplă. Parcă ar fi un bănuț de plumb. La școală s-au adus trei răniți. Unul geme și scrîșnește și cei care au fost mai aproape de el spun că-i înjură pe nemți. Nemții au deschis mai întîi focul. Făcea de santinelă lîngă un tun, în marginea taberei și gloanțele nemților i-au perforat burta. Nu se știe dacă o să mai scape. Doctorul militar, venit în grabă ,intră în curtea școlii (transformată încă din primăvară în infirmerie) și dă lumea afară. Oamenii se retrag tăcuți și disciplinați, nu așteaptă să li se spună a doua oară. Fețele lor sînt negre și împietrite de durere și ură. La amiază se aduc prizonierii. Mulțimea adunată în piață îi privește într-o tăcere neagră, apoi cineva aruncă o înjurătură scurtă „Mama voastră!" și altul le strigă rîzînd: „Ai dat de dracu' Frit!" și toată mulțimea izbucnește în rîs. Scene din astea aveam să văd multe, alternînd între ură și dispreț. Am plecat din satul acela după o săptămînă de la încheierea armistițiului. Voiam să ajungem cît mai repede acasă.

Amploarea operațiunilor

Călăuzit de un Cicero modern (tov. Căzănișteanu Costin) urmăresc acum după 14—15 ani, sală cu sală, interiorul Muzeului Militar, astupîndu-mi lacunele de memorie și recompunînd imaginativ universul luptelor de atunci. Incepem cronologic (după exponatele muzeului) cu înființarea Diviziei Tudor Vladimirescu: cererea de înființare: „Noi, grupa de inițiativă; care reprezentăm pe prizonierii romîni aflați în U.R.S.S."...

...In continuare fotografii: aspecte diverse din viața diviziei... Solemnitatea depunerii jurămîntului. Jurămîntul: „Jur poporului meu robit de nemți să lupt pentru libertatea și propășirea lui...". Apoi armele partizanilor care au acționat în interiorul țării... Drapelele unităților care au participat la insurecție. Manifeste și documente expuse dovedesc pregătirea pînă-n ultimile detalii de către P.C.R. a insurecției. Apelurile C.C. al P.C.R. adresate ostașilor pentru răsturnarea dictaturii antonesciene... O hartă urmărind acțiunile trupelor romîne și ale gărzilor patriotice pentru lichidarea rezistenței trupelor hitleriste în București și Valea Prahovei... Manifestul comandamentului formațiunilor patriotice: „Cetățeni! Patrioți! Lupta cu arma în mînă împotriva cotropitorilor nemți a început. DIN ACEASTA CLIPA FIECARE ROMIN E UN SOLDAT AL ROMINIEI LIBERE"

Făcînd un bilanț al luptelor din interiorul și din afara Capitalei, cifric, situația se prezintă astfel: 5457 prizonieri (358 ofițeri și 1089 subofițeri hitleriști). In total, efectivele germane capturate de armata noastră între 24—31 august s-au ridicat la 53.159 de oameni (14 generali și 1.224 ofițeri), 5.000 de morți, plus materialul de război respectiv.

Dar cea mai puternică ofensivă militară (care a făcut din Romînia a patra forță armată luptătoare împotriva fascismului) s-a desfășurat pe frontul de apus, începînd cu dispozitivul Transilvaniei de nord și continuînd cu eliberarea Ungariei și a Cehoslovaciei. Forțele inamicului erau masate îndeosebi la Sf. Gheorghe (o divizie); în raionul Tg. Mureș (două); alte trei divizii concentrate la Miercurea Ciuc; două mari unități în jurul Clujului; opt-nouă divizii (5—6 horthyste și trei hitleriste) între Gilău și Dunăre și între Gilău și Mureș aproximativ trei divizii horthyste dintre care una blindată; și mai înăuntrul dispozitivului pe teritoriul jugoslav, alte trei divizii hitleriste (două moto și una S.S.). Lupta cu un astfel de inamic, puternic numericește, înverșunat și plin de disperare, în situația cînd armata romînă era dispersată pe întreg teritoriul țării a constituit o dovadă nemaipomenită de curaj, vitejie și înalt patriotism. Nu voi pomeni decît unele fapte de arme ieșite din comun (sau dacă vreți foarte comune tuturor unităților de luptă). Satul Ilieni (lîngă Sf. Gheorghe). Se declanșează atacul pandurilor diviziei Tudor Vladimirescu. Inamicul ripostează ferm. Primele lanțuri de infanteriști sînt culcate la pămînt. Dar după ele zvîcnesc alte lanțuri. Din spate, dinspre sat, artileria își lungește tirul și susține contraatacul infanteriei inamice. Și deodată alături de infanterie și de mugetul tunurilor, din norii de fum și de pămînt răscolit se desprinde un uruit surd, greoi: tancurile fasciste. Primul monstru, cu pielea lucioasă de oțel, apare în viteză și-și rotește țeava amenințător. După el, un al doilea. Apoi al treilea, în dispozitiv de luptă, și alte patru în urmă. Servanții de la puștile antitanc îndreaptă focul spre primele două din față. Unul e lovit drept în frunte; se rotește în loc scrîșnind din șenile ca un animal orbit, apoi o flacără țîșnește de undeva și șerpi galbeni și grași încep să scoată capul și să curgă în jos peste turelă, cuprinzîndu-i toate încheieturile. E lovit și celălalt. Se întoarce pe jumătate parcă ar vrea s-o ia îndărăt, apoi bubuie asurzitor și înțepenește pe loc. Alte două din apropiere se întorc și o pornesc spre marginea satului. Doar trei înaintează înfricoșător; au ieșit din linia de foc a companiei antitanc, și acum, nestingherite, au pătruns în rîndurile noastre. Nimic nu le mai poate sta înainte. Totul pare pierdut. Atunci, sublocotenentul Turturică iese dintre soldați, aleargă spre primul tanc și aruncă în el două grenade una după alta. Nimic. Ofițerul strînge în pumn ultima grenadă, se aruncă pe tanc și izbind-o în turelă sare în aer odată cu tancul. Imbărbătați de exemplul lui, caporalii Pîndaru și Stan se-aruncă spre celelalte două tancuri și le incendiază.

Intregul front din Ardeal s-a întins pe o zonă de 1400 kilometri dintre care pe 520 s-au dus lupte atît de crîncene, încît pierderile noastre s-au cifrat la 50.483 oameni (inamicul a avut 58.330 prizonieri în afară de răniți și morți). Trupele romîne au eliberat în total 872 de localități (8 orașe și 18 localități de importanță națională).

Totul pentru front, totul pentru victorie

In acest timp, o luptă tot atît de crîncenă (dar într-alt mod și cu alte forme) se ducea și în interiorul țării. Comuniștii aveau de luptat cu dezastrul economic (45% din căile ferate erau distruse; 50% din nodurile importante de cale ferată scoase din uz; 90% din tuneluri; 55% din stațiile mecanizate, 55% din vagoanele de marfă; 93% din cele de pasageri; 64% din locomotive.) Industria petroliferă și-a redus capacitatea de prelucrare a rafinăriilor cu 85%; la distilare cu 85%; la cracare cu 82%. Capitaliștii și moșierii și guvernul Rădescu sabotau frontul. Industriașii căutau să micșoreze producția de război, să închidă întreprinderile. Majoritatea primarilor și prefecților erau maniști sau liberali. La sfîrșitul anului 1944 și începutul lui 1945 Rădescu (sprijinit de Maniu și Brătianu) începe recrutarea și înjghebarea unor organizații legionaro-fasciste, cu ajutorul cărora plănuia nimicirea forțelor democratice. In aceste împrejurări, la 28 ianuarie 1945, partidul comunist elaborează și publică programul de guvernare al F.N.D.-ului. Primul punct din program: participarea cu maximum de efort la războiul antihitlerist. Mai puțin de o lună după aceea, la 13 februarie, la apelul F.N.D.-ului, în București, are loc un miting uriaș (500.000 oameni). Demonstrație desfășurată sub semnul luptei pentru mărirea efortului de război și democratizarea țării. Cu unsprezece zile mai tîrziu, la 24 februarie, are loc mitingul decisiv în piața Națiunii, după care demonstranții pornesc în lungul căii Victoriei și sînt primiți cu focuri de mitralieră. A fost un moment de-o covîrșitoare importanță politică. La 28 februarie Rădescu este nevoit să demisioneze. La 6 martie, P.C.R. și F.N.D. convoacă o mare întrunire populară în capitală, (800.000 demonstranți) „pentru salvarea țării și instalarea guvernului de largă concentrare democratică, în frunte cu Dr. Petru Groza". In ziua de 7 martie, în prima ședință a noului consiliu de miniștri, tovarășul Gheorghiu-Dej pune problema „reorganizării armatei... Trebuie să facem în așa fel încît armata noastră să simtă întreaga căldură a poporului, întregul sprijin al poporului" Guvernul consideră ca o sarcină principală și imediată, sprijinirea din toate puterile a războiului antihitlerist. Lozinca: „Totul pentru front, totul pentru victorie!" devin un deziderat al întregului popor.

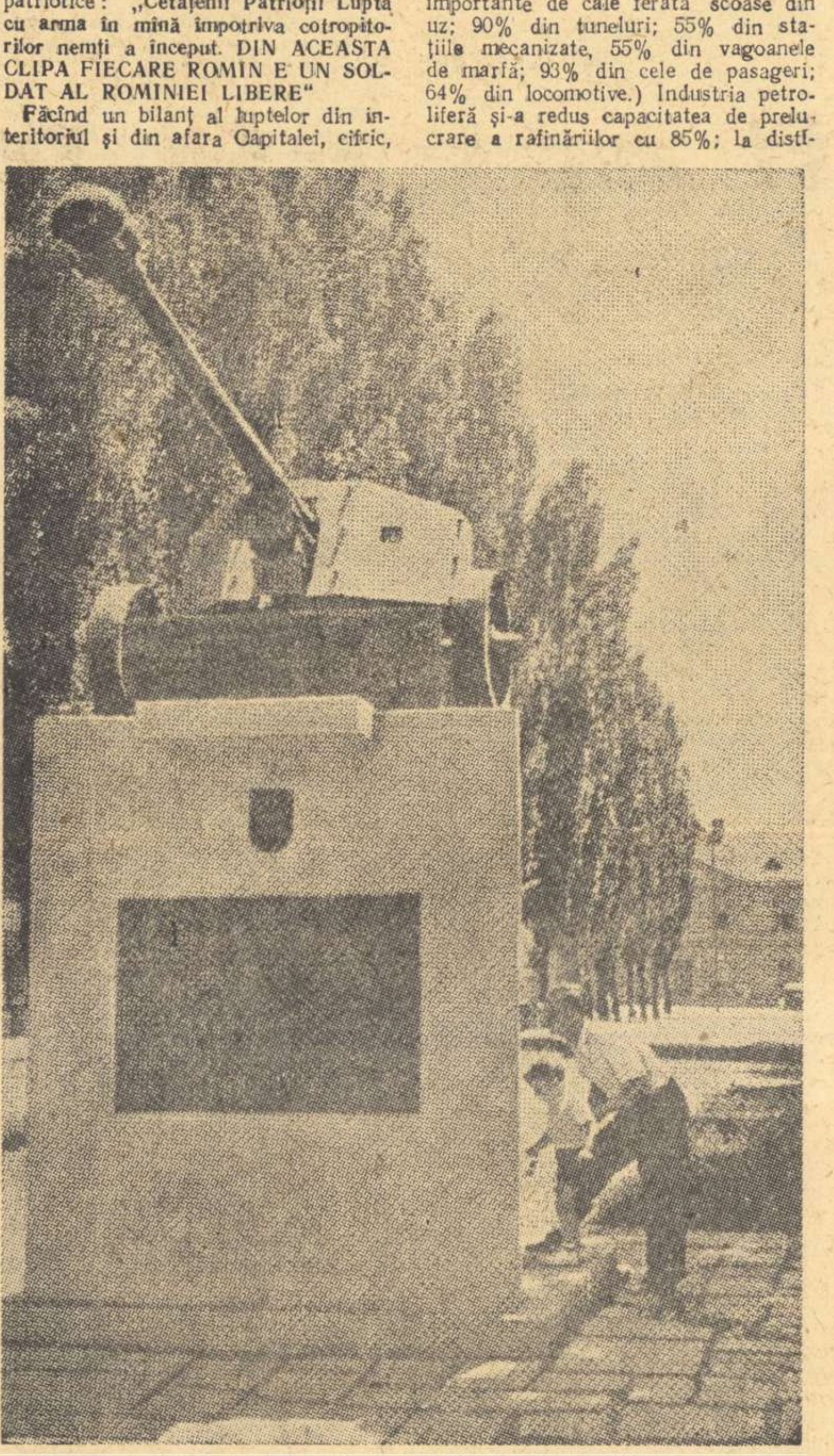
Monument ridicat la Kromerjij, în amintirea eroilor romîni, care au căzut în luptele crîncene duse pentru eliberarea orașului

Luptele de la Debrețin

Armatele romîne înaintau victorioase adînc în dispozitivul inamic. Cu toate forțele întrunite armata a 4-a se îndepărtează la 25 octombrie de frontiera romînă și către sfîrșitul lunii ajunge la Tisa. Corpul de cavalerie (pus sub ordinele grupării mobile general Pliev) depășește forțele principale ale frontului 2 ucrainean și se îndreaptă vertiginos spre Debrețin (însemnat centru strategic și nod de comunicație din nord-estul Ungariei. La 9 octombrie trupele de la stînga frontului 2 ucrainean ating Tisa mijlocie. Gruparea mobilă general Pliev ajunge la calea ferată Debrețin-Budapesta. Corpul romîn de cavalerie primește misiunea de a ocupa raionul Nagyrabo, Nagybajom și de-a dezvolta ofensiva spre sud-sud-vest. In zilele de 9, 10, 11 și 12 octombrie, generalul Pliev își îndreaptă atacul paralel spre nord și cu alte mari unități atacă în direcția Berecske, Biharca, unindu-se cu forțele corpului 33 armată sovietic, strîngînd cercul de foc în jurul trupelor hitleriste cifrate la două divizii de infanterie și două blindate și deschizînd astfel drum înaintării impetuoase spre Debrețin. Intre 16, 17 și 18 octombrie forțele încercuite sînt lichidate. In cursul zilei de 16, divizia de voluntari Tudor Vladimirescu atacă prin surprindere satele Hosszupaly și Monostorpaly „unde inamicul își organizase ultima și cea mai puternică rezistență în fața Debreținului" (aflat la 12 km. depărtare). La 12 octombrie, trupele romîne și sovietice pătrund în Debrețin. Divizia 2 Munte a atacat spre nord-vest, atingîndu-și obiectivul fixat, alineamentul Szamotu, Tiszatu. Divizia Tudor Vladimirescu își întinde atacul pe tot frontul zdrobind rezistența de la Hosszupaly și Monostorpaly. Concomitent, divizia 3 munte sparge apărarea localităților Saramd și Hajdubogos. Pandurii și vînătorii noștri de munte forțează și iau orașul cu asalt pătrunzînd în el deodată prin mai multe direcții. In tot cursul nopții de 19—20 octombrie orașul este cucerit prin înverșunate lupte de stradă și eliberat total în zorii zilei următoare. „Soarta Ungariei s-a decis la Debrețin" a spus atunci generalul Geissler, comandantul armatei a 3-a hitleriste. Comandamentul suprem sovietic a dat ordinul de zi prin care se conferea diviziei I-a infanterie voluntari romîni Tudor Vladimirescu denumirea de „Tudor Vladimirescu-Debrețin".

Am trecut Tisa

Mai multe fotografii, aproape un perete întreg înfățișează trecerea Tisei. Una izbește cel mai mult. Trei servanți rezemați de afetul unui tun, pe care stă scris mare cu creta: „Am trecut Tisa". Dar nici fotografia asta, și nici celelalte, nici un muzeu întreg de fotografii nu pot spune ce a fost atunci, în ce condiții s-a trecut Tisa și cu ce sacrificii. Soldații veneau de la mari depărtări, pe drumuri glodoase și grele, (oh, acele marșuri de zi și de noapte care nu se mai sfîrșeau pe drumuri străine și primejdioase, cu ploaia care-ți cădea pe cap și cu glodul care se ținea de tine, te trăgea de picioare și-ți storcea puterile și nervii)... Corpurile 4 și 7 armată formate din 4 divizii, ca să ajungă la Tisa, în 10 octombrie, au trebuit să facă în etape continui cîte 80 de km în 26 de ore la rînd Și aceste patru divizii abia ajunse în apropierea rîului, frînte de nesomn și oboseală, cu peste 120 de kilometri la activ, primesc imediat ordin să continuie deplasarea spre Mindszént (Corpul 7) pentru a trece Tisa în dimineața de 12 octombrie și corpul 4 să ajungă în raionul Szarvas urmînd să acționeze spre nord, nord-vest. O zi mai tîrziu cele două armate se află la locurile indicate. Și acum intervine situația cea mai extraordinară. La vest de Mindeszént inamicul atacase cu forțe numeroase capul de pod și trupele sovietice aflate în acest sector erau în pericol. Regimentul 96 dă dovadă de eroism fără seamăn: trece Tisa sub barajul infernal al artileriei și a aruncătoarelor fasciste și, împreună cu sovieticii aflați în bucla rîului pornește un atac atît de vijelios, încît flancul inamic se prăbușește și dă îndărăt doi kilometri. Dar nici nu se risipește fumul exploziilor, spasmul și vuietul luptei, soldații nici nu apucă să-și sape primele adăposturi că inamicul se reculege și contraatacă din flanc cu două tancuri. Zvîcnind din pămînt, cu pumnii plini de grenade, infanteriștii noștri se reped și le izbesc în bot, în șenile, peste tot unde știu că pot fi rănite și nimicite. Clocotind de înverșunare și de victorie, regimentul reia apoi ofensiva lărgind cercul și creînd spațiul necesar trecerii întregii divizii.

Budapesta

„Trupele romîne care se apropie de Budapesta — scria Săptămînalul „Villagossag" — obțin pentru poporul lor dragostea și recunoștința poporului maghiar, care se eliberează de sub jugul german".

Pînă la 11 decembrie (respingînd toate contraatacurile date de infanterie și tancurile dușmane, trupele noastre cuceresc masivul păduros Iukaras, turnat într-o carapace puternică de fortificații, cu cota 308 deasupra, dominînd raionul Gódöllö și care constituia prima zonă de apărare a orașului. O zi mai tîrziu, divizia 19 Infanterie forțează și cucerește localitatea Isaszog și pădurea de la sud. In zilele următoare luptele devin atît de grele că nu se poate înainta decît 200—300 de metri pe zi. Distanța de inamic este în unele sectoare mai mici de 100 de metri. Abia în ziua de 27 decembrie ,divizia 2 infanterie reușește să rupă linia de rezistență pe o lungime de doi kilometri, s-o împingă îndărăt un kilometru și să cucerească prin învăluire (la sud) și frontal, păduricea Magyoros. Atacul continuă cu insistență, zi și noapte, și după alte atacuri și lovituri frontale, inamicul este silit să se replieze în marginea estică a periferiei budapestane. In zorii zilei de 28 decembrie detașamentele diviziei 2 infanterie și 9 cavalerie continuă urmărirea și pătrund 6—7 kilometri spre vest. Trupele sovietice vecine strîng în același timp cercul din jurul raionului Cinkata. In noaptea de 28—29 decembrie corpul 7 romîn intensifică ofensiva generală. Rînd pe rînd cade pădurea nord-vestică, Rakosliget, satul Cinkota și localitatea (cucerită noaptea, prin lupte de stradă) Matyasföbd, străpungîndu-se astfel ultimul cerc de foc în jurul Budapestei. Urmează ultimatum-ul sovietic, pentru a cruța orașul de distrugere. După respingerea lui de către fasciști și asasinarea parlamentarilor în dimineața zilei de 1 ianuarie, concomitent cu forțele sovietice, corpul romîn lovește direct Budapesta. Divizia 19 cucerește în aceeași zi parcul Lucaks Myr și cartierul Rakoshegy; divizia 9 cavalerie partea nordică a cartierului Kovanya. Intre 8—9 ianuarie se dau lupte mari în jurul cazărmii Franz-Joseph și a clădirii poștelor. Sublocotenentul Budeanu din regimentul 31 dorobanți, în fruntea plutonului său trece prin ferăstrăul de gloanțe al inamicului și escaladează zidul cazărmii (rămăsese numai cu 5 oameni). Se cațără pe zid; este rănit la cap: „Nu mă lăsați, băieți!" strigă și sare înăuntru. Soldații sînt electrizați de curajul și vitejia lui, nu-l pot lăsa, sînt ei înșiși curajoși și bravi. Sar după el și deschid focul. In față au o cazarmă întreagă, moartea întărită în ziduri și în zeci de mîini înarmate care se ridică spre el. Nu sînt cu toți decît 6 soldați și un ofițer, dar au arme destule și grenade... Le strîng în pumn și le aruncă... Gol, între ei să rămînă gol... Intre ei și moartea din față, pînă vor veni ai noștri, pînă zidurile vor cădea și vor ieși triumfători de-aici.

15 zile de lupte în interiorul Budapestei, peste 30 de contraatacuri respinse. 100 kilometri străbătuți de la Tisa pînă-n inima Budapestei. 11.000 de morți. Iată o parte din certificatul nostru de luptă pentru eliberarea poporului maghiar și zdrobirea fascismului.

Zvolen, Gron, Banska Bistrița, Tatra

Toate fotografiile de acum arată același și același lucru. Zăpadă. Munți înzăpeziți și arme îngropate în zăpadă. Și soldați în zăpadă. Tunuri în zăpadă și servanți romîni îngropați lîngă tunuri. Skiori culcați în zăpadă și lîngă ei arme — și mîinile lor lîngă arme îngropate în zăpadă. In munții Tatra, în iarna lui '45 gerul s-a menținut constant la 25—30 grade. Privind fotografiile simt că-mi îngheață mîna. Nu mai pot nota nimic. Cred că războiul nici nu se poate descrie văzut din muzeu. Dar chiar și în muzeu, văzînd numai niște simple fotografii ți se poate întîmpla să-ți înghețe mîinile. Trecerea frontierei cehoslovace s-a săvîrșit timp de o lună de zile, între 18 decembrie 1944 pînă la 18 ianuarie 1945, cînd toate cele 15 divizii romîne se aflau total angajate în luptă alături de trupele sovietice. In timp de 5 luni cît au luptat pe pămîntul Cehoslovaciei, trupele noastre au luat parte activă la încercuirea și nimicirea trupelor hitleriste din munții Slovaciei; la forțarea Gronului; cucerirea munților Tatra Mare, Nitra și forțarea rîului Nira; la cucerirea munților Tatra Mică și forțarea rîului Vag; la cucerirea Carpaților albi și atingerea rîului Morava. Trupele noastre au cucerit orașul Rojniava, important centru de comunicații; pozițiile muntoase din jur (dintre care platoul stîncos Silika Planina, care închideau trupelor aliate ieșirea spre sistemul de comunicație de la sud de Tatra Mică) apoi Perinul; calea ferată Costișe; Torna; creasta de nord de valea Tornei pînă la drumul Almas-Rojniava; Dabsina, Tisovecul și Telergatul.

Imediat după cucerirea Zvolenului, la 20 martie, începe atacul despresurării și eliberării orașului Banska Bistrița.

Dar destul. Sînt covîrșit de măreția acestor fapte eroice. De pe un perete întreg mă privesc chipurile eroilor care au căzut luînd cu asalt munții Tatra... Godeanu (cota 568, și ceilalți împrăștiați pe tot frontul, în adîncimea celor 1000 de kilometri pătrunși în dispozitivul inamic... Sublocotenentul Turturică... Pontonierul Eftimie Croitoru, salvatorul podului de la Tiszalök... frații Racoțeanu... Elena Chiriță care și-a dat viața pe străzile Budapestei, această Ecaterină Teodoroiu contemporană... Trebuie să mai vorbesc de atîtea lucruri, de zăpezile înalte de un metru care sînt mereu prezente în fotografii... De scrisorile primite de pe front și din spitale, ultimele scrisori în care se amestecă țipătul luptei cu încrederea în marea cauză, care era a lor și a omenirii întregi, dar nu mă simt în stare să mai continui. Toate forțele scriitoricești trebuie adunate să reînvie paginile glorioase de vitejie și jertfe care ne-au deschis zilele libertății de azi; toate forțele scriitoricești să cînte marea epopee a libertății noastre și un glas maiakovskian care să strige în gura mare pentru toți oamenii, pentru toate inimile: Luptători ai păcii fiți vigilenți! Monstrul a fost atunci răpus. Lava fierbinte și ucigașe care amenința atunci să înnece întreg globul pămîntesc a fost nimicită, dar craterul vulcanului mai fumegă...

Ziua Victoriei

Venise luna mai. Mai înflorise
Cîte-un cireș scăpat printre obuze,
Cîte-o nădejde rătăcind prin vise,
Cîte-un cuvînt de dragoste, pe buze.

Se mai cutremura pămîntul, surd,
Ca scuturat de moartea cea flămîndă.
Tot mai zvîcnea satanic și absurd
Fascismu-n agonie, sub osîndă.

Tot mai cădeau ostașii liberării,
Romîni și sovietici la un loc,
Inaintînd ca valurile mării
Sub un potop de bombe și de foc.

Purtau în ochi priveliștea grozavă
Din țara lor, cu sate-arzînd în zare,
Și răzbunarea nu răbda zăbavă
Și ura lor nu cunoștea crutare.

Purtau cazacii, neuitat în minte,
Pe Don, arzînd nenumărate staniți,
Purtau ucrainenii înainte
Un dor de casă, greu ca niște raniți.

Lovea cu sete fiecare rus,
Avea de răzbunat copii și mame.
Ardea Berlinul, roș ca un apus,
Cu flăcări mari ca niște lungi năframe.

Se prăbușeau clădirile în goluri
Ca într-un infernal apocalips
Și s-au sfărmat atuncea în subsoluri
Statui de führer ticluite-n ghips.

Tăcu deodată la pămînt răpus
Fascismu-n agonie, ca o fiară.
Și de departe, din văzduhul rus,
Veni miros de flori și primăvară.

Demostene BOTEZ

Mogoșoaia 59

AUGUST FĂRĂ LINIȘTE

Cheiul era neluminat. Cele două maluri ale apei anemice și leneșe stăteau cufundate într-un întuneric dens. Fațadele clădirilor de pe stînga Dîmboviței aveau o sticlire translucidă. Aici căzuseră în aprilie bombe și spărseseră plafoanele unor clădiri cu mai multe etaje. La cîte o răbufnire de vînt, se auzea scurgerea molozului printre grinzile incendiate numai pe jumătate. Alergau ușor, cu armele pe șold, gata să tragă din mers. Gîfîiau și încetineau ritmul din cînd în cînd. Pe aici, pe undeva, Mareș lipise cu ani în urmă niște afișe pe zidurile unei cazărmi, în apropierea podului Mihai Vodă. Era cu Ina, într-o noapte plină de ceață, primăvara, cînd un ger întîrziat le înghețase mîinile în care țineau bidineaua și cutia cu clei. Către dimineață, în zori, frigul nu le mai înțepa mîinile. Deasupra străzilor se lăsase o perdea albicioasă, tîrîndu-se peste Dîmbovița, spre podul Grozăvești. Nu se mai vedea decît la doi pași și pe o astfel de vreme puteai să lipești un manifest și pe poarta raiului, parcă așa spusese Ina. Era îmbrăcată într-o rochie de stofă, închisă pe gît și peste umeri își așezase o broboadă. Avea părul umezit și o gură frumoasă, cu dinți strălucitori. De sub planșeul Dîmboviței ieșeau vagabonzii rebegiți, scuturîndu-și spinările ca să se încălzească. Cînd terminaseră treaba, se opriseră în fața unei brutării și cumpăraseră o pîine neagră, caldă, cu un miros neînchipuit de plăcut, de grîu copt și mîncaseră cu lăcomie. Se luminase bine și trebuiau să zvîrle bidineaua și cutia cu clei. Ina îl sfătuise s-o ascundă undeva, dar n-aveau timp. O aruncaseră pur și simplu peste digul de fier ruginit și priviseră cum se rostogolește pînă în apă. Deasupra orașului plutea un nor de pîclă înăbușitoare. Copacii aveau un înveliș argintiu de sticlă, parcă i-ar fi ambalat cineva în staniol pentru o sărbătoare apropiată. Urmase apoi o dimineață tulbure, incertă, cu cerul nehotărît, cu vînt și cu praf mult pe străzi. Umblaseră pînă pe la 11, fără să simtă oboseala nopții pierdute și cînd se despărțiseră, ea îl sărutase scurt pe obraz...

Mareș se opri dintr-o dată, părîndu-i-se că aude pași pe caldarîmul pustiu. Privi trotuarul întunecat din fața lui. Ceilalți nu mai respirară o secundă. In față era un zid ascuns de beznă. Se vedeau golurile ferestrelor smulse, cu mici dreptunghiuri albe de zid interior. Nu mișca nimeni. Pe un gard, foșnea un frunziș de iederă. Porni mai departe, căutînd dincolo de dîra albicioasă a Dîmboviței care-i despărțea de malul celălalt. In curțile mari, cu pomi numeroși, se mișcau valuri somnoroase de frunze negre la vîntul de noapte, niște talazuri grele, obosite de vară. Lîngă apă, pe trotuarul de granit, era mai lumină, dar nu voia să intre în bătaia patrulelor nemțești, dacă ele s-ar fi aflat prin apropiere. Din spate, deasupra orașului, se auzea fîlfîirea fumului ieșit din coșul imens al Uzinei electrice. Dincolo de barieră și mai departe, către periferii, o sirenă stinsă, răgușită, pufăi scurt. Dîmbovița unsuroasă avea cîte un sclipăt albăstrui, cum s-ar întoarce un pește în somn, plutind pe o apă moale. Dinspre Calea Victoriei, pe o stradelă înclinată, cobora o trăsură încărcată cu cheflii. Se auziră copitele cailor bocănind pe pietre și cîntecul nerușinat al unei femei bete. Cînd echipajul trecu, unul dintre muncitorii de la Vulcan scuipă cu dezgust:

— Mama voastră! La plug o să vă punem!

— Se bucură și ei că au scăpat de război, îl potoli Marinache Marin care avea un glas de scapet.

Se apropiau de piațeta din fața hotelului Princiar. Aici, mecanicul se aștepta să vadă cîteva taxiuri, lîngă stația de benzină, dar nu se zărea nimic în afară de pompa galbenă, ca un contur de manechin metalic, cu un cadran alb, lucind ușor. Dughenele anticarilor stăteau închise de mult (aceștia le încuiau cum se însera). Liniștea desăvîrșită nu-i plăcu mecanicului. Se întrebă unde o fi ajuns Niculescu cu grupa lui și în aceeași clipă auzi prima rafală venită dinspre Vama Poștei: tra-tra-tratatata-tra-tratata...

Oamenii se strînseră ciorchine lîngă el

— Ei, cum vă place? îi întrebă Mareș, oprindu-i cu gest scurt. Aveți copii care v-așteaptă?

— Dar cum crezi? rîse ușor, cu puțină spaimă, Marinache Marin.

— Care vrei acasă, poți să te-ntorci, glumi cu glas aspru mecanicul și se uită înaintea lui.

Se făcuse liniște. Grupa lui Niculescu nu răspunsese încă focului. Ce dracu se întîmplă? mîrîi Mareș. Se aflau sub gardul de cărămidă al unei curți. Dincolo de zidul înalt, nu se auzea nimic. Sus, la o clădire din apropiere, cineva închidea repede niște obloane. Priviră. Mai rămăsese un geam luminat și în încăpere, în fața unei perdele mișcate de vînt, se zărea silueta unei femei. In mod normal, gîndi mecanicul, dacă nemții ar fi vrut să apere podul, ar fi trebuit să instaleze o mitralieră chiar aici, în locul în care se afla cu oamenii lui, pentru că numai așa puteau să țină între două focuri trecerea îngustă peste rîu. Poate, însă, nu avuseseră timp să o facă. Aproape că-i părea rău că-l lăsase pe Niculescu să plece înaintea lui. Cum îl știa zăpăcit... Noroc că nu era singur

Tot liniște. Nici o mișcare. O clipă, două, trei. Apoi pași de oameni alergînd spre tipografiile din spatele magazinului Lafayette. Mareș își scoase pistolul automat, atîrnat cu o curea de gît. In spatele lui se auziră închizătoarele celorlalte arme. Mecanicul își aminti de noaptea cînd fusese dat jos din duba călăilor și aștepta să audă rafala gloanțelor ce trebuiau să-l ucidă. Nu trecuse nici un an de atunci. Acum se aflau față-n față: el și fantoma brună a fascismului, gata să se lupte de la egal la egal, cu arma în mînă.

După 15 ani de hăituiri, iată-ne, în sfîrșit, în condiții egale! Slavă domnului...

Tăcere, numai tăcere. Tăcere și pîndă. Pietrele piațetei lucesc ușor în lumina stelelor de vară. Ceasul pompei de benzină pare un cerc de țintă de tir. Se văd cifrele fosforescente și acul cu vîrf galben și în cei doi cilindri de sticlă nu mai urcă de mult benzina. Jos, în locul unde opreau altădată mașinile, e o porțiune mai unsuroasă, de la vechile pete de ulei. In stînga, fereastra deschisă, luminată spre noapte și femeia care se piaptănă nepăsător. Uite-i umbra ușoară, cenușie, mișcînd brațele de aer, ca într-un joc chinezesc. A auzit anii aceștia atîtea împușcături, încît n-o mai tulbură nimic.

Tăcere și pîndă. Vîntul de noapte bate ușor. Dincolo de gheretele anticarilor, foșnesc niște pomi cu coroane bogate, umeziți puțin. Peste cheiul de piatră, un nor de praf, o aură roșcată-albicioasă plutește deasupra limbii de apă fără strălucire. Rar se aude un clipocit. Puțin mai departe de aici, dincolo de cel de-al doilea pod, este un grătar care se ridică și se lasă. Pe acolo ar trebui să urce, după aceea, Dumitrana cu oamenii lui, dacă vor să ia clădirea prin surprindere, să cadă în unghiul mort al mitralierelor nemțești...

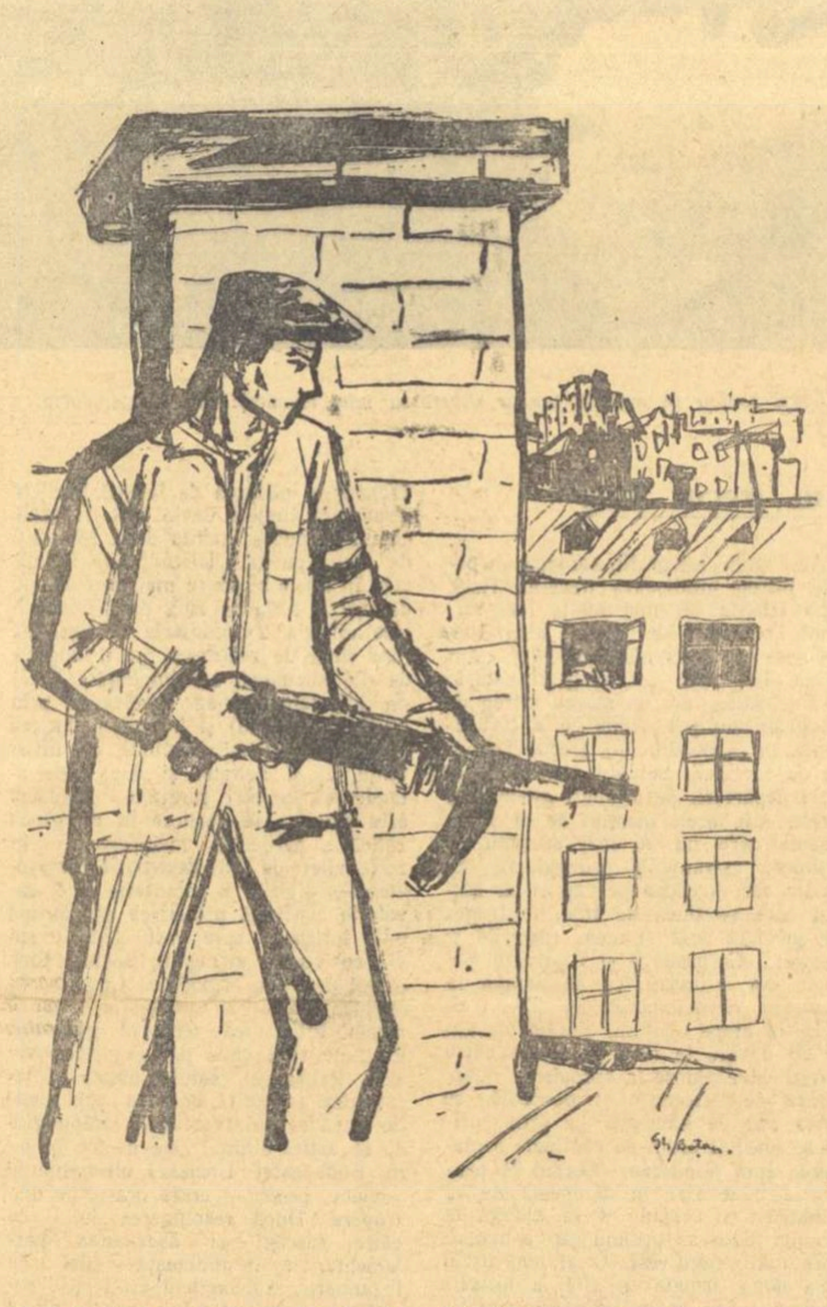

Dîmbovița bolborosește. Vremea trece încet, ca și cînd timpul s-a împotmolit undeva. Așa clipocea în ghețăria aceea apa topită. Dobre e mort de mult. Căzuse ca un sac, ca un balot mare. El și Cojocaru. Dar Sami? Sami Haim. A murit și Sami Haim. N-a avut parte să stea aici sub un zid de piatră, să strîngă în mînă închizătorul unui pistol automat care-ți dă atîta putere și siguranță. Dumitrana spunea că l-au adăpostit niște tovarăși cîtva timp. Era rănit grav la gît. Abia a putut să scrie cîteva rînduri. Pe urmă, a avut o paralizie și s-a stins încet...

Podul de piatră se vede bine acum. Noaptea a căpătat o strălucire ciudată, neobișnuită. Undeva, dincolo de cupolele orașului, luna se ridică ușor. Deocamdată, cerul a căpătat transparența apei, e albăstrui ca o bluză de femeie, o bluză de primăvară, străvezie, ușoară...

— Ta-tata-t-taaa-ta...

Clănțăne o mitralieră aproape. O salvă scurtă și imediat se aud șipci retezate într-un gard, o cădere ușoară pe iarbă, undeva, într-o curte. Piațeta e traversată de trei bărbați care fug disperați spre intrarea hotelului părăsit, ținîndu-și pălăriile în mîini. Aștia au nimerit-o prost. Unul se împiedică și țipă fără motiv. Se ridică și iar fuge. N-a mai tras nimeni. Nici măcar nu l-au atins. Frica... După aceea, altă trăsură trecînd moale pe asfalt. Ecoul altei străzi între ziduri înalte și liniștea plină de primejdie.

— Ce facem, tovarășe? întrebă din spate Purcară.

— Ai răbdare și vorbește mai puțin.

Incă trei sau patru minute. Mecanicul simte primejdia undeva, în apropiere, și nu știe ce-l face să ezite să traverseze primul piațeta. Totdeauna avea senzația aceasta înaintea unui lucru neplăcut. Poate era și puțină teamă, ca pe front, după prima ciocnire, cînd i se părea că pretutindeni în jur pîndește moartea. Dar unde era Niculescu, pe unde trecuse?

— Răriți rîndurile! spuse în șoaptă, hotărît.

Oamenii se depărtară unii de alții. Cei trei muncitori de la Vulcan au pe șold cîte un sac de pînză, în care se află încărcătoarele de schimb. Mareș vru să-i întrebe dacă fuseseră instruiți, dar se răzgîndi. Din moment ce se aflau aici, însemna că le arătase cineva ce trebuiau să facă. La mișcările lor scurte, trădînd încordarea și enervarea, cutiile de metal scoteau un zgomot de fier frecat, sîcîitor.

— Cînd o să treceți, aplecați-vă bine și fiți atenți la pod, mai zise Mareș. Plecați cîte unul, la două minute interval. Cînd ajungeți dincolo de jumătatea drumului, culcați-vă cu fața la pod, în poziție de tragere.

Iar se auziră cîteva rafale scurte de pistol automat, de data aceasta de pe cheiul pe care se aflau. Nu erau trase de prea de departe, pentru că sunetul era aproape asurzitor, sporit de ecourile pieței goale. Urmă un răspuns:

— Tac-taca-tata-ttaaa...

Și alături, clinchetul gloanțelor înfipte în asfalt sau în piatră, în orice caz într-o suprafață dură, cum s-ar izbi niște bondari orbi de o bucată de marmoră.

— L-au văzut pe Niculescu, își spuse Mareș.

— Care treci primul? întrebă după aceea.

Un soldat se apropie.

— Noi o să-ți acoperim trecerea.

— Dincolo de pod sînt patrule.

— Mergi repede și fără să-ți fie frică.

— Nu mi-e frică, spuse soldatul parcă cu veselie mirată și porni dintr-o dată, aplecat ca o broască, alergînd caraghios.

Străbătu vreo 40 de metri și ajunse lîngă gheretele anticarilor. Nemții nu trăseseră. Soldatul stătu cîteva clipe în picioare și răsuflă. Apoi se culcă lîngă un copac aflat pe îngustul trotuar de asfalt de lîngă cheiul de piatră. Al doilea om porni în goană. Era tot un soldat. La jumătatea drumului, cînd încetase să mai alerge cu aceeași repeziciune de la început, de foarte aproape se auzi o salvă scurtă. Peste pod se aprinseră cîteva luminițe roșii, acoperite repede de un nor verzui. Omul se aruncă cu un reflex la pămînt și începu să se tîrască de-a bușilea.

— Foarte bine, zise Mareș încet. Merge foarte bine.

Intr-o clipă îndreptă pistolul său automat spre direcția focurilor și începu să tragă, spunîndu-le și celorlalți să facă la fel:

— Tir apăsat la stînga, fără să vă opriți.

Muncitorii de la Vulcan nu ridicară armele. Așteptau liniștiți.

— Acum schimbați poziția, le spuse și se tîrîră cu toții pe sub zidul de piatră cîțiva metri mai în sus.

Al doilea soldat ajunsese sub copacul de lîngă chei.

— Așteptați puțin...

Se gîndi și-i spuse celui de-al treilea, lui Ionete:

— Mergi în zig-zag, mai pe lîngă zid. E mai sigur.

De fapt, nu știa unde se afla grupa lui Niculescu și își dădu seama că nu mai aveau timp de pierdut. Altfel, ar fi ocolit pe o stradelă care începea de la capătul zidului, dacă nu cumva era blocată de nemți.

Plecă și Ionete. Alerga cu pași mari, aplecat înainte. Nu trosni nici un foc. Sus, la geamul femeii, tot mai ardea lumina. Mecanicul se uită peste apă, căutînd să distingă siluetele patrulei nemțești. Nu se vedeau decît fațadele întunecate ale clădirilor părăsite la bombardament și ferestrele comandamentului, bine închise, dincolo de care pîndeau, cu siguranță, ofițerii. Dîmbovița se albise puțin cîte puțin în lumina crescîndă a nopții cu lună. Peste zid atîrnau cîteva crengi firave, mișcate de vînt. Asta îi făcea pe cei rămași să ridice mereu ochii pînditori în sus.

Dincolo de Casa de Depuneri se auziră iar focuri de armă.

— Acum trecem toți deodată, spuse Mareș, la intervale mici. Nu mai e timp de pierdut. Haide, cît mai departe de mijlocul pieții, în marginea ei.

Porni un soldat, apoi Purcară și celălalt muncitor de la Vulcan, după aceea iar soldați. Se auziră gloanțele, aproape. Piuitul lor straniu aducea cu ciupirea coardei unui violoncel. In zid se striviră cîțiva plumbi, cum ai strivi niște muște de metal. Urmă un rap-rap venit de dincolo și răspunsul celor de sub copac. In întuneric păru că se aprind brusc artificii: mici lumini galbene-roșcate. Tăcere scurtă, iar clănțănitul unei mitraliere: rap-rap-rap... și apoi pocnete înfundate ca niște dopuri scoase. Patrula germană avea cel puțin șase oameni. Asta se simțea după frecvența loviturilor. Servanții mitralierei nu intrară în socotelile mecanicului.

Oamenii trecură locul deschis, unul după altul, rapid. Mareș rămase singur. Nu căzuse nimeni. In fața lui se afla brațul pompei de benzină și scara de piatră a unui WC care cobora în pămînt. Dacă ar fi ajuns pînă acolo, restul drumului era mai ușor.

Se ridică și porni repede. De sub copac, grupa trăgea neostenit peste podul de piatră, ținîndu-i pe nemți sub un foc intens. Direcția tirului acestora se schimbă și putu să ajungă nestingherit la jumătatea drumului. Se tîrî pînă la rampa de metal a scării W.C.-ului și așteptă cîteva secunde acolo. Din spate nu se mai auzea nimic. Tăcuseră și soldații. Nici dinspre Casa de Depuneri nu se mai auzeau rafalele altor pistoale automate.

Urmară iar cinci secunde de liniște, apoi se auzi ridicarea scurtă a unui oblon de fier, undeva, pe o stradă vecină. Dacă nemții îl văzuseră, își spuse mecanicul, îl vor vîna cînd va încerca să treacă strada lată de 5 sau 6 metri, pe porțiunea unde n-avea nici o acoperire. Deocamdată îl așteptau, fără să tragă vreun foc.

Acum ar fi trebuit să înceapă ai lui. Nu le strigă nimic ca să nu-și trădeze locul. Șuieră numai scurt. Se auzi o salvă. Cel puțin acum știau că este acolo și că nu e rănit. Luna se ridicase deasupra unei clădiri de dincolo de malurile de lut ale Dîmboviței și piațeta se văzu clar ca un trapez de piatră, deasupra căruia se tîrau hîrtii și frunze moarte. Nu se auzea decît foșnetul apei de jos, din closetul public, scurgerea ei precipitată în pisoare. Se repezi cu privirile înainte. Trecu de primele dughene ale anticarilor: un cilindru de zid, cu ferestre înguste, în varul căruia lucea lumina nopții. Se auzi iar o salvă. Gloanțele șuierară foarte aproape și se înfipseră cu un zgomot sec în obloanele de lemn. Mecanicul se aruncă la pămînt. De undeva, din spate, simți un miros de hîrtie veche, sfoiegit. Se ridică și iar se culcă, pentru că de dincolo de apă sosi un nou stol de gloanțe.

„A fost foarte aproape, în față. Mă caută moartea cu luminarea. Și asta din cauza lunii, care a ieșit tocmai acum".

De sub copacul de lîngă chei, răspunseră cîteva salve prelungi. Mecanicul se ridică din nou și fugi cît putu de repede pînă în apropierea unui gard de fier, de care erau ancorate dulapurile anticarilor. In spate foșniră cîteva gîze de plumb într-un zbor bezmetic. Apoi nu se mai auzi nimic. Ii găsi pe ceilalți și răsuflă ușurat.

— Ne-o făcuși, spuse Purcară.

— Bine, băieți. Deocamdată am trecut. Cred că cei din spate ne-au auzit și știu ce-i așteaptă.

— Mai stăm? întrebă un soldat.

— Ar trebui să așteptăm aici plotoanele.

Priviră cheiul pustiu. Departe, se vedea umbra unui autocamion care înainta încet, cu prudență. Mașina se opri cam la o sută de metri de piață și se auziră bocancii soldaților sărind pe pietre. In urmă, zăriră taxiul în care se afla locotenentul probabil și Dumitrana. Soldații se culcară pe caldarîm, acoperiți de bordura de granit și începură să tragă peste parapetul podului.

— Au sosit, zise Mareș, noi mergem mai departe. Cei din față au nevoie de întăriri.

Porniră de-a lungul cheiului, acoperiți de umbra copacilor. De dincolo, de peste apă, nu se mai auzi nici un foc.

— S-au retras, spuse cineva din spate.

— Nu cred. Sînt prea puțini și așteaptă întăriri. Deocamdată noi trebuie să-i ajungem pe cei din față.

Lăsaseră în urmă tarabele anticarilor. Intr-un loc deschis, unde copacii fuseseră retezați de schije, se apropiară de gard. Deasupra trotuarului rămăseseră scheletele de metal ruginit ale felinarelor, fără geamuri. Intre brațele de fier, mai stăteau și acum fitilele albe și găunoase, uscate și măcinate.

Pe dreapta, în față: clădirea Prefecturii de Ilfov care adăpostea comandamentul german. In fața ei așteptau cîteva autocamioane din care coborau soldați cu căști. De aici se auzeau împușcăturile și nu dinspre Calea Victoriei, cum bănuiseră din pricina ecoului.

Ajunseseră în spatele grupei lui Niculescu. Acesta era culcat pe caldarîm, cu fața spre Dîmbovița, scrutînd cheiul paralel.

— Cum e? întrebă Mareș.

— Trebuie să trecem dincolo, pentru că au adus soldați și or să aibă ceilalți de furcă cu ei.

— Ai vreun rănit?

— Unul. Tu?

— Nici unul.

— Ce-i cu camioanele?

— Au adus saci de nisip. Ii așează la ferestre. Se pregătesc să reziste.

Mareș privi dincolo de apa gălbuie, acum în lumina lunii ciobite. Mai mult de 20 de oameni descărcau saci din autocamioane.

— Ce zici? întrebă studentul.

— Ar trebui să tragem, să-i mai împuținăm, să-i obligăm la un schimb de focuri pînă vin soldații...

— Eu sînt gata cu grupa mea.

Mecanicul se răzgîndi numaidecît.

— Cred că nu-i treaba noastră. Haide să trecem mai departe, să ajungem în spatele Operei.

Se auziră focuri în urmă. Cheiul Dîmboviței hăuia sinistru.

— Mare bal, mare! glumi Niculescu. Haideți, fraților, să-i lăsăm în grija celorlalți.

— Ați vrut să treceți? îl întrebă mecanicul pe student.

— Da.

— Și?

— Trag încoace. Le-am răspuns. Lăsăm cîțiva oameni și noi mergem mai departe. Tactică genială...

Mareș vru să-i aleagă pe cei care trebuiau să le acopere înaintarea, dar în clipa aceea se auzi un claxon și se treziră lîngă ei cu taxiul negru în care se afla Dumitrana. Comandantul scoase capul afară pe geamul îngust, și întrebă cu mînie:

— Ce dracu mai așteptați aici? Dați-i drumul, soldații vor sosi numaidecît.

Niculescu își strînse oamenii:

— Gata, ridicați-vă, pornim.

Plecară unul după altul, la mari intervale, folosind întunericul gardurilor. In spate se auziră automatele și răspunsul hotărît al nemților, ascunși dincolo de sacii de nisip răsturnați lîngă chei.

Pavajul din fața Operei era plin de cioburi de sticlă și în spatele pietrelor scoase cu baioneta din caldarîm, așteptau alți soldați. Făcuseră legătura cu grupul IV și trecuseră mai departe după o scurtă convorbire. Acum așteptau în fața unui pasaj pustiu să pornească din nou. In față, acoperișul Casei de Depuneri, imensă parașută de sticlă verde cu nervuri de metal, reflecta lumina galbenă, bolnavă, a lunii. Aerul începea să se răcească. Zăpușeala de peste zi, un strat de praf și aburi încinși, fusese luat de vînt și dus undeva, departe, deasupra cîmpiilor din jurul Bucureștiului. Calea de asfalt, care cobora pînă la parapetul podului din fața Operei, era pustie. Pe balcoanele blocurilor din apropiere, se ghiceau umbrele unor curioși care urmăreau bătălia al cărei zgomot îndepărtat îi alarmase.

— Gata, plecarea! zise Mareș, întorcîndu-se.

Străbătură pasajul și intrară în monom pe o stradelă întunecată din spatele Azilului de Noapte. Mecanicul cunoștea locurile și căută cu privirile „Fîntîna pomanagiilor". Apa foșnea, căzînd într-o cupă de piatră, ca altădată.

Aici era o încrucișare care trebuia blocată. Lăsă grupa lui Niculescu în grija încheietorului și-l chemă pe student cu el. Impreună cu oamenii săi, mecanicul plecă de-a lungul unui trotuar pustiu care urca ușor. Era singurul loc pe unde nemții, aflați în clădirea triunghiulară a comandamentului, puteau să se retragă. Curțile erau liniștite. Nu se auzea nimic în afară de împușcăturile înfundate de dincolo de Dîmbovița. Se apropiară, unul cîte unul, strecurîndu-se în umbra zidurilor. Dincolo de curțile cu garduri joase, cu imobile stricate de bombardament, cu ziduri plesnite, fără ferestre, totul era necunoscut ca o mare acoperită cu mine magnetice. Iși împrăștie oamenii și făcu o cercetare sumară. Nu se afla nimeni prin apropiere. Trimise doi soldați în recunoaștere. Totul părea părăsit.

Misiunea lor era îndeplinită. Trebuia numai să aștepte ordinele lui Dumitrana. Dacă ar fi fost după el, Mareș ar fi atacat clădirea chiar atunci. Ieșirea dosnică a comandamentului se sfîrșea printr-un gang, al cărui capăt se termina în strada asta liniștită. Dincolo de dreptunghiul de întuneric, nici o mișcare. Numai fîlfîitul vîntului în grădinile din apropiere. Se auzeau bufniturile puștilor și rafalele de mitraliere.

— Ce facem? întrebă Niculescu.

— Stăm pînă vine curierul cu ordine.

— Pe mine mă mănîncă palmele. Aș lua-o de unul singur.

— Rămîi liniștit aici, cu mine.

Niculescu scoase o țigară și o aprinse, ascunzînd flacăra chibritului.

— Incepe să fie cam rece. Vine toamna...

Trase un fum și privi chipurile celor din spatele lui, soldații și muncitorii de la Vulcan.

— Care vrei să fumezi, se poate, le spuse, dar mai la întuneric...

Impușcăturile încetaseră.

— Pauză, mai zise studentul, trag aer în piept. Ce dracu nu s-or preda, sînt nebuni, țicniți? N-au simțit nici pînă acum că nu-i mai înghite nimeni?

Patrula se întorsese. Nu era nimic de semnalat.

— Am putea să intrăm în clădire ca la noi acasă, spuse Mareș. Uite cum stăm pe loc...

— Nu-i așa? se amestecă Ionete cu glasul lui de scapet.

Trecu un ceas sau două. Era aproape miezul nopții. In sfîrșit, venea cineva, un soldat înalt, cu o moletieră desfăcută, curgînd după el, nădușit tot.

— Cine-i tovarășul Mareș? întrebă.

— Eu...

— Comandantul a spus să așteptați semnalul său. O rachetă albă...

— Bine. Poți să te duci.

Soldatul salută, se aplecă și își înfășură cu grijă moletiera și începu să fugă înapoi.

Soldații se așezaseră pe marginea trotuarului și așteptau fumînd în tăcere. Luna căzuse dincolo de Podul Izvor. Lumina scăzuse. Mecanicului îi era frig, pentru că nu avea pe el decît o cămașă cu mîneci scurte. Se ridică în picioare și se plimbă de colo-colo. Era liniște. Așteptau și cei de dincolo. Probabil că armata înconjura tot cartierul, făcînd o largă mișcare circulară. După încă o jumătate de oră, se auziră împușcături. Se trăgea cu violență din amîndouă părțile. Undeva, într-o curte, cădeau cioburile unui geam atins de un glonț rătăcit. Pe strada pustie fugeau două pisici speriate. Niculescu se uita la cer.

Nimic. Alt schimb de focuri, parcă mai aproape. Lupta ținu pînă spre zori, cu întreruperi. Probabil că se apropiau prin față de clădire, poate trecuseră rîul, gîndi Mareș. Oricum, era de neînțeles de ce amînau să-i țină pe nemții între două focuri.

Cerul se albea. Era și mai frig. Deodată deasupra străzii se ridică o rachetă cu un fîșîit, plesni, se desfăcu, păru o clipă o conopidă argintie și începu să cadă cu o dîră de fum peste niște copaci.

— Gata, adunarea! porunci Mareș.

Iși pregătiră armele și se îndreptară desfășurați spre intrarea gangului. Trecu unul, doi, apoi ceilalți. Nu era nimeni. Mareș o luă înainte. Străbătu zece metri și nu auzi nimic. In față, o curte. Trebuia sărit un gard. Dădu de o altă curte de piatră. Oamenii îl urmară repede, înfrigurați. Se luminase bine. Se auziră voci de soldați și cînd studentul fu înaintea lui Mareș, pe acoperișul unei magazii, văzură ferestrele clădirii, acoperite pînă la jumătate cu saci de nisip. Bineînțeles, nemții se așteptau să fie atacați și prin spate. In dreapta și în stînga se aflau alte acoperișuri. Soldații și muncitorii de la Vulcan se împrăștiară. Săreau ca pisicile, folosind coșurile de cărămidă. De la ferestre porniră primele focuri.

— Acum vor ști c-am atacat, spuse Mareș. Ferește capul!

Trecu un glonț. Niculescu se lungise pe suprafața de carton a magaziei pe care se afla.

Fragment din romanul „Șoseaua Nordului"

de EUGEN BARBU

— Nu-i bine aici. Trebuie să ne cățărăm undeva, mai sus, pentru că altfel trag în noi ca în iepuri...

Mecanicul privi în jur. Se afla lîngă gura unui pod, lipit de un perete, într-un unghi mort. O creangă veche de pom, uscată și neagră, spînzura deasupra capului. Privi deasupra. Dacă s-ar fi urcat pe ea, fără să fie atins, ar fi ajuns în stînga clădirii. Ii veni o idee mai bună.

Se apropie de ușa podului. Aceasta era încuiată cu un lacăt mare, negru. Trase un foc în el, metalul făcu cling și se sparse în bucăți. Impinse cu umărul și se uită înăuntru. Văzu un luminator cu geamurile crăpate. In podul casei necunoscute era praf și pînze de păianjen. Gura acoperișului prea sus. Trebuia să se urce pe ceva. Afară se trăgea repetat. Se auzi un strigăt. Cineva fusese rănit. Un corp se rostogoli pe un acoperiș și căzu cu un zgomot înfundat în curte. După poziție, e de-ai noștri, gîndi Mareș. Trebuia să ajungă repede deasupra, să-și dea seama de situație. Dacă oamenii nu-l vedeau, ar fi putut să creadă că îi e frică și că se ascunde. Sări și se agăță de gura luminatorului. Pistolul automat îl încurca. Injură tare și se ridică în mîini. Era foarte greu, dar reuși să scoată un braț afară, simțind răceala tablei pe piele. Urcă prudent. Fruntea, apoi un ochi. Il acoperea frunzișul unui castan. Sări afară și ajunse în marginea acoperișului, lîngă un coș înalt de cărămidă. Ii văzu pe ceilalți. Niculescu, mai jos, într-un genunchi, ochea și trăgea rar. De nemți îi despărțeau douăzeci de pași: o curte neagră de piatră, goală. Pe zidul clădirii comandamentului, stătea lipită o scară de incendiu foarte înaltă. Acolo să fi ajuns și să fi urcat deasupra ferestrelor de la care trăgeau cei dinăuntru! Ah, și cîteva grenade să fi avut. Strigă unui soldat:

— Are cineva niște Kisere?

Aveau toți în sacii de pînză. Le scoaseră și începură să le arunce, rar. Primele două se izbiră de cercevea, mai sus și mai jos. Erau mici și ușoare cît niște cutii de conserve. Plutiră peste curtea întunecată și căzură jos, pe pietre. Explodară cu un zgomot mare și rupseră pereții. Soldații, Niculescu și Mareș se lipiră de acoperiș. Schijele nu ajungeau pînă aici. Studentul privi, văzu unde se află mecanicul și ceru un sac de grenade unui soldat culcat lîngă el. După aceea, făcu o nebunie. Se aruncă înainte, străbătînd acoperișul în goană, cu sacul pe șold. Se trase o rafală, ceva mai jos, ceva mai sus, și Mareș îl auzi, în pod, gîfîind.

Cînd ajunse pe acoperiș, îl certă supărat:

— Ți s-a urît cu binele!

— Ia, colea, niște găluști din astea... Știi cum se mînuiesc, că eu habar n-am!

Fuseseră reperați și pe lîngă ei treceau gloanțe numeroase. Unele loveau cărămizile și se turteau, sărind în sus, ca niște stropi de noroi.

— Uite cum, îi arătă mecanicul. E simplu. Au o cheie, se răsucește, se așteaptă, nu se grăbește. Numeri în gînd pînă la cinci și o arunci. Ținti o fereastră și aruncă. Grenada se izbi de un sac de nisip și căzu în curte.

— Zbîrci! Ai greșit. Dă-mi și mie una.

— Vezi, nu te juca. Nu-i de glumit. Ne arunci în aer.

Niculescu privi, prudent dincolo de marginea coșului de cărămidă:

— Ia să vezi.

Urmă o rafală. Iși ascunse capul și după aceea azvîrli. Nu nimeri nici el.

— In felul ăsta le prăpădim degeaba, zise cu necaz.

— Cîte avem?

— 7 încă, numără Niculescu.

— Pentru 4 ferestre e de ajuns. Mai sînt și ceilalți.

Un soldat se ridică în picioare și zvîrli Kiserul. Fu culcat cu un foc, dar o fereastră sări în aer. Se auzi un strigăt îngrozitor și cînd se uitară, în locul ei văzură o gaură neagră, afumată.

— Una la mînă. Mai încerc o dată, exclamă Niculescu nerăbdător.

— Ai grijă, să nu te atingă ei pe tine...

Urmă o explozie scurtă și ecourile curții. Iar nu nimerise.

— Au baftă!

Atunci zări scara de incendiu și își dădu seama, ca și mecanicul, că de sus i-ar fi avut în mînă pe nemți. Se uită la adîncimea de sub ei și căută un loc pe unde să coboare. Un burlan de tablă ajungea jos. Fără să se mai gîndească, înșiră sacul cu grenade. Mareș abia mai avu timp să tragă o rafală ca să-l acopere.

Studentul coborî pe burlan în două secunde, cum ți-ai da drumul pe o frînghie. Soldații țineau sub tir ferestrele. Sacii de nisip fuseseră găuriți și din ei se scurgea un șuvoi auriu care picura pe pietrele curții. Niculescu ajunsese jos. Auzi lîngă el un plescăit, se întoarse și se feri. Cineva trăgea cu pistolul. Mareș îl văzu. Era un subofițer german, ascuns după colțul clădirii. Ochi, trase și omul căzu. Studentul se afla la capătul scării de incendiu. De sus, de la ferestre, era greu să fie țintit, pentru că nemții se fereau de focul celor de pe acoperișuri. Mecanicul privi curtea pustie, gata să tragă dacă s-ar fi ivit vreo primejdie. Unul dintre soldați mai aruncă o grenadă care explodă în cerceveaua ferestrei. Căzură doi saci, sparți, se auzi un clinchet și cînd se uită în sus, Mareș îl văzu pe student deasupra unui burlan înnegrit, încălecînd acoperișul. Jos, pe pietre, se auziră pași. Trei soldați ieșeau pe ușă, căutînd în sus. Ochi, trase. Unul căzu îngenunchind. Ceilalți doi se uitară spre acoperișuri. Un soldat aruncă o grenadă. Un nor de pulbere și pietre și în curte mai rămase o uniformă zdrențuită. Niculescu se tîra pe acoperiș, trăgînd după el sacul cu grenade. De nu și-ar rupe vreo mînă, de nu s-ar grăbi să le desfacă. Pe urmă, mecanicul zîmbi ușor. E dat dracului, știe să umble cu ele. Face pe prostul. Iși aduse aminte cu ce siguranță desfăcuse cheia de metal ușor a Kiserului. Nemții nu mai traseră cîteva secunde. Muncitorii de la Vulcan se uitară spre el. Trebuiau să coboare în curte. Le făcu semn cu degetele palmei: acolo, jos în curte... Ionete ieși din spatele coșului care-l proteja. Urmă o rafală scurtă. Piu-piu-piu. Omul se prăbuși, îl atinseseră în umăr. Se rostogoli puțin pe acoperiș și se prinse de un jghiab. Iși pierduse arma. Gemu ușor. Nu aveau timp să-l îngrijească. Bine că se mai putea ține acolo. Il urmă un soldat. Ceilalți mai aruncară o grenadă. Nici aceasta nu nimeri. De sus văzură brațul studentului și în clipa următoare, Niculescu aruncă cutia ușoară de metal drept în deschizătura neagră a unei ferestre, cum ar fi aruncat un jucător de baschet o minge la coș. Se auzi o explozie. Fereastra a doua se lumină ca și cînd cineva ar fi aprins un bec puternic înăuntru. Soldații coborîră scurt pe burlanul metalic. In cîteva minute se aflau la adăpostul zidurilor, căutînd să vadă dacă nu mai cobora cineva pe scara interioară a clădirii.

Se luminase bine de zi. Pereții albi, înalți, căpătaseră relief. Soarele arunca reflexe vii în tabla acoperișurilor. Mareș rămase pe loc, trăgînd din cînd în cînd spre cele două ferestre, dincolo de care mai rămăseseră soldați cu căști. Se auzeau comenzi scurte și cum nu știa limba germană, nu desluși ce spuneau ofițerii. Niculescu se tîra pe acoperiș spre a treia fereastră. Cînd ajunse deasupra, de sub el se ridică o mînă cu un pistol. Mareș ochi alături. Pocni un foc mic. Studentul lăsă capul în jos. Scăpase. In mișcarea următoare, aruncă iar grenada de data asta, alături, în zid. Cutia metalică se rostogoli la picioarele soldaților. Urmă o clipă de spaimă, apoi unul dintre muncitori o ridică, atît cît mai fu timp pînă la explozie, și o aruncă prin ușa intrării. Ea bufni imediat, departe, în interiorul clădirii. Soldații asudaseră într-o clipă și își ștergeau frunțile umezite. Niculescu înjura tare. Aruncă iar o grenadă. Altă explozie, alt țipăt și printre cercevelele celei de a treia ferestre ieși un fum negru.

Nu se mai auzi nimic. Mareș coborî. Niculescu se ridicase în picioare și întrebă tare:

— Au fugit?

— Da. Stai acolo, îi strigă mecanicul. Și voi, forțați intrarea...

Soldații porniră spre ușa îngustă, unul în spatele celuilalt, trăgînd în golul întunecat. Nu se auzea decît un zgomot înfundat de tencuială căzută. Ascultară. Dincolo de Dîmbovița, focurile încetaseră. Mareș coborî, făcîndu-i semn lui Niculescu:

— Gata, s-a terminat cu ei..

Desen de GH. BOTAN

Sadoveanu

În locul unde munții în capete se bat
și nici furnica află un semn de trecătoare
se zice că odată, de mult, s-a întîmplat
să umble Sadoveanu Mihai la vînătoare.

Cu frunțile zdrumcite, de tauri furioși,
stătură luptătorii și se-mpăcară-oleacă;
trăgîndu-și colții stîncii, au spus cică sfioși:
«E-un munte dintr-ai noștri, să îl lăsăm
să treacă!»

Tiberiu UTAN

Ziua Victoriei

Ziua dorită ne-a găsit mai puțini.
Se risipiseră mulți prin mărăcini,
întinși pe răscrucile lumii și anilor.
Le-a rămas carnea pe sîrma ghimpată a anilor.
Noi, cei rămași, trecuți prin gloanțe și noroi,
învingători dușmanilor din afară și din noi,
mințiți, schilodiți,
în pragul tinereții-mbătrîniți,
întîmpinam, pentru toți cei ce pornisem, zorii
Trecuți prin nesfîrșite purgatorii,
înțelegeam, înțelegeam ceva.
Înapoia noastră, țara întreagă se mișca.

Eu vorbesc și pentru cei ce n-au mai venit.
Pentru cei ce au vrut să vină și n-au mai venit.
Vorbesc pentru cei legănați în iarbă,
cu furnicile neștiutoare migălind în barbă,
vorbesc pentru tatăl neîntors la sapă,
pentru însetatul ce nu va mai bea nici un strop de apă,
pentru iubitul necununat,
pentru toată amărăciunea de soldat,
pentru-a aduce tuturor aminte
că-n fiece fir de iarbă sînt zeci de morminte,
pentru ca niciodată
să nu mai fie vreo bucurie îndurerată,
vorbesc, mă-ntreb, și-mi dau răspuns :
a fost de ajuns! cu mult prea de ajuns!

Ziua dorită ne-a găsit mai puțini.
Se risipiseră mulți prin mărăcini
și prin ploi.
Dar lumea-ntreagă a venit lîngă noi
și-am împărțit victoria, ca apă și hrană.

Și-a început istoria contemporană.

Mihu DRAGOMIR

Munții

I

Să nu jignim fiarele sălbatice
numindu-le alături de fasciști.
Crude fără să știe ce este cruzimea,
împlîntă pumnalele colților albi
doar ca să poată trăi
și niciodată
pantera
nu atacă pantera,
tigrul
nu sfîșie tigrul,
linxul
nu-și face ospăț dintr-un linx.

Să nu jignim fiarele sălbatice
asemănîndu-le cu SS-istul biped.
Carnivorele nu au purtat niciodată
stilou
cu care să semneze,
caligrafiat,
sentințe,
n-au folosit nici rigla de calcul
la proiectul camerelor de gazare,
răgetul lor n-a fost
difuzat în lume
pe unde herțiene,
iar pentru că ghearele lor s-au înfipt
în fragedul piept de căprioară,
n-au primit,
nicăieri,
decorații.

Să nu jignim fiarele sălbatice!

Să nu căutăm comparații.
Nu sînt.
Fascistul e doar un fascist.
„Pur și simplu".

II

Odată, într-un mai
cu primăvară întîrziată,
țeasta fascistului,
colcăind de viziunile crimei,
mai vechi,
noi de tot
sau de-abia pregătite,
a ajuns sub tălpile
munților Urali.

De departe porniseră munții,
din capătul stepelor,
înaintaseră lunecînd greoi,
apoi, lunecînd tot mai repede
peste cîmpiile înmuiate în sînge,
lunecaseră, venind tot mai aproape,
tot mai aproape.
Fascistul s-a ascuns sub pămînt,
în cazematele bine armate,
solide.

Era luna mai și primăvara întîrziase
(fiindu-i încă teamă de război)
cînd munții și-au dublat
greutatea.
Peste crestele lor adusese vîntul
un fulg de cenușă,
un singur fulg de cenușă
(poate fusese un ochi de copil),
și apăsați de el și-au dublat munții
greutatea.
Sub tălpile lor troznīră sinistru
cazemata,
fascistul
și noaptea.

III

Să adunăm primăverile.
A crescut tot ce trebuia să crească,
casele, florile,
copiii și turnurile,
ba au crescut
și puii panterei, sîngeroși.
Să nu jignim fiarele sălbatice
numindu-le alături de fasciști.
Împotriva fiarelor :
pușca de vînătoare, cu o țeavă sau două.
Împotriva fascismului :
munții.

Ștefan IUREȘ

Bătrînul ostaș

Pămîntul acesta-l primi și privi
și-l legănă într-o zi.

Venea de departe, cu praf pe obraz,
cu ranița grea, și n-avea răgaz,

bătrînul ostaș sovietic.

El arma purtase pe Neva de mult,
în Palatul de Iarnă-n tumult,

bătrînul ostaș sovietic.

...Azi doarme de-apururi pe-un deal pe la noi
sub piatra bătută de ploi,

venit de departe, din stepe, sub nor,
cu pasul său liber și liberator,

bătrînul ostaș sovietic.

Pămîntul acesta-l primi și privi
și-l legănă într-o zi

și ceru-și lăsa o stea pe pămînt,
pe piatra lui de mormînt...

Veronica PORUMBACU

Vis de pace

...„încă înainte de victoria deplină a socialismului în lume, în condițiile menținerii capitalismului într-o parte a lumii, se va ivi posibilitatea reală de a elimina războiul mondial din viața societății."

N. S. HRUȘCIOV

Vom trăi, prieteni, vom trăi pînă cînd
Nimeni nu va pomeni de marile războaie pe pămînt,
Vom cunoaște, prieteni, ceasul împlinirii atîtor speranțe,
Cînd oamenii vor uita ploile fierbinți de gloanțe,
Și orașele nu vor mai fi zdrențuite de obuze,
Îndrăgostiții nu vor purta cu spaimă cuvîntul înfiorător pe buze.
Veți spune, prieteni, că-i doar un vis
Spre care rînjește straniu războinicul imperialism,
Dar visul acesta, prieteni, cine-o să-l sfarme
Cînd comuniștii veacului nostru și l-au înscris pe arme!

Al. JEBELEANU

Teii din Berlin

Pe Unter den Linden,
Schilodiți, gemeau teii.
Și mai negre ca Styxul
Treceau undele Spreii.

Nu era încă-n mai...
Mai domnea, pe-o epavă,
Steagul morții, duhnind
A venin și otravă.

Nu era încă-n mai...
Mii, ciclopi în ruină,
Ca pirații-așteptau:
În amurg, ce-o să vină?

Nu era încă-n mai...
Schilodiți, gemeau teii
Și mai negre ca Styxul
Treceau undele Spreii...

Dar cînd Maiul veni
Și în zori scăpărară
Săbii drepte, de fulger,
Steaguri roșii, de pară,

În genuni au pierit,
Colo-n hăuri, deodată,
Steagul morții, de scrum,
Nava groazei, sfărmată,

Era-n mai, era-n mai...
Peste lume, toți teii
Albe flori aprindeau
Teii lumii, holteii.

Doar pe Unter den Linden,
Negre brațe-n lumină,
Cioturi reci, fără floare,
Spini ce viața-nvenină!

Dar ostașii sovietici,
Fiii soarelui lumii,
Smuls-au negrele brațe
Ale nopții și ciumii.

Și-n pămînt renăscut
Tei mai tineri sădiră
Ca să fie în mai
Rai de floare și liră.

Mii, copii le-au adus,
Din Germania nouă,
Apă limpede-n pumni,
Frăgezime de rouă.

Și părinții și ei
Teii zvelți i-ndrăgiră,
Că ajunseră-n mai
Rai de floare și liră.

Cîntă vîntul în ram
Calde viersuri de pace.
În amurg, în Apus,
Umbra nopții mai zace.

Poate ciuma ar vrea,
Scrum și fum, să-i doboare?
Teii-nalță, veghind,
Mii de brațe în zare.

Ion BRAD

Moartea comisarului

Fragment din romanul „Steaua marilor speranțe"

de HARALAMB ZINCĂ

După un timp ajunseră la un pîrău, ce nu se găsea pe hartă. Tudor se opri încruntat. Avea senzația că s-a băgat într-o capcană, de unde n-o să mai poată ieși niciodată. Își roti încruntat privirile, întrebîndu-se: „Oare, să nu mai existe nici o scăpare?" Partizanii făcură cerc în jurul lui. Gîfîiau și așteptau cuvîntul comandantului. Dar Tudor nu știa ce să le spună. Nu vedea nici o ieșire. Pîrăul nu era adînc; putea fi trecut ușor. Însă dincolo, pe celălalt mal, închizîndu-le drumul, se înălța peretele cenușiu al unui munte. Tudor se așeză obosit pe un pietroi, la marginea pîrăului. Harta ce o cerceta în neștire îi tremura între degete. Deodată, lătratul cîinilor de urmărire se făcu iarăși auzit, parcă mai aproape. Partizanii priviră alarmați într-acolo.

— Vin! spuse Valeriu cu o voce sugrumată.

Oamenii așteptau cuvîntul lui Tudor. Le era doar comandant și răspundea în fața partidului de viața fiecăruia. „Trebuie să existe o scăpare!" își zise el. Se ridică brusc în picioare, iar partizanii se dădură la o parte.

— Tovarăși, nu există decît o singură cale, să-i păcălim pe urmăritori. Făcu o pauză. Trase cu urechea. Simți instinctiv apropierea jandarmilor. Apoi, continuă cu o voce aspră: o să intrăm în apă și o să coborîm pe firul ei... Unul, însă... Tăcu brusc. Se vedea că trebuie să spună ceva foarte grav și n-avea putere s-o facă dintr-o dată. Ochii injectați de oboseală ai partizanilor îl îndemnau parcă să vorbească. În cele din urmă, spuse :

— Însă... unul dintre noi trebuie să rămînă aici și să abată asupra sa atenția dușmanului.

Se lăsă o tăcere grea.

— De ce nu rămînem aici? izbucni Emil cu mai multă înverșunare. De ce nu rămînem să ne batem? Unde fugim?

Și de data asta, Tudor îl înfruntă stăpînindu-și nervii:

— Dacă rămînem, vom fi nimiciți. Iar grupul nostru trebuie să rămînă în viață, înțelegi?

— Nu, nu înțeleg, răspunse Emil

— Ba eu înțeleg, interveni Mihai pe neașteptate. Eu înțeleg, repetă el făcînd un efort ca să-și ascundă durerea. Tudor are dreptate. De ce să ne lăsăm nimiciți? Trebuie să ne retragem. Acuși jandarmii vor fi aici. Voi o să coborîți pe firul apei... Iar urmele... Rănitul vorbea din ce în ce mai rar și mai stins. Iar urmele mele... trebuie să ducă sus, în pădure... se vor lua după mine... și nu după voi...

Comandantul nu-și putu stăpîni un țipăt :

— Mihai!

— Rămîn eu! sări Emil.

— Tovarăși, zise comisarul. N-are nici un rost să ne tocmim. Rana mea... ce mai... grăbiți-vă!

Partizanii trecură în tăcere prin fața rănitului și se îndreptară încet spre pîrău. Mihai gîndi: „Trec ca prin fața unui catafalc!" Urmărea retragerea partizanilor cu o tristețe adîncă, întipărită pe fața-i albă și uscată. Buzele-i umflate și sîngerînde tremurau ușor, murmurînd parcă ceva. Poate un cuvînt de despărțire, poate unul de încurajare. Ultimul rămase Tudor. Se opri în fața prietenului său și se uită lung la dînsul, cu amărăciune. Încurcat, rosti :

— Mihai!

El îi răspunse printr-un surîs ironic:

— Trebuie să mă înțelegi, Tudore, una-i să mori doborît de cangrenă și alta-i să mori luptînd.

Tudor vru să zică ceva, să-l îmbărbăteze, dar înțelese că în clipele acelea, Mihai era mult mai puternic decît dînsul, așa că nu mai spuse nimic.

— Vin, tresări comisarul. Auzi lătratul? Hai, pleacă!... Stai... lasă-mi o grenadă.

Tudor îi întinse o grenadă, apoi își lipi fruntea de umărul său, murmurînd :

— Mihai!

— Ești un comandant bun, Tudor. Știi să-ți păzești oamenii... Nu-i arunci în foc orbește. Aș vrea ca, după victorie, oamenii să-și amintească de lupta noastră... Hai, pleacă!

Comandantul se retrase cu spatele, neluîndu-și ochii de la Mihai. Apoi intră în apa rece ca gheața și porni să-și ajungă din urmă tovarășii.

Cînd Tudor dispăru pe firul apei, Mihai scoase un geamăt de durere. Brațul rănit îl ardea de parcă cineva i-ar fi dat foc. Se sprijini de un brad să nu cadă. Iar după ce se liniști, se apropie de pîrău, se lăsă atent într-un genunchi și cu mîna sănătoasă luă un căuș de apă și-și udă fața încinsă de febră. Apa rece îl învioră. Își înălță privirile. Zări, printre brazii înalți și deși, petec albastru de cer. Dar imediat îl cuprinse amețeala. Se ridică cu greu și rămase locului, ascultînd tulburat curgerea cristalină a apei.

Cînd auzi iar lătratul cîinilor, își aminti de misiunea ce-i fusese încredințată. Orice secundă era prețioasă. Uită de durerea ce-i mistuia brațul mai sus de cot și se apucă să facă urme. Se retrase spre pădure, apoi o porni înainte spre pîrău, de acolo făcu o curbă, iar după cîțiva pași, se reîntoarse la firul apei. Jocul „de-a urmele" îl repetă de cîteva ori, cu o înfrigurare din ce în ce mai mare. În tot timpul acesta, auzea tot mai deslușit apropierea urmăritorilor. Călcau greoi, iar vreascurile trosneau sec sub pașii lor. I se păru că, dintr-un moment în altul, jandarmii trași de cîini se vor năpusti din toate părțile asupra sa...

Mîna-i sănătoasă apucă „Walterul" și-l cîntări în palmă cu un gest copilăresc. Un cîine hămăi prelung și Mihai simți fiori de gheață furnicîndu-i șira spinării. Mai făcu un semicerc, apoi se retrase în pădure. Încercă să alerge, însă nu izbuti. După cîțiva pași, îl cuprinse amețeala și fu nevoit să se sprijine de un brad. „Sfîrșitul!" își zise. Însă nu se speria de cuvîntul acesta. Se împăcase de mult cu gîndul morții. Se socotea chiar un om norocos; o să moară nu răpus de cangrenă ci luptînd. „Ar fi fost stupid să mor din pricina unei zgîrieturi!... Și încă unde? În braț!" Își adună toate puterile și începu să alerge în zig-zag de la un copac la altul. Cetinele îi opriră avîntul. Rămase locului. „Unde or fi acum băieții?" Gîfîia, iar brațul rănit, acum greu cît un obuz, îl trăgea la pămînt. Auzi lătratul apropiat al cîinilor și i se păru că toată pădurea răsună de urletul lor. Carnea i se încrîncenă. Porni mai departe, clătinîndu-se, dar și hotărît să se afunde cît mai adînc în inima pădurii. „Unde or fi ajuns acum băieții?" Broboane mari de sudoare îi alunecau de sub boneta pe fața-i suptă și palidă, împreunîndu-se sub bărbie. Iar gîndurile stîrnite de febră se fugăreau într-una, fără nici o legătură între ele. „S-a sfîrșit!... La înmormîntarea tatii venise un om care avea o barbă mare și neagră... Unde or fi ajuns băieții? Tudor a fost îndrăgostit de Rita... Era bun pepenele furat din piață! Dacă aș avea o bîtă. Cîinele fuge de bîtă..."

Își înteți mersul. Lumina zilei deveni mai slabă. Avea senzația că se pierde în bezna unui tunel și că la capătul celălalt îl aștepta... Se împiedică și căzu pe brațul rănit. Fără să vrea, scoase un țipăt sălbatic. În aceeași clipă, cîinii urmăritorilor începură să latre cu mai multă înverșunare. Speriat, Mihai prinse să muște pămîntul, căutînd în felul acesta, să-și înăbușe durerea... Nu voia să cadă de viu în mîinile jandarmilor. „Unde or fi ajuns băieții?" Se răsuci într-o rînă și începu să se tîrie. Pămîntul, acoperit cu un strat gros de ace de brad, era jilav și respira a primăvară. „Încă puțin!" se îmbărbătă Mihai. Se apropia momentul cînd trebuia să înfrunte urmăritorii. Și cum stătea la pămînt, într-o rînă, începu să caute un loc bun de luptă. Zări, însă la cîțiva pași de dînsul, sub cetinele unui brad, o veveriță. Animalul ciugulea un con și cînd simți prezența omului, încremeni cu coada răsucită-n sus. Mihai zîmbi copilărește. Nu mai era singur. Spuse, ca și cînd s-ar fi revăzut cu un vechi prieten: „Hai, bine te-am găsit!" Veverița, sări speriată și se ascunse într-un brad. „De ce fugi de mine? o întrebă Mihai. De ce mă lași singur?" Rămase neclintit ca și cînd ar fi așteptat răspunsul veveriței. Însă larma cîinilor îl trezi la realitate. Se mai tîrî un timp după care se trase îndărătul unui brad doborît de furtună. Găsi că locul era bun de luptă. Cîinii lătrau fără contenire, apoi, ca prin minune, se potoliră. Mihai își pregăti „Walterul", grenada. Și, ca să poată să-și vadă mai bine dușmanii, se ridică în genunchi, sprijinindu-și pieptul de trunchiul copacului doborît. Curînd, i se păru că brazii din jur prind să se miște. „Nu, nu sînt jandarmii!". Ace de foc îi înțepau ochii. Se lupta cu durerea, cu oboseala, cu amețeala, cu gîndurile. Nu-și mai dădea seama dacă se afla înainte de luptă ori după luptă, dacă mai aude ori nu lătratul cîinilor. „Unde e veverița?" Făcu ochii mari și se uită în jur. Văzu cum nu se poate mai bine siluetele jandarmilor. Se strecurau printre copaci, stăpînindu-și cîinii. „Băieții sînt acum departe!" Gîndul acesta îl învioră. Ridică „Walterul" și trase. Răsună o împușcătură. Auzi un țipăt, apoi niște comenzi, și înțelese că glonțul nimerise în plin. Sentimentul că, în ciuda brațului mîncat de cangrenă, mai poate să lupte, îl făcu să rîdă, să se bucure. „Unde or fi băieții?" Jandarmii deschiseră focul. Mihai se lipi de trunchi. Totuși, își zise că-i o copilărie să se ferească. Își înălță trupul și trase. Acum pădurea vuia de ecoul împușcăturilor, iar el se întrebă „Cîți or fi?" Gloanțele jandarmilor îi șuierau pe la urechi. Aveau un șuierat prelung, sinistru, ca și cînd mii de șerpi ieșiți de sub pămînt își șuierau limbile veninoase pe la urechea lui.

Deodată, „Walterul" păcăni în gol și Mihai își dădu seama că totul se sfîrșise. Aruncă arma și apucă grenada. Jandarmii înțeleseră imediat situația partizanului și încetară focul. Înaintau prevăzători. Mihai simți cum, în jurul lui, cercul se face tot mai mic. „Vor să mă prindă de viu! gîndi el. N-au decît să încerce" Strînse cu putere grenada. „Băieții sînt departe! Planul lui Tudor a reușit".

Văzu un cîine venind drept spre dînsul; își trăgea cu putere însoțitorul. Mihai smulse cu dinții fitilul grenadei și așteptă lucid ultima clipă. I se păru că timpul se scurge foarte încet. Deodată ceva se mișcă într-un copac. Își ridică privirile. De pe o cracă veverița se uita încremenită la dînsul. Mai întîi, Mihai se simți emoționat, apoi se sperie și-i strigă: „Fugi! Fugi! Acum grenada..." În aceeași clipă, un cîine mare cît un lup se năpusti asupra lui. Instinctiv, Mihai scăpă grenada din mînă. O flacără orbitoare izbucni ca din pămînt. Apoi se lăsă o liniște grea, mormîntală. Numai vîrfurile brazilor se tînguiau în șoaptă, plîngînd parcă moartea partizanului.

Desen de TIA PELTZ

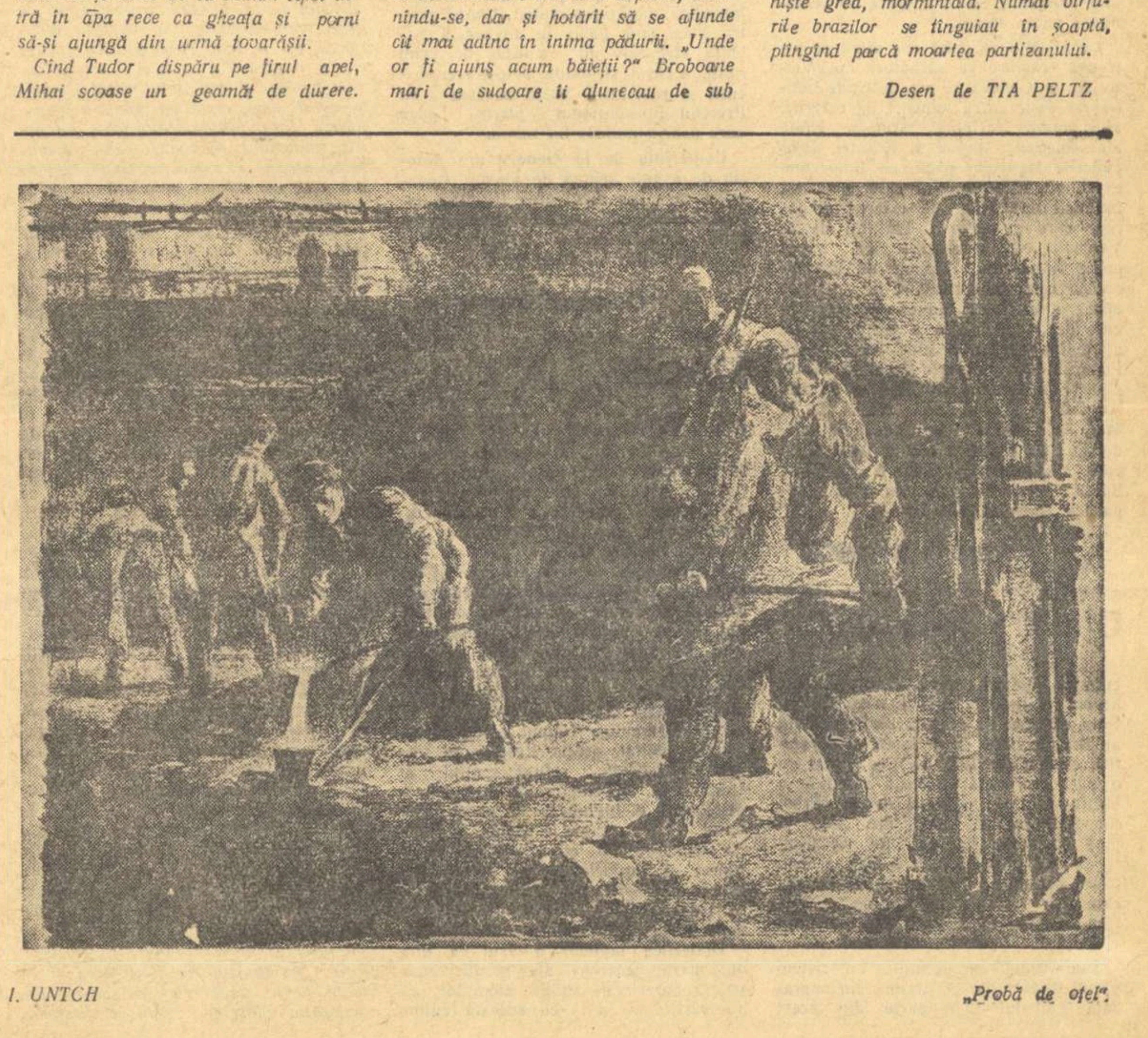

I. UNTCH

„Probă de oțel"

In preajma Congresului scriitorilor sovietici

Numeroși scriitori participă la dezbaterea largă care se desfășoară în presa sovietică în întîmpinarea celui de al treilea Congres al scriitorilor sovietici.

Poeți, prozatori, dramaturgi, traducători, semnează articole substanțiale pe temele cele mai variate ale activității literare. Probleme de conținut, de orientare ideologică, de măiestrie și specificitate artistică, de organizare a muncii, intră deopotrivă în sfera de preocupări a scriitorilor. Prezența activă a acestora la discuțiile din preajma Congresului, constituind un exemplu de înaltă etică profesională, demonstrează legătura lor strînsă cu aspectele multiple ale vieții societății sovietice. Ideea principală sub semnul căreia se poartă dezbaterea este îndeplinirea în condiții optime, a sarcinilor ce revin literaturii în cursul mărețului plan septenal. Paginile revistei „Literaturnaia Gazeta" și ale celorlalte publicații literare abundă în astfel de intervenții.

Remarcăm interesul sporit al scriitorilor față de problemele nemijlocit teoretice ale creației artistice. La seziunea științifică închinată literaturii sovietice actuale de la Institutul de literatură universală „A.M. Gorki" au participat nu puțini prozatori și poeți care, alături de istorici, teoreticieni și critici literari și-au adus contribuția la buna desfășurare a lucrărilor.

Autori de prestigiu au făcut în presa literară analize asupra operelor colegilor întru meșteșug. Vera Ketlinscaia s-a referit astfel într-un amplu articol polemic la noile romane ale lui Polevoi, Granin, Nicolaeva subliniindu-le calitățile și combătînd vehement lipsa de receptivitate artistică a unor critici.

Cunoscutul poet tadjic Mirzo Tursun Zade a abordat aspecte deosebit de interesante ale poeziei sovietice contemporane. El a demonstrat prin exemple edificatoare influența pozitivă pe care o exercită asupra creației îmbogățirea experienței personale de viață. In legătură cu tradițiile versului oriental, el a formulat rezerve semnificative față de anumite maniere epigonice în conținut și în formă, militînd pentru contemporaneitatea mesajului poetic.

Și-au exprimat părerile în probleme literare importante Constantin Fedin și Vera Panova. Fedin și-a reunit nu de mult într-un volum intitulat „Scriitorul, arta, timpul", articolele scrise de-a lungul întregii sale activități pe tărîmul literaturii. Volumul a fost primit cu căldură. In „Literaturnaia Gazeta" prozatorul revine și insistă asupra unor idei esențiale. Căutările în domeniul formei sînt firești și necesare în creație. Ele sînt apanajul oricărei personalități artistice autentice. Dar numai pentru estetizanți opera de artă nu există ca reflectare veridică a realității, ci în primul rînd ca o sumă de procedee stilistice. Sub acest aspect e revăzută activitatea cercului formalist „Frații Serapion". Arta cu adevărat mare e simplă și clară. Limpezimea expresiei rezultă din limpezimea gîndului. Scriitorul atrage din nou atenția tineretului asupra limbii literare, asupra rolului de prim ordin pe care îl îndeplinește în ansamblul operei cuvîntul.

Interesante sînt mărturisirile sale concise pline de semnificație cu privire la pregătirea pentru tipar a romanului „Rugul" — volumul final al trilogiei începută cu „Primele bucurii". Cititorul reține spiritul de exigență, de severitate, de profundă răspundere propriu lui C.Fedin.

Autoarea „Tovarășilor de drum", a „Crujilihăi" și „Anotimpurilor", Vera Panova, ridică în ultimul ei articol publicat în „Literaturnaia Gazeta" probleme legate de activitatea cercurilor literare. Ea demonstrează necesitatea îmbunătățirii condițiilor lor de funcționare. Relevăm patosul depus de cunoscuta prozatoare în abordarea acestei teme. Apare evident nu numai interesul fierbinte al Verei Panova pentru tinerii aflați la primii lor pași în literatură, dar și cunoașterea practică, nemijlocită a muncii cenaclurilor din Leningrad. Grija pentru începători depășește în concepția autoarei sfera obligației reci, trebuind să se manifeste ca un component intim al structurii psihice a scriitorului și omului autentic.

Participarea vie a scriitorilor sovietici la discuții, schimbul activ de opinii prezent în presa literară, îndreptățește perspectiva desfășurării la un înalt nivel a lucrărilor celui de al treilea Congres al scriitorilor sovietici.

Al. SIMION

RASFOIND REVISTELE

O discuție interesantă

Atît recentele dezbateri din cadrul plenarei lărgite a Comitetului Uniunii Scriitorilor cît și articolul de fond din „Scînteia" (nr. 4479 din 22 martie a.c.), au relevat că tocmai figura muncitorului, eroul principal al transformărilor sociale și economice caracteristice construcției socialismului este încă slab oglindită pe plan literar. Deschizînd o discuție cu tema „Clasa muncitoare în literatură", „Contemporanul" abordează o problematică de mare actualitate. Dezbaterea a fost inaugurată în revistă de Ion Mihăileanu, care pornește de la constatarea acestui decalaj între rolul revoluționar al clasei muncitoare și imaginea ei literară. Figura muncitorului, se subliniază în articol, nu poate fi zugrăvită în afara temei muncii care presupune (cînd nu este dezvoltată schematic, prin absolutizarea procesului tehnologic) activitatea creatoare a omului inspirată de pasiunea pentru promovarea noului

Scrisă de un prozator care a trăit în mijlocul muncitorimii, preocupat de problemele ei (recentul volum „Oaie și ai săi" o atestă). Confesiunea lui Eugen Barbu, făcută în cadrul aceleiași discuții, prezintă un deosebit interes. Cele cîteva chipuri de muncitori, pe care scriitorul le extrage din fișele sale, ilustrează ideea că muncitorul este astăzi figura centrală a actualității. Cazurile înfățișate de Eugen Barbu afirmă existența în rîndurile muncitorimii a unor oameni cu psihologie complexă, trăind o continuă creștere ideologică și spirituală.

Referindu-se tot la problemele creației literare și la proiectele sale, se angajează în dezbatere și Ieronim Șerbu. Scriitorul reamintește ideea ca arta surprinde esențialul actualității numai dacă înfățișează eroul care întrunește năzuințele ei cele mai înaintate. In legătură cu proiectele sale, Ieronim Șerbu afirmă: „Nu voi realiza nimic valabil dacă nu mă voi întoarce la izvorul meu prim de inspirație, la acea lume muncitoare în care am trăit."

Francisc Munteanu se preocupă de cauzele slabei reflectări a vieții muncitorilor în literatura noastră. El constată că cei care scriu despre muncitori se zbat de multe ori într-o falsă dilemă: pretinsa lipsă de pitoresc în raport cu viața rurală și frica de a nu cădea în tehnicism. Cauza adevărată, precizează autorul romanului „Statuile nu rîd niciodată", este de fapt înțelegerea superficială a vieții muncitorului. Acesta trebuie privit ca făuritor al istoriei noi, ca persoană ale cărei relații familiale și sociale sînt ramificate și complexe.

Pornind de la constatarea că literatura noastră zugrăvește adeseori chipul țăranului nou, Nagy Istvan cere scriitorilor să descrie profilul moral al clasei muncitoare, care prin lupta ei revoluționară a făcut posibilă transformarea radicală a vieții țărănimii.

Nina Cassian lărgește cadrele discuției vorbind despre portretul etic al muncitorului reflectat în noua noastră lirică. Tot în legătură cu profilul moral al clasei muncitoare, Teodor Mazilu se referă la o problemă de mare importanță. Este vorba de mediul muncitoresc identificat în cărțile unor scriitori din trecut cu lumea mahalalei. Acești scriitori ignorau existența în această lume a unor categorii sociale care aveau, fiecare, o filozofie și o morală proprie.

O utilă contribuție la clarificarea temei dezbătute, aduce în numărul de 1 Mai Mihu Dragomir. Ca și Nina Cassian, poetul se referă la specificul liricei distingînd în această privință două aspecte: poezia în care muncitorul este prezentat direct, ilustrată de poeme cu pronunțat caracter epic (In frunte comuniștii, de Mihai Beniuc, Minerii din Maramureș, de Dan Deșliu) și poezia în care eroul liric se confundă cu muncitorul.

„Identificarea eroului liric cu muncitorul zilelor noastre, scrie Mihu Dragomir, a devenit principalul izvor al reușitei poetice și criteriul valorii ei, în același timp".

Dezbaterea deschisă de „Contemporanul", axată pe o problemă fundamentală a literaturii noastre, merită să stea în atenția scriitorilor. Discuția de pe plan teoretic și din domeniul dezideratelor putea fi acum adîncită prin expunerea experiențelor personale de laborator sau prin analiza adîncită a unor lucrări apărute, în care eroii sînt muncitori.

Am dori o lărgire continuă a participării la discuția din „Contemporanul". Ne-ar interesa — raportate la tema clasei muncitoare — și experiențele din domeniul dramaturgiei.

G. DIMISIANU

POȘTA REDACȚIEI

Marile zile, care ne amintesc luptele și victoriile, ne sînt scumpe; le cîntăm și le slăvim, astfel cum le întîmpinăm cu noi eforturi și succese în muncă.

Am ales cîteva poezii trimise de începători pentru 1 Mai 1959.

«Incă nu sînt depline înfăptuiri artistice. Autorii lor mai trebuie să străbată drumul greu al uceniciei literare, pentru a cuceri tainele imaginii poetice.

Dar o calitate artistică fundamentală se vădește în aceste poezii, în ciuda stîngăciei de început. Exprimînd un sentiment puternic, cu prilejul zilei internaționale a celor ce muncesc, tinerii autori izbutesc să comunice cu cititorii lor, în acele versuri în care nu înșiruie fraze comune, ci reprezentarea lor proprie despre sărbătoarea pe care o cinstesc.

Aceasta este, în fond, o primă trăsătură a poeziei. Vorbirea curentă, cuprinzînd cele mai sigure adevăruri, te convinge, dar nu te emoționează. Poezia are, oarecum, o vorbire aparte, care se adresează în primul rînd inimii și imaginației. Ea trebuie să trezească, la lectură, un întreg cortegiu de simțiri și imagini pe care cititorul și le recunoaște ca fiindu-i apropiate, intime.

Tovarășul GH. FULGER din Turnu Severin, str. Progresul Nr. 18, a înțeles ceva din această trăsătură esențială a poeziei. Deși într-o mare parte a versurilor sale nu depășește fraza discursivă, cu afirmații generale, juste, dar foarte cunoscute și deci fără forță de impresionare, în unele versuri aduce o notă personală, pe care cititorul o remarcă, asupra căreia e chemat, adică, să se oprească.

In primul rînd, tov. Gh. Fulger izbutește, printr-un început de antiteză, de punere față în față a două realități opuse, să stîrnească în noi amintirea trecutului, vie în toți și să ne sugereze, prin contrast, și mai puternic, prezentul de libertate și construcție socialistă.

Intîi de mai! Imi amintesc
De vremile de-odinioară...

astfel își începe tov. Gh. Fulger poezia. Desigur, o imagine concretă a trecutului și apoi una, de asemeni concretă, a prezentului, ambele bazate pe trăirea și simțirea autorului, ar fi dus la o mai emoționantă poezie.

Evocării trecutului i se poate contrapune evocarea manifestației de 1 Mai a oamenilor muncii în patria noastră liberă, astfel cum o vede tov. OLTEANU FLOREA din Craiova, str. Kogălniceanu nr. 26. Nici aici nu e decît prea puțin depășită afirmația generală, fără forța imaginii concret-sensibile, fără o impresie personală

Pornim în șiruri nesfîrșite,
Voioși pe chipuri și în gînd,
Purtînd în brațe oțelite
Drapele roșii fluturînd.

Strofele ne merg la suflet în măsura în care vedem, prin lectură, manifestația însăși și simțim ce simt manifestanții. Bineînțeles, pe lîngă generalitățile care slăbesc imaginea, aceasta e încă vătămată de diferite stîngăcii. Cuvîntul trebuie să fie bine potrivit, altfel nu transmite sentimentul, ba ne și împiedică lectura. Ce înseamnă: **să porți flori?** Nu e bine spus. Sau **viața se înalță vie?** Poate fi și altfel viața decît vie? Apoi, nu e neclar să spui că viața „se înalță" din milioane? Tînărul poet trebuie să fie foarte atent la sensul fiecărui vers, să nu se lase dus de rimă și ritm spre nonsensuri, propoziții fără rost și înțeles. De asemenea, trebuie să fie firesc, să nu-și întortocheze expresia, să nu scoată ritmul, mereu, din întorsături gramaticale inutile: **ai muncii flori, al vieții ce se-naltă, al libertății, ai muncii dragi și bravi eroi.**

Tovarășa ELENA MITRU ARPAȘ, educatoare la Casa Copilului din Cluj, str. Grigorescu nr. 37, închină zilei de 1 Mai o poezie în care și calitățile și defectele remarcate mai sus sînt accentuate. Aici abundă frazele și exemplele potrivite pentru un articol, dar insuficiente în poezie unde, încă o dată, trebuie să avem o reprezentare sugestivă, concret-sensibilă, a celor spuse de autor.

In legătură cu această poezie, e important de precizat că prin imagine poetică nu trebuie să înțelegem pur și simplu înlocuirea vorbirii prozaice prin metafore și comparații. O poezie poate rămîne rece pentru cititor, în ciuda aglomerării de metafore și poate fi, dimpotrivă, foarte emoționantă, deși nu are „figuri de stil". Imaginea poetică este în primul rînd o înfățișare — a unui sentiment sau tablou — într-un mod original, nou, care transmite felul în care poetul vede și simte realitatea obiectivă. Acesta este, în poezie, procesul artistic obligatoriu de redare a generalului prin individual.

Tovarășa Arpaș scrie, frumos: „Ca roșii maci din lanuri e azi a ta culoare", exprimînd astfel, printr-o figură de stil, că ziua de 1 Mai e roșie. Dar, de fapt, figura de stil n-a adus încă nimic din imaginea proprie a poetei și tocmai aceasta e esențialul.

Mai puternic se exprimă, liric, tov. COCHINȚU ȘTEFAN, muncitor din București, str. Răcari nr. 36. „Literatura mi-a fost nespus de dragă încă din copilărie" — ne scrie tov. Cochințu. Se vede aceasta și din versurile trimise, deși autorul lor întîmpină încă mari greutăți de expresie și trebuie să depună eforturi pentru stăpînirea mijlocului principal de creație literară, limba cu proprietatea termenilor, cu gramatica și cu ortografia, în egală măsură. Dar, în versuri care dovedesc cunoașterea poeziei lui Eminescu, tov. Cochințu izbutește să facă poezie, slăvind cu multă simțire lumea socialistă și adresîndu-se, pe de altă parte, lumii imperialiste. Din textul intitulat „Din încheieturi trosnește", se remarcă această încheiere:

Dar lăsați ca omenirea să-și urmeze al său drum,
Risipiți-vă în zare cum se risipește-un fum,
In istoria cea nouă nu puteți a vă înscrie.
Domnii mei, azi nu se poate să-i mai țineți în robie.

Desigur, nu e destul de clar totul aici, ba intervine și o greșeală de expresie care face versul fără înțeles („să-i mai țineți"; pe cine? dacă e vorba de omenire, trebuie s-o, ritmul rămînînd același). Dar se vede forța lirică, indiscutabil. Autorul întrebuințează, în alte versuri, cuvinte rău înțelese, ceea ce face ca unele imagini remarcabile să rămînă ciuntite. Talentul va putea însă, prin studiu, să îmbogățească și să purifice expresia acestui tînăr care, de pe acum, zice frumos: „omul a deschis o poartă, tocmai sus, în univers".

Prezența tovarășilor cu care am stat de vorbă azi, și a altora la cîntarea vieții noastre noi și la lupta împotriva dușmanilor acesteia, va putea fi din ce în ce mai puternică. Simțirea sinceră și profundă e prima făgăduință. Insă numai studiul, munca pentru însușirea artei, dezvoltînd talentul, poate duce la comunicarea acestei simțiri prin poezie.

Savin BRATU

VIAȚA UNIUNII SCRIITORILOR

Cronica cenaclului

Atitudinea noastră față de cenaclul „Nicolae Labiș" al Uniunii Scriitorilor ilustrează parcă axioma populară cu paiul din ochiul străin și bîrna din ochiul propriu. Chiar dacă nesatisfăcător, am vorbit totuși despre activitatea culturală din diverse localități și întreprinderi, am intervenit, fie și sporadic, în rezolvarea unor probleme legate de această activitate, dar despre cenaclul scriitorilor nu am scris nimic sau, mai exact, am consemnat de fiecare dată ședințele ca pe simple informații, de ex: „Duminică, 26 aprilie a.c., va avea loc la Casa scriitorilor ședința cenaclului «Nicolae Labiș». Vor citi: Nicolae Țic și George Dan".

Incepem deci cu ședința anunțată mai sus. Nicolae Țic a citit două schițe și un reportaj. In 1943, un băiat slab și trist se angajează să lucreze la o carieră de piatră. Nu îndeplinește norma și e amenințat că va fi „ars" la salariu. E șantajat, stors de bani și bătut pînă la pierderea cunoștinței de către jandarmii care supraveghează munca. Işi vinde hainele pentru a-i trimite bani mamei bolnave, dar mandatul se întoarce. Mama murise. Singura ființă care pare că-l înțelege este o fată de la cantină. Atît. Se sugerează că, mai tîrziu, eroul schiței, n-a mai avut de ce să fie trist. Aceasta e prima schiță. Tînărul și talentatul prozator, înzestrat cu un puternic simț al tragicului și cu o sensibilitate deosebită în analiza psihologică — modalitate predilectă a sa, — a desenat în alb și negru un moment din viața unui om, în condițiile vitrege ale vechiului regim. Dar eroul este un resemnat și Țic nu descoperă nici măcar în afara lui acel punct de sprijin moral (fata de la cantină e, în fond, și ea o resemnată) care să-i deschidă perspective. Obiecția a fost făcută și în cadrul dezbaterilor din cenaclu. I s-a sugerat autorului o eventuală continuare sau lărgire a schiței, pentru a rezolva problema orizontului închis, sumbru al eroului. A doua schiță, „Căruțașul", a întîmpinat mai puține obiecții. Um om, întors fără o mînă din războiul antisovietic, se închide într-o crustă de răutate agresivă, îndreptată mai ales împotriva celor care au brațele întregi. E reacția sa la „răutatea lumii întregi" („Lasă, că și eu mor și nu-mi dă nimeni nimic"). Un activist de partid care se îndreaptă spre satul căruțașului pentru a-i ajuta pe oameni să-și împartă pămînturile moșierești (sîntem în 1945), și care-i dă și eroului nostru speranța redobîndirii pămîntului furat, îi sfărîmă carapacea. In finalul schiței, căruțașul îi repetă obsesiv activistului bătut crunt de maniști cuvinte pe care, înainte, nu le-ar fi spus nimănui: „Nu trebuie să mori... Nu trebuie să mori". Aceeași finețe a analizei sufletești, același simț al tragicului, căruia de data aceasta, nu i s-a răpit dreptul la perspectivă. Activistul de partid i-a dat căruțașului nu numai speranța ieșirii din mizerie, dar i-a redăruit bunătatea, încrederea în om, a făcut lumină într-o conștiință întunecată de ură și durere. De elogii unanime s-a bucurat reportajul-portret „Răspunderi", asupra calităților căruia s-a discutat îndelung. N. Țic a surprins o figură emoționantă caracteristică epocii noastre și a reușit, să creeze un veritabil tip literar, care are, în plus, avantajul autenticului pur.

Poeziile citite de George Dan au stîrnit opinii contradictorii. Dacă traducerea din „Corbul" lui Poe a atras, cu mici rezerve — deși după părerea noastră puteau fi mai întinse — o îndreptățită și aproape unanimă apreciere pozitivă, versurile originale au fost intens disputate. I s-au recunoscut poetului merite incontestabile în crearea unor balade de amploare, dar i s-au reproșat în unele poezii de mică întindere lipsa de sinteză filozofică, deficiențe în crearea imaginii, prețiozitatea stilului. Poeziile agitatorice citite de George Dan au într-adevăr un caracter artificial, căutat, lipsit de căldură și deci de capacitatea de a emoționa. Un „Manifest" adresat poeților pentru „mai multă exigență" sună convențional și sec. Poetul și-a dat însă o măsură mai mare a talentului său în poeziile descriptive sau cu caracter simbolic, pe motivele sale preferate — marea, marinarii.

Discuțiile care au avut loc, atît în cazul prozei lui N. Țic cît și în cazul poeziilor lui George Dan, au evidențiat just calitățile și lipsurile de ordin ideologic și artistic ale lucrărilor citite.

D. S.

CONTINUARI

9 Mai

tr-o confruntare a muncii și creației, să se vadă care sistem social e mai bun.

Acest punct de vedere a fost susținut necontenit cu dîrzenie și consecvență de Uniunea Sovietică, de întregul lagăr al păcii, și el este astăzi îmbrățișat de mai bine de un miliard de oameni care n-au decît un singur ideal: să-și știe asigurate ziua de mîine și posibilitatea desfășurării liniștite a vieții lor liberă de amenințarea vreunei noi catastrofe.

Politica ultimilor patrusprezece ani a Uniunii Sovietice, aceeași politică ce călăuzește Statul Sovietic de la înființarea sa și pînă astăzi, îmbărbătează lumea așa cum a adus pretutindeni nădejde și o geană de lumină flamura sergentului Cantaria împlîntată la 9 Mai 1945 pe cea mai înaltă cupolă a Reichstagului.

In clipa cînd scriu aceste rînduri, acum cînd ne pregătim să întîmpinăm sărbătorește a 14-a aniversare a Zilei Victoriei, ochii întregii omeniri sînt îndreptați cu încredere și speranță către eforturile tenace și bărbătești ale Uniunii Sovietice, de a asigura în continuare pacea lumii.

La 11 Mai, la două zile după ce întreaga omenire va sărbători Ziua Victoriei, la Geneva se va deschide conferința celor patru miniștri de externe, ai Uniunii Sovietice, Statelor Unite ale Americii, Angliei și Franței. Propunerile lagărului păcii, cu limpezime exprimate în protocolul care a urmat întîlnirii miniștrilor de externe ai țărilor care au semnat Tratatul de la Varșovia, sînt o chezășie că pacea poate fi salvată. Depinde de înțelepciunea celor trei miniștri ai puterilor apusene, ca să-și aducă aminte în ziua de 11 Mai cine a pornit cel de al doilea război și cine l-a cîștigat. Poporul nostru dorește fierbinte ca miniștrii de externe ai Statelor Unite, Angliei și Franței, în ziua de 11 Mai, la Geneva, să-și aducă aminte de ziua de 9 Mai a anului 1945, zi în care sergentul Cantaria a împlîntat flamura roșie pe cea mai înaltă cupolă a trufașului Reichstag.

Zaharia STANCU

Glasul popoarelor

cum 40 de ani, prima realitate. Nici atunci ei n-au văzut și n-au crezut. S-au convins de această realitate cînd au întîlnit zidul de netrecut al revoluției, cînd intervenția lor s-a soldat cu o fugă rușinoasă. Această realitate a biruit și după cel de-al doilea război mondial. Ea a biruit din Asia și pînă în inima Europei. Ea va birui și de aici înainte. Este o lege a evoluției societății, descoperită de secole, care își urmează cursul, ca o apă fără oprire, ce curge spre destinul ei...

Socialismul a devenit un sistem social atotbiruitor. O treime din suprafața globului face parte din acest sistem social, din această orînduire nouă.

Uniunea Sovietică și țările de democrație populară nu amenință pe nimeni. Ele vor să construiască în pace. Vor să conviețuiască și să se întreacă cu țările capitaliste în toate domeniile de activitate omenească. Vor să se întreacă în economie și cultură, în construcții și invenții.

Degeaba zăngănesc armele corifeii imperialismului. Zăngănitul armelor nu mai sperie pe nimeni. Comuniștii nu se tem. Comuniștii sînt mulți și tari. Sînt unite și tari țările și popoarele din lagărul socialist. Cu ele sînt popoarele iubitoare de libertate și de pace. Victoria socialismului a rupt lanțuri în Asia și Africa. Revoluțiile socialiste au fecundat și fecundează conștiințele a milioane și milioane de africani și asiatici. Biruințele lor aduc mană pămîntului...

Pacea și rațiunea vor birui, nu zăngănitul armelor. Vor birui popoarele lumii care luptă pentru pace. Va birui omul conștient de puterea și valoarea lui.

Pacea este apărată de oameni puternici și curajoși, este apărată de oameni care văd clar viitorul. In fruntea luptei pentru pace stă Uniunea Sovietică, lagărul socialist. Lupta pentru pace și-a găsit în tovarășul Nichita Hrușciov un fruntaș de prim rang, a cărui strădanie a fost recunoscută și răsplătită zilele acestea cu Premiul internațional pentru pace care poartă numele lui Lenin.

Conferința de la Geneva are datoria de a ține seamă de glasul popoarelor care cer rezolvarea litigiilor internaționale pe calea tratativelor. Este glasul rațiunii și conștiinței umane. Acest glas va birui pînă la urmă.

Dumitru CORBEA

Variații pe o temă gravă

romantismul e încorporat organic realismului socialist. Prin perspectiva revoluționară, desperarea e depășită, rezolvată în surîs. Peste vînt și cenușă strălucește soarele.

Romantismul și tragicul se opun. Tragicul e clasic. Romanticul, în dezacord cu lumea — sau cu o parte din ea — zboară peste timpi, are sete de spațiu: vîjîie prin cosmos, se joacă — mărgele — cu stelele. Spațiul clasic e rotund, limitat, precis. Tragedia clasică se desfășoară în cercul forumului. Timpul e, de aceea, rotund, limitat, precis. Respingînd tragedia, Jebeleanu refuză spațiul și timpul ei. Circumferința tragică a Hiroșimei e înglobată în arena globului. Timpul tragic e inclus în eterna devenire. O clipă — momentul funest al exploziei — se păruse că timpul s-a oprit. Dar el nu se oprește și tragedia Hiroșimei devine un moment doar în evoluția umanității.

Dialectica faptelor a vrut ca una din marile cuceriri ale minții omenești, cucerirea cetății atomului, să fie vestită o dată cu această culme inversă a crimei: bombardamentul atomic. E tot în logica dialectică a istoriei ca această înjosire a conștiinței umane să fi provocat, în conștiința umanității, un nou val de trezire, în straturi pînă atunci inerte, a demnității umane.

Paul GEORGESCU

Meditație de Ziua Victoriei

și mai sîngeroasă, dar nu și capiditatea acelor care puteau trimite mai departe popoarele să se măcelărească. Astăzi, ca și în trecutul cel mai îndepărtat, fabricanții de arme nu se deosebesc de negustorii de căști de care vorbește Aristofan. Există totuși posibilitatea ca soarta oamenilor să cotească spre înmulțirea bunurilor vieții, puse la îndemîna tuturor, spre asigurarea necesarului și a prisosului, spre creșterea plăcerii, a frumuseții, a culturii. Inteligența omenească a găsit, chiar în condițiile atît de vitrege ale istoriei contemporane, forme noi ale energiei fizice. Atomul a fost spart și forța enormă care ține laolaltă alcătuirea lui a fost eliberată, cu uriașe efecte posibile în cîmpul producției. Dar în loc de a fi pretutindeni folosită în acest scop, noua energie s-a transformat, în mîinile acelora care au cerut totdeauna războaiele, în amenințarea armei celei mai înspăimîntătoare din cîte au mînuit vreodată crima și perfidia.

Războiul este una din reacțiunile cele mai primitive ale speciei noastre. Suprimarea fizică a adversarului este prima soluție care s-a prezentat, în luptele vieții, minții încă atît de obscure a strămoșilor noștri foarte îndepărtați. Războiul este dezvoltarea acestei arhaice soluții, cu riscuri, de altfel, în fazele ceva mai vechi, numai pentru acei care luau parte la luptă ca ostași sau care se găseau întîmplător, împreună cu bunurile lor, în calea dezlănțuirii lui. Așa a fost atîta timp cît oamenii s-au luptat cu arcul și săgeata, din carele de luptă, călări, ca vechii parți, sau suiți pe elefanții lui Pyrrhus pentru a sparge rîndurile dese ale armatelor romane. Așa au rămas lucrurile și cînd războinicii au folosit armele de foc. Dar aviația militară a distrus orașe întregi, locuite de o populație pașnică; iar arma atomică poate pustii o regiune întreagă, poate otrăvi atmosfera și oceanele într-o epocă fără de sfîrșit. Perfecționarea mijloacelor de exterminare n-a schimbat de loc atitudinea găsită de cei mai vechi dintre locuitorii pămîntului. Provocatorii războaielor, cei care le doresc, le pun la cale și folosesc de pe urma lor, sînt în vremea noastră, exemplare umane arhaice. Nu există nici un mijloc pentru a le smulge arma din mîini? O parte a omenirii, partea ei cea mai înaintată, lumea socialistă, știe bine că toate conflictele lumii se pot înlătura. Socialismul se îndreaptă, în toate țările unde s-a instaurat, spre dispariția claselor prin desființarea exploatării, spre integrarea tuturor energiilor productive în națiune, în forma mai înaltă a națiunii, în națiunea pacificată și creatoare. Țările socialiste n-au ostenit să arate că nu vor să impună nimănui orînduirea lor. Dar din rîndurile lumii socialiste se ridică întrebarea dacă nu există posibilitatea ca integrarea către care aspiră societățile muncii eliberate să fie realizată și pe planul internațional, în raportul dintre popoare? Este, desigur, posibil ca popoarele să impună colaborarea dintre ele, să instituie unitatea superioară a omenirii pașnice și laborioase. Indemnul acesta a răsunat de sute de ori din Uniunea Sovietică, din întreaga lume socialistă. Recent, Uniunea Sovietică a cerut din nou încetarea experiențelor atomice și dezarmarea atomică, un prim pas către înțelegere și coexistență.

Fiindcă numai cîteva zile după aniversarea victoriei se va produce adunarea deliberativă a reprezentanților marilor puteri, este de dorit ca, în acel for, să fie auzit glasul popoarelor și acel al tuturor intelectualilor care denunță în război fapta absurdă, dar nu inevitabilă, transmisă nouă de trecutul cel mai îndepărtat.

Tudor VIANU

Sărbătoarea Independenței

la spate, vînduți ca gloabele de iarmaroc pentru o bucată de mămăligă... Alții, mai norocoși, aveau să se întoarcă cu grad de sergent, cu pieptul plin de cruci și decorații ca Peneș Curcanul. Aceștia aveau să fie cîntați în versuri exaltate de către bardul de la Mircești sau aveau să fie puși în teatru de către Ventura și Sion... Aveau să fie primiți chiar la barierele orașului cu urale și flori, puși să treacă pe sub arcuri de triumf; aveau să primească pîine și bomboane de ciocolată din mîinile parfumate cu violete de Parma ale doamnelor, mamele sau bunicile acelor femei care — mai tîrziu — aveau să ilustreze cronica galantă a războiului din 1917 cu isprăvile imorale de la Coțofenești. Apoi învingătorii aveau să se întoarcă în satele lor, în sărăcia rece și întunecată a bordeiului, urmînd să trudească și pe mai departe pe moșiile boierilor pentru ca aceștia și fii lor să poată zvîrli bani pe cai de curse, pe masa verde a cluburilor, în pălăria lăutarilor sau în decolteul șantezelor de la „Union Suisse" sau de la „Grădina cu cai"...

Intre timp, țara independentă pentru care dorobanții se bătuseră, își lăsaseră brațul sau picioarele ori muriseră suspinînd după ea, țara aceea independentă fusese scoasă din nou la mezat și, pentru că firmanele turcești nu mai erau la modă, ochii boierimii se îndreptau spre Occident, mai ales spre Germania... Ghimiile turcești au fost înlocuite cu șlepurile austriece și cu vapoarele germane; pe ele se scurgeau acum, în voie, roada holdelor romînești, podoaba munților și aurul negru al adîncurilor... Drept compensație, pe drumurile de fier ne soseau samsarii și oamenii de afaceri, misiții și geambașii germani, toți acei „kalikenbergi", cum îi denumea pamfletarul poet ieșean Iagnov... Ceea ce se cîștigase, cu sînge și jertfă, pe cîmpiile Bulgariei, se pierdea acum într-un an sau doi, prin sîrguința slugarnică a burgheziei și cu complicitatea regalității... Pînă și ecoul faptelor de arme strălucite se pierduse... Tablourile închinate eroilor de la Grivița și Smîrdan nu mai aveau nici o semnificație politică sau națională. Privitorii nu mai vedeau în ele decît savanta orînduire a grupurilor, distribuirea inteligentă a umbrei sau a petelor de culoare... Strigătele de vitejie ale celor ce muriseră la Grivița sau Smîrdan nu fuseseră înregistrate de istoria oficială; în schimb, printr-o savantă și lingușitoare rînduire, toată lumea știa că un obuz șuierase pe lîngă persoana domnitorului, care ar fi strigat, neînfricat, că asta era muzica lui favorită... Pînă și ziua independenței noastre ca stat — 9 mai — fusese mutată ceva mai sus în calendar, pentru că așa era „tactic": dintre toate minunile vitejești înfăptuite în mai și enumerate de către poet în versurile sale, posteritatea să nu rețină decît ziua întronării regalității. In acest fel, se încerca ștergerea aducerii aminte a „independenței" vîndută la mezat, pentru ca somnul celor care făcuseră vînzarea să fie liniștit, nu tulburat de vreo fugară mustrare de conștiință...

Din cînd în cînd, un pîrlit de cupletist venea să mai înnoureze seninătatea vieții traficanților de țară, vorbindu-le despre „kalikenbergii" cărora ei o vînduseră și cu care împărțeau comisioanele grase:

Toate nemțile vorbesc
Că la țara romînesc
Toți faliții pot să vie
Ca să facă bogăție.

Dar oamenii de rînd știau că din pomelnicul cupletului lipseau mulți alți „kalikenbergi" occidentali, francezi sau englezi, care se băteau ca cerșetorii în tinda bisericilor pentru șoselele noastre, pentru tuneluri, pentru sarea și gazul de iluminat, pentru un perimetru de pămînt petrolifer. Prea ar fi fost negru tabloul: unuia i se vînduse goarna cu care sunase eroicul atac de la Smîrdan, pentru că fiscul nu-i găsise alte boarfe de scos la mezat. Alții erau bătuți prin pivnițe de către jandarmi, fiindcă „mîrîiseră" ceva despre un pămînt ce li s-ar fi cuvenit, fiindcă ei îl munceau și ei luptaseră pentru el. Alții, în sfîrșit, secerați de gloanțe în 1907, aveau să se înfrățească „în ceruri" cu cei zece mii care căzuseră la Plevna și la Grivița pentru ca țara lor să fie „deplin și definitiv independentă"... Din fericire, crugul istoriei nu stă pe loc... Urmașii eroilor de la 1877, sub directa îndrumare și conducere a Partidului Comunist, au făcut ca în 1944, în ziua de 23 August, visul moșilor și strămoșilor să se înfăptuiască și Romînia să-și capete cu adevărat independența și libertatea... Și poate că în acea zi istorică, dacă cei zece mii căzuți în fața redutei Grivița, la Smîrdan sau la Plevna, ar fi înviat, ei nu s-ar fi mirat de fel văzîndu-și nepoții și strănepoții luptînd din nou, cot la cot, cu soldații sovietici, pentru cucerirea idealurilor lor scumpe: o viață mai bună, o țară mîndră și independentă, o pace demnă.

Poate un singur fior ar fi săgetat inima morților înviați: că nu mai aud goarna care îi dusese cîndva la victorie, goarna vîndută și ea ca și țara de către oamenii unui regim de teroare și exploatare, prăbușit, în sfîrșit, pentru totdeauna...

Tudor ȘOIMARU

Solidaritate

trebuie să simtă cei care, în fața acestei desfășurări de unitate, forță și optimism a unui întreg popor, stăteau singuri și de-o parte, necuprinși în bucuria comună și m-a cuprins groaza la gîndul bicisnicii izolări a omului care nu vrea sau nu poate să înțeleagă mersul istoriei. I-am șoptit prietenului meu: „repede, repede, în stradă!" Am coborît, ne-am încolonat, mi-am lipit strîns umerii de cei ai tovarășilor noștri.

Pot afirma că de 1 Mai n-am mai avut vreme pentru melancolii legate de trecerea ireversibilă a timpului. Morala: timpul nu trece decît pentru cei care nu merg cu el.

Ah, teoriile absurde și inepte, rostite cu rînjet superior, despre instinctul gregar al omului „de rînd" și despre noblețea izolării intelectualului! Dar n-aș da căldura umărului alături pentru toate febrele „neînțeleșilor" din lume. Nu țin de cald. Ba, dimpotrivă.

Dacă aș fi poet, aș cînta, înainte de orice, solidaritatea. Lucida, necesara solidaritate a tuturor oamenilor cinstiți cu clasa muncitoare și cu partidul ei.

Independența intelectualului! Ce gogoașă! Ca și cum, ruptă de clasa muncitoare — singura forță efectiv prezentă azi în istorie, pentru că singura cu care viitorul e dispus să discute — intelectualitatea ar mai avea vreo șansă de supraviețuire.

Utopiile privitoare la rolul conducător al așa ziselor „elite intelectuale" nu mai fac azi subiectul de discuție nici măcar în cafenelele Occidentului, atît de bîntuit de fantomele tuturor superstițiilor.

In fapt intelectualității nu i se deschid azi decît două drumuri: să urmeze în căderea ei agonică orînduirea burgheză, așa cum a făcut jalnicul Andricu, sau să se alăture cu desăvîrșită lealitate proletariatului, în marele efort al acestuia — necesar ca înseși legile fizice — de a împinge omenirea pe o nouă treaptă istorică. Drum propriu și cale de mijloc nu există. Espectativa, compromisul fățarnic, retragerea în turnul de fildeș sînt iluzorii sau echivalează cu o sinucidere tîmpă prin inaniție.

De 1 Mai am defilat alături de coloanele de muncitori care în 15 ani au vindecat rănile războiului, au împrospătat temeliile țării și-l pregătesc acum ziduri noi. Pe tot parcursul, în dreapta și în stînga, se ridicau schelele noilor construcții, pe panouri se înscriu izbînzile repurtate, din urmă se înălțau spre cerul curat de Mai, cîntecele tineretului. Oamenii lîngă care pășeam știu că enorma trudă de pînă acum e de abia începutul și că sarcina care le apasă pe umeri e incomparabil mai mare. In cîțiva ani vor purcede la desăvîrșirea construirii socialismului. Treceau totuși prin fața tribunei, din care conducătorii Partidului le primeau raportul, fără să pară nici îngîmfați de ceea ce au înfăptuit, nici copleșiți de o solemnă și fotogenică răspundere în fața sarcinilor ce-i așteaptă. Oameni ca toți oamenii; cu singura deosebire, dar esențială, că în fiecare din ei mai clară sau mai obscură, însă la toți prezentă, sclipește — prețios grăunte de aur — conștiința misiunii istorice a clasei lor.

A sprijini această misiune, a contribui sub conducerea Partidului și alături de clasa muncitoare la făurirea noului ev uman, iată perspectivele amețitoare care stau în fața savanților și artiștilor noștri. Mai poate fi însă vreo îndoială că țelurile acestea nu pot fi atinse decît printr-o deplină dăruire și fidelitate? E o chestiune nu numai de etică și sentiment, ci și de luciditate și logică.

Horia LOVINESCU

LA CASA SCRIITORILOR

Cenaclul „Nicolae Labiș" ține ședință de lucru sîmbătă 9 Mai a.c. orele 17,30 la Casa scriitorilor „Mihail Sadoveanu".

Citesc: Dragoș Vicol — versuri și Ștefan Luca — proză.

Intrarea cu invitații.

CARNET TEATRAL

Două piese cehoslovace

„Diplomații"
de PETER KARVAS

(Teatrul Național „I. L. Caragiale" — Sala Studio)

Autorul comediei prezentate de curînd la Studioul Teatrului Național, dramaturgul slovac Peter Karvas, este apreciat în țara sa ca unul dintre cei mai entuziaști și consecvenți luptători pentru înfățișarea în literatura dramatică a temelor majore, reflectînd problemele construcției socialiste. Adept credincios al inspirației scriitorului din actualitate, Peter Karvas și-a extins domeniul investigațiilor sale pînă la cuprinderea unei teme ca aceea tratată în Diplomații. Autorul și-a propus anume să demaște, cu mijloacele comediei satirice, esența profund reacționară a diplomației occidentale întemeiată pe susținerea politicii colonialiste, de jaf și asuprire a popoarelor, politică sortită însă falimentului.

Intriga piesei e simplă și clară: un ambasador englez într-o țară arabă, un om naiv și cinstit, atît cît îi poate permite propria sa apartenență de clasă, fostul colonel și pasionatul numismat Oliver Cox, încearcă să-și axeze activitatea diplomatică pe un principiu „nou", acela al „prieteniei sincere" cu poporul țării respective. Interesele economice care dau temei tradiționalei politici coloniale a bastonului de cauciuc, interese exprimate în piesă de trinitatea diplomaților de carieră ai ambasadei, se opun încercării lui Cox, care-și va vedea iluziile spulberate în 24 de ore. Piesa se încheie punînd în plină lumină paradoxul structural al personajului: omul care a vrut să înlocuiască politica de forță, a asprelor represalii, se vede silit să promoveze el însuși această politică. Diplomații demonstrează astfel limpede imposibilitatea oricărei încercări de a modifica caracterul imperialist al diplomației engleze, cită vreme e întemeiată pe realitățile economice și sociale care o generează. Oliver Cox a încercat s-o facă și a fost învins, pentru că speranțele lui n-aveau temei, reducîndu-se la simple iluzii naive. Soluția — sugerată fin de autor — se află la polul opus al lumii înfățișate în piesă: soluția își poate afla forma de manifestare în lupta pentru pace, întemeiată pe principiile prieteniei într-adevăr sincere între popoare, pe libertatea reală a fiecărui popor.

Personajele lui Peter Karvas nu înțeleg acest lucru și nu vor să-l înțeleagă. In schimb, ele slujesc la dezvăluirea moravurilor corupte și a fățărniciei diplomației britanice, la demascarea în ultimă analiză a colonialismului.

Peter Karvas întreprinde această operă cu mijloacele comicului, dar ale unui comic de bună calitate. Replicile, de o vervă scînteietoare, abundă în paradoxuri pline de tîlc.

O asemenea țesătură fină a ideilor exprimate în piesă cerea, din partea colectivului de interpreți și a regizorului, în primul rînd, o profundă înțelegere a textului și o mare diversitate de expresie, care să conducă la transmiterea clară și unitară a mesajului comediei. Artistul poporului Ion Finteșteanu a înțeles această cerință și a realizat-o cu succes. Spectacolul, lucrat cu migală, îmbracă parcă ceva din personalitatea regizorului și aduce suflul unei inteligențe vii, deosebit de lucide, punctată de umorul sec adecvat. Distribuția a servit cu fidelitate textul piesei și concepția regizorală. Aurel Munteanu ne-a dat un Oliver Cox de o autenticitate britanică studiată în amănunt. Acest actor cu resurse bogate a dovedit în plus o binevenită atitudine critică față de personajul interpretat, contribuind și pe această cale la conturarea lui justă. Al. Demetriad, Mihai Berechet și Alfred Demetriu — fiecare pe alte coordonate psihice — au întrupat mănunchiul de diplomați britanici de carieră creînd individualități distincte, dar constituind laolaltă un ansamblu unitar, exprimînd comunitatea de interese politice a acestui triumvirat.

O notă discordantă a adus Natașa Alexandra în rolul soției lui Cox: comicul buf, de linii groase, propriu talentatei artiste, nu s-a putut împăca perfect cu textul subtil și nici cu natura concepției regizorale. Sugestiv decorul lui St. Norris, ca și comentariul muzical datorat lui Paul Urmuzescu. Un spectacol care face cinste primei noastre scene.

„Musafirii nepoftiți"
de MILOSLAV STEHLIK

(Teatrul Armatei — Sala Uranus)

Preocupată, de asemeni, de cea mai vie actualitate, cea de-a doua piesă cehoslovacă prezentată recent publicului bucureștean, „Musafirii nepoftiți", își propune să demaște uneltirile elementelor capitaliste de la sate împotriva orînduirii socialiste. Stehlik s-a oprit asupra unui subiect original, care i-a permis să creeze o comedie satirică valoroasă: chiaburii dintr-un sat ceh primesc pe neașteptate vizita unor indivizi suspecți, care se dau drept reprezentanți ai transfugilor politici, ai pretinsei mișcări de rezistență împotriva puterii populare, parașutați pentru niscaiva acțiuni subversive. Cei doi „musafiri" sînt de fapt un simplu hoț de buzunare și un escroc sentimental, evadați din închisoare și care nu urmăresc decît să trăiască o vreme, cît se va putea mai mult, pe spinarea bogătașului Doudiera și a familiei sale. Chiaburii se pretează jocului „de-a rezistența", pentru că acesta corespunde perfect năzuințelor lor reale. Peripețiile pline de haz ale piesei se înlănțuie cu repeziciune pînă la deznodămîntul provocat de apariția unui veritabil agent diversionist. Demascarea totală a uneltirilor chiaburești se datorește însă acțiunii conștiente și abile a milițianului Jan Stanik, a cărui intervenție promptă pune capăt întîmplărilor.

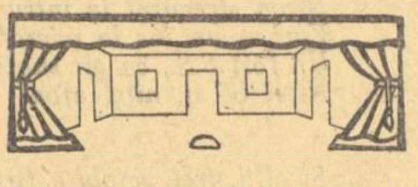

Comedia suculentă a lui Stehlik are calitatea de a satiriza cu vigoare credulitatea aparent naivă a chiaburilor Doudiera, dar și de a sublinia, fără echivoc, fundamentul profund real al acestei credulități, de a contura în mod limpede întîmplările înfățișate, ca manifestări ale luptei de clasă.

Spectacolul de la Teatrul Armatei a izbutit, în linii generale, să exprime cu precizie sensurile comediei lui Stehlik și este meritul direcției de scenă de a fi realizat acest spectacol într-un ritm viu și constant, cu mult haz, dar fără să alunece în șarjă. I se poate reproșa totuși regizorului Florin Scărlătescu tendința de a reliefa în primul plan al spectacolului acțiunile și caracterele „musafirilor nepoftiți". Regizorul s-a lăsat furat de bogăția resurselor comice ale partiturilor Baronului și Căpitanului și a neglijat faptul că povestea lui Stehlik nu este și nu trebuie să fie povestea celor doi escroci, ci povestea aderării imediate și totale a chiaburilor la pretinsele acțiuni subversive ale „musafirilor". Concepția regizorală a alterat astfel, în oarecare măsură, intențiile autorului *), cu atît mai mult cu cît în rolurile escrocilor au fost distribuiți doi actori de mare valoare comică — Florin Scărlătescu (Baronul) și Gh. Trestian (Căpitanul). Aceștia și-au făcut pe deplin datoria, ca și întreg ansamblul, din care trebuie citat în mod deosebit C. Guriță, actorul care a știut să dea bogăția cuvenită unui rol mai puțin conturat, dar foarte important pentru exprimarea clară a mesajului piesei — milițianul Jan Stanik.

Spectacolul din sala Uranus își merită succesul de public ce-l înregistrează.

Mihai VASILIU

---

*) In lista personajelor, apărută în piesă, tipărită la Praga în 1956 sub titlul „Iubire cîmpenească", Baronul și Căpitanul figurează, de altfel, spre sfîrșit, în vreme ce pe afișul și programul Teatrului Armatei, personajele „musafirilor" ocupă locurile de frunte, demonstrînd și prin aceasta tendința eronată a regizorului de a le acorda întîietatea.

ION IRIMESCU „Utemist"

Pe marginea filmului

„Ivan cel Groaznic"

EISENSTEIN și CERKASOV

Imi amintesc cu deosebită precizie cîteva amănunte din cel dintîi film al lui Eisenstein pe care l-am văzut, și anume: „Crucișătorul Potemkin". Sînt cîțiva zeci de ani de atunci. După faimoasa scenă a prelatei, cînd puștile se lasă în jos și izbucnește revoluția pe crucișător, rămîn agățați de un trapez al vasului ochelarii bătrînești cu șnur, ai doctorului, dacă nu mă înșel. Obiectul acesta intim al celui care nu mai e, pendulînd ca o negație, însă stă neputincios să mai întregească ceea ce s-a spulberat. E o scurtă scenă de umor tragic, jucată de un obiect, care adîncește însă conflictul, care mărește clipa prin utilizarea detaliului. E o invenție puternică, aproape genială, a unui mare artist. Și iată că din acelaș izvor al invenției lui Eisenstein, îmi reamintesc peste ani o născocire și mai autentică, dar și mai patetică. Pe scările Odesei, cînd mulțimea fuge în fața soldaților coborînd în trăgători, pe treptele nimănui, între cele două lumi, cea fugărită și cea urmăritoare, un cărucior cu un copilaș în el a pornit-o în jos, spre mare. Sare din treaptă în treaptă ducînd nevinovăția și inconștiența spre un sfîrșit sugerat numai, care neliniștește însă pe fiecare spectator, făcîndu-l să se răsucească pe locul său, frămîntat de tragismul acestui moment. Altă invenție tot atît de puternică, dînd naștere unei imagini care trebuie să stîrnească sentimente întocmai ca sunetul, culoarea sau cuvîntul... Și toate aceste invenții în imagini alcătuiesc o metodă a unei arte noi, puternice și populare: cinematograful.

Fără îndoială că Serghei Eisenstein este azi un clasic al cinematografiei universale. Eisenstein n-a fost numai un abil constructor. El a fost mult mai mult; un foarte mare poet care a împrumutat creațiilor sale monumentale și un patos care întovărășește toate marile sale filme de la „Crucișetorul Potemkin", prin „Alexandr Nevski" și pînă la „Ivan cel Groaznic".

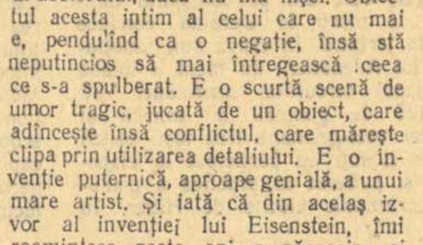

Pentru aceste două ultime producții colaborarea regizorului Eisenstein a mers mînă în mînă cu aceea a artistului Nikolai Cerkasov. Linia dată de regizor a prins ființă sub creația actorului. Eisenstein a dat plasticitate rolului lui Ivan cel Groaznic și ritm și intenții; Cerkasov a dat conținut, privirea, gestul expresiv, adîncime umană. Și acestea mai ales în partea întîia a filmului, legate de ceea ce filmul avea să arate just și anume: într-o acțiune crescîndă, într-o luptă cu boierii care se anunță, finalul de un atît de mare înțeles, — legătură strînsă între căpetenia reformatoare, vitează, și poporul său, între Ivan și poporul care în procesiune vine să-l recheme și să-l învestească pe țar cu puterea. Imaginea acestei procesiuni, desfășurată ca un șarpe negru, uriaș, pe albeața zăpezii, pîndită și așteptată de Ivan sub bolțile scunde, masive ale unei arhitecturi ce trebuie să dea impresia copleșirii, este tot ce s-a realizat mai emoționant și mai artistic.

In partea a doua, lupta cu boierii se adîncește urmărită permanent de cazurile de conștiință ale lui Ivan. Firește că aci jocul lui Cerkasov avea să evidențieze și să legitimeze frămîntarea sufletească a țarului. Prezentarea întîrzie pe amănunt, de data aceasta mai mult al actorului decît al regizorului, niciodată însă gratuit și neartistic. Totalizarea tuturor acestor amănunte îl dă pe Ivan, lupta lui dar și afirmarea lui umană, care în ciuda faptelor de exterminare a boierimii ce-i stă în cale, nu se poate deslipi de valorile pozitive ale unei calde sensibilități și a unei morale ce-i stă încă aproape țarului. Aceasta este marea contribuție a actorului Cerkasov în cuprinsul strălucitelor calități ale filmului: construcție, patos, viziune plastică în afirmarea sentimentului patriotic.

Chaplin, cînd a văzut filmul Ivan cel Groaznic, l-a felicitat pe bunul său prieten Eisenstein telegrafic, afirmînd valoarea și unicitatea lucrării. Entuziasmul său este și va fi al tuturor spectatorilor care vor lua contact cu filmul, păstrat ca o realizare greu de întrecut nu numai în cinematografia sovietică, dar și de cea universală.

Ion Marin SADOVEANU

PREZENȚE ROMÎNEȘTI

LA PARIS:

Mesajul unei literaturi noi

— De vorbă cu Petru Dumitriu —

Scriitorul Petru Dumitriu s-a întors zilele acestea de la Paris, unde i-a apărut recent, în traducere franceză, primul volum al „Cronicii de familie.

Intr-o scurtă convorbire cu autorul „Cronicii de familie", am solicitat unele date în legătură cu apariția romanului său la Paris și cu perspectivele de răspîndire a literaturii noastre actuale în Franța.

— Dacă vreți să ne dați amănunte în legătură cu apariția romanului „Cronică de familie" la Paris.

— Titlul general al romanului în traducere franceză este „Les Boyards", deoarece titluri care cuprind cuvîntul „cronică" sînt foarte frecvente în literatura franceză a veacului al XX-lea. Prezentarea volumului insistă foarte puțin asupra caracterului de prim tom (o steluță discretă pe pagina de titlu și una pe „cămașa" coperții), deoarece se pare că publicul francez se cam sperie de cărți groase. Primul volum se cheamă „Bijuterii de familie", al doilea, ce urmează să apară în noiembrie, probabil că va fi intitulat „Plăcerile tinereții"; pentru al treilea, hărăzit publicării în primăvara lui 1960, titlul încă n-a fost ales.

— Cum a fost primită apariția primului volum de către presa și lumea literară pariziană?

— A existat, incontestabil, un anumit interes în lumea literară, stîrnit de apariția unei cărți romînești, lucru încă rar pe acolo. Acest interes a fost stîrnit de faptul că era vorba de un scriitor romîn de azi ce trăiește în Romînia de azi și e un reprezentant al noii ei literaturi. De aceea, simpatia tradițională pentru țara și poporul nostru erau amestecate cu o curiozitate adeseori binevoitoare pentru noul nostru regim social și politic, dar și, uneori, cu prejudecăți și o anumită ostilitate față de Romînia democrat-populară. In cursul celor patru interviuri, un interviu televizat cu reprezentanți ai radio-difuziunii franceze și un interviu cu un „radiofonist" elvețian, am avut ocazia să-mi dau seama de simpatia pe care o trezește țara noastră în lumea culturală franceză. Adeseori, trebuie subliniat, prejudecățile se trăgeau numai din necunoașterea realităților; astfel că, în general, bilanțul e pozitiv, dovedind interes și simpatie. Ambele aceste laturi s-au vădit în articolele apărute în presă, din care dau spicuiri din exemplarele ce mi-au parvenit din numeroasele ziare pariziene în care au apărut zisele articole.

COMBAT, 22-IV-1959:

„Autorul «Bijuteriilor de familie» aparține, mi se pare, acestei rase, la noi atît de rară, a povestitorilor ce știu să povestească."

FIGARO LITTERAIRE, 25-IV-1959:

„In «Boierii», Petru Dumitriu povestește istoria cîtorva familii romînești de la 1862 pînă în zilele noastre. Este o frescă a transformării societății."

l'EXPRESS, 30-IV-1959:

„Care este noutatea «Boierilor», amplă frescă politică și socială cuprinzînd mai mult de jumătate de secol de istorie? Petru Dumitriu se folosește de pretextul unei cronici a marilor familii romînești pentru a explica evoluția socială care a dat naștere marilor zguduiri sociale din ultimii douăzeci de ani. Ultimul volum — care n-a apărut încă — se încheie cu evenimentele care au avut loc în 1945".

— Ce ne puteți spune despre perspectiva apariției în Franța a altor lucrări de literatură romînească?

— Este o veche și constantă părere a mea, susținută adeseori în articole, ca și de la tribuna Congresului din 1956 al scriitorilor din R.P.R., că literatura noastră nu numai că are cuprinsă în ea posibilitatea latentă, ci chiar este pe cale de a impune atenției lumii întregi numele poporului nostru și mesajul lui, originalitatea sa, ideile și simțămintele lui. Intrarea țării noastre în era socialistă a istoriei sale a însemnat, cred, pentru literatura noastră, un fel de certificat de maturitate. S-a isprăvit, în anii aceștia, cu starea de colonie culturală, cu „complexul de inferioritate" și disprețul de sine în fața Apusului. Le-am spus prietenilor mei francezi, cu toată prietenia și deosebita admirație pentru literatura lor, că avem nevoie de a fi și noi înșine și că, deși cunoscînd și folosind la maximum tezaurele literaturii lor, totuși, ne străduim să exprimăm realitatea noastră umană proprie, ferindu-ne de a fi niște imitatori servili ai modelor literare din Apus; mărturisirea mea cinstită și profund amicală a fost primită cu înțelegere.

Și astfel, mai ales fiindcă literatura noastră nouă oglindește o viață socială și frămîntări sufletești noi, ale unei țări în drum spre socialism, cred că puterea creatoare, vitalitatea tînărului nostru popor vor impune atenției lumii literare din lumea întreagă, operele literaturii noastre noi. Succesul romanului „Desculț" de Zaharia Stancu în țările scandinave ca și în Australia, prezența sa în douăzeci de traduceri străine, editarea unor culegeri separate din poezia lui Eminescu, Arghezi, a antologiei „Poeme romîne", cuprinzînd folclor, poezii ale clasicilor și autorilor de azi ca Beniuc, Jebeleanu, C. Teodorescu, D. Botez, Maria Banuș — și acum, apariția „Cronicii de familie" la Paris, sînt numai primele exemple; sînt convins că vor urma și alte lucrări. Am vorbit la Paris despre operele unor scriitori ca Eugen Barbu și Marin Preda și cred că unele lucrări ale lor ar putea stîrni un viu interes acolo — Parisul fiind și o bază de plecare spre traducerea în țările anglo-saxone, latino-americane și nordice. Din păcate, nu dispuneam de texte traduse, astfel că am trezit doar curiozitatea celor cu care vorbeam, dar nu le-am putut-o satisface. Sînt însă convins că nu ne aflăm decît la începutul unui drum. Evident, va trebui să nu uităm că publicul internațional nu acceptă orice și nici măcar lucrările bine scrise dar a căror acțiune lîncezește, văduvită de dinamism, de dramatism și de neprevăzut. Cărțile la care mă gîndesc nu sînt lipsite de aceste calități și ele au, pe deasupra, elementul pasionant care este mesajul unei țări noi în drum spre socialism.

REPORTER

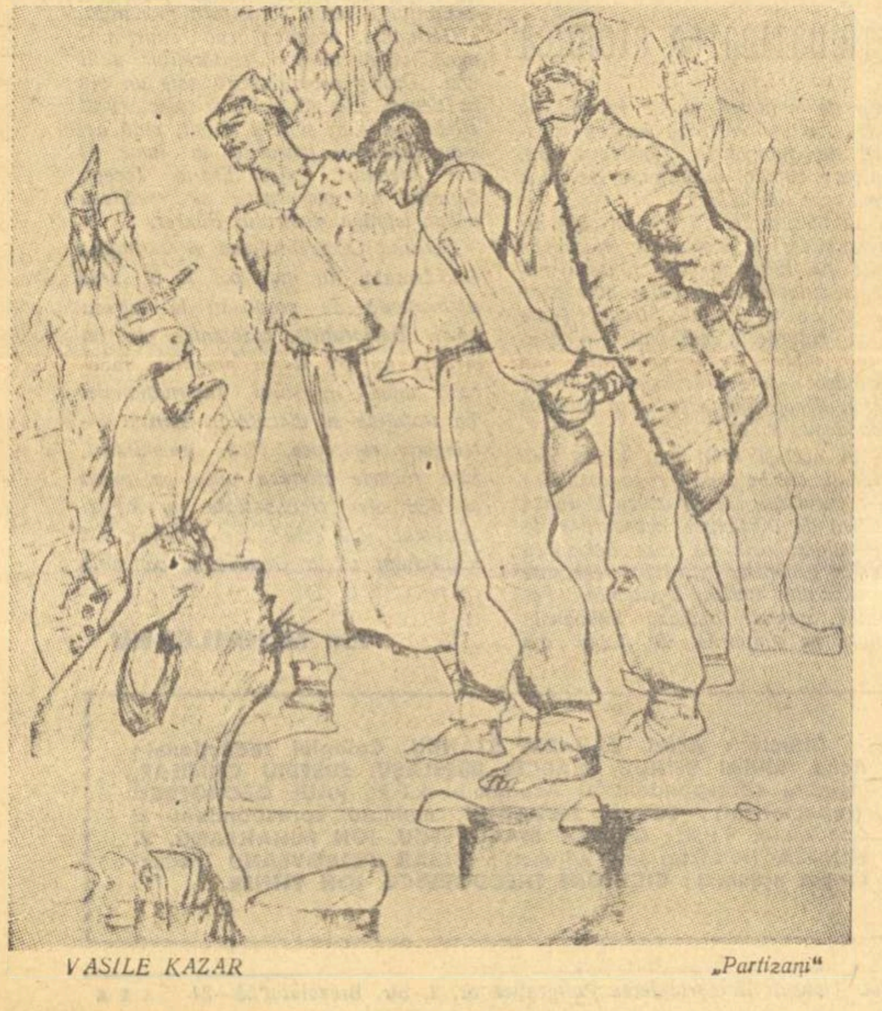

VASILE KAZAR „Partizani"

LA MOSCOVA:

In expoziția țărilor socialiste

Expoziția țărilor socialiste și discuțiile de la Moscova constituie un material de o însemnătate deosebită pentru analiza fenomenului plastic contemporan.

In această expoziție și-au trimis lucrări artiști plastici din 12 țări aparținînd lagărului socialist.

Ideile și realitatea socialistă aduc noi și necunoscute date care transformă și îmbogățesc sfera de preocupări a artei, utilitatea și misiunea ei.

Expoziția de la Moscova a țărilor socialiste constituie un bogat domeniu de analiză a trăsăturilor comune artei noi.

In întreaga expoziție respiră și își impune forța și prezența istorică omul, cu toate calitățile lui, în plinătatea misiunii sale de transformator al lumii, de stăpîn pe destinele viitorului.

Sfera inspirației, ideile generatoare, mesajul înaintat sînt trăsături comune ale artei socialiste.

In alcătuirea pavilionului nostru, au fost alese acele opere care exprimă multiplele probleme, drumul variat și furtunos prin care a trecut arta noastră în această scurtă perioadă de timp de la eliberarea țării noastre. Dezvoltarea artei noastre și-a conturat noile trăsături în cadrul unei puternice și înnoitoare revoluții culturale, inspirate și îndrumate de partidul clasei muncitoare din țara noastră. El a luptat necontenit pentru educarea intelectualității și oamenilor noștri de artă, pentru lichidarea vechilor concepții estetice retrograde, pentru a fundamenta cultura noastră cu cea mai înaintată concepție despre lume și viață, marxism-leninismul.

Prefacerea petrecută în spiritul și universul de preocupări al artei, datorită comandamentului istoric al epocii pe care o trăim, a făcut să se dezvolte trăsături noi în plastica noastră. Necunoscute sau palid reprezentate în trecut, au început să se ivească acele trăsături care răspund dezideratelor majore ale socialismului.

Tabloul sau sculptura tematică și-au căpătat locul prim, fiind considerate ca majoră preocupare. Țin să subliniez acest lucru care este evident. Pentru artiștii noștri, el constituie un salt calitativ esențial.

Nu ne despart decît 15 ani de cînd în țara noastră concepția de bază a artei oficiale era aceea a artei pentru artă, dezlipită de orice obligativitate, atemporală, deasupra preocupărilor și problemelor înconjurătoare. Lupta împotriva acestei concepții idealiste nu a fost de loc ușoară și nu o considerăm sfîrșită.

Evoluția artei noastre s-a petrecut într-o continuă luptă cu formele ideologiei și esteticii burgheze care, încercînd să se infiltreze în procesul de formare a artei socialiste, a căpătat diverse și nebănuite forme.

In general, toate tezele pentru care a pledat și pledează încă estetica burgheză se referă mai ales la modul de exprimare, la limbaj.

Arta adevărată și sensul pe care-l dăm noi realismului socialist nu se poate închide în nici un fel de formulă.

De aceea, ea își conturează prezența într-o mare varietate de expresii, produs al unei mari game de personalități artistice care, pe căi proprii, diverse și distincte, vor același lucru, se străduiesc să exprime ce este nou în viața noastră, ce tinde să arate drumul viitorului.

In istoria artei noastre, poate mai mult chiar decît în alte părți ale lumii, filtrarea influențelor s-a petrecut îmbogățind expresiile proprii, conturîndu-i originalitatea.

Intrați în mijlocul furtunos al realităților noastre socialiste, artiști ai generației vîrstnice, cu o puternică și distinctă personalitate, au adus artei noastre noi experiența, maturitatea și gîndirea lor plastică.

Grafica romînească poate fi socotită ca o ramură a artei care și-a conturat trăsăturile ei specifice în anii transformărilor socialiste ale țării noastre. Poate că din pricina faptului că nu are de lichidat balastul unei tradiții tributare artei decadente burgheze, în grafica noastră apar mai pregnante trăsăturile unei arte cu mesaj, activă și militantă.

In trecut, grafica ocupa un loc neînsemnat, ea constituind un divertisment facil al picturii. Genuri, cum sînt afișul, nu existau decît ca reclamă a unor firme comerciale. Ilustrația de carte era aproape inexistentă. Singura ramură care și constituie tradiția graficii noastre de azi a fost desenul satiric, caricatura politică.

In grafica noastră de azi au apărut puternice și distincte personalități.

Tocmai diversitatea de expresie în cadrul artei socialiste constituie un salt calitativ în dezvoltarea artei noastre. Abordarea problemelor realității în transformare, prin prisma propriei sensibilități a obiectivului spiritual propriu artistului, îmbogățește și lărgește patrimoniul artei. Artiștii noștri nu s-au mulțumit să trimită, pentru această expoziție, lucrări mai vechi care și-au cucerit pe deplin consacrarea, ci au preferat să lucreze noi opere, demonstrînd adeziunea lor la noile probleme ale contemporaneității și pe planul ideilor și pe cel al măiestriei. Voi cita numai cîteva din lucrările noi, neexpuse încă în țara noastră și trimise la expoziția de la Moscova.

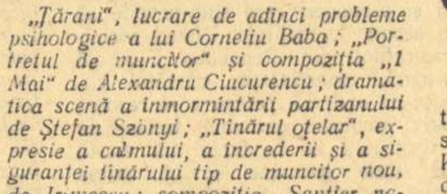

„Țărani", lucrare de adînci probleme psihologice a lui Corneliu Baba; „Portretul de muncitor" și compoziția „1 Mai" de Alexandru Ciucurencu; dramatica scenă a înmormîntării partizanului de Ștefan Szönyi; „Tînărul oțelar", expresie a calmului, a încrederii și a siguranței tînărului tip de muncitor nou, de Irimescu; compoziția „Șantier naval" a lui Henri Catargi; „Idila pe tractor" de Eugen Popa; „Portretul lui Vladimir Ilici Lenin" al lui Boris Caragea; „Mama și copilul", sculptura cu trăsături monumentale a lui Oscar Han; compoziția dintr-o turnătorie, de Maxy; „Peisajul" din Hunedoara al lui Angheluță — și multe alte lucrări de sculptură și pictură. Intreaga serie de lucrări de grafică expuse la Moscova sînt noi. Dintre acestea, lucrările expuse de Ligia Macovei, Vasile Kazan, Paul Erdös, Geta Brătescu, Gy Szabo Bela și multe altele s-au bucurat de calde aprecieri.

După numărul mare de lucrări și după variatele lor preocupări, participarea noastră la expoziția țărilor socialiste de la Moscova a avut darul să deschidă drumul unei fructuoase și variate discuții.

Putem cita din comentariile și părerile pe care le-au avut colegii noștri sovietici despre expoziția noastră:

Pictorul Ioganson: „In presa noastră au fost publicate articole speciale despre arta Coreei, Mongoliei, Romîniei, Cehoslovaciei, caracterizînd just tendințele de bază ale artei acestor țări. Aș vrea să subliniez uriașele succese ale artei romînești — aceasta este una din cele mai puternice secții ale expoziției. Noi sîntem uimiți de minunatul talent al lui Corneliu Baba, de asemenea atrage atenția sculptura lui Irimescu, Vlad, Pușkaș".

Pictorul Serghei Gherasimov: „N-am să vorbesc aici despre Romînia, fiindcă expunerea lui Corneliu Baba a arătat destul de limpede pe ce cale merge arta ei. Oare, nu este semnificativ faptul că creația artiștilor romîni este apreciată nu numai în Uniunea Sovietică, ci în toate țările? Aceasta este o artă realistă, talentată și plină de temperament".

Arta noastră plastică se află — evident — în plin proces de prefacere.

Important este faptul că, în rîndul plasticienilor, problema conținutului de idei în artă, a misiunii ei, ocupă locul principal și că manifestările decadente, dezumanizante, sînt respinse cu fermitate. Artiștii noștri plastici știu că între arta abstractă și realismul socialist nu există nici o punte de trecere. Ele reprezintă două poziții antagoniste, reflectă două ideologii. Locul fals pe care îl ocupă, în momentul de față, pe plan mondial, arta decadentă abstractă, face din ce în ce mai tragică situația artiștilor progresiști din lumea capitalistă. Ei sînt respinși din competițiile internaționale și în imposibilitate de a pătrunde în galeriile de artă înecate în abstractism. Iată ce-mi scrie prietenul meu Mario Penelope, secretarul Federației Naționale a artiștilor pictori, sculptori, graficieni și scenografi din Roma: „Cred că ar fi foarte util pentru munca noastră să ni se dea posibilitatea să cunoaștem operele de artă figurativă din țările lagărului socialist. Ar putea fi unul din mijloacele cele mai eficace pentru a îndigui avalanșa abstracționismului și a surogatelor sale. Critica care nu depinde de interesele pieții internaționale, precum și opinia publică, au întîmpinat cu multă răceală tendința fățiș îndreptată spre abstractism a Bienalei din Veneția, ceea ce a făcut să se intensifice simpatia față de arta figurativă care se inspiră din realitate".

Demonstrația expoziției de la Moscova a țărilor socialiste va aduce un puternic imbold pentru dezvoltarea artei realiste pe plan mondial, va demonstra forța și viabilitatea artei care este legată strîns de năzuințele, idealurile, lupta și izbînzile omenirii, de efortul ei continuu pentru progres și pace.

Jules PERAHIM

Orchestra din Kattowice

Cu două luni în urmă, atrăgeam atenția, tot în această pagină, asupra sclipitoarei personalități a lui Jan Krenz, cu prilejul concertului condus de dirijorul polonez la pupitrul orchestrei Radioteleviziunii noastre, subliniind marile calități de conducător-pedagog și de interpret ale muzicianului. Astăzi, Jan Krenz se află din nou în mijlocul nostru, de data aceasta în fruntea impunătoarei sale falange simfonice — orchestra Radiodifuziunii poloneze — al cărei director și prim-dirijor este.

Ceea ce impune, în primul rînd, în realizările lui Jan Krenz, este autenticitatea lor, autenticitate care nu e nicidecum sinonimă cu puritatea severă și stearpă, însemnînd, dimpotrivă, participare totală a dirijorului la actul de recreare a muzicii, prin acea „iluzie fecundă a contopirii cu creatorul", cum numea Enescu faza ultimă a procesului interpretativ.

Realizarea „Simfoniei a IV-a" de Brahms mi se pare că poate constitui o ilustrare convingătoare a acestor afirmații. Densitatea emoțională a acestei pagini atît de cunoscute s-a regăsit sub bagheta lui Jan Krenz în propria-i matcă, fără ca prin aceasta audiția să fie cîtuși de puțin comună; brahmsiană în esența ei, putînd să stea, în această privință, alături de edițiile marilor dirijori de linie vieneză, execuția ascultată duminică dimineața a avut o notă personală, bine marcată în concepția dramatică a „Passacagliei" finale și, mai ales, în realizarea sensibilizată a Andantelui.

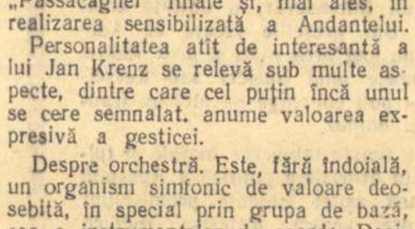

Personalitatea atît de interesantă a lui Jan Krenz se relevă sub multe aspecte, dintre care cel puțin încă unul se cere semnalat, anume valoarea expresivă a gesticei.

Despre orchestră. Este, fără îndoială, un organism simfonic de valoare deosebită, în special prin grupa de bază, cea a instrumentelor de coarde. Desigur, turneele înfățișează totdeauna orchestrele în „fotografie retușată"; programele sînt îndelung studiate, intențiile dirijorului sînt bine cunoscute, lipsește crisparea inerentă anumitor concerte insuficient pregătite. Nu mai puțin, însă, precizia de ceasornic a execuției, egalitatea planurilor sonore, valoarea grupurilor instrumentale și vibrația intensă în interpretare, nu se pot obține printr-un efort de circumstanță. Acestea reprezintă, dimpotrivă, dezvoltarea la o treaptă înaltă a unor calități fundamentale pentru un bun ansamblu simfonic. Este ceea ce a demonstrat — între altele — execuția fragmentelor din „Mikrokosmos" de Bartok (instrumentate de Jan Krenz cu o subtilă paletă coloristică), muzică de virtuozitate orchestrală, care pune infinite probleme de ordinul ritmicei și al echilibrului sonor.

Solistul concertului de duminică a fost pianistul Jan Ekier, ca interpret al „Concertului în mi minor" de Chopin. Fără îndoială, Jan Ekier este un cunoscător profund al creației marelui compozitor polonez; aceasta s-a degajat din siguranța desfășurată în redarea concertului. Am fi dorit, însă, ca valorilor de corectitudine pianistică să li se adauge o concepție interpretativă bazată pe un relief mai marcat al planurilor, pe o mai largă gamă de culori pianistice și pe o mai intensă exprimare a romantismului chopinian, fără de care execuția rămîne o reproducere impersonală și neinteresantă.

Cel de-al doilea program al orchestrei a fost și el realizat inegal. Am regretat o anumită impulsivitate și tempoul, prea rapid adoptat în „Don Juan" de Richard Strauss și în unele pasagii din „Preludiile" de Liszt, de unde o violentare a liniei de romantism generos a celor două lucrări și chiar unele accidente de ordin tehnic. Pe de altă parte, singura piesă din muzica poloneză contemporană „Toccata" de Pzahelski, ne-a apărut ca o pagină de gratuite speculări ritmice și orchestrale, lipsită de un conținut real, dar nu și de primejdia efectului facil.

Partea a II-a s-a situat la un nivel net superior. Prima audiție a „Adagio-ului pentru viori" de Samuel Barher a evidențiat din nou valoarea cu totul deosebită a compartimentului de coarde; iar „Simfonia a IX-a" de Șostakovici s-a bucurat de o interpretare alertă, precisă, spirituală, aderentă întru totul acestei simfonii a bucuriei de a trăi din nou în pace (a fost scrisă în 1945).

Concertele orchestrei din Kattowice constituie unul din punctele luminoase ale prezentei stagiuni muzicale, ansamblul polonez fiind unul din cele mai bune care au concertat la noi în țară, iar programele au fost alcătuite în general variat și interesant.

In ceea ce îl privește pe dirijorul Jan Krenz, el este o valoare europeană în prag de ascensiune; cei care l-au aplaudat săptămîna trecută la Atheneu să-i rețină numele: îl vor mai auzi de multe ori în anii viitori.

Radu GHECIU

ÎMPOTRIVA REMILITARIZĂRII GERMANIEI OCCIDENTALE

De partea cealaltă

Cu doi ani în urmă, în sala mare a „Capitoliului", se semnau într-o atmosferă solemnă, tratatele și protocoalele ce urmăreau să dea viață „pieței comune", „Euratomului" și unui cortegiu lung de organisme și comitete comun-europene. De data aceasta, gîștele capitoliene n-au mai dat alarma la vederea dușmanului, amețite de grăunțele cumpărate cu dolari americani, și de muzica „pur europeană". In aula mare a Capitoliului, un bătrîn, trecut de optzeci de ani, își savura succesul cu ochii închiși și gîndurile duse. Ceea ce se întîmpla aici, în toamna timpurie a anului 1957, consfințea victoria asupra membrilor occidentali ai coaliției antihitleriste, victorie obținută de vîrstnicul fost primar din Köln, Konrad Adenauer, devenit personalitate de prim rang cu ajutorul trinității Casa Albă — Departamentul de Stat — Trustul Morgan. Bătrînul Adenauer mulțumea în gînd mai puțin domnului din cer, cît celui de la Casa Albă, pentru faptul că tratatul „pieții comune" deschide, în cazul desfășurării normale, fără hopuri, porțile economiei franceze și ale coloniilor franceze capitalurilor vest-germane; pentru că „Euratomul" dă liber accesul la izvorul de materii prime necesare înarmării atomice a Bundeswehrului. Germania Occidentală, la pămînt acum 10 ani, are șansele, gîndește Adenauer, să ia o totală revanșă asupra îngîmfaților insulari britanici, ca și a prea mîndrilor francezi, care credeau că „boșii" sînt la pămînt.

★

Cînd, la 9 mai 1945, steagul roșu a fost înfipt pe cupola Reichstagului, lumea a răsuflat ușurată. Hitlerismul a fost zdrobit și o dată cu el s-a dat lovitura de moarte tradiționalului militarism german. Stătea garanție faptul că lovitura fusese dată de cea mai puternică coaliție de state din istorie. Dar n-a trecut multă vreme și, din sectoarele ocupate de trupele puterilor apusene, au început să vină știri neliniștitoare. Apăruse în Germania Apuseană un partid „nou", creștin-democrat, o coaliție catolico-protestantă avînd drept lider un bătrîn, considerat de mult ieșit la pensie din viața politică. Noul partid și liderul său începeau, sub aripa ocrotitoare a americanilor, să refacă din cioburi, la umbra crucii și a evangheliei, regimul care tocmai fusese sfărîmat. Prima mișcare a fost reconstituirea coloanei vertebrale a imperialismului german, militarismul.

Mai întîi, închisorile s-au deschis larg și criminalii de război, mai mari sau mai mici, au ieșit afară. După aceasta au fost solicitați în posturi consultative, ca vechi specialiști în provocări. Și apoi, cînd s-a crezut oportun, au apărut în funcții de conducători, atît în noul Bundeswehr cît și în diferite organisme mai deschise, sau mai dosnice, ale N.A.T.O.-ului. Nume pe care opinia publică le credea pentru totdeauna aruncate în groapa disprețului și urii, au apărut în protocolurile oficiale. Criminalul de război Heminger este comandantul suprem al armatei vest-germane. Criminalul de război Speidel comandă trupele din sectorul Europei Apusene ale N.A.T.O. Criminalul de război, mareșalul Kesselring, călău al poporului italian, șef al asociației „*Căștile de oțel*", se ocupă cu zgîndărirea, în rîndurile generațiilor mai vechi, a naționalismului și spiritului revanșard și cu educarea tineretului în cel mai autentic spirit al militarismului prusac. Criminalul de război, generalul Haue Rottiger, care are pe conștiință milioane de morți în Ucraina, conduce armata terestră. In cîțiva ani, „specialiștii lui Adenauer" au făcut o treabă pe placul cercurilor americane. Toți cei 135 de generali și amirali ai armatei vest-germane sînt foști ofițeri naziști și toți au participat la elaborarea și punerea în practică a planurilor criminale clocite de Hitler. In cadrul Ministerului de Război de la Bonn și-au găsit de lucru 2.000 de foști conducători S.S. O bună parte din ei sînt astăzi comandanți și instructori în armata N.A.T.O.

Prezența acestor oameni în conducerea armatei vest-germane este semnificativă. Nu poate fi nici un fel de îndoială că militarismul, în formele sale cele mai agresive, domină conștiința și acțiunile întregului guvern vest-german și sub pecetea lui se desfășoară tendințele cele mai intime ale protipendadei de la Bonn. Adenauer a devenit, prin atitudinea sa rigidă, simbol al politicii „războiului rece", promotor al acțiunilor de provocare. Colaboratorii cei mai intimi spun lucrurilor mai pe nume. Oberländer, ministru al Problemelor Intergermane, declara recent: „*Acolo în Rusia, ne așteaptă pămîntul. Acolo trebuie să prindem rădăcini. Acest lucru trebuie să-l repetăm mereu tineretului nostru și să-l pregătim pentru aceasta*". (Oberländer se preface că ignoră că și Hitler a vrut același lucru și că cotropitorii hitleriști au prins rădăcini în pămîntul rusesc, adică în milioanele de morminte în care i-a azvîrlit un război nedrept, imperialist).

Pericolul care vine din partea ediției vest-germane a militarismului, este cu atît mai mare, cu cît în mîna acestor oameni a fost dată o armă atît de distructivă cum sînt bombele termo-nucleare. Arme periculoase în mîna unor oameni extrem de periculoși, iată o sinteză a primejdiei ce o reprezintă în momentul de față militarismul vest-german pentru pacea și securitatea Europei.

★

Au trecut 14 ani și Tratatul de pace cu Germnia n-a fost semnat. Politica obstrucționistă occidentală, acțiunile americane de sprijinire continuă a cercurilor revanșarde vest-germane, sprijinirea partidului catolic al lui Adenauer care urmărește îndeplinirea scopurilor expansioniste ale celor mai crunți purtători de cuvînt ai imperialismului german, au provocat scindarea Germaniei. Scindarea a fost continuu agravată pentru că interesele imperialismului american o cereau. Monopolurile și cercurile politice reacționare din S.U.A. urmăreau un triplu scop. Pe de o parte, investițiile de capital american în industria vest-germană aduceau beneficii importante, făcînd totodată din Republica Federală Germană cel mai puternic centru economic al Europei Apusene. Pe de altă parte, potențialul economic vest-german, spiritul militarist și revanșismul existent în sînul castei conducătoare, constituie elemente importante necesare planurilor agresive vestite de înfierbîntații războinici din S.U.A. Uniunea Sovietică, ale cărei inițiative și propuneri neobosite și constructive au fost sistematic respinse de puterile occidentale, a întreprins o nouă ofensivă în vederea rezolvării problemei germane și a anihilării pericolului pe care-l constituie acțiunile militarismului german. Exprimînd întrutotul voința opiniei publice, acționînd în numele popoarelor iubitoare de pace, guvernul Uniunii Sovietice a propus tratative în vederea încheierii Tratatului de pace cu Germania și a lichidării statutului de ocupație a Berlinului apusean. Dacă la început guvernanții occidentali s-au menținut pe vechea poziție rigidă a politicii „războiului rece", ofensiva de pace consecventă a Uniunii Sovietice și presiunea opiniei publice mondiale au făcut ca ele să admită în cele din urmă întîlnirea miniștrilor de Externe a celor patru mari puteri și să convină pentru o reuniune a primilor miniștri. A devenit atît de evidentă șubrezenia poziției americane, încît și în rîndul aliaților occidentali au apărut o serie de planuri și propuneri care sînt nevoite să țină seama de realitate. Planul social-democraților din Republica Federală Germană, consfințește adevărul cunoscut de mult că, pentru a se rezolva pozitiv problema germană, trebuie să se pornească de la faptul că există două state germane și că prima măsură trebuie să fie înlăturarea pericolului militarist.

Lichidîndu-se pericolul militarizării Germaniei Occidentale se va putea da curs voinței exprimate de popoarele lumii îndată după înfrîngerea hitlerismului, se va putea da satisfacție zecilor de milioane de oameni care au murit pentru ca fascismul să fie zdrobit pentru vecie.

Al. GIRNEAȚA

Tineretul din Berlinul occidental demonstrează împotriva înarmării atomice.

JUNGSOZIALISTEN
FÜR
RAPACKIPLAN
HIROSHIMA
MAHNT

ÎN NUMELE EROILOR NOȘTRI

Spuneam sub foc: trăi-voi mai departe
Să nu îngrop cu mine, în străfund,
Tot ce-am văzut sub flăcări și sub moarte,
Urmașilor să pot să le răspund.

De azi trăiesc și scriu aceste rînduri,
E fiindcă-n locu-mi au căzut sub plumbi
Atîți eroi însîngerați pe dîmburi
Sau împietriți sub lăncii de porumb!

Dator mă simt acestor vechi morminte
— Azi poate ploaia slovele le-a șters —
Să-mi picur caldă ceara din cuvinte
Și inima în fiecare vers... — *scriam aceste versuri pe care le-am purtat în suflet aproape 14 ani — și mă gîndeam la cei pe care i-am cuprins în stihurile mele: vechi tovarăși de arme ca sublocotenentul Tărălungeanu Nicolae, plutonierul Arhip, adjutantul aviator Scripcă și mulți alții, luptători împotriva hitlerismului, în fața cărora voi rămîne dator cu tot ceea ce voi scrie în viața mea.*

Imi amintesc o cabană de pe Tatra, abia luminată, înnegrită de fumul exploziilor, ciuruită de gloanțe și de schije, cu ferăstruici mici și rotunde cît floarea-soarelui aproape de cules. Am pătruns în cabană în noaptea de 19 februarie 1945 și am părăsit-o peste patru zile. Am intrat în ea 26 de ostași și am plecat mai departe, în iureșul atacurilor, numai 9 inși. Am fost lîngă ei cînd, în stîncile severe și aspre, am săpat cu baionetele și lopețile de front mormintele sărace și comune. Pe cei căzuți i-am coborît în groapă, purtați pe foi de cort înghețate, tari ca pergamentul cronicilor străbune. In acest răstimp dureros, în imobilitatea apăsătoare a peisajului de iarnă, numai de la cîțiva metri, megafoanele hitleriștilor ne somau să ne predăm, fiind încercuiți, și amenințau că vor strînge iar în pinteni de fier defileurile țării noastre. Ne citeau fragmente din articolele publicate în „Das schwarzes Korp", *organul trupelor SS, în care se anunța victoria apropiată a hitleriștilor și se calcula cu minuțiozitate tăria represaliilor cuvenite poporului nostru din partea führerului. Dar în a patra zi ne-au despresurat trupele sovietice.*

Lîngă mormintele ostașilor noștri au fost săpate, în stînca înghețată, și mormintele ostașilor sovietici. Așa cum au fost săpate în 1574 cînd cazacii zaporojeni au venit în ajutorul lui Ion Vodă, așa cum au fost săpate în 1877 pe dealurile Plevnei și în 1917 pe cîmpia udă de sînge a Mărășeștilor. Din cei nouă ostași, doar peste cîteva săptămîni de aprigă încleștare, trei au căzut cu fruntea în țărîna Moravei, în înaintarea năprasnică și vertiginoasă către ceasul victoriei.

Am fost lîngă ei cînd i-am îngropat într-un cimitir simplu, unde se aflau așezați alături sovietici, romîni, cehi, polonezi, evrei și slovaci, uciși în lagărele fasciste sau pe cîmpul de luptă. Pe ultimele două morminte am prins, cu pioasă recunoștință, căștile romînești, pe crucile aliniate pe o șosea care ducea spre Praga. Am fost lîngă ei cînd am săpat în lemnul proaspăt, cu baionetele, numele sergentului Gheorghe Pîrvu și al caporalului erou Zamfir Strat.

Se fierbea pe ascuns șoricioaica în beciurile mucegăite ale Reichstagului cînd, cu creionul chimic muiat în gură, furierul companiei făcea un bilanț copleșitor de dureros. Din cei 132 porniți de pe Valea Oltului, din cei 26 încercuiți în cabana de pe crestele Tatrei, mai răspundeau la apel doar patru ostași! Am fost lîngă ei cînd ne-am ridicat cu bărbile țepoase din tranșee, uimiți de neverosimila tăcere nesfîrșită, pătrunși de o ciudată frenezie cînd goarnele vesteau cristaline îngenuncherea Germaniei fasciste. Liniștea, fără ecourile tunurilor și armelor automate, mi se părea, la început, sufocantă, cu totul insuportabilă. Nu ne venea să credem că puteam călca fără teamă pe drumurile ce nu mai erau minate, că puteam merge fără să ne ferim de a fi observați de inamic. Am lăcrămat cînd ne-am spălat și bărbierit la fîntînă după bunul plac, cînd am îmbrăcat prima cămașă nouă, scoasă din ranițele încă jilave. Noi, cei care am auzit în apropiere șuierul gloanțelor, sîsîitul obsedant al aruncătoarelor de mine, care ne-am îngropat ca rîmele în pămînt sub necruțătorul potop al obuzelor, știam ce înseamnă să te speli în voie la o fîntînă, să îmbraci o cămașă proaspătă. Am fost lîngă cei patru ostași cînd am rupt zdrențele îndoliate ale camuflajului de la ferestrele bordeiului încă stropit de sînge și încins de flăcările aruncătoarelor de foc! Și, la prima țigară aprinsă în tihnă, ne-am întors cu gîndul și cu inima la cei 128 de tovarăși care n-au mai apucat soarele arzător și darnic al lui 9 Mai 1945, pentru a cărui strălucire s-au sacrificat milioane de oameni.

Noi ne gîndeam la morții noștri tineri, pe care îi orînduiam în istorie lîngă Horia și Tudor, lîngă Valter Mărăcineanu și Șonțu, lîngă Ecaterina Teodoroiu și caporalul Mușat, lîngă Filimon Sîrbu, Vasile Roaită și Ilie Pintilie, scriindu-le numele cu aur pe faldurile drapelelor noastre glorioase: Eftimie Croitoru, pandurul Moise, utecistul Constantin Godeanu sau sergentul erou Elena Chiriță, ucisă în 1944 de plumbi pe străzile Budapestei însîngerate.

Am fost lîngă cei patru ostași, cînd mînia acuzatoare a celor căzuți în floarea tinereții (mulți dintre ei nu scriseseră nici o scrisoare de dragoste și nu sărutaseră nici o fată) fierbea răscolitoare în vorbele puținilor supraviețuitori. Și durerea noastră se alătura imensei suferințe a umanității secătuite de lacrimi și cernite de doliu. Atunci a încolțit în inimile noastre, ca iarba nouă a primăverii din preajmă, fulgerătoarea lumină a speranței unanime, că niciodată în istoria lumii nu se va mai repeta o asemenea tragedie fără seamăn.

Dar numai după paisprezece ani, din apusul cenușiu al Europei, din vînătul țărm de peste ocean, mințile demente nu se sfiesc să amenințe deschis cu moartea atomică, profanînd memoria eroilor și pîngărind demnitatea întregii omeniri.

Noi, cei patru supraviețuitori dintr-o companie, în numele celor 128 de eroi căzuți pentru ca poporul romîn să-și realizeze visul de libertate și să-și poată construi, sub steagul partidului clasei muncitoare, o viață îmbelșugată și fericită răspundem, alături de glasurile tuturor popoarelor, că știm a păstra cu dîrzenie pacea pentru care tovarășii noștri de arme n-au precupețit nici o jertfă.

Noi dorim calea înțelegerii pașnice și a gîndirii lucide, în locul isteriei războinice și amenințărilor de asasinat în masă.

O cerem aceasta cu mîndria poporului care a fost a patra putere în războiul antihitlerist, care a luptat cu 15 divizii, un corp aerian, un corp blindat și flotila de Dunăre, străbătînd peste 1000 km., eliberînd peste 3831 de localități și capturînd 103.214 prizonieri. Pierderile noastre în războiul antihitlerist totalizează 169.000 de oameni (morți, răniți și dispăruți).

O spunem aceasta în numele oamenilor conștienți de pretutindeni, în numele viitorimii, căreia dorim să-i lăsăm moștenire orașe și parcuri luminoase, teatre și facultăți, belșug și aeronave și nu moloz, ruină, doliu și scrum.

Să nu uite nimeni că prietenia de veacuri dintre poporul nostru și popoarele frățești de la răsărit, sacrificiul comun, sîngele vărsat împreună pe cîmpul de luptă, eroismul legendar al ostașilor noștri, pot să amintească oricărui dement aventurier de Plevna lui 1877, de Mărășeștii lui 1917 și de Tatra lui 1945.

Am fost lîngă ei, lîngă cei de pe culmile intrate în legendă ale Tatrei din anul 1945 și mă străduiesc să scriu acuma în numele și în amintirea lor nemuritoare!

Nicolae TAUTU

Abajurul

(Moment vest-german)

M-am strecurat la întrunire...
Vorbea un ins la microfon,
Un fost S.S., cu gît subțire,
Nițel bălai, nițel afon.

Și alții, trei, scrobiți, firește,
Chelboși, cu labe mari, de urs,
Îi prezidau militărește
Preabătăiosul său discurs.

Îl aprobau, cu rînjet, chelii,
Ca gîdilați — spasmodic, trist —
Cînd slobozea din evanghelii
Un răcnet anticomunist...

Cumplit suna, în umbră, glasul...
Ce dor mi-era de-un glas de om!...
Și se scurgea, de sînge, ceasul,
Și se-nnopta în vechiul dom...

Atunci se-aprinse-un candelabru
În seara putredă din jur,
Și-n fund, ca un simbol macabru,
Sclipi o lampă cu-abajur.

Se lumină, verzui, tribuna...
Ah, clipă care n-ai sfîrșit
Și-n gîndul meu te-nfigi într-una
Și-n carnea mea, ca un cuțit!

Să fi oftat atunci o fată
Din abajurul vechi?... Știu eu...
Sau un copil ce-a fost odată
Cuiva — nesomn și dumnezeu?...

Nu știu... Cînd am ieșit pe poartă
Mai auzeam suspin și plîns;
Și fără somn, în noaptea moartă,
Am stat sub cer cu pumnul strîns.

Eugen FRUNZA

Locuitorii Berlinului occidental demonstrînd pentru unificarea pașnică a Berlinului

FALIMENTUL MEGALOMANIEI

Ca în fiecare an, lumea conștientă de jertfele comune aduse înfrîngerii totale a fascismului, va sărbători ziua de 9 Mai, Ziua Victoriei. Faptul însă că, în anul acesta deschiderea conferinței miniștrilor Afacerilor Externe la Geneva urmează să aibă loc două zile după această memorabilă sărbătoare, ar trebui să ducă, în concluziile tuturor exponenților politici din țările capitaliste, dar mai ales ale acelora din Republica Federală Germană, la o logică firească, dispusă să treacă în revistă cauzele determinante ale victoriei și ale „războiului rece", care, din nefericire pentru omenirea dornică de pace, i-a urmat.

Dar, precum dovedesc realitățile anunțate de presa mondială, majoritatea oamenilor politici din Apus care se află actualmente la cîrma statelor, nu caută să stabilească punți de legătură între glorioasa realizare din 9 Mai 1945 și începutul tratativelor din 11 mai 1959.

Un adevărat dezmăț al înarmării atomice, al construirii de rampe pentru lansarea rachetelor criminale, se desfășoară, de cîteva săptămîni, în Germania Occidentală, în Italia și Turcia. Nu mă îndoiesc că asemenea livrări de armament nuclear corespund întocmai pretențiilor și proiectelor domnilor Adenauer, von Brentano și Strauss. Cine a citit însă cu o oarecare atențiune declarațiile generalului de Gaulle cu privire la perspectivele tratativelor de la Geneva și la punctul de vedere al guvernului Franței referitor la teritoriul Germaniei, limitat la granițele de azi ale celor două republici, cine și-a dat seama de necontenitele tulburări în atmosfera politică din Apus, mai ales după înapoierea premierului britanic de la Moscova, a ajuns la concluzia: Politica megalomană și fățarnică a lui Adenauer a dat faliment. Pericolul permanent al unui nou război provocat și readus la ordinea zilei de militariștii germani, a dat de gîndit vecinilor francezi și englezi ai Germaniei Federale.

Cărțile de vizită ale foștilor mareșali, generali și gauleiteri hitleriști au redeșteptat teama de altădată. Astfel Bevan, cunoscutul politician laburist a ajuns la concluzia netă: „Inarmarea atomică a Germaniei Occidentale și transformarea ei într-o putere militară de frunte în Europa Centrală, constituie o greșală tragică".

Fără îndoială că jocul Statelor Unite ale Americii cu focul atomic constituie încă un mare pericol care ar putea deveni cea mai îngrozitoare catastrofă a omenirii. Dar lipsa de înțelegere a conducătorilor politici din țările capitaliste și imperialiste se află sub presiunea continuă a opiniei publice mondiale care nu mai e dispusă să tolereze greșeli vădit criminale. Cu adevărat intimidați de atitudinea revanșarzilor naziști din Germania Apuseană ar putea fi numai lunaticii care nu vor să-și dea seama de forța invincibilă a țărilor socialiste. Măștile au fost rupte de pe fețele mareșalilor și gauleiterilor germani.

Inzestrarea Bundeswehrului cu arme atomice și bazele americane pentru lansarea rachetelor nu au abătut omenirea iubitoare de pace de la drumul ei firesc. Țările membre ale „blocului" N.A.T.O. își dau, desigur, multă osteneală să convingă lumea că ele ar constitui, într-adevăr, o unitate compactă. Dar greșelile făcute de Adenauer au fost prea mari și prea vădite. Cu numele unui Speidel sau Kesselring nu poți convinge pe nici un francez sau englez.

Toate aceste falimente morale și tulburări în atmosfera politică a Apusului înseamnă astfel totodată promisiuuni și șanse pentru tratative rodnice între Est și Vest, pentru realizarea tratatului de pace cu Germania și lichidarea regimului de ocupație în Berlinul Occidental — pentru încetarea înarmării atomice în lume, cerută, cu atîta insistență de țările socialiste, în frunte cu Uniunea Sovietică.

Oscar Walter CISEK

Să nu renască!

Germania: o peșteră sau un cavou,
Astfel era atunci, îți amintești?
Se ridicase, arborînd din nou
Drapelul negru al rușinii omenești.

Nesocotind mînia omului și-a humii,
Pantera cu priviri înnebunite
Se învîrtea absurd pe harta lumii
Ca-n gratiile unei cuști închipuite.

Atunci, învăpăindu-se talazuri
De roșii oști, în arzător vîrtej,
O poticniră-n aprige zăgazuri
Și urletul i-l stinseră-n gîtlej.

În amintirea straniului foc
Al trupurilor arse la Dachau,
În jurul ei dansa un cerc de foc
Cu margini dure ce se îngustau.

Mereu tot mai aproape, pînă cînd
Sovieticii, tăindu-și drum cu fierul,
Au limpezit deasupra noastră cerul,
Steagul izbînzii larg desfășurînd.

În prag de roșie, comunistă eră,
Veghem înalți ca o pădure vie
Să nu renască jalnica panteră,
Nici umbra ei geroasă să nu-nvie.

Cezar BALTAG

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

Strauss și reînarmarea atomică

In perioada în care cancelariile diplomatice apusene făceau pregătiri febrile pentru stabilirea unei atitudini unitare la conferința de la Geneva a miniștrilor de externe, ministrul de război al R.F. Germane Strauss a vizitat timp de trei săptămîni S.U.A.

Neîndoios că Strauss n-a urmărit în călătoria sa pregătirea unei cît mai bune atmosfere psihologice în vederea apropiatelor tratative internaționale, după cum cu greu i-ar putea fi atribuită intenția de a convinge S.U.A. să adopte o poziție rezonabilă și lucidă în conferința de la Geneva.

Dar ce-a făcut Franz Joseph Strauss în S.U.A.? Trebuie să i se recunoască ministrului de război de la Bonn calitatea de a nu fi prea discret în ceea ce privește actele sale, atunci cînd alții preferă tăcerile și abilitățile diplomatice. Strauss e franc, spune totul de-a dreptul, chiar dacă discursurile sale sînt apoi considerate mari gafe politice.

Intr-o conferință de presă care a avut loc la Washington înainte cu cîteva zile, Strauss a ținut să declare că „vizita de trei săptămîni pe care a făcut-o în S.U.A. va da roade în lunile următoare, atunci cînd se vor lua hotărîri importante în legătură cu înarmarea Bundeswehrului".

Ministrul de război vest-german a mai adăugat că „dintre hotărîrile care se vor lua, unele se vor referi și la înarmarea Bundeswehrului cu arme moderne (termen dulce folosit pentru armele atomice, n.n.) care să fie fabricate fie în Germania, fie în afară. Strauss a amintit de existența unor proiecte „pentru echiparea Bundeswehrului cu proiectile balistice cu rază medie de acțiune" și de faptul că R.F.G. „se concentrează asupra construirii de submarine, distrugătoare, torpiloare rapide, curățitoare de mine și puitoare de mine".

N-au trecut nici 15 ani de cînd armatele aliate își strîngeau prietenește mîinile pe Elba și cînd führerii naziști se sinucideau în catacombe blindate și Franz Joseph Strauss (care are cu siguranță, cel puțin în conștiință, niște trese provenite din Wehrmacht) ține discursuri la Washington despre viitoarea forță atomică a Bundeswehrului.

Și în același timp mai există unii fabricanți de baloane propagandistice care-și închipuie că pot acuza Uniunea Sovietică de încălcarea acordurilor de la Potsdam, cînd ea cere lichidarea abcesului generator de război rece care este actualul Berlin Occidental. Fabricanții aceștia trădează milioanele de morți pe cîmpurile de luptă din Europa, ostașii și maquisarzii, partizanii și gazații din cuptoarele de la Auschwitz și Buchenwald, oameni ce și-au dat viața pentru ca nazismul și militarismul german să fie stîrpit odată pentru totdeauna de pe suprafața pămîntului. Fabricanții de narcotice psihologice nu vor putea adormi însă vigilența popoarelor care văd că în inima Europei se încearcă reînvierea unei mașinării de război pusă la punct cu arme atomice pentru a dezlănțui o nouă catastrofă mondială.

Germania atomică sau super-atomică, visul tuturor cîntăreților unui nou „Drang nach Osten", este un vis în deșert. De cînd Hitler și-a sfîrșit zilele așa cum și le-a sfîrșit, pînă azi s-au schimbat lucrurile în lume și nici Adenauer, nici Franz Joseph Strauss nu pot spera să reediteze măcar isprava ilustrului Führer.

Berlinul Occidental, ca și Germania Occidentală, nu mai pot fi o sursă permanentă de provocări la adresa păcii. Declarațiile războinice ale lui Strauss nu pot fi un preambul favorabil unor negocieri internaționale. La tratative se discută în spiritul înțelegerii reciproce, fără amenințări, fără rachete atomice puse pe masă și mai ales transportate în R.F.G. Războiul rece este sortit pieirii. Să nădăjduim că la Geneva îi va suna ceasul...

Ion MIHAILEANU

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R., **PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU,** membru corespondent al Academiei R.P.R.; **GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU. ION VITNER.**

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36; 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—24 x x x

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 20 (270) — joi 14 mai 1959
ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.
8 pagini 50 bani

Salut scriitorilor sovietici

Oameni ai scrisului de pe fața întregului pămînt își îndreaptă, în aceste zile, gîndurile spre Moscova, unde se vor desfășura dezbaterile celui de-al treilea Congres al scriitorilor sovietici.

Importante probleme de teorie literară, de măiestrie, de documentare și de organizare a muncii se vor discuta, desigur, încununate de concluzii fecunde. Literatura sovietică, prin capodoperele sale, aparține întregii lumi progresiste. Nimic mai firesc, așadar, decît interesul cu care noi, scriitorii din Republica Populară Romînă, ca și scriitorii de toate limbile, de pe toate meridianele, așteptăm discuțiile ce vor avea loc și la care ne-am trimis reprezentanții.

Fii și nepoți ai Revoluției, care a sfărîmat pe o bună parte a globului pentru totdeauna cătușele împilării omului de către om, scriitorii sovietici au transformat — cei dintîi în lume, în bloc și în mod organizat — condeiul în armă. Ei au demonstrat că arma aceasta are inepuizabile rezerve de proiectile numai dacă se află în slujba mulțimilor, căci numai mulțimile sînt inepuizabile și eterne.

Legați de popor prin toate rădăcinile, bucurîndu-se de neîncetata îndrumare și grijă a partidului, glasul celor mai străluciți dintre scriitorii sovietici s-a amplificat, luînd proporții planetare. In revoluție, în război, în timp de pace, acest glas a fost, și este, ascultat ca o chemare a vieții și ca una dintre garanțiile ei. Apărători ai valorilor umanistice, scriitorii sovietici au îndepărtat pentru totdeauna mitul potrivit căruia muzele trebuie să tacă în epocile de răscruce ale umanității. Ei ne-au arătat cu strălucire că glasul muzelor trebuie să se audă totdeauna și mai ales cînd glasul lumii o cere.

Al treilea Congres al scriitorilor sovietici își va desfășura lucrările în aceste zile cînd omenirea, în plină ascensiune către culmile păcii, este pîndită de dricarii războiului atomic.

Intr-o vreme de uluitoare descoperiri și invenții, care apropie pe om de stele, o seamă de coșciugari imperialiști încearcă din răsputeri să vîre popoarele într-un sicriu de plumb.

Muzica sferelor, marșul ascendent al omenirii, glasul muzelor îi înnebunesc. Dricarii vor să le suprime.

In asemenea clipe, crește și răspunderea scriitorilor. Perfecționării, de către dușmanii păcii, a armelor de exterminare în masă, scriitorii îi răspund prin trecerea în revistă și punerea la punct a armei lor: scrisul. Sîntem convinși că una dintre problemele majore ce se vor ridica la ce de-al treilea Congres al scriitorilor sovietici va fi problema perfecționării neîncetate a acestei fabuloase arme care este literatura excelentă.

„Sarcina noastră (spunea Louis Aragon, cu prilejul decernării Premiului internațional „Lenin") este de a face din realismul socialist marea artă a timpurilor noi, și trebuie să știm să țintim mai sus și mai departe, dacă e cu putință, decît știința însăși, într-o vreme în care omul sovietic, cel dintîi, a sfărîmat vechea sclavie care lega ființa omenească de pămînt și-i spunea: «Nu te vei ridica de-aici!»"

... Impotriva atacurilor revizioniștilor, împotriva detractorilor literaturii revoluționare îndrumate de partid, scriitorii lagărului păcii trebuie să răspundă — și răspund — prin opere-arme. Prin pașnice arme și opere revoluționare.

Despre Eugène Pottier, autorul „Internaționalei", Lenin spunea că a fost unul dintre cei mai mari „propagandiști prin cîntec". Către tovarășii noștri de luptă, către confrații noștri sovietici, admirabili propagandiști prin artă ai ideilor pentru care, alături de ei, luptăm, se îndreaptă, în aceste zile, afecțiunea noastră.

Salut celui de-al treilea Congres al scriitorilor sovietici!

Trăiască propagandiștii vieții și ai frumosului!

Trăiască muzele luptătoare împotriva morții!

Eugen JEBELEANU

CONFERINȚA DE LA GENEVA

de Zaharia STANCU

La începutul acestei săptămîni, s-a deschis la Geneva mult așteptata Conferință a miniștrilor Afacerilor Externe. Intreaga omenire iubitoare de pace urmărește cu cea mai mare atenție lucrările Conferinței. Și — mai este oare nevoie să subliniem? — întrega omenire iubitoare de pace nădăjduiește că aceste lucrări vor însemna o fericită cotitură în situația internațională.

Uniunea Sovietică și întregul nostru lagăr socialist precum și multe milioane de oameni din lumea capitalistă au activat îndelung și cu fermitate pentru ca întîlnirea de la Geneva să aibă loc și să fie urmată de o întîlnire la cel mai înalt nivel. Actuala Conferință de la Geneva era absolut necesară pentru că în cei patrusprezece ani care s-au scurs de la înfrîngerea puterii militare a fascismului, omenirea, greu încercată de ultimul război mondial, n-a avut parte la liniștea la care spera. După sfîrșitul războiului marile puteri apusene au acționat în așa fel încît, cînd într-o parte a globului, cînd în alta, s-a auzit iarăși glasul tunurilor, s-a auzit iarăși răpăitul mitralierelor, avioanele au făcut ca iarăși și iarăși să se cutremure văzduhul și sub covoarele lor de bombe ținuturi întregi în Coreea și în Vietnam, în Egipt și în Algeria, să fie acoperite de cadavre și de ruine. Numai minunatul calm al Uniunii Sovietice, numai consecvența politică de pace a Uniunii Sovietice și a lagărului nostru socialist au ferit pînă acum planeta de dezastrul unui nou război mondial.

De mulți ani, de prea mulți chiar, popoarele lumii privesc cu îngrijorare crescîndă neobișnuita cursă a înarmărilor, simt apăsarea războiului rece, asistă la reînvierea militarismului revanșard german și la înzestrarea armatei Germaniei Federale — condusă de foști colaboratori ai lui Hitler — cu arme atomice și cu hidrogen.

De mulți ani, de prea mulți ani, noi vedem cum întregul nostru lagăr socialist este înconjurat cu baze militare americane. Munca noastră pașnică de construcție a unei lumi noi, viețile noastre și viețile copiilor noștri sînt amenințate. Pentru că este limpede ca lumina soarelui: pregătirile de război ale Statelor Unite și ale aliaților Statelor Unite au drept țel atacarea Uniunii Sovietice, atacarea tuturor statelor socialiste. Imperialiștii, uneori, neagă. Dar atunci împotriva cui sînt îndreptate bazele militare americane din Norvegia și alte state nordice? Impotriva Uniunii Sovietice și a lagărului nostru socialist. Impotriva cui sînt îndreptate bazele militare americane din Turcia și din Iran? Impotriva Uniunii Sovietice și împotriva întregului nostru lagăr socialist. Impotriva cui sînt îndreptate bazele militare americane din Extremul Orient? Impotriva Chinei, împotriva Uniunii Sovietice și împotriva întregului nostru lagăr socialist. Pentru ce s-au instalat în Italia rampe de lansat rachete cu încărcătură atomică? Pentru a fi aruncate rachetele americane pe teritoriul Uniunii Sovietice și al țărilor europene de democrație populară. In același scop se urmărește instalarea de rampe în Grecia și în alte țări din Orientul Apropiat.

In ultima vreme teritoriul Franței, teritoriul Angliei și întregul teritoriu al Republicii Federale Germane au fost înțesate cu baze militare, cu aerodromuri și cu rampe de lansat rachete cu încărcătură atomică sau cu hidrogen. Berlinul Occidental nu este altceva decît vîrful săgeții atomice pe care cercurile conducătoare americane și aliații lor vor s-o azvîrle către răsărit.

Statele Unite și aliații lor din N. A. T. O. ar fi trecut fără prea mari ezitări la atac. Conștiința nu i-ar fi mustrat prea mult. Imperialiștii au la dispoziția lor specialiști încercați care au mai ucis oameni, care au mai ordonat și asistat la uriașe distrugeri de bunuri greu și cu multă trudă adunate.

Războiul rece nu s-a transformat în război cald numai pentru că în calea lui s-a ridicat glasul mînios al popoarelor care vor pace.

Războiul rece nu s-a transformat în război cald numai pentru că în calea lui s-a ridicat și l-a stăvilit înțeleapta politică de pace a Uniunii Sovietice și a întregului nostru lagăr socialist.

Războiul rece nu s-a transformat în război cald mai ales pentru că în calea lui s-a ridicat și l-a stăvilit forța uriașă a Uniunii Sovietice, forța uriașă a întregului nostru lagăr socialist.

Au, într-adevăr, americanii, francezii, englezii și, de curînd, germanii lui Adenauer arme atomice și cu hidrogen. Dar arme atomice și cu hidrogen, mai grozave, are și Uniunea Sovietică.

Recent — citez după ziarele de ieri — „N. S. Hrușciov a menționat că oamenii de știință sovietici în colaborare cu inginerii, tehnicienii și clasa muncitoare, au creat o admirabilă tehnică militară. Avem rachete bune, a spus el, și în număr suficient. Noi constatăm, însă, a adăugat N. S. Hrușciov, că ele nu ne sînt necesare în număr chiar atît de mare. S-ar putea, a remarcat N.S.Hrușciov, să nu mai treacă mult timp pînă vom începe să reducem producția de rachete".

Așadar, încă o dată, să fie clar: politica de pe poziții „de forță" nu-și mai are locul. Amenințarea cu războiul nu sperie pe nimeni din cei ce trăiesc în lagărul nostru socialist.

Declanșînd războiul, nord-americanii ar pune în pericol nu numai popoarele din pactul N.A.T.O. dar și propriul lor popor. Europa apuseană pustiită! Cui i-ar aduce folos? Și ce fel de folos? Statele Unite pustiite! Cui i-ar aduce folos? Și ce fel de folos?

Este adevărat că în acești patrusprezece ani, cîți au trecut de la încetarea ultimului război mondial și pînă azi, pe mesele diplomaților s-au acumulat o serie întreagă de probleme litigioase. Multe din aceste probleme sînt greu de rezolvat. Insă nici una din problemele internaționale în litigiu nu este de nerezolvat. Cu nesfîrșită răbdare, cu desăvîrșit calm, cu adîncă înțelepciune, problemele internaționale în litigiu pot și trebuie să fie rezolvate rînd pe rînd și în timp. Și cum problemele referitoare la Germania sînt cele mai grele, să se înceapă cu ele. Să se pună capăt regimului de ocupație din Berlinul Occidental. Să se găsească modalitatea de a se încheia pace cu Germania. Să se pună frîu militarismului german revanșard. Să se pregătească, în cadrul actualei Conferințe de la Geneva, întîlnirea șefilor de guverne. Tratative. Tratative sincere pentru înlăturarea războiului. Ințelegere deplină în vederea conviețuirii pașnice. Iată ce așteaptă toate popoarele lumii de la Conferința miniștrilor de Afaceri Externe care se află acum la Geneva.

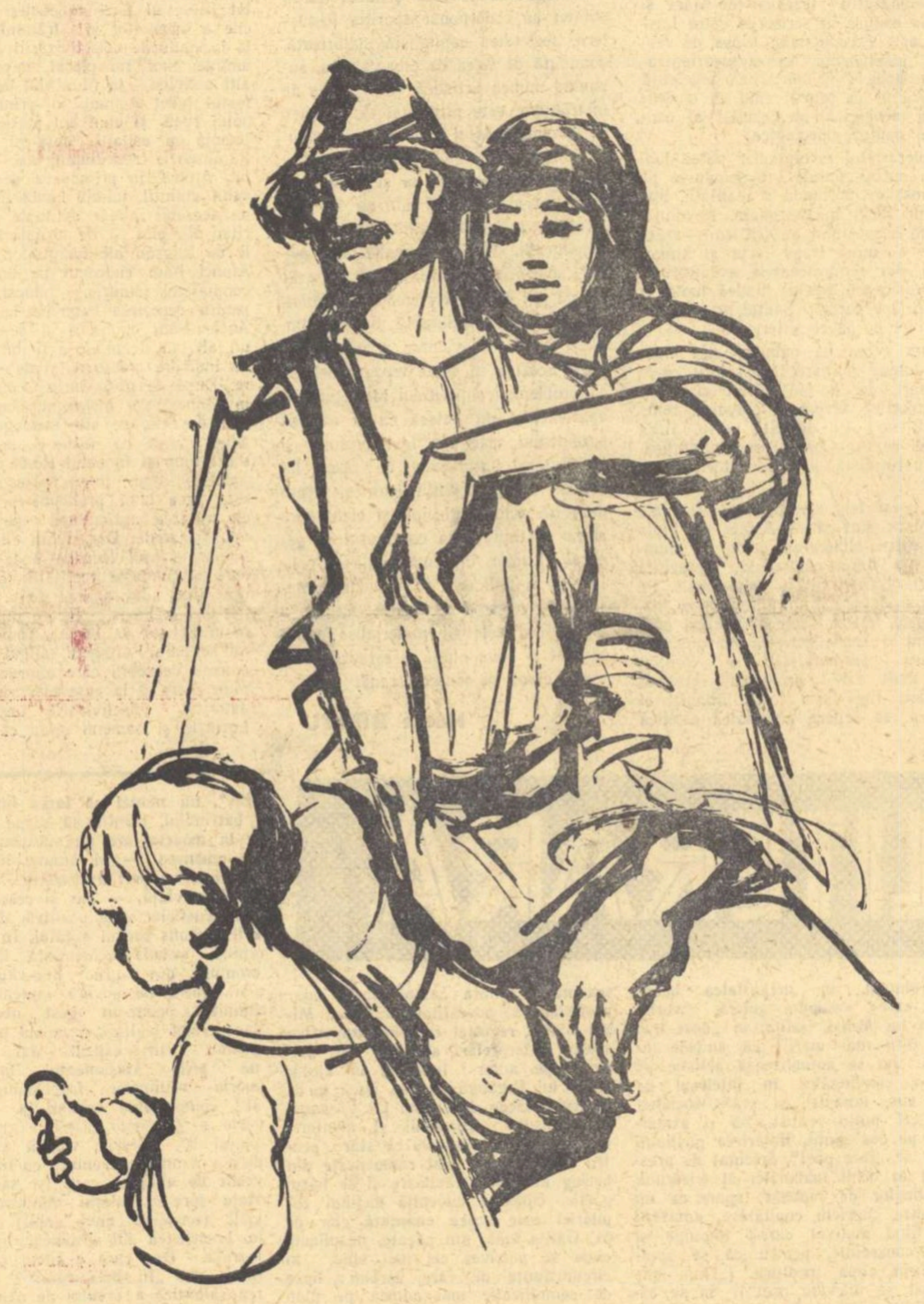

FLORIGA CORDESCU

„Pentru pacea căminelor noastre"

INTELECTUALII ȘI SOCIALISMUL

Intelectualii... In trecut, întinderea, cuprinsul și conștiința de sine a păturii intelectuale s-au precizat printr-un act de opoziție. Aceia dintre precursorii noștri care s-au simțit și s-au numit pe ei înșiși intelectuali *au făcut-o din nevoia de a protesta, în mijlocul orînduirii burgheze a trecutului, împotriva nesocotirii drepturilor rezultate din pregătirea de cultură, mai ales academică, și față de ignorarea rolului jucat de oamenii astfel pregătiți în cîmpul larg al producției sociale. Se cunoaște caracterizarea făcută de Vlahuță lui Eminescu, curînd după moartea poetului: „Eminescu a fost toată viața lui adevăratul tip al proletarului intelectual în societatea noastră burgheză". „Proletar intelectual" era o expresie împrumutată de la Gherea, care a folosit-o deseori în scrierile sale. Critica socialistă a creat, în adevăr, problema intelectualului și a dat acestui cuvînt o circulație pe care n-o avea mai înainte. Față de relativa dezvoltare a învățămîntului public și de creșterea numărului intelectualilor, rămași nefolosiți în așezările noastre către sfîrșitul veacului trecut, a apărut alarma cercurilor conducătoare, înfricoșate de elementul exploziv conținut în straturile titularilor de diplome neîntrebuințate și neîntrebuințabile. Pe la 1895, ziarul* L'Idépendence roumaine *cerea împiedicarea claselor sărace de a-și însuși instrucția secundară și superioară. A răspuns Gherea în articolul răsunător din publicația socialistă „Lumea nouă":* Supraproducția intelectualilor, *arătînd că soluția fenomenului semnalat nu poate sta în excluderea claselor proletare de la învățătura mai înaltă, ci în transformarea întocmirii sociale în care răspîndirea culturii putea deveni un fenomen îngrijorător. „Cum nu e oare absurd, se întreba Gherea, ca societatea să fie periclitată prin faptul că se răspîndește tot mai mult instrucția superioară? Și nu e oare evident că, o dată ce societatea a ajuns să producă fenomene sociale atît de absurde, ea trebuie să-și schimbe organizația? Trebuie să o schimbăm în așa fel încît cea mai gigantică producere de producte să-i fie numai binefăcătoare, dar nu să-i pericliteze existența prin crize de supraproducție; trebuie să schimbăm organizația socială așa fel, încît cea mai mare răspîndire a instrucției superioare să-i fie de folos imens, dar să nu-i pericliteze existența prin crearea unui surplus de proletari intelectuali".*

Este de prisos a spune că orînduirea epocii n-a ascultat de loc sfatul lui Gherea și problema intelectualilor a rămas, de-a lungul deceniilor, mereu deschisă. Literatura a înregistrat-o și a dezbătut-o atît de larg, încît într-o perioadă întreagă, în narațiunile și în lirica lui Vlahuță, Delavrancea, Sadoveanu, Iosif și Goga, pentru a numi doar pe scriitorii cei mai reprezentativi, tema intelectualului, mai ales a intelectualului provenit din popor, nefericit în mediul burghez, a fost una din temele mai deseori reluate, mai mult dezvoltate. Trebuie să adăugăm că în cursul unei evoluții literare în care termenul și noțiunea de intelectual au revenit de atîtea ori, ele au ajuns a desemna nu numai pe posesorul unei diplome de învățătură mai înaltă, dar mai ales pe acel care, prin cultură și prin înzestrarea inteligenței sale, împlinește o funcțiune creatoare în ansamblul activităților productive ale țării.

A fost o împrejurare remarcabilă, vrednică de toată atenția, apariția noțiunii de intelectual în terminologia politică a regimului de democrație populară. In acte oficiale, în declarații ale conducătorilor, intelectualii înaintați, legați de popor, sînt mereu amintiți, împreună cu muncitorii, cu țăranii muncitori, ca elementele de temelie ale regimului care construiește socialismul. Imprejurarea este foarte explicabilă, deoarece o orînduire care, sub conducerea înțeleaptă a Partidului Muncitoresc Romîn, desființează exploatarea, organizează societatea după principiile cele mai înalte ale justiției sociale, răspîndește cultura în toate formele ei, înalță nivelul general al civilizației prin mai buna stăpînire și folosire a energiilor natu-

Tudor VIANU

(Continuare în pag. 6)

Pentru cine minte „Europa liberă"?

Rareori mi-a fost dat să asist la eforturi mai susținute, puse în slujba stîrnirii ilarității ca cele ale postului de radio „Europa liberă". Pe de altă parte, să vrei să faci oamenii să rîdă, să te dedici cu fidelitate acestui țel, să demonstrezi seral rezerve de invenție și de imaginație, iată o îndeletnicire ce merită a fi apreciată. Cum spun, „Europa liberă" are umor. Dar parcă niciodată n-a reușit atît de deplin ca într-una din serile trecute, cînd cel ce se intitulează „Comentator literar" a atacat o temă mai puțin dezbătută la microfonul respectiv, tema teatrului din țara noastră. Iată, mi-am spus, un spectacol inedit, și n-am fost dezmințit în așteptările mele pretențioase. Singura defecțiune: glasul ușor famelic al comentatorului, semn că tariful obișnuit minut-minciună e în scădere. In rest, totul peste prevederi. Și acum, subiectul. Pornind de la un articol apărut în presa noastră, după ce-l trunchează, denaturează, mistifică și răstălmăcește, după ce lipește o frază din coloana întîia în coada alteia de la sfîrșit, după ce-l citește de-a-ndaratelea și sașiu, nițel gîngav, ușor peltic, „comentatorul" ajunge în sfîrșit la concluzii: în țara noastră teatrul stă prost. Pe ce cale ajunge crainicul la această încheiere, este totuși greu de lămurit. L-am ascultat cu atenție, mi-am făcut însemnări și am încercat să pun o oarecare ordine și logică în frazele lui. Operație anevoioasă, dacă nu imposibilă. Cum să sistematizezi și să organizezi absurdul? Mi-am pus în seara aceea o întrebare pe care o ridic acum aici: pentru cine minte „Europa liberă"? Pentru noi, cei din țară? Pentru alți oameni, de peste hotare? Greu de ghicit. Fiindcă realitatea este atît de elocventă, încît nici cel mai îndărătnic dușman nu o poate tăgădui. Existau pînă acum 15 ani în țara noastră patru teatre naționale, cu subvenții permanent amenințate, iar despre felul în care și-au dus viața în acele vremuri actorii, stau mărturie memoriile lui Constantin Nottara, ale Aglaiei Pruteanu sau ale Agathei Bîrsescu, care dau amănunte pline de semnificații: lefuri de mizerie și de umilință și nici acelea tot timpul anului. Funcționează astăzi în țara noastră peste patruzeci de teatre dramatice, întreținute de stat, cu actori puși la adăpostul grijii pentru ziua de mîine. Faptul e cunoscut. Lucrurile au fost văzute de atîția oameni de cultură, cîți ne-au vizitat țara, și care au consemnat realitatea cu uimire și admirație, în nenumărate articole apărute în străinătate. A scris despre dezvoltarea teatrului nostru în perioada socialistă și Rosamund Gilder, în „Theatre Arts" și cunoscutul om de teatru englez Ben Levy care, amîndoi, numai comuniști nu sînt. Atunci, pentru cine minte „Europa liberă"?

Simbriașul crainic al postului de radio „Europa liberă" face aprecieri pline de rezerve cu privire la dezvoltarea artei actoricești și a regiei din teatrul nostru. Mă rog, îl privește. Totuși, cine nu știe că în ultimii cinci ani Teatrul Național „I. L. Caragiale" din București a plecat de trei ori peste hotare? La Paris, Veneția și Moscova. Despre valoarea teatrului nostru în plină dezvoltare, au scris cele mai autorizate personalități ale teatrului sovietic. Evident, pentru „Europa liberă" faptul nu e concludent. Dar am fost și la Paris. Și a scris entuziast Jean Jacques Gauthier, compa-

Aurel BARANGA

(Continuare în pag. 6)

Un nietzschean bogomil: E. M. Cioran

Care e secretul succesului cîte unui saltimbanc? O vorbă latinească dă răspunsul la această întrebare. Saltavit et placuit. S-a dat tumba și a plăcut. Numărul de bîlci, cu variații pe aceeași temă, face și succesul exhibiționiștilor condeiului, în obositul și blazatul Occident. Scălîmbăindu-se „pe culmile disperării", un Emil Cioran și-ar fi frînt cu siguranță gîtul, pînă la urmă, pe malurile line ale Dîmboviței. Expatrierea a făcut însă un fel de personaj din E. M. Cioran, așa cum semnează transformistul onomastic, rămas în esență același cu debutantul anarhizat de acum douăzeci și cinci de ani. In trupa existențialiștilor parizieni, este de cîtva timp numărul de senzație. O clacă bine organizată nu se sfiește să-i găsească strămoș riveran pe genialul Pascal și să-l înscrie în succesiunea deschisă a lui Gide și Valéry. Nu s-a găsit nici un glas autorizat să protesteze că e cam prea-prea („C'est un peu fort")? Competitorul norocos, în care se zbate de totdeauna un mare ambițios, terorizat de spaima vînată a ratării, și-a pus toată stăruința în lucru ca să se exprime cît mai bine în limba îngăduitoarei patrii de adopțiune, dar și să gîndească cît mai fals. Și a reușit în amîndouă direcțiile. Lectorii bătrînei reviste „La Nouvelle Nouvelle Revue Française", a cărei bîlbîială de pe frontispiciu înfățișează stigmatul colaboraționismului, au putut citi într-unul din ultimele numere, încheind ciclul a cincizeci de ani de existență, năucitorul „eseu" intitulat „Mes amis, les tyrans" (Prietenii mei, tiranii) sub familiara semnătură a năstrușnicului metec, îmbiat să se desfășoare în toată anarhia intelectuală. O veche vorbă romînească spune că nepoftitul n-are scaun. E. M. Cioran e poftitul care n-are scaun la cap, însă divagațiile lui metafizico-trăiriste, stropite din belșug cu politică reacționară, beneficiază printre snobii și amatorii de aventuri spirituale de un auditoriu relativ numeros, dispus să se „esclafeze" de admirație. Insanitățile au din păcate curs mai bun în orașul altădată socotit creierul omenirii, decît gîndirile juste și generoase, în care se simte zvîcnirea unei inimi

Șerban CIOCULESCU

(Continuare în pag. 6)

SCRIU PENTRU 23 AUGUST

Interviu cu Demostene BOTEZ

Discuția consacrată șantierului literar al poetului în întîmpinarea zilei de 23 August, a început de la un volum de versuri predat la ESPLA.

— Ne-ați putea vorbi despre profilul volumului pe care intenționați să-l publicați în cinstea sărbătorii Eliberării?

— Da, el se intitulează „Carnet" și aproape toate versurile pe care le cuprinde sînt inspirate din actualitate. Titlul ar voi să enunțe aceasta de la început. Paginile carnetului sînt însemnări de poet pe marginea filelor de calendar ale ultimului an care au fost marcate de vre-un eveniment intern sau extern, la care poporul nostru a participat în vre-un fel. Din imensitatea aspectelor zilnice pe care le prezintă eforturile oamenilor muncii pentru construirea socialismului, am notat o parte la care am fost martor sau numai contemporan. Volumul mai cuprinde ciclul unui itinerar parizian, cu versuri, parte inedite, parte publicate în reviste, dintre cele pe care le-am scris în perioada cînd am fost la Paris, anul trecut. Cele mai multe dintre temele și motivele poetice dezvoltate în versurile acestui itinerar parizian consemnează sentimentul de înstrăinare pe care l-am avut, dorul de țară, de ai mei. Tema patriotismului socialist constituie una din ideile fundamentale în ansamblul acestui carnet de versuri care cred că va apare pînă la 23 August 1959. Experiența de la revista „Tînărul scriitor" unde am avut posibilitatea să mă apropii mai mult ca alții de tineret, — nu numai de tinerii scriitori, — a lăsat în activitatea mea mulțumirea de a mă ocupa de viața spirituală a acestui tineret ca și a celui dintr-o generație și mai nouă. De aici a luat naștere o serie de poeme pe care le-am adunat într-un volum intitulat „Lanterna magică" ce va apare în cursul lunii iunie la Editura Tineretului. In intenția mea acest volum se adresează în special pionierilor și aș voi să contribuie într-o formă mai puțin didactică la educația acestor oameni de mîine.

— Pregătiți ceva pentru 23 August pe tărîmul prozei?

— Bineînțeles. In primul rînd, am înaintat Editurii tineretului romanul intitulat „Anghel Oprișan". Acțiunea cărții se petrece între anii 1932—33 și în centrul lucrării se profilează portretul unui băietan de la țară care vine la atelierele unei mari uzine din București, în cadrul căreia își însușește o atitudine muncitorească înaintată, devenind, sub conducerea unui vechi comunist, un luptător conștient pentru cauza clasei muncitoare.

Actualmente mai lucrez și la un volum de schițe de actualitate inspirate, în marea lor majoritate, din viața satului. Se mai află pe șantierul meu un volum de povestiri pentru tineret. Cred că voi începe, de asemenea, lucrul la traducerea volumului de versuri al lui Aragon — „Romanul neterminat" — volum care cuprinde autobiografia, reconstituirea evoluției politice, partinice, a cunoscutului poet francez.

— Ce ne-ați putea spune despre colegii d-voastră mai tineri, care lucrează pentru terminarea operelor închinate Eliberării?

— Aș vrea să relev faptul că apropierea aniversării a cincisprezece ani de la Eliberare a trezit elanul creator al multor generații de scrii-

REPORTER

(Continuare în pag. 6)

Marx și estetica materialistă (II)

Constituită în epoca înfloririi realismului critic, estetica lui Marx nu deduce conceptul de realism numai pe baza caracteristicilor realismului critic. Ea privește înainte spre momentul apariției realismului epocii noi, socialiste și generalizează, ținînd seama de capacitățile și realizările marilor perioade de înflorire a artei. Sublinierea acestui fapt are o deosebită semnificație în momentul actual în care revizioniștii încearcă să prezinte lucrurile ca și cum problema concepției despre lume a artistului, a poziției sale în lupta socială, nu a reprezentat întotdeauna pentru marxism o importanță primordială. Sforțîndu-se să speculeze cazul Balzac (contradicțiile existente în concepția despre lume a autorului „Comediei umane", contradicții cunoscute și evidențiate de Marx și Engels), revizioniștii consideră că realismul (pe care de altfel cei mai mulți din ei nu-l admit) ar fi o metodă spontană, care se exercită instantaneu, indiferent, ba chiar în ciuda concepției despre lume. Acesta este modul în care un Oscar Davidtcho, Petar Kostici (în aprecierea lucrărilor de estetică ale marxistului bulgar Pavlov) și alți esteticieni iugoslavi, îl analizează pe Marx. Modul în care corifeii marxismului valorifică realismul lui Balzac, pe baza cunoscutei teze a victoriei realismului asupra concepției despre lume și a simpatiilor legitimiste, este transformat de revizioniști într-un criteriu general al realismului proletar. De altfel în această privință, revizioniștii iugoslavi nu sînt cîtuși de puțin originali. Cu douăzeci de ani în urmă, G. Lukacs a opus concepțiile lui Balzac operei sale, și a prezentat victoria realismului la Balzac, în ciuda contradicțiilor din cadrul concepției despre lume, ca o consacrare a eficacității și a priorității realismului „spontan". Alergînd pe aceste urme și cîntînd în struna esteticii decadente, revizioniștii ar dori să înlăture problemele legate de concepția despre lume, de conținutul de idei al artei. Insă adevărul istoric nu-i prea servește.

In primul rînd, fiindcă conceptul de realism este la Marx și Engels mult mai amplu decît cel dedus din realismul critic al secolului XIX. In acest sens, corifeii marxismului au subliniat, în nenumărate rînduri, valoarea tendinței nu numai în viitoarea artă proletară ci și în potențarea marilor opere realiste ale trecutului: de la Eschil, Aristofan, Dante, Cervantes, pînă la Ibsen și romancierii ruși și norvegieni.

In al doilea rînd, fiindcă pentru Marx și Engels, realismul însuși este un concept dinamic și nu final. Apreciind culmile pe care le-a atins arta greacă, Marx și Engels îi atrăgeau atenția lui Lassalle că în tragediile sale el nu se poate opri la Eschil ci trebuie neapărat să treacă la Shakespeare. Mai mult încă, în manuscrisul „Introducerii" la „Contribuții la critica economiei politice", Marx duce și mai departe ideea „dezvoltării necesare" a artei (care nu implică neapărat în fiecare moment un progres valoric rectiliniu).

De aci și celebra teză despre „shakespearianizare" ca cerință fundamentală a realismului. Marx și Engels priveau într-adevăr creația shakespeariană ca o „summa artistica", ca o modalitate ideală de a prezenta concret indivizi dotați cu o sensibilitate plenară și pasiuni violente, capabili de a tipiza „pulsațiile popoarelor" și ale claselor, culorile vii ale celor mai diverse epoci, fluxul și refluxul istoric. Opunînd shakespearianizarea „schillerizării" exclusive, trasformării indivizilor în simple difuzoare ale spiritului epocii, Marx și Engels considerau însă valoroasă îmbinarea „vioiciunii și a bogăției acțiunii shakespeariene" cu „conținutul istoric conștient", cu „profunzimea ideilor", specifice „dramei germane" contopirea momentului „ideal" cu momentul „real".

Problema concepției despre lume, a caracterului precis și conștient al concepțiilor și reprezentărilor a stat întotdeauna în centrul preocupărilor lui Marx. El a considerat că acest caracter precis și conștient este o trăsătură inalienabilă a artei socialiste revoluționare. Intr-unul din articolele sale, intitulat „Glose critice pe marginea articolului «Regele Prusiei și reforma socială»" Marx scria următoarele despre cîntecul de luptă al țesătorului din Silezia, în timpul răscoalei din 1844:

„Să ne amintim mai întîi **Cîntecul țesătorilor**, acea îndrăzneață **lozincă** de luptă în care căminul, fabrica, regiunea nici nu sînt măcar pomenite, dar în care proletariatul își strigă de-a dreptul, în mod pregnant, categoric, fără menajamente, brutal, opoziția față de societatea proprietății private. Răscoala din Silezia **începe** tocmai de unde sfîrșesc insurecțiile muncitorești din Franța și Anglia, adică de la conștiința esenței proletariatului". (Sublinierile lui Marx).

Tocmai vagul, imprecizia, umanitarismul idilic și abstract, raționamentele nebuloase despre „dragostea aproapelui", despre „solidaritatea universală", despre fericirea finală erau considerate de clasicii marxismului ca vrăjmași principali ai artei noi, proletare. Imprecizia și nebulozitatea „adevăratului socialism german" a fost socotită de Engels ca pricină a incapacității partizanilor acestuia de a selecta caracteristicul, tipicul.

Aceste principii realiste care stau la baza luptei împotriva curentului mic-burghez al „adevăratului socialism", au fost mai înainte dezvoltate de Marx în „Sfînta familie", în capitolul consacrat analizei romanului lui Eugène Sue „Tainele Parisului". Marx a arătat pe larg, în analiza sa, cum concepția despre lume reacționar-mic-burgheză a lui Sue a transformat figurile simpatice și umane ale Rigolettei și ale naivei și veselei Fleur de Marie în întruchipări abstracte ale moralei fățarnice creștine. Eugène Sue și criticul său apologet Szeliga au conferit vieții Parisului burghez un colorit mistic, privindu-l ca un furnicar de „taine". Marx a demonstrat că sarcina literarturii socialiste nu poate consta în zugrăvirea melodramatică a „tainelor" civilizației burgheze care ascund realitatea severă a relațiilor de clasă și a luptei de clasă, și le substituie speranța utopică a reconcilierii exploatatorilor și exploatațiilor.

..Concepției despre lume mic-burgheze a lui Eugène Sue, care pe plan artistic a avut drept efect abstractizarea personajelor, Marx i-a opus ideea dezvăluirii realiste a relațiilor sociale, bazată pe o poziție conștientă în raport cu forțele sociale, economice, politice care guvernează societatea burgheză.

Tocmai cu aceste criterii au criticat Marx și Engels deficiențele metodei lui Lassalle care, neputînd să înțeleagă forțele motrice ale istoriei, a înlocuit reprezentarea luptei de clasă cu ideea abstractă a falsului antagonism dintre necesitate și libertate, dintre ideal și real. De aceea, Lassalle a înfățișat răscoala lui Hutton și Sickingen ca expresie a unei incapacități funciare de a traduce ideea revoluționară în faptă revoluționară, ca o dramă pură „de idei" și nu ca un fapt istoric. Ceea ce Lassalle înfățișează ca tragedie a revoluției și a conducătorilor ei, — arată Marx și Engels, — nu este altceva decît agonia unei clase muribunde. Dacă ar fi vrut să zugrăvească tragedia reală a epocii, Lassalle ar fi trebuit nu să stilizeze convulsiile cavalerismului feudal învechit, ci să evoce războiul țărănesc, să aleagă drept eroi nu pe cei care se agață cu disperare de un regim condamnat și care pier apărîndu-l, nu pe un Sickingen sau Hutton ci pe Thomas Münzer, revoluționarul venit prea devreme în istorie însă autentic reprezentant al maselor, al tendinței viitoare, pe luptătorii, care, exaltînd adeseori o revendicare imposibilă în momentul istoric respectiv, sînt obligați să ia conducerea într-o epocă în care mișcarea nu este coaptă, și pier în luptă pe baricade. Aceasta este tragedia lui Spartacus și a lui Babeuf, a lui Münzer, apoi mai tîrziu a comunarzilor. Incă în „Problema evreiască" și în „Sfînta familie", Marx vorbea în termeni asemănători despre tragedia lui Robespierre, a lui Saint Just și a Iacobinilor; ei voiau să întemeieze o democrație ideală, proclamînd libertatea, egalitatea, fraternitatea, în timp ce acțiunile lor nu puteau să ducă decît la victoria orînduirii burgheze.

Insemnătatea tezelor lui Marx și Engels expuse în scrisorile către Lassalle este excepțională. Lipsa de realism, insuficienta „shakespearianizare" nu apar astfel numai ca o deficiență **artistică** ci în primul rînd ca o **deficiență ideologică**, un rezultat al concepției confuze ideologice.

Proletariatul revoluționar putea lupta cu succes numai întemeindu-se pe o cunoaștere profundă a realității, lipsită de iluzii mic-burgheze. Revoluția socială a secolului al XIX-lea — arăta Marx — nu-și trage forța și stimulentul din reminiscențele evenimentelor istorice din trecut, fiindcă lupta ei nu are un carater limitat, propriu revoluțiilor burgheze anterioare.

Marx cerea ca oamenii care stau în fruntea mișcării, luptătorii revoluționari, să fie în sfîrșit zugrăviți în „culorile" severe și „precise, rembrandtiene". Pe de altă parte, Marx critică pe A. Chénu pentru înfățișarea naturalistă a conducătorilor politici.

In acest fel, concepțiile estetice ale lui Marx sînt strîns legate de lupta sa pentru eliberarea celor ce muncesc din robia capitalistă, reprezintă o parte constitutivă a teoriei sale. Pe măsura elaborării în întregime a teoriei sale, Marx a creat în mod consecvent o teorie estetică materialistă. Estetica premarxistă se ocupase mult de problema creației artistice. Insă prin forța limitării ei istorice, ea separa activitatea estetică a omului de alte forme ale activității lui sociale. Marx este primul care consideră arta ca o parte a unui proces istoric integral a cărui bază materială o constituie dezvoltarea forțelor de producție și relațiilor de producție, ca două aspecte inseparabile ale modului de producție. Aceasta nu minimalizează arta, ci dimpotrivă, ne îngăduie să-i înțelegem valoarea și însemnătatea ei vitală pentru oameni. Numai acest mod dezvăluie legile obiective ale progresului artei și ne îngăduie să-i înțelegem independența ei relativă, continuitatea. Lucrul acesta este cu atît mai important, cu cît astăzi numeroși esteticieni burghezi neagă noțiunea de **progres** în artă, **interacțiunea** dintre arte și dezvoltarea ei socială, încercînd să ascundă implicit ostilitatea absolută dintre capitalism și cultură.

Problema esenței artei, a specificului și a posibilităților ei, apare astfel cu toată amploarea în estetica marxistă. Introducînd noțiunea „însușirii estetice" a lumii de către om, Marx a dat esteticii o temelie consecvent științifică.

Arta fiind un obiect social, producătoare și produs al unui subiect social, însușirea estetică este indisolubil legată de celelalte activități practice și în primul rînd de atitudinea politică. Ea este în societatea împărțită în clase **o atitudine de clasă** care se exprimă într-un mod specific, artistic. Dacă diviziunea muncii a îngăduit înflorirea excepțională a artei antice, dacă în zorii epocii moderne, trezirea din stagnarea feudală și dezvoltarea științei au condiționat apariția Renașterii, societatea capitalistă maturizată, dominată de setea de plus-valoare, supunînd munca artistică unui proces de înstrăinare, este principial ostilă artei. In lumina acestui criteriu social-politic, Marx și Engels supun analizei creația contemporană lor și vorbind de poeții germani legați într-un fel sau altul de activitatea militantă radicală (Freilgrath, Werth, Lassalle sau poeții „adevăratului socialism") au arătat că, ori de cîte ori creația lor abandona orientarea militantă, devenea implicit lipsită de valoare artistică. Din toate acestea se poate trage concluzia că problema conținutului ideologic și a apartenenței de clasă ca și analiza specificului artei au fost profund și multilateral analizate în opera lui Marx. In noi condiții istorice, Lenin dezvoltă aceste principii și elaborează ideea partinității în conținutul ei general filozofic, în semnificația ei politică și în aplicarea în domeniul esteticii. Dezvoltarea de către Lenin a principiilor esteticii materialiste a însemnat o nouă etapă a esteticii marxiste, etapa ei contemporană.

Horia BRATU

LEGĂTURA CU REALITATEA

Nu exagerăm afirmînd că generația noastră de scriitori are înalta chemare de a scrie paginile istoriei contemporane. Trăim o epocă fără egal în ce privește îndrăzneala omului de a descoperi și cerceta.

Epoca zborurilor cosmice e cu mult mai uimitoare decît epoca fabuloasă a descoperirilor geografice. Omul înaintat al timpului nostru, înarmat cu înalta știință a marxism-leninismului, săvîrșește, sub ochii noștri, fapte care-l pun înaintea tuturor îndrăzneților din timpuri...

Primul ajutor dat de partid scriitorului este înarmarea cu ideologia marxist-leninistă, această cheie de aur a tuturor problemelor și tuturor lucrurilor. Ca toți scriitorii care încearcă să ilustreze măcar cît de cît din grandoarea vremii noastre, am a mulțumi partidului, întîi și-ntîi pentru acest mare ajutor care mi-a deschis infinite posibilități în dezlegarea celor mai dificile probleme de creație. Inarmîndu-ne cu știința aceasta, partidul ne-a arătat cum să ne înglobăm în „visul" despre lume și viitor al lui Vladimir Ilici Lenin, ne-a învățat cum să oglindim realitatea vremii în scrierile noastre.

Astfel, datorită acestui ajutor, am înțeles, pînă în cele mai profunde sensuri, îndemnul către vis al celui ce a întors, prin viziunea și munca sa neodihnită, cursul istoriei omenirii.

Primul lucru pe care mi l-am însușit deplin, datorită ajutorului partidului, este legătura nemijlocită și necontenită cu realitatea. Cărțile mele din ultimii zece ani, și mai cu seamă cele ce cuprind teme din timpurile noastre, nu le-aș fi putut scrie dacă partidul nu m-ar fi ajutat cu îndrumarea lui înțeleaptă, cu sfatul lui prietenesc și, la nevoie, cu mijloace materiale. Așa am scris „Negura", această primă carte de demascare a războiului fascist, așa am scris „Temelia", prima încercare de roman despre colectivizarea agriculturii. Mai cu seamă cartea aceasta a fost un rezultat firesc al unei cunoașteri nemijlocite a oamenilor și frămîntărilor de la începuturile colectivizării! Imi aduc aminte cum am plecat, împreună cu alți activitși, la Muncelul de sus, în fostul județ Roman, în primăvara anului 1949, și cum am participat, împreună cu ceilalți activiști, la toate frămîntările zbuciumate ale începutului. Atunci, în primăvara aceea și în satul amintit, mi-am cunoscut eroii și un deosebit număr de fapte care meritau din plin să fie turnate în tiparele de filigran ale imaginilor artistice. Atunci l-am cunoscut pe eroul meu, comunistul Onufrie, înfocat luptător pentru repezirea haturilor la o parte. Acolo l-am cunoscut și pe Cocoran, un alt om demn de a fi dat exemplu de îndîrjire creatoare și de neînfricare. După ce gospodăria colectivă de la Muncel s-a întemeiat, am pornit mai departe, pe alte meleaguri, și-mi aduc aminte că ne-am oprit pentru scurt timp și în satul Roma din fostul județ Botoșani, luînd parte activă la rezolvarea unor probleme în legătură cu trecerea agriculturii pe temeiuri noi, socialiste. Dar, iubiți cititori, nenumărate sînt locurile unde am fost spre a cunoaște realitățile contemporane. Imi aduc aminte de o iarnă cu ger de cremene, cînd m-am dus într-un sătișor de lîngă podul Iloaiei, mi se pare Potîngeni, aflînd și acolo oameni deosebiți care ajunseseră la o pîine mare și la case pline de lumină, datorită colectivizării agriculturii. Locurile și oamenii și-au căpătat locul în scrierile mele, în multe din povestirile pe care le-am scris, și și-l vor căpăta mai din plin, o dată cu îmbogățirea experienței mele profesionale, în alte povestiri și într-o mai luminoasă imagine artistică.

Povestirea „Mitriță, feciorul Dumitriței", scrisă pentru copii și apărută la Editura tineretului, e și ea rod al cercetării necontenite a terenului. Mitriță este un copil dintr-un sat moldovean, unde m-am dus acum cîțiva ani, în documentare, la împărțirea recoltelor. Isprăvile din povestire le-am ascultat chiar din gura lui Mitriță, care nu mai putea de mîndrie că stă de vorbă cu un scriitor care îi va pune faptele într-o cărticică... De bună seamă, eroii mei au crescut sau au îmbătrînit, satele lor nu mai sînt cele pe care le știam, însă interesul meu și dragostea mea față de ei au rămas tot atît de mari și de proaspete, și nu fără mîndrie o pot spune că am contribuit și eu cu ceva la marea cotitură din viața lor către cucerirea belșugului și demnității de oameni. Și trebuie să spun că n-aș putea fi mîndru de aceasta, dacă partidul nu mi-ar fi dat putința de a-i cunoaște pe acești oameni excepționali care s-au luat la trîntă cu prejudecățile, cu obiceiurile din bătrîni și cu dușmanii de clasă... Oricare dintre noi își poate face o mîndrie din aceste participări permanente și nemijlocite la marile evenimente ce se desfășoară impetuos în Republica Populară Romînă!

ACTUALITATE ȘI PARTINITATE

Aș vrea să istorisesc, de asemenea, cum am izbutit să scriu una din ultimele mele povestiri, apărută în „Gazeta literară" recent și intitulată: „Care pe care?" Aflați, stimați cititori, că nici povestirea aceasta n-a fost doar „imaginată", ci este rezultat firesc al unei cunoașteri a faptelor. Pe erou, numit în povestire Ironim al Agripinei, l-am cunoscut și i-am cunoscut deosebitele frămîntări, tot într-un drum făcut la o gospodărie colectivă, mai demult. Și pe fata din istorisire am cunoscut-o. Și iată că a trecut timpul de atunci, și feciorul și fata de demult mi-au devenit eroi...

Mărturisesc că și istorisirea mea intitulată „Istoria lui Ducipal" a fost inspirată din evenimente similare. Participam, prin anii 1955, la împărțirea recoltei într-un sat nou din Moldova. După ce gospodarii și-au dus acasă veniturile, am fost poftit și eu la unul la masă. Il chema Ion Miron. După ce am ospătat în lege și după ce am stropit din belșug bucatele cu vin nou tămîios, ne-am răsucit cîte o țigară, să mai tăifăsuim. Deodată s-au arătat în prag patru gospodari mînioși. Am înțeles că erau chiar frații omului de casă și veniseră să vadă cu ochii lor ce venit i-a adus munca în comun. Se uitau în toate părțile cu neîncredere și ascultau cu neîncredere explicațiile fratelui, care le arăta că a cîștigat număr mare de saci de grîu și porumb, atîta că nu mai avea unde-i pune... Destul că abia după ce au văzut adevărul cu ochii lor, cei patru frați s-au așezat la masă și mai că oftau de părere de rău că pierduseră timpul cu șovăielile.

Știu că după ce s-au întors în satele lor depărtate, tuspatru au devenit propagandiști înfocați ai colectivizării, după adevărul văzut cu ochii în casa fratelui lor. Țin minte că tuspatru frați erau de-a dreptul jigniți că cel mai mic le-o luase înainte!

In ce privește lucrarea „Vîntul de miazăzi", scrisă în cinstea lui 23 August, toate părțile pe care le socotesc mai izbutite le datorez unor proaspete cunoașteri ale realităților noi din țara noastră. In afară de cercetarea gospodăriilor, am participat, datorită ajutorului dat de partid, la unul din cele mai frumoase evenimente din viața colectiviștilor, Conferința de la Constanța. Acolo, s-au adunat fala gospodarilor din țară și m-am văzut deodată în fața unei imagini nespus de vii și de frumoase: țăranul ajuns la o înaltă bunăstare, prin colectivizare. Am deosebit în asistență și figuri cunoscute de odinioară. Pămînteanul desculț de demult era mai mult decît bine îmbrăcat. Limbajul său, redus odinioară la uneltele plugăritului sau oieritului, se îmbogățise strașnic, datorită elementelor noi intrate masiv în viața satului și în gospodăria personală a fiecăruia. Dacă nu le-aș fi cunoscut biografiile de demult, aș fi putut socoti că am în fața mea nu niște amărîți de odinioară, exploatați pînă la lacrimă, ci niște oameni cu carte, sadea! Dacă la început, prin 1949, aria preocupărilor lor era redusă la cîteva elemente practice, acum țin minte că am discutat cu ei și meteorologie, și știință agronomică, și am trecut și prin cîteva cărți ale clasicilor literaturii universale! Despre scriitorii contemporani din țara noastră nici nu trebuie să mai stăruim, căci unii îi cunoșteau bine de tot...

Ceea ce m-a izbit însă, la gospodarii strînși la Constanța, a fost „raportul" lor despre niște realizări de-a dreptul formidabile, dacă ținem seama de sărăcia lor de demult... Unii o porniseră aproape de la nimic și acum raportau Prezidiului și Adunării despre o „bază materială" aproape de necrezut, și raportau cu simplitate și modestie, ca despre lcrurile cele mai firești...

Iată ce vast și profund material de viață! Participarea la această Conferință m-a determinat să reiau în scrisul meu tema colectivizării agriculturii. Astfel, am reluat tema romanului „Temelia", transformîndu-l complet, topindu-l în cartea nouă care se va chema „Vîntul de miazăzi". Primul volum al acestei cărți l-am și predat Editurii de stat pentru literatură și artă, și dacă editura îl va afla demn să apară, adică dacă îl va găsi necesar mersului nostru înainte, va apare în cinstea zilei de 23 August. Următoarele volume vor duce mai departe tema colectivizării, pînă la împărțirea recoltelor. Al doilea volum se va chema „Lina" și va privi exclusiv traiul colectiviștilor și multiplele lor probleme noi de viață....

Iată cîteva din lucrările mele, tipărite sau în proiect, lucrări care au fost izvorîte din ajutorul dat de către Partidul Muncitoresc Romîn. Fără acest ajutor n-aș fi putut înțelege și nici cunoaște evenimentele atît de mărețe ale contemporaneității noastre, n-aș fi putut cunoaște marele vis leninist și nu m-aș fi putut mîndri nici cît de cît că fac parte din frontul masiv al realismului socialist...

Eusebiu CAMILAR

CRONICA LITERARĂ

„Cerul începe la etajul 3"

de Francisc MUNTEANU

sau: Cine a avut dreptate?

Francisc Munteanu este demn de invidiat: e unul dintre scriitorii cei mai citați și mai controversați. Ultima ciocnire a avut loc acum două luni în arena „Gazetei literare", pe marginea culegerii „Cerul începe la etajul 3". „Toreadorii" au fost D. Micu și Mihai Gafița. Primul, preluînd critica din „Lupta de clasă" (nr. 12/1958) referitoare la schița care a dat titlul volumului și aceeea formulată de Ion Lungu la adresa povestirii „Kilometrul 1314" în „Tribuna", a extins-o, cu rare excepții, la întregul volum, în articolul publicat în gazeta noastră din 15 ian. a.c. („Literatură și autobiografie"). Celălalt, sprijinit și pe o scrisoare tipărită tot în „Gazeta literară" a lui D. R. Popescu, a intervenit în favoarea scriitorului (vezi „Gazeta Literară" din 5 martie a.c.: „Un volum și un articol"). Intîrzierea în pronunțarea punctului nostru de vedere cere însă o expunere prealabilă a pozițiilor protagoniștilor. Obligație cu atît mai ușor de îndeplinit, cu cît, așa cum remarca chiar D. Micu în revenirea sa „Un răspuns și o propunere" (vezi „Gazeta literară" din 26 martie a.c.), tezele antagonice de fapt... coincid: „Rețin esențialul din articolul «Literatură și autobiografie» ca și din intervenția lui M. Gafița («Un volum și un articol»): constatarea înclinației (a lui Fr. Munteanu n.n.) spre pitorescul ieftin, spre senzațional". Așa să fie? Da, Mihai Gafița a reproșat în cîteva rînduri celui pe care l-a apărat aceleași metehne care l-au supărat și pe D. Micu, folosind uneori și aceiași termeni. S-ar putea da numeroase citate în acest sens dar importantă e concluzia, mult mai categorică decît imputările locale, deoarece indică o dată cu simptomul și cauza „bolii" care, la rîndu-i, apare mai generalizată decît o simțea D. Micu, atacînd nu numai volumul de față ci și altele: „In mai multe schițe și povestiri, unele cuprinse în volumul «Cerul începe la etajul 3» altele în volumul anterior «Hotel tristețe», iar altele încă mai dinainte («Ciocîrlia», «Ilie Teleagă»), scrisul său (al lui Fr. Munteanu n.n.) nu depășește limitele unui realism în general, ale vechiului realism... In al doilea rînd alunecările de care vorbeam își află originea — de data aceasta directă — în cultivarea prea intensă a faptului brut. Aceasta nu mai aparține nici măcar realismului, ci unor trepte și mai scăzute ale oglindirii".

De vreme ce pozițiile disputate sînt identice și Mihai Gafița ca avocat e mai aspru cu Francisc Munteanu decît D. Micu ca procuror, în ce constă sfada?, veți întreba. Intr-o simplă neînțelegere de ton, de cuvinte? Firește, adversarii noștri nu sînt Cristoforovna și Nikiforovna care nu știu pentru ce se ceartă. Deosebirea dintre ei, fără a fi de natură, rămîne de grad. In timp ce D. Micu, acceptînd doar „un număr de pagini durabile, emoționante", adică practic schița „O felie de pîine" și episoade izolate din povestirile consacrate războiului, respinge volumul aproape în bloc, Mihai Gafița îl aprobă în ansamblu. Rezervele sale, oricît de drastice și insistente, privesc doar „schița care dă titlul volumului" și parte din „In bou-vagon" și „Kilometrul 1314". Diferență hotărîtoare pentru aprecierea volumului și deci pentru orientarea cititorilor, ca și a scriitorului asupra propriului său drum.

Cartea lui Francisc Munteanu, deși diversă ca subiecte și dominată tematic de trecut, nu este lipsită de unitatea dată de năzuința înfățișării unei evoluții a eroului comun tuturor povestirilor și schițelor și care este însuși autorul. Ca și Paul Georgescu în „Contemporanul", Mihai Gafița are dreptate să recunoască această intenție. Personajul, exponent al tarelor unei categorii sociale foarte aproape înrudită cu lumpen-proletariatul, poartă totuși „un fond pozitiv... o luminoasă umanitate care vibrează în momentele esențiale, deși reacționează ciudat, adesea contrar tuturor așteptărilor". A doua intenție, de asemenea sezisată de M. Gafița, este transformarea eroului în noile condiții ale regimului nostru. Problema esențială nu este însă prezența acestor bune intenții, ci realizarea lor. Or, din acest și singur punct de vedere valabil esteticește, trebuie să declarăm că volumul, în majoritatea bucăților care-l compun, suferă, vorba tot a lui Mihai Gafița, în „doze mai mici sau mai mari", că ambele intenții nu se actualizează artistic pe deplin, convingător în înțelesul de mai sus, umanist și realist-socialist sau cel puțin realist. Să o examinăm pe cea dintîi. Hotărîrea puștiului de a se „face poet", fascinat de prestigiul în ochii mahalalei al frizerului versificator de reclame, apare ca un oarecare capriciu copilăresc, amuzant dat fiind motivul care-l împinge și fără consecințe, pentru că se spulberă în clipa încolțirii. („Cum am hotărît să mă fac poet"). Să se ascundă aici într-o formă atît de rafinată încît nu poate fi determinată, simțul demnității jignite a copilului care, în inocența sa nu pricepe de ce pretenția de a fi compus el versurile cu pricina i-a atras o bătaie din partea mamei, de ce gestul său, izvorît din admirație și nu dintr-un gînd rău, constituie o impostură sancționabilă? Se poate, numai că din antecedentele schiței și în special din finalul-cheie nu se desprinde ceva în stare să justifice presupunerea. Dar chiar de-ar fi așa, ce element realmente nou ar imprima această, destul de obișnuită în literatură, imagine a copilăriei lovite în aspirații? E adevărat că nenea Matei din schița cu același nume este, îndărătul aparențelor elegante și binevoitoare față de familia și eroul însuși, un exploatator al sărăciei părinților și al naivității protejatului. Nepotul descoperă însă tîrziu, după cum și mărturisește amar, fondul real al firii unchiului: „Păcat că azi nu mă mai întreabă nimeni pe cine iubesc mai mult". La fel de postum este și regretul de a fi batjocorit, laolaltă cu prietenii insensibili, pe un biet flașnetar (altă figură de circulație în oricare amintire din copilărie). „Iartă-mă flașnetarule!" Poate că învățătorul Nababu, căruia îi smulgea note de trecere în schimbul unor servicii casnice, precum elevii lui Vucea (notează D. Micu), merită urarea pioasă: „Să-i fie tona ușoară" și maschează poate undeva — unde? nu știm — remușcarea autorului cu privire la fosta sa conduită („Un păcat de șase tone"). Dar și de astădată, înțelegerea situației necăjite a dascălului nu apare ca rod al spontaneității, ci al maturității. Desigur, a afirma ca D. Micu că asemenea „isprăvi puțin onorabile sînt destăinuite pe un ton flegmatic, cu un cinism ce sfidează simțul moral elementar" înseamnă a îngroșa pînă la o denaturare cam filistină și neașteptată din partea criticului, niște păcate minore (nu de „șase tone"!) ale unui copil silit să se descurce singur într-un mediu indiferent dacă nu ostil: totodată înseamnă a ignora „autocritica", chiar postumă, a povestitorului. Nici Mihai Gafița, revoltat cu temei împotriva acestei interpretări abuzive, nu-l salvează pe autor invocînd în ajutor duhul lui Creangă ca hoț, dacă nu de versuri, măcar de cireșe. La Creangă, „amoralismul" atitudinii și neinteresul pentru împrejurările ca atare, pentru epicul „pur", sînt compensate din belșug de totala candoare și de harul poetic. Obiecția cuvenită ciclului copilăriei este aceea enunțată clar de M. Gafița însă, din păcate, neaplicată unde se potrivea cel mai bine, în circumstanța de care vorbim: lipsa de semnificație mai adîncă pe plan uman și social, a faptelor consemnate sau, în cea mai fericită ipostază, limitarea la optica realismului „în general", a unui realism elementar. Acolo unde Gorchi sau Zaharia Stancu, păstrînd privirea copilului, au știut să răscolească societatea în care s-au născut și să-i dea în vileag cancerul nemilos și față de vîrsta fragedă, Francisc Munteanu alunecă la suprafață, însoțindu-și amintirile corespunzătoare cu reflexii critice la îndemîna unei mentalități adulte comune.

Trecînd la schițele și povestirile grupate, direct sau indirect, în jurul războiului, nu se poate ca, alături de remarcabila „O felie de pîine" și unele episoade din „In Bou-vagon", și din „Cerul începe la etajul 3", să nu semnalezi prezența aceleiași perspective mărginite și pe deasupra tulburate de influențele obiectiviste și naturaliste subliniate de către protagoniștii dezbaterii. In „O felie de pîine", nu numai că farsa înțeleaptă a bătrînului, menită să scape un om de la moarte, are un substrat puternic omenesc, — și anume întreținerea cu orice preț a speranței, a credinței în viață, — dar și reacția eroului beneficiar este pozitivă, dovedind a fi pătruns sensul actului. In aceeași ordine, trebuie evidențiată inițiativa eroului din „In Bou-vagon" de a-și elibera de povara laptelui soția chinuită, printr-un gest neobișnuit, dar perfect legitim și unicul omenește posibil în cadrul dat. Demnă prin atașamentul la memoria victimelor fascismului este și comportarea eroului în ultima parte a povestirii „Cerul începe la etajul 3". Refuzul, violent exprimat, de a consuma o aventură cu fiica unui vecin de adăpost care își sacrificase viața spre a înlesni mîntuirea altei vieți (nașterea unui copil) conține, în bruschețea lui drastică, frumusețe morală. Dar care e tîlcul pasajelor finale din „In Bou-vagon"? Urmărirea sălbatică a eroului de către o întreagă mulțime decisă să-l linșeze pentru că îi socotește gestul nobil exact pe dos, ca o perversiune sau un sadism, nu reprezintă opacitatea lumii, incapacitatea omului de a-l înțelege pe celălalt tocmai în clipele cele mai dificile? Dacă nu, autorul era obligat de concepția nouă, umanist-socialistă, promovată în atîtea alte lucrări anterioare, să sugereze scopul pe care l-a vizat sau măcar să ne avertizeze asupra condițiilor acțiunii, condiții excepționale, de haos și exasperare caracteristice spatelui frontului, și care pînă la un punct motivează furia oarbă a „gloatei". „Kilometrul 1314" pare că invederează, surprinzător pentru autorul romanelor „Lența" și „Statuile nu rîd niciodată", înclinația de a postula o viziune ciudată despre om. Grefată pe un mănunchi de instincte funciar egoiste, natura omului ar fi absolut neresponsabilă, irațională, afirmîndu-se ca atare mai ales cînd e în joc soarta altui om. Pentru că numele unuia dintre soldații însoțitori ai celebrului șlep al scriitorului (șlep care navighează nu numai pe Dunăre ci și în toată literatura lui Francisc Munteanu) îi deșteaptă amintirea amantului mamei, eroul își răzbună tatăl la distanță de ani, trimițîndu-l pe nenorocit la moarte. Să fi urmărit autorul altceva, eventual înfierarea războiului, care generează astfel de impulsuri? Nu rezultă de nicăieri. Să admitem totuși „crima" adoptînd eventual prisma eroului încă guvernat de vechea morală. De ce însă în momentul în care el află, din gura mamei, că adulterul nici nu a existat, răspunsul său este prea confuz ca să nu fim derutați? In ipoteza că și în îngăimarea finală stîrnită de emoția știrii, se ascunde un reflex critic în genul remușcărilor pomenite mai sus, el este atît de bine pitit încît nu-l putem detecta nici cu bunăvoința cea mai largă. Să fie vinovată și sobrietatea, dorința de concizie care-l obsedează pe Francisc Munteanu în ultima vreme și cu deosebire în volumul actual? Concentrarea poate fi și rău sfătuitoare; cînd e înțeleasă numai ca mijloc de fugă de „șablon" duce la întunecarea obiectivului, a mesajului inițial, deci la efectul contrar celui scontat. Invinuirea de existențialism adusă de Ion Lungu și însușită de D. Micu este desigur cel puțin exagerată. Scriitorul i-a oferit totuși un punct de plecare. Filozofia după care actele omenești fundamentale sînt ocazionate sau declanșate de o întîmplare ruptă de orice context cauzal, de orice necesitate, chiar îndepărtată, și răspund unor porniri iraționale, a dictat și dictează atîtea producții existențialiste. Așa de exemplu, eroul nuvelei lui J.P. Sartre „Zidul", un comunist condamnat la moarte de fasciști în cursul războiului civil spaniol, scapă de execuție denunțîndu-l involuntar pe șeful grupului său. In absența oricărei informații și, repetăm, a oricărui gînd trădător, mai mult ca să-și bată joc de călăi, deci într-un chip cu totul arbitrar, absurd, el indică tocmai locul unde se refugiase prigonitul. Spre a evita asemenea comparații, ne îngăduim a-l invita pe Francisc Munteanu să mediteze, sau mai exact să remediteze la mecanismul de gîndire și acțiune al omului, la raporturile dintre rațional și irațional, dintre întîmplător și necesar în viața socială și individuală, în lumina dialecticei materialiste, a filozofiei marxist-leniniste și a principiilor metodei realismului socialist. In sfîrșit, piesa de „rezistență" a volumului „Cerul începe la etajul 3" și-a ratat, cum se știe, tendința umanistă manifestată în partea a doua, grație posturii de vedetă a eroului „resemnat" înaintea avansurilor fetelor sugestionate de calitatea sa scriitoricească, grație cinismului împrumutat în prima jumătate a schiței, într-un cuvînt datorită concesiei făcute naturalismului.

Ultimul ciclu de schițe și povestiri e dedicat cîtorva aspecte ale actualității de la noi și din Uniunea Sovietică. Dacă „Domnișoara Coca din Bîrlad" este cel mult o siluetă ridicol-pitorească a lumii mic-burgheze și provinciale și iese din sfera temei, celelalte bucăți marchează, cu simplitatea specifică stilului prozatorului, trăsături ale spiritului și moralei noi. „Cicero la Moscova" ilustrează patriotismul cetățeanului sovietic care, chiar de e originar din Irkutsk, cunoaște pe dinafară Moscova cu instituțiile și figurile ei marcante. „La pomul lăudat" revelă modestia oamenilor muncii prin cazul fruntașului Horga care, în afară că își ascunde numele, își minimalizează și meritele atribuindu-le tovarășilor de echipă. „Două întîlniri" reliefează încurajarea de către regimul nostru a talentelor ieșite din popor prin istoria unei fete întîlnite cîndva de autor în ipostaza de vagabondă. „Regele Solomon-sergentul", deși nu e construită cu destulă iscusință (victima nu trebuia să fie soția milițianului, tocmai pentru ca acesta să apară complet dezinteresat) e totuși elocventă pentru educația socialistă imprimată reprezentanților forțelor noastre publice. In sfîrșit, „Viața începe din nou" închide în două pagini un simbol. Pe străzile Budapestei abia eliberate, un soldat sovietic îi semnalează eroului năucit de tabloul atroce al ruinelor și cadavrelor, reînmugurirea vieții în persoana unei fetițe care își construiește o căsuță din moloz. Mihai Gafița are dreptate iarăși să-și mustre colegul pentru deformarea conținutului pozitiv al acestor momente, pentru desconsiderarea lor ca „narațiuni neinteresante în nici un fel". Totuși, elogiul său ne apare și el disproporționat, raportîndu-l la dimensiunile sau semnificațiile sociale modeste ale schițelor, dintre care unele sînt de-a dreptul minore, chiar banalizate ca „Școala reportajului" și iritante artistic prin stereotipia aceluiași mijloc de producere a surprizei epice. Din aceste motive, ele nu izbutesc să formeze centrul de greutate al volumului care rămîne dezechilibrat, esențial deficitar, așa cum a judecat, în ciuda exagerărilor grave, D. Micu și așa cum ar fi gîndit și M. Gafița, dacă ar fi fost consecvent cu propriile criterii. Francisc Munteanu ne-a obișnuit cu povestiri variate ca procedeu și nu rareori pătrunzătoare în structura morală contradictorie a „lumpenilor" dar și în aceea, fermă, a constructorilor socialismului. Exigenți cu scriitorul care, aflat la a 12-a sau a 13-a carte, a atins adesea un nivel ridicat și a abordat curajos probleme dificile ale vieții, conflicte și situații interesante, pasionante, — îi atragem atenția asupra primejdiei naturaliste care se infiltrează prin intermediul oricărei tentații, — numească-se ea „vedetism", afectare cinică, goană după senzațional, surpriză și pitoresc sau mistica întîmplării, — asupra menținerii în limitele joase ale realismului tradițional și asupra plutirii la periferia artistică a tematicii și mijloacelor literaturii actuale, acolo unde „șlepul" său avansează ușor fiindcă valurile sînt placide.

Mihail PETROVEANU

CONTEMPORANII

Echipa 53

In fiecare an, pe la la sfîrşitul lunii aprilie, sau la începutul lui mai, un automobil cu două diferenţiale, de tip GAZ sau WILLIS, trece dincolo de centura Bucureştiului.

Odată depăşite restricţiile de circulaţie zonăoraş, automobilul ţîşneşte ca un cărăbuş verde în largul ţării.

La cîteva ore, o altă maşină îl urmează. A doua zi, încă una lasă în urmă, topit îndată în asfalt, şuierul cauciucurilor. Şi încă una. Apoi alta şi alta, cîteva zile la rînd. Pe şoseaua Bucureşti — Oraşul Stalin, pe şoseaua Bucureşti — Piteşti, sau, pe alta dintre marile artere, care leagă Capitala de restul ţării. Undeva, la o răscruce, maşinile părăsesc drumurile principale, pătrund într-o reţea de drumuri vicinale, apoi părăsesc şi drumurile vicinale, pietruite sau asfaltate, şi se răspîndesc pe drumuri de pămînt, ca seva în nervurile unei frunze. Unele se opresc în aceeaşi zi la poalele unui munte. Altele poposesc peste noapte într-un oraş cu hotel şi-şi continuă drumul în ziua următoare, pînă se opresc şi ele la ţărmul unei zone colinare, într-o vale prăpăstioasă, granitică, sau lîngă zidul colţos al unui masiv de gresie.

La plecare, toate au prelatele întregi, sînt vopsite, puse la punct, au cauciucuri noi sau bune încă. O lună de primăvară — cea mai frumoasă: mai — trei luni de vară, trei de toamnă, cînd se întorc sînt obosite, au o aripă ciocănită, un geam de far plesnit, şuruburi slăbite, o foaie de arc ruptă, cauciucurile şterse, la pînză, prelatele decolorate, sfîşiate ici, colo.

In dimineaţa zilei de 1 Mai, la ora 4 şi 30, cu una din aceste maşini pleca echipa 53.

Aceasta se petrecea la cîteva zile după ce şeful echipei, Albu Ştefan, susţinuse în faţa oponenţilor de rigoare, geologi, geologi principali, geologi şefi şi doctori în geologie, proiectul de cartare a unei zone controversate dintr-un cot al Carpaţilor Orientali, nu ştiu ce „fliş", unde se bănuieşte, după cercetări mai vechi şi după iviri de petrol, că s-ar prelungi zăcămintele de aur negru ale văii Prahovei. O nouă concepţie — de gospdar meticulos — domneşte azi în geologia romînească de petrol: nu se mai fac cercetări izolate; se „mătură" întreaga suprafaţă a ţării, aşa cum aparatul de observaţie de pe un vas „mătură" întrega suprafaţă a mării, aducînd pe ecran imaginea a tot ce se petrece important, pe un jur împrejur vast.

Echipa 53 este un fascicol al lui. Străbate zeci de milioane de ani în trecut, aducînd pe ecranul hărţilor imagini de pe frămîntatul fund al de mult pieritei Mări Sarmatice.

Proporţiile lucrării, cei 2000 de kilometri de ascensiuni, problemele grele care au pus pe gînduri specialişti încercaţi, tinereţea şefului de echipă, intrigă: această echipă 53 trebuie să fie grozavă, de vreme ce e trimisă într-o asemenea misiune. In spatele şefului presupui un grup de oameni teribili, bărbaţi căliţi, rezistenţi la drumurile lungi de munte, la ascensiuni, la intemperii, capabili să înfrunte primejdiile unei atari întreprinderi, timp de 7 luni.

Care nu mi-a fost mirarea, cînd am aflat... dar să vă spun cum s-a format echipa 53 şi veţi înţelege mirarea mea.

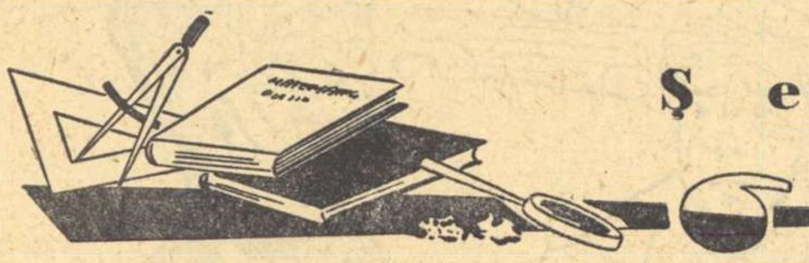

Şeful

Un tînăr delicat, cu o privire delicată, dacă se poate caracteriza astfel privirea unui om, cu o voce delicată, frumoasă, clară, fără a avea însă şi o constituţie delicată. Este ceva ce ţine de caracter, nu de alcătuirea fizică. Aş spune că viaţa în mijlocul naturii l-a catifelat, l-a rotunjit şi l-a lustruit, cum rotunjeşte şi lustruieşte fluviul o piatră peste care trece necurmat şi măreţ şi că asta se resimte din imponderabile.

Ciudat, cînd te gîndeşti ce viaţă aspră duce, totuşi, an de an, timp de 7 luni, în locuri neumblate, dormind în sac, mîncînd afumături sau conserve, rar lapte şi brînză, cînd dă de vreo stînă, înfruntînd mizeriile vremii, ploile, furtunile, viscolele, căţărîndu-se cu pioletul pe piatra aspră, deasupra unei prăpăstii, sau sub pletele grele ale unei cascade, ameninţat de vipere şi urşi, de scorpioni veninoşi şi şerpi, de lupi şi cîini ciobăneşti. Pare ciudat, numai cînd nu ştii că o dată pe lună, încasîndu-şi salariul de la oficiul poştal din oraşul cel mai apropiat, prima sută de lei o cheltuieşte pe cărţi. (A doua sută e cheltuită într-un restaurant unde se comandă 20 de rinichi şi 36 de mici la trei persoane şi unde se mănîncă cu evlavie sălbatică, cîteva pîini proaspete). Geologii de cartare sînt poate cei mai buni cititori. Cînd se întorc dintr-o campanie, locul cel mai mare între bagaje îl ocupă cărţile cumpărate în timpul expediţiei.

La o mie opt sute de metri, pe un granit roşu de Senonian, între jnepii sălbatici, ale căror frunze aspre foşnesc uscat şi melancolic, un om, cu haina de vînt pe umeri, citeşte, în timp ce ultima lumină a soarelui înroşeşte încet paginile. Incepe marea scufundare în noapte.

Omul vine din adîncul pămîntului, dintre strate care au presat haosul şi vremea, la picioare i se aşterne lumea vie, pierdută la orizont în ceţuri albastre. In filele cărţii aceeaşi lume şi natură retrăiesc într-o viziune personală a cuiva cu inima largă.

E de presupus că astfel de clipe duc la înţelegerea unor lucruri care îl fac modest, discret şi prietenos în profunzime.

Albu Ştefan Anton mărturiseşte: n-a fost un elev excepţional. Nu fiindcă nu i-ar fi plăcut să înveţe. Motive de ordin familiar i-au ascuţit peste măsură de mult emotivitatea şi asta îl împiedica să formuleze în deplină linişte şi limpede, răspunsurile. Avea trac. La vîrsta de 3 ani a rămas în grija unei mătuşi, apoi a bunicilor, părinţii lui se despărţiseră, şi a crescut cu sentimentul că în viaţă „trebuie să calce în vîrful picioarelor, pentru a nu-i supăra pe cei care se arată binevoitori faţă de el". In ultimul an de liceu, deşi în secret visa geologia, frica de trac l-a făcut să-şi îndrepte gîndurile spre facultatea de istorie, spre arheologie, unde nu se cerea o pregătire specială la examenul de admitere.

Da, în orice caz spre natură, spre o activitate în aer liber, lîngă piatră, pămînt şi apă, prin iarbă, păşuni şi silvă. Poate pentru că în desele excursii pe munte, acolo se simţea mai stăpîn pe sine, se regăsea. Dorinţa aceasta a devenit cu atît mai vie, cu cît în anul care a urmat bacalaureatului din aceleaşi motive ţinînd de situaţia lui familiară, a fost nevoit să renunţe la proiectul de a se înscrie la facultate şi, pentru a se putea întreţine, s-a angajat normator la o întreprindere din Capitală. Un an de muncă aici, i-a fost mai mult decît de ajuns pentru a se încredinţa că nu e făcut să stea într-un birou. Zidurile îl apăsau, era flămînd de perspectivă, de orizont, mînecuţele negre îl îngrozeau.

Hotărît. Arheologie. O întîmplare banală — poate nu cu totul şi cu totul întîmplare — l-a pus pe urmele adevăratului său destin. Un coleg, care lucrase în vacanţa de vară ca zilier într-o campanie geologică, condusă de profesorul Mircea Ilie — figură proeminentă în geologia romînească, — i-a povestit cu atîta înflăcărare despre munca pe care o făcuse, i-a descris cu atîta ardoare frumuseţile ei, încît entuziasmul, brusc reînviat, pentru geologie, a învins frica de trac la examene grele ca matematica, fizica şi chimia. (Şi un amănunt picant: apăruse în „Informaţia Bucureştiului" o ştire despre descoperirea unui medicament împotriva tracului„ Nervital", sau aşa ceva — a început să se pregătească, încurajat şi de gîndul că pînă la toamnă, cînd va da examenele, produsul va apare în farmacii. N-a apărut. N-a avut nevoie de el. Dar intra şi întrebarea: „Trebuia să primiţi un medicament împotriva tracului". Şi înainte ca farmacistul să deschidă gura, adăuga febril: „Dacă nu l-aţi primit, spuneţi-mi că-l veţi primi". Farmacistul rîdea: „Da, îl vom primi". Rîdea şi el şi pleca să înveţe mai departe).

Cred că întîmplarea îşi făcuse loc spre el din noile condiţii sociale care se năşteau. Ţara avea nevoie de geologi. Bogăţiile adormite trebuiau scuturate din somnul lor subteran. Organizaţiile U.T.M. din licee iniţiau, după bacalaureat, cursuri de pregătire în timpul verii pentru examenele de admitere la institutul de Mine, nou creat.

Locurile 12 şi 13

Intr-o zi, la lecţia de geometrie, viitorul student care se hotărîse să-şi învingă tracul, a intrat într-o controversă violentă cu o fată. Erau în amfiteatru. Fata se afla cu două bănci mai jos, înaintea lui, lîngă o prietenă, care o susţinea. Ii vedea numai capul, întorcîndu-se învăpăiat spre el, ochii căprui, fulgerîndu-l.

— Cine sînt astea? şi-a întrebat colegii, în pauza dintre două replici muşcătoare.

— Una e Căzăşel Margareta, cealaltă e Ionescu Elena.

De la început nu i-a plăcut numele nici uneia din ele. Despre Ionescu Elena credea că este Căzăşel Margareta şi despre Căzăşel Margareta credea că este Ionescu Elena fiindcă cea dintîi avea pielea albroză, de ardeleancă, iar numele de Căzăşel părîndu-i-se transilvan, nu putea fi decît al ei.

Controversa în jurul problemei de geometrie s-a transformat într-o adevărată ceartă. Asistentul care conducea lecţia a fost nevoit să evacueze sala, punînd totodată capăt controversei: fata avea dreptate. Ştefan Albu n-avea de unde să ştie că se luase la harţă cu cea mai bună matematiciană din serie.

Au plecat împreună continuînd discuţia. S-a urcat în tramvai, el a plătit biletele, aproape fără să se gîndească că o conduce acasă. Continua discuţia, nevoind să se recunoască înfrînt definitiv. De fapt era înfrînt nu numai la geometrie, deşi, la despărţire, cînd a întrebat-o, convins că e Căzăşel Margareta: „Veniţi şi mîine la pregătire?", credea că n-o face decît pentru a-i arăta că înfrîngerea nu-l împiedică să spună totuşi, din politeţe, cîteva cuvinte de rigoare. Dar a doua zi se ducea la cursuri înaripat la gîndul că-l aşteaptă cineva. Nu-l aştepta.

Nu s-au mai văzut pînă-n toamnă, la examene. El era în capul catalogului. Ea la litera I. A asistat la examenul lui. Mai tîrziu i-a mărturisit că arăta destul de drăguţ şi că a avut emoţii pentru el. De atunci, puteau fi văzuţi tot timpul împreună. Işi aminteau că în ziua certei lor, el purta un pulover roşu şi că pe tablă erau desenate trei cercuri, dar ce problemă a iscat controversa furioasă de atunci, nu-şi mai amintea nici unul. In vara următoare, ea l-a pregătit la matematici. Nu făcuseră nici un fel de logodnă, nu vorbiseră încă de căsătorie, în conştiinţa tuturor apăreau totuşi ca soţi, pe listele grupelor de studii apăreau automat alături, la festivaluri şi reuniuni li se dădeau locuri alăturate.

In vara cealaltă, însă, au trăit un moment de îngrijorare: au fost repartizaţi la practică în regiuni îndepărtate unul de altul. O schimbare în sensul dorit de ei, nu se putea face decît cu aprobarea rectorului.

Rectorul era un bărbat temut şi iubit. Temut pentru severitatea lui, iubit pentru înţelegerea profund omenească pe care o ascundea această severitate. Nu admitea să audă din gura unui student că n-a învăţat „fiindcă n-a avut condiţii". Ştefan Albu a intrat la el cu inima strînsă, dar şi cu o speranţă secretă.

A nu fi împreună cu omul cu care se înţelege cel mai bine, a nu fi împreună cu el o vară întreagă, nu înseamnă a nu avea condiţii bune pentru învăţătură pe timpul practicii?

— Dacă s-ar putea... a îndrăznit Albu.

Rectorul a izbucnit supărat:

— Dar ce crezi dumneata că lucrările se schimbă ca pantofii? Lucrările sînt nuci? Institutul are un plan. Dumneata ai să te prezinţi unde ai fost repartizat! Noi nu putem să ne adaptăm capriciilor dumneavoastră. Bună ziua! Treci pe la tovarăşul inginer să-ţi ridice repartiţia!

Dar n-a apucat bine Albu să iasă pe uşă, că rectorul l-a şi chemat pe inginer la telefon:

— Vezi că o să vină Albu la dumneata după repartiţie. Avem vreo lucrare în apropiere de Platoul alb?

— Nu.

— Să creăm una la Stîncile, din planul suplimentar. E la 13 kilometri mi se pare.

Nu era numai o atitudine omenească, plină de înţelegere pentru dragostea dintre doi tineri, era expresia unui punct de vedere mai înalt, de stat.

Să nu fii singur în acele mari depărtări, în pustietăţile aspre. A avea o familie e un drept natural, căruia noi, comuniştii, i-am redat strălucirea şi demnitatea. Eşti tînăr, munceşti, să te bucuri de dragoste, să ai cu cine împărţi grijile şi bucuriile descoperirilor, să ai cui recita versuri din Arghezi la o mie opt sute de metri, pe un granit roşu din Senonian, printre jnepii sălbatici, cînd soarele îşi stinge ultimul licăr roşu şi printre brazi răsare luna şi începe viaţa de noapte a pădurii, să ai pe cine ocroti şi cine să te ocrotească, să ai cui sparge lemne să se încălzească în noiembrie, şi cu cine rezolva problemele complicate de matematică, la încheierea zilei de lucru, cînd afară urlă lupii sau ţipă ciuhurezul singuratic.

O mare parte a geologilor tineri sînt căsătoriţi cu femei de aceeaşi profesie, foste colege. Printr-o derogare de la principiul care prevede că soţii nu pot lucra în aceeaşi întreprindere, în cazul că ierarhic unul este subordonat celuilalt, se acordă acest drept geologilor. Există o poezie a legilor alcătuite în spiritul umanist insuflat de partidul clasei muncitoare, o poezie care ar trebui desprinsă dintre aliniate şi paragrafe — fir de aur dintr-un filon neînceput.

Un alt moment de nelinişte l-au trăit la repartizarea locurilor în producţie, în care nu oamenii, ci legea meritului i-a îndepărtat puţin, pentru ca un mic sacrificiu de orgoliu să dezvăluie totuşi profunzimile dragostei şi să-i apropie iar.

In luna noiembrie a anului 1954, s-au căsătorit. La sfîrşitul lui ianuarie 1955 au dat examenul de stat. Locurile în producţie se alegeau în ordinea locului ocupat pe lista mediilor. Şi de astă dată, mai bună la matematici, Elena (acum Albu) ocupa locul al şaselea. Ştefan, al 13-lea. Aceste şapte locuri erau ca şapte coloane de manifestanţi la o demonstraţie, care i-ar fi despărţit şi prin care trebuiau să răzbească pentru a fi din nou împreună. Unde? Lîngă coloana a şasea sau lîngă a treisprezecea? Evident, niciunul dintre colegi nu se supăra dacă trecea mai spre capul listei. Cealaltă soluţie se excludea de la sine. Atunci? Dacă ea şi-ar fi ales întreprinderea dorită, rămînînd pe locul şase, riscau ca pînă la treisprezece să se ocupe celelalte posturi şi să fie repartizaţi în oraşe diferite.

La cererea ei, Elena Albu a fost trecută pe locul doisprezece.

„...Mîine pornim!

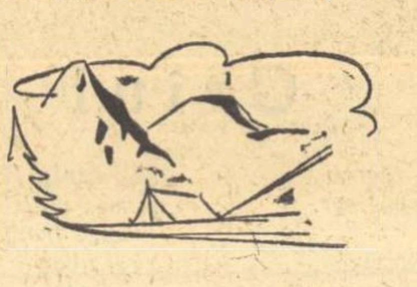

Membrii echipei

— Aş dori să cunosc echipa.

In ochii lui Ştefan Albu se aprinde un licăr de veselie, apoi strigă:

— Nuţi, cineva vrea să te cunoască.

Sîntem pe pragul uşii, după şedinţa de proiect şi spre noi îşi face loc printre participanţii gălăgioşi, acea fată cu ochelari, cu coc, profil de camee modernă, care stătuse lîngă el la masă şi notase tot timpul în caiet, pentru el, cu fruntea rezemată în palmă. Are un aer energic, cu toate că este foarte feminină, ovalul frumos, pielea feţei alb-roză, părul negru lins dinspre frunte şi tîmple, perfect legat, cocul desăvîrşit, nasul subţire cu nări fremătătoare, gîtul delicat, mîinile cu degete lungi şi subţiri, făcute parcă pentru harfă, în contrast cu lipsa acelor mişcări moi, din încheieturi, specifice femeilor care nu muncesc. Cînd îşi scoate ochelarii rotunzi, cu sticla plată, care-i micşorează ochii şi proiectează o lumină verde în orbite, amintind imaginea clasică de profesoară severă, se petrece o schimbare surprinzătoare: fruntea bombată devine parcă mai pură, strălucirea naturală a ochilor căprui dezvăluie conştiinţa calmă a unui anumit gen de frumuseţe — frumuseţea tinereţii, accentuată de inteligenţă şi de certitudinile unei personalităţi bine finite.

— Soţia mea.

Albu surîde şi o atrage uşor spre sine, apoi, pudic, îşi desprinde mîna de pe umărul ei, adaugînd:

— Echipa 53.

Un copil al Rahovei, tatăl muncitor la Difuzarea Presei. Impresia pe care mi-o face şi mie că e ardeleancă nu e cu totul neîntemeiată: bunica a fost ardeleancă şi toţi copii din ramura feminină îi perpetuiază trăsăturile, culoarea alb-roză a pielii, buzele cărnoase, frumos conturate şi energia sănătoasă.

Peste cîteva zile ne întîlnim din nou, în febra pregătirilor de plecare.

O baracă, un coridor, o uşă: „Camera geologilor". Pe geam, o caricatură: un Roudoudou cu papion. Căderile de soare pe scîndura coridorului, mici cascade de alamă scînteind dreptunghiular prin sticla ferestrelor şi Roudoudou. Surîzi unui sentiment nedesluşit. Prospeţime şi naivitate. Fiecare ar trebui să aibă un Roudoudou pe uşă. Cineva intră înaintea noastră, rostogolind un cauciuc nou. Este întîmpinat cu exclamaţii de bucurie. Mesele mici, albastre, ca de copii, mutate din loc, mantale de ploaie, canistre, burghie de foraj de mînă, piolete noi, cu cozile albe, lăzi lungi şi înguste, a căror anatomie, la deschiderea capacului, apare sub forma caietelor de lucru şi a cărţilor de specialitate, o busolă, un echer, un raportor, creioane colorate, tuşuri. In lăzi de metal, hărţile albe. Uşa se deschide şi se închide în permanenţă. Roudoudou surîde, legănat. O adevărată gară: cincisprezece oameni discută, dau telefoane, scriu bonuri de materiale, de benzină, piese de schimb pentru automobile, scriu şi fug, se reintorc cu braţele pline, cu o hîrtie semnată, cu un cauciuc, cu dosare.

Febra e numai în atmosferă. Echipa 53 e liniştită. Se înfiripă o discuţie despre soţii sau soţiile celor care pleacă singuri în campanie. Soţul uneia e funcţionar la bancă. „Nici o dată nu-i pare rău că plec", remarcă ea înciudată. Echipa 53 n-are astfel de probleme. Elena corectează nişte file bătute la maşină. Ştefan îi semnează lui Mihalcea, şoferul, un bon de vaselină minerală. Işi văd de treabă liniştiţi, cu aceeaşi delicateţe în mişcări cu care ea îşi deschide poşeta pentru a scoate batista, cu care el îşi potriveşte stiloul în buzunarul hainei.

Al treilea membru al echipei

Ne retragem într-o încăpere goală. Mai stăm de vorbă înainte de marea călătorie. El se aşează pe capra unei planşete de desen. Ea pe un scaun. O masă, un telefon. Incolo gol, ziduri văruite, căderile de soare pe podeaua de scînduri. El are 29 de ani. Ea 27. La Eliberare el avea 14, ea 12. Se duc la o viaţă grea şi abia aşteaptă să se vadă plecaţi. Sînt oameni, într-un sens tulburător. In priviri şi în gesturi mărunte, e dragoste adîncă, cu mii de aderenţe invizibile între amîndoi, discretă la suprafaţă, e prietenie şi sinceritate, e recunoaşterea exactă a meritelor şi defectelor fiecăruia, fără concesii care i-ar putea duce într-o zi la constatarea zădărniciei, nimic nu e iertat, dar nici violentat, calităţile sînt atît de mari, încît permit înţelegerea micilor slăbiciuni cu o căldură în care se amestecă ironia şi ocrotirea.

Nu te saturi privindu-i, ascultîndu-i. Sînt fermecători. El care se scuză:

— Noi nu ştim să povestim. Poate ea...

Ea, care explică, învăluindu-l într-un zîmbet maliţios:

— Vorbeşte greu faţă de străini. E foarte emotiv. Era şi mai emotiv cînd l-am cunoscut eu, acum i-a mai trecut...

Din schimbul de priviri care are loc, înţelegi că e meritul ei.

— Ştiţi că acum cîteva zile înainte de proiect a dispărut? Noroc că aţi întîrziat dumneavoastră atunci (directorul întreprinderii şi cu mine). L-am găsit singur într-o cameră...

El surîde uşor, dezarmat, iar ea îl priveşte, de astă dată, cu o oarecare grijă. Nu l-a jignit cumva? Nu, nu l-a jignit. Şi continuă cu un surîs ironic, înţelegător:

— Nu-i place numele meu. Nici Nuţi nu-i place, deşi nu eu mi l-am ales, el mi l-a dat...

El ridică din umeri:

— Nu ştiu să dau nume. Cînd s-a născut fetiţa...

Au un copil? Asta schimbă cu totul perspectiva.

— Aveţi un copil?

— Da, o fetiţă de zece luni. Nuţi era convinsă că va fi băiat. Atît de convinsă, încît nici nu ne-am bătut capul să găsim un nume de fată. Am fost amîndoi de acord ca pe băiat să-l cheme Andrei. Eu am spus totuşi, într-o doară, că dacă va fi fetiţă o să-i spunem Ruxandra. Şi cînd s-a născut, ne-a găsit nepregătiţi. După asta am aflat că atîţia şi-au botezat fetele Ruxandra, încît mi-a părut rău. E o modă acum să fie botezate fetele Ruxandra...

Al treilea membru al echipei

Nici n-ai spune, văzîndu-i şi ascultîndu-i, că au la activul lor cinci campanii geologice. El a contribuit la descoperirea unei mine de cărbuni cu exploatarea la suprafaţă, ea a emis nişte ipoteze care vor duce, poate, la descoperirea unui nou zăcămînt de petrol în nordul Moldovei.

Au o fetiţă de zece luni, — al treilea membru al echipei, — şi abia aşteaptă să se vadă plecaţi la lucru. Nu fac nici o dramă din această despărţire. Sînt fericiţi că pleacă, deşi despărţirea îi doare. Cu atît mai fericiţi cu cît văd cît de posomoriţi sînt cei care, fiind avansaţi, rămîn la posturi importante în Bucureşti.

La anul o vor lua cu ei. Al treilea membru al echipei va pleca pe teren.

Mihalcea

E mai tînăr decît Ştefan cu doi ani, dar arată mai bătrîn. A fi şoferul unei echipe geologice de cartare, înseamnă a avea răspunderea vieţii cîtorva oameni, a maşinii care trebuie să funcţioneze pe orice vreme, toate cele 7 luni, departe de orice atelier de reparaţii. Şi asta tocmai în condiţiile unor drumuri neumblate, care pun în primejdie şi oameni şi maşină şi care răpesc şi timpul. Mihalcea merge cu echipa 53 de la începutul activităţii ei. Cinci campanii. Cinci ani. Deobicei, şoferii primesc dispoziţii de drum în felul acesta: te duci cu cutare în cutare loc. Aici lucrurile se petrec invers. Preţuindu-li-se munca grea, şi acordîndu-li-se o încredere deosebită, şoferii au dreptul să-şi aleagă echipa de geologi cu care pleacă la drum. Mihalcea şi-o alege în fiecare an pe a 53-a. Il înţeleg. Nu voi spune despre el decît două lucruri: într-o anumită împrejurare (scoaterea unei maşini din pană a altei echipe, iarna) n-a dormit trei nopţi la rînd. Fără a avea răgazul unei ore de somn, a făcut un drum la Bucureşti (din nordul Moldovei) de unde urma să se întoarcă a doua zi. S-a întors. Cînd s-a întins pe pat n-a mi putut adormi. Stătea cu ochii în tavan şi aştepta. Abia după patru ore i-a venit somnul.

Cea de-a doua întîmplare se desprinde din trei fotografii, pe care Mihalcea mi le arată. Prima fotografie înfăţişează o apă umflată, lutoasă, în mijlocul căreia stă îngropată pînă la prelată o maşină tip GAZ. Cea de-a doua îl înfăţişează pe Mihalcea cu pantalonii suflecaţi pînă sub genunchi, pe capota maşinii, pescuind. Cea de-a treia, arată maşina pe uscat, cu un cauciuc din spate pe geantă. Explicaţia la fotografia întîia şi a treia: după o săptămînă de ploi torenţiale, care au inundat drumul de căruţă şi au umflat rîul, neexistînd alt drum pentru aprovizionarea cu alimente, Mihalcea a pornit prin apă. Ajuns în mijlocul vadului, camera s-a spart si cauciucul a început să se învîrtească în geantă. Maşina a fost scoasă de un tractor. Explicaţia la cea de-a doua fotografie: seara s-a mîncat peşte fript pe jar aprins cu crengi de brad. Ce-l aşteaptă în următoarele şapte luni?

La 1 Mai, ora 4 şi 30, o maşină, tip GAZ, părăsea Bucureştiul cu echipa 53. Un cărăbuş verde ţîşnea în larg.

H. ROHAN

N.B. Cum cu cel de-al treilea membru al echipei, Ruxandra, nu am putut sta de vorbă, deoarece o interesau mai mult ochelarii decît întrebările mele, voi face o nouă încercare.

Şi, fiindcă interviul luat unui minor trebuie să aibă şi aprobarea părinţilor, voi fi nevoit să pornesc în căutarea cărăbuşului verde, pierdut undeva în munţi. Cu acest prilej, cititorii „Gazetei literare" vor fi informaţi asupra felului cum trăieşte şi lucrează echipa 53.

Unui fascist

Ascultînd sunetul nalt
al steagului roşu
pe care-l ţin în mîini,
te privesc şi îţi spun
(nici un erete nu-mi întretaie
firul liniştit al privirii):

Teme-te!
mîinile noastre
mîngîie porumbeii.

Teme-te!
sub mîinile noastre
cresc noile oraşe ca mareele
sub lună.

Teme-te!
mîinile care ştiu vibraţia
şi dansul pe ziduri al mistriei
vor şti şi oţelul albăstrui al armelor
dacă te clinteşti
împotrivă-ne.

Teme-te!
ţărîna ţi s-ar ghemui sub tălpi
ca să n-o mai găseşti
cînd ai să-i ceri adăpost.

Teme-te!
corbii numai
te-or adumbri,
atît.
Ca să nu mai ai pe ce să-ţi pui
nici numele.

...Sub mîinile noastre vor creşte,
mai departe, oraşele noi,
cum primăvara copacii tineri îşi scutură
cîmpiile din ramuri...

Tu
te vei fărămiţa în corbii
croncănind sătui,
pe ruinele închisorilor tale,
pe tăişul ruginit al săbiei tale
zvîrlită în cîmpul cu gropi,
pe zvastica de cîrpă putredă
a drapelului tău
sfîşiat în crengi...

Nichita STANESCU

PODUL AMINTIRILOR

Fragment de roman

de **IERONIM ȘERBU**

Trebuie să întreprind ceva, altminteri o să mă-ngroape între hîrtoage" se frămînta Ștefan, hotărît ca într-o zi, două, să pună deschis problema situației sale, orice s-ar întîmpla. Trecuseră cîteva săptămîni și nimeni nu-l scotea de la serviciul fișelor. El nu era omul să mucegăiască într-un birou. E adevărat că adesea controla, verifica fișele chiar pe platformă. Și ori de cîte ori venea, Duna îl însoțea pretutindeni, inițiindu-l în nenumăratele taine ale laminorului. Agregatele n-aveau secrete pentru Ștefan și nici fabricația în sine, cu toate acestea, Petre îi dădea un mare ajutor. Fiecare mașină avea ciudățeniile ei și numai cunoașterea lor amănunțită, pentru a căror descoperire i-ar fi trebuit luni și luni de zile, meșterul i le dezvăluia pe rînd. Nu degeaba însuși inginerul-șef, Vozianu, îl numea „anatomistul laminorului".

Din acest contact zilnic se împrietenisera. Era în purtarea tînărului inginer ceva simplu și direct care-i plăcea lui Duna. Nu numai lui, ci și celorlalți muncitori. Ștefan nu se urnea cîte o jumătate de oră de la mașină; cerea detalii în legătură cu laminarea, asculta atent explicațiile, nemulțumirile lor din cauza deselor poticniri ale laminorului.

In minte îi și încolțise un plan de modificări, nu îndeajuns de clar, dar pe care l-ar fi putut duce la capăt dacă s-ar fi concentrat cîteva nopți asupra lui. Cîte mai erau de făcut, cîte idei i se învîrteau prin cap! Ce folos! Bogdan nici nu visa să-l mute la laminor. De ce era ținut deoparte? Ideea că poate plana asupra lui o lumină nefavorabilă, îl obseda de cîtva timp. Oricum ar fi, lucrurile trebuiau lămurite într-un fel sau altul. Și asta chiar mîine. Odată ajuns la această hotărîre, se simți parcă mai ușurat. Incercă să citească un roman, dar după primele pagini azvîrli cartea. Nu avea răbdare, era sătul de trîndăvit în pat, în aerul acesta călduț și stătut. In zadar mătușa Sofia aerisea dimineața cîte o jumătate de oră, mucegaiul pătrunsese, îmbîcsise pereții, mobilele, covoarele.

Ștefan sări din pat, în halat, și deschise larg ferestrele. Aerul rece, proaspăt, cu miros de zăpadă, năvăli în odaie. Il respiră cu nesaț, dornic de mișcare, de spațiu, de libertate. Acesta era sentimentul cel mai puternic pe care-l avea schiind: libertatea. Ar fi putut pleca sîmbătă după masă la Predeal, la Orașul Stalin, împreună cu grupurile de schiori sau chiar singur. Acolo, sus pe munte, ar fi întîlnit cu siguranță prieteni. Aici, ce-l aștepta? O duminică banală și plicticoasă. Nu cunoștea pe nimeni, era străin în oraș. De săptămîna viitoare, va urca în fiecare sîmbătă pe munte și se va înapoia duminică seara. Se mira el însuși cum de putuse renunța la această mare plăcere: schiul. Cum tot n-avea ce face acum, ar fi fost bine să-și controleze schiurile, să-și ungă bocancii. Cînd să iasă din odaie, se ciocni de mătușa Sofia. Bătrîna se alarmă:

— Să nu răcești, Fane maică! Ce ai tu de stai numai cu ferestrele vraiște?

— Aer, aer curat, mătușă.

— Păcat de căldură și de lemnișoare. Altele nu-ți mai dau, gata, ți-ai ars porția pe ziua de azi.

— Nu-i nimic, n-am să înghet.

Mătușa Sofia îi pregătea zilnic, lîngă sobă, o grămăjoară de lemne. Era foarte socotită și mînuia banul cu zgîrcenie. Se scula dis-de-dimineață și alerga pînă-n piața „Națiunii" după cumpărături, ca să tîrguie mai ieftin. Nici masa nu era cine știe ce îmbelșugată, în afară de duminica, cînd gătea mai multe feluri, așa cum obișnuia la răposatul bărbatu său. Ștefan bănuia că economisea și-și punea bănuții deoparte. O socotea una din maniile ei. Odată, însă, rămăsese flămînd și-i spusese:

— Asta-i tot ce-ai pregătit, mătușă? Mi-e foame.

— Nu-i sănătos să mănînci mult, maică, ți se îngroașă sîngele. De atunci nu-i mai pomenea nici de lemne, nici de mîncare. O lăsa în voia ei. Bătrîna, văzîndu-l cîteodată indispus, își învingea avariția și mărunțele ei socoteli, numai să-l mulțumească.

— He! He! N-ai să mori tu de foame la mătușă-ta, îl asigura ea, înconjurîndu-l cu atenție.

Incolo, nu-l stingherea; devenise oarecum mai vrednică și prinsese a se înviora. Schimbarea se producea treptat și Ștefan observa la ea deșteptîndu-i-se interesul pentru lucrurile cele mai neașteptate. Mai curăța, mai ștergea praful, încerca să facă ordine în casă, fără a reuși să împrăștie impresia de mohoreală care venea de la mobilele vechi și uzate, de la pereții cu tapetul stins și ros, de la tablourile cu ramele de bronz înnegrite de vreme. Numai cînd se retrăgea în odaia ei, redevenea cea obișnuită, cuprinsă de-o amorțeală lăuntrică. Zăcea pe divan, scufundată în gîndurile-i încîlcite, se zgîia din cînd în cînd la tabloul răposatului, îi vorbea, îi zîmbea răutăcios, îl mustra, neobosind în acest conflict veșnic cu omul țeapăn din fotografia cu rama de bronz.

Ștefan se obișnuise cu mania ei sau, mai degrabă, îi era indiferentă. Totuși, uneori avea curiozitatea să afle ce anume îi spunea în aceste monologuri nocturne. Nu putuse niciodată s-o surprindă, deoarece fie că închidea ușa, fie că uitînd-o deschisă, înceta monologul îndată ce auzea cel mai neînsemnat zgomot. De băut bea, și pe ascuns, ferindu-se de Ștefan.

— Unde te duci? Indată pun de masă, spuse bătrîna contrariată.

— Pînă la magazie, am puțină treabă. Dar de ce umbli mereu cu capotul ăsta unsuros și cu tîrligii rupți ca o slujnică? Ți-am spus doar de atîtea ori să le lepezi.

— Eh, n-oi fi vrînd să umblu împopoțonată la crătiți, bombăni mătușa, retrăgîndu-se supărată la bucătărie.

Peste jumătate de oră, cînd se așeză la masă, Ștefan privi cu uimire fața de olandă albă, ușor îngălbenită la margini, ultimele tacîmuri de argint care-i mai rămăseseră mătușii, paharele străvezii de cristal, cu picior înalt, farfuriile de porțelan, e drept cam desperecheate, dar era tot ce avea ea mai bun. Insăși mătușa se transformase: nu-i dispăruseră, firește, nici pungile de sub pleoape, nici pielea zbîrcită a obrazului nu se întinsese, nici uitătura rătăcită nu-i pierise. Își pieptănase însă părul cărunt, și-l aranjase, se îmbrăcase cu o rochie neagră de muselină, cu dantele la piept și la mîneci, își petrecuse pe după gît un șirag de chilimbar cu mărgele mari, ca niște boabe înghețate de miere. Avea o înfățișare austeră, nesilită și demnă. In ochii ei negri și frumoși, în ciuda vîrstei, a ceții ce plutea peste ei, sclipea o satisfacție anume, pesemne de mult uitată și care-i înviora, îi lumina chipul puhav. Zîmbea întrebător, ca și cînd ar fi spus: „Ei, ce zici acu', Fane? Așa-i că nu mai semăn cu aia pe care o știi tu? Să mă fi văzut în tinerețea mea, cînd eram ca o floare..."

Ștefan, la rîndul lui, gîndea în sine: „Cît oi fi rîvnit la fleacurile astea! Te-au costat prea, prea scump. Pentru ele, ți-ai distrus viața..."

— M-ai făcut praf, mătușă! exclamă Ștefan cu o veselie falsă.

— Da' ce, credeai că n-am ce să îmbrac? He! he! cufărul e plin de rochii, le păstrez la naftalină, să nu le roadă moliile. Țin minte fiecare rochie cînd am cusut-o, unde am purtat-o, dacă mi-a adus bucurie sau lacrimi.

Bătrîna se întristă, apoi, alungîndu-și amintirile, spuse:

— Să stăm la masă. Dă-le încolo de povești...

Incepură să mănînce. Mătușa însă mai mult bea decît mînca. Impingea farfuria înaintea lui, iar ea se mărginea să ciugulească din bucate.

„S-o fi hrănind în bucătărie", își spuse Ștefan, deoarece, în cîteva rînduri, o prinsese mestecînd pe furiș. Acum se uita lung în pahar, chemată de vreo amintire, murmura mișcîndu-și încet buzele. Nu se distingeau cuvintele, ci doar un foșnet ca de frunze veștede.

Ștefan ghici că ceva îi dădea totuși ghes să povestească; se rezemase de speteaza scaunului și mîna-i pipăia din deprindere boabele de chihlimbar.

— Multe am mai pătimit, băiatule, începu bătrîna. Am o rochie de catifea verde, un verde brumat, o frumusețe. Și cum îmi mai venea!... Pînă și Lambe, cît era de afurisit, de morocănos, cînd mi-am pus-o întîia oară, înmărmurise, nu altceva. Se rotea el în jurul meu, mă întorcea, mă răsucea, doar-doar o găsi vreun cusur. „Sofico, nu-i prea decoltată la piept? Ești mai mult dezbrăcată, cu gîtul gol, cu brațele goale, cu spatele gol." Dar el murea de plăcere, ghiceam că în sinea lui se fălea la gîndul c-o să crape de necaz prietenii și chiar șefii lui de la birou. Era balul Primăriei, un bal select, în saloanele de la „Grand", de pe Victoriei.

Lambe mi-a adus mașină la scară, să nu-mi murdăresc rochia. Eu eram tînără, sfioasă, neumblată prin lume și mă cam zăpăciseră ghirlandele de flori, luminile, oglinzile cît un perete; din orice colț, te vedeai din cap pînă-n picioare. La început am stat retrasă, ca să mă mai obișnuiesc. Pe urmă, ba mă invita unul la dans, ba altul; nu mă mai slăbeau de loc. Intrasem în vîrtej. Parcă pluteam. Niciodată n-am fost atît de fericită. Obosisem și eram ca beată. Lambe a venit și m-a înșfăcat de braț, galben de gelozie: „Intreci măsura, cucoană!..." M-a dus într-un salon mai mic,

unde era întinsă o masă cu invitați simandicoși: „Să bagi de seamă cum te porți!" mi-a șuierat în ureche. M-a prezentat și imediat mi-a făcut loc lîngă el ajutorul de primar, unul gras, roșu în obraz și nesuferit. Eu aș fi vrut să nu mă mișc de lîngă Lambe; erau prea mulți bărbați și cu ochii pe mine. Las'că și femeile mă cîntăreau pe sub gene. „E frumușică! Nostimă foc!" auzeam șoptindu-se. Imi vîjîiau urechile și-i vedeam ca prin sită. In sfîrșit, mai mă potolisem. In lume nu se cădea să stea laolaltă bărbat și nevastă. Așa era regula! oftă mătușa, resemnată. De aici mi s-a tras. Ajutorul de primar nu mai știa cum să mă mai încînte, galant nevoie mare și-i turuia dulce gurița; nu mă mai scotea din „conița mea dragă". Eu eram cam stingherită, rușinoasă, îi ceream ajutor din priviri lui Lambe, că începuse grășunul să mă îmbulzească. Tocmai cînd să-mi torn niște sos la friptură, mă furnică o dată piciorul; obrăznicătura mă mîngîia pe sub masă. Am sărit ca arsă și-am vărsat sosul, stropindu-i lui pantalonii și mie rochia. A fost o nenorocire! Se învîrtea totul cu mine: mesenii, candelabrele, oglinzile.

Acasă, Lambe m-a chinuit pînă-n zori: „Unde te credeai, la bal în Bolintinul din Vale? Țoapo! Cum am să-mi mai arăt eu obrazul în societate? M-ai făcut de rîs. Netoato! Așa te-am învățat eu, neam prost?" Fiecare vorbă a lui mă scormonea în carne ca un burghiu. In noaptea aia am vrut să mă otrăvesc. Dacă aveam cu ce, jur la Maica Domnului, mă isprăveam... Rochia n-am mai purtat-o niciodată și nici n-am mai ieșit nicăieri împreună cu dumnealui.

Bătrîna tăcu, cufundată înăuntrul ei. In afară părea somnolentă, prostită, dar sub pleoapele coborîte pe jumătate, cugetul ei era viu.

— De ce-ai răbdat să te înjosească? De ce nu te-ai despărțit de el? se răzvrăti Ștefan. Aveai o meserie la mînă, erai tînără, frumoasă, puteai să întîlnești un bărbat care să te iubească.

Mătușa înălță pleoapele, subit înviorată.

— L-am întîlnit, Fane, și l-am iubit. Am vrut să fug, să las casă, bărbat, tot. In cămașă, desculță, aș fi alergat după el pînă la capătul pămîntului. Era înalt, cu spatele lat, o mîndrețe de bărbat. Și era bun, muncitor, vrednic.

Bătrîna îl fixă adînc, urmărind efectul mărturisirii. Ștefan fu străbătut de o presimțire. Ii era imposibil să-și închipuie că e adevărat.

— Nu cumva era nea... Dumitru?

— Ba da, chiar el, fratele lui taică-tu. L-am rugat pe Dumitru să mă scape, să mă ia de nevastă și să fugim împreună. Cît s-a mai zbuciumat, bietul! Era însurat și avea doi copii. Intr-o după-amiază, îmi aduc aminte, ne înțelesesem să ne vedem la Cișmigiu. El mă chemase. Nu știam de ce; dacă mă chemase, trebuia să mă duc. Imi zicea mie inima că nu-i a bună și așa a fost. Cum am venit, ne-am căutat o bancă mai singuratică. Numai Dumitru a vorbit. Mi-a spus că mă iubește și că numai el știe cît suferă, da' nu poate să-și părăsească nevasta, cu toate că nu trăia bine cu ea. Avea doi copii și trebuia să aibă grijă de ei, să-i crească, să nu ajungă haimanale pe maidan. Și apoi, lui i se putea întîmpla dintr-o zi pe alta vreun rău, nu voia să mă încurce și pe mine, să-mi strice viața. Era mai cuminte să ne despărțim. Il ascultam și nu pricepeam nimic, m-am pierdut. Mi s-a făcut frig și tremuram. Nici n-am auzit cînd a plecat. Eu am mai rămas pe bancă multă vreme și cînd am dat să mă ridic, mi s-au muiat picioarele.

După aceea, într-o bună zi, dumnealui mi-a vîrît ziarul sub nas:

— Poftim, rudele dumitale! Dumitru Moroianu, condamnat la cinci ani de zile închisoare pentru activitate comunistă. Ce părere ai? Comunist! Halal de așa familie! Să nu-mi mai calce nici unul din ei pragul casei!

Mie-mi jucau literele pe dinaintea ochilor de amețită ce eram. Așa mi s-a deschis capul asupra purtării lui Dumitru și l-am iertat. In mine a început să dospească ura împotriva dumnealui. „Vasăzică mă rupi de neamuri, mă batjocorești, îmi sugi tinerețea ca o lipitoare, mi-am zis, măcar să mă răzbun și eu, să mă despăgubesc de cîte îndur." Pe un altul însă n-am mai putut să-l iubesc, inima mi se uscase ca iasca, făcu mătușa cu un gest de oboseală, de sfîrșeală.

Ștefan era încă sub impresia acestei dezvoltări; ea îi apărea ca o poveste îndepărtată și ireală. Unchiu-său, Dumitru, cel care-l sprijinise și-i îndrumase primii pași, se îndrăgostise de această femeie. Ce ciudat! Poate că nu era nimic ciudat în asta, dar oricum, arunca o altă lumină asupra bătrînei, o absolvea de multe greșeli și păcate față de ai săi.

Ștefan își aminti că, în perioada arestării, el urma ultimul an de politehnică.

Dumitru fusese ucis în bombardamentul de la 4 aprilie. Fiul său, Anton, era astăzi celerist la Focșani, iar fata, Mioara, se căsătorise cu un electrician și se mutase într-un oraș din Ardeal. Tatăl lui Ștefan se stinsese de ciroză, la spital. Maică-sa murise, de asemeni, într-un bombardament pe Griviței, pe cînd se ducea la o clientă. De taică-său nu-i păsa; îi fusese întotdeauna ca un străin. Mama lui și unchiul Dumitru erau singurele ființe pentru care nutrea respect și dragoste. Nici unul dintre ei nu mai trăia. O dorință fierbinte, tiranică, izvorîtă din străfundurile lui, îl îndemnă să revadă locurile copilăriei și ale tinereții sale, să-i cutreiere străzile lăturalnice.

Incă nu se înserase, cînd Ștefan se plimba cu emoție prin vechiul și năpăstuitul său cartier. Colinda străzile obscure, cu goluri căscate între casele intacte sau ruinate pe jumătate; ici-colo, se înălța un zid înnegrit de fum, o clădire cu acoperișul smuls, cu ferestrele oarbe. Dintr-o altă casă nu supraviețuia decît fațada și balconul unui etaj inexistent. Nici o scară nu ducea la acest balcon care atîrna în văzduh ca o navă. Dar între dărîmături începuseră să răsară case noi, neterminate, binale, părăsite în timpul iernii. Erau căsuțe umile, de curînd ridicate, din paiantă sau cărămizi, netencuite, cu pereții acoperiți cu apărători de scînduri, ca să le ferească de umezeala zăpezilor și a ploilor.

Ii fu oarecum greu pînă ce nimeri hanul în care locuise cu ai săi, deoarece chițimiile înșirate de-a lungul curții fuseseră spulberate ca de-o vijelie. Nu mai exista nici o urmă; pe locul viran, neîngrădit, veghea doar trunchiul carbonizat, strîmb, al fostului nuc, bătrîn și falnic, sub a cărui coroană bogată se adăpostise de arșițele verii.

Ștefan călca prin zăpadă ca în gol, zăbovind în această albă întindere, pe care nici un hotar n-o mai despărțea de cîmp, mîngîie ciotul negru și porni mîhnit mai departe. In colțul străzii mai dăinuie casa cu un etaj, urîtă, văruită în culoarea oului de rață, a băcanului și cîrciumarului Trandafir, unde maică-sa tîrguia pe datorie și plătea și ce încărca la socoteală negustorul. Ce eveniment iscase în mahala, cînd Trandafir îi cumpărase fetii sale, una bondoacă, grasă și sîsîită, un pian cu coadă! Seara se adunau oamenii pe la porți, comentau în derîdere și ascultau cum chinuia fata clapele pianului. Mai încolo, turtită și într-o rînă, cu streașina mai-mai să atingă pămîntul, se afla dugheana lui Firfirică. Umbla încovoiat de atîta înțepeneală pe scaunul scund, cizmăresc, învelit cu un brîu de lînă peste șale, cu mîinile lungi bălăbănindu-i-se în mers ca niște lopeți. Nea Firfirică îi repara ghetele scîlciate și pline de petice. „Unde mai vrei, mă, să pui petic?" se enerva el.

— Pune și dumneata cum oi putea, că n-am alții, îi spunea Ștefan.

— Păi, dac-ai avea alții, ai veni la mine? Să bea tac'tu mai puțin și să-ți ia acolo, în taica-Lazăr, niște vechituri, că astea poți să le arunci la gunoi. Pînă la urmă se îmbuna și-i dregea ghetele. Ii era rușine de tatăl său. Nici la învățătură n-a vrut să-l dea după ce isprăvise primarele. „De unde să te țin, mă, la carte? Du-te și tu la muncă, să mai intre un ban în casă, că ești golan mare". „Eu nu sînt golan!" răspunse îndîrjit copilul. Tatăl, furios, se năpusti asupra lui. Fugi. Lipsi de-acasă două zile, iar mama îl căută înnebunită prin tot cartierul. Il descoperi nea Dumitru, din întîmplare, pe Podul Basarab, privind îngîndurat plecările trenurilor spre o țintă necunoscută și misterioasă, undeva departe, unde era frumos, belșug și lumină. „Te trage ața să-ți iei valea, prostuțule! Hai acasă!" rîse nea Dumitru, lăsîndu-și brațul greu pe umerii lui slabi, ocrotitor. Era așa de bine și de cald lîngă unchiu-său ăsta înalt și puternic, încît era gata să-i dea lacrămile. Se stăpîni din răsputeri.

— Nu vreau să mă bată! spuse.

Nea Dumitru se încruntă mai întîi, apoi din nou rîse:

— Ai demnitate, asta-mi place băiatule. Il convinse să-l ia ucenic la atelierul de mecanică, sfătuindu-l să se înscrie la liceul seral. Ii făgădui că o să-l potolească și pe taică-său, iar el o să-l ajute cu ce-o putea.

Urmară ani aspri; muncea ziua pe brînci, iar noaptea învăța. O dată îl necăji rău pe nea Dumitru. Ajunsese calfă și cum mintea lui n-avea odihnă, dornic mereu să născocească ceva, vru să inventeze un dispozitiv și strică o piesă la mașină. Il concediaseră. Toate stăruințele lui nea Dumitru fură zadarnice. Insuși maistrul și chiar inginerul recunoscură că ideea era ingenioasă, dar nu-i iertau că se bizuise pe propriile sale cunoștințe neîndestulătoare, fără să se consulte cu șefii mai experimentați. Aveau dreptate. Totuși, pînă în ziua de astăzi, Ștefan păstra impresia că motivul concedierii era altul; începuseră cumva să adulmece activitatea lui nea Dumitru și-l loveau prin el?

In orice caz, existau unele bănuieli.

— Eu nu zic că n-o fi ceva de capul tău, îl mustră unchiul său, dar ești încă necopt. Oi fi tu ambițios, de unul singur este însă greu să reușești. Cînd faci o ispravă, să te gîndești și la urmări. Acu', unde ai să găsești de lucru?

A doua supărare mai gravă, i-o pricinui la bacalaureat. N-avea bani de taxă. Maică-sa se ruga de director să-l scutească. Pînă s-o primească în cancelarie, ea stătea pe sală, lîngă ușă, nădăjduind să fie poftită înăuntru. De două ore aștepta, cu o răbdare îngerească. Obosise și nu era nici o bancă pe care să se odihnească. Se rezema cînd pe un picior, cînd pe altul, frîntă de șale. Se făcuse parcă mai mică, se ghemuise, tresărind la fiecare deschidere a ușii. Lui Ștefan îi era milă de ea, ar fi dat cîțiva ani din viață ca s-o cruțe de această umilință; n-avea încotro, trebuia să-l admită la bacalaureat, să intre la Politehnică. După aceea, își închipuia el, avea să fie mai ușor. In sfîrșit, maică-sa fu strigată. Se topi imediat în cancelarie.

Ștefan strîngea pumnii, măsurînd nervos sala mohorîtă, cu pereți cafenii și ciment pe jos. O dată își lipi urechea de ușă, ascultînd cu teamă. Auzi o învălmășeală de glasuri, dintre care una spartă, stridentă; era a directorului. Cineva apăsă pe clanță. Ștefan sări deoparte; în prag maică-sa, iar în spatele ei directorul, agitat, brutal, grosolan, o repezea:

— Mă rogi să te ajut, mă rogi, îi tot dai zor mereu. Ei, și ce-i dacă mă rogi? Pricepe odată femeie, și slăbește-mă cu văicăreala. Aici e școală, nu societate filantropică!

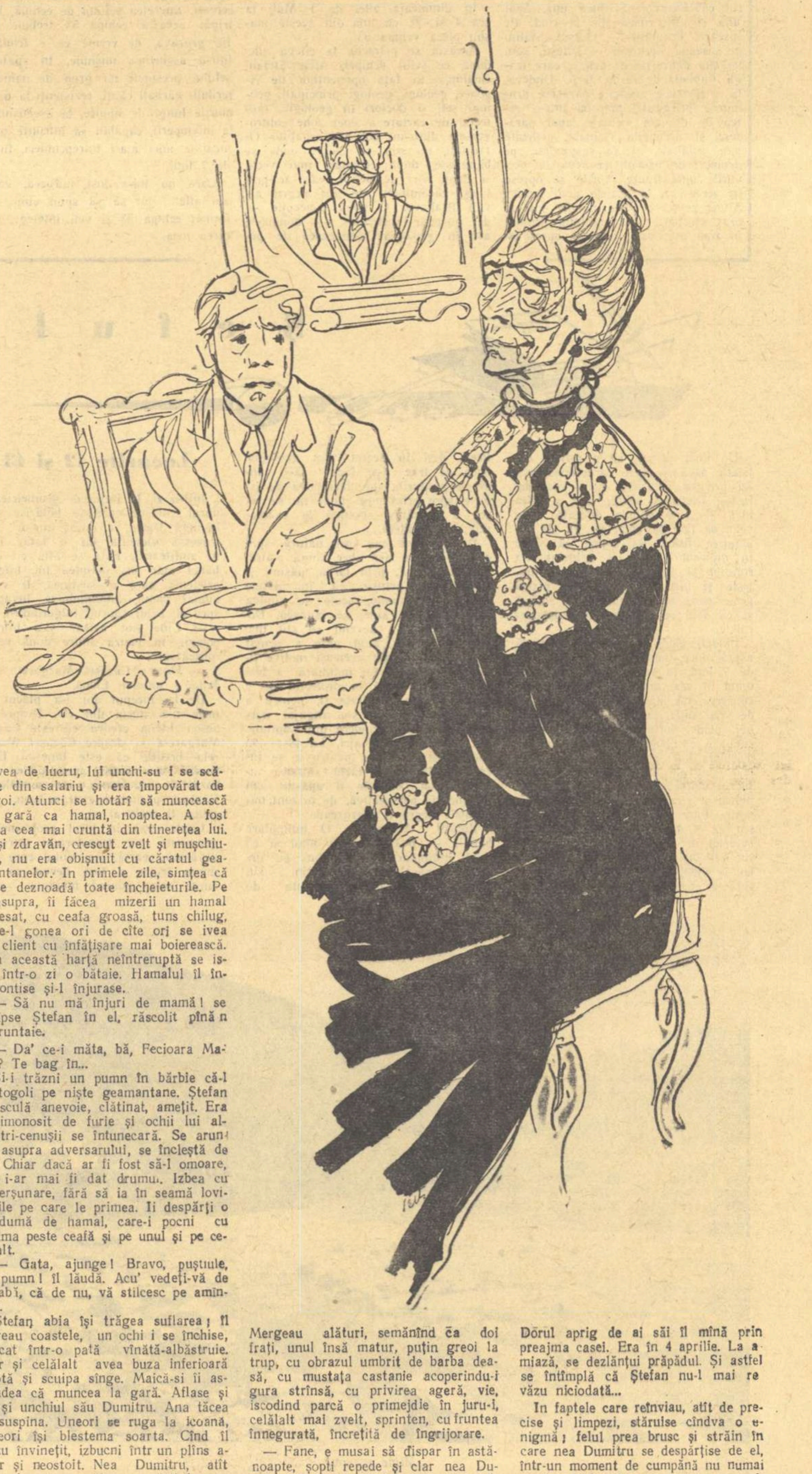

Ștefan păli îngrozitor. Pentru o clipă uită și unde se află și ce spunea:

— Să vă fie rușine că vorbiți așa de urît cu maică-mea.

Pe chipul directorului se putu citi mai întîi stupoarea. După aceea se congestionă și începu să urle ca un scos din minți:

— Cum îndrăznești? Te tolerez cu taxele pe ultimul trimestru neplătite și mai îndrăznești? Secătură! Haimana! Afară! Afară!

Peste cîteva zile, unchiu-său, Dumitru, se strădui să-l înduplece pe director să nu-l elimine din școală. O parte din consiliul profesoral, pe considerentul că era un elev bun, se împotrivi eliminării. De la examen fu totuși înlăturat, acceptîndu-se ca o favoare să dea bacalaureatul în sesiunea de toamnă. Trebuia însă să achite toate taxele, inclusiv cea pentru examen. De unde să ia banii? Maică-sa n-avea de lucru, lui unchi-su i se scăzuse din salariu și era împovărat de nevoi. Atunci se hotărî să muncească în gară ca hamal, noaptea. A fost vara cea mai cruntă din tinerețea lui. Deși zdravăn, crescut zvelt și mușchiulos, nu era obișnuit cu căratul geamantanelor. In primele zile, simțea că i se deznoadă toate încheieturile. Pe deasupra, îi făcea mizerii un hamal îndesat, cu ceafa groasă, tuns chilug, care-l gonea ori de cîte ori se ivea un client cu înfățișare mai boierească. Din această harță neîntreruptă se iscă într-o zi o bătaie. Hamalul îl înghiontise și-l înjurase.

— Să nu mă înjuri de mamă! se înfipse Ștefan în el, răscolit pînă-n măruntaie.

— Da' ce-i măta, bă, Fecioara Maria? Te bag în...

Și-i trăzni un pumn în bărbie că-l rostogoli pe niște geamantane. Ștefan se sculă anevoie, clătinat, amețit. Era schimonosit de furie și ochii lui albaștri-cenușii se întunecară. Se aruncă asupra adversarului, se încleștă de el. Chiar dacă ar fi fost să-l omoare, nu i-ar mai fi dat drumul. Izbea cu înverșunare, fără să ia în seamă loviturile pe care le primea. Ii despărți o huidumă de hamal, care-i pocni cu palma peste ceafă și pe unul și pe celălalt.

— Gata, ajunge! Bravo, puștiule, ai pumn! îl lăudă. Acu' vedeți-vă de treabă, că de nu, vă stîlcesc pe amîndoi.

Ștefan abia își trăgea suflarea; îl dureau coastele, un ochi i se închise, înecat într-o pată vînătă-albăstruie. Dar și celălalt avea buza inferioară ruptă și scuipa sînge. Maică-si îi ascundea că muncea la gară. Aflase și ea și unchiul său Dumitru. Ana tăcea și suspina. Uneori se ruga la icoană, alteori își blestema soarta. Cînd îl văzu învinețit, izbucni într-un plîns amar și neostoit. Nea Dumitru, atît de calm și cumpătat, se răsti la ea:

— Nu-l mai boci, că n-a murit. E un vlăjgan în toată firea. Să învețe să se ia la trîntă cu viața, să nu-i fie frică de nimeni și de nimic. N-oi fi vrînd să se moaie pentru cîțiva pumni acolo. Vînătaia trece ea...

. . . .

Ultima oară, era pe înnoptat, nea Dumitru trimise un băiat să-l cheme afară. Copilul nu-i spuse cine era și Ștefan, curios, îl urmă în stradă, în cămașă. Nu zări pe nimeni.

— Cine mă caută, țîncule?

— Uite, colo, pe după baracă, șopti misterios copilul.

Ștefan se îndreptă într-acolo. Era nea Dumitru, neliniștit, grăbit, neras. Nici nu-i dădu răgaz să-l întrebe ceva.

— Ia-ți haina și vino după mine. O cotesc spre Crîngași, să nu sufli un cuvînt la ai tăi. Grăbește-te.

Ștefan presimți imediat că se petrecea un lucru grav. Alergă în curte, își luă haina din cuier. Maică-sa se miră:

— Ce te-a apucat? Unde fugi? Doamne ferește...

— Mă așteaptă o fată, glumi Ștefan și fugi după unchiul său. Il ajunse din urmă. Se înfundară în niște ulițe strîmte, lungi, care dădeau peste cîmp. Abia acum observă că nea Dumitru avea un pachet mic la subsuoară.

Mergeau alături, semănînd ca doi frați, unul însă matur, puțin greoi la trup, cu obrazul umbrit de barba deasă, cu mustața castanie acoperindu-i gura strînsă, cu privirea ageră, vie, iscodind parcă o primejdie în juru-i, celălalt mai zvelt, sprinten, cu fruntea înnegurată, încrețită de îngrijorare.

— Fane, e musai să dispar în astănoapte, șopti repede și clar nea Dumitru. Tu iei pachetul ăsta, să-l păzești ca lumina ochilor. Sînt aici bani, chitanțe și niște documente de partid. Le predai unui tovarăș la opt seara, cînd e forfotă pe Podul Basarab. Te rezemi cu coatele de parapet și fluieri „Valsul dimineții". El o să se apropie și-o să te întrebe: „Așa-i că se vede frumos de pe pod?" Tu ai să răspunzi: „Da, ai dreptate, e foarte frumos". Ii strecori pachetul și-o pornești într-o direcție, iar el în cealaltă. Ține legătura cu acest tovarăș. Cînd oi putea, îți dau o veste.

Nici nu se dezmetici bine și pe nea Dumitru îl înghiți întunericul. Peste cîteva luni, primi vestea: i se descoperise ascunzătoarea și-l arestaseră. Fu judecat și condamnat la cinci ani închisoare. Prin același tovarăș de pe pod, nea Dumitru îl înștiință să nu se agite, să nu se amestece, ca nu cumva să-l descopere. Să nu facă nici o mișcare, să nu ia nici o hotărîre înainte de a se sfătui cu legătura sa. Intre timp, pierduse contactul și cu această legătură. Nevasta lui nea Dumitru se zbătea se afle unde-i era închis bărbatul; îl mutau dintr-o închisoare într-alta. Pesemne că voiau să-l vie de hac, să-l facă „scăpat" de sub escortă. In 44', cu puțin înainte de primul bombardament american, reuși să evadeze.

Dorul aprig de ai săi îl mînă prin preajma casei. Era în 4 aprilie. La amiază, se dezlănțui prăpădul. Și astfel se întîmplă că Ștefan nu-l mai revăzu niciodată...

In faptele care reînviau, atît de precise și limpezi, stăruise cîndva o enigmă; felul prea brusc și străin în care nea Dumitru se despărțise de el, într-un moment de cumpănă nu numai pentru bărbatul matur și cu experiență, ci și pentru ucenicul de ieri și studentul care fusese atunci Ștefan. Mai tîrziu, cînd pătrunsese rostul înmînării pachetului, al legăturii ce i-o înlesnise, înțelese că nea Dumitru se gîndise necontenit la el și nu-l lăsase singur.

Ștefan rătăcea de două ceasuri pe străzi. Făcu cale întoarsă, de-a lungul Griviței, și pe neașteptate desluși silueta Podului Basarab, suspendată parcă în ceața străvezie, învăluitoare, ce cobora deasupra orașului. Urcă fără șovăială scările, iar cînd ajunse sus, se propti ca și altădată de parapet: la picioarele lui șerpuiau liniile ferate cu luciul lor cenușiu; o locomotivă uriașă, botoasă, manevra neobosit; pufăia și șuiera de-ți străpungea timpanele; din coșul scurt țîșnea o coadă de fum negru, învîrtejit, împroșcînd scîntei. Aerul tare și curat se umplu de un miros de funingine, de cărbune ars. In fund, unde era gara, sclipea un șirag de lumini. De acolo, de undeva, se desprinseră cu iuțeală două faruri roșii; goneau cu viteză, se apropiau însoțite de un zgomot sacadat și gîfîit. Farurile globulare creșteau, se măreau, ca niște orbite de foc. Ceața se destrăma fugărită în fantasme albe și inconsistente. Terasamentul se cutremură în huruitul grozav al trenului.

De aici, de pe pod, Ștefan mai îmbrățișă o dată avid întreg cartierul, cu luminile ce scăpătau departe, risipite, în ceața alburie. Și simți neobișnuit de intens că ceea ce dăinuia viu din trecut se lega subteran de tot ce era el în prezent și va fi pentru totdeauna.

Desene de TIA PELTZ

Grîul

A fărîmat pojghița subțire a tăcerii
și-acum se-nalță fremătînd, spre cer.

In diminețile acestea prea curate
pare un Narcis care se-ndrăgește pe sine,
cînd își vede fața strălucitoare,
în abur de rouă.

Fiecare dimineață e altfel, e nouă,
cu fiecare dimineață se mai înalță un pic
și-ntr-o zi are să-i dea spicul
și-are să rămînă în cîmp, greu de gînduri.

Dimineață bună, dimineață,
în ziua secerișului să-i speli fața,
să-i înalți fruntea de sub povară de gînduri
și-i cînți
despre tractoriștii care i-au pregătit
zi și noapte — brazdă adîncă,
înfruntînd vîntul și humele toamnei,
despre colectiviștii care l-au semănat,
urîndu-i să-i crească paiul cît trestia,
spicul ca vrabia,
despre bucuria mîinilor aspre
care i-au mîngîiat urcușul spre vară,
cercetîndu-i rădăcina
după ploi, după secete;
cîntă-i despre toți muncitorii acestui pămînt,
care l-au ajutat să crească și să rodească
și care-l așteaptă, pîine nouă, pe masă.

Florența ALBU

NOAPTEA

Fragment din romanul „Solstițiu”

de SZEMLER FERENC

Ploile reci de toamnă au început, în anul o mie nouă sute patruzeci și doi, chiar în ziua de 21 septembrie.

In seara aceleiași zile, pe Dealul Cetățuii, în casa redactorului Frost, se adunase lume distinsă.

Trecuse aproape un ceas de cînd Mali néni la parter, auzea bocănind, în tavanul bucătăriei construite sub scara ce duce la etaj, pașii musafirilor care urcau la proprietar, apoi forfoteala și tropăit în sufrageria cea mare așezată, din păcate, chiar deasupra dormitorului ei.

Afară ploua cu găleata. In clipele cînd tropăielile cizmelor și pocnetele pantofilor încetau, Mali néni asculta ploaia și-și zicea: „La noapte iar n-o să avem parte de somn !“

In apartamentul încăpător de la etajul întîi, ardeau toate becurile. Invitații, bine dispuși, umblau încoace și încolo prin cele patru camere deschise una într-alta. Nu era o mare serată, ci, mai degrabă, o reuniune prietenească improvizată. Doamna Frost o organizase în pripă, pentru sărbătorirea prietenei sale, Harda Bahmüller, reîntoarsă de curînd din turneul întreprins în Germania cu ansamblul ei de dansuri. In același timp, cunoscutul scriitor german, Hermann Zierlich, se afla și el în orașul său natal. Doamna Frost a socotit că se cuvine să adune în casa ei aceste celebrități.

Frost, însă, blestema înaltele preocupări spirituale ale soției sale — era sătul de atîtea trăncăneli deșarte despre literatură și arte în general... Singurul musafir interesant era Zierlich. Se zvonise că ar avea legături nemijlocite cu cercul lui Göbbels și că actuala lui vizită în oraș n-ar avea un caracter strict personal. In orice caz, întîlnirea cu el poate fi utilă... Dar ceilalți !... Gugumanul de Böge nu știe să vorbească decît despre statui... astă-seară iar a apărut în uniformă: cu cămașa cafenie de nazist !... Cumnata-sa, purtînd o rochie imprimată cu flori mari, ca și soră-sa !... S-ar părea că se logodește cu sublocotenentul acela frumușel !... Deșiratul de Knoll cu prietena lui... și cu prietena acesteia !... Cum dracu o cheamă ?... Nu știa. De fapt, Iolan fusese adusă aici de Ilse.

Musafirii ședeau, fumau, se foiau prin salon și sufrageriea cu mobile sculptate, dar aveau grijă să n-o tulbure pe dansatoare. Harda Bahmüller se lăfăia într-un fotoliu moale, îmbrăcat cu mătase verde, de parcă voia să seducă portretul lui Hitler, care o privea încremenit din cadrul cel mare atîrnat pe peretele din fața ei. Dansatoarea avea pieptul turtit, iar picioarele ei, în ciorapi de mătase, deși erau descoperite mult deasupra genunchilor, nu ofereau nici ele un spectacol prea plăcut. După cum portretul n-a fost impresionat de grațiile ei, nici Frost nu s-a lăsat răpit, ci, cu privirile reci ale ochilor săi cenușii îndreptate în altă parte, asculta cu silă darea de seamă asupra călătoriei triumfale din Reich.

— ...la Berlin am fost poftite la Ministerul Propagandei... la Munchen ne-au dat să bem atîta bere, încît abia ne mai puteam ține pe picioare... Publicul aplauda frenetic... La anul...

— Eu nu pricep cum dracu' poate fi atît de lipsită de gust doamna Frost !... îi șopti Ilse lui Knoll. Cu toate că amîndoi !...

— Vorbește mai încet !... îi spuse tot în șoaptă avocatul; astăzi, în mod excepțional, gafele pritenei sale nu-l scoteau din fire. Pentru doamna Frost o fi fost, n-o fi fost aceasta o reuniune festivă... pentru el, desigur era o sărbătoare ! Astăzi i s-a adus la cunoștință că fusese numit juriconsultul Băncii Industriale. Știa că numirea i-o datorește prieteniei dintre Barozzi și Bordea !... Dacă totalizează veniturile produse de cele două posturi de jurisconsult, iese o sumă frumușică. Simțea vag că se apropie momentul să-și cumpere un automobil. E puțin probabil să-l mobilizeze din nou și, chiar dacă s-ar întîmpla, acum sînt două întreprinderi mari care... Ilse poate fi încîntată... cu toate că... Privirile lui se opriră asupra tinerei domnișoare Derner, care, cu atîta dăruire, își lipea trupul grăsuț, strîns într-o rochie înflorată strîmtă, de sublocotenentul care în pumnul stîng își ținea mănușile de piele gri. „Ar trebui să mă însor !... Da, într-adevăr !...“

Frost scoase din buzunar tabachera împodobită cu o zvastică și aprinse o țigară. Chibritul îl aruncă într-o scrumieră împodobită tot cu o zvastică. Suflă un fulg de pe uniforma-i neagră și se întoarse către scriitor. Zierlich, distrat, se juca cu un vultur al Reichului turnat în bronz, pe al cărui pîntece strălucea, de asemenea, o zvastică. Pe fața prelungă și slabă a scriitorului, se citea o profundă plictiseală. Purta un costum cu dungi galbene și părea o zebră ciudată rătăcită printre oameni.

— Va să zică...? întrebă Frost cu glas incolor.

— Războiul se isprăvește încă în anul acesta, zise Zierlich pe un ton tărăgănat. Acesta a fost cuvîntul de ordine cînd am plecat de la Berlin. Führerul este pe frontul de est... asta e o dovadă peremptorie... Am auzit că s-ar fi certat cu Eva Braun...

— Nu mai spune !...

— Da, da ! răspunse scriitorul crispîndu-și fața prelungă, slabă. Nici vorbă să se însoare cu ea ! Femeia e înnebunită.

— Auzi, domnule !... zise Frost încruntîndu-și sprîncenele.

— Dar asta n-are nici o importanță, zise scriitorul scăpînd din mînă vulturul. Izbitura puternică în masă atrase pentru o clipă privirile tuturor, dar ceilalți se întoarseră iarăși spre dansatoare, ascultînd-o. Zierlich se uită la Frost, apoi, pe un ton tărăgănat, dar serios, continuă:

— Acum, scumpe coleg, trebuie să întărim frontul interior... Pe la voi treburile nu merg așa cum ar trebui !...

— De unde știi ?

— O văd. La Weimar, la Consfătuirea scriitorilor, am vorbit cu cîțiva originari de pe aici... Un scriitor... Nyirö... Ianoș, ba nu... Iosef... mi-a spus și el... Nu-l cunoști ?

Frost clătină din cap. Cum o să cunoască el pe fiecare scrib ?... Ce întrebare ridicolă !...

— Va să zică și Nyirö mi-a atras atenția că aici, în Balcani, îi lăsați liberi pe cei de stînga... Pentru ce nu aveți legături mai strînse cu autoritățile ?...

— Cine spune că nu le avem ?...

— Faptele, scumpul meu amic, faptele !... O mulțime de nemernici liberali mai mișună printre voi, printre sași... profesori, scriitorași...

— In colaborare cu aceștia ai scris tu odinioară „Klingsor“, remarcă Frost posomorît.

— Eu am evoluat, ei au rămas în urmă... Trăind la Berlin, cunosc linia mai bine decît ei aici, în Balcani... Așadar, mai încercați o dată: lămuriți-i... Dar dacă nu izbutiți să-i convingeți, excludeți-i din societate... Ințelege-mă: trebuie să creăm o opinie publică tare ca stînca !... Scriitorul, coborînd și mai mult glasul, continuă: Ne așteaptă evenimente mari. In curînd s-a putea să primim dispoziții a căror înfăptuire ar putea fi zădărnicită de către trădătorii ascunși printre noi, așteptînd să ne dea o lovitură pe la spate !... Noi ducem o luptă pe viață și pe moarte !... N-avem nici o îndoială cu privire la victoria finală; dar pe frontul răsăritean va fi necesară o mare încordare de forțe... La Stalingrad, Armata Roșie rezistă cu dîrzenie... Führerul are nevoie de ostași... Probabil că toți germanii etnici din statele aliate vor fi mobilizați în armata Reichului !... Iată pentru ce ne trebuie o opinie publică unitară !... Iată pentru ce trebuie să-i lichidați din vreme pe toți cei suspecți, pe comuniști... Ai înțeles ?...

— Cum anume să procedăm ?... întrebă Frost plin de rîvnă. Acum îi era recunoscător soției sale pentru această recepție.

— Vezi că am dreptate cînd îți spun că n-aveți destule legături ?... Dacă cumva întîmpini greutăți, scrie-mi sau dă-mi un telefon la Berlin; nu trebuie să-mi spui decît numele respective...

— Și ?...

— Și ?... Pe fața prelungă, slabă, a lui Zierlich, se așternu o expresie plină de subînțelesuri; puse din nou mîna pe vulturul strălucitor al Reichului, îl privi pe Frost și spuse: Eu am să le comunic forurilor competente...

— Cui ?... întrebă Frost care, din pricina conversației zgomotoase a celorlalți, nu pricepuse ultimele cuvinte.

— Da' greu mai ești de cap !... La secția pentru Balcani a Gestapo-ului cunosc... adică am cîteva relații...

— Aa, da !... zise redactorul și parcă ochii lui cenușii, lipsiți de expresie, prinseseră o licărire de viață.

— Dacă mi-ai comunica de acum înainte cîte ceva, ți-aș rămîne foarte îndatorat !... De altfel — adăugă scriitorul, privind cu atenție nu pe Frost, ci vulturul german cu aripile întinse — ar fi bine să-mi dai, periodic, informații confidențiale despre treburile ziarului vostru și despre cele ce se petrec în general pe aici... Asemenea informații sînt foarte prețuite la centru...

Zierlich se uită pătrunzător în ochii redactorului care îi răspunse cu o privire fermă.

— Cred că poșta nu e cea mai bună cale... zise Frost după o scurtă tăcere. Acum se simțea mai sigur de el; ca omul care și-a găsit un rost în lume.

— Poate, zise gînditor scriitorul. E mai bine să predai aceste rapoarte... să zicem bilunare... în plicuri sigilate, la Rhode. Curierul diplomatic e mai rapid și mai sigur...

Frost aprinse din nou o țigară și privi în jurul său. După o asemenea ispravă, trebuie să bea ceva. Tocmai se serveau băuturile

Umplîndu-și mereu paharul, Frost trecu de la un musafir la altul, ciocni zgomotos cu fiecare, chiar și cu soția lui, a cărei urîțenie, lipsă de gust și privire răutăcioasă i se păreau mai evidente decît de obicei.

Dansatoarea nu contenea relatările succeselor recoltate în turneul din Reich; dar îi părea nespus de rău că, în fața unui public atît de numeros, nu putea vorbi și despre succesele ei intime, nu mai puțin numeroase !... De dragul băuturii, dansatoarea întrerupea pentru cîte o clipă depănarea amintirilor ei frumoase. In sfîrșit, se ridică din fotoliul verde și ciocni mai întîi cu redactorul, apoi cu grăsanul blond, Böge și la urmă cu ofițerul nazist zvelt și îngîmfat, care toată seara a stat pe lîngă nătînga aceea, fata lui Derner.. ce tîmpit ! ! !...

In cele din urmă, redactorul se opri într-un colț al încăperii, unde ședeau Knoll, Ilse și Iolan. Deasupra lor, între două spade încrucișate pe zid, era atîrnat chipiul său din vremea studenției, uniforma „Burschenschaft“-ului ale cărui culori negru-roșu-auriu se mai păstraseră încă.

Avocatul nu se prăpădea după conversații înalte despre artă. Iolan se bucura că nu trebuie să ia parte la ele. Deși cunoștea.. vorbea chiar binișor limba germană, se înțelegea greu cu aceștia, pentru că vorbeau cînd săsește, cînd în dialect prusac. Regreta că cedase la stăruințele lui Ilse... dar azi era atît de prost dispusă, încît poate că tot a fost bine că a venit. Viitorul, da, viitorul o îngrijora peste măsură ! Pînă acum s-a mai descurcat cumva. Din păcate, e istovită de atîta muncă, iar salariul abia îi ajunge să-și ducă zilele. A vîndut încetul cu încetul lucrurile bărbatului ei, dar s-au isprăvit !... Era supărată pe Peter. E un om moale, nu-i bun de nimic ! Toți inginerii șefi de șantier s-au chivernisit — numai bărbatul ei, cînd antreprenorul vrea să-i dea ceva, începe să vorbească despre cinste ! Idiotul !

Dusă de gînduri, Iolan reveni la realitate, cînd îl văzu pe Frost turnînd avocatului al doilea pahar.

— Heil, Bruder ! Trăiască jurisconsultul băncii ! îi zise privindu-l cu ochii lucioși, — începuse să se amețească.

Knoll rînji.

— Acum pot să-ți spun că Bordea și celălalt... cum îl cheamă oare?... da, Birtalan, mi-au cerut și mie părerea. Cum în banca aceea sînt prea puțini funcționari de origine etnică germană, este just să se dea această slujbă unui om de încredere, conațional de-al nostru !...

— Iți mulțumesc ! îi spuse avocatul cald și prietenos, dar părea cam jenat.

— Tu reprezinți acolo Grupul Etnic German, ia bine seama !... Văzîndu-l pe tînărul ofițer hitlerist, Frost își reaminti cu plăcere studenția sa la München și ritualul băuturii... Cu palma stîngă lipită de pantalonii negri bufanți, mîna dreaptă, în care ținea paharul plin, îndoită din cot, adusă în poziție orizontală în dreptul pieptului, pocnind puternic din călcîiele cizmelor, închină: — Va să zică.. In sănătatea ta ! Privind fix în ochii avocatului, goli băutura rece din pahar. Ca fulgerul îi trecu prin gînd că avocatul îi va putea furniza date financiare, dar deocamdată nu-i spuse nimic.

— Intr-adevăr, ești avocatul Băncii Iundustriale ?

— Da, într-adevăr ! interveni Ilse fericită, întorcîndu-și fața blondă, rotundă, către avocat

— Asta înseamnă ceva ?...

— Cred și eu ! răspunse Knoll suficient, în timp ce cu o batistă mare, albă, își ștergea nădușeala de pe fruntea cam lățită de chelie. In primul rînd, înseamnă că... aici avocatul o privi cu oarecare răutate — mîine, poimîine, voi putea avea o lungă întrevedere cu soțul dumitale...

— Pentru ce ? întrebă Iolan, ridicînd capul.

— Vrem să-i cerem avizul în calitate de expert, cu privire la depozitul de cereale... Drept să-ți spun, în afacerea aceea soțul dumitale a avut un noroc nemaipomenit.., Din momentul în care Szentmiklosy, ruda contabilului șef, a preluat controlul șantierului, parcă și-a vîrît dracu' coada în lucrare..., Macaraua mobilă nu s-a instalat, cerealele lui Milea s-au încins, au încolțit, s-au distrus, iar organele de colectare ale Reichului nu s-au mulțumit numai cu darea în judecată a lui Milea, ci au făcut demersuri și pe cale diplomatică; se pare că chiar Mihai Antonescu a dat autorităților dispoziții pentru o anchetă riguroasă a cazului.. Iți poți închipui cîte neplăceri are banca din pricina asta !... Și, peste toate, Milea a făcut un denunț în care susține că este vorba despre un sabotaj... Szentmiklosy e înglodat pînă-n gît.. De aceea trebuie un specialist...

— Tu crezi că într-adevăr este sabotaj? întrebă Frost, ațintindu-și ochii lipsiți de expresie asupra avocatului.

— Eu nu cred nimic; tribunalul se va pronunța! răspunse Knoll încîntat de importanța ce i se acordă. De altfel, era hotărît să dea dovadă de cît mai multă ingeniozitate și energie pentru ca afacerea să formeze temelia prestigiului său în bancă. După părerea fabricii Orendi, din punct de vedere tehnic, macaraua este fără cusur.

— Adică cum ?... Fabrica Orendi ?...

— Da ! Macaraua a fost livrată de socrul tău !...

— Ia te uită... Asta-i interesant ! zise Frost cu glas rece, metalic, și rămase pe gînduri. Iată cîteva informații prețioase pe care i le poate servi lui Zierlich !... Aici, desigur, este mîna comuniștilor !... Nu face nimic !... Va cerceta el îndeaproape această chestiune... Va vorbi cu primul procuror !...

Umplu din nou paharele, ciocniră din nou. Apoi trecu iarăși de la un musafir la altul. De data aceasta însă, i se părură mai frumoși, chiar fermecători. Dansatoarea întinsă în fotoliul verde i se păru aproape ispititoare. Böge parcă avea un zîmbet inteligent. In jurul cumnatei lui și a tînărului ofițer german, plutea parcă un aer de virginitate (cu toate că știa prea bine că fata se culcase de mult cu el și nu numai cu el!...) Redactorul încercă zadarnic să se trezească. Era atît de amețit, încît chiar și propria-i soție i se păru simpatică, atrăgătoare.

Musafirii împărtășeau buna dispoziție a gazdei. Nimeni nu scăpase de sub vraja mîncărurilor și băuturilor îmbelșugate. Dacă cineva ar fi privit platourile încărcate, șirul de carafe cu băuturi de diferite culori și parfumuri, fripturile, torturile, fructele... n-ar fi putut crede că în aceeași seară, chiriașii de la parter au cinat, ca de obicei, cartofi copți și erau fericiți că au putut mînca pe săturate. N-ar fi crezut că, înainte de a se întoarce acasă, plutonierul Walter n-a mîncat decît ciorbă de varză, apă chioară, iar gazdele lui se culcau în fiecare seară nemîncați, pentru că pîinea cu mălai care se distribuia pe cartelă era mucegăită și nu se putea mînca.

Invitații, cuprinși de veselie, se strînseseră în jurul mesei. Sub conducerea ofițerului hitlerist, ședeau ținîndu-se de braț, sau cu pumnii încleștați pe masă și cîntau cîntece soldățești, bătînd tactul cu călcîiele în parchetul lucios.

„Tramta-ram-ram-ram-ram — Erika, und sie heisst Erika.., bum, bum, bum“.. Bubuiturile infernale se auzeau în camera de culcare a familiei Balazs. Mali néni aprinse becul de pe măsuța de noapte și privi îngrijorată spre cele două globuri ale lămpii din tavan. Tremurau în ritmul cîntecului de la etaj.

— Tu auzi ! îi zise bărbatului ei din patul vecin. Intrebarea nu prea avea rost, căci văzuse cum Denes se zvîrcolea de multă vreme. Privi cîtva timp becul aprins, apoi, deznădăjduită, stinse lumina

In întuneric, bubuiturile păreau și mai sălbatice. Bețivanii intonară o colindă. „O, Tannenbaum, o, Tannenbaum... bum, bum, bum“ răsună în toată casa. Balazs Denes, vîrîndu-și capul în perne, blestema precista, cristosul și dumnezeii hitleriștilor.

Sus, cheful se întețea din ce în ce. Paharele se goleau unul după altul, pentru fuhrer, pentru victorie, pentru glorioasa armată hitleristă, pentru dominația mondială a rasei ariene atotputernice, care va stîrpi pentru totdeauna pe comuniști, pe evrei și toate popoarele dăunătoare, sau netrebuincioase.

Ferestrele erau ferecate, se făcuse căldură mare în toată casa. Tînărul ofițer nazist, zîmbind crispat, se ridică, prinse de mijloc pe domnișoara Derner și porni, clătinîndu-se, spre salon, unde luminile fuseseră stinse din vreme. Se duse pînă la ușa balconului și, fără a-și desface brațul stîng de pe mijlocul fetei, ridică jaluzelele. Deschise ușa și ieși împreună cu fata pe balcon.

Ploaia încetase, norii se ridicaseră. Vîntul nu mai sufla, era aproape cald. Se simțeau bine în aerul proaspăt, după căldura înăbușitoare din casă. Ofițerul respiră adînc, apoi o strînse în brațe pe fată și începu s-o sărute, pătimaș. Nu-și dădu seama că mănușile de piele gri, pe care toată seara le ținuse strîns în pumnul stîng, i-au căzut tocmai în fața ferestrei lui Balasz. Domnișoara Derner răbdă cîtăva vreme sărutările turbate, apoi se smulse din brațele lui și fugi rîzînd în casă.

Ofițerul rămas pe balcon, se sprijini în balustrada învelită în tablă. Privirile tulburi ale ochilor săi împăienjeniți încercau să deslușească în întuneric contururile invizibile ale orașului care se așternea la picioarele lui. De jur împrejur, pînă departe, se întindea orașul cu fabrici, ateliere, case de locuit, cu oameni vii și muncitori care trăiau cu nădejdea unui viitor fericit și liber.

— Ah, Șmarn!... mîrîi ofițerul beat, cuprins de un dispreț nemărginit. Ce este așezarea asta omenească din fața lui ?... Nimic!... Gunoi, îngrășăminte pentru marile semănături pe care lumea întreagă le va face spre folosul Reichului !...

Scuipă în bezna nopții, apoi, bîjbîind, căută banca de cărămidă zidită într-o parte a balconului și se urcă pe ea. Băuse cam mult în astă seară... da, într-adevăr!...

Către dimineață, Denes bacsi avea obiceiul să deschidă fereastra. De data aceasta, spre necazul lui, iar ploua. Era încă noapte. Dar vor veni odată zorile!...

In romînește de **LUCIA CONSTANTIN**

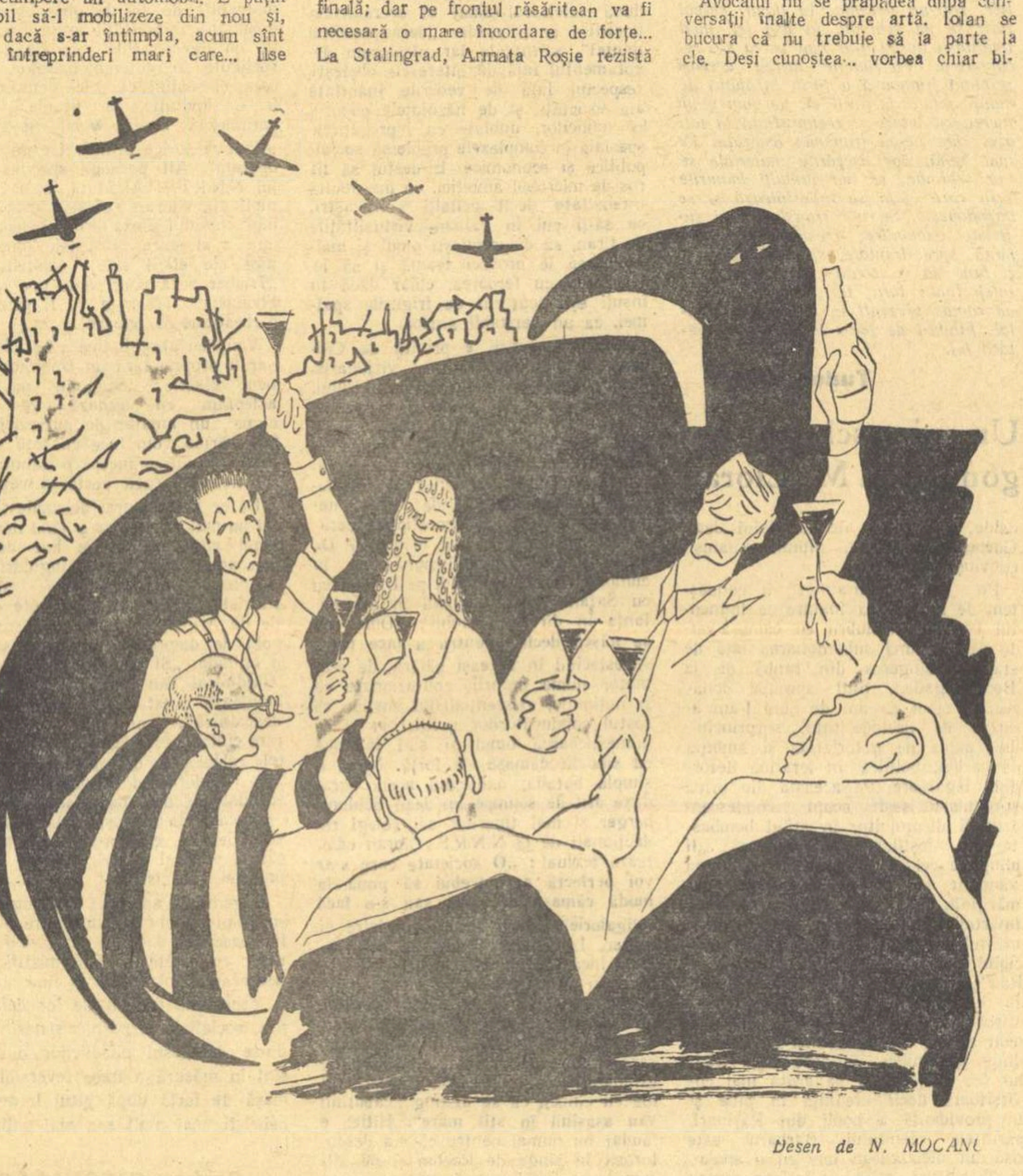

Desen de N. MOCANU

Ostașului sovietic

Prietenia noastră-n ani și timp ne leagă,
Stă mărturie țara și viața noastră-ntreagă,
Hotărnicită în adînc de rădăcini,
Are rodiri de frunze-n creștet și lumini,
Și-i cîntec și foșnire doinită, legănată
Pînă-n adînc de inimi și gînd înfiorată.

Să nu se spulbere, în veci să nu se darme,
Am scris-o și-nnoit-o tot pe cotor de arme,
E o cîntare bărbătească dar și dulce,
Ce nu dă voie frunții să se culce
Și de-i nevoie schimbă — cînd omenia-i
ruptă —
Obida cotropirii în fulger și în luptă.

O știm, de mult, ciuliță-n bărăgane,
Amenințată-n zare cruciș de iatagane,
Mai ascuțite parcă în nopțile albastre
Și-ncovoiate peste capetele noastre,
Și marea lor turcită de-am risipit-o-n lună,
A fost c-am stat dreptății de strajă
împreună.

Cînd, peste ziduri de bîrlog, Reichstagul
Iși frînse-n jos, de cîrpă, vulturul rupt,
beteagul,
Vast steagul nostru flutură pe turla mare,
L-au colorat uralele în roșu tare,
Să-l vadă de departe și lumea, să îl vadă
Incremenit în soare mai drept decît o spadă.

Ostași, prieteni, ne-am întors acasă
Și fiecare casă arsă striga în noi o altă casă,
Crăpat de lapte, necules la vreme, cucuruzul
Cu țipătul lui galben ne rănea auzul,
Și noi, în munca aspră, cu mîinile-amîndouă
Ne-nvălmășirăm ageri cu o-ndîrjire nouă.

Prietenia noastră-n ani și timp ne leagă,
Stă mărturie țara și viața noastră-ntreagă,
Ne leagă tot mai cald, mai strîns, pe cît
Noi ardem și-ngropăm trecutul rău, urît,
Și iată, comunismul, aproape, se încheagă :
Lumina lui prieteni ne află și ne leagă.

Grigore HAGIU

De la Ravensbruck

De la Ravensbruck ne vine-un salut
Către-ai lumii bărbați, către-ale lumii femei,
Un salut luminos, răsunînd
In prigoriile Maiului
Ca o bură de clopoței.

Pe cîmp de sabat miresme și liniște,
Un vînt hohotitor înfrunzește,
Din rădăcina neagră urcă, din vaier crește
Prefăcîndu-se în boare și cînt,
Ocolind fără pace întregul pămînt.

Frunze linse de sînge, de lacrimi,
Cu ce suflet să-ți întoarcem salutul,
Ravensbruck, cîmp de pietre și oase ?
Aici au pierit luptătorii, aici mamele
Și blîndele fete sfioase.

Buzele lor nu mai șoptesc,
Ochii lor nu mai văd,
Mîinile lor nu mai mîngîie, nu mai apuc.
Niciunde nu li se aude pasul,
Numai lacrima nu se usucă,
Numai sîngele nu li se spulberă,
Trece cu patimă în sîngele nostru.

Noi trăim. Noi creștem. Iubim
Purtînd în inimi jurămîntul de veghe,
Bărbați, femei, copii și fete,
Răspunsul nostru, Ravensbruck :
Aceasta n-are să se mai repete.

Barbu SEVERIN

Pe sub ferestrele stelelor

lui Manolis Glezos

Tu nu m-auzi. Nu mă vezi
Dar eu îți caut celula.
Intru în ea încet.
Să nu tulbur lumina zdrențuită pe podea.

De piatră ți-e patul.
De piatră ți-e pîinea.
De piatră e zidul.
Și inima gardianului, piatră.
Și moartea care-ți șade strajă la tîmplă
Și-mpușcăturile care-n insulă latră.

Inghenunchi lîngă tine.
Uite ulciorul încrederii.
Soarbe o-nghițitură.
E băutură limpede, tare.
A flori de lămîi miroase, a soare

Dă la o parte puțin
Subțiraticul ram de măslin,
Destul ți-a mîngîiat singurătatea.
Privește scara dragostei rezemată lîngă
fărîma de geam.

Tu dorești libertatea, și libertatea te vrea.
Ți-a înălțat scară-mpletită din mîinile
noastre.
Suie pe ea !
Și respiră, respiră adînc aerul mării albastre.
Spuma valurilor îți caută rănile să ți le-aline.
Vino cu mine.
Ne călăuzesc stelele,
Și stelele nu știu să mintă.
Tu nu poți rămîne între săbii dușmane,
Tu nu poți fi țintă gloanțelor, Glezos.

Pe țărm te-așteaptă lume multă, multă,
Femeia ta ți-a pregătit hainele, cravata roșie,
A ieșit în grădină, între caprifoi,
Și ascultă
Pașii vîntului, pașii ierbii, pașii apei din văi...
Doar o desluși între ei pașii tăi.
Bătrîna mamă îți primenește pat,
Cum îți primenea cînd erai copil,
Cu cearșafuri mirosind a aer curat

Se ridică-mpotriva morții zeci de popoare.
Copilul tău e cu ei în rînd.
Hai să le cîntăm cîntecul despre puterea
popoarelor !

Te văd liber printre caprifoi și lămîi.
Nu știi ce să mîngîi întîi.
Obrajii copilului,
Gura iubitei,
Mîinile mamei tale,
Trilurile subțiri ale lăstunilor,
Cerul, lumina, cîteva petale de trandafiri...
Nu mai știi ce să faci cu mîinile care-au
smuls zvastica de pe Acropole.

Violeta ZAMFIRESCU

Dezbateri în întîmpinarea Congresului scriitorilor sovietici

Simptomatic pentru stadiul actual al dezbaterilor pe frontul literaturii sovietice este schimbul de opinii pe marginea unor probleme cardinale, privind dezvoltarea ascendentă a realismului socialist. Această efervescență a gîndirii critice vii nu apare, de altfel, ca un fenomen nou și nici ca o simplă tradiție ce se cultivă de dragul tradiției. Ea rezultă din necesitatea imperioasă de a elucida, printr-o investigare adîncă și multilaterală, aspectele cele mai arzătoare ale procesului de creație, legat prin resorturile lui intime de viața colectivității socialiste, de progresul ei material și spiritual, profilîndu-se într-o amplă perspectivă istorică.

Este o bătălie pentru calitate, pentru înalta măiestrie artistică, care angajează toate forțele frontului literar. Condeie de scriitori tineri și mai vîrstnici, de critici și teoreticieni ai literaturii își găsesc o largă și eficientă desfășurare în aceste zile de febrilă emulație și inițiativă creatoare, care premerg celui de-al III-lea Congres al scriitorilor din U.R.S.S. Inalta ținută teoretică a discuțiilor, schimbul de opinii pe temele majore ale artei socialiste se impun prin adîncime și sobrietate, prin conținutul lor constructiv și edificator. Din multitudinea de probleme la ordinea zilei, se cristalizează cîteva de importanță principială: problema unității organice dintre specificul artistic și fondul de idei, principiul unității în diversitatea stilurilor și individualităților scriitoricești, raportul dintre tradiție și inovație, dintre eroic și cotidian, problema exigenței maxime față de calitatea producției literare, imperativul unei înalte școli a măiestriei care nu poate fi desprins de orientarea ideologică și afirmarea spiritului de partid, în sfîrșit problema contemporaneității, mereu actuală, implicînd sondarea în adîncime a realității.

Se pot distinge două direcții în canalizarea discuțiilor: pe de o parte reconsiderarea critică, și nu o simplă trecere în revistă, a realizărilor obținute pînă în prezent, pe de altă parte fixarea în perspectivă a sarcinilor pe care viața însăși în dezvoltarea ei revoluționară le solicită literaturii.

Obiectivele Conferinței ce a avut loc în prima jumătate a lunii martie sub auspiciile Uniunii Scriitorilor sovietici în colaborare cu Institutul de Literatură Universală „A. M. Gorki" al Academiei de Științe a U.R.S.S. au cuprins aspectele fundamentale ale metodei realismului socialist, în faza actuală. Un interesant schimb de păreri a fost prilejut de referatul lui V. Perțov (apărut în extras, sub formă de articol: „Da, noi sîntem optimiști", în revista „Oktiabr" nr. 3)

Fundamentarea teoretică, bogat ilustrată, a tezei optimismului ca fiind o trăsătură intrinsecă a literaturii sovietice, fixează coordonatele istorice ale acestui concept, dărîmînd atacurile insidioase ale unor revizioniști de diferite nuanțe. Acești defăimători ai noii metode de creație în literatură, care încearcă din răsputeri să conteste patosul optimist al literaturii sovietice, calificîndu-l drept „cuvînt magic" sau „optimism de serviciu", în orbirea lor se opun însăși evidenței. Argumentele acestora sînt infirmate de succesele reale, strălucite în cel mai deplin sens al cuvîntului, prin care maeștrii realismului socialist ca: Alexei Tolstoi, N. Ostrovski, M. Șolohov, F. Gladkov, K. Fedin, A. Fadeev, B. Polevoi, Vera Panova B. Gorbatov, A. Tvardovski, N. Tihonov, K. Treniov, N. Pogodin, Galina Nikolaeva, V. Kocetov, I. Galin și atîția alții, fără a mai vorbi de titani — Maxim Gorki și Vladimir Maiakovski — și-au cucerit recunoașterea opiniei publice mondiale. Asemenea atacuri, dovedindu-se falimentare din fașă, invederează fie atitudinea ostilă a unor dușmani învecerați ai culturii socialiste, ca în cazul lui Iosip Wiedmar (Iugoslavia), fie că au în substratul lor o poză, un reflex al snobismului menit să satisfacă gusturile viciate de scepticism ale unor literați din Apus, ca în cazul criticului polonez Victor Voroșilski sau al profesorului de literatură rusă de la universitatea din Roma, Angello Ripelini.

Vorbind despre conținutul eroic al optimismului în arta sovietică, criticul S. S. Smirnov scoate în relief legătura individului cu colectivul, cu marea colectivitate sovietică a cărei forță rezidă în solidaritatea morală și ideologică, direcționată spre un țel unic. Caractere umane ca Pavel Korceaghin sau Meresiev, Levinson, Liubov Iarovaia, Davîdov sau „frații Erșov" ai lui Kocetov exprimă această coeziune ineluctabilă, și tocmai de aceea ele sînt autentice și viabile. Așa se poate explica de ce din zguduitoarea dramă a eroului principal din magistrala povestire Soarta unui om de M. Șolohov, care nu este numai o dramă personală, se desprinde cu atîta forță de convingere principiul pururea generator al vieții, care-l redă colectivității sovietice pe acest om.

Se poate vorbi despre filozofia optimismului militant ca forță motrice a societății noi, ca sursă primordială a încrederii în justețea țelului final, ca atribut al moralei omului sovietic, al conștiinței lui socialiste. Dar edificarea acestei societăți și a omului cu psihologia și conștiința nouă, este un proces îndelung și anevoios care implică transformări chinuitoare, uneori pline de tragism. Marx și Lenin au vorbit despre chinurile prelungite ale actului nașterii, inevitabile în faza de trecere de la capitalism la socialism, specifică epocii noastre. In cele mai bune opere ale literaturii sovietice acest proces se dezvăluie în toată complexitatea lui, rezolvarea estetică a conflictelor implicînd un puternic element tragic, care secondează sau determină psihologia ca și acțiunile omului. Eroii lui Fadeev din Infrîngere, de la comandantul Levinson și pînă la ultimul om din detașament, trec printr-o experiență tragică, care le îmbogățește personalitatea și numai din chinurile și suferințele lor, din frămîntările de multe ori pline de dramatism se încheagă acea unitate și integritate morală — chezășie sigură a victoriei în perspectivă. Astfel, această neînfricată narațiune despre înfrîngere devine de fapt izvorul forței, o certă prefigurare a științei de a birui.

Există în romanul lui Boris Polevoi Povestea unui om adevărat o asociație de idei care evocă un alt model literar: .....în mintea lui Meresiev răsări o amintire îndepărtată din copilărie — povestea unui om, care se tîrîie prin pustiu cu piciorul rupt, în timp ce e hăituit de o fiară flămîndă și bolnavă". Dar autorul povestirii Sete de viață, Jack London, făcîndu-l pe eroul său să treacă prin cele mai grele suferințe fizice și arătîndu-l învingător în lupta pentru salvarea vieții, pune punctul final tocmai acolo de unde pentru artistul sovietic începe marea dilemă: poate sau nu dragostea de viață și fericirea biruinței să fie circumscrisă în limitele unui sentiment pur personal? Și răspunsul îl găsim în paginile cărții, urmărind soarta eroului care numai atunci devine „un om adevărat" cînd se reintegrează în frontul unit al colectivului de oameni, pentru a fi de folos societății.

Acum aproape trei decenii (în septembrie 1929) experiența literară a lui Maiakovski se încununa cu o lucrare dramatică de largi semnificații, Baia, „dramă în șase acte cu circ și foc bengal". Poetul clarvăzător și-a investit idealul etic și estetic în cuvintele unui personaj fantastic — Femeia fosforescentă — „mandatara anului 2030": „Tovarăși!... voi nu puteți vedea încă întreaga măreție a faptelor voastre. Noi, însă, o vedem mai limpede, fiindcă noi știm ceea ce s-a integrat în viață... Viitorul va primi cu drag pe toți cei care vor avea măcar o trăsătură înrudită cu colectivul comunei; adică bucuria de a munci, setea dăruirii, avîntul neistovit al inovației, dorința de a reda umanității nobila ei mîndrie... Țineți-vă cît mai strîns, cît mai aproape unul de altul, în masă compactă. Timpul, în zbor, va mătura vechiturile și va spulbera balastul celor pe care îndoiala i-a făcut seci și inutili".

Aici, Maiakovski scrutează viitorul „cea de-a treia realitate" cum l-a denumit Gorki — îndreptîndu-și focul satirei împotriva celor care în inerția lor pierd perspectiva istorică și ar dori, asemenea birocraților Optimistenko sau Pobedonosikov, să fie transplantați fără nici un efort în viitorul comunist „gata pregătit".

Intr-un recent interviu acordat revistei „Literaturnaia gazeta" (din 7 mai a.c.), Leonid Leonov adresează opiniei scriitoricești o întrebare de importanță primordială: cît de adînc este răsunetul literaturii în conștiința maselor și în ce măsură ea reflectă gîndirea, concepția de viață a poporului? Reținem o reflecție pe cît de plastică, pe atît de sugestivă, pe care eminentul scriitor o face pe marginea întrebării puse: „Se știe că de la o femeie iubită se nasc întotdeauna copii mai zdraveni, mai frumoși, mai viabili, într-un cuvînt reușiți. De aceea trebuie să iubim puternic viața, pe care vrem s-o transpunem în cărțile noastre..."

Acesta este postulatul literaturii sovietice, de aici, din dragostea față de adevărul vieții își soarbe ea forța și optimismul. Este un optimism militant care se alimentează din măreața înfăptuire a socialismului, din perspectivele grandioasei construcții comuniste, care sub ochii noștri devine o certitudine, devine realitate. Și după cum a precizat A. Tvardovski în cuvîntarea sa rostită la Congresul al XXI-lea al P.C.U.S.: „literatura nu are numai menirea de a oglindi realitatea, ci totodată «de a o afirma și cimenta»".

Tamara GANE

R. IOSIF „Treieriș"

„Lupta de clasă" nr. 4

RĂSFOIND REVISTELE

In „Lupta de clasă" nr. 4/1959, a apărut articolul „Creația literară și legătura scriitorului cu viața" de Savin Bratu. Articolul se referă la o experiență fundamentală pentru creație: participarea scriitorilor la lupta pentru transformarea socialistă a satului. La chemarea lansată spre sfîrșitul anului trecut de Uniunea Scriitorilor au răspuns numeroși membri ai ei, această acțiune începînd să fie extinsă prin căutarea unui contact direct cu uzinele și marile șantiere de construcție socialistă. Autorul articolului ilustrează faptul că partidul nostru a creat condiții optime creatorilor și a indicat întotdeauna drept o cerință fundamentală pentru realizarea unor opere valoroase, legătura strînsă cu oamenii muncii, cunoașterea multilaterală a vieții. Realismul socialist duce și în această privință, pe o treaptă calitativ superioară, tradițiile înaintate ale creației artistice. Realismul socialist este realismul scriitorului epocii victoriei revoluției proletare, realismul înzestrat cu înțelegerea legăturilor de dezvoltare a societății. Spiritul de partid îi asigură scriitorului contopirea cu interesele, năzuințele și frămîntările oamenilor muncii, a căror viață constituie primul obiectiv al cercetării. Concepția materialist-istorică despre societate îi dă posibilitatea justei încadrări a faptului izolat, pe care-l descoperă prin studiul vieții, încadrarea lui în ansamblul prefacerilor social-politice esențiale în epoca noastră. Articolul demonstrează justețea acestor principii teoretice oferind exemple concludente din realizările literaturii noi de după Eliberare. Importanța cunoașterii vieții de către scriitori reiese cu claritate din analiza făcută evoluției unora dintre scriitorii noștri fruntași. Sînt combătute devierile în reflectarea realității contemporane, arătîndu-se natura primejdioasă a tendințelor negativiste, precum și a zugrăvirii idilice, contemplative, a fenomenelor realității. In încheierea articolului Savin Bratu se referă la rolul cunoașterii vieții pentru munca criticilor literari, care nu-și pot desfășura activitatea lor militantă, pătrunsă de spirit de partid, fără o legătură cît mai strînsă cu viața oamenilor muncii, cu construcția socialistă.

CRONICAR

CONTINUARI

Scriu pentru 23 August

tori și că evenimentul acesta festiv are pentru noi o semnificație mai amplă, demonstrînd unitatea frontului nostru literar, situat cu fermitate pe pozițiile luptei pentru socialism.

Prin presă și radio s-au anunțat deja operele în lucru, care vor apărea în cadrul participării scriitorilor la întrecerea întregului popor muncitor în cinstea zilei de 23 August. Acest catalog de nume și titluri nu cuprinde nici pe departe tot ce se lucrează acum în țară pe șantierul literar.

S-au citat de obicei numele scriitorilor fruntași. Desigur că locul lor este în fruntea acestor liste. Dar ele trebuiesc completate cu toți acei care înțeleg să aducă tot ce au mai bun, drept contribuție la marele bilanț al vieții noastre spirituale. Nu trebuiesc uitați nici tinerii scriitori. Aș putea să citez pe Victor Tulbure, Dimos Rendis, Traian Coșovei, Ben Corlaciu care lucrează de zor, zi și noapte, la casa de creație de la Mogoșoaia și la a căror muncă am fost martor.

— Care credeți că sînt problemele actuale ale literaturii noastre?

— Cei mai mulți dintre poeți și prozatori dovedesc că și-au însușit într-o mare măsură metoda realismului socialist în reflectarea evenimentelor sociale contemporane. Tendința lor principală este aceea de a scrie de pe pozițiii partinice, de a se axa în actualitate atunci cînd își delimitează subiectul sau tema operei lor. Cred că dintre prozatorii din generația mai nouă, Petru Dumitriu oferă exemplul unui scriitor activ, cu o bogată cunoaștere a vieții. Remarcabilă în scrierile sale este viziunea sa generală înaintată, partinică, orizontul larg asupra vieții omului contemporan. Este important ca faptul narat în opera unui scriitor să apară încărcat de o semnificație cît mai cuprinzătoare să exprime o generalizare de înaltă valoare politică asupra vieții și luptei poporului nostru.

In această ordine de idei aș vrea să spun ceva în legătură cu tinerii noștri poeți care, preferînd versul alb dizolvă, de fapt, idei poetice prețioase, un material poetic brut care ar putea constitui punctul de plecare al unui poem valoros — într-o înșeilare de notații, fără ritm și fără rimă, care nu se pot numi poezii. Acest procedeu zis artistic mi se pare un mijloc de anulare a însuși genului poetic. Comoditatea, fuga de luptă cu cuvîntul, de dificultățile genului, fac ca mulți începători să se înghesuie la versul alb, transformînd poezia într-un fel de proză fără sens. Eu apreciez foarte mult poezia unor tineri scriitori care dovedesc că au posibilitatea să creeze poeme de valoare, cu un conținut partinic în cel mai corect vers clasic. Indemnul către o poezie cu ritm și rimă, n-aș vrea să fie înțeles ca o înclinație spre formalism. Aș aminti aici poezia lui Aragon, o poezie de înaltă valoare militantă și care este în același timp foarte melodioasă, realizată în vers clasic, obișnuit. El este considerat astăzi, chiar și de către critica burgheză, drept cel mai mare poet francez în viață și desigur, Aragon nu este formalist. Și aș aminti că în poezia sovietică, felul acesta de a scrie poezie e aproape necunoscut. O asemenea poezie este soră bună cu pictura non-figurativă.

REPORTER

Pentru cine minte „Europa liberă"?

rînd teatrul nostru cu trupa Comediei Franceze din epoca ei de splendoare. Și au apărut aceste aprecieri în „Figaro", care numai ziar comunist nu e. Marcelle Capron, titulara cronicii dramatice a ziarului „Combat", scria cu acest prilej, într-un articol intitulat „Revelația Festivalului" ...„Dacă n-ar fi fost decît prezența trupei romînești și încă Festivalul și-ar fi justificat menirea". Și precum se știe, nici ziarul „Combat" nu se revendică de la ideologia socialistă. Acum trei ani, Teatrul Național participa la Festivalul Goldoni de la Veneția. Ocazie pentru ca, la radio Roma, contele Antonini să spună: „Consider trupa romînească drept cîștigătoarea de drept a Festivalului". Să fi aderat contele Antonini la comunism? Greu de crezut. Atunci, pentru cine minte „Europa liberă"?

Ușor gîngav, nițel peltic, femelic și stîrnind compătimire, „comentatorul literar" al „Europei libere" trece la alt capitol: relația teatrului nostru cu spectatorii. Nu vine publicul în sălile noastre și nici teatrul nu ajunge la spectatori. Se poate. Dar a fost în țară trimisul special al ziarului „New York Times" — Elie Abel, care a și scris în gazeta sa un articol dedicat problemelor artei noastre. Elie Abel subliniază în primul rînd afluența spectatorilor în sălile noastre la piesele inspirate din actualitate, iar unei asemenea lucrări i-a și dedicat un reportaj măgulitor. Și, slavă Domnului, Elie Abel nu poate fi bănuit că ar avea vreo slăbiciune specială pentru doctrina marxistă. Atunci, pentru cine minte „Europa liberă?"

M-am aflat, acum aproape doi ani, în Statele Unite și am avut prilejul să cunosc diverși oameni de teatru americani de orientări politice deosebite de ale noastre. Ne-am întreținut asupra problemelor artei cu Maria Piscator sau cu Lee Strassberg, teoretician de marcă al teatrului transoceanic. Erau perfect informați cu privire la modul cum se desfășoară mișcarea teatrală în țările socialiste, și-au mărturisit admirația pentru orientarea noastră artistică și și-au manifestat deschis dorința de a ne cunoaște cît mai bine arta. Atunci, pentru cine minte „Europa liberă"?

Dar poate că postul acesta de radio are cu totul alte socoteli. Funcționează savant o tehnică a denigrării și în meandrele ei tenebroase, misterioase, e greu de pătruns. Există o situație grea și dureroasă în teatrul capitalist. Washingtonul, oricît ar părea de paradoxal și de incredibil, — n-are nici un teatru de proză. In America Latină se închid zilnic săli de spectacol. Franța numără cîteva mii de actori șomeri. Poate că „Europa liberă" încearcă să ne denigreze ca să salveze steagul teatrului capitalist. Dar zilnic apar noi declarații ale oamenilor de teatru din lumea unde banul este singurul stăpîn și cu puteri discreționare în artă. „Teatrul francez se află în pragul bancrutei sale morale" — scrie Jean Louis Barrault și celebrul interpret din „Copiii paradisului" nu-i nici el, precum se știe, comunist. „După fiecare premieră ne întrebăm, în panică, ce ne aduce ziua de mîine" — spune Madeleine Renaud, care, nici ea, nu e înregimentată în vreun partid de stînga. „Dacă ne-ați cunoaște viața, ați vedea că sîntem eroi în existența noastră de fiecare zi, mai mult decît pe scenă" — mărturisește Eduardo de Filippo, și avem toate motivele să-l credem. Atunci, pentru cine minte „Europa liberă"?

Imi puneam necontenit această întrebare: „Pentru cine minte", cînd finalul emisiunii m-a lămurit. Intrebarea se cuvine a fi modificată. Nu *pentru cine* minte, ci *de ce* minte? Durerea cea mare a „Europei libere" este că teatrul nostru s-a transformat într-un „organ de propagandă", într-un „instrument de îndoctrinare comunistă". Cupletul e vechi. Iar refrenului i s-a dat de mult, de către frontul unanim al oamenilor noștri de teatru, răspunsul cuvenit.

Dacă a lupta pentru un teatru al celor mai înaintate idei umaniste, înseamnă a face propagandă, atunci noi nu ne sfiim s-o declarăm răspicat că facem această propagandă.

Dacă a lupta prin teatru pentru ca omul să nu mai fie exploatat și înjosit de om, înseamnă a face propagandă, atunci noi o spunem deschis și fără nici un ocol că facem această propagandă și că o să ne intensificăm eforturile noastre.

Dacă a lupta împotriva discriminării rasiale, a războiului, a tuturor racilelor degradante pe care ni le-a lăsat trecutul, înseamnă a face propagandă, atunci nu ne dăm înapoi să anunțăm „Europa liberă" că și de aici înainte tot propagandă vom face.

Este răspunsul întregului front artistic, răspuns gravat adînc în conștiința tuturor oamenilor noștri de artă.

Și atunci observăm că întrebarea „pentru cine și de ce minte «Europa liberă»" — rămîne fără răspuns. Poate numai ca să ne stîrnească un tonic hohot de rîs. In această direcție izbutește.

Mă amuză „Europa liberă", și mă amuză copios.

Aurel BARANGA

EUGEN MIHAESCU „Șantier"

Intelectualii și socialismul

rii, o astfel de orînduire, cu un astfel de program, trebuie să cheme la colaborare toate capacitățile intelectuale ale națiunii. Socialismul se fundează pe științe, pe științele naturii și ale societății, încît rolul oamenilor care le reprezintă prin cunoștințe, prin inventivitate, prin talent, devine deosebit de important. Regimul care construiește socialismul în țara noastră a arătat și arată deci o mare considerație intelectualilor, înzestrîndu-i cu mijloacele muncii lor și cu posibilități de manifestare fără analogie în trecut. A rezultat o activitate de cultură, în toate domeniile, dusă pînă la un nivel al producției și al răsunetului ei, niciodată atins înainte. Urmăresc acest răsunet de la Biblioteca Academiei și sînt în măsură a spune că, în ciuda discriminărilor ce ni s-au aplicat în țările capitaliste, știința și arta romînească n-au atins niciodată, peste hotare, același grad al interesului. Zilnic sosesc la Biblioteca Academiei cereri ale diferitelor institute științifice străine pentru a li se trimite cărțile și publicațiile romînești. Volumul schimburilor culturale a crescut considerabil. Artiștii romîni au cunoscut mari succese în expozițiile și pe scenele străine. Trăim momentul în care Eminescu, Caragiale, Sadoveanu, Arghezi cuceresc locul ce le revine în literatura universală. Alți emuli mai tineri ai acestora se îndreaptă pe același drum.

Intelectualii au înțeles că socialismul le oferă un teren deosebit de favorabil creației lor — și după 23 August 1944, ei s-au aliat și au sprijinit noul regim, într-o majoritate impresionantă. E necesar a spune, mai ales, că toate marile nume ale literaturii, ale artei și ale științei s-au rînduit, în această epocă, alături de ceilalți constructori ai socialismului. Cine a lipsit din rînduri? Cine a intrat în anonimat? Foarte puțini și nu din cei mai însemnați. Marea majoritate a țării gînditoare în tabăra socialismului este un fapt notoriu, incontestabil. A luat astfel sfîrșit o veche problemă. Integrarea socială a intelectualilor, prin recunoașterea rolului lor și prin stimularea funcțiunii lor creatoare, este o caracteristică a socialismului.

Nu se poate ascunde însă că în ciuda marii majorități semnalate, au existat și există și unii intelectuali, nu numai neintegrați, dar duplici în manifestarea lor. Neintegrarea acestora poate fi o consecință a îngustimii orizontului intelectual, a uscăciunii inimii, a puterii vechilor deprinderi și, în cazul acesta, o boală a bătrîneței. Duplicitatea este însă o diformitate a caracterului. Putem arăta oare scepticism față de un intelectual care, simulînd aderența, dedicîndu-și operele sale noii orientări, acceptînd situații și recompense, practică denigrarea și calomnia? A fost cazul compozitorului Mihail Andricu care, vinovat de a fi arătat o ostilitate perseverentă regimului care l-a onorat în atîtea feluri, ba chiar de a se fi ferit să pronunțe vreodată cuvîntul „socialism", a recunoscut că aceasta a fost, desigur, în activitatea sa, o „lacună". O astfel de caracterizare de sine, din cale-afară de eufemistică, a stîrnit hazul asistenței, dar poate pune pe gînduri și poate stîrni o tristă indignare.

De mii de ani omenirea se străduiește pe drumul transformării omului în cetățean, adică de subiect de îndatoriri și drepturi în cetatea sa. Istoria omenirii a însemnat pătrunderea treptată în cetate a maselor omenești rămase în afară de ea, adică în afară de plenitudinea drepturilor și foloaselor asumate numai de stăpînitori. Au dispărut, pe rînd, sclavii antichității, iobagii evului mediu, dar abia socialismul a găsit formula integrării celei mai generale a oamenilor în cetate, prin desființarea exploatării, prin înzestrarea tuturor cu întregimea drepturilor, a singurelor drepturi valabile în fața conștiinței omenești, adică a drepturilor rezultate din partea pe care munca fiecăruia o dă creației generale. Istoria omenirii manifestă un sens și revelează cercetătorului ei o unitate și o direcție, pe care intelectualul care dispune de întregul orizont al culturii poate să le recunoască. I se poate cere acest lucru intelectualului, adevăratului intelectual, după cum i se poate cere și căldura inimii capabile să se înflăcăreze pentru marile idealuri ale omului. Desigur, un scop atît de grandios nu poate fi atins dintr-o dată, fără greutăți și fără lupte.

Intelectualul, ca orice cetățean, păstrează în interesul cauzei în care s-a angajat, drepturile criticii oneste, fățișe, constructive, de bună credință, cu neputință de confundat cu afirmația lipsită de răspundere sau cu insinuarea perfidă, capabilă să slăbească sau să abată o energie trebuincioasă. Milioane de oameni lucrează astăzi cu o nouă conștiință a drepturilor lor în țara noastră, devenită un enorm șantier. Intr-un deceniu, în două, chipul țării se va schimba în așa fel, încît înaintașii noștri n-ar mai putea s-o recunoască. Va rămîne mereu aceeași grădină frumoasă a țării, străjuită de munți, udată de apele ei; ne vom gîndi mereu cu iubire și recunoștință la toți acei care ne-au transmis aspirația lor mai bună; dar așezările materiale se vor schimba, se vor înmulți bunurile prin care viața se îndestulează și se împodobește. Se vor transforma și sufletele oamenilor, crescînd spre lumină, spre dreptate, spre libertate. Va fi bine să se poată spune atunci că intelectualii țării, toți intelectualii ei, au rămas prezenți în mijlocul poporului, fiindu-i de folos în lucrările înălțării lui.

Tudor VIANU

Un nietzschean bogomil: E. M. Cioran

calde, ca acelea ale izolatului Jean Guéheno, unul din ultimii umaniști convinși ai revistei.

Pe „amicul tiranilor" îl cunoaștem de mult, încă înainte ca iminentul contact insalubru cu cămașa verde să-i impună subordonarea față de stăpînul sîngeros din hruba de la Berchtesgaden. Sînt aproape douăzeci și cinci de ani de cînd l-am acuzat de nesinceritate, surprinzîndu-i setea de notorietate și ambiția de carieră politică în ierarhia dezordinii legionare. Pe aceasta din urmă și-o mărturisește acum condescendent și disprețuitor în stilul bombastic al foștilor coreligionari: **„Ii plîng pe cei ce, în tinerețea lor, n-au zămislit un vis de dominație nemărginit, nici n-au simțit într-înșii învîrtejindu-se vremile".** Era în momentul în care **„Ahriman era principiul și zeul"** său, cînd **„nesătul de Rău"**, îmbibat de **„barbarie"**, asculta lăuntric năvala hoardelor care-i stîrneau **„dulci catastrofe"**. Să reținem așadar mărturia unei bizare credințe bogomilice, în care forța Răului (cu majusculă) se arăta mai covîrșitoare decît credința în bine și în providență a popii din Rășinari, părintele răznitului. Barbarul este însă un nietzschean uns cu o spoială de cultură, atîta cît trebuie pentru încercarea de a dinamita valorile ei fundamentale. Leitmotivul recentului „eseu" este clișeul verbal al voinței de putere nietzscheene întîi și fasciste apoi, cu variațiile „apetitului", „setei" și a „foamei" de putere, care întreține aerofagia spirituală a ciracului.

Articolul îl ia din capul locului la sigur pe cititor cu axioma că acela **„care n-a cunoscut ispita de a fi întîiul în cetate, care nu cunoaște chinurile și deliciile setei de putere, nu va înțelege nimic din jocul politic... nu va ghici elementele din care se compune arta disprețului"**. Politica nu e pentru Cioran arta de a cîrmui ca expresie a poporului care, în aspirația sa spre progres, acordă încredere mandatarilor săi, conform noțiunii democratice tot mai biruitoare pe întinsul planetei noastre, pretutindeni unde tumultul irezistibil al maselor revoluționează în favoarea lor structura societății. Ar fi dimpotrivă o malefică artă de a domina prin teroare și dispreț, artă la îndemîna oricui ar fi muncit de ambiția politică, morb devastator în descrierea neagră a căruia se exercită răbduriu condeiul mizantropului, totodată clinician al unei omeniri pretins demență.

„Mulțimea de anormali" care, după năbădăiosul nostru agonic, alcătuiește sectorul politicii, ar fi făcută în întregime din **„frenetici"**, din **„vrăjiți"**, din stăpîniții delirului grandorilor, un adevărat balamuc dar și un **„infern tonic, sinteză de venin și de panaceu"**.

Condiția esențială a omului politic, după veleitarul emul al secretarului florentin ar fi așadar **„deranjamentul mintal"**, scrînteala iar nicidecum devotamentul față de interesele obștești, respectul față de vederile înaintate ale societății și de năzuințele poporului muncitor, dublate cu pregătirea specială în complexele probleme social-politice și economice. E destul să fii ros de microbul ambiției, cu mai multă intensitate decît ceilalți politicaștri, ca să-ți pui în valoare virtualitățile de tiran, să disprețuiești omul și mulțimile, să le provoci teamă și să le stăpînești cu teroarea, chiar dacă tu însuți ești scuturat de frigurile spaimei, ca un veritabil anxios.

Istoria omenirii e privită de Cioran sub unghiul aberant al vizionarismului, nutrit cu lectura Apocalipsului. Aceeași carte de căpătîi de acum 25 de ani. De unde a luat însă învățătura bogomilică? Cum a ajuns la Ahriman, unul din dumnezeii săi, alături de Dürer, ca autor al Cavalerilor Apocalipsului și de Hitler, declanșatorul nebuniei apocaliptice care a fost al doilea război mondial? De bine de rău, bogomilismul punea în cumpănă binele cu Răul, pe Dumnezeu cu Satana. Noul bogomil înclină balanța în direcția Răului: **„Omul nu se mișcă decît pentru a face rău"**. Amestecînd în aceeași pălărie de scamator nume proprii, confuzionate ca și noțiunile, existențialistul susține că rostul conducătorilor politici ar fi să domesticească omul și să-l îmbrace cu sila în cămașa de forță. Nu e o simplă butadă, unul din acele paradoxe atît de scumpe lui Jean Schlumberger și mai tinerilor săi colegi redacționali de la N.N.R.F. Cioran edictează textual: **„O societate care s-ar voi perfectă ar trebui să pună la modă cămașa de forță sau s-o facă obligatorie"**. Marii tirani, și printre ei Hitler, la icoana căruia se mai închină încă Cioran, au condus exterminîndu-și atît dușmanii, cît și mulți prieteni. Crima ar fi o condiție sine qua non a politicii. In serviciul formei sale de guvernămînt preferate care e puterea absolută a oligarhiilor exploatatoare și opresive, Cioran afirmă cu cinism că se disting **„cabotinii sau asasinii în stil mare"**. Hitler e lăudat nu numai pentru că s-a descotorosit în sînge de Roehm și de alți camarazi ai săi, care-i stăteau poate în cale; el ar fi „important nu atît prin el însuși, ci prin aceea ce anunță, schiță a viitorului nostru, crainic al unei sumbre întronări și al unei isterii cosmice, precum al acelui despot pe scara continentelor..."

Firav proroc al vremilor apocaliptice e Cioran. El sugeră străveziu războiul atomic, deci soluția catastrofică pentru întreaga omenire, pregătită într-adevăr de o tiranie, dar nu de o tiranie irațională, inspirată de o nebuloasă „voință de putere", ci dictată de interesele monstruos de reale și de egoiste ale potentaților profiturilor uriașe, ale beneficiarilor cursei înarmărilor. Și mai ales, este un proroc frenat, cum ar spune psihiatrii, deoarece sugeră războiul cu pudoare, fără să-l preconizeze în proprii termeni. Numai la urmă prorocul rînjește satisfăcut, încredințînd noului stăpîn prezumtiv al lumii „ochiul vigilent și batjocoritor" față de neamurile învinse și supuse.

Din anarhia spirituală a nietzscheanului bogomil se construiește așadar o sumbră viziune catastrofică, profund retrogradă în exaltarea ei barocă. Autorul ei o socotește absolut certă, deși mărturisește că nu ar putea-o nici cîntări, nici dovedi. Viziunea tiraniei viitoare i se impune atît de evidentă încît orice încercare de demonstrație i se pare „dezonorantă". Noul convulsionar se socoate geometru ca Pascal și vizionar ca Ioan din Pathmos, strateg al puterii ca Machiavel și clinician al isteriei ca Charcot!

Cioran, firește, confundă înadins democrațiile de tip burghez, bizuite pe dominația minorității asupra majorității, cu democrațiile de tip socialist, sprijinite pe puterea maselor. De aceea, el susține că orice democrație ar fi o invitație la tiranie. Dintr-o paranteză care [illegible] cu ochiul, aflăm că „orice democrat e un tiran de operetă". Alt paradox specific gustului N.N.R.F.?! Altădată, poetul disponibil din Cioran se lasă furat de ritmul versului alexandrin, dodecasilabic, spre a strecura preceptele mnemotehnice ale eticii sale existențialiste: „Tricher sera pour vous une question d'honneur". (A trișa va fi pentru voi o chestiune de onoare).

Viziunea apocaliptică a lui Cioran nu i-ar fi proprie fără un trăznitor condiment olfactic: **„Stăpînul pe care-l așteptăm cu groază va fi anume un amator de putreziciune, în fața căruia vom face cu toții chip de stîrv... Omenirea începe o duhni: un miros nou planează peste univers"**

De ce acest plural de modestie, cînd eul nu mai este odios și cînd neopascalianul vaticinant n-are haz decît la persoana întîia, care-l singularizează? La aroma unor asemenea emanații trăiriste, altă dată combătute cu hîrtie de Armenia, nu ne mai surprinde nota de dispreț a grimasei, studiată în oglindă. **„Și poporul?"** veți întreba. **„Gînditorul sau istoricul care întrebuințează acest cuvînt fără ironie se descalifică"**, pretinde cu sfruntare cinicul, întrucît ar purta **„stigmatele robiei prin decret divin sau diabolic"**. Hamletismul bogomilic al acestei scandaloase dar imaginare alternative e explicabil la un fost obedient al gărzilor de fier, care n-au putut însă încătușa poporul nostru, făuritor activ al propriei sale istorii.

Bogomilul apologet al regimurilor imperialiste tot mai falimentare și neputincioase să-i facă pe plac, se gargarisește cu rețete politice mistificate și neoperante, într-o vreme cînd popoarele, conștiente de țelurile lor democratice, socialiste și pașnice și nesinchisindu-se de ifosul olfacticilor duhnitori, sînt în măsură a trece reversibila cămașă de forță după gîtul freneticilor beliciști, mai mult sau mai puțin soitari.

Șerban CIOCULESCU

CRONICA DRAMATICĂ

„Tragedia optimistă" de Vs. Vișnevschi

(Teatrul Național „I. L. Caragiale")

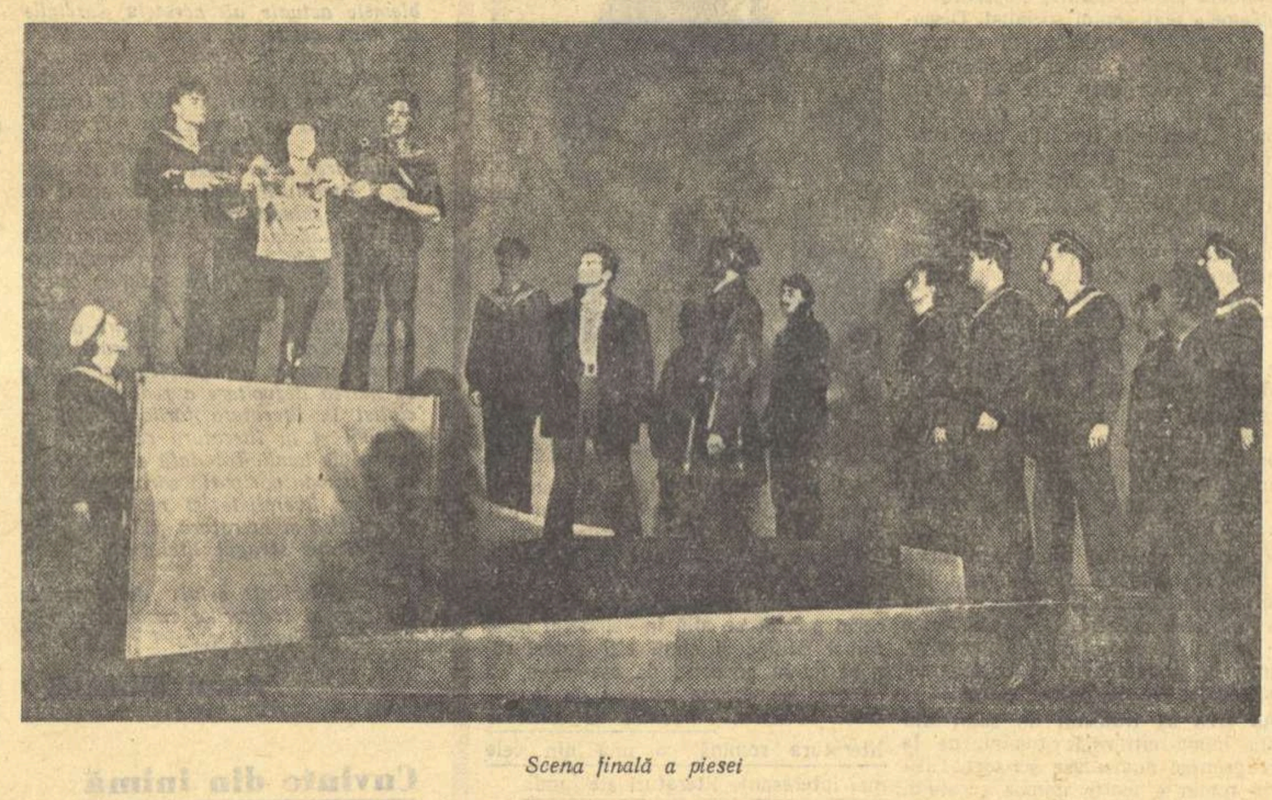

Scena finală a piesei

Nu a trecut un an de cînd cronica noastră s-a ocupat cu emoție de „Tragedia optimistă" a lui Vișnevski. Transcriam atunci cîteva idei sumare care ne-au urmărit în timpul spectacolului Teatrului Național din Craiova, cu sentimentul că mai aveam de spus totul și că n-am rostit esențial. Reprezentarea acestei drame uimitoare pe prima scenă a țării ne dă prilejul să întîrziem din nou asupra semnificațiilor sale excepționale. Vom adăuga așadar, la primele noastre notări, cîteva observații noi cu speranța că vom izbuti cîndva într-un studiu mai amplu, să atingem în mai mare măsură adîncimile acestui text remarcabil.

Autorii noștri de evocări istorice romanțioase în multe tablouri și cu multe costume vor înțelege poate, la terbila confruntare cu „tragedia" lui Vișnevski, un mare și simplu adevăr: trecutul poate fi resuscitat în imagini strălucitoare dacă îi sînt dezvăluite sensurile sale actuale, dacă îi este descifrat mesajul fascinant către contemporaneitate. Vișnevski n-a redactat o evocare emotivă și nici o colecție de diafilme ilustrative pentru studiul istoriei. Piesa sa este cu adevărat „tragică" pentru că tratează despre destinul omenirii de la înălțimea celor mai aspre exigențe și devine într-adevăr „optimistă" prin stabilirea unei comunicații neîntrerupte între spectatori și protagoniști, considerîndu-i pe unii ca și pe ceilalți cointeresați în egală măsură la apărarea idealurilor revoluționare.

O paralelă între „plutonierii" comentatori ai dramei și corifeii chorului tragediilor antice se poate face desigur. Deosebirile rămîn însă esențiale Chorul, deși este în timp situat alături de eroii damnați ai vechilor tragedii, nu acționează de pe o platformă comună cu aceștia. Intre Atrizi și Chor distanța este marcată de luciditatea ultimului, capabil să urmărească mișcările eroilor, pentru că se află dincolo de zona încrincenată în cercul căreia operează implacabil destinul. Bătrînii înțelepți cu bărbi respectabile care au drept de interpelare în tragedia elină dau dovadă de un excelent bun simț, dar stau mereu în afara limitelor dramei, înconjurați parcă de un cordon antiseptic care-i păzește de patimi și pătimiri. Chorul face în acest chip oficiul comentatorului, dar totodată și al instanței judiciare supreme, cîntărind cu sînge rece drame covîrșitoare sau plîngînd retoric suferințele cumplite ale eroilor tragici.

Dimpotrivă, în „Tragedia optimistă", plutonierii însărcinați cu prezentarea, sînt emisarii direcți ai eroilor dramei, trimiși de aceștia în viitor, pe traiectoria diafană a visurilor lor. Sarcina lor constă în reliefarea înțelesului adînc al fiecărui pas în lupta pentru victoria Marii Revoluții Socialiste. Bineînțeles că misiunea comentatorilor este aceea adecvată noului sens al tragediei. Eroii revoluționari ai piesei lui Vișnevski se preocupă de întocmirea unui nou destin și nu par de loc dispuși să aștepte dezlegările enigmelor prin intermediul oracolelor sacrosancte. Delegați să-i reprezinte pe înfăptuitorii revoluției peste timp plutonierii comentatori racordează mișcările sufletești ale spectatorilor de azi la temperatura înaltă a zilelor noului început de leat. Cei doi prezentatori modești și simpli nu figurează, așadar, ca simplă inovație de tehnică dramatică în piesa lui Vs. Vișnevski. Ei inovează datorită noutății colosale a mesajului pe care-l au de transmis. Este vorba să se pronunțe anume cu o deosebită claritate semnificația uriașă a faptelor de neuitat săvîrșite de eroii care au deschis un nou capitol în istoria umanității și anume primul dintre capitolele care conține într-însul sîmburele fericirii mult rîvnite.

Nu mi se pare întîmplător interesul pe care autorul îl acordă rătăcirilor impetuosului Alexei, matelotul încercat de simțămintele tulburi și înecat în tristețea singurătății. Participant entuziast la explozia care a aruncat în aer vechea orînduire, Alexei pare atît de avid să soarbă „libertatea" cu polonicul de argint, încît pierde din vedere faptul că libertatea nu poate fi găsită pe jos în stare pură, zvîrlită pe scările de marmură ale Palatului de Iarnă. Adevărata libertate a celor ce muncesc trebuie construită pe temelii veșnice, iar o asemenea operă cere devotament și pricepere, luptă și spirit de sacrificiu. Eroarea pe care o săvîrșește Alexei este aceea de a nu fi înțeles că Revoluția s-a făcut în numele încrederii în măreția omului și că alături de cei care merită numele de om va găsi răspunsuri și soluții pentru toate întrebările care-l năpădesc. Săvîrșind minunea întoarcerii lui Alexei pe drumul cel bun, comisarul bolșevic cîștigă una dintre cele mai strălucite victorii din cariera sa militară și Vișnevski o celebrează cum se cuvine în piesa sa. Intr-adevăr, „Tragedia optimistă" nu este numai piesă eroică, dar și povestea formării, în lumina ideilor comuniste, a unor caractere eroice. Alexei înțelege că se află împreună cu tovarășii săi într-o epocă unică, în era decisivă care primenește odată pentru totdeauna atmosfera bătrînului univers. Intr-o asemenea vreme se poate trăi în două chipuri: tîrîndu-te în mocirla satisfacțiilor mărunte și imediate sau, dimpotrivă, pe culmi amețitoare, sacrificînd totul pentru gloria și datoria de a fi participant la victoria clasei tale, însărcinată să transforme cursul timpului. Chemarea la existența eroică este adresată, evident, și spectatorului de astăzi. Unul din plutonierii observă chiar că pentru „a vedea eroi" spectatorii n-ar avea decît să se uite unii la alții. Tragedia marinarilor lui Vișnevski este cu adevărat optimistă pentru că se bizuie pe adeziunea activă a publicului care, deși nu figurează în lista persoanelor dramei, este inclus în economia piesei ca parte constitutivă. Drama aceasta cu întîmplări de neuitat nu are cum să fie luată drept un mesaj de dincolo de mormînt. Ea conține un apel viu, aprig și neobișnuit de actual, pătruns puternic de farmecul și frumusețea unică a marșului revoluționar intonat de cei care l-au descătușat pe Prometeu, vechiul erou tragic, și i-au oferit în schimbul meritelor sale posibilitatea de a zbura alături de oameni spre lună și chiar spre soare.

★

După cum se povestește, după terminarea mănăstirii Argeșului, Negru Vodă l-a pedepsit cu o memorabilă asprime pe Manole, după ce acesta ar fi mărturisit că poate să ridice un alt lăcaș bisericesc mai frumos. Meșterul care a pus în scenă „Tragedia optimistă" la Teatrul Național din București și-a reconstituit opera realizată în prima sa versiune la Craiova, într-un chip mai desăvîrșit, dar noi, aflîndu-ne pe poziții estetice diametral opuse legendarului domn, nu vedem în aceasta nici un motiv de mustrare. Vlad Mugur a făcut bine că n-a mers, pentru a realiza cu orice preț ineditul, împotriva propriei sale viziuni anterioare. Beneficiind în general de o interpretare actoricească superioară, „Tragedia optimistă" a respectat și în Capitală punctul de vedere al regizorului, grefat cu o altă variantă pe stilul montării lui Tovstonogov. Spre deosebire de spectacolul de la Leningrad, construit monumental, în tonuri grave și solemne, versiunea regizorală semnată de Vlad Mugur a imprimat însă acțiunii un alt ritm, dorind să obțină o respirație fierbinte înlănțuind episoadele dramei într-un tempo viu și impetuos. In acest scop s-a realizat o nouă și remarcabilă armonie interioară a dramei, la care cei doi comentatori (Gh. Cozorici și Gr. Pavel) au adus un aport considerabil. Probabil pentru aceeași cadență vie a spectacolului s-au săvîrșit unele tăieturi în textul „plutonierilor" și a fost sacrificat chiar un întreg tablou strîns legat de semnificația redobîndirii armoniei lui Alexei. Aci regia a exagerat, desigur, sărăcind textul într-un mod regretabil.

Un pas înainte față de versiunea craioveană a spectacolului îl constituie tratarea umanistă a rolului femeii comisar în care Marcela Rusu a realizat cîteva momente remarcabile. Este regretabil că, din nou finalul a scoborît tonul eroic al tragediei prin aspectul dezolant al comisarului muribund care-și pierde orice scînteie de strălucire în momentul morții, moment înfățișat cu o „autenticitate" mai curînd naturalistă. Greșeala ni se pare remediabilă în sensul redobîndirii tragicului grandios pe care-l realizează, de pildă, la Teatrul Academic „A.S. Pușkin" Olga Lebzak. Palid, încercănat, dar de o frumusețe nouă, stranie, chipul comisarului trezește pasiunea dreaptă a răzbunării și nicidecum joasa mizericordie.

Toma Dimitriu (Căpetenia anarhiștilor) ca și Marcel Anghelescu (Șeful de echipaj) au ridicat simțitor nivelul interpretării, primul realizînd o compoziție interesantă și nuanțată prin ocolirea tentațiilor grosolăniei simpliste. C. Rauțki a reeditat creația sa meritoasă în rolul „Marinarului Răgușit", de astă dată însă cu vagi semitonuri de șarjă. Inzestrat cu un glas scenic și vădind un temperament cald, Florin Piersic l-a tratat pe Alexei mai mult exterior, nereușind să ducă o paralelă proprie la creația mai profundă a lui Ion Marinescu din spectacolul de la Craiova. Regia merită toate laudele pentru sudura trainică dar cu remarcabile virtuți plastice pe care le-a dovedit pe scena „Comediei" ansamblul actoricesc. Cîteva glasuri s-au auzit dinstinct, atunci cînd sensul textului o impunea (Emil Liptac și Victor Moldovan în primul rînd), dar totul a fost pus în slujba „Cîntecului general" pentru exprimarea ideilor nepieritoare ale unei drame revoluționare care trece cu surprinzătoarele sale inovații în patrimoniul literaturii universale. La impresia de unitate a concepției s-a raliat și factura corespunzătoare a decorurilor. Jules Perahim a descris, în fiecare secvență dramatică, cercuri magice cu reliefuri adînci care au dat interpreților un cîmp de mișcare larg și totodată o delimitare convențională care a servit intens atmosfera specifică a acestei zguduitoare „tragedii optimiste".

Cu acest spectacol, Teatrul Național din București pășește pe un drum nou pe care unele din ultimele sale succese îl anunțau și îl prevedeau. Spectatorii așteaptă cu încredere consecințele firești ale acestei reușite, în ținuta și consistența viitoarelor premiere.

V. MÎNDRA

Carnet plastic

Expoziția R. Iosif

Pictorul și graficianul R. Iosif face parte dintre artiștii care s-au format și s-au manifestat stăruitor între cele două războaie mondiale, continuîndu-și activitatea pînă în prezent, cînd ne prezintă o expoziție, ce îi rezumă preocupările și realizările. Născut în 1894 la București, el a studiat la Belle-Arte cu Mirea și Storck, completîndu-și studiile peste hotare, mai ales în privința gravurii.

In mare măsură, expoziția din sala Nicolae Cristea, constînd din șaptezeci și patru de lucrări în ulei, monotip, gravură lito și desene, reflectă însușirile, preocupările, dar și limitele multor pictori dintre cele două războaie mondiale. Dacă în această perioadă, am avut pictori și graficieni care s-au apropiat de viața celor mulți și au oglindit-o cu luptele, suferințele și năzuințele ei — Tonitza, Ressu, Iser, Băncilă, Ștefan Dimitrescu, printre alții — o seamă de alți pictori și-au restrîns viziunea la peisaje fără oameni, la naturi moarte și interioare, sărăcindu-și tematica și posibilitățile unei dezvoltări mai ample. Ba, sub înrîurirea preferințelor burgheziei, chiar unii dintre artiștii mai combativi la începutul perioadei pe care o evocăm s-au preocupat cu timpul mai mult de probleme de limbaj artistic, evoluînd în tehnică și pierzînd în expresivitate umană. In anii de creștere a primejdiei fasciste și de pregătire a războiului imperialist, mulți graficieni au fost mai combativi decît unii pictori îndepărtați de realitatea imediată. Puternica noastră tradiție realistă, pornind mai ales de la Grigorescu, Luchian, Andreescu, nu a cunoscut între cele două războaie mondiale decît în parte dezvoltarea necesară pe linia criticei sociale. Totuși, față de presiunea curentelor decadente din occident, — a cubismului, suprarealismului, abstracționismului — imensa majoritate a artiștilor noștri au rămas fideli tradiției realiste și măiestria multora dintre ei, deși restrînsă la teme mai mărunte, a cunoscut o intensificare memorabilă.

Privind lucrările din expoziția lui R. Iosif, constatăm asemenea însușiri și limite, caracteristice multora dintre expozițiile dintre cele două războaie mondiale, deși, după cum vom vedea, artistul s-a străduit să-și împlinească unele lacune, apropiindu-se de cerințele contemporaneității. Ca mulți dintre talentații pictori din perioada anterioară lui 23 August 1944, R. Iosif nu cultivă portretul (are un singur portret în expoziție și cîteva tipuri pitorești), iar compoziția tematică socială nu pune îndeajuns accentul pe om sau pe grupurile de oameni, dînd peisajului în care apar oamenii o mai mare importanță și strălucire decît faptei umane. De asemenea, gustul pentru pitorescul paseist, pentru clădirile vechi, pierdute în sînul naturii, sau, dacă-s la oraș, nelegate de viața cotidiană, pentru petrecerile populare de la Moși, unde în loc de analiză umanistă vedem o proiectare spre fantastic (prezentă și în unele peisaje, lucrate cu pastă densă și suculentă), în fine, preferința pentru peisajul luxuriant, în care vegetația capătă valori poetice și cerurile crepusculare au un dramatism remarcabil, caracterizează în mare măsură viziunea lui R. Iosif. Insăși grafica sa, în marea majoritate a lucrărilor, se îndreaptă tot spre această viziune pitorească și poetică („In parc", „Hanul cu Tei", „Anticar", „Fanfară la Moși" etc.). Uleiurile sale sînt solid pictate, au viață, mărturisesc forța lirică a școalei noastre de pictură.

R. Iosif și-a împrospătat viziunea peisajistică mai ales în ținutul Cîmpulungului muscelean, de unde a adus numeroase peisaje lucrate cu vigoare și pline de vibrație umană. Acum, multe din peisajele sale au mai multă forță expresivă, trec spre dramatism, ca în acel peisaj cu oameni străbătînd drumurile unui deal, sub un cer nespus de dramatic („Pe Grui") sau aceta cu copaci bătrîni, în care frunzișul este atît de viu și consistent. Trăind însă în perioada înnoirii din adînc a artei noastre cu ajutorul metodei realismului socialist, el a adus și o seamă de teme legate de munca poporului: „Treieriș în Țara Bîrsei", „Pregătiri pentru treieriș", „Muncă voluntară", „Scoaterea cartofilor", „Atelierul de reparații" (acesta făcut în 1946), iar printre desene apare și imagina cartierului Ferentari, cu noile locuințe muncitorești.

Sînt eforturi care dovedesc dorința artistului de a se apropia de contemporaneitate și în care acțiunea umană își are însemnătatea ei. Totuși, înnoirea de conținut și viziune picturală este încă timidă și în relațiile dintre peisaj și acțiunea umană, aceasta din urmă nu este îndeajuns de accentuată, în expresivitatea ei. Oamenii se pierd uneori în imensitatea spațiului, figurarea figurilor nu sînt individualizate. Mișcarea oamenilor, atitudinile lor firești în procesul muncii, corelarea figurilor, mașinilor, uneltelor sînt, în schimb, convingătoare și au din viața pe care R. Iosif știe să o aducă în mai multe lucrări sale. Aceasta arată că, aflîndu-se încă în plină vigoare și năzuind să participe la noul din vremea sa, artistul ar putea da în viitor lucrări mai caracteristic contemporane, îmbogățindu-și valoroasa experiență picturală.

Petru COMARNESCU

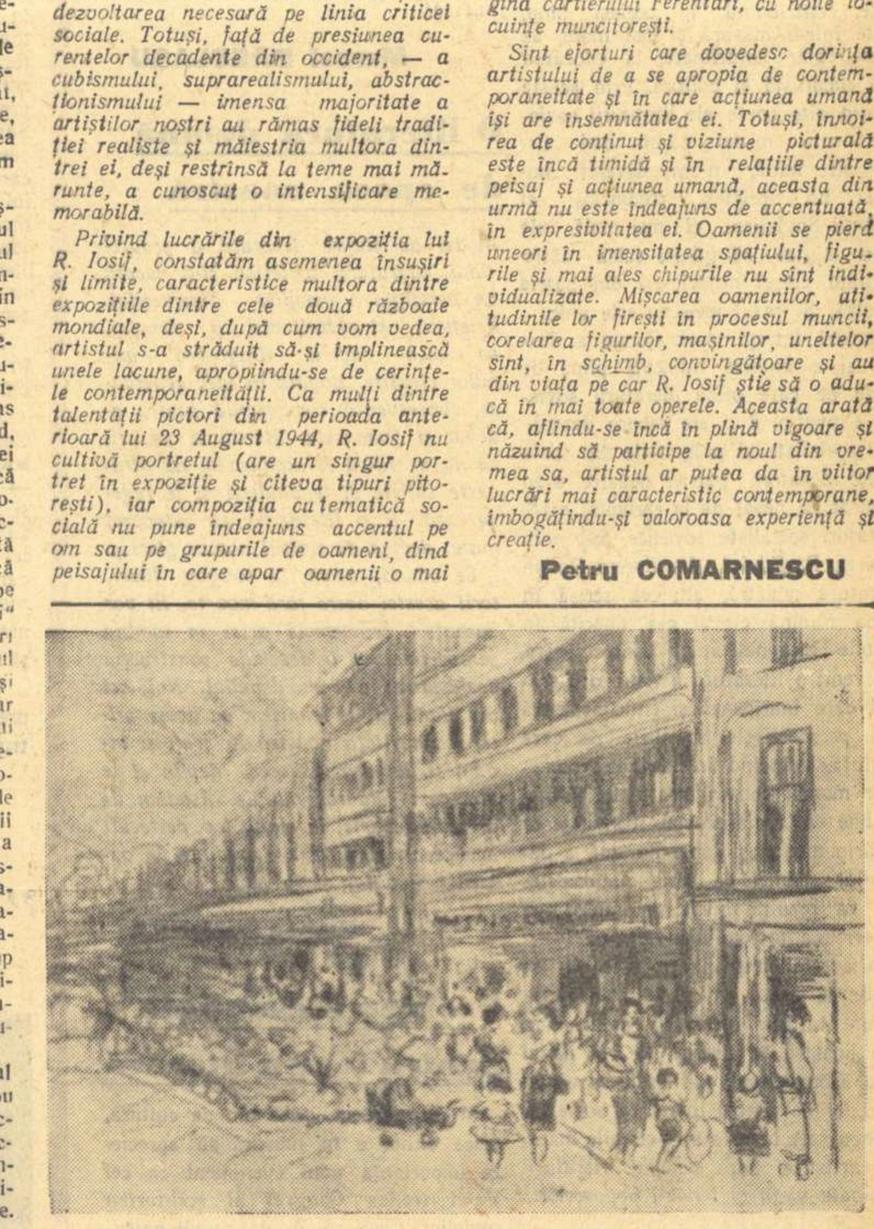

R. IOSIF „Cartierul muncitoresc Ferentari"

TRIBUNA CREATORULUI

Două piese originale

Lumea nouă luptă pentru socialism și pentru pace, se află într-un permanent atac pe plan intern și pe plan internațional. Teatrul își are și el rostul lui în această luptă: să joace piese legate de problemele arzătoare ale zilei. Cînd aceste piese lipsesc, teatrul nu-și face datoria. Arta realismului socialist cere artistului, alături de cunoașterea realității, și participarea activă la lupta pentru transformarea ei.

Actuala conducere a Teatrului Național a fost de la început preocupată de rezolvarea acestui esențial punct de program. Prezența pe afișul Teatrului Național a piesei lui Mihai Beniuc, „In Valea Cucului", ca și a lucrării lui Mircea Ștefănescu, „Cuza Vodă", este cel dintîi rezultat al acestei preocupări. Piesa lui Mircea Ștefănescu aduce pe scenă aspecte ale înălțătoarei epoci a Unirii, dar e pătrunsă de la un cap la altul de simțul actualității, simț ce mustește din fiecare încheietură a celeilalte lucrări, opera de debut în teatru a scriitorului Mihai Beniuc. Pentru că înțelegerea justă în lumina învățăturii marxist-leniniste a vremurilor pe care le trăim este proprie artistului contemporan, fie că scrie despre epoca de azi, fie că înviază întîmplări din timpurile de mult trecute. Această înțelegere în lumina învățăturii marxist-leniniste îl face luptător.

Autorii noștri — amîndoi — au adus pe scenă nu numai talent și măiestrie artistică, dar și atitudinea lor față de evenimente; față de frămîntările de azi în lumea satului, — Mihai Beniuc; față de unele întîmplări istorice care ne-au adus la ziua de azi, — Mircea Ștefănescu.

In piesa lui Mihai Beniuc, „noul" se înfruntă cu „vechiul". Dramaturgia noastră nu este săracă în lucrări ce au la bază această ciocnire, care este fără-ndoială conflictul cel mai semnificativ al zilei. Dar în unele din aceste lucrări „noul" e prezentat schematic, și numai elementele reacționare, învechite, trăiesc cu adevărat. Spre deosebire de acele lucrări, valoarea piesei lui Mihai Beniuc stă în faptul că figura copleșitoare, personajul cel mai bine zugrăvit, cel mai plin de viață, este un om pozitiv, bătrînul Toma Căbulea, țăranul pe care îl conduce un sănătos simț de pătrundere al noilor situații, o dîrzenie colorată cu haz. Mihai Beniuc izbutește să rezolve aci, în cadrul piesei sale, una din marile probleme ale dramaturgiei noi: victoria eroului pozitiv. Avem autori care știu să risipească umor din belșug și nu numai în ilustrarea caracterelor negative. O fericită confirmare este Spiridon Biserică din „Mielul turbat".

Toma Căbulea, eroul pozitiv al lui Mihai Beniuc știe și el să lupte fără să-și piardă voioșia, să se-ncrunte, fără a uita să rîdă. El își face din pilde, din cimilituri și din zicale populare săgeți cu care înțeapă, bice care usturâ, ace care împung cînd trebuie și pe cine trebuie. Și tocmai folosind aceste arme, păstrîndu-și permanent veselia și buna dispoziție, Toma Căbulea iese deasupra dușmanului pe care-l urmărește.

Dar izvorul de umor al lui Mihai Beniuc n-a secătuit construindu-l pe Toma Căbulea. El a știut să rezerve, atît cît trebuie, și pentru personajele dușmănoase. Grupul chiaburimei reacționare fost împodobit de autor cu haz. Și e atît de veridic smuls din viață acest grup, încît nu odată, în timp ce se dezbăteau în fața lumii muncitoare, nemerniciile săvîrșite de Andricu și semenii lor, mi-au venit în minte replici și atitudini din „Valea Cucului". Este cea mai bună dovadă că oglinda pe care o mînuiește poetul Mihai Beniuc, nu minte. E o oglindă iscusită care știe să sintetizeze viața și să o reflecte.

★

A arunca asupra trecutului lumina artei realist-socialiste este o faptă artistică de cea mai strictă actualitate. Cînd Alexis Tolstoi a terminat monumentala sa piesă istorică „Ivan cel Groaznic" a făcut următoarea declarație: „Acesta e răspunsul meu la umilința pe care nemții au vrut să o impuie patriei mele". Ce putea fi mai actual în anii războiului din urmă?

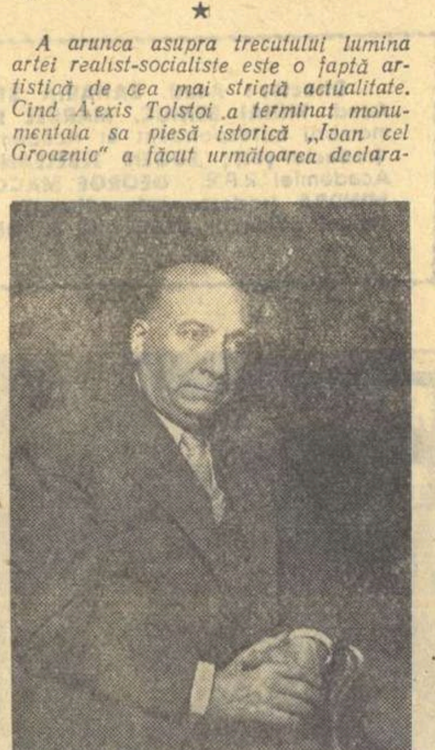

Mircea Ștefănescu a scris o piesă pe care o jucăm pentru aniversarea centenarului Unirii. Dar „Cuza Vodă" nu este o simplă piesă „ocazională". Ea vine pe de o parte să restabilească adevăruri pe care istoricii burghezi le-au măsluit în fel și chip, pe de altă parte ne arată că cele mai înălțătoare pagini ale istoriei le-au scris mulțimile, sădește în inimi dragostea de patrie, care, după cum spunea tot Alexis Tolstoi, „este sentimentul cel mai adînc și mai sfînt în viață".

Documentîndu-se în chip strict științific, dramaturgul, care stăpînește cu multă îndemînare arta scrisului teatral, nu depășește în „Cuza-Vodă" limitele adevărului istoric și știe să fie de o izbitoare actualitate. Oamenii pe care Mircea Ștefănescu îi face să se miște pe scenă vorbesc simplu și omenește, cu emoție sau cu umor, trăiesc o epocă ce ne devine familiară, care ne încîntă și ne cucerește, făcîndu-ne să luăm parte la evenimentele ce s-au petrecut acum o sută de ani, dar pe care ni le arată de pe pozițiile noastre de azi.

In centrul întîmplărilor stă desigur figura domnitorului Cuza, dar pe care autorul nu-l vede ca pe un erou izolat. Cînd Cuza luptă cu dușmanii Unirii, sau cu oamenii partidelor cari vor să împiedice reformele dorite de popor, noi simțim poporul alături de el, simțim că tot ce s-a înfăptuit atunci pozitiv e din voința țării, voință pe care domnitorul se străduiește s-o cunoască, și-o însușește și o traduce în fapte.

Poporul, care la această dată cînd se petrece acțiunea, nu și-a luat încă soarta în propriile sale mîini ca azi, își hotărăște singur, în mare măsură, destinul.

Iată actualitatea piesei lui Mircea Ștefănescu.

Cele două piese originale cu care direcțiunea actuală și-a inaugurat activitatea în chip fericit, dovedesc preocuparea majoră a actualei conduceri a Teatrului Național: promovarea dramaturgiei noastre noi.

„In Valea Cucului" ne arată cum trebuie tradus în limbaj scenic atașamentul față de partid și frămîntarea plină de rod a celor mulți în lupta pentru socialism.

In „Cuza Vodă" se privește trecutul în lumina învățăturii marxist-leniniste.

Artiștii Teatrului Național I.L. Caragiale s-au îndrăgostit din capul locului de cele două prețioase lucrări. Insemnătatea deosebită a acestor piese le-a apărut limpede de la început, ca și răspunderea ce decurge din această însemnătate, pentru cei chemați să le interpreteze. Precizările și concluziile de mai sus sînt în parte rezumatul discuțiilor dintre regizor și artiști din perioada așa zisă a lucrului la masă.

Repetițiile au început și s-au desfășurat pe această bază, la care s-a adăogat o însuflețire generală, o totală dăruire Rolurile mari sau mici, pozitive ori negative — simpatice sau mai puțin plăcute publicului — au fost primite și tratate cu egală seriozitate de actorii tineri, ca și de cei mai vîrstnici și încărcați de titluri — în amîndouă piesele.

Scenografii, costumierii, personalul tehnic de toate categoriile, din ateliere și de pe scenă, silindu-se să se păstreze în spiritul conducerii, au cheltuit, mai mult ca de obicei, devotament, dragoste și pricepere pe drumul realizării celor două premiere.

Iar regizorul lor — bucătarul șef — al cărui rost e să coordoneze aceste multiple și variate contribuții, a avut, mai presus de orice, o singură grijă: ca atunci cînd mîncarea va fi servită pe tavă — (citește scenă) — nimic să nu mai amintească de degetele bucătarului.

Sică ALEXANDRESCU

Note despre „Ivan cel Groaznic"

(seria a II-a)

„Ivan cel Groaznic" este un mare film al patriotismului rus și sovietic. Seria I-a a fost lucrată în preajma războiului, cînd oamenii sovietici simțeau primejdia invaziei fasciste. Filmul era un avertisment.

Seria II-a a fost lucrată în timpul războiului, cînd oamenii sovietici se băteau împotriva fascismului. Filmul era un răspuns.

Avertismentul n-a fost luat în seamă.

Răspunsul a fost înțeles.

★

Cinematografia contemporană se trage din sovieticul Eisenstein precum scriitorii ruși din „Mantaua" lui Gogol. Nicicînd nu ne-a fost mai limpede acest adevăr decît acuma, văzînd seria a II-a din „Ivan cel Groaznic", ultima și poate cea mai evoluată dintre operele creatorului. „Ivan cel Groaznic" este un film mare, el trebuie studiat pentru că în structura sa vom găsi cîteva din trăsăturile filmului realist socialist. Nu s-ar putea iniția o discuție literară (pentru romancieri, poeți, dramaturgi, la nevoie și critici) pe marginea lui Ivan cel Groaznic? Nu s-ar putea extrage din analiza filmului două-trei sugestii privind dezvoltarea scrisului?

Dacă am fi puși în situația de a scrie cronică cinematografică ar trebui să povestim, mai întîi, subiectul filmului. Ce se petrece în seria a II-a a lui „Ivan cel Groaznic"? Rudele țarului și biserica pun la cale un complot, se organizează asasinarea lui Ivan, acesta află, întîmplător și la un pahar de vin, de proiect, vinovații sînt înfrînți. „Puțin". Aceasta este prima trăsătură a filmului: reducerea (ca să nu zicem absența aproape totală) a „intrigii" clasice. Nu sînt „întîmplări" deosebite în film, nu se „înnoadă" la început pentru a se deznoda" la sfîrșit, după un ceas și jumătate de peliculă, acțiuni complicate, elementul „surpriză" este limitat și concentrat la maximum, încît singura „lovitură de senzație" a filmului și anume momentul cînd asasinul îl ucide pe pretendentul tembel la domnie, confundîndu-l cu Ivan din cauza costumului, este prevăzută și cunoscută **absolut sigur** de către toți spectatorii, nu sînt cai, în film nu sînt călăreți, sînt niște oameni care trăiesc laolaltă într-un castel sau în jurul unui castel, fac parte dintr-un sistem de relații firesc, se iubesc și se urăsc (firesc), se pîndesc și se ucid (firesc). Așadar niște oameni stau de vorbă. Se întîmplă altceva în Hamlet? Așadar niște oameni stau de vorbă.

★

A doua caracteristică: limitarea **spațiului**. Dacă mai sus vorbeam de limitarea intrigii, a „acțiunii" înțeleasă ca element exterior, deci superficial, acum trebuie să adăugăm ideea de limitare a spațiului, de concentrare la maximum a cadrului exterior, de reducere a elementelor din afara personajelor. „Ivan cel Groaznic" (seria II-a) este un **film fără peisaj**. Ivan cel Groaznic" se petrece mai tot într-un castel: cîteva încăperi, o biserică, o curte interioară, cam atîta. „Ivan cel Groaznic" nu posedă elemente exterioare nici măcar în interior: camerele sînt „dezbrăcate" de obiecte ce ar putea atrage privirea și opri-o în loc, n-am văzut podoabe pe pereți, n-am văzut obiecte „semnificative". Și poate că aici exagerăm, dar e la un moment dat, în scena grea, apăsată și foarte densă a petrecerii, un detaliu interesant: se aduc de către „opricinici" pe tăvi, niște mari păsări fripte, ca la banchet. Sînt primele și ultimele și singurele deci, asemenea semne de desfătare vizual-gastronomică ale petrecerii. Și sînt — lesne de observat pentru spectatori — din carton. Să fie pur și simplu o deficiență tehnică a lui Tisse — operatorul? Sau poate pe undeva, Eisenstein a vrut să semnifice, ca într-o polemică, superficialitatea „podoabei" vizuale, a elementului exterior „atractiv" a obiectului pentru obiect. ...E parcă o mișcare asemănătoare cu limitarea decorului în teatru, unde casa, pădurea sau lacul nu mai sînt înfățișate „ca să semene", ci doar simbolic și unde se schimbă destul de des decorul în fața spectatorului, demonstrîndu-se astfel ostentativ că decorul este numai un „decor", că obiectele nu au valoare „în sine" și că, în consecință — firească și inevitabilă — singurul element autentic din cîte pot alcătui materia artei, rămîne persoana umană. Eisenstein respinge cu o supremă inflexibilitate în această a doua serie a lui „Ivan cel Groaznic" orice tentație spre „exterior", spre spațiul cu ispitele sale, spre natură, și comandă operatorului o singură direcție, de la început pînă la sfîrșit, o singură direcție: omul, chipul omului, privirea, gestul, mișcarea, gîndul, viața, moartea. Restul e tăcere. Restul se află în afară de esență.

★

A treia caracteristică, urmînd și dezvoltîndu-le pe cele de mai sus, o constituie **limitarea metaforei**. Sună paradoxal dar Eisenstein nu cultivă așa zisa „metaforă cinematografică", ci o detestă, el n-a creat-o, ci o ucide. Asemeni marilor artiști, Eisenstein este un regizor ascet, înfrîngîndu-și pornirea spre metaforizare și „figuri de stil". Bardem, ca să-l comparăm cu unul din urmașii săi cei mai remarcabili, izbește prin imagine „cinematografică" și printr-o „originalitate" a metaforei care-l distinge și-l impune, dar cu prețul unei concesii față de adîncime. „Strada Mare" este un excelent film „făcut". In contrast cu Bardem, Eisenstein utilizează, reprimîndu-se sălbatic, expresia **directă**: personaje în alb și negru, elementul pozitiv este pozitiv, cel negativ e negativ, aghiotantul credincios și crud al lui Ivan este credincios și crud pînă la sfîrșit (fără complexe), pretendentul la domnie este prost și leneș pînă la sfîrșit (iarăși fără complexe) maică-sa și inițiatoarea complotului este aceiași, cumplit ambițioasă pentru fiul ei, de la început pînă la sfîrșit (fără complexe), opricinicii sînt toți frumoși, fanatici și funești pînă la sfîrșit (evident fără complexe). Costumele sînt în alb și negru, decorul este alb și negru, dialogul este alb și negru. Eisenstein posedă exact atîta expresie directă și „simplă", cîtă îi trebuie unui geniu.

Al. MIRODAN

„discul"

RAPSODIE PE O TEMA DE PAGANINI

pentru pian și orchestră, op. 43, — Serghei Rahmaninov

Li Min-cean: pian. Dirijor: Mircea Cristescu. Orchestra simfonică a Cinematografiei

Una din cele mai importante lucrări ale marelui compozitor rus Serghei Vasilievici Rahmaninov, „Rapsodia pe o temă de Paganini" s-a bucurat de o atenție deosebită din punct de vedere tehnic în înregistrarea realizată de „Electrecord" cu concursul tînărului pianist Li Min-cean din R.P. Chineză.

Scrisă și interpretată în primă audiție de compozitor în 1934, „Rapsodia" s-a bucurat de la bun început de un succes răsunător. Lucrare de mare amploare orchestrală, îmbinînd cu o măiestrie rară, într-un perfect echilibru, virtuozitatea pianistică (Rahmaninov fiind unul din marii pianiști ai vremii) cu ideile și varietatea bogăției de sentimente, „Rapsodia pe o temă de Paganini" (tema „Capriciului nr. 42") ne cucerește prin atmosfera ei dramatică, mereu crescîndă, de-a lungul celor 24 de variațiuni.

Inregistrarea și gravura acestui disc este ireproșabilă, reliefarea sonoră a orchestrei și pianului fiind realizată surprinzător de clar.

(două fețe, 25 cm. 33 ture, ECD—6, Electrecord 1959).

ERNANI (recitativul „Sorta e la notte" și aria Ernani, Ernani involami" de Giuseppe Verdi.

Victoria de Los Angeles. Soprană. Dirijor: Giuseppe Morelli. Orchestra operei din Roma.

Acest mic disc microsillon, gravat de „Elctrecord" după o înregistrare „La voix de son maître", ne dă posibilitatea să auzim una din marile „voci" ale lumii, răsunînd nespus de puternic și clar, păstrînd toată prospețimea și autenticitatea timbrului în interpretarea a două din cele mai populare melodii ale operei „Ernani".

(o față, 17 cm. 33 ture, ECC—163, Eletrecord 1959).

CENUȘAREASA (ariile „Nacqui all „affano e al llento" și „Non piu mesta accanto al fuoco") de Gioacchino Rossini.

Victoria de Los Angeles: soprană. Dirijor: Giuseppe Morelli Orchestra operei din Roma.

Pe cealaltă parte a discului de mai sus, în aceeași interpretare, putem asculta una din celebrele melodii compuse de G. Rossini, „Non piu mesta accanto al fuoco".

(o față, 17 cm., 33 ture ECC—163, Electrecord 1959).

AMATOR

SCRIITORII ROMÎNI SALUTĂ CONGRESUL SCRIITORILOR SOVIETICI

Salut!

Salut cu emoție Congresul scriitorilor sovietici, constructori ai comunismului, rapsozi ai măreției pe care o trăiesc popoarele Uniunii Sovietice.

Vă doresc scumpi dascăli și confrați, noi și mari victorii artistice, pe măsura realizărilor politice, sociale, științifice ale pașnicei, puternicei, splendidei voastre țări.

Victoriile voastre sînt și victoriile noastre.

Inainte spre înaltele piscuri ale comunismului!

Maria BANUȘ

Spre culmile frumuseții!

Incă de tînăr am avut fericitul prilej de a citi „Mama" de Gorki și „Donul liniștit" de Șolohov. Nu exagerez cu nimic atunci cînd afirm că aceste minunate opere au adîncit în mine deosebit de mult dragostea și respectul pentru cuvîntul tipărit, pentru carte, contribuind în același timp, poate într-o măsură și mai mare, aș spune chiar hotărîtoare, la educarea mea umanistă și politică. Prin aceste și prin alte opere ale literaturii sovietice care mi-au căzut mai tîrziu în mînă, n-am devenit numai un prieten credincios al Uniunii Sovietice, ci mai mult, ele m-au ajutat să găsesc calea către partidul clasei muncitoare din patria noastră. Și cazul meu nu este unic.

Tomuri întregi n-ar ajunge a descrie și a analiza influența plină de roade pe care pilda literaturii sovietice a avut-o și o are asupra dezvoltării socialiste și progresiste din toate țările. Scriitorii patriei noastre s-au inspirat cu nesaț de la exemplul marii literaturi socialiste sovietice. Sub conducerea Partidului Muncitoresc Romîn literatura noastră, atît cea scrisă în limba romînă cît și cea tipărită în limbile naționalităților conlocuitoare, a devenit o literatură a vieții, o literatură care înaripează și entuziasmează prin perspectivele socialiste pe care le cîntă, adîncind în conștiința oamenilor muncii convingerea victoriei inevitabile a socialismului, convingerea că prin munca și lupta comună a oamenilor muncii de toate naționalitățile va rezulta invincibil bunăstarea și fericirea întregului popor.

In aceste împrejurări este cît se poate de firesc ca glasul meu să se alăture tuturor oamenilor muncii din țara noastră în urarea ca cel de al 3-lea Congres al scriitorilor sovietici să constitue pentru literatura sovietică un nou salt înainte spre culmile măreției artistice, spre culmile literaturii închinate vieții și fericirii popoarelor.

Anton BREITENHOFER

Ajutor de nepreţuit în propria noastră creaţie

Cel de-al treilea Congres al scriitorilor sovietici — de lucrările căruia ne mai despart puține zile — constituie de pe acum un eveniment cultural de neobișnuită însemnătate: anchetele, interviurile la care au răspuns numeroși scriitori, definindu-și pozițiile de pe care întîmpină Congresul, articolele și studiile consacrate în presa de specialitate și în cotidianele din Moscova sau Leningrad, ca și din alte multe centre, principalelor probleme care vor fi dezbătute, și-au găsit ecoul și în publicațiile noastre. Fiecare dintre noi, aceia care ne îndeletnicim cu scrisul și implicit cu problemele literaturii, ale frontului ideologic în genere, am luat cunoștință cu deosebit interes de declarațiile poeților Tvardovski sau Dolmatovski, ale prozatorilor Leonov sau Polevoi. Pe cît de deosebiți, de diferențiați îi cunoaștem din operele lor, pe atît ne apar de unitari în exprimarea punctelor de vedere pe care sînt hotărîți a le susține de la tribuna congresului: o ancorare și mai adîncă în realitatea „construirii desfășurate a comunismului", o apropiere și o cunoaștere și mai intimă a omului sovietic, eroul acestei construcții fără precedent, o sporită exigență pentru măiestria artistică — în slujba reflectării, în toată grandoarea lui, a septenalului. Am reținut în special ideea (și fericita ei formulare) a autorului lui Vasilii Tiorkin: „Literatura noastră trebuie să strălucească în fața lumii întregi la fel de puternic ca și succesele gîndirii noastre tehnico-științifice."

Problemele de conținut, ca și cele de măestrie, analiza critică a operelor din perioada relativ scurtă dintre al doilea și al treilea congres (dar atît de bogată în realizări) ca și sarcinile ce se vor cristaliza în documentele marii întîlniri a condeierilor sovietici, ne interesează în cel mai înalt grad, ca un ajutor de neprețuit în propria noastră creație individuală, ca un model minunat pentru întreaga activitate a Uniunii Scriitorilor din Patria noastră.

Alături de toți colegii mei, salut din toată inima pe tovarășii care se întrunesc la Moscova, urîndu-le spor la muncă!

Marcel BRESLAȘU

O literatură demnă de epoca noastră

Model de slujire devotată a progresului, literatura sovietică și-a cucerit un prestigiu mondial binemeritat. Prietenă și sfătuitoare a omului, ea și-a cucerit dragostea inimilor cinstite. Bogată în idei generoase, consecventă combatantă pentru adevăr și frumusețe, literatura sovietică nu mistifică ci luminează, nu otrăvește suflete ci le vindecă și le regenerează. E o literatură cu adevărat mare, demnă de timpul nostru glorios.

Se adună, acum, în congres, făuritorii acestei opere fără moarte. Ei vor dezbate problemele artei în lumina perspectivei ce o deschide construcția desfășurată a comunismului. Noi, cei din Romînia, le trimitem cu acest prilej recunoștința noastră de frați și învățăcei. Le urăm succes deplin și le strîngem călduros mîinile. Asistăm de aici, de departe, la sfatul lor, petrecuți de aceeași stea roșie a credinței în oameni, în viitor și în pace.

Eugen FRUNZA

Probleme esențiale pentru teoria literară

Mi se pare că orice om de cultură, orice cititor e în măsură să aprecieze importanța unui eveniment ca cel de-al treilea Congres al scriitorilor sovietici. Ceea ce au dat lumii patruzeci de ani de literatură sovietică a fost cercetat și exprimat periodic în largi sinteze teoretice. Acum douăzeci și cinci de ani a fost definită însăși metoda realismului socialist. In 1954, la precedentul Congres al scriitorilor ea a fost adîncită și limpezită din perspectiva altor două decenii de clădire socialistă și de literatură revoluționară. Materialele congreselor n-au putut lipsi în anii aceștia de pe masa noastră de lucru. Ca în orice sector de gîndire marxist-leninistă, dezbaterile asupra literaturii nu s-au mulțumit să aprecieze trecutul; au croit pîrtii pentru activitatea următoare.

Condițiile în care se deschide noul Congres al scriitorilor îi sporesc importanța. Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. a pus construcția comunismului la ordinea zilei oferind literaturii orizont și sarcini corespunzătoare. O astfel de problemă nu poate lăsa pe nimeni nepăsător. Doar oamenii-cîrtițe ar putea ignora sateliții, racheta cosmică, cifrele septenalului. Traduse în limbajul artei, aceste fapte și probleme sînt esențiale pentru teoria și practica noastră literară. Așteptăm cu interes și cu simpatie frățească dezbaterile scriitorilor care ne-au dat „Donul liniștit", „Soti", „Tragedia optimistă"...

Silvian IOSIFESCU

BORIS POLEVOI:

Scriitorii sovietici înaintea Congresului

Literatura noastră nu a cunoscut încă o perioadă atît de vie și activă ca în acest an. Aceasta se explică nu numai prin pregătirea celui de al 3-lea Congres al scriitorilor, ci în special prin uriașul avînt cu care a fost întîmpinat Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. și grandiosul septenal.

După îndeplinirea planului septenal, vom primi pentru fiecare locuitor cea mai mare cantitate de produse în metalurgie, chimie, agricultură etc. Esențialul constă în altceva. „Capul de locuitor" va avea cea mai scurtă zi de muncă și două duminici pe săptămînă. Oamenii muncii vor beneficia de o mare cantitate de timp liber. Sarcina intelectualității sovietice constă în crearea de asemenea lucrări în toate ramurile de artă, inclusiv în literatură, încît să asigure odihna spirituală a omului sovietic, să-i ofere o preocupare rațională și interesantă. Sarcina în domeniul literaturii este aceea de a realiza asemenea creații care să transmită ideile comunismului într-o formă artistică perfectă. Una fără alta nu pot exista. Cît de înalte idei și probleme ar conține o operă literară, ea nu are nici o valoare dacă nu e scrisă într-o formă perfectă, interesantă și originală.

Sarcina noastră principală constă în a zugrăvi trăsăturile comuniste ale omului sovietic.

Am citit raportul tov. Surkov la Congres, intitulat **„Sarcinile literaturii sovietice în construcția comunismului"**, — raport la care am lucrat și eu, — și mi se pare că leit-motivul Congresului va fi tocmai înțelegerea perioadei septenalului ca o perioadă în care țara noastră pășește spre comunism, în care trebuiesc găsite căile cele mai potrivite pentru aplicarea în viață a acestor sarcini mărețe.

Vreau să spun și cîteva cuvinte despre pregătirile pentru Congresul nostru.

Inaintea Congresului a avut loc o discuție la Institutul de Literatură Universală „A.M. Gorki", cu privire la problemele realismului socialist. Discuțiile nu au fost abstracte, ci au pornit de la analiza noilor fenomene literare, a noilor cărți care au apărut în U.R.S.S., în țările de democrație populară, sau de la lucrările unor scriitori ca Aragon, Laxness, Neruda și alții. Personal, nu sînt nici teoretician și nici filozof și deși nu am participat la discuții, am urmărit cu deosebit interes dezbaterile. Pe parcursul dezbaterilor s-a clarificat noua etapă în mișcarea realist-socialistă ce a început odată cu marile sarcini puse de construcția comunismului. Problema principală a constat în analiza noilor cărți apărute în ultima perioadă. Rezultatele discuțiilor fără îndoială că vor sta la baza dezbaterilor Congresului și probabil că se vor reflecta și în statutul nostru care, de asemenea, nu reprezintă ceva imuabil și definitiv.

Realismul socialist nu este o sumă de porunci asemănătoare celor din biblie sau din coran, ci o teorie crescută din realitatea noastră. De aceea, orice om instruit nu poate obiecta împotriva muncii de generalizare și înțelegere a fenomenelor ce se petrec la noi.

Aș vrea să transmit un salut din toată inima cititorilor romîni, de la care primesc numeroase scrisori. Cititorul romîn e foarte inimos și atent, el reacționează cu căldură și exigență față de operele literare. Primesc foarte multe scrisori din cele mai diferite orașe. Ba, mai mult, am auzit că undeva în Romînia, un atelier a primit denumirea **„Atelierul de foc"**, după titlul uneia din lucrările mele. Sînt pe deplin conștient că aceasta se datorește faptului că acolo se află un grăunte din experiența poporului sovietic, că cititorii romîni au întîlnit ceva corespunzător propriilor lor năzuințe.

Vă rog foarte mult să transmiteți un salut călduros, prin intermediul gazetei dumneavoastră, cititorilor romîni. Cred că o să ne mai întîlnim. De altfel, această dragoste e reciprocă. Venerabilul maestru Mihail Sadoveanu, al cărui portret se află în cabinetul meu, Mihai Beniuc și mulți alți autori romîni mi-au povestit, de asemenea, că primesc numeroase scrisori de la oamenii sovietici. Personal, eu consider literatura romînă ca una din cele mai interesante literaturi ale lumii.

Aveți o cultură minunată. Romînia a fost prezentată foarte bine la Expoziția de artă plastică a țărilor socialiste. Sînt un mare iubitor de pictură și am stat mult în fața tablourilor lui Corneliu Baba, care mi-au plăcut foarte mult. E un artist de o mare forță, care, ca și Anteu, își soarbe puterea din sucurile pămîntului. Aș fi bucuros ca omagiul și salutul meu să ajungă pînă la dînsul prin intermediul „Gazetei literare".

MARGARITA ALIGHER:

„Un congres al literaturii militante pentru cauza comunismului"

Scriitoarea Margarita Aligher, care a fost zilele trecute oaspetele țării noastre, s-a recomandat încă acum zece ani cititorului romîn, atunci cînd poemul său despre Zoia a apărut în tălmăcirea Ninei Cassian. Versurile sale ne descoperă o personalitate lirică remarcabilă, exprimîndu-se în acorduri sobre, simplu și direct, într-un vers clasic, străin de orice retorism.

In ajunul deschiderii celui de-al treilea Congres al scriitorilor sovietici, poeta a ținut să transmită cititorilor „Gazetei literare" un salut prietenesc, pe care-l publicăm în facsimilul alăturat. In același timp, Margarita Aligher ne-a răspuns la unele întrebări privind preocupările sale literare în preajma Congresului.

— Cum vedeți viitoarea dezvoltare a liricii sovietice, perspectivele pe care le deschide Congresul în orientarea creației dvs.?

— Sînt și eu delegată la acest Congres, în vederea căruia ne pregătim cu toții, participînd la discuțiile și dezbaterile din presa literară și din cadrul Uniunii Scriitorilor. Aș vrea să spun că principala problemă pe care o vom analiza cu un unanim interes la acest Congres este reflectarea contemporaneității în literatură. Sînt probleme generale, care privesc toate genurile creației literare și care țin în primul rînd de problema fundamentală a creației fiecăruia dintre noi: realizarea unor lucrări artistice pătrunse de sentimentul partinității, al răspunderii scriitorului față de sarcinile mărețe ale societății sovietice care construiește cu succes comunismul. Consider acest al treilea Congres al nostru un congres al literaturii militante pentru cauza comunismului. Pentru lirică, pentru poeții care cîntă frumusețea vieții noastre, trăsăturile comuniste ale omului contemporan, cel de al treilea Congres al scriitorilor sovietici este menit să deschidă o perspectivă grandioasă. Problema contemporaneității, a exigențelor sporite și pe planul mijloacelor artistice se pune cu mare acuitate și în poezie.

— Ne-ați putea vorbi despre proiectele dvs. de creație?

— Aș vrea să spun mai întîi că tema dominantă a întregii mele literaturi este tema afirmării vieții, a proslăvirii curajului, eroismului și abnegației omului comunist în stare să înfrîngă greutățile și încercările cele mai cumplite. Și în paginile poemului despre Zoia ca și într-un alt poem, intitulat „Krasnaia Meci" am căutat să arăt că în pofida oricăror piedici, în viața și lupta oamenilor sovietici se afirmă puternic, dominant, un sentiment optimist, o temă gravă, eroică, semnificativă pentru înaltul nivel moral și politic al constructorilor comunismului, care luptă pentru îndeplinirea grandiosului plan septenal. Lucrez acum la un volum de poeme lirice inspirate din realitatea imediată a zilelor noastre și îndeosebi a faptelor caracteristice pentru oamenii zilelor noastre.

— Ce v-a plăcut mai mult din poezia romînească contemporană?

— Sînt o cititoare credincioasă a poeziei romînești și aș vrea să spun că, în genere, în Uniunea Sovietică poezia dvs. este bine cunoscută, prețuită și iubită de cititorii sovietici, fie ei scriitori sau oameni simpli. Dintre versurile care au văzut lumina tiparului la noi în traducere, aș pomeni aici cele ale lui Tudor Arghezi, Mihai Beniuc și Maria Banuș. Apreciez în mod deosebit poemele lor și le socotesc drept opere de o reală valoare artistică, dovezi emoționante ale conștiinței cetățenești și patriotice ale celor mai buni dintre poeții dvs.

Дружеский привет румынским читателям и любителям поэзии

11.V.59. Маргарита Алигер
Бухарест.

Un salut prietenesc cititorilor romîni și iubitorilor de poezie.
MARGARITA ALIGHER

In slujba cauzei comunismului

In aceste zile gîndurile noastre și ale scriitorilor progresiști din toată lumea se îndreaptă spre Moscova, unde au loc lucrările celui de al treilea Congres al scriitorilor sovietici. Congresul va însemna începutul unei etape noi a luptei pentru dezvoltarea și însușirea realismului socialist, pentru victoria lui absolută în literatură și artă. El va consemna succesele de pînă acum ale literaturii sovietice, problemele actuale ale acesteia, sarcinile de mare cinste, de înaltă răspundere care îi revin în această etapă a construcției desfășurate a comunismului în Uniunea Sovietică. De la tribuna Congresului va răsuna din nou glasul scriitorilor sovietici în apărarea și promovarea literaturii realist-socialiste, a literaturii pătrunsă de spirit de partid, închinată luptei popoarelor pentru socialism și pace, credincioasă înaltului său mesaj, umanismului socialist, slujitoare înflăcărată a cauzei comunismului. Dezbaterile vor ridica și vor indica căile de rezolvare a problemelor noi de teorie și practică literară actuală, a problemelor legate de marea dezvoltare a realismului socialist în literatura țărilor socialiste, precum și în literatura celorlalte popoare ale lumii. Totodată ele vor înfiera și vor da o ripostă zdrobitoare tendințelor liberaliste și revizionismului în estetică și literatură, ridicînd astfel și mai sus steagul literaturii de partid.

Salut fierbinte celui de al treilea Congres al scriitorilor sovietici și succes deplin lucrărilor sale!

Aurel MIHALE

Cuvinte din inimă

Spontan și tumultuos năvălesc sub condei — cuvintele mele scriitoricești, la cel de-al treilea Congres al scriitorilor sovietici: Cuvinte din gînd și din inimă. Cuvinte din frămîntările unei conștiințe și unor năzuințe care, fără de legătura strînsă cu vechiul realism critic al literaturii clasice ruse și cu noul realism socialist al literaturii sovietice, s-ar fi împotmolit în atîtea impasuri. Căci, de la Pușkin pînă la Maiakovski, de la Gogol pînă la Șolohov, de la aceștia pînă la cei mai tineri poeți, romancieri, dramaturgi și critici ai ultimei generații din U.R.S.S. lanțul e neîntrerupt. Ce admirabilă continuitate! Ce organică unitate! Ce permanență în opera creatoare vizînd aceleași și aceleași țeluri: omul, comunismul, patria, pacea, progresul și cultul umanismului socialist!

Mai există în vreo literatură o asemenea pildă de statornice aspirații? Mai există un asemenea neștirbit fir conducător în pofida unor atît de diverse personalități creatoare? Mai există o însumare de atîtea experiențe care au biruit timpul și au depășit hotarele ca să înrîurească atîtea alte cugete scriitoricești de sub alte constelații și alte meridiane?

Cheia acestor neîntrerupte izbînzi e simplă:

Toate de la popor, pentru popor! Nici o concesie deșertăciunilor, ispitelor, capitulărilor, mimetismelor trecătoare, estetismului sterp și fără conținut, care au devastat celelalte literaturi și au decimat aiurea atîtea valori creatoare lipsite de reazem lăuntric, lipsite de solidaritate întru aceeași luptă și victorie a comunismului.

Iată de ce ochii noștri, cugetul nostru, inima noastră, vor urmări cu o legitimă și neslăbită încordare dezbaterile celui de-al treilea Congres al scriitorilor sovietici! Se pun probleme pe care ni le punem și noi. Adică veșnica primenire în pas cu vremea pe care o cere și o dictează viața, fără a te îndepărta de la substanța vieții, însăși substanța creației.

Salutul meu e — biruința! Biruința mai departe a literaturii și artei cu izvoare din zăcămintele adînci ale poporului, pentru popor, pentru omenire, pentru comunism, pentru pace, pentru viitor, în acest început al splendidei ere atomice și cosmice.

Acad. Cezar PETRESCU

O nobilă menire

Salut Congresul scriitorilor sovietici care strînge în jurul unor fructuoase dezbateri nu numai pe creatorii de mare talent, din toate genurile literare, dar, prin atenția pe care o provoacă, pe cetățenii străduitori pentru o viață nouă.

Scriitorii sovietici a căror metodă de lucru este realismul socialist, au o nobilă menire în viața popoarelor lor, munca și realizările lor fiind împletite cu însăși viața societății celei noi, care construiește comunismul. Omul călit în lupte și crescut într-o muncă susținută de vis, omul care a reușit să străpungă spațiile, să călătorească în ghețurile polare cu ajutorul atomului folosit la îndeletniciri pașnice, omul care impune pacea și care e prezent cu o uriașă contribuție în toate disciplinele, este modelul gigantic al scriitorului sovietic. Și pe acest om încă scriitorului îi este îngăduit să-l transforme prin imboldul dat în lucrările sale.

Tuturor acestor neîntrecuți făuritori de lume nouă, le aducem salutul nostru frățesc.

Ion Marin SADOVEANU

Spor la muncă!

Aștept cu nerăbdare desfășurarea Congresului scriitorilor sovietici. Dezbaterile lui ne vor da răspuns la o serie de întrebări și ne vor indica noi sarcini. Lucrările pregătitoare ale Congresului, de altfel, ne-au și semnalat unele probleme, a căror soluționare va antrena consecințe foarte importante și binefăcătoare pentru creația noastră.

Personal, de pildă, sînt extrem de interesat în concluziile ce se vor trage din discuțiile privind realismul socialist ca metodă determinantă pentru soarta literaturii mondiale. Din premisele expuse în articolul de fond din 12 martie 1959 al revistei „Literaturnaia gazeta" se întrevăd constatări și rezolvări.

Aștept, de asemenea, ca la Congres problemele realismului socialist să fie analizate pe baza experiențelor literaturii sovietice multinaționale — cum se recomandă în articolul citat. Aceste analize ne vor servi drept exemplu pentru tratarea problemelor literaturii Republicii noastre Populare, unde același fond de idei se exprimă în diferite limbi, potrivit naționalității autorilor respectivi, dovedind că aceleași legi generale se manifestă prin particularități naționale.

In fine, tot pe baza celor semnalate de articolul din „Literaturnaia gazeta", sper că dezbaterile Congresului vor intensifica și la noi studiul teoretic al diferitelor stiluri și modalități artistice, vor determina un impuls și mai puternic în folosirea largă a acelor forme artistice care contribue la promovarea și victoria noului asupra vechiului și la cunoașterea și transformarea vieții în direcția socialistă, comunistă a istoriei.

Cu aceste așteptări salut din toată inima cel de al III-lea Congres Unional al scriitorilor sovietici, urîndu-i spor la muncă.

SZEMLER Ferenc

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R., **PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU,** membru corespondent al Academiei R.P.R.; **GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU. ION VITNER.**

In dimineața zilei de 11 mai 1959 a avut loc o întîlnire prietenească între un grup de scriitori sovietici și scriitori romîni. Din rîndurile oaspeților au făcut parte Margarita Aligher, poetă, Ivan Kuprianov, dramaturg, Ana Kardașeva și Belenovici Nadejda, autoare ale unor volume de proză pentru copii și tineret, Vladimir Nemțov, romancier, Alexandr Izbah, Olga Visoțka, Irina Tutarinova și Alexandra Smirnova, publiciști.

La sediul Uniunii Scriitorilor din R.P.R. oaspeții au fost primiți călduros de tovarășul Mihai Beniuc, prim-secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., Mihai Gafița și Szemler Ferenc, secretari ai Uniunii Scriitorilor din R.P.R. precum și de alți scriitori printre care Maria Banuș, Radu Boureanu, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Nina Cassian, Mioara Cremene, Horia Lovinescu și Veronica Porumbacu. In clișeele noastre: grupul scriitorilor sovietici și romîni (stînga); tovarășul Mihai Beniuc discutînd cu tovarășa Margarita Aligher (mijloc); un aspect din timpul discuțiilor: vorbește tovarășul Alexandr Izbah (dreapta).

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36; 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—24 x x x

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 21 (271) — joi 21 mai 1959
ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.
8 pagini 50 bani

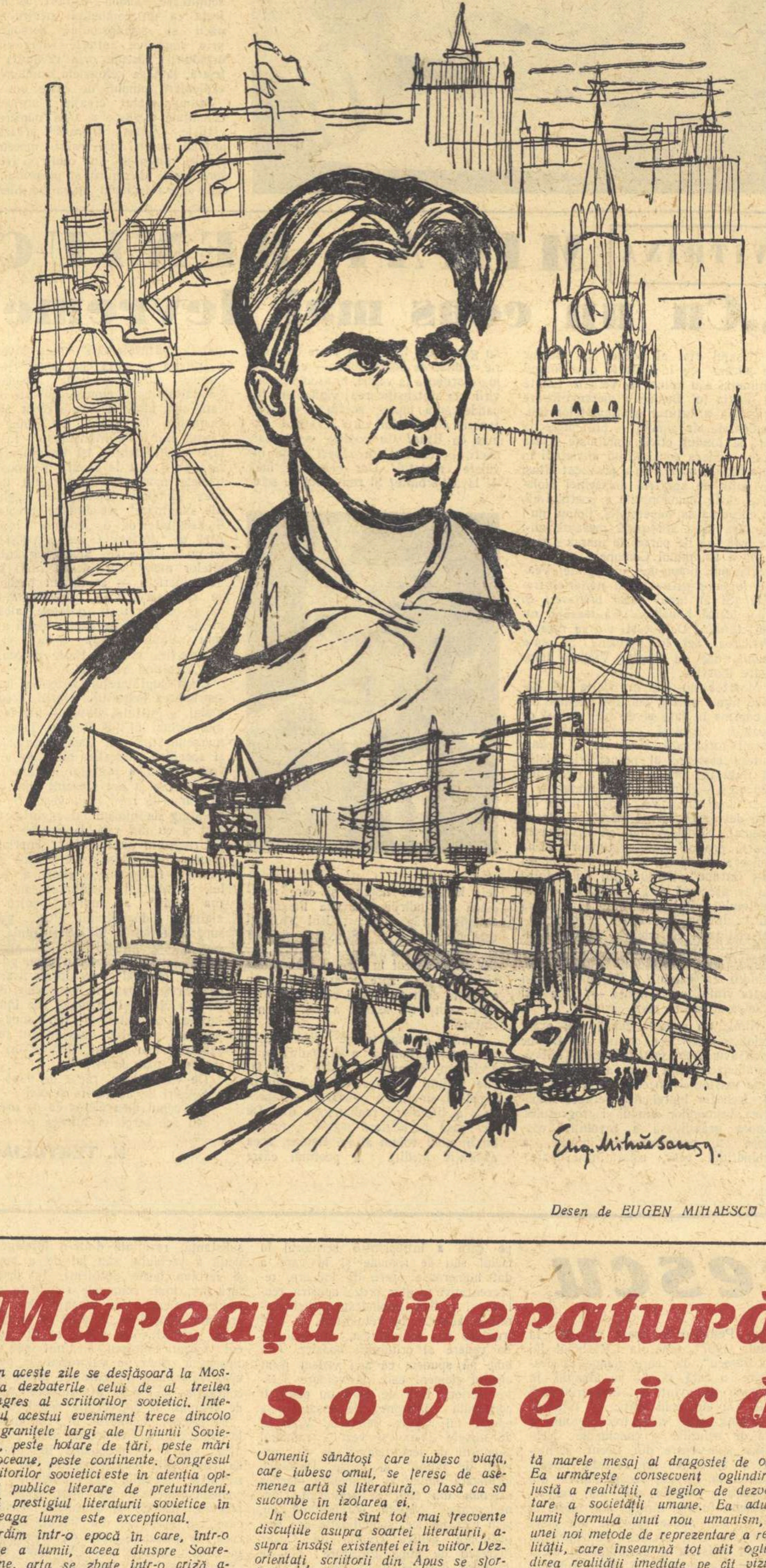

Desen de EUGEN MIHAESCU

La Moscova în zilele Congresului

de Zaharia STANCU

MOSCOVA, 20 mai (prin telefon). — Era în toamna anului 1948. Stam ghemuit seara tîrziu la masa de lucru și corectam în șpalturi o carte. Deasupra orașului atîrna întunericul. Ploaia, care nu „avea genunchi de aur“ ca într-unul din fermecătoatoarele poeme ale lui Esenin, bătea cu violență în geamuri. Ploaia mă sîcîia și mă mîhnea. Mă sîcîiau și mă mîhneau mai mult șpalturile pe care le aveam în față. Nu-mi plăceau cuvintele pe care le folosisem. Nu-mi plăceau frazele. Mă bătea gîndul să arunc la coș cartea de curînd isprăvită și abia culeasă și s-o scriu încă o dată de la început pînă la sfîrșit. Cum nu puteam să-mi îngădui acest lux, mă chinuiam să îndrept ce se mai putea îndrepta în grabă. A sunat telefonul și cînd am ridicat receptorul am auzit un glas cunoscut care m-a întrebat:

— Ai vrea să vezi Moscova?

— Da.

— Atunci, pregătește-te de drum. Pleci peste două zile cu avionul. Trebuie să participi la aniversarea a 50 de ani de la înființarea Teatrului de Artă.

— Cît pot să rămîn la Moscova?

— O lună. Dacă dorești, poți să rămîi și mai mult.

Am mulțumit călduros celui ce-mi aducea plăcuta știre. Am strîns șpalturile și le-am aruncat într-un sertar. Ploaia bătea mai departe cu violență în geamuri, însă nu mă mai sîcîia. Mi s-a părut că are „genunchi de aur“ ca într-unul din fermecătoarele poeme ale lui Serghei Esenin. A pierit din inima mea mîhnirea. Imi spuneam într-una: „Vei vedea Moscova. Vei vizita Kremlinul. Te vei plimba pe străzile pe care altădată a umblat Lev Tolstoi, Turgheniev, Maxim Gorki. Vei trai o lună în fabulosul oraș unde bate inima lumii noi“.

Peste două zile mă și aflam la Moscova. Uneori ploua. Alteori ningea. In unele zile soarele îmi arăta chipul și atunci peste Moscova plutea pulberea aurie a luminii. Am luat zi de zi note, ca un reporter conștiincios, asupra celor ce vedeam.

In vara anului 1949 revedeam Moscova, — o Moscovă plină de viață, plină de bucurie, și vizitam Leningradul, Stalingradul, Siberia. Din însemnările luate în cursul acestor călătorii am alcătuit o carte pe care am publicat-o în 1950.

Acum doi ani, în vară, am vizitat pentru a treia oară Uniunea Sovietică. De la prima întîlnire cu peisajele Uniunii Sovietice și cu oamenii sovietici, mi-am dat seama că lucrarea mea „Călătorind prin U.R.S.S.“, publicată în 1950 și retipărită în 1951, s-a învechit.

De cîteva zile mă aflu din nou în Uniunea Sovietică. Astăzi această carte cu note și impresii de călătorie mi se pare și mai veche, ba chiar foarte veche. Urmele Marelui Război pentru Apărarea Patriei au fost cu desăvîrșire șterse, și, se știe, — și e potrivit să amintesc aceasta acum, în timpul Conferinței de la Geneva — nici o țară din lume nu a suferit atîtea distrugeri, nu a pierdut atîtea bunuri și atîtea vieți omenești în lupta împotriva fascismului și militarismului german ca Uniunea Sovietică.

De la frontiera romîno-sovietică și pînă la Moscova am călătorit ca printr-o uriașă grădină înflorită, în care fiecare palmă de pămînt a fost lucrată cu grijă. Pretutindeni pe unde am trecut și mi-am aruncat ochii, am dat peste construcții noi. Se construiesc într-un ritm nemaivăzut, la sate și la orașe, locuințe frumoase și confortabile pentru oamenii muncii. Se construiesc drumuri și parcuri. Kiev, pe care hitleriștii în retragere îl transformaseră într-un cîmp acoperit de ruine, de grămezi de moloz și de movile de cenușă, a devenit unul din orașele cele mai fermecătoare din Uniunea Sovietică și poate chiar din lume.

Cu doi ani în urmă m-au uimit la Moscova, prin masivitatea și măreția lor, clădiri înalte și impunătoare. De cînd mă aflu aici, în orele pe care mi le lasă libere ședințele celui de-al treilea Congres al Scriitorilor sovietici, mă plimb pe străzile Moscovei, prin cartierele cele mai îndepărtate și nu mă mai satur de plimbare. Intr-o anumită parte a metropolei cunoșteam un cartier vechi, cu străzi cotite și case mărunte. Acum toate acele maghernițe, care stăruiau ca niște întîrziate rămășițe ale trecutului, au pierit. In locul lor s-au înălțat blocuri elegante, s-au construit străzi și bulevarde largi, au apărut parcuri și grădini. Intr-o altă parte a bătrînei capitale ruse, știam mari întinderi pline de arbuști mărunți și de iarbă. In locul ghimpoșilor și mărunților arbuști și al ierbii hirsute, am dat peste mîndre cartiere abia isprăvite sau pe cale de a fi isprăvite. Oamenii sovietici îmi vorbesc cu bucurie despre aceste realizări ale lor care pun în mirare pe călătorii veniți de pe meleaguri străine.

— Construiți?

— Construim sateliți artificiali și-i aruncăm în spațiu pentru a sluji știința. Vom construi nave interplanetare, însă totodată construim mari edificii publice, precum și cartiere noi și chiar orașe noi. Ne îmbunătățim și ne înfrumusețăm zi de zi viața. La sfîrșitul primului septenal, țara noastră va fi mult mai bogată, mult mai puternică și mult mai frumoasă decît astăzi.

In convorbirile pe care le-am avut cu oamenii de aici, ei au ținut să sublinieze că toate aceste realizări la care au ajuns în ultimii ani, se datoresc politicii de pace a U.R.S.S., inițiativei cutezătoare a Comitetului Central al partidului în frunte cu tovarășul Nikita Sergheevici Hrușciov.

Intr-o dimineață am privit această Moscovă nouă cu temelii de peste opt sute de ani, de pe colinele Lenin. Soarele strălucea pe cupolele de aur, unice în lume, ale Kremlinului, peste zidurile roșii, peste clădirile înalte și peste sutele și sutele de blocuri de curînd construite. Pe alocuri se ridicau către cer adevărate păduri de macarale cu brațe uriașe de fier în mișcare. Cu fiecare ceas al zilei și cu fiecare ceas al nopții, Moscova crește în înălțime și crește în întindere. Nu cunosc în momentul de față o altă metropolă pe globul nostru, atît de vie și în asemenea vertiginoasă dezvoltare ca această Moscovă, ca această inimă a lumii care făurește comunismul.

Acum cîteva zile, în somptuoasa, în impunătoarea sală din Palatul cel mare al Kremlinului, unde se țin de obicei congresele partidului și ședințele Sovietului Suprem, am văzut de aproape pe tovarășul Nikita Sergheevici Hrușciov, la ședința în care i s-a decernat Premiul Lenin pentru Pace. Solemnitatea decernării premiului, pe de o parte, iar de alta marea personalitate a celui premiat, a produs asupra noastră, a tuturor celor care ne aflam de față, o profundă impresie.

Luni dimineața, în aceeași sală din Kremlin, m-am întîlnit cu numeroși prieteni, mai vechi sau mai noi, din Uniunea Sovietică și din China, din Marea Britanie și din Vietnam, din Danemarca și India, din Franța și Ceylon, din Republica Democrată Germană și din Bulgaria, din Ungaria și din țările arabe, și din multe state capitaliste. Eram cu toții fericiți că ne revedem sau că facem acum, cu acest prilej, cunoștință. Auzeam vorbindu-se diferite graiuri. Ne strîngeam mîinile și schimbam impresii. Evenimentul pe care-l așteptam și care ne prilejuise întîlnirea, — deschiderea celui de-al treilea Congres al Scriitorilor sovietici — a avut loc la ora 12, în prezența lui Nikita Sergheevici Hrușciov și a altor fruntași ai partidului și guvernului sovietic. Prezența conducătorilor partidului în mijlocul nostru ne-a umplut de bucurie și de o legitimă mîndrie. Dovedea încă o dată prețuirea pe care partidul comuniștilor și guvernul sovietic o arată scriitorilor și literaturii. Tovarășul Hrușciov și ceilalți fruntași ai partidului și guvernului au fost primiți de către scriitori și de către reprezentanții presei sovietice și străine, de către activiștii de partid aflați de față, cu îndelungi ropote de aplauze.

Lucrările Congresului au fost deschise de scriitorul Konstantin Fedin, a cărui valoroasă operă literară este, în mare parte, bine cunoscută și de către cititorii noștri. Raportul a fost ținut de poetul Alexei Surkov, primul secretar al Uniunii Scriitorilor. Nu mă voi opri nici asupra cuvîntării lui Konstantin Fedin, nici asupra amplului raport al tovarășului Surkov. Sper că cititorii gazetei noastre le vor găsi în paginile acestui număr. Țin numai să semnalez că atît cuvîntul lui Konstantin Fedin, cît și raportul lui Alexei Surkov au în vedere atingerea acelorași scopuri: o literatură strîns legată de realitățile oamenilor sovietici care construiesc comunismul; o literatură profund partinică, așa cum le-a cerut scriitorilor Lenin și așa cum le-o cere mereu partidul și masele de milioane și milioane de cititori; o literatură valoroasă prin conținutul ei nou și prin înalta ei măiestrie artistică; o literatură care să slujească mersul înainte al constructorilor comunismului, al constructorilor socialismului, al constructorilor întregii lumi; o literatură care să ajute popoarele în dîrza lor luptă pentru menținerea și continua întărire a păcii. Arta și literatura nu pot înflori decît sub zodia păcii, a colaborării între popoare, a conviețuirii pașnice, a întrecerii pașnice și rodnice în toate sectoarele de muncă.

Raportul lui Alexei Surkov a mai cerut scriitorilor să participe la bătălia ideologică împotriva primejdiei revizionismului. După raportul tovarășului Alexei Surkov au urmat numeroase luări de cuvînt.

Scriitorii din republicile unionale au prezentat Congresului foarte interesante referate cu privire la dezvoltarea literaturii din republicile lor. Unii au sugerat să se traducă mai multe cărți

(Continuare în pag. 6)

VERA INBER

Invingătoarea

Drum desfundat și zăpadă și colb însetat ;
cîmpuri cu mine, furtună de plumb ne-ntreruptă.
Cîte-au trecut peste tine-n manta de soldat,
draga mea soră de luptă !

Către Ural cu uzina pribeagă-ai pornit.
Ți-ai părăsit casa veche și n-ai plîns vreodată.
Iți admira mîna mică metalul topit,
ție-nchinîndu-se, fată !

Dar am învins. Bubuitul de tun a-ncetat.
Ceru-ngrozit al rachetelor nu mai scînteie.
După severe și lungi meserii de bărbat,
fii, înainte de toate, femeie !

Zi însorită de martie. Stropii curgînd
prind de pe casa-nghețată în streșini să cadă.
Intr-o odaie copilul se leagănă blînd
sub pătura ca de zăpadă.

Ține în somn cîte-o pernă în brațele mici.
Soarele-i trece în buclele lui fără larmă.
Tu faci cu mîna un semn cînd se trece pe-aici :
„Ssst ! Nu vedeți ? Vrea să doarmă !“...

În romînește de VERONICA PORUMBACU

Măreața literatură sovietică

In aceste zile se desfășoară la Moscova dezbaterile celui de al treilea Congres al scriitorilor sovietici. Interesul acestui eveniment trece dincolo de granițele largi ale Uniunii Sovietice, peste hotare de țări, peste mări și oceane, peste continente. Congresul scriitorilor sovietici este în atenția opiniei publice literare de pretutindeni, căci prestigiul literaturii sovietice în întreaga lume este excepțional.

Trăim într-o epocă în care, într-o parte a lumii, aceea dinspre Soare-apune, arta se zbate într-o criză acută determinată de însăși criza capitalismului contemporan. Toate artele sînt în plină descompunere, într-o sinucidere accelerată. Ele se autoanulează, prin tendințe care le neagă însăși existența.

Astfel, în artele plastice, sculptura a ajuns la formule tehnice în care meșteșugul de fierar care și-a pierdut mințile, alcătuiește un fel de schelet de mașină infernală, destinată să înlocuiască armonia liniilor lui Praxiteles. Iar pictura a ajuns să nege valoarea formelor, a liniilor și a culorilor. Nonfigurativul în care plasticizarea dezordinei mintale înlocuiește oglindirea artistică în linii expresive și în culori evocatoare a frumuseților naturii și societății umane și acel și mai nou nihilism, care vrea să despoaie pictura chiar și de limbajul culorilor, suprimînd și penelul (poate și pînza?!) — nu sînt decît ofensiva de sinucidere a picturii.

Literatura în țările capitaliste nu a fost mai puțin supusă unor asemenea viziuni barbare. Unele tendințe literare din Occident trec dincolo de abstracționism și ermetism. Ele mărturisesc fățiș că vor să prădeze literatura de orice înțeles, de preocuparea de om, de narațiune, de psihologie, de stil înlocuind totul prin ridicarea obiectelor (a scaunului, a mesei etc.) la rangul de materie primă exclusivă a operei literare. Teatrul este și el preocupat de obsesii și repetiri plictisoase, care prezintă aspecte de cazuri clinice.

Acolo, puțini sînt cei care, de teama de a nu fi la modă, mai pictează și mai scriu pentru om și pe înțelesul lui. Este extrem de grea lupta scriitorilor progresiști, care au rămas credincioși realismului și tendințelor democratice.

Căutările în absurd au săpat o prăpastie între creatori pe deoparte și spectatori sau cititori pe de altă parte. Oamenii sănătoși care iubesc viața, care iubesc omul, se feresc de asemenea artă și literatură, o lasă ca să sucombe în izolarea ei.

In Occident sînt tot mai frecvente discuțiile asupra soartei literaturii, asupra însăși existenței ei în viitor. Dezorientați, scriitorii din Apus se sforțează să găsească literaturii o cale de ieșire din impas. Dar, în această căutare, se îndepărtează tot mai mult de oameni, adică de drumul cel bun.

Și iată că, în contrast cu această dezorientare, cu această degradare a artei și a omului, crește și se dezvoltă, după o concepție nouă, după o metodă nouă, o altă literatură: literatura realismului socialist. Ea poartă marele mesaj al dragostei de om. Ea urmărește consecvent oglindirea justă a realității, a legilor de dezvoltare a societății umane. Ea aduce lumii formula unui nou umanism, a unei noi metode de reprezentare a realității, care înseamnă tot atît oglindirea realității imediate pe cît viziunea, proiectarea în viitor, a realității de mîine. Ea aduce lumii o nouă tabelă de valori în judecata oamenilor, o nouă morală, morala comunismului, dînd omului, fiecărui om, un țel nobil, superior, în viață.

Demostene BOTEZ

(Continuare în pag. 6)

Perspectiva viitorului

Actualitate și partinitate

Perspectiva despre care vorbim în legătură cu literatura realismului socialist este rezultatul artistic al unei înțelegeri de sursă științifică. Scriitorul înaintează, cu gîndul, în direcția viitorului, pe liniile directoare ale dezvoltării istorice, sociale, psihologice, în virtutea unor certitudini oferite lui de cunoașterea materialismului dialectic și istoric. Procesul acesta de transformare a unor cunoștințe științifice în materie literară, poetică, nu se reduce la o transpunere mecanică și directă. Scriitorul și poetul nu parafrazează legile științifice ale materialismului dialectic și istoric. Pătrunzînd în afectivitatea artistului, certitudinile de care aminteam determină o schimbare de viziune cu rezultate artistice multiple, printre care ceea ce numim perspectiva revoluționară a realismului socialist.

O perspectivă de acest fel era, în mod firesc, refuzată scriitorilor realiști critici. Observația pătrunzătoare, nemiloasă a realității contemporane nu se însoțea, de obicei, la ei, cu proiectarea în viitor a faptelor și caracterelor. Evoluțiile psihologice și caracterologice ale romanelor realiste din veacul trecut exclud transformările structurale, calitative, acestea cu deosebire favorizate de o epocă bogată în transformări revoluționare. Evolutive sau involutive, transformările din literatura realismului critic se petreceau în cadrul constant al lumii burgheze, pe care scriitorul nu o depășea nici chiar în imaginație. Julien Sorel, Rastignac, Bel-Ami, arivișți ambițioși, Frédéric Moreau, Rudin sau Oblomov, veleitari ratați, își desăvîrșesc destinul în interiorul unei lumi, ale cărei trepte le urcă sau le coboară, dar ale cărei granițe nu le depășesc niciodată, fiindcă autorii lor nu concepeau o ordine socială lipsită de exploatare. De aceea scriitorii amintiți nici nu oferă soluții sau caută, asemenea lui Balzac, idealul social într-o lume muribundă, pe care propria lor observație critică o neagă.

Happy-end-urile lui Dickens, pseudo-soluțiile lui trandafirii nu numai că nu reprezintă o proiectare a faptelor în viitor, pe liniile de dezvoltare a personajelor, dar ne izbesc adesea prin caracterul lor antiistoric și contradictoriu față de logica socială și cea psihologică. Scrooge, pe care-l cunoaștem din portretul realist atît de puternic zugrăvit de Dickens la începutul „Povestirii de Crăciun“, ca pe patronul zgîrcit, rece, neuman al firmei „Scrooge și Marley“, trăiește uluitoarea revelație a unei vieți umane și pline de sens, în noaptea cînd duhurile Crăciunului îl plimbă deasupra acoperișurilor Londrei și îi dezvăluie existența umilă, plină de satisfacții modeste și generoase a funcționarului său Bob Cratchitt. La capătul acestei călătorii, Scrooge e alt om, se neagă pe sine și devine un binefăcător.

Dombey din „Dombey și Fiul“ e, vreme de 500 de pagini, un mare posedant, negustor cu inima împietrită, mîndru de vechimea „casei“ lui ca de un blazon. In ultimele cincizeci de pagini ale romanului, el face o bruscă

Vera CALIN

(Continuare în pag. 6)

Un manual al bătăliei pentru adevăr

50 de ani de la apariția operei lui Lenin „Materialism și empiriocriticism”

O jumătate de veac de la apariția unei opere este un răstimp istoric care îi poate măsura riguros valoarea: cînd în cincizeci de ani, opera a urcat mereu, ca un astru, pe firmamentul culturii umane, și se află la un zenit spiritual — sîntem în prezența unui monument cultural sortit să dăinuie peste vremuri. „Materialism și empiriocriticism“, opera epocală a lui Lenin, publicată în 1909, este astăzi încă mai vie decît atunci cînd a fost elaborată; raza de acțiune a ideilor pe care le cuprinde este nemăsurat mai mare.

Cartea a fost scrisă — cum se știe — pentru a răspunde unor nevoi ale luptei revoluționare. In timpul reacțiunii stolîpiniste, cîțiva tovarăși de drum ai proletariatului, intelectuali care au mistuit prost filozofia marxistă, s-au speriat și au încercat să ia calea întoarsă. Așa cum a arătat Lenin, cu un alt prilej, ei au confirmat în felul acesta din nou definiția dată de Goethe filistinului: „Was ist der Philister? Ein hohler Darm, voll Furcht und Hoffnung, dass Gott erbarm! — Ce este filistinul? Un maț gol, plin de frica și de speranța că domnul se va milostivi“. Filistinul intelectual, care s-a alăturat cadeților ruși, era „un maț gol, plin de frică și de speranță că moșierul contrarevoluționar se va milostivi de el“. Ca și revizioniștii zilelor noastre, acești intelectuali încercau să „îmbunătățească“ marxismul, oferindu-i modelul celor mai reacționare doctrine filozofice, care aveau pretenția să fie ultimul răcnet al cugetării omenești. „Inapoi la Kant !“ strigau în epocă „Herr Professor“-ii de filozofie din Marburg sau din Baden. Dar săreau mult mai la dreapta decît dascălul lor. „Imanentiștii“, ca Schuppe sau Schubert-Soldern reluau, în haine mai dichisite, idealismul subiectiv, vechi de două secole, al lui Berkeley. Pragmatismul — care abia mijea, ca filozofie a oamenilor de afaceri — încerca să demonstreze că adevărul „nu se descoperă, ci se inventează“, ceea ce intuiționistul Bergson, găsea ca fiind foarte lăudabil. In companie cu aceste doctrine, empiriocriticismul (cu numeroasele lui variante), încerca, prin Avenarius și Mach, să ofere un răspuns perplexității în care căzuseră unii oameni de știință, datorită loviturilor primite de vechea fizică newtoniană, prin descoperirea radioactivității, a particulelor atomice elementare, a teoriei relativității. Fideismul încerca, în aceste împrejurări, să extragă toate beneficiile posibile pentru clasele posedante — a căror armă ideologică a fost totdeauna — și se străduia, cum spune Lenin, „să-l strecoare prin contrabandă pe dumnezeu“.

Dar, în această epocă, „reacțiunea pe toată linia“ a burgheziei imperialiste se manifesta nu numai în filozofie și în generalizările teoretice ale datelor științelor naturii. Arta și literatura capitalismului agonic intrau în faza lor de dezagregare totală. In pictură, post-impresioniștii trebuiau să facă loc ecloziunii abstracționismului, care numai în cîțiva ani urma să dea la iveală pe Kandinski și pe Malevici.

Futurismul în Italia și mișcarea „Der blaue Reiter“ în Europa Centrală își ascuțeau lăncile veninoase. In Rusia țaristă simbolismul întîrziat al lui F. Sologub și Andrei Bielîi își disputa terenul cu literatura scabroasă a lui Arțîbașev și cu furibundele ieșiri reacționare ale lui D. Merejkovski. Dostoievski era îmbrățișat nu pentru valoarea artistică a romanelor lui, ci pentru pozițiile lui ideologice retrograde. Leonid Andreev făurea o literatură terifiantă prin delirul ei, ceea ce l-a făcut pe Lev Tolstoi să spună: „El vrea să ne sperie, dar mie nu mi-e frică“.

Acest climat cultural era expresia intereselor de clasă ale burgheziei și moșierimii, care își căutau în idealismul filozofic și în decadentismul artistic o „bîtă ideologică“ pentru a-și întări mijloacele de represiune polițistă împotriva revoluției. Este lesne de înțeles cît de bine puteau să slujească reacțiunii, în aceste împrejurări, pozițiile unor intelectuali ca Bogdanov, Bazarov, Iușkevici, Valentinov, care pretinzînd că vorbesc în numele marxismului, se făceau propagandiștii unor idei străine de filozofia partidului clasei muncitoare. Tocmai de aceea ei trebuiau să primească o ripostă, care să-i pună în lumina lor reală, care să arate că

Marcel BREAZU

(Continuare în pag. 6)

Pe marginea unui curs universitar[1]

Uriașa dezvoltare a învățămîntului superior în anii puterii populare, orientarea pe baze ideologice noi, marxist-leniniste, a sistemului de predare în facultăți și institute, impune, între altele, și necesitatea publicării unor cursuri universitare întocmite pe criterii științifice, bine orientate și bine informate, care să constituie pentru studenți un ajutor prețios în însușirea materiilor de studii. Preocuparea Ministerului Invățămîntului și Culturii de a litografia cursurile universitare, mai ales în domeniul materiilor de specialitate, care a căpătat în ultimii ani o amploare deosebită, este binevenită și trebuie sprijinită efectiv de colectivele de catedră din universități și institute de învățămînt superior.

Necesitatea imperioasă de a publica astfel de cursuri nu trebuie să ducă însă la alcătuirea lor grăbită, superficială, care să permită strecurarea unor greșeli serioase, de la cele ideologice și de informație, pînă la cele de stil și ortografie, ca în cazul cursului de Istoria literaturii romîne (Epoca veche și Școala ardeleană) redactat de un colectiv format din: Mitu Grosu (redactor responsabil), Ion Lăudat, Romul Munteanu, Mihail Nanu, Octavian Păun[2].

Faptul că un colectiv, format în cea mai mare parte a sa din oameni tineri, s-a angajat în redactarea acestui curs, e remarcabil. Efortul colectivului de redactare este fără îndoială, demn de a fi menționat, dar aceasta nu justifică gravele lipsuri ale cursului.

Cursul de Istoria literaturii romîne (Epoca veche și Școala ardeleană) cuprinde o perioadă destul de mare, desfășurată între secolul al XIV-lea (cele dintîi manifestări culturale de oarecare amploare cunoscute la noi) și prima jumătate a secolului al XIX-lea (cînd se încheie activitatea principalilor reprezentanți ai Școlii ardelene). Este perioada primelor documente păstrate, în limba romînă, a formării limbii literare, a începuturilor literaturii scrise pe teritoriul patriei noastre, perioada în care activează cronicarii, precum și istoricii și primii scriitori ardeleni.

Nesoluționarea unor probleme legate de crearea limbii literare, de textologie și cronologie, existența unui număr relativ redus de documente istorice și literare asupra epocii vechi a îngreunat munca de redactare, constituind cauza obiectivă a unor scăderi ale cursului. Dar cele mai multe lipsuri și greșeli se datoresc muncii nesatisfăcătoare a colectivului de redactare și, îndeosebi, a redactorului responsabil, Mitu Grosu, autorul celei mai mari părți a cursului și coordonator al activității întregului colectiv. Cursul de Istoria literaturii romîne (Epoca veche și Școala ardeleană) are desigur unele calități, care nu pot fi trecute cu vederea: autorii au eliminat interpretările reacționare asupra perioadei studiate, au încercat (nu întotdeauna cu succes) să dea o interpretare științifică, marxist-leninistă, fenomenului literar, au cercetat un material bogat și au scris, în general, accesibil. Trebuie avut în vedere, de asemeni, și faptul că este primul curs de istoria literaturii romîne litografiat. Toate acestea însă nu justifică scăderile serioase ale cursului, graba cu care Ministerul Invățămîntului și Culturii l-a publicat și nici faptul că nu a fost discutat înainte de publicare în colectivul catedrei de Istoria literaturii romîne de la Facultatea de Filologie din București, colectiv din care face parte marea majoritate a celor care au lucrat la redactarea cursului.

Principalele greșeli ale cursului de Istoria literaturii romîne (Epoca veche și Școala ardeleană) sînt legate de neînțelegerea și, uneori, chiar de nesezisarea raporturilor dintre bază și suprastructură sau dintre diversele forme ale conștiinței sociale. Astfel, condițiile economice și sociale din țările romîne sînt expuse mecanic, în capitole separate, fără legătură cu istoria literară, cu autorii tratați. Fenomenul general cultural sau fenomenul literar nu sînt explicate întotdeauna prin condițiile economico-sociale din perioada respectivă, ci apar izolate, ca fiind de sine stătătoare. Intre capitolele introductive generale și capitolele de istorie literară, s-a creat astfel o ruptură totală, dîndu-se impresia că au fost amestecate la întîmplare două cursuri diferite: unul de istorie literară și altul de istoria R.P.R. In plus, capitolele introductive de istorie generală conțin unele confuzii și omisiuni, care nu pot decît să inducă în eroare pe studenți. De exemplu, în capitolul intitulat „Secolul al XVIII-lea" se anunță apariția „celor dintîi semne puternice ale unei noi orînduiri, cea capitalistă, în Țările Romîne", dar nu se arată în ce constă elementul social, caracteristic acestei orînduiri, clasele sociale noi care se nasc, precum și raporturile dintre ele. La un moment dat, cursul amintește de „muncitorii iobagi", fără să precizeze dacă este vorba de muncitorii industriali sau agricoli, dacă se încadrează deci în raporturi capitaliste sau feudale, lăsînd în felul acesta să plutească incertitudinea asupra relațiilor de clasă din perioada tratată. In alt capitol, întemeierea Țărilor Romîne este atribuită de autorii cursului mai ales acțiunii bisericii ortodoxe ca reacție la tendințele expansioniste ale catolicismului. Se substituie astfel cauzele economice și politice prin cauze religioase, înlocuindu-se totodată explicația materialist-istorică printr-o explicație idealistă, incompatibilă cu cerințele și scopul cursului.

Dacă ar fi existat o legătură firească, organică, între capitolele introductive de istorie generală și cele de istorie literară, dacă ar fi fost pusă în lumină influența hotărîtoare a condițiilor economico-sociale asupra procesului de dezvoltare a literaturii, multe fapte literare expuse în curs ar fi căpătat explicațiile juste, ar fi apărut în unitatea lor dialectică, necesară, cu faptele de ordin economic, social și politic contemporane lor. Astfel, opiniile afirmate cu un ascuțit simț polemic ale lui Miron Costin cu privire la originea latină și la unitatea poporului romîn (în lucrarea „De neamul Moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor"), precum și ideea de unitate a romînilor care apare în prefața lui Simion Ștefan la Noul Testament (Bălgrad, 1648) trebuiau încadrate în epocă, explicate prin cauzele lor de ordin social, economic și politic, subliniindu-se astfel ideea că apariția acestor opinii în scrierile autorilor respectivi n-a avut un caracter întîmplător, ci istoricește necesar.

Autorii cursului au trecut superficial peste unele evenimente fără să le explice și fără să ia atitudine. De exemplu, în capitolul „Literatura istorică în Muntenia" se arată în treacăt că „luptele dintre grupările boierești care aspirau la conducerea țării s-au întețit în mod neobișnuit", dar nu se discută nici cauzele și nici efectele acestor lupte (aflăm doar că au pricinuit „mult rău Țării Romînești" ceea ce trebuie să recunoaștem e foarte puțin și foarte vag), mai ales că ele sînt strîns legate de activitatea cronicarilor munteni. Se cuvenea de asemeni să fie explicată în mod științific atît atitudinea anti-turcească a lui Antim Ivireanu; cît și critica aspră pe care el a făcut-o moravurilor boierești. Poziția critică față de boierime nu era un lucru obișnuit în scrierile epocii și de aceea autorii cursului trebuiau să se oprească mai insistent asupra acestei laturi interesante și originale a personalității lui Antim Ivireanu.

Deoarece n-au aprofundat raporturile dintre diferitele forme ale conștiinței sociale, autorii cursului confundă, în repetate rînduri, manifestările strict literare cu manifestările avînd un caracter general cultural, acordînd o importanță și o extindere exagerată acestora din urmă. Se vorbește pe pagini întregi despre arhitectura cetăților antice, despre tipurile de biserici, despre viața culturală din mănăstiri, despre traduceri neinteresante sau chiar despre unele texte bisericești netraduse în limba romînă care nu prezintă nici o importanță sau prezintă o importanță minimă în studiul literaturii vechi. De aici decurge și o încărcare excesivă a bibliografiei, studenții fiind trimiși la volume sau publicații care n-au legătură directă cu materia de studiu („La brodérie réligieuse en Roumanie", „Histoire de l'art roumain ancien", „Miniaturi romînești în secolul al XVII-lea", „Les arts mineurs en Roumanie III. Miniatures" etc.) și care nu fac decît să îngreuneze asimilarea cunoștințelor. Această încărcare inutilă cu fapte neînsemnate, nesemnificative, referitoare la dezvoltarea artelor sau la unele tipărituri lipsite de o reală valoare documentară, se remarcă și în cuprinsul cursului.

Sînt discutate pe larg tipăriturile religioase, anumite traduceri de importanță exclusiv bisericească și alte manifestări de acest gen ca literatură propriu-zisă, iar unor lucrări cu adevărat literare li se acordă o atenție și un spațiu redus, ca în cazul poemului „Viața lumii" de Miron Costin, care nu se bucură de analiza meritată. In timp ce enumerării traducerilor făcute de episcopul Damaschin îi revine aproape o pagină, „Răspunsului la catehismul calvinesc" al lui Varlaam care întrunește veritabile calități polemice, literare, i se rezervă doar șase rînduri. De asemeni, în introducerea capitolului „Cronica lui Grigore Ureche" se vorbește excesiv de mult (pe parcursul a șase pagini) despre situația economică, socială, politică și culturală din Polonia.

Tot o deficiență de orientare ideologică o constituie folosirea și indicarea, fără discernămînt, a unei bibliografii eterogene, alcătuită cu precădere din studii vechi, a căror viziune e bineînțeles, departe de cea marxist-leninistă.

Fără a prelua interpretările reacționare asupra literaturii vechi, cursul nu le denunță totuși, nu polemizează cu ele. Studenții din anul I pentru care s-a redactat acest curs, urmărind bibliografia indicată și neavînd o bază critică de discuție, sînt derutați, căci nu li se explică ce să preia și ce să respingă din lucrările indicate la sfîrșitul fiecărui capitol. Dacă față de vechea bibliografie autorii cursului arată o generozitate exagerată, față de lucrările apărute în anii noștri manifestă o neîntemeiată zgîrcenie. Astfel, pentru capitolul „Școala ardeleană" nu figurează în bibliografie decît o singură lucrare publicată după 23 August 1944, aparținînd lui N. David. Cît privește lucrările vechi, ele sînt folosite uneori în mod neconstructiv, repetîndu-se necritic unele caracterizări care au fost formulate în paginile lor, cum se întîmplă în capitolul despre Miron Costin, tributar în acest sens într-o măsură apreciabilă lui N. Cartojan.

Deficiențelor de ordin ideologic li se adaugă cele de organizare, de analiză literară și de apreciere. Bunăoară, autorii cursului fac abstracție de faptul că, paralel cu literatura scrisă pe care o urmăresc, s-a dezvoltat pe teritoriul țării noastre și o literatură populară orală, căreia trebuia să i se închine cel puțin un capitol, fie și de considerații generale.

Autorii cursului adoptă uneori o atitudine extatică în fața însușirilor literare incontestabile ale cronicarilor, acordînd epitetele cele mai favorabile fără a se fi realizat însă o interpretare științifică, analitică a textului. Abundă caracterizările de tipul: neîntrecut, minunat, zguduitor, de un puternic pitoresc, un admirabil model, *etc. — care vădesc din partea autorilor preferința pentru linia minimei rezistențe, în locul unei munci stăruitoare pentru evidențierea calităților literare ale primilor noștri scriitori, atît de diferiți. In acest fel cursul nu pune în valoare reala bogăție* artistică *a literaturii romîne vechi, marea ei varietate în conținut și expresie.*

Unele erori sau inconsecvențe de informare apasă și ele asupra cursului de Istoria literaturii romîne (Epoca veche și Școala ardeleană). Asupra ultimei tipărituri a lui Coresi, cursul oferă, în două pagini diferite, două date diferite. La pag. 25, ultima tipăritură este datată 1583; la pag. 33, data este 1581. La fel, în cazul copiilor făcute de popa Grigore din Măhaciu care, la pag. 32, sînt plasate între 1580 și 1619, iar la pag. 44, între 1580 și 1620. Stolnicul Constantin Cantacuzino și Radu Popescu, a căror activitate de cronicari s-a desfășurat în primele decenii ale secolului al XVIII-lea, sînt discutați în mod greșit la capitolul consacrat secolului al XVII-lea și plasați deci, neîntemeiat, în acest secol. Despre paleografie, *aflăm că „cercetează monumentele literare vechi", ceea ce e insuficient și inexact, sfera acestei discipline fiind mai largă decît cea a monumentelor* literare.

In sfîrșit, stilul neglijent, numeroasele inadvertențe de ordin gramatical și ortografic, precum și greșelile de dactilografiere, își dau concursul în sublinierea caracterului necorespunzător al acestui curs. Cîteva exemple vor fi edificatoare: „Mii de ani în șir s-au dezvoltat așezările omenești de pe meleagurile noastre și avem nenumărate dovezi care mărturisesc felul în care își agoniseau existența, cum trăiau și gîndeau" (pag. 8) (așezările gîndeau?); „Regele mîniat îl osîndește la moarte, dar este scăpat de o slugă credincioasă" (pag. 180) (regele este scăpat?); „Fără îndoială că aceștia nu puteau citi decît foarte rar, fiindcă nu știau carte, ea (cine?) *putînd fi însă răspîndită"... (pag. 330) (dacă nu știau carte, cum puteau citi, chiar foarte rar?); „In această legendă e relatată viclenia și uneltirea lui Gh. Ștefan" (pag. 241) (în loc de* sînt *relatate, deși e greu de imaginat cum se poate relata... viclenia ca trăsătură de caracter), etc. Foarte multe greșeli de punctuație, ortografie și dactilografie nu figurează în erata cursului.*

Deoarece nu ne îngăduie spațiul, nu continuăm înșirarea lipsurilor.

Reiese deci limpede faptul că, în actuala sa redactare, cursul de Istoria literaturii romîne (Epoca veche și Școala ardeleană) din cauza nenumăratelor greșeli pe care le conține, nu corespunde necesităților și scopului pentru care a fost întocmit. De aceea el trebuie redactat din nou pe principii mai ferme, asigurîndu-i-se o orientare ideologică și o interpretare consecventă marxist-leninistă, o documentație mai profundă, dar mai puțin stufoasă și un limbaj sobru și corect, pentru a fi de un real folos studenților cărora le este destinat. Este regretabil că un asemenea curs nesatisfăcător a fost ținut în fața studenților și că, în ciuda greșelilor sale serioase el a fost litografiat cu o ușurință condamnabilă. Este, de asemeni, regretabilă și lipsa de preocupare din partea conducerii catedrei pentru discutarea din timp a cursului în colectivul de catedră sub raportul orientării lui ideologice, al nivelului științific și didactic, deși cursul a apărut în urmă cu doi ani.

CRONICAR

---

[1] Curs de Istoria literaturii romîne (Epoca veche și Școala ardeleană).

[2] Contribuția membrilor colectivului a fost următoarea: Romul Munteanu a redactat capitolul „Școala ardeleană"; Octavian Păun capitolele introductive la sec. al XVII-lea și al XVIII-lea, Mihail Nanu capitolul „Nicolae Milescu", iar Ion Lăudat partea introductivă a cursului și majoritatea bibliografiei. Restul cursului a fost redactat de Mitu Grosu.

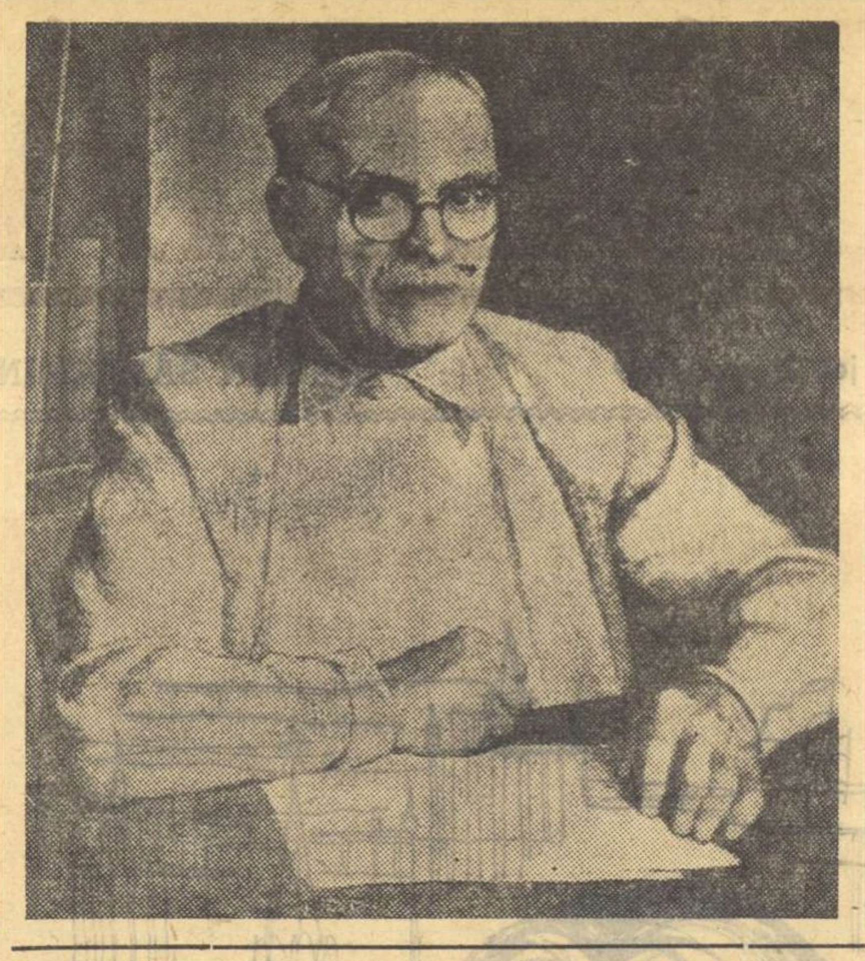

Tudor Arghezi împlinește 79 de ani

Opera lui Tudor Arghezi reprezintă un capitol cu totul deosebit al istoriei noastre literare. Ridicînd în poezia sa răscolitoare întrebări cu privire la soarta omului în societatea trecutului, Arghezi a continuat creator, cu o forță artistică impresionantă tradițiile liricii eminesciene. După Eliberare, în poemele „1907" și „Cîntare Omului", Tudor Arghezi a depășit vechile dileme ale liricii sale filozofico-religioase și aderînd la ideologia clasei muncitoare, a dăruit opere de mare valoare literaturii noastre noi, realist-socialiste. Scriitorul relevă în imagini patetice rolul mulțimii în făurirea istoriei. In presă, neobosit, cu o vervă sclipitoare, Tudor Arghezi se manifestă ca un combatant pentru ideile păcii și socialismului, demonstrînd prin sugestive antiteze superioritatea orînduirii născute prin revoluția proletară, față de defunctele orînduiri, ale exploatării omului de către om.

Monumentala creație argheziană constituie o glorie a artei noastre socialiste. „Gazeta literară" urează cu prilejul acestei aniversări, maestrului poeziei romînești, ani mulți și rodnici spre binele literaturii și poporului, căruia el i-a închinat opera sa literară.

VITRINA

MIHAI BENIUC: „Cu un ceas mai devreme"

Mesajul etic al poeziei lui Beniuc se afirmă cu intensitate de-a lungul ultimului său volum de versuri. Există în poezia lui Beniuc o metamorfozare originală a tuturor sentimentelor fundamentale ale omului — prin proiecția lor pe fondul eticii comuniste. Dacă apare undeva sentimentul anxietății în fața morții, acesta nu e provocat cîtuși de puțin de spectrul dispariției biologice, ci de teama nobilă a poetului că, în curgerea sa ireversibilă, timpul nu-l va lăsa să-și sfîrșească mesajul, nu-l va lăsa să fie părtaș la marea sărbătoare a triumfului Comunei:

„Timpul, timpu-ncet mă-nghite/ Veacul luptelor grozave/ al materiei trezite/ Și al lumii vechi bolnave./ Și mi-e teamă bunăoară/ Că mesajul nu mi-l termin/ De-a vesti c-o să răsară/ Fericirea, azi în germen./ Și mi-e teamă, dar nu foarte/ Viața-n lume n-are moarte".

Moartea nu are în poezia lui Beniuc nimic abisal, sufletul poetului nu e cuprins în fața ei de nici un fel de spaimă egoistă — singurul gînd care-l tortureazā fiind cel al transmiterii ștafetei, al perpetuării luptei, al fluturării mai departe a steagului său roșu: „Iar dacă am pretenții, e doar una/ Cînd voi cădea, tîrziu ori mai devreme/ Sărind mărețe trepte de poeme/ Și-nsîngerînd cu fruntea-mi spartă pragul/ Acestor timpuri, să-mi ridice steagul/ Un altul, înfruntînd semeț furtuna". Sentimentul îmbătrînirii nu se asociază nici o clipă cu cel al declinului vitalității — ci dimpotrivă cu voluptatea maturității, a experienței cîștigate, cu jubilația idealului înfăptuit: „Dintre vise însă, cel mai falnic, unul/ Roșu-mi stă pe casă, mîndru ca păunul/ Și mi-l joacă-n soare vîntul, ca la nuntă —/ Tare ești frumoasă, vîrsta mea căruntă".

Nimic nu caracterizează mai exact fizionomia etică a poeziei lui Beniuc decît aversiunea pentru fericirea idilică, paradisiacă, decît oroarea față de tentația existenței lîncede, vegetative, decît frenezia luptei neîntrerupte împotriva dușmanilor omului și progresului. Epoca grandioasă a revoluției cosmice, a perspectivelor infinite, a „mîndrului veac, solară-întruchipare" nu generează în poet o stare de euforie calmă, de beatitudine — ci o chemare ardentă la veghe, la ascuțirea privirii, la intensificarea vigilenței. Incandescența luptei, acesta e climatul favorit al poetului care se simte „rămas ca Etna/ Cu poalele verzi, palmieri, portocali,/ Cu zăpezi ce-mi învăluie creștetul/ Dar clocotind încă de lavă fierbinte/ Și rumenind cu scînteii/ întinderea nopții" și care repudiază cu îndîrjire narcoza liniștii și amăgirea răgazului: „Altul poate-ți este dat ca mire./ Și-nvățat și tare și bărbat/ care-n val de sînge n-a 'notat/ Și-a crescut în roze și iubire./ Eu rămîn cu fața spre hotare,/ Unde nu e liniște de tot,/ Coiful cîteodată doar mi-l scot/ Și ascult a muncii noi cîntare".

Beniuc e departe de orice idealizare convențională a drumului spre socialism, departe de toate acele facile viziuni anticipative care edulcorează și simplifică adevărata perspectivă a literaturii realist-socialiste. De aici acea particulară poezie a timpului în noul volum al lui Beniuc, acea aspirație inedită a poetului către „vîrsta matusalemică", acea invocație a „rețetei de viață cea lungă" — deoarece „trebuie timp astronomic/ Să dăltuie raiul atomic./ Și este o bucată cam bună/ De cale chiar pînă-n Comună./ De aceea noi taina ți-o vrem,/ Bătrînule Matusalem". In același spirit, Beniuc își imaginează nu fără un accent de ușoară melancolie și tristețe momentul cînd, aflat în lumea „umbrei nepătrunse", „ghiocurile sunătoare" ale cîntecelor sale vor fi ascultate de o „codană" înconjurată de „forfota Comunei" („Ah! și eu nu voi fi acolo/ Și din găurile orbitelor mele/ Vor picura mari boabe de-ntuneric") — sentiment peste care se suprapune însă credința ardentă că ghiocurile roșii, galbene, albastre, jucate în soare de copii, vor fi atunci mai sclipitoare, „iar o fată va sta cu urechea vrăjită/ Peste ghiocul sonor/Ascultînd viitorul".

Etica luptătorului autentic implică reprimarea impulsului trufiei, a egotismului, a gustului slavei — iar în ultimul volum al lui Beniuc, facem din nou cunoștință cu acea fermecătoare și specifică modestie, plină de un secret orgoliu, a poetului luptător: „Eu am să tac și am s-ascult cum cîntă/ In flamurile roșii noul veac/ Și n-am să plîng de nimeni nu cuvîntă/ C-am fost și eu din viță de Spartac".

Următorul „autoportret" cuprins într-un catren fixează foarte bine admirabila fizionomie etică a poetului, combatant neînfricat în „prima linie" a luptei pentru socialism, disprețuind cu gesturi superbe fericirea idilică și tihna molcomă, stigmatizînd plin de aprehensiune șovăiala, incertitudinea, prudența lașă, gustînd cu voluptate doar marile furtuni deasupra genunilor, dorindu-se rachetă și „rampă" „ce inima-și lansează-n viitor" — fizionomie etică prezentă perpetuu de-a lungul remarcabilului său volum de versuri „Cu un ceas mai devreme":

De vă zîmbesc, răsar de după buză
Sclipiri de diamante și oțel
Iar capul meu pletos ca de meduză,
Nu are șerpi, ci fulgere pe el.

N. TERTULIAN

Cezar Petrescu

Prima carte a lui Cezar Petrescu apărută după momentul Eliberării a fost romanul „Adăpostul Sobolia", scris cu înfrigurare în cîteva săptămîni, în toamna acelui an și apărut cu puțin înainte de sfîrșitul lui 1944. Un roman sumbru, care continua atmosfera grea, apăsătoare, ce se înstăpînise în opera prozatorului, începînd cu „Baletul mecanic" și continuînd cu ciclul „1907", cu „Ochii strigoiului" și „Carlton".

Esențialul pe care vrem să-l subliniem în aceste cărți e un element care a trecut mai puțin observat în epoca apariției romanelor respective. Scriitorul introdusese finalurile catastrofice cu totul neașteptate, absurde, care spulberă brusc eroii și retează acțiunea în momentele celei mai mari tensiuni, în momentele cînd destinele zugrăvite ajunseseră la adevărate impasuri.

Să fi fost aceasta din cauza neputinței scriitorului de a afla alte rezolvări? Să fi fost dorința unei excentricități, expresia unui pesimism total sau a unei derute? Mărturisiri ale lui Cezar Petrescu, făcute în epocă, uneori înscrise chiar în prefețele respectivelor romane, înștiințează pe cititor că autorul o făcea pe deplin conștient, nu pentru că el însuși n-ar fi dorit eroilor o soartă mai bună și faptelor lor o altă finalitate, dar pentru că viața societății înseși ajunsese la un astfel de impas în care era iminentă catastrofa, prăbușirea totală, desființarea.

Scriitorul vorbește atunci despre finalurile în care destinele erau „secționate salvator într-un moment de criză". Conștiința crizei, a impasului în care ajunsese regimul trecut, este evidentă în opera lui Cezar Petrescu din acei ani, chiar atunci cînd problemelor sociale puse în dezbatere li se dă un răspuns cu care nu ne împăcăm.

Acestei conștiințe i se datoresc finalurile de care vorbim. In „Baletul mecanic" asistăm la scena fantastică în care niște păpuși mecanice dobîndesc o misterioasă viață și asasinează pe ingeniosul și nu mai puțin misteriosul lor constructor, distrugînd totul în jurul lor. In „Carlton" asistăm la prăbușirea tragică a giganticei clădiri, îngropînd sub dărîmăturile ei mai ales destine ajunse la momente cînd crizele lor nu aveau nici o posibilitate de soluționare. In „1907", chiar primul volum se intitulează cu cele trei cuvinte apărute pe zidurile unde se ținea un fabulos ospăț biblic: „Mane, Tekel, Fares", — măsurat, cîntărit, împărțit — vorbind, după vechea tălmăcire, despre sfîrșitul unei împărății și al unui monarh. Și în „Carlton", ca și în „Ochii strigoiului", apărea un călugăr nebun, Filaret, care profețea sfîrșitul tuturor lucrurilor, anunțînd prăbușiri de apocalips. „Adăpostul Sobolia" este copleșit de aceeași atmosferă. Aproape toate elementele care o compun le întîlnim în acest roman și, în orice caz, tonalitatea tragică, aspectul de crepuscul, sentimentul sfîrșitului neîntîrziat — groaznic — dar fără putință de a-l înlătura. De altfel și cei doi eroi, Lavinia Madu și Lalu Măldărăscu, identici în destin și prin inițialele comune, sfîrșesc în același chip și în aceeași clipă, pulverizați, reduși la neant, de o bombă aruncată asupra Bucureștilor.

Cezar Petrescu intra în noua epocă deschisă Romîniei cu conștiința crizei regimului trecut, a întregii orînduiri trecute căreia nu-i găsea rezolvare decît în nimicirea ei totală, în dezastrul ei dus pînă la ultima consecință.

Drumul său în noua epocă se caracterizează în principal prin efortul de a înțelege și de a zugrăvi ce urmează **după** dezastrul orînduirii vechi.

Sentința pe care scriitorul a pronunțat-o asupra vechilor stări de lucruri izvora din convingerea profundă că ele sînt nefaste, dar nu și din conștiința a ceea ce le-ar putea înlocui. Scrierile sale din anii Eliberării ajung pînă la înțelegerea revoluției, a noilor drumuri în societate, în viață. Aceasta se petrece mai cu seamă începînd de prin 1950. Pînă atunci, scriitorul a rămas încă legat de elementele și mijloacele etapei anterioare a creației sale, chiar dacă o înnoire se simte de pe acum, în forme și măsuri diferite. După „Adăpostul Sobolia" a urmat un volum pentru copii, „Omul de zăpadă", în care visul, fantasticul și realitatea se adună într-o construcție pînă la urmă moralizatoare pentru micii cititori. Romanul „Războiul lui Ion Săracu", apărut în 1945, este lucrarea în care semnele unei noi orientări își află o expresie mai vădită, în confruntările pe care le realizează în conștiința soldatului Ion Săracu, tîrît fără voie în războiul antisovietic. Ion Săracu este descendentul unor generații de truditori ai pămîntului, toți Ioni și toți săraci. Solilocviile prelungite și destăinuirile pe care le face, apreciind cu îndrăzneală realitățile care-i cad sub ochi, dezvăluie trezirea conștiinței de clasă. Atitudinea e deocamdată incertă, puțin adîncă, mai degrabă ironică și sarcastică la adresa conducătorilor și a regimului fascist. Mai tîrziu e mult mai clară și mai profundă în romanul „Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mîine" în care personajul e relevat cu toată problematica lui, dar pe un plan mult mai amplu, care-l însoțește de-a lungul întregii sale vieți, pînă în zilele construcției socialismului.

„Războiul lui Ion Săracu" era un roman în care se ciocneau și se împleteau două atmosfere, fără ca triumful să fie în mod clar de partea uneia din ele. Era atmosfera sumbră, firească dramei pe care o străbătea eroul, și era cealaltă, care încerca un început de limpezire, o ieșire din criză. In terminologia lui Ion, hiperbolizată, colțuroasă pînă la forțarea limbii și logicei expresiei, se simte mereu îndîrjirea omului care crede și mai ales simte că mai e cu putință și altceva, că există o cale, una mai bună. Viața nouă pe care o vede în Uniunea Sovietică încă nu-i este clară eroului; el nu deosebește trăsăturile socialismului pe care nu se poate să nu le fi văzut concret, la tot pasul, chiar și sub uriașele distrugeri pricinuite de hitleriști. Dar Ion, ca și autorul, încă nu descoperiseră în 1945, cînd se scria romanul, decît mirajul păcii. Țelul socialismului era încă în faldurile viitorului. Scriitorul trecea de la „Războiul lui Ion Săracu" la „Tapirul" (1946), roman din categoria „Orașului Patriarhal" sau al „Duminicii orbului" în care era urmărită ratarea unui intelectual, după liniile cunoscute încă de la „Intunecare". Intr-o construcție originală, ingenioasă, asistam la una din dramele caracteristice scriitorului care-și umpluse opera cu personaje înfrînte, oricare le-ar fi fost generoasele intenții atunci cînd porneau la drum.

„Tapirul" compune și el, ca alte romane ale scriitorului, acea unitate de crepusculare, „monotone scufundări", acea „identitate în deznădejde", acea „apologie a învinșilor", pe care Cezar Petrescu și-o recunoștea scrisului său încă din 1932. Dar, dincolo de prăbușirea personajului, nu se mai întrezărea nici unda de înnoire pe care-o adusese „Războiul lui Ion Săracu". Acest sens îl va avea și nuvela „Doctorul Negrea", care reia, într-o formă mai nouă, un personaj surprins într-un complex de împrejurări și cu mijloace caracteristice perioadei de început a scriitorului, cînd apăruseră volumele de nuvele „Scrisorile unui răzeș", „Drumul cu plopi", sau, ceva mai tîrziu, „Aranca, știma lacurilor".

Lumea politicienilor, a escrocilor și piraților presei din „Aurul negru", din „Calea Victoriei" o vom regăsi în „Ai noștri, ca brazii", episod a cărui publicare fusese începută în reviste încă în 1951 și a cărui apariție în volum a avut loc în 1955. Dar și aici, atmosfera rămînea în general aceeași, cu toată încercarea spontană de emancipare din partea tînărului și cam lunatecului gazetar-poet, Richard Bobeică, poreclit „Bobocul".

ANUL XV

O cotitură în înțelegerea vieții, atît a realităților noi din Romînia democrat-populară, cît și a realităților trecute, se manifestă evident începînd din 1950, odată cu apariția povestirii „Două inimi tinere", urmată de celelalte nuvele care vor constitui volumul „Vino și vezi!" (1954). Pentru acestea cităm, în primul rînd, nuvela care dă titlul acestui volum, apoi povestirile „Ai carte, ai parte", „Nepoata lui Moș Ursachi", „Invățătorul Dominic Străjeru nu mai e singur", „Moara de la Cotu-Dracului".

Tematica largă însoțește eroii pînă cînd unii din ei ajung să trăiască socialismul, să participe la socialism. Nuvela „Vino și vezi!" rezumă amara experiență a unui țăran, Dumitrache Urcan, care străbate aproape întreaga epocă pe care o îmbrățișează Cezar Petrescu în opera sa, de la ciclul „1907" pînă la „Războiul lui Ion Săracu", dar care ajunge să descopere o altă viață, socialismul în perioada de avînt a industrializării țării. Cu un ochi critic și față de societatea prin care trece eroul, și față de soluțiile și concluziile propriilor sale opere din trecut, scriitorul a întreprins în această nuvelă trecerea în revistă, recapitulativă, din perspectiva poziției sale noi, realist-socialiste. In alte nuvele, mai multe la număr, sînt aduse subiecte din viața școlii. Nu vom analiza adîncimea și puterea artistică a autorului în crearea acestor nuvele, ci vom sublinia că și aici, ca și în nuvela care inaugurează volumul „Vino și vezi!", el este preocupat să verifice cu ochi critic concluziile sale din trecut, consemnate în romanul „Apostol" sau ciclul „1907", despre școală, să descopere și alți factori, care-i scăpaseră altădată în analiza acelorași fenomene și, mai ales, să urmărească dezvoltarea lor în zilele noastre, în condițiile regimului nostru. In legătură cu diversiunea șovină, pe care o dezbătuse în felurite moduri în scrisul său anterior, scriitorul realizează lucrarea, intitulată în volum „Pe malul Borzei, în inima Ardealului", unde concluziile juste ale problemei naționale orientează concepția nuvelei și desfășurarea faptelor zugrăvite.

Pretutindeni deci, scriitorul a urmărit să corecteze, să completeze, să precizeze prin noi scrieri, puncte de vedere inițiale, rămase neclare sau neabordate în opera sa trecută. Această preocupare se vădește și în romanul „Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mîine" unde confruntarea între eroi, între fapte, din perspectiva de azi a scriitorului, duce la concluzii și mai adînci și mai valoroase. Romanul e construit avînd la bază o continuă alternare de planuri, cînd din perspectiva soldatului Ion Săracu, cel întîlnit în romanul din 1945, cînd din a autorului însuși — care intervine direct în acțiune, cu comentarii, cu păreri și cu povestiri ale unor fapte și destine. Intervertirea de momente, comentariul, participarea vie a eroului și a autorului, cu solicitarea continuă a cititorului, dau acestui roman un aer familiar, de discuție și mai puțin de literatură obiectivă, cum ne obișnuise Cezar Petrescu. Procedeul îi ușurează răsturnarea unor perspective vechi, corectarea lor sau înlocuirea printr-o nouă perspectivă. „Cronica romînească a veacului XX" pe care a întreprins-o scriitorul în ciclul său de romane și în care a dat numeroase opere de valoare, reprezentative pentru proza noastră realistă și critică, dobîndește astfel mereu o aducere în actualitate, o confruntare cu actualitatea, din punctul de vedere al orînduirii noastre. Trebuie să spunem că aici vedem principalul element care dă valoare acestor scrieri, fără de care nu poate fi concepută imaginea de ansamblu a operei lui Cezar Petrescu. Volumul de nuvele „Vino și vezi!", romanul „Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mîine" și piesa „Pîrjolul", localizată numai la momentul marilor răscoale din 1907 și scenariul cinematografic „Nepoții gornistului" au, prin mesajul lor, semnificația cea mai grăitoare pentru creația lui Cezar Petrescu de după Eliberare; ele se datoresc dorinței scriitorului de a-și însuși noua metodă. Și dacă în scrisul său, romane ca „Intunecare", „Calea Victoriei", „Aurul Negru", „Apostol" rămîn cele mai de seamă opere, prin puterea realismului lor, prin adîncimea zugrăvirii, lucrările amintite mai sus își au importanța lor prin noutatea concepției care le stă la bază. In scenariul „Nepoții gornistului", scriitorul va ajunge pînă la înfățișarea mișcării revoluționare, a luptei comuniștilor în ilegalitate, într-o construcție care urmărește de asemenea destinul unor eroi de-a lungul unor întregi perioade istorice, — aici începînd cu războiul de la 1877, mergînd pînă în preajma Eliberării. In destinul familiei Dorobanțu, între care cel mai în vîrstă sunase asaltul la Grivița, iar cei mai tineri sînt comuniști ilegaliști, este sugerat un întreg șir de procese care au avut loc în societatea romînească de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și în primele decenii ale secolului al XX-lea. Scriitorul a pătruns astfel și în celălalt ciclu, pe care-l intenționa, „Rădăcinile din celălalt veac", din care însă n-a schițat decît cîteva linii de bază în scenariul „Nepoții gornistului" și din care a dat în întregime un episod, „Ajun de revoluție 1848". Aici apare primul Vardaru, strămoșul politicianului și moșierului Alexandru Vardaru pe care „Intunecare" ni-l arată ministru înainte și după primul război mondial.

Creația nouă a lui Cezar Petrescu poate fi așadar socotită ca o intervenție în corectarea și completarea „Cronicii romînești a secolului XX", ciclul vast care cuprinde majoritatea operei scriitorului. Preocuparea de corectare a tabloului realizat anterior l-a însoțit pe scriitor și în acțiunea de reeditare a principalelor sale romane anterioare, în special „Apostol" și „1907". Scriitorul a adus modificări nu de mare întindere, dar de substanță, rezultate dintr-o înțelegere nouă a vechiului său fel de a pune și rezolva unele probleme. In structura lor, toate romanele retipărite au rămas aceleași, dar mesajul lor reprezintă conștiința actuală a scriitorului, privind către opera sa din trecut. Cezar Petrescu a ținut să nu lipsească opera sa valoroasă de perspectiva actuală cu care s-a îmbogățit concepția sa, prin atașamentul față de regimul de democrație populară.

Prozatorul lucrează în continuare la amănunțirea tabloului din „Cronica" sa. El e preocupat în special de concluziile contemporane, de rezolvările, soluțiile și înfățișările în contemporaneitate ale unor conflicte, procese, destine și probleme sociale care vin spre noi din trecut. De aceea, în planurile sale de creație figurează romane ca „Vladim" sau „Bună țară, rea tocmeală", în care este făcut un rechizitoriu la adresa vechii orînduiri, dar în care, ca și în majoritatea lucrărilor sale noi, scriitorul aduce și tabloul luminos al zilelor noastre. Preocupat mereu să dea răspunsuri întrebărilor cu care a pășit în literatură acum mai bine de o jumătate de veac, după un drum de succese, dar și de ocoluri și în care n-au lipsit nici irosirile dureroase, Cezar Petrescu este azi, prin mesajul actual al operei sale recente, un scriitor al contemporaneității vii.

Mihai GAFIȚA

Din lucrările lui Cezar Petrescu apărute după Eliberare: Adăpostul Sobolia, *roman (1944);* Omul de zăpadă, *roman pentru copii (1945);* Războiul lui Ion Săracu, *roman (1945);* Tapirul, *roman (1946);* Doctorul Negrea, *nuvelă (1948);* Neghiniță, *roman pentru copii (1949);* Două inimi tinere, *povestire (1951);* Nepoții gornistului, *scenariu de film (1952), în colaborare cu Mihai Novicov;* Cocîrț și bomba atomică, *roman satiric pentru copii (1953);* Despre scris și scriitori, *eseuri (1953);* Nepoata lui moș Ursachi, *povestire (1953);* Ajun de revoluție 1848, *episod istoric (1954);* Vino și vezi! *nuvele (1954);* Pîrjolul, *piesă de teatru (1954), în colaborare cu Dinu Bondi;* Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mîine, *roman (1955);* Ai noștri ca brazii, *episod (1955),* Insemnări de călător, reflecții de scriitor, *eseuri și reportaje (1958).*

In afară de acestea, a tipărit lucrări mai ample cu caracter publicistic, între care: A. Vlahuță și epoca sa, *(1954) etc, apoi nuvele, schițe, mărturii de scriitor, lucrări cu caracter eseistic, foiletoane de ziar, fragmente literare, etc.*

CEL DE-AL III-lea CONGRES AL SCRIITORILOR DIN U.R.S.S.

Cuvîntul de deschidere rostit de K. A. FEDIN

Dragi tovarăși, dragi prieteni!

Scriitorii Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice, prin reprezentanții lor aleși de către toate literaturile naționale din marea noastră țară, s-au întrunit în cel de-al III-lea Congres unional al lor. Principala caracteristică istorică a congreselor noastre o constituie faptul că ele sînt congrese ale scriitorilor revoluționari.

Soarta revoluției, pe întinderile uriașe ale fostului imperiu țarist, a fost hotărîtă de marea cotitură din Octombrie și de victoria Sovietelor în războiul civil care i-a urmat. Cîrma istoriei a luat-o proletariatul în alianță cu țărănimea muncitoare. S-a născut o nouă societate care într-o perioadă scurtă și-a făurit intelectualitatea proprie. Rădăcinile acestei intelectualități noi sînt sădite adînc în popor, hrănite de seva dătătoare de viață a revoluției socialiste și de aceea sîntem în drept să numim intelectualitatea noastră o intelectualitate populară.

Literatura noastră, indisolubil legată de istoria poporului sovietic, împreună cu întreaga sa intelectualitate generată de popor, este unitară prin gîndirea sa înaintată, prin etica și prin principiile vieții colective. Această gîndire, această moralitate și aceste principii au apărut și se dezvoltă din ideologia comunismului.

Așa cum nu ne putem închipui ca lumea socialistă să se construiască după modelele societății burgheze care-și trăiește ultimele clipe, tot așa nu s-a putut crea literatura sovietică pornind de la concepțiile și gusturile ofilite ale culturii prerevoluționare. De la filozofie și pînă la experiența vie a societății și a statului, totul este nou în viața poporului sovietic și literatura sovietică este pătrunsă din ce în ce mai adînc de elementul nou, respiră din ce în ce mai adînc prin acest element nou. Lenin a denumit construcția comunista transformare a maselor, iar sarcina educării el a considerat-o una din principalele sarcini ale întregii transformări socialiste.

O principală trăsătură care deosebește literatura noastră de literatura burgheză, o constituie faptul că literatura sovietică recunoaște drept principală sarcină a muncii scriitorilor, misiunea educativă. De aceea, la noi se acordă o importanță atît de hotărîtoare eroului pozitiv într-o operă literară. Aceasta corespunde educării constructorilor lumii noi, printr-un exemplu progresist, printr-un model convingător al activității pozitive în practica vieții.

In experiența vieții, însă, omul nu se educă numai pe baza unor exemple demne de imitat. Educatorul nu poate să nu vadă ceea ce este înapoiat, rău, dăunător în realitatea care îl înconjoară. El cere ca cel pe care îl educă să blameze ceea ce este rău, să condamne tot ceea ce este dăunător, să lupte împotriva a ceea ce este înapoiat, indiferent dacă este vorba de rămășițele trecutului sau de greșelile din practica nouă a vieții, de deformările ei sau de tot ceea ce-i împiedică dezvoltarea.

Literatura sovietică, ca reflectare a realității întruchipată în imagini artistice, oferă un tablou deplin al vieții.

Scriitorul nu evită contradicțiile care există în mod real. El le dezvăluie, redînd fără teamă lupta dintre pasiuni, convingeri, tendințe.

Educarea omului cu ajutorul literaturii este utilă numai atunci cînd scriitorul nu trece sub tăcere viciul, dar nici nu-l savurează, ci îl demască cu scopul lichidării lui și în interesul făuririi victorioase a vieții noi.

Adevărul vieții a fost și rămîne o lege a literaturii realismului socialist, a literaturii care constituie o parte a vieții poporului și care slujește poporul.

Trebuie să declarăm în fața Congresului nostru că Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a întărit întotdeauna convingerea scriitorilor în justețea de netăgăduit a principiului reflectării întregului adevăr al vieții prin literatură.

In perioada care s-a scurs după cel de-al II-lea Congres al Scriitorilor, au avut loc întîlniri între conducătorii partidului și reprezentanții de seamă ai literaturii și artei. Nikita Sergheevici Hrușciov, care a luat cuvîntul la aceste întîlniri, a exprimat cu o mare putere de convingere punctul de vedere al partidului asupra stării actuale a literaturii sovietice. După cum știți, cuvîntările tovarășului Hrușciov au fost ulterior expuse în documentul cunoscut sub titlul „Pentru o strînsă legătură a artei și literaturii cu viața poporului".

Tovarășul Hrușciov a criticat cazurile în care se căutau, în literatură, în mod preconceput, numai aspectele umbrite și greșelile din istoria luptei poporului nostru pentru victoria socialismului, a apreciat pe scriitorii care scriu despre elementul pozitiv din viață și a considerat poziția lor ca fiind o poziție justă.

In același timp, tovarășul Hrușciov a spus că aceasta nu se poate interpreta „ca un îndemn la o reflectare unilaterală a vieții, la trecerea sub tăcere a lipsurilor și greutăților din realitatea noastră". Referindu-se la atitudinea Partidului Comunist față de critică, tovarășul Hrușciov a declarat că nimeni nu-i poate acuza pe comuniști de teama în fața criticii, de tendința de a mușamaliza și a camufla lipsurile în muncă. „Toată problema, se spune în continuare în document, depinde de pe ce poziții și în numele cui se face această critică".

In ce constă dar acest „în numele" care determină orientarea literaturii sovietice, cu care literatura sovietică, criticînd cu curaj ceea ce merită să fie criticat, va evita ideile preconcepute? Răspunzînd la această întrebare, putem să ne referim la caracterizarea făcută de tovarășul Hrușciov liniei principale de dezvoltare a literaturii.

„Iar principala linie de dezvoltare, a spus el, este ca literatura și arta să fie întotdeauna legate indisolubil de viața poporului, să respecte veridic bogăția și diversitatea realității noastre socialiste, să ilustreze viu și convingător măreața activitate transformatoare a poporului sovietic, noblețea năzuințelor și țelurilor lui, înaltele lui însușiri morale. Misiunea socială supremă a literaturii și artei este de a ridica poporul la lupta pentru noi succese în construirea comunismului".

Tovarăși!

Congresul al XXI-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice a chemat întreaga noastră țara la noi succese în construirea comunismului. Istoria a pășit într-o etapă nouă, pregătită prin victoriile strălucite ale construcției sovietice socialiste. S-au creat puternice posibilități materiale și culturale pentru înfăptuirea treptată, într-un viitor apropiat, a relațiilor comuniste. Un prim pas pe acest drum va fi îndeplinirea mărețului plan septenal, la a cărui traducere în viață lucrează toți oamenii sovietici.

Dezvoltarea culturii noastre se accelerează cu fiecare an. Omul nou se ridică cu întreaga lui putere în fața scriitorului contemporan. Cum va fi înfățișat în cărțile noastre acest om care a trecut toate obstacolele, a ocolit nenumărate piedici, capcane și curse, puse în calea lui de adversarii comunismului? Cum se va prezenta el în proprii săi ochi și în ochii prietenilor săi de pe toate continentele lumii?

Se impun mari cerințe scriitorului-artist sovietic, deoarece nu numai el însuși, ci și cititorii cărților sale țin mult la misiunea lui de educator al generației comuniste. Nu uităm că conștiința cititorului sovietic crește necontenit sub raport cultural, politic și moral. Intreaga lui viață spirituală se perfecționează mereu. Literatura nu numai că nu poate să rămînă în urma cititorului ei, ci este datoare să crească neîncetat, ca și el, să-l depășească.

Literatura noastră pune mare preț pe bogățiile pe care le-a primit ca moștenire de la predecesorii ei și în primul rînd de la clasicii ruși — de la Pușkin pînă la Gorki — iar în Ucraina și în Bielorusia, în Republicile Baltice, în Caucaz, în Asia Centrală și în alte republici sovietice, de asemenea, de la glorioșii lor scriitori naționali din trecut.

Invățînd de la clasici, însușindu-și măreața experiență a artei lor, literatura sovietică rămîne legată trup și suflet de secolul ei — secolul socialismului. Aceasta înseamnă că literatura nu poate da uitării datoria de a căuta mijloace noi de exprimare artistică, sarcinile impuse de spiritul inovator în arta cuvîntului.

Ne amintim că Lenin considera drept o chestiune de decenii transformarea atitudinii față de muncă și a moravurilor. Trăim însă în al cincelea deceniu de existență a orînduirii socialiste. Atitudinea față de muncă s-a schimbat în mod radical, cîștigînd mereu noi însușiri. Prețuim și stimăm pe inovatorii în domeniul științei, industriei și agriculturii.

Se pune însă întrebarea: este oare scriitorul îndreptățit ca, în ce privește măiestria artistică, să se mulțumească cu modul de a munci al scriitorului din secolul al XIX-lea, știind că ultima sa carte va ajunge în mîna unui inovator în producția de motoare atomice?

Aș dori să spun același lucru și despre moravuri, întrucît moravurile maselor de oameni sovietici au dobîndit, în al cincelea deceniu de socialism, noi calități, diferite, superioare moravurilor Rusiei prerevoluționare, zugrăvite de literatura realismului critic din secolul al XIX-lea.

Noul material luat din viață sfărîmă vechile canoane ale formei literare, cere veșminte noi. Problema spiritului inovator nu poate fi socotită ca rezolvată, dimpotrivă, ea rămîne pe ordinea de zi a scriitorului.

Familiei frățești a scriitorilor tuturor literaturilor naționale ale Uniunii Sovietice îi revine o muncă intensă. Cel de-al III-lea Congres unional va examina probleme de o importanță vitală pentru zilele noastre.

Congresul va lega și mai mult sarcinile literaturii de sarcinile actualității, de construirea desfășurată a societății comuniste în țara noastră. El va concentra atenția scriitorilor spre mlădițele viitorului care poartă într-însele trăsături reale ale comunismului. Problemele măiestriei artistice vor deține un loc important în cadrul lucrărilor Congresului.

La Congresul Uniunii Scriitorilor din R.S.F.S.R., la congresele scriitorilor tuturor celorlalte republici sovietice, la consfătuiri științifice și în presă, au avut loc discuții rodnice pe tema caracterului popular și partinic al literaturii, pe tema limbii și poporului, a realismului socialist, romantismului revoluționar și pe alte teme. Toate aceste probleme așteaptă să fie elucidate în mod grăitor la Congresul nostru.

Nu putem trece sub tăcere ideile actuale în ceea ce privește menirea scriitorului pe plan internațional. Printre aceste idei, figurează la loc de frunte problema internațională a războiului și păcii. A obține lichidarea primejdiei de război, încetarea pretutindeni și pentru totdeauna a vărsării criminale de sînge — iată datoria scriitorilor din întreaga lume, indiferent de religie, ideologie, crez estetic. Cartea unui scriitor poate să aibă o însemnătate general-umană numai atunci cînd servește omului ca un scut de nădejde împotriva provocatorilor de noi războaie.

La lucrările Congresului vor lua parte activă cunoscuții scriitori care au venit la noi din numeroase țări ale Răsăritului și Apusului. Ingăduiți-mi, tovarăși, ca în numele dvs. să salut din tot sufletul pe scumpii noștri prieteni care împărtășesc cu noi convingerea că arta literaturii poate înflori numai în condițiile păcii generale și ale prieteniei între popoare. (Aplauze prelungite).

In sala de ședințe de la Palatul mare al Kremlinului. In față, de la stînga la dreapta: Mihail Bubennov, Semion Babaievski și Tihon Semușkin.

Dezbaterile din zilele de 18 și 19 mai

— In Palatul mare al Kremlinului— ...Ora 12. In prezidiu apar conducătorii partidului și guvernului.

Cei prezenți întîmpină cu aplauze furtunoase apariția în prezidiu a tovarășilor A. B. Aristov, L. I. Brejnev, N. G. Ignatov, A. I. Kiricenko, F. R. Kozlov, O. V. Kuusinen, A. I. Mikoian, N. A. Muhitdinov, M. A. Suslov, E. A. Furțeva, N. S. Hrușciov, N.M. Șvernik, P. N. Pospelov, D. S. Poleanski.

Scriitorul Konstantin Fedin deschide Congresul.

Cel de-al III-lea Congres al Scriitorilor din U.R.S.S., a spus el, va examina probleme de o importanță esențială pentru zilele noastre. Congresul va lega și mai mult sarcinile literaturii de sarcinile actualității, de construirea desfășurată a societății comuniste în țara noastră. El va concentra atenția scriitorilor asupra mlădițelor viitorului care poartă într-însele trăsături reale ale comunismului. Problemele măiestriei artistice vor deține un loc important în cadrul lucrărilor Congresului.

In numele celor prezenți, K. Fedin a salutat cordial pe scriitorii de peste hotare care asistă la Congres.

Cel de-al III-lea Congres al Scriitorilor din U.R.S.S. a fost declarat deschis. S-a procedat la constituirea organelor de conducere ale Congresului.

In numele delegațiilor R.S.F.S.R., Ucrainei, Kazahstanului, Uzbekistanului și Gruziei, M. Rîlski a propus să se aleagă Prezidiul Congresului alcătuit din 69 persoane.

Propunerea lui N. Tihonov ca Prezidiul C.C. al P.C.U.S. să fie ales în Prezidiul de onoare al Congresului este întîmpinată prin aplauze furtunoase, prelungite. Intreaga asistență s-a ridicat în picioare.

Apoi, în numele delegațiilor Bielorusiei, R.S.S. Moldovenești și Azerbaidjanului, P. Brovka a propus să se aleagă Secretariatul, alcătuit din 25 persoane.

In numele delegațiilor Armeniei, Letoniei și Turkmeniei, E. Topcian a propus să se aleagă Comisia de validare alcătuită din 25 persoane.

In numele delegațiilor Kirghiziei, Estoniei și Tadjikistanului, A. Tokombaev a propus să se aleagă Comisia de redactare a Congresului, alcătuită din 21 persoane.

A fost aprobată ordinea de zi a Congresului:

1. Sarcinile literaturii sovietice în construcția comunistă (raportor A. Surkov).

2. Raportul Comisiei centrale de revizie a Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S. (raportor I. Libedinski).

3. Cu privire la introducerea unor modificări în statutul Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S. (raportor G. Markov).

4. Alegerea organelor de conducere ale Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S.

S-a dat cuvîntul lui A. Surkov, care a prezentat raportul „Sarcinile literaturii sovietice în construcția comunistă".

In ședința din seara zilei de 18 mai, Congresul a păstrat un minut de reculegere în memoria scriitorilor decedați în ultimii ani.

M. Rîlski a dat cuvîntul lui I. Libedinski, care a prezentat raportul de activitate al Comisiei de revizie. Apoi au început discuțiile.

Cuvîntările participanților la Congres s-au referit mai ales la două probleme: contemporaneitatea și măiestria. In cuvîntările vorbitorilor, ele sînt legate tot atît de strîns ca și în practica literară. Atunci cînd O. Goncear a vorbit despre activitatea scriitorilor din Ucraina, M. Ibrahimov — despre situația actuală a literaturii azerbaidjene, P. Brovka — despre dezvoltarea literaturii contemporane din Bielorusia, ei au ridicat în mod inevitabil aceleași probleme de nedespărțit — contemporaneitatea și măiestria. „Sarcini mari pretind o măiestrie mare" — a formulat în mod limpede această idee O. Goncear.

„Pretutindeni, în jurul nostru, se văd mlădițe ale viitorului, a spus P. Brovka. Acestea sînt brigăzile de muncă comunistă, universitățile populare de cultură, teatrele populare. Datoria noastră este de a înfățișa viața plină de avînt a poporului, munca lui constructivă". Vorbitorul a chemat la strîngerea legăturilor dintre scriitorii republicilor sovietice surori.

Pătrunderea îndrăzneață în viață, forma artistică valoroasă, vor asigura înaintarea cu succes a literaturii noastre multinaționale. A avut dreptate M. Ibrahimov, care a subliniat că oglindirea profundă a realității sovietice, a vieții poporului sovietic și a luptei lui pentru comunism permite scriitorilor să înfățișeze în mod pregnant caracterul național al eroilor.

O. Goncear și P. Brovka au făcut observații critice la adresa redacției „Literaturnaia gazeta" care, după părerea lor, nu se preocupă suficient de literaturile naționale.

A forma viața spirituală a contemporanilor noștri este o sarcină de cea mai mare importanță a literaturii chemate să educe pe constructorii comunismului. Funcțiile moral-educative ale literaturii sînt vaste și multilaterale. Cuvîntul scriitorului îl însoțește pe om toată viața — din fragedă copilărie pînă la maturitate — trezind în el simțăminte nobile, gînduri înălțătoare. In cuvîntarea sa, F. Panferov a subliniat în mod deosebit marea forță educatoare a operelor consacrate muncii. El a spus, de asemenea, că orice literat, indiferent de talentul său, nu va putea elabora sub toate aspectele și în profunzime o temă contemporană dacă nu interpretează el însuși contemporaneitatea dintr-o perspectivă filozofică.

Consacrîndu-și cuvîntarea literaturii pentru copii, S. Mihalkov a formulat ideea interesantă că în Uniunea Sovietică a apărut un romantism de tip nou, care îi captivează pe tinerii cititori — romantismul muncii, romantismul celor care creează sateliții, realizează mașini inteligente ca omul, supun natura.

Mao Dun, primit cu căldură de către delegați, a transmis Congresului un salut frățesc din partea scriitorilor Chinei.

„Subliniem cu bucurie, a spus Mao Dun, că glorioasa literatură sovietică a oglindit în mod profund munca creatoare și lupta eroică a poporului sovietic care făurește societatea comunistă. Ea are un rol din ce în ce mai activ în opera de educare a omului nou, ea contribuie la creșterea noului, întărește unitatea moral-politică a societății sovietice. Ea a adus o contribuție excepțională în lupta împotriva colonialismului, împotriva «războiului rece», în opera de apărare a păcii în întreaga lume și de întărire a prieteniei între popoarele tuturor țărilor. Se poate afirma fără nici o exagerare că literatura sovietică, care promovează idealuri și sentimente mărețe, care are o experiență bogată, se ridică pe noi culmi ale creației artistice universale".

Mao Dun a oferit scriitorilor sovietici un tablou — o realizare colectivă a cîtorva pictori chinezi contemporani, în care este înfățișată, sub o formă alegorică, literatura sovietică care trece printr-o perioadă de înflorire fără precedent.

(După „Literaturnaia gazeta")

★

In ședința din 19 mai a celui de-al III-lea Congres unional al Scriitorilor, numeroși vorbitori s-au ocupat de problema eroului în literatura sovietică.

Contemporanul nostru, a declarat scriitorul ucrainean Andrei Malîșko, omul sovietic, este un om care muncește și creează. Spre deosebire de eroul tradițional al literaturii occidentale contemporane, el nu este un individualist, un singuratic, preocupat doar de trăirile sale personale. El este un om cu un orizont larg, un gînditor, nu un observator pasiv al celor ce se petrec, ci un participant activ la cele mai importante evenimente de zi cu zi ale țării sale. La baza acțiunilor și comportării eroilor noștri, a subliniat Malîșko, nu stă avantajul personal îngust. Ei se călăuzesc de interesele întregii societăți, trăiesc și muncesc pentru binele acesteia.

Și scriitorul Kamil Iașen (Uzbekistan), Kornei Ciukovski, (Moscova), Irakli Abașidze (Gruzia) s-au ocupat de problema eroului pozitiv.

Scriitorul polonez Jaroslaw Iwaszkiewicz a salutat pe participanții la Congres în numele scriitorilor din Polonia. El a subliniat că prietenia dintre scriitorii celor două țări are o tradiție veche și trainică. Scriitorul polonez s-a pronunțat pentru lărgirea continuă a contactelor strînse de prietenie dintre scriitorii din Polonia și cei din Uniunea Sovietică. Trebuie să ne facem vizite reciproce, să avem convorbiri prietenești, a declarat el. Sper că și pe viitor toate inițiativele noastre se vor desfășura într-o atmosferă de încredere prietenească.

In ziua de 20 mai, cel de-al III-lea Congres al Scriitorilor din U.R.S.S. și-a continuat lucrările.

Scriitorii din R.P.R. salută Congresul

Lumina comunismului

La Moscova, scriitorii sovietici s-au adunat să analizeze o perioadă de muncă, să-i prețuiască roadele, să înscrie cu vîrfurile unui larg compas albastru, întinderea și calea ce o va urma noua perioadă.

Noua perioadă va fi nedezmințit, o continuare intensificată a liniei de muncă permanentă, a celor ce au primit o mare zestre de la înaintași, de la cei ce au secundat cu verbul și imaginea Revoluția.

Lucrările acestui Congres nu vor constitui doar un îndreptar pentru scriitorii sovietici, ci pentru toți purtătorii de condei ai lagărului socialist, pentru noi.

Vom urmări întotdeauna pe un Mihail Șolohov, Leonid Leonov, Konstantin Fedin pe autostradele luminoase ale călătoriei lor prin lumea comunismului, luînd lumină, ca să proiectăm la rîndu-ne lumină.

Radu BOUREANU

Spor la muncă

Salut din toată inima pe scriitorii sovietici, adunați în congres și îi încredințăm că așteptăm cu legitimă nerăbdare să ne împărtășim și noi din puterea luminilor ce se vor dobîndi la acest mare sfat. Congresul vostru, scumpi colegi sovietici, ne va deschide și nouă drumuri noi către realizarea cît mai repede și cît mai frumoasă a unei literaturi închinate pe deplin construirii socialismului în Republica Populară Romînă.

Vă doresc din suflet spor la muncă și noi succese!

Eusebiu CAMILAR

Recunoștință și admirație

Al treilea Congres al Scriitorilor sovietici constituie un nou prilej de dezbateri creatoare, de analiză și îndrumare — fapt de o netăgăduită importanță atît pentru literatura sovietică și cea a democrațiilor populare, cît și pentru literatura mondială.

Considerînd rolul scriitorului egal de însemnat cu cel al cercetătorului științific, mi-aș îngădui să afirm că poezia lui Maiakovski reprezintă pentru explorarea omului contemporan ceea ce sateliții artificiali reprezintă pentru explorarea universului.

Inchin, deci, adînca mea recunoștință și admirație geniului creator al popoarelor sovietice, prezenței lor revoluționare în omenire — și aștept cu legitimă nerăbdare publicarea materialelor Congresului, schimbul de păreri al scriitorilor pe care îi stimăm și de la care avem atîtea de învățat.

Nina CASSIAN

Ei își vor ridica glasul în apărarea Omului...

Intr-un moment crucial pentru soarta omenirii își țin scriitorii sovietici Congresul lor. Romain Rolland i-a numit pe scriitori „conștiința lumii". La Congresul al XXI-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice s-a definit din nou rolul și misiunea scriitorului legat de popor, legat de aspirațiile cele mai nobile ale omenirii

Literatura sovietică, fecundată de ideile mărețe ale marxism-leninismului, plină de sentimente profund umane, s-a ridicat și s-a îmbogățit fără încetare, din anii Marii Revoluții și pînă în zilele noastre, cînd Congresul al XXI-lea a vestit trecerea, treptată, la comunism. Literatura realismului socialist s-a născut din viața popoarelor sovietice, urmînd gloriosul drum al literaturii realiste ruse, dînd un conținut nou scrisului și artelor în general. Literatura sovietică a zugrăvit eroi din timpul Revoluției, eroi din uzine și colhozuri, eroi din timpul celui de-al doilea război mondial. Scriitorii sovietici au zugrăvit un om nou, dezbrăcat de haina veche a misticismului, de orgoliul micului burghez, de apucături meschine, egoism, sete de avere și glorie ușoară. Eroul literaturii sovietice este omul cel mai conștient, cel mai modest și mai îndrăzneț în același timp

La Moscova nu vor fi numai scriitorii sovietici. Vor fi delegați ai scriitorilor din lumea întreagă. Vor veni scriitori din Africa și Asia, din America și Europa. Se vor dezbate probleme legate de breasla noastră, dar ei toți mai au o misiune: să-și ridice glasul împotriva celor ce nu doresc ca omenirea să trăiască în pace și bună înțelegere. Să-și ridice glasul în apărarea Omului, în apărarea bunurilor materiale și spirituale ale pămîntului. Alături de ei, vor fi scriitorii progresiști din toată lumea

Dumitru CORBEA

Succes deplin

Aștept cu o mare încredere și un viu interes lucrările celui de-al III-lea Congres al Scriitorilor sovietici. Am convingerea că el va da, ca și precedentele, un impuls deosebit literaturii revoluționare mondiale. Din discuțiile pregătitoare îmi dau seama ce bogăție de probleme stă în fața participanților, ce însemnătate capitală are rezolvarea lor pentru progresul literaturii realist-socialiste.

In avangarda celor care luptă prin scrisul lor pentru o umanitate eliberată de toate mutilările impuse vieții de lumea capitalistă, pentru umanitatea fericită comunistă, scriitorii sovietici, fără emfază, cu seriozitatea și elanul cunoscut al oamenilor sovietici, conduși de gloriosul Partid al lui Lenin, sînt sigur că vor desțeleni pămînturi noi, pentru întreaga literatură mondială progresistă, aducînd o contribuție hotărîtoare ca ea să se ridice la înălțimea sarcinilor uriașe ale vremii noastre.

Le transmit de aceea modestul meu salut, urîndu-le cu dragoste frățească succesul cel mai deplin în măreața operă, pe care o întreprind.

OV. S. CROHMALNICEANU

Deschizători de drumuri

Congresele scriitorilor sovietici au fost totdeauna întîmpinate cu legitim interes de scriitorii progresiști din întrega lume și în special de cei angajați deschis și cu fermitate în marea luptă dată pentru triumful literaturii realist-socialiste. E firesc așadar ca, datorită semnificației cu totul deosebite a împrejurărilor în care se ține al treilea Congres al Scriitorilor sovietici, acesta să fie urmărit de către noi toți cu un interes pasionat. Septenalul, cu tot ce implică el ca transformări profunde în condițiile de viață și în mentalitatea oamenilor, va pune fără îndoială arta realist-socialistă în fața unei noi etape. E de presupus că apariția unor trăsături noi în realitatea înconjurătoare, adică în însăși materia primă a artei va determina și îmbogățirea artei sub raportul tematicii și a mijloacelor de expresie. Invățați pe drept cuvînt să-i considerăm pe scriitorii sovietici deschizători de drumuri și călăuze, așteptăm azi, mai mult decît oricînd de la ei, să-i vedem lărgind și limpezind căile spre literatura epocii comuniste.

Horia LOVINESCU

Pe calea înnoirii creatoare

In clipa în care încep să scriu aceste rînduri de salut către Congresul al treilea al scriitorilor sovietici îmi aduc aminte cum, acum paisprezece ani și mai bine, prin ianuarie 1945, am început să lucrez în redacția editurii Cartea Rusă, pe-atunci abia înființată. Munca pe care editura o avea de îndeplinit era vastă. Literatura sovietică trebuia revelată unui public care pînă atunci fusese ținut în mod forțat departe de cunoașterea ei. Nouă, celor de la început, ni s-au alăturat în curînd scriitori tot mai mulți. Lucrul a mers, din ce în ce mai spornic. Mă uit în urmă. Cît drum de atunci și cîte fecunde rezultate! Din nucleul inițial s-a dezvoltat o operă editorială imensă. Traducerile în romînește din literatura sovietică, întreprinse paralel cu acelea din literatura rusă clasică, sînt răspîndite astăzi în tiraje colosale. Dezvoltarea tot mai mare a literaturii sovietice este urmărită cu ajutorul traducerilor, de către cititorii Republicii Populare Romîne. Acești cititori prețuiesc cu adîncime felul cum, în chip original și rodnic, literatura sovietică îmbină o oglindire fără greș a realității cu visul creator, această îmbinare fiind una din trăsăturile esențiale ale realismului socialist; scriitorul sovietic este un observator atent al realității și totodată un vizionar care, zugrăvind cu vigoare realistă prezentul, desprinde din actualitatea imediată conturul societății viitoare și face în chip trainic legătura între prezent și viitor, pe calea înnoirii creatoare.

In lumina acestor constatări îmbucurătoare, închei salutul meu către Congresul al treilea al scriitorilor sovietici, convins fiind că din dezbaterile acestui congres vor răsări concluzii noi și importante, care vor fi totodată îndemnuri și sugestii rodnice atît pentru dezvoltarea literaturii sovietice cît și pentru dezvoltarea umanismului socialist, de însemnătate mondială

Al. PHILIPPIDE

Prezidiul Congresului

I. V. ABAȘIDZE
I. I. ANISIMOV
V. N. AJAEV
N. P. BAJAN
G. B. BAȘIRO
P. U. BROVKA
V. L. VASILEVSKAI
A. T. VENȚLOVA
R. G. GAMZATOV
S. V. GHERASIMOV
A. T. GONCEAR
N. M. GRIBACIOV
MEHTI GUSEIN
V. V. ERMILOV
ZULFIA
MIRZA IBRAHIMOV
V. V. IVANOV
V. M. INBER
M. V. ISAKOVSKI
N. D. KAZMIN
V. P. KATAEV
B. M. KERBABAEV
V. M. KOJEVNIKOV
A. E. KORNEICIUK
K. K. KRAPIVA
A. A. KARAVAEVA
M. N. KEDROV
V. A. KOCETOV
L. M. LEONOV
I. N. LIBEDINSKI
V. K. LUKS
A. P. LUPAN
G. M. MARKOV
S. I. MARȘAK
N. A. MIHAILOV
S. M. MUKANOV
G. M. MUSREPOV
G. E. NIKOLAEVA
S. P. PAVLOV
V. F. PANOVA
F. I. PANFEROV
N. F. POGODIN
B. N. POLEVOI
D. A. POLIKARPOV
A. I. POPOV
A. A. PROKOFIEV
I. A. PÎRIEV
I. I. RÎLENKOV
M. T. RÎLSKI
S. V. SARTAKOV
P. A. SATIUKOV
K. M. SIMONOV
I. I. SMUUL
V. A. SMIRNOV
S. V. SMIRNOV
S. S. SMIRNOV
L. S. SOBOLEV
A. A. SURKOV
A. T. TVARDOVSKI
N. S. TIHONOV
AALÎ TOKOMBAEV
E. S. TOPCIAN
MIRZO TURSUN—ZADE
P. G. TÎCINA
K. A. FEDIN
T. N. HRENNIKOV
M. A. ȘOLOHOV
I. G. EHRENBURG
KAMIL IAȘEN

CEL DE-AL III-lea CONGRES

Sarcinile literaturii sovietice

Raportul lui A. A. SURKOV

Tovarăși delegați!

Cel de-al III-lea Congres al nostru s-a întrunit în zilele minunate ale primei primăveri din planul septenal, planul construirii desfășurate a comunismului.

La discutarea acestui plan măreț, a participat cu adevărat întregul popor. Acest plan a fost adoptat cu o uriașă însuflețire de Congresul al XXI-lea al P.C.U.S De peste patru luni, armata de multe milioane a constructorilor comunismului, sub conducerea Partidului Comunist, muncește cu abnegație pentru ca septenalul să fie îndeplinit înainte de termen.

Făcînd bilanțul drumului parcurs de popoarele Uniunii Sovietice în cei 40 de ani care au trecut de la Revoluția din Octombrie și, în special, în ultimii ani, Congresul al XXI-lea al Partidului a arătat întregii omeniri ce uriașe forțe constructive a trezit la viață orînduirea socialistă, cît de grandioase sînt succesele oamenilor muncii în construcția socialistă, cît de nelimitate sînt posibilitățile care s-au deschis în fața noastră astăzi, cînd țara, după ce a desăvîrșit în mod victorios construirea socialismului, a pășit în perioada construirii desfășurate a societății comuniste.

A trecut oare mult timp de cînd au renăscut din ruine și cenușă orașele și satele, fabricile și uzinele, minele și exploatările petrolifere distruse de război? Și iată că lumea întreagă a aflat că, la sfîrșitul anului 1958, întrecînd cu mult ritmul și volumul antebelic al producției, producția globală a industriei noastre a crescut de 36 de ori în comparație cu anul 1913. Intr-o lună, în țara noastră se produce mai mult oțel și se extrage mai mult țiței decît în tot cursul anului 1913, iar producția de energie electrică realizată în trei zile este egală cu producția anuală a Rusiei prerevoluționare.

A trecut oare mult de cînd la Plenara din septembrie a Comitetului Central al Partidului au fost discutate măsurile pentru lichidarea rămînerii în urmă a agriculturii? Și iată că, în urma muncii eroice a oamenilor sovietici, s-a întărit producția colhozurilor și sovhozurilor, s-au arat 36 milioane hectare de terenuri virgine și înțelenite, s-a strîns cea mai bogată recoltă de cereale din toți anii de existență a puterii sovietice. Creșterea animalelor a progresat într-atîta încît lucrătorii din agricultură și-au propus, ca un țel concret pentru anii care vin, să ajungă din urmă și să întreacă S.U.A. în ceea ce privește producția de carne, lapte și unt, calculată pe cap de locuitor.

Victoriile poporului nostru în industrie și în agricultură au fost însoțite de succese uimitoare în dezvoltarea științei și tehnicii.

Oamenii sovietici se mîndresc, pe bună dreptate, cu faptul că eforturile și talentul oamenilor de știință, inginerilor și tehnicienilor noștri, ale minunaților noștri muncitori, au determinat statornicirea priorității Uniunii Sovietice în ceea ce privește folosirea energiei atomice în scopuri pașnice. Noi am construit prima centrală atomoelectrică. De pe schelele unui șantier naval din țara noastră a fost lansat primul spărgător de gheață atomic din lume. In vederea adîncirii cercetărilor în domeniul dirijării reacțiilor termonucleare, în țara noastră a fost construit cel mai puternic sincrofazotron din lume.

Ne mîndrim cu faptul că satelitul nostru sovietic a pătruns, primul în istoria omenirii, în spațiul interplanetar, că el a fost urmat de cel de-al doilea și cel de-al treilea satelit. Lansarea primei planete artificiale a sistemului solar a fost închinată Congresului al XXI-lea al Partidului.

Și putea oare să nu stîrnească în inimile noastre un sentiment de bucurie și mîndrie faptul că pe liniile de transporturi aeriene din lume au fost puse în circulație primele aeronave cu reacție gigantice pentru călători?

Aceste succese remarcabile au devenit posibile datorită faptului că în țara noastră a biruit o orînduire nouă, socialistă, iar în fruntea armatei constructorilor comunismului există gloriosul Partid Comunist, făurit și călit în luptele de clasă de către genialul Lenin, partid care întruchipează rațiunea, cinstea și conștiința epocii noastre. Aceste succese au devenit posibile deoarece victoriile pe frontul economic au fost întovărășite de victorii pe frontul revoluției culturale. Unul din principalele rezultate ale acestor victorii îl constituie cele șapte milioane și jumătate de specialiști, cu studii de specialitate, medii și superioare, angajați în economia națională în perioada Congresului al XXI-lea al partidului. Această cifră depășește de 39 de ori pe cea din 1913.

Pe temelia de neclintit a victoriilor istorice în construirea socialismului se bazează mărețul plan septenal al construirii desfășurate a comunismului în țara noastră, plan elaborat de partid.

In numele omului muncitor, pentru satisfacerea cea mai deplină a nevoilor lui materiale și spirituale, s-au elaborat și se traduc în viață sarcinile economice, materiale, sociale și culturale ale planului septenal.

Ne putem da seama de caracterul lor grandios dacă comparăm sarcinile septenalului în domeniul producției de energie electrică cu ceea ce era proiectat pe baza vestitului plan G.O.E.L.R.O. Noi, reprezentanții vechii generații a scriitorilor sovietici, ne amintim cum a fost înconjurată de dragostea întregului popor construirea hidrocentralei de pe Volhov — prima centrală electrică din cadrul planului G.O.E.L.R.O. Ea a devenit simbolul electrificării țării, iar în anii grei ai blocadei Leningradului, ea a furnizat lumină oamenilor și energie motoarelor orașului erou. Puterea acestei centrale electrice-veteran este de numai 64.000 kilowați. Numai în anul 1958 s-au produs 233 miliarde k.W.h. de energie electrică.

Potrivit proiectului, în ultimul an al septenalului se vor produce 500—520 miliarde k.W.h. de energie electrică — de aproape 1000 de ori producția hidrocentralei de pe Volhov!

Traducînd în viață planul septenal, țara noastră va atinge o creștere atît de multilaterală a forțelor de producție cu dezvoltarea cu precădere a industriei grele, încît va fi în stare să facă pasul hotărîtor în crearea bazei tehnico-materiale a comunismului și în asigurarea victoriei Uniunii Sovietice în întrecerea economică pașnică cu țările capitaliste.

Indeplinirea cu succes a planului septenal va spori puterea economică a U.R.S.S. Intrucît pînă atunci vom produce, împreună cu celelalte țări socialiste, mai mult de o jumătate din producția industrială mondială, vom obține o superioritate hotărîtoare în raportul de forțe pe arena mondială în favoarea păcii. Se ivește posibilitatea favorabilă de a se înlătura războiul mondial din viața societății, încă înainte de victoria deplină a socialismului în întreaga lume.

Oamenii muncii din Uniunea Sovietică au întîmpinat cu entuziasm înflăcărat planul propus de partid. Și puteau oare să se desfășoare altfel lucrurile? Doar toate prevederile planului urmăresc creșterea hotărîtă și rapidă a nivelului material și cultural de trai al oamenilor muncii. Septenalul înseamnă săptămîna de lucru de 35 de ore cu două zile libere, aproximativ 15 milioane de apartamente noi, sporirea cu 40% a salariilor muncitorilor și veniturilor colhoznicilor, construirea pe scară uriașă a instituțiilor culturale și sanitare, extinderea rețelei de școli-internat și de întreprinderi de alimentație publică, îmbunătățirea radicală a învățămîntului public și a învățămîntului superior.

Septenalul înseamnă lărgirea fără precedent a revoluției tehnice în industrie și în agricultură, realizarea nu numai a unei imense creșteri a productivității muncii, ci și înlocuirea muncii fizice grele a muncitorului și colhoznicului cu mașini de o tehnică superioară.

Rămîi uimit cînd te gîndești la perspectivele mărețe care s-au deschis în fața noastră. Așa cum s-a întîmplat totdeauna în istoria statului nostru, marile idei au trezit o mare energie creatoare în rîndurile poporului. In țară, în timp ce era încă discutat planul septenal, a și luat naștere mișcarea brigăzilor de muncă comunistă. Ele continuau glorioasele tradiții ale întrecerii socialiste care pornise din scînteia denumită de Lenin „Marea inițiativă". Această mișcare cuprinde multe elemente noi asupra cărora noi, scriitorii, trebuie să medităm serios la Congres.

Prevăzînd creșterea impetuoasă a cerințelor culturale ale oamenilor sovietici, în condițiile sporirii timpului liber și ale creșterii bunăstării, în planul septenal, este inițiat un ritm înalt de dezvoltare multilaterală a culturii, pentru creșterea bogățiilor spirituale ale societății. Se mărește producția de filme, se lărgește rețeaua de cinematografe, de posturi de radio și televiziune, sporesc considerabil tirajele cărților, ziarelor și revistelor editate, se amplifică editarea operelor literare.

Avîntul cutezător al construcției comuniste emoționează profund inimile tuturor reprezentanților literaturii și artei sovietice, însuflețește și îmbie la crearea de noi opere de talent, consacrate constructorilor comunismului, faptelor lor eroice.

Fiecare dintre noi își amintește de cuvintele rostite de tovarășul N. S. Hrușciov în Raportul prezentat la Congresul al XXI-lea al partidului:

„Pentru trecerea la comunism este necesară nu numai o bază tehnică-materială dezvoltată, ci și un înalt nivel de conștiință al tuturor cetățenilor societății. Cu cît va fi mai ridicată conștiința maselor de milioane, cu atît mai mult succes vor fi îndeplinite planurile de construire a comunismului."

„Pentru a ajunge la comunism, cea mai dreaptă și perfectă societate, în care vor ieși pe deplin la iveală cele mai bune trăsături morale ale omului liber, trebuie să educăm omul viitorului încă de pe acum. Trebuie dezvoltată, la oamenii sovietici, morala comunistă, la baza căreia stă devotamentul față de comunism și intransigența față de dușmanii lui, conștiința îndatoririlor sociale, participarea activă la munca pentru binele societății, respectarea liber consimțită a regulilor fundamentale de conviețuire umană, ajutorul reciproc tovărășesc, cinstea și sinceritatea, intoleranța față de cei care încalcă ordinea socială".

Aceste cuvinte definesc conținutul de idei și conținutul moral al viitoarelor noastre opere. In ele sînt arătate, în mod succint și expresiv, principalele trăsături ale chipului moral al omului societății comuniste.

In văzul nostru se naște acest om nou, care prin întreaga sa viață și comportare dezminte legea junglei, a lumii în care domnește proprietatea particulară în care „omul este lup față de om".

Am avut parte de fericirea de a fi contemporani cu nașterea omului nou în focul Marelui Octombrie. Am fost alături de el în zilele cînd dădea dovadă de un minunat eroism și de o neasemuită abnegație în luptă. Astăzi ne găsim în același rînd cu acest om nou, pe frontul pașnic al luptei fără preget pentru victoria comunismului.

Inrudirea eroului zilelor noastre cu contemporanul și tovarășul de luptă pentru comunism aduce un conținut nou capodoperelor literaturii și artei, îi imprimă un caracter cu adevărat popular și partinic.

In raportul prezentat de N. S. Hrușciov la Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. și în cuvîntările participanților la congres, a fost apreciat mult rolul literaturii și artei în dezvoltarea și îmbogățirea culturii spirituale a societății socialiste. Analizînd sarcinile literaturii și artei sovietice în perioada construirii desfășurate a comunismului, Nikita Sergheevici Hrușciov a subliniat că pentru scriitori și lucrătorii pe tărîmul artei „nu există o sarcină mai nobilă și mai înălțătoare decît cea care stă în fața artei noastre — aceea de a imortaliza faptele eroice ale poporului, constructor al comunismului".

Meditați asupra acestor cuvinte, tovarăși! Intr-adevăr, pentru noi toți, cea mai înaltă bucurie creatoare este de a urmări elementele noi, înaintate, care iau naștere în fiecare zi, în fiecare oră, în sînul poporului nostru, de a observa, de a studia și de a întruchipa toate acestea în imagini artistice valoroase, contribuind astfel la formarea, întărirea și răspîndirea acestor elemente noi. Este o mare satisfacție pentru noi să fim deschizători de drumuri, crainici, să cîntăm omul nou, luminat de visul comunismului, însuflețit de partid să realizeze înfăptuiri titanice.

In hotărîrile Congresului al XXI-lea al partidului, se spune: „Lucrătorii din domeniile literaturii, cinematografiei, teatrului, muzicii, sculpturii și picturii sînt chemați să ridice nivelul ideologic și artistic al operelor lor, să fie și de aci încolo ajutoare active ale partidului și statului în educarea comunistă a oamenilor muncii, în dezvoltarea culturii socialiste multinaționale, în formarea unor gusturi estetice alese, în răspîndirea principiilor moralei comuniste".

Partidul Comunist ne cheamă înainte, la crearea unei literaturi mărețe, demnă de un mare popor care făurește comunismul.

Puternici, datorită sprijinului pe care ni-l acordă partidul, vom putea să trasăm la Congresul nostru, în urma unor largi discuții, calea cea mai scurtă și cea mai sigură spre crearea unor opere cu un înalt nivel artistic, care să ajute activ partidul în educarea comunistă a oamenilor muncii.

Sub semnul consolidării forțelor noastre

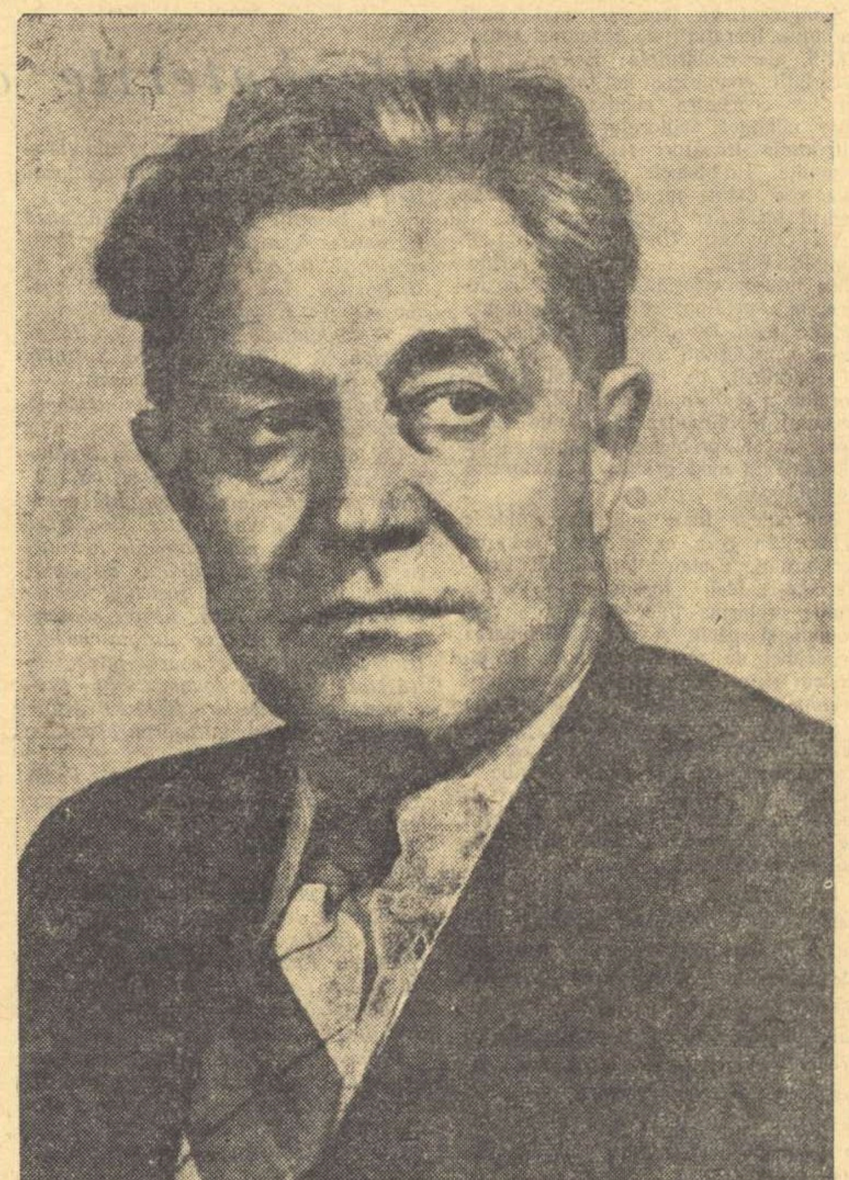

Cel de-al III-lea Congres al Scriitorilor din U.R.S.S. a fost precedat de cincisprezece congrese ale scriitorilor literaturilor surori ale Uniunii Sovietice, printre care Congresul constitutiv al scriitorilor din R.S.F.S.R., care a pus bazele unei etape noi și rodnice în dezvoltarea literaturilor surori din R.S.F.S.R. Congresele scriitorilor organizate în preajma Congresului al XXI-lea al partidului și imediat după acesta, s-au transformat într-o manifestare grăitoare a unității moral-politice a detașamentului literar al intelectualilor sovietici, au dovedit în mod convingător strînsa unire a rîndurilor noastre în jurul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și a Comitetului său Central leninist. Congresele scriitorilor au devenit un fel de trecere în revistă a pregătirii noastre pentru îndeplinirea sarcinilor literaturii în perioada construirii desfășurate a comunismului.

Documentele congreselor republicane distribuite delegaților, constituind o dare de seamă a noastră colectivă, scot în evidență uriașa amploare a creației literare în U.R.S.S., arată că pe tărîm literar pășesc oameni noi, apar opere noi care se contopesc în șuvoiul general al literaturii noastre multinaționale.

Aceste dări de seamă ne permit să ne facem o idee despre modul în care literatura sovietică multinațională și-a lărgit cîmpul de activitate, modul în care ea a luat parte la făurirea bogățiilor spirituale ale societății sovietice.

Pentru a ne face o idee limpede despre dezvoltarea literaturii, trebuie să știm că, în anii dintre congrese, numărul cărților editate în țara noastră a crescut cu peste 50%, iar tirajul lor cu aproape 75%. A crescut în mod deosebit numărul cărților scrise de autori din rîndurile naționalităților surori. Printre cărțile apărute în ultimii patru ani, un loc important îl ocupă cele scrise de autori noi.

Consider drept o datorie a mea să citez operele care au devenit un bun al maselor largi de cititori din țara noastră, care au atras atenția deosebită a criticii și s-au aflat în centrul discuțiilor la congresele republicane.

In cursul acestor ani, au fost distinși cu titlul înalt de Laureat al Premiului „Lenin": Leonid Leonov pentru romanul „Pădurea rusă". Muhtar Auezov pentru romanul „Drumul lui Abai", Nikolai Pogodin pentru trilogia dramatică despre V. I. Lenin. Au fost distinși post-mortem cu titlul de Laureat, Musa Djalil, Erou al Uniunii Sovietice, fiu glorios al poporului tătar; scriitorul și regizorul de film, Alexandr Dovjenko pentru scenariul literar „Poemul mării".

Dezvoltarea prozei a fost marcată prin apariția unor opere noi, cum sînt: „Soarta unui om" de M. Șolohov, „Adînc în spatele frontului" de B. Polevoi, „Frații Erșov" de V. Kocetov, „Un mic cătun în stepă" de V. Kataev, „Un roman sentimental" de V. Panova, „O primăvară buclucașă" de V. Ovecikin, „După nuntă" de D. Granin, „Bătălie în marș" de G. Nikolaeva, „Meditații" de F. Panferov, „Sîngele omenesc nu este apă" de M. Stelmah, „Taurida" și „Perekop" de O. Goncear, „Pace cocioabelor, război palatelor" de I. Smolici, „O viață obișnuită" de V. Sobko, „O pasăre mică" de A. Kahhar, „Mai tare ca furtuna" de Ș. Rașidov, „Surorile" de A. Muhtar, „In întîmpinarea zorilor" de V. Kojevnikov, al doilea volum al povestirii „Descoperirea lumii" de V. Smirnov, „Cruzime" și „Termen de încercare" de P. Nilin, „Izvoarele" de G. Konovalov, „Nebitdag" de B. Kerbabaev, „Inflorirea salciei" de K. Gamsahurdia, „Piatra fermecată" de K. Lordkipanidze, „Rustavi" de A. Beliașvili, „Confluența apelor" de M. Ibrahimov, „Stînci negre" de M. Husein, „Ținutul trezit la viață" de G. Musrepov, „Școala vieții" de S. Mukanov, „După furtună" de G. Mustafin, „Cînd se întîlnesc rîurile" de P. Brovka, „Kriniți" de I. Șameakin, „Zile de neuitat" de M. Linkov, „Țărmul vînturilor" de A. Hint, „Pămînt și popor" de R. Sirghe, „Verile vîndute" de I. Baltușis, „In mijlocul munților" de T. Sîdîkbekov, „Rîul curge și sub gheață..." de M. Bîrze, „Șurab" de R. Djalil, „Focuri ce nu se sting" de A. Absaleamov.

Printre lucrările în domeniul poeziei, s-au evidențiat „Dincolo de zori" de A. Tvardovski, „Mijlocul secolului" de V. Lugovski, „Hasan-arbacheș" și „Glasul Asiei" de M. Tursun-Zade, „O dragoste severă" de I. Smeleakov, „Urma fulgerului" de M. Tank, „Munteanca" de R. Gamzatov, „Marea inițiativă" de V. Kazin, „A douăzecea primăvară" de I. Marținkiavicius, noile versuri scrise de A. Prokofiev, L. Martînov, S. Kirsanov, N. Rilenkov, S. Scipaciov, M. Rîlski, P. Tîcina, A. Malișko, M. Kempe, I. Abașidze, S. Cikovani, G. Guleam, R. Rîza, S. Rustam, A. Tadjibaev, I. Semper, M. Mirșakar, S. Kaputikian, A. Saghian, G. Elin, A. Vențlov, A. Tokombaev, P. Pancenko, H. Tufan, P. Huzangai, M. Karim, A. Lupan, M. Dudin, S. Orlov, E. Bukov, V. Feodorov, V. Bokov și I. Noneșvili.

Pentru ca tabloul vieții literare să fie mai complet, la operele sus-menționate trebuie să adăugăm sute de opere de toate genurile discutate la congresele frățești.

In anii dintre congrese, literatura s-a îndreptat, nu rapid, dar consecvent, spre temele contemporaneității. Tematica istorică și istorică revoluționară a ocupat, de asemenea, un loc considerabil în cadrul preocupărilor scriitorilor. Intr-adevăr, anul 1955 s-a desfășurat sub semnul semicentenarului revoluției din 1905, iar în 1957 noi am sărbătorit cea de a 40-a aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

Critica de partid la adresa cultului personalității lui I.V. Stalin, stîrnind în mediul nostru frămîntări felurite, a fost sprijinită hotărît de scriitori. Dar în mediul literar s-au ivit și cazuri de tălmăcire nejustă a cauzelor care au provocat lipsurile și greșelile din perioada cultului personalității. Intr-o serie de articole apărute în revista „Novîi Mir", în almanahul „Literaturnaia Moskva" și în alte cîteva publicații, în unele cuvîntări rostite la adunări scriitoricești și în cadrul discuțiilor, au ieșit la iveală tendințe revizioniste, oportuniste de dreapta. Scriitorii care au căzut sub influența stării de spirit revizioniste au încercat să prezinte realitatea sovietică într-o formă denaturată, nesocotind rolul conducător al Partidului Comunist și victoriile istorice dobîndite de popor sub conducerea lui.

Lupta împotriva manifestărilor revizionismului în literatură și artă a fost o luptă ideologică împotriva încercărilor de a capitula în fața ideologiei burgheze, de a abate literatura de la linia ei principală de dezvoltare, de la lupta pentru partinitatea leninistă în literatură, care constituie expresia supremă a caracterului popular. Tendința de ponegrire s-a oglindit și în unele opere de proză, poezie și dramaturgie, publicate în acea vreme.

Sub semnul luptei ideologice împotriva tendințelor revizioniste, s-a desfășurat cea de-a treia Plenară a conducerii Uniunii Scriitorilor Sovietici. In lupta împotriva tendințelor revizioniste, scriitorii din Uniunea Sovietică și-au verificat o dată mai mult armele ideologice și au ieșit din această luptă și mai căliți din punct de vedere ideologic, uniți și mai strîns în jurul partidului și al Comitetului său Central.

Ingăduiți-mi ca, în numele tuturor delegaților la cel de-al III-lea Congres și al tuturor scriitorilor sovietici, să mulțumesc cu căldură Partidului Comunist și Comitetului său Central leninist, lui Nikita Sergheevici Hrușciov, prim-secretar al C.C. al P.C.U.S., pentru puternicul ajutor ideologic acordat oamenilor artei, întregii intelectualități, tuturor artiștilor, și în primul rînd, nouă, scriitorilor, în lupta împotriva revizioniștilor. (Aplauze prelungite).

Cunoscutele convorbiri ale conducătorilor partidului cu activul scriitoricesc au constituit pentru noi o minunată școală de educație politică. Ideile formulate de tovarășul N. S. Hrușciov și sintetizate în documentul-program al partidului „Pentru o legătură strînsă a literaturii și artei cu viața poporului", tezele lui N. S. Hrușciov cu privire la linia principală de dezvoltare a literaturii și artei constituie o expunere remarcabilă sub raportul profunzimii și vigoarei, a principiilor fundamentale ale politicii partidului în domeniul literaturii și artei, un model grăitor de dezvoltare științifică a acestei politici, ale cărei baze au fost puse de V. I. Lenin.

N. S. Hrușciov ne-a dat o minunată lecție de atitudine partinică față de problemele luptei ideologice și de atitudine plină de grijă leninistă față de cadrele creatoare de pe tărîmul artei și literaturii. (Aplauze prelungite).

„Dorim consolidarea, a spus el, unirea tuturor forțelor literaturii și artei pe o bază principială și nu prin concesii și abateri de la principiile marxism-leninismului. In interesul acestei consolidări, se dezvoltă critica și autocritica principială. Această critică ajută pe oamenii care comit greșeli să devină conștienți de greșelile lor și să le îndrepte, să stea mai ferm pe picioare, sporește activitatea în creație... Orice om poate greși, dar nu trebuie văzut numai ceea ce a făcut omul ieri, ci ceea ce este el în stare să facă mîine și — acesta este esențialul — sîntem datori să ajutăm un asemenea om să înțeleagă și să înlăture cît mai grabnic lipsurile și să-și îndrepte greșelile".

După cum a arătat practica ultimilor ani, aplicarea metodei de critică recomandată de N. S. Hrușciov a dus la rezultate favorabile. Majoritatea acelora care au avut păreri greșite sau au înfățișat în mod denaturat, în operele lor, fenomenele actualității, și-au dat seama de trecutele lor rătăciri și au manifestat tendința de a se descotorosi de ele în viitoarea lor activitate literară. Dar și pe viitor trebuie să ne amintim în mod ferm că revizionismul rămîne principalul pericol pe frontul luptei ideologice.

In răstimpul la care ne referim, au existat manifestări de dogmatism, de sociologism vulgar, de sectarism. Am fost nevoiți să combatem aceste fenomene. Trebuie să rămînem, ca și înainte, vigilenți față de orice manifestări ale naționalismului burghez și să fim intransigenți față de tot ce se aseamănă cu spiritul de grup, intolerabil în viața unui colectiv scriitoricesc sănătos.

Astăzi, tovarăși, avem condiții favorabile pentru o largă consolidare a tuturor forțelor scriitoricești. Aceasta este una din principalele condiții pentru munca creatoare dusă cu succes spre binele comunismului.

Contemporaneitatea — sufletul literaturii sovietice

Contemporaneitatea noastră măreață este perioada unor grandioase realizări istorice, perioada construcției desfășurate a societății comuniste. Sarcina plină de răspundere care stă în fața artei este de a reflecta în mod veridic și în mod viu viața poporului sovietic. Cuvîntul contemporaneitate a determinat orientarea activității tuturor congreselor și adunărilor scriitorilor care au precedat Congresul unional. Acest lucru este firesc și legitim. Temele construcției comunismului dictează scriitorilor datoria lor principală — de a fi cronicarii mărețelor fapte ale poporului, propagandiști activi ai ideilor comunismului. Contemporaneitatea constituie astăzi principala cerință politică, artistică, estetică.

Dorința de a fi cu adevărat contemporan este vie în inima fiecărui artist adevărat. Cererea de a răspunde la temele cele mai arzătoare ale contemporaneității nu limitează posibilitățile artistului, ci le extinde, în ceea ce privește alegerea materialului, a genurilor, a metodelor artistice. Pe calea zugrăvirii artistice a contemporaneității noastre, crește orizontul scriitorului, se consolidează legătura lui cu viața poporului, se aprofundează cunoașterea realității, se dezvăluie cu toată vigoarea talentul lui.

Iată de ce a fost atacată, în cadrul discuțiilor care au precedat congresul, așa-zisa teorie a „patosului distanței", care justifică ruperea de viață, îndepărtarea de la cerințele vitale ale timpului. Istoria literaturii mondiale și a celei ruse, întocmai ca și istoria tuturor literaturilor frățești din Uniunea Sovietică, dezmint această pseudo-teorie. Operele literare cu adevărat mărețe, care au rezistat la examenul timpului, au luat naștere ca un ecou viu la problemele cele mai arzătoare ale zilei. Și în literatura noastră, chipurile de eroi cele mai viguroase din operele lui Alexei Tolstoi, Șolohov, Fedin, Fadeev, Leonov, Malișkin, V. Ivanov, Ianovski, Aibek, Kiaceli, Lațis și ale multor altor romancieri ai noștri, — sînt chipuri de oameni care reprezintă generația contemporanilor. In poezie, îndată după opera colectivizării, a fost creat, de A. Tvardovski, chipul lui Nikita Morgunk din poemul „Țara Muravia". Din flacăra Marelui Război pentru Apărarea Patriei s-au dezvoltat poemele „Vasili Tiorkin" de A. Tvardovski, „Kirov e cu noi" de N. Tihonov, „Fiul" de P. Antokolski, „Zoia" de M. Aligher, „Steagul brigăzii" de A. Kuleșov, „Meridianul de la Pulkovo" de V. Inber, au apărut versurile vibrante ale lui M. Isakovski și Iakub Kolas, O. Berggolț și Zulfia, Djambul și G. Guliam, G. Tabidze, G. Leonidze, S. Cikovani, versurile și poemele lui A. Lahuti, S. Vurgun, N. Zarian, G. Saria, lirica lui A. Malișko, L. Pervomaiski, N. Bajan, M. Rîlski, P. Tîcina, V. Sosiura, versurile celor mai talentați poeți din toate literaturile frățești ale Uniunii Sovietice.

Drept cel mai convingător argument în favoarea temei contemporane și a orientării partinice în literatură, se înalță în fața noastră opera marelui cîntăreț al revoluției, Vladimir Maiakovski.

Intreaga experiență a celor mai talentați scriitori sovietici dezminte încercarea de a opune literaturii revoluționare, pline de patosul contemporaneității, literatura consacrată așa-ziselor teme „eterne". De lărgimea și adîncimea orizontului ideologic al artistului, de forța talentului său depinde capacitatea de a dezvălui în ceea ce este vremelnic și trecător așa zisele chipuri „eterne". In chipul Emmei Bovary a lui Flaubert, al Anei Karenina a lui Lev Tolstoi și al Axiniei lui Șolohov există trăsături „permanente" care le apropie, și anume trăsăturile iubirii tragice a femeii. Dar este oare de conceput ca în literatură să existe fiecare din aceste chipuri în afara timpului în care ele trăiesc, în afara mediului social și național care le înconjoară? Viața scurtă a unor lucrări scrise pe baza unor subiecte de mare actualitate, pe baza materialului contemporan, este determinată nu de tema lor actuală, ci de neputința artistică a autorului.

Poemul „Bine!" al lui Vladimir Maiakovski, scris cu mai bine de 30 de ani în urmă, ca un răsunet viu al celei de a 10-a aniversări a lui Octombrie, continuă să trăiască și să însuflețească milioane de inimi, pentru că, în 1927, poetul a avut și a exprimat puternic și sincer, previziunea dezvoltării viitoare a societății noastre. Nu se poate întocmi un catalog al temelor contemporane și necontemporane. Dar un scriitor care nu dorește să rămînă departe de măreața activitate creatoare a poporului, nu poate să nu țină seama de faptul că, la cerințele de astăzi ale cititorului, la ceea ce îl preocupă și îl neliniștește pe acesta, cel mai bun lucru este să răspundă adresîndu-se experienței lui sociale de astăzi. In această experiență se oglindește cel mai deplin caracterul contemporanului nostru, ideile și năzuințele lui, activitatea lui creatoare de constructor al comunismului. Fiecare contemporan al nostru este totodată purtătorul bogatei experiențe a practicii revoluționare de patruzeci de ani.

Actualele brigăzi ale muncii comuniste își au predecesorii în participanții la mișcarea udarnicilor. Aceste forme au, la rîndul lor, drept sursă „măreața inițiativă" a subotnicelor comuniste. Actuala mișcare pentru desțelenirea pămînturilor, pentru valorificarea întinderilor din Siberia și din Orientul Indepărtat, își are antecedentele sale sub forma primelor mobilizări comsomoliste pentru flotă, pentru refacerea Donbassului și a metalurgiei în sudul țării, sub forma participării în masă la construcția giganților primelor planuri cincinale. In toate fenomenele mai importante ale contemporaneității, există o „adîncime retrospectivă", caracteristică. Acest lucru îi creează scriitorului posibilitatea de a înțelege evenimentele actuale și caracterele oamenilor în dinamica complexă a dezvoltării lor istorice.

Cerința contemporaneității, interpretată în mod just, înalță literatura sovietică spre noi culmi ideologice și artistice. Această cerință presupune o întruchipare cu adevărat artistică a materialului uman al contemporaneității. Un ecou fugitiv al evenimentelor, fără o generalizare artistică profundă, fără cunoașterea sensului lor istoric, nu-i va satisface pe cititorul nostru exigent. Din păcate, unele opere de proză, poezie și dramaturgie, cer să li se amintească autorilor că ar trebui studiat și gîndit în mod temeinic materialul la început, pentru ca apoi să se scrie romanul, nuvela sau piesa.

Deseori, citind unele cărți, simți cu cea mai mare precizie că unul din motivele caracterului speculativ, ilustrativ și didacticist al unor opere pe teme contemporane nu este lipsa de talent a scriitorului, ci o slabă cunoaștere a condițiilor concrete ale vieții și muncii oamenilor înfățișați de autor. La noi, unii uită că în literatură poți face descoperiri mari și generalizări artistice îndrăznețe numai îmbinînd lărgimea orizontului ideologic cu cunoașterea organică a vieții poporului în manifestările ei reale.

Legătura permanentă, indisolubilă cu poporul, a fost și rămîne principala trăsătură specifică a literaturii noastre. In anii victoriilor și în anii încercărilor grele literatura noastră a fost întotdeauna apropiată de popor. De aceea, profesiunea de scriitor este iubită de popor, este respectată în societatea noastră. Nu sîntem însă în situația în care toți literații să se poată lăuda cu o strînsă legătură cu viața poporului. Cititorul nostru așteaptă ca noi să dezvăluim, în operele noastre, acel element nou, pe care el l-a acumulat în experiența lui de viață, de constructor al socialismului, dar pe care nu l-a înțeles încă.

Partidul, care ne-a destinat marele rol de ajutor în educația comunistă, așteaptă de la noi nu ilustrări de mîntuială a lozincilor cu care mobilizează masele populare. El așteaptă din partea noastră explorări artistice mari și profunde în domeniul vieții poporului, dezvăluirea într-o formă artistică a procesului complicat de formare a caracterului omului care construiește societatea comunistă. Partidul așteaptă nu numai opere care să contribuie la cunoașterea profundă a lumii, ci și opere care să participe activ la transformarea ei comunistă.

Melehov, Davîdov, Ceapaev, Levinson, Korceaghin, Roșcin, Teleghin, Izvekov, Voropaev, Gvadi Bigva sînt figuri atît de expresive și măiestrit redate, atît de convingătoare, tocmai fiindcă sînt luate dintr-un mediu legat organic de scriitor și nu sînt pescuite întîmplător.

Este greu să ne închipuim că ar fi nevoie de întocmirea unor rețete în care să se arate unde trebuie să locuiască un literat. Dar nu se poate cîtuși de puțin considera justă situația ca majoritatea scriitorilor să fie concentrați, acum mai ales, în capitalele republicilor unionale și în cele mai mari centre regionale. Academicienii care alcătuiesc astăzi un nou centru științific în Siberia ne-au dat un exemplu foarte bun. Pentru a găsi cea mai adecvată și cea mai utilă rezolvare a problemei privind formele de legătură între scriitor și viață, trebuie studiată mai cu temei experiența muncii scriitoricești pe șantierele de construcție și în colhozuri în anii primelor cincinale, experiența foarte bogată și foarte rodnică a activității scriitoricești în timpul războiului. Se pot afla multe lucruri utile și în experiența acumulată în ultimii ani de scriitorii care au rezolvat, cu succes pentru ei, problema legăturii cu viața poporului. Nu putem uita cît de binefăcătoare a fost influența asupra literaturii a incursiunilor realizate de scriitori în viața popoarelor frățești din Uniune, în urma cărora scriitorii ruși au creat opere închinate luptei pentru socialism a uzbecilor, turkmenilor, tadjicilor, iar scriitorii acestor popoare au creat chipuri de ruși, ucraineni, bieloruși care, în familia frățească a popoarelor, își construiau viitorul fericit comun.

Povestirea și schița în slujba temelor arzătoare ale zilei

Pentru a crea un tablou vast, multilateral al vieții poporului, este nevoie de romane și povestiri, de piese de teatru, de poeme epice sau lirico-epice. Toate aceste genuri cer o muncă de cercetare artistică, o prelucrare minuțioasă a caracterelor oamenilor și a vieții poporului. Fără îndoială că asemenea opere vor apare și trebuie ca ele să apară cît mai repede. Uneori însă trebuie să le așteptăm. N-au apărut deodată „Pe Donul liniștit" al lui Șolohov, trilogia „Calvarul" a lui Alexei Tolstoi, marile opere ale prozei cazahe între care „Drumul lui Abai" de Muhtar Auezov, operele clasice ale literaturii tadjice, „Sclavii", „Buhara" ale lui Sadriddin Aini sau epopeile despre viața poporului muncitor leton cum sînt „Pămîntul este verde" și „Un luminiș printre nori" ale lui Andrei Upit. Experiența literară arată totodată că operele epice de mari proporții cu teme din contemporaneitate se creează pe urmele încă proaspete ale evenimentelor. Să ne amintim de prima parte a romanului „Bruski" al lui Panferov, de primul volum din „Pămînt desțelenit" al lui Șolohov. Cititorul nostru este recunoscător acelor scriitori care, răspunzînd la cele mai arzătoare teme ale zilei, sînt capabili să creeze opere de valoare nepieritoare.

Vorbind de necesitatea ca scriitorul să abordeze cît mai grabnic și cu cît mai mult succes temele contemporane, ar fi de dorit să se amintească faptul că în literatură există forme și genuri care, prin însăși natura lor, sînt destinate reflectării zilei de astăzi a vieții poporului. Dintre aceste genuri face parte povestirea.

Un material pentru reflecții rodnice pe marginea acestei teme îl poate constitui analiza celor mai bune povestiri ale lui S. Antonov, S. Zorian, I. Bril, S. Jurahovici, C. Aitmatov, R. Kociar, D. Șenghelai, N. Adamian, M. Slutkis, I. Smuul, G. Natroșvili și ale altor nuveliști ai noștri.

Pentru a răspunde rapid la tema zilei, sînt tot atît de utile schița artistică și publicistică.

Intreaga istorie a schiței artistice ruse din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, subliniază caracterul ei inovator și operativ. Schița introduce în literatură eroi noi, numește și dezvăluie cea dintîi în torentul rapid al evenimentelor, temele și problemele cele mai importante.

Literatura sovietică multinațională

AL SCRIITORILOR DIN U.R.S.S.

în construcţia comunistă

îşi are tradiţia sa glorioasă în ce priveşte dezvoltarea schiţei ca armă literară a luptei de zi cu zi, tradiţie care s-a acumulat în cei peste patruzeci de ani de viaţă.

Sîntem îndreptăţiţi să considerăm schiţele care descoperă în viaţa poporului acel element nou şi esenţial care ia naştere în activitatea de zi cu zi a construcţiei comunismului, astfel de arme ale luptei cotidiene.

Cauza succesului cărţilor lui Valentin Ovecikin, „Zile de lucru într-un raion" şi „Primăvara buclucaşe" constă în faptul că autorul a folosit principalele însuşiri proprii genului schiţei: actualitate acută, promovarea curajoasă şi plină de iniţiativă a unor noi probleme importante pentru a fi discutate în mod public, interesul viu al autorului de a înlătura toate piedicile din calea progresului.

Există o graniţă foarte fină, convenţională, care desparte schiţa de povestire şi de nuvelă în creaţia unor prozatori ruşi care lucrează cu toată seriozitatea asupra temelor contemporane, cum sînt V. Tendriakov, G. Troepolski, E. Doroş, M. Jestev. In rîndul autorilor de schiţe care pătrund cu îndrăzneală în miezul vieţii, pot fi citate numele scriitorilor Marieta Şaghinian, B. Galin, A. Kalinin, S. Zalîghin, L. Ivanov, V. Solouhin, A. Zlobin, G. Baklanov.

Fiecare din literaturile popoarelor frăţeşti are un detaşament de scriitori talentaţi, autori de schiţe.

Trebuie totuşi să facem observaţia că deseori, în presa noastră, sub numele de schiţă, se publică materiale cenuşii şi inexpresive, despre care Maxim Gorki scria odinioară: „Aproape o lipsă generală a tuturor schiţelor este prolixitatea lor. Se acumulează cîte 30—50 de cuvinte, acolo unde ar fi suficiente numai 10 cuvinte. Şi astfel, sensul celor pe care a vrut să le exprime autorul, se îneacă în balastul unor cuvinte inutile". Iţi aminteşti, de asemeni, fără să vrei, observaţiile incisive ale lui M. Gorki din „Galopul prin Europa", formulate acum mai bine de 30 de ani în apărarea notei de drum faţă de creionările prea puţin gîndite asupra vieţii din străinătate, publicate de alţi călători.

Despre viaţa de peste hotare — atît despre viaţa prietenilor noştri din ţările de democraţie populară cît şi despre viaţa din ţările capitaliste, — au scris şi scriu bine I. Ehrenburg, V. Vasilevskaia, N. Gribaciov, M. Tank, G. Sevunţ. Lumea de dincolo de hotarele U.R.S.S. nu este omogenă. Pe o mare parte a planetei locuiesc prietenii noştri care construiesc socialismul. Pe întinderile nemărginite ale Asiei, Africii, Americii Latine, se desfăşoară mişcarea de eliberare naţională care a cuprins sute de milioane de oameni. Participanţii la această mişcare privesc cu speranţă spre ţările lagărului socialist. Se ascut din ce în ce mai mult contradicţiile de clasă în lumea capitalistă. Autorul de schiţe, care se apucă să scrie despre viaţa din ţările de peste hotare, trebuie să vadă şi să înţeleagă procesele reale care au loc în viaţa popoarelor pentru a le reda în mod veridic şi convingător cititorului nostru.

Publicisticei scriitoriceşti i se deschid uriaşe perspective de dezvoltare. Publicistica este indisolubil legată de fiecare zi din istoria literaturii noastre. Să ne amintim doar de activitatea publicistică a lui M. Gorki. Publicistica a avut un rol uriaş în anii primelor planuri cincinale. Publiciştii au înscris o pagină cu adevărat eroică în istoria literaturii noastre din perioada Marelui Război pentru Apărarea Patriei.

In zilele noastre, în faţa scriitorilor, se înfăptuiesc în viaţa poporului, minuni ale entuziasmului în muncă, se extinde, se dezvoltă iniţiativa creatoare provenită din adîncul maselor populare. Oare, acest lucru nu constituie un teren favorabil pentru dezvoltarea publicisticii înflăcărate care promovează noile iniţiative ale poporului, pentru dezvoltarea unei publicistici care condamnă cu mînie tot ceea ce frînează înaintarea noastră?

Oricîtă importanţă ar avea genurile publicisticii, cititorul aşteaptă cu o deosebită nerăbdare romane, povestiri, piese, poeme consacrate contemporaneităţii.

Sîntem îndreptăţiţi să spunem că în proza noastră s-a şi făcut cotitura către tema contemporaneităţii, că în prezent apar mult mai des cărţi închinate zilei de astăzi. Dar avem de făcut de o mie de ori mai mult decît am făcut pînă acum.

Intr-o operă cu adevărat artistică, închinată contemporaneităţii, indiferent de genul din care face parte, noi căutăm nu numai creionarea fugitivă a unor oameni întîlniţi de scriitor, ci tipuri de oameni ai epocii, care să întruchipeze trăsăturile stabile de caracter, care să ilustreze însuşi procesul de formare a personalităţii omului sovietic.

Constructorul comunismului— eroul literaturii

Este ştiut din vremuri de demult că omul constituie principalul obiect al literaturii. Cunoaştem bine definiţia pe care a dat-o Gorki literaturii ca ştiinţă despre om. In practică, însă, în multe opere literare din ultimii ani, chiar în opere care au cîştigat o largă popularitate, se realizează slab tocmai studierea caracterelor omeneşti, sînt frecvente cazurile cînd autorii ating, destul de fugar, diverse probleme actuale dar nu întotdeauna prezintă pregnant pe oamenii care rezolvă aceste probleme. Ruperea omului de faptele lui, înşirarea seacă de teme în operele literare este o lipsă despre care ar trebui să se discute pe larg.

In operele consacrate contemporaneităţii, deseori expunerea discursivă predomină asupra prezentării plastice, înfăţişarea publicistică a caracterelor asupra dezvăluirii lor ample şi aprofundate. A dezvălui semnificaţia istorică a faptelor săvîrşite şi pe cale de săvîrşire de către omul sovietic, a sezisa adîncimea şi forţa lumii lui spirituale, a zugrăvi chipul lui tipic, — aceasta înseamnă a crea o operă contemporană de importanţă cu adevărat epocală.

Disputele prelungite privind modul în care să fie „construit" eroul pozitiv, sînt puţin rodnice. Bineînţeles că el nu poate fi un om „cu defecte" şi desigur că termenul de „erou ideal" nu face decît să producă confuzie, prin aceea că te constrînge să presupui un chip imaterial, de iconografie. Artei realismului socialist i se opun atît părerea negativistă asupra realităţii, cît şi orice fel de manifestări ale „teoriei" lipsei de conflict. Despre aceasta se vorbeşte cu toată claritatea şi precizia în documentul de partid „Pentru o legătură strînsă a literaturii şi artei cu viaţa poporului".

Confirmînd victoria noului asupra vechiului în imagini pozitive şi în tablouri realiste luminoase, literatura neagă şi condamnă cu mînie rămăşiţele vechiului. Din păcate, satira noastră nu se dezvoltă cu prea mult succes, este mai slabă decît celelalte genuri. Popularitatea de care se bucură revistele satirice în toate republicele frăţeşti demonstrează că există mari posibilităţi ale acestui gen literar în combaterea a tot ceea ce împiedică înaintarea cu succes a societăţii noastre. Este demnă de a fi urmată activitatea intensă a poeţilor S. Oleinic şi S. Mihalkov în domeniul genului satiric.

Literatura noastră niciodată n-a fost idilică, însă caracterul ei critic se îmbină, în conformitate cu adevărul vieţii, cu principala tendinţă către afirmarea poetică a elementului nou. Nu este de mirare că revizioniştii şi-au îndreptat cu cea mai mare furie loviturile tocmai împotriva noţiunii însăşi de „erou pozitiv". De asemeni unii literaţi care în ultimii ani au dat dovadă de ezitări ideologice şi-au exprimat, în forme diferite, atitudinea lor ironică faţă de eroul pozitiv al literaturii sovietice.

Omul sovietic, aşa cum este el astăzi, cu toate meritele şi defectele lui reale, cu avîntul lui spiritual şi cu unele rămăşiţe nebiruite ale trecutului, acest om nou, nemaiîntîlnit în lume, este tocmai prototipul eroului pozitiv al literaturii noastre. El este un *erou*, fiindcă în patruzeci de ani şi ceva a înfăptuit minuni: a zdrobit în ţara noastră orînduirea exploatatoare de veacuri, a construit o so- [illegible] cialismului în lupta crîncenă împotriva fascismului înarmat pînă în dinţi, construieşte cu succes comunismul.

Crearea imaginii artistice a omului contemporan este deosebit de actuală acum, cînd în însuşi procesul vieţii are loc formarea omului societăţii comuniste (oamenii recunosc, de pildă, trăsăturile lui în membrii brigăzilor muncii comuniste), acum, cînd literatura sovietică este chemată să ajute partidul în modul cel mai activ în educarea omului nou, în formarea profilului lui spiritual şi moral. Să contribui la formarea caracterului omului nou — ce poate fi mai nobil şi mai măreţ decît această misiune pe care istoria i-a dat-o scriitorului sovietic!

A construi noul, spunea Gorki, înseamnă a-i ieşi în întîmpinare, înseamnă a crea din scînteie flacăra vie a noului, care se iveşte în viaţă. Avem multe cărţi veridice şi scrise cu talent despre viaţa poporului. Dar rămîn şi astăzi actuale cuvintele spuse de un mare scriitor, acum aproximativ zece ani, că deocamdată literaturii noastre îi lipseşte înaripalea. Intr-adevăr, parcă ne-am sfii să poetizăm pe oamenii zilei de astăzi, să arătăm viguros şi cu toată tăria cum iau naştere noile lor însuşiri comuniste. Poetizînd noul, un scriitor credincios adevărului vieţii va generaliza minuţios trăsăturile viitorului în omul de astăzi, arătînd dramatismul luptei împotriva vechiului, în care se dezvăluie tocmai caractere mari, puternice.

Literatura noastră nu evită înfăţişarea traiului de zi cu zi al omului. Dar dincolo de evenimentele cotidiene, scriitorul sovietic află sensul lor istoric, se străduieşte să arate cum, în cele mai „obişnuite" zile, în muncă, în relaţiile sociale şi personale, se formează omul viitorului.

Nu există teme minore, există rezolvări minore ale temelor. Traiul de zi cu zi, relaţiile de familie şi de dragoste nu constituie pentru nimeni o temă interzisă. Nimeni, niciodată, nu a interzis cuiva să scrie despre contradicţiile care se ivesc în relaţiile dintre oameni în viaţa de toate zilele. Trecerea sub tăcere, într-un mod ipocrit, a acestor contradicţii, nu poate decît să aducă prejudicii. Dar sînt intolerabile cazurile în care tema vieţii zilnice este tratată în proză, lirică şi dramaturgie, în mod îngust, minor, fiind redusă la faimosul „triunghi", iar dincolo de conflictele de dragoste, în pofida adevărului, nu se simte viaţa socială a oamenilor.

Omul nostru contemporan nu este un erou izolat. El este simplu muncitor, ţăran, reprezentant al muncii intelectuale. Conţinutul eroic al epocii umple însă viaţa lui de zi cu zi. Nu trebuie să uităm că înfăţişarea oamenilor şi imaginilor vieţii contemporane în operele artistice va fi incompletă şi îngustă dacă omul nu va fi prezentat în sfera în care, în condiţiile noilor relaţii sociale, îşi manifestă în modul cel mai viu însuşirile sale noi. Această sferă o constituie domeniul muncii şi activităţii sociale a omului sovietic. In atitudinea lui faţă de muncă, în relaţiile lui cu ceilalţi oameni, cu colectivul, scriitorul poate să găsească cel mai sigur acel element nou care-i înalţă pe oamenii sovietici deasupra oamenilor care trăiesc în condiţiile societăţii capitaliste, exploatatoare. Natura conflictelor actuale este cuprinsă în munca, în activitatea obştească a oamenilor. Caracterul omului nu poate fi înţeles în mod just în afara faptelor lui.

Aici se află cheia multor probleme morale, etice ale timpurilor noastre, cheia particularităţilor vieţii intelectuale a omului nostru contemporan.

Locul nou al omului în viaţa comună, noua atitudine faţă de societate, bucuriile sufleteşti generate de sentimentul comunităţii de interese, toate acestea sînt însoţite, în sufletul omului nostru contemporan, de o avalanşă întreagă de sentimente şi idei, de lupta dintre pasiuni, de reflecţii asupra propriei persoane, adică de tot ceea ce, la un om care gîndeşte, precede acţiunile lui hotărîte şi sigure.

Sentimentele şi opiniile noi se nasc în lupta împotriva vechiului şi ele nu se nasc într-o singură zi. Uneori, literatura noastră parcă simte lipsa unor caractere mari, de proporţii, ale oamenilor care merg în întîmpinarea comunismului, îi lipsesc eroi care să fie la nivelul vieţii spirituale caracteristic vremurilor noastre. Oamenii sovietici gîndesc mai profund, au dispute, ei trăiesc mai intens viaţa cerebrală şi sentimentală decît unii eroi din literatură.

Trebuie să recunoaştem că multe opere ale literaturii noastre nu au o suficientă profunzime intelectuală.

Cărţile scrise cu talent şi cu inteligenţă, care pentru tînăra generaţie au devenit „manuale de viaţă", au cucerit dragostea întregului popor. Insă astfel de cărţi sînt puţine. In acelaşi timp, apar destule opere care nu îndeamnă omul la reflecţii asupra problemelor noi, nu îndeamnă la căutarea rezolvării unor probleme de însemnătate vitală. Ce poate fi mai atrăgător, pentru un scriitor contemporan, decît posibilitatea de a-şi arunca o privire în sufletul constructorului comunismului! Este suficient să cunoşti pe inovatorii noştri, pe oameni ca Loghinov, inventatorul dirijării automate a tractorului, reprezentant al tinerei generaţii, în activitatea căruia se îmbină munca în producţie, munca de inginer şi o cultură superioară. El nu este un specialist îngust, ci un om multilateral, dezvoltat.

Oameni ca Loghinov sînt cititorii noştri de astăzi. Aceşti oameni se plictisesc să citească cărţi plate, sărace din punct de vedere spiritual. Ei aşteaptă de la noi, opere literare inteligente, perfecte din punct de vedere artistic, capabile să-i înalţe pe oameni sub raport ideologic şi moral, să le trezească interesul pentru lucruri noi, să-i dezvolte din punct de vedere etic şi estetic.

Să devenim primii în lume în ceea ce priveşte măiestria artistică

In documentele Congresului al XX-lea al P.C.U.S., se spune că arta şi literatura ţării noastre pot şi trebuie să devină primele din lume, nu numai în ce priveşte bogăţia conţinutului, ci şi din punctul de vedere al forţei şi măiestriei artistice.

Trebuie să ne amintim de aceste cuvinte acum, cînd păşim în septenalul care vesteşte o uriaşă creştere a exigenţei tuturor păturilor cititorilor noştri, fără a uita locul şi rolul deosebit al culturii noastre în istoria mondială.

Să devenim primii în lume nu numai în ce priveşte bogăţia conţinutului, ci şi în ceea ce priveşte măiestria artistică!

Participanţii la Congres trebuie să acorde o deosebită atenţie acestei chemări. Nu în zadar, la toate congresele literaturilor frăţeşti, s-a vorbit mult şi cu toată seriozitatea despre însuşirea unei înalte măiestrii artistice. Nu în zadar, în cuvîntul cititorilor, apărut în presă, înainte de Congres, s-au formulat numeroase plîngeri în legătură cu calitatea artistică redusă a multor cărţi noi.

Aceste plîngeri ale cititorilor sînt juste, după cum sînt juste şi cererile lor insistente adresate scriitorilor.

In ţara noastră, în anii dintre cele două congrese, au apărut foarte multe cărţi. S-au scris, de asemenea, şi multe piese şi scenarii. Din păcate, însă, aruncînd a privire asupra torentului de opere noi, trebuie să constatăm că unele din ele sînt scrise la un nivel mijlociu sau mediocru şi chiar că o serie de opere, aflate sub semnul talentului neîndoios al autorilor lor, degajă totuşi nepăsare faţă de limbă, faţă de mijloacele artistice, faţă de compoziţie, adică faţă de tot ceea ce dă expresivitate celui mai actual material şi celei mai arzătoare teme. Un conţinut care nu-şi găseşte o formă adevărată, nu capătă posibilitatea de a acţiona în direcţia gîndurilor şi sentimentelor cititorului.

Fireşte că atingerea culmilor măiestriei scriitoriceşti este o problemă a scriitorilor înşişi. Nimeni, nici redactorul manuscrisului, nici criticul care apreciază cartea nu pot compensa lipsa de talent sau nepriceperea şi incapacitatea artistică, care caracterizează pe autorul respectivei opere literare. Dar dacă redactorul, mişcat de conţinutul actual al cărţii sau din consideraţie pentru reputaţia impunătoare a autorului, se uită printre degete la lipsurile sale artistice, iar criticul, apreciind cartea, din aceeaşi consideraţie scrie despre ea ca şi cum ar fi un tratat despre creşterea productivităţii muncii sau o cercetare ştiinţifică despre aplicarea unor noi metode de prelucrare a pămîntului, ei devin coparticipanţi la acest rebut şi o frînă în lupta pentru un înalt nivel al măiestriei literare.

In ultimul timp, în contrast cu faptul că nivelul cultural al cititorului a crescut nespus de mult, iar oamenii ştiinţei, tehnicii şi muncitorii ne dau lecţii concrete de îmbinare armonioasă a curajului inovator în gîndirea ştiinţifică cu înalta calitate a întruchipării tehnice, la noi nu rare sînt cazurile cînd autorul unui roman, deseori consacrat celei mai actuale teme, îl face pe cititor să rătăcească între două-trei variante, foarte diferite una de cealaltă, numai din cauză că scriitorul nu a avut destulă răbdare să muncească astfel ca romanul să atingă perfecţiunea înainte de a fi publicat. Din păcate, la noi sînt frecvente şi cazurile cînd autorul întrerupe arbitrar, într-un anumit moment, opera publicată, acolo unde, din punctul de vedere al logicii dezvoltării subiectului, nu s-ar putea aştepta cîtuşi de puţin sacramentalul „sfîrşit al primei părţi" sau „sfîrşit al primei cărţi".

Deseori, literaţii care procedează în felul acesta, se referă la clasici, uitînd însă că scriitorii clasici, creînd numeroase variante în manuscris, îşi permiteau, de obicei, să prezinte cititorilor numai ultima variantă, cea mai perfectă, iar despre celelalte variante cititorii aflau numai din publicaţiile postume, din operele complete academice.

In ţara noastră, talentele artistice sînt foarte apreciate. Şi este necesar ca ele să se dezvăluie folosind toate posibilităţile lor, ca artistul să lucreze la cel mai înalt nivel al măiestriei sale.

Natura talentului literar este complexă şi nu o poţi uniformiza. In istoria literaturii, există scriitori care au stăpînit toate domeniile activităţii literare — şi poezia, şi proza, şi drama, şi critica, şi publicistica. Şi în literatura contemporană cunoaştem numeroase exemple de manifestare a caracterului multilateral al talentului. Dar există talente viguroase şi originale care se dezvăluie într-o sferă mai restrînsă. Există scriitori care au îndrăgit numai un gen literar — proza, poezia sau dramaturgia. Există scriitori pe care îi atrage romanul şi nu îi atrage nuvelistica. Există poeţi numai lirici sau numai satirici. Există scriitori înclinaţi numai către genul istoric, spre cel ştiinţifico-fantastic sau spre genul literaturii de aventuri.

Din complexitatea tuturor acestor talente se formează propriu-zis un ansamblu polifonic al literaturii contemporane.

Sarcina opiniei publice literare, sarcina redactorilor şi editorilor şi, în primul rînd, sarcina criticii, care prin aprecierile sale îndrumă dezvoltarea talentelor, constă în a ghici natura fiecărui talent, înclinaţiile sale şi în a contribui la dezvoltarea sa în direcţia cea mai favorabilă.

Oglindirea noului în viaţă reclamă şi spirit inovator în domeniul formei, lucru pe care noi deseori îl dăm uitării.

In deceniul al treilea şi la începutul celui de-al patrulea deceniu, în mediul nostru scriitoricesc s-au pus deseori şi s-au discutat cu aprindere problemele spiritului inovator al literaturii sovietice în general şi ale spiritului inovator în sensul căutării de către fiecare scriitor a unei noi forme, a unor noi posibilităţi de expresie pentru întruchiparea în imagini artistice a noului material al realităţii revoluţionare. Este adevărat că în acele timpuri, atît în căutările scriitorilor, cît şi în disputele despre orientarea acestei căutări, se strecurau multe elemente false, pseudorevoluţionare. Deseori, căutări formaliste erau date drept inovaţie în materie de formă. Erau socotite ca inovatoare, ca idei care ar revoluţiona dezvoltarea literaturii, ba „teoria literaturii faptului", ba teoria dispariţiei şi înlocuirii formelor vechi ale literaturii (de pildă, romanul) etc. Acum aproximativ un sfert de veac, lupta împotriva acestor pseudointerpretări ale spiritului inovator a fost încununată de succes, pentru că bogata practică literară a epocii sovietice a distrus fără milă toate născocirile pseudoteoreticienilor. Formalismul se manifestă azi numai în cazuri de recidive izolate. S-a ajuns însă la situaţia că a încetat aproape cu desăvîrşire să se facă o analiză serioasă a caracterului inovator al literaturii noastre. Literatura noastră în ansamblu şi fiecare operă nouă nu este analizată profund din punctul de vedere al corespondenţei dintre forma exprimării literare şi materialul nou oferit de realitate.

In cadrul congreselor literaturilor frăţeşti, s-a arătat că numeroase opere literare sînt scrise de mîntuială, sînt cenuşii, neexpresive. Rareori însă, discutînd despre calitatea artistică, participanţii la aceste discuţii au ridicat direct şi serios problema luptei împotriva rutinei în domeniul formei literare.

Va trebui să desfăşurăm o largă campanie împotriva şablonului literar, pentru dezvoltarea creatoare a formelor literare, să sprijinim soluţiile inovatoare care îmbogăţesc literatura, soluţii găsite de scriitorii care atacă teme şi probleme contemporane.

Spiritul inovator al artistului realismului socialist include, alături de alte laturi ale activităţii literare, capacitatea de a vedea noul în realitatea înconjurătoare, de a aprecia în mod just şi profund evenimentele, ca şi capacitatea de a întruchipa noul în imagini artistice care să corespundă în cea mai mare măsură mijloacelor sale de expresie.

Pentru o strînsă interdependenţă creatoare a artelor înrudite

La Congresul nostru participă reprezentanţi ai detaşamentelor înrudite cu noi ale artei socialiste. Sîntem legaţi, printr-o strînsă interdependenţă creatoare, de oamenii de teatru, cinematograf, de lucrătorii de la radio şi televiziune.

Ideile şi cuvîntul scriitorului, transpuse de regizori şi actori în acţiunea care se petrece pe scenă sau pe ecran, ori transmise prin radio şi televiziune, acţionează asupra minţii şi inimii unui auditoriu de multe milioane.

Bibliotecarii afirmă că cinematograful, televiziunea, radioul sustrag încă de pe acum o mare parte din cititorii noştri de cărţi, că, în ceasurile lor de odihnă, acum, mai mulţi oameni sovietici ascultă şi privesc, şi, în acest fel, mai puţini citesc. Oare noi, scriitorii, trebuie să fim dezolaţi din această cauză? Cred că nu.

Important este ca timpul pe care omul şi-l consacră cinematografului sau televiziunii, teatrului sau radioului, să-i dea posibilitatea de a percepe ceea ce este cu adevărat splendid în viaţă, important este ca noi să facem să ajungă pînă la el, în aceste ore, adevărul vieţii şi cele mai adevărate, cele mai omeneşti idei ale noastre, ideile comuniste.

Cinematograful, teatrul, radioul şi televiziunea sînt genuri de artă de sine stătătoare, avînd particularităţi şi legi proprii. Dar înşişi maeştrii acestor arte sînt de acord cu noi că baza artei lor este literatura. Şi dacă vrem — şi o dorim din toată inima — să folosim mai deplin forţa teatrului, cinematografului, televiziunii pentru educaţia comunistă a oamenilor sovietici, trebuie să ne pătrundem de sentimentul înaltei răspunderi pentru starea de lucruri existentă în domeniile înrudite ale creaţiei artistice.

In ultimii ani, a crescut în mare măsură numărul pieselor noi. Dacă apreciem situaţia din dramaturgie din punct de vedere statistic, ea poate să ne apară mai mult decît fericită. Numai dramaturgii ruşi au publicat, în acest timp, aproximativ 500 de piese. Multe zeci de piese au creat şi dramaturgii literaturilor frăţeşti din Uniunea Sovietică.

Printre aceste piese, se află lucrări noi ale unor cunoscuţi dramaturgi sovietici ca N. Pogodin, A. Korneiciuk, N. Virta, A. Sofronov, A. Ştein, M. Svetlov, I. Selvinski, I. Cepurin, S. Mihalkov, G. Muhtarov, K. Krapiva, V. Minko, M. Mrevlişvili, K. Iaşen, Uigun, T. Abdumomunov, K. Malikov, A. Tajibaev, G. Borian, A. Griţius, I. Ştok, K. Finn şi alţii. Au fost prezentate sub noi redactări piese ale lui L. Leonov şi A. Arbuzov.

In aceşti ani, au intrat temeinic în repertoriul teatrului sovietic piesele lui V. Rozov şi A. Salînski. In dramaturgie s-au afirmat noi autori. Printre ei se află letonul G. Priede, ucraineanul N. Zarudnîi, armeanul G. Ter-Grigorian, belorusul A. Makaenok, estonianul E. Rannet, siberianul V. Lavrentiev, leningrădeanul A. Volodin, moscovitul M. Şatrov şi alţii.

Este imposibil să citez numele tuturor dramaturgilor noi, dar important este că ei există şi că numărul lor e mare.

Dramaturgia noastră a început să facă apel cu mai multă hotărîre la om, la problemele dezvoltării caracterelor ca parte integrantă a transformării revoluţionare a realităţii. Dacă într-un trecut nu prea îndepărtat, mulţi dramaturgi considerau că în [illegible] nimentelor devenea un scop în sine, astăzi dramaturgii noştri îmbină cu mult mai mult curaj acţiunea exterioară cu evoluţia psihologiei personajului.

Principala carenţă a dramaturgiei constă în faptul că cele mai importante [illegible] truchipare suficient de profundă, iar marile caractere populare nu au devenit încă caracterele principale ale acestor piese.

Eroii multor piese scrise în ultimul timp nu se caracterizează prin trăsături cu adevărat contemporane. Deşi ei desţelenesc pămîntul, construiesc hidrocentrale, rezolvă problemele ştiinţifice ale cosmosului, contemporaneitatea nu a pătruns cu adevărat în lumea lor spirituală şi morală, nu a devenit forţă lăuntrică ce determină concepţia lor despre lume, conduita şi acţiunile lor.

Leninismul, aplicat zi de zi în practică de partid şi popor, înrîureşte puternic dezvoltarea ideologică şi morală a personalităţii, formarea caracterului omului sovietic. Dramaturgia noastră nu dezvăluie încă aceste procese şi trăsături ale contemporaneităţii în manifestările lor cele mai profunde, în întreaga lor importanţă istorică, complexitate şi frumuseţe.

Trebuie subliniat că, în unele piese, în care se fac încercări de a prezenta lumea lăuntrică a omului în mod profund şi multilateral, atenţia faţă de psihologia personajelor, faţă de acţiunile şi sentimentele lor nu se îmbină întotdeauna cu patosul eroic al creaţiei, cu amploarea reală a evenimentelor realităţii noastre. In noile piese nu este prezentat cu adevărat omul care acţionează cu iniţiativă, independent, energic, într-un scop bine definit, omul care îşi verifică permanent hotărîrile şi acţiunile în practica vieţii, care, din această cauză, urăşte orice stagnare şi rutină. Dar tocmai acest erou întruchipează astăzi în mod real leninismul în acţiune — stilul de muncă şi gîndire, cultivat acum de partid şi de conducerea sa leninistă.

In ultimii ani, mulţi dintre dramaturgii noştri şi-au concentrat atenţia exclusiv asupra problemelor vieţii de toate zilele, cît şi asupra problemelor moralităţii legate de familie, de dragoste, de căsnicie etc. Intr-o oarecare măsură, preocuparea dramaturgilor pentru conflictele vieţii de fiecare zi este determinată de interesul spectatorilor, îndeosebi al tineretului, faţă de problemele morale şi ale traiului cotidian, pe care într-un trecut nu prea îndepărtat literatura le ignora.

In ţara noastră au apărut unele piese în care temele dragostei şi familiei sînt soluţionate în realitate în legătură indisolubilă cu întreaga viaţă a societăţii sovietice, iar discuţia despre conduita omului în viaţa de toate zilele, în cadrul familiei, devine o amplă discuţie despre omul contemporan, despre caracterul său, despre filozofia şi morala societăţii sovietice. Deseori însă, în piese scrise pe asemenea teme, problemele mari şi complexe ale vieţii sînt înlocuite cu aventuri amoroase şi neînţelegeri familiale, tratate într-o manieră exclusiv meşteşugărească.

Ca pentru oricare dintre genurile literaturii contemporane, şi pentru dramaturgie este foarte importantă diversitatea de forme, desfăşurarea forţelor artistice. Spectatorul vrea să vadă piese eroice, tragedii, drame psihologice, comedii pline de viaţă, ca şi spectacole satirice sau vodeviluri de calitate. Trebuie să sprijinim această varietate, trebuie să examinăm fiecare lucrare, pornind de la particularităţile şi legile genului, ţinînd seama de stilul şi înclinaţiile autorului, trebuie să stimulăm căutările creatoare îndrăzneţe ale dramaturgilor.

Teatrul sovietic poate îndeplini cu succes sarcina creării unui bogat repertoriu contemporan numai într-o atmosferă de strînsă prietenie creatoare între oamenii de teatru şi autorii dramatici, prietenie bazată pe răspunderea colectivă în faţa poporului pentru soarta teatrului, pentru repertoriu.

In anii viitori, se va desfăşura şi mai larg, în ţara noastră, activitatea teatrală a artiştilor amatori. Se va ridica şi mai acut problema piesei într-un act, genul cel mai rar abordat din dramaturgia noastră. Nu trebuie, de asemenea, să uităm şi o altă obligaţie pe care o avem faţă de societate — crearea de opere artistice valoroase pentru teatrul sovietic de estradă.

Asumîndu-ne întreaga răspundere pentru crearea unui amplu repertoriu, valoros din punct de vedere ideologic şi artistic, al teatrului sovietic de dramă, la Congresul nostru nu trebuie însă să uităm de existenţa operei şi comediei muzicale. Aceste două specii ale artei teatral-muzicale sînt foarte iubite de spectatorii sovietici. Din păcate, însă, puţini din marii noştri dramaturgi, prozatori şi poeţi lucrează în acest domeniu.

Aproape în acelaşi fel stau lucrurile şi în ceea ce priveşte creaţia de oratorii, cîntece şi romanţe. Poeţii noştri — autori de versuri pentru cîntece — au repurtat, fără îndoială, succese, dar în ţara noastră apar totuşi foarte des cîntece scrise pe versuri slabe. Fireşte că vina o poartă poeţii.

Este îndeobşte cunoscută atenţia pe care o acorda Vladimir Ilici Lenin cinematografului, considerîndu-l arta cu cea mai mare răspîndire în mase. Sînt cunoscute şi meritele cinematografiei sovietice în dezvoltarea artei cinematografice mondiale. Se ştie, de asemeni, ce uriaşă amploare va lua dezvoltarea cinematografiei în anii septenalului. Numărul spectatorilor de cinematograf va creşte de la 3,5 miliarde pe an la cît se cifrează în prezent, pînă la 5 miliarde! Care carte, chiar de cel mai mare tiraj, se poate compara cu fantasticul „tiraj" al cinematografiei? In faţa cineaştilor au fost deschise posibilităţi inepuizabile de a influenţa formarea concepţiei despre lume, a caracterului, a gusturilor estetice ale spectatorilor. Cinematografia sovietică va produce anual sute de filme artistice, documentare, ştiinţifice, de popularizare a ştiinţei, a succeselor în producţie şi alte genuri. La baza fiecărui film, de orice gen şi cu oricare specific, se află scenariul cinematografic.

Anii dintre cele două congrese au reprezentat o perioadă de dezvoltare serioasă a cinematografiei, de creştere în mare măsură a producţiei de filme. Se poate considera că, din punct de vedere cantitativ, cinematografia a făcut mari progrese. In 1958 au fost produse peste 100 de filme artistice. Lărgirea producţiei a insuflat o viaţă nouă cinematografiei din republicile frăţeşti: aproape în toate republicile a crescut considerabil producţia de filme.

Au fost produse o serie de filme care s-au bucurat de aprecierea spectatorilor. Dintre acestea fac parte: „Comunistul" (scenariu — E. Gabrilovici), „Povestiri despre Lenin" (scenariu — E. Gabrilovici, M. Volpin şi N. Erdman), „Casa în care locuiesc" (scenariu — I. Olşanski), „Marea familie" (după romanul lui V. Kocetov), „Inălţimi" (după romanul lui E. Vorobiev), „Cazul Rumianţev" (scenariul lui I. Gherman şi I. Helfit), „Poemul mării" (după scenariul defunctului A. Dovjenko), toate realizate de studiourile cinematografice ruseşti.

Studiourile din republicile frăţeşti au produs destul de multe filme demne de atenţie, printre care — „Avicenna" (Uzbekistan), „L-am cunoscut personal" (Armenia), „Ingheţuri de primăvară" şi „După furtună" (Letonia), „Lurdja Magdana" (Gruzia), „Cei doi din cartier" şi „Pe ţărmuri îndepărtate" (Azerbaidjan), „Frunze roşii" (Bielorusia). S-a intensificat activitatea unor vechi studiouri cinematografice, ca cele din Kiev şi Alma-Ata.

In afară de aceasta, transpunerea pe ecran a unora din cele mai mari opere ale literaturii clasice mondiale, ruseşti şi sovietice, a dat viaţă unor filme deosebite, ca filmul „Pe Donul liniştit" în trei serii şi filmul „Soarta unui om" (după Şolohov), „Calvarul" (după Alexei Tolstoi), „Othello", „Don Quijote", „Idiotul", „Zvăpăiata".

Cele mai bune filme turnate în ultimii ani dovedesc în mod clar că au fost învinse cu succes greşelile trecutului, cînd au apărut filme dulcege de genul „Cazacii din Cuban", „Vară îmbelşugată", precum şi filmele „Căderea Berlinului" şi „Neuitatul an 1919".

Paralel cu apariţia unor filme importante şi variate din punct de vedere artistic, apar pe ecran şi numeroase filme cenuşii, neexpresive, care se repetă în mod penibil unele pe altele. In aceste filme se fac concesii gusturilor mic-burgheze, se înlocuieşte genul de aventuri extrem de necesar cu filme de „detectivi", se substituie zeflemeaua satirei. Au început să apară din nou pe ecran filme cu o prezentare extrem de superficială a vieţii.

Spectatorul aşteaptă să găsească pe ecran răspunsuri la gîndurile şi sentimentele care îl frămîntă. Tot atît de viguroase răspunsuri cum au fost acelea date la timpul lor de filme ca „Marele cetăţean", sau „Un membru al guvernului".

Cineaştii singuri nu pot da acest răspuns fără participarea literaţilor. Pentru a crea cu talent un film, regizorul are nevoie de un scenariu literar scris cu talent, pătruns de patosul contemporaneităţii. Pînă acum, scriitorii ajutau slab cinematografia în crearea de scenarii artistice vii. Problema scenariilor continuă să rămînă problema cea mai acută a artei cinematografice. Acest lucru este legat într-o considerabilă măsură de faptul că scriitorii nu şi-au ocupat încă locul cuvenit, nu şi-au asumat răspunderea necesară pentru arta cinematografică.

Constituirea Uniunii de creaţie a lucrătorilor din cinematografie va contribui la intensificarea activităţii scriitorilor în acest domeniu. La cel de-al treilea Congres al nostru, discutînd împreună cu regizorii problemele muncii comune, trebuie să găsim căile de atragere în creaţia de scenarii a celor mai talentaţi literaţi şi de antrenare în cinematografie a tinerilor scriitori. Acum, cînd filmele încep să se numere cu sutele, în cinematografie trebuie să existe un cerc permanent de creatori de scenarii de toate genurile. Pentru aceştia, dramaturgia cinematografică trebuie să devină o vocaţie, aşa cum este romanul pentru un prozator, poemul epic sau lirica pentru un poet. Ei nu numai că trebuie să iubească munca de creaţie a scenariului ci să şi înţeleagă specificul cinematografului, să scrie astfel de scenarii încît regizorii să nu trebuie să pretindă dreptul de coautor.

Impreună cu cineaştii, trebuie să luăm măsurile cele mai rezonabile pentru creşterea numărului de scenarişti (îndeosebi şi în primul rînd în republicile în care cinematografia este tînără). Trebuie să găsim posibilităţi pentru a face cunoscut cît mai deplin şi cît mai rapid literaţilor care încep să lucreze în cinematografie specificul dramaturgiei cinematografice. Să creăm uniuni de creaţie ale dramaturgilor care lucrează în cinematografie pe lîngă studiourile de filme care colaborează strîns cu regizorii şi cu ceilalţi lucrători din cinematografie, să creăm o atmosferă de colaborare creatoare bazată pe încrederea şi respectul reciproc, singura atmosferă care poate asigura succesul muncii.

Anii dintre congrese au reprezentat o perioadă de uriaşă lărgire a sferei de acţiune a unui gen de artă atît de popular ca televiziunea, al cărui auditoriu se cifrează încă de pe acum, anual, la multe milioane, iar pînă la sfîrşitul septenalului va creşte la 70—80 milioane. Televiziunea reprezintă o uriaşă arenă de acţiune pe care poate şi trebuie să fie realizată o sinteză, o interdependenţă creatoare a tuturor genurilor de artă. Noi, literaţii, trebuie să ne asumăm rolul de iniţiatori ai unirii eforturilor reprezentanţilor tuturor genurilor de artă în scopul creării de opere pentru televiziune, arta cea mai sintetică şi cea mai de masă dintre toate artele cunoscute de societatea umană.

(continuare în nr. viitor)

Un grup de scriitori sovietici participanţi la cel de al III-lea Congres al Scriitorilor din U.R.S.S. De la stînga la dreapta: L. Novicenko (R.S.S. Ucraineană), P. Brovka (R.S.S. Bielorusă), L. Sobolev (R.S.F.S.R.), M. Tank (R.S.S. Bielorusă), R. Gamzatov (Daghestan, R.S.F.S.R.) şi S. Smirnov (R.S.F.S.R.).

Viața Uniunii Scriitorilor

Sarcinile presei literare în întîmpinarea celei de-a 15-a aniversări a Eliberării

In vederea realizării unei largi popularizări a literaturii create în cinstea lui 23 August și pentru a asigura, în presă, o oglindire multilaterală a succeselor literaturii noastre în cei 15 ani de existență, precum și a lucrărilor dedicate Eliberării, Uniunea Scriitorilor din R.P.R. a organizat la 15 mai a. c. o consfătuire cu reprezentanții revistelor literare, ai secțiilor culturale și literare ale unor publicații cotidiene și săptămînale, ale radioului și televiziunii.

Tov. Mihai Beniuc, prim-secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., a făcut o scurtă expunere asupra unor probleme de principiu legate de popularizarea literaturii noastre noi și a creațiilor închinate lui 23 August. Menționînd faptul că centrul de greutate al literaturii noastre s-a deplasat către lucrările care înfățișează prezentul și perspectivele de dezvoltare ale vieții noi, M. Beniuc a arătat că, prin ceea ce are mai bun, literatura noastră se află pe pozițiile de luptă ale clasei muncitoare. Tov. Mihai Beniuc s-a referit apoi la marea însemnătate a metodei realismului socialist. El a scos în evidență faptul că, în perioada cînd se duce o bătălie amplă între apărătorii realismului socialist și revizioniștii de toate nuanțele, sarcina presei noastre și a celorlalte organe de publicitate (radioul, televiziunea) este popularizarea literaturii socialiste, discutarea cărților apărute în ultimul timp în lumina ideilor și principiilor realismului socialist. Va trebui să se dea un nou avînt și criticii literare care urmează să realizeze dezbateri largi și studii de sinteză, ridicîndu-se la înălțimea bătăliei ideologice ce se dă pe plan internațional.

In încheiere, tov. Mihai Beniuc s-a referit la problema legăturii scriitorilor cu viața, arătînd că experiența realizată prin deplasarea scriitorilor la sate, va putea fi extinsă.

După expunerea tov. Mihai Beniuc, au luat cuvîntul reprezentanții revistelor „Gazeta literară" (Mihail Petroveanu), „Tribuna" (Ion Oarcăsu) și „Utunk" (Letay Lajos) care au înfățișat liniile principale ale planurilor de apariție pînă la 23 August. Crearea și consolidarea unor rubrici noi la „Gazeta literară" („Scriu pentru 23 August", „Actualitate și partinitate", „Anul XV", „Tineri critici", „Gazeta literară la...", „Contemporanii", etc.), întărirea, sub raportul oglindirii actualității socialiste, a sectoarelor de proză și poezie, intensificarea luptei împotriva ideologiei burgheze, vor contribui la realizarea unor numere care să fie la înălțimea marilor sarcini ce revin „Gazetei literare" în pregătirea marii sărbători a Eliberării.

Reprezentantul „Tribunei", luînd cuvîntul, a arătat că revista va crea de asemeni unele rubrici noi („Prezența tinerilor", etc.), va da un conținut mai combativ și mai actual vechilor rubrici, precum și lucrărilor beletristice care vor apărea în revistă.

„Utunk" va publica mai multă literatură, va populariza scriitorii romîni și va acorda o mai mare atenție problemei legăturii scriitorilor cu viața, problemă în care s-au obținut și pînă acum rezultate frumoase.

Reprezentanții editurilor (Ion Bănuță, directorul Editurii de stat pentru literatură și artă și Veronica Mihăileanu, redactor șef la Editura tineretului) au expus planurile de apariții pe anul în curs, insistînd asupra cărților care vor vedea lumina tiparului în cinstea lui 23 August.

In încheierea ședinței, tov. Mihai Gafița, secretar al Uniunii Scriitorilor, a sintetizat problemele dezbătute. Din discuții a reieșit faptul că presa și radioteleviziunea trebuie să pună în dezbatere problemele centrale ale literaturii noi, din perspectiva realismului socialist, remarcînd totodată bogăția tematică a lucrărilor închinate aniversării și numărul mare de autori care scriu în momentul de față despre actualitate, necesitatea creării unor studii de sinteză asupra elementelor noului din literatura noastră actuală și a acordării unei atenții sporite literaturii minorităților naționale.

Dezbaterile au pus în lumină faptul că editurile manifestă în prezent o exigență și o principialitate sporite față de lucrările destinate tiparului. Uniunea Scriitorilor și-a luat angajamentul să informeze presa și radioteleviziunea asupra activității sale și să aducă unele sugestii.

S-a precizat de asemeni că ședințe de acest fel vor mai avea loc, pentru a se întări legăturile între Uniunea Scriitorilor și organele de publicitate, în vederea întîmpinării cu succes a aniversării celor 15 ani de la Eliberarea patriei.

REP.

LEV OȘANIN

Creatorii

Rotiri de noi planete cine-a creat prin spații?
Desigur înțelepții, desigur învățații!
Dar lîngă ei, alături, mult a trudit minerul
Cu ochii lui albaștri să ducă-n mină cerul.

S-a întrecut pe sine la strungul lui strungarul,
Nu s-au lăsat mai lesne nici cei ce fac mortarul
Și știu ciment să-nchege și urcă sus pe schele,
La Moscova, palate cu stea de foc pe ele.

Și a mai fost sergentul Cantaria cu steagul
Ingenunchind trufia nazistă și Reichstagul.
Creează cei ce luptă și știu să-nfrunte piedici:
Poporul de nădejde, ei, oamenii sovietici!

În romînește de VICTOR TULBURE

LEONID MARTÎNOV

Anul 1918

Străzile goale, în seara pustie.
Numai lumina zăpezii o vezi.
Fata subțire, fata mlădie
Vine-n cojoc și pîslari, prin zăpezi.

Fata ce poartă credința cea mare,
Trece — obraji străvezii — cum o știu,
Cu revolvere prin buzunare
Și pe căciulă c-un semn purpuriu.

Strășnică-ar fi și-o grenadă-n furtună!
Pururea ne-om aminti — stau chezaș —
Blana cojocului, aspră și bună,
Urmele pașilor ei uriași.

În romînește de FLORIN MUGUR

PETRUS BROVKA

Șapte stejari

Parcă simt primăvara
Cu neastîmpăru-i nou
Cum se-anunță pe zare
Ca un gingaș ecou.

Zi cu zi mai aproape-i
Și hotarele-i pier,
Prima frunză mijește
Parfumată, sub cer...

Deși tînără-i încă,
Doar ivită-n prezent,
Ii gătim de pe-acuma
Un măreț monument:

In colhozul „Aurora"
Au sădit gospodari
— Intrupînd septenalul —
Șapte fragezi lăstari.

Or să crească stejarii
Din pămînt, fremătînd,
Or s-ajungă puternici
Ca flăcăii, curînd.

Și cînta-vor din ramuri
Și pe vînt și sub ploi
Și cinstindu-i, urmașii
Ne-or cinsti și pe noi.

Uriași, fără teamă,
Străjuind lîngă drum,
Ei vor sta mărturie
Primăverii de-acum.

În romînește de EUGEN FRUNZĂ

FAPTE ALE MAREI PRIETENII

RIGA, prin telefon.—

Duminică, 17 mai, a avut loc în capitala Letoniei o adunare solemnă în cadrul căreia s-a constituit filiala letonă a Asociației de prietenie sovieto-romînă.

In sala mare a Universității de Stat din capitala Letoniei, împodobită cu drapelele Republicii Populare Romîne, Uniunii Sovietice și Letoniei, s-au întrunit numeroși oameni ai muncii, ingineri, studenți, muncitori din fabricile și uzinele din Riga. In sală erau prezenți reprezentanții presei și ai studioului de filme documentare.

In prezidiu, alături de Peter Valeskaln, membru al Academiei de Științe al Republicii Letone și președinte al Asociației Letone de legături culturale cu străinătatea, se aflau oaspeții romîni, reprezentanții Ambasadei Romîne din Moscova. Cuvîntul de deschidere a fost ținut de Biron, vicepreședintele Asociației Letone de legături culturale cu străinătatea, care a arătat că poporul sovietic are trainice legături de prietenie cu poporul romîn și a evocat în continuare dezvoltarea legăturilor de prietenie dintre Letonia sovietică și Republica Populară Romînă. Aceste legături s-au întărit în mod deosebit în ultimii ani. Anul trecut, în Romînia, a avut loc decada culturii Republicilor Baltice. Vorbitorul a spus: „Eu am avut fericirea de a asista la manifestările din cadrul decadei și nu voi uita niciodată impresiile frumoase culese în acele zile în Romînia". Eugen Biron a subliniat, în continuare, munca rodnică dusă de A.R.L.U.S., în vederea strîngerii legăturilor de prietenie cu Letonia sovietică. Aceste legături au devenit atît de puternice încît s-a simțit nevoia înființării unei filiale letone a Asociației de prietenie sovieto-romîne. Asistența a întîmpinat cuvîntul lui Eugen Biron cu vii aplauze.

Raportorul a expus apoi scopul și sarcinile noii filiale a Asociației de prietenie sovieto-romînă. Propunerile au fost sprijinite de asistență. Au luat cuvîntul mai mulți reprezentanți ai Cercului public din Riga. Liliazol, responsabilul Bibliotecii de Stat din Riga, a arătat că în ultimii ani în biblioteci au apărut multe cărți de poeți și prozatori romîni. O parte din ele sînt traduse în limba letonă. Astfel, s-a tradus din opera lui Eminescu, Caragiale, Sadoveanu, Cezar Petrescu, Camil Petrescu. Multe opere sînt traduse în limba rusă și în limbile altor popoare. Printre acestea figurează lucrări de Zaharia Stancu, Petru Dumitriu, Titus Popovici, Francisc Munteanu. Acum cîteva zile a apărut romanul „Mitrea Cocor" de Mihail Sadoveanu.

„Noi salutăm cu bucurie înființarea filialei Asociației de prietenie sovieto-romînă, care ne va ajuta să popularizăm mai mult în rîndurile cititorilor noștri literatura romînă".

A mai luat cuvîntul Teodor Milk, președintele colhozului „Pionierul", care a arătat că țăranul leton vrea să cunoască mai bine viața țăranului romîn și să stabilească cu el o strînsă legătură. „Noi știm că țăranii romîni au succese importante în agricultură. Schimbul de experiență ne va fi util. La rîndul nostru, vom putea povesti țăranilor romîni despre realizările noastre".

A vorbit apoi Traian Șelmaru, consilier al Ambasadei Romîne din Moscova. El a transmis asistenței calde salutări din partea Ambasadei Romîne și a poporului romîn, urînd noii filiale a Asociației muncă rodnică.

S-a dat citire mesajului de salut primit din partea cunoscutului om de știință C.I. Parhon, președintele A.R.L.U.S., care, în numele tuturor membrilor A.R.L.U.S., salută frățește poporul leton și exprimă recunoștința pentru frumoasa inițiativă luată.

Asistența a adoptat textul scrisorii de răspuns adresată președintelui A.R.L.U.S.

Consiliul de conducere al noii filiale, a ales ca președinte pe Valdis Luk.

R. MATHUS

MIHAI MARIN „Artist amator"

CONTINUARI

Măreața literatură sovietică

Punerea temeliei acestei noi literaturi a fost o operă grea, de însemnătate mondială. Această uriașă muncă au făcut-o scriitorii sovietici. Ei au izbutit să dea viață, să pună în imagini de o înaltă artă, noua concepție asupra literaturii, asupra mesajului ei, noua viziune de ansamblu a vieții sociale, glorioasa artă a realismului socialist.

Metoda realismului socialist va face în viitor, pretutindeni legătura dintre creatori și cei însetați de a fi cititori. Prin această metodă, literatura își împlinește mesajul ei înalt și devine un factor nedespărțit de întregul complex al vieții sociale, în al cărei tot se integrează ca o parte organică.

Scriitorii sovietici au înfrînt toate dificultățile începutului. Ei au ridicat monumente literare uriașe care au intrat în vocabularul literaturii universale. Numele acelor monumente poartă titlurile operelor nemuritoare ale lui Mihail Șolohov, Alexei Tolstoi, Leonid Leonov, Konstantin Fedin, Feodor Gladkov și ale atîtor altor autori valoroși. Mari maeștri au revoluționat lirica, de la gigantul Maiakovski pînă la Tvardovski, Surkov, Tihonov, Isakovski etc. Arta sovietică a înnoit toate genurile literaturii prin elanul cîntării comunismului.

Dar alte și alte sarcini se ridică în mersul spre perfecționarea acestei noi literaturi, spre crearea unor noi opere de valoare universală. Fiecare scriitor sovietic își are experiența proprie în această privință. Totalul operelor literare, privit în ansamblu, constituie însă o experiență masivă și multilaterală.

Congresul va rezolva problemele dezvoltării realismului socialist nu numai în folosul scriitorilor sovietici sau al celor din țările de democrație populară care au aderat la aceleași principii înalte de creație, dar și în folosul scriitorilor conștienți din întreaga lume preocupați de soarta și noua direcție de dezvoltare a literaturii.

Prestigiul de care se bucură literatura sovietică în Occident, nu în clica literaților ratați și anormali, ci în marea masă a cititorilor dornici de o literatură sănătoasă, face din dezbaterile acestui Congres și din temele lui esențiale, o preocupare de mare interes mondial.

N-a putut fi izolată cartea sovietică de masele largi ale cititorilor din țările capitaliste. Și așa după cum marele public din Apus, de la Paris, de la New York a aclamat în delir arta coregrafică a dansatorilor sovietici, marea masă a cititorilor își trece din mînă în mînă, cu același entuziasm, cartea sovietică ce a scăpat vigilenței și ostracizării buldogilor capitalismului.

De aceea, orice efort de perfecționare, de ridicare la un stadiu mai înaintat al realismului socialist, a literaturii sovietice, este un eveniment internațional, mondial, care atinge dezvoltarea literaturii de mîine în întreaga lume.

Zadarnice sînt atacurile dușmănoase ale revizioniștilor, care ponegresc arta realismului socialist, contestînd cu rea-voință imensele realizări. Stima de care se bucură în întreaga lume literatura sovietică, fidelă realismului socialist, confirmă înțeleapta ei orientare și zdrobește toate calomniile neputincioase.

Firește că optica acestui mare eveniment are specificul ei pentru noi, scriitorii din țările de democrație populară, strîns legați de viață, de actualitate, de construcția orînduirii socialiste. Și cum viața socială în țările de democrație populară, se dezvoltă urmînd etapele de construire a socialismului pe care Uniunea Sovietică le-a trecut cu un strălucit succes, literatura sovietică de azi este oglindirea anticipativă a vieții poporului nostru. Cînd o citim, găsim în ea un limbaj comun, cu toată deosebirea de limbă, — limbajul comun al muncii de ridicare a noii lumi comuniste, limbajul comun al oamenilor muncii care o construiesc.

Congresul scriitorilor sovietici ce are loc la Moscova, va concretiza, va formula, în concluzii noi, o îndrumare care va constitui un îndreptar extrem de prețios pentru dezvoltarea literaturii noastre.

Urăm scriitorilor sovietici spor la muncă și succes în luminarea mai departe a drumului literaturii realist-socialiste.

Spor și succes, tovarăși.

Demostene BOTEZ

Perspectiva viitorului

întoarcere de 180° și devine un gentleman pocăit și inimos. Dickens socotea că va potoli nevoia cititorului de a cunoaște destinul ulterior al personajului scriind pe ultima pagină a cărții: **„Zilele de toamnă strălucesc și pe țărmul mării se află adesea o doamnă tînără și un gentleman cu părul alb (acesta este neînduplecatul Dombey, care și-a jertfit familia ambiției și lăcomiei lui, dar se împacă tardiv cu ea, devenind un tandru binefăcător). Lîngă ei sau alături sînt doi copii: un băiat și o fată. Și un cîine bătrîn îi însoțește de obicei"**. In manuscris, Dickens uitase de cîine. Aflîndu-se departe de Londra, în perioada apariției romanului, îl rugă însă pe editor să adauge o frază în legătură cu bunul patruped, frază care să îngăduie cititorului a întregi tabloul viitorului. O astfel de proiectare în viitor, deși nu anulează virulența demascării critice din restul romanului, frînge linia de dezvoltare a personajului și reprezintă, în fond, o concesie făcută convenționalismului victorian.

Romanticii, imaginativi prin excelență, anticipau adesea, în zborul înflăcărat al minții lor, viitorul. Această anticipație era hrănită, în cazul celor mai generoși și progresiști dintre ei, cu filozofia socialismului utopic. Shelley, „profeticul Shelley", cum îl numește Engels, de opera căruia nu sînt străine accentele dialectice, are viziunea unei omeniri eliberate, în care oamenii uniți prin dragoste, vor da o nouă tinerețe planetei. Acesta este sensul finalului apoteotic din „Prometeu descătușat". Dar perspectiva etapelor ce vor duce la acea apoteoză a libertății și dreptății îi lipsea lui Shelley, cum a lipsit tuturor utopiștilor, de la Thomas Morus și Campanella înainte.

In vastul ciclu epic, „Legenda veacurilor", Victor Hugo aspiră să dea o frescă a umanității, începînd cu vremurile biblico-legendare și trecînd prin toată istoria omenirii. Urmărind să arate mersul ascendent al umanității, progresul ei neîntrerupt, Victor Hugo își încheie opera ciclică cu două poeme grupate sub titlul „Secolul XX". Unul dintre ele, „In plin văzduh", folosește simbolul navei cerești, creație a omului, navă ce înfrînge legea gravitației și străbate spațiile interplanetare. E caracterul veacului nostru să confirme utopiile veacurilor trecute. Insă optimismul istoric al lui Hugo, alimentat cu gîndire utopică, nu izbutește să comunice nici o certitudine asupra felului cum se va realiza acea victorie a minții omenești apoteotic evocată în finalul „Legendei veacurilor".

Detașat de procesul istorico-social a fost adesea privit progresul tehnic în unele ficțiuni utopico-fantastice. Vasul Nautilus al căpitanului Nemo prefigurează într-adevăr submarinele moderne, dar viziunile povestitorului exclud adesea elementul uman, pe care Jules Verne îl vede static, fiindcă oamenii lui, acei ce făuresc și dirijează minunile tehnice, nu apar ca produsul unui anumit tip de societate, nu sînt rezultatul unei evoluții istorice, ci se proiectează într-un spațiu vid și de obicei desocializat.

Fapt este însă că literatura se preocupă de destinul oamenilor și nu al mașinilor, așa încît problema perspectivei în literatura realismului socialist interesează în primul rînd caracterele, cu evoluția și proiectarea lor în viitor.

E drept că viitorul prodigios anunțat de imensele progrese ale științei și tehnicei moderne a sugerat viziuni apoteotice și scriitorilor noștri. Geo Bogza este, prin excelență, poetul anticipațiilor grandioase. Dar măreția apoteozelor lui Geo Bogza nu ține doar de miracolul progresului tehnic și științific, ci de forța cu care se desprinde din aceste anticipații figura omului biruitor, eliberat de orice servitute, eliberare ce presupune din partea scriitorului și a cititorului certitudinea mersului înainte spre comunism al istoriei și societății, și certitudinea cuceririlor pe care le implică fiecare etapă ce duce spre acea țintă.

Romanele sovietice ale cincinalelor au legat adesea perspectiva viitorului de progresul unei construcții. Dar nici aici interesul nu rezidă în înălțimea zidurilor, fiindcă progresul moral al omenirii nu se măsoară în metri cubi de beton. Activitatea unui șantier socialist nu transformă numai locurile, ci și conștiințele oamenilor. Transformarea e rezultatul unui plan deliberat, care, în ultima instanță, se leagă de o anumită concepție despre viață, societate, istorie. Principiile dialectice, ideea că schimbarea e eternă, că ea se realizează prin acumulări lente și salturi brusce, ideea antagonismelor creatoare și, trecînd în planul relațiilor dintre oameni, ideea că progresul social e legat de lupta dintre clase și că evoluțiile lente culminează în prefaceri revoluționare, toate acestea se traduc artistic — între altele — prin noi moduri de anticipare a viitorului, printr-un anumit tip de perspectivă necunoscut literaturilor anterioare.

Intr-unul din numeroasele romane ale construcției scris în Uniunea Sovietică, „Soți" de Leonid Leonov, această perspectivă este comunicată, în final, de personajul principal, comunistul Uvadiev. De pe un promontoriu acesta privește luminile Sotistroiului pus în funcțiune, la care a lucrat el împreună cu tovarășii lui, biruind piedicile reprezentate de un peisaj încremenit de eră geologică și de o populație încremenită și ea într-o rutină seculară. Uvadiev vede în gînd pozele de pe abecedarul unei fetițe, tipărit în combinat. Această proiectare în viitor nici nu reprezintă măcar o rupere de prezent. Este o soluție firească de continuitate, pasul următor pe drumul parcurs. Ne impresionează această continuitate caracteristică romanelor realist-socialiste. Drumul spre ocean nu este neted dar nu comportă întreruperi și rupturi. Lucrul ne izbește mai ales dacă ne gîndim la ruptura de ordin logic și psihologic care ne întîmpină în romanele unui Dickens, sau cea de ordin temporal istoric, pe care o găsim în viziunile utopice ale romanticilor.

Pentru ca perspectiva viitorului să fie convingătoare, ea trebuie să se dezvolte în mod firesc din istoria de pînă atunci a caracterelor și să nu ignore legile de dezvoltare științifică a societății. Pe Ilie Barbu din „Desfășurarea" lui Marin Preda, îl plasăm ușor în viața gospodăriei colective proaspăt înjghebată, pentru că în figura lui Ilie Barbu, acum colectivist, se împletesc logic trăsăturile băiatului care, cu 15 ani în urmă, a resimțit o satisfacție superioară demonstrînd elegant cum se află volumul trunchiului de con, cu trăsăturile țăranului sărac care simte, din nou, frumusețea demnității omenești, în clipa cînd se „desfășoară" înaintea comisiei. Viziunea viitoarei gospodării colective, pe care o are Ilie Barbu, nu ne întîmpină de aceea ca un final idilic. Ea e garantată de obiectivitatea istorică a procesului colectivizării cît și de logica interioară a evoluției personajului.

Intr-un roman mai vechi al colectivizării, cum este „Temelia" de Eusebiu Camilar, finalul sărbătoresc cu procesiunea voioasă a proaspeților colectiviști, final plasat după crîncenele încordări din roman, pare a vesti o eră de seninătate netulburată de conflicte. O asemenea proiectare în viitor ignorează și frînge brusc linia de dezvoltare a evenimentelor. De aci și caracterul idilic al apoteozei finale, adesea subliniate de critica noastră.

Aceste două ordini de fapte ni se par hotărîtoare pentru caracterizarea perspectivei în literatura nouă. Viziunea unui Scrooge convertit la umanitate nu ne convinge pe plan literar pentru că ea nu e susținută nici de logica obiectivă a faptelor sociale, (un bogătaș n-are nici un motiv să se prefacă dintr-un patron neomenos într-un prieten al exploataților săi), nici de psihologia personajului (transformarea bruscă a unui zgîrcit meschin într-un generos iubitor de oameni ține de miracol).

De altfel, nici nu e nevoie, într-un roman al realismului socialist, de un final apoteotic sau vizionar, pentru ca perspectiva viitorului să se comunice cititorului. Acesta poate înainta cu ușurință pe liniile conducătoare ale personajului și ale împrejurărilor care determină personajul, pentru a-și închipui conduita în viitor a personajului. Nu am citit încă volumul al doilea din „Bărăganul" lui V. Em. Galan, dar știm în ce direcție, spre ce atitudine de viață l-au îndreptat întîmplările din Lespezi pe Anton Filip. Tot așa nu știm dacă romanul „Setea" va avea urmare. Dat fiind însă că transformările trăite de Mitru Moț sau George Teodorescu nu țin de ordinea miracolului ci, așa cum am mai spus în legătură cu acest roman, sînt în logica unei epoci revoluționare, mi se pare că putem proiecta în viitor personajele și să ni le închipuim nu numai în momentul marii încordări a împărțirii pămînturilor boierești, dar și mai tîrziu, în alte mari momente de încordare sau chiar pe făgașul vieții obișnuite. Nu e vorba aci de pronosticuri. Desigur că, dacă Titus Popovici va scrie o urmare a „Setei", el va oferi cititorului nenumărate surprize și elemente imprevizibile, dar dacă liniile de dezvoltare ale personajelor sale nu se vor frînge, atunci anticipațiile cititorului, după parcurgerea romanului „Setea" rămîn valabile. Intre altele pentru că atît romancierul cît și cititorul au o înțelegere dinamică despre societate și individul uman.

Privind lucrurile sub acest unghi, perspectiva viitorului apare ca unul dintre elementele structurale ale literaturii realismului socialist și prin excelență deosebitor față de literaturile curentelor anterioare. E evident că acest tip de perspectivă nu poate fi realizat de un scriitor care nu cunoaște concepția marxist leninistă, și mai apare tot atît de evident că această însușire trebuie să fie atît de temeinică și să antreneze atît de adînc și de total conștiința scriitorului, încît să determine decisiv întreaga lui mentalitate. Perspectiva nu este un element ce se adaugă în finalul unei cărți pentru agrementarea ei și pentru ca cititorul să fie total liniștit, cu privire la destinul final al personajelor. Este un element ce se asociază în modul cel mai indisolubil cu înțelegerea despre viață, societate și artă a scriitorului, cu concepția lui ideologică, și deci, în ultima instanță, cu spiritul său de partid.

Vera CALIN

Un manual al bătăliei pentru adevăr

pretinsele lor „căutări" nu sînt, în cazul cel mai bun, decît „prostuțe subterfugii teoretice", de unde „fideismul... își ia partea sa de pradă... în favoarea idealismului filozofic". In acest scop, a elaborat Lenin lucrarea lui **„Materialism și empiriocriticism"**.

Dar opera lui Lenin a depășit cu mult acest țel limitat. Intr-o analiză critică amplă a principalelor încercări de a folosi criza fizicei clasice în favoarea idealismului — Lenin dezvoltă în fapt materialismul dialectic în lumina noilor descoperiri de după moartea lui Engels. El dă o fundamentare de neclintit categoriei filozofice de **materie**, ca „realitatea obiectivă care ne e dată prin senzații", arătînd totodată că senzația este „transformarea energiei excitației exterioare în fapte de conștiință". Stabilind în felul acesta caracterul **obiectiv** al materiei, ca realitate **exterioară** și **anterioară** conștiinței umane, subiectului, — Lenin respinge pentru totdeauna orice speculație idealistă, care s-ar putea face pe baza faptului că **reprezentarea științei despre materie** va suferi mereu modificări, dezvoltări, adînciri. El elaborează totodată, în întreaga ei amploare, teoria cunoașterii materialismului dialectic, ca reflectare subiectivă a lumii obiective, demonstrînd că gîndirea umană este „în stare să ne dea și ne dă adevărul absolut, care se alcătuiește din suma adevărurilor relative", descoperite pe fiecare treaptă istorică a practicii **sociale** a omenirii.

Teoria leninistă a reflectării devine astfel nu numai călăuza omului de știință în lupta lui împotriva curentelor neopozitiviste, dar și îndrumarul literaților și artiștilor, care știu că operele lor îndeplinesc, prin intermediul funcției lor estetice, și o funcție cognitivă. Opera lui Lenin devine în felul acesta instrumentul de lucru indispensabil în demontarea tuturor eșafodajelor teoretice pe care esteții idealiști contemporani încearcă să le edifice pentru a goli literatura, plastica, muzica, cinematograful, de conținutul lor tematico-ideologic, pentru a le anihila funcția cognitivă și funcția social-educativă.

Abstracția științifică și imaginea artistică realistă, autentică, oglindesc în conștiința socială, în modalități diferite, esența realității, către cunoașterea căreia omenirea pătrunde din ce în ce mai profund. Dar în cunoașterea aceasta a realității obiective nu sînt deopotrivă interesate toate clasele sociale. Adevărul nu servește clasele condamnate de istorie și aceste clase pot fi „prietenele lui Platon", dar nu și ale adevărului. De aceea ideologii burghezi contemporani se înverșunează azi împotriva adevărului, împotriva posibilității de cunoaștere a realității. Este semnificativ că estetica la modă în cercurile culturale burgheze face tot ce poate pentru a goli nu numai arta contemporană, dar arta tuturor vremurilor de conținutul ei ideologic. In capodoperele universale ale antichității, ale renașterii, ale clasicismului, ale romantismului — un Gaetan Picon sau un André Malraux fac toate acrobațiile teoretice pentru a demonstra că acolo nu avem de căutat mesajul tematic, pe care, chiar după mărturiile celor mai mulți dintre artiști, ei l-au exprimat prin mijloacele artei lor. In aceste capodopere, valoaroase ar fi numai elementele formale, îmbinările de culori, ritmurile, arhitectonica compozițională și așa mai departe. Ucello ar reprezenta doar izbutite raporturi de forme, Shakespeare — muzicalitatea versului și tehnica intrărilor în scenă, Bach — simplă arhitectură sonoră, Degas — fericită îmbinare de tonuri și transparențe, Eminescu — cezură și cadență meșteșugită. Concluzia lor: arta — ca și știința — nu reprezintă decît expresia **subiectivismului** individual și nu forme de cunoaștere a realității.

Impotriva unor asemenea teze, ne ajută să luptăm opera lui Lenin **„Materialism și empiriocriticism"** care demonstrează fără putință de replică, cu argumente zdrobitoare, că generalizarea teoretică are, în societatea împărțită în clase antagoniste, un indiscutabil caracter de partid. „Filozofia cea mai nouă — spune Lenin în încheierea lucrării — **este tot atît de partinică ca și cu două mii de ani în urmă**". In ciuda afișării unei false obiectivități, cei mai „nepărtinitori" teoreticieni ai burgheziei, în știință, filozofie, estetică, etică, apără un punct de vedere de clasă.

In opoziție cu fățărnicia lor (și uneori cu inconștiența lor), Lenin ne învață să afirmăm răspicat **partinitatea** noastră. Clasa muncitoare se află pe drumul obiectiv al dezvoltării societății. Luptînd pentru propria ei eliberare de sub exploatare, ea luptă totodată pentru desființarea radicală a oricărei exploatări. De aceea nu are a se teme de adevăr. Filozofii, oamenii de știință, literații și artiștii situați pe pozițiile clasei muncitoare pot afirma deschis **partinitatea** lor, pentru că afirmă implicit prin această partinitate, **obiectivitatea** lor. Ei acționează cu aprinsă combativitate, în făurirea unor creații culturale care să oglindească **adevărul**, pentru că acest adevăr slujește pozițiilor pe care ei s-au situat, în deplină conștiință a rolului lor istoric. Așa cum ne-a învățat Lenin, ei știu că arta și literatura sînt o parte integrantă a cauzei generale proletare, că operele lor, exprimînd adevărul în formă artistică, slujesc făuririi unei societăți în care să nu mai fie loc pentru exploatare, silnicie, asuprire și obidă.

Ideile lui Lenin sînt dezvoltate, în condițiile istorice ale construcției socialiste în țara noastră, de către partidul nostru. **Partinitatea** deschisă, pentru care a militat Lenin, însuflețește pe savanții și pe artiștii, care, îndrumați de partid, făuresc astăzi, la noi, cultura socialistă. „Poporul cere scriitorilor și artiștilor — se spune în Raportul prezentat de tov. Gh. Gheorghiu-Dej la al doilea Congres al partidului — opere care să înfățișeze **esența** fenomenelor social-istorice descrise, să prezinte realitatea noastră nouă în continuă dezvoltare, să redea toată bogăția ei inepuizabilă, toată multilateralitatea ei și înainte de toate să înfățișeze uriașa muncă creatoare prin care poporul construiește noua orînduire și se transformă el însuși". Lupta pentru adevăr, dusă cu combativitate partinică, este una dintre învățăturile esențiale pe care le desprindem din **„Materialism și empiriocriticism"**. Actualitatea cărții dovedește încă o dată, așa cum spunea Maiakovski, că și astăzi Lenin este „mai viu decît toți viii".

Marcel BREAZU

La Moscova în zilele Congresului

din limba rusă în graiurile lor. De asemenea, să se tălmăcească în rusă operele cele mai importante care apar în graiul diferitelor republici unionale. Salinski a subliniat cu tărie lipsurile serioase din sectorul dramaturgiei și deficiența teatrelor în munca lor cu autorii dramatici. Apoi, el a criticat ascuțit slăbiciunile unora dintre revistele literare ale Uniunii Scriitorilor. Pe cînd îl ascultam pe Salinski, mă gîndeam că destule din criticile pe care acest scriitor sovietic le aducea, ca, de exemplu, revistei „Cultura și viața", s-ar potrivi de minune și unora din publicațiunile noastre literare, ba chiar și „Gazetei literare".

Cu deosebit interes a fost ascultat referatul scriitorului Ciukovski, care a vorbit despre așa-zisa literatură de aventuri care se practică în Statele Unite ale Americii și care s-a răspîndit aproape în toate țările capitaliste, literatură în care paginile cărților sînt pline de descrieri de crime sau de îndemnuri la crime. Ciukovski a cerut scriitorilor din întreaga lume să combată această manufactură care degradează ideea de literatură, care răspîndește neîncrederea în om și în viață, și înlocuirea ei cu o literatură plină de un conținut nobil care să slujească tot ceea ce are mai frumos în ea viața.

Fiecare luare la cuvînt aduce contribuții serioase la lămurirea problemelor care îi frămîntă pe scriitorii sovietici, pe noi, cei din țările de democrație populară și, fără îndoială, pe toți scriitorii progresiști din lume. Delegații urmăresc cu cel mai viu interes rapoartele și luările la cuvînt ale scriitorilor sovietici și ale oaspeților străini și așteaptă să le vină și lor rîndul.

Din convorbirile numeroase pe care le-am avut pînă acum în pauze cu scriitorii sovietici, a reieșit că literatura noastră nouă scrisă în ultimul deceniu, sub prețioasa îndrumare a partidului, începe să fie din ce în ce mai mult și mai bine cunoscută în Uniunea Sovietică. Mi s-a vorbit de Mihail Sadoveanu și de Tudor Arghezi, de Mihai Beniuc și Cicerone Theodorescu, de Eugen Jebeleanu, de Marcel Breslașu, de Petru Dumitriu și Titus Popovici, Francisc Munteanu și Aurel Mihale. Cunoscută mai mult și mai bine este literatura noastră dramatică. In afară de opera dramatică a lui Caragiale și a lui Mihail Sebastian, spectatorii sovietici îi cunosc foarte bine pe Aurel Baranga și Horia Lovinescu care au fost și sînt încă jucați pe multe scene din multe orașe din Uniunea Sovietică. Scriitorii vietnamezi prezenți la Congres, ne-au vorbit despre „Desfășurarea" de Marin Preda și despre „Nopțile din Iunie" de Petru Dumitriu. Alți scriitori din Apus sau din Răsărit ne-au vorbit despre alți poeți și prozatori de-ai noștri.

Țara noastră, literatura noastră nouă, — oricît ar bîrfi posturile de radio reacționare — începe să fie tot mai mult cunoscută și prețuită tot mai mult în lume. Evident, această constatare trebuie să ne bucure. Ea însă ne obligă să scriem mai mult și mai bine despre poporul nostru, despre realizările regimului nostru, despre patria noastră.

Toți cei care participăm la acest congres, — care se desfășoară sub semnul partinității — învățăm mult. Fără îndoială, la întoarcerea noastră în țară, ne vom strădui să transmitem colegilor și scriitorilor noștri cele văzute și auzite aici, mult mai pe larg decît am izbutit în aceste note scrise în fugă.

Zaharia STANCU

CRONICA DRAMATICĂ

„Moartea unui comis-voiajor“ de ARTHUR MILLER

(Teatrul Municipal)

Moartea unui comis-voiajor“ nu este numai o relatare zguduitoare și acuzatoare a destinului unui salariat mărunt ajuns la bătrînețe și aruncat pe drumuri de de un patron nesățios. Rechizitoriul piesei nu se limitează la reprezentarea exterioară a mizeriei materiale care otrăvește viața slujbașilor din țările capitaliste, urmăriți de obsesia teribilă a zilei de mîine. Miller amplifică datele prime, imediate, ale vieții voiajorului comercial Willy Loman, pentru a obține relieful condiției umane în Statele Unite ale Americii.

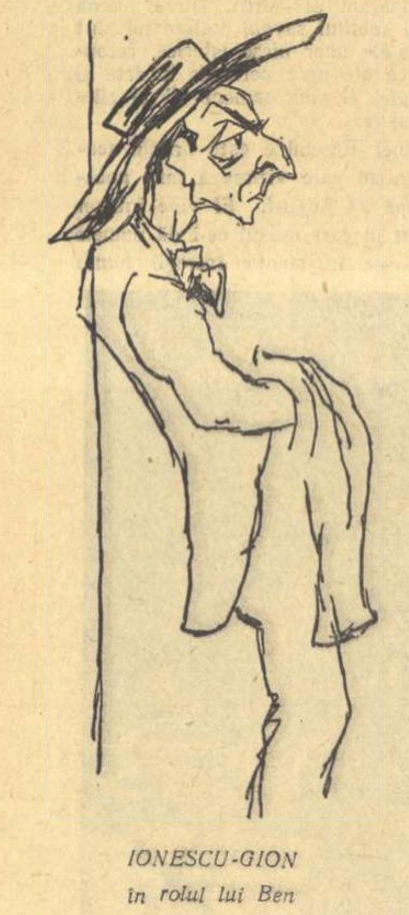
IONESCU-GION
în rolul lui Ben

Aparent, familia Loman trăiește într-o relativă bunăstare. In vila lor modestă totul se desfășoară de ani de zile după același tipic mic-burghez, în care micile satisfacții sînt degustate cu disperarea trecerii timpului. De fapt, Willy Loman își construiește întreaga existență pe un morman de iluzii și neadevăruri care fac pe zi ce trece mai înnăbușitoare atmosfera din casa sa.

Viciul ucigător care otrăvește existența acestui om blînd și cumsecade este chemarea magică a averilor mirobolante. Eroarea sa tragică izvorăște din credința absurdă în vastitatea posibilităților de îmbogățire pe care ți le oferă raiul afacerist american. Loman, așa cum o subliniază într-un tîrziu fiul său Bif, „nu știe cine este“. El construiește neîncetat visuri fantastice pe care le vede pe jumătate înfăptuite. Ca un nou Don Quijote amețit de panașul cifrelor de afaceri, Loman mimează gesturile, formulele și modul de viață al cavalerilor banului, imaginîndu-și că „făcînd bună impresie“ va cîștiga lozul cel mare al vieții. Trist hidalgo rătăcitor printr-o țară stăpînită de aristocrația valorilor de bursă, Loman adoptă aparențele nobleței financiare cu ideea că va obține astfel și temeiurile sunătoare ale unei poziții suspuse. In dorința de a veni în întîmpinarea averii, Loman își educă fiii în același miraj al „loviturilor“ care deschid drumul spre fericire. Dar anii trec și bătrînul comis-voiajor înregistrează mereu noi și triste eșecuri.

Deși trăiește într-un oraș supercivilizat, Loman reeditează, în condițiile societății moderne capitaliste, destinul tragic al omului covîrșit de ignoranță. Capabil să manevreze cu dexteritate mașini și aparate de cel mai nou tip, comis-voiajorul firmei Howard Wagner nu pricepe nimic din mecanismul economic al orînduirii în mijlocul căreia trăiește. Precum vechii alchimiști care căutau, în afara legilor naturii, soluția pietrei filozofale, Willi caută să obțină, dincolo de adevărurile crude ale vieții, marele secret al „reușitei“. Pe strada 48 sau 59, între blocurile cenușii cu ziduri semețe, eroul lui Miller rătăcește dezorientat, urmărit de o ancestrală teamă de necunoscut, nu mai puțin dezarmat și înfricoșat ca strămoșul său din vremea cavernelor. Necunoscînd adevăratul înțeles al lucrurilor care-l înconjoară, Willy se mișcă într-un păienjeniș de locuri comune („carieră“, „simpatie“, „mare anvergură“) cărora le atribuie, în lipsa unui sistem solid de valori morale, semnificații excepționale. Incapabil să se călăuzească, după singura lege reală a ascensiunii capitaliste: legea junglei, Loman se automistifică, falsificînd totodată viața celor doi fii ai săi. Tragismul cutremurător al finalului nu rezidă în faptul nud al sinuciderii bătrînului comis-voiajor, ci în sublinierea inutilității acestui act disperat. Loman se omoară pentru a procura fiului său Bif un capital de 20.000 de dolari — valoarea primei sale de asigurare pe viață. Dar „reușita“ nu este determinată de obținerea unei prime investiții bănești, ci așa cum o declară Charley, unul din eroii piesei, în știința de „a face bani“. Această știință pornește de la ignorarea sălbatică a simțămintelor umane și este lapidar înfățișată în piesă de cinicul Howard, care privește fără să clipească chinurile cumplite ale neputinciosului Willy, încetînd să mai lucreze cu inima cînd „este vorba de afaceri“. Ultima rată a casei lui Loman este plătită în ziua înmormîntării sale, dar nimeni nu va mai locui în ea. Ultima „lovitură“, ultimul proiect de „reușită“ al comis-voiajorului comercial stîrnește confuzie și stupoare: nimeni n-are nevoie de acest sacrificiu suprem.

Miller l-a adus pe eroul său în scenă fără a-l despărți de gîndurile sale, de zbuciumul său interior. Inlocuind „monologul interior“ artificios practicat de O'Neill, autorul „Morții unui comis-voiajor“ a adoptat tehnica planurilor interferente, justificată aci prin deprinderea maladivă a personajului principal de a amesteca, la bătrînețe, amintirile cu viața prezentă.

Imaginile din trecut care-l urmăresc pe Loman sînt, de fapt, piese ilustrative citate în forul său interior, într-un continuu proces dramatic care se desfășoară în conștiința eroului de ani și ani de zile. In acest proces, Willy este în același timp acuzat, martor și judecător, dar neputința de a redacta concluziile finale și incapacitatea pronunțării răspicate a unui verdict, provoacă dezaxarea treptată a acestui om trist, care încearcă să priceapă de ce a fost înfrînt, să stabilească cine și cînd l-a împiedicat să-și atingă visul. La această judecată înfricoșată cel mai des este chemat să depună misteriosul Ben, cel care a intrat în junglă la 17 ani și a ieșit la 21 plin de diamante. Ben a priceput, desigur, că pentru „a ajunge“ în imperiul capitalului, trebuie să urli cu lupii și să-ți sfîșii semenii cu o profitabilă ferocitate. Chemările pe care Ben i le adresează fratelui său Willy sînt punctate de răceala ostentativă a acestui aventurier „norocos“, mereu grăbit să nu piardă un simbolic tren, necontenit solicitat de alte combinații în care viețile omenești sînt prefăcute în bancnote colorate. Ben „a învins“ pentru că și-a pierdut trăsăturile umane, Willy se prăbușește pentru că n-a încetat să aparțină sferei umanității. Dar Bif, urmașul bătrînului voiajor? El va pleca să caute altă cale spre fericire, undeva în spații largi, dincolo de atmosfera stătută a New-York-ului mercantil. Bif vrea să știe cine este. Bif vrea să afle cine sînt ceilalți oameni. Prin contrast cu destinul tragic al tatălui său, în opoziție cu dorința de aclimatizare a arivistului Happy, Bif anunță în finalul piesei lui Miller singura încercare de evadare către o altă variantă a vieții, deocamdată definită numai prin negarea minciunilor convenționale ale „lumii de afaceri“ în care Ben a făcut avere și Will Loman și-a plătit cu viața ultima rată asupra casei.

Miller a scris o emoționantă tragedie despre soarta omului simplu care ignoră voința și legile Olimpului capitalist. In piesa sa nu apar conștiințe iluminate de adevărul luptei de clasă. Singur, între hohotele sălbatice ale „învingătorilor“ și vacarmul zidurilor albe care se prăbușesc, feciorul cel mare al comis-voiajorului Loman își revarsă, în efluvii amare, disprețul său pentru o lume așezată strîmb, ca o nouă Andromacă, cu privirile însetate de o salutară schimbare de orizont.

★

Regizorul spectacolului de la Teatrul Municipal, Dinu Negreanu, a apărat constant „Moartea comis-voiajorului“ de infiltrațiile naturalismului. Tentațiile de această natură nu lipseau. Exista, pe de o parte, pericolul tratării piesei pe linii groase, melodramatice, cel puțin în ultimul act. Nu mai puțin de temut era primejdia acceptării „viziunilor“ lui Willy Loman, în lumina unui caz clinic, cu înfiorări patologice. Dimpotrivă spectacolul a păstrat simplitatea tragică a textului și, astfel, a fost favorizată evidențierea programului ideologic al acestei drame neliniștite. Utilizînd un izbutit decor fix (realizat de Paul Bortnovschi) căruia i s-au adăugat, cu discreție, unele prim-planuri adiacente, regia a pus în valoare construcția modernă a piesei lui Miller, fără să cadă în exagerări excentrice. Totuși, în unele scene cu dublu plan, trecerile au scăzut din ritmul nervos al acțiunii, mai ales în partea finală a spectacolului.

Cu totul remarcabilă este creația lui Jules Cazaban (Willy Loman). Actorul a sfărîmat de astă dată, în cele mai multe secvențe, maniera sa cunoscută de joc, iar în alte scene a utilizat-o în mod fericit. Cazaban și-a amplificat astfel simțitor aria artistică, izbutind să nu „umanizeze“ peste măsură personajul, ferindu-se să-l curețe de laturile sale „neplăcute“. Pentru a fi simplu, Cazaban a înțeles că nu trebuie să evite complicațiile sufletești ale personajului său și a veghiat cu încordare ca alura decrepită pe care i-a acordat-o lui Loman să nu întunece sensurile adînci ale replicilor rostite de erou.

Cu o suavă știință a nuanțării uniformității de ton, Clody Bertola s-a dovedit, din nou, o ideală interpretă a rolurilor din repertoriul realist contemporan. Actrița a înțeles că în piesă, Linda, soția lui Willy, este mai ales o prezență morală și mai puțin un rol de desfășurare dramatică. Este vina regiei, dar și a interpretei, că în final linia discretă a acestui minunat joc în umbră, s-a sfîrșit într-o cascadă zgomotoasă de vaiete dezesperate. O revelație a spectacolului este creația lui Victor Rebengiuc (Bif), pe cînd aparițiile lui Ionescu-Gion (Ben) au confirmat inteligența interpretului. Ion Manta a dat o culoare voit ștearsă lui Charley, uneori însă prea ștearsă. Cu excepția scenei din restaurant, interpretul lui Happy (Mircea Albulescu) a spus replicile precipitat și s-a mișcat fără naturalețe într-un rol însemnat. Merită să semnalăm silueta schițată de G. Oancea (Bernard).

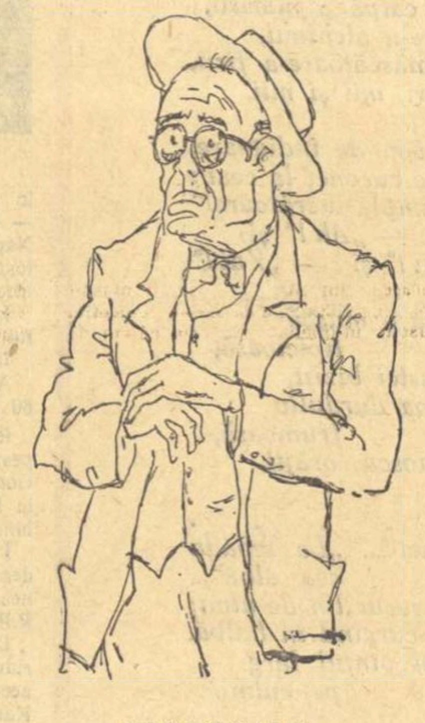
JULES CAZABAN
în rolul lui Willy Loman

Spectatorii vor găsi la Teatrul Municipal o piesă valoroasă a celui mai de seamă dramaturg american contemporan, într-o viziune scenică de bună calitate.

de V. MÎNDRA

Desene de SILVAN

KIRIL KONDRAȘIN la repetiție și la concert

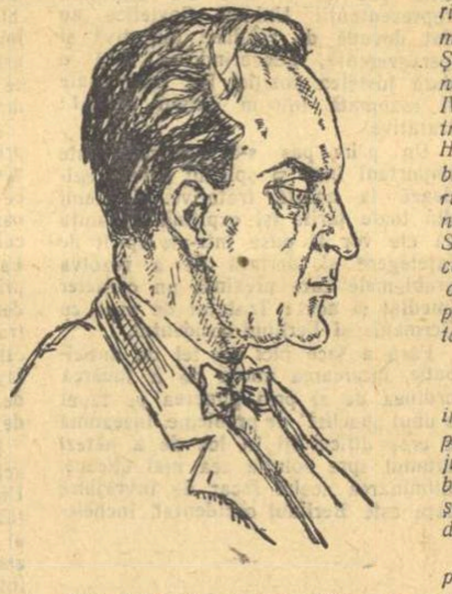

Repetiția de orchestră, laborator animat unde se formulează premisele, apoi prinde corp actul interpretativ, de a cărui alcătuire finită iubitorul de muzică ia cunoștință abia în seara execuției publice, este uneori la fel de interesantă ca și concertul. Mai precis, și firesc, un concert reușit presupune totdeauna repetiții pline de miez. Iată de ce, arta lui Kiril Kondrașin nefiindu-ne străină, grație numeroaselor ei înregistrări (în special acompaniamente, realizate cu maximă suplețe și precizie), am fost ispitit să cunosc dirijorul în afara și înaintea concertului public. Cînd am intrat marți în sala Ateneului, se repeta separat, numai cu grupa instrumentelor de coarde, „Valsul“ de Ravel. Dificultățile, de loc minore, pe care le ridică această piesă, dădeau de furcă instrumentiștilor din Orchestra Radio și, prin ei, dirijorului. Intreruperile sînt numeroase, dar indicațiile precise, aproape exclusiv de ordin tehnic, comunicate orchestrei, șlefuiesc într-o creștere vie execuția pentru moment încă nesigură, aflată în faza lecturii.

Pe cît de animat și de comunicativ în fața orchestrei, pe atît este de zgîrcit în cuvinte Kiril Kondrașin cînd se ivește perspectiva amenințătoare a interviului. Succesele dobîndite în multe țări (numai în această stagiune, de pildă, a concertat în Statele Unite, la pupitrul fostei orchestre a lui Toscanini, cunoscută sub numele „Symphony of the Air“, la al operei din Chicago și la cel al orchestrei de imprimări RCA Victor, iar în Anglia în fața Orchestrei Simfonice din Londra și a orchestrei Philarmonia) nu l-au obișnuit încă pe acest artist să vorbească despre el însuși și probabil că nu-l vor învăța niciodată. Discuția alunecă spre program, oprindu-se în special asupra importanței primei audiții pe care o cuprinde — Simfonia a V-a de Prokofiev. Acum, Kondrașin se animă. „Dacă am înscris-o în program, înseamnă că o iubesc. De altfel, Prokofiev însuși o socotea, pare-se, drept cea mai bună dintre simfoniile sale sau, în orice caz, avea o afecțiune specială pentru această lucrare care este, fără îndoială, o compoziție extrem de adîncă, relevînd o concepție filozofică transpusă pe plan de expresie muzicală“.

Kondrașin este un mare admirator al lui Prokofiev și ține să reliefeze aportul multilateral al marelui compozitor la propășirea muzicii sovietice. In opera sovietică, de pildă, Kondrașin socotește că Prokofiev ocupă „primul loc“ prin lucrările sale scenice („Război și pace“, „Semion Kotko“, „Duena“, operă de cameră după Sheridan, și altele). Iată tot atîtea sugestii pentru teatrele noastre lirice, în al căror repertoriu opera sovietică nu ocupă încă locul cuvenit.

Ca dirijor de turnee (Kondrașin, după ce a funcționat în fruntea Orchestrei Tineretului din Moscova și la Teatrul Mare, activează în prezent ca „dirijor-oaspete“, ocupînd, din acest punct de vedere, o poziție similară celei a lui Constantin Silvestri), maestrul nu poate fi informat asupra tuturor aspectelor actualității muzicale sovietice. Desigur, însă, cele esențiale nu-i scapă și el este în măsură să indice care sînt, după părerea sa, cele mai valoroase creații ale compozitorilor sovietici apărute în ultima vreme. Alături de Simfonia a XI-a de Șostakovici, cunoscută și publicului nostru, Kondrașin citează Simfonia a IV-a de Kabalevski și Concertul pentru vioară și orchestră al lui Tihon Hrenikov care, încă neexecutat în public, a trezit un mare interes în cercurile muzicale. In ceea ce privește generația tînără, remarcă pe Rodion Scedrin, un compozitor de mare talent care s-a impus printr-o simfonie, un concert pentru pian și orchestră și prin baletul „Călușul cocoșat“ acceptat și montat de Teatrul Mare.

★

Joi seara, concertul ne-a întregit imaginea muzicianului sobru, preocupat neîncetat de rațiuni muzicale și de justețea interpretării. Prin aceste atribute, Kondrașin se înscrie în rîndurile șefilor de orchestră cu mare ascendent asupra ansamblului.

Trebuie să-i fim recunoscători în primul rînd pentru prezentarea Simfoniei a V-a de Prokofiev, în a cărei interpretare s-a făcut simțit un concept superior de tratare, fidel spiritului complex al lucrării. Indiscutabil însă, un plus de repetiții ar fi fost necesar, căci execuția a vădit nu o singură dată nesiguranța orchestrei în fața unei partituri, ce-i drept, de loc ușoare. In partea a doua a concertului, Valsul de Ravel a fost tratat oarecum neobișnuit, într-o viziune antiimpresionistă și eminamente melodică. Este un punct de vedere nou, care accentuează deliberat latura populară a lucrării.

Solistul serii a fost violonistul Ștefan Ruha. Lăsînd laoparte o tendință de accelerare care a dus la unele decalaje, impresia lăsată de tînărul artist este deosebit de puternică. Complexul de însușiri instrumentale este dezvoltat într-un asemenea grad încît putem afirma că Ruha întrunește premisele unei afirmări răsunătoare. Tehnicienii viorii vor mai găsi poate elemente de retușat în concertul de Ceaikovski; în ceea ce ne privește, interpretarea lui Ruha ni se pare pe deplin închegată. Așteptăm acum altceva...

Radu GHECIU

Interviu cu Liviu Ciulei

Tribuna creatorului

Pe platourile studioului Buftea s-a lucrat intens la turnarea interioarelor filmului „Valurile Dunării“. Pentru exterioare echipa va pleca duminică pe Dunăre. Munca a fost continuă, zi și noapte, neprecupețindu-se nici un efort pentru realizarea în cît mai bune condiții a unuia din noile filme romînești care vor rula pe ecranele cinematografelor în cinstea zilei de 23 August. Regizorul filmului, Liviu Ciulei, este permanent ocupat, supraveghind tehnicienii, dînd indicații actorilor, discutînd cu costumierii, machiorii și decoratorii; iar actorul Liviu Ciulei, primind indicații de la echipa de regizori secunzi care-l ajută pe regizor. Și-a găsit totuși cîteva clipe pentru a împărtăși cititorilor cîteva aspecte ale muncii echipei pe care o conduce.

— Cum v-ați documentat pentru realizarea acestui film?

— Documentarea a început imediat după lectura scenariului și continuă chiar și în această perioadă a muncii noastre și va dura pînă la sfîrșitul filmului. Inainte de a porni la lucrul practic s-au cercetat cu mare atenție documentele de partid pe care ni le-a pus la dispoziție Institutul de Istorie a Partidului, filmul înfățișînd un episod din lupta ilegală a partidului împotriva fascismului în mediul marinarilor fluviali. Documentarea s-a mai făcut și, după cum am mai spus, se face și la fața locului, fie de către întregul grup de conducere, fie parțial de către unii componenți ai echipei, bucurîndu-ne de tot sprijinul din partea organelor de partid și de stat, cît și din partea armatei.

— Cît a durat perioada de pregătire?

— S-a sărit peste această pregătire, intrînd direct în filmare și economisind trei luni din perioada de realizare. Acest salt s-a produs cu un considerabil efort al echipei.

Este pentru prima oară la noi cînd un autor de scenariu lucrează în cadrul echipei de filmare și sînt convins că astfel intențiile autorului nu vor fi trădate de concepția regizorală ci împlinite, dezvoltate și continuate.

— Care sînt colaboratorii dvs. și care este stadiul actual al „operațiunilor“?

— Pînă acum s-au filmat opt sute de metri de peliculă. In jurul datei de 14 mai, am terminat interioarele. Pentru exterioare echipa va pleca pe Dunăre. Vom utiliza pitorescul și frumusețea peisajului dunărean care constituie cadrul desfășurării acțiunii „Valurilor Dunării“. Importanța politică a filmului este deosebită și vrem ca prin realizarea lui să contribuim la sărbătorirea celei de a 15-a aniversări a Eliberării patriei noastre. Efortul nostru tinde să sublinieze caracterul politic-educativ al filmului și să realizeze un înalt nivel artistic. Problemele artistice ale filmului sînt rezolvate în raport cu problemele de conținut și interpretarea fiecărui plan este analizată cu toată atenția și discutată cu autorii scenariului, Francisc Munteanu și Titus Popovici. Unul dintre autori, Francisc Munteanu, lucrează în echipă ca regizor secund, împreună cu colaboratorii mei, Olga Zisu și Silviu Dimitrovici. Concluziile acestor discuții sînt transmise operatorului Gore Ionescu cu care colaborăm la redarea în imagini a fiecărei secvențe. Munca cu actorii se desfășoară în același ritm. Rolul comunistului ilegalist Toma, îmbarcat ca marinar pe șlepul 724, al cărui cîrmaci este Mihai Trejan, este interpretat de Lazăr Vrabie. Pe Mihai Trejan îl joc eu iar Ana, soția lui Mihai Trejan, este interpretată de studenta Irina Petrescu. Explicațiile asupra personajelor se dau cu amănunțime și repetiții numeroase preced fiecare cadru care este tras. Cînd regizorul Ciulei devine actorul Ciulei, subiectivismul de care fără doar și poate s-ar lăsa ademenit, este cu grijă înlăturat de munca întregului colectiv de regie. In aceste cazuri renunț la formula dictatorială regizorală, care este uneori necesară, și mă las condus de colaboratorii mei, aplicînd și asupra mea deviza pe care o susțin actorilor: „ochiul din afară este mai bun, vede mai just, mai obiectiv“. Țin bine minte o afirmație a regizoarei sovietice, Ghiațintova, de la Teatrul Comsomolului din Moscova, care spunea că „regizorul trebuie să fie oglinda actorului“. Echipa de lucru este întregită de scenograful Guilio Tincu și de realizatoarea costumelor, Florina Tomescu.

Echipa întreagă este aproape identică cu cea de la filmul „Erupția“ și sudura afectivă, înțelegerea pe care o găsesc la cei 60 de oameni care lucrează acest film într-un timp atît de scurt, solicitînd din partea lor eforturi considerabile, sînt convins că este însăși cheia reușitei. Este de-a dreptul emoționant să constați ce inepuizabile resurse de energie există în fiecare. Această energie plină de conștinciozitate a oamenilor este reazemul care ne va duce cu entuziasm la terminarea acestui nou film romînesc în cinstea zilei de 23 August.

REP.

Scenă din filmul „Valurile Dunării“

TREI EXPOZIȚII

Gravura a cunoscut un deosebit avînt în țara noastră, în anii puterii populare. Prin posibilitatea ei de multiplicare, gravura are o forță de circulație mai mare decît celelalte ramuri ale artei plastice, iar mesajul ei poate fi exprimat mai direct, mai hotărît, mai imperativ.

Expoziția lui Iulian Olariu este concludentă în această privință. Contrastele puternice de alb și negru, tratate în suprafețe mari, desenul sintetic și expresiv, limbajul răspicat dezvăluie semnificațiile morale ale imaginilor cu o însuflețire care păstrează un accent grav și impunător. In „Șarja“, de pildă, Iulian Olariu nu se oprește la simpla redare a unui aspect din procesul de muncă al oțelarilor, ci exprimă dîrzenia, voința de neînfrînt, coeziunea și elanul noilor constructori ai socialismului.

Gravurile în linoleum ale lui Iulian Olariu au un patos al ideii, care își află tălmăcirea în dinamismul și frămîntarea liniilor, în vigoarea expresiei, în strălucirea luminoasă a zonelor albe, în catifelarea negrului. Tumultul lăuntric al artistului își găsește cele mai potrivite modalități de exprimare în virtuozitatea cu care sînt folosite resursele gravurii.

Există însă în arta lui Iulian Olariu o anumită tendință spre interpretarea dramatică a realității, care nu corespunde întotdeauna cu temele actuale.

Remarcabile sînt efectele obținute de Iulian Olariu în procedeul special al monotipului, pictură pe placa de metal trasă la presa de gravură într-o singură stampă.

Acest procedeu, care nu permite reveniri și corecturi, cere o mare precizie și siguranță din partea artistului, și prezintă avantajul de a se realiza, prin presarea culorii, nuanțe mai subtile, mai catifelate. Iulian Olariu, în monotipurile sale, sugerează mai mult culoarea prin diluarea și transparența negrului — ca în „Autoportret“ — sau îi dă o funcție decorativă — ca în lucrarea intitulată „In zori pe malul mării“.

Expoziția lui Iulian Olariu este o manifestare de prestigiu a unui artist înzestrat, care știe să dezvăluie, cu gravitate, dimensiunile morale ale realității actuale.

Cu totul diferită este arta calmă, senină, a lui Paul Uzum, care în monotipurile din expoziția sa evocă pitorescul priveliștilor din Țara Moților, poezia vieții satului, a scenelor de muncă sau a peisajului industrial.

Imprimînd pe fondul cartonului un cadrilaj care formează o rețea unitară, Paul Uzum realizează efecte interesante prin acest procedeu menit să întărească închegarea ansamblului, menținut în acorduri discrete de brun, verde palid și cenușiu. Peisajele sale au o viziune globală, în care omul apare ca un element firesc integrat naturii. Chiar și scenele de muncă sînt văzute tot ca simple peisaje, învăluite în lumina egală, blîndă, domoală și în atmosfera armonioasă a culorilor sensibil orchestrate. Paul Uzum este un liric care cîntă cu căldură frumusețea vieții noi de la sate, punînd însă, din păcate, mai mult accentul pe pitoresc decît pe rolul activ al omului de astăzi.

Expoziția Sofiei Uzum prezintă trei procedee diferite de gravură: plană (litografia), în adîncime (acvatinta) și în relief (linogravura).

In două vitrine din sălile „Nicolae Cristea“, Sofia și Paul Uzum înfățișează uneltele și plăcile folosite pentru gravură și monotip, alături de stampele trase, ceea ce oferă privitorilor o inițiere instructivă în tehnica acestor procedee.

Gravura Sofiei Uzum tinde mai mult spre ilustrativ. Dacă în linogravuri linia este adesea prea fărîmițată, în schimb în litografii și mai ales în unele gravuri în acvatinta, artista reușește să creeze o atmosferă sensibilă în evocarea aspectelor din viața nouă a țăranilor muncitori („Arie“, „In clasă la Ocoliș“, „Ciubărari“ etc.).

In această tendință de a oglindi poezia vieții noi și chipul nou al patriei noastre stă meritul principal al celor două expoziții deschise în sălile „Nicolae Cristea“ de Sofia și Paul Uzum.

Ionel JIANU

GAZETA LITERARĂ

la... Uzinele „Timpuri noi“

Deconcertat la început de agitația din uzină, reușesc în scurt timp să realizez în varietatea de preocupări și activități ale colectivului de muncă al întreprinderii, o secțiune privind activitatea culturală. Tov. Bucur, secretarul Comitetului de întreprindere mă ajută să mă informez sistematic: „Munca culturală de la noi din întreprindere se duce pe baza unui plan de muncă“.

Adică în uzină există formații artistice de cor, orchestră și dansuri, care au repetiții regulate: azi orchestra, mîine corul și echipa de dansuri; există o comisie care formează programul stației de radioamplificare locală; de la 1 iunie va reapare ziarul de uzină; o comisie se ocupă de pavoazarea interioară și exterioară; cineva răspunde de difuzarea biletelor de teatru; tov. Dumitrescu Maria se ocupă de standul de cărți; se organizează concursuri „iubiți cartea“. De curînd s-a ținut un concurs „Drumeții veseli“ care a avut ca temă trecutul de luptă al uzinei. Cîștigători au fost Marin Gheorghe de la turnătorie și Dascălu Olivert. Numele celui din urmă nu-mi era necunoscut. Il citisem dedesubtul unei fotografii afișate la panoul de onoare al uzinei. Il caut pe Dascălu Olivert și-l găsesc în hala mare a strungăriei. Ne retragem într-un părculeț, în care e așezat panoul de onoare, unde poposim pe o bancă în fața fotografiei interlocutorului meu care-mi spune grijuliu, crezînd că eu n-am observat-o pînă acum:

— Seamănă cu subsemnatul, nu? Are 18 ani...

E în anul 3 la Școala Profesională. Peste puțin timp iese strungar. Caut să orientez discuția spre literatură. Ce cărți a citit? Zîmbește: „păi dacă ar fi să vi le spui eu pe toate...“ Imi vorbește despre „Desculț“, despre „Mărul de lîngă drum“ și alte poezii de Beniuc („îmi place cum oglindește el lucrurile, în cuvinte simple“). A citit trilogia autobiografică a lui Gorki și, ca să mă încredințeze, îmi povestește cîteva episoade și apoi, gînditor, ca pentru el însuși: „noi azi n-avem de îndurat așa“. Devin suspicios cînd îmi spune că „Gazeta literară“ e revista preferată. Mă conving însă repede, cînd îmi vorbește de cîteva schițe și povestiri apărute aici, că nu era o simplă declarație de curtoazie. Ii place că aici sînt prezentate cărțile pe care el, apoi, le citește. Ar vrea însă ca aceste prezentări să fie făcute mai cu promptitudine.

După masă se ține o adunare sindicală pe uzină în care e analizată activitatea Comitetului de Intreprindere tocmai sub aspectul muncii cultural-educative. La „propuneri“ muncitorii au cerut: înființarea brigăzilor artistice de agitație pentru ca activitatea artistică să fie legată de producție; organizarea de excursii cu caracter educativ pentru cunoașterea patriei; biblioteca să fie aprovizionată cu cărțile cele mai recente; filme de scurt metraj în care să fie înfățișate ultimele realizări tehnice din țară și străinătate.

Biblioteca e așezată într-o clădire întrucîtva depărtată de complexul celorlalte construcții ale uzinii. Tov. Stănescu Ion, laborant, care e și bibliotecar, un om scund, negricios, cu fața puțin trasă, e mulțumit că de trei săptămîni, bibliotecii i s-a amenajat un local corespunzător: e o sală spațioasă cu plafonul nu prea înalt și poate datorită acestui fapt are o înfățișare familiară. Cărțile sînt foarte cerute, însă trecînd din mînă în mînă se uzează ușor. De aceea, îmi spune tov. Stănescu, bibliotecilor ar trebui să li se trimită îndeosebi cărți legate. De asemenea ar dori a mai mare regularitate în apariția colecției „Cele mai frumoase poezii“ (foarte cerută și citită de muncitori), dar în care n-a mai apărut de patru luni de zile nici un volum nou.

Imi recomandă cîțiva muncitori care citesc cu mai multă asiduitate.

Strungarul Ion Pițigoi e la început stînjenit: „Păi ce să-ți spui eu tovarăse?...“ Apoi începe să se aprindă. E un om scund, cu fața uscățivă, pătată de pistrui, cu părul roșcat. Vorbește cam agitat. A citit în ultima vreme: „Moromeții“, „Setea“, „Pasărea furtunii“. Așteaptă volumul al doilea din „Moromeții“ și mă întreabă nerăbdător: „O mai fi avînd mult de lucru pîn'să-l isprăvească?“ Despre „Pasărea furtunii“ îmi spune că a mai văzut el marea, — că acolo își face concediul — dar așa cum e descrisă în carte, parcă e mai adevărată. Ar vrea să se scrie ceva despre strungari.

— Toți scriitorii se duc la turnători, la Hunedoara, la mineri, la țăranul mijlocaș, dar la noi, la strungari? Ar trebui o carte, așa, să ia un ucenic de cînd a intrat el în fabrică și să-l descrie cum se dezvoltă pînă ajunge maistru. Apoi revine repede, cu grija detaliului: „nu doar pe el, pe toți, toți dimprejur. Numai așa, în viitor, o să mergem în același ritm și noi și literatura“.

Asta cere Ion Pițigoi de la literatură: să meargă în același ritm.

Il mai cunosc și pe Ștefan Popovici de la curățătorie. Un om înalt, greoi, cu mișcări încete. Vorbește puțin, cu pauze mari între cuvinte, însă ceea ce spune pare că izvorăște din convingeri temeinice. Are ceva din masivitatea muncitorilor lui Gorki. Cînd îl întreb dacă i-au folosit lecturile, îmi răspunde puțin contrariat:

— Cum să nu-mi folosească? Cartea te învață, mai întîi, să afli ce se petrece în alte părți ale țării și ale lumii și pe urmă să vezi ce-a pățit unul sau altul. Toată povestea e să te învețe scriitorul, dar tu să nu bagi de seamă, să nu-ți spuie așa de-a dreptul, să te lase pe tine să judeci din fapte și întîmplări. Din cărțile citite recent i-a plăcut „Patria pierdută“ de V. Lațis. L-a cucerit tînărul Ako (aici eroii sînt amestecați printre oameni și se vorbește despre ei ca și cum i-ai putea întîlni la primul colț), care, întors în Rigonda după peregrinări în lumea civilizată, îi organizează pe ceilalți locuitori ai insulei împotriva colonialiștilor.

Ca și Dascălu Olivert, cu care de fapt e coleg de clasă, Voican Marin de la strungărie a citit trilogia autobiografică a lui Gorki. E venit în uzină din 1956 — pînă atunci a făcut ciclul elementar într-un sat din regiunea Craiova. Cît a stat acasă, bătrîna nu-l prea lăsa să citească, ca și pe Gorki. Ziceau că n-au gaz destul. „Numai cei care au suferit, au simț de observație, cum spunea Balzac“, declară el sentențios. — Scrii? îl întreb. Imi răspunde surprinzător de firesc — pentru că la vîrsta asta (18 ani) scrisul e o îndeletnicire care de obicei te face să roșești — că scrie poezii și schițe. A făcut o parodie după „Mai am un singur dor“, în care critică pe cei care au mașinile stricate. Imi povestește apoi o schiță cu un șofer. Acum vrea să scrie ceva despre faptul că o brigadă de utemiști a avut sarcina să dea un compresor de troleibuz pentru expoziția din parcul Libertății. Termenul a fost fixat pentru sîmbătă, dar l-au terminat cu două zile înainte. La început, băieții nu prea voiau, că n-aveau material bun. „Pînă la urmă însă l-am confecționat noi și am reușit.“ Ii place mult teatrul. Cu cîtva timp în urmă a fost la un prieten din satul Crețești unde au venit actorii de la Teatrul Național și-au jucat „In Valea Cucului“ de Mihai Beniuc. El și prietenul său au întîrziat o jumătate de oră și acum mă întreabă dacă piesa a apărut și în broșură pentru că ar vrea s-o citească. Cînd plec, se interesează de munca din redacții: se muncește chiar așa repede ca în „Ziariștii“ cu „Te-am salutat din mers“? Mă întreabă și despre mecanismul tipografiei.

In curtea uzinei există o clădire cu aspect ușor desuet, de vilă străjuită de patru plopi. Are o înfățișare care distonează cu înfățișarea celorlalte clădiri ale uzinei, cu linii severe, aspre. Este Școala Medie Muncitorească „Timpuri noi“. Sînt invitat să particip la o lecție, la clasa 11-a, despre dramaturgia lui Aurel Baranga. In același timp însă, sînt invitat (pentru că îndeosebi după-amiezele se desfășoară activitatea culturală) să vin la repetiția echipei de dansuri și a formației de cor bărbătesc. Totodată, tov. Vasile Andriescu, redactorul-șef al ziarului pe uzină care urmează să apară la 1 iunie, mă cheamă să vin pînă la redacție. Redacția e o cămăruță cu două birouri și trei scaune. Mi se arată schița pentru titlul ziarului și mi se cer sugestii pentru pagina culturală a revistei. Ne despărțim tîrziu și plec însoțit pînă la poartă de ecourile dure ale corului bărbătesc.

Nicolae VELEA

SPIRITUL TRATATIVELOR

De cîteva zile, a început la Geneva Conferința miniștrilor Afacerilor Externe. Ochii tuturor oamenilor sînt ațintiți asupra mersului acestor tratative. Faptul este explicabil, atît prin importanța Conferinței, cît și prin obiectivele pe care le urmărește. Eludarea problemelor litigioase care germinează o stare de tensiune și întrețin o atmosferă de ostilitate în raporturile dintre state, se impune ca o necesitate a însănătoșiirii vieții internaționale, pentru a se reda popoarelor încrederea în viitorul lor, în munca lor pașnică și constructivă.

Amenințările, „războiul rece", declarațiile belicoase s-au dovedit inoperante. Ele n-au izbutit să timoreze lagărul socialist, ci — dimpotrivă — să-i ascută vigilența, să-i întărească forțele, în scopul unei apărări prompte în cazul unei agresiuni. In acest chip, rezultatele obținute au fost contrarii celor așteptate și soluția trebuia căutată pe o altă cale, adică a tratativelor, care astăzi sînt în curs de desfășurare la Geneva.

Pentru a se ajunge însă aici, la strîngerea în jurul mesei diplomatice a miniștrilor Afacerilor Externe, oricine știe și e bine s-o amintim, reprezentanții Uniunii Sovietice au dat dovadă de răbdare, inițiativă și perseverență, adeverindu-se încă o dată justețea poziției lor, care poate fi rezumată într-un singur cuvînt: tratative.

Un prim pas s-a realizat. Este important însă și spiritul care prezidează la aceste tratative. Oamenii din toate țările își exprimă năzuința că ele vor fi duse într-un spirit de înțelegere și dorință de a rezolva problemele care prezintă un caracter imediat și acut: Tratatul de pace cu Germania și Berlinul occidental.

Fără a face nici un fel de anticipație, încercarea unora de a încărca ordinea de zi prin punerea pe tapet a unui „pachet" de probleme, înseamnă a crea dificultăți în loc de a netezi drumul spre soluția cea mai eficace. Eliminarea acelui focar de învrăjbire care este Berlinul occidental, încheierea Tratatului de pace cu Germania constituie, împreună, o etapă în asigurarea securității europene și în stabilirea unei atmosfere de destindere în relațiile internaționale. Aceasta va facilita și rezolvarea celorlalte probleme rămase în suspensie. Dar toate acestea nu sînt posibile decît prin înlăturarea treptată a cauzelor ce ar putea declanșa un conflict armat.

Aci rezidă rostul tratativelor care, prin concursul tuturor, ar putea deveni o poartă spre pace. Este ceea ce a prilejuit bucuria și speranța oamenilor de pretutindeni, o dată cu convocarea Conferinței de la Geneva. La ei trebuie să se gîndească, în primul rînd, cei care poartă răspunderea modului cum se vor încheia tratativele. Opinia publică mondială este îndreptățită să aștepte rezultate favorabile de la această conferință, de care se leagă speranțele omenirii de bine, pace și progres.

Ea este ținta călăuzitoare a întregii activități neobosite a reprezentanților Uniunii Sovietice. De curînd, însuși tovarășul Hrușciov, primul ministru al marii Țări Socialiste, a declarat ziarului indian „Blitz": „Noi am fost întotdeauna pentru astfel de întîlniri și sîntem gata să luăm parte la orice fel de tratative care ar da posibilitate conducătorilor statelor să se înțeleagă mai bine și, prin urmare, ar permite să se rezolve pe cale pașnică probleme internaționale acute".

Această declarație este confirmată de întreaga politică a conducătorilor sovietici, care nu se dau în lături de la nici un efort pentru a găsi mijlocul cel mai eficace în rezolvarea problemelor litigioase, într-un spirit de echitate și pe cale pașnică.

Din declarația de mai sus, mai reiese clar că Uniunea Sovietică este gata să participe și la o conferință a șefilor de guverne care este dorită și așteptată de oamenii cinstiți din întreaga lume.

Miza este mult prea însemnată ca tratativele să fie umbrite sau îngreunate de intenții care n-au nimic comun cu dorința de colaborare și instaurare a unui climat favorabil între puterile respective. Nici un considerent nu trebuie să prejudicieze interesele majore ale Conferinței, ale cărei obiective depășesc combinațiile și interesele de culise, deoarece aceste obiective se confundă cu înseși interesele vitale ale popoarelor.

„Reglementarea problemelor enumerate de mine, spune tovarășul Hrușciov mai departe, în aceeași convorbire avută cu editorul ziarului indian „Blitz", va duce la lichidarea «războiului rece», la crearea unui climat internațional bun, în care oamenii vor simți, în sfîrșit, că pot trăi fără teamă pentru soarta lor și pentru soarta copiilor lor".

Un început al reglementării e de sperat să-l înfăptuiască însăși Conferința de la Geneva. E și unul din rosturile ei esențiale. Un asemenea început poate constitui un pas ferm spre realizarea acelei nădejdi a oamenilor „de a trăi fără teamă pentru soarta lor și pentru soarta copiilor lor" — nădejde pentru a cărei împlinire Uniunea Sovietică nu încetează nici o clipă să lupte la masa tratativelor.

Ieronim ȘERBU

Delegația sovietică în frunte cu tovarășul A. A. Gromiko, sosește la dineul oferit de Consiliul federal elvețian.

PETER JILEMNICKY

SCRIITOR REVOLUȚIONAR

La 19 mai 1959 se împlinesc zece ani de la moartea lui Peter Jilemnicky, scriitor slovac comunist, care ocupă un loc de seamă în literatura slovacă dintre cele două războaie mondiale. Ceh de origine, Peter Jilemnicky a îndrăgit Slovacia și poporul ei, închinîndu-i toată energia și activitatea sa creatoare. Trăind în mijlocul unei lumi frămîntate de tumultul unor contradicții de neîmpăcat și intrată într-un stadiu tot mai pronunțat de putrefacție, scriitorul slovac, mînat de dragostea de frumos, de viață și de om, a căutat și a găsit drumul spre mișcarea revoluționară comunistă care exercita, după primul război mondial, o influență hotărîtoare asupra unei întregi generații de scriitori. Convingerile comuniste ale scriitorului Peter Jilemnicky au devenit cu adevărat trainice abia după vizita de doi ani în Uniunea Sovietică, între 1926—1928. P. Jilemnicky a fost vreme îndelungată învățător într-o regiune din nord-vestul Slovaciei, — Kysuce.

După ce în romanul „Cădere victorioasă" (1928) își exprimă încrederea nețărmurită în forțele inepuizabile ale omului, în capacitatea acestuia de a rezista condițiilor naturale și sociale neprielnice sau potrivnice, — Peter Jilemnicky scrie romanul „Pămînt înțelenit" (1932) în care eroul principal, un țăran sărac, se ridică pînă la înțelegerea luptei organizate, colective, luminate de conștiința scopului, împotriva împrejurărilor sociale care împovărau poporul. Peter Jilemnicky este unul dintre primii scriitori cehoslovaci care au scris adevărul despre Uniunea Sovietică în volumul de reportaje: „Doi ani în Țara Sovietelor" (1929) și în romanele: „Cu pas răsunător" (1930) și „Busola este în noi" (1937). Romanul „Cu pas răsunător" oglindește grandiosul proces de transformare a satului sovietic în anii colectivizării agriculturii

Expulzat din Slovacia, al cărei scriitor de seamă devenise, pentru originea sa cehă, pleacă în 1939 în Cehia. Aici participă la lupta de rezistență națională organizată de Partidul Comunist, iar în 1942 este arestat și condamnat la 8 ani închisoare. După eliberarea Cehoslovaciei, Peter Jilemnicky se întoarce în Slovacia unde desfășoară o bogată activitate publicistică și literară. Ultimul său roman „Cronica" (1947) reprezintă în același timp, prima mare operă în proză scrisă în literatura slovacă după Eliberare, despre eroica răscoală națională slovacă împotriva regimului fascist și a armatelor hitleriste.

Peter Jilemnicky va rămîne în istoria literaturii slovace ca întemeietor al literaturii realist-socialiste, literatură inspirată de popor și pusă în slujba poporului. Inițiativa Uniunii Scriitorilor din R.P.R. de a comemora și în țara noastră zece ani de la moartea scriitorului va contribui, fără îndoială, la cunoașterea valorilor literare progresiste ale poporului prieten.

Corneliu BARBORICA

Joi, 21 mai a. c., orele 18, va avea loc, la Casa Scriitorilor, comemorarea a 10 ani de la moartea marelui scriitor comunist slovac PETER JILEMNICKY, în prezența unei delegații de scriitori cehoslovaci, aflați în țara noastră ca oaspeți ai Uniunii Scriitorilor din R.P.R. Din delegație fac parte JAN BREZINA, BRETISLAV IRUHLAR și KAREL MICHL.

Pelerinaj la Weimar

Intr-o lumină blîndă, difuză, selenară,
Dorm parcul și palatul ducal, în argintiu.
Pe sub platani o umbră, în pas solemn
coboară
Mascînd, sub strai de curte, faustic
foșnet viu.

Sub clasica măsură e un nesaț romantic,
Sub haina filistină — tot freamătul lui Pan,
Din grote și boschete, surîd zeițe antic,
Primind ușor sărutul barocului german.

Domnul ministru Goethe acordă-audiențe.
Domnul ministru-i sfetnic intim al celor mari.
Domnul ministru-i singur, în vuiet de cadențe,
E singur cu Mefisto, sub arbori seculari.

Fugind de strălucirea cea calpă a măririi,
De searbăda cenușă ce zace-n alchimii,
Sub bolta veșnic verde, renăscătoare-a firii,
Dă fragedelor buze săruturi, mii și mii.

Mai stăruie și astăzi un zvon de indignare,
Stîrnind penaj și pliscuri de cuconet la ceai:
„Auzi? Și-a luat în casă o simplă lucrătoare!"
— „O fată a naturii!"... și: — „Ah!" și:
— „Pfui!" și: — „Vai!"

Precum alungi din preajmă o muscă
lipicioasă,
Se scutură titanul de-al castei bîzîit,
Și nu doar pe Cristiane, cea durduliu
frumoasă,
Ci tot ce e natură, el cunoscu, vrăjit.

. . . .

Voi, curți, fîntîni și hanuri!... „La lebăda
cea albă"...
E-n Weimar o tăcere și-un susur lin de ulmi;
Dionysos și Wotan, nectar curgînd în halbă,
Și jilțuri „Biedermayer" și vîntul larg
pe culmi.

Și pretutindeni umbra poetului domină:
Aici visase țara cu mirți și cu lămîi;
Aici, spărgînd eonii spre țărmul de lumină,
De clipă se rugase: „Frumoasă ești, rămîi!"

Aici, gîndind la Roma, scandase hexametri,
Pe spatele iubitei, marmoreean și cald...,
O, Weimar, dulce ostrov!... La cîțiva
kilometri
De tine, străbăturăm infernul Buchenwald.

Maria BANUȘ

Casa lui Brecht

In preajma turneului lui „BERLINER ENSEMBLE"

Dacă pornești în sus pe Friedrichstrasse, nu mult după ce ai trecut de faimoasa „Unter den Linden", privirea ți-e atrasă spre stînga pe cheiul Spreei, de o clădire masivă în piatră cenușie. Deasupra ei, o insignă circulară, care seara e tivită cu neon roșu, se rotește necontenit, de parcă, plină de mîndrie, ar vrea să nu rămînă colț în oraș de unde să nu poată fi citite cele două cuvinte înscrise în interiorul ei: BERLINER ENSEMBLE.

Nu e ușor să obții bilet la acest teatru, deși sala are peste 700 de locuri. Spectacolele sînt frecventate seară de seară nu numai de locuitorii Berlinului democrat, ci și de cei din Berlinul occidental, precum și de nenumărați străini.

Istoria teatrului cunoaște puține cazuri de celebritate atît de repede cucerită și de unanim acceptată, cum este cea a ansamblului berlinez. Prezența lui la Paris, la primul Festival Internațional de artă dramatică al Teatrului Națiunilor (1954), a determinat o explozie de entuziasm, atît din partea criticii, cît și a publicului.

„Toți am simțit că acesta este teatrul viitorului", scria atunci „L'Express". „Ar fi de dorit ca Berliner Ensemble să rămînă vreme îndelungată la Paris", cerea „Le Figaro". Iar „Theatre World" constata: „Ovațiile fără sfîrșit de la ultimul spectacol nu-și vor găsi probabil asemănare în analele teatrului din Franța". Și — fapt fără precedent pentru Teatrul Națiunilor — Berliner Ensemble a fost invitat la încă două festivaluri internaționale, în 1955 și 1957.

Iată fișa de identitate a ansamblului berlinez:

In vîrstă de: 10 ani.

Alcătuit din 219 membri, dintre care 60 actori.

Repertoriul permanent cuprinde: peste 20 de piese, de la Goethe la Gorki, de la Molière la Ostrovski, de la Pogodin la Anna Seghers. Și, bine înțeles, de la Brecht la Brecht.

Turnee în: Austria, Germania Occidentală, R.P. Polonă, Franța, Uniunea Sovietică, Anglia, R. Cehoslovacă, R.P. Ungară.

Domiciliul: imediat după război în ruinele unei cazărmi de poliție. După aceea, la Deutsches Theater și la Kammerspiel. Din 1954, în sala proprie a teatrului de pe Schiffbauerdamm, acolo unde, cu 31 de ani în urmă, avea loc premiera „Operei de 3 parale".

Director artistic: Helene Weigel.

Intemeietor, animator, dramaturg principal, director de scenă și consilier artistic: Bertolt Brecht.

Așa cum Comedia Franceză este casa lui Molière, cum Teatrul de la Stratford — upon — Avon este casa lui Shakespeare, sau cum Teatrul Național din București este casa lui Caragiale, „Berliner Ensemble" este casa lui Brecht. Spre deosebire însă de iluștrii săi predecesori, Bertolt Brecht nu a avut de întîmpinat rezistența fățișă sau deghizată a oficialității, ci s-a bucurat de sprijinul ei. Incredințîndu-i un teatru subvenționat de stat, guvernul Republicii Democrate Germane i-a dat lui Brecht posibilitatea de a traduce în viață concepția sa dramatică, care este în același timp concepția despre lume a unui scriitor și gînditor profund progresist, democrat convins, și înflăcărat apărător al păcii.

Brecht a știut să facă din echipa pe care a strîns-o în juru-i un colectiv entuziast și indelebil marcat de amprenta geniului său. Gesturile cu care măicuța Courage sau Azdak (din „Cercul de Cretă Caucazian") își însoțesc replicile sînt în aceeași măsură opera lui Brecht, ca și cuvintele pe care le rostesc aceste personaje. Sînt trei ani de cînd Brecht a murit. Dar Berliner Ensemble asigură supraviețuirea gîndirii sale scenice, așa cum filele cărților asigură supraviețuirea scrierilor sale.

Brecht a fost indisolubil legat de colaboratorii săi de la Berliner Ensemble nu numai prin ideile sale despre teatru, ci și prin cele despre viață. Una din piesele pe care ne-o va prezenta la București ansamblul berlinez va fi „Mama" lui Gorki, în prelucrarea lui Brecht. Helene Weigel a jucat la Berlin rolul Pelaghiei Vlasova în ajunul instaurării în Germania a perioadei de teroare și mizerii, care avea să fie cel de al treilea Reich hitlerist. In timp ce cămășile brune semănau moartea pe străzi, Helene Weigel proclama cu tărie încrederea fermă a eroinei lui Gorki în victoria vieții, în biruința revoluției socialiste.

Helene Weigel l-a însoțit pe Brecht în lunga și dureroasa sa emigrație, fiindu-i tot timpul cel mai apropiat prieten, critic și sfătuitor.

Ernst Busch, care va juca la noi rolul titular al piesei „Viața lui Galilei", a părăsit și el Germania atunci cînd a luat puterea führerul paranoic. Impotriva fascismului, Busch a luptat nu numai pe frontul artei, ci și pe front pur și simplu, în brigăzile internaționale din Spania. In 1940 el a fost internat într-un lagăr francez, de unde a fost transferat apoi într-unul german. Și-a reluat cariera abia la terminarea războiului cînd trupele victorioase ale Armatei Sovietice l-au eliberat din închisoarea Brandenburg.

In aceste condiții, cum să nu sune veridic în gura Helenei Weigel și a lui Ernst Busch patetica pledoarie brechtiană în apărarea omului, a demnității și a libertăților sale? Intre personajele întruchipate și actorii care le întruchipează, identitatea este deplină, iar forța de convingere care emană din ei este deosebit de mare.

De aceea, deși Pelaghia Vlasova și-a dus lupta în urmă cu jumătate veac, iar Galileo Galilei în urmă cu peste trei secole, interpreții lor ne aduc mesajul de luptă mobilizator al unor contemporani ai noștri. Dîrza mamă rusă și subtilul savant italian nu sînt personajele unor piese istorice, reconstituitive ale unor perioade moarte și îngropate, ei sînt oameni vii ai zilelor noastre.

Berliner Ensemble este primul teatru german care vizitează țara noastră după 23 August. El vine într-un moment în care orașul ce-i dă numele se găsește în atenția întregii lumi: bătălia pentru înlăturarea focarului de război pe care îl constituie astăzi Berlinul occidental este în toi. Și cînd la finalul spectacolelor se va lăsa cortina ansamblului berlinez, pe care porumbelul lui Picasso fîlfîie în mod simbolic, publicul bucureștean va aplauda nu numai înalta măiestrie a solilor artistici ai Germaniei democrate și prietene, ci și pe participanții activi la lupta pentru pace pe care o duce alături de noi poporul căruia îi aparțin.

N. MINEI

„Viața lui Galilei" — In rolul lui Galilo Galilei, Ernst Busch

UN ROMAN AUTOBIOGRAFIC ÎN S.U.A.

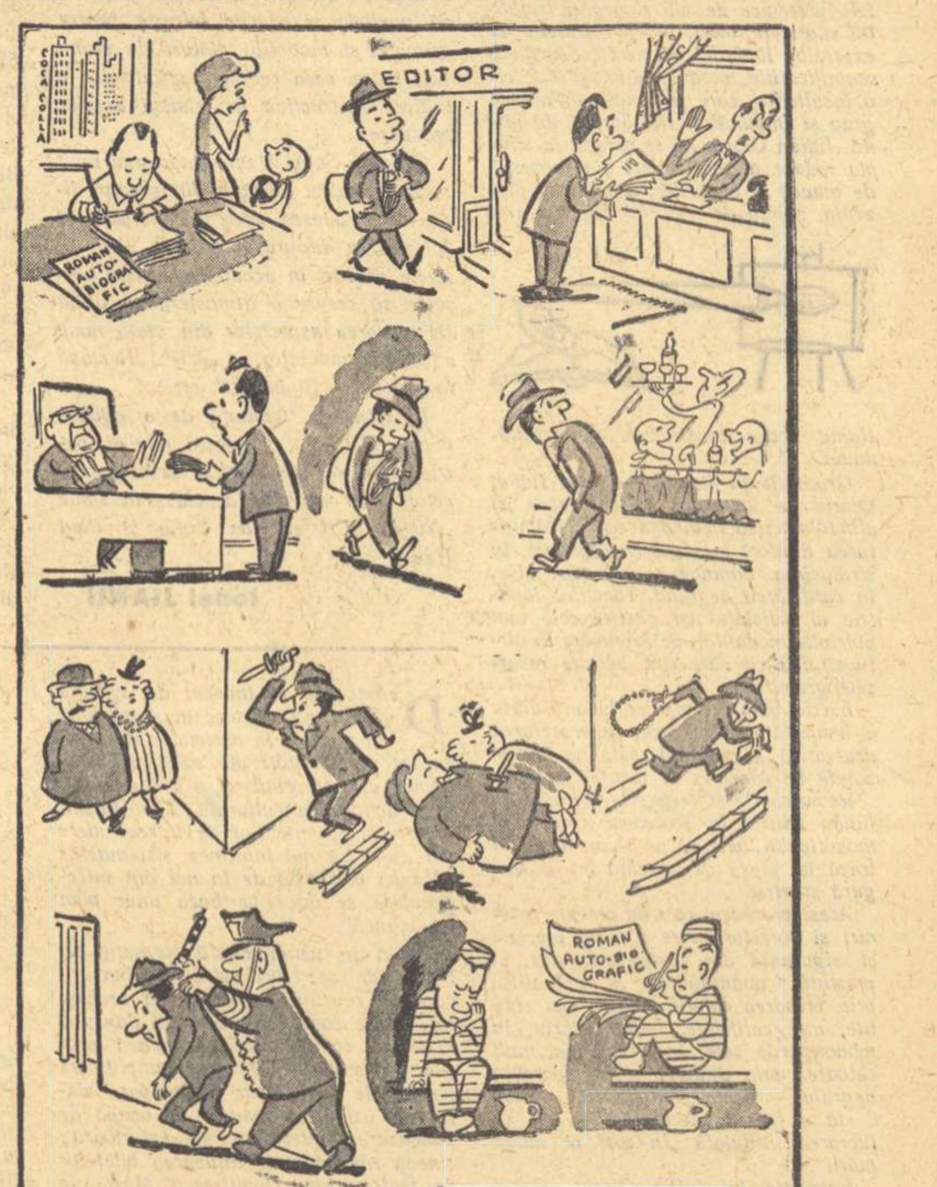

Desen de NELL COBAR

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

Monty recomandă înțelepciune

Mareșalul Montgomery — Monty cum i se mai spune în Anglia — n-are faimă de diplomat. Mareșalul s-a făcut cunoscut în bătălia de la El-Alamein pe care a purtat-o în Africa împotriva lui Rommel, iar mai apoi, în timpul celui de al doilea război mondial, cînd a condus o parte din trupele occidentale împotriva Germaniei hitleriste. Timp de zece ani, de la înființarea N.A.T.O., Montgomery a deținut postul secund în conducerea alianței atlantice, comandantul suprem fiind, rînd pe rînd, mereu un alt general american. Cercurile politice conducătoare și cancelariile diplomatice occidentale l-au socotit întotdeauna pe Monty „un om dificil și lipsit de tact", copilul teribil nr. 1 al Angliei.

O asemenea apreciere puțin măgulitoare la adresa aceluia care este considerat a fi cel mai bun strateg dintre militarii occidentali s-a făcut auzită pentru prima dată cînd Monty, în „Memoriile" sale, a caracterizat N.A.T.O. ca fiind o organizație complicată și lipsită de eficacitate.

Cu atît mai mare a fost surprinderea diplomaților de carieră din Occident cînd mareșalul Montgomery, „omul dificil și lipsit de tact", a luat hotărîrea de a face o călătorie la Moscova și de a avea convorbiri cu conducătorii Uniunii Sovietice. Mai ales că, înainte de a pleca, mareșalul englez a acordat un interviu posturilor de televiziune din S.U.A. în care punea la îndoială capacitatea politicienilor americani de a conduce alianța atlantică.

La întrebarea mirată a reporterului posturilor de televiziune: „Oare nu este adevărat că în viața politică conducerea trebuie să revină națiunii care are cea mai mare putere și oare nu Statele Unite au cea mai mare putere?" Montgomery a răspuns: „Nu pot să fiu pe deplin de acord cu aceasta. Vedeți dvs., nu pot să fiu de acord că în mod inevitabil puterea crește în funcție de numărul capetelor, în nici un caz puterea înțelepciunii. Nu pot să fiu de acord că Statele Unite, pentru că au 170 de milioane, ar da inevitabil dovadă de mai multă înțelepciune decît Anglia unde se află 45 de milioane de oameni..."

Lipsa de tact e într-adevăr remarcabilă: dificilul mareșal englez i-a pus în dificultate pe conducătorii S.U.A.

Neliniștea anumitor cercuri politice din Occident a crescut cînd, cîteva zile mai tîrziu, în fața unor ziariști aflați în Camera Comunelor, el și-a dezvăluit intențiile cu ocazia călătoriei sale la Moscova: „Nici un reprezentant al lagărului occidental nu s-a așezat în fața șefilor de stat major ruși pentru a le spune: «Să examinăm aspectul militar al tensiunii internaționale!»

Tocmai asta am de gînd să fac. Trebuie găsită lumina la capătul tunelului și să oferim tinerei generații o lume în care va putea trăi și munci".

După cum se știe, la Moscova, bătrînul militar britanic, a fost primit de două ori de tovarășul N. S. Hrușciov și a avut posibilitatea să-și formeze o părere asupra intențiilor Uniunii Sovietice. La reîntoarcere, Montgomery a publicat două articole de impresii în ziarul „Sunday Times" în care el observă că Uniunea Sovietică are „o atitudine flexibilă" favorabilă tratativelor în problema Germaniei și se arată convins că U.R.S.S. nu intenționează să-și realizeze obiectivele prin război. „Dacă există o națiune care dorește pacea, aceasta este Rusia al cărei scop este de a-și făuri forța sa economică și pentru a ridica actualul nivel de trai".

Constatările nu sînt ale unui prieten al Uniunii Sovietice ci ale unui fost comandant militar care și-a adus contribuția sa la crearea N.A.T.O., înființată sub pretextul unei pretinse intenții de agresiune din partea Uniunii Sovietice.

Tot atît de elocvent este faptul că fostul comandant adjunct al N.A.T.O., — alianță care se bizuie pe ideea fixă a menținerii la infinit a trupelor de ocupație occidentale în R.F.G. — a devenit partizanul retragerii tuturor trupelor străine din Germania.

Nu e nimic de făcut, mareșalul englez e dificil și n-are tact. După cum transmitea înainte cu cîteva zile corespondentul agenției United Press International la Geneva, „cercurile diplomatice occidentale sînt iritate" din cauza concluziilor pe care Montgomery le-a tras cu ocazia vizitei în Uniunea Sovietică. Generalul american Omar Bradley i s-a adresat chiar în acești termeni lipsiți de politețe atlantică: „cel mai bun serviciu pe care îl poate face un general în retragere este ca, odată cu efectele militare să-și predea și limba și să-și pună la naftalină părerile". Mai lipsea afirmația că Montgomery s-a vîndut Moscovei, dar și ea există în telegrama aceleași agenții citate care susținea că „dintr-o sursă s-a afirmat chiar că Montgomery s-a dat cu totul de partea Moscovei".

Nenorocirea acestor cercuri occidentale iritate este că pe lîngă Montgomery, prea multe partide și oameni politici occidentali necomuniști „au început să se dea de partea Moscovei".

Păcat că nu mai trăiește McCarthy, pentru că abia acum ar fi putut începe o adevărată vînătoare de vrăjitoare printre anumiți oameni politici din Apus.

De ce un mareșal englez, fost conducător în N.A.T.O., a devenit mai lucid în fața realității? Mi se pare că următoarea anecdotă, care a circulat în ultimul timp în cancelariile diplomatice occidentale, după întîlnirea dintre primul ministru al Angliei Macmillan și primul ministru al Franței Debré, are un anumit tîlc. Se spune că întrevederea a prilejuit un adevărat concurs de lapsusuri. Primul ministru francez s-a adresat colegului său britanic în felul următor: „Domnule Macdonald". — La care Macmillan i-a răspuns, căutînd cîteva secunde numele unui general francez care-i scăpase: „era vorba de generalul francez Speidel.

Și Macdonald și Speidel, umbră moartă sau umbră vie, au umorul lor macabru: „Germanie hitleristă sau Germanie atomică revanșardă.

Monty are dreptate. La Geneva, occidentalii, americani sau englezi, au nevoie de înțelepciune, fie că aparține celor 170 de milioane sau celor 45 de milioane. E preferabilă însă cea de ordinul miliardelor. Adică a întregii planete.

Iar la naftalină trebuie pus, nu un mareșal englez, azi civil înțelept, ci ideile unor strategi atlantici, azi generali.

Ion MIHAILEANU

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R., PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R.P.R.; GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.

PROLETARI DIN TOATE ŢĂRILE, UNIŢI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 22 (272) — joi 28 mai 1959
ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.
8 pagini 50 bani

SLUJIREA POPORULUI — ÎNALTA MENIRE A SCRIITORILOR SOVIETICI

Cuvîntarea tovarăşului N. S. HRUŞCIOV

la cel de al III-lea Congres al Scriitorilor din U.R.S.S.

MOSCOVA (Agerpres). — TASS transmite textul cuvîntării rostite de N. S. Hruşciov la cel de-al III-lea Congres al Scriitorilor din U.R.S.S. la 22 mai 1959:

Dragi tovarăşi!

Cel de-al III-lea Congres al Scriitorilor din ţara noastră s-a întrunit în perioada deosebit de îmbucurătoare a unui mare avînt al întregului popor din patria noastră sovietică, care a intrat în etapa construirii desfăşurate a societăţii comuniste.

In salutul Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice către cel de-al III-lea Congres al Scriitorilor sînt exprimate cele mai sincere urări adresate unuia din detaşamentele de frunte ale intelectualităţii creatoare sovietice, scriitorilor noştri — ingineri ai sufletelor omeneşti.

Partidul, poporul sovietic, preţuiesc mult munca vastă şi foarte utilă pentru ţară a scriitorilor, compozitorilor, artiştilor plastici, lucrătorilor din cinematografie şi a celorlalte detaşamente tot atît de remarcabile ale intelectualităţii creatoare sovietice. Scriitorii noştri îşi trag seva din viaţa poporului, au realizat şi realizează multe, sînt înconjuraţi de bunăvoinţa şi dragostea cititorilor — oamenii sovietici. Infăptuirile poporului sovietic sînt însă atît de grandioase şi atît de frumoase încît dacă voi, dragi prieteni, aţi fi făcut de o mie de ori mai mult decît aţi făcut, tot nu ar fi de ajuns pentru a înfăţişa viaţa poporului sovietic în toată amploarea sa, în munca sa constructivă, în toată varietatea sa. Viaţa este întotdeauna incomparabil mai bogată, pulsează mai din plin, este mai profundă decît cea mai valoroasă operă artistică.

Ceea ce a creat poporul nostru în anii puterii sovietice uluieşte, zguduie lumea. De la cel de-al XXI-lea Congres al partidului, Ţara Sovietică este cuprinsă de un avînt atît de mare şi de puternic, încît este greu să găseşti dintr-o dată cuvinte care să exprime întreaga măreţie a timpului pe care îl trăim. Voi, scriitorii, ştiţi să găsiţi cuvinte pregnante, şi vă criticaţi dacă nu reuşiţi să o faceţi. Desigur, că nici pe mine nu mă veţi menaja. (Animaţie în sală, aplauze.) Recunosc însă că este greu să găsesc cuvinte atît de expresive încît să redea avîntul puternic care a cuprins acum patria sovietică.

Este uimitoare amploarea ţelurilor pe care ţara noastră îşi propune să le atingă într-un viitor apropiat. Succesele noastre umplu de bucurie inimile prietenilor, trezesc teamă şi derută în lagărul duşmanilor comunismului. Aceste succese sînt o mărturie convingătoare a triumfului ideilor marxist-leniniste de care sîntem călăuziţi, a măreţei cauze căreia îi slujim. Cred că pe noi, oamenii sovietici, acest puternic avînt nu ne va ameţi.

Victoriile, succesele, nu vin de la sine — ele trebuie cucerite prin muncă dîrză, încordată, prin luptă. Dispunem de tot ce ne trebuie pentru a îndeplini cu succes planul septenal şi poporul nostru este ferm convins că îşi va atinge măreţul ţel.

Slujirea poporului este cea mai înaltă menire a scriitorilor. Nu există fericire mai mare pentru om decît viaţa în colectiv, munca împreună cu colectivul şi conştiinţa faptului că munceşte pentru binele societăţii din care face parte, pentru binele poporului.

Ingăduiţi-mi să vă citesc o poezie, scrisă de muncitorul Pantelei Mahinia, unul din cei mai apropiaţi prieteni ai mei din tinereţe. Ea a fost scrisă cu aproximativ 50 de ani în urmă. Vreau să vă citesc aceste versuri nu pentru a vă oferi un model de poezie. Bănuiesc că nu aveţi o părere atît de proastă despre mine, încît să credeţi că aş încerca să vă învăţ cum să scrieţi versuri. (Rîsete în sală, aplauze). Versurile prietenului meu exprimă gîndurile unui muncitor de pe atunci, un om inteligent, care medita asupra sensului vieţii omeneşti. Este evident că mulţi oameni ai muncii au nutrit şi nutresc asemenea năzuinţe şi dorinţe.

Ascultaţi, tovarăşi, ce scria într-una din poeziile sale, publicate în revista progresistă „Stepele Cubanului" muncitorul poet Pantelei Mahinia:

Imi place mult, asupra cărţii aplecat,
Asupra cărţii pline de adevăr,
Să aprind scînteile emoţiei
Ca în viaţa noastră trepidantă
Să arzi, să arzi, să nu te stingi.

Să ai elanul necesar, să ai şi forţa
Ca inimi omeneşti s-aprinzi,
Să poţi să lupţi cu bezna pînă în mormînt
Ca adormind, să nu laşi viaţa să treacă inutil.
Căci, fraţii mei, dator sînt
Să-i las un pic din munca mea cinstită
Ca în umbra neagră-a lumii de apoi
Nicicînd să nu mă mustre conştiinţa.

(Aplauze îndelungate.)

Imi plac aceste cuvinte pornite din inimă.

Nu vreau să judec aceste versuri din punctul de vedere al legilor poeziei, dar nici voi, probabil, nu veţi fi judecători prea severi. Autorul este un poet începător, muncitor miner, al cărui talent s-ar fi manifestat mai din plin dacă viaţa nu i-ar fi fost curmată în mod tragic. In timpul războiului civil, el a fost ucis de bandele lui Petliura.

Aşa concepea muncitorul-poet sensul vieţii sale, aşa vedea el scopul muncii sale. Aceasta s-a întîmplat în vechea Rusie, unde omul era lipsit de drepturi şi poporul suferea sub jugul ţarismului. Cît de minunat este însă drumul care se deschide acum în faţa fiecăruia dintre voi, în măreaţa operă a creaţiei în slujba poporului!

Scriitorii sovietici au creat numeroase opere de calitate, care zugrăvesc veridic tablouri din viaţă, care cheamă la luptă.

Cred că veţi fi de acord cu mine că însuşi scriitorul, după ce a scris ceva, cu toate că după părerea sa a scris bine, nu rămîne întotdeauna mulţumit de propria-i operă. Nu s-a ajuns nici pe departe la situaţia ca toate operele literaturii şi artei să merite preţuirea cititorului. Am citit cîteva cărţi apărute în ultima vreme, dar, din păcate, am citit puţin. Şi aceasta nu pentru că nu aş simţi nevoia, pentru că nu aş dori să citesc. De citit cred că citesc tot atît cît şi voi, însă citesc declaraţii ale ambasadorilor, note ale miniştrilor Afacerilor Externe (Animaţie în sală, aplauze), citesc ceea ce a spus preşedintele S.U.A., ce a spus primul ministru al unei ţări sau al alteia. Citesc mult mai multă literatură de acest fel decît opere de ale voastre. Desigur, nu pentru că aş prefera această literatură cărţilor voastre (Animaţie în sală), ci pentru că în situaţia mea este imposibil să n-o citesc. (Aplauze).

Chiar dacă nu voi citi unele opere ale voastre, sper că nu mă veţi condamna. Dar dacă aş omite să citesc vreun document, s-ar crea posibilitatea unui prejudiciu pentru ţara noastră. Tocmai de aceea sînt nevoit să citesc multe volume de literatură de acest fel. (Animaţie în sală, aplauze călduroase).

Cînd citeşti literatură, o carte te emoţionează, îţi face plăcere, alta îţi trezeşte un sentiment de mînie şi indignare împotriva vreunui fenomen oglindit în opera respectivă. Sau citeşti cîte o carte şi ţi se închid ochii. Vrei s-o citeşti, pentru că au vorbit despre ea tovarăşii tăi care au citit-o, vrei să-ţi faci o părere proprie, dar ea se citeşte greu, iar ţi se închid ochii. Te freci la ochi, te apuci din nou de ea, citeşti şi iarăşi ţi se închid ochii (Rîsete în sală). Ca s-o citeşti mai departe, te înarmezi cu un ac, te mai înţepi şi astfel te înviorezi pentru a o putea citi pînă la capăt. (Rîsete în sală).

Cine-i vinovat? Autorul va spune că e de vină cititorul, iar acesta din urmă îl va acuza pe scriitor. Cine este judecătorul? Judecătorul este poporul. Dacă mie sau altuia nu ne place o carte, paguba nu-i prea mare, pentru că gusturile şi caracterele oamenilor se deosebesc. Atunci însă cînd o anumită părere despre o carte reprezintă părerea majorităţii cititorilor, înseamnă că este vorba de o apreciere generală.

Am citit cîndva volumul lui Rubakin, „Printre cărţi". In general, am citit multe din operele lui şi îl stimez pe acest scriitor. Făcînd o analiză a psihologiei cititorilor, Rubakin afirmă că unii se sperie chiar de proporţiile cărţii. Se întîmplă ca o carte, chiar foarte bună prin conţinutul ei, să-l îndepărteze pe cititor: îşi aruncă doar o privire asupra ei, vede că e voluminoasă şi renunţă din capul locului la ea. S-ar putea ca unii să mă treacă şi pe mine în categoria cititorilor despre care vorbea Rubakin. Oricum ar fi, să mă scuze scriitorii pe care, pentru a-i citi, a fost nevoie să recurg la ace. (Animaţie în sală).

Se vede că diferenţa de atitudine faţă de o carte sau alta este un fenomen firesc. Dacă toţi ar scrie la fel, nu ar mai exista cărţi proaste şi cărţi bune. (Insufleţire în sală). Aci acţionează un fel de lege. Nici pe departe nu se poate spune că toţi scriitorii creează capodopere; există un mare număr de cărţi, să le zicem mijlocii, există însă şi cărţi mai slabe şi autorii lor nu sînt numai scriitori începători. (Animaţie în sală). Aci trebuie să fac o rezervă: dacă un scriitor începător publică o carte proastă, neinteresantă, acest lucru e mai mult sau mai puţin firesc. Dar dacă în multe cazuri un scriitor, care nu e cîtuşi de puţin începător, se chinuieşte scriind o carte, iar apoi îl chinuieşte pe cititor cu această carte — este regretabil. (Insufleţire în sală, aplauze).

Tovarăşi! In ultimii ani, în unele cercuri literare, s-a pus în circulaţie cuvîntul „poleitori". Se încearcă să se atribuie această poreclă scriitorilor care înfăţişează forţa dătătoare de viaţă a ceea ce este nou, comunist. Cred că nu este necesar să vă spun cu cît curaj dezvăluim lipsurile noastre. Acum, după ce au trecut cîţiva ani de cînd am supus unei critici aspre şi necruţătoare fenomenele negative ale trecutului, au rămas puţini oameni care să nu înţeleagă necesitatea criticării vehemente şi necruţătoare a ceea ce era legat de cultul personalităţii. Partidul şi poporul au condamnat cu hotărîre fenomenele şi lipsurile intolerabile din trecut, pentru a închide definitiv capitolul acţiunilor nejuste din trecut şi pentru a arăta că asemenea fenomene şi acţiuni nu se vor mai repeta nici în partid şi nici în ţară. (Aplauze furtunoase).

Dar cînd partidul şi Comitetul său Central au început să desfăşoare munca de restabilire a principiilor leniniste şi a normelor leniniste în viaţa partidului şi a ţării, nu toţi au interpretat just hotărîrile Congresului al XX-lea al partidului. Pînă şi în Comitetul Central al partidului s-au găsit persoane care nu au fost de acord cu linia partidului nostru. Ştiţi acest lucru. Ulterior, dezacordul anumitor membri ai C.C. faţă de linia generală a partidului a dus la crearea grupului antipartinic despre care nu voi vorbi acum. Ştiţi cu toţii ce luptă a trebuit să ducă partidul comunist pentru

(Continuare în pag. 4-5)

Rolul concepţiei ideologice

Pentru scriitorii noştri, cercetarea şi înfăţişarea actualităţii, a epocii în care trăim, sînt strîns dependente de o profundă cunoaştere a vieţii maselor făuritoare ale istoriei. Există, în această nemijlocită legătură a scriitorului cu viaţa poporului, şi satisfacţia artistică a aflării unei vaste diversităţi şi complexităţi tipologice, ca şi satisfacţia aflării celor mai revelatoare întrupări ale sensului schimbărilor revoluţionare la care luăm parte. Sens dăruit numai de interpretarea marxist-leninistă a realităţii, singura interpetare care poate explica în mod consecvent natura şi evoluţia destinelor individuale în relaţie cu acelea ale societăţii.

Este lesne de înţeles atunci de ce revizioniştii de toate nuanţele susţin că interpretarea istorică a realităţii e „străină" de arta adevărată. O literatură şi o artă legată de viaţă, de realitate, nu pot să nu constituie un rechizitoriu direct sau indirect al orînduirii burgheze, nu pot să nu fie o mărturie a inevitabilităţii prăbuşirii ei într-o epocă în care toate drumurile duc spre socialism.

Ultima şi cea mai recentă formulă teoretică a criticii reacţionare din Apus, mi se pare, de aceea, deosebit de semnificativă. Văzînd că este foarte greu a susţine desprinderea categorică de viaţă a artei şi literaturii, aceşti teoreticieni au lansat varianta, aparent mai benignă, a „indeterminării", „autodeterminării", etc. etc. Şi anume, ei recomandă „neutralizarea (în opera de artă — n.n.) a semnificaţiilor acestei lumi". Cu alte cuvinte, arta şi literatura ar trebui — după ei — să devină un mijloc prin care realitatea cu înţelesurile ei să fie negată şi în locul ei să fie instaurată imaginea unei lumi neutre, nesemnificative, lipsită de sens, lipsită de direcţie istorică, în care totul să fie posibil în afara legilor obiective care cîrmuiesc viaţa socială. Romanul, spune unul dintre cei mai recenţi teoreticieni ai acestei direcţii*), trebuie să atribuie unor fapte, care sînt mai mult sau mai puţin reale, un sens prin definiţie de neverificat. Arbitrariul şi iraţionalul, antiistoria, sînt aşadar recomandate a se substitui înţelegerii adînci a actualităţii, repudiată de către o literatură ale cărei ultime eforturi constau în a produce antiromane, antipoeme, antipiese etc. etc.

Ieşirea artei din cîmpul realităţii, refugiul în indeterminare şi absurd, predicate de revizionişti şi de teoreticienii burghezi, nu sînt lucruri noi, ele au mai fost invocate ori de cîte ori s-a încercat să se abată arta de la menirea ei fundamentală, şi anume aceea de a sluji ca instrument de cunoaştere a realităţii, de a sluji educării maselor. James Joyce, ale cărui opere servesc şi astăzi ca model literaturii dezagregării morale şi spirituale a omului, cultivată de decadenţii din Apus, spunea foarte limpede în „Ulysse": „Istoria este un coşmar din care încerc să mă trezesc". Este firesc ca, mai ales în condiţiile afirmării tot mai puternice a socialismului şi a succeselor literaturii realismului socialist, istoria adevărată a actualităţii să li se pară revizioniştilor un coşmar şi să încerce a o nega din răsputeri. Numai că nu e suficient să declari realitatea un coşmar ca ea să înceteze de a mai fiinţa. Oricîte răstălmăciri şi abilităţi, mai mult sau mai puţin subtile, ar fi puse în joc, ele nu vor putea infirma faptul că veacul al XX-lea, veacul mişcării conştiente a maselor spre socialism, este veacul apariţiei şi dezvoltării unei noi trepte, superioare, a realismului şi anume a realismului socialist. Şi superioritatea acestei metode constă tocmai în aceea că, avînd la bază ideologia marxistă, poate exprima întreg adevărul asupra relaţiilor dintre destinul popoarelor şi acel al indivizilor şi că astfel este cea mai adecvată metodă de creaţie pentru reprezentarea omului şi a mediului social, a dezvoltării lor interdependente. Iată sensul, iată semnificaţiile pe care revizioniştii ar voi să le „neutralizeze".

Actualitate şi partinitate

Infăţişarea consecventă a realităţii nu se putea să nu se refuze în trecut chiar şi celor mai talentaţi dintre realiştii critici, pentru că tendinţele, ca şi dinamica ei, nu puteau fi înţelese pe deplin decît prin interpretarea dialectică, marxistă, a relaţiilor sociale. Numai astfel faptele pot fi concepute ca o verigă a unui lanţ istoric de evenimente, ca o istorie a unor relaţii de clasă, şi în această desfăşurare a evenimentelor poate fi surprinsă adevărata linie de progres a istoriei maselor. A înfăţişa astăzi un capitol cu adevărat nou al relaţiilor umane într-un sector sau altul al societăţii înseamnă a dezvălui noul caracter al relaţiilor dintre individ şi societate.

Din aceasta decurge şi descrierea într-un chip nou — în operele literaturii noastre care oglindesc realităţile de azi — a relaţiilor dintre conştiinţa individuală sau dintre eroismul luptătorului individual şi colectivitate. Nu cred că e necesar să mai stărui aici, din acest punct de vedere, asupra unor lucrări amplu discutate în paginile publicaţiilor noastre. Ceea ce aş vrea să subliniez totuşi este faptul că eroismul, hotărîrea de a lupta pentru idealurile socialiste ale fiecăruia dintre personajele acestor lucrări, fie că se numeşte el Anton Filip, Ilie Barbu, Adam Jora sau Licu Oroş, vin din conştiinţa apartenenţei la o colectivitate, în cadrul căreia activitatea lui individuală continuă şi realizează în chip propriu o tendinţă sau o aspiraţie colectivă. Fiecare acţionează potrivit înclinaţiilor, temperamentului sau lumii sale de gîndire specifice, dar, în acelaşi timp ca un mandatar al celor mulţi. Şi aceasta nu printr-o ceremonioasă sau oficială designare, ci prin integrarea armonioasă a omului în mediul social care i-a devenit din potrivnic altădată, prielnic astăzi. Nu înseamnă că din asemenea reprezentări ale relaţiilor sociale în lumea noastră dispare imaginea dificultăţilor care trebuie înlăturate, a proceselor dificile de înlăturare a mentalităţii de altădată. Dar existenţa forţelor care vor birui aceste dificultăţi, tocmai pentru că reprezintă o putere invincibilă: colectivitatea, ne comunică sentimentul încrederii în victoria noului.

Cu o deosebită şi subtilă artă, Eugen Barbu ne face să ne dăm seama de forţa aceasta de înrîurire pozitivă a mediului, în nuvela „Munca de jos", din volumul „Oaie şi ai săi". Mediul e aici şi copilăria de suferinţe şi necazuri a muncitorului tipograf Antonică, dar şi maşinile la care a lucrat în trecut, şi tovarăşii lui de muncă, şi noaptea în care a alungat pe vechiul patron al tipografiei, într-un cuvînt, e întreaga complexitate a factorilor sociali care i-au determinat conştiinţa şi i-au format demnitatea lui de om, în linii mari poate aceiaşi ca şi la mulţi alţi muncitori ca şi el, dar cît de deosebiţi în amănunt. De aceea, cînd Antonică greşeşte şi tovarăşii lui iau atitudine, amintindu-i că un comunist e comunist în întreaga lui viaţă — care nu poate cunoaşte compartimente izolate între ele — viaţa lui, atît cea din trecut cît şi cea din prezent, e invocată pentru a-l face să-şi dea seama de greşeala pe care a săvîrşit-o. Spun întreaga lui viaţă, nu avînd în vedere tot ce i s-a întîmplat — nuvela nu are, de altminteri, dimensiuni prea mari — ci referindu-mă la acele întîmplări şi fapte din trecut şi din prezent care sînt în stare să-l readucă, încet şi dureros chiar uneori, pe Antonică la conştiinţa greşitei lui atitudini. Amănuntele capătă astfel o

Radu LUPAN

(Continuare în pag. 2)

Tudor Arghezi

la 79 ani

Zvîrlind noi aştri-n slăvi albastre
pe care ni le-ai dat stindard,
sclipeşte-n bolta vremii noastre
cuvîntul tău, mărite bard.

Pe cei ce vin din urmă, vezi-i
de-au meritat ce-ţi sînt datori,
iubite meştere Arghezi
tu, autor de autori.

Poete! Tînăr eşti de-a pururi.
Ingăduie-mă să-ţi rămîn
— plin de păcate şi cusururi —
tot ucenic... şi-un fiu bătrîn.

Cicerone THEODORESCU

2 ani de la moartea scriitorului

CAMIL PETRESCU

Cursul nou pe care l-a luat în anii puterii populare, creaţia lui Camil Petrescu reprezintă, vădit, unul din cele mai semnificative fenomene înregistrate de istoria literaturii romîne. Intre literatura de dinainte şi cea de după Eliberare a autorului Sufletelor tari şi al romanului Un om între oameni există, în acelaşi timp, o continuitate perfectă şi o deosebire fundamentală, calitativă. Continuitate, întrucît întreaga literatură a lui Camil Petrescu gravitează în jurul problematicii intelectualului; deosebire calitativă, deoarece unghiul de vedere al scriitorului şi, în consecinţă, sensul soluţionării conflictului esenţial, reliefat în diverse opere, — conflictul dintre omul superior şi societatea potrivnică aspiraţiilor sale — e cu totul altul în operele produse în trecut decît în cele create în anii noştri. Obişnuit, eroii pieselor şi romanelor apărute între cele două războaie ale creatorului lui Danton sfîrşesc tragic. E un tragism ce nu se rezumă de fel la faptul că burghezia, împotriva căreia ei se ridică temerar, îi suprimă fizic, după ce, mai întîi, încearcă să-i constrîngă prin foame la capitularea necondiţionată în faţa puterii ei, — ci exprimă însăşi înfrîngerea inteligenţei, a spiritului, în înfruntarea cu o lume a cărei perpetuare contravine tendinţelor fireşti de dezvoltare a vieţii şi, prin aceasta, exigenţelor raţiunii. Camil Petrescu a fost un scriitor care trăia el însuşi dramele eroilor săi, căuta împreună cu ei soluţii problemelor abordate în cutare sau cutare operă. Chiar acceptînd teza tov. Ov. S. Crohmălniceanu, după care, în prăbuşirea unui Gelu Ruscanu, a unui Andrei Pietraru sau a unui G. D. Ladima, ar trebui să descifrăm o detaşare dureroasă a autorului de iluziile personajelor sale, de credinţa lor fanatică în himera absolutului — sau tocmai acceptînd-o — ne găsim în faţa faptului evident că, în scrierile sale din trecut, Camil Petrescu, dezvăluind condiţia tragică a intelectualului în societatea burgheză, n-a izbutit să întrevadă vreo perspectivă a depăşirii acestei condiţii. Preocupările eroilor confundîndu-se cu propriile căutări, constituind probleme proprii, — concrete, arzătoare — de viaţă, e uşor să ne dăm seama ce putea să însemne, pentru o conştiinţă ca aceea a scriitorului nostru, recunoaşterea incapacităţii de a găsi răspuns celor mai stăruitoare întrebări pe care şi le punea. După detaşarea de eroi, dramaturgul şi romancierul se detaşează de el însuşi, se auto-suprimă, spre a vorbi astfel, făcînd declaraţii publice de renunţare la literatură şi încetînd practic, pentru multă vreme, de a mai publica, după Patul lui Procust, lucrări beletristice. Adoptarea unei asemenea hotărîri are, fireşte, pricini multiple, — unele de ordin strict personal, dar la originea tuturor stă, de bună seamă, o decepţie de aceeaşi natură cu aceea a lui Ladima, care îşi ridică singur viaţa, sau a lui Petro Gralla care, scîrbit de atmosfera decăzutului mediu al aristocraţiei veneţiene, se aventurează în nesfîrşitul albastru al mărilor, precedînd prin asta aventurarea rău inspirată a autorului în sferele reci ale „doctrinei substanţei", ale idealismului.

Camil Petrescu a redevenit prozator şi dramaturg abia după 23 August 1944. Anumite scrieri publicate — la mari intervale — în perioada ce desparte drama Bălcescu (1949) de Patul lui Procust (1933), reprezintă, putem spune, simple incidente. Camil Petrescu n-a fost nici un moment literatul care să scrie oricum. „Menirea scriitorului — susţine el, împreună cu Ladima — este să sporească prin scrisul lui conştiinţa în lume... Aci e puterea lui... Sporind lumina în lume, el izgoneşte răul, căruia nu-i prieşte decît întunericul" („Mănuşile" în Turnul de Fildeş). Abandonînd într-un moment de dezamăgire creaţia pe tărîmul literaturii de imaginaţie, scriitorul a reluat-o cu stăruinţă numai atunci cînd a ajuns la convingerea că poate, pe această cale, contribui la sporirea „conştiinţei în lume".

Reintoarcerea lui Camil Petrescu la îndeletnicirea întreruptă echivalează cu o reconsiderare profundă a întregii sale concepţii de viaţă concretizate în creaţia literară de dinainte de Eliberare. Partizan înfocat şi unul din creatorii romîni cei mai de seamă ai unei literaturi de atitudine socială, militantă, era natural ca, din primul moment al Eliberării patriei, scriitorul să se avînte în lupta social-politică şi anume alături de acele forţe al căror şuvoi dărîma edificiul şubred al vechii societăţi. Camil Petrescu colaborează intens, din primii ani de după scuturarea jugului fascist, la presa revoluţionară, semnînd articole, declaraţii, răspunsuri în cadrul unor interviuri etc. ce exprimă vederi ale unui intelectual hotărît să-şi consacre toate capacităţile operei de edificare a unei lumi noi. Adeziunea la lupta forţelor populare conduse de partidul clasei muncitoare este, prin însăşi expresia depăşirii considerabile a poziţiei adoptate în studiul despre „noocraţia necesară" şi în alte lucrări, expresia ridicării la o înţelegere superioară a fenomenelor sociale. Roadele artistice ale acestei restructurări intelectuale nu întîrzie. Apar Bălcescu, Un om între oameni, volumul de nuvele Turnul de Fildeş (1950), retipărit, cu o nuvelă în plus, în colecţia Biblioteca pentru toţi, în 1953. Dacă în nuvele precum Turnul de Fildeş şi Cei care plătesc cu viaţa (de fapt, fragmente ale unui amplu roman, Plicul negru, anunţat de scriitor dar rămas în stadiul de proiect) reapar vechii eroi: Gelu Ruscanu şi respectiv D. Ladima, surprinşi în momente de răscruce a vieţii lor, cu Bălcescu şi Un om între oameni îşi face apariţia în literatura noastră un nou tip de intelectual, înrudit şi totuşi opus intelectualilor din operele din trecut ale lui Camil Petrescu, — intelectualul revoluţionar. Prezentat ca un „socialist", Gelu Ruscanu, fascinat, atît în Jocul ielelor cît şi în Turnul de Fildeş, de fantasma ideii de dreptate absolută, îşi închipuie că aceasta va dobîndi întrupare aievea de îndată ce o crimă a unui ministru burghez va fi denunţată. Gelu Ruscanu e intelectualul care se hrăneşte cu amăgirea că pana lui ageră e de ajuns pentru a face să se prăbuşească întreaga lume burgheză. Convingîndu-se că nu e aşa, se omoară. Tot astfel vedea şi ajungea la aceeaşi încheiere Ladima, în Patul lui Procust. Nuvela Cei care plătesc cu viaţa dezvăluie un moment inedit din viaţa acestuia din urmă. Martor al demonstraţiei muncitoreşti şi al masacrului din Piaţa Teatrului Naţional din 13 decembrie 1918, eroul înţelege „în ce compartimente fără comunicare între ele, iremediabil opuse, se desfăşoară istoria" şi se simte „rătăcind între două lumi, cu un sentiment de condamnat". Cu alte cuvinte, Ladima îşi dă seama de inutilitatea răzvrătirii de unul singur, fără a se putea însă hotărî să intre în rîndurile „celor care plătesc cu viaţa".

Superioritatea infinită a lui Bălcescu faţă de toţi ceilalţi eroi ai creatorului său rezidă în aceea că el aderă fără şovăire, deplin, la lupta maselor, se consacră integral idealului urmărit prin această luptă. In acţiunile sale, eroul dramei Bălcescu şi al romanului Un om între oameni este condus nu de consideraţii abstracte asupra justiţiei sau menirii intelectualului, ci de dragostea sa pentru poporul asuprit şi exploatat, de dorinţa mistuitoare de a contribui la ridicarea patriei în rîndul ţărilor civilizate. Ascultînd, înainte de plecarea la Paris, relatările unui ţăran despre pătimirile clăcaşilor, Bălcescu îşi impune să ţină minte toată viaţa cele aflate: „Să nu uit nimic... Să zacă şi să dospească totul în mine ca o otravă, să mă întovărăşească durerea voastră de-a lungul drumului, ca luna pe călător". Spre deosebire, deci, de un Gelu Ruscanu, care îşi întemeiază convingerile pe teorii rupte de viaţă, Bălcescu porneşte de la realităţi. Gelu Ruscanu e îndrăgostit de Ideal — Bălcescu iubeşte oamenii. Realist, revoluţionarul de la 1848 este cel mai uman dintre eroii lui Camil Petrescu. Umanitatea lui se exprimă într-un chip specific, determinat în parte de constituţia fizică, de tempera-

Dumitru MICU

(Continuare în pag. 2)

CRONICA DRAMATICĂ

„BRITANNICUS" de Racine

(Teatrul Tineretului)

Racine este un moralist? Sarcey, critic de teatru cunoscut pentru vederile sale „puriste", accepta această idee numai în sensul cultivării conștiinței contemporanilor, prin grația și înalta frumusețe a armoniilor operei autorului „Fedrei". După o asemenea opinie, clasicizată apoi de critica estetistă a secolului al XX-lea, marii scriitori tragici din veacul al XVII-lea nu s-au preocupat decît de cucerirea sensibilității publicului prin construcții zguduitoare, de o mare intensitate emoțională. Ar lipsi așadar din „Cidul" ca și din „Fedra" orice intenție de participare la dezbaterea angajantă a unor principii de morală. Eroarea este colosală și nu puțini s-au simțit datori s-o denunțe.

Ca și Corneille, mai mult decît Corneille, Racine nu a fost numai un moralist, dar și un moralizator fervent. Tragediile sale, dăltuite ireproșabil într-o singură piatră de marmură strălucitoare, sînt variații virtuoase, în versuri monumentale, pe teme violent etice. Pasiunea intră la Racine într-un viu conflict cu un solid sistem de principii morale. Compasiunea pentru cei căzuți pradă patimilor dezlănțuite nu face decît să evidențieze mai puternic, prin rezolvarea tragică a situațiilor, valoarea neștirbită a conștiințelor pure.

Cu privire la „Britannicus" s-a evidențiat nu o dată paralela posibilă între tiranicul Neron și absolutistul Ludovic al XIV-lea, care asista, alături de înțeleapta doamnă de Maintenon, la premierele pieselor lui Racine. Versul celebru după care numele fiului Agrippinei va părea în viitor, „celor mai cruzi tirani, injuria cea mai crudă", a putut fi, pe drept cuvînt, privit ca o aluzie directă la persoana „Regelui-Soare". Opoziția dintre pasiunea oarbă care-l conduce pe Neron la fapte mîrșave și puritatea desăvîrșită a potrivnicilor săi conferă întregii tragedii caracterul unei patetice pledoarii pentru umanitate și înălțime morală. Trebuie relevat totodată rolul considerabil pe care-l ocupă, în desfășurarea acțiunii, mulțimea. Poporul Romei este evocat continuu în disputele spectaculoase dintre personajele politice ale piesei (Neron, Agrippina, Burrhus) în sprijinul partidei anti-tiranice. In acest fel, se subliniază însemnătatea largă a actelor eroilor tragediei, care evoluează pe coordonate care sparg limitele conflictului pasional între mamă și fiu, îndrăgostit și ingenuă etc. Poporul este și cel care îndeplinește rolul executorului justițiar în final, pătrunzînd în scenă prin intermediul relatărilor înfiorate ale suavei Albina. Pe cealaltă latură a conflictului, apariția lui Narcis, intrigantul ireductibil, accentuează o anume coloratură tulburătoare care anunță acordurile preromantice din secolul următor.

Cu „Britannicus", Racine se află, desigur, mai aproape de actualitatea epocii sale ca oricînd (exceptînd — firește — unica sa comedie). Tragedia se dezvoltă pe un raport evident între planul dilemei pasiune-datorie și cel al predicii severe către Franța secolului al XVII-lea. In subtextul piesei, se poate descifra un trist pamflet la adresa atmosferei de la curte, cu sistemul de grații și dizgrații practicat de trufașul Ludovic și cu alura tenebroasă a intrigilor de culise. Dar referirile la aspecte ale societății timpului au fost mereu grefate pe o ciocnire de idei care, izvorînd din problematica epocii, s-a ridicat cu ușurință la o polemică de idei mereu vie. „Britannicus" prefigurează în contururile sale textele antitiranice ale dramei romantice hugoliene. Schimbînd termenii conflictului tragic al teatrului antic, înlocuind damnarea eroilor sub povara unui destin incognoscibil cu controversa între chemarea civică și văpaia pasiunilor intime, clasicismul francez a deschis noi căi de explorare dramatică a umanității, cu toate că, în ce-l privește, s-a închis între legi fixe și imuabile. In ciuda acestor legi, versul lui Racine nu mai seamănă cu tiradele „Cidului", iar noua perfecțiune atinsă ca și „imperfecțiunile" strigătoare la cer pe care academicianul Fénelon le descoperea în textele lui Molière semnalau fierberea interioară a acestor vulcani semeți și liniștiți, cum par a fi, în cărțile de școală, părinții cu peruci pudrate ai clasicismului din veacul al XVII-lea.

*

Trebuie salutată cu toată căldura trecerea unei tragedii clasice, bine alese, în repertoriul Teatrului Tineretului. Este firesc și necesar ca vechile texte care n-au îmbătrînit să figureze într-un anume raport, evident mai restrîns față de lucrările dramatice de actualitate, în programul teatrelor noastre. In această privință, Teatrele Naționale trebuie să-și îndeplinească, printre primele, obligațiile pe care le au și față de repertoriul clasic.

La Teatrul Tineretului, regia (C. Sincu) a preferat modalitatea reprezentării tradiționale, în stilul școlii Nottara și, se poate spune, că a izbutit în această viziune un spectacol reușit. Bineînțeles că o înnoire scenică a textului lui Racine, într-o manieră care să-l valorifice mai complet și mai aproape de sensibilitatea contemporană, ar fi fost o cale cu totul recomandabilă.

Colectivul Teatrului Tineretului a ținut seama, probabil, de formația unora dintre actorii lui de frunte, care s-au dezvoltat pe scena Teatrului Național sub indicațiile vechilor fruntași ai primei noastre scene. Regizorul a crezut așadar indicat să utilizeze aceste resurse de prestigiu și n-a greșit. El a realizat o viziune corectă și nu lipsită de însuflețire, care comunică publicului nostru, și mai cu seamă tineretului, un material clasic prețios într-o formă pioasă și îngrijită.

Remarcabil în ilustrarea artei de a spune versul a fost Marcel Gingulescu (Burrhus), care ne-a prilejuit momente de reală încîntare. Dintre actorii mai tineri, Doina Tuțescu-Pușcariu (Albina) a dovedit incontestabile calități pentru teatrul clasic, dînd strălucire unor apariții scurte. Al. Ciprian (Neron) și Lia Șahighian (Iunia) și-au apropiat cu grație și sensibilitate rolurile, izbutind mai ales în pasajele violent sentimentalizate. Eugenia Zaharia a spus versurile cu o vădită preocupare pentru nuanțare, dar nu s-a ferit îndeajuns de unele căderi în grandilocvență. In interpretarea lui Mircea Anghelescu, Britannicus a cedat mereu primul plan al conflictului tragic, menținîndu-se în culori palide.

Este Narcis un rol de factură romantică, un intrigant din familia lui Don Salluste? Prin maniera de joc abordată, Al. Critico răspunde afirmativ la această întrebare. D-sa îl joacă pe Narcis cu strălucire, dar în tonurile dramelor lui Hugo și Schiller, sau — pentru a-l apropia cu o jumătate de veac de autorul lui „Britannicus" — nu departe de linia sufletelor negre din teatrul lui Pixérécourt. In ce ne privește, noi credem că, deși prin funcția sa în conflict ca și prin unele trăsături morale, Narcis anunță șirul sinistru al negativilor din fauna umană a teatrului romantic, el aparține încă, prin compoziția întreagă a tragediei raciniene, spiritului de seninătate clasică. Oricum, Narcisul lui Al. Critico recită pe altă melodie decît toți ceilalți interpreți și trece astfel prin spectacol ca o neașteptată pată de culoare. Socotim că regia și interpretul rolului pot corecta cu ușurință această inadvertență.

Recomandăm publicului și, în primul rînd, tinerilor, spectacolul Teatrului Tineretului, care deschide seria unor viziuni din ce în ce mai izbutite ale repertoriului tragediei clasice.

V. MINDRA

Intr-o notă apărută în ultimul număr al „Contemporanului" se observă că recenta cronică din „Gazeta literară" la spectacolul „Tragedia optimistă" (Teatrul Național „I. L. Caragiale") nu înfățișează cu claritate poziția semnatarului, nu dă o judecată limpede asupra valorii interpretării regizorale și actoricești. Nota se referă la sezisarea unor cititori. Cititorii sînt, neîndoielnic, principalii judecători ai scrisului nostru, iar observația lor că în cronica citată nu a fost tratată cum se cuvine partea care s-a ocupat de spectacol, trebuie luată în considerație cu toată seriozitatea. Intenția autorului cronicii a fost să sublinieze succesul spectacolului de la Teatrul Național „I. L. Caragiale", menționînd și unele aspecte după părerea noastră pe drept cuvînt criticabile referitoare la cîteva tăieri din textul de aur al piesei cît și cu privire la jocul unor actori. Recitind cronica găsim însă că cititorii care s-au sezisat au putut fi derutați de faptul că nu au fost îndeajuns subliniate elemente pozitive deosebit de importante în viziunea regiei și în jocul unor interpreți. Astfel comportarea excelentă a celor mai mulți dintre actorii tineri se cuvenea amplu evidențiată. Rău proporționată, cronica nu a scos în relief destul de pregnant valoarea certă a spectacolului. Observațiile cititorilor referitoare la aprecierea spectacolului cu „Tragedia optimistă" repun în centrul atenției noastre cerința unei preocupări atente pentru munca oamenilor de teatru. Fără a pierde din vedere principiul primatului textului literar, ne apare mai evident ca oricînd că trebuie să se acorde în cronicile „Gazetei literare" o judecată mereu mai clară și cuprinzătoare a concepțiilor regizorale cît și a tuturor elementelor care compun spectacolul. Vom da, așadar, extinderea și profunzimea cerută de cititori nu numai analizei piesei dar și modului în care mesajul ideologic al scriitorului capătă viață pe scenă.

In ceea ce privește unele formulări nepotrivite și exagerate din nota „Contemporanului", ele nu ni se par utile și nici firești. Semnalarea, de pildă, a „insuficienței simțului de răspundere" a autorului cronicilor din „Gazeta literară" poate fi considerată ca o ipoteză cel puțin discutabilă. Oricum, este de preferat ca observațiile critice sau exprimarea unor opinii deosebite să adopte un ton calm și tovărășesc.

Așteptăm, în continuare, pe orice cale și cu cel mai mare interes orice observații și sugestii de la cititorii cronicilor noastre.

V. M.

Camil Petrescu

(Urmare din pag. 1)

ment, dar mai vîrtos de condițiile în care trăiește eroul. La o vîrstă prielnică mai curînd expansivității decît meditațiilor și marilor concentrări, Bălcescu e un bărbat cu căutătură aspră, matură, un iluminat.

Grav, de o ținută sobră, Bălcescu nu dansează la nici o „soarea" artistică, își interzice bucuriile omenești pînă la respingerea iubirii dezinteresate a Luxiței Florescu: „Lucico, de ce nu vrei să înțelegi? Eu nu sînt un om care să aibă dreptul să iubească și să fie iubit". Mai cu seamă după întemnițare, eroul strivește definitiv orice înclinare spre ceea ce este efemer, deșert, dobîndind atributele unui „ascet necruțător".

Infățișat astfel, Bălcescu nu e nici pe departe o reeditare a lui Robespierre din „Danton", care era prezentat ca un ascet, din cauza atrofierii funcțiilor organice, ca un puritan înăcrit, incapabil să guste viața adevărată. Bălcescu profesează, e adevărat, un ascetism neîndurat, dar nu dintr-o voluptate a mortificării. Eroul e, în fond, un om sensibil, cu visuri de fericire, cu duioșii paterne și încercat de nostalgia încîntătorului chip al Luxiței Florescu (într-o ședință, în timp ce ministrul Finanțelor, Costache Filipescu, ține un interminabil raport plictisitor, el scrie pe marginea gazetelor din fața lui: „Lucia... Lucica Florescu... Lucica"). Aspirația la iubire îi este proprie lui Bălcescu, întocmai ca oricărui om viu, și dacă nu insistă asupra ei, e fiindcă eroului îi este dat să se realizeze în împrejurări excepționale, ce impun canalizarea forțelor spirituale în altă direcție.

Nicolae Bălcescu se afirmă în roman ca un om al atitudinilor ferme, incapabil de compromis, preconizator al acțiunilor cutezătoare, vizionar uluitor. E — într-un fel — un erou romantic, viața sa avînd intensitatea și puritatea unei văpăi a cărei splendidă lumină îmbrățișează spații nebănuite măcar de pretinșii realiști din guvern, înclinați să vadă doar o exaltare juvenilă în ardoarea revoluționară a incomodului secretar. Romantismul său e lucid, întemeiat pe înțelegerea faptelor și ca atare mai realist decît „realismul" adversarilor săi ideologi. Intr-o ședință, Eliade, prin care vorbește prudența burghezului speriat de perspectiva unor acțiuni independente ale maselor, cucerește un moment aprobarea admirativă a tuturor celor prezenți cînd aseamănă pe Bălcescu cu ucenicul vrăjitor din cunoscuta poemă a lui Goethe. Tînărul istoric îi dă însă numaidecît riposta zdrobitoare, deplasînd dintr-o dată atitudinea membrilor guvernului. „Intre mine și acel ucenic al vrăjitorului — grăiește el — ar putea fi o singură asemănare... că vreau și eu ca și el să trezesc niște forțe superioare mie... Dar numai pînă aci lucrurile merg alături... căci pe cînd el vrea să dezlănțuie spiritele rele dintr-un cazan vrăjitor, eu vreau să trezesc din nou în poporul romîn marile virtuți din trecut... Numai pe cei lași îi sperie dezlănțuirea unor asemenea virtuți"...

Intr-o ședință zbuciumată, în care mai toți membrii guvernului se văicăresc, omul prin care vorbește istoria știe că „resursele unui popor chemat la viață prin revoluție sînt nelimitate" *și răspunsul său la întrebarea lui Nicolae Golescu:* „pe ce ne putem sprijini?", *dușmăniți fiind de reacțiunea internă și de toate puterile înconjurătoare, cade* „greu ca un bloc de granit": „Pe poporul romîn... Pe un popor care-și ia soarta în propriile lui mîini".

Pe toată întinderea romanului, chipul lui Bălcescu se îngemănează cu imaginea poporului din care crește, într-o superbă apoteoză, reactualizînd, în condiții concret istorice, mitul lui Anteu.

Crearea romanului Un om între oameni *și a dramei* Bălcescu *este rezultatul transformării adînci a concepției lui Camil Petrescu despre rolul intelectualității, al transformării întregii sale concepții sociale, sub puternica influență a ideologiei clasei muncitoare. Inalta calitate artistică a celor două opere, întemeiată pe veridicitatea zugrăvirii epocii istorice reflectate în ele, pe capacitatea scriitorului de a revela semnificația evenimentelor, înțelesul omenesc profund al conduitei protagonistului, demonstrează însemnătatea hotărîtoare a concepției ideologice în elaborarea creațiilor artistice. Cu tot talentul său și în ciuda amănunțitei cunoașteri a faptelor, scriitorul n-a izbutit altădată (în* Danton*) să realizeze imaginea integral-autentică a revoluției burgheze din Franța, să reveleze adevăratul sens al acțiunii diferitelor personaje istorice. Fără să fie condiționat mecanic de filozofia artistului, realismul — temelia artei nepieritoare — se poate manifesta în plinătatea lui numai în cuprinsul unei concepții științifice despre lume, care să reprezinte generalizarea practicii concret istorice, să deschidă perspectiva dezvoltării progresive a societății. In literatura din trecut a lui Camil Petrescu, realismul s-a afirmat cu vigoare, fără să ajungă la expresia sa cea mai înaltă. In operele scriitorului din anii puterii populare, realismul se ridică la o asemenea expresie, devenind în foarte mare măsură realism socialist, deoarece aceste opere, scrise de pe pozițiile militante ale prezentului, sînt străbătute de cea mai înaintată concepție istorică: materialismul istoric.*

Dumitru MICU

După Eliberare, Camil Petrescu a publicat următoarele volume: **Teatru** (ed. definitivă), E.P.L.A. 1946—1947; **Turnul de Fildeș**, nuvele, E.P.L.A., 1948 (altă ediție, 1950); **Bălcescu**, E.P.L.A., 1949 (altă ediție, E.S.P.L.A., 1952); **Nuvele**, E.S.P.L.A., Biblioteca pentru toți, 1953; **Un om între oameni**, roman, Ed. tineretului, vol. I 1954, vol. II 1955, vol. III 1957; **Teatru**, E.S.P.L.A., vol. I și II, 1957, vol. III, 1958, vol. IV, 1959; **Versuri** ed. definitivă, E.S.P.L.A., 1957.

Camil Petrescu a publicat și numeroase articole în reviste și ziare ca: **Scînteia, Romînia liberă, Contemporanul, Teatrul, Lumea, Fapta, Revista Fundațiilor** etc.

Viața Uniunii Scriitorilor

Secția de Traducători ține ședință de lucru vineri, 29 mai, ora 17,30, la Casa Scriitorilor.

Vorbesc Ion Frunzetti și Edgar Papu, despre traducerea în romînește a lui „Don Quijote".

Cenaclul literar „Nicolae Labiș" ține ședință sîmbătă 30 mai, ora 17,30, la „Casa Scriitorilor". Citesc: Dragoș Vicol — poezii și Al. Ivan Ghilia — proză. Intrarea pe bază de invitații.

Rolul concepției ideologice

(Urmare din pag. 1)

puternică forță sugestivă și ele sînt legate de una din trăsăturile caracteristice ale personajului: pornirea nestăpînită, pasiunea am putea spune, de a face mereu ceva util, de a munci mereu, sau cum spune autorul: „pofta sălbatică să facă ceva tot timpul, să nu stea". De aceea, readucerea la viață a „gloabei", mașină prăpădită, aproape inutilizabilă, e probabil ceva de simbol și acest fapt declanșează în gîndurile lui Antonică un întreg proces cum nu se poate mai firesc, care nu se poate să nu-l ducă la concluzia că a greșit față de întreaga lui viață din trecut și de azi, față de ceea ce am putea numi, într-o accepție mai largă, mediul social care i-a determinat conștiința. Și influența acestui mediu e caracteristică pentru neîncetata și invincibila dezvoltare care biruie, nu întotdeauna ușor și nu dintr-o dată, dificultățile de transformare și de formare a oamenilor în spiritul unei mentalități noi, socialiste.

Eugen Barbu își încheie nuvela prin revenirea lui Antonică la o atitudine care-și va accentua, firește, consecințele ei pozitive, dar, de fapt, lucrurile nu se termină, ci mai degrabă sînt oprite aici. Destinul personajului se continuă, el nu este încheiat, chiar dacă, literar vorbind, acest final e concludent. Și mi se pare a fi acesta tocmai un aspect al dezvăluirii acelei semnificații mai adînci a faptelor de care aminteam la început și pe care o consideram condiționată de interpretarea justă, filozofic marxistă, a faptelor. Sfîrșitul e abia un început...

De aici, fie spus în paranteză, și caracterul totuși deschis al acestei nuvele ca și a celorlalte lucrări de proză despre care am amintit și mai sus. Orice s-ar spune și oricît de numeroase și pertinente ar fi argumentele, mi se pare că în romanul realist-socialist, finalul conceput ca o lespede sub care se îngroapă și timpul și oamenii e mai puțin frecvent, e mai puțin posibil. Acțiunea acestor romane, spre deosebire de aceea a romanelor din trecut, care și ele aveau de multe ori acest caracter deschis, se continuă mai curînd în viață, fiindcă numai ele reușesc să surprindă atît de fidel tendințele și dinamica activității umane și să o prezinte în desăvîrșirea și continuitatea lor dialectică. Concludent în acest sens mi se pare, de pildă, finalul romanului „Setea", care e de fapt începutul.... unui alt roman. Dar în romanul lui Titus Popovici e de relevat și un alt lucru, mai important, demn de a fi subliniat acum cu prilejul recentei lui reeditări, cu atît mai mult cu cît a fost și mai puțin discutat. E vorba de o trăsătură generală care-l deosebește, din multe puncte de vedere, de romanul anterior al aceluiași autor, „Străinul". Mă refer, desigur, la perspectiva istorică a ambelor cărți. In „Străinul", aceea aură particulară a anilor cețoși, frămîntați și eroici, de după sfîrșitul războiului, se constituia mai mult din înfățișarea, aș spune materială, a faptelor, care nu izbuteau întotdeauna a defini într-un chip complex direcția socială a vremurilor ce se instaurau. Ecoul lor în conștiința celor ce le trăiau era mai puțin cercetat. In „Setea" însă, Titus Popovici izbutește în chip pregnant să facă vizibile în primul rînd semnificațiile morale ale faptelor, să surprindă mai cu seamă, prin și în lumina întîmplărilor, un moment al evoluției conștiinței sociale, momentul reformei agrare. Și aceasta în conștiința grupului de personaje care poartă cu precădere acțiunea cărții. Fără îndoială că această luminare pe planul conștiințelor, a împrejurărilor prin care trec personajele, e o cerință generală a literaturii realiste. Deosebirea constă în faptul că aici, în „Setea", sînt cercetate, cu o consecventă înțelegere marxistă a evenimentelor, acele situații care dau fizionomia reală istoricește a acestui moment al conștiinței sociale. Și astfel, acest moment poate exprima literar, cu adevărat, etapa finală a luptei maselor țărănești pentru înlăturarea jugului marilor proprietari de pămînt, poate exprima exact fizionomia morală a celor angajați în această luptă.

Semnificațiile concrete ale realității apar în artă ca și în viață în varietatea destinelor omenești. Scriitorul și le poate explica în chip just numai în lumina unei concepții care să scoată la iveală adevăratele și multiplele determinări ale unui șir de fapte sociale. Această concepție — concepție marxist-leninistă — este singura care-i îngăduie, precum am văzut, să înțeleagă semnificația istorică a destinelor umane, să poată concretiza pe măsura talentului său, această semnificație, încît să reușească a face ca eroii literaturii să exprime cu adevărat tendințele înaintate ale epocii pe care o trăiesc.

Și astfel, scriitorul poate să-și lămurească, așa cum spunea Gorki, sensul evenimentelor din trecut, să înțeleagă prezentul și să-și dea seama cum va arăta viitorul.

Radu LUPAN

---

*) v. Lettres Nouvelles, No. 67/1959 — „Stendhal et le roman".

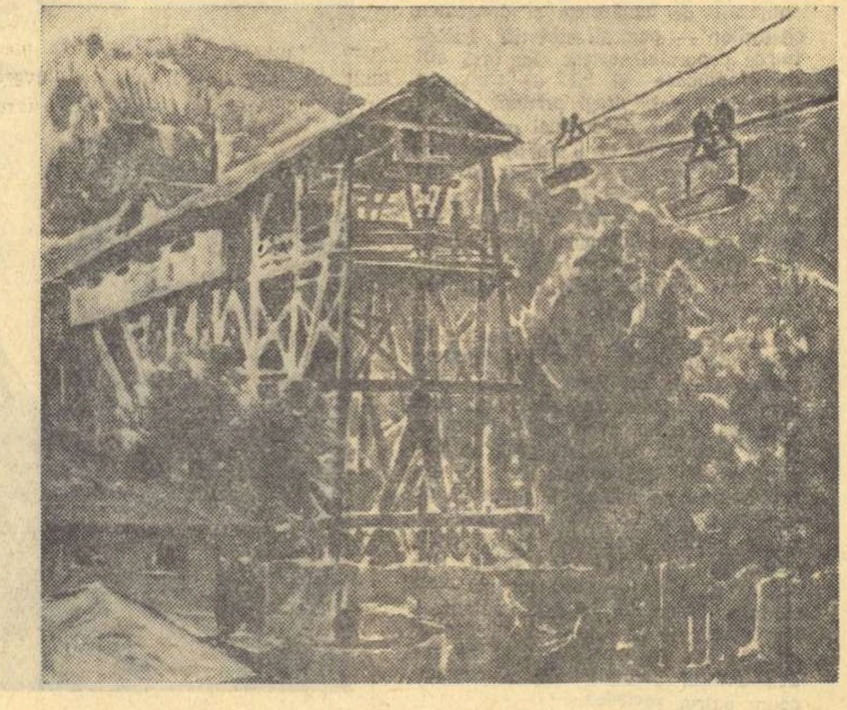

PAUL UZUM *„Aspect din Baia de Arieș"*

CRONICA LITERARĂ

MIHU DRAGOMIR:
„Pe drumuri nesfîrșite"

Cum ar fi trebuit să-l înfățișeze pe Mihu Dragomir fotografia cu care se deschide volumul antologic? Cred că îmbrăcat în haine ușoare, pline de praf, cu o șapcă albă, ca să-l ferească de dogoarea soarelui, cu fața asprită de vînturi, de oboseală, dar vesel, cucerit de frumusețea priveliștilor țării. Căci toate tabieturile călătorului îl caracterizează pe poet. Ii place marșul voinicesc, fără grabă, de-a lungul cîmpiilor întinse, îngăduindu-și, la răstimpuri, un popas în voia contemplărilor. Ne destăinuie că e „deprins cu legănarea de luntre și de car", și învățat cu distanțele: „o zare-o cos de alta în zborul meu planat". Călătorul desfide binefacerile sedentare și preia dezinvolt vechi delicii ale copilăriei: ...„și cînd gol e parcul, la amiaz' / mă întind pe iarbă, ca-n puștie, / șuierînd cu soarele-n obraz..." Se laudă cu performanțele drumeției. Ii declară, mîndru, țării: „Eu ți-am umblat întinsul și tainele le știu, / și nu-i piatră și nu-i mugur să nu-mi fi spus aleanul, / nu e nimic în tine să n-tresalte, viu / atins cu gîndul numai, cu palma sau ciocanul". Unde se simte acasă? Acolo unde regăsește șesurile vaste și se dezmorțește, la foc de lemn cîinesc, cînd plînge-n prag furtuna. O fîntînă aplecată șugubăț îl îndeamnă cu apa ei sărată. E un sat sau parcă-i tîrg, nu-i pasă, nicăieri nu se simte străin, nici măcar oaspete, ci un tovarăș care a participat la ridicarea așezărilor. Și iată, ca de obicei, de la cămin se aude o armonică voioasă. Intră și el. Bea, rîde, cîntă, plînge și joacă, se consideră tînăr, fiindcă-i acasă. Nomadismul poetului nu este un efect al inadaptării. Nu e un pribeag solitar, negăsind adăpost, obligat să colinde în lung și în lat pămîntul. Din prea multă dragoste provine perpetua drumeție. Poetul iubește toate locurile, trăiește continuu nostalgia lor, vrea să le cunoască și să le stăpînească. Peregrinarea lui e un pelerinaj pentru celebrarea patriei. Mihu Dragomir este un înflăcărat cîntăreț al splendorilor țării sale socialiste. Nu e deci aleatorie exclamația: „Vă simt mereu alături, o, lunca mea bătrînă, / cîmpie cît vede ochiul și dunărene văi".

Cînd parcurge depărtările, admirînd cu același nesaț relieful Romîniei, poetul se socoate pretutindeni, cu seninătate, legitim fiu al locurilor. Apa? „Eu, alfabetul apei îl știu de mic copil. / In mîl, în nisipuri, în sălcii și-anafoare / am descifrat balade și-al depărtării tril!" Bărăganul? „O, toamna nu e tristă de loc în Bărăgan / Coboară-n drumuri norii, ca turme-ntunecate, / cosește vîntu-ntr-una al ploii veșted lan / și zările le-nchide cu grelele-i lăcate, / dar stai la o răscruce, de ploaie miruit, / și-ascultă depărtarea ce-mprejmuie cîmpia / vuiește Bărăganul de-un gînd nemărginit / și salve dese-n nouri salută bogăția". Dealurile? „Voi, dealuri mătăsoase, poveste mîndră-a mea / întinderi mîngîiate de soare-n bucle blonde,"... Munții? „Pletoși, tăcuți sînt munții, și încăpățînați / înfipți cu rădăcină de silex în străfunduri". Lipsit de senzația contradicției poetul anunță tot trufaș: „Și totuși eu în munte, la mine-acasă-am fost" și „Eu sînt de-aici, și pururi am să rămîn aici, / obișnuit cu aer înmiresmat și tare. / Eu am răbdarea surdă a jnepilor pitici"...

Pe drumurile nesfîrșite îl însoțește ecoul cîntecului străvechi. Istoria se contopește cu profilul locurilor: „frățiorule, cîntec de țară, / glas străvechi, ciobănesc, dureros. / Urcă-n tine un vaier de care, / simt un foșnet de lotci și păduri, / trec sălbatici flăcăii călare, / bate-un clopot și sună securi".

Trebuie remarcată atitudinea socialistă a poetului în tratarea temelor tradiționale. Nu numai nemișcarea maiestoasă de veacuri îi stîrnește exaltare. In peisajul patriei, observă cu entuziasm semnele înnoirii socialiste. Și de aceea, trecînd prin bătrîne orașe, afirmă: „Imi place să mă-mpiedic, pe străzi, de cărămizi / și să ghicesc pe unde va fi etajul zece", sau: „Imi place cînd, la țară, în scîrțîit de car, / aud fluierătura mistriilor lucioase, / și timpul se măsoară cu-același minutar / al hornurilor zvelte țîșnite peste case".

Primăvara, pe ogorul pregătit de arătură, el închide ochii ca și tractoristul care presimte astfel miros fecioreInic de pîine. Socialismul desăvîrșește grandoarea naturii, alungă sărăcia din casele celor umili, rezolvă chinuitoare antagonisme interioare. Poetul înțelege conținutul nou al patriotismului și insistă asupra sensului său revoluționar. Uzine înalte, șantiere, hidrocentrale, schimbă fața țării, descoperind bogății, altădată ascunse celor mulți. Insuflețit, poetul urează: „Crești, țara mea de cîntec, de vifor și izbînzi".

Pe Mihu Dragomir îl atrage tabloul roadelor. Recoltele sînt teme favorite de inspirație. „Pămîntul cîntecului meu e dărnicia, / rîuri foind de vînatu-argintiu, / spicele ploii hrănind cu aur cîmpia, / pelinu-ndulcind vinul străvechi arămiu".

Volumul antologic evidențiază, pe lîngă patima drumeției și a slăvirii patriei, o altă trăsătură esențială a creației lui Mihu Dragomir: evocarea imaginii războiului. E bine că poetul reia stăruitor, cu accente patetice, zugrăvirea anilor ultimului cataclism mondial. Versurile sale sînt, probabil, printre cele mai reușite pagini consacrate acestei teme în literatura noastră. Mihu Dragomir vrea să prezinte spectacolul înfiorător, în cruda sa realitate, pentru ca ororile să nu se poată repeta. O generație care a fost înșelată amarnic, atingînd mari disperări, expune adevărul cu o solemnitate de spovedanie. Poetul are orgoliul suferinței trăite. Groaznica experiență căreia i-a supraviețuit, îi dă privilegiul de a vorbi în numele celor care au cunoscut teroarea și supliciul. „Frunza foșnitoare sau căzută / eu n-o știu de-acum, de la șosea. / Prin păduri amare, de cucută, / am umblat destul la vremea mea". O certitudine mîndră este rezultatul trecerii prin infern: „Da, eu am stat la răscrucile lumii, / cu inima-n flăcări am stat". Cum era atunci? „Era viscol, și liniște și-arșiță, și moarte / pe pămîntul nesigur ca un leagăn ciudat". Motivul războiului este obsedant, orice transformare contemporană e evaluată în raport cu această tragică verificare a rezistenței umane. Trebuie salutată cu urale noua tinerețe a lumii, căci „am avut și eu o tinerețe / noroită-n funduri de tranșei...." Spaimele subterane continuă să acționeze: „Da, mai tresar în noapte, speriat, / crezînd c-am auzit sunînd atacul, / și cu străvechi deprinderi de soldat / îmi caut casca lîngă pernă, sacul..." Toate acestea pentru că „prea mult am stat cu tîmplele-n noroi, / sau în mormîntu-adînc de cazemată!" Recepționează semne subtile și tresaltă zguduit de sumbre prevestiri; sensibilitatea s-a exersat în anii crînceni: „Sus, la izvoarele vîntului, / trec norii cretoși, nepăsători, fără ploi, / ca și-atunci, la sfîrșit și-nceput de război. / E ceva cu norii, știu bine! Uneori se-abat și în mine..."

Ciclul despre război al lui Mihu Dragomir este un autentic document de acuzare împotriva fascismului și a defunctei orînduiri burghezo-moșierești. Invocarea nopților de groază începe cu o imagine funerară: „O piatră ștearsă de ploaie / trîntită ca o momîie. / Alături o cruce se-ndoaie / în miros de flori și tămîie".

Impresionant este poetul în reconstituirea momentelor petrecute pe front. Coloana se îndreaptă spre stelele oarbe, se adîncește în beznă. Uruie un tren. Lucesc pe platforme baionete nemțești, lunecă cisterne negre de petrol. Soldații pășesc posomoriți, deasupra zboară, țipînd, păsările cerului. Ploaia înțeapă foile de cort, oamenii gîfîie greoi. Atacul. Tunurile horcăie necontenit, moartea își întinde gîtlejul în evantalii de noroi, genunchiul zgîrie gropi, cîmpia e un vulcan cu sute de cratere. Și alergi, alergi, cu toate urletele lumii în tîmple. Cînd ai o clipă de răgaz, privești în jur și vezi vîlceaua cu mesteceni îndurerați, pămîntul crestat de ostași, iarba înroșită lîngă rîul cu mlădieri de fată. Ochii încruntați... gurile mute, vorbesc totuși de soare, de iarbă, de case, de iubite. Absurditatea și cruzimea războiului fascist sînt denunțate cu vervă lirică.

Apelul vigilent al poetului îndeamnă la apărarea păcii și socialismului. Ieșit teafăr din infern, el a acumulat o zestre de înțelepciune. Se consideră acum apt să îndure cele mai crunte avalanșe. Cu o ironie semeață, își avertizează iubita că flăcările dragostei, oricît de teribile, nu-l pot clinti: „Eu sînt vrăjit, de pot numa-n văpăi / oricînd să mă înfășur fără teamă"... „Eu sînt vrăjit, iubita mea, și sînt / de-atunci, din anii marilor lavine... Din anii-ncinși în huruit de tun / cînd mă strîngea centura cu destinul". Dragostea este, așadar, un rug care nu-l poate incendia. Fiindcă a suportat o încercare decisivă și fiindcă, mai tîrziu, înrolat în oastea clasei muncitoare, a căpătat o perspectivă clară asupra istoriei și a contribuit la imensele prefaceri revoluționare, poate percepe grandiosul. Infruntă forțele oarbe ale naturii în încleștări gigantice, deoarece el, omul comunist, e invincibil. La temperatura uriașelor controverse, poetul menține eroic stilul superlativ în cunoscuta „Oda fulgerelor", hiperbolă a voinței omului descătușat. In ascensiunea spre înălțimi, trimite aprige chemări la confruntare adversarului. Pasiunea urcușului devine simbolul supremației omului: „Pe stîncă, sus, străbătător prin nourii-ncruntați,/ mă urc cu greu, dar niciodată-nfricoșat de cale. / Cînd gîfîi, știu că-n urmă am mai lăsat o vale, / și-mi rîd de jnepii anevoie-n piatră agățați / și-arunc salutul meu izvoarelor subțiri/ ce tremătoare se preling pe muchi de fier, / urc respirînd cu vîntul și răsuflu-ntregii firi, / și-ajuns, îmi pare rău că nu-s și alte piscuri, pîn'la cer!"

In mantia romantică a poetului demonic, vrăjitor al lucrurilor, Mihu Dragomir nu pare stînjenit. Spre consternarea criticii care l-a clasificat într-o altă categorie, a liricii mai temperate. Poate pronunța cuvintele sacramentale: „cînd tac, nu-i chiar tăcere!", arborînd un surîs misterios de atotștiutor, fără să clipească. Totuși, nu aceasta e direcția precumpănitoare a înclinațiilor sale artistice.

Construcția poetică la Mihu Dragomir se bizuie de cele mai multe ori pe o succesiune logică de imagini, ajunse la un stadiu de armonie glacială. „Pe drumuri nesfîrșite, / în setea mea astrală / am vînturat milenii/ să distilez un sens, / topit-am gîndul lumii / în cupa cu cerneală, / și ochiul depărtării / același stă, imens". Excelează în pasteluri primenite de elanul socialist. Descripția se desfășoară cu răbdare, într-o liniște solemnă, pe un ton de austeră gravitate. E nevoie parcă, în completarea tabloului, de un auditoriu sobru, măsurat în gesturi, încremenit în ascultare, molipsit treptat de un entuziasm care nu-și pierde luciditatea. Sînt memorabile, prin forța evocării, peisajele din „Balta", „Vînătoare", „Siretul ca un șarpe". Te șochează cîteodată la Mihu Dragomir intenția de a epuiza prin sistematizare toate posibilitățile asociației poetice. O reconstituire lirică a Bucureștilor începe cu mirosul micii tîrle în care s-a oprit baciul Bucur, amintește corturile lui Tudor din regiunea Cotrocenilor etc., etc. Iar meditațiile despre lupta revoluționară de azi nu omit clipa cînd primul sclav s-a prăbușit în preistoria babiloniană.

Ispitele periculoase care-l împresoară pe Mihu Dragomir sînt discursivitatea și notațiile abstracte, reci. Ademenit de mirajul combinațiilor cerebrale, poetul exclamă o dată: „Să ascut lama cuvîntului lașitate? / Războiul mă podidea, ca un havuz". Cîteva versuri mai încolo: „Sau încercăm diezul de-argint viu / să ne eliberăm dintre silabe?".

Alteori coboară nivelul poeziei, acceptînd teme de o semnificație minoră, ca „Frige porumbielu'!".

Cel mai autentic Mihu Dragomir îl aflăm în evocările de un lirism discret, filtrat de o lucidă inteligență poetică, dar cu atît mai concludent, cum este superba întoarcere spre tinerețe:

„Hei, dumbrăvi ale celor optsprezece ani, / străzi brăilene cu salcîmi și castani, / primăvara cu parfum de baltă renăscută, / zile pe care amintirea le sărută! / Fata avea ceva din toate poeziile citite, / avea ochii neuitați ai primei iubite. / Priveam amîndoi stelele limpezi în Dunăre. / Cîți n-au încercat, ca noi, să le numere? / In mai, sălciile construiau catedrale / prin care luntrea noastră, se pierdea, agale / plutind către-o țară de liniști și stuh / cu gîndurile-pescăruși săgetînd în văzduh. / Primul sărut avea gustul murelor de baltă... / Duminica se tolănea cu noi pe plaja caldă, / și pe nisipuri clădeam castele / cu toată fericirea lumii în ele".

S. DAMIAN

CEL DE-AL III-lea CONGRES AL SCRIITORILOR DIN U.R.S.S.

Dezbaterile din 19, 20, 21, 22 şi 23 mai

Una din cele mai importante sarcini ale literaţilor sovietici este crearea de opere pe teme contemporane care să ajute poporului în construirea societăţii comuniste. Această idee trece ca un fir roşu prin cuvîntările delegaţilor la cel de-al III-lea Congres unional al Scriitorilor. In cursul celor patru ani care au trecut de la Congresul al II-lea al scriitorilor, numai la Moscova s-au publicat în limba rusă aproximativ 1000 de opere noi aparţinînd scriitorilor celor 38 de literaturi naţionale şi care în cea mai mare parte sînt consacrate realităţii sovietice. Tocmai de aceea înţelegerea justă a termenului „contemporaneitate" este astăzi foarte importantă. In şedinţa din seara zilei de 19 mai această problemă a provocat un însufleţit schimb de păreri.

Tema contemporaneităţii nu poate fi tratată superficial, ea nu poate fi limitată la o anumită dată calendaristică, a spus scriitorul leton **Valdis Luks.** El a arătat că multe fenomene ale zilei de astăzi pot fi înţelese numai dacă sînt puse în legătură cu procesele istorice care le-au generat.

Scriitorul azerbaidjan **Mehti Husein** a arătat că întreaga cale de dezvoltare a literaturii sovietice elimină vechea dispută că ar exista, chipurile, contradicţii între operele actuale despre contemporaneitate şi aşa-zisele „teme veşnice" (viaţa de zi cu zi, familia, dragostea).

Dezvoltînd această idee, **Eduard Topcean** (Armenia) a subliniat că nu se poate limita artificial cadrul de activitate al eroului, că el nu trebuie prezentat numai în sfera relaţiilor personale. Pentru înţelegerea justă a esenţei omului sovietic este necesar să fie prezentate întreaga lui lume spirituală multilaterală, cercul larg al intereselor sale.

Scriitorii care au luat cuvîntul în cadrul Congresului au vorbit despre netemeinicia aşa-zisei teorii a „patosului distanţei", după care opere de seamă pot fi create numai după mulţi ani de la evenimentele descrise. Această „teorie" justifică îndepărtarea scriitorului de viaţă, de problemele actuale ale realităţii, îl pune în situaţia de observator indiferent şi nu de luptător activ pentru ideile sale.

Cunoscutul critic **Kornelii Zelinski** şi-a consacrat cuvîntarea rolului şi locului literaturii sovietice pe arena internaţională, lărgirii legăturilor creatoare ale scriitorilor sovietici cu colegii de peste hotare.

Armand Lanoux, reprezentant al delegaţiei franceze, cunoscut în U.R.S.S. prin romanul „Maiorul Vautrin", a adresat scriitorilor sovietici un salut din partea delegaţiei franceze. **Tatsuzo Ishikawa** a dat citire mesajului de salut transmis de Asociaţia scriitorilor din Japonia. Congresul a fost salutat de asemenea de literatul **Pak Vun Ker** (R.P.D. Coreeană).

★

Şedinţa din dimineaţa zilei de 20 mai a celui de-al treilea Congres al scriitorilor din U.R.S.S. a fost prezidată de **G. Musrepov.** Au luat cuvîntul scriitorul estonian **I. Semper,** scriitorul **M. Rilski** (R.S.S. Ucraineană), **M. Tursun-Zade** (Tadjikistan), **A. Ceakovski** (R.S.F.S.R.), scriitorul **E. Strittmater** (R.D. Germană), scriitorul leton **Vizbul Berţe, I. Skala** (R. Cehoslovacia), **N. Mesiaţev,** secretar al C.C. al U.T.C.L. din U.R.S.S., **M. Dudin, Vera Inber** şi **V. Ermilov.**

Şedinţa din seara zilei de 20 mai a Congresului scriitorilor din U.R.S.S. a fost prezidată de **I. Abaşidze.** In continuare, scriitorul **A. Kalinin** a vorbit despre frumuseţea primei primăveri a septenalului în regiunea Donului, ţinutul său natal. Trăim, a spus scriitorul, aşteptînd cu nerăbdare o nouă recoltă în literatură. Dacă Revoluţia din Octombrie şi perioada construcţiei socialiste au dat pe Maiakovski, Fadeev, Şolohov, Leonov, Tvardovski, putem oare să ne îndoim că în perioada construirii comunismului vor apare noi şi mari talente? In lumina sarcinilor septenalului, a continuat vorbitorul, vedem clar rolul de răspundere ce revine lucrătorilor din domeniul creaţiei în noua etapă a construirii comunismului. Scriitorul a vorbit despre uriaşa însemnătate educativă a literaturii care are o mare forţă de convingere.

Vorbind despre dezvoltarea impetuoasă a culturii în Uniunea Sovietică, despre puternicul avînt al iniţiativei creatoare în cele mai largi mase populare, **N. Mihailov,** ministrul culturii al U.R.S.S., a arătat scriitorilor că milioanele de spectatori doresc să vadă noi piese şi filme bune, le-a atras atenţia asupra rolului ce le revine în satisfacerea acestei cerinţe. El a arătat că alături de filme remarcabile ca, de pildă „Soarta unui om", care, fără îndoială, va ocupa un loc de seamă în cinematografia mondială, mai apar adesea şi filme slabe. Lipsa cinematografiei noastre, a spus T. Mihailov, este că foloseşte scenarii slabe şi că scriitorii nu sprijină cinematografia. Trebuie să tratăm această problemă ca pe o problemă de stat, din punct de vedere al intereselor întregului popor. In teatru se resimte, de asemenea, lipsa pieselor bune. Trebuie să întărim hotărît colaborarea dintre teatre şi dramaturgi în crearea unui nou repertoriu. N. Mihailov a subliniat în continuare marea amploare a muncii de educaţie comunistă a maselor în septenal. Va trebui să edităm anual pînă la 1.600.000.000 exemplare cărţi. In cursul septenalului vor trebui să fie produse aproximativ 6.000 de filme artistice, jurnale cinematografice şi filme documentare. Toate acestea pun scriitorilor sovietici sarcini uriaşe. Vedem, a continuat vorbitorul, cum în condiţiile societăţii socialiste activitatea creatoare înfloreşte tot mai mult. Se lărgeşte reţeaua de universităţi populare. O nouă manifestare a dezvoltării spirituale este crearea teatrelor populare. Scriitorii au de îndeplinit o sarcină importantă în formarea conştiinţei comuniste, a moralei comuniste, a gustului artistic la tînăra generaţie, precum şi în lupta împotriva oricăror manifestări ale revizionismului, ale ideologiei burgheze.

In cuvîntarea sa **N. Gribaciov** (R.S.F.S.R.) a acordat o deosebită atenţie problemelor stilului operei artistice şi a arătat că pînă în prezent critica a dat prea puţină atenţie problemelor măiestriei scriitorilor.

E. Mejelaitis (R.S.S. Lituaniană) a vorbit despre reorganizarea muncii scriitorilor lituanieni. Scriitorii lituanieni, a spus el, se străduiesc să studieze în mod nemijlocit viaţa poporului participînd la munca ce clocoteşte în uzine, în colhozuri şi pe şantiere. O parte din tinerii noştri scriitori s-au anagajat să lucreze în producţie.

Poporul nostru, care în trecut nu avea o scriere proprie, a spus scriitorul kirghiz **T. Abdumomunov,** a creat în scurt timp o bogată literatură.

Luînd cuvîntul, scriitorul american **F. Bonosky** a spus: sînt fericit că mă aflu împreună cu dv. şi îmi aduc contribuţia modestă la lucrările congresului dv.

La şedinţa din seara de 20 mai au luat cuvîntul şi **V. Solouhin, N. Ciukovski** (R.S.F.S.R.), **A. Lupan** (R.S.S. Moldovenească), **N. Ohlopkov,** artist al poporului din U.R.S.S., prof. **I. Anisimov,** directorul Institutului de literatură universală „M. Gorki".

Scriitorul indian **Banarasi Das Ceaturvedi** a adresat un salut congresului.

★

La 21 mai în Marele Palat al Kremlinului au continuat lucrările celui de-al III-lea Congres al scriitorilor din U.R.S.S. La şedinţa de dimineaţă, prezidată de **M. Tursun-Zade,** a continuat discuţia asupra rapoartelor privind sarcinile literaturii sovietice în construcţia comunistă şi introducerea unor modificări în statutul U.S.S.

Au luat cuvîntul: scriitorul kazah **G. Musrepov,** primul secretar al Uniunii artiştilor plastici din U.R.S.S., **S. Gherasimov,** scriitorul **Vs. Ivanov,** regizorul de cinematograf **M. Romm,** reprezentantul Uniunii Scriitorilor bulgari **G. Karaslavov,** şeful Direcţiei Generale Politice a Armatei şi Flotei Maritime Militare Sovietice **F. Golikov,** scriitorul gruzin **G. Leonidze,** scriitorul ucrainean **I. Smolici,** scriitorul **B. Riurikov,** redactorul şef al ziarului „Literaturnaia Gazeta" **S. Smirnov,** şi scriitorul **A. Tvardovski.**

In şedinţa de seară a congresului au mai luat cuvîntul **R. Gamzatov** (Daghestan), **A. Sofronov, D. Granin, L. Sobolev** (R.S.F.S.R.), **P. Huzangai** (R.S.S.A. Ciuvaşă), cunoscutul scriitor turc **N. Hikmet, M. Vikramasinghe** (Ceylon), **Mihai Beniuc** (R.P. Romînă), **A. Pen** (Israel), **Dang Thai Mai** (Vietnam), **Iubaar Aiub** (Indonezia).

★

In cadrul şedinţei din 22 mai a celui de-al III-lea Congres al Scriitorilor Sovietici a luat cuvîntul N S. Hruşciov.

Poetul Nikolai Tihonov a dat citire mesajului de salut al C.C. al P.C.U.S. adresat congresului

★

La 23 mai a luat sfîrşit cel de-al treilea Congres al Scriitorilor din U.R.S.S., care s-a desfăşurat timp de şase zile în Marele Palat al Kremlinului. La lucrările Congresului au luat parte peste 500 de delegaţi, reprezentanţi ai tuturor literaturilor naţionale din Uniunea Sovietică şi invitaţi din 40 de ţări.

In şedinţa de închidere a fost adoptată o rezoluţie pe marginea raportului prezentat de poetul Alexei Surkov „Sarcinile literaturii sovietice în construcţia comunistă".

In cadrul discuţiilor care au avut loc pe marginea raportului, au luat cuvîntul 87 de vorbitori. Congresul a aprobat noul statut al Uniunii Scriitorilor Sovietici.

La 23 mai au fost alese de asemenea organele de conducere ale Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S. In conducerea Uniunii au fost alese 143 de persoane, iar în comisia de revizie — 29 de persoane.

Congresul a adresat o scrisoare de salut Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

La şedinţa de încheiere a Congresului au luat parte Ekaterina Furţeva şi Piotr Pospelov.

(Agerpres)

Vom publica în numărul nostru viitor, în continuare, discuţiile la cel de al III-lea Congres al scriitorilor din U.R.S.S.

Sarcinile literaturii sovietice în construcţia comunistă

CONTINUAREA RAPORTULUI LUI A. A. SURKOV

O literatură mare pentru cei mici

Este necesar să ne oprim asupra unor probleme ale literaturii pentru copii şi tineret, asupra sarcinilor pe care trebuie să le rezolve astăzi scriitorii care creează opere pentru copii şi tineret.

Problemele dezvoltării literaturii pentru copii s-au aflat întotdeauna în centrul atenţiei partidului nostru, al vieţii noastre publice, dar nu au fost poate niciodată atît de acute ca acum, după hotărîrile istorice ale Congresului al XXI-lea al Partidului Comunist, după adoptarea legii cu privire la reorganizarea şcolii.

Cuvintele rostite de N. S. Hruşciov de la tribuna Congresului al XXI-lea al partidului ne introduc în sfera celor mai importante teme şi probleme care îşi aşteaptă reflectarea în paginile literaturii pentru copii şi tineret: „Tînăra noastră generaţie nu a trecut prin marea şcoală a vieţii şi luptei de care a avut parte generaţia vîrstnică. Tinerii nu cunosc ororile şi nenorocirile perioadei dinainte de revoluţie şi pot avea o imagine a exploatării oamenilor muncii doar din cărţi. Este extrem de important ca tînăra noastră generaţie să cunoască istoria ţării, a luptei oamenilor muncii pentru eliberarea lor, istoria eroică a Partidului Comunist, ca ea să fie educată în spiritul tradiţiilor revoluţionare ale partidului nostru, ale clasei noastre muncitoare."

Ne dăm bine seama cît de uriaşă este însemnătatea chemării partidului la educarea tinerei generaţii în spiritul tradiţiilor revoluţionare, la întărirea legăturilor şcolii cu viaţa poporului. Este vorba de pregătirea unui schimb nu numai cu o înaltă cultură şi o înaltă conştiinţă, dar care să fie capabil să rezolve cu curaj şi inteligenţă cele mai diferite şi chiar cele mai complicate şi grele probleme. Literatura este unul din cele mai importante ajutoare ale partidului şi comsomolului în îndeplinirea sarcinii grele, dar nobile, de educare a schimbului de mîine.

Avem o literatură pentru copii şi tineret de o remarcabilă valoare, scrisă cu talent. Această literatură a acumulat tradiţii minunate şi şi-a însuşit arta de a sădi în mintea, în inima copilului şi a adolescentului cele mai importante idei ale contemporaneităţii, de a contribui la ataşarea tinerilor de munca şi problemele poporului. Noi ştim ce contribuţie minunată au avut şi au cărţile lui Maiakovski, Gaidar, Bajov, Marşak, Mihalkov, Barto, Vasilenko, Zabila, Muşatov, Luks, Mavr, Ananian, Prîlejaeva, Kassil şi ale multor altor scriitori.

La congres ar fi de dorit să se vorbească şi despre acele cărţi care încă nu există sau care sînt încă prea puţine la număr şi care mîine trebuie neapărat să apară. Cartea pentru copii are nevoie, poate mai mult decît oricare alta, de un erou veridic al zilelor noastre, al timpului nostru, eroul septenalului, eroul construcţiilor noi, eroul pămînturilor desţelenite.

In paginile cărţilor pentru copii trebuie să străbată vîntul proaspăt al prezentului nostru creator, cu adevăratul lui eroism, cu greutăţile, cu dragostea uriaşă pentru omul muncitor sovietic, trebuie să răsune imnul muncii creatoare, cea mai mare bucurie a omului.

Este necesar să se spună şi cîteva cuvinte despre acele condiţii obligatorii care determină succesul cărţii pentru copii şi care nu sînt încă suficient luate în consideraţie de către scriitorii noştri pentru copii

Prin însăşi natura sa, copilul se caracterizează printr-o gîndire în imagini, printr-o percepţie deosebit de sensibilă. Această atracţie spre tot ceea ce este pitoresc îşi păstrează forţa sa şi atunci cînd copilul ia în mînă o carte. Să impresionezi imaginaţia copilului reprezintă primul pas spre cucerirea sufletului lui, înseamnă să-l atragi, să-l duci după tine.

Cele mai bune cărţi pentru copii devin stăpînii inimilor şi minţilor copiilor tocmai pentru că acţionează asupra imaginaţiei copilului, trezesc în el sentimente nobile şi înălţătoare.

Putem sublinia cu tristeţe şi regret că multe dintre cărţile noastre pentru copii suferă de un didacticism exagerat, fiind plictisitoare şi cenuşii, netrezind nici un fel de sentimente şi gînduri. Se creează impresia că uneori, în goană după calitate de titluri, sacrificăm calitatea cărţii pentru copii. Pe copil îl caracterizează spiritul de imitare. Citind o carte, el caută modele pentru comportarea sa. Copilul vrea să devină astfel ca eroul cărţii care i-a devenit dragă. Oare, literatura noastră pentru copii şi tineret oferă multe exemple demne de imitare?

Care sînt eroii literari iubiţi de copiii sovietici? Nu o dată această întrebare a fost pusă copiilor. Răspunsul, de obicei, era unul şi acelaşi: Pavel Korceaghin, membrii „Tinerei Gărzi", Ceapaev, Timur, Alexei Meresiev. După cum vedeţi, copiii tind spre personaje eroice. Principala sarcină a scriitorilor noştri pentru copii este să se gîndească la crearea imaginii eroului zilelor noastre.

Cel care urmăreşte cu atenţie literatura pentru copii, fără îndoială că a observat cum copilul simte o atracţie deosebită pentru o carte veselă, hazlie, optimistă. „Unchiul Steopa", „Iată cît este de distrat!", „Spăl de rup", povestirile lui Iuri Sotnik, versurile lui Platon Voronko, cărţile lui Nicolai Nosov şi Costas Kubilinskas, poeziile vesele ale lui Iosif Grişaşvili şi ale scriitorului uzbek Cuddus Muhammadi şi operele multor altora, oare nu şi-au cucerit popularitatea şi dragostea copilului?

Noi educăm un tineret optimist, plin de dragoste de viaţă. Sarcina noastră este de a oferi copiilor cărţi vesele, pătrunse de dragoste de viaţă, pline de bucurie, care să educe omul încă din copilărie în spiritul încrederii în viitor.

De multă vreme criticăm ziarele şi revistele noastre literare pentru lipsă de atenţie faţă de problemele literaturii pentru copii. Să le amintim de la tribuna congresului că trebuie să avem o atenţie mai mare şi o atitudine plină de dragoste faţă de cartea pentru copii, că în jurul acestor cărţi trebuie să se desfăşoare în permanenţă, în paginile revistelor şi ziarelor literare, o discuţie care să dovedească un interes profund.

In ultimii ani şi Uniunea Scriitorilor a încetat să mai acorde interesul necesar îndrumării literaturii pentru copii. Fapt care reiese şi din pasivitatea presei şi din lipsa cadrelor de critici ai literaturii pentru copii, şi din slaba înrîurire exercitată asupra proceselor de creaţie din cadrul acestei literaturi.

Un exemplu viu îl reprezintă chiar situaţia existentă în sectorul editării cărţilor de aventuri. La noi nu se foloseşte în mod just interesul pe care-l manifestă tineretul pentru lucrări literare cu subiecte palpitante. Unii autori lipsiţi de exigenţă, în colaborare cu unii editori, inundă piaţa cu lucrări de o foarte slabă calitate, care deformează gustul artistic al cititorilor şi le diminuează interesul pentru o adevărată literatură. Uniunea Scriitorilor nu a manifestat o energie suficientă în lupta împotriva acestor rebuturi literare.

Analizînd problemele dezvoltării literaturii pentru copii şi tineret, nu putem uita că cititorii de astăzi ai cărţilor pentru copii sînt aceia care mîine se vor aşeza la strung, vor lua în mînă volanul tractoarelor, cîrma navei cosmice. Să scrii pentru un asemenea cititor este şi o mare fericire, dar şi o mare răspundere.

Pentru o înaltă măiestrie a traducerii literare

Problema traducerilor în Uniunea Sovietică nu este o problemă strict literară. In ţara noastră multinaţională, aceasta este o problemă de mare importanţă politică şi culturală.

Dintre cărţile tipărite anual de editurile noastre, aproape 50% sînt cărţi traduse din alte limbi. Pe măsura cuceririi noilor culmi ale culturii, numărul cărţilor traduse va creşte mereu. Romanele, povestirile, piesele, versurile ocupă un loc uriaş printre cărţile traduse şi succesul fiecărei traduceri depinde în mare măsură de talentul literar al traducătorului. Tălmăcind lucrări literare, traducătorul devine autorul versiunii literare în limba respectivă.

Din istoria literaturii noastre se ştie că numeroase traduceri, făcute de mari scriitori ruşi din alte limbi, au reprezentat o contribuţie serioasă în literatura rusă. Pe drept cuvînt, sîntem mîndri de faptul că, în anii puterii sovietice, în ţara noastră, măiestria traducerii literare a atins un nivel foarte înalt. Ştim ce contribuţie mare au adus scriitorii Tihonov şi Rîlski, Marşak şi Cornei Ciukovski, Isakovski şi Bajan, Sobolev şi Auezov, Antokolski şi Gr. Abaşidze, Nicolai Ciukovski şi Uşakov, Zabolоţki şi Ulugzade şi mulţi alţii, în realizarea schimbului de valori literare între popoarele U.R.S.S. şi alte popoare ale lumii. Pentru ca lista de traducători să fie completă şi atotcuprinzătoare, ar trebui să enumărăm mai mult de jumătate din cei mai mari scriitori şi poeţi ai Uniunii Sovietice. Avem mulţi traducători eminenţi din literatura apuseană ca, de pildă, poetul V. Levic sau Nikolai Liubimov, autorul excelentei traduceri a lui „Don Quijote".

N-am fi cunoscut şi n-am fi putut aprecia la justa valoare epopeile numeroaselor popoare din ţara noastră („Djangar", „Manas", „Alpamîş", „Kalevipoeg", „Laciplesis" şi altele), n-am fi putut aprecia creaţia clasicilor şi a marilor scriitori şi poeţi contemporani ai literaturilor frăţeşti dacă, în munca de traducere a acestora în limba rusă, alături de scriitorii de care am pomenit, n-ar fi participat asemenea maeştri ai traducerii literare ca Vladimir Derjavin, Semion Lipkin, Lev Penkovski, David Brodski, Arseni Tarkovski, Vera Sveaghinţeva, Maria Petrovîh. Printre scriitorii altor literaturi frăţeşti, o mare contribuţie în opera de traduceri reciproce aduc Enver Mamedhanlî, Gheronti Kikotze, Amin-Zade, Mamed Rahim, Cearî Aşirov, Mamasalî Abdukarimo, Gali Ormanov, Sogomon Taronţî.

In perioada postbelică, în toate republicile sovietice s-a desfăşurat o muncă uriaşă prin proporţiile ei şi de un înalt nivel literar, de traducere în limbile popoarelor U.R.S.S. a lucrărilor clasice şi contemporane din literatura ţărilor socialiste. A început o masivă operă de traduceri pentru cunoaşterea de către cititorii sovietici a creaţiei scriitorilor Indiei, ţărilor arabe, ţărilor Asiei şi Africii de Sud, precum şi ai Americii Latine.

Scriitorii sînt deosebit de interesaţi de traducerea operelor lor în alte limbi. Ei pot şi trebuie să aibă o influenţă permanentă asupra calităţii şi nivelului traducerilor literare.

O exigenţă severă faţă de nivelul măiestriei traducătorilor acceptaţi în Uniune, manifestarea grijii faţă de calitatea traducerii literare este o problemă de răspundere colectivă, căci paralel cu avîntul uriaş al schimbului de valori literare, procentul traducerilor slabe este destul de mare.

Uniunea Scriitorilor din U.R.S.S. a luat o serie de măsuri menite să îmbunătăţească munca de traduceri. Unii traducători, dintre cei mai talentaţi, studiază cu sîrguinţă limbile din care traduc cel mai des. Pe lîngă secţia de traducători de la Moscova, au fost create cercuri de studiere a limbilor popoarelor frăţeşti din U.R.S.S. Pe lîngă Institutul de literatură s-a organizat o secţie de traduceri din limbile popoarelor U.R.S.S. Deocamdată rezultatele nu sînt mari. Mai întîlnim încă oameni care traduc mecanic, cuvînt cu cuvînt, cărţi din diferite limbi. Lucrările scriitorilor din literaturile frăţeşti suferă din pricina unor traduceri neglijente, meşteşugăreşti, neprecise. Suferă şi literatura rusă contemporană. Traducerile slabe deformează gustul cititorilor, îl îndepărtează de cărţile scrise cu talent.

Toate acestea trebuiesc înlăturate hotărît şi grabnic în interesul adîncirii schimbului de realizări creatoare ale literaturilor frăţeşti. Trebuie să ne amintim că, pentru reprezentanţii a zeci de literaturi tinere frăţeşti, munca de traducere nu este doar o formă a participării sporadice la schimbul cultural. Urmărind etapele creşterii literaturii kazahe, kirghize, turkmene şi ale altora mai tinere, putem observa cu bucurie dezvoltarea în cadrul lor a prozei şi dramaturgiei, însuşirea largă şi rapidă a unei tematici şi a unui conţinut nou. Traducerile, efectuate de scriitori de frunte, din literatura clasică universală, din literatura Uniunii Sovietice şi din cele mai bune cărţi ale scriitorilor sovietici contemporani, au un rol însemnat în această operă.

Traducerile efectuate de scriitori contribuie la îmbogăţirea rodnică a literaturilor, la influenţarea lor reciprocă.

Trebuie să ţinem seama şi de numeroşii traducători profesionişti de talent care cunosc limba şi cultura popoarelor frăţeşti din U.R.S.S. Din rîndurile lor trebuie să se formeze redactorii şi referenţii din edituri. Sarcina de a pregăti traducători literari trebuie rezolvată pe plan de stat. Ar trebui create, pe lîngă facultăţile de filologie ale marilor universităţi, secţii de limbă a popoarelor U.R.S.S. Tre-

Continuare în pag. 6-7)

Margarita Aligher discutînd cu Mihai Beniuc şi Zaharia Stancu

Delegaţi la Congres. De la stînga la dreapta: B. Kerbabaev, A. Malişko, V. Sobko, O. Goncear, L. Novicenko, P. Brovka, P. Ticina, M. Tank, Gafur Guliam, A. Keşokov

CEL DE-AL III-lea CONGRES

SLUJIREA POPORULUI – INALTA

Cuvîntarea tovarășului N. S. HRUȘCIOV

(Urmare din pag. 1)

restabilirea principiilor leniniste în întreaga viață a partidului și a țării. Cauza inițială, începutul începutului, a constat în lupta noului împotriva vechiului, în lupta forțelor care se pronunță pentru triumful principiilor comuniste împotriva denaturării acestor principii.

Și iată că în mediul literar au apărut oameni care caută să-i defăimeze pe scriitorii ce înfățișează viața noastră de pe poziții comuniste, înfățișează adică triumful a ceea ce este nou, comunist. Nu voi cita aici numele așa-numiților „poleitori", nu voi analiza creația lor. Acest lucru nici nu este necesar, iar în ceea ce mă privește, acest lucru este și mai puțin indicat, căci nu sînt critic literar.

Un bun critic literar poate face foarte mult chiar și pentru cel mai de seamă scriitor, deoarece un articol critic inteligent este ca o măturică bună de mesteacăn pentru un om căruia îi place să se ducă la baie: el face baie de abur și se bate cu măturica, iar dacă nu vrea să se bată singur, recurge la serviciile altuia. Este foarte bine să faci o baie de abur bătîndu-te cu o măturică, deoarece se deschid porii, corpul începe să respire mai bine și viața devine mai ușoară. (Rîsete în sală. Aplauze prietenești).

Vă rog, tovarăși, să mă înțelegeți bine. Departe de mine gîndul de a lua apărarea oamenilor care în operele lor redau în așa fel fenomenele încît se dovedesc a fi rupți de viața reală. Luați, de pildă, unele cărți în care viața a fost atît de înfrumusețată încît nu corespundea realității. Este puțin probabil ca astfel de opere să poată fi de folos. Vreau însă să-i apăr pe acei scriitori care, pentru faptul că pun la baza operelor lor zugrăvirea eroilor pozitivi, sînt nu știu de ce porecliți „poleitori". Oare nu este bună și utilă opera în care autorul zugrăvește în mod veridic eroi pozitivi? Acești autori nu aprobă totul la eroii lor pozitivi, ei îi văd pe oameni așa cum sînt în viața reală — în lupta și munca pentru afirmarea noului. Și acest lucru este firesc și just. Oamenii trebuie educați pe bază de exemple bune, calea spre viitor trebuie deschisă prin arătarea elementelor pozitive din viață.

Forța exemplului este o mare forță, tovarăși!

Desigur că se poate pune întrebarea — dar cum rămîne cu satira? La noi nici ea n-a fost vreodată apolitică. Ea este una dintre cele mai ascuțite arme. Ridiculizînd anumite vicii, rămășițe ale trecutului și lipsuri, satira îi apără pe oameni de boli, îi ajută să lichideze lipsurile. Așadar, satira trebuie să facă parte și pe viitor din arsenalul partidului și poporului nostru, să zdrobească tot ce împiedică înaintarea noastră spre comunism.

De aceea sînt întrutotul de partea acelor scriitori care zugrăvesc forța dătătoare de viață a noului, triumful acestuia asupra vechiului.

Scriitorii care se sprijină pe fenomenele și procesele reale, concrete, ale vieții, vor să-și servească poporul, se străduiesc să creeze opere care să intre în arsenalul partidului nostru (Aplauze prelungite). Sînt ei oare „poleitori"? Nu, sînt luptători pentru triumful noului, pentru cauza partidului nostru, pentru cauza poporului nostru, care pășește cu încredere spre comunism.

Dar dacă există „poleitori", este evident că există și unii care nu poleiesc. Cine sînt aceștia? Unii dintre ei afirmă că principala sarcină a literaturii ar fi de a căuta tot felul de vicii și lipsuri, ignorînd în același timp mărețele cuceriri ale societății sovietice.

Ascultați ce vă spun, dragi prieteni: dacă există cineva care dezvăluie și demască lipsurile și viciile, fără ca să-i tremure mîna, acesta este partidul, acesta este Comitetul său Central. (Aplauze furtunoase).

Să ne adresăm vieții însăși. Ne-a silit cineva să vorbim la Congresul al XX-lea al partidului despre cultul personalității și urmările acestuia, să dezvăluim lipsurile legate de acest fenomen? Oare ne-a împins cineva de la spate să ținem o serie întreagă de plenare ale Comitetului Central al partidului la care am dezvăluit fără cruțare lipsurile, le-am condamnat cu toată tăria, am trasat și am aprobat măsuri pentru înlăturarea acestor lipsuri, am deschis căi spre ceea ce este nou? Nimeni! Dacă nu am fi fost leniniști, bolșevici, am fi putut acoperi ușor totul cu poleială, am fi putut prezenta tot ce este vechi, drept nou și proaspăt, am fi putut să nu arătăm greșelile trecutului, să nu subliniem răul pe care acestea l-au pricinuit. Dar nu. Noi am vorbit despre lipsurile vechiului, am demascat greșelile trecutului pentru a concentra atenția oamenilor asupra noului. Pentru a nu admite repetarea greșelilor grave ale trecutului, a fost nevoie să demascăm pînă la capăt lipsurile care s-au manifestat în trecut, pentru ca mirosul de mucegai să ne provoace repulsie față de tot ce și-a trăit traiul. Partidul a făcut toate acestea pentru a descătușa forțele creatoare ale poporului, pentru a deschide drum noului, pentru a înfăptui ceea ce ne-a poruncit marele Lenin și a conduce țara în mod leninist înainte spre comunism. (Aplauze prelungite).

Am mai spus că nu-i voi numi nici pe acei ce poleiesc, nici pe aceia ce nu poleiesc, adică pe oamenii care vor să zugrăvească numai aspectele negative. Dar cu mîrțoaga negativului nu numai că nu poți ieși din mocirlă, dar nici pe un drum bun nu vei ajunge departe. (Animație în sală).

Iertați-mă dacă voi face unele comparații nu prea obișnuite. Dar nici voi, scriitorii, la nevoie, nu prea stați să vă alegeți expresiile. (Animație în sală, aplauze). Și bine faceți.

Cînd scriitorul se apucă să descrie un om, principalul este sub ce prismă îl va privi pe acest om. Dacă se ia un om sau o societate, este foarte important din ce punct de vedere îi examinăm. Poate fi luat omul cel mai bun și zugrăvit în chip diferit, în funcție de aspectele și calitățile pe care le veți sublinia la el. De pildă, scriitorul vrea să înfățișeze un om, care are numai calități, atît în viața sa personală, cît și în cea socială, dar intră în casa acestuia nu pe ușa din față, ci prin curtea din dos, prin intrarea de serviciu, și începe de acolo să-i zugrăvească viața; în acest caz, desigur, nu va rezulta nimic bun. Oare, procedînd așa, se poate scrie bine despre un om? Desigur că nu. Un astfel de scriitor ar avea un punct de vedere sau, mai degrabă, o „viziune deformată", cum s-a exprimat Gorki, asupra omului. (Joc de cuvinte intraductibil — n.t.). (Animație în sală. Aplauze călduroase).

Lucrurile stau astfel și în ceea ce privește zugrăvirea vieții societății sovietice, care cuprinde milioane de oameni. In această societate se găsesc și oameni de o puritate cristalină, dar și degenerați-asasini înveterați, șarlatani. Din păcate, mai există asemenea oameni în societatea noastră, pentru că trăim în perioada trecerii de la socialism la comunism și suferim de pe urma multor lipsuri pe care le-am moștenit de la trecutul blestemat.

Doar omul nu se naște comunist. Nimeni nu cunoaște încă un asemenea om, și nici voi nu l-ați văzut. El nu poate fi inventat — el se va forma în procesul construirii societății comuniste, în procesul desăvîrșirii trecerii de la socialism la comunism. Dar ce înseamnă „desăvîrșire"? Aci nu există un hotar tras cu plugul pentru a putea spune că aici se termină socialismul și de aci începe comunismul. Nu, nu se poate spune aceasta. Procesul trecerii de la socialism la comunism este un proces îndelungat și foarte complex.

Unii scriitori au înțeles lupta împotriva lipsurilor ca și cum ar trebui să pornească atacuri împotriva așa-zișilor poleitori, și prin aceasta, chipurile, să ajute partidul care a dezvăluit lipsurile. Dar care sînt eroii pe care i-au proslăvit ei, cum își imaginează ei societatea noastră?

Am avut deja prilejul să vorbesc despre Dudințev și despre romanul său „Nu numai cu pîine", care a făcut senzație și despre care detractorii din străinătate ai Uniunii Sovietice au afirmat că ar fi una din cele mai bune opere ale literaturii ruse. Au trecut însă trei ani. Cine citește acum această carte, cine are nevoie de ea? Dar tocmai în această carte s-a strîns un astfel de buchet cu miros puternic. Desigur, nu tot ce se spunea în această carte era spus prost. Eu am citit-o și trebuie să spun că am citit-o fără să folosesc acul (Insuflețire în sală). Există în ea unele pagini care merită atenție.

Anastas Ivanovici Mikoian, care a citit înaintea mea această carte, mi-a spus: „Citește-o, el are cîteva reflecții pe care parcă le-ar fi auzit de la tine!".

Da, Dudințev a sezisat cu abilitate unele fenomene negative, dar le-a oglindit într-o formă exagerată, prezentîndu-le intenționat ca generale. Am mai vorbit despre aceasta și consider acum că Dudințev nu a fost niciodată dușmanul nostru și nu a fost un adversar al orînduirii sovietice (Aplauze). Ce-i drept, nu l-am văzut niciodată pe acest om, am dorit să stau de vorbă cu el, însă niciodată n-am avut cînd. Tocmai cînd intenționam să-l primesc, ba trebuia să mă întîlnesc cu vreun ambasador, ba cu vreo delegație. (Insuflețire în sală). Și așa s-a făcut că nu am avut prilejul să stau de vorbă cu el.

In ce constau lipsurile unei astfel de literaturi? Nu vorbesc numai de Dudințev, ci și de alți scriitori care reflectă viața societății noastre socialiste dintr-un „punct de vedere" propriu. Probabil că și ei au avut intenția să ajute partidului și poporului în lichidarea fenomenelor negative, dar cînd au zugrăvit un tablou denaturat, exagerat, acest tablou a atras imediat atenția dușmanilor și nu prietenilor noștri. S-a răspîndit un miros dezgustător, încît un organism normal nu-l putea suporta fără a recurge la amoniac. Scriitorii care susțin adevărul societății noi, toți oamenii convinși de falsitatea unei astfel de descrieri denaturate, false, care pretindea că înfățișează viața, s-au indignat, s-au ridicat pe bună dreptate împotriva acesteia. A început lupta.

De partea cui sîntem în această luptă? Desigur că de partea acelor scriitori și acelei orientări care pun la baza creației fenomenele pozitive și pe baza acestor fenomene pozitive înfățișează patosul muncii, înflăcărează inimile oamenilor, îi cheamă să meargă înainte, le arată căile spre o lume nouă. Ei generalizează în chipurile eroilor pozitivi cele mai bune trăsături și calități ale oamenilor, le opun tipurilor negative, prezintă lupta dintre nou și vechi și victoria inevitabilă a noului. Infățișînd ceea ce este pozitiv, ei condamnă totodată ceea ce trebuie înlăturat. Cred că acest mod de zugrăvire a fenomenelor vieții este just. In orice caz, aceasta este părerea mea și așa înțeleg eu aceste probleme. Iată care este atitudinea mea față de așa-numiții poleitori. Deși nu sînt scriitor, totuși, într-o oarecare măsură mă consider ca făcînd parte din acest grup de oameni. (Mare însuflețire în sală. Aplauze călduroase).

Aș dori, tovarăși, să mai fac cîteva observații referitoare la caracteristicile trecutului nu prea îndepărtat. Și acum încă, în mediul nostru, se fac simțite urmele luptei care nu de mult a avut un caracter destul de acut. Aceasta a fost lupta ideologică principială împotriva revizioniștilor, care au încercat să atace linia partidului. Impotriva acestor atacuri s-au ridicat toate cercurile scriitoricești. Majoritatea covîrșitoare a scriitorilor s-a pronunțat cu hotărîre împotriva exponenților părerilor revizioniste. Se poate afirma fără exagerare că această bătălie ideologică a cuprins într-o măsură sau alta pe toți scriitorii; ce-i drept, diferiți oameni au dus această luptă mai mult sau mai puțin activ și cu procedee diferite.

Tovarășul N. S. Hrușciov, prim-secretar al C.C. al P.C.U.S., președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., rostindu-și cuvîntarea la cel de-al III-lea Congres al scriitorilor din U.R.S.S. (Telefoto Agerpres)

Unii scriitori s-au năpustit cu elan asupra punctului de rezistență al „inamicului" și, exprimîndu-ne în termeni militari, pe aceștia am putea să-i numim mitraliori. Ei au acționat energic și curajos, fără să se teamă de greutățile luptei, atacînd frontal. Acestea sînt trăsături bune. Oamenii care au acționat energic în această luptă au realizat un lucru mare și important. Acum această luptă a rămas de domeniul trecutului. Exponenții concepțiilor și stărilor de spirit revizioniste au suferit o totală înfrîngere ideologică. Lupta s-a terminat și au și început să zboare, după cum se spune, „îngerii pacificării". In prezent are loc, dacă se poate spune așa, procesul de cicatrizare a rănilor.

Chiar și unii dintre acei scriitori care pe atunci voiau să privească societatea noastră sovietică din „punctul lor de vedere", caută acum să uite cît mai repede că au comis greșeli serioase.

Părerea mea este că acestor tovarăși trebuie să li se înlesnească trecerea de la concepțiile greșite la poziții juste, principiale. Nu trebuie să-i vorbim de rău, să subliniem vechile lor greșeli, nu trebuie să-i arătăm mereu cu degetul. Va fi numai în folosul cauzei noastre comune. (Aplauze). Nu trebuie să se amintească aceasta, dar nu trebuie nici să se uite. (Aplauze). Trebuie, după cum se spune „să-ți faci un nod" pentru orice eventualitate, ca la nevoie să te uiți și să-ți amintești cîte noduri sînt și la cine se referă ele. (Animație în sală).

Printre scriitori se mai găsesc unii care ar dori să-i atace pe „mitraliorii" care au acționat cel mai energic în toiul luptei ideologice împotriva revizioniștilor, apărînd pozițiile juste ale partidului. Unii ar dori, probabil, să prezinte lucrurile ca și cum vinovați de toate acestea ar fi tocmai aceștia tovarăși. Aceasta desigur că este fundamental greșit.

Pozițiile principiale trebuie apărate, trebuie dusă o hotărîtă luptă ideologică împotriva acelora care atacă linia partidului. Desigur că în focul luptei se întîmplă adesea să fie atinși toți cei care intră în această luptă.

Fără doar și poate că în viață ați avut nu o dată prilejul să priviți o bătaie între copii, să luați parte la ea. Eu am avut prilejul să văd în mînă și bătăi între vîrstnici. Erau cazuri cînd se băteau între ei cei din Kursk cu cei din Oriol. Ca să asiste la aceste bătăi, unii oameni veneau din timp, se așezau la o parte și priveau cum se încingea lupta. Desigur că acestea se întîmplau pe vremuri, înainte de revoluție. A fost, ca să spunem așa, un tribut dat sălbăticiei și ignoranței. Dar așa a fost.

Iertați-mi acest mod simplist de a prezenta lucrurile, dar într-o oarecare măsură și în lupta ideologică se întîmplă ceva asemănător. Cînd se desfășoară o luptă, atît o parte cît și cealaltă au simpatizanți care doresc să participe cumva la această luptă. In ce constă uneori această participare? Simpatizanții doresc adesea să-i despartă pe cei care se bat. Ei apucă și trag pe unul din cei care se bat într-o parte, iar pe celălalt — în altă parte. Iar cei care se luptă vor să scape și poate să-i lovească cu cotul sau cu mai știu eu ce pe cei care caută să-i despartă. Cînd bătaia s-a terminat, cel care a încercat să-i despartă pe luptători se plînge că și el a fost lovit. Atunci el este întrebat: dar și tu ai luat parte la această bătaie? El răspunde: Nu! Nu am luat parte, eu am căutat să-i despart. Dar tu l-ai tras pe unul din ei, l-ai ținut, l-ai apucat de mîini, iar în acest timp el a fost atacat, și apărîndu-se te-a lovit.

Cam așa se întîmplă și în lupta ideologică, în încăierările politice. Atîta timp cît în lume există capitalismul, nu poate fi evitată lupta ideologică împotriva adversarilor. Noi i-am binecuvîntat, cum se spune totdeauna, pe luptătorii care pășesc la această acțiune sfîntă și am participat și vom participa noi înșine la asemenea „bătălii". Asemenea „bătălii" sînt inevitabile, deoarece se desfășoară o luptă ideologică, politică. In această luptă nu pot exista neutri, iar dacă vrei să fii neutru, dă-te mai la o parte cînd cei activi se bat, dacă nu vrei să încasezi și de la unii și de la alții. (Aplauze).

După ce lupta s-a terminat, unii dintre cei care au început „bătaia", care au început lupta împotriva liniei generale a partidului, vor să uite cît mai repede cine anume este adevăratul provocator, încearcă să-și împreuneze mîinile și să-și țină capul așa cum sînt înfățișați deobicei sfinții din icoane. Și în această atitudine smerită ei declară că ar fi fost loviți cu totul pe nedrept.

Dar la o asemenea plîngere se poate răspunde prin următoarea întrebare: „Dar pentru ce ați fost bătuți?" Și trebuie adăugat: „Bine v-a făcut! Inseamnă că v-a bătut prea puțin, dacă vă purtați așa". (Aplauze). Poate că mă veți întreba la ce îndemn, la ațîțarea pasiunilor în luptă sau la conciliere? Iar eu vă răspund — la unirea forțelor pe o bază principială. Cred că această unire s-a și realizat, ea se întărește tot mai mult.

Aleksei Maximovici Gorki a avut dreptate cînd a spus: „Dacă inamicul nu se predă, el este zdrobit". Este perfect adevărat. Acesta este un punct de vedere de clasă. Noi l-am sprijinit și îl sprijinim cînd este vorba de aprecierea luptei politice, de clasă. Cînd este vorba de interesele clasei muncitoare, ale poporului muncitor, de lupta împotriva exploatatorilor, nu putem accepta îndemnul la conciliere. In acest caz, îndemnul la conciliere nu este nimic altceva decît o capitulare. Aceasta nu este linia noastră, aceasta nu este linia comunistă, nu este linia bolșevică.

Dar există un proverb foarte bun — nu trebuie să-l lovești pe cel căzut. Și dacă în lupta ideologică adversarul se predă, se recunoaște învins și se declară gata să se situeze pe poziții juste, nu trebuie să-i întoarceți spatele, trebuie să-l înțelegeți, să-i întindeți mîna, ca el să poată intra în rînd cu ceilalți și să muncească împreună cu ei. (Aplauze prelungite).

Aș dori să spun că în societatea noastră socialistă unde nu există clase și grupuri ostile, unde întreaga viață se întemeiază pe principiile tovărășiei și prieteniei, trebuie să manifestăm mai multă solicitudine față de acei oameni care au avut nenorocirea „să cadă în mrejele diavolului".

Sîntem încredințați că nu există oameni care să nu poată fi îndreptați. Vă este cunoscută noblețea lui Felix Dzerjinski, metoda sa care consta în educarea pînă și a infractorilor de drept comun, și nu numai a adversarilor săi politici. Știți ce roade a dat această metodă de educație.

In condițiile noastre, trebuie să ne apropiem cu atenție de oameni, să credem în om, să considerăm că scopul nostru final este lupta pentru comunism. Oamenii trebuie educați și reeducați. Printr-o critică principială și prin luptă ideologică trebuie să tindem la unirea forțelor comuniste și a forțelor care urmează partidul nostru în lupta pentru construirea comunismului. Aceasta este principalul. (Aplauze).

Aș dori, tovarăși, să vă vorbesc despre un fapt, după părerea mea, interesant. Recent, în timp ce mă aflam la Soci, am primit o scrisoare de la un cetățean. Nu-l voi numi pe autorul scrisorii, pentru că nu este nevoie. Va trece un timp și omul acesta va sta ferm pe picioare, și atunci poate că va avea un rost să-i spun numele. Vă voi citi scrisoarea primită de la un om care a fost condamnat pentru furt. Iată această scrisoare:

Tovarășului N. S. Hrușciov,
Președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S.

De la vîrsta de 12 ani mă îndeletnicesc cu furtul, lucru pentru care am fost condamnat de patru ori; ultima oară am fost condamnat la 6 ani în 1954. Mi-am ispășit pedeapsa. După ce am ieșit din închisoare, m-am întors la familia mea și am început să lucrez ca dulgher. Cîștigam 500—600 ruble pe lună. Plătind o chirie de 200 ruble pe lună, nu mi-am putut întreține familia și, ajungînd să fiu dator 400 de ruble pentru chirie și 600 de ruble la serviciu, la 25 martie a.c. mi-am părăsit familia alcătuită dintr-o fiică de patru ani, mama, soția (soția se află într-o casă de nașteri unde a născut de curînd) și am plecat cu intenția de a duce o viață ușoară. Nu pot însă să-mi reîncep vechea mea viață de infractor și nu pot să mă întorc la familie întrucît am părăsit-o fără bani și cu datorii. De cinci zile de cînd am plecat, nu am săvîrșit nici o infracțiune.

Nu-mi este teamă de răspundere și vă rog să mă sfătuiți ce să fac. In tot acest timp voi aștepta zilnic, atît cît mă va ajuta puterea de voință, voi aștepta o convorbire cu dvs. Dacă veți considera necesar să mă arestați, sînt de acord și cu aceasta.

Urmează semnătura.

Aceasta s-a întîmplat la Soci. L-am invitat pe autorul scrisorii să stăm de vorbă. Am făcut cunoștință cu el. Aflîndu-i numele, i-am spus că în trecut am cunoscut un general cu un astfel de nume.

Autorul scrisorii era un tînăr de vreo 30 de ani. In cursul convorbirii, el mi-a făcut impresia unui om inteligent și simpatic. El mi-a povestit despre viața sa, despre pierderea tatălui său, despre mediul care a avut asupra sa o influență negativă. Mi-a spus:

— Vă rog să înțelegeți în ce situație mă aflu: aș fi putut lucra ca hamal, doar sînt un om voinic. Dar nu sînt lăsat să fac această muncă, sînt considerat un hoț. Hamalii cîștigă destul de bine, aș fi putut cîștiga bine, dar nu mi se acordă încredere. Pînă în ultimul timp am lucrat într-o brigadă. Ceilalți din brigadă cîștigă mai bine decît mine. Eu sînt considerat un hoț, de aceea mi se încredințează o muncă mai puțin calificată. Cum trebuie să procedez acum, ce să fac cu familia? Nu mi se dă o locuință și trăiesc într-o casă particulară. Dacă aș locui într-o casă a statului, m-ar costa mai puțin. Ajutați-mă. Vă promit că voi fi om cinstit, vă voi dovedi aceasta.

După ce l-am ascultat pe acest om, după ce am vorbit cu el, l-am crezut, el mi s-a părut un om de treabă. Poate că am manifestat liberalism față de acest om, dar mi-a făcut plăcere să stau de vorbă cu el. Am avut încredere în dînsul și vreau să cred că nu mă va înșela. (Aplauze prelungite)

— Ce doriți de la mine, cu ce vă pot ajuta? — l-am întrebat eu.

— Ajutați-mi să-mi pot ține familia — a spus el. Aceasta în primul rînd. Vreau să mă întorc la soția, la copiii și la mama mea.

— Bine, voi căuta să vă ajut, i-am răspuns. Am să-i dau un telefon secretarului Comitetului orășenesc de partid, am să-l rog să vă aibă în vedere, să vă găsească de lucru, să vă ajute să vă calificați pentru ca să puteți cîștiga mai mult. Dar străduiți-vă să munciți cinstit. Apoi voi ruga să vi se dea un împrumut.

Gîndiți-vă, să se acorde credit unui fost hoț! (Rîsete. Aplauze). Acest lucru este posibil numai în condițiile orînduirii sovietice. (Aplauze).

— Vi se va acorda un împrumut să vă construiți o căsuță sau voi ruga, dacă este posibil, să vi se dea o locuință și atunci veți plăti mai puțină chirie. (Se știe că la noi chiria este cea mai mică din lume, aș spune că este o chirie simbolică pentru că, probabil, acești bani nu ajung nici pentru a-l plăti pe portarul casei).

El mi-a răspuns:

— Așa ar fi foarte bine. Vă voi fi recunoscător.

Convingîndu-se în cursul convorbirii că i se acordă încredere, că se discută cu el omenește, autorul scrisorii mi-a adresat următoarea rugăminte:

— Tovarășe Hrușciov, știți, aș dori foarte mult să mă fotografiez cu dvs. ca amintire. (Rîsete. Aplauze).

I-am răspuns:

— Se poate, veniți mai aproape, ca fotografului să-i vie mai la îndemînă.

Ne-am așezat, și ne-am fotografiat. I-am promis că îi voi trimite fotografia. Și fotografia i s-a trimis. (Aplauze).

La sfîrșitul convorbirii a ieșit la iveală că el nu avea nici o lețcaie în buzunar.

I-am spus:

— Vă voi ajuta ca să puteți nu numai să ajungeți acasă, ci și să aduceți daruri soției și copiilor.

El s-a înapoiat acasă, a fost ajutat să capete de lucru. Am rugat să se afle cum lucrează, cum se comportă. Mi s-a comunicat că lucrează ca hamal și cîștigă bine. El a rugat să mi se transmită că o duce bine. A mulțumit pentru ajutor. (Aplauze prelungite).

Iată, tovarăși, un fapt din viața noastră. Autorul scrisorii este un om viu, concret.

S-ar fi putut adopta o altă atitudine față de această scrisoare și față de semnatarul ei. Doar scrisoarea era scrisă de un om ce fusese judecat de patru ori pentru furt. I s-a dat de lucru, el a fugit însă de muncă și s-a apucat din nou să fure, iar acum mai vrea să se întîlnească cu mine. Luați-l, trăgeți-l la răspundere. Aceasta ar fi fost un mod de a proceda.

Ce i-ar fi putut oferi acest mod de a proceda unui astfel de om? Asta ar fi făcut ca un om care s-a abătut de la calea justă, să-și ridice în închisoare calificarea de hoț, în timp ce noi avem nevoie de un om pentru cauza noastră. Pentru a-l face pe acest om să meargă pe calea justă, trebuie o altă atitudine, trebuie să ai încredere în om, în însușirile sale bune. Poate oare acest om să participe activ la construcția comunistă? Poate, tovarăși! (Aplauze furtunoase).

Imi vine greu să mă întrec în descrierea unor asemenea cazuri cu Anton Semionovici Makarenko, autorul „Poemului pedagogic", respectat și cunoscut de toți. El a înfățișat noblețea omului, marea forță a încrederii în om. Și știm bine cu toții că cei cărora li s-a acordat atenție și încredere — foști infractori și asasini, au răsplătit însutit această încredere în om. (Aplauze).

Unii ar putea căuta o analogie grosolană în comparația pe care am făcut-o. Dar cred că mă veți înțelege cum trebuie. Cazul cu scrisoarea nu se referă la ceea ce am spus înainte de aceasta. Am citat acest fapt pentru a arăta că problemele educării și reeducării oamenilor sînt probleme din cele mai importante. In țara noastră

Scriitorul chinez Mao Dun (stînga), oaspete al Congresului, se întreține cu scriitorii sovietici Aali Tokombaev și Leonid Leonov

AL SCRIITORILOR DIN U.R.S.S.

MENIRE A SCRIITORILOR SOVIETICI

mai există încă, din păcate, infractori şi asasini.

Un străin care a vizitat Uniunea Sovietică şi a aflat despre aceste fapte, poate spune — la ei se construieşte comunismul şi eu însumi am văzut că la ei există asasini. Dar noi nu intenţionăm cîtuşi de puţin să afirmăm că am lichidat cu toate rămăşiţele trecutului, că am reuşit să-i reeducăm pe toţi oamenii. Dar oricine va cunoaşte mai îndeaproape viaţa societăţii sovietice, va afla că existenţa infractorilor nicidecum nu caracterizează societatea noastră, ci ea se caracterizează prin creşterea rapidă a conştiinţei oamenilor. Unii pot pune întrebarea: dar în societatea comunistă vor exista infractori? Personal, vorbesc ca un comunist, nu pot să garantez că nu vor exista. (Rîsete). Infracţiunea este o abatere de la normele general acceptate ale comportării în societate, deseori provocată de o tulburare a psihicului uman. Pot exista afecţiuni şi tulburări psihice în societatea comunistă, în rîndul unor oameni? Probabil că pot exista. Dacă va fi aşa, pot exista şi cazuri de călcare a legii, proprii oamenilor cu un psihic anormal. Dar nu după astfel de psihopaţi va fi judecată societatea comunistă (Rîsete, aplauze). Celor care, pe această „bază“, ar începe să îndemne la lupta împotriva comunismului li se poate spune că şi acum există oameni care luptă împotriva comunismului, împotriva ideilor sale nobile, dar este evident că starea psihică a acestor oameni nu e normală (Rîsete, aplauze furtunoase).

Dragi tovarăşi! Aci au luat cuvîntul numeroşi scriitori. Din păcate nu am avut posibilitatea să ascultăm toate cuvîntările voastre, dar pe unele dintre ele le-am auzit şi le-am citit. In unele privinţe ne vom considera datori faţă de voi, şi ne vom strădui să citim cuvîntările, să luăm cunoştinţă de observaţiile şi propunerile voastre.

Cred că nu este nevoie ca în cuvîntarea mea să fac o analiză a operelor voastre. După cum ştiţi, nu sînt critic literar, de aceea nici nu mă simt obligat să analizez lucrările voastre literare.

Unele fapte dovedesc că nici voi înşivă nu prea sînteţi dispuşi să vă criticaţi unii pe alţii. Nu cred că doriţi ca această neplăcută îndeletnicire să fie trecută pe umerii mei. Voi sînteţi acei care scrieţi, voi înşivă, în primul rînd, trebuie să şi criticaţi cele scrise. (Rîsete, aplauze). Ştiţi foarte bine că analizînd operele, pe unul trebuie să-l lauzi, pe altul să-l critici, pe al treilea să-l pui la mijloc. Doar nu se poate să-ţi închipui astfel lucrurile: a venit să zicem un om cu doi saci, într-unul cu bomboane dulci, iar în celălalt — pilule amare, şi începe să împartă unuia o bomboană, altuia două, unui al treilea — o pilulă amară. Va fi mult mai just dacă voi singuri aţi împărţi şi bomboanele şi tot voi aţi înghiţi şi pilulele, stabilind cînd şi cui i se cuvine aceasta. (Animaţie în sală).

Totodată trebuie spus că critica literară, analiza profundă de zi de zi a operelor literare este cea mai importantă condiţie pentru dezvoltarea cu succes a literaturii noastre. Iată de ce nu aveţi dreptul să vă îndepărtaţi de la criticarea confraţilor voştri şi de la analiza operelor lor. Ce înseamnă critica literară? Inseamnă ascuţirea armei scriitoriceşti, analiza profundă a operei, înseamnă perfecţionarea măiestriei scriitorilor. Nu este nevoie să vorbesc amănunţit despre aceasta, cunoaşteţi singuri foarte bine importanţa acestor probleme.

Dorim, şi poporul aşteaptă, noi opere literare, bune, care să cheme la luptă, care să cheme la victoria comunismului.

Ştiţi probabil că sînt un om cu o fire vioaie, nu-mi place încetineala. Fiecare la postul său trebuie să fie activ, în literatură trebuie să existe o mare pasiune. Activitatea intensă, lupta pentru idealurile înalte, pentru construirea vieţii noi — toate acestea îl impresionează pe om. Dacă omul ar fi fost pasiv, noi n-am fi putut să înaintăm. Numai lupta a milioane şi milioane de oameni pentru construirea vieţii noi, lupta activă, însufleţită şi pasionată ne permite să înaintăm rapid şi să învingem. Este puţin probabil ca oameni pasivi, indiferenţi, flegmatici să scrie opere care să respire pasiune şi să îndemne la fapte eroice. Sau este posibil acest lucru? (Animaţie în sală). Nu am exemple concrete în această chestiune dar cred că nu prea este posibil.

Tovarăşi! Ne mîndrim cu scriitori remarcabili din generaţia veche, ne mîndrim cu tineretul care îşi începe activitatea. Trebuie să avem o atitudine atentă, grijulie faţă de creaţia tineretului. Aş dori să fac unele observaţii despre munca cu scriitorii începători. Fără afluenţa unor forţe creatoare tinere, literatura nu se va dezvolta în ansamblul ei. Tineretul reprezintă schimbul nostru. Fiecare începe cu lucruri mici, iar apoi se va dezvolta, va crea opere bune, mari, şi i se va recunoaşte talentul. Talentul nu se naşte dintr-o dată, el se perfecţionează treptat.

In ce priveşte educarea tineretului creator, avem o lipsă substanţială. După părerea mea, această lipsă constă în faptul că la noi se creează deseori condiţii de seră pentru scriitorii începători. (Aplauze).

Amintiţi-vă ce condiţii grele existau în Rusia ţaristă pentru om în general, şi cu atît mai mult pentru un scriitor, pentru un om care gîndeşte, pentru un om care nu se putea împăca cu viciile vechii societăţi. El era indignat, şi exprimîndu-şi indignarea în operele sale, făcea ca milioane de oameni să fie indignaţi, să se ridice la luptă pentru o viaţă mai bună. Se ştie cît de greu îi era în vremea aceea intelectualităţii creatoare să-şi croiască o cale.

Datorită Revoluţiei din Octombrie, condiţiile s-au schimbat radical. In societatea noastră socialistă s-au deschis orizonturi pentru descoperirea şi manifestarea multilaterală a tuturor posibilităţilor creatoare şi talentelor omului. Vrem ca activitatea de creaţie a tineretului să se dezvolte şi mai mult. In mediul nostru sovietic se nasc multe talente. Oamenii talentaţi trebuie ajutaţi să crească prin toate mijloacele. Ei nu trebuie însă rupţi în mod artificial de pămînt, de mediul în care trăiesc.

Sînt considerat ca un campion al porumbului. Vreau să dau un exemplu de cultivare a porumbului în condiţii normale şi în condiţii de seră şi să fac o oarecare analogie cu educaţia tinerilor scriitori. (Animaţie în sală, aplauze).

Sînt mulţi cei cărora le place porumbul. Porumbul le place gruzinilor, armenilor, ucrainenilor şi ruşilor din regiunile de sud. Porumbul este deosebit de gustos în faza de maturitate lăptoasă-ceroasă. Cine nu a mîncat porumb, nu ştie ce aliment bun este acesta. Oamenii care nu aveau experienţă în cultivarea porumbului, dar care ardeau de dorinţa să-l obţină mai devreme, au început să cultive răsaduri de porumb în seră. Imi amintesc de un agronom care, ştiind că sînt un agitator înflăcărat în favoarea porumbului, a vrut probabil să-mi facă o plăcere: el a cultivat răsaduri de porumb în seră, iar apoi le-a răsădit pe ogor. Cînd am ajuns pe acest ogor, am văzut următorul tablou: porumbul care fusese semănat încă nu răsărise, iar porumbul care fusese răsădit din seră era înalt de 20—30 cm. M-am uitat la aceste semănături şi i-am spus agronomului:

— Ştiţi că aţi făcut o prostie?

— Cum? De ce? — a întrebat el. Eu i-am răspuns:

— Porumbul semănat în pămînt, deşi nu a răsărit încă, se va ridica totuşi, se va dezvolta şi va da o recoltă bună; iar porumbul răsădit din sere va rămîne pipernicit, nu va da o recoltă bună, fiindcă a fost crescut în condiţii de seră. Să vedem porumbul răsădit. El este plăpînd, gălbejit, nu are acea culoare verde, cum nu este bronzat un om care a stat sub umbrelă. Desigur că această plantă nu poate rezista la toate încercările prin care va trece în dezvoltarea ei.

Intr-o oarecare măsură şi unii scriitori începători de la noi îmi amintesc de porumbul care înainte de a fi răsădit pe ogor este crescut în seră. Se întîmplă următorul lucru: de îndată ce un om publică o primă nuvelă sau poezie, se stîrneşte zarva că a apărut o nouă stea, un nou talent. (Animaţie în sală, aplauze prelungite). Acest tovarăş, care a scris prima sa operă, nu s-a intitulat scriitor sau poet, el nu a făcut decît să-şi încerce forţele; şi despre el se şi trîmbiţează că este o pildă de urmat, o perlă aşteptată de omenire, el este împins în Uniunea Scriitorilor. Dacă un astfel de începător locuieşte în provincie, se spune că trebuie să i se dea un apartament la Moscova sau în capitala republicii. Pasămi-te, e o nouă stea, poate el oare să rămînă în provincie?

Este oare adevărat? Doar Mihail Aleksandrovici Şolohov locuieşte în capitala sa — în staniţa Veşenskaia, dar ia încercaţi voi, cei care locuiţi în capitală, să vă întreceţi cu el pe tărîm literar! (Aplauze)

Nu este vorba cine unde locuieşte, ci de ce poate să facă fiecare, ce este capabil să facă cutare sau cutare om. (Aplauze)

Crearea unor condiţii de seră — cred — ar putea avea o influenţă negativă asupra educaţiei tineretului creator. Intr-adevăr ce se întîmplă uneori cu un om care a fost ridicat în slăvi şi scos din mediul în care a lucrat înainte? El a fost recunoscut scriitor, i s-a înmînat carnetul de membru al Uniunii Scriitorilor, i s-a dat o locuinţă în capitală. Pînă atunci el a lucrat în producţie ca tractorist, combiner, strungar, lăcătuş, constructor, inginer, agronom. Dar el nu s-a născut scriitor, ci a crescut, a muncit undeva. Iar apoi se constată că după prima sa operă reuşită, acest om nu este în stare să scrie o nouă operă mai bună. Ce să facă atunci? Stă şi se gîndeşte: să se aşeze la volanul combinei — nu se cade pentru un scriitor, să meargă în uzină, iarăşi nu se cade. Unde să meargă atunci? Se duce la Uniunea Scriitorilor pentru a primi bani din fondul literar. (Animaţie în sală. Aplauze). Acolo este luat în grijă. El socoteşte că o dată ce a fost recunoscut că este un talent, o dată ce i s-a înmînat carnetul de membru al Uniunii Scriitorilor drept dovadă a aptitudinilor sale, atunci totul i se cuvine. Şi dacă i se dă, să i se dea mai mult. (Animaţie în sală).

Poate că eu exagerez întrucîtva, nimeni nu are intenţia să facă o tragedie din aceasta. Vreau numai să arăt că aceasta este o abatere de la normele pe care trebuie să le urmăm. (Aplauze).

Tovarăşii tineri trebuie ajutaţi să-şi dezvolte talentul. Tineretul trebuie sprijinit aşa cum l-au sprijinit mulţi scriitori vechi, aşa cum l-a sprijinit Gorki. Am citit scrisorile lui Mihail Mihailovici Koţiubinski, am citit corespondenţa sa cu Gorki care a avut o uriaşă influenţă asupra creaţiei lui Koţiubinski, ca şi asupra multor altor scriitori, maeştri ai artei. Scriitorii ucraineni Nikolai Platonovici Bajan, Aleksandr Evdokimovici Korneiciuk şi Maksim Fadeevici Rîlski n-au decît să mă îndrepte dacă voi spune ceva inexact — Koţiubinski a lucrat mulţi ani în comisia pentru combaterea dăunătorilor agricoli, ca statistician în cadrul zemstvei şi s-a ocupat cu munca literară. După cum ştiţi, el scria bine.

De ce oare un scriitor care vrea să scrie despre un muncitor nu s-ar duce acolo unde trăiesc şi muncesc muncitorii, nu ar studia felul în care lucrează ei? Nu este mai bine să trăiască alături de ei? Este acesta un lucru rău? (Aplauze). Atunci nici nu s-ar mai pierde atîta vreme pentru călătorii. (Aplauze).

Tovarăşi, nu intenţionez fireşte să propun ca scriitorii din capitală să fie răspîndiţi prin Uniunea Sovietică, în mine, uzine şi în colhozuri. Nu, acest lucru nu ar fi rezonabil. Ţin numai să spun că scriitorii trebuie să pătrundă mai adînc în viaţă, s-o studieze, să exprime în imagini artistice tot ce este nou în viaţa Ţării Sovietice, să zugrăvească mai aprofundat omul — creatorul tuturor valorilor materiale şi spirituale ale societăţii noastre.

Este oare bine ca oamenii care au crescut şi trăiesc într-un anumit mediu — în colhoz, în uzină, într-o instituţie, care se hrănesc cu seva acestui mediu, să fie smulşi de acolo şi transplantaţi în condiţii de seră create în mod artificial?

Dacă s-ar proceda astfel, omul şi-ar putea pierde pămîntul de sub picioare, nu ar mai primi seva dătătoare de viaţă şi s-ar simţi ca o plantă smulsă din pămînt. De pildă, cînd transplantaţi un pom fructifer şi cînd îi smulgeţi din pămînt rădăcinile principale sînt necesari 2—3 ani pentru ca să crească noi rădăcini ramificate şi pomul să înflorească din nou. Aşa se întîmplă şi cu omul cînd este smuls din mediul obişnuit. El poate cu timpul să prindă rădăcini, să se pună pe picioare, dar poate să se şi usuce.

Imi voi îngădui să vă povestesc o convorbire pe care am avut-o de mult cu scriitorii ucraineni. Cînd am sosit să lucrez în Ucraina — era încă înainte de război — au venit la mine scriitori, buni tovarăşi, nu voi spune numele lor. Am vorbit cu ei despre unele probleme, iar apoi unul dintre ei a spus:

— Tovarăşe Hruşciov, avem o rugăminte la dv.

— Ce rugăminte?

— La noi a apărut o minunată poetă populară, o ţărancă.

— Bine, am spus eu, acum apar mulţi oameni talentaţi. Ce-i trebuie?

— Locuieşte la ţară, mi-au răspuns ei.

— Şi voi ce doriţi?

— Trebuie să i se dea o locuinţă la Kiev.

Atunci le-am spus tovarăşilor următoarele:

— Această femeie compune poezii despre viaţa colhoznică; deşi ea nu ştie prea multă carte, are probabil aptitudini.

Ea scrie despre oameni şi evenimente pe care le vede, la care participă. Dar ia luaţi-o din colhoz, daţi-i o locuinţă pe bulevardul Kreşciatik, despre ce va putea scrie atunci? Se va ofili curînd, nu va mai putea scrie nimic, şi dacă va vrea să scrie, va fi nevoită să plece în colhoz.

Prietenii mei scriitorii au ascultat ce spuneam eu, apoi au primit-o totuşi pe această colhoznică în Uniunea Scriitorilor. Din treaba asta, însă, nu a ieşit nimic, era un om cu puţină cultură, necopt. Ştia doar să facă rime dar numai rima nu înseamnă poezie (Aplauze).

Cred, tovarăşi, că veţi înţelege just şi veţi fi de acord că tineretul începător trebuie sprijinit indiferent de vîrstă, însă nu trebuie pus artificial în condiţii de seră. Un om nu va învăţa niciodată să înoate dacă va fi sprijinit mereu în apă. Pentru a învăţa să înoţi trebuie să te arunci în apă, să-ţi încerci forţele, să te antrenezi. Dacă cel care învaţă va fi pe punctul să se înece, daţi-i ajutor, însă apoi învăţaţi-l să înoate singur. Daţi-i scriitorului începător posibilitatea să-şi dezvolte talentul prin propriile lui forţe. (Aplauze)

Tovarăşi! Oare se poate vorbi de „un drept al scriitorului de-a face greşeli“, de „un drept al scriitorului la insuccese“? Cred că însăşi situaţia şi rolul scriitorului în societate nu-i îngăduie un asemenea drept. Bine a spus Leonid Sergheevici Sobolev la primul Congres al scriitorilor în anul 1934: Partidul şi guvernul i-au dat scriitorului sovietic absolut totul şi i-au luat un singur drept, acela de a scrie prost.

După părerea mea, poporul i-a privat pe scriitori nu numai de dreptul de a scrie prost, ci în primul rînd de a scrie greşit. Operele pot fi scrise, ca să spunem aşa, la un nivel nu prea înalt. Ei şi, cititorul va fi acela care va aprecia o operă proastă. Altceva este cînd opera este scrisă greşit, adică în alcătuirea ei s-a pornit de pe poziţii greşite. Acest lucru nu poate fi admis în nici un caz pentru că reprezintă un rebut literar.

S-ar putea spune că nu există producţie fără rebut. Este adevărat, însă există rebuturi şi rebuturi, greşeli şi greşeli. Veţi fi de acord că una înseamnă rebutul la o piesă oarecare, la care s-a ajuns din vina unui lăcătuş sau strungar, şi cu totul altceva înseamnă un rebut literar. In primul caz lucrurile se vor limita la situaţia că piesa rebutată se va arunca, va fi comandată o piesă nouă şi se va pierde doar timpul cheltuit pentru fabricarea ei şi materialul. In cel de-al doilea caz, o producţie literară-rebut capătă viaţă (doar cartea cu greşeli a văzut lumina tiparului!), ea îşi va croi drum către cititori şi chiar către acei care nu au învăţat încă să se ţină ferm pe picioare şi să distingă bine calităţile şi lipsurile unei opere artistice.

Cititorul, fiind vorba de opera unui scriitor, o priveşte cu încredere.

Ştiţi ce respect a cultivat partidul în popor pentru scriitori, pentru opera artistică, pentru cuvîntul tipărit. Iată de ce o operă literară, chiar dacă conţine serioase greşeli ideologice, poate fi primită de o anumită parte a cititorilor ca o adevărată operă, căreia trebuie să-i acorzi încredere şi de la care să înveţi să trăieşti şi să lupţi. Gîndiţi-vă singuri ce pagubă poate aduce o asemenea literatură-rebut oamenilor sovietici, construcţiei comuniste.

Veţi spune, ce garanţie avem că nu se va greşi? Da, este greu să dai garanţii, fiindcă scriitorul, dacă el este un adevărat scriitor sovietic, comite greşeli inconştient, nepremeditat, datorită unui şir întreg de cauze — insuficientă cunoaştere a vieţii, poziţii de plecare greşite etc. Pentru a nu săvîrşi greşeli, trebuie să ţinem minte că scriitorii trăiesc în societate, reflectă viaţa societăţii, creaţia lor trebuie orientată de critica opiniei publice, ei trebuie să-şi plece urechea la această critică, să ţină seama de ea, să organizeze discuţii şi dezbateri tovărăşeşti, să supună judecăţii opiniei publice operele lor.

Veţi putea spune din nou: criticaţi-ne, controlaţi şi, dacă lucrarea este greşită, nu o tipăriţi. Ştiţi însă că nu este uşor să-ţi dai seama dintr-o dată ce să tipăreşti şi ce să nu tipăreşti. Calea cea mai uşoară este de a nu tipări nimic; atunci nu vor exista nici un fel de greşeli, iar omul care a interzis să se tipărească o lucrare sau alta, va părea un om deştept. Aceasta ar fi însă o prostie. (Animaţie în sală. Aplauze).

De aceea, tovarăşi, nu aruncaţi pe umerii guvernului rezolvarea unor asemenea probleme, rezolvaţi-le singuri, tovărăşeşte. După părerea noastră, aceasta va fi adevărata critică. O adevărată critică literară nu trebuie să se lase influenţată de nimeni, ea trebuie să se preocupe de lucrul principal — de meritele ideologice şi artistice ale lucrării literare. Aşa trebuie să punem problema.

Cred că Alexandr Trifonovici Tvardovski are dreptate cînd spune în cuvîntarea sa la congres că în creaţia literară este importantă în primul rînd calitatea. Este adevărat că în activitatea spirituală e de preferat „mai bine“ decît „mai mult“. Daţi o singură carte, dar bună. Puţine cărţi a scris Nicolai Ostrovski însă cartea sa „Aşa s-a călit oţelul“ este o adevărată carte. Scriitorul a murit, însă cartea lui va trăi desigur în veci. Nu voi numi alţi autori şi alte opere — avem multe. Trebuie să căutăm să creăm cărţi bune, ca ele să trăiască mult şi să facă bucurii oamenilor.

Din copilărie mi s-au întipărit în inimă versurile lui Nikolai Alexeevici Nekrasov din poemul „Bunicul“. Le ţin minte bine, cuvînt cu cuvînt.

Iată-le:

„Văzui, Saşa, o minune:
Mai de mult, un pîlc de ruşi
Ce, pe vremi, s-au răsculat,
In surghiun toţi au fost duşi
Pe-un meleag îndepărtat
Iar acolo li s-a dat
Libertate şi pămînt;
Bine seama nici n-au luat
Şi s-a scurs un an, curînd.
Vin pe-acolo comisari,
Ce să vezi? Se-ntinde-un sat,
Magazii, hambare mari,
La fierar, ciocane bat...
Şi astfel, treptat-treptat,
Intr-o jumătat'de veac
Mare tîrg au înălţat.
Lucruri minunate fac
Om şi munca-n libertate...“
(Aplauze)

Vedeţi cît de frumos a vorbit Nekrasov despre om, despre ceea ce este capabil să facă omul dacă i se dau libertate şi pămînt. (Aplauze furtunoase). Dar acum proporţiile s-au schimbat. Ce ar spune Nekrasov acum, dacă ar trăi în vremurile noastre, dacă ar afla că în 3—4 ani oamenii sovietici au desţelenit pămînturi pe o suprafaţă de 36 milioane de hectare! (Aplauze). Dacă acelea erau minuni, despre faptele oamenilor sovietici e prea puţin să spui că sînt mai mult decît o minune.

Iată, tovarăşi, în ce epocă trăim! Ne înclinăm însă geniului lui Nekrasov care a ştiut să vadă şi să aprecieze în asemenea înfăptuiri modeste, în comparaţie cu cele ale vremurilor noastre, că „lucruri minunate fac om şi munca-n libertate!“

In vremurile noastre se manifestă măreţele forţe creatoare ale poporului care şi-a transformat patria într-o mare putere socialistă. Duşmanul nostru a şi înţeles aceasta.

Să vă povestesc un fapt. De curînd, în cadrul unei recepţii am avut o convorbire cu reprezentanţii diplomatici ai cîtorva ţări. Astăzi, cea mai arzătoare problemă este problema conferinţei miniştrilor Afacerilor Externe. Ambasadorul Germaniei Occidentale mi-a pus întrebarea:

— Cum se va rezolva problema la Geneva?

— Asta să-mi spuneţi dvs. Sînteţi ambasador al guvernului dvs., spuneţi-mi care este părerea lui. Dar, indiferent de părerea pe care o aveţi, pot spune un singur lucru, trebuie semnat un tratat de pace cu cele două Germanii.

— Acest lucru este cu neputinţă.

— Dimpotrivă, este cu putinţă. Dacă astăzi este imposibil pentru dvs., vom semna Tratatul de pace cu Republica Democrată Germană, şi vom aştepta pînă cînd veţi spune că este cu putinţă şi veţi semna şi dvs. Tratatul de pace. (Aplauze)

Ambasadorul mi-a spus că nu, acest lucru nu se va întîmpla. I-am răspuns: nu vă pripiţi, nu spuneţi „nu“, aşteptaţi.

In acest moment încă un ambasador s-a alăturat discuţiei noastre. Acest ambasador a trăit pe vremuri în ţara noastră, el şi tatăl său au avut o fabrică la Moscova, dar mai tîrziu au plecat de aici şi astăzi el este ambasadorul unei ţări străine, vorbeşte perfect ruseşte şi de aceea am discutat cu el fără translator.

Aşadar, iată că acest ambasador se adresează ambasadorului Republicii Federale Germane şi îi spune:

— Ştiţi domnule ambasador, nu vă sfătuiesc să vă grăbiţi să spuneţi nu. Acum 30 de ani am spus că puterea sovietică nu se va menţine mult şi, după cum vedeţi, m-am înşelat. (Aplauze).

Aceasta dovedeşte că chiar şi oameni care din punctul de vedere al situaţiei lor de clasă au fost şi au rămas adversarii noştri — au început să vadă şi încep să-i corecteze pe colegii lor: nu te pripi, nu te grăbi să spui „nu“.

Iar noi împreună cu voi, tovarăşi, sîntem comunişti. Puteţi spune: noi nu sîntem cu toţii comunişti. La aceasta vă pot răspunde că atunci cînd la noi iau cuvîntul scriitori, muncitori sau funcţionari, după cuvîntările lor nu-ţi poţi da seama dacă vorbitorul este comunist sau nu este comunist, şi pentru a afla ce este trebuie să-l întrebi chiar pe vorbitor. Oare aceasta nu este o mărturie elocventă a contopirii gîndurilor partidului nostru cu gîndurile popoarelor din marea noastră Uniune Sovietică? (Aplauze furtunoase). Aceasta este cea mai mare recompensă pentru partidul nostru, aceasta este un triumf măreţ al învăţăturii comuniste. Invăţătura partidului nostru, programul partidului nostru au încetat de a mai fi doar un document ştiinţific şi au devenit un document al vieţii însăşi, concepţiile, unghiul de vedere, programul de acţiune al marelui nostru popor. (Aplauze furtunoase).

Aceasta este o recompensă şi pentru că acum prestigiul internaţional al ţării noastre, prestigiul politicii sovietice este mai mare ca oricînd, iar politica guvernului nostru decurge din politica şi învăţătura partidului nostru comunist. Prin urmare, aceasta este o recunoaştere a faptului că învăţătura partidului comunist este o învăţătură atotbiruitoare. Trebuie să facem tot ce ne stă în putinţă pentru ca prin faptele noastre să înălţăm şi mai sus statul nostru.

Tovarăşi, îngăduiţi-mi să vă citesc încă o poezie. Imi place ce spune Ivan Savvici Nikitin despre patrie:

„Avem pentru ce
Să te iubim,
Rusie puternică,
Şi să-ţi spunem mamă,
Să apărăm onoarea ta,
Impotriva duşmanului,
Pentru tine la nevoie
Să ne dăm viaţa!“

Ce cuvinte minunate! La timpul său poetul spunea că Rusia poate fi numită mamă, dar noi ştim că pe atunci Rusia nu era mamă pentru toţi, pentru mulţi era mamă vitregă. Nu vorbesc numai despre componenţa naţională, ci şi despre componenţa de clasă a populaţiei din fosta Rusie. Şi totuşi poetul a numit-o mamă. Ce să mai spunem despre marea noastră Uniune Sovietică care a devenit cu adevărat mama tuturor popoarelor care s-au înfrăţit în ţara noastră. (Aplauze furtunoase).

Şi toate acestea, tovarăşi, le datorăm marelui Lenin, gloriosului nostru partid comunist, orînduirii sovietice, noi le datorăm muncii pline de abnegaţie a popoarelor noastre. Vom apăra toate cuceririle socialismului, le vom spori şi vom înainta spre ţelul mult dorit, construirea societăţii comuniste. (Aplauze furtunoase).

In timpurile noastre noi se vorbeşte într-un chip nou de poporul sovietic în poezia „Aproape jumătate de veac“ de Aleksandr Tvardovski. Ea a fost publicată în decembrie anul trecut în „Pravda“. Nu o voi citi fiindcă aţi citit-o cu toţii şi vă amintiţi de ea. Această poezie exprimă sentimentele fiecărui om care îşi iubeşte patria socialistă, care iubeşte statul sovietic şi se mîndreşte cu realizările lui. (Aplauze).

Tovarăşi! Desfăşurăm acum construcţia comunistă pe un front larg. Dacă ne exprimăm în limbaj militar, putem spune că societatea noastră este organizată în detaşamente care pornesc ofensiva pe un front larg.

Mulţi dintre dvs. aţi participat la lupte şi ştiţi că fără artilerie, infanteriei îi este aproape imposibil să spargă fortificaţiile duşmanului fără mari pierderi, că întotdeauna înainte de ofensivă se face o pregătire de artilerie, pentru care se cheltuieşte o mare cantitate de proiectile, în funcţie de felul în care sînt fortificate poziţiile duşmane. Aci este de faţă mareşalul Malinovski care poate confirma aceasta.

Cred, tovarăşi, că în ofensiva noastră comună, activitatea scriitorilor sovietici poate fi comparată cu artileria cu tragere lungă care trebuie să deschidă calea infanteriei. (Aplauze furtunoase).

Scriitorii sînt un fel de artileristi. Ei netezesc calea în vederea înaintării noastre, ajută partidul nostru în educarea comunistă a oamenilor muncii.

Acum trei zile am primit un grup de americani. Printre ei se afla un om în vîrstă — magistrat. La sfîrşitul convorbirii el a luat cuvîntul şi a spus: „Mulţumesc, domnule Hruşciov, pentru convorbire, sînt foarte mulţumit şi noi toţi sîntem mulţumiţi de vizita pe care am făcut-o în Uniunea Sovietică. Am văzut foarte multe, şi eu personal vă mulţumesc în mod deosebit. Mă tem că atunci cînd mă voi înapoia şi voi povesti prietenilor impresiile mele, unii dintre ei vor spune că probabil ruşii au spălat creerul bătrînului magistrat“.

Chiar aşa mi-a spus. Şi bine a spus. Aşadar, tovarăşi, trebuie ca prin operele dvs., „să spălaţi creerii oamenilor“ iar nu să-i îmbîcsiţi. In prezent, vouă scriitorilor, vă revine o deosebită răspundere.

Ştiţi, tovarăşi, că atunci cînd artileria pregăteşte ofensiva şi sprijină în această ofensivă infanteria, ea se conduce după anumite reguli de luptă. De aceea, trebuie să ştii să tragi cu precizie, să tragi în inamic, iar nu în ai tăi. (Rîsete, aplauze).

Ne aflăm în epoca dezvoltării impetuoase a ştiinţei şi tehnicii. Şi tehnica noastră se schimbă şi artileria se schimbă. Vorba cîntecului: Şi bîta cu plugul de lemn au trecut la odihnă, şi în locul lor a venit împărăteasa maşină. In locul artileriei şi al aviaţiei a venit racheta care a şi fost lansată în Cosmos şi a devenit satelit al soarelui.

Aşa cum se dezvoltă tehnica, tot aşa şi voi trebuie să vă ascuţiţi, să vă perfecţionaţi armele pentru ca ele să tragă la o mai mare depărtare şi să fie mai precise.

Dragi tovarăşi!

Imi închei cuvîntarea. Ingăduiţi-mi să vă mulţumesc pentru atenţie, pentru că m-aţi ascultat. Dacă am greşit cumva, cred că mă veţi ierta. Recunosc, am fost foarte emoţionat şi îngrijorat. Am intenţionat la început să-mi pregătesc dinainte textul. Dar îmi cunoaşteţi firea, nu-mi place să citesc, îmi place să stau de vorbă. (Aplauze furtunoase).

Ştiţi tovarăşi cît este de greu să vorbeşti. Cînd cuvîntarea este scrisă şi pregătită, poţi dormi liniştit. Dar cînd trebuie să vorbeşti fără text — nu dormi tocmai bine. Te trezeşti şi începi să te gîndeşti cum să formulezi mai bine cutare sau cutare problemă, începi să te cerţi cu tine însuţi. E greu pentru un vorbitor să-şi cîştige pîinea vorbind fără text.

Fireşte că nu sînt asigurat împotriva lapsusurilor. De aceea, vă rog să nu fiţi judecători severi şi dacă aţi şi observat unele lapsusuri să nu mă judecaţi prea aspru (Aplauze).

Tovarăşi!

Oglindiţi în operele voastre faptele mărețe pe care le săvîrşeşte poporul, oamenii simpli. Trebuie ca aceşti oameni să fie cunoscuţi, văzuţi mai bine, să fie un exemplu pentru toţi acei care luptă sub conducerea Partidului Comunist, pentru construirea societăţii comuniste.

Trăiască popoarele glorioase ale Uniunii Sovietice, care construiesc comunismul! (Aplauze furtunoase).

Trăiască marele nostru Partid Comunist! (Aplauze furtunoase).

Trăiască scriitorii sovietici — ajutoarele credincioase ale Partidului nostru în construirea comunismului! (Aplauze furtunoase prelungite. Intreaga asistenţă se ridică în picioare).

In pauza dezbaterilor, scriitorul turc Nazim Hikmet discută cu delegaţii la Congres Konstantin Fedin (Moscova) şi Mihail Slonimski (Leningrad)

Ascultînd dezbaterile Congresului: Zaharia Stancu, Nicolina Stancu, Emma Beniuc şi Mihai Beniuc

CEL DE-AL III-lea CONGRES

Sarcinile scriitorilor sovietici

(Urmare din pag. 3)

buie, de asemenea, intensificate eforturile pentru a înarma cu cunoașterea limbilor și pe actualii traducători profesioniști. Ar fi just ca principala condiție a primirii traducătorilor ca membri în Uniunea Scriitorilor să fie cunoașterea unei sau a mai multor limbi.

Lupta pentru o înaltă calitate artistică a traducerilor literare este o cauză vitală a tuturor scriitorilor sovietici. Ne revine această datorie din respectul pe care-l acordăm principiilor leniniste ale politicii naționale.

Să influențăm procesul literar

Vorbind despre sarcinile creatoare ale literaturii sovietice în următorii ani, trebuie să ne oprim atenția asupra problemelor criticii, istoriei și teoriei literaturii. Literatura nu se poate dezvolta pe dibuite, fără a se sprijini cu claritate și chibzuință pe tradițiile istorice, fără a generaliza profund și larg experiența acumulată. Caracterul novator al literaturilor noastre, determinat de însuși specificul societății noi care construiește comunismul, reliefează cu deosebită forță necesitatea generalizării științifice a practicii de creație, necesitatea muncii serioase în domeniul teoriei literare.

Să influențăm procesul literar! Aceste cuvinte le repetăm neîncetat atunci cînd avem în vedere critica literară.

Putem considera, astăzi, că dispunem de o solidă critică literară. In anii ce s-au scurs între cele două congrese, s-au publicat numeroase monografii despre cei mai mari scriitori sovietici, precum și culegeri de articole ale unor critici remarcabili, consacrate problemelor actuale ale dezvoltării literaturilor frățești din Uniunea Sovietică. S-a înlăturat atitudinea sociologist-vulgară și bucherească față de artă, din ce în ce mai des criticii analizează creația scriitorilor în procesul general al dezvoltării literaturii, în originalitatea ei artistică.

Mulți critici și-au concentrat atenția asupra cercetării aprofundate a anumitor genuri, fenomene și probleme teoretice ale literaturii și putem să utilizăm cu încredere constatările lor competente pe marginea problemelor bine studiate.

Cititorul sovietic cunoaște lucrările interesante despre clasici ale lui V. Ermilov și A. Belețki. Problemele poeziei au fost discutate în cărțile și articolele lui V. Perțov, A. Makarov, cele ale satirei — în lucrările lui I. Elsberg, cele ale dramaturgiei — în cărțile lui A. Karaganov, E. Surkov. Problemele formei naționale au fost ridicate în mod serios în lucrările lui C. Zelinski, G. Lomidze, L. Novicenko. Un rol pozitiv l-au avut, în lupta pentru apărarea principiilor realismului socialist, cărțile și articolele lui A. Dementiev, V. Ozerov, N. Șamota, B. Sucikov. Despre literatura străină au scris cu talent I. Anisimov, E. Knipovici. Problemele actuale ale dezvoltării literaturilor frățești și-au găsit ecou în cărțile și articolele lui S. Krîjanovski, S. Cilai, V. Jghenti, L. Kalandadze, G. Margvelașvili, V. Zahidov, I. Sultanov, M. Karataev, E. Topcean, S. Arababean, K. Korasakas, K. Kraulin, I. Niedre, L. Remelgas și ale multor altor critici și teoreticieni literari din toate republicile noastre.

Ne bucură faptul că scriitorii noștri de frunte scriu tot mai des articole critice pe marginea problemelor creației literare.

Caracterizînd situația din domeniul criticii literare, trebuie totuși spus din nou că și în prezent lipsa principală a criticii noastre literare este că ea încă nu se simte organizatorul dezvoltării literaturii, că ea urmărește slab tendințele caracteristice ale literaturii contemporane, că intervine prea rar în aceste probleme, cînd tocmai ea ar trebui să sprijine cu curaj mlădițele noului și să fie prima care să reacționeze în fața abaterilor de la orientarea justă. Pe lîngă această lipsă, mai există alta și anume cercetarea insuficientă a căutărilor artistice ale scriitorilor, lupta slabă pentru măiestria literară a scriitorilor. Sînt lipsuri legate între ele, decurg una din cealaltă. Criticul poate cunoaște natura fiecărui fenomen artistic particular, legătura lui cu arta în general, numai atunci cînd are o viziune generală asupra artei.

Problemele teoriei literaturii trebuie să se afle permanent în centrul atenției noastre. Realismul socialist ne apare ca o generalizare a întregii munci creatoare. El este steagul de luptă sub care ne îndreptăm spre noi culmi ideologico-artistice. Nu în zadar metoda noastră de creație, principiul leninist al partinității literaturii, au fost anii aceștia supuse unor atacuri atît de acerbe din partea scutierilor teoriilor burgheze reacționare și ale ciracilor revizioniștilor. Atacurile lor au fost respinse, dușmanii esteticii socialiste au suferit o înfrîngere. Totuși, nu trebuie să ne autoliniștim, trebuie să continuăm elaborarea creatoare a problemelor realismului socialist, evidențiind problemele cele mai actuale în condițiile de astăzi.

Dintre acestea, menționăm problema tradiției clasice, inovația și măiestria artistică a literaturii sovietice, varietatea artistică, eroul pozitiv, individualitatea creatoare a scriitorului. In prezent, toate aceste probleme trebuiesc studiate ținînd seama de practica artistică a literaturii sovietice. Trebuie concretizată problema diversității stilurilor și formelor în arta realismului socialist, studiind căutările și manierele variate ale diverșilor scriitori, cercetînd evoluția diversității stilurilor în literatura contemporană, înțelegînd totodată rolul și locul romantismului.

In sfîrșit, nu vom dezvolta mai departe teoria dacă nu ne vom concentra atenția asupra generalizării experienței tuturor literaturilor noastre frățești.

Uniunea Scriitorilor din U.R.S.S. este o organizație multinațională. Ea unește în rîndurile ei scriitori care scriu în zeci de alte limbi.

Cîteva cuvinte în legătură cu munca istoricilor literari. In ultimii ani, s-a efectuat o muncă uriașă pentru crearea unor lucrări de istorie a literaturilor frățești și ceea ce ne bucură și ne dă speranțe sînt lucrările de istorie a literaturii sovietice.

S-a efectuat o lucrare fundamentală — Istoria literaturii ruse, în zece volume. A fost publicată istoria criticii ruse. Datorită eforturilor colective ale teoreticienilor literari sovietici, s-au scris istoria literaturii germane, franceze, engleze. Se acordă din ce în ce mai multă atenție studierii istoriei literaturilor din țările lagărului socialist și analizării creației scriitorilor contemporani ai acestor literaturi. S-au editat numeroase lucrări monografice despre scriitorii de frunte din lume. A cunoscut o însemnată dezvoltare cercetarea literaturii din China, India, țările Orientului arab, Africa. S-au întocmit volume antologice cu lucrări ale clasicilor chinezi, coreeni, japonezi. In ciclul „Monumente ale literaturii" s-au editat, pentru prima oară, traducerea integrală a lucrării indiene „Panceatantra" și „Legenda doctorului Faust". Profesorul B. Smirnov a publicat, la Așhabad, traduceri ample din poemul indian „Mahabharata".

Aceeași muncă rodnică și amplă a fost efectuată de criticii și istoricii literari din Ucraina, din Republicile Baltice, din Bielorusia, din Republicile Transcaucaziei și Asiei mijlocii. Trebuie considerat drept un mare succes al teoriei noastre literare apariția unor studii de istorie a literaturilor frățești din perioada sovietică. A apărut primul volum al Istoriei literaturii sovietice ruse în trei volume. In celelalte republici sovietice, sînt pregătite spre editare studii despre istoria literaturilor respective. Este un rezultat foarte însemnat al unei perioade îndelungate din munca noastră.

In munca științifică viitoare în domeniul istoriei literaturii popoarelor U.R.S.S., în fața savanților stă sarcina de a arăta cum pășesc literaturile frățești pe calea realismului socialist, cum se îmbină tradițiile lor cu experiența nouă, cum se îmbogățesc și se completează reciproc aceste literaturi.

Ținînd seama de trăsăturile deosebite ale fiecărei literaturi frățești, trebuie spus că idealurile comunismului, lupta pentru înfăptuirea lor în familia frățească strîns unită a tuturor popoarelor U.R.S.S. este acel lucru comun care ne unește pe noi, toți scriitorii sovietici, într-o singură familie, fiind izvorul forței noastre. E timpul să ridicăm în fața teoreticienilor literari sarcina de răspundere a creării unei lucrări unice de istorie a întregii noastre literaturi sovietice, lucrare cu un caracter sintetic, în care să nu fie pur și simplu adunate articole despre diverse literaturi naționale, ci în care să fie elucidat întregul proces de dezvoltare a literaturii sovietice multinaționale, în ansamblu.

Se înțelege că o asemenea lucrare necesită unirea tuturor forțelor din institutele Academiei și din Uniunea Scriitorilor. Pentru desăvîrșirea acestei opere trebuie să colaboreze savanți din diverse republici. Sîntem de părere că această sarcină trebuie să constituie un paragraf important al planului septenal al istoriei și criticii literare sovietice.

Pentru a ocupa un loc de onoare în rîndurile scriitorilor sovietici, criticii, teoreticienii literaturii trebuie să fie strîns legați de practica de creație a scriitorilor, de activitatea creatoare a poporului constructor al comunismului.

Imbinarea unei publicistici combative și ascuțite cu pătrunderea curajoasă în laboratorul de creație al scriitorilor, iată ce lipsește în bună măsură multor critici și teoreticieni literari și iată ce trebuie să fie o primă caracteristică a muncii lor în viitor. Trebuie remarcat că, în lucrările unor cercetători și publiciști, se mai întîlnesc serioase greșeli de metodologie.

Exprimîndu-ne observațiile critice la adresa teoreticienilor din rîndurile scriitorilor sovietici, putem vorbi cu convingere despre munca lor viitoare. Creșterea activității lor creatoare ne oferă temeiul să sperăm că sarcinile mari pe care le-a ridicat în fața noastră noua etapă din dezvoltarea literaturii vor fi îndeplinite cu cinste. Partidul găsește în criticii și teoreticienii literari, ca și în toți scriitorii, ajutoare credincioase în lupta pentru puritatea teoriei literare marxist-leniniste, în lupta pentru caracterul popular și partinic al literaturii sovietice.

Tineretul creator — ziua de mîine a literaturii

Problema completării rîndurilor scriitorilor cu oameni talentați a frămîntat pe participanții tuturor congreselor noastre. Intrarea în literatură a unor oameni noi nu înseamnă o completare automată a rîndurilor ei, nu este o simplă înlocuire a celor ce pleacă.

Faptele istoriei dovedesc că, o dată cu schimbul generațiilor literare, a avut întotdeauna loc un schimb al eroilor. Venind după Pușkin, după Griboedov, după Lermontov, după Gogol-Herțen, Turgheniev, Tolstoi, Nekrasov nu au preluat numai ștafeta moștenirii clasice, dar au dezvăluit o nouă fațetă în viața literaturii ruse, au indicat noi eroi literari. Același lucru s-a petrecut și o dată cu intrarea în literatură a scriitorilor din deceniul al 7-lea și al 8-lea din secolul trecut. Un erou nou a intrat în literatură, o dată cu apariția lui Maxim Gorki.

In literaturile noastre frățești, fiecare generație, preluînd de la cea veche tradiția moștenirii clasice a experienței, a adus în lucrările ei ceva nou, inimitabil, care n-a mai fost spus pînă la apariția sa, a zugrăvit un erou promovat de fiecare generație de constructori ai socialismului.

In cei patru ani dintre cele două congrese, în literatură au pătruns mulți oameni noi. In preajma celui de al II-lea Congres, Uniunea număra 3695 scriitori. La 1 februarie 1959, numărul membrilor Uniunii a sporit la 4801.

Cei douăzeci de ani dinaintea Congresului al II-lea nu au cunoscut o asemenea afluență de noi scriitori. Fiecare literatură frățească cunoaște lucrări scrise cu talent de scriitori ale căror nume sînt noi pentru cititori. Ar dura prea mult să enumerăm oamenii de talent care au intrat în rîndurile noastre în anii dintre cel de-al II-lea și cel de-al III-lea Congres.

Rîndurile noastre au crescut numeric cu o treime. Dar printre cei noi sînt mulți oameni de vîrstă mijlocie și chiar înaintată, iar procentul tinerilor este mic. Sarcina noastră comună este de a descoperi și de a promova tineretul în literatură, un tineret capabil să povestească despre soarta generației tinere a constructorilor comunismului, să povestească, cu aceeași pasiune și cu același talent, cum a făcut-o Nikolai Ostrovski în numele primei generații a Comsomolului.

Nici una dintre literaturile lumii nu dispune de asemenea posibilități pentru dezvoltarea creatoare a tinerilor, ca literatura sovietică. Există la noi în țară, în afara revistelor literare, multe zeci de alte publicații care-și oferă cu ospitalitate paginile lor pentru lucrările noilor scriitori. In țara noastră apar anual sute de cărți de proză și versuri, scrise de autori începători.

Plenara a II-a a conducerii Uniunii Scriitorilor a fost consacrată în întregime muncii cu tinerii scriitori. Seminarele de creație unionale și republicane, axate pe discutarea genurilor și speciilor literaturii, ajută dezvoltării creatoare a tinerilor scriitori, le facilitează posibilitatea de a stabili un contact strîns cu scriitorii din generația mai veche. Există, de cîțiva ani, cursuri superioare de literatură, inițiate de Uniunea Scriitorilor. De peste un sfert de veac, există Institutul de literatură, cu secții de zi și secții fără frecvență, institut care, pînă nu de mult, era unic în lume. Mulți scriitori talentați, absolvenți ai acestui institut, au ocupat un loc însemnat în colectivele de creație ale familiei noastre literare multinaționale.

In toate republicile frățești, în organizațiile scriitoricești, pe lîngă redacțiile organelor de presă, în marile întreprinderi industriale și în institutele de învățămînt superior, există cercuri literare. In anii de după război, Uniunea Scriitorilor Sovietici, împreună cu C.C. al Comsomolului, au organizat trei consfătuiri unionale ale tinerilor scriitori. Ele ne-au permis să găsim și să atragem în rîndurile noastre un grup însemnat de tineri talentați. Dar toate aceste realizări sînt încă prea puține pentru satisfacerea necesităților de azi și în special de mîine ale literaturii.

Volumul muncii este redus, iar conținutul ei nu e întotdeauna satisfăcător. Dacă aruncăm o privire fugitivă peste almanahurile editate în țară, ne dăm seama că deseori scade exigența față de scriitorii începători. O parte însemnată a materialului tipărit în almanahuri este slab, cenușiu, deseori nu licărește nici o scînteie de talent literar. Exigența scăzută creează iluzii dăunătoare în mintea acestor oameni lipsiți de aptitudini literare, iar celor talentați li se creează impresia falsă despre, pasă-mi-te, ușurința muncii scriitoricești. Este foarte bine să edităm în țară, în toate limbile, multe cărți de debut. Dar trebuie să ne gîndim dacă tot ceea ce edităm este folositor exigentului nostru cititor.

Pentru a spori afluența în literatură a unor talente autentice ar trebui ca, dînd dovadă de o și mai mare receptivitate față de orice sclipire de talent, să ridicăm exigența față de calitatea artistică a lucrării de debut, să obținem ca publicarea ei să fie o bucurie nu numai pentru autor și redactor, ci și pentru cititor.

Vorbind despre munca cu tinerii scriitori, sîntem obligați să amintim multor reprezentanți ai generației vîrstnice minunatul exemplu al lui Maxim Gorki. Pînă în ultima zi a vieții sale, el împărtășea tinerilor nesecata bogăție a experienței sale și generozitatea nemărginită a sufletului său. Căci grija pentru tineri asigură înflorirea de mîine și măreția literaturii noastre.

Pe măsură ce se realizează planul septenal, noi milioane și zeci de milioane de oameni vor cunoaște tezaurul spiritual al literaturii și artei. Va spori, în masele populare, atracția pentru creația literară. Oamenii talentați vor crea opere literare fără să renunțe la munca lor în specialitatea de bază. Aceasta nu se va întîmpla dintr-o dată, ca „la porunca știucii", dar posibilitățile unui asemenea proces trebuiesc prevăzute de pe acum.

In cuvîntarea ținută la Congresul al XXI-lea, tovarășa E. A. Furțeva a vorbit despre necesitatea unei reforme a sistemului de pregătire a cadrelor pentru artă și literatură. Trebuie să acordăm o mare atenție ideilor expuse de tovarășa E. A. Furțeva, atunci cînd rezolvăm problemele de educație a tinerilor scriitori.

Institutul nostru de literatură și-a început activitatea acum un sfert de veac, ca un institut de literatură seral. Scopul lui era ca tinerii muncitori sau funcționari talentați, care doreau să devină scriitori, să învețe, după ziua de lucru, la Universitatea serală, completîndu-și cunoștințele în domeniul ideologiei, istoriei, literaturii, esteticii, iar în seminariile de creație, să-și dezvolte germenii măiestriei literare.

Apoi Institutul de literatură a fost transformat într-un institut cu cursuri de zi, independent de producție. Pînă în ultimul timp, studenții erau formați din tineri absolvenți ai școlilor. Izolîndu-se 5 ani în institut, tinerii trăiau sub un clopot de sticlă, în lumea strîmtă a intereselor literare.

Nu ridicăm problema lichidării Institutului de literatură, ca institut de învățămînt superior de zi, independent de producție. Dar trebuie să-l întărim cu mai multă hotărîre și fermitate, cu oameni talentați, care au un stagiu în producție și o experiență în activitatea obștească. Paralel cu aceasta, trebuie lărgită cu hotărîre activitatea secției fără frecvență a Institutului, pentru ca, în viitor, această secție să se transforme treptat în secție principală.

Și poate că acum ar trebui să ne gîndim la reînființarea unui institut de literatură seral la Moscova și la crearea, în mod experimental, a unor secții serale ale Institutului în centre culturale importante, ca Leningrad și Kiev, pe lîngă uniunile de scriitori sau pe lîngă universități.

Cele trei consfătuiri unionale ale tinerilor scriitori au adus literaturii un folos însemnat. Dar, în viitor, ar fi just să se pună accentul pe organizarea unor consfătuiri republicane, așa cum s-a făcut în R.S.F.S.R. și în alte cîteva republici. Pentru contactul interrepublican al tinerilor scriitori, trebuie să se găsească o formă nouă.

In munca sa cu tinerii scriitori Uniunea Scriitorilor a colaborat întotdeauna cu Comsomolul. In colaborare cu Comsomolul, trebuie și de aci înainte să descoperim și să educăm pe tinerii scriitori talentați. In colaborare cu Comsomolul, trebuie să ducem o consecventă și intensă muncă pentru formarea unui înalt gust estetic în rîndurile tineretului sovietic, atrăgîndu-l spre carte pe copil, pe adolescent și pe tînăr, oferindu-i tot ce s-a creat mai bun în literatura clasică și contemporană.

Impotriva reacțiunii și primejdiei unui nou război

In vinele epocii noastre și ale culturii noastre socialiste, curge sîngele fierbinte al celei mai mărețe dintre revoluții înfăptuite pe pămînt, revoluție care a pus bazele mișcării neabătute a omenirii spre comunism.

In epoca contemporană, a trecerii de la relațiile capitaliste la cele socialiste, între oameni și popoare, cultura sovietică și partea ei integrantă cea mai importantă — literatura multinațională ca parte componentă a culturii lagărului socialist — apără ideile cele mai înaintate, cele mai umaniste ale zilelor noastre.

Zi de zi și ceas de ceas crește puterea lumii socialismului și influența ideilor lui asupra conștiinței popoarelor. In prezent, cînd se surpă temeliile economice, politice și morale ale capitalismului, cînd masele de milioane de oameni, din fostele colonii ale Asiei și Africii, se ridică la o creație istorică conștientă, cînd voința de pace a popoarelor îi obligă pe politicienii și guvernanții burghezi, care au făcut din agresiune un simbol al credinței lor, să dea înapoi și să-și camufleze planurile criminale de război, cînd, în cele mai mari țări capitaliste, milioane de muncitori trăiesc în mizerie și în nenumărate suferințe, lipsiți de muncă și pîine, apar cu o deosebită forță perspectivele superioare pe care le-a deschis orînduirea socialistă activității creatoare a poporului și oamenilor de artă.

In perioada dintre cele două Congrese, am fost martorii însemnatelor succese obținute de literatura țărilor socialiste care, împreună cu literatura noastră, cuceresc tot mai mult prețuirea universală.

Lao Șe, Ciao Șu-li, Zaharia Stancu, Petru Dumitriu, Maria Dombrovskaia, Leon Kruczkowski, Jaroslav Ivaskievici, Anna Segers, Ghiorghi Karaslavov, Ludmil Stoianov, Lajos Mesterhasy, Maria Majerova, Han Ser Ia și scriitorii de frunte din Vietnam, Mongolia, Albania, au îmbogățit literatura țărilor lor prin noi lucrări de talent.

Literatura țărilor socialiste a acordat, în această perioadă, o importanță deosebită problemelor construirii socialismului și ale ascuțitei lupte de clasă care o întovărășește, oglindite în cărți ca „Cetățeanul Brich", de scriitorul ceh Otcenașek, „Semănăm dragostea" de scriitorul chinez Sui Huai-ciun, „Străinul" și „Setea" de scriitorul romîn Titus Popovici.

Pe drept cuvînt, putem fi mîndri de ultimele versuri ale prietenului nostru decedat Viteszlav Nezval și de minunata proză a Mariei Pujmanova, de versurile puternice și vii ale lui Vladimir Bronievski, lucrări a căror importanță depășește granițele literaturii poloneze sau cehe. Consider drept o datorie să subliniez, la Congresul nostru, uriașa muncă depusă de prietenul nostru decedat Johannes Becker, excelenta lui „Spovedanie a unui poet", activitatea lui prestigioasă în domeniul teoriei, poeziei, filozofiei creației.

Teatrul inovator al lui Bertolt Brecht este recunoscut de lumea întreagă. Falsificatorii lui nu vor reuși să rupă acest mare artist de comunism, de patria sa, Republica Democrată Germană.

Scriitorii țărilor socialiste caută, ca și noi, căile cele mai scurte pentru însușirea temei contemporane, preocupați ca legătura dintre literatură și viață, dintre literatură și lupta popoarelor pentru socialism să fie strînsă și trainică. Ei se adresează unui cerc larg de teme și probleme. In romanul său „Dacă mă părăsești...", Z. Plugarsz povestește soarta tragică a trei cehi care au încercat să-și găsească fericirea în așa-zisa „lume liberă". Despre destinul istoric al Germaniei a scris interesant și emoționant E. Schrittmatter în romanul „Făcătorul de minuni".

Dezvoltarea literaturilor din țările socialiste este însoțită de o intensă muncă de traduceri reciproce, ceea ce face ca realizările scriitorilor acestor țări să devină un bun al cititorilor noștri comuni, în număr de sute de milioane. In ultimii patru ani, au fost traduse, în peste 50 de limbi ale popoarelor U.R.S.S., 1768 cărți ale scriitorilor din țările socialiste, cu un tiraj total de peste 170 milioane de exemplare. In acești ani, pe scena teatrelor sovietice, au fost reprezentate 42 de piese ale scriitorilor contemporani și 24 de piese din repertoriul clasic.

An de an, literatura țărilor socialiste se dezvoltă, îmbogățindu-se cu noi valori, dezvăluind toată bogăția și varietatea formei naționale.

Remarcăm cu bucurie că și în țările capitaliste crește numărul scriitorilor înaintați care se situează, în creația lor, pe poziții progresiste. Tocmai acești scriitori sprijină și dezvoltă mai departe tradițiile realismului și ale caracterului popular în literaturile lor naționale, opunîndu-se curentelor decadente din arta burgheză contemporană.

Literatura sovietică, internaționalistă prin natura ei, este însuflețită de încrederea în viitor. Această încredere, care-i alimentează patriotismul înflăcărat, se bazează pe urieșele succese ale poporului nostru și ale popoarelor unite în lagărul unic, liber, al socialismului. Sîntem martorii și contemporanii apusului civilizației capitaliste și în zadar ideologii, apologeții ei tind să se ascundă de adevărul nemilos al istoriei, refugiindu-se în bastioanele abstracționismului. Oricît ar afirma ei că așa-numita „lume liberă atlantică" încă nu și-a epuizat toate posibilitățile, oricît de gros ar fi stratul de machiaj cu care încearcă ei să acopere ridurile bătrîneții, adevărul iese la iveală.

Au murit marii artiști și gînditori ai apusului — Thomas Mann, Romain Rolland, Herbert Wells, Bernard Shaw, Roger Martin du Gard și Theodore Dreiser, în operele cărora triumfau principiile realismului critic. Ei au murit dar înainte de moarte au rupt, spiritual și ideologic, toate legăturile cu societatea capitalistă, punîndu-și speranța în idealurile socialismului. Incă în 1946, Thomas Mann, de pildă, scria că viitorul „este greu să ți-l imaginezi fără trăsături comuniste, adică fără ideea de bază a proprietății obștești și a folosirii obștești a tuturor bogățiilor pămîntului, fără ștergerea neîntreruptă a diferențelor de clasă, fără dreptul la muncă și obligația pentru toți de a munci". Acum, artiștii progresiști de orientare democratică din țările capitaliste, înlăturînd numeroase iluzii și rătăciri, eliberîndu-se de păreri preconcepute, au început să înțeleagă mai limpede faptul că societatea burgheză se îndreaptă spre apusul ei inevitabil. Ei condamnă politica forțelor reacționare, imoralitatea lor, ostilitatea lor față de interesele oamenilor simpli. Reacțiunea n-a reușit să submineze pozițiile realismului critic, căci acesta e influențat direct sau indirect de ideile înaintate ale secolului. Marii artiști burghezi contemporani dezvăluie deseori convingător și ascuțit, în creația lor, viciile și tarele societății capitaliste contemporane și ale culturii burgheze.

In această privință, este caracteristică aprecierea făcută de cunoscutul critic catolic italian Giancarlo Vigorelli care, luînd cuvîntul în cadrul întîlnirii dintre poeții sovietici și poeții italieni, în anul 1957, a spus: „Astăzi tindem să recunoaștem conținutul nou, chiar în dauna formei, pentru că am văzut eșecurile culturii noastre, eșecuri pe plan politic, social și moral, care au premers cuvîntului poetic".

Asemenea „eșecuri pe plan social și politic", tipice pentru situația culturii burgheze contemporane, o lipsesc de impulsuri creatoare. Astfel, criticul ziarului francez „Le Monde", comentînd întîlnirea internațională a scriitorilor, care a avut loc în 1956, a remarcat, nu fără temei, că o serie de scriitori din Franța, Anglia, Germania Occidentală manifestă năzuința de a goni din artă principalul, și anume omul, limitîndu-se la reproducerea lumii moarte a obiectelor. Asemenea scriitori consideră că, în felul acesta, vor putea da viață lucrărilor lor dezumanizate. Rătăcire fatală! Fără îndoială că acea cale, pe care astăzi pășește romanul burghez, nu duce la progres. Ea duce doar în impasul estetismului. Dacă analizăm producția literară obișnuită care iese de sub pana scriitorilor burghezi, putem constata o abundență de tipuri patologice, o pasiune pentru experiențe formaliste.

Neîncrederea în om a scriitorilor burghezi se transformă în prezent în predici antirevoluționare fățișe. In această privință, e caracteristică creația scriitorului francez Albert Camus, după opinia căruia „lumea înconjurătoare e lipsită de sens și dacă viața își găsește un sens în revoltă, revolta epocii noastre e îndreptată împotriva revoluției, acolo unde ea a fost de acum înfăptuită".

Aceeași stare de spirit pesimistă caracterizează și pe scriitorii generației noi. Iată o declarație tipică a scriitorului englez reacționar Kolin Wilson:

„Sîntem sătui de umanism și progres științific. Ele n-au dat naștere la nimic în afară de singurătatea totală, distrugerea speranțelor și războaie periodice."

Citind numeroasele sentințe, pline de neîncredere în om și umanitate, ale reprezentanților literaturii burgheze contemporane, citind lucrările lor care în epoca actuală, amenințată de un nou război, trezesc în inimile cititorilor pasivitate și supunere în fața răului, îți amintești cu mîndrie litera-

In sala de ședințe a Congresului, în prim-planul fotografiei, oaspeți din Irak la al III-lea Congres al Scriitorilor: Muhammed Mahdi el-Djauahari (dreapta) și Iusef al-Ani (al doilea din stînga)

Un grup de scriitori sovietici pentru copii discutînd într-una din sălile mari ale palatului Kremlinului: V. Beliaev, L. Kassil, A. Barto și S. Mihalkov

AL SCRIITORILOR DIN U.R.S.S.

în construcția comunistă

tura noastră care, în zilele și lunile cele mai cumplite ale Marelui Război pentru Apărarea Patriei, plină de încredere umanistă în viitor și în triumful binelui și al rațiunii asupra barbariei fasciste, întărea în inimile oamenilor sentimentul încrederii în om și în dreptul acestuia la fericirea pe pămînt. Ce sentiment fierbinte de nou umanism au generat, în acele zile, următoarele versuri din poemul lui A. Tvardovski, „Vasili Tiorkin“:

Pod de vase, pod de vase...
Tunuri, ceață, noapte, vînt.
...Bătălie sîngeroasă !
Nu de glorie ne pasă
Ci de viață, pe pămînt.

(Aplauze)

Tabloul trist al degradării literaturii burgheze reacționare nu împiedică însă, pe unii reprezentanți ai ei, să se erijeze în preceptori și judecători ai tinerei literaturi sovietice, să pună diagnostice nesăbuite, să facă pronosticuri pline de înfumurare. Profeții literari reacționari insistă asupra așa-numitului „conformism“ al scriitorilor sovietici. Invinuindu-ne de „conformism“, ei înlocuiesc în mod demagogic noțiunile, deoarece ei denumesc conformism legătura organică firească a literaturii noastre cu poporul, devotamentul ei față de ideile comunismului.

Care este însă „libertatea creației“ în lumea al cărei mod de viață ideologii reacționari și scutierii lor revizioniști îl opun modului nostru de viață? Libertatea personalității și creației. E cunoscută destul de bine libertatea personalității și a creației în S.U.A., în urma proceselor cinice înscenate scriitorilor progresiști și în urma întemnițării unora din ei. Tot în Statele Unite, se fac adesea auzite glasurile literaților care protestează împotriva depărtării scriitorilor de cititori. Ne amintim de urmărirea rușinoasă a scriitorului catolic italian Danilo Dolci pentru publicarea lucrărilor sale despre situația din Sicilia. Am fost din nou martorii urmăririi lui André Stil și a altor scriitori progresiști francezi. Despre ce „libertate“ a creației scriitorilor progresiști poate fi vorba în raiul „democrat“ al domnilor Adenauer și Strauss, unde justiția e de partea generalilor călăi fasciști și împotriva scriitorilor cinstiți? Nu întîmplător, cunoscutul scriitor Fritz von Unruh a părăsit R.F.G., țară în care se încurajează în mod fățiș maculatura literară revanșardă, în care sînt sprijiniți scriitori de tipul lui Hans Jost, slujitor al fascismului. Sub aripa „democratică“ a S.U.A., în Grecia domnește o „libertate“ nelimitată, datorită căreia, după cum menționează ziarul „Avghi“: „In cîteva luni, 50 de scriitori, editori, traducători și redactori au fost arestați, mulți fiind întemnițați“... Lista neagră a crimelor reacțiunii grecești este completată cu nume noi, inclusiv numele eroului național al Greciei, Manolis Glezos, pentru a cărui viață și libertate luptă în prezent întreaga lume progresistă.

Acestea sînt faptele. Sînt departe de a fi idilice și nu corespund de loc cu declarațiile despre libertatea scriitorilor cu care se mîndresc apologeții imperialismului și revizioniștii de diverse nuanțe.

Scriitorii sovietici dispun de o uriașă rețea de periodice literare, de cele mai mari edituri care tipăresc literatură beletristică, au posibilitata de a influența asupra soartei cărților, pieselor, scenariilor prin participarea lor în consiliile redacționale și artistice, motiv pentru care nu putem asculta fără să zîmbim compătimirea fățarnică a scutierilor literari ai reacțiunii, pe marginea, pasă-mi-te, a lipsei libertății de creație în U.R.S.S.

In anii dintre cel de-al II-lea și cel de-al III-lea Congres, literatura sovietică a influențat activ, ca și pînă acum, literaturile din țările lagărului socialist și, în ciuda tuturor piedicilor ridicate de organizatorii „războiului rece“, și-a păstrat și a extins contactul cu forțele progresiste din literaturile țărilor capitaliste.

Scutierii ideologici ai „războiului rece“ au folosit tot felul de procedee pentru a submina sau limita contactul nostru cu scriitorii din țările capitaliste, fie speculînd evenimentele din Ungaria, fie organizînd, în ultimul timp, o zarvă reacționară în jurul excluderii din sînul Uniunii Scriitorilor a lui B. Pasternak pentru trădare, pentru o comportare nedemnă de un scriitor sovietic. Reacțiunea imperialistă a încercat să zdruncine unitatea scriitorilor în unele țări socialiste și să-i rupă pe cei șovăielnici din țările capitaliste de literatura progresistă.

Dar, așa cum ne-au demonstrat-o evenimentele din ultimii ani, încercările reacțiunii imperialiste, sprijinite de revizionismul internațional, de a „desființa“ principiile de bază ale literaturii noastre, au suferit un eșec firesc și rușinos. Literatura liberă a lumii socialiste libere se dezvoltă și se întărește, creînd noi valori artistice.

In atmosfera complexă a unei ascuțite lupte ideologice, scriitorii și criticii sovietici duc o bătălie hotărîtă și principială împotriva dușmanilor ideologici. Totodată, fără a ceda nimic din pozițiile noastre ideologice, am luat toate măsurile posibile pentru a ajuta pe cei care s-au abătut de la calea justă să-și înțeleagă greșelile și confuziile.

Ca și în anii precedenți, am menținut relații prietenești cu scriitorii progresiști din țările capitaliste și ne-am străduit să le lărgim prin toate mijloacele. La aceasta a contribuit și înființarea revistei „Inostrannaia literatura“, în care se publică lucrări ale unor scriitori de frunte din țările socialiste, ca și lucrări ale reprezentanților de frunte ai literaturii progresiste din țările capitaliste. Editurile noastre au publicat, în ultimii ani, multe traduceri. Teatrele au reprezentat o serie de piese ale dramaturgilor străini contemporani introducînd în repertoriu cele mai valoroase și pline de conținut lucrări actuale din literatura străină.

S-a lărgit și legătura noastră vie cu scriitorii din întreaga lume. In ultimii ani, Uniunea Sovietică a fost vizitată de scriitori din aproape toate țările lumii: din Anglia și Franța, din Italia și Germania Apuseană, din țările scandinave și Olanda, din Statele Unite și țările Americii Latine. S-au lărgit considerabil legăturile noastre cu literaturile țărilor din Asia și Africa. Ne-au vizitat mulți scriitori indieni. Pentru prima oară de la existența Uniunii Scriitorilor Sovietici, am primit vizita unor scriitori din Australia, Birmania, Thailanda, Indonezia, Ceylon, Nepal. S-au consolidat legăturile noastre și cu scriitorii din țările Orientului arab, cu scriitorii din Japonia.

Am răspuns activ la propunerea de a stabili contacte cu organizații mult deosebite ca principii. Scriitorii noștri au participat la întîlnirea care a avut loc la Veneția între oamenii de cultură din Europa, la întîlnirea internațională a poeților, desfășurată în Belgia. Răspunzînd propunerii sindicatului scriitorilor italieni, Uniunea noastră a sprijinit crearea Comunității scriitorilor europeni.

Au fost deosebit de folositoare cele două întîlniri între poeții italieni și poeții sovietici desfășurate, una în 1957, la Roma, iar cealaltă în 1958, la Moscova. Ele au atras atenția opiniei publice largi sovietice și italiene.

Deosebit de însemnată a fost activitatea de sprijinire a legăturilor cu literatura țărilor din Asia și Africa, unde avîntul mișcării de eliberare națională a determinat o însuflețire fără precedent a activității literare.

Pentru a îndeplini hotărîrea Conferinței de la Delhi, la care a participat și delegația sovietică, s-a organizat, în octombrie 1958, la Tașkent, Conferința scriitorilor din țările Asiei și Africii. Alături de scriitori din India, China, R.A.U. și alte țări, scriitorii sovietici au depus eforturi considerabile pentru a crea condițiile desfășurării cu succes a Conferinței de la Tașkent. Conferința s-a transformat într-o măreață demonstrație a prieteniei între literaturile țărilor din Asia și Africa, într-o demonstrație a solidarității lor de luptă cu mișcarea de eliberare națională din țările dependente și coloniale. Cu ajutorul Conferinței de la Tașkent, toate uniunile scriitorilor din U.R.S.S., îndeosebi uniunile din republicile asiatice, au efectuat o muncă folositoare pentru informarea cititorilor sovietici cu privire la lucrările scriitorilor din Asia și Africa.

Experiența întîlnirilor internaționale și a contactelor individuale între scriitori a demonstrat din nou că legăturile vii sînt forma cea mai bună pentru înlăturarea ideilor preconcepute și a neînțelegerilor care pot apărea în contactul dintre scriitori. Scriitorii sovietici vor extinde cu hotărîre asemenea contacte.

Noi n-am refuzat și nu refuzăm ideea de a se organiza o întîlnire internațională a scriitorilor la o masă rotundă, idee propusă acum patru ani de Mihail Șolohov. Fie ca la această întîlnire să se lămurească numeroasele disensiuni în concepția asupra conținutului unor probleme ca: locul și misiunea scriitorului în societatea contemporană, răspunderea scriitorului față de popor și față de istorie, libertatea personalității și creației scriitorului, mijloacele de percepere și zugrăvire artistică a realității, precum și în alte probleme ideologice și filozofice complexe și greu de rezolvat. Dar în condițiile actuale ale încordării internaționale, care poartă în sine pericolul unui nou război mondial distrugător, majoritatea covîrșitoare a scriitorilor lumii este îngrijorată de soarta omenirii, de soarta civilizației contemporane. Și nu în zadar, în toate țările lumii, printre care și în cele în care se întețește în mod deosebit psihoza războiului, cei mai mari scriitori își ridică cu hotărîre glasul împotriva războiului și luptă pentru pace în rîndurile organizațiilor naționale și internaționale. Și, oare, nu putem să acționăm într-un front unic în problemele vitale pentru omenire, ridicîndu-ne împotriva ofensivei crescînde a reacțiunii, care ne amenință nu numai pe noi, reprezentanții lagărului socialist, ci pe toți oamenii? Oare, pot exista între noi divergențe într-o problemă atît de vitală pentru întreaga omenire ca lupta pentru pace, împotriva amenințării mereu crescînde a războiului, împotriva goanei nebunești a înarmărilor cu arme clasice și nucleare?

In numele luptei împotriva reacțiunii, în numele lichidării pericolului războiului, în numele umanității noi, scriitorii sovietici întind o mînă prietenească tuturor acelora care luptă pentru pacea între popoare, care sînt îngrijorați de soarta omenirii, care cred în omenire și-i doresc fericire și bunăstare.

*

Cu peste o jumătate de secol în urmă, privind în viitor, Vladimir Ilici Lenin scria despre literatură, despre soarta ei, despre locul ei în viața poporului:

„Va fi o literatură liberă, pentru că nu interesul și nici carierismul, ci ideea socialismului și dragostea pentru oamenii muncii vor atrage noi și noi forțe în rîndurile ei. Va fi o literatură liberă, pentru că va servi nu unei eroine suprasătule și nici „cele zece mii“ care se plictisesc și suferă de obezitate, ci milioane și zeci de milioane de oameni ai muncii care reprezintă floarea țării, forța ei, viitorul ei.“

In pragul construirii comunismului, simțim cu o deosebită forță toată profunzimea previziunii istorice conținute în cuvintele genialului conducător al oamenilor muncii.

Da, iată că, de 42 de ani, în Uniunea Sovietică multinațională, în familia ei de numeroase popoare, care numără multe milioane de oameni, crește și se întărește literatura, credincioasă în întregime ideilor construirii comunismului, trup din trupul și sînge din sîngele poporului muncitor, care creează o nouă istorie a omenirii.

Această nouă literatură, plină de energie, de vitalitate, nu este singură în lume. Iată că, în 11 țări ale lumii, din China și pînă în Albania, există, cresc și înfloresc literaturile popoarelor care construiesc socialismul. Și nu există în prezent în lume nici o literatură în rîndurile căreia să nu găsim scriitori inspirați în creația lor de ideile socialismului și de simpatia pentru oamenii muncii. Și an de an în literatura țărilor capitaliste, crește numărul unor astfel de scriitori. Idealurile luminoase ale păcii și prieteniei între popoare întăresc voința lor în lupta plină de bărbăție împotriva forțelor reacțiunii.

Acum 25 de ani, la primul Congres, am trecut în revistă forțele noastre, am avut conștiința apariției unei noi literaturi socialiste, am avut conștiința legăturii frățești, de sînge, între literaturile naționale în formă și socialiste în conținut.

Primul Congres reprezintă, în istoria literaturii sovietice, un congres de strîngere a forțelor, de confirmare a realismului socialist ca metodă fundamentală de creație a literaturii noastre.

Al doilea Congres al nostru s-a întrunit după trecerea a 20 de ani, plini de evenimente uriașe în istoria țării noastre și a lumii întregi.

Bazîndu-se pe bogata experiență de creație a 20 de ani, Congresul a consfințit, cu o nouă forță, fidelitatea noastră față de realismul socialist. Al doilea Congres a arătat cît de multilateral și profund s-au dezvoltat și au înflorit literaturile naționalităților frățești ale U.R.S.S., a tras concluziile experienței căpătate în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei, în care s-a dezvăluit cu o putere deosebită caracterul popular al literaturii noastre, în care a fost confirmat principiul de neclintit al partinității.

La cel de-al II-lea Congres, ca și la primul, s-a trasat sarcina consolidării forțelor literaturii sovietice, ca o condiție esențială a succeselor dezvoltării ei viitoare.

Doar patru ani ne despart de lucrările celui de-al II-lea Congres, dar cîte evenimente uriașe și importante nu s-au petrecut în acești patru ani, atît în istoria țării noastre cît și în istoria lumii! Numeroase au fost evenimentele importante, precum și realizările obținute în acești ani în literaturile frățești ale Uniunii Sovietice. Scriitorii sovietici au venit la cel de al III-lea Congres al lor cu o nouă experiență și cu noi realizări în creație.

In decursul dezvoltării sale, tînăra noastră literatură a fost puternică prin partinitatea sa de neclintit, prin încrederea și dragostea pe care i-a acordat-o poporul. Am răspuns poporului la această încredere și la această dragoste prin cele mai bune și mai valoroase cărți, care au oglindit etapele drumului eroic al poporului spre culmile comunismului, și printr-o participare activă la luptele de pe fronturile Războiului de Apărare a Patriei.

Aici, la cel de al III-lea Congres al scriitorilor, în sala unde, recent, cei mai buni fii ai partidului au votat în unanimitate pentru programul de luptă al construcției desfășurate a comunismului, jurăm poporului nostru că vom fi întotdeauna credincioși măreței cauze care îl înaripează pentru noi fapte eroice în munca de creație constructivă.

Pentru noi, scriitorii sovietici, soarta istorică a poporului nostru, eforturile lui eroice în muncă și luptă sînt strîns legate de activitatea partidului lui Lenin, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, glorios stegar al măreței armate a constructorilor comunismului.

Scriitorii sovietici, împreună cu partidul și poporul, au aprobat în unanimitate demascarea și nimicirea de către Comitetul Central a josnicului grup antipartinic al fracționiștilor Malenkov, Kaganovici, Molotov, Bulganin, Șepilov, care s-au ridicat împotriva hotărîrilor celui de-al XX-lea Congres al partidului, împotriva politicii leniniste a partidului care exprimă interesele de viață fundamentale ale poporului nostru.

O expresie vie a unității de nezdruncinat a partidului și poporului a fost cel de al XXI-lea Congres al P.C.U.S., ale cărui hotărîri au dat naștere unui avînt nemaivăzut de energie și inițiativă creatoare în toate domeniile vieții poporului.

Pentru noi, scriitorii sovietici, soarta literaturii noastre este indisolubil legată de acel ajutor și sprijin generos părintesc, pe care ni l-a acordat și ni-l acordă partidul și Comitetul său Central, în toate etapele dezvoltării noastre.

In numele întregului colectiv multinațional al scriitorilor sovietici, mulțumim partidului nostru pentru acea înaltă încredere pe care ne-o acordă întotdeauna, considerîndu-i pe scriitori drept ajutoare în opera de educare comunistă a poporului.

In fața membrilor Prezidiului Comitetului Central, care participă la prima noastră ședință, în fața primului secretar al Comitetului Central, Nikita Sergheevici Hrușciov al cărui sprijin puternic, prietenesc, și ale cărui sfaturi ne sînt întotdeauna vii în memorie și atît de prețioase, încredințăm partidul că scriitorii tuturor popoarelor patriei noastre multinaționale își vor pune tot talentul, toată experiența, toată credința în slujba operei de construire a comunismului. (Aplauze prelungite).

Trăiască și să se întărească, în mărețe fapte de muncă, eroicul nostru popor sovietic pionierul lumii noi! (Aplauze).

Să crească și să se răspîndească în lume cuceririle marii cauze a lui Marx și Lenin! (Aplauze).

Trăiască înțeleapta avangardă a constructorilor comunismului — Partidul Comunist al Uniunii Sovietice și statul lui major de luptă — Comitetul Central leninist! (Aplauze furtunoase prelungite).

Trăiască comunismul triumfător! (Aplauze prelungite furtunoase).

Intre două ședințe ale Congresului, A. Ștein și S. Sartakov discută cu Mihai Beniuc.

Cuvîntul tov. MIHAI BENIUC

primul secretar al Uniunii Scriitorilor din R. P. R.

Dragi tovarăși,

Scriitorii din R. P. Romînă aduc Congresului al III-lea al scriitorilor sovietici un salut frățesc. Urările noastre cele mai calde pentru scriitorii sovietici pe drumul creațiilor îndrăznețe, acum cînd popoarele sovietice au dat înlături porțile istoriei, deschizînd orizonturi pentru cele mai frumoase visuri ale umanității și marcînd întîii pași gigantici în comunism!

In septenalul ce a stîrnit entuziasmul oamenilor muncii din toată lumea și al tuturor iubitorilor de pace și progres, scriitorii sovietici, pe acest drum avîntat, vor zugrăvi cu forța însuflețitoare a cuvîntului ceea ce tovarășul Nikita Hrușciov demonstrează la Congresul al XXI-lea al P.C.U.S., în cifre convingătoare pe care oamenii sovietici au și început să le transpună în realitatea măreață a faptelor.

Noi, scriitorii din Romînia, prin ceea ce scrisul nostru are mai nou, mai caracteristic epocii în care trăim, căutăm, urmînd calea propriilor noastre tradiții, să răspundem acelorași idealuri ca și dv. In țara noastră, acum 15 ani, odată cu doborîrea dictaturii fasciste și prin eliberarea noastră de sub apăsarea cotropirii hitleriste, prin lupta comună a armatei și poporului romîn și a armatelor sovietice, a început o epocă nouă în toate domeniile vieții, inclusiv al culturii. Scriitorii noștri s-au înrolat în această luptă chiar de la început, în primele rînduri. Rolul activ pe care-l îndeplinesc scriitorii din Romînia în revoluția socialistă nu poate fi închipuit fără îndrumarea partidului clasei muncitoare, fără ideologia marxist-leninistă, precum și fără cunoașterea literaturii și fără ajutorul scriitorilor sovietici. Scriitorii sovietici sînt bine cunoscuți în Romînia In cei 15 ani care au trecut de la eliberarea Romîniei, editurile noastre au scos în traducere romînească (în afară de operele scriitorilor clasici ruși), peste 2500 de titluri ale literaturii sovietice, al căror tiraj total numără peste 30.200.000 de exemplare. Două cărți sovietice de om! Cărțile sovietice le poți întîlni pretutindeni — și, în primul rînd, ele se găsesc în inima milioanelor de cititori tineri și bătrîni, muncitori, țărani și cărturari.

Confruntarea trecutului întunecat cu prezentul fericit și cu viitorul încă și mai minunat, în lumina idealurilor socialismului, caracterizează literatura romînă de azi. Cei mai reprezentativi dintre scriitori și totodată cei mai pătrunși de idei democratice au adăugat la dragostea de țară și la respectul pentru tradițiile noastre populare și clasice încrederea și devotamentul față de clasa muncitoare, față de idealurile ei de luptă revoluționară în spirit leninist și prin aceasta în operele lor noi a apărut o dimensiune de idei necunoscută înainte: perspectiva viitorului socialist construit de un popor liber.

In literatura noastră se dă o mare bătălie pentru calitate, pentru expresivitate artistică. Direcția ei principală o constituie tematica contemporană, iar ritmul sporit al construcției socialiste în toate domeniile face ca imaginea realității reflectate în literatură să fie mai puțin conturată și mai puțin colorată decît înseși faptele oamenilor muncii. Pentru ca această imagine să capete toată strălucirea, scriitorul trebuie să fie desigur solid ancorat în realitate. Dar mai trebuie o grijă continuă pentru dezvoltarea multilaterală a personalității sale, a stilului său propriu, pentru ca tot ceea ce este schematic, șters și cenușiu, să nu mai găsească loc în operele noastre. Această preocupare pentru personalitatea scriitorului, mai ales în ceea ce-i privește pe tineri, trebuie să fie mereu pe primul plan.

In această perioadă de timp, scurtă ca număr de ani, dar bogată în fapte, scriitorii din Romînia au stat strîns în jurul partidului și au căutat să slujească cu cinste poporul prin cuvîntul lor, combătînd orice manifestări ale dușmanului — fie intern, fie extern.

Revizionismul nu găsește crăpături prin care să se strecoare în rîndurile noastre.

Lupta continuă a partidului, an de an, zi cu zi, împotriva manifestărilor ideologiei dușmane n-a lăsat teren prielnic pentru buruienile reacționarismului și ale revizionismului. Fermitatea pozițiilor noastre pe drumul realismului socialist se va menține numai prin luptă necruțătoare. Posturile de radio reacționare din lumea capitalistă, precum și fițuicile imunde ale cercurilor dușmane țării noastre acordă scriitorilor din Romînia o atenție deosebită, înjurîndu-i ziua și noaptea pentru că pun în centrul creației lor actualitatea și partinitatea. In continuare vorbitorul s-a referit la rolul și sarcinile presei literare în combaterea ideologiei dușmane, a defăimătorilor literaturii realismului socialist. Literații noștri trebuie să se angajeze pe arena internațională a discuțiilor și să răspundă la nivel internațional oricăror atacuri ce s-ar aduce cauzei noastre. De altfel, noi toți, scriitorii devotați ai realismului socialist și toți scriitorii progresiști din lume, trebuie să constituim un neînduplecat front unitar, căci numai astfel ne putem aduce deplin aportul în apărarea cauzei păcii și a progresului. Să facem ca în toată lumea să se simtă unitatea și solidaritatea noastră. Noi, scriitorii din Romînia, hotărît și definitiv am ales acest drum.

Conștienți de invincibilitatea lumii socialiste, noi facem ca în literatura noastră să răsune glasul unui popor de 18 milioane de oameni, cu o străveche și strălucită artă populară, înaintînd azi victorios pe drumul socialismului, glasul muncii libere și al păcii popoarelor. In acest glas, în cîntul lui, este nețărmurită dragoste de viață.

Nici o operă literară, fie ea scrisă în limba în care vorbeau între ele muzele, cum ziceau cei vechi; aibă ea vraja cîntecului lui Orfeu, care îmblînzea fiara și făcea să umble pădurile; întruchipeze-se ea prin imagini care depășesc în frumusețe și strălucire tablourile lui Rafael și ale lui da Vinci; dacă nu respiră din ea dragostea de om, dragostea de viață, atunci ea nu pătrunde în inima oamenilor și nu rămîne. Iar dragostea de viață și de om în timpul nostru nu mai poate fi despărțită de dreptul omului de a nu-i fura nimeni munca și de nevoia sa de a se instaura definitiv pacea între popoare.

Această dragoste nouă, această omenie pămîntească, pentru care a luptat „cel mai uman din oameni“, cum numea Maiakovski pe Lenin, țîșnește ca dintr-un izvor din literatura sovietică.

Am venit să salutăm congresul dv., chiar aici, lîngă acest izvor de viață nouă și vă urăm deplin succes în lucrările dv. pentru ca de la izvor să ne întoarcem și noi acasă cu ulcioarele pline.

Plenara Uniunii Scriitorilor din U. R. S. S.

La 25 mai a avut loc plenara conducerii nou alese a Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S., care a discutat probleme organizatorice.

K. Fedin a fost ales prim-secretar al conducerii Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S.

Ca secretari ai conducerii Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S. au fost aleși: I. Abașidze, T. Abdumomunov, N. Bajan, P. Brovka, A. Goncear, N. Gribaciov, M. Husein, B. Kerbabaev, A. Korneiciuk, L. Leonov, V. Luks, A. Lupan, G. Markov, E. Mejelaitis, G. Musrepov, L. Novicenko, K. Nugmanov, F. Panferov, A. Salînski, L. Sobolev, A. Surkov, I. Smuul, N. Tihonov, A. Tvardovski, M. Tursun-Zade, E. Topcian. In funcția de secretar al conducerii Uniunii pentru problemele organizatorice a fost ales K. Voronkov. Plenara a confirmat pe S. S. Smirnov în funcția de redactor-șef al ziarului „Literaturnaia Gazeta“.

Ghiorghi Leonidze

Unui poet

Numai ție țara într-o zi-ți va spune
Zile-n sterpe visuri că ai măcinat.
N-ai jucat, cînd cornul prinse joc să sune,
Val de cîntec n-ai fost cu întregul nat.

Timpul tău e basmul tinereții-n floare,
Totuși tac, rănite, stihurile tale.
Vers și tinerețe — nu-s alături oare?
S-au călit pe-aceleași calde nicovale.

De-ți îngropi acuma inima-n nisipuri,
Toată iarba versului se va-năbuși.
Semn e tinerețea printre mii de chipuri;
Coif de-o pui, nici tu nu te vei prăbuși.

Prea frumos oriunde poate să ne pară
Numai viu ce este și-n putere-acuma-i,
Numai zidul viei, rîu-n primăvară,
Numai lanul rumen, și femeia numai.

Totul ce pe fața lumii în splendori
Azi, arzînd de viață, în jurul tău respiră,
Omul și petala, măgura de nori,
Iți așteaptă-n zîmbet versul smuls din liră.

Ca să intre toate-n versul tău, strigînd
Zece mii de rîuri stau în așteptare.
Le-au călit aceleași nicovale-arzînd:
Vers și tinerețe — nu-s alături oare?

În romînește de VICTOR KERNBACH

Mark Lisianski

Cad frunzele-n Siberia...

Cad frunzele-n taiga, ușoare.
Și pinii sună, sună...
Respiră umbră și răcoare
Baicalul calm, sub lună.

Soldatu-ndrăgostit visează
La pescărița mică
Cu ochi în care scînteiază
Baicalul fără frică.

Siberie de azi, stăpînă...
Cînd va pleca soldatul,
In inimă o să-i rămînă
Baicalul, neuitatul.

În romînește de FLORIN MUGUR

Serghei Mihalkov

Carnetul de partid

(Cîntec)

Mitraliera cînd tăcu
Tîrziu, în zori de zi,
Văzui: locotenentul nu
Era printre cei vii.

Plecarăm creștetul. Astfel
Noi l-am cinstit fierbinte,
Cîntînd ieri încă-n luptă, el
Ne conducea-nainte.

Cînd azi, în rîndul nostru nu-i,
Cînd moartea l-a ajuns,
Cei vii, păstrăm carnetul lui
De-un plumb străpuns.

Necontenit, în viața sa,
In dreptul inimii-l purta.

In romînește de CEZAR BALTAG

Stepan Șcipaciov

In gară

De ce oare să plîng nu îmi vine?!
Nu-i nimic mai cumplit dureros
Ca neplînsele lacrimi. Mai bine
Peste văzu-mi ar țese văl gros...

Ea bărbatului astfel îi spuse
Și privirea-i ca jarul l-ardea
Pe al gării peron unde nu se
Vedeau de a beznei perdea.
Ea bărbatului astfel îi spuse
Și-n vagon cea din urmă urca.

Bucurie, iubirea îți dăruie,
Prin dureri crunte adeseori treci,
Ar fi fost fericiți, însă trebuie
Ea să plece, și poate pe veci...

Vine expresul. Codrii-i străbate,
Miriști învăluie-n pînze de fum...
Plînsul s-aline durerea nu poate
Timpul doar el, o va face de-acum.

In romînește de SUZANA DELCIU

CEL DE-AL III-lea CONGRES AL SCRIITORILOR DIN U.R.S.S.

SALUTUL C.C. AL P.C.U.S.

Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice salută cu căldură pe delegații celui de al III-lea Congres Unional al scriitorilor din U.R.S.S. și pe toți scriitorii aparținînd literaturii multinaționale sovietice.

Dragi tovarăși! Congresul scriitorilor sovietici s-a întrunit în vremuri minunate, cînd patria noastră socialistă a pășit într-o nouă perioadă de dezvoltare, perioada construirii desfășurate a societății comuniste, perioadă în care întregul popor sovietic traduce în viață cu entuziasm măreţul program de înflorire și avînt continuu al economiei și culturii socialiste, de creștere a bunăstării oamenilor muncii — program adoptat de Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. In țara noastră devine realitate visul de veacuri al oamenilor celor mai înaintați și mai curajoși.

Programul istoric al construcției desfășurate a comunismului prevede nu numai un progres, nemaiîntîlnit ca amploare, în domeniul economiei, științei, tehnicii, culturii, dar și în domeniul educării omului nou, omul societății comuniste. Comunismul se construiește de către oameni; cu cît va fi mai înaltă conștiința milioanelor de oameni, cu atît vom merge înainte cu mai mult succes. In opera nobilă de educare comunistă a oamenilor muncii, artei și literaturii le revine un rol extrem de important. In fața scriitorilor sovietici se ridică sarcina de onoare de a participa activ la formarea fizionomiei spirituale a omului viitorului, constructor al unei vieți noi. Ei sînt chemați să însuflețească oamenii în lupta pentru comunism, să-i educe în spiritul ideologiei comuniste, să sădească în ei înalte calități morale, intransigența față de ideologia și morala burgheză.

Inalta menire a scriitorilor sovietici este de a dezvălui veridic și clar frumusețea faptelor eroice în muncă ale poporului, grandoarea și măreția luptei pentru comunism, de a deveni propagandiști pasionați ai planului septenal; de a semăna bucuria și energia în inimile oamenilor sovietici, de a extirpa rămășițele capitalismului din conștiința oamenilor, de a ajuta la înlăturarea a tot ce împiedică mersul nostru înainte. Pe această cale va crește măreața artă a erei comuniste, — arta ideilor mari, a sentimentelor fierbinți și a pasiunilor majore, artă capabilă să însuflețească milioane și milioane de constructori ai comunismului spre noi fapte mărețe.

In educarea tinerii generații, literatura are un rol de mare răspundere. Tineretul are nevoie de cărți atractive care să-l educe în spiritul ideologiei comuniste, în spiritul devotamentului nețărmurit față de patria socialistă, al perseverenței și dîrzeniei în atingerea țelului, cărți care să dezvăluie munca plină de romantism a muncitorilor, colhoznicilor, intelectualilor, care să trezească dragostea față de creație și inițiativă. Cititorii tineri așteaptă cartea care să le fie un prieten de nădejde al tinereții, un învățător și un sfătuitor.

Literatura comunismului trebuie să fie o literatură măreață nu numai ca bogăție de conținut ideologic, dar și ca perfecțiune artistică. Marile idei au nevoie de o mare măiestrie, caracterele eroice de o demnă întruchipare artistică. Poporul are nevoie de literatura care-l educă și-l învață pe om prin imagini artistice veridice și frumoase, care-l îmbogățește din punct de vedere spiritual, îi lărgește orizontul, îi desvăluie creșterea conștiinței oamenilor în procesul construcției comunismului. Societatea noastră are nevoie îndeosebi de o literatură în care temele actuale să cunoască o întruchipare artistică luminoasă.

Una din cele mai importante sarcini în condițiile actuale este desăvîrșirea măiestriei, creșterea serioasă a exigenței față de calitatea artistică a lucrărilor literare. Adevărata măiestrie se dobîndește pe baza legăturii indestructibile a scriitorului cu viața poporului.

Victoria totală și definitivă a socialismului în U.R.S.S., epoca noastră eroică a construirii comunismului, deschid perspectivele cele mai largi pentru o înflorire nemaiîntîlnită a creației artistice. Viața poporului sovietic — care prin munca sa eroică transformă pămîntul, descoperă imense bogății naturale, construiește noi centre industriale, creează un belșug de bunuri materiale și spirituale, perfecționează neîncetat tehnica, și a trecut cu curaj la cucerirea cosmosului — oferă scriitorului un tezaur inepuizabil de idei, teme și imagini.

Viața ne demonstrează cu o incontestabilă elocvență rodnicia principiilor creatoare ale realismului socialist, care dezvăluie veridic și concret-istoric conținutul esențial al epocii noastre — înaintarea societății spre comunism.

Comitetul Central al P.C.U.S. remarcă cu satisfacție că în lupta împotriva ideologiei burgheze și a atacurilor revizioniste, scriitorii sovietici au dovedit fermitate și maturitate ideologică, demonstrînd încă o dată că sînt strîns uniți în jurul Partidului Comunist, că sînt devotați poporului sovietic.

Acordînd o înaltă prețuire rolului literaturii și artei în viața spirituală a societății, considerîndu-i pe scriitori drept ajutoare de nădejde, partidul nostru i-a criticat deschis și sincer și i-a îndreptat pe cei care au manifestat șovăieli, pe cei care au comis greșeli. Critica principială, determinată de grija pentru literatură, pentru destinul creator al artistului, a dat rezultate pozitive. Și de acum înainte Partidul Comunist va manifesta o grijă permanentă pentru dezvoltarea literaturii și artei sovietice. Inalta principialitate a artistului credincios marxism-leninismului, legătura sa cu viața poporului, înțelegerea legilor și perspectivelor grandioase de dezvoltare a societății sovietice — toate acestea sînt chezășia succeselor în creație ale scriitorilor sovietici. Forța dătătoare de viață a literaturii sovietice rezidă în legătura ei indestructibilă cu politica Partidului Comunist, care exprimă interesele fundamentale ale poporului.

Tema nobilă a internaționalismului, a solidarității frățești a oamenilor muncii, a creșterii și consolidării sistemului socialist mondial, a luptei popoarelor împotriva imperialismului, pentru menținerea și întărirea păcii, sînt teme care dobîndesc o tot mai mare însemnătate pentru literatură.

Sistemul socialist mondial a pășit în etapa hotărîtoare a întrecerii economice cu sistemul capitalist. In fața întregii omeniri, socialismul a desfășurat steagul păcii și al muncii, al creării condițiilor pentru eliminarea războaielor mondiale din viața societății, un program de atingere a celui mai înalt nivel de trai al maselor populare. In această luptă, datoria scriitorilor sovietici este ca, alături de toți scriitorii progresiști din lume să participe și mai activ prin creația lor la lupta forțelor lumii noi a cărei victorie este istoricește, inevitabilă.

Forțele reacționare și agresive ale imperialismului, care-și trăiește apusul, se străduiesc ca prin toate mijloacele să împiedice mersul înainte al omenirii, creșterea forțelor socialismului, încearcă să înăbușe mișcarea de eliberare națională din țările coloniale și dependente. In acest scop, ele folosesc mijloace ideologice, economice, politice și militare, amenință omenirea cu un nou război mondial. Sarcina profund umană a literaturii, care răspunde intereselor tuturor popoarelor, este de a demasca esența antipopulară a imperialismului, politica sa agresivă, încercările pline de falsitate ale ideologilor burghezi de a polei realitatea capitalistă. Datoria sfîntă a literaților sovietici este ca, prin forța cuvîntului lor artistic, să slujească lupta măreață pentru pace și prietenie între popoare, educarea tineretului nostru și a întregului popor în spiritul dragostei fierbinți față de patria socialistă, al hotărîrii de a apăra oricînd cuceririle istorice ale socialismului.

Scriitorii sovietici sînt chemați ca și de acum înainte să întărească neîncetat prietenia și colaborarea frățească cu scriitorii din țările lagărului socialist, cu toți scriitorii progresiști a căror creație slujește cauza eliberării omului muncii de sub jugul național și social, să sprijine prin toate mijloacele arta realistă, opusă artei formaliste lipsite de idei.

Activitatea Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S. trebuie să fie orientată spre dezvoltarea și înflorirea continuă a literaturii, spre unirea forțelor creatoare ale scriitorilor sovietici, spre consolidarea unității lor ideologice, în numele sarcinilor mărețe și de răspundere ce se ridică în fața literaturii sovietice în perioada construirii desfășurate a comunismului în țara noastră. Principala îndatorire a Uniunii Scriitorilor sovietici și a fiecărui artist al cuvîntului este de a se îngriji zilnic de educarea tinerelor forțe ale literaturii, de a ajuta creșterea unui tineret talentat.

Niciodată pînă acum oamenii de literatură și artă nu au avut un număr atît de mare de cititori, auditori și spectatori. Ziarele, radioul, televiziunea și cinematograful sînt tribune cu caracter de masă, prin care cuvîntul scriitorului este ascultat simultan de milioane de oameni.

A trăi și a munci pentru popor, pentru binele său, este chemarea cea mai înaltă a scriitorului sovietic.

Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice este încredințat că scriitorii sovietici vor crea noi lucrări valoroase, care să oglindească în mod demn măreția minunatei noastre epoci și urează glorioșilor noștri scriitori mari succese în creație.

Intr-una din pauzele congresului, un grup de delegați (de la stînga la dreapta): M. Bajan, N. Ciukovski, I. Smuul, I. Smolici și S. Cikovani

Răspunsul Congresului Scriitorilor Sovietici la salutul C.C. al P.C.U.S.

Noi, scriitorii, ne-am întrunit în această sală curînd după istoricul Congres al XXI-lea al partidului, în primul an al marelui septenal, cînd se traduce în viață ceea ce a prevăzut în mod inspirat părintele partidului nostru — Lenin.

Realizările mari cer eforturi mari. Noi știm cum, învingînd toate greutățile, neprecupețindu-și forțele, muncește poporul sovietic, constructor al comunismului, Partidul Comunist, Comitetul lui Central leninist. Iar nouă, scriitorilor, ni se cere un singur lucru: să fim ajutoare demne ale partidului și poporului. Dar această unică cerință este și cea mai severă, deoarece ne-o adresăm nouă înșine: este cerința minții noastre, a inimii noastre, a conștiinței noastre comuniste.

Atenția pe care partidul o acordă Congresului nostru, literaturii noastre ce se creează în 63 de limbi, nu reprezintă doar o apreciere a realizărilor, ci este și un îndemn de a munci mai bine. Este exprimarea încrederii în forțele și în capacitatea noastră care, în epoca construirii desfășurate a comunismului, trebuie să se desfășoare și ele pe frontul cel mai larg, pentru sprijinirea și consolidarea a tot ceea ce este nou și frumos, a tot ceea ce s-a născut și continuă să se nască în lupta împotriva vechiului care și-a trăit traiul, în lupta a tot ceea ce a învins și continuă să învingă din ce în ce mai hotărît în viața societății noastre și în lumea spirituală a omului.

Faptul că noul nu învinge întotdeauna ușor, este tocmai aspectul interesant al vieții noastre pline de lupte și victorii grele; de aceea este frumos omul sovietic, luptător și constructor, omul cu caracter bolșevic, adevărat erou pozitiv nu numai al literaturii noastre, ci al timpului nostru, omul căruia pentru lupta și munca sa îi va fi recunoscătoare întreaga omenire, fără excepție.

Sîntem mîndri că partidul, în salutul adresat Congresului nostru, ne-a numit ajutoarele sale de nădejde și îi promitem că și în viitor vom fi ajutoare de nădejde ale partidului în toate acțiunile sale nobile și mărețe închinate fericirii poporului de pe pămîntul nostru natal și popoarelor de pe întreaga planetă.

Fiind mîndri de acest titlu deosebit de înalt pentru noi scriitorii, promitem partidului să nu uităm niciodată că acest titlu nu este numai un titlu de onoare, deoarece el presupune muncă, să nu uităm că ajutor de nădejde poate fi doar un maestru în creația sa, că un ajutor de nădejde este omul care muncește cu abnegație, omul gata oricînd să ajute partidul acolo unde este nevoie, pe schelele șantierului de necuprins al comunismului.

In critica părintească directă și justă, pe care partidul a făcut-o unora dintre noi pentru îndreptarea greșelilor și rătăcirilor, noi, scriitorii, am simțit întotdeauna grija sa față de literatură și încrederea în forțele noastre, în dorința noastră sinceră de a merge pe calea indicată de partid, de a fi ajutoarele lui adevărate.

Un ajutor de nădejde al partidului va munci acolo unde e greu, acolo unde e complicat, acolo unde există primejdii, unde construind comunismul, se întîmplă să te întîlnești față în față cu dușmanul.

Astfel au ajutat partidul în focul războiului și pe schelele șantierelor cei mai talentați și valoroși oameni ai literaturii noastre, considerînd lupta pentru ideile marxism-leninismului o cauză a propriei lor vieți. Astfel înțelegem și noi datoria și răspunderea noastră în fața partidului și poporului.

Iar în munca noastră avem un exemplu de urmat. Acest exemplu de muncă plină de abnegație și talent pentru binele poporului, exemplu de luptă principială și curajoasă pentru triumful ideilor comunismului ne este dat zi cu zi de mii de activiști de partid, începînd cu primul secretar al Comitetului Central, Nikita Sergheevici Hrușciov, adevărat muncitor neobosit, care a făcut sub ochii noștri, în acești ani, atît cît altul n-ar fi putut face nici în decursul vieții unei întregi generații.

Sîntem sincer impresionați de felul cum Nikita Sergheevici Hrușciov a vorbit aici cu noi, analizînd profund și prietenește problemele noastre. A vorbit cu noi sincer, direct și simplu, așa cum se vorbește cu tovarăși de muncă.

Făgăduim partidului că vom urma exemplul lui și vom participa cu toate forțele la crearea noii societăți, la educarea omului nou. Considerăm aceasta lucrul cel mai important și mai minunat în munca noastră.

Făgăduim partidului că îi vom urma exemplul, pretutindeni unde va fi nevoie, în numele victoriei cauzei comuniste, și vom critica deschis și fără teamă, folosind mijloacele artei, tot ceea ce împiedică înaintarea societății noastre spre comunism, formele învechite, rămășițele capitalismului în conștiința oamenilor.

Făgăduim partidului că îi vom urma exemplul măreț și vom folosi cuvîntul artistului, publicistului și criticului pentru a da o ripostă nemiloasă tuturor încercărilor directe sau indirecte ale revizioniștilor și ale adversarilor fățiși ai socialismului de a ponegri trecutul, de a denigra prezentul și de a semăna neîncredere în viitorul culturii noastre socialiste.

Fiind conștienți de forța de înrîurire mereu crescîndă a artei în condițiile dezvoltării impetuoase, materiale și spirituale, a societății noastre, făgăduim partidului, ca, toți laolaltă și fiecare în parte, să muncim perseverent pentru a educa o nouă generație de scriitori devotată cauzei comunismului, legată trainic de viața poporului, gata să ia pe umerii săi mărețul viitor al literaturii noastre.

Noi, scriitorii sovietici, educați de partid în spiritul slujirii poporului, nu sîntem singuri pe lume; alături de noi luptă, pentru aceleași idealuri, scriitorii din țările socialiste frățești. Este o mare fericire pentru noi că avem asemenea frați întru aceeași cauză.

Impreună cu noi luptă pentru pace toți scriitorii progresiști ai lumii și noi apreciem eforturile lor care, adesea, pretind numeroase jertfe și mult curaj.

Apreciind năzuințele nobile ale tuturor scriitorilor care caută o cale spre un viitor mai bun al omenirii, ne mîndrim că literatura noastră — realist-socialistă, multinațională, în plină dezvoltare, puternică prin partinitatea ei, prin legătura strînsă cu poporul — este o literatură cu totul nouă prin trăsăturile ei și a cărei bază de dezvoltare o constituie de multă vreme ajutorul reciproc frățesc, adevăratul internaționalism.

Dorim să transmitem aici, astăzi, dragostea și recunoștința noastră întregului partid, reprezentat de Comitetul lui Central leninist, și să-i spunem că vom îndreptăți înalta lui încredere prin muncă, inspirație, măiestrie, prin fapte!

Trăiască marele nostru popor, constructor al comunismului!

Trăiască Partidul nostru și Comitetul lui Central leninist!

Trăiască comunismul care aduce popoarelor fericire și pace!

Al III-lea Congres al Scriitorilor din U.R.S.S.

Cuvînt despre „Berliner Ensemble"

Se împlinește un an de cînd asistam pentru prima dată la un spectacol brechtian. Remarcasem, înainte de începerea spectacolului, care avea să fie „Galileo Galilei", cum bătrîna sală de la Schiffbauerdamm purtînd încă îngerașii de gips ai unui baroc întîrziat prin colțuri, se pregătea prin unele corecțiuni aduse scenei să primească o altă lume și o altă artă. Cortina de cînepă cu porumbelul păcii al lui Picasso, uriaș. Apoi la ridicarea cortinei platoul gol, obligat de un circular permanent sugestiv, să dea tonuri nealterate ca o imensă cutie de rezonanță. Costumele simple și cenușii și în sfîrșit un glas, din fundul patului, cînd chiar la începutul piesei, intră băiatul cu laptele, glasul lui Ernst Busch împrumutat lui Galileo. Apoi trupul, după glas. O ființă spălăcită și îmbănită, purtînd cizme groase. Nimic din înfățișarea elegantă, de teatru, a costumului de epocă. Nimic din gesturile patetice creînd zone incerte de expresie. Totul precis și tăios. Dar simțeam că jocul acesta al actorului mă prinde și mă frămîntă. In linia personajului de multe ori zbatere față de gînduri și umilințe aparente — la Veneția — față de oameni, dar o dîrzenie lăuntrică, un curaj, o frondă. Cîteodată, spărgînd atmosfera, o impertinență, astfel resimțită, și contrastînd ciudat cu permanentul calm de ton și de gest al personajului. Creația actorului, simțeam, trecea dincolo de impresia imediată. Aruncase în mine un germene de neliniște pe care îl luam acasă. Cercam să-l verific, să mă cercetez mai bine zis. Și am revenit, și l-am revăzut pe Busch în Simion Lapkin din „Mama", în cîntărețul Arkadi Ciaize și Azdak din „Cercul de cretă caucazian" și — la „Deutsches Theater" — în secretarul comitetului de partid din „Uraganul" lui Bill Bieloțerkovski. In felul acesta mi s-a întregit imaginea lui Ernst Busch, și l-am înțeles, și l-am iubit și l-am admirat. Cînd l-am întîlnit în cabina intendentului general Wolfgang Langhoff și cînd, apoi am văzut-o și pe Helene Weigel în „Mama", adaptare liberă după Gorki, în „Mutter Courage" și în „Cercul de cretă" și am cunoscut-o la o repetiție de film pe scena teatrului său, am simțit fundamentul artei acesteia noi și eficace pusă în slujba textelor lui Brecht pe care le servește în mod unic. Simțeam că actorii aceștia, și în special Weigel și Busch sînt posedați de o preocupare permanentă anterioară creației artistice, preocupare cu care urcă pe scenă, preocupare care dă valori de o nouă și deosebită adîncime și căldură umană realizărilor lor. Aci numai poate fi în primul plan vorba de o tehnică actoricească, ci de o pasiune care îi posedă și care împrumută textului brechtian, de multe ori foarte intelectualizat, pînă la abstract, sau simplificat cu îndrăzneală, carnea necesară.

Și această pasiune este pasiunea luptei sociale, spiritul artei socialiste. Inainte de a fi actori, marii interpreți ai lui Brecht sînt cetățeni luptători pentru aducerea și impunerea unor vremuri mai bune. Și în anii grei luptători în viață au și fost. De altfel asocialul, lăsînd o simplă prezentare de artă pentru artă nu există la nici unul dintre ceilalți interpreți de la „Berliner Ensemble". Fie că ar fi Käthe Reichel sau Ekkhard Schall în „Cercul de cretă", fie că, ar fi remarcabilul Ernst-Otto Fuhrmann, Norbert Christian și Fred Grasnick în „Galileo"; fie că ar fi Angelica Hurwicz în „Mutter Courage", pentru a nu cita decît pe cîțiva, excelenți, din atîți alții, nici unul nu lasă să se simtă în creația sa numai grija profesională sau satisfacția talentului său. Intregul colectiv impune mesajul teatrului acesta, ales ca unul dintre cele mai puternice unelte de luptă socială.

Peste încordarea ce nu slăbește niciodată în spectacolele brechtiene (— am văzut, cu foarte buna trupă de la Weimar, „Puntila" cu excelentul interpret Horst Koch, dar era altceva decît reprezentațiile lui „Berliner Ensemble"! —) așadar peste unele spectacole brechtiene de luptă și desfășurare epică, Helene Weigel aduce în același stil de afirmare a unei idei ce nu se părăsește, o mîngîiere și o adîncă duioșie. Mamă, în piesa lui Gorki, prin Courage și pînă la același climat din „Cercul de cretă", solicitînd aci, e adevărat și unele mijloace expresioniste ca joc și grima amplificate de mască în afara obișnuințelor sale, Helene Weigel are o gamă de expresie care pornește de la o tragică și adînc umană candoare pînă la exploziile cele mari ale entuziasmului și durerii.

Socot că interpreții de la „Berliner Ensemble", în frunte cu Weigel și Busch ajută dramaturgia lui Brecht în ciuda unei intime structuri intelectualizante și prețioase, să realizeze mari spectacole populare.

Ion Marin SADOVEANU

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

Se desface „pachetul" la Geneva?

Despre caracterul nerealist, lipsit de spirit practic al planului „pachet" occidental, care înmănunchează într-un singur ghem probleme cu totul diferite, condiționate reciproc, s-a scris pe larg în presă. El satisface mai ales pretențiile cercurilor revanșarde din Germania Occidentală care, pe lîngă permisiunea de a efectua nestingherit reînarmarea nucleară, vor să obțină anexarea Republicii Democrate Germane în cadrul unei Germanii aparținînd blocului militar occidental N.A.T.O. Planul „pachet" ignorează cel puțin trei factori obiectivi existenți pe arena internațională: 1) raportul de forțe între cele două lagăre este de asemenea natură, încît nici un dictat care ar modifica statu-quo-ul în Europa nu este posibil; 2) R.D.G. este o realitate în plină dezvoltare impetuoasă, chiar dacă un anumit cancelar de la Bonn refuză măcar în somn să-i pronunțe inițialele; 3) opinia publică din Europa, și nu numai din Europa, este îngrijorată de cursa febrilă pentru instalarea de rampe cu rachete nucleare în Germania Occidentală, Italia, Grecia, Turcia, în vreme ce planul „pachet" occidental propune consfințirea unei asemenea situații în Germania.

Unele ziare occidentale, care au observat efectul pe care l-au produs asupra opiniei publice propunerile nerealiste ale delegaților vestici, analizează cu îngrijorare consecințele posibile ale unei poziții rigide, dacă ar fi continuată în ciuda multiplelor semnale de alarmă. Ziarul francez, „Combat", de nuanță gaullistă, constată că „la conferința la cel mai înalt nivel este greu să te sustragi responsabilităților, îndeosebi în această eră nucleară, în care guvernele știu că tribunalul suprem este opinia publică mondială".

Un ziar elvețian, „Die Tat", se mira și se întreba cum este posibil că împotriva rațiunii și a bunului simț să se ceară puterilor socialiste „concesii atît de mari". Ziarul elvețian făcea aluzie la o anumită tactică binecunoscută a promotorilor încordării internaționale care, urmărind să demonstreze inutilitatea conferințelor și contactelor Est-Vest, consideră Conferința de la Geneva ca o pilulă amară. După asemenea oameni, scrie „Die Tat", „conferințele au drept scop să arate adepților șovăielnici ai Occidentului că nu se pot duce tratative cu Hrușciov și că numai forța și duritatea l-ar putea determina într-o bună zi să devină rațional. Este limpede că numai conferințele care eșuează îndeplinesc acest scop. Realitățile cu privire la unitatea și tăria internă a Occidentului sînt atît de triste, încît trebuie să ne temem într-adevăr pentru existența alianței occidentale — în forma sa de pînă acum și cu obiectivele sale de pînă acum — în cazul cînd s-ar realiza o destindere în relațiile dintre Est și Vest".

Parcă von Brentano, ministrul de Externe al R.F.G., ar fi vrut să dea un răspuns la întrebarea, cine dorește eșecul Conferinței de la Geneva, atunci cînd a declarat, înainte cu cîteva zile, în fața Comisiei pentru afaceri externe a Bundestagului, că „privește cu scepticism actualele perspective în vederea unei conferințe la cel mai înalt nivel".

Numai că la Geneva mai există și delegația Uniunii Sovietice care face totul pentru a înlătura obstacolele ce împiedică apropierea punctelor de vedere în rezolvarea problemei Tratatului de pace cu Germania. O bună parte din presa occidentală a recunoscut spiritul constructiv, bunăvoința cu care discută delegația Uniunii Sovietice la tratative și încercările ei de a găsi puncte comune în stufosul plan „pachet", prezentat de occidentali.

De bun augur pentru spiritul în care au loc discuțiile de la Geneva, este semnarea acordului comercial între U.R.S.S. și Anglia care, după declarațiile lui David Eccles, ministrul Comerțului al Marii Britanii, „pare să ofere avantaje considerabile", iar după „Financial Times", ziarul cercurilor de afaceri din Anglia, „viitoarele comenzi sovietice pentru bunuri capitale și utilaje pentru întreprinderi complete vor prezenta o importanță considerabilă pentru unii producători britanici".

In climatul de înțelegere reciprocă pe care-l promovează Uniunea Sovietică este greu ca la Geneva să reziste mult timp pozițiile obstrucționiste, iar Casandrele obișnuite să prevestească eșecul conferințelor internaționale nu au motive să se bucure de evoluția evenimentelor.

Dacă ar fi să credem informația transmisă de comentatorul agenției „Associated Press", occidentalii „s-au resemnat" la necesitatea de a duce tratative pentru un acord provizoriu cu Uniunea Sovietică în problema Berlinului, acceptînd în acest fel desfacerea „pachetului". Aceleași surse au început să întrevadă posibilitatea ca Occidentul să admită „reducerea" garnizoanelor din ambele părți ale orașului, participarea O.N.U., care ar avea „un rol de supraveghere în oraș", recunoașterea funcționarilor est-germani la rutele de acces, alcătuirea unei comisii pe întreaga Germanie, o zonă de limitare a armamentelor în Europa Centrală.

Pe acest teren, tratativele vor deveni rodnice; desigur că vor mai exista obstacole, dar ele nu sînt de neînlăturat.

Ion MIHAILEANU

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R., **PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU,** membru corespondent al Academiei R.P.R.; **GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.**

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36; 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2 Str. Brezoianu 23—25 x x x

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 23 (273) — joi 4 iunie 1959 ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. 8 pagini 50 bani

SCRIITORUL ȘI IDEALUL COMUNIST

De vorbă cu Mihai Beniuc despre cel de al III-lea Congres al Scriitorilor din U. R. S. S.

În zilele de la 18 la 23 mai, s-au desfășurat, la Moscova, în palatul Kremlinului, dezbaterile celui de-al III-lea Congres al Scriitorilor din U.R.S.S.

Din partea scriitorilor romîni a participat la acest Congres o delegație — compusă din tovarășii acad. Mihai Beniuc, prim-secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R. și acad. Zaharia Stancu.

In cadrul dezbaterilor Congresului, a luat cuvîntul tov. Mihai Beniuc, care a adus un cald salut frățesc din partea scriitorilor romîni, salut pe care l-am publicat în numărul trecut al „Gazetei literare".

La sosirea sa în capitală, tovarășul Mihai Beniuc ne-a împărtășit impresii de la lucrările celui de-al III-lea Congres al scriitorilor din U.R.S.S. răspunzînd întrebărilor noastre.

— Cum s-au desfășurat dezbaterile Congresului?

— Congresul al III-lea al scriitorilor sovietici m-a impresionat prin ținuta lui înaltă în discuțiile duse, prin combativitatea ridicată mereu la rangul de principiu diriguitor în munca literară, prin unitatea masivă a scriitorilor cu privire la necesitatea zugrăvirii complexe a realității, prin accentul pus pe părțile ei pozitive și combaterea necruțătoare a ceea ce o întunecă și caută s-o stînjenească. Cuvîntarea tovarășului Hrușciov, primită cu un entuziasm greu de formulat în cîteva cuvinte, a dat lucrărilor Congresului o înălțime care le-a pus la nivelul planului septenal și al începutului construcției erei comunismului.

— Care credeți că sînt perspectivele creației scriitorilor sovietici și în genere ale scriitorilor din țările socialiste, în urma Congresului al III-lea?

— Lumea noastră socialistă este lumea construcțiilor mari, bazată pe inițiativa maselor muncitoare, pe entuziasmul și efortul lor colectiv, și îndrumată de partidele de tip leninist. Uniunea Sovietică, deasupra căreia s-a și ivit și o încununează aurora comunismului, are în primul rînd această trăsătură nouă a timpului nostru, ca țară de baștină a revoluției proletare și ca multiplă forță a epocii noastre în menținerea păcii și ducerea înainte a destinului istoric. Congresul al III-lea subliniază acest lucru iar scriitorul sovietic își dă seama că rolul său este de a transpune în literatură, la cel mai înalt nivel artistic, imensa forță creatoare, tradusă zilnic în fapte, a oamenilor sovietici. Noi cei din țările socialiste, ținînd seama de diapazonul specific momentelor istorice prin care trec țările noastre, trebuie să facem același lucru, aplicînd tot mai consecvent o formulă, care în literatura romînă de exemplu, mai ales în al 15-lea an de la Eliberare, a ajuns cea mai populară și cea mai tipică pentru scriitori: partinitate și actualitate.

— Ce concluzii pot fi trase din dazbaterile Congresului în problemele realismului socialist?

— Firește că realismul socialist ca metodă trebuie să se țină la nivelul rachetelor, al primilor sateliți și primei planete artificiale a sistemului nostru solar, lansată de oamenii de știință sovietici. Idealurile umanitare formulate de Lenin reprezintă pentru noi scriitorii spațiul cosmic pe care trebuie să-l cucerim: ridicarea conștiințelor omenești. Să le facem să vibreze și să fie receptive la aceste idealuri. Inventivitatea în ceea ce privește rachetele literare revine fiecărui scriitor în parte și sistemului nostru de creație în ansamblu, îndrumat de partid. Totul este ca „rachetele" noastre să nu ia foc în aer și să cadă înainte de a se înscrie pe orbita valorilor literare durabile, ci să devină o avangardă spirituală pregătitoare a conștiințelor pentru viitorul comunist al omenirii.

— Care sînt învățămintele ce se desprind pentru scriitorii romîni din cuvîntarea tovarășului N. S. Hrușciov?

— Aș sublinia în primul rînd două din numeroasele și luminoasele învățăminte ce se desprind din cuvîntarea tovarășului Hrușciov pentru noi, literații din Romînia. Este vorba de necesitatea promovării acelor opere care zugrăvesc realitatea noastră nouă și-i scot în evidență trăsăturile pozitive, deci este vorba de ceea ce se numește cu un termen de care unii pe nedrept se feresc: EROUL POZITIV. Țin să se scrie cu majuscule aceste cuvinte, aceste cuvinte pleonastice (eroul, fiind erou, este și pozitiv!), căci multă vreme la noi s-a crezut că, în ceea ce privește zilele noastre, este mai ușor să descrii personaje negative. Personajele și eroii pozitivi însă, mișună în țara noastră, pe șantiere, în fabrici, în gospodăriile colective și de stat, în laboratoare și în rîndul activiștilor de partid. Prin înmulțirea acestor personaje pozitive în operele noastre, desigur angajate în luptă cu ceea ce este negativ, se va schimba definitiv raportul de forțe în literatura noastră în favoarea operelor de actualitate (ceea ce este necesar!) și va căpăta din plin creația noastră nouă profilul ei realist-socialist. A doua învățătură din cuvîntarea tovarășului Hrușciov este cea privitoare la grija pe care trebuie s-o purtăm scriitorului ca om, pentru educarea și ajutorarea lui în a ține pasul cu timpul și cu oamenii muncii, dacă el a rămas în urmă. Nu-i vorba de nici un fel de împăcare cu cei ce trag înapoi spre trecut sau în lături către șanțuri, ci de înțelegerea omenească a acelora ce vor să meargă înainte în condițiile grele ale construcției socialismului, cînd lupta de clasă mai cere multă bătaie de cap și multă energie pentru înfrîngerea totală a elementelor retrograde și dușmănoase.

In rîndurile frontului nostru literar, caracterizat prin unitate indestructibilă și orientat spre țelurile socialismului sub steagul de luptă al partidului, este binevenit orice scriitor talentat și capabil să dea opere valoroase pentru desfătarea constructorilor vieții noi și pentru ridicarea conștiinței lor de clasă, dar cu condiția ca un astfel de scriitor să dea dovezi convingătoare de devotament cauzei leniniste a timpului nostru. Aceasta nu se face prin nimic mai bine decît prin opere din care să grăiască răspicat contemporaneitatea și partinitatea.

REPORTER

N. S. Hrușciov stînd de vorbă cu poetul Alexandr Tvardovski, la recepția care a avut loc cu prilejul încheierii lucrărilor celui de-al III-lea Congres al scriitorilor din U.R.S.S.

Libertate lui Glezos!

S-a scris, dar încă nu de ajuns, despre eroica și zguduitoarea luptă a popoarelor împotriva fascismului, împotriva acelei monstruoase mașini de război cotropitor pe care Hitler, ca un geniu al răului, a minat-o de la Capul Nord pînă la Piramide, de la Atlantic pînă la Volga. Nici pana scriitorilor, nici dalta sau penelul artiștilor n-au putut încă cuprinde, în toată măreția semnificației lor, toate faptele eroice și toate jertfele pe care cei mai buni fii ai popoarelor le-au dăruit pentru ca torța civilizației și a culturii să poată din nou arde în toată strălucirea ei, pentru ca viața, în ce are ea mai nobil și mai promițător, să înflorească iarăși, pentru ca geniul omenesc, în ce are el mai îndrăzneț, să pornească la asaltul cerului.

Fiecare din popoarele cotropite de hoardele hitleriste, în cel de-al patrulea și al cincelea deceniu al veacului, a înscris, în cartea cea mare a luptei antifasciste, pagini de jertfă și de eroism, de sînge și de curaj. Poporul grec, moștenitor al unei glorioase și străvechi tradiții de demnitate și de faptă omenească, a dat și el acestei vaste epopei eroice pagini nepieritoare. Una e, desigur, aceea din ziua de 31 mai 1941, cînd de pe Acropole, care de milenii străjuiește antica Atenă, un tînăr de 19 ani a smuls simbolul odios al tiraniei și al cotropirii, steagul cu zvastică al lui Hitler. Prin fapta aceasta, eroismul legendar al urmașilor lui Leonida a vibrat plenar și răscolitor în sufletele poporului cotropit de un năvălitor infinit mai crud, infint mai primejdios decît trufașul persan din antichitate.

Din acea clipă, furtunoasă și eroică, numele celui care a înfăptuit-o a fost pe toate buzele, a vibrat în toate inimile poporului elen: Manolis Glezos.

La cunoașterea lui, la răspîndirea eroicei lui fapte, au contribuit înseși afișele Komandaturii hitleriste care, pe toate zidurile, în întreaga Grecie, îi proclama condamnarea la moarte.

Dar Manolis Glezos, apărat de scutul dragostei de patrie al poporului său, n-a putut fi descoperit de călăii cotropitorului. Dimpotrivă: el a putut lupta mai departe, în rîndurile partizanilor și, în 1943, tot el a fost aceia care a înscris pe Acropole inițialele frontului eliberării populare: E.A.M. Furia hitleristă a spumegat într-o nouă sentință de condamnare la moarte.

Manolis Glezos, ca și toți tovarășii săi de pe pămîntul străvechii Elade, aștepta cu ardoare ziua cea mare cînd fiara hitleristă, care-și tîra monstrul bătut și înfrînt la Stalingrad, își va da ultima suflare, în chiar bîrlogul ei. Și ziua aceasta, așteptată de mînia tuturor popoarelor, a venit. Atunci, chiar pe ruinele Reichstagului, un ostaș sovietic a înfipt steagul — simbol eliberator al tuturor popoarelor, semnul izbăvitor că lua sfîrșit coșmarul hitlerist.

Și mai însuflețit, Manolis Glezos ducea acum lupta pentru întruparea nădejdilor de mai bine ale poporului său, în noile condiții, după uriașa vic-

George IVAȘCU

Vicepreședinte al Uniunii Ziariștilor din Republica Populară Romînă

(Continuare în pag. 6)

Miron Radu PARASCHIVESCU

ANUL XV

Miron Radu Paraschivescu face parte din generația de scriitori și publiciști a cărei afirmare a avut loc în cel de-al IV-lea deceniu. Departe de „avangardismul" steril al suprarealiștilor și de „revolta în genunchi" a acestora, Miron Radu Paraschivescu s-a integrat activ în lupta ideologică și socială, căutîndu-și răspuns întrebărilor fundamentale și alegîndu-și cu hotărîre poziția combatantă. Prezent în frămîntările tinerei intelectualități a epocii, el a respins cu ură propaganda fascistă care-i cucerise pe unii colegi de generație, a depășit vagul democratism general al altora și s-a situat de partea acelora care au înțeles că adevărata avangardă a contemporaneității o constituie proletariatul și partidul său revoluționar.

Miron Radu Paraschivescu se află astfel printre pionierii literaturii și ziaristicii noastre militante, legate de partidul clasei muncitoare, al cărui program de acțiune și orientare, stabilit la istoricul său Congres al V-lea, a trasat sarcinile concrete ale luptei revoluționare. Elementele realismului socialist, născute la chemarea istoriei, în acești ani, și în țara noastră, se formează și prin contribuția lui Miron Radu Paraschivescu. Frontul poeziei partinice îl numără printre primii săi combatanți, alături de A. Toma, din mai vechea generație, de Mihai Beniuc și de alți poeți, direct sau indirect angajați în luptă, ca Geo Bogza, Zaharia Stancu, Dumitru Corbea, Eugen Jebeleanu sau Cicerone Theodorescu.

Cînd, în februarie 1935, la aniversarea celor dintîi doi ani de la eroicele lupte ceferiste, Miron Radu Paraschivescu scrie poemul **Vasile Roaită**, el înscrie, de fapt, una din creațiile care marchează începutul poeziei închinate clasei muncitoare revoluționare și eroilor săi. Ca și în proza lui Sahia, în poezia lui Paraschivescu s-a ivit eroul pozitiv de tip nou, ca o încarnare obiectiv necesară a adevăraților reprezentanți ai forțelor sociale propulsive.

Miron Radu Paraschivescu era, în anii războiului criminal antisovietic, un ziarist antifascist energic și convingător, un reporter care a dezvăluit activ fața reală a orînduirii capitaliste, un animator cultural însuflețit de dragoste pentru popor și folosind cu dibăcie formele organizatorice legale. **Ințelegînd tactica partinică a îmbinării muncii ilegale cu cea legală**, Miron Radu Paraschivescu a știut să transforme pagina culturală a unui cotidian oarecare într-o tribună a ideilor înaintate, strecurînd adeseori, prin cenzura fascistă, mesajul unei literaturi progresiste. Deopotrivă, articolele sale de orientare ca și răspunsurile sale cu tîlc din mărunta rubrică a **Poștei redacției** îndeplineau, pentru Miron Radu Paraschivescu, funcții concrete de acțiune combatantă.

In acești ani grei, de război eroic și clandestin, purtat de către partid împotriva inumanului război fascist de cotropire și exterminare, Miron Radu Paraschivescu îi dăruiește literaturii noastre revelația, de multiplă semnificație, a poeziei **Cînticelor țigănești** (1941).

„Incercam astfel cu prea slabe mijloace — va scrie mai tîrziu poetul cu modestia-i structurală — să ridic, pe de o parte, un protest, și să semnalez, pe de alta, calitățile unui neam care, în anii aceia, la fel ca și alte neamuri socotite **paria**, era deportat și ucis în lagărele transnistriene."

Miron Radu Paraschivescu își înălța, într-adevăr, ca un protest și ca un semnal, primele sale **Laude**, închinate unei umanități autentice, de o mare frumusețe și de un mare dramatism, în opoziție cu elogiul rasist **al „bestiei blonde"** nietzscheene care organiza sălbatice măceluri în masă împotriva unei populații pașnice. **Cînticele** lui Miron Radu Paraschivescu descopereau, în omul pe care hitleriștii îl declarau de „rasă inferioară", potențele reprezentative pentru supremele pasiuni umane și pentru aspirația profund omenească spre o viață plină, liberă și demnă.

Sensul protestatar concret-istoric, al **cînticelor**, în anul cînd hitleriștii tîrau țara noastră în agresiunea antisovietică, era sporit și mai mult de invocarea, implicită și explicită, de către Miron Radu Paraschivescu, a predecesorului său Federigo Garcia Lorca, poetul spaniol împușcat, în războiul civil, de către franchiști, și autor al unor minunate **romanceros gitan**. Miron Radu Paraschivescu prelucra, într-o formă pe de-a-ntregul liberă, printre cînticele sale, și cîteva din aceste **romancero**, aducînd astfel și un omagiu poetului căzut în lupta antifascistă.

Insă dincolo de sensurile legate de data apariției lor, Cînticele țigănești și-au durat o existență trainică in planul valorilor artistice. Nu vedem în ele numai un document emoționant al unei atitudini protestatare și demonstrative, ci o creație poetică dintre cele mai rezistente la verificarea timpului. Succesive ediții, completate cu alte **cîntice**, au apărut în acești din urmă 15 ani, integrîndu-se în ansamblul poeziei noastre noi și cunoscînd o excepțională difuzare de masă, în condițiile în care rostul concret-politic al primei ediții e de mult depășit.

Cînticele țigănești ale lui Miron Radu Paraschivescu, rămîn prin profundul lor caracter popular și prin originalitatea cu care au sondat într-un univers liric și lingvistic încă prea puțin explorat.

Ințeleapta vorbă a lui Anton Pan **— „de la lume adunate și-ndărăt la lume date"** — constituie atît o minunată și concisă definiție a caracterului popular al artei în genere, cît și, în mod direct, o indicare a unei anumite modalități artistice. Anton Pann o folosise, realizînd un inedit amestec — în sensul terminologic din fizică — al elementelor folclorice antologate. Se înfăptuiește astfel reconstituirea profilului moral al unui me-

Savin BRATU

(Continuare în pag. 6)

Un îndreptar luminos

Ceea ce caracterizează dezbaterile Congresului al III-lea al Scriitorilor Sovietici mi se pare a fi, în primul rînd, un fapt cu totul remarcabil și anume că problemele discutate — așa cum se vede din raportul lui A. A. Surkov, publicat în întregime în paginile „Gazetei literare" — sînt de un interes general. Cu alte cuvinte că ele, referindu-se, firește, îndeosebi la situația de azi și la dezvoltarea pe viitor a literaturii sovietice, cuprind elemente care interesează în chip adînc literaturile țărilor din lagărul socialist. Măiestria artistică a literaturii originale, contemporaneitatea ca izvor esențial al tematicei și ca o supremă datorie a tuturor scriitorilor, lupta împotriva reacțiunii și a primejdiei unui nou război și excelenta observație că „nu există teme minore, există rezolvări minore ale temelor", observație care numai ea singură merită o dezvoltare pe mai multe pagini, apoi ideea foarte bine venită a „interdependenței artelor înrudite", care pune în chip acut problema scenariilor precum și, în sfîrșit, aceea a realizării unei unități de stil între text și cîntec, — iată doar cîteva din subiectele dezbaterilor, care arată amploarea și importanța lor.

Amploarea acestor dezbateri a fost determinată în chip deosebit de sarcinile trasate de Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. și concretizate în planul septenal în vederea construirii desfășurate a comunismului. Este evident că acestei opere gigantice îi corespunde în domeniul creației literare și artistice o creștere a exigențelor, atît din punct de vedere ideologic cît și din punct de vedere estetic. Congresul a fost axat pe elementele esențiale ale planului septenal privitoare la dezvoltarea economică, scoțînd în evidență răspunderea pe care o au scriitorii în educarea comunistă a constructorilor noii societăți.

Cuvîntarea tovarășului N. S. Hrușciov, ținută în ajunul zilei de închidere a Congresului, a semnalat tocmai această răspundere considerabilă a scriitorilor sovietici în perspectiva construirii comunismului, accentuînd rolul de educatori ai conștiinței umane pe care îl au scriitorii, acum mai mult decît oricînd. Totul în forma unei causerie, în care viguroase observații critice alternează cu altele pline de bonomie, dar ascunzînd uneori o ironie fină care nimerește întotdeauna fără greș, și dovedind o perfectă cunoaștere a psihologiei scriitorului.

Tovarășul Hrușciov a scos la iveală caracteristicile scriitorului de tip nou, ale scriitorului care se află în slujba colectivității: „Slujirea poporului, a spus el, este cea mai înaltă menire a scriitorilor". In secolul nostru, pentru prima dată în istoria literaturii, lumea asistă la înnoirea nu numai a tematicei literare, prin realismul socialist, dar și la înnoirea conceptului de scriitor. Fața de scriitorul individualist, creator de valori literare întemeiate pe supremația eului, se ridică acum scriitorul care concepe și creează în spiritul colectivității, adică, mai exact, el își însușește conștiința colectivă, creația sa fiind oglindirea realității în care această conștiință se manifestă.

Acesta este un fapt incontestabil, chiar pentru cei mai încăpățînați adversari. Scriitorul de tip nou există, el este scriitorul sovietic așa cum s-a dezvoltat de la Gorki încoace.

Cu ironie subtilă tovarășul Hrușciov a pomenit de primejdia literaturii plicticoase: „Citești cîte o carte, a spus el, și ți se închid ochii. Te freci la ochi, te apuci din nou de ea, citești și iarăși se-nchid ochii. Te înarmezi cu un ac, te mai înțepi și astfel te încurajezi ca s-o poți citi pînă la capăt. Cine-i vinovat? Autorul va spune că e de vină cititorul iar acesta din urmă îl va acuza pe scriitor. Cine este judecătorul? Judecătorul este poporul. Dacă mie sau altuia nu ne place o carte paguba nu-i prea mare, pentru că gusturile și caracterele oamenilor se deosebesc. Atunci însă cînd o anumită părere despre o carte reprezintă părerea majorității cititorilor, înseamnă că este vorba de o apreciere generală".

Aceste vorbe pline de tîlc subînțeleg un adevăr esențial în munca literară și anume că nu există temă, oricît de „aridă" ar fi ea, care să nu poată fi tratată în așa fel, încît să devină interesantă și să-l pasioneze pe cititor. Scriitorul care își merită numele știe acest lucru și o bună parte din arta literară constă tocmai în asta: să nu plictisească pe cititor.

Vorbitorul a arătat cu multă pătrundere că se poate crea o literatură în care să fie prezentați eroi pozitivi cu scopul de-a face din ei modele de urmat și totuși să nu se înfrumusețeze nimic în chip artificial, cu alte cuvinte că se pot crea oameni exemplari care să fie în același timp foarte veridici, foarte autentici ca niște oameni pe care îi cunoști și îi întîlnești lucrînd în viața de toate zilele:

„Oare nu este bună și utilă opera în care autorul zugrăvește în mod veridic eroi pozitivi?... Acești autori nu aprobă totul la eroii lor pozitivi, ei îi văd pe oameni așa cum sînt în viața reală — în lupta și în munca pentru afirmarea noului. Și acest lucru este firesc și just. Oamenii trebuiesc educați pe bază de exemple bune, calea spre viitor trebuie deschisă prin arătarea exemplelor bune din viață".

Ocupîndu-se de acei scriitori care caută cu luminarea „tot felul de vicii și lipsuri ignorînd în același timp mărețele cuceriri ale societății sovietice", tovarășul Hrușciov vestejește asemenea atitudini spunînd în chip lapidar și expresiv: „Cu mîrțoaga negativului nu numai că nu poți ieși din mocirlă, dar nici chiar pe un drum mai bun nu vei ajunge departe".

Scriitorii care au căzut, din felurite motive, în această meteahnă trebuiesc ajutați să apuce iarăși pe calea cea bună: „Părerea mea este, a spus tovarășul Hrușciov, că acestor tovarăși trebuie să li se înlesnească trecerea de la concepțiile greșite la poziții juste, principiale". Și, dezvoltînd și mai mult această idee și dîndu-i o aplicație generală de principiu de viață, în societatea în care se săvîrșește trecerea de la socialism la comunism, N. S. Hrușciov a continuat astfel: „Sîntem încredințați că nu există oameni care să nu poată fi îndreptați... In condițiile noastre trebuie să ne apropiem cu atenție de oameni, să credem în om, să considerăm că scopul nostru final este lupta pentru comunism. Oamenii trebuie educați și reeducați".

Fără nici o îndoială în această operă de educare și de reeducare, în această vastă construire a condițiilor morale de dezvoltare a omului comunist, scriitorii au un rol foarte însemnat. De aceea ei trebuie să-și dea toate silințele să scrie bine. Tovarășul Hrușciov insistă asupra acestui lucru, care, deși pare elementar și de la sine înțeles, nu este întotdeauna bine înțeles, nici chiar de unii scriitori. Amintind cu umor o vorbă a lui Leonid Sergheevici Sobolev la primul congres al scriitorilor sovietici din 1934 — „Partidul și guvernul i-au dat scriitorului sovietic absolut totul și i-au luat un singur drept, acela de a scrie prost" — tovarășul Hrușciov a adăugat: „După părerea mea, poporul i-a privat pe scriitori nu numai de dreptul de a scrie prost ci în primul rînd, de a scrie greșit".

Mulțimea chestiunilor atinse de cuvîntarea tovarășului Hrușciov este considerabilă. In aceste marginalii n-am putut, firește, să culeg decît numai unele din ele, îndeosebi acelea care se potrivesc în situația actuală a literaturii noastre.

Dar nu mai sînt oare și altele care se potrivesc?

Ca să mai amintesc doar una din ele — cîte nu s-ar putea spune și la noi despre creșterea scriitorilor tineri? „Tineretul, spune tovarășul Hrușciov, trebuie sprijinit, indiferent de vîrstă, însă nu trebuie pus artificial în condiții de seră. Oamenii talentați trebuie ajutați prin toate mijloacele. Ei însă nu trebuie rupți de pămînt, de mediul în care au trăit". Cuvinte pline de adevăr și care trebuie meditate și aplicate!

Citind această cuvîntare, atît de degajată și de fluentă în forma ei, îți dai seama că fiecare frază contribuie la definirea unei situații, la sugerarea unei probleme și la indicarea rezolvării ei, incluzînd la această rezolvare și colaborarea ta, a cititorului.

Al. PHILIPPIDE

O NUVELA VALOROASA DEDICATA ELIBERARII

Originalitatea ultimei nuvele a lui Marin Preda, apărută în „Viața Romînească", nr. 4, descinde din faptul că marile evenimente istorice ale eliberării țării și ale întoarcerii armelor împotriva hitlerismului sînt proiectate perpetuu pe fondul logicii afective speciale a eroului, sînt urmărite în implicațiile lor psihologice și etice cu totul particulare. Procesul de metamorfoză sufletească pe care-l traversează personajul nuvelei nu poate fi însă înțeles fără a analiza forma sui-generis de „alienare" pe care a suferit-o Anton Modan. Ceea ce a afectat cel mai adînc ființa acestui țăran sărac, în existența sa de-a lungul regimului burghez și a dominației capitalismului, nu a fost poate atît absența pămîntului, cît revelația tulburătoare și adînc dureroasă a umilinței și desconsiderării sociale, a alterării candoarei și inocenței sale sufletești, un sentiment amar de neputință, convingerea obscură dar apăsătoare că logica istoriei o determină factori din afară, suprapuși ființei lui, sentimentul insignifianței lui sociale. Naturi psihologice de tipul celei a lui Anton Modan — caracterizate printr-o reală nevinovăție și ingenuitate sufletească — sînt expuse adeseori, în condițiile inegalității sociale, izolării și chiar ridiculizării sociale, condamnate să sufere tratamentul aplicat unor paria ai vieții sociale țărănești, susceptibile

N. TERTULIAN

(Continuare în pag. 6)

Arta lui LEONOV

Cu vreo şase sau şapte ani în urmă, pe cînd lucram într-o tipografie, mi-au căzut în mînă nişte pagini pe care dintr-o deprindere profesională le-am citit cu multă atenţie. Eram şeful unui serviciu de calitate şi căutam să nu las să se strecoare unele greşeli de ordin tehnic. Lectura mecanică într-un fel a devenit, pe măsură ce foile parcurse se înmulţeau, o urmărire înfrigurată a textului captivant.

Pe biroul de lucru aveam „Bursucii" în versiunea romînească. Iată primul meu contact cu fermecătorul Leonov. Acum cînd scriu rîndurile acestea îmi vin şi mai bine în minte cuvintele lui Gorki: „Leonov este foarte talentat, talentat pentru întreagă viaţă — pentru a da mari opere."

De atunci au trecut ani numeroşi şi nu se poate susţine că întemeietorul literaturii sovietice a fost dezminţit. Biografia autorului „Drumului spre Ocean" este foarte interesantă. Fiul unui poet şi editor de literatură pentru popor, Leonov, după o copilărie petrecută în casa bunicului său, a urmat liceul la Moscova. Pînă în 1922, cînd a tipărit primele nuvele, a făcut un marş eroic în sudul Rusiei cu diviziile Armatei Roşii. Neputînd să intre în Universitate, în 1921, a lucrat într-o lăcătuşerie colaborînd la ziarul „Ostaşul roşu". De anii aceştia Leonov este legat în ceea ce priveşte primele sale scrieri în proză.

Cum nu am o imagine totală a operei sale, nu mă încumet să fac consideraţii despre tot ceea ce a produs de-a lungul unei bogate activităţi. Rîndurile de faţă sînt numai simplele impresii ale unui scriitor care se regăseşte pe alocuri în opera altuia, o mărturie a acelor „afecţiuni elective" despre care vorbea Goethe.

„Bursucii" dovedeşte că ne aflăm în faţa unui artist al cuvîntului, preocupat mai ales de stil. Descrierea cartierului Zariadie din Moscova este atît de pitorească şi de vie încît rămîne pentru totdeauna în memoria cititorului. Uliţele, hanurile, dughenele negustorilor cu lumea lor bicisnică au căpătat în paginile lui Leonov o imagine de mare şi intens realism.

Capitolele înfăţişînd conflictele din lumea satelor în timpul războiului civil sînt de un dramatism unic. Punînd în centrul cărţii lupta între doi fraţi aduşi de evenimente faţă-n faţă în timpul războiului civil, scriitorul dă dovadă de un curaj remarcabil dacă ne gîndim la vîrsta sa cînd maturitatea epică este destul de rară.

Se remarcă lirismul său atît de rusesc, stilul oral şi limba de o frumuseţe impunătoare.

A doua carte a lui Leonov pe care am citit-o este „Soti", considerată ca una din cele mai bune opere ale literaturii despre primul cincinal. Tema romanului: procesul de industrializare a URSS-ului. După cum se ştie pentru a scrie „Soti", autorul a făcut o lungă documentare pe şantierul combinatului de hîrtie de la Balahna.

Cartea se remarcă prin forţa cu care autorul înfăţişează masele de muncitori în munca încordată dusă pe şantierul Soti. Stilul pitoresc din „Bursucii" s-a atenuat, a căpătat gravitatea violoncelului. Ceea ce era frumos numai în descrierile de natură constituie acum un element care te îndeamnă la meditaţie. Tablourile lirice rămîn modele artistice. Uvadiev şeful construcţiei de la Soti, e un erou care ţi se impune fără ca autorul să intervină cu vreun artificiu. El stăruie (în mintea cititorului) şi dincolo de paginile încheiate ale romanului.

O dată cu apariţia „Drumului spre Ocean", a cărui traducere în limba romînă a constituit un eveniment literar, putem afirma că ne aflăm în faţa uneia dintre cele mai interesante opere ale literaturii sovietice. Kurilov, eroul principal, este prototipul omului dintr-o bucată, al comunistului pe care nici boala, nici greutăţile nu-l sperie, omul inflexibil care învinge orice obstacol. Tot romanul se axează pe o grandioasă metaforă. Oceanul, adică ţelul spre care năzuiesc toţi eroii, reprezintă comunismul. Către acest scop măreţ tind toate speranţele oamenilor sovietici. Unii nu ajung pînă la acest ocean dar nu sînt mai puţin măreţi, pentru că au contribuit prin munca lor la drumul celorlalţi.

Despre piesa de teatru „Invazia" pe care am citit-o încă în primele luni de după Eliberare, n-am să spun decît puţine cuvinte. Ea este alături de „Frontul" lui Korneiciuk şi „Oamenii ruşi" ai lui Simonov o operă ce va figura totdeauna în fondul de aur al literaturii sovietice. Dovedind un înalt patriotism autorul a reuşit să transmită totdeauna, de cîte ori piesa este reprezentată, patosul luptei pentru apărarea pămîntului natal.

In 1953, Leonov face să apară în revista „Znamia" romanul „Pădurea Rusă". El prezintă lupta dintre doi savanţi: Vihrov şi Graţianski. Primul, un om cinstit, voieşte să demaşte înşelăciunile celui de al doilea. Este o dispută pe tărîmul silviculturii unde găsim veşnica încăierare între idealistul cinstit şi carieristul demagog.

Victoria vieţii, a adevărului, este înfăţişată cu mult talent şi — ca şi „Drumul spre Ocean", „Pădurea Rusă" rămîne un monument al literaturii contemporane.

Ce se cuvine subliniat în încheiere? Leonid Leonov este unul dintre cei mai străluciţi reprezentanţi ai prozei sovietice. Şi acum, la împlinirea a 60 de ani de viaţă, a fost cinstit cu înaltul Ordin „Lenin". Construcţia grandioasă a cărţilor sale, inventivitatea, stilul plin de farmec, culoarea mereu vie şi proaspătă a prozei, vioiciunea dialogului, toate la un loc reuşesc ca să transforme pe cititorii maestrului în nişte devotaţi admiratori între care se numără şi subsemnatul.

Eugen BARBU

cărţi

OTILIA CAZIMIR:

„Poezii"

Ceea ce încîntă pe micul cititor în aceste poezii este universul bogat, plin de evenimente, de lumini, de culori — un univers în care locul pasării măiastre din copilărie îl ia mai tîrziu, pe nesimţite, cea din cărţile de zoologie, din muzeu şi din grădină. Este un univers pe care ni-l apropiem uşor şi de care ne despărţim cu regret. Mai precis, nu ne despărţim niciodată, ci îl populăm cu noi imagini, care se suprapun celor vechi — luminile cad altfel.

Cunoaşterea întrebărilor specifice vîrstei, a psihologiei copilului, a fanteziei sale, este de importanţă primordială. In colocviul permanent cu cititorul, Otilia Cazimir este generoasă, caldă, şi, în dorinţa de a fi cît mai înţeleasă, simulează naivitatea copilului. Zonele jocului se întrepătrund cu cele ale vieţii, ale realităţii nemijlocite.

„No, unde meri? Ţi s-o făcut de ducă?/ Băiatul stă, învîrte-n mîini o roată/ (o roată care nu e nicăieri)/ Şi rîde-apoi pîn-la urechi, cu gura toată/ — Feri, că te calc! Eu mi-s tractor tătucă!..." Această împletire se face firesc. Noile cunoştinţe, care vizează realităţile societăţii noastre socialiste, sînt integrate cu pricepere în mediul familiar copilului.

Inclinarea poetei către ceea ce este fragil, delicat, dar nu lipsit de semnificaţie, către micile bucurii şi evenimente din viaţa copiilor, se realizează prin reducerea universului la proporţii casnice. Detaliile care concretizează acest cadru dens, luminos, fac parte integrantă din viaţa copilului, îi sînt intime şi deci accesibile: „O noapte de cerneală violetă/ A poposit, uşoară, la fereşti./ Doar pe prichiciul lat de mai zăreşti/ O dungă trasă apăsat, cu cretă: / A nins cu fulgi de scamă, ca-n poveşti". (**Cîntec pentru pomul de iarnă**).

Priveliştile de natură şi viaţa micilor animale o atrag îndeosebi pe poetă. Observă campanulele, florile uşoare, greierii tineri, antenele poleite ale gîndacilor, remarcă măcăleandrul, (mic bulgăre de cenuşă) cochilia melcului, liliacul care se istoveşte luînd stelele drept licurici. Plantele şi păsările prind viaţă, devin caractere care se desfăşoară cu vioiciune în faţa noastră. Umorul discret apără poezia de didacticism şi monotonie. Subtilele acorduri topîrceniene revin din cînd în cînd, filtrate de personalitatea poetei. Cărăbuşul, iremediabil liric, comentează apusul soarelui: „Nu-mi mai simt picioarele.../ Ajutor, săriţi prieteni,/ Că se stinge soarele."

Cele mai frumoase poezii sînt închinate iernii. Bucuria căminului, puritatea visului copilăriei („Şi visînd căluţ şi bici,/ rîd prin somn băieţii mici"), întîmplările cu Moş Gerilă („şi cu traista-n toiag/ Legănat de-un fir de aţă,/ se coboară pe hogeag..."), toate formează o atmosferă prielnică celor mici

Capitolul „Zoologie" cuprinde preocupări mai vechi ale poetei: Melcul, Liliacul, Măcăleandrul, apăruseră încă în 1927 în volumul „Fluturi de noapte". Grija permanentă pentru lărgirea orizontului de cunoştinţe al copilului se realizează printr-o poezie concisă, cristalină, cu simboluri transparente. Opacitatea îi este străină. Fabulele sînt pline de candoare. Rezolvările lor sînt glumeţe, răspîndesc voie bună. Otilia Cazimir mustră pe vinovat cu zîmbetul pe buze. Umorul ei e plin, candid, deşi vizează cu promptitudine pe cei în cauză.

In general, volumul are o notă determinantă optimistă. Lirismul, în formele lui cele mai gingaşe, se îmbină cu umorul subtil, substanţial. Optimismul provine din încrederea poetei în viaţa nouă a copiilor Patriei, din fericirea născută odată cu socialismul, din deosebirile stabilite frecvent între traiul copiilor de altădată şi existenţa în condiţii noi a copiilor de astăzi. De remarcat faptul că distincţia aceasta nu e făcută declarativ şi exterior, ci în imagini convingătoare. Poezia „Cîntec de mină" este construită pe contrastul trecut-prezent. Mama, miner, istoriseşte copilului viaţa ei. „Taică-meu, pe cînd eram ca tine,/ A plecat în mină, într-o seară./ M-au trezit din somn nişte vecine/. Maică-mea avea obraji de ceară/ — Nu mai vine tata, nu mai vine..." Şi mai departe: „Stai cuminte, puiule, la soare/... (Azi în mină nimeni nu mai moare!)/... Pentru tine, băieţaşul mamei;/ Scot din bezna neagră pîinea albă/ Să nu ştii ce-s chinurile foamei".

Ioana ANDREI

ACTUALITATEA

şi literatura pentru copii

Neîndoielnic, printre cei mai pasionaţi iubitori ai basmului se numără şcolarii din primele clase elementare. Aceştia sînt la vîrsta cînd cunoştinţele şi chiar noţiunile cîştigate treptat în primii ani ai copilăriei încep să se închege într-un ansamblu şi să genereze o concepţie de viaţă. Curiozitatea — veşnicul „de ce?" al copilului, care de atîtea ori înduioşează şi epuizează pe părinţi — se extinde, de la surpriza de moment pe care o trezeşte un nou obiect, la încercarea de a pătrunde relaţii şi fenomene mai complexe. Basmul devine, în această epocă şi mai gustat, fiindcă oferă cititorilor un întreg univers, cu legile sale proprii, care transpune — simplificată pentru dînşii, prezentată simbolic în alb şi negru, văzută printr-o prismă etică, — lumea în care trăiesc.

Basmul, ca orice producţie literară, reflectă, cu mijloacele sale caracteristice, realitatea. Desigur, modalităţile oglindirii realităţii în basm nu trebuie privite îngust. Să nu uităm însă că, dacă în poveştile marilor noştri scriitori realişti Creangă sau Slavici există conturată, în linii mari, viaţa satului din perioada istorică în care ele au fost create, cu atît mai mult într-un basm din zilele noastre autorul trebuie să transpună realitatea contemporană. Maiakovski, chiar în versurile explicative din pliantele pentru preşcolari, introduce, pentru publicul său de vîrstă atît de fragedă, noţiuni prin care îl familiarizează cu lumea înconjurătoare, chiar cu actualitatea politică. Despre fiarele junglei, el scrie:

„...Dintre toate, leul stă-nainte. /Astăzi nu mai este rege. /Este preşedinte."

Cu atît mai bine basmul, prin posibilităţile sale mai ample, poate îndeplini sarcina de a face cunoscute copilului probleme şi norme ale vieţii noi, prezentate în corespondenţe inteligibile şi fără vulgarizare.

Printre cărţile pentru copii apărute de curînd, trei basme: E pace noaptea asta-n codru *de A. Orleanu,* Copiii zăvoiului *de Olga Monta şi* Baba Gramatica *de Elena Davidescu se adresează unor cititori de la 7 pînă la 10, 11 ani. Ele se ocupă de fenomene şi probleme accesibile gîndirii copilului, corespunzătoare specificului său de vîrstă.*

Primele două sînt poveşti cu animale şi se petrec în codru; cititorul are prilejul să afle cine sînt animalele codrului şi cîte ceva din existenţa lor. Remarcăm însă, de la bun început, că în cele două basme există o prea vizibilă intenţie didactică în detrimentul valorii artistice a acestor proze. Acumularea episoadelor informative în E pace noaptea asta -n codru, *lipsa dinamismului acţiunii face din această carte mai mult un manual care, sub pretextul unei intrigi sumare, prezintă fiarele şi păsările pădurii.*

Copiii zăvoiului *are o intrigă mai dezvoltată, dar finalitatea basmului, morala ce se desprinde din el este deficitară. Mesajul etic e destul de confuz. Doi copii, care nu ascultă de sfatul unchiului lor, se rătăcesc în pădure. Ajunşi locuitori ai codrului, n-au nici o remuşcare că nu s-au putut întoarce la ruda lor care, bolnavă, le fusese lăsată în grijă; nici măcar nu se gîndesc că cei din sat ar putea să fie îngrijoraţi din cauza lor. Nu găsim în poveste nici cea mai mică aluzie, cea mai mică referire la problemele lumii contemporane, deşi asemenea apropieri erau posibile şi mai ales într-un basm care începe printr-un episod din viaţa cotidiană. Cu toate că scriitoarea insistă peste măsură asupra îmbrăcăminţii, relaţiilor de familie, înfăţişării fizice a personajelor, nu aflăm prin nici o indicaţie, cît de fugară, cînd şi cum trăiesc aceste personaje, în ce mediu social, în ce orînduire socială. In plus, sfîrşitul cărţii amestecă fără rost planul real cu cel fantastic. Atunci cînd un autor ne introduce în universul fantastic al basmului, nu direct, ci prin intermediul unui episod din viaţa obişnuită, el evită să aplice acesteia, vieţii, măsura lumii din basm sau, printr-un anume procedeu, caută să realizeze o trecere logică de la planul real la planul fantastic. Mihail Sadoveanu, în* Dumbrava minunată, *ne lasă să bănuim tot timpul că, de fapt, discuţiile eroinei cu Sora-Soarelui şi cu cîinele Patrocle sînt presupuse de imaginaţia fetiţei; abia după ce copila adoarme, toate elementele se însufleţesc cu adevărat, pentru că aceasta se petrece în vis.*

In povestirea fantastică din literatura sovietică Vrăjitorul, *supranaturalul se amestecă permanent în lumea reală în persoana unui bătrîn vrăjitor oriental, ale cărui păţanii, însă, după ce dînsul reînvie în casa unui pionier din Moscova, au drept scop să arate că minunile din străvechile basme pălesc înaintea cuceririlor sociale şi tehnice contemporane. In finalul poveştii* Copiii zăvoiului, *nu numai că se trece de la real la fantastic şi de la fantastic la real fără nici o motivare serioasă, dar, fiindcă problemele umane se decid numai prin bunăvoinţa forţelor supranaturale (aşa cum se dovedeşte în pasajul în care tatăl naufragiat îşi plînge copiii pierduţi în pădure), cititorul rămîne cu impresia că, în fond, soarta omului depinde de puterile miraculosului.*

Cu toate că şi în Copiii zăvoiului, *ca şi în alte scrieri pentru copii, Olga Monta dovedeşte o anume pricepere şi îndemînare, din pricina atemporalităţii în care pluteşte această poveste, valoarea ei educativă şi artistică scade. Ideea că simbolica basmului nu se pretează la o prezentare a contemporaneităţii, că e un domeniu al unor pasiuni şi norme „eterne", contravine rolului de cunoaştere pe care îl are literatura. Dimpotrivă, cei ce scriu pentru copii trebuie tocmai să găsească procedeele cele mai nimerite de a oglindi în basm noţiuni ale lumii sociale, participînd cu mijloace adecvate la educarea comunistă a micilor cititori.*

In Baba Gramatica, *scriitoarea, cu ajutorul basmului, vrea să facă mai accesibile copiilor regulile gramaticale. Pe o temă destul de aridă, autoarea a reuşit să construiască o intrigă interesantă, o succesiune de episoade palpitante. Nu se vorbeşte aici doar de greşeli de limbă şi de corectarea lor. Problema dragostei de învăţătură nu se mărgineşte la concretizarea unor reguli de gramatică, ci este văzută în sensul ei amplu, social, al luptei împotriva obscurantismului. Această luptă e dusă de forţele binelui, printre care se numără şi oamenii. Hîrca-mare-carte n-are se slujeşte de antipatia Domnicăi faţă de gramatică pentru a instaura, în împărăţia basmelor, un regim de teroare, de imoralitate. Toată etica poveştilor e schimbată; Ileana Consînzeana se căsătoreşte cu un măgar, iar Făt-Frumos cu împărăteasa Ciuha-Buha. Dacă aci cultura este simbolizată prin castelul basmului, dacă rebelii sînt doar nişte copii care, ajungîndu-le în mînă basme scrise anapoda, se revoltă împotriva puterii întunericului ce pusese stăpînire pe palat, apare limpede în cursul acţiunii ideea luptei împotriva inculturii, împotriva înrobirii oamenilor cu ajutorul ei.*

Inventivitatea, raportul judicios între real şi fantastic, umorul, structura compoziţională armonioasă a cărţii, plasează Baba Gramatica *printre succesele literaturii pentru copii.*

Deşi noi ne-am referit doar la cîteva apariţii pentru şcolarii mici, de la începutul acestui an, trebuie să spunem, totuşi, că lucrările beletristice pentru copiii de această vîrstă nu satisfac cantitativ şi, din păcate, de multe ori nici calitativ. In ultimele luni, s-au publicat pentru ei puţine opere valoroase şi, în special, lucrări care să aibă o legătură cu actualitatea, cu lumea în care copilul trăieşte şi se dezvoltă.

Scriitorii pentru copii trebuie să fie conştienţi că, dacă în literatura pentru maturi apariţia multor cărţi cu problematică de actualitate e o necesitate acută, cu atît mai puternic trebuie ca, în această privinţă, să existe o permanentă preocupare faţă de literatura pentru copii, faţă de copiii de astăzi din ţara noastră. Aceşti foarte fragezi cititori nu numai că trebuie să fie familiarizaţi de mici cu sensurile majore ale realităţii contemporane, înarmaţi cu o concepţie etică şi politică solidă, dar trebuie să fie însufleţiţi de ideea că lor, — schimbului de mîine, — le revine măreaţa sarcină de a dezvolta noul din societatea noastră.

Sanda RADIAN

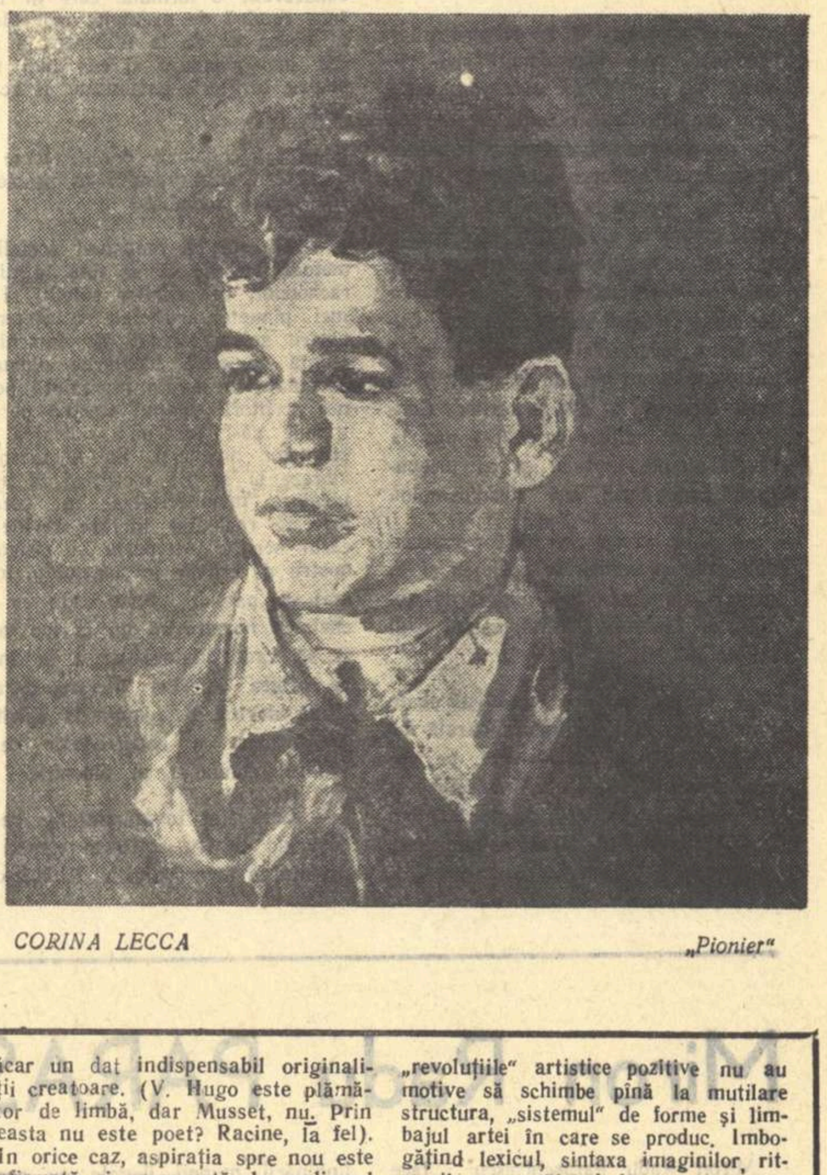

CORINA LECCA

„Pionier"

CRONICA LITERARĂ

„Cu un ceas mai devreme"

de MIHAI BENIUC

— Revoluţia şi limbajul poetic —

Nevroza se semnalează prin obsesii lipsite de un suport obiectiv dar generate de dezechilibrul real al organismului. Occidentul burghez, al cărui sistem nervos e măcinat de contradicţii, zguduit de crize periodice şi paralizat de spaima inevitabilei destrămări, suferă de idei fixe sau false probleme pe toate planurile. Incă după primul război imperialist, forjarea unui limbaj absolut arbitrar şi subiectiv, golit nu numai de urmele limbajului social dar de amintirea prozei şi chiar de experienţele modelelor precursoare în această tendinţă, a întreţinut paranoia artiştilor pretinşi revoluţionari, incapabili să treacă de la revolta strict intelectuală faţă de burghezie la revoluţie, la solidaritatea consecventă cu cauza şi filozofia proletariatului într-adevăr revoluţionar. Preocuparea, exasperată de eşecurile avangardismului futurist, dadaist, suprarealist, continuă azi extinsă asupra întregii arte şi înmuiată în soluţii de o culoare marxistă înşelătoare pentru nepreveniţi. S-a ajuns, cum se ştie, la producţii confecţionate din stilul sau „scrisul zero" (ce ideal impersonal au aceşti campioni ai personalităţii!) şi la conceptul de antipoezie, antiproză, antiteatru, antiliteratură. De ce nu şi antitalent? Stilul şi în general literatura realistă au fost decretate, cu o comică şi foarte mic-burgheză gravitate, drept instrumente de mistificare... burgheză a conştiinţei omului. Iar unii au ajuns să considere limbajul social cotidian drept agentul nr. 1 al alienării, al imposibilităţii omului de a lua cunoştinţă de sine şi a-şi dezvălui esenţa umană. Recent, am citit în revista lui Jean Paul Sartre, „Temps modernes" („Timpuri noi" nr. 155 a.c.), un articol posedat de aceleaşi veleităţi teribile în numele cărora este invocată poezia lui Vasko Popa, de curînd tradusă la Paris şi susţinută de criticul Streten Marici. Poetul sîrb ar ilustra dificultăţile de nedepăşit ale artistului modern silit, într-o ţară socialistă, să facă faţă atît „sclerozării" tradiţionale a limbii sociale şi poetice cît şi invaziei, mai sterilizante, a vocabularului şi stilului gîndirii politice socialiste. Nu discutăm în acest cadru nici ansamblul şi nici detaliile chestiunii — lucrul formînd obiectul unui articol anume — şi nici măsura în care, în ţara dominată de revizionism, se poate vorbi de o gîndire socialistă covîrşitor de influentă. Abordînd problema în principiul ei, e suficient să denunţăm erorile fundamentale ale poziţiei descrise care, pentru marxişti-leninişti, nu reprezintă nimic senzaţional: doar o mască nouă pe un obraz cunoscut, o înfăţişare abilă a unor teze retrograde sau, în cazul optim, o generalizare hiperbolică, monstruoasă prin consecinţe, a unor adevăruri parţiale. Este exact că limba reflectă în proporţii sensibile mistificarea noţiunilor în societatea capitalistă şi în general în societăţile divizate în clase antagonice, propagînd deseori confuzii profunde între sensurile aparente, convenţionale, mincinoase, înrobitoare şi sensurile reale cu potenţial răzvrătitor ale cuvintelor. După cum limbajul artiştilor captivi concepţiilor reacţionare şi cu deosebire acela al decadenţilor contribuie şi el la înceţoşarea şi deruta sufletelor sugestionate, la „alienare" în ultima instanţă. De aceea una din sarcinile forţelor revoluţionare şi ale artistului avansat este ca, prin vehicularea unor termeni şi imagini clare, prin restituirea sensurilor adecvate, prin reabilitarea sau compromiterea meritată a unor expresii şi imagini, prin crearea eventuală a altora noi, să mijlocească omului însuşirea adevărului, cunoaşterea fidelă a naturii societăţii şi a propriei sale naturi. Adică, să înlesnească maselor pătrunderea mecanismului rînduielilor nedrepte şi să le însufleţească la luptă împotriva burgheziei ca duşmană omului şi frumuseţii vieţii pe de o parte, iar pe de alta să le ajute la înţelegerea legilor societăţii socialiste şi să le inspire în lupta pentru înfăptuirea unei lumi libere, favorabile dezvoltării depline a omului. Astfel, limbajul artistului, şi anume al artistului realist-socialist, colaborează la demistificare, la dezalienare, la o operă pe care însă, oricît ar sprijini-o, nu o întreprinde el în primul rînd, ci societatea însăşi prin procesul concret al practicii de construcţie socialistă şi comunistă, prin educarea minţilor în spiritul filozofiei şi eticii marxist-leniniste. Dar la dezalienarea spiritului, un rol hotărîtor, deşi mărginit din motive cunoscute, l-a jucat şi îl joacă încă realismul critic. De aceea a pretinde că limbajul, stilul sau metoda realistă, cum spunem noi, în loc să ajute, ar dăuna acestei acţiuni, înseamnă a întări şi nu a spulbera mistificarea, a priva pe artist şi de acest instrument de cunoaştere şi reflectare corectă a omului, instrument imperfect, însă superior de departe metodelor antirealiste, limbajului decadent. Cu atît mai mult, a responsabiliza pentru aceeaşi vină imaginară, pentru alienare, limbajul social şi cel artistic ca atare, independent de orînduirea socială, independent de gîndirea, de poziţia de clasă care se imprimă în noţiuni şi imagini în cuvînt, înseamnă a lua efectul drept cauză, a te supăra pe strung şi nu pe strungarul nepriceput, pe oglindă şi nu pe chipul oglindit. Limba, socială sau literară, ca şi culoarea, sunetul sau piatra, nu sînt prin esenţa lor decît unelte ca şi uneltele de producţie într-un sens şi verificate ca utile de milenara istorie a relaţiilor dintre oameni, a gîndirii şi a artei.

Purtînd, poate cel mai puternic în limba literară, amprenta claselor, limba nu are totuşi un caracter de clasă cum bine se ştie. Aparţinînd întregii societăţi, poporului, nu poate fi în sine izvor al alienării, cel mult un canal, o cale de alimentare a acesteia. De aceea a presupune că, ridicîndu-se împotriva limbii sau chiar exclusiv împotriva limbii literare moştenite şi cu care trebuie să lucreze, artistul din mediul capitalist ar lupta explicit şi cu „armele sale" împotriva alienării, înseamnă în fapt a-l abate tocmai de la ea, de la principalul obiectiv al revoluţiei care este şi „cauza cauzelor" dezumanizării: exploatarea omului de către om, proprietatea privată. Iar a proceda la fel cu artistul cetăţean al socialismului, a-i cere să-şi dedice tot efortul aceleiaşi ţinte,

ca şi cum în socialism alienarea limbajului (luată în accepţia relativă, precizată înainte) s-ar adînci în loc să slăbească, este şi mai puţin justificat dacă nu de-a dreptul un non sens şi, politic vorbind, o invitaţie la evaziune, la dezertare de la construcţia societăţii fără clase şi „dezalienată". Sursele alienării fiind istorice, nedecurgînd din însăşi condiţia socială eternă a omului cum insinuează revizioniştii şi neohegelienii amintiţi, ci din condiţia care nu e veşnică a împărţirii umanităţii în clase, alienarea dispare pe măsura edificării socialiste şi comuniste, pe măsura trecerii treptate din imperiul necesităţii în imperiul libertăţii. Rezidurile înstrăinării din depozitele limbii, ale limbajului artelor se mistuie şi ele paralel sau ca urmare a vastelor transformări ale existenţei şi conştinţei la care, cum s-a arătat, artistul participă activ întîi prin mesajul propriu şi apoi prin limbajul specific şi doar dacă limbajul îi traduce consecvent mesajul.

Este de asemeni exact că artistul intervine creator în evoluţia limbajului artei sale, a limbii şi din alt punct de vedere. Limba, limba literară şi limba poeziei (a artei) cu deosebire se încarcă periodic de balastul inerţiei, al rutinei, al vechiului care, prin uz îndelungat şi necritic, şterg relieful multor noţiuni şi imagini, al multor modalităţi de combinare a expresiei, opunîndu-se asaltului gîndirii şi artei noi. Este nevoie atunci de o revigorare, de periodice injecţii cu substanţă proaspătă, cu elemente ale noului. Acest serviciu îl îndeplinesc pentru toate speţele limbajului revoluţiile tehnice într-o doză destul de restrînsă şi pe o zonă mult mai întinsă revoluţiile sociale, revoluţiile socialiste în epoca noastră, care afectează nu numai vocabularul (ca mişcările tehnice) dar şi sensurile şi chiar ordinea înlănţuirii cuvintelor graţie oglindirii în limbă a viziunii, a concepţiei lor despre lume şi societate. In sfera limbii artistice şi chiar, în parte, în domeniul limbii literare folosite de presă, şcoală, ştiinţă, oamenii de cultură, un aport hotărîtor îl dau creatorii. (Eminescu, Arghezi). Aici iniţiativa individuală este stimulată, în afară de imperativul noului, comun tuturor compartimentelor vieţii, de solicitările estetice, de pretenţiile interne ale artei sporite prin cuceririle contemporane. Mai cu seamă în poezie, în lirică ca şi la prozatorii de tip liric (Creangă, Odobescu, Sadoveanu, Zaharia Stancu) sau la Caragiale, ale cărui personaje se caracterizează nemijlocit prin vorbire şi care se exprimă el însuşi prin graiul eroilor, limbajul e perfect solidar, se confundă aproape cu imaginile, cu ideile călăuzitoare şi finalmente cu personalitatea creatoare. Pe cîtă vreme într-o proză ca a lui Rebreanu, limbajul este, esteticeşte privindu-l, relativ neutru (vezi şi articolul nostru „Scop şi mijloace"). Inovarea mijloacelor în genere şi a limbajului artistic în particular a devenit aşadar în genurile accentuat subiective, dacă nu un component sine qua non al valorii, cum greşit socotesc unii, întemeiaţi exclusiv pe exemple moderne, măcar un dat indispensabil originalităţii creatoare. (V. Hugo este plămăditor de limbă, dar Musset, nu. Prin aceasta nu este poet? Racine, la fel).

In orice caz, aspiraţia spre nou este confirmată şi promovată de realismul socialist. Spre a nu ne referi decît la atestările cele mai vii în memorie, menţionăm că la cel de-al treilea Congres al scriitorilor sovietici, raportorul şi numeroşi participanţi la discuţii au reliefat ca pe o normă a metodei lor conducătoare, nu numai a propriei exigenţe, dezideratul descoperirii de forme noi, al căutărilor îndrăzneţe.

Care sînt însă condiţiile realizării unor mijloace, a unui limbaj personal, original, cu adevărat creator? Valoarea uneltelor depinde de valoarea socială şi umanistă a ideilor propagate. „Primăvara" formelor este dictată de „primăvara" conţinutului. Petalele nu pot anima crengile dacă rădăcina zace în pămînt uscat. Fertilitatea artistică o susţin consecvenţa şi intensitatea crezului revoluţionar, lupta pentru victoria revoluţiei socialiste care permite artistului să exploreze omul în cel mai greu examen al energiilor sale dar şi în cea mai nobilă ipostază, de făuritor conştient şi triumfător al propriului destin. Răscolirea formelor se supune şi altor legi. Oricît de inepuizabilă i-ar fi imaginaţia şi de aprigă dorinţa de înnoire, artistul autentic îşi controlează impulsul, îl struneşte în raport de anumite limite intrinseci, constitutive actului de creaţie. Care sînt aceste graniţe „naturale"? Spre a obţine evidenţa şi unitatea scopului urmărit, artistul este obligat să-şi subordoneze scopului mijloacele, să asigure coerenţa lăuntrică a imaginilor (şi noţiunilor) folosite, puse în relaţie. Spre a-şi transmite inspiraţia, a influenţa, a convinge societatea de valoarea mesajului său, el este obligat să asigure accesibilitatea, directă sau imediată, claritatea minimă a limbajului. Iar pentru a fecunda tradiţia, a dezvolta limbajul artei sale şi a da naştere unei emulaţii în propria sa tagmă, pentru a-şi alcătui deci un limbaj sau mijloace originale dar apte să fie preluate creator de alţii, artistul este obligat să înţeleagă dialectic negarea moştenirii. Păstrînd bazele limbajului pe care i-l încredinţează trecutul, asimilîndu-i elementele de progres şi altoindu-i forme viabile, el e dator să violeze tradiţia respectînd-o, dacă se poate spune astfel. Degeaba se plînge Marchici. Ca şi revoluţiile sociale care nu răstoarnă fundamentele limbii fiindcă acestea continuă să le deservească ţelurile, „revoluţiile" artistice pozitive nu au motive să schimbe pînă la mutilare structura, „sistemul" de forme şi limbajul artei în care se produc. Imbogăţind lexicul, sintaxa imaginilor, ritmurile sau călcîndu-le eventual în beneficiul versului liber, artistul care-şi înţelege menirea varsă în matca limbii, a tradiţiilor naţionale, ţărăneşti sau orăşeneşti, folclorice sau culte, apele efervescente dar nu stihinice ale fanteziei, ale „demonului" său plăsmuitor. Aşa au făcut toţi marii creatori de la Eminescu la Arghezi, de la Puşkin la Maiakovski, de la Ronsard şi Villon la Rimbaud, Eluard şi Aragon, de la Poe la Withman. Aceste condiţionări dictate de esenţa şi funcţiile artei sînt însă sistematic ignorate sau desconsiderate de apologeţii febrili ai noutăţii pentru noutate, ai limbajului ca unic criteriu al originalităţii, ai originalităţii ca unic determinant al valorii. Printre ei s-au înscris poetul şi criticii cu care polemizăm aci. Rezultatul platformei lor artistice nihiliste?! Sterilitatea în toate direcţiile. Teoretic, un cerc vicios care-i condamnă la o perpetuă tautologie. Practic, un epigonism modernist şi nu originalitatea atît de frenetic rîvnită, conservarea limbajului decadent şi hărăzit pieirii înainte de a se fi cristalizat, închiderea între zidurile unor forme atît de „personale" încît mesajul „revoluţionar" sincer sau simulat nu poate fi sezisat nici, credem, de mesagerii înşişi. Unde este atunci contribuţia la progresul artei şi al dezalienării, revendicată cu un orgoliu neacoperit şi o gelozie zadarnică, de vreme ce ea este apanajul filozofiei şi artei intransigent socialiste? Dimpotrivă, regresul artei şi înstrăinarea sînt abia acum adîncite. Omul nu-şi poate regăsi chipul real, esenţa naturii sale şi a societăţii în imaginea haotică ce ni se propune ca ideală.

Impasului în care se zbate modernismul decadent, cu sau fără infuzii pseudorevoluţionare, cu sau fără sprijinul revizioniştilor, se opune perspectiva deschisă artiştilor legaţi efectiv de revoluţia socialistă, dornici să-şi slujească poporul şi propria artă, de realismul socialist, de creaţia celor mai reprezentativi dintre emisarii săi. Volumul „Cu un ceas mai devreme" al lui Mihai Beniuc ne oferă un prilej nimerit şi prin tematica sa antologică, de a ilustra concret — în cronica următoare — poziţa apărată de noi în problemele discutate, în raporturile dintre concepţii sau idei şi limbaj sau forme artistice.

Mihail PETROVEANU

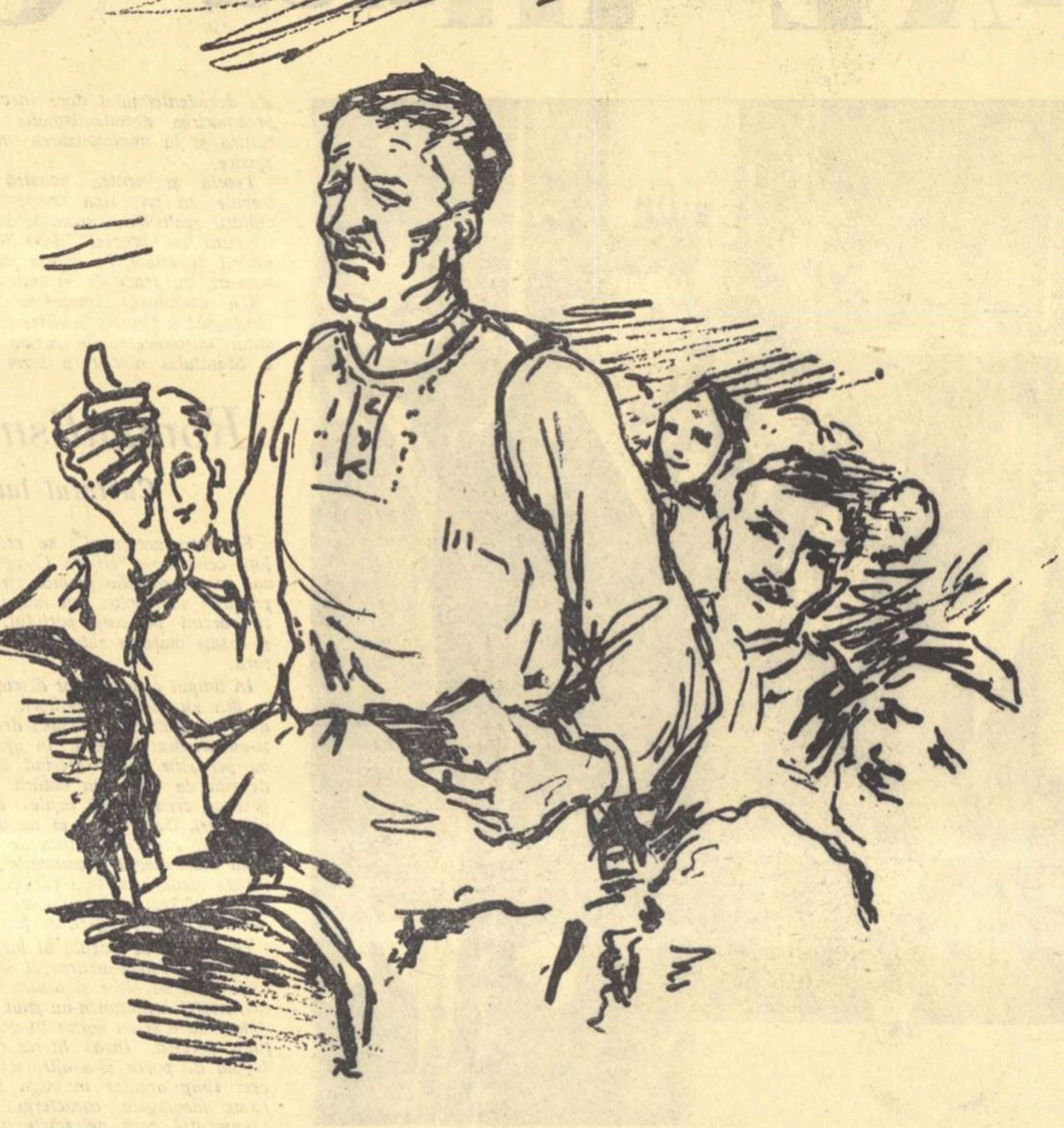

Sùcașu

...„și mai află, vere dragă, că am ținut adunare mare cu critică de mai a fost să ne luăm de păr dar nu s-a întîmplat că Manța Petre și-a făcut autocritică și-a zis că dacă-i așa el își recunoaște greșeala și să-l punem jos din scaunul de președinte dar a zis numa așa pretest că noi tot l-am fi pus jos și află că l-am pus jos pe Manța Petre și l-am ales președinte pe Sùcașu, adică pe Cătană Dumitru și l-am propus noi din organizația de bază și oamenii au fost bucuroși și l-au ales și ți-am scris ca să te bucuri și tu, dragă vere, și mai află că noi toți sîntem sănătoși care sănătate“...

Scrisoarea din care citez aceste rînduri am primit-o, prin luna ianuarie a anului 1957, de la o vară de-a mea, care trăiește în Valea Rece, un sat pierdut printre dealurile galbene, golașe ale cîmpiei ardelene, departe de calea ferată și de drumul țării; acolo mi-am petrecut anii copilăriei și am multe rude.

Am rîs cu plăcere de ironia lor, cam greoaie, așa cum sînt oamenii pe la noi — care, de bună seamă, a fost pusă la cale într-un mai îndelung sfat al vechilor mei prieteni și tovarăși de copilărie, ironie pe care numai ei și eu o puteam înțelege, fiindcă numai ei și eu știm cît m-am zbătut să-l conving pe Sùcașu să intre în colectivă, fără să reușesc!

Sùcașu acesta, pe numele lui bun Dumitru Cătană, e un personaj al propriei mele biografii, poate tot atît de important cum îmi sînt părinții și cei mai apropiați prieteni, cum îmi sînt cele mai iubite cărți și fata pe care am iubit-o dintîi. El mi-i oarecum unchi, spun *oarecum* pentru că în Valea Rece, legăturile de rudenie sînt păstrate chiar și pînă dincolo de a zecea spiță și rar afli om care să nu fie într-un fel neam cu ceilalți; mă obișnuisem să-i zic unchiule, deși îmi era mai degrabă văr; iar el îmi zicea mie nepoate, fiindcă l-am apucat om la casa lui, avînd și patru fete venite una după alta, care semănau între ele ca spicele; pe acestea le numeam verișcare și mă jucam cu ele la un loc cu ceilalți copii ai satului.

După ce am ajuns la liceu, îmi petreceam la Valea Rece numai vacanțele, dar aceste răstimpuri erau mai bogate în evenimente decît întreg anul de școală, cu zile cenușii, cu chemări la tablă și adormitoarele povești ale profesorului de istorie: Crăciunul cu colinzi și covrigi, Paștele cu ouă roșii și cu Praica, vara cu păscutul vacilor în pădure, cu porumb copt pe jăratic, cu ouă de păsări dăruite fetișcanelor de seama noastră. Și întreagă această vîrstă, peste care timpul a trecut fără să-i poată șterge strălucirile, a fost dominată de unchiul Dumitru Cătană, un țăran scund, uscățiv, negricios la față, care mai mult bombănea decît vorbea și, în clipele de mare veselie, cînd alții ar fi rîs cu gura pînă la urechi, el abia izbutea să rînjească.

Printre copii i se răspîndise faima de om rău; avea, în dosul casei, o mică livadă de meri, altoiți de el, ale căror fructe ar fi ispitit și îngerii de pe catapeteasma bisericii; iar el păzea aceste mere ca un zmeu, le culegea cu mîna lui și le păstra în fîn ca să le ducă, toamna tîrziu, la Tg. Mureș, cale de treizeci de kilometri, să le vîndă. (Am înțeles mai tîrziu că banii luați pe mere acopereau o parte din impozite și mai ajungeau pentru unele cumpărături, pesemne fetelor, care creșteau ca din apă.) Eu eram singurul copil care n-avea nici un motiv să creadă în răutatea lui; primeam în fiecare an, pe la cules, un măr și mai primeam unul toamna, cînd venea să le vîndă la oraș și cînd mi se îngăduia să desham calul de la căruță. Prețul stimei și admirației mele pentru el, însă, nu aceste mere erau. Unchiul Dumitru se pricepea să ciopleasca din briceag tot ce vrei și ce nu vrei: an de an, vara, mă așteptau o furcă, o greblă, croite pe măsura mea, crestate în fel și chip; ba, într-o vară, mi-a dăruit un car cu boi de-o șchioapă, care aveau și cănaci în coarne. iar carul avea de toate, ca un car adevărat, și inimă, și loitre, și leuci, și juguri, și resteie, și chiar cercuri de fier la roți. (Nu știam încă, pe atunci, că nu de dragul meu chinuia lemnul, cioplindu-l; că greblele, furcile, fluierele, grapele pe care mi le-a dat erau ceea ce rămînea nevîndut la tîrgurile de primăvară din Reghin și din Rîciu, din marfa pe care o lucra toată iarna la lumina chioară a lămpii numărul 5). Unchiul Dumitru avea numai două iugăre de pămînt și patru fete .

Mai tîrziu, am aflat și de ce îl porecleau oamenii Sùcașu. Sùcaș (cu accentul pe u) pe la noi se zice despre un om cu apucături ciudate, sucit, care, în orice vorbă ce i-o spui, caută un gînd ascuns, jignitor pentru el, care se supără că-i dai bună ziua, cînd ele vede că ziua i-a fost rea, care niciodată nu-i mulțumit de nimic, căruia veșnic îi ninge și-i plouă.

Porecla asta își are istoria ei. Prin 1930, cînd Dumitru Cătană avea vreo treizeci de ani, iar cea mai mică dintre fete intra în clasa întîia primară, nimeni nu se mira de ideea lui fixă: să scape de sărăcie pe căi cinstite; oamenii îl considerau tînăr încă și nemîncat destul de viață. Ii purtau chiar o stimă ascunsă pentru îndărătnicia optimismului său și cădeau uneori pe gînduri, ascultîndu-l cum își înflorește diferitele lui proiecte de îmbogățire prin muncă. De crezut nu-l credeau, n-aveau cum să-l creadă și-ades făceau haz de cîte o idee de a lui, dar ghicind în el un suflet neastîmpărat, îl iubeau. O dată a și izbutit să-i pună în mișcare. Aceasta a fost cam prin anii '34—'35. Se întorsese din secuime, unde vînduse grîu și cumpărase scînduri să-și construiască un grajd. A umblat și s-a zbătut ca un mușcat de streche. Zicea:

— Aia-s oameni cu cap. Nu-s proști: au cooperative. Bun lucru cooperativa. N-a fost prost cine a ghicit-o. Adună tot ce au de vînzare la un loc, ouă, găini, porci, unt, lînă, rogojini, oale, la cooperativă, Cooperativa le duce la oraș. Nu mai cheltuiesc fiecare cu drumul pînă acolo. Cooperativa are negustori care cumpără de la ea de obicei; apoi cooperativa cumpără făină, gaz, încălțări, mă rog, ce-i de lipsă la sate și la oraș îi mai ieftin, și-așa ies cîștigați, că le mai rămîn și bani.

S-a și înființat o cooperativă în Valea Rece. Și-au vîndut, cei care n-aveau bani, care un porc, care un vițel, care doi-trei galbeni din salba nevestei. S-a ales conducere din care nu lipseau popa și învățătorul și vreo doi-trei țărani mai cuprinși care, avînd bani mai mulți, cumpăraseră „acții“ mai multe. Cooperativa s-a dezvoltat destul de frumos. In trei ani de zile, a construit un local mare de prăvălie, cu magazii și și-a cumpărat două perechi de cai și două căruțe grele de transport. Numai că nici unul din cooperatorii mai săraci nu s-a îmbogățit, iar cei bogați parcă și-au rotunjit averile. Dumitru Cătană nu pricepea nimic și s-a supărat pe sat, iar oamenii au început să rîdă de el și chiar să-l ia în răspăr. Și, într-o zi, cînd se certa cu ei, i-a spus unul:

— Tu numa' să taci, om sùcaș, ce ești! Tu ne-ai prostit pe toți cu prostia ta deșteaptă și-amu tot tu te ții de către pădure.

Și-așa i-a rămas numele: Sùcașu

Și ca un făcut, omul s-a purtat pe urmă parcă anume ca să i se potrivească porecla; s-a însingurat, a devenit tăcut, mohorît, răutăcios și și-a pus în cap să răzbească singur. Și-a umplut livada de meri, peri, gutui, altoiți de mîna lui, s-a apucat de făcut iarna jucării, a crescut stupi, iar pe pămîntul cît îl avea a început să cultive cînd tutun, cînd soia, cînd ricină... S-a apucat să crească și iepuri de casă. Iar cînd a adus — nu se știe de unde — două perechi de canari, au rîs oamenii trei luni de zile... Din toate, s-a ales doar cu un plus de impozite pe stupi și cîteva procese din pricina iepurilor, care au devorat varza din grădinile vecinilor.

In vremea aceasta, fetele creșteau... Trebuia îmbrăcăminte, zestre, locurile de casă... Dumitru Cătană se înnegura, din negru cum era, se făcea și mai negru, de muncă și de gînduri a albit în cap, s-a uscat ca pergamentul, la patruzeci și cinci de ani arăta ca unul de șaptezeci.

A venit războiul și a trecut. Pe rînd, fetele s-au măritat, Dumitru Cătană a rămas singur cu nevastăsa, bătrîn, obosit, ursuz. Pămîntul îl împărțise fetelor, iar el trăia cum putea de pe urma livezii și a celor trei-patru stupi ce-i mai rămăseseră. Umbla singur cu vaca la iarbă, ținînd-o de funie, fumînd și privind nepăsător la lume.

Așa l-am regăsit în 1945. Nu-l mai văzusem de prin 1935—36. M-am mirat cît de mult se poate schimba un om în zece ani. Și nu mă uimea atît creștetul său, cu desăvîrșire alb, și barba ce și-o lăsase să crească, cît nepăsarea lui față de tot ce se întîmplă în lume și chiar față de viața lui și a familiei sale, pentru care se zbătuse cîndva.

Eram, pe atunci, activist al Comitetului județean de partid, făceam parte din comisia de reformă agrară a plasei R. Venisem în Valea Rece împreună cu un grup de agitatori. Eu am tras la Unchiul Dumitru Cătană. Tușa Saveta a fost foarte bucuroasă că mă vede și vreme de un ceas m-a copleșit cu tot felul de întrebări despre părinți, despre frați și despre alte rude care trăiau în T. Unchiul m-a primit cuviincios, m-a cinstit cu rachiu de drojdie și cu slănină, mi-a vorbit cu bunăvoință, însă atitudinea lui mi s-a părut străină, lipsită de prietenie și m-am mirat, pentru că în copilărie îi fusesem drag. Pîna la cină, am avut timp s-o întreb pe tușa, iar ea mi-a răspuns:

— Așa-i el de-o vreme-ncoace. Sloi de gheață. Nici la copiii lui nu le mai rîde și nu-i mai întreabă o vorbă bună. Cîteodată mă și tem de el.

Tușa Saveta, care putea avea vreo patruzeci și cinci de ani, se ținea mai bine, era și ea uscată, cu fața neagră și înăsprită de vîrstă, dar era tot atît de vorbăreață și curiozitatea ei pentru tot ce se întîmplă tot atît de nesecată ca și acum zece ani; glumea cu mine și rîdea din tot sufletul; și mi s-a părut că nu prea se lăsa impresionată de starea de completă nepăsare în care căzuse soțul ei, deși mi-o descria cu risipă de amănunte, ceea ce însemna că o cunoștea bine și o preocupa.

— Parcă-i tehui. Stă toată ziua singur, tace și păcăne din pipă. Nici cu prietenii lui nu se mai întîlnește. Nici la biserică nu umblă, numa' la Paști și la Crăciun, cînd se spovedește și se cuminecă.

A oftat și a adaugat:

— Are, săracu', o supărarea a lui, că tot ce a făcut în viața lui i-a ieșit pe dos. Așa gîndesc eu. Asta-l roade. Alții, care n-au fost așa de harnici ca el și nici nu s-au priceput așa de bine, au răzbit înainte. El n-a avut noroc. Ce să-i faci?... Mai vorbește și tu cu el, mai îmbună-l, că tare te place...

Am și discutat cu el, după cină, vreo cîteva ceasuri. Nu izbuteam să-l urnesc din rezerva lui. Se considera bătrîn, cu viața încheiată, nu mai avea nici o ambiție. Ideea muncii, care-i fusese așa de dragă, îl încălzea numai ca o amintire din tinerețe. Nu credea că va ajunge pămînt și pentru el, îmi făcea impresia că nici nu-l dorește. Nici nu voia să vie la adunare.

A doua zi seara, a venit totuși la adunare, s-a așezat pe o bancă în fundul sălii și a stat tot timpul tăcut, fumînd alene din pipa lui veche, cu căpăcel de aramă.

In hotarul satului Valea Rece, nu era prea mult pămînt care să cadă sub prevederile legii de reformă agrară. Cei care n-aveau pămînt de loc au primit între două și trei iugăre, celor care aveau foarte puțin li s-a completat pînă la două-trei iugăre, după numărul membrilor familiei. Comisia sătească a lucrat vreo două săptămîni, în condiții destul de complicate, pînă a izbutit să împace pe toată lumea. Dumitru Cătană a primit și el un iugăr și jumătate și era bucuros că-i într-o singură bucată. Cind ne-am despărțit de el, l-am întrebat:

— Ei, ce zici, unchiule? Tot nu mai crezi în dreptate pe pămînt?

— Cred, nepoate. Omul, pînă trăiește, nu poate să nu creadă în dreptate. Altminteri s-ar spînzura.

A oftat, m-a privit lung și parcă era trist:

— Numa' că dreptatea prea vine încet și niciodată toată.

— Ei, cum asta? Nici acuma nu-i dreptate?

— Ba îi. Cum să nu fie. Au primit săracii pămînt. Asta-i o dreptate mare. Și zic să-i ție dumnezeu pe comuniști, că înțeleg că ei au făcut-o. Da', vezi tu, au primit pămînt și vreo cîțiva oameni puturoși. Cum îi, bunăoară, Vasilica Popicului. Ala și cînd mîncă doarme. Ori mămăligă ăla de Dănilă. Nici nu știe cum se ține sapa în mînă. Așa nu-i bine. La puturoși nu trebuie să le deie. Pămîntul nu-i pentru ei.

Am început să-l conving că nu judecă bine. Mulți oameni ni se par leneși — i-am spus — pentru că i-a răzbit sărăcia și și-au pierdut orice speranță. Acum se vor vindeca, fiindcă munca lor nu se va irosi.

M-a privit blînd, surîzînd abia.

— Cine știe? a spus. Poate ai dreptate. Om trăi și-om vedea.

L-am mai văzut de cîteva ori în anii care au urmat. Ii revenise pofta de muncă și parcă întinerise. Iși răsese barba. De vorbit, nu vorbea nici acum mai mult decît i se părea necesar, iar convingerea lui era că vorba-i pierdere de vreme. Muncea mult pe petecul său de pămînt, încercînd tot soiul de experiențe. A săpat o fîntînă la capătul ogorului și s-a apucat să facă irigație; a cultivat legume și n-a fost mulțumit de rezultate. Intr-un an a pus numai cartofi și a scos aproape un vagon și iarăși n-a fost mulțumit: ar putea să iasă mai mult, a zis. S-a întors apoi iar la porumb și l-a irigat după o socoteală a lui propie. A scos vreo trei mii de chile și iar a zis că s-ar putea mai mult. In anul următor s-a apucat să îngrașe porci și iar nu i-au ieșit socotelile, deși ceva cîștig a realizat. A zis: porcii aduc folos numai cînd îs mulți. Omul se mai întremase, putea să-și ajute și fetele, care toate aveau copii mulți, avea însă mania planurilor mari, care toate se arătau strîmte pentru starea lui. Și căuta, mereu, noi și noi soluții.

L-am revăzut apoi în 1952, cînd, în Valea Rece, cîțiva oameni începeau să fie preocupați de ideea gospodăriei colective. Venea și el la adunări, își abonase și un ziar, citise și răscitise și statutul gospodăriilor colective, dar încă nu-și arătase nici într-un fel atitudinea. Ii asculta atent pe agitatori, îi primea în casă și-i omenea, după cuviință, iar cînd era întrebat direct, dădea din umeri și răspundea în doi peri:

— Nu știu ce să zic... Rău nu poate să fie... Știu eu?!...

L-am întrebat și eu. Imi amintesc de această convorbire a noastră, pentru că a fost prima dintr-un șir întreg, care au urmat pînă vara tîrziu. Era prin martie, un timp posomorit, noroios. In căsuța lui veche, scundă, acoperită cu stuf, cam întunecată din pricina ferestrelor mici și puține, era cald și curat. Era spre seară. Tușa Saveta ne-a așternut masa. Am mîncat, vorbind despre vreme și despre perspectivele anului care începea. Pe urmă, am ajuns la subiectul cel mai discutat în sat. Mi-a spus:

— Ar fi ceva! S-ar putea face lucruri mari. Da' se cere muncă multă. Aici trebuie numa' oameni harnici...

Părerea lui despre gospodăria colectivă era destul de limitată. Nu înțelegea că se întîmplă o transformare a vieții, ci numai că se pune pămîntul laolaltă și se poate face astfel o agricultură rațională, cu folos mai mare. Zicea: împărțești pămîntul după firea lui, aici pui tutun, acolo grîu, dincolo vie, că și pămîntul îi ca omul, la unu-i place una, la altul alta, nici soarele nu bate la fel toate locurile. Cînd îi pămînt mult la un loc, le poți face pe toate și să faci cum îi mai bine.

— Inseamnă că ești de acord... i-am spus.

— Inseamnă că-s de-acord că-i mai bine așa...

— Atunci de ce nu te înscrii?...

— Incă nu mă înscriu. Nu știu cum o să fie de oameni...

N-am înțeles ce vrea. I-am spus:

— O să fie bine. Toți o să trăiască mai bine...

— Vezi, asta nu știu eu, dacă toți. Dacă ar fi toți la fel de harnici, atunci zic și eu. Da' nici oamenii nu-s la fel.

I-am vorbit de forța educativă a muncii colective, de stimulare, de puterea exemplului, de transformările ce urmează în firea oamenilor chiar...

— Da, înțeleg eu ce vrei să spui, da' se poate întîmpla și ca cei leneși să-i strice pe cei harnici.

— Asta nu se poate întîmpla dacă munca îi bine organizată.

— Da, da, da' de unde să știu de dinainte că organizarea o să fie făcută bine?

Și nu l-am putut scoate dintr-ale lui. „Dacă pui unul harnic lîngă unul leneș, înseamnă că harnicul lucră și pentru leneș, și s-a dus organizarea... Dacă pui doi leneși la un loc, atunci vai de cucuruz, nici ciorile nu mai au ce mînca din el. Inseamnă că trebuie numai oameni harnici. Atunci se poate face organizare“.

— Și cei un pic mai leneși se pot schimba, am zis.

— Da' de ce să-i schimb pe cheltuiala mea?

Am mai discutat noi multă vreme acest subiect și aproape întotdeauna îmi da dreptate, colectiva-i un lucru bun, foarte bun, dacă-i bine făcut, dar el nu se înscrie încă; se teme de leneși.

Iarna, am trecut iarăși pe-acolo. Atmosfera printre cei din colectivă era senină. Recolta fusese mulțumitoare, deși anul nu fusese prea bun; nu plouase chiar la timp, grîul trebuise secerat prea devreme și se încurcase prașila cu seceratul, porumbul fusese cules tîrziu și trebuise să fie uscat prin curți. Acum oamenii se tot sfătuiau cum să facă să fie mai bine, în anul ce venea.

Unchiul meu era într-o stare ciudată. El încă nu intrase în colectivă, dar știa tot ce se întîmplase și se înmpla acolo. Imi spunea, calculînd înfrigurat:

— Vezi, brigada lui Todiraș a fost prima. Ei îs mai harnici. Cucuruz or scos treizeci și cinci de măji pe hectar. Adică aproape cu zece măji mai bine ca brigada doua, a lui Mărian Petrea.

— Au primit premiu și spor, i-am răspuns.

— Da. Or primit, nu-i vorbă. Dar nu tot sporul ce l-au făcut ei li s-a dat lor. Fără numai o parte. Partea aialaltă a mers la ăialalți, care n-au lucrat așa de bine. Și chiar în brigada lui Todiraș, nu toți au lucrat la fel. Și ăia or primit mai mult decît li s-ar fi cuvenit.

— Nu poți face o socoteală absolut exactă în agricultură, îi spun, și, de fapt, diferențele sînt așa de mici încît nu contează. Important este că am avut dreptate. Nici despre Popicu, nici despre Dănilă nu mai poți zice c-au fost leneși. Au lucrat.

— Cît au lucrat? Popicu, cu muierea lui, două sute de zile-muncă. Dănilă, cu ai lui, patru perechi de brațe, două sute optzeci de zile-muncă. D-apoi eu, cît îs de bătrîn, aș fi făcut singur mai mult ca ei toți!

— Dacă te-ai fi înscris, ai fi lucrat, i-am spus. Și ai fi primit mai mult decît ei toți la un loc. Așa, de pe iugărul dumitale, n-ai scos nici cît au scos ei, așa cum au lucrat. Măcar, gîndesc c-ai lucrat mai mult.

S-a încruntat și s-a uitat urît la mine.

— Mă privește cît am scos eu de pe locul meu. Sînt individual și nu mă controlează nimeni!

Credeam că se va supăra. Mă pregăteam să schimb vorba, să-l întreb despre nepoți. A vorbit el întîi, continuînd discuția care, se vede, îl preocupa:

— Au lucrat și leneșii, cum zici. Ai avut dreptate. Dar și eu am avut. Cei harnici au muncit și pentru ceilalți. Nu mult, cum zici tu, dar au muncit.

I-am spus că noi abia învățăm știința organizării, că nu poate fi învățată decît direct din practică, adică făcînd, o învățăm și că merită să plătim puțin acum pentru foloasele viitoare.

— Imi pare bine, nepoate, că nu ești om prost, mi-a spus. Și ce zici tu, așa-i. Și cu treaba asta m-am împăcat și eu. Gospodăria colectivă îi bună. Pe leneși îi dezvață de lene, pe harnici îi face mai harnici, pe pricepuți, mai pricepuți. Da' asta-i o schimbare numai la oameni. La muncă nu-i schimbare. Lucră tot așa cum a lucrat.

— Vai de mine! zic. Dar tractoarele? Dar mașinile?

— Da. Sînt. Is foarte bune. Dar lucrul... tot ca înainte au lucrat.

— Cum?

— N-au ales bine pămînturile. După Tău au pus grîul și cucuruzul pe Dealul Popii. Tutun n-au pus, nici cînepă, nici rițin. Din ce-or face bani?

Unchiul meu era stăpînit de încordare. Iar încordarea lui ținea de mai multă vreme. Ceva se petrecea în el. După cum știa tot ce se petrecuse în gospodăria colectivă, înseamnă c-a urmărit de-aproape, zi cu zi, totul. Ideea colectivei îi era destul de clară și o aproba. Il ținea însă ceva. O îndărătnicie obscură, pe care nu mi-o puteam explica nicicum. Gospodăria mare îl atrăgea, aici ideile lui ar fi găsit teren, capacitatea lui s-ar fi putut manifesta nestingherită, totuși aștepta, încordat, și nu se decidea. Se temea poate, ca omul care mereu a fost împiedicat în drumul lui, să nu fie iarăși împiedicat.

I-am spus:

— Unchiule. Fă cererea. Te vor primi și-ți vor da o muncă așa cum îți place. Poate tutunul ori ricina. Ei știu că te pricepi. Singur, cum te văd, ești ca un pește pe uscat.

Mi-a răspuns:

— Am să mă înscriu, dar mai aștept.

N-am izbutit să-l determin nici eu, nici rudele pe care le aveam noi intrate în colectivă.

Rîzînd, ne-a arătat un caiețel plin de cifre și ne-a spus:

— Cînd a fi gata caietul ăsta, intru.

S-a înscris în toamna lui 1955. In ianuarie 1957 a fost ales președinte.

★

Toamna trecută am fost pe-acolo și am aflat cum s-au întîmplat lucrurile.

Anul 1957 a fost un an mănos. Aproape toate culturile au dat rezultate foarte bune. Grîu bun, mult și curat, porumb mult, sfeclă multă, tutun, și ricin, și legume, și fructe. Se întîmplase însă ceva în gospodărie, ceva încîlcit. Crescătoria de porci avea pierderi, la turma de oi pierderi în miei și produse, la grădinărie pierderi la vînzare și legume întoarse de la piață nevîndute și stricate. Pînă la urmă, s-a dovedit că a fost sabotaj, abil lucrat și pus în aplicare de unul, Ioniță Aurel, care avea nu știu ce legături cu niște speculanți din Reghin, legături mai vechi, care permiteau acestora să-l șantajeze pe Ioniță.

Adunarea generală, care discutase darea de seamă a președintelui, Manța Petre, fusese furtunoasă. Sabotajul îi înfuriase pe oameni și Ioniță a trebuit să fie scos din adunare ca să nu iasă stîlcit în bătaie. Manța Petre, văzîndu-și situația clătinată, a luat cuvîntul și și-a făcut autocritica, vorbind foarte mult de vigilență și foarte puțin de greșelile sale. După ce Manța a tăcut, a cerut cuvîntul unchiul meu, Dumitru Cătană.

A scos din șerpar caietul său. A zis:

— Am vrut să spui și eu despre Ioniță și despre mișcoranțiile lui, da' aici s-a vorbit tot și eu nu mai spui nimic.

Și a îndoit o filă a caietului.

— Doar atîta — a continuat — că eu i-am spus lui Manța de două ori niște lucruri despre Ioniță și lucrurile astea s-or spus și azi, numai că eu i le-am spus lui Manța mai demult. Și el a zis: Nu se poate. Am încredere în Ioniță. Cum să n-aibă, dacă ține pe Cătălina lui Papic, care-i văr cu Manța? Și i-or mai spus și alții lucruri despre Ioniță, dar și lor Manța le-a spus că are încredere în Ioniță. Și alții or scris la ziar și numai așa a spart buboiul ăsta. Și-acum Manța are obraz să vorbească de vigilență! Că dacă el n-o avut, alții or avut, și ce-am scris eu aici în caiet, n-am scris aseară, fără o țîră mai devreme. Da' acum eu alta vreau să spui. Cu recolta...

— Ce-i cu recolta? Au întrebat mai mulți din sală.

— Nu-i nimic, a răspuns Sùcașu Adică este ceva, dar nu-i de vigilență vorba.

— D-apoi?

— De recoltă... Putea fi mai bună. Am socotit eu tot aici. Iaca.

Și arătă caietul.

— Noi am făcut un plan, da' prea strîmt. Una! Nu ne-am gîndit să aibă toți oamenii de lucru tot anul. N-am făcut planul și după puterea oamenilor, fără numai după pămînt. Inseamnă că s-or peirdut zile-muncă. Apoi: Nici după pămînt, planul n-a fost destul de mare. Ca o cămașă bună, frumoasă, da' strîmtă la subsori și scurtă în poale. Două! Și acum să vă explic.

Și le-a explicat. In loc să puie ceapă trei iugăre, mai bine puneau sfeclă furajeră. Sfecla sporește laptele. După calculul său, ar fi avut cu circa 20.000 de litri lapte mai mult. Din comparația cu prețul cepii și al laptelui, ieșea un minus de vreo cinci-șase mii de lei.

— Am scris cinci mii, a zis el, scriind cifra în aer cu degetul. Tutunul n-a fost pus pe loc bun. Ii trebuia loc uscat. L-am pus lîngă Tău. A plouat mult. Nu s-a copt cum trebuie. A ieșit numai calitatea treia. Pierderea poate fi între zece mii și cinsprezece mii. Eu zic zece mii. Inseamnă cinsprezece mii. Am scris. Cucuruzul l-am prășit de trei ori. Ii drept. Dar a plouat mai mult în anul ăsta. Mai trebuia măcar o dată prășit, dacă nu și de două ori. Am cules noi trei mii la hectar, îi drept, da' cum locul îi bun și-a fost bine îngrășat și sămînța de soi bun, ar fi trebuit să iasă măcar trei mii cinci sute. Socotiți bine șaizeci de hectare ori cinci sute de chile, fac treizeci de mii de chile. Trei vagoane! Numai doi lei pe chil, înseamnă șaizeci de mii!

La grîu nu-i pierdere, la sfeclă îi cîștig și gîndesc că și la poame. Inseamnă că am cîștigat, dar n-am cîștigat atîta cît ar fi trebuit. Voi poate ziceți că, pentru o gospodărie ca a noastră, cu un venit de un milion și cîteva sute de mii, șaizeci-șaptezeci de mii — că am socotit și cheltuielile ce ar fi trebuit dacă făceam un plan mai greu — nu-i pierdere prea mare. Așa zic și eu. Nu-i mare. Da-i pierdere. Noi facem socialism. Nu-i permis s-avem pierderi cînd putem să nu avem! Asta am vrut să spun. Să facem acum plan bun. Plan bun după pămînt și plan bun după oameni.

A urmat încă un ceas discuția. La sfîrșit, pe Manța l-au schimbat din președinție și a rămas numai membru în conducere. L-au ales președinte pe Dumitru Cătană.

★

In iarna aceasta, am primit iarăși o scrisoare de la verii mei. „Și mai află, dragă vere, că Sùcașu îi tot președinte, și oamenii-s mulțumiți. Am făcut grădiniță de copii și-am cumpărat motor la grădină, nu mai trebuie să-l ținem cu chirie, și mai află că aducem electrică și Sùcașu și-a pus în cap să aducă și gaz metan ca să facem grădinărie și iarna, să vindem castraveți și paradaice la Crăciun. Și îngrășăm trei sute de porci și îngrășăm cincizeci de boi și gîștele nu le mai vindem slabe, numa' îngrășate, și mai are gînduri Sùcașu cu Tăul în care vrea să creștem pește și noi sîntem de acord cu el. Și mai află că sîntem bine și sănătoși, care sănătate“...

Remus LUCA

Desen de CONSTANȚA CEPTUREANU

Ziua ta...

E ziua ta, fata mea. Prima zi de vară, înflorită de privirile copiilor ca tine, legănată de surîsul lor, colorată de baloanele care le înveselesc vîrsta fără griji. E ziua voastră, copii ai lumii, a fost ziua ta, fata mea. Tu ai întîmpinat-o cu bucurie, ca o crăiasă între crăițele grădinii noastre suspendate, de pe balcon. Pe tine te-a întîmpinat cu respect, așa cum se cuvine, într-o patrie socialistă, majestății sale, copilul. Cu respectul uriașei nevinovății a micii tale vîrste, cu grija de a te feri de grijile grave ce ne umbreau nouă copilăria și adolescența, în trecut. Tu privești în fiecare zi din fereastră cum se ridică blocuri noi pe stradă, etaj cu etaj, mereu mai multe, mereu mai frumoase. Noi, mamele, am văzut năruindu-se sub bombardamente monstruoase, case și îngropînd sub moloz atîtea fetițe ca tine. Tu îți iei cuburile și te joci construind palate de basm, noi mamele, am văzut copiii jucîndu-se pe străzi, în loc de cuburi, cu țăndării propriilor lor locuințe. Tu vezi în preajma casei, la fiecare pas, colțuri de grădină, noi, mamele am văzut cenușa, cenușa parcurilor și a pădurilor, a orașelor încercate de bombe...

Poate de aceea zîmbetul nostru e grav, grav de răspunderea ce apasă pe umerii noștri în marele comitet internațional al mamelor ca și în viața zilnică de zidari ai Socialismului; grav, fiindcă ne simțim forța crescută prin apropierea noastră, prin sentimentul matern care leagă polul de ecuator, grav prin aceiași năzuință de liniște, de bucurie, de pace, pentru copiii noștri...

Veronica PORUMBACU

1 Iunie

La culcare

Ești singură. Au tăcut pașii. S-au închis toate ușile,
Doar ursulețul de pluș te privește de-a bușile...

Doar ursulețul — și lampa zîmbind cu credință.
Mama s-a dus într-o țară în care-ntîrzie,
Și parcă țara aceea se cheamă ședință.
Ea e departe, departe, dincolo de bucătărie.

Mama s-a dus și cine știe cînd vine.
Vorbește undeva despre cum să stea toți oamenii lîngă copiii lor.
De aceea — înțelegi? — azi nu poate sta lîngă tine.
Cînd o să se-ntoarcă, tu ai să dormi... Și ea o să umble pe vîrfuri, încetișor...

Și mama vorbește despre somnul pruncilor, tihnit și cuminte
Și despre veghea mamelor mîngîindu-le pletele.
De aceea — înțelegi? — azi nu are vreme să te alinte
Și să te culce, și să-ți așeze una lîngă alta ghetele.

Și, poate, mămica, oleacă e tristă,
Dac-ar putea, de-acolo, te-ar legăna...
Dar ea, nu-i numai mamă, e și comunistă,
De aceea, știi ce, draga mea?.

Dezbracă-te singură. Culcă-te. Spune-ți: Nu e nimica!
Arată că ești demnă de mămica...

Mioara CREMENE

Imn copilului

E cîntecul iubirii: Viitorul!
Miracolul luminii — rod gingaș,
Din care urcă primenit poporul
Să-și ia din el puteri de uriaș.
Seninătăți de vis tulburătoare,
In ochii lui întrebători, —
Cînd întîrzie noaptea c-o mirare
Și-i cad sub pleoape stelele surori,

Pe fruntea lui boltită, sănătoasă,
Cînd soarele îi pune nimb,
Copilul — frumuseți-i dă în schimb
Un zîmbet cald, ușor, ca de mătasă.

Robust și teafăr, sprijin pentru semeni,
El e urmașul robilor de ieri,
Nestrămutat, cu îndîrjiri de cremeni...
Prin el trăim învoalte primăveri.
Lui îi sădim desăvîrșirea-n minte;
Tezaurul de-o viață cucerit,
Ca dragostea să meargă înainte,
Prin el spori-va-n lume nesfîrșit.

Ion CALOVIA

CEL DE-AL III-lea CONGRES

N. S. Hruşciov vorbind la recepţia care a avut loc cu prilejul încheierii lucrărilor celui de-al III-lea Congres al Scriitorilor din U.R.S.S.

Pentru măiestrie

Cuvîntul lui Irakli Abaşidze (Gruzia)

Cel de-al III-lea Congres al nostru poate fi numit un congres de perspectivă. El îşi îndreaptă atenţia spre viitor, este chemat să aprofundeze marile sarcini ale septenalului trasate de partid şi popor. Nu trebuie să minimalizăm importanţa muncii noastre de scriitori în îndeplinirea acestor sarcini. Partidul nu numai că dă o înaltă preţuire muncii noastre, dar ne şi arată singura cale justă pe care, urmînd-o, vom putea munci mai eficient şi, după cum se spune, cu un mai mare coeficient de utilitate. Această cale este calea legăturii mai strînse a literaturii cu viaţa poporului.

Noi, scriitorii sovietici, ne-am însuşit acest program cu mintea şi cu inima, lucru care a fost arătat îndeosebi la congresele republicane ale scriitorilor. Acest lucru îl va arăta şi Congresul nostru unional.

In raportul lui A. A. Surkov se vorbeşte bine şi, după părerea mea, destul de complet despre marile sarcini general-politice ale scriitorilor sovietici în anii septenalului. Vreau să mă opresc la unele probleme care, la prima impresie, au un caracter organizatoric, dar care în fond au contingenţă cu cele mai stringente probleme de creaţie.

Să vorbim despre sensul şi menirea Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S. De ce avem nevoie de ea, de ce trebuie să se ocupe ea, după constituirea Uniunii Scriitorilor din R.S.F.S.R., care trebuie să fie, în primul rînd, conţinutul aşa-numitei „vieţi scriitoriceşti din sînul Uniunii"? Cred că nu va fi de prisos să cităm, în legătură cu aceasta, cuvintele foarte precise ale lui A. A. Fadeev: „Nu trebuie să uităm că esenţa activităţii Uniunii Scriitorilor nu constă în a transforma şedinţele într-o „deşertăciune a deşertăciunilor", ci în a contribui la crearea unor opere literare bune". Nu se poate spune, fireşte, că în Uniunea noastră n-au fost luate măsuri de proporţii, subliniez, unionale. Au existat asemenea măsuri. De pildă, Plenara a III-a a conducerii a contribuit la întărirea unităţii ideologice a literaţilor sovietici. Şi totuşi, lipsa esenţială a şedinţelor şi adunărilor noastre — ruperea simţitoare de viaţa procesului literar, de cărţile concrete — rămîne în vigoare.

De ce oare nu putem face ca aceste consfătuiri literare unionale sau interrepublicane să devină o formă permanentă a activităţii noastre? Acestea să nu fie consfătuiri generale despre literatura unei perioade de cîţiva ani, despre poezie în general, ci consfătuiri cu un caracter mai bine determinat — despre soarta unor genuri literare şi chiar despre anumite lucrări.

Trebuie neapărat să discutăm problema îmbunătăţirii serioase a calităţii literaturii noastre. Nu să îndemnăm pur şi simplu la îmbunătăţirea acestei calităţi, ci să analizăm concret, să discutăm despre diferitele laturi ale acestei probleme.

Iată una din laturi.

Unii tovarăşi consideră că din moment ce trăsătura distinctivă a literaturii noastre este caracterul popular, înseamnă că „producţia" literară trebuie să fie „simplă". Ce înţelegem însă prin „simplitate"? Marea simplitate a artei, în care totul să fie la locul său şi nimic să nu trebuiască să fie adăugat sau scos, adică o înaltă perfecţiune, o înaltă erudiţie înseamnă îndepărtarea de primitivism şi ostilitatea faţă de rafinamentele formaliste! Dar, în practică, nu există oare cazuri cînd prin noţiunea de simplitate se înţelege caracterul pseudopopular, dulcegăriile şi primitivismul? După mine, lămurirea problemei adevăratei simplităţi artistice este foarte importantă pentru dezvoltarea pe viitor a literaturii noastre. Acest lucru are o deosebită însemnătate acum, în septenal.

In Occident, poezia legată de modul burghez de a percepe lumea a intrat în impasul închistării, decadentismului, aş spune în impasul neînsufleţitei cibernetici, de parcă versurile n-ar fi scrise de un om, ci de o maşină inteligentă, dar fără suflet. Adepţii şi amatorii acestei literaturi ne acuză de lipsă de măiestrie. Ce avem de făcut? Să ne apărăm. Dar cum s-o facem? Oare trebuie să apărăm de atacuri premeditate înalta artă, să spunem, a lui Tvardovski, a lui G. Tabidze, Isaakian, Rîlski, Vurgun, Colas? După cum se spune, cel ce are ochi, să vadă! Nu avem de ce să ne „justificăm"!

Dar, pe de altă parte, nu trebuie să ne „justificăm" nici slăbiciunile. Nici faţă de noi, nici faţă de prietenii noştri, nici faţă de nimeni. Dar asemenea încercări se fac uneori în mediul nostru, în critica noastră.

Vreau să dau un exemplu. In revista „Inostrannaia literatura" a fost publicat recent un articol bun, folositor, al lui I. Borev despre revizionismul francez. Şi iată că m-am lovit de următoarele cuvinte: „Literatura din trecut, scrie I. Borev, a acumulat sute de ani mijloace, metode şi deprinderi tehnice pentru a înfăţişa gelozia şi dragostea, invidia şi zgîrcenia, eroismul şi spiritul de sacrificiu etc. Dar literatura, îndeosebi cea a ţării socialismului învingător, s-a ciocnit de o întreagă sferă de noi sentimente, gînduri şi înfăptuiri vii, generate de originalitatea vieţii socialiste a omului. Literatura noastră reflectă toate acestea prost sau bine (subliniat de mine, I. A.); acum alta este problema care se pune: problema principialităţii literaturii noastre. Şi dacă artiştii sovietici nu reuşesc întotdeauna să înfăţişeze viaţa atît de profund cum ar dori ei înşişi, aceasta se explică nu prin influenţa normativelor clasice, ci prin elementul istoric nou al operei pe care o înfăptuiesc".

Fără îndoială că clasicismul nu este vinovat de slăbiciunile noastre şi baza caracterului novator al literaturii noastre constă, fireşte, în noutatea istorică a problemelor noastre şi în importanţa istorică a omului nou, a omului sovietic, cu noul său mod de percepere a lumii. Dar istoriei nu i-a fost niciodată indiferent dacă „opera pe care o înfăptuim", o înfăptuim „prost sau bine". Această rezervă care ascunde o scuză nu este în folosul nostru. In general, în cărţile lor, cei mai buni scriitori ai noştri nu exprimă „prost sau bine", ci numai bine şi într-o înaltă manieră artistică, noutatea istorică a literaturii sovietice. Ei nu au nevoie să fie apăraţi, ei afirmă activ măreţia literaturii sovietice. Iar ceea ce este prost, nu avem de ce să apărăm

Se spune că literatura nu este creată de personalităţi, de genii. Desigur că, în ansamblu, ea nu este creată de personalităţi. Dar marea literatură, literatura care rezistă veacurilor, este creată întotdeauna de individualităţi scriitoriceşti strălucite, creatori marcanţi care o reprezintă cu cea mai mare forţă.

Nu încape îndoială că aşa-numiţii scriitori „mijlocii" trebuie să depună toate eforturile pentru a deveni „importanţi", trebuie să devină maeştri, al căror număr, la noi în ţară, nu este atît de mare pe cît ar trebui. Nu avem dreptul să ne mulţumim cu scriitorul „mijlociu", cu o literatură de mijloc.

Dar spre ce cititori trebuie să ne orientăm? Să luăm interdependenţa dintre poezie şi cititori. Nu toţi cititorii citesc versuri. Versurile sînt citite de un anumit cerc de oameni, anume de acei care iubesc poezia şi care o înţeleg. Spre bucuria noastră, a poeţilor, acest cerc se lărgeşte tot mereu. Acest cerc este foarte mare, cuprinde multe milioane de cititori. Gustul ales al acestor cititori determină înaltele exigenţe faţă de poezia noastră. Tocmai spre acest gust ales trebuie să ne orientăm.

Iată soluţia problemei „simplităţii". Există însă cititori care nu înţeleg poezia. De aceasta sîntem vinovaţi noi, tovarăşi scriitori. Orice cărticică proastă scrisă de noi loveşte în gustul adevărat, alterează gustul cititorului. Astfel, problema măiestriei este problema educaţiei artistice a poporului. De aceea, acestei probleme trebuie să i se acorde o deosebită atenţie.

Există şi alte probleme cărora li s-ar putea consacra, de pildă, o plenară a conducerii Uniunii noastre. De ce să nu organizăm o discuţie creatoare în legătură cu experienţa contemporană a poemului? Poeme se scriu pretutindeni — şi în Ucraina, şi în Rusia, şi în Asia Centrală, şi în Transcaucaz. Să elucidăm această chestiune.

Eu, de pildă, consider că poemul epic în forma sa pură rămîne de domeniul trecutului. Prietenul meu, poetul Mirzo Tursun-zade din Tadjikistan, mi-a adus nu de mult obiecţii în paginile revistei „Literaturnaia gazeta"; bazîndu-se pe experienţa poeziei tadjice contemporane, el a apărat epicul în poem. Desigur că aici nu este locul să ne lansăm într-o dispută amănunţită. Dar de ce să nu supunem această problemă discuţiei poeţilor din diferite republici? Discuţiile s-ar baza pe un material concret şi cred că ar fi de mare folos creaţiei. Pentru a rezolva problemele, pentru a ajunge la adevăr, trebuie să discutăm concret şi să nu creem doar aparenţa că discutăm, aşa cum s-a întîmplat în mare măsură înaintea Congresului la tribunele unora din organele de presă.

Despre aceste aşa-zise probleme „organizatorice" am şi vrut să vorbesc Congresului. Să le acordăm o mai mare atenţie, să creem în organizaţia noastră unională o atmosferă de prietenie creatoare!

Fie ca Congresul nostru să devină un punct de cotitură în lupta pentru o înaltă calitate a literaturii noastre! (Aplauze).

Eroul şi poporul

Cuvîntul lui Vladimir Ermilov (Moscova)

In această perioadă extrem de importantă, cînd epoca noastră pune atît de imperios în faţa scriitorilor sarcina formării omului societăţii comuniste, ne reîntoarcem mereu cu gîndul la cele mai bune tradiţii ale literaturii noastre sovietice. Ne amintim că spiritul inovator pe plan ideologic şi artistic al literaturii sovietice s-a manifestat de la primii săi paşi pe calea istoriei: în această literatură au fost înfăţişate, într-un mod nou, relaţiile dintre erou şi masele populare. Literatura realismului socialist a fost prima literatură din lume al cărei erou principal întruchipează nemijlocit masa poporului, poporul însuşi care creează conştient istoria sub conducerea partidului comunist.

Nu trebuie să uităm, de asemenea, nici că acest caracter novator ideologic şi artistic al literaturii realismului socialist, determinat de Revoluţia Socialistă din Octombrie, de noua realitate istorică, a fost pregătit totodată şi de literatura trecutului. Una din cuceririle de importanţă istorico-mondială ale realismului rus din secolul al XIX-lea o constituie rezolvarea într-un mod nou a problemei personalităţii şi poporului. Literatura rusă din secolul al XIX-lea a putut să facă un pas înainte în dezvoltarea artistică a omenirii în special şi tocmai pentru că ea a legat toate problemele personalităţii de problema vieţii poporului. Realitatea socialistă a dat posibilitatea literaturii sovietice să dezvolte această tradiţie pe o nouă bază ideologico-artistică şi istorică. In cele mai bune creaţii ale literaturii noastre sovietice, eroul — omul înaintat al timpurilor sale — este indisolubil legat de masele populare. Oamenii ieşiţi din rîndurile maselor populare găsesc întruchipate în eroul înaintat cele mai bune calităţi şi trăsături umane, purificate de orice balast, de tot ce este înapoiat, se regăsesc pe ei înşişi în ceea ce este principal şi hotărîtor în personalitatea acestuia şi de aceea îl urmează pe un astfel de erou înaintat.

Tocmai în această concordanţă dintre eroul înaintat şi masele populare îşi găseşte expresie unul din principiile care constituie piatra unghiulară a realismului socialist, principiu despre care N. S. Hruşciov a vorbit, subliniind legătura indisolubilă dintre partinitate şi caracterul popular al literaturii. Partinitatea leninistă ca cel mai înalt grad al caracterului popular — iată principiul cel mai important al literaturii realismului socialist, întruchipat în cele mai bune creaţii ale literaturii noastre.

Fireşte, nu putem uita faptul că legăturile dintre eroul înaintat şi masele populare, care în unele creaţii sînt atît de vii şi veridice, au apărut în unele manifestări ale literaturii şi cinematografiei — de pildă, în filmul „Căderea Berlinului" — într-o formă schematică, simplistă, ca o ilustrare dogmatică. Pe de altă parte, în unele creaţii a apărut chipul eroului izolat, chipul omului complet rupt de viaţa reală a poporului, de realitate, în care s-a manifestat influenţa revizionismului ca principala primejdie în dezvoltarea literaturii.

Dacă vorbim despre tendinţa principală a literaturii noastre din ultimii ani, cred că această tendinţă constă în primul rînd în strădania de a înfăţişa colectivul în aşa fel încît să reiasă clar creşterea activităţii creatoare a fiecărui participant la acest colectiv, dezvoltarea gîndirii independente politice, de stat şi în problemele producţiei, a majorităţii oamenilor sovietici, sentimentul răspunderii lor personale; strădania de a dezvălui interdependenţa dintre eroul înaintat şi masa poporului, cînd omul cel mai înaintat este totodată şi omul cel mai legat de întreaga masă, de realitatea vie.

Literatura realismului socialist nu neagă nicidecum importanţa personalităţii în istorie, importanţa unor personalităţi remarcabile în drumul istoric al unui popor. Să ne amintim figuri ca Ceapaev, Gleb Ciumalov, Levinson, Davidov, Merestev, Zoia, Oleg Koşevoi şi Voropaev. Toţi aceştia au întruchipat în persoana lor unitatea indestructibilă dintre partinitatea comunistă şi caracterul popular. Tocmai aceste tradiţii le continuă şi le dezvoltă îndeosebi Nikolai Pogodin în trilogia sa distinsă cu înaltul Premiu „Lenin". In dezvoltarea acestor tradiţii ale partinităţii şi caracterului popular, chipul poporului nu trebuie să fie sărăcit, după cum nu a fost sărăcit, ci, dimpotrivă, a apărut îmbogăţit, în renumitul poem al lui Maiakovski consacrat marelui nostru conducător.

Tradiţiile literaturii noastre sînt tradiţii realiste, ceea ce nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune şi dezvoltarea a tot ceea ce a fost mai bun în romantismul mondial. Dezvoltarea tradiţiilor înaintate este imposibilă fără lupta împotriva decadentismului.

In această ordine de idei, trebuie să spun cîteva cuvinte în legătură cu cuvîntarea rostită de K. L. Zelinski, stimatul meu confrate de teorie şi critică literară, care vede izvoarele decadentismului în „nostalgia omului singur, în frămîntările omului fără situaţie..." Decadentismul, a spus el, reprezintă următorul pas în evoluţia acestei teme: aceasta este recunoaşterea imposibilităţii convieţuirii între oameni.

Este oare justă această concepţie despre izvoarele decadentismului? Cred că a reduce decadentismul la tema nostalgiei omului singur şi fără situaţie, a considera decadentismul ca pasul următor în dezvoltarea acestei teme, înseamnă a confunda „tradiţiile" decadentismului cu tradiţiile marii literaturi mondiale. Intr-adevăr, oare nu tema nostalgiei omului singur şi fără situaţie răsună în „Mantaua" lui Gogol? Oare nu nostalgia omului singur răsună în tînguirea tragică a lui Marmeladov, în amărăciunea sa fără leac că omul n-are încotro să se îndrepte? Oare, nu acestei teme i-a închinat Cehov dorul şi dragostea sa faţă de oameni? Oare nu în aceeaşi atmosferă de nostalgie, Flaubert şi-a contopit inima cu inima sărmanei doamne Bovary? Şi oare nu tot această nostalgie a dus-o la pieire pe Anna Karenina?

Această temă majoră a literaturii mondiale a cuprins întotdeauna şi visul despre o adevărată convieţuire, şi credinţa în posibilitatea acestei convieţuiri, şi afirmarea necesităţii acestei convieţuiri. Literatura realismului socialist a fost tocmai un răspuns realist la această temă. In aceasta constă măreţia ei istorică...

In ceea ce priveşte literatura decadentă, încă de la primii ei paşi, ea a apărut ca o negare tocmai a acestei teme a literaturii mondiale, ca o negare a nostalgiei după convieţuirea între oameni, ca o negare a visurilor despre umanitarism, ca o propovăduire nu numai a imposibilităţii convieţuirii oamenilor, ci şi a inutilităţii acestei convieţuiri.

In pofida dorinţei lui K. L. Zelinski, care a adus o contribuţie atît de valoroasă la studierea literaturii sovietice multinaţionale, concepţia sa despre izvoarele ideologice şi istorice ale decadentismului duce inevitabil la preamărirea decadentismului în literatură şi la minimalizarea moştenirii clasice.

Teoria şi critica noastră literară trebuie să privească problemele dezvoltării realismului socialist în strînsă legătură cu procesul dezvoltării literaturii mondiale, cu istoria fiecărei literaturi, cu tradiţiile ei naţionale.

Un eveniment important în viaţa ideologică a Uniunii noastre îl va constitui introducerea, în partea teoretică a Statutului nostru, a tezei cu privire la partinitatea leninistă ca cea mai înaltă expresie a caracterului popular. Trebuie spus că niciodată nu am fost atît de conştienţi de legătura indestructibilă dintre aceste două principii ale realismului socialist — partinitatea şi caracterul popular — ca în timpurile pe care le trăim. Sîntem recunoscători pentru aceasta tovarăşului N. S. Hruşciov, sîntem recunoscători partidului care ajută şi la dezvoltarea literaturii noastre, şi la dezvoltarea teoriei noastre literare. (Aplauze).

Romantismul zilelor noastre

Cuvîntul lui Oles Goncear (Ucraina)

Scriitorii ucraineni se prezintă în faţa celui de-al III-lea Congres unional ca un colectiv creator strîns unit, pregătiţi să rezolve cele mai importante sarcini pe care partidul, poporul şi însăşi viaţa le ridică în faţa literaturii.

In timpul cunoscutelor discuţii literare din ultimii ani, scriitorii sovietici nu s-au abătut de la calea dreaptă, nu şi-au pierdut cumpătul, în afara citorva persoane care, suferind de un fel de rău de mare, au hotărît să ponegrească ceea ce ele însele lăudaseră abia ieri. Unii dintre ei au dorit probabil să înlocuiască lipsa de talent cu falsa îndrăzneală a calomniei, dar calul de bătaie sau, mai curînd, diavolul jigărit al revizionismului nu poate înlocui forţa convingerii şi focul inimii.

Dacă fierarul Vacula al lui Gogol a putut să încalece un drac, el ştia precis unde vrea să plece şi pentru ce. Scepticii noştri primitivi n-au ştiut însă nici măcar atîta şi au pornit în goană, fără ţintă precisă. Insă literatura strîns legată de popor şi-a afirmat în tot acest timp arzător întreaga sa maturitate ideologică, caracterul unit, devotamentul faţă de ideile partidului, faţă de ideile comunismului.

In intervalul de la cel de al II-lea Congres unional al scriitorilor şi pînă la cel de azi, în Ucraina au apărut sute de titluri. Se înţelege că nu toate dintre ele ne satisfac prin calitatea lor artistică, totuşi multe din cele scrise în aceşti ani au devenit un bun al cititorului din întreaga Uniune.

Partidul a dat o înaltă apreciere muncii scriitorilor noştri. In cuvîntarea sa la sesiunea jubiliară a Sovietului Suprem al R.S.S. Ucrainene, N. S. Hruşciov a vorbit cu multă căldură despre realizările scriitorilor noştri şi ale tuturor militanţilor de pe tărîmul culturii. El a subliniat că scriitorii, pictorii şi compozitorii ucraineni s-au dovedit fermi din punct de vedere ideologic, strîns uniţi, luptători consecvenţi pentru înfăptuirea politicii partidului în domeniul literaturii şi artei.

Astăzi, cînd poporul sovietic trăieşte cea dintîi primăvară a septenalului, literatura noastră îşi concentrează toate forţele pentru a înfăţişa omul sovietic în opere literare demne de faptele lui, de eroismul său în muncă.

Noi înţelegem că la sarcini mari se cere şi multă măiestrie. Avem nevoie de căutări noi creatoare şi mult mai curajoase, avem nevoie de culori artistice cît mai vii.

Din păcate, se scrie adesea încă în tonuri cenuşii pe un fond cenuşiu. Dar şi mai rău este că uneori aceste culori cenuşii şi spălăcite sînt ridicate la gradul de model, că mărginirea la descrierea faptelor vieţii cotidiene este considerată principalul indiciu al veridicităţii unei opere. Chiar tinerii literaţi evită acum deseori să folosească culori vii puternice, temîndu-se ca nu cumva să fie învinuiţi de fals romantism.

Pentru a arăta lumii frumuseţea poporului nostru, importanţa istorică mondială a muncii sale pasionate, avem nevoie de o literatură de mare profunzime intelectuală, de o literatură de o prospeţime şi strălucire neobişnuită.

La aceasta ne poate ajuta experienţa celor mai mari scriitori sovietici, în special experienţa lui Alexandr Dovjenko.

Operele lui Dovjenko, maniera sa artistică au provocat şi provoacă multe discuţii. Nu de mult, de pildă, am avut ocazie să citesc manuscrisul articolului unui renumit scriitor al nostru care atacă de pe poziţii, aş spune, excesiv antiromantice, pe Dovjenko, ridiculizîndu-i patetismul cu causticitatea unui polemist. Criticul consideră că „Poemul despre mare" ar fi lipsit de adevărul vieţii, că ar crea un caracter convenţional şi că nu ar fi permis să se scrie astfel. Autorul articolului opune manierei lui Dovjenko în literatura noastră, nararea sau descrierea faptelor cotidiene neimportante, ca semn indispensabil al veridicităţii, manieră pe care o prezintă ca singura justă.

Pare curios că tocmai combatanţii aprigi pentru libertatea creaţiei şi a orientărilor creatoare manifestă o intoleranţă surprinzătoare atunci cînd este vorba de Dovjenko sau de alţii care tind spre culori şi imagini romantice. Nu cumva îşi închipuie aceşti tovarăşi că libertatea creatoare înseamnă libertatea de a scrie numai cum înţeleg ei, potrivit exclusiv manierei lor de a scrie? Ridiculizîndu-l pe Dovjenko pentru patosul său, ei nu observă că acesta este patosul timpului nostru şi că scriitorul slăveşte astfel, cu toată sinceritatea, poporul.

Vorbind despre varietatea de stil în literatura noastră, aş dori să subliniez că romantismul nu poate fi un capriciu al scriitorului, ci modul său de a percepe lumea, expresia individualităţii sale creatoare şi, ca orice alt mod de a percepe, poate să exprime adevăratul suflet al poporului, adevăratul caracter naţional.

Şi „Taras Bulba" este neobişnuit, cuvintele acestei opere sînt înalte şi solemne, dar în acest lucru oare nu se manifestă caracterul naţional şi spiritul poporului nostru? Opera „Călăreţii", a lui Ianovski, cunoscută în întreaga lume, este scrisă la cel mai înalt nivel, dar oare acest lucru priveează opera de adevărul vieţii?

Da, noi sîntem împotriva pseudoromantismului. „Romantismul" care nu exprimă adevărul vieţii nu face nici două parale, dar dacă faptele minunate ale poporului dau naştere unei expresii entuziaste, de ce să nu o folosim? De ce să nu folosim culorile vii ale romantismului, ale romantismului realist, veridic, pentru a exprima elementul eroic al vieţii noastre, optimismul omului sovietic, năzuinţele sale de viitor?

Noi n-avem intenţia să canonizăm stilul lui Dovjenko, întreaga sa manieră artistică, dar pentru noi creaţia lui Dovjenko, cîntecul lui de lebădă „Poemul despre mare" ca şi alte capodopere constituie un minunat exemplu de mare artă, de prelucrare a temelor contemporaneităţii şi de studiu al vieţii.

Literatura noastră sovietică a realizat succese mari; cărţile scriitorilor noştri sînt răspîndite în prezent în toată lumea, mişcînd inimile milioanelor de oameni prin veridicitatea lor, prin forţa optimismului lor, prin încrederea în om şi în viitorul său. In secolul nostru, cînd spectrul uraganelor atomice otrăveşte viaţa omului contemporan, rolul literaturii noastre este excepţional de mare. In problema luptei pentru pace, scopurile noastre coincid pe deplin cu scopurile nobile ale literaturii democratice, progresiste din toate ţările. Tradiţiile profund umanitare, antimilitariste, ale lui Gorki, Barbusse, Romain Rolland, nu trebuie să se piardă — ele trebuie să răsune cu o forţă nouă în literatura sovietică.

„Soarta unui om" a lui Şolohov, care a fost ecranizată cu atîta talent de Bondarciuk, nu poate să nu ne emoţioneze prin orientarea ei antimilitaristă, prin umanismul ei socialist, militant. Deşi nuvela este scrisă pe baza unui material din anii războiului, ea sună astăzi cît se poate de actual.

După cum se vede, tema contemporaneităţii nu poate fi tratată îngust, nu poate fi redusă la eseistica şi nuvelele închinate actualităţii. Pentru noi, scriitorii sovietici, noţiunea contemporaneităţii cuprinde tot ceea ce interesează pe contemporanul nostru, toate problemele importante ale timpului nostru, întreaga epocă sovietică cu spiritul ei eroic, cu mişcarea victorioasă a poporului spre comunism.

Cîteva cuvinte despre problemele noastre interne, în special despre „Literaturnaia gazeta". Ar fi de dorit ca în colegiul ei redacţional să intre reprezentanţi dacă nu ai tuturor organizaţiilor naţionale de scriitori, atunci cel puţin ai celor mai numeroase. Ar fi de dorit ca acest colegiu să devină adevăratul purtător de cuvînt şi al literaturilor frăţeşti.

Literatura noastră este multinaţională. Noi, scriitorii, facem parte dintr-o familie frăţească, scriem în diferite limbi, dar trăim cu aceleaşi gînduri, cu aceeaşi dorinţă: de a dărui toate forţele noastre creatoare cauzei partidului, măreţei cauze umaniste — construirea societăţii comuniste.

Unitate spirituală

Cuvîntul lui Nikolai Gribaciov (Moscova)

Unul din cunoscuţii mei, aflînd unde se va ţine Congresul, mi-a spus: „Auzi, se vor întruni la Kremlin, acolo unde se întruneşte guvernul. Ei, acum ţineţi-vă bine! Cititorii vor avea ce pretinde de la voi!"

Neacordînd acestui fapt mai multă importanţă decît o are şi neîndoindu-mă nici o clipă că şi aşa cititorii ne vor „pretinde", şi, probabil, mai mult decît vom da în mod real, n-am putut totuşi să mă debarasez de sentimentul că păşim într-o perioadă a dezvoltării noastre, cînd atenţia opiniei publice acordată literaturii va fi şi mai mare, cînd pretenţiile faţă de profunzimea conţinutului ei vor deveni tot mai numeroase şi mai insistente, iar criteriile de apreciere a calităţii vor creşte şi ele considerabil.

Delegaţi la Congres discutînd într-una din pauzele dezbaterii. De la stînga la dreapta: V. Gubarev, E. Popovkin şi N. Pogodin

AL SCRIITORILOR DIN U.R.S.S.

Aspect din Sala Congresului. De la dreapta la stînga: Hrisant Hersonski, Iurii Libedinski, Leonid Leonov.

Aceste cerințe sînt dictate de logica dezvoltării noastre: productivitatea mereu crescîndă a editurilor, multitudinea revistelor noastre, uriașa rețea a ziarelor, radioului și televiziunii, dau literaturii noastre o putere de influențare fără precedent asupra conștiinței oamenilor. Și noi, ca uniune a unor tovarăși de idei, care din convingere ne-am consacrat slujirii socialismului, progresului, poporului, nu avem dreptul moral de a folosi, exprimîndu-mă metaforic, această forță atomică pentru fabricarea unor brichete ieftine și paiațe de carnaval. Aceasta nu înseamnă desigur că trebuie să creăm în mod obligator romane care să poată fi cîntărite în puduri și poeme care să se măsoare în kilometri; grosimea romanelor și lungimea poemelor dovedesc deseori, deși nu întotdeauna, incapacitatea artistică a autorului; aceasta înseamnă că trebuie să creăm cît mai multe opere născute din îmbinarea maturității spirituale cu înalta măiestrie artistică.

In particularitățile limbii este reflectată practica socială seculară a unui popor sau altul, felul de a gîndi și de a exprima gîndurile, propriu numai lui. In virtutea acestor particularități, limba constituie piatra unghiulară a culturii naționale, forma artistică națională primordială; în afara ei nu pot fi înțelese nici uimitoarea artă seculară a Chinei, nici originalitatea gîndirii filozofice a Indiei, nici Shakespeare, nici Pușkin, nici Tolstoi, nici Dickens, nici Gorki, nici Rolland, nu poate fi înțeles nici trecutul, nici prezentul oricărei literaturi.

Dar chiar și discuția sumară din preajma Congresului arată că, cu toate bunele ei intenții, critica noastră — deși în acest domeniu lucrează oameni foarte talentați și cu mintea ageră ca V. Ermilov, K. Zelinski, E. Knipovici, A. Makarov, B. Sucikov, V. Perțov și mulți alții — a acordat limbii o atenție infimă. Deosebit de prost stau lucrurile cînd se analizează forma și limba unor opere în recenziile din ziare, cu atît mai mult cu cît înseși aceste recenzii sînt scrise deseori într-o limbă lipsită de vioiciune, plictisitoare, cenușie. Iar aceasta înseamnă, pentru literatură, a-ți tăia craca de sub picioare; această tendință prea puțin lăudabilă se observă nu numai în literatura rusă, ci și, de pildă, în literatura ucraineană. Aceasta este numai o latură a problemei. Cealaltă, nu mai puțin esențială, constă în faptul că prin ziare, cărți, radio, televiziune, limba lipsită de personalitate și cenușie, șablonul și nepotrivirea comparațiilor aduc prejudicii întregii noastre culturi, muncii noastre de educare a tinerii generații.

Rezolvarea minunată, elastică, a acestei probleme este dată, după cum mi se pare, în cunoscuta cuvîntare a tovarășului N. S. Hrușciov. Scrieți adevărul, ne-a sfătuit el, și a arătat că acest adevăr al vieții este mai perceptibil în sectorul înaintat al creației, în miezul activității clocotitoare, deoarece tocmai acolo se naște acum ceea ce este eroic, acolo se formează în primul rînd noile trăsături de caracter, acolo capătă o deosebită claritate gîndurile și sentimentele și, în sfîrșit, tocmai acolo apar în modul cel mai vizibil trăsăturile viitorului. Nu atacarea fulgerătoare a temelor la modă, ci studierea profundă a realității, nu descrierea superficială, ci înțelegerea pătrunzătoare a timpului și a omului în toată multilateralitatea vieții noastre — iată ce trebuie să devină o chestiune la ordinea zilei în literatura noastră.

De pe timpul teoriei „omului viu", s-a obișnuit și se obișnuiește și acum ca în literatură eroul pozitiv să fie considerat un om bun, dar care în mod obligator are lipsuri, iar eroul negativ — un om rău, dar neapărat, cu merite. După această logică se poate avea un erou semi-pozitiv și semi-negativ și așa mai departe, pînă la absurd. Dar cui îi convine această dozare, în afara adepților schematismului?

Această terminologie poate servi într-adevăr bine numai pe apologeții redării într-o manieră mic-burgheză a omului, ca ființă pestriță, tărcată, gris-roșcat-verzuie. O asemenea imagine despre erou poate conveni unui teoretician burghez, întrucît prin imperfecțiunea omului pot fi „justificate" imperfecțiunea și contradicțiile flagrante ale realității burgheze; ca este pe placul revizionistului care atacă realismul socialist.

In interesul artei, în interesul atitudinii juste față de oameni, este timpul să recunoaștem că în viață există eroi fără frică și ireproșabili, cum au fost Lenin, Dzerjinski, Gorki și mii de comuniști care și-au dat viața pentru revoluție, că există și ticăloși iremediabili care au trădat revoluția, omul, poporul. Pe scurt, în literatură pot exista și culmi ale binelui, și prăpastii ale răului, tipizate în oameni.

Tovarăși, avem mult de lucru și multe preocupări, dar avem și convingerea fermă că lucrurile vor merge bine și că noi, literații sovietici, vom putea justifica speranțele care se pun în noi. (Aplauze).

(Text prescurtat)

Suprema libertate a creației

Cuvîntul lui Boris Polevoi (Moscova)

TOVARĂȘI!

Ingăduiți-mi să încep cuvîntul prin relatarea destinelor literare a doi scriitori, destine care mi se par, astăzi, deosebit de semnificative.

In toamna anului 1956, am avut drept tovarăș de drum în avionul care mă ducea spre China, un bărbat robust, cu ochi căprui, care atrăgea atenția asupra lui prin faptul că tot timpul drumului ținea în mînă un bloc-notes voluminos. Am făcut cunoștință cu el în timp ce zburam deasupra Baikalului, însă îi știam mai de mult biografia. Era scriitorul italian Curzio Malaparte, autor a numeroase romane, povestiri, eseuri, considerat odinioară reprezentativ pentru literatura italiană de la începutul perioadei fascismului în Italia. In 1942, fiind ofițer în armata lui Mussolini, a fost trimis pe frontul de răsărit și aici a cunoscut pentru prima oară, în luptă, poporul sovietic, i-a cunoscut pe oamenii sovietici, a văzut orașele noastre pe care apărătorii lor le transformaseră în bastioane de necucerit, satele noastre care deveniseră și ele bastioane ale rezistenței.

Cunoscînd poporul nostru, țara noastră, Malaparte a fost profund impresionat și, în schițele pe care le trimitea de pe frontul de răsărit, apăreau tot mai des însemnări care îl îngrijorau și-l indignau pe Mussolini.

Scriitorul a fost scos din armată și, la trei ani după aceea, a apărut romanul „Kaput" în care revizuindu-și mult din propriul său trecut literar, înfiera fascismul. De atunci visul lui a fost să scrie o carte nouă despre lumea socialistă. Cu primul prilej, el a venit la Moscova și iată că acum zburam împreună cu el, cu avionul, spre China.

Pe drum ne-a spus că dorește să mai viziteze Uniunea Sovietică și că visează la cartea interesantă pe care o va scrie cînd se va întoarce acasă, după călătoria prin două mărețe țări socialiste. „Va fi cea mai interesantă din cărțile mele" — spunea el cu mult entuziasm.

In China, Malaparte a fost lovit de o boală gravă. In ciuda încercărilor medicilor chinezi și italieni, însoțitorii săi de avion care voiau să-l determine să renunțe, el a insistat să facă o escală la Moscova. Ceea ce s-a întîmplat curînd după evenimentele din Ungaria, atunci cînd în Occident se dezlănțuise o furibundă campanie antisovietică.

„Dacă nu m-aș fi oprit la Moscova măcar pentru o zi, acei cărora prietenia noastră nu le este pe plac ar fi scris desigur că m-am lăsat pradă acestei zarve și că nu doresc să mă mai întîlnesc cu d-voastră" — a explicat el.

Apoi a chemat la patul său pe reprezentanții presei și crispat de durere, le-a dictat următoarele:

„Dacă în rîndul prietenilor voștri scriitori, s-au găsit oameni care au căutat în aceste evenimente pretexte pentru o trădare, cu atît mai rău pentru ei. Astăzi, refuzul de a întreține un dialog între Est și Vest nu este o greșeală, ci crimă. Acum mă simt mai mult ca oricînd prieten al Uniunii Sovietice și al Chinei".

Moartea sa a fost moartea unui luptător. In intervalele scurte dintre accesele grele ale bolii, Malaparte și-a dictat ultima carte, care a și apărut ulterior sub titlul „Mă aflu în Rusia și în China". Cu cîteva zile înainte de a muri, el și-a dat și adeziunea la Partidul Comunist.

In acest timp, tot în perioada dintre cele două congrese ale noastre, de partea cealaltă a Atlanticului se petrecea o altă metamorfoză, după părerea mea tot atît de semnificativă, cu un alt scriitor. Mă refer la Howard Fast. Era tocmai unul dintre acei puțini oameni care, pentru a ne folosi de cuvintele lui Malaparte, „a căutat pretextul pentru o trădare", a făcut o întoarcere fulgerătoare de 180 de grade și, aruncîndu-se în brațele celor mai reacționari, celor mai ticăloși gazetari galbeni, a pornit cu o patimă isterică să ocărască și să defăimeze tot ceea ce cu cîteva zile înainte afirmase și elogiase.

Punînd față în față destinele acestor doi scriitori, destine care au fost determinate de aceleași împrejurări, putem trage, după părerea mea, o singură concluzie, importantă și principială. In timp ce cunoștința și prietenia cu lumea socialistă, cu ideile ei înaintate, cu oamenii ei însuflețiți și cu măreața lor operă, contactul direct cu faptele minunate, uluitoare săvîrșite de oameni sub conducerea Partidului Comunist, l-au făcut pe Curzio Malaparte comunist, realitățile din Uniunea Sovietică și din China nouă l-au determinat să-și dicteze ultima carte, care a dezvăluit și latura cea mai bună a talentului său, plecarea lui Fast din rîndurile noastre nu a marcat decît apariția în lumea capitalistă a încă unui bussinessman într-ale literaturii, destul de abil, dar în fond un individ meschin și totodată moartea civilă a unui bun scriitor.

Contactul lui Fast de relativ scurtă durată cu lumea socialistă a generat zece cărți, printre care se află adevărate cărți de calitate, trainice, care-și păstrează valabilitatea și astăzi. Trădarea lui nu a generat decît cîteva interviuri extrem de zgomotoase și cartea „Dumnezeul gol", un produs prost fabricat al „războiului rece".

Am citat aici două exemple aflate la poli opuși și care demonstrează, pe de o parte, modul în care ideile mărețe ale comunismului îl îmbogățesc pe artist, îi lărgesc nespus de mult orizontul, sădesc în conștiința lui încrederea și dragostea pentru om, fac creația sa bogată și generoasă și, pe de altă parte, modul în care renegarea acestor idei, indiferent de cuvintele folosite pentru camuflare, îl rupe pe artist de poporul său, îl închistează în lumea lui mică pînă la proporții derizorii, îl transformă într-un cerșetor spiritual, într-un mic-burghez scandalagiu.

Cîte exemple de acest fel nu ne-a oferit viața în acești ultimi ani! Nutresc o mare dragoste pentru popoarele Iugoslaviei, le-am îndrăgit pentru curajul și bărbăția de care au dat dovadă în anii războiului, pentru hărnicia lor, pentru vioiciunea firii lor, pentru talentul lor multilateral. Din timpurile de demult literatura lor este bine cunoscută, tocmai prin faptul că este pătrunsă de dragostea față de popor. Imi amintesc cum în ultimele zile ale războiului, un prieten, ofițer iugoslav din regiunea Muntenegrului, îmi citea cu mîndrie, mie, un rus, versurile patriarhului poeziei muntenegrene, Piotr Negoș, care știa, ca nimeni altul, pentru a mă exprima cu propriile lui cuvinte, „să trezească inimile de leu ale celor care au uitat de vitejiile epopeice".

„Să trezească inimi de leu"! E frumos, nu?

Să ne amintim cît de originală, de vie și puternică e literatura care a luat naștere în Iugoslavia în timpul războiului de eliberare națională și în primii ani de după terminarea lui!

Există opere aparținînd unor scriitori iugoslavi contemporani, cunoscute pe larg și îndrăgite de noi, pătrunse de dragoste pentru poporul lor, de credința în viitorul lui luminos. Autorii lor sînt Ivo Andrici, Desanka Maximovici și alții. Dar înșirarea de autori și de opere nu este cel mai bun lucru care se poate face de la această tribună. Mărețele țeluri, țelul suprem, sub semnul căruia a trăit Iugoslavia în acele zile, sub semnul căruia au luptat popoarele ei, a generat o literatură bogată și multilaterală, care își punea ca sarcină „să trezească inimi de leu".

De ce, făcînd aprecieri asupra celor mai bune lucrări ale literaturii iugoslave, am subliniat atît de insistent cuvintele „țelul suprem"? Am făcut acest lucru pentru că în programul Uniunii Comuniștilor Iugoslavi, adoptat anul trecut, aceste cuvinte sînt puse în ghilimele, iar criteriul suprem al socialismului este considerat „fericirea individuală a omului".

Acum, bazîndu-ne pe mulțimea faptelor, putem să urmărim, avînd toate temeiurile, ceea ce se petrece atunci cînd literatura e văduvită de focarul ei de luptă, iar drept criteriu al acelui ciudat socialism e indicată „fericirea individuală" a unui singur om. Este vorba de creația multor scriitori contemporani iugoslavi și în orice caz a acelor scriitori ale căror cărți stau în rafturi, cărora li se face propagandă prin presă și radio și care sînt încurajate prin premii.

Unul din acești scriitori, de exemplu, admiră zbuciumul unui boiernaș care odinioară se amuza cu lupta comunistă în ilegalitate. In anii războiului de eliberare națională, aflîndu-se la un moment dat în închisoare, dorește cu orice preț să scape cu viață. El și de altfel și autorul se bucură cu îngîmfare că averea părinților lui îi va împiedica pe fasciști să-i bănuiască măcar legăturile cu comuniștii. Adevărații oameni, eroi ai eliberării, trec prin fața lui, mergînd fără teamă la moarte. Autorul însă le acordă prea puțină atenție. Impreună cu eroul său, el gustă aventurile erotice din tinerețea acestuia și descrie, cu un sentiment de compătimire, dedublarea lui chinuitoare, remușcările prin care trece uneori boiernașul, ca martor al uciderii tovarășilor săi. Autorul are impresia că „dedublarea" aceasta merită mai multă atenție, este mai complexă și în orice caz, superioară vitejiei adevăraților eroi. In această carte, scriitorul, care se intitulează comunist și care în afară de aceasta este și unul din conducătorii scriitorilor iugoslavi proslăvește frica și lașitatea.

Un alt scriitor iugoslav, care odinioară chemase tineretul la înfrățirea internațională și care, probabil, îi iubea sincer pe aceia „care au cunoscut Piava și Suteka, Dunquerque-ul și Stalingradul", scrie acum „despre pietrele colțuroase ale rătăcirii", „despre păsările visului care au murit în palmele obosite", „despre lacrimile de sînge", „despre marea deznădejde", „despre zilele pierdute și rănile de pe picioarele ostenite". El a publicat un fel de manifest în care îi chema pe oameni „să se reîntoarcă la treburile mărunte", la plimbarea prin fața vitrinelor cu mîinile în buzunarele goale...

Aș putea continua prezentarea unor asemenea exemple luate din literatura iugoslavă, care odinioară își proclamase ca scop „să trezească inimi de leu". Aceste exemple arată cum micii burghezi „combativi" încearcă să nimicească „inima de leu". Micii burghezi știu doar că o astfel de inimă trezește alte inimi și aceasta poate să le tulbure liniștea traiului lor.

Acest lucru trebuie spus aici întrucît toți acești mici burghezi încearcă să exporte teama lor în fața „inimilor de leu" peste hotare, în țările capitaliste sau chiar în acele țări socialiste unde proletariatul nu a cîștigat încă o preponderență deplină în viața ideologică. Acuzînd statul nostru de faptul că la noi nu ar exista libertatea creației, ei reclamă în fel și chip „libertate" pentru ei.

Știm cît valorează toată această pălăvrăgeală, dar în unele țări socialiste se găsesc printre literați minți nestatornice care iau în serios astfel de cuvinte și îndemnuri, care răspund la ele. Am în vedere soarta tînărului scriitor polonez Marek Hlasko care, de altfel, nu este lipsit de talent. Atras de această „libertate", încurajat de unii critici, acest scriitor, în trecut simplu muncitor, a devenit dintr-o dată un trubadur al cinismului și al lipsei de încredere, savurînd crimele, descompunerea, marasmul omului. Intr-o țară unde trăiesc și-și desfășoară rodnica activitate o seamă de scriitori eminenți, cum sînt Leon Krucikowski, Maria Dombrowska, Iaroslav Ivașkevici, Iiri Putrament, Igor Neverli, acest flăcău a devenit dintr-o dată, așa cum spun polonezii, „o primadonă de-o săptămînă". Lucrurile s-au terminat prin fuga sa în Germania Occidentală, în brațele acelora care au călcat pămîntul patriei lui cu cizma soldățească.

In călătoriile peste hotare, deseori ești nevoit să auzi: de ce sînteți atît de intransigenți față de asemenea fenomene, de ce vă neliniștesc atît de mult aceste lucruri — lăsați-i să zbiere, să se agite și se vor liniști. O singură insectă dăunătoare nu poate aduce rău recoltei întregi.

Da, lăcusta, de pildă, luată izolat, deși e o vietate scîrboasă, pare o insectă inofensivă. Inmulțindu-se însă, ea poate să pustiască ogoare, să oprească trenuri, să provoace catastrofe. Acei cărora le este scumpă recolta noastră, trebuie să ridice în fața lăcustelor un lanț de obstacole, să desfășoare strîns uniți lupta împotriva lor, apărînd nu numai cărțile în care este redată în mod veridic viața din țările socialiste, în care sînt zugrăvite chipurile atrăgătoare ale oamenilor-creatori, ci însuși socialismul. Este o mare fericire că și în țările socialiste frățești, partidele comuniste păstrează cu înțelepciune puritatea izvoarelor ideologice, ferindu-le de gunoi, de microbi și de mucegai străin.

Și noi, scriitorii de pe pămîntul sovietic, împreună cu colegii noștri talentați din țările de democrație populară, ne bucurăm de acea măreață libertate a creației pe care ne-a dat-o socialismul — de libertatea noastră neîngrădită de nimeni și de nimic, de a scrie pentru poporul nostru și pentru binele lui, de libertatea noastră de a cînta omul nou, de libertatea de a ne consacra toate forțele unui țel măreț, de libertatea de a vorbi despre viața țărilor noastre, de a vorbi nu despre un adevăr mărunt, obișnuit, ci despre un adevăr mare, despre adevăratul adevăr.

După părerea mea, aceasta este suprema libertate a creației. (Aplauze).

(Text prescurtat)

Vocea epocii

Cuvîntul lui Afanasii Salînski

In piesa unui tînăr dramaturg, participant la un seminar unional, care a avut loc recent, eroina dispare pentru trei zile din sovhozul în care lucrează, iar la întoarcere ea povestește că în aceste trei zile a reușit să ajungă, dintr-un colț foarte îndepărtat al Siberiei, la Moscova, să viziteze „Leninskie gorki" (locul unde a murit Lenin, n.r.), să se sfătuiască cu privire la experiențele ei (ea este crescătoare de vite) și să se întoarcă. Aceste trei zile au fost extrem de încărcate, ele au constituit un fragment dens din viața ei. Cînd eroina este întrebată cum a reușit să realizeze toate acestea în trei zile, ea răspunde că drumul i-a luat foarte puțin timp, pentru că zburase cu „TU-104"... O femeie se urcă într-un nemaipomenit aparat de zburat și merge să se sfătuiască cu oamenii de știință la Moscova!

Eroul contemporan, care gîndește într-un fel nou, îndrăzneț și profund, care se preocupă de problemele țării sale și de soarta lumii întregi — iată eroul societății noastre, eroul epocii noi.

Cînd mă gîndesc la eroul literaturii noastre și, în special ca dramaturg, la eroul dramaturgiei contemporane, în fața mea se ridică o serie de probleme care mi se par principial importante.

Ce determină esența eroului literaturii noastre? Ce element nou aduce el ca om al unei societăți nemaiîntîlnite pînă acuma în istorie? Pot fi aceste trăsături comune și omului nou și omului lumii vechi, omului din Apus?

Eroul literaturii sovietice contemporane este, desigur, legat de eroul literar din Apus printr-o mulțime de trăsături omenești comune. Aceasta este clar și firesc. Noi trăim pe aceeași planetă și natura omului se exprimă în ceea ce este comun, independent de continentul pe care locuiește omul respectiv. Totuși, și aceasta este lucrul principal — eroul literaturii sovietice va trezi din ce în ce mai mult interes la cititorul apusean numai atunci cînd acest cititor va găsi nu numai trăsături comune cu ale lui, ci va fi zguduit de caracterul nou, neobișnuit pentru el, al psihologiei eroului literaturii sovietice. Noi trebuie să promovăm pe primul plan și să zugrăvim cu toată arta figura creatorului plin de abnegație al vieții noastre.

Eu cred că eforturile hotărîtoare ale dramaturgilor, prozatorilor și în sfîrșit, ale tuturor literaților noștri, trebuie să fie îndreptate în direcția creării unui asemenea erou, care să întruchipeze cele mai bune trăsături ale omului societății noastre.

Trăsătura determinantă a eroului contemporaneității noastre este spiritul lui îndrăzneț în reorganizarea vieții pe cea mai bună bază, comunistă. In multe piese însă, eroul nu este în ofensivă, ci se apără. Oameni cu un spirit mărginit, în fond mic-burghez dețin în aceste lucrări un rol activ, conducător în desfășurarea acțiunii. O „substituire" surprinzătoare pentru zilele noastre, și, totuși, cît de des se mai întîlnește o asemenea „substituire" în unele piese! Noi scriem despre eroul negativ — și nu ne este frică să exagerăm, să accentuăm imaginea lui. Dar nu știu de ce, ne ferim, de obicei, să mărim, să scoatem în evidență atunci cînd lucrăm asupra imaginii adevăratului erou al contemporaneității. Ne este frică să nu fim învinuiți de idealizarea eroului și îl lăsăm pe treptele mediocrității.

Indiscutabil, Alexei Arbuzov, Victor Rozov, Alexandr Volodin sînt dramaturgi talentați, spectatorul îi iubește, ei știu să miște inima omului și deseori în mod foarte subtil. Piesele lor sînt foarte veridice, viața de zi cu zi este descrisă exact, detaliile sînt vii.

Dar forța dramaturgiei nu constă numai în aceasta. Dramaturgia sovietică este o dramaturgie a unei gîndiri profunde, revoluționare, o dramaturgie pasionată, optimistă, care cheamă la luptă pentru comunism, la lupta pînă la ultima suflare. Dramaturgia lui Treniev, Bill Beloțerkovski, Romașov, Lavreniev, Korneiciuk, Ivanov, Pogodin, este tocmai prin acest lucru renumită, puternică. Prin acest lucru tocmai și-a stabilit ea locul în literatura dramatică mondială! Aceasta este o dramaturgie care rezolvă problemele fundamentale ale timpului, care irumpe în viață, întrezărește căile noi ale dezvoltării societății. Iată ce lipsește cîteodată dramaturgiei de azi.

Dramaturgii din Moscova reprezintă un detașament militant al literaturii sovietice. Noi înțelegem întreaga răspundere pe care o avem pentru soarta teatrului sovietic, pentru dezvoltarea continuă a cinematografiei, pentru creșterea noului gen de artă — televiziunea. Ar fi o greșeală să ne declarăm de acord cu presupunerea că cinematografia și televiziunea vor împinge teatrul pe ultimul plan al culturii. Nu, aceasta nu se va întîmpla niciodată! Noi trebuie acuma, ca niciodată, să ne mobilizăm forțele noastre creatoare. Să ne plecăm urechile la vocea epocii. Să simțim clar ritmurile noi și mai accelerate ale vieții. Să dezvoltăm și să perfecționăm cele mai bune tradiții ale dramaturgiei sovietice — dramaturgia comunismului!

(Text prescurtat)

Tema principală

Cuvîntul lui Alexandr Tvardovski (Moscova)

Tovarăși! Tema principală a Congresului nostru — planul septenal și sarcinile literaturii — deși aceste cuvinte au fost pronunțate deseori, n-a răsunat încă, după părerea mea, cu toată puterea, n-a concentrat în jurul ei toate problemele variate, mari și complicate ale dezvoltării noastre într-o nouă etapă.

Aceasta nu este nicidecum o consecință a faptului că n-am auzit de la această tribună discursuri bune, concrete și chiar strălucite — acest lucru poate fi menționat, în special în ceea ce privește reprezentanții literaturilor naționale și chiar a unora dintre scriitorii din Moscova și Leningrad.

Se vede însă că noi mai plătim un tribut oarecare inerției. Aceasta s-a vădit în primul rînd în raportul de bază, cu toate imperfecțiunile lui, pe care eu, la drept vorbind, nu le pot atribui numai lui Alexei Surkov, deoarece pregătirea acestui document a fost organizată după o metodă împotriva căreia a obiectat și mujicul Gleb Uspenski, spunînd că o singură scrisoare nu poate fi scrisă de întregul sat. (Risete. Aplauze).

Inerția s-a resimțit și în unele cuvîntări ale delegaților sub forma frazeologiei fără viață a unor „rapoarte din provincie", a unor șiraguri de cifre fade etc.

In consecință, din această inerție rezultă caracterul fărîmițat, lipsa de coeziune a părților, caracterul întîmplător, nenecesar al unor momente — pe scurt, cum se petrece cu multe romane și nuvele ale noastre, unde tema există și totul pare să fie cum trebuie, dar cititorul nu dobîndește o satisfacție profundă.

Eu nu-mi asum, desigur, sarcina, cum se spune, să „îndrept situația". Vreau doar să arăt cum înțeleg toate acestea și ce mi se pare cel mai important în această problemă.

Cel mai important lucru pentru noi este să ne dăm seama profund și serios de sarcinile care ne revin în cadrul septenalului — care, în treacăt fie zis, cît noi stăm aici și discutăm, înaintează din plin, — să înțelegem sarcina noastră de a lupta pentru o calitate înaltă, incomparabil superioară „nivelului comun", în toate genurile literaturii.

Perioada construcției desfășurate a comunismului în țară nu creează numai condiții noi de existență pentru literatură, ea reprezintă totodată o nouă măsură a exigenței, pe care poporul o manifestă față de noi și care ne desparte în mod hotărît de perioada trecută.

Așa nu se poate trăi mai departe — trebuie să spunem noi trecutului nostru literar și chiar prezentului nostru literar — și noi nu vom trăi așa!

Iată ce mi se pare cel mai important în conținutul muncii Congresului. Desigur, eu nu sînt de loc original în această interpretare, totul este însă ca această sarcină să fie însușită profund, nu numai în vorbe, ci în fond, ca o sarcină personală a fiecăruia dintre noi și nu numai ca o „sarcină a întregului colectiv".

Prin urmare, este vorba despre calitatea literaturii, despre caracterul important al forței acelor idei și imagini, pe care literatura trebuie să le transmită oamenilor epocii noastre. Aici trebuie precizate cîteva din noțiunile cele mai simple.

In toate domeniile activității omenești, cantitatea și calitatea se află într-un raport oarecare, într-un anumit echilibru. Mai mult și mai bine — se spune cu privire la toate valorile materiale pe care omul le creează prin muncă. Se întîmplă cîteodată că „mai mult" este mai important decît „mai bine", cantitatea — cel puțin în mod provizoriu — este preferată calității.

Dar în domeniul activității spirituale, în special al literaturii și artei, preferința se îndreaptă întotdeauna spre calitate. Mai mult, cantitatea, în cazul acesta, este în general delimitată în creșterea sa, are limite pe care calitatea nu trebuie să le cunoască.

Pentru ce am eu, cititor, nevoie de „700 piese scrise în perioada pentru care se prezintă raportul"? Mi-ar fi de ajuns numai 7 spectacole, dar pe care aș dori să le văd mereu. (Risete).

Chiar de aș fi cel mai pasionat amator de poezii, pentru ce aș avea nevoie de sutele de cărți de poezii care au apărut în perioada la care se referă raportul? (Aplauze). Pentru ce am eu, cititorul, nevoie de 365 romane pe an? Cu toată varietatea de gusturi și necesitatea unui asortiment bogat, aceasta este anormal de mult — într-un număr atît de mare poate fi folosită doar o literatură de genul romanelor polițiste americane, despre care a vorbit aici K. I. Ciucovski.

Prin urmare, în literatură este importantă, în primul rînd, și în special, calitatea — aceasta nu este o idee nouă, dar ce să-i faci dacă ea, chiar în fața exigențelor superioare pe care le are și le va avea cititorul, nu ne este pe deplin clară nouă tuturor.

Sarcina educației literare și a dezvoltării creatoare a scriitorilor noștri se naște direct și nemijlocit din marea sarcină comună, care constituie tema principală a Congresului nostru, adică din sarcina ridicării calității literaturii noastre întregi.

Nu voi mai arăta aici cît de imperfecte și chiar dăunătoare îmi par cîteodată mie personal diferite „măsuri organizatorice" în această direcție.

Desigur că, în munca noastră literară, nu măsurile organizatorice au importanță hotărîtoare, ci modelul, exemplul concret de măiestrie înaltă.

Importanța modelului este primordială și de neînlocuit.

Ca să nu căutăm departe, vom numi tot pe Șolohov. El nu ne-a dat numai „Pe Donul liniștit" și alte opere. El ne-a mai dat, în mod special, o pleiadă întreagă de prozatori sovietici de vază. Poate aceștia nu sînt atît de talentați ca el, dar oricum, au lărgit incomensurabil suprafața realității pe care o asimilează literatura noastră sovietică, ei există, au cititori, reprezintă laturile multiple ale imensului proces literar.

Un alt exemplu: Marșak. Nivelul înalt al traducerilor de versuri din limbile străine și din limbile popoarelor frățești, reprezentată prin cei mai străluciți maeștri, datorează mult, fără îndoială, de asemeni „modelului" — măiestriei rare a penei lui Marșak, poet traducător, care, la rîndul său, a urmat tradițiile clasice ruse ale artei de a traduce. Același lucru se poate spune despre o pleiadă de poeți și scriitori talentați pentru copii, care s-au format datorită „modelului" lui Marșak.

Existența unor scriitori-model nu se limitează, desigur, la aceste două nume, eu le-am denumit doar ca fenomene de cele mai diferite stiluri și genuri ale literaturii noastre bogate și frumoase.

Este oare sarcina de creare a unor opere exemplare un privilegiu numai al unui grup mic și limitat de „aleși"? Desigur că nu! Astăzi e Șolohov, mîine — în afară de el — altul, pe care noi nu-l știm încă. Dar această sarcină nu este o sarcină depersonalizată pe care noi, în „literatura" obișnuită, o încărcăm pe umerii „întregului colectiv", privit ca o zeitate pe care te poți bizui ca să rămîi singur liniștit: o va scoate ea la capăt. Nu, dumnezeu e dumnezeu, dar nici tu singur nu trebuie să fii prost.

Tocmai de aceea am și subliniat necesitatea ca personal, fiecare dintre noi, să înțeleagă profund sarcina care stă în fața literaturii în pragul comunismului, pentru că am vrut să anticipez prin aceasta o aserțiune și mai hotărîtoare.

Noi vorbim deseori despre răspunderea colectivă pentru soarta literaturii, despre răspunderea fiecăruia „pentru literatura în întregime" etc.

Vreau să spun aici — am mai avut în parte ocazia să vorbesc despre aceasta, — că oricît de paradoxal ar părea la prima vedere, dar forma superioară a răspunderii colective în munca noastră este înțelegerea așa cum trebuie a răspunderii pentru tine însuți, nu „pentru literatura în întregime" (Aplauze). Și observați că noi nu avem chiar atît de mulți literați care fac față acestei forme de răspundere. Poate chiar sînt mai mulți acei care sînt gata să răspundă „pentru literatura în întregime", s-o conducă, s-o administreze, s-o îndrumeze. (Aplauze).

Pe scurt, a răspunde „pentru tine însuți" e un lucru infernal de greu, care cere foarte multă energie sufletească și chiar fizică, cere mulți ani de ucenicie, o parte principală și cea mai bună a vieții tale, deplină dezinteresare.

Goethe spune într-un loc că atunci cînd un scriitor se gîndește la terminarea operei sale încercînd să-și reprezinte totodată admirația pe care ea o va trezi la oameni și trăiește singur, anticipat, această admirație, atunci el poate să întrerupă lucrul — nu va ieși nimic bun. Și numai dacă el se întoarce la lucru nu în urma imboldului de afară, ci dintr-o atracție interioară (lasă, să nu aibă nici un succes, dar eu doresc să creez această operă, și atunci trebuie s-o scriu), numai atunci poate să iasă ceva bun din munca lui.

„Vreau să slujesc Patria cu pana mea" — scriu deseori autorii începători de poezii sau proză. Pare foarte nobil. In realitate — lipsit de modestie și înfumurat. Omul nu învață ușor nici să mînuiască toporul, cu atît mai mult pana; sînt necesari ani și ani de muncă conștientă, plină de abnegație, chiar atunci cînd există talent, și nu numai muncă, dar și un risc personal, deoarece chiar dacă are la dispoziție toate condițiile prielnice, scrisul este un lucru inflamabil. Cîteodată omul plătește scump această alegere. Nu e glumă, te joci cu focul!

De acestea precum și de alte raționamente, îți amintești cînd vorbești despre educația schimbului literar de mîine. In orice caz, mulți literați tineri, începători, vin la noi nu după o experiență profundă de viață, după un autocontrol curajos — dacă au sau nu o vocație adevărată — ci și în urma unei simple atracții către viața „frumoasă și ușoară" de scriitor. Noi nu trebuie să le promitem o viață ușoară în literatură, ea nu există și nu poate exista la un literat de valoare. Creația literară poate da naștere la cele mai mari bucurii în muncă, poate fi entuziasmantă, dar ușoară ea nu este, nu poate fi — nici chiar în condițiile comunismului. (Aplauze).

Nu este rău să ne amintim de sfatul lui Tolstoi: dacă puteți să nu scrieți, nu scrieți. Intr-adevăr, întotdeauna este important în ce măsură este necesar să apară o carte sau un manuscris oarecare.

Permiteți-mi să vă amintesc că anul viitor, în 1960, noi vom serba, printre altele, două date de un răsunet într-adevăr mondial: comemorarea a 50 de ani de la moartea lui L. N. Tolstoi și aniversarea de 100 de ani de la nașterea lui A. P. Cehov. Aceasta ne obligă la multe. Acest an va fi al doilea an al marelui nostru septenal și în el vor străluci cifrele roșii ale acestor sărbători ale culturii naționale ruse și ale întregii culturi sovietice. Cum oare ne vom simți noi, literații, atunci, în privința sarcinilor noastre precum și a perspectivelor îndeplinirii lor?

Dar oricum am fi noi, buni sau răi, nici Tolstoi și nici Cehov nu vor face pentru noi ceea ce trebuie să facem noi înșine; ei au făcut cu vîrf și îndesat ce au avut de făcut, iar noi, așa cum sîntem și cum trebuie să fim față de sarcinile ridicate de epoca noastră, trebuie să facem ce avem de făcut.

Dacă lucrurile stau astfel, atunci — la treabă. La treabă — chiar grea, chiar chinuitoare, cîteodată — dar plină de bucurii, însuflețită de conștiința participării la marea cauză a construirii societății comuniste pe pămînt, la educarea oamenilor acestei societăți în toată splendoarea bogăției și frumuseții lor sufletești.

Nu este oare aceasta lucrul cel mai important și esențial pentru noi, pentru fiecare în parte, pentru fiecare personal? Și gradul în care acest lucru important și esențial pentru noi toți, cei întruniți în acest palat, va deveni o năzuință personală a fiecăruia, va determina într-o măsură însemnată gradul apropierii noastre de ceea ce consideră fiecare pentru sine un exemplu de desăvîrșire — fie în poezie, fie în proză sau dramaturgie.

Este, desigur, foarte potrivit și poate chiar folositor să se discute despre avantajele romantismului față de realism, sau invers, dar vă rog să mă credeți că atunci cînd eu am în mînă, ca cititor, o carte care mi-a captivat inima, care mi-a procurat bucuria extrem de mare a cunoașterii vieții în cele mai vii imagini ale ei, atunci sînt în cea mai mică măsură preocupat de faptul dacă aceasta este romantism pur sau realism cu un plus de romantism sau altceva. (Aplauze). Eu sînt pur și simplu recunoscător autorului pentru darul său frumos.

Cine, în fond, are de obiectat împotriva romantismului dacă el dă naștere la creații minunate ale artei, proslăvește timpul nostru, sau împotriva realismului care dă, cu toată puterea sa impunătoare, tablouri veridice ale vieții? Nimeni, desigur. Dar atunci cînd mi se servește ceva emfatic, unde viața este prezentată în ipostazele convenționale ale stilului emfatic, încît îți vine să închizi ochii de jenă și mi se spune că aceasta trebuie citit pentru că este romantism, atunci răspund categoric: — nu. Iar atunci cînd mi se înfățișează copii ale vieții abia luminate de o viziune sărăcăcioasă, lamentabilă și fără avînt ca o carte de imobil proiectată pe ecran, și mi se spune că aceasta este realism, eu o resping de asemeni. Și unuia și celuilalt, eu cititor, îi răspund cu cuvintele lui Sobachevici: „Puteți să-mi dați o broască acoperită toată cu zahăr, eu tot nu pun gura pe ea. (Aplauze, rîsete). nici stridii: eu știu cu ce seamănă o stridie..." (Risete).

Timpul ne favorizează pe noi, scriitorii.

Timpul ne oferă spre alegere, din vastul material al realității, ceea ce ne este mai la îndemînă, mai pe plac. Și nimeni nu-ți stă pe cap: scrie așa și nu altfel.

Scrie cum îți dictează conștiința și ce îți permite cunoașterea sectorului de viață pe care l-ai ales și nu te speria dinainte de redactori și critici. Există o lege pe care am constatat-o de mai multe ori în practica mea redacțională și de autor: o carte bună, deși chiar ascuțită, cum spunem noi, cîștigă întotdeauna mai curînd decît una de proastă calitate; poate mai repede să treacă orice obstacole posibile în calea ei către cititor. Eu, personal, nu cred în existența unor manuscrise geniale, care nu-și găsesc drumul către cititor. Nu cred! (Aplauze).

Noi sîntem mai bogați decît credem, mai bogați chiar decît ne lăudăm cu bogățiile noastre. Eu, de pildă, sînt convins că nici un fel de imperfecțiune a formelor noastre organizatorice, a metodelor de educare a literaților și de conducere a literaturii nu va putea să împiedice ceea ce va produce geniul bogat al popoarelor noastre, care se află în cea mai bună perioadă istorică a lor, în apropiere de comunism. (Aplauze).

Nu este nimic dacă ne vom autolăuda mai puțin, chiar dacă vom aprecia cu cea mai mare severitate realizările noastre modeste de azi — nu este nici o nenorocire — are cine să ne aprecieze după merite, pe toți împreună și pe fiecare în parte — acesta este cititorul nostru, ce e drept, exigent dar și foarte binevoitor, acesta este marele nostru popor, Partidul nostru Comunist (Aplauze prelungite).

(Text prescurtat)

GAZETA LITERARĂ la... Uzina „1 Mai" – Ploești

FIȘĂ DE CONCURS. Sîmbătă, la Ploești, se discutau cu aprindere și cu precădere două evenimente. Primul — meciul de a doua zi dintre „Petrolul", copilul favorit al ploeștenilor și al campionatului republican de fotbal, și nu știu ce altă echipă; al doilea, fazele raională și regională ale celui de-al 5-lea concurs al formațiilor artistice de amatori, care urmau să se dispute tot a doua zi. Nu sînt antisportiv, dimpotrivă, dar m-am bucurat că la Uzina „1 Mai" se vorbea mai mult, sau aproape numai despre concurs care, evident, intra în vederile relatării de față. „Unde e tovarășul președinte al clubului?" „La Buzău, după costume. A plecat cu o Tatră". „Dar tovarășul responsabil cultural al uzinei?" „Știți, e dus cu problemele concursului la..." „Nici tovarășul M. nu e aici?" „Nu. E la repetiții. Mîine e faza..." „Știu, mulțumesc".

Repetițiile la dansuri au loc într-o sală a clubului. O suită de dansuri din regiunea Ploești și un dans cu temă, care figurează întrecerile socialiste în producție și încununarea lor prin gestul de recunoștință al oamenilor muncii din R.P. Chineză, una din numeroasele țări beneficiare a produselor Uzinei „1 Mai".

Repetiția e epuizantă. Dansatorii au obrajii roșii. Frunțile li se umplu treptat de picături dese de sudoare. Dansul se repetă pentru a nu știu cîta oară. „Nu așa se ține capul. Incă o dată!" Tinerii nu par afectați de acest supliciu. In efortul complicat al deselor repetiții, ei mai găsesc puterea să și surîdă, cu naturalețe. In pauza dintre două repetiții, cineva îmi declară modest: „Noi n-avem pretenții mari, să știți". La care o fată, mai îndrăzneață și mai realistă, replică pe loc: „A, nu. Decît să ieșim primii". In clipa asta, îmi amintesc că la intrarea clubului se află la loc de cinste, pe un panou — care cîndva a avut, probabil, și un geam — două steaguri ce atestă că echipa artistică a Uzinei „1 Mai" a fost fruntașă pe raion și pe regiune la concursul precedent, al 5-lea. E limpede cauza acestei lupte înverșunate cu oboseala: oamenii au tradiție și vor s-o perpetueze sau, mai știi, s-o dezvolte pînă la finala pe țară. Pe la ora două, se termină repetițiile. In sfîrșit, îmi spun, se duc și ei să se odihnească. Nici gînd: „La ora 3 intrăm în schimb", mă informează simplu lăcătușul Stroe Constantin, candidat de partid și mare amator de literatură de aventuri. Discut cu un grup de dansatori, toți utemiști, muncitori în uzină. Sînt foarte mulțumiți de sprijinul pe care li-l dă organizația de partid, direcția uzinei și sindicatul. O fată, poate tot aceea care declarase că vor să iasă primii la concurs, încearcă să dea o turnură critică discuției: „Și totuși..." Se oprește căutînd din ochi aprobarea tovarășilor ei. „Spune, spune". „Sînt unii maiștri mai bătrîni care nu vor să înțeleagă de loc activitatea noastră culturală. Ii interesează numai producția". „Asta nu-i tocmai rău", răspund. „Da, dar ne pun piedici. Ii țin pe unii tovarăși din echipă peste ora de program și trebuie să amînăm repetițiile". Băieții au propuneri de îmbunătățire: „Să existe o legătură mai strînsă între conducerea culturală și șefii de secții, să se convoace ședințe comune, ca să nu mai sufere nici producția, nici activitatea artistică". Tinerii dansatori mai vor ceva: să lucreze și ei numai „de zi", ca și cei din cor sau din orchestre (sînt vreo 3: de balalaici, de muzică ușoară și de muzică populară, în afară de o impozantă fanfară), altminteri se întîlnesc foarte greu pentru repetiții. Și vor, bineînțeles, „fără pretenții", să iasă și la acest concurs primii.

FIȘĂ BIOGRAFICĂ. Uzina are un ziar, „Metalurgistul". Ziarul are o redacție compusă din redactori voluntari, între care un secretar, care citește, corectează, machetează, supraveghează paginația etc. Iar secretarul acesta are o biografie interesantă, care ilustrează, cred, în mod convingător, conceptul culturii de masă. Cînd stai de vorbă cu el, ai senzația că discuți cu un intelectual de profesie. Vorbește cursiv, cu cuvinte alese și în imagini destul de plastice. Pe deasupra și graseiază nițel și nu știu de unde, probabil din literatură, am dedus că numai clasele exploatatoare și intelectualitatea au atributul acesta, prin imitația străinătății. Aflu însă că e muncitor, că tatăl lui este șofer, că a intrat în fabrică în 1948, o lună după naționalizare, în munca de călitor, iar în 1952 a plecat la facultatea muncitorească de doi ani. „Și ați terminat-o în 1954", deduc eu, perspicace. „Nu, am făcut doi ani într-un an". Lucrează acum la Planificare, dar nu-i prea mulțumit: preferă munca în specialitatea sa de bază (călitor controlor). Scrie reportaje despre viața uzinei și ne critică pe noi, „ziariștii de la centru", că nu scriem mai ales despre oameni, ci despre cifre și mașini. Lucrează la o monografie a uzinei și datorită investigațiilor lui în trecutul uzinei, s-au descoperit unele date și anul trecut s-au sărbătorit 50 de ani de la înființarea uzinei. E utemist și, în afara funcției de secretar de redacție, le mai deține și pe acelea de responsabil cultural adjunct și de membru în Comitetul de întreprindere. Tovarăși secretari de redacție de la unele publicații bucureștene, care vă plîngeți de prea multe sarcini, notați încă un amănunt: Dumitru Galia n-a fost scos din producție. Nu mai adaug că, între altele, scrie aproape în fiecare număr al ziarului cîte un reportaj și trimite conștiincios corespondențe la „Flamura Prahovei", „Scînteia" și „Munca". Nu știu dacă masele se pornesc ușor sau greu către cultură, dar cînd s-au pornit — vorba poetului — sînt greu de oprit.

FIȘE

FIȘĂ LINGVISTICĂ. Tovarășul Galia mi-a destăinuit că are dese discuții în contradictoriu cu colegul său — utemistul George Genoiu, pregătitor de materiale în uzină, redactor la „Metalurgistul", poet și dramaturg, membru în conducerea cenaclului uzinei, reporter, cronicar literar, cinematografic, plastic, muzical și student în ultimul an, fără frecvență, la Instiutul de teatru și cinematografie din București. Mărul discordiei? Limbajul articolelor scrise de tovarășul Genoiu, limbaj pe care tovarășul Galia îl consideră inaccesibil celor mai mulți muncitori din uzină (de ex.: „ideile care fecundează literatura..."). „I-am explicat — îmi spune Dumitru Galia care, de altfel, vorbește în termeni elogioși despre adversarul său întru lingvistică — că e bine să introducem cît mai multă cultură în mase, dar nu așa dintr-o dată." Am înclinat să-i dau dreptate lui Galia. Dar în uzină am stat de vorbă cu un tînăr brunet, cu ochi negri și veseli. Se numește Virgil Nicolescu, e fruntaș în producție și trăiește cu 13 ani înainte, poate în comunism (brigadă pe care o conduce, denumită oficial „Brigada păcii", lucrează în contul anului 1972). Este secretarul U.T.M. al secției Mecanică 4, are o chitară cumpărată la Moscova în timpul Festivalului, o soție, se spune, foarte frumoasă, și-i place literatura tehnică. Acest tînăr muncitor, care nu urmează nici Institutul de teatru și nici filozofia, folosește degajat, în convorbirea cu mine, cuvinte ca: amuzament, frapat, ezit și altele. Așa dar... ezit să-i dau dreptate tovarășului Galia. Se poate ca el însuși să fi rămas în urmă în această privință. Cultura se răspîndește mai repede decît reușim uneori să ne dăm seama.

FIȘĂ DE BIBLIOTECĂ. Numărul: 65. Numele: Matache Mihai. Profesia: frezor. Alte date: e utemist; în cinci luni, de la 1 ianuarie la 31 mai 1959, a citit 50 de volume. Deci 10 volume pe lună și aproape 3 pe săptămînă, concurînd astfel cu cei mai harnici dintre criticii noștri literari. Citez cîteva titluri: „Desfășurarea", „Cronica de familie", „Neamul Jurbinilor", „Oblomov", „Romanul de cinci parale", „Moromeții", „Copiii căpitanului Grant", „Ditte, fiica omului", „Bursucii".

Fișa nr. 496. Numele: Terecoasă Stelian. Profesia: maistru la turnătoria de oțel. Alte date: comunist, muncitor a cărui activitate în producție „este demnă de toată cinstea" („Metalurgistul" din 14 aprilie a.c.); a citit în 5 luni — 43 de volume („Tutunul", „Tom Jones", „Casa Buddenbroock", „Rădăcinile sînt amare", „Cronica de familie", „Setea", „Primele bucurii", „Idiotul" etc.).

FIȘE DIVERSE. 1. In atenția unor poeți tineri, care publică în revistele noastre. La cenaclul uzinei se citesc poezii legate numai de munca din uzină, de lupta pentru pace, de viața nouă din patria noastră. Și autorii lor nu sînt de loc lipsiți de talent. Păcat că n-am spațiul necesar ca să pot cita din versurile mecanicului lăcătuș Constantin Trușcă, ale doctorului Constantin Crăciunoiu sau ale pregătitorului George Genoiu.

2. In atenția conducerii cenaclului (C. Trușcă, C. Crăciunoiu, G. Genoiu, adică tocmai poeții de mai sus). Cînd se vor definitiva textele pentru echipa de agitație, care de două luni n-a mai făcut nici un fel de agitație în jurul ei și, firește, nici în jurul problemelor uzinei?

3. In atenția muncitorilor din regiunea Ploești. Chemarea lansată de grupa sindicală de la Sectorul Freze, Secția Uzinaj: „Fiecare muncitor, un cititor", după cîte am aflat din sursă neoficială, urmează să fie adresată nu numai muncitorilor din Uzina „1 Mai", ci tuturor muncitorilor din regiunea Ploești. Deci, pregătiți-vă!

★

Fără îndoială că n-am reușit să cuprind în aceste puține rînduri vastitatea și diversitatea activității culturale a Uzinei „1 Mai" din Ploești. Impresionant este înainte de toate, ritmul culturalizării, atît de rapid, încît s-ar putea ca peste cîtva timp, cînd vom reveni în uzină pentru a măsura progresul realizat, să încercăm sentimentul că trăim și sub raport cultural cu vreo 13 ani mai tîrziu, sentiment pe care l-am avut stînd de vorbă cu strungarul Virgil Nicolescu, tînărul cu aceeași vîrstă în 1959 și în 1972.

Dumitru SOLOMON

CĂRȚI LITERARE

Cartea în uzină

Franz Liebhard împlinește 60 de ani

Franz Liebhard, unul dintre cei mai de seamă scriitori germani din R.P.R. sărbătorește cea de-a 60-a aniversare a zilei sale de naștere. Opera literară a lui Franz Liebhard este cunoscută nu numai de cititorii germani din patria noastră ci și de oameni ai muncii aparținînd celorlalte naționalități, care de mult, datorită traducerilor, apreciază creația originală și viguroasă a acestui poet.

In opera sa literară și înainte de toate în volumul de poezii „Cronica șvabă", în ciclul „Au fost doi flăcăi șvabi" ca și în multe alte cicluri și versuri apărute între timp, Franz Liebhard a zugrăvit în imagini impresionante procesul reînoirii democrate a poporului în spiritul socialismului, înrîurirea binefăcătoare a politicii naționale înțelepte, dusă de Partidul Muncitoresc Romîn. O temă predominantă a liricii sale este descrierea dorinței de integrare și participarea activă, contribuția oamenilor muncii germani din R.P.R. la construcția socialistă, umăr la umăr cu celelalte naționalități.

Realitatea cea nouă a industriei socialiste și a gospodăriilor colective, spiritul nou, care însuflețește pe muncitorii din fabrici, din mine și de pe ogoare, găsesc în Liebhard un cronicar atent, fidel și eficace. El demască fără cruțare recidivele naționalismului șovin, armă otrăvită a burgheziei.

In ciclul său de poezii despre „Cei doi flăcăi șvabi", el descrie soarta tragică a unor tineri germani, ademeniți în Germania occidentală, de acolo vînduți „Legiunii străine", ca să piară jalnic în războiul colonial imperialist din Vietnam. Lupta pentru pace are în Franz Liebhard pe unul dintre cei mai elocvenți cîntăreți; înfățișarea morții eroice a celor șapte muncitori germani din mișcarea de rezistență, împușcați de naziști, ne relevă un poet apt să creeze imagini de o forță artistică răscolitoare.

Franz Liebhard nu este numai un liric deosebit de valoros ci și un povestitor experimentat („Comoara turcilor"), eseist, publicist și foiletonist. In anii din urmă el își desfășoară activitatea principală în domeniul teatrului și în funcția sa de conducător artistic al Teatrului German din Timișoara a adus o contribuție esențială la renașterea, într-un alt spirit, a celui mai vechi teatru german din Romînia.

Acest poet, preocupat atît de multilateral de problemele dezvoltării culturii progresiste germane își serbează cea de-a 60-a aniversare, în deplină vigoare a forțelor și însuflețit de-o dragoste tinerească de muncă. Astfel îl dorim încă mulți ani în mijlocul nostru — iată urarea sinceră a tuturor prietenilor săi, a cititorilor și spectatorilor din rîndurile oamenilor muncii ai țării noastre.

Alfred Margul SPERBER

CONTINUARI

Miron Radu Paraschivescu

diu prin prelucrarea, mai mult sau mai puțin organică, a propriilor expresii poetice ale acestuia. Miron Radu Paraschivescu, pe urmele lui Anton Pann, a făcut saltul calitativ de la amestec la combinație, la sinteză chimică, adică, în fond, saltul de la prelucrare la creație. El a dat stabilitate artistică acelei „frumuseți unice dar efemere" pe care o atinge, uneori fără intenție artistică, textul lăutarului anonim. Lirismul lui Miron Radu Paraschivescu este monografia lirică a sufletului mahalalei, în reacțiile sale la evenimentele capitale ale vieții sociale care l-a produs, astfel cum, altădată, Coșbuc crease monografia lirică a satului. Și într-un caz și într-altul, arta poetului tipizează, de fapt, sentimente esențiale ale omului prin intermediul particularităților concrete ale mediului și ale individului.

Militant, Miron Radu Paraschivescu aducea lauda omului liber pe plan social, nu a individualității închise în sine, cu iluzoria libertate egotistă a abstragerii din lume. In timpul războiului, cînd Ion Barbu îi recomanda închiderea în turnul de fildeș ca ideală libertate a individului, Miron Radu Paraschivescu își proclama sublim convingerea:

Nu cred în libertate cît nu e-a tuturor.
In fracții ciopîrțită, un stîrv rămîne, rece.
. . . .
Nu-mi trebuie nimica de nu-i a tuturor!
Nu-mi trebuie văpaia sărutului, măcar,
Nici munții de zăpadă aprinși în cîte-un nor,
Nici ziua sărbătorii închisă-n calendar
Dar nesporită-n carnea și strigătul mulțimii!

Cînd „libertatea tuturor" a fost cucerită, prin lupta revoluționară a clasei muncitoare, Miron Radu Paraschivescu și-a desfășurat, pe o treaptă nouă, multilaterala activitate partinică, conducînd reviste literare și participînd la îndrumarea tinerelor talente pe făgașul realismului socialist. Poșta redacției, pasiune veche, a exercitat-o cu sîrg în diferiți ani, într-una din primele noastre publicații literare conduse de partid, după 23 August 1944, ca și, recent, în Contemporanul. Iar poetul a scris alte laude, elogiind valorile veșnice ale naturii și omului în cea mai înaltă ipostază concret-istorică a lor, acelea ale vieții socialiste.

Volumul Laude (1953) întrunea prima serie a noilor închinări aduse libertății cu amintirea trecutului de îngenunchere și cu perspectiva viitorului întrevăzută luminos. O amplă Cîntare a Romîniei (1951) evoca istoria luptelor pentru libertate ale poporului pînă la victoria de azi. Laudele sale slăvesc acum poporul constructor al socialismului, lupta pentru pacea lumii și, mai ales, partidul ca forță conducătoare spre progres și creație. Cele cinci toasturi de ziua partidului sînt memorabile, iar Dedicația aduce partidului, darul poetic, cu durerile de altădată conținute:

Și-acuma iată-l, prelucrat
Nu chiar de-un meșter aurar,
Dar mai sporit la preț, nițel,
Nu printr-a mea lucrare, ci
Prin cîntul viu ce izbuti
Să-nfrîngă lacrima din el.

O laudă e adusă pîinii cînd
Se rotunjește din apă, humă, sare.
Eternul legămînt al lumilor în pîine.

O laudă femeii care „poartă / sămînța grea a lumii viitoare". Și pruncului care „dintr-o nădejde s-a născut și-un vis, / fiu al iubirii pline și carnale":

Privește! El e universul mic:
Planeta-ntreagă pentru el rotește,
Stele și sori în ochi îi oglindește
Să crească-n el un vrednic bolșevic.

Lauda tîmplarului, lăutarului (vechiul său erou liric), muncii, bucuriei (și lacrimilor de bucurie).

O mai bogată suită de Laude așteaptă acum lumina tiparului, adăugită la cea dintîi. Un pur omagiu e adus aici, fruntii, „mîndrul feței arc" pe care, ca niște baudelairiene personaje, „minciuna, ura, sila poate" se zbat zadarnic „să lase prihănită urmă". Poetul laudă cărbunii, vegetale cu valoarea transformată, — „neliniștite păduri întoarse-n piatră", „sporind subpămîntenele comori" cărora, șoimi „le dau minerii roată / de sus, din lumea unde-au fost odată".

Dar mai ales, poetul aduce acum vieții noi o virgiliană cîntare, lăudînd germinarea și rodirea, munca și belșugul, anotimpul recoltei și piața de desfacere a acesteia, sau numai tomata și mărul, microcosmosul reprezentativ. Bucolicele lui M. R. Paraschivescu nu sînt ale unui neosemănătorist, ci ale unui poet de profunde implicații filozofice, stăpîn pe expresia complexă și concentrată a lirismului superior. Virtuozitatea sa de bijutier fin, perfecționată și prin marele exercițiu al unor tălmăciri poetice excepționale în amploare, ca acelea din Mickiewicz și din Nekrasov, slujește acum lauda bogăției cucerită de oameni prin victoriile revoluției socialiste în plină desfășurare. Poetul își aduce lauda cu seninătatea învingătorului întors la gospodărie și respirînd cu toți porii pacea înconjurătoare.

Dar vechiul și încercatul luptător n-a încetat lupta și nu se amăgește idilic; desigur, potențele combativității sale poetice nu-s epuizate nici ele.

Prezență discretă, mai mult de esență și mai puțin de aparență, fără să exceleze prin productivitate, poezia lui Miron Radu Paraschivescu poate, uneori, să fie uitată în bilanțul pripit al vreunui critic, însă durează, trainică, în inimile cititorilor fără număr și ale adevăraților iubitori de poezie, ca una dintre cele mai autentice valori actuale.

Savin BRATU

BIBLIOGRAFIA

Poezie:

Cîntice țigănești (reeditare — adăugite) ESPLA, 1957

Laude, ESPLA

Tălmăciri după opt poeți europeni, București 1946.

Basmele lui Pușkin prelucrate în romînește, București, 1945.

Pușkin — Ruslan și Ludmila, Editura de stat, 1951.

Nekrasov — Poeme alese, Cartea Rusă, 1953 (și în biblioteca pentru toți; v. și POEZII, Biblioteca școlarului, 1953).

Nekrasov — Opere Alese în două volume, Cartea Rusă, 1955-1957.

Nekrasov — Generalul Talpă-Lată și Gerul moșu cu nasul roșu. Editura tineretului, 1955.

Nekrasov — Femeile ruse, Decembristele, Cartea Rusă, 1956.

Mickiewicz — Pan Tadeusz, ESPLA, 1956.

Mickiewicz — Poezii (culegere, alături de Vlaicu Bîrna și Virgil Teodorescu) 1957.

O nuvelă valoroasă dedicată Eliberării

de a deveni oricînd obiectul umilinței gratuite și voluptuoase din partea unor bogătași ai satului ca Miuleț. Marin Preda sugerează cu subtilitate în ce constă „drama" eroului său: „alienarea" socială pe care o sufere Anton Modan apare în înțelegerea faptului că voioșia și generozitatea lui spontană sînt incompatibile cu reala sa condiție socială de viață, în sentimentul dureros al dezarmării în fața legilor implacabile ale diviziunii de clasă, în resemnarea sumbră care-i copleșește ființa bicuită de umilință, cufundîndu-l în existența obscură a unui om aruncat iremediabil la periferia vieții sociale țărănești. („...E mai bine să fii cum ești. E mai bine să nu-ți mai bată și să nu ți se mai aprindă inima fără folos... i se plătea puțin, i se cerea să muncească peste puteri: îndura, tăcea, nu vorbea! Uneori inima tot i se mai aprindea, dar descoperise în el puterea de a o domoli, putere care făcu să crească în el o mîndrie ciudată, sumbră".) Este evident că eroul „Indrăznelii" aparține aceleiași familii de umiliți și ofensați ai vieții — ca și Ilie Barbu din „Desfășurarea" sau eroul din povestirea „Ferestre întunecate". Participarea sub arme la războiul antisovietic, veștile care-i vin de acasă în această perioadă accentuează starea de suferință morală care mocnește mereu în adîncurile conștiinței lui Anton Modan. Eroul e cuprins de o stare de închircire sufletească, de inerție și letargie, copleșit de o resemnare fatalistă sub presiunea împrejurărilor tragice ale războiului, inocența sa politică și ignoranța țărănească, născută din izolare și singurătate, împingîndu-l la o filozofie a pasivității și resemnării. Aflarea nedreptăților care se întîmplă în sat, înșelăciunea cinică la care erau supuși nevasta și copilul său din partea lui Miuleț îl fac să mediteze astfel: „Va să zică să bată tunul în partea-aia ca să-i fie bine domnului Miuleț în partea astălaltă. Totul e zadarnic și fără rost pe lumea aceasta, tot ce faci se întoarce împotriva ta" (subl. n.) „Războiul se lungea și Anton nu mai vru să ia parte la el; acum vroia să trăiască, să treacă această furtună care nu era pentru el și să aștepte să vie alta".

Există, în ultima nuvelă a lui Marin Preda, o subtilă interpătrundere între dialectica marilor evenimente social-istorice și dialectica sufletească a eroului. Marea autenticitate a nuvelei o dă tocmai faptul că evoluția evenimentelor istorice apare în permanență „tradusă" în mișcarea sufletească sui-generis a lui Anton Modan, în percepțiile și reacțiile sale organice. Subtilitatea psihologică a nuvelei descinde din faptul că aceste evenimente istorice nu au un reflex automat, schematic, convențional; procesul de „desalienare" al eroului este urmărit în logica lui afectivă specifică, țărănească, cu aspecte adeseori trudnice, ceea ce conferă nuvelei o forță de adevăr și o credibilitate cu totul deosebite. Satisfacția secretă pe care i-o dă lui Anton observarea panicii superiorilor antonescieni, în fața iminenței prăbușirii frontului din Est, se conjugă cu afectarea tipic țărănească a neînțelegerii și obedienței oarbe, a „prostiei" și supunerii necondiționate în fața mecanicii militare („— Caporal, spuse maiorul cu un glas întristat, ce-ai înțeles tu din ordinul de zi? — Să trăiți dom'le maior, am înțeles ordinul de zi al domnului Mareșal Antonescu, răspunse Anton ca un papagal. — Ce-ai înțeles? repetă maiorul. — Să trăiți dom'le maior, am înțeles disciplina, răspunse Anton numaidecît. — Numai atît ai înțeles?! murmură maiorul... — Să trăiți dom'le maior, am înțeles că inamicul vrea să ne atace pe la spate" răspunde Anton, simulînd neînțelegerea faptului că ordinul de zi se referea la „primejdia" unei răscoale interne, ceea ce-l face pe maior să conchidă „cu dispreț": „spatele mă-ti de caporal!"). Marin Preda subliniază cu finețe, în continuare, în psihologia lui Anton Modan, aceeași stare de spirit a unei resemnări sumbre, descurajate, a unui anumit fatalism, persistența, chiar la întoarcerea sa acasă de pe front, a vechilor automatisme sufletești.

Nuvela urmărește tocmai evoluția conștiinței lui Anton Modan, de la starea aceasta de inerție și dezabuzare, la o stare de euforie și îndrăzneală, trezirea puternică a instinctului de demnitate în sufletul acestui țăran sărac, voința dîrză de afirmare a independenței sale sufletești și a propriilor sale însușiri, de reabilitare a sa în fața propriei conștiințe. Meritul remarcabil al nuvelei lui Marin Preda stă însă în faptul că cele mai fine mișcări sufletești ale eroului apar într-o strînsă interdependență cu marile evenimente istorice ale epocii. Contactul cu ostașii sovietici, participarea, în primele luni ale Eliberării, la un miting în care ascultă copleșit de o tulburare adîncă cuvîntul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, apar în nuvelă ca factorii hotărîtori care declanșează procesul de metamorfoză sufletescă în conștiința lui Anton Modan, trezirea voinței sale de demnitate și cucerirea „îndrăznelii". Nuvela demonstrează astfel, prin autenticitatea raporturilor dintre existența socială și conștiința socială, cît de organic aparține spiritul ei metodei realismului socialist. Pretutindeni ne întîmpină aceeași desăvîrșită exactitate în studiul psihologiei țăranului. Ceea ce atinge, în modul cel mai particular, via sensibilitate morală a eroului nostru în întîlnirea cu ostașii ruși, este voioșia și cordialitatea lor, sufletul lor larg și generos, care revelează acestui țăran romîn condamnat pînă de curînd la o stare de inhibiție și închircire sufletească, de posomorire și îndărătnicie resemnată, — existența unui mod de viață psihică cu totul necunoscut, existența unui univers sufletesc nou, fapt de natură să provoace, în conștiința lui Anton Modan, un metabolism sufletesc cu totul special („Ce fel de suflet au oamenii ăștia, se întreabă Anton tulburat. Numai copiii au firea atît de deschisă! Ce fel de viață o fi ducînd ei în satele lor?". Intrebarea finală a lui Anton sună ca o concluzie revelatoare: „Mihoc, ce-i facem Mihoc, cum să-i facem să trăim și noi altfel, Mihoc!?") Dialectica morală a eroului este aci profundă. „Alienarea" lui sufletească îl tortureazǎ mai puternic ca oricînd, sentimentul eterogeneității planului său sufletesc față de sufletul acestor oameni, care „se vor întoarce la nevestele și copiii lor plini de glorie", îl apasă cu violență, chinul suferinței zadarnice de pînă acum îl macină tot mai mult, iar o întrebare cu o rezonanță simbolică pentru destinul unui întreg popor i se fixează cu o forță crescîndă în adîncul conștiinței: „Dar el, Anton, cu ce bucurie și cu ce glorie să se întoarcă acasă?" Arta lui Marin Preda în analiza proceselor morale, în analiza implicațiilor etice ale vieții sufletești și ale acțiunilor social-istorice atinge aci una din treptele ei cele mai înalte.

Participarea la un miting unde, ascultînd glasul Partidului Comunist Romîn, i se deschide perspectiva înlăturării puterii celor din speța lui Miuleț și a guvernului care-i proteja, perspectiva înlăturării puterii acelor factori care generaseră umilința, insignifianța socială și „alienarea" lui sufletească — dezlănțuie o efervescență extraordinară în conștiința lui Anton Modan, o resurecție sufletească neobișnuită, o „renaștere", pe un plan superior, a acelor însușiri pe care existența trudnică și încețoșată de pînă acum i le comprimase și i le sufocase. Cu multă subtilitate, Marin Preda urmărește intensa dezbatere interioară a eroului, tulburarea sa profundă, sentimentul său irezistibil, de o efectivă adîncime morală, al necesității de a merita acest nou destin istoric, de a înfăptui o acțiune care să confirme demnitatea sa, dreptul său la libertate și independență sufletească. Sentiment care va culmina în hotărîrea de a se înscrie ca voluntar în lupta pe frontul antihitlerist. In acest proces sufletesc, Marin Preda a personificat, cu o pătrundere reală, un întreg proces istoric, de o importanță hotărîtoare pentru destinele poporului romîn, dezvăluind admirabil mobilurile sufletești ale marii acțiuni de participare a armatei romîne la lupta împotriva hitlerismului, reflectînd reala stare de spirit a maselor de ostași romîni în această clipă istorică decisivă: „...Eu trebuie să merg pe front, gîndi el plutind parcă în acea lumină, eu acuma trebuie să merg, acuma bate vîntul cel bun... Trebuie să merg pe front și să pun mîna pe tun, acolo e rostul meu".

Și în „Indrăzneala", Marin Preda ni se dezvăluie același analist neîntrecut al procesului de trezire la o viață social-istorică superioară a păturilor celor mai oropsite ale țărănimii sărace — pe care ni l-au făcut cunoscut memorabila nuvelă „Desfășurarea" și povestirea „Ferestre întunecate". Acțiunea eroică din finalul povestirii, cînd caporalul Modan preia singur inițiativa luptei distrugînd cu mica sa baterie, cele „cinci tancuri ale nemților" — semnifică desăvîrșirea „catharsis-"ului său moral. Sentimentul apăsător ale unei vinovății obscure, al unei vieți risipite zadarnic, dispare definitiv, procesul de „desalienare" al eroului s-a înfăptuit complet, integritatea sa sufletească e deplină, eroul a dobîndit pentru totdeauna „îndrăzneala", „dar nu îndrăzneala de altădată, care țîșnea din mînie și jignire... ci îndrăzneala rece, fără bătăi de inimă, necruțătoare și sigură de sine". („Nu fu cea mai grea bătălie la care mai luă parte Anton... dar fu cea care îi plăcu cel mai mult. Se răcorise, ceva greu și dureros i se ridicase pentru totdeauna de pe inimă".) Există, în această scenă a acțiunii lui Anton Modan, un omagiu strălucit pe care îl aduce Marin Preda patriotismului de substanță, dictat de adînci resorturi morale, al țăranului romîn, saltului excepțional provocat în conștiința acestui țăran de marele eveniment istoric al eliberării țării.

Originalitatea nuvelei lui Marin Preda descinde, în primul rînd, din sensibilitatea excepțională a prozatorului față de viața morală a eroilor săi. Discontinuitatea structurii eroilor lui Marin Preda în raport cu tipurile de eroi-țărani ai lui Rebreanu apare evidentă. Nu foamea de pămînt domină în primul rînd conștiința lui Anton Modan, ci o susceptibilitate particulară față de umilința și nevertebrarea morală, reacția intensă în fața „alienării" sufletești în condițiile inegalității sociale. Marin Preda subliniază cu finețe „nemulțumirea curioasă" a lui Antom Modan în fața „pornirii nerăbdătoare și parcă oarbe" care răzbate din vorbele înfrigurate ale celorlalți țărani: „...— moșia Popa ...moșia Popa!..."; ceea ce-l obsedează pe eroul „Indrăznelii" este, dimpotrivă, perpetuarea dominației lui Miuleț în sat, ascendentul social pe care acesta continuă să-l dețină, sentimentul puternic că fără înlăturarea celor din speța lui Miuleț, nu va putea fi instaurată „dreptatea". Instinctul moral puternic conferă eroului o luciditate politică reală. „Oameni" și „umbre" — aceasta este diviziunea pe care tinde Marin Preda să o adopte la un moment dat în „clasificarea" oamenilor din sat. Scriitorul creează o opoziție subtilă și revelatoare între conduita lui Anton Modan care, trecut prin procesul său de „iluminare" și „conversiune" sufletească, discută cu Miuleț, urmărind cu o penetrație calmă reacțiile acestuia — și figura acelui țăran care se apropie de Miuleț cu „o umilință ciudată, inertă, care parcă nu mai ajuta la nimic", rostind „să trăiți!", cu aceeași „umilință zadarnică" în glas, ascultînd cu o supunere moartă ordinele aceluia și „lăsînd în urma lui ceva ciudat, parcă umbra sa care, ca orice umbră, poți să calci pe ea fără grijă și dacă te supără cu ceva, să miști pe cel care o are încolo sau încoace, după cum îți convine". In acest contrast, scriitorul a fixat întreaga dialectică morală a nuvelei sale.

O a doua calitate fundamentală a povestirii lui Marin Preda o formează autenticitatea ei remarcabilă. Procesul de metamorfoză sufletească se desfășoară perpetuu pe fundalul vechilor deprinderi țărănești. Atitudinea prudentă și retractilă a lui Anton Modan la vederea grupului de ostași ruși face loc unei curiozități puternice în clipa în care, „uimit și nedumerit", aude glasul unuia dintre ei și vede semnele lor din depărtare. („Gheorghe al lui Matei, strigă așa, seamănă glasul cu Gheorghe al lui Matei, îl fulgeră pe Anton prin cap"): neîncrederea și teama obscură sînt dizolvate prin simplul efect al unui gest familiar „universului" țărănesc romînesc.

Cu „Indrăzneala", proza noastră realist-socialistă înscrie un nou succes de prestigiu — iar literatura dedicată celei de a 15-a aniversări a Eliberării țării înregistrează prima ei biruință considerabilă.

N. TERTULIAN

Libertate lui Glezos!

torie. El se dăruia acum poporului său prin acțiunea lui de gazetar, prin cuvîntul lui de călăuzitor înaripat.

Dar cuvîntul acesta era expresia unei voințe de înnoire, de demnitate și de independență națională, care încurca multe socoteli ale celor de la putere. Și ceea ce n-au putut hitleriștii, a izbutit regimul reacționar din Grecia: Manolis Glezos a fost condamnat și a stat întemnițat timp de 6 ani.

Eliberat, sub presiunea opiniei publice, Glezos a devenit directorul ziarului „Avghi", tribună de luptă împotriva imperialismului american și a slugilor lui, tribună de luptă pentru o Grecie într-adevăr liberă și independentă.

La 28 noiembrie 1958, Glezos a fost însă din nou aruncat în temniță de dușmanii poporului său. A însemnat, acest act samavolnic, un ultragiu adus conștiinței iubitorilor de pace și de progres de pretutindeni. Ca o avalanșă, în ultimele 6 luni, mii și mii de proteste s-au revărsat asupra guvernanților de la Atena, unde Glezos scrisese acea pagină de eroism acum 18 ani.

E greu de conceput că o asemenea avalanșă să nu deschidă porțile temniței unde eroul național de acum 18 ani a fost aruncat.

E greu de conceput ca glasul unit al atîtor factori de opinie publică, de felurite orientări politice, din toate punctele globului, glas care strigă Libertate lui Glezos! să rămînă fără ecou.

Cu emoție și nădejde în această vibrație unanimă, se înscrie și glasul opiniei publice din țara noastră, care prin atîția exponenți ai ei, printre care și ziariștii, a strigat și strigă: LIBERTATE LUI GLEZOS.

George IVAȘCU

CRONICA DRAMATICĂ

Spectacolele lui „Berliner Ensemble"

I. Cîteva observații

de V. MÎNDRA

O bună parte dintre cronicile scrise pe marginea turneului lui „Berliner Ensemble" s-au dispensat de discutarea spectacolelor în raport cu doctrina teatrală a lui Bertolt Brecht. Este, desigur, cu mult mai simplu să te referi la meritele acestui teatru remarcabil dincolo de orice considerente de principiu și stil, dar este de crezut că nu se poate ajunge la concluzii sigure și profunde eludînd problema fundamentală pe care o ridică trupa lui Brecht, ca emisar al unei școli teatrale profilate.

Spectatorii, atît cei care s-au entuziasmat cît și cei care nu s-au declarat încîntați, au înțeles că se află în fața unui lucru nou și deosebit. Nimeni n-a privit cu indiferență scena, nimeni nu s-a putut sustrage unei anume tulburări, nimeni nu și-a păstrat la aceste spectacole calmul și seninătatea imperturbabilă. Este adevărat că în această confruntare a sistemului teoretic expus de Brecht cu munca artistică a ansamblului său, au apărut mai limpede exagerările doctrinarului, limitele reale, verificate în transfigurarea scenică, ale ideilor sale înnoitoare. In acest chip s-a putut observa că celebrul „efect al înstrăinării" a fost tradus într-un joc discret, de nuanțe intelectualizate, dar n-a devenit decît foarte rar (și nu la cei mai înzestrați interpreți) o simplă recitare abilă și exterioară a textului. Obiectivarea actorului față de rol se produce într-adevăr, însă nicidecum în sensul unei renunțări la vibrația interioară a fiecărui cuvînt. Nu are loc o detașare a interpretului de resorturile intime ale personajului. „Obiectivarea" se realizează de fapt prin înlăturarea oricăror mijloace de poleire sentimentală a rolului încredințat. Actorul semnalează publicului prin comportare sobră ca și prin respectarea strictă a sarcinilor sale ideologice, raportul exact dintre alb și negru în compoziția sufletească a personajului. El nu strigă în fața sălii „iată ce tip oribil joc eu!" ci, dimpotrivă, îi șoptește cu o teribilă claritate „iată ce caracter condamnabil sînt eu". Este aci un alt mod de trăire a rolurilor, prin considerarea critică a personalității împrumutate, dar pe care artistul-interpret o adoptă cu un zel artistic de cea mai bună calitate. Avem de-a face, așadar, cu reprezentarea lucidă a unor eroi care nu se înduioșează de propria lor soartă și, în general, nu par dispuși să cadă în mrejele auto-admirării.

Opunerea categorică dintre teatrul brechtian ca teatru de reprezentare și sistemul stanislavskian ca teatru al trăirii ne apare, după recentul turneu, evident exagerată. Este vorba mai curînd de o opoziție de stiluri în realizarea trăirii scenice, în care Brecht aduce corectivul, de o însemnătate indiscutabilă, al renunțării la atributele zgomotoase ale unei autenticități dusă pînă la reproducerea magică a vieții pe scenă. Cu alte cuvinte, este de remarcat în școala brechtiană (lăsînd la o parte excesele ca și teoriile rămase pe hîrtie) tendința de a dezgoli conflictele de o îmbrăcăminte afectivă luxuriantă, pentru a pune în lumină ideile care se înfruntă. Se caută astfel realizarea unui teatru care se ocupă cu esențe, ceea ce nu implică de loc renunțarea la nuanțe, absolut necesare în obținerea unui relief ideologic profund.

Ați observat cum rîd actorii educați de Brecht? Ei posedă, în primul rînd, o gamă infinită a zîmbetului, socotit pe bună dreptate ca registru adecvat sublinierii inteligente a simțămintelor ca și a ideilor. Rîsul este în general utilizat ca semnal simbolic, indicînd o atitudine, rezumînd o poziție. Rîsul gros cu intonații pline al lui Galileu și al ucenicilor săi în momentul descoperirii unui nou adevăr — același rîs care o înfioară pe Frau Sarti, evidențiază o anume poziție față de viață, un anume crez. Rîsul subțire, cu tonalitate falsă, al doamnei de onoare de pe lîngă Cosmo de Medicis, semnalează, la rîndul său, suportul conformist al atitudinii potrivnice față de descoperirile lui Galileu. In același spectacol rîsul ascuțit, puțin speriat, al femeii din popor care ascultă balade despre Galileu, subliniază interesul oamenilor simpli pentru tulburătoarele idei ale renumitului om de știință.

Rîsul și plînsul, care — dezlănțuite fără limită în vechiul teatru pasional — au acoperit deseori lipsa unui mesaj consistent, devin astfel, alături de alte manifestări sufletești stilizate, semne simbolice cu funcție ideologică. Stilizarea prezentării sentimentelor vine, desigur (cum Brecht a recunoscut-o) din arsenalul teatrului tradițional chinez, în care personajele impresionează publicul nu prin dezlănțuiri pasionale, ci prin participarea activă la evidențierea sensului moral al povestirii dramatice din care fac parte.

Filiația cu drama chineză este legată de caracterul educativ al teatrului brechtian. Dimensiunea epică este abordată, așadar, ca mijloc de fabulare morală, cu sarcina transmiterii unor învățăminte. In vreme însă ce la Kuan Han-cin sau la alți clasici chinezi formula epică era limitată la tratarea unor fapte de viață, în chipul tîlcuirii înțelepte a unei experiențe instructive, la Brecht, scriitorul comunist de azi, construcția narativă a dramei servește elaborării unor răspunsuri complete la întrebări de cea mai mare actualitate. Iată de ce formula brechtiană a spectacolului se potrivește mai ales unor texte adecvate acesteia și se ilustrează deplin atunci cînd slujește transpunerea scenică a pieselor lui Brecht, croite pentru o asemenea viziune teatrală.

S-a spus nu odată că autorul lui „Mutter Courage" este în primul rînd un mare poet dramatic și abia în al doilea rînd un om de teatru remarcabil. La aceasta s-ar putea replica, desigur, că pentru a fi, în felul lui Brecht, un mare dramaturg, este obligatoriu să ai geniu regizoral.

Ce este teatrul epic? In nici un caz o simplă fragmentare a materiei dramatice într-un număr de secvențe inspirate. Ne aflăm în fața unei modalități curajoase de a cuprinde în forme corespunzătoare problematica atît de complexă a vremii noastre. Drama epică brechtiană încearcă să descrie un cerc mai larg și să obțină un tipar mai plastic obligației de a elucida pe scenă procese de idei dintre cele mai complicate. Brecht nu este singurul căutător comunist în Alaska marilor idei ale veacului. Maiakovski, Vișnevski sau mai recent Pogodin au explorat pe căi paralele același drum spre forme dramatice care să răspundă cerințelor noului public. Brecht, ca și ceilalți scriitori citați mai sus, a dat teatrului de idei contemporan un înțeles eminamente politic. Caracterul educativ al teatrului nu este o noutate, obligațiile sale instructive nu sînt o descoperire uluitoare. Dar sarcina constă în a face educație eficientă, răspunzînd unor teme de o actualitate acută și într-un spirit consecvent revoluționar. Asemenea considerente l-au condus pe Brecht la excluderea din teatru a spectaculosului exterior, a magiei de trei parale, ca și a tehnicii burgheze, a „dramatismului" întreținut prin tensiunea curiozității pentru „ce va fi" de la un act la celălalt. Autorul „Vieții lui Galilei" se numără printre acei oameni de teatru care acordă spectatorului dreptul de a fi inteligent. In piesele sau în spectacolele sale Brecht îl previne pe privitor, mărturisindu-i anticipat conținutul fiecărui tablou și invitîndu-l nu la o beție de imagini și senzații, ci la o discuție strălucitoare de idei. De aci caracterul afirmat didactic al teatrului brechtian, care stăruie consecvent în misiunea sa pedagogică. Cineva a făcut, într-o cronică, o apropiere între Brecht și Camil Petrescu, amintindu-și că autorul „Jocului ielelor" a declarat cum că „văzuse idei". De fapt deosebirea este capitală între fascinația oarbă a monadelor caracteristică eroilor lui Camil Petrescu din opera sa mai veche și personajele lui Brecht care se înfruntă, nu într-un joc tragic și steril ci, dimpotrivă, într-o dezbatere vie, cu concluzii limpezi în spiritul concepției marxist-leniniste.

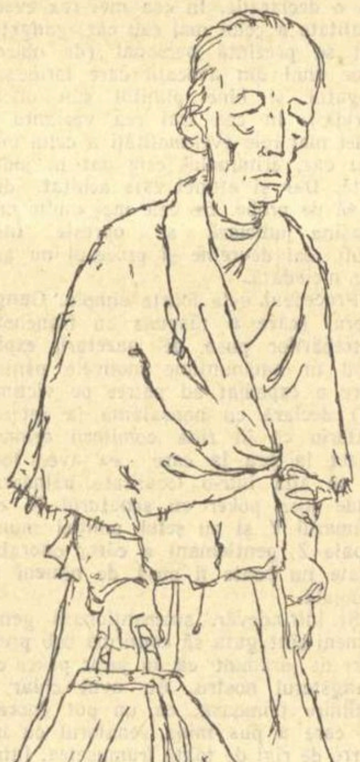
HELENE WEIGEL
în rolul Pelaghiei Vlasova
Desen de SILVAN

Promovînd, în accente revoluționare, teatrul de idei, Brecht a înțeles necesitatea de a da pieselor și spectacolelor sale un caracter popular, destinat să deschidă larg porțile către miezul consistent al discuției. S-a pornit, în acest scop, de la principiul sintezei artelor care pot colabora la luminarea sarcinilor textului dramei. Muzica, dansul, plastica decorurilor și a costumelor, pelicula de film au fost angajate într-o acțiune comună, dar în același spirit al sobrietății și al măsurii. Actorul a devenit astfel un interpret complex iar mijloacele de subliniere a mesajului s-au amplificat considerabil.

In spectacolele recentului turneu a atras atenția, în mod deosebit, tehnica grupărilor plastice, cu valoare simbolică. Grupul avîntat al muncitorilor comuniști din „Mama" sau, dimpotrivă, grupul săltăreț al călugărilor conformiști și stupizi din „Viața lui Galilei" (scena de la „Collegium Romanum") au dat accente vii unor poziții în luptă. Lirismul aspru al cîntecelor din dramatizarea romanului lui Gorki, ca și comentariul muzical din drama închinată lui Galilei, cărămiziul pereților ficși sau jocul cenușiului urmărit în zeci de nuanțe, dansul alegoric din noaptea de carnaval sau „songurile" interpretate de Helene Weigel, toate aceste elemente disparate s-au reunit într-un mănunchi de semnificații limpezi.

Decorurile simple au fost așezate într-un cadru aerat care a favorizat claritatea pronunției ideologice. Trebuie să amintim în mod deosebit tendința de a scoate faptele și ciocnirile dramei din cercul strîmt al acțiunii propriu-zise, printr-o subită proiectare în spații universale. Cîntecele revoluționare din „Mama" au fost înconjurate de siluetele uriașe ale muncitorilor de pe întregul glob, proiectate pe circularul scenei. Consecințele abjurării lui Galilei pentru soarta umanității întregi au fost relevate de glasul grav care a citit în mai multe limbi, textul oribilei declarații.

Ansamblul berlinez vorbește în limba germană, dar și-a însușit, prin rîvna lui Brecht, un limbaj scenic universal care-i asigură înțelegerea spectatorilor. Cum am mai spus, credem că există o distanță apreciabilă între expunerile teoretice și ceea ce scena a reținut din ele. Totuși există un stil scenic brechtian cristalizat și demn de tot interesul. Bineînțeles acest stil este numai un mod de a răspunde cerințelor teatrului nou, realist-socialist. Nu trebuie să recomandăm copierea lui integrală și nici să înțelegem chemarea lui Brecht într-o accepție îngustă, exclusivistă. Această chemare la înnoirea teatrului revoluționar nu trebuie însă, cu nici un chip, să fie trecută cu vederea. Ea ne interesează enorm și pe bună dreptate.

Scenă din „Viața lui Galilei". In rolul lui Galileo Galilei, marele artist Ernst Busch.

Poșta cronicii dramatice

Primim adeseori de la cititori scrisori care ridică diferite probleme și atestă un viu interes pentru viața noastră teatrală. Ne sosesc de asemeni texte dramatice ale unor începători. Intrucît ținem să răspundem acestor cititori și preferăm să ținem cu ei o legătură directă, vom începe din numărul nostru viitor să publicăm cîte o scurtă dar, sperăm, substanțială „poștă a cronicii dramatice". Vom avea astfel prilejul să discutăm pe marginea unor spectacole sau a unor fenomene teatrale interesante. Vom analiza cu toată atenția tentativele îndrăznețe de abordare a dramaturgiei de către debutanții care se simt atrași de luminile scenei. Nu ne îndoim că în acest fel vom întări și mai mult legăturile „Gazetei literare" cu cititorii noștri.

V. M.

Viața Uniunii Scriitorilor

Cenaclul „Nicolae Labiș" va ține ședință de lucru sîmbătă 6 iunie, ora 17,30 la Casa Scriitorilor.

Citesc: Dimos Rendis, Mihail Stoian, Dumitru Radu Popescu.

Intrarea pe bază de invitații.

SEARĂ LITERARĂ

Societatea pentru răspîndirea științei și culturii organizează la Lectoratul central, din str. Biserica Amzei nr. 5—7, o „Seară literară" intitulată „O nouă cîntare a Romîniei" — despre actualul reportaj literar.

Prezintă criticul literar Horia Bratu.

Vor citi din operele lor: Horia Liman, Alecu Ivan Ghilia, Pop Simion, V. Nicorovici, E. Mandric.

Seara literară va avea loc în ziua de sîmbătă 6 iunie, orele 19, și va fi urmată de filmele documentare: „10 zile în R.P.R.", „Reportaj în Carpați", „Lacul Roșu" și „Valea Ialomiței".

Interviu cu artistul poporului George Georgescu

SUCCESELE FILARMONICEI „GEORGE ENESCU" ÎN STRĂINĂTATE

De curînd Filarmonica de Stat „George Enescu", colectiv artistic emerit, s-a întors dintr-un turneu făcut în R. P. Polonă, R. Cehoslovacă și R. P. Ungară. Ne-am adresat maestrului George Georgescu, artist al poporului, conducătorul turneului, pentru a împărtăși cititorilor noștri impresiile sale.

— Intr-un timp record — 28 de zile — am parcurs 3 țări, am dat 13 concerte și ne-am oprit în 9 orașe. Din cele treisprezece concerte ale Filarmonicii „George Enescu" eu am dirijat șase, iar colaboratorul meu, Mircea Basarab, a dirijat șapte. Am prezentat publicului trei programe simfonice, cuprinzînd opere din literatura clasică și modernă, universală și națională.

Turneul a început cu Republica Populară Polonă. Ne-am oprit 2 zile la Varșovia și apoi am dat un concert în Lodz, centru muncitoresc la 3 ore de tren depărtare de Varșovia. Prietenii noștri polonezi, la care nu veneam pentru prima oară, ne-au primit cu multă căldură și cu statornică prietenie. Concertele noastre s-au bucurat de o primire entuziastă din partea publicului polonez.

Din Republica Polonă am trecut în Republica Cehoslovacă. Prezența orchestrei noastre în programele simfonice ale Festivalului „Primăvara la Praga" era de fapt piatra de încercare; în competiție cu cele mai bune orchestre cehoslovace și cu alte orchestre străine, răspunderea noastră era grea și ambiția mare.

Am dat mai întîi două concerte la Bratislava; după aceea am pășit în Praga. Nici aici nu veneam pentru întîia oară, iar invitația de a participa la Festival sta ca o dovadă a caldei și autenticei prețuiri de care se bucură Filarmonica „George Enescu" în rîndurile publicului din Praga. Nădăjduiesc că prin cele două concerte am putut adăuga încă la stima pe care ne-am făurit-o în capitala Cehoslovaciei socialiste.

După Praga am concertat în alte trei localități: la Marianske Lazne, la Pilsen și la Franceskovy Lazne. Pretutindeni am fost întîmpinați de un public entuziast și primiți ca niște oaspeți dragi.

In sfîrșit, turneul nostru s-a încununat cu concertele pe care le-am dat la vecinii noștri, în Republica Populară Ungară. Aici veneam pentru prima oară și credința mea că orchestra noastră este cunoscută la Budapesta s-a confirmat chiar de la intrarea în gară; cuvintele calde cu care am fost întîmpinați de vicepreședintele Institutului de Relații cu Străinătatea manifestau bucuria de a ne putea asculta direct, succesele noastre fiindu-le de mai înainte cunoscute. Totuși debutul, acest prim contact cu un public nou pe care doream să-l cîștigăm, adăuga la emoția și tensiunea dinaintea concertului. Cunoșteam natura vie a vecinilor noștri, structura lor temperamentală și emotivă și într-un adînc al conștiinței mele aveam certitudinea că printr-o artă sinceră și directă îi vom cuceri.

Intr-adevăr nu m-am înșelat. Vecinii noștri au răspuns cald, sincer și direct. După cele două concerte de la Budapesta am încheiat turneul nostru cu un ultim concert la Osd — centru muncitoresc la numai cîteva ore departe de Budapesta. Aici, ca și în Capitală, concertele Filarmonicii „George Enescu" s-au transformat în adevărate manifestări de caldă prietenie și au constituit prilejuri de reală cunoaștere reciprocă. Am fost ovaționați, îndelung aplaudați, bisați și ne-am cîștigat prețuirea de netăgăduit a publicului. La simpatia noastră născută din calda întîmpinare a publicului s-au mai adăugat și bunele impresii pe care ni le-au prilejuit un ridicat nivel de trai și ritmul viguros în care se desfășoară viața poporului vecin.

George Georgescu stînd de vorbă la Budapesta cu Dénes Leo, vicepreședintele Institutului ungar pentru relațiile culturale cu străinătatea.

— Ce lucrări au figurat în concertele turneului?

— La cererea organizatorilor Festivalului de la Praga am prezentat Simfonia „Cimpoiul" de Haydn, Serenada pentru coarde de Josef Suk și Concertul nr. 5 pentru pian și orchestră de Beethoven, executat în cadrul concertului nostru de excelentul pianist englez Clifford Curson. Am mai avut în repertoriul turneului Suita I-a de George Enescu, Simfonia V-a de Beethoven, Simfonia IV-a de Ceaikovski, Simfonia II-a de Haciaturian, Simfonia V-a de Honegger, Till Eulenspiegel de Richard Strauss, Dansurile romînești de Theodor Rogalski și Variațiile simfonice de Mircea Basarab.

— Ați întîlnit desigur numeroase personalități?

— Da, bineînțeles... La concertele noastre au participat numeroase personalități oficiale, ca ministrul de Externe al R.P. Polone, la Varșovia, ministrul Culturii al R. Cehoslovace, la Praga, reprezentanți ai presei, oameni de știință și cultură, iar din lumea artiștilor am întîlnit mulți prieteni... dirijori, compozitori, interpreți din toate țările prin care am trecut, cît și personalități artistice care au participat la concertele noastre. La Praga am avut deosebita plăcere de a revedea pe maestrul Aram Haciaturian, venit anume de la Budapesta pentru a asista la concertul nostru în care i s-a cîntat Simfonia II-a. Iar la Budapesta am întîlnit pe marele compozitor Zoltan Kodaly, de care mă leagă de multă vreme o caldă prietenie și o respectuoasă admirație.

Ca încheiere aș dori să aduc cele mai calde cuvinte de mulțumire Partidului și Guvernului nostru care, încredințîndu-ne această importantă misiune, ne-a asigurat cele mai bune condiții pentru îndeplinirea ei. De asemeni țin să aduc cuvintele mele de mulțumire membrilor orchestrei, lui Mircea Basarab și tuturor colaboratorilor care au însoțit turneul, pentru eforturile pe care le-au depus și pentru devotamentul pe care l-au arătat în îndeplinirea acestei deosebite misiuni.

REP.

CULTURA DE MASE

„Ultimul tren" în interpretarea artiștilor amatori

Sînt spectacole care îți solicită nu numai atenția integrală în cele două sau trei ore cît durează reprezentarea, ci te țin sub farmecul și amintirea lor vreme îndelungată. Se întîmplă uneori ca să nu poți despărți în nici un chip imaginea textului de cea a jocului actorilor respectivi în sensul că nu poți concepe o altă interpretare decît cea la care asiști. Am considerat și consider în continuare că spectacolul cu „Ultimul tren" pe care l-am văzut anul trecut în interpretarea excelentului colectiv actoricesc de la teatrul din Tg. Mureș, reprezintă desigur interpretara ideală a piesei lui Kovacs György și Mirea. Un spectacol susținut de cîteva capete de afiș, în frunte cu autorul (Kovacs György) și cu alți actori de valoare, un spectacol a cărui ținută și nivel de zile mari (deși asistăm la aproximativ a 60-a reprezentație) nu am pregetat să-l aplaudăm alături de ceilalți spectatori, la scenă deschisă. Un spectacol care suplinea cu mult succes și unele fisuri ale textului, ținînd mai ales de o anume notă melodramatică, și în special dădea vigoare celui de al treilea act, deficitar în ansamblul piesei. Exact la un an de zile mergeam să văd aceeași piesă în interpretarea artiștilor amatori din Comerț și Cooperație. Ce-i drept, cu o oarecare neîncredere, deși spectacolul respectiv avea bune și temeinice acte de recomandație printre care cel al regizorului Horea Popescu. Totuși mi-era teamă ca imaginea spectacolului de la Tg. Mureș să nu copleșească munca harnicilor artiști din strada Șelari. După prolog, cele trei acte și epilogul respectiv, am avut satisfacția să constat că o duminică petrecută aici în mijlocul acestor actori modești și talentați a fost un prilej de îmbogățire sufletească și desfătare. Nu voi susține că spectacolul de aici s-a ridicat la nivelul teatrelor profesioniste, dar, nu aceasta doresc cei ce lucrează în colectivul artistic de la Comerț și Cooperație. Ei au căutat — sub îndrumarea unui entuziast animator și priceput regizor, Ștefan Pană — să dea viață unui text dramatic pe căi cît mai simple și mai umane cu putință, fără trucuri și afectări inutile, pe linia unei trăiri autentice a rolurilor. Au căutat adică firescul și asta, după cîte mi-am dat seama a impresionat cu deosebire pe spectatorii care umpluseră ca de obicei sala. (In paranteză fie spus, în mai puțin de o lună și jumătate „Ultimul tren" a înregistrat pe scena respectivă 29 de spectacole. Cifra este record!) Deci noi am admirat, așa cum arăta și regizorul Horea Popescu, nu numai înalta conștiință actoricească a acestor oameni dar și siguranța jocului și modul inteligent de a tălmăci nuanțele unui text dramatic. De aceea ne-a impresionat într-un mod deosebit Elena Iari în rolul Claudiei Vlad, care cu o naturalețe remarcabilă a dat viață puternicului zbucium sufletesc al unei tinere ce vrea să treacă, în anii de restriște morală, peste prejudecățile stupide ale unei familii închistate, inapte în a înțelege sentimentele. Am fi vrut poate ca tînăra Elena Iari să regăsească tonul firesc și atunci cînd Dia Vlad înfruntă mînia tatălui său. Aici precipită inutil și „cîntă" rolul. In rest o interpretare demnă de laudă. Miu Pomîrleanu în Tiberiu Vlad a intuit specificul rolului. A avut duritatea necesară și s-a dovedit a înțelege duplicitatea de caracter a avocatului demagog și afacerist. Mai multă naturalețe în mișcările uneori rigide sau mai ales în primul act. Constantin Luță în Barataș deși a apărut prea tînăr față de indicațiile rolului a căutat să sublinieze adevărurile spuse de actorul dezabuzat, nu pe linia comicului suficient, ci a amărăciunii acumulate pe baza unei experiențe triste de viață. Deși Speranța Cociovianu a compus pe o linie originală rolul Elisabetei Szoso, nota imprimată nu ni s-a părut cea mai potrivită. Și, mai precis, nu știm dacă o anumită pedalare ostentativă pe nota ridicolă n-a întunecat adevărata față a personajului și n-a făcut ca adevăratele mobiluri ale opoziției sale la căsătoria fiului ei, să apară nelămurite. Ion Cristescu în Imre Szabo a dovedit un joc sigur, denotînd nu numai o deplină siguranță dar și o maturitate artistică ce se cuvine lăudată. Melania Alexandrescu, Ion Mazarache, Ion Argintaru, Mariana Vlădescu s-au achitat conștiincios de rolurile încredințate deși nu întotdeauna au intuit trăsătura dominantă.

Spectacolul place și munca regizorului Ștefan Pană (autor și al decorurilor sobre și sugestive) merită a fi apreciată ca fiind pozitivă. Ideile textului se degajă clar, spectatorul îi pătrunde mesajul și este bucuros nu numai pentru faptul că a luat cunoștință de o nouă creație a dramaturgiei noastre originale ci și pentru că a cunoscut acest minunat colectiv de oameni ai muncii care în orele lor libere se dăruie cu pasiune teatrului, făcînd din activitatea lor un mijloc eficace de culturalizare a tovarășilor de lucru.

V. RIPEANU

SUCCESELE ESTRADEI

Un succes remarcabil!

Mulți spectatori au rămas poate nedumeriți: un „nou" teatru de estradă și-a marcat viguros prezența: Teatrul regiunii București. Dar... teatrul nu e nou, ci are ani de activitate, ani laborioși dedicați muncii culturale în regiune, în comune și în sate. Noutatea stă în genul abordat: *revista feerie*. Nicușor Constantinescu și George Voinescu au creat o feerie-revistă, pornind de la elementele basmului popular. Realitatea e văzută prin simbolul creației poetice populare: Ileana Cosînzeana și Voinicul din poveste „descoperă" lumea minunată a realității ce depășește fantezia bătrînă a basmului. Piticul fermecat e un cicerone în realitatea vie a diferențierilor de clasă, a construirii unei orînduiri noi, socialiste. Căpcăunii sînt exploatatorii de totdeauna, al căror șir cronologic defilează pe scenă; în alt tablou e înfățișat balaurul ale cărui 7 capete sînt birocrația, șpertul, superstiția, etc....

Pentru prima dată în cadrul unui spectacol de estradă sînt abordate problemele majore ale agriculturii noastre socialiste, sînt oglindite artistic sarcini de seamă ale muncii la sate. Pe scenă, Anton Pann își actualizează cu mult haz „Povestea vorbei". Moș Ion Roată salută din legendă noua față a țării. In momente de acest fel, autorii au străbătut astfel un drum nebătut, au fructificat valențe pline de sevă poetică! Ne aflăm, așadar, în fața unui *text literar* (paradoxal, dar aceasta e aproape o inovație în genul respectiv), a unor momente coregrafice reușite („Baletul focului" închinat siderurgiștilor sau spiritualul balet „In țara albinelor") și a cîtorva melodii inspirate („Cele mai frumoase fete", „Cînd pleci la drum cu dragostea"). Textul s-ar fi cerut tincturat însă cu mai mult umor, mai înviorat de momente comice, mai acidulat deci. Abordarea unor aspecte și mai critice, înfierarea mai pregnantă a unor aspecte negative, ar putea fi încă efectuate pe parcurs, pentru a da un caracter și mai actual textului, dîndu-i, în plus, și sarea humoristică. (Oleg Danovski a știut însă, în momentele sale coregrafice, să completeze tematic admirabil textul — baletul „Floarea-soarelui" de pildă, sugerează artistic importanța cultivării plantei respective, dar nu e lipsit de convenționalitate artistică).

Valoarea literară, momentele poetice îi dau valoare textului și-l recomandă ca pe un succes. Nicușor Constantinescu a făcut, ca regizor, un efort mai mult decît remarcabil: a vitalizat artistic un colectiv puțin încercat ca potențe, a știut să folosească creator fiecare interpret, estompînd deficiențele acolo unde ele erau prea evidente, reușind astfel un spectacol colectiv, omogen. Evidențierile se cer făcute aproape în bloc — Andrei Armencu, Veronica Strungaru, Petru Assan, Mioara Babeș, Lucica Zorini, Petre Gusti, Petre Săcăleanu, Nicu Stoenescu, Stella Rîureanu și dansatorii Cornel Egetto, Ștefan Egetto, C. Lungeanu, Florica Iordăchescu, Ioana Popa, Gh. Jora Ranja făcînd totuși o notă aparte, calitativ vorbind.

Trebuie ținut seama că factorii de răspundere ai spectacolului (Nicușor Constantinescu, regie, George Voinescu, decor, Oleg Danovski, coregrafie) au trebuit să facă nu numai muncă de creație, ci și de „laborator", de școală.

E un spectacol valoros, care afirmă un teatru ce și-a găsit și prețuirea spectatorilor bucureșteni, îndeplinindu-și astfel rolul său de agitator politic.

★

In sfîrșit! Era și timpul. Plecînd de la „mănăstire" (vezi „Nuntă la mănăstire"), Teatrul de satiră „C. Tănase" a început să-și afle un drum propriu, un drum sănătos, folosind mijloacele eficiente, sigure, directe, ale spectacolului de estradă.

„Pe aripile revistei" e așadar, în primul rînd, un spectacol. Spectatorul ascultă un text și nu e invitat numai să *vadă*, textul nu e sufocat în jupoanele french-cancanului și nici acoperit de vuietul orchestrei. Fantezia se mișcă vioaie, satira își descarcă tolba de săgeți. Important e mai ales faptul că actualității i s-au deschis porțile largi: N. Stroe spune un cuplet „Scurt, precis și răspicat", cu ținte eficiente, Elena Burmaz, în chipul unei spălătorese, spală anumite rufe ce se cereau „săpunite" public, un alt cuplet privește unele aspecte din punctul de vedere al copiilor, cuplul Radu Zaharescu și Horia Șerbănescu (pe care-i regăsim ca actorii de talent pe care-i cunoșteam dinainte) au atacuri directe și incisive (vezi „moda feminină").

Textul e presărat, de astă dată, și cu nenumărate aspecte noi, luminoase, optimiste din țara noastră: construcțiile, așezările de pe litoralul Mării Negre, succesele industriei noastre, succesele solilor artei romînești peste hotare, etc. Dincolo de șlagărele languroase și romanțele lacrimogene, s-au încercat melodii tonice, tinerești. Un astfel de cîntec, „Tinerețe, tu ești nădejdea țării", e difuzat printre spectatori și răspîndește elan mobilizator.

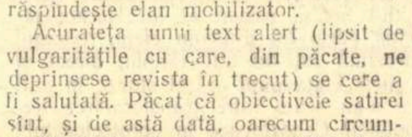

Acuratețea unui text alert (lipsit de vulgaritățile cu care, din păcate, ne deprinsese revista în trecut) se cere a fi salutată. Păcat că obiectivele satirei sînt, și de astă dată, oarecum circumscrise și că autorii nu au putut ieși din sfera unor anumite tipare devenite „clasice" în timp ce se cereau generalizate și alte lipsuri și nărăvuri, și totodată, biciuite cu rîsul necruțător. Pe lîngă meritele autorilor (N. Stroe, Aurel Felea, Jack Fuiga), regia (N. Stroe în colaborare cu N. Frunzetti) a știut să susțină vioi, antrenant, aproape întreg spectacolul. Fantezista prezentare a „Vehiculelor de-a lungul veacurilor" e în bună măsură și un succes regizoral, priveliștea mării noaptea e și unul scenografic (M. Lebas), iar momentul „Solii jocurilor romînești" unul coregrafic (N. Sever).

Mulți actori și-au înnoit mijloacele de expresie (Zizi Șerban, Antonescu-Cărăbuș, Elena Burmaz), alții însă (Didi Ionescu, M. Kinsburg și mulți dintre dansatorii ce execută aceleași invariabile figuri de step) mai trebuie să-și completeze personalitatea artistică sau chiar să-și mai însușească mijloacele artistice de bază (Dan Georgescu, Anatol Bogdan). In plin progres, Horia Șerbănescu și Radu Zaharescu se dovedesc redutabili experți ai genului, deserviți însă (tocmai ei) de text (cu excepția „Romanului în 3 litere" și a cupletului „O iubesc").

Inutil, neartistic, grotesc, momentul coregrafic „Insula comorilor" nu-și află locul în spectacol. Trezește de asemeni nedumeriri „Ansamblul cucu", al cărui text pare el însuși o șaradă. Păcat că autorii de muzică ușoară n-au ținut să se facă „memorabili" cu această ocazie. Păcat că n-au dat melodii bune.

„Pe aripile revistei" e un spectacol colectiv de succes. Succes în înțelesul accesibilității sale grefată pe o calitate artistică indiscutabilă. Viața, realitatea, au dat carnea și sîngele revistei. Textele, cele mai multe, au adresă, actorii fiind aplaudați și pentru ce spun, nu numai pentru felul cum spun. E un succes!

★

Pe bună dreptate se susține că succesul spectacolului de estradă stă în bogăția sa de idei. Recunoaștem acest succes și-l semnalăm concret în realizarea celor două colective din Capitală. Genul a început să fie „înnobilat". Așteptăm viitoare realizări mai suculente, mai dense, mai ancorate în realitate, și mai ales *comedia muzicală* cu tematică actuală și mai capabilă să fructifice aspecte ale realității prin virtuțile ei, spectacol cu care teatrele noastre satirice, asemeni celorlalte teatre, ar putea întîmpina marea sărbătoare a acestui an!

Al. POPOVICI

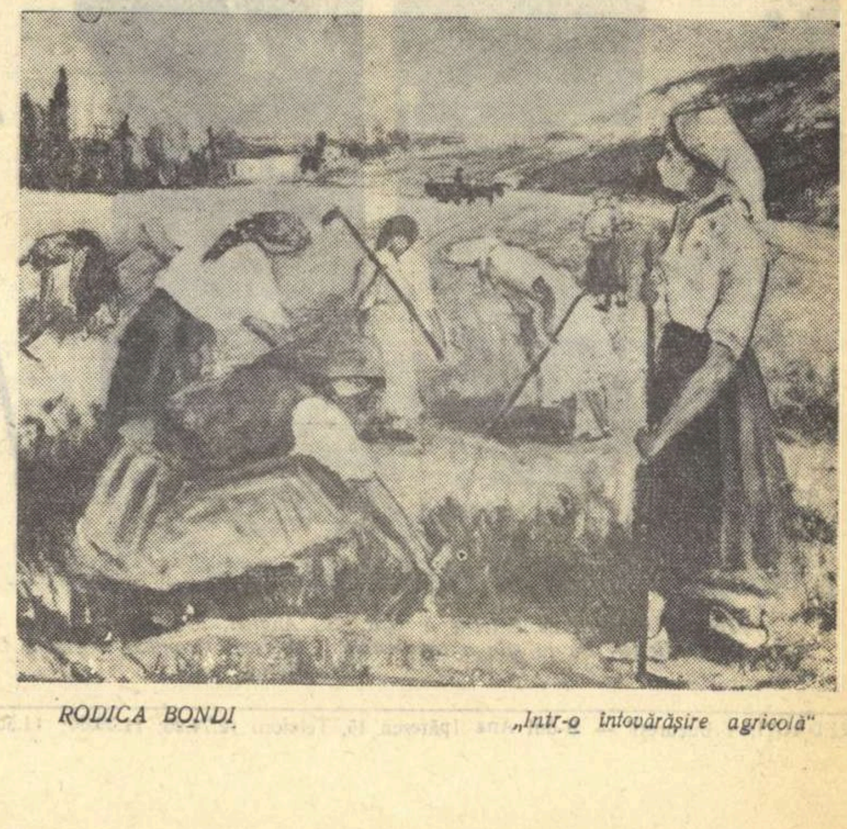
RODICA BONDI

„Intr-o întovărășire agricolă"

Succese romînești

Expoziție la Budapesta

Expoziția pictorului Al. Ciucurencu și a graficianului Paul Erdös, deschisă în luna aprilie 1959 la Budapesta, s-a bucurat de un mare răsunet. Criticul de artă Peter Imre scrie, despre această expoziție, în ziarul „Népszabadság“: „Cea mai frumoasă virtute a artei lui Ciucurencu este unitatea organică dintre conținut și formă care izvorăște din sudura interioară a artistului cu viața, cu societatea. Ceea ce caracterizează stilul său pictural sînt formele simple, îmbinate cu culori intense. E interesant de urmărit cum variază această însușire picturală de bază după legile interne ale tematicii și ale expresiei. Cînd e avîntat și vioi („Călcătoreasa“, „Odihnă“), cînd dramatic sau poetic („Epilogul răscoalelor“, „1 Mai liber“)... In unele desene ale lui Paul Erdös, se reflectă magistral forța transformatoare a puterii populare, care îndrumează pe calea colectivizării pe oamenii siliți în trecut de ciocoi să tacă și să îndure.

Criticul de artă Tivadar Artner prețuiește astfel, în articolul publicat în revista „Élet és Irodalom“, această expoziție: „Arta romînească a ajuns la un nivel european. Pictura lui Al. Ciucurencu constituie o mărturie convingătoare în această privință. In special în domeniul portretului, Ciucurencu se dovedește un admirabil maestru. Ceea ce cucerește este prospețimea, bogăția felului în care își eternizează modelele. Aproape pentru fiecare figură alege altă modalitate de a picta: pensularea moale, netedă, cedează locul — ca în excepționalul „Autoportret“ — unei pensulări viguroase, consistente, care pune în evidență formele. Dintre compozițiile tematice subliniem două care, deși diferă din punct de vedere al subiectului, sînt strîns legate între ele. Una redă epilogul răscoalelor din 1907. E un tablou de un intens dramatism. Cealaltă redă o manifestare de 1 Mai. Prospețimea culorilor, drapelele roșii exprimă, cu un remarcabil efect, bucuria poporului eliberat. Aceste două creații dovedesc în modul cel mai convingător că Ciucurencu și-a pus arta sa plină de calități în slujba poporului... Lucrările lui Paul Erdös ne arată un artist original. Dragostea sa pentru popor cunoaște o nouă expresie.

In urma succesului obținut la Budapesta, expoziția Al. Ciucurencu — Paul Erdös a fost cerută și de centrele din Szolnok și Debrețin, ducînd astfel, și în alte orașe din Republica Populară Ungară, mesajul actualei arte romînești.

De curînd s-a deschis în Palatul culturii și științei din Varșovia Expoziția de artă contemporană romînă. In clișeu: Aspect din sala Expoziției.

Cartea romînească peste hotare

In Franța a apărut recent romanul pentru tineret: „Fram, ursul polar“ de Cezar Petrescu, în colecția: „La bibliothèque rose“, editura Hachette.

MIC ESEU GANGSTEROLOGIC

Tîlharul este de obicei o ființă sfioasă. Nu atît în exercițiul funcțiunii, căci acolo timiditatea excesivă l-ar stînjeni din punct de vedere profesional. In afara orelor de lucru însă, tîlharul este tăcut, rezervat și șters, evitînd publicitatea inutilă și refuzînd să-și decline meseria, chiar atunci cînd este întrebat cu insistență asupra ei de anumite organe judiciare sau polițienești.

Peste tot este așa. Numai în Statele Unite e altfel. Acolo, situația tîlharului este complet diferită.

Mai întîi că nu i se spune așa. După cum știe oricine, tîharul american se numește gangster, sau mobster, sau racketeer.

In al doilea rînd, în Statele Unite, tîlharul a devenit un fel de persoană juridică. Cu alte cuvinte, el nu mai trăiește într-un bîrlog ascuns, cunoscut doar de cîțiva inițiați, care s-au legat la miez de noapte cu cele mai cumplite jurăminte că nu-l vor destăinui nici sub tortură. Nu. Domiciliul gangsterului este astăzi cunoscut în mod oficial, figurează în cartea de telefon și e sediul unor recepții fastuoase, la care sînt invitate cele mai marcante figuri ale vieții publice.

In al treilea rînd, spre deosebire de tîlharul de rînd, gangsterul iubește publicitatea. Reclama este sufletul comerțului, chiar a comerțului cu crima. De aceea, biografia (romanțată sau nu) a gangsterului apare la scurte intervale în ziare, cu tot felul de prilejuri: cînd pleacă sau cînd se întoarce din Europa, cînd se însoară sau cînd divorțează, cînd își împușcă un concurent sau cînd este mitraliat de un adversar mai iute de deget.

In al patrulea rînd, gangsterul se bucură de o imunitate pe care i-ar putea-o invidia chiar membrii Congresului S.U.A. Cu o singură excepție, despre care vom vorbi mai jos, legile nu-i pricinuiesc mari neajunsuri. Să exemplificăm.

Să presupunem că, nemulțumit de vreun colaborator sau iritat de succesul în afaceri al vreunui rival, gangsterul își exprimă supărarea plantînd cîțiva plumbi fierbinți în trupul celuilalt. Să zicem că asta se întîmplă ziua în amiaza mare în frizeria unui hotel (puteți să mă credeți, era frizeria hotelului în care locuiam eu). Să mai zicem că toate astea se întîmplă sub privirile uluite a patru cetățeni, care devin — ipso facto — martori oculari.

Ce urmează? Năvala polițiștilor, în mașini negre, ale căror sirene fac înfiorătoare vocalize? Arestarea asasinului după o oră de asediu, agrementată cu nenumărate focuri de revolver? Incătușarea mîinilor ucigașe, întemnițarea stăpînului lor, judecarea dramatică a acestuia și prăjirea lui ultrarapidă pe scaunul de înalt voltaj?

Da de unde! Toate acestea sînt bune pentru filmele holywood-iene, menite să demonstreze maselor viața grea și plină de riscuri a gangsterilor. Realitatea prozaică arată cu totul altfel.

De la bun început, gangsterul părăsește locul crimei fără a fi stînjenit de nimeni (sau cel puțin de nimeni dintre cei care țin la viață). In asemenea ocazii, polițiștii strălucesc orbitor prin absență, căci, ca oameni pașnici și care detestă complicațiile, ei preferă să aibă de-a face cu un vagabond care a furat un salam, sau cu un grevist prea încăpățînat, decît cu banda bine organizată și bine înarmată care-l însoțește totdeauna pe gangster în astfel de expediții.

In aceeași seară, toate ziarele publică la loc de frunte știrea senzațională, descriind în amănunte felul cum s-a desfășurat crima și publicînd atît fotografia răposatului, cît și a celui care l-a expediat într-o lume mai bună. Așa cum cer legile de fier ale publicisticii americane în materie de portrete, ambele poze îi înfățișează pe respectivii împodobiți cu cîte un zîmbet larg, care le dezvelește incisivii, caninii și premolarii, ceea ce lasă să se presupună că nu e vorba de instantanee luate cu prilejul faptului relatat în corpul știrii.

Deci, toată lumea știe tot ce e de știut. Atunci arestarea... Care arestare? Să fim serioși! In cel mai rău caz, asasinul este invitat la poliție spre a da o declarație. In cea mai rea eventualitate a celui mai rău caz, gangsterul se prezintă personal (de obicei, vine unul din avocații care formează bogatul și bine plătitul său oficiu juridic). In cea mai rea variantă a celei mai rele eventualități a celui mai rău caz, criminalul este dat în judecată. Dar și atunci este achitat din lipsă de probe. De cele mai multe ori, mașina judiciară se oprește însă mult mai devreme și procesul nu are loc niciodată.

Procedeul este foarte simplu. Gangsterul (care a răspuns cu franchețe întrebărilor puse de gazetari, explicînd în amănunțime motivele pentru care a expediat ad patres pe victima sa) declară cu nonșalanță la interogatoriu că în ziua comiterii crimei, exact la ora la care ea avea loc, el se afla într-o localitate balneară, unde juca poker cu senatorul X, cu primarul Y și cu șeful poliției municipale Z, gentlemani a căror onorabilitate nu poate fi pusă de nimeni la îndoială.

Și într-adevăr, susmenționații gentlemeni sînt gata să confirme sub prestare de jurămînt că au jucat poker cu gangsterul nostru. Au avut chiar o întîlnire faimoasă, cu un pot enorm, pe care a pus mîna senatorul cu un carré de rigi de toată frumusețea. Intre noi fie vorba, domnilor, senatorul are un joc cam... cum să-i spunem... cam straniu... hm! hm! Dar în sfîrșit, nu despre asta se discută acum. Domnul gangster era cu noi, bineînțeles. Asta vă interesează, nu?

Dar martorii oculari? Ei, ochiul vede, mintea uită, spune un vechi proverb patagonez. Martorii oculari știu bine că prietenii gangsterului au mîna sigură, pistolul încărcat și portofelul plin. Unul sau mai multe dintre aceste argumente influențează în mod hotărîtor memoria martorilor oculari, care după ce și ei au povestit totul cu sinceritate ziarelor, la anchetă sau la proces încep să prezinte grave fenomene de amnezie și confuzie mintală. Dacă, de pildă, gangsterul este înalt, spătos și brunet, ei declară într-o unanimitate emoționantă că asasinul văzut de dînșii era scund și pirpiriu. Singura divergență existentă între ei se referă la culoarea părului, doi susținînd că făptașul era blond-pai, în timp ce al treilea persistînd în a afirma că era roșcovan.

Dosarul crimei se închide deci frumușel, mai înainte chiar ca cineva să-l fi deschis cu adevărat. Gangsterul este cel care pune punct afacerii, un punct spectaculos, trimițînd o coroană imensă care să orneze coșciugul defunctului, sau un inel cu briliant proaspetei văduve. A doua zi, ziarele publică detalii: pe lenta coroanei scria: „In veci nemîngîiatul tău prieten“, briliantul avea două carate și jumătate, văduva s-a îmbrățișat plîngînd cu gangsterul deasupra mormîntului deschis etc. etc.

Profesiunea de gangster a suferit de-a lungul vremii numeroase și fundamentale prefaceri. A apus de mult epoca furtunoasă cînd gangsterii efectuau monumentale spargeri de bănci, răpeau copii ai personalităților celebre, făceau contrabandă de whisky sau cocaină. Astăzi, gangsterul are un alt cîmp de activitate. Dacă ar trebui să definim genul acestei activități într-un singur cuvînt, am alege termenul de „protejare“. Intr-adevăr, în clipa de față, covîrșitoarea majoritate a gangsterilor americani protejează. Pe cine protejează? Pe victimele lor. De cine protejează? De ei înșiși. E neclar?

Unui vînzător ambulant de fructe, trei derbedei îi răstoarnă într-o zi etalajul, aruncîndu-i în canal merele, strugurii și bananele. Derbedeii dispar, iar în urma lor apare un tip cu aspect onorabil care începe să negocieze un fel de poliță de asigurare cu fructarul. Acesta va plăti săptămînal atît și atît, în schimb nimeni nu se va mai atinge de merele sau bananele lui. Dacă omul e refractar, derbedeii apar a doua zi și marfa lui ia din nou drumul canalului. Tipul cu aspect onorabil reia negocierile, de data aceasta însă el cere mai mult. Făcîndu-și socoteala că rezistența costă prea scump, fructarul ajunge la un acord cu gangsterii pentru ca acestia să-l ocrotească de propriile lor ingerințe. Și iată cum, în țara tuturor posibilităților, un simplu fructar capătă un corp de gardă personal, la rînd cu președintele S.U.A., cu secretarii de stat sau Rockfeller.

Numai la New York sînt peste 500.000 de vînzători ambulanți. Adăugați la această cifră pe micii prăvăliași și meseriași din cartierele periferice și veți obține un total impresionant de persoane protejabile de gangsterii noștri. După statisticile poliției new-yorkeze, gangsterii din acest oraș recoltează venituri anuale ce depășesc șase sute de milioane de dolari.

Dar există un alt domeniu în care cavalereasca înclinare naturală spre ocrotire care animă pe gangster se soldează cu beneficii încă și mai mari: e vorba de domeniul relațiilor dintre patron și muncitor. Bineînțeles, cel protejat este inocentul, vulnerabilul, altfel-lipsitul-de-orice-apărare patron.

Aci ocrotirea capătă nuanțe variate. Uneori, gangsterii formează poliția internă a întreprinderii, avînd drept scop să „descurajeze“ (acesta este termenul tehnic) pe muncitori de la idei necorespunzătoare cu vederile patronului, în privința salariului, a ritmului de muncă, a orarului și așa mai departe. Tot după statisticile poliției oficiale, peste 95% dintre membrii acestor poliții interne au cazier judiciar, cu un minimum de două asasinate pe conștiință.

O altă formă de ocrotire, și mai bine remunerată, este cea prin care gangsterii păzesc pe patron de sindicalizarea muncitorilor. Costul în dolari al acestei operații îl plătește bossul. Costul în natură (vieți omenești) îl plătesc activiștii sindicali, care se încumetă să organizeze pe muncitorii din aceste întreprinderi.

In sfîrșit, o altă formă de protejare a bieților patroni împotriva ferocilor salariați este instalarea gangsterilor la posturile de conducere ale sindicatelor. In felul acesta, toate problemele sînt rezolvate și toată lumea este mulțumită: patronii sînt ocrotiți nu contra sindicatelor, ci de către sindicate, gangsterii încetează să mai lucreze pe picior și devin niște salariați onorabili, iar muncitorii au toată libertatea să adere la aceste sindicate.

Ar fi o greșeală însă să ne închipuim că, indiferent de varianta profesională căreia i se dedică, gangsterul american nu este răspunzător în fața legii. El este pasibil chiar de pedepse serioase, rezultînd de pe urma evaziunilor fiscale. Căci dacă crima este un bussiness, aceasta aduce cu sine și unele dezavantaje, pe nume impozite.

In limbaj profan, ceea ce justiția americană îi spune gangsterului american s-ar transcrie cam așa: „știu că ai ucis, ai prădat, ai terorizat, ai schingiuit. Pentru asta nu-ți pot face nimic. Dar de pe urma asasinatelor, jafurilor, șantajelor și agresiunilor tale ai realizat anumite beneficii. Plătește-ți te rog cota de impozit“.

Iar gangsterul care nu se supune acestei injoncțiuni este dat în judecată (de data aceasta de-adevăratelea) ba chiar condamnat. Da, da, condamnat.

Norocul lui că America este țara unde acuzatului i se pun la dispoziție toate mijloacele de apărare. In timp ce mă aflam la New York, era judecat Dave Beck, șeful suprem al sindicatului șoferilor de camioane. Domnul Beck realizase într-un an frumușelul venit de 3 milioane dolari, fără să plătească toate impozitele aferente. Cu o acută conștiință a drepturilor sale cetățenești, Dave Beck a invocat în cursul procesului său de nu mai puțin de 103 ori amendamentul 5 la Constituția americană. Acest amendament dă dreptul acuzatului să refuze să răspundă la anumite întrebări, dacă aceste răspunsuri pot fi folosite împotriva sa. Și de 103 ori, judecătorii au trebuit să renunțe la întrebările lor, în care era vorba printre altele și de vreo trei-patru asasinate.

Pentru respectul integral al adevărului, trebuie să menționez însă că nu tuturor le merge atît de ușor. Un alt gangster, judecat în exact aceeași perioadă, a invocat zadarnic amendamentul 5. Cei care îl judecau au respins cu fermitate perfidele lui tentative de a-și camufla în felul acesta crimele și l-au condamnat la un an închisoare...

N. MINEI

ERATĂ. In notele mele de călătorie, s-a strecurat o mică confuzie. Ultimul caz citat nu este al unui gangster, ci al unui scriitor pe nume Arthur Miller, considerat cel mai mare dramaturg în viață al Americii. Și l-a judecat nu un tribunal oarecare, ci Comisia pentru activitățile antiamericane. Dar aceasta, vorba lui Kipling, este o altă poveste.

PENTRU UZUL AUTORILOR DE „LITERATURĂ OCCIDENTALĂ“

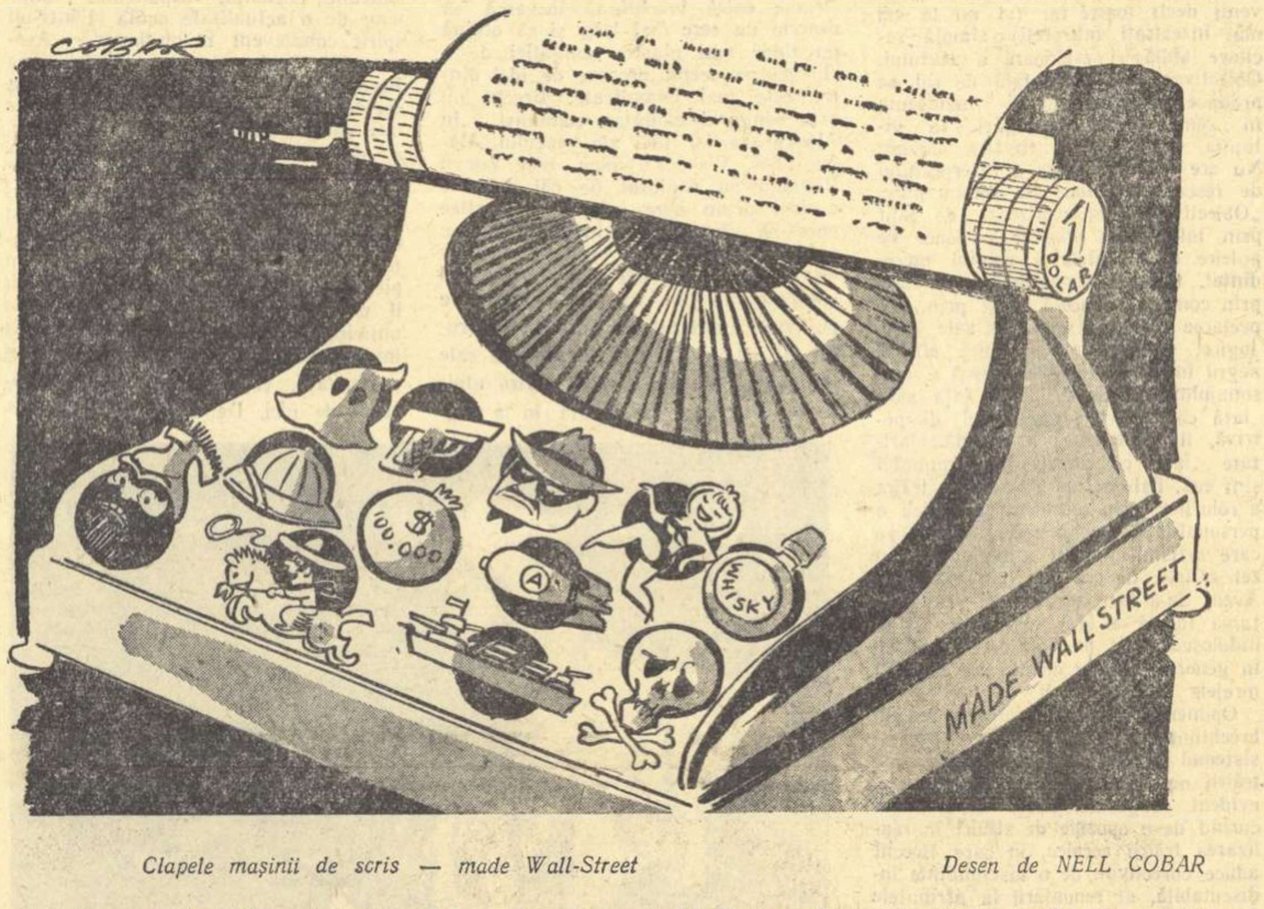

Clapele mașinii de scris — made Wall-Street

Desen de NELL COBAR

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

Ce vor domnul Adenauer și domnul Lawrence?

Cu ocazia funeraliilor lui John Foster Dulles, Adenauer a fost plecat în S.U.A. unde a avut întrevederi cu președintele Eisenhower. Această călătorie și aceste întrevederi au avut o anumită semnificație strîns legată de evoluția tratativelor de la Geneva, unde puterile occidentale nu par încă decise să treacă la rezolvarea în spirit realist a problemei Berlinului.

Corespondentul din Washington al ziarului englez „News Chronicle“ relata că Adenauer ar fi insistat cu tărie în cadrul convorbirilor avute la 28 mai cu președintele Eisenhower „pentru ca puterile occidentale să nu accepte o conferință la cel mai înalt nivel chiar în cazul unei înțelegeri provizorii în problema Berlinului“. Corespondentul aceluiași ziar adăuga că Adenauer l-ar fi sfătuit pe președintele Eisenhower să nu considere un acord între Est și Vest cu privire la încetarea experiențelor nucleare ca „un element pozitiv preliminar unei conferințe între șefii de guverne“.

Lucrurile sînt clare. Domnul Adenauer nu dorește nici acord în problema Berlinului, nici acord în încetarea experiențelor nucleare, nici întîlnire la nivel înalt. De ce?

Sulzberger, unul din comentatorii de politică internațională ai ziarului „New York Times“, explica recent dedesubturile atitudinii obstrucționiste a puterilor occidentale față de rezolvarea pașnică a problemei germane și arăta în special motivele care le determină să refuze denuclearizarea și demilitarizarea Germaniei, atît de dorite de opinia publică mondială. Promotorii războiului rece trăiesc un adevărat coșmar și sînt cuprinși de panică numai la gîndul consecințelor eventuale pe care le-ar avea existența unei Germanii nemilitariste în centrul Europei.

Dar să-l lăsăm pe Sulzberger să-și dezvolte singur argumentele: „Nu putem nici măcar cocheta cu această idee. Noi sprijinim un guvern la Bonn care și-a menținut forța electorală datorită sprijinului ne-neutru al N.A.T.O. Sîntem de părere că dacă l-am părăsi pe Adenauer, el ar fi înlocuit ulterior de o coaliție dispusă să se înțeleagă cu Moscova...

...Mai departe, dacă ideea neutralizării Germaniei se răspîndește în Europa... am putea constata că alte țări caută o ieșire asemănătoare: Norvegia, Danemarca, Italia și chiar Franța. O reacție neutralistă în lanț, o dată dezlănțuită în Germania, s-ar putea extinde asupra Angliei“.

Reținem recunoașterea a două realități: cît de popular este regimul lui Adenauer încît fără N.A.T.O. nu-și poate menține existența și cît de populară este alianța atlantică încît popoarele vest-europene abia așteaptă să scape de ea.

Furia și panica nu sînt un înțelept sfătuitor. Așa cum ele nu se pot recomanda prudenței cancelarului Adenauer, tot așa ele îl invită pe un ziarist american, David Lawrence, într-o suită de articole publicate în „New York Herald Tribune“, să zăngăne armele, de loc în „spiritul Genevei“. Furios că „pachetul“ occidental n-a rezistat nici cîteva zile, furios împotriva țărilor din Răsărit, furios că premierul britanic a propus înainte cu cîteva săptămîni ținerea mai multor conferințe la nivel înalt, furios pe opinia publică americană care e dornică de tratative ale șefilor de guverne, amic, dacă nu frate de cruce, cu domnul Adenauer, el are propria sa propunere originală. Să-i dăm și lui cuvîntul: „Ce alternativă există? Oare numai războiul? Prea mare este numărul celor care s-au convins că numai (sublinierea noastră) forța militară este instrumentul cu care se pot rezolva divergențele internaționale“. Am crezut că e vorba de o greșală de tipar și în loc să apară cuvîntul nu a apărut numai. Dar mai departe, același Lawrence dorește o conducere americană „care să-și asume riscul unui război“. Consideră convocarea conferinței la nivel înalt drept „cel mai mare eșec suferit de cauza libertății“ (?!!) și drept „o adevărată provocare la adresa rolului conducător al S.U.A. în treburile internaționale“.

Doar Maccarthy sau Forrestal ar fi îndrăznit să folosească un asemenea limbaj, să propovăduiască atît de deschis războiul în momentele în care se desfășoară la Geneva tratative internaționale.

Lawrence își permite să dea lecții și unor americani, „naivi“ după părerea sa. El îl mustră și-l arată cu degetul pe senatorul democrat I. William Fulbright, președintele comisiei pentru relațiile externe, care și-a permis, fără să-l întrebe pe Lawrence, să declare înainte cu trei săptămîni că președintele Eisenhower ar trebui să-l invite pe N. S. Hrușciov în S.U.A. David Lawrence este profund nemulțumit de faptul că la Geneva, după propria sa afirmație, „sosesc noi telegrame din S.U.A. în care se afirmă că orașele americane rivalizează între ele pentru a populariza conferința la nivelul cel mai înalt în localitățile respective“.

Ne bucură ceea ce-l irită pe domnul Lawrence, ne bucură această originală întrecere între orașele americane care arată mai bine decît orice comentariu pulsul opiniei publice din S.U.A.

In Asia, în Europa sau în America, războiul rece este făcut knockout. Afirmația este valabilă și pentru Balcani, unde s-a îndreptat atenția opiniei publice în ultimele zile, în decursul călătoriei tov. N. S. Hrușciov în Albania. Incercările anumitor puteri occidentale de a crea în această parte a Europei un nou butoi cu pulbere atomic sînt sortite eșecului și ele arată cît de actuală este propunerea guvernului romîn cu privire la convocarea unei conferințe a primilor miniștri ai statelor balcanice pentru a se crea o zonă a păcii și liniștii în sud-estul european.

Conferință și conferințe la înalt nivel, tratative și coexistență pașnică — sînt cuvintele de ordine ale epocii contemporane, sau cum se exprima destul de plastic cunoscutul publicist american Walter Lippmann, intrăm într-o eră de conferințe succesive la diverse niveluri.

Ion MIHAILEANU

Geneva. Miniștrii de Externe ai U.R.S.S., Angliei, Franței și Statelor Unite discutînd înaintea unui dineu oferit de C. Herter. De la stînga la dreapta: Andrei Gromiko, Selwyn Lloyd, Couve de Murville și Cristian Herter.

CE E NOU IN LITERATURA SLOVACĂ

Făcînd un bilanț al creației literare pe anul 1958, criticii literari slovaci au căzut de acord, aproape în unanimitate, că cele peste douăzeci de volume de proză și poezie apărute în librării au venit să îmbogățească literatura slovacă nu numai din punct de vedere cantitativ, dar și calitativ, ele marcînd totodată un important progres artistic față de creația anului precedent. Dar, în același timp, criticii au fost nevoiți să consemneze faptul că numai o mică parte din aceste opere răspund direct problemelor arzătoare ale vieții contemporane.

Cele mai de seamă dintre noile lucrări în proză sînt inspirate din perioada întunecată a dominației fasciste și tratează temele inepuizabile ale eroicei răscoale naționale a poporului slovac împotriva ocupanților fasciști.

Printre aceste romane, trebuie amintit în primul rînd volumul întîi din ciclul „Timpul așteptării îndelungate“ al tînărului și talentatului scriitor Vladimir Minac. Autorul, el însuși participant la răscoale și deținut într-unul din lagărele de concentrare naziste, zugrăvește atmosfera înnăbușitoare din perioada instaurării statului fascist.

Folosind metoda modernă a monologului interior, autorul a izbutit să surprindă în mod realist, veridic, ideile și simțămintele generației sale în vremurile de grele încercări. In acest prim volum al trilogiei sale, eroii sînt urmăriți pînă în zilele insurecției din august 1944. Al doilea volum, aflat sub tipar și intitulat „Vii și morți“, își desfășoară acțiunea pînă în momentul eliberării poporului slovac de către trupele sovietice.

O temă asemănătoare abordează remarcabilul scriitor aparținînd generației mai vîrstnice, František Hecko, autorul romanelor „Satul de lemn“ și „Vin roșu“. „Sfînta întunecime“ este titlul noului roman al lui Hecko; făcînd parte tot dintr-un ciclu, romanul prezintă într-un stil simplu, direct și concis viața unui orășel slovac în anii ce s-au scurs între transformarea Republicii Cehoslovace în „protectoratul“ hitlerist și începutul războiului de agresiune împotriva U.R.S.S.

Dintre celelalte romane, a căror tematică a fost inspirată din amintita perioadă, trebuie menționate, în primul rînd, „Piața sfintei Elisabeta“ de Rudolf Jasik, o nouă speranță a literaturii slovace și „Otrava“ de Hela Volanska. De aceeași autoare a apărut, nu de mult, un nou roman intitulat „Zestre pentru infantă“, care a stîrnit interes prin prospețimea sa și prin tratarea vie, neschematică a problemelor actuale ale statului slovac interesul cititorilor și criticii.

Scriitorul Miloș Krno a scris pentru tineret o carte despre căpitanul slovac Nalepko-Repkin, erou al Uniunii Sovietice, căzut în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei. Umblînd pe urmele eroului în Ucraina, pe locurile unde el a luptat și a murit, autorul a adunat un bogat material documentar pe care apoi l-a turnat într-o formă simplă, atrăgătoare.

Marele cîntăreț al naturii slovace, scriitorul Ludo Ondrejov, s-a prezentat în fața cititorilor cu o culegere de povestiri intitulată „Cîmpul spînzurătorii“.

Această scurtă și, firește, incompletă enumerare a ultimelor lucrări în proză, nu poate fi încheiată fără a pomeni măcar în treacăt de cele două nuvele (apărute deocamdată numai în revista „Slovenska pohlady“) ale talentatului scriitor Domink Tatarka, autorul romanelor „Republica popilor“, „Prima și a doua lovitură“ etc. Nuvelele „Cocoșelul în agonie“ și „Cu buzele spre infinit“, care înalță un imn de slavă mamelor slovace, marchează apropierea autorului de problemele arzătoare ale actualității.

Trebuie amintite de asemeni, însemnările de călătorie ale scriitorilor slovaci, apărute în ultima vreme. Dintre acestea, cele mai interesante sînt: reportajul din R.P. Chineză al lui L. Unacko, „E lungă calea pînă la Whampo“, reportajul despre Egipt „Salam aleicum“ de Rudo Fabry, însemnările din Vietnam ale lui Rudo Moric, intitulate „Pe rîul blestemat“, și eseurile lui Alfons Bednar, „Natura greacă“. Acest gen se bucură de o mare popularitate în rîndurile cititorilor noștri, de aceea credem că ar fi cît se poate de binevenită o carte care să ne înfățișeze frumusețile Romîniei frățești!

Bogată și variată este recolta poeziei slovace. In ultima vreme au apărut, sau se află în curs de apariție, cîteva culegeri îndrăznețe (în ceea ce privește conținutul și forma) ale poeților aparținînd tuturor generațiilor. Dintre autorii generației mijlocii, Ștefan Zary a publicat volumul intitulat „După mine alții“. Ștefan Zary este un poet al vieții, filozof materialist, iar poezia lui e modernă, autorul folosind mijloace de exprimare artistice foarte variate.

Volumul de versuri „Măcieși și floarea soarelui“, aparținînd lui Jan Kistra, unul dintre cei mai proeminenți reprezentanți ai generației mijlocii, dezvăluie înalta ținută artistică a poetului, în ciuda faptului că o parte din critici îi reproșează că, față de remarcabilele lucrări precedente, autorul nu aduce prea multe lucruri noi.

Poeta Stefania Partoșova s-a prezentat cititorilor cu două culegeri de poezii moderne în ceea ce privește conținutul de idei, dar, din păcate depășit în ceea ce privește mijloacele de exprimare artistică. Vîrstnicul, dar veșnic tînărul Jan Smrek, publică în volumul intitulat „Fața lumii“, o culegere de poezii. Ctibor Stitniky a trimis nu de mult la tipar o nouă culegere de versuri intitulate „Pîine și trandafiri“. Poeziile cuprinse în acest volum sînt adînc ancorate în actualitate.

Generația de mijloc stă, fără îndoială, în fruntea dezvoltării liricii contemporane, socialiste, din țara noastră. Dar, în ultima vreme, au început să-și spună cuvîntul și poeții tineri, dintre care M. Rufus a stîrnit o adevărată agitație în cercurile literare și în rîndurile maselor largi de cititori, cu volumul său intitulat „Cînd vom fi mari“.

Un fenomen interesant al vieții literare actuale în Slovacia este mișcarea tinerei generații grupată în jurul revistei „Mlada Tvorba“. După o critică temeinică și după analiza profundă a lipsurilor inerente începutului, revista și colaboratorii ei se orientează cu curaj spre problemele actualității și, cu toate că pînă în momentul de față nu s-ar putea spune că au izbutit să realizeze un lucru deosebit, sîntem totuși îndreptățiți să credem că aceasta se va întîmpla într-un viitor foarte apropiat.

Miloș RUPELDT

Redactor la revista „Kulturny Zivot“

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R., **PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU,** membru corespondent al Academiei R.P.R.; **GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU. ION VITNER.**

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36; 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2 Str. Brezoianu 23—25 x x x

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 24 (274) — joi 11 iunie 1959
ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.
8 pagini 50 bani

Naționalizarea

Trăim vremuri miraculoase, în care istoria își înscrie cu litere mari etapele, clipele de răscruce, acele clipe hotărîtoare care schimbă viața unui popor și care înseamnă cotituri sau salturi de o infinită însemnătate, semănate odinioară la distanțe de veacuri, răsărite azi la distanță de ani unele de altele și crescute din limpedea conștiință a celor ce făuresc o viață nouă. Omul contemporan își aruncă privirea înapoi, pe parcursul a numai cincisprezece ani, și numără marile evenimente pe care le-a trăit el însuși, așa cum omul altor epoci trecute ar fi putut socoti, frunzărind cronicile, evenimentele decisive ale unui trecut trăit pe rînd de bunicii și străbunicii lui. Iar scriitorul de azi, cronicarul vremii lui, care se zbuciumă întrebîndu-se dacă a fost la înălțimea contemporaneității și dacă n-a scăpat cumva tîlcul bogat al vreunui moment crucial, a putut să zugrăvească pe rînd, în măsura în care și-a încordat puterile și i-a clocotit sufletul de frumusețea noului pe care îl trăia, reforma agrară, răsturnarea monarhiei, naționalizarea marilor întreprinderi, munca de transformare socialistă a agriculturii, atîtea prefaceri fundamentale sortite să ducă la ridicarea nivelului economic al țării, atîtea prefaceri care au creat o viață nouă poporului nostru.

Mi-aduc aminte de ziua de 11 iunie 1948. Eram atunci profesoară la un conservator seral muncitoresc. Cursurile începeau la 6 după masă. Mi-am așteptat în acea zi elevii la curs. Nu aflasem încă ce se petrecea în întreprinderile în care lucrau ei îndeobște pînă pe la 5. Erau băieți buni, serioși, harnici la muncă în fabricile în care lucrau, plini de rîvnă în școala în care învățau arta actoricească. Am priceput că dacă întîrzie, au o pricină vrednică de îngăduință și nu mi-am pierdut răbdarea așteptîndu-i. Au venit tîrziu, schimbați la față, cu ochi strălucitori, cu respirația încă tăiată de emoție și au povestit în clasă ce se petrecuse: fabricile, luate de la patroni, trecuseră în mîinile statului ca bun comun al poporului. Partidul, în marea sa înțelepciune, îndeplinise acest act revoluționar, capital pentru doborîrea exploatării din cea mai importantă parte a industriei ca și pentru economia țării, pentru creșterea producției, pentru posibilitatea planificării.

Emoția și bucuria celor veniți în acea seară de iunie din fabrici ne-a cuprins pe toți, pe ceilalți elevi care lucrau în mici ateliere, în mici birouri și care aflau ca și mine, în acea clipă, ceea ce se petrecuse în marile întreprinderi, și poate că azi ei toți, ca și mine, își aduc aminte cum legătura strînsă de afecțiune și prietenie care ne legase necontenit devenea, în acea seară de sărbătoare, și mai puternică. Azi, acei elevi ai mei sînt răspîndiți în toată țara, unii au rămas în producție și muncesc cu cinste și sîrg, alții, care aveau o chemare de netăgăduit pentru teatru, sînt actori cunoscuți și aș vrea să le mulțumesc încă o dată că, trăind alături de ei și prin ei marele eveniment, conștiința mea de scriitor, nițel dezorientată, pe-atunci, a suferit un șoc puternic. M-am dezmorțit, am văzut limpede de parcă mi-ar fi împrumutat ochii lor și, curînd, am scris piesa „Cumpăna", în care am încercat să zugrăvesc momentul naționalizării. Nu vreau să vorbesc aici despre stîngăcia sau despre meritul meu, dar vreau să-mi mai aduc o dată aminte de acea seară care mi-a arătat limpede drumul pe care trebuie și pot să merg.

Lui Nagy Istvan, naționalizarea marilor întreprinderi i-a inspirat romanul său „La cea mai înaltă tensiune" care, alături de istoria scrisă, îi zugrăvește, cu imaginile scriitorului, și pentru cei care n-au trăit ei înșiși momentul, pe oamenii care au realizat acest act de mare semnificație revoluționară.

Pe acești oameni, pe cei care au înfăptuit naționalizarea și pe cei care clădesc necontenit economia țării noastre pe temeiul ei, literatura noastră îi zugrăvește și mai ales trebuie să-i zugrăvească. Lupta partidului pentru crearea bazelor economice ale vieții noastre noi, pentru construirea socialismului, lupta și munca cotidiană a întregii clase muncitoare este cea mai nobilă și cea mai bogată temă de inspirație care a stat vreodată la îndemîna scriitorului, la îndemîna artistului vreunei epoci. In fața noastră crește în fiecare zi o lume nouă, care n-a făcut numai să schimbe mizeria și îngenuncherea cu un trai bun și liber, dar și-a schimbat concepția despre viață și univers, despre propriile ei posibilități, — o lume conștientă de drepturile și de datoriile ei, de sarcina de a modifica fața pămîntului, modul de muncă, de sarcina și de libertatea ei de a-și crea condițiile de viață de care are nevoie.

Scriitorul care străbate satele noastre de azi, care se oprește, nu în treacăt, nu în grabă și cu ochi de turist, ci îndelung și atent, cu privire și suflet pasionat de cunoaștere, într-o gospodărie agricolă colectivă, pe un șantier sau într-o mare fabrică și stă acolo îndelung, cunoaște un om pe care trecutul nu l-a putut cunoaște, pentru că el nu exista încă. Dacă înaintașii noștri, scriitorii progresiști ai trecutului, ar fi putut scrie, și au scris uneori dar nu întotdeauna în măsura în care se cuvenea, despre un om care gemea sub nedreptate și apăsare, despre un om care aspira la dezrobire și se răzvrătea, scriitorul de azi poate întîlni figura senină a celui căruia partidul i-a dat libertatea de a gîndi, a acționa și a visa, i-a dat drepturile întregi ale cetățeanului liber, figura limpede a celui care nu face diferența nefericită dintre „eu" și „noi", dintre binele „meu" și binele „nostru". Este figura luminoasă a muncitorului pătruns de spiritul colectivului, de răspunderea pe care o implică acest spirit și conștiința că ceea ce clădește el azi este pentru toți cei de mîine, că fiecare clipă de avînt personal grăbește mersul întregului, că acțiunea lui într-un anumit sector se încadrează în acțiunea mare a întregii clase muncitoare și că a întări propria ta patrie înseamnă a întări întregul lagăr al socialismului, înseamnă a întări pacea.

Aceștia sînt eroii asupra cărora trebuie să ne oprim. Dacă am scris o vreme spre a demasca tipurile, întîrziate în vremea noastră, ale unei burghezii care nu voia să piară și care, camuflată mai mult sau mai puțin, încerca să ne mai încurce ițele, a venit clipa în care literatura noastră trebuie să-și îndrepte toate luminile, toate reflectoarele asupra celor care duc viața înainte, care îi dau vigoare, frumusețe, elan. Asemenea oameni se găsesc pretutindeni. Ei sînt motorul vieții noi, ei sînt „tipul" central, caracteristic al contemporaneității.

Și dacă zugrăvirea prezentului implică cunoașterea neapărată a izvoarelor lui, dacă imaginea unui copac care crește înalt, rotat și tufos, te face să te gîndești la rădăcinile lui puternice și adînci, nu putem să nu ne gîndim, cînd îi întîlnim pe constructorii luminoși ai zilelor noastre, la actul naționalizării principalelor mijloace de producție, ca la una dintre schimbările revoluționare structurale în economia statului nostru, care a făcut posibilă crearea altor condiții de muncă și de viață, a făcut posibilă creșterea oamenilor muncii pînă la nivelul lor de azi și care stă la temelia creșterii lor viitoare.

Lucia DEMETRIUS

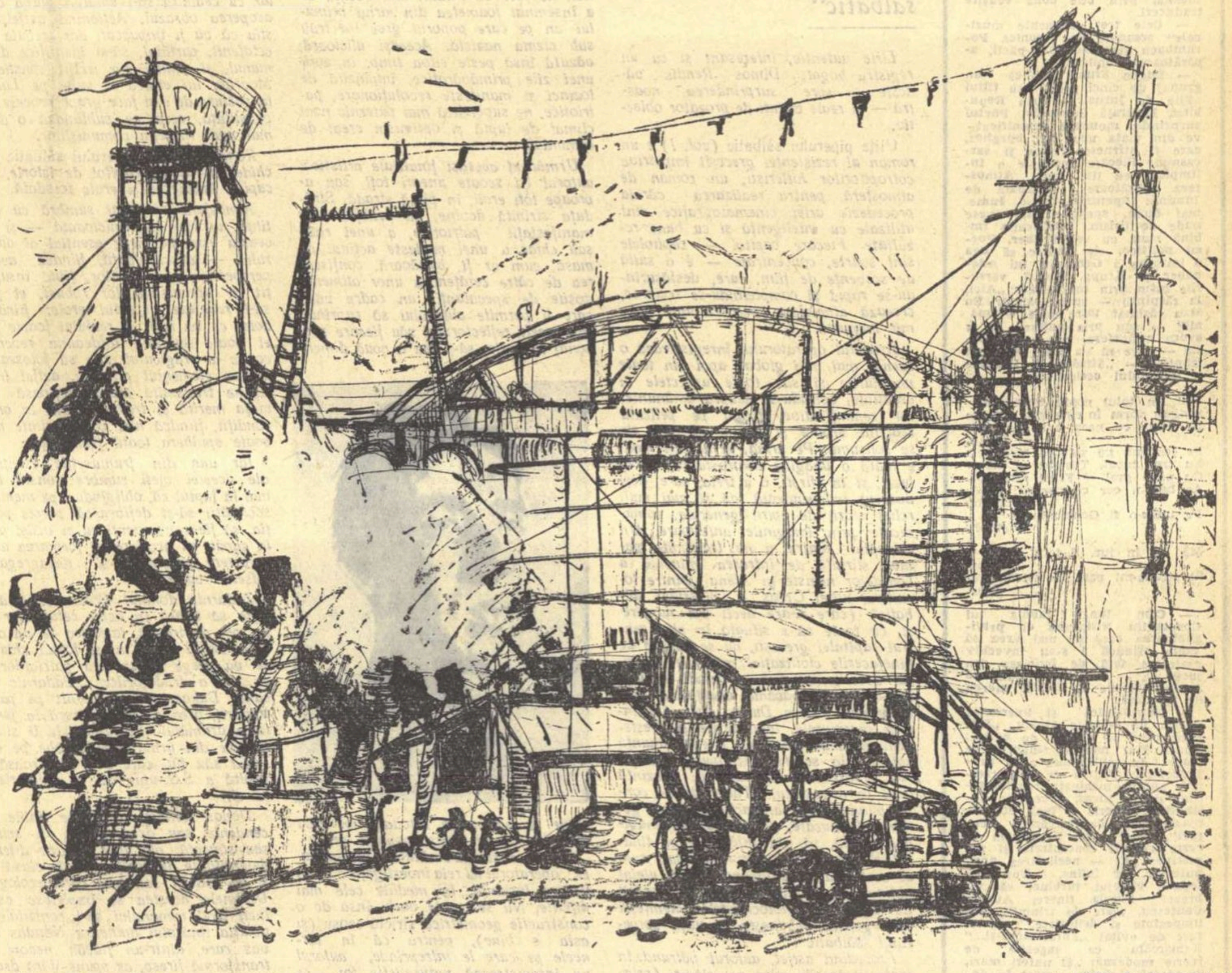

„Noua sală a Palatului Republicii Populare Romîne" (șantier)
(Din lucrările în cinstea zilei de 23 AUGUST)

desen de MIHU VULCANESCU

PACE ÎN BALCANI

de **Eugen BARBU**

Plutarc i-ar fi zis lui Pompei că este neapărat nevoie să navighezi, nu să trăiești, drept care, iată-mă cu vreo doi ani în urmă, pe bordul „Transilvaniei" plutind către Grecia. In zori, sub ceață, la orizont, țărmurile pietroase ale Rumeliei și Anatoliei. Plouă subțire. Bosforul este un bulevard lichid, sugrumat de o catarămă de piatră. Deasupra Buiuk-Depéului, un mal calcaros, roșcat, ca de fier eloxat, cîteva chioșcuri cărămizii și case cu pereții vechi, cenușii. Peisajul e de un verde închis, patinat; chiparoșii sticloși, argintii, învăluiți parcă în celofan. Apoi o îngrămădire de clădiri, ziduri bătrîne și umede, urcînd în unghiuri, cu o vegetație murdară deasupra. Cupole și turnuri suple ca niște rachete de marmoră. Palatele de la Beylerbey acoperă țărmul sterp al Asiei Minor, aflată undeva în stînga: o cîmpie de calcar, frumoasă în încremenirea ei, părăsită, rece și stranie. Pe acoperișuri lenevește iedera timpului. O plasă de fier înnegrit de salinitatea mării avertizează asupra pericolului minelor și vasul plutește cu prudență. Marinari necunoscuți ne fac semne prietenești. Vaporașe rapide, ruginite mai sus de carene, ne însoțesc pînă în fața sicomorilor care înconjură fortăreața Rumeli Hissar. Ochiul e solicitat de cupola Sfintei Sofia, imensă meduză de piatră sub cerul sur, de palatul Dolma Bagșe, de Ildiz-Kiosk, invocare în granit a stelelor și de Moscheia Albastră, ascunsă între ciupri. De aci au bătut tunurile cu proiectile de marmură la asediul Bizanțului. Am trecut de Kuru-ceșmé, de Galata și Pera. Am intrat în vechea Propontida, marea de Marmara. In stînga, prin risipirea ceții, spinările misterioase, pline de umbră ale insulelor Prinkipo (loc fermecător de exil voluptar pentru ființe sătule sau singure) și Asia stearpă, roșcată ca o vulpe. După o zi de plutire monotonă, intrăm în marea Egee. Invitație la visare. Imi trec o mulțime de gînduri prin cap. Navigăm înainte de a rătăci pe pămînt. Corabia este o descoperire mai veche decît roata. Nu spunea filozoful Anacharsis, că există trei feluri de oameni: vii, morții și cei de pe mare? Vasul înaintează în noapte. Undeva, în jur, sînt insulele cu rodii și hyacint pe care Platon le asemăna cu niște broaște. Peste cîtva timp voi zări Lycabethul, pe mama-Atena, Parnasul și Delfi, străvechiul pămînt al Eladei și voi putea spune cîndva cu melancolie: „Et in Arcadia ego..." Ascult somnul Egeei, mare cuminte, blîndă ca o pisică de casă, mare moale și dulce, mare a miturilor, tăcînd, dormitînd sub un cer sudic, plin de imense fructe astrale.

In zori, zărim Pireul. Ne întîmpină un convoi cenușiu de vase de război: flota a VI-a americană. Ni se face onoarea unui tur demonstrativ și în cele din urmă, rada portului e liberă. La debarcare, după discursul de bun venit rostit de un reprezentant al autorităților, sîntem înconjurați de un grup de bărbați și femei. O sută de oameni vorbind romînește deodată, sărutîndu-ne, strîngîndu-ne mîinile. Iată o primire de neuitat.

Inchid carnetul meu de însemnări. Au trecut doi ani și încă n-am uitat călătoria făcută. Noi am fost primii turiști romîni care au vizitat Grecia după cel de-al doilea război mondial. De atunci legăturile dintre țările noastre s-au intensificat și credeam că vom ajunge la relații cu adevărat prietenești, cînd, iată, ziarele ne aduc vestea că pe pămîntul sacru al Eladei, americanii au de gînd să instaleze rampe pentru lansarea rachetelor teleghidate, potrivit unei „readaptări a forțelor armate la necesitățile unui război atomic". Cercurile conducătoare din Grecia, așa cum ne informează Declarația recentă a guvernului romîn, justifică măsurile lor militare, pretinzînd că-n țările socialiste vecine ar exista baze asemănătoare.

Totul este atît de absurd încît am simțit numaidecît nevoia de a protesta, de a face să mi se audă glasul. Ca orice scriitor al lagărului socialist sînt legat foarte strîns de relațiile cotidiene și urmăresc cu mare atenție ziarele. Sînt ani de zile de cînd gazetele ne informează că în cutare țară din lume s-a mai construit un aerodrom pentru bombardiere atomice, că s-au mai alocat nu știu cîte miliarde de dolari pentru echiparea marinei și aviației americane. Nu e săptămînă să nu aflăm că la Cape Canaveral a mai căzut o rachetă Jupiter sau Atlas. Există o febră a înarmării ce durează de multă vreme și nu sînt încă semne că ea are de gînd să scadă. După „brîul" de bază construit în jurul granițelor Uniunii Sovietice, iată acum spectrul schelelor de pe care se lansează teleghidate. Nu ajunge că omenirea este sătulă pînă peste cap de atîtea experiențe care otrăvesc atmosfera, nu ajunge că în mările îndepărtate, cenușa radioactivă trimite pe lumea cealaltă alți și alți japonezi. Generalii plictisiți de variantele „modeste" ale războaielor de pînă acum vor un cataclism adevărat.

După occident, iată că „țarcul" rachetodroamelor ce vrea să înconjure lagărul socialist se întinde și spre noi. Firesc, guvernul romîn atrage atenția cercurilor conducătoare

(Continuare în pag. 6)

N. A. T. O. — Șase minute de zbor...

Alături de trustul oțelului și cel al petrolului, există și un trust internațional al creierelor. Trustul creierelor e foarte tînăr; s-a înființat de-abia în 1957, fiind cunoscut sub denumirea de Congresul Atlantic.

Trustul petrolului a creat trustul creierelor; întîi a fost Petrolul și pe urmă, ideea, întîi Oțelul și de-abia după aceea capetele înfierbîntate și poeții obscuri. De aceea, autorii de eseuri războinice și firavii poeți ai izolărilor depline nu trebuie să-și piardă vremea căutîndu-și rădăcinile literare în negura veacurilor: pe toți i-a născut Petrolul și Oțelul. De la început, Petrolul și Oțelul s-au îngrijit de creierele de care aveau nevoie, creiere de filozofi, creiere de poeți, creiere de oameni politici, creiere efervescente dar disciplinate, gata să exprime și să apere ceea ce simte Petrolul și Oțelul, ceea ce iubește Petrolul și Oțelul. Petrolul și Oțelul au avut grijă de ei încă din leagăn, i-au trimis la universități, le-au dat ajutor de boală și, ceea ce pare paradoxal, le-au dat chiar și idei.

De aceea, creierele înfierbîntate au făcut tot ce le-a stat în putință ca Petrolul și Oțelul să fie mulțumiți, să nu regrete că i-au adorat încă din leagăn.

Era de neconceput ca toate capetele înfierbîntate ale Occidentului să stea deoparte, izolate la sute de kilometri unul de celălalt. Situația era alarmantă. Un cap înfierbîntat la Los-Angeles și alt cap înfierbîntat la Bonn, fără posibilitatea de a comunica și de a face rapid un schimb de impresii! Un cap înfierbîntat înseamnă „idei": declarații războinice, propuneri pentru convingerea maselor asupra caracterului defensiv al N.A.T.O.-ului. De aci dorința firească de a comunica cu un alt cap înfierbîntat.

Capetele înfierbîntate ale Congresului Atlantic s-au adunat în aceste zile la Londra, capitalei Marii Britanii revenindu-i cinstea de a asigura ideilor masă și casă. „Associated Press" ne informează că la Congresul N.A.T.O. participă personalități politice, deputați, literați și artiști. Incă înaintea începerii Congresului Atlantic, capetele înfierbîntate care trebuiau să plece la Londra au avut nopți de insomnii, chinuindu-se să găsească soluții salvatoare, capabile să mulțumească pe deplin Oțelul și Petrolul. Oțelul și Petrolul nu i-au trimis degeaba la universități, nu le-au publicat degeaba cărțile. N.A.T.O. s-a discreditat în fața opiniei publice și așteaptă acuma ajutorul creierelor. Creierele înfierbîntate au avut nopți de insomnii, dar, pesemne, și clipe de euforie cînd au găsit ideea care, cred ei, va convinge masele că instalarea de rampe atomice în țările Europei occidentale slujește interesele păcii.

Autorul de romane negre a stat cu bagajele în mînă, uitîndu-se mereu pe fereastră în așteptarea automobilului, temîndu-se să nu întîrzie la Londra. La chemarea Petrolului și a Oțelului, poetul suav și ermetic a coborît repede din înălțimi, călcînd vîrtos și sănătos pe pămînt. Intre turnul de fildeș și sediul N.A.T.O. distanța nu e prea mare pesemne șase minute de zbor. Capetele ilustre s-au întrebat ce anume sonete trebuie create, ce anume cărți trebuie scrise, ce anume filme trebuie făcute, ce anume metode psihologice trebuie descoperite pentru ca opinia publică să fie indusă în eroare.

Sarcina Congresului Atlantic e ingra-

Teodor MAZILU

(Continuare în pag. 6)

Adevărul despre Max Embilint

— Răspuns unui transfug —

Mă aflam deunăzi în biroul prietenului meu P., redactor-șef al unei gazete literare. Pe masa lui de lucru, mai multe scrisori, dintre care una sosită de departe, tocmai din Statele Unite. Prietenul meu mi-a permis s-o citesc. Era scrisoarea unui negru din Chicago. Nu m-am putut stăpîni s-o copiez și s-o transcriu aici:

„Domnule,

Mă numesc Max Embilint și sînt un negru oarecare din Chicago. Nu v-aș fi scris dacă nu aș fi fost ales de un compatriot al dvs. să-i fiu erou într-o carte publicată în 1958, de editura franceză Plon, în colecția „Feux croisés". Compatriotul dvs. se numește Constantin Virgil Gheorghiu, iar cartea „Cerșetorii de miracole". Eu sînt, cum v-am spus, un om de rînd, care am avut mult de suferit de pe urma albilor. D-l C. V. Gheorghiu m-a făcut însă milionar, descendent dintr-o familie de negri, patroni ai unei firme de pompe funebre. E drept că sînt înalt și bine făcut, cum spune dumnealui, și că-mi cam place să beau rom alb de bună calitate. Am iubit o fată albă, Blanche Knorr. Și ea zicea că mă iubește. Am vrut să ne căsătorim. Dar frații ei — polițiști din tată-n fiu — au vrut să mă omoare și m-au castrat. Aceasta-i povestea mea. Văd însă, că în cartea de care am pomenit, mi se mai întîmplă multe aventuri, unele mai ciudate decît altele. D-l C. V. Gheorghiu, după ce m-a făcut milionar, m-a trimis în Europa, la Moscova, unde spune că am fost primit cu brațe deschise și transformat în luptător pentru emanciparea negrilor. D-l C. V. Gheorghiu spune că ar exista acolo un minister pentru problemele rasei negre. Șeful acestui departament, un personaj misterios și perfid, cu ochelari negri și mănuși de ață gri, un anume Stanislas Krizza, ar fi plecat cu mine în Africa, la Icibolia, pentru a pune la cale masacrarea a patru blajini misionari creștini de către un trib de canibali din savană. Moartea acestor albi a dezlănțuit, spune compatriotul dvs., o violentă campanie de opinie publică prin care colonialiștii au fost țintuiți la stîlpul infamiei. După isprava rușinoasă pe care dînsul spune c-am făcut-o, eu m-aș fi predat de bună voie colonelului Jolyheart, comandantul militar al capitalei Tropicelui. M-am predat, deoarece, mai deznădăjduit decît oricînd, am priceput că nu există mîntuire pentru noi, negrii, deopotrivă de persecutați de toate popoarele albe. Așa spune autorul meu. Eu nu pot să știu dacă lucrurile stau așa sau nu, deoarece n-am plecat niciodată din Chicago. Un lucru știu: că negrilor nu le merge prea bine în America.

V-am scris, nădăjduind că poate veți fi în măsură să-mi explicați ce e cu cartea lui C. V. Gheorghiu, în care eu apar altfel decît sînt.

Vă rog să primiți, domnule, asigurarea... etc."

Nedumerirea ta, Max Embilint, e firească și legitimă, — pentru că ești eroul unei jalnice mistificări. Am să caut, pe cît mă pricep, să-ți explic cartea al cărei erou zici că ești și să-ți prezint pe autorul ei.

Ai dreptate, Max Embilint, povestea ta se termină, în realitate, cu tentativa de linșaj. E un caz, iartă-mă, banal, pe care statisticile țării tale nici nu-l mai înregistrează. Pentru ce, smuls dintr-o dată anonimatului, ai devenit erou de roman, vei pricepe de îndată. Pe tine, Max Embilint, te-ar fi putut alege un scriitor cinstit, care crede în oameni și într-o viață mai bună pentru toate rasele și popoarele. Te-ar fi putut alege și transfigura un Aragon, un Ehrenburg, un Arthur Miller. Și-ai fi apărut așa cum ești: un

Valentin LIPATTI

(Continuare în pag. 6)

Și au pornit zidirea lumii noi

Era o zi de iunie, ca toate;
Cu ploaie de lumină și de soare,
Neînsemnată încă-n calendare.
Și-n ziua ceea s-a făcut dreptate.

In ziua ceea cineva grăi:
„Uzine, fabrici, unde ați muncit,
Se-ntorc la voi, cei ce le-ați făurit".
Și ale lor au fost din acea zi.

Grăi un om, dar parcă tot poporul.
Atît de tare-a fost cuvîntul spus,
Că îngroziți, stăpînii s-au supus.
Și-a început atuncea, viitorul.

Recunoscură muncitorii toți
In glasu-acela, glasul de partid,
Și-n jurul lui făcură toți un zid, —
Mulțimea de foști robi și de iloți.

Dar în acele-atît de mari cuvinte
Se împlineau atîtea năzuinți,
De parcă le-au rostit strămoși, părinți,
Și cei căzuți în lupte, din morminte.

Cum s-a rostit, așa s-a și făcut.
Și-n ziua cea de iunie, frumoasă,
In fabrici s-au simțit la ei acasă,
Eliberați pe viață de trecut.

In casa lor porniră munca iarăși,
Doar pentru ei și pentru visul lor,
Că tot era a-ntregului popor,
Și între dînșii, muncitori-tovarăși.

Azi robii de-altădată sînt eroi
In munca fără preget, fără silă.
Istoriei i-au scris o nouă filă
Și au pornit zidirea lumii noi.

Demoștene BOTEZ

SCRIU PENTRU 23 AUGUST

Interviu cu Mihu DRAGOMIR

Discuția cu poetul Mihu Dragomir a evidențiat o multilateralitate de preocupări creatoare, închinate deopotrivă marii sărbători de la 23 August.

Răspunzînd întrebărilor noastre, autorul poemului **„Războiul"** a început prin a prezenta noul său volum de versuri...

Acum pot vorbi, ca despre o realitate, despre volumul de versuri „Intoarcerea armelor", încheiat recent și predat Editurii tineretului. Este continuarea poemului „Războiul", apărut acum șase ani. Titlul arată destul de limpede, cred, conținutul. Am căutat să evoc atmosfera marii cotituri de la 23 August, mai ales pe front, și lupta, alături de armata sovietică, împotriva hoardelor hitleriste. Sînt mulțumit că am putut termina lucrul la acest volum, participînd, astfel, cu modestele mele puteri, la aniversarea celor 15 ani de la Eliberare.

— In ce stadiu se află pregătirile dvs. pentru sărbătorirea a 500 de ani de la întemeierea Bucureștiului?

— Aproape încheiat se află și volumul „Dîmboviță, apă dulce...", o hartă lirică a Bucureștiului de azi. Mai greu merge lucrul la romanul anunțat încă de anul trecut, întrerupt pentru cele două volume citate mai sus. S-a întîmplat astfel: la primul volum de poezie aproape că renunțasem, negăsind ideea poetică directoare. Ea mi-a apărut cu claritate (nu știu dacă această claritate este evidentă și în versuri) abia cu două luni în urmă, și am putut astfel relua un imens material de note, adunat în ani. „Dîmboviță, apă dulce..." nu figura de fel în planurile mele. Uriașa campanie de construcții ce se desfășoară acum în București mi-a impus, însă, volumul. Umblînd, de la un șantier la altul, din simplă curiozitate cetățenească, m-am întîlnit cu poezia și... a trebuit s-o scriu. Nădăjduiesc ca volumul să poată apărea odată cu sărbătorirea celor 500 ani ai capitalei noastre. Iată, deci, de ce am întrerupt romanul. Lucrul va fi, însă, reluat cît de curînd. (Dealtfel o primă formă este scrisă).

Am mai terminat și povestirea „Legea singurătății", pe care o voi preda Esplei. De asemenea voi preda zilele acestea antologia „Eminescu văzut de poeții romîni" (titlu provizoriu), alcătuită în colaborare cu Augustin Z. N. Pop.

— Ce părere aveți despre felul în care ceilalți poeți reflectă temele actualității?

— Activitatea poeților noștri este foarte vie, în momentul de față, poezia se află pe mîini bune. Avem o bogată creație poetică realist-socialistă, și ea crește neîncetat. Pot vorbi despre cîteva volume în pregătire, pe care le cunosc, și care vor însemna succese reale. Am citit, de curînd, manuscrisul volumului „Intreg și parte" de Veronica Porumbacu. Cele

REPORTER

(Continuare în pag. 6)

REVISTA REVISTELOR

● Ultimul număr al „Luceafărului" publică articole şi cuvîntări ţinute la cel de-al III-lea Congres al scriitorilor sovietici. — Medalioanele interesante, dedicate lui N. Pogodin, M. O Auezov, A. P. Dovjenko, A. N. Haciaturian — şi semnate de Dina Cocea, A. Lambrino, G. Macovescu, D. D. Botez — apar cu o regretabilă întîrziere.

— In pagina intitulată „Atlas liric", una din bunele iniţiative ale redacţiei, ni se înfăţişează un aspect din lirica armeană, prin cele două reuşite traduceri.

— Cele trei „momente muzicale" semnate de Veronica Porumbacu sînt închinate păcii, apărătoarea copilăriei.

— Eugen Frunză publică un grupaj de cinci poezii sub titlul „File de jurnal — Prin Republica Federală Germană". Poetul surprinde momente semnificative din viaţa unui stat burghez, care îi stîrnesc revolta şi sarcasmul. Fiecare poezie e o întîmplare cu tîlc ironic. Atmosfera apăsătoare e brăzdată de lumină: speranţe într-o lume mai bună, speranţe care ivesc unde de lirism. Versificaţia îmbină rima cu versul liber. Poezii politice, ele reuşesc să dea o imagine a Germaniei lui Adenauer şi Krupp. Uneori, versurile reţin prin concentrare: „Aici, la răspîntii — străin călător / Eu stau răzimat între două Germanii" — sau prin puterea de a evoca atmosfera, cum e în poezia — care ni s-a părut cea mai izbutită — „Strada". O imagine a Berlinului occidental:

Aici, în toiul nopţii berlineze,
Strigoii dorm în cîrje şi-n proteze
Şi firme cu neon, sub cer, scălimbe,
Se leagănă pe zidurile strîmbe...
Eu trec încet. Tristeţea o măsor
Cu paşii grei — Faust rătăcitor.
Aş bate-n cer cu pumnii: „Hei, băiete,
Pe unde-o fi Germania lui Goethe?"

. . . .

Mă uit în jur. E totul surd şi clung
Şi strada-mi pare un sicriu prelung.

— Cam lungă fabula lui Constantin Nisipeanu cu privighetoarea care nu mai vrea să cînte fiindcă i s-au învechit cîntecele faţă de înnoirea din jurul ei, — mod de a spune că poetul trebuie să înveţe mereu de la viaţă.

— Zburdalnică şi tinerească poezia lui Nicolae Stoian, „Eşti prea copil".. Versuri de evitat: „Doar fiul meu e singurul ce n-are / In contra mea atari prejudecăţi". „Marea de sub creste", poezie închinată constructorilor de la Bicaz, dovedeşte posibilităţi. Poezia e însă dificultoasă Abuz de „pavăză", „scuturi", „stei" etc. Remarcăm aceste versuri concentrate şi sugestive: „Ei — neclintirea apei, puternic arc întins, / Vor dezlega-n vîrtejul turbinei să vibreze!" Poezia tinerei Aurora Conţescu, „Arc de triumf", are limpezime şi delicateţe. Ar fi fost de evitat „Entuziasmu-şi..." Remarcăm ca sugestie de feerie modernă: „Şi nuferi mari, de piatră şi beton / cresc în decorul plat şi monoton. / In purpuriul licăr al ferestrilor, / Stau ochi deschişi pe urmele poveştilor"

● „Tribuna" se află de cîtăva vreme în real progres. Dar poezia continuă, din nefericire, să rămînă sectorul vulnerabil al revistei. In poezia lui Miron Scorobete, „Partid", ultimele două strofe sînt convenţionale, neemoţionante. Ne-a plăcut însă prima strofă:

In mine te cîntă acei care nu te-au ştiut:
Pălmaşii pierduţi în convoi secular,
Cerînd, răzvrătiţi, sub cerul avar,
O dreptate tîrzie la porţile timpului mut.

— Zilei Copilului îi dedică poezii Al. Jebeleanu şi Ion Bălan. Cele două poezii ale lui Ion Bălan sînt puerile, cu regretabile „va să se"..., „roze de aur la sîni", „buze roze" etc. Tot de Ziua Copilului se publică un basm — „Orfana" de Bonczos Istvan, iar nedezminţitul umor al lui Asztalos se vădeşte în schiţa „Pişta cel lunatec".

— Frumoasă schiţa lui Grigore Beuran, „Ochi adînci". In care e vorba de o gospodărie colectivă, o critică şi o autocritică; este interesantă, de o psihologie justă şi cu un umor fin, constructiv.

cărţi

DIMOS RENDIS:

„Uliţa piperului sălbatic"

Liric autentic, interesant şi cu un registru bogat, Dimos Rendis vădeşte — spre surprinderea noastră — şi reale virtuţi de prozator obiectiv.

Uliţa piperului sălbatic (vol. I) e un roman al rezistenţei greceşti împotriva cotropitorilor hitlerişti, un roman de atmosferă, pentru realizarea căruia procedeele artei cinematografice sînt utilizate cu inteligenţă şi cu bune rezultate. Fiecare capitol — capitolele sînt scurte, concentrate — e o suită de secvenţe de film, care, desfăşurîndu-se rapid şi completîndu-se reciproc, creează atmosfera specifică unui anumit moment.

Aparatul operatorului înregistrează o scenă, mai întîi global, apoi din toate unghiurile şi sub toate aspectele ei esenţiale, oprindu-se asupra amănuntelor semnificative, fixînd pe peliculă reacţiile eroilor şi cadrul în care ele se consumă. Pe urmă, în acelaşi mod, e luată o imagine contrastantă, de obicei, şi în sfîrşit, o a treia, care, deşi aparent independentă, dă şi mai mult relief stării de spirit generale, comunicate prin imaginile anterioare. Un exemplu: pentru a ne transmite panica stîrnită de intrarea iminentă a hoardelor naziste în Atena, printre locuitorii uliţei Créas, a „piperului sălbatic" (care n-are decît opt numere şi, cu toate că e situată în plin centrul capitalei greceşti, nu se bucură de binefacerile civilizaţiei moderne), autorul descrie mai întîi o coadă la ulei într-o mizeră băcănie aparţinînd speculantului Platon Dukas, care, înfruntînd murmurele, înjurăturile şi blestemele nerăbdătorilor săi clienţi, anunţă solemn, la scurte răstimpuri, scumpirea preţiosului aliment; ni-l prezintă apoi pe negustorul Takis Bókos contemplîndu-şi cu satisfacţie magazia gemînd de bucate, pentru ca, în imaginea finală, să ni-l înfăţişeze pe tînărul Nóndas Rovas, privind năuc cum se scurge din damigeana spartă uleiul obţinut cu atîtea greutăţi, şi asurzit de zgomotul motocicletelor nemţeşti care gonesc nebuneşte pe uliţa „piperului sălbatic".

Procedînd astfel, autorul pătrunde în toate încăperile celor opt clădiri (printre care şi o fabrică) cîte numără ulicioara respectivă, ne face cunoştinţă cu toţi locatarii ei, pe care îi va urmări în toate relaţiile lor şi în toate circumstanţele, evoluînd într-un sens sau altul, în funcţie de evenimentele trăite. Iar aceasta îl determină să depăşească uneori cadrul strîmt al ulicioarei respective, să ne plaseze şi în alte medii (al şantierului unei şosele strategice, bunăoară) şi să introducă noi personaje, pe care apoi le părăseşte, dar care, în economia lucrării, se dovedesc utile, fiindcă oferă autorului posibilitatea să lumineze un aspect sau altul al principalilor protagonişti, să le justifice o acţiune, cîteodată esenţială pentru evoluţia lor, şi, mai ales, să-l facă pe cititor să înţeleagă că de fapt, în uliţa „piperului sălbatic" nu se petrece nimic excepţional, că viaţa acestei ulicioare reflectă viaţa Greciei întregi sub ocupaţia nazistă.

Din cînd în cînd, pentru a puncta şi mai bine o situaţie, pentru a releifa şi mai pregnant atmosfera pe care o creează, operatorul prinde în obiectivul aparatului străduţa însăşi, care devine astfel un personaj important al romanului.

Imaginea uliţei pustii, pe zidurile şi gardurile căreia s-au lipit ca nişte ferpare îndoliate ordonanţele comenduirii nemţeşti, dă contur atmosferei de teroare şi panică instaurată de hitlerişti în primele zile ale ocupaţiei. Imaginea, desprinsă parcă dintr-o pînză a lui Goya, a unei uliţi pe caldarîmul căreia sînt aruncate cadavrele ce vor fi culese de furgoanele gunoierilor primăriei, ne face să intuim mai ascuţit ce a însemnat foametea din iarna primului an pe care poporul grec l-a trăit sub cizma nazistă. Aceeaşi ulicioară, văzută însă peste cîtva timp, în zorii unei zile primăvăratice, împînzită de lozinci şi manifeste revoluţionare, patriotice, ne sugerează mai puternic noul climat de luptă şi optimism creat de comunişti.

Urmărind aceeaşi finalitate artistică, autorul îşi scoate uneori toţi, sau aproape toţi eroii, în plină stradă. Străduţa strîmtă devine, cu prilejul unei manifestaţii patriotice, a unei razii sau chiar a unei modeste acţiuni de masă, cum ar fi, bunăoară, confiscarea de către cetăţeni a unor alimente dosite de speculanţi, un cadru vast, care îi permite autorului să cuprindă sub razele reflectorului său fiecare personaj în parte, să-i dea o nouă dimen-

siune şi să creeze totodată un erou colectiv care e însuşi poporul grec.

După ce strada e văzută în ansamblul ei, operatorul îşi reia investigaţiile în fiecare locuinţă, în mediile cele mai diferite. Nu se poate vorbi însă de o construcţie geometrică stricto sensu (şi asta e bine), pentru că în turneele pe care le întreprinde, autorul nu înregistrează naturalistic tot ce vede, nu acordă o importanţă egală tuturor personajelor, ci ierarhizează oameni şi locuri după importanţa pe care o au în desfăşurarea acţiunii (fiindcă o acţiune există, şi încă bine închegată, deşi volumul e — cum am arătat — un roman de atmosferă). E firesc, aşadar, ca autorul să treacă o singură dată în cîrciuma lui Kítsos, care nu vrea să-i vîndă bătrînului Dukas nici un gram de vin, fiindcă fiul său colaborează cu S.S.-ul, şi să zăbovească adesea în mansarda lui Iotis Cocoşatul unde se află casa conspirativă a Partidului Comunist, partid care creează organizaţia E.A.M. ce va îngloba, relativ în scurtă vreme, 90 la sută din populaţia mahalalei, să acorde o importanţă deosebită activiştilor de partid Lucas, Iotis, care iau toate iniţiativele, organizează toate acţiunile, formează caractere.

Rolul comuniştilor — sufletul şi creierul tuturor acţiunilor patriotice — e astfel puternic evidenţiat, iar frumuseţea lor etică sugerată cu fineţe, autorul evitînd orice tendinţă de idealizare. Curajul şi abnegaţia cu care luptă, optimismul lor, hotărîrea cu care se dezic de slăbiciunile şi greşelile lor, omenia lor, pe scurt, structura lor morală deosebită, îi situează pe un plan superior celorlalţi oameni şi îi face să dobîndească stima şi dragostea poporului, a tuturor oamenilor cinstiţi.

In timpul unei razii care băgase spaima în cartier, Iotis, infirmul Iotis, are curajul să se arunce asupra „omului cu masca" neagră care teroriza Atena, să-l strîngă cu o mînă de gît iar cu cealaltă să-i smulgă gluga ce-i acoperea obrazul. Acţionînd astfel, el ştia că va fi împuşcat, dar trebuia ca cetăţenii, partidul, să-şi identifice duşmanul, şi atunci s-a jertfit conştient. Moartea lui eroică îl pune pe Lucas în postura de a-şi face grave procese de conştiinţă, ceea ce subliniază o dată mai mult măreţia comuniştilor.

Romanul Uliţa piperului sălbatic închide un întreg capitol de istorie, un capitol întunecat şi eroic totodată.

Atmosfera cea mai sumbră cu putinţă nu este însă niciodată — şi aceasta este un merit esenţial al autorului — descurajantă, fiindcă, avînd perspectiva comuniştilor, fiind însufleţit de optimismul lor robust, el ştie să-i reliefeze aspectul eroic; fiindcă, dotat cu un simţ al realului foarte fin, el poate sublinia totdeauna reversul comic al tragicului, ştie să folosească adesea elementul pitoresc, astfel încît să ne transmită ideea preţioasă că viaţa merită şi trebuie trăită în orice condiţii, fiindcă nici o calamitate nu-i poate spulbera toată frumuseţea.

Iar una din frumuseţile esenţiale ale acestei vieţi sumbre constă tocmai în faptul că, obligîndu-i pe membrii societăţii să-şi definească precis poziţia, să fie consecvenţi cu ei înşişi pînă la capăt, ea accelerează formarea unor caractere puternice şi dezagregarea falselor valori.

Zadarnic domnul Bókos se străduieşte să apară în ochii cetăţenilor ca un om de treabă, laşitatea se va dezvălui acum din plin şi fostul chiabur se va alege şi cu ura patrioţilor şi cu cea a trădătorilor. Zadarnic băcanul Dukas, care a pornit pe panta trădării, vrea să se oprească la jumătatea drumului. Evenimentele îl silesc, în cele din urmă, să-l aprobe pe ucigaşul său fiu, care e o sîngeroasă unealtă a S.S.-ului, să se solidarizeze cu el.

Dimos Rendis urmăreşte liniile ascendente sau descendente, în spirală sau săgeată, ale unor destine diferite, determinate de poziţia lor de clasă dar şi de calităţi sau tare caracterologice. Destinele acestea se împletesc astfel încît axul romanului să-l constituie evoluţia tînărului muncitor Nóndas Rovas care, dintr-un flăcău necopt, se transformă firesc, aş spune, fără drame şi complicate procese, într-un luptător dîrz şi iscusit. Romanul constituie, de aceea, o reuşită certă.

Obiecţiile noastre, neesenţiale, mărunte chiar, se referă la unele foarte rare înclinaţii spre lirismul discursiv (pag. 281 de pildă), la unele — rare şi ele — comentarii publicistice (pag. 247 bunăoară). Altele, mai serioase, vizează o prea accentuată înclinaţie uneori spre pitorescul nesemnificativ, a cărui sursă ni se pare a fi intenţia justă ca atare de a realiza o monografie cît mai completă cu putinţă a mahalalei respective, dar deviată de o greşită orientare în direcţia naturalistă. Scenele din căminul coanei Vghenia, care tinde cu orice preţ să-şi căsătorească fiica idioată cu lucrătorul brutar Vangos, nu se justifică de loc în economia lucrării, pe cînd scena, pitorească şi ea, a alaiului cu care e condusă tava cu friptură a domnului Bókos, nu e numai delicioasă în sine, dar are şi o semnificaţie socială, politică. Pitorescul gratuit — acesta e pericolul pe care Dimos Rendis, ce se dovedeşte şi un prozator matur, va trebui — şi sîntem siguri, va reuşi — să-l evite în viitor.

Eugen LUCA

Despre G. Călinescu

— La 60 de ani —

Derutantă, opera lui G. Călinescu se refuză unei formule, afară dacă, adecvarea strălucită la modalităţi divergente, nu ar putea fi una. G. Călinescu scrie o poezie a atitudinilor poetice, cînd nu iveşte poezia elementelor, a lucrurilor simple. Dar, trăind noi printre fenomene, poetul descoperă, în lauda lucrurilor, sensul. „Ghenca" e nu numai un portret al domnişoarei bătrîne, ci şi un poem — Călinescu e ades un poet al mineralelor, al rocilor — al cristalelor în care — formula de viaţă a Ghencăi — timpul a transformat dulceţul de fructe. Poemul în proză, lauda bucuriilor simple, e totdeauna semnificativ cum e acea descriere a Bărăganului — spaţii nelucrate de istorie — cu nimic mai prejos decît a lui Odobescu. „Viaţa lui Eminescu" e în fond un roman (nu, oroare! biografie romanţată...) în care fineţea psihologiei mulează documentaţia ştiinţifică. Inventivitatea creatoare în analiza psihologică, din cartea citată, lasă loc erudiţiei şi analizei critice în masiva „Opera lui Eminescu", în care anume teze nejuste nu ne pot face să trecem peste informaţia uluitoare, analiza de subtilităţi microhirurgicale şi faptul că ea constituie singura restituţie integrală a operei poetului naţional. Psihologia şi analiza dispar în „Cartea nunţii", roman cu izbucniri lirice şi sugestive atmosfere, aşa cum epicul dens e calitatea stăpînă în „Enigma Otiliei", roman de bază al literaturii romîne. Nu voi reveni aici asupra acestei cărţi care reprezintă — s-a spus — pe planul romanului citadin, ceea ce „Ion" a însemnat în planul epicii rurale.

Să nu continuăm deci nici cu inventarierea cărţilor sale, inventariere fatal — într-un cadru restrictiv — sumară. Ideea e că fiece nouă operă reprezintă o nouă modalitate de expresie, relevînd de fiecare dată o calitate nouă, — adecvată modalităţii date —, negată anterior scriitorului de critica sîcîitoare, ce nega fiece operă nouă pe criteriul unei calităţi afirmate anterior; stupidă tradiţie a criticii burgheze de a judeca o carte după ceea ce nu e şi nu-şi propusese să fie.

Umanismul polivalent al lui G. Călinescu s-a manifestat astfel, strălucit, în modalităţi exasperant (pentru unghiurile optuze) de diverse. Erudit şi reporter cu viziuni surprinzătoare, eseist (în „Cronica optimistului"), ziarist politic (articolele antimonarhice şi pamfletele contra partidelor burgheze sînt antologice), portretist cum puţini sînt în literatura noastră şi... cum îl putem încadra pe „Şun", operă literară antifascistă (acest mit mongol e o scrisoare persană). Sau acea atît de pe drept criticată, pentru numeroase teze estetizante şi judecăţi greşite, confuze, „Istorie a literaturii romîne", roman al literaturii

noastre, a cărei galerie de portrete e de neuitat...

Literatură şi critică... incompatibilitate a spiritului critic cu spiritul creator... Ce simplu despărţise, nemţeşte, Maiorescu, aceste două sfere, ce dulce le e atîtor creiere tari justificarea neputinţei lor creatoare. G. Călinescu infirmă teoretic şi practic teza idealistă, reacţionară, după care scriitorul trebuie să fie timp şi incult, iar mînuitorul de idei, în domeniul specialităţii lui, incapace. Rezolvarea nu constă în obligaţia criticului de a scrie cu metafore sau de a face musai roman şi poezie (frumuseţea inegalată a stilului critic călinescian constă, în principal, în adecvarea şi plasticitatea noţiunii, adică în forţa exactă de transmisie a ideii). Critica şi literatura se întîlnesc în zona profundă, acolo unde arta e interpretare (concepţie), iar critica e creaţie, id est re-creaţie. Asemenea atitudine rodeşte, din plin, de-abia într-o viziune marxist-leninistă a criticii, în care scriitorul nu mai e monografiat, rupt — ca în critica estetistă burgheză — de societate, inclus într-un univers poetic ciudat, izolat şi invers.

Scriitorul nu e difuzor inconştient al îngerilor, nici „voce subterană", „mînă a instinctelor", ci conştiinţa epocii sale, glasul poporului său, martorul său pasionat. Pentru a interpreta lumea, scriitorul are nevoie de inteligenţă şi de cultură, talentul spontan, brut, fiind inutil sau chiar păgubitor. G. Călinescu continuă acea tradiţie a scriitorului intelectual care, — deschisă de Dimitrie Cantemir, continuată cu Eliade Rădulescu, B. P. Haşdeu, Eminescu, Odobescu ş.a. — a realizat sinteza necesară între spiritul creator şi cel analitic. Aceşti umanişti nu s-au mulţumit să descrie lumea, ci au şi interpretat-o; sacrificînd polivalenţei necesare, au urmărit să creeze în artă o imagine globală totală prin diversităţi de expresie, aparent disparate sau chiar divergente. Aceşti arhitecţi, nesuportînd spaţiul gol, au clădit pretutindeni unde nuditatea locului îi invita la aceasta.

L-a văzut cineva pe G. Călinescu trist, abătut, melancolic? Nu ştiu şi n-are importanţă: acest arhitect clădeşte în bucurie! Vitalitatea lui se exprimă într-o creaţie continuă, diversă şi un Călinescu neocupat, nefăcînd nimic, e pentru mine un nonsens. Chiar în conversaţie, vocea lui suitoare, cu fraze ce „petulează" foc bengal, marchează traiectoria unei idei în elaborare. N-am amintit de „Cronica mizantropului", fiindcă titlul potrivit e cel nou, din „Contemporanul": Călinescu are optimismul raţionalistului ce trăieşte într-un univers cu fenomene cognoscibile şi în care avîntul său continuu, — fără exaltări şi căderi, iradiaţie a inteligenţei, — stabileşte acordul cu realul. G. Călinescu, care ironiza „inadaptabilul" lui Brătescu-Voineşti, crede în forţa inteligenţei şi respinge lumea „anguaselor", a monstruozităţilor psihice ale „estropiaţilor mintali", lumea insană a spaimelor vagi şi obsesive: e un apolinic căruia îi plac nopţile cu lună. Intr-o continuă vibraţie, receptivă la toate manifestările vieţii, energia lui creatoare se exprimă prin modalităţi divergente. G. Călinescu ştie lunga asceză a bibliotecii, dar participă în for, în „Marea Adunare Naţională", la propăşirea patriei pe drumul socialismului; se cufundă în Dante şi contemplă evoluţia graţioasă a dansului Odettei, descifrează vechi documente, cîntă la vioară şi — nepărăsindu-şi munca de erudit — participă prin „Cronica optimistului" la ritmul vremii sale socialiste.

G. Călinescu n-a fost un critic marxist şi ades a plătit greu tribut estetismului, astfel încît, cu unele din tezele şi aprecierele sale nu putem fi de acord. Dar umanismul său raţionalist, receptivitatea faţă de realism, atitudinea sa cetăţenească democratică, ne fac să socotim durabilă o parte a criticii sale, rod al unei inteligenţe informate şi de gust precis. După Eliberare, locul democratului antifascist G. Călinescu nu putea fi decît în rîndurile noastre. Nu este locul aici să încerc a face o analiză a multiplelor creaţii călinesciene din ultimii 15 ani; criticul îşi apropie din ce în ce mai mult marxism-leninismul, scrie despre literatura noastră nouă, despre literatura sovietică, face reportaje din industria socialistă. Doresc de aceea a-mi manifesta bucuria pe care o simt atunci cînd îl ştiu pe G. Călinescu în prima linie a scriitorilor care constituie literatura socialistă.

Paul GEORGESCU

„GAZETA LITERARĂ"

va comemora în numărul viitor

împlinirea a 70 de ani

de la moartea lui

Mihail Eminescu

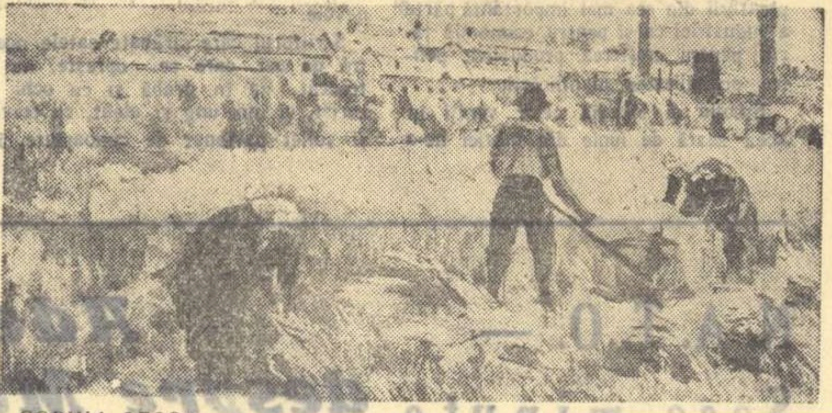

CORINA LECCA „Cositul din Remetea"

CRONICA LITERARĂ

„Cu un ceas mai devreme"

de MIHAI BENIUC

II

Şi în „Cu un ceas mai devreme", Mihai Beniuc este luptător? Şi! Cînd vorbim de o nouă carte a lui Beniuc, trebuie să începem ca şi cum am continua descrierea uneia precedente, dacă nu a primelor versuri. Fiecare volum este o verigă din lanţul de oţel al unei evoluţii omogene de militant, alt fruct sau altă recoltă din „mărul de lîngă drum" sau „mărul cu foi de aur", cum se autodefineşte poetul. Timpul nostru, a cărui cerinţă este lupta, nu cunoaşte pauze, momente de suspendare a acestei cerinţe. Fiinţă a cărei chemare este lupta, Beniuc nu cunoaşte şovăieli, momente de abatere de la această chemare. Cîtă vreme va trăi, el nu poate înceta lupta. Alianţa dintre poet şi timpul său este organic indisolubilă, iar de cînd e comandată de înţelegerea comunistă a necesităţii luptei, lupta i-a devenit o necesitate internă, după cum arta sa, propria luptă a devenit în ochii săi o necesitate obiectivă: „Mă inventau, de cumva n-aş fi fost/ Eu sînt în secol o necesitate". (Inima bătrînului Vezuv: „Piedestal"). Mihai Beniuc se poate schimba doar în măsura schimbării obiectivelor luptei, poate fi mai iscusit în anume poezii sau bătălii, cum îşi consideră singur versurile, decît într-altele. Insă poetul este un luptător cum copacul este brad sau stejar. A-i cere să fie altceva înseamnă a priva frontul literar al ofensivei socialiste de o energie lirică deosebită şi a-l impiedica să fie el însuşi.

Poeţii realismului socialist sînt cu toţii luptători. Ce fel de luptător este Mihai Beniuc? La unii, dacă nu la cei mai mulţi, calitatea de militant se desprinde de obicei din poziţia politică generală, din modul artistic oarecum indirect în care ei susţin ideile şi cuceririle socialiste ori combat concepţiile şi realităţile duşmane. (Prin eroii aleşi dintre oamenii muncii, prin slăvirea acţiunilor tipice constructorilor noului, prin sentimentele şi morala socialistă pe care o afirmă). La alţii, şi probabil cel mai intens la Mihai Beniuc, combativitatea se impune prin proclamarea ei constantă, insistentă Poetul nu se mulţumeşte că este, spune, subliniază că este luptător. Orgoliul bine ştiut, care-l face pe „războinicul tatuat pe piept" de fierul timpului din volumul „Trăinicie", să vadă acum pe trupul lui „pete de leopard", şi în rănile arzînde încă „înstelările" muşcăturilor de jivine, nu e totuna cu trufia războinicului profesional sau împins de onoare. Ea derivă dintr-o inflexibilă dîrzenie politică, dintr-o voinţă de încleştare pînă la răpunere cu duşmanul de clasă. Beniuc nu e un D'Artagnan care-şi paradează cicatricile şi isprăvile spre seducţie şi nici măcar un paladin dintr-o „gestă", o baladă feudală. El e cel mult paznicul din turn care, atins de săgeata fără veste a inamicului, îşi arată cetăţii întregi pieptul străpuns spre a o convinge de pericol. Profetul de ieri al prăbuşirii „Sodomei" capitalului a îmbrăcat azi uniforma roasă şi rolul de glorios anonim al ostaşului din prima tranşee, din primul şir de trăgători, al celui ce sare primul la atac, al celui mai expus focului („Am stat mereu în linia de foc / de unde omul greu se mai întoarce") sau cel puţin al santinelei din avanposturi, al grănicerului care „rămîne cu faţa spre hotare". Mîndria eroică a poetului este o mîndrie modestă, îmbibată de măreţia cauzei obşteşti pe care o serveşte. De aceea, glasul lui Beniuc este militar fără a fi cazon, sonor fără a fi emfatic. E glasul unei goarne la care o conştiinţă cîntă mobilizarea conştiinţelor. Virtutea de luptător de şoc nu slăbeşte nici în clipele de răgaz şi de victorii ale maselor pe care le apără („Coiful cîteodată doar mi-l scot / Şi ascult a muncii noi cîntare"), menţinîndu-se trează indiferent de durata războiului social, de scadenţa triumfului total al socialismului, de momentul în care barca se va opri pe Araratul păcii: „Cu cobza rătăcind în bandulieră / Voi mai stîrni furtuni de cîntec eu". Promisiunea, de fapt un jurămînt, nu este convenţională. Autorul îşi ţine cuvîntul. Numeroase poezii se angajează în polemică acerbă cu duşmanul. Satiric, versul beniucian nu pare prea experimentat. Sare greoi între limitele genului caricaturii brute ca în înfăţişarea imperialismului american, ameninţat să piară din cauza propriei politici de pe „poziţii de forţă", sub chipul unui clovn călare cu o veselă inconştienţă pe un butoi cu pulbere, îndărătul căruia ţopăie sardonic moartea. Tăria, specialitatea poetului rămîne indignarea năprasnică, rostogolită potopitor peste obiectul detestat. De la postul său de observaţie, pornesc către popor, către lagărul paşnic socialist, avertizări asupra uneltirilor inamice, ale suspinătorilor după raiul pierdut şi ale amatorilor de profituri de pe urma războaielor, o dată cu îndemnuri poruncitoare la vigilenţă, ripostă promptă şi nimicitoare, la stăpînirea legilor istoriei, la prevenirea incendiului mondial prin demascarea şi dezarmarea incendiatorilor. Mînia colectivă care-l opreşte de la odele dedicate lui Venus Callipyge ca de la o frivolitate, îl invadează şi e gata să-l precipite ca pe David, de unul singur în bătaia adversarului. O vrea revărsată universal şi spulberînd urmele provocatorilor: „Ah, şi ne-am găsit o coardă/ Ca zburînd din dînsa cîntul / Ura tuturor să ardă / Să urnească-ntreg pămîntul / Iar pe cei ce vor cenuşe / Unde-s flori şi unde-i viaţă / Cuprinzîndu-l în cătuşe / Să le dea surghiun în ceaţă". Fizionomia proprie chiar e o încrucişare de zîmbete şi sclipiri tăioase de diamant şi oţel iar capul „pletos ca o meduză" e impodobit totemic cu fulgere spre înspăimîntare.

Ce justifică înmagazinarea enormă de explozibil, înverşunarea teribilă în ură? Psihoza alarmistă mic-burgheză e doar la antipodul încordării proprii comunistului. Ca Ianus, Mihai Beniuc arborează o faţă încruntată şi una luminoasă. Ura s-a născut şi se întreţine legitim dintr-o dragoste de viaţă pe care curgerea vîrstei a domolit-o mai mult la suprafaţă impregnîndu-i o anume fatală nostalgie. Pielea are cute: sufletul, nu. Lac tumultos la fund, ocean Pacific cu numele, e la fel de avid ca odinioară de viaţă: „Pasiunea mea... să nu te stingi, aprinde-te mereu / Eşti roibul meu la greu şi la mai greu". Apelurile iubirii îl răscolesc cu o atracţie intactă, originară. Dorul îmbolnăveşte; silueta de nălucă a iubitei ademeneşte ca ciuta fugară din dumbravă; mîngîierea trezeşte voluptatea delicată şi estetică a meşterului sculptor în marmură; îmbrăţişarea se desăvîrşeşte în beatitudini eminesciene, cu retrageri în codru, scufundări lente în vîrtejul nebun şi dulce ca o „sanie pe o rîpă" şi contopiri ideale ca de vietăţi elementare: „Şi vom fi atît de aproape/ Şi atît de amîndoi/ Ca doi fluturi între foi/ Strîns legaţi să nu mai scape"; melancoliile se insinuează şi ele ca o romanţă eminesciană: „Pică florile de tei / Pică-n păr şi pe alei /... Şi din larg de lacuri vine / Ca o boare de suspine". Pornirea nu e surprinzătoare decît pentru Radu Popescu (vezi cronica din „Contemporanul" nr. 22 a.c.). De nu totdeauna, în majoritatea volumelor lui Beniuc, năvăleşte valul erotic. Surprinzătoare cu adevărat, nu însă în raport cu Beniuc, ci cu senzualismul nud modernist, este perspectiva umanistă, socialistă, sub al cărei unghi femeia apare întregită. Alături de amantă se înalţă soţia şi tovarăşa de idei, formînd un cuplu echilibrat, indestructibil cu bărbatul, în marile încercări ale existenţei, în etapele aride sau fericite ale drumului bătătorit împreună către acelaşi ţel al „Comunei muncii". Comportarea femeii este de tip ţărănesc, răbdătoare şi discretă dar insuflînd elan bărbatului şi împletind împreună ţesătura gingaşă de „borangic" a noului „crescut pe-a lumii veche larvă". Fidelă acestei interpretări, admiraţia bărbătească pentru tinereţea fetelor codane, pentru frumuseţea în germene a Evei se împleteşte fără noduri cu dorinţa cvasipaternă de a i se împlini menirea fecundă în cadrul socialist, ornat festiv, ca pentru un oaspe de seamă: „aşa să intri-n era noastră nouă / Cu flamuri roşii pe clădiri / Să ai pe gene-n loc de lacrimi rouă / In aurora caldelor iubiri". Contemplarea naturii nu e mai puţin activă şi finalmente socială. Infiorirea liliacului, rumoarea firii regenerate, şoaptele îndrăgostiţilor îl apropie de oameni, dîndu-i ghes să se amestece spontan între demonstranţii de 1 Mai. Setea de a trăi o încinge la roşu iminenţa bătrîneţii, fîlfîirea de umbră a morţii. E un paradox aparent devenit tradiţional la Beniuc şi îndeajuns de familiar cititorului ca să nu-i enumerăm ipostazele nu atît de oscilante ca altădată între falsa acceptare şi respingerea fatalităţii. Relevînd persistenţa ideii, e momentul să-i indicăm rădăcinile. Vitalitatea sa tenace nu are nimic comun cu vitalismul, concepţie oarbă, mistică, nietzscheeană despre un imperativ al vieţii la fel de implacabil ca al morţii, şi provine doar în parte din autoritatea creaţiei eterne, a artei în speţă, asupra neantului. Dimpotrivă, se sprijină pe un masiv postament social-istoric, pe un trepied înfipt, cum arăta şi Paul Georgescu, în trecut, prezent şi viitor. Mihai Beniuc crede în triumful vieţii, deoarece crede cu un fanatism just în eternitatea vieţii poporului său, a omenirii luptătoare pentru libertate şi fericire, în posibilitatea smulgerii omului din jugul exploatării şi al stihiilor. Este motivul pentru care din nou el invocă din ceaţă amintirea martirilor răscoalelor ţărăneşti şi grevelor de la Lupeni şi Griviţa, a soldaţilor căzuţi pe Mureş, Tisa, Tatra, împotriva fascismului, amintirea comuniştilor căzuţi în bătăliile de clasă — amintire solidară cu imaginea covîrşitoarelor chipuri ale făuritorilor Revoluţiei din Octombrie şi a popoarelor sovietice deschizătoare de eră („Nu uita", „Casa Scînteii"). Alt paradox poate, dar Beniuc se consideră printre depozitarii unei moşteniri vii, active, generatoare a prezentului, izvor de apă purificatoare pentru propria sa pasiune.

E motivul pentru care edificiile socialiste din ţara sa, de la Casa Scînteii şi hidrocentrale la becul nespectaculos din grinda casei noi a ţăranului, transformările conştiinţei cetăţeneşti sau numai sirena uzinelor îi apar ca o garanţie pentru cultivarea celor mai fragile forme de viaţă, a frumuseţii „florilor catifelate". După cum subordonarea energiei atomice scopurilor paşnice şi fertile ale omului, lansarea sateliţilor, asaltul materiei în U.R.S.S., întăresc onoarea poetului de a aparţine veacului contemporan şi convingerea în sporirea puterilor şi demnităţii vieţii omului liber, începînd din prezent. E motivul pentru care, în sfîrşit, încrederea absolută în viitorul comunist al lumii, aspiraţia de a-l întruchipa „cu un ceas mai devreme", exaltă în Mihai Beniuc tot disponibilul de energie, aptitudinile plastice ale talentului. Trăsătură ce încununează pe comunist, certitudinea clarvăzătoare în triumful cauzei sale permite poetului însufleţit de comunism să înfrunte propria dispariţie cu mîhnirea calmă a unui demiurg, iar creaţiei, versului său să desfidă timpul, vibrînd etern în urechea spirituală a generaţiilor, conform viziunii lui Mihai Beniuc însuşi. Viziune admirabilă prin echilibrul majestuos şi tainic între sinistru şi feeric, între întunericul morţii şi lumina de soare marin în care copiii Comunei se vor scălda fericiţi şi vor asculta vrăjiţi cîntecele poetului prefăcute în ghiocuri, confruntîndu-se cu Libertatea deplină, comunismul este condiţia supremei expansiuni a omului, a vieţii. Conştient de valoarea nepreţuită a idealului, Beniuc se simte răspunzător de destinul comunismului. Pătruns de această conştiinţă, veghează el cu atîta ardoare la menţinerea şi dezvoltarea cuceririlor poporului său, ale popoarelor socialiste, aflate în marş spre ţel. De aceea spuneam că ura împotriva duşmanului Comunei este la fel de sfîntă ca şi dragostea pentru prietenul Comunei — omul, omul muncii.

Astfel, viziunea lui Mihai Beniuc despre societate şi om se rotunjeşte, unitară, într-o armonie bipolară. In globînd dialectic realităţi şi sentimente contrarii, ca viaţă şi moarte, trecut, prezent şi viitor, ură şi dragoste, reflectă adecvat lumea şi astfel participă la dezalienarea omului. Ea se opune concepţiilor moderniste şi revizioniste după a căror imagine societatea şi universul apar fragmentar, contradictoriu, difuze, într-un mod necorespunzător adevăratei lor naturi. Societatea nu este condamnată la eterne sfîşieri, de neîmpăcat, decît acolo unde există încă luptă de clasă. Axată pe idealul luptei pentru comunism, poezia lui Beniuc este esenţial umanistă, şi ca atare, urcă cu o treaptă mai sus pe scara umanizării. Ostili sau cel puţin în afara acestei lupte, pretinşii campioni ai dezalienării nu au pus piciorul nici pe prima treaptă a acesteia. Ei ajută, cu sau fără voie, la agravarea confuziei omului cu privire la esenţa şi menirea sa, contribuind la îndepărtarea lui de vederile înaintate ale societăţii, deci la înlănţuirea lui în cătuşele poziţiilor retrograde, la menţinerea înstrăinării. Partinică, poezia lui Mihai Beniuc este esenţial combativă, mobilizatoare la atac împotriva burgheziei, pentru clasa muncitoare. Iată de ce starea sa de spirit dominantă este aceea de luptător. Ceea ce nu exclude de loc, ba chiar, aşa cum am văzut, stimulează dispoziţiile „eterne" lirice, meditaţia asupra vieţii şi morţii, experienţa împlinită sau dezamăgită a dragostei, într-un cuvînt plenitudinea. Aprig în armură sau cu puşcă, ori muncind pămîntul cu unelte pe care le poate schimba tot în arme, Beniuc poate adopta o postură de satir muşcînd din sînul vieţii, de sentimental-nostalgic, de ţăran înţelept şi şiret sau pur şi simplu de scrutător lucid, comunist, al distanţei pe care trebuie s-o străbatem pînă la Comună. Universul poetic al lui Beniuc, coincizînd în esenţă cu universul obiectiv, aşa cum îl oglindeşte marxism-leninismul şi îl populează, transformîndu-l, practica socialistă, împrumută de la acesta din urmă elemente de conţinut, de forme şi de limbaj, care intră, treptat, în structura sa intimă, în ţesutul microscopic al imaginilor sale. La Beniuc, cuvintele socotite de adversarii noştri antipoetice, au cîştigat de mult drept de cetăţenie, de colaborare la valorificarea ideilor şi a substanţei poetice. (Fireşte pentru exploatarea resurselor artistice ale elementelor noi, este nevoie de măsura talentului). Bagajul de termeni şi imagini noi, legate de contemporaneitatea socială şi politică, se acordă organic cu tradiţia. Lîngă plug, Beniuc a instalat tractorul, lîngă coasă şi seceră, combina, lîngă opaiţ, becul. Simbolul viitorului este păunul roşu, dar şi racheta călătoare prin constelaţii. Raportul dintre inovaţie şi tradiţie este însă mai intim, antrenînd fondul de idei al artei, ideologia, poziţia de clasă cu alte cuvinte, — derivînd indirect din înţelegerea dialectică a relaţiei dintre trecut şi prezent. Beniuc este, liric vorbind, simultan şi Gelu şi Horia şi militantul comunist de azi. Insă el îi priveşte pe cei dintîi cu optica celui din urmă, trecutul cu ochii prezentului, după cum prezentul îl pătrunde cu ochii viitorului. Tot astfel, pe alt plan, el încorporează moduri eminesciene sau argheziene de construcţie a imaginii, sau chiar atitudini lirice „tradiţionale", fără a înceta să fie el însuşi. Chiar dacă şi în acest volum există versuri inegale, ca oriunde la poetul care izbeşte de-a dreptul cu barda în stîncă, volumul se impune prin consecvenţa partinică, amploarea orizontului şi densitatea poetică, deseori aforistică, ca unul din vîrfurile poeziei sale şi ale poeziei noastre. Poziţia estetică a moderniştilor, revizionişti sau nu, sărăcind conţinutul şi distrugînd forma artei, ratează tocmai ceea ce îşi propune: originalitatea. Poziţia estetică a lui Beniuc, poziţia realismului-socialist, sudează necesitatea slujirii societăţii, a omului cu promovarea originalităţii, lovind concret şi convingător în decadentism.

Mihail PETROVEANU

CRONICA DRAMATICĂ

Spectacolele lui „Berliner Ensemble"

II. „Mama" și dezlegarea cîtorva taine

„Mama" de Bertolt Brecht nu este o dramatizare în sensul obișnuit al cuvîntului. Autorul piesei a plecat de la o temă comună cu Gorki, împrumutînd de la acesta unele împrejurări cît și cele două caractere principale. Dar Pelaghia Nilovna sau Pavel Vlasov apar în drama lui Brecht cu funcții simbolice, care utilizează într-un mod neașteptat identitatea inițială a personajelor, așa cum o putem desprinde din paginile romanului. În disputa cunoscută asupra viabilității dramatizărilor, „Mama" servește drept argument convingător în favoarea tezei care se opune trecerii directe a unui material eminamente epic în tipare dramatice. Aci autorul dramei a reținut din roman ideea și a modificat destinul personajelor centrale în vederea unei ilustrări scenice desăvîrșite a esenței comune celor două opere paralele. Ne aflăm, așadar, în fața unor creații independente, dar înrudite prin substanța lor ideologică. Gorki a scris un epocal roman de observație realistă a creșterii mișcării revoluționare în Rusia anului 1905, în vreme ce Brecht a redactat un manifest despre revoluția socialistă, în tablouri agitatorice impresionante.

Neîncetat, Brecht insistă asupra reliefului universal al problematicii abordate. „Mama" pornește astfel de la datele conflictului prim, pentru a

HELENE WEIGEL

se referi la semnificații generale. Vorbind despre revoluția rusă, se alcătuiește pe baza acestei experiențe strălucite un apel către forțele revoluționare de pretutindeni. Muncitorii din Tver nu sînt simpli muncitori din Tver, învățătorul Lapkin din Rostov nu vorbește numai în numele învățătorului Lapkin din Rostov, mama nu-l plînge numai pe Vlasov, nu-l transformă numai pe Feodor, nu mărșăluiește numai pe străzile Petersburgului. Autorul lui „Mutter Courage" a scris de astă dată nu o „dramă epică" cu construcții alegorice și aluzive, ci un spectacol propagandistic în care se demonstrează nemijlocit cauzele și țelurile revoluției socialiste.

Caracterul deschis, manifest al demonstrației se bizuie însă pe forța generalizatoare a valorilor simbolice. Totul este, așadar, construit pe două planuri: prezentarea unor fapte brute alese pentru tipicitatea lor și sublinierea supratemei[1]) prin raportarea acestor fapte la înțelesurile mari ale luptei de clasă. In această suprapunere de planuri, ocupă un loc deosebit de însemnat „song"-urile intercalate și care se vădesc, o dată mai mult, a nu fi fost abordate arbitrar de către promotorul teatrului epic. Cum s-a mai spus, pasajele muzicale reeditează comentariul chorurilor din teatrul antic elen. Viziunea fiind însă modificată, ca și la Vișnevski, cei care alcătuiesc chorul, departe de a se menține într-o espectativă critică, joacă un rol activ în dinamizarea mesajului de idei. In „Mama", interpreții rolurilor individuale sînt în același timp componenții chorului comentator, anulînd orice distanță între persoanele dramei și comentariul care generalizează secvențele de viață aduse ca probe. Trecerea de la „jucarea" unui tablou ilustrativ la detașarea marilor semnificații se realizează continuu, într-o țesătură sobră care sacrifică neîncetat expunerii ideologice dominante orice tentație de complicare interioară a conflictului.

Acestei drame expozitive i s-ar putea reproșa lipsa de profunzime a caracterelor umane, dacă n-am înțelege că liniaritatea este obligatorie într-o asemenea narațiune cu intenții agitatorice. Drama „Mamei" este scrisă pentru un spectacol de tip popular, în care textul aspru al prozei rostite alternează cu lirismul avîntat al părții cantabile. Această alternanță de tonuri corespunde cu cele două planuri ale construcției dramatice, iar sensurile capătă accente mai pregnante cu ajutorul contribuției scenografice (decor, lumină, culoare) ca și prin sugestivitatea mișcării în scenă.

Am mai vorbit, în prima parte a acestei cronici, despre tehnica grupurilor în imagistica scenică brechtiană. In reprezentarea pozițiilor adverse din „Mama" dinamica acestor grupuri capătă o deosebită însemnătate. Grupul celor patru muncitori revoluționari evoluează astfel într-un balet sobru și impresionant în jurul mamei, determinînd-o să privească lumea cu alți ochi. Acest grup devine apoi nucleul dirijant al corului comentator, accentuînd considerabil caracterul de clasă al acestuia.

O analiză mai amplă a modului în care „Ansamblul berlinez" reprezintă piesa lui Brecht, respectînd viziunea sa regizorală, n-ar putea să nu acorde însemnătate jocului subtil al culorilor în nuanțarea intențiilor textului. Gama cenușiului valorat mereu altfel în îmbrăcămintea personajelor, în reflexele imaginilor proiectate pe circular, în vopseaua mohorîtă a obiectelor din casa Nilovnei, participă la stabilirea unui climat grav, în care viața nu suportă sulimanul roz, iar muncitorii par înregimentați într-o încruntată armată a celor privați de coloritul viu al primăverii.

Se cuvine să subliniem modul în care regia lui Brecht îmbină reliefarea proporțiilor simbolice cu o continuă atenție pentru veridicitatea realistă a amănuntelor. Se realizează astfel un fundament temeinic și concludent pentru elaborarea unor răspunsuri răspicate la o problematică majoră. Greva din Tver figurează întreaga valoare a luptei conștiente împotriva exploatării, dar pentru ca această idee generală să poată fi pronunțată, tipurile greviștilor sînt deosebit de sugestive, salopetele sînt adevărate, uniformele jandarmilor reglementare, piroștile pe care le vinde Nilovna sînt mestecate cu reală poftă. Impletirea organică dintre simbolurile generalizante și elementele particulare care le susțin conține într-însa una dintre tainele forței artistice a „Ansamblului berlinez".

O altă taină ține de sudura miraculoasă a colectivului întreg, care interpretează pe mai multe voci, dar în același stil și în care niciunul dintre actori nu pare să fie îngrijorat că nu-și va dobîndi, pe cale cinstită, dreptul său sfînt la aplauzele și la stima publicului. Nu este vorba aci numai de o perfectă disciplină a ansamblului, în genul celebrei trupe de la Meiningen, ci mai curînd despre o altă concepție în alcătuirea spectacolului în care fiecare simte continuu prezența celorlalți. Nuiaua ducelui de Meiningen care-i disciplina pe actorii săi prin mijloace ireverențioase este înlocuită în trupa lui Brecht de simțămîntul răspunderii colective într-un gen de spectacol care nu permite nici o fisură în execuția unei orchestrații complexe și complicate. Aici trebuie să adăugăm, cu laude, observația modului în care se aleg interpreții cei mai potriviți. Cîte teatre n-ar fi fost tentate să distribuie în rolul lui Pavel Vlasov pe cel mai chipeș dintre junii săi. Hilmar Thate, căruia i s-a încredințat la „Berliner Ensemble" textul lui Pavel, este dimpotrivă un flăcău scund, cu trăsături dure și cu gesturi repezi, care săvîrșește marea minune a descoperirii frumuseții interioare a personajului, căruia îi dăruie totodată o înfățișare fizică de o autenticitate captivantă. (Aceeași observație este valabilă pentru distribuirea excelentei actrițe Regine Lutz în rolul Virginiei din „Viața lui Galilei". Amorul său pentru Ludovico Marsili n-o transformă nici un moment într-o „amoreză", iar regia n-a crezut necesar să îmbrace în eleganta rochie de bal din tabloul VI pe una dintre actrițele cu daruri fizice impresionante). Veridicitatea în tonuri discrete, dar de o nesfîrșită varietate a nuanțelor, pare să recomande stilul unitar de joc al artiștilor absorbiți de „Berliner Ensemble", dintre care ne simțim obligați să cităm contribuțiile scînteietoare ale lui Norbert Christian (Feodor Lapkin), Iosef Kumper (Smilghin), Willi Schwabe (comisarul) sau numai participarea însuflețită a unor glasuri care au dat o nebănuită forță întregului coral, ca Günter Naumann (Semion), Fritz Hollenbeck (Arhip), Helga Raumer (Mașa), Charlotte Brumerhoff (proprietăreasa).

Helene Weigel în mijlocul colectivului Teatrului C.F.R. Giulești

Helene Weigel însăși, care este cu adevărat ceea ce noi obișnuim des să numim o mare actriță, nu se desprinde intempestiv din organismul viu al ansamblului, deși joacă rolul primei viori. Ca și în formațiile de muzică populară, care își execută programul sub presiunea unui fluid interior, Helene Weigel dirijează fluctuațiile de tonalitate ale ansamblului prin timbrul propriei sale voci.

Vlasova ne-a apărut în interpretarea Helenei Weigel ca un înregistrator sensibil al fiecărei noi etape atinse în marșul către victorie al celor cîștigați de cauza comunismului. Amintiți-vă cum urmărește mama, pitită lîngă fiul său la demonstrația de 1 Mai, fiecare reacție a celor din jurul său și alăturați de această scenă momentul de mai tîrziu în care pe fața aceleiași bătrîne mame se oglindește în reflexe succesive discuția aprinsă dintre cei doi frați Lapkin. Privirile mamei, zîmbetele și vorba sa domoală însoțesc și valorifică întîmplările semnificative care alcătuiesc discursul dramatic despre revoluție pe care Brecht l-a scris pornind de la romanul lui Gorki. Helene Weigel a fost un asemenea ghid sensibil și inteligent, care a conceput cu ingenuitate profilul moral copleșitor al acestei profesoare de etică umană, care-și ascunde sub broboada sa cenușie programul ferm de transformare a lumii întregi.

Piesa lui Brecht organizează întreaga demonstrație ideologică în jurul destinului mamei, văzută aci ca simbol al umanității în suferință. Spasmele durerii sînt alinate însă de căpătarea treptată a conștiinței cauzelor răului. Fiecare secvență a dramei omologhează, cum am văzut, un nou pas al eroinei către esența problemei exploatării și odată cu aceasta a întregii piese, concepută ca manifest explicativ asupra legilor luptei de clasă. Pasajul învățării scrisului și cititului are un străveziu caracter alegoric. Predînd alfabetul, învățătorul Lapkin își lămurește sie-și și elevilor săi raportul dintre muncă, lupta revoluționară și morbul ucigător al exploatării. Unora dintre spectatori li s-a părut, poate, acest tablou sau altele, ca avînd o factură discursivă. Alții s-au putut îndoi de eficacitatea acestui gen de spectacol asupra unor mase largi. Acestea și încă alte rezerve pot și trebuie să fie discutate cu toată seriozitatea. Deocamdată nu mi se pare însă greșit să reținem învățămintele valoroase ale acestei reprezentații moralizatoare, cu incontestabile virtuți artistice.

V. MÎNDRA

---

1) Utilizarea unui termen stanislavskian în cercetarea unei opere brechtiene ar putea provoca dezaprobarea specialiștilor care au izbutit să-i repartizeze cu seninătate pe cei doi oameni de teatru în sertărașe deosebite și închise ermetic. In ceea ce ne privește nu credem că acest lucru este posibil. La întrebarea „Stanislavski sau Brecht?" pusă de unii teoreticieni occidentali, noi am răspunde: „Stanislavski și Brecht". Dar despre aceasta, mai pe larg, cu un alt prilej.

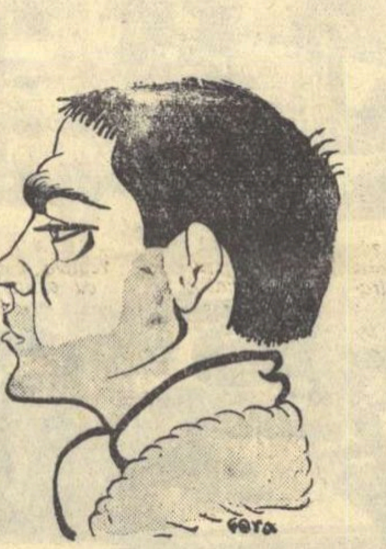

HILMAR THATE
în rolul lui Pavel
Desen de GORA

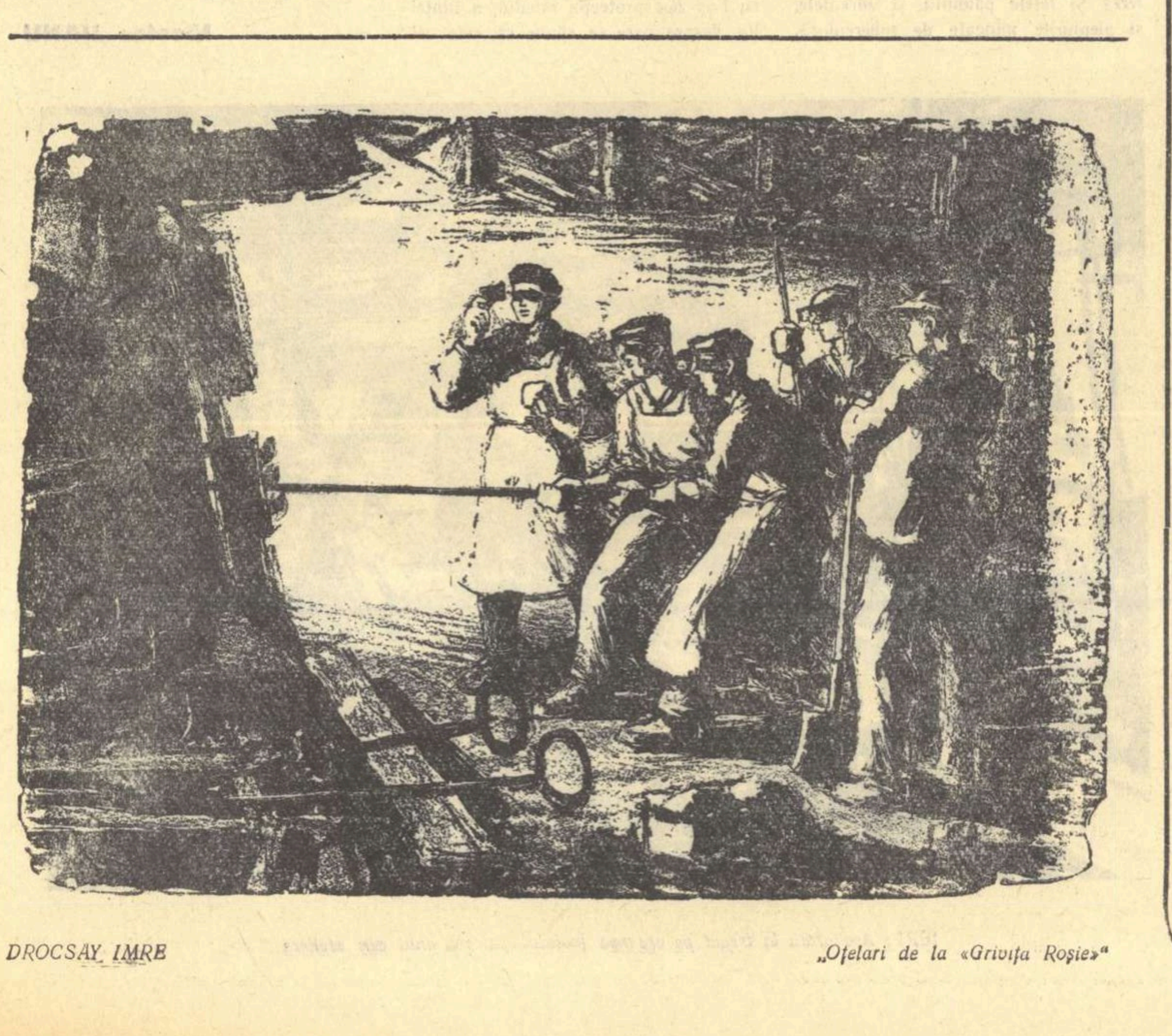
DROCSAY IMRE „Oțelari de la «Grivița Roșie»"

Marile poeme ale epocii socialiste

Vorbind despre contemporaneitate ca despre „principala cerință politică, artistică, estetică" *a scriitorului angajat în marele front al construcției comuniste, A. A. Surkov sublinia un adevăr ce explică pe deplin nu numai marile succese ale literaturii socialiste, ci și înflorirea extraordinară și multilaterală a personalităților creatoare în cadrul realismului socialist:* „Cererea de a răspunde la temele cele mai arzătoare ale contemporaneității nu limitează posibilitățile artistului, ci le extinde în ce privește alegerea materialului, a genurilor, a metodelor artistice".

Chiar dintr-o sumară privire retrospectivă a drumului parcurs de literatura noastră în decursul celor cincisprezece ani cîți au trecut de la eliberarea țării, ne dăm seama de deplinul adevăr al acestor cuvinte. Iese foarte limpede la iveală, din lectura chiar a unei simple bibliografii, că acest deceniu și jumătate a adus nu numai o lărgire considerabilă a tematicii literaturii noastre, dar și o înflorire încă necunoscută a unor genuri și specii literare cu cel mai adînc răsunet în rîndurile poporului. Pentru că tocmai acesta a fost și sensul dezvoltării tradițiilor literaturii noastre realiste și a străvechii și strălucitei noastre arte populare, cum o denumea poetul Mihai Beniuc de la tribuna Congresului. Poeții și prozatorii noștri, care s-au adresat temelor contemporane, au recurs la acele specii epice, lirice sau dramatice, ce au cunoscut, de-a lungul veacurilor de cultură nescrisă sau așternută pe hîrtie, cea mai vastă audiență și cea mai puternică influență în rîndul maselor. Nu s-a petrecut însă o simplă dezvoltare mecanică a unei tradiții ce ar fi fost evidentă numai din punct de vedere cantitativ, ci o structurală și profundă schimbare a concepției asupra vieții omului și a relațiilor sale cu societatea, a rolului său în mersul înainte al istoriei. Observația este perfect valabilă pentru poemul epic actual. Cantitativ, specia a crescut, în acești 15 ani, de-a dreptul uimitor și un studiu amănunțit ne-ar releva cîteva zeci de asemenea poeme ce se pot înscrie printre reușitele de primă linie ale literaturii noastre. Dar a vedea numai din acest punct de vedere problema ni s-ar părea unilateral și nesemnificativ. Important este, credem, faptul că, adresîndu-se unei specii atît de frecvente în folclorul romînesc, pentru că răspundea uneia din năzuințele poporului de a-și glorifica eroii săi dragi, scriitorii de astăzi nu numai că au adus inovații artistice — și ele de mare importanță — ci și o optică absolut nouă, revoluționară, puternic pătrunsă de spirit de partid în înțelegerea destinului omenesc. Poemul epic de astăzi se înscrie pe linia tradițiilor populare nu numai prin faptul că, de cele mai multe ori, scriitorii care abordează această modalitate se adresează versului și modalităților folclorice de expresie, dar și prin faptul că el își implîntă rădăcinile în cele mai acute probleme de viață ale maselor. Spiritul de partid le dă posibilitatea scriitorilor, însă, ca abordînd un gen frecvent, uneori cu aceleași procedee prozodice, să realizeze creații revoluționare puternic pătrunse de suflul eroic al zilelor noastre, creații care fie că reconsideră istoria, fie că se inspiră din elanul construirii socialismului, aduc un punct de vedere profund nou, contemporan, socialist, în înțelegerea vieții. Am făcut această precizare pentru că, la prima vedere, ne-ar putea surprinde numărul relativ mare de poeme epice cu temă istorică, cu subiecte fie din perioade mai îndepărtate din viața poporului nostru, fie din momentele premergătoare actului de la 23 August. Ar fi oare, unele din cele mai bune și mai valoroase creații pe această temă, o dovadă că scriitorii noștri s-au îndepărtat de la temele majore ale contemporaneității, pentru a se refugia în depărtatele zone ale secolelor trecute? Nicidecum. Pentru că, așa cum arăta Mihai Beniuc în cuvîntul rostit la cel de al III-lea Congres al Scriitorilor din U.R.S.S.: „Confruntarea trecutului întunecat cu prezentul fericit și cu viitorul încă mai minunat, în lumina idealurilor socialismului, caracterizează literatura romînă de azi". *Intr-adevăr, aceasta a fost intenția patriotică a scriitorilor noștri, de a confrunta trecutul din perspectiva socialistă revoluționară, de a reconsidera istoria poporului din punct de vedere contemporan, de pe pozițiile de clasă ale partidului celor ce muncesc. In acest sens, marile poeme epice scrise de Mihu Dragomir despre răscoala lui Tudor Vladimirescu, Eugen Jebeleanu despre Nicolae Bălcescu, Radu Boureanu despre Unirea Țărilor Romîne, Tudor Arghezi despre 1907, Teodor*

ACTUALITATE ȘI PARTINITATE

Bals despre același eveniment, ale lui Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Dumitru Corbea, Marcel Breslașu, Cicerone Theodorescu, despre luptele comuniștilor, al lui Mihu Dragomir despre tragedia războiului antisovietic, sînt actuale și contemporane tocmai prin faptul că au adus o optică profund nouă, partinică, de înțelegere a istoriei, de subliniere a tradițiilor îndepărtate sau apropiate de luptă ale poporului nostru. Este un aspect de maximă importanță ce se cade a fi relevat ca una din trăsăturile esențiale ce caracterizează poemul epic de astăzi. Deci, mergînd de la răscoala țăranilor din 1821 și pînă la luptele eroice ale comuniștilor, poemele epice, datorate condeiului celor mai de seamă scriitori ai noștri, au refăcut itinerariul de luptă al maselor largi de țărani și muncitori pînă la victoria socialismului. Situîndu-se ferm pe platforma marxist-leninistă de înțelegere a istoriei, scriitorii noștri reactualizează un mesaj transmis de înaintașii ce au pregătit prin lupta și jertfa lor societatea de astăzi. Se subliniază tradiția noastră progresistă patriotică, scriitorii dînd o atenție deosebită temei majore a luptei comuniștilor pentru triumful vieții noi și zdrobirea vechii societăți. Această preocupare de extraordinară însemnătate, soldată cu admirabile reușite literare, se cade a fi în primul rînd subliniată.

A. A. Surkov, în raportul său, spunea că, scriitorul trebuie să țină seama de faptul că „la cerințele de astăzi ale cititorului, la ceea ce îl preocupă și îl neliniștește pe acesta, cel mai bun lucru este să se adreseze experienței lui sociale de astăzi". *Și acest mare adevăr a stat la baza apariției a numeroase poeme epice inspirate din viața și lupta oamenilor muncii de astăzi. Cronică vie a realității socialiste, poemul epic glorifică eroii construirii socialismului, eroii luptei împotriva dușmanilor păcii și ai vieții noastre de astăzi, eroii asemănători cu aceia ai baladelor și cîntecelor populare. Poemul epic actual a adăugat literaturii noastre socialiste această dimensiune eroică, specifică omului nou, crescut și educat de partid. A creat nu mituri eroice în sine, nu prometei rupți de pămînt, nu fantoșe ci oameni vii, care au trecut din domeniul vieții în cel al literaturii și apoi s-au întors în viață, ca prototipuri demne de urmat, demne de a fi exemplul pentru generații. Pentru că noi aici vedem una din calitățile esențiale ale acelor poeme epice de mare valoare apărute în acești ani: în faptul că ele aduc înaintea cititorilor cîteva figuri de oameni înaintați ai epocii noastre, a căror comportare semnifică marile calități morale ale comunistului, demn de a însufleți toate generațiile pe calea luptei pentru triumful socialismului. In cuvîntarea sa la cel de-al III-lea Congres al Scriitorilor din U.R.S.S., tovarășul N. S. Hrușciov sublinia această nobilă chemare a artei noi, socialiste:* „Oamenii trebuie educați pe bază de exemple bune, calea spre viitor trebuie deschisă prin arătarea elementelor pozitive din viață.

Forța exemplului este o mare forță, tovarăși!"

Aceste cuvinte sintetizează menirea literaturii partinice, a literaturii angajate în lupta pentru triumful socialismului și comunismului. Și tocmai din acest punct de vedere socotim cu deosebire remarcabile poemele epice scrise de Dan Deșliu, Dumitru Corbea, Maria Banuș, Veronica Porumbacu, Nina Cassian, Mihu Dragomir, Victor Tulbure, Ștefan Iureș, și de alți scriitori aparținînd generațiilor tinere sau vîrstnice, pentru că ele aduc în tonuri de legendă, de cîntec înaripat, chipurile cele mai dragi ale oamenilor înaintați din zilele noastre. Poemului epic de astăzi îi este caracteristică incandescența, patosul eroic, capabil să transmită cu maximum de eficiență ideile și simțămintele epocii noastre. Poemul epic este specia literară de cea mai adîncă rezonanță în rîndurile maselor. In cadrele lui, scriitori de structuri poetice deosebite, cu personalități complet diferite, au reușit să reliefeze măreția zilelor noastre eroice de luptă și glorie. Este poemul epic o specie depășită, cum ar înclina să creadă unii rafinați? Nicidecum. El oferă, așa cum s-a văzut din experiența celor cincisprezece ani de literatură nouă, enorm de multe posibilități de manifestare a talentului și a trăsăturilor individuale, specifice fiecărui creator. Faptele grandioase ale vieții de astăzi, eroii sublimi ai socialismului, pot fi zugrăvite cu maximum de eficiență și în toată măreața lor amploare, în versurile avîntate, fierbinți, de o mare și nepieritoare frumusețe populară, specifice poemului epic. Nu e vorba de a recomanda rețete sau de a prefabrica soluții, de a recomanda formule literare. Nici unei alte metode nu-i e atît de străină ca realismului socialist impunerea unor anume formule literare. Documentele Congresului Scriitorilor din U.R.S.S. au arătat clar că metoda noastră de creație, revoluționară, partinică, presupune tocmai o largă și nelimitată desfășurare a tuturor posibilităților creatoare ale scriitorilor, conform individualității lor artistice. A. A. Surkov spunea: „Va trebui să desfășurăm o largă campanie împotriva șablonului literar, pentru dezvoltarea creatoare a formelor literare, să sprijinim soluțiile inovatoare, care îmbogățesc literatura, soluții găsite de scriitorii care atacă teme și probleme contemporane".

De aceea, dezvoltînd ceea ce s-a realizat pînă acum pe tărîmul poemului epic — cronica eroică a zilelor noastre — poeții au datoria să ne dea creații la nivelul măreței epoci de construire a socialismului.

Valeriu RIPEANU

DIALOG CU TRECUTUL

TINERI CRITICI

D. R. Popescu se preocupă îndeosebi de răsfrîngerea pe plan moral a transformărilor sociale și economice pe care le aduce epoca noastră. Interesant este faptul că dezbătînd această problematică, nuvelele sale conțin, adeseori, termenii unei polemici. Modalitățile acestei polemici sînt variate, dar noi vom consemna doar cîteva, referindu-ne la unele schițe sau nuvele inspirate din viața satului care, datorită unei cunoașteri mai aprofundate, este pentru D. R. Popescu mediul predilect.

Uneori prozatorul construiește pe schema unui conflict de generații frecvent în literatura noastră clasică (iubirea dintre doi tineri este împiedicată de prejudecățile sociale ale părinților), conflict căruia îi găsește determinările specifice actualității (schița „Fata lui Dumnezeu"). Măria, fata lui Dumnezeu, repetă, în condițiile vieții de astăzi, drama trăită cîndva de maică-sa. Evident, deznodămîntul nu mai poate fi același, adică tragic. Ea nu va mai fi silită să-și părăsească copilul din flori, fiind sigură de înțelegerea oamenilor lîngă care muncește, de sprijinul lor. Avînd această certitudine, ea exclamă optimist: „L-am făcut din dragoste și o să-l fac fericit. Nu mă dă nimeni afară din slujbă, am unde munci, cu ce să-l cresc. Soare botează-l, dă-i noroc și alungă norii din calea lui. Soare, sărută-l".

Similar cu al Măriei este cazul Leonorei din condensata nuvelă „Singuri". Ea nu va mai fi silită să se omoare, așa cum făcuse o femeie din sat (deci tot destine care se repetă, căpătînd astăzi o rezolvare nouă), ci își reface viața alături de soțul ei. Față de „Fata lui Dumnezeu", „Singuri" înregistrează o deplasare a obiectivului către urmărirea cu mai multă atenție a manifestărilor vechiului, încarnat de cei doi bătrîni. Ei nu pot pricepe că istoria a pregătit pentru Leonora o altă soartă decît aceea pe care i-o rezervaseră ei; egoismul lor este tot mai ineficace prin îngustarea continuă a spațiilor asupra cărora s-ar fi putut aplica, și cuplul, care se vrea încă tiranic, este, din acest motiv, hilar. Mecanismul lor sufletesc (uscăciune și anchilozare în prejudecăți) se dezvăluie treptat. Există în acest mediu o sursă pentru comic pe care D. R. Popescu o exploatează fericit. Notația minuțioasă a gesturilor și limbajului înclină spre șarjă și astfel sensul polemic al nuvelei devine mai vizibil. Nuvela, după cum s-a mai remarcat, polemizează și cu o formulă literară retrogradă, dizolvînd mitul idilic al bătrînilor cinstiți și înțelepți pe care-l cultivau autorii tradiționaliști.

Natura polemică a acestor două scrieri este determinată de fapt de înfruntarea a două etici, evidențiate în conflicte de ordin familial sau sentimental. Dar aceste conflicte sînt doar efectele unei determinări esențiale în viața țărănească: pămîntul. Etica socialistă presupune schimbarea radicală a concepției despre pămînt și în primul rînd stîrpirea instinctului mutilant de proprietar, deci limpezirea conștiințelor. Cînd acest conflict de esență este scos în prim plan, înfruntarea dintre cele două etici este acută și surprinderea ei se face în momente de maximă tensiune dramatică. In „Inima pămîntului" („Steaua", nr. 11-1957), Dragomir Neagu, un om devorat de patima înavuțirii, este alungat cu pietre de către consătenii săi, pentru că nelăsîndu-și fiul să se însoare cu fata iubită dar săracă, acesta încearcă să se spînzure.

Dragomir, sub ploaia de lovituri, aude mereu aceeași frază: „Ți-ai dat sufletul pentru pămînt, mînca-te-ar viermii pămîntului". Blestemul acesta al mulțimii revine pe tot parcursul fugii sale, obsedant, justițiar, implacabil. Dar clipa de supremă încordare este amplificată de incursiunile retrospective (procedeul este frecvent la D. R. Popescu). Dragomir, ca în pragul sfîrșitului, își retrăiește trecutul alături de Cocuța, cocoșata pe care o luase de nevastă pentru pămînt. Din nou, vocile urmăritorilor îl ard: „Ți-ai zis că în pămînt stă toată puterea. In inima pămîntului... și-ai vrut ca și Trică să facă tot pașii tăi în viață". Necruțătoare, manifestarea oamenilor din sat față de cazul lui Dragomir poartă semnificații majore. Ea înseamnă în primul rînd desolidarizare de etica pe care o reprezintă acesta. Stigmatizat de mulțime, Dragomir este un izolat ca și cei doi bătrîni din „Singuri". Ingrozit, năuc, el își continuă goana peste cîmpuri. Ajuns la ogoarele sale, se aruncă la pămînt și, cu furie neputincioasă, disperată, începe să sfîșie brazda cu cuțitul.

„Gîfîia transpirat și lovea cu lama aprigă a cuțitului moștenit de la taică-său. Rănile i se deschiseseră și sîngerau, dar lui nu-i păsa, lovea cu sete, scrîșnind din dinți. Sîngele se împreuna cu țărîna. Dragomir lovea în neștire inima pămîntului s-o omoare.

Intr-un tîrziu, se ridică în picioare sub lună".

Dragomir Neagu este un Ion constrîns de noile condiții sociale la „gestul sfîșierii" și, în acest sens, schița lui D. R. Popescu dă un răspuns contemporan, de loc palid, la „Glasul pămîntului".

Mecanismul polemicii în proza lui D. R. Popescu se conturează: scriitorul verifică vechile tipologii sau vechile conflicte sociale și sufletești la examenul critic al prezentului. Prin antiteze simbolice, (gestul sărutului — gestul sfîșierii) D. R. Popescu afirmă punctul de vedere al contemporaneității.

Este însă ciudat și regretabil că la un scriitor preocupat să se elibereze de formule depășite întîlnim concesii făcute tocmai acestora, cum e prelucrarea ca atare a unui motiv sămănătorist ca cel din schița „Biletul de tren": ciobanul Ștefan Podaru merge la nunta fiului său ajuns avocat la oraș, dar acestuia îi e rușine cu el: se îmburghezise. Sîntem purtați printr-o lume pe care nici un moment n-o recunoaștem ca a noastră. Doar faptul că un milițian dirijează la o răscruce de străzi circulația ne-ar spune că răsturnarea din sufletul lui Ștefan Podaru se petrece în prezent.

Scriitorul observă un simptom (dar necaracteristic) și pentru a-l combate, folosește recuzita sămănătoristă, introducînd ideea opoziției sat-oraș. In felul acesta intenția polemică (prezentă totuși) este ratată. Ea se pierde aproape total în „Sofica" (Steaua nr. 2/1957). Sofica este o slujnică, de altfel cam simplă la minte, căreia viața de continuă dependență pe care a dus-o i-a format o psihologie de rob. Acum, la bătrînețe, i se redă libertatea — de fapt un surogat de libertate căci este îndepărtată de la viața activă — dar Sofica, neștiind ce să facă cu ea, se întoarce la stăpîn.

Pentru că se consumă în afara confruntării dintre vechi și nou (ca și în „Biletul de tren", de unde inconsistența polemicii) nu putem accepta drama Soficăi ca o dramă a actualității. „Sofica" este o imixtiune livrescă în scrisul lui D. R. Popescu, reamintindu-ne de lumea existențelor mărunte, claustrate, a slujnicelor și a fetelor bătrîne care populau nuvelistica anilor 1900 (Bassarabescu, Brătescu-Voinești). Deficitare prin neincorporare în actualitate, aceste schițe care refac vechi și chiar false tipologii sociale, înregistrează o rarefiere a conținutului polemic: el nu mai are forță, ca în celelalte scrieri, analizate mai sus, să stigmatizeze vechile concepții de viață țărănească și nici să discrediteze formulele literare care le reprezentau.

Dialogul critic cu trecutul, dezvoltat cu consecvență în vederea afirmării noului, trebuie să ofere talentului lui D. R. Popescu noi și depline posibilități de valorificare.

G. DIMISIANU

Poemă citadină

Cincizeci de metri

Nu le despart decît cincizeci de metri.
Şi uneori împotrivirea pietrii
Cedează : stau de vorbă amîndouă,
Bătrîna hală veche, hala nouă.
În cearcăn de soare, în cearcăn de lună,
Fumul cuptoarelor li se-mpreună
Şi tainicele glasuri se-ntrerup,
Şi se ciocnesc, şi fac un singur trup.

Bătrîna spune : geamurile mele
Veni o fată azi să mi le spele
De pulbere, de zgură
Şi de afumătură.
Era o utemistă ; şi-a dat, zău, osteneală.
Ar merita o mai frumoasă hală,
Aşa vezi, bunăoară, ca tine, prea frumoasă...
— Şi dumneata întinereşti .
— Mai las-o.
Îmi ştiu eu zbîrciturile prea bine.
Măcar şi de mi-ai bate-n zid rubine,
Sînt zămislire slută de patron,
O corcitură de hangar-şopron,
Şi de-or să mă dărîme, cum aud,
Nu-mi va părea de fel un lucru crud.
Vei creşte tu, te vei lăţi încoace,
Sub talpa ta îmi voi găsi eu pace.

Fără sfială spune-atunci cealaltă :
— Văd zilnic cum, spre bolta mea înaltă,
Ridică ochii muncitori cărunţi.
Uimirea bucuroasă înscrisă li-e pe frunţi
Ca şi cum nu tot ei mi-ar fi dat zestre
Aceste imense ferestre,
Ca şi cum nu tot ei m-ar fi durat
Pentru aer condiţionat,
Ca şi cum nu tot ei mi-ar fi adus
Maşinile noi, sfîrîind ca un fus,
Şi ca şi cum altcineva, nu ei,
Ar fi asfaltat către mine alei
Printre straturile de bujori
Stropite, de grădinar, de cu zori.
Muncesc şi se miră. Ce zici ?

— În hrubă i-am primit, ca ucenici....

...Dar sună o sirenă. Intră schimbul.
Cum se silesc să rotunjească nimbul
În cearcăn de soare, în cearcăn de lună,
Fumul cuptoarelor se împreună.
Şi astfel stau de vorbă amîndouă,
Bătrîna hală veche, hala nouă,
Cînd biruie împotrivirea pietrii.

Un ev le desparte, nu cincizeci de metri.

Ştefan IUREŞ

Aceştia sînt tovarăşii mei...

Aceştia sînt tovarăşii mei,
aici au înălţat o hidrocentrală.
Au strîns oţelu-n mîini, fără mănuşi,
la minus patruzeci de grade,
au trecut în zboruri ameţitoare
pe deasupra barajului,
purtînd benele cu beton,
au rîs cu faţa-n soare
şi-n viscol greu au rîs
şi au trecut de douăzeci de ani,
numărînd pe degete şantierele
ca pe propriile lor vîrste, —

aceştia sînt tovarăşii mei.
Vorbesc de ape schimbate din drum,
de clipele grele ale şantierelor —
parcă ar fi ale lor
şi — fără să se gîndească la veşnicie,
vor să învingă timpul, prea iute de picior.

Aceştia sînt tovarăşii mei :
supun natura pas cu pas,
o-ntorc din drumul ei ştiut, o schimbă
şi iubesc —
ştiu să iubească frumos, nemăsurat,
ştiu să iubească muzica, nopţile înstelate,
munţii şi fînul cosit
şi-uneori sînt romantici
şi recită versuri —
ei, comuniştii, tovarăşii mei.

Florenţa ALBU

Scrisori

I.

Din case vechi de muncitori, scrisori
Ca porumbiţe gri porneau spre zori.
Unde s-au dus ? Priveam. Unde-au plecat ?
Pe cerul dens, ce zbor întunecat...
Urcau spre soare. Se fereau de el.
Şi nu cîntau, o nu cîntau de fel !
Vorbeau cu vorbe negre de pămînt :
„Ce zile ! Numai umbră şi frămînt.
Vechi, drumul spre uzină-n zori puţini.
Şi fructe verzi pe crengi. Şi mărăcini.
Şi-ameninţarea veşnică, amară.
Nu-s poame. Stele veştede. Nu-i vară.
Departe-i luna. Nu ne intră-n casă.
E prea frig pentru ea. E prea frumoasă..."

II.

Din casele de muncitori zburînd,
Pornesc scrisorile-n văzduhul blînd.
Dansează peste noile uzine
Un vals uşor al veştilor senine.
Deasupra drumurilor largi dansează
Scrisorile de aur în amiază :
Noi drumuri, printre păsări şi lumini
Iluminînd blajinele grădini.

Din case noi de muncitori zburînd,
Pornesc scrisorile-n văzduhul blînd.
Din casele cu geamul plin de stele,
În care luna, leneş prin perdele
Pe ziduri desenează, argintii,
Copaci care se mişcă — şi copii.

Florin MUGUR

11 ANI DE LA

CU UMBRELE TRECUTULUI ŞI CU STAPINII DE AZI

la uzinele „Timpuri Noi"

Vă aduceţi aminte de dimineaţa aceea de acum unsprezece ani ? Oraşul se deşteptase şi îşi începuse viaţa lui de fiecare zi, sub soarele bun şi dulce al începutului de vară. In grădinile lui se coceau caisele şi se răsfăţau gladiolele. Noaptea căzuse o ploaie uşoară şi teii îşi trimiteau pînă în centru duhul lor patriarhal şi romantic. Nimic nu vestea o zi neobişnuită. Ziarele nu aduceau nici măcar o aluzie cu privire la lovitura pe care burghezia avea s-o primească în dimineaţa aceea. Ea, burghezia, se legăna încă în nădejdea unei slăbiciuni din partea clasei muncitoare. Ea, burghezia, aştepta războiul, aşa cum unii dintre cei mai sadici reprezentanţi ai ei îl aşteaptă şi azi. Dar iată că, pe la ceasurile nouă, peste oraş şi peste întreaga ţară căzu, cu repeziciunea şi cu puterea fulgerului, vestea că industria a fost naţionalizată. O clipă, freamătul oraşului păru să se oprească. Numai o clipă, pentru că în următoarea totul deveni limpede, chiar dacă pentru unii nu era de crezut. Burghezia era lipsită de arma ei cea mai puternică, de sîngele puterii ei, era deposedată de uriaşa armătură economică, clădită din sîngele, din lacrimile şi din sudoarea clasei muncitoare. Burghezia romînească lua loc alături de moşierime în marele panoptic al istoriei.

De crezut sau nu, industria particulară devenea a poporului, se înfăptuise „actul naţionalizării", aşa cum îl va consemna istoria.

Eram atunci într-o redacţie de oameni tineri care se străduiau să deschidă drum literaturii noi. Atunci, în dimineaţa aceea, am înţeles că viaţa merge îndeobşte înaintea literaturii, că e greu să te ţii după pasul ei uriaş şi că ea îi impune artistului şi metoda şi viziunea asupra fenomenelor. Am alergat cu toţii spre marginea oraşului, să apucăm măcar o fărîmă din marele spectacol.

ALE CUI AU FOST TOATE ACESTEA ?

Am ajuns la uzinele „Lemaître" prea tîrziu. Nu i-am apucat pe foştii stăpîni. Şi aş fi ţinut să-i văd, să ştiu cum arată la faţă o „societate anonimă" în clipa în care ieşea din abstracţiune şi anonimat şi devenea o fiinţă fizică, un stăpîn alungat, un patron căruia i se plăteau acum toate fărădelegile. Dar stăpînii plecaseră, probabil foarte grăbiţi. Birourile lor şi casele de bani fuseseră sigilate. In curtea uzinelor, pustiu. Se auzea doar vuietul unor maşini într-o hală îndepărtată. Un ostaş îmi spuse că muncitorii sînt adunaţi la un miting. Şi am găsit vreo mie de oameni strînşi în hala strungurilor. Le vorbea un muncitor uscăţiv, înălţat puţin pe un cazan vechi de locomotivă. „Tovarăşi, din acest ceas uzina este a noastră !" Feţele oamenilor arătau acea linişte frumoasă care consemnează marile şi adevăratele victorii. Privind lumea aceasta, care purta încă pe fiinţa ei stigmatul suferinţei şi al anilor de luptă, refăceam istoria unei clase, puteam coborî înapoi spre anii marilor greve, treceam prin acele vremuri în care proletariatul călăuzit de partidul comunist, se închega şi devenea ameninţător, străbăteam anii războiului cînd carcera, închisoarea, asasinatul şi bătaia nu putuseră astîmpăra foamea de libertate a acestei lumi. Dar puteam privi şi înainte, întrebîndu-mă ce va deveni această lume şi ştiam că în clipa asta cei o mie de oameni se gîndesc şi ei la viitor, la marea răspundere care le stă pe umeri. De aceea, adunarea era liniştită şi sobră, mişcările ei stăpînite, tumultul ei revoluţionar trecea într-o altă fază şi se pregătea să facă altceva, altceva care cere încordare mare şi înţelepciune, un ochi limpede şi veşnic treaz. Abia mai tîrziu am înţeles de ce în dimineaţa aceea de iunie adunarea de la „Lemaître" fusese aşa de liniştită.

După miting, oamenii s-au înapoiat la maşinile lor. In acea clipă altfel auzeau sunetul maşinilor, alta era căldura oţelului, altfel se mişcau toate în uzina aceasta neagră, afumată, cu zidurile obosite şi triste.

Am rămas cu cîţiva muncitori mai vîrstnici, cu unul chiar bătrîn, de la care nădăjduiam să aflu ce se petrecuse aici de-a lungul anilor. Credeam că domnul Lemaître, patronul, adică domnul Lemetru, cum i se spunea în cartier, trăieşte, că el fusese alungat în dimineaţa asta, dar aflai cu surprindere că persoana dumnealui era pierdută de mult în întunericul pămîntului, că-i rămăsese doar numele legat de acest loc. Domnul Lemaître venise din Belgia în anul de graţie al celui dintîi Hohenzollern, 1876. Venise aici aşa cum s-ar fi dus în Congo, înfiinţînd o spălătorie mecanică pentru rufe. Apoi şi-a amenajat un mic cuptor de topit fierul. Cînd deveni clară tendinţa belgianului de a înjgheba o întreprindere metalurgică, s-a ivit un alt rechin colonialist, consulul Jaumotte. Sprijinit de Curte, acesta puse mîna pe mica aşezare industrială şi de atunci el urmă procesul firesc al capitalismului. Pe măsură ce uzina se dezvolta, devenea o puşcărie pentru cei care lucrau în ea. Dar devenea, în acelaşi timp, şi un loc unde proletariatul se călea şi se pregătea pentru marea lui ofensivă.

Îmi povestea bătrînul cu glas moale, cam obosit şi tremurat, poate din pricina emoţiei. Trebuia să evoce, în această zi luminoasă, noaptea neînchipuit de lungă în care se zbătuse el şi înaintaşii lui întru suferinţă. Priveam zidurile mohorîte şi pămîntul îngrăşat de uleiuri şi de zgură. Mii, zeci de mii de vieţi s-au vînturat pe-aici, mulţi, foarte mulţi oameni vor fi blestemat acest pămînt, aceste ziduri, aceste maşini. Şi măcar dacă în halele cenuşii, cu acoperişul spart, în aceste hardughii prin care vîntul, ploaia, viscolul cutreierau nestingherite, s-ar fi aşezat instalaţii moderne, de reală capacitate economică. Dar uzina aceasta, aşa cum au luat-o muncitorii, era forma cea mai inertă şi cea mai brutală a exploatării. Totul era uzat, demodat, ruginit şi cîrpit. Astfel, în preţul produselor intra şi sufletul, şi sîngele, şi fiinţa întreagă a muncitorului. Aşa cum arăta în dimineaţa aceea de iunie, uzina părea mai degrabă o redută cucerită şi pe ea se înălţa strălucind steagul roşu al clasei muncitoare.

LIBERTATEA ARE UN SINGUR ÎNŢELES

Am revenit la „Lemaître" după unsprezece ani. Nu la „Lemaître", ci la „Timpuri Noi", pentru că într-adevăr, uzina aceasta a ajuns o imagine a timpului nostru, a socialismului.

I-am căutat pe oamenii cunoscuţi în dimineaţa „actului". Unii au ieşit la pensie, alţii se află în munci de răspundere în aparatul de partid şi de stat, dar au mai rămas destui şi i-am găsit. L-am găsit şi pe Tudor Nicolae, şi pe Tărăngoi Ion, şi pe Grama Iordache. M-au invitat la Comitetul de întreprindere ca într-o casă a lor, ne-am aşezat pe o canapea moale, am vorbit mult, în timp ce afară ploua cu găleata. Suna mereu telefonul, intrau şi ieşeau necontenit oameni cu treburi, prin pămînt şi prin ziduri venea vuietul uzinei. Nu întrebam şi nu însemnam nimic, nu puteam însemna, pentru că ceea ce-mi spuneau oamenii aceştia trebuia înregistrat repede şi nu cu creionul. Le străluceau ochii, îşi frămîntau mîinile, vedeam cum caută vorba cea mai cuprinzătoare. Mi-au dat o sumedenie de cifre şi date pe care nu le-aş putea comunica aici fără ceea ce înseamnă armătura lor spirituală, izvorul lor. „Am făcut hale noi, am adus maşini din Uniunea Sovietică, am ridicat blocuri de locuinţe, avem bibliotecă de 11.000 de volume, cămin de copii, dispensar, băi, echipe de teatru, orchestră..." Vorbeau ca nişte stăpîni, nu al unor ziduri şi maşini, ci ai vieţii lor, ai viitorului lor şi al copiilor lor. Unde sînt frunţile întunecate de ieri ? Şi feţele pămîntii, şi zdrenţele, şi pieptufile mîncate de tuberculoză, unde sînt ? Vorbindu-mi, Tudor Nicolae, nea Mocanu, cum i se zice pe aici, mă cercetează, zîmbeşte şi parcă m-ar tot întreba : „Ei, ce spui tovărăşele ?"

Ce să spun, nea Tudorică ? Uite, mă gîndesc la cuprinsul cuvîntului acesta mare şi greu, la libertate mă gîndesc. Burghezia vorbea şi vorbeşte mult despre libertate. Dar ce înseamnă pentru ea acest lucru ? Libertatea de a crăpa de foame, nea Tudorică ! Dumneata şi ceilalţi o mie de tovarăşi ai dumitale aţi ajuns la singurul înţeles adevărat al acestui cuvînt. Aţi făcut aici hale noi, aţi adus maşini moderne, aţi făcut băi şi vestiare la fiecare secţie. Dimineaţa, înainte de a intra la lucru, dumneata faci gimnastică suedeză, la prînz mănînci cu un leu şi douăzeci de bani, te duci să-ţi iei cărţi de la bibliotecă, treci pe la club şi sîmbăta te repezi pe Valea Prahovei, să stai măcar cîteva ceasuri la o cabană, lîngă brazi şi lîngă nori. Îmi spuneai : „Cînd se făcea foc în sobele lui Jaumotte, te înnăbuşea fumul de-ţi venea să-ţi iei cîmpii. Azi, la gura cuptorului sau la forjă, bate un vîntuleţ răcoros venit pe ţevi sau cade o perdea de apă rece în faţa flăcărilor. Ai să-i vezi pe oamenii noştri cu mînuşi, cu pieptare, cu măşti. Asta se cheamă protecţia muncii, dar eu i-aş zice protecţia omului, a fiinţei lui, despre care se spune că este cel mai de preţ capital. Aşa că, vezi, sîntem şi noi un fel... capitalişti !" Nea Tudorică Mocanu rîde, dar îndată trece o umbră peste fruntea lui mult încercată şi adaugă : „Dar capitalul ăsta l-am adunat cu durere şi cu sînge..."

Ploaia continua să cadă nemiloasă, biruind frămîntarea surdă a uzinei. Cineva aduse vestea că gurile de canal refulează, Dîmboviţa nu mai vrea să primească apă. Pericolul nu era mare, dar i-am văzut pe toţi tresărind o clipă, apoi plecînd în grabă.

Umblînd prin halele mari, căutam să-mi rînduiesc în minte cele auzite, cele văzute, cele aflate. Rămîneau încă multe taine şi multe fapte pe care aceste puţine şi sărace rînduri nu le pot cuprinde. In clipa în care mă gîndeam că încă nu s-a scris cartea cea mare şi adevărată a saltului uriaş pe care l-a făcut muncitorimea noastră, auzii la urechea mea :

— Tovarăşe dragă, mă chinuieşte o idee, mă chinuieşte pentru că nu pot s-o pun pe hîrtie, să-i fac pe oameni să înţeleagă ce înseamnă pentru un colectiv de muncitori depăşirea planului. Mă tem cîteodată că nu înţelege toată lumea.

Vorbea un om slăbuţ, nervos, cu nişte ochi sfredelitori. I se păru că vreau să protestez şi mă opri zicînd :

— Stai să-ţi dau un singur exemplu. In cinstea lui 1 Mai am lansat o acţiune pentru înlăturarea rebuturilor. Ştii dumneata ce înseamnă să plece de la cuptoare o şarjă de calitate ? Inseamnă că toate secţiile prin care va trece această şarjă nu vor avea rebuturi. Inţelegi ? La 29 aprilie trebuia să îndeplinim planul, dar l-am îndeplinit la 28. Am cîştigat o zi şi rezultatul a fost că în ziua de 30 aprilie noi lucram în contul zilei de 7 mai şi realizam o economie de 104.000 lei.

— E ceva, zic eu.

— Cum ? Este enorm, tovarăşe, zise omul privindu-mă cu oarecare nedumerire. Şi să-ţi mai spun una : am organizat o „săptămînă a inovatorului". Ce crezi dumneata ? In această săptămînă s-au depus treizeci şi trei de inovaţii, faţă de treizeci cîte se depuseseră în tot anul. De asta ce zici ?

— Zic că lucraţi în salturi, ceea ce nu e tocmai bine.

Omul meu păru încurcat, dar vorbi numaidecît, zîmbind cu zgîrcenie :

— Ai dreptate, dar altceva trebuie să bagi de seamă. Ce bogăţie uriaşă se ascunde în aceşti oameni şi ce importanţă are munca politică, strădania de a scoate la iveală şi de a pune în mişcare comorile ascunse.

Poate nu înţelegeam bine aceste procese în latura lor tehnică, de specialitate, dar nu mi-a fost greu să pricep ce au adus aceşti unsprezece ani, ce vor aduce viitorii ani, mi-a fost mai uşor să pricep ce înseamnă comunismul. La asta m-a ajutat încă un om. Il cheamă State Nicolae, are 32 de ani, e frumos şi deştept foc. Şi urmează cursurile liceului muncitoresc cu sediul în uzină. Puţin intimidat de privirea lui iscoditoare, mîndră şi îndrăzneaţă, l-am întrebat :

— Şi unde vrei să ajungi ?

— Păi o să mă fac inginer, răspunse cu simplitatea cu care ar fi spus că diseară se duce la cinematograf.

Am ieşit sub cerul plumburiu, treceam printre stivele de ţevi, călcam prin bălţoace, nu vedeam şi nu auzeam nimic. Ieşeam dintr-o lume care ar putea să pară neverosimilă scepticilor, ignoranţilor sau duşmanilor. Şi aceasta la numai unsprezece ani de la naţionalizare.

Nicolae JIANU

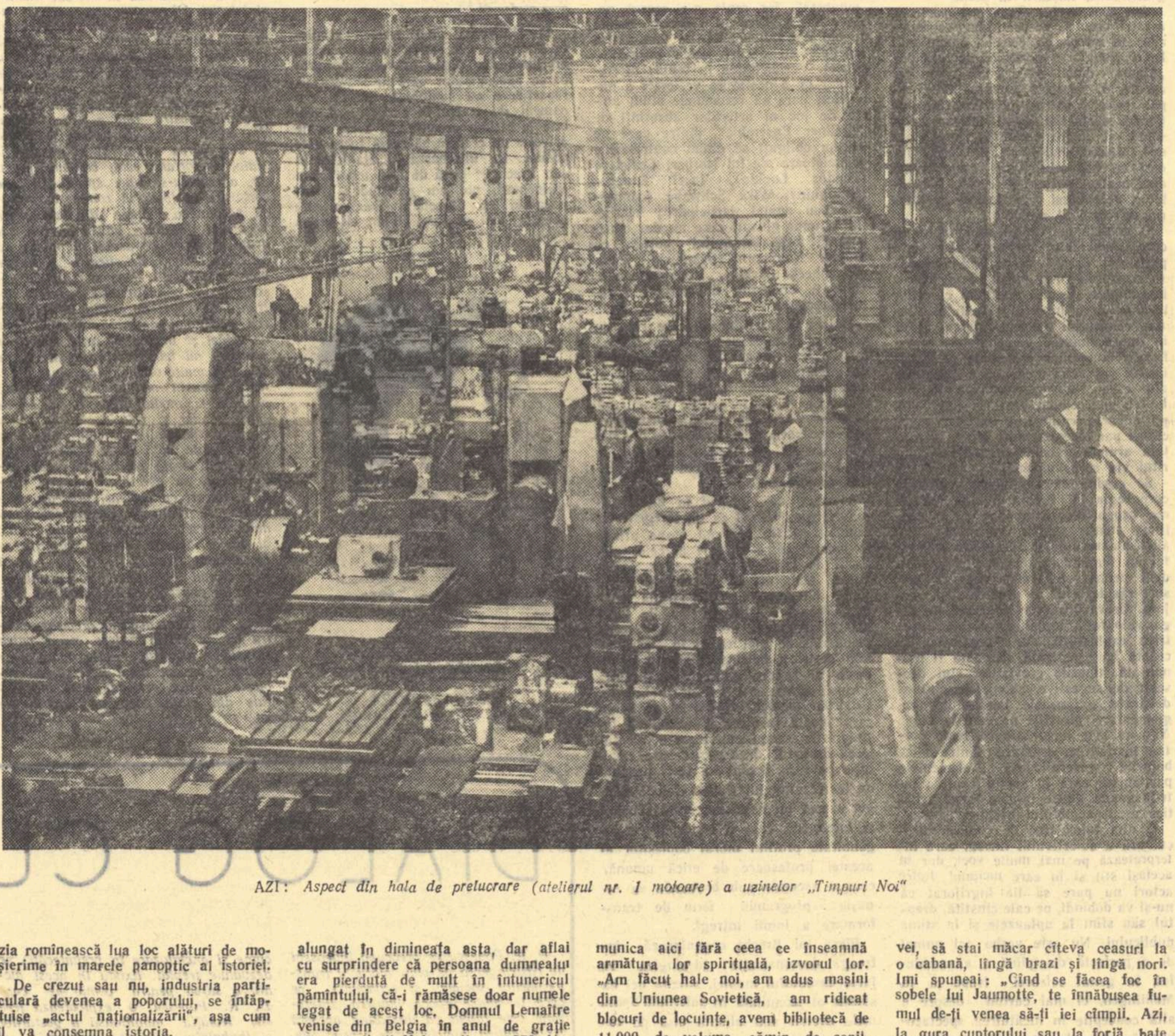

AZI: *Aspect din hala de prelucrare (atelierul nr. 1 motoare) a uzinelor „Timpuri Noi"*

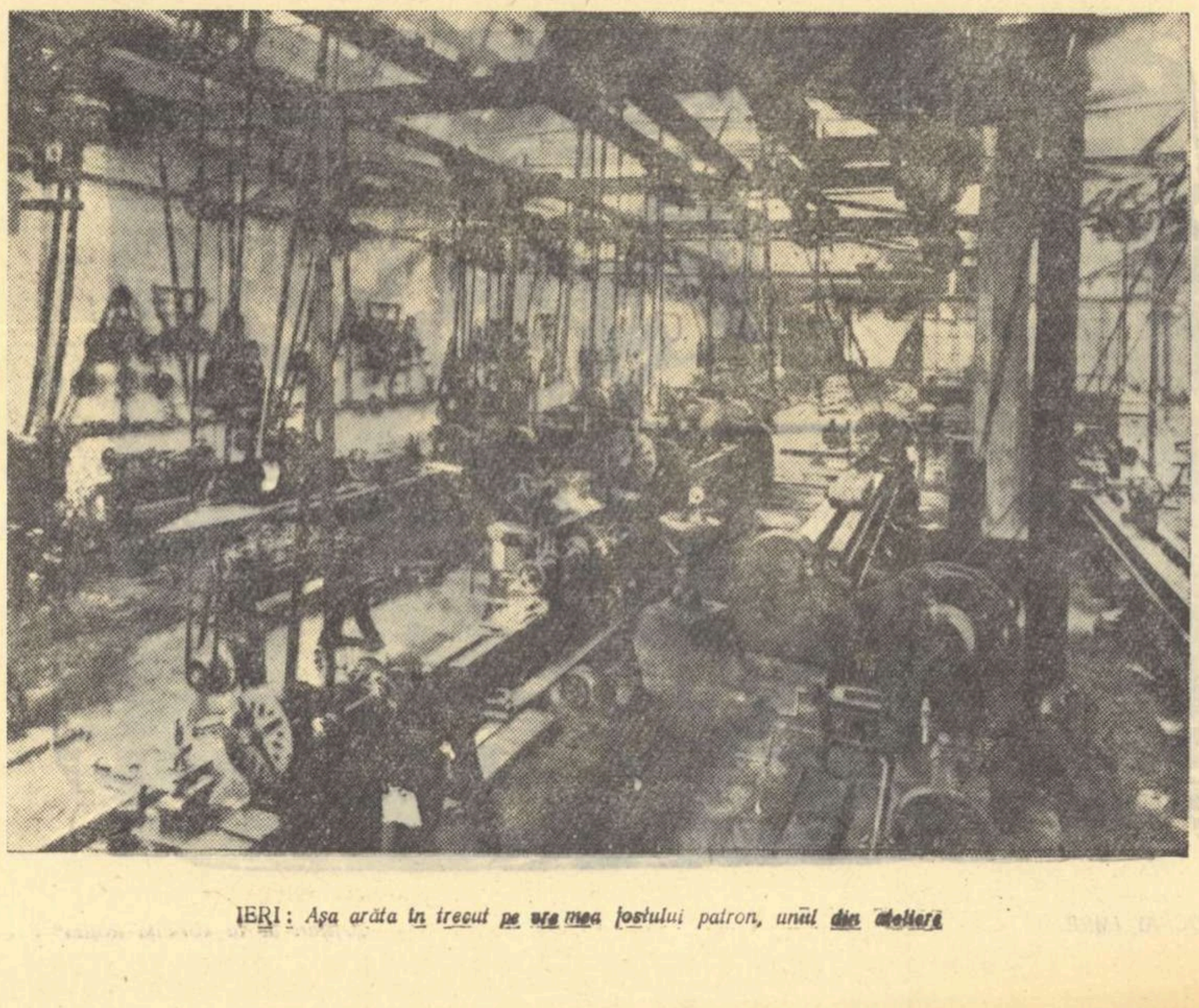

IERI: *Aşa arăta în trecut pe vremea fostului patron, unul din ateliere*

NAŢIONALIZARE

ÎN ZORI, DE VEGHE

La noi, la S., multă vreme, pînă la naţionalizare, industriaşul P. a însemnat totul; brutăriile lui asigurau pîinea oraşului, cuptoarele ardeau ziua şi noaptea, lumea (în timpul războiului, cînd întreprinderile sale prinseseră puteri şi luaseră avînt, şi după război, în anii aceia grei) se înşira în rînduri nesfîrşite la uşile prăvăliilor „de desfacere" şi aştepta pîinile mari, bine coapte (căci noi, brutarii lui P., ştiam să lucrăm) purtînd drept marcă distinctivă un vultur, cumva asemănător cu pajura regală. P. se considera rege în oraş şi, într-adevăr, era atotputernic. In '46, toată lumea ţine minte cum, din ordinul lui, directorul cinematografului din centru scosese de pe afiş „Partizanca" şi-l înlocuise cu „Serenada din Valea Soarelui", o copie achiziţionată chiar de industriaş, în folosul oraşului, zice-se; în timpul secetei, depozitele brutăriilor sale erau pline, dar oricîte presiuni se făcuseră asupra lui, nici un sac de făină nu părăsise depozitele; într-o noapte, noi, la cuptoare, ameţiţi de sărăcie, tristeţi, griji, de atîtea cîte erau pe capul nostru atunci, făcuserăm planul să ieşim în curte, să spargem depozitele şi să tăiem sacii cu făină, împărţind-o imediat populaţiei; ca într-un fel de aiurare care năştea în mintea mea, om în toată firea, un fel de leşin sau de vis, mă vedeam — în cele cîteva minute în care făurisem planul cu ceilalţi — mă vedeam bătînd în porţile caselor, trecînd prin toate cartierele, anunţînd lumea să vină să ia făină, şi oamenii, luînd-o în saci, vase, pahare, albi la faţă, pe haine, pe pantofi, toţi, toţi, toţi, brutari şi oameni albi din cap pînă-n picioare de făină, în bătaia lunii, ca într-o minune a lumii. Vă spun, era un leşin, un vis, o nebunie, dar ştiu că am ieşit într-adevăr în curte, vreo şase, cîţi eram, ne-am îndreptat spre depozite, cu lopeţile noastre de lemn în mîini, cu cîteva rîngi găsite în colţurile încăperii noastre, la cuptoare, şi am păşit chiar cîţiva metri, luminaţi de luna aceea de vară groaznică; în faţa depozitelor însă era P., care a strigat la noi pe neaşteptate, trezindu-ne din ameţeala în care păşeam. Cum apăruse acolo, nu ştiu; poate nici nu era acolo, deşi P. făcea personal inspecţii regulate brutăriilor, în amănunţime, uneori nopţi, alteori zile la rînd; sigur e că ultimul dintre noi a strigat imediat că se arde pîinea în cuptoare.

Doi ani mai tîrziu, în '48, la începutul lui iunie, P. fugi din oraş, cu toată familia, la Bucureşti şi de-acolo, cu un avion, de pe un aerodrom secret din preajma Capitalei, peste graniţă, în Elveţia, sau în Portugalia, sau în Mozambic, nimeni la Comitetul de partid nu ştia exact unde. De fapt, nici nu ne mai interesa; simţeam în felul cum se discuta, cum se vorbea la telefon, cum se scurgea ziua, cum tremura aerul, vîlvătaia cuptorului, că se coace ceva. P. fugise noaptea; în noaptea de zece spre unsprezece; nimeni nu prinsese de veste, cuptoarele noastre lucrau, asudam din greu, căci se lăsa o vară grea, neîndurătoare; în zori, de la Comitetul de partid vine Stănel şi-mi spune deoparte să mă îmbrac repede şi să-l urmez; mă schimb imediat, ceilalţi mă urmăresc fără vorbe, toate mişcările acestea cuprinzînd un anumit secret, dar care îi mulţumea, deşi nu ştia nici unul, nici eu, ce e exact; dar orice mişcare cerută de partid — fie ea cît de neînsemnată, ca o schimbare a şorţului de pildă şi o îmbrăcare rapidă — nu putea să încapă, pentru noi, decît în forma aceea, foarte clară, a speranţei pe care toţi o plămădeam, simţind dogoarea zilei în obraz. Il urmez deci imediat pe Stănel; ies în curtea brutăriilor respirînd aerul zorilor, mă duc la cişmeaua cu jgheab lung, unde se adapă caii, şi beau din pumni pînă mă răcoresc bine. Stănel mă lasă şi, în sfîrşit, mă anunţă că P. a fugit chiar în noaptea asta din oraş, lăsînd casa vraişte şi pustie, după cum a fost anunţat partidul şi după cum s-a constatat. Urgent, trebuie să mă duc cu Barta — îl cunosc pe Barta? cum să nu, am lucrat împreună, în '46, la B.P.D., — urgent trebuie să mă duc cu el, m-aşteaptă afară, în faţa brutăriilor, să ocupăm casa lui P. şi să stăm acolo pînă la noi sarcini; interceptăm orice telefon, orice mişcare, orice sosire şi plecare şi anunţăm, fie prin telefon, fie, dacă nu se poate, prin viu grai, venind unul din noi, rapid, la Comitet; nu putem şti dacă toată fuga lui P. nu e o manevră, cine ştie ce ascunde, acum se aşteaptă evenimente importante, ai să vezi — mă asigură Stănel. Şi, încă odată sublinie că eu răspund în faţa partidului de casa lui P. şi orice se întîmplă acolo. Foarte bine, nici o grijă. Fiţi atenţi, sfătuiţi-vă tot timpul, nu discutaţi aiureli. Am zîmbit. L-am întîlnit pe Barta în stradă — tot aşa mic cum îl lăsasem în '46, tot slab, cu oasele capului bine ieşite în afară, tot fără dinţi în faţă, urîţindu-i zîmbetul neîncetat al ochilor, mari, negri, strălucitori; — nu ne mai văzusem din '46, exact din aprilie, după victoria soarelui în alegeri.

— Unde-ai fost că nu ne-am mai văzut? am început, pornind spre casa lui P., imediat ce ne-am despărţit de Stănel, căruia îi dădusem în ultima clipă încă o asigurare, din ochi, să nu aibă grijă. Nu ne-am mai văzut...

— Am fost 10 luni în Moldova, a fost groaznic cu seceta asta.

— Tot cu maşina?

— Tot; meseria. M-am întors de o lună, am intrat la şcoala de partid.

— Merge?

— Merge, noaptea asta trebuia să dorm acasă, dar m-au chemat la partid de la şapte. Rita nu ştie de nimic.

— O să-i spună Stănel, cineva de la partid.

— Mi-a promis.

— Ce face?

— Cine?

— Rita.

— Face un copil.

— E... bravo!

Tace.

— Nu te bucuri?

— Ba da, dar nu ştiu unde-o să-l punem, mai avem unul.

— Tot în maghernita aia staţi?

— Da, da' de unde-o cunoşti?

— Nu ţii minte c-am fost la tine, în '46, iarna?

— Cînd te-au pocnit maniştii.

— Exact.

— Rita s-a speriat, cînd te-a văzut; erai urît de tot.

— Vroia să mă odihnesc în patul vostru şi voi să dormiţi pe jos.

— Chiar, de ce n-ai vrut? Barta zîmbeşte, zîmbetul acela trist, fără dinţi.

— Patul era şubred, glumesc, şi zîmbetul lui continuă.

— Adevărul e că nu-ţi prea vine să te culci într-un pat încălzit de alţii. E ca şi cum ţi-ai schimba viaţa, nu-i plăcut.

Dau din cap că da, are dreptate, şi mergem mai departe tăcînd. Mi-aduc aminte că din '46 observasem obiceiul lui ca, în discuţiile noastre, nu numai între noi doi, ci şi cu alţii, care îi erau şi mai puţin cunoscuţi decît îi eram eu, să arunce deodată cîte o vorbă, cîte un gînd care nu aveau nici o legătură cu ceea ce vorbeam; totdeauna spunea lucruri neaşteptate, probabil era o urmare a vieţii lui în lagăr, la Auschwitz, nu l-am întrebat niciodată; şi dinţii şi-i pierduse acolo, atît ştiam; vorbea foarte, foarte puţin despre cele trăite acolo.

Ne oprim în faţa casei lui P., tăcută, întunecoasă, fără nimic deosebit; afară, o văzusem de nu ştiu cîte ori, îmi dădeam seama că e o casă-vagon, veche, mereu schimbată pe dinăuntru, pentru că prea numeroase erau lucrările de zidărie; o curte lungă, paralelă cu casa, sfîrşindu-se într-o grădină cu garaj, cunoşteam; intru, primul, în curtea asfaltată în carouri între care creştea iarba: Barta mă urmează. După cîţiva paşi, — marchiza, cu vitralii galbene, albastre, roşii, în care sticlesc stins zorii; nu intrăm pe aci, pentru că, din cîte îmi dau seama, din marchiză intri în camerele din faţă, dinspre stradă, şi nu poţi să ştii cine-i, ce-i, în camerele din fund; mai e o uşă, după marchiză, care răspunde tocmai în bucătărie; uşa e deschisă şi intrăm din ce în ce mai prudenţi. Barta, îl simt încordat în urma mea, la un pas. Intrăm în bucătărie, într-adevăr; la lumina zorilor, o lumină în care soarele e mai mult decît o presimţire, văd, ridicînd uşor capul, ligheane de aramă mari prinse pe pereţi, al căror fund sticleşte stins, ca şi geamurile marchizei; se conturează un dulap enorm, o masă de bucătărie cu linoleum, o maşină de gătit mare, neagră. Aprind brusc lumina, nimerind dintr-o dată comutatorul, la dreapta mea; nimeni, obiectele — cele desprinse în penumbră. Un chepeng în podea, îl ridic, o scară care duce în pivniţă; fără vorbe, Barta coboară imediat şi-l aştept. Linişte în toată casa: mă gîndesc că aceea ce facem e, mai mult ca sigur, stîngaci, dar n-am mai ocupat vreodată casa unui capitalist şi pe Stănel l-am asigurat să nu aibă griji. Barta se întoarce, îmi face semn să înaintez la stînga, în casă, şi-mi şopteşte:

— Nu-i nimeni. Şi Stănel ţi-a spus că nu-i nimeni.

Dar la dreapta e o uşă, o deschid, baia, o baie splendidă din cîte înţeleg la lumina care vine din bucătărie; pe jos, mozaic, pe pereţi, pînă sus, faianţă — duşul portativ, closetul fără lanţ, cu instalaţia într-o cutie mare, emailată; mă întorc, deschid uşa care leagă bucătăria de casă. Intuneric, linişte.

Simt că nu e nimeni, caut, pipăind pe perete, comutatorul, îl găsesc. O cameră oarecare de trecere, despărţită de următoarea printr-o draperie roşie de pluş; din doi paşi, Barta e lîngă mine, în aceleaşi gesturi cu mine, într-un salt, dăm laoparte draperia, intrăm, la lumina care vine din spate, în sufragerie, spaţioasă; o masă lungă, din lemn de nuc, ca şi scaunele, ca şi vitrinele; aprindem şi aici lumina, continuînd saltul, deschidem uşa următoare — dormitorul, cu paturile, două, pregătite pentru dormit; ne zărim amîndoi nelămuriţi, în oglinda toaletei, între ferestrele cu perdele grele; încă o uşă — o cameră mică; la dreapta un pian, deschis, clapele de sidef, albe sticlesc şi ele; la stînga, o uşă care răspunde în marchiză, din ce în ce mai strălucitoare în răsăritul de soare; în sfîrşit, încă o uşă, ultima, probabil, da, ultima, o cameră pentru copii în care, aprinzînd lumina, rămînem amîndoi fermecaţi: totul, un pat, un dulap, o mescioară, două scaune, e într-un albastru dulce, încîntător; pe masă, pe policioara aflată deasupra patului, pe dulap, nu ştiu cîte jucării, care de care mai nostime şi mai frumoase. Şi aici, patul pregătit pentru dormit, un aşternut de un alb şi o fineţe dumnezeiască, după cum înţeleg din gestul lui Barta, care şi-a trecut mîna pe pat. Nu mă priveşte, se uită în jur, tăcut, pune mîna pe speteaza patului, pe speteaza scăunelelor, fără zîmbet, şi-mi dau seama că, fără zîmbet, capul i se face parcă mai mic, oasele devin mai mari, uscăciunea lui, neştearsă în trei ani de libertate, mai bine întipărită pentru totdeauna, pe faţă, pe trup.

Trece o maşină, deodată, afară, pe strada dosnică, puţin populată chiar în timpul zilei; totul zdrăngăne, se mişcă, de pe tavan cade tencuiala, parcă aud paşi în urmă. Nu, a scîrţîit parchetul.

— Nu-i nimeni... şopteşte Barta.

— Să ne întoarcem. Rămînem în sufragerie. Ai văzut telefonul?

— In camera aia, după bucătărie.

Ne întoarcem, lăsînd uşile larg deschise; lumina din camera copiilor, ajungînd pînă-n dormitor; din nou umbrele noastre în oglindă; intrăm în sufragerie, aprind lumina, îl las pe Barta singur, mă duc alături să caut telefonul; firul e tăiat. Mă întorc în sufragerie, îl anunţ pe Barta; pe o măsuţă, un radio. Il deschid, e bun, e însă prea devreme, emisiunea de dimineaţă nu a început. Mă aşez la masa lungă a sufrageriei: scaune pluşate, aproape noi, o faţă de masă albă, din cea mai fină olandă, cu mari pajuri — ca acelea înscrise pe pîinea noastră — în mijloc, în colţuri. Nu-s prea multe obiecte, ceea ce te face să crezi că sufrageria e spaţioasă; în faţa mea, o vitrină cît un dulap de mare — în trecere chiar o confundasem cu un dulap — plină cu argintărie, porţelănărie, servicii de masă în cirstal şi alpaca. Barta continuă să privească în jur, fără zîmbet.

— Casă urîtă... spun. Aprindem amîndoi ţigările noastre, aruncînd chibriturile şi scrumul în scrumieră; mă mişc pe scaun înclinîndu-l pe spate; întorc capul la dreapta, văd pînă în bucătărie, la stînga, pînă în camera pentru copii; am o privire foarte bună asupra întregii case, uşile larg deschise, cum spuneam, luminile aprinse peste tot, perdelele trase, numai în camera cu pianul, din dreptul marchizei, lumina soarelui din ce în ce mai puternică. Nu poate veni nimeni prin surprindere.

— Casă urîtă... încep din nou.

— A lăsat totul, să fie al dracului, pînă şi patul desfăcut.

Barta începe să se plimbe prin sufragerie, în jurul mesei.

— Mi-e foame, ţie nu?

— Şi mie — recunosc.

— Miroşi a cuptor, a brutărie, de aia mi-e şi mai foame, zîmbeşte. Miroşi a pîine.

Barta deschide vitrina şi ridică de pe catifeaua unei cutii, în care stau înşirate cuţitaşe şi furculiţe de argint, o coală de hîrtie albă, scrisă: cum nu o observasem pînă acum, nu ştiu.

— Ce-i aia?

Barta mi-o aduce, începînd să citească cu glas tare: „Am lăsat casa deschisă..." Lîngă mine, peste umărul meu, citeşte numai din ochi:

„Am lăsat casa deschisă, ştiind bine ce fac; după ce veţi jefui cămara, sufrageria, dormitorul, chiar şi baia, vă atrag atenţia că trebuie să puneţi absolut totul la loc, pînă la ultimul fir de aţă luat pe hainele dvoastră. La întoarcerea mea, peste cîteva luni, nu mai mult de şase, vreau să găsesc totul ca şi neatins, în caz contrar trimiţîndu-vă unul cîte unul în faţa tribunalelor militare, pe care le voi institui atunci pentru judecarea jefuitorilor".

Barta scuipă pe hîrtie şi saliva lui se scurge peste cerneală, diluînd-o; împăturesc coala în patru şi o pun în buzunarul de la piept, al hainei; s-o păstrez, va mai fi nevoie, să-mi distrez nepoţii peste cîţiva ani. Il întreb pe Barta dacă l-a cunoscut pe P. Nu; îi povestesc întîmplarea aceea din '46, cu noi, de la cuptoare, înnebuniţi să-i spargem depozitele, apariţia lui, noaptea, în bătaia lunii, vorbele lui, tot aşa ca în rîndurile lăsate în vitrină, vrînd să facă pe regele care nu el se teme de supuşi, ci supuşii de el, de la primul cuvînt rostit, şi fuga noastră înapoi; îi spun şi lui că, totuşi, nu cred că P. să fi fost acolo, totul fiind o arătare în faţa ochilor noştri, obosiţi de foame şi sărăcie, sau poate din pricina lunii. Barta se învîrteşte prin sufragerie şi-mi răspunde că nu, mai mult ca sigur. P. a fost acolo, dar nouă ne-a fost frică de el, asta-i tot. Ne-a fost frică.

— Acum nu ne-ar mai fi. Sîntem mult mai tari.

— Mult mai tari.

— Dar cum putea dormi un copil în camera aia? Ai văzut cum s-a mişcat totul cînd a trecut maşina?

— Copilul lui nu şedea aci, — îi răspund, supunîndu-mă gîndurilor lui, era în Elveţia. Camera asta e numai aşa. Ii spun să aibă grijă două minute. Mă duc la baie; baia e splendidă, cum am observat şi prima oară, la prima aruncătură de ochi; mă gîndesc, în cele cîteva clipe cît stau, ce plăcere trebuie să fie să-ţi duci duşul ăsta de-a lungul corpului, niciodată nu m-am spălat aşa şi-mi place foarte mult să mă spăl. Cum se liniştesc lucrurile — adică ce înseamnă că se liniştesc? îi luăm fabrica, brutăriile devin ale noastre, asta înseamnă că ne liniştim, că mă liniştesc, — cum se liniştesc lucrurile facem băi noi, jos, lîngă cuptoare, sau nu, facem o clădire nouă pentru băi şi peste tot punem duşuri de astea şi toţi vor fi încîntaţi. Mi-e foame, poate de aceea simt atît de puternic cum de undeva, prin pereţii camerei de baie, vine miros de alimente, de brînză, de cîrnaţi, de fructe, de unt, undeva trebuie să fie cămara. Ce prostie, să pui baia lîngă cămară! Niciodată nu am să fac o asemenea prostie, cînd o să am casa mea, şi o s-o am, dacă nu imediat cum se liniştesc lucrurile, ceva mai tîrziu. Ies din baie şi în bucătărie văd că după dulapul din dreapta uşii de la camera de baie, mai în fund, într-un colţ al bucătăriei (cînd intrasem prima oară în bucătărie, nu-l puteam vedea, fiind întuneric) se face o altă uşă, de culoarea roşcată a peretelui, abia deosebită de el; o deschid — cămara; deschid lumina, un răcitor electric, rafturi pîn-n tavan, camera deajuns de îngustă, o fereastră mare, deschisă, pentru aerisire; pe rafturi — mîncare. Caşupuri de caşcaval, neîncepute, în coaja lor maronie, în dreptul lor cîte o etichetă pe care scrie: caşcaval. Cîteva farfurii pline cu cireşe — eticheta cireşe. Pe rafturile de sus, pîini albe, de casă, nu ştiu cîte bucăţi. Fără etichete. Asta fiindcă ştim şi noi că se numeşte pîine. Deschid răcitorul: farfurii albe cu bucăţi mari de carne, pe ele cărţi de vizită pe partea albă, nescrisă, cu indicaţii: antricoate de vacă, ficat, creier, fripturi de porc. Doi castraveţi cu cartea lor de vizită: castraveţi. Roşii — roşii în iunie, cu cartea de vizită: roşii de seră. Bucăţi de brînză — precizarea, în scris, brînză de Brăila. Pe grătarul cel mai de sus al răcitorului — prăjituri cu frişcă, de asemenea numite ca să înţelegem noi, cei nemîncaţi, cei analfabeţi. Inchid răcitorul, închid lumina cămării; închid uşa, mă întorc în sufragerie. Barta stă pe unul din scaune, moţăind.

— Ţi-e somn, îi spun. Du-te de mănîncă ceva din cămară, ai de toate; după aia te culci, facem cu schimbul.

— Ce a durat atîta? mă întreabă pentru a scăpa de vinovăţia c-a moţăit.

— Am citit în cămară.

— Ce-ai citit în cămară?

— Ai să vezi. In dreptul fiecărei bucăţi de carne, stă scris ce e: antricot, friptură, că noi, nemîncaţii, nu ştim şi cînd o fi să-i dăm totul înapoi, să fie clar; îşi bate joc de noi. Numai pe pîine nu scrie nimic.

— E, pe dracu' — Barta deschide ochii mari; totuşi îl îndemn să se ducă să mănînce, că-i e foame.

— Tu ai mîncat?

— Nu.

— De ce?

— Aşa. Nu mai mi-e foame.

— Nici mie nu mai îmi e.

Il înţeleg, îi spun să se culce, peste trei ore îl scol şi mă culc eu.

— Da' de unde ştii cînd trec trei ore? N-avem ceas.

— Simt eu, acum nu-i mai mult de cinci, după cum bate soarele; pe urmă, la şase, sună „Talpa", lasă.

Barta se ridică şi se îndreaptă spre dormitor.

Il aud trîntindu-se pe pat, mă ridic şi dau deoparte perdelele grele ale sufrageriei; soarele de vară luminează puternic încăperea şi în razele lui joacă praful stîrnit de mişcarea mea bruscă, praful perdelelor, al mobilelor, al casei acesteia nesuferite; nu pot vedea de aci, din sufragerie, strada, dar văd la fereastra casei vecine cum o femeie bătrînă priveşte casa lui P., apoi, la un alt geam, un bărbat în pijama, ridicînd transperantul, deschizînd fereastra şi rămînînd în aşteptare, cu braţele încrucişate, rezemat de tocul ferestrei, privind atent curtea lui P. Barta vine din dormitor, somnoros, cu haina pe umăr şi se aşează pe scaunul lui; pune haina pe faţa de masă şi-şi potriveşte faţa pe braţ, pe haină, iar pe braţ.

— Nu pot dormi în patul lui, îmi vine rău, cearşafurile au un miros, şi perna.

M-aşez lîngă el, îmi scot salopeta, îi ridic capul de pe haina lui şi-i spun să doarmă pe salopeta mea, după ce o împăturesc bine, ca un sul:

— Iţi mototoleşti haina. Salopeta mea, nu contează.

— Miroase a făină, — îmi spune căutînd cu obrazul un loc pentru dormit. E un miros bun. Făina şi benzina sînt mirosurile care-mi plac cel mai mult; ţie?

— Şi mie.

— Iţi place benzina?

— Da.

— Acum, în Moldova, am dormit numai în maşină, pe banchetă, foarte prost; îmi plăcea că mirosea a benzină, dar ştii ce-mi doream un pat? De cîţi ani crezi că-mi doresc un pat bun?

— Nu ştiu.

Barta şi-a pus obrazul drept pe salopetă, nu-i văd ochii, dar, desigur, îi ţine deschişi, pentru că nu poate adormi; pe salopeta mea decolorată, capul mic i s-a făcut mai negru, mai mic, însă îmi place ce gînduri are, mereu:

— De mult, nici nu mai mi-aduc aminte; eram cu Silvia.

— Care Silvia?

— Silvia Ormanski, de la U.T.C.

— Pe care a prins-o Gestapoul la Budapesta, în '42.

— Da, eram cu ea atunci, la Budapesta; căutam un pat pentru o noapte; au prins-o numai pe ea, pe ea o urmăreau, am sărit după ea în dubă; n-am putut s-o las singură; m-au dus la Auschwitz, pe ea nu ştiu.

— La... dar nu mi-aduc aminte unde auzisem că fusese internată Silvia Ormanski.

— Nu ştiu unde au dus-o, am crezut în primele săptămîni că e cu mine şi-i puneam cîte o felie de pîine pe fereastra barăcii în care credeam că e bolnavă; o dată i-am pus o gamelă cu supă. Pe urmă, cînd am văzut că nu e, n-am mai putut dormi; mă crezi că n-am dormit la Auschwitz?

— Te cred.

— Nu, alţii nu mă cred.

— Cum să nu te cred.

Barta îşi întoarce privirea către mine, rămînînd cu obrazul pe salopetă.

— Pe urmă, cînd m-am căsătorit cu Rita, iar n-am avut pat, adică, ai văzut...

— Am văzut, era pe butuci.

— N-am putut cumpăra unul bun, a venit copilul! l-am luat lui, noi ca noi.

Mă ridic şi încep să umblu prin sufragerie, în jurul mesei. Barta nu mă urmăreşte, rămîne cu faţa pe salopetă. Deodată, pe un alt ton, bănuind că va urma ceva, ca de obicei, fără nici o legătură cu ceea ce vorbise înainte:

— Dragomire, eu ştiu ce se petrece astă-noapte, care-i secretul.

— Care-i?

Mă opresc şi mă rezem, în picioare, de spătarul unui scaun. Barta se îndreaptă, îşi pune capul între palme şi mă priveşte:

— Ştii care-i?

— Care?

— Stănel ţi-a spus că vin evenimente importante — este?

— Este.

— Da' nu ţi-a spus care.

— Nu mi-a spus care.

— Nici mie — da' ştiu: naţionalizăm, le luăm totul, naţionalizăm.

Tac, mă gîndesc că acesta-i un secret de partid, dacă Stănel nu ne-a spus decît să păzim casa şi să aşteptăm sarcinile — şi deci nu are rost să-l discutăm. Dar ochii lui Barta mă urmăresc în timp ce mă mişc şi mă roagă să-l întreb mai departe; nu vreau, nu vreau să discutăm lucruri pe care nu le cunoaştem, deşi, recunosc că, la urma urmei, n-ar fi cine ştie ce grav, mai ales că simt acelaşi lucru. Că le luăm totul, tot ce au luat cu japca, exploatîndu-ne ani de zile, afurisiţii dracului! De ce n-aş discuta, ce-i secret în asta? Dar, în acelaşi timp, tocmai pentru că clipa-i atît de grea şi importantă, vreau să fiu perfect disciplinat şi să nu discut ce nu trebuie, cum mi-a dat sarcină Stănel.

— De unde ştii?

— Ştiu.

— Cine ţi-a spus?

— Nu mi-a spus nimeni. Simt.

Nu părăseşte poziţia — nemişcat, cu capul între palme, urmărindu-mă, cu ochii în care fulgeră repede, tare repede, zîmbetul lui.

— Eu simt întotdeauna ce se întîmplă; la 5 martie, în '45, am ştiut că învingem a doua zi; şi anul trecut, în decembrie, m-am dus cu Rita prin oraş să facem ceva cumpărături de Anul Nou... nu ştiu cum văd într-o vitrină fotografia dobitocului, mă uit lung la el şi-i spun Ritei că anul ăsta scăpăm de monarhie.

— Faci pe deşteptul.

Barta nu se supără, rîde şi, îngăduitor cu mine, fiindcă nici nu face să mă convingă, îşi culcă iar capul pe salopetă:

— Nu fac pe deştepul, sîntem comunişti; asta-i tot, ce, parcă tu nu simţi tot aşa?

Nu-i răspund; calc încet, mă apropii de el.

— E cea mai mare bucurie a mea — că-s comunist şi înţeleg toate, repede; am avut ieri seminar la „Manifestul" partidului...

Tace şi-mi închipui că a adormit vorbind, cu fraza neterminată; mă îndepărtez de el, dar:

— Nu mi-e somn; mai mult ca sigur că asta e. A simţit el, să nu simţim noi? De ce a fugit? De fapt, n-am mai făcut niciodată aşa ceva... nici un muncitor şi de-aia, vezi, ţi se pare... dar e sigur. Pe front, tot aşa se întîmplă... soldaţii să înţeleagă din cîteva recunoaşteri ce vrea comandamentul... ăştia-s cei mai buni soldaţi.

— Tu nu vrei să dormi?

— Mă gîndesc ce va fi mai departe... tu zici să-mi pun dinţii. Da' cine-o să aibă timp? Nu vezi, domnul are de gînd să se întoarcă...

— Are, pe dracu.

— Peste şase luni....

— Nici peste şase veacuri... în mă-sa pe gheaţă — şi mă întărîtă gîndul la ce ne-a scris şi cum a lăsat casa. In camera din dreapta a pătruns bine soarele şi asta mă bucură dintr-o dată; mă duc acolo, intru în marchiză, trag cu urechea dacă nu vine Stănel să ne anunţe naţionalizarea — altceva nu poate fi. Mă întorc, văd în fund, pianul; deschid capacul, ating clapele, stînd în picioare; în minte îmi zumzăie „Internaţionala", nimic altceva, dar nu ştiu să cînt la pian, n-am ureche muzicală şi nici pe nimerite nu iese.

— Lasă-l dracului, strigă Barta. N-auzi ce dezacordat e? Nimic nu-i ca lumea în casa asta.

— Vroiam să cînt ceva.

— Ce?

— Na-i auzit? „Intrenaţionala".

— Nu semăna.

Barta rîde şi aruncă salopeta spre mine.

— Ia-o, nu pot să dorm.

O maşină se opreşte în faţa porţii de fier; coboară Stănel şi încă doi tovarăşi; Stănel e obosit, cearcăne vinete la ochi; ne comunică, imediat după ce ne-am strîns mîinile şi am apucat să-i spun că totul e-n ordine, să alergăm acasă, să ne îmbrăcăm ce avem mai bun, peste un ceas să fim la brutărie. Aci se sigilează totul; de ce să-mi îmbrac ce am mai bun? Naţionalizăm, este? întreabă înfrigurat Barta. Şi în timp ce străbatem primele camere ale casei-vagon şi urmăresc mişcările rapide ale lui Stănel, gestul scurt cu care-l bate pe umăr pe Barta, dispoziţiile lui să se înceapă cu sigilarea camerei din fund, — încep să înţeleg că totul devine al nostru şi, desigur, trebuie să-mi pun hainele cele bune; îi arăt scrisoarea lăsată de P. Stănel o citeşte în fugă; din pricina salivei lui Barta, cîteva cuvinte s-au şters, nu se mai pot citi, dar Stănel nu-mi cere lămuriri; îm dă hîrtia înapoi şi ridică din umeri; plecăm; în dormitor, Barta observă că ăştia nu ştiau ce-i aia un pat:

— Numai noi ştim. Mai întîi, nu trebuie să fie aşa de lat, ca o moşie; trebuie să fie atît ca să încapi tu cu femeia ta, nu mai mult. Şi ştii ce mai trebuie?

Nu-l mai ascult, pentru că mă gîndesc ce bine că nevastă-mea a călcat ieri cămaşa mea cea mai bună, albă, s-o îmbrac acum, pentru naţionalizare.

Radu COSAŞU

Desene de MARIA CONSTANTIN

Fabrica de ciment din Bicaz

Pe sub aceste coşuri verticale
Am mai trecut, şi trec din nou acum,
Ca sub un munte-nvăluit în fum,
Ce umple veşnic cerurile goale.

Imi place să-l înconjur pe la poale
Şi să mă pierd pe omenescu-i drum,
Printre aceşti voinici, care ştiu cum
Să sfarme piatra în făină moale.

Prin marea curte-a fabricii trecînd,
Simt tinereţea ei nealterată
Şi mă cuprinde uneori un gînd:

Sub coşurile-acestea, niciodată
Nu a trecut Patronul — şi îmi pare
Că-i mai curat cimentul, din născare.

Petre SOLOMON

In halele uzinei

Aici, între aceste ziduri, aud
cum îngenunche metalul în sine însuşi, sfios
ca un bivol fulgerat între coarne.
Grumazu-i coboară trepte fierbinţi
sub privirea arzătoare a oamenilor.
Inima incendiază sîngele, nervii, gîndurile,
o singură hotărîre străbate trupul întreg,
un gînd, o dorinţă: mai mult oţel
pentru ţărmii de aur ai comunismului.

Omule, tu eşti o flacără, sculptînd
viitorul tău, viitorul ţării!

Cezar BALTAG

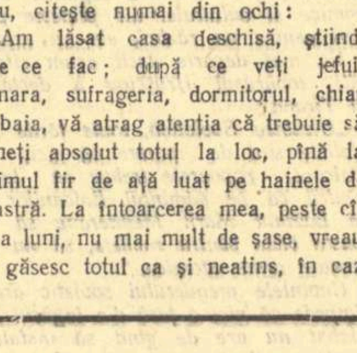

Laudă uzinei

Uzina te-ntîmpină cu mirosurile ştiute
de fier încins, de păcură, atît de aproape!
Ferind feţele soarelui în ochiuri de ape,
pasul calcă mai nervos, mai iute.

Aici pulsul ţării bate puternic şi dens;
în ritmul lui, cărămizile
cresc oraşul, ca pe-o columnă.
Aici cîntecul meu capătă sens,
capătă flacără, se răsfiră, se-adună.

Pe linii ferate l-aş tot duce, prin ţară,
cu vagoanele pe care vopseaua nu s-a zvîntat,
pe sub berzele ce se-ntorc primăvară
de primăvară,
cîntecul meu, mai puternic, mai curat!

Nichita STANESCU

Săvineşti

(fişă biografică)

Anul de naştere: o mie nouă sute cincizeci
şi nouă,
Nici o arhivă nu poate dovedi altă dată.
Localitatea: Săvineşti.
Conducător: Partidul.
Profesia: Intreprindere nouă,
Pentru mase plastice.
Iată,
Ca-n nişte ţinuturi fantastice,
Petrolu-i la-nceput petrol curat,
Sondele ţării l-au scos, l-au adunat
Şi aici, odihnindu-se-o clipă
Ca după-un drum obositor şi greu,
Se coboară prin ţevi, se-nfiripă
Mereu.

Vrăjitorii de fier îl trimit, îl aruncă,
Il vîntură nevăzuţi de oameni,
Apoi îl scot pentru altă muncă
Şi nu mai ştii cu cine să-l asameni.

Dincolo, adevăraţii vrăjitori, — oamenii
Il aşteaptă să vină.
Imbrăcate-n alb, în filatură,
In sălile scăldate cu lumină,
Muncitoarele-l pun după măsură
Şi-l trimit mai departe,
De unde răzbate
Ritmul neîntrerupt, plăcut,
Al războaielor de ţesut.

Darie NOVACEANU

RECENZII

AL. VLAHUȚĂ:

Nuvele, schițe, articole

Fără îndoială că, pentru sfîrșitul veacului trecut, Vlahuță a reprezentat o personalitate marcantă a literaturii și culturii romînești. Poate nu atît ca poet, domeniu în care nu depășește în genere o strălucită corectitudine, cît, mai ales, ca animator al contemporanilor și ca îndrumător al tinerei generații. Intr-un moment cînd se făceau simțite primele simptome decadente, Vlahuță, alături de Caragiale, Coșbuc, Delavrancea, are marele merit de a fi continuat și de a fi promovat linia realist-critică. Nuvelele, schițele, romanul „Dan", sînt rezultate ale observației asupra vieții, asupra societății burghezo-moșierești pe care o condamnă adesea. Articolele, corespondența cu colaboratorii de la revista „Vieața" confirmau și dezvoltau studiul critic al societății, înălțat la rangul unui principiu pe baza căruia autorul lui „Dan" și-a ridicat concepția sa estetică realistă. Contribuția lui Vlahuță, ca prozator și mentor cultural, în pofida unor alunecări estetizante și mai tîrziu mistice și naționaliste, — se impune cu precădere.

Recenta antologie publicată de E.S.P.L.A. îmbrățișează acest aspect al creației scriitorului, reeditînd nuvele și schițe de un acut protest social („Din durerile lumii", „Un vecin", „Ion", „De la țară", „Socoteala", „La arie", „Cîțiva paraziți") și articole în care, adresîndu-se mai ales începătorilor („In căutarea originalității", „Impacienții", „Sfaturi"), Vlahuță se relevă un convins partizan al realismului și implicit un dușman al mistificației, al superficialității, al imposturii.

Cum cea mai însemnată scriere în proză, romanul „Dan", n-a fost inclusă în sumarul volumului, ar fi putut figura și nuvele ca: „Epraxia", „Vișan", „Cassian", „Conu Dumitrache Petcu". De asemeni, dintre articole a fost omisă acea interesantă profesie de credință realistă intitulată „Cum se face o nuvelă".

Prefața are pondere și spirit critic. Pompiliu Marcea, autorul ei, evidențiază, o dată cu elementele realist-critice ale artei nuvelistului, și inconsecvențele sale ideologice.

Semnalînd o regretabilă eroare de tipar (*Ploeștii* Tutovei, în loc de *Pleșeștii*, p. VI), atragem atenția tînărului cercetător și asupra unor formule stilistice ținînd mai mult de limbajul oral și familiar decît de o ținută științifică („cînd face memorial de călătorie..." p. XIII, „începînd de la nevastă..." p. XV, „Zeloșii trimițători de manuscrise..." p. XVII).

Al. SANDULESCU

VINICIU GAFIȚA:

„Oameni și oameni"

Sub o copertă grafică nesemnificativă se ascund cîteva momente de tensiune dramatică. Prin aceasta înțelegem nu numai schițele și povestirile (**O bombă neexploadată, Frica, Un sfert de oră** și **O noapte grea**) inspirate din lupta ilegaliștilor în timpul războiului sau din tragedia frontului, ci și celelalte — din viața frămîntată a anilor reconstrucției.

Autorul care a scris **Grădina cu mere** și **Tașca de piele** ni se pare a se dezvolta tocmai pe linia genului „scurt", care reușește să cuprindă în foarte puțin spațiu drame umane majore. Adică îi considerăm proprie acea trăsătură desprinsă din primele povestiri ale volumului sau din **Fotografia veche**: relatarea unei întîmplări esențiale, în care personajul își verifică substanța umană prin ceea ce are ea mai valoros, mai autentic.

Un comunist a primit sarcina să transporte la o nouă adresă stația de radioemisiune a partidului, vechea ascunzătoare devenind nesigură. Drumul se face în plină zi, într-un automobil de piață. Alexandru Bătrînu are dreptul să întîrzie exact un sfert de oră: e și intervalul de timp în care se desfășoară acțiunea povestirii. Grija pentru ducerea la bun sfîrșit a sarcinii primite se exprimă în monolog: omul pentru care siguranța ar fi dat oricît să-l poată prinde — cu prețioasa lui încărcătură — e conștient de greutatea încercării prin care trece. Suportul lui moral însă e sigur: „...ceea ce fac eu e spre binele tuturor, e pentru încetarea acestui război ticălos, pentru alungarea mai grabnică a fasciștilor" (p. 35). Gîndurile îi sînt întrerupte însă de un șoc: „Razie își zise el și deodată un val de căldură îl străbătu, lăsîndu-i o sudoare rece. Razie! Sfertul acesta de oră nenorocit, tocmai pe el a trebuit să-l aleg! (p. 38). Pe omul din mașină îl cuprinde brusc teama, dar o teamă care nu ține de groaza biologică a individului amenințat pur și simplu; stația pe care o transportă valorează în acel moment mai mult decît o singură viață; reprezintă posibilitatea ca, zilnic, cuvîntul partidului să ajungă la ceilalți, condiția speranței, a luptei, a salvării multor oameni. El trebuie deci să se orienteze, să acționeze; brusc teama se dă la fund pentru a lăsa liberă calea căutării înfrigurate a unei soluții. Și căutarea nu rămîne inoperantă, iar întîmplarea vine să-l ajute. Soluția este firească, întîmplarea veridică. Intîlnind pe fostul său caporal reușește să-l convingă să-i dea drumul pe o stradă laterală, unde să-l aștepte la „vreun locșor mai ferit, cu nițică umbră și un vinișor la ghiață"... Firește mașina nu se mai oprește din maxima viteză decît la noua adresă a stației de radioemisiune, astfel salvată.

Cu același interes se citesc și **O bombă neexplodată** sau **Frica**; din păcate **O noapte grea**, condusă pînă spre sfîrșit bine, acordă în final prea mult credit coincidenței cu orice preț. Pe aceeași linie a semnificativului, cu surprinderea schimbărilor în psihologia oamenilor-constructori ai socialismului, cu un dramatism concentrat, autentic, merge **Fotografia veche.** Transformările în mentalitatea țăranilor colectiviști apar, ca un ecou amplificat, în evoluția Ortansei, personajul central al povestirii. Mai diluată, deși interesantă, pornind de la o idee fecundă, este **O zi din cele multe**, care însă a fost scrisă prea în grabă parcă și conține lungimi și unele momente insuficient valorificate.

Am evidențiat ceea ce ni se pare a fi linia pe care trebuie să urmeze autorul volumului în maturizarea sa artistică. Privit în ansamblu, acesta marchează un progres, relevîndu-ne o proză sobră, concentrată, cu momente definitorii, esențiale ale realității, cu o perspectivă ideologică fermă.

B. ANTON

Doi ani de la moartea poetului

Lui George Bacovia

„Mi-am realizat
toate
profețiile politice".

Obraz martirizat tăcut avînt,
ce-și aduna povara în privire,
melancolia gravă, de pămînt,
dar și nădejdea lumii-n devenire...

Orașul, ieri inert, provincial,
în care fără ore vremea bate,
e rama ce-l fixă pe omul pal
în nepătrunsă-naltă simplitate,

cu galbene scîntei din crengi căzînd,
cu renăscuții nervi de primăvară,
cu magica tăcere-a unui gînd,
cu aspra serenadă proletară.

In trupul lumii, lînced și uscat,
care oprea lumina să vibreze,
el însemnă cu veșnicul stigmat
al versurilor, crimele burgheze.

Azi, dincolo de vechiul lui Bacău
chemat la viață într-un secol mitic,
în rama nouă cîntă versul său
de laic sfînt și de profet politic.

Veronica PORUMBACU

Viața Uniunii Scriitorilor

CRONICA CENACLULUI

Datorită marii afluențe de lucrări care se vor discutate înaintea publicării lor, ședințele cenaclului „Nicolae Labiș" au devenit săptămînale. La ședința din 6 iunie, au citit: Dimos Rendis — fragmente din poemul „Impărăție proletară", Mihai Stoian — scurte fabule în proză și Dumitru Radu Popescu — fragmente din romanul „Zilele săptămînii". De la început s-ar putea obiecta împotriva abundenței fragmentelor în lecturile din cenaclu (ne referim, desigur, și la unele ședințe anterioare). Auditorilor le este foarte greu să-și formeze, pe baza unei cunoașteri incomplete a textului, o opinie clară și, în consecință, să-l ajute cu maximum de eficacitate pe autorul în cauză. De aici nu trebuie să înțelegem că lectura fragmentelor ar fi de evitat ca atare. Și autorii de romane sau de piese au dreptul să cunoască părerea acestor primi cititori și auditori ai lor. Conducerea cenaclului ar trebui să aibă însă în vedere cuprinderea unei părți cît mai mari din lucrarea respectivă, în așa fel încît, în ședința în care sînt discutate fragmente dintr-o lucrare amplă, să nu fie luate în dezbatere și alte producții. Astfel, se vor putea prezenta fragmente mai mari și deci mai edificatoare.

Revenind la ședința din 6 iunie, ținem să remarcăm cu bucurie nivelul înalt al lecturilor și cu amărăciune nivelul scăzut al discuțiilor. Poemul lui Dimos Rendis, o replică de amploare la „Impărat și proletar" de Eminescu, cu înțelesul de: **Am zdrobit orînduiala cea crudă și nedreaptă**, evocă momentele cruciale ale revoluției noastre socialiste, actul de la 23 August, primul cincinal etc., momente reflectate mai ales în modificarea radicală a unor noțiuni vechi: Poetul, Femeia, Zidarul, Inginerul. Dimos Rendis cîntă în imagini proaspete, originale Revoluția, care, înlăturînd vechile opresiuni sociale și etice și lărgind nelimitat orizonturile, a dat alte sensuri acestor noțiuni. Deosebit de interesant și nou, în idei și imagini, acest poem merita o dezbatere corespunzătoare. Din păcate însă, cu rare excepții, discuțiile au fost prea generale, vagi, elogioase fără analiză sau tehniciste.

In cazul fabulelor lui Mihai Stoian, inegale ca semnificație și realizare, participanții la discuție — foarte puțini — s-au mulțumit să dezbată probleme de dimensiune sau compoziție, fără a încerca adîncirea semnificațiilor și separarea celor valabile de cele greșite sau confuze. Astfel, s-ar fi putut observa reușita unor fabule ca: „Autocritică" (unde e combătută autocritica formală și ipocrită a unora), „Originalitate" (în rău), „Privighetoarea și clopotul", „Optică", „Modernism" etc., dar și caracterul echivoc, semnificația minoră, nerealizarea artistică a unor fabule ca: „Mijloc de comparație" (mijlocul de comparație e cu totul impropriu), „Sinteză și analiză" (din care reiese că analiza ar fi inferioară sintezei), „Visul" (o fabulă confuză, fără finalitate), „De gustibus" (care prezintă „arta" burgheză ca apreciată favorabil de orice fel de public), etc. Discuțiile n-au arătat însă aceste lipsuri.

Fragmentele citite de D. R. Popescu au pus în valoare dialogul foarte expresiv, caracteristic lucrărilor tînărului și talentatului prozator, relieful puternic și autenticitatea tipurilor, dar și unele înclinări — izolate — către naturalism lingvistic.

D. S.

Buiumaș al Țiprei

Pînă cu vreo patru sau cinci ani în urmă, în diminețile răcoroase și-n amurgurile zilelor de vară, trecătorii de pe mica și liniștita uliță a Crăițelor erau obișnuiți să vadă în domoale și scurte plimbări doi oameni de înfățișări contrarii. Unul era înalt, de o leneșă masivitate, pe cînd celălalt era puțințel la trup, cu ochi mici și iscoditori, cu fața istovită de palori timpurii. Cel dintîi, cu un basc enorm pe cap și cu un fular legat la gît, cu haină reiată, era pictorul Iser. Tovarășul său de plimbări și de convorbiri agitate de controverse era Ion Călugăru. Vecini apropiați, ei doi alcătuiau averea cea mai de preț a micului cartier care începe la podul Izvor și sfîrșește la fabrica „Luceafărul". Cînd îl vedeam pe cel dintîi în balcon, îmbrăcat într-o haină împestrițată cu pete de ulei, știam că în atelierul lui cîteva tușe proaspete de culori abia se uscau pe o nouă pînză. Cînd zăream lumina discretă la ferestrele parterului înalt în care locuia celălalt, lumina nocturnă, de calm selenar, știam că, sub cercul ei de raze, neliniștitul scriitor întîrzia aplecat asupra unui nou manuscris. Acum amîndoi s-au petrecut din viață, dar amintirea lor stăruie încă și va stărui nesfîrșit pe ulița plină de iederi și de liniști a Crăițelor.

Neuitate rămîn întîlnirile de fiecare dimineață cu Ion Călugăru la debitul de tutun, de unde culegea ca o albină ziarele și revistele proaspăt apărute. Le citea pe toate, de la „Scînteia" pînă la „Steagul roșu", de la „Viața romînească" pînă la „Flacăra". Scăpat dintr-un infarct, se încăpățîna cu o superbă tenacitate să rămînă în clocotul vieții literare și planurile sale ultime vorbeau despre un roman masiv al zilei de 23 August 1944, la luptele căreia n-a fost numai un martor, ci și un ostaș din primele rînduri.

Țin minte să-l fi văzut prima dată în 1946, în vechea redacție a „Veacului nou" de pe Dionisie Lupu, în colegiul căreia era, aducînd în ședințe și articole excepționala lui experiență de gazetar, ideile profunde ale unui nepotolit om de cultură, pasiunea lui arzătoare pentru o literatură nouă, revoluționară, socialistă, legată cu toate fibrele ei de popor. Il descoperisem, de fapt, cu cîțiva ani mai înainte, prin 1942, cînd citisem din rafturile unei anticării de pe cheiul Dîmboviței, tulburătoarea poveste a lui Buiumaș al Țiprei, plinul de poezie „Abecedar de povestiri populare", nuvelele „De la cinci pînă la cinci", apoi „Omul de după ușă" și „Trustul". (Cîteva din exemplarele acelea erau cu atît mai prețioase cu cît purtau autografe ale scriitorului). Nici nu visam că peste puțini ani aveam să-l cunosc personal, aveam să stau la cîțiva pași de ultima lui locuință și că aveam să-l văd mereu, pînă în ajunul neașteptat și dureros al sfîrșitului său. Cu puține săptămîni în urmă, fusesem la el, să-i iau niște articole pentru „Gazeta literară". Il vedeam la birou, topit în spatele unui adevărat zid de cărți, caiete și fișe, corectîndu-și șpalturile pentru „Gazeta literară". Unul din acele șpalturi îl mai păstrez și acum ca pe un document al muncii literare, ca pe o mărturie neprețuită a diamantului pe care Ion Călugăru îl șlefuia nervos și nemulțumit, cu migala unui bijutier. Am stat, o dată, grăbit de presiunea tipografiei, cîteva lungi ceasuri, așteptînd ca Ion Călugăru, cu degetele sale tremurînde și pline de cerneală, să facă ultimele corecturi ale unui șpalt de jumătate de coloană, care a ieșit ca un păienjeniș de linii și semne, de adausuri și ștersături, cu pasagii inversate și mînate de condeiul său frenetic și exploziv. Ediția refăcută a romanului „Oțel și pîine" arată public înalta lui conștiință scriitoricească, neistovita lui sete și rîvnă de perfecțiune.

Chiar în ultimii ani, cînd infarctul făcuse din el un ostaș invalid, Ion Călugăru manifesta vechea și nemicșorata lui dragoste pentru fenomenul literar. Ii citea pe tineri, vorbea cu o bucurie nedrămuită despre poezia lui Andrițoiu și Labiș, despre reportajele lui Coșovei și proza lui Francisc Munteanu. Vroia chiar să revină la critica literară, în primul rînd ca să scrie despre tineri. Poate că în arhiva lui vor mai fi stînd și acum fișele acelor proiecte generoase pe care le-a zădărnicit numai plecarea lui definitivă dintre noi.

Cînd ne întîlneam la debitul de tutun și ziare sau pe mica uliță a Crăițelor, ori pe cheiul Dîmboviței, unde-l surprindeam privind cu discretă nostalgie alunecarea apei, mă lua de braț mai mult ca să se sprijine și mă gîndeam emoționat și fericit că Buiumaș al Țiprei îmi spune pe nume și stă la taifas cu mine. In amintirea lui am scris această evocare, căreia am vrut să-i dau culorile și mireasma unui buchet de crăițe.

Petru VINTILA

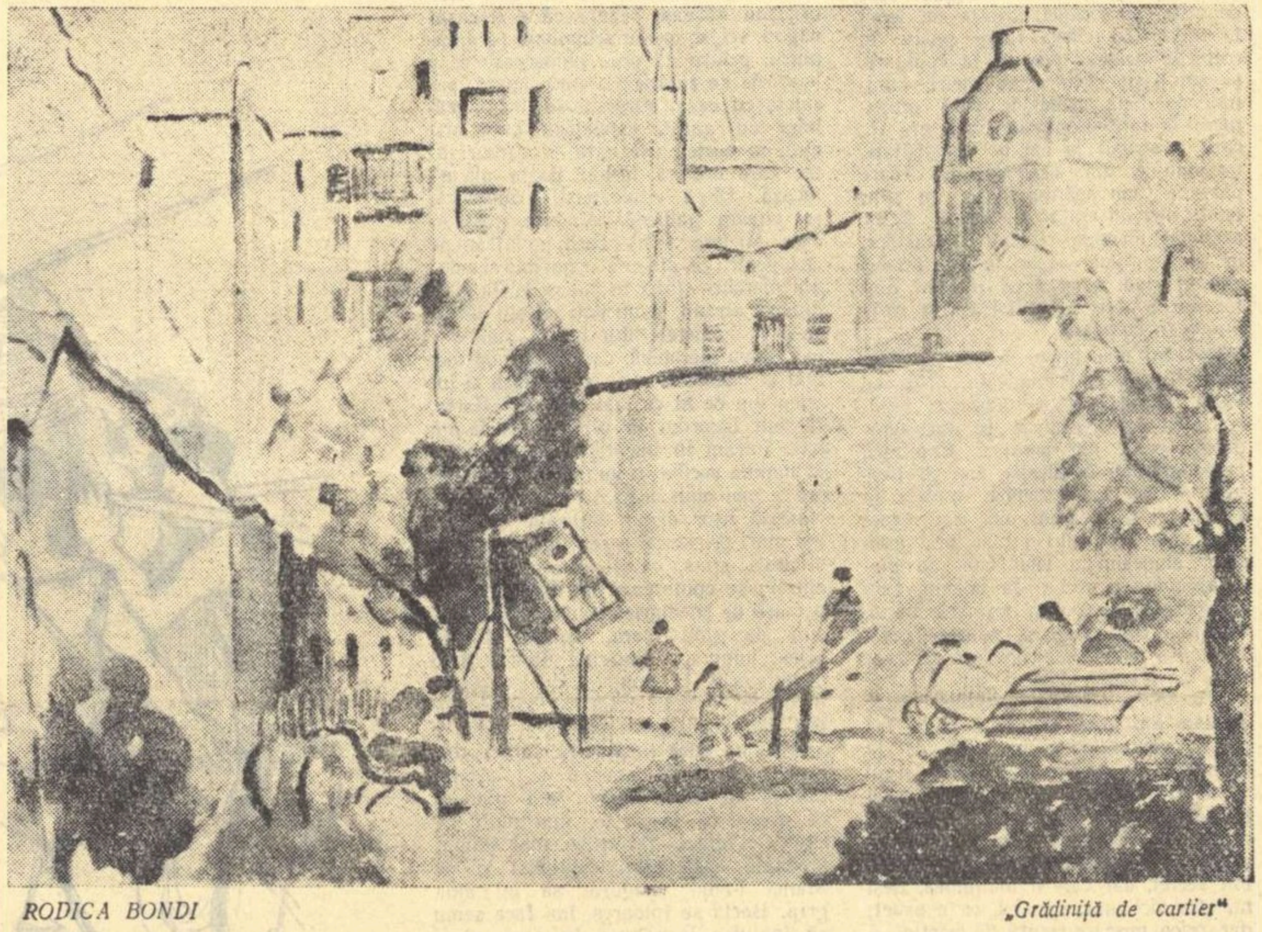

RODICA BONDI „Grădiniță de cartier"

CONTINUARI

N.A.T.O. Șase minute de zbor...

tă. Oricît de pricepuți în metode psihologice ar fi participanții, oricît de ușor ar separa ei secundarul de esențial, oricît de lesne le-ar fi să intuiască nuanțele cele mai fine, le va fi imposibil să satisfacă cerințele Petrolului și ale Oțelului, să demonstreze opiniei publice caracterul defensiv al N.A.T.O.-ului. O rampă atomică este o rampă atomică. Se știe la ce folosesc rampele atomice. Se știe că cei care vor pace nu instalează rampe atomice în vecinătatea țărilor pașnice. Se știe că Uniunea Sovietică a luptat și luptă pentru folosirea energiei atomice în scopuri pașnice. Faptele arată convingător caracterul agresiv al N.A.T.O.-ului și e puțin probabil că o fotografie excelentă, un manual de psihologie sau un roman bine scris ar putea înșela opinia publică.

Presimt că, după îndelungi dezbateri, după nopți de insomnie, după îndelungi ceasuri de meditație în care vor căuta noi metode pentru continuarea războiului rece, în mod fatal, participanții la Congresul Atlantic vor fi cuprinși de oboseală și le vor apărea cearcăne la ochi. Nu s-a desfășurat nici o activitate pozitivă ca participanții să merite acest semn de noblețe hărăzit de obicei creatorilor. Cearcănele la ochii capetelor înfierbîntate ar fi ceva absurd și monstruos.

...Fără cearcăne la ochi...
...Fără urme de oboseală...
...Duceți-vă de la Londra acasă cu fețele proaspete și odihnite!

Totdeauna te indignează cînd un om, care nu e om, ar putea semăna cît de puțin, într-un fel sau altul, cu un om adevărat.

Lupta de opinii și schimbul de idei sînt ridicole în cadrul Consiliului Atlantic.

Nu există trustul internațional al creierelor. Congresul Atlantic are un singur creier, creierul monopolurilor Petrolului și Oțelului.

Teodor MAZILU

Scriu pentru 23 August

mai bune note din „Generația mea" sînt reluate, aici, la un nivel superior. Am mai citit și o mare parte din poemul lui Dimos Rendis „Impărăția proletară". L-am invidiat (fără invidie, dacă se poate spune astfel) pentru grandoarea construcției și pentru modul personal în care rezolvă liric tematica autentică a zilelor noastre. Cunosc și o bună parte din volumul pregătit de Tiberiu Utan, volum de maturitate și reală exigență poetică, și sînt convins că se va bucura de o bună primire din partea cititorilor.

— Dar despre cea mai tînără generație de poeți, ce ne-ați putea spune?

— Printre cei mai tineri sînt multe, multe speranțe. Revoluția culturală aduce, an de an, contingente sporite de începători talentați în cîmpul literelor. Ar însemna să abuzez de coloanele dvs. dacă i-aș numi pe toți cei care inspiră încredere. Mă voi mărgini să numesc trei tinere poete: Florența Albu, Aurora Cornescu și Constanța Buzea. Dintre poeți voi cita pe Aurel Storin, N. Stoian, Cezar Baltag și Octavian Paler. Cu toate explicabilele lipsuri, ei aduc o prospețime binefăcătoare și am convingerea că stilurile lor se vor defini, pe măsură ce viața îi va maturiza, și vor contribui din plin, nu peste mult, la progresul poeziei noastre realist-socialiste. Aceasta mai ales pentru că și-au pus talentul în slujba unor idei clare și a unei tematici neechivoce, nelăsîndu-se ademeniți de căutări sterile care, din păcate, se mai întîlnesc la unii poeți tineri, atrași de mirajul formelor. In general, însă, tinerii se orientează spre temele adevărate, și aceasta o știu mai ales din masiva corespondență a „Luceafărului", spre coloanele căruia am îndreptat zeci și zeci de începători de talent, a căror dezvoltare o aștept cu legitimă atenție. Calitatea și cantitatea acestor lucrări de debut ne îndreptățește la cele mai mari nădejdi.

REPORTER

Pace în Balcani

din Grecia că a urma politica nefastă prin care se oferă terenuri generalilor americani pentru lansarea de proectile teleghidate este o adevărată sinucidere, întrucît măsurile luate de vecini, aduc după ele contramăsuri.

Cît privește afirmația că la noi ar exista asemenea baze, ea este o pură născocire. Cine a călătorit în ultimul timp prin R.P.R. (și între turiști au fost destui greci) a putut să vadă cu proprii ochi că Romînia este în plină reconstrucție, că la noi se clădește într-un ritm uluitor și că ideea unui război nu trece nici unuia dintre locuitorii țării noastre prin cap, în afară poate, de clienții unor anumite clinici pe care doctorii i-au izolat de mult, său de un pumn de reacționari înrăiți. Este imposibil să dorești să sfărîmi teritoriul unui vecin fără a te gîndi la consecințele acestui act și pentru tine, pentru uzinele și locuințele pe care le înalți. Să fim serioși, domnilor. Banii ne trebuiesc pentru lucruri mai bune. Asta nu înseamnă însă că guvernul țării noastre așa cum afirmă Declarația citată, va rămîne nepăsător la amenințările fățișe venite din afară.

Născocirea că Romînia și ceilalți vecini ar amenința Grecia, nu se poate susține deloc, deoarece, așa cum știe toată lumea, nu vreun lider politic de la Atena a luat inițiativa încheierii unui pact balcanic care să asigure liniștea în această parte a lumii, ci tovarășul Chivu Stoica. In mesajul său din 10 septembrie 1957, președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Romîne, a propus șefilor de guverne ai țărilor balcanice, o întîlnire în vederea unei înțelegeri colective a statelor din zona de sud-est, pentru asigurarea păcii.

Nu e un secret că în zilele noastre vechile divergențe dintre popoarele din Balcani s-au stins demult și că amenințarea unui război aici, este o ipoteză absurdă. In Grecia sînt numeroși oameni politici care cer crearea unui climat favorabil tratativelor. Opinia publică grecească dorește, ca și poporul nostru, o înțelegere fericită, așa cum a existat totdeauna între noi. Guvernul romîn, în Declarația sa, arată că realizarea unei armonii în Balcani ar reduce considerabil primejdia unui război atomic general. Transformarea acestei părți a lumii într-o zonă a păcii ar fi de folos pentru toți. Romînii, așa cum se amintește, sînt legați de greci prin tradițiile unor lupte comune pentru libertate, prin trainice legături economice și culturale. Cît privește pricini pentru un război, ele nu există.

Nu mai departe decît acum cîteva zile, tovarășul Hrușciov a declarat la Tirana:

„Uniunea Sovietică, toate țările socialiste sînt de părere că aici, în Balcani, popoarele trebue să lupte pentru ca pe pămîntul Balcanilor și în Bazinul Mării Mediterane să nu existe baze pentru rachete, să nu fie stocate arme atomice..."

Cuvintele premierului sovietic arată limpede că nici o țară din lagărul socialist nu are de gînd să instaleze pe teritoriul său asemenea rachetodroame și că dacă ar face-o vreodată, măsura ar fi numai o tristă necesitate.

Rîndurile de la început nu sînt numai o introducere literară. Ele se vor integra unei cărți pe care o voi scrie în curînd. In paginile acelea vreau să înfățișez cititorului romîn frumusețea de neasemuit a Greciei. Iată, au trecut doi ani de la călătoria mea și dorința de a revedea pămîntul legendelor este mereu vie în inimă. Scurta vizită mi-a lăsat o impresie de neuitat și nu exagerez cînd spun că nu poate să existe turist care să fi văzut această țară și să n-o iubească. Grecia e toată un Muzeu și acest Muzeu aparține întregii omeniri. Cine nu l-a văzut este mai sărac. Guvernanții belicoși, inspirați de gînduri nefaste trebuie să știe că prin măsurile lor agresive amenință cu distrugerea aceste frumuseți. Le amintim că Acropole nu poate fi împachetată în lăzi și trimisă în dispersare. Acei oameni politici trebuie să-și aplece urechea la glasul poporului, glas care cere să se dea curs invitației la rațiune făcută încă odată, pe un ton înțelept, de guvernul nostru.

Locuitori ai Eladei, nu lăsați să se întunece cerul atît de albastru al Atenei. Nu lăsați ca pe piatra sfîntă a Corintului să se întindă pecinginea sinistră a rachetodroamelor!

Eugen BARBU

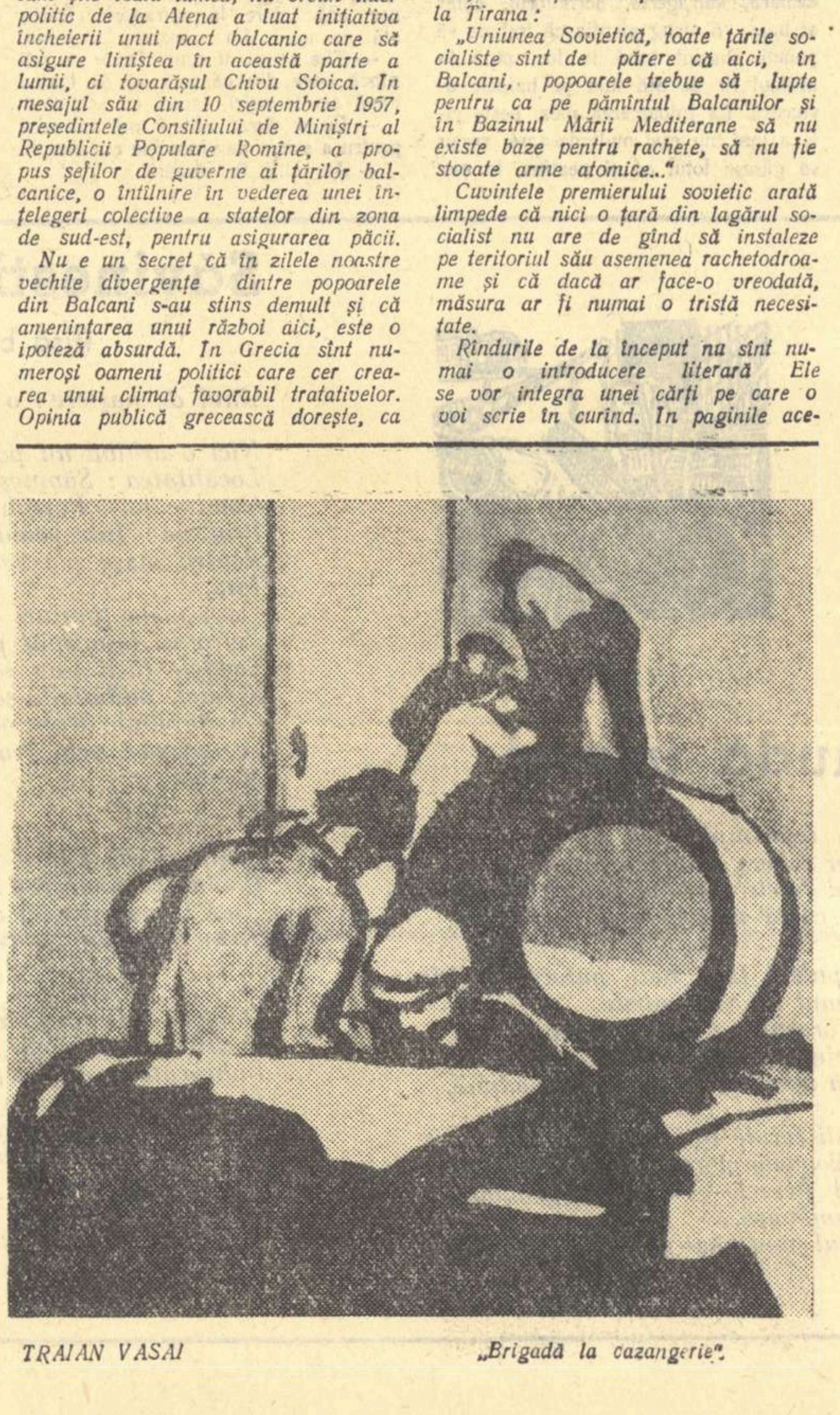

TRAIAN VASAI „Brigadă la cazangerie"

Adevărul despre Max Embilint

negru ca o mie alții, un negru hăituit și nefericit, individ zdrobit nu de o fatalitate oarbă, ci de o orînduire monstruoasă. Dar ai avut ghinion: te-a ales Constantin Virgil Gheorghiu. Și, dintr-o dată, nu ți-a mai fost cu putință să te recunoști. Ai devenit milionar, zici. Știi de ce? Pentru ca autorul tău să te poată face să declari cetățenilor din Moscova că negrii din Statele Unite pot strînge averi și trăi deopotrivă cu albii. „**Legile americane îi consideră pe negri drept egali ai albilor. Legile americane nu-i persecută pe negri. Albii sînt cei care-i persecută pe negrii. Nu legile, ci oamenii**". (pag. 59). Așa scrie autorul tău, care nu vrea să bage de seamă că morala unei societăți se reflectă în legislația ei și legislația ei consfințește morala publică. El te-a făcut milionar și, chipurile, egal cu albii, ca să te crezi victima unor voințe individuale și nu a unui sistem social. Reține acest lucru, Max Embilint.

Te-a făcut apoi nefericit și solitar. Solitar, prin destinul tău inexorabil: „**Un negru e condamnat la singurătate pe viață**" (pag. 62), sau: „**Max rămîne singur, lîngă bagaje și cort. Singur, așa cum e întotdeauna un negru**" (pag. 122). Te-a făcut nu numai să te simți singur, ci să-ți declari scepticismul iremediabil: „**Nu cred în teorii... Nu cred în nimic...**" (pag. 65); și să afli în îndobitocirea spiritului tău singura rezolvare: „**Nu te gîndi la nimic, Max. Este unica soluție, Max. Nu te gîndi...**" (pag. 158). Ai auzit cumva, Max Embilint, de un curent filozofic care bîntuie în lumea occidentală și care se numește existențialism? Tu ai devenit un personaj existențialist: ești singur, disperat și avînd eșecul ca punct terminus al unei existențe deșarte.

Dar autorul tău te-a făcut să fii reprezentantul simbolic al unei rase „blestemate", „condamnată" să fie în veci asuprită și nefericită. Frații tăi negri trăiesc „**în subsolurile Societății și ale Istoriei..**", ei ar fi „**cerșetori de miracole pe toate bulevardele diplomației internaționale... Cerșesc miracole, adică egalitatea, independența; cerșesc respectul, cerșesc autonomia și libertatea...**" (pag. 68).

Să nu te-nduioșezi, Max Embilint, și să crezi cumva că această veșnică umilire a rasei tale a stîrnit în sufletul autorului tău protestul ironic, dar nobil, al unei minți însetate de dreptate! Nu. E o invitație la resemnare: voi, negrii, sînteți condamnați să rămîneți veșnici cerșetori de miracole... Acceptați-vă deci soarta și rezolvați-vă disperarea prin experiențe individuale. Ai înțeles, Max Embilint? Umilirea rămîne umilire, disperarea disperare și... coloniile, colonii.

Din fericire însă, tu și semenii tăi negri nu sînteți niște bieți existențialiști consumatori de rom alb. Sînteți oameni simpli și umiliți, care ați început să scuturați jugul unei servituți milenare. Iată de ce scepticii de cafenea, ca autorul tău, te măsluiesc pe tine și pe ai tăi în romane care le permit să-și alimenteze cu duioșie plictisul și disperarea.

Mă mir că nu vorbești nimic în scrisoarea ta despre șoferul care conduce camioneta ce te va duce la Icibolia, locul crimei. Il cheamă Zeno Valahul și e, pare-mi-se, romîn. Dar nu un romîn oarecare. Ci un „romîn verde" (adică moftangiu și legionar). Zeno a luptat împotriva „sovieticilor păgîni", înrolîndu-se în „cruciada împotriva bolșevismului". Iar cînd „biata" țară romînească i-a alungat stăpînii, Zeno Valahul a părăsit-o. E, va să zică, un dezertor, un transfug. Și crede-mă că n-ar merita să ne ocupăm de el, dacă n-ar semăna îndeaproape cu autorul tău.

Dar pentru că veni vorba de autor, trebuie să-ți spun că ți-am rămas dator cu o explicație: cine e Constantin Virgil Gheorghiu? Deslușindu-i chipul, îi vei înțelege mai bine „opera".

C. V. Gheorghiu e un vechi dușman al poporului nostru. Prima lui carte, „Ard malurile Nistrului", a fost un reportaj de război, în care gloriosul tău autor era un pîrpiriu reporter pe frontul antisovietic, îndrăgostit fiind de „noua ordine" pe care hitlerismul credea că o poate impune lumii. Vajnicul „luptător" cu condeiul a devenit apoi, prin grația proniei antonesciene, atașat cultural în Zagrebul lui Ante Pavelici. Și de-acolo, cînd marea cotitură din august 1944 a dat un nou sens vieții noastre, C. V. Gheorghiu a ales calea pe care o cunoștea: calea calomniilor, a reportajului-bluff, a minciunii puse în slujba regresului social și uman.

Aventurier vîndut oricărei cauze murdare, C. V. G. a vrut să fie și biograful lui Peron, dictatorul de tristă amintire, pînă cînd argentinienii l-au luat de fundul pantalonilor și l-au propulsat spre vechea Europă, care s-a îmbogățit cu o nouă „glorie" pe tărîmul abjecției literare.

Cărțile sale — „Ora 25", „A doua șansă", „Omul care a călătorit singur", „Sacrificații de la Dunăre" — pe care editori venali și reacționari le publică ca pe o biată ofrandă adusă politicii războiului rece, cărțile sale sînt maculatură, Max Embilint, maculatură de cea mai tristă speță, cu iz existențialist și rîncedă isterie politică.

Imi pare nespus de rău, Max Embilint, că ai încăput pe asemenea mîini unsuroase, care au prefăcut povestea ta simplă și patetică într-o hibridă mascaradă. Să nu fii totuși prea mîhnit, Max Embilint. Nici tu, nici semenii tăi negri, nici noi romînii, nici sovieticii nu pot fi atinși de proza lăbărțată a lui C. V. Gheorghiu. Tu nu ești, Max Embilint, un cerșetor de miracole, pentru că întreaga istorie a secolului nostru îți dă dreptate ție, rasei tale și tuturor popoarelor care luptă și reușesc să fie libere. Cerșetorul de miracole e Constantin Virgil Gheorghiu; e cel care, cufundat în putregaiul unei lumi care moare și putregai el însuși, mai crede că istoria se făurește cu vorbe, chiar dacă ele sînt culese cu literă perlată de zețarii Casei Plon. Cerșetor de miracole e cel care, neavînd nici patrie, nici omenie, crede că trecutul este reversibil, visează cai verzi pe pereți și speră în „minunea" care ar azvîrli iar omenirea toată în durere și împilare, în minciună și josnicie. Fii liniștit însă, Max Embilint. Dumneata ești un om tînăr și vei apuca timpuri mai bune. Cît despre „cerșetorul de miracole" care te-a măsluit, să știi că va aștepta, înecat în fiere, zadarnic, minunea care nu se va înfăptui.

Valentin LIPATTI

Post scriptum. Pentru lămurirea cititorului, trebuie să precizez că nici un negru din America nu a trimis prietenului meu vreo scrisoare. Max Embilint nu este decît un personaj fictiv, „corespondența" cu el nu e decît un procedeu literar menit să dea la iveală mistificarea ridicolă a transfugului.

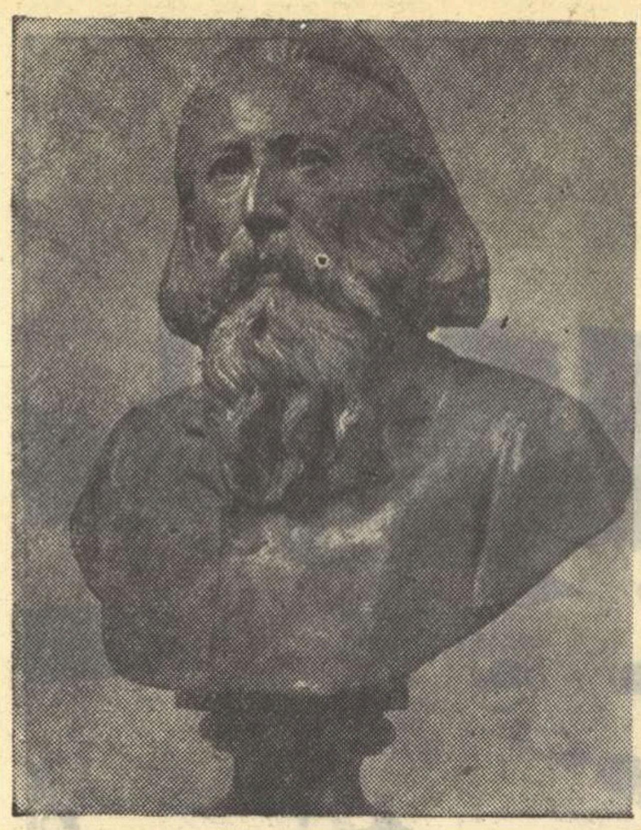

Bustul lui JAN MATEJKO
(teracotă)
(muzeul național din Cracovia)

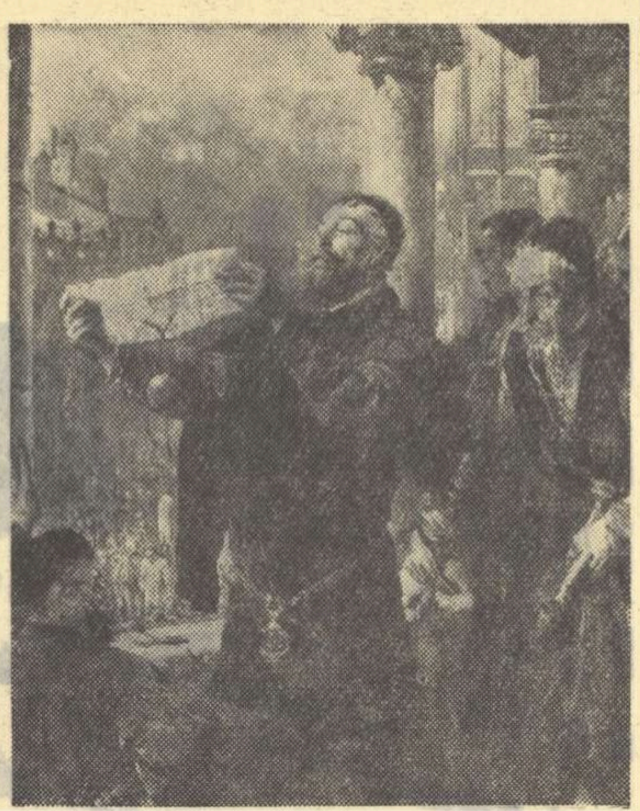

Pronunțarea sentinței împotriva lui Matejko
de JAN MATEJKO
(muzeul național din Varșovia)

Etica artistului militant

De curînd a fost dezvăluită, în fața unei asistențe compuse din oameni ai muncii, intelectuali, oameni de artă și de știință, activiști ai partidului și ai organizațiilor obștești, fața odioasă a unui pretins om de cultură, a compozitorului Mihai Andricu. Demascarea uneltirilor sale împotriva regimului de democrație populară a fost însoțită, cum era și firesc, de prezentarea aspectelor descompunerii sale morale și, ceea ce mi se pare semnificativ, a degradării sale artistice. S-a scos în evidență cu tărie faptul că, oricît s-ar strădui să-și ascundă adevărata înfățișare, dușmanului îi este imposibil să ducă pînă la capăt rezistența față de mersul năvalnic spre socialism. Forța obiectivă a dezvoltării culturii noastre nu ne scutește să prevenim și să acționam cu cea mai mare atenție și energie pentru ca efectele dăunătoare ale unei activități, ca aceea desfășurată de Mihai Andricu, să nu frîneze mersul înainte, să nu favorizeze un climat de confuzie si de inerție în arta și în viața socială. Masca apolitismului, arborată de Andricu în contact cu oamenii de răspundere care i-au încredințat sarcini artistice (de altfel, răsplătite cu dărnicie), nu mai trebuie să ne înșele. Există un fel de indiferență ostentativă, care îmbracă în artă formele cele mai desuete, care transformă mijloacele de expresie, chiar atunci cînd sînt folosite cu abilitate, în sonorități goale, fade, respingătoare prin inutilitatea lor. Andricu a excelat, trebuie să o recunoaștem, în această privință. Dificultatea de a surprinde caracterul formal al muzicii practicate de Andricu, îndeosebi de la Eliberare încoace, rezidă în faptul că el poseda un anumit meșteșug, o versatilitate, o manieră care putea fi confundată cu stilul. Chiar atunci cînd ataca — bineînțeles, cu contract în regulă și cu avans — o temă socială, un subiect legat de viața poporului, Andricu rămînea la expresia superficială, nelegată de conținut, caracterizată de unii colegi ai săi, cu destul umor, în felul următor: „Un colind vesel urmat de un colind trist.“ Nu e locul aici să analizăm „inspirațiile“ lui Andricu, să repetăm la nesfîrșit critica ce i se aducea în mod timid și respectuos și peste care trecea în mod suveran, și anume lipsa de evoluție, autopastișarea, lipsa de vitalitate, simetria rece, nepăsătoare, searbădă și plicticoasă a lucrărilor sale, indiferent de titlul lor. Ca o culme a cinismului, își disprețuia propriile sale lucrări, afectînd indiferență față de ele și fiind sincer impasibil și indiferent față de creația altora. Un singur lucru nu-i era indiferent: să stoarcă cît mai mulți bani de oriunde. Acest personaj și-ar fi găsit locul în „Cronica de familie“, dar sînt sigur că Petru Dumitriu, descriindu-l așa cum este, ar fi fost criticat pentru exagerări neverosimile.

Este dureros că reflecțiile noastre despre caracterul militant al artei socialiste pornesc de la acest caz, care reprezintă opusul artei și artistului de tip nou. Ar fi, poate, suficient să inversăm toate atitudinile lui Andricu pentru a stabili tipul artistului militant. In locul venalității, a cinismului rece, ar apărea entuziasmul, legătura cu viața, bucuria creației. In locul disprețului pentru oamenii din jur, ar trece înțelegerea, dragostea, dorința fierbinte de a sprijini, de a ajuta ceea ce crește. In locul meșteșugului rutinier și gol, ar apare năzuința de înnoire, dezbaterea lăuntrică, nemulțumirea creatoare; în locul imitației și autoimitației cu „iz“ folcloric ar trece năzuința profundă de a înțelege sufletul poporului muncitor și manifestările sale artistice; ar trece studiul pasionat al elementului nou, revoluționar, caracteristic epocii de desăvîrșire a bazelor socialismului. Ceea ce mi se pare important, este faptul că un artist militant, spre deosebire de un romantic generos, trebuie să fie și un artist lucid; trebuie să cunoască bine legile dezvoltării societății, trebuie să prevadă, aș spune să-și cunoască limitele pentru a le putea depăși. Procesul critic și autocritic trebuie să funcționeze în mod permanent, tocmai pentru ca să nu ajungă la autoîncîntare. Să fie conștient de slăbiciuni și lipsuri, să înțeleagă că este o verigă în lanțul uriaș ce leagă arta de popor, de cei care construiesc bazele economice ale societății noi. Un artist militant trebuie să înțeleagă în adîncime și să exprime în opera sa realitatea în trăsăturile ei revoluționare, aparținînd viitorului.

Procesul complicat al dependenței ideologiei de viața materială și a interacțiunii formelor conștiinței sociale trebuie să-i trezească curiozitatea științifică, cu alte cuvinte el trebuie să lege practica de teorie, să deslușească sîmburele teoretic în activitatea sa profesională și rădăcinile practice, istorice, materialiste ale teoriei revoluționare despre construcția vieții noi. Artistul militant nu trebuie să fie altceva decît un soldat într-un detașament de militanți politici. Legătura între politică și artă nu este aceea între două aspecte „independente“ care, la rigoare, s-ar putea alătura în opera de artă, s-ar colora reciproc. Lipitura „politică“ este, într-adevăr, antiartistică. Nu e vorba deci, pentru un artist militant, de a înmănunchea din cînd în cînd două preocupări, una artistică și una politică, ci de a le contopi, de a le întrepătrunde într-una singură.

Există, în muzică, un fenomen numit rezonanță: două corpuri sonore, acordate la aceeași înălțime, răsună în același timp cînd numai unul din ele este activat. Așa îmi închipui procesul de identificare a artistului militant cu activitatea omului politic. Orînduirea socialistă și comunistă, care-l eliberează pe om de servituți milenare, care încheie epoca barbariei, care transformă și ridică la înălțimi nebănuite conștiința socială, acționează asupra artistului pe nenumărate căi. Această orînduire este realizată de oameni, oamenii sînt aceia care, producînd bunuri materiale și spirituale, organizîndu-și mai bine această producție, găsind căi noi, neumblate, acționează în cadrul acestei orînduiri și asupra dezvoltării și a ridicării ei pe trepte superioare. In acest proces, artistul militant nu poate rămîne un beneficiar pasiv, un fel de neoexploatator ocrotit de îngăduința semenilor săi, ci un participant activ, cu angajarea totală a forțelor sale. Forțele artistului militant trebuie să se întărească, să crească o dată cu creșterea importanței sarcinilor sale, cu aportul său. Deseori ni se întîmplă să nu fim mulțumiți de o lucrare scrisă cu ani în urmă, chiar după Eliberare. Atunci ne-am dat osteneală să corespundem primelor etape ale construcției socialismului. De ce a pălit expresivitatea, calitatea artistică a unor lucrări? Tocmai pentru că ritmul de înnoire, imprimat de realitatea construcției socialiste, pentru că treptele superioare atinse în perioade scurte împing în umbră nivelul atins chiar și în trecutul apropiat. Artistul militant demonstrează cu cea mai mare pregnanță esența critică a progresului. Artistul militant nu este un tip temperamental aparte, cum au tendința unii să-l definească, izolîndu-l de ceilalți. Nu vehemența sau placiditatea, în comportarea sa de toate zilele sau în creație, ajung să-l caracterizeze. Firește, orice artist își are stilul sau preferințele sale, dictate de temperament, de înclinații, de gust. Dar ceea ce-l definește în cel mai înalt grad pe artistul militant este partinitatea. El se deosebește de tipul vechi, produs al educației burgheze, prin conștiința finalității, prin atașamentul său structural față de obiectivele majore ale clasei muncitoare — obiective cristalizate în hotărîrile partidului, în planurile de perspectivă, în realizările pe etape ale construcției socialiste. Iată ce dinamizează conștiința, ce direcționează și determină activitatea artistului militant: orizontul larg cultural care îmbrățișează întreaga cultură progresistă a omenirii, dar, în același timp, și necesitățile vitale ce se ivesc în sfera mai apropiată a propriului popor, sentimentul solidarității cu proletarii din toată lumea și patriotismul socialist constituie laolaltă cîmpul său de activitate. El militează pentru că în lume mai există încă dușmani ai socialismului. El are de dus o luptă pentru ca aceste idei să se impună și înainte de izbînda finală și inevitabilă a socialismului, și acest lucru este valabil pentru toate vîrstele, pentru maeștri și începători, pentru artiști cu renume ca și pentru tineri încă necunoscuți.

Alfred MENDELSOHN

CARNET TEATRAL

„Opriți-l pe Dick Warings!“

de N. Tăutu și St. Bucevschi

(Teatrul Armatei)

Dedicația înscrisă de N. Tăutu pe programul tipărit al piesei relevă dintr-o dată și pe de-a-ntregul intențiile autorilor de a încredința scenei o operă închinată celei de-a zecea aniversări a mișcării mondiale pentru pace, o operă care să contribuie la demascarea politicii războinice a cercurilor imperialiste, dar totodată să relieveze lupta dîrză a oamenilor cinstiți de pretutindeni pentru apărarea păcii.

De-a lungul celor patru acte ale piesei, autorii au încercat anume să închege povestea unui tînăr aviator american care, victimă a psihozei războinice și alcoolismului, este trimis de tatăl său, senatorul și monopolistul John Warings, să zboare pe aparatele fabricate de acesta, pentru a le demonstra valoarea și a contribui astfel la mărirea comenzilor și creșterea profiturilor. Imprejurul acestui tînăr gravitează cîteva specimene tipice societății americane „înalte“, în frunte cu senatorul, dar și cîțiva oameni cinstiți care încearcă să împiedice trimiterea lui Dick în zboruri cu încărcături atomice, evitînd astfel o catastrofă posibilă în orice moment din cauza nevrozei de care suferă tînărul aviator. Dacă linia principală a conflictului apare astfel în mod limpede trasată, permițînd valorificarea, în final, a mesajului optimist, mobilizator al piesei, construcția acesteia lasă mult de dorit, iar conturarea unor personaje rămîne deficitară.

Autorii au diluat conflictul central al piesei, introducînd o serie de personaje și episoade secundare, nelegate organic de firul conducător al acțiunii, în speranța împlinirii cu succes a necesității de a prezenta cît mai multe personaje pozitive. Fără să fie la rîndul lor adîncite, acestea apar de prisos, cu destule confuzii și inutile îngreunări aduse sarcinii dramatice a textului. Este cazul personajelor Steve și Smith ca și al întregului act trei. Este, de asemenea, cazul personajelor Alice Duncan (interpretată cu vervă de Migry Avram Nicolau), Gipsy (Natașa Nicolescu) și Procurorul (interpretat în mod inteligent și cu o vădită atitudine critică față de rol de către Nicolae Gărdescu, care domină net întregul ansamblu).

In aceeași măsură dăunează piesei inconsecvența autorilor în modul de tratare a unor situații și personaje și împletirea, în general stridentă, a momentelor de dramă cu cele de comedie și încă de comedie bufă. Așa se explică, de pildă, reacția nepotrivită, contrarie efectului urmărit, a publicului la unele scene „tari“.

Colectivul artistic de la Teatrul Armatei, sub conducerea lui Mircea Avram, a izbutit să amelioreze în oarecare măsură slăbiciunile textului. Se relevă îndeosebi interpretările corespunzătoare, sobre, convingătoare, ale lui Toni Zaharian (Dick Warings) și Geo Maican (John Warings). Minus exagerările melodramatice, Elena Chiosa a conturat în genere corect rolul bătrînei dădace Rose Rood, marcînd — mai ales în ultimele două acte — creșterea dramatică spre deznodămînt. Aurel Rogalschi și C. Irod au alunecat vizibil pe panta șarjei. Ion Punea și Eugen Petrescu au făcut tot ce puteau face în cele două roluri rupte de conflictul central, al lui Steve și Smith. La fel, Sergiu Dumitrescu, interpretul lui Mc. Petersen. In ansamblu, o distribuție omogenă, corectă, în limitele permise de text.

Mihai VASILIU

Scurt

● Citim în ultimul număr al revistei „Lupta de clasă“ (5 mai 1959) un articol de G. Constantinescu și Virgil Pop, despre modul cum au fost dezbătute problemele creației cinematografice în adunarea Organizației de partid a studioului „București“. Autorii articolului au scos în evidență caracterul principial, viu, combativ al discuțiilor; comuniștii au analizat succesele dobîndite de studio („Allo... Ați greșit numărul“, „D-ale carnavalului“, „Mingea“), supunînd unei severe critici greșelile filmului „Viața nu iartă“ ca și defectele constatate în crearea altor filme... Discuție foarte utilă, articol foarte util. Ar fi de dorit asemenea relatări și din sectoarele teatrului, muzicii, plasticii.

● O observație binevenită în pagina culturală de sîmbătă a „Romîniei libere“. Relevînd marile realizări în domeniul construcției de locuințe din Capitală, Gh. Russu observă, în articolul „Să nu uităm sălile de spectacol“, că întreprinderile de construcții nu au prevăzut la parterul noilor blocuri decît magazine, restaurante etc. (ceea ce e bine), neglijînd însă sălile de cinematograf (ceea ce e rău) „Cum se poate explica însă altfel — scrie autorul articolului — decît ca o lipsă de preocupare atît a beneficiarului — Sfatul Popular al Capitalei, cît și a Ministerului Invățămîntului și Culturii — faptul că nu se prevede construirea la o parte din aceste blocuri a unor săli de cinematograf sau de expoziții (care sînt atît de puține și necorespunzătoare)?“.

Just?
Just!

● Au trecut vreo cîteva luni de cînd, în numărul consacrat teatrului, semnalam absența ori nesistematica apariție în cîteva publicații literare a cronicii dramatice și a articolului de teatru. Au trecut cîteva luni și lucrurile s-au schimbat. „Luceafărul“ acorda de la o vreme o pagină cronicii și problemelor teatrale. „Viața romînească“, deși n-a izbutit (încă?), să realizeze o cronică dramatică lunară și astfel intitulată, publică — totuși — cu regularitate cronici și însemnări despre ultimele spectacole. „Steaua“ — însă — e cam absentă.

Vom reveni peste... șase luni.

● Ceea ce întreprind revistele literare în literatură, adică prezentări sintetice (portrete sau profiluri) ale scriitorilor noștri, se străduiește revista „Teatrul“ să înfăptuiască în sectorul artei spectacolului. Forme diferite (la Sică Alexandrescu sau Eugenia Popovici — o prezentare analitică, la Radu Beligan — o amplă convorbire) duc, treptat-treptat, la închegarea unui ciclu de chipuri teatrale, înfățișînd acum, în perioada bilanțului de 15 ani, valorile de seamă ale teatrului nostru.

Tribuna creatorului

Ch. Dumitrescu: Am creat o operă după „Răscoala“ de Liviu Rebreanu

— V-am ruga să ne spuneți cum ați lucrat opera „Răscoala“?

— *„Răscoala“ este o dramă muzicală după romanul cu același nume de Liviu Rebreanu. Ca viziune scenică se împarte în patru acte și șase tablouri. Cele șase tablouri le-am intitulat: „Pămînt“, „Revelion“, „Flămînzi“, „Obolul“, „Scînteia“ și „Pîrjolul“.*

Acțiunea se desfășoară pe două planuri sociale: țărănesc și burghezo-moșieresc. Dramatizarea după roman este făcută de mine cu multă libertate, conform cerințelor dramei muzicale, introducînd noi elemente specifice operei.

— Această nouă operă este o compoziție independentă sau face parte dintr-un ciclu? Cu cîtva timp înainte ați anunțat că lucrați la o tragedie muzicală „Decebal“?

— *„Răscoala“ face parte dintr-un ciclu de lucrări dramatico-muzicale, care începe cu tragedia „Decebal“, se continuă cu „Ion-Vodă cel cumplit“, cu oratoriul „Tudor Vladimirescu“ și se încheie „deocamdată“ cu această operă pe care abia am terminat-o. Ideea conducătoare a ciclului este lupta și jertfa poporului pentru libertate și dreptate socială, oglindită în cîteva momente importante ale istoriei noastre.*

— Cum ați obținut unitatea muzicală a ciclului?

— *Unitatea muzicală este obținută prin derivarea melodiilor conducătoare din aceleași celule muzicale unice.*

— Care este personajul principal al operei „Răscoala“?

— *Această operă are ca personaj principal poporul. Poporul care luptă și se sacrifică pentru dreptate, pentru a scăpa de împilare, pentru o viață mai bună. Din această cauză, pe plan muzical, corul joacă rolul cel mai important, el luînd parte activă la redarea conflictelor și a altor situații dramatice. Formele de exprimare sînt corurile, recitativele și ansamblurile vocale. In afară de coruri, opera conține arii, duete, balete de salon și de curte. Reprezentanți ai țăranilor sînt: Petre Petre, Lupu, Chirițoiu, Gherghina, apoi muncitorul Dragoș. Clasa exploatatoare este reprezentată prin Miron Iuga, Nadina, prefectul Baloleanu și alții.*

— Compoziția muzicală urmărește desfășurarea evenimentelor?

— *Muzica este scrisă în stilul specific situațiilor dramatice. De inspirație populară, cînd descrie viața, obiceiurile, aspirațiile și lupta poporului — și în stilul saloanelor „occidentale“ ale epocii sau ale baletelor de curte cînd acțiunea se desfășoară fie la conacul lui Iuga, fie la palat. Acțiunea este redată prin dezvoltarea leitmotivelor dramatice și prin procedee simfonice și vocal-simfonice specifice genului.*

— Ați prezentat lucrarea la Teatrul de Operă și Balet?

— *„Răscoala“ este predată Teatrului de Operă și Balet și repetițiile pentru cor și soliști sînt în faza de foaier. Timpul de pregătire este foarte scurt, premiera fiind fixată pentru ziua de 23 August.*

— Ce detalii ne puteți da în legătură cu montarea și cu distribuția?

— *Este prematur a vorbi despre distribuție și mai ales despre distribuția premierei. Nici detalii asupra montării nu pot da încă. Pot să vă spun deocamdată că regizorul spectacolului este Eugeniu Gropșianu, că dirijor este Egizio Massini și că decorurile sînt executate de Ofelia Tutoveanu.*

REP.

„discul“

SIMFONIA A IX-A IN RE MINOR, OP. 125, CU COR — Ludwig van Beethoven. Corul și orchestra Festivalului de la Bayreuth, dirijor: Wilhelm Furtwaengler, soliști: Elisabeth Schwartzkopf, Elisabeth Hoengen, Otto Edelmann și Hans Hopf.

Acum 135 de ani, la concertul din 7 mai 1824, titanicul compozitor făcea să răsune, pentru prima oară, în fața unei săli înmărmurite, giganticul edificiu sonor al Simfoniei a IX-a, cu cor, adevărată „cîntare a cîntărilor“, sinteză de o măreție neasemuită a întregii sale creații. In seara acelei memorabile zile de mai, compozitorul nu avea nici măcar fracul negru necesar pentru a conduce orchestra și a fost nevoit să urmărească mișcările dirijorului și ale orchestranților, îmbrăcat într-o haină veche, verzuie, cutremurat de emoție și de neputința de a-și auzi propria-i operă, la epoca aceea compozitorul fiind complet surd.

Simfonia cu cor, un imn, fierbinte mesaj către umanitate pe versurile lui Schiller „An die Freude“ („Odă bucuriei“) îmbină vocea omenească cu orchestra extinzînd posibilitățile de expresie pînă la culmile artei. Audiția este de o ireproșabilă calitate și pune în valoare o execuție magistrală sub bagheta marelui dirijor care a fost Wilhelm Furtwaengler (două discuri, patru fețe, 30 cm, 33 ture, ECE—21, ECE—22, Electrecord 1959).

SONATA PENTRU PIAN IN DO MINOR, OP. 13 („PATETICA“) — L. v. Beethoven, la pian Erik Then-Bergh.

Cea mai importantă scriere pentru pian din prima perioadă de creație a lui Beethoven (începută în 1797 și apărută în 1799). In interpretarea pianistului Erik Then-Bergh (diferind sensibil de înregistrarea cu Walter Gieseking) sună grav, într-un ritm oarecum încetinit, temele fiind mai accentuate și insistîndu-se pe dramatismul lor, specific Beethovenian. Inregistrarea și gravura sînt de excepțională calitate tehnică, (o față, 30 cm, 33 ture, VEB Deutsche Schallplatten ETERNA, 1958).

SONATA PENTRU PIAN IN LA BEMOL MAJOR, OP. 110 — L. v. Beethoven, la pian Erik Then-Bergh.

Penultima sonată pentru pian a lui Beethoven, compusă în 1821, ne apare, în interpretarea aceluiași pianist, plină de un adînc sentiment, reușind să ne transmită plînsetul reținut din partea a treia („adagio, ma non tropo“) care exprimă durerea copleșitoare a compozitorului la dispariția unui copil ce-i era drag. (o față, 30 cm, 33 ture, VEB Deutsche Schallplatten ETERNA, 1958).

Amator

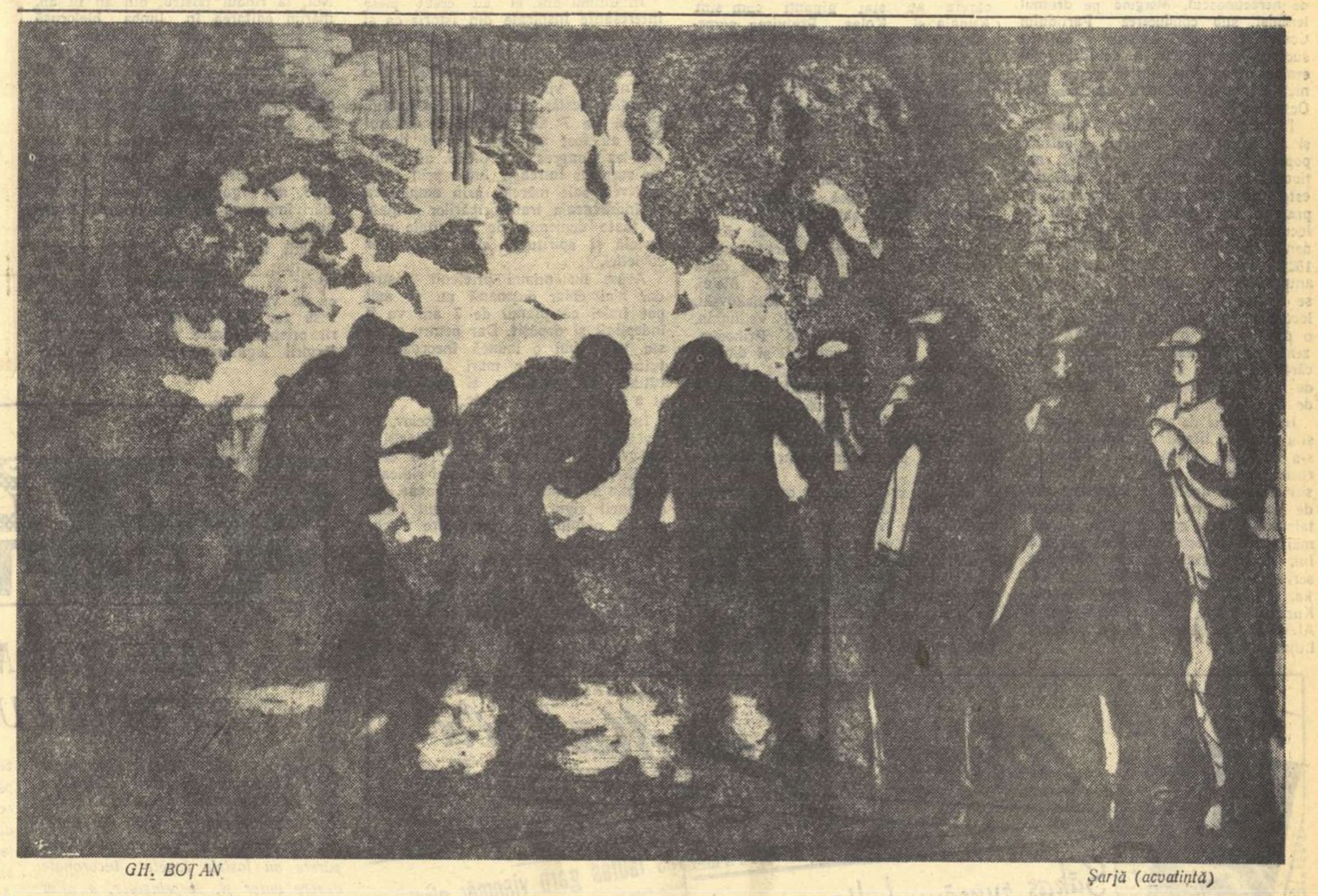

GH. BOȚAN Șarjă (acvatintă)

Bella Rudenko pe scena operei

Sînt unele spectacole de operă cu o veche tradiție muzicală, iubite de marele public. Fiecare reprezentare a acestor opere ridică însă problema menținerii nivelului artistic înalt, pentru ca rutina sau lipsa de entuziasm a interpreților să nu ofilească prospețimea ideilor muzicale ce au înfruntat cu succes anii. Printre aceste opere se numără, fără îndoială, „Rigoletto“ și „Traviata“ de G. Verdi.

La Teatrul de Operă și Balet aceste nemuritoare opere se bucură de o interpretare aleasă, atît muzicală cît și scenică. Artiști de frunte ai teatrului ca M. Știrbei, Valentin Teodorian, P. Ștefănescu-Goangă, Octav Enigărescu, Magda Ianculescu și alții sînt interpreți care știu să creeze personajele respective cu o înaltă măiestrie a cîntului și a interpretării scenice.

Și iată că acum cîteva zile, pe scena Teatrului de Operă și Balet, distribuția a fost completată de Bella Rudenko, laureată a Festivalului tineretului de la Moscova și a Concursului internațional de la Toulouse, solistă a Teatrului Academic de Stat „Taras Șevcenko“ din Kiev. Tînăra cîntăreață a cucerit de la primele măsuri inimile spectatorilor.

In primul spectacol „Rigoletto“, Bella Rudenko s-a prezentat ca o matură interpretă de operă. Partitura Gildei implică serioase greutăți de tehnică vocală, probleme ce se pun oricărei soprane lirico-lejere. Inzestrată cu un glas cristalin, de o rară muzicalitate, cu o tehnică vocală bine pusă la punct, cu o vibrantă sensibilitate și cu aptitudinea de a trăi rolul, tînăra cîntăreață sovietică a dovedit o adevărată măiestrie artistică.

Gingășia Gildei, puternicul sentiment de dragoste, care o duce pînă la sacrificiul suprem, — aceste trăsături de bază ale rolului și-au găsit în Bella Rudenko o fidelă interpretă. Ea s-a încadrat în atmosfera întregului spectacol cu știință muzicală și scenică, demonstrînd o maturitate artistică remarcabilă.

In „Traviata“, Bella Rudenko a interpretat rolul Violettei, rol de cu totul altă factură, cu mijloace deosebite, atît scenice cît și muzicale. Inţelegerea adîncă a partiturii muzicale, omenescul ei au făcut-o pe Bella Rudenko să-și coloreze rolul cu mult simț artistic. Și la acest spectacol, tînăra cîntăreață sovietică ne-a încîntat cu minunatele resurse vocale și sensibilitatea ei scenică. Precizia muzicală, în special nuanțarea și frazarea făcută cu mult discernămînt, ne-au impresionat profund.

La succesul deosebit al acestor spectacole au contribuit din plin și primii soliști: P. Ștefănescu-Goangă și M. Știrbei în „Rigoletto“ — Valentin Teodorian și Octav Enigărescu în „Traviata“. Corul și orchestra Teatrului de Operă și Balet, sub conducerea sigură și plină de colorit a dirijorului Jean Bobescu, maestru emerit al artei, au realizat două spectacole de o autentică ținută artistică.

Publicul a fost cucerit de talentata cîntăreață sovietică Bella Rudenko. Am dori s-o revedem cît mai curînd pe scena Teatrului nostru de Operă.

Hero LUPESCU

Jean Fournet: precizie și claritate

Dirijorul francez Jean Fournet este un muzician de mare finețe, care uzează de o gestică extrem de simplă — conduce orchestra „din vîrful baghetei“, într-un stil asemănător celui al regretatului Theodor Rogalski — și mai ales este un interpret autorizat al compozitorilor francezi, după cum a dovedit-o prin programul prezentat de orchestra Filarmonicii de Stat „George Enescu“. Intre altele, acest program a cuprins și o primă audiție: Simfonia în do major de Bizet, lucrare de tinerețe a părintelui operei „Carmen“ (scrisă la 17 ani), dar a cărei partitură a fost descoperită abia în 1933. Această compoziție poartă pecetea categorică a încercărilor de școală. Talentul lui Bizet nu reușește să treacă dincolo de imitarea simfonismului clasic vienez (Haydn-Schubert) astfel că lucrarea nu păstrează decît un interes limitat, istoric. Fără a aduce nici o idee originală, ea oferă totuși o ascultare plăcută. Simfonia s-a bucurat, de altfel, de o bună execuție din partea Filarmonicii, mai ales datorită compartimentului instrumentelor de coarde (lemnele n-au sunat totdeauna la fel de limpede).

Cele trei Nocturne de Debussy (Nori-Serbări—Sirene) au fost cea mai frumoasă realizare a dirijorului și a orchestrei. Cu aceleași mijloace simple, evitînd sugestivul vizual, dar speculînd adînc valorile de colorit și expresie ale partiturii debussiste, Jean Fournet a restituit tripticul într-o viziune subtil evocatoare. Dirijorul francez detașează clar planurile sonore atunci cînd caracterul muzicii o cere, alteori le amalgamează într-un dozaj savant. Este un maestru al nuanțelor de intensitate, realizate în gradații extrem de fine și mai cu seamă este un muzician care, chiar în muzica impresionistă, pornește în construirea interpretării de la o cerință fundamentală de precizie și claritate. O dată împlinită, această cerință, se obțin desfășurări sonore pe cît de limpezi, pe atît de sugestive. Execuția Nocturnelor de Debussy a avut aceste calități, ca și interpretarea extraselor din baletul „Bachus și Ariana“ de Roussel sau a Rapsodiei I-a de Marțian Negrea, al cărei caracter specific a fost intuit cu exactitate de către dirijorul francez. Concertul condus de Jean Fournet a fost unul din cele mai bune ale actualei stagiuni, astfel că aplauzele vii adresate orchestrei și dirijorului-oaspete au fost pe deplin meritate.

Radu GHECIU

ZILELE CULTURII ȘI ARTEI BIELORUSE

Literatura poporului bielorus

IVAN ȘAMIAKIN

scriitor, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din R. S. S. Bielorusă

Ținutul de nord-vest“, periferia imperiului, astfel era denumită în mod oficial Bielorusia de către funcționarii Rusiei țariste. Bielorusia nu era însă o periferie îndepărtată, deoarece se găsește în centrul Europei. Dar la începutul secolului al XX-lea, nu era în Europa un ținut mai înapoiat, mai sărac, mai oprimat, cu mai mulți analfabeți. Asupririi sociale i se adăuga cea națională. Țarismul nu recunoștea națiunea bielorusă, ca și pe multe alte națiuni. Limba bielorusă era considerată ca un dialect, o limbă neevoluată, de care se făcea haz. Nu exista nici măcar o școală bielorusă, nici un gimnaziu și nici vorbă de vreo instituție de învățămînt superior.

Dar nici o asuprire n-a putut înnăbuși conștiința națională a poporului, năzuința lui spre libertate și dreptate.

In același timp în care presa oficială țaristă încerca să dovedească că nu există vreo națiune, limbă sau cultură bielorusă, au răsunat, în anii primei revoluții ruse, glasurile înflăcărate ale poeților eminenți Ianka Kupala și Iakub Kolas, care au exprimat gîndirea și năzuința poporului lor; ei au fost cîntăreții amărăciunii lui, ai luptelor lui, iar după Revoluția din Octombrie cîntăreții fericirii lui.

Intr-una din primele sale poezii, care a fost îndată remarcată și tradusă în limba rusă de Maxim Gorki, Ianka Kupala scria:

Dar cine merge pe acolo, cine merge pe acolo
Această gloată imensă?
Sînt bielorușii.

. . . .

Dar ce oare, ce le trebuie lor,
Oprimați de veacuri, lor, orbilor, surzilor
Să se numească oameni?

(traducere liberă)

Pentru ca „să se numească oameni“ a trecut poporul bielorus alături de partidul lui Lenin la asaltul împotriva țarismului și capitalismului. In cei patruzeci de ani ai puterii sovietice, Bielorusia s-a transformat, a devenit de nerecunoscut. Mergînd pe drumul leninist, sub conducerea Partidului Comunist, poporul bielorus a obținut succese remarcabile, a dovedit un eroism excepțional, atît în munca pașnică cît și în apărarea cuceririlor lui Octombrie.

Impreună cu dezvoltarea industriei și agriculturii s-a dezvoltat și cultura poporului, socialistă în conținut, națională ca formă. Bielorusia Sovietică este țara alfabetizării complete. In prezent, în republică, la 10 mii de locuitori sînt 1631 de elevi și studenți, în timp ce în Anglia sînt 1524 iar în Franța 1442. In anul 1913, pe teritoriul Bielorusiei se tipărea o singură carte la 100 de locuitori, dar chiar și aceea era doar o psaltire sau o evanghelie. In prezent, se editează anual cîte două cărți de fiecare locuitor. In 21 de mii de biblioteci populare sînt mai mult de 48 milioane cărți.

In patruzeci de ani, poporul bielorus și-a creat o literatură națională, care s-a dezvoltat sub influența literaturii ruse. Chiar din primii ani ai puterii sovietice au apărut în literatură zeci de poeți, prozatori și dramaturgi talentați, dintre care mulți au devenit mai tîrziu maeștri vestiți ai cuvîntului. Aceștia sînt: Kondrat Krapiva, scriitor al poporului, Petrus Brovka, Mihail Lînikov, Petro Glebka, Kuzma Ciornîi, Mihas Ciarot, Andrei Alexandrovici, Arkadii Kulerșov, Maxim Lujanin.

Conduși de îndrumările leniniste trasate de partid în domeniul literaturii și artei, scriitorii s-au situat neclintit pe pozițiile realismului socialist și au zugrăvit în operele lor veridic viața și lupta poporului lor.

De la începutul activității lor creatoare, ei au fost cîntăreți ai prieteniei popoarelor. Impreună cu Ianka Kupala și Iacub Kolas, scriitorii mai vechi i-au educat pe tinerii scriitori.

In treizeci de ani, au intrat în literatura bielorusă scriitori vestiți ca Pimen Pancenko, Anton Belevici, Mihaș Kalacinski, Rîgor Nehai, Taras Hadkevici, Vsevolod Kravcenko, Ivan Gramovici, Vasili Vitka, Alexei Zarițki, Ianka Skrîgen, Platon Galavaci și mulți alții. In același timp, în Bielorusia apuseană, care se găsea sub ocupația Poloniei panilor, răsunau glasurile curajoase ale poeților revoluționari Maxim Tank, Filip Pestrak, Mihas Vasili, Mihas Mașara, Mikola Zasim. Prin cuvintele lor inspirate, poeții chemau poporul la luptă împotriva jugului panilor, pentru realipirea la Bielorusia Sovietică.

In anii Marelui Război de Apărare a Patriei, scriitori bieloruși au fost în primele rînduri ale luptătorilor împotriva fascismului. Unii au pornit împotriva dușmanului cu arma în mînă, alții însuflețind prin scrierile lor soldații și partizanii în luptă.

Dezvoltarea de după război a literaturii noastre se caracterizează prin creșterea măiestriei în domeniul tuturor genurilor și dezvoltarea prozei și a dramaturgiei, genuri care pînă la război rămăseseră în urmă față de bogata poezie bielorusă, în fruntea căreia au stat giganți cum sînt Kupala și Kolas. Prețuirea numeroaselor cărți ale autorilor bieloruși de către cititorii din întreaga Uniune, precum și de către cititorii celorlalte republici surori și din țările de democrație populară, este și o consecință a creșterii măiestriei scriitorilor noștri.

Niciodată mai înainte n-au existat la noi atîtea traduceri de cărți bieloruse în limba rusă, ucraineană și-n limbile altor popoare ale U.R.S.S., ca în zilele noastre. Nu numai cărțile scriitorilor vechi, dar și cărțile autorilor care au pășit în literatură după război, ca Ianka Brîl, Ivan Melej, Vladimir Karpov, Alexei Kulakovski, Kastus Kireenko, Anatolii Veliughin, Mikola Avramcik, Petro Prihodka, Vladimir Korban, cunoscuți și dincolo de granițele patriei noastre. Dezvoltarea prozei e caracterizată îndeosebi prin apariția unui număr însemnat de romane și nuvele. Romanul a ocupat un loc important în literatura bielorusă și a cucerit mase largi de cititori.

Au fost create opere epice ample, în paginile cărora au fost zugrăvite tablouri din viața și lupta poporului în diferite momente importante în istoria Uniunii Sovietice.

S-a scris mult în ultimii ani despre lupta muncitorilor din regiunile de apus în perioada celor 20 de ani de ocupație a polonezilor albi. Eroismul poporului bielorus în luptele Marelui Război de Apărare a Patriei a fost amplu oglindit în numeroase opere literare.

In ultimii ani, au apărut din ce în ce mai multe opere consacrate faptelor eroice ale poporului în munca pașnică. A fost unanim apreciată trilogia în proză a lui Iakub Kolas, „La răscruce“, romanul-epopee al lui Mihas Lînkov, „Zile de neuitat“, romanele lui Ivan Melej, „Direcția spre Minsk“ a lui Petrus Brovka, „Cînd se unesc rîurile“ a lui Taras Hadkevici, „Campania îndepărtată“ a lui Vladimir Karpov, romanele autorului acestor rînduri „Tăcerea adîncă“ și „Krinițîi“, nuvelele lui Ianka Brîl, Alexei Kulakovski, Roman Sobolenka. Eu am numit numai acele opere care au apărut în ultimii ani, deoarece este imposibil să citez tot ce a fost creat timp de 40 de ani. In marea literatură multinațională sovietică, un loc de onoare ocupă poezia bielorusă, reprezentată prin poeți remarcabili ca Ianka Kupala, Iakub Kolas, Petrus Brovka, Maxim Tank, Arkadii Kulerșov, Pimen Pancenko, ca și tînăra generație de poeți talentați.

In domeniul dramaturgiei continuă să lucreze cu succes vechiul dramaturg, scriitorul poporului Kondrat Krapiva. Comedia sa „Cine rîde la urmă“, drama „Partizanii“, comedia „Cîntă ciocîrliile“, ultima piesă „Oameni și diavoli“ au intrat în fondul de aur al literaturii noastre clasice. Alături de Kondrat Krapiva lucrează elevii săi, dramaturii generației mai tinere: Andrei Makaionak, Ales Kucear, Kostus Gubarevici, Ivan Melej, Arkadii Movzon.

In ultimii ani, ei au creat piese interesante inspirate din istorie ca și din viața de astăzi a muncitorilor, țăranilor și intelectualității.

Acum, patria noastră a pășit într-o eră nouă a vieții sale, perioada construcției desfășurate a comunismului. Planul de 7 ani, cifrele de control care au fost aprobate de cel de al XXI-lea Congres al P.C.U.S. au uimit, au surprins întreaga lume prin perspectivele sale mărețe, prin amploarea și îndrăzneala transformărilor inițiate în toate domeniile de activitate materială și spirituală ale oamenilor sovietici.

Acum nu numai prietenii noștri, dar nici chiar dușmanii nu se mai pot îndoi că planul de 7 ani va fi îndeplinit și depășit. Dar pentru aceasta va trebui o muncă încordată a tuturor colectivelor mari și mici, a tuturor organizațiilor și instituțiilor și a fiecărui om în parte.

In raportul tov. N. S. Hrușciov, în cuvîntările delegaților, în hotărîrile Congresului se subliniază cu o deosebită putere: cu cît este mai ridicată conștiința maselor de milioane, cu atît mai sigur va fi succesul îndeplinirii planului de construire a comunismului.

Congresul a chemat la ridicarea muncii ideologice pe o treaptă superioară. In activitatea de mare răspundere a educării oamenilor sovietici, a formării omului nou, care este profund conștient de datoria sa socială și de înaltele principii morale ale noii societăți comuniste, un rol strălucit au jucat și, într-o măsură și mai mare, vor trebui să joace în viitor literatura, arta și cinematografia noastră.

Congresul a trasat noua etapă pe care trebuie s-o asalteze literatura sovietică. „Nu există sarcină mai nobilă și mai înălțătoare decît cea care stă în fața artei noastre — aceea de a imortaliza faptele eroice ale poporului constructor al comunismului“ — a spus N. S. Hrușciov.

Aceste cuvinte, care au răsunat de la tribuna istoricului Congres al XXI-lea al P.C.U.S., reprezintă o indicație clară și precisă asupra faptului că tema principală a literaturii și a artei noastre trebuie să devină tema descrierii muncii și vieții omului de astăzi, a calităților lui sufletești și morale, a năzuințelor și idealurilor sale.

Această chemare a trezit exigența poporului și a cititorilor. Dacă consulți statisticile bibliotecilor pentru a observa care sînt operele cele mai discutate, se remarcă imediat faptul că în ultimii ani au precumpănit acele opere ce se referă la actualitate. La fiecare întîlnire cu cititorii, cu oamenii de cele mai deosebite profesiuni, noi, scriitorii auzim una și aceeași chemare: „Scrieți despre noi!“ La prima vedere aceasta pare naivă. Dar nu este așa. Este exprimată aici marea dorință a oamenilor de a citi cărți bune, scrise inteligent, interesant, despre cele mai arzătoare, mai vii și mai actuale probleme.

Scriitorii bieloruși au răspuns cu căldură la chemarea partidului. In ultimul timp, mulți dintre ei s-au îndreptat spre marile construcții ale septenalului, trăiesc și muncesc împreună cu cei ce îndeplinesc planul grandios de construire desfășurată a comunismului.

Cu fiecare an se lărgesc legăturile scriitorilor bieloruși cu literații altor popoare.

Legăturile noastre cu literatura rusă, ucraineană și polonă au tradiții bogate. In limba rusă se tipăresc în fiecare an zeci de cărți ale scriitorilor bieloruși. Traduc mult din literatura bielorusă și prietenii noștri ucraineni. Noi, la rîndul nostru, din an în an, mărim editarea în limba bielorusă a scriitorilor din republicile frățești. In problema lărgirii legăturilor literare, joacă un mare rol „Săptămînile literaturilor frățești“, a căror organizare a început în ultimii ani. Astfel, de exemplu, în anul 1957 a fost organizată o săptămînă a literaturii ucrainene în Bielorusia și a celei bieloruse în Ucraina; în anul 1958, am organizat asemenea manifestări împreună cu vecinii noștri lituanieni.

Fără îndoială că „Decada culturii bieloruse în Republica Populară Romînă“ și „Decada culturii romînești“ ce se va desfășura în R.S.S. Bielorusă vor sluji cauzei nobile a întăririi prieteniei între popoarele noastre, lărgirii legăturilor culturale și literare.

Vedere din orașul Minsk, capitala R.S.S. Bieloruse

PETRUS BROVKA

Mica albină

Mică albină,
Eu nu mă plictisesc cu tine.

Mică albină,
Un zumzet ești cît ziua ține

Și nu mă mir,
De mică eu te știu așa,

Fii liniștită,
Tu nu mă superi, draga mea.

Iți netezești
In zori plăpîndele-aripioare,

Suni deșteptarea,
Spre cîmp s-o luăm peste ponoare.

Eu n-am fost trîntor,
Cu tine-am înălțat o casă

Și am făcut-o
— Pentru albine — luminoasă

Neîncetat,
Din zori vuiască pînă-n seară.

Mică albină,
Să nu te temi de-o clipă-amară.

Dacă cumva
Vreun val ar da să te înece,

O frunză-ntind
Și peste-acest ocean vei trece.

Și de cumva
Furtună s-o-ntîmpla să fie,

M-oi face stîncă
Să te feresc de-a ei urgie.

Mică albină,
Trudești și zumzăi fără-oprire

Și te ascultă
Salcîmi și flori și-ntreaga fire,

In romînește de SUZANA DELCIU

Un fapt PE SĂPTĂMÎNĂ

OASE DOMNEȘTI ȘI SFÎNTUL AȘTEAPTĂ

O gazetă din Apus, „Spandauer Volksblatt“, a avut curiozitatea să întreprindă o anchetă în rîndurile cîtorva regi detronați din Europa. Gazeta respectivă dorea să știe ce părere au fostele capete încoronate despre viitor și, surprinzător, a aflat că „spre deosebire de supușii lor de ieri“, care i-au expediat peste graniță fără nici un „la revedere“, ex-regii „se cramponează de așteptare cum se agață un om care se îneacă de un fir de pai“.

Cu ocazia acestei anchete, s-au făcut cunoscute unele amănunte semnificative despre modul de viață al celor care altădată se bucurau de harul divin și venituri considerabile smulse de la națiuni.

Ex-regele Petru, care a trecut granița iugoslavă cu o avere uriașă, a cheltuit și a risipit totul. Pînă una alta, la cei 35 de ani ai săi, bietul Petru se plictisește într-o vilă pe Riviera franceză, regretînd amarnic că nu mai posedă aceleași sume pe care era obișnuit să le arunce la cazinoul din Monte-Carlo sau Nissa.

De cîtva timp, se află în tratative cu un mare hotel din New York, pentru a deveni șeful lui de publicitate. Recent, i s-a oferit postul de reprezentant al unei firme de automobile, pe care l-a refuzat. Cînd i s-a atras atenția că fostul rege gingav al Romîniei a izbutit să facă bune afaceri în comerțul cu oțel și fier, Petru a remarcat: „S-ar putea ca Mihai să fie un bun om de afaceri; mă îndoiesc însă că aceasta corespunde demnității sale: ieri rege, astăzi negustor de fier?“. El uitase să adauge de ce consideră că ar fi mai onorabil comerțul hotelier decît cel cu fier și oțel, dar asta e o chestie de gust „regal“.

Mihai, care a fost expediat peste graniță cu multe vagoane încărcate cu destule „amintiri“ și bijuterii de familie, este un spirit mai întreprid decît lăsa să se creadă. Se pare că a izbutit să-și înmulțească averea în comerțul rentabil în care intră și niscaiva armament atomic, iar acum se repausează într-o sărmană vilă la Versoix, pe malul lacului Geneva. La întrebarea trimisului special al ziarului „Spandauer Volksblatt“, a dat un răspuns jovial: „Atîta vreme cît afacerile merg bine, vom fi răbdători și vom aștepta. Astăzi știu că poți fi rege și democrat în același timp“. Marele democrat jovial își amintește probabil cît de bine era să ai moșii și fabrici, cît de bine era să-ți mîni supușii pe cîmpiile Stalingradului și cît de rentabile erau sutele de mii de morminte ale altora.

Fostul Don Carlos al Spaniei așteaptă ca Franco să se odihnească în pace, nu înainte de a-și ține făgăduiala și a transforma din nou Spania în regat. Fostul Umberto și Vittorio Emanuele se îndeletnicesc, tată și fiu, cu aventurile amoroase. Primul și-a adus nevasta în pragul orbirii, al doilea vînează în momentul de față o dansatoare „streap-tease“.

Fostul Zogu al Albaniei și fiul său, colosul Micha, în vîrstă de 17 ani și cîntărind 125 kg., se răcoresc tot pe coasta Rivierei, iar fostul Simeon al Bulgariei se află în Spania, unde este întreținut cu eleganță regală de Franco.

De cînd colindă Europa și așteaptă nu știu ce miracol, regii detronați n-au devenit mai înțelepți, dar, în schimb, au căpătat fiecare o stare civilă, cu buletinul biroului de populație în regulă. Fiecare arată ce poate. Unul joacă la ruletă și speră să devină hotelier, celălalt este salariatul lui Franco, un altul e vînător de fuste, unul preferă să iasă la pensie și, în sfîrșit, simpaticul os de Hohenzollern încheie tranzacții în fier și oțel, ca demn moștenitor al lui papă, — mare bancher și comersant. Cu alte cuvinte, fiecare se descurcă (dacă nu curge, pică!) în același stil regal, însă mai moderat. Fără sudoarea mîinilor sau a frunții, care este, precum se știe, vulgară.

Oasele domnești, însă, așteaptă. Pe cine? Pe Sf. Așteaptă, desigur.

Ion MIHAILEANU

„Lolita“ sau apologia desfrîului

Best-seller-ul american pe 1958, cu un prim tiraj de 150.000 exemplare, se cheamă „Lolita“. Despre autorul ei, Vladimir Nabokov, gardist alb la origine, criticii transoceanici se exprimă în termeni bombastici: „Artist de prim plan... Scriitor al marii tradiții... Cel mai important poate dintre scriitorii acestei țări“... etc.

Care sînt concepțiile artistice, ideile, preferințele lui Nabokov? „Artistul de prim plan“ nu dă nici o ceapă degerată pe Thomas Mann și Balzac („niște fațade impozante“), asigură că nu înțelege o iotă din Sartre, îl găsește plicticos și anacronic pe marele organist și umanist Albert Schweitzer („aș vrea să știu, la urma urmei, cine l-a mai inventat și pe doctorul Schweitzer?“). In treacăt fie spus, omul cu aceste păreri atît de măgulitoare la adresa unor clasici sau a unor umaniști contemporani este profesor de literatură la Universitatea americană „Carmell“.

In ce privește concepțiile sale asupra creației artistice, două propoziții ajung să le definească: „In «Lolita» nu există nici un fel de mesaj. Eu nu sînt un telegrafist oarecare...“.

Și „Lolita“ ilustrează cum nu se poate mai clar ideile autorului ei. Un roman caracterizat de un critic literar care nu și-a pierdut încă bunul simț, drept „cronică obscenă a distrugerii și uciderii unui copil“ nu poate conține nimic luminos, nici un îndemn umanitar, nici un dram de frumusețe morală care să fi rămas măcar pe fundul sufletului unuia dintre eroi. „Lolita“ exemplifică de minune starea de descompunere a autorului, a mediului literar, a unui public american destul de larg. (De altfel, o curtezană a descoperit această carte peste care se așternuse praful și cu ajutorul unui amic a făcut-o celebră. La așa carte nici nu se potrivea un alt agent de publicitate!).

Refuzată de patru edituri, „Lolita“ a apărut în cele din urmă. (Unul din editori, găsind că romanul nu e destul de desfrînat, a fost gata să-l tipărească „dacă Lolita ar deveni un băiețaș“ de 12 ani care s-ar lăsa sedus de un țăran, într-un grajd, în mijlocul unui decor neliniștitor — totul în fraze scurte și realiste).

Cine este „Lolita“? Romanul povestește istoria unui cvadragenar, Humbert. Humbert, obsedat de ceea ce el numește „nimfele“ — „aceste fetițe impubere care pentru unii călători vrăjiți, de două sau de mai multe ori mai în vîrstă decît ele, își arată adevărata lor natură, care nu este umană, ci demoniacă“. Cartea este închinată pasiunii lui Humbert față de Dolores Haze, o fetiță de 12 ani, descoperită într-un orășel din Noua Anglie. Pentru a rămîne lîngă Dolores, el se căsătorește cu mama ei.

Aceasta din urmă cade sub roțile unei mașini, după ce aflase pasiunea deformată a soțului său din paginile jurnalului său intim. Humbert o păstrează pe Lolita lîngă el și, spre marea sa surpriză, fetița, care fusese inițiată în ale amorului într-o tabără de vacanță, îl seduce.

Cuplul pornește într-o călătorie extravagantă prin Statele Unite. După aproape doi ani de peregrinări, Lolita fuge cu un autor dramatic, și acesta bătrîn. Humbert îi urmărește, îi ajunge și gelos, își ucide rivalul. Lolita fuge din nou și, cînd o regăsește, e măritată cu un inginer și așteaptă un copil. Humbert vrea s-o ia cu el, Lolita refuză și el se predă autorităților.

Acesta este pe scurt — romanul are 140.000 de cuvinte — cuprinsul „Lolitei“. Are acest delir de bătrîn desfrînat vreun mesaj? In sensul în care înțelegem noi acest cuvînt, fără îndoială că nu. „Lolita“ poartă totuși un mesaj. Macabru, tragic și care ajunge în sufletele și mințile copiilor, pervertindu-i. (Un raport, privind starea „tinerelor mame“ din școlile din Washington, semnala 185 de cazuri la fete între 12 și 15 ani).

Că mesajul acesta ajunge la copil, o dovedește o întîmplare povestită de însuși Nabokov. „Intr-o seară, o fetiță de 8 sau 9 ani a venit să-mi bată la ușă pentru a-mi cere bomboane. Ea era deghizată în Lolita cu o coadă de cal, o rachetă de tenis sub braț și o insignă pe care scria «Lolita». Aceasta m-a șocat“.

O dată cu afirmarea pînă la plictiseală a principiului libertății depline a creatorului de artă (bineînțeles, cu condiția să nu atingă tabu-urile societății capitaliste), apărătorii esteticii burgheze neagă literaturii rolul de educator al maselor. Influența negativă exercitată de literatura pornografică, de cea de aventuri și de comicsuri, este de asemeni negată. Realitatea și exemplul dat de Nabokov — și care l-a șocat — dovedește însă că această literatură sluiește mentalitatea tineretului, o sluțește și o pervertește. Rolul negativ al literaturii de categoria „Lolitei“ este clar și nu trebuie să mai fie demonstrat.

Best-seller-ul anului trecut, prelungit și în anul acesta, este un exemplu tipic de morbiditate și desfrîu, de decadență ajunsă la pragul cel mai de jos.

Al. GIRNEAȚA

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R P R, **PAUL GEORGESCU (redactor-șef); EUGEN JEBELEANU,** membru corespondent al Academiei R P R.; **GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct); CICERONE THEODORESCU. ION VITNER.**

DIVAS PROZAS GRAMATAS
Literatūra un Māksla
1959 G. 23 MAIJĀ
Sākas rumāņu kultūras nedēļa
tautas garu vienmēr sirdi nes
Rumāņu lugas mūsu teātros
Rumāņu kultūras nedēļa
Kinofilmu festivāls
Draugu balsis rod atbalsi
Rumānijai veltīta izstāde

In fotomontajul nostru: articole și fotografii din presa letonă consacrate operelor literare, pieselor și filmelor romînești care s-au bucurat de un remarcabil succes în R.S.S. Letonă.

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36; 11.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2 Str. Brezoianu 23—25 x x x

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 25 (275) — joi 18 iunie 1959
ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.
8 pagini 50 bani

Geneva

Istoria internațională a acestor ultimi 14 ani însumează nenumărate inițiative sovietice pentru încetarea războiului rece, pentru înțelegere pașnică între răsărit și apus, pentru coexistență pașnică, pentru pace.

Toate aceste inițiative și propuneri au avut în spatele lor nu numai voința celor 200 de milioane de oameni sovietici, dar și voința masivă a tuturor popoarelor din țările de democrație populară, iubitoare de pace, și voința tuturor oamenilor muncii din întreaga lume.

Răspunsul la acest imens glas al rațiunii și al vieții, a fost din partea guvernanților din apus — care nu vor să ție seamă de voința de pace nici a propriilor lor popoare — războinicile conferințe ale N.A.T.O., unde a început să domine glasul foștilor generali hitleriști, glasul criminalilor de război.

Actuala Conferință de la Geneva este rezultatul luptei pentru pace dusă de Uniunea Sovietică și a pasiunii opiniei publice mondiale care nu mai poate trăi, — nu cu o biată sabie, fie și a lui Damocles, deasupra capului,— ci cu un arsenal întreg de bombe atomice și cu hidrogen, plimbate zi și noapte prin văzduh, pe unde ochii noștri ar voi să se delecteze de luceferi și stele.

Cei trei reprezentanți ai S.U.A., Angliei și Franței, au venit la Geneva împinși din spate de forța de neînvins a opiniei publice mondiale.

Toată omenirea, în afară de cercurile guvernamentale din apus, aservite fabricanților de armament și marilor trusturi interesate în specularea războiului, vrea pace.

In aceste condiții, cei trei au venit

Demostene BOTEZ

(Continuare în pag. 6)

Pacali sau filozofia noroiului

Cititorul care a urmărit cu atenție presa noastră literară din ultimii ani va fi reținut desigur un remarcabil foileton semnat de Ovid S. Crohmălniceanu prin 1953 despre romanul „Le Paresseux" (Leneșul) al transfugului Constantin Amăriuței, devenit, pe coperta elegantă a editorului Denoël, Constantin Amariu. „Leneșul" obținuse pe-atunci Premiul Rivarol[1].

Au trecut mai bine de 6 ani și numele lui C. Amariu nu ne-a mai solicitat. Am aflat între timp că a mai publicat un roman, „Logodnica tăcerii", iar că acum un an literatura marasmului occidental s-a îmbogățit cu o nouă „capodoperă" amariană: „Le pauvre d'esprit" (Săracul cu duhul) apărută în 1958, tot la Denoël.

Inainte de a-l informa pe cititorul nostru despre această ilustrare a haosului și deznădejdii burgheze, aș face o observație mai generală: titlurile cu care Constantin Amariu își împodobește „creațiile" sînt toate un certificat de carență, expresie a unui minus de vitalitate: **leneșul** (adică inactivul), **săracul cu duhul** (adică neinteligentul), **logodnica tăcerii** (adică a lipsei de zgomot). Toată proza domnului Amariu e de altfel de o substanță străvezie și dubioasă, în care numărul insanităților, al pseudoproblemelor atinge cifre astronomice.

Folosind însă un stil aluziv, care merge de la pastișa biblică la coșmarul de tip Kafka, autorul se poate refugia în dosul unor formule cu o semnificație vagă, labilă, insezisabilă de către cititorul de rînd... Indeobște procedeul duce la efectul nedorit și nescontat de autor: plictiseala și dezgustul. Dacă editorul domnului Amariu îi definește cu complezență creația drept opera „unui romancier, a unui

Valentin LIPATTI

(Continuare în pag. 6)

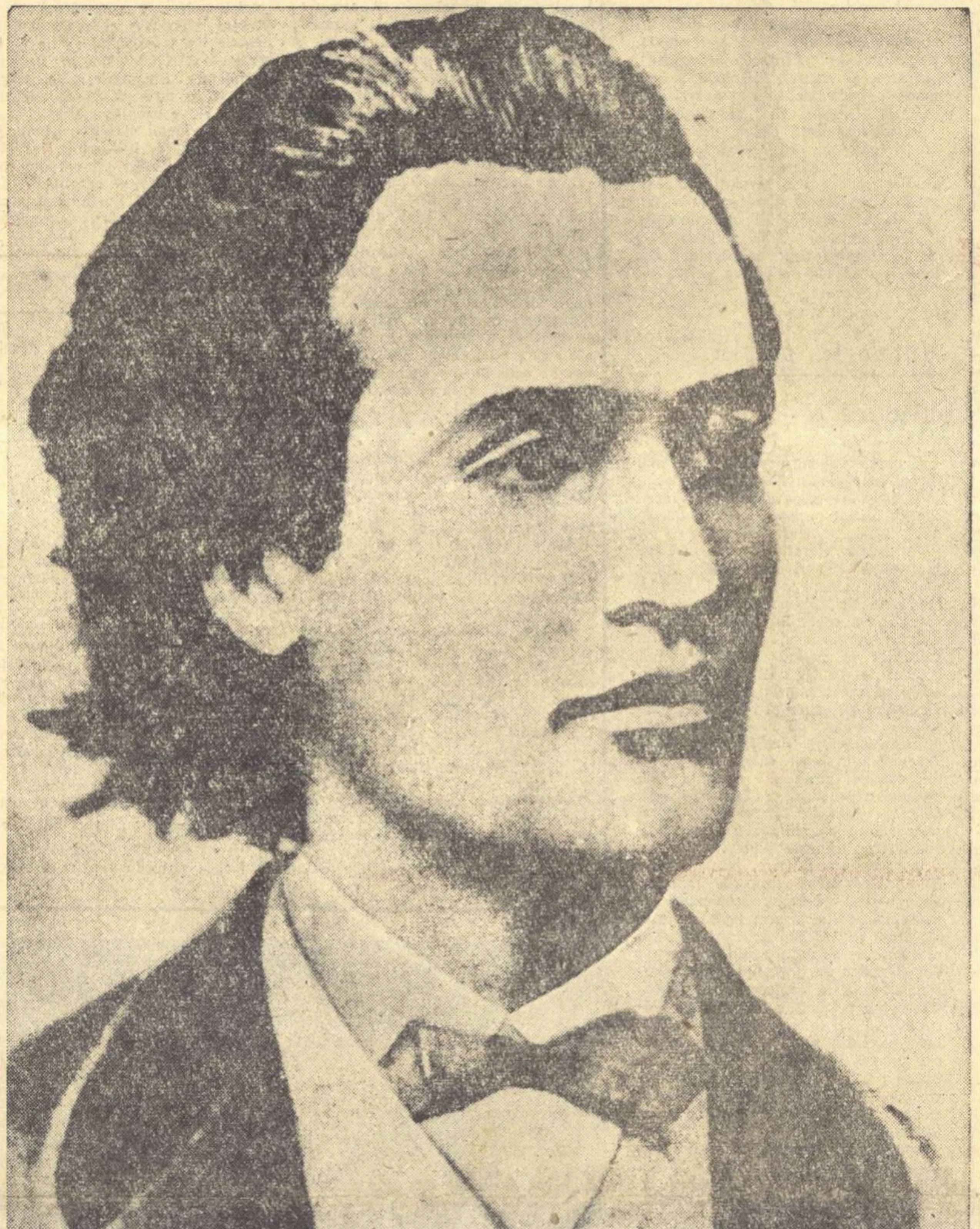

70 de ani de la moartea lui

MIHAIL EMINESCU

Teatrul Național „I. L. Caragiale" și Uniunea Scriitorilor din R.P.R. au organizat luni seara, în sala Comedia, comemorarea a 70 de ani de la moartea lui Mihail Eminescu. In fața unui numeros public, acad. Mihai Beniuc a rostit o conferință despre viața și opera poetului. In continuare a fost prezentat un bogat program artistic compus din recitări și lecturi la care și-au dat concursul: George Vraca, artist al poporului, Marietta Sadova, maestră emerită a artei, Irina Răchițeanu-Șirianu, Maria Botta, Emil Botta, Ion Manu, artiști emeriți, Marieta Anca, Maria Voluntaru, Gh. Cozorici și alții.

Conferința tovarășului Mihai Beniuc

Desigur, veți pune toți această întrebare: despre Mihail Eminescu se mai poate oare spune într-un articol ceva deosebit, ceva ce dumneavoastră nu ați avut ocazia să citiți în cursul acestor ani, — cincisprezece la număr — de la Eliberare — sau în cursul anilor dinainte? Avem eminescologi încă de îndată după moartea poetului. Avem, îndeosebi, astăzi, savanți ca George Călinescu și Perpessicius, amîndoi academicieni, care și-au consacrat o mare parte din viața lor — cea mai importantă poate — pentru a dezvălui publicului tainele vieții acestui mare poet, Mihail Eminescu, cel mai mare pe care l-a produs poporul nostru.

Da, trebuie să spunem că despre Eminescu încă nici pînă astăzi nu s-a putut spune tot și că încă vor veni, după noi, generații care vor descoperi în opera și în viața lui lucruri noi, de o deosebită semnificație pentru viața noastră culturală, pentru literatura și poezia noastră.

Eminescu este, fără îndoială, cel mai mare poet pe care l-a produs pînă acum poporul nostru: întîi, prin bogăția de idei și de sentimente; apoi, ca artist neîntrecut încă de nimeni al cuvîntului romînesc. Secretul său este de a fi iubit fără margini frumusețea vieții și de a fi urît cu patimă pe toți aceia care întunecau pe timpul său viața și nu lăsau să i se dezvăluie din plin frumusețile. Cei care o întunecau erau reprezentanți ai claselor dominante, burghezia și moșierimea care apăsau poporul, îl jefuiau, lucru care l-a durut pe Eminescu mai mult decît poate pe oricare dintre contemporanii săi, lucru pe care el l-a înțeles din plin și l-a spus din plin atît în versurile sale, cît și în numeroasele sale manifestări publicistice. Eminescu a căutat să realizeze frumosul artei îndeosebi prin zugrăvirea vieții poporului din care s-a născut, ridicînd frumusețile firești, dezvoltate în cursul istoriei de către acest popor, prin arta sa, la nivelul universal. Este prima dată cînd un autor romîn reușește să se plaseze, la cel mai înalt nivel european, la cel mai înalt nivel internațional, prin arta sa, prin felul său de a privi problemele vieții, problemele societății în care el a trăit.

Acest iubitor al vieții, care a fost Mihail Eminescu, a trăit însă o mare tragedie. I-a fost tragică existența, i-a fost tragic sfîrșitul. Iar în tragedia lui se oglindește tragedia vieții poporului nostru în acea epocă.

Cu cît înaintăm în opera poetului, urmărind-o cronologic, cu atît ne dăm seama cum crește conflictul între Eminescu, ca poet al timpului său și societatea contemporană lui, pînă la fatalul deznodămînt al vieții sale, și totodată vedem cum pe măsură ce se intensifică acest conflict, se întruchipează, ia ființă tot mai mult, pînă la sublim, frumosul și dragostea de viață. Cei doi poli ai vieții și operei lui Eminescu sînt: dragostea de viață și ura împotriva acelora care căutau să întunece viața. Și nu poate fi înțeleasă de nimeni vreodată opera poetului, dacă nu va căuta să studieze conflictul acesta mare, ridicat pînă la tragism, care a existat între poet și vremea sa, între năzuințele sale firești spre frumos, spre viață și între ceea ce făcea viața urîtă.

Eu aș fi dorit, renunțînd la descrierea drumului său ca om în mijlocul societății în care a trăit, să vă înfățișez mai curînd dezvoltarea ca poet din opera sa, dar nu dintru începuturi, ci din momentele cînd a început să se înfățișeze ca linie artistică a vieții noastre, ridicată la nivelul de universalitate a ceea ce noi putem numi tendințele firești ale unui popor care luptă pentru o viață dreaptă și mai bună.

Sîntem în luna iunie a anului 1959. Știți că se împlinesc 70 de ani de cînd, în mod tragic, poetul a încetat din viață. Dacă ne gîndim la o dată anterioară, — 1883 — aflăm clipa cînd, pentru prima oară, a izbucnit înfiorătoarea boală care a măcinat pe Eminescu și care a dus apoi, în colaborare cu toate forțele adverse ale societății, la sfîrșitul său tragic. Intre două date — 1883-1889 — Eminescu a publicat cele mai frumoase poezii din viața sa. Am putea spune că în această epocă, începînd cu „Luceafărul", se cuprind capodoperele cunoscute de toți, capodopere de circulație nu numai națională, ci și internațională ale creației sale.

Eclipsa care s-a produs în 1883 nu a întunecat definitiv sufletul poetului, iar imaginea sa rezultată din creație apare mai strălucitoare chiar decît înainte. Nu știu dacă ați fost vreodată atenți la o eclipsă de lună. După ce, o dată satelitul pămîntului s-a întunecat complet, apoi treptat-treptat a ieșit din nou din eclipsă, el apare mai strălucitor decît înainte. Acest fenomen se observă și în viața și în creația lui Eminescu. Eu aș putea să vă dau numai cîteva titluri din opera care se cuprinde în epoca amintită, anume între 1883—1886 sau chiar 1889, anul morții poetului: „Luceafărul", „S-a dus amorul", „Cînd amintirile-n trecut". Fiecare dintre dumneavoastră veți face singuri completări. Vă dați seama ce vibrează în inima fiecărui om care cunoaște limba romînească atunci cînd eu amintesc aceste titluri, cum ar fi: „Pe lîngă plopii fără soț", „Și dacă ramuri bat în geam", „Odată", „Iubind în taină", „Trecut-au anii", „Sonetul Veneției", „Se bate miezul nopții" și altele, unele mai frumoase decît altele, încheindu-se poate prin ultima pe care dumneavoastră ascultînd-o o să rămîneți uimiți ca în fața unei minuni — „Sara pe deal":

Sara pe deal buciumul sună cu jale,
Turmele-l urc, stele le scapără-n cale,
Apele plîng, clar izvorînd în fîntîne;
Sub un salcîm, dragă, m-aștepți tu pe mine.

De luna iunie, și chiar de această dată, se mai leagă și alți ani. Eu trebuie să vă amintesc unul: 1949. Sînt zece ani de atunci. Era prima dată cînd noi sărbătoream, după Eliberare, în mod amplu, pe Eminescu, căutînd să vorbim în fața publicului despre el. Știu că am inițiat această comemorare, primind o însărcinare de la partidul clasei muncitoare în acest sens. Și ne-am ales o sală, sala Dalles. Credeam că ne va ajunge, pentru ca să vorbim publicului de acolo despre marele poet. Calculul nostru s-a dovedit cu totul greșit, sala cu totul neîncăpătoare, căci în momentul cînd noi — sînt acum zece ani — trebuia să deschidem conferința în sala Dalles, întreg bulevardul și tot locul din fața lui era blocat de populație, de publicul dornic să audă vorbindu-se despre Eminescu, în așa fel încît circulația a fost oprită, iar noi a trebuit să întîrziem conferința cu aproape o oră, pînă am reușit să instalăm un megafon care să facă auzită conferința și de cei din stradă. Manifestarea era într-adevăr impunătoare. Apoi, în ianaurie 1950, s-a sărbătorit centenarul Eminescu la un nivel de mare sărbătoare națională, cum n-a mai cunoscut niciodată vreun poet în țara noastră.

Eminescu an de de an este retipărit în zeci de mii de exemplare. Se scrie, se vorbește despre el, și încă n-am putea spune că am ajuns acolo încît să mărturisim: uite, de acum știm destul. Mereu și mereu descoperim noi și noi aspecte în opera sa, noi și noi forțe culturale care se ascund în uriașa sa creație și care stimulează mai departe mersul poeziei noastre și ne ajută pe noi să înțelegem astăzi nu numai trecutul, ci chiar viața noastră de astăzi.

Drumul lui în poezie se definește de la „Demon" la „Luceafăr". Vă amintiți de poezia „Inger și Demon" care apare încă de la începutul carierei sale și vă amintiți de „Luceafărul" care aproape încheie, din punctul de vedere al concepției, cariera sa literară. Sînt două atitudini în această evoluție: într-un fel se arată începutul, într-alt fel se arată sfîrșitul. Cei mai mulți obișnuiesc să vadă începutul care îl afirmă pe Eminescu ca o mare personalitate poetică, în „Impărat și proletar". Fără îndoială că,

(Continuare în pag. 5)

EROUL POZITIV

în lumina celui de-al III-lea Congres al Scriitorilor Sovietici

In dezvoltarea istorică a personalității umane, Marx a descoperit trei faze fundamentale legate de cele trei mari etape din dezvoltarea social-economică a societății. Prima din aceste faze se caracterizează prin unitatea personalității, căci în acea epocă nu apăruseră încă contradicții între individ și societate.

In a doua etapă, omul s-a ridicat pe o treaptă mult mai înaltă în sensul dominației sale asupra lumii înconjurătoare. Insă în calitate de individ, el și-a pierdut unitatea inițială. In legătură cu aceasta Marx a scris: „Tot atît de ridicol cum ar apare astăzi menținerea la o armonie inițială, ar suna și ideea de a ne opri cu dezvoltarea la mutilarea capitalismului".

In condițiile construirii desfășurate a comunismului, se constituie acea personalitate universală în care Marx vedea tipul caracteristic al omului societății viitoare. Prin această prizmă înțelegem și sarcinile fundamentale ale literaturii sovietice, așa cum au fost expuse în salutul Comitetului Central al P.C.U.S. la Congresul Scriitorilor sovietici.

Lăsînd la o parte aspectul specific al acestor sarcini care decurge din mobilizarea maximală a forțelor în vederea construirii comunismului, din problemele pe care le pune trecerea de la socialism la comunism și dezvoltarea multilaterală a omului sovietic rezultă însă că în aspectele ei generale găsim aici un program de acțiune *al întregii literaturi realist-socialiste. Fiecare congres al scriitorilor sovietici marchează o etapă importantă în dezvoltarea literaturii progresiste din lumea întreagă, nu numai fiindcă lasă să se întrevadă „ziua de mîine" a literaturii mondiale, ci fiindcă examinează și unele probleme care încep să se ridice și în țările care construiesc socialismul. Avem în față un gigantic laborator care cercetează arhitectonica materială și spirituală a literaturii socialiste. In acest sens, examinarea modalităților prin care literatura socialistă devine capabilă nu numai să reflecte noul, ci să și ajute la creșterea și consolidarea lui, dezbaterea asupra eroului pozitiv desfășurată la congres este menită să suscite reflecții și să determine aplicări creatoare și în literatura noastră.*

ACTUALITATE ȘI PARTINITATE

Problema legăturii scriitorului cu viața a fost pusă astfel la Congresul Scriitorilor Sovietici, sub diferitele ei aspecte începînd de la aspectul practic al participării active a scriitorilor în cadrul sectorului de viață pe care îl oglindesc, pînă la aspectele diverse ale reprezentării eroului pozitiv. Eroul societății socialiste nu este un erou izolat. O asemenea teză principială a răsunat în discursurile a numeroși participanți la congres. Noutatea ideologico-artistică a unei literaturi realist-socialiste constă într-o nouă relație dintre erou și popor. Despre această relație a vorbit la Congres criticul Vladimir Ermilov care a subliniat faptul că pentru prima dată în istorie a apărut o literatură al cărui erou principal este poporul. Dezvoltînd tradițiile literaturii ruse din secolul al XIX-lea, literatură care a constituit un pas înainte în dezvoltarea istorică a omenirii tocmai prin aceea că a legat problema personalității de diferite aspecte ale vieții poporului, literatura sovietică a pus pentru prima dată problema unității indisolubile dintre eroul înaintat și popor. Masele recunosc în eroii înaintați însușirile lor cele mai bune, expurgate de tot ceea ce este suprapus, întîrziat și se recunosc ele însile în ceea ce este fundamental, hotărîtor și de aceea îl urmează pe acest erou înaintat.

Tocmai într-o asemenea relație între eroul înaintat și masele populare își găsește expresia acel principiu unghiular al realismului socialist de care vorbea N. S. Hrușciov: legătura indestructibilă între partinitate și caracterul popular al literaturii.

Participanții la Congres au semnalat ca o influență a revizionismului apariția în unele lucrări a eroului solitar, a omului complet rupt de viața reală a poporului, avînd o neîncredere funciară în colectiv, în cei din jur. Eroul „șters", „mohorît", eroul incapabil să rezolve conflictele din viața sa personală, purtîndu-le cu sine ca un blestem, eroul contradictoriu pînă la absurd, a fost astfel respins ca incompatibil cu imaginea adevăratului erou pozitiv.

Care este eroul care întruchipează astăzi în mod real leninismul în acțiune, stilul său de muncă și de gîndire? „Omul care acționează cu inițiativă și independent, energic într-un scop bine definit se subliniază în raportul lui Alexei Surkov, omul care își verifică permanent hotărîrile și acțiunile în practica vieții, care, din această cauză urăște orice stagnare și rutină. Eroul acesta are pasiuni puternice, mereu contradictorii, este covîrșit de o întreagă avalanșe de idei și sentimente". Insă — așa cum a arătat Alexei Surkov în raportul său — cheia pentru înțelegerea acestor pasiuni, conflicte și sentimente de dragoste se găsește în sfera în care omul își manifestă în modul cel mai viu însușirile sale noi. Această sferă o constituie domeniul muncii și al relațiilor sociale. Aici este vorba de a ține seama de greutatea specifică a muncii în viața constructorilor socialismului și comunismului și nu de problema unor proporții cantitative. Tema vieții de fiecare zi, relațiile de familie și de dragoste, nu constituie o temă minoră. Discuția despre conduita omului în viața de toate zilele, în cadrul familiei, poate deveni o amplă discuție despre omul contemporan, despre caracterul său, despre filozofia și morala societății. Ar fi o ipocrizie a trece cu tăcere contradicțiile care se nasc, în cadrul așazișelor relații personale. Insă conținutul muncii umple viața de fiecare zi morala în muncă și atitudinea față de colectiv exercită o influență preponderentă asupra modului în care eroul își rezolvă dificultățile.

Problema relațiilor eroului cu colectivul său, capacitatea eroului de a valorifica calitățile membrilor acestui colectiv, este o problemă principială a devotamentului său nu în cuvinte, ci în fapte față de ideile comunismului. Totodată în literatură nu pot fi despărțite două laturi ale aceleiași sarcini care coexistă în permanență. Atunci cînd spunem că obiectul principal al oglindirii în literatură trebuie să fie activitatea omului în muncă, creatoare, trebuie să spunem totodată că obiectul principal al demascării și biciuirii în literatură, trebuie să fie tot ceea ce se opune concepției socialiste despre muncă și colectiv. Analizînd munca și activitatea revoluționară, ca obiect al oglindirii artistice, noi descoperim imediat că de această temă se leagă indisolubil problema multilateralității oglindirii vieții, problema îmbinării a ceea ce e obștesc, de ceea ce este personal. Intr-un articol de fond publicat nu de mult, „Scînteia" arăta că procesul de creștere a clasei muncitoare are loc în lupta concepțiilor înaintate împotriva apucăturilor și influențelor înapoiate —

Horia BRATU

(Continuare în pag. 6)

Scriu pentru 23 AUGUST

Interviu cu I. M. Sadoveanu

In preajma marei sărbători, alături de ceilalți scriitori vîrstnici și tineri, romancierul Ion Marin Sadoveanu își intensifică activitatea pe planuri multiple, consacrînd-o aniversării a cincisprezece ani de la eliberarea patriei.

— Făcînd un bilanț după acești cincisprezece ani — ne-a spus Ion Marin Sadoveanu — mă găsesc sporit și, mai cu seamă, limpezit în numeroase probleme culturale și spirituale, îmi dau seama că am adăugat vechilor cunoștințe, altele noi, foarte importante și hotărîtoare. Am găsit în primul rînd o metodă care corespunde unei concepții realiste de viață inspirată din actualitate, concepție pe care o intuiam, dar care n-o aveam clară înainte și care acum mă ajută în toate activitățile mele — metoda realismului socialist.

— Ce scrieți pentru 23 August?

— Am ținut să fiu neapărat prezent ca scriitor și cetățean la împlinirea acestor cincisprezece ani în timpul cărora s-a schimbat fața țării. Prelucrarea actualității nu mi-a fost dat s-o fac în opere de dimensiuni mai mari. Totuși am isprăvit un roman pentru tineret intitulat „Soarele roșu" și care, nădăjduiesc va apărea chiar pentru 23 August. Am călătorit în ultimul timp cu entuziasm sporit la fiecare pas prin vechea Dobroge care îmi e familiară pentru a întocmi un mare reportaj de pe litoral pentru ziarul „Romînia liberă". S-a scris mult în această chestiune și aspectul nou al contribuției mele cred că va consta în comparația pe care o fac între strălucitele realizări de azi și delăsarea și mizeria din trecut. Ca vechi constănțean sînt în măsură să fac acest lucru. A treia manifestare imediată pentru cinstirea lui 23 August o consider participarea mea la campania de conferințe inițiată de Societatea pentru

REP.

(Continuare în pag. 6)

Vasul „Potemkin"

54 de ani de la răscoala marinarilor de pe „Potemkin"

„Furtuni mi-au dat sărutul trezirii maritime"
ARTHUR RIMBAUD

Tu, cea dintîi pluteai pe-o mare beată,
corabie născută-n vijelii!
De tine, veche navă încercată,
își amintesc talazuri fumurii.

Te văd azi de pe țărmul depărtării,
în casca albă-a fiecărui val,
pe tine, despicînd în piatra mării,
traseul grav al primului semnal.

Te văd rostogolind neiertătoare,
povara umilinții de pe bord,
maiestuoasă, lungă fulgerare,
mesaj marin al stelei dinspre nord.

Te văd zvîrlind abiselor lichide
țarismul prins în trese de-ofițer,
și-aud capacul mării cum se-nchide
pe un sicriu cu țintele de fier.

Te văd sfidînd pe marea neagră, norii,
în căutare iar, vas argonáut,
prevestitor al salvei Aurorii —
cu ochii în istorie te caut

și-aud cum printre caii mării-n tropot,
speranța ta sonoră-a izbucnit,
corabie, trezind în grai de clopot,
tot cerul lumii vînat, asuprit.

Te văd ca-ntr-un prolog, imensă liră
profetică, vibrînd din loc în loc,
cînd gurile de tun te izgoniră —
pe negre mări, corabie de foc.

Te văd, sublimă navă-n largul mării,
tu, Revoluție suită pe catarg,
care-ai săpat în flăcările zării,
direcția istoriei :
spre larg!

Veronica PORUMBACU

RASFOIND REVISTELE

● „Contemporanul“ comemorează șaptezeci de ani de la moartea lui Eminescu. G. Călinescu publică un articol „Eminescu“ — care sintetizează principalele caracteristici ale operei marelui poet cu o forță de concentrare pe care numai un cunoscător atent al acestei opere o putea realiza. Este de semnalat poziția înaintată pe care se situează scriitorul, precum și depășirea unor teze estetiste care apăreau în monografia sa, „Opera lui Mihai Eminescu“. G. Călinescu arată că poetul a criticat numeroase „rele proprii unei întocmiri burghezo-moșierești precum și corupția și arognața protipendadei...“. De asemeni că Eminescu... „suferi fatal înrîurirea celor din jurul său care, chiar progresiști, nu întuiu drumul cel bun spre dezrobirea clasei muncitoare. Ideile lui sînt nu rareori utopice dar sentimentul de a se afla într-o lume rău întocmită este aprins, strigătul său a cutremurat stîlpii vechii orînduiri“.

● In poezia „La Eminescu“, împărțită în două: epoca poetului, vremea noastră, Ion Crîngu!eanu eminescianizează corect.

● „Tunel“, poezia lui Ilie Constantin, e construită pe un simbol simplist (ne bucurăm că se evită, cel puțin, anecdota versificată pe care unii o consideră poezie...). Anumite versuri salvează poezia de mediocritate și dovedesc talentul tînărului poet: „Incremenit în ceață, se ivește / Muntele alb parcă surpat din cer...“ Brigadierii arată „Sensul visat prin munte, drept, aproape, / Tunelul ars în piatra-ncovoiată“. Sau: „Din două părți lumina dă năvală / Peste obraji și umeri, vuitoare“.

● „De unsprezece ori cite un an“ se intitulează tableta lui Ioan Grigorescu în care, plastic, colorat, e reamintit actul istoric al naționalizării. Credem însă că redacția ar fi trebuit să acorde un mai mare spațiu amintirii acestei zile.

● „Sărbătorirea reporterului“, poezie de Aurel Storin, tratează despre reporterul care-a-mplinit treizeci de ani și .. „Intr-o seară-a plîns de fericire“ cînd zidarii de la Onești „L-au invitat la masa lor festivă...“ Tema e interesantă, dar o expunere versificată nu-i încă poezie. Ar fi fost bine să aflăm sentimentele care l-au împins pe gazetar prin cătune și șantiere, pe viscol și vînt; acea trepidație caracteristică ziaristului socialist, setea de nou și, în sfîrșit, sentimentele constructorilor față de reporter exprimate altfel decît printr-un convențional artisticește „clinchet de pahare“.

● Merită atenție articolul „Cercetări de ansamblu, nu mărunțișuri!“ de D. Micu și Eugen Simion. Prin problema ridicată, articolul depășește critica unor materiale necorespunzătoare de istorie literară.

● După ce ironizează politicos poezia Otiliei Cazimir, cronicarul Radu Popescu stabilește o filiație ciudată: „tragerea“ lui Topîrceanu din Jules Renard și „tragerea“ Otiliei Cazimir din Topîrceanu. Deci, Otilia Cazimir descinde din Jules Renard. Puterea de asociație a lui Radu Popescu e uneori prea mare.

● La „Corespondență“ am citit amuzați poezia „Strada“, scrisă sub influența lui Topîrceanu (aici, da!).

cărți

„ROMINIA“

Editura în limbi străine

Deși de formatul unui ghid, compactul volum de aproape 900 de pagini, în limbile rusă, franceză, germană și engleză, — este în fond o monografie consacrată ansamblului geografic, economic și cultural al patriei noastre. Această monografie își îndeplinește în mod eficient rolul de a prezenta fizionomia nouă a țării, bogățiile, frumusețile și realizările cucerite în anii regimului de democrație populară.

Intocmită pe baze științifice, monografia consacră aproape o pătrime din numărul paginilor, limbii, literaturii, artei și culturii romîne. In capitolul despre folclor și arta populară luăm cunoștință de legendele sau tradițiile de luptă ale poporului nostru, răsfrînte în cîntece de revoltă, de obidă sau împotrivire.

Cititorul acestei cuprinzătoare monografii este impresionat de aspectul ei grafic somptuos, la care au contribuit, în egală măsură, pictori, graficieni și fotografi de artă. Constatăm cu bucurie că, pe lîngă instituții, așezări și monumente vechi și știute, s-au ivit pe harta țării instituții ca și orașe noi, acestea din urmă ca un complement firesc al unor industrii înfloritoare sau că alte orașe, avînd înainte reputație de centre comerciale, cu e, de pildă, Galați, azi sînt centre universitare.

Intocmită pentru uzul străinătății, monografia Romîniei oferă cititorului prilejul unei călătorii investigatoare întru totul instructivă, pe meleagurile țării noastre și-l inițiază în multiplele realizări dobîndite în mai toate sectoarele de activitate. Cutare sat sau urbe a fost leagănul unor lupte vestite și scumpe nouă; acest orășel de munte, centru minier sau carbonifer, a dat pe marii luptători ai clasei muncitoare...

Noua monografie, spre deosebire de alte lucrări de acest gen, apărute în trecut, nu a pus accentul pe elementul pitoresc, ci pe acela social și cultural.

Tudor ROTARU

Al. ȘAHIGHIAN:

Cărți pentru copii

Alexandru Șahighian a înscris realizări interesante în literatura noastră pentru copii. Volumele sale „Povești adevărate“ și „Rici-Rici“, placheta pentru preșcolari „Dacă numeri pînă la zece“ au definit profilul unui scriitor, pentru cei mici, foarte înzestrat. Alexandr Gaidar a spus o dată, cît se poate de inspirat, că scriitorii comuniști pentru copii vor apare urmașilor, „în comunism, ca niște oameni de ispravă și iscusiți, care din modestie se dădeau drept scriitori pentru copii dar care, în realitate, pregăteau puternica gardă a stelei roșii“.

Al. Șahighian este și un iscusit povestitor pentru cei mici, care încearcă să le sădească primele noțiuni morale prin descrierea vieții în natură.

Indeobște Șahighian caută în această lume conflictele între forțele pozitive și cele destructive, care, fără analogii forțate, să inspire copilului tenacitatea, hărnicia, ideea apărării active a muncii și a vieții. Simpatia lui, transmisă cu mijloace artistice, se îndreaptă totdeauna spre ființele pașnice, victime ale unor agresori hrăpăreți. Al. Șahighian descrie de multe ori asemenea lupte în mijlocul pădurii, imprimînd o viziune realistă povestirilor. Agresorii, făpturi respingătoare prin etica lor, sînt cioroiul Clonț-de-fier, lupul care atacă un pui de urs, vulpea care atentează la viața ariciului Rici-Rici, zglăvocul care vrea să mănînce icrele păstrăvului; pe toți aceștia copilul îi va antipatiza, cu atît mai mult cu cît înfrîngerea lor finală vine ca o concluzie a luptei celor atacați pe nedrept.

Intr-o foarte frumoasă „Poveste adevărată“, — „Mama“ — ursoaica își va apăra puii cu o pasiune umană, a cărei semnificație este evidentă micului cititor; unul din pui cade pe un povîrniș, într-o vîltoare; ursoaica se aruncă după el și-l salvează. Dragostea maternă se manifestă impresionant. Ideea unor sentimente umane superioare, a unor principii morale înalte se degajă din substanța întregii povestiri. Duioșia și simplitatea se îmbină în paginile povestirii într-o formulă de un bun efect artistic.

Uneori simpatia pentru anumiți eroi se formează treptat, pe parcurs, ceea ce stimulează gustul și judecata copilului. Astfel, în **„Tîlharul“**, cotoșmanul Vasile este dezvățat de hoție și se dovedește pînă la urmă folositor colectiviștilor în stîrpirea șorecilor. „Tîlharul“ devine un aliat, oamenii încep să-l aprecieze, Vasile găsește în sfîrșit „vînătoreasca îndeletnicire care stă bine unui cotoșman cinstit“ și, desigur foarte simplu, copilul înțelege un adevăr important din complicata filozofie a utilului și a necesarului, a tot ceea ce ține de datoria omului față de societate.

Se cuvin subliniate naturalețea stilului lui Al. Șahighian, claritatea și preciziunea lui, atît de trebuincioase literaturii pentru cei mici.

M. DRAGU

MARIN MIHAI „Copil“

JAN NERUDA:

„Versuri“

De astă dată, colecția „celor mai frumoase poezii“ adăpostește, în traducerea lui **C. Mătăsaru**, fragmente din volumele de versuri ale clasicului ceh **Jan Neruda**, care a trăit în a doua jumătate a secolului trecut, poet de lirism cald, stăpînit de impetuoase accente patriotice.

Primăvara cehă a lui 1848 îl găsește pe adolescentul Jan pe stradă, alăturat mulțimilor răzvrătite, scandînd entuziast lozincile revoluției. Jan Neruda va muri aproape de sfîrșitul secolului, dar viitorul poet va rămîne credincios ideilor adolescenței sale. Astfel Jan Neruda, prin opera sa poetică cît și prin viața sa, se numără printre fruntașii școlii romantice cehe care au pregătit unitatea națională, luptînd împotriva terorii habsburgice. O figură de poet și luptător așa cum secolul trecut cunoaște atîtea.

Tălmăcirea de față nu cuprinde opera sa poetică, cronologic. Ea se deschide cu volumul: **„Motive simple“**, pe care îl prezintă integral cu cele patru cicluri ale sale, ce poartă fiecare numele unui anotimp. Găsim aici un Neruda îmbătrînit, retras singuratic în munți, alungînd o dragoste tîrzie, peregrinînd prin păduri încremenite. Abundă motivele populare care dau forță și specificitate versurilor, opunînd accentelor de însingurare și chemare a morții, fondul optimist popular.

Cartea se continuă cu un ciclu închinat mamei (din „Flori de cimitir“), fragmente din „Cîntecele cosmice“, „Cîntece și satire“, „Balade și romanțe“, încheindu-se cu versuri din ciclurile „Cîntece cehe“ și „Inainte“.

In ultimele două cicluri, descoperim un Neruda răzvrătit, solidar cu poporul său ce suferea opresiunea burgheziei trădătoare a revoluției, îndemnînd la revoltă și încredere în viitor: „O, lume, visul tău de libertate / Se-nfăptuiește-n albii zori de zi / Apune noaptea negrelor păcate / Da, lume, ceasul tău curînd va bate“.

Antologia poeziei albaneze

Cunoaștem pentru prima dată mai amplu o parte din literatura poporului albanez și — ceea ce e foarte important — avînd putința să ne conducem după o sistematizare științifică.

Perioadele literaturii marchează de fapt cursul istoriei frămîntate a Albaniei. Exprimînd, de-a lungul istoriei, idealurile de eliberare națională și socială ale poporului, lirica albaneză este în primul rînd cetățenească. Ea va cînta în poeme înflăcărate eroii populari — pe legendarul Skanderbeg, ca și pe cei noi, partizanii — sau îi va înfiera pe asupritorii fasciști. „Marșul lui Barabă“ de **Fan S. Noli** este un blestem către vînzătorii de țară. Traducîndu-l, **Ionel Marinescu** a intuit excelent procedeele romantice ale poetului care, după ce-l numește simbolic pe trădător Barabă, îl copleșește sub o aglomerare de imprecații vehemente, aruncate sonor.

In aceeași traducere, poemul lui **Ndre Mjeda** despre surorile Trina și Zoga — tot de factură romantică — ne reține atenția și prin faptul că este construit pe motivul folcloric al zburătorului, familiar și poeziei noastre. Tot familiar, amintindu-ne de Alecsandri, sună în traducerea lui Tașcu **Gheorghiu** pastelurile lui **Lasgush Poradeci**: „Ferecat sub gheață zace, mut, pămîntul înghețat, / Prin pădurea desfrunzită suflă crivățu-nciudat. / Și cum frigul se-nteţește ...mica vrabie zglobie, / Iat-o prin mărăcinișuri ciripind cu voioșie...“ (Sfîrșit de toamnă).

„Antologia“ rezervă un spațiu larg poeziei scrise după eliberarea Albaniei. Gama tematică s-a îmbogățit și vechile tradiții patriotice s-au încărcat de semnificațiile noi pe care le dezvoltă construcția socialistă. Efortul creator al maselor, atașamentul față de partid, dragostea pentru Uniunea Sovietică, își găsesc viguroase și variate expresii în lirica tînără și transpunerea lor în romînește a prilejuit colectivului de traducători, de cele mai multe ori, reușite remarcabile.

Prefața lui **Toma George Maiorescu** are meritul de a fi o prezentare entuziastă. Nu și științifică. Evitînd analizele de care materialul culegerii ar fi trebuit să beneficieze, cuvîntul său înainte face un expeditiv tur de orizont din care cu greu putem reține, dat fiind graba sa, că: „Dintre scriitorii din generația mai apropiată de noi fac parte **Filip Shiroka** (1859—1935), autorul volumului „Glasul inimii“, poetul **Ndre Mjeda** (1866—1937), liric și epic de substanță romantică, **Asreni**, creator de o remarcabilă factură socială“...

Cam puțin și prea vag despre scriitori pe care îi citim întîia oară în romînește.

G. DIMISIANU

Poezia lui Dumitru Corbea

Incă de la primele volume de versuri („Suflet de țăran“, 1936 și „Război“, 1937) poetul are conștiința gravă a misiunii sale și nu poate concepe poezia ca un joc gratuit. Ca și și ceilalți poeți porniți de jos, din masa țărănimii, D. Corbea simte depozitate în el durerile și urile străbunilor săi: **„In mine / s-au adunat / treptat / nedreptăți de șapte veacuri“**, — care se cer scoase la lumină și răzbunate. Copleșit de aceste răspunderi, poetul se simte obligat la transcrierea realistă, fără edulcorări, a vieții satului.

Satul apare în poezia sa mai puțin sub aspect peisagistic, cît populat cu țărani spetiți de muncă, apăsați de impozite, cu copii bolnavi, livizi de foame etc. Dar poate cel mai mult, realismul poeziei din această perioadă a lui D. Corbea se verifică în zugrăvirea unor momente rituale ale vieții țărănești. Hora satului, înfățișată de obicei cu legănări și străluciri de salbe sau de veșminte înflorate și cu chiuituri, este înfățișată de poet ca o încleștare mută, de oameni care frămîntă încrîncenați pămîntul, să uite de dureri, și care pleacă pe urmă spre casă și mai tăcuți, **„ca morți“ (La Horă)**.

Numai că, deocamdată, poetul reface experiența înaintașilor, mînia sa irumpînd anarhic: **„Sînt însetat după dreptate / amenințînd pămînt și cer creator“**, fără să vizeze un obiectiv social precis. De altfel, el mărturisește, în poezia **Birul**: **„Mi-e inima fierbinte ca jarul / Și nu știu, zău, cu cine să mă bat“**.

Trebuie sublinat însă, că și în acest stadiu, prin viguroasele accente de critică socială și prin protestele vehemente îndreptate împotriva fascismului, poezia lui Dumitru Corbea are un puternic caracter militant, constituind, alături de realizările altor poeți progresiști din această epocă, germenii viitoarei noastre literaturi realist-socialiste.

Chiar prin titlul volumului publicat în 1940: **Nu sînt cîntăreț de stele**, D. Corbea afirmă fățiș caracterul social al poeziei sale. Deși nu-i sînt străine unele din limitele volumelor anterioare (o eseniniană și deprimantă **Scrisoare mamei**, exultarea îndîrjirii anarhice a lui Gheorghe Bejan care vrea să-și măsoare mînia **„cu apa din Prut / cu puterea lui Dumnezeu / căruia îi cerea un hatîr / cu pumnii încleștați pe un topor sau satîr“**), — aici se întrevede o perspectivă luminoasă și salutară.

Volumul **Candele păgîne**, scris în timpul celui de-al doilea război mondial, dar apărut, din cauza interdicțiilor cenzurii militare, după 1944, marchează un salt calitativ în evoluția poetului. Lumina întrezărită a **„stelei polare a comunismului“** limpezește protestele și precizează contururile lor. Continuînd să fie un temperamental, Corbea începe însă să-și disciplineze izbucnirile, care acum nu mai au un caracter individual, anarhic, ci se canalizează spre șuvoiul comun al luptei maselor: **„Inima mea s-a răzvrătit de nedreptate, iar glasul a strigat / Revărsîndu-mă din matcă ca rîul furtunos și curgînd / Către marele și adîncul fluviu al popoarelor înfrățite“ (Maturitate)**. Corespunzător acestei orientări — topirea năzuințelor sale în **„vrerea milioanelor de oameni cu aceeași vrere“**, — acum se observă în lirica sa o siguranță calmă (**„Increderea a înlocuit teama, umilința“**) și o armonie izvorîtă din regăsirea poetului în înfățișările lumii și în oameni: **„M-am recunoscut în fiecare om, în toate vietățile / In lucrurile minunate ale pămîntului“ (Asemănare)**.

TINERI CRITICI

Lirica scrisă după Eliberare dezvoltă premisele din **Candele păgîne**, îmbogățindu-se, în același timp, sub aspectul conținutului și al modalităților de comunicare. Rămînînd în esență același poet al senzațiilor fruste, aspre, al sentimentului de comuniune cu natura, acum Corbea **„poartă toate acestea cu alte înțelesuri“**. De pildă, pornind de la ideea — de proveniență folclorică — a solidarității omului și naturii, aversiunea sa față de capitalism se amplifică. Acesta — pîngărire și plagă a umanității — este implicit și o plagă a naturii, a pămîntului: **„Bunul pămînt e bolnav / De o sută de ani în Apus“** (din ciclul **Hrisovul meu**). Plecînd de la aceeași idee, toate forțele naturii: izvoarele, viscolele, stelele, soarele etc. se coalizează împotriva fascismului.

In lirica actuală a lui D. Corbea, realitățile noi ale satului colectivizat ocupă un capitol întins. Poetul — care n-a fost niciodată un cîntăreț al peisajului patriarhal, consemnează cu firească emoție transformările survenite în satul natal, pornit pe drumul socialismului: **„Pe locul unde creștea iarbă, bălăria / Țăranii muncitori își au gospodăria. / In locul primitivei arii / Primit-au o combină gospodarii / Și-alăturea de ei muncește și pîrăul / Ce-și flutură prin straturi zurgălăul“. (Izvorul puterii mele)**. Acum, contactul cu locurile de baștină nu mai ajunge, ca altădată, prilej pentru reflecții deprimante, ci este tonifiant: **„Din satul meu mă-ntorc cu bucurie“**. Conștient de eficiența versului, scriitorul intervine activ în procesul de formare a unei atitudini noi a colectiviștilor față de muncă și proprietatea comună, scriind o serie de fabule și satire, în care sînt sancționate urme ale vechii mentalități (**Grădinarul, Țăranul boieros, Muncă ușoară** etc.).

Un sector important al creației poetice a lui Dumitru Corbea îl constituie baladele, în care scriitorul înfățișează patosul și caracterul înalt umanitar al luptei comuniștilor împotriva exploatării și pentru construirea noii societăți socialiste, — **„balade de război și pace“**, cum le numește autorul. Preluînd din tezaurul folclorului imagini, simboluri sau procedee de compoziție, poetul toarnă în aceleași timp, în aceste tipare, conținutul și sensurile vieții noi. **Balada celor 4 mineri**, de pildă, este, sub un anumit aspect, o replică optimistă a **Mioriței**. Asimilarea învățăturii marxist-leniniste a dat poeziei lui Corbea perspectiva revoluționară optimistă, a înlăturat vechile derute.

Intreaga varietate tematică (pe care n-am epuizat-o) trebuie înțeleasă ca o strădanie a poetului de a cuprinde cît mai complex viața și năzuințele maselor. Știind că: **„Numai poporu-ți dă brevet / Inaltul titlu de poet“**, D. Corbea s-a dorit și se dorește, după cum mărturisește el însuși într-un articol despre rolul scriitorului în zilele noastre, **„Un mobilizator, un agitator, un suflet înflăcărat, care să înflăcăreze alte suflete“**.

Nicolae VELEA

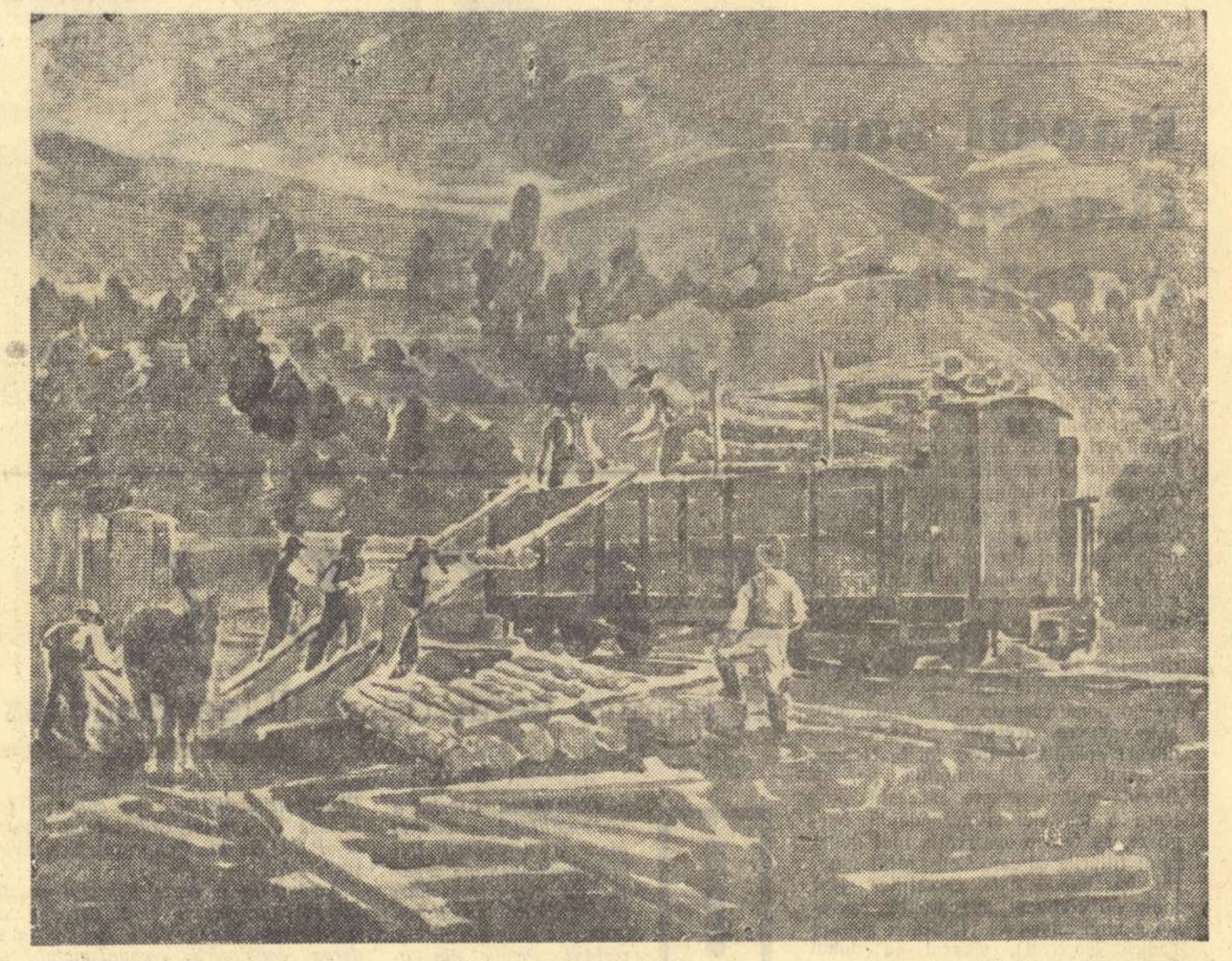

PAUL UZUM „Incărcatul buștenilor“

CRONICA LITERARĂ

„CUSCRII“

de Al. IVAN GHILIA

Cine ar dori să verifice reeditarea vechilor trăsături, tradiționale, ale prozei moldovenești, în romanul „Cuscrii“, poate constata următoarele:

Al. Ivan Ghilia are, evident, răbdare. Și pentru el ca și pentru predecesorii săi literari, noțiunea timpului nu conține stimulente spre concizie. A crescut, probabil, în obiceiul povestirilor istorisite molcom la un foc pe cîmp, sau în hanul diverselor Ancuțe. Ii este familiar întreg ceremonialul reconstituirii întîmplărilor, cu insistența asupra pitorescului, fără a ceda presiunii faptului brut, căci e important modul în care sînt spuse lucrurile, scriitorii moldoveni avînd evlavia decantării. Această lipsă de grabă în relatare se remarcă din primele pagini. Metodic, descripția satului începe, la Ghilia, din zori, cu notarea tuturor impresiilor percepute: „In tot satul, mai întîi rar ca niște chemări răzlețe, nehotărîte, apoi din ce în ce mai des, prefăcîndu-se într-un cor pe mai multe glasuri, cîntau cocoșii. Se strigau peste garduri, își răspundeau unul altuia cu bătăi scurte din aripi, se apostrofau vanitoși și țanțoși ca niște generali și tot văzduhul era sulițat de goarne și trîmbiți și flaute dezacordate“. Observăm de îndată lexicul bogat, cu sumedenia nuanțelor, urmărind fiece detaliu de atmosferă, cu deliciul expresiilor sonore. O prezentare nudă, nervoasă, a acțiunii în cadrul respectiv, ar fi considerată o impietate.

Și tipurile sînt selectate pe măsura acestor criterii. In lumea eroilor lui Ghilia, cine nu suportă convenientele protocolare, tărăgănarea luării hotărîrilor prin îndelungi hărțuieli, adesea numai din satisfacția ciocnirii vorbelor, pare un novice. Unul dintre cuscri, Maftei Zvorîșteanu, își pregătește clipa savurării poveștilor, poruncindu-i nevestei, noaptea, în pat, să-i depene toate peripețiile zilei.

De la Sadoveanu, Ghilia a moștenit nu numai darul de a-i asculta pe bătrînii înțelepți și sfătoși, dar și putința de a prețui farmecul tăcerii: „Lungu stătea nemișcat, ca și-nainte, cu fruntea-n pămînt, scurmînd nepăsător țărîna cu vîrful bocancului. Lumina soarelui se revărsa peste el dintr-o parte, scăldîndu-i ceafa groasă, spatele și montul ciolănos al obrazului scobit ca-n lemn“. Pe Maftei Zvorîșteanu îl stăpînește cîteodată aceeași împietrire elocventă: „Privea nepăsător în jur plictisit, absent cu totul și părea mai mult atent la cele ce se petreceau înlăuntrul său. Era starea lui obișnuită de însingurare, care-i dădea aerul acela de nepătruns, de liniște gînditoare, ce-l izola de restul oamenilor și-l făcea grav, țeapăn și străin“. Tăcerea poate ascunde și „dureri înnăbușite“, care irump subit. Este cazul lui Petre Istrate care a așteptat zadarnic, în trecutul de umilințe, bucuria destăinuirii. La fel și în ce-l privește pe Ion Airine.

Nu numai în portretizarea eroilor Ghilia revendică descendența sa literară. Marile cicluri ale scurgerii anotimpurilor, moravurile tipice sînt expuse monografic. Dacă din lectura lui Creangă sau Sadoveanu putem cunoaște fizionomia vieții rurale în epoca respectivă, și Ghilia ne spune cum este satul vara și cum este iarna, ce se întîmplă seara și ce se întîmplă dimineața, cum vine ploaia și cum arată cîmpul după ploaie, ce se petrece acum la hora flăcăilor sau ce mănîncă țăranii. Imprejurările sînt generalizate, epopeice, consfințind un ritual.

Conform datinei, Ghilia gustă plăcerea contemplării. Este transfigurat în fața grandoarei priveliștilor de natură pe care le înregistrează cu sensibilitate. Renunță oare vreodată, în toiul acțiunii încordate de pildă, la peisaj? Nicidecum. Natura face parte din succesiunea situațiilor. Intervenția ei se bucură de privilegiul întîietății. După o decizie însemnată (înscrierea lui Petre Istrate în colectivă): „Soarele ardea deasupra nucului, scăpărînd fîșii lungi de lumină printre crengi și împrăștiindu-le pe jos ca pe niște gheme de peteală. Sus, sus de tot, se-ntindea nesfîrșirea albastră, împietrită, și el rămase în prag ca amețit de o bucurie neașteptată“. In epilogul unei scene de dragoste: „Și prin întunericul străveziu al nopții de vară, ca niște suspine, ca niște șoapte tainice, șerpuiau oftările vîntului, foșnetele copacilor, susurul îndepărtat și moale al pămîntului...“ Chiar stîlcit în bătaie, amenințat de priviri fioroase, eroul are răgazul să privească spre cer: „Ziua de vară strălucea în bogate culori. Pe cerul alburiu, încins, ca de sineală, pluteau domol cîțiva norișori galben-cenușii, creți ca o lînă de oaie...“ Decorul posedă deci funcții magice în decursul povestirii. Ghilia vede tresăririle naturii cu ochi de pictor și nu se satură privind. Minuția în zugrăvire poate fi întîlnită pretutindeni.

Bine, bine, ni se poate replica, dar Ghilia scrie un roman despre actualitate, dezbătînd stringente probleme sociale. Cum conviețuiesc tiparele clasice ale prozei moldovenești cu realitățile contemporane în rapidă prefacere? Are dreptate Al. Oprea cînd salută apariția unui roman moldovenesc. Ghilia nu s-a lăsat copleșit de inerția tradiției și s-a străduit să acomodeze arta predecesorilor la noua realitate dinamică, părăsind, cînd era cazul, procedee anacronice și arborînd ferm imagini proaspete. Putea cuprinde ritmul agale, bătrînesc, tumultul schimbărilor sociale? Ceea ce convenea mai curînd stadiului patriarhal al vieții țărănești a fost înlăturat sau diminuat. Trebuiau insuflate forță epică și trepidație corespunzătoare realității în transformare. Ghilia a încercat astfel să reconsidere creator virtuțile prozei moldovenești. Imbinarea e originală, impunîndu-se în cadrul romanului nostru realist-socialist. Paul Georgescu îl caracteriza bine pe Ghilia ca un povestitor moldovean format la școala reportajului socialist. Nu numai în romanul „Cuscrii“, dar și în nuvelele recente sau în activitatea de reporter aflăm această stăruință de a depăși leneșa evocare, oglindind puternice conflicte epice, reliefînd antagonismele de clasă. In „Cuscrii“, performanța tînărului scriitor e remarcabilă. Romanul de debut al lui Ghilia este o amplă cronică a prefacerilor social-istorice din satele țării. Izbînda lui în oglindirea temelor colectivizării trebuie să fie un îndemn și pentru alți tineri scriitori la reflectarea curajoasă a actualității.

Calitățile romanului în prezentarea vieții noi a satului au fost pe larg analizate în cronicile apărute precum și în discuția purtată chiar în coloanele „Gazetei literare“. Ghilia a scris un roman politic. Comuna Hirtoape trăiește din plin vîltoarea frămîntărilor sociale. Ceea ce determină reacția indivizilor în puternicele încleștari înfățișate sînt raporturile de clasă. Evenimentul care animă întreaga existență a satului este tocmai înființarea gospodăriei colective. De aci și depășirea viziunii trecutului.

Iată, în „Cuscrii“, alături de elementele pitorești suculente, conflicte dure, purtate de caractere tari. In munca de constituire a colectivei se înfruntă două tendințe opuse. Ghilia creează tipul carieristului politic care înțelege lupta pentru revoluție ca un prilej de ascensiune personală, fără scrupule. Calculul rece al lui Costin Marchidan servește țelurilor lui ariviste. Tactica lui, bazată pe diversiuni și constrîngeri, poate compromite metodele înțelepte de educație a maselor, preconizate de partid. Mînat de orgoliu și manifestînd dispreț față de popor, Marchidan comite erori grave și, în mod inevitabil, se prăbușește. Ghilia a arătat foarte bine că există un proces social de nestăvilit care retează toate tentativele respingătoare de tipul celor ale lui Marchidan. Așadar, o temă inedită în proza moldovenească: eșecul parvenitului în epoca noastră, învins de logica istoriei. Scene de dispută aprigă, născute din divergențe politice, înviorează domoalele descrieri tradiționale. Și dulcele stil moldovenesc se dovedește apt să sugereze efervescența revoluționară.

Tînărul scriitor a înțeles că în desfășurarea evenimentelor sociale, organizația de partid are un cuvînt hotărîtor. Comuniștii săi sînt oameni căliți în grele încercări, devotați cauzei clasei muncitoare. Dacă Ion Airine este tenace în apărarea adevărului, apoi acesta este și rezultatul biografiei sale de țăran sărac în care existența partidului a adus schimbări structurale. Coeziunea comuniștilor (Airine, Obadă etc.) în fața intrigilor ticăloase chiaburești sau în fața manevrelor lui Marchidan este evidențiată în roman. Complexitatea luptei pentru înfăptuirea gospodăriei colective n-a fost însă integral îmbrățișată, mai ales în momentele de apogeu, cînd prezentarea reacției satului după munca de lămurire dusă de comuniști ar fi fost necesară.

In special rolul însemnat pe care îl joacă astăzi, în viața social-politică a satului, țăranul mijlocaș, este reliefat de scriitor. Impulsul moral îl determină pe Petre Istrate să aleagă drumul colectivizării. Prestigiul lui Petre Istrate în comună se datorează muncii și simțului său de dreptate. Numai în condițiile inegalității sociale poate triumfa aroganța sfidătoare a fratelui său, fascistul Gheorghe, sau ipocrizia lașă a lui Gavrilă Marchidan, dușmanul său de moarte. Pentru Istrate, socialismul înseamnă purificarea morală a omului. Se naște o altă viață, bazată pe înțelegere și solidaritate. Gîndul că vor dispare tainele urîte — povară pentru sufletele curate — îi dădea o liniște ciudată: „Stătea neclintit locului, nu se urnea de pe prispă, parcă să nu alunge cumva aerul acela de liniște și de mulțumire care plutea deasupra lui și-n tăcerea neobișnuită a zilei, glasul lui picura tărăgănat și moale, curat și binevoitor, răspunzînd la binețe: «Mulțumesc! Bună ziua, Zaharie, Ortanție, Truță... Ce mai faci? Incotro? Aha!» și cînd spunea, «Aha!», peste fața lui trecea o umbră de lumină“. Mai tîrziu, cînd avertismente sumbre întunecă această stare de euforie, preocuparea lui Petre Istrate se îndreaptă spre protejarea liniștii cucerite: „Se sprijini cu mîinile în muchia prispei, vrînd să se ridice să-și apere cumva, într-un mod oarecare, liniștea, dar nu făcu decît să geamă neputincios și rămase pe loc“. Seamănă cu eroii lui Marin Preda acest țăran demn și cinstit, pentru care seninătatea sufletului poate fi numai consecința înlăturării originii de clasă a fărădelegilor.

De la Eminescu la Sadoveanu, în literatura moldovenească adie o aspirație spre liniște. Iată că acum, în epoca noastră, la Ghilia certitudinea calmă și odihnitoare provine din adeziunea totală la principiile vieții socialiste. Acesta este sensul gestului solemn al lui Petre Istrate — înscrierea în gospodăria colectivă — gest care antrenează întregul sat. Asemenea schimbări repezi în sufletele taciturne nu erau posibile în universul prozei clasice. Este încă un bun exemplu de reevaluare critică a moștenirii literare.

Nu întotdeauna în raportul tradiție-inovație Ghilia descoperă soluția adecvată. Supraviețuiesc cîteodată procedee perimate, stridente în efortul de dinamizare depus de scriitor. Atunci cadența epică suferă și clipele de tensiune sînt tratate molatec.

Atitudinea lui Ghilia față de tradiție este o alternare de admirație și rezervă polemică. Pare firesc așa, deoarece scriitorul își dă seama că sursa de inspirație — realitatea — s-a modificat și că epigonismul a împins spre ratare chiar în zilele noastre creația unora dintre scriitorii mai vîrstnici. Este dificil să oglindești munca avîntată a țăranilor colectivizați în atmosfera de legendă fastuoasă propice evocării mai degrabă a nemișcărilor seculare.

Polemica cu moșnegii sfătoși conține și ea parcă un înțeles simbolic. Deși tentat de bucuriile contemplării și ale elocinței, Ghilia nu îndură rigiditatea conservatoare bătrînească. Aici deschide supapa satirei. Amestecul de glasuri hîrîite ale bătrînilor strînși să protesteze în casa lui Ion Airine stîrnește ilaritate.

Trebuie primenite mijloacele artei odată cu înnoirea realității. Acolo unde tutela iluștrilor predecesori l-ar duce la impas, Ghilia se arată recalcitrant.

Tot așa procedează și Mitriță din roman. Cînd cuscrii, ezitînd să pecetluiască căsătoria, se afundă în contorsionate pertractări, tînărul îndrăgostit își pierde răbdarea și în semn de emancipare strigă de cîteva ori: „Am să mă duc! Mă duc!“ și într-adevăr fuge de acasă.

S. DAMIAN

CRONICA DRAMATICĂ

Spectacolele lui „Berliner Ensemble"

III. De la „Mama" la „Viața lui Galilei"

Ca și „Mama", piesa pe care Brecht i-a închinat-o lui Galilei este o biografie romanțată, în care eroul central colectează în traiectoria sa dramatică semnificațiile majore ale unei întregi epoci.

Spre deosebire de „Mama", drama care se referă la viața lui Galilei nu se situează pe terenul nemijlocit al temei alese, tratînd, dimpotrivă, în mod alegoric, vechi întîmplări din veacuri trecute pe care le abordează figurativ în vederea unei dezbateri actuale.

„Viața lui Galilei" este o remarcabilă dramă de idei, alcătuită printr-o fascinantă succesiune de dialoguri. In această suită de convorbiri, unul dintre interlocutori ocupă o poziție fixă (în virtutea sarcinilor sale ideologice excepționale), în vreme ce ceilalți trec prin fața sa într-un lung și tulburător șir cu misiunea expresă de a-l neliniști pe erou și a ține astfel nestinsă văpaia controverselor filozofice. Unii comentatori occidentali au reproșat „Vieții lui Galilei" o anume uscăciune discursivă și, în general, caracterul său didactic. Obiecția se poate sprijini pe unele pasaje ale dramei care ignoră necesitatea unui dramatism exterior. Dar în discuția dintre Galilei și Sagredo, în colocviul Galilei-Barberini-Bellarmin, ca și în confruntarea finală Galilei-Andrea Sarti, sălășluiește o forță magnetică care colorează dramatic idei prețioase cu privire la viața clocotitoare a oamenilor pe acest pămînt. Cei care se plîng de plictiseală cînd vin în contact cu piesele de idei ale lui Brecht, trebuie — desigur — să numere pînă la zece înainte de a-l învinui pe autor de asemenea consecințe neplăcute. Ne putem exprima preferința pentru o formulă teatrală mai spectaculoasă, dar nu trebuie să ne pripim în judecarea valorii unui text care pronunță cu atîta strălucire și claritate adevăruri filozofice esențiale în lumina concepției despre lume a clasei muncitoare. Deși în scenă nu răsună nici o împușcătură, nu are loc nici un adulter și nu se utilizează în nici un fel „experiența" teatrului bulevardier, existența unor reale virtuți teatrale în textele literare ale lui Brecht este greu de contestat. Ideile valoroase care însuflețesc aceste texte răzbat pînă la spectator, într-o suită de tablouri scenice care dacă nu devin întotdeauna pasionante, atrag luarea aminte a auditoriului interesat. Nu credem că „Viața lui Galilei" este o piesă care nu ar putea să țină trează atenția unui public muncitoresc, a unui public format din oameni care privesc cu interes tălmăcirea dialectică a unor întîmplări semnificative. Este mai probabil că, pentru publicul snob și ușuratic, nu este cu deosebire indicată severitatea construcțiilor brechtiene. La acestea trebuie să adăugăm că am greși dacă am acorda dramelor lui Brecht drept de circulație în exclusivitate. Aceasta este numai una din modalitățile dezbaterii în scenă a ideilor timpului nostru, și ar însemna să sărăcim considerabil aria întinsă a artei teatrale realist-socialiste dacă am limita la Brecht posibilitățile largi de inovare în dramaturgia contemporană.

Este însă pe deplin firesc să ne întrebăm dacă formula dramei ibseniene (sau varianta sa cehoviană), formulă care a apărut și s-a dezvoltat într-o orînduire decedată pe a treia parte a globului, nu a devenit improprie artei socialiste. Discuția de idei se duce la Ibsen și ibsenieni în spații încă strîmte, care nu prevăd dimensiunile necesare pronunțării soluțiilor, în vreme ce noua literatură dramatică este chemată să oficieze în alte coordonate pentru a rosti „în gura mare" răspunsuri edificatoare. Viața lui Galilei, luată ca pretext într-o discuție despre raportul dintre știință și umanitate, este urmărită de Brecht în semnificațiile sale generale, dincolo de orice închistare în socoteli mărunte și conflicte intime. Pentru a trece de la faptul dramatic la comentariul filozofic pe care acesta îl prilejuiește, Brecht nu-și alege mult timp mijloacele, mutîndu-se cu dezinvoltură din planul acțiunii dramatice în planul controverselor de idei ample. Alți inovatori remarcabili ai teatrului în sensul menirii sale revoluționare, ca Maiakovski, Pogodin, Vișnevski, au dus alte paralele la drumul către noua dramă de idei. Brecht însuși n-a stabilit pentru creația sa, nici după deplina ei maturizare, o rețetă obligatorie sau un șir de canoane sfinte. „Viața lui Galilei" de pildă, păstrînd aerul grav al dramelor brechtiene și împlinind mai curind decît alte creații ale autorului exigențele teatrului epic, diferă vădit nu numai de creațiile cu caracter agitatoric ca „Mama", dar și de piesele cu altă carnație ca „Mutter Courage" sau „Herr Puntilla". Absența „songurilor" în această piesă și — în general — restrîngerea simțitoare a mijloacelor la o expresie mai aspră și mai severă dovedește că Brecht a atribuit sistemului său o salutară suplețe, considerîndu-l capabil să țină mereu seama de noi cerințe, ireductibil numai în esența ideologică.

La ce se referă „Viața lui Galilei"? Desigur, la datoria savantului creator față de universul uman și — astfel — la obligațiile sale izvorîte din caracterul cetățenesc al activității oamenilor de știință. Galilei este chemat să lupte pentru afirmarea unor adevăruri revoluționare, ținînd seama de interesele întregii colectivități. Urcînd în direcția unei perspective mai cuprinzătoare, drama lui Brecht pune într-o nouă lumină vechea dilemă tragică corneliană, evidențiind de astă dată relieful social-politic al primatului datoriei. Intreaga piesă este strîns legată de problema conștiinței civice a savanților de azi în legătură cu pericolul utilizării criminale a forței nucleare și — în general — cu direcția pe care o iau cercetările științifice. Actualizarea faptelor trecute se realizează în piesă prin sublinierea continuă a sensului social al descoperirilor lui Galilei, și — astfel — a naturii activității științifice din toate timpurile. Discuția dintre eroul central și micul călugăr înfățișează limpede legătura dintre teoriile savanților și viața oamenilor simpli. Aceeași relație apare limpede prin declanșarea dramei care-l desparte pe Ludovico de Virginia, indicînd astfel caracterul de clasă al pozițiilor potrivnice în știință. Noaptea de carnaval din Florența evidențiază încă o dată rădăcinile sociale ale problemelor firmamentului înstelat și reflexele economice ale descoperirii sateliților planetei Jupiter.

Datoria ca prim comandament al existenței umane capătă astfel o altă bază de susținere. In vreme ce la Corneille, datoria se referă la respectarea unor convenții prestabilite, iar onoarea ține de un cod etic conformist și rigid, la Brecht aceste noțiuni sînt, dimpotrivă, condiționate de atitudinea revoluționară, nonconformistă. Spre deosebire de eroii tragediei clasice care căpătau laurii datoriei împlinite prin renunțarea la umanizare, personajele lui Brecht se umanizează prin îndeplinirea sarcinilor lor înalte. Convențiile rigide sînt denunțate ca vrăjmașe ale glasului conștiinței. Scena înveșmîntării Papei Urban al VIII-lea în odăjdii înregistrează cu încetinitorul fazele succesive ale dispariției treptate a omului în carapacea opacă a sacerdotului conformizat. La rîndul său, scena finală a piesei, înfățișînd mizeria psihică a eroului redus la treapta gurmandului lacom, reproduce scenic ideea pierderii condiției umane prin renunțarea la simțămîntul datoriei sociale.

Ernst Busch a parcurs cu un savant neastîmpăr drumul lui Galileo Galilei de la expresia luminoasă a anilor de creație la dezertarea sa tragică. Este ușor de înțeles că Busch a reținut, în felul său, principiile „efectului de înstrăinare", dăruind lui Galilei o impetuozitate cuceritoare în pledoariile sale ardente, pe fondul unei mari discreții a expresiei. Ce surprinde mai ales în comportarea lui Busch? Poate că expresivitatea neobișnuită a feței sau poate jocul continuu de surîsuri și încruntări, mobilitatea stăpînită a privirilor și, în sfîrșit, limbajul atît de bogat al mișcărilor sale în scenă, care traduc starea sufletească a personajului („omul cînd e necăjit, se cunoaște pe pășit"). Imbătrînirea lui Galilei atrage atenția prin corespondența continuă a expresiei fizice cu planul psihic.

Am asistat în acest chip nu la o corectare exterioară a măștii de la un tablou la altul, ci la o reprezentare plastică a prăbușirilor interioare prin sublinierea spiritualizată a decrepitudinii fiziologice. Schimbările bruște în înfățișare amintesc din nou (filiația fiind mai adîncă) de convențiile inteligente ale teatrului chinez, unde sub povara unui mare necaz barba unui erou își schimbă de la o scenă la alta culoarea, în diferențe capitale care semnalează catastrofa psihică a personajului.

Regia lui Erich Engel a suplinit cu succes regretabila lipsă a lui Brecht de la pupitrul direcției de scenă. Dificultățile dirijării unei orchestrații în care fiecare sunet semnala o idee au fost absorbite într-o nouă victorie a spiritului de ansamblu care prezidează spectacolele trupei.

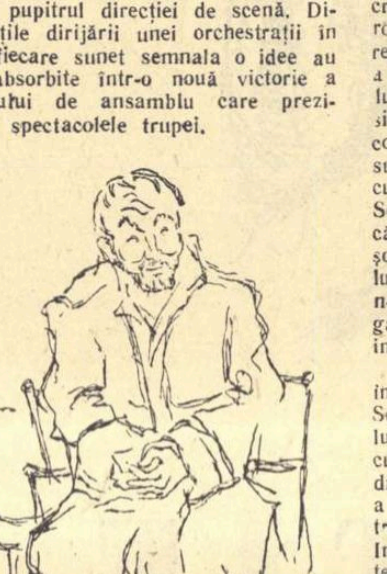

ERNST BUSCH
în rolul lui Galilei

Desen de SILVAN

Regia a organizat cu pricepere contrastul dintre cele două tabere care se înfruntă, menținînd ferm ideea luptei continue între două poziții de neîmpăcat. Comentariul mut al personajelor care-i ascultă pe vorbitori a fost, astfel, folosit cu succes în cîteva rînduri. Rămîne în memoria spectatorului modul în care cele două doamne de onoare din suita lui Cosimo de Medicis urmăresc prin mișcarea evantaielor controversa dintre Galilei și filozofii aristotelici sau înfiorarea tăcută care se strecoară în rîsul cu care răspunde Virginia glumelor și tonului sfătos al Cardinalului-Inchizitor.

S-a remarcat într-o cronică semnificația tonalității de culoare care încadrează întreaga acțiune a piesei. Am vrea să adăugăm la aceasta, marea atenție acordată susținerii liniilor caracterologice în interpretarea fiecăruia dintre personaje. S-a obținut și de astă dată o autenticitate a prezențelor scenice, pornind de la semnalmentele fizice ale interpretului și trecînd apoi, mai profund, la utilizarea inspirată a darurilor fiecărui actor. Vom începe prin a sublinia creația lui Ernst Otto Fuhrmann în rolul Papei Urban al VIII-lea, atît de reprezentativă pentru izbutirea artistică a unei trăiri „obiectivizate" a rolului. Aceeași chimie misterioasă și simplă care duce la obținerea unui contur spiritual pregnant, fără neajunsurile ostentației, ne-a surprins în jocul Reginei Lutz, interpreta Virginiei. Scena în care eroina se zbate în flăcările reci ale unei rugăciuni abia șoptite, comunică grozăvia momentului cu o forță emoțională pe care n-o pot stîrni, cu nici un preț, strigătele dezesperate ale vechii școli de interpretare.

Ințelegînd într-un chip mai ortodox indicațiile lui Brecht, actorii Ekkehard Schall (Andrea) și Lothar Bellag (Călugărul cel mic) au preferat să recite cu intonații monocorde rolurile încredințate. Norbert Christian, în schimb, a colorat în nuanțe impresionante trecerile prin scenă ale Cardinalului-Inchizitor. Din marele număr al interpreților se cuvine să mai cităm, fiindcă nu i-am putut uita, pe Eva Brumby (D-na Sarti), Wolfgang Lohse (Ludovico), Wolf v. Beneckendorf (Cardinalul bătrîn). Tragismul reținut al veseliei sumbre din scena carnavalului, cu inflexiuni care amintesc de experiența expresionistă, a cîștigat simțitor prin participarea cuplului Michael Mellinger—Agnes Kraus, care au „cîntat" balada cu un tremur sensibil, de loc potrivnic sensului caricatural al întregului tablou.

Socotim turneul lui „Berliner Ensemble" ca un bun prilej de discuție pe marginea teatrului brechtian. Preocuparea pentru Brecht este firească iubitorilor de artă interesați să privească și să studieze căutările și realizările acestui înzestrat și avîntat scriitor comunist. In ceea ce ne privește, socotim că în cele trei cronici publicate n-am făcut decît să schițăm cîteva puncte de vedere asupra cărora făgăduim să revenim mai tîrziu.

V. MINDRA

Cu privire la periodizarea literaturii romîne

— Cîteva probleme preliminare —

Pregătirea mult așteptatului tratat al unei istorii a literaturii romîne ia, în sfîrșit, forme concrete și sistematice din moment ce a și început, la invitația Institutului de istorie literară și folclor al Academiei R.P.R., discutarea unor probleme preliminare, ca de pildă la Facultatea de filologie din București și Iași și la Filiala Iași a Academiei R.P.R.

Copiosul material adunat de mulți ani printr-o laborioasă activitate arhivistică a Institutului de isorie literară și folclor din București și a Filialelor Academiei din Cluj și Iași, contribuțiile Societății de istorie și filologie și ale numeroșilor cercetători individuali, cele cîteva meritoase monografii și studii apărute în ultimul timp, dezbaterea însăși a problemelor moștenirii literare într-o serie de articole ce au privit, cu pătrundere, greutățile ce se ridică în calea unei tratări cu adevărat științifice a domeniului — vor ușura, fără îndoială, vasta întreprindere care va trebui să exprime rodul impunător al unei colaborări cît mai largi și mai autorizate. Va fi nimerit chiar să se recurgă uneori la o dezbatere în publicistica cea mai răspîndită, spre a stimula pe intelectualii interesați și pe cercetătorii pasionați care lucrează mai izolat. La o lucrare de un atît de amplu caracter național, nu trebuie să lipsească, desigur, nici una din forțele și experiențele îndelung verificate. Ar fi potrivit ca discutarea problemelor preliminare însești să antreneze cercuri cît mai largi de cercetători, care ar urma să-și spună cuvîntul încă din pragul realizării marii opere colective. In acest spirit își îngăduie și semnatarul acestor rînduri să exprime aci opinii cu privire la cea dintîi problemă pusă în discuție, la problema periodizării istoriei literaturii romîne, cu speranța că numeroase alte intervenții vor contribui cel puțin la lămurirea parțială a cadrului în care va trebui orînduit vastul material ce ne stă la dispoziție și cel care se va mai aduna ulterior.

★

Problema periodizării, mai exact, problematica ei, fiindcă sînt numeroase și variate întrebările pe care ea le ridică, solicită o atenție ascuțită și suplă ce urmează a fi aplicată nu numai conținutului, ci și termenilor folosiți. E de neînțeles ușurătatea cu care se lucrează uneori în istoria, critica și teoria noastră literară, cînd e vorba de terminologie. Deși toată lumea e de acord că termenii trebuie să acopere noțiunile reale în mod exact, jocul cu ei e uneori aproape iresponsabil. Intrebuințăm noi, oare, cu toții la fel calificările de „temă", „subiect", „idee", „compoziție", „stil", „metodă", „curent", „școală", etc.? Vorbim totuși, cu drept cuvînt, mereu, de o știință a literaturii, dar nu ambiționăm să ne apropiem măcar aproximativ de acea preciziune a vocabularului care constituie o condiție elementară a oricărei discipline științifice.

Vom ridica aci, în lumina acestei considerații, mai întîi cîteva probleme de terminologie privind periodizarea, ca introducere la conținutul ei însuși. Iată, de pildă, o seamă de termeni cu care operăm încă din prag, și apoi, mereu, pe parcursul preocupării noastre, termeni ca: „epocă", „perioadă", „subperioadă", „etapă", „stadiu" etc. E utilizarea acestora chiar atît de indiferentă ca să putem spune, de pildă, deopotrivă „epocă feudală" sau „perioadă feudală", „epoca '48" sau „faza '48", „epoca Junimii" sau „stadiul" literaturii noastre în „perioada poporanistă" etc.? După părerea noastră cel puțin, termenul de „epocă" trebuie păstrat doar pentru mari formații economico-sociale, pentru feudalism, capitalism, socialism, atunci cînd ne referim la istoria literaturii post-sclavagiste. Vom spune „epoca feudală" a literaturii romînești sau „epoca ei burgheză" și mai puțin „perioada feudală" sau burgheză. Termenului de „epocă" trebuie să i se acorde o accepțiune majoră, noțiunea

DISCUȚII

pe care o desemnează el presupunînd caractere specifice, proprii numai lui, distincte cu totul de cele ale altei epoci și cuprinzînd intervale respectabile de timp, uneori milenii sau cel puțin secole. Apoi nu credem să ne înșelăm dacă observăm că termenul de „epocă" are în cuprinsul lui și unele elemente de valoare, pe care ni le sugerează mai clar adjectivul de „epocal" ce derivă din el. Este astfel evident că și prin faptul că aparține în mod specific unei anume epoci pe care o reprezintă, un fenomen literar devine pentru noi mai interesant și mai valoros. Curentul „Contemporanului", de pildă, fiind caracteristic pentru „epoca burgheză", în sensul opoziției față de dominantele ei oficiale, înfățișează o caracteristică a întregii epoci, a uneia din cele două culturi și anume tocmai a celei progresiste. E mai puțin potrivit, după opinia noastră, să numim aceste vaste și profund diferențiate intervale de timp, cu termenul de „perioade". Pe acesta l-am rezerva pentru subdiviziunile „epocii", pentru curentele diversioniste de la începutul secolului al XX-lea, de pildă, pentru sămănătorism, poporanism etc.

Ar mai fi nimerit, după opinia noastră, termenul de „perioadă" chiar și pentru momentele de trecere de la o epocă la alta, de la feudalism la capitalism, de la acesta la socialism. Socotim de aceea mai potrivit să spunem nu „epoca de descompunere a feudalismului și de formare a relațiilor capitaliste", ci „perioada" de trecere respectivă, dat fiind intervalul de timp mai redus în cazul literaturii romîne. Propunem deci să convenim — ca în orice știință și în cea a literaturii — la o precizare a termenilor de „epocă" și „perioadă" în sensul de mai sus, supunînd, firește, discuției această opinie.

O a doua problemă de terminologie, pe care o ridicăm cu titlu introductiv, se referă la utilizarea termenilor de „epocă veche, modernă și contemporană", împrumutați în periodizarea literară din cea istorică. Vorbim de mult despre literatura noastră „veche" „modernă" sau „contemporană" și stăruim și astăzi asupra acestor termeni, deși, în fond, ei sînt cu totul aproximativi și mai cu seamă relativi. *Intr-adevăr, o epocă e „veche" în raport cu o alta „nouă" sau întrucît aceasta din urmă e nouă față de cea dintîi. Desigur, literatura noastră din epoca feudală e „veche" față de cea din epoca burgheză, dar aceasta nu e și ea la rîndu-i „veche" față de cea din epoca socialistă? Fiecare epocă anterioară e „veche" față de cea următoare și nu se vede de ce trebuie să se numească „veche" numai prima din cele trei și nu și cea de-a doua? In fond, cele trei calificări — „veche", „modernă" și „contemporană" — se pot înlocui ușor cu termeni mai preciși în ce privește conținutul și limitele sferei lor, și anume cu cei mai obiectivi și mai limpede expresivi, de „epocă feudală", „capitalistă", „socialistă", prin care se caracterizează modurile de producție respective și deci fundamentul lor istoric însuși.*

Să trecem însă acum la cîteva preocupări de fond.

Se pare că cea dintîi problemă a periodizării cuprinde raportul dintre periodizarea general-istorică și cea specific literară. S-au reținut pînă acum două direcții opuse: una care tinde spre acoperirea periodizării istorice generale cu cea literară, cealaltă care dorește o periodizare absolut specifică, proprie, pe baze estetice, am spune deci o linie sociologică și o alta estetică. Trebuie să recunoaștem că, în ultima vreme, se ridică glasuri pentru cea din urmă, cu motivarea că fenomenul artistic și literar, alcătuind o modalitate proprie a conștiinței sociale și avînd legile lui distincte, solicită în mod necesar o periodizare numai pe seama lui sau — în cazul cel mai bun — trecînd factorii sociali-istorici pe un plan subordonat pînă la minimalizare. In cadrul acestei direcții, perioada e cuprinsă între limite pur literare, de pildă între „Dacia literară" și „Convorbiri literare", o alta între „Contemporanul" (1881) și „Semănătorul" sau între Heliade și Kogălniceanu, între acesta și Titu Maiorescu, între cel din urmă și Gherea, alteori între cutare operă apărută la o anumită dată și o alta apărută altădată etc. Nu sîntem, firește, frontal împotriva unei astfel de împărțiri care ține seama de specificul fenomenului literar și artistic, dar nu putem subscrie la ignorarea totală a bazelor istorice. Dacă privim literatura în concepția științifică, adică în lumină marxist-leninistă, atunci e limpede că în calitatea ei de formă a conștiinței sociale, ea e dependentă de toate celelalte forme analoage suprastructurale și împreună cu ele de baza care o determină și pe care, la rîndu-i, o influențează. Opera literară are în fiecare epocă și în fiecare perioadă a acesteia anume sarcini precise, tipice, pe care le îndeplinește împreună cu operele filozofice, științifice, politice etc. și, prin urmare, încadrarea ei general-istorică nu poate fi — în nici un caz — ignorată. Epocile și chiar perioadele istoriei noastre literare urmează a fi așezate în cadrul respectiv al evoluției istorice generale pe care o servesc și din care fac parte în mod necesar. Vom rămîne deci la epoca feudală cu perioadele ei, la perioada de descompunere a feudalismului și a formării primelor relații burgheze, la epoca burgheză și la perioadele ei, la perioada de construire a socialismului și ne vom întreba, în cuprinsul fiecărei epoci sau perioade, cum răspund diferitele curente, școli, opere și autori la sarcinile istorice respective, la țelurile dominante ale epocii în lupta dintre cele două forme ale culturii și literaturii? Vom prezenta, prin urmare, cele două tabere literare în opoziție în epoca feudală, în perioada de trecere spre capitalism, în cuprinsul capitalismului, în perioada de trecere spre socialism. Și aci trebuie să fim preciși în terminologie și să nu folosim, de pildă, formulări ca „literatură feudală" sau „literatură burgheză" în genere, ca și cum am crede în existența unui „torent" literar unic, fără scindarea dintre cele două culturi și cu ignorarea tocmai a fenomenelor progresiste.

Vom elimina însă, în acest fel, dintre criteriile periodizării, pe cele specific literare și prin urmare nu vom ține seama de măiestria imaginii artistice în care se incorporează conținutul ideologic? Nicidecum. In cadrul marilor epoci și perioade istorice care cuprind deopotrivă mișcarea bazei și pe cea a variatelor aspecte ale suprastructurii, cu relațiile lor interdependente, fenomenul literar va încăpea sub formele lui proprii care sînt — în primul rînd — curentele și școlile literare cristalizate în genere în jurul principalelor reviste. In perioada de trecere de la epoca feudală la cea capitalistă, pe care o datăm, în ce ne privește, cam între 1774 și 1864, vom asista la succesiunea și uneori la paralelismul următoarelor fenomene literare mai de seamă: Școala ardeleană și curentul latinist, începuturile liricii moldovenești și muntenești, curentul traducerilor, curentul literaturii naționale-originale, iar în epoca burgheză vom înregistra, de pildă, perioada dintre 1864 și 1881, adică dintre junimism și „Contemporanul", apoi între 1881 și 1900, dintre „Contemporanul" și curentele diversioniste etc. Toată această periodizare se va rezema, în mod accentuat, pe criterii literare, pe studiul imaginii artistice și al expresiei ei lingvistice, urmărindu-se evoluția mijloacelor de exprimare în cuprinsul perioadelor și notîndu-se evidentele progrese ale limbii artistice și ale tuturor celorlalte procedee de expresie: subiect, caracterizări, compoziție, versificație, figuri de stil etc.

O altă problemă a periodizării literaturii, comună, de altfel, și periodizării general-istorice, e cea a datelor limitative, exprimate de obicei prin cifre precise ca, de pildă: 1774 pentru încheierea literaturii din epoca feudală, 1829 pentru începutul perioadei traducerilor, 1848 pentru sfîrșitul perioadei „Daciei literare", 1863 pentru începuturile junimismului etc. Se înțelege că nu vom putea lua în sens strict nici una din aceste date și ne întrebăm

Al. DIMA

(Continuare în pag. 6)

ANUL XV

Maria Banuș

Sînt douăzeci și cinci de ani de cînd, într-o „Antologie a poeților tineri", numele Mariei Banuș putea fi întîlnit alături de cele ale lui Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu și Radu Boureanu. (Poeta începuse a publica mai frecvent versuri în revista „Azi" cu doi ani mai înainte). Este limpede însă, chiar dintr-un examen sumar, că personalitatea sa poetică s-a format cu adevărat în acești cincisprezece ani de la Eliberare, ani hotărîtori, marcați printr-o fecundă activitate artistică. Roadele acestei activități adeveresc convingerea pe care și-o mărturisea poeta însăși, acum cîtva timp, cu privire la mesajul artei sale: „un lucru cred că e cîștigat. O lărgire a eului. Putința de a vibra la unison cu undele de emoție ce străbat omenirea". *)

Putința aceasta emoțională, prea modest definită astfel, a fost dobîndită, ne-o dovedește poezia Mariei Banuș, printr-o neîncetată strădanie de limpezire a mesajului liric.

Adevăratul poet caută întotdeauna să depășească lirismul subiectivității. Vina personală, înțeleasă în acest sens, este prea limitată.

Maria Banuș a reușit, în versurile de după Eliberare, să depășească acest prag și în poeziile ei noi — vorbesc de acelea definitorii pentru puternica sa personalitate lirică — lucrurile acestei lumi par a se naște pentru a doua oară „înmiresmate și fragede", iar în diversitatea lor infinită se recunoaște o unică „proteică forță / stăpînitoare / și stăpînită de om".

Cunoașterea și recunoașterea acestei forțe a fost hotărîtoare în schimbarea mesajului unei lirici altădată îngustate obsesiv între limitele bucuriilor senzoriale.

Poetului înzestrat cu înțelegerea marxist-leninistă a lumii, întreg universul i s-a arătat într-o inepuizabilă bogăție de aspecte, de o prospețime nevestejită nici de alte priviri, nici de alte explorări. A reuși să găsești în natură și societate mărturia forței umane de transformare a lumii, înseamnă a reuși să înțelegi căile pe care oamenii se eliberează de tarele trecutului. Poeta a ajuns la înțelegerea concretă a măreției omului socialist, care nu se concentrează în propria ființă decît pentru a înlesni apropierea de ceilalți.

Versurile Mariei Banuș din anii din urmă ne vorbesc astfel despre epoca noastră cu puternice accente noi și nu prin sterile căutări formale, ci printr-o sensibilitate care a cîștigat în adîncime, datorită acestor idei.

Perspectiva nouă care a organizat și a dat o tonalitate specifică, mai cu seamă versurilor din ultimii ani ai Mariei Banuș, a clarificat sau a biruit o seamă de tendințe existente ale versurilor anterioare. Tendințele acestea au purtat poezia Mariei Banuș mult timp pe drumuri întortocheate, deși mai întotdeauna a existat în rătăcirile acestea o anumită pornire spre viață, spre bucuriile ei. E ceea ce, clarificat, purificat și ridicat la o nouă și reală potență, a dus în cele din urmă versurile poetei spre lumea „întreagă, fierbinte, vie, una".

In „Țara Fetelor", ciclu de poeme apărut în 1937, sensibilitatea trezită a adolescentei e copleșită de senzualitate, erotismul e mai puțin o comuniune de sentimente, cît o bucurie grea, tulbure, a simțurilor. Nu lipsite de o reală delicatețe a notației lirice, versurile sînt încărcate ades cu o neliniște pur senzuală care zvîcnește asemeni sîngelui într-un trup tînăr.

Intr-un mod trunchiat și neîndeajuns de limpede, cum era și firesc, această foame a simțurilor, această dorință aprinsă de a afla ce e lumea exprima totuși o caracteristică fundamentală a spiritului poetei: pasiunea și bucuria cunoașterii vieții. In acea vreme poeta se oprise pe pragul, dacă putem spune așa, al cunoașterii întunecate al unei dorințe simple de a trăi, mărturisită chiar ca atare: „Străzile-s ude. A plouat cu boabe mari ca niște bani / de argint/, și la soare de aur/. Mi-e gîndul spre lume repezit ca un taur. / Am împlinit azi optsprezece ani". Anii care au urmat acestor optsprezece au fost ani în care versul și gîndurile Mariei Banuș investighează mereu alte teritorii. Rămînînd de multe ori la nivelul definirii bucuriei simțurilor, poeta nu ignoră necesitatea trecerii acestui prag.

„Bucuria zice / Sînt cea care sînt. / Sînt grea, sînt pămînt / Din peșteri mă ridic, / duh animal, / mă opintesc / și sînt val. / Cînt, / mă frămînt / și rareori, rareori / din frunză, / din flaut; / cînt". (**Bucurie**, 1940—1944).

Frămîntarea nu-și află istov; poeta se zbate în hățișul pornirilor contradictorii și nu poate încă înțelege cuvîntul clar al vieții naturii și a lumii („Ca dintr-un veac depărtat / suna limba ploii / limba săgeților verzi. / Am vrut s-o-nțeleg. / Dar încă nu puteam.") Orizontul, neluminat pe deplin, este apăsător, chinuitor, deși sensuri noi fulgeră și despică ici și colo beznele. Poeta își dă seama de multe ori care e drumul spre adevăr, spre frumusețea lumii înțeleasă materialist, ca în poemele „Din adormita pădure", (1940-1944), dar nu-l poate încă urma. „Sufletul meu e al vostru, tovarăși", spune într-o „Mărturisire" datată din 1943 Maria Banuș. „Pe voi el vrea să vă cînte și fapte, / Faptele simple și mari, / Dar cîntecul vostru îl dibui în noapte, / Sub pomii străvechi și amari". Și dintr-o dată izbucnește acest strigăt, echivalent aproape cu o eliberare artistică, pentru că e iscat de certitudinea că există o realitate care trebuie înțeleasă și cunoscută: „Ascultă drumețule, / Lumea există. / Te fulgeră dragostea, / Unduie vînt / Tovarășii drumului; / Tovarășii sînt" (s.n.; 1944).

Cu această certitudine care merge cuprinzînd mereu noi sfere, poeta exprimă în poeziile din: „Vînt de martie", 1944-48, „Cîntece" și „Versuri noi" din „Versuri alese", 1953, „Se-arată lumea", 1956, sentimente de dragoste, dar și de ură împotriva dușmanilor omului, de solidaritate umană și care au în vedere o lume lărgită dincolo de marginile strîmte ale eului individualist. Senzualitatea se transformă pas cu pas în sensibilitate plină de înțelegere, sensibilitatea se amplifică printr-o cunoaștere redescoperitoare a lumii exterioare de pe treapta unei conștiințe socialiste.

Din pădurea întunecată a unor exacerbate cercetări ale lumii interioare, poeta a trecut la cunoașterea lumii prin prisma unor sentimente mai larg umane. Apărarea a ceea ce e prețios pentru om, ca individ, a devenit conștiință a apărării a ceea ce e mai prețios pentru oameni, pentru omenire. Poeta va practica astfel o poezie cu un sens politic tot mai accentuat, cu o sporită valoare emoțională.

Acum va vorbi cu glasul omului „care crește oameni", „cu vorbele mamei", dar în tonul ei nu se mai găsește doar expresia sentimentului matern, „strigătul pătimaș" are altă forță. Orizontul social s-a amplificat. Și de aceea glasul e cel al puterii calme, căci el rostește „adevărul zilelor noastre". Porunca sa, deși blîndă, e totuși implacabilă, căci e dată cu conștiința nu numai a apărării, ci și a necesității preîntîmpinării noilor conflagrații:

„Sora mea, prietena mea, / Nu-i prea tîrziu, / Incă nu-i prea tîrziu, / Desfă-te din strînsoarea minciunii / Descolăcește-i din jurul tău trupul de șarpe / și ucide-o. / Caut-o la temelia căminului tău / și ucide-o. / Smulge-o de sub căpătîiul celor iubiți / și ucide-o". (**Țe-ți vorbesc, America!. 1955**).

Fervoarea feminină a apărării celor dragi e dublată de conștiința luptătoarei pentru adevăr, pentru o cauză dreaptă. Poeta caută tot mai mult a exprima procesul istoric al transformărilor care se petrec în conștiința oamenilor vremii sale, fie pe planul întregii umanități, fie, acordîndu-le cu acestea, pe planul realităților socialiste din patrie.

„Despre pămînt" trebuie înțeles astfel ca o admirabilă reușită a poeziei noastre noi în concretizarea înțelesului filozofic al epocii pe care o trăim (titlul voit didactic dat de poetă nu e străin, îmi pare, de această intenție). A elibera pe om de alienarea morală generată de exploatare, de asuprirea omului de către om, a-i deschide larg orizonturile spre fericire, iată ce relevă poeta în consfătuirea colectiviștilor fruntași ținută la Consiliul de Miniștri. Ea vede în transformarea socialistă a agriculturii noastre, începutul acestei noi opere a socialismului și a comunismului care este transformarea conștiinței oamenilor, potrivit vremurilor noi. (Maria Banuș reia această idee, de altfel, și în unul din cele mai recente poeme ale sale, „Torente"). De aceea dușmanul de clasă nu e doar o reprezentare convențională, el nu e adus în poem de necesitatea unei opoziții formale. El este efectiv acel care a oprit în trecut și va căuta din răsputeri să împiedice mai departe acest proces de eliberare a omului. Același ca și în „Patronul" sau în „Somnul rentierului", dar cu portretul moral conturat mai precizat, mai respingător încă.

Poeme ca „Slavă eroilor Doftanei", „Fiilor mei", „Despre pămînt", etc. trebuie așadar înțelese ca momente ale unei conștiințe militante, care și-a lărgit orizontul investigației sale lirice pînă la cuprinderea și înglobarea acelor „unde de emoție ce străbat omenirea". Dintr-o asemenea perspectivă, dragostea și ura, sentimentele materne, atitudinea pasionată față de bine sau de rău, caracteristice poeziei Mariei Banuș, au cîștigat nu numai un conținut mai larg, ci au căpătat în același timp o tonalitate mai vibrantă și se definesc printr-o sensibilitate mai profund umană.

In poemul care înscrie o pagină hotărît nouă a liricii noastre erotice, „La porțile raiului" (1957), nu recunoști de aceea înfrigurarea simțurilor biciuite de așteptări, nici doar chemarea dragostei senzuale, ci dragostea deplină a doi oameni care se caută și-și lipsesc unul celuilalt cu tot ceea ce este uman în ființa și gîndurile lor. „Sensibilitatea feminină" despre care s-a vorbit ades în legătură cu poezia Mariei Banuș, se dovedește a fi de fapt sensibilitatea complexă a unui om al societății noi de azi, căruia tot ceea ce îl înconjoară, de la ființa iubită și pînă la pulberea de stele, îi apare în lumina noii trepte a conștiinței umane transformatoare și transformată. Căci spune poeta: „...Fericirea-i a tuturora / sau a niciunuia".

Semnificația acestei „bucurii", a iubirii din care se pot împărtăși toți oamenii, dar care „abia acum înflorește / în dimineața evului nou", nu e de loc restrînsă: „faptul acesta, că pot, / că pot să fac din bucuria și din forța ta / ceva ce-i al meu, / și care totodată mă smulge afară din mine, / e poate la fel de decisiv și de tulburător, / **e poate un prag la fel de înalt între două lumi**" (s.n.).

Dragostea nu poate fi concepută în afara trăirii pe plan social și de aceea și conflictul din piesa de teatru „Indrăgostiții" e pus sub semnul acestei conștiințe a participării profunde a oamenilor la tot ceea ce se întîmplă în jurul lor.

A considera destinul propriu ca o expresie a destinului colectivității este desigur o idee generoasă și fecundă în perspective. Poemele din ciclul „Se arată lumea" (1956), unde se întîlnește cu deosebire această nouă ipostază lirică a Mariei Banuș, reflectă diverse aspecte ale lumii în care ceea ce era palidă lucire și dezordine, devine limpede lumină, privire în adînc, în unitate. Lumea nu e o lume a necesității brute, ci a necesității înțelese, a eforturilor solidare, conștiente. („Naștere"). Sub o formă alegorică ideea forței de viață și fericirii dăruite de conștiința socialistă, de partid, se regăsește în poemele „Impreună", „Fericire", „Calea lactee".

Versurile Mariei Banuș au cîștigat frumusețea ideilor morale ale epocii socialiste, amplificîndu-și astfel tulburătoarea lor influență emoțională. Prin prospețimea percepțiilor care nu s-au dizolvat în abstractizări sau într-o uscăciune a expresiei, succesele poeziei Mariei Banuș dezmint prejudecata că, situată sub semnul reflexivității, lirica e amenințată de anemie, pierzîndu-și sîngele faptelor și afectelor. Poemele sale ca „Țe-ți vorbesc, America!", „Despre pămînt", „La masa verde". „Patronul" etc. dezmint de asemenea prejudecata că poezia politică nu poate fi și constitui pentru un real poet încercarea celor mai bune coarde ale liricii sale.

Opera lirică a Mariei Banuș a dobîndit în cursul acestor cincisprezece ani din urmă o înfățișare în care influențele diverse mărturisite adeseori, s-au topit la focul ideologiei marxist-leniniste în creuzetul unei puternice personalități, dăruindu-i un autentic timbru specific. Acela al unei poete care ne dăruie noi teritorii lirice — încadrate poeziei noastre realist-socialiste — printr-o reflectare a transformărilor ivite în conștiința oamenilor de azi ai țării.

Radu LUPAN

---

*) Mitul lui Odiseu, „*Viața romînească*", nr. 1/1958.

BIBLIOGRAFIE

- Bucurie, EPLA, 1949
- Fiilor mei, poem E.S. 1949
- De spus la șezători — culegere de poezii (cu Dumitru Corbea) E.S. 1949
- București, oraș iubit, Editura Tineretului 1953
- Ziua cea mare, piesă în 3 acte, în vol. „Teatru", II, ESPLA, 1951, pp. 155—223.
- Versuri alese, ESPLA, 1953
- Despre pămînt, poem, ESPLA, 1954
- Indrăgostiții, piesă în 3 acte, ESPLA, 1954
- Țe-ți vorbesc, America!, poem ESPLA, 1955
- Din cronica acestor ani, articole, pamflete, reportaje, ESPLA, 1955
- Se arată lumea, ESPLA, 1956
- La porțile raiului, poem, Editura Tineretului 1957
- Poezii, ESPLA, 1958

TRADUCERI

- W. Shakespeare — Hamlet, E. S., 1948 (cu Vera Călin)
- Pablo Neruda — Strugurii și vîntul, ESPLA 1956
- Goethe — Poezii, Editura Tineretului 1957

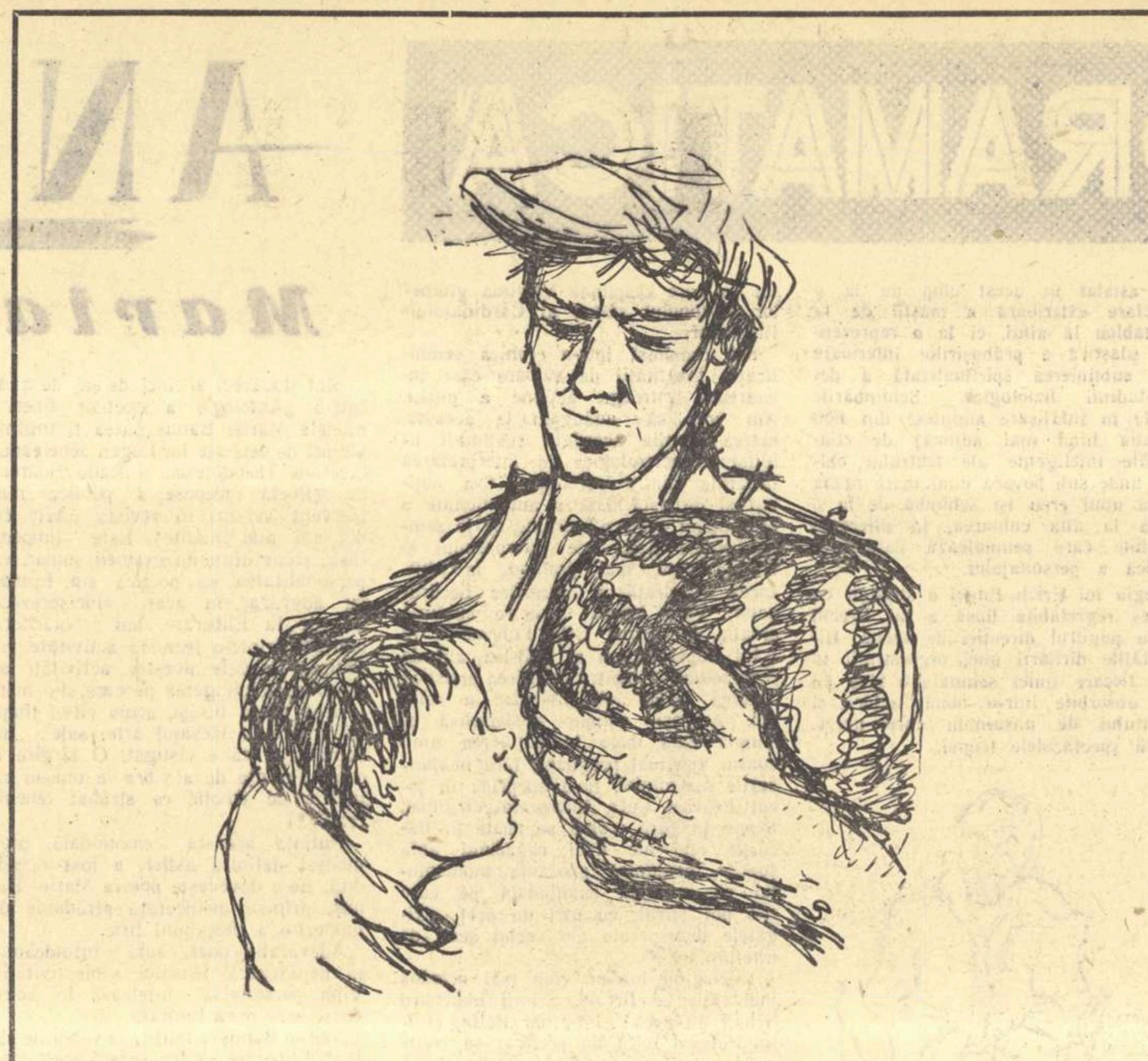

RECEPȚIE LA NEA VIȚU

De la fabrică și pînă acasă, la capătul Broscăriei, nea Vițu făcea drumul pe jos; era distracția lui. In drum spre casă, mai întotdeauna se oprea în dreptul unei biserici să facă haltă la o secărică.

După ce ieșea din biserică, inspecta firmele tuturor negustorilor din Sebastian pînă-n Ispirescu. Se înveselea cu anunțurile din vitrină, cu inscripțiile filozofice pe tema vieții, băuturii și comerțului — „alegeți cu mîna, cumpărați cu ochii" —, cu firmele care înfățișau un cap încoronat, călare pe un butoi sau un îngeraș dînd pe gît o dușcă de vin. Culegea o asemenea cugetare din vitrina unei dughene și-o cînta în gînd, să-i țină de urît pînă acasă. O cînta cu pietate, cu un fel de recunoștință pentru mintea care născocise o nerozie atît de odihnitoare, cu tandrețe și duioșie, ca pe un cîntec de leagăn:

Cui îi dai pe datorie,
Nu-ți mai intră în prăvălie,
Pierzi avere, pierzi și bani,
Ba mai capeți și dușmani.

Cugetările de acest fel, presărate din belșug pe tot drumul erau adevărate binefaceri, îl ajutau să-și mai uite supărarea. Cum deșteptăciunea i se părea mai firească, mai în firea omului, nutrea un fel de admirație pentru autorii acestor cugetări, nerozia apărîndu-i ca o taină de neînțeles. Se tot întreba cum le vin lor ideile, cum arătau la față, cum le strălucesc ochii, dacă sînt însurați și au copii.

Despre întoarcerea omului de la serviciu acasă, la nevastă și copii, avea teoria lui. Teoria lui era că, oricîte belele ar fi avut omul pe cap, cînd deschide poarta casei e obligatoriu să fie vesel și cu inima ușoară.

Deși mai lungea și el drumul cu o secărică, îi plăcea să se întoarcă acasă, să-i sară ăia mici în circă. Nu venea niciodată cu mîna goală: imaginea unui bărbat care deschidea ușa casei, spunea „bună seara" și n-avea nimic în buzunare, i se părea tristă, lipsită de bărbăție. „Dacă ești bărbat, ești obligat să le faci o surpriză". Bănuia că ăia care se întorc acasă cu mîna goală, deschid ușa pînă la perete, zic „bună seara" cu voce tare și-l ridică sus în brațe, pînă-n tavan, pe ăla mic. „Atunci măcar să intre pe furiș, să zică bună seara cu voce de mort și să se bage repede în pat." Adeseori întîrzia seara tocmai fiindcă nu reușea să facă rost de-o surpriză; n-avea deci niciun motiv serios să deschidă ușa și să spună „bună seara". Căuta prin toate părțile, repara rabla domnului Grecu, se ducea în piață și căra saci de cartofi, sau, dacă era vara, zugrăvea casa vreunui gospodar mai înstărit.

Noaptea tîrziu, doborît de oboseală se întorcea acasă cu brațul plin de pepeni verzi. Făcea zgomot cît putea; să știe mahalaua că se-ntoarce acasă nea Vițu.

După ce ciocănea de cîteva ori în geam, deschidea ușa cu putere, pînă la perete. Cu pătura azvîrlită jos din pricina căldurii, ăia mici, Fănică și Rădița, dormeau duși. „Mă, ai dracului copii, poți să tai lemne pe ei". Era bucuros că are de ce să-i trezească. Tocmai de aceea admira și mai mult somnul adînc al copiilor, respirația lor, cearceaful mototolit, pătura azvîrlită jos, aproape de ușă. Ideea că s-ar fi putut întoarce cu mîna goală, că ar fi deschis ușa, încet-încet, să nu scîrțîie, că s-ar fi strecurat în pat pe furiș ca să nu-l simtă copiii, că n-ar fi aprins lampa, să nu-i trezească, îl urmărise și-l chinuise întreaga seară.

Bucuros că nu așa ședeau lucrurile, aprindea lampa și-o făcea mare, să se vadă bine. Trăgea măsuța joasă și rotundă lîngă pat și spintecă pepenele, era borșar, cum îi plăcea Răditei. Le trăgea perna de sub cap și îi gîdila la tălpi, să se trezească.

— Hai mă... că se răcesc pepenii.

Era foarte fericit că poate să spună asemenea cuvinte, pentru asta se zbătuse atîta; de aceea privea cu lăcomie tot ceea ce se întîmpla, cum se așezau copiii la măsuță, cum nu li se mai zăreau ochii din pricina feliilor prea mari, cum se umplea podeaua de sîmburi, cum Fănică se ducea afară să facă pipi. Rîdea cu gura pînă la urechi de fiecare pățanie.

— Rădițo... uită-te, fă, la tine... ai un sîmbure pe nas.

— Fănică... du-te mai repede că faci pe tine...

Era foarte atent cum mîncau și ce ziceau copiii, cum își tăiau ei singuri feliile, nu-i scăpa nimica: își lua răsplata singur, pe de-a-ntregul.

Intr-o noapte însă trase și el zăvorul de la poartă încet-încet, cu grijă mare, să nu facă zgomot.

Era prin '36, devenise șomer și-o ducea prost. De bine de rău copiii aveau ce mînca: îi trimisese frate-său Lilică ceva făină și brînză. Dar el nu se vedea deschizînd ușa casei cu mîna goală, nu se auzea zicînd o „bună seara" înceată și rușinată. Se plimba prin fața casei cu un sentiment de vinovăție și înstrăinare. Cînd auzea un zgomot și-și închipuia că nevastă-sa ieșise afară, se retrăgea speriat.

Pe la trei noaptea, după ce văzu că nu-i nimeni în curte, se furișă cu pași de pisică în magazie. Se întinse jos pe-o rogojină și-și analiză situația. „Dacă aveam o surpriză acu, dormeam și eu ca omul, în pat, lîngă nevastă". Își aduse aminte că-i e foame. Vara, magazia de lemne ținea loc și de bucătărie. Căută ceva de mîncare; găsi o turtă de mălai.

Nevastă-sa îl găsi ghemuit pe rogojină mîncînd turta de mălai. Se dădu înapoi și scoase un țipăt.

— Aoleo, Vițule, aici erai?!... Ce cauți tu noaptea în magazie?

— Unde voiai să fiu după părerea ta? o repezi el înciudat că-l descoperise într-o situație atît de intimă. Și de ce țipi, ce s-a întîmplat de țipi?

Femeia, neobișnuită să-l vadă atît de zgribulit și de înfometat, dădea mereu din cap și-l privea cu ochi mari și neliniștiți.

Il durea că ea dădea mereu din cap și-l privea cu ochii ăia înspăimîntați.

— Ce te uiți așa? se supără nea Vițu, care nu mai putea răbda tristețea prea expresivă a nevesti-si. Dacă acu te uiți așa, cînd o să mor cu ce ochi ai să te uiți? Tot cu ochii ăștia, ai? Dar cînd o să ia casa foc?...

Femeia se mai liniști. Știa că în asemenea împrejurări nu-i plăceau cuvintele de jale spuse cu prea multă convingere, ofurile scoase prea din adîncul inimii.

— Dacă erai inteligentă, știi cum procedai?

— Cum procedam?, se arătă curioasă femeia să vadă cum ar fi arătat ea inteligentă.

— Spuneai bună dimineața și căutai ceva de mîncare. Nu făceai ochii ăia...

— Dacă eram inteligentă... nu te luam pe tine... zise femeia din nevoia de a rîde și de a uita toată povestea.

— Am fost eu prost că te-am luat... îi răspunse nea Vițu, bucuros că discuția se schimbase.

— Luam unul cu situație... cu maniere... să mă fi dus și pe mine la bal la „Locomotiva", să fi plecat și eu vara la băi. Mi-ar fi zis și mie șeful de post, sărut mîinile. Poate aveam și ceas... Cît s-a ținut după mine părintele Dumitru... vorbise și cu neamurile.

Femeia vorbi despre toate astea cu voce leneșă și glumeață, numai din bucuria de-aș aminti că nu așa s-au întîmplat lucrurile.

— Aveam acum prescuri în casă... și untdelemn de maslu... îi zicea înainte femeia, fericită că nu avusese parte de o asemenea viață.

— Era popă, măi Dorino... rîse nea Vițu, fericit că nevastă-sa gîndește cum gîndește. Și puțin obez... adăugă el, încîntat că găsise un cuvînt radical.

— Cînd mă duci, mă Vițule, la cinema? se rugă femeia pornită iarăși pe glumă și pe răsfăț.

— Te duc... cum găsesc serviciu... te duc... o asigură el fără convingere.

Cuvintele nevesti-si îi părură nelalocul lor. Acum voia el să se răsfețe, să se odihnească și să vorbească ce-i trece prin cap. Domnea între ei o stînjeneală ușoară, puțină neînțelegere chiar, cum se întîmplă întotdeauna cînd doi oameni vor să se răsfețe în același timp.

— Da tu cînd îmi faci clătitele alea?

— Iți fac... îți fac... mormăi femeia cu aceeași voce cu care el îi promisese că o duce la cinema.

— Acu e rîndul meu... spuse liniștit nea Vițu care, bănuind situația, se grăbi să lămurească lucrurile. Ii plăcea să vorbească despre ceea ce plutea în aer, despre ceea ce deobicei rămîne ascuns și nespus fiindcă nimeni nu-și ia riscul de a-i da glas, de teamă de a nu fi socotit om rău sau prost crescut. Cînd credea în mod cinstit că are dreptul la un anume lucru, și-l lua fără să-i pese de ce zic alții. Bucuria lui era că el putea să zică astfel de lucruri pe un ton foarte firesc, știind că nimănui n-o să-i treacă prin cap să-l numească om fără milă. Acum, după alergătura din timpul zilei credea sincer că el are dreptul la mîngîiere și ascultare.

— Uitasem... zise femeia bucuroasă că poate să-i dea iarăși dreptate. Știa că de multe ori Vițu, cînd făcea rost de bani, o ținea, ca pe o cucoană, îi aducea dimineața gustarea în pat, o ducea la cinema sau la un local să asculte muzică și să bea bere.

— Mi-e foame... se grăbi Vițu să consfințească privilegiul.

Cu un aer triumfător, nevastă-sa îi băgă sub nas un ou de gîscă.

— De unde-l ai? se miră Vițu. De unde l-ai procurat?

— Ți-l fac jumări că e mai spornic... clipi femeia cu șiretenie, prefăcîndu-se că uitase întrebarea.

Femeia se simțea bine văzînd cu cîtă poftă înfulecă jumările. „Așa să mă privească, așa e bine... își zicea nea Vițu, trăgînd cu ochiul la mutra fericită a nevesti-si. Așa o privesc și eu cînd o duc la local și nu știe să bea berea din sticlă... și cînd rîde la cinema."

— Nu vii în casă? Pentru cinci minute, să le dai măcar bună dimineața — îi spuse femeia cu voce rugătoare.

— Cum o să mă duc așa?

— Cine ți-a spus așa? se apără femeia — am eu niște mere și niște zahar candel... i le dai tu, ca din partea ta...

— Dă-le tu... spuse Vițu, cu voce înadins înceată ca să priceapă ea că numai așa e bine.

Femeia rămase cu farfuria în mînă, pironită de uimire.

Nea Vițu rîdea de mirarea ei.

— Acum... nu trebuia să te miri... îți explic eu diseară ce și cum...

★

Cînd frate-său, Lilică, își aducea aminte de el cu o damigeană de vin, nea Vițu dădea cîte o recepție în odăița lui cu pămînt pe jos. Erau chemați prietenii și vecinii și în primul rînd Țuțuleasca și Treișpemii, să se bucure și ei. Deși o ducea greu cu banii și, fiind război, alimentele se găseau anevoie, denumirea de recepție nu era pe deplin improprie. Se mînca și se bea bine, chiar dacă după aceea familia lui nea Vițu n-o mai scotea din ciorba de cartofi săptămîni întregi.

Fragment din romanul „BARIERA" de TEODOR MAZILU

Din pricina „teoriei" lui se certase odată cu nevastă-sa care îl servise pe un prieten de al lui de la Via cu o farfurioară de dulceață și un pahar de apă rece; exact ca în casa domnului Grecu.

Se făcuse alb de furie.

— Zi exact cum a fost!

— Acu faptul e consumat... — încercase femeia să-l liniștească, dîndu-i dreptate.

— Vrei să-ți spun eu cum a fost? se îndîrjise nea Vițu fără să țină seama că faptul era deja consumat. Ce, eu am scos apa din puț? Eu l-am servit cu dulceața?

— Să fi luat din banii de pălărie? se supărase și femeia, văzîndu-l atît de neînduplecat.

— Să fi luat din banii de pălărie... La nea Vițu mînia se schimba repede în tristețe. De tristețea lui îi era rușine femeii.

— Știi ce trebuia să-mi zici tu, ca să-mi faci plăcere?

Știa, dar voia să audă și din gura lui.

— Uite ce trebuia să-mi zici... — o sfătuise nea Vițu cu aceeași tristețe în glas care o rușina pe femeie. — Ia-ți adio de la pălărie... a venit Sile și am cheltuit banii de pălărie. Praful s-a ales de ei... — așa trebuia să-mi zici.

★

In casa joasă și cu pămînt pe jos, musafirii încăpeau cu greu; stăteau înghesuiți, care unde putea. Ședeau și pe pat, acolo era loc mai mult; veneau și cu scăunelele lor de acasă căci gazda avea cam puține.

La recepțiile de la nea Vițu se rîdea mult. Capul răutăților era Rădița, ea făcea galăgia cea mai mare; cînta reclama fabricii de stofe Dorobanțu:

— Mi-e dor, mi-e dor...
— De ce mi-e dor?
De stofele
Do-ro-ban-ți-looooooooooooor...

Fiindcă o ajuta să se suie pe masă, Treișpemii se simțea complice cu fata, lua parte la succes. Era cel mai încîntat: bătea din palme ca la teatru.

— Ia zi Rădițo, aia, cum fac ei amor... cînd se îndrăgostesc și ei...

— Care, tu? se prefăcea Rădița că nu-și aduce aminte.

— Ei, care... Aia de ai cîntat-o și la Sonsonel.

— Ce, tu, ei fac amor? se arăta mirată Țuțuleasca.

— Au și ei sentimente... rîse nea Vițu încîntat că tocmai Țuțuleasca pusese o asemenea întrebare.

— Unde e pălăria cu voal? se răsti Treișpemii care juca rolul unui fel de regizor.

— Uite-o colo lîngă etajeră...

Rădița își puse pălăria veche cu voal, de la tușa Caramela și se mînji cu ruj pe buze.

— Fii și tu, Rădițo, mai fasonată... o rugă taică-su nemulțumit de înfățișarea ei.

— Mai fasonată decît atîta nu pot...

Își dădu ochii peste cap și începu să cînte.

Ne-am întîlnit la Capri într-o seară...
Cînd stelele străluceau sus pe cer...
Amîndoi știam prea bine...
Că totul se va sfîrși...

— Unde e Capri? întrebă brusc Țuțuleasca somîndu-i pe toți să-i răspundă imediat, nedîndu-le răgaz s-o mai aplaude pe Rădița. Țuțuleasca punea întrebările cu atîta uimire și pasiune încît toți săreau să-i răspundă.

— In Italia... în Sud, răspunse Treișpemii trăgînd cu ochiul la nea Vițu să vadă dacă nu greșise.

— La miazăzi... traduse repede nea Vițu căruia expresia romînească i se păruse mai frumoasă. E o insulă Țuțuleasco... unde fac ei amor. Acolo se consolează ei cînd îi înșală nevasta cu subsecretarul. Își fac repede bagajele, cer la minister un pașaport, iau bilet de clasa întîi și se duc în Capri, să-și uite acolo amarul. Au camere cu vedere la mare și parchet pe jos... cum dracu să nu te consolezi...

— E-te-ai dracului... se mira iarăși Țuțuleasca, simțind nevoia să traducă în felul ei cele spuse de nea Vițu. Cum au o durere, cum călătoresc în vagonul de dormit. E-te-ai dracului, putorile...

Fericită că mai înțelese încă un lucru, se retrase în ea, să guste în tihnă descoperirea.

Rădița obosise. Era rîndul altora. Nea Vițu se întoarse spre Țuțuleasca.

— Ia zi, Țuțuleasco... cum a fost cu Maglavitul...

Foarte credincioasă în vremea aceea, Țuțuleasca cheltuise o grămadă de bani, să se ducă la Maglavit, să-l vadă pe Petrache Lupu. Țuțuleasca rîdea de prostia ei.

— Cheltuii și taxa copilului... Atunci l-am retras pe Romică... Credeam că-l văd pe dumnezeu....

Din pricina rîsului care-o stăpînea, Țuțuleasca nu reușea să spună exact cum a fost.

Nea Vițu nu se întrista din pricină că femeia nu izbutea să povestească întîmplarea cu Maglavitul. Se mulțumea s-o vadă rîzînd în hohote de prostia ei. El o ajutase să rîdă de astfel de lucruri. De aceea, cînd era bine dispus, o punea înadins să-i povestească cum a fost la Maglavit; o vedea rîzînd cu gura pînă la urechi și în felul acesta nea Vițu își lua singur răsplata. „Dacă nu eram eu, n-ajungeai tu să rîzi așa frumos.. Dacă nu eram eu rîdeai și acu ca proasta... madam Țuțuleasco..."

Țuțuleasca rîdea într-una. O durea însă că din pricina Maglavitului cheltuise banii de taxă și-l retrăsese pe Romică de la gimnaziu. Dar îi era recunoscătoare lui nea Vițu că o ajutase să nu se mai teamă de asemenea lucruri, să rîdă de ele.

— Ajunge, Țuțuleasco, ajunge... mai lasă și pe mîine... o rugă nea Vițu, deși îi făcea mare plăcere s-o vadă rîzînd. Admira rîsul femeii, cum își admira artistul opera; rîsul Țuțuleștei era opera lui.

După ce Țuțuleasca înceta rîsul, se trecea la partea tare a programului. Rădița lucra dimineața la atelier, ca legătoreasă, iar cîteodată, după-amiezile, se ducea la o cucoană, doamna consilieroasă, să-i facă curat. Odată o invitase să ia masa cu doamna consilieroasă. La aceste petreceri, Rădița își povestea impresiile.

— Să vă spun cum mănîncă ei... Rădița se strîmba vrînd să arate că nu e vina ei că o să trebuiască să vorbească despre lucruri urîte — consilieroasa tot timpul cu gura pe copii... „Tiberiu, ia salată că are vitamine... Tu, Olguța, de ce nu mănînci supica?" Olguța strîmba din nas, nu vrea supica. Atunci consilieroasa se enervează, trîntește furculițele și urlă... — Eu fac sacrificii, nu mi-am refăcut viața...

— Adică... ce e aia... nu și-a refăcut viața? întrebă Țuțuleasca intrigată că iarăși nu înțelege ceva.

— Adică... nu s-a măritat din nou... ca să aibă grijă de copii, de educația lor, să le semene lu' tac-su... — o lămuri cu blîndețe nea Vițu.

— E clar Țuțuleasco, nu? o întreba Treișpemii dornic s-o asculte mai departe pe Rădița.

— Ei, ce te grăbești, mă? se supăra puțin nea Vițu căruia nu-i plăcea să se meargă mai departe cu conversația pînă ce Țuțuleasca nu pricepea tot. Țuțuleasca se simțea prost că din cauza ei discuția se întrerupea, dar dorința ei de a cunoaște era mai mare decît rușinea. „Mai bine să se enerveze Treișpemii, dar să-mi intre în cap". Nea Vițu înțelegea neliniștea femeii și îi plăcea tăria cu care punea întrebările, nerăbdarea cu care aștepta să i se răspundă.

— Țuțuleasco... îmi place cum ne întrerupi cînd ne e lumea mai dragă... zău că-mi place...

Rădița aștepta în liniște ca Țuțuleasca să se dumirească, și bucuroasă că Țuțuleasca e acum și ea, în rînd cu toți, povestea mai departe.

— Dacă vedea consilieroasa că țîncii nu vor să mănînce, aducea vorba de răposat... îi dădea cu răposatul consilier tot timpul mesei. Lui tăticul tău, care e acum în ceruri, îi plăcea supa, mînca cîte trei găluște și mai cerea... Cînd trăia, aveam întotdeauna trufandale iarna... Cum le aducea el și le punea în bucătărie fără să observe nimeni...

— Om dintr-o bucată... — rîse nea Vițu, fericit că fiică-sa urăște atît de mult o asemenea lume. — Altul în locul lui... cine știe ce ar fi făcut, dar el, nu... aducea banul în casă, avea grijă de copii... Ce poamă era și răposatul... adăuga brusc nea Vițu, cu ură în glas. Avea o legătorie pe Filantropiei... cînd se certa cu amantă-sa nu dădea lefurile, sista plățile.

— Cum e, tu, Rădițo, la ei, un bărbat bun? căpătă iarăși curaj Țuțuleasca, știind că Rădița îi răs unde întotdeauna cu bucurie. Intrebarea păru tuturor ciudată, dar pesemne că femeia se gîndise mult la ea.

— Intîi de toate, coană Țuțuleasco... trebuie să fie pedant...

— Ce e aia pedant? se răsti Țuțuleasca necăjită că tocmai ea, Rădița, începuse atît de încîlcit.

— Stai... stai... o liniști Rădița rîzînd — Adică... îngrijit... coană Țuțuleasco... cămașa scrobită... butoni la ea... cravata... P-ormă... să fie spiritual, adică... să rîdă ca prostul tot timpul, dar nu cu gura pînă la urechi, ci sușotind, țopăind de la o cucoană la alta și să le zică ceva la fiecare... „Azi arătați mai bine ca niciodată... Doamnă, cînd ați întinerit atît de repede?". Chestii d-astea, de care noi rîdem... Apoi, coană Țuțuleasco... trebuie să fie distins, cu prestanță... adică țeapăn... — preciză Rădița fericită că găsise cuvîntul potrivit. — Să dea frumos din cap și să știe să sărute mîinile cucoanelor... Intîi de toate, trebuie, madam Țuțuleasco, să aibă o situație în societate...

— Ce situație în societate? rîse Țuțuleasca părîndu-i-se foarte nostimă expresia.

— Da, Țuțuleasco... o situație în societate... ce te miri așa?

— Adică cum, Țuțuleasco? — adăuga cu blîndețe Rădița — omul să aibă o fabrică pe lîngă casă, să nu-i moară copilașii de foame... un bloc, că doar n-o să doarmă în stradă... și să fie bine privit...

— Să fie băiat de viitor, Țuțuleasco... strigă aproape nea Vițu, dornic să explice el femeii cum stau lucrurile. Să aibă viitorul în față... Adică, să zică ministrul: Băiat energic... îl facem prefect de Romanați!

— Dar familia? Familia nu contează? sări Treișpemii dornic să-și dea și el cu părerea.

— Enorm... — îi dădu dreptate nea Vițu. Să fie de familie bună... adică și mă-sa și tac-su să fi jăcmănit la vremea lor... Dacă tu ai dat din coate și ți-ai făcut o situație, dar părinții tăi au fost așa și așa, e mai greu Țuțuleasco.

— E-te-ai dracului... asculta uimită Țuțuleasca, fericită și că mai înțelese încă ceva. — Și există femei care-și pierd capul după d-ăștia?

— Aoleo, Țuțuleasco... unele se sinucid din cauza lor, își curmă firul vieții la o vîrstă fragedă...

— E-te-ale dracului... putorile.... — izbucni Țuțuleasca înfuriată că există femei care se sinucid din pricina unor asemenea bărbați. Dar-ar boala în ele... putorile...

— O, Țuțuleasco... — oftă nea Vițu încîntat de mînia femeii și voind să mai pună paie pe foc. — Dar ele se sinucid cu pistoale mici, speciale... făcute expré...

— Cu pistoale mici... Și bucuroasă că mai pricepuse ceva, se retrase în ea să se desfete cu noua ei descoperire.

Cînd îi veni rîndul, Treișpemii aduse vorba despre comunicatele germane care ziceau că „retragerea se face pe poziții dinainte stabilite".

— Sînt ordonați... Pînă nu se stabilesc, nu se retrag.

Și Treișpemii povestea cum își imagina el o asemenea scenă pe front.

— Vine Feldmareșalul și zice: vedeți secțiunea dintre sud-vest? Pe aici o luăm la sănătoasa... Să nu vă sfîrîie călcîiele spre vest-sud...

Pe nea Vițu îl amuzau cel mai mult cuvintele radicale pe care le folosea Treișpemii.

— Secțiunea dintre sud-vest... Secțiune, ai... Bravo, mă, Treișpemii... Secțiune.

Țuțuleasca se ridică să deschidă fereastra — era mare fumăraie în casă. Impinse cu cotul paharul din fața ei, paharul căzu jos și se făcu țăndări. Fănică, din fundul patului unde ședea cocoțat, scoase un strigăt de uimire și de spaimă.

— Paharul de cristal... de la tușa Carolina.

Pe nea Vițu spaima băiatului îl supără rău. Il țintui atît de crunt cu privirea, încît Fănică se liniști brusc.

— Ia uite-te ce mirat e derbedeul.

Nea Vițu asistase odată la spargerea unui pahar de cristal în casa domnului Grecu. Doamna plîngea de durere: „Cadoul de la taică-miu... asta mai aveam de la el. Unde ți-a fost capul, ai?" Jalea din pricina paharului îl scîrbise... Terorizat la gîndul că o asemenea scenă se poate petrece și la el în casă, spuse liniștit dar cu hotărîre în glas, ca să nu mai urmeze nici o discuție:

— Las-o dracului de faianță...

Dar spaima lui Fănică continua să-l preocupe. De cîte ori își aducea aminte se întorcea spre el și-l privea amenințător. Ce ochi făcuse, al dracului copil... parcă luase foc casa... Paharul de la tușa Carolina... Auzi ce-i trece lui prin cap. Eu uitasem că-i de la Carolina și el, derbedeul, ține minte...

Spre sfîrșitul petrecerii, nea Vițu oftă, semn că uitase ceva foarte important. Ii certă pe toți cu privirea.

— Ce dracu facem aicea?... Trece timpul și n-am zis nimic de conducătorul statului? Il lăsăm așa? întreba nea Vițu, săgetîndu-i iarăși cu privirea.

— Dă-l în mă-sa... că acu se duce dracului... cîinele dracului... — izbucni Țuțuleasca.

— Singur, Țuțuleasco? se arătă nea Vițu mirat și nemulțumit.

— A, nea Vițule... rîzi de mine?... Ce, a venit singur? Cu Hitler și cu Benito, toți să se ducă dracului.

„Așa Țuțuleasco... lămurește-mă că sînt greu de cap", o asculta nea Vițu cu mare încîntare.

— Nu l-a adus Hitler? Nu i-a dat el puterea, ai? Nu i-au cedat liberalii și țărăniștii locul, nu i-au zis poftim, ei, cu gura lor?

Infierbîntată, Țuțuleasca explica situația. Nea Vițu asculta atent, încordat, să nu piardă nici un cuvînt, din tot ce spunea femeia. Ii plăcea să primească lecții de la cei cărora el le explicase cum stau lucrurile.

„Așa, Țuțuleasco, deschide-mi ochii, repeta ideea că sînt greu de cap".

De la aceste ciudate petreceri, oamenii nu se retrăgeau la casele lor, pînă nu-și băteau joc de tot ceea ce era străin și ostil sufletelor lor. Era ca un fel de beție. Nea Vițu nu se mai sătura.

— Unde-i „Universul" cu discursul suveranului?

Deși era lipsă de hîrtie, un ziar care conținea o prostie de-a suveranului sau de-a conducătorului devenea sacru și inviolabil. Nea Vițu împăturea ziarul și-l ascundea frumos în șifonier. Nimeni nu se atingea de ziar: prostia îl apăra de sacrilegii și îi dădea viață lungă...

★

Totdeauna i se întîmpla ceva pe drum. Era atent la tot ce vedea, îi plăcea să povestească cele văzute la toți ai casei. „Să vedeți ce am pățit în colț la Sebastian". Nea Vițu împărțea imediat fiecare observație sau impresie. „Asta e bună de Fănică... o să rîdă... e de-alea care-i plac lui..." „I-o spun Răditei, sînt curios ce mutră o să facă".

Nea Vițu se amuza pe socoteala oamenilor cărora nu li se întîmpla nimic pe drum. Pe această temă îl necăjea pe domnul Rădulescu, vecinul său, om umblat și pictor de firme.

Domnul Rădulescu mergea des în oraș, avea treburi și în Calea Victoriei. Pictorul nu mergea la cinema în cartier, ci în centru, la Arpa și Trianon. In ciuda deselor călătorii, nu observase și nu i se întîmplase nimic. Nu era prost, dar era „un cinic", așa cum singur mărturisea la al treilea pahar de verde, îmbujorîndu-se de plăcere. Se fudulea cu cinismul lui, ca și cum ar fi fost un titlu de noblețe, ținea să amintească tuturora că e „un cinic". El era cinicul mahalalei.

Domnul Rădulescu își explica scepticismul prin viața furtunoasă și nu lipsită de satisfacții pe care o trăise în tinerețe și prin decepțiile care i-au urmat. Dar domnul Rădulescu își înfrumuseța și-și glorifica decepțiile, iubea mai mult sfîrșitul iubirii decît începutul ei, iubea mai mult scrumul decît flacăra. Era ciudat cu cîtă poezie trăia domnul Rădulescu sfîrșitul tuturor lucrurilor. Poveștile de care își amintea cel mai des erau scenele de despărțire de fostele lui iubite.

— Să vezi, domnul Vițu, cum a fost... Ședeam la masă, mîncam și beam. Ii plăcea să bea. Dar femeile-s proaste, beau vermut. Ședeam atunci la Țuțuleasca, în camera din fund, complet renovată. Era și o zi frumoasă, toamna. Deodată văd că se scoală de la masă, se duce la șifonier și se îmbracă. Ce faci? o întreb. Ai matineu? N-am matineu, Nicule. Atunci ce ai? A început să rîdă. Rîdea foarte frumos. Dumneata n-ai cunoscut-o, n-ai de unde să știi cum rîdea. Intrebă-l pe Sonsonel, el a fost odată la mine și a văzut-o rîzînd. Mi-am dat seama că se simțea jenată. Dar era fericită, avea în ochi o strălucire de bucurie. Parcă pleca în vacanță la băi... Nicule, îmi spunea ea, continuînd să zîmbească... Nicule. Căuta să-și astîmpere rîsul, să vorbească serios. Se chinuia să fie serioasă, dar nu putea. „Nu te mai iubesc..." După asta a devenit și mai veselă și mai sigură în mișcări. Căpătase chiar prestanță. Și-a aranjat toaleta în fața mea, am ajutat-o la bagaje. A pus mîna pe clanță, a deschis ușa, și-a scos pantofii să nu se murdărească — plouase — și a plecat.

Apoi, după ce termina, se întorcea triumfător spre nea Vițu:

— Ei, n-a fost frumos?

Pictorului îi plăcea de asemeni să povestească cum a fost dat afară de la serviciul din Calea Victoriei.

— N-a procedat brutal... deși putea s-o facă... ce-l costa?.. A fost plin de tact... asta m-a mișcat... nea Vițule... ceea ce-mi plăcea la el cel mai mult tocmai asta era...

— Era un om fin...

— Era un om fin... degeaba rîzi. A venit și mi-a zis: „Domnule Rădulescu, dumneata ai mare talent. Foarte mare talent. Poți să faci tablouri frumoase, ca Grigorescu. Atunci, nu-i păcat de dumnezeu să-ți pierzi timpul, să-ți irosești talentul? Dacă te-aș opri la mine ar însemna să-ți înnăbuș talentul, ori eu, domnule Rădulescu, am multe păcate, dar în fața talentului mă închin..."

Nea Vițu asculta uimit.

— Ei, n-a procedat foarte inteligent? zîmbea pictorul privindu-l de sus pe nea Vițu.

Cinismul era în imaginația domnului Rădulescu un fel de academie, o universitate, unde ajungi după ce ai trăit și ai văzut multe. Pictorul n-a trăit și n-a văzut multe. I-a fost deajuns să verse după un pahar de Tokai și să fie părăsit de o artistă.

Cînd cineva se ducea în oraș să se îmbrace sau la doi pași, la „Grecu", să ia de cîțiva lei zahăr candel, la întoarcere nea Vițu se năpustea asupra lui, îi cerea amănunte: „Ia zi, ia zi mă, cum a fost?" De aceea-i era necaz că tocmai de la domnul Rădulescu nu reușea să scoată nimic.

Iar nu i se întîmplase nimic, pe tot drumul, din Broscăriei pînă-n Rond.

— Dă-o dracului, domnule Rădulescu... pe o așa distanță mare...

Domnul Rădulescu era mîndru că nu observase nimic.

— Am eu destule pe-ale mele... Ce să mai observ? Dacă ai fi trecut și tu prin ce situații am trecut eu...

— Aș fi fost și eu ca tine, ai? rîdea nea Vițu. Aș fi semănat la caracter cu tine — se amuza nea Vițu din ce în ce mai vesel și mai bine dispus. Presupunerile rele pe seama caracterului său îi aduceau veselie; le socotea absurde și prostești.

— Mă vezi pe mine mergînd pînă la Rond fără să pățesc ceva?

Știindu-se puternic, nea Vițu se distra pe seama închipuitelor sale păcate.

— Hai, mă... pictorule... ia dă-mi tu arama pe față... Ce taci, mă? se supăra nea Vițu văzînd că pictorul nu îndrăznește să scoată o vorbă — zi, mă, că numai gura-i de mine... zi și tu că aparențele înșală, că una zic și alta fac... ce dracu, ai doar studii la bază...

Pictorul tăcea: nu știa ce să zică. Nea Vițu, amuzîndu-se de încurcătura pictorului, continua să se roage de el.

— Hai, domnu Rădulescu... zi măcar că numai gura e de mine...

Domnul Rădulescu dădea verdele pe gît.

— Ce să zic, mă? Ești dat dracului...

Desen de N. MOCANU

Muzica poeziei eminesciene

Gîndind la bogăția fără seamăn
ce-ai hărăzit poeziei drept veșmînt,
în noi sînt toate fibrele, un cînt,
mlădițe ale versului tău reavăn.

Tulburătorul zvon de corn
al muzicei poeziei tale,
ne-nvăluie în vraja diafanelor petale,
și către ea mereu se-ntorn.

Poeți și marile mulțimi,
cum florile se-ntoarnă spre lumină,
ca-n melodia cristalină,
inima ta și mai aproape s-o simțim.
aprilie 1959

Camil BALTAZAR

La Ipotești

Poate pădurile de altădată,
ori liniștea comunei, rourată,
ori numai gîndul lui rămas în timp,
acestor dealuri suflet nepieritor și nimb;
de unde vin aceste foșniri și lungi ecouri
la ceasul cînd luceafărul își taie
deasupra Ipoteștilor, prin nouri,
cărarea lui subțire de văpaie?

Din drumurile lungi, tulburătoare,
n-a mai rămas niciunul nebătut.
Sînt eu în noaptea asta oare
Miron sortit de ursitoare
să caute un vis necunoscut,
ori fiul Dochiei sub tei culcat,
ori poate sînt Mușatin în codrul fer[illegible]t?

Imagini dragi, întoarceți-vă iară,
v-aduc lumina vremilor de-acum,
să v-arătați în forma voastră clară
desprinsă din taverna proletară
a timpurilor prăbușite-n scrum.
Coboară pacea serii peste toate,
cumpăna zilei urcă-n slăvi cerești.
Copilărie, ceasuri depărtate,
sălbăticie și singurătate,
întoarce-te din codru pe-nnoptate,
întoarce-te din nou la Ipotești.

Auzi, Mihai? Ce liniște se lasă!
Era și-atunci la fel cum văd eu azi?
Pe drum coboară vitele spre casă,
rămîne lacul singur în izlaz
împrejmuit de trestii și tăcere,
și vîntul în salcîmi și peste tei
îndepărtat, ușor și parfumat.
Auzi? din anii tăi spre anii mei
cineva parcă iarăși a strigat!

Să fi chemat moș Miron prisăcarul
din margine umbrită de păduri?
Ori Gheorghieș bătrînul, căminarul,
ori glasul lui, ce-n mine-l tot murmuri,
izvor ascuns adulmecat de ciută?
Cazi pulbere stelară nevăzută
și luminează-mi fruntea să-nțeleg
în noaptea asta basmul lui întreg.

Deschisă-i poarta, aplecat salcîmul,
în jurul casei, nimeni. Mai în sus,
întors parcă de undeva, tărîmul
atîtor amintiri ce n-au apus
aievea-n preajma teilor aduce
din umbrele lăsate mai demult.
Rămîne gîndul rezimat de-o cruce,
trec dincolo de cimitir și-ascult,
poate bătăi de clopot, poate vîntul
foșnind prin holdă. Totul reînvie,
Raluca parcă trece prin ogradă,
il strigă pe Mihai, dar nu-i răspunde.
Mihai, de-o vreme cine știe unde,
prin care părți de țară întîrzie?
Ascunsă sub coroanele de tei,
bisericuța stă de-o veșnicie
cu tot ce-ai petrecut, copilărie,
ascunsă-aici, sub streșinile ei.

Auzi, Mihai? Din iarna sfintei Dochii
ce umbre albe-ți coperiră ochii?
Ori poate-acestor locuri li-i dus pe veci copilul
să reînvie umbrele Walhalei,
ori între țărmii-nalți ai frunții sale-i
rostogolit în valuri large Nilul?
Poate-i pe mări adînci legănătoare,
ori în păduri, culcat lîngă izvoare...

...El e, întors acum în clar de lună
cu oamenii pe uliți împreună.
Luminile-s aprinse la ferești.
Luceafărul strălucitor deasupra
reînnoindu-i peste toate umbra,
l-a readus aici la Ipotești.

Ion HOREA

70 de ani de la moartea lui

MIHAIL EMINESCU

Eminescu în timp

La fiecare 15 iunie, Eminescu adaugă încă un an existenței lui de-a pururi. Crescînd, el se dezvoltă și se schimbă, fiindcă acesta este destinul unui mare poet. Fondul concepțiilor lui nu rămîne imobil, nu se poate reduce la un singur cuvînt sau o frază, care l-ar putea reprezenta, chiar dacă opera lui ar fi pierdută pentru noi. Adîncimea poetică este ilimitată și inepuizabilă și, de aceea, opera marilor poeți călătorește în timp, trezind mereu un alt fel al interesului, un interes nou. Există două moduri ale istoricității literare: legătura operei cu timpul ei, a aceleiași opere cu timpul nostru. Poetul reprezintă timpul său, stările, luptele, năzuințele acestuia, dar totodată, el poate da un răspuns timpului de azi. Mesajul poetic nu se istovește odată cu vremea care l-a provocat; din adîncimea lui se lămuresc tot alte și alte înțelesuri, adresări noi, prinse de epocile succesive, bucuroase să le răspundă. Așa s-a întîmplat cu toți marii poeți ai lumii, figuri în veșnică schimbare, în palingenezie neîncetată. Iată-l pe Rabelais. După o sută și mai bine de ani de la apariția cărții lui, înțelesul acesteia era aproape pierdut pentru clasicii francezi. La Bruyère (Des ouvrages de l'ésprit, 43) scria : „Rabelais este de neînțeles; cartea lui este, orice s-ar zice, o enigmă inexplicabilă, o himeră cu chipul unei femei frumoase și cu picioarele și coada unui șarpe sau ale altui animal încă mai diform; o unire monstruoasă a unei morale fine și ingenioase și a unei corupții impure". Se vede bine că reprezentantul clasicismului francez îl judecă cu criteriile civilizației de curte, cu metrul convenientelor și al bunului gust. După aproape alte două sute de ani, romantismul îl vede altfel pe Rabelais. Victor Hugo (în William Shakespeare, I, II § XII) îl aseamănă pe Rabelais cu Luther, recunoaște în el pe titanul care răstoarnă teocrațiile: „In timp ce Luther reforma, Rabelais batjocorea. Cine și-a atins mai bine scopul? Rabelais batjocorește pe călugăr, pe episcop, pe papă... Papalitatea murea de indigestie; Rabelais îi face o farsă. Farsă de titan. Veselia pantagruelică nu este mai mică decît voioșia jupiteriană.. Cine a citit pe Rabelais are în fața ochilor această confruntare severă, masca teocrației privită fix de masca comediei". Este interpretarea romantismului democrat și libertar. Sîntem departe de incomprehensiunea clasicilor. Balzac îl va numi pe Rabelais „cel mai mare spirit al epocii moderne". Critica modernă s-a ocupat stăruitor de condițiile de apariție ale marilor poeți și ale operelor lor. Mai puțin tratată este problema receptării lor succesive sau simultane, dar din diferite puncte de vedere, din unghiul unor tendințe variind după clase sociale, curente literare etc.

S-ar putea întreprinde, în acest spirit, o cercetare interesantă asupra receptării lui Eminescu. Maiorescu oferea contemporanilor interpretarea lui idealistă, nejustă : „Cu melancolie impersonală (Eminescu) își căuta refugiul într-o lume mai potrivită cu el, în lumea cugetării și a poeziei. De aci Luceafărul cu versurile de la sfîrșit". Dobrogeanu-Gherea înfățișează „însemnătatea și înțelesul social al operei lui Eminescu". „Pricina de frunte a curentului decepționist în literatura noastră este păcătoșenia civilizației burgheze introdusă la noi după 1848, scrie Gherea. Sărăcirea țăranilor, corupția claselor mai luminate, alergarea după bani, lipsa de idealuri, intrigile, nimicirea caracterelor sînt atîtea și atîtea lucruri pe care nu s-au așteptat bătrînii liberali să le vadă, ca urmare a întemeierii civilizației burgheze apusene la noi... A fost dar de ce să deznădăjduiască un poet cu inima simțitoare, în care aceste ticăloșii loveau ca ciocanele în ilău". Este cunoscută concluzia pe care o scoate Vlahuță: „Eminescu a fost toată viața lui adevăratul tip al proletarului intelectual în civilizația noastră burgheză". Perpessicius a dat în volumul III al ediției sale critice o serie de extrase din critica eminesciană, care ar putea oferi prima temelie a unui studiu asupra receptării lui Eminescu în timp. Continui a spicui din acest material. Iorga vede în poet „expresia integrală a sufletului romînesc". Este o interpretare naționalistă, care se substituie înțelegerii sociale anterioare, juste, a lui Gherea și Vlahuță. In 1931 întîmpin o încercare de corectare a caracterizării, devenită tradițională, asupra așa-zisului „pesimism" al lui Eminescu. Este a lui O. Densușianu, care scrie: „Ce putem crede mai în acord cu întreaga manifestație a sufletului eminescian? Incontestabil că aducea anumite porniri de privire întunecată a vieții, de decepționism, însă nu suveran, nu doborîtor, pentru că nu trebuie să uităm: Eminescu avea și un fond însetat de lumină".

Nu voi aminti aci propria mea interpretare de acum aproape treizeci de ani, decît pentru că astăzi aș modifica-o, cum am făcut-o de altfel în studii ulterioare. Scriam în Poesia lui Eminescu, 1930: „Subita răsturnare de perspectivă (produsă de Eminescu) a eliberat în sufletul nostru o provizie de forțe subiective, puternice și proaspete. Ceea ce s-a numit deci îndată după moartea poetului «răul eminescian» era mai degrabă o criză de creștere". Simțeam de pe atunci nevoia să mă despart de decepționism, de pesimism, scriind: „Din poezia lui Eminescu s-a răspîndit astfel o contagiune necesară, în lipsa căreia tînărul de altădată ar fi rămas școlarul neștiutor din ajun, dar pe care bărbatul de mai tîrziu a trebuit s-o întreacă". Imaginea lui Eminescu a evoluat puternic prin studiul și publicarea postumelor, în lucrările lui G. Călinescu și Perpessicius. A ieșit la iveală un Eminescu titanic, revoluționar, cioplitor al unor viziuni largi, din care poeziile publicate în timpul vieții înfățișează numai cîteva aspecte.

Asistăm astăzi la transformarea cea mai profundă a imaginei eminesciene din cîte s-au succedat din momentul în care s-a produs prima ei intipărire. Socialismul vede, pe drept, un alt Eminescu. S-a renunțat la interpretarea idealistă a lui Eminescu, ca un fenomen poetic, desprins de condițiile lui, de timp. A învins pe bună dreptate înțelegerea socială a lui Gherea și Vlahuță. Dar caracterizarea lui Eminescu ca un poet pesimist, comună celor mai mulți dintre criticii trecutului, este considerată azi, în mod justificat, nesatisfăcătoare. Noi vedem în cel mai mare poet al poporului nostru pe luptătorul pentru dreptate, pe satiricul vechii orînduiri, pe poetul patriot, pe pictorul naturii și pe cîntărețul tradițiilor naționale, pe poetul care urmărește în creația sa adevărul, mintea cea mai bogată și mai adîncă a epocii sale, stăpîn pe vastele perspective ale gîndirii și ale culturii. In contact neîntrerupt cu toate sursele inspirației populare, unul din ziditorii hotărîtori ai inteligenții și sensibilității romînești din secolul al XIX-lea. Altădată era prezentat un Eminescu întors către trecut. Astăzi atrage atenția în mod firesc chipul poetului orientat către lumea ce vine, mesajul său adresat viitorimii. Repartizăm accentele altfel ca în trecut, asupra diferitelor creații eminesciene. Bucăți rămase neobservate de critica și filologia eminesciană anterioară, dobîndesc însemnătate deosebită, ca de pildă poezia Aducînd cîntări mulțime, în care scînteiază noua imagine a lui Eminescu trimițînd chemarea sa către noi :

Aducînd cîntări mulțime
Și mai bune și mai rele,
Mă întreb cu îndoială,
Cine caută la ele?

Cată cei ce noaptea, ziua,
Își muncesc sărmana minte —
Plebea multe știutoare
Pentru pîne, pentru linte?

. . . .

Sau acei care-și pun osul
Carul statului de-l mișcă?
Ah, prea știi mai dinainte
Tot ce-i doare și ce-i pișcă.

Eu nu pot să le dau lefuri,
Nici onori, nici pensiune.
Nu-s în stare nici să judec
Merite pentru națiune.

Toți acei ce-n astă lume
vor ceva... mă lase-n pace,
Eu nu voi nimic, nimica,
Decît pace, pace, pace.

Și de-or trece pe-aste șiruri
Ochii cei cuminți de fată
Sau a junelui privire
*De visare îngrecată,**)

De vor trece într-o viață
Doruri multe-indefinite :
Or privi sub flori albastre
Aste pagine citite.

Și dureri scînteietoare
Și tablouri înfocate
Vor pătrunde tremurînde
Aste suflete curate,

Da, la voi se-ndreaptă cartea-mi,
La voi inimi cu aripe.
Ah! lăsați ca să vă ducă
Pe-altă lume-n două clipe.

Tudor VIANU

---

*) arhaism pentru *îngreunată, rămasă grea.*

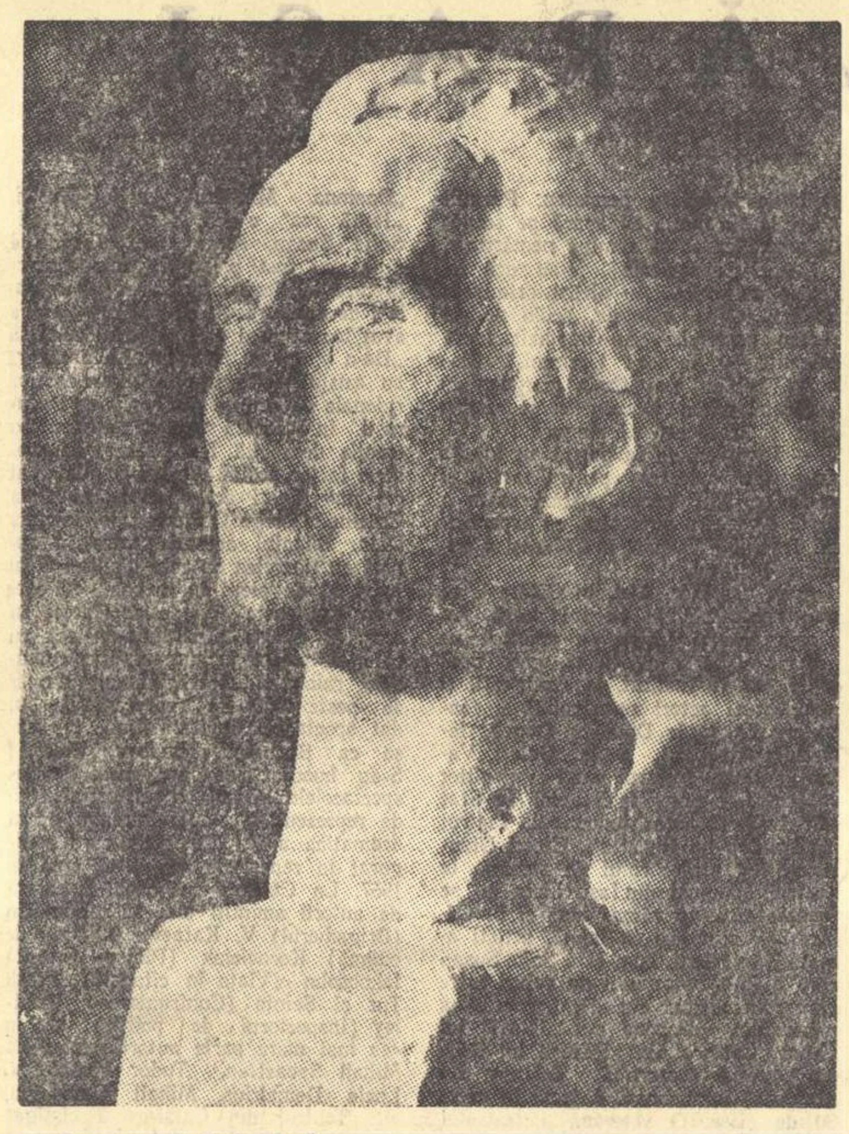

Sculptură de ION VLAD

Conferința tovarășului Mihai Beniuc

(Urmare din pag. 1)

din punct de vedere al timpului, au, în bună măsură, dreptate. Eminescu a scris „Impărat și proletar" în prima sa variantă, pe la vîrsta de 18—19 ani, încă înainte de Comuna din Paris. Forma care circulă astăzi este o variantă rezultată și din evenimentele care s-au petrecut în Franța și a suferit anumite modificări pe care le-a impus poetului criticul Titu Maiorescu. Prima variantă este mult mai puternică, este mult mai caracteristică, prin ceea ce se petrecea în sufletul poetului care luase legătură cu problemele mari ale timpului său. Insă, ca imagine poetică, nimic nu-l caracterizează mai bine pe Eminescu, la începutul carierii sale, decît felul cum el însuși descrie Demonul. E o imagine desigur romantică a Demonului care se ridică împotriva tiraniei, împotriva asupririi și răscolește poporul ca să răstoarne pe cei ce-l jefuiesc și îl apasă de sus. Fata de împărat care îl iubește pe Demon îl vede astfel:

Ea? — O fiică de rege, blondă-n diadem de stele
Trece-n lume fericită, înger, rege și femeie;
El răscoală în popoare a distrugerii scînteie
Și în inimi pustiite samănă gîndiri rebele.

. . . .

Ea-i vedea mișcînd poporul cu idei reci, îndrăznețe:
Ce puternic e — gîndi ea, cu-amoroasă dulce spaimă :
El prezentul îl răscoală cu-a gîndirilor lui faimă
Contra tot ce grămădiră veacuri lungi și frunți mărețe.

El ades suit pe-o piatră cu turbare se-nfășoară
In stindardul roș și fruntea-i aspră-adîncă, încrețită,
Părea ca o noapte neagră de furtune-acoperită,
Ochii fulgerau și vorba-i trezea furia vulgară.

Acesta este Eminescu în faza lui incipientă, cînd se simțea ca o forță venită de jos, capabilă să răstoarne în drumul ei tiranii, să surpe tronuri. Dar viața l-a învățat repede pe Eminescu că drumul acesta, spre a cuceri și elibera, este, la fiecare pas, barat de greutăți. Intoarcerea în țară din străinătate, din acest punct de vedere, i-a slăbit poetului elanul inițial. Il găsim încă puternic în „Impărat și proletar", poem adeseori înțeles greșit, prin faptul că se încheie cu cunoscutul vers:

Că vis al morții eterne e viața lumii-ntregi,

dar care este pur și simplu citarea unei gîndiri a împăratului doborît și convins că lumea și împărăția și strălucirea lui s-au întunecat pentru totdeauna.

Eminescu a rămas totdeauna credincios acestor idealuri inițiale ale sale, prin marea sa compasiune pentru suferința poporului. Poemele scrise mai tîrziu, între care și „Viața", unde el descrie pe muncitoarea ce țese pînza pe care o vor purta cei bogați și în care munca va fi valorificată și transformată în aur de negustori, e o dovadă a acestei dragoste nețărmurite a poetului pentru popor.

„Scrisorile" sale, formă mai accentuată a urii sale împotriva exploatatorilor, sînt iarăși dovezi ale faptului că el niciodată n-a rupt legăturile cu oamenii de jos. Mai mult, chiar, ceea ce multora ar putea să li se pară neverosimil, în aceeași linie a poemelor cu caracter profund social, se înscrie această capodoperă nu numai a creației sale, ci a literaturii romîne care este „Luceafărul". Mulți poate vor întreba : „Luceafărul" este un poem cu caracter social? Da, „Luceafărul" este unul dintre cele mai caracteristice poeme sociale ale lui Eminescu, care caracterizează perfect starea sufletească a poetului, scîrbit de lumea în care trăia și pe care trebuia să o slujească pentru a-și cîștiga o bucată de pîine, o lume în care totul era fățărnicie, perfidie, falsitate, pînă și dragostea. Și dragostea era o marfă care se transforma în bani, în negoț, în socoteli de parvenire socială.

Scrisoarea care poartă titlul de a V-a în cronologia obișnuită și care se mai numește și „Dalila", precum și alte scrisori care tratează despre dragoste, pun exact aceeași problemă pe care o pune în realitate și „Luceafărul". Numai că „Luceafărul" rezolvă problema altfel decît o rezolvă „Scrisorile". O rezolvă anume prin transformarea radicală a imaginii inițiale a demonului revoltat, răscolind cu idei îndrăznețe poporul, într-un luceafăr rece, disprețuitor, convins că în această lume în care el trăiește, pentru el nu există nimic. Și această lume în care trăia Eminescu era societatea burghezo-moșierească de la sfîrșitul veacului al nouăsprezecelea.

Eminescu niciodată nu a urît viața, luată în general. Gîndiți-vă numai la „Sara pe deal", care este una dintre cele mai optimiste, dintre cele mai frumoase poezii ale lui Eminescu și poate ale literaturii noastre luate în ansamblu. Poezia aceasta este scrisă după „Luceafărul". Deci, nu pe viață ca viață, nu pe frumos ca frumos era supărat Eminescu. El era supărat pe mai-marii timpului care sluțeau viața și nu o lăsau să se dezvăluie așa cum trebuie să fie ea, liberă și luminoasă.

Dacă vom parcurge de la un capăt la altul acest drum al lui Eminescu, „Demon" — „Luceafărul", adică atitudinea de răzvrătitor de la început cu atitudinea de dispreț de la sfîrșit, noi vom găsi totdeauna, ca o contrapondere a acestei atitudini finale, ideile lui generoase și dragostea lui pentru popor, patriotismul și, în același timp, ura față de dușmani.

(Continuare în nr. viitor)

Eminescu al nostru

Ne îndepărtăm tot mai mult de epoca lui Eminescu. Fiece an care se duce, fiece nouă înfăptuire pe drumul socialismului, lichidează moștenirea sumbră a veacului, căruia marele poet i-a fost martor, și îngroapă lumea pe care și el a disprețuit-o, a urît-o, a condamnat-o. Realitățile din care a izvorît tragismul cîntării sale, se cufundă cu fiecare zi în trecut — „și niciodată n-or să vie iară". Generațiile noi care se ridică nu vor cunoaște niciodată gustul amar al muncii exploatate, nici deznădejdea, neîncrederea în viitor.

Epoca lui Eminescu rămîne, așadar, tot mai în urmă — dar cîntecul său, minunea poeziei eminesciene merge împreună cu noi, mereu, din ce în ce mai a noastră, multiplicîndu-și ecoul în conștiințe.

De unde vine această permanență? Care este taina veșniciei tinereți a poeziei lui Eminescu?

Firește că marea artă a poetului, puterea sa vrăjită de a mînui cuvîntul, au rămas și vor rămîne comori permanente ale poeziei eminesciene, izvoare nesecate de încîntare, atîta timp cît limba romînească va fi vorbită și înțeleasă.

Dar mai presus de acestea și de o valoare încă mai durabilă, singura mereu adevărată pentru veacurile ce vor veni este forța cu care Eminescu însuși s-a rupt de orînduirea contemporană lui, n-a vrut să-i aparțină, s-a distanțat de ea, s-a îndepărtat de ea. Uneori a avut chiar conștiința că acea orînduire și lumea care o caracteriza reprezentau un trecut, erau învechite, perimate, cu toate că abia își începeau existența lor istorică. A spus-o fără înconjur, a strigat-o ca pe un protest, în „Epigonii", în „Inger și demon", „Impărat și proletar", „Egipetul". O vreme crezuse chiar că poate lupta, — pentru un ideal mai larg sau măcar pentru mărunte schimbări în folosul celor mulți ; îndemnul proletarului din poem l-a purtat în suflet poetul însuși, încercînd să umple cu el, pe alocuri, rînduri ale articolelor de ziar pe care le scria. A ajuns la convingerea că el, poetul, nu poate schimba nimic ; „Scrisorile", „Glossă" dau glas acestei mîhnite convingeri. Mai mult decît atît, poetul simte îndurerat că nu mai are nici puterea să încerce coardele care, cîndva, se încumetaseră în cîntări mai încrezătoare :

Să smulg un sunet din trecutul vieții,
Să fac, o suflet, ca din nou să tremuri
Cu mîna mea în van pe liră lunec ;

Pierdut e totu-n zarea tinereții
Și mută-i gura dulce-a altor vremuri,
Iar timpul crește-n urma mea... mă-ntunec!

Eminescu i-a refuzat totul orînduirii capitaliste ; a refuzat pînă și să mai fie el însuși poet în această orînduire. Nu i-a acordat dreptul și nu i-a recunoscut capacitatea de acces la poezia sa, la lumea sa, a poetului, la universul lui de gîndire și simțire:

Trăind în cercul vostru strîmt
Norocul vă petrece
Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor și rece.

Filozofia aceasta a renunțării nu e o tristă însingurare de mizantrop, nici poză romantică ; este atitudinea unui protestatar și prin aceasta Eminescu s-a îndepărtat el însuși, s-a rupt de orînduirea contemporană lui, apropiindu-se de epoca și mentalitatea noastră. Dar e atitudinea unui protestatar care n-a aflat calea luptei și a ostenit s-o mai caute, sfîrșind, dezorientat, prin a se îndoi de însăși existența unei putințe de salvare.

Drama lui Eminescu este așadar una de ordin social ; ea este rezultatul unei înfruntări între poetul reprezentant al unor mulțimi și între anumite forțe ale societății — acele forțe pe care și noi, cei de azi le-am urît, dar pe care le-am doborît de la putere și sîntem pe cale de a le lichida. Orînduirea noastră socialistă a desființat toate puterile pe care se sprijinea burghezia și a căror prăbușire o dorea proletarul lui Eminescu. Cu șirul de proteste pe care un popor întreg, o întreagă umanitate le-a ridicat împotriva exploatării, glasul lui Eminescu este dintre cele mai pline de răsunet în inimi, prin marea durere a poetului care, deși a renunțat la luptă, n-a încetat să pronunțe sentința de condamnare a unei clase, a unei orînduiri. E o zădărnicie viața lor, a celor ce reprezintă orînduirea burgheză — strigă poetul ; să nu-ndrăgești nimica din lumea *lor* ; „pe-alături te strecoară" și „nu te prinde *lor* tovarăș", oricît ei te-ndeamnă și te cheamă.

Insingurarea lui Eminescu este, prin urmare, o formă a împotrivirii sale față de o societate pe care și-o știa dușmană lui și umanității celei numeroase. Acestei umanități, mulțimilor, li se adresează poetul în *Glossă*, îndemnîndu-le să refuze și ele orînduirii orice sprijin, să reteze orice punți de înțelegere. Intre chemarea proletarului: „Zdrobiți orînduirea cea crudă și nedreaptă / Ce lumea o împarte în mizeri și bogați" și între retragerea îndurerată din **Glossă**, din **Luceafărul**, din **Scrisori**, trebuie să vedem în primul rînd nu deosebirea de mijloace preconizate în lupta socială, ci să descoperim continuitatea unei atitudini față de orînduirea contemporană poetului. Eminescu a putut fi un deznădăjduit dar nu un renegat; un înfrînt dar nu un sperjur. Războiul său cu clasa burgheză a fost declarat odată pentru totdeauna. Și chiar dacă în cursul anilor el a crezut, temporar în anumite false soluții, acestea toate n-au fost prilejuri de a-și îmblînzi ostilitatea ci motive de a și-o adînci atît de mult, încît a mers pînă la a reteza orice punți către orînduirea burgheziei. Această filozofie socială nu e una a pesimismului total, așa cum a încercat să acrediteze burghezia. Dimpotrivă, Eminescu a crezut cu toată puterea sufletului său în frumusețile naturii, în dragoste, în gloria eternă a eroilor, în popor :

Clopotul vechi împle cu glasul lui sara,
Sufletul meu arde-n iubire ca para.
. . . .
Lîngă salcîm sta-vom noi noaptea întreagă
Ore întregi spune-ți-voi cît îmi ești dragă.

In poezia lui Eminescu a răsunat unul din cele mai înflăcărate cîntece de slavă închinate puterii oamenilor de a iubi — de a fi îndrăgostiți, de a iubi viața — „Dragostea învinge moartea" — proclamă poetul. Și în „Strigoii", acest imn închinat vieții este formulat cu puterea unei legi a firii mai tare decît forțele naturii ; dragostei lui Arald, bătrînul mag îi supune întreaga fire, pentru a-i învia logodnica :

Stihii a lumii patru, supuse lui Arald
Străbateți voi pămîntul și a lui măruntaie,
Faceți din piatră aur, și din ingheț văpaie,
Să-nghețe apa-n sînge, din pietre foc să saie
Dar inima-i fecioară hrăniți cu sînge cald.

Și ce anume apără vitejii osteni ai lui Mircea care spulberă ordinea turcească, „La Rovine în cîmpii", dacă nu *viața*, viața pașnică pentru ca dragostea să poată înflori în toată puritatea ei. Ne amintim? După crîncena bătălie, după ce „păgînătatea e ca pleava vînturată", după ce

Risipite se-mprăștie a dușmanilor șiraguri
Și, gonind biruitoare, tot mereu a țării steaguri,

apusul soarelui încunună „creștetenalte ale țării" „cu un nimb de biruință".

In slujba cui această desfășurare de vitejie, pentru cine și pentru ce a luptat Mircea și vitejii săi? Pentru ca, lîngă cortu-i unul dintre eroii bătăliei să poată sta, „zîmbind de-o amintire, pe genunchi scriind o carte, s-o trimită dragei sale, de la Argeș mai departe" :

De din vale de Rovine
Grăim, doamnă, către tine,
Nu din gură, ci din carte,
Că ne ești așa departe.

Prin ce a urît, prin ce a iubit, Eminescu s-a depărtat și el de orînduirea veacului său și, depărtîndu-se de ea, s-a apropiat de epoca noastră. El a vestit în chip tragic falimentul acelei orînduiri și a atacat, o vreme, cu toată uriașa-i forță poetică, pilonii ei de susținere. Neputîndu-i dărîma, a sfîrșit prin a se teme că ei nici n-ar putea fi dărîmați, că orînduirea veche ar fi eternă și atunci s-a retras, a părăsit lupta, rănit în suflet și cu trupul șubrezit. A căzut răpus de orînduirea pe care a urît-o. Il socotim ca pe un ostaș al marii cauze care a triumfat în zilele noastre. Un mare ostaș care, negăsind drumul către grosul oștirii, s-a bătut, totuși, de unul singur — și a fost copleșit.

De aceea, cu cît ne îndepărtăm mai mult de epoca lui Eminescu, de momentul luptei, însingurării și morții lui tragice, poezia lui ne aparține tot mai mult, e mereu mai *a noastră*.

Prin ce a urît și prin ce a iubit, prin sensul luptei lui și protestului lui, prin marea lui artă închinată poporului, Eminescu este contemporanul nostru, e de azi, care construim socialismul.

Mihai GAFIȚA

Eminescu

Domnit-au mulți pe țară, uitați de pomeniri,
puțini știind norodul, și cei mai mulți lihnindu-l.
Săpați pe bani și pravili și zid de mînăstiri
și-au istovit zadarnic al nemuririi jindul.

Ci tu, os dintr-al nostru, domnesc prin plugărit,

și limbă cumpănită pe unde-i greu oftatul,
țesînd din doruri — sceptrul, și herbul — din doinit,

ți-ai scris pentru vecie în noi descălecatul.

Ai stors din răzvrătire paharul cu blestem,
din dulcea jele-a frunzei, în viers boltit-ai domul —

mereu la fel și altul alături te avem
înscris pe harta țării ca Dunărea și Omul.

Mihu DRAGOMIR

Creanga de tei

Din Moldova, ca dintr-o baladă,
Mama a venit iar să mă vadă.
A venit, din Iași, cu ea, și-o soră,
Amîndouă au venit de-o oră.
Bucuria scumpă-a revederii
Casa mi-a umplut cu-aroma mierii.
Mi-a adus măicuța din coclaur
Faguri de zăpadă și de aur.
Și-ntr-o damigeană împletită
În nuiele albe de răchită,
Mi-a adus comori de chihlimbar,
Flori de viță : vin de la Cotnar.
Dar dintr-o dăsagă țărănească
(Soră-mea tot cată s-o dosească)
Iese-o creangă verde... După foi
Văd că-i tei... Rotunde frunze moi
Tremură ca niște inimioare,
Din ulciorul vechi sorbind răcoare.
Mama rîde tainic, sora tace —
Zîmbetu-i ca macul se desface.
Ce-mi ascund șiretele-amîndouă?
Ochii mamii-noată parcă-n rouă :
„Știi — se scuză mama-e vina ei...
Am urcat ieri la Copou... Din tei,
Unde Eminescu sta pe-o bancă,
Rupt-am o crenguță dintr-o creangă.
Mergem azi la Belu, la mormînt,
Să-i sădim un ram din teiul sfînt".

Mama și cu sora mea mezină
Mi-au aprins în suflet o lumină :
Gestul lor romantic și modest
Este al norodului meu gest,
Care prin simțirea lui cuminte,
Prin această-aducere-aminte,
Recunosc, mi-a luat-o înainte...

George DAN

APA VIE

Despre Eminescu s-au scris de către contemporani destule amintiri și multe scrisori ale vremii pomenesc pe larg de dînsul și el însuși a lăsat material suficient, astfel încît s-a putut alcătui biografia lui, cu date sigure, mai ales de la 1869 înainte, fără să se pună la contribuție legendele, multe și ele, care s-au format în jurul lui.

Eminescu, spun cei care l-au cunoscut, era un om profund serios și profund cinstit în tot ce gîndea și în tot ce făcea. Din cauza asta el era indignat față de corupția păturii conducătoare și revoltat împotriva societății burghezo-moșierești minată de interese meschine și agitată de pasiuni egoiste, societate în mijlocul căreia era silit să trăiască și pe care a flagelat-o cu atîta vehemență în pasajele binecunoscute din Scrisoarea a treia.

Intr-o scrisoare din 18 iunie 1875, în care spune că primește cu plăcere funcția de revizor școlar, Eminescu motivează astfel bucuria cu care acceptă acest post : „Punctul meu de vedere este că aș intra în contact cu populația rurală, singura care mă interesează îndeosebi".

Lucrul este clar : el își simțea afinități cu țărănimea asuprită a epocii de-atunci și detesta atmosfera morală, tulbure și înnăbușitoare pe care o întîlnea în societatea burgheză a vremii.

S-a vorbit și se vorbește mereu de pesimismul lui Eminescu. Acest pesimism, există, fără îndoială, dar el izvorăște într-o mare măsură tocmai din cauza acelor împrejurări neprielnice în care a fost nevoit Eminescu să trăiască și din cauza îndurerării lui față de proasta orînduire a societății burghezo-moșierești

Printre postumele lui Eminescu se află și cîteva traduceri din Horațiu. Eminescu, fire romantică, avea totuși simțul și gustul echilibrului clasic al formei. El ținea mereu să ajungă la desăvîrșire, alcătuia numeroase variante ale aceleeași poezii și era foarte zgîrcit cu publicarea, tocmai pentru că voia să dea tiparului versiuni cît mai aproape de perfecțiunea pe care o visa. Printre poeziile publicate în timpul vieții se află, după cum știm, Odă în metru antic, *compusă desigur în epoca în care traducea pe Horațiu. Cele două porniri care săteau la temelia personalității sale și anume înclinarea fundamental romantică de-a amesteca visul cu viața, pe de o parte, și simțul perfecțiunii clasice a expresiei, pe de altă parte, se manifestă cu plenitudine în această poezie. Să intonăm doar primele două strofe :*

Nu credeam să-nvăț a muri vreodată;
Pururi tînăr, înfășurat în manta-mi,
Ochii mei săltam visători la steaua
Singurătății.

Cînd deodată tu răsăriși în cale-mi,
Suferință tu, dureros de dulce...
Pînă-n fund băui voluptatea morții
Ne-ndurătoare.

In tiparul antic, Eminescu a turnat cea mai romantică substanță. Superlativele se ordonează firesc cînd e vorba să prețuiască o poezie ca asta. S-o lăsăm deci să cînte, nemijlocit în inimile noastre... Tristețea ei nu deprimă, ci înalță. Și acest lucru se poate afirma despre toate poeziile, chiar cele mai triste prin tema lor pe care le-a scris Eminescu.

In marele poem postum Memento mori, *finalul, care pornește din meditația dispariției în neant a lumii, enunțat, răspicat, în* Scrisoarea întîia *— găsim, afirmată cu vigoare, tocmai funcția de stimulare înălțătoare a poeziei :*

Spune-o veste cum că-n țara unde fug a lumii zile
Să trăiască mai departe, strălucite și copile,
Intr-a nopților grădine stele cresc în loc de flori ;
Unde-n codrii de aramă cîntă-n crengi harfe-atîrnate,
Smeii-și fac din cîte-un munte uriașele palate —
E un lac cu apă vie *într-un șes încîntător,*

Cine bea din el nu moare...

Este vădit că această țară este tărîmul fermecat al povestei — este tărîmul poeziei. Și mai departe, tot în finalul acestui poem, Eminescu spune:

Din aghiazmă din lacul, ce te-nchină nemuririi,
E o picătură-n vinul poeziei și-al gîndirii...
Și de aceea beau paharul poeziei înfocate...

Din aceste versuri se desprinde limpede credința poetului în menirea stimulentă și înnălțătoare a poeziei, credință care stă, fără nici o îndoială, la temelia întregii activități poetice a lui Eminescu.

Această activitate este astăzi din ce în ce mai bine cunoscută. De la edițiile abia de cîte o mie de exemplare de acum șaptezeci de ani s-a ajuns astăzi la ediții de cîte șaizeci de mii de exemplare, ediții care se cer mereu înnoite, deoarece se epuizează în cîteva zile. In marea acțiune de punere în valoare a moștenirii culturale, care se desfășoară astăzi în regimul nostru de democrație populară, se acordă o deosebită atenție editării în tiraje considerabile a operei poetice a lui Eminescu. Datorită acestui fapt poezia lui Eminescu pătrunde în rînduri tot mai largi de cititori și se adîncește tot mai mult în conștiința poporului nostru.

Eminescu a dovedit, cel dintîi în chip suprem, cu rigoarea evidenței incontestabile, că limba romînească este un admirabil instrument pentru creația poeziei mari. Datorită lui, s-a văzut că pentru poezie limba noastră are bogății sigure și vaste pe care, după poetul popular, el cel dintîi le-a pus temeinic în valoare. Prin mijlocirea lui, poeziei noastre i s-au așternut în față toate drumurile, i s-au deschis toate zările, pentru o evoluție fără margini, tot mai strălucită. Curentul eminescian aparține istoriei literare. Nimeni astăzi nu mai imită pe Eminescu. Totuși cîntecul lui sună și astăzi, la șaptezeci de ani de la moartea lui, tot așa de pur, tot așa de adînc în inimile noastre cum a sunat cîndva în inimile acelora care l-au auzit chiar pe poet rostindu-l.

Apa vie a poeziei lui Eminescu n-a pierdut nimic din puterea ei și poate, ca, la fel cu apa vie din poveste, e din esența veșniciei.

Al. PHILIPPIDE

GAZETA LITERARĂ
la... CĂLĂRAȘI

Se pare că primul reporter care a vizitat „tîrgul Călărașilor" și care a lăsat în scris impresiile sale despre așezarea de pe malul Borcei, a fost autorul „Peregrinului transilvan", Ion Codru Drăgușanu. Sfătuit de cineva, el a primit să descindă și-n această parte a țării. Ce-a găsit aici, cum s-a simțit între băștinași, ne spune chiar el. „Am ascultat bîrfelile tuturor mincinoșilor ce-mi lăudară «țara» și am venit. Acum caracteriul mă face să gust paharul amărăciunei pre deplin și voi rămîne constant în soartea amară". După primele zile de ședere între călărășeni, oameni care trăiau în bordeie, lăsați în voia ispravnicilor, Codru Drăgușanu face o relatare în versuri de toată frumusețea. „Un pătul e preparat / De țînțari împregiurat / Rîpa Dunării întreagă / Pătimește d-astă plagă / Dacă vrei să repausezi / Cu balegă tămîiezi / Căci te pișcă cu cruzime / Te cocoși de usturime / Apoi vai! / Cînd plouă mult / De pic niciunde nu-i scut / Case bordeie se-nundă / Și noroiul se desfundă / Ca un aluat lipicios / Cum pășești te trage jos / Cînd începe a bate vîntul / Pare că piere pămîntul / Suflă vara Tramuntanul / Să răstoarne Băråganul." Apoi încheie: „Așa-i țara, așa-i traiul / Vezi cum seamănă cu raiul?"

Insemnările acestea reporterești au fost scrise în iulie-august 1835. Avînd drum deschis la Dunăre, fiind situat în inima Bărăganului, Călărașii s-au dezvoltat uimitor de repede, primind titlul de oraș al grînelor. Statornicirea unor mari traficanți de cereale l-a transformat într-un oraș comercial, o cămară în care se urzeau afaceri cu bani grei. Apăreau și cîteva „fițuici" („Glasul Bărăganului" etc) bineînțeles numai pentru scandaluri politice și financiare; avea un mare număr de restaurante, unde afaceriștii cheltuiau într-o singură seară, la mesele de biliard, la jocuri de înșelătorie, sume cu care s-ar fi putut asigura traiul întregii populații pe timp de o lună de zile. Toate acestea au rămas în mintea oamenilor doar ca niște amare și triste amintiri. In zilele noastre, s-au făcut pași uriași pentru a ridica periferiile din stadiul mizer în care le lăsase trecutul. Au răsărit în cartierele mărginașe școli noi, grădinițe de copii, magazine de tot felul, s-au pavat și asfaltat străzile, s-au instalat difuzoare în casele oamenilor și lumină electrică. S-a produs, de fapt, o schimbare totală a traiului omului de la malul Borcei.

Un teatru de amatori model

Semnul înnoirilor din viața orașului ți-l dă bogata activitate culturală. In toate întreprinderile și instituțiile orașului există echipe artistice. Desfășoară o vie activitate 4 formații de cor, 6 brigăzi artistice de agitație, 5 echipe de dansuri și 5 formații de teatru. In fiecare an se întrec în cadrul unor concursuri prezentînd programe, repertorii noi legate de viață și la un tot mai înalt nivel artistic. In cadrul Casei raionale de cultură, activează o sumă întreagă de cercuri și formații ca: cercul de pictură, „Th. Aman", orchestra de mandoline a copiilor, cenaclul literar „A. Toma", cercul de cultură generală, cercul filatelic, cercul coregrafic, formația de cor, echipa de dansuri, teatrul de păpuși și o formație de teatru dramatic. Teatrul de păpuși a luat ființă anul trecut. A jucat „Ursuleții veseli" care a însemnat un mare succes. Acum se anunță premiera cu „Dracul goi". Despre formația de teatru propriu-zisă, nici Ionel Constantin, șeful Secției învățămînt și cultură a raionului, și nici inspectorul Grigore, nu s-au încumetat să-mi vorbească. Mi l-au recomandat, ca fiind cel mai competent, pe însuși regizorul teatrului, Aurel Elefterescu.

De la el am aflat istoria Teatrului din Călărași. Merită să fie consemnată. De la primele începuturi și pînă azi, cînd teatrul a căpătat o sală frumoasă și încăpătoare, au trecut 14 ani de activitate. E o cifră!

— Inainte de '44, — mi-a spus regizorul Elefterescu — în Călărași nu exista nici un fel de teatru sau echipe artistice. Nimic. Toată activitatea artistică se reducea la muzica militară care cînta duminica seara, pînă la 11, în parc. Lumea se plimba; praf, țînțari, mizerie. Cei care aveau bani mergeau la București să vadă un spectacol. Rar mai veneau pe aici formații particulare cu improvizații pe cît de scumpe pe atît de anoste. Turneele cu formații mai bune, ocoleau orașul, că era cap de linie. Doar atunci cînd se găseau artiști care vedeau în turneu și un scop spiritual, nu numai unul bănesc, ne bucuram de cîte un spectacol mai bun.

In 1946 s-a hotărît formarea unei echipe de amatori. Prima mare bătălie a fost recrutarea femeilor. Mentalitățile învechite persistau. Părinții nu-și lăsau fiicele să apară pe scenă, de teamă că or să rămînă nemăritate.

Primele spectacole le-au dat cu ocazia alegerilor. Au plecat prin sate pe jos ori cu căruțele, acolo unde-i chema partidul. Au împînzit toată Ialomița cu turnee: Urziceni, Slobozia, Lehliu. Mai tîrziu mergeau cu autocamioanele. Decorurile și costumele și le făceau ei singuri.

— Tovarășii de la partid au înțeles dragostea noastră pentru teatru și ne-au sprijinit mereu. Astăzi avem o trupă de teatru puternică, cu experiență. Teatrul a devenit în Călărași o pasiune de mase.

Avea dreptate. Aici, în Călărași, se dau spectacole în fiecare seară. La școala acestui teatru de amatori au crescut o serie de tineri, care apoi au plecat la Institut, la București, și sînt astăzi actori remarcabili ai teatrelor din țară: Dumitru Dunea, feciorul poștașului, e la Galați, Valentin Dain, feciorul unui cioplitor de piatră, e actor la Teatrul de Stat din Arad, Cicerone Ionescu la Teatrul Tineretului din București, Costel Dinulescu, fiul profesorului de romînă, la Teatrul Național din Iași. Lista nu se încheie aici. Au rămas însă și în Călărași și muncesc cu inimă, artiști amatori de talent, cum este Sofia Susan care a interpretat zeci de roluri între care rolul mamei din „Pentru fericirea poporului", Popova din „Ursul" lui Cehov, Catinca din „Răzeșii lui Bogdan", soția doctorului Talanov din „Invazia" lui Leonov. A jucat în peste 30 de piese. O veterană a teatrului este Irina Rădulescu, învățătoare pensionară, în vîrstă de 70 de ani. Face parte din trupa de teatru din 1946. Are un repertoriu impresionant. Amintim „Revizorul" lui Gogol, „Doamna Ministru" a lui Nușici, „Iarbă rea" a lui Baranga. Actorii Sofia Susan, Alexe Oprescu și Ilie Mița au fost premiați pentru interpretare la Festivalul bienal „Caragiale", de anul trecut. Ultima premieră a avut loc acum două săptămîni cu piesa „De-o vîrstă cu furtuna". La premieră au asistat delegați ai tuturor caselor raionale de cultură din regiunea București. In această piesă a avut o creație deosebită Ion Petruș, de meserie factor poștal. Apoi s-au remarcat cei mai tineri actori amatori: Geta Crăciun, George Grigorescu și Iolanda Dain. Bilanțul acestui teatru în raport cu tinerețea sa este uimitor. S-au jucat 32 de piese în 3 acte, cu care s-au dat peste 800 de spectacole în oraș, și 40 de piese într-un act cu care au plecat în turneu, prin comunele raionului, totalizînd un număr de peste 900 de reprezentații. Au dat spectacole, invitați fiind, în orașe ca București, Craiova, Ploești! S-au bucurat de un mare succes spectacolele „Omul cu mîrțoaga", (45 de reprezentații), apoi întreaga operă dramatică a lui Caragiale care a figurat în repertoriu din 1949 pînă în 1957. La Călărași se joacă, în afară de autorii amintiți mai sus: Fonvizin (Brigadierul) V. Kataev (O zi de odihnă) Korneiciuk (Platon Crecet) Iakobsohn (Viața în citadelă) Frații Tur și Șeinin (Confruntarea) Pristley (Inspectorul de poliție) și în cea mai mare parte autori romîni ca Mihail Sebastian, Tudor Mușatescu, Lucia Demetrius, Mihail Davidoglu, etc. Teatrul din Călărași a cîștigat numeroase premii: anul trecut a luat premiul I la faza interregională de la Ploești, la care au participat regiunile Stalin, Constanța, Ploești, Pitești, București.

— Ce planuri, ce dorințe aveți pentru viitor?

— In primul rînd dorim să ne lase-n pace șușanelele. Ne mănîncă urechile pseudocîntăreții! Noroc că nu prea mai au priză. Călărășenii au ajuns să aibă orgoliu pentru artiștii din localitate. Pe noi ne bucură. De aceea pregătim în fiecare stagiune cîte 2-3 premiere. Peste cîteva zile avem premiera comediei lui V. Rozov „In căutarea bucuriei".

Cu 25.000 cărți mai mult...

Vizitînd Biblioteca centrală a orașului, am aflat lucruri deosebit de interesante de la cele trei bibliotecare. In anul 1948, cînd a luat ființă, Biblioteca centrală a orașului nu avea decît vreo mie și ceva de cărți. Și acestea proveneau din donații. Ce fel de cărți erau? Romane polițiste, de aventuri, doxuri, pe copertile cărora era scris cu majuscule „sută la sută acțiune și pasiune". Dar iată că au mai trecut cîțiva ani și biblioteca a fost curățată de „otrăvuri" și îmbogățită. In 1951 avea cîteva mii de cărți și 1500 de cititori noi, dintre aceia care căutau lumină. La începutul anului 1959, biblioteca dispunea de un fond de cărți de 27.600 volume și un număr de 3800 cititori. Pentru a satisface toate cerințele, biblioteca a inițiat o serie de acțiuni de răspîndire a cărții. A organizat pe la casele unor cititori pasionați așa-zisele biblioteci de casă și mobile, în număr de 18. Zilnic intră în bibliotecă cîte 100—120 de cititori. Lunar se împrumută cîte 4000—4500 de cărți. Zilnic se înscriu noi cititori în fișele bibliotecii. Aceștia sînt atrași fie de cititorii vechi, fie de dezbaterile ce le organizează biblioteca pe marginea unor cărți, cum s-a întîmplat de pildă cu romanele „Moromeții" „Cronică de familie", „Cuscrii", etc. Au fost organizate seri Eminescu, Topîrceanu, apoi „dimineți de basm" cu cei mai mici cititori cărora li s-au prezentat basmele și sub formă de diafilme. Biblioteca are 92 de purtători ai insignei „prieten al cărții" și organizează adesea conferințe pe teme politice sau cu caracter științific.

Cititorul Ștefan Donici, muncitor constructor, citește anual 50—60 de cărți. Numai în ultimele 4 luni a citit 24 de cărți, între care mai mult opere de Sadoveanu, dar și „Pe Donul liniștit", „Crimă și pedeapsă", „Clopote-n amurg" etc. Cititori activi sînt Maria Popărăscu, Elena Vasilescu, — casnică — eleva Sava Neaga. Șefa bibliotecii, Constanțiu Elena, mi-a spus că în ultima vreme a crescut cu 10 procente circulația cărții politice...

S-ar părea că bogata activitate desfășurată de teatru și bibliotecă suplinește lipsa de activitate a unor cercuri din cadrul Casei raionale de cultură. Nu e cîtuși de puțin onorabilă situația în care se găsesc în momentul de față unele cercuri artistice, cum ar fi de pildă cel de coregrafie sau cercul plastic „Th. Aman". Sub o îndrumare competentă, aceste cercuri trebuie să dovedească menirea pentru care au fost create. Nu are o susținută activitate nici cenaclul literar „A. Toma". Păcat! Sînt aici cîțiva tineri de talent. Așteptăm o înviorare în sensul dorit.

Acesta este „tîrgul Călărași" al zilelor noastre. Un oraș de provincie, dar cu o vastă activitate culturală de masă, un oraș care urcă treptele civilizației socialiste

Vasile CABULEA

Desen de ION FLORESCU

CONTINUARI

Geneva

pachet, cu un alt pachet în mînă: acel al pretențiilor lor, strînse indivizibil. Și l-au depus pe masa conferinței de la Geneva, autoritar, intratabil, ca pe o bombă cu hidrogen. Au înnodat între ele toate problemele litigioase dintre Est și Vest, cu gîndul ca nimeni să nu le mai dezlege.

Cei trei au rămas atunci, în primele zile ale conferinței, descoperiți, izolați, singuri, în fața întregii omeniri. Presa propriilor lor țări, care reprezintă opinia publică respectivă, a denunțat procedeul ca un mijloc de sabotare a tratativelor și a oricărei înțelegeri.

„Planurile occidentale nu sînt nimic altceva de cît un imens haos, o vitrină cinic amenajată pentru scopuri de tîrguială" scrie „New York Herald Tribune". „In realitate, occidentalii nu sînt cîtuși de puțin grăbiți să meargă înainte în cadrul conferinței. Aceasta nu constituie nici un mister" scrie marele cotidian parizian „Le Monde". Intervenția reprezentantului U.R.S.S. a lămurit situația, a readus discuția la problemele ce stau în fața conferinței de la Geneva. A ieșit din ei de îndată problema cea mai acută, cea mai anormală și cea mai încărcată de primejdii în același timp: problema Berlinului Occidental. Berlinul Occidental este, de atîția ani. — de prea mulți ani, — o insulă a puterilor occidentale, înarmată pînă în dinți, împînzită de spioni și agenți de propagandă antisovietică și contra R.D.G. chiar în mijlocul teritoriului acesteia. Mari forțe armate stau acolo cu bombe atomice în raniți, — butoi de pulbere nefastă în mijlocul unui stat,— gata oricînd să se aprindă de la cea mai mică scînteie.

Ingrijorată de amenințarea pe care perpetuarea acestei situații o reprezintă pentru pace, Uniunea Sovietică a propus suprimarea acestui focar de război, de neconceput pentru orice minte sănătoasă, a propus retragerea trupelor, un Berlin demilitarizat.

Delegații S.U.A., Angliei și Franței au declarat propunerea Uniunii Sovietice ca inacceptabilă iar în ce privește propunerea lor nu au înțeles să aducă nici o schimbare ce ar însemna un pas spre o înțelegere. Dar ei au venit la Geneva la tratative și asta înseamnă ca fiecare parte să facă pași pentru apropierea punctelor de vedere divergente.

In dorința ei fierbinte de apărare a păcii, de ajungere la o înțelegere, Uniunea Sovietică a făcut, mai mult decît un pas, prin următoarea nouă propunere.

Menținerea provizorie pe timp de încă un an a anumitor drepturi de ocupație ale puterilor occidentale în sectoarele vestice ale orașului, cu reducerea forțelor lor armate pînă la contingente simbolice, cu încetarea pe teritoriul vest-berlinez a oricărei propagande ostile și lichidarea organizațiilor de spionaj, îndreptate contra țărilor socialiste, cu obligația de a nu instala acolo baze atomice și rampe pentru rachete.

Totodată Uniunea Sovietică a propus ca în acest an, cele două state germane să creeze un comitet pe întreaga Germanie menit să apropie cele două state, în vederea unificării lor și să examineze problemele legate de încheierea Tratatului de pace cu Germania.

Opinia publică se întreabă: dacă miniștrii de externe occidentali au acceptat să se întîlnească pentru tratative, atunci ce pași înțeleg să facă în vederea apropierii pozițiilor și realizării unui acord?

Opinia publică mondială, — toată populația globului, — așteaptă încă, încrezătoare în rezultatul final al conferinței, — acei pași mult doriți care să elibereze omenirea de obsesia teribilă a unui nou război, de climatul stringent al războiului rece.

Căci la Geneva participă o a cincea putere. Cea mai mare: opinia publică mondială.

Numărul de delegați ai maselor populare din întreaga lume, listele cu milioane și milioane de semnături depuse la sediul Conferinței de la Geneva, aduc mărturii despre voința unanimă a popoarelor, a tuturor oamenilor muncii de pretutindeni.

Oamenii vor să trăiască, să muncească în liniște și să-și strîngă mîna frățește peste graniți și oprelești, vor să asigure copiilor viață și bună stare.

Opinia publică mondială, glasul omenirii, cheamă la rațiune, la înțelegere. Ea are viziunea a tot ce este în stare să creeze într-o viață pașnică, pentru a schimba fața lumii.

Oamenii din țara noastră prețuiesc cu dragoste și recunoștință efortul excepțional al U.R.S.S. de a se ajunge, la Geneva, la o înțelegere care să însemne o rază de lumină printre norii negri care acopăr de prea mulți ani cerul unei Europe ce trăiește sub amenințarea cumplită a unui nou război mondial.

Aici, în Balcani, țara noastră face totul pentru a da pilda organizării unei epoci de pace și prietenie între popoare.

Noile propuneri pe care guvernul nostru le-a făcut pentru stabilirea unui statut de pace și bună înțelegere în Balcani sînt semn că, aici, în lagărul socialist, popoarele mari și mici luptă prin toate mijloacele pentru a întări pacea, pentru a-și asigura condițiile dezvoltării lor pașnice.

Cu acest sentiment unanim, poporul nostru urmărește mai departe dezbaterile Conferinței de la Geneva, însuflețit de dorința de a se ajunge la o înțelegere pe care o dorește lumea întreagă, și care va dezlănțui o neînchipuită energie creatoare.

Demostene BOTEZ

Pacall sau filozofia noroiului

filozof și a unui poet", mărturisesc că, mai puțin priceput decît casa Denoël, n-am citit niciodată cu atîta lehamite o carte proastă. Opera lui Constantin Amariu necesită un masiv surplus de atenție, pe care îl pot garanta doar cafeaua sorbită din belșug și dușul rece...

Cine e „săracul cu duhul"? E un personaj fantomatic, Pacall, slab, zdrențăros, cu plete negre și barbă roșcată, abia putînd îngăima două vorbe, un arierat mintal („l'idiot du village"[2], cum spun francezii), care trăiește la marginea unui orășel, Focani, într-un bordei, pe un maidan care primește, la fiecare revărsat al zorilor, gunoaiele abjecte ale orașului. Pacall mănîncă, în competiție directă cu șobolanii agresivi, resturile de carne putredă din gunoaie și-și omoară companionii prea fideli, păduchii, cu o certă satisfacție... Incă de la început, nota dominantă a povestirii e acel amestec de spaimă și de neliniște, de fior permanent pe care francezii îl numesc „angoisse" — clasic simptom al literaturii occidentale de factură existențialistă: „Eram pe drumul unei neliniști fără precedent, care nu ajungea la nimic, nu ducea nicăieri. Orizontul era gol, nici o precizie nu se înfățișa ochilor noștri, cu toată inventarierea minuțioasă a grijilor noastre. Nu! starea aceasta de spirit nu-și avea un obiect definit; era ca un cîmp pustiu" (pag. 51).

In peisajul acesta de agonie rău mirositoare, Constantin Amariu introduce o parabolă care se va desfășura de-a lungul romanului: Pacall este imaginea tulburătoare a bestialității „proprii" omului, e instinctul crimei și-al prostiei, a tot ce e josnic în conștiința noastră. Dar nu e numai atît. El întruchipează totodată și dorința de puritate, de iubire, legată de starea primitivă și stupidă a omului. Pacall vrea să vindece omenirea modernă de răul care a pus stăpînire pe ea. Cu această dublă funcție de Christos existențialist și de simbol al instinctelor malefice din propriul nostru eu, Pacall dezlănțuie un șir de întîmplări, unele mai atroce decît altele. Pacall coboară în orașul ars de soare, care așteaptă ploaia. Coboară însoțit de copiii mahalalelor și de o fetiță, Cristina, care-și caută mama; dar jocul lor de paparude nu e bine primit de notabilii din Focani. In barul din centrul orașului, o frumoasă evreică georgiană, Miriam, e dorită de toți clienții... Intr-o seară apare Pacall și-i cere să-l urmeze. Pacall e izgonit, urmărit, călcat în picioare și îngropat de viu în gunoiul de pe maidan. De cînd a răsunat, strident de naiv, strigătul lui de fiară, orașul și-a pierdut liniștea. Cete de huligani pustiesc mahalalele și-i schingiuiesc pe țigani, pe evrei, pe muncitori. Toate flagelurile se abat asupra orașului: ploaia și inundațiile, lăcustele și cutremurul care năruie tot. Cristina cade zdrobită sub copitele cailor unei trăsuri în care gonesc ofițerii ucigași; Miriam, adăpostită de un pictor în Biserica Iertării, moare, la cutremur, sub dărîmăturile lăcașului; Pacall fură trupul fetiței moarte și rătăcește, înnebunit și flămînd, prin păduri...

Mă opresc aici, căci ar mai fi de amintit multe alte epizoade, unele mai „simbolice" decît altele.

In noroiul în care se bălăcesc, Pacall și autorul lui nu pot afla mîntuirea. Parohul orașului, abatele Charles, schițează o soluție clasică: rugăciunea. „A te ruga, spune clericul, înseamnă a veghea asupra propriei tale îndobitociri" (pag. 273). Soluția e răsuflată de mai bine de trei veacuri. In zadar, cuprind ultimele pagini un imn adus Iubirii, cu I mare, iubirii ca panaceu universal... Nici autorul nu mai crede în minciunile sale. Adevăratul lui crez e altul: **„Pămînt abject, pămînt blestemat, tu l-ai omorît pe om. Tu l-ai învățat să trăiască, să privească, să priceapă... Pămînt abject, tu nu ești decît sălașul lui Pacall, chipul lui e chipul tău; tu ești ființa venită din străfundurile abjecției pentru a ne predica prostia... In fața ta, ne strigăm oroarea... Căci nu sîntem decît noroi grețos și murdar, un noroi mort în vecii vecilor!"** (pag. 212—213).

Așadar, s-ar părea că d. Amariu e un discipol tenebros al lui Rousseau, de vreme ce urăște civilizația. Dar d-sa nu-l îndrăgește pe „bunul sălbatic" ca fermecătorul, cinstitul, utopicul filozof francez. Strivit între trecut și viitor, d. Amariu trăiește în prezent, într-un prezent gol, fără sens, generator de spaimă. **„Vai de omul care se încrede în om!"** strigă un personaj al d-sale. (pag. 205). Boala lui C. Amariu e boala necruțătoare a tuturor apologeților „angoasei"; e cancerul anti-umanist ce nu-i iartă pe scriitorii care slujesc forțele sociale condamnate de istorie.

Valoarea tipică a cărții lui C. Amariu constă tocmai în **negăsirea** unei soluții salvatoare, în perpetuarea unui sentiment de agonie, de descompunere a tuturor valorilor.

Cînd d. Amariu părăsește, pentru o clipă, sfera „filozofiei" și abordează problemele sociale, greața e înlocuită de ridicol. Există în „Săracul cu duhul" o pagină despre proletariat și burghezie. Constantin Amariu emite o teorie „nouă": clasa muncitoare nu e exploatată de burghezie, ci de proprii ei conducători sindicali... (pag. 265). Poate că fostul social-democrat de dreapta C. Amăriuței o fi auzit despre aristocrația muncitorească și spărgătorii de grevă, despre demagogia unor lideri laburiști, și pînă una alta, ca o ființă nevinovată, rezolvă la iuțeală problema luptei de clasă...

Parabola lui Pacall avea totuși nevoie de un cadru material, de un minimum de realitate. Știi dumneata, cititorule, unde au poposit Constantin Amariu și eroii săi? La Focșani! Da, la Focșani, metamorfozat în **Focani**, orașul focului zguduit de cutremurele din cotul Vrancei. Pictorul care o adăpostește pe Miriam se numește **Tomutza**, primarul orașului, **Vartic**, judecătorul, **Pavel**; clienții barului sînt **Dorel Zapan, Illiès** (Ilieș), **Jean Allipa**; președintele sindicatelor e **Mitică Poneasca**; se vorbește apoi de localități ca **Vidra, Mărășești, Sascout**, etc. In sfîrșit chiar numele protagonistului ortografiat **Pacall**, nu amintește îndeaproape de Păcală? Nume romînești, de locuri și de oameni — simplu reflex nostalgic poate, al unui ex-romîn? Mă îndoiesc. Mai curînd dorința vicleană de a localiza orașul disperării și al gunoaielor în țara noastră. Dar disperarea e în sufletul transfugului, gunoiul e presarat in scrisul său, iar Păcală, frate bun întru optimism și vitalitate cu Nastratin Hogea și cu Till Eulenspiegel, n-are nimic comun cu fantomaticul confrate al șobolanilor. Mistificarea și reaua credință sînt evidente. Cînd ai închis cartea lui C-tin Amariu, încerci o clipă de grea cumpănă: „să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni" sau, pur și simplu, să răsufli ușurat, ca după un vis urît, să rîzi și să arunci cartea pe maidanul cu gunoaie al lui Pacall.

Valentin LIPATTI

---

[1] In articolul amintit Ov. S. Crohmălniceanu dezvăluia cu subtilitate și virulență „argumentarea filozofică" a lui C. Amariu, care se complăcea să atribuie țăranului romîn **lenea** ca însușire majoră, să considere că lenea este o formă de manifestare a libertății, și că, prin urmare un regim, ca cel socialist, care instaurează cultul muncii și nu al lenei gîtuie libertatea...

[2] Prostul satului.

Scriu pentru 23 August

răspîndirea științei și culturii. Voi vorbi în Dobrogea, adăugîndu-se la stațiunile litoralului și alte orașe ca Tulcea și Hîrșova, despre realizările teatrului romînesc de după 23 August 1944. Tot în anul acesta, către sfîrșit, voi preda Editurii Tineretului manuscrisul romanului meu „Taurul mării". Interesul tot mai sporit la noi pentru descoperirile arheologice din Dobrogea cred că justifică acest roman care de altminteri are în centrul său un dramatic conflict de clasă la începutul veacului al patrulea înaintea erei noastre. O evocare a Istriei, cetate veche, însemnată de pe pămîntul țării noastre, cu personaje de prim plan și de inițiative revoluționare, confruntînd lumea grecească cu cea scită va fi în același timp și un roman de aventuri care se încadrează în colecția „Cutezătorii" de la Editura Tineretului.

— Intenționați să continuați ciclul Dvs. de romane început cu „Sfîrșit de veac în București"?

— Negreșit. Volumul al treilea, după „Ion Sîntu", va face parte — ca redactare din preocupările anului viitor. Tot atunci voi începe lucrul și la Istoria universală a dramei și teatrului. Romanele mele de pînă acum au fost traduse în Franța și Germania. „Sfîrșit de veac în București" a apărut în limba franceză la Editura „Nef de Paris", într-o tălmăcire realizată în colaborare cu Editura în limbi străine din București. Romanul meu „Ion Sîntu" se traduce și va vedea lumina tiparului în limba germană la Editura berlineză „Der Morgen".

— Ce părere aveți despre creația poeților contemporani?

— Un poet pe care-l prețuiesc foarte mult, găsind la fiecare vers al lui acea zvîcnire în noutate care mă face pe mine, ca cititor să particip la viziunea lui — este Mihai Beniuc. In special universul lui Beniuc și înțelegerea lui adîncă pentru poezia mare pe care știe să o extragă din actualitate mi-a fost deschis de către „Mărul de lîngă drum". Pe aceeași linie merge și admirația mea pentru ultimul volum al lui Mihai Beniuc care se cheamă „Cu un ceas mai devreme".

— In privința prozei, ce ne-ați putea spune?

— Afecțiunea mea specială în proză merge spre Petru Dumitriu și opera lui. Ii prețuiesc amploarea și vigoarea. De altminteri am fost unul dintre cei dintîi care cu mulți ani în urmă, am avut în mînă un manuscris de debut al lui Petru Dumitriu. Eram sigur de drumul pe care avea să-l facă în domeniul scrisului. Aș mai putea adăuga o listă impresionantă de prozatori și poeți, tineri și mai puțin tineri care fac cinste literaturii noastre, literaturii epocii socialiste.

REP.

Eroul pozitiv

dar conflictele pe care le generează această luptă n-au fost încă valorificate suficient în opere literare adînci, tulburătoare și pasionante. Munca presupune conflict, contradicții între concepții înaintate și retrograde, aprofundarea relațiilor între oameni, combativitate, energie, îndrăzneală, capacitatea de a înfrunta și învinge orice greutăți, spirit inovator și spirit colectiv. Numai o clasă cu un asemenea profil intelectual și moral a putut îndeplini sarcinile nemaiîntîlnite în istoria Rominiei puse de opera de transformare socialistă a întregii societăți.

Abordarea problemei eroului pozitiv este în esență concret-istorică condiționată de diferitele etape ale dezvoltării societății noi, însă care exprimă o serie de trăsături tipice permanente ale eroului pozitiv în literatura realismului socialist, idealul social, etic și estetic comunist.

De cîte ori spunem că socialismul dezvoltă un om multilateral, noi subînțelegem prin această latură extrem de importantă, dărîmarea hotărîtă a zidului chinezesc dintre individual și general, dintre personal și social. Primatul intereselor sociale asupra celor personale este dat de înalta principialitate a oamenilor care construiesc comunismul, dar cuvîntul primat, după cum se știe, înseamnă precumpănire, iar nu eliminare a ceea ce e personal în numele a ceea ce e social.

Astfel elementele permanente în construcția eroului nu pot fi substimate, însă abordarea problemei rămîne în esență concret-istorică și este evident că unele aspecte ale problemei se modifică.

A dezvălui semnificația istorică a faptelor săvîrșite și pe cale de săvîrșire de către omul constructor al socialismului, a sezisa adîncimea și forța lumii lui spirituale — iată ceea ce înseamnă a crea o operă cu adevărat contemporană. In acest sens, Congresul scriitorilor sovietici a subliniat faptul că în etapa actuală, pericolul principal îl constituie revizionismul de orice nuanță și încercarea de a diminua patosul afirmării în realismul socialist. N. S. Hrușciov a subliniat însemnătatea zugrăvirii elementelor pozitive precumpănitoare în realitatea socialistă și valoarea lor exemplară.

Fiindcă sîntem într-o perioadă de mare efervescență creatoare în întîmpinarea marei sărbători a Eliberării să ne referim la cîteva exemple recente pe această temă. In lucrările publicate pînă acum în cinstea a cincisprezece ani de la eliberarea Patriei noastre își face din ce în ce mai mult loc un concept asupra eroului pozitiv asemenător cu cel expus mai sus. Aici problema principală este lupta revoluționară, însă semnificativ este modul în care este înțeles raportul dintre activitatea revoluționară și viața personală (Ne referim la fragmentele masive apărute din romanul lui Eugen Barbu „Șoseaua Nordului" în „Viața romînească" și în „Gazeta literară", precum și la unele din „Biografiile contemporane" ale lui Petru Dumitriu, „Cînd se deschide o ușă", „Nexus" etc.

In romanul său „Șoseaua Nordului" Eugen Barbu ne înfățișează un nou tip de muncitor, am spune un muncitor nemaiîntîlnit în literatura noastră, nemaiîntîlnit nici în literatura lui Barbu, înainte de „Oaie și ai săi". El reprezintă o individualizare specifică extrem de nuanțată și subtilă a muncitorului luptător în ilegalitate, dar în același timp este un prototip excepțional care prefigurează trăsăturile tipice ale viitorului constructor al socialismului, ale noilor calități pe care în proporții de mase, muncitorimea noastră le va dobîndi în procesul construirii socialismului. O nouă experiență — ne referim la experiența construirii socialismului — a îngăduit reinterpretarea experienței vechi și a făcut de asemenea ca odată cu modificarea perspectivei și accentul în proza noastră epică să poată fi deplasat de la perspectiva intelectualului izolat, la perspectiva clasei de atac, la marea ofensivă a eliberării. Căci în centrul romanului lui Barbu stau muncitorii, organizatori de detașamente muncitorești, conducători ai echipelor de sabotaj împotriva mașinii de război antonesciene, etc.

Nu prin eliminarea arbitrară a problemelor personale realizează Eugen Barbu unitatea și consecvența caracterului eroilor săi muncitori, nu prin golirea lor de conținut afectiv concret — ca într-o anumită literatură care face apologia acțiunii — nu prin „ascetizarea" lor, ci în primul rînd prin dezvăluirea unei noi dialectici sufletești sau cu un cuvînt care în cazul acesta nu pare compus, a unui nou univers sufletesc, în care sobrietatea, stăpînirea de sine, primatul rațiunii simțurilor apar ca atribute naturale și nu exclud ci presupun violența pasiunilor, plăcerea de a trăi, etc.

Unitatea istorică a diferitelor tipuri de eroi pozitivi în diferite etape sociale apare astfel limpede. Tase, din „Biografiile" lui Petru Dumitriu este din aceeași familie de spirite cu Adam Iora și istoricește îl anticipează, călit cum este în cea mai dificilă activitate ilegală. Eugen Barbu, referindu-se la o epocă anterioară, ne înfățișează un luptător din ilegalitate, viitor prototip al constructorilor socialismului, care marchează un salt în tipologia existentă a muncitorilor înaintați. Marin Preda ne propune un cu totul alt tip de erou pozitiv, „eroul de la margine", desconsiderat de cei din jur, cărora însă, în ciuda aparențelor, le este infinit superior. In centrul ultimei sale nuvele „Indrăzneala", consacrată Eliberării, nu sînt propriu-zis comuniști, deși acțiunea are loc în bună parte în zilele insurecției. Totuși nuvela este o excelentă ilustrare a modului în care destinul individual al țăranului sărac s-a unit în mod indestructibil cu cotitura hotărîtoare înscrisă în istoria țării noastre, un vibrant tablou al modului în care actul de la 23 August a însemnat o cotitură fundamentală în destinul și conștiința a milioane de oameni simpli din țara noastră. Eroul său ar fi însă inimaginabil, zece ani mai tîrziu, în condițiile socialismului. Toate acestea demonstrează, odată mai mult, unitatea caracterului istoric al eroului pozitiv în literatura realismului socialist, fie că este vorba de eroul literaturii sovietice contemporane, eroul de avangardă al întregii literaturi progresiste contemporane, de constructorul socialismului în R.P.R., de luptătorul din ilegalitate, sau de țăranul sărac aflat în situația de paria în satul romînesc de acum 15 ani. Insă unitate nu înseamnă identitate. Fiecare etapă a construirii socialismului își propune propriul său tip de erou, cu trăsăturile sale distincte. Ne găsim astăzi într-un stadiu avansat al construirii socialismului. Clasa muncitoare s-a întărit nu numai numeric, dar și printr-un proces de călire, de ridicare a capacității ei politice și tehnice, dezvoltîndu-și și consolidîndu-și conștiința sa socială. Această energie și activitate creatoare constituie un inepuizabil izvor de inspirație pentru scriitor și ele pot fi cu atît mai profitabil valorificate din punct de vedere artistic, dacă ne gîndim la perspectiva viitorului — aceea enunțată de tovarășul Gheorghiu-Dej în legătură cu planul de dezvoltare a economiei naționale pe anii 1960-1965 — adică a desăvîrșirii în linii mari a construirii socialismului.

Horia BRATU

Cu privire la
Periodizarea literaturii romîne

chiar dacă n-ar fi mai potrivit să renunțăm la ele și să le înlocuim prin expresii mai generale ca, de pildă: „ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea", „jumătatea secolului al XIX-lea", „cutare deceniu al aceluiași secol" etc.

In acest fel, am arăta mai multă înțelegere pentru dialectica procesului literar și am respinge tendința mecanizării prin căderea bruscă a ghilotinei cifrei exacte, care taie adesea fenomenul literar în bucăți. O ilustrare tipică ne oferă, de pildă, cifra 1848. Inseamnă ea oare încheierea strădaniilor burghezo-democratice, care nu s-ar mai fi prelungit peste această dată? Dar, cu toții știm că revoluțiile din '48 din Țările Romîne n-au consumat de loc idealurile pentru care ele au izbucnit, că literatura și revistele de după această dată au continuat lupta, că „Rominia viitoare" din 1850 și „Rominia literară" din 1855, apoi „Zimbrul", „Steaua Dunării" și toată literatura lui Alecsandri, Russo, Kogălniceanu au servit mai departe țelurile mișcării din '48 pînă la Unirea din '59 și după ea pînă la apariția junimismului. Se impune, prin urmare, și o revedere a datelor, și o mai suplă interpretare a lor, dincolo de cifra calendaristică propriu-zisă.

O altă problemă, pe care mai dorim a o cita aci, se referă la tendința unor cercetători de a crea cît mai numeroase perioade, de a fărîmița perioada în cît mai multe etape și faze, ajungîndu-se uneori pînă la decenii și chiar cincinale. Socotim că o astfel de procedare e mult prea analitică, mult prea artificială prin descompunerea fenomenelor literare în elemente ce nu se pot susține singure. Periodizarea literaturii urmează deci să evite etapele pitice, cum li s-ar putea spune.

In sfîrșit, o ultimă problemă pe care ne mai propunem a o ridica, se referă la fragmentarea operei aceluiași scriitor care a lucrat în perioade diferite. E această fragmentare absolut necesară sau trebuie să preferăm o tratare monografică integrală, cel puțin în cazul marilor personalități literare, ca, de pildă, în cel al lui Alecsandri, M. Sadoveanu sau Tudor Arghezi?

In ce ne privește, ne înscriem împotriva fragmentării, dacă periodizarea se pulverizează pînă la etapele pitice de care pomeneam mai sus. Ar fi, desigur, absurd să-l prezentăm pe Alecsandri între 1840-1848, apoi între acest din urmă an și 1864, după care ar urma pătrunderea lui în perioada junimistă etc. Nu vom împărtăși, totuși, aceeași opinie, dacă opera unui scriitor va trece dintr-o perioadă însemnată într-o alta și mai cu seamă, ca, de pildă, înainte și după 1944. In acest caz, s-a produs o cotitură hotărîtoare, conștiința scriitorului a văzut — sub impulsul unor mari modificări în bază — alte perspective și scindarea operei sale devine necesară, întrucît obiectivul principal al istoriei literare nu constă în prezentarea unei galerii de portrete individuale, ci a evoluției procesului literar și politic pe care scriitorul, oricît de mare ar fi el, îl servește în sensul marxist al adevăratului rol al personalității în istorie.

Firește, problemele periodizării sînt numeroase și variate și n-a fost în intenția noastră decît a schița cîteva din ele cu soluțiile pe care le socotim mai potrivite și pe care le propunem, pe această cale, discuției generale.

Al. DIMA

Cronica dramatică —

OGLINDA SPECTACOLULUI

de ION FINTEȘTEANU
artist al poporului

Nu odată, ci de nenumărate ori, m-am întrebat: de ce actorul este controlat în activitatea lui teatrală de atîți observatori (începînd cu regizorul de culise și directorul de scenă, sfîrșind cu cronicarul dramatic) care-l pot scrie fie pe condică, fie la gazetă; în timp ce activitatea criticului dramatic se bucură de o mai liberă inițiativă, într-atît de liberă încît nici ei între ei, cronicarii dramatici, nu se supraveghează sau — ca să întrebuințez o expresie a tovarășului Nikita Hrușciov, din marele său discurs ținut în fața Congresului scriitorilor din U.R.S.S., — nu sînt dispuși să se certe unii pe alții.

Ajunsesem chiar să cred că nici măcar nu se citesc între ei, cronicarii noștri dramatici, de altfel foarte înzestrați în a-și executa „numerele" lor soliste, în concertul criticii dramatice. „Solismul" acesta care deranjează grozav în teatru, poate strica socotelile și în publicistica dramatică. Din această pricină (care e tot un aspect al vedetismului) s-a ajuns — în septembrie anul trecut — la necesitatea publicării foiletonului „Indatoriri ale criticii teatrale" (în „Contemporanul" nr. 36/1958).

Concluziile acestui articol-îndreptar erau foarte severe pentru responsabilitatea criticului, pentru obiectivitatea lui, bunăoară: „Scriind fără finalitate precisă, uitînd de comandamentele ideologice și de rostul esențial al criticii, unii cronicari au început să analizeze spectacolele în abstract, neglijînd aportul regiei sau al interpreților, scriind uneori jignitor despre directorii de scenă sau despre actori".

Am citit nenumărate cronici dramatice în care actorii, regizorii, scenografii sînt pe drept, pe nedrept sau cu mai puțină dreptate criticați, dar nu am asistat încă la o dezbatere publică între doi (sau mai mulți) critici care să discute în contradictoriu — apărîndu-și astfel punctul de vedere — un spectacol, un regizor și concepția lui, un actor și creația lui. Fiecare cronicar își fixează poziția în cronica respectivă și gata! Dar cine are dreptate, unde-i adevărul, de partea cui, a criticului negator al creației actorului sau de partea acestuia din urmă..., aceasta, nu-i interesează; mai ales că actorul nu are, și el, rubrica lui la gazetă unde să-și spună păsul. Noroc că badea spectatorul ne comunică, seară de seară, părerea lui despre noi, fie prin aplauze, fie prin (vai nouă!) tăcerea lui.

Așa că nu mică mi-a fost surpriza cînd între „Contemporanul" (nr. 20/1959 și „Gazeta literară" (nr. 22/1959) s-a produs un ... scurt-circuit în notele de la subsolul cronicilor dramatice respective. Așa da! Mi-am zis, destul ne ceartă pe noi, actorii, să se mai „dispute" și între ei — din cauza noastră...

★

Cer mii de scuze că îndrăznesc a face unele observațiuni critice pe marginea cronicii noastre dramatice, fiindcă știu de la moșii și strămoșii în ale meseriei actoricești, că nu s-a pomenit cîndva ca un actor să iasă la gard și să dea cu praștia în critici! De cînd e descoperită cronica dramatică, actorul și-a scos cuviincios și smerit pălăria cînd s-a întîlnit cu cronicarul, micșorîndu-și pasul și zîmbindu-i șăgalnic cu surîs de „nu-mă-uita" în colțul gurii, iar criticul i-a răspuns solemn și înalt, cu aer ușor protector...

De altfel nu din vina cuiva, dar așa stau relațiile între cele două profesiuni. actoria și critica; prima pare dependentă de cealaltă, dar de ce? Oare să fi fost la început cronicarul și pe urmă să fi apărut actorul? El este de fapt subiectul, materialul viu care a creat funcția celuilalt.

Am cunoscut în trecut fel de fel de cronicari: unii mari, alții mai mici; dar toți se considerau unii mai mari ca alții și, mai ales, definitivi, implacabili. Multă suferință a strîns actorul în inima lui generoasă din cauza omului rău, ascuns sub pana cronicarului. Multă inimă rea pentru o sentință pe care ne-o imprima, cu fierul roșu adesea, marele inchizitor — domnul critic. De ce au fost necesare aceste suferințe pe care le-au suportat actorii în trecut? Pentru că nu s-a pomenit ca un actor să-și spună părerea despre cronicari, aceștia deținînd monopolul aprecierilor fără apel și în... sens unic.

Așa că, în condițiile actuale cînd, în afară de critic, spectatorul e chemat și el să discute deschis munca actorului, m-am gîndit că-i poate fi îngăduit și unui actor să stea — public — de vorbă cu cronicarii. Că, dacă noi avem lipsurile noastre, poate le au și ei pe ale lor. Nu?

★

Teatrul fără critică este ca omul fără oglindă: nu se vede pe el așa cum arată, ci numai precum își închipuie a fi. Actorul trebuie să se vadă așa cum este, nu să fie lăsat a-și face fel de fel de închipuiri despre sine.

Ne-am depărtat unii de alții, actorii de cronicari. De fapt nici n-am fost prea apropiați, nu sîntem „în vizită", cum se spune. Actorii mai află de existența cronicarilor numai la premiere cînd îi zăresc în sală, recunoscîndu-i după unele semne particulare: sînt gravi și nu aplaudă! N-am înțeles de ce un cronicar dramatic să nu participe ca orice spectator, să nu rîdă cînd rîd vecinii, să nu aplaude cînd aplaudă sala... Unii într-adevăr fac excepție, aplaudă, se bucură, dar aceștia sînt puțini. Din cauza aceasta, nu fără „subtext" este remarca devenită aproape obișnuită în gura actorilor cînd declară că singurul lor critic este spectatorul. Și mai știți dvs. dragi critici dramatici, cine ne judecă fără părtinire și cu ochiul sigur al meseriei? Muncitorii din teatru care ne urmăresc din culise, zi de zi, la repetiții și, seară de seară, în spectacole. Ei nu se înșeală niciodată! Cronicari înșelîndu-se, — am văzut, și încă mulți!... Dacă i-ați vedea pe acești muncitori anonimi din culise cum trăiesc spectacolul, pe care-l văd seară de seară fără a se plictisi, desigur că veți aplauda cu frenezie la premiere, fără teamă că v-ați asumat o gravă răspundere înainte de a fi scris cronica.

★

Noi, actorii, avem tipicurile noastre: unii strîng cronicile referitoare numai la ei, alții numai pe cele binevoitoare... dar cei mai mulți le citesc urmărind în oglinda acestor cronici, felul în care au fost recepționate spectacolele de către specialiști. In felul acesta am putut ajunge la unele constatări făcute de-a lungul ultimei stagiuni, pe care vreau să le aduc mai ales la cunoștința celor ce exercită critica spectacolelor de teatru.

a) **Sistem preferențial al spectacolelor recenzate.** Nu toate spectacolele vizionate la premieră de un cronicar au beneficiat de cinstea de a fi fost analizate. Că piesa are o importanță mai mică sau mai mare în raport cu alta, nu trebuie să se reflecte asupra muncii actorului (regizorului etc); munca aceasta este un **fapt socialist** și trebuie tratat ca atare. Evident, repertoriul unui teatru e bine să fie cu grijă orînduit și definitivat cu toată circumspecția, fiindcă el consumă bani grei și eforturi de creație artistică la fel de importante. Repertoriul unui teatru nu este o treabă întîmplătoare; el este un **plan de acțiune ideologic.**

Chiar dacă, din acest punct de vedere, textul prezintă unele lipsuri, munca actorilor trebuie să fie totuși urmărită cu interes. Activitatea Teatrului de estradă a fost mult timp necontrolată de cronicile noastre care l-au socotit greșit un gen mai ușor. Orice fel de teatru este greu de jucat, indiferent cît de ușor îi este genul. Teatrul C.F.R. Giulești a fost lăsat deobicei mai la „periferia" cronicilor, iar cît privește teatrele din provincie, acestea sînt discutate destul de rar și pe „colective" de piese. Dar să dăm și exemple pozitive, ca să arătăm că nu-i dracu atît de negru; în nr. 16/1959 din „Contemporanul", găsim trei cronici substanțiale în legătură cu un spectacol de la București, unul de la Constanța și altul de la Oradea. O bogată informare găsim iarăși în revista „Teatrul".

In schimb activitatea Studioului Institutului de teatru nu este susținută de cronică. Oare n-au aflat cronicarii noștri dramatici că acest studio pus de regimul nostru de democrație populară la dispoziția studenților, este cel mai tînăr laborator experimental din învățămîntul nostru, că este pentru prima oară în această țară și în istoria culturii noastre cînd se crează un teatru al viitorilor actori și că acest „studio" a devenit azi un **teatru experimental** care-și are chiar publicul lui?

In ultimul timp am observat că unele spectacole nu sînt „găzduite" în apartamentul principal al cronicii dramatice, ci într-o odăiță mai modestă care se cheamă mai discret, **carnet teatral** și unde nu te conduce amfitrionul, ci unul din secretari... „Diplomaților" mei le-ar fi stat bine să-i primească însuși amfitrionul.

Chestie de protocol!...

b) **Mulți cronicari pentru o singură rubrică.** Cred că cronicile dramatice (literare, muzicale, plastice, sportive...) trebuie să fie acreditate pe ramură, unui singur cronicar, în scopul de a fixa rubricii o unitate de gîndire. Și nu ar fi rău dacă fiecare rubrică, la început de sezon, comentînd în linii mari faptele importante ale trecutului sezon, va trasa o serie de repere critice pe care rubrica le va urmări; așa cum a făcut la începutul actualului sezon rubrica dramatică a „Romîniei Libere", dacă nu mă-nșel. Nu sînt împotriva lărgirii discuției în jurul unui spectacol. Dar e bine ca ea să se facă pe bazele de gîndire ale rubricii respective, formulate de același cronicar acreditat.

In afară de aceste considerente, o cronică presupune și un stagiu, deci o experiență. Cronicarul nu scrie ca să se citească singur ori de către un cerc restrîns de mutuală admirație. El se prezintă prin cronică: autorului, actorilor, publicului larg de cititori. Deci cronica îl **reprezintă.** Iar acest larg cerc de cititori (inclusiv actorii) trebuie să-i verifice felul de a gîndi, cultura lui generală și dramaturgică, nivelul ideologic, onestitatea lui profesională, justețea aprecierilor, cunoașterea tehnică a specificului teatral. Numai în felul acesta verdictul cronicii va fi luat în seamă, iar cronica își va realiza scopul; altfel cronicarul scrie (frumos, cu ornamente stilistice și vorbe rare...) pe nisip. Cronicile trebuie scrise pentru a fi citite, comentate, însușite, nu ocolite.

In subsidiar, aș remarca faptul că există o rubrică de cronică dramatică nesatisfăcută în mod periodic; ne aflăm chiar pe prispa rubricii cu pricina...

c) **Decalaj prea mare între premiere și apariția cronicilor.** Cronica este după mine, actul de naștere al spectacolului. Normal, de îndată ce s-a născut, acesta trebuie declarat în ziua următoare sau (pentru periodice) în prima săptămînă. Dar decalajul între premieră la „Vodă Cuza și Unirea" de Tudor Șoimaru (23 ianuarie a.c.) și cronica din „Contemporanul" (17 aaprilie a.c.) sau la „Diplomații" de Karvas (premiera la 13 martie a.c. — prima cronică la 3 aprilie a.c., în „Contemporanul"), trebuie să recunoaștem că e plictisitor de lung.

Cronica întîrziată rămîne inoperantă. Observațiile ei critice nu mai pot fi însușite, decît dacă spectacolul se întrerupe și se va relua în stagiunea următoare; în primele zile rolul și spectacolul în ansamblu sînt încă în faza lor de maturizare și deci încă perfectibile. Scrisă prea tîrziu, cronica rămîne un simplu proces verbal, cum s-a întîmplat în cazul cronicei unui spectacol brechtian, la Național, apărută după ce spectacolele și-au încheiat ciclul...

Revista „Teatrul" prezintă un caz aparte: apariția ei lunară (inclusiv întîrzierile cu care ne-a obișnuit, din păcate!) produce un decalaj cu totul inoperant între premiere și cronici. Poate ar fi mai nimerit ca în singura noastră revistă de teatru să se facă o cronică a **cronicilor,** care ar fi mai utilă, — și teatrului și criticii. Poate n-ar fi rău să fie invitați și actorii, regizorii, scenografii să-și spună părerea despre ei și... despre alții (bine înțeles și despre cronicari!).

d) **Cronici cumulative.** Unele cronici prezintă două, trei, spectacole în paralel, fără un criteriu echivalent. Un asemenea criteriu l-a avut bunăoară în vedere Mira Iosif, în revista „Teatrul" (nr. 2), unde a discutat cele două viziuni teatrale ale piesei lui Tudor Șoimaru, „Vodă Cuza și Unirea" la Teatrul Tineretului din București și „Povestea Unirii" la Naționalul din Iași; paralela între cele două spectacole era firească fiind vorba de aceeași piesă în două interpretări deosebite. Dar a sincroniza într-o cronică („Contemporanul") analiza pieselor lui Mircea Ștefănescu și Tudor Șoimaru numai pentru că amîndouă au caracter festiv, nu mi se pare recomandabil. Sînt două spectacole independente, ale căror premiere au avut loc la o distanță de trei luni și trebuiau discutate la timpul lor. Pentru discutarea tematică a materialelor respective, nu trebuia lăsată premiera Șoimaru fără cronică; discuția aceasta în legătură cu concepția despre Unire a celor doi autori putea să se facă cu ocazia premierei piesei lui Mircea Ștefănescu. Un caz similar îl prezintă o cronică din „Informația", nr. 1773, intitulată „Trei comedii contemporane din dramaturgia unor țări prietene" unde M. Iosif analizează, in paralel, trei lucrări care nu au comun decît genul dramatic: este vorba de „Diplomații" (Karvas), „Sălbaticii" (Mihalkov) și „Musafirii nepoftiți" (Stehlik).

Genul acesta de cronică cumulativă prezintă primejdia pentru cititor de a-i crea paralele nefundate, artificiale între spectacole, distribuții, realizările actorilor, etc.; fiecare din cele trei spectacole au o viață de sine stătătoare și fiecare creație e în raport direct — ca dimensiune artistică — cu posibilitățile prezentate de rol.

(Continuare în nr. viitor)

Manifestări S. R. S. C.

In cadrul Lectoratului central al S.R.S.C., criticul literar **Savin Bratu** a vorbit marți 16 iunie crt. despre „Mihai Beniuc, rapsod al vremurilor noastre".

★

Astăzi 18 iunie orele 18, în Aula Bibliotecii centrale din calea Victoriei nr. 88 va avea loc conferința scriitorului **Al. Philippide** despre „Mihail Eminescu și gîndirea poetică".

★

Duminică 21 iunie orele 11 a.m., în sala Lectoratului S.R.S.C. din strada Biserica Amzei nr. 5-7, în cadrul ciclului de conferințe „Momente din istoria artei universale" tov. **Amelia Pavel,** cercetător științific la Institutul de istoria artei al Academiei R.P.R. va vorbi despre „Realismul critic rus".

ERATA la articolul PACE IN BALCANI.

In loc de „insulele Prinkipo" se va citi „insulei Prinkipo".

In loc de „legat foarte strîns de relațiile cotidiene" se va citi „realitățile cotidiene".

In loc de „Lrîul de bază" se va citi „brîul de baze".

In **CRONICA LITERARA** din nr. 24 (274), coloana 6, rîndul 16 de sus, în loc de **confruntîndu-se** se va citi: **confundîndu-se.**

Cercul plastic al pionierilor din Suceava.

Tribuna creatorului

COSTIN IOANID:

Decorarea caselor raionale de cultură ale tineretului

— Știm că faceți parte din conducerea unui colectiv de ornamentare a caselor raionale de cultură ale tineretului. Ce ne puteți spune în legătură cu această acțiune?

— Decorarea caselor raionale de cultură ale tineretului se realizează din inițiativa și cu sprijinul Ministerului Invățămîntului și Culturii, Sfatului popular al Capitalei și Uniunii Artiștilor Plastici. Arta monumentală este un mijloc agitatoric de educație, nu numai de împodobire a edificiilor. Contactul cu arta plastică în expoziții se face numai în anumite zile cînd omul le vizitează, în timp ce prin decorarea exterioară și interioară a edificiilor publice contactul maselor cu opera de artă este direct și permanent.

— Care este tematica acestor lucrări?

— Decorarea caselor de cultură are ca tematică preocupările tineretului din zilele noastre: lupta pentru pace, brigăzi de tineret la lucru, munca de culturalizare, învățămîntul, sportul, odihna. Temele acestea vor fi ilustrate într-un mod cît mai artistic de colectivele care se străduiesc din toate puterile să ducă la bun sfîrșit importanta sarcină ce li s-a încredințat.

— Un cuvînt despre autori...

— Tineri artiști care au terminat institutul de arte plastice în ultimii ani. Se urmărește prin munca acestor colective atingerea a două scopuri: dezvoltarea aptitudinilor tinerilor pentru pictura și sculptura monumentală, în tempera, și în al doilea rînd dezvoltarea spiritului muncii în colectiv. Rezultatele obținute pînă acum sînt foarte bune. In faza de elaborare a proiectelor șefii de colective au căutat să păstreze personalitatea artistică a participanților fără ca acest lucru să știrbească din unitatea decorării. Aceia dintre tinerii artiști care nu erau încă deprinși cu viziunea picturii monumentale, și-au însușit-o cu succes în timpul pregătirii proiectelor, mărind astfel numărul artiștilor care vor participa la realizarea lucrărilor de artă monumentală care capătă importanță din ce în ce mai mare. Tinerii lucrează cu multă seriozitate și entuziasm dînd dovadă de o deosebită disciplină și forță de muncă, iar spiritul de colectiv se desăvîrșește în perioada execuției propriu-zise.

— Cine conduce colectivele?

— Șefii acestor colective în care lucrează patruzeci de tineri sînt: George Labin, Paul Miracovici, Ștefan Szöni, Jules Perahim, Costin Ioanid, Anastase Anastasiu și Eugen Popa.

— Ce tehnică folosiți în execuția picturii monumentale?

— Vom folosi în general tempera, dar unele compoziții vor fi executate în tehnica vechii picturi murale, adică în frescă. Amîndouă aceste tehnici dau rezultate foarte bune pentru pictura murală monumentală.

— O ultimă întrebare: cînd vor fi gata lucrările?

— Munca de decorare murală a caselor de cultură trebuie să fie gata pînă la 23 August. Prin această acțiune cei patruzeci de participanți și șefii colectivelor iau parte cu înfăptuiri de calitate la sărbătorirea celei de a cincisprezecea aniversări a Eliberării patriei noastre.

Tamara Simko

LA BUCUREȘTI

Prezența pe scena Teatrului de Operă și Balet a artiștilor sovietici a adus totdeauna — odată cu acel cald mesaj de prietenie — o multitudine de elemente artistice pătrunse de specificul național și ecourile tradiției interpretative, bogată și profundă, a scenei ruse. Cu deosebire cînd este vorba de o operă ca „Evghenii Oneghin" care de opt decenii se menține pe afiș cu succes, ele ne-au apărut pline de interes. Sub acest unghi privită, Tamara Simko, artistă emerită a R. S. S. Bieloruse, solistă a Teatrului de Operă din Minsk, care a cîntat pe scenele teatrelor muzicale din Moscova și Leningrad, a avut un aport pozitiv în interpretarea rolului Tatianei.

Soprană lirică pură, Tamara Simko a cîntat cu gingășie și în același timp cu siguranță, conturînd cu multă veracitate profilul moral al Tatianei. Ea a creat cu succes gama complexă a sentimentelor ce stăpînesc pe eroină: dragostea care se înfiripă în sufletul său pentru Oneghin, frămîntarea din scena scrisorii, pasiunea, dar în același timp demnitatea și mîndria care o stăpînesc la ultima întîlnire. S-a făcut îndeosebi apreciat jocul său scenic natural, simplu și sincer. S-a făcut simțită o notă în plus de febrilitate în scena scrisorii.

Spectacolul s-a bucurat de o distribuție excelentă. Mihail Arnăutu, într-o remarcabilă dispoziție vocală, a creat un Oneghin elegant, cuceritor și suficient — așa cum cere rolul, dar credem... insuficient de blazat. Foarte potrivit pentru tînărul visător, Lenski, Valentin Teodorian a cîntat cu mult avînt liric, cu o romantică înflăcărare.

Am apreciat faptul că într-un rol de plan secund cum este acela al dădacei Filippievna, a apărut o artistă de valoarea Zenaidei Palli. Fără îndoială că un temperament incandescent ca al interpretei s-a pliat mai greu exigențelor de atitudine calmă, ponderată, cerute de realizarea duioasei și sfătoasei bătrîne. Acest lucru ne-a pus însă în situația de a asculta un cînt liniștit, bogat colorat și totodată ferm, nefluctuant ca intonație, doveditor odată mai mult al remarcabilelor însușiri vocale de care dispune artista.

Subliniem faptul că un loc de seamă a fost acordat în distribuție unor tinere elemente deosebit de înzestrate din cadrul Teatrului de Operă și Balet — parte din acestea distinse la concursuri naționale și internaționale: Iulia Buciuceanu, Valentin Loghin, Ion Stoian, Constantin Dumitru și care împreună cu Maria Săndulescu și Jean Bănescu au constituit un ansamblu bine închegat, și bine echilibrat. Corurile au sunat omogen dar s-ar cere o atenție mai mare acordată nuanțelor dinamice, de intensitate sonoră. Așa bunăoară corul țăranilor ce vin din depărtare la conac, sună din capul locului tare — ceea ce șterge orice impresie de mișcare a maselor, de apropiere.

Conducerea muzicală (Cornel Trăilescu) a asigurat o bună legătură între scenă și orchestră. Gestul dirijorului, ponderat dar ferm, a reușit să imprime spectacolului ritmul cerut, să evite orice decalaj, să rotunjească sonoritățile. Orchestra, reînprospătată la rîndul ei cu o seamă de elemente tinere, a răspuns cu corectitudine sugestiilor dirijorului.

Decorurile realizate simplu și pe dimensiuni mari contribuie la crearea atmosferei.

A fost un izbutit spectacol.

J. V. PANDELESCU

Tamara Șimko în rolul Tatianei din opera „Evghenii Oneghin" de Ceaikovski.

„BOCCACIO"

Ion Dacian și Lili Dușescu într-o scenă din opereta „Boccacio"

Intre lumea Florenței din preajma Renașterii, zugrăvită de pana ascuțită a lui Boccacio, și aceea a Vienei de la mijlocul veacului trecut, dominată de mirajul spumosului vals, există puține contingențe. Și totuși, în opereta lui Suppé cele două lumi coexistă — desigur într-un mod cam hibrid — și publicul urmărește fără surprindere veselele crîmpeie din viața Italiei secolului al XIV-lea legănată de ritmul ternar al „Wiener-Walzer"-ului. Există în libretul destul de naiv folosit de „părintele operetei vieneze" (pentru că, strict istoric vorbind, Suppé merită acest titlu înaintea lui Johann Strauss) și unele elemente de satiră socială care arată că autorii au înțeles într-o măsură poziția înaintată a creatorului „Decameronului".

Deși, fără îndoială, opereta lui Suppé plătește tribut gustului frivol al publicului din capitala fostului imperiu habsburgic, mesajul de umanitate îndreptat împotriva ipocriziei și a mărginirii medievale răzbate destul de limpede. Poate că — o spunem din capul locului — regia ar fi putut să puncteze mai limpede poziția laică a artistului, prin contrast cu reprezentanții bisericii obscurantiste, evitînd impresia că marele poet s-ar afla în conflict exclusiv cu soții încornorați (mai ales scena arderii cărților ar fi permis prezența în figurație a acestor reprezentanți). Totuși, fără îndoială, în întregul ei, lucrarea prezentată de teatrul de operetă se ridică net, prin mesajul pe care-l poartă, deasupra multor altor produse ale operetei vieneze, dominate de frivol și factice.

In genere, de cîțiva ani încoace, primul nostru teatru de operetă ne-a dezobișnuit de spectacole „slabe"; dar, nu e mai puțin adevărat că cele mai multe se înscriau în sfera calificativelor „onorabile", principala sursă a succesului rămînînd aceea a capului de afiș. In acest sens, „Boccacio" își propune (și reușește în bună parte) să obțină mai mult: valoarea sa constă din colaborarea armonioasă a unei conduceri muzicale îngrijite (Gherase Dendrino), a unei direcții de scenă și scenografii (Barbu Dumitrescu și N. Lebas) inspirate, a unui cor (N. Oancea) admirabil pus la punct și a unei distribuții cu foarte puține cusururi.

Incepînd, ca de obicei, cu ultima, trebuie spus că Ion Dacian reușește să ne ofere încă adevărate surprize: intrat în rolul titular într-un scurt timp, el desfășoară o tinerețe, vervă și prestanță în concordanță cu legendarul personaj pe care-l interpretează. Vocea sa vădește — mai ales în registrul mediu, amplu folosit în această partitură — acea sonoritate plină și argintie care-l detașează net în ambianța scenică. In același timp, Ion Dacian s-a integrat foarte bine în ansamblul spectacolului, găsindu-și în Lili Dușescu o parteneră cu totul remarcabilă. Aflată în plină ascensiune, solista posedă o voce frumos cizelată (nu prea amplă) și o inteligență a frazării muzicale care dă rolurilor sale o notă de distincție și bun gust. Este bine că în rîndul elementelor tinere care completează echipa maeștrilor operetei se manifestă grija față de exigențele muzicale și ținuta spectacolului, grijă care va contribui cu siguranță la conturarea mai precisă a profilului și stilului primei noastre scene de acest gen. In restul distribuției se remarcă în special Ionescu-Dodo — al cărui talent comic nu contravine — așa cum se întîmplă adeseori — farmecului său de „june prim"; Viorel Chicideanu — distribuit într-un rol foarte puțin muzical, care-i permite, tocmai din acest motiv, să dovedească remarcabile calități actoricești; Ruxandra Argeșiu — care a evitat în bună măsură riscul vulgarului existent în asemenea personaje; Lucia Roic și Lia Panaitescu — în roluri mai restrînse decît posibilitățile lor — precum și un grup de comici „proziști" (C. Pîrîu, Bugarin Dușan, N. Cerna, A. Grămescu, P. Obedea), dovedind că lipsa numelor consacrate n-a împiedicat o apreciabilă vervă și savoare a tipurilor. Păcat că un personaj episodic (I. Miclescu) impresionant prin masivitate, a impresionat de asemenea prin distonări; altfel, echipa de interpreți a tălmăcit fidel intențiile regizorale interesante, în special în scenele individuale. Cît privește „scenele de masă" (acest termen poate fi cu greutate folosit pe minuscula scenă a teatrului), limitate și mai mult prin decorul turnant, dorința de a păstra primatul muzicii, a dus la un anumit simplism al mișcărilor, pe care regizorul a încercat — insuficient — să-l înscrie în convențiile „comediei del'arte". Dar acestea sînt momente izolate; în genere stilul spectacolului, prezentat chiar de la prologul-pantomimă, este consecvent susținut atît în interpretare cît și în concepția scenografică (simple panouri pictate care la începutul spectacolului sînt montate chiar sub ochii spectatorilor). Este drept că efectul plastic este modest și de obicei opereta vieneză cere mai multă strălucire a decorului și a costumului, dar tocmai „hibridul" de care vorbeam la început a făcut ca realizatorii spectacolului să aleagă — cu intenție — un stil mai apropiat de vechea comedie italiană și implicit mai străin de tradițiile operetei din veacul trecut, — și în această privință nu se poate spune că au greșit.

In același timp admirabila acuratețǎ muzicală a spectacolului (în care n-am regretat decît lipsa de nerv a orchestrei în uvertură) face ca „Boccacio" să reprezinte începutul unei noi și interesante etape de dezvoltare a primei noastre scene de operetă.

I. HRISTEA

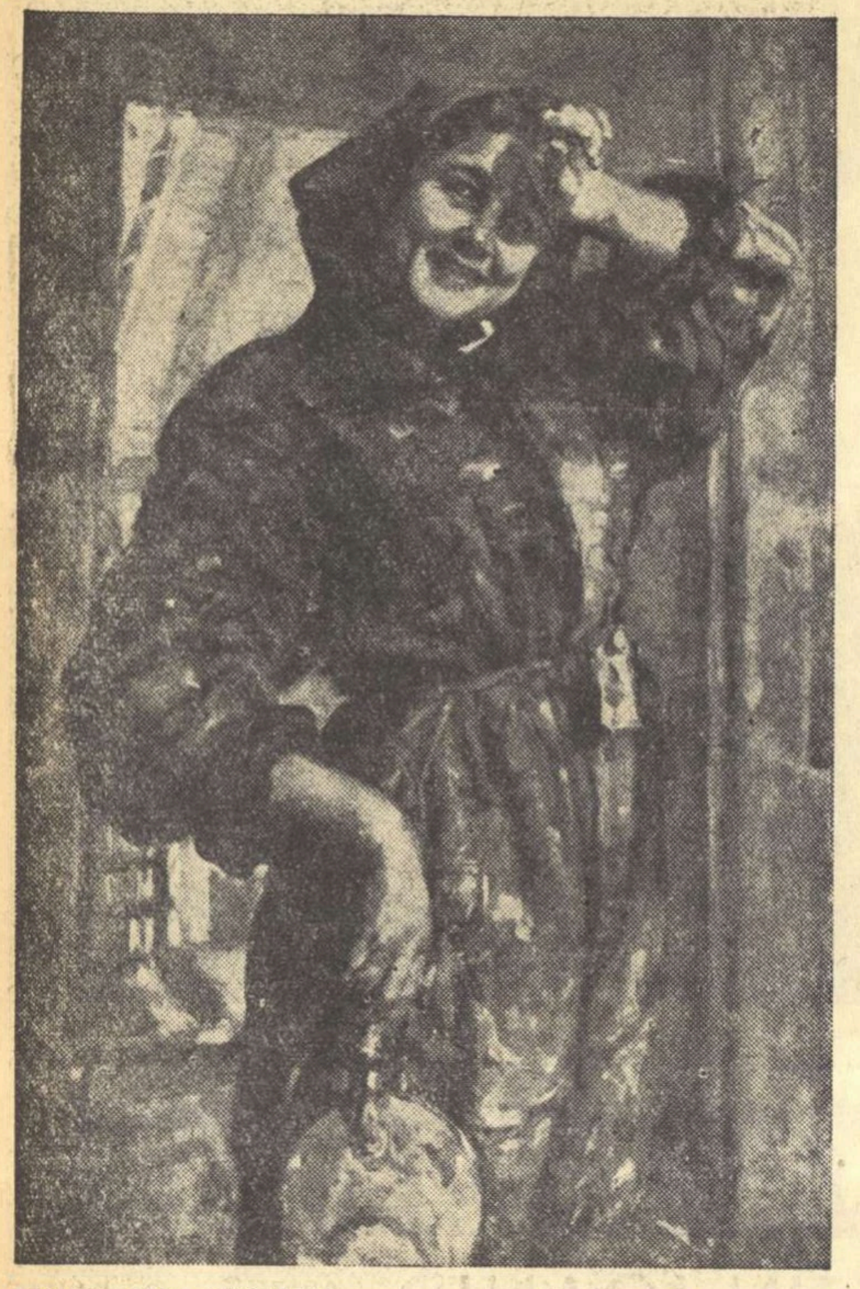

FETISOV IVAN IACOVEECI „Muncitoare din construcţii"

DIN EXPOZIŢIA R. S. S. BIELORUSE

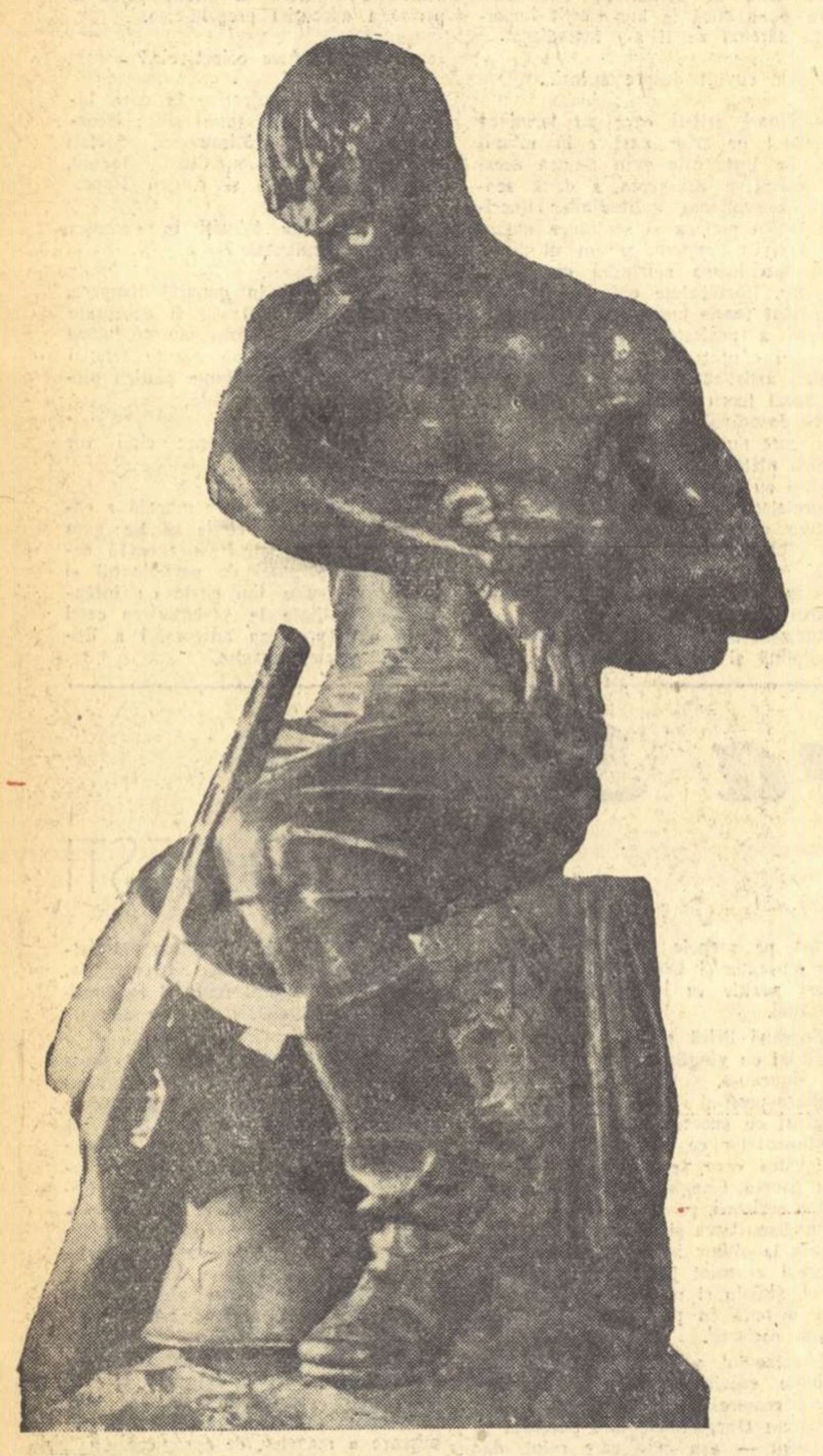

POLIICIUK VASILI VLADIMIROVICI „Ostaş rănit"

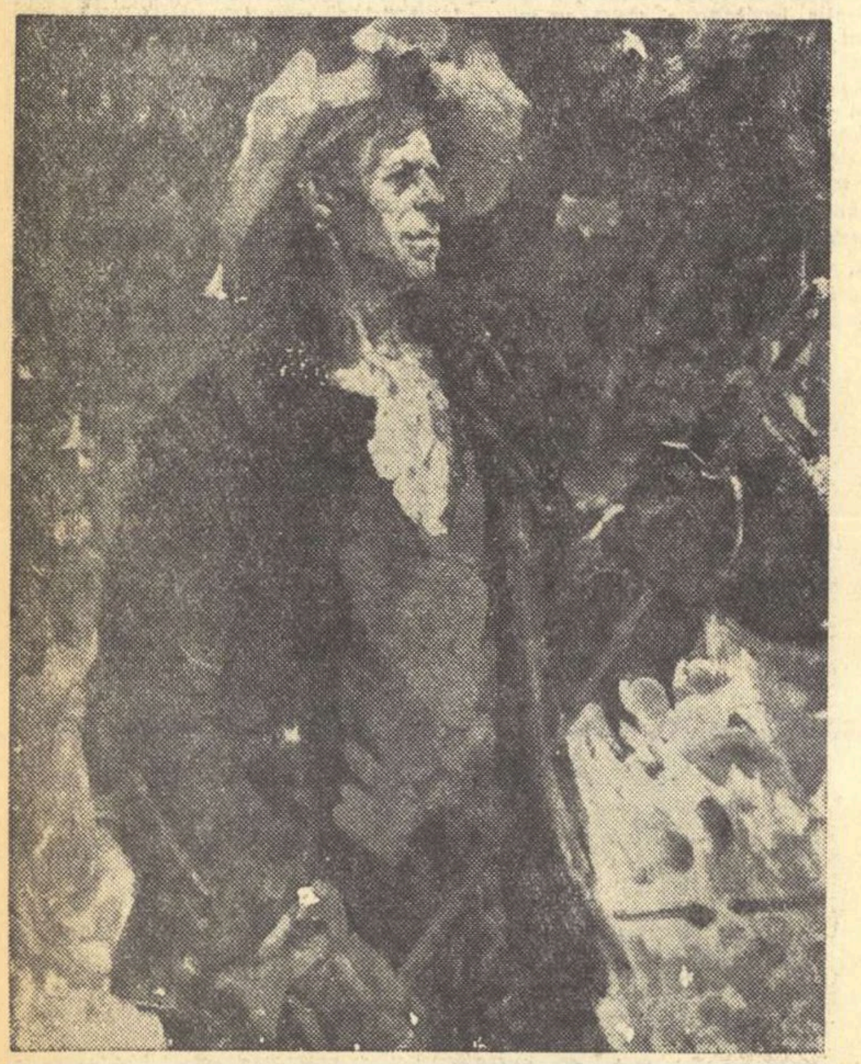

DANŢIG MAI VOLFOVICI „Oţelarul"

CARLO TAGLIAVINI DESPRE EMINESCU

LINGVISTICĂ ŞI BUCUREŞTI

Profesorul universitar Carlo Tagliavini, titularul catedrei de lingvistică generală de la Universitatea din Padova, este de cîtva timp oaspete al ţării noastre. Carlo Tagliavini este unul dintre cei mai buni specialişti italieni în problemele limbii şi literaturii romîne. Incă de pe băncile liceului, în 1923, la Bolonia, a publicat un studiu despre Eminescu, o gramatică romînească precum şi o Antologie a literaturii romîneşti începînd din epoca veche şi pînă la autorii contemporani. Mai tîrziu, în 1938, oaspetele nostru a întemeiat şi a condus o revistă consacrată problemelor limbii şi literaturii noastre — „Studii rumene" —. Oaspetele nostru şi-a luat docenţa în lingvistică romanică în 1926, şi pînă în anul 1935 a fost profesor de lingvistică romanică la Universitatea din Nimega-Olanda. De atunci şi pînă astăzi, Carlo Tagliavini s-a ocupat îndeosebi de problemele filologiei romanice, avînd ca obiect special limba şi literatura romînă. Bun cunoscător al problemelor limbii noastre, profesorul Carlo Tagliavini a ţinut să ne vorbească în primul rînd despre unul dintre întemeietorii limbii literare romîneşti — Mihail Eminescu.

— Vă rugăm să ne vorbiţi despre răspîndirea operei marelui nostru poet în Italia.

— După cum ştiţi, debutul meu în problemele literaturii romîneşti a constat dintr-un studiu consacrat operei lui Mihail Eminescu. Mărturisesc că de-a lungul întregii mele cariere universitare m-a pasionat îndeosebi complexitatea semnificaţiilor şi a valorilor literare cuprinse în opera eminesciană. In anii în care am condus catedra de filologie romanică (specialitatea limba şi literarura romînă) am ţinut la Budapesta un curs special despre Mihail Eminescu. Am publicat articole, note referitoare la limba şi mesajul marelui poet romîn. Acum, anul acesta, cînd se împlinesc 70 de ani de la moartea lui Mihail Eminescu, cred că voi lua conducerea lucrărilor unui volum de versuri destinat să cuprindă cea mai mare parte a operei poetului. Aş vrea să vă spun că în munca de traducere a operei eminesciene, în Italia există o tradiţie mai veche. Aş cita aici numele unui traducător mai puţin cunoscut, cum este de pildă Pier Emilio Bosi, care l-a prezentat cititorilor italieni pentru prima oară pe Mihail Eminescu, mai întîi în paginile unei reviste din Florenţa şi ulterior într-o plachetă specială de traduceri. A mai existat o altă traducere a versurilor lui Eminescu, datorată lui Lovera, autorul unui manual de literatură romînă, care era de fapt o antologie anexată unei istorii a literaturii romîne. Bineînţeles că printre toate aceste traduceri, cartea lui Ramiro Ortiz, apărută la Roma în 1930, constituie o lucrare fundamentală pentru cunoaşterea operei poetului romîn. Ramiro Ortiz a publicat o traducere reprezentativă a versurilor eminesciene, într-o bună limbă italiană. De asemenea, mai tîrziu, un lector de la Cluj, Umberto Cianciolo, a publicat la Roma o ediţie Eminescu însoţită de un text romînesc.

— Ce ne-aţi putea spune despre relaţiile de colaborare şi prietenie dintre lingviştii italieni şi romîni?

— Am păstrat contactul direct cu savanţii lingvişti din ţara dvs., i-am cunoscut personal aproape pe toţi şi am apreciat în mod deosebit activitatea lor ştiinţifică. Prima oară cînd ne-am întîlnit şi am discutat mai amplu problemele care ne interesează şi pe unii şi pe ceilalţi, a fost în 1927, cînd am vizitat Romînia după Congresul bizantiniştilor de la Belgrad. Am vorbit atunci cu Ramiro Ortiz, Ovid Densuşeanu şi alţii. In 1942 am venit din nou în Romînia, pentru a prezenta în cadrul unei conferinţe, la Academie, un dicţionar vechi din veacul al XVII-lea. Bineînţeles că imediat după cel de al doilea război mondial am reluat legăturile. Astfel, în 1956, am avut prilejul să discut pe larg problemele care ne interesează, la Congresul romaniştilor de la Florenţa cu academicienii Iorgu Iordan, Al. Rosetti şi Emil Petrovici. Am avut şi acum un binevenit prilej pentru a cunoaşte activitatea ştiinţifică din ţara dvs. în perioada aceasta în care am vizitat Republica Populară Romînă, şi îndeosebi instituţiile ei ştiinţifice, în primul rînd cele lingvistice şi filologice din Bucureşti şi Cluj. Vreau să vă spun acum că sistemul de lucru în colective este excelent, permiţînd lingviştilor romîni realizări excepţionale pe tărîm ştiinţific. O asemenea realizare consider că este „Dicţionarul limbii literare" în patru volume, operă remarcabilă, care la noi nu s-ar fi putut realiza. La Cluj am văzut primele lucrări din „Atlasul lingvistic romîn". Am apreciat rîvna şi seriozitatea cu care se lucrează. In

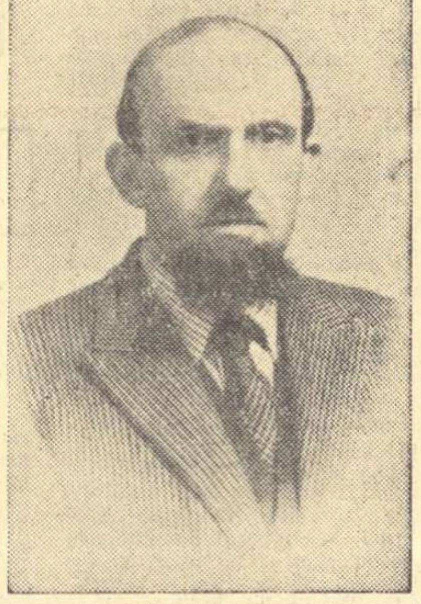

general, ca o impresie de ansamblu, pot să spun că lingvistica a căpătat o dezvoltare deosebită în ultimii ani în Romînia.

— Spuneaţi că aţi mai fost, de vreo două ori, în anii trecuţi, la Bucureşti; cum vi se pare oraşul, aşa cum arată el la a treia întîlnire?

— Ţin să vă spun de la început că arhitectura bucureşteană a produs o impresie favorabilă asupra mea. Şi aceasta pentru că în primul rînd noii edili, vădesc o grijă deosebită în păstrarea armoniei stilurilor, în realizarea unui ansamblu arhitectonic în care epocile mai vechi şi mai noi să fie reprezentate în chip firesc, fără alăturări contrastante. Se construieşte enorm de-a lungul întregii ţări pe care am vizitat-o şi îndeosebi în Bucureşti. Am văzut cartierele muncitoreşti din Capitală şi mai ales cele din Raionul „23 August". Se ridică pretutindeni cartiere care reflectă o concepţie urbanistică nouă, atît în proiectarea caselor de locuit cît şi în realizarea spaţiilor verzi, pe care le-am întîlnit foarte rar în oraşele occidentului. Noile grădini ca şi noile construcţii bucureştene mi-au relevat acum, la revenirea mea, o capitală nouă şi frumoasă.

REP.

Posturi şi postùri

In atacurile lor furibunde, lipsite de logică şi de bun simţ, atacuri a căror violenţă verbală se zbate să suplinească raţiunea, posturile aşa zise „libere" ale Occidentului se complac în postùri nu rareori caragialeşti. Printre cele mai comice, figurează fără îndoială şi postura (citeşte: impostura!) în care o voce anonimă se declară „reprezentant al poporului romîn", al „spiritului romînesc", făcînd abstracţie de faptul că poporul romîn construieşte socialismul în patria sa, în timp ce ea, vocea anonimă, pălăvrăgeşte solitară în patria altora, la microfoanele altora şi, bineînţeles, în interesul altora, nu al poporului romîn.

Recent, vocea anonimă, încurcîndu-se în propriile-i bîlbîieli, a încercat din nou să „reprezinte" poporul romîn pentru ca, pînă la urmă, cu logica-i specifică, să-l mai calomnieze de treizeci de arginţi.

Vocea anonimă s-a chinuit să-şi spună părerea despre Expoziţia de artă populară romînească de la München, dar s-a fîsticit atît de repede, încît iată ce-a ieşit: arta populară romînească se împarte în două — arta populară din trecut şi cea din prezent. Arta populară din trecut exprimă, între altele, „dragostea ţăranului romîn pentru viaţa liberă, nestînjenită de odinioară" (atît de liberă, încît ţăranul romîn a simţit nevoia unui divertisment ca acel din 1907; atît de nestînjenită, încît aproape că nu mai era nevoie de gloanţele burghezo-moşiereşti ca ţăranul romîn să-şi poată dobîndi odihna veşnică: pentru aceasta îi era deajuns şi traiul „fericit" sub exploatarea moşierească). Creaţiile artei populare reprezintă, pentru vocea respectivă, „permanenţa romînească", dar, în acelaşi timp, arta populară nouă, realizată în zilele noastre, nu oferă decît produse „palide", lipsite de valoare. „Tot ce este nou este urît şi neromînesc". — declară cu emfază vocea (...patriotului naţionale).

Omului care stă normal, cu capul în sus şi cu picioarele pe pămînt, îi vine însă foarte greu să priceapă cum poate fi vorba de o „permanenţă romînească", dacă tot ce e nou este „urît şi neromînesc". Sau există şi o permanenţă... nepermanentă?

Vocea anonimă de la „Europa... liberă" este demnă de a aparţine lui Pristanda sau Farfuridi, fiindcă realmente ceea ce a debitat cu prilejul emisiunii respective a fost nu numai lipsit de rezon dar şi curat murdar.

Această voce care asigură „permanenţa romînească" la postul „Europa... liberă" consideră (!) astfel că, „pentru comunişti", creaţiile artei populare „nu sînt decît momeală", sînt menite adică „să atragă pe străini ca să creadă că acestea sînt înfăptuiri ale actualului regim". Nu mai vorbim de corectitudinea şi supleţea expresiei, dar merită să menţionăm, pentru ridicolul său, neinteligentul şi nefolositorul refugiu în ignoranţă. Vocea se preface a fi convinsă că la „patuzsopt" şi la '907 arta ţăranului romîn „nestînjenit" avea mai multe posibilităţi de dezvoltare decît sub actualul regim. Vocea se preface a nu cunoaşte că datorită tocmai actualului regim, arta populară romînească a ajuns într-o expoziţie la München şi în alte oraşe germane şi s-a remarcat în nenumărate ţări ale pămîntului, acolo unde poate nici nu se ştia în trecut de existenţa Romîniei. Vocea se preface a nu cunoaşte că în trecutul „nestînjenit" n-au existat nici case de creaţie populară, nici institute de folclor, nici cooperative de producţie, care astăzi există tocmai ca înfăptuiri ale actualului regim, destinate dezvoltării artei populare, ridicării nivelului ei şi valorificării ei depline. Vocea se preface a nu şti că ţăranul romîn lucrează abia astăzi liber şi nestînjenit, căci lucrează pentru el şi nu pentru boier sau pentru nu ştiu ce paraziţi aflaţi acum la „Europa... liberă".

Fără îndoială că vocea anonimă ştie toate acestea, dar ea nu e plătită ca să spună ceea ce ştie, ci ca să născocească infamii... renumerate, după buget. Chiar dacă această mimată ignoranţă o situează într-o postură rizibilă. Chiar dacă sacul său cu minciuni nu mai are nicăieri căutare.

Dumitru SOLOMON

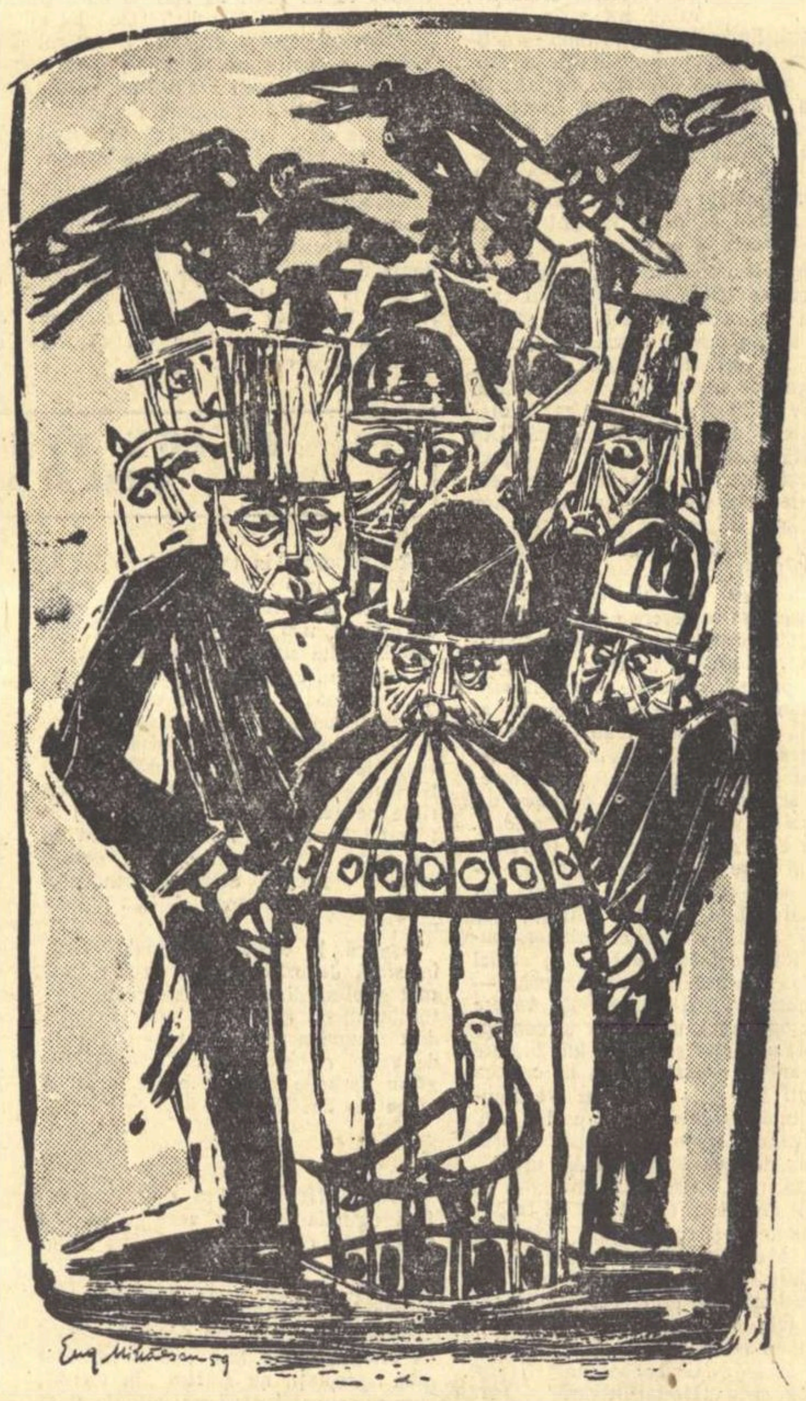

EUGEN MIHAESCU „Corbii şi porumbelul"

COSTIS VARNALIS

laureat al premiului internaţional Lenin pentru pace.

Călăuza

Nu sînt făptura întîmplării,
eu, crainicul vieţii noi.
Sînt pruncul matur al Urgiei
şi-odrasla crîncenei Nevoi.

Trimisă nu-i, de nici un zeu,
din nori făptura-mi să coboare,
la tine, robule, ce suferi, —
cu milostivă alinare.

Puteri cereşti, columbe, îngeri,
ori rugăciuni psalmodiate,
eu n-am; doar inimile voastre
le simt alături, mîniate.

In faţa pupei străjuind,
sînt a corabiei sirenă,
şi vînturi şi furtuni se frîng
neputincioase de carenă.

In miezul inimii, de veacuri
dureri şi chin s-au adunat, —
şi pumnul meu cu nalte flăcări
de fulgere l-au înarmat.

Eu nu sînt singur, mii şi mii
In jurul meu se strîng din umbră,
şi chiar şi morţii mă urmează
cu lunga lor coloană sumbră.

Şi chiar cei încă nenăscuţi,
nezămisliţii fără număr,
gonind din timpul viitor,
cu spada lor m-ating pe umăr.

Impart pumnale tuturor,
căci n-am cuvînt de iertăciune,
şi-odată-nfipte în pămînt,
lumină sînt şi raţiune.

Ascultă glasul, cum pe vînturi,
din veac, îşi poartă pătimirea.
Ea e întreagă-n glasul meu
şi-n el, în clocot, omenirea.

O, vînturile, cum îl smulg
şi cum din culme-n culme plînge!
Genuni, morminte, prăvăliri
şi fluvii cu noroi şi sînge.

Şi ca un vînt de nord dărîmă,
sau ca un vînt de miazăzi,
regatele ce pe minciună
s-au ridicat din temelii.

Doar unul singur se înalţă,
cu-al Muncii imn biruitor,
desfăşurînd stindardul Păcii
şi-al înfrăţirii tuturor.

Din greceşte de
TAŞCU GHEORGHIU şi GEORGE ZOIDIS

PENTRU

Mark Twain inedit

Datorită „cenzurii binevoitoare" exercitate mai cu seamă de către criticul şi istoriograful literar Bernard de Voto, precum şi de o serie de oficialităţi culturale care se tem chiar de verva satirică şi forţa polemică post-mortem a lui Mark Twain, au rămas pînă azi inedite destule scrieri în care reiese evidentă poziţia sa de critic social înzestrat cu clarviziune.

Cartea criticului Philip Forner, apărută în editura International Publishers sub titlul: „Mark Twain critic social", vine să adauge la bogata listă de manuscrise dezvăluite şi puse în sfîrşit la dispoziţia publicului larg de cititori încă un document deosebit de interesant. Este vorba anume despre textul unei conferinţe: „Cavalerii Muncii — o Nouă Dinastie" (toate majusculele aparţin autorului), pe care marele scriitor american a ţinut-o în anul 1881, fără ca — timp de trei sferturi de veac şi mai bine — să apară undeva.

In această scurtă, dar edificatoare conferinţă, pentru prima oară ajunsă la lumina tiparului, Twain îşi manifestă convingerea că ridicarea mişcării muncitoreşti înseamnă cel mai important pas înainte făcut de poporul american către împlinirea făgăduielii unui autentic democratism, făgăduială conţinută în Declaraţia de Independenţă, rămasă pentru mulţi conducători din SUA un „petec de hîrtie".

Apărătorul sclavului negru Jim, al emigranţilor chinezi maltrataţi în California, al tuturor popoarelor asuprite de colonialism, spunea: „Muncitorimea americană are înaintea ei cea mai dreaptă misiune care a fost vreodată încredinţată oamenilor, şi o va duce la capăt" (misiunea de a lupta pentru făurirea unei adevărate democraţii). „Căci s-a înălţat o putere mai mare decît a oricărui rege — muncitorul organizat. Cînd această putere îşi va întinde sceptrul ei, va fi pîine pentru cei înfometaţi, vor fi veşminte pentru cei goi şi va răsări speranţă în ochii neobişnuiţi să spere".

Dos Passos nu mai crede în America

„The Great Days" („Zilele mărețe"), — ultimul roman al lui John Dos Passos, este cel mai trist şi mai dezolant din opera scriitorului. Presa americană, — de la „Time" pînă la „Newsweek", magazine cu tendinţe diferite — este unanimă în a declara că Dos Passos nu mai are, în această lucrare elanul din „Manhattan Transfer" şi din trilogia „U.S.A.".

Dos Passos are azi 63 de ani şi nu mai crede în America. El declară că americanii sînt „washed up" (leşioşi). Eroul din „The „Great Days" nu mai are energia de a-şi manifesta credinţa în viitor. Personajul principal al romanului său, Ro Lancaster este un ziarist de 59 de ani, pe vremuri celebru, astăzi însă distrus, care şi-a pierdut încrederea în „modul de viaţă american". Ro Lancaster, e înfăţişat la Londra, în timpul bombardamentelor, în Parisul eliberat şi la procesul de la Nürenberg. Ro Lancaster aseamănă Statele Unite cu un Samson doborît la pămînt. Cel mai bun prieten al lui Ro, Roger Thurloe, fost secretar de stat la Departamentul Apărării, îngrozit de urmările politicii americane, se sinucide, sărind pe fereastra spitalului în care se afla internat (vezi cazul Forrestall). Nevasta lui Ro moare de cancer, iar cei doi fii ai lui devin nişte paraziţi egoişti. Ajuns la capătul răbdării şi al suferinţelor morale, Ro, cu puţinii bani care i-au mai rămas, pleacă în Havana cu o femeie cu treizeci de ani mai tînără decît el. Dar aceasta, deşi a primit să-l însoţească în călătorie, nu-l acceptă ca amant şi se dedă beţiei. Ro Lancaster, nemaiputînd îndura şi această umilinţă, se înapoiază la Miami exclamînd: „Am s-aştept... Poate că într-o zi o să aibă nevoie de mine".

In acest ultim roman, Dos Passos a renunţat la violenţa şi amărăciunea caracteristice lucrărilor lui mai vechi. Este pasiv, extenuat, deznădăjduit. Criticii americani au numit această nouă poziţie a sa „desnădejde politică".

Ultima oră: frigidere Bernard Buffet!

Pînă acum, pictorii de pretutindeni ne-au deprins cu ideea că ei îşi pot manifesta talentul pictînd pe pînză, pe ziduri, pe cartoane pentru tapiserii şi mobile. Iată că, acum, pictorii au început să picteze pe... frigidere. Moda aceasta a apărut în Franţa. Intr-adevăr, la Galeria de Artă (da da, aţi citit bine: de artă, nu de articole menajere!) din Paris s-au vîndut, recent, zece frigidere, decorate de pictori. In afară de cel pictat de Buffet, pictorul cel mai „en vogue" azi, care a fost vîndut cu un milion o sută de mii de franci şi cel decorat de Carzon, vîndut doar cu şase sute de mii de franci, preţul celorlalte frigidere n-a depăşit cu mult suma ce se dă în mod obişnuit pentru asemenea articole casnice

„De ce"? se întreabă o cronică a săptămînalului „Lettres Francaises". „Pentru că nu s-a ajuns încă acolo, ca musafirii să fie primiţi în bucătărie, dar aceasta se va întîmpla în curînd, deoarece moravurile americane tind din ce în ce mai mult să fie introduse în Europa occidentală".

CONTRA

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacţional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAŞU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei RPR, PAUL GEORGESCU (redactor-şef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei RPR: GEORGE MACOVESCU, ION MIHĂILEANU, V MINDRA (redactor-şef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-şef adjunct); CICERONE THEODORESCU. ION VITNER.

REDACŢIA: Bucureşti — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36; 11.50.17, ADMINISTRAŢIA: Şos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2 Str. Brezoianu 23—25

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VI nr. 26 (276) — joi 25 iunie 1959

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.

8 pagini 50 bani

In întîmpinarea celei mai mari sărbători a poporului nostru

Recenta Hotărîre adoptată de Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Romîn și de Consiliul de Miniștri al R. P. Romîne, cu privire la cea de-a 15-a aniversare a zilei de 23 August, ziua eliberării Romîniei de sub jugul fascist, pune în lumină uriașele proporții pe care le-au luat pregătirile în vederea celei mai mari sărbători a poporului romîn. In Hotărîre se arată că victoria insurecției armate din 23 August 1944, condusă de Partidul Comunist Romîn, în condițiile loviturilor nimicitoare date armatelor fasciste de Armata Sovietică eliberatoare, a constituit o cotitură istorică în viața poporului nostru. Ea a însemnat începutul revoluției populare care a dus la instaurarea regimului democrat-popular și la construirea socialismului în țara noastră. Hotărîrea prevede sarcinile importante ce revin organizațiilor de partid, sindicale și de U.T.M. referitoare la desfășurarea largă a întrecerilor socialiste pe întreg cuprinsul țării, pentru realizarea de noi succese în producție, precum și manifestările cu caracter festiv, de amploare, în toate domeniile vieții politice, economice, culturale și artistice.

In cadrul pregătirilor ce au loc în vederea marii sărbători a poporului nostru, sarcini de seamă revin scriitorilor și editurilor. Hotărîrea arată că în cursul anului se vor publica noi romane, volume de nuvele, poezii și alte lucrări beletristice consacrate luptei poporului în frunte cu comuniștii, în anii ilegalității, pregătirii și înfăptuirii insurecției armate, construirii socialismului în țara noastră.

Scriitorii din generații diferite, uniți în frontul larg al literaturii realist-socialiste, lucrează în prezent la definitivarea unor opere închinate zilei Eliberării, inspirate din lupta poporului nostru sub conducerea partidului împotriva fascismului, luptă care a culminat cu insurecția armată victorioasă de la 23 August 1944, precum și din anii construcției socialismului.

Astfel, așa cum a reieșit și din interviurile publicate în „Gazeta literară" la rubrica „Scriu pentru 23 August", cititorii vor putea găsi în cursul acestui an în vitrinele librăriilor romanul „Pe muche de cuțit" de Mihai Beniuc, volumul patru din „Scrieri în proză" de Geo Bogza, volumul cinci din romanul „Rădăcinile sînt amare" de Zaharia Stancu, un prim volum din „Biografii contemporane" de Petru Dumitriu, nuvela „Indrăzneala" de Marin Preda, volumul II al romanului „Bărăgan" de V. Em. Galan, romanul „Puntea" de Dumitru Corbea, romanul „Șoseaua Nordului" de Eugen Barbu, romanul „Tinerețe fără tinerețe" de Ion Istrati, volumul „Salvatorul" de I. Ludo, volumul doi din romanul „Valea Fierului" de Dragoș Vicol, un volum de nuvele de Nagy Istvan, un roman intitulat „Solstițiu", inspirat din luptele pentru eliberarea patriei noastre de Szemler Ferenc, volumele „Cristina și condamnata" și „Fata din Otzola" de Kovacs György, romanul „O noapte la Moscova" de Szasz Ianoș,etc. Vor apare volume de poezii de Tudor Arghezi, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, Maria Banuș, Szemler Ferenc, Miron Radu Paraschivescu, Mihu Dragomir, Veronica Porumbacu, Victor Tulbure, Dimos Rendis și alții, precum și numeroase volume ale scriitorilor din generația mai tînără: Al. I. Ghilia, Pop Simion, D. R. Popescu, Teodor Mazilu, Ștefan Iureș, Nicuță Tănase, Constantin Chiriță, Corneliu Leu, etc. De asemenea, vor vedea lumina rampei noi piese ale lui Horia Lovinescu, Lucia Demetrius, Al. Mirodan, Paul Everac și Dorel Dorian. In domeniul criticii literare va apare o culegere de studii și articole, intitulată: „Spiritul de partid în literatură", precum și un studiu consacrat romanului romînesc din ultimii 15 ani, de Dumitru Micu. Vor fi gata numeroase cantate și oratorii, la care au colaborat poeți și compozitori, se vor prezenta filme artistice și documentare.

Scriitorii răspund cu entuziasm sarcinilor trasate de Hotărîrea Comitetului Central al P.M.R. și a Consiliului de Miniștri al R. P. Romîne, concentrîndu-și energia creatoare în vederea realizării unor opere de înalt nivel ideologic și artistic, care să fie pe măsura cerințelor mereu sporite ale maselor de oameni ai muncii din patria noastră.

In întîmpinarea marii sărbători, revistele literare își intensifică activitatea de popularizare a succeselor literaturii noi, create în anii regimului democrat-popular, succese care au depășit hotarele patriei noastre, de publicare a lucrărilor dedicate construirii socialismului.

„Gazeta literară" acordă o importanță deosebită continuării și dezvoltării unor rubrici ca: „Anul XV", „Actualitate și partinitate", „Contemporanii", „Gazeta literară la...", „Tineri critici" etc. create în cinstea aniversării zilei de 23 August.

Recenta Hotărîre a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn și a Consiliului de Miniștri al R. P. Romîne subliniind importanța istorică a Eliberării și trasînd sarcinile ce revin oamenilor muncii din toate domeniile de activitate din patria noastră în vederea sărbătoririi zilei de 23 August, dă un nou impuls pregătirilor din întreaga țară, dedicate apropiatei aniversări, și insuflă un nou avînt activității literare creatoare.

GAZETA LITERARA

SCRIU PENTRU 23 AUGUST

Autorul „Ziariștilor" este un scriitor cu o replică promptă, vie, gata oricînd să răspundă la un interviu. De data aceasta întrebările noastre au avut ca obiect activitatea sa închinată măreței sărbători a Eliberării patriei noastre. Am început de aceea cu o întrebare directă la subiect:

— La ce lucrați acum?

—Am terminat și am predat de curînd la Teatrul Național o piesă intitulată „Interviu cu un comunist". Este o lucrare în două perioade, încercînd să realizeze chipul unui comunist contemporan.

— De ce se cheamă piesa „Interviu?"

— Pentru că este un interviu. Ridicarea cortinei surprinde un dialog între un reporter și un bărbat de vreo 30—35 ani, comunistul. Primul întreabă, vrînd să știe biografia interlocutorului, celălalt răspunde și piesa nu este altceva decît un schimb de întrebări și, evident, de răspunsuri.

— Cînd se petrece acțiunea piesei?

— De-a lungul unei vieți de tînăr comunist. Adică: puțin înainte de 23 August, a doua zi după 23 August, în timpul luptelor pentru instaurarea primului nostru guvern democrat, apoi (perioada a II-a) în viața unui șantier de construcții...

— Ce scop principal v-a călăuzit în elaborarea acestei piese?

— Scopul principal a fost, ca și la „Ziariștii", ca și la piesele scurte, înfăptuirea eroului pozitiv, a factorului esențial în epoca noastră, a comunistului. Aceasta este, așa cum ne învață necontenit partidul, sarcina fundamentală a scriitorului de azi și de la noi și, evident, examenul decisiv pentru creatorul de artă socialistă. Aceasta este și sarcina cea mai dificilă. Aceasta este — deci — sarcina cea mai prețioasă... Nu trebuie să încercăm a trece peste ștachetă, la 2 metri?

Interviu cu Al. MIRODAN

— Atunci cîteva cuvinte despre alte lucrări terminate, pe șantier sau în proiect.

— Am terminat și am predat la Teatrul Țăndărică o piesă scurtă pentru marionete. Este o lucrare cu personaje specifice marionetei (nădăjduiesc) și cu un mesaj moral.

— Titlul?

REPORTER

(Continuare în pag. 6)

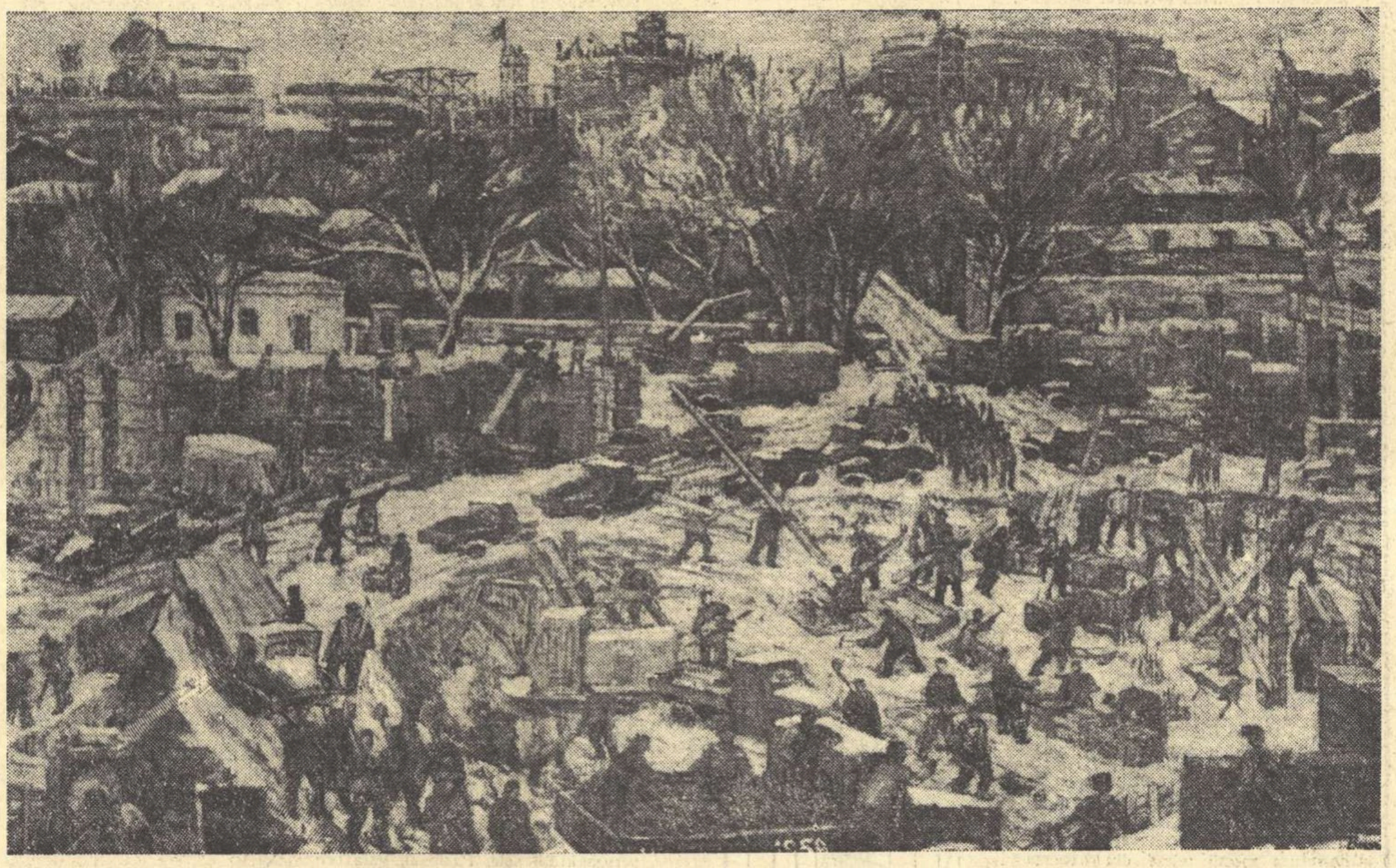

MARIUS BUNESCU „București în construcții"

(Lucrare în cinstea zilei de 23 AUGUST)

PORȚILE RĂMÎN DESCHISE

Cine a urmărit cu atenție desfășurarea tratativelor la Conferința de la Geneva a putut să-și dea seama că Uniunea Sovietică a manifestat permanent tenactitate, răbdare și bunăvoință pentru a găsi o cale echitabilă pentru rezolvarea problemei Berlinului Occidental și a încheierii unui tratat de pace cu o Germanie unificată.

Mai mult decît atît, delegația sovietică a dovedit, în cursul ședințelor miniștrilor Afacerilor Externe, o atitudine de suplețe și de înțelegere care exprima în fond dorința de-a lua în considerare și punctul de vedere occidental, în scopul de a ajunge la o soluție practică, acceptabilă pentru ambele părți.

Din păcate, nu aceeași atitudine au adoptat-o și reprezentanții puterilor occidentale, care s-au menținut pe-o poziție rigidă, diminuînd șansele reușitei, ba chiar periclitînd continuarea negocierilor. Firește că, fiind siliți să țină seama de presiunea opiniei publice, de răspunderea ce le incumbă în cazul unui eventual eșec al conferinței, ei au prezentat un „document", elaborat în comun, ca o contra-propunere la constructivele propuneri sovietice, singurele în măsură să dea o rezolvare justă chestiunilor în discuție.

Ieronim ȘERBU

(Continuare în pag. 6)

Noua înfățișare a Capitalei noastre

De vorbă cu arhitectul Octav DOICESCU

Macheta de ansamblu a Pieței Republicii, publicată acum cîtva timp în „Scînteia", a stîrnit un viu interes. Pentru a afla amănunte, ne am adresat arhitectului Octav Doicescu, laureat al Premiului de Stat.

— V-am ruga să ne dați cîteva detalii în legătură cu noua înfățișare ce o va căpăta centrul Capitalei noastre.

— Macheta de ansamblu a Pieței Republicii, apărută în ziare, este începutul unor mari transformări urbanistice ale centrului Capitalei; îi va urma realizarea altor puncte din centrul orașului, care vor schimba actuala înfățișare puțin armonioasă a Bucureștiului.

Transformarea Capitalei noastre nu va fi așa de ușoară, nici așa de rapidă pe toată suprafața sa. Moștenirea urbanistică haotică și pestriță atîrnă greu și pune probleme complicate urbaniștilor — prin nevoia de a păstra un fond de utilitate care mai poate servi încă multă vreme, încadrînd, în același timp, acest fond în sistemul nostru social exprimat în valori urbanistice active.

Amenajarea Pieței Republicii, inițiată de partid și guvern, schimbă radical înfățișarea cunoscută pînă acum, aducînd elemente noi în acest ansamblu și limpezind o concepție prost începută și neisprăvită. Bucureștenii mai bătrîni cunosc incoerența cu care se mărea an de an palatul fostului monarh, adăugînd încă o aripă sau un fragment de aripă palatului. In felul cum lucra, se putea citi clar tendința de a se crea un fel de vid în jur, de a izola acest palat, mărturie a absolutismului, în mijlocul orașului.

Așa a apărut „pustiul de asfalt", fosta piață a palatului în care Biblioteca Universitară a rămas stingheră, nemaigăsindu-i-se locul stabil.

Proiectul înfățișat în machetă pornește de la o temă urbanistică nouă ce poate fi mai bine analizată dacă o împărțim în două: partea dinspre Calea Victoriei și partea dinspre strada 13 Decembrie și grădina Cișmigiu.

Palatului Republicii i se va adăuga în mijloc, în locul grădinii, o sală imensă de 2800—3000 de locuri, care va servi și marilor spectacole publice. Această sală va avea o intrare monumentală în mijlocul curții din Calea Victoriei și alte intrări secundare, în spate, pe locul grădinii. Sălile mari din Calea Victoriei, în centrul edificiului, vor deveni intrări și foaiere ale noii săli. Se va termina definitiv aripa dinspre Ateneu, care va fi destinată sălilor de muzeu, fiind prevăzută cu o sală de concerte de 400 de locuri. Se va întregi aripa dinspre biserica Crețulescu, destinată muzeului. Acest palat al Republicii se va transforma, astfel, dintr-un factor contemplativ, într-un factor activ al acestei piețe, constituind un „Forum" al Capitalei. Pentru întregirea ansamblului, frontul constituit acum de Biblioteca Universitară va fi retras mult, cele trei edificii principale enumerate fiind valorificate. Hotelul Athenée se va mări spre Ateneul Romîn și pe terenul liber din spate, constituind astfel un tot unitar în noua armonizare arhitecturală. Nivelul pieței va fi rectificat cu un nou pavaj. Noua piață creată va fi plantată parțial cu pomi și parțial cu grădină joasă, tunsă. Decorul urban va fi întregit cu fîntîni, statui, avînd, în același timp, un sistem modern de luminat.

Această piață din Calea Victoriei, care va îngloba și curtea palatului, va constitui un mare spațiu liber. In restul terenului, vor fi construite o serie de imobile de locuit și magazine mari.

Partea dinspre Cișmigiu și dinspre strada 13 Decembrie va avea ca element reprezentativ Sala Palatului, o clădire impunătoare, îmbrăcată în piatră, degajată pe trei părți de scuaruri și locuri de parcare pentru vehicule. Pe locurile eliberate de demolările clădirilor necorespunzătoare, se va construi un front unitar de clădiri de locuit cu nivel, prevăzute cu magazine pentru deservirea locatarilor.

Frontul fostului imobil Crețulescu se va continua cu un alt imobil, iar în colțul străzii 13 Decembrie cu str. Sf. Ionică se va realiza un nou imobil înalt pentru locuințe. In total, pe laturile acestei piețe ce se creează, vor fi construite circa 1000 de apartamente moderne, cu tot confortul, care se studiază spre a fi date în folosință și cu mobilierul necesar, corespunzător stilului și spațiului noilor apartamente. Intre Calea Victoriei, noua piață creată și Grădina Cișmigiu, se va realiza o degajare demolată care va mări spațiul plantat, dînd o unitate acestor elemente urbanistice ale orașului.

— Cînd va fi terminat tot acest complex urbanistic?

— Piața Sălii Palatului și locuințele sînt planificate să fie terminate pînă la 31 decembrie 1959, cînd e fixată inaugurarea. Restul se va realiza în continuare, după această dată.

— Ce alte proiecte există pentru cartierele muncitorești?

Cele 1000 de apartamente ale imobilelor din noua piață ale

REP.

(Continuare în pag. 6)

ANUL XV

TITUS POPOVICI

La sfîrșitul anului 1950, Titus Popovici semna, împreună cu Francisc Munteanu, un număr de schițe literare în „Viața romînească"; acestea au fost remarcate curînd, prin căldura cu care surprindeau chipuri și întîmplări ale vieții noi, imagini ale unei noi umanități și aveau un mesaj cu totul pozitiv, optimist; în acel moment, cînd se căutau modalități potrivite schiței inspirate din noile realități, contribuția celor doi tineri prozatori era una care atrăgea atenția, cu atît mai mult cu cît schițele respective erau scrise cu o remarcabilă îndemînare.

Prozator, Titus Popovici a rămas pînă acum aproape exclusiv la roman; un popas trecător în domeniul epicii de proporții restrînse l-a marcat pînă acum numai volumașul **Baci Jurca**, apărut în colecția „Ogoare noi" la Editura Tineretului și conținînd, pe lîngă schița care-l intitulează, încă una: **Gusti Ilut**, ambele publicate înaintea apariției primului roman al scriitorului, **Străinul** (1955).

Tinerețea lui Titus Popovici, abia trecut de 29 de ani, și răstimpul scurt de cînd a început el să scrie, nu ne îngăduie să descoperim perioade, etape în creația lui. Ne îndemnăm totuși să remarcăm că scurta sa trecere prin schiță a implicat subiecte din faptele socialismului, deci încă mai apropiate în timp de noi, decît cele zugrăvite în romanele **Străinul** și **Setea.**

Singurul lucru pe care-l putem sublinia în acest — deocamdată — restrîns bilanț al creației scriitorului, este maturitatea sa cu totul surprinzătoare, afirmată în schițe, în romanul **Străinul** — care le e contemporan din punct de vedere cronologic și cu atît mai mult în al doilea roman al său, **Setea,** apărut la începutul lui 1958.

Titus Popovici s-a ivit în literatura nouă a țării noastre intrînd dintr-o dată pe poarta cea mare. El aparține, prin tot ce a scris, realismului socialist; s-a format ca scriitor în spiritul realismului socialist, nu a cunoscut irosiri zadarnice, rătăciri, căutări primejdioase. Concepția nouă despre lume și îndrumarea de către partid au constituit pentru Titus Popovici modul său firesc de a gîndi, de a recepta viața; cu ele, datorită lor și-a deschis ochii asupra lumii; ele au orientat pînă în profunzimi acest talent tînăr, făcîndu-l să depășească zona debutului, fără cheltuirea în experiențe sterile, de care nu au fost scutiți scriitorii de vîrsta lui în alte condiții, dimpotrivă, situîndu-l în detașamentul fruntaș. Destinul literar al lui Titus Popovici, drumul său pînă acum, este un exemplu deosebit de grăitor de ceea ce înseamnă însușirea adîncă și sinceră a noii metode de creație de către un scriitor talentat.

Decadența, evazionismul, lipsa de consistență a neo-bulevardierismului apusean nu l-au ispitit; ele s-au lovit de poziția fermă a unui scriitor — cetățean la care sănătoasele tradiții moștenite de la înaintași au fost înviate și organizate într-o viziune nouă datorită marxism-leninismului și hrănite de solul fertil al noilor realități, create de construirea socialismului. Titus Popovici este, de aceea, în întregime un scriitor al socialismului. Analiza prezenței și contribuției sale la literatura nouă a Romîniei democrat populare pornește de la această bază.

Romanele **Străinul** și **Setea** definesc un profil literar foarte interesant, ale cărui perspective de dezvoltare sînt dintre cele mai frumoase. Titus Popovici moștenește o bogată tradiție, a prozatorilor ardeleni și chiar a poeților ardeleni, care au tins mereu către reconstituirea unor monografii ale satului. Ucenic al acestei ascendențe, Titus Popovici, ardelean și el, este preocupat de continuarea liniei moștenite și totodată de a-i da o replică actuală. Imaginea satului ardelean adusă de Slavici pînă în preajma începutului de veac al XX-lea și de Rebreanu pînă în preajma primului război mondial, se dezvăluie în **Străinul** și **Setea** cu lumea și conflictele caracteristice epocii dintre cele două războaie. Titus Popovici le urmărește în momente de mare tensiune,

Mihai GAFIȚA

(Continuare în pag. 6)

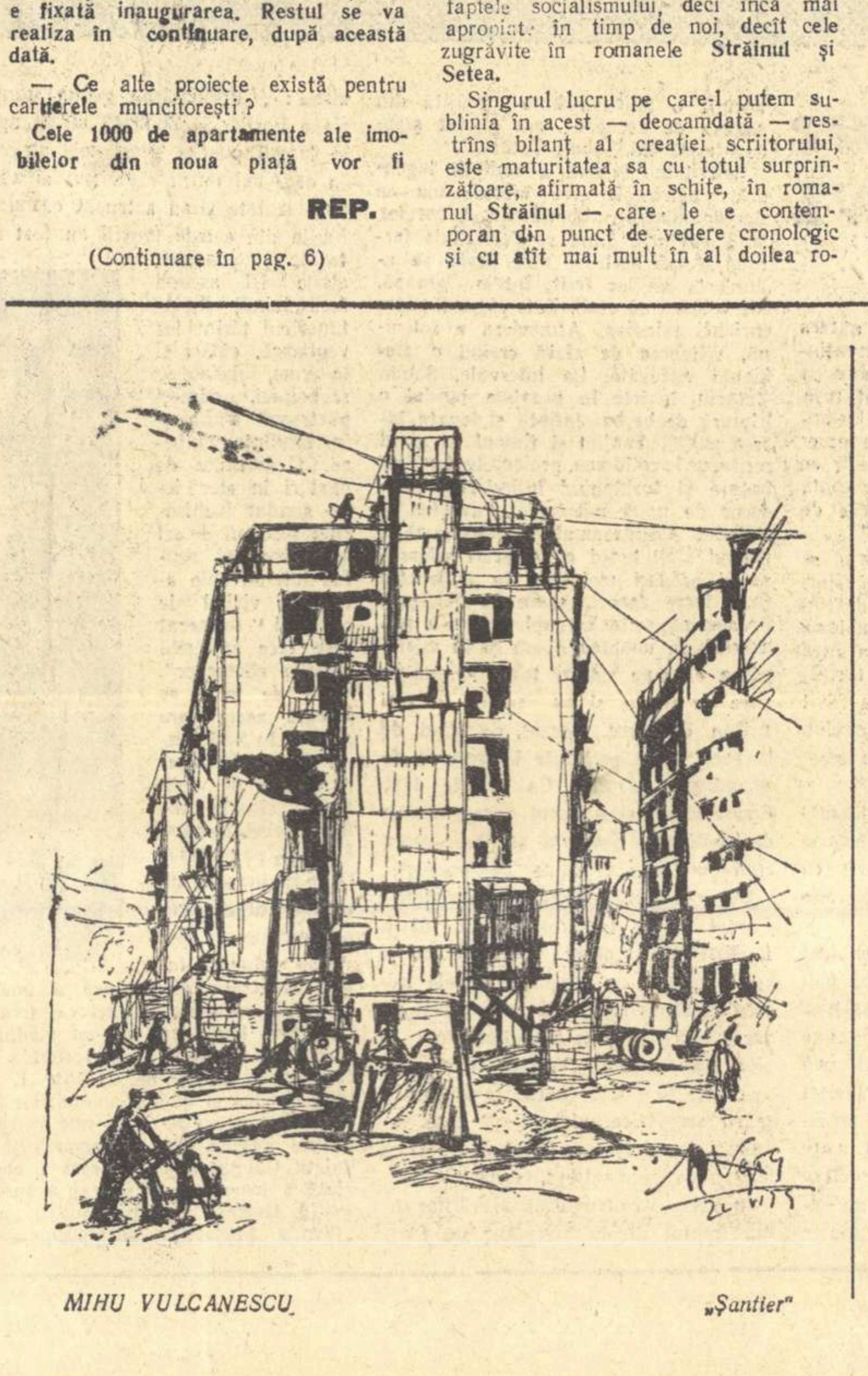

MIHU VULCANESCU „Șantier"

OMUL, MAȘINA și FEMEIA

(In fața expoziției unei case de automobile, la Paris¹)

— Ce faci aici? Vrei să-ți cumperi un automobil?

— Să-l cumpăr? Nu. Să-l posed.

— Bineînțeles. Cumpărîndu-l, va fi al tău.

— Nu mă-nțelegi. Vreau să fie al meu cum aș spune despre femeia care trece acum pe lîngă noi că aș dori să fie a mea.

— Femeia, înțeleg. Dar automobilul?

— M-am îndrăgostit de automobilul de colo, de cel din dreapta sălii. Iartă-mă, greșesc: de cea din dreapta. Recunoaște că îndărătul rochiei atît de fine, are o talie de Diană, umeri rotunjiți de spuma mării, un gît de căprioară, coapse...

— Vrei să spui, omule, că-ți plac caroseria, pneurile, șasiurile, botul...

— Ei, botul!? Cum vorbești! Ești frigid și grosolan. Automobilul trebuie să știi să-l privești, să-l desmierzi, să-l îmbraci, să-l dezbraci.

— Ce e cu tine? Te distrezi pe socoteala mea sau te exersezi înainte de a intra în serviciul lui Renault, recitindu-i reclamele de prost gust și cu care ni se scot ochii de dimineață pînă seara. Uite, în vitrina din față, afișul acela în care, de lîngă șofer, Eva spune: „Nu mă lăsați să cobor așa, complet goală". Ceea ce, din parte-mi...

— Prostule. Nu femeia, ci automobilul m-a sedus. In epoca noastră automobilul însuși a devenit femeie. Numai o prejudecată sau refuzul de a fi modern te face să crezi că nu simți ca mine. Cînd ții volanul acestei mașini în mînă, ții în brațe o femeie.

— Va să zică a nu fi anacronic înseamnă a considera automobilul ca o plăcere erotică. Și eu care sufăr că nu-mi pot lua o mașină pentru a ajunge mai repede la slujbă — știi doar ce distanță e de la mine de acasă — și pentru a putea pleca duminicile și vacanțele afară din oraș.

— Ei, automobilul reprezintă firește sau, mai exact, a reprezentat o necesitate. Necesitatea stigmatizează o umanitate elementară. De fapt, ca oricare altă mașină, el corespunde unei exigențe spirituale profunde și eterne, unui impuls metafizic.

Mihail PETROVEANU

(Continuare în pag. 6)

RĂSFOIND REVISTELE

— „Contemporanul" a închinat o excelentă pagină lui G. Călinescu. Se remarcă articolele lui George Ivașcu și Radu Popescu, care refac profilul scriitorului, trasează liniile generale ale operei.

— Autocaracterizare, profesie de credință și angajament: poezia „60" de G. Călinescu, scrisă cu prilejul împlinirii a șaizeci de ani de viață.

— Tot G. Călinescu, la „Cronica optimistului", analizează ultimele volume de versuri ale lui Mihai Beniuc. Criticul arată că „vulcanismul poetului e polemic". Lupta cu dușmanii socialismului, temă centrală a liricii beniuciene, „a dat prilej poetului să scrie versuri admirabile..."

„A doua cheie a poetului este sentimentul senectuții, cam prematur s-ar zice la un om tînăr..." Aici credem că ideea criticului simplifică, fiindcă nu e vorba la Beniuc de tema senectuții ci de lupta cu timpul a unor oameni care au atît de mult de realizat... De altfel și articolul observă că „versurile sale de senectute sînt eminamente juvenile..." „Insă decizia de a lupta contra îmbătrînirii și a morții dă naștere la versuri de o mare frumusețe..."

Și în concluzie: „Oricît de diversă ar fi în totul ei, lucru și explicabil, poezia lui M. Beniuc este originală, consecventă, sinceră, directă, dezvoltîndu-se după propriile ei legi, revelind un suflet organic..." „Cu această însușire fundamentală M. Beniuc rămîne, (...) în fruntea generației sale..."

— De ce s-a întrerupt de atîta vreme rubrica interesantă a „Contemporanului" despre „Clasa muncitoare în literatură"...?

— „Tribuna" din 13 iunie comemorează 70 de ani de la moartea lui Eminescu. Interesant articolul lui Perpessicius, „Legendă și adevăr în biografia eminesciană". Problema îndepărtării falselor întîmplări, — „florile acestea artificiale", din biografia științifică a poetului, este binevenită. Articolul eminentului eminescolog ar fi fost și mai interesant dacă ar fi fost mai concret.

— Dumitru Isac tratează o latură fundamentală a operei eminesciene în articolul „Gînditorul".

— Interesante, documentate articole despre Eminescu (în deosebi problema cunoașterii operei sale peste hotare...) semnează Ion Șerdeanu, Eugen Simion și Kakassy Endre.

CRONICAR

CĂRȚI

„Mărturii despre Unire"

Volumul **Mărturii despre Unire**, apărut în „Editura tineretului," ne oferă o imagine sugestivă a amploarei și caracterului pasionat al luptei pentru realizarea statului național. Cartea, deși totalizează cinci sute de pagini, n-a putut cuprinde, firește, decît o parte a materialului — literar și documentar — care este extrem de bogat. Cercetîndu-l cu hărnicie și pricepere, îngrijitorul ediției, Virgiliu Ene, are meritul de a fi știut să aleagă texte dintre cele mai reprezentative. Sînt, în primul rînd, lucrări literare — poezii, proză, piese de teatru — care confirmă o dată mai mult orientarea militantă a literaturii noastre clasice. Fără excepție, scriitorii de frunte ai vremii și-au îndeplinit și în perioada de pregătire a Unirii îndatoririle de cetățeni. Exponenți ai năzuințelor populare, ei s-au aflat, spre cinstea lor, în primele rînduri ale luptătorilor pentru progresul social și național. Grigore Alexandrescu și Bolliac, Alecsandri, Bălcescu și Bolintineanu au scris despre Unire nu ocazional, ci cu stăruință, considerîndu-se mobilizați într-o campanie ce trebuia dusă la victorie. Scrisul lor a fost o pledoarie însuflețită și o armă de luptă. Alături de ei s-au aliniat numeroși alți scriitori, cărora culegerea le face pe bună dreptate loc în paginile ei, de la Aricescu, Baronzi și Grandea, pînă la nume pe care istoria literară le ignoră — I. Ianov, Maria Flechtenmacher etc. Scriitorii Unirii au înțeles că succesul nu putea fi asigurat decît prin participarea maselor. Creația lor are de aceea un pronunțat caracter popular. Nu întîmplător, o serie de poezii sînt scrise pe tiparul horei și destinate chiar a fi cîntate: **Hora Unirii** de Alecsandri, o alta de Aricescu, **Răsunet la Hora Unirii de d. V. Alecsandri** de Cezar Bolliac, **Horă** de Gh. Tăutu etc. Intîlnim, de asemenea, numeroase imnuri și marșuri, și chiar un **Plugușor** (de G. Sion), apoi fabule și vodeviluri, adică forme literare larg accesibile. Ce rol important a putut îndeplini în mobilizarea păturilor largi literatura vremii reiese din soarta **Horei Unirii** a lui Alecsandri, pe care stăpînirea reacționară și antiunionistă a interzis-o ca subversivă. **Mărturiile despre Unire** nu se încheie odată cu alegerea lui Cuza la București. Unirea trebuia desăvîrșită și consolidată. Scriitorii și-au adus partea de contribuție și în opera aceasta. Ei au denunțat, cum o face Bolintineanu în satirele sale, încercările reacțiunii de a împiedica reformele sociale fără de care actul de la 24 ianuarie ar fi fost lipsit de conținutul său realmente progresist. Constituirea „monstruoasei coaliții", detronarea lui Cuza și aducerea unui prinț străin au fost de asemenea condamnate în termeni vehemenți de scriitorii Unirii — Bolliac și Baronzi, Crețeanu și Tăutu, Bolintineanu și Hașdeu.

Despre Unire au scris mai tîrziu, cu admirație pentru realizatorii ei, cu aversiune față de dușmanii ei, numeroși poeți și prozatori, printre care Anghel și Iosif, Ranetti, Creangă, Caragiale, Sadoveanu. **Mărturii despre Unire** cuprinde și material publicistic (articole de Bolliac, Hașdeu, etc.), precum și o serie de documente propriu-zise, printre care mesagii, cuvîntări și proclamații ale lui Cuza, discursuri ale lui Kogălniceanu. E un volum foarte util, pentru cunoașterea „pe viu" a unuia din marile evenimente ale istoriei noastre. Notele bio-bibliografice pentru autorii mai puțin cunoscuți sînt bine venite. Era de dorit, credem, să se fi acordat mai multă atenție teatrului Unirii, reproducîndu-se și **Viitorul Romîniei** de M. Pascaly, precum și **Moș Tritoi sau Cum îți vei așterne așa-i dormi** de I. Caragiali, cel puțin pentru a se ilustra contribuția patriotică a actorilor vremii

Ion ROMAN

K. CIORNÎI:
„Un suflet mare"

Născut în anul 1900, scriitorul bielorus Kuzma Ciornîi (Nikolai Karlovici Romanovski) a murit în 1944, lăsînd poporului său creații multiple și valoroase. Și-a făcut debutul în 1923 și a abordat cu succes nuvela și schița, romanul și dramaturgia. Volumul de nuvele apărut recent în traducere romînească oferă lectorului nostru imaginea unui scriitor talentat, în a cărui operă strălucește puternic flacăra patriotismului socialist.

Fiu de argat, Ciornîi a reflectat în opera sa viața grea, mizeră a țăranului bielorus de dinaintea revoluției și procesul de mare amploare al trecerii spre viața nouă. Antrenarea țăranului sărac și mijlocaș la noile realități sociale, dobîndirea de către umilitul de ieri a conștiinței socialiste străbate tematic literatura scriitorului bielorus, dîndu-i valoare și consistență.

Țăranii munceau înainte pe moșia boierului sau pe lotul chiaburului. Locuiau în izbe umede și întunecoase, își hrăneau copiii cu cartofi, se îmbrăcau în zdrențe, se îmbătau duminica la cîrciumarul din sat cu ultimii bănuți ca să fie „în rînd cu lumea", și dacă întîmplarea îi făcea să viziteze, o dată în viață, reședința județului, povesteau cu mereu sporită încîntare cum fuseseră ospătați la oraș cu carne de mînzat, de niște recruți cheflii. Orizontul le fusese îngustat pînă la sugrumare și fericirea căpăta dimensiunile dureros de minuscule ale unei mese cu carne, ale unei bucăți de slănină sau ale unui pahar cu rachiu. Simon Mikut din „Primăvara", gospodar harnic, dar mereu la strîmtoare, a dus răbdător o astfel de viață. Dar au venit zorile revoluției și satul a început să-și schimbe înfățișarea. Foștii stăpîni Bonadis și Patievski și mustăciosul de la Zelionîi Kamen nu mai pot să-și asuprească argații care, împreună cu alți țărani, au creat colhozul. Oamenii se îndreaptă spre noile rînduieli mai întîi cu fereală, apoi cu încredere și hotărîre. Simon Mikut va deveni un colhoznic conștiincios și entuziast, explicînd mereu consătenilor pe-ndelete, cu ziceri și vorbe de duh „cum a fost și ce-o să fie", e efectiv îngrijorat pentru traiul celor rămași țintuiți de vechile deprinderi, îi urăște năprasnic pe chiaburi și se gîndește cu scîrbă la apucăturile celor care tind, ca bolovănosul Rîgor, la căpătuială „ca pe vremuri". Munca, viața în colectiv a operat în Mikut fericite transformări și el capătă tot mai conturat profilul omului nou, animat de o etică comunistă.

Pachven Kotlubovici din „Un suflet mare" a avut un destin asemănător. Înainte de revoluție dusese o existență umilită, tăcută și încrîncenată. Nu l-a luat toată viața nimeni în seamă și a trăit ca s-o vadă fericită pe fiica sa Marilia. Dar au venit fasciștii și Marilia, ca să-și răzbune copilul ucis și soțul dispărut, a despicat cu cazmaua, la lucru, țeasta unui fascist, după care a fugit la partizani. Și deodată la anchetă, oamenii și-au dat seama că Pachven care, singur, neștiut de nimeni, provocase deraierea unui tren nemțesc, are „un suflet mare". Ca să-și salveze satul amenințat, s-a prezentat autorităților fasciste drept cel care a ucis, suferind mut și îndărătnic tortura interogatoriului. Indreptarea sa apoi spre mișcarea de partizani va fi un fapt firesc, pe care Pachven îl va săvîrși entuziast și conștient. Kolea Suscevici din „Ziua de mîine", tînărul crescut în condițiile fericite ale regimului sovietic, va îndeplini și el în mișcarea de partizani, ca cercetaș, acte de adevărat eroism.

Eroii lui Ciornîi sînt oameni simpli, buni și cinstiți, care văd în socialism putința eliberării condiției umane. Vor milita de aceea cu stăruință pentru înfăptuirea lui și se vor ridica neîntîrziat atunci cînd dușmanul fascist, ocupantul vremelnic, urmărea reinstaurarea trecutelor rînduieli. Altă cale pentru ei nu există și pășesc pe acest drum cu încredere și hotărîre; scriitorul i-a zugrăvit fin și colorat, creînd tipuri memorabile.

N. PETRESCU

ORLIN VASILIEV:
„Conflictul"

Schițele și povestirile scriitorului bulgar, instantanee de maximă concizie și densitate, surprind destinul cîtorva biografii contemporane. Și deși data de 9 septembrie 1944 nu este decît arareori pomenită în contextul volumului, prezența ei determină întreaga suită de proze.

Rigorile epicii i-au impus lui Orlin Vasiliev un evident efort de obiectivare. Căci scriitorul este un temperamental, un liric. Nici supravegherea lucidă a stărilor sufletești și nici ponderea cu care și le dezvăluie nu pot ascunde cititorului această trăsătură a personalității sale. Pasionat, gata oricînd să facă față celor mai dure confruntări, Orlin Vasiliev aduce complexitatea vieții sociale la cîteva puncte nodale. De obicei, ele se răsfrîng într-o acută problemă etică: fericirea colectivă. O fericire care, bineînțeles, exclude criteriile mic-burgheze în aprecierea ei (cît de senilă e fericirea cadavrului viu din schița „Biografie", cu bucuriile și tristețea „consumate în doze fixe, pe ore", față de fericirea lui bai Petco, unul din oamenii „veniți parcă de-a dreptul din lumea viitorului, lumea strălucitoare a comunismului înfăptuit").

„Cei ce caută fericirea" și în primul rînd cei mai destoinici căutători ai ei — comuniștii — se vor regăsi în cea mai mare parte în schițele lui Orlin Vasiliev.

Pentru Orlin Vasiliev, scriitor militant, aderarea la tematica contemporană reprezintă un imperativ al conștiinței sale de creator și cetățean Trecutul mișcării revoluționare reprezintă un izvor de fecundă inspirație pentru arta prozatorului. Cu precădere însă, scriitorul bulgar dezbate problemele celei mai stricte contemporaneități. Prozatorul a intuit artistic aspecte noi, inedite, ale luptei de clasă în perioada de trecere de la capitalism la socialism („Petra Manolova"), procesul de cucerire a demnității umane („Răzbunarea unui comunist"), ca și apariția muncitorului nou pe frontul construcției economice („Istorie fără cifre").

Sobre, lapidare, mijloacele de expresie utilizate de Orlin Vasiliev converg către reliefarea unei înalte idei artistice. Autenticitatea narațiunii trebuie căutată în primul rînd în bogăția materialului de viață. Modalitățile de prezentare (cele mai multe din piesele volumului „Conflictul" aleg formula confesiunilor) nu fac decît să sublinieze această calitate a prozei sale.

H. FABIAN

N. TERTULIAN:
„E. Lovinescu sau contradicțiile estetismului"

Fundamentat pe principiile ideologiei marxist-leniniste, studiul lui N. Tertulian supune opera sociologică, critică și cea de istorie și teorie literară a lui Lovinescu unei riguroase analize, învederind, pe de o parte, — așa cum se anunță în titlu, — inconsecvențele grave, izbitoarele contradicții ale gîndirii sociologice și estetice lovinesciene, pe de altă parte, stricta dependență a judecăților estetice ale criticului față de baza concepției sale ideologice. Nu voi rezuma studiul, deși, pentru relevarea metodologiei urmate de autor în elaborarea lui, este instructiv să se facă și asta. Găsesc însă că principalul merit al lucrării lui N. Tertulian e acela de a fi atacat curajos, pornind de la ideile unui reprezentant al estetismului în critica literară romînească, cîteva probleme estetice fundamentale, oferind, în acest chip, o bază solidă pentru o eventuală discuție mai largă, care, antrenînd critici literari, esteticieni, filozofi, ar putea da un impuls considerabil dezvoltării științei literaturii în țara noastră.

Două sînt, după socotința mea, problemele mari ridicate în studiul lui N. Tertulian, asupra cărora ar fi nimerit să se concentreze atenția criticii literare: problema specificului artei și aceea a durabilității operei de artă. N. Tertulian critică, pe drept cuvînt și cu deplină competență, teoria lovinesciană a „autonomiei esteticului", ce nu e decît o variantă a teoriei „artei pentru artă", care stă la temelia întregii estetici idealiste. Impreună cu toți criticii estetizanți, Lovinescu refuză să admită existența unei conexiuni, a unei condiționări reciproce a diverselor elemente ce concurează la înfăptuirea operei de artă, opunînd „elementul estetic", „într-o antinomie polară", „tendinței", concepției de viață, ideologiei ce se degajă din acea operă. Un asemenea dogmatism este expresia cecității gnoseologice, determinată, evident, de îngustimea orizontului ideologic, de poziția de clasă, în ultimă instanță, a reprezentanților lui. Fapt pe care, în cazul lui Lovinescu, studiul lui N. Tertulian îl demonstrează în chipul cel mai convingător posibil. Dar arta își are, în ansamblul celorlalte forme ale conștiinței sociale, specificul său riguros determinat. Examinînd fenomenul creației, criticul marxist, — accentuează N. Tertulian, — face net deosebirea între ceea ce e și ceea ce nu e artă. Se poate adăuga chiar că E. Lovinescu aplică mult mai puțin consecvent criteriul estetic pe care îl proclamă — și studiul de care ne ocupăm conține bogate exemple ilustrative în acest sens — decît criticii într-adevăr marxiști. Eroarea autorului „Istoriei literaturii romîne contemporane" nu constă așadar în aceea că el a militat împotriva identificării grosolane a valorilor estetice cu cele etice și etnice, identificare practicată frecvent de exponenții sămănătorismului și ai altor curente naționalist-șovine (discreditarea primitivismului tezelor „estetice" iorghiste constituie un merit remarcabil al lui Lovinescu, subliniat de N. Tertulian), ci în izolarea, în „extrapolarea" (cum zice autorul studiului) unor elemente contopite în opera de artă într-o unitate de nedesfăcut. Dacă în ceea ce privește „autonomia esteticului", așa cum e înțeleasă de Lovinescu, studiul lui N. Tertulian aduce, de nu mă înșel, lumină deplină, în privința relativismului lovinescian n-am găsit în acest studiu tot ce căutam. N. Tertulian, care a sezisat cu atîta ascuțime contradicțiile interioare ale concepției sociologice lovinesciene, trece repede peste contradicția ireductibilă (oricîte raționamente sofistice ar veni să o camufleze) între teoria „autonomiei esteticului" și aceea a „mutației valorilor estetice". Dacă frumosul ar fi absolut autonom, el ar rămîne imun oricăror înrîuriri din afară, ar fi imuabil, veșnic identic cu sine însuși. Susținînd relativitatea valorilor estetice, zicînd că „Arta", id est frumosul capabil să supraviețuiască epocilor, civilizațiilor, nu există, Lovinescu se face prin aceasta, inconștient poate, tocmai exponentul ideii că frumosul este dependent de anumiți factori exteriori, că nu tronează în sfere absolut autonome, intangibile. Una din două: ori frumosul, fiind autonom, nesubordonat altor valori, rămîne în veci neschimbat, ca dumnezeu, ori e supus, asemenea tuturor cîte există, prefacerii și, în acest caz, nu se mai poate vorbi de o independență completă a lui. De fapt, criticul greșește în amîndouă cazurile: și atunci cînd vorbește despre „autonomia esteticului", și atunci cînd pretinde că marile opere create într-o anumită epocă nu mai corespund sensibilității estetice a epocilor următoare. Adevărul e că anumite opere produc emoție estetică peste veacuri, altele nu, și N. Tertulian amintește, bineînțeles, acest lucru, cînd combate relativismul absolut lovinescian. Dar Tertulian nu aprofundează chestiunea. Prin ce anume durează anumite opere? Ce determină caducitatea altora? Produc oare marile creații artistice ale unei epoci plăcere estetică tuturor celor care întrupează conștiința estetică a epocilor ulterioare? Poate Lovinescu nu era singurul intelectual din trecut care nu gusta nici Iliada, nici baladele lui Coșbuc. Și aceasta nu neapărat din motive strict personale. S-ar putea scrie articole în care să se urmărească raporturile dintre „gust" și poziția de clasă în scrierile criticilor de seamă. N-ar fi lipsite de interes studii din care să reiasă cum sînt receptate marile opere în diverse timpuri și țări, de către intelectualitatea diferitelor clase sociale.

Iată o seamă de probleme asupra cărora, citind studiul lui N. Tertulian, ne simțim îndemnați să reflectăm. Mai sînt și altele ca, de exemplu, rolul și limitele „intuiției" în critica literară, creația critică, stilul și terminologia critică. Acestea nu fac obiectul discuției în studiul despre care vorbim, — un motiv în plus ca ele să devină obiectul unor discuții în paginile revistelor literare. Valoarea deosebită a lucrării lui N. Tertulian stă în aceea că este saturată de probleme. E tocmai ceea ce lipsește multor articole ce văd lumina tiparului în periodice. Concluzia? Să sperăm că o vom găsi în viitoarele numere ale revistelor, sub forma unor studii substanțiale.

D. MICU

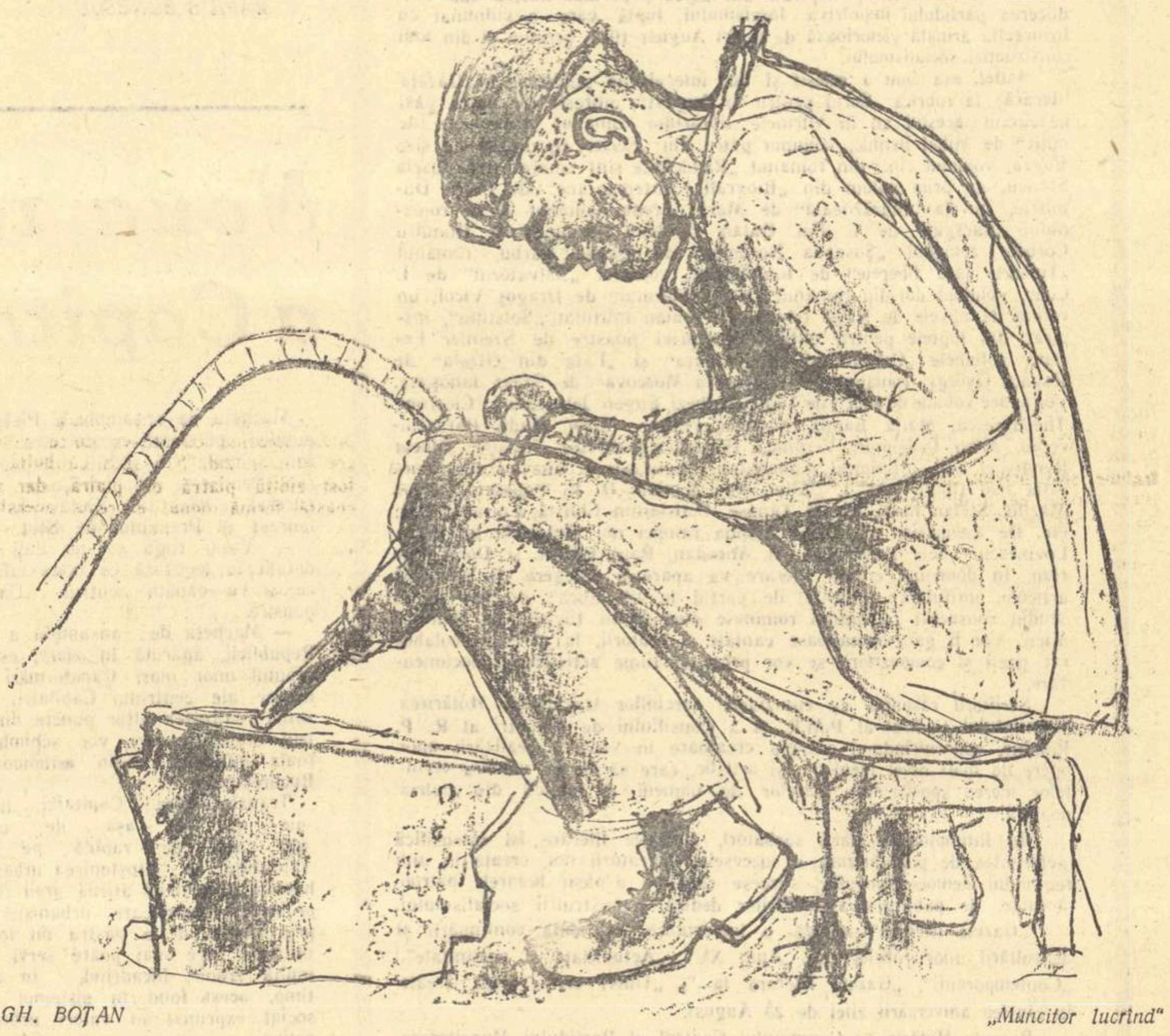

GH. BOȚAN „Muncitor lucrînd"

CRONICA LITERARĂ

Mihail Sadoveanu:
„OPERE" vol. XVI

„Ostrovul lupilor"

Inclus în climatul sadovenian, „Ostrovul lupilor" ți se pare îndată un loc familiar, cunoscut. Intîmplările se petrec acum pe pămînturi dobrogene, dar nici una dintre ele nu este străină de mediul consacrat al povestirilor.

Intr-o căruță, uruind pe șesurile uscate, sub arșița soarelui, pîndesc vînătorii. Expediția se desfășoară după prevederi de ritual. Lungile răstimpuri de muțenie le întrerup prognosticurile asupra vremii sau coloratele istorioare, cu accente de fanfaronadă, despre isprăvile de la vînat. Apoi, iar tăcere, așteptarea prăzii, momentul crucial al detunăturii, destinderea veselă sau deprimată. Propriu-zis, peripeția nu e grozavă. Totuși beneficiază de atributele aventurii, datorită narațiunii fastuoase. Căci nimic nu e banal în acest ceremonial cinegetic. Eroii întîmpină o zăpușeală teribilă. Se opresc lîngă turma unui păstor, trăgîndu-se pe pîntece sub căruță. Mai încolo — „oile s-au grămădit unele peste altele, supunîndu-și în solzi capetele, stînd cu desăvîrșire neclintite, ca să primească de dedesubt puțină înviorare de la maica lor cea bătrînă, pustia nestricată de ploi". Urmează în același ritm furtuna și înaintarea anevoioasă prin ținutul inundat.

Mai mult decît plăcerea vînatului, eroii se desfată cu priveliștile întîlnite. După o noapte de popas, ei se scoală în zori ca să contemple natura și să asculte tăcerea: „Adia în întinderi o suflare răcoroasă, fără direcție hotărîtă. Zvonul bărăganului stătuse. Tăcere posomorîtă zăgăzuia de jur-împrejur zările. In tăcerea aceasta oarecum atentă, se simțea altfel decît cu auzul un fel de foială mai apropiată ori mai depărtată. Erau cîrdurile de oi ieșite sub semnul stelei lor."

Cînd Sadoveanu descrie, peisajul se încarcă de savori și capătă trăsături simbolice. Inceputul călătoriei desemnează parcă în linii sumare emblema ținuturilor: „Totuși înaintam și, după un ceas, am văzut cea dintîi turmă, cu ciobanul rezemat în bîtă, zugrăvit negru de discul enorm al soarelui care tocmai atunci sălta la fața acestui tărîm".

Eroii lui Sadoveanu au intuiția marilor coordonate ale istoriei. Bucuria contemplării naturii se asociază cu toate celelalte bucurii vitale, expresie de sănătate și bunăvoie.

In ceasul de tihnă, după zdruncinul căruței și pățaniile vînătoarei, nu poți rămîne rece la expoziția bunătăților gastronomice: „Ni s-a pus dinainte balmușul; mămăligă cu zer, unt, ouă și brînză, ș-o friptură dintr-un sfert de batal... Era mai întîi o mare îndestulare a ochilor, o plăcere mai mare decît actul fizic, care e întrucîtva brutal. Am gustat din balmuș: un deliciu; apoi am scos c-un cuțit foarte ascuțit o felioară bine prăjită din coapsa de berbece; am gustat ș-am dat laudă lui Șaban Tatarul".

Gravitatea festivă a audierii legendelor bătrînești cere întotdeauna ca acompaniament abundența bucatelor și a băuturii. Cînd se dezlănțuie furtuna, toată suflarea omenească se adună la un loc ferit, într-o groapă, sub o leasă de stuh. Este răgazul mărturisirii tainelor. Atmosfera e solemnă, vîltoarea de afară creînd o ambianță adecvată. La intervale, Șaban Tatarul învîrte în preajma jarului o friptură de berbec înfiptă și legată într-o suliță. Spațiul și timpul își pierd contururile cotidiene, proiecțiile ștergînd hotare și închipuind întinderi uriașe, decor de nouă mitologie. Povestea lui Mehmet Caimacamul este depănată în timpul p'oii lungi cu creșteri viforoase și scăderi molcome, în adăpostul fixat între lacuri, mare și bărăgan. Predomină senzația copleșitoare a trecutului. In noaptea deasă și în vijelie părea că s-au ridicat toate semințiile care au trecut și au suferit în acel cotlon de lume. Așezat pe blăni de berbece, eroul se simte împresurat de grandoarea istoriei. Ca și alte dăți, Sadoveanu simte fiorul peregrinărilor de civilizații, deoarece și Dobrogea a cunoscut o succesiune de populații.

Ce anume acordă măreție priveliștii? Faptul că pe fundul vechi al Mării, la Histria, își poartă mocanul oile și zgîrie țăranii cu plugul cimitirele trecutului. Confruntarea a doi oameni în acest cadru de mit, are dimensiuni ieșite din comun: „Vedeam numai că s-au întîlnit într-o pustie, la marginea mării sarmatice, niște ființi care veneau într-un fel sau altul din același leagăn de civilizație răsăriteană".

In scena contemplării așezărilor stînii, treptat dispar imaginile de toate zilele: „Curînd născu geana trandafirie a zorilor și deodată mi-au apărut în largul pustiei gorganele străvechi, în care cei dintîi rătăcitori ai acestei lumi izolate și-au astrucat osemintele. Multe din aceste movili au fost spintecate și prădate; altele își ascund încă taina; din întunericul țărînei lor veghează, călări și în arme, schelete de războinici, care-și păstrează trufia și în umilința pulberii. Generațiile de păstori în stepă le-au sondat închisorile; mocanii de azi le privesc și acuma într-un chip anumit, visînd la cuvîntul fermecat care face să cadă lacățile comorilor".

Cît de mult se înșeală acela care găsește în Sadoveanu doar o istorioară banală de vînătoare, situată într-un peisaj frumos! De fapt, pe nevăzute, se circumscrie un univers, descifrat în profunzime. Se dezvăluie refugiul într-o civilizație elementară a unei colectivități umane, refractară tentațiilor lumii burgheze. Intr-un stadiu de primitivitate jovială, guvernează totuși reguli severe de echitate. E prețuită cinstea și munca omului, iar beatitudinea se obține prin integrarea în mersul naturii, fără nedumeriri și neliniști. Calmul detașării este o consecință a încrederii în om și a speranței în destinul său. In contact cu civilizația pervertită burgheză, reacția imediată este aceea de regresiune. Introdus în alt climat, omul ținuturilor pustii devine o apariție rară, cu gesturi și reacții imprevizibile. Ciudățenia comportării naște în trufașul monden un sentiment de arogantă superioritate. Pînă la urmă, firea taciturnă a sălbaticului se dovedește însă a depozita comori de frumusețe morală, îngenunchind orgoliul burghez. Afirmațiile nu sînt arbitrare. Proba: drama oierului Mehmet. Caimacamul este învinuit de omor după niște bănuieli șubrede. Justiția statului burghez încalcă toate normele de cercetare a adevărului, condamnînd un nevinovat. Oierul este lovit de jignirea cumplită. Nu sentința îl supără, sau privațiunile temniței. De neadmis este ultragierea principiului încrederii între semeni. Fără un motiv plauzibil a fost pîngărită demnitatea unui om. De aceea, Mehmet refuză decizia de grațiere („dacă nu-i vină, nu poate fi iertare") și nu vrea să mai întrețină vreo legătură cu statul burghez. Se retrage în singurătatea trecutului, fiindcă întîlnirea cu orînduirea imundă l-a dezamăgit definitiv. Apare teribil acest protest pasiv al unui om simplu în fața unei întregi societăți.

Tema din „Baltagul" se repetă într-o altă variantă. Este adevărat că, spre deosebire de Vitoria Lipan, Mehmet Caimacamul manifestă mai puțină energie și un surplus de resemnare orientală. Dar situația nu e identică. Răzbunarea crimei nu se mai petrece pe teritoriul unde stăpînesc obiceiurile arhaice și unde mișcarea fenomenelor se supune unui ritm imuabil. Aici, în „Ostrovul lupilor", criminalul este statul burghez, care batjocorește relațiile între oameni. Inteleptul Mehmet nu poate lupta singur împotriva unui regim sălbatic și, de altfel, după ofensa ticăloasă, el îl desfide.

Deși se relatează cu lux de amănunte cercetările pentru aflarea asasinului, nu latura detectivă reține, în primul rînd, atenția. Ca și în „Baltagul", misterul polițist este subordonat prezentării eroului principal.

Inrudit cu Vitoria Lipan, Mehmet domină prin voință toate resorturile sufletului. Nu e însă în aceasta nimic crispat, rezultat al constrîngerii. Patimile dezordonate, agitația, gesturile impulsive, tînguirea, declamațiunile sînt evitate fără sforțare, fiindcă nu se înscriu în simetria firii. Mehmet se distinge prin inteligență, bunătate, simț al dreptății. Din mișcări se degajă o mare armonie. Omul trecut de prima tinerețe arată o maturitate impunătoare, dar blajină: sprîncene negre și dese peste barba sură și sub aceste sprîncene, ochi migdalați și remarcabil de blînzi, clipind rar și cu un fel de lene. Cu un gest lin își oprește zvîcnetul necugetat: „Iși mîngîie de cîteva ori barba, ca să vie dedesubtul ei liniștea de care avea nevoie ca să vorbească".

In închisoare, spre consternarea judecătorilor, departe de a fi posac, turcul manifestă o mulțumire senină, împăcată. Se îndeplinește o lege a dezvoltării. Liniștea provine din înțelegere. Peste tumultul întîmplărilor triste, trece surîsul melancolic al lui Mehmet. O salutare înainte de moarte este expediată scriitorului: „güle-güle" — „adio" otoman — care înseamnă literal: „Zîmbind, zîmbind". Iată aici secretul supraviețuirii fără surpări interioare după avalanșa încercărilor.

O persiflare în tonuri discrete, totuși intransigentă, surprinde pe cei stăpîniți de patimi. Prologul întîmplării de vînătoare nu fixează numai cadrul dramei lui Mehmet. Se stabilește și o subtilă paralelă între caracterele umane. Avocatul Panaite, pasionat vînător, trăiește peripețiile urmăririi dropiilor din căruță, într-o febră reprobabilă. Are ochi licăritori și din cînd în cînd pufnește, ca și cum s-ar fi sufocat. Il stăpînește dorința fierbinte de a dobîndi prada. Ploaia o înfruntă semeț, fără precauție, întărîtat de primele eșecuri. Vorbește mult, se laudă nu prea cuviincios, depășește neloial limitele întrecerii, împins de vanitate. Ca și Mehmet, scriitorul adoptă în compania gălăgioasă a avocatului Panaite o atitudine de falsă umilință. Ripostează modest, nu profită de pe urma superiorității evidente în vînătoare, ascultă cu bunăvoință discursurile debitate. Scriitorul simte rușine pentru ridicolul tovarășului său de drum și nu vrea să-l accentueze. La fel se comportă și turcul Mehmet în fața reprezentanților justiției burgheze. Judecătorii devin furioși, pripiți, meschini sub voalul convențional. Nu pot îndura seninătatea acuzatului. Deși nu există dovezi spre a justifica învinuirea, presupunerea că Mehmet e un criminal trebuie să persiste. „Presupunerea aceasta e necesară, scrie Sadoveanu, pentru ca digestia și somnul unor oameni să se petreacă în tihnă". Cît de transparentă este aici aversiunea autorului „Ostrovului lupilor" în fața instituțiilor societății defuncte.

Sadoveanu înfățișează realist solidaritatea celor asupriți în fața persecuțiilor. La aflarea sentinței nedrepte, baciul Dănilă și primarele Chiroiu și-au pus fără sfială cușma în cap și au anunțat cu dureroasă ironie că de aci înainte ei se vor împrieteni cu lupii. O simpatie sinceră, nealterată de prejudecăți naționaliste, înconjoară martirajul turcului Mehmet.

Revenind la construcția tipurilor, ar fi utilă pentru critica noastră o analiză amplă a clasicismului lui Mihail Sadoveanu, cu implicațiile de viziune socială și cu particularitățile sale specifice în cercetarea sufletului uman. Critica pasiunilor în sens clasicist este dusă, de pildă, pînă la rigiditate? Chiar Sadoveanu spunea în acest splendid „Ostrov al lupilor" că „în fiecare om la un anumit ceas chicotește cu malițile un demon".

S. DAMIAN

MIHAIL EMINESCU

Conferința tovarășului MIHAI BENIUC

(Urmare din numărul trecut)

Eminescu aparține ca artist acelei categorii de scriitori care în viață iubesc frumosul. Există scriitori — și nu numai scriitori, ci și artiști — care se complac în a descrie orice aspect al vieții, chiar și acelea care poartă amprenta, pentru acela care le privește din afară, de hidos, adică aspecte care stîrnesc scîrbă, care stîrnesc atitudini negative. La noi, spre exemplu, Arghezi nu se sfiește de nici un fel de subiect literar. In poemele sale el exprimă uneori, la modul artistic desăvîrșit, aspecte ale vieții care-ți provoacă dezgustul. Gîndiți-vă și la pictorul Goya, care în opera lui (vorbesc de aceea consacrată îndeosebi războiului lui Napoleon din Spania) zugrăvește scene pe care cînd le vezi îți vine să întorci capul. Gîndiți-vă și la unii pictori flamanzi care pun în fața privitorilor mormane de cadavre de animale după vînătoare. Lucrurile acestea nu pot spune că sînt frumoase. Sînt imagini artistice realizate dar nu tuturor spectatorilor sau cititorilor le pot place astfel de lucruri.

Există însă și artiști care înclină să creadă că în artă trebuie să înfățișezi ceea ce este mai frumos în lumea aceasta. Gîndiți-vă la tablourile lui Rafael. Opera acestui pictor este numai strălucire, lumină, beatitudine. Pe același drum merge, în cea mai mare parte a operei sale desăvîrșite (nu în lucrările de laborator) Leonardo da Vinci. Eminescu face parte din categoria acestor artiști care sînt îndrăgostiți de frumos, de viață, și caută prin opera lor să releve în primul rînd frumosul. Gîndiți-vă la cele mai frumoase versuri ale lui Eminescu: cu cîtă dragoste zugrăvește poetul tot ceea ce este frumos, tot ceea ce este menit să dureze și să ridice sentimentele, ideile omului pînă la sublim. Un poet care merge pe alt drum e fără îndoială Baudelaire. El înfățișează frumosul, dar nu o dată alege pentru a descrie la nivel artistic ceea ce este mai scîrbos în viață.

Eminescu este artistul frumosului. Cînd Eminescu ia atitudine împotriva a ceea ce este potrivnic vieții și frumosului, el nu descrie urîtul ca atare, ci, de cele mai multe ori, exprimă numai revolta și ura sa nețărmurită împotriva a ceea ce sluțește viața. Toată arta, toată măiestria sa, Eminescu o întrebuințează ca să scoată în evidență frumosul, pentru a stîrni dragostea de viață.

Acesta este Eminescu: artistul frumosului, artistul dragostei, al dragostei de viață, al dragostei de popor, al dragostei pure și simple. Căci niciodată n-a cunoscut țara noastră, — și poate nici alte țări — poeți ca Eminescu, în afară poate de Petrarca sau de Dante în „Vita Nuova", care sînt poate de aceeași talie. Eminescu este poetul amorului, al amorului luat în toate sensurile. Deși Eminescu este un poet care nu s-ar putea spune că are un egal înaintea sa, nu trebuie să-l privim însă ca un fenomen abrupt, căzut din cer pe o stîncă, pe pămînt. El este un om născut din popor, cu înzestrări cu totul deosebite, un om care a studiat mai mult ca oricine viața poporului, trecutul, geografia țării sale. La noi în țară, în timpul lui Eminescu, n-a existat un om mai cult, un om mai informat atît în ceea ce privește problemele cu caracter filozofic general, problemele de știință, cît și în ceea ce privește cunoașterea propriei sale țări, cunoașterea istoriei, a geografiei țării, a sufletului poporului.

Noi nu putem astăzi să vorbim altfel decît „înainte" și „după" Eminescu, pentru că, fără îndoială, Eminescu este ceva mai mult decît o piatră de hotar cu caracter istoric. Eminescu este pur și simplu o coloană luminoasă care desparte istoria în două (e vorba de istoria literaturii noastre și — aș putea spune — de istoria culturii noastre pentru timpurile acelea). Nu poți spune, de exemplu, „înainte de Pantazi Ghika" sau „după Pantazi Ghika"; sau „înainte de Pralea" sau „după Pralea"; sau „înainte de Țichindeal" și „după Țichindeal". Dar Eminescu te obligă să spui „înainte" și „după" el. Același lucru se poate spune și despre anul 1848: înainte de 1848 și după 1848. Eminescu a fost unul dintre aceia care a înțeles cel mai bine acest lucru și care, datorită faptului că a înțeles cel mai bine, a intrat în tragedia care a avut un deznodămînt atît de fatal.

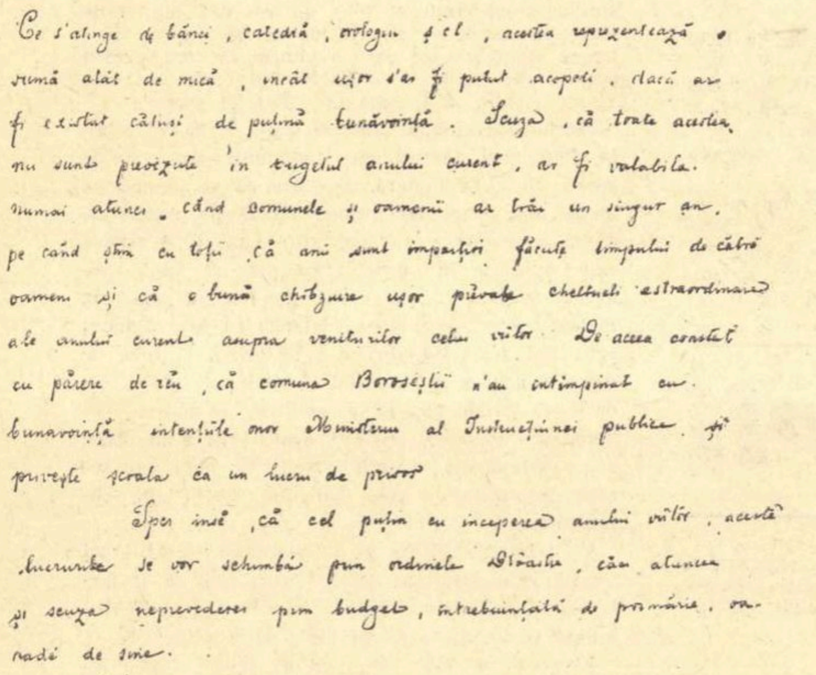

Ce s'atinge de bănci, catedră, orologiu ș.c.l., acestea reprezentează o sumă atât de mică, încât ușor s'ar fi putut acoperi, dacă ar fi existat câtuși de puțină bunăvoință. Scuza, că toate acestea nu sunt prevăzute în bugetul anului curent, ar fi valabilă numai atunci, când comunele și oamenii ar trăi un singur an, pe când știm cu toții, că anii sunt împărțiri făcute timpului de către oameni și că o bună chibzuire ușor prevede cheltueli estraordinare ale anului curent asupra veniturilor celui viitor. De aceea constat cu părere de rău, că comuna Borosești n'au întâmpinat cu bunăvoință intențiile onor. Ministeriu al Instrucțiunei publice și privește școala ca un lucru de prisos.

Sper însă, că cel puțin cu începerea anului viitor, aceste lucruri se vor schimba prin ordinele D-voastre, căci atuncea și scuza neprevederei prin budget, întrebuințată de primărie, va cădé de sine.

Revizor școlar

M. Eminescu

Manuscrisul unui raport de revizor școlar al marelui poet, în legătură cu situația învățămîntului în județul Vaslui. (Iași, 16 decembrie 1875).

Eminescu avea o mare dragoste pentru ceea ce s-a numit de către mulți „pașoptism". „Epigonii" săi sînt tocmai poezia care arată dragostea lui Eminescu pentru generația plină de entuziasm, de idei mărețe, spre deosebire de aceea care i-a urmat, adică de generația după 1848, generație care a trădat ideile de la 1848 și care a întunecat toată epoca aceasta din punct de vedere social. Eminescu a înțeles mai bine ca oricine că această întunecare însemna din ce în ce mai mult intensa exploatare a maselor țărănești și populare. De aici a rezultat în realitate marea dramă eminesciană. El a înțeles drama timpului său care s-a transformat în tragedie. Deși n-a văzut ieșirea din această dramă, faptul de a o fi văzut a avut o mare importanță pentru dezvoltarea culturii noastre, pentru că el a determinat și pe alții care au venit după el să o vadă din ce în ce mai bine. Printre aceștia a fost și prietenul său Ion Luca Caragiale.

Din această întunecime a veacului său, Eminescu a reușit să smulgă ceea ce este frumos și să transforme în cîntec ceea ce trebuia să trăiască, să dăinuiască mai departe peste veacuri. Măiestria sa este, fără îndoială, pînă astăzi neîntrecută. Eu, ca unul care scriu și versuri cîteodată, pot să fac această mărturisire, că încă nu există nici un poet care să-l fi întrecut în măiestrie pe Eminescu. Ar fi destul să vă dau cîteva titluri. Vreau numai să vă spun că arta lui Eminescu este simplă și nemijlocită. Este atît de simplă, încît se pare că și tu poți să faci la fel. Este atît de nemijlocită, încît dintr-o dată te cucerește și îi devii rob. Așa se explică de ce generații după generații și cu atît mai mult astăzi, masele largi sînt robite de poezia lui Eminescu. Să citez:

Pe un deal răsare luna, ca o vatră de jăratec,
Rumenind străvechii codrii și castelul singuratec
Ș-ale rîurilor ape, ce sclipesc fugind în ropot —
De departe-n văi coboară tînguiosul glas de clopot;

Sau:

Cu perdelele lăsate
Șed la masa mea de brad;
Focul pîlpîie în sobă,
Iară eu pe gînduri cad.

Sau:

Pe lîngă plopii fără soț
Adesea am trecut;
Mă cunoșteau vecinii toți —
Tu nu m-ai cunoscut.

Sau:

Reia-mi al nemuririi nimb
Și focul din privire,
Și pentru toate dă-mi în schimb
O oră de iubire.

V-am dat numai cîteva exemple care arată caracterul simplu, nemijlocit, cuceritor, aș putea spune inrobitor al artei eminesciene. Este tot atît de simplă că ți se pare că poți face și tu cum a făcut el. Aici s-ar putea răspunde printr-o glumă cunoscută: oul lui Columb. El a fost acela care a știut să facă să stea oul drept. Numai că aici se cere și o anumită artă. Dacă ești un începător nepriceput, atunci iei oul crud, îl trîntești pe frunte și te umpli numaidecît cu gălbenuș. Rezultatul acestei încercări cu oul lui Columb nu este arta de a-l fi făcut să stea pe frunte, ci arta de a te fi făcut ridicol în fața celorlalți. Așa au pățit foarte mulți imitatori ai lui Eminescu. In ce consistă secretul lui Eminescu? In faptul că toată experiența vieții, toată viața cu care a venit în contact, toată cultura sa Eminescu a încălzit-o în cazanul sufletului său, la cele mai înalte temperaturi și a făcut ca oul acesta să devină consistent, ca atunci cînd l-a pus pe frunte să stea, dar nu ca ou, ci ca luceafăr. Asta a reușit să facă în literatura și în poezia noastră Eminescu.

Bucuria pe care o simți în contact cu arta lui Eminescu este o bucurie primară, totuși sublimă. Ea este primară prin faptul că declanșează încă o dată stări afective, cum nu poate declanșa decît ceea ce este mai frumos în natură și în viață. Cînd spune despre o femeie că este frumoasă ca o madonă, nici nu te mai referi la modelul din viață, ci te referi la realizarea artistică a unui mare pictor. Aici este secretul lui Eminescu, de a fi transformat la această mare temperatură experiența vieții în imagini de o strălucire cu totul neobișnuită, care să ne facă pe noi dintr-o dată, ridicînd privirea, să ne simțim un pic mai mult ca oameni neobișnuiți, să simțim că vibrează în noi dragostea de viață mai mult ca înainte.

Puterea de zugrăvire cu cuvîntul la Eminescu, este cu totul deosebită, mult mai mult decît am fost obișnuiți cu ceea ce făcuseră marii poeți înaintea lui, ca Grigore Alexandrescu, Vasile Alecsandri și alții. Eminescu îi depășește pe toți. Secretul cel mare al poeziei sale este că exclude vorbăria. In poezia lui Eminescu nu există vorbărie, nu există discursivitate. Fiecare cuvînt este menit să transforme viața într-o imagine și imaginea să sensibilizeze pe acela care o vede și să-l facă să se ridice pînă la nivelul de idei. Gîndiți-vă la cuvintele simple din „Singurătate":

Cu perdelele lăsate
Șed la masa mea de brad;
Focul pîlpîie în sobă,
Iară eu pe gînduri cad.

După aceea merge în continuare și imediat se transformă totul în imaginea cea mai caracteristică singurătății: poetul și masa de brad, focul pîlpîind în sobă, cu melancolia care urmează:

Stoluri, stoluri trec prin minte
Dulci iluzii. Amintiri
Țiriiesc încet ca greieri
Printre negre, vechi zidiri.

Eminescu tocmai asta reușește: să vorbească ochilor fără să auzi vorbă, ci numai să vezi imaginea; să vorbească urechilor, fără să-i auzi cuvintele, ci numai melodia care există în cuvinte și pe care numai el știe să o scoată mai bine ca oricine, așa cum scoate aurarul firele de aur, cernîndu-le din nisip. Și în minte apoi, numaidecît o astfel de creație se întruchipează într-o idee. Nu o idee înțeleasă ca atare, ci o idee tradusă în viață, în imagine, în fapt. Asta e marele său secret. El face toate acestea fără penel și fără arcuș, numai și numai cu cuvîntul, folosindu-l cum poate niciodată sau numai în rare cazuri a reușit să-l folosească un poet la noi. Din graiul simplu al oamenilor, el scoate poezia, logodind murmurul izvorului cu răsăritul de lună și ne face să trăim mai intens acel răsărit de lună și acel murmur de izvoare care străbate toată poezia sa.

Iată cum zugrăvește Eminescu, numai într-un fragment din „Călin":

Pe deasupra de prăpăstii sunt ziduri de cetățuie,
Acățat de pietre sure un voinic cu greu le suie;
Așezînd genunchiu și mînă cînd pe-un colț cînd pe alt colț
Au ajuns să rupă gratii ruginite-a unei bolți
Și pe-a degetelor vîrfuri în ietacul tăinuit
Intră — unde zidul negru într-un arc a-ncremenit.
Ci prin flori întrețesute, printre gratii luna moale
Sfiicioasă și smerită și-au vărsat razele sale;
Unde-ajung par văruite zid, podele, ca de cridă,
Pe-unde nu — părea că umbra cu cărbune-i zugrăvită.

Totul este tradus în imagini. De pildă, folosind cuvintele: bolta a încremenit în zid. Noi știm că bolta a fost zidită piatră de piatră, dar această formă nouă, expresia aceasta, te face să ți se pară mai puternică imaginea acestei bolți. Sau „luna moale, sfiicioasă și smerită și-au vărsat razele sale". Aceasta dă numaidecît o atmosferă de mister, de dulceață întregii imagini, pentru ca apoi să ajungă la imaginea centrală făcută cu un meșteșug care l-ar putea măguli și pe da Vinci și pe Rafael:

Iar de sus pînă-n podele un painjăn prins de vraja
A țesut subțire pînza străvezie ca o mreajă;
Tremurînd ea licurește și se pare a se rumpe,
Incărcată de o bură, de un colb de pietre scumpe.
După pînza de painjăn doarme fata de-mpărat,
Inecată de lumină e întinsă în crivat.
Al ei chip se zugrăvește plin și alb: cu ochiu-l măsuri
Prin ușoara-nvinețire a subțirilor mătăsuri;
Ici și colo a ei haină s-a desprins din sponci ș-arată
Trupul alb în goliciunea-i, curăția ei de fată.
Răsfiratul păr de aur peste perini se-mprăștie,
Tîmpla bate liniștită ca o umbră viorie,
Și sprîncenele arcate fruntea albă i-o încheie
Cu o singură trăsură măiestrit le încondeie;
Sub pleoapele închise globii ochilor se bat,
Brațul ei atîrnă leneș peste marginea de pat;
De a vîrstii ei căldură fragii sinului se coc,
A ei gură-i descleștată de-a suflării sale foc,
Ea zîmbind își mișcă dulce a ei buze mici, subțiri;
Iar pe patu-i și la capu-i presurați-s trandafiri.

Nu mai ești atent la cuvînt, fiindcă totul se transformă dintr-o dată în viziuni, în imagine. E un lucru pe care-l întîlnești la Eminescu la fiecare pas și secretul artei sale este că a reușit să excludă orice fel de vorbărie, orice discursivitate în poezie. Ca să vă exemplific, amintesc numai de „Crăiasa din povești" sau de poezia pe care toți o cunoașteți și pe care nu mă pot stăpîni s-o amintesc: „De cîte ori, iubito".

De cîte ori, iubito, de noi mi-aduc aminte,
Oceanul cel de gheață mi-apare înainte:
Pe bolta alburie o stea nu se arată,
Departe doară luna cea galbenă — opacă;
Iar peste mii de sloiuri de valuri repezite
O pasăre plutește cu aripi ostenite,
Pe cînd a ei pereche nainte tot s-a dus
Cu-n pîlc întreg de pasări pierzîndu-se-n apus.
Aruncă pe-a ei urmă priviri suferitoare,
Nici rău nu-i pare-acuma, nici bine nu... ea moare,
Visîndu-se-ntr-o clipă cu anii înapoi.
. . . .
Suntem tot mai departe deolaltă amîndoi,
Din ce în ce mai singur mă-ntunec și înghet,
Cînd tu te pierzi în zarea eternei dimineți.

Versul lui Eminescu este transmițătorul celei mai mari bucurii a vieții, transmițătorul dragostei de viață în graiul nostru și cu aceasta putem să ne mîndrim cu el. El a reușit să desăvîrșească ca nimeni altul însuși versul. Ca tehnică, poetul pornește de la versul popular. Cea mai mare parte din poeziile eminesciene sînt scrise în versul popular romînesc, așa cum il știm noi din doine, adică în troheul obișnuit de șase, de șapte sau de opt silabe. Toată poetica lui Eminescu are la bază astfel de versuri („Vino-n codru la isvorul...") cu troheul romînesc obișnuit, la care poetul a căutat să adauge iambul, mai puțin folosit: „La steaua care-a răsărit e-o cale-atît de lungă / Că mii de ani i-au trebuit luminii să ne-ajungă".. Iambul este, după troheu, cel mai des folosit de Eminescu. Aceste două picioare de vers le-a folosit Eminescu în fel și chip pentru a reda și liric și epic sufletul poporului nostru, viața poporului nostru. De exemplu: „Călin" (File din poveste), sînt scrise în trohee însă dublate, făcute de două ori mai multe decît în mod obișnuit.

Dar Eminescu nu a rămas la atîta, el a îmbogățit cu forme noi de vers limba noastră, poezia noastră, arta noastră poetică, ca nimeni altul. El a reușit să pună în valoare aspecte ale limbii noastre de care noi ne-am cam dezvățat și nici astăzi nu le practicăm, decît în arare cazuri. Cu alte cuvinte, noi n-am tras toate lecțiile din arta poetică a lui Eminescu. Gîndiți-vă, bunăoară, la „Oda în metru antic":

Nu credeam să-nvăț a muri vreodată;
Pururi tînăr, înfășurat în manta-mi,
Ochii mei nălțam visători la steaua Singurătății.

Aici se folosește o calitate a limbii pe care noi nu o folosim în chip obișnuit. Cînd vorbim, deosebim la cuvinte silabele accentuate și cele neaccentuate. Aici poetul folosește însă și cantitatea silabelor, adică lungimea și scurtimea lor, ceea ce dă o muzică cu totul deosebită. Această artă nu este altoită pe limba romînească, ea este scoasă la suprafață de Eminescu.

Alte versuri:

Sara pe deal buciumul sună cu jale,
Turmele-l urc, stele le scapără-n cale

nu se mai găsesc la alt poet. Sînt versuri care au o muzicalitate cu totul neobișnuită.

De asemenea:

Mai am un singur dor
In liniștea serii
Să mă lăsați să mor
La marginea mării.

Primul vers este în versificație obișnuită, dar versul imediat următor aduce un element nefolosit de alți poeți. Este vorba de folosirea silabelor lungi, cum ar fi în cuvîntul „liniștea", astfel că muzicalitatea versului este și mai mare.

Incă un exemplu aș vrea să mai dau cu sonetele eminesciene: ele sînt adevărate capodopere ale literaturii noastre. Pentru prima dată este folosit în poezia noastră, cu toată strălucirea, endecasilabul. Astăzi, endecasilabul se folosește în literatura noastră, dar de cele mai multe ori greșit, adică mergîndu-se de la o silabă neaccentuată la una accentuată, de la accentuată la neaccentuată, printr-o mișcare dințată. Nu asta este însă caracteristica endecasilabului. Eminescu a folosit însă magistral acest vers care a dat sonetelor lui atîta strălucire. Eu vă amintesc de acela pe care îl cunoașteți cu toții: „Veneția". Cine citește cu atenție, va constata următorul lucru: că poetul accentuează exact acel cuvînt sau acele părți ale cuvîntului care trebuie să obțină maximum de strălucire în pronunțarea versului, pentru ca să reiasă ideea pe care el a urmărit-o:

S-a stins viața falnicei Veneții,

îți dai seama ce s-a petrecut prin faptul că accentul cade pe „*fálnicei*", adică toată fala acestui oraș s-a stins.

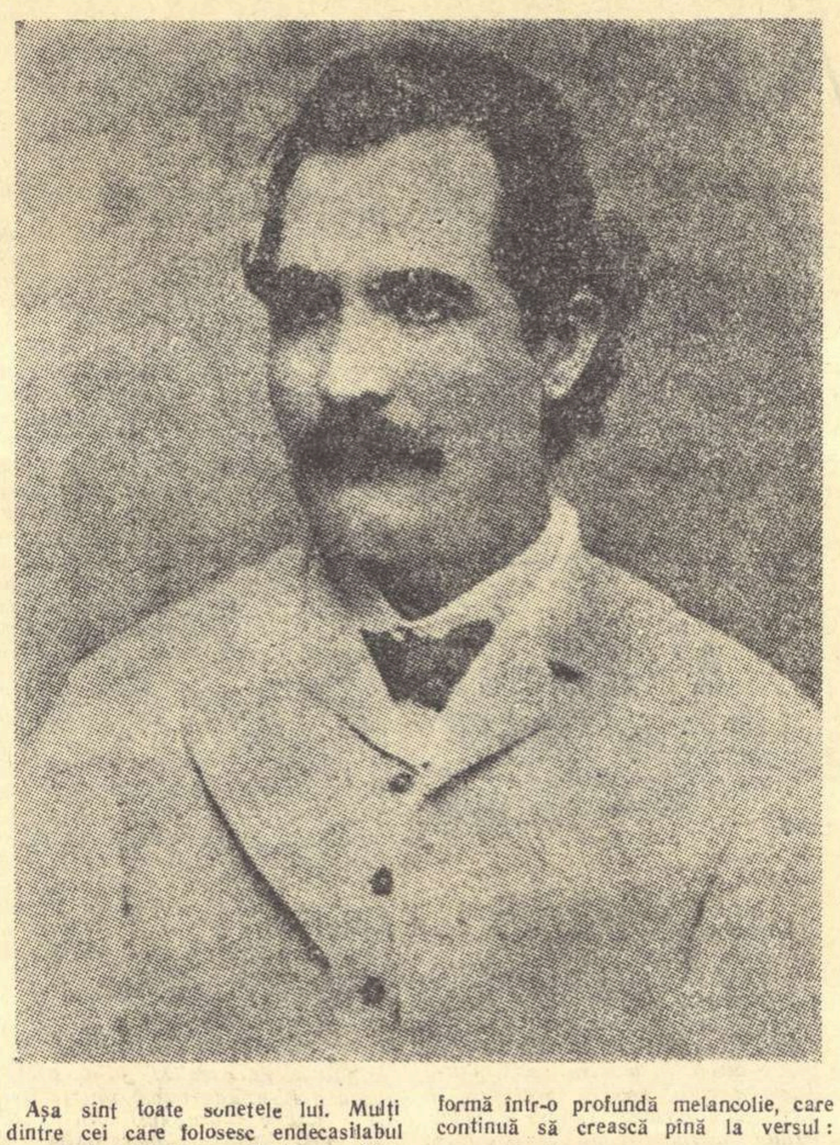

Așa sînt toate sonetele lui. Mulți dintre cei care folosesc endecasilabul au uitat acest lucru. Eminescu face însă acest lucru nemaipomenit în toate sonetele și de aceea sînt atît de strălucite față de cele scrise de alții după el.

Lucrurile acestea, cred eu, noi va trebui să le învățăm de la Eminescu, ca să desăvîrșim arta poetică. Ca să-l ajungem, va trebui să mergem pe drumul lui, să învățăm și să redăm astfel viața noastră prin vers, încît să reiasă frumosul, așa cum a făcut Eminescu, cu aceeași lumină.

Eminescu are o artă deosebită de a construi poezia (fiecare creator are anumite metode — aș spune — secretul său de fabricație). Secretul de fabricație nu se poate imita ci numai constata. Eminescu procedează în toate poeziile sale prin punerea față în față a contrariilor. Poeziile sale se desfășoară în mod foarte dialectic, de la afirmație la negație, pentru ca să ajungă la negarea negației. Aceasta este o chestiune de logică dialectică. Dar foarte adesea Eminescu nu merge așa de departe, ci se mulțumește să facă afirmația negației, lăsînd ca negarea negației să o facă cititorul sau cel care ascultă poezia. Prin aceasta el ne angajează și pe noi, nu numai pe contemporanii săi, să participăm cu toții la ceea ce a crezut. Caracteristice pentru acest fel de procedeu, în care negarea negației nu o dă poetul, ci trebuie să o dăm noi, sînt „Scrisorile" sale pe care le termină în mod pesimist, negru, dar te face să-ți spui: așa nu e bine. Eminescu te determină să gîndești. In poeziile lirice, Eminescu merge pe linia aceasta, face el negarea negației, transformînd-o într-o afirmație luminoasă. Eu aș lua un exemplu, pe care-l cunoașteți cu toții, anume poezia „Singurătate". Această poezie începe prin definirea singurătății, apoi se transformă într-o profundă melancolie, care continuă să crească pînă la versul:

Cîteodată... prea arare...
A tîrziu cînd arde lampa,
Inima din loc îmi sare,
Cînd aud că sună cleampa...

Și atunci se transformă dintr-o dată în negarea negației într-o lumină neobișnuită:

Este ea. Deșarta casă
Dintr-o dată-mi pare plină,
In privazul negru-al vieții
E-o icoană de lumină.

Și atunci vine beatitudinea specifică eminesciană:

Și mi-i ciudă cum de vremea
Să mai treacă se îndură
Cînd eu stau șoptind cu draga
Mînă-n mînă, gură-n gură.

Gîndiți-vă la această transformare radicală de la primul vers la ultimul vers, de la afirmația primă la negarea a doua și la negarea negației care este fericirea. Și asta trebuie să fie în realitate viața. Din negare în negare, din afirmație în afirmație și din afirmație în negare, viața noastră, pînă la urmă, trebuie să sfîrșească cu fericirea, fiindcă numai atunci este frumoasă. Și asta Eminescu o știa foarte bine.

De aceea, aș putea spune că Eminescu este caracteristic prin starea de beatitudine pe care reușește să ți-o creeze prin cele mai frumoase poezii ale sale, cum este și „Sara pe deal", cum este „Crăiasa din povești", cum este „Făt-Frumos din tei", minunatul său basm „Călin" (File din poveste), unde totul se isprăvește cu participarea oamenilor la muncă și bucurie, acel minunat final. Asta și este de fapt esența poeziei eminesciene: tendința spre fericire. Și astfel și trebuie să-l înțelegem noi pe poet.

Eminescu a fost injuriat de nenumărați critici burghezi. Vă amintesc de unul singur care are o carte scrisă în întregime împotriva lui Eminescu: canonicul Grama de la Blaj. Acesta spunea că poeziile de dragoste ale lui Eminescu pot demoraliza lumea. Care tată ar fi bucuros să știe că fata lui merge să o strîngă poetul în brațe? Fără îndoială, asta poate să sperie pe un canonic, dar dragostea continuă și după Eminescu care a știut să o înfățișeze însă în ceea ce are ea mai frumos. A judeca și a osîndi pe Eminescu din toate punctele de vedere, a constata că acest poet nu are ce căuta în literatură, că trebuiesc oprite generațiile de tineri să-l cunoască și că trebuie făcut totul ca să fie stîrpită orice fel de atitudine asemănătoare a poeților care ar veni după el, — asta poate să o spună numai preotul din Blaj. El adaugă: Totuși, s-ar putea întîmpla (și asta o declară cu oarecare satisfacție, convins că lucrul nu se va putea întîmpla niciodată) ca unele din poeziile lui să placă comuniștilor, dacă aceștia, doamne ferește, ar veni vreodată la putere.

In sfîrșit, canonicul Grama nu a mai apucat epoca noastră și mai cu seamă ceea ce se întîmplă astăzi, cînd socialismul la noi în țară a pus temei trainic și indestructibil. Canonicul Grama nu a apucat să vadă gloria lui Eminescu în epoca noastră. Eminescu nu a atins niciodată atîta popularitate cîtă a atins în timpul nostru, în acești 15 ani de la Eliberare. In 60 de ani, în lumea trecută, în aceea pe care noi am înfrînt-o, s-au scos o sută de mii de exemplare în total din opera lui Eminescu. In timpul nostru, în ultimii zece ani — dau numai cifre de cînd noi avem statistice exacte în privința cărților — din 1949 și pînă în 1959 s-au scos 700 de mii de exemplare și anual se scot cîteva zeci de mii de exemplare și an cu an trebuie să constatăm că edițiile se epuizează foarte repede și că nu putem satisface nevoile de lectură, setea de citit a maselor de cititori.

Noi, aceia care, în frunte cu partidul clasei muncitoare, luptăm pentru socialism și luptăm pentru o cultură nouă, am tipărit sute de mii de exemplare, însă masele dovedesc o sete mult mai mare pe care trebuie să o satisfacem. Ceea ce aș putea să vă promit dumneavoastră astăzi este că noi vom căuta să satisfacem această sete astfel ca Eminescu să se găsească în toate inimile oamenilor muncii din țara noastră. El se găsește acum în milioane și milioane de inimi și cu noi împreună Eminescu merge spre zarea „eternei dimineți" de care vorbește el într-o poezie a sa, spre acea fericire pe care noi cu toții o dorim și vrem s-o înfăptuim aici pe pămînt, în patria noastră socialistă.

ACTUALITATE ȘI LIMBĂ

Intr-un articol recent, acad. G. Călinescu a folosit termenul **absoluitate**.

Absoluitatea e termenul antinomic al **relativității**. Este foarte rar, poate prin însăși natura lucrurilor. **Absolutul** e mai mult o direcție a minții, o năzuință spirituală, în timp ce **relativul** e condiția însăși a vieții (biologice și sociale), făcută numai din relații. Prin **absoluitate**, introducătorul rarisimului cuvînt la noi a înțeles, desigur, să spună **intransigență**. Cu această echivalență notională, propoziția devine foarte clară.

Amatorii de etimologii vor ști că și în limba franceză, cuvîntul **absoluité** e neuzitat. Dicționarul istorico-etimologic al lui Albert Dauzat îl omite la radicalul **absolu**. Se vede că harnicii săi colaboratori nu i-au putut depista momentul ivirii în publicistica franceză: întîia lui întrebuințare.

Am atins în treacăt chestiunea plasticității limbii noastre, în sensul material al cuvîntului, așa cum este plastică ceara. Intr-adevăr, ea se supune tuturor încercărilor de flexiune, primește un prefix vechi pe lîngă un neologism sau invers, un sufix nou la coada unui vechi cuvînt, adoptă un cuvînt străin în fizionomia sa exotică, fără să mai încerce o autohtonizare cît de mică, ș.a.m.d. Astfel, în pragul verii, care anul acesta întîrzie, amatorii de răcoritoare nu au a se teme că vor suferi de sete. Intr-un număr din luna aprilie al ziarului **Scînteia**, sub titlul: **Aprovizionarea cu băuturi răcoritoare**, se anunța, așadar, că anul acesta, populația Capitalei va avea la dispoziție o cantitate sporită de „băuturi răcoritoare îmbuteliate". Cuvîntul este nou, dintre acelea care s-au impus fără prealabila îngăduire a lexicografilor. Cu o lună înainte, tot în **Scînteia**, la rubrica **Actualitatea pe scurt** de la data de 11 martie a.c., luasem cunoștință de un alt termen înrudit. „La stația de îmbuteliere a apei minerale de la Buziaș, intrată în funcțiune la sfîrșitul anului trecut, s-a montat de curînd o nouă instalație modernă de filtrare a apei". Există deci și **stații** speciale pentru operația tragerii în sticle și închiderii lor ermetice, care ar constitui cele două faze ale **îmbutelierii**. Din punct de vedere lexicologic, adjectivul **îmbuteliat,-ă, îmbuteliați,-te**, implică existența unui verb, care ar urma să fie înregistrat cam astfel:

IMBUTELIA, **îmbuteliez**, vb. **I. Tranz.** A pune în sticle. Fr. **Embouteiller.** (Lat. **butticula**, butoiaș).

Nu știu dacă lexicografii, care n-au înregistrat încă această nouă familie de cuvinte, s-ar împăca cu desinența cuvîntului **stație**, care are dubletul **stațiune**, după definiția lor, mai potrivit să exprime noțiunea. Intr-adevăr, în **Dicționarul limbii romîne moderne**, din Editura Academiei Republicii Populare Romîne, 1958, cuvîntul **stație** are sensurile succesive: „1. Punct de oprire (anume amenajat) pe traseul unor vehicule etc. Gară, haltă de cale ferată. 2. Loc (în oraș) unde staționează vehiculele etc. 3. (Inv.) Popas, oprire etc." — iar cuvîntul **stațiune** începe cu sensul care interesează exemplul nostru: „1. Ansamblu de clădiri și de instalații care servesc la îndeplinirea unor anumite operații tehnice. **Stațiunile de mașini și tractoare**". Eu unul nu sînt așa de habotnic în ale fixării normative a termenilor, mai ales cînd un caz ca acesta nu îngreuiază sensul și ca atare nu mă supără expresia: **„stația de îmbuteliere"**. Aș putea spune chiar că îmi place.

Mai puțin mă încîntă cuvîntul, dintre acelea neoficiale, întrucît n-a primit încă botezul dicționaristic, dar pe care-l întîlnesc în programele radiofonice: **naist**. „Din repertoriul **naistului** Fănică Luca". (Programul de Radio și Televiziune, 13 martie 1959). Sau: „Naistul Fănică Luca, artist emerit, laureat al Premiului de Stat" id., 2 aprilie 1959). Titlurile cu care a fost distins pe merit îl împodobesc pe marele artist popular, dar cuvîntul **naist** nu-mi place, pentru că îmi evocă pe gălăgioșii adepți ai unui profesor universitar din trecut, mare răspînditor de insanități intelectuale, pînă la urmă legionaroid, ciraci pe care îi numeam **năiști**, de la pronumele **Nae.**

Naiul e un instrument prin excelență popular și imemorial ca vechime: fluierul lui Pan, pe grecește **syrinx.** Cuvîntul **naist** mi se pare argotic, ca **ochelarist** pentru purtătorul de ochelari și îmi despoaie de poezie una din minunile artei anonime.

In Tribuna" de la 30 mai a.c., am citit o știre îmbucurătoare, care confirmă încă o dată strălucitele succese ale științei sovietice:

„La Institutul de Cercetări de Tehnologie chirurgicală din Moscova, a fost creat un dispozitiv ingenios de sutură automată a **venelor** și fibrelor nervoase, care elimină pe viitor din practica chirurgicală acul și fibrele de mătase folosite pînă acum în acest scop. Dispozitivul utilizează agrafe de **tantal** — un metal așa-numit „de tranziție", care nu provoacă în organism inflamații sau tromboze — garantînd absoluta asepsie a intervențiilor".

Simbolul tantalului este **ta.** Metalul este foarte dur, are densitatea 16,6 și se topește la o temperatură foarte înaltă: 2900 grade Celsius. In schimb e foarte ductil și servește la fabricarea firelor de becuri electrice incandescente. In industria instrumentelor chirurgicale, este folosit ca locțiitor al platinei, cu care seamănă prin luciu și culoarea albă-cenușie.

Cunoscătorii cît de sumari ai mitologiei se pot uimi de faptul că metalul cu acest nume e sortit să contribuie la micșorarea suferințelor noastre, în timp ce strămoșul legendar al atrizilor, Tantalus, sugeră chinurile cele mai grele. Intr-adevăr, regele frigian cu acest nume, făcîndu-se vinovat față de zei printr-un act de trădare, a fost pedepsit cu chinul de a duce la buze poamele cele mai gustoase și băuturile cele mai alese, spre a-i fi retrase înainte de a le gusta. Un chin de acest fel a sugerat epitetul **tantalic.**

Un omonim zoologic al tantalului e pasărea tropicală din familia semiacvaticelor, cu picioare lungi, cu pene albe și trandafirii, pătate cu negru și cu un cioc lung și lat, pe care nu mi-l închipui încuiat, ca să justifice nășia mitologică.

„Dicționarul limbii romîne moderne" (Editura Academiei Republicii Populare Romîne, 1958), după definirea **tantalului**, ne mai dă un cuvînt înrudit: **Tantalit**, „mineral cristalizat în sistemul rombic, în cristale de culoare neagră sau roșie-închisă". Cu aceasta cred că am încheiat familia de cuvinte odrăslită pe tulpina nefericitului „existențialist" (prim-precursor).

Mulțumind confratelui clujean pentru prețioasa informație care mi-a oferit ocazia acestor asociații, îmi îngădui să-i atrag atenția că nu sînt de acord cu redactorul care elogia în luna mai din anul trecut pe compozitorul Augustin Bena, ca „înzestrat cu o venă de melodist autentic". Să lăsăm franțuzismul în domeniul medical, pentru „sutura automată a **venelor**", Compozitorul are însă o vînă de melodist. Inzestrarea artistului ne sugeră vîna de metal prețios din străfundurile pămîntului, iar nu vena unui pacient, cu mîneca suflecată. Termenii nu sînt fungibili.

Șerban CIOCULESCU

CONTEMPORANII

BRIGADIERUL

„Simson"-ul mai păcănește de cîteva ori, slab, apoi motorul se stinge. Din șaua motocicletei sare un om potrivit de statură, cu pantalonii bufanți, încheiați în nasturi la glezne. In picioare poartă o pereche de sandale ușoare, din piele. Bluza cu guler deschis, cu buzunare mari pe piept, pe umeri cu epoleți, de culoare kaki, îi dă o înfățișare de sportiv. Coborînd, omul își scoate șapca de pe cap, descoperind un păr blond, creț. Cu șapca începe să-și bată coapsele, genunchii și gambiile, scuturîndu-se de praf. După aceea bagă în buzunar cheile de la contact și urcă sprinten treptele vilei, la birouri.

Personajul Ion Tudosan este brigadier la brigada complexă nr. 1 a gospodăriei colective din Lenauheim. Vine de pe cîmp, de la tarlaua de sfeclă. S-a confecționat acolo un gard de trestie, către sat, opreliște pentru cîrdurile de gîște. Nici o măsură nu este de neglijat, atunci cînd scopul este obținerea unei recolte maxime. Iar brigada lui Tudosan s-a angajat să dea în anul 1959 peste 5 vagoane de sfeclă la hectar, iar pe lotul experimental, 10 vagoane. Acesta e obiectivul întrecerii cu brigada complexă nr. 2 a lui Fănică Pîrvan.

Cine va cîștiga întrecerea? Greu de făcut un pronostic! Steagul roșu de fruntaș în producție este un trofeu scump venerat. Te doare să-l pierzi, faci totul ca să-l cîștigi. De cinci ani, acest steag se află în mîinile lui Tudosan. Intrecerea între cele două brigăzi, entuziastă, a ridicat gospodăria colectivă din Lenauheim în fruntea cultivatorilor de zahăr din întreaga țară.

Cum a ajuns Ion Tudosan brigadier?

Anul 1954, în toamnă. Gospodăria colectivă mai era organizată după vechea schemă: cinci brigăzi de cîmp și una zootehnică. Intre brigăzile de cîmp, cea de a V-a, ultima în ordinea numerică, era și cea din urmă la muncă, mereu codașă. Pe cînd celelalte brigăzi ieșeau la însămînțări cu elan, din brigada aceasta un singur om ducea la tarla semănătoarea. Teodor Martin, brigadierul, își pierdea vremea văicărindu-se la birou: „Oamenii-s răi, neînțelegători, nu se urnesc la lucru să-i pici cu ceară!" Dacă cineva îi atrăgea atenția că nu-i vorba de cum sînt oamenii, ci de cum este el, brigadierul, care habar n-are să-și organizeze munca, Teodor Martin riposta jignit: „De unde să știu să-mi organizez munca? Că școală de brigadier n-am! In munca asta îs analfabet; pricepeți?"

Asta era scuza lui. Portița lui de scăpare.

Teodor Martin fu în cele din urmă propus pentru învățătură, tot se văita el că n-are școală. Il chemară la Lipova, printr-o notă telefonică. Se duse.

— Ei, acu-i acu! spuse președintele. Pe cine punem să-l înlocuiască pe Martin?

Intrebarea se adresa agronomului. Acesta se gîndi puțin și zise nesigur:

— Hai să-l punem pe Tudosan... Ăsta-i singurul care iese la semănat, din toată brigada.

S-au dus la Tudosan, dar omul nici n-a vrut s-audă de propunerea președintelui și a agronomului.

— Am eu mutră de brigadier? Ș-apoi, cînd mă supăr, încep a mă bîlbîi, n-or să înțeleagă oamenii ce le spun! Că la brigada asta o să trebuiască să mă supăr des!

S-a uitat președintele în ochii lui Tudosan. A văzut că nu glumea. Ii plăcu. Băgă în buzunarul surtucului lui Tudosan, cu sila, cheile de la biroul brigăzii.

— Tovarășe Tudosan, te prezinți mîine dimineață la brigadă și iei în primire... Unde nu știi dumneata, te-om învăța noi!

Și președintele se întoarse și plecă, urmat de agronom.

Tudosan își pipăi buzunarul și simți cheile. Le scoase: erau două chei de ușă și altele mai mărunte, probabil de la dulapul cu registre, de la sertare... Le privi lung, pe gînduri, încruntat și după aceea le strecură iarăși în buzunar.

A doua zi, dis-de-dimineață, Ion Tudosan adună șefii de echipă. După un ceas, aceștia din urmă adunară oamenii din brigadă. Nu vorbi mult Tudosan, dar tot ce spuse avu miez. Înțeleseră toți că așa era, cum zicea noul brigadier: dacă nu vor ieși la lucru, de unde grîu, de unde porumb, orz și cîte și mai cîte? Brigăzile celelalte semănaseră 50% din teren, pe cînd brigada a V-a nici 10% n-avea semănat... Mai mare rușinea!

Chiar în ziua aceea, pe tarlaua brigăzii a V-a puteau fi văzute trei semănători. Mai trecu o zi. Trecură și altele. Brigada pleca acum în mod obișnuit la lucru cu 50—60 de oameni. Agronomul, după o raită pe cîmp, intră ca o furtună în biroul președintelui

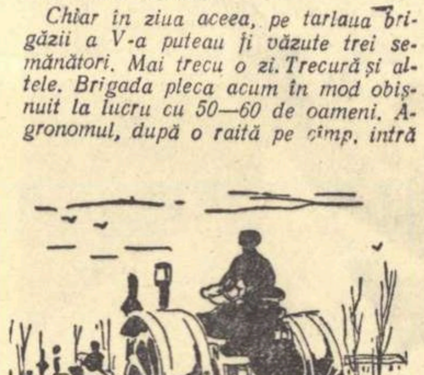

— Hai să vezi o „minune"!

— Ce „minune"?

— Brigada lui Tudosan seamănă cu 7 semănători!

Dar asta încă nu era nimic...

Ieșiseră oamenii la semănatul orzului. Soarele se arătase palid, într-o geană a zării, apoi se ascunsese în nori. Către amiază prinse a ploua. Țîrîia. Oamenii voiră să desprindă caii, să plece pe la casele lor. Tudosan îi îndemnă să rămînă.

— Asta nu-i ploaie, oameni buni! Acuși o să vedeți că iese soarele. Să nu ne speriem noi de bura asta!

Era flămînd Tudosan. Nevastă-sa răcise, nu putea veni să-i aducă de mîncare. Stătea în pat, sub dună. Iar el nu se putea mișca de aici. Nu trebuia să se miște.! Cine știe ce ploaie poate veni mîine și cît o să țină. Pe cînd, pe bura asta, încă se putea lucra.

A treia oară voiră oamenii să desprindă caii. Trecuse mult de amiază. Tudosan ostenise. Il dureau picioarele de cît umblase, căci o clipă nu stătea locului. Dar se ținu tare:

— Or să ne rîdă și curcile, dacă fugim de buraga asta... Acuși, acuși o să spargă soarele norii!

Semănară, atunci, 38 de hectare de orz. Soarele ieși peste două zile. Semănară și grîul, lucrînd pînă seara tîrziu, cu felinarul, încît în pustă părea că se joacă licuricii.

La sfîrșitul campaniei de toamnă, brigada a V-a fu declarată fruntașă pe gospodărie și i se înmînă drapelul roșu. Terminase lucrările agricole cu o săptămînă înaintea celorlalte brigăzi.

Cînd, în martie 1955, Teodor Martin se întoarse de la școala din Lipova, cu diploma de brigadier în buzunar, Ion Tudosan îi predă o brigadă fruntașă. Ion Tudosan fu, deocamdată, uitat. De altfel, nici el nu voia să fie brigadier. Ii plăcea să îngrijească de cai. Caii erau pasiunea lui. Așa că își reluă în primire postul de conductor de căruță.

In toamna anului 1955, o altă brigadă era codașă: a IV-a. Brigadierul, om moale, zicea și el că „oamenii-s ai dracului", că „nimeni n-o să facă ceva cu dînșii, că așa oameni nu s-au mai văzut".

Consiliul de conducere hotărî să fie trecut Ion Tudosan brigadier la a IV-a.

— Păi la a IV-a nici măcar nu cunosc oamenii! Ce am eu cu brigada a IV-a?

— Cum ce ai? Nu-i brigadă din colectiva noastră?

Argumentul președintelui era puternic. A primit Tudosan.

Performanța din toamna trecută a brigăzii a V-a o realiză, în acel an, brigada a IV-a. Din coadă sări în frunte. Cuceri drapelul. In 1956 și 1957 își menținu locul de brigadă fruntașă. Nimeni nu-i smulse drapelul. Oameni socotiți „incorigibili", ca Moise Condan cu ai lui, deveniră colectiviști vrednici. In 1956, brigadierul Tudosan introduse obiceiul gunoitului sistematic al tarlalelor, în timpul iernii. In cîteva săptămîni, pe o zăpadă de 30 cm., au fost gunoite 80 de ha. Le sfeclă, în acel an, brigada a IV-a obținu o producție medie de 48 tone la hectar, față de 25 de tone la brigada I-a, care nu era codașă. In anii următori, n-a fost brigadă care să nu ia exemplul brigăzii lui Tudosan, în toate privințele.

Cînd, în 1958, colectiviștii din Lenauheim organizară cele două brigăzi complexe, postul de brigadier al brigăzii I-a i se încredință lui Ion Tudosan care, între timp, devenise și membru de partid.

Leonard GAVRILIU

De la S.R.S.C.

SIMPOZION PE TEMA: „NOI CREAȚII LITERARE IN CINSTEA CELEI DE-A 15-A ANIVERSARI A ELIBERARII PATRIEI NOASTRE" Societatea pentru răspîndirea științei și culturii organizează joi 25 iunie, orele 19, în Aula Bibliotecii Centrale Universitare din Calea Victoriei nr. 88 simpozionul „Noi creații literare în cinstea celei de-a 15-a aniversări a eliberării patriei noastre". Simpozionul va fi deschis printr-un cuvînt introductiv al scriitorului Demostene Botez — vicepreședinte al S.R.S.C..

Vor lua cuvîntul: Veronica Mihăileanu, director adjunct al Editurii tineretului, Alexandru Balaci, director adjunct al Editurii de stat pentru literatură și artă. Vor citi lucrări inedite: Maria Banuș, Eugen Barbu și Victor Tulbure.

*

DESPRE LUCRARILE CELUI DE-AL III-LEA CONGRES AL SCRIITORILOR DIN U.R.S.S. Societatea pentru răspîndirea științei și culturii și Uniunea Scriitorilor din R.P.R. anunță pentru vineri, 26 iunie, orele 18, în Aula Bibliotecii Centrale Universitare, simpozionul literar cu tema „Lucrările celui de-al III-lea Congres al Scriitorilor din U.R.S.S.".

Vor lua cuvîntul: acad. Mihai Beniuc, prim Secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R. și acad. Zaharia Stancu — directorul Teatrului Național „I. L. Caragiale".

Un om de la „BARAJ"

Cine trece pentru prima oară cu autobuzul, sau cu vreun alt vehicul, pe șoseaua de asfalt, care șerpuiește cu eleganță deasupra Barajului, încearcă senzația puternică a inedituIui. Șoferul are de obicei fericita inspirație de a opri mașina, pentru a da călătorilor posibilitatea de a contempla uluitoarea priveliște din valea Bistriței. Acolo, sub panglica șoselei, se conturează, în linii dure și din ce în ce mai precise, silueta masivului stăvilar care va ține piept apelor, silindu-le să ia drumul dorit și croit de oameni. Călătorii se ridică în picioare și privesc pe fereastră panorama șantierului, tot astfel cum, cu cîteva minute înainte, se ridicaseră pentru a contempla masivul Ceahlăului, întrezărit o clipă, în fundul unei văi care se numește Izvorul Muntelui. Da. Barajul face de la o vreme concurență muntelui sacru al moldovenilor.

Maistrul Aurel Varga nu pare însă deloc uluit de vecinătatea permanentă a acestei noi minuni din valea Bistriței, — pentru că este, el insuși, unul din făuritorii ei. Și nu-l miră nici faptul că „un scriitor de la București" a venit să stea de vorbă cu el, chiar la locul său de muncă. Convorbirea se desfășoară amical, la început în „biroul" maistrului Varga, apoi ... în aer. Am pus între ghilimete biroul, pentru că e vorba de o magazie de materiale, și pentru că omul nostru nu prea stă închis între patru pereți. Ca maistru electro-mecanic la „Macaralele-funicular" de la Baraj, Aurel Varga are sub comanda lui vreo 60 de oameni, majoritatea tineri, care asigură transportul betonului de la fabrica de pe malul drept al Bistriței pînă la blocurile masive, care alcătuiesc barajul. Noțiunea de „transport" implică de obicei un drum, mai mult sau mai puțin accesibil. In cazul de față, însă, avem de-a face cu un drum cu totul neobișnuit: de la un munte la altul, deasupra unui hău adînc, în fundul căruia curge încă Bistrița (aparent, fără să știe că, peste vreun an, va fi „mutată", vorba unui inginer). Soluția tehnică a acestei probleme de transport aerian o constituie macaralele — trei la număr, și fiecare cît o întreagă uzină. Soluția umană a aceleiași probleme, adică tehnica trecută printr-o conștiință, am văzut-o personal, stînd de vorbă cu Aurel Varga și cu alți cîțiva tovarăși din acest sector al Barajului.

Maistrul Aurel Varga este ceeace se cheamă (destul de impropriu) „un om simplu". Are 42 de ani, dintre care vreo șapte petrecuți pe șantierele Hidrocentralei de la Bicaz (mai exact de la Stejaru, — la Bicaz fiind situate doar clădirile administrative, etc.) cam tot atîția la uzinele de Gaz și Electricitate din București și vreo cinci în război, — ca sergent în marină, în care calitate a fost rănit în luptele date la Baziaș, pe Dunăre, împotriva hitleriștilor. A făcut, înainte de război, și vreo șapte clase de liceu, avîndu-l ca dascăl de limba romînă pe acad. G. Călinescu, despre care-și aduce aminte cu mult respect. In 1945 a fost primit în rîndurile Partidului Comunist, și tot de atunci, viața lui a căpătat un sens major și o direcție ascendentă.

Iată, în puține cuvinte, biografia unuia dintre constructorii barajului. Lipsește însă din ea un fapt esențial: munca de zi cu zi a acestui om. Mi-am putut da seama ce înseamnă această muncă, însoțindu-l pe maistrul Varga în cîteva din sectoarele pe care le conduce. Părăsind „biroul", am pornit împreună spre una din macaralele-funicular. Am urcat, întîi o scăriță, și am ajuns în „sala troliilor" (niște tamburi pe care se înfășoară cablurile groase ale funicularului). Apoi am lăsat în urmă pămîntul și am pornit spre cer, pe o scară verticală, cu bare metalice. Așa am ajuns în „sala mașinilor", unde ne-a întîmpinat, zîmbitor, tovarășul Grigore Drăgoi, mecanic.

Personal îmi pierdusem răsuflarea, dar maistrul Varga, după o scurtă inspecție făcută mașinilor, a ținut să continuăm urcușul. Avea puțină treabă la stația de transformare, instalată deasupra sălii mașinilor. L-am urmat, cum se spune, „cu moartea în suflet". Dar partea cea mai grea a urcușului începea abia de acolo, — spre cabina de comandă, suspendată chiar deasupra văii. Inainte de a mă cățăra pe această ultimă scară, am privit în jos, și mărturisesc că m-am îngrozit. Mă considerasem, pînă atunci, un alpinist destul de bun, și chiar cu cîteva zile în urmă urcasem pe Ceahlău, cu oarecare ușurință. Dar prăpastia ce se căsca acum sub mine mi s-a părut mai înfricoșetoare decît hăurile adînci ale Olimpului moldovenesc.

— Inchide ochii, tovarășe, o să-ți fie mai ușor să urci...

Maistrul Varga mă aștepta sus, în fața cabinei. I-am ascultat sfatul, și am ajuns, nevătămat, la „porumbar" — cum a fost poreclită cabina de comandă. Inăuntru, un tînăr operator-electrician, pe nume Pavel Eugen, dirija tocmai, cu ajutorul cîtorva manete, mișcarea unei „bene" — un soi de parașută metalică, suspendată de un scripete mobil, poreclit „pisică" (probabil tot din nevoia .... umanizării acestei fantastice instalații). „Bena" încărcată cu vreo douăzeci de tone de beton,și însoțită de un om, care semnaliza cu fanioane celor de jos, s-a oprit deasupra unuia din blocurile masive ale barajului, și și-a turnat conținutul, exact acolo unde era nevoie. Tînărul operator (care, între timp, discuta cu maistrul Varga) a apăsat pe o manetă, apoi pe alta, s-a uitat la rigla orizontală din fața lui, și la cea verticală de pe peretele cabinei, — și „bena" a ajuns cu bine sus, pe platforma de încărcare, și nimeni nu s-a mirat, în afară de mine.

— Dar nu amețește? am întrebat.

— Cine? Benistul? Sau operatorul?

— Și unul, și celălalt.

— Da' de unde! S-au obișnuit.

— Și nu se întîmplă să se defecteze vreun cablu, și să rămînă în aer bena?

— Nu prea se întîmplă, iar dacă se întîmplă, luăm imediat măsuri. De aia sînt aici...

— Cum, și dumneata, tovarășe Varga?

— Te uiți la mine, că-s cam gras? Așa cum mă vezi, mă urc chiar pe cablurile astea, cînd e nevoie de o reparație la „pisică" sau la mai știu eu ce. Este, măi Eugene?

— Este, meștere.

Maistrul Varga zîmbește, șiret, pe sub mustața neagră, care-i dă un aer de bonomie.

— Să știi, însă, tovarășe, că la început am avut și eu amețeli. Și tînărul ăsta, la fel. Orice om amețește la început, cînd lucrează la o asemenea înălțime. P-ormă îi trece...

Maistrul Varga nu mai cunoaște de multă vreme senzația amețelii. „Inceputul" de care pomenește se află undeva,în trecut. Lucra, pe atunci, la montarea macaralelor-funicular, alături de specialiștii din Republica Democrată Germană, care au venit odată cu macaralele. Doi ani, cît au durat operațiunile de montare, Aurel Varga a muncit cot la cot cu acești specialiști, și a ajuns să cunoască fiece mecanism al uriașei instalații. Iar în primăvara anului 1957, cînd macaralele au intrat în funcțiune, Partidul i-a încredințat lui sarcina de a conduce acest sector, din punct de vedere operativ. Au trecut, de atunci, peste doi ani, specialiștii din țara prietenă au plecat, iar maistrul Varga și colectivul său au ramas să mînuiască giganticele macarale. Blocurile masive de beton ale barajului au crescut între timp, în așa măsură, încît au strîns ca într-un clește Bistrița, care abia își mai găsește loc printre ele. Zi și noapte, pe vreme frumoasă și pe vreme rea, vara și iarna, primăvara și toamna (încercați să realizați, mintal, ce înseamnă fiecare din aceste anotimpuri pentru constructorii barajului!) macaralele-funicular coboară mii de tone de beton în trupul colosului ridicat de oameni în valea Bistriței. Maistrul Varga este unul din acești oameni cutezători și modești, pe nedrept socotiți „simpli". O prejudecată, hrănită cu lecturi din mitologie, ne face adesea să căutăm titani printre oamenii care construiesc edificii titanice. Tovarășul Aurel Varga n-are semnalmentele fizice ale unui titan. E un muncitor bucureștean simpatic, bonom, cu mustață neagră și cu priviri blînde. Lucrează, ce e drept, la mare înălțime, dar are, ca toți oamenii, o familie — și încă una foarte numeroasă, alcătuită din cinci copii, dintre care trei sînt cetățeni ai Bicazului, mai exact ai coloniei Dodeni, unde meșterul a primit un apartament confortabil, cu baie, bucătărie și tot ce-i trebuie familiei unui titan. Dacă, în după-amiaza acelei zile, nu are vreo ședință (e membru în Biroul Organizației de Partid a grupului de șantiere „Baraj" și se ocupă cu munca de agitație și propagandă), maistrul Varga își duce nevasta și copiii la cinematograf, sau la plimbare. Și cînd e nevoie, tovarășii lui de muncă știu unde să-l găsească, pentru că Bicazul nu e mare, și pentru că, toți la un loc, alcătuiesc o familie puternică și unită, chiar dacă sînt împărțiți în trei brigăzi, aflate în permanentă întrecere. Obiectivul acestei întreceri este același: turnarea unei cît mai mari cantități de beton în corpul Barajului.

— Și cam cît beton se toarnă pe zi? îl întreb.

— Păi, obișnuit, se toarnă cîte 700—1000 metri cubi în fiece schimb de lucru. Se întîmplă însă, destul de des, ca norma să fie depășită. Bunăoară, brigada din care fac parte și eu, „Brigada Păcii", a turnat 2880 m.c. într-o singură zi, înainte de 1 Mai. Știi dumneata ce înseamnă asta?

Și scoțînd din buzunar un creion și o bucată de hîrtie, meșterul începe să calculeze:

— Asta înseamnă un tren cu 288 de vagoane, și lung de vreo trei kilometri și jumătate...

Abia îmi trecuse amețeala înălțimilor pe care mă dusese meșterul, cînd am simțit o altă amețeală, aceea a cifrelor.

— Și știi dumneata cît cîntărește o macara din astea?

— Nu știu...

— Peste 1.000.000 de kilograme cîntărește, așa cum o vezi. Și înghite cam 1.000 de kilograme de lubrefiante într-o lună. Vaselină și alte unsori...

Luîndu-mi rămas bun de la maistrul Aurel Varga, am coborît vreo cinci sute de trepte, pînă la birourile șantierelor. In fața birourilor, un panou, cu următoarea lozincă:

„Tovarăși constructori, să turnăm în 1959 minimum 600.000 m. c. în corpul Barajului!"

Am citit-o, și nu m-am mai simțit cuprins de amețeală. Aterizasem, ca după un zbor fantastic, și în fața mea, pe pămînt, se înălța vizibilă și palpabilă, peste o treime din această cifră, încorporată în blocurile uriașe ale Barajului.

Petre SOLOMON

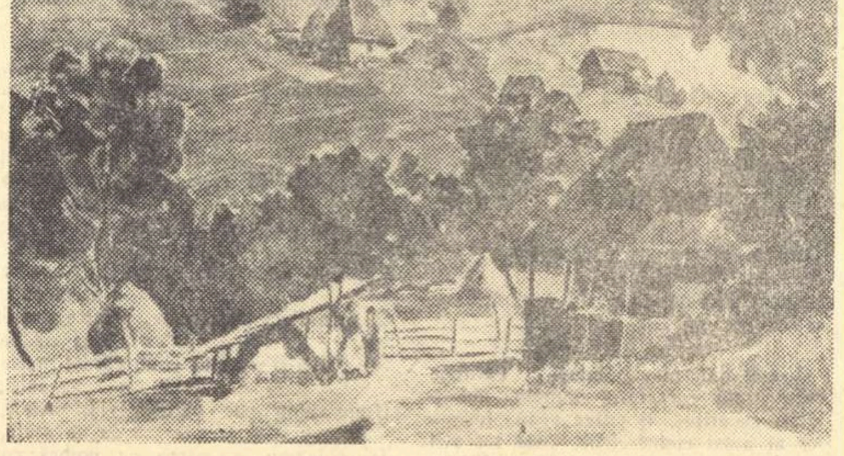

PAUL UZUM „Valea Bistricioarei"

Cele două glorii

Elena Iacob și Viorica Pavelescu... cele două glorii ale noastre, le recomandă oricare dintre muncitorii fabricii „Fiola". De cîțiva ani fruntașe pe fabrică.

Cine sînt aceste glorii? Niște femei din popor, reprezentînd două generații, ale căror vieți, altădată, s-ar fi pierdut în marele anonimat al „gloatei" disprețuite, ale căror însușiri și haruri ar fi pierit, necunoscute nici de ele însele și ale căror bătrîneți s-ar fi încheiat în cîte-o cocioabă mizeră de mahala, cu aceeași mare întrebare pe care și-o pun nu numai filozofii: pentru ce-am trăit? La care nu și-ar fi putut răspunde decît strivind sub pleoapa muribundă o ultimă lacrimă nedumerită și amară.

Cînd Elena a împlinit 20 de ani, într-un sat de lîngă Pitești, Viorica împlinea 5 ani, într-o stradă din mahalaua Pieptănari. Anul acela, 1942, a fost anul care a zguduit din temelii viața fetei din Scornicești, fiică a unui țăran sărac cu cinci copii. O întîmplare tragică a rupt lanțul unui trai lipsit de bucurii, pentru un altul și mai lipsit de bucurii. Intorcîndu-se de la cîmp, pe o ploaie cumplită, tatăl a fost trăznit împreună cu cele două vite pe care le mîna spre casă. Cu asta se sfîrșise totul. Un om și două vite. In urma familiei care părăsea satul, rămîneau paraginii vreo trei pogoane de pămînt sterp și o casă strîmbă de chirpici.

Ce vor face la București? Un frate era paznic la un depozit de lemne, la Löwenbach, un altul frizer, o soră era măritată cu un muzicant, cînta la vioară prin cîrciumi, o altă soră, coafeză, cea de-a treia, infirmieră într-un spital, unii căsătoriți, cu copii, fiecare cu necazurile lui, fiecare luptînd pentru bucățica lui de pîine.

Ochii vii, întunecați ai Elenei și fruntea mare, sprîncenele negre și arcadele îndrăznețe, arată un caracter hotărît, energic, inteligență și agerime. O astfel de fată nu era făcută să se mulțumească, la 20 de ani, a trăi din ce se putea prin casele fraților și surorilor ei. Ademenită de reclamele numeroaselor școli de dactilografie care promiteau solemn „angajarea imediată", a învățat chiar în aceeași vară dactilografia, cheltuind bani împrumutați.

...Și astfel numărul dactilografelor care căutau de lucru și nu găseau, a mai crescut cu unul. Doi ani de zile nu s-a putut angaja nicăieri. Și a fost nevoită să trăiască tocmai așa cum n-ar fi vrut. Era cu neputință ca un caracter mîndru să nu acumuleze revoltă în asemenea împrejurări. Pînă cînd o prietenă, care lucra la un laborator farmaceutic al fostei Case a Asigurărilor Sociale, a izbutit să-i facă rost de un loc la lipit vignete pe sticle de siropuri și frecții.

In același an, toamna, Viorica intra în clasa întîia primară a Școlii de fete nr. 43, din cartierul Pieptănari, o fetiță firavă, pășind cu piciorușe subțiri și albe pe grămezile negre de moloz calcinat ale unor case bombardate, în țîrîitul mărunt al ploii, o fetiță care auzea vorbindu-se în jurul ei: încheierea armistițiului, guvern de concentrare democratică, Rădescu a tras cu mitralierele în Piața Palatului, comuniștii cer pedepsirea criminalilor de război, în timp ce ea repeta: a, e, i, o, u. Cînd ea termina clasa întîia, pe Reichstag fiutura steagul sovietic, două străzi mai încolo, în dosul clădirii arse a Hotelului Adlon, își arătau din pămîntul răscolit colțurile ciobite, plăcile de beton blindat ale adăpostului lui Hitler, iar pe Șoseaua Kiseleff, o fată glumea cu un militar, contingent '43, rezemat de o motocicletă cu ataș. Fata era Elena. Așa și-a cunoscut soțul. Elena avea o prietenă pe-acolo și de cîte ori venea la ea, rupea în gînd petalele unei margarete închipuite: este, nu este, este motocicleta cu ataș? Militarul a invitat-o o dată la plimbare. Elena mărturisește, zîmbind:

— Mie-mi place motocicleta. Asemenea ocazie nu mai aveam eu. M-am dus.

Pe drum, militarul i-a povestit cum a fost rănit într-o luptă cu fasciștii, cum era să i se taie mîna din umăr și cum s-a trezit pe pieptul unei infirmiere sovietice, avînd mîna întreagă.

— Să mă facă pe mine geloasă, își amintește zîmbind Elena. Probabil că-i ținea capul cînd s-a trezit din narcoză. Sau se lăuda. Dar eu și așa tot nu-l cunoșteam. Nu mă faci dumneata pe mine geloasă.

In aceeași iarnă, o tovarășă de muncă, Negură Ecaterina, care lucra la sectorul I Galben al P.C.R., a venit la ea.

După aceea, Elena a făcut agitație, a difuzat „Scînteia", s-a ciocnit cu bandele de maniști pe stradă, a ținut steagul roșu la demonstrații.

Curînd, s-a numit Iacob. Elena Iacob. Soțul e astăzi șofer în cadrul unui minister.

— E foarte iubit, înalță ea ochii frumoși.

— Da, e foarte iubit de toată lumea, întărește și tovarășa Gazovici, secretara organizației de bază, care asistă la convorbirea noastră.

Elena ne privește, pe rînd, fericită, cu o mîndrie pe care o vrea modestă. Parcă ar fi căsătorită de ieri, nu de acum 14 ani.

— E iubit, repetă ea, cald.

— Și de dumneata, văd.

— De mine mai mult.

In 1949, comasarea diferitelor laboratoare farmaceutice și organizarea fabricilor noii industrii de medicamente care lua naștere, a adus-o la fabrica unde lucrează și astăzi.

ADMIRATORII VIORICAI

La 20 de ani organizatoare de grupă U.T.M., Viorica Pavelescu era pentru a doua oară fruntașă pe fabrică, reprezentînd generația nouă, alături de Elena Iacob, reprezentanta generației cu copii cît ea.

La 23 de ani, candidata de partid Viorica Pavelescu este a doua glorie a „Fiolei".

— Cum faci? In ce constă secretul?

Viorica lasă capul în piept, bărbia fragedă atinge gulerul închis în gît al bluzei de nylon gofrat, transparent, și pe gîtul subțire și alb se încordează o clipă șirul de perle mici cît ochiul canarului.

Dă din umeri. Tovarășa Gazovici explică în locul ei, zîmbind de sfiala care a cuprins-o:

— Nu-și face mereu drumuri, nu stă la taifas în timpul lucrului, nu ia nici prea multe fiole în mînă, nici nu lucrează, așa cîte una...

Viorica înalță capul, rîzînd. Nu e de rîs? Să lucrezi, așa, cîte una?

In luna februarie a anului acesta, a apărut în presă un articol despre ea, însoțit de o fotografie. Eu nu voi spune dacă e frumoasă sau nu. Voi spune numai că a primit numeroase scrisori de la admiratori. Una din ele, al cărei plic îl reproducem pentru caligrafia plină de sentiment a adresei, cred că va întregi mai bine decît aș face-o eu, portretul Vioricăi, în ciuda stîngăciilor de exprimare, sau tocmai de aceea:

„Stimată tovarășe Viorica,

Vă rog să mă iertați de îndrăzneala pe care o posed de a vă scrie aceste necunoscute fraze.

Poate nu sînt singurul care vă scrie, deoarece frumosul dv. chip este așternut în presa publică, în care sute și mii de tineri (ca mine) vă admiră cinstea și meritul care v-a făcut cunoscută în toată țara.

Tovarășe Viorica, nu ne cunoaștem și cred că ești curioasă să cunoști cine îți face această neașteptată surpriză. Adresa (de pe plic) îmi înfățișează numele. Ceea ce pot să complectez e că sînt militar în termen (marinar) și sînt din Or. Stalin. Dacă sînteți necăsătorită și nu vă supărați, faceți acest sacrificiu și-mi răspundeți la acest neașteptat bilețel.

Pentru ca rîndurile mele să nu vă devină plictisitoare, eu închei și vă felicit pentru meritele deosebite cu care sînteți înzestrată. Termin și vă doresc succes în viitor.

Aștept răspunsul
indescifrabil

Incredințîndu-mi plicul, Viorica a rupt partea cu adresa și numele candidului marinar. Dacă nu mi-ar fi teamă că devin eroul liric al reportajului (deși nu văd ce e rău în asta), aș mărturisi că gestul m-a impresionat. Viorica vorbește cu plăcere de scrisorile pe care le primește de la necunoscuți, dar n-a răspuns niciuneia, pe considerente de etică. De vreo doi ani, o însoțește la teatre, la cinematografe, la reuniuni dansante, un tînăr — funcționar la Librăria Academiei. Ea nu înțelege, în aceste condiții, să cocheteze cu alți tineri, în nici un fel. Totuși, deși admiratorii îi sînt cu totul necunoscuți și nu are nici un fel de obligație la discreție față de ei și deși o distrează ștrengăria pe care o punem la cale, pentru semnificația ei, de a da publicității scrisoarea marinarului, din delicatețe nu-i divulgă numele.

Mărturisiți, stimate „obraze subțiri", că vă aflați în fața unei făpturi cu simțăminte deosebit de suave. Și nu e făptură visătoare ce se plimbă pe aleile unui parc melancolic, citind pe romantici, de care literatura a făcut atîta caz. E o femeie care muncește în fabrică, face politică, sapă rondurile de flori din parcurile publice, în orele de muncă voluntară, și dacă se laudă că primul lucru pe care-l arată musafirilor e biblioteca și rupe de pe plic adresa marinarului, aceasta nu dovedește decît că producția, lupta politică, săvîrșirea voluntară a muncilor obștești, departe de a abrutiza, cum pretind defăimătorii noștri, creează o generație înzestrată cu cele mai fine reacții ale sentimentelor.

La toamnă, Viorica va începe liceul seral. Apoi va intra la facultate. Peste cîțiva ani va fi farmacistă sau inginer chimist de farmacie. Pentru aceasta e de ajuns să fii „o glorie" a fabricii.

Elena Iacob este, după cît se spune, foarte iubită de colegele de muncă. Pe chipul ei flutură în permanență un zîmbet. Are și ea necazurile ei, ca orice om, dar zîmbetul e ca cerul, norii trec, cerul rămîne. E mult. Pentru aceasta e deajuns să fii „o glorie" a fabricii.

H. ROHAN

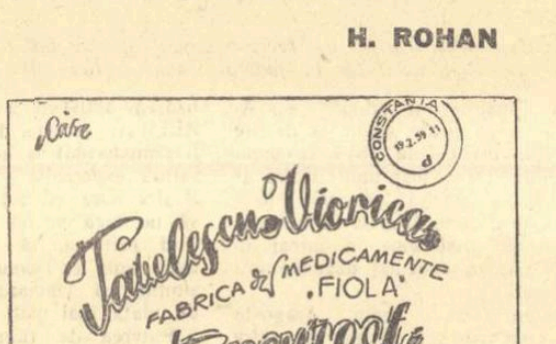

Către
Pavelescu Viorica
Fabrica de medicamente „Fiola"
București

CONSTANȚA

IAȘUL VAZUT DE IEȘENI

PLOAIA DE FOC

Fragment din romanul
„Tinerețe fără tinerețe"
de ION ISTRATI

Iașul era despuiat aproape cu totul. Zguduit de vîrtejul a cîtorva bombardamente de artilerie, ciuruit de gloanțele aviației de vînătoare și zgîlțîit de scrîșnetele de fier ale blindatelor nemțești care asurzeau totul, orașul trăia o continuă surescitare. Pe strada Carol, se prăbușiseră gardurile, casele erau părăsite și geamurile sparte; din fața Universității, statuia lui Eminescu, scoasă din șuruburi, zăcea întinsă pe niște paie așternute pe sala de la intrarea în clădire, iar afară soclul rămăsese gol. După cum văduve rămîneau noapte după noapte, unele după altele, și busturile din grădina Copou. Dispăruse astfel bronzul statuii lui Ion Creangă, fură furați apoi Calistrat Hogaș, și V. Meisner, și V. Pogor, și N. Gane, și C. Negruzzi, și toți aveau a fi topiți, lămuriți în foc și prefăcuți în clampe și mînere pentru uși, în balamale și suporturi pentru perdele, în clempușuri la sobe. Departe, și nu tocmai departe, trăgea artileria și se auzeau mugind proiectilele, iar nopțile, pe cerul cătrănit, urcau rachete roșii și albe, sclipind negreala văzduhului cu jerbe de raze multicolore, pîlpîitoare, care parcă se și auzeau cum sfîrîie, căzînd peste poziții aidoma unor păsări de foc. Ziua, sirene de alarmă răsunau din ceas în ceas si urlau fabricile de pe Socola și din Tatarași, oameni înarmați foiau pe străzi în dezordine, se deslușeau voci care strigau și erau cozi la brutării și sfadă cruntă prin piețele de alimente din Păcurari și din Nicolina, se căinau femei numărînd de cîte trei ori puținii lor gologani înnodați în capete de batiste. La comandamentul hitlerist de la Liceul Internat „C. Negruzzi" de pe strada Toma Cozma, pe coridoarele lungi, forfoteau, suind ori coborînd scările, țipînd după mașini ori zbierînd la telefoane, nemții. Pretutindeni, ca niște puhoaie verzi de lăcuste, cu toții, curieri și ofițeri, furieri și plantoane sanitare, legănîndu-se ca niște rațe, agenți asudați, subofițeri pirpirii și cruzi care abia împlineau optsprezece ani, alergînd cu hîrtii în mînă, cu mașini de scris „Torpedo", și „Ericka", și „Adler", și „AEG" în brațe ori fixate pe măsuțe, țăcăneau necontenit ca niște ghionoaie, transcriind ordine și adrese, circulări și telegrame, „ausweiss"-uri, comunicări, tabele, situații, coloane de cifre.

Deasupra orașului, văzduhurile erau îmbîcsite de fum și de praf de pușcă, iar cînd și cînd, de departe, bubuiau tunuri cu tragere lungă, mîrîiau ghiulele, duduiau obuziere și strănutau branduri.

Din dealul Copoului, de la Vidrașcu și de la Breazu, băteau tunurile pînă la Stînca Roznovanu.

Lumea însă, destulă, cîtă rămăsese în oraș, se mai obișnuise cu războiul și circula la piață, la servicii.

— Un bilet pînă la front ! cereau călătorii, adresîndu-se taxatorilor din tramvaiele care urcau la Copou.

— Direct ?

— Direct !

— Treaba dumitale.

— Da' ce, mă tem ? făcea cîte unul. Rușii se bat tocmai în Carelia, cu finlandezii ! Iar cînd or veni la noi, vie : eu am stîrnit războiul ?

Intr-adevăr, greul atacurilor sovietice apăsa acum în istmul Careliei propriu-zisă, precum și în „balconul" din Bielorusia, pregătind lovitura din Ucraina apuseană, care avea să marcheze începutul prăbușirii întregului sector sudic al frontului german.

Din pricina aceasta (de altfel ziarele confirmau că lupteie se dau în acele sectoare), prin Iași alergau, fără grijă, cîrduri de mașini mugind și cărînd fel de fel de provizii pe poziții. Se zăreau, sub poclăzile vinete, hălci mari de carne roșie și butoaie, bombe lungi de avion, lădoaie cu proiectile și saci bucșiți cu pîini, cu pesmeți și cu făină, ori cu cartofi și cu fasole.

Ferindu-se de mașinile care zburau prin fața fostei reședințe domnești a lui Alexandru Ioan Cuza, doctorul Mandache tăie strada și se grăbi, trecînd prin pasajul de lîngă cinematograful „Trianon", spre stația de tramvai din piața Sf. Spiridon.

Afară, lumina zilei scădea, dar în sufletul său se contura ceva viu, trezindu-i dor de viață. Faptul că în aceeași zi, dimineața, fiul său Sandu, împreună cu ziaristul Martin și cu ceilalți, fuseseră în cele din urmă puși în libertate de la chestură, îi da bătrînului senzația că a fost descătușat, că lanțuri grele, cu care fusese legat, se rupseseră.

In tramvai, abia urcat, dădu peste Aurel Melinte pe care doar în timpul din urmă îl cunoscuse. Vorbea ceva în șoaptă cu Ițcu Zolțer pe care înadins se dusese să-l întîmpine sus, la regimentul 13, unde lucra din nou. Cizmarul avea barba nerasă, iar ochii, cu pleoape obosite, clipeau stinși.

In piața Unirii, cei trei călători care șoșoteau între ei pe platforma din spate a vagonului, fură neplăcut surprinși de urcarea prin față a unui ofițer neamț.

Era Johann Krebs.

Sprijinit într-o proteză, piciorul drept îi era îmbrăcat într-o platoșă albă, de ghips, a cărei albeață contrasta violent cu luciul negru al cizmei de bilgher cu care-i era încălțat stîngul.

— El e ! spuse Aurel Melinte. Cum dracu' de-a scăpat ?

Oberleutnantul Krebs se alesese, în seara aceea de martie, cînd fusese zvîrlit de pe pasarela de la gară, c-o fractură zdravănă la tibie, și ieșea abia acum din spital.

Doctorul Mandache coborî la prima stație, nu cumva Krebs, întorcîndu-și privirile, să-l recunoască. Și-așa, abia venit de la București, pentru cîteva zile, avea destule neplăceri.

O nesiguranță prinse să-i chinuie sufletul. Acasă, fiu-său era bolnav de cît fusese bătut la siguranță împreună cu ceilalți, de la care însă anchetatorii nu izbutiseră să afle nimic în legătură cu ceea ce ar fi vcit să afle.

Mergînd pe stradă și gîndindu-se la toate acestea, doctorul Mandache parcă se mai răcori. Era o noapte de iunie cu vînt ușure, dar cald, iar suflarea verii mîngîia crengile teilor înfloriți, scuturîndu-le sînurile încărcate de mirozne.

Intre acestea, tramvaiul ajunsese la oprirea din Tg. Cucului și Ițcu Zolțer coborî.

— Vin numaidecît, îl încredință el pe Aurel Melinte. Numai cît să las vorbă acasă și vin !

Tînărul tipograf încuviință doar cu capul și plecă mai departe cu vagonul.

Peste două ceasuri și jumătate, la fel ca și alți doi tineri din organizația utecistă, care se răspîndiră către capetele străzilor Sf. Atanasie și Eminescu, tipograful de la „Brawo" se plimba la braț cu Nina Huzum.

— Sînt toți ? întrebă cu înfrigurare fata.

— Nu, lămuri Aurel — mai trebuie să mai vină încă doi.

Inăuntru, într-un adăpost din curtea unei case, nu tocmai departe de Facultatea de medicină, ședința ilegală a comuniștilor începu pe la vreo zece și jumătate.

La lumina unor lanterne care păleau, cîrîind tot timpul, între cei adunați acolo se puteau distinge cu greutate fețele muncitorilor Vasile Dron și Melinte de la Nicolina. Lîngă ei, ceva mai în față, cu ochii inflamați de oboseală, ședeau alții. Nu lipsea nici zețarul Andrei Lupu care, de cînd reușise să evadeze de la Galata, dormea mereu, în fiece noapte, altundeva, găzduit de oameni de încredere, după cum, deși abia scăpați din ghearele siguranței, veniseră la ora precisă Sandu Mandache și Emil Martin de la „Glia".

Intre ei, strălucindu-i ochelarii și dînd ascultare celor ce se spuneau, era rînduit, pe-un scăunaș de bucătărie, profesorul de la Semiologie, cu încă cineva pe care Andrei Lupu îl mai văzuse în dese rînduri.

De toți erau cincisprezece persoane.

— Avem la punctul doi din ordinea de zi, prelucrarea unor instrucțiuni sosite de la legătura noastră superioară.

Cel care vorbea avea fața umbrită de semiîntunericul din adăpostul antiaerian și din pricina aceasta participanții la ședință nu-l puteau vedea cu claritate. Știau însă toți că el era cel care la Iași ținea legătura conspirativă cu Comitetul Central al Partidului Comunist. Avea o voce calmă și rostea cuvintele cu un ton apăsat, sigur.

— Vra să zică, manifestul semnat împotriva războiului de grupul de profesori universitari a fost trimis, — spuse el într-un tîrziu și ochii îi jucau în licăre de lumină. Bine, să trecem acum la cele referitoare la primirea armatelor sovietice, la organizarea administrativă a orașului.

Să fi trecut o oră și jumătate, două, de cînd în beciul masiv, transformat în adăpost, se ținea ședința ilegală, cînd afară, cu vaiere dureroase, isterice, se porniră ca din senin sirenele de alarmă.

Aurel Melinte se sperie. Dădu să apuce mai strîns brațul fetei care se săturase de patrulat strada, dar aceasta se smuci dintr-o dată.

— Stai, îi șopti rugător Aurel.

— Nu, se smuci tînăra, — pot alerga acolo și alții.

— Nu, o opri el. Numai cei ai casei știu locul

Nu isprăviseră șoaptele și nici sirenele nu apucaseră să-și moaie glasurile, cînd undeva, pe sus, deasupra orașului, ca o puzderie de stele mobile, mici și roșii pe cerul smolit de funinginea întunericului, se arătară avioane. Orașul, trezit din somn, începu să se cutremure. Zgomote infernale umplură pe dată văzduhul de detunături și peste tot, prin curți și prin case, pe străzi, se stîrni o larmă amețitoare de dărîmături care se prăbușeau, de țipete și explozii, de răbufnituri de fum înnecăcios și negru și de flăcări.

Prin huruiala crîncenă a motoarelor și zbîrnîitul și vîjîiala aparatelor care se lăsau deasupra orașului, înecîndu-se în valuri de fum, în canonada care se întețea, vijelios, prin vălmășeala și țîșniturile verticale ale gloanțelor, prin tot potopul acela de schije și bombe incendiare, cerul se scrijela într-o încîlcitură de linii luminoase care se înălțau și se încrucișau în felurite chipuri. Stelele de pe boltă deveniră palide și, cu sfîrîituri și pîlpîieli tremurătoare, prin toate miile de brazde ale trasoarelor, începură a se ivi rachete, sute și sute de rachete și parașute aprinse. Ardeau cu lumini înspăimîntător de regulate, albe-albastre, și coborau ca niște imense policandre, ca și cînd din înălturi s-a fi scuturat niște gigantici arbori cu frunzișuri de foc și pară.

Cînd Aurel și Nina se dezmeticiră, văzură că se aflau într-o groapă. Rămaseră lipiți acolo. Orașul, ca la niște explozii de lumină, se vedea ca ziua și bombardamentul se întețea cu înverșunare.

O rachetă se sparse cu pîrîituri slabe undeva, în apropierea celor doi tineri și Nina răcni, părîndu-i-se că fusese zărită dintr-un avion care viră pe deasupra copacilor grădinilor de lîngă ei. Dar alte și alte rachete suspendate în aer luară foc în șuieratul gloanțelor și-n bubuitul exploziilor

Suflul acestora din urmă izbea zdrelind geamuri și scoțînd din țîțîni uși, se dărîmau ziduri și zburau pe sus copaci frunzoși, smulși din rădăcini.

— Americanii ! urlă un glas de om.

— Oooo !

Și tunete, sute și sute de tunete și trăznete bubuiau surd departe, spintecînd negurile.

De la comandamentul romîn de pe strada Alecsandri, înecîndu-se în hărmălaia groaznică a nopții, trăgeau duduind baterii de antiaeriană și undeva, cu pălălăi înnebunitoare, cu limbi roșii de pară, se aprinse o casă. Pe strada Sărărie fugeau cu pături în mîini și cu copii în brațe, cu geamantane, oameni înotînd în fum pînă la piept, iar în urma lor se surpau acoperișuri. Ardeau și cornișele caselor de pe strada Păcurari și se mistuia în vîlvătăi Copoul, zornăiau țăndări de pe strada Lăpușneanu și se îndesau bubuiturile la Liceul „C. Negruzzi", trăzneau bombe sus, la Universitate, și fluturau necontenit rachete pe strada Elena Doamna.

— Mamaaa ! țipă sălbatic un glas de copil undeva, în piața Halei.

— Nelușuuu ! se auzea un alt glas oribil prin țiuitul schijelor.

Și tot alte și alte valuri de bombardiere se rînduiau peste orașul care gîlgîia într-una, alte formații se năpusteau rascolind caldarîmele și măturînd curțile, despicînd pămîntul.

Pe strada Ștefan cel Mare, rupîndu-se din ștreanguri, se înălțau în două picioare cai rînchezind chinuiți și rupînd-o la fugă, sărind răniți peste ființe căzute pe jos și peste garduri, se deslușeau vaiete sfîșietoare pe strada Buzdugan și cădeau covoare de foc pe strada Lascăr Catargi, alergau soldați zvîrlind arme și căști, suspinînd cu mîinile la ochi, împleticindu-se în șanțuri și căzînd cu frunțile izbite și crăpate de trotuare, amuțeau muribunzi în șanțuri surpate și zburau pe sus bucăți de carne, stropi de noroi și sînge.

Și gheme de lumină fulgerau mai departe deasupra turlelor de biserici și cădeau bucăți de tablă într-una și detunau bombe la cimitirul „Eternitate", zvîrlind la o parte cruci, zvîrlind lespezi de piatră, frămîntînd ciolane de mult îngropate și sfîrîind pe sus tidve albe și așchii de coșciuge. Și dăngăneau singure clopote și trosneau grinzi de fier și zăngăneau bucăți de mașini turtite și resturi de blindaje și se dezbîrnau ferestre. Și peste tot, amenințînd cerul cu pumnii, căzînd în genunchi, sărutînd molozul ori scociorîndu-l cu mîini sîngerînde, urlînd de durere, torturați de chinuri, pe străzile orașului care se clătina fără contenire, se vedeau fugind bărbați și femei și copii, militari și civili. Unii, oameni fără identitate, zăceau în nesimțire.

Și iarăși, prin fumul incendiilor și peste învîlvarările dogoritoare ale puhoaielor de foc, se aruncau necurmate valuri de fortărețe zburătoare nordamericane. Și din nou, prin iluminările fulgerătoare ale văzduhului, prinseră a se despleti rachete și covoare de bombe și se porniră răcnete de oameni țicniți și învălmășire de trupe spre periferii și înmărmuriri în adăposturi și femei leșinate și cadavre.

Dimineața, Iașul era în zdrențe, olog, mirosind a carne arsă și-a pucioasă.

Prin curți, pe sub dărîmături, jelindu-și morții, se deslușeau plînsori zbuciumate iar pe Sărărie, pe Copou și pe Păcurari, încă ardeau nemistuite focuri.

Pe strada Carol, pînă dincolo de vila Sadoveanu, teii care în ajun vărsau pe trotuare întîiele butii cu mirozne ale florilor, zăceau acum rupți, deșirați, calici. In bătaia blîndă a soarelui de iunie păreau aidoma unor schelete.

In grădina publică, peste ochii stinși ai ostașilor uciși, care noaptea păziseră acolo un depozit de benzină, pe gurile căscate și pe rănile năclăite de sînge, bîzîiau gize.

In preajma lor, trîntiți jos ori mușcați de schije, sîngerau mestecenii.

Teiul lui Eminescu din preajma obeliscului își arăta și el cangrenele. Era trist parcă și frunzetul i se pîrpîlise, pleoștindu-se.

In urma camioanelor nemțești care alergau la vale, mutîndu-se din oraș, se zvîrcolea în moriște colbul.

Fugeau, luînd șoseaua fără întoarcere a Buciumului, spre codrii Bîrnovei.

Printre toate aceste mașini, cocoțate pe clăile de baloturi din căruță, numai în capoate, înnebunite, fugeau, — se înapoiaseră de la Vaslui, unde se refugiaseră, — doamna Voia Morait și Coculica.

Pe măștile de stearină și de smîntînă aplicate înainte de culcare pe fețe și pe care, în graba mare, nu mai avuseseră cînd să și le șteargă, se lipea praful lăsat de camioane.

— Mînă ostaș ! țipă duduia Voia la cel care oprise carul cu boi la marginea șoselei, să treacă mașinile.

— Mînă soldat ! țipă și Coculica. De ce stai ?

Soldatul, un țăran așchios și cam cu țîfnă pe limbă, făcu cu acreală în glas :

— Iiji-raa, duduilor, stați mata oleacă să se chișe boii ! Că, zău, crapă udu-ntr-înșii ! Doar nu se mută Ieșii din loc, stați !

Nu se mutau Iașii !

Iașii se cutremuraseră din temelii !...

La Universitate, zidurile se crîmpoțiseră ciuruite de gloanțe, iar pe lîngă pereți, pînă la bordura trotuarului, pașii trecătorilor țipau, zdrelind cioburi de sticlă. Fațada și aripa din deal scofîlcită, știrbă, era unsă cu funingine.

De vizavi, stînd pe-o rînă, lăcrămîndu-și podoaba frunzelor și florilor arse și prăbușite de restriște, priveau teii.

Unii din ei, retezați de la pămînt și răsturnați pe grilaje, stăteau aidoma unor muribunzi pe brancarde.

Priveau lung și mohorît la Universitate.

Priveau lung și melancolici cum stîlpii de beton ai porților își plecaseră genunchii și-și luxaseră picioarele, își rupseseră cu totul articulațiile.

Ceva mai la vale, afumate și sparte, trîntite jos, rînjeau zidurile de la „Cercul militar", iar de la ferestrele mari prin care intra boarea vîntului, fîlfîiau draperiile.

Moloz, numai și numai cărămizi rupte-n bucăți, era și la fostul comandament german de pe strada Toma Cozma. De sub pereții prăbușiți, pe sub bucăți de tencuială și pe sub verigi de fier, niște soldați hitleriști care scurmau cu lopeți și cu rîngi, scoteau de dedesubt epoleți și cozoroace negre și trăgeau cizme din picioare anonime.

Pe strada Pojărniciei, cocoțată pe-un morman de ruini, mieuna dureros o pisică grie, căutîndu-și pesemne stăpînii.

De sus, printre crengile pîrlite de foc ale copacilor, soarele zvîrlea cu spice aurii de lumină, iar de pe străzi, din pivnițe, de sub dărîmături și din tranșeiele săpate prin curțile spitalelor, se culegeau morții.

Și sufla ușor vînt de răcoare, mînînd încetișor pe străzile scormonite ale Iașului foi arse, volante, rupte din incunabilele bibliotecilor răvășite și spulberate de bombe americane.

Era aceasta în șase iunie 1944, a doua zi după bombardament, cînd la Iași, stropite cu sînge, în Tătărași și pe dealul Gălăței, se prindeau a înroși cireșele cele amare, bune pentru dulcețile viitoare.

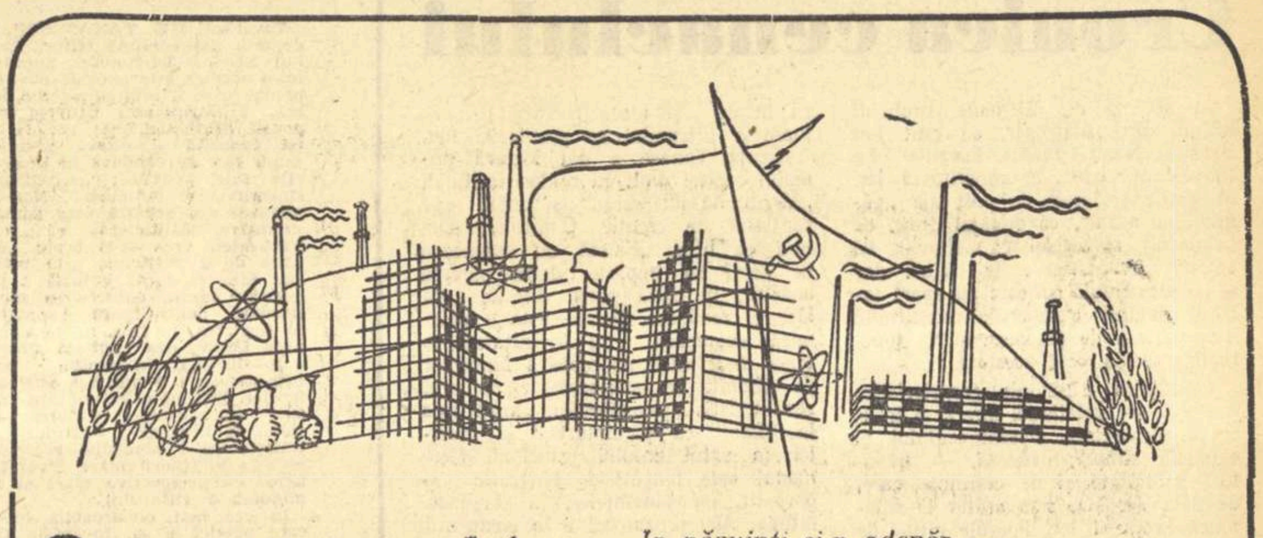

Oraș străvechi, în nouă tinerețe...

Cînd vii de peste Repedea la vale
Și poposești în Dealul lui Păun,
Iți pare că te-ntîmpină în cale,
Sclipind din șterse juvaiericale,
Același tîrg bătrîn, sărac și bun.

Dar ceața ce-l învăluie, ușoară,
Nu-i aburul stătut de-odinioară :
Bătrînul Iași se scoală-n zori de zori,
Iși scuipă-n pumnii grei, de muncitori,
Și rîde tinerește-n primăvară.

Ca-n glumă-apoi, aruncă fum subțire
Pe florile ce-i năpădesc grădina.
Și-n larma muncii aprige și vii
Ce bate-n plin din Păcurari în Nicolina,
Trecutu-i doar o moartă amintire...

★

Cînd urci înspre Copoul înflorit,
Sub bolta teilor bătrîni îl vezi cum crește
Și cum, zvîcnind spre cer, îl străjuiește
Ostașul sovietic — neclintit.

Zbîrnîie orașul, ca o strună
Intinsă parcă-ntre pămînt și soare.
Și-atîtea ziduri noi, strălucitoare,
Adăpostesc atîta voie-bună, —

Că dacă s-ar trezi din somnu-i greu
Bătrînul nostru tîrg, și le-ar vedea,
Frecîndu-se la ochi ar îngăima :
— Aista, frate, nu e tîrgu'meu !

★

Țicăul doar e-același. Cîte-un scai
Te prinde-n drum și nu te mai slăbește.
Bojdeuca stă-ntr-o rînă și privește
Spre Șorogari, ca-n vremea lui Mihai.

Un măr bătrîn, cu merele de leac,
Și-aruncă umbra-n colbul de pe drum.
Tălăngi demult dogite sparg și-acum
Străvechea liniște din veac în veac.

Tîrziu, pe tîrgul adormit sub lună,
Cu pas îngreuiat de bătrînețe,
Ciubotele lui Creangă vin să-și pună
Pecetea lor adîncă — de noblețe.

Otilia CAZIMIR

Orașul meu...

Orașul meu, orașul meu
Din obosita lui vechime,
Se-nalță fremătînd mereu,
Puternic, spre viitorime.

Trecute umbre se topesc
Și-acolo unde-a plîns obida,
Clădirile-ntre schele-și cresc
Cu șolduri roșii cărămida.

Stă ca sămința-n miez de măr
Tăria-n cei ce-și află partea
In năzuinți și-n adevăr —
Și-alături de ciocan stă cartea.

Prin parcuri cu verdeața-n toi,
Printre copaci zdreliți de gloanțe,
S-aud cîntări de luptă, noi,
Dar și albastrele romanțe.

Ce-i nou se face și mai nou,
Nici o robie nu mai geme.
Bătrînul tei de la Copou
Binecuvîntă noua vreme.

Sub tari cîrmaci, în chip deplin,
A propășirii faclă arde.
Și ulițele străzi devin
Și drumurile — bulevarde.

Acum sub anii uriași,
De pe colină pe colină,
Orașul meu, străvechiul Iași,
Se-mpodobește cu lumină.

Miron Costin ! Azi nou cuvînt
In Letopiseț va să sameni :
„Că oamenii sub vremi nu sînt,
Ci vremurile sînt sub oameni !"...

George LESNEA

Cu ei alături

Mi-e dragă orice piatră care-o ating sub pași
Pe străzile și-n preajma iubitului meu Iași.
Unde venind din veacuri, odihnitor adie
Strădania mulțimii și zvon de vitejie.

Dar fiecare piatră ce-i înălțată-acum
Ori așternută, trainic, pe mărginașul drum
De oameni construind, aprins, a noastră vreme
Mai scumpă mi-i ca faima pecetluită-n steme.

Aici, cu ei alături, mereu vreau să rămîn
Pe tot ce se clădește simțindu-mă stăpîn,
Scăldat de bucurie ca pomii-n zori de rouă
Cu fiecare arbor sădit și casă nouă.

Florin Mihai PETRESCU

Aici, la Nicolina

Aici, la Nicolina, la fiecare pas,
Ilie Pintilie prin vreme a rămas,
Cutezător și simplu și blînd ca o povață...

Văd fața lui senină pe fiecare față,
sub fiecare frunte simt gîndu-i înțelept
și inima-i s-aude în fiecare piept.

Cei cărora argintul le-a poposit în păr
și-l amintesc aevea vorbind de adevăr
sub vagi lumini de lampă, pe stradă, în tribună.

Cei tineri ca avîntul — din flori îi fac cunună
Și-n bronzul de pe soclu, Ilie Pintilie
a înțeles că jertfa-i rodește pe vecie.

Andi ANDRIEȘ

Fîntîna

Săpată-n piept de coastă, de-o țărănească mînă,
eu știu în sat la mine, străveche, o fîntînă.

Și locul bun să-i fie-n amiază adumbrit,
tot mîna-vrednicită un măr i-a mai sădit
să scuture, în palme, din creanga legănată,
nu stele căzătoare, ci poama parfumată.

Și dacă întîmplarea drumeț străin aduce,
spre șipot pasul urcă-n sălbatica răscruce ;
din apa străvezie ca aurul de grea
răcoarea oțelită în pumnii mari i-o bea,
se-ndreptă către soare și laudă dulgherul
ce și-a durat statuie mai tare decît fierul.
Apoi, gustînd o poamă din creanga roditoare,
ca pasărea se pierde sub coviltir de zare,
de parcă vîna trasă din tainice ostrețe
aruncă-n vis și-n suflet, fiori de tinerețe...

— Așa mi-ai fost în cale, Moldovă-bună, mie,
fîntînă fermecată de cînt și apă vie !

Horia ZILIERU

FIUL FIERARULUI

Schiță de DUMITRU IGNEA

La începutul toamnei anului 1958, pe strada Crizantemelor din cartierul Nicolina al orașului Iași, în dreptul casei cu numărul 67, a oprit o Pobedă elegantă. Din mașină a coborît un ofițer, a cărui vîrstă nu putea să treacă de patruzeci de ani. Statura masivă, înaltă, contrasta puternic cu scunda mașină ce părea acum, alături de ofițer, o jucărie de copil. După ce privi cîteva clipe casa din fundul curții, umbrită de doi castani bătrîni, noul venit porni cu mersul oleacă legănat către poartă.

Două minute mai tîrziu, la casa de peste drum, un glas subțire de copil anunța din dosul porții, confidențial dar destul de tare pentru a se auzi în a șaptea curte :

— Mamă, mamă, la nenea Costică a venit o mașină și un colonel.

O jumătate de oră mai tîrziu, puțini erau cei ce nu știau că „la Costea a venit un colonel". „Telegrafia fără fir" a cartierului funcționa fără greș. In aceste vechi așezări muncitorești viața își urmează oarecum altfel cursul. Oamenii se cunosc bine între ei, munca în fabrică îi apropie, le împletește destinele Muncitorii își împărtășesc gîndurile între ei fără sfială, cu sufletul deschis, dînd astfel cartierului impresia de familie.

Dar să ne întoarcem la casa cu numărul 67, unde a poposit un colonel. De la poartă pînă în dreptul celor doi castani bătrîni ce par gemeni, pornește, ca trasă cu rigla, o cărare pietruită cu cărămidă veche, lustruită de ploi, străjuită de tufe înalte cu crizanteme ce prind a da în floare. Sub unul din castani, la o masă rotundă de brad, un om în vîrstă stă de vorbă cu colonelul.

— ... Și zi așa, măi băiete ; colonel !

— Da, tată, zîmbește ofițerul, senin.

— Colonelul Adrian Costea..., rostește bătrînul cu o anume solemnitate în glas, privind undeva peste epoleții aurii ai feciorului. Nu e rău. Și întorcînd capul către casă : cine s-ar fi gîndit, acum patruzeci de ani, că în căsuța asta s-a născut un colonel...

Din casă, cu pași mărunți, iese mama lui Adrian. Aduce o tavă cu apă și dulceață. Pe fața-i ovală, încadrată cu părul brumăriu, adunat într-un coc bogat, plutește o lumină caldă, vie.

— ... De vișine, murmură mama abia auzit. Știu că ție îți place de vișine.

Rămîne nemișcată lîngă cei doi bărbați și în ochii mari, umezi, ce mai păstrează încă lumina tinereții, se oglindesc epoleții lui Adrian.

— Parcă ai mai crescut, dragul mamei...

— Ți se pare, mamă. Ochii matale măresc de fiecare dată. Pentru mata am rămas tot un copil.

Bătrînul Costea tace. Cercetează atent mîinile feciorului. Zîmbește pe sub mustață și, cu o sclipire șugubață în ochi, rostește brusc :

— Tovarășe colonel, ia întinde palmele !

Adrian clipește nedumerit. Bătrînul cîntărește mîinile feciorului în palmele sale mari, aspre, clătinînd nemulțumit capul :

— Cam subțiri, băiete, cam subțiri ! Pun capul că-ți scapă ciocanul din mînă.

— N-ai dreptate, tată. Ce-ai îndrăgit odată, nu mai uiți.

— De uitat cred că n-ai uitat, dar la o probă ca lumea, cazi. Ți-o spun eu..., se încăpățînează bătrînul.

— Mai ai nicovala ?, se înfierbîntă Adrian, ridicîndu-se brusc de pe scaun.

— O am.

— Hai să fac o probă

— La rece ?

— La rece.

— Ai căpiat, omule ? se supără bătrîna. Ce nu dai pace băiatului ?

— Lasă, lasă, știu eu ce știu..., mormăi Costea neînduplecat.

Iși dezbrăcară hainele, își suflecară mînecile cămășilor și în scurt timp, mica magazie din spatele casei răsuna de loviturile ciocanului.

Bătrînul Costea păstra, încă din tinerețe, o mică nicovală, fixată trainic într-un butuc. Ii făcea trebuință pe lîngă gospodărie. Aici, lîngă această nicovală, primise Adrian întîiele lecții în meșteșugul fierăriei. Acum, vechiul fierar, cu mîinile la spate, își supraveghea feciorul, cu ochii severi și ageri. Cu un cap mai înalt ca tatăl său, Adrian mînuia cu agilitate ciocanul greu, sub care o sîrmă de aramă, groasă cît degetul, se îndoia și se lățea luînd forme încă nedefinite. Din cînd în cînd, bătrînul Costea rostea gros :

— Intoarce.

— Dalta

— Ușor.

— Mda.

Adrian nu scotea o vorbă și nu-l privea pe bătrîn. In răstimpuri, ridica bucata de aramă ce-și căpăta treptat forma plănuită și o privea cu ochii pe jumătate închiși. „Se ține tare. Ochiul a rămas ochi. Și mîna", gîndi bătrînul, ascunzîndu-și cu greu zîmbetul ce-i lumina fața.

Cînd ieșiră din magazie, Costea ținea în mînă o crenguță de stejar cu șase frunze arămii încă, înfierbîntată de loviturile ciocanului. O răsuci de cîteva ori în lumina soarelui ce apunea, cercetînd-o cu ochi de cunoscător, apoi o întinse bătrînei, rostind cu seriozitate :

— Poți să i-o coși pe epolet. A rămas colonel și în meserie.

Și după o pauză, timp în care își cîntări feciorul în priviri, de la distanță, adăugă vesel :

— Și-acuma, pregătește cele de cuviință, că pe dată prind a pica vecinii să... să ne treacă colonelul în revistă...

★

Fierarul Costea Constantin intrase în al șaizecelea an de viață. De peste treizeci de ani era șef de foc la Atelierele Căilor ferate. Căldura cuptoarelor îl uscase toacă, dîndu-i o înfățișare ciolănoasă, dură. Dar prin cămășă i se ghiceau încă mușchii tari, pietrificați. Iși făcuse din meserie un adevărat cult și gîndul că în curînd va ieși la pensie, deschisese în inima sa o rană peste care o mînă nevăzută presăra necontenit sare. Tovarășii de muncă îi ghiciseră strîngerea de inimă, îl înțelegeau, dar nu pregetau a glumi cînd li se ivea ocazia :

— Tovarășe Costea, să fie cu noroc !

— Ce ?

— La iarnă depui armele, treci în rezervă.

Costea pufnea furios, înnegurîndu-se:

— Eu ?! Eu să depun armele ? Și izbea ciocanul în nicovală, cu atîta putere de chiuia asurzitor întreaga fierărie. O singură dată am depus armele, în '33. Dar atunci treaba era pe dos : se chema că am pus mîna pe ele. Pricepeți ?

In dimineața aceasta, Costea a intrat în fierărie bine dispus și vesel cum rar se întîmpla în ultimul timp. Încă de la intrare prietenii l-au luat în primire :

— Să-ți trăiască colonelul !

— La mai mare !

— Am auzit că te muți la București.

— Feciorul activ, bătrînul în rezervă...

Se așteptau ca șeful de foc să sară ars. S-au înșelat. Costea îi privi cu gînd ascuns de sub sprîncenele sure, stufoase și frecîndu-și palmele bucuros le răspunse senin și zîmbitor :

— Nu scăpați voi de Costea cît e lumea..

— Adică ?

— Adică ?

— Uite-așa... se rezemă de nicovală, își încrucișă brațele la piept și continuă : Eu ies la pensie. Este ?

— Este

— Feciorul meu e fierar-colonel. Este ?

— Este.

— Este el doctor în meserie ? A crescut sub ochii voștri ?

— Sfînt !

— L-am pus ieri la o probă rece. Aur !

— N-a uitat ?!

— El ? Il beleam. Il degradam...

— Rămînea numai colonel...

— Așaaa, buuun ! Ei, și acuma să presupunem că în anii care vin se statornicește o pace așa... la mama ei.

— Trebuie ! Și ce legătură, mă rog, are asta cu pensionarea ta ?

— Are, băiete, are, fiindcă atunci cînd e pace vesnică, coloneii nu prea au treabă.

— Și ?

— Că grei de cap mai sînteți. Și, și... Și atunci șef de foc o să fie tot un Costea care pînă la pensionare va mai avea încă cincisprezece-douăzeci de ani. Este ?

— Este, tovarășe Costea !

VIAȚA UNIUNII SCRIITORILOR

Cronica cenaclului

In ședința din 20 iunie, probabil ultima din „stagiune", au citit Ion Brad și Nicuță Tănase. Poeziile lui Ion Brad readuc, în majoritatea lor, imaginile preferate de poet ale „pămîntului natal", cu peisajul drag, de neînlocuit, al satului, cu „efluviile de spice", „murmurările de pîrîu", dar și cu elementele noi care au spart tabloul satului tradițional, constituind desprinderea de pășunism și, în fond, replica fermă dată acestuia.

Reîntîlnim trăsăturile caracteristice poetului, — patetismul direct, o franchețe elementară a sentimentului și expresia simplă, deschisă, — trăsături subliniate și de discuțiile care, de data aceasta, s-au arătat la înălțimea scopului lor. Poeziile citite de Ion Brad în cenaclu au fost raportate aproape necontenit la creația sa anterioară și s-au dus dezbateri asupra pozițiilor lor — consecvente sau nu — față de vechile volume.

Poetul, în ciuda divergenței unor puncte de vedere, a primit un ajutor substanțial atît pentru înțelegerea propriei creații, cît și pentru îmbunătățirea poeziilor citite. I s-a atras astfel atenția asupra unor formule improprii temelor și mijloacelor sale, ca aceea din poezia „August 1944" în care, reducînd ideea poetică la o simplă metaforă altfel sugestivă, — rămîne la nivelul schemei neînsuflețite de un sentiment puternic. La fel în „Eroul necunoscut" în care încearcă o abordare a poeziei de notație, lipsită de un pivot liric puternic, susținută numai pe repetiții obsesive, invariabile ca gradație. I s-au recunoscut în schimb poetului calități incontestabile în poeziile în care efuziunea lirică este directă, fără complicații imagistice („Fratele meu", „Intr-o noapte de vară", „Intîia oară"), poezii în care și ideea politică generatoare a lirismului se profilează net.

Nicuță Tănase a dat lectură primului capitol dintr-un roman intitulat, „M-am născut sărac" și aflat pe șantierul de creație. Capitolul, purtînd ca titlu, „Există un dumnezeu în cer"? se împarte, după părerea noastră, în două părți, diferite ca idee și realizare. Prima este o polemică spumoasă cu divinitatea pe tema distribuirii nedrepte a bunurilor pe pămînt. Se istorisește, cu umorul caracteristic prozatorului, împărțirea inechitabilă a pămînturilor și averilor în satul eroului principal. (Romanul este bineînțeles biografic și povestit, iar bineînțeles, la persoana întîia). Aici prozatorul e în elementul lui. El pune în gura lui dumnezeu expresii populare, dacă nu chiar argotice, care stîrnesc comicul prin contrastul neașteptat dintre aureola tradițională și limbajul cam degajat al unui dumnezeu foarte teluric.

In cea de a doua parte, comicul este înlocuit printr-o povestire adesea monotonă a unor istorii destul de uzate, cu un hangiu — căpetenie de bandiți, cu un cantonier bătrîn care deține pînă la moarte un „mister al vieții sale" dezvăluit în ultima clipă eroului principal etc. Faptele dau senzația unor lucruri cunoscute și citite de mult, iar sentimentalismul narării nu convine de loc talentului vioi și pitoresc al autorului „Derbedeilor".

D. S.

● **Vineri, 26 iunie, ora 10 a. m., are loc, la Casa Scriitorilor, ședința Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor.**

● **Sîmbătă 27 iunie 1959, ora 10 a. m. la Casa Scriitorilor, se va întruni comisia Uniunii Scriitorilor, pentru literatura minorităților naționale.**

POSTA redacției

Tovarășul GH. TANASESCU (20 de ani) din comuna Mitoc, Raionul Săveni, Regiunea Suceava, mi-a adresat cîteva calde cuvinte, pentru care îi mulțumesc din inimă. Trimițîndu-mi primele sale poezii destinate unei reviste, el își prezintă și cîteva principii după care se conduce în încercările sale artistice: „actualitate, sinceritate și optimism". Noi înțelegem din această prea sumară enunțare, insuficientă, că tov. Tănăsescu vrea să-și arate dorința de a participa, prin versurile sale, la lupta actuală a poporului pentru construirea socialismului, pentru pace și progres. Sinceritatea, în sine, nu ne spune prea multe, dar expresia sinceră a partinității în poezie este, într-adevăr, o condiție a artei autentice închinate actualității. Desigur, optimismul este starea sufletească firească a tînărului care trăiește în condițiile societății noastre în transformare revoluționară, cu perspectiva clară și luminoasă a viitorului.

In cea mai remarcabilă încercare poetică a sa, tovarășul Gh. Tănăsescu vrea să-și exprime dragostea pentru partid, să comunice acest sentiment extrem de complex, pentru că în el se cuprinde întreaga simțire, întreaga viață a omului muncii din zilele noastre.

Oriunde merg, te simt alături

spune tov. Tănăsescu în poezia **Partidului** și, fără îndoială, acest vers spune mult. Autorul însă își dă bine seama că e greu să găsească cuvintele pentru a exprima tot ce simte, că expresia rămîne încă sub simțirea sa, că nu-l satisface:

Și mi-i necaz cind n-am cuvinte
Să mi te cînt pe navă-n larg!
Căci fără tine, scump părinte
Nu pot trăi și-mi ești atît de drag!

Din necazul acesta, al lipsei cuvintelor, firesc oricui vrea să exprime adevărul, rezultă sforțarea creatoare pe care trebuie însă să o depună tînărul poet și pe care o poate depune, tocmai pentru că îi e necaz. Deocamdată, ca și mulți alți începători, trebuie să cîntărească bine fiecare vers, să nu se lase dus de cuvinte, să măsoare ce anume adaugă, în comunicarea sentimentelor sale, fiecare cuvînt.

Astfel, dacă spune: „fără tine nu pot trăi", el exprimă, evident, maximum de sentiment. Dar cînd adaugă apoi: „și-mi ești atît de drag", adică mai adaugă cîteva cuvinte, cîștigă oare prin acestea și un adaos de expresie? Nu! Dimpotrivă: el întrebuințează doar o formulă uzată, care scade expresivitatea. In poezie fiecare cuvînt și fiecare vers trebuie să aducă ceva nou, să spună ceva mai mult decît au spus cuvintele și versurile anterioare. Apoi, poetul trebuie să fugă de clișee, adică de acele expresii și imagini tocite de prea multă întrebuințare.

Tov. Tănăsescu nu trebuie „să se debaraseze de poezie", cum își pune problema, ci să persevereze în efortul acestei dificile arte care trebuie prin cuvînt să exprime totul. Cititorul nu-l vede pe poet, nici nu-l aude, dar gesticulația, zîmbetul, rîsul, plînsul, intonația, strigătul, care pot ajuta deobicei expresiei sentimentelor unui om, nu sînt sezisate de cititor care nu ia contact decît cu cuvîntul, cu îmbinările sale în imagini și în versuri, cu o anumită melodie a ritmului și a rimei. Această melodie e singura cale prin care poetul își poate mări expresia obținută prin cuvînt.

Tov. AVRAM IULIAN din Rîmnicul Sărat, trebuie să adauge, la cele spuse pînă aici, înțelegerea rosturilor artistice însăși. Se străduiește oare și el să dea glas unor sentimente profunde, pentru care își simte cuvintele prea sărace? S-ar părea că tov. Avram Iulian ia cam ușor poezia, ca pe un meșteșug al versificării pe care-l poate utiliza la orice deopotrivă. El ne spune că încă în școala elementară făcea epigrame, apoi a trecut la „poezia amoroasă". La sugestia unui amic, a început „a introduce printre poeziile amoroase și poezii cu stil nou, patriotic..." Dar poeziile nu se scriu la sugestia amicilor, ci atunci cînd omul simte că numai astfel își poate exprima complexele simțiri. Tov. Avram Iulian nu face însă decît să versifice niște propoziții comune, prin care nu comunică nimic personal și nu oprește nici o clipă atenția cititorului.

La tov. Tănăsescu știt căldura expresiei sale cît și conștiința efortului necesar sînt de bun augur. Inţelegem de ce vrea să scrie poezii. Pe tov. Avram Iulian însă nu-l înțelegem. Dealtfel, fără o simțire adîncă nici meșteșugul nu progresează și versurile sale sînt și confuze, și de o mare stîngăcie, călcînd regulile vorbirii, ale ritmului și ale rimei:

Nimeni în lume n-o răpune
Chiar de ar cuteza
Poporul mare le va spune:
„Iubim cu toții pacea"...

Poetul trebuie să caute mijlocul de a-și spune gîndurile și sentimentele într-un fel nou, cum n-a mai spus altcineva înainte de el. In felul acesta, el trezește interesul și dă expresivitate proaspătă simțirii sale.

Tov. GEORGE BUCIUM din Fălticeni dovedește tocmai această căutare pozitivă în poezia pe care ne-a trimis-o mai de mult, pentru a exprima atitudinea față de femeie proprie omului nou, educat în spiritul moralei comuniste. El închină astfel un fel de cîntec popular Cosînzenei zilelor noastre, tovarășei noastre de muncă și de luptă:

Cosînzeana noastră dragă,
Odihnită, obosită,
Ne zîmbește fericită
Ea din zori și pînă-n seară
Numai zîmbet și lumină...

El o cîntă pe aceea pe care-o simțim alături „și la greu dar și la bine". Mai multe versuri se remarcă prin intenția lor de a crea o viziune de feerie, pe baza modelelor din folclor dar cu referire la viața noastră nouă și fericită. Apar fluierașe pe care un fecior „cu mult suflet meșterește, ca și viața care crește". apoi:

Feții-frumoșii din povești
Stînd în prag de primăvară
Răspîndesc în lume vești
Pașii zvelți de căprioară
Se găsesc, nevoie mare,
Ca s-ajungă la serbare, etc...

Imaginea Mioriței, oarecum confundată cu a mamei ce-și caută fiul căzut în luptă, e cam ciudată, dar limbajul alegoric merită să fie menționat ca o reușită în încercarea tov. Bucium.

N-avem și noi ceva de spus
Cînd Miorița din baladă
Neobosită, pe cel răpus
Il cată-n fiecare mladă,

In fiecare fir de floare,
In razele de soare,
In floarea tinereții.
In focul viu al vieții?

Tov. Bucium trebuie, după cum se vede și din versurile citate, să-și cultive mai atent ritmul, dar, mai ales, să-și clarifice ideile, pe care uneori le sacrifică, mi se pare, rimei. Tot de dragul rimei introduce multe cuvinte de prisos sau cu totul nepotrivite. Feții-frumoși nu fac „serenade" (decît ca să rimeze cu „balade").

Savin BRATU

Andrei Tudor

Prezența discretă a lui Andrei Tudor printre noi era una din trăsăturile de aleasă demnitate pe care le-a avut acest critic și om de cultură. Trăsătură care îți impunea cu atît mai mult, cu cît știai că îndărătul ei se ascunde tovarășul veșnic pasionat de idei și de artă.

Poet de efuziune lirică, el s-a făcut cunoscut printr-un volum de poezii în care, paralel cu grija expresiei artistice, se releva freamătul unui adolescent care-și căuta drumul într-o perioadă de profundă agitație socială. Erau anii grei, amenințați de pericolul fascizării țării, al nimicirii culturii prin propaganda pregătirii marelui masacru mondial, încurajată de burghezia romînă. Și Andrei Tudor urca pe baricada apărării culturii, a combaterii dușmanilor ei.

In acești ani, Andrei Tudor abordează mai multe genuri publicistice: articolul, în care discută probleme de cultură de pe o poziție înaintată, pamfletul, reportajul. A scos cu alți cîțiva scriitori progresiști o revistă satirică, politică și socială, suspendată după cîteva numere de cenzura regimului polițist. A suferit, ca toți oamenii de inspirație înaintată, teroarea fascistă, dar n-a dezarmat, rămînînd alături de clasa muncitoare revoluționară. După 23 August 1944 și în special în ultimii ani, Andrei Tudor s-a preocupat îndeosebi de critica muzicală, lucrînd cu pricepere și ardoare în acest domeniu.

Moartea atît de neașteptată și dureroasă pentru toți cei ce l-au cunoscut și apreciat ca interpret al muzicii, om de gust și prieten sensibil, l-a împiedicat să facă mai mult, răpindu-l din mijlocul nostru în plină maturitate și elan creator.

Gh. DINU

CONTINUARI

Scriu pentru 23 August

— Foarte provizoriu „Prințesa și cei 4".

— Și... lucrările în stadiu de proiect?

— Cînd vor fi în lucru...

— Iar cele aflate în lucru?

— Cînd vor fi gata.

— Un cuvînt, potrivit tradiției ciclului nostru de interviuri, despre preferințele în domeniul dramaturgiei actuale.

— Țin să subliniez două fenomene care mi se par interesante.

In primul rînd modalitatea artistică a piesei lui Mihai Beniuc „In Valea Cucului" care (nu știu dacă s-a subliniat destul în analize) izbutește, poate prima oară la noi, comedia populară, directă, demonstrativă, descinzînd parcă din Comedia dell'Arte și din spectacolele revoluționare „de piață" ale anilor lui Octombrie... O artă „cu fața la public", foarte adecvată realismului socialist, o artă cu acțiune directă, vie, eficientă asupra spectatorului.

In al doilea rînd, apariția în ultima vreme și cu deosebire în perioada premergătoare celei de-a 15-a aniversări a Eliberării, a unui grup de dramaturgi noi ca Paul Everac, C. Teodoru, D. Dorian, Mariana Pîrvulescu, etc. care vor contribui fără îndoială la mișcarea înainte a teatrului romînesc.

REPORTER

Noua înfățișare a Capitalei noastre

repartizate oamenilor muncii. Acest complex va deveni un nou cartier muncitoresc. Pentru noi, vechea noțiune de „cartier muncitoresc", așa cum era stabilită de urbanismul de tip burghez, capătă alt sens. Se vor continua, fără îndoială, și grupările de locuințe din apropierea industriilor sau a altor locuri de muncă, așa cum vom construi în piața Gării de Nord, pe Calea Griviței, în fața atelierelor C.F.R., un cartier modern, care va fi continuat în tot lungul Căii Griviței, de la podul Constanța pînă la Calea Victoriei.

— Noile realizări urbanistice vor cuprinde și alte străzi?

— Realizările inițiate de partid vor cuprinde și alte magistrale ale Bucureștiului — Calea Victoriei, de la piața Victoriei la piața Teatrului de Operetă; bulevardul Magheru-Bălcescu-1848 cu Piața Romană — unde va începe în curînd construirea unui bloc mare de apartamente; Piața Bălcescu și Piața Unirii.

— Ce edificii culturale vor fi construite în acest plan urbanistic?

— Toate aceste construcții vor cuprinde și edificii de cultură. Este prevăzută și reconstrucția Teatrului Național.

Construcția clădirii Circului de Stat în parcul Tonola a și început, fiind proiectată finisarea ei pentru sfîrșitul acestui an, degajînd astfel Piața Bălcescu pentru clădirile noi ce urmează a se ridica.

— Cum va fi alcătuită decorarea noilor clădiri ce se vor construi?

— Sala Palatului va fi împodobită cu fresce și sculpturi. De asemenea, vor fi decorate și alte clădiri reprezentative, ca, de pildă, noua clădire realizată prin mărirea sălilor de expoziție ale Fundației Dalles pînă în bulevard. Vor fi realizate o serie de monumente publice, ca, de pildă, statuile lui Eminescu și Bălcescu, care își așteaptă locul potrivit.

Multe precizări asupra decorării nu se pot face încă, deoarece integrarea artei plastice în arhitectură se face o dată cu conceperea proiectelor arhitecturale și suferă multe transformări de concepție pînă la definitivarea temei atribuite clădirilor respective.

REP.

Titus Popovici

de apogeu al dezvoltării lor, cum sînt ultimele luni dinaintea Eliberării și prima perioadă care a urmat sau momentul reformei agrare. In aceste împrejurări nu numai problematica socială tradițională a prozatorilor și poeților ardeleni cunoaște paroxismul ei, dar și problema națională sau aceea a rolului intelectualului, cu specificul ei în Ardeal. Scriitorul s-a aruncat cu mare curaj să reflecte vîltoarea unor evenimente cruciale și o țesătură complexă de relații politice în care a știut să discearnă cu luciditate.

Străinul pornește de la o dramă a adolescentului Andrei Sabin, elev în clasa penultimă de liceu. De fapt, este mai puțin o dramă și mai mult un complex de stări sufletești, incertitudini și frămîntări la un erou înzestrat cu inteligență, putere de muncă, talent chiar și care e conștient că nu mai e copil și în același timp că n-a devenit om matur. Il chinuie deopotrivă întrebări grave și întrebări mărunte, cărora el le dă o amploare disproporționată față de importanța lor reală, prea rar nimerind calea cea bună. De aici entuziasmul alături cu disperarea, indiferența și blazarea împletindu-se în bună vecinătate cu efuziunea caldă, scepticismul general cu dorința unei pasionate adeziuni la o cauză mare. Contribuie la acest complex nu numai adolescența personajului, ci și tinerețea autorului, — la data scrierii romanului nu cu mult mai în vîrstă decît eroul său. Personajul debutează în roman cu o faptă care ar fi pe de-a întregul eroică, dacă nu s-ar amesteca între cauzele ei și acel spirit de bravadă al adolescenței. Andrei scrie o lucrare incendiară, ca temă în clasă, condamnînd războiul antonescian și chiar regimul, în termeni naivi dar violenți — aceasta în pragul sfîrșitului de an școlar. Un profesor laș dă alarma și Andrei e eliminat chiar în ziua cînd un bombardament determină închiderea școlii. De aici începe peregrinarea eroului, mai întîi în oraș, între colegi și prieteni, de care se desparte dezamăgit, apoi în satul bunicilor, unde-și poartă lîncezeala și incertitudinile, alinîndu-le treptat și, în sfîrșit, înapoi în oraș, în lunile care au urmat Eliberării, cînd descoperă un sens vieții, prin încadrarea în lupta maselor, trezite la o nouă viață.

In spațiul pe care i-l creează lunga criză și meditațiile prelungite ale eroului său, Titus Popovici are timp să realizeze în linii sigure acea tradițională — pentru scriitorii ardeleni — monografie a satului și a orașului, urmărită de astă dată în momentele de răscruce din preajma lui 23 August. Și o face cu o expresivitate deosebită, conturînd o bogată colecție de tipuri, reprezentative pentru fauna politică a orașului, cît și pentru tabloul satului. Consemnarea fidelă a evenimentelor din epoca și din regiunea respectivă — Aradul cu împrejurimile — se întregește cu o investigație psihologică subtilă și cu o justă apreciere a pozițiilor de clasă ale personajelor. Romanul **Străinul** zugrăvește un mare număr de personaje întruchipînd pe reprezentanții partidelor istorice și ai regimului antonescian în conturarea cărora oglindirea realității este sprijinită de caricatură și pe descrierea grotescă. Denunțarea este adîncă și sentința de condamnare a respectivelor personaje este definitivă. Personajele sînt surprinse în împrejurări tipice pentru poziția lor de intelectuali dezaxați, tranzacționînd cu conștiința, ostili și lipsiți de scrupule față de mișcarea democratică. Tabloul generației mai tinere, a aceleeași clase cuprinse de descompunere și de panică și încercîndu-și regruparea, organizîndu-și rezistența, este urmărit în copiii celor de mai sus, printre care Andrei Sabin trece ironic și necruțător îndată ce își află o fărîmă de stea cardinală, dar pe care îi părăsișe cu ostentație încă în perioada crizei de care fusese cuprins.

Titus Popovici a polemizat plin de verva în romanul său cu imaginea idilică a intelectualității „misionare" și naționaliste pe care au evidențiat-o ani de-a rîndul în trecut presa burgheză și șovină. El a denunțat cu acest prilej diversiunea naționalistă întreținută în Ardeal deopotrivă de burghezia romînă ca și de cea maghiară, zugrăvind provocările anti-democratice și bestialitățile la săvîrșirea cărora nu rămîn mai prejos legionarii și maniștii romîni și horthyștii maghiari.

Scriitorul realizează însă cumpăna cuvenită față de lumea burgheziei, nu prin Sabin și nici numai în limitele viziunii acestuia.

El introduce cu îndrăzneală pe comuniști în centrul acțiunii, urmărindu-i în strîngerea rîndurilor pentru pregătirea insurecției armate, în apărarea uzinei, pe care hitleriștii vor s-o transporte în Germania, în rezistența împotriva invadatorilor cînd aceștia încalcă pămîntul țării, apoi în primele luni după Eliberare, înfruntînd pas cu pas complotul reacțiunii, dezlănțuirea fascistă. Gheorghe Jurca, Ardeleanu, mai tînărul Robler, apoi bătrînul Jurca și numeroși oameni simpli din mase ridicați de revoluția în avînt, alcătuiesc o forță care în mod real impune lui Andrei, îi organizează gîndurile și-i orientează viața. Autorul acordă un spațiu mai mic satului în romanul **Străinul** dar sugestiv pentru relațiile și problemele caracteristice acestui mediu.

Străinul rămîne, însă axat în principal pe problemele intelectualilor. Satul va sta în centrul romanului următor al scriitorului: **Setea**.

Cu acest roman Titus Popovici s-a dovedit, în mod efectiv ca unul din cei mai buni prozatori ai noii literaturi. Naturalețea descrierilor, a figurilor, îndemînarea de a mînui cu aceeași expresivitate masele ca și destinele individuale într-o construcție unitară, armonioasă, fac din romanul **Setea** unul din cele mai izbutite romane din proza noastră actuală.

Setea surprinde psihologia satului, noua regrupare de forțe, factorii decisivi ai luptei de clasă, în momentul cînd setea veche de pămînt începe să se preschimbe în setea de dreptate, de viață nouă, datorită conștiinței revoluționare. Intre Ion al lui Rebreanu și Mitru Moț din **Setea** există o continuitate, dar mai ales o fundamentală deosebire. Dorinței de îmbogățire care-l poartă pe feciorul Glanetașului, Titus Popovici îi opune, prin Mitru, dorința unei alte vieți, întemeiate pe alte legi, drepte. Mitru va intra în partidul comunist, după tălăzuirea lui o vreme nedecisă, dar cu siguranță ostilă organic chiaburimii, demagogiei politicianiste, exploatării. Noile raporturi sociale urmărite în **Străinul** în mediul orașelor, sînt analizate aici în lumea satelor care vine cu toate bunele și relele, relevate încă de Slavici și Rebreanu. Bătrîna Ana Moț, apriga femeie în destinul căreia este sintetizată toată vechea mentalitate a goanei după avere, urmărită încă din celălalt veac — este confruntată cu Mitru, cu ginerele ei, învățătorul George Teodorescu, cu mecanicul Ardeleanu, toți trei comuniști, reprezentînd factorii principali ai satului în momentul reformei agrare și al începutului de democratizare petrecute în viața satului. Cititorul sfîrșește prin a urî adînc formula de viață a vechii lumi a satului, chiar și a Anei Moț, cu tot pitorescul acestui personaj, care s-a cheltuit de prisos, dar cu pasiune, în căutarea unei vieți mai bune.

Mulțimea conflictelor, complexitatea acțiunii, bogăția și veridicitatea personajelor, amploarea deosebită a cadrului în care se desfășoară destinele și faptele romanului, sînt dintre calitățile de preț ale romanului. Scriitorul a dat cărții sale o structură unitară, independentă, cu toate că o mare parte din personajele și mediile de acțiune se continuă aici din **Străinul**.

Mai multe din personajele negative, aflate în planul principal în **Străinul**, se află și în **Setea** în miezul conflictelor. Forțele care li se opun sînt de astă dată din lumea satelor, eroi care au apărut, de asemenea, în prima carte a scriitorului, fără însă să fie direct angajați în luptă cu acești reprezentanți ai claselor aflate în pragul prăbușirii. De astă dată angajarea este directă. După înfrîngerea burgheziei și moșierimii, a vechiului politicianism în lumea orașelor de către clasa muncitoare, în **Setea** asistăm la smulgerea satului de sub influența acelorași clase, a acelorași forțe ale vechii orînduiri. Firește, procesul e redat abia la începutul lui: dar concluziile romanului sînt atît de ferme încît viitorul acestei forțe, foste dominante, este pecetluit, cu toată teroarea pe care-o dezlănțuie.

Și în **Setea** asistăm la mari desfășurări de mase, prinse cu îndemînarea cunoscută la Titus Popovici; se dezbate și aici, în bogate implicații, problema națională, se denunță diversiunea naționalistă; se analizează tipuri de intelectuali, între care, în primul rînd învățătorul George Teodorescu ale cărui frămîntări, izvorîte dintr-o conștiință cinstită, din dorința unei vieți închinate unei cauze bune, sînt opuse descompunerii tot mai accentuate a celuilalt intelectual, Suslănescu, întîlnit și în **Străinul**.

In general, o viață extraordinar de bogată umple cărțile lui Titus Popovici, și, ce e esențial, e că această viață este urmărită din perspectiva înaintării ei către socialism, cu dorința vie a autorului de a contribui la sprijinirea acestui drum.

Dacă ar fi să analizăm mai în amănunțime arta de prozator a lui Titus Popovici, n-am putea trece peste unele neajunsuri de construcție care se datoresc, firesc, și vîrstei autorului și în general experienței încă nu îndestul de vaste pe care o are literatura noastră, în zugrăvirea noilor forțe sociale, pe care le-a scos revoluția la suprafață.

Ceea ce este mai esențial în profilul său scriitoricesc este această abordare profund și organic politică și profund artistică a tuturor problemelor și rezolvarea lor de pe poziția noii concepții despre societate și despre rolul literaturii, pe care a adus-o epoca noastră.

Titus Popovici se află la o vîrstă cînd are în fața sa, aproape întreagă, activitatea sa viitoare; drumul său scriitoricesc se află întreg înaintea sa. Trecutul nu-i atîrnă poveri și moșteniri de care să se lepede.

Cu toată zestrea realizărilor de pînă acum, pe care o măsurăm cu măsurile cele mari ale contribuției la tezaurul literaturii, el e deopotrivă un scriitor veritabil și o mare nădejde.

Mihai GAFIȚA

Bibliografie

- **Baci Jurca** — nuvele (1954).
- **Străinul** — roman (1955).
- **Setea** — roman (1958).

Porțile rămîn deschise

Acest „document", în jurul căruia a făcut atîta zarvă presa apuseană, nu conținea altceva în cele 575 de cuvinte ale sale decît o enumerare a punctelor dezbătute privitoare la problema Berlinului. In rest, se încerca din nou împachetarea într-un ambalaj mai ispititor a unei poziții vechi, negative, care traducea limpede refuzul de a se pune capăt regimului de ocupație din Berlinul Occidental.

Caracterul „ultimativ" al planului occidental este subliniat de întreaga presă apuseană, care nu se sfiește să adauge că el este inacceptabil pentru Uniunea Sovietică, dar în schimb folosește ca un bun pretext pentru ruperea negocierilor, aruncînd vina nereușitei asupra delegației sovietice.

Evident că o astfel de manevră nu a izbutit. Și ea n-a izbutit pentru că în calculul reprezentanților occidentali s-a omis un element de extremă importanță, adică voința expresă a Uniunii Sovietice de a menține deschisă calea tratativelor pașnice. Iar această voință s-a cristalizat într-o serie de noi propuneri, care pe de o parte au spulberat atmosfera funebră întreținută de o anumită presă interesată, sub influența unor cercuri reacționare, iar pe de altă parte, au făcut imposibilă ruperea tratativelor. Așadar și de data aceasta inițiativa a fost a Uniunii Sovietice, confirmînd în ochii opiniei publice mondiale dorința ei statornică de a căuta prin toate mijloacele care-i stau la dispoziție o rezolvare a problemei Berlinului Occidental și a încheierii unui tratat de pace cu Germania reîntregită.

Opinia publică mondială e astăzi un factor care nu poate fi neglijat în arena internațională și faptul impune o constatare pentru reprezentanții occidentali. Pretextele, manevrele, procedeele abile — arsenal al unor metode diplomatice desuete — trebuiesc neapărat abandonate, deoarece nu mai induc pe nimeni în eroare. Opinia publică mondială are experiență, maturitate politică. Ea nu se mai lasă înșelată de gesturi de prestidigitație diplomatică. Eforturile cheltuite în acest scop ar putea fi mult mai bine valorificate dacă ar fi îndreptate spre abordarea cinstită, curajoasă, a problemelor dezbătute în cadrul conferinței și dacă s-ar trece la soluționarea lor efectivă.

Nu de formulări subtile în „pachete" sau colete, nu de „planuri" inoperante, nu de „manevre" de ultimă oră cusute cu ață albă e nevoie în situația actuală. Intrunirea la masa verde a fost dictată de o realitate imperioasă, precisă: imposibilitatea perpetuării situației existente în Berlinul Occidental și a scindării Germaniei. Nu se poate tolera la infinit întreținerea unui focar de tensiune și de încordare internațională, prin acte de instigare și propagandă ostilă împotriva țărilor lagărului socialist, împotriva păcii. Lichidarea acestui focar ar duce implicit la o destindere, apoi la asigurarea și consolidarea securității și a păcii, atît de rîvnite de toate popoarele lumii.

Rațiunea conferinței este tocmai de a găsi o soluție adecvată, de a înlătura piedicile ivite în drumul unei înțelegeri. In această direcție dar e firesc să se îndrepte perseverența și priceperea tuturor delegaților. E ceea ce au făcut reprezentanții sovietici. Propunerile lor sînt menite să ofere o bază acceptabilă pentru a se cădea de acord asupra soluționării problemei Berlinului și asupra problemei Comitetului pe întreaga Germanie, Comitet care ar avea sarcina de a discuta și elabora măsuri concrete pentru unificarea Germaniei și, în același timp, de a examina problemele legate de pregătirea și încheierea unui tratat de pace cu Germania.

Pentru încheierea unui acord sînt necesare următoarele măsuri minime:

— reducerea trupelor de ocupație ale puterilor occidentale din Berlinul Occidental la efective simbolice;

— încetarea activității de subminare din Berlinul Occidental împotriva R. D. Germane și a altor state socialiste;

— nestocarea în Berlinul Occidental a armei atomice și a rachetelor.

De asemenea, delegația sovietică, venind în întîmpinarea dorinței delegaților occidentali, a acceptat o prelungire a perioadei de tranziție, considerînd că aceasta nu este o problemă principală.

In fața noilor propuneri, occidentalii au fost constrînși să renunțe la ruperea spectaculoasă a negocierilor și să accepte noi luări de contact cu delegația sovietică. Convorbirile ulterioare au permis o serie de lămuriri, de precizări în legătură cu divergențele existente și o oarecare apropiere între punctele de vedere respective.

Deși nu s-a ajuns încă la un acord, întrucît delegații occidentali au cerut o suspendare temporară a ședințelor, s-au conturat unele perspective încurajatoare. Contactele au fost folositoare pentru ambele părți.

Ceea ce se desprinde limpede din asemenea contacte, e că singurul mijloc de cunoaștere și de apropiere a pozițiilor e calea tratativelor. O primă etapă a conferinței a fost, așadar, încheiată. Răstimpul de trei săptămîni pînă la reluare constituie un prilej nimerit pentru puterile occidentale de a reexamina propunerile sovietice, considerînd în mod realist și lucid conjunctura internațională și voința de pace a popoarelor. Și e de nădăjduit că vor profita de acest răgaz, pentru a se înapoia la masa conferinței, animați în sfîrșit de un adevărat spirit de colaborare.

Acum, cînd se împlinesc optsprezece ani de la atacul mîrșav al armatei hitleriste împotriva Uniunii Sovietice, este poate momentul să se reflecteze mai adînc asupra efectelor dezastruoase ale fascismului, de pe urma căruia au avut de suferit milioane și milioane de oameni. A împiedica repetarea trecutelor erori și orori, este și una din datoriile puterilor occidentale față de toate popoarele lumii.

Ieronim ȘERBU

Omul, mașina și femeia

— Metafizic?

— Da. „Mașina este mijlocul pe care-l folosește omul în încercarea sa de a transcende condiția sa de ființă limitată: omul recurge la ea spre a aboli limitele lui existențiale în măsura în care mașina tinde să reducă distanțele spațiale și temporale".

— Fie. Ce legătură are însă femeia cu automobilul în acest sens?

— Femeia, încă de la Baudelaire o știm, „ne transportă și ea peste limitele noastre fizice, spațiale și temporale, încarnînd un «dincolo» inaccesibil". De aci „asimilarea femeii, această ființă care ne invită la voiaj cu automobilul, această mașină care permite voiajul". De aceea, „beția vitezei îmbracă în ochii multora toate caracterele beției erotice în măsura în care amîndouă sînt accelerări și intensificări ale timpului".

— Deci, după tine, femeia este asimilată cu mașina fiindcă ar stimula expansiunea instinctului vital. De ce însă „cu atîta zgomotoasă publicitate înfățișează G. I. american portretul Ritei Hayworth pe corpul bombei atomice, botezată Gilda după numele pe care actrița l-a purtat în filmul ei de debut?" Femeia și mașina biciuiesc atunci și pofta de a ucide?

— Ei, pofta de a ucide. Există o nevoie tot ontologică de a propaga moartea, care utilizează în acest scop tot ritul femeie-mașină. „In cadrul acestui rit, femeia-mașină sau mașina-femeie se găsesc asociate într-un orgasm al morții: femeia, sursă de viață, transformată de om în mașină, devine sursă de moarte și prezidează ritmurile agoniei".

— Nu mai pricep. Femeia și mașina compun un ritual al morții, după ce au alcătuit un cuplu al vieții?

— Da. Neputînd să realizeze transcenderea integrală a condiției sale mărginite, să creeze viața, întregul cosmos vital din nou cu mijloacele inventate de el, omul se răzbună pe viață, pe cosmos chiar dacă s-ar putea, pregătind distrugerea întregii umanități, a planetei printr-o mașină genocidă, prin bomba atomică.

— Deci, noi înșine am dori pieirea noastră.

— Desigur. Nu am dori. Dorim. Sîntem constrînși de propria noastră natură. „Cursa armamentelor, implicînd un permanent «cu atît mai rău dacă murim cu toții» nu se explică prin rațiuni pur economice sau patriotice; ea derivă dintr-un vertij ontologic colectiv". Pînă și clișeele literaturii noastre științifico-fantastice (science-fiction) ale roboților, rachetelor și savanților omnipotenți ne înlănțuie în perspectiva teroristă a nimicirii omului de către propriile sale creaturi, de mașinile revoltate împotrivă-i. Vezi, așadar, că problema tehnicii, a mașinilor, de la automobil la bomba atomică constituie, sub vălul ei industrial și economic, însăși „problema metafizică a existenței".

— La început m-ai amuzat; acum mă întreb dacă să mă îngrijorez sau să mă indignez.

— Mă iei drept un nebun sau un fanatic al războiului.

— Preferi, natural, să te consider un nietzscheean sau un existențialist (de dreapta), în orice caz un metafizician. Bine, a fi metafizician înseamnă deseori a răsturna lumea cu capul în jos. Amice, nu tehnica aruncă un văl asupra „problemelor metafizice ale existenței". Dimpotrivă, acestea, cel puțin cum le prezinți tu, învăluie pînă la obscurizare, adevăratele probleme sau raporturi dintre tehnică și existență (viață-moarte). Unealta de producție și consumație s-a născut din nevoia materială *a omului de a smulge naturii mijloace de trai. Acționînd în vederea intereselor sale, primare întîi treptat superioare, dar totdeauna reale...*

— Știu. Omul acționează astfel asupra naturii. Iar prin perfecționarea uneltelor, prin introducerea mașinilor, el „se eliberează de muncile grele, primejdioase și degradante" *și, cum spunea Descartes, savanții și tehnicienii* „ne fac stăpînii și posesorii naturii". *Dar mașina satisface și aspirația noastră metafizică de transcendență a ființei...*

— De ce să o numim metafizică dacă nu e o tendință înnăscută și primordială, ci o achiziție istorică. Semnalîndu-se odată cu descoperirea focului și a uneltelor, în expresia intuitivă a mitului (Prometeu și Icar), posibilitatea autodepășirii a apărut conștientă și curajoasă relativ recent: odată cu cele două revoluții industriale și științifice din ultimele secole, cu mașinismul și electricitatea, cu automatizarea, energia atomică, sputnicii și rachetele. Chiar dacă am păstra eticheta „metafizică" confuzionistă năzuinței de care vorbim, esențialul este în altă parte. Pentru promovarea progresului trebuie să se ivească anume condiții sociale, trebuie ca societatea să fie interesată în această direcție. Capitalismul, considerat pe bună dreptate ca propulsorul ideii însăși de dezvoltare, în perioada sa de ascensiune a favorizat și favorizează progresul exclusiv în măsura în care, de ex. pe plan industrial, contribuie la sporirea productivității muncii și, prin ea, la creșterea exploatării proletariatului, la obținerea de profituri maxime. Numai în socialism, în formațiunea socială liberă de contradicțiile și de țelurile egoiste ale capitalismului monopolist, liberă de exploatare și mînată de idealul fericirii generale, îndemnul „metafizic" spre autodepășire, se poate afirma complet, nestingherit. Sputnicii...

— Știu și asta.

— Atunci de ce nu o declari și mai ales de ce nu tragi din aceste premize toate concluziile care decurg în mod necesar și pentru problema „metafizică" ridicată de tine și care ar „soluționa-o", dovedindu-i inconsistența.

— Știu și eu că „asimiliarea femeii cu automobilul" *este o „manifestare a instinctului de proprietate a micului burghez care* „reduce amanta și automobilul la obiecte mai mult sau mai puțin luxoase rezervate celor care au mijloace să și le procure... Mașinismul exprimă o conștiință de clasă". *Dar pe lîngă aceasta,* „erotismul este asociat cu o aventură a voiajului și o *orgie a morții".*

— In afară că nu ești consecvent cu marxismul, îi amesteci elementele și-l schematizezi. Nu confunda pe producător cu consumator. Ford, Chrysler, Renault, nu sînt nici ei și nici clienții lor burghezi, spre deosebire de tine, Icari bîntuiți de nostalgia transcendenței. Cei dintîi produc automobile spre a le vinde celor din urmă, oricui și indiferent de mobilurile practice sau imaginare, erotice sau ontologice, ale cumpărătorilor. Vînd și metafizicienilor (cu mijloace!) și chiar — lucru neobservat de tine, nu știu de ce — femeilor cărora poate în curînd li se vor oferi modele cu bărbați mai mult sau mai puțin adamici. De asemenea, alții ca ei vînd mașini, automate, armament clasic și atomic, spre a răspunde chemărilor „de aici" ale safeurilor și gemenilor lor exasperați de lupta muncii împotriva capitalului, a popoarelor împotriva imperialismului în dolari, automobile, tancuri sau avioane, cu sau fără reclame pline de „sex-appel".

— De acord. De ce însă „consumatorul", proprietarii automobilelor, mînuitorii mașinilor automate sau doar devoratorii literaturii de evaziune în aventuri supreme și de tehnică a morții mecanice caută imagini, obiecte și ocazii în care spaima se hrănește din exaltarea erotică? Teoria mea, bazată pe o nevoie ontologică, explică...

— Teoria nu explică, mistifică. Capitalismul, aflat în descompunere și în ajunul pieirii inevitabile, este prin esența sa ostil omului, aspirației către libertatea socială și cu atît mai mult îndemnului la autodepășire. Dornic să mențină societatea prizonieră exploatării, opresiunii materiale și morale și să dispună de ea ca masă oarbă în războaiele cotropitoare, e gata chiar să o sacrifice dimpreună cu întreaga planetă, în nădejdea că astfel se va salva pe sine. De aceea civilizația și cultura capitalistă, cu deosebire cea americană la care ai recurs, cultivă în om o viziune mutilată, simultan josnică și apocaliptică. Omul, copleșit de instincte și chiar de produsele spiritului său — mașinile, automatele cybernetice, energia atomică, pe care nu le-ar putea guverna, — n-ar avea altă ieșire decît să moară trăind frenetic sau cel puțin să amîne ori să uite moartea universală cufundat într-o resemnare... frenetică în „vertijul erotic". El ar deveni astfel o victimă complice a călăului. A susține această viziune, care are „meritul" de a fi cinică, în numele a exact ceea ce i se opune, înseamnă a o înnobila cu prestigiul fie și iluzoriu al „metafizicii". Patosul vieții, setea de a trăi, este o nevoie reală, robustă, generatoare de optimism; nu are nimic de a face cu pervertirea sa clinică sau intelectuală într-un pretins patos orgiac al morții. Impulsul către depășirea condiției limitate în timp și spațiu a omului prin iluziile dragostei și posibilitățile fizice ale rachetelor sau ale mașinilor încă utopice de explorat timpul, deci prin supunerea de către om a tehnicii, nu poate fi confundat în grandoarea lui cu degradanta pornire de „asimilare a femeii cu mașina" și a „omului cu mașina". De asemenea nici Baudelaire cu insultătoarele reclame sau produse pseudoliterare de tip „Lolita", poeții autentici cu caricaturile lor, nici victima cu călăul.

Mihail PETROVEANU

---

[1] Convorbire imaginară cu Jean Brun, autorul esseului „Mașinism și erotism" apărut în „Cahiers du Sud" Nr. 350 a. c.,

Cronica dramatică — OGLINDA SPECTACOLULUI

II

de ION FINTEȘTEANU
artist al poporului

e.) Aprecieri confuze. Sînt unele confuzii referitoare la interpretare care cer din partea cronicarilor o mai mare răspundere a concluziilor lor. Cu cît are cronicarul stilul mai colorat, cu atît își poate îngădui unele robinsonade; nu strică a fi realizate însă cu măsură.

Iată cîteva mostre spicuite destul de întîmplător. Intr-o cronică pe marginea unui spectacol brechtian la Național, cronicarul (Radu Popescu — „Romînia liberă" nr. 4447/959) constată că Teatrul Național ignorează unele valori actoricești cu care „ar putea să cînte ca o orgă" dar că „se mulțumește numai cu calitățile unui mic grup, cîntînd ca o piculină". Pe bună dreptate, cititorii își pun întrebarea dacă merită să mai vizioneze spectacolele acestui teatru în care cîntă piculinele și tac orgile!.. Sau, într-o altă cronică comentatoare a unui spectacol cu „Orologiul Kremlinului", se spune la un moment dat că „rolul lui Rîbacov e interpretat cu brio și... acordeon de Florin Piersic". (Mihnea Gheorghiu — „Contemporanul" nr. 10/959). Ce poate înțelege actorul — de altfel un valoros absolvent al Institutului — din acest sprijin critic... sportivo-zeflemitor? De ce cu „brio" și nu cu talent? Ori a jucat cu brio și, în loc de talent, cu... acordeon? Cam așa ar gîndi orice cititor care încă nu-l cunoaște pe Piersic, aflat în prag de carieră.

Alteori confuzia este mai primejdioasă, cînd cronicarul nu a audiat tocmai atent textul. Iată, de exemplu, o cronică („Informația", nr. 1773) pe marginea piesei „Diplomații" în care, M. Iosif, analizînd jocul interpretelor din rolurile Anthea Cox și Gloria Cox, constată „adoptarea unor clișee comice, stereotipe: zăpăceala distrată (în primul caz) sau exagerată disponibilitate amoroasă (în cel de al doilea)." Dar tocmai așa stau lucrurile! Pe Anthea Cox o caracterizează... **zăpăceala distrată.** Ea are o replică (să spunem ca cronicarul semnalat) stereotipă, tipică pentru a caracteriza ...zăpăceala distrată: „dar ce vroiam să spun..." Replica aceasta apare în scena 3 din actul I, scenele 5, 6 și 7 din actul II și scena 6 din actul III, deci este repetată (leit-motiv al „zăpăcelii distrate") de cinci ori! Sau cînd Turnbull spune „Lady Tirnball își scrie numele cu i și a", Anthea răspunde din nori: „păcat că trăiește atît de retrasă". Nu e această cucoană o mare... **zăpăcită distrată?** Dar în scena în care Thorneycroft declină numele arabului, spunîndu-i că acesta se numește: „Dr. Șamardal", Anthea răspunde: „S-a recomandat parcă Smith sau Brown..." Nu este acesta un răspuns... **zăpăcit distrat?**

Să verificăm dacă Gloria Cox nu dovedește într-adins o „exagerată disponibilitate amoroasă". In scena 7 din actul I (scrie autorul) Gloria „se repede la Turnbull și se sărută pătimaș", fapt repetat de alte patru ori în ultimele replici ale actului. In scena 1 din actul II schimbă de partener și (scrie autorul) „îl îmbrățișează și-l sărută" pe Thorneycroft, repetînd această mișcare încă de patru ori pentru ca, în scena 8 din actul II să se sărute de două ori și cu Mac Intyre; în final îl sărută **pe gură** (spune autorul), ca să cunoască gustul sălbatec al gurii de arab, și pe Șamardal. Așa că linia dată rolurilor este conformă cu intenția textului; dacă actrițele au realizat-o sau nu, aici e treaba cronicarului.

La acest capitol aș mai adăuga necesitatea unei mai atente orientări pentru a evita... dezmințirile. Am citit cu mult interes o notă „Viziune nerealistă" (Contemporanul" nr. 20/1959) în care e criticată ca o „glumă gratuită de neînțeles" ideea novatoare a lui Liviu Ciulei de a fi croit pentru „Sfînta Ioana" a lui B. Shaw costume de „inspirație contemporană care integrează și elemente de ev mediu". Bravo! Mai bine mai tîrziu decît niciodată... Dar cum a putut sta în picioare, mă întreb, o asemenea teorie-avorton care susține că un costum trebuie să poarte în el amprenta dublă a acțiunii reprezentate și a epocii spectacolului? Numai de dragul inovației cu orice preț? Liviu Ciulei este un remarcabil om de teatru dar dacă m-ar pune să-l joc pe Polonius cu clac de ginere și nădragi elisabetani, mai bine mă duc acasă și-mi fac grădină în balcon. Unde crește însă nedumerirea mea este că, un an mai devreme — exact la 13 iunie 1958 — în aceeași revistă (nr. 23) cronicarul dramatic M. Gheorghiu se declara de acord cu inovația costumului „contemporan" fără „epocă" „inspirat din moda actuală" și aplauda faptul că Ioana d'Arc umbla pe scenă cu un fel de rochie-sac pariziană!... Nevestele noastre da, dacă așa este pîrdalnica aceasta de modă, dar Ioana d'Arc? Biata Sfîntă Ioana! Și atunci nu se întreabă spectatorul, pe bună dreptate, cînd a scris just revista în cauză: la 13 iunie 1958 sau la 22 mai 1959? Și ce facem cu costumele „ciuleiene" (ale lui Tody Constantinescu) din „Hangița" (Goldoni) de la Teatrul Național unde costumele sînt croite anume ca partea de sus să se poarte în epoca Goldoni, iar cu partea de jos actorii să se poată plimba pe calea Victoriei?

f). Unele tendințe nesănătoase. In anii puterii populare, actorii au căpătat în noua societate construită pe temelii ideologice leniniste, un loc de frunte, în raport cu sarcinile ce le incumbă, de purtători de mesaj ai erei celei noi, era comunistă. Ne-am străduit să ne eliberăm de sub jugul rămășițelor vechi, ca să ne încolonăm cu conștiința nouă, în marșul vremii. Unii n-au izbutit și s-au rupt singuri, prin fapta lor, din coloana mare a poporului muncitor. Dar noi mergem mai departe, în coloană. Puterea populară ne-a lichidat complexul de inferioritate socială pe care-l avusesem și ne-a îndrumat la munca de creație, încrezători în noi. De bună seamă că această încredere trebuie să fie măsurată, chibzuită, să nu se transforme în îngîmfare, căci țințoșenia duce, în artă, la superficialitate. Artist al poporului sau artist fără titlu, tot o măsură le calculează valoarea creației lor. Fenomenul de teatru este un produs complex în care intră în strîns contact o serie de factori; dintre aceștia, teatrul nu poate ființa fără actori și are nevoie, pentru a încheia ciclul creației dramatice, de cronicarul dramatic. Să fim înțeleși, nu în aceeași măsură sînt indispensabili toți factorii; actul creației dramatice există dependent de autor, actori, regizori, scenografi, personal tehnic și spectatori, dar independent de critici. Spectacolul își continuă seria indiferent dacă a apărut, dacă a întîrziat sau nu va apare de loc cronica.

Am făcut aceste considerente, fiindcă am impresia că între unii cronicari și actori (includ tot ansamblul de creație) primii au creat un fel de denivelment în defavoarea celorlalți. Am urmărit bunăoară în paralel cronici literare și dramatice, uneori scrise de același cronicar. In primele, cronicarul (literar) scrie cu o nobilă deferență despre scriitorii recenzați. In celelalte (dramatice), această deferență dispare subit; cînd se referă la interpretare ori viziune regizorală, stilul cronicarului devine **observatoriu,** — și sîntem mai mult sau mai puțin **certați.**

Am citit o emoționantă **autocritică** („In loc de cronică teatrală" — R. Popescu) în care se scoteau la iveală tocmai elementele caracteristice acestui fel de a trata actorul ca un „obiect", presupunîndu-se că obiectele nu au sentimentul durerii... Stilul acesta cu „trăsnete și pucioasă pamfletară sau ironii prețioase și disprețuitoare", stilul acesta cu „sentințe jupiteriene", „cultul violenței gratuite, deci jignitoare și al crudității verbale" nu-i creează actorului, din nou, complexe de inferioritate? De ce nu găsim în nici o cronică literară asemenea stil jupiterian? Fiindcă, făcînd cronică, cronicarul e scriitor și, ca atare, în cronica literară. cronicarul (dramatic) se socotește inter pares, între colegi; dar făcînd cronică dramatică, cronicarul care a rămas scriitor, nu poate — vorba lui Caragiale! — **compătimi** cu actorii.

Stilul de cronică rece și indiferentă trebuia de mult să dispară dintre noi, ca o stihie a trecutului și să ne scutească de acel „bîzîit de bondar" la care se referea unul din cronicarii noștri dramatici pentru a stigmatiza stilul semnalat mai sus.

In același foileton, citat deja, din „Contemporanul" nr. 6/1958, în care se trasau „unele îndatoriri ale criticii teatrale", se definește la un nivel etic înalt, stilul adevăratului critic dramatic al zilelor noastre: „El își va cuceri dragostea și respectul celor cărora li se adresează, în măsura în care va dovedi cel mai profund respect și cea mai adîncă dragoste pentru artiști și spectatori"... O! Fericită perspectivă în care criticii să ne transmită prin cronicile lor mesaje de dragoste...

De altfel, situațiile — din fericire — nu sînt generale; ci cazuri particulare pe care le dorim să rămînă de domeniul trecutului. Studiind mai adînc cronicile dramatice, constatăm ca un fapt pozitiv remarcabil, faptul că cronicarii noștri se întrec în a analiza cît mai aprofundat textul din punct de vedere ideologic și politic, ceea ce face cinste actualei critici dramatice. Dezbaterea literar-ideologică a pieselor este îndeobște consumată la un nivel ridicat.

Echilibrul unei cronici (aș da exemplu de cronică echilibrată sub raport tehnic, cronica din „Contemporanul" nr. 9/1959 a lui M. Gheorghiu la „Valea Cucului") se rupe cînd se trece la partea a doua, spectacolul dramatic.

Intr-un articol în care Radu Beligan („Contemporanul" nr. 30/1958) își îngăduia a da un fel de „călăuză" cronicarului dramatic, spunea la un moment dat că actorul așteaptă de la acesta să acorde „cel puțin tot atîta importanță spectacolului cît și textului dramatic" și avea toată dreptatea. De cele mai multe ori, aprecierea spectacolului se face ca un act de complezență, trecîndu-se numele actorilor enumerativ, ca o scară contabilă.

Nu mi-a plăcut niciodată și nu-mi place nici acum cînd actorii sînt trecuți la grămadă, cot la cot, strînși într-o banală banderolă pe care stă scris:

— „au fost cu totul excelente și în rol" (oare unde, altundeva? n.n.) apoi R. Popescu purcede la enumerarea... tuturor actrițelor din spectacolul „Cuza Vodă" de la Național;

— sau „în rolurile fruntașe, același avînt artistic, a pus în mișcare personalități interesante ca..."; pentru ca, mai la vale, după enumerare, cronicarul să facă rezerve și aprecieri îndoielnice asupra unora din „personalitățile" (sic!) enumerate (M. Gheorghiu — „Contemporanul" nr. 4/1959);

— sau această mostră de cronică sportivă (R. Popescu — „Romînia liberă" nr. 4447/1959) foarte obișnuită la alergările de cai: „cel mai interesant și mai variat a fost Alfred Demetriu, URMAT DE APROAPE (la un cap? n.n.) de N. G. Bălănescu, M. Fotino, Ion Bardu, Em. Petruț, C. Giura și MAI DEPARTE (la cîte lungimi? n.n.) de către Emil Liptac" (sublinierile noastre!);

— alteori enumerarea este însușită în sensul ei propriu: „...toți actorii enumerați aici..." (R. Popescu — „Romînia liberă nr. 4435/1959);

— enumerarea e înlocuită prin aprecieri voit vagi ca: „sincera strădanie a colectivului îndreptățește bune speranțe pentru viitor", fără ca actorii din spectacolul de la Giulești cu „Nevestele vesele din Windsor" să știe în ce chip au jucat (M. Gheorghiu — „Contemporanul" nr. 19/1959); ori ca în cronica aceluiași critic la „Britannicus" (Teatrul Tineretului) unde „ABSOLUT toți interpreții, independent de însușirile sau cusururile fiecăruia, au realizat acest REMARCABIL tur de forță" (subl. n.). ABSOLUT autentic!

Actorilor nu le place să fie „enumerați" ca niște obiecte de tombolă; ei vor să li se analizeze munca în detaliu, în mod onest și să fie criticați tot atît de onest pe cît le este și munca lor.

De aceea, mi-au făcut o deosebită bucurie concluziile pe care V. Mîndra le-a tras în urma unei sezisări, în legătură cu echilibrul intern între analiza textului și a spectacolului. Fără a pierde din vedere principiul primatului textului literar, ne apare mai evident că trebuie să se acorde, în cronicile „Gazetei literare", o judecată mereu mai clară și cuprinzătoare a concepțiilor regizorale cît și a tuturor elementelor care compun spectacolul. („Gazeta literară" nr. 22/1959).

Munca nu trebuie ignorată, fie că este produsă de un oțelar, scriitor sau actor, fiindcă munca este însăși justificarea existenței; ea concretizează, în forme materiale sau valori spirituale, gîndul creator al omului. De aceea munca unui colectiv nu trebuie analizată **cu omisiuni.** In două cronici (la „Valea Cucului" și „Cuza Vodă") semnate de același cronicar (R. Popescu), numele unui distins actor din vechile cadre ale Naționalului, **întîmplător** nu apare. In ultima cronică, se vorbește de dublura acestuia, Damian Crișmaru, care a jucat rolul cu „multă unsoare levantină" (iată că nu numai în teatru se poate descoperi naturalismul, ci și în cronicile dramatice!) fără să se specifice că, la premieră, rolul a fost interpretat de actorul emerit Niki Atanasiu, asupra căruia cronicarul trebuia să scrie și din obligație **profesională** și pentru că **realmente** Niki Atanasiu a făcut o creație în Vogoride. Cititorul trebuie să fie just informat pentru a-l feri de confuzii; așa cum a fost redactată cronica, el putea prea bine (de fapt, prea rău!) să tragă concluzii false. Pentru cronicar poate să nu prezinte importanță asemenea „susceptibilități", dar noi, actorii, sîntem ofticați de... omisiunile de pe vremuri. Cazul nu este izolat, pentru că surprindem chiar la gazeta (nr. 19/1959) care ne găzduiește acest articol. omiterea fără motiv a lui Damian Crișmaru și Carmen Stănescu, în „carnetul teatral" unde — indiferent cum i se spune rubricii — M. Vasiliu face cronica piesei „Diplomații". De ce au fost omiși?

Trimit pe autorii acestor omisiuni la aceleași „îndatoriri ale criticii teatrale" publicate în „Contemporanul" (nr. 36/1958) care aduceau un real **sprijin** etic cronicarului dramatic, făcîndu-l atent că „e firesc ca spectatorii să aștepte de la cronicar o judecată călăuzită nu de simpatii și antipatii personale"...

Actorul și cronicarul sînt uniți prin același destin socialist și au o singură misiune, un singur mesaj. Țelul comun trebuie să ne facă să ne simțim legați indestructibil în marea bătălie culturală de pe uriașul șantier socialist al patriei. Așadar, prietene cronicar, nu ne mai omite din cronica dumitale, căci munca noastră e tot atît de prețioasă cauzei noastre comune, ca și a dumitale!

E bine iarăși să vorbim aceeași limbă. In unele cronici se folosesc fraze lungi, latifundiare, cu lexicul pedant și întorsuri feline de propozițiune, încît de te iei pe urma ei, cînd ajungi la punct constați că ai gîtul răsucit. De ce stilul acesta.. „abscons" (ca să zicem așa!) și alambicat pentru a ne explica dacă am jucat bine sau ba? Ce s-ar alege de spectacolele noastre dacă noi, pe scenă, am vorbi așa cum scriu unii cronicari? Hai să scriem și să vorbim pe înțelesul tuturor!

★

Am cules această seamă de considerațiuni din lectura foarte activă a cronicilor dramatice, nu în spirit gîlcevitor, ci din dorința de a umple șanțul dintre critic și actor, de a ne apropia și a ne cunoaște mai bine, de a ne respecta unii pe alții, pentru munca și calitatea acesteia.

Noi, actorii, iubim critica și înțelegem, în regimul nostru de putere populară, rostul de îndrumător pe care-l are critica. Cu atît mai abitir în activitatea complexă a muncilor de creație.

Tovarășul Nikita Hrușciov spunea la Congresul Scriitorilor Sovietici că „un bun critic literar poate face foarte mult chiar și pentru cel mai de seamă scriitor". Prin analogie, cerem și noi criticului dramatic să facă tot atît de mult pentru actor.

Cerem criticii să fie vigilentă. Avem nevoie de ea, cum avem nevoie de oglindă să ne vedem chipul. Oglinda aceasta a criticii ne arată nouă, artiștilor, mai mult chipul nostru cel dinăuntru, chipul nostru sufletesc. Cerem criticii să ne controleze activitatea, respectîndu-ne munca, judecîndu-ne drept și urmărind asiduu manifestările noastre artistice. Nu ne putem controla numai prin intermediul rudelor și al prietenilor care sînt — din punct de vedere profesional — o calamitate pentru actori.

Și, mai ales, invităm călduros cronicarii dramatici să ne viziteze nu numai în serile de premieră, care nu întotdeauna sînt cele revelatorii, ci și în alte seri, pe parcursul vieții unui spectacol. Aș îndrăzni să propun pentru o colaborare mai activă, să asiste la repetițiile noastre pentru a avea astfel un contact direct cu felul în care se dezvoltă munca oamenilor din teatru. In felul acesta opinia lor va deveni într-adevăr concludentă, iar relațiile între noi și dînșii, cu adevărat creatoare.

P.S. Sper că aceste modeste considerațiuni pornite din dorința de a lărgi aria criticii dramatice, nu vor fi prilej pentru cronicari să-și concentreze trăznetele lor jupiteriene împotriva autorului acestui act prometeic de a tulbura seninătatea olimpiană a criticilor noștri dramatici...

Ștefănescu Goangă (sir John Falstaff) și Ladislau Konya (Ford) într-o scenă din opera „Falstaff"

Absențe nemotivate

— Potrivit tradiției înrădăcinate în ultimii ani, au început să vină, acum la sfîrșit de stagiune, la București, teatrele de provincie în turnee. Potrivit tradiției, iarăși, ne așteptam ca teatrele din țară să prezinte publicului bucureștean un repertoriu ales, corespunzînd exigențelor ideologice și artistice. (Altminteri nici un turneu nu-și găsește justificarea). Din păcate, spre dezamăgirea noastră, teatrul de stat din Petroșani, teatru al unui centru muncitoresc care evoluează zilele acestea în Capitală, nu a găsit de cuviință să prezinte în turneu nici o piesă originală de actualitate, nici un spectacol oglindind viața de azi, nici o mărturie despre construcția socialismului la noi în țară...

Absențe nemotivate...
Turnee nemotivate?

Cronica muzicală

„FALSTAFF"

Am urmărit săptămîna trecută cîteva din repetițiile finale ale lui „Falstaff", ultima premieră din această stagiune a Teatrului de Operă și Balet, prezentată publicului, sîmbătă și duminică, cu cele două distribuții. Cred că înainte de a discuta aspectele mai importante ale realizării spectacolului, trebuie salutată includerea acestei sclipitoare opere comice în repertoriul teatrului, ca o dovadă de justă orientare în acțiunea de infuzare sistematică a culturii muzicale în rîndurile maselor largi, acțiune pe care este chemată să o îndeplinească cea mai importantă scenă lirică a țării. Intr-adevăr, față de popularitatea largă de care se bucură operele lui Verdi la noi, prezentarea lui „Falstaff" (reluat după 20 de ani de la prima lui montare la București) apărea ca o necesitate, căci această lucrare uimitor de tinerească, scrisă de Verdi la vîrsta de 80 de ani, este cea mai desăvîrșită prin inspirație, subtilitate, prospețime și firesc, din toate cele 27 de opere pe care le-a compus. Ce aduce nou „Falstaff" față de operele anterioare ale lui Verdi? O înnoire a mijloacelor de transpunere, transformare care constituie, desigur, termenul final al lungei evoluții, marcată prin „Don Carlos", „Aida", și „Othello", dar apare cu atît mai puternică, cu cît compozitorul a părăsit pentru prima oară zona dramei muzicale, pentru a se avînta cu o pană exuberantă în domeniul comicului și al liricului ingenuu. Bel-cantoul spectaculos este abandonat în favoarea urmăririi consecvente a firului dramatic prin mijlocirea unui fel original de „melodie continuă". Formula de creație mărturisește desigur o anumită influență wagneriană, dar aplicarea ei este personală sub toate unghiurile ansamblului compozițional: tratare a vocilor, importanța expresivă a armoniei și orchestrației, îmbinare firească a părților solistice cu cele de ansamblu.

Acestea fiind datele problemei „Falstaff", rămîne de văzut cum a fost ea rezolvată de către ansamblul Teatrului de Operă și Balet. Trebuie spus de la bun început că sîntem în fața unui spectacol de înaltă ținută, care onorează instituția și realizatorii. Se degajau din repetițiile la care am asistat — firește, cu perspective de ameliorare în ce privește precizia ansamblurilor și alura alertă, spumoasă a desfășurării spectacolului, cerută de caracterul acestei opere comice — un spirit de echipă și mai ales o sensibilă egalitate a valorilor. Se vădește astfel o muncă temeinică și inteligentă, avînd la bază distribuirea judicioasă a artiștilor în roluri care le convin.

Conducerea muzicală este asigurată de Constantin Bugeanu, muzician despre care credem că reprezintă prin competență și meticulozitatea metodei de muncă, un tip de dirijor mai mult decît util operei noastre. Primul său spectacol pregătit împreună cu colectivul bucureștean se distinge printr-o muzicalitate nobilă, efectele facile fiind condamnate în numele respectului față de partitură, fără ca prin aceasta truculența comediei muzicale să sufere în vreun fel. Orchestra sună plin, omogen și corect, uneori însă prea puternic, acoperind vocile.

In rolul titular, Petre Ștefănescu-Goangă și Octav Enigărescu realizează compoziții muzical-dramatice deopotrivă de împlinite și foarte apropiate în ce privește concepția asupra rolului. De aceea, a evidenția pe unul, ar însemna o nedreptățire a celuilalt. La fel, în rolul lui Ford, baritonii Nicolae Herlea și Ladislau Konya își afirmă darurile de cîntăreți și prestanța scenică fără ca vreunuia să-i putem acorda un avantaj. In ceea ce privește grupul interpretelor feminine, cele din prima distribuție (Valentina Crețoiu, Zenaida Pally și Iulia Buciuceanu) mi se par pentru moment mai bine intrate în roluri, și dispun în orice caz de alte posibilități vocale și în parte și de o experiență scenică mai mare decît colegele lor din distribuția secundă (Geta Marinide, Mihaela Botez, Vera Rudeanu). Ceea ce se face simțit. In rolul Nanettei constatăm prelungirea egalității valorice prin cele două interprete: Iolanda Mărculescu și Magda Ianculescu. In schimb Fenton este întruchipat de Valentin Teodorian cu mijloace mult superioare celor de care dispune Ion Stoian, acesta fiind serios handicapat sub raportul materialului vocal. Cuplul Bardolfo-Pistola este realizat cu finețe de George Mircea și Jean Hvorov precum și de Vasile Diaconescu și Constantin Gabor, în timp ce Dr. Caius ne prilejuiește reîntîlniri plăcute cu Constantin Iliescu și Ion Puican. Compartimentele corului și baletului sînt îngrijit pregătite de către Gheorghe Kulibin și Tilde Urseanu.

Ne permitem două sugestii la adresa regiei. Prima se referă la machiaj, care nu diferențiază de loc vîrstele personajelor, cea de a doua la amplasarea defectuoasă a lui Falstaff în tabloul final (momentul pedepsirii) cînd eroul este aproape tot timpul invizibil publicului.

Decorurile lui Ion Ipser, ca și costumele convin de minune comediei: aerate, bogat și armonios cromatizate, și chiar construite puțin șugubăț, asemenea situațiilor de pe scenă. Deci o nouă victorie a decorului inspirat de sensul dramatic, asupra plantațiilor complicate care invadaseră cîndva podiumul operei.

Inainte de a încheia ținem să subliniem calitatea versiunii romînești a libretului, autoarea acestei traduceri care scoate în sfîrșit textul de operă din domeniul ridicolului pentru a-l trece în cel al literaturii, fiind Mariana Dumitrescu. Libretul este de altfel reprodus integral în amplul program de sală alcătuit de secretariatul literar al teatrului, un adevărat model de program-îndrumător, prin conținutul bogat servit de o prezentare tehnoredacțională deosebit de îngrijită.

Radu GHECIU

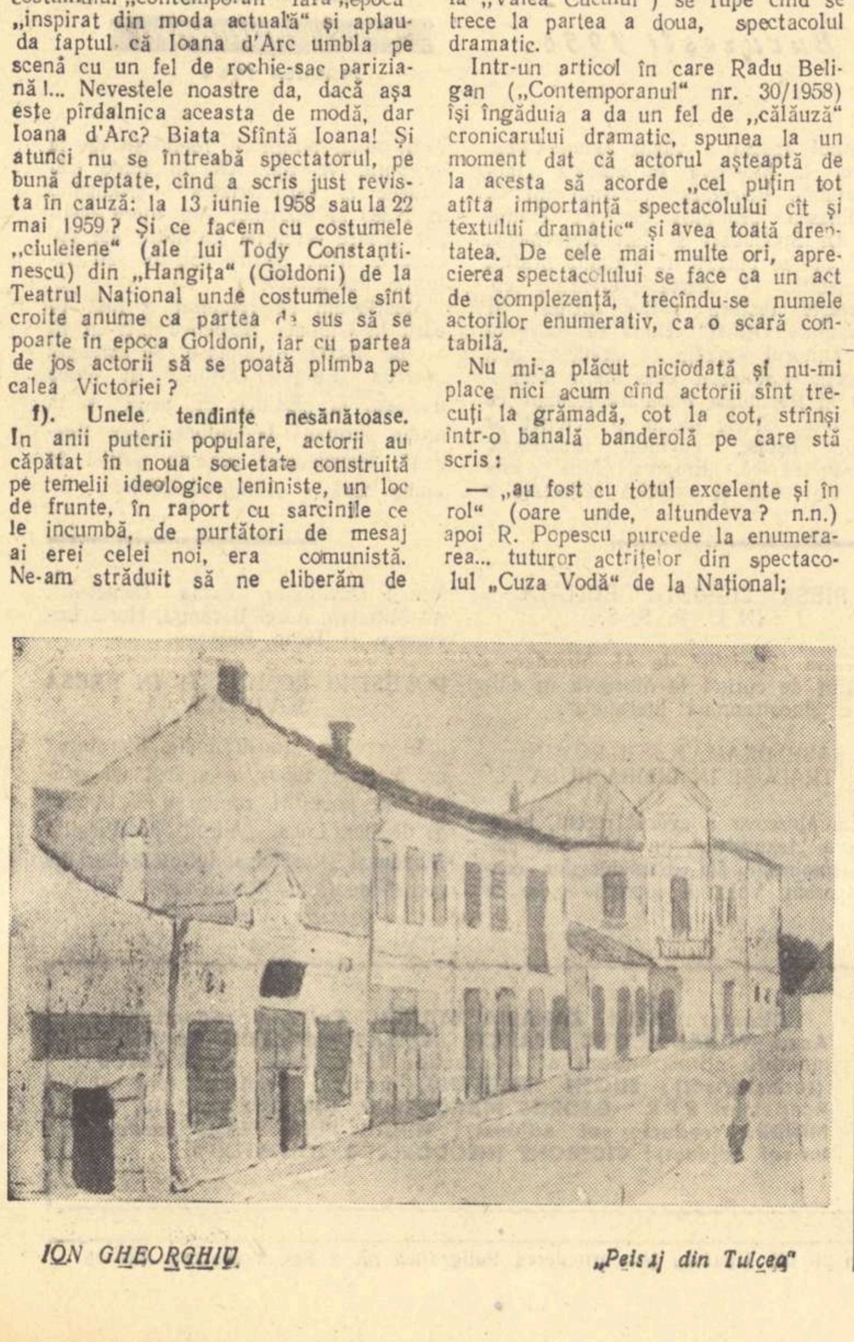

ION GHEORGHIU „Peisaj din Tulcea"

Clasic și contemporan

Convorbiri despre muzică

Vi s-a întîmplat vreodată să purtați ciudă unui om pe care nu-l cunoașteți?

Acesta era sentimentul ce-mi inspira cetățeanul, relativ tînăr, cu aer de filozof și păr învolburat, pe care de mult îl observasem cum părăsește sala Ateneului ori de cîte ori venea rîndul vreunei lucrări din muzica contemporană. De astă dată urma să se cînte muzica pentru coarde, celestă și percuție de Bartok. N-am mai putut rezista: am sărit de la locul meu și strecurîndu-mă ca o panteră prin culoarul dintre scaunele parterului, l-am prins cînd încă nu apucase a cobori pe scări.

— Iertați-mi îndrăzneala, m-am adresat eu politicos, încercînd să parez o ripostă de indignare, dar doresc foarte mult să știu: pentru ce nu rămîneți niciodată în sală cînd se cîntă muzică contemporană?

— Asta numești d-ta muzică? replică pe dată interlocutorul meu, sigur de sine. Aceasta este zarvă, nu muzică. Nu-i pot găsi nici un sens, nici o frumusețe!

— Repetați aidoma învinuirile pe care criticii contemporani lui Beethoven i le aduceau acestuia. Muzica celui pe care azi îl numim „titanul" li se părea vulgară, zgomotoasă, informă.

Melomanul cu aer de filozof mă privi o clipă descumpănit, dar se redresă imediat:

— Fenomenul nu este greu de explicat: Beethoven aducea în muzică sonorități noi, legate de sentimente și tensiuni noi, care nu-și găsiseră expresie în muzica lui Haydn sau Mozart. Iar majoritatea oamenilor erau obișnuiți cu muzica senină a acestora din urmă. Dramatismul beethovenian a acționat de aceea ca un șoc asupra lor.

— Sînt întru totul de acord, i-am răspuns: nu este atunci posibil ca și astăzi compozitorul, urmărind exprimarea unor sentimente noi, caracteristice vremurilor noastre, să aducă sonorități noi cu care să trebuiască a ne familiariza treptat? Acum o sută cincizeci de ani, auzul oamenilor era format la școala muzicii lui Boccherini, Vivaldi, Mozart, Haydn; astăzi cei mai numeroși ascultători au ajuns a percepe muzica prin prisma sonorităților pe care le-au adus un Beethoven, un Wagner, un Ceaikovski. Trebuie oare să ne oprim la acest stadiu?

— Dar bine, îmi replică interlocutorul meu cu aerul cel mai firesc și convingerea cea mai sinceră, clasicii au spus totul; poate cineva îndrăzni să mai spună ceva demn de ascultat după un Wagner?

— Mi-l aduci în minte, fără să vreau, pe Hegel: pe de o parte, el afirma că viața este o perpetuă devenire, un continuu progres, iar pe de altă parte, uitînd parcă de întreaga sa viziune dialectică, vedea în statul prusac stadiul ultim și ideal al acestei deveniri. Cam la fel gîndești și d-ta despre muzică: îi admiți dezvoltarea, dar pînă la un punct pe care-l consideri de nedepășit. Este cel puțin o inconsecvență...

— Și prin ce au dezvoltat, mă rog, muzica compozitorii veacului nostru?

— Au făcut-o să exprime vibrații emoționale pe care nu le poți întîlni în muzica clasicilor — și cînd spun „clasici", mă refer la compozitorii de pînă la Wagner, inclusiv, a căror valoare ți se pare de nedepășit. Să nu iau decît un domeniu expresiv — acela al tragicului: muzica a căpătat posibilități necunoscute acum o sută de ani de a exprima marile furtuni sufletești, de a sugera încordarea dramatică a luptei, de a crea imaginea forțelor vrăjmașe omului; oglindirea acestora, impresionantă încă în muzica lui Beethoven sau Ceaikovski, capătă un accent nou, de o colosală intensitate expresivă la Mahler, Bartok, Enescu, Prokofiev, Șostakovici și alții. Auzi la aceștia sonorități cu totul noi, muzica lor se desfășoară mult mai trepidant, ca însăși întreaga viață a omului contemporan. Și nu numai tragismul, dar și celelalte coarde ale sufletului răsună în muzica contemporanilor cu o intensitate sporită: sentimentul naturii, comicul și grotescul, meditația filozofică.

— Ai, poate, dreptate, admise condescendent interlocutorul. O atmosferă sufletească se degajă din muzica contemporană. Dar oricît de nouă ar fi această atmosferă sufletească și oricît de contemporană ți s-ar părea dumitale, ea nu poate răscumpăra lipsa melodiei. Căci la compozitorii pe care mi i-ai numit, nu găsești de loc melodie. Și nu este oare melodia regina muzicii? Trebuie să cazi de acord cu mine că, pe acest tărîm, de la clasici nu s-a făcut nici un pas mai departe.

— Dacă te gîndești la Boulez, la Stockhausen sau la alți reprezentanți ai curentelor extremiste, care au transformat muzica într-un steril joc sonor, ai fără îndoială dreptate. Dar asemenea aventurieri muzicali nu pot fi luați ca etalon al muzicii contemporane. Eu mă refer la acei compozitori care n-au încetat o clipă să creadă în misiunea etică înaltă a artei lor, aceia care, cum se exprima Bartok, evitat azi de d-ta, înțelegeau să facă din muzică un mijloc de apropiere și înfrățire între popoare. Ei bine, la aceștia melodia nici pe departe n-a dispărut. Dumneata decretezi arbitrar că în toată muzica secolului nostru melodia a fost abolită, cînd, în fond, este vorba de apariția unei concepții noi despre melodie. Și nu este oare firesc să se întîmple așa? Gîndirea melodică a compozitorilor se află într-o necontenită evoluție, îmbogățindu-se mereu cu noi posibilități de expresie. Clamările eroice și convulsiunile dramatice din temele lui Beethoven nu puteau fi auzite în melodica simplă și senină — la Mozart. Iar Wagner, cu ale sale melodii infinite, a lărgit enorm noțiunea de melodie, identificată pînă la el cu teme riguros delimitate. Dacă admiți dezvoltarea și transformarea melodiei de-a lungul secolelor XVIII și XIX, de ce să nu extinzi acest proces și asupra secolului XX? Logica obligă. Decît să proclami cu atîta siguranță dispariția melodiei în muzica contemporană, mai bine să cauți să asculți cu atenție această muzică și să sezisezi noul tip de melodie pe care ea îl aduce. Dumneata însă n-ai răbdarea s-o faci, părăsești sala sistematic, refuzînd un contact cu această muzică și continuînd să rămîi sclavul unor prejudecăți pe care nu știu de unde le-ai cules.

— O fi cum spui d-ta, dar cu clasicii nimeni nu se poate totuși compara. Arată-mi un Bach sau un Beethoven al secolului nostru.

— Intr-adevăr, n-aș risca să afirm că în ultimii o sută de ani ar fi apărut vreun geniu de formidabila anvergură a lui Bach sau Beethoven. Dar oricît de geniali ar fi aceștia, oricît de nemuritoare ar fi muzica lor, ei nu pot răspunde tuturor cerințelor și problemelor sufletești ale omului de azi. Muzica unui Bartok sau a lui Șostakovici exprimă spiritul epocii noastre și pe noi înșine cu mai multă acuitate decît putea s-o facă muzica clasicilor. Oare, d-ta te poți limita să-l citești doar pe Shakespeare? Simți o nevoie lăuntrică irezistibilă să-i citești și pe Gorki, și pe Brecht, indispensabili pentru clarificarea noastră sufletească. Iar în pictură îi privești doar pe Rembrandt sau Rafael? Nu, îi cauți deopotrivă și pe Gauguin și pe Tonitza, și pe Luchian, pe care nu-i pui în același rînd cu primii, dar în a căror artă simți că pulsează inima omului contemporan. Și apoi să nu lansăm verdicte fără apel asupra contemporanilor noștri. Cu toată stima de care se bucura în vremea sa Beethoven, prea puțini ar fi cutezat să-l pună atunci deasupra lui Haydn. Iar geniul lui Bach compozitorul a apărut de necontestat lumii de-abia la un secol după moartea acestuia. Viața, timpul, practica sînt acei care consacră definitiv și indiscutabil o valoare. Să lăsăm ca aceiași factori să hotărască dacă contemporanii noștri pot sta, ca genialitate, alături de marile culmi clasice.

Eram hotărît să abandonez această convorbire și să renunț a-mi mai smulge interlocutorul prejudecăților sale clasicizante. Din sală se revărsau armoniile pătrunzătoare ale muzicii pentru coarde, celestă și percuție, care mă atrăgeau infinit mai mult decît acest încăpățînat conservator. Constatai însă cu surprindere pe figura lui o subită îngîndurare ce contrasta puternic cu aerul de agresivă suficiență pe care-l afișase tot timpul discuției. Muzica își exercita puterea sa magnetică și asupra lui.

— Aceasta e așadar muzica lui Bartok... Ce-ar fi s-o ascultăm împreună, iar după aceea să discutăm asupra ei?

Trebuie să mărturisesc că în acea zi am ascultat cu plăcere îndoită minunata muzică a marelui compozitor maghiar.

George BALAN

„discul"

W. A. Mozart: Nunta lui Figaro (aria Suzanei „Deh, vieni, non tardar" din actul IV).
G. Mayerbeer: Dinorah (aria „Ombre légére" din actul II).
G. Donizetti: Linda di Chamonix (cavatina Lindei „O, luce di quest'anima" din actul II).
A. Thomas: Mignon (poloneza Titaniei „Je suis Titania" din actul II).
Iolanda Mărculescu – soprană.
Orchestra Teatrului Național din Praga.

Inițiativa, foarte lăudabilă și de mult așteptată, a „Electrecordului" de a înregistra și imprima arii celebre din opere, va trezi mai mult decît interesul iubitorilor de muzică pe discuri, prin calitățile tehnice deosebite ale acestei înregistrări. Pe această față a discului realizat în colaborare cu întreprinderea cehoslovacă „Supraphon", Iolanda Mărculescu, artistă emerită a R.P.R., interpretează cîteva din cele mai celebre piese de coloratură, ce pun în valoare însușirile vocale deosebite ale solistei Teatrului de Operă și Balet. (30 cm. o față, 33 ture, Electrecord, 1959).

Giuseppe Verdi: Aida (duetul Amneris–Radames „Già i sacerdoti" și Scena Judecății din actul IV).
Zenaida Pally – mezzo-soprană.
Garbis Zobian – tenor.
Nicolae Teofănescu – bas.
Orchestra simfonică a Cinematografiei, corul bărbătesc al Teatrului de Operă și Balet al R.P.R.

Dramatismul celebrului duet pune în valoare calitățile excepționale ale vocii Zenaidei Pally. Căldura și expresivitatea interpretării celor doi soliști ai Teatrului nostru de Operă ne pun în fața unui disc de o valoare remarcabilă. (30 cm., o față, 33 ture, Electrecord, 1959).

AMATOR

Un nou curent literar?

In publicații diferite ca orientare și deosebite ca spirit—„Express", „Lettres francaises", „Figaro littéraire" — s-a afirmat ideea că în Franța își face în ultima vreme apariția un curent neoromantic. Ce se înțelege exact prin noua mișcare e foarte greu de spus, mai ales că operele de artă care reclamă acest epitet sînt puține și, de fapt, neasemănătoare ca structură. Două-trei cărți, un film de Chabrol, concepția regizorală a unor spectacole constituie mult prea puține semne după care ar putea fi identificată o revoluție artistică. Pentru ca să înflorească și să dureze, o înnoire artistică are nevoie de garanția cîtorva talente și de solidarizarea cîtorva eforturi ce se întregesc și se transmit în acord cu o concepție înaintată. Marile dispute literare s-au purtat întotdeauna în numele unor idei care, chiar dacă nu aveau încă o desăvîrșită limpezime, se bucurau cel puțin de autoritatea ce o conferă dezbaterilor artistice cărțile scrise și piesele reprezentate.

De data aceasta, ideea unui curent neoromantic precede, de fapt, creațiile neoromantice, iar calitățile întrunite de noua mișcare, perspectivele ei așteaptă să-și găsească consacrarea în opere ce vor fi scrise abia de aci înainte. Așadar, nimic, absolut nimic nu legitimează un destin literar și, deocamdată, în lipsa unui program, neoromantismul poate oferi partizanilor săi cel mult speranțe și imbolduri. Să nădăjduim că aceste impulsuri vor fi fertile.

Impotriva cui se ridică neoromantismul ? Ce îl nemulțumește și ce vrea să schimbe ? In profitul cărei idei vrea să stabilească o altă ordine literară ? Se poate presupune — și aceasta cu maximă prudență — că neoromantismul condamnă acea incertitudine perpetuă cu privire la sensul existenței care dizolvă însăși conștiința despre viață, acea senzație de dezagregare, de pierdere în neant, proprie literaturii dezaxate și care provoacă și răspîndește o somnolență a spiritului și o dezarmare morală. S-ar părea — după Georges Sadoul și Robert Merle — că neoromantismul vrea să sape prin inerția vieții de fiecare zi galerii spre o lumină a cărei căldură să cîștige inimile și spre un adevăr a cărui forță să satisfacă inteligențele.

Dar să ne oprim o clipă asupra filmului lui Chabrol, „Le Beau Serge", creație considerată atît de autor cît și de cronicar ca reprezentativă pentru noul curent. In acest film, un alcoolic, căzut pradă viciului din disperare, va fi salvat din marasmul în care se zbate, în clipa în care va afla că soția sa a născut un copil. Miracolul vieții, aliat cu conștiința că existența sa dobîndește un sens, îi oferă un echilibru. Robert Merle scrie pe marginea filmului un articol intitulat „Ispita romantismului", socotind că neoromantismul se definește prin recursul la simbolul cuprinzător, la semnificația amplă, aplicate unor subiecte profund realiste. „Mă întreb — scrie el — dacă ceea ce este neo în acest romantism este pur și simplu ceea ce subzistă din realism. Nu cred, și o mărturisesc, în «prelungirea naturală» a neorealismului în neoromantism. Cred în coexistența lor mai mult sau mai puțin fericită înlăuntrul aceleiași opere".

Este cazul să ne întrebăm cător necesități spirituale răspunde noul curent. Adevărul este că literatura și arta occidentală se înnăbușă în cuprinsul unor formule care îngăduie scriitorilor să rețină numai înțelesul imediat, restrîns, calp, al faptelor. Și aceasta în cazul cel mai bun, atunci cînd realitatea nu se rezumă la confruntarea mai multor abstracții tulburi ce se pîndesc, se caută și se exasperează reciproc. Lipsește suportul unei viziuni fecunde și verificate asupra lumii. (Romanul vid de personaje, de obiecte, de acțiune sau de toate la un loc). Neoromantismul este indirect o declarație a neputinței formulelor artistice uzate și improprii reflectării vieții. Se confirmă încă o dată că romanul antiroman, „aliteratură", constituie un instrument artistic care exprimă denaturat existența, sărăcind-o și îl obligă pe cititor să se zbată în încurcata țesătură a unor fapte nesemnificative sau îl constituie prizonierul „fatalității", instinctelor, morbidului, al obsesiei morții sau al unei condiții sociale fără ieșire, al „eternității" opresiunii.

Setea aceasta de o literatură credincioasă unui ideal nobil, umanist, oglindește un fenomen istoric. Există în destinul epocii noastre un fapt decisiv, ireductibil, fără apel : întîlnirea marilor mulțimi cu ele însele. Este momentul cînd masele reclamă un sens vieții, cînd înțeleg logica inumană a capitalismului, cînd vor să se ridice deasupra mașinăriei sociale în care existența lor e sfărîmată, cînd milioanele de oameni simpli caută și găsesc drumul spre o altă soartă. Sub presiunea acestui proces istoric a apărut probabil și neoromantismul. Dar depinde de foarte mulți factori ca noua mișcare să nu rămînă o formulă deșartă și provizorie sau să nu devină un curent antirealist. Deocamdată e amenințat de grave, primejdioase echivocuri și perfide confuzii. Astfel Madeleine Chapsal în „Express" consideră că „Lolita", expresie a unei viziuni depravate, pervertite asupra lumii, „se înscrie într-un unghi neoromantic", întrucît incită la „virtute"(?!), alături de romanul lui Roger Peyrefitte, „L'exile de Capri" care, se pare că într-adevăr aduce o mărturie critică asupra moravurilor decăzute din anumite cercuri. De aceea, noul curent trebuie reținut mai ales ca un indiciu al limitelor vechiului realism.

Este un vechi obicei al tinerelor curente de a înscrie mormintele celebre printre strămoșii legitimi, și deci nu aveam de ce să ne mirăm că neoromantismul revendică o ilustră paternitate. Afară de faptul că acest părinte este Victor Hugo. Căci sînt ani de zile de cînd în mediile „de avangardă" a devenit o tenace prejudecată ideea că marele scriitor se adresează mai curînd stimei decît emoției, iar opera sa copleșește mai curînd prin vastitate decît prin fior. A alege astăzi patronajul lui Victor Hugo și a vorbi, așa cum o fac neoromanticii, despre complicitățile urzite între tragic și comic, despre situații în care sîngele și lacrima se amestecă, despre sentimentele-limită, despre opțiuni exemplare, despre transformări decisive petrecute în sufletul eroilor, ar putea însemna o ieșire în întîmpinarea vieții adevărate, care este dramatică, dar pune la îndemîna omului perspectiva eliberării din contradicțiile cumplite ale capitalismului.

Tinerele mișcări literare franceze de pînă acum se defineau nu atît prin ceea ce acceptau cît prin ceea ce respingeau, căutîndu-și originalitatea în vehemența cu care refuzau orice continuitate. Curentele moderniste — căci la ele ne referim — pier toate sub adevărul că nu există extravaganțe pe care timpul să nu le devalorizeze. Artificiile nu fac eternitatea artei. Neoromanticii afirmă răspicat că descind dintr-un univers de probleme autentice, umane și că se împărtășesc în mod deschis din magnificența lui. Ceea ce arată că adepții noului curent au învățat cel puțin sub acest raport cîte ceva din experiența socială a ultimelor decenii.

Ar fi să judecăm sumar, pe impresii imediate, și mai ales pe date puține și contradictorii, dacă am spune mai mult decît că strădanii izolate, desprinse de un program clar de idei și de cîteva opere în care aceste idei să fi devenit sensibile, nu duc la o mișcare artistică de viitor. Va fi neoromantismul un curent literar obosit înainte de a se fi împlinit, sfîrșit înainte de a rodi ? Oricum, neoromantismul este încă o dovadă că în mișcarea generală a epocii noastre arta nu se poate limita la descrierea curgerii timpului și a vieții între liniile unui orizont teșit.

B. ELVIN

CONGRESUL CULTURII SOCIALISTE DIN CEHOSLOVACIA

Intre 9 și 11 iunie a avut loc la Praga Congresul culturii socialiste din Cehoslovacia, la care au participat 1800 de delegați din diverse domenii de activitate culturală, științifică, artistică, precum și numeroși invitați. Congresul a fost închinat desăvîrșirii revoluției culturale din Cehoslovacia sub conducerea Partidului Comunist.

In raportul principal, prezentat de Ladislav Stoll, rectorul Institutului de științe sociale de pe lîngă C.C. al Partidului Comunist Cehoslovac, au fost examinate pe larg problemele ideologice legate de dezvoltarea culturii socialiste cehoslovace. Discuțiile care au avut loc și la care au participat personalități culturale de frunte au pus în lumină realizările și sarcinile ce revin activiștilor culturali, oamenilor de știință și artă, pentru extinderea culturii în mase, pentru eliminarea influențelor străine socialismului și pentru desăvîrșirea revoluției culturale.

Reproducem mai jos extrase din proclamația adoptată la Congres :

„Cultura socialistă nu are pentru noi nimic artificial, nimic elaborat, germenii săi apărînd încă în anii trecutului, atunci cînd ea lupta împotriva culturii decadente și forțelor retrograde ale claselor exploatatoare aflate la conducere. Arborele genealogic al culturii socialiste este măreț și sănătos, este un arbore în rădăcinile căruia pătrunde tot ce este democratic, frumos și util, tot ce a întruchipat aspirația oamenilor muncii de-a lungul secolelor, tot ceea ce era disprețuit și înăbușit de către clasele conducătoare și este sortit să triumfe în cultura noastră socialistă.

Pe drumul culturii socialiste, noi vom continua lupta împotriva ideologiei burgheze și mic burgheze, împotriva oportunismului și revizionismului de toate nuanțele, împotriva forțelor ostile ale lumii în declin.

Regimul capitalist, în virtutea raporturilor sale de proprietate, creștea un om care se dovedea individualist, egoist, egocentric.

Esența educației comuniste constă în aceea că, pe temeiul unor noi raporturi sociale, ea eliberează în mod conștient omul și societatea de aceste trăsături artificiale și care deformează caracterul, ea cultivă în om tot ceea ce este sănătos și pozitiv și îndreaptă societatea către principiile firești ale coexistenței umane.

Noi vom cultiva și dezvolta în oameni, îndeosebi în tînăra generație, aceste frumoase însușiri pe care istoria le-a făcut să înflorească mai ales în sînul clasei muncitoare, al luptătorilor revoluționari ai muncitorimii : solidaritatea umană, respectul față de muncă, devotamentul și optimismul combativ întemeiat pe cunoașterea științifică".

In clișeu, un aspect al sălii în timpul desfășurării Congresului.

CARNET SOVIETIC

Un interesant articol consacrat specificului creației poetice, publică Evghenii Vinokurov în „Literaturnaia gazeta". El se referă între altele la originalitate — condiție esențială a oricărui creator. A fi original înseamnă înainte de toate a studia viața în toată profunzimea și complexitatea ei. „Maiakovski, acest Petru I al poeziei ruse — spune mai departe E. Vinokurov — a disprețuit tot ce era vechi și perimat, a fost întotdeauna pe pozițiile noului. Dar el a reușit să fie nou și în cea mai măruntă metaforă, tocmai pentru că a știut să gîndească în chip nou".

Autorul pune un accent deosebit pe simplitate și claritate în expresie, demonstrînd sterilitatea poeziei decadente din Occident. Haosul și dezordinea în expresie nu înseamnă nicidecum noutate, ci renunțare la disciplina interioară firească a poeziei, renunțare la poezia însăși. Pe de altă parte, problema simplității e destul de complicată. Tropii și figurile de stil nu sînt accesorii exterioare ale poeziei, ci manifestări intime, esențiale, ale gîndirii poetice. Absența lor înseamnă sărăcirea versului, văduvirea lui de propria-i substanță. Găsirea celor mai adecvate modalități de exprimare este o sarcină permanentă a creatorului de poezie.

★

Cunoscutul poet sovietic Leonid Martînov, prezintă în „Literaturnaia gazeta" un tînăr poet cazah, Oljas Suleimenov, în vîrstă de 23 de ani. Cele trei poezii care însoțesc rîndurile lui Leonid Martînov sînt o elocventă dovadă a talentului și posibilităților de care dispune tînărul poet cazah. Am transpus pentru cititorii noștri, două strofe din poezia „Stepa", în care Oljas Suleimenov cîntă locurile natale :

... Aici toți sînt poeți,
Aici toate cîntă.
Stepa cîntă sub copitele cailor,
Vîntul cîntă în iarbă, și iarba cîntă,
Căzînd pe stîncă, piatra cîntă,
Rîul cîntă îmbrățișînd nisipul,
Soarele, înălțîndu-se ca un vultur
Peste nesfîrșita stepă, cîntă.

Aici toți sînt poeți
Aici toate cîntă.
Iată-l pe ciobanul bătrîn
Trecînd călare printre iurtele adormite.
El cîntă încetișor un cîntec
Despre întunericul proaspăt de dinaintea zorilor,
Despre mieii care vor fi fătați în curînd,
Despre gustul pîinii, dimineața.

Aici toți sînt poeți,
Aici toate cîntă.
Oamenii pornesc în echipe,
Arșița vrea să le usuce cîntecul
Despre strălucirea minereului de fier,
Echipa trece sub văpăile încinse ale soarelui,
Dar cîntecul nu se frînge sub arșiță.
Pe buzele fierbinți flutură cîntece
Despre strălucirea minereului de fier.

★

La 19 iunie a. c., a avut loc la Moscova, solemnitatea dezvelirii monumentului închinat memoriei lui Alexandr Fadeev. Pe postamentul statuii, sculptorii au înfățișat o scenă din „Tînăra Gardă", reprezentînd grupul tinerilor eroi ai Krasnodonului, în frunte cu Oleg Koșevoi.

★

De curînd, un grup de scriitori danezi, printre care Hans Kirk, Hans Scherflig și alții au făcut o vizită lui Mihail Șolohov. Oaspeții s-au bucurat de călduroasa atenție a prețuitului scriitor sovietic. Considerînd stanița Vesenskaia, în care trăiește Șolohov, o „capitală literară" scriitorul danez Erich Horsquier declară într-un articol : „Niciodată noi nu am simțit cu atita tărie ca acum, cît de puternice sînt legăturile prieteniei ; prietenia strînge alături pe toți oamenii cinstiți, indiferent de deosebirile naționale, sau de obstacolele legate de folosirea unor limbi diferite".

★

La fondul republican de manuscrise din Baku (R.S.S. Azerbaidjană), un cercetător științific din localitate a depus un manuscris vechi de peste 400 de ani. Manuscrisul, păstrat mulți ani de familia cercetătorului, conține nepieritoarele opere „Bustan" și „Gulestan", ale lui Saadi, marele poet iranian din sec. XIII. S-a stabilit cu această ocazie că numele întreg al poetului este Musrif ibn Muslihiddin Saadi și nu Muslihiddin Saadi cum se credea pînă acum. Există mărturii că manuscrisele găsite au fost copiate chiar după originalul poemelor. Pe ultima pagină a manuscrisului, se află o notiță în care locuitorul Fatali din Salian relatează cum a cumpărat în 1864, pe un preț fabulos, aceste file prețioase de la un derviș rătăcitor care, la rîndul său, le achiziționase în schimbul unui cal. Specialiștii sovietici, din Baku studiază cu migală prețioasa descoperire.

Cezar BALTAG

Literatură de consumație

In concertul culturii universale, fiecare popor aduce ritmul său specific, contribuția sa originală, și este întotdeauna important să-ți dai seama încotro navighează corabia vieții spirituale a unui tip de societate, să-i stabilești orientarea, sensul evoluției.

Să încercăm să navigăm în apele tulburi ale vieții spirituale ale Americii de astăzi — împreună cu scriitorul american Randall Jarell care publică, în Figaro Litteraire, un articol cu interesante considerații asupra unor aspecte ale culturii americane. Randall Jarell este un navigator cu experiență: critic pentru poezie la revistele Partisan Review și la Yale Review, a predat ani de zile cursuri de literatură în universitățile americane, a scris 5 culegeri de poeme, un volum de eseuri critice, un roman „Pictures from an institution", și, un timp, a funcționat în calitate de consilier pentru problemele de poezie la Biblioteca Congresului din Washington. Randall Jarell a putut desigur să-și formeze o părere competentă asupra fenomenului cultural american. „O mare parte a literaturii noastre, notează scriitorul american, este literatură instantanee ; cuvintele sînt scurte, ușor de înțeles pe moment ; ideile sînt facile, elementare și atitudinile, familiare, deja admise sau imediat acceptabile". Se produce literatură după sistemul alimentelor conservate, în serie, la cerere și pe bandă. „Pot aceste producții — se întreabă Randall Jarell — să se numească, și sînt ele în mod real, literatură ?" Desigur este greu de admis acest lucru, și îndoiala pe care o manifestă scriitorul este pe deplin justificată.

Iși bat joc de noi din plin...

„Această literatură instantanee este o dorință întărită de un clișeu, o dorință probată cu o minciună. Scriitorii de literatură instantanee — fie că e vorba de o «Soap-opera», de un foileton din Saturday Evening Post, sau de un best-seller istoric, sexual sau polițist — ne tratează ca pe niște cititori de «știri senzaționale»: ne amuză, flatează lipsurile noastre, ne minuie ca pe niște marionete și ne arată cum gîndesc ei că sîntem noi : impresionabili, emotivi, ignoranți, oameni mediocri cu creierii destul de slabi. Iși bat joc de noi din plin... și dacă nu ne lăsăm păcăliți, ne ignoră ca pe o minoritate neglijabilă". Sînt în aceste fraze cîteva constatări asupra cărora merită să ne oprim, referitoare la raportul care se stabilește între autorul de literatură „instantanee" și cititor. Poate că pentru acesta din urmă expresia mai nimerită ar fi aceea de „consumator". Intre cel care creează și cel care consumă există o interdependență, o influențare reciprocă. Se realizează o standardizare a gustului prin flatarea ignoranței, cum spune Jarell, prin desconsiderarea cititorului, prin deformarea problemelor vieții. Consumatorului de literatură i se creează un fel de reflex condiționat: dacă nu consumă un anumit fel de proză, afacerile îi vor merge prost. Ce arată aceasta ? Preferințele reale ale „omului simplu"? Nu, ci mai degrabă rezultatul la care a dus flatarea și întreținerea sistematică a prostului gust : „Consumați literatura noastră : e delicioasă. Nu conține idei, nu vă dă de gîndit, iar prețul de 15 cenți o face accesibilă tuturor pungilor". „In fiecare an, scrie Randall Jarell, Harper's, The Saturday Evening Post și toate suplimentele de duminică par să fie același magazin... Puterea de creație și de imaginație ocupă o parte din ce în ce mai mică: și dimpotrivă găsim mereu mai multă acțiune, mai multă informație curentă sau extraordinară, decît autori activi, inteligenți... Articole de acest fel fac parte din Reader's Digest, chiar înainte ca acesta să le fi reprodus : ele sînt literalmente predigerate".

Shakespeare „revăzut pentru uzul studenților"

Și e logic ca lucrurile să nu se oprească aici. Pe această linie se întreprind bizare tentative de a-i „rescrie" pe clasici. O astfel de inițiativă a fost luată în ceea ce îl privește pe Shakespeare care a fost „revăzut" pentru „uzul studenților".

Iată și cum este comentat acest eveniment: „Filadelfia. Doi profesori ai unei școli superioare au publicat o versiune simplificată a lui „Iulius Cezar" de Shakespeare și proiectează să facă același lucru cu „Macbeth". Scopul lor este să „simplifice" aceste piese pentru a fi mai pe înțelesul tineretului. Profesorii Jack Waypen și Leroy S. Layton spun că dacă biblia poate fi revizuită și modernizată, nu există rațiuni pentru ca să nu se poată face același lucru cu operele lui Shakespeare. Ei au realizat 1.122 de schimbări, privind fie simple cuvinte, fie pasaje întregi. Au modernizat expresiile și cuvintele desuete..." Această sărăcire a tezaurului culturii universale, acest dispreț față de omul simplu, tratat ca un „zombi", este un fenomen caracteristic, una din coordonatele vieții spirituale în S.U.A. Scriitorul american ne spune că în concepția unor editori chiar basmul Fetița cu scufița roșie e prea greu pentru copii. Pentru a-l face mai „ușor" l-au modificat, și titlul povestirii este urmat de mențiunea „carte simplificată pentru copii". Un cititor a îndrăznit să protesteze împotriva aberației și a trimis o scrisoare indignată editorului, care i-a răspuns, foarte mirat, explicînd care au fost rațiunile ce l-au determinat să realizeze noua versiune : „Detaliile neesențiale au dispărut încă din ediția din 1953 a Fetiței cu scufița roșie. Copiii de astăzi preferă poveștile care sînt reduse la o aventură elementară. De exemplu, fetița cu scufița roșie întîlnește pe lup și scapă de lup. Chiar numele pare un detaliu neesențial; pentru ce să nu numim copilul mai simplu «Roșia?». In acest mod putem să spunem unui copil toate poveștile lui Grimm între masa de seară și culcare".

Există părerea în S.U.A. că între civilizație și cultură s-ar da o luptă permanentă. Dacă ne referim la imperialismul american, această concepție nu poate fi considerată cu totul eronată. Contradicția există într-adevăr, întrucît civilizația, tehnica, producția modernă, ba chiar și cuceririle științei moderne pot ajunge acolo mijlocul de luptă al celei mai întunecate barbarii, al celei mai îndărătnice și celei mai periculoase negări a culturii. „Cunoștințele pe care oamenii instruiți și și mulți dintre cei fără o mare pregătire le posedau, scrie Randall Jarell, au dispărut sau sînt pe cale de dispariție. Foarte adesea auditorul nu înțelege aluziile care se fac la lucrările clasice". Oamenii își pierd deprinderile de a se cultiva. Cine e de vină, se întreabă scriitorul? Și tot el răspunde: „familia, prietenii, școlile, societatea în general". E adevărat, societatea e de vină. Orînduirea socială în care reclamele sînt mai bune decît filozofia, iar crima și acțiunea violentă mai bune decît o conduită socială conștientă și responsabilă. E revoltător să citești păreri ca acelea exprimate în The Saturday Review de un cititor care, referindu-se la marii scriitori ai omenirii, își exprima speranța că „nimeni în 50 de ani nu-și va mai aminti că ei au existat vreodată".

„Ultima zi pe pămînt"

Caracteristic deci pentru cultura burgheză americană este desprinderea de marile valori ale trecutului, combinată cu o bolnăvicioasă teamă de viitor. Sydney Lens, conducătorul unui sindicat local din Chicago, în articolul său din revista Esprit din martie 1959, intitulat Omul standard, subliniază și el această teamă de orice scop mai îndepărtat. Totul se desfășoară „la zi". Filmul, radio-ul, televiziunea, literatura, sînt „instantanee". In felul acesta, americanul de rînd este împins către o căutare frenetică a distracțiilor facile, „ca și cum nu ar trăi decît pentru o zi, ultima zi pe pămînt..." Este semnul unei civilizații sclerozate. Americanul de rînd trebuie deviat de la marile probleme ale omenirii și pentru aceasta „el este ridicat — scrie Sydney Lens — pe covorul magic al televiziunii, al romanelor ieftine, al cinematografului și al revistelor necrezut de stupide, către o lume de vise copilărești, care implică acceptarea tuturor clișeelor întrebuințate de șefi politici mediocri". America trusturilor nu mai știe să se exprime pe ea însăși, nu mai îndrăznește să mărturisească nimic.

Impasul culturii ei, pe care îl reflectă mărturiile citate mai sus — este impasul imperialismului. Legile de dezvoltare socială și spirituală pe care gîndirea marxistă le-a formulat, se împlinesc cu voia sau fără voia unora.

I. CRIȘAN

PENTRU

Cartea în Cehoslovacia

Anul trecut, tirajul total al cărților apărute în Cehoslovacia a fost de peste 50 de milioane exemplare. In felul acesta, țara prietenă s-a situat pe primul loc din lume în ceea ce privește numărul de cărți editate, socotite pe cap de locuitor (3—4 cărți de fiecare locuitor, pe an), întrecînd multe țări capitaliste ca: Belgia, Olanda, Suedia, Franța, etc.

Un roman antiimperialist

Ultimele evenimente din Nicaragua, Ecuador, Honduras, Paraguay și Peru arată că încercarea de a transforma America Latină într-o simplă colonie a Wall-Streetului e sortită eșecului.

In organizarea mișcării crescînde de rezistență sau de luptă directă împotriva imperialismului american, un rol însemnat îl au intelectualii progresiști din America Latină. Printre aceștia figurează și scriitorul Hernan Robleto, originar din Nicaragua, care în romanul său, „Gîtuiții", prezintă o imagine a monstruozității imperialismului american. „Gîtuiții" sînt popoarele din America Latină, jefuite de Statele Unite. Romanul lui Robleto a apărut în Spania, dar prin critica lui concretă și directă a politicii dolarului, el se situează printre operele contemporane ale rezistenței sud-americane. „Absorbția economică — citim în roman — sprijinită pe sutele de tunuri ale vaselor de război nordamericane, este mult mai neumană și dureroasă decît o cucerire făcută pe calea armelor. Poporul din Nicaragua a încercat, în nenumărate rînduri, să lupte împotriva puterii Statelor Unite. Dar, de fiecare dată, acest război s-a încheiat cu o înfrîngere". Imperialiștii nu operează doar prin cuceriri militare, ci și prin foamete, corupție și depravare. „Pretutindeni unde domnește un tiran sau un trădător — exclamă autorul mîhnit și dezgustat — vezi fluturînd drapelul Statelor Unite, care ascunde un sistem de nedreptate socială".

Romanul lui Robleto este încă un document acuzator la adresa imperialismului american.

Arthur Miller împotriva industrializării artei

La New-York întreaga viață teatrală pulsează pe „marele bulevard" Broadway. In cartierul care înconjoară „Times Square" se află treizeci de săli de teatru care, aproape toate, oferă spectacole ce n-au nimic comun cu arta. „Pe Broadway" spune criticul teatral Maurice Kurtz, „cine spune teatru, înțelege industrie. In unele cercuri profesionale de teatru nu poți rosti cuvîntul «artă» fără să-ți atragi sarcasmele camarazilor".

Afirmația aceasta ne este întărită de cîteva cifre adînc grăitoare, arătînd că douăzeci de mii de financiari și mari industriași americani participă la finanțarea pieselor. Ba, în unele cazuri, — mai ales atunci cînd e vorba de comedii muzicale — au fost spectacole care au avut o sută șaizeci și șapte de producători-acționari! Chiar dacă în cercurile teatrale li se spune „angels" (îngeri) acestor producători, e lesne de înțeles că „îngerilor" le pasă mai puțin de artă, cît mai ales de „rețetă". Această situație are urmări dintre cele mai nefericite asupra scriitorilor. Iată ce spune în această privință Arthur Miller: „In America de azi, scriitorul adevărat trebuie să facă față unei neînchipuite degradări a valorilor. Cauza este comercializarea tuturor artelor. Unui scriitor îi trebuie multă energie ca să nu-și trădeze idealul. Acele insulițe risipite care sînt clasele de teatru (e vorba de clasele de teatru care funcționează în cadrul universităților americane, n.n.) sînt aproape singurele locuri unde se mai consideră și acum că valoarea proprie a unei lucrări este mult mai importantă decît reușita ei materială".

Tot vampirii

Pentru a face față crizei crescînde de spectatori, magnații industriei de filme americane recurg de mult și pe scară industrială la vechii lor amici de nădejde : vampirii.

Lunile acestea, de pildă, pe afișele cîtorva mari cinematografe din New York, Londra, Roma, se învecinează titluri ca : „Vampirul Dracula revine", „Frankelstein 1970", „Sîngele negru".

Un ultim membru al familiei monștrilor se bucură de o deosebită simpatie din partea producătorilor de filme americane. Acesta este „eroul" unei producții intitulate atrăgător : „Sîngele vampirului", și căreia i se face în presă următoarea reclamă : „Femeile ies din sală isterizate. Bărbații, cu nervii făcuți bucăți". Subiectul acestei mostre de patologie artistică, realizată de Henry Cass, este foarte precis rezumat de un cronicar: „Un doctor-vampir este ucis și reînviat, izbutind să trăiască fără inimă. Secretul său : suge sîngele pacienților atrași într-un ospiciu de o bandă de criminali".

Mai e de mirare, după asemenea producții (pe care unii ziariști le numesc : „O expoziție de orori !", „Diformități și mutilări inumane!") — că aproape o treime din populația Statelor Unite suferă de diferite boli nervoase ?

CONTRA

Un fapt PE SĂPTĂMÎNA

Generația „beat"

In occident, și în special în S.U.A., se face mare vîlvă în jurul unei așa-zise mișcări literare de avangardă, comparată adeseori (de ce ?) cu mișcarea suprarealistă și botezată „Beat generation". Există o dispută semantică între inițiatorii mișcării pentru definirea sensului lui „Beat generation". Jack Keronak, poreclit „papa" în semn de respect față de șeful junilor literați, socoate că sensul prim este „generație învinsă", iar colegul său John Holmes e de părere că e mai bine dacă se înțelege „generație epuizată acut".

Ce vrea această „tînără generație" de scriitori epuizați ai Statelor Unite ? Cîteva amănunte biografice ni se par a fi mai semnificative poate decît scrierile lor.

La Los Angeles, un poet al „tinerei generații" își citește opera în fața elevilor și profesorilor unui colegiu (între care mai multe femei). Nedumerit, un ascultător îl întrerupe și-l întreabă :

— Ce anume doriți să demonstrați în poezia dv ?

— Nuditatea, răspunde junele poet.

— Ce înțelegeți prin nuditate? Ce înseamnă asta ?

Poetul lasă la o parte manuscrisul, își scoate pantalonii și apoi restul veșmintelor și-și continuă imperturbabil lectura.

Un alt adept al generației „beat", tînăr actor, nepotul unui miliardar, care-și duce viața cu un cec lunar din partea familiei și cu o doză regulată de stupefiante, are obiceiul să-și distreze invitații în apartamentul său, țintind cu revolverul paharul de gin așezat deasupra capului soției sale. Intr-o seară, glonțul a nimerit mai jos. „E un accident, nu e decît un accident" — a explicat el polițiștilor care au venit să-l ridice odată cu cadavrul soției sale.

Neal Cassady, prototipul eroului ideal al generației „beat" și care a devenit și eroul unor cărți ale lui Jack Keronak, se află la ora actuală închis pentru vînzare ilicită de marijuana (stupefiant adus prin contrabandă din Mexic). După dînsul, prin marijuana se atinge țelul generației „beat", beatitudinea . Sărmanul se autocompătimește mărturisind că n-a vrut altceva decît „fericirea". Allen Ginsberg, un alt protagonist al „mișcării de avangardă", a încercat de toate, heronia, cocaina, morfina și acum a devenit pederast.

Detaliile biografice mi se par a fi destul de concludente. Și acum cîteva din concepțiile despre viață și literatură ale generației „beat". John Holmes : „Viața înseamnă jazz, alcool, și petreceri". Jack Keronak (despre scris) : „Am o tehnică epatantă pe care o numesc proză spontană. Nu-mi caut niciodată cuvintele pentru că socot că ar fi o eroare. Unii scriitori, cînd nu găsesc cuvîntul exact, se opresc ca să reflecteze. Eu nu. Cînd nu găsesc cuvîntul care-mi trebuie, scriu : blablablabla"...

Keronak are obiceiul să se trezească noaptea din somn și să-și noteze frazele din vis, care devin apoi operă literară. Iată cîteva mostre : „Moartea se agață de propria ei tenebră. Resimt mai multă desfătare de la o tumoare purulentă în creier". Cînd maică-sa, să recunoaștem, cu mai mult bun simț decît fiul, se întreabă: „Cine poate înțelege asemenea lucruri ? Eu nu, în niciun caz", Keronak răspunde : „Asta vrea să însemne că sînt nebun. Că vreau să simt mai multă mulțumire de la o tumoare purulentă în creier decît din partea cerului. E un gînd religios".

„Nebunul", după cum se declară singur Keronak, e luat în serios de unele autorități eclesiastice care consideră generația „beat" ca o încercare de reîntoarcere la Vechiul Testament, la vechii profeți care predicau în deșert.

In presa americană s-a încercat să se acrediteze o paralelă între mișcarea prozatorilor americani care l-a dat pe Hemingway și generația „beat".

Ernest Hemingway și-a spus părerea despre această comparație cu mult bun simț : „Diferența între generația noastră și „Beat generation" este că a doua își face publicitate și lansează «o mișcare». Nimeni dintre noi nu ținea conferințe și nu încerca să califice generația căreia îi aparținea".

Cît despre „talentul" lor, Hemingway adaugă : „Dacă lucrările lor sînt destul de bune vor fi citite. Dacă nu, nici o publicitate, oricît de intensă ar fi ea, nu le va salva. Va da cel mult posibilitatea unor persoane să cîștige mulți bani".

Alcool, stupefiante, pederastie, totul spus la modul Vechiului Testament. E noul dv. gust literar, domnilor stipendiați de la „Europa liberă" ?

Ion MIHAILEANU

George Călinescu

ENIGMA OTILIEI

București 1956

Джордже Кэлинеску

ЗАГАДКА ОТИЛИИ

РОМАН

Перевод с румынского
Д. ШПОЛЯНСКОЙ и Ю. КОЖЕВНИКОВА

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ИНОСТРАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
МОСКВА 1959

Anul acesta a văzut lumina tiparului la Moscova în editura „Inostrannaia literatura" romanul lui G. Călinescu, „Enigma Otiliei". Tradus de D. Spolianski și Iuri Kojevnicov, volumul se bucură de o ținută grafică deosebită. O scurtă prezentare călăuzește lectura noilor cititori ai „Enigmei Otiliei". După ce avizează pe cititorul sovietic că academicianul George Călinescu este foarte cunoscut în Republica Populară Romînă ca prozator, istoric literar și activist pe tărîm obștesc, cuvîntul introductiv subliniază că „Enigma Otiliei" este „o viguroasă și veridică reflectare a vieții micii burghezii romînești de la începutul veacului XX, în toate trăsăturile ei caracteristice", producînd în 1938, la apariție, „un mare răsunet printre cercurile înaintate ale publicului cititor pentru spiritul său puternic demascator".

Menționăm că romanul a fost tipărit în Uniunea Sovietică într-un tiraj de 160.000 exemplare. Se așteaptă apariția „Enigmei Otiliei" în limba franceză la „Edition du Seuil" și în limba germană la editura „Der Morgen". Reproducem coperta ediției în limba rusă a „Enigmei Otiliei".

PIESA „ZIARIȘTII" EDITATĂ IN U. R. S. S.

Piesa „Ziariștii" de Al. Mirodan a apărut de curînd la Moscova în editura „Inostrannaia literatura".

ȘASE DRAMATURGI ROMINI TRADUȘI IN LIMBA RUSĂ

La Moscova a apărut recent, în editura „Iskusstvo", un volum de piese romînești ale dramaturgilor contemporani. Volumul cuprinde piese de Mihail Davidoglu, Lucia Demetrius, Al. Mirodan, Aurel Baranga, Horia Lovinescu și Teofil Bușecan.

POVESTIRI ROMINEȘTI IN PRESA SOVIETICĂ

In revista „Inostrannaia literatura" nr. 5 (mai 1959), a apărut un grupaj de povestiri romînești : „Popas" de Remus Luca, „Aurul" de Virgiliu Monda și „Responsabilul cu treburi urgente" de Octav Pancu-Iași.

Director : Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional : Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R., **PAUL GEORGESCU (redactor-șef) ; EUGEN JEBELEANU,** membru corespondent al Academiei R.P.R. ; **GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-șef adjunct) ; MIHAIL PETROVEANU (redactor-șef adjunct) ; CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.**

REDACȚIA : București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26; 11.39.36; 11.50.17, ADMINISTRAȚIA : Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon : 17.07.99 ABONAMENTE : 3 luni 6,50 lei ; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul : Intreprinderea Poligrafică nr. 2 Str. Brezoianu 23—25